Digitized by Google

X. 114
5-5
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
1
10-H
6
Digitized by Google

Digitized by Google

4.4.31

AVCTORES LATINAE LINGVAE IN VNVM REDACTI CORPVS.

M. TERENTIVS VARRO De lingua Latina.
M. VERRII FLACCI fragmenta.
FESTI fragmenta à Fuluio Vrſino edita.
SCHEDÆ FESTI à Pomp. Læto relictæ.
SEXT. POMP. FESTVS, Paulo Diacono coniunctus.
NONIVS MARCELLVS.
FVLGENTIVS PLANTIADES.
ISIDORI Originum libri XX.
EX VETERIBVS GRAMMATICIS qui de proprietate & differentiis ſcripſerunt, excerpta.
VETVS KALENDARIVM ROMANVM.
DE NOMINIBVS & PRÆNOMINIBVS Romanorum.
VARII AVCTORES qui de notis ſcripſerunt.

NOTÆ DIONYSII GOTHOFREDI I.C. ad Varronem, Feſtum, & Nonium.

VARIÆ LECTIONES IN FVLGENTIVM ET ISIDORVM.

Index generalis in omnes ſuperiores auctores.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE IN ROMA

Apud Guillielmum Læmarium.

M. D. XCV.

Digitized by Google

GENEROSIS ET MAGNIFICIS DD. VVOLFGANGO CHRISTOPHORO: ET VVILHELMO *Chriſtophoro, Mareſchalis hereditarijs S. R. Imperij, Dominis in Bappenheym, Dionyſius Gothofredus IC. S. P. D.*

CVM meos in ius Romanum Commentarios ederem (Generoſi ac nobiliſſimi Domini Bappenheymij) inter antiquos illos authores, quorum teſtimoniis vſus ſum ad ea vocabula, quæ in iure obſcura eſſent, illuſtranda, Varro, Feſtus, Nonius & Iſidorus inter poſtremos non leguntur. Cœpi ab eo tempore conſilium de illis omnibus in vnum quaſi corpus redigendis, atque ita in publicum emittendis, cum aliis quibuſdam auctoribus, qui ad ſuperiorum argumenta facere, atque conducere videbantur. Etſi autem me non fugiebat illos authores ſeorſim à multis editos, commodius tamen edi coniunctos videbam, vt qui in vnum legendo incidiſſet, alios euoluendi occaſionem: & in mutua illorum inter ſe collatione, iuſti commentarij atque interpretis vicem, in ipſis manibus, præſentem haberet. Multi enim Varronem legunt, quibus Feſti, Nonij atque Iſidori nomina penitus ſunt ignota: aut ſi nota ſunt, vno illorum ſæpe contenti, plenam linguæ Latinæ originem, ſpretis aliis, aſſequi non poſſunt: vt omittam in auctoribus illis, qui à Feſto & Nonio præſertim laudantur, venerandæ vetuſtatis reliquias ſpectari, cuius forma &

imagine qui non capiuntur, vix eſt vt politi, neſcio an homines, dici atque appellari debeant. Sed cùm mutili atque laceri variis locis illi authores eſſent: viſum fuit breues ad Varronem, Feſtum & Nonium notas adiungere, facta potiſſimùm collatione earum vocum, quæ ad ius noſtrum pertinerent (quod à quoquam alio antehac factum eſſe non videbam) vt noſtræ profeſſionis homines, eo magis ad antiquos illos auctores euoluendos excitarem. Et audenter dicam, ad multa in illis authoribus reſtituenda collationem noſtrí iuris ſummopere, & quaſi neceſſariam requiri: quæ ſi defuiſſet, de multorum locorum reſtitutione quaſi deſperaſſem. Hæc autem cùm à me ita abſoluta (vel cum aliquo ſucceſſu) viderem, ſubiit illico animum meum, generoſa illa indoles atque comitas, quæ inter cęteras & maximas virtutes in illa nobili ac veſtra adoleſcētia elucet, cui hoc animi mei obſequentis indicium atque munus debere me ſtatim intellexi. Idque eò magis quòd ampliſſimæ veſtræ familiæ ſtemmatis, & in imperio Romano ob illuſtrem & hereditariam Mareſchaliæ dignitatem ſatis ſupérque cognitæ, præter omnium virtutum ſtudia, iuris etiam ciuilis ac Romani (quæ mea profeſſio eſt) cognitionem adiungitis: ductu atque auſpicio doctiſſimi viri Friderici VVeckmani præceptoris veſtri: vt patriæ aliquando, non minus virtute, quàm ſapientia ciuili, ornamento atque auxilio eſſe poſſitis. Vel id quoque me ad hoc munus vobis offerendum incitabat, quòd illi authores ex ſe digni qui veſtræ generoſitatis manibus tererentur, cùm ab his tanquam à capite & fontibus, docti quíque, linguæ Latinæ originem petere atque haurire ſoleant: præter alia infinita, quæ ad hiſtoriam & ad religionem, aut potiùs ſuperſtitionem veterum, intelligenda pertinent. Cuius rei maiorem etiam ſpem mihi faciebam, ex illa diſcendi (quæ in vobis eſt) cupiditate, atque conſtan-

tia

tia incredibili, quam & ætatis veſtræ in omne virtutum genus ſuccreſcentis indoles, & quotidiana moderatoris veſtri fides atque diligentia, auctiorem atque cumulatiorem reddit. Atque vtinam hæc mea oratio ſponte alioqui vos iam ad honoris metam currentes, comitari atque ſubſequi poſſit: ídque, quod à me vobis munus offertur, gratum atque acceptum eſſe poſſit. Interea tamen vt ad hoc meum opus reuertar, ea conditione atque lege id à me ſic incœptum ac perfectum, vt laudi atque diligentiæ eorum qui me tempore, in hoc interpretandi genere anteceſſerunt, nihil detractum, aut velim aut putem. Nam vt illis ſua, ita & mihi in quibuſdam mutandis ſententia peculiaris eſſe potuit, libera tamen & aperta, diſcendi ac iuuandi perpetuò cupida, ſine conuicio, ſine contumelia, & quod mihi ſolenne, breuis, citra affectationem vllam, vitatis prologis, qui nihil ad rem conferunt. viderint iſta diligentiores, mihi certè neque tempus, neque animus fuit rebus otioſis lectorem fallere. mihi contrà curæ ac ſtudio fuit nudam & ſimplicem lectionis varietatem oſtendere, authores authoribus breuiter conferre. Neque dubito quin tam grato à vobis animo hoc meum munus à vobis ſuſcipiatur, quàm à me, Generoſiſſimi Domini, ſinceriter & in arrã perpetui erga vos obſequij, offertur. ex muſæo xv. Auguſti 1585.

[illegible] atque [illegible] quæ a me vobis antea [illegible] ex parte peſſit. Inter cætera ut ad hoc [illegible] conditione ac [illegible] ac poſtea [illegible] atque [illegible]

[illegible] tem. Nam [illegible] tentes [illegible] hoc tamen & repetam [illegible] ſine conſenſu, ſine [illegible] quædam [illegible] tem con- [illegible] neque tem- pus [illegible] lectoris [illegible]

[illegible] nimo [illegible] Dei [illegible] perpetuo erga vos [illegible] Auguſtinus.

Digitized by Google

M. TERENTIVS VARRO DE LINGVA LATINA.

SVMMA EORVM QVÆ LIBRIS *de lingua Latina M. Terentij Varronis continentur, diſtributio.*

OMNIS operis de lingua Latina tres feci partes. Prima, quemadmodum vocabula impoſita eſſent rebus: ſecunda, quemadmodum ea in caſus declinantur: tertia, quemadmodũ coniungerentur, *ſumptum ex ipſo Varrone libro 6. de ling. in fine, & libro 7. in pr.* ¶ Idem *libro 6. ſub finem.* Inſtitutis ſex libris, quemadmodum rebus Latina nomina eſſent impoſita ad vſum noſtrum, è queis tres ſcripſi P. Septimio, qui mihi fuit quæſtor: tres, tibi (Ciceronem alloquitur) quorum hic eſt tertius. Priores, de diſciplina originis verborum: poſteriores, de verborum originib. ¶ Hoc libro vt & ſecundo & tertio tractauit Varro De diſciplina quam vocant ἐτυμολογικὴν. & quidem in hoc volumine primo explicauit, quæ contra eam dicerentur: quæ pro ea ſecundo: quæ de ea (id eſt eius forma) tertio, *ex Varrone 4. de ling. in pr.* Idem *libro 6. in fine.* In primo volumine eſt, quæ dicantur, cur Etymologicè neque ſit, neque ea vtilis ſit.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD P. Septimium libri primi Fragmenta.

Aggulus, aggens, aggilla, iggerunt, in eiuſmodi Græci, & Actius noſter binam n ſcribunt: alij N & G, quod in hoc videri veritatem facile non eſt. ſimiliter agreps, & agrora, *ex Priſciano libro 1.* * L. Ælius noſter literis ornatiſſimus memoria noſtra errauit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, perinde atque eſſent propria noſtra, reddidit cauſas falſas. Non enim *leporem* dicimus, vt ait, quod eſt leuipes, ſed quòd eſt vocabulum antiquum Græcum. Multa enim vetera illorum ignorantur, quòd pro iis, aliis nunc vocabulis vtantur, & illum eſſe plerique ignorent Græcum quem nunc nominant Ἕλληνα, *puteum* eſſe quod vocant φρέαρ, leporem quod λαγωὸν dicunt. In quo non modò L. Ælij ingenium non reprehendo, ſed induſtriam laudo. ſucceſſum enim fortuna, experientiam laus ſequitur *ex 1. Gellij 17. iuxta fidem veterum librorum.*

* * *

Idem Varro dicit *furem* ex eo dictum, quòd veteres Romani furuum atrum appellauerint: & fures per noctem, quæ atra ſit, facilius furantur. *Ex 1. Gell. 17 iuxta fidem veterum librorum.*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD P. Septimium libro II.

Fragmenta.

Hoc volumine Varro explicauit quæ pro diſciplina quam vocant ἐτυμολογικὴν, dicantur, *ex Varronis 4. de lingua in pr.* Idem *libro 6. in fine.* In ſecundo volumine eſt quæ ſit Etymologice, & cur ea ſit, & in illis ſit.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD P. Septimium lib. III.

Fragmenta.

Hoc volumine explicauit Varro quæ de diſciplina Etymologica [id eſt eius forma] dicerentur. *ex Varrone 4. de ling. in pr.* Idem *lib. 6. in fin.* In tertio volumine eſt quæ forma Etymologię. *Feneratus* à fenore cognominatus: *fenus* autem dictum à fetu, & quaſi fetura quadam pecuniæ parientis, atque increſcentis, & idcirco & M. Cato & cæteri ætatis eius feneratorem ſine A litera pronuntiauerunt, ſicuti fetus ipſe, & fecunditas, appellata. *ex 16. Gell. 12. ex Nonio Marcello in Fenus.* * *

Vtrunque mulieres & Epicrocum viri quoque habitarunt. *Ex Nonio in Habitare.*

EPITOME LIBRI QVARTI.

In quo de vocabuleis locorũ, & quæ in loco: eorúmque origine, ex auctoribus qui ſoluta oratione ſcripſerunt.

¶ *Præfatio 1.*

¶ *De vocabuleis locorum in genere 2. Cæleſtium 3. Terræ 4. Aquæ 5. Mundi partium 6 Montium vrbis Romæ 7. Quatuor regionum vrbis Romæ 8. Tribuum vrbis Romæ 9.*

¶ *De vocabuleis eorũ quæ in loco. Deorũ 10. Animaliũ 11. Piſciũ & conchyliorũ 12. Amphibiorum 13. Magiſtratuum Romanorũ 14. Sacerdotum 15. Militarium perſonarum 16. Diuitũ, pauperum 17. Artificum 18. Pecorum 19. Ferarum 20. Stirpium, herbarum, arborum, fructuum 21. Manufactorũ, ad victum 22. ad Veſtitum 23. ad Inſtrumenta militaria 24. Menſæ eſcariæ 25. Menſæ vinariæ rotundæ & quadratæ 26. Menſæ vrnariæ 27. Sediũ ac ſedilium 28. Mundi muliebris 29. Indutus & amictus 30. Inſtrumentorum ruſticorũ, quæ ad ſerendum, colendum, & importandos fructus pertinent 31. Aedificiorum publicorum 32. Aedificiorum priuatorum 33. Portarum vrbis Romæ ac palatij 34. Eorum quæ ad lectos pertinent 35. Aſſis & eorum quæ ab aſſe 36.*

¶ *Concluſio 37.*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD M. TVLLIVM CICERONEM LIBER QVARTVS.

QVEMADMODVM vocabula eſſent impoſita rebus in lingua Latina, ſex libreis exponere inſtitui. De heis treis ante hunc feci, quos Septimio miſi: in quibus eſt de diſciplina quam vocant ἐτυμολογικὴ. Quæ contra eam dicerentur, volumine primo: quæ pro ea, ſecundo: quæ de ea, tertio. In heis ad te ſcribam, à quibus rebus vocabula impoſita ſint in lingua Latina: & ea quæ ſunt in conſuetudine apud poetas. ¶Quum vniuſcuiuſque verbi naturæ ſint duæ; à qua re & in qua re vocabulum ſit impoſitum: itaque à qua re ſit *Pertinacia*, cum quæritur: oſtenditur eſſe à pertendendo: in qua re ſit impoſitum, dicitur; cum demonſtratur, in quo non debet pertendi, & pertendit; Pertinaciam eſſe: quòd in quo oporteat manere, ſi in eo perſtet, *Perſeuerantia* ſit. Priorem illam partem, vbi, cur & vnde ſint verba, ſerutantur Græci: vocant ἐτυμολογίαν; illam alteram περὶ σημαινομένων: de quibus duabus rebus in heis libreis promiſcuè dicam, ſed exilius de poſteriore. ¶Quæ ideo ſunt obſcura, quòd neq. omnis impoſitio verborum extat, quòd vetuſtas quaſdam deleuit: nec quæ extat, ſine mendo omnis impoſita: nec quæ rectè eſt impoſita, cuncta manet: multa enim verba littereis commutateis ſunt interpolata: neque omnis origo eſt noſtræ linguæ è vernaculeis verbeis: & multa verba aliud nunc oſtendunt, aliud ante ſignificabant, ut *Hoſtis*. nam tum eo verbo dicebant peregrinum, qui ſueis legibus vteretur: nũc dicunt eum quem tum dicebant perduellẽ. ¶In quo genere verborũ, vt caſu erit illuſtrius, vnde videri poſſit origo, inde repetam. Ita fieri oportere apparet; quòd recto caſu quom dicimus *Impos*, obſcurius eſt eſſe à potentia, quàm quom dicimus impotem: & eo obſcurius ſit, ſi dicas *pos*, quàm impos. videtur enim pos ſignificare potius pontem, quàm potentem. Vetuſtas non pauca deprauat, multa tollit. Quem puerum vidiſti formoſum, nunc vides deformem in ſenecta. Tertium ſæculum non videt eum hominem, quem vidit primum. Quare illa quæ iam maioribus noſtreis ademit obliuio fugitiua, ſecuta ſedulitas Mucij & Bruti retrahere nequit. Non ſi non potuero indagare, eo ero tardior; ſed velocior ideo, ſi quiuero. Non mediocreis enim tenebræ in ſilua, vbi hæc captanda: neque eò quò peruenire volumus, ſemitæ tritæ: neque non in tramitibus quædam obiecta quæ cũrſum retinere poſſent. Quoniam verborum nouorum & veterum diſcordia omnis in conſuetudine communi: quot modeis litterarum commutatio ſit facta, qui animaduerterit, ſcrutari facilius origines patietur verborum. Reperiet enim eſſe commutata, vt in ſuperioribus libreis oſtendi, maximè propter bis quaternas cauſſas. Litterarũ enim ſit demptione, aut additione; & propter earum attactionem, aut commutationem, item ſyllabarum productionem. Quæ quoniam in ſuperioribus libreis, cuiuſmodi eſſent, exempleis ſatis demonſtraui, heic commorandum eſſe modò nõ putaui. ¶Nunc ſingulorũ verborum origines expediam. quorum quatuor explicandi gradus. Primus, in quo populus etiam venit. Quis enim non videt, vnde *ariſodina* & *viocurrus*? Secundus, quò grammatica deſcendit antiqua, quæ oſtẽdit quemadmodum quodque poeta verbũ confinxerit, quod declinarit. Hinc Pacuuius, *rudentiſibilus*, hinc *incuruiceruicum* pecus, hinc chlamyde *clupeat* brachium. Tertius gradus, à quo philoſophia aſcendens peruenit: atque ea quæ in conſuetudine communi eſſent, aperire cœpit, vt à quo dictum eſſet *oppidum*, *vicus*, *via*. Quartus, vbi eſt aditus, & initia regis: quo ſi non perueniam, ſcientiam ad opinionem aucupabor. quod etiam nonnunquam in ſalute

noſtra

noſtra facit, cum ægrotamus, medicus. Quòd ſi ſummum gradum non attigero: tamen ſecundum non præteribo. Quod non ſolùm ad Ariſtophanis lucernã, ſed etiam ad Cleanthis lucubraui. Nolui præterire eos qui poetarum modò verba, vt ſint ficta, expediunt. Non enim videbatur conſentaneum quærere me eo in verbo, quod finxiſſet Ennius, cauſſam: negligere quod ante rex Latinus finxiſſet: cum poeticeis multeis verbeis magis delecter quàm vtar, antiqueis magis vtar quàm delecter. Annon potius mea verba illa quæ hereditate à Romulo rege venerunt, quàm quæ à poeta Liuio relicta? Igitur quoniã hæc ſunt tripartita *verba*. quæ ſunt aut *noſtra* aut *aliena*, aut *obliuia*: de noſtreis dicã, cur ſint: de alienis, vnde ſint: de obliuieis relinquam, quorum partem cùm ita inuenerim, vt opinor, ſcribam. In hoc libro dicam de vocabuleis locorum, & quæ in heis ſunt. In ſecundo, de temporum, & quæ in heis fiunt. In tertio, de vtraque re à poetis comprehenſa. ¶ Pythagoras Samius ait, omnium rerũ initia eſſe bina: vt finitum & infinitum, bonum & malũ, vitam & mortem, diem & noctem. Quare item duo: ſtatus, & motus. quod ſtat, aut agitatur. corpus: vbi agitatur, locus: dum agitatur, tempus: quod eſt in agitatu, actio. Quadripartitio magis ſic apparebit: corpus eſt, vt curſor: locus, ſtadium, quà currit, tẽpus: hora qua currit: actio, curſio. Quare fit vt omnia ferè ſint quadripartita, & ea æterna. quòd neque vnquã tẽpus, quin fuerit motus (eius enim interuallum tempus) neque motus, vbi non locus & corpus: (quòd alterum eſt quod mouetur: alterum vbi) neque vbi ſit agitatus, non actio ibi. Igitur initiorum quadrigę, locus: & corpus; tẽpus & actio. Quare quatuor genera prima rerum, totidem verborum: [horum enim] De heis loceis, & heis rebus quæ in heis videntur, in hoc libro ſummatim ponam. Sed quæ cognatio eius erit verbi, quas radices ẽgerit extra fines ſuas perſequemur. Sæpe enim ad limitem arboris radices ſub vicini prodierunt ſegetes. Quare non cum de loceis dicam, ſi ab agro ad *agroſum* hominem & agricolam peruenero, aberraro. Multa ſocietas verborum: nec *vinalia* ſine vino expediri, nec *curia calabra* ſine calatione poteſt aperiri.

2 ¶INCIPIAM de loceis ſub ipſius loci origine. *Locus* eſt, vbi quid locatum eſſe poteſt: vt nunc dicunt, conlocatum. veteres id dicere ſolitos apparet apud Plautum, Filiam habeo grandem, caſſam dote, atque inlocabilẽ, neque eam queo locare cuiquam. Apud Ennium, O terra trita, vbi Liberi fanum in cuius muro locaui. Vbi quidquam conſiſtit, locus. Ab eo præco dicitur *Locare*, quoad vſque id emitur, quoad in aliquo conſiſtit pretium. Inde *Locarium*, quod datur in ſtabulo, & taberna, vbi conſiſtant. Sic *loci muliebres*, vbi naſcendi initia conſiſtunt.

3 ¶LOCA natura, ſecundum antiquam diuiſionem, prima duo, cælum & terra: deinde particulatim vtriuſque multa. *Cæli* dicuntur loca ſupera, & ea deorum: *terra*, loca infera, & ea hominum. Vt Aſia, ſic cælum dicitur modeis duobus. Nam & Aſia, quæ non Europa, in qua eſt Syria: & Aſia dicitur prioris pars Aſiæ, in qua eſt Ionia, & prouincia noſtra Cilicia. Sic *cælum* dicitur duobus modeis: & pars eius ſummum, vbi ſtellæ: & id quod Pacuuius demonſtrat, cùm dicit, Hoc vide circum ſupráque quod complexu continet terram. Cui ſubiungit, Id quod noſtri cælum memorant. A qua bipartita diuiſione Lucretius ſuorum vnius & viginti librorum initium fecit hoc. Ætheris & terræ genitabile quærere tempus. *Cælum* dictum ſcribit Ælius Gallus, quod eſt cælatum: aut à contrario nomine, quod apertum eſt: non malè, quòd poſterior Ælius, multo potius cælare à cælo, quàm cælum à cęlando. Sed non minus illud alterum de cælando, ab eo potuit dici quòd interdiu cælatur, quàm quod noctu non cælatur omnino. Ego magis puto à chao *cauum*: & hinc cælum: quoniam, vt dixi, Hoc circum ſupráque, quod complexu continet terram, cauum cælũ. Itaque dicit Andromacha, Noctíque caua cæli ſignitenentibus conficis bigeis. Et Agamemnon, In altiſono cæli clypeo. Cauum enim clypeum. Et Ennius item ad cauationem, Cæli ingentes fornices. Quare vt à cauo *cauea*, & *cauile*, & *conuallis*, cauata vallis, & cauere cautione: vt *cauum* ſit ortum, vnde omnia apud Heſiodum, à chao cauum cælum.

4 ¶TERRA dicta ab eo, vt Ælius ſcribit, quòd teritur. Itaque tera in augurum libreis ſcripta cum R vno. Ab eo coloneis locus cõmunis, qui prope oppidum relinquitur, *Territorium*, quòd maximè teritur. Hinc linteum, quod teritur corpore, *Termentarium*: hinc in meſſe *Tritura*, quòd tum frumentum teritur: & *Triuolum*, quo teritur. Hinc fines agrorum, *Termini*, quòd hæ partes propter limitare iter maximè teruntur. Itaque terminus cum in Latio aliquot loceis dicitur, vt apud Actium, nõ terminus, ſed Termẽ. hoc Græci τέρμα. Euander enim qui venit in Palatiũ è Græcia, Arcas fuit. *Via* quidẽ *Iter*, quòd ea vehendo teritur: *Actus* iter in agreis, quòd agendo teritur: etiam *Ambitus iter*, quòd circumeundo teritur. nã ambitus circũitus: ab eóque duodecim tabularũ interpretes, *ambitũ parietis*, circumitũ eſſe deſcribunt. Igitur tera *terra*, & ab eo poetæ appellarũt ſumma terræ, quæ ſola teri poſſunt, *Sola terræ*. Terra, vt putant, eadẽ & *Humus*. ideo Ennius, In terram cadenteis, dicit, cubiteis pinſibant humũ. Et quòd terra ſit humus, ideo *Humatus*, mortuus, qui terra ſit obrutus: ab eo qui Romanus combuſtus eſt, aut in ſepulcrum eius abiecta gleba non eſt: aut ſi os exceptũ eſt mortui ad familiam expurgandam; donec in purgando, humo non eſt opertus, vt pontifices dicunt, quoad inhumatus ſit, familia

funeſta manet, & dicitur humilior. ¶ Quæ ad humū ſunt, aut à re, vt Sabini, & Lucani: aut declinata ab hominibus, vt Appulia & Latium: vtrunque, vt Etruria, & Tuſcia. Qua regnum fuit Latini, vniuerſus ager dictus *Latium* particulatim oppideis cognominatus: vt à Præneſte *Præneſtinus*, ab Aricia *Aricinus*. Vt noſtri augures publicè dixerunt: agrorum ſunt genera quinque: *Romanus*, *Gabinus*, *Peregrinus*, *Hoſticus*, *Incertus*. *Romanus* dictus, vnde Roma, ab Romulo. *Gabinus*, ab oppido Gabiis. *Peregrinus*, ager pacatus, qui extra Romanum & Gabinum: quòd vno modo in heis feruntur auſpicia. dictus *peregrinus* à pergendo, id eſt progrediendo. eò enim ex agro Romano primùm progrediebatur. quocirca Gabinus, ſiue peregrinus, ſecundum hos auſpicia habent ſingularia. Ab reliquo diſcretus. *Hoſticus*, dictus ab hoſtibus. *Incertus* is ager, qui de heis quatuor qui ſit ignoratur. ¶ *Ager* dictus eſt, in quam terram quid agebant, & vnde quid agebant fructus cauſſa. id Græci dicunt ἀγρόν. Vt ager, quod agi poterat, ſic qua agi, *Actus*. Eius finis minimus conſtitutus in latitudinem pedes quatuor, fortaſſe ab eo quatuor, quòd ea quadrupes agitur: in longitudinem pedes centum & viginti. in quadratum actus, & in latum, & longum, vt eſſet centum & viginti. Multa antiqui duodenario numero finiebant: vt duodecim decuriis actum. *Iugerum* dictum iuncteis duobus actibus quadrateis. *Centuria* primò à centum iugeribus dicta: poſt duplicata retinuit nomen: vt tribus multiplicatæ idem tenent nomen. Vt quò agebant, *Actus*: ſic qua vehebant *Viæ* dictæ: quò fructus conuehebant *Villæ* qua ibant, ab itu *Iter* appelarunt: qua anguſtè, *Semita*: vt ſemiiter dictum. *Ager cultus* ab eo quòd ibi cum terra ſemina coaleſcebant: ab eo inconſitus, *incultus*. Quod primùm ex agro plano fructus capiebant, *Campus* dictus. poſtea quàm proxima ſuperiora loca colere cœperunt, à colendo *Colles* appellarunt. Quos agros non colebant propter ſiluas, aut id genus, vbi pecus poſſit paſci, & poſſidebant: ab vſu ſuo *Saltus* nominarunt. Hæc etiam Græci τὰ ἄλση καὶ νομὰς, noſtri *Nemora*. Ager, quòd videbatur pecudum ac pecuniæ eſſe fundamentum. *Fundus* dictus: aut quòd fundat quotquot anneis multa. *Vineta*, ac *Vinea*, à vite multa. *Vitis* à vino, idque [*vina*] à vi. hinc *Vindemia*, quod eſt vini demia, vitis demia. *Seges* ab ſatu, id eſt ſemine. *Semen*, quod non planè id quod inde. hinc *ſeminaria*, , *ſementes* item alia quæ *ſegetes* ferunt. *Fruges* à fruendo, fructúſque ab ſpe *Spicæ*, vti & *Culmi*, quod in ſummo campo naſcuntur, ſummum culmen. Vbi frumenta ſecta terantur, & areſcant, *Area*. Propter horum ſimilitudinem loca in vrbe pura, *area*, à quo poteſt etiā *Ara* deûm eſſe, quòd pura. Niſi potius ab ardore, ad quem vt ſit, fit ara. à quo ipſa *area* non abeſt: quòd, qui arefacit, ardor eſt ſolis. *Ager Reſtibilis*, qui reſtituitur ac reſeritur quotquot anneis: contrà qui intermittitur, à nouando *Noualis ager*. *Aruum* & *arationes* ab arando: & ab eo quod aratri vomer ſuſtollit. *Sulcus*: quòd ea terra iacta, id eſt proiecta. *Porca*, *Prata* dicta ab eo quòd ſine opere parata. Quod in agreis quotquot anneis rurſum facienda eadem, vt rurſus capias fructus: appellata *Rura*. (Diuidit in eos agros, cum ſcribit Sulpicius, Plebi rura largitur ad aream.) *Prædia* dicta item vt *prædes*, à præſtando: quòd ea pignori data publicè mancupes fidem præſtent.

* * *

5 ¶ Vbi nunc eſt Roma, ſeptem montium demiſſior infimus locus. Infimus, *humilimus* quòd in mundo infima humus. *Humor* hinc itaque. Ideo Lucilius, Terra abiit in nimbos, himbréſque. Pacuuius, Terra exhalat auram, atque auroram humidam humectam. Hinc ager *Vliginoſus*, humidiſſimus: hinc *Vdus*, *vuidus*. Hinc *ſudor* quiuis deorſum in terra himber. Vnde ſumi poteſt, *Puteus*. niſi potius quod Æoles dicebant τὸν πύθιον καὶ τὸ πυμὸν. Sic *Potura* à potu, non vt nunc à ποτῷ. A puteis oppidum *Puteoli*, quòd ſint circa eum locum aquæ frigidæ & calidæ multæ. Niſi à putore potius: quòd putidus ſit odoribus ſæpe ex ſulfure & alumine. Extra oppida à puteeis *Puticulæ*: quòd ibi in puteeis obruebantur homines. Niſi potius, vt Ælius ſcribit, puticulæ, quòd puteſcebant ibi cadauera proiecta: qui locus publicus vltra Eſquilias. itaque eum Afranius Puticulos in togata appellat, quòd inde ſuſpiciunt perpetuo lumen. *Lacus*, lacuna magna, vbi aqua contineri poteſt. *Palus*, paululum aquæ in altitudinem, & palam latius diffuſæ. *Stagnum*, quod Græcè στεγνὸν, quod nomē habet primum. Hinc ad villas rotunda ſtagna: quòd rotundum facilè continet: [nec] anguli maximè laborant. *Fluuius*, quod fluit, item *flumen*: à quo lege prædiorum vrbanorum ſcribitur: *Stillicidia, fluminaque, vt ita fluant, cadántque*. Inter hæc hoc intereſt, quòd *ſtillicidium*, eo quòd ſtillatim cadat: *flumen*, quòd fluit continuè. *Amnis*, id flumen eſt quod circuit aliquid: nam ambitu amnis. Ab hoc qui circum Aternum habitant amnem, *Amiternini* appellati. Ab eo qui populum candidatus circumit, *ambit*: qui aliter facit, *ex ambitu cauſſam dicit*. Itaque *Tiberis amnis*, qui ambit Martium campum, & vrbem. Oppidum *Inter amna* dictum, quòd inter amneis eſt conſtitutum. item *Antemnæ*, quòd ante amnem qui influit in Tiberim: quod in bello malè acceptum cōſenuit. ¶ *Tiberis*, quòd caput extra Latium, ſi inde nomen quoque effluit in linguam noſtram, nihil Latium: vt quod oritur è Samnio Volturnus, nihil ad Latinam linguam. at quod proximum oppidum ab eo ſecundum mare

Volturnum,

Volturnum, ad nos iam Latinum vocabulum, vt *Tiberinus*: nam & colonia noſtra *Volturnum*, & deus *Tiberinus*. Sed de *Tiberis* nomine anceps eſt hiſtoria. nam & ſuum Etruria & Latium eſſe credit. Fuerunt qui à vicino regulo Veientum Dehebri dixerint appellatũ primò Dehebrim. ſunt qui Tiberis priſcum nomen Latinum Albulam vocitatum littereis tradunt: poſterius propter Tiberinum regem Latinorum mutatum, quòd ibi interierit: nam hoc eius, vt tradunt, ſepulcrum.

6 ¶Vt omnis natura in cælum & terram diuiſa eſt, ſic cælum in regiones, terra in Aſiam & Europam. Aſia enim iacet ad meridiem, & auſtrum: Europa ad ſeptentrionem, & Aquilonem. *Aſia* dicta ab nympha, ex qua & Iapeto trahitur Prometheus. *Europa* ab Europa Agenoris filia, quam ex Phœnicia Manlius ſcribit taurum exportaſſe: quorum egregiam imaginem ex ære Pythagoras Tarenti fecit. Europæ loca multæ incolunt nationes. ea ferè nominata aut tranſlatitio nomine, aut ab hominibus.

7 ¶Svnt & nomina ab tot montibus, quos poſtea vrbs mureis comprehendit: è queis *Capitolium* dictum, quòd heic, cum fundamenta foderentur ædis Iouis, caput humanum inuentum dicitur. Hic *mons* ante *Tarpeius* dictus, à Virgine Veſtali Tarpeia, quæ ibi ab Sabineis necata armeis, & ſepulta: eius nominis monimentum relictum, quòd etiam nunc eius rupes *Tarpeium* appellatur *ſaxum*. Hunc antea *montem Saturnium* appellatum prodiderunt, & ab eo late *Saturniam terram*, vt etiam Ennius appellat. Antiquum *oppidum* in hoc fuiſſe *Saturniam* ſcribitur. Eius veſtigia etiam nunc manent tria: quòd *Saturni fanum* in faucibus: quòd *Saturnia porta*, quam Iunius ſcribit, quam nunc vocat Pandanam: quòd poſt ædem Saturni, in ædificiorum legibus parietes poſtici muri ſunt ſcripti. ¶*Auentinum* aliquot de cauſſeis dicunt. Næuius ab auibus, quòd eò ſe ab Tiberi ferrent aues: alij ab rege Auentino Albano, quòd ibi ſit ſepultus: alij ab aduentu hominum, quòd commune Latinorum ibi Dianæ templum ſit conſtitutum. Ego maximè puto ab aduectu: nam olim paludibus mons erat ab reliqueis diſcluſus. Itaque eò ex vrbe qui aduehebantur ratibus, quadrantem ſoluebant. cuius veſtigia, quòd ea, qua tum itur, velabrum: & vnde aſcendebant ad rumam noua via lucus eſt, & ſacellum larum. *Velabrum* dicitur à vehendo. *Velaturam facere* etiam nunc dicuntur qui id mercede faciunt. *Merces* dicitur à merendo & ære. Hinc vecturæ, quas ſoluebant hi qui ratibus tranſibant, *Quadrans*. ab eo Lucilius ſcripſit *quadrantis ratiti*.

8 ¶Reliqva vrbis loca olim diſcreta (vt Argeorum ſacraria in ſeptem & viginti parteis vrbis ſunt diſpoſita. *Argeos* dictos putant à principibus qui cum Hercule Argiuo venerũt Romam, & in Saturnia ſubſederunt) è queis prima eſt ſcripta *regio Suburana*: ſecunda, *Eſquilina*: tertia, *Collina*: quarta, *Palatina*. ¶In Suburanæ regionis parte princeps eſt *Cælius mõs*, à Cœlio Vibenno Tuſco, duce nobili, qui cum ſua manu dicitur Romulo veniſſe auxilio contra Sabinum regem. Hi, poſt Cœlij obitum, quòd nimis munita loca tenerent, neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicũtur in planum. Ab eis dictus *vicus Tuſcus*: & ideo ibi Vortumnum ſtare, quòd is deus Etruriæ. Principes de Cœlianeis, qui à ſuſpicione liberi erant, traductos volunt in eum locum qui vocatur *Cæliolus*. Cum Cœlio coniunctæ *Carinæ*: ſed inter eas quem locum *Ceroliensem* appellatum apparet, quòd primæ regionis quartum ſacrarium ſcriptum ſic eſt, *Ceroliensis quarticeps circa Mineruium: qua in Cælium montem itur, in tabernola eſt.* Ceroliensis à Carinarum iunctu dictus *Carinæ*: poſtea *Ceronia*, quòd hinc oritur caput ſacræ viæ ab Streniæ ſacello, quæ pertinet in arcem, qua ſacra quotquot menſibus feruntur in arcem, & per quam augures ex arce profecti ſolent inaugurare. Huius ſacræ viæ pars hæc ſola volgo nota quæ eſt à foro eũti proximo cliuo. Eidẽ regioni attributa *Subura*, quòd ſub muro terreo Carinarum: in ea eſt Argeorum ſacellum ſextum. Subura, Iunius ſcribit ab eo quod fuerit ſub antiqua vrbe. cui teſtimonium poteſt eſſe, quòd ſubeſt ei loco qui terreus murus vocatur. Sed ego à pago potius Sucuſano dictam puto *Sucuſam*. Nunc ſcribitur litera B, non C. *Pagus Sucuſanus*, quòd ſuccurrit Carineis. ¶Secũdæ regionis *Eſquilinæ* ab Eſquileiis: alij has ſcripſerunt ab excubiis regis dictas: alij ab eo quòd exculta à rege Tullio eſſent. Huic origini magis concinunt luci vicini: quòd ibi lucus fagutalis & lucus Mephitis, & Lucus Iunonis Lucinæ quorum anguſti fines: non mirum. iamdiu enim late auaritia vna eſt. Item lucus Larum, Querquetulanum ſacellum. Eſquiliæ duo montes habiti, quòd pars *Ciſpius mons* ſuo antiquo nomine etiam nunc in ſacreis appellatur. In ſacreis Argeorum ſcriptum eſt ſic, *Oppius mons princeps lucum Eſquilinum, lucum fagutalem ſiniſtra, quæ ſub muerum eſt. Oppius mons bicepſos ſimplex. Oppius mons tercicepſos lucum Eſquilinum, dexterior via in tabernola eſt. Oppius mons quadricepſos lucum Eſquilinum, via dexterior in figlinis eſt. Septimius mõs quinticepſos lucum Poetilium. Eſquilinus ſexticepſos. Ciſpius mons ſepticepſos apud ædem Iunonis Lucinæ, vbi æditumus habere ſolet.* ¶Tertiæ regionis colles ab quinque deorum faneis appellati: è queis nobiles duo colles. *Viminalis* à Ioue Viminio, quod ibi aræ ſunt eius, aut quod ibi vimineta fuerunt. *Collis Quirinalis*, vbi Quirini fanum: qui à Curetibus, qui cum T. Tatio Curibus venerunt Romam, quod ibi habuerunt caſtra. quod vocabulum coniunctarum regionum nomina obliterauit.

Dictos enim colles plureis apparet ex Argeorum ſacrificiis: in quibus ſic ſcriptum eſt. *Collis Salutaris quarticepſos ædem Quirino: collis Salutaris quarticepſos aduerſum eſt pila Naris, ædem Salutis: collis Mutialis quinticepſos apud ædem Dei fidij in delubro; ubi æditumus habere ſolet: collis Latiaris ſexticepſos in vico Muſtellario ſummo apud Tauraculum ædificium ſolum eſt.* Horum deorum aræ, à quibus cognomina habent, in eius regionis partibus ſunt. ¶Quartæ regionis *Palatium*, quòd Palantes cum Euandro venerunt: aut quòd Palatini, qui & Aborigines, ex agro Reatino, qui appellatur Palatium, ibi conſederunt. Sed hoc alij à Palatia vxore Latini putarunt. Eundem hunc locum à pecore dictum putant quidam. itaque Næuius Balantium appellat. Huic Germalum & Velias coniunxerunt & in hac regione ſacriportus eſt, & in ea ſic ſcriptū, *Germalenſis quinticepſos apud ædem Romuli. Velienſis ſexticepſos in Velia apud ædem deûm penatium. Germalum* à germaneis Romulo & Remo, quòd ad ficum ruminalem & hi inuenti, quò aqua hiberna Tiberis eos detulerat in alueolo expoſitos. *Veliæ* vnde eſſent, plures accepi cauſſas: in queis, quòd ibi paſtores Palatini ex ouibus ante tonſuram inuentam vellere lanam ſint ſoliti: ex quo *Vellera* dicuntur.

9 ¶ AGER Romanus primū diuiſus in parteis treis, à quo tribus appellatæ Tatienſium, Ramnium, Lucerum. nominatæ, vt ait Ennius, *Tatienſes* à Tatio, *Ramnenſes* à Romulo: *Luceres*, vt ait Iunius, à Lucumone. Sed omnia hæc vocabula Tuſca, vt Volumnius, qui tragœdias Tuſcas ſcripſit, dicebat. Ab hoc quoque quatuor parteis vrbis tribus dictæ: & ab loceis *Suburana, Eſquilina, Collina, Palatina*, Quinta, quòd ſub Roma *Romilia*. Sic reliquæ tribus ab iis rebus, de quibus in tribuum libreis ſcripſi.

10 ¶QVOD ad loca, quæque iis adiuncta fuerunt, diximus: nunc de iis quæ in loceis eſſe ſolent. Immortalia & mortalia expediam, ita vt prius quod ad deos pertinet, dicam. *Principes Dei, cælum & terra*: hi dei iidem qui in Ægypto *Serapis & Iſis*, & ſte Harpocrates digito ſignificat, qui ſunt *Taautes & Aſtarte* apud Phœnicas, vt idem principes in Latio *Saturnus & Ops*. Terra enim & cælum, vt Samothracum initia docent, ſunt *Dei magni*, & hi, quos dixi multeis nominibus. Nam neque, quas Ambracia ante portas ſtatuit duas virileis ſpecies aheneas, dei magni: neque, vt volgus putat, hi *Samothraces dij*, qui Caſtor & Pollux: ſed hi mas & fœmina: & hi quos augurum libri ſcriptos habent ſic, *Diui potes*: & ſunt pro illeis qui in Samothrace θεοὶ δυνατοί. Hæc duo, cælum & terra: quod anima, & corpus: humidum, & frigidum. Oua parire ſolet genus penneis cōdecoratum: non animas, vt ait Ennius. & poſt, Inde venit diuinitus pulleis inſinuans ſe ipſa anima, ſiue, vt Zenon Citieus, animalium ſemen ignis, qui anima & mēs: qui calor è cęlo, quod heic innumerabiles & immortales ignes. Itaq; Epicharmus Enni de mēte humana dicit. Iſtic eſt de ſole ſumptus ignis. Idē ſolem adſerit, Iſque actus mētis eſt, vt humores frigidæ ſunt humi, vt ſupra oſtēdi, quibus iūcti cælū & terra omnia ex ſe genuerūt: quòd per hos natura frigori immiſcet calorē, atque humori aritudinē. Rectè igitur Pacuuius ait, Animam æther adiungat. Et Ennius, Eſſe igitur corpus terram, quæ deperit ipſam, Et capit, & neque iam diſpendei conficit hilum. Animæ & corporis diſceſſus, quòd nateis ſit exitus, inde *Exitium*, vt cum in vnum ineunt, *Initia*. Inde omne corpus, vbi nimius ardor aut humor viget, aut interit, aut manet ſterile. cui teſtis æſtas & hiemps: quòd in altero aer ardet, & ſpica aret: & in altero natura ad naſcendum cum himbre & frigore victitare non volt, & potius ver expectat. Igitur cauſſa naſcendi duplex, ignis & aqua. Ideo ea in nuptiis in limine adhibentur, quòd coniungit hic. & mas ignis, quòd ibi ſemen, aqua fœmina, quòd fetus ab eius humore, & eorum iunctione ſumit *Venus*. Hinc comicus, *Victrix Venus* vidéſne hæc? non quòd vincere velit Venus, ſed quòd vincire, & vinciri ipſa. *Victoria* ab eo quòd ſuperati vinciuntur. Vtrique teſtis poeſis, quòd & Victoria & Venus dicitur cæligena. Tellus enim, quòd prima vincta cælo, *Victoria* ex eo. & ideo hæc cum corona, & palma, quòd corona vinculum capitis, & ipſa à vinctura dicitur. *Viere, Vincire*: à quo eſt in Aſoto Ennij, Ibant malam viere Veneriam corollam. *Palmam* dicūt quòd ex vtraque parte natura vincta habeat paria folia. Poetæ de cælo ſemen igneum cecidiſſe dicunt in mare, ac natam è ſpumeis Venerem coniunctione ignis & humoris: quam haberet vim ſignificantes. à qua vi nateis dicta *Vita*, vt illud à Lucilio, Vis eſt vita vides, quæ nos facere omnia cogit. Quare quòd cælum principium, ab ſatu eſt dictus *Saturnus*, & quòd ignis Saturnalibus, hoc eſt cerei ſuperioribus mittuntur. Terra, *Ops*, quòd heic omne opus, & hac opus ad viuendum: & ideo dicitur Ops mater, quòd terra nutriat. Hæc enim terreis genteis omneis peperit, & reſumit denuo. quæ dat cibaria, vt ait Ennius: quæ quòd gerit fruges, *Ceres*. Antiqueis enim, quod nunc & hi dei cælum & terra, Iuppiter & Iuno. quòd, vt ait Ennius, Iſtic eſt is Iuppiter, quem dico, quem Græci vocant aera: qui ventus eſt. & nubes, himber poſtea, atque ex himbre frigus: ventus poſt fit, aer denuo. Hæc propter *Iuppiter* ſunt iſta, quæ dico tibi: qui mortaleis atque vrbeis belluáſque omneis iuuat. quòd hic omneis & ſub hoc. Eundémque appellans dicit Ennius, Diuúmque hominúmque pater rex. *Pater*, quòd pateſaciat omnia, & ipſum ſemen: nam tum eſt conceptum, & inde cum exit, quod oritur. Hoc idem,

idem magis oſtendit antiquum Iouis nomen. Nam olim *Diouis* & *Dieſpiter* dictus, hoc eſt aer, & dies pater. à quo *dei* dicti, qui inde: & *pies*, & *dius*, & *diuus*. Vnde *Sub Dio*, & *Dius Fidius*. Itaque inde eius perforatum tectum, vt videatur *diuum*, id eſt cælum. Quidam negant ſub tecto per hunc deierare oportere. Ælius Gallus *Dium Fidium* dicebat Diouis filius, vt Græci Διόσκορον Caſtorem: & putabant hunc eſſe Sanctum ab Sabina lingua, & Herculem ab Græca. Idem hic *Dieſpiter* dicitur, infimus aer, qui eſt coniunctus terræ, vbi omnia oriuntur, vbi aboriuntur: quorum quòd finis ortus, *Orcus* dictus. Quòd Iouis Iuno coniux, & hic cælum, hæc terra, quæ eadem tellus: & ea dicta: quòd vna cum Ioue iuuat *Iuno*: & *regina*, quòd hæc omnia terreſtria regit. *Sol*, vel quòd ita Sabini, vel quòd ſolum ita lucet vt ex eo dies ſit. *Luna*, quòd ſola lucet noctu. itaque ea dicta *Noctiluca* in Palatio: nam ibi noctu lucet templum. hanc, vt Solem Apollinem, quidam Dianam vocant Apollinis: vocabulum Græcum alterum, Latinum alterum. & hinc quòd in altitudinem & latitudinem ſimul, *Diuiana* appellata. Hinc Epicharmus Enni Proſerpinam quoque appellat, quòd ſolet eſſe ſub terreis. *Proſerpina* dicta, quòd hæc vt ſerpens modò in dextram, modò in ſiniſtram partem latè mouetur. Serpere & Proſerpere idem dicebant: vt Plautus, qui ſcribit, Quaſi proſerpens beſtia. Quæ ideo videtur à Latineis *Iuno Lucina* dicta, vel quòd terra (vt phyſici dicunt) iuuat & lucet, vel quòd ab luce eius, qua quis conceptus eſt, vnà iuuat, donec menſibus actels produxit in lucem. Facta igitur à iuuando & luce *Iuno Lucina*: à quo parientes eam inuocant. Luna enim, naſcentium dux, quòd menſes huius. Hoc vidiſſe antiquos apparet, quòd mulieres potiſſimum ſupercilia ſua attribuerunt ei deæ. Heic enim maximè debuit collocari Iuno Lucina, vbi ab dieis lux datur oculeis. *Ignis* à naſcendo, quòd hic naſcitur: & omne quod naſcitur, ignis ſcindit. Ideo calet, vt qui denaſcitur, ignem amittit ac frigeſcit. Ab ignis iam maiore vi, ac violentia *Volcanus* dictus. Ab eo quòd ignis per ſplendorem fulget, *Fulgor*, *Fulménque* & *Fulgur*: quòd fulmine ictus Phaethon contrariis diis. Ab aquæ lapſu lubrico Lympha, *Nympha Iuturna*, quæ iuuaret. Itaque multi ægroti propter id nomen hinc aquam petere ſolent. A fontibus, & fluminibus, ac cetereis aqueis, dei: vt *Tiberinus* à Tiberi: & ab lacu Velino, *Velinia*: & *nympha Commotia* ad lacum Cutilienſem, à commotu: quòd ibi inſula in aqua commouetur. *Neptunus*, quòd mare terras obnubit, vt nubes cælum: à nuptu, id eſt, opertione, vt antiqui. à quo *Nuptia*, *Nuptúſque* dictus. *Salacia* Neptuni ab ſalo. *Venilia* à veniendo, ac vento illo quem Plautus dicit, Quod ille dixit qui ſecundo vento vectus eſt tranquillo mari, *Ventum gaudeo*. *Bellona* à bello nũc, quæ *Duellona* à duello. *Mars* ab eo quòd maribus in bello præeſt: aut quòd à Sabineis acceptus, vbi Mamers. *Quirinus* à Quiritibus. *Virtus*, vt viri vis, à virilitate. *Honos* ab honeſto honore. Itaque *Honeſtus* dicitur, quòd honoratus: & dictum *Honus* eſt honos, qui ſuſtinet rempublicam. *Caſtoris* nomen Græcum, & *Pollucis* à Græcis in Latineis littereis veteribus nomen, quod eſt, inſcribitur, vt Πολυδεύκης, Polluces, non, vt nunc, Pollux. *Concordia* à corde congruente. *Feronia*, *Minerua*, *Nouenſiles* à Sabineis. paulò aliter ab eiſdem dicimus *Laram*, *Veſtam*, *Salutem*, *Fortem*, *Fortunam*, *Fidem*. Ea re Sabinorum linguam olent, quæ Tatij regis voto ſunt Romæ dedicatæ. Nam vt annales dicunt, vouit Opi, Floræque: Dioui, Saturnóque: Soli, Lunæque: Volcano, Summanóque: itémque Larundæ, Termino, Quirino, Vortumno, Laribus, Dianæ, Cloacinæque. E queis nonnulla nomina in vtraque lingua habent radices: vt arbores quæ in confinio natæ, in vtroque agro ſerpunt. Poteſt enim eſſe Saturnus heic alia de cauſſa dictus atque in Sabineis, & ſic Diana, de quibus ſuprà.

11 ¶ DICTVM eſt quo ad immortaleis attinet: deinceps quod ad mortaleis attinet, videamus. & de his animalia in tribus loceis, quòd ſunt in aere, in aqua, in terra: à ſumma parte ad infimam deſcendam. ¶ Primùm nominem *Alites* ab aleis: *Volucres* alij à volatu. deinde generatim. De heis pleræque à ſueis vocibus, vt hæ: *Vpupa*, *Cuculus*, *Coruus*, *Hirundo*, *Vlula*, *Bubo*: item hæ, *Pauo*, *Anſer*, *Gallina*, *Columba*. Sunt quæ alieis de cauſſeis appellatę: vt *Noctua*, quòd noctu canit ac vigilat: *Luſciola*, quod luctuosè canere exiſtimatur, atque eſſe ex Attica Progne in luctu facta auis. Sic *Galeritus*, & *Motacilla*: alter, quod in capite habet plumam elatam: altera, quod ſemper mouet caudam. *Merula*, quod mera, id eſt ſola, volitat: contrà ab eo *Graculi*, quod gregatim: vt quidam Græci τὰ γέργερα. *Ficedulæ*, & *Miliariæ*, à cibo: quod alteræ fico, alteræ milio fiant pingues.

12 ¶ Aquatilium vocabula animalium partim ſunt vernacula, partim peregrina. ¶ Foris, *Muræna* quod μύραινα: *Cybium*, *Thynnus*, cuius itẽ partes Gręceis vocabuleis omnes, vt *Melandria*, atq. *Vræon*. ¶ Vocubula piſciũ, pleraq. trãſlata à terreſtribus: ex aliqua parte ſimilibus rebus: vt *Anguilla*, *Lingulaca*, *Sudis*: alia à coloribus, vt hæc: *Aſellus*, *Vmbra*, *Turdus*: alia à vi quadã, vt hæc: *Lupus*, *Canicula*, *Torpedo*: ¶ Item in conchyleis aliqua ex Græceis: vt *Peloris*, *Oſtrea*, *Echinus*. Vernacula ad ſimilitudinem: vt *Surena*, *Pectunculi*, *Vngues*.

13 ¶ SVNT etiã animalia, in aqua quæ inter-

dum in terram exeunt: alia Græceis vocabuleis: vt *Polypus*, *Hippopotamus*, *Crocodilus*: alia Latineis, vt *Rana*, *Anas*, *Mergus*, à quo Græci ea quæ in aqua & terra poſſunt viuere, vocant ἀμφίβια. E queis *Rana* ab ſua dicta voce: *Anas*, à nando: *Mergus*, quòd mergendo in aquam captet eſcam. Item aliæ in hoc genere à Græceis: vt *Querquedula*, *Cercerus*, *Halcedo*, quòd ea Halcyon. Latina, vt *Teſtudo*, quòd teſta tectum hoc animal: *Loligo*, quòd ſubuolat, littera commutata, primò Voligo. Vt Ægypti in flumine quadrupes, ſic in Latio nominati *Lytra* & *Fiber*. *Lytra*, quòd ſuccidere dicitur arborum radices in ripa, atque eas diſſoluere: vnde Lytra. *Fiber*, ab extrema ora fluminis dextra & ſiniſtra maximè quòd ſolet videri: & antiqui *Fibrum* dicebant extremum, vnde in ſageis extrema *Fimbria*, & in iecore extremum *Fibra*. hinc *Fiber* dictus.

14 ¶ QVAE ſunt hominum propria primûm, deinde de pecore, tertiò de fereis ſcribam: incipiam ab honore publico. *Conſul* nominatus, quòd conſulere populum & ſenatum debet. niſi illinc potius vnde Actius ait in Bruto, Qui rectè conſulat, conſul fiat. *Prætor* dictus, qui præiret iure & exercitu. A quo Lucilius, Ergo prætorum eſt ante præire. *Cenſor*, ad cuius cenſionẽ, id eſt arbitrium, cenſeretur populus. *Ædilis*, qui ædes ſacras & priuatas procuraret. *Quæſtores*, à quærendo, qui conquirerent publicas pecunias, & maleficia, quæ triumuiri capitales nunc conquirunt: ab heis poſtea qui quæſtionum iudicia exercent, *quæſtores* dicti. *Tribuni militum*, quòd terni tribus tribubus Ramnium, Lucerum, Tatiẽſium olim ad exercitum mittebantur. *Tribuni plebi*, qui ex tribuneis militum primùm tribuni plebei facti, qui plebem defenderent in ſeceſſione Cruſtumerina. *Dictator*, quòd à conſule dicebatur, cui dicto audientes omnes eſſent. *Magiſter equitum*, quòd ſumma poteſtas huius in equites, & adcenſos: vt eſt ſumma populi Romani dictator, à quo is quoque *magiſter populi* appellatus. Reliqui, quòd minores quàm hi magiſtri, dicti Magiſtratus: vt ab albo *Albatus*.

15 ¶ SACERDOTES vniuerſi à ſacreis dicti. *Pontifices* (vt Q. Scæuola Põtifex Maximus dicebat) à poſſe & facere. pontifices ego à ponte arbitror. nam ab iis ſublicius eſt factus primùm, & reſtitutus ſæpe, cum ideo ſacra & vls & cis Tiberim non medioeri ritu fiant. *Curiones* dicti à curieis: qui fiunt vt in heis ſacra faciant. *Flamines*, quòd in Latio capite velato erant ſemper, ac caput cinctum habebant filo, Flamines dicti. Horum ſinguli cognomina habent ab eo deo cui ſacra faciunt: ſed partim ſunt aperta, partim obſcura. Aperta, vt *Martialis*, *Volcanalis*: obſcura, *Dialis*, & *Furinalis*: cum *Dialis* à Ioue ſit, qui Diouis eſt: *Furinalis* à Furina, cuius etiam in feſteis Furinales feriæ ſunt. Sic *Flamen Falacer* à diuo patre Falacre. *Salij* à ſaltando, quod facere in comitio in ſacreis quotanneis & ſolent & debent. *Luperci*, quòd lupercalibus in lupercali ſacra faciunt. *Fratres Aruales* dicti ſunt qui ſacra publica faciunt propterea vt fruges ferãt arua: à ferendo & arueis *fratres aruales* dicti ſunt quia fratria dixerunt. *Fratria* eſt Græcum vocabulum partis hominum: vt Apollini etiam nũc. *Sodales Titij* dicti ab Titiis auibus, quas in auguriis certeis obſeruare ſolent. *Feciales*, quòd fidei publicæ inter populos præerant: nam per hos fiebat vt iuſtum conciperetur bellum, (& inde deſitum,) & vt fœdere fides pacis conſtitueretur. Ex heis mittebant, antequam conciperetur, qui res repeterẽt: & per hos etiam nũc fit *fœdus*, quod fidus ſcribit Ennius dictum.

16 ¶ IN re militari *Prætor* dictus, qui præiret exercitui. *Imperator* ab imperio populi, qui eos qui id adtentaſſent, oppreſſit hoſteis. *Legati*, qui lecti publicè, quorum opera conſilióque vterentur peregrè magiſtratus: quive nuntij ſenatus aut populi eſſent. *Exercitus*, quòd exercitando fit melior. *Legio*, quòd leguntur milites in delectu. *Cohors*, quòd vt in villa ex pluribus tecteis coniungitur, ac quiddam fit vnum: ſic hæc ex manipuleis copulatur cohors: quæ in villa dicta, quòd circa eum locum pecus coerceretur. Tametſi cohortem in villa Iſicrates dicit eſſe Græcè χόρτον apud poetas dictam. *Manipulos exercitus* minimas manus, quæ vnum ſequuntur ſignum. *Centuriæ*, quæ ſub vno Centurione ſunt: quorum centenarius iuſtus numerus. *Milites*, quòd trium millium primò legio fiebat, ac ſingulæ tribus, Tatienſium, Ramnium, Lucerum, millia ſingula militum mittebant. *Haſtati* dicti qui primi haſteis pugnabant: *Pilani*, qui pileis: *Principes*, qui à principio gladiis, & poſt commutata re militari minus illuſtres ſumuntur Pilani, *Triarij* quoque dicti, quòd in acie tertio ordine extremeis ſubſidio deponebãtur. Quod hi ſubſidebant, ab eo *Subſidium* dictum, à quo Plautus, Agite nunc, ſubſidite omnes, quaſi ſolent triarij. *Auxilium* appellatur ab auctu, cùm acceſſerant, qui adiumento eſſent, alienigenæ. *Præſidium* eſt dictum, quia extra caſtra præſidebant in loco aliquo, quo tutior regio eſſet. *Obſidium* dictum ab obſidendo, quo minus hoſtis egredi poſſet inde. item ab abſcidendo: cùm id ideo facerent quo facilius diminuerent hoſteis. *Duplicarij* dicti, quibus ob virtutem duplicia cibaria vt darentur, inſtitutum. *Turma* terma eſt: E in V abiit: quòd terdeni equites ex tribus tribubus, Tatienſium, Ramnium, & Lucerum, fiebant. Itaque primi ſingularum decuriarum, *Decuriones* dicti. qui ab eo in ſinguleis turmeis ſunt etiam nunc terni. Quos hi primo adminiſtros ipſi ſibi adoptabant. *Optiones* vocari cœpti, quos nunc propter ambitionem tribuni faciunt. *Tubicines* à tuba & canendo, ſimiliter *Liticines*, & *Claſſicos* à claſſe: qui item cornu canunt, vt

tum

tum cùm claſſes, comitiis ad comitatum vocant.

17 ¶ QVAE à fortuna vocabula, in heis quædam minus aperta: vt pauper, diues, miſer, beatus: ſic alia. *Pauper* à paulola re. *Miſer*, à minus, cui cum opus eſt. minus nullo eſt. *Diues*, à diuo, qui, vt deus, nihil indigere videtur. *Beatus*, qui multa bona poſſidet: & is *Opulentus* ab ope, cui ea opimæ. Ab eadem *Inops*, qui eius indiget. Ab eodem fonte *Copia*, & *Copioſus*. *Pecunioſus*, à pecunia magna: *Pecunia* à pecu. à paſtoribus enim horum vocabulorum origo.

18 ¶ ARTIFICIBVS maxima cauſſa ab arte: i. ab arte medicina vt ſit *Medicus*, à ſutrina *Sutor*: non à medendo, ac ſuendo, quæ omnino vltima. Huic rei earum rerum radices, vt in proximo libro aperietur. Quare, quòd ab arte *Artifex* dicitur, nec multa in eo obſcura, relinquã. Similis cauſſa, quæ ab ſcientia vocantur aliqua, vt *præſtigiator*, *monitor*, *nomenclator*. Sic etiam à ſpatio quodam dicuntur, *curſor*, *natator*, *pugil*. & in hoc genere, quæ ſunt vocabula, pleraque aperta: vt *Legulus*, & *Vindemiator*: alter ab oleis, alter ab vueis. Hæc etſi minus aperta, vindemiator, vt *veſtigator*, & *venator*: tamen id eſt quod *Vindemiator*, vel quòd vinum legere dicitur, vel quòd de vite id demit: *Veſtigator* à veſtigiis ferarũ, quas indagatur: *Venator* à venatu. [Quod ſequitur verbum aduentum & inuentum.] Hæc de hominibus.

19 ¶ HINC quod ſequitur, de pecore. *Pecus* ab eo quòd perpaſcat, à quo pecora vniuerſa: quòd in pecore pecunia tum conſiſtebat paſtoribus: & ſtandi fundamentum *Pes* (à quo dicitur in ædificiis area *pes magnus*: & qui fundamẽtum inſtituit, *pedem ponit*.) A pede *Pecudes* appellarunt, vt ab eodem *Pedicam*, *Pediſſequum*, & *Peculatoria oues*, aliúdve quid. id enim *peculium primum*. Hinc *Peculatum* publicum, primo vt cum pecore diceretur multa, & id eſſet coactum in publicum, ſi erat auerſum, ex qua fructus maior. Hinc eſt quod Græceis *Bos*, βοῦς, & *Taurus*, ταῦρος: item οἶς, *ouis*. ita enim antiqui dicebant, non vt nunc, πρόβατον. Poſſunt in Latio quoque vt in Græcia, à ſueis vocibus hæc eadem ficta. *Armenta*, quòd boues ideo maximè parabantur vt inde eligerent ad arandum: inde Aramenta dicta, poſtea tertia littera extrita. *Vitulus* quod Græcè antiquitus, ἰταλός, aut quod plerique vegetei, vegitulus. *Iuuencus*, iuuare qui iam ad agrum colendum poſſet. *Capra*, carpa, à quo ſcriptum omnicarpæ capræ. *Hircus* quod Sabini fircus: & quod illeic fedus in Latio rure *hedus*: quod in vrbe, vt in multeis, A addito hædus. *Porcus*, quod Sabini dicunt de aprino porco poridus, inde porcus. niſi à Græceis, quòd Atheneis in libreis ſacrorum ſcriptum eſt, κάπρῳ καὶ πόρκῳ. *Aries*, quòd eum dicebant ares veteres, noſtri *arniga*: hinc *Arnignus*. Hæ ſunt quarum in ſacrificiis exta in olla, non in veru coquuntur. quas & Actius ſcribit, & in pontificalibus libreis videmus in hoſtiis eam aruigem, quæ cornua habet. quoniam is cui oui mari teſticuli dempti: & ideo vt natura verſa *Veruex* declinatus. Pecori ouilo quòd agnatus, *Agnus*. *Catulus* à ſagaci ſenſu, & acuto. Hinc *Canis*: niſi quòd tuba, & cornu, ſignum cum dant, canere dicuntur. quod hic item, & noctiuculus in cuſtodia, & venando ſignum voce dat, canis dictus.

20 ¶ FERARVM vocabula item partim peregrina, vt *Panthera*, *Leo*: vtraque Græca. à quo etiam & rete quoddam *Panther*, & *Leæna*, & muliercula *Pantheris*. *Tigris*, qui eſt vt leo varius, qui viuus capi adhuc non potuit: vocabulum è lingua Armenia. nam ibi & ſagitta, & quod vehementiſſimum flumen, dicitur Tigris. *Vrſi* Lucana origo, vel vnde illi, noſtri ab ipſius voce. *Camelus* ſuo nomine Syriaco in Latium venit: vt Alexandria *Camelopardalis* nuper adducta, quòd erat figura vt camelus, maculeis vt panthera. *Apri* ab eo quòd in loceis aſpereis. niſi à Græceis, quòd hi κάπροι. *Caprea* à ſimilitudine quadam capræ. *Cerui*, quòd magna cornua gerunt, mutato G in C, vt in multeis: quaſi gerui. *Lepus*, quòd è Siculeis quidam Græcei dicunt λέπορις. à Roma quòd orti Siculi, vt ann les noſtri veteres dicunt, fortaſſe hinc illuc tulerunt, & heic reliquerunt id nomen. *Volpes*, vt Ælius dicebat, quòd volat pedibus.

21 ¶ PROXIMA animalibus ſunt ea quæ viuere dicũtur, neque habere animam, vt virgulta. *Virgultum* dicitur à viridi, ídque à vi quadam humoris: quæ ſi exaruit, moritur. *Vitis*, quòd ea vini origo. *Malum*, quod Æoles dicunt μᾶλον. *Pinus iuglans*: quòd hæc nux antequam purgetur, ſimilis glandi. Hæc glans optima & maxima, ab Ioue & glande iuglans eſt appellata. Eadẽ, *Nux*, quòd vt nox aërem, ita huius ſuccus facit corpus atrũ. ¶ Quæ in orteis naſcuntur, alia peregrineis vocabuleis, vt Græceis *Ocymum*, *Menta*, *Ruta*, quam nunc πήγανον appellant. Item *Caulis*, *Lapatium*, *Radix*. Sic enim antiqui Græci quam nunc *Raphanum*. Item ex Græceis vocabuleis, ἕρπυλλον, ῥόδον, addita & commutata vna littera, *Serpyllum*, *Roſa*. Item Græca, κορίανδρον, μαλάχη, κύμινον. Item Latina, *Lilium* ὑπὸ λειρίου, & *Malua* à μαλάχη, & *Suſimbrium* ὑπὸ σισυμβρίου. Vernacula *Lactuca* à lacte, quòd olus id habet lac. *Braſſica*, vt præſeca: quòd ex huius ſcapo minutatim præſecatur. *Aſparagi*, quòd ex aſpereis virgulteis naſcuntur. & ipſi ſcapi aſperi ſunt, non leues. Niſi Græcum: illic enim quoque dicitur ἀσπάραγος. *Cucumeres* dicuntur à curuore, vt curuimeres dicti. *Fructus* à ferẽdo res: & hæ, quas fundus: & hæ quæ in fundo feruntur, vt fruamur. Hinc declinatæ *Fruges*, & *Frumentum*. Sed hæ è terra, etiam Frumentum, quòd exta loco quo ſolent addi ex mola, id eſt ex ſale, & farre molito. *Vua* ab vuore.

22 ¶Qvae manu facta ſunt dicam, de victu, de veſtitu, de inſtrumento: & ſiquid aliud videbitur heis aptum. ¶De victu antiquiſſima *Puls*: appellata, vel quòd ita Græci, vel ab eo (vt ſcribit Apollodorus) quòd ita ſonet, cum aqua ferventi inſipitur. *Panis*, quòd primò figuras faciebant mulieres in paniſicio Panis: poſteáque figuras facere inſtituerunt alias. A pane & faciendo *Paniſicium* cœptum dici. Hinc *Panarium*, vbi id ſeruabant: ſicut *Granarium*, vbi granum frumenti condebant, vnde id dictum. Niſi ab eo quod Græci κόκκον, à quo Græceis quoque granum dictum. & in quo eadem conduntur, *Horreum* ab horrendo. *Triticum*, quod tritum eſt ſpiceis. *Far*, à faciendo, quòd in piſtrino fit. *Milium* à Græco. nam id prius μέλιν, poſt μελίνη. *Libum*, quòd libaretur priuſquam eſſet, vt erat coctum. *Teſtuatium*, quòd in teſtu càldo coquebatur: vt etiam nunc Matralibus id faciunt matronæ. *Circuli*, quòd mixta farina caſeo & aqua circuitum æquabiliter fundebant. Hoc quidã, qui magis inconditè faciebant, vocabant *Lixulas* & *Semilixulas*, vocabulo Sabino: ídque frequentius Sabini à globo farinæ dilatato. Item in oleo cocti, dicti à globo *Globuli*. *Cruſtulum* à cruſta pultis, quo ius ex quæ vt corium exuritur, *Cruſta* dicta. Cetera ferè opera à vocabuleis Græceis ſumpta, vt θρύμμα, καὶ τρύφος, & *placenta*, quòd edebant cum pulte. Ab eo *Pulmentum*, vt Plautus: hinc *Pulmentarium* dictum. Hoc primum debuit paſtoribus *Caſeus*: à coacto lacte, vt coaxeus dictus. Dein poſteaquam deſierunt eſſe contenti heis quæ ſuapte natura ferebat ſine igne: in quo erant poma, quæ nimis cruda eſſe poterant, decoquebant in olla. Ab olla *Olera* dicta: quorum à genere cruda olera. è queis ad coquendum, quòd rueret è rure, Ruapa: vnde *Rapa*. *Olea* ab elea: olea grandis, *Orchitis*: quòd ea antiquitus *Orchemora*. ¶Hinc ad pecudis carnem peruentum eſt. *Suilla* ſic ab illeis generibus cognominata. Hanc primò aſſam, ſecundò elixam, tertiò è iure vti cœpiſſe natura docet. Dictum *Aſſum*, quòd ab igne aſſudeſcit. *Vuidum* eſt quod humidum, & ideo vbi id non eſt, ſuccus abeſt: & ideo ſudando aſſum diſtillat calore: vt crudum nimium habet humoris: ſic excoctum parum habet ſucci. *Elixum*, eſt è liquore aquæ deductum: & ex iure, quod iucundum magis conditione eſt. *Succidia*, ab ſuibus concidendis: nam id pecus primum occidere cœperunt domini, & vt ſeruarent, ſalere. *Tergus* ſuis, ab eo, quòd eo tegitur. *Perna* à pede ſuis, à nomine eius. *Offula* dicta, vt offa minima in ſue. *Inſicia*, ab eo quòd inſecta caro, vt in carmine Saliorum eſt: quod in exteis dicitur nunc *Profectum*. *Murtatum* à myrto, quòd eo largè fartum inteſtinum craſſum. *Lucanicam* dicunt, quòd milites à Lucaneis didicerunt, qui & Faleriis *Faliſcum ventrem*. *Fundulum*, à fundo: quòd non vt reliquæ partes, ſed ex vna parte ſola apertum. ab hoc Græcos puto τυφλὸν ἔντερον appellaſſe. Ab eadem fartura *Farcimina* in exteis appellata: à quo, quod in eo tenuiſſimum inteſtinum fartum, *Hila*, ab hilo dicta, id eſt minimo: quod ait Ennius, Neque diſpendei facit hilum. Quod in hoc farcimine ſummo quiddam eminet: ab eo quòd vt in capite apex, *Apexabo* dicta. Tertium fartum eſt *Longabo*, quod longius quàm duo hila. *Augmentum*, quod ex immolata hoſtia deſectum in iecore imponendo agendei cauſſa. *Magmentum*, à magis: quod ad religionem magis pertinet. Itaque propter hoc montana fana conſtituta loceis certeis, quo id imponeretur matæ: ab quod Græci μάγμα ϗ μάγματα. Item Græci ſigillatim, vt ouum, bulbum.

23 ¶Lana Græcum, vt Polybius & Callimachus ſcribunt. *Purpura*, à purpuræ maritimę colore. *Pœnicum*, quod à Poeneis primùm dicitur adlatum. *Stamen*, à ſtando, quòd eo ſtat omne in tela velamentum. *Subtemen*, quod ſubit ſtamini. *Trama*, quòd tranat frigus id genus veſtimenti. *Denſum*, à dentibus pectinis, quibus feritur. *Filum*, quod minimum eſt hilum. id enim minimum eſt in veſtimento. *Pannus*, Græcum: *Panuelum* dictum à panno, & voluendo filo. *Tunica*, ab tuendo corpore: tunica vt induca. *Toga*, à tegendo. *Cinctus* & *Cingulum*, à cingendo: alterum vireis, alterum mulieribus attributum.

24 ¶Arma, ab arcendo, quòd heis arcemus hoſtem. *Parma*, quòd è medio in omneis parteis par. *Conum*, quod cogitur in cacumen verſus. *Haſta*, quòd ſtans ſolet ferri. *Iaculum*, quod vt iaciatur, fit. *Tragula* à traiiciendo. *Scutum* à ſectura, vt ſecutũ: quòd minutè cõſectum ſit tabelleis. *Vmbones*, aut à Græco, vel quod ambones. *Gladius*, C in G commutato, à clade. quòd fit ad hoſtium cladem gladius. ſimiliter ab omine *Pilum*, quòd hoſtis feriret, vt perilum. *Lorica*, à loreis: quòd de corio crudo pectoralia faciebant: poſtea ſuccuderunt Galli è ferro ſub id vocabulum ex anuleis ferream tunicam. *Balteum*, quòd cingulum è corio habebant bullatum, balteum dictum. *Ocrea*, quòd opponebatur ob crus. *Galea* ab galero, quo multi vſi antiqui. *Tuba* à tubeis, quos etiam nunc ita appellant tubicines ſacrorum. *Cornua*, quòd ea quæ nunc ſunt ex ære, tunc fiebant ex bubulo cornu. *Vallum*, vel quòd ea vaticare nemo poſſit: vel quòd ſingula ibi extrema bacilla furcillata habent figuram literæ V. *Cerui* à ſimilitudine cornuum cerui. Item reliqua ferè ab ſimilitudine, vt *vinea*, *teſtudo*, *aries*.

25 ¶Mensam eſcariã *cibillã* appellabant: ea erat quadrata, vt etiã nunc in caſtreis eſt. A cibo *Cibilla* dicta: poſtea rotũda facta. & quod à nobis media, à Græceis μέσα. *Menſa* dici poteſt. niſi etiã quòd ponebant pleraque in cibo menſa. *Trulla* à ſimilitudine truæ, quæ quòd magna, & hæc

hæc

hæc puſilla, vt trullula. Hinc Græci τρυβλίον, nos trullã. *Trua*, quæ à culina in lauatrinam aquam fundũt. Trua, quòd trauolat ea aqua, ab eodem eſt appellatum *Trulleum* ſimile enim figura, niſi quòd latius concipit aquã, & quòd manubrium cauũ non eſt, niſi vinaria trulla acceſſit. *Matellio* à matula dictus, & dictus poſteaquã lõgius à figura matulæ diſceſſit, & ab aqua *Aqualis* dictus. Vas aquariũ vocãt *Futum*, quo in triclinio allatam aquam infundebant: quo poſtea acceſſit πρόχοος cum Græco nomine: & cũ Latino nomine Græca figura *barbatum*. *Peluis*, à pedũ lauatione, vt pedeluis. *Candelabrum* à cãdela. ex heis enim funiculi ardẽtes figebãtur. *Lucerna* pòſt inuẽta, quæ dicta à luce, aut quòd id vocãt Græci λύχνον. Vaſa in menſa eſcaria, vbi pultẽ aut iuru lẽti quid ponebãt: à capiendo *Catinum* nominauerũt. niſi quòd Siculi dicũt κάτινον, vbi aſſa ponebãt. *Magidã* aut *Lãgulã*, alterũ à magnitudine, alterũ ab latitudine finxerũt. *Patinas* à patulo dixerũt, vt puſillas. quod heis libarent cænas *patellas*. *Tryblia*, & *Caniſtra*, quæ putant eſſe Latina, ſunt Græca. τρυβλίον ἢ κάνεον, Græca ſunt. Reliqua, quòd aperta ſint, vnde ſint, relinquo.

26 ¶ MENSAM vinariam rotundã nominabãt *Cylibathum*, vt etiã nũc in caſtreis, id videtur declinatũ à Græco, ἀπὸ τοῦ κύλικος. qui illa capit, & minores. *Capulæ* à capiẽdo; quod anſatæ, vt prehendi poſſint, id eſt capi. Harũ figuras in vaſeis ſacreis ligneas & fictiles antiquas etiã nunc videmus. Præterea in poculeis erant *Pateræ*, eo quòd pateant, Latinè ita dictę. Heiſce etiã nunc in publico cõuiuio, antiquitatis retinẽdæ cauſſa, cũ magiſtri fiunt, potio circũfertur; & in ſacrificãdo deeis, hoc poculo magiſtratus dat deo vinum. *Pocula* à potione: vnde *Potatio*; & etiam *Poma*, quod hæc poſcunt potũ. ἀπὸ τοῦ πότου Græca origo potionis. *Aqua* quod æqua ſumma. *Fons*, vnde funditur è terra aqua viua, *vt fiſtula aquæ*, fuſus aquæ. Vas vinariũ grandius, *Sinum*, ab ſinu: quòd ſinũ maiorẽ cauationẽ quàm pocula habebat. Itẽ dicta *Depeſta* etiã nunc in diebus ſacreis, Sabineis vaſa vinaria in mẽſa deorũ ſunt poſita. Apud antiquos ſcriptores Græcos inueni appellari poculi genus δέπεστα. Quare vel inde radices in agrũ Sabinũ & Romanum ſunt profectæ. Quo viniũ dabant, vt minutatim funderent, à gutteis *Guttum* appellarunt: & quo ſumebant minutatim; à ſumẽdo, *Sempuliũ* nominauere. In huiuſce locum in conuiuiis è Græcia ſucceſſit *Epichyſis*, & *Cyathus*; in ſacrificiis remãſit guttũ & ſimpuliũ. ¶ Altera vinaria mẽſa erat lapidea quadrata oblonga vna columella; vocabatur *Cartibulum*. Hæc in ædibus ad compluuium apud multos me puero ponebatur; & in ea, & cum ea ænea vaſa: à gerendo *Gertibulum*, vnde cartibulum pòſt dictum.

27 ¶ PRAETEREA erat tertium genus mẽſæ, & quadratæ vaſorũ: vocatúrque *Vrnarium*, quòd vrnas cum aqua poſitas ibi potiſſimum habebant in culina. Ab eo etiam nũc ante balineum locus vbi poni ſolebant vrnæ, *Vrnarium* vocatur. *Vrnæ* dictæ quòd vrinant in aqua haurienda, vt *Vrinator*. *Vrinare* eſt mergi in aquam. *Imburum* fictum ab vrbo, quòd ita flexum vt redeat ſurſum verſus: vt in aratro, quod eſt vrbum. *Calix* à caldo: quod in eo calda puls apponebatur: & calidum eo bibebant. Vas, vbi cibum coquebant, ab eo *Cacabum* appellarunt. *Veru* à verſando.

28 ¶ AB ſedendo appellantur *Sedes*, *Sedile*, *Sedum*, *Sella*, *Seliquaſtrum*. Deinde ab heis *Subſellium*. vt *Subſipere*, quod non planè ſapit: ſic quod non planè erat ſella, *ſubſellium* dictum. vbi in eiuſmodi duo, *Biſſellium* dictum. *Arca*, quòd arcentur fures ab ea clauſa. *Armarium* & *Armamentarium* ab eadem origine, ſed declinata aliter.

29 ¶ MVNDVS muliebris dictus à munditia. *Ornatus*, quaſi ab ore natus. hinc enim maximè ſumitur quod eam deceat. Itaque ob id paratur ſpeculum. *Calamiſtri*, quòd heis calefacteis in cinere capillus ornatur. Qui ea miniſtrabat, à cinere *Cinerarius* eſt appellatus. *Diſcerniculum*, quo diſcernitur capillus. *Pecten*, quòd per eum explicatur capillus. *Speculum*, à ſpeciendo: quòd ibi ſpectant. *Veſtis* à veleis: vel ab eo quod vellus lana tonſa vniuerſa ouis. id dictum quod vellebant lanam: ex lana facta veſtis. Et quod capillum contineret, dictum à rete *Reticulum*. *Rete* ab raritudine. Item *Texta*, faſciola qua capillum in capite colligarent. Dictum *Capital* à capite, quod ſacerdotulæ in capite etiam nunc ſolent habere. Sic *Rica* à ritu: quòd Romano ritu ſacrificium feminæ cùm faciunt, capita velant. *Mitra*, & reliqua ferè in capite, poſtea addita cũ vocabuleis Græceis.

30 ¶ PRIVS de indutu aut amictu quæ ſunt, tãgam. *Capitium* ab eo quòd capit pectus, id eſt, vt antiqui dicebant, indutu comprehendit: alterum quod ſubtus, à quo *Subucula*: alterũ quod ſupra, à quo *Supparus*. niſi quod id dicunt Oſce. Alterius generis item duo: vnum quod foris, ac palam, *Palla*: alterum quod intus, à quo *Intuſiũ*. id quod Plautus dicit, Intuſiatam, patagiatam caltulam, ac crocotulam. Multa poſt luxuria adtulit: quorum vocabula apparent eſſe Græca, vt ἄσβεστον. Amictus eſt dictum *Amictum*, id eſt circumiectum: à quo etiam quod veſtes ſe inuoluunt, *Circumiectum* appellant: & quòd amictui habent purpuram circum, vocant *Circumtextum*. Antiquiſſimi amictui *Ricinium*, id quod eo vtebantur duplici, ab eo quòd dimidiam partem retrorſum iaciebãt, ab reiiciendo Riciniũ dictum. Hinc quòd facta duo ſimplicia paria, *Parilia* primo dicta: *reclusum* propter leuitatem παραπηχυαλα, χλαμύς: ſic multa Græca. *Lana*, quòd de lana multa: duarum enim togarum inſtar. vt antiquiſſimum mulierum, ricinium: ſic hoc duplex, virorum.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE ROMA

31 ¶INSTRVMENTA ruſtica quæ ſerendi aut colẽdi fructus cauſſà facta. *Sarculũ* à ſerendo ac ſarriendo. *Ligo*, quòd eo, propter latitudinẽ, quod ſub terra facilius legitur. *Pala* à pangendo, G in L mutatum quod fuit. *Rutrum* vt ruitum, à ruendo. *Aratrum*, quod arauit terram. Eius ferrum *Vomer*, quod vomit eo plus terrã. *Dens*, quòd eo mordetur terra. Supra id regula quæ ſtat. *Stiua*, à ſtando: & in ea tranſuerſa regula, *Manicula*, quòd manu bubulci tenetur: qui quaſi eſt temo inter boues. *Bura* à bubus. alij hoc à curuo *Curuum* appellant. Sub iugo medio *Couum*, quod bura extrema addita appellatur, vocatur couum à cauo. *Iugum* & Iumẽtum à iunctu. *Irpices*, regula cum pluribus dentibus, quam item vt plauſtrum boues trahunt, vt eruant quæ in terra ſunt. *Sirpices* poſtea, S detrita à quibuſdam dicti. *Raſtelli*, vt Irpices, ſerræ leues: itaque homo in prateis per feniſecia eo feſtucas abradit: quo ab raſu Raſtelli dicti. *Raſtri*, quibus dentalibus penitus eradunt terrã atque eruunt, à quo & *Rutabri* dicti. ¶*Falces* à farre, littera commutata. Hæ in Campania *Secula*, à ſecando. à quadam ſimilitudine harum, aliæ: & quod apertum, vnde *falces Fenariæ*, & *Adoreæ*: & quod non apertum, vnde *Lumariæ falces*, & *ſirpiculæ*. *Lumariæ* ſunt, quibus ſecant lumecta, cum in agreis ſerpũt ſpinæ. quas quòd à terra agricolæ ſoluunt, id eſt luunt, *Lumecta*. *Sirpiculæ* vocatæ à ſirpando, id eſt ab alligando. ſic *Sirpata dolia* quaſſa cùm alligata dicta. heis vtuntur in vinea alligando faſces, inciſos fuſtes, faculas. has *phancillas* Cherſoneſicè dicunt faſces. *Pilum*, quòd eo far pinſunt. id vbi fit: *Piſtrinum*. L & S inter ſe ſæpe commutant. Inde poſt in vrbe Lucili *piſtrina*, & *piſtrix*. *Trapetes* molæ oleariæ vocantur. Trapetes à terendo, niſi Græcum. *Molæ* à molendo: harum enim motu eo coniecta moliũtur. *Vallum* à volatu, quòd cùm id iactant, volant inde leuia. *Ventilabrum*, quo ventilatur in aere frumentũ. ¶Quibus cõportantur fructus ac neceſſariæ res, de iis *Fiſcina* à ferendo dicta. *Corbes* ab eo quòd ſpicas aliúdve quid conruebant. Hinc minores *corbulæ* dictæ. ¶De heis quæ iumenta ducũt. *Tragula* ab eo quod trahitur per terram. *Sirpea*, quę virgeis ſirpatur, id eſt colligando implicatur, in qua ſtercus aliúdve quid euehitur. *Vehiculum* in quo faba aliúdve quid vehitur, quo ex viminibus vterentur, & quod eo vehitur, breuis veha Vehiculum dictum eſt. Ab aliis etiam dictum *Arcera*, quæ etiam in XII. tabuleis appellatur. quòd ex tabuleis vehiculum erat factum vt arca, Arcera dictum. *Plauſtrum* ab eo quòd non, vt in heis quæ ſuprà dixi, ſed ex omni parte palam eſt. quę in eo vehuntur, quod perlucent, lapides, aſſeres, tignum.

32 ¶ÆDIFICIA nominata à parte, vt multa: ab ædibus, & faciendo. Maximũ ædificium eſt *Oppidum* ab ope dictum: quòd munitur opis cauſſa. vbi ſint: & quod opus eſt ad vitam gerendam, vbi habitent tutò: vel oppida, quòd opere muniebant mœnia, quo munitius eſſent. Quòd exaggerabant. *Aggeres* dicti, & quòd aggerem contineret murus, quòd muniendi cauſſa manu parabatur, quo cepiebant oppidum: è quo munere *Murus*. Eius sũma, *Pinnæ*, ab heis quas inſigniti milites habere in galeis ſolent, & in gladiatoribus Samnites. *Turres* à toruceis, quòd hæ proſpiciunt ante alios. Qua viam relinquebant in muro, qua in oppidum portarent, *Portas*. Oppida condebant in Latio, Etruſco ritu multa: id eſt iuncteis bubus tauro, & vacca interiore aratro circumagebant ſulcum. Hoc faciebant religionis cauſſa die auſpicato, vt foſſa, & muro eſſent munita. Terram vnde exculpſerant, *Foſſam* vocabant: & introrſum factum murum. Poſtea quòd fiebat orbis, *Vrbs*. Principiũ quod erat poſt murum, *Pomerium* dictum: eiúſque ambitu auſpicia vrbana finiũtur. Cippi pomerij ſtant, & circum Ardolam Ardeam, & circum Romam. Quare & oppida quæ prius erant circumducta aratro, ab orbe & vrbo *Vrbes*: & ideo coloniæ noſtræ omnes in littereis antiqueis ſcribuntur vrbes: quòd item conditæ, vt Roma: & ideo coloniæ, vt vrbes cõduntur quòd intra pomerium ponuntur. ¶Oppidũ quod primum cõditũ in Latio ſtirpis Romanæ *Lauiniũ*. nam ibi dies penates noſtri. Hoc à Latini filia: quæ coniuncta Æneæ, Lauinia appellata. Hinc poſt triginta annos oppidum alterum conditur *Alba*, id ab ſue alba cognominatum. Hæc è naui Æneæ cùm fugiſſet Lauinium, triginta parit porcos. Ex hoc prodigio pòſt Lauinium conditum anneis triginta, hæc vrbs facta: propter colorem ſuis, & loci naturam, *Alba Longa* dicta. Hinc mater Romuli *Rhea*, ex hac *Romulus*, hinc *Roma*. ¶In oppido *vici* à via, quòd ex vtraque parte viæ ſunt ædificia. *Fundulæ* à fundo, quòd exitum non habet, ac peruiũ nõ eſt iter. *Angiportum*, & id anguſtum, ab angendo, & portu. Quò conferrent ſuas cõtrouerſias, & quæ vendere vellent, & quo quæque ferrent, *Forum* appellarunt. Vbi quid generatim additum, ab eo cognomen, vt *boarium forum*, *forum olitorium*. hoc erat *antiquum Macellum*, vbi olerum copia. ea loca etiam nunc Lacedæmonij vocant μακελλώτας: ſed Iones oſtia ortorum & caſtelli μακέλλου. Secundum Tiberim ad Iunium *forum piſcarium* vocant. ideo ait Plautus, Apud piſcarium, vbi variæ res. Ad corneta *forum cupedinis*, à Cupedio: quòd multi forum cupidinis, à cupiditate. Hæc omnia poſtquam contracta in vnum locum, quæ ad victum pertinebant, & ædificatus locus, appellatum *Macellum*, vt quidam ſcribũt quòd ibi fuerit ortus: alii, quod ibi domus fuerit cui cognomen fuit Macellus, quæ ibi publicè diruta: è qua ædificatum hoc, quod vocatur ab eo macellum. In foro *lacum Curtium* à Curtio dictum conſtat. de eo triceps hiſtoria. nam

& Porci-

& Procilius non idem prodidit quod Piſo; nec quod is, C. Ælius Stilo ſecutus. A Procilio relatum, in eo loco dehiſſe terram, & ex ſenatuſcõſulto ad haruſpices relatũ, eſſe reſponſum *deum Manium Poſtulionem* poſtulare, id eſt, ciuem fortiſſimum eodem mitti. tum quendam Curtium, virum fortem, armatum aſcendiſſe in equum, & à Concordiæ verſum, cum equo in eũ præcipitatum. eo facto, locum coiſſe, atque eius corpus diuinitus humaſſe, & reliquiſſe gẽti ſuæ monumentum. ¶L. Calpurnius Piſo in annalibus ſcribit, Sabino bello, quod fuit Romulo & Tatio, virum fortiſſimum Metiũ Curtium Sabinum, cùm Romulus cum ſueis ex ſuperiore parte impreſſionem feciſſet; Curtium in locum paluſtrẽ, qui tum fuit in foro, ante quàm cloacæ ſint factæ, ſeceſſiſſe, atque ſuos in Capitoliũ recepiſſe. Ab eo lacũ inueniſſe nomen. ¶C. Ælius & Q. Lutatius ſcribunt eum locum eſſe fulguratum, & ex ſenatuſconſulto ſeptum eſſe: idque factum eſſe à Curtio conſule, cui Marcus Genucius fuit collega, Curtium appellatum.

¶*Arx* ab arcendo, quòd is locus munitiſſimus vrbis; à quo facilimè poſſit hoſtis prohiberi. *Carcer* à coercendo, quòd exire prohibentur. In hoc pars quæ ſub terra, *Tullianum*: ideo quòd additum à Tullio rege: quòd Syracuſeis, vbi ſimili de cauſſa cuſtodiuntur, vocantur *Latomiæ*, & de latomia tranſlatum, quòd heic quoque lapidicinæ fuerunt. Inde *Lauretum*, ab eo quòd ibi ſepultus eſt T. Tatius rex, qui à Laurentibus interfectus eſt. ab ſilua laurea, quòd ea ibi exciſa, & ædificatus vicus. vt inter ſacram viam & macellum editum. *Corneta* à corneis, quæ abſciſſæ loco reliquerunt nomen. vt *Eſculetum* ab eſculo dictum, & *Fagutal* à fago: vnde etiam quod ibi ſacellum, *Iouis Fagutalis*. *Armiluſtrum*, ab ambitu luſtri locus. item *Circus maximus* dictus, quòd circum ſpectaculeis ædificatus, vbi ludi fiunt; & quòd ibi circum metas fertur pompa, & equi currunt. Itaque dictũ in Cornicula millies aduentu, quem circumeunt ludentes, Quid ceſſamus ludos facere? Circus noſter ecce adeſt. In circo primo, vnde mittuntur equi, nunc dicuntur *carceres*: Næuius *Oppidum* appellat. *Carceres* dicti quòd coercentur equi, ne inde exeãt ante quàm magiſtratus miſit: *Oppidum*, quòd à muri parte pinneis turribúſque carceres olim fuerunt. Scripſit poeta, Dictator vbi currum inſidit, peruehitur vſque ad oppidum. Intimus *circus ad Murtium* vocatus, vt Procilius aiebat, ab vrceeis, quòd is locus eſſet inter figulos. alij eſſe dicũt à murteto declinatum, quòd ibi id fuerit. cuius veſtigium manet, quòd ibi ſacellum etiam nunc Murtiæ Veneris. Itẽ ſimili de cauſſa *circus Flaminius* dicitur, qui ædificatus eſt circum Flaminium campum, & quòd ibi quoque ludeis Tauriceis circum metas currunt. *Comitiũ* ab eo, quòd coibant eò comitiis curiateis, & litium cauſſa. ¶*Curia* duorũ generum. nam & vbi curarent ſacerdotes res diuinas: vt *curia veteres*: & vbi ſenatus humanas; *vt curia Hoſtilia*, quòd primus ædificauit Hoſtilius rex. Ante hãc *Roſtra*, cuius id vocabulum ex hoſtibus capta fixa ſunt roſtra. Sub dextra huius à comitio locus ſubſtructus, vbi nationum ſubſiſterent legati, qui ad ſenatum eſſent miſſi. Is *Græcoſtaſis* appellatur à parte, vt multa. *Senatum* ſupra Græcoſtaſin, vbi ædes Concordiæ, & baſilica Opimia. Senaculum vocatum vbi ſenatus, aut vbi ſeniores conſiſterent, dictum vt γερουσία apud Græcos. *Lautolæ* à lauando, quòd ibi ad Ianum Geminum aquæ calidæ fuerunt. Ab heis palus fuit in minore Velabro, à quo, quòd ibi vehebantur lintribus, *Velabrum*, vt illud maius, de quo ſuprà dictum eſt. *Aequimelium*, quòd æquata Melij domus publicè, quòd regnum occupare voluit is. Locus *ad buſta Gallica*, quòd Roma recuperata, Gallorum oſſa, qui poſſederunt vrbem, ibi coaceruata ac cõſita. Eſt locus qui vocatur *Doliola* ad cloacam maximam, vbi non licet deſpuere, à dolioleis ſub terra. Eorum duæ traditæ hiſtoriæ: quòd alij eſſe aiunt oſſa cadauerum: alij Numæ Pompilij religioſa quædam poſt mortem eius infoſſa. *Argiletum* ſunt qui ſcripſerunt ab Argo, ſeu quòd is huc venit, ibíque ſepultus ſit: alij ab argilla, quòd ibi id genus terræ. *Cliuus Publicius*, ab ædilibus plebei Publicieis, qui eum publicè ædificarunt. Simili de cauſſa *Publilius vicus*, & *Coſconius vicus*, quòd ab heis viris dicuntur ædificati. Cliuus proximus ad florales vſus verſus. *Capitolium vetus*, quòd ibi ſacellum Iouis, Iunonis, Mineruæ: & id antiquius quàm Ædis quæ in capitolio facta. Eſquilijs *vicus Africus*, quòd ibi obſides ex Africa bello Punico dicuntur eſſe cuſtoditi. *Vicus Ciprius* à cipro: quòd ibi Sabini ciues additi conſederunt, qui à bono omine id appellarunt. Nam *ciprum* Sabinè bonum. Prope hunc *vicus Sceleratus* dictus à Tullia Tarquinij Superbi vxore, quòd, ibi cum iaceret pater occiſus, ſupra eum vt mitteret carpentum mulio, iuſſit.

33 ¶ET quoniam vicus conſtat ex domibus, nunc earum vocabula videamus. *Domus* Græcum eſt. & ideo in ædibus ſacreis ante cællam, vbi ſedes dei ſunt, Græci dicunt πρόδομον: quòd poſt, ὀπισθόδομον. *Aedem* ab aditu, quòd plano pede adibãt. Itaque ex ædibus efferri indictiuo funere præco etiam eos dicit, qui è taberneis efferuntur, & omneis in cenſu villas inde dicimus Ædes. *Cauum ædium* dictum, qui locus tectus intra parietes relinquebatur patulus, qui eſſet ad communem omnium vſum. In hoc locus ſi nullus relictus erat, ſub diuo qui eſſet, dicebatur *Teſtudo* à teſtudinis ſimilitudine, vt eſt in prætorio in caſtreis. Si relictum erat in medio, vt lucem caperet: deorſum, quò impluebat, *Impluuium* dictum: & ſurſum, qua compluebat, *Compluuium*, vtrunque à pluuia. *Tuſcanicum* dictũ à Tuſceis, poſteaquã illorũ cauũ

ædium ſimulare cœperunt. *Atrium* appellatum ab Atriatibus Tuſceis. illinc enim exemplum ſumptum. Circum cauum ædium erant vniuſcuiuſque rei vtilitatis cauſſa parietibus diſſepta: vbi quid conditum eſſe volebant; à cælando *Cellam* appellarunt, *Penariam*, vbi penus. Vbi cubabant, *Cubiculum*: vbi cænabant, *Cænaculum* vocitabant: vt etiam nunc Lanuuij apud ædem Iunonis, & in cetero Latio, ac Faleriis, & Cordubæ dicuntur. Poſteaquam in ſuperiore parte cænitare cœperunt, ſuperioris domus vniuerſa. Cænacula dicta. Poſteaquam ibi cœnabant, plura facere cœperunt, vt in caſtreis ab hieme hiberna, *hibernum* domus vocarunt: contra *æſtiuum*.

* *Deſunt paginæ tres.* *

34 ¶religionem Porcius deſignat, cùm de Ennio ſcribens dicit eum coluiſſe Tutilinæ loca. Sequitur *porta Næuia*, quòd in nemoribus Næuiis. Næuius enim loca vbi ea ſic dicta, coluit. Deinde *porta Rauduſcula*, quòd ærata fuit. æs *Raudus* dictum: ex eo in veteribus mancupiis ſcriptum, *Rauduſculo libram ferito*. Hinc *porta Lauernalis* ab ara Lauernæ, quòd ibi ara eius deæ. Præterea intra muros video portas dici: in Palatio *Mucionis*, à mugitu, quòd ea pecus in Bucitatum antiquum oppidum exigebant. Alteram, *Romanulam*, quæ eſt dicta ab Roma, quæ habet gradus in naualia ad Volupiæ ſacellum. Tertia eſt *Ianualis* dicta ab Iano: & ideò ibi poſitum Iani ſignum, & ius inſtitutum à Numa Pompilio, vt ſcribit in annalibus L. Piſo, vt ſit clauſa ſemper, niſi cùm bellum ſit. Nuſquam traditum eſt memoriæ Pompilio rege fuiſſe apertam: & poſt T. Manlio conſule, bello Carthaginienſi primo confecto, & eodem anno apertam.

* *Deſunt quædam.* *

35 ¶Svper lectuleis origines, quas aduerti, hæ. *Lectica*, quòd legebant, vnde eam facerent, ſtramenta atque herbas, vt etiam nunc fit in caſtreis. lectos, ne eſſent in terra ſublimes in heis ponebant. Niſi ab eo quòd Græci antiqui dicebant λέκτρον, lectum potius quam lecticam quòd inuoluebant, quòd ferè ſtramenta erant è ſegete, *Segeſtriam* appellant, vt etiam nunc in caſtreis. Niſi à Græceis. nam σίγαστρον, vbi lectus mortui fertur, dicebant. *feretrum* noſtri, Græci φέρτρον καὶ φέρετρον. Poſteaquam tranſierunt ad culcitas, quòd in ea ſagum, aut tomentum, aliúdve quid calcabant, ab inculcando *Culcita* dicta: ac quicquid inſternebant, à ſternendo *Stragulum* appellabant. *Puluinar* vel à plumeis, vel a pelluleis declinarunt. Quibus operiebantur, *Operimenta*, & *pallia*, *Opercula* dixerunt. In heis multa peregrina, vt *Sagum*, *Reno* Galli quid gaunacumma eius ſagum, & *Amphimalon*, Græca: contra Latinum *Torale*, quod ante torum & *Torus* à toruo, quòd is in promptu. ab hac ſimilitudine *Toruinus* in mulieris capite ornatus. Quia ſimplici ſcanſione ſcandebant in lectum non altum, *Scabellum*: in altiorem, *Scamnum*. Duplicata ſcanſio, *Gradus* dicitur, quòd geritur ab inferiore in ſuperiorem. Græca ſunt, *Periſtromata* & *Peripetaſmata*. ſic aliud aliquid item conuiuij cauſſa ibi.

36 ¶Mvlta pecuniæ ſignatæ vocabula ſunt æris & argenti hæc. *As* ab ære. *Dupondius* à duobus ponderibus, quòd vnum pondus *Aſſipondium* dicebatur: id ideo quòd As erat libræ pondus. deinde ab numero reliquum dictum vſque ad *Centuſſis*, vt as ſingulari numero. Ab tribus aſſibus *Treſſis*, & ſic proportione *Nonuſſis*. In denario numero hoc mutat: quod primum eſt, ab decem aſſibus *Decuſſis*: ſecundum à duobus decuſſibus *Biceſſis*, quod dixi ſolum à duobus decuſſibus *biceſſis*. Reliqua conueniunt, vt *Triceſſis* à tribus, ſic proportione vſque ad *Centuſſis*: quo maius æris vocabulum non eſt. Nam ducenti in proportione cùm dicuntur, non magis aſſes, quàm denarij aliæve res ſignificantur. Æris minima pars, *Sextula*, quòd ſexta pars vnciæ. *Semuncia*, quòd dimidia pars vnciæ. *Se* valet dimidium, vt in *Selibra* & *Semodio*. *Vncia* ab vno. *Sextans* ab eo quòd ſexta pars aſſis: ſicut *Quadrans*, quòd quarta: & *Triens*, tertia pars. *Semiſſis*, quòd ſemi æs, id eſt, dimidium aſſis, vt ſuprà dictum eſt. *Septunx* à ſeptem & vncia concluſum: Reliqua obſcuriora, quòd à diminutione: & ea quæ deminuuntur, ita ſunt vt extremas ſyllabas habeant. vt à duodecim vna dempta vncia, *Deunx*. *Dextans* dempto ſextante: *Dodrans*, dempto quadrante. *Bes*, vt olim des, dempto triente. In argento nummi id à Siculeis. *Denarij*, quòd denos æris valebant. *Quinarij*, quòd quinos. *Seſtertius*, quòd ſemis tertius. Dupondius enim & ſemis antiquus ſeſtertius eſt: & veteris conſuetudinis vt retro æra dicerentur, ita vt ſemis tertius, ſemis quartus pronuntiarent. Seſtertius igitur ab ſemis tertius dictus. Nummi denarij decuma *libella*, quòd libram pondo as valebat, & erat ex argento parua. *Sembella*, quòd ſit libellæ dimidium, quod ſemis aſſis. *Teruncius* à tribus vnciis, ſembellæ quod valet dimidium: & eſt quarta pars, ſic vt quadrans, aſſis. Eadem pecunia vocabulum mutat. nam poteſt idem dici dos, *arrabo*, *merces*, *corollarium*. *Dos* erit pecunia, ſi nuptiarum cauſſa data: hæc Græcè δωτίνη, ita enim hoc Siculi: ab eodem *Donum*. Nam Græcè vt ipſi δῶρον, vt alij δόμα, & vt Attici δόσις. *Arrabo* ſic dicta, vt reliquum reddatur. hoc verbum à Græco ἀῤῥαβών. Reliquum, ex eo quòd debitum reliquit. *Damnum* à demptione, cùm minus refactum quàm quanti conſtat.

Lucrum

Lutrum, ab luendo, ſi amplius, quàm exoluerit quanti eſſet ceptum. *Detrimentum*, à detritu, quòd ea quæ trita, minoris pretij. Ab eadem *Intertrimentum*, ab eo quòd duo, quæ inter ſe trita & deminuta, à quo etiam *Intrigo* dicta, & *Intertrigo*. *Multa*, à pecunia, quæ à magiſtratu dicta, vt exigi poſſit ob peccatum. quòd ſingulæ dicuntur appellatæ eſſe multæ, quòd olim vnum dicebāt *multa*. Itaque cùm in dolium aut culeum vnum addunt ruſtici, prima vrna addita, dicunt etiam nunc *Multa*. *Pœna*, à puniendo: vel à pœnitendo, quod poſt peccatum ſequitur. *Pretium*, quod æſtimationis, emptionìſve cauſſa conſtituitur dictum à periteis, quòd hi ſolum poſſunt facere rectè id. Si quid datum pro opera aut opere, *Merces*, à merendo. Quod manu factum erat, & datum pro eo, *Manupretium*, à manibus & pretio. *Corollarium*, ſi additum præter quàm quod debitum eius. vocabulū fictū à corolleis: quòd hæ, cùm placuerant actores, in ſcena dari ſolitæ. *Præda* eſt ab hoſtibus capta, quòd manu parta, vt parida præda. *Præmium* à præda, quòd ob rectè quid factum cōceſſum. Si datur quod reddatur, *Mutuum*, quod Siculi μοῖτον. Ita ſcribit Sophron, μοῖτον ἀντίμοιτον. & *Munus*, quod mutuo animo qui ſunt, dant officij cauſſa. Alterum munus, quod muniendei cauſſa imperatum, à quo etiam *Municipes*, qui vnà munus fungi debent, dicti. Ea pecunia quæ in iudicium venit in litibus, *Sacramentum* à ſacro. Qui petebat, & qui infitiabatur de aliis rebus, vterque quingentos æris ad pontem deponebant: de aliis rebus item certo alio legitimo numero aſſium. Qui iudicio vicerat, ſuum ſacramentum a ſacro auferebat, victi ad ærarium redibat. *Tributum* dictum à tribubus, quòd ea pecunia quæ à populo imperata erat, tributim à ſinguleis pro portione cenſus exigebatur. Ab hoc ea quæ aſſignata erat, *Adtributum* dictum. Ab eo quoque quibus adtributa erat pecunia, vt militi reddant, *Tribuni ærarij* dicti. Id quod adtributum erat, *æs militare*: hoc eſt quod ait Plautus, Cedit miles, æs petit. Et hinc dicuntur *milites ærarij*, ab ære, quòd ſtipendia facerent. Hoc ipſum *Stipendium* ab ſtipe dictum, quòd æs quoque Stipem dicebant. Nam quòd aſſes libræ pondo erant; qui acceperant maiorem numerum, nō in arca ponebant, ſed in aliqua cælla ſtipabant, id eſt, cōponebant, quo minus loci occuparet: à ſtipando *Stipem* dicere cœperunt. *Stipare* ab στείβειν fortaſſe, Græco vocabulo. Id apparet, quòd vt alias, tum inſtitutum etiam nunc, diis cum theſaureis aſſes dant, ſtipem dicunt: & qui pecuniam alligat, *Stipulari & Reſtipulari*. *Milites ſtipendiarij* ideo quòd eam ſtipem pendebāt. Ab eo Ennius ſcribit, Pœni ſtipendia pendunt. Ab eodem ære impendendo, *Diſpenſator*, & in tabuleis ſcribimus *Expenſum*, & inde *prima Penſio*, & ſic aut ſecunda, aut quæ alia. Et *Diſpendium*, ideo quòd in diſpendendo ſolet minus fieri: *Compendium*, quòd cùm compenditur, vna fit. A quo vſura, quòd in ſortem accedebat, *Impendium* appellatum: quę cùm accederet ad ſortem, ex vſu *Vſura* dicta, vt *Sors* quod ſuum fit ſorte. Per *trutinam* ſolui ſolitum. veſtigium etiam nunc manet in æde Saturni, quòd ea etiam nunc propter penſuram, Trutinam habet poſitam. Ab ære *Aerarium* appellatum.

17. ¶ AD vocabula, quæ pertigere ſumus rati, ea quæ & loca, & ea quæ in loceis, ſunt ſatis arbitror dicta: quòd neque parum multa ſunt aperta: neque ſi amplius velimus, volumen patietur. Quare in proximo (vt in primo libro dixi) quod ſequitur de temporibus dicam.

EPITOME LIBRI QVINTI.

In quo de vocabuleis temporis & quæ in tempore, eorúmque origine ex auctoribus qui ſoluta oratione ſcripſerunt. Præfatio 1.

¶ *De vocabuleis temporum in genere* 2. *De vocabulis temporum in ſpecie dierum qui inſtituti deorum cauſſa.* ¶ *Quarum alij ſtati: alij annales.* 3. *Dierum qui inſtituti hominum cauſſa: vbi inter cætera de menſibus* 4.

¶ *De vocabuleis eorum quæ in tempore eorum obſcuritate ac multitudine* 5. *Eorum autem alia pertinēt ad ea quæ debemus cogitare* 6. *Dicere* 7. *Facere: vbi inter cætera agitur de his quæ ad viſum, auditum, olfactum, guſtum, tactum,* 8.

¶ *De iudicio ex cenſorijs tabuleis* 9.

¶ *De quibuſdam vocabuleis quæ Latini à Græcis mutuati* 10. ¶ *Concluſio* 11.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER QVINTVS

AD M. TVLLIVM CICERONEM.

ORIGINES verborum, quæ ſunt locorum, & quæ in heis, in priore libro ſcripſi: in hoc dicam de vocabuleis temporum, & earum rerum quæ in agendo fiunt aut dicuntur cū tempore aliquo; vt ſedetur, ambulatur, loquitur. Atque ſiqua erunt ex diuerſo genere adiuncta, potius cognationi verborum quàm auditori calumnianti geremus moré. Huius rei auctor ſatis mihi Chryſippus, & Antipater, & illi in quibus etſi non tantum acuminis, at plus litterarum: in quo eſt Ariſtophanes, & Apollodorus. qui omnes verba ex verbeis ita declinari ſcribunt, vt verba litteras alia adſumant, alia amittant, alia commutent:

vt ſit in *turdo*, in *turdario*, in *turdelice*. Sic declinantes Græci noſtra nomina, dicunt Lucianũ, Λουκιανὸν, & Quintium, Κόιντον. Ἀρίσταρχον illi, nos Ariſtarchum, & Δίωνα, Dionem. ſic inquam conſuetudo noſtra multa declinauit, vt à vetere *vetuſtũ*, ab ſolo *ſolũ*, ab libero *liberũ*, ab laſibus *lares*. quę obruta vetuſtate, vt potero eruere conabor.

2 ¶DICEMVS primò de temporibus, & quæ per ea fiunt. Sed ita vt ante de natura eorum. ea enim dux fuit ad vocabula imponenda homini. ¶Tempus eſſe dicunt interuallum mundi, & motus. Id diuiſum in parteis aliquot maximè ab ſolis & lunæ curſu. Itaque ab eorum tenore temperato *Tempus* dictum: vnde *Tempeſtiua*: & à motu eorum, qui toto cælo cõiunctus mundus deo, motus caſu venit. à quo tempus id ab hoc deo *dies* appellatur. *Meridies* ab eo quod medius dies. D antiqui non R in hoc loco dicebant, vt Præneſte inciſum in ſolario vidi, quod Cornelius in baſilica Æmilia & Fuluia inumbrauit. Diei principium *Mane*, quòd tum manat dies ab Oriente. Niſi potius quòd bonum antiqui dicebant Manum. ad cuiuſmodi religionẽ Græci quoque, cùm lumen adfertur, ſolent dicere, φῶς ἀγαθὸν. *Suprema*, ſummum diei, id à ſuperrimo. hoc tempus duodecim tabulæ dicunt *Occaſum* eſſe *ſolis*: ſed poſtea Lex Prætoria id quoque *tempus* iubet eſſe *ſupremum*, quo prætor in comitio ſupremam pronuntiauit populo. Secundum hoc dicitur *Crepuſculum*, à crepero. id vocabulum ſumpſerunt à Sabineis: vnde veniunt *Crepuſci* nominati Amiterno, quòd eo tempore erant nati, *vt Lucij* prima luce in creatione. *Crepuſculum* ſignificat dubium: ab eo res dubiæ dictæ *Crepera*, quòd crepuſculum, dies etiamnum ſit, an iam nox, multeis dubium. *Nox* (vt Catulus ait) quòd omnia, niſi interueniat ſol, pruina obriguerint. quòd nocet, nox, niſi quòd Græcè νύξ, nox. Cùm ſtella prima exorta, Græci vocant ἕσπερον, noſtri *Veſperuginẽ*. vt Plautus, Neque veſperugo, neque vergiliæ occidũt. Exortæ ſtellæ tempus dictum à Græceis ἑσπέρα, Latinè *Veſper*: vt ante ſolem ortum, quòd eadẽ ſtella vocabatur *Iubar*, quòd iubata. Pacuuius dicit, Paſtor exorto iubare. noctis decurſo itinere. Ennius, Aiax lumen iubárve in cælo cerno? Inter veſperuginem & iubar dicta nox. *Intempeſta nox*, vt in Bruto Caſſius, quod dicebat Lucretia, Nocte intempeſta noſtram deuenit domum. Intempeſtam Ælius dicebat, cùm tempus agendi eſt nullum: quòd alij *concubium* appellarunt, quod ferè omnes tunc cubarent: alij, ab eo quòd ſileretur, *Silentium* noctis. Quod idẽ Plautus tẽpus *Conticinium*. ſcribit enim, Videbimus. factum volo: i, redito conticinio. ¶Alter motus ſolis eſt, alter cæli, quod mouetur à bruma ad ſolſtitium. Dicta *Bruma*, quòd breuiſſimus dies eſt: *Solſtitium*, quòd ſol eo die ſiſtere videatur: aut quòd ſol ad nos verſum, proximum eſt ſolſtitium. Cùm venit in medium ſpatium inter brumam & ſolſtitium, quòd dies æquus ſit ac nox, *Aequinoctiũ* dictum. Tempus à bruma ad brumam dum ſol redit, vocatur *Annus*: quòd vt paruuli circuli annuli, ſic magni dicebantur circites anni: vnde Annus. huius temporis pars *Hiemps*, quòd tum multi himbres. hinc *Hibernacula*, *Hibernum*: vel quòd tum anima, quæ flatur, omniũ apparet. ab hiatu *hiemps*. ¶Tempus ſecundum, *Ver*: quòd tum virere incipiunt virgulta, ac vertere ſe tempus anni. niſi quòd Iones dicunt βὴρ. ¶Tertium, ab æſtu, *Æſtas*. hinc *Æſtiuum*. Niſi forte à Græco αἴθεσθαι. ¶Quartum, *Autumnum*.

* *Multa deſunt.* *

ab ſole: ſic *menſis* à lunæ motu dictus, dum ab ſole profecta, rurſus redit ad eum luna, quòd Græcè olim dicta μήνη: vnde illorum μῆνες. ab eo noſtri. A menſibus *Intermeſtris* dictus: quòd putabant inter prioris menſis ſeneſcentis extremos dies, & nouam lunam, eſſe diem, quem diligentius Attici ἕνην καὶ νέαν appellarunt: ab eo quòd ea die poteſt videri extrema & prima luna. *Luſtrum* nominatum tempus quinquennale, à luendo, hoc eſt ſoluendo: quòd quinto quoque anno vectigalia & vltro tributa per cenſores perſoluebantur. *Seculum*, ſpatium annorum centum vocarunt: dictum à ſene, quòd longiſſimum ſpatium ſeneſcendorum hominum id putarunt. *Aeuum* ab ætate omnium annorum: hinc *Aeuiternum*, quod factum eſt *Aeternum*. Id ait Chryſippus eſſe αἰῶνα. Ab eo Plautus, Non omnis ætas ad perdiſcendum eſt ſatis. hinc poetæ, *Æterna templa cæli*.

3 ¶A cæli naturali diſcrimine ciuilia vocabula dies acceſſerunt. Dicam prius, qui deorum cauſſa, tum qui hominum, ſint inſtituti. *Dies Agonales*, per quos rex in regia arietem immolat, dicti ab agone: eo quòd interrogatur à principe ciuitatis. & princeps gregis immolatur. *Carmentalia* nominantur quòd ſacratum & feriæ Carmentis. *Lupercalia* dicta quòd in lupercali luperci ſacra faciunt. Rex cùm ferias menſtruas Noneis Februarieis edicit, hunc *diem Februatum* appellat. *Februum* Sabini purgamentum, & id in ſacreis noſtreis verbum. Nam & Lupercalia Februatio, vt in antiquitatum libreis demõſtraui. *Quirinalia* à Quirino, quòd ei deo feriæ, & eorum hominum qui fornacalibus ſueis nõ fuerunt feriati. *Feralia* ab infereis, & ferendo, quòd ferunt tum epulas ad ſepulchrum, quibus ius ibi parẽtare. *Terminalia*, quòd is dies anni extremus conſtitutus. Duodecimus enim menſis fuit Februarius, & cùm intercalatur, inferiores quinque dies duodecimo demuntur menſe. *Equiria*, ab equorum curſu. Eo enim die currunt equi in campo Martio. *Liberalia* dicta quòd per totum oppidũ eo die ſedent ſacerdotes liberi, hedera coronatæ anus cũ libeis & foculo pro emptore ſacrifican-

ſacrificantei. In libreis Saliorum, quorum cognomen Agonenſium, forſitan hic dies ideo appellatur potius Agonia. *Quinquatrus*: hic dies vnus à nominis errore obſeruatur proinde vt ſint quinque, dictus vt ab Tuſculaneis: poſt diem ſextum Eidus ſimiliter vocatur *Sexatrus*; & poſt diem ſeptimum, *Septimatrus*: ſic hic quòd erat poſt diem quintũ Eidus, *Quinquatrus*. *Tubiluſtrum* appellatur, quòd eo die in atrio ſutorio ſacrorum tubæ luſtrãtur. *Megaleſia* dicta à Græceis, quod ex libris Sibyllineis accerſita ab Attalo rege Pergami prope murum Megaleſion, vbi tẽplum eius deæ, vnde aduecta Romã. *Fordicidia* à fordeis bubus. *bos Forda*, quæ fert in ventre, quòd ea die publicè immolantur boues prægnãtes in curiis complureis. A fordeis cædendeis *Fordicidia* dicta. *Palilia* dicta à Pale, quòd & feriæ ei deæ fiunt, vt *Cerealia* à Cerere, *Vinalia* à vino. Hic dies Iouis, non Veneris. Huius rei cura non leuis in Latio. nã aliquot loceis vindemię primùm à ſacerdotibus publicè fiebãt, vt Romæ etiãnunc. nã flamen Dialis auſpicatur vindemiã: & vt iuſſit vinũ legere, agna Ioui facit: inter cuius exta cæſa & porrecta flamen *prorſus vinũ* legit. In Tuſculaneis ſacreis eſt, Vinum nouum ne vehatur in vrbem ante quàm vinalia kalentur. *Robigalia* dicta à Robigo. ſecundũ ſegetes huic deo ſacrificatur, ne rubigo occupet ſegetes. *Dies Veſtalia*, vt virgines Veſtales Veſtæ ſacrificent. *Quinquatrus Minuſcula* dictæ Iuniæ Eidus ab ſimilitudine Maiorũ, quòd tibicines tũ feriati per vrbẽ vagantur, & conueniunt ad ædẽ Mineruæ. *Dies Fortis Fortunæ* appellatus ab Seruio Tullio rege, quòd is fanum Fortis Fortunæ ſecundum Tiberim extra vrbem Romam dedicauit Iunio mẽſe. *Dies populi Fugia* videtur nominatus, quòd eo die repente tumultu fugerit populus. non multo enim pòſt hic dies quàm deceſſus Gallorum ex vrbe: & qui tum ſub vrbe populi, vt Ficuleates ac Fidenates, & finitimi alij, contra nos coniurarunt. Aliquot huius diei veſtigia fugæ in ſacreis apparent. de quibus rebus antiquitatum libri plura referunt. *Nonæ Caprotinæ*, quòd eo die in Latio Iunoni Caprotinæ mulieres ſacrificant, & ſub caprifico faciunt, & è caprifico adhibent virgam. Ob hoc toga prætexta data eis:

* * *

Apollinaribus ludeis docui populum.

* * *

Neptunalia à Neptuno. eius enim dei feriæ. *Furinalia* à Furina, quòd ei deæ feriæ publicæ dies is, cuius deæ honos apud antiquos. Nam ei ſacra inſtituta annua, & flamen adtributus: nunc vix nomen notum pauceis. *Portunnalia* dicta à Portumno, cui eo die ædes in portu Tiberino facta, & feriæ inſtitutæ. *Vinalia Ruſtica* dicuntur ante diem duodecimum kalendas Septembris, quòd tum Veneri dedicata ædis, & orti eius tutelæ adſignantur, ac tum ſunt feriati olitores. *Conſualia* dicta à Conſo, quòd tum feriæ publicæ ei deo, & in circo ad aram eius ab ſacerdotibus fiunt ludi illi, quibus virgines Sabinæ raptæ. *Volcanalia* à Volcano, quòd ei tum feriæ, & quòd eo die populus pro ſe in ignem animalia mittit. *Opeconſiua* dies ab dea Opeconſiua, cuius in regia ſacrarium, quòd ideo actum *vt eò præter virgines Veſtales, & ſacerdotem publicum, introeat nemo: Is cùm eat, ſuffibulum haud habeat*: ſcriptum id dicitur, vt à ſuffiendo ſubligaculum. *Vortumnalia* à Vortumno, cuius feriæ Octobri menſe. *Meditrinalia* dies dictus à medendo, quòd, vt Flaccus flamen Martialis dicebat, hoc die ſolitum vinum nouum & vetus libari & deguſtari medicamenti cauſſa. Quod facere ſolent etiam nunc multi, cùm dicant, *Nouum vetus vinum bibo: nouo veteri morbo medeor*. *Fontinalia* à fonte, quòd is dies feriæ eius. ab eo autem tum, & in fontes coronas iaciunt, & puteos coronant. *Armiluſtrium*, ab eo quòd in armiluſtrio armati ſacra faciunt. Niſi locus potius dictus ab heis. ſed quod de heis prius. Id ab luendo, aut luſtro, id eſt, quòd circumibant ludentes ancilibus armati. *Saturnalia* dicta à Saturno, quòd eo die feriæ eius. vt poſt diem tertium *Opalia*, Opis. *Angeronalia* ab Angerona, cui ſacrificium fit in curia. *Accalia* feriæ publicæ Laurentinæ is dies, quem quidam inſcribendo *Laurentalia* appellant, ab Acca Laurentia nominatus, cui ſacerdotes noſtri publicè parentant ſexto die, qui atra dicitur, & dicunt hunc diem Tarentini *Accas Tarentinas*. Hoc ſacrificium fit in Velabro, qua in nouam viam exitur, vt aiunt quidam, ad ſepulcrum Accæ: vt quod ibi prope faciunt diis manibus ſeruilibus ſacerdotes. qui vterque locus extra vrbem antiquam fuit, non longè a porta Romanula, de qua in priori libro dixi. *Dies Septimontium* nominatus, ab heis ſeptem mõtibus in queis ſita vrbs eſt. Feriæ non populi, ſed montanorum modo, vt *Paganalibus*, qui ſunt alicuius pagi. ¶De ſtatutis diebus dixi, nunc de annalibus dicam. *Compitalia*, dies adtributus laribus, vt alibi: ideo vbi viæ competunt, tum in compiteis ſacrificatur: quotanneis is dies concipitur. Similiter *Latinæ feriæ* dies conceptiuus dictus a Latineis populeis, quibus ex Albano monte ex ſacreis carnem petere fuit ius cum Romaneis: à quibus Latineis Latinæ dictæ *Sementinæ feriæ*, dies is qui à pontificibus dictus, appellatus à ſemente, quòd ſationis cauſſa ſuſceptæ. *Paganica*, eiuſdem agriculturæ cauſſa ſuſceptæ, vt haberet in agreis omnis pagus: vnde paganicæ dictæ ſunt. Præterea *feriæ Conceptiuæ*, quæ non ſunt annales, vt hæ quæ dicuntur ſine proprio vo-

cabulo,aut cum perſpicuo,*vt Nouendialis.*

4 ¶De heis diebus nũc iam,qui hominum cauſſa conſtituti,videamus. Primi dies menſium nominati *kalendæ*, ab eo quòd heis diebus kalentur eius menſis Nonæ à pontificib. quintanæne an ſeptimanæ ſint futuræ, in Capitolio in curia kalabra ſic dictæ, *Quinque kalo Iuno Nouella. Septem kalo Iuno Nouella. Nonæ* appellatæ, aut quòd ante diem nonum Eidus ſemper,aut quòd vt nonus annus kalendæ Ianuariæ ab nouo ſole appellatæ, nouus menſis,noua luna Noneis. Eodem die enim in vrbem ab agreis ad regem conueniebat populus.Harum rerum veſtigia apparent in ſacreis Nonalibus in arce; quòd tunc ferias primas mẽſtruas,quæ futuræ ſint eo menſe,rex prædicit populo.*Eidus* ab eo quod Tuſci Itus,vel potius quod Sabini Eidus dicunt.*Dies* poſtridie kalẽdas,Nonas, Eidus appellati *atri*, quòd per eos dies noui inciperent. *Dies Faſti*, per quos prętoribus omnia verba ſine piaculo licet fari.*Comitiales* dicti,quòd tum eſſet populus conſtitutus ad ſuffragium ferendum, niſi ſi quæ feriæ conceptæ eſſent,propter quas nõ liceret:vt Compitalia,& Latinæ.Cõtrarij horum vocantur *dies Nefaſti*,per quos dies nefas fari prætorem:*Do,dico,addico.*Itaque non poteſt agi. Neceſſe eſt aliquo eorum vti verbo, cum lege quid peragitur.Quòd ſi tum imprudens id verbum emiſit,aut quem manumiſit, ille nihilominus eſt liber, ſed vitio: vt magiſtratus vitio creatus, nihilo ſecius magiſtratus.Prætor qui tum fatus eſt,ſi imprudens fecit,piaculari hoſtia facta piatur:ſi prudens dixit, Quintus Mucius abnegabat eum expiari, & vt impium non poſſe dicebat. *Interciſi dies* ſunt, per quos mane & veſperi eſt nefas, medio tempore inter hoſtiam cęſam & exta porrecta fas:à quo quòd fas tum intercedit,interciſi dies,aut quòd tum interciſum,nefas. *Dies* qui vocatur ſic, *Quando rex comitiauit fas*: dictus ab eo quòd eo die rex ſacrificulus dicat ad comitiũ, Ad quod tempus eſt nefas, ab eo fas. Itaque poſt id tempus lege actum ſæpe. *Dies* qui vocatur,*Quando ſtercus delatum fas*:ab eo appellatus, quòd eo die ex æde Veſtæ ſtercus euerritur, & per Capitolinum cliuum in locum defertur certum. *Allienſis dies* ab Allia fluuio dictus.nam ibi exercitu noſtro fugato, Galli obſederunt Romam.Quod ad ſingulorum dierum vocabula pertineat dixi. ¶Menſium nomina ſunt aperta ferè, ſi à Martio, vt antiqui inſtituerunt, numeres. Nam primus [*id eſt Martius*] à Marte.Secũdus [*id eſt Aprilis*](vt Fuluius Flaccus ſcribit,& Iunius Gracchus)à Venere,quòd ea ſit *Ἀφροδίτη*.cuius nomen ego, antiqueis littereis quod nuſquam inueni, magis puto dictum, quòd ver omnia aperit, Aprilem.Tertius,à maioribus,*Maius.* Quartus,à iunioribus,*Iunius.* Dehinc quintus *Quintilis*,& ſic deinceps vſque ad Decembrẽ à numero. Ad hos qui additi, prior à principe Iano *Ianuarius* appellatus.Poſterior,vt idẽ dicunt ſcriptores,ab diis infereis *Februarius* appellatus, quòd tum heis parentetur. Ego magis arbitror Februarium à die februato,quòd tũ Februatur populus,id eſt, luperceis nudeis luſtratur antiquum oppidum Palatium, gregibus cinctum.

5 ¶QVOD ad temporum vocabula Latina attinet, hactenus ſit ſatis dictum. Nunc quod ad eas res attinet, quæ in tempore aliquo fieri animaduerterim,dicam.vt hęc ſunt, Legiſti currens,ludẽs. De queis duo prædicere volo, quanta ſit *multitudo* eorum, & quæ ſint *obſcuriora* quàm alia. ¶Cũ verborum declinantium genera ſint quattuor:vnum,quod tẽpora adſignificat, neque habet caſus, vt ab lego, legis: alterum quod caſus habet, neque tempora adſignificat,vt ab lego,lectio,& lector: tertium, quod habet vtrumque,& tempora & caſus,vt ab lego,legens,lecturus:quartum,quod neutrum habet,vt ab lego,lectè,lectiſſimè: horum verborũ ſi primigenia ſunt ad mille(vt Coſconius ſcribit)ex eorum declinationibus verborum diſcrimina quingenta millia eſſe poſſunt: ideò quia ſinguleis verbeis primigeniis circiter quingentæ ſpec et declinationibus fiunt.*Primigenia* dicũtur verba,vt lego,ſcribo,ſto,ſedeo,& cetera,quæ nõ ſunt ab aliquo verbo,ſed ſuas habent radices. Contra,*verba declinata* ſunt,quæ ab aliquo oriuntur, vt ab lego,legis,legit,legam,& ſic itidem hinc permulta. Quare ſiquis primigeniorum verborum origines oſtenderit, ſi ea mille ſunt, quingentûm millium ſimplicium verborum cauſſas aperuit vna. In nulleis tamen, qui ab heis reliqua orta oſtenderit, ſatis dixerit de origine verborum, cùm vnde nata ſint principio etãt pauca, quæ inde nata ſunt, innumerabilia. A quibus iiſdem principiis, antepoſiteis præuerbiis pauceis,immanis verborum accedit numerus, quòd præuerbiis additeis, atque commutateis aliud atque aliud fit. Vt enim ceſſit atque receſſit,ſic acceſſit & abſceſſit:item inceſſit & exceſſit.ſic ſucceſſit, & deceſſit,& conceſſit,& præceſſit. Quòd ſi hæc decem ſolùm præuerbia eſſent,quoniam ab vno verbo declinatione quingenta diſcrimina fierent, heis decemplicateis coniuncto præuerbio,ex vno quinque millia numero efficerent:ex mille ad quinquagies centum millia diſcrimina fieri poſſunt.Democritus,ſecuti & item alij,qui infinita principia dixerunt. quæ vnde ſint,non dicũt, ſed cuiuſmodi ſint. faciunt tamen magnũ quod quę ex heis conſtant in mundo,oſtendunt. Quare ſi etymologia principia verborum poſtulet mille, de quibus ratio ab ſe non poſcatur, & reliqua oſtendat,quod non poſtulat: tamen immanẽ

verbo-

verborũ expediet numerũ. ¶ De multitudine quoniam, quòd ſatis eſſet, admonui, *de obſcuritate* pauca dicam. Verborum quæ tempora adſignificant; ideo locus difficillimus eſt *ni n na*, quòd neque heis ferè ſocietas cum Græca lingua, neque vernacula ea, quorum repertũ memoria adfuerit noſtra. de quibus, vt dixi, quæ poterimus. incipiam hinc. Primũ quod dicitur *Ago*; *Actio* ab agitatu facta. Hinc dicimus, *Agit geſtum* tragœdus, & *Agitantur* quadrigæ. Hinc *Agitur pecus* paſtum, qua vix agi poteſt. Hinc *Angiportum*, quia nihil in eo poteſt agi. Hinc *Angulus*, quod in eo locus anguſtiſſimus, cuius loci is angulus.

6 ¶ ACTIONVM trium, primus agitatus mentis; quòd primùm ea quæ ſumus acturi, *cogitare* debemus; deinde tum *dicere*: ac poſtremò *facere*. De heis tribus minimè putat volgus eſſe actionē cogitationem: tertium, in quo quid facimus, id maximum. Sed & cùm hoc agitamus, quid & in eam rem cogitamus, in mente agimus: & cùm pronuntiamus, agimus. Itaque ab eo orator dicitur *agere cauſſam*: & augures *agere augurium* dicuntur, cùm in eo plura dicant quàm faciant.

¶ *Cogitare* à cogendo dictum. mens plura in vnum cogit, vndę deligere poſſit. Sic è lacte coacto *Caſeus* nominatus. ſic ex hominibus *Concio* dicta: ſic *Coactio*, ſic *Compitum* nominatum. A cogitatione *Concilium*: vnde *Concilium*: quòd vt veſtimētum apud fullonem cùm cogitur, *Cōciliari* dicitur. ¶ Sic *Reminiſci*, cùm ea quæ tenuit mens ac memoria, cogitantur, & cogitando repetuntur. Hinc etiam *Comminiſci* dictum, à con & mente: cùm finguntur in mente quæ non ſunt: & ab hoc illud quod dicitur *Reminiſcor*, cùm commentum pronuntiatur. Ab eadem mente *Meminiſſe* dictum: & *Amens*, quod à mente ſua diſcedit. Hinc etiã *Metuo*, mentem quodammodo motam amoueo. ſic quod frigidus timor eſt. *Tremuiſti*, id eſt, timuiſti. *Tremo* dictum à ſimilitudine vocis, quæ tũc cum valde timetur, apparet. tum etiam in corpore pili, vt ariſta in ſpica hordei *Horrent*. ¶ *Curare* à cura dictum. *Cura*, quòd cor vrat. *Curioſus*, qui hac pręter modũ vritur. *Recordari*, rurſus in cor reuocare. *Curia* vbi ſenatus rēpublicam curat: illa etiam Curia dicitur vbi cura ſacrorũ publica: ab heis *Curiones*. ¶ *Volo*, à voluntate dictum, & à volatu, quòd animus ita eſt vt puncto temporis peruolet quò volt. ¶ *Libere* à labēdo dictum, quòd vt lubrica mens prolabitur, vt dicebant olim. A libendo *Libido*, *Libidinoſus*: ſic alia, vt *Libentina*. ¶ *Metuere* à quodam motu animi, cùm id quod malum caſurum putat, refugit mens. Cùm vehementius in mouendo, vt ab ſe abeat, & foras fertur, *Formido*. Cùm pauet, ab eo *Pauor*. ¶ *Meminiſſe*, à memoria, cùm id quod remāſit in mēte, in id rurſus mouetur: quæ à manando, vt *Manimoria* poteſt eſſe dicta. Itaque Salij, qui cantant *Mamurium Veturium*, ſignificant veterem memoriam. *Monere* ab eadem, quòd is qui monet, proinde ſit ac memoria. ſic *Monimenta* quę in ſepulcreis. Et ideo ſecundum viam, quo prætereunteis admoneant & ſe fuiſſe, & illos eſſe mortaleis. Ab eo cetera quæ ſcripta ac facta memoriæ cauſſa, Monimenta dicta. ¶ *Mærere* à marcere, quòd mærore corpus marceſcere videatur. hinc etiã *Macri* dicti. ¶ *Lætari* ab eo quòd latius gaudium propter magni boni opinionem diffuſum. Itaque Terentius ait, Gaudia ſua ſi omnes homines conferant vnum in locum, tamen mea exſuperet lætitia. Sic cùm ſe habent læta.

7 ¶ NARRO cùm alterum facio narrum: à quo *Narratio*, per quam cognoſcimus rem geſtam, quæ pars agendi eſt.

* *Deſunt quædam.* *

Adiicienda & hæc, quæ aut cōiuncta cum tēporibus, aut ab heis. eorum hoc genus videntur etyma. ¶ *Fatur* is qui primum homo ſignificabilem ore emittit vocem. Ab eo, antequàm ita faciant pueri, dicũtur *Infantes*, cum id faciunt, iam fari: cum hoc vocabulum à ſimilitudine vocis pueri, ac *Fatuus* fari id dictum. Ab hoc tēpore quod tum puereis cōſtituãt Parcæ fando, dictum *Fatum*, & res *Fatales*. Ad hæc eãdem vocem qui facilè fantur, *Facundi* dicti: qui futura prædiuinando ſolēt fari, *Fatidici* dicti. iidem *Vaticinari*, quod veſana mente faciunt. Sed de hoc poſtea erit vſurpandũ, cum de poeteis dicimus. Hinc *Faſti* dies, quibus certa verba legitima ſine piaculo prætoribus licet fari. Ab hoc *Nefaſti*, quibus diebus ea fari ius non eſt: &, ſi fati ſunt, piaculũ faciunt. Hinc *Effata* dicuntur, quòd augures finem auſpiciorum cæleſtium extra vrbem agreis ſunt effati. hinc *effari templa* dicuntur ab auguribus: *adfatus*, qui in heis fines ſunt. Hinc *Fana* nominata, quòd pōtifices in ſacrando fati ſunt finem. hinc *Profanum* eſt, quod ante fanũ, id eſt coniunctum fano: hinc *Profanatũ*, quod in ſacrario pollutum. Atque inde Herculi decuma data ab eo eſt, quod ſacrificio quodam *Fanatur*, id eſt, vt fani lege ſit, id dicitur. *Pollutum*, quod à porriciēdo eſt fictũ. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta ſunt Herculi in ara, tum pollutum eſt: vt cum *Profanum* dicitur, id eſt proinde vt ſit fani factum. Itaque vbi olim fano conſumebatur omne quod profanum erat, vt etiam fit: quod prætor vrbanus quotanneis facit, cum Herculi immolat publicè iuuēcam. Ab eodem verbo fari, *Fabula*, vt tragœdiæ & comœdiæ, dictæ. Hinc *Faſſi*, & *Cōfeſſi*, qui fati id quod ab heis quæſitũ. Hinc *Profeſſi*, hinc *Fama*, & *Famoſi*. Ab eodem *Falli*, *Falſum*, & *Fallacia*: quæ propterea quòd fando quē decipit,

ac contra quàm dixit, faciat. Itaque ſi quis te fallit, in hoc nō proprio nomine fallacia, ſed tranſlatione. vt à pede noſtro pes lecti, ac pes betæ. Hinc etiam *Famiger*, *Affabile*, & ſic cōpoſita alia item, vt declinata multa, in quo & *Fatuus*, & *Fatuè*. ¶ *Loqui* ab loco dictū: quòd qui primò dicitur fari & vocabula & reliqua verba dicit, ante quam ſuo quiſque loco ea dicere poteſt. Hunc Chryſippus negat loqui, ſed *vt loqui*: quare vt imago hominis non ſit homo: ſic in corueis, cornicibus, puereis primitus incipientibus fari, verba non eſſe verba, quòd non loquantur. Igitur is loquitur qui ſuo loco quodque verbum ſciens ponit: & iſtū *Prolocutum* dicimus, cùm animo quod habuit, extulit loquendo. Hinc etiā amplius dicuntur *Eloqui* ac *Reloqui* in faneis Sabineis è cella dei, qui eloquūtur. hinc dictus *Loquax*, qui nimiū loquitur: hinc *Eloquens*, qui copioſè loquitur; hinc *Colloquium*, cùm conueniunt in vnū locum loquendi cauſſa. Hinc *Ad locutum* mulieres ire aiunt, cùm eunt, ad aliquam locutum conſulendi cauſſa. hinc quidam *Loquelam* dixerunt, verbum quod in loquendo efferimus. *Concinnè loqui* dictum à concinne, vbi inter ſe conueniunt partes, & inter ſe reſpondent aliud alii. ¶ *Pronuntiare* dictum & *Nūtiare*. Pro idem valet quod ante, vt in hoc Proludit. Ideo *actores pronuntiare dicūtur*, quod proſcenio pronuntiant poeta cogitāte: quod maximè tum dicitur propriè, nouam fabulā cùm agunt. *Nuntius* eſt enim ab eis rebus nominatus, quòd à Græco verbo νέος videri poteſt declinatum: ab ea quidē Græca voce *Nea polis, νέα πόλις*, ab antiqueis noſtreis vocitata: à quo etiam extremū *Nouiſſimum* quoque dici cœptum volgo. quod mea memoria, vt Ælius Gallus, ſic ſenes aliquot, nimium nouum verbum quòd eſſet, vitabant. Cuius origo, vt à vetere vetuſtius, ac vetertimum; ſic à nouo declinatum *nouius*, & *nouiſſimum*: quod extremum. Sic ab eadem origine *Nouitas*, *Nouicius*, & *Noualis*, & *ſub noueis*, dicta pars in foro ædificiorum. quod vocabulum eius peruetuſtū, vt nouæ viæ, quæ via iādiu vetus. Ab eo quoque poteſt dictum *nominare*, quòd res nouæ in vſum quomodo additæ erāt: quibus ea nouiſſent, nomina ponebant. Ab eo *nuncupare*, & *nuncupata res*, quòd tum in ciuitate vota noua ſuſcipiuntur. Nuncupare, nominare valere, apparet in legibus, vbi *nuncupatæ pecuniæ* ſunt ſcriptæ. Item in choro in quo eſt, Æneas quis eſt qui meum nomen nuncupat? Item in Medea, Quis tu es mulier quæ me inſueto nūcupaſti nomine? ¶ *Dico*, originem habet Græcam, quod Græci δεικνύω. hinc Ennius, Dico qui hunc dicare cupit. hinc *Indicare*, quòd tūc ius dicatur: hinc *Iudex*, quòd ius dicat accepta poteſtate, id eſt, quibuſdam verbeis dicendo finit. Sic enim *ædis* ſacra à magiſtratu pontifice præeunte dicendo dedicatur. Hinc ab indicando *Indicium*: hinc illa, *Indicit bellum, indixit funus: Prodixit diem: Addixit iudicium*. Hinc appellatū *Dictum* in mimo, ac *Dictioſus*. hinc in manipuleis caſtrenſibus *Dicta* ducibus. Hinc *Dictata* in ludo: hinc *Dictator* magiſter populi, quòd is à conſule debet dici: hinc antiqua illa, *Dicis immo*, & *Dicis cauſſa*, & *Addictus* (ſi dico quid ſcienti quod det, quod ignorauit trado) Hinc *Doceo* declinatum: vel quòd cùm docemus, dicimus: vel quòd qui docentur, inducantur in id quod docentur: ab eo quod ſit ducere, qui eſt *Dux*, aut *Ductor*, qui ita inducit, vt doceat. Ab docere *Diſciplina*, & *Diſcere*, littereis commutateis pauceis. Ab eodem principio *Documenta*, quæ exempla docendi cauſſa dicuntur. ¶ *Diſputatio*, & *computatio*, cum præpoſitione, à Putando, quod valet purum facere. Ideo antiqui purum *Putum* appellarunt. Ideo *Putator*, quòd arbores puras facit. Ideò *Ratio putari* dicitur, in qua ſumma ſit pura. Sic is ſermo, in quo pura diſponuntur verba, ne ſit confuſus, atque vt diluceat, dicitur *Diſputare*. ¶ Quod dicimus, *Differit parteis*, itē *areas*, trāſlatitio æquè ex agreis verbo vtimur. Nam vt olitor differit in areas ſui cuiuſq. generis res, ſic in oratione qui facit, *Diſertus*. *Sermo*, opinor, eſt à ſerie: vnde *Serta*, & in veſtimento *Sartum*, quod comprehenſum. Sermo enim non poteſt in vno homine eſſe ſolo, ſed vbi oratio cum altero cōiuncta. Sic *Conſerere* manum dicimur cū hoſte: ſic *ex iure manu conſertum* vocare. Hinc *Adſerere manu* in libertatem, cùm prehendimus. Sic augures dicunt, Si mihi auctor es verbi.

* * *

nam *manu adſerere* dicit. Hinc etiam ipſi *Conſortes*, ad quos eadem ſors hinc *Sortes*, quòd in heis iuncta tempora cum hominibus ac rebus. Ab heis *Sortilegi*. Ad hoc pecunia quæ in fenore, *Sors* eſt, impēdium quod inter ſe iungat. ¶ *Legere* dictum quòd legantur ab oculeis litteræ. Ideo etiam *Legati*, quòd vt publicè mittantur, leguntur. Item à legendo *Leguli*, qui oleam aut vuas legunt. Hinc *Legumina* in frugibus variis: *Leges* etiam, quæ lectæ, & ad populum latæ, quas obſeruet. Hinc *Legitima*, & *Collega*, qui vnà lecti, & qui in eorū locum ſuppoſiti, *Sublecti*, addicti, *Adlecti*, & *Collecta*, quæ ex pluribus loceis in vnū lecta. Ab legendo *Ligna* quoque, quòd ea caduca legebantur in agro, quibus in focum vterētur. Itidē ab legendo *Legio*, & *Diligens*, & *Dilectus*.

¶ *Murmuratur*, dictū à ſimilitudine ſonitus. Qui murmurat, ita leuiter loquitur, quòd magis id ſono facere, quā vt intelligatur, videatur. Hinc etiā poetæ *murmurātia littora*. Similiter. *Fremere*, *Gemere*, *Clamare*, *Crepare*, ab vocis ſimi-

ſimilitudine & ſonitus dicta. Hinc illa, arma *Sonant*, *Fremor* oritur : nil me *increpitando* commoues. Vicináque horum, *Quiritare*, *Iubilare*. *Quiritare* dicitur is qui Quiritium fidem clamans implorat. Quirites à Curenſibus, & ab iis qui cum Tatio rege in ſocietatẽ venerunt, & donati ciuitate. Vt Quiritare, vrbanorum, ſic *Iubilare*, ruſticorũ. Itaque hos imitatus Apriſſius ait in Bacche, Quis me iubilat? Vicinus tuus antiquitus. Sic *Triũphare* appellatum, quòd cum imperatore milites redeuntes clamitãt per vrbẽ in Capitoliũ eunti, *Io triumphe, io.* Idque à θριάμβῳ Græco Liberi patris cognomento poteſt dictũ eſſe. ¶*Spondere* eſt dicere. *Spondeo*, à *ſponte*. nam id valet, & à volũtate. Ideo Lucilius ſcribit de Cretea, Cùm ad ſe cubitũ venerit ſua voluntate, ſponte ipſam ſuapte adductã, vt tunicã & cetera reiiceret. Eandẽ voluntatem Terentius ſignificat, cum ait, Satius eſſe ſua ſponte rectè facere, quàm alieno metu. Ab eadem ſponte, à qua dictum ſpondere, declinatũ ſpondet, & *Reſpondet*, *Deſponſor*, & *ſponſa*, item ſic alia. *Spondet* enim, qui dicit ſua ſponte, ſpondeo. ſpondet etiam *ſponſor*, qui idem vt faciat obligatur. hinc *Sponſus*, *Conſponſus*. hoc Næuius ſignificat cùm ait, *Conſponſi*. Spondebatur pecunia, aut filia nuptiarum cauſſa: appellabatur & pecunia, & quæ deſponſa erat, *Sponſa*. quæ pecunia inter ſe contra ſponſum rogata erat, dicta *Sponſio*. cui deſponſa quòd erat, *Sponſus*. quo die ſponſum erat, *Sponſalis*. qui ſpoponderat filiam, *Deſpondiſſe* dicebatur: quòd de ſponte eius, id eſt voluntate, exierat. Non enim ſi volebat, dabat, quòd ſponſu erat alligatus. Nam in comœdiis vides dici, Spondén' tuam gnatam filio vxorem meo? quòd tum & prætorium ius ad legem, & cenſorium iudicium ad æquum æſtimabatur. Sic *Deſpondiſſe* animum quoque dicitur, vt deſpondiſſe filiam: quòd ſuæ ſpontis ſtatuerat finem. à qua, *Sponte dicere*, cùm ſpondere quoque dixerũt, cùm à ſpõte reſponderetur, id eſt, ad voluntatẽ rogãtis. Itaque qui ad id, quod rogatur, non dicit, non reſpondet: vt non reſpondet ille ſtatim, qui dixit ſpondeo, ſi iocandi cauſſa dixit, neque agi poteſt cum eo *ex ſponſu*. Ita quiſquis dicit in tragœdia, Meminiſtine te deſpondere mihi gnatã tuam? quod ſine ſponte ſua dixit, cum eo agi non poteſt *ex ſponſu*. Etiam *Spes* à ſponte poteſt eſſe declinata, quòd tum *ſperat*, tum quod volt, ſic fieri putat. nam quod non volt, ſi putat; metuit, non ſperat. Itaque hic quoque qui dicit in Aſtraba Plauti, Sequere, adſequere Polyba, diſce: meã ſpem cupio conſequi. Sequor Hercule quidẽ. nam libenter mea *ſperata* conſequor. Et quod ſine ſponte dicunt: verè neque ille ſperat qui dicit adoleſcens, neque illa *ſperata* eſt. *Sponſor*, & præs, & vas; neque idẽ, neque res à quibus ij, ſed diſſimiles. Itaque *Præs*, qui à magiſtratu interrogatus in publicum vt præſtet: à quo & cùm reſpondet, dicitur Præs. *Vas* appellatus, qui pro altero vadimoniũ promittebat. Conſuetudo erat, cùm reus parum eſſet idoneus, incepteis rebus, vt pro ſe alterum daret: à quo caueri poſtea lege cœptũ eſt, ab heis, qui prædia venderent, *vades ne darent*. ab eo ſcribi cœptum in lege mancipiorum: *vadem ne poſceret, nec dabitur*. ¶*Canere*, & *canit*, & *Succinit*, & *Cantus*, & *Cantio*, ex camena, permutato N: ab eo quod ſemel canit: ſi ſæpius, cantat. hinc *Cantitat*, item alia. nec ſine canendo *tibicines* dicti. Omnium enim horum quid à canere. etiam *Buccinator* à vocis ſimilitudine & cantu dictus. ¶*Oro* ab ore, & *Perorat*, & *Exorat*, & *Oratio*, & *Orator*, & *Oſculum* dictum Inde *Omen*, & *Ornamentum*. alterum quod ex ore primum elatum eſt, Oſmen dictum: alterum cum præpoſitione dicitur nunc ornamẽtum, olim oſnamenta: vt ſcenici plerique dicunt. Hinc *Oſcines* dicuntur apud augures, quòd ore faciunt auſpicium.

8 ¶Tertivm gradum agendi dicunt, vbi quid faciunt: in eo propter ſimilitudinem *agendi*, & *faciendi*, & *gerendi*. quidam error heis qui putant eſſe vnum. Poteſt enim aliquid facere, & non agere: vt *poeta facit fabulam*, & non agit: contrà *actor agit*, & non facit. & ſic *à poeta fabula fit*, & non agitur; *ab actore agitur*, & non fit. Contrà *imperator qui dicitur res gerere*: in eo neque agit, neque facit, ſed gerit, id eſt ſuſtinet. trãſlatum ab heis qui honera gerũt, quòd ſuſtinent. Proprio nomine dicitur *Facere* à facie, quòd rei, quam facit, imponit faciem. vt *fictor* cùm dicit Fingo, figuram imponit: cùm dicit *Informo*, formam: ſic cùm dicit *Facio*, faciem imponit: à qua facie diſcernitur, vt dici poſſit aliud eſſe veſtimentum, aliud vas. Sic enim quæ fiunt apud fabros, fictores, item apud alios alia. Qui quid adminiſtrat, cuius opus non exſtat, quod ſub ſenſum veniat, ab agitatu, vt dixi, magis *agere*, quàm facere putatur. ſed quòd heis magis promiſcuè quàm diligenter conſuetudo eſt vſa, tranſlatitiis vtimur verbeis. Nam & quidem *Facere verba* dicimus, & qui aliquid agit, non eſſe infitientem. ¶Qui *adlucet*, dicitur Lucere, ab luere: & luce diſſoluuntur tenebræ. ab luce *Noctiluca*. *Lucere* item à luce, quòd propter lucem cultus inſtitutus. *Adquirere* eſt ab ad & quærere: ipſum *Quærere*, ab eo quòd, quæ res vt recuperaretur, datur opera: à quærendo *Quæſtio*: ab heis *Conquæſtor*. ¶*Video*, à viſu: quinque enim ſenſuum maximus eſt in oculeis. Nã cum ſenſus nullus, quod abeſt mille paſſus, ſentire poſſit, oculorũ ſenſus viſúſque ad ſtellas peruenit. Hinc *Viſenda*, *Vigilant*, *Peruigilium*, & *Inuident*. & Actiacũ illud, Obliuio lauet, quod incidit inui-

dum. à quo etiam *Violauit* virginem, pro vitiauit, dicebant. Æquè eadem modeſtia potius Cum muliere fuiſſe, quàm Concubuiſſe, dicebant *Cerno*, idem valet. Itaque pro video, vt ait Ennius, Lumē, iubárve in cælo cerno? C. Annius, Senſúmque ineſſe & motū in mēbreis cerno. Dictū *Cerno*, à creo, id eſt à creando: ab eo quod, cū quid creatū eſt, tunc denique videtur. Hinc *fines capillorum deſcripti*, quòd finis videtur diſcrimen, & in teſtamento, id eſt, facito videant te eſſe hæredē. Itaque in cretione adhibere iubent teſtes. Ab eodem eſt quod ait Medea, Ter ſub armeis malim *vitam cernere*, quā ſemel modo parere. Quod vt decernunt de vita eo tempore multorum, videatur vitæ finis. *Spectare* dictum ab Specio antiquo: quo etiam Ennius vſus, Vos epulo poſtquam ſpexit. Et quod in auſpiciis diſtributum eſt: qui habeant *Spectionem*, qui nō habeant, & quod in auguriis augures dicunt, *auem ſpecere*. Conſuetudo auem communis, quæ cum præuerbiis coniuncta ſunt, etiam nunc ſeruat: vt *Aſpicio*, *Conſpicio*, *Reſpicio*, *Suſpicio*, *Deſpicio*: ſic alia. In quo etiam *Exſpecto*, quod ſpectare volo. Hinc *Specula*: hinc *Speculum*: quod in eo ſpecimus imaginem. *Specula*, de qua proſpicimus. *Speculator*, quem mittimus ante, vt reſpiciat quæ volumus. Hinc, quo oculos inungimus, quibus ſpecimus, *Specillum*. ¶Ab auribus videntur dicta verba, *Audio*, & *Auſculto*. *audio*, ab aueo, quòd auribus auemus diſcere ſemper. quod Ennius videtur etymon oſtendere velle in Alexandro, cùm ait, Iamdudum ab ludeis animus atque aures auent, auidè exſpectantes nuntium. Propter hanc aurium auiditatem theatra replentur. Ab audiendo etiam *Auſcultare* declinamus, quòd hi auſcultare dicuntur qui auditeis parent. à quo dictum poetæ, audio, aut auſculto. ¶Litteræ commutatione dicitur *Odor*, olor. hinc *Olet*, & *Odorari*, & *odoratur*, & *Odora res*. ¶Sic ab ore, edo, ſorbeo, bibo. poto. *Edo* à Græco ἔδω. Hinc *Eſculentum*, & *Eſca*. *Edulia*: & quod Græcè γεύεσθαι, Latinè *Guſto*. *Sorbere*, item *Bibere*, à vocis ſono: vt *Feruere aquam* ab eius rei ſimili ſonitu. Ab eadem lingua πότω, vnde *Potio*, vnde *Poculum*: *Potatio*, *Repotatio*: itidem *Puteus*, quòd ſit Græcum antiquum non vt nunc φρέαρ dictum.

¶A manu *Manupretium*: *Mancipium*, quod manu capitur. Cùm iungit plures manus, *Manipulus*. vnde *Manipularis miles*, vnde *Manica*, *Manubrium*, quòd manu teneatur. *Mantelium* quaſi manuterium, vbi manus terguntur.

9 ¶NVNC primùm ponam de cenſoriis tabuleis. Vbi noctu in templum cenſura auſpicatur, atque de cælo nuntium erit: præconi ſic imperato, vt viros vocet, *Quod bonum fortunatum, fælixque ſalutaréque ſiet populo Romano Quiritium, reique publicæ populi Romani Quiritium, mihique, collegæque meo, fidei, magiſtratuíque noſtro. Omnes Quirites, pedites, armatos, priuatóſque, curatores omnium tribuum, ſiquis pro ſe ſiue altero dari rationem volet, voca inlicium huc ad me.* Præco in templo primùm vocat, poſtea de mœreis item vocat. Vbi lucet, cenſor, ſcribæ, magiſtratus murrha, vnguenteis vnguntur. Vbi prætores, tribuníque plebei, quique in conſilium vocati ſunt, venerunt: cenſores inter ſe ſortiuntur, vter luſtrum faciat, vbi templum factum eſt. Poſt autem conuentionem habet qui luſtrum conditurus eſt. In commentariis conſularibus ſcriptum ſic inueni, Qui exercitum imperaturus erit, accenſo dicit hoc, *Calpurni voca inlicium omneis Quirites huc ad me.* Accenſus dicit ſic, *Omnes Quirites inlicium viſite huc ad iudices.* C. Calpurnius dicit, *Voca ad conuentionem omneis Quiriteis huc ad me.* Accenſus dicit ſic, *Omnes Quirites ite ad conuentionem huc ad iudices.* Deinde conſul loquitur ad exercitum, *Impero qua conuenit ad comitia centuriata.* Quare hic accenſo, illic præconi dicit, *hæc eſt cauſſa*. in aliquot rebus idem vt præco, *accenſus* acciebat. à quo Accenſus quoque dictus. Accēſum ſolitum ciere Bœotia oſtendit: quam comœdiam alij eſſe dicunt: hoc verſu, Vbi primùm accenſus clamarit meridiem. Hoc idem Coſconius in actionibus ſcribit, prætorem accenſum ſolitū tum eſſe iubere, vbi ei videbatur horam eſſe tertiam, *inclamare horam eſſe tertiam, itémque meridiem, & horam nonam.* Circum aras mitti ſolitum, quom inliceret populum in eum locum vnde vocare poſſet ad conuentionem vocantis, non ſolùm ad conſulis & cenſoris, ſed etiam quæſtoris, vt commentarium indicat vetus inquiſitionis M. Sergij Mani filij quæſtoris, qui capitis accuſauit Trogum: in qua ſic eſt, *Auſpicio orando ſede in templo auſpicij, dum aut ad prætorem aut ad conſulem mittas auſpicium petitum commeatum. prætores vocet ad te, & eum de mœreis vocet: præconi id imperare oportet. cornicinem ad priuati ianuam, & in arcem mittas, vbi canat collegas T. Trogi, & comitia edicat è roſtreis. argentarij tabernas occludant: patres cenſeant, exquiras & adeſſe iubeas. magiſtratus cenſeant ex ara conſules, prætores, tribunóſque plebei collegáſque ſuos, & in templo iubeas adeſſe homineis, ac, cùm mittas concionem aduoces.* In eodem commentario anquiſitionis ad extremum ſcriptum caput edicti hoc eſt. *Item quod adtingat, qui de cenſoribus claßicum ad comitia centuriata redemptum habent, vti curent eo die, quo die comitia erunt, in arce claßicus canat tum circúmque mœros, & ante priuati huiuſce T. Quinctij Trogi ſceleroſi hominis hoſticum canat; & vt in campo cum prima luci adſit.* Et inter id cùm circum mœros mittitur, & cùm concio aduocatur, intereſſe tempus, apparet ex heis quæ

interea

interea fieri inlicium ſcriptũ eſt. Sed ad comitia tum vocatur populus : ideo quòd alia de cauſſa hic magiſtratus nonpoteſt exercitum vrbanum conuocare: cẽſor, conſul, dictator, interrex poteſt. quòd cenſor exercitu centuriato conſtituit quinquennalem cùm luſtraret, & in vrbem *ad vexillum* ducere debet. dictator & cõſul in ſingulos annos: quòd hic exercitui imperare poteſt quò eat, id quod propter centuriata comitia imperare ſolent. Quare non eſt dubium. cùm hoc inlicium ſit, cùm circum muros itur, vt populus inliciatur ad magiſtratus conſpectum, quòd conſul vocare poteſt in eum locum, vnde vox ad conuentionem vocantis exaudiri poſſit. Quare vna origine *Inlicio* & *Inlicium*, quòd in choro Proſerpinæ eſt: & *Pellexit* quòd in Hermiona eſt, cùm ait Pacuuius, Regni alieni cupiditas pellexit. Sic *Elicij* Iouis ara in Auentino, ab eliciendo. Hoc nunc aliter fit atque olim, quòd augur conſuli adeſt tum cùm exercitus imperatur, ac præit quid eum oporteat dicere. Conſul auguri imperare ſolet vt inlicium vocet, non accenſo, aut præconi. Id inceptum credo, cùm abeſſet accenſus, & nihil intereſſet cui imperaret; & *dicis cauſſa* fiebant quædam, neque item facta, neque item dicta ſemper. Hoc ipſum Inlicium ſcriptum inueni in M. Iunij commentariis : quod tamen ibidem eſt quod illicirè illexit, Quæ cum E, & C, cum G, magnam habent communitatem.

10 ¶ Sed quoniam in hoc de pauceis rebus verba feci multa: de pluribus rebus verba faciã pauca, & potiſſimũ, quæ in Græca lingua putãt Latina. vt Scalpere, σκαλεύειν: Sternere, στορεννύειν: Lingere, λειχάζειν: Ferre, φέρειν: Prouidere προϊδεῖν: Errare, ἐρρεῖν. quæ omnia Græca ſunt. Item ab γίγνομαι, Gigno, & ab eo quod dicũt στραγγαλίζειν, Strãgulare: Tingere, τέγγειν. Præterea ab eo quod nos Malaxare, illi μαλακίζειν, Potare, ποτίζειν, Domare, δαμᾶν, Mulgere ab ἀμέλγειν. vt Runcinare à runcina, cuius origo Græca ῥύγχος.

11 ¶ QVOD ad originem verborum huius libri pertinet, quoniam ſatis multas arbitror poſitas huius generis, deſiſtam. Et quoniam de hiſce rebus treis libros ad te mittere inſtitui: de oratione ſoluta duos, de poetica vnum: & ex ſoluta oratione ad te miſi duos, priorem de loceis, & quę in loceis ſunt, hunc de temporibus, & quæ cum heis ſunt coniuncta: deinceps in proximo de poeticeis verborum originibus ſcribere inſtitui.

EPITOME LIBRI SEXTI.

In quo de vocabuleis locorum, Temporum & quæ in loco aut tempore: eorúmque origine ex Poetis.

¶ *Præfatio* 1. *De loceis* 2. *De his qui in loco.* 3. *De Temporibus.* 4. *De his quæ tempus adſignificant, ſeu de verbis, aduerbiis, & verbalibus.* 5. *Priſca quędam vocabula ex Poetis* 6. *Concluſio.* 7.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER SEXTVS AD M. TVLLIVM CICERONEM.

TEMPORVM vocabula, & eorum quæ coniuncta ſunt, aut in agendo fiunt, aut cum tempore aliquo enuntiantur, priore libro dixi. In hoc dicam de poeticeis vocabuleis, & eorum originibus. In queis multa difficilia. nam verbum, quod cõditum eſt, & quibus littereis oportet ſcribi, aperiam. Inde ſi poſt aliqua dempta ſit, ob ſcurior ſit voluntas, in poſteriores non reprehendenda. Igitur in illeis qui in ſcrutando verbo litteras adiiciunt aut demunt, facilius quid ſub ea voce ſubſit, videre poſſint. Etenim facilius obſcuram operam Myrmecidis ex ebore oculi videant, ſi extrinſecus admoueant nigras ſetas. cum hæc adminicula addas ad eruendam voluntatem impoſitoris: tamen latent multa. Quòd ſi poetice in carminibus ſeruaret multa priſca, quæ eſſent: ſic etiã cur eſſent, poſuiſſet: fecundius poemata ferrẽt fructũ. Sed vt in ſoluta oratione, ſic in poemateis verba omnia quę habẽt ἔτυμα, poſ ſunt dici nec multa ab eo quòd nõ erũt in lucubratione litteræ proſecutæ: licet multũ legerent C. Ælij hominis in primo in littereis Latineis exercitati interpretationẽ carminũ ſaliorum: videbis & exili littera expeditã: & præterita obſcura multa. Nec mirũ, cùm non modò Epimenides poſt annos quinquaginta expeditus à multeis nõ cognoſcatur, ſed etiã Teucer Liuij poſt annos duodecim ab ſueis qui ſit ignoratur. At hoc quid ad verborum poeticorũ ætatem? quorũ ſi Pompilij regnũ fons in carminibus ſaliorũ, neq. ea à ſuperioribus accepta: tamen habent ſeptingentos annos. Quare, cur ſcriptoris induſtriam reprehendas, qui herois tritauum atauúmque non

potuerit reperire, cùm ipſe tui tritaui matrẽ non poſſis dicere? Quod interuallum multo tanto propius nobis, quam hinc ad initium Saliorum, quo Romanorum prima verba poetica dicũtur Latina. Igitur de originibus verborum qui multa dixerit commodè, potius boni conſulendum, quàm qui aliquid nequiuerit, reprehendendum. præſertim cùm dicat etymologicè, non omnium verborum poſſe dici cauſſas: vt quia quare ad medendũ medicina. neque ſi non norim radices arboris, non poſſem dicere pirum eſſe ex ramo, ramum ex arbore, eam ex radicibus quas nõ video. Quare qui oſtendit equitatum eſſe ab equitibus, equites ab equite, equitem ab equo: neque equus vnde ſit dicit: tamẽ hic docet plura, & ſatisfacit gratè. Quem imitari poſſumus, vt ipſe liber erit indicio.

2 ¶ DICAM iſto libro de verbeis quæ à poeteis ſunt poſita. Primùm de loceis: deinde de iis quæ in loceis ſunt: tertio de tẽporibus: tum quæ cum temporibus ſunt cõiuncta, vtque cum heis ſunt coniuncta, adiungam. & ſiquid excidit ex hac quadripartitione, tamẽ in ea vt comprehẽdam, incipiam hinc. Vnus erit quem tu tolles in cærula cæli tẽpla. *Templum* tribus modeis dicitur, ab natura, ab auſpicio, ab ſimilitudine. Natura in cælo: ab auſpiciis, in terra: ab ſimilitudine, ſub terra. *In cælo templum dicitur*: vt in Hecuba, O magna templa cæli tum commixta ſtelleis ſplendideis. *In terra*, vt in Periboea, Scrupea ſaxa Bacchi templa prope adgreditur. *Sub terra*, vt in Andromacha, Acheruſia templa alta Orci ſaluete infera. quam, quia initium erat oculi, à tuendo primò *templum* dictum. quocirca cælum qua tuimur, dictum tẽplum. Sic, Contremuit templum magnum Iouis altitonantis. id eſt (vt ait Næuius in Hemiſpherio) vbi terra cærulo ſeptum ſtat. Eius *templi partes quatuor*: ſiniſtra ab oriente, dextra ab occaſu: antica ad meridiem, poſtica ad ſeptentrionẽ. *In terreis* dictum *templum* locus augurij aut auſpicij cauſſa quibuſdã concepteis verbeis finitus. Concipitur verbeis nõ iiſdem vſquequaque. In arce ita, *Teſtaque meta ſunto, quoad ego eas relinquam, nuncupauero. Olla ver arbor, quicquid eſt, quam me ſentio dixiſſe, templum teſcúmque ferto in ſiniſtrum. Olla ver arbor, quicquid eſt quod me ſentio dixiſſe, templum teſcúmque ferto in dextrum. Interea concretione, conſpicione, cortumione, vtique ea rectiſſimè ſenſi.* In hoc templo faciundo arbores conſtitui fines apparet, & intra eas regiones qua oculi conſpicient, id eſt tuimur: à quo *templum* dictum, & *Contemplare*. vt apud Ennium in Medea, Contempla, & templum Cæreris ad læuam aſpice. Contemplare & *Conſpicare* idem eſſe apparet. ideo dicere cùm templum faciant augures *Conſpicione*, qua oculorum conſpectum finiant: quod cùm dicunt conſpicionem, addunt *Cortumionem*, quæ dicitur à cordis viſu. Cor enim, cortumionis origo. Quod addit templa vt ſint dextra: aiunt ſancta eſſe, qui gloſſas ſcripſerunt. Id eſt falſum. nam curia Hoſtilia templum eſt, & ſanctum non eſt, ſed hoc vt putarent ædem ſacram eſſe templum & ſanctum eſſe: quòd in vrbe Roma pleræque ædes ſacræ ſunt templa, eadem ſancta. ¶ Et quòd loca quædam agreſtia, quòd alicuius dei ſunt, dicuntur *Teſca*. Nam apud Actium in Philoctete, Lemnia quis tu es mortalis, qui in deſerta & teſca te apportes loca: Loca enim, quæ ſunt, deſignat cum dicit Lemnia. Præſtolare, & celſa Cabirum delubra tenes, myſteriáque priſtina caſteis concepta ſacreis. Deinde Volcania templa ſub ipſeis collibus: in quos delatus locos dicitur, alto ab limine cæli. Et Næuius, Expirante vapore vides vnde ignes cluet mortalibus diueis. Quare heic qui teſca, dixit, non errauit. neque ideo quòd ſancta, ſed quòd ibi myſteria fiunt, ac tuentur, Tueſca dicta, pòſt teſca. *Tueri* duo ſignificat, vnum ab aſpectu, vt dixi: vnde eſt illud, *Tueor te* ſenex proh Iuppiter? Et, Quis pater aut cognatus volet nos contra tueri? Alterum à curando ac tutela: vt cùm dicimus, *Bellum tueor*, & *tueri villam*. à quo etiam quidam dicunt illum qui curat ædeis ſacras, *Æditumum*, non Æditumum. Sed tamen hoc ipſum ab eadem profectũ eſt origine, quòd quem volumus domũ curare, dicimus. Tu domi videbis. vt Plautus, cum ait, Intus para, cura, vide quod opus fiat. Sic dicta *Veſtiſpica*, quæ veſtem ſpiceret, id eſt, videret veſtem ac tueretur. Quare à tuendo & *templa* & *teſca* dicta, cum diſcrimine eo quod dixi. Etiam inde idem, Illud enim extemplo acceptum me negato & filium. *Extemplo*, eſt continuò: quòd omne templum debet circum ſeptum, nec plus quam vnum introitum habere. ¶ Quod eſt apud Actium, Peruade polum, ſplendida mundi ſidera bigeis continueis ſecepit ſpoliis. *Polus*, Græcũ: id ſignificat circuitum cæli. Quare quod eſt *Peruade polum*, vade per polum. *Signa* dicuntur eadem & ſidera. Signa, quòd aliquid ſignificent, vt libra, æquinoctium. *Sidera*, quæ inſidunt: atque ita ſignificant aliquid in terreis perurendo, aliúdve. Quare & ſignum candens in Hectore. Quod eſt terrarum amfracta reuiſam. *Amfractum* eſt ab origine flexum duplici, dictũ ab ambitu, & frangendo. ab eo leges iubent in directo pedum octo eſſe, in amfracto ſexdecim: id eſt, in flexu. ¶ Ennius, Vt tibi Titanis Triuia dederit ſtirpem liberûm. Titanis Triuia Diana eſt, ab eo dicta *Triuia* quòd in triuio ponitur ferè in oppideis Græceis. vel quòd luna dicitur eſſe, quæ in cęlo tribus viis moue-

mouetur, in altitudinem & latitudinē & longitudinem. *Titanis* dicta quòd eam genuit Titani filia Latona, vt ſcribit Manilius, Creta Titano. vt idem ſcribit, Latona parit caſto complexu Iouis Deli deos geminos. id eſt, Apollinē & Dianam. ¶ Idem de eodem, O ſancte Apollo, qui vmbilicum certum terrarum obtines. *Vmbilicum* dictum aiunt ab vmbilico noſtro: quòd is medius locus ſit terrarum, vt vmbilicus in nobis. Quod vtrunque eſt falſum. neque hic locus eſt terrarum medius: neque noſter vmbilicus, eſt hominis medius. Itaque pingitur qui vocatur ἰχθὺς à Pythagora: vt media cæli ac terræ linea ducatur infra vmbilicū, per id quo diſcernitur homo, mas an femina ſit: vbi ortus humanus ſimilis vt in mundo. Vbi enim omnia naſcūtur in medio, quòd terra mūdi media. Prętereà ſi quod medium, id eſt vmbilicus, vt pila terræ: non Delphis medium. & terræ medium non hoc: ſed quod vocant Delphis in æde foramen. adlatum eſt quiddam, vt theſauri ſpeciem, quod Græci ὀμφαλὸν, vmbilicum, dixerunt. ¶ Pacuuius, *Calydonia* altrix *terra* exuberantium virum. Vt ager Tuſculanus, ſic Calydonius, ager eſt, nō terra, ſed lege poëtica, quòd terra Ætolia, in qua Calydon, à parte totam accipi Ætoliam voluit. ¶ Actius, *Myſtica* ad dextram per vada vecti. Myſtica à myſteriis, quæ ibi in propinqueis loceis nobilia ſunt. ¶ Ennius, *Areopagitæ* quid dedere aliud quàm pedam? Areopagitæ ab Areopago, is locus Athenis. ¶ Muſæ quæ pedibus magnum pulſatis *olympum*, Cælum dicunt Græci olympum, montem eum in Macedonia omnes: à quo potius puto dictas muſas *Olympiadas*. Ita enim ab terreſtribus loceis cognominatæ *Libethrides*, *Pipleides*, *Pimpliades*, *Theſpiades*, *Heliconiades*. ¶ Quaſi Helleſpontum, & *clauſtra*: quòd Xerxes quondam eum locum clauſit. Nam, vt ait Ennius, Iſque Helleſponto pontem contendit in alto. Niſi ab eo quòd Aſiam & Europam ibi concludit mare, & inter anguſtias facit Propontidis fauces. ¶ Pacuuius, Liqui in Ægeo freto. Dictum *Fretum* à ſimilitudine feruentis aquæ: quòd in fretum ſæpe concurrat æſtus, atque efferueſcat. *Aegeum* dictum ab inſuleis, quòd in eo mari ſic ſcopuli vocātur, à ſimilitudine caprarum, αἶγες. ¶ Pacuuius. (Æges) ferme aderant ęquore in alto ratibus repentibus. *Aequor* mare appellatum, quòd æquatum, com motum vēto non eſt, *Ratis* nauis longa dicitur: vt Ennius, cùm ait, Conferre aut ratem æratam qui perit, & qui dum mare ſudantes eunt, atque ſedentes Ratis dicta nauis longa propter remos, quòd hi cùm per aquam ſublati ſunt dextra & ſiniſtra, duas parteis efficere videntur. ratis enim, vnde hoc translatum, illic vbi plures mali aut aſſeres.

* *Deeſt pagina.* *

3 ¶ AGRESTIS ab agro. *Inſulas* dictas apparet in hoſteis, quòd velamenta è lana quæ adduntur, Inſulæ, intra hoſtiarum cornua velamenta erant. itaque cùm ad ſepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas, ſed velatas frondēteis comas. *Cornuatam* vmbram iaci. Dicere apparet cornuatam à cornib. *Cornua* à curuore dicta, quòd pleraq. curuamus. ¶ At quas memorat noſſe vos eſſe *Caſmenas*. Caſmenarum priſcum vocabulum, ita natum atque ſcriptum eſt: alibi Carmenæ. ab eadem origine ſunt declinatæ. vt in multeis verbeis, in quo antiqui dicebant S, poſtea dicunt R. vt in carmine ſaliorum ſunt hæc, Coſauli, Doloſi, Eſo. Omina verò adpatula coemiſſe. Iam Cuſiatij, Muſes, Ruſe, dúmque Ianus venet: pòſt Melios, Melior: Fœdeſum, Fœderum: Pluſima, Plurima: Aſena, Arena: Ianitos, Ianitor. Quare Caſmena, Carmena: inde *carmina*. R poſtea extrito camena factum. Ab eadem voce canite, pro quo in ſaliari carmine ſcriptum eſt *Cante*, hoc verſu, *Diuum exta cante, diuum deo ſupplice cante.* In carmine priami apud Actium, quod eſt, Veteres caſmenas *caſcas* res volo profari. Et primùm *Caſcū* ſignificat vetus. eius origo Sabina, quę vſque radices in Oſcam linguā egit Caſcum, vetus eſſe ſignificat Ennius, cùm ait, Quam primū caſci populi genuere Latini. Eo magis Manilius quod ait, Caſcum duxiſſe caſcam non mirabile eſt, quoniam canoras conficiebant nuptias. Item oſtendit Papinij epigrammation, quod in adoleſcentem fecerat Caſcam,

Ridiculum eſt cùm te Caſcam tua dicit amica
Caſca Philotonis, ipſa ſenex puerum.
Dic tu illam puſam: ſic fiet mutua muli.
Nam verè puſus tu, tua amica ſenex eſt.

Item oſtēdit quod *oppidum* vocatur *Caſinum*. Hoc enim à Sabineis orti Sānites tenuerunt, & nunc noſtri: vnde & *Caſinum forum* vetus. Item ſignificant in Atellaneis aliquot pupum ſenē, quod Oſci *Caſnar* appellant. ¶ Apud Lucilium, Quid tibi ego *ambages* Ambiui ſcribere coner? Profectum à verbo Ambe, quod eſt in *ambitu* & *ambitioſo*. Apud Valeriū Soranū, Vetus *adagio* eſt, ò P. Scipio. Quod verbū vſque eò euanuit, vt Græcum παροιμία, pro eo poſitum, magis ſit apertum. nam idem quod vocant Græci παροιμίαν. vt, Auribus lupum teneo: Canis caninam non eſt. Adagio, & littera commutata Abagio, dicta ab eo quòd ambit orationem: neque in aliqua vna re conſiſtit ſola. *Ambagio* dicta vt Ambuſtum, quod circum vſtum eſt. vt *Ambiegna* bos apud augures, quam circum aliæ hoſtiæ conſtituuntur. ¶ Cùm tria ſint coniuncta in origine verborum, quæ ſint animaduertenda, à quo ſit impoſitum, & in quo, & quid: ſæpe non minus de tertio quàm de primo dubitatur, vt in

hoc: vtrũ primùm *vna Canis*, an *Canes* ſit appellata. dicta enim apud veteres, *vna canes*. Itaque Ennius ſcribit, Tãtidem quaſi feta canes ſine dentibus latrat. Lucilius, Nequam & magnus homo, laniorum immanis canes vt. Impoſitio vnius debuit eſſe canis, plurium canes. Sed neque Ennius conſuetudinem illam ſequens, eſt reprehẽdendus: neque is qui nũc dicit, Canis cauinam non eſt. *Canes*, quòd latratu ſigna dant, vt ſigna canant, canes appellatæ: & quòd ea voce indicant quæ noctu latent, *Latratus* appellatus. Sic dictum à quibuſdam vt vna canes, vna trabes remis roſtrata per altũ. ¶ Ennius, Vtinam ne in nemore Pelio ſecuribus Cæſa accidiſſet abiegna ad terram *trabes*. Cuius verbi ſingularis caſus rectè correptus, ac facta trabs. ¶ In Medo Ennius, Cælitũ *Camilla* expectata aduenis, ſalue hoſpita. Camilla: qui gloſſemata interpretati, dixerũt adminiſtram; addi oportet, in heis quæ occultiora. Igitur dicitur in nuptiis *Caſmillus*, qui cummerum fert, in quo quid ſit in miniſterio plerique extrinſecus nectunt. hinc *Caſmillus* nominatur in Samothraces myſteriis Dius quidam adminiſter diis magneis. Verbum Græcum arbitror, quod apud Callimachũ in poemateis eius inueni. ¶ Apud Enniũ *Subulo* finitimas propter aſtabat aquas: Subulo dictus, quòd ita dicũt tibicines Tuſci quocirca radices eius in Etruria non Latio quærendũ eſt. Verſus quos olim *Fauni* vateſque canebant. Fauni, dei Latinorum, ita vt Faunus & Fauna ſint in verſibus quos vocant Saturnios: in ſilueſtribus loceis traditum eſt ſolitos fari. à quo fando Faunos dictos. Antiquos poetas *Vates* appellabant à verſibus viẽdeis, vt in poemateis cùm ſcribam, oſtendam. Corpore *Tartarino* prognata paluda virago. Tartarino, à Tartaro dictum. Plato in quarto de fluminibus, apud inferos quæ ſint, in heis vnum Tartarum appellat: quare *Tartari* origo Græca. *Paluda* à paludamenteis. Sunt hæc inſignia & ornamenta militaria. Ideo ad bellum cùm exit imperator, ac lictores mutant veſtem, & ſigna incinuerunt: *Paludatus* dicitur proficiſci: quæ, propterea quòd conſpiciũtur qui ea habent, ac fiunt palàm, *Paludamenta* dicta. ¶ Plautus, *Epeum fumificum* cocum: ab Epeo illo qui dicitur ad Troiam feciſſe equũ Troianum Argiueis, & aptè cibum curaſſe. ideo ait Epeum fumificum qui legioni noſtrę habet coctum cibũ. ¶ Apud Ennium, Atque prius pariet locuſta *lucam bouem*. Luca bos, elephas. cur ita ſit dicta, duobus modeis inueni ſcriptum. Nam & in C. Ælij commentario erat, à Libyceis Lucas: & in Verginij commẽtario, ab Lucaneis Lucas: ab eo quòd noſtri cùm maximam quadrupedem, quam ipſi haberent, vocarent bouem: & in Lucaneis Pyrrhi bello primùm vidiſſent apud hoſteis elephãtos, id eſt quadrupedes cornutas (nã quos dentes multi dicunt, ſunt cornua) lucã bouẽ appellaſſe. Si à Libya dictę eſſent lucæ; pãtheræ & leones, nõ Africanæ beſtię dicerẽtur, ſed lucæ. Si ab Lucaneis dictæ: vrſi cur potius Lucani quàm Luci dicti? Quare ego arbitror potius Lucas ab luce, quòd longè relucebant propter inauratos regios clypeos, quibus eorum cum ornatæ erant turres. Ennius, *Orator* ſine pace redit, regíque refert rem. Orator ab oratione dictus. qui enim verba haberet orationum publicè aduerſus eum quó legebatur ab oratione Orator dictus: cùm res maiore ratione legebãtur potiſſimum, qui cauſſam commodiſſimè orare poterant. Itaque Ennius ait, Oratores doctiloqui. Apud Ennium, *Olli* reſpondet ſuauis ſonus Egeriai. Olli valet dictum illi, ab olla, & ollus. quod alterum comitiis cum recitatur, à præcone dicitur olla centuria: non illa: alterum apparet in funeribus indictiueis, quũ dicitur, *Ollus leto datus eſt*. quod Gręcus dicit λάθα, id eſt obliuioni. Apud Ennium, Mẽſas conſtituit, idémque *ancilia*. Ancilia dicta ab anciſu, quòd ea arma ab vtraque parte, vt peltæ Thracum, inciſa. ¶ Saturnio in carmine, *Libáque*, fictores, Argeos, & tutulatos. Liba, quòd libandi cauſſa fiunt: *Fictores* dicti à fingendeis libeis: *Argei* ab Argis. Argei fiunt è ſcirpeeis virgulteis, ſimulacra ſunt hominum triginta: ea quotanneis à ponte ſublicio à ſacerdotibus publicè iaci ſolent in Tiberim. *Tutulati* dicti hi qui in ſacreis in capitibus habere ſolent, vt metam. id Tutulus appellatur, ab eo quòd matres familias crines conuolutos ad verticem capitis, quos habent vti velatos, dicunt Tutulos: ſiue ab eo quòd tuendi cauſſa capilli fiebant: ſiue ab eo quòd altiſſimum in vrbe quod eſt, ea res tutiſſima, Tutulus vocatur. Eundem Pompiliũ Numã ait feciſſe *flamines*, qui cùm omnes ſint à ſinguleis deeis cognominati in quibuſdã apparẽt etyma. vt cur ſit *Martialis*, *Quirinalis*. Sunt in quibus flaminũ cognominibus latent origines: vt qui ſunt in verſibus plerique, *Volturnalis*, *Palatualis*. *Furinalis*, *Floralis*, *Falacer*, *Pomonalis*: obſcura eſt eorum origo. Volturnus, Palatua, Furina, Flora, Falacer, Pomona pomorũ patrona. Apud Enniũ, Iam *cata* ſigna fere ſonitũ dare voce parabant. Cata, acuta. hoc enim verbo Sabini dicũt: quare Catus Ælius Sextus, nõ (vt aiunt) ſapiẽs, ſed acutus, & quod eſt, tunc cœpit memorari. *Simul cata* dicta, accipienda acuta dicta. Apud Luciliũ, *Thynno* capto *cornũ* excludũt foras: occidúntq; *lupos* aperdite, & iura *filari*. Sumerete atque amiam. Piſcium nomina ſunt, eorũq; in Græcia origo ¶ Apud Enniũ, Quæque cæruleo freto orta nare cœpta.

* *Deſunt quædam.* *

Caua *cortina* dicta, quòd eſt inter terrã & cælum ad

lum ad ſimilitudinem cortinę Apollinis:ea à corde, quòd inde ſortes primùm æſtimatæ. ¶Apud Ennium, Quin inde iuuicteis ſumpſerunt *perduellibus*.Perduelles ſunt hoſtes.vt perficit, ſic *Perduellum, Duellum* : id poſtea bellum.Ab eadem cauſſa facta *Duellona,Bellona.* ¶Apud Plautum,Neque iugula,neque veſperugo, neque vergiliæ occidunt. *Iugula* ſignũ eſt quod Actius appellat Oriona,cùm ait,Citius Orion patefit.huius ſigni caput dicitur è ſtelleis quattuor quas infra duæ claræ, quas appellant humeros. inter quas quod videtur iugulum:vnde Iugula dicta. *Veſperugo*, ſtella quæ veſpere oritur,à quo etiam Opilius ſcribit veſperum.itaque dicitur, Alter veſper adeſt,quem dicunt Gręci *διέσπερον*. ¶Næuius patrem ſuum optimum,appellat ſupremum.*Supremum* à ſuperrimo dictum. itaque in duodecim tabuleis. *Solis occaſu diei ſuprema tempeſtas eſto.* Libri augurum pro tempore *Tempeſtatem* dicunt, id eſt, ſupremum augurij tempus. ¶In Cornicula, Qui *regi latrocinatus* decem annos Demetrio. *Latrones* dicti à latere, qui circum latera habebant ferrum:quos poſtea à ſtipatione *Stipatores* appellarunt, & qui conducebantur mercede. Ea enim merces dicitur Græcè *λάτρον ϗ ὀψώνιον*. Ab eo veteres poetæ nonnunquam milites appellant *latrones*,quod item vti milites cũ ferro, aut quòd latent ad inſidias faciẽdas. ¶Apud Næuium, Riſi egomet caſſabundum ire ebrium. *Caſſabundum*,à cadendo. Item, *Diabathra*,in pedibus habebat,& erat amictus epicroco. Vtrũque vocabulum Græcum. ¶In Menæchmeis Plauti, Inter ancillas ſedere iubeas,lanam *carere*.Idem eſt hoc verbum in Coſmotria Næuij.Carere à carendo,quòd eam tum purgant ac deducunt,vt careat ſpurcitia. Ex quo *Carminari* dicitur tum lana,cùm caret eo quod in ea eſt nequam.Eſt *lana quam* in Romulo *Neuius appellat Oſcam*, ab Oſceis. In Perſa,Iam pol ille hic aderit credo congerro meus.*Congerro* à gerra, & Græcum eſt, & in Latina cratis.In Menæchmeis, Idem iſtuc alieis adſcriptiueis fieri ad legionem ſolet. *Adſcriptiui* dicti,quòd olim adſcribebantur inermes,qui ſuccederent armateis militibus: id eſt,ſi quis eorum deperiſſet.In Trinummo.Nam illum tibi *ferentarium*. à ferendo, id eſt, inanem, ac ſine fructu:aut quod Ferentarij equites hi dicti,qui ea modò habebãt arma quæ ferrẽtur, vt iaculũ.Huiuſcemodi equites pictóſvidi in Æſculapij æde vetere, & ferentarios adſcriptos.In Friuolaria, Vbi rorarij eſtis? en ſunt. vbi ſunt accenſi? ecce.*Rorarij* dicti à rore:qui bellũ cõmittebant ante.ideo quòd ante rorat quàm pluit.*Accenſos*, miniſtratores Cato eſſe ſcribit:poteſt id ab arbitrio: nam inde ad arbitriũ eius,cuius miniſter.(Pacuuius deũ triportenta in Mercatore ponit.) ¶Idẽ in Mercatore.Non tibi iſtuc magis diuidia eſt quàm mihi hodie fuit. hæc eadẽ in Corollaria Næuij. Diuidia à diuidendo dicta, quòd Diuiſio diſtractio eſt doloris. Itaq.in Curculione ait, Sed quid tibi eſt?lienes necant, renes dolent, pulmones diſtrahuntur. In Phagone, Honos *ſyncerasto* perit.Syncerastum eſt omne eduliũ antiquo vocabulo Græco. In Paraſito pigro, Domum ire cœpi *tramite* dextra via. Trames à tranſuerſo dictus. In Fugitiueis, Age,euge, ſpecta,vide *vibices* quantas. Iam inſpexi quid eſſent. Vibices,alij excitatum verberibus corpus.In Ciſtellaria,nõ quaſi vt hæc ſunt heic, *limaces* liuidæ. Limax,à limo,quòd ibi viuit. *Diobolares*,ſcæniculæ,miraculæ.Diobolares,à bineis oboleis : *Scænicula* , ab ſcæno nugario vnguẽto.*Miraculæ*, à mireis,id eſt monſtreis. à quo Actius ait,Perſonas diſtortas oribus deformeis,*miriones*. ¶Ibidẽ,Scrantiæ,ſcrupedæ, ſtritabillæ,Tantalæ.Ab ſcreando *Scrantia* ſic adſignificat.*Scrupedã* Aurelius ſcribit Auſcaripedam.Iuuentius comicus dicebat à vermiculo piloſo,qui ſolet eſſe in frõde cũ multeis pedibus. Valerius,à pede ac ſcrupea.Ex eo ab Actio poſitũ,Incurioſa itaque es Menalippe? Reiicis abs te religionẽ?ſcrupeã imponas.*Stritabillas* , à ſtritilando. *Stritare* ab eo qui ſiſtit ægrè.In Aſtraba, *Actioſa* annonam è vili cõcinna vireis.Ideo in Sitelitergo idem ait,Mulieres vxorculauit : ego noui, ſcio actioſas. quas ſic Claudius ſcribit actioſas demonſtrari ſuſpicatrices,ab agendo actioſas.Vt ab vna faciendo,*Factioſa*: ſic ab vna agendo,Actioſę dictæ.In Ceſtione, *Cerastibola*,vt de lũbo obſcænabis.Ceraſtibola Opilius ſcribit circũ coxendices ſunt nobis: id Græcum eſt ab huius loci verſura.In Neruolaria,*Scobinã* ego illam actutũ adraſi.Scobinam, à ſcobe. lima enim materia fabrilis eſt.In Pœnulo,Vinceretis ceruum curſu,vel *grallatorem* gradu. Grallator à gradu magno dictus. In Truculẽto,Sine virtute argutũ ciuẽ mihi habeã pro *præfica*. Præfica,vt Aurelius ſcribit,mulier ab luctu, quæ cõduceretur, quæ ante domũ mortui laudes eius caneret.Hoc factitatum Ariſtoteles ſcribit in libro qui inſcribitur, Nomina Barbarica,quibus teſtimoniũ eſt quod fretũ eſt Næuij,Hęc quidẽ hercle opinor præfica eſt.nam mortuos cõlaudat.Claudius ſcribit,dicta,quę præficeretur ancilleis, quẽadmodũ lamentarentur,præfica eſt dicta. Vtrunque oſtendit à præfatione Præficã dictam. ¶Apud Ennium, Decem *coclites*, quos montibus ſummeis ripeis ſedere. Ab oculo Cocles quaſi ocles dictus, qui vnum haberet oculum. quocirca in Curculione eſt, De coclitum proſapia te eſſe arbitror.nam hi ſunt vnoculi.

4 ¶NVNC de tẽporibus dicã.Quod eſt apud Caſſiũ,Nocte *intẽpeſta* noſtram deuenit domum. Intẽpeſta nox dicta ab tempeſtate,

Tempeſtas ab tempore: *Intempeſta nox*; quo tẽpore nil agitur. Quid noctis videtur? in altiſſimo cæli clypeo temo ſuperat ſtellas ſublime cogens etiam atque etiam noctis iter. Hic multam noctem oſtendere vult à temonis motu. Sed *temo* vnde & cur dicatur latet. Arbitror antiquos ruſticos primùm notaſſe quędam in cælo ſigna, quæ præter alia erant inſignia, atque ad aliquem vſum culturæ tempus deſignandum conuenire aduertebantur. E queis ſigna ſunt, quòd has ſeptem ſtellas Græci, vt Homerus vocat ἅμαξαν, & propinquum eius ſignum, Βοώτην: noſtri eas ſeptem ſtellas, boues, & triones, & prope eas *axem*. *Triones* enim, & boues appellantur à bubulceis etiam nunc, maximè cùm arant terram: è queis vt dicti valentes, *Glebarij*, qui facilè proſcindunt glebas: ſic omnes qui terram arabant, à terra *Teriones*, vnde Triones, vt dicerentur à detritu *Temo* dictus à tenendo: is enim continet iugum, & plauſtrũ appellatum, à parte totum, vt multa. Poſſunt *triones* dici ſeptem, quòd ita ſitæ ſtellæ vt terna trigona faciant. Aliquod lumen iubárve in cælo cerno? *Iubar* dicitur ſtella lucifer, quæ in ſummo habet diffuſum lumen, vt leo in capite iubam. Huius ortus ſignificat circiter eſſe extremam noctem. Itaque ait Pacuuius, Exorto iubare, noctis decurſo itinere. Apud Plautum in Paraſito Pigro, Inde hic bene potus primo crepuſculo. *Crepuſculum* dictum à Sabineis, & id dubium tempus, noctis an diei ſit. Itaque in Condalio eſt, Tam crepuſculo ferè vt ament lampadas accendere. Ideo dubiæ res Creperæ dictæ. In Trinummo, *Concubium* ſit noctis prius, quàm ad poſtremum perueneris. Concubium à concubitu, dormiendi cauſſa dictũ. In Aſinaria, Videbitur, factum volo. at redito conticinio. *Conticinium* puto à conticeſcendo dictum, ſiue (vt Opilius ſcribit) ab eo quòd conticuerunt homines.

5 ¶NVNC de heis rebus quę adſignificant aliquod tempus, cùm dicuntur aut fiunt, dicam. ¶Apud Actium, *Reciproca* tendẽs neruo equino concita tela. Reciproca eſt, cùm vnde quid profectum, redit eo: quod ab recipere *Reciprocare* fictum: aut quod poſcere *Procare* dictum. ¶Apud Plautũ. Vt *tranſuerſus* nõ prouerſus cedit, quaſi cancer ſolet. Dicitur ab eo qui in id quod eſt verſus. & ideo qui exit in veſtibulum, quod eſt ante domum, *Prodire*, & *Procedere* dicitur. quod cùm leno non faceret, ſed ſecundum parietem tranſuerſus iret: dixit: Vt tranſuerſus cedit, quaſi cancer, non prouerſus, vt homo. ¶Apud Ennium, *Andromacha* nomen qui indidit, rectè indidit. Item, Quapropter Parim paſtores nunc Alexandrũ vocant. Imitari dum voluit Euripidem, & ponere etymon, eſt lapſus. Nam Euripides quòd Græca poſuit, etyma ſunt aperta. Ille ait ideo nomen additum Andromachæ quòd ἀνδρὶ μάχεται. hoc Ennij quis poteſt intelligere in verſu ſignificare, Andromachę nomen qui indidit, rectè indidit? Aut Alexandrum ab eo appellatum in Græcia, qui Paris fuiſſet? A quo Herculem quoque cognominatũ ἀλεξίκακον, ab eo quòd defenſor eſſet hominum. ¶Apud Actium, Iámque *auroram* rutilare procul cerno. Aurora dicitur ante ſolis ortũ, ab eo quòd ab igne ſolis tum aureo aer aureſcit. Quod addit *Rutilare* eſt ab eodẽ colore. Aurei enim *Rutili*. & inde etiam mulieres valde ruſæ *Rutilæ* dictæ. ¶Apud Terentiũ. Scortatur, potat, olet vnguentum de meo. *Scortari*, eſt ſæpius meretriculam ducere: quæ dicta à pelle. Id enim nõ ſolùm antiqui dicebant Scortum, ſed etiam nũc dicimus *Scortea* ea quæ ex corio & pellibus ſunt facta. Inde aliquot ſacreis ac ſacellulis ſcriptum habemus, *Nequid ſcorteum adhibeatur*, ideo ne morticiniũ quid adſit. In Atellaneis licet animaduertere ruſticos dicere ſe adduxiſſe pro ſcorto pelliculam. ¶Apud Actium, Multeis nomen veſtrum *numénque* ciendo. Numẽ dicunt eſſe imperium dictum ab nutu, omnia ſũt eius, cuius imperiũ maximum eſſe videatur. Itaque in Ioue hoc, & Homerus, & aliquotieſ Liuius. ¶Apud Plautum, Si vnum *epityrum* edam apud illum eſuriens inſanè bene. Epityrum vocabulum eſt cibi, quo frequẽtius Sicilia quàm Italia vſa. Idem vehementer cùm vellet dicere, dicit *Inſanè*: quod inſani faciunt omnia vehementer. ¶Apud Pacuuium, Flexanima tanquam *lymphata*. Dicitur à lympha Nympha: vt apud Græcos Thetis. Apud Ennium, Ea Thetis illi mater. In Græcia commota mente, quos νυμφολήπτους appellant: ab eo Lymphatos dixerunt noſtri. *Bacchus* Liber, cuius comites Bacchæ: & vinũ in Hiſpania Baccha. origo in heis omnibus Græca. ¶Apud Pacuuiũ, *Halcyonis* ritu littus peruolgans furor. Hæc enim auis nũc Grécè dicitur ἀλκυών, à noſtreis Halcedo: hæc hieme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos *dies Halcyonios* appellant. Quod eſt in verſu, Halcyonis *ritu*, id eſt, eius inſtituto. vt cùm Haruſpex præcipit, *vt ſuo quiſque ritu ſacrificium faciat*: & nos dicimus duodecim viros Græco ritu ſacra, nõ Romano, facere. Quod enim fit *rite*, id ratum ac rectum: ab eo Actius rectè perfecteis ſacreis vult accipi. ¶Apud Ennium, Si voles aduortere animum, *comiter* mõſtrabitur. Comiter, hilarè ac lubenter: cuius origo Græcè κῶμος: inde Latina *comiſſatio* dicta, & à Græceis (vt quidã dicunt) *Comœdia*. ¶Apud Atilium: Cape, cæde Lyde, come, conde. *Cape*, vnde Accipe. ſed hoc in proximo libro retractandum. ¶Apud Pacuuium, Nulla res neque *cicurare*, neque mederi potis eſt, neque reficere. *Cicurare*, manſuefacere. quod enim à fero diſeretum,

tum,id dicitur *Cicur*:& ideo dictum, *Cicur ingenium* obtineo, manſuetum. à quo Veturij quoque nobiles cognominati *Cicurini*. Id natum à cico. *Cicum* dicebant membranam tenuem quæ eſt in malo Punico diſcrimen. à quo etiam Plautus dicit, Quod volet denſum cicum non interduo. ¶Apud Næuiũ. Eccum venire video *ferme* iniuria. *Ferme* dicitur quod nunc ferè. vtrunque dictum à ferendo, quòd id quod fertur, eſt in motu, atque aduentat. ¶Apud Plautum, *Euax iurgio* vxorem tandem abegi ab ianua. *Euax* verbum nihil ſignificat, ſed effutitium naturaliter eſt. vt apud Ennium, *Hehe* ipſe clypeus cecidit. Apud Næuium, *Eheu* mea puella ſpe quidem is ſuccenſit tibi. Apud Pompilium, *Heu* qua me cauſſa fortuna infeſta premis? Quod ait *Iurgio*,id eſt litibus. Itaque quibus res erat in controuerſia,ea vocabatur *Lis*:ideo in actionibus videmus dici, *Quam rem ſiue litem* dicere oportet. Ex quo licet videre *Iurgare* ab iure dictum:cùm quis iure litigaret. à quo *Obiurgat* is qui id facit iniuſtè. ¶ Apud Lucretiũ, Atq; aliquos ibi ab rebus *clepſere* foro.Qui clepſere dixit, vnde etiam alij *Clepere*:id eſt corripere : quorum origo à clam, vt ſit dictum *clapere*,& ex E,A commutato,vt multa,eſt factum clepere. Poteſt & à Græco dictum, κλέψαι. ¶ Apud Matiũ,Corpora Graiorum mærebat *mandier* igni. Dictum *Mandier* à mandendo, vnde manducari. à quo in Atellaneis obſonium vocant *Mãducum*. Apud Matium, *Obſcæni* interpres, funeſtíque ominis auctor. *Obſcænum* dictum ab ſcæna.ea vt Græci.vt Actius ſcribit,ſcena. In pluribus verbeis A ante E alij ponunt, alij non. vt quod partim dicũt *Scæptrum*,partim dicunt *Sceptrum*:alij *Fænum*,alij *Fenum* : ſic *Fæniſicia*, & *Feniſicia*. à quo ruſtici pappum *Maſum*,nõ *meſum*. A quo Lucilius ſcribit,Cæcilius ne ruſticus fiat.Quare turpe, id *obſcænum*: quòd niſi in ſcæna palam dici non debet. Poteſt vel ab eo quòd puereis turpicula res in collo quædam ſuſpenditur, nequid obſit bonæ ſcæuæ cauſſa.inde *Scæuola* appellatus. Ea dicta ab ſcæua,id eſt ſiniſtra: quòd quæ ſiniſtra ſunt, bona auſpicia exiſtimantur.A quo dicũtur comitia,aliúdve quid ſit,dici aue ſiniſtra, quæ nunc eſt. id à Græco eſt,quòd hi ſiniſtrã vocant σκαιόν. quare quod dixi ſcæuum, bonum omen eſt: obſcænũ verò, turpe. quod inde dicitur obſcæne, quod exotericũ. ¶ Apud Plautum, Quia ego antehac te amaui: & mihi amicam eſſe *creui*. valet, conſtitui. Itaque heres, cùm conſtituit ſe heredem eſſe,dicitur *Cernere*, & cùm id fecit, creuiſſe. Apud eundem, Quo de ſinu *frequentem* operam dediſtis. valet adſiduam. Itaque qui adeſt,*adſiduus*: ferre quem quæ oportet,is *frequens*. opponi ſolet itaque. Illud quod eædem mulierculæ dicunt, Pol iſtoc quidẽ nos pretio *tanti eſt frequentare*: ita in prandio nos lepidè ac nitidè accepiſti. Apparet dicere facile eſt,curare vt adſimus, cùm tam bene nos accipias. ¶Apud Ennium,Decretum eſt *foſſare* corpora telis. hoc verbum Ennij, dictum à fodiendo : à quo *Foſſa*. Apud Ennium, Vocibus concide:fac ſiet obrutus.

* *Deſunt quædam.* *

Muſſare dictum, quòd muti non amplius quàm μῦ dicunt.à quo idem dicit, Quod minimum eſt, neque vt aiunt, μῦ facere audet. ¶ Apud Pacuuium, Dij monerint meliora,atque amentiam *auerruncaſſint*. A vertendo *Auerruncare* : vt deus,qui iis rebus præeſt,*Auerruncus*.Itaque ab eo precari ſolent vt pericula auertat. ¶ In Aulularia, *Pipulo* te differã antę ædeis.id eſt conuicio, declinatũ à pipatu pullorum.Multa ab animalium vocibus tranſlata in homines : partim quæ ſunt aperta, partim obſcura. Perſpicua, vt Ennij, Animus cũ pectore *latrat*. Plauti, *Gannit* odioſus omni totæ familiæ Cæcilij, Tantam rem *dibalare*, vt pro nihilo habuerit. Lucilij, Hæc inquam, *rudet* ex roſtreis, atque *hinnilitabat*. Eiuſdem, Quantum *hinnitum* atque equitatũ. Hæc minus aperta : Porcij ab lupo, volutare *vlulantis*. Ennij à vitulo, Tibicina maximo labore *mugit*. Eiuſdẽ à boue,Clamore *bouantes*. Eiuſdem à leone, Pauſam fecere *fremendi*. Eiuſdẽ ab hædo, Clamor ad cælum voluẽdus per æthera *vagit*. Et à frendice, Frunde *fritinni* ſuauiter. M.Actius in Caſina à fringuilla, Quid *fringutis*? quid iſtuc tam cupidè cupis? ſues auoluerat.Ita trude neque in re,neque in iudiciũ Æſopi,nec theatrales. ¶In Colace,*Nexũ*. Manilius ſcribit, omne quod per librã & æs geritur,in quo ſint mancipi : Mucius Scæuola, quæ per æs & libram fiant, vt obligentur, præterquam quæ mancipio dentur. Hoc verius eſſe,ipſum verbum oſtendit,de quo quęritur.Nam idem quod obligatur per libram, neque ſuum ſit, inde Nexum dictum. Liber, qui ſuas operas in ſeruitute pro pecunia, quã debeat, dum ſolueret, *Nexus* vocatur, vt ab ære *Obæratus*. Hoc C.Popilio rogante Sylla dictatore ſublatum ne fieret ; & omneis qui bonam copiã iurarent,ne eſſent nexi,diſſoluti. ¶In Caſina, Sine amet, ſine, quod lubet,id faciat:quando tibi nil domi *deliquium* eſt.Deliquium dictum ab eo quòd deliquatur : vt turbida quæ ſunt,deliquantur,vt liquida fiãt. Aurelius ſcribit deliquiũ eſſe à liquido:Claudius, ab eliquato. Si quis alterutrũ ſequi malit,habebit auctorem Cæcilium,Per lętitiam liquitur animus.Aliquando liquitur fictum.

6 ¶ MVLTA apud poëtas reliqua eſſe verba,quorum origines poſſunt dici, non dubito : vt apud Næuiũ in Eſiona. Enimuero *gladij lingula* à lingua. In Claſtidio, *Vitulantes*, à vitula. In Duloreſte, *Caperata fronte*, à capræ

fronte. In Demetrio, *Perſibus* aperite. Itaque ſub hoc gloſſema callidè ſubſcribunt. In Lāpadione, *Protinam* à protinus continuitatem ſignificans. In Agidone, *Candacus*, ſuauis: tametſi, à magiſtreis accepimus manſuetum. In Romulo, *Sponſus*, contra ſponſum rogatus. In Scigmatia, *Præbia* à præbendo, vt ſit tutum: quòd ſint remedia in collo pueris. In Therimo, *ConficTitant*, à conficto cōuenire dictum. ¶In Tarētilla Pacuuij, Ab luce *Inluſtre*. In Tunicularia, *Exbolas quaſſant*, eiiciunt. à Græco verbo ἐκβαλεῖ dictum. In Bello Punico, Nec ſatis *reſarrire*, ab ſerra dictū, id eſt aperire. Hinc etiam *Seræ*, quibus remoteis fores panduntur.

7 ¶Sed vereor ne plures ſint futuri qui de hoc genere me quòd nimium multa ſcripſerim, reprehendant: quàm quòd reliquerim quædam, accuſent. ideo potius iam reprimēdum quàm producendum puto eſſe volumē. Nemo reprehenſus qui è ſegete ad ſpicilegiū reliquit ſtipulā. Quare inſtituteis ſex libreis, quemadmodum rebus Latina nomina eſſent impoſita ad vſum noſtrum, è queis treis ſcripſi P. Septimio, qui mihi fuit quæſtor: treis tibi, quorum hic eſt tertius: priores de diſciplina originis verborum: poſteriores de verborum originibus: in illeis qui ante ſunt, in primo volumine eſt, quæ dicantur, cur etymologicè neque ſit neque ea vtilis ſit: in ſecundo, quę ſit, & cur ea ſit, & in illeis ſit: in tertio, quæ forma etymologiæ. In ſecundeis tribus quos ad te miſi, item generatim diſcreteis: primum, in quo ſunt origines verborum locorum, & earum rerum quæ in locis eſſe ſolent: ſecundum, quibus vocabuleis tempora ſint notata, & hæ res quæ in tēporibus fiunt. Tertius hic, in quo à poëteis item ſumpta vtilia, quæ dixi in duobus libreis ſoluta oratione. Quocirca, quoniam omnis operis de lingua Latina treis feci partes: prima, quemadmodum vocabula impoſita eſſent rebus: ſecunda, quemadmodum ea in caſus declinantur; tertia, quemadmodum coniungerentur: prima parte perpetrata, vt ſecundam ordiri poſſimus, huic libro faciam finem.

EPITOME LIBRI SEPTIMI.

Pro anomalia, diſsimilitudine, ac conſuetudine vulgari loquendi, aduerſus Analogiam, ſimilitudinem & formam certa ratione loquendi.

¶ *Præfatio* 1. ¶ *Declinationum ex quibus anomalia deſcendit, vtilitas neceſſaria* 2. ¶ *Declinationum ſubiectum* 3. ¶ *Declinationes partibus orationis ineſſe* 4. *Nominibus* 5. *Caſibus* 6. *Comparatiuis & ſuperlatiuis* 7. *Verbis* 8. ¶ *Declinationum ſpecies* 9. ¶ *Pro anomalia aduerſus analogiam* 10. *Anomalia aperta, & breuis* 11. *Aeque ſignificat ac analogia* 12. *Anomalia in veſtitu* 13. *Aedificiis* 14. *Supellectile* 15. *Elegans* 16. *Neceſſaria* 17.18.19.20.21.22. *Analogia nuſquam eſt in nominibus* 23. (*Siue ſpectemus ipſarum vocum formas ac terminationes* 24. *Numeros* 25. *Caſus* 26.) *Articulis ſeu prouocabulis* 27. *Pronominibus* 28. *Nominatiuis* 29. (*Siue deducta ſint à vocabulo* 30. *Nomine* 31. *Verbo* 32.) *Compoſitis verbis* 33. *Caſibus* 34. (*Propterea quod ſi eſſet Analogia omnes nominatiui & articuli haberent æqualiter totidem caſus non alij plus, alij minus* 55. *Literæ declinarentur* 36. *Nullus caſus duobus modis efferretur* 37. *A ſimilibus verbis & nominatiuis ſimiliter declinatis, ijdem caſus obliqui fierent* 38.) *Superlatiuis* 39. *Deminutiuis* 46. *Nominibus infinitis* 41.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER SEPTIMVS.

QVOM oratio naturâ tripartita eſſet, vt ſuperioribus libreis oſtēdi, cuius prima pars, quemadmodum vocabula rebus eſſent impoſita: ſecunda, quo pacto de heis declinata in diſcrimina ierunt: tertia, vt ea inter ſe ratione coniuncta ſententiā efferant: prima parte expoſita, de ſecūda incipiā hinc. Vt propago omnis natura ſecunda: quod prius illud rectum, vnde ea ſit declinata. Ita declinatur in verbeis rectum Homo: obliquum *Hominis*, quod declinatum à recto. De huiuſce multiplici natura diſcriminum oræ ſunt hæ: cur, & in quo, & quemadmodum in loquendo declinata ſunt verba. De quib. duo prima duabus cauſſeis percurram breuiter: quòd & tum cùm de copia verborum ſcribam, erit retractandum: & quòd de tribus tertium quod eſt, habet ſuas permultas ac magnas parteis.

2 ¶Declinatio inducta in ſermones non ſolùm Latinos, ſed omniū hominū, vtili & neceſſaria de cauſſa. Niſi enim ita eſſet factū, neq. dicere tantū numerū verborū poſſemus. infinitæ enim ſunt naturæ, in quas ea declinantur: neque quæ didiciſſemus ex heis, quę inter ſe rerū cognatio eſſet, appareret. At nūc ideo videmus, quod ſimile eſt, quod propagatum. *legi*, vt declinatum eſt à lego: duo ſimul apparent quodammodo: eadem dici, & non eodem tempore factum. Vt ſi verbi

gratia

gratia alterum horum diceretur Priamus, alterum Hecuba: nullam vnitatem adſignificaret, quæ apparet in Lego & legi, & in Priamus Priami. Vt in hominibus quædam ſunt cognationes,& gentilitates:ſic in verbeis. Vt enim ab Aimilio homines orti *Aimilij*, ac gentiles, ſic ab Aimilij nomine declinatæ voces in gentilitate nominali. Ab eo enim quod eſt impoſitum recto caſu Aimilius, orta, *Aimilij*, *Aimilium*, *Aimilios*, *Aimiliorum*: & ſic reliqua, eiuſdem quæ ſunt ſtirpis. Duo igitur omnino verborum principia, impoſititiorum & declinatorum: alterum, vt fons, alterum vt riuus. Impoſititia nomina eſſe voluerunt quampauciſſima, quo citius ediſcere poſſent: declinata quamplurima, quæ iſtoc opere facilius omnes, quibus opus eſſent, diſcerent. Ad illud genus quod prius, hiſtoria opus eſt. niſi deſcendendo enim, aliter id non peruenit ad nos: ad reliquum genus, quod poſterius, ars: ad quam opus eſt pauceis præcepteis, quæ ſunt breuia. Quæ enim rectè in vno vocabulo declinare didiceris: in infinito numero nominum vti poſſis. Itaque noueis nominibus adlateis in conſuetudinem, ſine dubitatione eorum declinatus ſtatim omnis dicit populus. etiam nouitij ſerui empti in magna familia, citò omnium conſeruorum nomina recto caſu accepto in reliquos obliquos declinant. Qui ſi nonnunquam offendunt, non eſt mirum: etenim illi qui primi nomina impoſuerunt rebus forſitan in quibuſdam ſunt lapſi. Voluiſſe enim putant ſingulareis res notare, vt ex iis in multitudine declinarētur, vt eſt ab Homine *Homines*. ſic mares liberos voluiſſe notari, vt ex heis feminę declinarētur: vt eſt à Terētio *Terentia*: ſic in recto caſu, quas imponerent voces, vt illinc eſſent futuræ quæ declinarentur: ſed hæc in omnibus tenere nequiſſe, quòd & vna dicuntur *ſcopæ*, & mas & femina *aquila*: & recto & obliquo vocabulo *vis*. Cur hæc non tam ſint in culpa, quàm putant plerique: ſoluere non difficile, ſed nunc non neceſſe. non enim quod non potuerunt adſequi, ſed quod voluerunt, ad hoc quod propoſitum refert. Quod nihilo minus declinari poteſt ab eo quod impoſuerunt *ſcopæ*, ſcopa; quā ſi impoſuiſſēt ſcopa, ab eo ſcopæ. ſic alia.

3 ¶CAVSSAM quare ab impoſiteis nominibus declinarint, oſtendi. Sequitur, in queis voluerint declinare aut noluerint: generatim ac ſummatim, item in formeis. *Duo* enim *genera verborum*: vnum *fecundum*, quod declinando multas ex ſe parit diſparileis formas, vt eſt lego, legis, legam, ſic alia: alterum genus *ſterile*, quod ex ſe parit nihil. vt eſt etiam, vix, magis, cras, cur. Quarum rerū vſus erat ſimplex: ibi etiam vocabuli declinatus. vt in qua domo vnus ſeruus, vni ſeruolo poſt nomen: in qua multi, pluribus. Igitur & in heis rebus, quorum ſunt nomina, quòd diſcrimina vocis plura propagines plures. In heis rebus quæ copulæ ſunt, at heis iunguntur verba, quòd non opus fuit declinari in plura, ferè ſingula ſunt. Vno enim loco colligare poſſis vel hominem, vel equum, vel aliud quod, quicquid eſt qđ cū altero poteſt colligari. Sic quod dicimus in loquendo, Conſul fuit Tullius & Antonius: eodem illo & omneis binos cōſules colligare poſſumus. Vel dicam amplius, omnia nomina, atq. ideo etiam omnia verba: (cū fiunt tunc ex vna ſyllaba, illud & maneat vnū.) Quare duce natura, ſi quę impoſita eſſent vocabula rebus:

* *Multa deſunt.* *

Ne ab omnibus heis declinatus putarent: quorum generum declinationes oriuntur.

4 ¶PARTES orationis ſunt duæ, ſi item vt Dion, in treis diuiſerimus partes res quæ verbeis adſignificantur, vna quæ adſignificat caſus: altera, quæ tempora: tertia, quæ neutrū. De heis Ariſtoteles duas partes orationis eſſe dicit: vocabula & verba: vt homo & equus, & legit & currit. Vtriuſque generis & vocabuli & verbi, quædam priora. quædam poſteriora. priora, vt homo ſcribit: poſteriora, vt doctus & doctè. dicitur enim Homo doctus, & Scribit doctè. Hæc ſequitur & locus & tempus: quòd neque homo, neque ſcribit, poteſt ſine loco & tempore eſſe: ita vt magis ſit locus homini coniunctus, tempus ſcriptioni, cùm de heis nomen ſit primum. Prius enim nomen eſt quàm verbum temporale: & reliqua poſterius quàm nomen & verbum. Prima igitur nomina. Quare de eorum declinatione quàm de verborum ante dicam.

5 ¶Nomina declinantur, aut in earum rerum diſcrimina quarum nomina ſunt, vt à Terentius, *Terentij*: aut in eas res extrinſecus, quarum ea nomina non ſunt: vt ab equo, *Equito*. In ſua diſcrimina declinantur, aut propter ipſius rei naturam de quo dicuntur, aut propter illius qui dicit. Propter ipſius rei diſcrimina, aut à toto, aut à parte. A toto, vt ab homine *Homunculus*, à capite *Capitulum*: propter multitudinem, vt ab homine *Homines*: ab eo, quod alij dicunt Ceruices, & id Hortenſius in poemateis ceruix. Quæ à parte declinata, aut à corpore, vt à mamma *Mammoſa* à manu *Manubia*: alia ab animo, vt à prudentia *Prudens*, ab ingenio *Ingenioſus*. hæc ſine agitationibus: aut vbi motus maiores. Itē ab animo, vt ab ſtrenuitate & nobilitate, *Strenui* & *Nobiles*. Sic à pugnando, & currendo, *Pugiles* & *Curſores*. Vt aliæ declinationes ab animo, aliæ à corpore: ſic aliæ quæ extra hominem: vt *Pecunioſi*, *Agraſij*, quòd foris pecunia & ager propter eorum, quam dicuntur.

6 ¶SVNT declinati caſus, vt is qui de altero diceret, diſtinguere poſſet cùm vocaret, cùm daret, cùm accuſaret: ſic alia quidem di-

ſcrimina, quæ nos & Græcos ad declinandū duxerunt. Sine controuerſia ſunt hi quinque. Quis vocetur, vt Hercules: Quemadmodum vocetur, vt Hercules: Quò vocetur, vt ad Herculem: Cui vocetur, vt Herculi: Cuius vocetur, vt Herculis.

7 PROPTER ea verba, quæ erant proinde ac cognominata, vt prudens, candidus, ſtrenuus: quòd in heis præterea ſunt diſcrimina propter incremētum, quod maius vel minus in heis eſſe poteſt: acceſſit declinationum genus, vt à candido, *candidius, candidiſſimum*: ſic à longo, diuite, id genus aliis, vt fieret. Quæ in ea res quæ extrinſecus declinantur, ſunt ab equo *Equile*, ab ouibus *Ouile*: ſic alia. hæc contraria illeis quæ ſuprà dicta, vt à pecunia *Pecunioſus*, ab vrbe *Vrbanus*, ab atro *Atratus*. vt nonunquam ab homine locus, ab eo loco homo: vt à Romulo Roma, à Roma Romanus. Aliquot modeis declinata ea quæ foris. nam aliter qui à maioribus ſueis *Latonius* & *Priamides*: aliter quæ à facto, vt à prædando *Præda*, à merendo *Merces*. Sic alia ſunt quæ circumire non difficile: ſed genus iam videtur, & alia vrgent: omitto.

8 ¶IN verborum genere, quæ tempora adſignificant, quòd ea erant tria, præteritum, præſens, futurum: declinatio facienda fuit triplex, vt ſaluto, ſalutabam, ſalutabo. Cùm item perſonarum natura triplex eſſet, qui loqueretur, de quo, ad quem, hæc ab eodē verbo declinata, quæ in copia verborum explicabuntur.

9 ¶QVONIAM dictū de duabus declinationibus, cur & in qua ſit forma: tertiū quod relinquitur, quemadmodum, nunc dicetur. *Declinationum genera* ſunt duo, Voluntarium, & Naturale: *voluntarium* eſt, quo, vt cuiuſque tulit voluntas, declinauit. Sic tres cum emerunt Epheſi ſingulos ſeruos: nonnunquam alius declinat nomen ab eo qui vendit: Artemidorus, atque Artemam appellat: alius aut ab regione, quòd ibi emit, ab Ionia, Ionam: aut ab vrbe Epheſo Epheſium: ſic alius ab aliqua alia re, vt viſum eſt. Contra *naturalem declinationem* dico, quòd non à ſingulorum oritur voluntate, ſed à communi conſenſu. Itaque omnes impoſiteis nominibus, eorum item declinant caſus: atque eodem modo dicunt huius Artemidori, & huius Ionæ, & huius Epheſii: ſic in aliis caſibus. Cùm vtrumque nonnunquam accidat: & vt in voluntaria declinatione animaduertatur natura, & in naturali voluntas: quæ cuiuſmodi ſint, aperietur infra. Quòd vtraque declinatione alia ſunt ſimilia, alia diſſimilia, de eo Græci Latinique libros fecerunt multos: partim cùm alij putarent in loquendo ea verba ſequi oportere quæ à ſimilibus ſimiliter eſſent declinata, quas appellarunt *ἀναλογίας*: alij cùm id negligendum putarent, ac potius ſequendam *συνήθειαν*, diſſimilitudinémque quæ in conſuetudine eſt: quam etiam vocant *ἀνωμαλίαν*: cùm, vt ego arbitror, vtrumque ſit nobis ſequendum. quòd in declinatione voluntaria ſit *ἀνωμαλία*: in naturali magis analogia. De quibus vtriuſque generis declinationibus libros faciam bis ternos: prioreis treis de earum declinationum diſciplina: poſterioreis, ex eius diſciplinæ propaginibus. De prioribus primus erit hic: quæ contra ſimilitudinem declinationum dicantur. Secundus quæ contra diſſimilitudinem. Tertius de ſimilitudinum forma. De quibus quæ expediero, ſinguleis tribus: tum de altereis totidē ſcribere ac diuidere incipimus.

10 ¶INCIPIAM, quod huiuſce libri eſt, dicere contra eos qui ſimilitudinem ſequuntur: quæ eſt, vt in ætate puer ad ſenem, puella ad anum: in verbeis, vt eſt ſcribo, ſcribam: dico, dicam. prius contra vniuerſam analogiam: tum de ſinguleis partibus à natura ſermonis incipiam.

11 ¶OMNIS oratio cùm debeat dirigi ad vtilitatem: ad quam tum denique peruenit, ſi eſt *aperta* & *breuis*: quæ petimus, quòd obſcurus & longus orator eſt odio: & cùm efficiat *aperta*, vt intelligatur: *breuis*, vt citò intelligatur: & apertam conſuetudo, breuem temperantia loquentis: & vtrumque fieri poſſit ſine analogia. nihil ea opus eſt. Neque enim vtrum Herculi an Herculis clauam dici oporteat, ſi doceas analogia, cùm vtrumque ſit in conſuetudine, non negligendum, quòd æquè ſunt & breuia & aperta.

12 ¶PRAETEREA quod is vtilitatis cauſſa quæq. res ſit inuenta: ſi ex ea quis id ſit cōſecutus, amplius eam ſcrutari non debet, cum ſit nimium otioſi. & cum vtilitatis cauſſa verba ideo ſint impoſita rebus, *vt ea ſignificent*: ſi id conſequimur vna conſuetudine, nihil prodeſt analogia.

13 ¶ACCIDIT, quòd quæcumque vſus cauſſa ad vitam ſint adſumpta, in heis vtilitatem quærere, non ſimilitudinem. itaque in veſtitu, cùm diſſimillima ſit virilis toga tunicæ muliebri, ſtola pallio: tamen inæqualitatem hanc ſequimur nihilominus.

14 IN *ædificiis*, quod non videmus habere atrium *περίστυλον*, ſimilitudinem, & cubicula ad æquale; cùm tamen propter vtilitatē in heis diſſimilitudines potius quàm ſimilitudines ſequamur. itaque & hiberna triclinia & æſtiua, non item valuata & feneſtrata facimus.

15 QVARE cum in veſtitu, ædificiis, ſit in *ſupellectile*, *cibo*, cetereis omnibus quæ vſu ad victū ſunt adſumpta, dominetur inæqualitas: in ſermone quoque, qui eſt vſus cauſſa conſtitutus, ea non repudianda.

16 ¶QVOD

16 ¶Qvod ſi quis duplicē putat eſſe ſummam, ad quas metas naturæ ſit perueniendū in vſu, vtilitatis & *elegantiæ*: quòd non ſolùm veſtiti eſſe volumus, vt vitemus frigus, ſed etiam vt videamur veſtiti eſſe honeſtè: nō domū habere, vt ſimus in tecto & tuto ſolùm, quod neceſſitas contruſerit, ſed etiam vbi voluptas retineri poſſit: non ſolùm vaſa ad victum habilia, ſed & figura bella, atque ab artifice: quòd aliud homini, aliud humanitati ſatis eſt. Quoduis ſitienti poculum homini idoneum: humanitati niſi bellum, parum. ſed cùm diſceſſum eſt ab vtilitate ad voluptatē, tamen in eo ex diſſimilitudine plus voluptatis quàm ex ſimilitudine ſępe capitur. quo nomine & gemina cōclauia diſſimiliter pollēt, & lectos non omneis pareis magnitudine ac figura faciunt. Quòd ſi eſſet analogia petēda in ſupellectile, omnes lectos haberemus domi ad vnam formam, & aut cum fulcro aut ſine eo, nec tum ad tricliniarem gradum, non item ad cubicularem: neque potius delectaremur ſupellectile, diſtincta quæ eſſet ex ebore, aliiſque rebus diſparibúsque figureis, quàm grabateis analogeis, cùm ad ſimilem formam plerunque eadē materia fiunt. Quare aut negandum nobis diſparia eſſe iucūda: aut quoniā eſſe neceſſe eſt confiteri, dicendū, verborum diſſimilitudinē, quæ ſit in conſuetudine, non eſſe vitandam.

17 ¶Qvod ſi analogia nobis ſequenda eſt: aut ea nobis obſeruanda eſt quæ eſt in conſuetudine: aut quæ non eſt. ſi ea quæ eſt, ſequenda eſt: præcepteis nihil opus eſt: quòd cùm cōſuetudinem ſequemur, ea nos ſequetur. ſi, quæ non eſt in cōſuetudine, ſequemur: vt quiſque duo verba in quattuor formeis finxerunt ſimiliter, quamuis hæc nollemus, tamen erunt ſequenda: vt, Iupiter, Marſpiter: quas ſi quis ſeruet analogias, pro inſano ſit reprehendendus. non ergo ea eſt ſequenda.

18 ¶Qvod ſi oportet vt à ſimilibus ſimiliter omnia declinentur verba, ſequitur vt ab heis ſimilibus ſimilia debeat fingi. quod non fit: nam & à ſimilibus alia fiunt ſimilia, alia diſſimilia: & à diſſimilibus partim ſimilia, partim diſſimilia. ¶A ſimilibus ſimilia, vt à bono ac malo, bonum, malum. ¶A ſimilibus diſſimilia, vt à lupus, lepus: lupo, lepori. ¶Contrà à diſſimilibus diſſimilia, vt Priamus Paris, Priamo Pari. ¶A diſſimilibus ſimilia, vt Iupiter Iouis, & Iouis Iouis. Eo etiam magis *ἀνωμάλως* diſſimilia finguntur, ſed etiam ab iiſdem vocabuleis diſſimilia: neque à diſſimilibus ſimilia, ſed etiam eadem. Ab iiſdē vocabuleis diſſimilia fingi apparet, quòd cùm duæ ſint Albæ, ab vna dicuntur *Albani*, ab altera *Albenſes*: cùm trina fuerint Athenæ, ab vna dicti *Athenai*, ab altera *Athenienſes*, à tertia *Athenæopolitæ*. Si ex diuerſeis verbeis multa facta, in declinando inueniuntur eadem: vt cùm dico à luo, luam, & abluo, abluam. Omnia ferè noſtra liberalia & muliebria multitudinis, cum recto caſu fiunt diſſimilia, cum dandei caſu, ſimilia. vt mares Terentii, feminæ Terentiæ: eadem in dādei, vireis Terentiis, & mulieribus Terentiis. Diſſimilia, Plautus & Plautius: & communia, huius Plauti, & huius Plautij.

19 ¶Denique ſi eſt analogia, quod in multeis verbeis eſt ſimilitudo verborum: ſequitur quod in pluribus eſt diſſimilitudo: vt non ſit in ſermone ſequenda analogia.

20 ¶Postremo, ſi eſt in oratione, aut in omnibus eius partibus eſt, aut in aliqua: & in omnibus non eſt: in aliqua eſſe parum eſt: vt album eſſe Æthiopem, non ſatis eſt quòd habet candidos dentes. non eſt ergo analogia.

21 ¶Cvm à ſimilibus verbeis quæ declinantur, ſimilia fore pollicentur qui analogias eſſe dicunt, & cùm ſimile tum denique dicentes ſe oſtendere ex verbo verbum, quod ex eodem ſit genere, eadem figura tranſitum de caſu in caſum ſimiliter oſtendi poſſit. Qui hæc dicunt, vtrumque ignorant, & in quo loco ſimilitudo debeat eſſe, & quemadmodum ſpectari ſoleat, ſimile ſit nécne. quæ cùm ignorant, ſequitur, vt cùm analogiam dicere non poſſint, ſequi debeamus [*ἀνωμαλίαν*.] Quæro enim, *verbum* vtrum dicant vocem quæ ex ſyllabeis eſt ficta, eam quam audimus, an quod eam ſignificat quam intellegimus; an vtrumque. ſi vox voci eſſe debet ſimilis, nihil refert, quod ſignificat, mas an femina ſit: & vtrum nomen, ac vocabulum ſit. quod illi intereſſe dicunt. Sin illud quod ſignificatur, debet eſſe ſimile, Diona & Theona, quos dicunt eſſe ipſi pene geminos, inueniuntur eſſe diſſimiles: ſi alter erit puer, alter ſenex, aut vnus albus, alter Æthiops: item aliqua re alia diſſimiles: Sin ex vtraque parte debeat verbum eſſe ſimile: non citò inuenietur quin in alterutra re claudicet. nec Perperna & Alphena erit ſimile: quod alterum nomen virum, alterum mulierem ſignificat. Quare quoniam vbi ſimilitudo eſſe debeat, neque vult oſtendere: impudentes ſunt qui dicunt eſſe analogias.

22 ¶Alterum illud, quod dixi, quemadmodum ſimile exſpectari oporteret, ignorare apparet ex eorum præcepto, quòd dicūt, cùm trāſierit è nominādei caſib' in eos quos appellāt vocādei, tum denique poſſe dici rectos eſſe ſimileis aut diſſimileis. eſſet enim, vt ſiquis Menæchmos geminos cùm videat, dicat ſe non poſſe iudicare diſſimiléſne ſint, niſi qui ex heis ſint nati, conſiderarit: nūc diſcrepant inter ſe. nihil inquam quo magis minúſve ſit ſimile, quod cōferas cum altero, ad iudicādum extrinſecus oportet ſumi. Quare

cùm ignorét quemadmodum ſimilitudo debeat ſumi, de analogia dicere non poſſunt. Hæc apertius dixiſſem, niſi breuius eo nunc mallem: quæ infra ſunt, planius vſurpanda. Quare quod ad vniuerſam verborũ naturam attinet, hæc attigiſſe modò ſatis eſt.

23 ¶Qvod ad parteis ſingulas orationis, deinceps dicam. quarum vis, quoniam ſunt diuiſiones plures, nunc ponam potiſſimum in quæ diuiditur. *Oratio* ſecanda, vt natura, *in quattuor parteis: vnam*, quæ habet caſus: *alteram*, quæ habet tempora: & *tertiã*, quæ habet neutrũ: & *quartam*, in qua eſt vtrumque. Has vocant quidã, appellandei, dicendei, adminiculandei, iungendei. *Appellandei* dicitur, vt homo, & Neſtor: *dicendei*, vt ſcribo, & lego: *iungendei*, vt atque: *adminiculandei*, vt doctè, & commodè. *Appellandei partes* ſunt *quattuor*: è queis dicta à quibuſdã *pronocabula*, quæ ſunt vt quiſque: *vocabula*, vt ſcutum, gladius: *nomina*, vt Romulus, Remus: *pronomina*, vt hic, hæc. Duo media dicuntur *nomina*; prima & extrema, *articuli*. Primum genus eſt *infinitum*: ſecundum, vt *infinitum*: tertium, vt *effinitum*: quartum, *finitum*. Hæc ſigillatim triplicia eſſe debent; quoad ſexum, multitudinem, caſum. *Sexum*, vtrum virile, an muliebre, an neutrum ſit: vt doctus, docta, doctum. *Multitudinem*, vnum, an plura ſignificet: vt hic, hi, hæ. *Caſum*, vtrum recto ſit, vt Marcus; an obliquo, vt Marco: an communi, vt Iouis.

24 ¶Heis dicteis partibus, ſingulas proſpice, quo facilius nuſquam eſſe analogias, quas ſequi debeamus, videas. Nempe eſſe oportebat vocis formas ternas, vt in hoc, humanus, humana, humanum, ſed habent quædam binas, vt ceruus, cerua: quædam ſingulas, vt aper, & ſic multa. non ergo eſt in huiuſcemodi generibus analogia.

25 ¶Et in multitudine, vt vnũ ſignificat pater, plures partes: ſic omnia debuerunt eſſe bina. Sed & ſingularia ſolùm ſunt multa, vt cicer, ſiſer (nemo enim dicit cicera, ſiſera) & multitudinis, vt ſalinæ. non enim ab heis ſingulari ſpecie dicitur ſalina, & balnea. Neque ab eo quod dicunt balneum, habet multitudinem conſuetudo. nam quòd eſt, vt prædiũ, balneum: debuerunt eſſe plura, vt prædia, balnea: quod non eſt. non eſt ergo in heis quoque analogia.

26 ¶Alia caſus habent, & rectos & obliquos: alia rectos ſolùm: alia modò obliquos. Habẽt vtroſque, vt Iuno, Iunonis: rectos modò, vt Iupiter, Marſpiter: obliquos ſolùm, vt Iouis, Iouem. non ergo in heis eſt analogia.

27 ¶Nvnc videamus in illa quadripartita. Primùm ſi eſſet analogia, vt in heis tribus articuleis, vt eſt quis, quem, cuius: ſic diceretur, quæ, quam, cuius. Et vt eſt quis, cui, ſic diceretur qua, quæ: nam eſt proportione ſimile. vt deæ bonæ, quæ ſit: dea bona, quæ eſt & vt eſt quem, quis: ſic quos, *ques*. Quare quod nũc dicitur, qui homines, dici oportuit ques.

28 ¶Praeterea, vt eſt ab is, ei, ſic ab ea, eæ diceretur, quod nunc dicitur ei: & pronuntiaretur, vt in ieis, vireis, ſic eeis mulieribus. & vt eſt in recteis, is, ea: debuit eſſe ibus, eeis: ſed id eſt in obliqueis ieis. nunc non modò in virili, ſicut in muliebri, dicitur eius: ſed etiam in neutreis articuleis, vt, eius viri, eius mulieris, eius pabuli: cùm diſcriminentur in recteis caſibus, is, ea, id. De hoc genere parcius tetigi, quòd librarios hæc ſpinoſiora indulgentius laturos putaui.

29 ¶De nominatiueis, quæ accidunt proximè ad finitam naturam articulorum, atque appellantur vocabula, vt homo & equus: eorum declinationum genera ſunt quattuor. vnum, *nominandei*, vt ab equo, equile: alterũ, *caſuale*, vt ab equo, equum: tertium, *augendei*, vt ab albo albius: quartũ, *minuendei*, vt à ciſta ciſtula. Primum genus (vt dixi) id eſt, cum aliqua parte orationis declinata ſunt recto caſu vocabula; vt à balneeis balneator. hoc ferè triplices habet radices: quod & *à vocabulo* oritur, vt à venatore venabulum: & *à nomine*, vt à Tibure Tiburs: & *à verbo*, vt à currẽdo curſor. In nullo horum analogiam ſeruare videbis.

30 ¶Primvm cùm dicatur, vt à boue & à ſue, Ouile & Suile, ſic à boue dicitur Bubile, non *bouile*. Et cùm ſimile ſit auis, & ouis: neq; dicitur, vt ab aue Auiariũ, ab oue ouile, ab aue *auile* nõ eſt, neque ab oue *ouiarium*. Et cùm debuerit eſſe, vt à cubatione Cubiculũ, ſic à ſeſſione *ſediculum* non eſt. Quoniam taberna, vbi venit vinum, à vino Vinaria, à creta Cretaria, ab vnguento Vnguentaria dicitur: *ἀναλογικῶς* ſi eſſent vocabula, vbi caro venit, *carnaria*: vbi pelles *pellaria*: vbi calcei, *calcearia* dicerentur: non laniena, pelleſuina, ſutrina. Et ſic, vt eſt ab vno Vni, à tribus Trini, à quattuor Quatrini, ſic à duobus *duini*, non Bini dicerentur. nec non vt quadrigæ, trigæ, ſic potius *duigæ* quàm Bigæ. Permulta ſunt huiuſce generis: quæ, quoniam admonitus perſpicere poteſt, omitto.

31 ¶Vocabvla quæ à *nominibus* oriuntur, ſi à ſimilibus nominibus ſimilia eſſe debent, dicemus, quoniam gemina ſunt, Parma, Alba, Roma, Parmenſes: aut quoniam ſimilis eſt Roma, Nola, Parma, dicemus, vt Romani, Nolani, ſic *Parmani*. & à Pergamo, ab Ilio ſimiliter, vt Pergamenus, ſic *Ilienus*. aut vt Ilius mas & Ilia femina, ſic *Pergamus*, & *Pergama*. Et quoniam ſimilia nomina ſunt Aſia, Libya, dicemus vt Aſiaticos, ſic *Libyaticos* homines.

32 ¶Qvae vocabula dicuntur *à verbeis* ſiunt, vt à ſcribendo Scriptor, à legendo Lector.

ctor:hæc quoque,non ſeruare ſimilitudinem licet videre ex heis,cùm ſimiliter dicatur, vt ab amando Amator, à ſalutando Salutator, à cantando Cantator: & cùm dicatur, Laſſus ſum metendo,ferendo:ex heis vocabula non reddunt proportionem: quòd non ſit, vt Meſſor, *Fertor*. Multa ſunt item in hac ſpecie,in quibus potius cõſuetudinẽ ſequimur quàm rationem verborum. Præterea, cum ſint ab eadem origine verborum vocabula diſſimilia ſuperiorum, quòd ſimul habeant caſus & tempora, quæ vocantur participia: & multa ſint contraria,vt amor amo, feror fero:ab amo & huiuſmodi omnibus verbeis oriuntur præſens & futurum,vt amans & amaturus: & ab heis verbeis tertium, quod debet fingi præteriti, in lingua Latina reperiri, non poteſt.non ergo eſt analogia.Sic amabor,legor & huiuſmodi verbi, eſt vocabulum eius generis præteriti temporis,fit,vt amatus eram, ſum, ero: neque præſentis & futuri ab heis fit.non eſt ergo analogia: præſertim cùm tãtus numerus vocabulorum in eo genere interierit, quòd dicimus in heis verbeis, & in ieis verbeis quæ contraria non habent, loquor,venor:tamen dicimus loquens, venans: locuturus,venaturus.quod ſecundum analogias non eſt. quoniam dicimus loquor & venor. Vnde illa quæ erãt ſuperiora, minus ſeruantur. quòd cum heis, quæ contraria verba habent,alia efficiunt terna, vt ea quæ dixi: alia,bina,vt ea quæ dicam,currens, ambulans: curſurus, ambulaturus. tertia enim præteriti non ſunt:vt *curſus ſum*,*ambulatus ſum*. Neque in heis quidem quæ ſæpius quid fieri oſtendunt, ſeruant analogiam: vt eſt à cantando cantitans, ab amando *amitans* non eſt, & ſic multa.Vt in heis ſingularibus,ſic in multitudinis:ſicut enim cantitantes, *ſeditantes* non dicuntur.

33 ¶ QVONIAM eſt vocabulorum genus quod appellant *compoſitum*, & negant conferri id oportere cum ſimplicibus,de quibus ad huc dixi:de compoſiteis ſeparatim dicã.Cùm à tibiis & canendo tibicen dicitur;quærant,ſi analogias ſequi oporteat, cur non à cithara & pſalterio,& pandura, dicamus *citharicen*, & ſic alia. Si ab æde & tuendo Ædituus eſt,cur ab atrio & tuẽdo nõ *atrituus* ſit potius quàm Atrienſis? Si ab auibus capiendeis Auceps dicatur, debuiſſe aiunt ex piſcibus capiendeis *piſciceps*,vt aucupem,ſic *piſticupem* dici, & vbi lauetur æs, *aerarias*,non Ærelauinas nominari, & vbi fodiatur argentum,Argentifodinas dici: neque vbi fodiatur ferrum, *Ferrifodinas*. Qui lapides cædunt,lapicidas: qui ligna,*lignicidas* non dici.neque vt aurificem, ſic *argentificem*. non doctum dici indoctum, non ſalſum inſulſum. Sic & ab hoc quoque fonte quæ profluant,animaduertere eſt facile.

34 ¶ RELINQVITVR de caſibus, in quo Ariſtarchei ſuos intendunt neruos.

35 ¶ PRIMVM ſi in heis eſſet analogia,dicunt debuiſſe omneis nominatiuos & articulos habere totidem caſus: nunc alios habere vnum ſolum,vt litteras ſingulas omnes:alios treis,vt prædium,prædij, prædio: alios,quattuor,vt mel, mellis,melli,melle: alios,quinque,vt quintus,quinti,quinto,quintum,quinte:alios,ſex,vt vnus,vnius, vni, vnum,vne,vno.Non eſſe ergo in caſibus analogias.

36 ¶ SECVNDO, quòd Crates dicebat.cur quæ ſingulos habent caſus,vt litteræ Græcæ, non dicantur alpha,alphatos? Si idem mihi reſpondebitur quod Crateti, nõ eſſe vocabula noſtra, ſed penitus barbara: quæram cur iidem noſtra nomina,& Perſarum & ceterorum quos vocant barbaros, cum caſibus dicant.quare,ſi eſſet analogia, aut, vt Pœnicorum & Ægyptiorum vocabula, ſinguleis caſibus dicerentur: aut pluribus, vt Gallorũ & ceterorum.Nam dicunt ab alaco *alacus*,& ſic alias. In quod ſcribent, dicent, quod Pœnicũ ſit,ſinguleis caſibus: ideò eas litteras Græcas nominari: ſic Græci noſtra ſeneis caſibus nõ quineis dicere debebãt. quod cùm non faciunt,non eſt analogia.

37 ¶ QVAE ſi eſſet, negant vllum caſum duobus modeis debuiſſe dici: quod fit contra. Nam ſine reprehenſione vulgò alij dicunt in ſingulari, hac oui & aui:alij, hac oue & aue.In multitudinis, hæ puppeis, reſteis,& hæ puppes,reſtes. ¶Item,quod in patrico caſu hoc genus diſpariliter dicatur ciuitatum, parentium: ciuitatum parentium: in accuſandei hos monteis, fonteis, hos montes, fontes.

38 ¶ ITEM cùm ſi ſit analogia, debent à ſimilibus verbeis ſimiliter declinateis ſimilia fieri & id non fieri oſtendi poſſit: deſpiciendam eſſe eam rationem.Atqui oſtenditur. nã quid poteſt ſimilius eſſe quàm mens, dens, gens? cùm horum caſus patricus, & accuſandei,in multitudine ſint diſpariles. nam à primo fit gentium,& genteis, vtrobique vt ſit I: à ſecundo mentium, & mentes, vt in priore ſolo ſit I:à tertio & dentum,dentes,vt in neutro ſit I. ¶ Sic item, quoniam ſimile eſt recto caſu ſurus, lupus, lepus, rogant cur non dicant proportione item ſuro, lupo,*lepo*.Si reſpondent ſimilia non eſſe, quòd ea vocemus diſſimiliter,ſure,lupe lepus:ſic.n.reſpondere voluit Ariſtarchus Crateti.nam cùm ſcripſiſſet ſimilia eſſe,Philomedes, Heraclides, Melicertes, dixit non eſſe ſimilia. in vocando.n. cũ E breui dici *Philomede*,cũ E longo *Heraclide*,& cũ E breui *Melicerte*.In hoc dicũt Ariſtarchũ non intellexiſſe quod quæreretur, cùm ſic ſoluerit. Sic enim,vt quidquid in obliqueis caſibus diſcrepauit, dicere po-

mit, propterea rectos caſus non eſſe ſimileis: cùm quæratur duo inter ſe ſimilia ſint nécne, non debere extrinſecus adſumi, cur ſimilia ſunt. Item, ſi eſſet analogia, ſimiliter aues, oues, ſues dicerent; item vt ouium, auium, ſic *ſuũ*. ¶ Si analogia eſt, inquit, cur populus dicit dij Penates, *dij* Conſentes? cùm ſit, vt hic reus, ferus, deus: ſic hi rei, feri, *dei*? ¶ Item quæ ſunt, ſi ſit analogia, cur appellant omnes ædem *deum Conſentum*, & non *deorum Conſentium*? Item cur dicatur *mille denarium*, non mille denariorum? eſt enim hoc vocabulum ea figura, vt Vatinius, Manlius. denarius. debet igitur dici, vt Vatiniorum, Manliorum, ſic denariorum. & non equum publicum *mille aſſarium* eſſe, ſed mille aſſariorum. ab vno enim aſſario multi aſſarij, ab eo aſſariorũ. ¶ Item ſecundum illorum rationem debemus ſecundeis ſyllabeis lõgeis dicere Hectorem, Neſtorem. eſt enim vt quæſtor, prætor, Neſtor, Hector. Et non debuit dici, quibus das, ſed *queis* das. eſt enim vt eeis, heis, queis. At ſi eſt quibuſcum, non ibus & *hibuſcum* dicatur? Da *patri familias*, dicere non debuerunt, ſi analogias ſequi vellẽt: quod eſt vt Atiniæ, Scatiniæ, familiæ: ſic vna, Atinia, Scatinia, familia. Item plures patresfamilias dicere non debuerunt, ſed, vt Siſenna ſcribit, *patresfamiliarum*. Neque oportebat conſuetudinem notare: alios dicere boum greges, alios *bouerum*: vt ſtruum, ſic *Iouum*, & *Iouerum*: cùm eſſet vt Iouis, bouis, ſtruis, Iouem, bouem, ſtruem, Ioui, boui, ſtrui. Nec cùm hæc conuenirent in obliqueis caſibus, dubitare debuerunt in recteis propinquioribus: nunc in conſuetudine aliter dicere pro Iouis, Iuppiter: pro bouis & bus, bos: pro ſtruis, ſtrues.

39 ¶ Deinceps dicam de altero genere vocabulorum, in quo contentiones ſunt: vt album, albius, albiſſimum. in quo eam analogiam non ſeruari apparet. nã cùm ſit ſimile, ſalſum: caldum: & dicatur ab eis, ſalſius, ſalſiſſimum, *caldius, caldiſſimum* debuit dici. quoniam ſimile eſt bonum, malũ: ab heis *bonius & malius, boniſſimum, & maliſſimum*: nónne dicimus bonum, melius, optimum? malum, peius, peſſimum? In aliis verbeis nihil deeſt: vt dulcis, dulcior, dulciſſimus. in aliis primum, vt peius, peſſimum: in aliis medium, vt cæſius, cæſiſſimus: in aliis bina ſunt quæ ſint ab eadem voce declinata: & ea ita vt aliâs deſint ſecundum & tertium, vt in hoc, mane, *manius, maniſſime*: aliâs, vt duo prima abſint, vt optimum: aliâs, vt primum & tertium deſit, vt melius. ¶ Præterea ſi dicerent ſimiliter declinari, cùm ſimilia eſſent macer, ſacer, tener: & macerrimus, ſacerrimus, tenerrimus: non diſcreparẽt in heis, macrior, & magis ſacer, & tenerior: neque alia triſyllaba fierent &, ſi in teis dominaretur ſimilitudo, diceremus, vt candidiſſimus, candidiſſima, pauperrimus, pauperrima, vt candidus, candida, pauper, *paupera*. & vt dicimus doctus, docta, doctiſſimus, doctiſſima: ſic diceremus, frugaliſſimus, frugaliſſima, *frugus* & *fruga*. Ea ſi proportione eſſent verba, vt vno vocabulo dicimus virum & mulierem ſapientem, & diligentem, & ſapientiorem, & diligentiorem: ſic diceremus item cùm perueniremus ad ſummum. quod facimus aliter: nam virum dicimus ſapientiſſimum & diligentiſſimum. feminam, ſapientiſſimã & diligẽtiſſimã. ¶ Quod ad vocabulorum huius generis exempla pertinet, multa ſunt reliqua. ſed eadem quæ dicta, ad indicandum ſatis ſunt, quòd analogias in collatione verborum ſequi non debemus.

40 ¶ Magnitudinis vocabula cùm poſſint eſſe terna, vt ciſta, ciſtula, ciſtella: in medijs non ſunt: vt in heis, macer, macricolus, macellus: niger, nigricolus, nigellus. Item minima in quibuſdam non ſunt, vt auis, auicula, auicella: caput, capitulum, capitellum. In hoc genere vocabulorum quòd multa deſunt, dicendum eſt non eſſe in eo, ſed potius ſequendã cõſuetudinẽ quàm rationẽ. Quod ad vocabulorum genera quatuor pertinet, vt in hoc potius cõſuetudinem quàm analogiã dominari facilè animaduerti poſſit, dictũ eſt.

41 ¶ Sequitur de nominibus, quæ differunt à vocabuleis, ideò quòd ſunt *infinita*, ac res communeis deſignent: vt vir, mulier: cùm nomina ſint finita, ac ſignificent res proprias vt Paris, Helena. è quibus ſunt alia nomina à nominibus, vt Ilium, ab Ilo, & Ilia, ab Ilio: alia à vocabulo, vt ab albo, albius, & ab atro, atrius: in neutreis ſeruata eſt analogia. Nam & cùm ſit à Romulo Roma, proportione non eſt, quòd debuit eſſe Perperni filia, nõ Perpernæ. Perperna mulieris nomen eſſe debuit, & nata à Perperno: quod eſt, vt Arbernus, Perpernus: Arberna, Perperna. Quòd ſi Marcus Perperna virile eſt nomen, & analogia ſequenda: Lucius Ælia, & Quinctus Mucia, virilia nomina eſſe debebunt. Item quæ habent ab Rhodo, Andro, Cyzico, Rhodius, Andrius, Cyzicenus: ſimiliter Cyzicius ciuis diceretur vnuſquiſque. Nam vt ab Atheneis Athenæus dicitur rhetor nomine, etſi non ſit Athenienſis: in hoc ipſo analogia non eſt: quòd alij nomina habent ab oppideis, alij aut non habent, aut non, vt debent, habent. habent plerique libertini à municipio manumiſſi. in quo, vt ſocietatum & fanorum ſerui, non ſeruarunt proportionem, & rationem, & Romanorum liberti debuerunt dici, vt à Fauentia Fauentius, à Reate Reatinus: ſic à Roma Romanus. vt nominantur à libertineis orti publici ſerui, Romani, qui manumiſſi antequàm ſub magiſtratus nomina, qui eos liber

berarunt, ſuccedere cœperunt, hinc quoque illa nomina Leſas, Vſenas, Carinas, Mæcenas: quæ cùm eſſent à loco, vt Vrbinas, & tamen Vrbinus, ab heis debuerũt dici ad noſtrorum nominum ſimilitudinem.

* *Deeſt pagina.* *

EPITOME LIBRI OCTAVI.

Pro Analogia, ſimilitudine ac ratione loquendi, aduerſus Anomaliam, diſſimilitudinem, & nudam ac ſolam conſuetudinem loquendi.

¶ Præfatio 1.

¶ Pro vniuerſa Analogia: ſeu cauſſæ vniuerſales cur ſimilitudo in oratione ſit & obſeruari debeat, & quem ad finem 2. *Analogiam autẽ ſeu rationẽ in loquendo ſeruandã eſſe & ea conſtare indicio eſt, quòd qui eã reprehendunt, cum ratione nituntur eam reprehendere: quæ in re ſatis demonſtrant rationem, vt in omni re, ita quoque in loquẽdo ſeruari oportere* 3. *Spectari Analogiam in Tricliniis* 4. *Membris humanis* 5. *Pictura* 6. *Re militari* 7. *Republica* 8. *Scholis* 9. *ad quam paulatim* 10. *& lectione poetarum, præſertim comicorum redeundũ eſt* 11. *ex eáque prauam conſuetudinem loquendi corrigendam* 12. *ad Analogiam omnia reuocari in Pictura* 13. *Veſtimentis, ædificiis, ſupellectili* 14. *Legibus* 15. *Vaſis* 16. *Nominum impoſitione* 17. *Cælo* 18. *Mari* 19. *Terra* 20. *Aere* 21. *Brutis* 22. *Homine* 23. *Græcis* 24. *Omni oratione* 25. *Mundo* 26. *In voluntariis & naturalibus declinationibus* 27.

¶ De Analogia ſpeciales quæſtiones 28. *A voce non à ſignificatione verbi ſumendam eſſe ſimilitudinem* 29. *Cur diuerſæ nationis hominum vocabula plerũque ſint eiuſdem terminationis* 30. *Similitudines vocabulorum poſſe oſtendi ex vocandi caſibus* 31. *An ſimilitudo ſit in maiori parte orationis* 32. *An vt in ſuppellectile, ita in oratione diſſimilitudinẽ ſequi oporteat* 33 *Cur non vt perſedit & perſidit, dicimus percubuit & percubiuit* 34. *Cur à Romulo, Roma dicta eſt potius quàm Romula* 35. *Cur literarum vocabula non declinantur* 36. *An ſit verum quædam vocabula declinari quorum partes non declinentur* 37.

¶ De Generibus & cur in quibuſdam vocabulis, ternæ figuræ, generum ac terminationum 38.

¶ De Numeris cur alia vocabula ſingularia ſolum, alia pluralia tantum habent, nec omnia plurale & ſingulare æqualiter habent 39. *Cur non vt vitia & vnguenta dicimus, non dicimus acetagara, olea, plumba, argenta* 40. *Cur dicimus publicæ balineæ, non balinea* 41.

¶ De caſibus & cur omnes voces non habent rectos & obliquos caſus 42.

¶ De comparatiuis & cur non omnium vna declinatio 43.

¶ De ſuperlatiuis & cur non omnium vna declinatio 44.

¶ De Diminutiuis & cur non omnium vna declinatio 45.

¶ Reſponſio ad nonnulla quæ pro Anomalia dicta ſunt, cur quædam nomina rectos caſus habẽt, obliquos non habent 46. *Cur dicatur hæc ſtrues, hic Hercules, hic homo: non hæc ſtruis, hic Hercul, hic homon* 47. *An in plurali recto dici poſſit Cupreſſus & Cupreſſei, ficus, ficei: Platanus, platanei* 48. *De Aſſe, Decuſſe, Treſſe, Centuſſi, Dupondio, mille denariũm, Triumuirũm, Decemuirũm* 49. *Cur eadem vel res diuerſas nomen & verbum interdũ ſignificat* 50. *Cur cùm Sapphus & Sappho: Alcæus & Alcæa dicatur, non dicimus Sapphonis, Alcæonis, vt à Geryo Geryonis dicimus* 51. *Cur Melicertes facit in vocandi caſu Melicerta: Philomedes facit Philomede. Cur in eodem vocandi caſu lepus facit lepus: lupus facit lupe: Cur in genitiuo macer facit macri, ſocer facit ſoceri: Lepus facit lepores in plurali: Nemus facit nemora* 52.

¶ Num Analogiam ſeruari oporteat in tempore 53. 54. 55. 56. 57. *In perſonis* 58. *In generibus* 59. *In diuiſionibus* 60. *&* 61. (*& cur Colo facit colui. Dolo facit dolaui. Meo facit Meas Neo facit Nes. Veho facit vehis* 62.) *In participiis* 63.

¶ Quædam de Analogia 64.

¶ Concluſio 65.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER OCTAVVS.

* *Deſunt quædam.* *

tam neſciunt docere quàm dicere quæ ignorãt. in quo fuit Crates nobilis grammaticus, qui fretus Chryſippo homine acutiſſimo, qui reliquit ſex libros περὶ τῆς ἀνωμαλίας: heis libreis contra analogiam atque Ariſtarchum eſt nixus: ſed ita vt ſcripta indicant eius, vt nutritius videatur peruidiſſe voluntatem. quod & Chryſippus, de inæqualitate cùm ſcribit ſermones, propoſitum habet oſtendere ſimiles res diſſimilibus verbeis, & ſimilibus diſſimiles eſſe vocabuleis notatis. id quidem eſt verum: & cùm Ariſtarchus de æqualitate conſcribit, & de verborum ſimilitudine; quorundã inclinationes ſequi iubet, quoad patiatur conſuetudo. Sed hi qui in loquendo partim ſequi iubent nos conſuetudinem, partim rationem, non tam diſcrepant: quòd conſuetudo & analogia coniunctiores ſunt inter ſe quàm hi credunt. quòd eſt nata ex quadam conſuetudine analogia: & ex hac conſuetudo ex diſſimilibus & ſimilibus verbeis eorum, quod declinationibus conſtat. neque anomalia neque analogia eſt repudiãda. niſi ſi nõ eſt homo ex anima, quòd eſt homo ex corpore & anima. Sed ea quæ dicam, quo facilius prouideri poſſint, prius de trineis copuleis diſſerendum, nam confuſim ex vtraque parte pleraque dicuntur, quorum alia ad aliam referri debẽt ſummam. Primùm *de copuleis natura* & *ſucis*. hæ enim duo ſunt quæ exigunt diuerſa: quòd aliud eſt, dicere verborum analogias, aliud dicere vti oportere analogiis. Secũdum *de copuleis multitudinis, ac finis*: vtrumque omnium verborũ dicatur eſſe analogia, an vſus, an maioris partis. Tertium, *de copuleis perſonarum*, qui eis debent vti, quæ ſunt plures. Alia enim populi vniuerſi, alia ſingulorum: & de heis non eadem oratores & poetæ: quòd eorum non idem ius. Itaque populus vniuerſus debet in omnibus verbeis vti analogia: &, ſi perperam eſt cõſuetus, corrigere ſe ipſe; cùm orator nõ debeat in omnibus vti: quod ſine offenſione non poteſt facere, cùm poetæ tranſilire lineas impunè poſſint. Populus enim in ſua poteſtate, ſinguli in illius. Itaque vt ſuam quiſque conſuetudinem, ſi mala eſt, corrigere debeat; ſic populus ſuam. Ego populi conſuetudinis nõ ſum, vt dominus: at ille meæ eſt. Vt rationi obtemperare debet gubernator, gubernatori vnuſquiſque in naui; ſic populus rationi, nos ſinguli populo. Quare ad quãcunque ſummam in dicendo referam, ſi animaduertes, intelliges vtrum dicatur analogia eſſe, an, vti oportet, redigere, dici id in populum aliter, ac inde omnibus dici in eum qui ſit in populo.

2 ¶Nvnc iam primùm dicam pro vniuerſa analogia, cur non modò videatur eſſe reprehendẽda, ſed etiam cur in vſu quodammodo ſequenda. Secundò, de ſinguleis criminibus, quibus rebus poſſint quæ dicta ſunt contra, ſolui. dicam ita vt generatim cõprehẽdũ & ea quæ in priori libro ſunt dicta, & ea quæ poſſunt dici, atque illic præterij.

3 ¶Primvm quod aiunt, qui bene loqui velit, conſuetudinem non rationem ſimilitudinum ſequi oportere: quòd alterum ſi neglegat, ſine offenſione facere non poſſit, alterum ſi ſequatur, quòd ſine reprehenſione non ſit futurum; errant: quòd qui in loquendo conſuetudinem, qua oportet vti, ſequitur, non ſine ea ratione.

4 ¶Nam vocabula ac verba quæ declinamus, ſimiliter ea in conſuetudine eſſe videmus, & ad eã referimus: & ſi quid eſt erratũ, nõ ſine ea corrigimus. Nam vt qui *triclinium* conſtrarunt, ſi quem lectum de tribus vnum imparem poſuerunt, aut de paribus nimium, aut parum produxerunt, vnà corrigimus, & ad conſuetudinem communem, & ad aliorũ tricliniorum analogias. Sic ſi quis in oratione in prounciãdo ita declinat verba vt dicat diſparia, quod peccat, redigere debemus ad cęterorum ſimilium verborum rationem.

5 ¶Cvm duo peccati genera ſint declinationum, quod in conſuetudinẽ perperam receptum eſt, alterum, quod nondum eſt, & per peram dicatur: vnum dant, non oportere dici quod ſit in conſuetudine: alterum non conceditur, quin ita dicatur, vt ſit ſimile. cùm id faciat, ac ſi quis puerorum per delicias *pedes* malè ponere, atque imitari vacias cœperit, hos *corrigi oportere*, ſi concedant: contra ſi quis in conſuetudine ambulandei iam factus ſit vacia, aut compernis, ſi eum corrigi non concedant. non ſequitur vt ſtultè faciant qui pueris in genicuceis alligent ſerperaſtra, vt eorum deprauata corrigant crura. cum culpandus non ſit medicus qui è longinqua mala conſuetudine ægrum in meliorem traducit: quare reprehendendus ſit, qui orationem minus valentem propter malam conſuetudinem traducit in meliorem.

6 ¶Pictores, Apelles, Protogenes, ſic alij artifices egregij non reprehendendi, quòd conſuetudinem Myconis, Dioris, Arimnæ & aliorum

aliorum ſuperiorum non ſunt ſecuti: Ariſtophanes improbandus, qui potius in quibuſdã veritatem quàm conſuetudinem ſecutus?

7 ¶ QVID ſi viri ſapientiſſimi, & *in re militari* & in aliis rebus multeis cõtra veterem cõſuetudinem cùm eſſent vſi, laudati: deſpiciendi ſunt qui potiorem dicunt oportere eſſe conſuetudinem ratione?

8 ¶ AN cùm quis perperam conſueuerit quid facere *in ciuitate*, non modò non patiemur, ſed etiam pœna adficiemus? item ſi quis perperam conſueuerit dicere verbum, non corrigemus, cùm id fiat ſine pœna?

9 ¶ Et hi qui pueros *in ludum mittunt* vt diſcant quæ neſciunt verba, quemadmodũ ſcribant: itidem barbaros, qui ignorabunt verba quemadmodum oportuit dici, non docebimus, vt ſciant qua ratione conueniat dici.

10 ¶ SED vt nutrix pueros à lacte non ſubitò euellit à conſuetudine, cùm à cibo priſtino in meliorem traducit: ſic in maioribus loquendo, à minus commodeis verbeis ad ea quæ ſunt cum ratione, modicè traducere oportet, cùm ſint in cõſuetudine contra rationem alia verba, ita vt ea facilè tolli poſſint: alia vt videantur eſſe fixa, quæ leuiter hęrent ac ſine offenſione cõmutari poſſint. Si enim ad rationem corrigi oportet quæ non ad rationem ſunt, ita vt in præſentia corrigere nequeas: quin ita dicas, his oportet, ſi poſſis, non vti. ſic enim obſoleſcent, ac poſtea iam oblitterata facilius corrigi poterunt.

11 ¶ QVAS nouas verbi declinationes ratione introductas reſpuet forũ, iis boni poetę, maximè ſcænici, cõſuetudine ſubigere aureis populi debẽt, quod poetæ multũ poſſint in hoc propter eos quædã verba in declinatione melius, quædã deterius dicũtur. Conſuetudo loquendi eſt in motu. itaque ſolet fieri ex meliore deterior, meliora verba perperã dicta apud antiquos aliquos, propter poetas non modò nunc dicuntur rectè, ſed etiã quæ ratione dicta ſunt tũ, nunc perperã dicuntur.

12 ¶ QVARE qui ad conſuetudinem nos vocant, ſi *ad rectã*, ſequamur: in eo enim quoque eſt analogia, ſi ad eam inuitent quæ eſt deprauata, nihilo magis ſequemur. niſi cùm erit neceſſe, ſequar in ceteteis reb. mala exẽpla, nam ea quoque, cùm aliqua vis vrget, inuiti ſequimur.

13 ¶ NEQVE enim *Lyſippus* artificũ priorum potius eſt vitioſa ſequutus, quàm artem: ſic populus facere debet, etiã ſinguli ſine offenſione quod fiat populi, qui amiſſa modò quærant, ſed etiã quod indicium dent: itidem ex ſermone ſi quid deperiit, non modò nihil impendunt vt requirant, ſed etiã contra indices repugnãt, ne reſtituatur verbũ nouum & ratione introductũ, quominus vt recipiamus vitare non debemus.

14 ¶ NAM ad vſum *in veſtimenteis, ædificiis, ſupellectili*, nouitati non impedit vetus conſuetudo. Quem enim amor adſuetudinis potius in panneis poſſeſſorem retinet, quàm ad noua veſtimenta traducit?

15 ¶ ANNON ſæpe *veteres leges* abrogatæ noueis cedunt?

16 ¶ NONNE inuſitateis formeis *vaſorum* recentib. a Græcia adlatis oblitteratæ antiquę cõſuetudinis ſinorũ & capidarũ ſpecies? Heis formeis vocabulorum contaminati vti nolent, quæ docuerit ratio propter conſuetudinem veterem. ¶ Et tantum inter duos ſenſus intereſſe volunt, vt oculeis ſemper aliquas figuras ſupellectilis nouas conquirant, contrà aureis expertes velint eſſe?

17 ¶ QVOTVS quiſq. iã *ſeruos* habet priſceis nominib. quę mulier ſuũ inſtrumẽtũ atq. vaſa auri, veteribus vocabuleis appellat? Inducteis non tã iraſcendũ, quàm huiuſce prauitatis patroneis. Si enim vſquequaque non eſſet analogia, tũ ſequebatur vt in verbeis quoque non eſſet: non cùm eſſet vſquequaque (vt eſt) non eſſe in verbeis.

18 ¶ QVAE enim eſt *pars mundi* quæ non innumerabiles habeat analogias? *Cælum*, an mare, an terra, an aer, & cætera quæ ſunt in heis? nónne in cælo, vt ab æquinoctiali circulo ad ſolſtitialẽ, & hinc ad ſeptentrionalẽ diuiſum? ſic contra paribus partibus itẽ à bruma verſũ cõtraria parte? non, quantũ polo ſuperior, abeſt inferior ab eo quẽ *ἀνταρκτικὸν* vocãt aſtrologi, & is ad brumalẽ? nõ queãdmodum quodque ſignũ exortũ hoc anno, quotquotãneis eodẽ modo exoritur? Nũ aliter ſola bruma venit ad æquinoctiũ? an cõtrà cùm ad ſolſtitiũ, venit ad æquinoctialẽ circulũ, & inde ad brumam? Nónne luna, vt à ſole diſcedit ad aquilonẽ, & inde redit in eandẽ viam, ſic inde fertur ad auſtrũ & regreditur inde? Sed quid plura de aſtreis, vbi difficilius reperitur quid ſit, aut fiat in motibus diſſimiliter?

19 ¶ AT *in mari*, credo, motus non habent diſſimilitudines geminas, qui in viginti quatuor horeis lunaribus cottidie quater ſe mutant? At cùm ſex horeis æſtus creuerunt, totidem decreuerunt rurſum iidẽ. Item ab heis, an hanc analogiam ad diem ſeruant, ad menſem non itẽ alios motus? Sic itẽ cùm habeãt alios inter ſe conuenientes, de quibus in libro, quem de æſtuariis feci, ſcripſi.

20 ¶ NON *in terra* in ſationibus ſeruata analogia? nec cuiuſmodi in præterito tẽpore fructuũ genera reddidit, ſimilia in præſenti reddat: & cuiuſmodi à tritico iacto reddit ſegetes, ſic ordeo ſato proportione reddit parileis? Nónne vt Europa habet flumina, lacus, monteis, campos, ſic habet Aſia?

21 ¶ Non *in volucribus* generatim ſeruatur analogia? non ex aquileis aquilæ, atque ex

turdeis: qui procreantur, turdi: ſic ex reliqueis ſui cuiuſque generis?

22 ¶ An aliter hoc ſit quàm in aere, in aqua? non hîc conchæ inter ſe generatim innumerabili numero ſimiles? non piſces? ſanè muræna ſit lupus, aut merula? Nõ bos ad bouem conlatus, ſimilis? & qui ex heis progenerantur inter ſe vituli? etiam vbi diſſimilis fetus, vt ex equa & aſino mulus: tamen ibi analogia. quòd ex quocunque aſino & equa naſcitur item mulus, aut mula, vt ex equo & aſina hinnuli.

23 ¶ Non ſic ex viro & muliere omni ſimilis partus? quid pueri & puellæ? non horum ita inter ſe non omnia ſimilia membra, vt ſeparatim in ſuo vtroque genere ſimilitudines ſint pariles? Nõ homines omneis cùm ſint ex anima & corpore, partes quoque horũ proportione ſimiles? Quid ergo cùm omnes animæ hominum ſint diuiſę in octonas parteis, inter ſe nõ proportione ſimiles? quinque, quibus ſentimus: ſexta, qua cogitamus: ſeptima, qua progeneramus: octaua, qua voces mittimus? Igitur, quoniã qua loquimur voce orationem, hanc quoque neceſſe eſt natura habere analogias, itaque habet, annon.

24 ¶ Vides vt Græci habeant eam quadripartitam? vnam, in qua ſit caſus: alteram, in qua tempora: tertiam, in qua neutrum: quartam, in qua vtrunque: ſic nos habere? Et quid verba neſcis, vt apud illos ſint alia finita, alia non: ſic vtraque eſſe apud nos equidem non dubito. Qui animaduerterunt item in eam innumerabilem ſimilitudinem numerum: vt trium temporum verba, vt trium perſonarũ.

25 ¶ Qvis enim poteſt non anidmaduertiſſe in omni oratione eſſe, vt legebã, lego, legam: ſic lego, legis, legit: cùm hæc eadem dicantur alias vt ſingula, alias vt plura ſignificent? Quis eſt.n.tã tardus qui illas quoque nõ animaduertit ſimilitudines, quib. vtimur imperãdo, quibus in optãdo, quibus in interrogando, quibus in infecteis rebus, quibus in perfecteis, ſic in alijs diſcriminibus?

26 ¶ Qvare qui negat eſſe rationem analogiæ: non videt naturam non ſolùm orationis, ſed etiam mundi: qui autem vident & ſequi negant oportere, pugnant contra naturã, non contra analogiam: & pugnant volſelleis, non gladio: cùm pauca excepta verba ex pelago ſermonis puri, minus trita efferãt: cùm dicant propterea analogias non eſſe. ſimiliter vt ſi quis viderit mutilum bouem, aut luſcum hominem, claudicantem equum negets in cornibus boum, hominũ & equorũ, naturã ſimilitudinis proportione cõſtare.

27 ¶ Qvi autem, cùm *duo genera* eſſe dicunt *analogia*, vnum *naturale*, quòd, vt ex lentibus nateis naſcuntur lentes, ſic ex lupineis lupinum: alterum *voluntarium*, vt in fabrica, cùm vident ſcænam, vt dexteriore parte ſint oſtia, ſic eſſe in ſiniſteriore ſimili ratione facta: de heis duobus generibus *naturalem* eſſe analogiam: vt ſit in motibus cæli: *voluntariam* verò eſſe, quòd vt cuique fabro libitum ſit, poſſit facere partem ſcænæ: ſic in hominum partibus eſſe analogias: quòd eas natura fecit: in verbeis non eſſe, quòd & homines ad ſuã quiſque voluntatem fingunt. itaque de eiſdẽ rebus alia verba habere Græcos, alia Syros, alia Latinos. Ego declinatus verborum & voluntarios & naturales eſſe puto. *voluntarios*, quibus homines vocabula impoſuerint rebus quædam, vt à Romulo Roma, à Tibure Tiburtes: *naturales*, vt ab impoſiteis vocabuleis, quæ inclinantur in tempora aut in caſus: vt ab Romulus, Romuli, Romulo, Romulũ, & à Dico, dicebam, dixeram. Itaque in voluntariis declinationibus inconſtantia eſt, in naturalibus conſtantia: quas vtraſque, quoniam id non debeant negare eſſe in oratione quod in mundi partibus omnibus ſit, & declinationes verborum innumerabiles, dicendum eſt eſſe in iis analogiam. Neque ideò ſtatim ea in omnibus verbeis eſt ſequenda. nam ſi qua perperam declinauit verba conſuetudo, vt ea aliter efferri non poſſint ſine offenſione multorum, hinc orationem verborum non prætermittendam oſtendit loquendi ratio.

28 ¶ Qvod ad vniuerſalẽ pertinet cauſſam, cur ſimilitudo & ſit in oratione & debeat obſeruari, & quam ad finẽ quoque, ſatis dictũ. ¶ Quare, quod ſequitur, *de partibus ſinguleis deinceps expediemus*, ac ſingula crimina quæ dicũt in analogias, ſoluemus. In quo animaduerto, natura *quadruplicẽ eſſe formam, ad quã in declinando accomodari debeãt verba*: quòd debeat ſubeſſe res quæ deſignetur: & vt ſit ea res in vſu: & vt vocis natura ea ſit quæ ſignificauit, vt declinari poſſit, & ſimilitudo. Figura verbi, vt ſit ea quæ ex ſe declinata genus prodere certũ poſſunt. quo neq. à terra *terrus* vt diceretur, poſtulandũ eſt, quòd natura non ſubeſt. vt in hoc alterũ maris, alterũ feminæ debeat eſſe. Sic neque propter vſum, vt Terẽtius ſignificat vnũ, plures, Terentij, poſtulandũ eſt vt ſic dicamus faba & fabæ. non enim in ſimilibus vtrũque. neque vt dicimus Terẽtius Terentium, ſic poſtulandũ vt inclinemus *A* & *B*: quòd nõ omnis vox natura habet declinatus. neq. enim forma cõlata quærendũ ſolùm quid habeat in figura ſimile, ſed etiã nonnunquã in eo, quem habeat effectũ. Sic enim lana Gallicana & Appula videtur imperito ſimilis propter ſpeciem, cùm peritus Appulam emat pluris, quod in vſu firmior ſit. Hæc nunc ſtrictim dicta, apertiora fient infrà. incipiam hinc.

29 ¶ Qvod rogãt ex qua parte oporteat ſimile eſſe verbũ, ab voce an à ſignificatione: reſpon-

reſpondeamus à voce. ſed tamen nonnumquam quærimus, genere ſimiliáne ſint, quæ ſignificantur; ac nomen virile cum virili cóferimus, feminæ cum muliebri: non quòd id, quod ſignificāt voces, commoueat: ſed quòd nonnunquam in re diſſimilis figuræ, formas vocum indiſſimiles ponunt diſpareiles. vt calcei, muliebres ſint an viriles, dicimus ad ſimilitudinem figuræ: cùm tamen ſciamus nonnúmquam & mulierem habere calceos viriles, & virum muliebreis. Sic dici virum Perpernam, & M. Læcam muliebri forma, & contrà: parietem, vt abietem, eſſe forma ſimilem; cùm alterum vocabulum dicatur virile, alterum muliebre: & vtrunque natura neutrum. Sic itaque ea virilia dicimus, non quæ virum ſignificant, ſed quibus proponimus hic & hi. & ſic muliebria, in quibus dicere poſſumus hæc & hæ.

30 ¶ QVARE nihil eſt quod dicunt Theona & Diona non eſſe ſimileis: ſi alter eſt Æthiops, alter Gallus: ſi analogia rerum diſſimilitudines adſumat & ad diſcernendum vocis verbeis figuras.

31 ¶ QVOD dicunt, ſimile ſit néne, nomen nomini, impudenter Ariſtarchum præcipere, oportere ſpectare non ſolùm ex recto, ſed etiam ex eorum vocandei caſu: eſſet enim ridiculum, ſi ſimiles inter ſe parentes ſint, de filiis iudicare. Qui errant, quòd non ab obliqueis caſibus fit, vt recti ſimili facie oſtendātur: ſed propter eos facilius proſpici ſimilitudo poteſt eorum, quam vim habeat. vt lucerna in tenebreis adlata non facit, quæ ibi ſunt poſita, ſimilia ſint: ſed vt videantur quæ ſint quæve deſint. Quid ſimilius videtur quàm in heis eſt extrema littera, *crux*, *frux*? quas qui audit voces, auribus diſcernere poteſt nemo: cùm eaſdem non eſſe ſimiles ex aliis verbeis intelligamus. quòd cùm ſint cruces, & fruges. & de heis extremeis ſyllabeis exemptum ſit C ex altero: ſic, vt ex C & S crux, ex G & S frux. quod item apparet cùm eſt demptum S. nam fit vnum, cruci, alterum, frugi.

32 ¶ QVOD aiunt, cùm in maiore parte orationis non ſit ſimilitudo, non eſſe analogiam: dupliciter ſtultè dicunt, quòd & in maiore parte eſt. & in minore parte eſt: &, ſi in minore non ſit, tamen ſit in maiore. Niſi etiā nos calceos negabunt habere, quòd in maiore parte corporis calceos non habeamus.

33 ¶ QVOD dicunt, nos ſequi diſſimilitudinem: itaque in veſtitu, in ſupellectile delectari varietate: non paribus ſubuculeis vxoris: reſpondeo, ſi varietas eſt iucunda: magis varium eſſe, in quo alia ſunt ſimilia, alia non ſunt. Itaque ſic, vt abacum argento ornari videmus, vt alia paria ſint, alia diſparia: ſic in oratione. Rogant, ſi ſimilitudo ſit ſequenda, cur malimus habere lectos alios ex ebore, alios ex teſtudine, ſic item genere aliquo alio: ad quæ dico non diſſimilitudines quoque ſequi. ſæpe itaque ex eadem ſupellectili licet videre. nam nemo facit triclinij lectos, niſi pareis & materia, & altitudine, & figura. Quis facit mappas triclinarias non ſimileis inter ſe? quis puluinos? quis denique cetera quæ vnius generis ſint plura? ¶ Cū (inquit) vtilitatis cauſſa introducta ſit oratio, ſequendum non quæ habebit ſimilitudinem, ſed quæ vtilitatem. Ego quidem vtilitatis cauſſa orationem factam eſſe concedo, ſed vt veſtimenta. quare vt hîc ſimilitudines ſequemur: vt virilis tunica ſit virili ſimilis, item toga togæ: ſic mulierum ſtola ſtolæ, proportione, & palliū pallio ſimile: ſi cùm ſint nomina vtilitatis cauſſa, tamen virilia inter ſe ſimilia: item muliebria inter ſe ſequi debemus.

34 ¶ QVOD aiunt, vt perſedit, & perſtitit, ſic percubuit, & percubiuit: quoniam non ſit, non eſſe analogiā. & in hoc errant: quòd duo poſteriora ex prioribus declinata non ſunt: cùm analogia polliceatur ex duobus ſimilibus ſimiliter declinateis ſimilia fore.

35 ¶ QVI dicunt, quòd ſit à Romulo Roma, & non Romula: neque vt ab oue Ouilia, ſic à boue Bouilia, eſſe analogias: errant, quòd nemo pollicetur è vocabulo vocabulum declinari recto caſu ſingulari in rectum ſingularem: ſed ex duobus vocabuleis ſimilibus caſus ſimiliter declinatos ſimiles fieri.

36 ¶ QVOD dicunt, quòd vocabula litterarum Latinarum non declinentur in caſus, non eſſe analogias: hi ea quæ natura declinari non poſſunt, eorum declinatus requirunt. proinde vt non ea dicatur eſſe analogia, quæ à ſimilibus verbeis ſimiliter declinateis ſimilia declinat. Quare non ſolùm in vocabuleis litterarum non hæc requirenda analogia, ſed ne in ſyllaba quidem vlla, quod dicimus hoc ab, huius ab: ſic alia. Quòd ſi quis in hoc quoque velit dicere eſſe analogias rerum; tenere poteſt: vt enim dicunt ipſi alia nomina, quòd quinque habent figuras, habere quinque caſus, alia quattuor, ſic minus alia: dicere poterunt eſſe litteras ac ſyllabas in voce, quæ ſingulos habent caſus. In rebus plurimeis, quēadmodum inter ſe conferrent ea, quæ quaternos habebunt vocabuleis caſus: item ea inter ſe quaternos: ſic, quæ ſingulos habebunt, vt conferant inter ſe: dicentes, vt ſit hoc A, huius A, eſſe hoc E, huius E, huic E.

37 ¶ QVOD dicunt, eſſe quædā verba quæ habeant declinatus, vt caput: quorum pars reperiri quòd non poſſit, non eſſe analogias: reſpondendum ſine dubio, ſi, quod eſt ſingulare verbum, id non habere analogias: minimùm duo eſſe verba debent. in quibus ſit ſimilitudo. quare in hoc tollūt eſſe analogias: ſed initio vocabulum recto caſu apparet in

hoc, Quod dedit ira caput, nec diſpendi facit hilum, Quod valet, neque diſpēdij facit quidquam. Idem hoc obliquo apud Plautū, Video enim te nihili pēdere præ Philolache omnes homines. Quod ex ne & hili: quare dictus eſt *Nihili*, qui non hili. habet caſus tum cùm cōmutatur, de quo dicitur. De homine. dicimus enim, hic homo nihili eſt, & huius hominis nihili, & hunc hominem nihili. Si in illo cōmutaremus; diceremus, vt hoc linum, & limum, ſic nihilum, non hic nihili. & huic lino & limo: ſic nihilo, non huic nihili. Poteſt dici patricus caſus, vt ei præponuntur pronomina plura: vt hic caſus Terentij, hunc caſum Terentij: hic miles legionis, huius militis legionis, hunc militem legionis.

38 ¶ NEGANT, cùm omnis natura ſit aut mas, aut femina, aut neutrum: debuiſſe ex ſinguleis vocibus ternas figuras vocabulorum fieri, vt albus, alba, albū: nunc fieri in multeis rebus binas, vt Metellus, Metella: nōnulla ſingula, vt tragœdia, comœdia. ſic eſſe Marcum, Numerium: at Marcam, & Numeriā non: dici coruum, turdum, nō dici coruam turdam. contrà diciantherā, merulā, non dici pāntherū, merulū. Nullius noſtrū filium, & filiā, non aptè diſcerni marē ac feminā: vt Terentiū & Terentiam. contrà deorum liberos, & ſeruorum non itidem: vt Iouis filium & filiam. nō Iouem & Iouam. item magnum numerū vocabulorū in hoc genere non ſeruare analogias. Ad hæc dicimus, omnis orationis, quamuis res natura ſubſit, tamen ſi ea in vſum non peruenerit, eò nō peruenire verba: ideo equus dicitur & equa. in vſu enim horū diſcrimina: coruus & *corua* nō. quòd ſine vſu id, quod diſſimilis natura. Itaque quędam aliter olim, & nunc: tum omnes mares & feminæ dicebātur columbæ, quòd nō erant in eo vſu domeſtico quo nūc. cōtra propter domeſticos vſus quòd internouimus, appellatur mas, colūbus: femina, colūba. Nā cùm in tria genera tranſit, & idem eſt in vſu diſcriminare, totúmque denique apparet, vt eſt in doctus, docta, doctū. doctrina enim per hæc tria trāſire poteſt, & vſus docuit diſcriminare doctas res ab hominib. & in heis marē ac feminā in mare, & femina, & neutro. Neque natura mas trāſit, neque femina, neque neutra: & ideo non dicitur *feminus, femina, feminum*: ſic reliqua. Itaque ſingularibus & ſecreteis vocabuleis appellati ſunt: quare in quibus rebus nō ſubeſt ſimilis natura, aut vſus, in heis vocabuleis huiuſcemodi ratio quæri nō debet. Ergo dicitur, vt ſurdus vir, ſurda mulier, ſic ſurdū theatrum: quòd omnes tres ad auditum ſunt cōparatæ. Contrà nemo dicit cubiculū ſurdum, ad ſilētium, nō ad auditū. at ſi feneſtrā non habet, dicitur cæcū, vt cęcus & cęca. quod omnia habēt lumē, habere debēt mas ac femina. Habent inter ſe natura quandā ſocietatem neutra cum heis, quòd ſunt diuerſa non inter ſe: quódque de heis perpauca ſunt quæ habeant quandā communitatem. dei & ſerui nomina, quod non item vt libera noſtra tranſeunt, eadē ex cauſſa, quod ad vſum attinet, inſtitui opus fuit de liberis, de reliqueis nihil attinuit: quòd in ſerueis gētilitia natura non ſubeſt in vſu: in noſtreis nominibus, qui ſumus in Latio, & liberi, neceſſaria. Itaque ibi apparet analogia: ac dicitur Terentius vir, Terentia femina, Terentium genus: in prænominibus ideo non fit item, quòd hæc inſtituta ad vſum ſingularia, quibus diſcernerentur nomina gentilitia: vt à numero Prima, Secunda, Tertia, Quarta. In vireis, vt Quintus, Sextus, Decimus. ſic ab aliis rebus, cùm eſſent duo Terentij, aut plures, diſcernendei cauſſa, vt aliquid ſingulare haberent, notabant. forſitan ab eo qui mane natus diceretur, vt is *Manius* eſſet: qui luci, *Lucius*: qui poſt patris mortem, *Poſtumus*. E quibus, quæ cùm item accidiſſet femineis, proportione appellata. declarant prænomina mulierum antiqua, Mania, Lucia, Poſtuma. Videmus enim *Maniam*, matrem larum, & *Luciam* Volumniam, ſaliorum carminibus appellari. *Poſtumā* à multeis poſt patris mortem etiam nunc appellari. Quare quocunque progreſſa eſt natura, cum vſu vocabuli ſimilis, proportione propagata eſt analogia. Cùm in quibus declinationibus voluntariis maris, & feminæ, & neutri, quæ voluntaria ſunt, non debent ſimiliter declinari: ſed in quibus naturales ſint declinatus, hi qui eſſe reperiuntur. Quocirca in tribus generibus nominum iniquè tollunt analogias.

39 ¶ QVI autem eas reprehendunt quòd alia vocabula ſingularia ſunt ſolùm, vt cicer: alia multitudinis ſolùm, vt ſcalæ: cùm debuerint eſſe omnia duplicia, vt equus equei: analogiæ fundamentum eſſe obliuiſcuntur naturam. nam & vſu ſingulare eſt quod natura vnum ſignificat, vt equus: aut quod cōiuncta quodāmodo ad vnum vſum, vt bigæ. itaque dicimus vna muſa, ſic dicim' vnę bigę. Multitudinis vocabula ſunt, vnum, infinitum, vt muſæ: alterum, finitum, vt duo, tres, quatuor. dicimus enim, vt hæ muſæ, ſic vnæ bigæ, & binæ, & trinæ bigæ: ſic deinceps. Quare tā vnei & vnæ & vna quodammodo ſingularia ſunt, quàm vnus, & vna. & vnū hoc modo mutat, quòd altera in ſingularib. altera in cōiūcteis rebus, & vt duo, tria, ſunt multitudinis, ſic bina, trina. Eſt tertiū quoq. genus ſingulare, vt in multitudine, vter: in quo multitudinis, vt vter, vtrei: vter poëta ſingularis, vtrei poëtæ multitudinis eſt. Qua explicata natura, apparet non debere omnia vocabula multitudinis habere par ſingulare. omnes enim numeri à duobus ſurſum verſus multitudinis ſunt: neque eo-

que eorũ quiſquã habere poteſt ſingulare cõpar. Iniuria igitur poſtulant, ſiqua ſint ſingularia, oportère habere multitudineis.

40 ¶Item qui reprehendunt quòd non dicatur, vt vnguentum vnguenta, vinum vina: ſic acetum *aceta*, garum *gara*: faciunt imperitè, qui ibi deſiderant multitudinis vocabulum, quæ ſub menſuram ac pondera potius quàm ſub numerum ſuccedant. nam in plumbo, oleo, argento, cùm incrementum acceſſit dicimus, multum oleum, multum plumbum, argentum: non multa *olea, plumba, argenta*: cùm quæ ex hiſce fiant, dicamus plũbea & argentea. aliud enim cùm ex argento: nam id tum cùm iam vas argenteum, aut pocillum, aut quid item: quòd pocilla argentea multa, non quòd argentum multum. ea natura, in quibus eſt menſura, non numerus, ſi genera in ſe habent plura, & in vſum venerunt, & genere multo. ſic vina, vnguenta dicta. alius enim generis vinum, quod Chio, alius quod Lesbo. Sic ex regionibus, quæ ipſa dicuntur, nunc melius vnguenta, cui nunc genera aliquot. Si item diſcrimina magna eſſent olei & aceti; & ſic ceterarum rerum huiuſcemodi in vſu communi, dicerentur ſic olea vt vina. Quare in vtraque denique reſcindere conatur analogiam: & cùm in diſſimili vſu ſimilia vocabula quærunt: & cũ item ea quæ metimur, atque ea quæ numeramus, dici putant oportere.

41 ¶Item reprehendunt analogias, quòd dicantur multitudinis nomine *publica balinea* non *balinea*. contrà quòd priuati dicunt vnum balineum. quòd plura balineas dicant. Quibus reſponderi poteſt, non eſſe reprehendendum quòd ſcalæ, & aquę calidę, pleraque, quæ cùm multitudinis vocabuleis ſint appellata, neque eorum ſingularia in vſum venerint. Idémque, item contra primum balineũ nouum, & Græcum introiit in vrbem, publicè ibi conſedit vbi bina eſſent coniuncta ædificia lauandei cauſſa: vnum vbi viri, alterũ vbi mulieres lauarentur: ab eadem ratione domi ſuæ quiſque vbi lauatur, balineum, dixerit. & quòd non erant duo balinea, dicere non conſueuerunt: cùm hoc antiqui non balineum, ſed Lauatrinam appellare conſueuiſſent. Sic aquæ calidæ à loco, & quæ vbi ſcaterent, cùm vt colerentur, & veniſſent in vſum noſtreis, cùm aliæ ad alium morbũ idoneæ eſſent. Hæ cùm plures eſſent, vt Puteoleis, & in Tuſceis, quibus vtebantur, multitudinis potius quàm ſingulari vocabulo appellarunt. Sic ſcalas, quòd à ſcandendo dicantur, & ſingulos gradus ſcanderent: magis erat quærendum ſi appellaſſent ſingulari vocabulo ſcalam, cùm origo nominatus oſtenderet contra.

42 ¶Item reprehendunt de caſibus, quòd quidam nominatus habent rectos, quidam obliquos; quòd dicunt vtroſque in vocibus oportere. Quibus idem reſponderi poteſt: in quibus vſus & natura non ſubſit, ibi non eſſe analogiam, ſed ne in heis vocabuleis quæ declinantur, ſi tranſeunt è recto caſu in rectum caſum: quæ tamen ferè non diſcedunt à ratione iuſta cauſſa. vt hi qui gladiatores dicunt *Fauſtinios*. nam quòd pleriqué dicuntur, vt treis extremas ſyllabas habeant eaſdẽ, Caſceliani, Aquiliani, Cæciliani: animaduertant vnde oriuntur nomina diſſimilia: Caſcelius, Cæcilius, Aquilius, Fauſtius: rectè dicerem *Fauſtianos* potius quàm Fauſtinios. ſic à Scipione quidam malè dicunt *Scipionios*. nam contra eſt *Scipionarios*. Sed, vt dixi, quòd ab huiuſcemodi cognominibus raró declinantur cognomina, neque in vſum etiam perducta notant quædam.

45 ¶Item dicunt, cùm ſit ſimile ſtultus, luſcus: & dicatur, ſtultus, ſtultior, ſtultiſſimus: non dici, luſcus, *luſcior*, luciſſimus, ſic in hoc genere multa. Ad quæ dico ideo fieri, quòd natura nemo luſco magis ſit luſcus: cùm ſtultior fieri videatur.

44 ¶Qvod rogant, cur non dicamus mane, *manius, maniſſime*: item de veſpertino tempore: verè magis & minus eſſe non poteſt: ante & poſt poteſt. itaque prius eſt hora prima quàm ſecunda, non magis hora, ſed magis mane ſurgere tam dicitur qui primo mane ſurgit, quàm qui non prior. Vt enim dies non poteſt eſſe magis quàm mane: itaque ipſum hoc quod dicitur magis ſibi non conſtat: quòd magis mane ſignificat primum mane, magis veſpere, nouiſſimum veſper.

45 ¶Item ab huiuſcemodi ſimilitudinibus analogia, quòd cùm ſit anus, cadus ſimile: & ſit ab anu *Anicula, Anicella*, à cado duo reliqua. quòd non ſint propagata: ſic non dicatur à piſcina, *piſcinula, piſcinella*. ad huiuſcemodi vocabula analogias eſſe, vt dixi, vbi magnitudo animaduertẽda ſit in vnoquoq. gradu. & quæ ſit in vſu cõmuni, vt eſt ciſta, *ciſtula, ciſtella*, & canis, *catulus, catellus*: quod in pecoris vſu non eſt. Itaque conſuetudo frequentius res in binas diuidit parteis, vt maius & minus: vt lectus, & *lectulus* arca & *arcula*, ſic alia.

46 ¶Qvod dicunt, caſus alia non habere rectos, alia obliquos, & ideo non eſſe analogias, falſum eſt. Negãt habere rectos, vt in hoc, frugis, frugẽ, itẽ roris, rorẽ: obliquos nõ habere, vt in hoc, Dieſpiter, Marſpiter. Ad hoc reſpõdeo. & priora habere nominãdei, & poſteriora obliquos. Nã & *frugi* rectus eſt natura *frux*: ac ſi ſecundũ conſuetudinẽ dicim⁹, vt hæc auis, hæc ouis, ſic hæc frugis. Sic ſecũdum naturam nominandei eſt caſus roris, ſecundum conſuetudinem ros: cùm vtrumque

conueniat ad analogiam ; quòd & id quod in conſuetudine non eſt, cuiuſmodi debeat eſſe, apparet : & quod eſt in conſuetudine nunc in recto caſu, eadem eſt analogia ad pleraque, quæ ex multitudine cùm tranſeunt in ſingulare, difficulter efferuntur ore. ſic cùm tranſiretur ex eo quod dicebant hæ oues, vna non eſt dicta oues, ſed additum I, ac factum ambiguum verbum nominandei an patrici ſit caſus, vt ouis, & auis. Sic in obliqueis caſibus cur negant eſſe *Marſpitris*, *Dieſpitris*, non video: niſi quòd minus ſit tritum in conſuetudine quàm Dieſpiter: quod in nihil argumentum eſt. nam tam caſus, qui non tritus eſt, quàm qui eſt. Sed in caſuum ſerie alia vocabula non habent nominandei, alia de obliqueis aliquem. Nihil enim video quo minus ſi ratio percellere poterat hoc crimen. Nã vt ſigna quæ non habent caput, aut aliquam aliam partem, nihilominus in reliqueis membreis eorum eſſe poſſunt analogiæ, ſic in vocabuleis caſuum. Poſſunt item fieri, ac reponi quod aberit, vbi patietur natura & conſuetudo : quod nonnunquam apud poetas inuenimus factum. vt in hoc apud Næuium in Claſtidio, Vita inſepulta lætus in patriam reduxit.

47 ¶Item reprehendunt quòd dicatur hæc ſtrues, hic Hercules, hic homo : debuiſſent enim dici (ſi eſſet analogia) hic *Hercul*, hæc *ſtrus*, hic *homon*. hæc oſtendunt non analogiam non eſſe, ſed obliquos caſus non habere caput ex ſua analogia. nam vt in Alexandri ſtatua ſi impoſueris caput Philippi, membra conueniunt ad rationem : ſic & ad Alexandri membrorum ſimulacrum caput, quod reſpondeat, ita ſit. Nam ſi quis tunicam in vſu ita conſuit, vt altera plagula ſit anguſteis claueis, altera lateis : vtraque pars in ſuo genere caret analogia.

48 ¶Item negant eſſe analogias, quòd alij dicunt cupreſſus, alij cupreſſei. item de ficeis, plataneis, & pleriſque arboribus : de quibus alij extremum VS, alij EI faciunt. Id eſt falſum. nam debent dici hei & hæ ficei: quòd eſt vt nummei, ficei, vt nummorum, ficorum, ſi eſſent plures ficus, vt manus, diceremus vt manibus, ſic ficibus: & vt manuum, ſic ficuum. neque has ficos diceremus, ſed ficus, vt non manos, ſed manus. Sed neque conſuetudo diceret ſingulareis obliquos caſus huius fici, neque ab hac fico: vt non dicit huius mani, ſed huius manus. & ab hac mano, ſed manu.

49 ¶Et illud putant eſſe cauſſæ cur non ſit analogia; quòd Lucilius ſcribit, Decuis, ſiue decuſſis eſt, qui errãt: quòd Lucilius nõ debuit dubitare, quod vtrũque: nam in ęre vſq. ab aſſe ad centuſſis numerus æs adſignificat, & eius numeri finito caſus omnes à dupondio ſunt. quod dicitur à multeis duobus modeis, hic dupondius, & hoc dupondium: vt hoc gladium, & hic gladius. à treſſibus virilia multitudinis hei treſſes & heis treſſibus: cum ſit ſingulare hoc treſſis ab eo, ſic deinceps ad centuſſis. Deinde numerus æs non ſignificat. numeri qui æs non ſignificant, vſque à quattuor ad centum, tripliceis habent formas; quòd dicuntur hei quattuor, hæ quattuor, hæc quattuor : cùm peruentum eſt ad mille, quartum adſumit ſingulare neutrum : quòd dicitur hoc mille denarium, à quo multitudinis ſit millia denaria. Quare quom ad analogias quod pertineat, non eſt vt omnia ſimilia dicantur. ſed vt in ſuo quæque genere ſimiliter declinentur : ſtultè quærunt cur as & dupondius & treſſis non dicantur proportione : cùm as ſit ſimplex, dupondius fictus, quòd duo aſſes pendebat, treſſis ex tribus æris, quòd ſic pro aſſibus nonnumquam æs dicebant antiqui. à quo dicimus aſſem tenentes, *Hoc ab aere, aeneáque libra*: & mille æris legaſſe. quare, quòd à treſſis vſque ad centuſſis numeri eiuſmodi ſunt compoſiti : eiuſmodi habent ſimilitudinem: dupondius, quòd diſſimilis eſt, vt debuit, diſſimilem habet rationẽ. Sic as, quoniam ſimplex eſt ac principium, & vnum ſignificat, & multitudinis habet ſuum infinitum. dicimus enim aſſes : quos cùm finimus, dicimus dupondius & treſſis, & ſic porro. Videtur mihi, quoniam finitum & infinitum habeat, ſimilitudinem non habere, vtrunque item dici : eo magis quòd in ipſeis vocabuleis vbi additur certus numerus, aliter atque in reliqueis dicitur. Nã ſic loquuntur, hoc mille denarium, non hoc mille denarij: &, hæc duo millia denarium, non duo millia denarij. Si eſſet denarij in recto caſu atque infinitam multitudinem ſignificaret, tunc in patrico denariorum dici oportebat. & non ſolùm in denariis, victoriateis, drachmeis, nummeis, ſed etiam in vireis idem ſeruari oportere, cùm dicimus iudicium fuiſſe triumuirum, decemuirum, non triumuirorũ, decemuirorum. Numeri antiqui habent analogias, quòd omnibus eſt vna nouenaria regula, duo actus, tres gradus, ſex decuriæ: quæ omnia ſimiliter inter ſe reſpondent. regulæ eſt numerus nouenarius, quod ab vno nouem cùm peruenimus, rurſus redimus ad vnum, & hinc vnum & nongenta ab vna ſunt natura nouenaria. ſic ab octonaria & deorſum verſus ad ſingularia perueniunt. Actus primus eſt ab vno ad nonagenta : ſecundus, à mille ad nonagenta millia: quod idem valebat vnum, & mille : vtrunque ſingulari numero appellant. Nam vt dicitur hoc vnum, hæc duo millia, & ſic deinceps multitudineis : in duobus actibus reliqui omnes item numeri. Gradus ſingularis eſt in vtroque actu

ab vno

ab vno ad nouem: denarius gradus à decem ad nonaginta: centenarius ad nongenta. ita tribus gradibus ſex decurię fiunt, tres milliarię, & tres minores. antiqui heis numereis fuerunt contenti. Ad hos tertium & quartum actum à deciens minora impoſuerunt vocabula, neque ratione: ſed tamē non contra eſt eam de qua ſcribimus analogiam. Nam vt deciens cùm dicatur, hoc deciens, vt hoc mille, huius mille, vt ſit vtrunque ſine caſibus vocis, dicemus vt hoc mille, huius mille, ſic hoc deciens, huius deciens: nec eo minus in altero, quod eſt mille, præponemus hei mille, horum mille.

50 ¶ QVONIAM in eo eſt nomen commune, quam vocant *ὁμωνυμίας* obliqui caſus; ab eodem capite vbi erit *ὁμωνυμία*, quo minus diſſimiles fiant, analogia non prohibet. Itaque dicimus hic Argus, cùm hominem dicimus; cùm oppidum, Græcanicè hoc Argos, Latinè hei Argei, item faciemus. eadem vox nomen & verbum ſignificabit, vt in caſus & in tempora diſpariliter declinetur, vt faciamus à Meto, quod nomen eſt, Metonis, Metonem: quod verbum eſt, meto, metis, metam, metebam.

51 ¶ REPREHENDVNT, cùm ab eadem voce plura ſunt vocabula declinata, & ſunt quas *συνωνυμίας* appellnat, vt Sappho, & Alcæus, & Alcæo, ſic Geryon, & Geriones, & Geryonas: in hoc genere, quòd caſus perperam permutant quidam: non reprehendunt analogiam, ſed qui eis vtitur imperité. quod quiſque caput pertenderit, ſequi debet eius conſequentias caſus in declinando: ac non facere, cùm dixerit recto caſu Alcæus in obliqueis dicere Alcæoni & Alcæonem: quòd ſi inſtiterit, & non ſecutus erit analogias.

52 ¶ REPREHENDVNT Ariſtarchum, quòd hæc nomina *Melicertes* & *Philomedes* ſimilia neget eſſe, quòd vocandei caſus habet alter *Melicerta*, alter *Philomede*. Sic qui dicat *lepus* & *lupus*, non eſſe ſimile, quòd alterius vocandei caſus ſit *lupe*, alterius, *lepus*. Sic *ſocer*, *macer*. quòd in tranſitu fiat ab altero triſyllabum *ſoceri*, ab altero biſyllabū *macri*. De hoc etſi ſupra reſpōſum eſt cùm dixi de lana, heic quoque amplius adiiciam: ſimilia non ſolùm à facie dici, ſed etiam ab aliqua coniuncta vi & poteſtate, quæ & oculeis & auribus latere ſoleat. itaque ſæpe gemina facie mala negamus eſſe ſimilia, ſi ſapore ſunt alio. Sic equos eadem facie nōnullos negamus eſſe ſimileis in nationes ex procreante diſſimileis. Itaque in hominibus emendeis, ſi natione alter eſt melior, emimus pluris. atque in heiſce omnibus ſimilitudines non ſumimus tantum à figura, ſed etiam aliūde, vt in equeis ætas, vt in heis eiuſmodi faciant pullos: vt in pomeis, quo ſint ſucco. ſi igitur idē ſequitur in ſimilitudine verborum, quis reprehendendus non eſt. quare diſſimilitudinum diſcernendarum cauſſa nonnunquam vt pronomen adſumitur, ſic caſum aliquem adſumi, vt in heis nemus, lepus, hic lepus, hoc nemus. Itaque differunt, ac dicuntur hei lepores, hæc nemora, ſic aliud ſiquid adſumptum erit extrinſecus, quo ſimilitudo penitus perſpici poſſit. non enim erit remotum à natura. neque enim magnetes lapides duo inter ſe ſimiles ſint nécne, perſpicere poſſis, niſi minutum extrinſecus prope appoſueris ferrum: quod ſimiles lapides ſimiliter ducunt, diſſimiliter diſſimiles. Quod ad nominationum analogiam pertinet, ita declinatum arbitror vt omnia quæ dicuntur contra, ad reſpondendum ab heis ſumi fontibus poſſit.

53 ¶ QVOD ad verborū rationem attinet, cùm partes ſint quattuor, temporum, perſonarum, generum, diuiſionum: ex omni parte quoniā reprehendunt, ad ſingula reſpōdebo.

54 ¶ PRIMVM quod aiunt analogias non ſeruari *in temporibus*, cùm dicant, lego, legi, legam, & ſic mille alia: nam quæ ſunt vt legi, perfectum ſignificare, duo reliqua, legam & lego, inchoatum: iniuria reprehendunt. Nam ex eodem genere & diuiſione idem verbum, quod ſumptum eſt, per tempora traduci poteſt: vt diſcebam, diſco, diſcam: & eadem perfecti, ſic, didiceram, didici, didicero: ex quo licet ſcire verborum rationem conſtare. Sed eos qui trium temporum verba pronuntiare velint, ſcienter id facere ſcire licet.

55 ¶ ITEM illos qui reprehendunt, quòd dicimus, amor, amabor, amatus ſum. non enim debuiſſe in vna ſerie vnum verbum eſſe duplex, cùm duo ſimplicia eſſent. Neque ex diuiſione vniuſmodi pæne verba diſcrepāt inter ſe. nā infecta omnia ſimplicia ſimilia ſunt & perfecta duplicia inter ſe paria in omnib. verbeis: vt heic, amabar, amor, amabor, amatus ero. quare item malè dicūt, ferio, feriam, percuſſi: quòd eſt ordo, feriam, ferio, feriebā: & item percuſſi, percutio, percutiam. ſic deinceps in reliqueis temporibus reprehendenti reſponderi poteſt.

56 ¶ SIMILITER errant qui dicunt ex vtraque parte verba omnia commutare ſyllabas oportere, vt in heis, pungo, pungam, pupugi: tundo, tundam, tutudi. diſſimilia enim conferunt, verba infecta cū perfecteis. Quod ſi infecta modò cōferrent, omnia verbi principia incommutabilia viderentur: vt in heis, pungebam, pungo, pungam. Et contrà ex vtraque parte commutabilia, ſi perfecta ponerent, vt pupugeram, pupugi, pupugero.

57 ¶ ITEM malè conferunt, fui, ſum, ero quòd fui eſt perfectū: cuius series ſibi, vt debet, in omnibus perſoneis & formeis conſtat

quod eſt, fueram, fui, fuero, de infecteis. ſum, quod nunc dicitur, dicebatur, eſum: & in omnibus perſoneis conſtabat, quòd dicebatur, eſum, es, eſt: eram, eras, erat: ero, eris, erit. ſic huiuſmodi cetera ſeruare analogiā videbis.

58 ¶ ETIAM hoc reprehendūt, quòd quædam verba neque perſonas habent ternas, neque tēpora terna. Id imperitè reprehendunt, vt ſi quis reprehendat naturam quòd non vnuiuſmodi finxerit animaleis omneis. Si enim natura non omnes formæ verborum terna habeant tempora, ternas perſonas: non habent totidem verborū diuiſiones: quare cùm imperamus naturæ, quòd infecta ſolum habet: cùm & præſenti & abſenti imperamus, fiunt terna, vt lege, legito, legat. perfectum enim imperat nemo. contrà quæ ſunt fatēdei, vt, lego, legis, legit, nouena fiunt verba infecti, nouena perfecti.

59 ¶ QVOCIRCA non ſi genus cum genere diſcrepat, ſed in ſuo quiſq; genere ſi quid deeſt, requirendum: ad hæc addita ſi erunt ea quę de nominatiueis ſupra ſunt dicta, facilius omnia ſoluentur. Nam vt illeic extremum caput rectos caſus, ſic heic in forma eſt perſona eius qui loquitur, & tempus præſens: vt ſcribo, lego. quare vt illeic fit, ſic heic item acciderit in formula, vt aut caput non ſit, aut ex alieno genere ſint proportione eadem que illeic dicimus. cur nihilominus ſeruetur analogia: item ſicut illeic caput ſuum habebit, & in obliqueis caſibus tranſitio erit in aliquam formulam, qua adſumpta, reliqua facilius poſſunt videri verba vnde ſint declinata. Fit enim vt rectus nonnunquam ſit ambiguus: vt in hoc verbo *Volo*, quòd id duo ſignificat: vnum à voluntate, alterū à volando. Itaque à Volo intellegimus & volare & velle.

60 ¶ QVIDAM reprehendunt quòd *Pluit* & *Luit* dicamus in præterito & præſenti tempore, cùm analogiæ ſui cuiuſque tēporis verba debeant diſcriminare. Falluntur: nam eſt, ac putant, aliter: quòd in præteriteis V dicimus lōgum luit, pluit: in præſenti breue luit, pluit. Ideóque in venditionis lege fundi *ruta caſa* ita dicimus vt V producamus.

61 ¶ ITEM reprehendunt quidam quòd putant idem eſſe *ſacrifico* & *ſacrificor*, & *lauat*, & *lauatur*. quod ſit annon, nihil commouet analogiam: dum ſacrificat, qui dicat, ſeruet ſacrificabo, & ſic per totam formam. nec dicat ſacrificandus, aut ſacrificatus ſum. hæc enim inter ſe non conueniunt. Apud Plautum cùm dicit, Piſceis ego credo, qui vſque dū viuunt, adlauant, diu minus lauari quàm hæc lauat Phroneſium. Adlauant lauari non conuenit: vt T ſit poſtremū, ſed R, vt lauātur. analogia adlauari reddit, quod Plauti aut librarij mēdum fuit. ſi eſt, nō ideo analogia, ſed qui ſcripſit, eſt reprehendendus. omnino & lauant & lauātur dicitur ſeparatim rectè in rebus certeis: quòd puerū nutrix lauat, puer à nutrice lauatur: nos in balineis & lauamus & lauamur. Sed cōſuetudo alterutrū cùm ſatis haberet, in toto corpore potius vtimur *Lauamur*, in partibus, *Lauamus*. quòd dicimus lauo manus, ſic pedes, & cetera. Quare & in balineis nō rectè dicūt *Laui*, laui man⁹ rectè. ſed quoniā in balineis lauor. *lauatus ſum*, ſequitur. vt contrà, quoniā eſt ſoleo, oportet dici *Solui*, vt Cato & Ennius ſcribūt, non, vt dicit volgus, *Solitus ſum*, debere dici. neque propter hæc, quòd hęc quoque diſcrepāt in ſermone pauca, minus eſt analogia, vt ſupra dictum eſt.

62 ¶ ITEM cur non ſit analogia, adferunt, quòd à ſimilibus ſimilia nō declinātur, vt ab *dolo*, & *colo*. ab altero enim dicitur *dolaui*, ab altero *colui*. In quibus adſumi ſolet aliquid, quo facilius reliqua dicātur, vt in Myrmecidis operibus minuteis ſolet fieri. Igitur in verbeis temporalibus quom ſimilitudo ſæpe ſit cōfuſa, vt diſcerni nequeat niſi trāſieris in aliā perſonam aut in tēpus, quæ præpoſita ſunt, noſſe, ſimilia intelleguntur, cùm trāſitū eſt in aliā perſonā: quòd alterum eſt, dolas, alterū colis. Itaque in reliqua forma verborū ſuā vterque ſequitur formā, vtrum in ſecunda forma verborum temporale habeat in extrema ſyllaba AS, ac ſi ad diſcernendas diſſimilitudines intereſt: quocirca quare ibi potius index analogiæ quam in prima? quòd ibi abſtruſa eſt diſſimilitudo, vt apparet in heis, *meo, neo, veho*. ab heis enim diſſimilia fiunt tranſitu. quod ſic dicuntur, *meas, nes, vehis*: quorum vnumquodque ſuas conſeruat ſimilitudinis formas.

63 ¶ ANALOGIAM item de heis quæ appellantur participia, reprehendunt multa iniuria. Nam non debent duci terna à ſinguleis verbeis, amaturus, amans, amatus: quòd eſt ab amo, amans, & amaturus: ab amor, amatus. Illud analogia quod præſtare debet, in ſuo quidque genere habet caſus, vt amatus, amato, amati: & ſic in mulieribus, amata, amatæ: item amaturus eiuſmodi habet declinationes. amans paulo aliter, quòd hoc genus omnia ſunt in ſuo genere ſimilia proportione. ſic virilia & muliebria ſunt eadem.

64 ¶ DE eo quod in priore libro extremū eſt, ideo nō eſt analogia: quòd qui de ea ſcripſerint, aut inter ſe non conueniāt aut in quibus conueniant, ea cū cōſuetudinis diſcrepāt verbeis vtcūque. Sic enim omneis repudiandū eſt arteis: quòd in medicina & in muſica & in aliis multeis diſcrepant ſcriptores. itē in quib. conueniunt, vt ſcripteis, ſic etiam re repudiant. nam quod ita dicitur, non ſit ars, ſed artifex reprehendendus, qui debet in ſcribendo non vidiſſe verū: non ideo non poſſe ſcribi verum. qui dicit hoc monti, & hoc fonti, cùm alij dicant hoc monte & hoc fonte: ſic alia quæ

alia quæ duobus modeis dicuntur, cùm alterum ſit verum, alterum falſum: non vter peccat, tollit analogias: ſed vter rectè dicit, confirmat: & quemadmodum is qui cùm peccat in heis verbeis, vbi duobus modeis dicuntur, non tollit rationem cùm ſequitur falſum: ſic etiam in heis quæ non duobus dicuntur, ſi quis aliter putat dici oportere atque oportet. Non ſcientiam tollit orationis, ſed ſuam inſcitam nudat.

63 ¶QVIBVS rebus ſolui arbitraremur poſſe quæ dicta ſunt priore libro contra analogiam, vt potui, breui percurri. Ex quibus ſi id confeciſſent, quod volunt, vt in lingua Latina eſſet anomalia: tamen nihil egiſſent: ideo quòd in omnibus partibus mundi vtraque natura ineſt: quòd alia inter ſe, alia ſunt ſicut in animalibus diſſimilia: vt equus, bos, ouis, homo, item alia in vnoquoque horum genere inter ſe ſimilia innumerabilia. Item in piſcibus, diſſimilis muræna lupo, heis ſoleæ, hæ murænæ, & muſtellæ, ſic aliis. vt maior ille numerus ſit ſimilitudinum earum quæ ſunt ſeparatim in murænæis, ſeparatim in aſelleis, ſic in generibus aliis. Quare cùm in inclinationibus verborum numerus ſit magnus à diſſimilibus verbeis ortus, quòd etiã vel maior eſt in quibus ſimilitudines reperiuntur, cõfitendum eſt eſſe analogias. Itémque cùm ea non multo minus quàm in omnibus verbeis patiatur vti conſuetudo communis: fatendum illud, quodammodo analogiam ſequi nos debere vniuerſos, ſingulos autem, præterquam in quibus verbeis offenſura ſit conſuetudo communis. quòd, vt dixi, aliud debet præſtare populus, aliud è populo ſinguli homines. Neque id mirum eſt, cùm ſinguli quoque non ſint eodem iure. nam liberius poteſt poeta quàm orator ſequi analogias. ¶Quare, cum hic liber id quod pollicitus eſt demonſtraturum abſoluerit, faciam finem. proximo deinceps de declinatorum verborum forma ſcribam.

EPITOME LIBRI NONI.

De quatuor rebus quæ continentur declinationibus verborum. De diſſimili ac diſſimili. 1. Quid ratio quam appellant λόγον. 2. Quid Proportio quod dicunt ἀνάλογον. 3. Quid conſuetudo & vſus. 4. In quibus non ſit ſeruanda Analogia. 5. In quibus ſit ſeruanda Analogia. 6.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER NONVS.

IN VERBORVM declinationibus diſciplina loquendi diſſimilitudinem an ſimilitudinem ſequi deberet multi quærunt. Cùm ab heis ratio quę à ſimilitudine oriretur, vocaretur *analogia*, reliqua pars appellaretur *anomalia*: de qua re primo libro, quæ dicerentur, cur diſſimilitudinem ducem habere oporteret, dixi. Secũdo contra quæ dicerentur, cur potius ſimilitudinem conueniret præponi. quarum rerum quòd nec fundamenta, vt debuit, poſita ab vllo, neque ordo ac natura, vt res poſtulat, explicata, ipſe eius rei formam exponam. ¶Dicam de quattuor rebus quæ continentur declinationibus verborum: quid ſit *ſimile* ac *diſſimile*, quid *ratio* quam appellant λόγον, quid *proportio*, quod dicunt ἀνάλογον, quid *conſuetudo*. quæ explicatæ declarabunt analogiam & anomaliam, vnde ſit, quid ſit, cuiuſmodi ſit.

2 ¶De ſimilitudine & diſſimilitudine ideo primum dicendum, quòd ea res eſt fundamentum omnium declinationum, ac continet rationes verborũ. ¶*Simile* eſt, quod res pleraſque videtur habere eaſdem, quas illud cuiuſque ſimile. ¶*Diſſimile* eſt quod videtur eſſe contrarium. huius minimum ex duobus conſtat omne ſimile, item diſſimile. quòd nihil poteſt eſſe ſimile quin alicuius ſit ſimile: item nihil dicitur diſſimile quin addatur quoius id ſit diſſimile. Sic dicitur ſimilis homo homini, equus equo: & diſſimilis homo equo: nã ſimilis eſt homo homini, ideo quòd eaſdem figuras membrorum habẽt, quæ eos diuidũt ab reliquorum animalium ſpecie: in ipſeis hominibus ſimili de cauſſa vir viro ſimilior quã vir mulieri, quòd plures habent eaſdem partes: & ſic ſenior ſeni ſimilior quã puero. Eo porro ſimiliores ſunt qui facie quoque pæne eadem, habitu corporis ſimili. Itaq. qui plura habẽt eadẽ dicũtur ſimiliores: qui proximè accedũt ad id, vt omnia habeãt eadem, vocantur gemini, ſimilimi. ¶Sunt qui treis naturas rerum putent eſſe, *ſimile*, *diſſimile*, *neutrum*, quod aliás vocetur non ſimile, aliás non diſſimile. Sed quamuis tria ſint, ſimile, diſſimile, neutrum, tamen poteſt diuidi-

etiam in duas parteis: ſic, quodcumque conferas, aut ſimile eſſe, aut non eſſe. *ſimile* eſſe & *diſsimile*, ſi videatur eſſe, vt dixi: *neutram*, ſi in neutram partem præponderet: vt ſi duæ res quæ conferuntur, vicenas habent parteis, & in heis denas habeant eaſdem, denas alias ad ſimilitudinem & diſſimilitudinem æquè animaduertendas. hanc naturam pleríque ſubiiciunt ſub diſſimilitudinis nomen. Quare quoniam fit vt potius de vocabulo quàm de re controuerſia eſſe videatur: illud eſt potius aduertẽdum, cùm *ſimile* eſſe dicitur quid, cui parti ſimile dicatur eſſe. in hoc enim ſolet eſſe error, quòd poteſt fieri vt homo homini ſimile ſit, & non ſit, vt multas partes habeat ſimileis: & ideo dici poſſit ſimileis habere oculos, manus, pedes, ſic alias res ſeparatim, & vnà plures. Itaque, quod diligenter videndum eſt in verbeis, quas parteis & quot modeis oporteat vt ſimileis dicantur, vt infrà apparebit: is locus maximè lubricus eſt. Quid enim ſimilius poteſt videri in diligenti, quàm duo verba hæc, *ſuis*, & *ſuit* quæ non ſunt: quòd alterum ſignificat ſuere, alterum ſuem. Itaque ſimilia eſſe vocibus ac ſyllabeis confitemur, diſſimilia eſſe partibus orationis videmus: quod alterum habet tempora, alterum caſus. quæ duæ res vel maximè diſcernunt analogias. Item propinquiora genere inter ſe verba ſimilem ſæpe pariunt errorem, vt in hoc, quòd *nemus* & *lepus* videntur eſſe ſimile, quod vtrumque habuerit eundem caſum rectum: ſed non eſt ſimile, quòd eis certæ ſimilitudines, opus ſunt, in quo eſt, vt in genere nominum ſint eodem. quod in heis non eſt: nam in virili genere eſt lepus, & neutro nemus: dicitur enim hic lepus, & hoc nemus. Si eiuſdem generis eſſent, vtriq. præponeretur idẽ, ac diceretur aut hic lepus aut nem⁹, hic aut hoc lepus, & hoc nemus. quare, quæ & cuiuſmodi ſunt genera ſimilitudinũ ad hanc rem, perſpiciendũ ei qui declinationes verborum proportione ſintne, quæret. Locum hunc, quòd eſt difficilis, qui de heis rebus ſcripſerunt, aut vitauerunt, aut inceperunt, neque adſequi potuerunt. itaque in eo diſſenſio neque ea vniuſmodi, apparet. nam alij de [illegible]bus vniuerſeis diſcriminibus poſuerunt numerum: vt Dionyſius Sidonius, qui ſcripſit eas eſſe ſeptuaginta vnam: alij, partes eius, quæ habent caſus: cuius eadem hic enim dicat eſſe diſcrimina quadraginta ſeptẽ. Ariſtoteles retulit in litteras quattuordecim, Neſtocles Parmeniſius in litteras octo: ſic alij pauciora, aut plura. quarum ſimilitudinum ſi eſſet origo rectè capta, & inde orſa ratio, minus erraret in declinationibus verborum. quarum ego *principia* prima *duorum generum* ſola arbitror eſſe, *ad qua ſimilitudines exigi oporteat*: ſi è queis vnum poſitum *in verborum materia*, alterum vt *in materiæ figura*, quæ ex declinatione ſit. Nam debet eſſe vnũ, vt verbum verbo, vnde declinetur, ſit ſimile: alterum, vt è verbo in verbum declinatio, ad quam conferatur, eiuſdem modi ſit. aliàs enim à ſimilibus verbeis ſimiliter declinantur, vt ab herus ferus, hero, fero: aliàs diſſimiliter herus ferus, heri ferum. Cùm vtrumque & verbum verbo erit ſimile, & declinatio declinationi: tum denique dicam eſſe ſimilẽ, ac duplicem & perfectam ſimilitudinem habere: id quod poſtulat analogia. Sed ne aſtutius videar poſuiſſe *duo genera* eſſe *ſimilitudinum ſola*, cùm vtriuſque inferiores ſpecies ſint plures: ſi de heis reticuero, vt mihi relinquam latebras, repetam ab origine, quæ ſimilitudineis conferendeis verbeis & inclinandeis ſequendæ aut vitandæ ſunt. ¶ Prima diuiſio in oratione, quòd *alia verba nuſquam declinantur*, vt hæc, vix, mox: *alia declinantur*, vt à limo, limabo: à fero, ferebam: & cùm *niſi in heis verbeis quæ declinantur, non poſsit eſſe analogia*, qui dicit ſimile eſſe *mox* & *nox*, errat: quòd non eſt eiuſdẽ generis vtrũq. verbũ, cũ mox ſuccedere debeat ſub caſuũ ratione. mox neque debeat neq. poſſit. ¶ Secunda diuiſio eſt *de heis verbeis quæ declinari poſſunt*: quòd alia ſunt à voluntate, alia à natura. *Voluntatem* appello, cũ vnuſquiſq. à nomine alio imponit nomẽ, vt Romulus, Roma. *Naturam* dico, cũ vniuerſi acceptũ nomen ab eo qui imponit non requirimus quẽadmodũ id velit declinari: ſed ipſi declinamus, vt huius Romæ, hãc Romã. De heis duab. partibus, *voluntaria declinatio refertur ad conſuetudinem*, *naturalis ad rationem*. Quare proinde ac ſimile, conferri non oportet, ac dicere, vt ſit à Roma Romanus, ſic ex Capua dici oportere Capuanus. quod in conſuetudine vehementer nutat: quòd declinantes imperitè rebus nomina imponunt, à quibus cùm accepit conſuetudo, turbulenta neceſſe eſt dicere, itaque neque Ariſtarchus neque alij in analogiis defendendam eius ſuſceperunt cauſſam. Sed, vt dixi, hoc genere declinatio in communi conſuetudine verborum ægrotat & langueſcit: quòd oritur è populi multiplici imperio. itaque in hoc genere in loquendo magis anomalia quàm analogia. ¶ Tertia diuiſio eſt, quæ verba declinat à natura. ea diuiditur in parteis quattuor. in vnã *primam*, videlicet, quæ habet caſus, neque tempora habent: vt docilis, facilis: in *alteram*, quæ tempora habent, neque caſus: vt docet, facit: in *tertiam*, quæ vtraque habet, vt docens, faciens: in *quartam*, quæ neutrum: vt doctè. Ex hac diuiſione ſinguleis partibus tres relinquere diſſimiles. Quare niſi in ſua parte inter ſe collata erũt verba, ſi nõ conueniũt, nõ erit ita ſimile vt debeat facere idem.

¶ In

¶ In articuleis vix adumbrata eſt analogia:& magis vocum quàm rerum: in nominibus magis expreſſa: ac plus etiam in vocibus ac ſimilitudinibus, quàm in rebus, ſuam obtinet rationem. Etiam illud accedit, in articuleis, habere analogias, oſtendere ſit difficile, quòd ſingula ſint verba: heic contra facile, quòd magna ſit copia ſimilium nominum. Quare non tam hanc partē ab illa diuidendū, quàm illud videndum, vt ſatis ſit verecundi, etiam illam in eandem harenam vocare pugnatum. ¶ Vt in articuleis duæ partes, finitæ & infinitæ: ſic in vocabuleis duæ, vocabulum & nomen. non enim idem, oppidum, & Roma: cùm oppidum, ſit *vocabulum*, Roma, *nomen*. quorum diſcrimen in heis reddendeis rationibus alij diſcernunt, alii non: nos ſicubi opus fuerit, quid ſit, & cur, adſcribimus vniuſcuiuſque partes. quoniam ſpecies plures, de ſingulis dicam. Prima pars caſualis diuiditur in parteis duas, in *nominatiuum* ſcilicet: quod finitum & infinitum eſt, vt hic & quis. de heis generibus duobus vtrum ſumpſeris, cum reliquo non conferendum, quòd inter ſe diſſimiles habeant analogias nominatus.

¶ Vt ſimilis ſit nominatus, habere debet vt ſit eodem genere, ſpecie eadem, ſic caſu, exitu. *Genere*, vt, ſi nomen eſt, quod conferas ſit nomen. *Specie ſimile*, vt non ſolum ſed vtrunque ſit virile. *Caſu ſimile*, vt ſi alterum ſit dandei, item alterum ſit dandei, quocum conferas. *Exitu*, vt quas vnum habeat extremas litteras, eaſdem alterum habeat. ¶ Ad hunc quadruplicem fontem ordines diriguntur bini: vni, tranſuerſi; alteri, directi: vt in tabula ſolet in qua latrunculeis ludunt. *Tranſuerſi* ſunt qui à recto caſu obliqui declinantur, vt albus, albi, albo: *directi* ſunt, qui à recto caſu in rectos declinantur, vt albus, alba, album: vtrique ſunt partibus ſeneis. Tranſuerſorum ordinum partes appellantur *caſus*: directorum, *genera*: vtreíſque inter ſe implicateis, *forma*. Dicam prius de tranſuerſeis. ¶ Caſuum vocabula alius alio modo appellauit. nos dicemus, qui nominandei cauſſa dicitur, *nominandei*, vel *nominatiuum*.

* *Deſunt paginæ tres.* *

& ſcopæ dicitur vna ſcopa. aliter enim natura, quòd priora ſimplicibus, poſteriora coniuncteis rebus vocabula ponuntur. ſic bigæ, ſic quadrigæ, à coniunctu dictæ. itaque non dicitur, vt hæc vna, lata, & alba: ſic vna biga, ſed vnæ bigæ: neque vt dicitur, vt hæ duæ, latæ, albæ, ſic hæ duæ bigæ, & quadrigæ. Item *figura verbi* qualis ſit refert, quòd in figura vocis aliàs commutatio ſit in vno verbo in medio: vt curſo, curſito: alias in extremo, vt doceo, docui: aliàs cōmunis, vt lego, legi. Refert igitur, ex quibus littereis quodque verbū conſtet, maximè extrema, quòd ea in plereiſque commutantur. quarę in heis quoque partibus ſimilitudines ab aliis malè, ab aliis bene. quod ſolent ſumi in caſibus conferendeis, rectè an perperam videndum. ſed vbicunque commouentur litterę, nō ſolùm hę ſunt animaduertendæ, ſed etiam quæ proximæ ſunt, neque mouentur. hęc enim vicinitas aliquantum poteſt in verborum declinationibus. In queis figureis non ea ſimilia dicemus quæ ſimileis res ſignificant: ſed quæ ea forma ſint vt eiuſmodi res ſimilia ex inſtituto ſignificare plerunque ſoleant. vt tunicam virilem & muliebrem, dicimus nō eam quam habet vir aut mulier, ſed quam habere ex inſtituto debet. poteſt enim muliebrem vir, virilem mulier habere (vt in ſcæna ab actoribus haberi videmus) ſed eam dicimus muliebrem, quæ de eo genere eſt, quo indutu mulieres, vt vterentur, eſt inſtitutum. vt actor ſtolam muliebrem, ſic Perperna, & Cæcina, & Purpurina figura muliebria dicuntur habere nomina, nō mulierum. ¶ *Flexura* quoque *ſimilitudo* videnda; ideo quòd alia verba quam vim habeant ex heis verbeis vnde declinantur, apparet, vt quemadmodum oporteat, vt à prætor, conſul; prætori, conſuli. Alia ex tranſitu intelleguntur, vt, ſocer, macer: quòd alterum ſit ſocerum, alterum macrum: quorum vtrūque in reliqueis à tranſitu ſuam viam ſequitur & in ſingularibus, & in multitudinis declinationibus. hoc fit ideo quòd naturarum genera ſunt duo, quæ inter ſe conferri poſſunt. vnum, quod per ſe videri poteſt, vt homo & equus: alterum ſine adſumpta aliqua re extrinſecus perſpici non poſſit, vt Eques, & Equito. vtrunque enim dicitur ab equo: quare hominem homini ſimilem eſſe, aut non eſſe, ſi contuleris ex heis ipſeis homini animaduerſeis ſcies. Ac duo inter ſe ſimilitérne ſint longiores quàm ſint eorum fratres, dicere nō poſſis, ſi illeis breuiores, cum quibus conferuntur, quàm longi ſint ignorentur. ſic latiorum atque altiorum. item cetera eiuſdem generis, ſine adſumpto extrinſecus aliquo perſpici ſimilitudines non poſſunt. Sic igitur quidam caſus, quòd ex hoc genere ſunt, nō facilè eſt dicere ſimiles eſſe, ſi eorum ſingulorum ſolùm animaduertas voces: niſi adſumpſeris alterum, quo flectitur in tranſeundo vox. ¶ Quod ad nominatuum ſimilitudines animaduertendas arbitratus ſum ſatis eſſe augere, hęc ſunt. ¶ Relinquitur de articuleis. in quibus quædā eadem, quædā alia. De quinque enim generibus duo prima habent eadem, quòd ſunt & virilia & muliebria, & neutra; & quòd alia ſunt, vt ſignificent vnū, alia vt plura; & de caſibus, quos habent quinos. nā vocandei voce notatus nō eſt. Propriū illud habent, quòd *partim* ſint *finita*, vt hic & hæc; partim *infinita*, vt quis & quæ; quorum

quòd adumbrata & tenuis analogia: in hoc libro plura dicere nõ neceſſe eſt. ¶Secundũ genus, quæ verba tẽpora habent, neq; caſus, ſed habent perſonas, eorũ declinatuũ ſpecies ſunt ſex. Vna, quæ dicitur *tẽporalis*, vt legebam, gemebã: lego, gemo. Altera, *perſonarum*, vt ſero, meto: ſeris, metis. Tertia, *rogãdei*, vt ſcribóne, legóne: ſcribíſne, legiſne? Quarta, *reſpondẽdei*, vt fingo, pingo: fingis, pingis. Quinta, *optãdei*, vt dicerẽ, facerẽ: dicã, faciã. Sexta, *imperandei*, vt cape, rape: capito, rapito. Item ſunt declinatuũ ſpecies quattuor, quæ *tempora* habent ſine perſoneis, in rogando: vt foditúrne? feritúrne? &, fodietúrne? ſeretúrne? Ab *reſpondendei ſpecie* eædem figuræ fiunt extremeis ſyllabeis dẽpteis. *Optandei ſpecies*, vt viuatur, ametur: viueretur, amaretur. *Imperandei declinatus* ſintne, habet dubitationẽ: & earum ſitne hæc ratio, paretur, pugnetur: parari, & pugnari. Accedunt ad has ſpecies à copuleis diuiſionũ quadrineis, *ab infecti & perfecti*, emo, edo: emi, edi: *à ſemel & ſæpius*, vt lego, ſcribo: lectitaui, ſcriptitaui: *faciendei, & patiendei*, vt vro, vngo, vror, vngor: *A ſingulari & multitudinis*, vt laudo, culpo: laudamus, culpamus. Huius generis verborũ, cuius ſpecies expoſui, quàm latè quidque pateat, & cuiuſmodi efficiat figuras, in libreis qui de formulis verborum erunt diligentius expedietur. ¶Tertij generis quæ declinantur cum temporibus & caſibus, ac vocantur à multeis ideo *participalia*, hoc eſt, *gerundi*.

* *Deſunt paginæ tres.* *

2 ¶quẽadmodũ declinamus, quærimus caſus eius, etiamſi is qui finxit poeta aliquot vocabulum, & ab eo caſu ipſe aliquẽ perperã declinauit, potius eum reprehẽdimus quàm ſequimur. Igitur ratio, quam dico, vtrobique eſt & in heis verbeis quæ imponuntur, & in heis quæ declinantur: neque nõ etiã tertia illa quę ex vtroque miſcetur genere. Quarũ vnaquæque ratio conlata cum altera, aut ſimilis, aut diſſimilis, aut ſæpe verba alia, ratio eadem: & nõnunquam ratio alia, verba eadem. Quæ ratio in amor amori, eadẽ in dolor dolori: neque eadem in Dolor dolorem: & cum eadem ratio quæ eſt in amor & amoris, ſit in amores & amorum, tamen ea, quòd non in ea quæ oportet confertur materia, per ſe ſolùm efficere non poteſt analogias, propter diſparilitatem vocis figurarum. quòd verbum copulatum ſingulare cum multitudine, ita cum eſt proportione, vt eãdem habeat rationem: tum denique ea ratio conficit id quod poſtulat analogia: de qua deinceps dicam.

3 ¶SEQVITVR tertius locus, quæ ſit ratio & proportio, quæ à Græcis vocatur ἀναλογία: hinc dicta analogia. Ex eodẽ genere quæ res inter ſe aliqua parte diſſimiles rationẽ habẽt aliquam, ſi ad eas duas alteræ res duæ conlatæ ſunt, quæ rationem habeant eandem: quòd ea verba bina habeant eandem λόγον, dicitur vtrumque ſeparatim analogon: ſimul conlata quattuor, analoga. Nam vt in gemineis, cùm ſimile dicimus eſſe Menæchmum Menęchmo, de vno dicimus. cùm ſimilitudinem eſſe in heis, de vtroque videatur: ſic cùm dicimus eandem rationem habere aſſem ad ſemiſſem, quam habet in argento libella ad ſembellam, quid ſit analogon, oſtendimus: cùm vtrobique dicimus & in ære & argento eſſe eandem rationem: cùm dicimus de analogia, vt ſodalis & ſodalitas, ciuis & ciuitas, non eſt idem: ſed vtrunque ab eodem, ac coniunctum. ſic analogon & analogia idem non eſt, ſed item eſt congeneratum. Quare ſi homines ſubſtuleris, ſodales ſubſtuleris: ſi ſodales, ſodalitatẽ. Sic itẽ ſi ſubſtuleris λόγον, ſubſtuleris analogon: ſi id, analogiam. quæ cùm inter ſe tanta ſint cognatione, debebit ſubtilius audiri quàm dici expectare. id eſt, cùm dixero quid de vtroque, & erit commune, expectes dum ego in ſcribẽdo transferã in reliquum. Sed vt potius tu perſequare animo, hæc fiunt in diſſimilibus rebus, vt in numereis, ſi contuleris cum vno duo, ſi cum decem viginti. Nam quam rationem duo ad vnum habent, eandem habent viginti ad decem. In nummeis in ſimilibus, ſic eſt ad vnum victoriatum denarius. ſicut ad alterum victoriatum alter denarius. Sic item in aliis rebus omnibus proportione dicuntur, in quo eſt: ſic quadruplex natura, vt in progenie, vt eſt filius ad patrem, ſic eſt filia ad matrem: & vt eſt in temporibus meridies ad diem, ſic media nox ad noctem. Hoc poetæ genere in ſimilitudinibus vtuntur. multum hoc acutiſſimè geometræ. hoc in oratione diligentius quàm alij ab Ariſtarcho grammatici: vt cùm dicunt proportione ſimilia eſſe, amorẽ amori, dolorem dolori. Cùm item diſſimile eſſe videant amorem dolori, quòd eſt alio caſu, itẽ dolorẽ dolori. ſed dicũt quod à ſimilibus nõnunquam rationes habent implicatas duas, vt ſit vna directa, altera tranſuerſa. Quod dico, apertius ſic fiet. Eſto ſic expoſitos eſſe numeros, vt in primo verſu ſit vnum, duo, quattuor: in ſecundo, decem, viginti, quadraginta: in tertio, centum, ducenta, quadringẽta. In hac formula numerorũ duo inerunt quos dixi λόγους, qui diuerſas faciunt analogias, vnus duplex, qui eſt in obliqueis verſibus, quod eſt vnus ad duo, ſic duo ad quattuor: alter, decẽplex, in directis ordinibus: quod eſt vnus ad decem, ſic decem ad centum. Similiter in verborum declinationibus eſt biuium, quod ab recto caſu in recto: ita vt formulam ſimiliter efficiant: quòd ſit primo verſu hic albus, huic albo, huius albi. ſecundo, hæc alba, huic albæ, huius albæ. tertio, hoc album

huic

hui c albo, huius albi. Itaq. ſiunt per obliquas decl.nationes ex heis analogiæ hoc genus.

** Deſunt quædam. **

albius, atrius: albio, atrio: per directas declinationes, albius, atrius: albia, atria: quæ ſcilicet erit particula ex illa ducenaria tria, quæ ſcilicet cētenaria formula analogiarū, dequa ſuprà dixi. ¶ Analogia quæ dicitur, eius genera ſunt duo. Vnū *diiunctum* ſic eſt, vt vnum ad duo, ſic decē ad viginti: alterum *coniūctū*, ſicut eſt vnū ad duo, ſic duo ad quattuor: in hoc ꝙ duo bis dicuntur: & tum cōferimus ad vnum, & tum cū quattuor. Hoc quoque, natura dicitur quadruplex. ſic à ſeptē chordeis citharæ, tamen duo dicuntur habere tetrachorda: quòd quemadmodum crepat prima ad quartā chordā, ſic quarta ad ſeptimā reſpōdet: media eſt alterius prima, alterius extrema. ¶ Medici, in ægroteis ſeptimos dies qui obſeruant quarto die, i deò diligentius ſigna morbi aduertunt, quòd quam rationē habuit primus dies, ad quartum, eandem præſagit habiturū qui eſt futurus ab eo quartus, & qui eſt ſeptimus à primo. *Quadruplices deiuncta ſunt in caſibus vocabulorum* vt rex regi: *coniuncta ſunt triplices in verborum tribus temporibus*, vt legebam, lego, legā. quòd quā rationē habet legebam ad lego, hanc habet lego ad legā. In hoc ferè omnes homines peccant, ꝙ perperam tribus temporibus hæc adiiciunt, cùm proportione volunt pronūtiari. Nam cùm ſint verba alia, infecta, vt lego & legis: alia, perfecta, vt legi & legiſti: & debeant ſui cuiuſque generis in coniungendo copulari: & cùm rectè ſit ideò lego ad legebam, non rectè eſt lego ad legi: quòd legi ſignificat quid perfectum, vt hoc, tutudi, pupugi: tundo, pungo: tundam, pungam. item necatus ſum, verberatus ſum: necabor, verberabor. Iniuria reprehendunt, ꝙ infecti inter ſe ſimilia ſunt, & perfecti inter ſe. vt tundebam, tundo, tundam: & tutuderā, tutudi, tutudero. Sic amabar, amor, amabor: & amatus eram, amatus ſum, amatus ero. Itaque reprehēdunt, qui cōtra analogias dicūt cur diſpariliter in tribus tēporibus dicantur quædā verba natura, cùm quadruplex ſit natura analogia. Id nonnunquam, vt dixi, pauciores videtur habere partes, ſic etiā alias plureis: vt cùm eſt, quemadmodū ad tria vnū & duo, ſic ad ſex duo & quatuor. quæ tamen quadripartita cōprehenditur forma ꝙ bina ad ſingula cōferuntur. quod in oratione quoque nonnūquam reperietur. Sicut Diomedes confertur Diomedibus, ſic dicitur ab Hercules Herculibus. & vt hæ heic ab vno capite à recto caſu in duos obliquos deſcendunt caſus: ſic contrà multa a duobus capitibus recti caſuum confluunt in obliquum vnum. Nam vt ab heis recteis, hei Bœbiei, hæ Bœbiæ, fit heis Bœbieis: ſic eſt ab hois, hei Cœliei, hæ Cœliæ, heis Cœlieis. A duobus ſimilibus ſimiliter declinātur: vt ſit in heis, nemus, olus: nemora, olera. Alia à diſſimilibus ſimiliter declinantur: vt in articuleis ab hic, iſte: hunc, iſtū. *Analogia fundamenta habet*, aut *à voluntate* hominum, aut *à natura verborum*, aut *re vtraque*. *Voluntatem* dico, impoſitionē vocabulorū *naturā*, declinationem vocabulorum. quò decurritur ſine doctrina. Qui impoſitionem ſequetur, dicet: ſi ſimile in recto caſu dolus & malus: fore in obliquo, dolo & malo: ſi naturam ſequetur, ſi ſit ſimile in obliqueis Marco, Quincto, fore vt ſit Marcum, Quinctum. Qui vtrūque ſequetur, dicet, ſi ſit ſimilis tranſitus, vt eſt in ſeruus ſerue, fore vt ſit item in ceruus cerue. Commune omnium eſt, vt quatuor figuras vocis habeat proportione declinatus. *Primum* genus eſt ortum ab ſimilitudine in recteis caſibus: *ſecundum* ab ſimilitudine quæ eſt in obliqueis: *tertium* à ſimilitudine quæ eſt in tranſitibus de caſu in caſum. Primo genere ab impoſito ad naturam proficiſcuntur: in ſecundo, cōtra: in tertio, ab vtroq. Quo circa etiā hoc tertiū poteſt bifariā diuiſum eſſe: tertium & quartum dici, ꝙ in eo vt proſas, & roſas poteſt dici. qui initia faciet analogiæ, impoſitiones ab heis obliquas figuras declinare habebit: qui naturam, cōtra: qui ab vtraque, reliquas declinationes ab huiuſmodi tranſitibus. Impoſitio eſt in noſtro dominatu, nos in natura. quemadmodum enim quiſque vult, imponit nomē, at declinat quēadmodum vult natura. Sed quoniam *duobus modeis imponitur vocabulum*, aut re ſingulari, aut multitudine: ſingulari, vt cicer, multitudinis, vt ſcalæ. Nec dubiū eſt quin ordo declinatuū, in quo res ſingulares declinantur, ſolæ ab ſingulari aliquo caſu proficiſcantur, vt cicer, ciceri, ciceris. itē contra in eo ordine qui multitudinis erit ſolùm, quin à multitudinis, aliquo caſu ordiri cōueniat, vt ſcalæ, ſcaleis ſcalas. Aliud videndum eſt, cùm duplex natura copulata, ac declinatuum bini fiant ordines, vt eſt Mars, Martis. Vnde autē ratio analogiæ debuit ordiri, vtrum ab ſingulari re in multitudinē, an contrà: neque enim ſi natura ab vno ad duo peruenit: idcirco nō poteſt amplius eſſe in docendo poſterius, vt inde incipias, vt quod ſit prius oſtendas. Itaque illi qui de omni natura diſputant, atque ideò vocantur phyſici, tamē ex heis ab vniuerſa natura profecti, retróque eſſe principia mūdi oſtendunt. Oratio cùm ex littereis cōſtat, tamē eā grāmatici littereis oſtenderunt. quare in demōſtrando, quoniā potius profeciſſe oportet ab eo qđ apertius eſt, q̄ ab eo quod prius eſt, & potius ab incorrupto principio, ab natura rerum, quàm ab libidine hominum. Et hæc tria quæ ſequenda magis ſunt, minus ſunt in ſingularibus quàm in multitudine,

commodius poteſt ordiri, quòd in heis principiis minus orationis verbeis fingẽdeis, verborum forma, facilius ſingularia videri poſſe quàm ex ſingularibus multitudinis: hæc oſtendunt, trabes. trabs: duces, dux. Videmus enim ex heis verbeis, trabes, duces, de extrema ſyllaba E literam excluſam, & ideò in ſingulari factum eſſe trabs, dux. Contrà ex ſingularibus nõ tam videmus quemadmodum facta ſint ex B & S trabs, ex C & S dux. Si ſimilitudinis tectus caſus fortè figura corrupta erit (id quod accidit rarò) prius id corrigemus quàm inde ordiemur. obliqueis adſumere oportere figuras eas quæ non erunt ambiguæ, ſiue ſingulares, ſiue multitudinis: ex quibus id cuiuſmodi debeat eſſe, perſpici poſſint. Nam nunquam alterum ex altero videtur: vt Chryſippus ſcribit, quemadmodum pater ex filio, & filius ex patre, neque minus in fornicibus propter ſiniſtrã dextra ſtat, quàm propter dextram ſiniſtra. Quapropter, vt ex recteis caſibus obliqui, & ex obliqueis recti, & ex ſingularibus multitudines, & ex multitudinis ſingulares nonnunquam recuperari poſſunt: principium id potiſſimum ſequi debemus, vt in eo fundamentum ſit in natura, quòd in declinationibus ibi facilior ratio. Facile enim eſt animaduertere peccatum magis cadere poſſe in impoſitiones eas quæ fiũt plerunque in recteis caſibus ſingularibus: quòd homines imperiti & diſperſi vocabula rebus imponunt, quocunque eos libido inuitauit. natura incorrupta eſt plerumque ſua. pte ſponte, niſi qui eam vſu inſcio deprauauit. Quare ſiquis principium analogiæ potius poſuerit in naturalibus caſibus quàm in impoſitiueis, non multa in conſuetudine occurrent, & vt à natura libido humana corrigitur, non ab libidine natura, quòd, qui impoſitionem ſequi voluerint, facient contrà. ſin à ſingulari quis potius proficiſci volet, id illum facere oportebit ab ſexto caſu, qui eſt proprius. Latineis enim non eſt caſus alius. Heis litterarum diſcriminibus facilius reliquorum varietatem diſcere poterit, quòd ij habent exitus aut in A. vt ab hac terra: aut in E, vt ab hac lãce: aut in I. vt ab hoc leui: aut in O, vt ab hoc cælo: aut in V, vt ab hoc verſu. Igitur ad demonſtrandas declinationes biceps vna hæc. ¶ Sed quoniam *vbi analogia*, *tria*: vnum, quod *in rebus*: alterum, quod *in vocibus*: tertium, quod *in vtroque*: duo priora ſimplicia, tertium duplex: animaduertendũ hæc quam inter ſe habeant rationem. *Primùm* ea quæ ſunt diſcrimina in rebus, partim ſunt quæ ad orationẽ non attineant, partim quæ pertineant. Non pertinent, vt ea quæ obſeruant in ædificiis & ſigneis faciendeis ceteriſque rebus artifices: è queis vocantur aliæ, harmonicæ: ſic item aliæ nominibus aliis: ſed nulla harũ fit loquẽdo pars ad orationẽ. Quæ pertinent res, eæ ſunt quæ verbeis dicuntur proportione, neque à ſimilitudine quoque vocũ declinatus habent. vt Iuppiter, Marſpiter: Ioui, Marti. Hæc enim genera nominũ & numero & caſibus ſimilia ſunt, proportione. ſimilia inter ſe, quòd vtraque nomina ſunt, & virilia ſunt, & ſingularia, & caſu nominandei & dandei. *Alterum* genus vocale eſt, in quo voces modò ſunt proportione ſimiles, non res: vt biga. bigæ, nuptia, nuptiæ. Neque enim in heis res ſingularis ſubeſt vna, cùm dicitur biga, quadriga. neque ab heis vocibus quæ declinata ſunt, multitudinis, ſignificant quidquam. Ideò quòd omnia multitudinis quæ declinãtur ab vno: vt à merula, merulæ, ſunt eiuſmodi vt ſingulari ſubiungantur: ſic merulæ duæ, caculæ tres, faculæ quattuor. Quare cùm idẽ non poſſit ſubiungi: cùm dicimus vnæ bigæ, quadrigæ duæ, nuptiæ tres, ſed pro eo vnæ bigæ, binæ quadrigæ, trinæ nuptiæ: apparet non eſſe biga, & quadriga, & bigæ, & quadrigæ: ſed vt eſt huius ordinis vna, duæ, tres, principium vna: ſic in hoc ordine altero, vnæ, binæ, trinæ, principium vna: ſic in hoc ordine altero, vnæ, binæ, trinæ, principiũ eſt vnæ. *Tertium* genus, eſt illud duplex quod dixi, id quo & res & voces ſimiliter proportione dicũtur: vt bonus, malus: boni, mali. de quorũ analogia & Ariſtophanes & alij ſcripſerũt. Etenim hæc denique perfecta, vt in oratione illæ duę ſimplices inchoatę analogię, de quibus tamen ſeparatim dicam, quòd heis quoque vtimur in loquẽdo. Sed prius de perfecta in qua & res & voces quadã ſimilitudine continẽtur. cuius genera ſunt tria: vnũ, *vernaculũ* ac dominatũ: alterũ, *aduentitiũ*: tertiũ, *nothum*, ex peregrino heic natũ. *Vernaculum* eſt, vt ſutor, & piſtor: ſutori, & piſtori. *Aduentitium* eſt, vt Hectores, Neſtores, Hectoras, Neſtoras. Tertiũ illud *nothum*, vt Achilles, & Peleus, de genere multi vtũtur, nõ modò poetę, ſed etiã plerique. hęc primò omnes qui ſoluta oratione loquũtur, dicebant, vt quæſtorẽ, prætorẽ, ſic Hectorẽ, Neſtorẽ. Itaque Ennius ait, Hectoris natũ de muro Troiano iactari. Actius hoc in tragœdiis largius à priſca cõſuetudine mouere cœpit, & ad formas Græcas verborũ magis reuocare. & à quo Valerius ait, Actius Hectorẽ nollet facere, Hectora mallet. quòd aduentitia pleraque habemus Græca, ſecutũ, vt de notheis Græcanicos quoque nominatos plurimum haberemus. Itaque vt heic alia Græca, alia Græcanica, ſic analogię. è quibus quæ ſic nothæ fiunt declinationes, de heis aliæ ſunt priſcæ, vt Bacchides, Chryſides: aliæ, minores, vt Chryſideis, Bacchideis aliæ, recentes, vt Chryſidas, Bacchidas: cùm heis omnib. tribus vtatur noſtri, maximè qui ſequũtur media in loquẽdo, offẽdũt minimũ ꝙ prima parũ ſimilia videñt eſſe Græceis, vnde ſint tranſlata: tertia parũ ſimilia noſtreis.

¶ ¶Omnis analogiæ fundamentum ſimilitudo quædam, vt dixi. quæ ſolet eſſe in rebus, in vocibus, & in vtroque: in qua harũ parte cumque ſit in ferendo, & cuiuſmodi, videndum. Nam, vt dixi, neque rerum, neque vocis ſimilitudo ad has dupliceis, quæ in loquendo quærimus, ſeparatim ſatis eſt, quod vtraque parte opus eſt ſimili, analogias verborum exprimendas: quas ad loquendum vt perducas, accedere debet *vſus*. Alia enim ratio qua facias veſtimẽtum, alia, quemadmodum vtare veſtimento. *Vſus ſpecies* videntur eſſe *tres*: vna, *conſuetudinis veteris*; altera *conſuetudinis huius*, *tertia autem, neutra*. *Vetera*, vt caſcus ſurus, caſci ſuri. *Huius conſuetudinis*, vt albus, caldus: albo, caldo. *Neutra*, vt ſcala, ſalera, ſcalam, ſaleram. Ad quas accedere poteſt *quarta*, quæ eſt *mixta*, vt amicitia, inimicitia: amicitiam, inimicitiam. *Prima* eſt, qua vſi antiqui, & nos reliquimus: *ſecunda*, qua nunc vtimur: *tertia*, qua vtuntur poetæ. ¶Analogia non item ea definienda *quæ dirigitur ad naturam* verborum, atque illa *quæ ad vſum loquendei*. Nam *prior* definienda ſic, Analogia eſt verborum ſimilium declinatio ſimilis. *Poſterior* ſic. Analogia eſt verborum ſimilium declinatio ſimilis, non repugnante conſuetudine communi. Ad quã harum duarum ad extremum additum erit hoc: ex quadam parte: *poetica analogia* erit definita. harum *primam* ſequi debet populus, *ſecundam* omnes ſinguli è populo: *tertiam* poetæ. ¶Hæc diligentius quàm apertius dicta eſſe arbitror. ſed non obſcurius quàm de re ſimili definitiones grammaticorum ſunt, vt Aruſini, Ariſtodemi, Ariſtoclis, item aliorum. quorum obſcuritates eo minus reprehendendæ, quòd pleræque definitione re incognita propter ſummam breuitatem, non facilè perſpiciuntur, niſi articulatim ſit explicata. Quare magis apparebit ſi erit apertè de ſinguleis partibus: quid dicatur *verbum*, quid *ſimilitudo verbi*, quid *declinatio*, quid *ſimilitudo declinationis*, *non repugnante conſuetudine communi*, quid *ex quadam parte*. ¶*Verbũ* dico, orationis vocalis partem, quæ ſit indiuiſa & minima, ſi declinationem naturalem habeat. Similem, verbum verbo, tum quom & res, qua ſignificatur, & in figura tranſitum declinationis parilem. *Declinatio* eſt cùm ex verbo in verbum, aut ex verbi diſcrimine, vt tranſeat mens, vocis cõmutatio fit aliqua. ¶*Similitudo declinationis*, cùm item ex aliqua figura in figuram trãſit vt id tranſit cum quo cõfertur. ¶Adiectum eſt, *non repugnante conſuetudine communi*: quòd quædam verba contra vſum veterem declinata patiatur, vt paſſi Hortenſium dicere pro has ceruices, ceruix: quædam non, vt ſi dicas pro fauces, faux. Vbi additur, *ex quadã parte*, ſignificat non eſſe in conſuetudine in heis verbeis omneis parteis: vt, declinatum amo, iuuo: amor, iuuor.

5 ¶Qvid videretur analogia in oratione, & quas haberet ſpecies, & quæ de heis ſequenda viderentur, vt breui potui, informaui. ¶Nunc in quibus non debeat eſſe, ac proinde ac debeat, ſoleat quæri, dicam. Ea ferè ſunt quattuor genera: *Primum* in id genus verbeis quæ non declinantur, analogia non debet quæri, vt in heis, nequam, mox, vix. De heis magis in alio quàm in alio erratur verbo. dicunt enim non habere caſus mox & vix, nequam habere: quòd dicamus, hic nequam, huius nequam, huic nequam: cùm intelligimus, aut hominis eius quem volumus oſtendere eſſe nequam, dicimus caſus, & ei præponimus non, cuius putamus nequitiam. Quod vocabulum factum, vt ex non & volo, Nolo: ſic ex ne & quidquam, item media extrita ſyllaba, coactum eſt Nequam. Itaque vt eum quem putamus eſſe nõ hili dicimus Nihili, ſic in quo putamus eſſe nequidquam, dicimus nequam. ¶*Secundò*, ſi vnum ſolum habent caſum in voce, quod non declinentur, vt literæ omnes. ¶*Tertiò*, ſi ſingularis eſt vocabuli series, neque habet cum qua comparari poſſit, vt eſſe putant caput, capitis, capite. ¶*Quartùm*, ſi ea vocabula quæ conferuntur inter ſe, rationem habent quam oportet, vt ſocer, ſocrus, ſocerum, ſocrum.

6 ¶Contra in quibus debeat quæri analogia, ferè totidẽ gradus debent eſſe coniuncti. *Primum*, vt ſint res: *ſecundum*, vt earum ſit vſus: *tertium*, vti hæ res vocabula habeant: *quartum*, vt habeant declinatus naturaleis. *De primo gradu* quod natura ſubeſt & multitudinis & ſingularis, dicimus hei aſſes, hoſce aſſes, hic as, hunc aſſem: contra quòd in numereis finiteis multitudinis natura ſingularis non eſt, dicimus hei duo, & hei tres: heis duobus, heis tribus. ¶*Secundo gradu* ſi eſt natura, neque eſt vſus, id genus vt ſit diſcriminandum, vt fit in faba, & id genus. Non enim opus fuit, quæ vt in ſerueis, item ex parte & vniuerſa nominamus.

* *Deſunt quædam.* *

LIBER X.

*

LIBER XI.

Rure ordinatum arbuſtum. *Ex Soſipatr. lib. I.*

Horum poematorum, his poematis, *Ex eodem libro.*

Catinuli. *Ex eodem libro.*

Sit per omnes caſus. *Ex eodem libro.*

LIBER XII.

*

LIBER XIII.

Oliuo & osbo. *Ex Soſipatro lib. I.*

LIBER XIV.

*

LIBER XV.

*

LIBER XVI.

*

LIBER XVII.

*

LIBER XVIII.

Quibus nos in hoc libro proinde, vt nihil interſit, vtemur indiſcriminatim. *Ex Nonio Marcello Indiſcriminatim.*

LIBER XIX.

*

LIBER XX.

*

LIBER XXI.

*

LIBER XXII.

Rure veni. *Ex Soſipatro libro 1.*

LIBER XXIII.

*

LIBER XXIV.

Proloquium eſt ſententia, in qua nihil deſideratur. *Ex 16. Gellij 8.*

Quom inde haurierint. *Ex Priſciano libro 10.*

Incerti libri.

Quare in huiuſmodi locis poni oportet, notam in tranſuerſum inter ſyllabas frequentius ad extremum verſum ſenarium, & ſimiles, ſi pro longa, breuem habebunt, vt in hoc: Amicus ſummus meus & popularis Geta. *Ex Rufino de metris Terentij.*

*

Caput quod ab eo capiunt initium ſenſus ac nerui. *Ex Lactantio de opificio Dei. c. 5.*

*

In priore verbo graues proſodiæ quæ fuerũt, manent: reliquæ mutant. *Ex Lactantio 18. c. 12. ex 2. ad M. Marcellum.*

*

Semel minúſne, an bis minus ſit, non ſcio.

An vtrumque horum, vt quondam audiui dicier.

Ioui ipſi regi noluit concedere. *Ex 12. Gell. 6.*

*

Id præſente legatis omnibus, exercitu pronunciat. *Ex Donato act. 4. ſcena 3. Eunuchi.*

*

Fixum. *Ex Diomede 1. c. 4.*

*

Varro ait. Alia ex Græco ſumpta ex maſculino in femininum tranſire) & A litera finiri: ὁ κοχλίας, hæc cochlea. ὁ χάρτης, hæc charta, ὁ γαυσάπης, hæc gauſapa. *Priſcianus lib. 7.*

*

Varro in libris ad Ciceronem ait iuuenior & ſenior comparatiui ſunt per diminutionem: ſenior non ſatis ſenex: iunior non ſatis iuuenis vel intra iuuenem: ſicut pauperior, intra pauperem. *Ex Seruio in 5. & 6. Æneid.*

*

Varro ait quatuor foraminum fuiſſe libras apud antiquos, & ſe vidiſſe libras quatuor foraminum. *Ex Acrone in artem poeticam Horatij.*

M. Varro in libro ſecundo ad Marcellum de Latino ſermone, æditimum dici oportere cenſet, magis quàm edituum: quòd alterũ ſit recenti nouitate fictum, alterum antiqua origine incorruptum. *Ex 12. Gellij 10.*

FINIS.

M. VERRII

M. VERRII FLACCI

QVÆ EXTANT.

De M. Verrio Flacco.

VERRIVS *Flaccus libertinus docendi genere maximè inclaruit. namque ad exercitanda diſcentium ingenia aequaleis inter ſe committere ſolebat, propoſita non ſolùm materia, quam ſcriberent, ſed & praemio, quod victor auferret, id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Auguſto quoque nepotibus eius praeceptor electus tranſit in Palatium cum tota ſchola. verum vt neque amplius poſthac diſcipulum reciperet. Docuítque in atrio Catilinae domus, quae pars Palatij tunc erat: ſeſtertia centena in annum accepit. Deceſsit aetatis exactae ſub Tiberio. Statuam habet Praeneſtæ in inferiore fori parte contra hemicyclum, in quo faſtos a ſe ordinatos, & marmoreo parieti inciſos publicarat.* Ex Suetonio de Grammaticis.

Scribonius Aphrodiſius Orbilij ſeruus, atque diſcipulus mox a Scribonia Libonis filia, quae prior Auguſti vxor fuerat, redemptus, & manumiſſus docuit, quo Verrius, tempore. cuius etiam libros de Orthographia reſcripſit non ſine inſectatione ſtudiorum, morumque eius. Ex eodem.

Marcum quidem Antonium, vt inſanum increpat Auguſtus, quaſi ea ſcribentem, quae mirentur potius homines, quam intelligant &c. Tuque dubitas, inquit, Cimber ne, Annius, an Verrius Flaccus imitandi ſint tibi: ita vt verbis quae Criſpus Salluſtius excerpſit ex originibus Catonis, vtaris? an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda. Ex eod. in Aug. c. 86.

Ante obitum Auguſti anno quarto Athenodorus Tarſenſis Stoicus philoſophus, & M. Verrius Flaccus grammaticus, inſignes habentur. Ex Euſeb. in Chron.

M. VERRII FLACCI RERVM MEMORIA DIGNARVM.

LIB. I.

VERRIVS hoc libro refert, cur dicatur verſus ille ex Heſiodo, Malum conſiliũ conſultori peſſimum eſt. Statua Romae in comitio poſita Horatij Coclitis fortiſſimi viri de caelo tacta eſt. Ob id fulgur piaculis luẽdum aruſpices ex Etruria acciti inimico atque hoſtili in populum Romanum animo inſtituerãt eam rem contrariis religionibus procurare. Atque illam ſtatuam ſuaſerunt in inferiorem locum perperam trãſponi. quem ſol oppoſitu circum vndique aliarum aediũ nunquam illuſtraret. quod cum ita fieri perſuaſiſſent, delati ad populũ proditique ſunt. & cum de perfidia confeſſi eſſent, necati ſunt. conſtititque eam ſtatuam perinde, vt verae rationes poſt compertæ monebant, in locum editum ſubducendam, atque ita in area Volcani ſublimiori loco ſtatuendam. Ex qua re bene & proſpere reipub. ceſſit. Tunc igitur quod in Etruſcos aruſpices male conſulentes animaduerſum, vindicatumque fuerat verſus hic ſenarius ſcite factus, cantatúſque eſſe pueris vrbe tota fertur. *Ex Gell. lib. 5. c. 18.*

INCERTI LIBRI.

PLVRIMAS prodidit Verrius mortes repentinas. *Ex Plin. lib. 12. c. 71.*

Roma plurimos elephantos vidit anno quingenteſimo ſecundo, victoria L. Metelli Pontificis in Sicilia de Poenis captos CXLII. fuere tranſuecti ratibus, quas doliorum conſertis ordinibus impoſuerant. Verrius eos pugnaſſe in circo, interfectoſque iaculis tradit penuria cõſilij: quoniam neque ali placuiſſet, neque donari regibus. *Ex eod. lib. 13. c. 6.*

Tenuiſſimũ muraenis tergus, cõtra anguillis craſſius, eoque verberari ſolitos tradit Verrius praetextatos, & ob id multam his dicit non inſtitutam. *Ex eodem 9. c. 3.*

Populum Romanum farre tantum e frumento trecentis annis vſum Verrius tradidit. *Ex eod. lib. 18. c. 7.*

Verrius Flaccus auctores ponit, quibus cre-

dat in oppugnationibus ante omnia ſolitum a Romanis ſacerdotibus euocari deum, cuius in tutela id oppidum eſſet, promittique illi eundem: aut ampliorem locum apud Romanos, cultumve. *Ex eod. lib. 28. c. 2.*

Tunica aurea triumphaſſe Tarquiniũ Priſcum Verrius tradit. *Ex eod. lib. 23. c. 3.*

Enumerat auctores Verrius, quibus credere ſit neceſſe: Iouis ipſius ſimulacri faciẽ diebus feſtis minio illini ſolitam, triũphantumque corpora. Sic Camillum triumphaſſe. Hac religione etiam nunc addi in vnguenta caenae triumphalis: & a Cenſoribus in primis Iouem mirandum locari. *Ex eod. lib. cap 7.*

Verrius Flaccus ait, cum populus Ro. peſtilentia laboraret, eſſetque reſponſum id accidere, quod dij deſpicerẽtur: anxiam vrbem fuiſſe, quia non intelligeretur oraculum: euenisseque, vt Circenſium die puer de caenaculo pompam ſuperne deſpiceret, & patri referret, quo ordine ſecreta ſacrorum in arca pilenti compoſita vidiſſet. Qui cum rem geſtam ſenatui nunciaſſet: placuiſſe velari loca ea, qua põpa veheretur: atque ita peſte ſedata puerum, qui antiquitatem ſortis abſoluerat, togae praetextæ vſum minus impetrauiſſe. *Ex Macrob. lib. 1.*

M. VERRII FLACCI
SATVRNVS.

SATVRNALIORVM dies apud Graecos quoque feſti habentur. *Ex Macrobio libro 1. Saturn.*

Dilucide me de conſtitutione Saturnaliorum ſcripſiſſe arbitror. *Ex eod. lib.*

Cur autem Saturnus ipſe in compedibus viſatur, Verrius Flaccus cauſam ſe ignorare dicit. *Ex eod. lib.*

XII. kal. Ian. feriae ſunt Diuae Angeroniae, cui Pontifices in ſacello Volupiae ſacrũ faciunt: quam Verrius Flaccus Angeroniam dici ait, quod angores, ac animorum ſollicitudines propitiata depellat. *Ex eod. lib.*

M. VERRII FLACCI
DE OBSCVRIS CATONIS.

LIB. I.

LIB. II.

IN eo libro ſcriptum inuentum eſt, receptitium ſeruum dici nequam, & nulli pretij, qui, cum venum eſſet datus, redhibitus ob aliquod vitium, receptuſque ſit. Propterea, inquit, ſeruus eiuſmodi ſectari maritum, & flagitare pecuniam iubebatur. vt eo ipſo dolor maior, & cõtumelia grauior viro fieret, quod eum ſeruus nihili petendae pecuniae cauſa compellaret. Cum pace autem, cunque venia iſtorum, ſi qui ſunt, qui Verrij Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc ſit. receptitius enim ſeruus in ea re, quam dicit Cato, aliud omnino eſt, quam Verrius ſcripſit. *Ex Gellio libro 17. c. 6.*

M. VERRII FLACCI
DE VERBORVM SIGNIFICATIONE

LIB. I.
LIB. II.
LIB. III.
LIB. IIII.

VERRIVS hoc libro dies, qui ſunt poſtridie kalendas Nonas, Idus, quos vulgus imperite nefaſtos dicit: propter hanc cauſam dictos, habitoſque atros eſſe ſcribit. Vrbe, inquit, à Gallis Senonibus recuperata L. Atilius in ſenatu verba fecit, Q. Sulpitium TR. MIL. ad Alliam aduerſus Gallos pugnaturum, rẽ diuinam dimicandi gratia poſtridie Idus feciſſe: tum exercitum populi Romani occidione occiſum. & poſt diem tertiũ eius diei vrbem praeter Capitolium captam eſſe. Compluresque alij ſenatores recordari ſeſe dixerunt, quotiens belli gerendi gratia res diuina poſtridie kalendas, Nonas, Idus a magiſtratu populi Rom. facta eſſet: & eius belli proximo deinceps prælio reipublicae malam geſtam eſſe. Tum Senatus eam rem ad Pontifices reiecit, vt ipſi, quod videretur, ſtatuerent. Pontifices decreuerunt nullum iis diebus ſacrificium recte futurum. *Ex Gell. lib. 5. c. 17.*

Hiſtoriam ab annalibus quidam differre eo putant, quod, cum vtrumque ſit rerum geſtarum narratio, earum tamen proprie rerũ ſit hiſtoria, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui narret, eamque eſſe opinionem quorũdam, Verrius refert. Ac ſe quidem dubitare ſuper ea re dicit. Poſſe autem videri putat nõ nihil eſſe rationis in ea opinione. quod hiſtoria Graece ſignificat rerum cognitionẽ praeſentium. Sed nos audire ſoliti ſumus, annales omnino id eſſe, quod hiſtoriae ſint: hiſtorias non omnino eſſe id, quod annales [ſint.] *Ex Gell. libro 5. c. 18.*

LIB. V.

SALVA *res eſt dum ſaltat ſenex*, quare paraſiti Apollinis in ſcaena dictitent, cauſam Verrius in libro quinto, quorũ prima eſt P litera, reddidit. Quod C. Sulpicio, C. Fuluio Cõſulibus &c. At in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba &c. Quam inconſtantiam Verrij noſtri non ſine rubore retuli. *Ex Feſto verbo ſalua res eſt.*

LIB. VI.

INCERTI LIBRI EX FESTO VEL PAVLO.

BELLITVDINEM ſicut magnitudinem Verrius (alias Varus) dixit.

Impetum, induſtrium, indulgentem perinde compoſita ait Verrius, atque impunis, & immunis, mihi non ſatis perſuadet.

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano ante, quã percoquatur, decidit in carbones, cineremque, &c.

Mater, Matuta, manes, mane, matrimoniũ, mater familiae, matertera, matrices, materiae dictae videntur, vt ait Verrius, quia ſint bona, &c.

Matronae a magiſtratibus non ſummouebãtur &c. quã ob cauſam ait Verrius..... nec viri earum ſedentes cum vxoribus in vehiculo, deſcendere cogebantur.

Mendicũ dici Verrius putat a mente eius, quem fefellerit fortuna: vel quod precetur quemque, vt vitæ ſuæ medeatur cibo.

Metaphoram quam Greci vocant, nos tralationem, id eſt domo mutuatum verbum, quo vtimur, inquit Verrius, &c.

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis, &c. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iuglandum vocat, medium, velut diſſepimentum, &c.

Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occaedendo, quod caedat grandis globos terrae. cum Cicero venuſtiſſime dicat ab occaecando fruges ſatas.

Orcum quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum vragum &c. ſed nihil affert exemplorum, &c.

Oſcos, quos dicimus, ait Verrius Opſcos antea dictos teſte Ennio, cum dicat: De muris rem gerit Opſcus. Adiicit etiam, quod ſtuprum inconceſſae libidinis obſcena dicantur ab eius gentis conſuetudine inducta. Quod verum eſſe non ſatis adducor &c.

Pedum eſt quidem baculũ incuruum, &c. Sed in eo verſu, qui eſt in Iphigenia Ennij, Procede. gradum proferre pedum, nitere, ceſſas? id ipſum iaculum ſignificari cum ait Verrius: mirari ſatis non poſſum, &c.

Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vſu &c. ob quam cauſam ait Verrius etiam ſecundam ſyllabam per O ſolere ſcribi. Mihi id falſum videtur, &c.

Piari eos, veluti proprio verbo ait Verrius, qui parum ſint animati, &c.

Pictor Zeuſis riſu mortuus, dum ridet effuſe pictam à ſe anum γραῦν. Cur hoc loco relatum ſit a Verrio, cum de ſignificatu verborum ſcribere propoſitum habuerit, equidem non video, &c.

Praedia rurſus Verrius vocari ait ea remedia, quae data Caecilia &c. ea vocari ait, quod mala prohibeant.

Praerogatiuae cẽturiae dicuntur etc. Verrius probabilius iudicat eſſe, & cum eſſent deſignati a praerogatiuis, in ſermonem res veniret etc.

Profanum, quod nõ eſt fanum etc. vt Verrius etc. cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis complurib. refutare minime neceſſe eſt. Cum propoſitum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & ſepulta verba, atque ipſo ſaepe cõfitente nullius vſus, atque auctoritatis praeterire: & reliqua quam breuiſſime redigere in libros admodum paucos. Ea autem, de quibus diſſentio, & aperte, & breuiter, vt ſciero, ſcripta in his libris meis inuenientur, inſcribuntur: PRISCORVM VERBORVM CVM EXEMPLIS.

Quatere ſuſpenſum, & vicinum rei alicuius motum ſignificat: non, vt Verrius putat, ferire etc.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. eſſe enim rectum Rei fert etc. ſed eſſe iam vſu poſſeſſum.

Repagula ſunt, vt Verrius ait, quae patefaciundi gratia ita figuntur, vt ex contrario quæ oppangantur, etc.

Repaſtinari ager is dicitur, vt Verrius exiſtimat, cuius natura mutatur fodiendo etc.

Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam, etc.

Rhegium appellare oportere ait Verrius id municipium, quod in freto e regione Siciliae eſt etc.

Romuliam tribum etc. . . . niſſe ait Verrius ... etc.

Ruſcum eſt, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius virgultis etc.

Sacram viam quidam appellatam eſſe exiſtimant etc. nec appellari debere ait Verrius, ſed diſiunctè, vt ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam: vt ne nouam viam quidẽ, etc.

Salicem verrius virgulti genus non arboris dicit. & ridicule interpretatur. dictũ, quod ea celeritate creſcat, vt ſalire videatur.

Salinum in menſa pro aquali ſolitum eſſe poni ait cum patella: quia nihil aliud ſit ſal, quam aqua.

Sas Verrius putat ſignificare eas, auctore Ennio. etc. cum ſuas magis videatur ſignificare. etc.

Satis verbum Verrio melius fuit praeterire, vt mihi videtur, quam tam abſurdas opiniones ſuas de eo recitare, quas ſciens praeterij, tam Hercules, quam de ſcabro, quod proximum ſequebatur.

Scraptae dicebantur nugatoriae, ac deſpiciendae mulieres, vt ait Verrius, ab iis, quae ſcrea iidem appellabant etc.

Scurrae vocabulum Verrius ineptiſſime aut ex Graeco tractũ ait, quod eſt συνεράζειν, aut a ſequendo, cui magis adſentitur etc.

Senonas Gallos Verrius ait exiſtimare appellari, quia noui venerint etc.

Serilla Verrius appellari putat nauigia Iſtrica etc. cum [illegible], & ficto vocabulo vſus ſit etc.

Sertorem quidam putant dictum a prendendo etc. quod totum Verrius [illegible] introduxit.

Silicernium Verrius exiſtimat etc.

Solea, vt ait Verrius, eſt nõ ſolum ea, quae ſolo pedis ſubiicitur: ſed etiam pro materia robuſta etc.

Solida ſella etc..... bant inquit Verrius quod...... abſurde, vt mihi videtur, etc.

Solla appellantur ſedilia etc. quae, vt ait Verrius, omnia dicta ſunt a ſolo etc.

Spondere Verrius putat dictũ, quod ſponte ſua, id eſt voluntate, promittatur. Deinde oblitus inferiore capite ſponſum & ſponſam ex Graeco dictam ait etc.

Stellionem g ......) Verrius dic.... etc.

Stipatores ait dictos a ſtipe etc.

Suburam Verrius alio libro a pago Succuſano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate etc.

Superuacaneum u ...... cludit Verrius ab u ... etc.

Taenias Græcam vocem ſic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum eſſe laneum capitis honorati etc.

Talionis mentionem fieri in duodecim ait Verrius etc. neque id, quid ſignificet, indicat: puto quia notum. etc.

Taminia, vua ſiluestris generis videtur Verrio dicta. quæ tam mira ſit, quã minium.

Tarquitias ſcalas etc. appellatas eſſe ait vulgo exiſtimari Verrius.

Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi. à Tartaro, qui locus apud inferos.

Tentipellium Artorius putat eſſe calciamentum etc. Titinium ait Verrius exiſtimare id medicamentum eſſe etc. cum ille τερμιοῖς dixerit.

Tonſillam eſſe Verrius ait palũ dolatũ etc.

Tumultũ dici ait Verrius, qui ab aliis oriatur, quam ab Italicis, & Gallicis hoſtibus etc.

Turrhenos Etruſcos appellari ſolitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum etc.

Vacerram Verrius, & alij complures vocari dicunt, ſtipitem, ad quem equos ſolebant religare.

Vineæ, vt Verrius præcipit, quod vini feraces ſint. etc.

M. VERRII FLACCI EPISTVLAE.

NAM crebro in antiquis lectionibus inuenitur, ſicut in epiſtulis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione dicens in aduerbiis pro V, O plerumque maiores ponere conſuetos. & ſic pro Huc Hoc, veteres dicere ſolebant, ſicut pro illuc, illo dicimus. *Ex Seruio lib. 8. Aen.*

M. VERRII FLACCI CARMINA.

BLANDITVSQ. labor molli curabitur arte. *Ex Priſc. lib. 8.*

INCERTA VERRII FLACCI.

SAEVITIAQ. eorum abominaretur ab hominibus. *Ex Priſc. lib. 8.*

Feſtinat a fando dicitur: quoniam iſti ignauiores, qui nihil perficere poſſunt, plus verborum, quam operae habent.) Sed id nimis coactum, atque abſurdum videtur, inquit Gellius. *Ex Gell. lib. 16. cap. 14.*

Caper oſtendit de dubiis generibus. Verrium Flaccum poſuiſſe, alecem hanc dicens. *Ex Priſ. lib 6.*

Alicam ſine aſpiratione dictam Verrius tradit, & ſic multi dixerunt. *Ex Chariſ. lib. 1.*

Helenius Acron Verrium dicit errare, qui putat hos ambo dici debere. *Ex eodem lib.*

Amoena loca Varro dicta ait, eo quod ſolum amorem præſtent, & ad ſe amanda alliciant. Verrius Flaccus, quod ſine munere ſint, nec quidquam his officiat: quaſi amunia, hoc eſt ſine fructu, vnde nullus fructus exſoluitur. inde etiam nihil præſtantes immunes vocantur. *Ex Iſid. lib. 14. cap 8. etym.*

Non negat Verrius Flaccus kal. Apr. poſtea conſtitutum, vt matronæ Veneri ſacrum facerent. *Ex Macrob. lib. 1. Satur.*

Nonnulli etiam ex participiis putauerunt talia figurari. vt Verrius Flaccus, qui ab eo, quod eſt audens, audenter. *Ex Chariſ. lib. 11.*

Camara dicuntur, vt Verrius Flaccus adfirmat, non camera per E. Sed Lucretius camerraeque caminis ex cratibus: etiam cameram dici poſſe oſtendit. *Ex eodem lib. 1.*

Inchoaui ab inchoo dicendum putat Iulius Modeſtus: quia ſit compoſitum à caho initio rerum, quod Verrius (&) Flaccus in poſtrema ſyllaba aſpirandum probauerunt. Cohum enim apud veteres mundum ſignificat. *Ex Diome. lib. 1.*

Clunes Verrius Flaccus maſculino genere dici probat, quoniam in IS ſyllaba terminata omnia carentia nominatiuo ſingulari maſculina ſunt. vt panis, cinis, crinis, & ſimilia *Ex Chariſ. lib. 1.*

Diligente

Diligente. Verrius Flaccus, inquit Plinius, eorum nominum, quae N S finiuntur caſu nominatiuo, ablatiuus in E dirigendus eſt. *Ex eodem lib.*

Differt fatigatus à feſſo, vt Verrius ait, quod fatigatus, cum quis per alium laborare compellitur: feſſus vero, cum quis labore deficit, vt laſſus. *Ex diomede* I.

Nec hanc ſolum Romani meretricem colunt, ſed Faulam quoque, quam Herculis ſcortum fuiſſe Verrius ſcribit, *Ex Lact.lib.*I.c.xx.

Verrius Flaccus ſic diſtinxit: modica eſſe labra, labia immodica, & inde Labiones dici *Ex Cariſ.lib.* I.

Verrius lacte pro lac dicit. *ex eod.lib.*

Nonnulli ſynalephas quoque circa obſeruandam ſcriptionem exiſtimauerant. ſicut Verrius Flaccus. vt vbicumque prima vox M littera finiretur, ſequens à vocali inciperet; M non tota, ſed pars illius prior tantum ſcriberetur, vt appareret exprimi non debere. *Ex Velio longo de Orthogr.*

Manibias per duo I dicendum, quia ſunt à manibus, vt putat Verrius. ſed & manubiae per V dici poſſunt. *Ex Chariſ.lib.* I.

Nomenclator ſine V dicitur, vt Verrius ait, velut nominis calator. *Ex eodem.*

Panis genitiuo plurali panum Verrius dixit. *Ex eodem.*

Polenta dici debet per O, cuius rei Verrius Flaccus rationem *** vſus omnium poliatur. *Ex eodem.*

Cum autem quid hoc eſt hominis quaeritur, inquit, de alicuius quaero hominis qualitate * qui neceſſe * ſit in maſculine dicendus eſt, vt Verrius ait. quoniam neutra in I & in V S non exeunt. *Ex eodem*

Sal neutro genere Verrio etiam placuit. *Ex eodem.*

Porphyrio ex Verrio & Feſto, in auguralibus, inquit, libris ita eſt, SANE SANCTEQVE. *Ex eodem* lib. 2.

Verrij Flacci ſcripta ad hoc genus quaeſtionis pertinentia haec fuerunt: *Senatum* dici & pro loco, & pro hominibus *ciuitatem* & pro loco, & oppido: & pro iure quoque hominum. & pro hominum multitudine, *tribus* quoque & *decurias* dici, & pro loco, & pro iure, & pro hominibus. *concionem* autem tria ſignificare, locum, ſuggeſtúmque vnde verba fierẽt: item ſignificare coetum populi adſiſtentis: item orationem ipſam, quae ad populum diceretur. *Ex Gell. lib.xvij.cap.*7.

Verrio Flacco videtur eandem eſſe apud nos V litteram, quae apud Graecos Y. namque his exemplis argumentatur, quod illi dicunt κύμινον, nos cuminum. quam ili κυπάρισσον, nos cupreſſum. illi κυβερνήτην, nos gubernatorẽ nec non ex eiuſmodi Theſeus, Menoeceus, Peleus, & ſimilibus adfirmat. *Ex Velio Longo de Orthogr.*

X, & Z Verrio Flacco placet mutas eſſe: quoniam a mutis incipiant, vna a C, altera a P * quod ſi quos mouet, quod in ſemiuocalem deſinant: ſciant, inquit, Z litteram ſic ſcribi ab iis, qui putant illam ex C & D* conſtare, vt ſine dubio muta finiatur. *Ex eodem*

Ex Verrio Flacco Plinij lib. III. VII. VII. XIV. XV. XVIII. XXVIII. XXIX. XXXIII. XXXIV. XXXV. *Ex Plin.lib.*I. *de nat.hiſt.*

SEXTI POMPEI FESTI

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE FRAGMENTVM.

Ex vetuſtiſſimo exemplari Bibliotheca Farneſiana deſcriptum.

SCHEDÆ QVÆ FESTI FRAGMENTO DETRACTÆ APVD POMPONIVM LÆTVM EXTABANT.

Ex Bibliotheca Fului Virſini.

In Sextum Pompeium Feſtum eiúſque fragmentum admonitio ad Lectorem.

M. Verrius Flaccus, cuius quae extabant fragmenta paulò ante exhibuimus, de ſignificatu verborum ſcripſerat. *Feſtus in Pictor Zeuſis* libros cõplureis ex tanto librorum eius numero Sex. Pompeius Feſtus intermortua iam & ſepulta verba, atque, ipſo ſæpe confitente Verrio, nullius vſus, aut auctoritatis, præterire voluit: reliqua verò, quam breuiſſimè redigere in libros admodum paucos, cum hac inſcriptione, Priſcorum verborum cum exemplis, *Feſtus in Profanum.* Is liber Feſti integer adhuc extabat Caroli magni tẽporibus, cũ Paulus quidam

Diaconus iuſta lege Talionis, Feſti librum in Epitomen redegit: eo indigno ſucceſſu, vt præ eo Feſtus neglige retur. Vnus tamē adhuc Feſti liber extabat totius quaſi cladis ſuperſtes, & is quidē, pro temporis iniuria, media parte mutilus (huius enim ante M literam nihil extat: & ab ea ad finem vix dimidium eius quod antea) ex Illyrico aduectus, cuius aliquot pagellas Pomponius Lætus: maiorem partem, Manilius Rallus (ab his Angelus Politianus librum accepit, agnouit, & exſcripſit & ab eo exemplo Petrus Victorius aliquot locis, vulgares Feſti libros emendare cœpit:) reliquiæ vero ad Aldum Manutium peruenere, qui conatus eſt cum Pauli Epitome eas coniungere ac quaſi vnū corpus ex duplicibus mēbris conficere. Simili ratione ex vtroque libro confectus alter liber extabat, apud Achillem Maſeum, Aldino locupletior, reapſe tamen imperfectus. Ea res mouit Antonium Auguſtinum accepto veteri monumēto Feſti à Rainutio Farneſio Cardinale (cui id Michaelis Siluij Cardinalis teſtamento relictum erat) ad vtrumque auctorem Feſtum & Paulum ordine literarum paulò aptiore coniungendum: lectore, quà licuit, admonito eorum quæ Feſti, quæque Pauli eſſent, neglecta quoque praua librorum Feſti diuiſione quam Aldus confecerat. Sed cùm antiquitati ſua ac peculiaris ſit maieſtas & forma, Fuluius Vrſinus idem vetus monumentū Feſti, ex Farneſiorum bibliotheca, vti erat planè mutilum ac lacerum, iiſdem pagellis iiſdem lineis repræſentauit, niſi quòd charactere Italico de ſuo ingenio ac per coniecturam partim exeſas, partim fugientes ſententias Feſti primum ſuppleuit: iis autem quæ plenè extabant ac legi poterant, coniecturas margini adiecit. Feſto ita mutilo ſchedas quæ apud Pomponium Feſtum fuiſſent, idem Vrſinus, vti eæ erant ſubiecit. Hunc alij inſecuti, ſpreto tantæ vetuſtatis monumento atq. exemplari, Antonij Auguſtini editioni. Vrſinianam confudere. Nos contrà, vtraſque enim ſeparatim edidimus priore quidem loco poſt Verrium Flaccum, hoc eſt Feſti fragmentum vti purum ac ſimplex fuit cum ſchedis, Pomponij Læti: ſecundo, compoſitum ex Paulo Diacono & Feſto ab Antonio Auguſtino corpus. Nam & ſimplicia natura, priora; & hæc quoque ratione magnis viris laus ſua ac propria redditur: ſed & vetuſtatis venerandæ ſpecies curioſis conſeruatur: & reliquis poſt Vrſinum, diuinandi occaſio maior patet: vt nihil dicam, hac etiam editione magnum in eo lectori adiumentum, quòd primores dictiones, de quarum interpretatione agitur, hac nota peculiari ¶ à cæteris diſtinctæ atq. ſeparatæ ſunt, vt primo obtutu in lectoris oculos incurrant, quæ alioqui abſcedentes ac reliquis commixtæ, propter eundem tenorem literarum, Lectori faſtidium adferebant. Hoc te volui Lector.

* * *

M I

¶ mutū dicimus: aut quod nullius fiant vocis, cùm in eas litteras incidant. ¶ Metaphoram, quam Græci vocant, nos tralationem, id eſt, domo mutuatū verbum: quo vtimur inquit Verrius, *in ordine*, ſaepius qdē honeſti ac-*ſignificantis verbi defectu*, vt ſpecioſiora, [1] atq. -*eodem etiam*- ſignifican- *tiore*, quàm proprio vo-*cabulo*, - rem indicemus . . . redit ad ſua . . . . . . tralatum manebit quo peruenit . . . as alieno perinde ac ſuo ab . . . ¶ Metaplaſticos dí apud p-*oetas vſurpari id*, - q propter neceſſitatem metri - *mutare conſueuerunt*, - quod item barbariſ- *mus dicitur in ſolu* - ta oratione conſcrib - *enda* [1] . . . . . . ¶ Meta . . . . . . ea a cariore . . . . . . peruertura . . . quod . . dicare ait Ennius . . id eſt . . . . . ¶ Meta- . . abus vt . . accip. . . . . gratia . . . . neceſſitate. ¶ Metonymia eſt tropos, cum ab eo, quod continet, ſignificatur id, quod continetur, aut ſuperior inferiore, & inferior ſuperiore. Quae continet, quod continetur; vt Ennius, cum ait. Africa terribili tremis, horrida terra tumultu. ab eo quod continetur id quod continet; vt cum dicitur; epota amphora vini. a ſuperiore inferior. vt Ennius: Cum magno, ſtrepitu Volcanum ventus vegerat, ab inferiore ſuperior, vt perſuaſit animo vinum deus, qui multo eſt maximus. ¶ Maſculina & feminina vocabula dici melius eſt ſecundum Graecorum quoq. conſuetudinem; qui non *αἰθέριοι* & *γυναικεῖα* ea,

1 *ſpecioſiore.* 2. *tremit.*

fol. 2

ſed *ἀρσενικὰ* dicunt & *θηλυκά*.

¶ Matroni s *aurum fuiſſe redditum Sinnius Capi*to ait: quod - *videtur hoc ſignificare* : *matronis* fuiſſe re-*ſtitutum aurum*, *ex quo P.R. crateram fecerat*, & eam A - *pollini Delphos miſerat* : *ut eſt teſti*monio in-*dex tabella*: *quod quidem aurum dederant ma*tronæ orna - *tui demptum ſuo*, *vt votum ſolueretur* Apollini. q *dam dicunt de eo potius eſſe intelligendum*, quod contule - *runt olim matronae ad Capitolium* a Gallis Senoni- *b. liberandum. id eis poſtea reddi*tum eſt a pop -*ulo Ro.* ¶ *Magiſterare pro regere, &* temperare dic - *ebant antiqui Sed alias magiſt*erare quidam *ponunt pro* . . . . ¶ Muta . . . . iſi voce . . . . multo . . . . intelle

intelle . . . .
rem . . . as dici . . .
vt cui potius con . . . .
¶ M-*ille* - ſingulariter di - *cebant antiqui, quod nunc*
nõ aliter dicim' cũ-*mille nũmũ proferimus.* ¶ *Municas*
it.[1] ẽ, cõmunicas, dicit - *Verrius a muniis id ẽ operib.*
ẽ . . aut potius co. ¶ *Mãcipatus, ita adoptãtis*
vt patri [2] ſui heres e rat. *adoptiuũ.n.eius qui adop*
tet, tam heres eſt, q̃-*ſi ex eo natus eſſet. ſui patris, quaſi*
in poteſtate alie-*na non eſſet, ita eſt legitimus*
& ſuus heres, vt p-*atet manifeſte ex eo, quod ait Ser.*
Sulpicius in ea oratio - *ne, quam ſcripſit & habuit*
pro Aufidia. - ¶ *Multifacere antiqui dicebant ſicut*
magniface - *re, itẽ & paruifacere. teſtis eſt M. Cato*
in ea, quam - *ſcripſit contra Q. Minucium Thermũ de*
x hominib. - *Neque fidem, neque iuſiurandum*
neq. pud - *icitiã multifacit* . . *quod quidẽ merito ab*
[1.*id.* 2.*patris.*]

pag 3.

vſu receſſit, quia non aeſtimatur nono qua - ntitas, [1]
nec deſiderat multitudinem, nec conti - netur nu-
mero. ¶ *Magiſtri dicunt in omnib.* rebus, qui ma-
gis ceteris poſſunt, vt ¶ *Magiſtri e* - quitum, &
¶ *Magiſtri populi, item ludorum Apo* - llinis, dixe-
runt antiqui: quae nunc aliter di - cuntur, velu [2]
oſtendit Cato in - oratione quam dixit contra ora-
tionem . . . . ¶ Maledi-
ctores dicebant antiqui, quos nos appellamus
maledicos. Cato cum proficiſceretur, in Hiſpania [3] re-
monendi maledictores. ¶ Mihipte pro mihi
ipſe, Cato poſuit, cum dixit, decuit talenta
. . . . verſia, atque
. . . . entia item a
. . ¶ *Manſues, pro, manſuetus dixit* Cato in epiſtola
ad . . . . manſues ad
. . . . ¶ Meritauere, ſaepe merue-
re dixit Cato in . . . *Po* - enorum, IIII Suf-
fetes euocauerunt ſtatim om - nis cohortes, omnis
etiam, qui ſtipendia merit - auerunt. ¶ Magn-
ificius, pro magnificentius vſurp - auit Cato in ea, quã
ſcripſit . . . . gna, quis homo
. . . . *aut* pulchrius purgat
aut magnificius: nunc magnificẽ - tius dicim', cũ mag-
nifice eius poſitiuus ſit. at nepos eius, in ea
quam ſcripſit . . . *Ta* - men ait, cũ Aedilis
Curulis eſſet, Magnae Ma - tris ludos magni-
ficentius, quam alij, fecit. ¶ Magnificior [4] quoq.
idem deduxiſſe videtur a munifice, cum dicamus
nunc munificentior, quam - uis munificens non ſit
apud nos in vſu. Cato in ea, quam ſcripſit, id
. . . . *como* munificior . . .
. . . . ¶ Mediocriculo
[1.*qualitas.* 2.*velut* 3.*Hiſpaniam,* 4.*Munificior.*]

pag. 4.

vſus eſt in ea quã dixit Cato in cõſulatu: Ridibũ
dijs magiſtratũ genere [1] pauculos homines, medio-
criculum exercitum obuiũ duci. ¶ Mutini Titini ſa-
cellum fuit in Veliis, [2] aduerſum mutũ Muſtellinũ
in angi - *portu* de quo aris ſublatis balnearia
ſunt f-acta domus. CN. D - *omiti.* Caluini, cũ mã-
ſiſſet ab vrbe condita *ad pri* - ncipatum Auguſti
Caeſaris inuiolatum: religioſeq. & ſancte cultum
fuiſſet, vt ex Pontificum libris manifeſtum eſt,
nunc habet aediculã ad miliarium ab vrbe ſ - extũ &
vicenſimum, dextra v - *ia iuxta diuer* - ticulum
viae, vbi & colitur, & *mulieres ſacrificant* in e-
a togis praetextis vela *tae*, ¶ *Matronae à magiſtra* tib.
nõ ſummoue - *bantur, ne pulſari ne contre* - ctari
ve viderentur, neue gra - *uidae conuenterentur. ob*
quã *etiam ea* - uſam ait Verrius, *neq. earũ viros ſe-*
dẽtes cũ vxorib. de eſſequo [4] aſcen - *dere coac* - tos
à magiſtratib. quod [5] communi vehiculo vehitur
vir & vxor. ¶ Minuitur populo luctus aedis dedica-
tione: cũ Cenſores luſtrũ condiderunt: cum votũ
publice ſuſceptum ſoluitur: priuatis aũt, cũ liberi
nati ſunt: cũ honos in familia venit, cum parens
aut liberi, aut vir, aut frater ab hoſte captus domum
redit. cũ deſponſa eſt: cũ propiore quis cogna-
tione quam his, [5] qui lugetur, natus eſt: cũ in caſto
Cereris ẽ, omniq. gratulationi. [6] ¶ Maximae dignatio
nis Flamen Dialis eſt inter - quindecim Flamines,
& cũ cetera [7] diſcrimina maieſtatis ſuae habeãt, mi-
nimae habetur Pomonalis, q Pomona leuiſſimo
fructui agrorum praeſidet pomis. ¶ Mundus, vt ait
Capito Ateius in L. VII. Pontificali, ter in anno
patere ſolet, diebus his: poſtridie Volcanali, &
ante diem VI. Id. Nou. qui, quid ita dicatur ſic re-
[1.*genere,* 2.*velijs* 3.*velatae* 4.*eſſede* 5.*a* 6.*tione* 7.*certa.*]

pag. 5.

fert Cato in commentariis iuris ciuilis. ¶ Mũdo no-
mẽ impoſitum eſt ab eo mũdo, qui ſupra nos eſt: for
ma enim eius eſt, vt ex his q intrauere cognoſcere
potuit, [1] adſimilis illae [2] eius inferiorẽ partẽ veluti
conſecratam Dis Manib. clauſam omni tẽpore, niſi
his dieb. qui ſupra ſcripti ſunt. maiores c - *enſuerunt:*
quos dies etiam religioſos iudicauerunt ea de cau-
ſa, q quo tẽpore ea quae occulte, & abdita ea [1] reli-
gionis Deorũ Manium eſſent, veluti in lucẽ quandã
abducerentur, & patefierent, nihil eo tempore in
rep. geri voluerunt. itaq. p eos dies non cũ hoſte ma
nus cõſerebant: non exercitus ſcribebatur: non co-
mitia habeba *ntur: nõ* aliud quicquam in rep. niſi q
vltima neceſſitas admonebat, adminiſtrabatur.
¶ Mos eſt *inſtitutum pa*-triũ, id eſt, memoria veterũ
pertinens maxime ad religiones, - *caerem* - oniaſq.
antiquorum. ¶ Milium quidã putant cepiſſe nomen
a maxima nummorũ ſumma, quae eſt mille, quod
ali [4] Graeca ſtirpis iudicant eſſe, cum id illi *μελίνην*
vocent; tam hercules, quam panicum, *μελίνην.*
¶ Municipalia ſacra vocantur, quae ab initio habue-
runt ante ciuitatem Romanam acceptam; quae
obſeruare eos voluerunt Pontifices, & eo more
facere, quo adfuiſſent [5] antiquitus. ¶ Minora templa
fiunt ab Augurib. cum loca aliqua tabulis, aut
linteis ſaepiuntur, ne vno amplius oſtio pateant,
certis verbis definita. itaque templum eſt locus ita
effatus, aut ita ſeptus, vt ea vna parte pateat, an-
gulus q adfixus [6] habeat ad terram. ¶ Manalis fons
appellatur ab Augurib. puteus perennis, neque ta-
men ſpiciendius [7] videtur, quia flumen id ſpicitur,

quod ſua ſponte in amnem influat. ¶ Manes D: ab Augurib. inuocantur, quod i per omnia aetheri

[1. potus 2. illi 3. occultae & abditae 4. alij 5. adſueſſent 6. anguloſq. adfixes 7. ſpiciendus.]

pag. 6.

terrenæque[1] manare credantur. ¶ Idem, Dij ſuperi atque inferi dicebantur: quos ideo inuocabant Augures, quod hi exiſtimabantur fauere vitae hominum. ¶ Munus, ait Verrius, dicitur adminiſtratio reip. (publi-cae,) item magiſtratus, aut praefectu-ræ, imperi, prouinciae: cum multitudinis vniuerſae conſenſu, atque legitimis[2] in vnum conuenientis populi comit-ijs alicui mandatur per ſuffragia, vt capere eam poſsit iuſſu populi demandatam: certo ve ex tempore ex fide ſua: & certum vſque ac[2] tempus admi-niſtrare. ¶ Monſtra dicuntur naturae modum e-gredentia: vt ſerpens cum pedib. auis cum quat-tuor alis: homo cum duob. capitib. iecur cum diſt-abuit in coquendo. ¶ Muta exta dicuntur, quibus ni-hil diuinationis, aut reſponſi elicitur. vt contra, dicuntur adiutoria, quae certum aliquid euenturum indicant, aut ab in-cendio vt caueamus, aut à veneno taliq. re certum aliquid, manifeſtumq. inſtare periculum portendunt, aut indicant finium diminution-em. ¶ Minora, itemq. maiora auſpicia, quae d-icantur, docet Meſſala; nam maiora Conſulum, Pr-aetorum, Cenſorumq. dici ait; reliquorum minora: cum illi maiores; hi autem minores magiſtratus dic-i conſueuerint. ¶ Menſae in aedibus ſacris ©ar-um vicem obtinent, quia legib. earum omnium ſ-acrae quoq. menſae ſunt: vt velut in ararum, vel in puluinaris loco ſint. priuati quoq. in primis[3] ipſis locis habere ſolent, vbi ſacras[4] habituri ſint, cuius modi eſt parentatio, non ſacrific-ium . . . magno cr . . . . tenebat aram . . . .

[1. terrenaque 2. ad 3. priuis 4. ſacra]

pag. 7.

¶ Mille vrbium populu-s ſtetit pro regno dixiſſe ait . . . . Veranius in libro quem inſcripſit priſcarum vo-cum, quod ei ſummæ videatur originem dediſſe, ac cauſam Graecus ſermo, χιλιοὶ & χιλιάδες. eo autem non omnes vti. ¶ Mutas litteras & ſem-iuocales ſolebant antiqui duplicare ſc-ribendo, aut legendo, & ita ait Ennium ſcrip-tiſſe, in eo quem de . . . a quo muta duplicata ſit primum. ¶ Manumitti dicebatur ſer. ſacrorum cauſa, cum dominus eius tenens m-odo, caput, modo membrum aliud eiuſdem ſerui, ita edicite[1] hunc hominem liberum eſſe volo: ac pro eo auri x ac puri, probi, profani mei ſoluo, vt pri-uſquam digrediar, efficiatur iuris ſui. dum[2] his ſermonem verbis e manu homi-nem liberum mittebat.[3] ¶ Moſcalis Cato pro paruis (qui) morib[9] dixit in ea quam ſcripſit . . . ¶ Migrare menſa quod legib. eius ſacra eſſet, di-iſque templi poſita, inauſpicatum apud antiquos habe-tur, cum ſequitur ſua migrantem poena. ¶ Menſas aiunt q-uidam fuiſſe in triuiis poni ſolitas, quae ſint triu-iales appellatae. ¶ Mente captus dicitur, cum mens ex hominis poteſtate abit: & id-m appellatur de-mens, quam (quod) de ſua mente deceſſerit & a mente (mente) abierit.

¶ Manare ſolem tunc ſo-litos eſſe antiquos dicere ait Verrius, cum ſolis orientis radij ſplendorem iacere coep-iſſent, atque ideo primum dici tempus, mane dictum: quam-uis magis addicitur[4] quod manū bonū dicebant a ma-ne, idē a mature: quod id bonum eſt, quod maturum eſt, vnde & ¶ Matuta dicta quoque videtur Mater. ¶ Mamertini appellati ſunt ha-c de cauſſa, cum de toto Samnio

[1. edicit Ego 2: tum 3. emittebat 4. ad dicitur.]

pag. 8.

grauis incidiſſet peſtilentia, Sthennius Mettius eius gentis princeps, conuocata ciuium ſuorum contione, expoſuit ſe vidiſſe in quiete praecipientem Apollinem, vt ſi vellent eo malo liberari, Ver ſacrum vouerent, id eſt, quaecunque vere proximo nata eſſent, immolaturos ſibi. quo facto leuatis poſt annum vicenſimum deinde eiuſdem generis inceſſit peſtilentia. rurſum itaque conſultus Apollo reſpondit, non eſſe perſolutum ab his votum, quod homines immolati non eſſent: quos ſi expuliſſent, certe fore, vt ea clade liberarentur. itaque i iuſſi patria decedere, cum in parte ea Si-ciliae conſediſſent, quae, nun-c Tauricana[1] dicitur, forte labo-rantib. bello no u-o Meſſanenſib. auxilio venerunt vltro, eoſque ab eo liber-arunt: prouinciales quod ob me-ritū eorū, vt gratiā referrent; & in ſuū corpus, communionēq. agrorū inuitarunt eos. & nomē acceperūt vnū, vt dicerētur Mamertini, quod coniectis in ſortē duodecim deorū nominibus, Mamers forte exierat: qui lingua Oſcorum Mars ſignificatur. cuius hiſtoriae auctor eſt Alfius libro primo belli Carthaginienſis. ¶ Murrata potione vſos antiquos indicio eſt, quod etiam nunc Aediles per ſupplicationes dijs addunt ad puluinaria, & quod XII. tabulis cauetur, ne mortuo indatur, vt ait Varro in antiquitatum L. I. ¶ Muger dici ſolet a Caſtrenſium[2] hominib. quaſi mucoſus his,[3] qui talis male ludit. ¶ Muri[4] eſt quemadmodum Veranius docet, ea quae fit ex ſali ſordido, in pila piſato, & in ollam fictilem coniecto, ibique operto, gypſatoq. & in furno percocto, cui Virgines Veſtales ſerra ferrea ſecto, & in ſeriam coniecto, quae eſt intus in aede

[1. Taurominitana. 2. Caſtrenſib. 3. in 4. Muries.]

pag. 9.

Veſtae in penu exteriore, aquam iugē, vel quālibet, praeterquam quae per fiſtulas venit, addent,[1] atq. ea demum in ſacrificiis vtuntur. ¶ Mortuae pecudis corio calceos, aut ſoleas fieri Flaminicis nefas habetur. ſed aut occiſae alioqui, aut immolatae, quoniā ſua morte extincta omnia funeſta sūt. ¶ Me, pro mihi dicebant antiqui, vt Ennius, cum ait L. II. ſi quid me fuerit humanitus, vt teneatis. & Lucilius, Nunc ad te redeo, vt quae res me impendet, agatur. ¶ Minorum Pontificū maximus dr̄, qui primus

mus

mus in id collegium venit: item minimus, qui nouiſſimus. ¶Maleuoli Mercurij ſignũ erat ꝓxime Ianum; qui item erat in Turdellis M. Ios, *maleuoli etiam cognomine* appellabatur : Maleuoli autem, quod in nullius tabernam ſpectabat. ¶Malluuiũ latum [2] in cõmentarium [3] ſacrorum, ſignificat manus [4] lauet à quo malluuiae dicunt, quibus manus ſunt lautae perinde, vt quib. pedes, pelluuiae. ¶Maximum Praetorem dici putant alij eum qui maximi imperi ſit, alij, quia [5] aetatis maximae. ꝑ collegio quidẽ Augurum decretũ eſt, ꝙ in Salutis augurio Praetores maiores & minores appellantur : non ad aetatem, ſed ad vim imperij pertinere. ¶Mortis cauſa ſtipulatio exiſtimatur fieri, vt ait Antiſtius Labeo, quae ita fit, vt morte promiſſoris confirmetur, aut, vt quidam dixerunt, cuius ſtipulationis mors fuit cauſa. ¶Mãſpedis, ſiue ſine r. littera maſpedis imprecaticie ſolita vallium [6] quid ſignificet, ne Meſſala quidem Augur in explanatione auguriorum reperire ſe potuiſſe ait. ¶Maiorem conſulem L. Caeſar putat dici, vel eum, penes quem faſces ſint, vel eum, qui prior factus ſit. Praetorem autẽ maiorem, Vrbanum: minores ce-

[1 *addunt.* 2 *datum v.c.* 3 *Commentario.* 4 *quia.* 5 *qui* 6 *in precatione ſoli taurilium.*]

pag. 10

terbs. ¶Mend-*icum dici Verrius putat a mente eius, quam fef-ellit fortuna, vel quod precetur quemque vt vitae ſu-ae medeatur cibo.* ¶ *Mater Matuta manis mane, matrimonium, mater familiae, matertera, matrices, materiae dictae videntur, vt ait Ve-rrius, quia ſint bona: qualia ſcilicet ſint, quae ſunt matura. vel potius a matre, quae eſt ori-ginis Graecae, μήτηρ.* ¶*Modo quodam id eſt ratione, dicuntur iſta omnia, a modo* fit commodi-*tas. commodus, commodat, accommodat.* modi-*ce, modeſtia, moderatio, modi*ficatio.

N

¶Naenia eſt *carmen, quod in funere laudandi* gratia can-*tatur ad tibiam. quod vocabulum Afra*nius in Ma-*terteris poſuit. Naeniam autem inter exſe*quias canti*tabant. ſunt qui eo verbo fidem ſig*nificari cred*iderunt. Plautus in* . . . .
abi ergo . . . .
Idem Trucul. Huic nom-*ini.* [1] *amanti mea hera* dixit domi, & ap-*ud nos de bonis nae*niam eſto. [2] Quoſdam *dicunt velle ideo dici naenia* quod & [3] voci ſim-*ilior querimoniae flentium* ſit. quidam aiunt nae-*niae ductum nomen ab extre*mi inteſtini voca-*bulo, ad quod probandum teſtimo*nio vtitur [4] Plautus [5] *in Bacchidibus, ſi tibi eſt ma*chaeoẽ, ad [6] nob *is veruina eſt domi, qua quidem ego* te reddam, v-*bi me irritaveris, confoſſio*rem ſoricina *naenia. ſiue quod extremam flen*do efferim-*us eam vocem, querendoque. nam* Graeci *νέατον extremum dicunt, ſiue quod chor*darum vltima *νήτη dicitur, appellarunt extre*mam cantionis *vocem, naeniam. Naeniae deae* ſacellum vltra portam *Viminalem fuerat*

[1 *Homini.* 2 *meſto.* 3 *vel.* 4 *vtuntur Plauti.* 5 *chaera* 6 *at*]

pag. 11.

dedicatum nunc habet tantum aediculam.
¶*Nauali corona donatur, qui pri-*mus in hoſtium *nauem armatus tranſilierit : cuiuſue* opera, ma*nuue nauis hoſtium capta fuerit. adeptus* eſt eam M. *Terentius Varro, bello Piratico, donante* CN. Pom*peio Magno. Item alij, inter quos A. A-*tillus [1] bello *quod geſtũ eſt contra Nabin, vt ſcrip-*tum eſt in car*mine Saturnio, quod quidem duces ipſi ſunt co-*nſueti *in tabellis publice ponere, in quo no-*minabantur *qui nauali corona donati erant.* ¶*Neñq. ponitur* ꝓ nulla*tenus, pro non ita: & non, etiam ſignifica-*t, vt, nec ¶ *Nefrendes dictos aſſerit Q. Muci-*us Scaeuola *arietes, quod dentibus frendere non poſ-*ſint. Ateius *Capito, infantes eſſe nondum fre-*ndentes, id eſt, *frangentes, Liuius in Odyſſea vete ri.* Quem ego ne*frendem alui lacteam immulgen-*s opem . & . . . . pro nefrendib. *autem, vt antiqui dicebant, rienes nunc dicit* vſus recens. *ſunt qui nefrendes dici putent teſticulos*, quos Lanu*uini appellant nebrundines* : Graeci *νεφροὺς, Praeneſtini nefrones.* ¶Necerim, nec eum, ¶*Nemora, ſignificat ſilua-*s amoenas : *valet enim idem. eius autem voca-*buli auctor Ho*merus, qui dixit in Iliade, ἐν νέμεϊ σκιερῷ ὅθι τε λῖς ἐμβαίνει δειμόν.* dubium non *eſt, quin eum deſignet locum*, qui campos & paſcua *habeat : νέμος a Graecis διὰ τὸ νέμεσθαι ἐν αὐτῷ. appellatum.* ¶*Ne-*mut, niſi etiam vel *nempe: vſus eſt Cato de poteſtate Tr*ibunici, [2] cum ait . . . . aerumnas. ¶Neminis *genitiuo caſu vſ9 ē Cato, cũ dixit.* & qs diceret cum ſit *neminis. Idem de magiſtratib.* vitio creatis, neminiſque . . . . . *Ennius in* Erechtheo lapideo ſunt

[1. *Atilius.* 2 *Tribunicia.*]

pag. 12.

corde multi, quos non miſeret neminis. ¶Nemo cõpoſitũ videtur ex ne, & homo: quod confirmatur magis, quia in perſona ſemper ponitur, nec pluraliter formari ſolet, quia intelligitur pro nullo. ¶Neci datus proprie dr̃, qui ſine vulnere interfectus eſt vt veneno, aut fame. ¶Neceſſarium ait eſſe Opillus [1] Aurelius, in quo non ſit ceſſandum, aut ſine quo viui non poſſit: aut ſine quo non bene viuatur: aut ꝙ non poſſit prohiberi quin fiat. ¶Neceſſarij ſunt vt Gallus Aelius ait, qui aut cognati, aut adfines ſunt, in quos neceſſaria officia conferuntur praeter ceteros. ¶Neclegens dictus eſt, non legens, neque dilectum habens, quid facere debeat, omiſſa ratione officij ſui. ¶Nec coniunctionem Grammatici fere dicunt eſſe diſiunctiuam, vt nec legit, nec ſcribit, cum ſi diligentius inſpiciatur, vt fecit Sinnius Capito, intelligi poſſit, eam poſitam eſſe ab antiquis pro non, vt & in XII. Leſt. aſt ei cuſtos nec eſcit. item, ſi adorat furto, quod nec manifeſtum erit. & apud Plautum in Faſmate. nec recte ſi illi dixeris. & Turpilium in Demetrio. nec recte dici mihi, quod iam dudum audio. Nec vnquam, necunquam, quemquam. ¶Nequalia, detrimenta. ¶Nequinont, pro nequeunt, vt ſolinunt, & ferinunt:

pro ſolent, & feriunt dicebant antiqui. Liuius in Odiſſia. partim errant, neq. nunc [1] Graeciam redire. ¶Nequitũ & nequitur ꝓ nõ poſſe dicebant, vt Pacuuius. cũ ait. Sed cũ cõtendi nequitũ, vt [2] clã tendenda eſt plaga. Plautus in Satyrione. retrahi nequitur, quoquo progreſſa eſt ſemel. & Cato Originum L. I. Fana in eo loco complura fuere: ea exaugurauit, præterquam quod Termino fanum fuit, id nequitum exaugurari. ¶Nequiquam ſignificare

[1 *Opilius.* 2. *Nequinont.* 3. *tum*]

pag. 13

idem ꝓ fruſtra, plurimis auctorũ exemplis manifeſtum eſt. ¶Nectere, ligare ſignificat, & eſt apud plurimos auctores frequẽs, quin etiam in cõmentario ſacrorum vſurpatur hoc modo. Pontifex minor ex ſtramentis naturas [1] nectito, id eſt, funiculos facito, quib. ſues adnectantur. ¶ Nectar Græcè ſignificat deorum potionem. Vnde Vergilius ait. Stipant & dulci diſtendunt nectare cellas; item Lucretius L. II. Et nardi florem, nectar qui florib. [2] halet. ¶ Non pridẽ, aeque, & recte, & frequenter dicit. ac iampridem, quampridẽ. ¶Neq̃ aurũ eſt, auris quod vis vehementius ambit, hoc verſu Lucilli ſignificari ait Sinnius Capito, nequam eſſe aurum ꝙ auris laedat: vel pondere inaurium, cum molliſſima pars auris inciditur; vel ex auro intelligi pecuniã, cuius reſpectu, & nimia cupiditate homines ad peccandum adduci. ¶Nec mulieri, nec gremio credi oportere: prouerbium eſt, ꝙ & illa incerti & leuis animi eſt, & plerumq. in gremio poſita, cùm in obliuionẽ venerunt pro [3] exſurgentiũ, procidunt. ¶ Nexũ eſt, vt ait Gallus Aelius, quodcũq. p aes & librã geritur. idq. necti dr̃. quo in genere ſunt haec, teſtamenti factio, nexi dando [4] nexi liberanto [5] ¶Neruũ appellamus etiam ferreum vinculũ, quo pedes impediuntur. quanquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait. perfidioſe captus eo epol [6] nemo ceruices probat. ¶ Nexũ aes, apud antiquos dicebatur pecunia, quæ p nexũ obligatur. ¶Negumate in carmine Cn. Marci uatis, ſignificat, negate: cũ ait. quamuis mouentium duonum negumate. ¶Negritu in auguriis ſignificat aegritudo. ¶Nebulo dictus eſt, vt ait Aelius Stilo, qui non pluris eſt, quàm nebula, aut q non facile perſpici poſſit, qualis ſit, nequam, nugator.

[1 *napuras.* 2. *narib.* 3. *propere.* 4. *datio.* 5. *liberatio.* 6 *aedepol.*]

pag. 14

¶Negibundum a- *ntiqui pro negantẽ dixerunt. Cato in* ea, quã ſcripſit . . . .
negibundus . . . .
¶Neutiquam *pro nullo modo dici, teſtis eſt* . . . .
cum ait. Sed *mihi neutiquam cor conſentit, cum oculor.* aſpect-*u. Cice. Indiſſolubiles quidem eſſe non poteſtis,* neutiquam *tamen diſſoluemini.* ¶ *Nepos luxurioſus a* Tuſcis dicitur : *nam nepotes ſunt luxurioſae vitae* homines *appellati, quod non magis his res* ſua famil-*iaris curae eſt, quam iis, quib pater auuſque* viuũt. qu-*od nomen ductum ab eo, quod natus poſt patri* ſit, quam fil-*ius. Quidam inter quos Ariſtar*chus iter-*pres Homeri, Graecũ eẽ volunt, ad quos voles*

verídien ἀνέψιον, afferunt ex Apollonio. ¶ *Nephaſ*ti dies not-*abãtur. N. littera quod in nephas eſt Praetori* apud [1] quem *lege agitur, fari tria verba, do, dico,* addico. ¶ Nep. *nota deſignari ſolent qui nephaſti p-*riores ſunt, q-*uorum pars ante rior fas: his ſerui* liberati ſunt, *delectus habentur, exercitus ſcrib-*untur, & in prouin-*cias ire licet, ſacra quoque* inſtituta fiunt, *& vota nuncupata ſolui,* & aedes ſacrari, ſo-*lent.* ¶ *Nepa Afrorum lingua* ſidus, ꝙ dicitur a noſtris c-*ancer, vel vt quidam volunt,* ſcorpios. Plautus in *Caſina, Receſſim dabo me* ad parietem imita *bor nepam.* ¶ *Nepus, non purus,* ¶ Neſi pro ſine poſitum *eſt in lege dedicationis arae* Dianae Auentinen-*ſis.* ¶ *Nauteam ait Opi*lius Aurelius, herb*ae genus eſſe grauis nigris,* qua coriarij vtuntur, *cuius videri a nauſea duc*tum nomen, quia nauſea fa-*cit, permutatione T. &* S. litterarum interme-*dia antiquis conſueta.* Plautus in Artemone. *Vnguentum quod naribus mulionum* nauteam feciſſet . . . .

1 *apud*

pag. 15.

. . . . lem atq. aro*matum. Idem Curculione. Nam odor v-*nguentum o*mnium prae tuo nautea eſt. In Caſina. ei pr-*o ſcorto ſup*ponetur hircus vnctus nautea. Labeo* in commen*tario iuris pontificij ait, nauteam rubi-*dum quiddam *eſſe, quo Pontificum veſtimenta quaedam* colorant. *Nationem, item apud antiquo-*s natum Cin*cius genus hominum, qui non aliunde vener-*unt, ſed ibi *nati ſunt, ſignificare ait. qui & n-*ationem ait *non tantum vniuerſim de om-*nibus, ſet [1] o-*s de ſingularibus quoque hominib-*us ſeiunctim *dici ſolere. Sinnius autem Capi-*to, omnia fe*re genera hominum per nationes diuidi, vt Cur*es Sabinos *Hernicos. Aequos, item Volſcos. In pecorib.* quoq. bonus *prouentus futurae bona natio dicitur.* ¶Nautiorum fa*milia a Troianis oriunda eſt: nam fuit* eorum princeps *Nautes, qui Romam detulit ſimulacrum* aeneum mi*neruae, cui poſtea Nautij ſacri* ficare ſoliti *ſunt. Vnde ipſa quoq. dea Nautia voc-*abatur [2] de cau*ſa. Alij quod duce Naute acciti* conductiq. a B*rutiis milites fuerint ad Meſſ-*anam oppugna*ndam, contra quos a ſenatu ſit* miſſus L. Caecilius *Metellus: qui cum ab illis inter-*fectus eſſet, miſſi *ad eos fuerunt expoſtulat-*um de foedere viola*to legati* . . . . . us, P. Veturius, qui *cum aliquantiſper, ob* refectionem corpo*ris in oppido quodam i-*nſediſſent, Brutij *quibus foedus tunc* Romanis erat, bello *ſtatim eo deſtiter-*unt inde a principe *Naute, familia Nautia* appellata eſt. ¶Nati*natio dicebatur negotia-*tio : & ¶ Natinatores *ex eo, ſeditioſi, negotia* gerentes, M. Cato in . . . . *tu-*multu Macedoniae, E-

[1 *ſed.* 2. A *hac.* trium enim litterarum ſpatium in exemplari relictum eſt.]

pag. 16

truriam, Samnites, Lucanos inter ſe natinari, atq. factio-

factiones eſſe. ¶Naccae appellantur vulgo fullones, vt ait Curiatius, quod nauci non ſint, id ꝙ eſt nullius preti. Idem ſentit & Cincius. quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana, naccæ dicantur a Graecis. ¶Naucum [1] ait Ateius Philologus poni pro nugis. Cincius, ꝙ in oleae nucis, ꝙ intus ſit. Aelius Stilo omnium rerum putamen. Gloſſematorũ aũt ſcriptores, fabæ grani ꝙ haereat in fabulo [2]. Quidam ex Graeco καὶ ναὶ οὐχὶ, leuem hominem ſignificari. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iugulandam [3], vocat, medium velut diſſepimentum. Plautus in paraſito pigro. ambo magna laude lauti, poſtremo ambo ſumus non nauci. item in Moſtellaria. Quod id eſſe dicam verbũ nauci, neſcio. & in Truculento: Amas hominem non nauci. & Næuius (&) in Tunicularia. Eius noctem nauco ducere. Sed Ennius, illuc [4] eſt nugator nihili non nauci homo. ¶Nares appellari putant, ꝙ per ea naſi foramina odoris cuiuſque nati flatus. [5] ¶Narica eſt genus piſcis minuti. Plautus. Muriaticam autem video in vaſis ſtagneis naricam bonam & canutam & taguma quinas factas conchas piſcinarias. ¶Nãcitor in XII. nactus erit, p̃no [6] erit. Item in foedere Latino: pecuniam quis [7] nancitor habeto: & ſi quid pignoris nanciſcitur, [8] ſibi habeto. ¶Nare a naue ductum Cornificius ait, quod aqua feratur natans, vt auis, [9] Ennius L. VII. alter nare cupit, alter pugnare paratuſt. Plautus in Aulularia. Quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpea induitur ratis. natare igitur eſt, ſaepius nare, vt dictitare, factitare. ¶Nauus, celer, ac ſtrenuus, a nauium velocitate videtur dictus. En-

[*1 Nauci 2 faba bilo 3 iuglandam 4 illic 5 flatus 6 pradatus 7 qui 8 nancitor 9 nauis*]

pag 17

nius L. VI. Nauus repertus hõ Graio patre Graius homo rex. & L. XVI. Nauorum imperium ſeruare eſt inſuperantum. Plautus in Friuolaria. Naue agere oportet, quod agas, non ductarier. ¶Naualis ſcriba, qui in naue apparebat, inter aliud genus ſcribarum minimae dignitatis habebatur, ꝙ periculis quoque eius miniſteriũ eẽ [1] obiectũ. Plautus. nõ ego te noui naualis ſcriba columbari impudens. ſiue quod columbaria in naue appellantur ea, quibus rem geminent [2] ſiue ꝙ columbariorum quæſtus temerarius incertúſque. ¶Naſſiterna eſt genus vaſis aquari anſati, & patentis, quale eſt quo equi perfundi ſolent. Plautus in Bacchidib. hæc quis [3] euocat cũ naſſiterna, & cum aqua iſtum impuriſſimũ? & in Neruolaria. Equis huc effert naſſiternam cum aqua ſine ſuffragio? & Cato in ea oratione, quam compoſuit in Q. Sulpicium. Quoties vidi truilos naſſiternas perfuſos [4] aqualis matellas ſine anſis. ¶Naſſa eſt piſcatori[5] vaſi [6] genus, quo cum intrauit piſcis, exire non poteſt. Plautus. Numquam hercule ex iſta naſſã hodie ego eſcam petam.

¶Naptaras nectito, cum dixit Pontifex, funiculi ex ſtramentis fiunt. ¶Nauſtibulum vocabant antiqui vas aluei ſimile vide [7] a nauis ſimilitudine. ¶Nauia eſt vno ligno exculpto, vt nauis, quo vtuntur alueo in vindemia. ficus quoque in comitio appellatur Nauia ab Attio Nauio augure. Nam cum Tarquinius Priſcus inſtitutas trib. a Romulo mutare vellet, deterreretur q. ab Attio per augurium, vt eluderet eius prudentiam, interrogauit eum, an fieri poſſit id, quod animo propoſuiſſet ſuo; cum illo [8] permittente augurio cum reſpondiſſet effici poſſe; iuſſit Rex cotem, ac

[*1 eſſet 2 remicant 3 Ecquis 4 pertuſos 5 piſcatorij 6 vaſis 7 videlicet 8 ille.*]

pag.18

nouaculam pro-*ferri quia prolata*, *interrogatus augur* an cos illa *poſſet praecidi*, *reſpondiſſetq. poſſe*: noua-culam ſubito *praecidit. quo facto ſtatim Nauium* ex eo, Tarqui-*nio nihil auſo contra amplius facere*, noua-*culam illam ac cotem ſub locum conſecratum*, defo-*di iuſſiſſe*: *& ficum ab eo ſatam illi* eſſe intra i-*d ſpatium loci*, *qui contentus fine* ſacro ſit: e-*amq. ſi quando areſcere contigiſſet*, ſubſeri, ſum-iq. *ex ea ſurculos iuſſiſſe. quo facto*, tantos i-*ntra temporis tractus*, *cum aliae in eo* loco complu-*res ficus enatae eſſent*, *atque eae* euulſae de-*inde de ſacro illo loco radicitus re*mouere*n-tur*: *omnes quae mihi tunc temporis* erant, ficum *prater vnam illam*, *eiectas fu*iſſe, adm-*onitu fatali*, *ac iuſſu in primis aruſpi*cum. & diuin-*is etiam reſponſis promittentib. quandiu ea* viueret, lib-*ertatem populi R. incolumem man*ſuram, ideoq. *coli & ſubſeri ex illo tempore coeptam*. ¶Nauſcit cum gran-*um fabae ſe aperit naſcendi* grã, quod non ſit diſs-*imile nauis formae*. ¶*Naui*tas ſecundum incorr-*uptam conſuetudinem dic*tos, quos nunc n-*os nautas dicimus*, *teſtis eſt* Cato in ea, quam ſcr-*ipſit cum in Hiſpaniam proficiſce*retur, cum ait; nauitae *quod ſecum portauerant* vinũ atq. oleum, v-*ſus tantum eo ſum*. ¶*Naeuiam ſyluã* vocitatam extra *vrbem ad miliarium quar*tum, quod Næuij cu-*iuſdam ibi domus fuerit*, *a quo* nemora Naeuia ap-*pellata etiam fuiſſe*, *Verrius* ait: quam opprobrij loco *obijci ab antiquis ſolere*, quod in ea morari ad-*ſueſcant perditi ac nequam ho*mines, teſtis eſt M. Ca-*to in ea*, *quam ſcripſit in* M. Caelium ſi ſe appella-*uiſſet. Orſus iter eram* a porta Naeuia atq. ex-*inde in nemora Naeuia*

pag.19

a domo procul Naeuia. Vnde dicu-nt prouerbi-*um natum eſſe*, *a domo Naeuia*, quod refertur a Ver*rio*. ¶*Nudius tertius videtur compoſi*-tum ex nunc *& die tertio* . *N* . . *dicuntur* in agro *quos* . *alio nomine appell*-ant, a par*te totum ſignificantes*; *quaſi inde appell* ari ſine . . . . . dicantur pa- . . . . *dici* tur caelũ ca*sum* . . . . d-icatur dam- . . ¶*Nuptã nouam*, *ſponſam* (*vt ẽt mu*-lieres quib. *in nuptijs vtuntur*, *pronubae ab* eadem cauſa *hac eſt a nubendo dicuntur*) *ali*-qui appellatam *eſſe volunt*: *nec defuerunt*-tamen qui dice*rent*, *ſic appellatam*, *ab eo quod* νύμφην *Graci nouam nuptam vocent*. *alij* ꝙ *ap*-pellat vxo-

rem νιὸν Homerus, loquendi quadam conſuetudine, quae eſt antiqua Graecorum, cum ait: ἐξ ἀμί-ας γαίης· νιὸν αἰσῆλε αἰχμ ... ¶ Numere, & numero dicitur, ſed numere ſu-nt, videt eſſe praeſentis temporis, & prorſus alie-num numero fuerunt, quod de praeterito vſurpat, ſine eo ordine vſurparunt antiqui quadam conſu-etudine loquendi, qua ſolebant proferre verba eiuſmodi: ſiue certa fine extremarum vocal-ium, quemadmodum videtur in ſuis ſcriptis vſus Pompeius Sextus, apud quem reperitur extre-ma ſyllaba vocatiui caſus producta, & eiuſdem caſus eadem corrupta, terminataque in e, temporis praeſentis, Numero, autem dixiſſe antiquos, nimiumque ſignificare, ait Sinnius capito; eſſe enim ita locutum . . ū : vos eſtis minime . . . niſi num ero perbiterint, niſi cito . . id eſt ni mium ſi iſſo, [1] qui exeā nume-

[1 cito]

pag. 20

ro eſtis mortui, hoc exemplo, vt pingeretis, id eſt, cur cito mortui eſtis? Itē in Nelei. Nūquam numero matri faciemus volui. [1] Idem [2] eſt. nunquā nimiū faciemus. Apud Næuiū. Neminem vidi, qui numero ſciret, q.q. ſcit, id eſt opus, id eſt, nimiū ſciret. An Panurgus Antonius haec ait numero nimium cito? celeriter nimium: vt Plautus in Caſina. Ere mi? q̄d vis mea ancilla? nimium ſaepius numero dic.s nimium cito. Attius in Oenomao. Ego vt eſſem adfinis tibi, non vt te extinguerem, tuam peti gnatam, numero te expurgat timor. Afranius in Suſpecta per falſum, & abſte creditum numero nimis celeriter. Caecilius in Aethine. [3] Ei peri, quid ita? numero. venit fuce [4] domum. Afranius in Simulante. e [5] miſera numero, ac ne quicquam egi grans. ¶Numera Senatum ait cuiuis Senator conſuli, cum impedimento vult eſſe quo minus faciat. S. C. poſtulatque. vt aut res, quae adferuntur, [6] diuidantur; aut ſinguli conſulantur. aut ſi tot non ſint Senatores, quo numero liceat praeſcribi [7] S.C. ¶Nupta verba dicebātur ab antiquis, quae virginem dicere non licebat, vt Plautus in Diſcolo. Virgo ſum: nondū didici nupta verba dicere. ¶Nuptias dictas eſſe ait Santra ab eo, ꝙ nymphæa dixerunt Graeci antiqui νύμον, inde nouam nuptam vidu νύμφην. Cornificius, quod noua petantur coniugia. Curiatius, ꝙ noua ratio [8] fiat. Aelius & Cincius, quia flammeo caput nubēris obuoluatur, qđ antiqui obnuere vocarint [9] ob quā cauſam legem quoq. Parenſtam [10] iubere caput eius obnubere, qui parentem necauiſſet, ꝙ eſt ob ioluere. ¶Numerius p̄nomen nunquam ante fuiſſe in patricia familia dicitur, quāuis [11] Fabius, qui

[1 volup. 2 id 3 Aethrione. 4 fuge 5 Ei 6 referantur 7 perſcribi 8 pactio. 9 vocarunt. 10 funeſtam 11 quamuis.]

pag 21

vnus poſt ſex & trecentos ab Etruſcis interfectos ſupe:fuit, inductis [1] magnitudine diuitiarum, vxorem duxit Otacili Maleuentani, vt tum dicebantur, filiā, ea cōdicioē, vt qui primus natus eēt, p̄nomine aui materni, Numerius appellaretur. ¶Non omnib. dormio: prouerbium natum a Cipio quodam, qui Pararenchon dictus eſt, ꝙ ſimularet dormientem, quo impuniti [8] vxor ei [9] moecharetē, ei [9] meminit Lucilius. ¶Nuncupata [2] pecunia eſt, vt ait Cincius in L. I I. de officio iuriſconſulti, nomina, [3] certa, nominib. propriis pronunciata. cū nexum faciet, mancipiumq. vti lingua nuncupaſſet, [4] ita ius eſto: ita, [5] vti nominarit, locutusve erit, ita ius eſto. vota nuncupata dicuntur, quae Cōſules, Praetores, cum in prouinciā proficiſcuntur, faciunt. ea in tabulas p̄ſentib. multis referuntur. At Santra L. II. de verborum antiquitate, ſatis multis nuncupata colligit non de recto nominata ſignificare, ſed promiſſa, & quaſi teſtificata, circumſcripta, receptaque. [6] etiam in votis nuncupandis eſſe conuenientius. ¶Nuſciosum Ateius Philologus ait appellari ſolitum, qui propter oculorum vitiū parū videret. At Popilius [7] Aurelius nuſcitiones eſſe caecitudines nocturnas. Aelius Stilo, q plus videret veſperi, quam meridie, nec cognoſceret, niſi ꝙ vſq. ad oculos admouiſſet. ¶Nonas quidā à noua Luna, ꝙ in eas concurreret principiū Lunae: alij ꝙ ſemper ante diem Iduum nonum eſſent, ſcribiq. ideo debere primam appellationis eius ſyllabā adiecta n litera. ¶Nundinas feriarum diem eſſe voluerunt antiqui, vt ruſtici conuenirent mercandi, vendendiq. cauſa, eūq. nefaſtum, ne ſi liceret cū populo agi, interpellarentur nundinatores. ¶Nundina-

[1 inductus 2 Nuncupata 3 nominata 4 nuncupaſſit 5 id eſt 6 quod 7 Opilius.]

pag. 22.

lem cocum Plau-tus dixit in Aulularia Cocus num-dinalis ille eſt, [1] in nonum diem ſolet ire coctum. cocum, quē nouendial-is alias appellatur, manifeſto ſignificat, quē dixit nundinalē, quod in nonum diem coqueret. ¶Nucu-las, Praeneſtinos ant.qui appellabant, quod incluſi a Poenis Caſilini, famem nucib. ſuſtentauerunt: vel ꝙ in eorum regione plurima nux minuta paſcitur. [2] ¶Nummum ex Graeco vocabulo νόμμος exiſtimant d-ictum, & tantundem apud nos, & apud illos valere, q a pleraque nomina a Graecis accepimus. quorum hoc propriū eſt. ¶Nūtius & perſona dicitur, & res ipſā. in perſona dicitur, vt nuntius aduenit. in re, vt nuntius allatus eſt: qu-am differentiam. C. Caeſar in Commentariis fec-iſſe videtur. ¶Nuper, quaſi nouiper, tanquam dica-mus nouiſſime. eſtque praeteriti temporis, id autem . . . . . ſa erant, qui ni . . . . ¶Numen quaſi nutus dei ac pote-ſtas dicit. ¶Numella genus vinculi quo quadrupe-des alligantur. ſolent autem ea fieri neruo, aut co-rio crudo bouis vt plurimum. ¶Numidas dicimus quos Gr-aeci Νομάδας. ſiue quod id genus hominum pecorib. n-egotiatur, ſiue quod herbis, vt pecora aluntur. ¶Nuces flagitantur nuptis, & iaciuntur pueris, vt nouae nuptae intranti domum noui mariti auſpi-cium fiat ſecundum & ſoliſtimum.

¶Numam Pompilium Ianicul-um montem habitauiſſe ferunt, in quo arcā eius inuentam, cum libris Numae nominis.

nominis; a Terentio *quodam ſcriba repaſtinante agrum.* ¶ Nonuncium *quod vulgo Magiſtri* ludi appellant, ſignif-*icat nouem vncias : at teruncium, q; ſingula ſex vncia dimidium vnciarum trium ſit.* ¶ Nomen ſiue ex Graeco *ὄνομα dictum eſt,*

[1 cecus ille nundinalis eſt. 2 naſcitur.]

pag. 23.

*quaſi nouimen, quod notitiam faciat: ſi-*ue familiae eſt. *vt Terentius.ponitur ēt pro debito:vt ex-*actū dicimus *fuiſſe nomen, cum a debitore exacta* pecunia ſit. ¶ *Noctua videtur dicta a noctis tem-*pore, eo quo *canere ſolet, aut volare. ab ea γλαυκῶπις* appellatur *Minerua a Graecis,quia noctua ocu-*lis eſt caeſis.[1] . . ¶ *Noneolae,vocātur papilla,quae ex faucib.ca-*prarū ſuppendent. ¶ *Noctilucam cum dixit Lucilius* L.I I. obſce-*num ſignificat. . . noctiluca . . . .* medica. ¶ *Nouerca dicitur,quam quis liberis ſubla-*tis, nouam *vxorem ducit,arcendae familiae* gratia, id eſt, coer-*cendae, prima autem memoratur apud* veterannia. *quae nupſit . .* ¶ *Nauibus regnante* Ser. Tullio *q; in Auentinū montē paludib.diſcluſum a-*ſcenderetur *ab aduectu ſic dictū aiūt, vel q; Auen-*tinus in Auen-*tino rex Albanus ſit ſepultus.* ¶ *Noualem a-*grū Aelius *Gallus, Opilius item Aurelius cum* aiunt eſſe *quem Graeci νεὸν dicunt. ad quod Ho-*mero quoque *teſte vtuntur, qui dixit, νειοῦ βαθείης ... ἱκέσθην.* *Sed C-*incius eum eſſe, vbi *glaeba proſciſſa ad nouam* ſementem ſit relic-*ta.* ¶ *Nauti conſulatu, & --*T. Sicini,Volſci *populi, cum atrox proelium iniſſent* aduerſus *Romanos: Trib. Mil. in Cir-*co combuſti feruntur *& ſepulti in crepidi-*ne, quae eſt proxime Cir-*cum,qui locus poſtea fuit la-*pide albo conſtratus. *qui pro rep.in eo proelio occubuere,* Opiter Verginius *Tricoſtus . . Valerius* Laeuinus. Poſthumus Co-*minius Auruncus. Ma-*llius Tolerinus. P. Ve-*turius Geminus. A.Sempr-*onius Atratinus. Ver-*ginius Tricoſtus. Mu-*tius Scaeuola. Sex. Fuſi-*us Medullinus.* ¶ *Noxa-*.vt Ser. Sulpicius Ru-*fus ait, damnum ſignificat.* apud poetas autem &

[1 caeſiis. 2 veteres Annia. 3 τὸ λέγειν.]

pag. 24.

oratores ponitur pro culpa. ad [1] noxa peccatū, aut pro peccato pœnā [2], vt Accius in Melanippa.[3] Tete eſſe huic noxae obnoxiū.Item,cum lex iubet noxae dedere,pro peccato dedi iubet. Caecilius in Hypobolimæo chereſtato.[4] Nam iſta quidem noxa muliebrem,&[5] magis quam viri.¶ Nouae curiae proximae [6] compitum Fabriciū aedificatae ſunt, q; parū amplae erant veteres a Romulo factae, vbe [7] is populum, & ſacra in partis triginta diſtribuerat, vt in iis ea ſacra curarent, quæ cum ex veterib.in nouas euocarentur,ſeptem [8] curiarum per religiones euocari non potuerunt. itaque Forienſis, Raptae, Vellenſis [9] Velitiae res diuinae fiunt in veteribus curis.[10] ¶ Nothum Græci natum ex vxore non legitima vocant, qui apud nos ſpurio patre natus dr, q; Ser. Tullius qui Romae regnauit,natus eſt ex concubina Spurius.[11] Tulli triburis [12] niſi forte malumus cedere [13] Oeliſiam corniculam captiua eum ſuſceptum matre ſeruientem.[15]. ¶ Nota alias ſignificat ſignum, vt in pecoribus, tabulis, libris litterae ſingulae, aut binae. alias ignominiam. ¶ Nobilem antiqui pro noto ponebant,& quidem per G. litterā,[16] vt Plautus in Pſeudolo. Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis [17]. & oculis meis obuiā ignobilis [18] obiicitur. Accius in Diomede. Ergo me Argos referam, nam hic ſum nobilis [19], Liuius in Virgo.[20] ornamētū incēdūt nobili[21] ignobiles. ¶ Noegeū quidam amiculi genus praetextum purpura:quidam candidū ac pellucidum, quaſi a nauo, q; putamen quorundam pomorum eſt tenuiſſimum non ſine candore, vt Liuius ait in Odyſſia. Simul ac lacrimas de ore noegeo deterſit,id eſt candido. ¶ Nixi di appellantur tria

[1 ai 2 poena. 3 Menalippo. 4 Chaereſtrato. 5 muliebris eſt. 6 proxime. 7 vbi 8 IIII 9 Velienſis. 10 Curiis. 11 ſp. Tulli. 12 Tr. 13 credere. 14 Ocliſia carniculana captiua. 15 ſeruiente. 16 per G. litteram. 17 gnobilis 18 gnobilis. 19 ſuam gnobilis. 20 Virgine. in ornatu incedunt gnobilis.]

pag. 25

ſigna in Capitolio ante cellam Mineruae genibus nixa,velut præſidentes parientium nixib. quae ſua [1] ſunt qui memoriae pdiderint, Antiocho rege Syriae ſuperato. M Accillum [2] ſubtracta a populo R. adportaſſe, atque vbi ſunt, poſuiſſe. ēt qui, capta Corintho aduecta huc, quae ibi ſubiecta fuerint menſae. ¶ Nictare & oculorū,& aliorum mēbrorū niſu ſaepe aliquid conari, dictum eſt ab antiquis, vt Lucretius in L. I I I I. Hic vbi nexari [4] nequeunt inſiſtereque alis. Caecilius in Hymnide. garrulis medentes iactent ſine nictentur perticis. Nonius in Macchoco pone.[5] acturū ſcribere.[6] cum in neruo nectabere [7] vnde quidam nictationē:quidā nictum, vt Caecilius in pugilē [8]:tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris percutere nictum: hic gaudere & mirarier. Nictit canis in odorandis ferarum veſtigiis leuiter ganniens, vt Ennius in L. X. veluti ſiquando vinclis venatica venenox [9], apta ſolet, ſi forte ex nare ſagaci ſenſit, voce ſua nictu [10] vlulatque ibi acuta & [11] vnde & ipſa gannitio. ¶ Niquis ſciuit centuria eſt, quae dicitur a Seruio Tullio rege conſtituta, in qua liceret ei ſuffragium ferre, qui non tuliſſet in ſuā, nequis ciuis ſuffragij iure priuaretur, nam ſciſſcito [13] ſignificat ſententiam dicito, [14] ac ſuffragium ferto [15],vnde ſcita plebis. ſed in ea centuria, neque cenſetur quicquam, [16] neque centurio pficitur, neque centurialis poteſt eſſe, quia nemo certus eſt eius centuriae.eſt autem nequis [17] ſciuit, niſi quis ſciuit. ¶ Ningulus, nullus,vt Ennius L. I I. qui ferro minitere, atque inte [18] ninculus [19] mederi queat. ¶ Niger lapis in Comitio locum funeſtum ſignificat, vt ali [20], Romuli morti deſtinatum.

[1 ſigna. 2 M. Acilium. 3 etiamque. 4 nictari. 5 Macchocopone. 6 ſcribes. 7. nictabere. 8 pugile. 9 venox. 10 nictit. 11 eſt 12 inde. 13 ſciſco. 14 dico. 15 fero. 16 quiſquam. 17 niguis. 18 nite. 19 ningulus. 20 alij.]

pag. 26

Sed non vſu obu *enit, vt ibi ſepeliretur : ſed Fauſtulum nutri-cium eius ibi ſepultum fuiſſe, & Quin*tilium auum ti. . . . *qui Romuli partes ſequebantur*

cuius familia *dicta Quintilia*, *iuxta appellationem eius.* ¶ *Nanum Graeci vas aquarium dicunt humilem*[1] *& concauum, quod vulgo vocant ſitulum barbatum v-nde nani pumiliones appellantur.*

¶Necem ſuſpica-tur *Verrius a Graeco duci: nam illi* νεκυν, *mor-tuum dicunt. Inde nos dicimus neci* da. ¶Niuem *Verrius interpretatur nouum ex* Graeco, qui id νε-ον *dicunt.* N . . . ſignificat da . . . . . ¶ *Nequinates dicti ſunt* Narnenſis[2] *qui e Nequino oppido eiectis colonis veteri.bus ibi habitarunt. Cato in ea ad*uerſus[3] *x hominib.* . . . .

¶Negotium, quod n-*on ſit otiũ.*¶*Nanos a nauis celeritate, quae ue-locißima eſt, dicimus.* ¶ *Numidae di*cuntur Noma-des, *qui diutius viuere dicuntur,* vnde Cato in . . . . *Numidas viuaces quod* multam viuunt *aetatem, dixit.* ¶ *Nuces mitti* Cerialib: Capito. S-*innius ſolitum eſſe dici* ait, cum vellimus[4] ſig*nificare, miſsilia Cerialib.* in Circo mitti, *quod cum mitti nuces mos eſſet, plane* volumus *a parte totum deſignare,* quia adeo diligantur *ſupra omnia alia miſsilia* prae flamma cum ſint v-*ſtae, quae ſparguntur nuces.*

¶Nouendiales feriae *dicuntur inſtitutae a Tullo* Hoſtillo[5] rege, ex m-*onitu procurandu prodigiis* nono die in feri-*is Latinis : ſiue quod in* more[6] Albano lapi-*dib. pluiſſet : ſiue quod vox eſſet* exaudita, vt Albani *ſuo ritu facerent, quae omiſe*rant ſacra. nam ab his *illa ſunt tunc reuocata,* quae miſſa erate[7] a pœ-*ne funditus deleta*

[1 humile. 2 Narnienſis. 3 A Thermunde. 4 velimus. 5 Hoſtilio. 6 monte. 7 amiſſa ciuitate ac]

pag. 27.

negligere temporibus ſequen-tibus coepiſſent: *N . . dicuntur inuentae a Marcel-lo cos.* operae *quibus admotis Syracuſae facilim-* expugnari poſſent. ¶ *Naualis porta, item naualis* regio, videtur *vtraque ab naualium vicinia. it-a* appellata *fuiſſe.* ¶ *Nonarum poſtridie, Id-*uum kalen*darum dies alieni habentur. item no-*uae nuptae *a.d.IIII.kalend.nonas, Idus diem at-*rũ inlucescere, *quoniam decreto Pontificum atri hi dies* eſſe iudica*ti ſunt,* ꝙ *quotieſcunque Romani du-*ces belli ge*rendi gratia his dieb. ſupplicauere*, male remp. geſſere.

O

¶*SEX. POMPEI. FESTI. DE VERBOR. SIGNI. LIB. 16. INCIPIT. FELICITER*

¶*OB PRAEPOSITIO ALIAS PONITVR pro circum, vt cum dicimus vrbem* obſideri, ob*ſignari, obuallari. alias ponitur* in vicem praepo*ſitionis, quae eſt propter, vt ob merita,* ob ſuperatos *hoſtes V ñ obſides. pro obſides* ꝗ *ob fidẽ pat-*riae pſtãdam dãtur. *alias pro ad ponit*, *vt Ennius.* Ob Romam noctu *legiones ducere coepit. & alibi.* ob Troiam duxit.

¶*Oculiſsimum, cariſsimũ. Plau. oculiſsi-*mũ oſtiũ amicę: *Idem in Curculione, oculiſsi-*me dixit, ſignifi*catq ꝗ clare aſpicit. Idem in Pſeu-*dolo.¶oculatũ[1] ꝑ ꝓ ſ*vtis poſuit, cum dixit. Emito* die caeca Hercule *clinũ, id vendito oculata die.* Idem alibi oculatũ Ar*gũ dixit,* ꝙ ꝑ *totũ corpus oculos hẽt.* Idẽ. pluris ẽ ocu*latus teſtis vnus,* ꝗ *auriti decẽ*, id eſt, qui ſe vidiſſe di*cat. ductã aũt ait Verrius hanc* formam ab oculi ap*pellatione.* ¶ *Oculitus dr̃, vt fun-*ditus. penitus ſignifi*catque tam carum eſſe, quam ocu-*lum, vel inſtar, *oculi eſſe.* ¶ *Odefacit dicebant* antiqui ab odore, *pro olefacit, vetere quadam* conſuetudine in*mutandi litteras, quae ſunt*, *vt* ſaepe alias, tum in

[1 oſculatum, antea male.]

pag. 28.

hoc quoque libro cõtẽtae. quae vox vt q̃buſdã vr̃, ex Graeca ὀσμή, tracta eſt. ¶ Octauiae porticus duæ appellantur, quarum alteram, theatro Marcelli ꝓpiorẽ, Octauia ſoror Auguſti fecit, alteram theatro Põp. ꝓximã CN. Octauius. CN. filius, qui fuit Aed.cur. PR coſ. decemuirum[1] ſacris faciendis, triũphauitq. de rege Perſe nauali triumpho : quam combuſtam reficiendam curauit Caeſar Auguſtus.

¶Ogygia moenia Accius in Diomede appellans ſignificat Thebas, qui eã vrbẽ Ogygũs[2] condidiſſe traditur. ¶ Occaſio, opportunitas temporis caſu quodã proueniẽtis eſt. Occaſus, interitus vel Solis, cum decidit a ſuperis infra terras, quo vocabulo Ennius ꝓ occaſione eſt vſus in lib. ij. hic occaſus datus eſt, at Oratius inclutus ſaltu. item in L. V. inicit inritatus, tenet, occaſus iuuat res. Item in L. VIII. aut occaſus vbi, tempuſue audere repreſſit. ¶ Occiſum a necato diſtingui quidam, ꝙ alterum a caedendo, atque ictu fieri dicunt, alterum ſine ictu. itaque in Numæ Pompili regis legibus ſcriptum eſt, ſi hominem fulminibus[3] occiſit, ne ſupra genua tollito. Et alibi. homo ſi fulmine occiſus eſt, ei iuſta nulla fieri oportet.

¶October equus appellat̃, in qui cãpo Martio menſe Oct. immolatur quod annis[4] Marti, bigarum victricum dexterior. de cuius capite non leuis contentio ſolebat eſſe inter Suburanenſes, & Sacranienſes, vt hi in regiae pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent, eiuſdemque coda tanta celeritate perfertur in regiam, vt ex ea ſanguis deſtillet in focum, participandae rei diuinae gratia. quem hoſtiae loco quidã Marti bellico deo ſacrari dicunt, non vt vulgus putat, quia velut ſupplicium

[1 x vir. 2 Ogyges. 3 fulminis. 4 quotannis]

pag. 29.

de eo ſumatur, ꝙ Romani Ilio ſunt oriũdi, & Troiani ita effigie in equi ſint capti. Multis autem gentibus equũ hoſtiarũ numero haberi teſtimonio ſunt Lacedaemonij, qui in monte Taygeto equũ ventis immolant, ibidemque adolent, vt eorum flatu cinis eius per finis quam latiſſime differatur. & Sallentini, apud quos Menzanae Ioui dicatus viuos[1] conicitur in ignem, & Rhodi, q ꝙ annis, quadrigas ſoli conſecratas in mare iaciunt, ꝙ is tali curriculo fertur circumuehi mundũ. ¶ Occidamus Plautus ponit ꝓ contra cedamus. cum plurimae aliae ꝓpoſitiones familiariores huic verbo ſint. ¶ Occentaſſint antiqui dicebant, ꝙ nunc conuicium fecerint, dicimus, ꝙ id clare, & cũ quodam canore fit, vt procul exaudiri poſſit. ꝙ turpe habetur, quia non ſine cauſa fieri putatur. inde cantilenam dici, quia illam

illam non cantus iucunditatem puto. ¶Ocrem antiqui, vt Ateius Philolog⁹ in libro Gloſſematorū refert, montem confragoſum vocabant, vt apud Liuium. Sed qui ſunt hi, qui aſcendūt altū ocrim? & celſosq. ocris, aruaq. putria, [1] & mare magnum. Namq. Tænari celſos ocris. &, haut vt quem Chiro in Pelio docuit ocr . vnde fortaſſe etiam ocriae[4] ſint dictae inaequaliter tuberatae. ¶Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occædendo, qđ caedat grandis globos terræ: cū Cicero venuſtiſſime dicat ab occaecando fruges ſatas. ¶Ocius ſcdae collationis & deinde tertiæ ociſſime frequentata ſunt. Alij dictas noſtras tractas[5] ex Graeco, id eſt ὠκέως, cuius prima ſignificatio, ex qua ꝓcedere in comparationem debet, apud nos non eſt tertię verò cōſolationis,[6] cuius maiora exēpla ſunt, auctor eſt Plautus in Neruolaria. ociſſime nos li-

[1 vimus. 2 quotannis 3 patria, 4 ocreae 5 Alij non dicta, s. noſtro, ſed tracta 6 collationis.

pag.30.

beti poſſimus fieri . . . . . quicquam ociſſi . . . . Coelius hiſtoriarum libro . . . . concitantur ociſſime . . . , Aelius Lamia apud . . . . . . Lamiam oport . . . . . .

¶Ocimū, Graecum, & a celeritate naſcendi eſt dictum ¶Occupaticius ager dicebatur ab antiquis, qui deſitus a cultorib. fre-quentari proprys ab alys eſt occupari cœptus. quod in agro Campano factum eſt. Nam cum Hanni-bal, Capuanos, qui de Punica rep. bene meri-ti fuerant, remunerare vellet, atq. eorum agr-os, qui eſſent occupati, deuaſtatique tanquam ex ho-ſte receptos, reſtituere: nominandos pub-lice edixit. ſed cum querelam audiret commu-nem eorum, quorum ager occupatus eſt a priuatis, iuſſit dare agros, non quos illi accepiſſent, ſed occupaticios. ¶Orchitis Ateius[1] Philologus in collectaneis ait eſſe genus oleae ductum ex Græco ὄρχεις, quod teſticulorum ſit magnitudinis, itaq. v-ocari ex eo orchitin . . . . eo grandiore: ¶Orcheſtra, locus in ſcaena, quo antea, qui nunc pla-nipedes appellantur, non admittebantur hiſtriones. niſi tantum interim dum fabulæ ex-plicarentur, quae ſine ipſis explicari non potera-nt. Ricinia autem portabant, quo aequiore habitu prodirent, atque vt inde nomen ducerent. ¶Orca genus marinæ beluae maximum dicitur, a-d cuius ſimilitudinem vaſa quoque ficar-ia, orcae dicuntur. ſunt enim teretia, atq. infor-mi ſpecie . . . . malae & ante . . . . quantae ne . . . .

[Ateius]

pag 31.

¶Oriri, naſci, vel ſurgere. ¶O-rba apud poetas ſignificat priuatam, aliqua perſona cara. apud oratores, quae patrem amiſit, aut matr., vt Ser. Sulpitius ait, quae liberos quaſi oc-ulos. orba eſt . . . . tris eſt ante

. . . . . Gal-lus Ælius . . . . . O- ſtantior . . . . . in eo libro . . . . . pontificatu . . . . . pu-ella ſine . . . . . ſacrae . . . . . nupta . . . . . ali cui fuiſſet . . . . . Cornificius in . . . . . on Vginus . . . . . interferunt . . . . . nactos . . . . . ſic ¶Ortygia dicta eſt inſula, quae voci-tatur nunc Delos. ¶Orbius cliuus videtur appella-tus eſſe ab orbib. per cuius flexuoſos orbes Tullia filia Ser. Tullij regis, & L. Tarqui nnius Superbus gener, interfecto rege propera-uerat[2] tendentes vna in regia domus po-ſſeſſionem. coeptus eſt autem u cliuus appellari Orbiu-s. quod pronus cū eſſet ꝑ orbes in exquiliarū colle-m ducere,[3] vnde Orbius ab ipſis orbib. ſic appellatus eſt. ¶Oratores ex Graeco ἀρᾶν-re dictos exiſtimant, quod ad reges & gentes, qui miſſi erant pro republica no-ſtra a populo R. ij conceptis verbis ſolerent deos ἀρᾶσθαι id eſt teſtari . . . qui ·.· cit

[1 matrem. 2 properauerant 3 duceret]

pag.32

eos noſtri alij[1] pro legatis appellant, vt Cato in ea quam ſcripſit de ſuis virtutibus contra Thermum. M. Fuluio conſuli legatus ſum in Ætoliam, ꝓpterea qđ ex Aetolia complures venerant Aetolos pacem velle: de ea re oratores Romam profectos. & in originum L. I. propter[2] id bellum coepit Coelius P R. Albanus. oratores miſit Romam cum . . . alias pro decretoribus,[3] vt Terentius. orator venio, facite exorator ſim. Item & Afranius in Emancipato ſi . . . tum ſi ꝙ oritur. . . . alias ꝓ diſertis & eloquentibus ab eo ꝙ antiqui orare, dicebant ꝓ agere. ob quam cauſam, orationes quoque eorum vocātur. ¶Ora[3] genus piſcis appellatur à colore auri, quod ruſtici orum dicebant, vt auriculas, oriculas. itaq. Sergium quoq. quendam prædiuitem, ꝙ & duob. anulis aureis, & grandib. vteretur, Oratam dicunt eſſe appellatum. ¶Orae extremae partes terrarum, id eſt, maritimae dicuntur, vnde & veſtimentorum extremae partes, quæ quidem & primae dici poſſunt. Cæcilius in Aethrione vſus eſt pro initio rei, cum ait: oram reperire nullam quam[4] expediam, queo. ¶Oreae, freni. ꝙ ori inferuntur. Titinius in Setina. & ſi tacebit, tamen gaudebit ſibi promitti oreae[5] & Naeuius in Hariolo. Deprandi aūt Leonis[6] obdas oreas. Cato originum L. III. equos reſpondit: oreas mihi inde, tibi capo flagellum. Coelius pro ſe apud populum. equuſq.[7] mihi ſub feminibus occiſus erat, oreas detraho inſpectante Lucio Sterrinio. ¶Orcos

Liber pater, & Oreades Nymphae appellantur, quod in montibus frequenter apparent. ¶Ordinarium hominem Oppius ait dici ſolitũ ſcurram *

[1 *alias* 2 *propterea* 3 *deprecatoribus*, 4 *qua me* 5 *permitti oreas* 6 *Lenui ſi* 7 *equo qui* * Quod hic deſideratur habes in Schedis pag.172. v.23. vſque ad pag. 187.v.29.]

pag.33.

eſt,cum ait,cum magiſtratus nihil audent imperare,ne quid conſul auſpici peremat.

P

¶Perihodos dicitur & in carmine lyrico pars quaedam, & in ſoluta oratione verbis circumſcribta ſententia, & in gymnicis certaminibus perihodon viciſſe dicitur, qui Pythia, Iſthmia, Nemea, Olympia vicit a circumitu eorum ſpectaculorum. Perempta & interempta pro imperfectis, poni ſolet a poetis. Lucretius. cum corpus ſimul, atque animi natura perempta. ¶Perpetẽ, pro perpetuo dixerunt poetæ. ¶Pacuuius Iliona. fac, vt coepiſti, hanc operam mihi des perpetem. oculis traxerim. ¶Perſillum vocant ſacerdotes ridiculum picatum, quo vnguine Flamen Portunalis[2] arma Quirini vnguet. ¶Perſicum portum, Plautus cum ait, mare Euboicum videtur ſignificare, ꝗ in eo claſſis Perſarum dicitur ſtetiſſe, non procul a Thebis. ¶Perſonata fabula quaedam Næuij inſcribitur, quam putant quidam primum[3] a perſonatis hiſtrionibus. ſed cum poſt multos annos comoedi, & tragoedi perſonis vti coeperunt, veriſimilius eſt eam fabulam propter inopiam comoedorum actam nouam per Atellanos. qui proprie vocantur perſonati, quia ius eſt is[4], non cogi in ſcaena ponere perſonam, quod ceteris hiſtrionibus pati neceſſe eſt. ¶Perſicus peracutum ſignificare videtur, vt Plautus. nihil de cõciliare ſibus,[5] niſi qui perſib.[6] ſapis. Næuius. & qui fuerit perſicus carpẽri ad ſtratio.[7] ¶Perpetrat peragit, perficit. Pacuuius in Teucro. neque perpetrare precibus, imperia qui detinui patris[8], Spartam reponare[9] inſtat, id ſi perpetrat. quo etiam ſine praepoſitione vſi ſunt, quod conuer-

[1 *interfectis* 2 *Quirinalis* 3 *actam* 4 *ijs* 5 *ſibi* 6 *perſicus* 7 *adeſt ratio* 8 *nec pretio quit. & in Niptris* 9 *repedare*]

pag.34

ſum iam *in conſuetudinem eſt. perpulit, perſuaſit,*
impulit . . . . *dicen-*
-do me per-*pulit* . . . . *ſci-*
licet c-*ompulit* . . . ¶*Pertiſum, pro perte-*
ſum di-*xerunt antiqui* . . .
qui paul. . . . ¶*Perſuaſit, impulit.*

¶Puteum *antiqui dixerunt vnde ſumi poteſt:* inde ¶*Puticulos, antiquiſsimum genus ſepulturae appellatos, quod ibi in puteis ſepelirentur homines: qual*is fuerit *locus, quo nunc cadauera proijci ſolent* extra p*ortam Exquilinam: qua quod ibi puteſcerent* inde p-*otius appellatos exiſtimat puticu*los Aeli-*us Gallus: qui ait antiq. moris fuiſſe, vt patres* familias *in locum publicum extra opidum mancipia* vilia proicer-*ent, atque ita proiecta, quod ibi* ex-putreſce-*rent, nomen eſſe factum Puticulis.* ¶*Putum* antiquo: *pro puro dixiſſe ait. inde putatas vites, quib.*

decisum[1] eſt id, *quod impedimento erat, dici Cor*nifici[2] ait, neq. *aliter accepit Ennius, cum dixit* in Alexandro . . . .
amidio[3] purus put-*us. & Plautus. purus putus hic* ſycophanta eſt . . . .
quo certior ſe . . . *aurũ queq.* putatũ dici ſo-*let, quod eſt expurgatum, & ratio putata* id eſt pura facta. *vt* . . . . *here*dib. rettulit. ¶*Putitium Plautus dixit ſtultũ Putitio ſtul*tior eſt barbaro. *Id autem ex hac cauſa.* ¶*Potitius cum* ad[4] Hercule rit-*um ſacrificandi accepiſſet, cum* millib. aeris gra-*uis quinquaginta edocuiſſe dicitur* ſeruos publicus[5] P. R. *quo facto Potitij intra diem* xxx. cum eius fami-*liae xij fuiſſent, omnes interierunt.* ¶ Pubes, adoleſcens, *qui iam generare poteſt, vo*catur, cui contrarium *eſt impubes.* ¶*Pubes etiam &*

[1 *deciſum* 2 *Cornificius* 3 *dimidio* 4 *ab* 5 *publicos.*]

pag 35

plurium numerus eiuſdem aetatis dici ſolet. ¶ *Puteolos quidem dictos aiunt ab aquae ca*-ldae pu*tore. quidam a multitudine puteorum ear*-undem *aquarum gratia factorum* . . . . ver-
. . . . . cũ autẽ
. . . . . is vio-
. . . . . illius
tra . . . ¶*Pugnus a punc*-tione *id eſt percuſsione dictus.* ¶ *Pegaſum equum*-alatum *fuiſſe tradunt poetae: cuius quidem vngu*-lam *ſu*ſcitaſſe fontem, qui Hippocrene *dictus eſt*, traditur. ſed
. . . . . erſus alia
. . . . . Lucina Iuno
ſa . . . . formon-
. . . . . ¶Proſpera
quaedam nomina vſurpabant antiqui in, *e*, declinata *vt praſiſcine, extrema produ*-cta ſyllaba, *videlicet vt occurrerent faſcino*, vt ait L. Cin*cius: quod etiam fieri conſueuit in fa*-miliæ pur*gandae ſacro.* ¶*Porca prae*-cidanea dicitur, *quae ante immolari ſolet.* ꝗ genus hoſtiae ꝗ *ante nouã frugẽ praecideretur, pra*-cidarium appellabãt. ¶*Placenta libi quoddam genus vo*-catur ex trib. pu*ltibus factum: alij dicunt genus pult*is, cum trib. liba*mentis.* ¶*Porriciam, pro porro ia*-ciam, maximè *de extis dicebant antiqui. Plaut. in P*-ſeudolo. atq. in *manib. exta teneam, vt porriciam interea*, loci. *porricitur autem foculo ar*-iſq. quod conſecran*dum eſt deo, dicandumque contra* it[2] conſumi*tur in ſacro, quod eſt profanatum* vt Verrius eo*dem libro de ſignificatione verbo*-rum. ſint dicta libe*re, ſi qua contra dixero: iam* arbitratur ob eam cau*ſam porrici exta aris & fo*-culo, quia profanas ea

[1 *interea* 2 *id* 3 *profanata.*]

pag.36.

quoq. id eſt deo dicta conſume[3] eſt neceſſe, cuius opinionem, neq. in hoc, neq. in aliis complurib. refutare minime neceſſe eſt, cum propoſitum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & ſepulta verba, atq. ipſo ſaepe confitente nullius vſus, aut auctoritatis praeterire, & reliqua quam breuiſſime redigere in libros admo-

admodum paucos: ea autem, de quibus diſſentio, & aperte & breuiter, vt ſciero, ſcribta in his libris meis inuenientur. inſcribuntur priſcorum verborum cum exemplis. ¶Porigam dixiſſe antiqui videntur, pro porrigam, propter morē nō ingeminandarum litterarum. ducto verbo a porro regam. aut ſi id friuolum videtur, cum aperte e ciuo regit [1]. tractum ſit. ſed antiqui etiam porgam dixerunt, ꝓ porrigam ¶Porcae appellantur rari ſulci, qui dicūtur [3]. aquae deriuandae gratia. Dicti ꝙ porcant [4], id eſt prohibent [5] aquam frumentis nocere: nam crebriores ſulci, limi [6] vocantur. ¶Poſtliminium [7] receptum, Gallus Aelius in libro primo ſignificationum, quae ad ius pertinent, ait eſſe eum, qui liber ex qua ciuitate in aliam ciuitatem abierat, in eandem ciuitatem redit eo iure, quod conſtitutum eſt de poſtliminiis, itemque ſeruos [8] a nobis in hoſtium poteſtatem peruenit poſtea ad nos, redit in eius poteſtatem, cuius antea fuit iure poſt limini. equi, & muli & nauis eadem ratio eſt poſt liminium receptum is [9] quae ſerui. quae genera rerum ab hoſtibus ad nos poſtliminium [10] redeunt, eadem genera rerum a nobis ad hoſtis redire poſſunt. cum populis liberis, & confœderatis, & cum regibus poſtliminium nobis eſt ita, vti cum hoſtib. quae nationes in opinione [11] noſtra ſunt. cum his

[1 *conſumere. 2 riuo regam. 3 ducuntur. 4 porcent. 5 prohibeant. 6 lire, 7 poſtliminio, 8 qui ſeruus. 9 iis. 10 poſtliminio 11 dicione,*

pag. 37

procul ſint. ¶Pronorſum fulgur appellatur, ꝙ ignoratur noctu, an interdiu ſit factum. itaque Ioui fulguri [1] & Summano fit, ꝙ diurna Iouis, nocturna Summani fulgura habentur. ¶Propatulum latè patens, atq apertū, & patuli boues, quorum cornua in diuerſum ſuper [2] modū patent. ¶Propriaſſit, proprium fecerit. ¶Properus antiquos dixiſſe, pro celer, teſtimonio eſt qualitatis aduerbium, quod eſt propere. ¶Prophetas in Adraſto Iulius nominat antiſtites fanorum, oraculorumq. interpretes. cū capita viridi lauro velare imperant prophetae, ſancta ita caſte qui purant [3] ſacra. ¶Propter viam fit ſacrificiū: q eſt proficiſcendi gr̄a Herculi, aut Sāco, [4] qui ſcilicet idem eſt deus. ¶Prodigia quod praedicūt futura, permutatione g. litterae: nam quae nunc c. appellatur, ab antiquis g. vocabatur. ¶Produit, porro dederit, vt eſt in lege Cenſoria. porticum ſartam, tectamque habeto, prodito. alias ꝓdiderit. ¶Prodegeris, conſumpſeris, prodideris, vt Caecilius in hymni [5] prodigere eſt, cum nihil habeas, te antidier. & Plautus in Neruolaria: productae prodigium [6] eſſe in [7] amatorem addecet. ¶Prodinunt, prodeunt, vt Ennius Annali. L. III. prodinunt famuli tum candida lumina lucent. ¶Probrum, ſtuprum, flagitium, vt Accius in Hellenib. qui niſi probrum, omnia alia indelicta æſtimant. Caecilius in Dauo. ea tum compreſſā parit huic puerum, ſibi probr. ¶Probriū [8] velut, ꝓhibi, qui ſe [9] deliquendo prohibet. ¶Prodigiatores haruſpices, prodigiorum interpretes. ¶Prodita, [10] memoriae porro dat, & fallit. item: ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius L. XVI. non id ſperando cupide [11] rē prodere ſummā. ¶Punicum ꝙ appellatur,

[1 *Fulgura tori. 2 ſupra. 3 parant. 4 Sango. 5 Hymnide. 6 pro ducte prodigum. 7 me. 8 Probi. 9 a. 10 prodit. 11 cup. di.*

pag. 38

genus *libi tranſlatum a Poenis. idem appellatum fuit probum, ceteris libis ſuauiſſimum quia videtur . . Punicum dicitur etiam veſtis* no- *men* . . . ¶*Pro, ſignificat, in, vt pro ro*ſto- *is*, [1] *pro aede, pro tribunali.* ¶*Progenerum* app-*ellat au*[2] *neptis ſuae virū.* ¶*Profanū ꝙ non ē fanum* app *ellat. Plautus, ſacrum, an profanū habeas paruipēdit.* Liu-*ius in* . . . . *pu*blici . . . . . *Pacuuius in Peri*boea . . . . . . *inde profana*tionem *di.i ait Verrius.* ¶*P ro, ponitur pro am*plifi-*cando, ac palam faciendo: vt prodi, prouo*ca, prop-*ello* . *ponitur alias pro priuandi facul*tate, *vt in propudio, prohibendo, quia vtrunq. ab*nuit *in his eſſe pudorem, poteſtatemq. alias ali*ud alio [3], *vt pro pecunia, pro praedio*, [3] *pro conſule*, [4]- alias pro a-*dmiratione, vt pro Iuppiter, Accius* in Melani-*ppo* [5] *pro Iuppiter* . . . . . manu omium [6] . . . . Plautus in Condalio . . *alias pro ante, vt* pro hoſtio. alias pro *in*, *vt dicimus promittere bar*bam, & capillum. ¶*Profundum dicitur id quod eſt* altum ac fundum *longe habet . Pacuuius* in Medo, neq. *profundum* . . . . . .

¶Profeſti dies di-*cti, quod ſint procul a religione n*[ū]*is* diuini. Caecilius in . *quod facimus profeſto, feci*ſti tantundem. *feſtiuo die . item Afranius* in Priuigno. ae-*que profeſto, contra cum celebras.* ¶Profuſus ſuper mo-*dum ſumptuoſus dicebatur.* Terentius in Ade-*lphis, profundat, perdat, pere*at, nihil ad me . *alias obiectus, iacens* . . & Pacuuius in Teuc-*ero. profuſus gemitu murmu*ro, occiſtians [7] ru-*at* . . . . .

[1 *roſtris. 2 apud eb ab. 3 praede. 4 conſilio. 5 Menalippo. 6 omnium. 7 oſcitans.*

pag. 39

. . . . cant
. . . . rra

¶*Plauti appellantur canes, quorum aures lang*ui*dae ſunt, ac flaccidae, vt latius videa-*ntur *patere* . . . . . . quae
. . . . e
. . . . vn-
. . . . vi-
. . . . cis

¶*Plantae appellantur ſemina olerum, quod planae ſunt, vt appellantur plantae noſtrorum pedum ex cauſa ſimili.* ¶*Plancae dicebantur tabulae planae, ob quam cauſam &* ¶*Planci appellantur, qui ſupra modū pe dibus planis ſunt.* ¶*Plauſtrum perculi antiqui di-cebant ab eo, qui pede onuſta plauſtra perculit, id eſt euertit: quod poſtea abiit in prouerbium* id; *quod a Plauto in Epidico Comoedia relatum eſt. E-pidicus mihi magiſter fuit, perij: pene plauſtr-um* perculi. ¶*Plebeium magiſtratum nemi - nem* licet ca-

pere, niſi quī ex plebe eſt : cuius ge- neris eſt *omnis magiſtratus, qui appellaturi i-*ſto nomine. ¶ *Plutei dicuntur crates corio cru-*do intentae [1]. *quae ſolebant opponi militibus* opus facientib- *& appellabantur militares.* nunc etiam tabu-*lae, quib. quid praeſepitur, eodem* nomine dicun-*tur. Plebei Aediles non minus populi* q; plebeiſcito, *quae de eo magiſtratu creando* ſuffragium tu-*lit, ut ſacris aedibus praeeſſent*, ſunt conſtitu-*ti : quot Tribu. pl. miniſtros fuiſſe dic-*unt : qui vna cum *Plebeis Aedilib. ſunt creati, diſſid-*ente plebe, a *Patrib. ij tabernas fecerunt*, q-uas nouas vocant. nos *autem quinque dicimus e-*as eſſe & ſeptem ferun-*tur, & plebeios quidem appella-*mus a genere ma-

[1. *Intell ae.*]

pag. 40

giſtratus. eas enim faciendas curauerunt M. Iunius Brutus. Q. Oppius Aediles pl. Plexa colligata ſignificat ex Graeco, cui nos etiam praepoſitionem adicimus, cum dicimus perplexa. Plentur antiqui etiam ſine praepoſitionibus dicebant. ¶ Pleta dixiſſe antiquos teſtis eſt Pacuuius, cum ait. plera pars peſſumdatur. ¶ Ploximum appellari ait Catullus, capſam in ciſio, capſaue [1]. cum dixit, gingiuas verò ploximi habet veteris. ¶ Plorare, flere, inclamare nunc ſignificat, & cum praepoſitione implorare, id eſt inuocare : & apud antiquos plane inclamare. in regis Romuli, & Tatii legibus. ſi nurus ſacra diuis parentum eſtod. in Ser. Tulli, haec eſt. ſi parentum puer verberit, aſtolle ploraſſit, (pareri.) puer diuis parentum ſacer eſto [2]. id eſt, clamarit, dix . . . ¶ Pedulla quae dicimus nea [3]. . . Graecos appellare manifeſtum eſt. ¶ Pacem a pactione condicionum putat dictam Sinnius Capito, quae vtriq. inter ſe populo ſit obſeruanda. ¶ Penem, antiqui codam vocabant . a qua antiquitate etiam nunc offa porcina cum cauda in cenis puris offi penita vocatur . & peniculi, quis calciamenta terguntur, quod e codis extremis faciebant antiqui, qui, tergent [4] ea. dictum eſt forſitan a pendendo. Naeuius in Tunicularia. [5] Theodotum compellas, qui aras compitalibus ſedens in cella circumtectuas tegetibus Lares ludentis peni pinxit bubulo. ſignificat peniculo grandi, id eſt coda. ¶ Propius ſobrino mihi eſt conſobrini mei filius, & conſobrinae meae filia [6] & patris mei conſobrinus, & matris

[1. *capſamue.* 2. *eſtod.* 3. *nos, ea πέδιλα.* 4 *tergerent.* 5 *Cunicularia.* 6. *filius.*]

pag. 41

meae cōſobrinus. ¶ Poſſeſſio eſt, vt definit Gallus Ælius, vſus quidam agri, aut aedifici, non ipſe fundus, aut ager. non enim poſſeſſio eſt A reb. quae tangi poſſunt. . qui dicit, ſe poſſidere, his [1] vere poteſt dicere. itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui poſſeſſionem ſuam vocare audet, ſed ad interdictum venit, vt Praetor his verbis vtatur. Vti nunc poſſidetis, eum fundum Q.D.A. qđ nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero poſſidetis ita poſſidetis, aduerſus ea vim fieri, veto .

¶ Praefecturae eae appellabātur in Italia, in quib. & ius dicebatur, & nundinae agebantur, & erat quaedam earum R.P. neq; tamen magiſtratus ſuos habebant. in qua [1] his legibus praefecti mittebātur quot annis qui ius dicerent. quarum genera fuerunt duo : alterum, in quas ſolebant ire praefecti quattuor viginti ſex virum [4]. pro populi ſuffragio creati erant, in haec oppida : Capuam, Cumas, Caſilinum, Volturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Sueſſulam, Atellam, Calatium: alterum, in quas ibant, quos Praetor vrbanus qannis [6] in quaeq. loca miſerat legibus, vt Fundos, Formias, Caere, Venafrum, [7] Allieas [8] Priuernum, Anagniam, Fruſinonem, Reate, Saturniam, Nurſiam, Arpinum, aliaq. complura. ¶ Parret, quod eſt in formulis, debuit & producta priore ſyllaba pronuntiari, & non gemino r. ſcribi, vt fieret paret, ꝙ eſt in veniatur, vt comparet, apparet. ¶ Portum in xii. pro domo poſitum omnes fere conſentiunt. cui teſtimonium defuerit, his [9] tertiis diebus ob portum obuagulatum ito. ¶ Patrocinia appellari coepta ſunt, cum plebs diſtributa eſt inter patres, vt eorum opib. tuta eſſet. ¶ Poſticam lineam in agris diuidendis Ser. Sulpicius appellauit ab

[1. *de.* 2. *iis.* 3. *q. ae.* 4 *numero qui.* 5 *Calatiam.* 6 *quotannis.* 7 *Venafrum.* 8 *Alliſas* 9 *is.*]

42

exori- *ente ſole ad occidentem, quae ſpectabat*
qua . . . .
tur . . . .
riq. . . . .
abd . . . .
tab . . . .
frum . . . .
danto . . . . . ¶ *Pontina tribus a Pon-*tia vr-*be dicta, a qua & palus quoque Pon-*tina *appellata eſt iuxta Terracenam.* ¶ *Papiria tribus a Papirio appellata eſt, vel a no-*mi [1] ag-*ri, qui circa Tuſculum eſt Huic Pupinia trib. ita* coniu-*ncta fuit, vt de finib. aliquando ſuſceperit bellum,* ꝙ in d-*ictum per fetiales cum eſſet, duce. . . inſer-*tur: bellum *itaque initurae, cum vtraque tribus inſtructos exerc-itus haberent ad dimicādum, quia alterius dux* diſceſſerat *iam ab armis, caduceatoribus ante quam* ſignum conſ-*errent, vtrinque ad exercitus miſſis,* rem in ipſorum ar-*bitrio futuram denuntiarunt, ac po-*teſtate, (ac pote *ſtate*) ita *ſine vlla dimicatione vtriuſque* exercitus ſuffrag-*io pax facta.* ¶ *Pupinia Tribus* ab agri nomine *dicta, qui Pupinus appellatur circa* Tuſculum vrbem. . . . . *me-*minit inuictum . . . .
E. ¶ Popillia tri- *bus vna quinque & triginta tri-*buum, tot enim fue-*runt : a Popilliae feminae fe-*lici nomine ap-*pellata, quomodo tribus quoque* ¶ Pinaria a ſororis *Pinarij dicta, ſiue ab eius no-*mine. Populi com-*mune eſt in legibus ferendis* cum plebe ſuffragium. *nam* ¶ *Comitia centuriata* ex patribus, & plebe *conſtant in centurias diuiſis. at* cum plebes ſine patr-*ib. tributis comitiis conuenit,* quod plebes ſciuit, plebi-*ſcitum id ea de cauſa*

appellatur. Patrum com-*mune cum populo ſuffra-*
[1. *ne.*]

pag.43.

gium: quibus ſuffragantibus fit populi ſcitum. ¶ *Prorſi limites appellantur in agrorum menſuris, qui directi ſunt ad orientem.* ¶ *Pugio dictus videtur eo quod punctim pugnat.* [1] ¶ *Propilia* [2] *tribus a nomine progenitricis traxit vocabulum. nam conſueuerunt non ſolum a viris, ſed a feminis quoq. tribus nominare.* ¶ *Praebia dicuntur curandi mali remedia, videlicet, quae curationis cauſa praebeantur.* ¶ *Parare inter ſe munus dicebatur, cum ſortitio fiebat a magiſtratib. P.R. vter magiſtratus, veram rem agere* [3] *deberet: aut inter ſe comparabant de re-ib. lege mandatis. Itaque in ſenatu, & in comitio quoq. ſortiri, aut inter ſe parare ſolebant, vt-eum exire, vtrum domi manere oporteret. nam Conſulib. atque ac Praetoribus nouis in prouinciam ire,* atq. ex ea *rem gerere: contra abire, anni prioris* magiſtra*tib. opus erat. lege etiam cauebatur, vt certos* intra dies *deſignati magiſtratus prouincias* inter ſe pa*rarent.* ¶ *Peregrinos inter Pr.dr̃. q̃ alr̃.* Inter ciuis alr̃ int *peregrinos ius dicebat a Praetore: itaq.* lege primũ fuſ[4] *cum vnus tantum fuiſſe, poſtea duo id*circo ſunt creati *Praetores.* ¶ *Praemetiũ dicitur, quod* ante metitur, qua *ſi premeſſũ, prae libationis cauſa.* ¶ *Protelare* dr̃ lõge ꝓ*pellere, ex Graeco videlicet, quod ẽ* The, [5] & ſigni*ficat longe.* ¶ *Priuato ſumptu* ſe alebant mili*tes Romani antequam ſtipendia* mererentur, quod in *conſuetudine fuit paene ad* id tempus, quod fuit pau*lo antequam Romana ciuitas* capta eſt à Gallis, *a quo tempore ſine publico ſtipendio* milites non fiebant. ¶ *Porci effigies inter militari*a ſigna quintum locum *obtinebat, quia confecto bel*lo, inter quos populos *pax fiebat, ea caeſa porca foed*ere firmari ſolet. ¶ *Polimenta, ait Verrius, antiqui* dicebant teſticulos

[1 *pungat.* 2. *Popilia.* 3. *agere.* 4. *fuiſſe.* 5. *τῆλε.*]

pag.44.

porcorum, cum eos caſtrabant, a politione ſegetum, aut veſtimentorum, quod ſimiliter atq. illa, curẽtur. ¶ Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cũ iã ipſe pater eſſet, habebat etiam tum patrem. ¶ Portiſculus eſt, vt ſcribit Aelius Stilo, qui in portu modum dat claſſi. id autem eſt malleus. cuius meminit Cato in diſſuaſione de rege Attalo, & vectigalibus Aſiae. C. Licinio Pr. remiges ſcribti ciues Romani ſub portiſculum ſub flagrum conſcribti veniere paſſim. ¶ Pro ſcapulis cum dicit Cato, ſignificat pro iniuria verberum. nam complures leges erant in ciues rogatae, quibus ſanciebatur poena verberum. his ſignificat prohib. ſe [1] multos ſuos ciuis in ea oratione, quae eſt contra Mar. Caelium. ſi em percuſſi, ſaepe incolumis abij. ꝑterea pro rep. pro ſcapulis, atq. aerario multum R.P. profuit. ¶ Primanus Tribunus apud Catonẽ in ea, quae eſt contra Thermum de ſuis virtutib. Aliud eſt properare, aliud feſtinare. qui vnum quodq. mature tranſigit, is properat: qui multa ſimul incipit, neque perficit, is feſtinat. ¶ Prorſus porro verſus,

niſi forte ex Graeco Πεῤ [2] Cato de feneratione legis Iuniae. Camerni [3] ciues noſtri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum, atquepulcherrimum, rem fortunatiſſimam. cum Romam veniebant, prorſus deuertebantur pro hoſpitibus ad amicos ſuos. ¶ Prohibere comitia, dicitur vitiare diem morbo, qui vulgo quidem maior, ceterum ob id ipſum comitialis appellatur. Cato in ea oratione, quam ſcribſit de ſacrilegio commiſſo. domicum auſpicamus, honorem me dium [4] immortaliũ velim habuiſſe. ſerui, ancillae, ſi quis eorum ſub centone crepuit, quod ego non ſenſi, nullum mihi vitium facit. ſi cui ibidem ſeruo, aut ancillae

[1. *prohibuiſſe* 2. *αἰεί* 3. *Camerini* 4. *Deum.*]

pag.45.

dormiẽti euenit, quod comitia prohibere ſolet, ne is quidem mihi vitiũ facit. ¶ Penatores qui penus geſtant. Cato aduerſus M. Acilium quarta. poſtquam natiuitas [1] ex nauibus eduxi, non ex militib. atq. nautis piſcatores penatores fici ſedarum [2] dedi. ¶ Pilates lapidis genus, cuius M. Cato originum L.v. lapis candidior quam pelaſtes. [3] ¶ Peregrina ſacra appellantur, quae aut euocatis dis in oppugnandis vrbibus Romã ſunt conara, [4] aut quæ ob quaſdã religiones per pacem ſunt petita, vt ex Phrygia Matris Magnae: ex Graecia Cereris: Epidauro Aeſculapi: quia coluntur eorum more, a quib. ſunt accepta. ¶ Peculatus furtum publicum dici coeptus ẽ a pecore, quia ab eo initiũ eius fraudis eſſe coepit ſiquidem ante aes, aut argentum ſignatum ob delicta poena grauiſſima erat duarum ouium, & xxx. bouum. ea lege [5] ſanxerunt T. Menenius Lanatus, & P. Seſtius Capitolinus cõs. quae pecudes, poſtquam aere ſignato vti coepit. P.R. Tarpeia lege cautum eſt, vt bos centuſib. ouis decuſib. aeſtimaretur. ¶ Potitium, & Pinarium Hercules, cum ad arã, quae hodieque maxima appellatur, decima bouum, quos a Geryone abductos abigebat Argos in patriam profanaſſet, genus ſacrifici edocuit quae familia, & poſteri eius non defuerunt decumantibus vſq. ad Ap. Claudium Cenſorem, qui quinquaginta millia aeris grauis his dedit, vt ſeruos publicos edocerent ritum ſacrificandi: quo facto Potiti, cum eſſent ex familia [6] numero duodecim, omnes interierant [7] intra diem xxx. Pinarius, quod non adfuit ſacrificio, poſtea cautum eſt, ne quis Pinariorũ ex eo ſacrificio veſceretur. ¶ Plebeiae Pudicitiae ſacellum in vico Lõgo eſt, q̃ cum Verginia patrici generis foemina, conuiuio [8] facto inter patres & ple-

[1. *nauitas* 2. *ſici ſed cibum* 3. *pilates* 4. *conlata* 5. *eam legem* 6. *eae familiae* 7. *anterierunt* 8. *conucio.*]

pag.46.

bem, n-*am patricia plebeio homini L. Volumnio conſul*-*i nupſerat* …

qui …

bit …

ſere …

eo iu-*re* …

¶ Porto-*rium dictum eſt vectigal id, quod ſoluitur porti*-*toribus, qui conduxerint . . . dimi-*

diato . . . . . .
in ve-ctigalibus autem portoria fruenda locantur dua-bus . . . .
liusq. . . . . . . & Ti.
Corun-canius Ti. F. cenſores . . .
intra temporis ſpatium certum . . . .
quid ac . . . . . cenſoria maieſtate ſp-reta . . . .
dā probi [1] & . . . .
ſint. ¶ Primi-genius ſulcus dicitur, qui in noua urbe condendā ta-uro & vacca imprimitur, quod genus iumenti velut ex-ercitum adhibebatur. . .
vtrinq. media p . . . .
lari iudicio qui & i-pſe . . . ¶ Parilib. vrbem condidit Rom-ulus, quem diem feſtum praecipue habebant iunio-res. ¶ Praetexta pulla nulli alij licebat vti, q-uam ei, qui funus faciebat. Idem ius magiſtratus h-abebat, qui in aliquo loco publiquos lud-os faciebat. nam is praetexta vtitur, & ſcribam ha-bere ſolet propter eos, quos facit, ludos. praetextae ius datum eſt item Conſulib. & Praetorib. vota nuncupantibus ob ignorantiam ſacra nouorum [2] aſcitorum. Iſdem datum eſt vti emit [3] votum aliquod ſoluentibus. quod item Valerius vica-nus cum vteretur pura ex ſenatu, improbar-i coeptus eſt. ¶ Pilae

[1. praedib. 2. ſacrorum nouorum. 3. item.]

pag. 47.

& viriles & muliebres effigies in compitis ſuſpendebantur Compitalibus ex lana, quod eſſe deorum inferorum hunc diem feſtum, quos vocant Lares, putarent, quib. eo die tot pilae, quot capita ſeruorum: tot effigies, quot eſſe-nt liberi, ponebantur: ut viui, ſic enim inu-ocantur, parcerent, & eſſent his pilis, & ſimulacris con-tenti. ¶ Punicae fortunae aedē vouiſſe dicitur Cornelius Sc-ipio cum Carthaginem obſideret: ne aduerſa-ea Fortuna vteretur. Idem quoq. vouit aedem Ven-eris, quae cognomentum habuiſſe dicitur, G-enitricis, quam dedicauit, vbi primum aemulam Romanae ciuitatis Carthaginienſem vrbem expugnauit: quamuis alij dicant, aliquot poſt annis dedicauiſſe . . . . eos. quum Punicae Fortunae aedem, quam ex vo-to debebat primam dedicare, locandam non curaſſet. ¶ Pueri, inpuberes dicuntur, in quo ſignificatu vtitur Atta-ius . . . plurib. verſib. docet. . . . Pueri inpuberis aeneum ſignum ad ſalinas olim a . . . poſitum fuit, quod ſignum allatum e . . . . fuiſſe ferunt, quod ſunt cona-ti quidam auferre, ſed auelle-re nemo vnquam potuit. Alij dicunt auulſam baſim praeter ipſum ſignū a quibuſdam fuiſſe, quiq. abſtulerint ſub [1] ſigno abierūt, baſi ſola potiti. Alij tamen trad-unt ſimul, vt ſignū ipſum abſtulerint, in agro Tibur-ti erexere ad quintum ab vrbe miliarium. ¶ Plena ſue Telluri Matri ſacrificabatur. qđ pecudis id genꝰ cū feretur [2] ſatis inimicum, quia roſtro ſem-en fodiendo corrumperet. ¶ Ploti appellati ſunt Vmbri, pedib. planis qđ eſſent: vnde ſoleas dimidiatas qui-b. vtūtur in venādo, quo planius pedem ponerent, vo-cant ſemiplotia, & ab eadem cauſa M. Acci-us poeta, quia Vmber

[1. ſine 2. cenſeretur.]

pag. 48.

Sarſinas erat, a pedum planicie initio Plotus, poſtea Plautus coeptus eſt dici. ¶ Poſtumus cognominatur poſt patris mortem natus. Plautus in Aulularia. Poſt mediam aetatem qui med ā ducit vxorē domum ſi eam ſenex anū praegnātem fortuito fecerit; quid dubitas, quin ſit paratum his nomen pueris Poſtumi? ¶ Porcas, quae inter duci [1] ſulcos fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum. ¶ Parmulis pugnare milites ſoliti ſunt. quarum vſum ſuſtulit C. Marius datis in vicem earum Bruttianis. ¶ Porcam auream & argenteam dici ait Capito Ateius, quae & ſi numero hoſtiarum non ſint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi ſacrificio Ceriali. ¶ Pulcher bos appellatur ad eximiam pinguitudinem perductus. ¶ Propudi ait [2] porcus dictus eſt, vt ait Capito Ateius, qui in ſacrificio gentis Claudiae velut piamentum, & exſolutio omnis contractae religionis eſt. ¶ Parum cauiſſe [3] videri pronuntiat magiſtratus, cum de conſilij ſententia capit-s quem condemnaturus eſt. ¶ Piſcator-j ludi vocantur qui qđ anni [4] mēſe Iunio trans Tiberim fieri ſolent a P R. Vrbano pro piſcatorib. Tiberinis, quorum quaeſtus non in Macellum peruenit. ſed fere in aream Volcani, quod id genus piſciculorū viuorū datur ei Deo pro animis humanis. ¶ Publicius cliuus appellatur quem duo fratres L. M. Publici Malleoli [5] Aediles Cur. pecuariis condemnatis ex pecunia, quam coeperant, [6] munierūt, vt in Quentinum vehiculi, [7] Vel [8] venire poſſit [9]. ¶ Praedia [10] rurſus Verrius vocari ait ea remedia, quae data [11] Caecilia vxor Tarquini Priſci inueniſſe ex

[1 duos. 2. Propudianus. 3. Patrauiſſe. 4. quotannis. 5. Malleolis. 6. ceperant. 7. vehiculis. 8. Velia. 9. poſſint. 10. Praebia vel praebia. 11. Caia.]

pag. 49.

iſtimatur, & immiſcuiſſe on [1] ſuae, qua p̄cincta ſtatua ei [2] eſt in aede ſāct [3] qui de, di fidi vocatur. ex qua zona periclitantes ramenta ſumunt. ea vocari ait praedia, quod mala prohibeant. ¶ Priſcae latinae coloniae appellatae ſunt, vt diſtinguerent a nouis quae poſtea a populo dabantur. ¶ Praetor ad portā nūc ſalutatur his, [4] qui in prouincia Pro p̄tore, aut Pro conſule exit, cuius rei morē ait fuiſſe Cincius in libro de Cōſulum poteſtate talem. Albanus [5] rerum potitos vſque ad Tullum regem: Alba deinde diruta vſque ac poectum Murem eos populos latinos ad capud oetentinae, [7] quod eſt ſub monte Albano cōſulere ſolitos, & imperium communi conſilio adminiſtrare. itaque quo anno Romanos impr̄s ad exercitum mittere oporteret iuſſu nominis Latini complures noſtros in Capitolio a ſole oriente auſpiciis operam dare ſolitos. vbi aues addixiſſent, militem illū qui a cōmuni Latio miſſus eſſet (illum quem aues addixerunt,) Praetorē ſalutare ſo-

re ſolitũ, qui eam prouinciã optineret Praetoris nomine. ¶Patricios, Cincius ait in libro de comitiis, eos appellari ſolitos, qui nunc ingenui vocẽtur. ¶Poſſeſſiones appellantur agri late patentes, publici priuatique. quia non mancipatione, ſed vſu tenebantur, & vt quiſquam occupauerat, colli debat. ¶Poteſtur, Scipio Africanus in ea, quae eſt de imperio D. Bruti. & ¶poteratur, C. Gracchus in ea qua vocis[10] eſt cum circum conciliabula iret. ¶Probrum virginis Veſtalis, vt capite puniretur: vir qui eam inceſtauiſſet, verberibus necaretur; lex fixa in atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio conſumpta eſt, vt ait M. Cato in ea oratione, quae de Auguribus inſcribitur. adicit quoque virgines Veſtales ſacerdotio exaugu-

[1 *zenae.* 2 *Sancti* 3 *praebia.* vel *prebia.* 4 *ũ.* 5 *Albanzi.* 6 *ad P. Deciam.* 7 *caput Ferentinae.* 8 *Latij:* 9 *celebat.* 10 *vſu.*]

pag. 50

rat- *as quae inceſti damnatae, viuae, defoſſae ſũt, quod ſacra Veſtae matris polluiſſent, nec tamen, licet nocentes ex-tra vrbem obruebantur, ſed in campo proximè porta-m Collinam, qui Sceleratus appellatur.* ¶*Priuilegium* ſunt *qui dicant eſſe priuatam legem. Cicero in orõne quam ſcri-pſit pro domo ſua ad Pontifices.* . . .

viri . . . .

conſ. . . . .

in eo . . . .

licto-*res* . . . . . *ex-*

iſtim-*ate* . . . .

conſ. . . . .

os aut *em* . . . . . .

nemo . . . . . . *iu-*

dicant *Senatores, Equites, Trib. Aerarij, condemnant* trib. xxx-*v. quo iur, quo more, quo exẽplo nominatim legem* de capite ci-*uis indemnati tuliſti? vetant leges ſacratae,* vetãt XII. *tabularũ lege priuatis hominib. irrogari V e-* neficos quinq. *&* *triginta trib. omnino non condem-* nãt, quia ipſi in *dicta cauſa occiduntur.* ¶*Punici dicun-* tur non Poeni, quãuis, *vt ait Vertius, a Phoenicib. ori-* antur: & Punicũ bel-*lũ, nõ Poenicũ quãq̃ Poeni appel-* lã-ur: nam quae ſole-*bant antiqui efferre per Pu ſyllabã* logã[1] Ennius in P-*oe, extulit, Panos dicẽs. ſed eſt culpa li-* brariorũ, q ea q̃ fe-*minino gn̄re dicũtur, ſcribũt maſcu-* lino. ẽt ipſi Gra-*eci ita loquuntur, qui ſolent philolo-* gos, philargyros, *feminas dicer̄.* ¶*Poenos, putans viros libra-* rĩus appellari, mut-*auit ꝙ per adiectionem ab Ennio ea* vox explanata non *fuerit, cum tamen eiuſmodi fere* nomina etiã in vi-*rili, nõ tãtũ in femineo ſexu proferãt.* dicimus, tã hic lapis[2] q-*uã haec lup⁹, quin ẽt ea q̃ parti* cipia appellantur, quae *vt plurimum aliquem or* dinẽ rerum ſignificant, e-*t quae caſus, numeros, ſpecies,* tempora, perſonas, recipi-*ũt, vtroq genere enunciantur.*

[1 *longam.* 2 *lupus.*]

pag. 51

. . . . ¶*Por-tunnus qui & Palaemõ alio nomine dicitur, inter de-os, qui praſunt mari a Romanis colebatur.* ¶*Poe-nas pendere in eo proprie dicebant, qui pecuniam ob delictum ſoluit; quia penſo aere olim* *vteba*-ntur. ¶*Puliariam, manum dexteram dixiſſe videtur* Pla-

atus in . . . . ¶Proc-*edere interdũ ſuccedere, interdum pone cedere,* ¶*Pertu-ſum dolium cum dicimus, venenũ ſignificamus.* ¶P-es dr̄

. . . . . *pe-* de ruit

. . . . *Ennius lib.* 1. An-*nalium* . . . . .

. . ¶*Polit, pro pila ludit* . . dixit

. . . . . ¶Petre-*ia vocabatur, quae pompam praecedens in coloni-*is, aut *municipiis, imitabatur anum ebriam*, ab agri vitio, *ſcilicet petreia appellata.* ¶*Procilli ſi* ue ¶praecilli C*ato dixit in* . . . , *con-*uertar ad illam

. . . . impuentior

, . . . ntur legationes

. . . . teſt. ¶Pelliculatio-*nẽ, pro inductionem a pellicien-*do, ꝙ eſt inducendo, *dixit Cato in ea oration-*e, quam ſcribſit de

. . . *r, loco s,* Cato ſaepe dicit, vt *Contra, s, roboſem, & arbo-*ſes, loco, r, dicebant *antiqui* . . . . proprie mari opus eſt. ¶*Praemioſã pro Pecunioſã dixit Cato* in orõe, q̃ ſcribſit . . . . impudentiam praemioſã. ¶*Paſcales oues pro paſcuales, inſci-*enter dixit in ea *quam ſcripſit* . . . . . paſcalis ouis vetuit. *Idem.* ¶*pellitam ouem Tarentin-*am appellat in ea ora*tione, quam ſcripſit* . . pretio Tarenti plus. C. *ſeſtertiu pellitam ouem, qu-*am ignaro, Tarentino *ꝙ paſceret, Tarentinã dicũt.* Periculatus ſũ, Cato ait in

[1 *in agro.*]

pag 52

ea oratione, quam ſcripſit ad litis[1] Cenſorias ¶Parci nõ pepcit, ait Cato in eadem orõne. Scio fortunas ſecundas neglegentiam prendere ſolere: ꝙ vti ꝓhibitum irẽ, ꝙ in me eſſet, meo labori non parſi. ¶Praedonulos Cato hypocoriſticos dixit in epiſtularũ: q a ſaepe vtiles videtur p̃donuli. ¶Praecẽ[a] ſingulariter idem in ea, quae eſt de coniuratione. ¶Pulchralib⁹ atq. cupidus, idẽ in ea, quae eſt de fundo oleario. ¶Punctatoriolas, leuis pugnas appellat Cato in ea q̃ dixit de re Hiſtriae militari. ¶Pro aedificatũ dr̄, ꝙ ex priuato loco ꝓceſſit in publicũ ſolũ. ¶Percunctatũ patris familiae, nomẽ, nequis ſeruum mitteret, lege ſanctum fuiſſe ait Cato in ea, qua legẽ Orchiã diſſuadet. ¶Prodidiſſe nõ ſolũ in illis dr̄, qui patriã hoſtib⁹ ꝓdiderunt, ſed ẽt tẽp⁹ longius feciſſe. vt Cato. Te C. Caecili diẽ ꝓdiſſe[+] militibus legionis iii. cũ ꝓditionem nõ haberent. ¶Pauimenta Poenica marmore Numidico conſtrata ſignificat Cato, cum ait in ea, quam habuit neque coſ. bis fieret. dicere poſſum, quib. villae atque aedes aedificatae, atque expolitae maximo opere, citro, atque ebore, atq. pauimentis Poenicis ſtent. ¶Prolato aere aſtitit, Ennius Achille in Ariſtarchi[s] cum ait, ſignificat clypeo ante ſe protento. ¶Poenitã offam Naeuius appellat abſegm̄ carnis cũ coda antiqui aũt offam vocabant abſciſum globi forma vt manu glomeratam pultem. ¶Priuatae feriae vocantur ſacrorũ ꝓpriorũ, velut dies natales, operationis, denecales. ¶Pronubae adhibentur nuptiis quae ſemel nupſerunt, vt matrimonia pauperta-

tem, auſpicantes. ¶Pudicitiae ſignum in foro Boario eſt, vbi familiana aediſſet[8] Herculis. eam quidam Fortunæ eſſe exiſtimant. Item via Latina ad miliarium illi[9] Fortunæ Muliebris, nefas

[1 notas. 2 precem. 3 cupidu. 4 prædidiſſe. 5 in Achille Ariſtarchi. 6 penetam. 7 matrimonij perpetuitatem. 8 aedis eſt. 9 IIII.]

pag. 53

eſt attigi, niſi ab ea, quae ſemel nupſit. ¶Patrimi & matrimi pueri praetextati tres nubentem deducūt; vn[9], qui facē ꝑfert ex ſpina alba, quia noctu nubebāt duo, qui tenent nubentē. ¶Pilentis & carpentis per vrbem vehi matronis conceſſum eſt, ꝗ cū aurū non reperiretur, ex voto, quòd Camillus vouerat Apollini Delphico, contulerunt. ¶Prima aut ſecunda hora ducant[1] ſponſalib. ominis cauſa, vt optima ac fecūdiſſima eueniant. ¶Prætextū[2] ſermonē quidā putant dici, ꝗ praetextatis nefas ſit obſceno verbo vti. ali[3] ꝗ nubentib. depoſitis prætextis a multitudine puerorum obſcena clamentur. ¶Palatualis Flamen cōſtitutus eſt, ꝗ in tutela eius deae Palatium eſt. ¶Portenta exiſtimarūt quidā grauia eſſe, oſtenta bona. alij portenta quaedam bona, oſtenta quaedam triſtia appellari. portenta, quae quid porro tendeatur, indicent; oſtenta, quae tantummodo oſtendant monſtra: praecipiant quoque remedia. ¶Poſtularia fulgura, quae votorū vt[4] ſacrificiorum ſpretam religionem deſiderant[5] ¶Peſtifera, quae mortem, aut exilium oſtendunt. ¶Peremptalia, quae ſuperiora fulgura, vt[6] portenta peremunt, id eſt olunt[7] ¶Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter cādorem, quod eius natis fulmine icta erat. antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant. ¶Peregrinus ager eſt, qui neque Romanus, neque hoſtilis habetur. ¶Publica ſacra, quae publico ſūptu, pro populo fiunt, quæq. pro mōtibus, pagis, curiis, ſacellis. ad[8] priuata, quae pro ſingulis hominibus, familiis, gentibus fiunt. ¶Perēne dicitur auſpicari, qui amnē, aut aquā, quae ex ſacro oritur, auſpicato tranſit. ¶Puls potiſſimum datur pullis in auſpiciis, quia ex ea ne-

[1. dicata. 2. praetextatum. 3. alij 4. aut 5. deſignant. 6. aut. 7. tollunt. 8. at.]

pag. 54

ceſ-ſe decidere in terram aliquid quod tripudium faceret, id eſt *terripauium (pauire enim ferire eſt) ex quo notionem caperent futuri. nam ſi pulli, per quos auſpicabantur, non ediſſent, periculum imminere arbitrabantur. ac qui p-auiſſent, bonum augurium eſſe putabant, ſi* rum *ex ore eis edentibus aliquid decidiſſet.* ¶*Portenta re-rum fieri dicuntur, cum ſolida corpora raro* ſe oſt-*endunt: vt cometae, turbines, barathra,* tonitr-*ua, ſereno coelo facta.* ¶*Pedeſtria auſ*picia *arbitrabantur a vulpe, lupo, ſerpente, equo, ce*teriſque *animalibus quadrupedibus.* ¶*Propter*uia ap-*pellabantur auſpicia, quae ſeſe propter viam* oſtent-*abant* . . . infirm- . . . ¶*Piacula*ria ap-*ellabant auſpicia, id eſt ſacrificia, antiqua le*quendi eo *vſuetudine, cum aut hoſtia ab ara effugit,* aut *percuſſa mugitum dedit, aut in aliam quam* oportuit p*artem corporis decidit.* ¶*Peſtifera auſpicia* ſunt, cum cor *in extis, aut caput non fuiſſet* in iocinore. ¶Pul-*larium a pullis appellatum* quidam putant, quia non-*aliud, ſed hoc ei peculia*re eſt, auem auſpican-*do obſeruare.* ¶*Praepetes* aues dicuntur, quae ſe *ante auſpicantem ferunt: nam antiqui* praepetere *dicebant pro anteire.* ¶Pecunia ſacrificium *fieri dicebant, cum frugum, fruc*tumque[1] cauſa mola pu-*ra offerebatur in ſacrifi*cio, quia omnis res fam-*iliaris quam nunc pecuniam* dicimus, ex his rebus con-*ſtabat.* ¶*Proiecta ſacra* appellantur, quae fulgu*rante caelo fiunt; tunc n proiecta* depellendorū ma-*lorū fulgurū vel procurandorū* bonorum cauſa fiunt. ¶P-*arilia feſta ſibi obſer*uanda iudicant pri-*uatim ipſe quoque puer*perae adminiſtrantis[2] *vti partendo ab eis quaſi* ſtabillantur[3] Par-lia feſta . . .

1 fructumque. 2 domi in ſtratis. 3 ſtabilitantur.

pag. 55

. . . . pa-*rilia* . . . . . um in . . . . ¶Pu-*blici Augures eodem iure cum ceteris* *Au*-guribus *non erant: nam cum eſſent Augures numero* plu*res, publici maieſtate ceteros anteibant. ori*-go ve*tuſta, ideoque obſcura: illud manifeſtum, ductu ſo-rtis deligi ſolitos, qui Augures publici P.R. Quiri*-tium *in Auguralibus dicerentur. Captabant auſpic-ia, templo caeli regionib. deſignato, quod lituo, qui* Quirinal. *appellatur, deſignabant,* *in pomerio* extra v*rbem* . . . . . . es facifeciſti ¶*Picus rex pico aue vtebatur, vt Verrius* ait ob *augurium, à quo ſic dictus, is regem Fat*-uum, Faunum *alij quem vocant, & Fatuam procrea*-uit; & ex *eo Latinus ortus, Troianos ſummo honore* adfecit: vt *etiam eorum regem fugientem Ar*-giuos *Aeneam hoſpitio ſuſcepit, dedit* ciuitatem, iunxit *natam connubio.* ¶*Polubrum eſſe exi*-ſtimant quam *nos peluim vocamus, cuius eadem* formula, quae eſt *polubri, teneturque manu ſin*-:ſtra, vt eius ſignificatio *docet.* ¶*Patres appe*-llantur, ex quibus Senatus *conſtat, quos initio vrbis* conditae Romulus C. *delegit. & ſic appellauit,* quorum conſilio, atque *prudentia reſpublica ad*- miniſtraretur, atq e *gubernaretur; quique* agrorum partes ad*tribuerent tenuioribus* perinde ac libertis, *ac pecunias diuiderent. etenim* ſolebant iam inde a Ro*mulo nummis auri atq.* argenti ſignati vl*tramarinis vti: id quod* publicae, & priuatae *rationes commentariorum doce*-nt. ¶Publica pondera *quibus populus Rom. vti ſolet*, ex ea cauſa Iunius in . . . . *dicta ſic ai*-t, quod duo Silli[1] P. & M.

[1 Silij.]

pag. 56

Trib. pleb. rogarint his verbis. Ex pōderibus publicis, quib. hac tēpeſtate populus oetiet (qui) ſolet, vti coæquetur ſedulum, vt hi[1] quadrantal vini octogīnta

ginta pondo ſiet. congius vini decemp. is [1] ſex ſextari congius ſiet in [2] duo de quinquaginta ſextari quadrantal ſiet vini. Sextarius aeq[3] aequo [4] cũ librario [5] ſiet. ſex de quiq. [6] librae in medio ſient. ſi quis magiſtratus aduerſus hac.[7] d. m. pondera, medioſq., vaſaq. publica, modica, minora, maiora ve ſaxit, iuſſit vere. fieri, dolumve adduit, quod ea fiant, cũ quis volet magiſtratus multaretur,[8] dum minore patri [9] familias taxat, liceto: ſiue quis in [10] ſacrum iudicare voluerit, liceto. ¶ Pecuũ, cũ dixit M. Cato per caſum genitiuũ, a ſingulari caſus recti formauit, quo vtebantur antiqui, id eſt pecu, ac teſtu, tonitru, genu, veru, quorum omnium genitiuus pluraliter geminat v litterã, nõ quia dicimus pecus, vt pect[9], eã quae in vſu eſt, formam in declinationib. ſequimur. ¶ Preteriti Senatores quondam in opprobrio non erant, quod vt reges ſibi legebant, ſublegebantque, quos in conſilio publico haberent: ita poſt exactos eos, Conſules quoque & Tribunos [11] Militum conſulari poteſtate coniunctiſſimos ſibi quoque [12] patriciorum, & deinde plebeiorum legebant; donec Ouinia Tribunicia interuenit, qua ſanctum eſt, vt Cenſores ex omni ordine optimum quemque curiati [13] in ſenatu legerent. quo factum eſt, vt qui praeteriti eſſent, & loco moti, haberentur ignominioſi. ¶ Pro cenſu claſſis iuniorum Ser. Tullius cum dixit in deſcriptione centuriarum, accipi debet in cenſu, vt ait M. Varro in L. vi. rerum humanarum. ſicuti pro aede Caſtoris, pro tribunali, pro teſtimonio.

{1. *vti* 2. *fiet* 3. *vini* 4. *atque* 5. *vinario* 6. *ſexdecimque* 7. *haec* 8. *multare, vti* 9. *parte* 10. *im* 11. *Tribuni* 12. *quoſque* 13. *curiatim.*}

pag. 57.

¶ Procũ (patricium) in deſcriptione ceaſſiũ quã fecit Ser. Tullius, ſignificat ꝓcerũ. ij enim ſunt principes. nam proci dicũtur. qui poſcunt aliquã in matrimonium, Graece *προςῦμς*. eſt enim procare, poſcere. vt cum dr̃ in iudice conlocando, ſi alium procas, niue eum procas, hoc eſt poſcis; vnde etiã meretrices procaces. ¶ Praerogatiuae centuriae dicũtur. vt docet Varro rerum humanarum l. vi. quae rus. .[8] Romani, qui ignorarent petitores, facilius eos animaduertere poſſent. Verrius probabilius iudicat eſſe, vt cum eſſent deſignati a praerogatiuis, in ſermonem res veniret populi de dignis, indigniſue, & fierent ceteri diligentiores ad ſuffragia de his ferenda. ¶ Peculium ſeruorum a pecore item dictum eſt, vt ex [3] pecunia patrum familiae. ¶ Puelli per diminutionem a pueris dicti ſunt. itaque & Ennius ait. Poeni ſoliti ſuos ſacrificare puellos. & Lucilius. cumque hic tam formoſus homo, ac te dignus puellus. Et Plautus. olim huic puello ſeſe venum ducier. ¶ Praeciamitatores [4] dicuntur qui Flamminib. Diali, Quirinali, Martiali antecedent [5] exclamant feriis publicis, vt homines abſtineant ſe opere, quia his opus facientem videre religioſum eſt. ¶ Pedum eſt quidem baculũ incuruum, quo paſtores vtuntur ad comprehendendas oues, aut capras, a pedibus. cuius. m. [6] etiam Vergilius in Bucolicis, cum ait: At tu ſume pedum. ſed in eo verſu, qui eſt in Iphigenia Enni. procede gradum, proferre pedum, nitere ceſſas? id ipſum iaculum [7] ſignificari, cum ait Verrius, mirari ſatis non poſſum. cum ſit ordo talis, & per eum ſignificatio aperta, gradum proferre pedum ceſſas? nitere. ¶ Pone graui ſono antiqui vtebantur prologi, ſignificatione. Sed praecicientes vocabu-

{1. *claſſium quam* 2. *quo ruſtici* 3. *&* 4. *praeclamitatores* 5. *antecedentes.* 6. *meminit* 7. *baculum* 8. *loci.*}

pag. 58.

li . . . . . .
. . . .
. . . . . . ¶ *Pe-*
r-imit, adimit, tollit. Vnde & peremptus, interfectus.
¶ P- *ure lautum antiqui dicebant, aqua pura*
la- *uatum* . . . . . .
iti . . . . ¶ *Pura veſt-*
im- *enta ſacerdotes populi Romani, cum ſacri-*
fic- *abant, habere ſoliti erant, id eſt, non ob-*
ſita, *non ſulgurata, non funeſta, non maculata,*
ex h- *ac cauſa* . . . .
voca . . . . . .
tiata . . . ¶ *Proculato prouocato, &*
pro citato *etiam vſurpari ſolet.* ¶ *Praefericulum vas*
aeneum ſ- *ine anſa appellatur, patens ſummum, ve-*
lut peluis: *quo ad ſacrificia vtebantur in ſacra-*
rio Opis C- *onſiuae.* ¶ *Patellae, vaſula parua picata,*
item ſacris fa- *ciendis apta: quae erant forma*
velut capidul- *a quaedam.* ¶ *Pantices dicebant*
ſiũs ventris . . . . *ap-*
pellat a quo . . . . .
lus. ¶ Procincta claſ- *ſis dicebatur exercitus ad* proelium inſtructus, & pa- *ratus: quẽ Diali Flamini videre* non licet: an- *tiqui enim procinctum militem* dixerunt, vt nunc quoq., *cum exercitus inſtructus* eſt. procincta autem *ideo, quod togis incincti* ad pugnam ire ſolit- *i fuerint. Vnde & teſtamenta* ĩ ꝓcictu fieri *dicta, quae faciũt ad pugnã ituri.* ¶ *Proſi-* *mu- rium* eſſe ait Antiſtius *in commentario iuris pontificalis*, pomoerium, id eſt l- *ocum proximum muro.* Cato. olim quidem om- *nes auſpicabantur extra Auẽ-*tinum, nunc etiam intra ae- *dificia. dictũ aũt pomoeriũ* quaſi promoerium. ſolet au- *tem ius potiſſimum dari* rus[1] pomoeri proferendi, *qui Populum Romanum*

{1. *im.*}

pag. 59.

agro de hoſtibus capto auxerunt. Antiquiſſimum Romuli pomoerium Palatini montis radicibus terminabatur. protulit id Ser. Tullius rex. i- tem *L. Cornelius Sulla Dictator imitatus vt videtur, Tullium regem, proferre temptauit: ſed pomoerium cũ locus ſit, qui finem vrbani auſpicij fa-* ciat *intra agrum effatum certis regionibus terminatus*, ad *captanda auſpicia, quem liceat proferre, nemo tamen Auentinũ, cum pomoerium protulit, intra* moe*nia incluſit. cuius rei cauſa illa probatur*, quod Remus *in eo auſpicauerit, aueſq. irritas habuerit:* in ſe-

ſala in explana *tione X I I.* ¶ *Pipulum dicebatur* ploratus. ¶ Promel- *lere, Verrius ait ſignificari* lituū ꝓuere,[1] ¶ *Purime tetinero, poſitum eſt pro puriſſime* tenue-*ro.* ¶ *Publicus ager dictus, quia Augurū* publicos eſt. *vt Oſcus in Veienti : is enim vſu,* & iure Augurum eſt. ¶ *Prodicere diem eſt, prodere:* prodictio nāq. prod-*itio eſt, quae vt ait Verrius, in prae*ſens valet. ¶ Patr-*onus ab antiquis cur dictus* ſit, manifeſtum : quia *vt patres filiorum, ſic* numerari inter do-*minos clientem conſueuerunt.* ¶ *P*riſtina, velut priſt *ina*, : *ſic prior, & alia* eius modi dictita-*bant, ab eo quod eſt prius*

[1 *lucar, inde.* 2 *dici.* 3 *ſignificare litem promouere.* 4 *publicor.* 5 *priuſtina.*

pag. 63

. . . . . .

. . . . . e

. . . . . s

. . . . . nte

. . . . . rū

. . . . . qui

. . . . ¶ *Praeſagitio dicta eſt* ꝙ *praeſagire eſt acute ſentire,* ¹ *vnde & ſagae anus d* - ictae, *quae multa ſciāt, & ſagaces canes, quod ferarum cubilia* ꝑ*ſentiant.*

¶ *LIBER. XVI. SEX. POMPEI FES* TI

INCIPIT *LIBER XVII. FELICI* - TER.

Q

¶ *Quirinus ex hac cauſa Romulus eſt appel-la*tus, *quod curi, id eſt haſta vteretur, a qua Roma-*ni eo *nomine Romulum appellauerunt.*[1] ¶ Quiri*nalis porta, eademque & Collina dicebatur,* vt le*gimus apud antiquos ſcriptores. poſ-*trum autem *vnius nomen pro alterius nōie reperit.* ꝙ *ini*-tio ita con*iunctae fuerunt, vt vnam tantum fuiſſe, qu* ati id ſuffra*getur. quam ideo nominari ait Collina* m Santra pro*xime eam quod collis Quirinalis* eſt porta*m rurſum Quirinalem ideo appell*-ant, ſiue quod *ea in collem Quirinalem itur: ſiue* ꝙ ꝓxīme eam ſacel*lum eſt Quirini. vnde, vt videtur,* vſurpatio facta, *& duplex nomen vni eidemq. rerum* potitū eſt. ¶ Qui*rites, dicti & Sabini a Curi dea, cui* aqua & vino *ſacra facere ſoliti erant.* quos tamen quidam i curis, *dictos volunt, in quib. ab-*his ei ſacra fiant; *cui opinioni Verrius aduer*- ſatur. ab eiuſdem autem *deae nomine videntur ite-*m Cures [2] Sabinae *haſtae appellatae quib. ea gen-s* armis erat potens. *nunc & Sabini & Romani popu*-li ſingulare vſur*patur nomen, vt indicio ē-p*reco, qui in funeris [3] *indictiuis ita pronuntiare ſolet,* illius [4] Quiris leto datus,

[1 *quidam a.* 2 *Cures.* 3 *funerib.* 5 *ollus.*]

pag. 64

Quirites aūt dicti poſt foedus a Romulo, & Tatio ꝑcuſſum, communionē, & ſocietatē populi factam indicant. ¶ Quirinalia menſe Februario dies, quo Quirini fiunt ſacra. idem ſtultorum feriae appellantur (antequam in eum commigrarent fere Sabini Curib. venientes poſt foedus inter Romulum & Tatium) ꝙ qdem [1] ſuorū fornacaliū ſacrorū cognominant,[2] eo potiſſimum [3] A rem diuinam faciūt. ¶ Quirinalis collis, q nūc dicitur, olim egonus[4] appellabantur antequam in eum commigrarent (fere) Sabinis [5] Curib. venientes poſt foedus inter Romulum & Tatium ictum. a quo hāc appellationem ſortitus eſt; quamuis exiſtiment quidam ꝙ in eo factū ſit tēplum Quirino, ita dictū. Quirina Tribus a Curenſibus Sabinis appellationem videtur traxiſſe. ¶ Quiritium foſſae dicuntur, quibus Ancus Marcius circundedit vrbem, quam ſecundum oſtiū Tiberis poſuit, ex quo etiam Oſtiam. & quia populi opera eas fecerat, appellauit Quiritium. ¶ Quincentum & producta prima ſyllaba, & per c. litteram vſurpabant [6] antiqui, quod poſtea leuius viſum eſt, ita vt nunc dicimus pronunciari. ¶ Qui patres, qui conſcripti vocati ſunt in Curiam. quo tempore regibus vrbe expulſis, P. Valerius Conſ. propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit in numerum ſenatorum c. & lx. & IIII. vt expleret numerum ſenatorum trecentorum, & duo genera appellaret eſſe.[7] ¶ Quiſpiam quū ſignificet aliquis: & quaepiam aliquae [8] ſimiliter qui [9] alia eiuſdē generis, vt dubium non eſt, ita (vt) vnde ſequens pars eius coeperit, inueniri non poteſt. ¶ Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere his [10] celebrantur. qui ſcilicet errāt tam hercule, quam quatriduo Saturnalia, & totidem

[1 *quidam.* 2 *cum ignorant.* 3 *A die.* 4 *Agonus.* 5 *Sabini* 6 *vſurpabant.* 7 *appellata ſunt.* 8 *aliqua* 9 *que.* 10 *feriis.*]

pag. 65

dieb. Cōpitalia. nam omnib. his ſingulis diebus fiunt ſacra forma autem vocabuli eius, exemplo multorū populorū Italicorum enunciata eſt, ꝙ poſt diē quintum iduum eſt is dies feſtus, vt apud Tuſculanos Triatrus, & Sexatrus, & Septematrus, & Faliſco Decimatrus. Mineruae autem dicatum eum diem exiſtimant, ꝙ eo die aedis eius in Auentino conſecrata eſt. ¶ Quinquertium vocabant antiqui, quem Graeci πένταθλον, vt indicat verſus hic. omnis aequalis vincebat quinquertio. Liuius quoque ipſos athletas ſic nominat. quinquertiones preco in medium vocat. ¶ Quiſquiliae dici putantur, quidquid ex arboribus minutis ſurculorum, foliorumue cadit. velut quidquid cadiae.[a] Caecilius: quiſquilias volantis venti ſpolia memoranti modo. & Nouius in Togularia. abi de turba te ſaxo, homo nō quiſquiliae. quid eſt. ¶ Quintipor ſeruile nomen frequens apud antiquos erat, a praenomine domini ductum, vt Marcipor, gnipor. quamuis ſint, qui a numero natorum ex ancilla quinto loco dictum putent. ¶ Quippe ſignificare quid ni, teſtimonio eſt Ennius L. xI.[4] quippe ſolent reges omnes in rebus ſecundis. idem L. xvi. quippe vetuſta virum non eſt ſatis bella moueri. item alij complures. ¶ Quianam pro quare, & cur poſitum eſt [5] apud antiquos, vt Naeuium in carmine Punici belli. ſumme deum regnator quianam genus iſti. & in ſatyra, (quia nā genus iſti. & in ſatyra.) quianam Saturnium populum pepuliſti. & Ennium in L. viii quianam dictis noſtris ſententia flexa eſt, ¶ Quid

ſunt, tamen huius [2] in primo. Iuppiter, vt muro fretus magis quā de manus impe[3]. . ſeiſ o. quan de tuas omnes legiones, ac popularis. & Lucretius. clarus ob obſcuram linguam magis inter inanes. quan de grauis tergaios, [4] qui vera requirunt. ¶ Quā mox, ſignificat quam cito. ſed ſi per ſe ponas mox, ſignificabit paullo poſt, vel poſtea.

¶ Quatere, ſuſpenſum, & vicinum rei alicuius motum ſignificat, non vt Verrius putat, ferire, cum idipſum verbum concutere ex praepoſitione, quae eſt con, & quatere ſit compoſitum. quaſſare autem eſt ſaepe quatere. ¶ Querquetulanae vt re [5] putantur ſignificari nymphae praeſidentes querqueto vireſcenti q; genus ſyluae indicant fuiſſe intra portam, quae ab eo dicta ſit Querquetularia, ſed feminas antiqui quas ſciens [6] dicimus, viras appellabant. vnde adhuc permanent virgines & viragines. ¶ Ques antiqui dixerunt, inde declinatum remanet datiuo caſu, quib, nā qui adhuc item qui, facit, vt iſti iſtis, illi illis. ¶ Qui hoc cenſetis, illuc tranſite; qui alia omnia, in hanc partem. his verbis p̄it ominis videlicet cauſa, ne dicat, qui non cenſetis. ¶ Quot ſerui, tot hoſtes, in prouerbio eſt, de quo Sinnius Capito exiſtimat errorem hominib. interueniſſe praepoſtere plurimis enuntiantib. vero enim ſimilius eſſe dictum initio, quot hoſtis, tot ſerui, tot [8] captiui fere ad ſeruitutem adducebantur. vnde etiam mancipia, nec

1 quatenos 2 tum Ennius vel tum & Laenius 3 manu ſiē Idem in 4 inter Graios. 5 viras 6 ſogas nos 7 quis 8 quod.]

pag. 70

ſan . . . . .
ſer . . . . .
epti . . . . .
ruti . . . . .
gia . . . . .
turbat . . . . .
rent . . . . .
vncia . . . . .
Sinn-*ius Capito* . . . .
vt perh-*ibent* . . . *Be-*
nificae virtutis . . . .
omnibus . . . . *an-*
cillae . . . . .
omnis va . . . . .
me part . . . . *re-*
gula, ſed v . . . .
ſ altius fixa . . . .
ferendum qui . . . .

¶ Quoniā ſignificat *nō ſolū id quod quia, vt ait Verrius* apud antiquos, *ſed etiam id quod poſtquam, hac ſcilicet* de cauſa, quod *Graecum* ἐπεὶ, [1] *vtrinſ*q. ſignification-*em optinet.* ¶ *Quod ſignificat* etiā aliquid prae-*terquā quod in vſu fere ē, & Graeci* dicunt τί. ¶ Quin-*quennales Cenſores appella*bātur, qui luſtrū cō*derent quinto quoq. anno a quo noī*nari coeptos. ¶ Quin-*que genera ſignorum obſeruabant* Augures publici, *ex coelo, ex auibus, ex tripudys,* ex quadrupedib. ex *diris, vt eſt in Auguralibus*

R

Ruſuli Tribuni mil-*itum appellabantur, quos* Conſul faciebat, n-*on populus: de quorum iure, quod* Rutilius Rufus leg-*ē tulerat, qua eis cauebatur multis* modis (ſic enim eleua-*uerant eorum ius, ac tunc eleua*bant, qui populi ſuffra-*gio creabantur,*) ¶ *Ruſuli a* cognomine Rutili, a-*c poſt Rutili appellati ſunt,* [1 om.]

pag. 71

. . . . nas
. . . . . Naeui-
us . . . . . nit
. . . . r . . . ad
. . . . . eſcen-
. . . . . *Ru* ctare
non ructari. dicendum ait Verrius. vt pro
. . . . . os igi-
tur . . . . ſcrib-
. . . . *Valerius Fl*-accus
. . . . *Videres alios ructa*-re, ac *reſpuere pulcherrima ſuperbia.* M. Cicero *tamen in libro II. Philippicarum,* ructa*retur dixit.* ¶ *Reſperſum, vinum ſi*-gnificat *apud antiquos: quia in ſacris no*-uendia*lib. vino mortui ſepulchrum ſ*-pargebatur.
. . . . . ¶ Romani *videntur ab initio nulla vſi eſſe* artificum *opera, ſed vbi primum ludos facere c*-oeperunt *tunc aſciti artifices ab Etruſcis ci*-uitatibus *fuerunt: ſero autem ludi* omnes, qui nunc *a Romanis celebrari ſolent.* ſunt inſtituti. *Quidam primos ponunt Rom*-anos. Alij aiunt *Megalenſes, id eſt Matris* Magnae ac po*pulares Cereris. Aly aiunt* in conferendis *equis Troiam luſitaſſe pueros* Romanos. Alij *inſtitutum, vt luderent e*-quitando, iactu, *ſaltu, curſu feſtis Pa*-lilibus: patib. q. etiam *vt ludicrae certationes a* ludentibus fie-ent. ¶ *Rubidus panis appellat*-ur paruim coctus, cum *rubro colore, rubefactus.* Plautus in Caſina. *In furnum condit*-o, atque ibi torreto *pro pane rubido. It*-em. ¶ Scortae ampullae

pag. 72

vetuſtate rugoſae, & coloris eiuſdem, rubidae dici ſolent. ¶ Romanam portam vulgus appellat, vbi ex epiſtylio defluit aqua. qui locus ab antiquis appellari ſolitus eſt ſtatuae Cinciae, quod in eo fuit ſepulcrum eius familiae. ſed porta Romana inſtituta eſt a Romulo infimo [1] cliuo Victoriae, qui locus gradibus in quadram formatus eſt. appellata autem Romana a Sabinis praecipue quod ea proximus aditus erat Romam. ¶ Rutabulum eſt, quo ruſtici in proruendo igne, panis conquendi gratia. A Nouius in Pico quid ego facerem, otioſi, [2] rodebam rutabulum. Nauius obſcenam viri partem deſcribens. vel quae ſpe-

rat ſe nupturam viri,[3] adoleſcentulos,[6] ea licet ſenile tractet retritum rutabulum. ¶Ruta caeſa dicuntur quae venditor poſſeſſionis, ſui vſus gratia concidit, ruendoq. contraxit.[7] ¶Rutilium[8] rufum ſignificat, cuius coloris ſtudioſae etiam antiquae mulieres fuerunt, vnde traxerunt cognomina rutilias,[9] vt indicat frequenter Afranius. ¶Rutrum tenentis iuuenis eſt effigies in Capitolio ephebi, more Graecorum harenam ruentis, exercitationis gratia. quòd ſignum Pompeius Bithynicus ex Bithynia ſuppellectilis regiae Romam deportauit. ¶Rutundam eadem Veſtae Numa Pompilius rex Romanorum conſecraſſe videtur, quod eandem eſſe terram, qua vita hominum ſuſtentarentur, crediderit: eamq. pilae forma eſſe, vt ſui ſimili templo dea coleretur. ¶Ruſcum eſt, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exiruis[10] virgultis, fructibuſq.[11] non diſſimile iunco, cuius coloris reb. vti mulieres ſolitae,[12] commemorat Cato origi-

1 in imo 2 A vtuntur 3 otioſus? 4 Naeuius 5 vire 6 a dolescentulo. 7 extraxit 8 Rutilum vel, Rutilus 9 Rutilas 10 ex limo 11 fruticibúſque 12 ſolitas.

pag.73

num l. vij. Mulieres opertæ auro, purpuraq. ars[1] inhaeret diadema, coronas aureas ruſcea facile,[2] galbeos[3] lineas, pelles, redimicula. ¶Rupitias in xij. ſignificat damnum dederit.[4] ¶Rodus, vel raudus ſignificat rem rudem, & imperfectam. nam ſaxum quoque raudus appellant poetae vt Accius in Menalippo.[5] Conſtituit[6] cognouit, ſenſit[7] conlocat ſeſe in locum celſum. hinc manib. repete roudus ſaxeum grandem & grauem. & in Chryſippo. Neque quiſquam a telis vacuus, ſed vti cuique obuiam[8] fuerat, ferrum ſaxio rudem.[9] Vulgus quidem in vſu habuit, non modo pro aere imperfecto, vt Lucilius, cum ait. plumbi paxillum[10] rodus liniq. matexam:[11] ſed etiam pro ſignato, quia in mãcipando, cum dicitur, ruduſculo libram ferito, aſſe tangitur libra. Cincius de verbis priſcis ſic ait. Quemadmodum omnis fere materia non deformata, rudis appellatur, ſicut veſtimentum rude, non perpolitum: ſic aes infectum ruduſculum apud aedem Apollinis aes conflatum iacuit, id adrudus appellabant. . . . in aeſtimatione Cenſoria aes infectum rudus appellatur. ¶Rudiarij ab eodem dicuntur, qui ſaga noua poliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. Rudentes reſtes nauticae, & aſini, cum voces mittunt. ¶Ruſpari eſt quaerere cribro,[12] vt hoc verſu indicatur. & ego ibo, vt latebras ruſpans rimarem optimas. ¶Ruſtica vinalia appellantur menſe Auguſto xiiij. kal. Sept. Iouis dies feſtus, quia Latini bellum gerentes aduerſus Mezentium, omnis vini libationem ei Deo dedicauerunt, eodem aũt die Veneri templa ſunt conſecrata, alterum ad Circum Maximum, alterũ in luci libitia denſi,[13] quia impius[14] Deae tutela ſunt orti. ¶Ruſtum ex rubus

1 auri 2 facile 3 galbeos 4 dederit. 5 Menalippo 6 conſtitit 7 ſenſim 8 obuium 9 ſaxum rodum 10 pauxillũ 11 metaxam 12 crebro 13 Luco Libitinenſi 14 in ipſum.]

pag.74

. . . . . .

pag.75

. . . . . .

pag. 76

vbi incubare poſſet auſpicij repetendi cauſa. ¶Rogatio eſt, cũ popul⁹ cõſulitur de vno plurib. ve hominibus, qđ non ad oĩs pertineat, & de vna, plurib. de reb. de quib. nõ omnib. ſanciatur. nã, quod in omnes homines, reſue populus ſciuit, lex appellatur. Ita q. Gallus Aelius ait, inter legem & rogationem hoc intereſt. rogatio eſt genus legis, quae lex non continuo ea rogatio eſt. A[1] non poteſt non eſſe lex, ſi modo iuſtis comitiis rogata eſt. ¶Romulum quidam ficu ruminali, alij quod lupae ruma nutritus eſt, appellatum eſſe ineptiſſime dixerunt. quem credibile eſt a virium magnitudine, item fratrem eius, appellatos. Romam appellatam eſſe Cephalon Gergithius (qui de aduentu Aenae in Italiã videtur conſcribſiſſe) ait ab homine quodam comite Aeneae. cum enim occupato mõte, qui nũc Palatius[2] dicitur, vrbẽ condidiſſe. atq. eam Rhom[3] nominaſſe. Apollodorus in Exeνide ait, Aenea, & Lauinia natos Mayllem, Mulem, Rhomũque atque ab Rhomo vrbi tractum nomẽ. Alcimus ait Tyrrhenia Aeneae natum filium Romulũ fuiſſe, atque eo ortã Albã Aeneae neptẽ, cuius filius nomine Rhodius[3] condiderit vrbem Romam. Antigonus Italicae hiſtoriae ſcriptor ait Rhomum quendam nomine, Ioue conceptum, vrbem condidiſſe in Palatio Romae, eique dediſſe nomen. Hiſtoriae Cumanae compoſitor Athenis quoſdam profectos Sicyonem Theſpiadaſq.[4] ex quib. porro ciuitatib. ob inopiam domiciliorũ compluris profectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eoſque multo errore nominatos Aborigines, quorum ſubiecti qui fuerint Caeximparum viri, vnicarumque virium imperio montem Palatium, in quo frequentiſſimi conſederint, appellauiſſe a viribus regentis Valentiam: quod no-

[1 *A rogatio* 2 *Palatinus, vel palatium* 3 *Rhomus* 4 *Theſpiaſq.*]

pag. 77

men aduentu Euãdri, Aeneaeque in Italiã cũ magna Graece loqñtiũ copia iterpretatũ, dici coeptum Rhomẽ. Agathocles Cyzicenarũ rerum conſcriptor, ait, vaticinio Heleni impulſum Aeneã, Italiã petiuiſſe portantem ſuam ſecũ neptem Aſcani filiã nomine Rhom[ ], eamq. vt Italia tint Phryges potiti, & his[1] regionibus maximẽ, quae nunc ſunt vicinae vrbi, primã[2] omnium conſecraſſe in Palatio Fidei tẽplũ, in quo monte poſtea cum conderetur vrbs, viſam ee iuſtã vocabuli Romae noĩs cãm, eã, quae priore, vnde ea locũ dedicauiſſet Fidei. Ait quidem Agathocles complures eſſe auctores, qui dicant Aeneam ſepultum in vrbe Berecynthia proxime flumen Nolon, atq. ex eius progenie quendam noĩe Rhomum veniſſe in Italiam, & vrbem Romam nominatã cõdidiſſe. Caltinus[3] Agathoclis Siculi qui res geſtas conſcribſit, arbitratur e manu Troianorum fugientium Ilio capto, cuidã fuiſſe nomẽ Latino, eũq. habuiſſe coniugem Rhomam, a quo vt Italia ſit potitus, vrbem condiderit, quã Rhomam appellauiſſe. Lembus, qui appellatur Heraclides, exiſtimat, reuertentibus al Ilio Achiuis, quendam[4] tempeſtate deiectos in Italiae regiones ſecutos Tiberis decurſum perueniſſe, vbi nunc ſit Roma, ibique ppr̃ taedium nauigationis, impulſas captiuas auctoritate virginis cuiuſdam tempeſtiuae nomine Rhomes, incendiſſe claſſem, atque ab ea neceſſitate ibi manendi vrbem conditam ab his, & potiſſimum eius nomine eam appellatam, à cuius conſilio eas ſedes ſibi firmauiſſent. Galitas ſcribit, cum poſt obitũ Aeneae imperiũ Italiae pueniſſet ad Latinum Telemachi Circeſq. filiũ, hiſque[5] ex Rome ſuſcepiſſet filios, Romum, Romulumq. vrbi conditae in Palatio cauſam fuiſſe appellandae potiſſimum Rho-

[1 *iis* 2 *primam* 3 *Callias* 4 *quoſdam* 5 *iſque.*]

pag. 78

mae. *Diocles Peparethius ait Iliam Numitoris Albani regis filiam, gemellos edidiſſe, quos* in ima *Tiberis ripa a Fauſtulo, regio miniſtro,* expoſitos *iuxta ficum appellatam poſtea a* Romulo *Ruminalem, ſic iacentes lupam* lactaſſe, *& picum Martium nutriſſe. poſt repertos Accam Larentiam, Fauſtuli vxorem, educaſſe,* plerique *tamen, conſcio, & alimenta praebente Numitore, nutritos aiunt. quod Ilia ex Marte ſe* peperiſſe *eos aſſeuerabat. ac ſecreto litteris, omni* denique *liberali diſciplina Gabiis inſtitutos* atque *excultos fuiſſe. atque ita in muſicis pri*mam p *eritiam traduxiſſe. cum inter aequales* omne pr *aeſtarent corporis proceritate, & forma,* nominatos, *alterum Romulum. Remũ alterũ. Eos vbi ex* compreſſu *Iliae natos ſe cognouerint, & qua* expoſitos in *ripa Tiberis lupa lactauerit praebens ru*mam, monte *vicino deſcẽdẽs, & quod reperti a Fauſtulo* ſunt educati, *Romulusque & Remus a ruma nominati* potiſſimum *: praeterea quo patre* eſſent procreati *intellexerint, Numitori auo primum* reſtituiſſe regnum, *deinde de vrbe condenda* per auguria decreuiſſe, *vter eam conderet, nomi*naretq. ac Deorum *manifeſta approbatione, Romulum* vrbem condidiſſe, *eamque nominaſſe Romam* potius, quam Romulam *de ſuo nomine, vt amplio*re vocabuli ſignificatione *proſperiora patriae* ſuae ominaretur. *Romam antea Romulam appel*latam Terentius quidem *Varro fuiſſe ait ab Romulo* deinde detortam vocalem, *detritaſque lr̃as fuiſſe* credibile. ceterum cau*ſame ius appellationis inmi*ſſe ait Verrius *vetitam eſſe publicari.* Romanam portam antea *Romulam* voci-

t..am ferunt, quae fuerit *ab Roma appellata*

pag.79

¶*Romuliam Tribum appellatam ait Dionyſius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Veientibus populis, ea Tribus cenſebatur. Terentius Varro dictam ait, quod proxima Romae eſſet* . . . . quae
. . . . . . euidam
. . . . . . ep
. . . . *ruma, id eſt,* mamma
. . . . . Capi-
tolio . . . . nium
. . . . . . de
. . . . . que
. . . . . requiſi-
. . . . *ap*-pellatam
. . . . . eſt quae
. . . . . ¶Rumex

genus teli ſimile ſpari Gallici, cuius m̃. Lucili*us. Tum ſpara, tum rumices portantur* tragula *porro. Rumitant, ſignificat rumigerant,* vt Nae*uius. Simul alius aliunde rumitant* inter *ſe*[1]. ¶*Ruminalem ficum appel*latam, ait Varro *prope Curiam ſub Veter*ibus, quod ſub ea ar*bore lupa rumam dederit* Remo & Romulo *id eſt, mammam. Mamm*a autem rumis *dicitur. vnde ruſtici haedos lactentes* ſubrumios vo*cant. qui adhuc ſub mammis hentur.* alibi[2] autem ſunt *qui putent, quod ſub ea pecus* ruminari ſolitum *eſſet.* ¶*Rumen eſt pars colli*, qua eſcat deuoratur, *vnde rumare dicebat,* quod nunc ruminare. ¶*Rumentum in Augur*alib. ſignificare vi*detur interruptio, abrupti*oue dum verba anci*lib. monendis pracit, ſi int*im vis[3] canerit, *tum aeque atque auſpici*o, augurio rumentum *eſſed.* ¶*Rhegium ſignifi*care oportere ait

[1 *ſeſe* 2 *alij* 3 *aut.*]

pag.80

Verrius id municipium, ꝙ in fieto regno, Siciliae eſt: qm̃ id dictũ eſt a rumpendo, ꝙ eſt Graece *ρήγνυμι*[2], eo quidem magis, quia in Gallia Ciſalpina vbi forum Lepidi fuerat[1], Regium vocatur. ¶Rhõde ſicadionque; cum dixit Lucilius[4] quo nomina riparum[4] poſuit, tam infeſtum ſibi corpus, & valitudinẽ referens, quam leuis, ſed[5] ſaluti nauigantium. ¶Rhinocerotẽ quidam eſſe aiunt bouẽ Aegyptium. ¶Redemptores proprie, atque antiqua conſuetudine dicebantur, qui cum quid publice faciendum, vt[6] praebẽdum condixerant,[7] effecerantq;, tum demum pecunias accipiebant. nam antiquitus emere pro accipere ponebatur. at hi nũc dicuntur redẽptores, qui quid cõduxerunt praebendum, vtendumq. Redib.tũ[8] id ꝓprie dr̃, ꝙ redditũ eſt, im ꝓbatũq. &[9] qui dedit, ideque rurſus coactus eſt habere id, ꝙ ante habuit. ¶Rediuiam quidam, alij reluuium appellant, cum circa vnguis cutis ſe reſoluit, quia ruere[10] eſt, ſoluere. Titinius in ſetina, laſſitudo conſeruum rediuiae, & flagri. & Liui. Scabra in legendo, reduuioſaue oſtendens. ¶Redhhoſtire referre gratiam. Nauius[11] in Lupo. Vel Veiens regem ſalutant iubae[12] Albanũ mulium[13] comitem ſenem ſapientem contra redhoſtis Menalus. & Accius in Amphitryone. cedo ecquid reredhoſtitium[14] cum eas ſem obiectet[15] facilius. nã & hoſtire, ꝓ aequare poſuerunt. Ennius in Creſſphonte. Audis, atque auditis hoſtimentum adiungito. & in Hectoris lytris. quae mea cominus machaëra, atque haſta hoſpius[16] manu & Pacuuius in Teucero. Niſi coerceo ꝓteruitates, atque hoſtio ferociam. ¶Redãtruare[17] dicitur in Saliorũ exultationibus, cũ praeſul amptruauit,[18] ꝙ eſt, motus edidit, ei[19] referuntur inuicem iidem motus. Lucilius, ꝓſul

[1 *regione* 2 *ῥήγνυμι* 3 *Rhonden, Icadiemque.* 4 *cognomina peratarum* 5 *illa eſſent* 6 *aut* 7 *conduxerant* 8 *Redibitum* 9 *et* 10 *luere* 11 *Nouius* 12 *ſaluere iubet* 13 *Amulium* 14 *redhoſtitum* 15 *cum in ea ſe oblectet* 16 *hoſtis* 17 *Redamptruare* 18 *amptruauit.* 19 *&c.*]

pag.81

vt ampiruet, inde vulgus redamplauit[1] at Pacuuius. Proʒertrẽda[2] gratia. Simul cũ videãGraios nihil mediocriter redamptruare,[3] opibuſque ſummis perſequi. ¶Rediuinũ eſt ex vetuſto renouatum. Cicero l.1.[4] in Verrẽ. Vtrum exiſtimatis minus operis eſſe vanam colũnam efficere ab integro nouam nullo lapide rediuiuo. ¶Redarguiſſe[5] per e. litterã Scipio Aphricanus Pauli filius dicitur eunti aſſe, vt idem etiam pertiſum. cuius m̃. Lucilius, cum ait. Quo facetior videare, & ſcire pluſquam ceteri, pertiſum hominẽ, nõ pertaeſum dicere ferũt,[6] nam genus. ¶Redimiculum vocant mulieres catellam, qua maxime vtuntur ornatus cauſa. ¶Reus nunc dicitur, qui cauſam dicit: & itẽ qui, qd ꝓmiſit ſpondituе, ac debet. at Gallus Aelius li. II. ſignificationũ verborum, quae ad ius pertinet, ait. Reus eſt, qui cum altero litem conteſtatam habet, ſiue his[7] egit, ſiue cum eo actum eſt. ¶Reus ſtipulãdo ẽ idẽ qui ſtipulator dicitur, quippe ſuo nomine ab altero quib[9] populat[9][8] eſt, nõ his[9] q alteri adſtipulatus eſt. ¶Reus promittendo eſt, qui ſuo nomine alteri quod promiſit, qui[10] ꝓ altero qd ꝓmiſit. at Capito Actus[11] in eadẽ quidẽ opinione eſt: ſed exemplo adiuuat interpretationẽ. Numa[12] in ſecunda tabula, ſecũda lege, in qua ſcriptũ eſt, qd horũ fuit vnũ[13] iudici arbitroue, reoue, eo die diffenſus[14] eſto. nunc vterq. actorũ rei quae[15] in iudicio me[16] vocat, itemque accuſator de vi accitur[17] more vetere, & conſuetudine antiqua. ¶Riuus vulgo appellatur tenuis fluor aquae, non ſpe conſiliove[18] factus, verum naturali ſuo impetu. ſed hi[19] riui dicuntur, qui Manu facti ſunt, ſiue ſuper terram foſſa, ſiue ſuper[20] ſpecu, cuius vocabuli origo ex Graeco pendet. ¶Repanda locantus Pompina[21] flumi-

[1 *redantruauit* 2 *Promerenda* 3 *redamptruare* 4 *ij* 5 *Redarguiſſe* 6 *ferunt* 7 *is* 8 *qui ſtipulatus* 9 *is* 10 *quine* 11 *At cum* 12 *Nã* 13 *vetorum* 14 *dies diffiſus* 15 *alter, reuſque* 16 *rei* 17 *de via cum* 18 *ſpecu incilione* 19 *ij* 20 *ſubter* 21 *Retanda* 22 *Pomptina.*]

pag 82

n-a, *id eſt, purganda: retae enim vocantur arbores, quae*

a-ut

a-*ut ex ripis fluminum eminent, aut in alueis extant.*
¶ Rit-*us eſt mos, vel conſuetudo.* ¶*Rite autem be*ne a *recte ſignificat* . . . . .
iſtic. *Plautus Menæchmis. Certe haec mulier can*terino *ritu aſtans ſomniat* . . . . .
homi . . . . . .
ina . . . . . .
telo . . . . . .
alio . . . . . *facit men*-
tionem . . . . . *te*-
lorum . . . . . *ſo*-
litum eſt . . . . . .
remo . . . ¶*Retractare eſt rurſus tractare.* ¶R*a-bidus a rabie dictus, qui morbus caninus eſt.* Catullus *de Berecynthia, & Atti. Abit in quiete molli* rabidus *furor animi.* ¶*Raui coloris, rauiſtelli* appellant *a Plauto, qui ſunt inter flauos & caeſios,* rauo ſub con-[3] . . . . .
quod genus hominum *peſſimum eſt. Idem in Epidico:* Sed quis haec eſt *muliercula, & ille rauiſtellus, qui* venit. ¶Rates *vocantur tigna inter ſe colligata,* quae per aquam agan-*tur: quo quidem vocabulo* interdum etiam na-*ues ipſa ſignificantur* Afranius in epiſtula . . . *Vento per*culſam ratem. it-*em eodem nomine ſigni*ficarint [2] etiam re-*mos. Attius in Neopto*lemo. Atque ego rep-*ercutio ratibus mare.* & alio loco. Sed iam *propellunt caeruleum ra*tes ſalum. ¶ Radere g-*enas vetitum eſt in* lege xij. id eſt, vnguib. *ſcindere.* ¶*Rabula* dicitur in multis intus, neg-*otys, paratusq ad ra*dendum, quid, auferendumq. *vel eſt ita dictus, quia acrior* ſit in neg-*otys agendis, & quaſi* rabioſus . . . . .

1 *colore* 2 *ſignificarunt,* 3 *intentus.*

pag.83

. . . .
¶*Roduſculana porta videtur appellata, qu*-od *rudis & impolita ſit relicta; vel quia ae*-re *vincta fuit. nam aes, ut Varro ait in libro antiqui*-tatum, *raudus dicebatur: atque ex eo dici in man*-cipa*ndo, Rauduſculo libram ferito.* ¶ *Runa genus* teli. *Ennius: runata recedit, id eſt, pilata. eſt* genus *etiam* . . . . . . enim
. . . . . m, atque
. . . . . *quod* vene*no tingebant* . . . . . us. M.
. . . . . *Val*-erio
. . . ¶ *Raſores antiqui fidicines appel*-labant, *qui ut ait Verrius, ita appellati vid*-entur, quia *radere ictu chordas videantur* artifi*cio quodam.* ¶*Ratitum quadrantem* Tarqui*tius in libro quem inſcripſit de* . . . & Oppius [1] *Aurelius, dictum putant, quod* in eo, & tri*ente, ratis fuerit effigies*, vt nauis in aſ*ſe, a qua quidem re appellatum* quoque ratitum *dicunt. Meminit trientis* ratiti Antonius, *qui ratitos ex hac cauſa dici* trientes putat, *quod ratis appellatio tertiae parti*-s *aſſis ſit*, quin*ae autem, aut alius partis* in illa ſic, [2] ſed ſe*cundum numerum, vt ſex*-tans. nec hac re ra*tem dici ſolere, niſi de terna:* ac legionum vnam [3] *vnam ratem triente ſig*-nificat. quòd hi pe*nderentur trientes, cum ra*-tio cum his putaretur, *quibus ſoluenda res eſſ*-ent. ¶ Rauim anti*qui pro raucitate dicebant.* Plautus. Vbi ſi quid poſ*camus, ad rauim poſcamus.* Item experiurau i [4] her*cle omnia ad raucam rau*-im. & in Artemone. & . . . . . . *Caecilius* in Hypobolimaeo. Prius *ad rauim poſcaris, qua placen*-tam feceris. ¶Ratus ſum,

1 *Opilius* 2 *nulla ſit* 3 *legib. Numae.* 4 *expurgabo.*

pag.84

ſignificat putaui, ſed alioqui, pro firmo, certo ponitur ratus, & ratū. Ennius. Occidūt, vbi potit' ratus Romulus praedam. & Accius in Menalippo. Neque ratū eſt, ꝙ dicas, neq. quae agitas, dicendi eſt locus. R. duobus in cōplurib. orationib. cū do actis diſſerti cui [1] etiā perſcribi ſolet, id eſt rationum relatarum ꝙ his [2] tabulis docentur iudices, quae publice data. atq. accepta ſint. ¶Rauiliae [3] à rauis oculis. quemadmodum a caeſiis caeſullae. ¶ Ratumena porta a nomine eius appellata eſt, qui ludicro certamine quadrigis victor, clarus ci- [4] generis iuuenis vehis [5] conſternatis equis excuſſus Romae periit, qui equi feruntur non ante conſtitiſſe, quā peruenirent in Capitolium, conſpectumq. fictilium quadrigarū quæ erant in faſtigio Iouis templi, quas faciendas locauerant Romani vegenti [6] cuidam artis figulinae prudenti. quae bello ſunt reciperatae: quia in fornace adeo creuerant, vt eximi nequirent. idque prodigium portendere videbatur, in qua ciuitate eae fuiſſent, omnium eam futuram potentiſſimam. ¶Reciperatio eſt (vt ait Gallus Aelius) cū inter populum, & reges, nationeſque & ciuitates peregrinas lex conuenit, quomodo per reciperatores reddantur res, reciperenturque, resq. priuatas inter ſe perſequantur. ¶Reciprocare pro vltro, citroq. poſcere vſi ſunt antiqui, quia procare eſt poſcere. Pacuui' in Teucro. Rapido, reci ꝓco, ꝓcito, auguſto, citare, rectem, reciprocare. vnde eq. gremiis ſubiectare, adfigere. Plautus in Aſtraba. Quaſi tollenono, [7] aut pilum Graecum reciproceis plana vta. ¶Recellere, reclinare, & excellere, in altum extollere. ¶Recinium omne veſtimentum quadratū. hi [8] qui. xij. interpretati ſunt, eſſe dixerunt vir toga [9] mulieres vtebantur, praetextum [10] clauo purpureo.

[1 *diſſeritur cuiuſpiam* 2 *ijs* 3 *Rauillae* 4 *Etruſci* 5 *Veijs* 6 *Veienti* 7 *tollenonem* 8 *ij* 9 *virilem togam, qua* 10 *praetextam.*]

pag.85

vnde reciniati mimi planipedes. quam rem diligenter exſequitur Santra l. ij. de antiquitate verborum. ¶Reconductæ [1] fecerit [2] & condere vrbem, facere, aedificare, vt Cincius teſtatur in libro de verbis priſcis. ¶ Ricae, & riculæ vocantur parua ricinia, vt palliola ad vſum capitis facta. graue [8] quidem ait eſſe muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur. ¶ Rectae appellantur veſtimenta virilia, quæ patres liberis

ſuis conficienda curant ominis cauſa. ita vſurpata. q. a ſtantibus & in altitudinem texuntur. ¶Remancipatam Gallus Aelius eſſe ait, quae mancipata ſit ab eo, cui in manum conuenerit. ¶Rienes (quos nunc vocamus) antiqui nefrundines appellabant. quia Graeci νεφροὺς eos vocant. Plautus in Satyrione. Male tibi eueniſſe video, glaber erat tanquam rien. ¶Refriua faba[4] dr̄, via[5] ait Cincius quoq. quae ad ſacrificium referri ſolet domum ex ſegete auſpicij cauſa, quaſi reuocant[6] fruges, vt domum datantes teuirtico[7] ad rem diuinam faciendam. Aelius dubitat, an ea ſit, quae prolata in ſegetem domum referatur, an quae refrigatur, quod eſt torreatur. ſed opinionem Cinci adiuuat, quod in ſacrificiis publicis, cum puls fabata dis datur, nominatur refriua. ¶Remeare redire: vt cōmeare, vltro, citro[8] ire. vnde commeatus dari dicit, id eſt tēpus, quo ire, redire cū[9] poſſit. Afranius (vt in ea mancipato.[10] Vetuit me ſine mercede proſum paucius[11] remeare in ludum ¶Remeligens,[12] & remorae memorando[13] dictae ſunt in[14] Plauto in Patina. Nā quid illae nūc tā diuinit?[15] remorantur remeligines. ab Afranio in Prodito. remeligo a Laribus miſſa ſum hanc,[16] quae curſum

[1 *Recenderit* 2 *refecerit* 3 *Granius* 4 *faba* 5 *vt* 6 *reuocent* 7 *e tritico* 8 *citroq.* 9 *rediręq.* 10 *in Emancipato* 11 *Paccius, vel Paucius.* 12 *Remeligenes* 13 *a morando* 14 *a* 15 *tamdiu inuitus* 16 *hue,*]

pag.86

cohib-*eam nauis.* ¶ *Remora aliae tarditas* āman-*tur*,[1] *ab eo quod moram facit. Plautus Trinummo*[2]. *Quae in rebus multis obſtant, odioſaeq. ſu-nt, remoramq. faciunt rei priuatae, & publi-cae. Lucillius. Quaenam vox ex te reſonans meo gr-adu remoram facit.* ¶ *Remurinus ager* di*ctus, quia poſſeſſus eſt a Remo. & habitatio Remi,* Remu-*ria item in Auentino dicta. nam-q; Auent*inum *in quo habitaret, elegiſſe Remū dicunt. Vnde voci*tatam *aiunt Remuriam, locum in ſummo Auentino, vbi* de vrb-*e condenda fuerat auſpicatus. alias Remo*rum[3] qu-*ondam eum locum appellatum fuiſſe* . .
teſtis eſt. . . . ¶*Remores*
item in vſp-*icio aues dicuntur, quae acturum aliquid*
remora-*ri compellunt* . . . ¶ *Rima*-
ti, quaere-*re valde vt in rimis quoq.* . . .
qui te rima-*tur* . . . .
Ennius li.xi. . . . .
viriq. ¶Re-*millum dicitur, quaſi repandum* : .
Lucilius Suda . . . .
remilium & Aſia *nius in* . . . co-
rend.ce pergam . . . ¶*Re*-
morbeſcat En-*nius poſuiſſe videtur, pro in morbum* recidat. ¶Re-*futare ſignificat redarguere.* Pacuuius in Hem-*iona*[4] . . .
quas gloria & . : . .
rictas humanum . . *compoſitum a fando verſa a* litera in u. *vt item in cludo factum eſt*, *a quo* recludere. ¶Re-*nanciſcitur. Verrius quidem ſig*nificare ait rep-*rehendit. Vnde adhuc nos* dicimus, nanciſcitur, *& nactus, id eſt adeptus. Reor,*

existimo ; & quaec-*umq. ab eo declinantur, quorum paſſiua aucto-ritas eſt. Remul*-

[1 *nominatur* 2 *Trinummo* 3 *Remorium vel Remonium* 4 *Hermiona*]

pag 87

eo eſt, cum ſcaphae remis nauis magn-a trabitur. ¶ *Rigidum & praeter modum frigidum ſi*-gnificat, *& durum* . . . . . ugido[1]
. . . . . rigido
. . . . . rigi-do ferro
. . ¶*Regifugium dies notatur in Faſtis* vi. kal. *Martias, vt ait Verrius, ita dictus,* quia *eo die rex Tarquinius Roma fugerit*: quod *falſum eſſe arguit Cincius in libro Faſtorum*, & Tul*ius*[2] *de ferijs qui Saliares virgines, & Salios adeſſe dicunt Regi ſacrorum, cum facit ſacri*-ficium in *Comitio. quo facto, ſtatim fugit. quod verum cog*-nouerit *eſſe, qui legerit in Faſtis dies tales, qua*-les no*tantur ſic*. *Q. R E X. C. F. id eſt* quando Rex *comitiauit. Fas; id eſt ad comitium it-at: his enim tantum ferijs Regi ſacrorum in Comitium*, nec in *alijs ire licet qui mos videtur aſcitus ex E*-truria. *Regifugium item dies notatur in Faſtis*, kal. Iuniis. *qui dies, quia totus nefaſtus non eſt*, legi debet cum *nota N*. *non N. quod ille dies ſit e* nefaſto faſtus. ¶*Regia dicta, vel quod ſacrorū cauſa id.* q̄ infanū a Pon*tifice conuocati, in eam conuenirent*: aut quod in ea, *ſacra a Rege ſacrificulo erant ſol*-ita vſurpari.

¶*Regiae feriae dictae videntur*, quae fiunt fori, co*nuentus, & nundinarum cauſa in* ciuitate aliquem *per ſacerdotem, qui ſit regia mai*-eſtate. ſed non *ſemper ob hanc unā cauſā tant*-um, qui[3] homini talis *maieſtatis cura dat' it, cum expiatio ic*tus fulguris fit, *aut in procurando portento ſimi*-li quo regiae fe*riae fieri etiam ſolitae ſunt*. ¶ *R*-egleſcit, cum dixit *Plautus, ſignificat creſcit, ho*-c verſu: vix ſuper*ſum dolori, qui in dies va*-e miſero mihi ac *perdito, regleſcit magis, magiſque* inde etiam glires

[1 *rigido* 2 *Iulius* 3 *quia*]

pag.88

dicti videntur, quibus corpus pinguitudine adcreſcit. Reapſe eſt reipſa. Pacuuius in Armorum iudicio. Si nō eſt ingratum reapſe quod feci bene. ¶Regimen pro regimento vſurpant poetae. Ennius l. xvi. Primus ſenex bradyn (in) regimen belliq. peritus. ¶Relegati dicuntur propr-e, quib. ignominiae, aut poenae cauſa neceſſe eſt ab vrbe Roma, alioue quo loco abeſſe lege, Senatuſque conſulto, aut edicto magiſtratus, vt etiam Aelius Gallus indicat. Rel-gioſus eſt non modo deorum ſanct-tatem magni æſtimans, ſed etiā officioſus aduerſus homines. d-es autem religioſi, quib. niſi quòd neceſſ- eſt, nefa- habetur facere: quales ſunt ſex & triginta atri, qui app-llantur, & alij ſenes,[1] atq. hi,[2] quib. mūdus patet. A-[1] eſſe Gallus Aelius, quòd homini ita facere non liceat, vt ſi id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere. quo in genere ſunt haec ia- aedem Bonae deae
. . . . .
virum

virum introire: aduerſus myſticae [4] legem ad populum ferre: die nefaſto apud Praetorem lege agere. Inter ſacrũ autẽ. & ſanctũ: & religioſum differentias belliſſime refert. ¶Sacrum aedificium, cõſecratũ deo. ¶Sãctũ murũ, qui ſit circũ oppidũ. religioſum ſepulcrum, vbi mortuus ſepultus, aut humatus ſit. ſat ſ conſtare ait. ſed i a portione quadam, & temporibus eadem videri poſſe. ſiquidem quod ſacrum eſt, idem lege, aut inſtituto maiorum ſanctum eſſe putant, [5] violari id ſine poena non poſſit. idem religioſum quoque eſſe, qui non iam [6] ſit aliquid, quod ibi homini facere non liceat: quod ſi faciat, aduerſus deorum voluntatem videatur facere. ſimiliter de muro & ſepulcro debere obſeruari, vt eadem

[1 *& Allienſu*; 2 *ÿ*. 3 *A Religioſum*. 4 *auſpicia*. 5 *putat, vt*. 6 *quoniam*.]

pag. 89

& ſacra, & ſancta, & religioſa fiant, ſed quo [1] modo, quod [2] ſupra expoſitũ eſt, cum de ſacro diximus. ¶Repotia poſtridie nuptias apud nouum maritum cenatur, quia quaſi reficitur potatio. Pacuuius in Iliona. Ab eo depulſum mamma paedagogandum accipit appot. . talis [3] libet. ¶Repagula ſunt, vt Verrius ait, quae pateſaciundi gratia (qua) ita figuntur, vt ex contrario quae oppanguntur. Cicero in Verrem l. iiij. Poſtea conuolſis repagulis, effractiſque valuis demoliri ſignum, ac vectibus labefactare conantur. quae poetae interdum repages appellant. ¶Repudium Verrius ait dictum, q̃ fit ob rem pudendam. Accius, Repudio eiecta ab Argis iam dudum exſulo. ¶Repedare, recedere. Pacuuius. Paulum recede [4] gnate a veſtibulo gradum. ¶Repaſtinari ager is dicitur, vt Verrius exiſtimat, cuius natum [5] mutatur fodiendo, cum aut ſiluester ex quo dicatur [6], aut lapis mollitur frangendo, vt fiat paſcui [7], vel pecoribus herba, vel hominibus ſatione. Cato in ea, quam ſeribit de ſuis virtutibus contra Thermum. Ego iam a principio in parſimonia, atque in duritia, atque induſtria omnem adoleſcentiam meam abſtinui, [8] agro colendo, ſaxis Sabinis, ſilicibus repaſtinandis, atque conferendis. Afranius in Repudiato. Repaſtina ſerati ſenex [9] fugis. ¶Reluere, reſoluere, repignerare. Caecilius in Carine, Vt aurum, & veſtem, quod matris fuit, reluat, quod viua ipſi [10] oppoſuit pignori. ¶Reſignare, antiqui pro reſcribere ponebant, vt adhuc ſubſignare dicimus pro ſubſcribere: Cato de ſpoliis, ne figerentur, niſi quae de

[1 *eo*. 2 *quo*. 3 *repotialia*. 4 *repeda*. 5 *natura*. 6 *excodicatur*. 7 *paſcuus* 8 *obſtinui* 9 *Repaſtinare ſera tu ſenex*. 10 *ipſa*]

pag. 90

ho-ſtibus capta eſſent. ſed tum vbi indiuiſi ſunt
reu-ertantur reſignatis vectigalibus . . . :
nar . . . . :
requi . . . .
alia a . . . .
quod n . . . .
. . .
reb . . . .
indi . . . .
tertium . . . . .
ranorum . . . . .
p ſiti . . . . .
niſi a . . . . .
vocabu . . . . .
cretum . . . . ¶Reſulta-re ſaepe reſilire. ¶Reſtibilis ager dicitur qui bie-nnio continuo ſeritur farreo ſpico, id eſt ari-ſto. quod ne fiat, ſolent qui praedia locant excip-ere. ¶Reſes, & reſiduus dr̃ ignauus, quia reſidet. Accius in . . . Osi
reſiduos ſun-o deditos, atque inertes. Afranius in Roſa praetere-a reſides multi . . .
Pacuuius in arm-orum iudicio . . .
Tuq. te deſider-e manis reſidem, at contra nos hic eſſe in labore . . . .
¶Reſecrare, reſo-luere religione. vtique cum reus populum co-mitiis orauerat per deos, vt eo periculo li-beraretur. iubebat magiſtratus eum reſec-rare. Rurſus, autem, idem vti ſe liberarent inſ-iſtebat, & quod inſons innocenſque eſſet cau-ſabatur: & quod caput eſt, ne eidem iter-um dies diceretur, neue iterum animaduerti ſta-tuerent in eum, deprecabatur, cumque comitia eſſe ut dimittenda .

pag 91

. . . . . . aut
. . . . . . iure
. . . . . . ut
. . . . . . ica
. Plautus. Reſecroque mater quod dud-um obſecraueram . . . . . reſecr-or
. . . . . ¶R-es conperendinata dicitur, vt Verrius ait, iud-icium in diem tertium conſtitutum. ¶Rauam vocem ſignificare ait Verrius raucam, & Parum liquidam, proxime canum latratum ſona-ntem: Vnde etiam cauſidicus pugnacite-r loquens, rabula appellabatur, vt eſt apud Lu-cilium
. . . . . t raui-
lla . . . . rauiſt-elli niſi a raui potius dictos velimus, vt eſt apud Plau-tum, qui ait in Aulularia. Vbi ſi quid poſcamus (quod) ad rauim poſcamus prius. Et ali-bi. Expurgabo hercle omnia ad raucam rauim. ¶Roſea in agro Reatino campus appellatur, quod in eo arua rore humi-da ſemper ferent. ¶Rediculi fanum extra portam Capenam Cornificius ait fuiſſe: qui Rediculus pro-pterea appellatus eſt, quia accedens ad vr-bem Hannibal, ex eo loco redierit, quibuſ-dam viſis perterritus. ¶Reſerari Verrius ait dici ab eo quae [1] de mota ſera a ian-uae cardine pateſiant fores: inde, quae patefacta, & decluſa ſint, reſerata dici. ſerae neque dicantur [2] fuſtes: qui opponuntur clauſis foribus. Pacuuius in Armorum iudicio Nunc pandite valuas,

remouete ſeras ; *vt* complectar. ¶Rema-

[*1 quod. 2 namque dicuntur.*]

pag.92

nant, 1 reptent. 2 Ennius l. j. deſunt 3 riuos campoſque remant.4. ¶Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. eſſe enim rectum rei fert, datiuo ſcilicet, non ablatiuo caſu. ſed eſſe iam vſu poſſeſſum. ¶Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpib. ridetur. ¶LIBER XVII. SEXTI POMPEI FESTI LIBER XVIII.]

¶RIDEO, INQVIT GALBA CANTERIO, prouerbium eſt, quod Sinnius Capito ita interpretatur, niſi 5, qui principio rei alicuius inchoatae deficiunt animo. Sulpicius Galba, cum in prouinciam exiens, ad portam ipſam canterium ſuum animaduertiſſet cecidiſſe, rideo (inquit) canteri te iam laſſum eſſe, cum tam longum iter iturus, vix id ſis ingreſſus. ¶Retricibus cum ait Cato in ea, quam ſcribſit, cum ediſſertauit Fului Nobilioris Cenſuram, ſignificat aquam eo nomine, quae eſt ſupra viam Ardeatinam inter lapidem ſecundum, & tertium. qua inrigantur horti infra viam ardeatinam, & Aſinariam vſque ad Latinam. ¶Recepricium ſeruum, Cato in ſuaſione legis Voconiae cum ait, ſignificat, qui ob vitium redhibitus ſit. vbi itaca facta eſt, ſeruum receptitium ſectari, atque flagitare virum iubet. ¶Rogat, id eſt, conſulit populum vel petit ab eo, vt id ſciſcat, quod ferat. vnde nos quoque in conſuetudine habemus pro petere, & orare. Cato in diſſuaſione, ne lex Baebia derogaretur, ait. hoc potius agam, quod hic rogat. ¶Reſtat

[*1 Reuitant. 2 repetant. 3 deſerunt. 4 reuitant. 5 de iis.*]

pag.93

pro diſtat ait Ennius 1 ponere, cum his 2 dicat. Impetus aut 3 longe mediis regionibus reſtat. ¶Ruri eſſe, non rure dicendum, teſtis eſt Terentius in Phormione, cum ait. ruri ſe continebat, ibi agrum de noſtro patre, ¶Religioni eſt quibuſdam porta Carmentali egredi & in aede Iani, quae extra eam, Senatum haberi 4: quod ea egreſſi ſex & trecenti Fabij apud Cremeram omnes interfecti ſunt, cum in aede Iani S.C. factum eſſet, vti proficiſcerentur.

¶Retiario pugnanti aduerſus murmillonem, cantatur. Non te peto, piſcem peto. quid me fugis Galle? quia murmillonicum genus 1 armaturae Gallicum eſt, ipſique murmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat. Hoc autem genus pugnae inſtitutum videtur a Pittaco, vno ex ſeptem ſapientibus, qui aduerſus Phrynonem dimicaturus propter controuerſias finium, quae erant inter Atticos, & Mytilenaeos, rete occulte lato impediuit Phrynonem. ¶Reſignatum aes dicitur militi, cum obdelictū aliquod iuſſu TR. Militum, A in tabulas refertur. ¶Reſignare enim antiqui pro ſcribere interdum ponebant. ¶Rituales nominantur Etruſcorum libri, in quibus praeſcribtum eſt, quo ritu condantur vrbes, arae, aedes ſacrentur, qua ſanctitate muri, quo iurae portae, quomodo tribus, curiae, centuriae diſtribuentur, exercitus conſtituantur, ordinentur. ceteraque eiuſmodi ad bellum, ac pacem pertinentia. ¶Rutilae canes, id eſt, non procul à rubro colore immolantur, vt ait Ateius Capito canario ſacrificio pro frugibus deprecādae ſaeuitiae cauſa ſideris caniculae. ¶Religionis praecipuae ha-

[*1 Ennium. 2 in. 3 haud. 4 habere. 5 A ne ſtipendium ei detur.*]

pag.94

betur Cenſo-*ria maieſtas, cuius in libris de vita P.R.* Varro exe-*mpla haec profert. M. Fuluius Nobili*or, cum M. *Aemilio Lepido Cenſor factus, cum ei* admodum i*nimicus antea extitiſſet, ſaepeque iu*dicio cum e-*o ſibi fuiſſent publicae rei cauſa,* quae in pri-*mis ſpectatur, ſtatim eo delato mune*re, homini *inimicus remiſit. quod eius animi* iudicium fu-*it omnib. gratum & probatum. A. Poſtu*mius Q. F-*uluius Cenſores facti, quia Fuluius duos filios* amiſerat *in Illyrico militantes, & propter grauem mor*bum oculo-*rum, cenſuram gerere non poterat, vt* libri S-ibyl-*lini adirentur, auctor fuit, & vt pu*blice ſupp-*licaretur pro valetudine collegae.* Ti. Sempron-*ius, cum a Rutilio Tr. pl Cenſoria* fides labe-*factaretur qui ob parietem dirutum iratus* cum eſſet ae-*dis priuatae, die dicta collegam Claudium* cōdemna-*uerat fecit vt eaedem illae, eodem quae in lo*co erant, con-*demnatum abſoluerent centuriae.* L. Amili Paulus 1 *& Q. Philippi religioſa cenſura* fuit. Laborauit *Paulus morbo graui, & paene* amiſſione capitis *in eo honore. Religioſa item* & P. Corneli S-*cipionis Naſicae, cui collega M. P.* Opilius, poſt conſ-*ulem qui fratrem vidit, cenſura* fuit vadatus *enim cū eſſet . . ſ. P.R. liberatum* conſtat. M. Val-*erius Meſſala. C. Caßius Lon*ginus Cenſores, *quorum in magiſtratu ſubuerſa pudici*tia fuerat, famoſi *extiterunt: nam palmam, quae* in Capitolio in ara *ipſa Iouis optimi maximi, bello Per*ſico nata fuerat, *tunc proſtratam ferunt, & ibi enatam* ficum, infames quae *rurſus fecit, qui ſine* vllo pudicitiae reſp-*ectu fuerant Cenſores.* L. Corneli Lentuli *C. Cenſorini ſequitur cenſura.* Lentulus iudicio pu-*blico repetundarum damnatus* fuerat. *plurimi itaque cenſuram adepto damna-*

[*1 Pauli.*]

pag 95

tionis poenam remiſerunt. P. Africani, L. Mummi *Cenſura inſignis : ſed in qua ſegnitiae* in agen*do notetur Mummius. Is Aſellum nulla* ſoluta poe*na ex aerarijs exemit, Africani irriſa* ſeueritate *qui illum fecerat aerarium. Sed &* Q. Fului No*bilioris, & eius collegae T. Anni Luſ-*ci fuit no*bilißima Cenſura : nobilitati* tribus notis *inuſtis ſeuerißimis, Q. Pompei & Q. Caecili* Metelli *Macedonici Cenſura lectus ſenatus,* ad ſum*mum ſenatores amoti ſunt* tres, & eo lu*mine . . qui dimum . offuderunt* claritatem.

¶*Redimunt.*

¶ *Redinunt*, *ſignificat*, *redeunt*, Ennius . . . . . redinunt in *patriam* . . . . eunt feri . . . . . ¶ *R*-egium eſt, *quod eſt*, *aut fuit Regis*, vt ſeruus *regius*, *& domus regia*, *qualis eſt* Numae Pompili. ¶ *Aſt regale facinus*, *quod eſt di*-gnum rege. ¶ *Romanos in li. xi. Graeco*-s appellat *Ennius*, *cum ait*. *Contendunt Grae*-cos, Graios *memorare ſolent ſos*, *quod Graeca lin*-gua longos per *temporis tractus gentibus H*, iſpani.[1] Non *Romanos ait Graece locutos*, cum Romulus *vrbis conditor verbis linguae Lati*-nae locutus ſit: *ſed quod olim lingua Graeciae* gentis fuerit *eadem cum Latina*, *parum prola*-tione mutata. *hoc autem verum eſſe ind*-icat origo eius, *quae videtur quaſi Graecae v*-ſurpatio. ¶ Rigido *tum caerula ſuro cum ait* Ennius, locatus[2] videtur *ſuper etymo verbi caeru*-li. eſt enim a matris[3] *nomine*. *eodem verbo de eadem* re vſus eſt. & L.II. *Fert ſe ſe per laeta camp*-i caerula prata *caerula*, *mare ipſum dixit* & alibi. Inde parum *per caerula nauibus amb*-ulabant.[4] Parum inſulam

[1.*Heſperiae*. 2.*iecatus*. 3.*maris*. 4.*ambullabant*.]

pag.96.

refert. Item: Vnum ſurum ſurus ferre, tamen defendere poſſunt.[1] ſuri autem ſunt ruſtes,[2] & hypocoriſticos ſurculi. ¶ Reque eapſe Scipio Africanus, Paulli filius, cum pro aede Caſtoris dixit, hac compoſitione vſus eſt. quib. de hominib. ego ſaepe, atq. in multis locis opera, factis, conſiliis, reque eapſe (ſaepe) bene-meritus ſpem,[3] id eſt & re ipſa. ¶ Reſp. multarum ciuitatum pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conſcripſit de lege. p. Enni[4] & peregrinis, cum ait. eae nationes, cum aliis reb. per auaritiam, atq. ſtultitiam, res publicas ſuas amiſerunt. ¶ Recto fronte ceteros ſequi ſi norit. Cato in diſſertatione conſulatus. antiquae id conſuetudinis fuit, vt cum ait Ennius quoq. a ſtirpe ſupremo, & Ilia dia nepos. & lupus foeta.[5] & nulla metus. etiam in commentariis ſacrorum pontificalium frequenter eſt his ouis, & hæc agnus, ac[6] porcus. quæ non vt vitia, ſed vt antiquam conſuetudinem teſtantia, debemus accipere. ¶ Recipe apud Catonem, pro recipiam, vt alia eiuſmodi complura. ¶ Redemptitauere item, vt clamitauere Cato (idem) in ea, qua egit de ſignis & tabulis. honorem temptauere[7] ait, l. efecta[8] benefactis non redemptitauere. ¶ Repulſior ſecunda conlatione dixit Cato in ea, quae eſt contra Cornelium apud populum. haec[9] quis incultior, religioſior, deſertior, publicis negotiis repulſior. ¶ Rariſſima quoq. ab his,[10] quae rara dicimus. vnde etiam rationes dictae. Cato in quam[11] Thermũ Erga remp. multa beneficia rariſſima atq. gratiſſima. ¶ Regillis, tunicis albis, reticulis luteis vtriſque. . . ctis,[12] textis ſuſum verſum

[1.*poſſunt*. 2.*ſuſtes*. 3.*ſem*, 4.*Penni*. 5.*femina*. 6.*haec* 7.*emptitauere*. 8.*maleſacta*. 9 *et*. 10.*in*. 11.*Q.M.i.Minucium*. 12.*recti*.]

pag 97.

ſum a ſtantib. pridie nuptiarum diem virginis[1] indutae cubitum ibant ominis cauſa, vt etiam in totis virilibus dandis obſeruari ſolet. ¶ Rapi ſimulatur virgo ex gremio matris: aut, ſi ea non eſt, ex proxima neceſſitudine, cum ad virum traditur,[2] quod videlicet ea res feliciter Romulo ceſſit. ¶ Rapi ſolet fax, qua praelucente noua nupta deducta eſt ab vtriſq.[3] amicis, ne aut vxor eam ſub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in ſepulcro comburendam curet, quo vtroq. mors propinqua alterius vtrius[4] captari putatur. ¶ Ritus eſt mos comprobatus in adminiſtrandis ſacrificiis. ¶ Receptus mos eſt, quem ſua ſponte ciuitas alienum adſciuit. ¶ Religioſi dicuntur, qui faciendarum, praetermittendarumq. rerum diuinarum ſecundum morem ciuitatis delectum habent, nec ſe ſuperſtitionibus implicant. ¶ Renouatiuum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure functio fieri coepit, ſi factum eſt ſimile fulgur, quod idem ſignificet. ¶ Referri diem prodictam, id eſt anteferri, religioſum eſt, vt ait Veranius in eo, qui eſt auſpiciorum de comitiis, idq. exemplo comprobat L. Iuli & P. Licini Cenſorum, qui id fecerunt ſine vllo decreto Augurum, & ob id, luſtrum parum felix fuerit. ¶ Regalia exta appellantur, quae potentibus, inſperatum honorem pollicentur: priuatis & humilioribus, hereditates: filio familiae, dominationem. ¶ Reſpicere autem &[5] in auſpicando, vnde quis auem proſpexit, cum eodem reuertitur. ¶ Religioſum ac ſacrum eſt, vt templa omnia, atq. aedes, quae etiam ſacratae dicuntur. ad[6] quod per ſe religioſum

[1.*virgines*. 2.*traducitur*, *vel trahitur*. 3.*vtriuſq*. 4.*alterutrum*. 5.*auem*, *eſt*. 6.*at*.]

pag.98.

eſt, non vtiq. *ſacrum eſt*, *vt ſepulcra*, quod ea non *ſacra*, *ſed religioſa ſunt*. ¶ Reus, cum pro v-*troque ponatur*, *vt ait Sinnius in eo*, *qu*-*em de reo inſcribit*, *& cum dicit pro ſe*, a-*ut cum contra te agit*, *iuramento tuo vti p*-*oteſt*. ¶ *Roſci* *vulgo appellari ſolent*, *in omni arte ita perfecti*, *vt Roſcius comoedus in arte ſua perfectus fuerit*, *cui nihil deeſſet ad perfectionem*, *vt libro i. de oratore ai*-*t Cicero*. ¶ *Ruſtica Vinalia menſe Aug*-*uſto*, *vt eſt in Faſtis*, *Veneri fiebant*, *quod eodem illo die aedis ei deae conſecrata eſt*, *iumenta*-*q.*, *& olitores ab opere ceſſant*, *quia omnes horti in*-*tutela Veneris eſſe dicuntur*. ¶ Raucos appella-*tos eſſe ait Verrius videri ab ariditate*, *ſiue a ſimilitudine quadam ſpicarum ariſtae*. *in ſp*-*icis namq. flaua frumenta raua appe*-*llari idem Verrius docet*. ¶ Rica eſt *veſtimentum quadratum*,

fimbriatum; pur - *pureum*, *quo Flaminicae pro* palliolo mitra ve *vtebantur*, *vt Verrius* exiſtimat. Titi - *nius*. *Rica ex lana* ſucida, alba veſti - *tus*. *Alij dicunt, pallium eſſe* triplex, quod conf - *iciant virgines ingenuae*: patrimae, m - *atrimae, quod caeruleo colore infectum* lauetur aqua p - *ura. Alij quod Flaminica cingat pileum*. ¶ Reſpici auis, *tunc dicebatur, cum peracto ſacrificio*, quaſi finis imp - *etratus eſſet*, *& quaſi forent* comitia perfecta, ſum - *i tunc reum iubebant ſacerdotes* ſuo more, alii - *ſq peractis iuxta conſuetudinem* luci, in quo ſacra fa - *ciebant reo a calatorib.* ingeniculato, *atq. ita inclinato* vinum in caput infun - *debant ſolemni cum precatione*. ¶ Remiſſo *exercitu ſimul etiam*

---

pag 99.

Augur, *quo conſul in bello* v - ſus eſt in *auſpicando*, *diſcedere vna* iubetur, quod *tunc illo diſcedente cer* - tum eſt, exer*citum etiam eſſe remiſſum*, vt cum opus ſit, *tunc ſi velit*, *diſcede* - re poſſit. nam *Conſules*, *&* *cenſores non* in perpetuum *Auguribus praeſentibus vtu* - ntur, vt ait *Ap. Pulcher*, *ſed tantum in auſpi* - cio, quas[1] po*ſtea dimittat is*, *a quo lege ſe* - cures habitae *ſunt prius*; *quem & priorem* eſſe ait Antiſ*tius Labeo quiq. eadem qu*-oq. lege ſigni*ficari*, *vt prior ſit in auſpi* cando dicitur, vt *ait idem Labeo in libro de* officio Augu*ris*. *Poteſt autem Augur id &* in conſilio fa*cere*; *vel in alio*, *quo ſe* - det loco; pullis *q; putem edentibus ſoliſtim* - um facit auſpi*cium*. *poteſt etiam ſi ve* - lit, intra pomoe*rium*. *ſin autem in tem*-plo conſiſtit. ¶ Re*pertum dicitur idem quod* amiſſum recipe*re*, *quaſi repartum & re* - paratum. ¶ Rictus, *rixae*, *rixoſae*, *ringitur* dici videntur, quia *in diuerſum rumpantur*, contrariaq. ſint *recto quod vocabulum a* regendo, vt commo*dius deductum videatur*, dictum videri po*teſt*.

S

¶ *Seſopia in Augurali & Salia* - ri carmine ap*pellantur*, *quae alias eſo* - pia pro ſedilib. di*cere habemus nunc ad* - huc in conſuetudi*ne*. ¶ *Suſq. deq. fre*-quens eſt, pro plus minuſve. *ſignificat autem id* quod antiqui vſque dice*re ſoliti erant.* ¶ *Soni* - uio ſignificat in car*mine Saliari &* *Au* - gurali, ſonanti. ¶ *Sine-ſacris hereditas* in prouerbio dici ſolet, *cum aliquid obuenerit* ſine vlla incommodi a-

[1. quos.]

---

pag. 100.

ppendice: quod olim ſacra non ſolum publica curioſiſſime adminiſtrabant, ſed etiam priuata. relictuſq. heres ſic[1] pecuniae, etiam ſacrorum erat; vt ea diligentiſſime adminiſtrare eſſet neceſſarium. ¶ Suppum antiqui dicebant quem, nunc ſupinum dicimus ex Graeco, videlicet pro adſpiratione ponentes litteram, vt cum idem hylas dicunt, & nos ſiluas. item ἕξ ſex. & ἑπτὰ, ſeptem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius. Si vero das, quod rogat, & ſi ſuggeri[2] ſuppus. ¶ Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad cuſtodiam frumenti publici. ¶ Statua eſt ludi[3] eius, qui quondam fulmine ictus in Circo, ſepultus eſt in Ianiculo. cuius oſſa poſtea ex prodigiis, oraculorumq. reſponſis Senatus decreto intra vrbem relata in Volcanali, quod eſt ſupra Comitium, obruta ſunt. ſuperq. ea columna, cum ipſius effigie, poſita eſt. ¶ Seruilius lacus appellabatur A[4] eo, qui eum faciendum curauerat in principio vici Iugari continens baſilicae Iuliae, in quo loco fuit effigies hydrae poſita a M. Agrippa. ¶ Sonticum morbum in xij. ſignificare ait Aelius Stilo certum cum iuſta cauſa, quem non nulli putant eſſe, qui noceat, quod ſontes ſignificat nocentes. Naeuius ait.. Sonticam eſſe oportet cauſam, quam ob rem perdas mulierem. ¶ Sacram viam, quidam appellatam eſſe exiſtimant, quod in ea foedus ictum ſit inter Romulum, ac Tatium. quidam, quod eo itinere vtantur ſacerdotes idulium ſacrorum conficiendorum cauſa. itaq. ne catenus

[1. *ſicut* 2. *ſuggeris* 3. *ludionis* 4. A *ab*.]

---

pag. 101.

quidem, vt vulgus opinatur, ſacra appellanda eſt a regia ad domum Regis ſacrificuli, ſed etiam a regis domo ad ſacellum Streniae, & rurſus a regia vſq. in arcem. nec[1] appellari debere ait Verrius, ſed diſiuncte, vt ceteras vias. Flaminiam, Appiam, Latinam. vt ne Nouamuiam quidem, ſed Nouam viam. ¶ Scita plebei appellantur ea, quae plebs ſuo ſuffragio ſine patribus iuſſit, plebeio magiſtratu rogante. ¶ Solitaurilia hoſtiarum trium diuerſi generis immolationem ſignificant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae ſolidi, integriq. ſint corporis; contra aci[2] . . verbices[3] maiales[4] qui[5] quia ſollum Oſce totum, & ſolidum ſignificat. vnde tela quædam ſoloferrea[6] vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium ſollers & quae nulla parte laxata, cauaq. ſunt, ſolida nominantur. atq. harum hoſtiarum omnium inuiolati ſunt tauri, quae pars ſcilicet creditur[7] in caſtratione, ſunt quidem qui portent,[8] ex trib. hoſtiis praecipue nomen incluſum cum ſolido tauri, quod ampliſſima ſit earum, quidam dixerunt omnium trium vocabula confixa[9] ſu.s, ouis, tauri adeffeciſſe id, quod vno modo appellarentur vniuerſae. quod ſi[10] a ſollo, & tauris earum hoſtiarum ductum eſt nomen, antiquae conſuetudinis[11] per vnum r enuntiari non eſt mirum, quia nulla tunc gemina-

minabatur littera in ſcribendo. quam conſuetudinem Ennius mutauiſſe fertur, vtpote Graecus Graeco more vſus, quod illi aeque ſcribentes, ac legentes duplicabant

[1 nec ita. 2 contrari. 3 verneces. maialeſq. 5 ſolliferreaq cae- ditur. 7 putēt. 8 confuſa. 9 ſc. i. ſcilicet. 10 antiqua conſuetudine.]

pag. 102

mutas ſemi-*uocales*, *& liquidas.* ¶*Secordiam* quidam *pro ignauia poſuerunt.* M Cato pro *ſtultitia poſuit*, *Originum lib.* vij. cum ait . . . *ob immenſam* ti-*miditatem*, *ac ſecordiam cauſa erat, nequid* neg-*otij publici*, *vel priuati gereretur.* compoſ-*itum autem videtur ex ſe*, quod eſt ſine, *& corde.*

¶Semis, ſemodi-*us*, *ſemuncia*: *qua ratione ex Grae-co trahuntur alia*, *quae*, *s*, litteram pro *aſpiratione eorum habent*, *vt* ἑπτὰ *ſeptem*, ὕλη *ſiluae*, *ſic iſta ab eo*, *quod illi* ἥμισυ *dicunt*, *declinata videntur.*

¶Sublicium pon-*tem quidam putant* appellatum eſſe *a ſublicibus*, *peculiari vocabulo* Volſco-*rum*, *quae ſunt ligna* in latitudinem *extenſa*, *quae non aliter* Formiani *vocent*, *quam a nomine* librorum: *& quae ab alijs auctoribus* ſublices voca-*ntur*, *quod ſub eis* aqua liquens *laberetur*, *dictae.* in qua opinio-*ne fuit* . . . *qui* & meminit Sub-*lici pontis*: *& Naeuius*, qui ait in belli *Punici libro* . . . quam liquidum *Sublicio tranat ponte* amnem, & alij [1] tab-*ulis qui adhuc nomen retinet* . . . . Salluſtius libro qua-*rta hiſtoriarum*, ne inrumpendi p-*ontis Sublici* . . . ſublicibus cauata . . . . eſſent.

¶Superuacaneum, *vt videtur*, *ſecludit* Verrius ab v-*acuo*, *quod*

[1 ab.]

pag. 103

vacuum quidem dicatur id t-antummodo, *quod ſufficiat*, *ſatis*-q. ſit fami*liae*: *quod autem ſuperſit*, *ſuper*-uacaneum *id dicitur.*

¶*Struferta**rios appellabant* antiqui *vt ait* . . . h-omines con*ductos* *mercede*, *qui ad* arbores ful*guritas piacularium* *co*-miſſarum *cauſſa* *ſacrificia* *quaedam* -ſtruae [2] & *ferto ſollemnibus verbis* faciant *PRECOR TE IVPPI*-TER VTI MIHI *VOLENS PROPITIVS SIES*, *quod* & nullo etiā *fiebat adhibito ſtru* fertario.

¶*Suberies*, *arboris genus*, ex qua cortex *natatorius detrahitur.* Lucilius . . . . ij hibernaculi.

¶*Silicernium dicitur cena fu*-nebris, quam *alio nomine exequium ſcriptores v*-ocant ſi d . . . . *& V*-errius exiſti*mant ſilicernium dici*, quod nos farci*men dicimus*, *quo* ſictum [1] familia *purgabatur*: *quia cuius* nomine ea res *inſtituebatur*, *i*-s iam ſilentium *cerneret.* *Caecilius* Oboloſtate. Cre*didi ſilicernium eius* meſſe eſurum.

¶*Sudum Verrius ait* ſignificare ſub *vdum.* *ſed auct*-orum omnium fere *exempla volunt*, *vt ſudu*-s ſiccum ſignificet. *ſudum enim quaſi ſeudum*, id eſt, ſine vdo, vt ſe*curus, ſine cura dictum eſt.*

¶*Sulaeſta antiqui* dicebant infir*ma*, *& tenuia.* Plautus in Perſa. Ad

[1 ſtrue. 2 ſletu.]

pag. 104

paupertatem ſi immigrant infamiae, grauior paupertas fit, fides ſubleſtior. id eſt, infirmior. Idem in Neruolaria. vinum ait ſubleſtiſſimum, quia infirmos faciat vel corpore, vel animo.

¶Satur, & vir, & caro non habent. ¶Supellectilis recto caſu, & ſenis ratione dicebantur, quae nunc contraria [1] videntur eſſe finitioni portionis [1]: quia omnia vocabula, X. littera finita, per declinationes obliquorum caſuum ſyllabam accipiunt. haec autem duo deſciuerunt ab ea, vt alia compium [2], quae non ideo infirmare debent praeceptum.

¶Scurrae vocabulum Verrius ineptiſſime aut ex Graeco tractum ait, quod eſt ſchypoazain, aut a ſequendo, cui magis adſentitur. quod & tenuiores fortunae homines, & ceteri alioqni, qui honoris gratia proſequerentur quempiam, non antecedere, ſed ſequi ſint ſoliti. quia videlicet dicat Lucilius. Cornelius P. noſter Scipiadas dicto, tempuſq. intorquet in ipſum oti, & deliciis, luci effictae, atq. cinaedo. & ſectarori adeo ipſi ſuo, quo rectius dicas. Ibat forte domum, ſequimur multi, atq. frequentes. cum ſecutos videri velit, ob eorum iurgia, non ob adſuetum officium.

[1 proportionis. 2 alia complura.]

pag. 105

¶Secus, Valgi' putat ex Graeco q̃ eſt ἑκάς dictū. abſurde ſcilicet. ſignificat enim aperte aliter, exemplis omnium fere, qui eā vocē vſurpāt. ¶Stipē eſſe nummum ſignatū, teſtimonio eſt & de eo quae [a] dat ſtipendium militi, & cum ſpondetur pecunia, q̃ ſtipulari dicitur. ¶Sobrin' eſt, vt ait Gall' Aeli' patris mei conſobrini filius, & matris meae conſobrinae filius. femina iiſdem de cauſis appellat fratrem, & fratrem patruelem, & conſobrinum,

& propius conſobrino, [2] & ſobrina. iidem gradus in ſobrina quoq. ſunt. ¶Sororium tigillum appellatur hac de cauſa. ex conuentione Tulli Hoſtilili regis, & Metti Fufitij [3] ducis Albanorum, Trigemini Horatij, & Curatij [4] cum dimicaſſent, vt victores ſequeretur imperium, & Horatius noſter exuperaſſet, victorq. domum reuerteretur, obuia ſoror, cognita morte ſponſi, ſui fratris manu occiſi, auerſata eſt eius oſculum, quo nomine Horatius interfecit eam, & quamquam a patre abſolutus ſceleri [5] erat accuſatus tamen parricidi apud Duumuiros, damnatuſq. prouocauit ad populum cuius iudicio victor, duo tigilla tertio ſuperiecto, quæ pater eius conſtituerat, velut ſub iugum miſſus ſubit, conſecratiſq. ibi aris Iunoni Sororiae, & Iano Curiatio, liberatus omni noxia ſceleris eſt auguriis adprobantibus. ex quo ſororium id tigillum eſt appellatum. ¶Sororiae [6] mammae dicuntur puellarum, cum primum tumeſcunt, vt fraterculare puerorum. Plautus in

[1 id, quod. 2 ſobrino. 3 Metij Suffetij. 4 Curiatij. 5 ſceleris. 6 Sororiare.]

pag. 106

Fribolaria. *tunc ſororiabant* papillae pri-*mulum, ſed illud* volui dicere, *fraterculabant. quid* opus eſt verb-*is multis.* ¶*Surregit* & ſortus an-*tiqui ponebant pro ſurrexit,* & eius parti-*cipio, quaſi ſit ſurrectus, qui*bus L. Liuill-*us frequenter vſus* eſt. ¶Sors & *patrimonium ſignifi*cat, vnde con-*ſortes dicimus, &* Deis, reſpon-*ſum, & quod cuiq.* accidit in ſo*rtiendo.* ¶*Soracum dicitur,* quo ornamen-*ta portantur ſcaeni*corum. Plau-*tus in Perſa. libro*rum incillum *plenum ſoracum habeo.* ¶Sobrium vicum *dictum putant Cloatius* & Aelius, quod *in eo nullus tabernae* locus, neq. caup-*onae fuerit.* alij, quod in eo M-*ercurio non lacte, ſed* vino ſolitum *ſit ſupplicari.* ¶*Somnium* tripu-*dium, vt ait Appius* Pulcher, quod *ſonet, cum pullo exci*dit plus, quad-*rupedium ex ore.* ¶*Sons,* nocens, vt ex c-*ontrario inſons, in*nocens. ¶Sodalis *quidam dictos pu*tant, quod vna ſ-*ederent, eſſentq.* alij quod ex ſuo *dapib. veſci ſoliti ſint.* alij, quod inter *ſe inuicem ſuade*rent, quod vtile eſ-*ſet. eoſdem, quod eorum* crebro, congre [1] voca-*ri a Graeco* vocabulo, quod eſt γάμα.

¶Sodes, ſi audes, vti ſis, *pro ſi vis. & illico* pro in loco. Terentius *in Andria. Dic* ſodes, quis heri Chry-*ſidem habuit.* ¶Surum dicebant, ex quo *per demi*-

[1 Dei. 2 puli. 3 congeram.]

pag. 107

nutionem ſurculus fac-tum eſt *Pla*-*utus in* . . . . . *ſurum* non eſt tibi. *ſurum dicebant pal*-um item: nam qui-*a ſaepiebatur Cir*-cus ſurculis, *longum deligebant ſu*-rum, cum *poli*-*ebant aſcia* . . . . . . aut aſulae . . . . *Ennius. vnus ſu*-rus ſurum *ferre, tamen defende*-re poſſent. ¶*Suremit, ſumpſit, inq*.- manum ſu-*remit haſtam. Idem* . ſuremplit, *vſurpauit, pro p*-uerum ſuſtule-*vit.* ¶*Surium* . . cum dixit: *qui ita appellatus* eſt, quod cum *in Academia & Ly*-cio nobiliſſi-*mos inter excelleret,* atq. ob eam *cauſam, praeſtant*-iſſimus ſemper *habitus fuiſſet: i*-nſtituit, cum *diſputaretur, vt pri*-mus ſumere-*tur is, qui eſſet* ipſo dignior. *vnde* . . *ονύειν ἢ οἰνίαν ου*-*ειν illum nominari*-t. quod ſi mon-*itus eſſet, diſputan*-tem non num-*quam refellebat.* Socratem. quas . . . *coniece*-rat in librum *a ſe ſcriptum, quem* inſcripſerat Scy-*rium, ob eum, cuius* gratia id appel-*lauerat opus.* ¶*Summu*-ſſi dicebantur *murmuratores.* Naeuius, odi, inquit *Summuſſos, pro*-inde aperte dice *quid ſit, quod times.* Ennius in ſexto *Annalium. Qui*-ntus in occulto muſſa-*bat: & Acciu*-s in Andromacha di-*ce iam mater no*-n eſt: nam [1] muſſare ſi-*ne. Caeliu*-s in Agnorizomene [2]

[1 iam. 2 Anagnorizomene.]

pag. 108

quod potes, ſile, cela, occulta, tege, tace, muſſa, mane. ¶Sum, pro eum vſus eſt Ennius li.i. At tu non vt ſum ſumma, ſeruare decet rem. & li. ij. At ſe ſe ſum quae dederat in luminis oras. ¶Sollo Oſce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius. ſuaſa [2] quoq. omnino dormit, non ſollo [3] dupondi; id eſt non tota. idem Liuius. ¶Sollicuria [3] in omi re curiora. [4] & ſolliferreum genus teli, totum ferreum. ¶Sollers etiam in omni re prudens; & ſolemne, quod omnibus annis praeſtari debet. ¶Solla [5] appellantur ſedilia, in quibus non plures ſingulis poſſunt ſedere, ideoq. ſoliat. ſternere dicuntur. qui ¶ſolliſternium habent, & ſolaria vocantur Babylonicæ, quibus eadem ſternuntur. quæ, vt ait Ver-

it Verrius; omnia ducta ſunt ſolo.[6] aluei quoq. cauandi[7] gratia instituti, quo ſinguli deſcendunt, ſolla dicuntur. quae aſcendendo[8] potius dicta videntur, quam a ſolo.[9] ¶ Solliſtimum. Ap. Pulcher in Auguralis diſciplinae. l. i. ait eſſe tripudium, quod aut[10] excidit ex eo, quod illa fert. ſaxum ve ſolidum, aut arbos viuiradix ruit, quae nec prae vitio, humani[11] caedantur ve, iaciantur ve, pellantur ve. Solum, terram. Ennius l. iij. Tarquinio dedit imperium

[1.*ſummam.* 2.*vaſa.* 3.*ſella.* 4.*curioſa.* 5.*Solia.* 6.*a ſolla.* 7.*lauandi.* 8.*a ſedendo.* 9.*ſello.* 10.*aui.* 11.*humana ve vi.*]

pag.109.

ſimul & ſola regni. & aliubi.[1] Sed ſola terrarum poſtquam permenſa parumper. ¶ Solea, vt ait Verrius, eſt non ſolum ea, quae ſolo pedis ſubicitur, ſed etiam pro materia robuſtea,[2] ſuper quam paries craticius extruitur. ¶ Solox, lana craſſa, & pecus, quod paſſim paſcitur non tectum. Titinius in Barrato.[3] Ego ab lana ſoloci ad purpuram data. & Lucilius. Paſtali[4] pecore, ac montano, hirto, atq. ſoloce. ¶ Sos pro eos antiqui dicebant, vt Ennius li. i. Conſtitit inde loci propter ſos dea diarum. l. iij. Circum ſoſque ſunt magnae gentes opulentae. l. vij. Dum cenſent terrere minis, hortanturue ſos. l. xi. Contendunt Graios Graecos memorare ſolent ſos. interdum pro ſuos ponebantur, vt cum per datiuum caſum idem Ennius effert. Poſtquam lumina ſis oculis bonus Ancus reliquit. ¶ Sultis, ſi voltis. Plautus in Priuolaria. Sequimini me hac ſultis legiones omnes lauernae. & in Rudente. Curatae hæc ſultis magna diligentia. M. Cato pro L. Caeſetio. Audite ſultis milites, ſi quis veſtrum in bello ſuperfuerit, ſi quis non inuenerit pecuniam, egebit. ¶ Solari ſine praepoſitione dixiſſe antiquos teſtis eſt Pacuuius, cum ait. ¶ Solatur, auxiliatur, hortaturq. me. ¶ Solatum genus morbi maxime a ruſticantibus dicitur, cuius meminit

[1.*alibi.* 2.*robuſta.* 3.*Barbato.* 4.*Paſtali.*]

pag.110.

etiam Afrani-*us in* . . . arquato med-*eri*, *cuius nomen ab antigine.*[1] ¶ Solip-*unga genus beſtiolae maleficae*, q-*uod acrius*, *concitatiuſque* fit feruore ſo-*lis*, *a quo nomen* traxit. ¶ Soſ-*pes ſignificat apud* omnes ferre[2] auc-*tores ſaluum*; Afranius in ep-*iſtola*. *Di te ſoſpitem* ſeruent tuis. *Vergil. l. viij. Aeneid.* Maxime Teu-*crorum ductor*, *quo ſoſpite* nunquam. En-*nius in* . . . parentem & pa-*trias di ſeruate* ſoſpitem. Ac-*cius in* . . . *ſi* rite ad patri-*am ſoſpes perueniſ*ſet. Ennius vi-*detur ſeruatorem ſigni*ficare, cum dix-*it*. *Quo ſoſpite* liber. caeterum ſ-*oſpitare*, *Verrius* ait eſſe bona ſpe *afficere*, *aut bonam* ſpem non falle-*re*. ¶ *Succrotilla* tenuis dicebа-*tur*, *&* *alta vox*. Titinius in . . . *Feminea* fabulare ſuccro-*tilla vocula*. *Afra*nius in epiſto-*la*. *loquebatur ſuccro*tilla voce ſerio. *Plautus in de*ſcribendis mulie-*rum cruribus* gracilibus in Syr-*o*. *Cum extortis* talis, cum ſodellis[1] cr-*uſculis*. *bel*le, quae non pedibu-*s irent*. ¶ *Suc*cula eſt machinae *genus teretis* materiae, & foratae, *ac craſſae*, quam vt vber ſcrofae *porci circum*ſtant ſic, verſant-*eſque ductario* fune volunt.[4] eodem no-*mine* ſtellas ruint que[5] *dicunt*, *quas aliter*

[1.*aurigine* 2.*fere* 3.*ſodellis* 4.*voluunt* 5.*quinque.*]

pag.111.

appellarunt a pluui-a hyadas. Graeci *ὑάδας*. *noſtri*, *exi*-ſtimantes a ſubus *dici*, *modo Latine lo*-quenti, dixerint[2] *eas* ¶ *Suculas*. ¶ *Suc*-cingulum *appellabant antiqui bal*-teum. Plautus. *Ab Hippolyta ſuccingul*-um Herculis[2] *aeque magno nen*-tiquam abſtulit *periculo*. ¶ *Succerd*-ae ſtercus *ſuillum dicebatur* . . . us. fimus *ſuccerdae*. *Titinius*. Quid habes, niſi *vnam arcam ſine cla*-ui, eo condis *ſuccerdas*. *alio nomin*-e ſuccerdae *dicitur opicerda* . . . homo opicerda . . . *homi*-nem, quem Sol *in opicerdis aſpici*-t. ¶ Suburanam *tribum antea* ſuccisanam[3] *per c. appellaba*-nt ex nomine *regionis*; *nam parte*-m imam illam quoq. *tradunt fuiſſe ſuc*-cuſanam dictam. *Verrius autem ait ſe mi*-ratum eſſe, *cur non a nomine* pagi. ¶ Succuſa-*ni*, *in quo milites* exercerentur. ¶ *Succidanea hoſtia* appellatur, quae *ſecundo loco caedeba*-tur, quod quaſi *ſucciderentur*, *dicta*. quidam a ſuc*cedendo*, *non a ſucci*-dendo dictam *putant*. ¶ *Sugillatum* dici exiſtimant *ex Graeco vocabulo*, quod ea pars quae *eſt ſub collo*, *κύ*-*λον* ab iis dicitur. ¶ *Sycophantas qui*-dam ex hac cauſa *dictos putant*. Atticos quondam[4] *iuuenes ſolito*-s aiunt in hortos

ſtipendia ; *locum t*-amen retinebant *in exercitu* quae erat tertia *acies Triariorum*, vt Plautus *in Friuolaria.* agite nunc, ſubſidite *omnes, quaſi ſolent*-triario [1] ſi *mili modo dicti prae*-ſidiarij ante eos *collocati qui er*-ant, aut in alio *loco praepoſiti.* ¶Subſolaneae *quae ſunt ſolo* *re-s* appellantur, *nec ad vnius nomen*-rei ſolum conferunt *ſubſolanti enim dicuntur qu*-i infimum *ſolum colunt : vt qu*-i in terram *ſuperſolanei. dicitur inde ſoli*-dum, imum *ſolum, rurſum quo planta pedis* innititur. ¶*Subſilles ſunt, quae aliter ipſiles* [2] vo*cant lamellae neceſſariae ſacri*-s, quae ad rem *diuinam conferre dicuntur* maxime *ſpecie virum & muli*-erum. ¶Subſtillum *antiqui appellaba*-nt tempus ante *pluuiam, iam p*-aene vuidum, (dum) *& poſt pluui*-am, non per ſiccum, quod *iam ſtillaret,* aut nondum deſiſet. [3] ¶*Subſcudes ap*-pellantur cuneratae [4] ta*bellae. quib.* tabulae inter ſe con*figuntur,* qui a quo eae immittuntur, *ſucceditur. Pae* uuius in Niptris. Nec

[1 triarij. 2 ipſulices. 3 deſiſſet. 4 cuneatae.]

pag. 116

vlla ſubſcus cohibet compagem aluei. Plautus in Aſtraba. Terebratus multum ſit, & ſubſcudes addite. ¶Sub corona venire dicuntur, quia captiui coronati ſolent venire, vt ait Cato in eo, qui eſt de re militari. vt populus ſuus ſua opera potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veniat. , id autem ſignum eſt mihi praeſtari a populo. [5] quod etiam Plautus ſignificat in Hortulo. Praeco ibi adſit cum corona, cuiq. liceat veniat. [6] ¶Sublimen eſt in altitudinem elatum, vt Ennius in Thyeſte. Aſpice hoc ſublime candens, quem vocant omnes Iouem. Vergilius in Georgicis l. i. Hic vertex nobis ſemper ſub [4] ¶Sublimauit dixit A. [5] id eſt in altum extulit Originum l. ij. In maximum decus atq. in excelſiſſimam claritudinem ſublimauit. Id autem dicitur a limine ſuperiore, quia ſupra nos eſt. ¶Subcenturiare eſt explendae centuriae gratia ſupplere, ſubiicere. Plautus in Saturione. ¶Subcenturia centum, require, qui te delectet domi. & Caecilius in Triumpho. nunc meae militiae [6] aſtutia opus eſt ſubcenturia [7]. Subrumari dicuntur haedi, cum ad mammam admouentur, quia ea

[1 veneat 2 ab vllo. 3 veneat. 4 ſublimis. 5 A Cato. 6 malitiae 7 ſubcenturiata.]

pag. 117

his vocabantur, [1] vel quia rumina trahunt lacte ſugentes. ¶Subulo Tuſce tibicen dicitur. itaq. Ennius Subulo quondam marinas propter adſtrabat [2] plagas. ¶Suburam Verrius alio libro a pago Succuſano dictam ait: Hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui aiunt, ita appellatam & regionem vrbis, & tributum a ſtatiuo praeſidio, quod ſolitum ſit ſuccurrere Exquiliis, infeſtantibus eam partem vrbis Gauinis. indicioq. eſſe, quod adhuc ea tribus per c. litteram non b. ſcribatur. ¶Subuerbuſtam, veribus vſtam, ſignificat Plautus cum ait. vlceroſam, compeditam, ſubuerbuſtam, ſordidam. ¶Suboles ab oleſcendo, id eſt creſcendo, vt adoleſcentes quoq. & adultae, [4] & indoles dicitur. Lucretius. l. v. Siue virum ſuboles, ſiue eſt muliebris origo. Vergilius. Cara deum ſuboles, magnum Iouis incrementum. ¶Subuculam Aelius Stilo, & Cloatius iiſdem fere verbis demonſtrant vocari, quod diis detur ex ablica [5] & oleo, & melle. nam de tunicae genere notum eſt omnibus. ¶Sub vos placo, in precibus fere cum dicitur, ſignificat id, quod ſupplicio [6], vt in legibus. tranſq. dato, edendoque [7] plorato. ¶Suffiſcus dicebatur folliculus teſticulorum arietinorum,

[1 rumis vocabatur. 2 adſtabat. 3 verberibus. 4 adulti. 5 halica. 6 ſupplico. 4 endoq.]

pag. 118

qui celebris v-*ſus erat pro marſupio*, forſitan *dictus ſuffiſcus* a fiſci ſimilitu-*dine.* ¶*Subacti:* molliti. ali-*s compulſi, & coacti.* vt cum dicim-*us pecus ſub arbore* ſubactum. *alias victi.* ¶*Supplicium a ſupp-liciis differt, vt vſus ar*guit. quod *in vſu ſit, vt dicimus* haec deorum. *illud hominum: cum ſumatur* ſupp-*licium de aliquo,* id eſt de poe-*na agatur eius , qui iubetur* caedi. ¶Suppli-*cia ſunt, quae caduceatores* portent *ea ſumebantur ex* verbena ſalic-*i; arbore, nec enim ex* alia ſupplicia *fas erat quam de verbonis* [2] ſumi. Sin-*nius Capito ait , cum ci*uis *necaretur , i-nſtitutum fuiſſe , vt*

Semoniae res ſ-acra fieret verue-ce bidente, vt eo ſacrificio poena ſalutis [1] c-inibus, caput ipſum damnati [2] patrim-oniumq. cui delibatum eſſet id fieret ſa-crum deo: indeq. fuiſſe ſolitum, vt quia tunc in forum ſupplicandi cauſa prodiret Rex ſacrorum, vt id vo-caretur ſupplicium, hoc vero ſemper ela-tum [4] a multis. quo exemplo docet ſuppli-cia dici ſupplicamenta. nunc fere ſupp-licia, pro poenis dicuntur. ¶Sufes dic-tus Poenorum magiſtratus, vt Oſcor-um Mediaſtuticus. Calidius in oration-e in Q. Caecilium. Non ne vobis I-udices ignem & fumus poſequi & flamma videtur Sinatus [5] cen-ſuit referentib. ſufetis. ¶Sub vitem h-aſtas iacere

[1 felici. 2 verbene. 3 ſoluti. 4 ſaepe relatum. 5 Senatus.

pag. 119

dicitur veles, cum eas ſub manu ſurſum mitti-t. Lucilius. Vt veles bonus ſub vite-m qui ſubſit, haſtas. ¶Sub vitem proelia-ri dicuntur milites, cum ſub vinea militari pugnant. Lucilius. Ae-q. prodite in altum, preliari, pro-cul ſub vite. ¶Sub vineam iacere dicun-tur milites, cum adſtantibus centuri-onibus, iacere coguntur ſudes. ¶Supparus dicebatur puellare veſtimentum lineum, quod & ſ-ubucula appellabatur. Pomponius i-n Fullonia . . velum omne quod ex lino eſt, dicitur ſup-parum: puniceum veſtimentum ita v.-cat Neui [2] de bello Puni-co in Nautis, vocat Neptuno v-eſtem onſecratam, ſupparum. at nunc ſupparos appellamus vela li-na iam [3] crucem expanſa. Mulier vi-detur puella ſupparo induta, vt Afran-ius ait. Puella non ſum, ſupparo ſi in-duta ſum. Supa [4] ſignificat iacit. vnde diſſip-at, dificit & obſipat, obicit. & inſipa, t inſipit. . . . inicit far in olam [5] ¶Sutelae, doloſae aſtutiae, a ſimilitudine ſuentium di-ctae ſunt. ¶Suſpectus, eſt diuerſae ſignificationis: a ſuſpicor enim, & ſuſpicio partim venit. ita-q. non mirum, ſi non vna ſignificati-o dari poteſt. ¶Sutrium quaſi eant, vt-iq. in prouerbium abijt ex hac cauſa. Gallico tumultu quon-dam edictum eſt le-

[1 ſubmiſit. 2 Naeuius. 3 linea in. 4 Sipar. 5 ollam.)

pag. 120

giones Sutrij vt praeſto eſſent cum cibo ſuo. quod vſurpari coeptum eſt in iis, qui ſuis rebus, opibuſq. officij id praeſtarent, quib. deberent.' Plautus. Sed facito dum merula per [1] verſus. quod [2] cantat colas cum ſuo cuiq. [3] facito veniant, quaſi eant Sutrium. ¶Suopte, A ipſius. vt meopte, meo ipſius, tuopte, tuo ipſius. ¶Suillum genus inuiſum Veneri prodiderunt poetae ob interfectum ab apro Adonim, quem diligebat Dea. quidam autem, quod immundiſſimi ſint ſues ex omni manſueto pecore, & ardentiſſimae libidinis. ita, vt opprobrium mulieribus inde tractum ſit, cum ſubare, & ſubire dicuntur. ¶Sus Mineruam in prouerbio eſt, vbi quis id docet alterum, cuius ipſe inſcius eſt. quam rem in medio, quod aiunt poſitam Varro & Euhemerus ineptis mythis inuoluere maluerunt, quam ſimpliciter referre. ¶Strues genera librorum ſunt, digitorum coniunctorum non diſſimilia, qui ſuperiecta panicula in tranſuerſum continentur. ¶Struices antiqui dicebant extructiones omnium rerum. Plautus. Cerialis caenas dat. ita menſas extruit, tantas ſtruices concinnat patinarias. Et Liuius quo Caſtalia, per ſtruices ſaxeas lapſu accidit. ¶Struere, an-

[1 memineris. 2 quos. 3 colas, cum cibo tum quoq. eas. 5 A ſuo.

pag. 121

tiqui dicebant pro adicere, augere, vnde induſtrios quoque M. Cato iure, lege, libertate, Rep. communiter vti oportet gloria atq. honore, quomodo ſibi quiſq. ſtruxit. aut [1] in xij. quod eſt. ſi caluitur, pedem veſtruit: manum endo iacito. Alij putant ſignificate retrorſus ire: alij in aliam partem: alij fure: [2] alij gradum augere; alij minuere: ac vix pedem pedi praefert, otioſe it, remoratur. ¶Scoppus eſt, vt Adeius [3] Philologus exiſtimat, quod Graecè ονεjμοι [4] vocatur. & quod ſacerdotes pro inſigni babent in capite. quidam coronam eſſe dicunt, aut quod pro corona inſigne in caput imponatur, quale ſit ſtrophium. itaq. apud Faliſcos idem [4] feſtum eſſe, qui vocetur ¶Struppearia, quia corona ti ambulent. & a Tuſculanis, quod in puluinari imponatur Caſtoris, ſtruppum vocari. ¶Strutheum: in mi-

in mimis praecipue vocant obſcenam partem virilem. s.2 ſalacitate videlicet paſſeris, qui Graece ſtruthos dicitur. ¶Strenam vocamus, quae datur die religioſo, ominis boni gratia a numero, quo ſignificatur alterum, initiumq. [6] venturum ſimilis commodi veluti trenam, praepoſita ſ. littera, vt in loco, & lite ſolebant antiqui. ¶Strebula Vmbrico nomine Plautus appellat coxendices hoſtia-

[1 at 2 ſugem, 3 Atejus 4 τρίφων 5 diem 6 tertiumq.]

pag.122

rum, quas G-raeci μηρία dicunt, quae in altaria im-poni ſolebant, vt Plau-tus ait in Fri-volaria. ¶Strebula agnina tene . . . . . -bulis. ¶Stlat-a genus erat navigij latum mag-is, quam altum, ſic appellatum a latitudine, ſed ea conſuetudin-e, qua ſtlocum pro locum, & ſtlitem antiqui pro litem dicebant. ¶Stlembus, grauis, tar-dus, ſicut Lucilius . . . Apulidae pe-dibus ſtlembum dixit, cum refer-t equum pigrum & tardum. ¶Stelionem [1] g-enus aiunt lacertae quod Verrius dic-tum ait, quia virus ſtillet cibo, p-otius, quam quod ali-bi [2] a ſtellarum ſimilitudine, quia varium eſt. ¶Stipem dicebant pecuniam ſigna-tam quod ſtiparetur: ideo ſtipular-i dicitur is, qui interrogatus, ſpondet ſtipem, id eſt aes. ¶Sti-rpem in maſculino genere antiqui vſurparunt pro eo quod eſt, foemina, met-aphorice dicentes, potius quae nunc in feminino proferimus gene-re. Liuius. t-radunt familias quorundam Rom-anorum, Troiano ſtirpe ante conditam Rom-am procreatas. Idem Liuius. Oſtrymon quendam memorant Graio ſtirpe ex-titiſſe. Ennius Annal. nomine Pyrrh-us uti memorant, a ſtirpe ſupremo . . . . . eſt, reuoca fratre-m eodem ſtirpe prognatum, plaudite. quam Gall-us Aelius ſic definit. ¶Stirpeſt [3] gent-is propagatio, vt qui [4] a quoq. eſt progna-tus. ſtirpes autem

[1 Stellionem 2 alij 3 ſtirps eſt 4 quis.]

pag.123

per tranſlationem dicuntur ab ſtirpibus iis, quae ſu-b imis arboribus naſcuntur. ¶Stip-atores appellabantur corporis cu-ſtodes, quos antiqui latrones dice-bant, i. mercenarios qui cu-m ferro, velut circundaban-t Regum corpora. ¶Stipes fuſtis terrae defixus: Afra-

nine in : . . Porro honeſte quam fuerit, qui ſtip-ite hoſtium [1] impulit, voſtram impl-oro fidem, qui adeſtis . . . . eam ſiluam, & . . . us in . . hoſtili in me iactu [2] percuſſit la-tus, vt reuolſo ſtipite miles, qui iactu valido percuſſit parmam. niſi ſi ſtipitem ponere voluit pro telo, vel haſta. Accius in Bacchis: Ecquem ſtipitem abi-egnum, [3] aut alneum . . . . us. Ennius . . . . ſtipi-tes abiegno [4] . . . . . . eſtipitem . . . . intere-mit eum, qua . . . . ſtipitem a-rripit. ¶Strettanum antiqui diceb-ant pro tri-tam, qui eſt pater ata-ui, & atauiae; vt ſtlitem, pro lite. ¶Strigores in Nelei carmine pro Stri-goſis poſitum inuenitur, id eſt, denſa-rum virium hominibus. [5] alias, ſtrigo-res, exerciti. ¶Strigae appellabantur ordines rerum inter ſe continu-atae [6] colocatarum, a ſtrigen-do dictae. Strigas (vt ait Verri-us Graeci ſyrnia appellant, quod maleficis mulieribus

[1 oſtium 2 iactu 3 abiegnum 4 abiegnus 5 hominibus. 6 continuatae.]

pag.124

nomen inditum eſt, quas volaticas etiam vocant. Itaq. ſolent his verbis eas veluti auertere Graeci. ΣΤΡΙΓΓΑ ΠΟΜΠΕΙΕΝ ΝΥΚΤΙΚΟΜΑΝ ΣΤΡΙΓΓΑ ΤΟ ΛΑΟΝ ΟΡΝΙΝ ΑΝΩΝΥΜΙΟΝ ΩΚΥΠΟΡΟΥΣ ΕΠΙ ΝΗΑΣ. ¶Statuliber eſt, qui teſtamento certa conditione propoſita iubetur eſſe liber. & ſi per heredem eſt, [6] quo minus ſtatuliber praeſtare poſſit, quod praeſtare debet nihilominus liber eſſe videtur. ¶Status dies vocatur qui iudicij cauſa eſt conſtitutus cum peregrino [2] eius enim generis ab antiquis hoſtes [3] appellabantur, quod erant pari iure cum populo R. atq. hoſtire ponebatur pro aequare. Plautus in Curculione. Si ſtatus condictus cum hoſte intercedit dies, tamen eſt eundem, quo imperant ingratis. ¶Stagnum quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo ſtet. alij, quod is locus a Graecis στεγνὸς [4] dicitur, quia bene contineat aquam. ¶Satura, & cibi genus ex variis rebus conditum eſt, & lex tis alis [5] legibus conferta. itaque in ſanctione legum adſcribitur. neue per Saturam abrogato, aut derogato. T. Annius Luſcus in ea, (quam

quam dixit aduerſus Ti. Gracchum. Imperium quod plebes per Saturam dederat, id abrogatum eſt. & C. Laelius in ea, quam pro ſe dixit. Dein poſtero die quaſi per Saturam ſenten-

[1 ſtet. 2 belle. 3 peregrini. 4 ϑεγϰὶς 5 multi alijs.]

pag.125

tiis exquiſitis in deditionem accipitur. ¶Statae Matris ſimulacrum in Foro colebatur, poſtquam id collaſtrauit,[1] ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi fiebat nocturno tempore, magna pars populi in ſuos quiq. vicos rettulerunt eius deae cultum. ¶Stalagmium genus inaurium videtur ſignificare Caecilius in Carine, cum ait. Tum ex aure eius ſtalagmium domi habeo. ¶Stolidus, ſtultus. Ennius l. i. Nam vi depugnare ſues ſtolidi ſolidi[2] ſunt. & in Alexandro. Hominem appellat, quia laſciui ſtolide non intellegit. & Caecilius in Hypobolimaeo. Abi hinc tu ſtolide, illi[3] vt tibi ſit pater? & in Andronico[4] ſed ego ſtolidus, gratulatum me oporteat[5] prius. ¶Stuprum pro turpitudine antiquos dixiſſe apparet in Nelei carmine. foede, ſtupreque caſtigor cotidie. & in Appi ſententiis. qui animi . . compotem eſſe, nequid fraudis, ſtupriq. ferocia pariat. Naeuius. Seſeq. l. ij perire mauolunt ibidem, quam cum ſtupro redire ad ſuos popularis. item. Sin illos deſerant fortiſſimos viros, magnum ſtuprum populo fieri pergentis.[6] ¶Stuppam linum impolitum appellant Graeci Dorij. ¶Stura flumen in agro Laurenti eſt, quod quidam

[1 eelluſtrauit. 2 ſoliti 3 illis 4 Androgyno. 5 oportuit 6 pergetis.]

pag.126

Aſturam vo-cant. Suber arbor ac ſuberies, q-ua natabant in thermi[1] Ste-rilem mulierem appellabant, quam G-raeci ϛεῖϱαν dicunt: quae non cipi-t[2] ſemen genitale. ¶Seplaſia, aut Se-plaſium, vbi vnguentum memoraba-tur pretioſum. Pomponius in Adelph-is. Di te perdant inferi Anti-pho, quia vnde hoc vnguentum ſit, q-uaeris; atqui lepidum vnde vng-uentum, niſi ex Seplaſia eſt; ¶Stulto-rum feriae appellabantur Quirina-lia, qui erat dies feſtus Qui primi,[3] qu-od eo die Quirino ſacrificant ij qui ſolemni. die aut non potuer-unt rem diuinam facere, aut ign-orauerunt ſuorum fornacaliu-m ſacrorum diem, commiſſumq. piaculum expiabant, morae. a-tq. quod ſuis non fecerant, quib. p-ermittebatur ferijs, ſacrum faciebant. ¶Sanctum ait dici Opilius Aurelius, quod nec ſacrum eſt, nec religioſum. At Aelius Stilo, quod vtrumq. eſſe videatur, & ſacrum ſcilicet, & religioſum. pleriq. autem, quod ei, qui id violauit, poena ſit, multa-ue ſancita; ſe ponetur[4] pro ſacro tantum. Vnde & ſanctio dict-a legum; ſancta item & rogatio: qui[5] e-ontionem rogauit; Tr. pl. ¶Sanqualis auis ap-pellatur, quae in commentariis augura-libus oſſifraga dicitur, quia in Sangi dei tutela eſt. ¶Saccom-orum genus eſt

[1 thermis 2 concipit 3 Quirinum, 4 ſed ponitur 5 quique.]

pag.127

arboris, quam dicta-m Pomponius ait ex fico, & m-or[1] quod ficus ea ſit & morus; vnde nomen per m-oron & ſycon de-ductum eſt. ¶Lolem[2] dici ait, q. ſolus ſit. Eund-em modo Solem, modo Apollinem vocari. tu es Apollo. vt eſt in carmine Saeculari. ¶Sacrem porcum dici ait Verri-us, vbi nam a partu habetur purus, a qu-a re appellatum eſſe ſacrem dici-t. ita id adiicit, quod paruum opus eſt; omiſit vocabuli etymon. Plautus. Ado-leſcens quibus hic pretijs porci veniunt ſacres, ſinceri? nummum vnum en a me accipe, iube te plari[3] de mea pecunia. & in Rudent-e. Sunt domi agni & porci ſacres. C-ato aduerſus. Q. Minutium Ther-mum, poſt . . . . ſac crem in ſino mactauit. ponitur ali-quando pro hoſtia. Ennius. fuſo ſangui-ne ſacrem ¶Sacrificium quod pro vino pr-imis fiat, appellabatur ab antiquis ſa-crima: eſt autem, vt Aelius Stilo & Clo-atius dicunt, muſtum indi-tum in amphoram Liberalibus ſacri-ficij cauſa, pro vinis & vino, quae quaſi ſacra ſunt, cum lib-ero fit, vt praemetium, cum Cereri. ¶Sacrificulus Rex appellatur, qui ea ſacra, quae facere Rege-s ſueuerant, facit: primus memorat-ur poſt reges exactos Sicinnius Bell-utus. ¶Sacella dicuntur loca Diis ſacra ſine tec-

[1 moro, 2 Solem antea 3 piari.]

pag.128

to. ¶Sacroſanctum dicitur, quod iure-

iure iurando interpoſita eſt inſtitutum ſi quis id violaſſet, vt morte poenas penderet. cuius generis ſunt TR. PL. Aedileſq. eiuſdem ordinis. quod affirmat M. Cato in ea, quam ſcripſit, Aedilis plebis ſacro ſanctos eſſe. ¶Sacratae leges ſunt, quibus ſanctum eſt, qui quid aduerſus eas fecerit, ſacer alicui deorum ſicut[1] familia, pecuniaque. ſunt qui eſſe dicant ſacratas, quas plebes iurata in monte Sacro ſciuerit.

¶Secluſa ſacra dicebantur, quae Graeci myſteria appellant. ¶Scaena ab aliis: a quibuſdam ſacena appellatur, dolabra pontificalis. ¶Sariſſa eſt haſtae Macedonicae genus. ¶Sacer mons appellatur trans Anienem, paulo vltra tertium miliarium: quod eum plebes, cum ſeceſſiſſet a patribus, creatis TR. plebis, qui ſibi eſſent auxilio, diſcedentes Ioui conſecrauerunt.

At homo ſacer is eſt, quem populus iudicauit ob maleficium, neq. fas eſt eum immolari: ſed, qui occidit, parricidi non damnatur[a] nam lege tribunicia prima cauetur, ſi quis eum, qui eo plebei ſcito ſacer ſit, occiderit: parricida ne ſit. ex quo quiuis homo malus, atq. improbus ſacer appellari ſolet. Gal-

[1 ſit eum.]

pag.129

lus Aelius ait ſacrum eſſe quocunque modo atq. inſtituto ciuitatis conſecratum ſit. ſiue aedis, ſiue ara, ſiue ſignum, ſiue locum[1] ſiue pecunia, ſiue quid aliud quod dis dedicatum, atq. conſecratum ſit: quod autem priuati, ſuae religionis cauſa, aliquid earum rerum Deo dedicent, id Pontifices Romanos non exiſtimare ſacrum. at ſi qua ſacra priuata ſuſcepta[a] ſunt, quae ex inſtituto Pontificum ſtato die, aut certo loco facienda ſint, ea ſacra appellari, tanquam ſacrificium. ille locus, vbi ea ſacra priuata facienda ſunt, vix videtur ſacer eſſe. ¶Sacrani appellati ſunt Reate orti, qui ex Septimontio. Ligures Siculoſq. exegerunt, nam vere ſacro nati erant. ¶Sagmina vocantur verbenae, id eſt herbae purae, quia ex loco ſancto arcebantur a Conſule, Praetoreue, legatis proficiſcentibus ad foedus faciendum, bellumq. indicendum. vel a ſanciendo, id eſt confirmando. Naeuius. A[3] Ius ſacratum Iouis iurandum ſagmine. ¶Sagaces appellantur multi ac ſollertis acuminis Afranius in Brundiſina. Quis tam ſagaci corde, atq. ingenio vnico. Lucretius l. ii, Nec minus haec animum

[1 locus 2 ſuſcepta 3 A *Scapis, atque verbenas ſagmina ſumpſerunt.*]

pag.130

cognoſcere *poſſe ſagacem.* ¶*Sagacem* etiam canem *dixit* . . . inuictus ca-nis, *ſagax, validis viribus* fretus. ¶*Saga quoque dicitur* mulier peri-*ta ſacrorum, & vir* ſapiens pro-*ducta prima ſyllaba;* forſitan prop- *ter ambiguitatem* euitandam. ¶*Sanates quaſi ſanati* appella-*ti, id eſt ſanatae mentis.* Sulpicius *autem Rufus, Sanates* & Oppillus[a] *Aurelius exiſtimant* dici inferio-*ris loci gentes,* vt Tiburte-*s, & alias, qui cum* populo Tibur-*te habitarunt in agro* Tiburti. id e-*ſt peregrinos, inferioriſq.* loc-*i gentes. itaque ſcriptum eſt* in xij. Nex-*o, ſolutoque,* forti, ſanati-q. *idem ius eſto,* id eſt, bonor-*um, quod & peregrino,* qui & infe-*riorum coloniarum,* quae ſunt *deductae in Priſ*cos Latinos, *quas Priſcus rex in*egerit ſecundum *mare, ſupra & infra* Romam, in c-*iuitates Latinorum,* eoſq. Sanat-*is, propterea quod* praeter opinio-*nem eos parauiſ*ſet, ſanauiſſe-*tq. & cum iis pa*ciſci potuiſſet, no-*minauit, vt ait* Cincius l. ij. de *officio iuriſcon*ſulti. ne Valerius *quidem Meſſala* in xij. explanatio-*ne id omiſit. qui ta*men in eo libro qu-*em de dictis in*uolute inſcribi.[2] for-*tis & ſanatis* duas gentes finitimas *eſſe ait,*

[1 Opilius 2 inſcribit.]

pag.131

d*e quibus* le-gem hanc ſcrip-*ſ*am *eſſe, qua* cautu-m, vt id ius man*ifeſto, quod popul*u-s R. haberent. *neq. alios, quam for*-ctos, & ſana*tes eam legem ſig*-nificare exiſ*timat, hoc intellec*-tu. multi ſunt, *quib. quod alias pla* cuit, diſpli*ceat poſtea: ideoque ai*-t. ſant forcti *ſignificare ſa*-nati inſani.
¶*Sarpta vinea putata, i*-d eſt pura

facta. virgulae enim re-lictae impedimento *vitibus sole-*nt eſſe, quae *ideo abſcinduntur.* . inde etiam *ſarmenta ſcript-*ores dici putant· *ſarpere enim a-*ntiqui pro puigare *dicebant.* ¶*Sar-*te in *Auguralibus pro inte-*gro ponitur: *ſane, ſarteq-*ue, audire *videreq.* . *ob quam cauſ-*am opera pu*blica, quae locantur, ut i-*ntegra praeſ*tentur, ſarta tecta ve-*cantur. et*enim* °*ſarcire eſt integrum* facere.

¶*Sarra dicebatur,* q-uae nunc Epiros *dicitur.* ¶*Sardare,* intelligere *ſignificat. Nae-*uius belli Pu*nici libro* . . *Quo-*d bruti nec ſatis *ſardare queunt.* ¶Sardi venales *alius alio nequ-*ior : ex hoc natum *prouerbium vi-* detur, quod ludis *Capitolinis , qui* fiunt a vicinis² *praetextatis au-* ctio Velentium, *fieri ſolet* in qua nouiſſimus *quiſq. dete-*rrimus , producitur *a praecone* ſenex cum toga pa-

[1 *ſanati facti*, 2 *vicanis* 3 *Veientium*.]

pag.132

retexta, ¹ bullaque aurea, quo cultu reges ſoliti ſunt eſſe E . . torum², qui Sardi appellantur. quia Etruſca gens orta eſt Sardibus ex Lydia. Tyrrhenus enim inde profectus cum magna manu eorum, occupauit eam partem Italiæ, quæ nunc vocatur Etruria. At Sinnius Capito ait Ti. Gracchum Conſulem collegam P. Valeri Faltonis Sardiniam, Corſicamq. ſubegiſſe, nec praedae quicquam aliud, quam mancipia captum, quorum viliſſima multitudo fuerit. ¶Sarcito in xij. Ser. Sulpicius ait ſignificare damnum ſoluito, praeſtato.

¶Sardanapalus rex Aſſyriorum fuit vnicae luxuriae, inter mulieres, epulaſq. verſatur ſemper atq. omni tempore. ¶Sargus, piſcis genus, qui in Aegyptio mari fere naſcitur. Lucilius. Quem praeclarus helops, quem Aegyptio ſargus mouebit. ¶Saturnia Italia, & mons, qui nunc eſt Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni eſſe exiſtimantur. Saturnij, quoq. dicebantur qui caſtrum in imo cliuo Capitolino incolebant, vbi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia apud eam ſupplicant apertis capitibus. nam Itali auctore Aenea velant ca-

[1 *praetexta* 2 *Etruſcorum*.]

pag.133

pita, quod is, cum rem diuinam faceret in litore Laurentis agri Veneri matri ne ab Vlyxe cognitus interrumperet ſacrificium, caput adoperuit. atq. ita conſpectum hoſtis euitauit. ¶Saturno dies feſtus celebratur menſe Decembri, quod eo aedis eſt dedicata : & is culturae agrorum praeſidere videtur, quo etiam ¹ falx eſt ei inſigne. verſus quoq. antiquiſſimi, quibus Faunus fata ceciniſſe hominibus videtur. Saturnij appellantur. quibus & a Naeuio bellum Punicum ſcriptum eſt a & multis aliis plura compoſita ſunt qui deus in ſaliaribus Saturnus² nominatur, videlicet a ſationibus. ¶Sas Verrius putat ſignificare eas, teſte Ennio qui dicat in Lj. Virgines nam ſibi quiſque domi Romanus habet ſas. cum ſuas magis videtur ſignificare. ſicuti eiuſdem l. iiij. fatendum eſt eam ſignificari, cum ait. Nec ³ quiſquam philoſophiam quae doctrina ⁴ latina lingua non habet, ſapientia quae perhibetur (in ſomnis vidit prius, quam ſam diſcere coepit. idem cum ait ſapſam pro ipſa, nec alia ponit in l. xiij. Quo res ſapſa loco ſe ſe oſtentatque , iubetque. & Pacuuius in Teucro. Nam Teucrum regi ſapſa res reſtibiliet. ⁵ ¶Scaeuam, volgus quidem & in bona, & in mala re vocat : cum aiunt

[1 *quoniam*. 2 *Saturnus*, 3 *Neque*. 4 *philoſophia quā doctrinam*. 5 *Teucro regnum ſapſa res ſtabiliet*.]

pag.134

bonam , & malam *ſcaeuam. at ſcriptores* in mala *pone-re conſueuerunt , ut* apud Graecos *inuenitur poſitum* pro ſiniſtro *ſca-euum vſurpauit Hoſ*tius in belli *Hi-ſtrici libro* . . . . . ſentis ſcaeu-*am* . . . . abit penitus . . . ¶*Saperda* genus peſſimi *p-iſcis ſapientem etiam* ſignificat, *c-um ait Varro. Belli, ſiſtrib-* ſaperdae, *cu-m ſumus omnes.*

¶Sanderacam *ait eſſe genus coloris,* quod Graeci *ſ-andicem appellant.* Naeuius, meru- *la ſanderacino colore.* ¶Sabini quod *volunt ſomniant, vetus* prouerbium *e-ſſe,* & *inde manaſſe ait,* Sinnius Capit-*o, quod quotieſcumq. ſacri*ficium prote-*ruiam fieret , hominem* Sabinum ³ at *illud adhibere ſolebant:* nam his ⁴ pro-*mittebat ſe pro eis ſomniatu*rum. idemq. *poſtquam euigilaſſet ſacra* facientibus *narrabat omne quidquid*

in quie-

in quiete vi-*diſſet, quod quidem eſſet ex ſacri*-ficii religione. *Vnde veniſſe videtur* in prouerbium *Sabinos ſolitos quod* vellent ſomn-*iare. ſed quia] propter auidi*-tatem bibendi q-*uaedam anus mulieres* id ſomnium cap *tabant, vulgatum eſt* illud quoq. anus *quod volt ſom*-niat. fere enim quo-d *vigilantes a*-nimo volumus, *id dormientib. ap*-parere ſolet. ¶Sam-*buca organi dicitur* genus, a quo Samby-*ciſtriae quoq.* dicuntur. per ſimilitu-*dinem etiam* eam machinam appella-*runt, qua*

[1 *ad 2 b.*]

pag.135

vrbes ex expugna-nt: nam vt in *organo chordae, ſic in m*-achina funes *intenduntur.* ¶*Sa*-mnitibus nomen *factum ab haſti*-s, propter genus *haſtae, quod σαυνια* appellent *Graeci. alij aiunt* ſabinis vere *ſacro voto, hoc genus* hominum *extra fines eiectum* Comio Caſtronio *duce occupaſſe* c-ollem, cui nomen *Samnio, a quo Samnites.* ¶*Salar*-iam viam *incipere ait a port*-a, quae nunc Col-*lina a colle Quirina*-li dicitur. *Salaria autem propterea* a-ppellabatur, *quod impetratum fuer*-it, vt ea liceret *a mari in Sabinos ſa*-lem portari. ¶*Salacia dicta eſt quod* ſalum ciet; an-*tiquos autem ait eo* vocabulo poe-*tas pro aqua ipſa vſos eſſe.* Pacuuius *in . . . . Hinc ſaeniti*-am Salaciae *fugimus, laetiq. munere* veſtimur *Cereris: poſt condor thalamo,* nemo vt me *tunc inde queat abducere mortali*-ũ ſeptem *circum mocro.* ¶*Salutari*-s porta ap-*pellata eſt ab aede Sa*-lutis, quod ei *proxima fuit. alij ob ſa*-lutationes. Vo-*cantur Megaleſia qui n*-unc ludi, ſcaenicos *olim dicebant quo*-s primum feciſſe C. . . . lium M. Popilium M. *F. Curules A*-ediles, memoriae *prodiderunt* hiſtorici . . ſolebant *hic prodire mimi* in orcheſtra, dum *intus actus fab*-ulae componeren-*tur cum verſib. ob*-ſcenis. ¶Salua res *eſt dum cantat* ſenex, quare paraſiti

pag.136

Apollinis in ſcaena dictitent, cauſam Verrius in l. v. quorum prima eſt P. littera, reddidit. quod C.[1] Sulpicio. C.[2] Fuluio Coſ. M. Calpurnio Piſone Pr. Vrb. faciente ludos, ſubito ad arma exierint, nunciatio aduentus[3] hoſtium, victoreſq. in theatrum redierint ſollicici, ne intermiſſi religionem adferrent, inſtaurati qui[4] eſſent, inuentum eſſe ibi C. Pompinium[5] libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinem ſaltaret, itaq. gaudio non interruptae religionis editam vocem nunc quoq. celebrari. at in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba quibus eos ludos Apollinares Claudio, & Fuluio coſ. factos dicit ex libris Sibyllinis, & vaticinio M.[6] vatis inſtitutos, nec nominatur vllus Pomponius, ridiculeq. de ip.[7], appellatione paraſitorum Apollinis hic cauſam reddit cum in eo praeteriſſet. ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem ſaltarit, ſecundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis paraſitus inducatur. quam inconſtantiam Verrij noſtri non ſine rubore retulit. ¶Salios a ſallendo[8] & ſaltando dictos eſſe quamuis dubitari non debeat, ta-

[1 *P.* 2 *C. N.* 3 *nuntiato aduentu* 4 *inſtaurandiq.* 5 *Pomponium* 6 *Marcij* 7 *ipſo* 8 *ſaliendo.*

pag.137

men Polemon ait Arcada quendam fuiſſe, nomine Salium, quem Aeneas a Mantinea in Italiam deduxerit, qui iuuenes Italicos ἐνόπλιον ſaltationem docuerit. At Critolaus Saonem ex Samothrace cum Aenea deos Penates qui Lauinium tranſtulerit, ſaliare genus ſaltandi inſtituiſſe. a quo appellatos Salios, quib. p omnis dies, vbicumq. manent, quia amplae ponuntur coenae, ſiquae aliae magnae dum[r], ſaliares appellantur. ¶Salmacis nomine nympha Caeli, & Terrae filia fertur cauſa fontis Halicarnaſſi aquae appellandae fuiſſe Salmacidis, quam qui bibiſſet, vitio impudicitiae molleſceret. ob eam rem, quod eius aditus anguſtatus parietibus, occaſionem largitur iuuenibus petulantibus antecedentium[2] puerorum, puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius Salmacida ſpolia ſine ſanguine, & ſudore. ¶Salias virgines Cincius ait eſſe conducticias, quae ad Salios adhibeantur cum apicib. paludatas, quas Aelius Stilo ſcripſit ſacrificium facere in Regia cum Pontifice paludatas cum apicib. in modum Saliorum.. ¶Sponde Verrius putat dictum, quod ſponte ſua, id eſt voluntate, promittatur. deinde oblitus inferiore capite ſponſum & ſponſam ex Graeco dictam ait, quod ij σπονδὰς interpoſitis reb. diuinis faciant. ¶Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate creſcat, vt ſalire videatur. ¶Salinum in menſa pro aquali ſolitum eſſe poni ait cum patella, quia ni-

hil alind ſit ſal quam aqua. ¶Salentinos a ſalo dictos, Cretas, & Illyrios, qui cum Locrenſib. nauigantes ſocietatem fecerint, eius re-

[1 ſunt, 2 accedentium.]

pag.138

gionis Italiae, quam dicunt ab eis. ¶ Saeculares ludi Tarquini ſuperbi regis in agro:ſunt primum facti, quem Marti conſecrauit P. Valerius Poplicola Coſ.quod populus R. in l-oco illo antea repertam aram quoq. Diti, ac Proſerpinae conſeruauerat, in extremo Mart - io Campo, quod Terentum appellatur demiſſam infra terram pedes fere vigenti, in qua pro malis auertendis populus R. facere ſacr - a ſolitus erat. Ludos poſtea ſaeculares & nonagenſi - mo quoq. anno facere ibi coepit Popilio Lenate Duumuiro ſacrorum: in quib. hoſtiis furulis eſt operatus tribus diebus, totidemq. noctibus, ac de - inde inſtitutum eſſe, certum poſt annos, vt fierent. Vnde videntur ſaeculares appella - ti, quod centum annorum ſpatium ſaeculi habetur. ¶Scuti-lum tenue & macrū dicitur, ex Graeco, vt cum dici - mus ſcutilum hominem, exilem aliquem demo-nſtramus in quo pelliculatantū. In pompa aliud di - cimus ſcutilum, vt videatur ſcutilum de ſcrutil - o deriuatum detrita r. littera, ſitq. is, q virtute po - teſt ſcrutari. ſed ex Graeco nomen factum ſcutilo.cum co - riarium ſignificatione. ¶Squalidum incultum & ſord - idum ait Verrius ſignificare, ſic dictum, quod proxime ad ſimilitudinem ſquamae piſcium accedit, vtiq.eorum, qui in profunditatibus abditi paludum, ſqu - allent maxime. Vnde Ennius in Telepho. Quam ve - ſtitus ∞ ſqualida ſaeptus ſtola. ¶Squarroſos ab eadem ſquamarum piſcium ſimilitudine ait dic - tos, quorum cutis exſurgat ob aſſiduam in - luuiem. Lucilius. Varonum ac rupicum ſquar - roſa, in condita roſtra. Schoeniculas app - ellare videtur meretriculas Plautus propter vſum vn - guenti ſcoeni, quod eſt peſſimi generis. itaq. dixit, Diabola-

pag.139

res ſchoeniculas, mi - raculae. cum extritis talis, cum todellis cruſculis. Idem. Proſedas piſtorum amicas, reliquias halicarias. miſeras ſchoeno delibutas: ſeruilicolas, ſordid-as. ¶ Scorta appellantur meretrices ex conſ - uetudine ruſticorum qui, vt eſt apud Atellanos anti - quos, ſolebant dicere, ſe attuliſſe pro ſcorto delicularum.[2] omnia nanq.ex pellibus facta, ſcortea appellantur.

¶Scortes id eſt pelles teſtium arie - tenorum ab iiſdem ſcorteis pellib. idem Verrius dictas eſſe ait. ¶ Scandulaca.genus herbae frugibus i - nimicae, quod eas velut hedera implicando ne - cat. ¶ Scaptenſula locus vbi argentum effoditur in Macedonia, ita dictus a fodiendo, quod eſt Graece σκάπτειν. Lucretius. Qual - es expiret Scaptenſula ſubter odores. ¶ Spara paruiſſimi generis iacula, ab eo quod ſ - pargantur, dicta. Lucilius Satyrarum L. : . Tum Spara, tum mu ... [3] portantur tragula pro - ro. ¶ Scitum populi

dicebatur, quod ſine plebe cunc - tus patricius ordo, rogante patricio, ſuis ſuf - fragiis iuſſit. quod autem aliquo interrogante ex patribus & plebe ſuffragante ſcitum eſſet, id iam leges ſcribte dicebantur. Sed illud plebeiſci - tum eſt quod TR. PL. ſine patriciis plebem ro - gauit, id eſt, conſuluit. plebeſq. ſciuit. ¶Plebes autem eſt omnis populus praeter ſenatores, & praeter patricios. ¶ Scita facie, pro bona facie, alias, bonis pro ſcitis, a po - etis vſurpantur. Terentius in Phormione. ſatis, inquit, ſcita. & in Heautontimoru - meno, ac ſi ſcias, quam ſcite in mentem venerit - L. Ennius in libro vi. lumen . . . . ſcitus agaſo. ¶Scenam genus fuiſſe culteri manifeſtum eſt, ſed futurum[3] ſe-

[1 pelliculam. 2 mortes 3. vtrum]

pag.140

curis, an dolabra ſit, ambigitur. quam Cincius in libro qui eſt ei[4] de verbis priſcis, dolabrā ait eſſe pontificiam. Liuius in Lydio. Corruit quaſi ictus ſcena, haud multo ſecus. SEX POMPEI FESTI DE VERBORVM SIGNIFICAT. LIB. XVIII INCIPIT LIB. XVIIII.

¶Scirpus[2] eſt id, quod in paluſtribus locis naſcitur leue & procerum, vnde teges fiunt.

Inde prouerbium eſt in eas natum res, quae nullius impedimenti ſunt, in ſcirpo nodum quaerere Ennius. Quaerunt in ſcirpo, ſoliti quod dicere, nodum. & Plautus in Aulularia. Quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpo inducetur ratis. Nouius in Phoeniſſis. Sume arma.i. ante[4] occidam claua ſcirpia. ¶Spira dicitur, & baſis columnae vnius tori, aut duorum, & genus operis piſtorij. & funis nauticus in orbem conuolutus, ab eadem oēs ſimilitudine. Pacuuius. Quid ceſſatis ſocij eicere ſpiras ſparteas? Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait. Spiras legionibus nexunt. ¶Spectu, ſine praepoſitione Pacuuius in Duloreſte vſus eſt, cum ait. Amplus, rubicundo colore, & ſpectu proteruo ferox. ¶Spetile[5] vocatur infra vmbilicum ſuis, quod eſt carnis, proprij cuiuſdam habitus, exos, qua etiam antiqui per ſe vtebantur. Plautus enumerandis villis[6] obſoniis in Carbonaria ſic .m. Ego pernam, ſumen, ſueres, ſpectile, galium,[7] glandia. ¶Spicit quoq. ſine praepoſitione dixerunt antiqui. Plautus. Flagitium, ſi nihil mittetur, quae ſupercilio[8] ſpicit, & ſpexit. Ennius.l.vi. Quos vbi rex. . ulo ſpexit de contib.[9] celſis. ¶Spirillum vocari ait Opilius Aurelius caprae barbam. ¶Spinturnix eſt auis genus turpis

[1 n.i.ſecundae. 2 Scirpū antea malè, ſcirpus 3 iam te 4 proterua. 5 Spectile 6 ſuillis 7 callum. 8 ſupercilio. 9 montib.

pag 141.

figurae. occurſatrix artificum, perdita ſpinturnix ea Graece dicit(vt ait Sinna) ΣΠΙΝΘΑΡΙΞ. ¶Spicum maſculine antiqui dicebant, vt hunc ſtirpem & hanc amnem. verſus eſt antiquus. Quaſi meſſor per meſſim vnumquemq. ſpicū collegit. Speres antiqui pluraliter dicebant, vt Ennius l.ij. De

ſimuli

ſimul effugit ſperes ita funditus noſtras. & l. xvi. ¶Spero, ſi ſperes quicquam prodeſſe potis ſunt, ¶Spectio in auguralib. ponitur pro aſpectione, & nuntiatio quia [1] omne ius ſacrorum habent Auguribus ſpectio dumtaxat, quorum conſilio rem gererent magiſtratus, non vt poſſent impedire nuntiando, quae cum vidiſſent ſatis. ſpectio ſine nuntiatione data eſt, vt ipſi auſpicio rem gererent, non vt alios impedirent nuntiando. ¶Scripturarius ager publicus appellatur, in quo vt pecora paſcantur, certum aes eſt. quia publicanus ſcribendo conficit rationem cum paſtore. ¶Scribas proprio nomine antiqui, & librarios, & poetas vocabant. at nunc dicuntur ſcribae quidem librarij, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis. itaque cum Liuius Andronicus bello Punico ſecundo ſcripſiſſet carmen, quod a virginibus eſt cantatũ, quia proſperius reſp. populi R. geri coepta eſt, publice adtributa eſt & [2] in Auentino aedis Mineruae in qua liceret ſcribis, hiſtrionib. q. conſiſtere, ac dona ponere in honorem Liuij quia his, [3] & ſcribebat fabulas, & agebat. ¶Scraptae dicebantur nugatoriae, ac deſpiciendae mulieres, vt ait vnus, [4] ab his [5] quae ſcrea idem appellabant, id eſt quae quis excreare ſolet, quatenus id faciendo ſe purgaret. Titinius in Prilla. Rectus mecaſtor Piculetae Poſtumae lectum hodie ſtra-

{1 in, qui 2 ei 3 in 4 Verrius 5 lit.}

pag.142

tum vidi ſcratiae mulieris. ¶*Scrutillus appellabatur venter ſuillus condito farre expletus. Plautus.* venter ſullus, *dicam ſuo nomine ſcrutillum.* ego me hodie . . . *ſi quid eſſet, quod conſa farte biberem* . . . . .

¶Spinther vocabatur *armillae genus, quod mulieres antiquae gerere ſolebant brachio ſummo ſiniſtro. Plautus. Iubeaſque ſpinter nouum reconcinnarier.* ¶*Scrupi dicuntur aſpera ſaxa, & difficilia. petrae etiam attrectari inſuetae, aut naufragiorum pollutae ſcelere.* Ennius in Andromacha. *Scrupeo inueſtita ſaxa atque hoſ treis, quam excaprent.* Vnde ſcrupoloſam rem *dicimus quae aliquid habet in ſe aſperi.* Cornelius *Siſenna hiſtor. libro iiij. his tum iniectus eſt leuis ſcrupulus,* & quaedã dubitatio. ¶*Scorteum ab eadẽ cauſa, qua ſcortum vocabatur pellicium, in quo ſagittae recunduntur, ab eo quod ex pellib. factum eſt* quia pellib. nomen a *quod Graece pellis. Vnde* ſcyticae, & ſcuta, *quia non ſine pellib. ſunt.*

¶Sceleratus campus *appellatur prope portam Collinam, in quo virgines Veſtales, quae inceſtum* fecerunt, defoſſae ſunt *viuae.* *Scribonianum appellatur* antea [4] atria *puteal, quod fecit Scribonius, cui negotium datum a Senatu fuerat, vt* conquireret [5] ſacella *attacta. iſque illud procurauit, quia in eo loco attactum fulgure* ſacellum fuit. quod ign*oraretur autem, vbi eſſet* (vt quidam) fulgur conditum, *quod eum ſcilicet, ne*

fas eſt integi, ſemper foramine ibi aperto caelum patet. ¶Sceleratus *vicus appellatur,* quod cum Tarquinius Superbus interfici *eadẽ curaſſet* Ser. Tullium regem *ſocerum ſuum, corpus*

{1 ſuillum 2 ſcrutillũ 3 ſaxo atq. eſtrix 4 ante 5 conquireret.}

pag.143

eius iacens filia carpento ſuperuecta eſt, *properans in poſſeſſionem* domus paternae. ¶*Scelerata porta eodem appellatur* a quibuſdam, *quae & Carmentalis* dicitur, quod ei proximum *Carmentae ſacellum fuit.* Scelerata autem, quod per eam *ſex & trecenti Fabij cum* clientium millib. *quinque egreſſi aduerſus Etruſcos,* ad amnem *Cremeram omnes ſunt interfecti.* qua ex *cauſa factum eſt, vt ea porta intrare,* egrediue *omen habeatur.* ¶*Schedia* genus nauigij *inconditi, trabib. tantum inter ſe* connexis *facti. quo merimonia circum*ferunt poſt amiſſam *nauem. Vnde ſchedia uſus* quoq. poemata *dicit & verſus, non ſatis* perfectis [1] qui eſſent. *appellauit ſchedium,* . . . cum dixit. Qui ſchediũ *facit inconditum, & inelaboratum.* ¶Sexagenarios *de ponte olim deiiciebant,* cuius cauſam Manilius *hanc refert. quod Romam,* qui incoluerint *primi Aborigines,* hominem ſexaginta *annorum qui eſſet, immolare* Diti Patri quot*annis ſoliti fuerint.* quot facere eos de*ſtitiſſe aduentu Herculis.* ſed religio*ne poſtea veteris moris ſcirpeas* hominum ef*figies de ponte in Tiberim* [2] *antiquo* modo mittere *inſtituiſſe. Alij dicunt,* morante in Italia *Hercule, quod quidam eius* comitum habitauerint *ſecundum ripam* haberi, atque Arga*eos ſe ab Argiuis vocauerint* arui, [3] quorum pro*ditam memoriam* redintegrari eo ge*nte miſſum ab Graecia* legatum quendam Arga*eum diu cum* iis Romae moratum eſſe. is vt *obierit,* inſtitutum eſſe a ſacerdotibus *effigies ſcirpea* ex omnibus, cum quae publicae *erant rei nuntiauiſſet,* per flumen, ac mare

{1 perfecti 2 Tiberis, 3 arui.}

pag.144

in patriam remitteretur. ſunt qui dicant, poſt vrbem a Gallis liberatam, ob inopiam cibatus coeptos ſexaginta annorum homines iaci in Tiberim, ex quo numero vnus, filij pietate occultatus, ſaepe profuerit patriae conſilio, ſub perſona filij. id vt ſit cognitum, ei iuueni eſſe ignotum, & ſexagenariis vita conceſſa. latebras autem eius [1] quibus arguerit ſenem, id eſt cohibuerit, & celauerit, ſanctitate dignas eſſe viſas, ideoq. arcaea [1] appellata, ſed explorațiſſimum illud eſt cauſae. quo tempore primum per pontem coeperũt comitiis ſuffragium ferre, iuniores conclamauerunt, vt de ponte deiicerentur ſexagenarij qui iam nullo publico munere fungerentur, vt ipſi potius ſibi quam illi deligerent imperatorem: cuius ſententiae eſt etiam Sinnius Capito. vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmauit

Afranius in Repudiato. ¶Secus aliter ſignificat ſexu, natura, habituque ex Graeco, quam illi vocant ἕξιν, Afranius in Priuigno. Sic agit [1] orbus virili ſexa adoptauit ſibi. Pacuuius in Atalanta. Triplicem virili ſexu partum procreat. ¶Simpludiarea funera ſunt, quibus adhibentur D. T. [6] ludi, corbitoreſque quidem ea dixerunt eſſe, quibus neutrum genus intereſſet ludorum. nam indictiua ſunt, quibus adhibentur non ludi modo, ſed etiam deſultores, quae ſunt ampliſſima. ¶Sex ſuffragia appellantur in equitum centuriis, quae ſunt adfectae [7] ei numero centuriarum quas Priſcus Tarquinius rex conſtituit.

¶Seſtertius dicitur quarta pars denarij, quo tempore his [8] decuſſis valebat, id eſt dupundius, S.

[1 eas 2 arcuerit 3 Argaea 4 Sexus 5 ait 6 duntaxat 7 adiectae 8 n.]

pag. 145

¶Siniſtrae aues, ſiniſtrumque eſt ſiniſtimũ auſpiciũ, i. quod ſinat fieri. Varro l. v. epiſtolicarum quaeſtionũ ait A deorũ [1] ſede cum in meridiem ſpectes, ad ſiniſtra ſunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes; factum arbitror, vt ſiniſtra meliora auſpicia, quam dextera eſſe exiſtimentur. idem fere ſentiunt Sinnius Capito, & Cincius. ¶Sentinare, ſatagere, dictum à ſentina, quam multae aquae [2] nauis cum recipit, periclitatur. Caecilius in Aethrione. Cũ Mercurio capit conſiliũ, poſt quam ſentinat ſatis. ¶Senatores a ſenectute dici ſatis conſtat, quos initio Romulus elegit centum, quorum conſilio Remp. adminiſtraret. itaque etiam Patres appellati ſunt, & nũc cum ſenatores adeſſe iubentur, quibuſque in ſenatu ſententiam dicere licet. quia hi, [3] qui poſt luſtrum conditum ex iunioribus magiſtratum ceperunt, & in ſenatu ſententiam dicunt, & non vocantur Senatores ante, quam in ſenioribus ſunt cenſi. ¶Senatus decretum a conſulto Aelius Gallus ſic diſtinguit, vt id dicat particulam quandam eſſe ſenatus conſulti, vt cum prouincia alicui decernitur, quod tamen ipſum ſenatus cõſulti eſt. ¶Senis crinib. nubẽtes ornantur, quod his [4] ornatus vetuſtiſſimus fuit. quidam quod eo Veſtales virgines ornentur, quarum caſtitatem viris ſuis ſponoe [5] . . . a ceteris. ¶Sentes, cum conſtet eſſe ſpinas, & Afranius in Abducta dixerit. Quam ſenticoſa verba pertorquet turba [6] pro ſpinoſis accipi debet. ¶Senium a ſenili acerbitate, & vitiis dictum. poſuit Caecilius in Hymnide. Sine ſuam ſenectutem ducat vtique ad ſenium ſorbitio. ¶Senonas Gallos (Verrius ait) exiſtimari appellari, quia noui venerint ex

[1 auſpiciorum 2 quia multum aquae 3 ÿ 4 ii 5 ſi õdeant 6 lupa.]

pag 146

tranſalpina regione, *ac primum appellatos Sitecus* poſtea Seno-*nas.* ¶*Septentriones* ſeptem ſtell. e appell-*antur a ſeptem bobus* iunctis, quos trio-*nes a terra ruſtici* appellent, quod iun-*cti ſimul terram arent.* quaſi terriones. *quidam a ſeptem ſtellis* quod id aſtrum Grae-*ci ἄμαξαν dicant, quia habet* partem quand*am temonis ſpecie. Vnde ait* Ennius Superat *temo ſtellas.* *Sed* & phyſici eum ſitum *ſeptem ſtellarum* conten . . . templati. [1] ſep-*tentriones dici* aiunt, quod ita ſunt *ſitae ſeptem ſtellae,* vt ternae proximae *ſpecie efficiant velut* trigona. ¶Scenſas *antiqui dicebant, quam* nunc caenas. quae autem *nunc prandia, pro coenis* habebant, & pro caen-*is veſpernas appellabant.* ¶Signa, vt rerum, ita *quoque res ipſae dicuntur,* aut lapides, aut *fictile, aut ſi qua eiuſmodi* adhuc aliqua, & *ſigna dicuntur quae ſculpantur etiam.* Sed po-*cula etiam in quibus ſunt* ſimulacra ad effig-*es ſigillata.* ¶*Sequeſter* is dicitur, qui inter aliquos, *qui certant, medius, vt* inter eos conuenerit, *depoſitum ita tenet aliquid, vt ei reddat, qui* [2] id *deberi iure ſibi conſtiterit.* Cato in ea ora-*tione, quam habuit* de Indigitibus. Sinunt *m-iſeros perire* vt bona rapiant [3] aut *ſi ſuperſtites petant,* vi ſeques prodent [3] & Pla-*utus Mercatore.* *Immo* ſic ſequeſtro mihi data *eſt* . . . ¶*Sepulchrum* eſt, vt ait Gallus *Aelius, in quo* mortuus ſepultus eſt, quod anti-*qui buſtum appellabant* hiſque [4] cippis, aut ali-*qua alia re, mortui* cauſa deſignatus eſt, intra *quos ſepultura* eſt facta. ¶Segnitia *dicitur, quod ſine*

[1 contemplati 2 quoi 3 ſequeſtro dent 4 iſque.]

pag. 147

nitendo quid vtile, aut honeſtum, Terentius. *Enimuero Daue, nihil loci eſt* ſegnitiae, neque ſocordiae. ¶*Signa*-re dicitur ſignis notare, *velut in pecoribus fit.* ſed antiqui eo pro ſcribe-*re vtebantur, vnde & ſubſigna*-re, & conſignare, *inuenitur poſitum, pro ſubſcrib*-ere, & conſcribere. ¶*Septimontium dies ap*-pellatur menſe *Decembri, qui dicitur in* Faſtis Agonalia, *quod eo die ſeptem m*-ontibus fiunt ſa*crificia Palatio, Velia, F*-agutali, Suburae, *Cermalo, Coelio, Opio,* Ciſpio. ¶S. fus *vſurpatum eſt pro tu*-bis ipſis, id quod Graece *dicitur* σίφων *in le*-ge riualicia ſic eſt *quae lata fuit rogant*-e populum. Ser. Sulpi*cio Ser. F. Rufo.* *Mon*-tani, paganiue, ſi*phonibus aquam diuiduntor: donec eam inter ſe* *diuiſerint: Praetori*-s iudicatio eſto. ¶Si*parium, quo in ſcaenis mimi* vtuntur dictum ait *Verrius a vela*-mento, quod vocetur *alias aulaeum.* ¶*Supparum ap*-pellant dolonem, *quod eſt velum minus in naui, vt* acation, maius, *ſupparum autem dictum ait Sinnius* Capito velut ſe*paratum quod ſit, diſiunctumque a dolo* ne interioris *mali.* ¶*Sepultum* morte, moroque [1] cum ait . . . . d-e L. Terentio. Tuſci vici *magiſtro ſignificat* viuum de ſaxo Tarpeio *elatum, cum eo ve* niſſet commiſſatum, quod *mero, id eſt vino eſ*-ſet coactus. ¶Seplaſia *forum Capuae in* quo plurimi vnguenta-

rij erant . in Piſon-em. Cicero. Seplaſia m-*ehercule* , *vt dici* audiebam, te vt primum aſpe*xit Campanum* conſulem repudiauit. ¶Sati*cula oppidum* in Samnio captum eſt : quo *poſtea coloni*-am deduxerunt Triumuiri. M.

[1.*mereq*.]

pag.148

Valerius Coruus, Iunius Scaeus, P.Fluuius[1] Longus ex S. C. kal. Ianuariis P.Papiro Curſore, C. Iunio. ij. Coſ.Segeſta, quae nunc appellatur, oppidum in Sicilia eſt, ꝙ videtur Aeneas condidiſſe praepoſito ibi Egeſto, qui eam Egeſtam nominauit. ſed praepoſita eſt ei S littera, ne obſceno nomine appellaretur, vt factum eſt in Maluento. quod Beneuentum dictum eſt. & in Epidamno, ꝙ vſurpatur Dyrrachium. ¶Seliquaſtra ſedilia antiqui generis appellantur D littera in L. conuerſa, vt etiam in ſella factum eſt, & ſubſellio, & ſolio, quae non minus a ſedendo dicta ſunt. ¶ Silus appellatur naſo ſ. ruſus[2] verſus repando. vnde galeae quoq. a ſimilitudine, ſilae dicebantur. ¶ Siluij ſunt appellati Albani reges, a Lauiniae filio, quem poſt exſceſſum Aeneae grauida relicta, timens periculum, & ſuae vitae, & eius, quem vtero gerebat, in ſiluis latens, enixa eſt. qui reſtitutus in regnum eſt poſt mortem Aſcanij, praelatus Iulio[3] fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur. ¶ Sertorem quidam putant dictum a prendendo, quia cum cuipiam adſerat[4] manum educendi eius gratia ex ſeruitute in libertatem, vocetur adſertor. cum veriſimilius ſit dictum, qui ſereret quid, ac potius adſertorem a ſerendo cepiſſe nomen, cum aliquem ſerat petendo in libertatem eandem, qua ipſe ſit, id eſt iungat, quia fruges cum ſeruntur, terrae iungit, ꝙ totum Verrius *ἀνάλογος* introduxit. ¶ Seges dicitur ea pars agri, quae arata. & conſita eſt. a ſerendo videlicet. ¶ Serilla Verrius appellari putat. nauigia Hiſtricia,[5] ac

[1.*Fuluius* 2.*ſuſum* 3.*Iulo* 4.*afferat* 5.*Hiſtrica*.

pag.149

Liburnica, quae lino ac ſparto condenſantur, a conſerendo & contexendo dicta. quia dicat Pacuuius in Niptris. Nec vlla ſubcus[1] cohibet compagem aluei : ſed ſuta lino, & ſparteis ſerillib. cum *ἀπαρχιμᾶς*, & ficto vocabulo, vſus ſit pro funiculis, qui ſparto conſeruntur. ¶ Seruorum dies feſtius vulgo exiſtimatur Idus[2] Aug quod eo die Ser. Tullius, natus ſeruus[3] aedem Dianae dedicauerit in Auentino, cuius tutelae ſint cerui, a quo[4] celeritate fugitiuos vocent ſeruos. ¶ Sero ſapiunt Phryges, prouerbium eſt natum a Troianis, qui decimo deniq. anno velle coeperant Helenam, quaeq. cum ea erant rapta, reddere Achiuis. ¶ Siſpitem Iunonem, quam vulgo ſoſpitem appellant, antiqui vſurpabant, cum ea vox ex Graeco videatur ſumpta, quod eſt *σώζειν*. ¶ Sultis. ſi voltis ſignificat, compoſito vocabulo. ita, vt alia ſunt, A ſi audes; ſcis, ſi vis; ſ plicet A[6] in loco; ſcis licet,[7] ſcias licet;[8] equidem (equo) ego quidem. Ennius Pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum. ¶ Setius[9] a ſero videtur dictum. Accius in Amphitryone. Si forte paulo, quam tu veniam ſetius.[10] ¶Sedum, alij ſadum, appellant herbam, quam Opillius Aurelius ſeſuuium vocari ait, eamq. in teguli ſeri, nec quamobrem id fiat, indicat. ¶ Specus feminino genere pronuntiabant antiqui. vt metus & nepos; tam hercules, quam maſculino ſtirpis, vt[10] frons,[11] vt Ennius. Tum cauſa[12] ſub monte alte[13] ſpecus in ius[14] patebat.[15] & Pacuuius in Chryſe : Eſt ibi ſub eo ſaxo penitus ſtrata harena ingens ſpecus. ¶ Spondere antea ponebatur pro dicere, vn-

[1.*ſubſcus* 2.*Idib.* 3.*ſerua* 4.*quorum* A 5.*ſodes* 6.*ilicet, ire licet:* 7.*ſilico,* 8.*ſcilicet,* 9 *Serius* 10.*ſerius* 11.*ſirps aut* 12.*caſu* 13.*altae* 14.*intus* 15.*patebant*.]

pag.150.

de & reſpondere adh-*uc manet* , *ſed poſtea* vſurpari coeptum eſt *etiam in promiſſione* alterius. ¶ Subdit-*us dicitur is* , *qui in demortui* , (in demortuis) iu-*dicis locum iudex* datur his,[1] qui cum h-*abuerant iudicem duntaxat* in eandem rem, *vel litem.* ¶ *Saturno* ſacrificium fit capi-*te aperto. Eius autem ſacro* Metellus Pont. *Max. cum Claudium Augurem iuſſiſ*ſet adeſſe vt eum *tunc adhiberet Ser. Sulpici* Ser. F.inaug-*uratione : ille autem excuſaret* ſe ſacra ſibi fam-*iliaria obſtare* , *quib. ſupplicandum* eſſet capite *operto : Saturno autem* eſſet futurum, vt cum ap-*erto capite res ſacra* facienda eſſet : Pont-*ifex illum multauit:* Claudius prouocauit. *ſed cum reconciliatus Pontifici* eſſet Claudius fa-*miliae ſacris peractis,* Saturno ſacra fecit rel-*igione ſolutus.* ¶ *Sa*xum Tarpeium appel-*latam aiunt partem montis*, qui ob ſepultam Ta-*rpeiam ibi virginem* , *quae* cum montem Sabinis *prodere pacta erat*, *ita* nominatus eſt. vel *ab eo* , *quod quidam nomine* L. Tarpeius Romulo *regi cum propter raptas* virgines aduerſa-*retur*, *in ea parte*, *qua ſaxum* eſt, de noxio poena *ſumpta* , *Tarpeium dictum,* noluere funeſtum locum *cum altera parte* Capitoli coniungi. ¶ S-*captia tribus a nomine* Vrbis Scaptiae *appellata* , *quam Pedani* incolebant. ¶ Stellati-*na tribus dicta* , *non a campo* eo, qui in Cāpania ē, ſed eo, qui *patū abeſt ab vrbe Capena*, ex quo Tuſci profecti, Se-*ellatinum eum* campum appellauerunt. Sabatin-*a a lacu Sabate*. ¶Sabini dicti, vt ait Varro *Terentius*, qđ ea gens p̄p̄[2] praecipue colat de-*os* : *ſine* *ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι*. Sanqualis porta *appellata eſt*

[1.*iis* 2.*Penates*.]

pag.151

ab aui ſanquali. id-eoq. eodem eſt nomine *quo auis ipſa appellatur*. ¶ Silere, tangere *ſignificat* , *ficto verbo* a ſ, littera, quae ini

ſtem cium ciam vocis eſt. ¶ Sellae Curulis locus *in circo datus eſt Valerio Dicta*-tori, poſteriuſq.[1] *eius honoris cauſa, vt pro*-xime ſacellum Mur*ciae ſpectarent, vnde aſpi*-ciebant ſpecta*cula magiſtratus.* ¶ *Sontica* cauſa dicitur a morbo *ſontico, propter quem, quod eſt ge*-rendum agere *deſiſtimus. M. Porciu*-s lato de re,[2] A. Atili *quid dicam cauſas extiti*-ſſe, timidus ne *ſis, an impedimento t*-ibi cauſam ſonticam *fuiſſe?* ¶ *Stiricidium qu*-aſi ſtillicidium, cum ſtel*lae, concretae frigore,* ca-dunt. Cato pro C. . . . . , n-ihilominus voluit ſemper *de ſtiricidio in* re praeſenti cognoſce*re. atq. etiam ſtatu*-ere. ¶ Sacramento dicitur quod *iuris iurandi ſacrati*-one interpoſita actum *eſt. Vnde quis ſacramen*-to dicitur interrogari, quia *iuſiurandum interponitur. Cato* in Q.Thermum de x. *hominib. Tunc vero ibi ad*-erunt, ne mala *facinora, bona fide, aut* ſcelera nefaria fie*rent. qui dicerent ſacrame*-nto, traderentur, lege aeſt*imarentur.* ¶ *Siremp*-s ponitur pro eadem, vel, pro inde *quaſi ſimilis res ipſa.* Cato in diſſuadendo le*gem, quae poſta re*-licta eſt. Et praeterea rogas *vt quamquam adverſus ea,* ſi populus condemna*uerit, ſiremps lex* fiet, quaſi aduerſus le*gem feciſſet.* ¶ Spiciunt, antiquos di*xiſſe ſine praepoſi*-tione teſtis eſt Cato in ea, quam *habuit in Q.Thermum de* ſeptem hominib. Vt ſolent *euitare ſon*-itios, niſi qui ſempiterni ſunt, quos *dum occur*-rant, ne ſpiciunt, neq. ratos, *eſſe volunt.* ¶ *Spa*-tiatorem, erratorem Cato in An.[3]

[1.*sacere* 2.*poſteriſq.* 3.*Cato de re Florsa.* 4.*ſ.illas* 5.*M.*]

pag.152

Caolium ſi ſe appellauiſſet. In coloniam me hercu- les ſcribere nolim, ſi trium virum[1] ſim. ſpatiatorem atq. feſcennium. ¶ Stata ſacrificia ſunt, quae certis dieb. fieri debent, Cato in ea, quam ſcribſit de L. Veturio, de ſacrificio[2] commiſſo, cum ei equum ademit. Quod tu, quod in te fuit, ſacra. ſtata ſolemnia, capite ſancta deſeruiſti. ¶ Solemnia ſacra dicuntur, quae certis temporib. anniſq. fieri ſolent. ¶ Serra proeliari dicitur cum aſſidue acceditur, receditur q., neq. vllo conſiſtitur tempore. Cato de re militari. Sine[3] forte opus ſit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turrib. aut ſerra, vti adoriare. ¶ Stercus ex aede Veſtae 17. kal. Iul. defertur in angiportum medium fere cliui Capitolini, qui locus clauditur porta ſtercoraria. tantae ſanctitatis maiores noſtri eſſe iudicauere. ¶ Summiſſiorem aliis aedem Honoris, & Virtutis C. Marius fecit, ne ſi forte officeret auſpiciis publicis, Augures eam demoliri cogerent. ¶ Sex Veſtae ſacerdotes conſtitutae ſunt, vt populus pro ſua quaq. parte haberet miniſtram ſacrorum, quia ciuitas Romana in ſex eſt diſtributa partis. in primos ſecundoſq. Titienſes, Ramnes, Luceres. ¶ Salinum cum ſale in menſa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Eſquilina regione figulo, cum fornax plena vaſorum coqueretur, atq. ille proxime eam conuiuatus, ſuper modum potus, ſomno eſſet oppreſſus cum conuiuis ſuis, praeteriens quidam petulans, oſtio patente ex menſa ſalinum coniecit in fornacem: atq. ita, incendio excitato, figulus cum ſuis concrematus eſt. ¶ Sacramentum, aes ſignificat, quod poenae nomine penditur, ſiue eo quis interrogatur.

[1.*Triumuir* 2.*ſacrilegio* 3.*Sane.*]

pag.153

ſiue contenditur. id in aliis reb. quinquaginta aſſium ē, in aliis reb. quingentorum inter eos, qui iudicio inter ſe contenderent. qua de re lege. L. Papirij Tr. pl.[1] ſanctū ē his verbis. Quicunq. Praetor poſt hoc[2] factus erit, qui inter ciues ius dicet, tres viros Capitales populum rogato, hique[3] tres viri A[4] . . . quicūq. A[5] . . Cti erūt. ſacramēta ex A[6] . . . iudicātoq. eodemq. iure ſunto, vti ex legib., plebeiq. ſcitis exigere, iudicareq. (eſſe), eſſeq. oportet. ſacramenti autem nomine id aes dici coeptum eſt quod & propter aerarij inopiam, & ſacrorum publicorū multitudinem, conſumebatur id in reb. diuinis. ¶ Sextantarij aſſes in vſu eſſe coeperunt ex eo tempore, quod[7] propter bellū Punicū ſecūdū, quod cū Hannibale geſtum eſt, decreuerunt patres, vt ex aſſib., qui tum erant librarii, fierent ſextantarij (per quos cum ſolui coeptū eſſet) &[8] populus aere alieno liberaretur, & priuati quib. debitum publice ſolui oportebat, non magno detrimento adficerentur. Septuennio quoq. (anno) A[9] vſus eſt, vt priore numero[10] ſed id non permanſit in vſu, nec amplius proceſſit in maiorem. ¶ Senacula tria fuiſſe Romae, in quib. ſenatus haberi ſolitus ſit, memoriae redidit[11] Nicoſtratus in libro, qui inſcribitur de Senatu habendo. vnum, vbi nunc eſt aedis Cōcordiae inter Capitolium & Forūm in quo ſolebant magiſtratus D T[12] cum ſeniorib. deliberare. alterum, ad portam Capenam. tertium, citra aedem Bellonae, in quo exterarum nationum legatis, quos in vrbem admittere nolebant, ſenatus dabatur. ¶ Scholae dictae ſunt, non ab otio ac vacatione omni, ſed quod, ceteris reb. omiſſis, vacare liberalib. ſtudiis pueri debent, vt etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne triſti

[1. *Militum* 2.*H.L.R.* 3.*quoque* 4.A *Capitales* 5.A *ex h.l. ſa* 6.A *iunto* 7 *quo* 8.*vt* 9.A *quod eo* 10 *numme* 11 *prodidit* 12.*duntaxat.*]

pag.154

aliquo nomine fug-*iant pueri ſuo fungi munere.* ¶ Subici ar-*ies dicitur, qui agitur, vt caedatur.* quod fit (vt ait Cincius *in libro de officio iuriſ*-conſulti) exemplo At-*heníenſium, apud quos* expiandi gratia aries *inigitur ab eo, qui ſce*-lus admiſit, poenae p-*endendae loco.* ¶ *Speciem,* quam nos dicimus, *ἰδέας Graeci dixerunt. Pla*-ton quidem idean. *nobis ſpecies pro eadem po*-nitur. Seſterti no-*ta apud antiquos fuit* depondi, & ſemiſſis. *vnde ſeſtertius dictus quod ſemiſ*-tertius. Sed auctos[1] eſt *bello Punico ſecundo.* apud antiquos autem *denarius, & quinqueſis in vſu e*-rant, & valebant de-*narius denos aſſes, quadriga*-*ti bi*-

ri, bigati. quinqueſi-s *quinos. ſed vterq. auctus* eſt, numerum aeris perduct-*um* [2] *eſſe aiunt lege Flaminia* minus ſoluendi, c-*um aere alieno premeretur* P.R. ¶Solida ſella, ait *Verrius ſedere eum quis* iubetur, cum mane ſurg*ens auſpicandi gratia euigilauit*, quod antiqui exprele, *nihilq. ab interiore* parte excauata-*s*, *aut laxatas faciebant* ſedes. quas ſ-*edes*, *ſolidas ideo*, *quod* in his nihil erat con-*cauum*, *maxime appellabant*, inquit Verrius, quod *ſcilicet eſſent totae* abſurde, vt mihi videtur, *cum omne id quod* ſit totum, ait dictum ſolidum. ¶ *Silatum antiqui* pro eo ꝙ nunc ientaculum dicim-*us*, *appellabant*, quia ieiuni vinum ſoli [3] condi-*tum ante meridiem* obſorbebant. ¶Suffragato-*res dicebantur apud* maiores, hi qui vulgo in vſu *erãt cãdidatis. nã vt melius* apparerent, iuncta ſuffra-*gia ſuffragator*, quem quiſq. fieri vellet, notabat a-*ppoſito puncto*, ſcribtis candidatorum hominum *nominib*. Varro in L.vii. rerum humanarum *hoc tradit*. ¶Struppi vocantur in puluinarib. *faſciculi*

[1 *auctus* 2 *productum* 3 *ſili*]

pag. 155

de verbenis facti, qui pro deorum capitib. ponuntur. S . . *apud urb*-em Calo Antiſtius *Labeo dici ait ma*-giſtratum publicum.

. . . ¶Seceſpitam eſſe Antiſti*us Labeo ait*, *cultrum fe*-rreum, oblongum, mani*brio eburneo*, *rotund*-o, ſolido, vincto ad ca*pulum auro argentoq*., fixum clauis aeneis. ae*re Cyprio*, *quo Flami*-nes, Flaminicae Virgi*nes*, *Pontificeſq. ad ſa*-crificia vtuntur. Ea*dem alias dicitur*, *qua* in ſacrario vtuntur *ſacraria namq. in templis* rediculo [1] aeneo olim *ſaepiebantur*, *in quo* tubae relictae ſunt, *per quas manib. ſacr*-a tangere licet. eſt *hoc in templo*, *Bonae deae* : ſed & in aliis locis : & *ſunt velut repagula* quaedam. ita ſeceſpitae di*cuntur duob. modis*. *Secius* eſt, quod ſeceſpita ſecatur *libum*, *ſiue placenta*, *qu*-ae ſoleat neceſſariis *ſacrificiis adhiberi*. ¶Suffimenta ſunt, quae *faciebant ex faba milio*-q. molito, mulſo, *ſparſo*. *ea diis dabantur eo tempo*-re, quo vuae calcatae *praelo*. ¶ *Serpſit*, *vſi ſun*-t antiqui pro ſerpſerit, *unde videntur ſerp*-ulae dictae, quas nunc ſer*pentes dicimus ex Grae*-co, quia illi ἕρπετα, nos *pro aſpiratione eorum*, S. littera poſita, vt *ἕξ ſex*, *ἑπτὰ ſeptem*. ¶Suffibibulum eſt veſtimẽtum al*bũ*, *praetextum qua*-drangulum, oblongum. ꝙ in ca*pite Virgines Veſt*-ales cum ſacrificant ſemper *habere ſolent* , idq. fibula comprehenditur. ¶ *Silentio ſurgere ait* dici , vbi qui poſt mediam *noctem auſpi*-candi cauſa ex lectulo ſuo *ſi*-*lentio ſurr*-exit : & liberatus a lecto , in ſolido *ſe poſuit*, *ſe*-detq; ne quid eo tempore deiciat, *rurſuſq*. ſe in lectum repoſuit : hoc enim eſt *proprie ſi*-lentium, omnis vitii in auſpiciis va-

[1 *reticulo*.]

pag. 156

cuitas. Veranius ait, non vtiq. ex lecto, ſed ex cubili, ne [1] rurſus ſe in lectum reponere neceſſe eſſe. ¶Sarpiuntur vineae, id eſt putantur, vt in xi. Quandoq. ſarpta , donec dempta erunt, Summanalia , liba farinacea in modum rotae finctae. [2] Suffuerat , ſub eodem tecto fuerat. Scribtum lapidem eſſe ait, & ita vocari Antiſtius Labeo in agro Menullino [3] A diuinam rem faceret [4] Se quamq. ſeorſum quamq. ¶Sanates dicti ſunt, qui ſupra , infraq. Romam habitauerunt. qđ nomen his fuit, quia cum defeciſſent a Romanis, breui poſt redierunt in amicitiam , quaſi ſanata mente: itaq. in xij. cautum eſt, vt idem iuris eſſet Sanatib. ꝙ Forctib. id eſt bonis, & qui nũquam defecerant a P. R. ¶Sublucare arbores eſt ramos earum ſupputare, & veluti ſuptus lucem mittere i. conlucare autem, ſucciſis arborib. locum implere luce. ¶Spurcum vinum eſt, quod ſacris adhiberi non licet, vt ait Labeo Antiſtius. l. x. commentarij iuris pontificij, cui aqua admixta eſt , de fructum ve [5], aut igne tactum eſt, muſtum ve ante, quam deferueſcat. ¶Septimontio, vt ait Antiſtius Labeo hiſce montib. feriae. Palatio, cui ſacrificium , quod fit, Palatuar dicitur. vilae [6] cui item ſacrificium. Faguali [7], Suburae, Cermalo, [8] Oppio, Coelio monti , Ciſpio monti. Oppius autem appellatus eſt, vt ait Varro rerum humanarum l. viij. ab Opita [9] Oppio Tuſculano, qui cum praeſidio Tuſculanorum miſſus ad Romam tuendam, dum Tullus Hoſtilius Veios oppugnaret , conſederat in Carinis, & ibi caſtra habuerat. ſimiliter

[1 *nec* 2 *ficta*, vel *facta* 3 *A vbi ſcribae* 4 *facerent*. 5 *defrutumve* 6 *Veliae* 7 *Fagutali* 8 *Germalo* 9 *Opitre*.]

pag. 157

Ciſitũ [1] a Laeuo Ciſpio Anagnino, q̃ eiuſdẽ rei cauſa eam partem Eſquiliarum, quae iacet ad vicũ Patricium verſus, in qua regione eſt aedis Mefitis, tuitus eſt. ¶Siſtere fana cum in vrbe condenda dicitur, ſignificat loca in oppido futurorum fanorũ conſtituere. quam [2] Antiſtius Labeo ait in commentario xv. iuris pontificij, fana ſiſtere eſſe lectiſternia certis locis & diis habere. ¶Subigere [3] arietem in eodem libro Antiſtius eſſe ait dare arietem, qui pro ſe agatur, caedatur. Bene ſponſis, beneq. volueris in precatione augurali Meſſala augur ait ſignificare ſpoponderis, volueris. ¶Serpula ſerpſerit, ait idem Meſſala, ſerpens irrepſerit. Soleno idem ait eſſe conſulo. ¶Suad ted idem ait eſſe, ſic te. ¶Stellam ſignificare ait Ateius Capito laetum, & proſperum , auctoritatem ſecutus P. Seruilii auguris, (ſtellam) quae ex lamella [4] aerea adſimilis ſtellae locis inauguratis infigatur. ¶Siniſtrum in auſpicando ſignificare ait Ateius Capito laetum & proſperum auſpicium, aut, ſilentium duntaxat [5] bi [6] duntaxat vacat vitio. igitur ſilentio ſurgere cũ dicitur, ſignificat nõ interpellari, quo min*. rem gerat. ad, ſiniſtrum hortari quoq. auſpi-

cia ad agendum, quod animo quis propoſuerit. ¶Satis verbum Varro melius fuit praeterire, vt mihi videtur. quam tuam abſuri qui [8] opinio ſuas de eo reſtare [9]; qua ſciens praeterij, tam hercules, quam de ſcabro, quod proximum ſequebatur. ¶Stipatores ait dictos a ſtipa, quam mercedis nomine accipiant cuſtodes cuiuſq. corporis. vnde & ſtipam, quam [10] amphorae cum extruuntur, firmari ſolent; etiam ſtipites, qui ob eandem cauſam deſtituuntur. ¶Sollicitare

[1 *Criſpus*. 2 *Q.* 3 *Subicere*. 4 *lamella*. 5 *at*. 6 *vbi*. 7 *at*. 8 *abſurdas*. 9 *recitare*. 10 *qua*.]

pag. 158

quidam dictum putant, vel *ut citare ex ſollo, quod eſt* ex ſuo loco ac ſententia *mouere. ſollum autem* quin ſignificet locum, quis *dubitet? cum exſules* quoq. dicantur loco p-*atriae ſuae pulſi*.

T

¶Tappete [1] ex Graeco ſum-*pſit*, *tappetae* Ennius cum ait. t *appetem etiam dixit Turpilius* in Demetrio. Le . . *tappetem* veterem. ſic tappet-*e neutro genere*. *Terentum* in campo Martio locum *Verrius ait ab eo* dicendum fuiſſe, quod t-*erra ibi per ludos* Secularis Ditis patris *ita leniter teratur* ab equis quadrigari*is*, *ut eorum leuis mo*tilitas [2] aequiparet mo-*tus rapidos velocis Lu*nae. quod quam aniliter re-*latum ſit*, *cui*uis manifeſtum eſt. ¶*Taurij ludi in*ſtituti dis Inferis ex-*hac cauſa videntur*. Tarquinio regnante, cum *magna incidiſſet* peſtilentia in mulieres *grauidas*, *earum* fetu ſi facti [3] ſunt ex car-*ne diuendita populo* taurorum immolatorum. ob *hoc ludi Taurij* appellati ſunt, & fiunt *in circo Flaminio*, *ne* intra muros euocentur dij *Inferi*. *Sed Taurios* ludos Varro ait vocari, quod *eis ludis diſcipu*lus pendens a doctore in cr-*udo corio tauri* ſolitus ſit impelli, atq. vſ-*q. eo inibi cogi* docere, quoad conſiſteret, & *ſola virtu*te talorum conſtaret pedu-*m firmitas*. ¶*Talaſ*ſionem in nuptiis Varro ait-*ſinum eſſe lani*fici τάλαρον, id eſt quaſillum, i-*ta enim ſo*litum appellari Talaſſionem. *at quidam* hiſtoriarum ſcribtor, Talaſſium ait *nomine* virum, rapta virgine vnicae p*ulchritu*dinis. quod ei id coniugium fuerit fe-*lix*, *boni* hominis [4] gratia nunc redintegrari. *tribuni*

[1 *tapetae*. 2 *mobilitas*. 3 *fetus infecti*. 4 *omnis*.]

pag. 159

cia rogatione l-ex Curiata fertur, quo Hanni*bal anno in conſpectu* Romae cũ eſſet, nec ex praeſidi*is diſcedere liceret*, Q. Fabius Maximus Verru*coſus, id per TR. FL. & Ma*-rcellus coſ. facere in*ſtituerunt, ut nota*-uit Aelius in xij. *ſigni*ficationum verborum. ¶*T*-riſulcum fulgur fuit *ab antiquis dictum q*-uia id, aut incendit, a*ut afflat, aut te*-rebrat. ¶Togatarum *duplex genus: praetextarum, h*-ominum faſtigio: quae *ſic appellantur*, quod togis praetextis *tem*

p. adminiſtren-t, tabernariarum, quia *hominib.* ex-cellentibus etiam humiles *permixti, ut ſunt p*-lagiarij, ſerui deniq. & *cauponae ex tab*-ernis honeſte prodeant *perſaepe*. ¶*Ta*-uras, vaccas ſteriles ap*pellabant, ait Verriu*-s, quae non magis pariant, *quam tauri*. *ſed vero*-ſimilius ſit ex Graeco dic*tas, quia Graeci vaccas*, ταύρας appellant. ¶Todi ſunt *aues paruae, & toti*-lli, quarum. m. Plautus in Sy*ro, cum ait Cum extri*-tis talis, cum todillis cru*ſculis*. ¶*Tubilluſtria* quib. dieb. adſcribi tum in *Fastis eſt, cum in atr*-io Sutorio agna tubae *luſtrantur. ab is* tubos appellant, quod genus *luſtrationis ex* Arcadia Pallanteo [1] tranſ*latum eſſe dicunt*. ¶*T*-uditantes, tundentes, *negotium tund*-entes ſignificare ait Cincius, *id eſt agentes*. *E*-nnius l. 2. Haec inter ſe totum [2] *ni tuditan*tes. & Lucretius item libro 2. Nec *tuditantia* rem ceſſant extrinſecus, vllam. ¶*Tudites mall*-eos appellant antiqui a tunden*do, quamu*-is ali [3] crurib. [4] tudites. Inde Ateius *Philolog*-us exiſtimat Tuditano cognomen *inditum, quod* caput malleoli ſimile habuerit. *Tullios al*-ij dixerunt eſſe ſilanos, alij riuos, alij

[1 *Arcadiae Pallanteo, vel Arcadia Pallante.* 2 *tota*. 3 *alij*. 4 *tudib.*]

pag. 160

vehementes proiectiones ſanguinis [1] arcuatim fluentis, quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Aiace. Aiax miſſo ſanguine tepido tullij efflantes volant. ¶Topper ſignificare ait Artorius cito, fortaſſe, celeriter, temere. [2] cito, ſic in Nelei carmine. Topper fortunae commutantur hominib. (citius) ſic C. Naeui [3]. Capeſſet flammã Volcani cito. [4] ſic in eodem. Namq. nullũ peius macerat [4] humanũ, [5] quam de mare ſaeuum. Viret [6] cui ſunt magnae, topper confringent. impor tunae vnde [7] (fortaſſe) ſic Coelius l. vij. Ita vti ſe quiſq. vobis ſtudeat æmulari in ſtatu fortunae reip. (eadem re geſta.) topper nihilo minore negotio acto, gratia minor eſſet. fortaſſe, ſic Accius in Io. Topper, vt fit, patris te eicit iras. [8] (Ennius vero ſic.) Topper, fortaſſe valet ĩ Enni & Pacuui ſcriptis. apud Ennium eſt, Topper quam nemo melius ſcit. Pacuuius. Topper tecum ſit poteſtas faxſit, ſi mecum velit. ad [9] in antiquiſſimis ſcriptis celeriter, ac mature. in Odyſſia vetere Topper facit homines vtirius fuerint. Topper citi ad aedis venimus Circae, [10] ſimul duona eorum portant ad nauis millia. alia in iiſdem [11] & inſeriuntur. Tibicines etiam hi appellantur, qui ſacerdotes viri ſpecioſi publice ſacra faciunt, turbarum luſtrandarum gratia.

¶Torrens participaliter pro exurens ponitur, vt eſt apud Pacuuium in Antiopa. Flammeo vapore torrens terrae fetum exuſſerit. ſignificat etiam fluuium ſubitis imbrib. concitatum, qui alioqui ſiccitatib. exareſcit. quius [12] aquã ipſam quae fluit, flumen recte dici ait Aelius Gallus l. 2. quae ad ius pertinent. ceterum volgi conſuetudi-

ſuetudine vtrumq. iam dici flumen[1], & perennem

[1. amnis. 2. mature. 3. tepper, 4. macit. 5 homonem. 6. viues. 7. vndae. 8. pater iſtam tiecit foras. 9. at. 10. Circes, 11. vndidem. 12. Tubicines. 13. quamuis.]

pag. 161.

fluuium & torrentē. ¶ Torum, vt ſignificet torridū, aridum, per vnum quidem R, antiqua conſuetudine ſcribitur. ſed quaſi per duo R, ſcribatur pronuntiari oportet. nam antiqui nec mutas, nec ſemiuocales litteras geminabant, vt fit in Ennio, Arrio, Annio. ¶ Turmam equitum dictam eſſe ait Curiatius quaſi terimam: quod terdeni equites ex trib. tribub. Titienſium, Ramnium, Lucerū fiebant. itaq. primi ſingularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo in ſingulis turmis ſunt etiam nunc terni. ¶ Torreri a torro,[1] deductum proprie ſignificat ſiccare, atq. arefacere. ſed vſurpatum eſt iam pro eo, ꝙ ſit igne vrere. Plautus. (In) vna edet[2] opera in furnum calidum condito, atq. ibi torreto. ¶ Turannos,[3] Etruſcos appellari ſolitos ait Verrius a Turrheno duce Lydorum, a cuius gentis praecipua crudelitate etiam tyrannos dictos. ¶ Tyria maria in prouerbium deductum eſt; quod Tyro oriundi Poeni adeo potentes maris fuerunt, vt omnib. mortalib. nauigatio eſſet periculoſa. Afranius in Epiſtola. Hunc ſerrium autem maria tyria conciet. ¶ Toruitas a ferocia taurorum dicta eſt. Pacuuius in Armorum iudicio. Feroci ingenio toruus præ grandi gradu. &. Cum recordor eius ferocem, & toruam confidentiam. ¶ Turbelas[4] dixiſſe antiquos, quas nunc turbas appellamus, teſtis eſt Plautus in Pſeudolo. Quo alto[5] & quantas ſoleam turbelas dare. ¶ Tutulum vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinib., & extructum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma metali figuratum, quo Flamines, ac Pontifices vtuntur, eodem nomine vocari. Ennius li-

[1. Torrere a torreo. 2. vna aedepol. 3. Turrheno. 4. turbellas 5. Quales.

pag 162.

baq. fictores argacos, & *tutulatos.* ¶ *Tuor* video; Tueor, defendo *in vſu olim fuit.* ſed iam promiſcue vtuntur, *& ponitur tueor*, pro video; & contueor, *pro defendo.* ¶ *Tuguria* a tecto appellantur *domicilia ruſticorum* ſordida. Afranius in V-*irgine. Sordidum* tugurium eſt, turpe. *Caecilius in Hypoboſimaeo.* Habitab-*at in tugurio, ſine o*-perculo. quo nomine *Valerius in explanatione* xij. ait etiam . . . *ſignificari.* ¶ Tuſcum vicum ce-*teri quidem omnes ſcriptores* dictum aiunt ab *eo, quod Porſena rege* deſcendente[1] ab obſi-*dione, remanſerint* Romae, locoq. his dato, *ibi habitauerint Veientes* fratres Celes & Vibena, *vnde poſt electi, quod* Tarquinium Romam ſecum max-*ime reducere cupierint.* M. Varro, ꝙ ex Coe-*lio in eum locum deducti ſint.* ¶ Toxicum dicitur cerua-*rium venenum, quo*

quidam perungere ſagit-*tas ſoliti ſunt.* Caecilius in Gamo. Vt hom-*inem miſerum* toxico tranſegerit. Afra-*nius in* . . . vxorium iſtud toxicum mit-*tite.* ¶ *Tuſcos* quidam dictos aiunt a Tuſco *rege Herculis* filio. Alij quod vnici ſtudij ſi-*nt ſacrificiorum*, ex Graeco, velut *θυσκόι*. *Vnde* ¶ *Tuſculum* ab eadem cauſa ſacrificiorum, v-*el quod aditum difficilem* habeat, id eſt, *δύσκολον*. ¶ *Tumulum Stilo* Aelius ſic definit; Tumulus eſt *cumulus arenae* editus ſecundum mare fluctib. in *altum eleuatus*. vnde ſimiliter & manufac-*tus, & naturalis* proprie dici poteſt. ¶ Tumult-*uarij* milites, dicuntur lecti ob ſubitum ti-*morem, vnde* etiam tumultum dici ait Verrius, quia *non aliunde* is ornatur,[2] quam ab Italicis & Gallicis h-*ominib.*

[1. diſcedente. 2. oriatur.]

pag. 163.

qui immin-ent Italiae. itaq. nullum *tumultum, praeter*-quam Gallicum, aut domeſticum *nominabant.* ¶ *Thomices Graeco* nomine appellantur *canabi impoliti*, & ſparto leuiter tortae *veſtes, ex quibus funes* fiunt. Lucilius. Vidimus *vinctum thomice can*-abina. Opillus, *Aurelius ait moll*-em puluillum, quem in *collo habent, veſtis net*-aedat, thomicem vo*cari.* ¶ *Tongere Aelius Sti*-lo ait noſcere eſſe, *quod Praeneſtini tongi*-tionem dicant. pro no*tionem. ſignificat & la*-tius dominari. Ennius. *Alij rhetorica* tongent. & vincere *etiam quandoq.* videtur ſignificare. ¶ *Teſca Verrius ai*-t loca augurio deſignata, *quo term*-ino finis in terra auguri. Op*ilius Aureli*-us loca conſecrata ad *augurandum ſcrib*-ſit. ſed ſancta loca vndiq. *ſaepta doce*-nt Pontificis libri, in quibus *ſcribtum eſt.* ¶ *Templum*-q. ſedemq. teſcumq. *ſiue deo, ſiue deae* dedicauerit, vbi eos ac*cipiat volentes*, propitioſq. Hoſtius belli *Hiſtrici l. i.* per gentes alte aetherias, atq. *auia teſca, per*-que violabis[2] templa antiqua *deum. Cicero v*-ero aſpera difficilia aditu *dixit, cum ait, Lo*-ca aſpera, ſaxa teſca tuor. *Accius in Philo*-ctetа. Quis tu es mortalis, *qui in deſert*-a, & teſqua te adportas loca? ¶ *Tonſillam ait* eſſe Verrius palum dolatum *in acumen, &* cuſpide praeferratum, vt exiſti*mat, qu*-em configi[3] in litore nauis re*ligandae* cauſa. Pacuuius in Medio.[4] Acceſ*ſi ad*-eam, & tofillam[5] pegi laeto in litore. *Accius* Phinidis. Tacete, & tonſillas litore *la*-edo[6] edite. ¶ Tonſam Ennius ſignifi-

[1. Opilius 2. volabis 3. configi 4. Medo 5. tonſillam 6. laeto.]

pag. 164.

cat remum, quod quaſi tondeatur ferro cum ait l. vij. Poſte recumbite, veſtraq. pectora pellite tonſis. item. Pone petunt, exin referunt ad pectora tonſas. & in Aſota. Alius in mari vult magno tenere tonſam. ¶ Thymbraeum Apollinem Vergilius

a monte Thymbraeo appellauit, qui eſt in agro Troiano. ¶ Tolenno [1] eſt genus machinae, quo trahitur aqua alteram partem praegrauante pondere. dictus a tollendo. ¶ Tolerare, patienter ferre. Accius in Neoptolemo. Aut [2] quiſquam potis eſt tolerare actitudinem. Ennius l. ij. Ferro ſe caede, [3] quam dictis his toleraret. ¶ Toles tumor in faucib. quae per diminutionem tonſillae dicuntur. ¶ Tullianum, quod dicitur pars quaedam carceris Ser. Tullium regem aedificaſſe aiunt. ¶ Taxat verbum ponitur in his, [4] quae finiuntur, quoad tangi liceat. in . litib. quoq., arbitro ve [5] cum proſcribitur, quoad ei iuſſit [6] ſtatuendi. ¶ Taxatio dicitur, quae fit certae ſummae a tangendo autem dici etiam ſcaenici teſtimonio ſunt, qui taxatores dicuntur. quod alter alterum maledictis tangit. ¶ Tabernacula dicuntur a ſimilitudine tabernarum, quae ipſae, quod ex tabulis olim fiebant, dictae ſunt, non vt quidam putant, quod tabulis claudantur. ¶ Tagit. Pacuuius in Teucro. Vt ego, ſi quiſquam me tagit. & tagam. Idem in Hermiona. Aut non cernam, niſi tagam. ſine dubio antiqua conſuetudine vſurpauit. nam nunc ea ſine praepoſitionib. non dicuntur, vt contigit, attigit. ¶ Tablinum proxime Atrium locus dicitur, ꝙ antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulas

[1. *Tollenno* 2. *Haud* 3. *caede,* 4. *ĩs* 5. *arbitrio ne* 6. *ius ſit.*]

SCHEDÆ

SCHEDAE QVAE FESTI FRAGMENTO DETRACTÆ APVD POMPONIVM LÆTVM EXTABANT.

Ex bibliotheca Fului Vrſini.

pag. 167

¶Manubiæ Iouis tres creduntur eſſe, quarum vnæ ſint minimæ, quæ moneant placatæq ſint. Alteræ quæ maiores ſunt, ac veniant cum fragore, diſcutiantque aut diuellant quæ a Ioue ſint, & conſilio deorum mitti exiſtimentur. Tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniant: & quanquam nullum ſine igne fulgur ſit, hæ propriam differentiam habeant, quæ aut adurant, aut fuligine deforment; aut accendant, quæ ſtatum mutent deorum conſilio ſuperiorum, ¶Manias Aelius Stilo dicit ficta quæ [1] ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alij maniolas appellent. Manias autem, quas nutrices minitentur paruulis pueris eſſe laruas, id eſt manes deos deaſq., qui aut ab inferis ad ſuperos manant, aut Mania eſt eorum auia materna. ſunt enim vtriuſq. opinionis auctores. ¶Mamercus praenomen Oſcum eſt, ab eo ꝙ hi Martem Mamertem appellant. ¶Mamiliorum familia progenita ſit [2] à Mamilia Telegoni filia, quam Tuſculi procreauit, quando id oppidum ipſe condidiſſet. ¶Mantare, ſæpe manere. Cæcilius in Epiſtola. Iam ne [3] adeo manta. iam hoc vide, cæcus animum . . . . aduentus angit. ¶Manticularum vſus pauperibus in nummis recondendis, ét noſtro ſæculo fuit. Vnde manticulari dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant. Inde poetæ pro doloſe quid agendo vſi ſunt eo verbo. Pacuuius. Ad manticulandum aſtu aggreditur. ſcit enim quid promeruerit. modici manticulatur, . . Ita me facti oppreſſi iugo. Item deinde. Aggrediar aſtu regem manticulan-

[1 *quadam* 2 *fuit* 3 *aliere.*]

pag. 168

dum eſt mihi. et. Machinam ordiris nouam manticula [1] & tactu, an ſanctiora dictis iuraiuranda. Plautus hoc ſignificare videtur, quibus quotidie paruæ noxæ extergeantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas vſus fuit mantelorum. ¶Moeſon perſona comica appellatur, aut coci aut nautæ, aut eius generis. dici ab inuentore eius Moeſone comœdo (vt) ait Ariſtophanes Grammaticus.

¶Maeniana appellata ſunt a Maenio cenſore qui primus in Foro vltra columnas tigna proiecit, quo ampliarentur ſuperiora ſpectacula. ¶Maior Græcia dicta eſt Italia, ꝙ eam Siculi quondam obtinuerunt: vel ꝙ multæ magnæq. ciuitates in ea fuerunt ex Græcia profectæ. ¶Maius menſis in compluribus ciuitatibus Latinis ante vrbem conditam fuiſſe videtur. qua ex cauſa vtrum a maioribus, vt Iunius a iunioribus dictus ſit: an a Maia, ꝙ Mercurio filios eius res diuinæ fiant ſolemnes: an ꝙ ipſi deæ in multis Latinis ciuitatibus ſacrificia fiebant . . . [2] A ¶Monſtrum vt Aelius Stilo interpretatur, à monendo dictum eſt, velut moneſtrum. Item Sinnius Capito, quod monſtret futurum. & moneat voluntatem deorum. quod etiam ¶prodigium. velut praedictum [3] & quaſi praedictum, ꝙ praedicat eadem, & ¶portentum. ꝙ portendat: & ſignificet. inde dici apparet id quartum, quod mihi viſum eſt adiciendum, praeſertim cum ex eadem ſignificatione pendeat, & in promptu ſit omnibus id eſt ¶oſtentum: quod item ab oſtendendo dictum eſt apud auctores: qui monent hiſtriones in ſcæna, ſed etiam vbi adiciuntur commentarij. ¶Monile dictum eſt ornatus mulieris: qualem habuiſſe Bri-

[1 *manticula* 2 A *ipſe menſe* 3 *praedicinm.*]

pag. 169

phylam fabulę ferunt, ex eo etiam equis præpendēs à collo ornamentum, monile appellant. ¶Molucrum non ſolum quo molæ teruntur [1] dicitur, id quod græci μύλακρον appellant, ſed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus incidere ſolet, cuius meminit Afranius in Virgine. Ferme virgini, tanquam grauidæ mulieri vterus, molucrum vocatur, tranſit ſine doloribus. Cloatius etiam [2] A in libris ſacrorum, molucrum eſſe aiunt ligneum quoddam quadratum, vbi immolatur. Idem Aelius in explanatione carminum Saliarium eodem nomine appellari ait; quod ſub mola ſupponatur. Aurelius Opilius appellat vbi molatur. ¶Mola etiam vocatur far toſtum, & ſale ſparſum: ꝙ eo molito, hoſtiæ aſpergantur. molas auias inepte quidam dictas putant. ¶Mundus etiam mulieris . . .

poteſt. Accius. Cum virginali mundo clam patre. Ennius. Idem loco nauibus celſis munda facie, atq. etiam ære Cereris. Qui [3] mundus appellatur, qui ter in anno ſolet patere. 3 kal.Sep. & 4 Non. Octobr.& 3.id. Nouemb. Qui (vel omni [4] dictus eſt,quod terra mouetur. ¶Mamphula appellatur panis Syriaci genus,quod, vt ait Verrius,in clibano anteq̃ percoquatur, decidit in carbones, cineremq. cuius meminit Lucilius. Piſtricem valida [5] ſi nummi ſuppeditabunt, addas empleuron, mamphulas quæ ſciat omnis. ¶Municeps eſt, vt ait Aelius Gallus, qui in municipio liber natus eſt. Item qui ex alio genere hominum munus functus eſt.Itẽ qui in municipio ex ſeruitute ſe liberauit a municipe. Item municipes erãt, qui ex aliis ciuitatib. Romam veniſſent, quib.non licebat magiſtratũ capere,ſed

[1 *al. vertuntur, al. vertũtur,* 2 A *&* *Aelius* 3 *Quia* 4 *id omne* 5 *validam.*]

pag. 170

tantum muneris partem. At Seruilius [1] aiebat initio fuiſſe, qui ea conditione ciues Ro.fuiſſent, vt ſemper remp.ſeparatim a populo Ro. haberent, Cumanos, Acerranos, Atellanos, qui æque ciues Ro. erant & in legione merebant, ſed dignitates non capiebant. ¶Mutas,quaſi [2] e litteris appellatas quidam putant, quod poſitæ in vltimis partibus orationis obmuteſcere cogant loquentem. quidam ꝙ paruæ, exiguæq. ſint vocis, vt quando mutum oratorem, aut tragoedum dicimus. Multam Oſce dici putant poenam quidam. M. Varro ait poenam eſſe,ſed pecuniariam, de qua ſubtiliter in .1 quaeſtionum Epiſt.refert. ¶Mulleos genus calceorum aiunt eſſe, quibus reges Albanorum primi,deinde patricij ſunt vſi. M.Cato originum li. vii. Qui magiſtratum Curulem cepiſſet (calceos) mulleos alutaciniatos [3] ceteri perones. Item Titinius in Seriana [4] Iam cum mulleis te oſtendiſti, quos tibiatis in calceos. quos putant a mullando dictos.i.ſuendo. ¶Multifariam dixerunt antiqui, videlicet,quod in multis locis fari poterat. ¶Manius Egeri [5] . . . Nemorenſem Dianæ conſecrauit,a,quo multi,& clari viri orti ſunt, & per multos annos fuerunt. vnde & prouerbium. Multi Mani Ariciæ. Sinnius Capito longe aliter ſentit. ait enim turpes & deformes, ſignificari, quia ¶Maniæ dicuntur deformes perſonæ. & Ariciae genus panni [6] fieri, quod manici [7] appelletur. ¶Moene ſingulariter dixit Ennius. Apud emporium in campo hoſtium pro [8] moene. ¶Mutire,loqui. Ennius in Telepho. Palam mutire plebeio piaculum eſt. ¶Moenia, muri, & cetera muniendæ vrbis gratia

[1 *al.Ser.filius* 2 *quaſdam* 3 *alutaciniatos,vel lunatos* 4 *Setina* 5 *Aegerius agrum* 6 *panus* 7 *Manij* 8 *al.per*]

pag. 171

facta: vt Accius in Hellenibus. Signa ex templo canere,ac tela ob moenia offerre imperat. Significat etiam officia. Plautus in Neruolaria. [1] Prohibentq.moenia alia,vnde ego fungor [2] mea, Murtinam genus . . . . ¶Manuos in carminib. ſaecular.Aelius Stilo ſignificare ait bonos: & Inferi di.¶Manes pro boni dicuntur a ſuppliciter eos venerantibus propter metum mortis., vt immanes quoq.pro valde A [3] . . . . dicuntur,¶Muſcerdas prima ſyllaba producta dicebant antiqui ſtercus murum.¶Mepalia caſæ Poenicae appellantur:in quibus q̃a nihil eſt ſecreti, ſolere ſolute viuentibus obici id vocabulum. Cato Originum libro quarto. ¶Mapalia vocantur vbi habitant: ea quaſi cohortes rotundæ ſunt. ¶Metalli [4] dicuntur in lege militari quaſi mercenarij. Accius Annali. XXVII. Calones,famulique metalliq, [5] caculaeq. a quo genere hominũ Cæciliæ familiæ cognomen putat dictum.Quod eſt . . . . ¶Manum & mentum, prouerbium eſt ex Graeco ductum, quod eſt, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου. Calchantem vitis ferentem quidam augur vicinus praeteriens dixit errare: non enim ei fas eſſe nouum vinum . . ¶Minuſculae quinquatrus appellantur Idus Iun.quod is dies feſtus eſt tibicinum, qui colunt Mineruam. cuius deae propriè feſtus dies eſt. Quinquatrus menſe Martio. Muli Mariani dici ſolent a C.Mari inſtituto, cuius milites in furca ſunt poſita [6] tabella varicoſius onera ſua portare aſſueuerant.

[1 *Sticho* 2 *al.fungar* 3 A *non bonis* 4 *metelli* 5 *metelliq;* 6 *ſuperpoſita*]

pag. 172

SEX. POMPEI FESTI LIBER XIII. INCIPIT.

¶Mulus A [1] . . . ea ſterilis ſit, quam mulus. vel quod vt mulus non ſuo genere ſed equis ortus,ſic ea Solis, non ſuo fulgore luceat. ¶Murtiae deæ ſacellum . . . ¶Martius menſis initiũ anni fuit & in Latio,& poſt Romam conditam, quod eo [2] genus erat bellicoſiſſima, cuius rei teſtimonium eſt, quod poſteriores menſes, qui annum finiunt, a numero appellati vltimum habent Decembrem.¶Malo cruce,maſculino genere cũ dixit Gracchus in oratione, quae eſt in P.Popillium poſteriorem [3] tam repraeſentauit antiquam conſuetudinem, quam hunc frontem, atq.hunc ſtirpem idem antiqui dixerunt, & rurſus hanc lupum, hanc metum. Item cum idem in Pompilium & matronas [4] ait.Eo extemplo inſtituto,dignus fuit qui malo cruce periret . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . & improbum,qui aſſidue in litibus moraretur: ob eamque cauſam in ordine ſtaret adeuntium Praetorem. At Aelius Stilo,qui minime ordine viueret. A.[6] . . . in ea oratione, quam ſcribit de ſuis virtutibus contra Thermum. Quid mihi fieret, ſi non ego ſtipendia (in ordine) omnia ordinarius meruiſſem ſemper? ſunt quidam etiam, qui manipularem, quia infimi ſit ordinis, appellatum credant ordinarium.¶Ornatus dicitur & bonis artibus inſtru-

inſtructus, & honores adeptus à populo : etiam

[1 A *vehiculo luna adhibetur quòd tam* 2 *ea* 3 *poſteriore,* 4 *Popilium & Mathonem* 5 Hæc cum fine pag.32.coniungenda ſunt. 6 A *M.Cato.*]

pag.173

beneaptus, vt miles, aut gladiator, & acturus fabulas. Atque & ornatus dicitur cultus ipſe, quo quis ornatur vt cum dicimus aliquem tragico vel comico ornatu prodire . . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

¶Oreſtiades nymphæ, montium cultrices

¶Ordo ſacerdotum æſtimatur deorum A[1] . . . maximus quiſq. Maximus videtur Rex, dein Dialis, poſt hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex maximus. Itaque in ſolus [2] Rex ſupra omnis accubat. Licet [3] Dialis ſupra Martialem, & Quirinalem Martialis ſupra proximum. Omnes idem [4] ſupra Pontificem. Rex, quia potentiſſimus. Dialis, quia vniuerſi mundi ſacerdos qui appellatur Dium. Martialis, quod Mars conditoris vrbis parens. Quirinalis. ſocio imperij Romani Curibus aſcito Quirino. Pontifex maximus, quod iudex atq. arbiter habetur rerum diuinarum, humanarumque. ¶Ordiri eſt rei principium facere, vnde & togæ vocantur exordiæ [5]. ¶Opaca vocantur vmbroſa. ¶Opalia dies feſti, quibus ſupplicatur Opi, appellantur, quorum alter . . . . ¶Optutu, quaſi optuitu, a verbo, quod eſt tuor, & ſignificat video. ¶Optatam hoſtiam, alij optimam appellant eam, quam Ædilis tribus conſtitutis hoſtiis optat, quam immolari velit. ¶Opima ſpolia dicuntur originem quidem trahentia ab ope Saturni vxore, quod ipſe agrorum cultor habetur, nominatus a ſatu, tenenſque falcem effingitur, quæ eſt inſigne agricolæ. Itaq. illa quoque cognomina-

[1 *maieſtate, vt* 2 al. *in conuiniis ſolus,* 3 *ſcilicet* 4 *item* 5 al. *exordita.*]

pag.174

tur Conſiua, & eſſe exiſtimatur terra. Ideoque in Regia colitur à P.R. quia omnes opes humano generi terra tribuat, ergo & opulenti dicuntur terreſtribus rebus copioſi, & hoſtiæ opimæ præcipue pingues, & opima magnifica & ampla. Vnde ſpolia quoque quæ dux P.R. duci hoſtium detraxit, quorum tanta raritas eſt, vt intra annos paulo . . . . trina contigerint nomini Romano. vna, quæ Romulus de Acrone, altera, quæ Conſul Coſſus Cornelius de Tolumnio, tertia quæ M. Marcellus Ioui Feretrio de viridomaro [1] fixerunt. M. Varro ait opima ſpolia eſſe, etiam ſi manipulari miles detraxerit, dummodo duci hoſtium . . . . .

. . . .

non ſint. Ad ædem Iouis Feretri poni teſtimonio eſſe libros Pontificum, in quibus ſit. Pro primis ſpoliis bouem [2] pro ſecundis ſolitaurilibus pro tertiis agno publice fieri debere, eſſe etiam compelli

reges [3] legem opimorum ſpoliorum talem. Cuius auſpicio claſſe procincta opima ſpolia capiuntur, Ioui Feretrio darier oporteat, & bouem cædito, qui cepit æris. c c. ſecunda ſpolia in Martis aram in campo, ſolitaurilia vtra voluerit, cædito. tertia ſpolia Ianui [4] Quirino agnum marem cædito, c. qui ceperit ex aere dato, cuius auſpicio capta dis piaculum dato. huius ædis lex nulla extat, neque templum habeat neque [5] ſcitur. Vt qui optima lege fuerint [6] adici ſolet, cum quidam magiſtratus creantur . . . .

¶Obſcum duas diuerſas, & contrarias ſignificationes habet. Nam Cloatius putat eo vocabulo ſi-

[1 *Virdumaro.* 2 *bove.* 3 *Pompilii regis* 4 *Iano* 5 *uecne* 6 *fuerit.*]

pag.175

gnificari ſacrum, quo etiã leges ſacræ obſcatæ [1] dicuntur, & in omnibus fere antiquis commentariis ſcribitur Opicum pro Obſco, vt in Titini fabula quinta. Qui obſce & Volſce fabulantur, nam latine neſciunt. a quo etiam verba impudentia, & elata appellantur obſcena, quia frequentiſſimus fuit vſus Oſcis libidinum ſpurcarum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro Veienti, quo frui ſoliti produntur Augures [2] A Romani. ¶Obigitat antiqui dicebant, pro ante agitat, vt obambulare.

¶Obinunt, Obeunt. ¶Obiurare antiqui pro aditu ponebant, vt eſt in . . . .

. . . . . Penteſilea. Formidabant obiurare . . . .

¶Ob vos ſacro, in quibuſdam precationibus eſt, pro vos obſecro, vt ſub vos placo, pro ſupplico. ¶Opportune dicitur ab eo, quod nauigantibus maxime vtiles, optatique ſunt portus. ¶Obherbeſcere, herbam increſcere.

¶Oboritur, naſcitur. nam præpoſitionem ob, pro ad, ſolitam poni, teſtis hic verſus. Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo. & Ennius. Ob Romã noctu legiones ducere cœpit. ¶Obnectere, obligare, maxime in nuptiis frequens eſt. ¶Obſeruaſſe dicitur, qui obſeruat quid, cuiuſque cauſa facere debet. Itaque bis [3] obſeruat, coluiſſe aliquem dicitur. ¶Ommentans, Liuius in odyſſea quom ait, In Pylum aduenies, aut ibi ommentans, ſignificat obmanens, ſed ea ſignificatione, qua ſæpe fieri dicitur. id enim eſt mantare. ¶Ops antiqui dicebãt, quem nunc opulentum, vt teſtimonio eſt, non ſolum ei contrarium inops . . . .

[1 al. *ſacrata obſca* al. *obſcita.* 2 A *publici populi.* 3 *is, qui.*]

pag.176

concedit. ego egens exortus ſum. ¶Obſidionalis corona eſt, quæ datur imperatori ei, qui obſidione liberauit ab hoſtibus obſeſſos. ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in quo erant incluſi. herbã autem victoriæ ſignum fuiſſe apud antiquos alij quod [1] exemplis docuimus. Quæ corona magnæ auctoritatis fuit. nam & P. Decio datæ duæ ſunt. vna, ab exercitu vniuerſo, altera, ab his qui fuerunt in præſidio obſeſſi, & L. Sergio [2] Dentato, qui

Achilles Romæ exiſtimatus eſt : ac fertur centies & vicies pro rep. depugnaſſe. coronis donatus. XXVI. in his aureis VIII. ciuicis XIIII. muralibus tribus. obſidionali vna. Inter obſidionalem, & ciuicam hoc intereſſe, altera ſingularis ſalutis ſignum eſt; altera, diuerſorum[3] ciuium ſeruatorum. ¶Obſtitum Cloatius, & Aelius Stilo eſſe aiunt violatum attactumq. de cælo. Cincius quõ,[4] qui deo deæque[5] obſtiterit, id eſt qui viderit quod videri[6] nefas eſſet. ¶Obſtinato, obfirmato, perſeuerāti, vt tenere poſſit, vt Pacuuius. obſtinati exortus. vt Accius in Amphitryone. Vt tam obſtinato animo cōfiſus tuo. Cato in Q. Termum de. X. hominibus. Rumorem, fama flocciſecit capitas[7] ſtupris, obſtinatus inſignibus flagitiis. Næuius in Lycurgo. Vos qui aſtatis obſtinati. ¶Obſtrudāt, obſatulent, ab auide truendo[8] cyngilam,[9] non ſumendo cibum. Vnde & obſtrudulentum . . . . dixit Titinius. Obſtrudulenti aliquid, quod pectam ſedens : aut luculentaſter,[10] aut formaſter frigidus. ¶Obſidium, tanq̄ præſidium, ſubſidium, recte dicitur. cuius etiam auctor. C. Lælius pro ſe apud populum. Vt in[11] nobis terra mariq. ſimul obſidium

[1 *aliquot* 2 *Sicinio* 3 *vniuerſorum* 4 *eum* 5 *qui deo, qui dea* 6 al. *videre* 7 al. *caputum* 8 al. *trudendo* 9 *gingiuam* 10 al. *hic lataſter,* 11 *vti.*]

---

pag. 177

facerent. Et Salluſtius hiſtoriarum. I. Magnis operibus[1] perfectis[2] obſidium cœpit per L. Catilinam legatum. ¶Obſtitum, obliquum. Ennius. LXVI. Montibus obſtitis, obſtantibus, vnde oritur nox & in L.VIII. Amplius exaugere obſtipolumve[3] ſolis. Cæcilius in imbros. Reſupina obſtito capitulo ſibi ventum facere cunicula[4]. Lucretius. Omnia mendoſe fieri, atq. obſtita neceſſe eſt. ¶Obſalutare, offerre ſalutandi gratia dicebant antiqui, vt conſalutare, perſalutare. ¶Obuaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat, quo minus rectũ iter cōficeret. ¶Ouſentinæ tribus initio cauſa fuit nomē fluminis Ouſens, quod eſt in agro Priuernate mare intra[6] & Taracinam. Lucretius.[7] Priuerno Ouſentina venit, fluuioque Ouſente. poſtea deinde a Cenſoribus alij quoq. diuerſarum ciuitatum eidem tribui ſunt aſcripti. ¶Oſcillum Santra dici ait, quod oſcillent, id eſt inclinent, præcipiteſq. afferantur.[8] Oſcillantes, ait Cornificius, ab eo quod os cælare ſint ſoliti perſonis propter verecundiã, qui eo genere luſus vtebantur. Cauſa autem eius iactationis proditur Latinus rex, qui prælio quod eis[9] fuit aduerſus Mezentium Cæritum regem nuſquam apparuerit, iudicatuſq. ſit Iupiter factus Latiaris. Itaque (ſcit eius[10] dies feriatos liberos, ſeruoſque requirere eum nõ ſolum in terris, ſed etiam qua videretur cæſum poſſe adiri per oſcillationem, velut imaginem quãdam vitæ humanæ, in qua altiſſima ad infimum interdum, infima ad ſummum efferũtur. atq. ideo memoriam quoq. redintegrari initio acceptæ vitæ per motus cunarum, lactiſq. alimentum, quia per eos dies feriarum, & oſcillis moueantur, & lactata potione

[1 al. *opiq.* 2 al. *profectus* 3 *obſtipolumine.* 4 al. *C. Licinius* *Imbrex* 5 *tunicula* 6 al. *inter mare, &* 7 al. *Lucilius.* 8 *efferuntur.* 9 al. *ei* 10 al. *per ſex eos* *f. ſcilicet eos.*]

---

pág. 178

vtantur. nec deſunt qui exemplum Græcorum ſecutos putent Italos, quod illi quoq. iniuria interfecto Icaro, Erigone filia eius dolore inpulſa ſuſpendio periiſſet, per ſimulationem . . . . ¶Oſtentum non ſolum pro portẽto poni ſolere, ſed etiam participialiter . . . . teſtimonio eſt Pacuuius in Medo. Atq. eccum in ipſo tempore oſtentum ſenem. & Accius in Bacchis. Præſens præſto irrideris nobis ſtirpe . . . . . vltro oſtentum obtulit. ¶Obſcinum tripudium eſt, quod oris cantu ſignificat quid portendi; cum cecinit coruus, cornix, noctua, parra picus. ¶Obſtinet dicebant antiqui, quod nunc oſtendit; vt in veteribus carminibus. Sed iam ſe cælo cedens[1] aurora obſtinet ſuum patrem. ¶Oſcines aues Ap. Claudianus eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, vt coruos, cornix, noctua. aut[3] quæ alis ac volatu; vt buteo, ſanqualis, aquila, immiſſulus, vulturius. picam aut[4] Martius, Feroniuſque, & parra, & in oſcinibus, & in alitibus habentur. ¶Oſtiam vrbem ad exitum Tiberis in mare fluentis Ancus Martius rex condidiſſe, & feminino appellaſſe vocabulo fertur. quòd ſiue ad vrbem, ſiue ad coloniam, quæ poſtea condita eſt, refertur. Quod neutrum certe plura . . . ferri non debet. ¶Oſculana pugna in prouerbio, quo ſignificabatur victos vincere, quia in eadē & Valerius Læuinus Imperator Ro. a Pyrrho erat victus, & breui eũdem regem deuicerat. Sulpicius. . . . . item Imperator noſter. eius rei meminit Titinius hoc modo. Hæc quidem quaſi Oſculana pugna eſt . . . . ſecus, quia in fugere poſſi hinc ſpolia colligãt. Signi

[1 al. *candens* 2 al. *Claudius* 3 *alites* 4 *Picus aũt.*]

---

pag. 179

ficatur etiam oſculo ſauium, vt Plautus in Neruolaria. ¶Oſculum ſat eſt mihi . . . . qui ambo[1] mi pater; quod inter cognatos, propinquoſq. inſtitutum ab antiquis eſt, maximeque feminas . . . .

¶Optima lex[2] A . . . in Magiſtro populi faciẽdo, qui vulgo Dictator appellatur, quam pleniſſimum poſſet ius eius eſſe ſignificabatur, vt fuit Mani Valerij. M.F. Voluſuinæ gentis, qui primus Magiſter a populo[4] creatus eſt. propter[5] quam vero prouocatio ab eo magiſtratu ad populum dicta[6] eſt, quæ ante non erat, deſitum eſt adici; vt optima lege, vtpote imminuto iure priorum Magiſtrorũ. ¶Originum libros quod inſcripſit Cato, nõ ſatis plenum titulum propoſiti ſui videtur amplexus, quando prægrauant ea, quæ ſunt rerũ geſtarũ P.R. ¶Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur accenſus. his[7] adiutor dabatur centurioni à Trib. Militum, qui ex eo tẽpore, quem velint, cẽturionibus permiſſum eſt optare, etiam nomen ex facto ſortitus eſt. Plautus in Aſinaria. Qua me, qua vxorem, qua tu ſeruum Sauream potes, circũduce, aufer, promitto tibi non

obſta-

obſuturum ſi id èffeceris tibi, optionem ſumito Leonidam. ¶Obſidionem potius dicendum eſſe, quam obſidium, adiuuat nos teſtimonio ſuo Ennius in Telamone quom ait. Scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obſidionem paras. Item alio loco. Hector, qui haud ceſſat obſidionem obducere. ¶Orare antiquos dixiſſe pro agere; teſtimonio ſunt, ꝙ & oratores, & hi qui nunc quidem legati, tunc vero oratores, reip. mandatas partis agebant. Ennius quoque quom dixit in libro I. Annalium. Facere vero

[1 *ambo* 2 A *cum dicebatur* 3 *Veluſi* N 4 *populi* 5 *poſt* al. *data* 6 *is*

pag. 180

quod tecum ꝑcibus patri orat. ¶Oſcos quos dicimus ait Verrius Opſcos antea dictos. teſte Ennio, quom dicat. De muris rem gerit Opſcus. Adicit etiam, ꝙ ſtuprum inconceſſæ libidinis obſcena dicantur, ab eius gentis conſuetudine inducta. ꝙ verum eſſe non ſatis adducor, quom apud antiquos omnes fere obſcena dicta ſint, quæ mali ominis habebantur. vt illa Virgilij teſtimonio ſunt, vt ſuperiorum auctorum exempla referre non ſit neceſſe, quom ait. Harpyias obſcenas volucres. & Obſcenamque famem. ¶Ob prepoſitione antiquos vſos eſſe pro ad, teſtis eſt Ennius, quom ait. L X I I I I. Omnes occiſi, obcenſique in nocte ſerena. id eſt, accenſi.[1] et in Iphigenia, Acherontem adibo[2] vbi mortis theſauri adiacent.[3] Eiuſdem autem generis eſſe ait obferre, obtulit, obcurrit, oblatus, obiectus: mihi non ſatis perſuadet. ¶Oſtentum, quo nunc vtimur interdum prodigij vice, quin participaliter quoque dici ſolitum ſit, non dubium. facit etiam C. Gracchus de legibus a ſe promulgatis, quom ait. Quod vnum nobis in oſtentum. ipſis in vſum adportatur. ¶Occiſitantur, ſæpe occiduntur. ſic C. Gracchus pro roſtris in P. Popillium. Homines liberi nunc in oppido occiſitantur. ¶Oſi ſunt, ab odio declinaſſe antiquos teſtis eſt C. Gracchus in ea, quæ eſt de lege Minucia. quom ait. Mirum ſi quid his iniuriæ ſit, ſemper eos oſi ſunt. quod nunc quoque cum præpoſitione elatum frequens eſt, quom dicimus, ſemper peroſi. ¶Oſtende, oſtendam: vt permultis aliis exēplis eius generis manifeſtum eſt. ¶Optionatus, vt Decurionatus, Pontificatus dicitur, vt Cato in ea, quam habuit apud equites. Maiores ſeorſum, atque diuerſum pretium

[1 al. *lucenti* 2 al. *obibo* 3. *obiacent*.]

pag. 181

parare bonis, atque ſtrenuis, decurionatus, optionatus, haſtas donaticas, alioſque honores.

¶Ob os, ad os ſignificat . . . . Item vt ſuperioribus quoq. exemplis teſtatus[1] eſt. ¶Obſonitauere, ſæpe obſonauere. Cato in ſuaſione (de lege orchia derogaretur.[2] Qui antea obſonitauere: poſtea centenis obſonitauere. Significat autem conuiuari. ¶Oſtentas, ſæpe oſtendis gloriandi cauſa. Sed & participialiter: id & dici debet, & dictum eſt feminino genere. ¶Ouibus duabus multabātur apud antiquos in minoribus delictis, vt in maioribus amb.[3] nec hūc vltra numerū excedebat multatio: que poſteaq̄ aere ſignato vti ciuitas coepit, pecoraq. multaticia incuria corrumpebātur vnde & peculatus crimē vſurpari coeptum eſt, facta æſtimatio pecoralis multæ, & boues cētenis aſſibus. oues denis æſtimatæ. Inde ſuprema multa, id eſt maxima appellatur tria millia æris. Item vincelis[4] minoribus delictis. ¶Oliuitam antiqui dicebant, quom olea cogebatur:[5] vt meſſem cū frumenta: aut vindemiam, quom vuas. quod vocabulum potius frequentari debebat, quam nullum[6] eius ſignificationis cauſa[7] haberemus. quam vis quidam obliuitatem meam[8] dicant. Oppidorum originem optime refert Cato. Cicero lib. I. de gloria, eamque appellationem vſurpationem appellatam eſſe exiſtimat quod opem darent adiciens, vt imitetur inertias[9], Stoicorum. ¶Orcum, quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum Vragum[10], quod & v, litteræ ſonum per o, efferebant: per c, litteræ formam nihilominus, g, vſurpabant. Sed nihil affert exemplorum, vt ita eſſe credamus: niſi quod his[11] deus maxime nos vrgeat. ¶Obmouetο. pro admoueto di

[1 *teſtatum* 2 *ne legi Orchiae derogaretur* 3 *xxx bob.* 4 *viceſſis* 5 al. *colligebatur* 6 al. *nullam* 7 al. *cauſam* 8 al. *obliuitatem eam* 9 al. *ineptias* 10 *Vrgum* 11 *is*.]

pag. 182

cebatur apud antiquos, vt alia: quæ relata ſunt. ¶Offendices ait eſſe Titius nodos, quibus apex retineatur, & remittatur. At Veranius coriola exiſtimat, quæ ſint in loris apicis, quibus apex retineatur, & remittatur, quæ ab offendendo dicantur. nam quom ad mentum peruentū ſit, offendit mentū. ¶Oluatū[1] Antiſtius Labeo ait eſſe menſuræ genus. ¶Occultum offerre, ſignificat ſub terram fere ponere. ¶Obiacuiſſe antea iacuiſſe. ¶Præceptat, in ſaliari carmine eſt, ſepe præcipit. ¶Pa pro parte; & ¶po, pro potiſſimum[2] poſitum eſt in ſaliari carmine. ¶Promenerυat item, pro monet. ¶Prædotiont, præoptāt. ¶Proſpices, proſpice. ¶Peſnis[3], pennis[4], vt Caſmenas dicebant, pro Camaenis: & Caeſnas pro cænis. ¶Polteo, pro vlteriore. ¶Polet: pollet: quia nondū geminabāt antiqui conſonantis. ¶Pliſima[5], plurima. ¶Preter tremonti prætemuntpe. ¶Per fines, perfringas.[6] ¶Pro metion[7] præcipuum, præter cæteros meritum. aut pro medium[8] hoc eſt participat; aut[9] pro indiuiſo dicimus. Priuiclio es,[10] priuis id eſt ſingulis. ¶Petilam ſuram: ſiccam, & ſubſtrictam vulgo interpretatur. Scæuola ait vngulam albam equi ita dici. ¶Pilūnoe poploe in carmine ſaliari, Romani, velut pilis vti aſſueti: vel quia præcipue pellant hoſtis. ¶Præpetes aues quidam dici aiunt, quia ſecundum auſpicium faciant præteruolantes. alij quod aut ea, quæ præpetamus indicent. aut ꝙ præteruolent. aut ex Græco tractum putant, quod ante conſpectum volēt noſtrum. inepte. s. ex præpoſitione Latina cōponentes & Græco vocabulo. ceterum poetæ promiſcue omnis aues ita appellant. ¶Pilare compilare. ſunt qui Grææ originis . . . .

[1 al. *Oluatium* 2 al. *populo* 3 al. *Poeſnis* 4 al. *Poenis* 5 al. *Pliſima* 6 al. *perſtringas* 7 al. *promerion* 8 al. *medio* 9 al. *vt vt* 10 *priuicloes*.]

pag. 183

¶Picati appellantur quidam, quorum pedes formati

ſunt in ſpeciem ſphingum:quod eas Doriſicas vocāt. ¶Petulantes,& petulci etiam appellantur qui proteruo impetu, & crebro petunt lædendi alterius gratia. Ver. in I v. Geor. Neq. oues, hoediq. petulci floribus inſultent.&, Cornigeras norunt matres . . . . agnique petulci. Et Afranius in Ida. Noſtrum in conuentum, aut conſeſſum ludum, lapſumq. petulcum. Interdū pro veloce vſi videntur antiqui, vt hoc verſu intelligi poteſt. Exiluit quaſi petulcus quidam, pedibus, conuibrauit. ¶Petrarum genera ſunt duo, quorum alterum naturale ſaxum prominens in mare, cuius Ennius meminit L. XI. Alte delata, ceteriſque[2] ingentibus tecta.& Leuius[3] in Centauris. Vbi ego ſæpe petris. alterum manufactum, vt docet Ælius Gallus. petra eſt, qui locus[4] dextra ac ſiniſtra fornicem expleturuſque[5] ad libramentū ſummi fornicis. ¶Petiſſere antiqui pro petere dicebant, ea quidem forma verbi, qua ſunt laceſſere,& inceſſere. ſed vt mihi videtur. quom ſignificabant ſæpius petere, vt peteſſant, ſæpius petant. ¶Petrones ruſtici fere dicūtur propter vetuſtatem, & quod deterrima quæq. ac præruptus . . iam agri petræ vocantur, vt rupices idē a rupicis.[6] ¶Petauriſtas Lucilius a petauro appellatos exiſtimare videtur, quom ait. Sicuti mechanici, cū alto exiluere petauro. At Aelius Stilo ꝙ ī aere volent, cum ait Petauriſta proprie Græce, ideo ꝙ his[7] πρὸς ἀέρα πέτευρον. ¶Petoritū, & Gallicū vehiculū eſſe & nomē eius dictū eſſe exiſtimant a numero iiij rotarum. alij Oſce, ꝙ hi quoque petora quatuor vocent alij Graece. ſed ϰοινῶς dictum. ¶Petimina in his[8] iumentorum vlcera, & vulgo appellant. & Lucilius

[1 al. *pedicum.* 2 *petriſque* 3 *Laeuius* 4 al. *qua Ionis* 5 al. *expletura eſt* 6 *a rupibus* 7 *is* 8 al. *humeris.*]

pag. 184

meminit quom ait. Vt petimen naſo, aut lumbos ceruicibus tangat. eo nomine autem, & inter duos armos ſuis ꝙ eſt, aut nectos,[1] ſolitum appellari teſtatur Næuius in deſcriptione ſullæ[2]. quom ait. Petimine piſcino qui meruerat. ¶Pennas antiquos fertur appellaſſe peenas ex Graeco, quod illi πετεινὰ ea, quæ ſunt volucriora[3] dicant. Item eaſdem peſnas, vt caeſnas. ¶Pictor Zeuxis riſui[4] mortuus, dum ridet effuſe pictam a ſe anum χαῖν. cur hoc loco relatum ſit a Verrio, cum de ſignificatu verborum ſcribere propoſitum habuerit, equidem non video, cum verſiculos quoque (adhæreret tulerit & ineptos pati, ſed nullius prætoris[5] prætexto nomine: qui tamen ſunt hi. Nam quid modi facturus riſu denique? niſi pictor fieri vult, qui riſu mortuus eſt. ¶Picta quæ nunc toga dicitur, purpurea ante vocitata eſt, eaque erat ſine pictura. eius rei argumentum eſt pictura in æde Vertumni, & Conſi, quarum in altera M. Fuluius Flaccus, in altera T.[6] Papirius Curſor triumphantes ita picti ſunt. ¶Tunica autem palmata a latitudine clauorum dicebatur, quæ nunc a genere picturæ appellatur. ¶Impetum, induſtrium, indulgentem perinde compoſita eſſe ait Verrius, atque impune,& immunis, mihi non ſatis perſuadet.

¶Pietati ædem conſecratam ab Acilio[7] aiunt eo loco, quo quondam mulier habitauerit, quæ patrem ſuum incluſum carcere mammis ſuis clam aluerit. ob hoc factum, impunitus[8] ei conceſſa eſt. ¶Picum auem quidam dictum putant à Pico rege Aboriginum, quo diſſolutus ſit[9] A . . . .

. . . .

¶Piſcatorium æs vetuſto more appellatur, quod in

[1 al. *pectus* 2 al. *ſuilla* 3 al. *volucria* 4 *riſu* 5 *ea de re retulerit, & ineptos ſatis, & nullius pretij* 6 *ſ L.* 7 *Acilio* 8 *impunitas* 9 *A quod is ſolutus eo vti.*]

pag. 185

monte Albano datur pro piſcibus. ¶Pedam veſtigiū humani præcipue pedis appellaſſe antiquos in commentariis quiquſdam inueniri ſolet. ¶Peſcia in ſaliari carmine Aelius Stilo dici ait capitia ex pellibus agninis facta quod Græci pelles vocent peſce neutro genere pluraliter. ¶Peſtiferum fulgur dicitur, quo mors, exiliumve ſignificari ſolet. ¶Piſalitem appellat Næuius Pantaleontem, id eſt Piſis oriūdum tyrannum, cum alioqui inde profecti nunc Piſani dicantur. ¶Pedibus obſitum, id eſt pediculis, Titinius pedicoſum appellat hoc modo. Rus detrudetur pedicoſus, ſqualidus. Pedes autem pro pediculis. ſic Plautus refert in Curculione. Item genus A[1] inter homines meo quidem animo, vt muſcæ, culices, cimices, pedeſq., puliceſq. & Liuius in gladiolo. Pulices ne, an cimices an pedes, reſponde mihi.& Lucilius. Vbi me vidit, caput ſcabit, pedes legit. ¶Peſeſtas inter alia quæ (ſi) inter precationem dicuntur,[2] cum fundus luſtratur, ſignificare videtur peſtilentiam, vt intelligi ex ceteris poſſunt, quom dicitur. Auertas morbum, mortē, labem, nebulam, impetiginem. ¶Pedum baculi genus incuruum, vt Virg. in Buc. quom ait. At tu ſume pedum, quod me cum ſæpe rogaret. ¶Pedem ſtruit in xii. ſignificat fugit, vt ait Ser. Sulpicius. ¶Piſtum piſendo perpolitum[3] antiqui frequentius vſurpabant, quam nunc nos dicimus. ¶Pedarium Senatorem ſignificat Lucilius quom ait. Agipes vocem mittere cœpit. qui ita appellatur, quia tacitus tranſeundo ad eum, cuius ſententiam probat, quid ſentiat, indicat. ¶Piſcatorij ludi, vocantur. qui menſe Iunio trans Tiberim fieri ſolent pro quæſtu piſcantium. ¶Piſcinæ publicæ ho-

[1 A al *eſt leonum* 2 *ſ al. interpretatores dicunt improcatores* 3 al. *a piſendo propolitum.*]

pag. 186

dieq. nomen manet, ipſa non extat. ad quam & natatum, & exercitationis alioqui cauſa veniebat populus. Vnde Lucilius ait. Pro obtuſo ore pugil, piſcinēſis reſes. ¶Pectenatum tectum dicitur a ſimilitudine pectinis in duas partes diuiſum, vt teſtudinatum in quatuor. ¶Piari eos velut proprio verbo, ait Verrius, qui parū ſint animati, cum mentis ſuæ non ſunt, per quædam verba liberantur incommodo. ¶Pignoſa, pignora eo modo, quo Valeſij, Auſelij, pinoſi, paliſi[1] dicebantur.

¶Pectuſcum Palati dicta eſt ea regio Vrbis, quam Romulus obuerſam poſuit, ea parte, in qua plurimū erat agri Romani ad mare verſus, & quia[2] molliſſime adibatur vrbs. cum Etruſcorum agrum a Romano Tiberis diſcluderet ceteræ vicinæ ciuitates colles aliquos

aliquos haberent oppoſitos. ¶Peculatus eſt nunc quidem qualecunq. publicum furtum, ſed inductum eſt à pecore, vt pecunia quoque ipſa. Iam [4] etiam noxij [5] pecore multabantur, quia neque æris adhuc, neque argenti erat copia. Itaque ſuprema mulcta etiam nunc appellatur. ¶Piatrix dicebatur ſacerdos, quæ expiare erat ſolita, quam quidam ſimulatricem, alij ſagam, alij expiatricem vocãt: & piamenta, quibus vtitur expiando. alij purgamenta. ¶Piacularis porta appellatur propter aliqua piacula, quæ ibidem fiebant. vel, vt ait Cloatius, cum ex ſacro [6] per aliquem piaculo ſoluitur, vt aliqua piandi propitiandique cauſa immolatur. ¶Pigere interdum pro tardari, interdum pro pœnitere poni ſolet. ¶Pangere, figere. vnde plantæ pangi dicuntur, cum in terram demittuntur. . . . ¶Permutatur id proprie dici videtur, quod ex alio loco

[1 Penaſi, Popiſa. 2 qua 3 aliquot 4 Nam 5 noxae 6 cum ſaſto.]

pag.187

in alium transfertur. at commutatur, quõ aliud pro alio ſubſtituitur. Sed ea iam confuſe in vſu ſunt. ¶Pierides Muſę propter amœnitatem, ac ſolitudinẽ Pierij montis dictæ videntur, quo [1] eſſe [2] ſecretis locis propter ſtudia liberalia delectentur. ¶Percontatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vſu, quia conto pertentant, cognoſcuntq. nauigantes aquæ altitudinem. ob quam cauſam ait Verrius etiam ſecundam ſyllabam per.o. ſolere ſcribi. mihi id falſum videtur: nam eſt illa percunctatio, quod is, qui curioſe quid interrogat, percũctari ſit [3] vt recte per v. literã ſcribatur. ¶Perfugam Gallus Ælius ait, qui liber, aut ſeruus, aut hoſtis ſui [4] voluntate ad hoſtes tranſierit, qui idem dicitur transfuga, quanquam ſunt, qui credant perfugam eſſe, non tam qui alios fugiat, quam qui ob ſpem commodorum ad quempiam perfugiat. ¶Perfacul antiqui, & per ſe facul dicebant, quod nunc facile dicimus, inde permanſit in conſuetudine facultas. ¶Peremptalia fulgura Graecus [5] ait vocari, quæ ſuperiora fulgura, vt [6] portenta vi ſua peremant duobus modis, prioribus tollendis: aut maiore manubia, vt tertia ſecundæ, ſecunda primæ cedat. nam vt omnia [7] ſuperentur fulgure, ſic ictum fulgur manubiis uinci. ¶Perediam & bibeſiam Plautus finxit ſua conſuetudine, cum intelligi voluit cupiditatem edendi & bibendi. ¶Poremere Cincius in lib. de verbis priſcis ait ſignificare idem, quod prohibere. at Cato in li. qui eſt de re militari pro viciare vſus eſt.

. . . .

. . . .

¶Tabem eam, quæ faceret tabeſcere apud antiquos

[1 quod 2 al. eae 3 percunctaueris it, 4 ſua 5 Granius 6 aut 7 omina.]

pag.188

vſurpatum. Salluſtius quoque frequenter, vt in Catilina, cum ait. Vri tabes pleroſque ciuium animos inuaſerat. & in li. I v. hiſtoriarum. Quiquidem mos, vt tabes in Vrbem coieſit [1] & Coruinius [2] pro Liburnia. Propter hanc tabem, atque perniciem domus totius. ¶Tabellis pro chartis vtebantur antiqui, quibus vltro citro [3] ſiue priuatim. ſiue publice opus erat, certiores abſentes faciebant. vnde adhuc tabellarij dicuntur. & tabellæ miſſæ ab imperatoribus. ¶Tagax furunculus a tangendo [4] cuius vocabuli Lucilius meminit. Et mutonis manum perſcribere [5] poſſe tagem. [6] ¶Tages nomine Gen.j filius, nepos Iouis, puer dicitur diſciplinam dediſſe aruſpicij duodecim populis Etruriæ. ¶Taminia vuæ ſilueſtris genus. videtur Verrio dicta. quod tam mira ſit quàm minium. ¶Talus in Sabinorum nominibus prænominis loco videtur fuiſſe. ¶Talentorum non vnum genus. Atticum eſt ſex millium denarium. Rhodium & [7] Ciſtophorum quatuor millium, & quingentorum denarium. Alexandrinum xij. [8] denarium Neapolitanum ſex [9] denarium. Syracuſanum trium [10] denarium. Rheginum victoriati. ¶Tãne, eo vſque, vt Aelius Stilo & Opillus [11] Aurelius interpretantur. Itaq. Afranius. Tamne arcula tua plena eſt aranearum. ¶Thaleae [12] nomen dictum [13] alij ab aetatis flore aiunt, alij quod carmina ſemper floreant. ¶Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus laſſitudine, quaſi qui trahit pedes, vt talis videatur inſiſtere, aut identidem tollere pedes. ¶Tam ſignificationem habet, cũ ponimus praepoſitiuam quandam, cui ſubiungimus quam, vt cum dicimus, tam egregiũ opus tam paruo pretio veniſſe.

[1 al. coniectum. 2 Cornificius. 3 citroque 4 tagendo 5 manum perſcabere 6 tagacem 7 ſeptem.m. 8 II x. m. 9 VI.m. 10 III.m. 11 Opilius 12 Thaliae 13 eſſe.]

pag.189

id eſt ſic. vt apud Graecos quoq. ὥτως ἀγαθῶν. Item ex contrario ei dicimus, q̃ malus Homerus, tam bonus Cherylus [1] poeta eſt. At antiqui tam etiam pro tamen vſi ſunt, vt Naeuius. Quid [2] ſi taceat, dum videat, tam ẽt ſciat, quid ſcriptum ſit. Ennius. Illae meae tam potis pacis potiri. Titinnius. Bene cum facimus, tam male ſubimus, vt quidem perhibent viri Item. Quanquam [3] eſtis nihili, tam eſcator [4] ſimul vobis cõſului. ¶Tandem quom ſignificat aliquando, interdum tamen ex ſuperuacuo ponitur. vt apud Ter. in Phormione, quom ait. Ita ne tandem vxorem duxit Antipho iniuſſu meo? non enim hic tempus vllum ſignificat. At Cicero etiam duplicat temporalem ſignificationem, cum ait. Tandem aliquando. ¶Tauri, verbenæq. in cõmentario ſacrorum ſignificat ficta farinacea. ¶Tama dicitur, cum labore viæ ſanguis in crura deſcendit, & tumorem facit. Lucilius. [5] Inguenne exiſtat, papulae, tama, ne boa noxit. ¶Taenias, Græcam vocem ſic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum eſſe laneum capitis honorati, vt ſit apud Cæcilium in Androgyno, Sepulchrum plenum tæniarum, ita vt ſolet, & alias. Dum taeniam qui [6] volnus vinciret. Ennius in Alexandro. Volans de caelo cum corona, & tæniis. Accius in Neoptolemo. Decorare eſt ſatius, quam vrbem exeneis. [7] ¶Tædulum antiqui interdum pro faſtidioſo: interdũ, quod omnibus tædio eſſet, ponere ſoliti ſunt. ¶Tatium occiſum ait Lanuuij [8] ab amicis eorũ legatorum, quos interfecerant Tinini [9] La-

trones,ſed ſepultum in Auentin enſi laureto. Quod ad ſignificationem verborum non magis pertinet, quam plurima alia, & praeterita iam, & deinceps

[1 *Choetilus* 2 al. *Qui* 3 *Quam* 4 *ea me caſtor* 5 al. *Lucretium.* 6 *qua* 7 al. *e taenis* 8 al. *Lauinij* 9 al. *Tatiani.*

pag.190

quae referentur. ¶ Taurorũ ſpecie ſimulacra fluminum,id eſt cum cornibus formãtur;ꝙ ſunt atrocia, vt tauri. ¶ Talionis mentionem fieri in xij. ait Verrius hoc modo. Si membrum rapit,[1] ni cum eo pacit,talio eſto neq.id, quid ſignificat indicat, puto quia notum eſt. permittit enim lex parem vindictã. ¶ Tarquitias ſcalas, quas rex Tarquinius Superbus fecerit,abominandi eius nominis gratia ita appellatas eſſe ait volgo exiſtimari. ¶ Tarpeiæ eſſe[2] effigiem ita appellari putãt quidam in æde Iouis Metellina, eius videlicet in memoriã virginis,quae pacta a Sabinis hoſtibus ea,quæ in ſiniſtris manibus haberent vt ſibi darent,intromiſerit eos cum rege Tatio, qui poſtea in pace facienda cauerit a Romulo, vt ea Sabinis ſemper pateret. ¶ Tam perit,quã extrema faba. in prouerbio eſt, ꝙ ea plerumq. aut proteritur, aut decerpitur a prætereuntibus. ¶ Tapulam legem conuiualem ficto nomine conſcripſit iocoſo carmine Valerius Valentinus, cuius.m.Lucilius hoc modo.Tappulam rident legem conceres[3] opimi. ¶ Termonem Ennius Graeca conſuetudine dixit,quẽ nos nunc terminum hoc modo. Ingenti vadit curſu, qua redditus termo eſt. &, Hortatore bono prius, quam finibus termo. ¶ Trientem tertiũ pondo coronam auream dediſſe ſe Ioui donum ſcripſit. T. Quintius Dict. . . . quom per nouem dies totidem vrbes, & decimam [4] Praeneſte cepiſſet. id ſignificare ait Cincius in Myſtagogicon. L. ii. duas libras pondo,& triẽtem, qua conſuetudine hodieq. vtimur, quom lignum bes alterum dicimus, id eſt pedem, & beſſem latitudinis habens. & ſeſtertium, id eſt duos aſſes, & ſemiſſem tertium. item ſi

[1 *rapſit,al.rapit,* 2 al.*etiam* 3 *congera* 4 *deditione,*]

pag.191

tres aſſes ſunt & A[1] quadrans quartus[2] . . . . . ¶ Terſum diem pro ſereno dictũ ab antiquis,nec ſe habere rei auctorem ait. ¶ Teretinatibus a flumine . . . . ¶ Tripudium . . . . eiis.in exultatione tripudiat . . . . a terra pauienda, nam pauire,eſt ferire, a quo & pauimenta id ex Graeco, quod illi παίειν, quod nos, ferire . . . . mum intactus vſur . . . . ¶ Teminare,violare . . . . . . & contaminare,dictum videlicet . . . . . . ilintare. ¶ Teres eſt in longitudine rotundatũ. quales aſſeres natura miniſtrat. ¶ Temetum, vinum. Plautus in Aulularia. Cererin' Strobile has facturi nuptias? qui? quia temeti nihil allatum video. Pomponius in Decima. Non multi temeti,ſed plurimi. Nouius in duobus Doſſenis. Sequimini preminare, ſequere temeti timor.idem in Funere. Agite,exite,temulẽtum[3] tollite: & in Surdo. Filias habeo temulentas, ſed eccas video incedere. Afranius in Conſobrinis.Pol magis iſtius temulentae,futilis. ¶ Tintinnare eſt[4] apud Naeuium hoc modo. Tantum ibi molae crepitum faciebant,tintinnabant compedes. & apud Afranium. Oſtiarij impedimenta tintinnire audio. ¶ Tributorum conlationem,quom ſit alia in capite, illud[5] ex cenſu, dicitur etiam quoddam temerarium vt poſt Vrbem a Gallis captam conlatum eſt, quia proximis x v. annis cenſus alius[6] non erat. Item bello Punico ſecundo M.Valerio Laeuino, M. Claudio Marcello coſ. quom & Senatus, & populus in ærarium,quod habuit[7] detulit. ¶ Tentipellium Attorius putat eſſe calciamentũ ferratum, quo pelles extenduntur, indeque Afranium

[1 *A quadrans,* 2 *A dicitur,* al.*temulentiamq.* 4 al. *Titinnire* 5 al.*aliud* 6 *populus* 7 al.*potuit.*]

pag.192

dixiſſe in Promo[1]. Pro manibus credo habere ego illos tentipellium. Titinium ait Verrius exiſtimare, id medicamentum eſſe, quo rugae extendantur, quom dicat. Tentipellium inducitur, rugæ in ore extenduntur. quom ille τεχνικῶς dixerit. ¶ Tignum non ſolum in ædificiis, quo vtuntur, appellatur, ſed etiam in vineis,vt eſt in X II. Tignum iunctũ ædibus, vineave, & concapit[2] ne ſoluito. ¶ Tela proprie dici videntur ea, quae miſſilia ſunt. ex Graeco videlicet tranſlato eorum nomine, quoniam illi τηλόθεν miſſa dicunt, quæ nos eminus. ſicut arma ea, quae ab humeris dependẽtia retinentur manibus, quoniam quidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari exiſtimandum eſt, quam . . . . ¶ Tigillum,Sororium. Vici appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent, vt Marſi, aut Peligni. ſed ex vicis partim habent remp. & ius dicitur, partim nihil eorum, & tamen ibi nundinæ aguntur[3] negotij gerendi cauſa, & magiſtri vici, item magiſtri paci quotannis fiunt. altero, cum id genus ædificiorum definitur, quæ continentia ſunt his oppidis, quæ itineribus, regionibuſq. diſtributa inter ſe diſtant, nominibuſque diſſimilibus diſcriminis cauſa ſunt diſpartita. tertio,cum id genus ædificiorum definitur,quæ in oppido priuo, id eſt, in ſuo quiſque loco proprio ita ædificat, vt in eo ædificio peruium ſit, quo itinere habitatores ad ſuam quiſque habitationem habeat acceſſum, qui non dicuntur vicani ſicut hi, qui aut in oppidi vicis, aut hi, qui in agris ſunt, vicani appellantur. ¶ Viget dictum videtur a vi agendo, ſed non vi

[1 al.*Primo.* 2 *capulo* 3 *habentur.*]

pag 193

agendis, hoſtilibuſque rebus, verum his, quæ celer, . . . concitato animo ad bonam frugem ten. . . . . ¶ Voiſeram auem, quæ ſe vellit. Augures hãc candẽ fucillantem[1] appellant. . . . . ¶ Vigintiquinq; poenas in xii ſignificat vigitiquinque aſſes. ¶ Victimam Aelius Stilo ait eſſe vitulum, ob eius vigorem. alij autem, quæ vincta ducatur ad altare:

altare: aut quae ad [4] hoſtis victos immoletur. ¶ Vectigal, aes appellatur, quod ob tributum, & ſtipendium, & equeſtre, & ordinarium populo debetur. ¶ Viae ſunt & publicae, per A [5] . . . e omnibus eorum, quorum ſunt priuatae . . . . . vias licet priuatae, quibus vetitum vti . . . praeter muniunto dionis a in lapides ſunt, qua volet, iumenta agito. ¶ Viatores appellantur, qui magiſtratib. apparēt. eo quia initio omnium tribuum, cū agri in propinquo erant vrbis, atque aſſidue homines ruſticabant, crebrior opera eorum erat in via, quam vrbe, quod ex agris plerumq. homines vocabantur a magiſtratib. ¶ Verticulas, cum ait Lucilius, ita appellauit vertebras. ¶ Vernae, qui in villis vere nati, quod tempus duce natura fetorae eſt: & tunc rem diuinam inſtituerit Marti Numa Pompilius, pacis concordiaeve obtinendae gratia inter Sabinos, Romanoſque vt vernae viuerent, ne vincerent. Romanos enim vernas appellabant, id eſt ibidem natos, quos vincere perniciosum arbitrium Sabinis, qui coniuncti erant cum P. R. Vergiliae dictae, quod eorum ortu ver finitur, aeſtas incipit. ¶ Vaſtu pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Accius. Iam hanc vrbem ferro vaſtam faciet Peleus. & Pacuuius.

[1 celeriter 2 tendunt. 3 al. ſtcilitram. 4 ob 5 A quae ir.]

pag.194

Quales, ſcabres quod, inculta vaſtitudine. ¶ Ve victis, in prouerbium veniſſe exiſtimatur, cum Roma capta a Senonibus Gallis aurum ex conuentione, & pacto adpenderetur. vt recederent, quod iniquis ponderibus exigi a barbaris querente A P. Claudio, Brennus rex Gallorum ad pondera adiecit gladium, & dixit, ve victis. quem poſtea perſecutus Furius Camillus, cum inſidiis circumuentum concideret, & quereretur contra foedus fieri, eadem voce remuneraſſe dicitur. ¶ Vegrande ſignificare alij aiunt male grande: vt vecors, veſanus, mali cordis, maleque ſanus. alij, paruum, minutum, vt quom dicimus, vegrande frumentum. & Plautus in ciſtellaria. Qui niſi itures nimium is vegrandi gradu. ¶ Vecors eſt turbati, & mali cordis. Pacuuius in Iliona. Qui veloci ſuperſtitione cum vecordi coniuge. & Nonius in . . . Coactus triſtimoniam ex animo detur bat & Vecordiam. ¶ Vapula Papiria, in prouerbio fuit antiquis, de quo Sinnius Capito ſic refert, tum dici ſolitum eſſe, cū vellent minantibus ibi, ſignificare ſe eos negligere. & non curare, fretos iure liber tatis. Plautus in Feneratrice. Heus tu in barbaria quod feciſſe dicitur libertus ſuae patronae, ideo dico . . . liberta ſalue. Vapula Papiria. in barbaria eſt, in Italia. Aelius hoc loco, vapula poſitum eſſe ait pro dole. Varro, pro peri. teſte Terentio in Phormione. Num tu . . reſipis verbero. & Plauto in Curculione. Reddin', an non mulierem prius, quam te huic meae machaerae obicio maſtigia? Vapula ergo te [3] vehementer iubeo, ne me terri tes. ¶ Vacerram Aelius & alij complures vocari aiunt ſtipitem, ad quem equos ſolent religare. Accius ve-

[1 ſquale ſcabre atq. 2 ſibi 3 Vapulare ego.]

pag.195

ro Philologus hoc nomine ſignificari maledictum magnae acerbitatis, vt ſit vecors & veſanus teſte Liuio, qui dicit. Vecorde, & malefica vecordia. ¶ Vagere pro vagitu, Ennius li. X V I Qui clamor oppugnātis vigore volāti. Lucretius li. II. Et ſuperātur, itē miſcet funere vigor. ¶ Valuoli fabae folliculi appellati ſunt, quaſi valliuoli, quia valuo facti [1] excutiant. ¶ Vagulato in L. XI I. ſignificat quaeſtio cū conuicio. Cui teſtimoniū defuerit, is tertiis diebus ob portum obuagulatum ito. ¶ Valgos Opillus Aurelius, aliique cōplures aiunt dici, qui diuerſas ſuras habeant. Plautus in Milite glorioſo. Qui talos vitioſos maiorem partem videas vagi ſalis & in Siliteigo; Sin ea mihi inſignitos pueros pariat poſtea, aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut bocchum filiū. ¶ Viere, alligare ſignificat, vt hic verſus demonſtrat. Ibant malaci viere Veneriam corollam, vnde vimina, & vaſa viminea, quæ vinciūtur ligata. ¶ Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu quaſi a vermibus ſcindantur. hic dolor Graece στρόφος dicitur. ¶ Veruta, pila dicuntur, ꝙ as habeant praefixa. Ennius L. X . . . . curſus quingētos ſæpe veruti. ¶ Vruat, Ennius in Andromeda ſignificat, circundat, ab eo ſulco, qui fit in vrbe condēda vruo aratri, quæ ſit forma ſimillima vncini a curuatione buris & dentis, cui prae figitur vomer. ait autem. Circum ſeſe vruat ad pedes a terra quadringentos caput. ¶ Vngulus Oſcorum lingua anulus, vt . . . . ſi quid monumenti nacta eſt, qui eorum requireret, eſt vngulus quem ei detraxit ebrio. Pacuuius in Iliona. Repugnāti ego porro hunc vi detraxi vngulum, & in Atalanta Su-

[1 maleſice, vacerra 2 fracti 3 al. verna.]

pag.196

ſpenſum laeuo brachio oſtendo vngulū. ¶ Vnciaria lex appellari coepta eſt, quam L. Sulla, & Pompeius Rufus tulerunt, qua ſanctum eſt, vt debitores decimam partem . . . . dicebant antiqui, cuius color inficiendo mutatur, vt Ennius cum ait. Cum illud, quo iam ſemel eſt imbuta veneno. ¶ Ventabant dixiſſe antiquos veriſimile eſt, cum & præpoſitione adiecta . . . . . aduentabant. V.nt upum eſt, vel . . . . quod Graeci ὖειν dicunt. ¶ Venditiones dicebantur olim Cenſorū locationes: ꝙ velut fructus publicorū locorū venibāt. ¶ Viminalis & porta & collis appellantur, ꝙ ibi viminū fuiſſe videtur ſilua, vbi eſt & ara Ioui Viminio cōſecrata. ¶ Vindex ab eo ꝙ vindicat, quominus is, qui prenſus eſt, ab alio teneatur. ¶ Vineae, vt Verrius ꝑcipit, ꝙ vino feraces ſint, etiam militares quaedam machinationes a ſimilitudine appellantur. ¶ Viuatus & viuidus a poetis dicuntur a vi magna. ¶ Vindiciae appellantur res eae, de quibus controuerſia: (quod potius dicitur ius, quia ſit inter eos, qui contendunt. [1] Cato in ea, quam ſcribit L. Furio de aqua . . . . ſ. Praetores ſecundum populum vindicias dicunt. . . Lucilius. Nemo hic vindicias, neque ſacra. ue.

q.numen veretur. de quo verbo Cincius ſic ait. Vindiciæ olim dicebantur illæ, quæ ex fundo ſumptæ in ius adlatæ erant. at Ser. Sulpicius . . . . . . iam ſingulariter formato vindiciam eſſe ait, qua de re controuerſia eſt, ab eo quod vindicatur . . . . & in XII. Si vindiciam falſam tulit, (ſi velit is,[2] . . tor arbitros tres dato, eorum arbitrio . . fructus duplione damnum decidito.

[1 aut potius dicuntur vindicia inter eos, qui contendunt 2 rei ſine litis.

SEX.

SEX. POMPEI FESTI DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

LIBRI XX.

VNA CVM PAVLI DIACONI AB ANTONIO AVGVSTINO EPITOME, CONIVNCTI.

EPISTOLA PAVLI AD CAROLVM REGEM.

DIVINÆ largitatis munere, ſapientia potentiáque præfulgido Domino Regi Carolo Regum ſublimiſſimo Paulus vltimus ſeruulus. Cupiens aliquid veſtris bibliothecis addere, quia ex proprio perparum valeo, neceſſariò ex alieno mutuaui. Feſtus denique Pompeius Romanis ſtudijs affatim eruditus, tam ſermonum abditorum, quàm etiam quarundam cauſarum origines aperiens, opus ſuum ad viginti vſque prolixa volumina extendit. ex quâ ego prolixitate ſuperflua quæque, & minus neceſſaria prætergrediens, & quædam abſtruſa penitus ſtilo proprio enucleans, nonnulla ita vt erant poſita relinquens, hoc veſtræ celſitudini legendum compendium obtuli. In cuius ſerie, ſi tamen lectum ire non dedignabimini, quædam ſecundum artem, quædam iuxta etymologiam poſita non inconuenienter inuenietis, & præcipuè ciuitatis veſtræ Romuleæ, viarum, portarum, montium, locorum, tribuúmque vocabula diſerta reperietis, ritus præterea gentilium, & conſuetudines, varias dictiones quoque poetis, & hiſtoriographis familiares, quas in ſuis opuſculis frequentius poſuere. quod exiguitatis meæ munuſculum ſi ſagax, & ſubtiliſſimum veſtrum ingenium non vſquequaque reppulerit, tenuitatem meam, vita comite, ad potiora excitabit. Vale.

ABACTI magiſtratus dicebantur, qui coacti depoſuerant imperium.

Abalienatus dicitur, quẽ quis a ſe remouerit.

Abambulantes, abſcedentes.

Abarcet, prohibet.

Abauus dicitur, quia abeſt ab auo, & eſt auus aui.

Abditiui, abortiui.

Abemito ſignificat demito, vel auferto. *emere* enim antiqui dicebant pro accipere.

Abgregare, eſt ab grege ducere: *adgregare*, ad gregem ducere: *ſegregare*, ex pluribus gregibus partes ſeducere. vnde & *egregius* dicitur è grege lectus. quorum verborum frequens vſus nõ mirum ſi ex pecoribus pendet: cum apud antiquos opes, & patrimonia ex his præcipue conſtiterint. vt adhuc etiam *pecunias*, & *peculia* dicimus.

Abietaria negotia dicebãtur, quã materiã nũc dicimus, videlicet ab abietibus coemendis.

Abiiſſe, pro adiiſſe dicebant.

Abitionem antiqui dicebant mortem.

Abnutare ſæpe abnuere.

Aboloes dicebant, pro ab illis. antiqui enim litteram non geminabant.

Aborigenes appellati ſunt, quod errantes conuenerint in agrũ, qui nunc eſt populi Romani. fuit enim gens antiquiſſima Italiae.

Abortum grauidae mulieris dicitur, quod non ſit tempeſtiue ortum.

Abrogare, infirmare.

Abs praepoſitio a Graeco deducitur ἀψ. ſignificat autem retractionem in partem poſteriorem.

Aceratum lutum, cum paleis mixtum.

Acerra, ara, quae ante mortuum poni ſolebat, in qua odores incendebantur. alij dicunt arculam eſſe thurariam, ſcilicet vbi thus reponebant.

Acetare dicebãt, quod nunc dicimus agitare.

Acieris, ſecuris aerea, qua in ſacrificiis vtebantur ſacerdotes.

Acies, Acumen, Acus, & Acuere dicuntur ab ἀκόνη, quam Latine dicimus cotem.

Aclaſſis tunica, ab humeris non conſuta.

Acnuaeruma, vtenſilia ampliora.

Actus, modo ſignificat in comoediis, & tragoediis certa ſpatia canticorum: modo iter inter vicinos quatuor pedum latum: modo in geometrica minorem partem iugeri, id eſt centum viginti pedum: modo motum corporis, vt hiſtrionum & ſaltatorum, qui etiam ex hoc ipſo actuoſi dicuntur.

Acupedius dicebatur, cui praecipuum erat in currendo acumen pedum.

Acus palea eſt Varro rerum ruſticarum tertio: acus ſubſtruendum parturientibus. acus in area excutitur. Idem in eodem primo argillam mixtam acere.

Acus dicitur, qua ſarcinatrix, vel etiam ornatrix vtitur. paleae etiã quaedam de frumẽto acus dicuntur. exercitus quoque inſtructio: quod ea pars militum vehemẽtiſſima eſt ad hoſtem vulnerandum acumine telorum. totum autẽ ex Graeco ſermone trahitur: cum ſarcire apud illos ἀκέσαϑ dicitur.

Ad, aut proprie perſonã ſignificat: vt Eo, ad Pompeium: aut locũ, vt Abut ad theatrum.

Adagia, ad agendum apta.

Adaſia, ouis vetula recentis partus.

Adaxint, adegerint.

Adcenſi dicebãtur, qui in locum mortuorum militum ſubito ſubrogabantur: dicti ita, quia ad cenſum adiiciebantur.

Addicere eſt proprie idem dicere, & approbare dicendo: alias addicere damnare eſt.

Addubanum, Danubium.

Adduas, addideris.

Adeo duas habet ſignificationes. nã cum prima acuta effertur: idẽ ſignificat, quod accedo. vt cũ dicimus Adeo prætorem. cum autẽ ſecunda, id eſt, quod vſque eo, nõ quidem ſecundum rationem, quia ad praepoſitio accuſatiuis accommodata eſt: ſed vetuſta quadam loquendi conſuetudine.

Ad exitam aetatem, ad vltimam aetatem.

Adfabrum, fabrefactum.

Adfatim dictũ a copia fandi, ſiue abundanter. Liuius: Adfatim edi, bibi, luſi. Terẽtius adfatim dixit pro eo, quod eſt, ad laſſitudinẽ.

Adfectare eſt pronum animum ad faciendum habere.

Adfines, in agris vicini, ſiue conſanguinitate coniuncti.

Adgrettus. apud Ennium adgrettus fari, pro eo quod eſt adgreſſus ponitur. quod verbum venit a Graeco ἄγειν.

Adigas, dare cogas.

Aditiculum, paruum aditum.

Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam ex equeſtri ordine in ſenatorum ſunt numero adſumpti. nam *patres* dicuntur, qui ſunt patricij generis: *conſcripti*, qui in ſenatu ſunt ſcriptis adnotati.

Adlicit eſt, perducit aliquem in rem. dictum a verbo lacit, id eſt decipit. Hinc deſcendit inlicere, & oblectare, id eſt fruſtrantem inducere.

Adlineſcit, liuere incipit, hoc eſt liuidũ fieri.

Admiſſiuae aues dicebantur ab auguribus, quae conſulentem iuberent.

Adnictat, ſaepe, & leuiter oculo annuit. Naeuius in Tarentilla: alij adnutat, alij adnictat, alium amat, alium tenet.

Adoleſcit a Graeco ἀδολεσχῶ, id eſt adereſco, venit. vnde fiunt *adultus*, *adoleſcens*, *altare*: eo quod in illo ignis exereſcit: & *exoletus*, qui exceſſit oleſcendi, id eſt creſcendi modum: & *inoleuit*, id eſt creuit.

Adoptatitius

Adoptatitius ex adoptato filio natus.

Ador farris genus, edor quondam appellatũ, ab edendo:vel quod aduratur,vt fiat toſtũ. vnde in ſacrificio mola ſalſa efficitur.

Adorare apud antiquos ſignificabat agere.vnde & legati oratores dicuntur:quia mandata populi agunt.

Adoream laudem, ſiue gloriam dicebant: quia glorioſum eum putabant eſſe, qui farris copia abundaret.

Adpromiſſor eſt,qui quod ſuo nomine promiſit,idem pro altero quoque promittit.

Adrumauit,rumorem fecit,ſiue commurmuratus eſt. quod verbum quidam a rumine, id eſt parte gutturis putant deduci.

Adſciſcere eſt adiungere,vel adſumere.

Adſcripti dicebantur,qui in colonias nomina dediſſent,vt eſſent coloni.

Adſcriptitij, veluti quidam ſcripti dicebantur: qui ſupplendis legionibus adſcribebantur. hos & adcenſos dicebant:quod ad legionum cenſum eſſent adſcripti.quidam velatos, quod veſtiti inermes ſequerentur exercitum.nonnulli ferentarios,quod fundis lapidibuſque praeliaturi ea modo ferrent, quae in hoſtes iacerent. alij rorarios, quod id genus hominum ante, quam acies coirent in modum rorantis tempeſtatis dimicaret.

Adſectata femina vel in bonam partem dicitur,velut honorata: vel in malam; quaſi ad extremum periculum adducta.

Adſerere manu eſt admouere. quod ea quoq. quae in terram dimittuntur, ſeri dicuntur. vnde etiam ſerae appellantur, quia foribus admotae opponũtur defixae poſtibus: quẽ ad modum ea,quae terrae inſeruntur.

Adſidelae,menſae vocantur,ad quas ſedentes flamines ſacra faciunt.

Adſiduus dicitur,qui in ea re,quam frequenter agit, quaſi conſediſſe videatur. alij adſiduum locupletem: quaſi multorum aſſiũ dictum putarunt. alij eum, qui ſumptu proprio militabat: ab aſſe dando vocatum exiſtimarunt.

Adſipere, & praeſipere dicebant antiqui a ſapiendo. ſicut nos quoque modo dicimus ab aequo iniquum:a quaerendo inquirere.

Adtegrare eſt, vinum in ſacrificiis augere. integrare enim, & adtegrare minus factum eſt in ſtatutum redigere.

Adſtaſſent,ſtatuerunt.

Adteſtata dicebantur fulgura, quae iterato fiebant,videlicet ſignificationem priorum adteſtantia.

Adtritum,& tritum ex Graeco deſcẽdit:quia illi veſtem tritam τρίβωνα appellant.

Adtubernalis, habitator continuae tabernae. quod genus domicilij antiquiſſimum Romanis fuiſſe teſtimonio ſunt exterae gente, quae adhuc tabulatis habitant ædificiis.vnde etiam tecta caſtrẽſia, quãuis pellibus cõtegãtur,tabernacula tamẽ dicuntur.

Aduelitatio iactatio quaedam verborũ figurata ab haſtis velitaribus. velites dicuntur expediti milites,quaſi volites,id eſt volantes.

Aduerſus aut contrarium ſignificat:aut idem, quod erga.

Adulari eſt compoſitum ex accedendo,&adludendo.

Adulter, & adultera dicuntur: quia & ille ad alteram,& hæc ad alterum ſe conferunt.

Adulterina ſigna dicuntur alienis anulis facta.

Aduocitat,ſaepe aduocat.

Aduoſem,aduerſarium,hoſtem.

A E ſyllabam antiqui Graeca conſuetudine per AI ſcribebant.vt aulai,pictai,muſai.

Aedilis initio dictus eſt magiſtratus, qui aedium non tantum ſacrarum, ſed etiam priuatarum curam gerebat. poſtea hoc nomen & ad magiſtratus tranſlatum eſt.Dictus eſt autem Aedilis,quod facilis ad eum plebi aditus eſſet. ſed & Aedilatus dicebatur eadem dignitas: ſicut pontificatus,magiſtratus.

Aedis, domicilium in edito poſitum, ſimplex,atque vnius aditus. ſiue ideo aedis dicitur, quod in ea aeuum degatur, quod Graece αἰὼν vocatur.itaque aedificare,cum ſit proprie aedẽ facere, ponitur tamẽ pro omni genere conſtructionis κατασκευῆς.

Aeditimus,aedis intimus.

Aedituus,ſacrae aedis tuitor. id eſt curã agẽs.

Aegeum mare appellatur, quòd crebrae in eo ſint inſulae: vt procul aſpiciẽtibus ſpecies caprarũ videantur.ſiue ꝙ in eo Aegaea Amazonũ reginã perierit. ſiue quòd in eo Aegeus pater Theſei ſe praecipitauerit.

Aegrum ex Græco αἰγρὸν appellatur. a quibuſdam putatur a voce doloris appellari: quod eſt αἶ αἶ.

Aegyptinos,Aethiopas.

Aemidum,tumidum.

Aemiliam gentem appellatam dicunt a Mamerco Pythagorae philoſophi filio: cui propter vnicam humanitatem cognomen fuerit Aemilios. alij quod ab Aſcanio deſcẽdat,ꝗ duos habuit filios Iulũ,& Aemilõ.

Aenariam appellauere locum, vbi Aeneas claſſem a Troia veniens appulit.

Aenatores cornicines dicuntur id eſt cornu canentes.

Aeneolum,quod ex aere fit dicimus.

Aeneſi dicti ſunt comites Aeneae.

Aenulum,vas ex aere paruum.

Aequidiale apud antiquos dictũ eſt, quod nũc dicimus aequinoctiale. quia nox diei potius, quam dies nocti adnumerari debet. Graeci quoque in hoc conſentiũt ἰσημερίαν, id eſt aequidiale,dicentes.

Aequilanium, ſignificat ex toto dimidium. dictum à lauatione lanae, quae dicitur aequilauio redire, cum dimidiũ decidit ſordibus.

Aerarij Tribuni à tribuendo aere ſunt appellati. Aerarium ſane populus Romanus in æde Saturni habuit.

Aeribus pluraliter ab aere, id eſt aeramento dicit Cato.

Aeroſam appellauerunt antiqui inſulam Cyprum; quod in ea plurimũ aeris naſcatur.

Aerumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas ſarcinas viatores gerebant. quarum vſum quia C. Marius rettulit, *muli Mariani* poſtea appellabantur. itaque aerumnae, labores honeroſos ſignificant. ſiue à Græco ſermone deducuntur. nam *αἴρειν* Graece, Latine tollere dicitur.

Aeruſcare, aera vndique, id eſt pecunias, colligere.

Aeſtimata poena ab antiquis ab aere dicta eſt. qui eam aeſtimauerunt aere: ouem decuſſi, bouem centuſſi, hoc eſt decem & centum aſſibus.

Aeſtimias, aeſtimationes.

Aeſtuaria ſunt omnia, qua mare viciſſim tũ accedit, tum recedit.

Agaſones equos agentes, id eſt minantes.

Agea via in naui dicta, quod in ea maxima quaeque res agi ſolet.

Agedum ſignificat age modo. eſt enim adhortantis ſermo.

Agere modo ſignificat ante ſe pellere, id eſt minare. Vergilius: & potum paſtas age Tytire. modo ſignificat iurgari; vt cum dicimus, agit cum eo furti. modo rependere: vt cum dicimus, gratias ago modo verbis indicare: vt cũ dicimus cauſam ago. quin etiam ſi acceſſit geſtus, & vultus quidam decor: vt cum ſcaenici agere dicuntur.

Agina eſt, qua inſeritur ſcapus trutinæ. id eſt in quo foramine trutina ſe vertit. vnde *aginatores* dicuntur.

Agnus dicitur a Graeco *ἁγνὸς*, quod ſignificat caſtum. eo quod ſit hoſtia pura, & immolationi apta. Agnus ex Graeco *ἀμνὸς* deducitur. quod nomẽ apud maiores communis erat generis, ſicut & lupus, quod venit ex Græco *λύκος*.

Agolum, paſtorale baculum, quo pecudes aguntur.

Agonias hoſtias putabant ab agendo dictas.

Agonium dies appellabatur, quo rex hoſtiam immolabat. hoſtiam enim antiqui *agoniam* vocabant. ¶ *Agonium* etiam putabant deum dici praeſidentem rebus agendis: *Agonalia* eius feſtiuitatem. ſiue quia agones dicebant montes: *Agonia ſacrificia*, quae fiebant in monte. hinc Romae mons Quirinalis Aegonis, & collina porta Aegoneſis. ¶ *Agonium* id eſt ludum. ob hoc dictum, quia locus in quo ludi initio facti ſunt, fuerit ſine angulo, cuius feſta *Agonalia* dicebantur.

Albegmina partes extorum, quæ diis immolabant.

Albeſia ſcuta dicebantur, quibus albenſes, qui ſunt Marſi generis, vſi ſunt, haec eadem *decumana* vocabantur, quo eſſent ampliſſima, vt *decumani fluctus*.

Albiona ager trans Tiberim dicitur, a luco Albionarum: quod loco bos alba ſacrificabatur.

Albogalerus a galea nominatus. eſt enim pileum capitis, quo Diales flamines, id eſt ſacerdotes Iouis vtebantur. fiebat enim ex hoſtia alba Ioui caeſa: cui adfigebatur apex virgula oleagina.

Albula Tiberis fluuius dictus ab albo aquae colore. *Tiberis* autem a Tiberio Siluio rege Albanorum: quod is in eo extinctus eſt.

Album, quod nos dicimus, a Græco, quod eſt *ἀλφόν*, eſt appellatum. Sabini tamen *alpum* dixerunt. vnde credi poteſt nomen *Alpium* a candore niuium vocitatum.

Alcedo dicebatur ab antiquis pro halcyone. vt pro Ganymede *Catamitus*: pro Nilo *Melo*.

Alebria, bene alentia.

Aleonem, aleatorem. Næuius: peſſimorum peſſime, audax, ganeo, lurco, aleo.

Aletudo, corporis pinguedo.

Alga, herba, quam mare ad littus proiicit. Vergilius in Bucolicis: Proiecta vilior alga.

Algeo ex Græco *ἀλγῶ* dicitur, id eſt doleo. vt ſit frigus, dolor quidam membrorum rigore coniectus.

Alica dicitur quod alit corpus.

Alicariae meretrices appellabantur in campania ſolitae ante priſtina alicariorum verſari quaeſtus gratia. ſicut hae, quae ante ſtabula ſedebant, dicebantur *proſtibulae*.

Alienatus, qui alienus eſt factus.

Alimodi pro aliuſmodi.

Aliorſum, & *illorſum*, ſicut *introrſum* dixit Cato.

Ali rei dixit Plautus pro eo: quod eſt aliae rei.

Alites volatu auſpicia facientes iſtae putabantur: buteo, ſanqualis, immuſculus, aquila, vulturius.

Aliuta antiqui dicebant pro aliter ex Graeco *ἄλλω* vel *ἄλλως* transferentes. Hinc eſt illud in legibus Numae Pompilij: SI QVIS ALIVTA FAXIT IPSOS IOVI SACER ESTO.

Allus, pollex ſcandens proximum digitum. quod

quod Graece dicitur ἀλδαίνειν.

Allienſis dies dicebatur apud Romanos obſcœniſſimi ominis. ab Allia fluuio ſcilicet, vbi Romanus fuſus à Gallis exercitus eſt.

Alma, ſancta, ſiue pulchra, vel alens: ab alendo ſcilicet.

Almities habitus almarum rerum.

Altaria ſunt, in quibus ignis adoletur. Altaria ab altitudine dicta ſunt. quod antiqui diis ſuperis in ædificiis a terra exaltatis ſacra faciebant: diis terreſtribus in terra: diis infernalibus in effoſſa terra.

Altellus Romulus dicebatur, quaſi altus in tellure: vel quod tellurem ſuam aleret: ſiue quod aleretur telis: vel quod a Tatio Sabinorum rege poſtulatus fit in colloquio pacis: & alternis vicibus audierit, locutúſque fuerit. ſicut enim fit deminutiue a macero macellus, a vafro vafellus: ita ab alterno altellus.

Alter, & pro non bono ponitur: vt in auguriis altera cum appellatur auis, quae vtique proſpera non eſt. ſic alter nonnumquam pro aduerſo dicitur, & malo.

Alteras ponebant pro eo, quod eſt aduerbium alias.

Altercatio, iurgatio.

Alternatio, per vices ſucceſſio.

Alterplicem, duplicem.

Alterta, alterutra.

Alterum Sinnius ait idem ſignificare, quod apud Graecos ἕτερον. Quidam vero ex vtroque eſſe compoſitum ἄλλος & ἕτερος.

Altum proprie mare profundum.

Altus ab alendo dictus: alias ab altitudine.

Alucinatio, erratio,

Alueolum, tabula aleatoria.

Alumento pro Laumedonte a veteribus Romanis nec dum adſuetis Graecae linguae dictũ eſt: ſic Melo pro Nilo, Catamitus pro Ganymede: Alphius pro Alpheo dicebat.

Aluus venter feminae, ab alendo dicta eſt.

Am praepoſito loquelaris ſignificat circum. vnde ſupra *ſeruus ambactus*, id eſt circumactus dicitur.

Amaſſo, amauero.

Amatio ab amore denominatum.

Ambactus apud Ennium lingua gallica actus dicitur.

Ambaruales hoſtiae appellabantur, quae pro aruis a duobus fratribus ſacrificabantur. Ambaruales hoſtia eſt, quae rei diuinae cauſa circũ arua ducitur ab iis qui pro frugibus faciunt.

Ambaxioqui, circum euntes cateruatim.

Ambegni bos, & veruex appellabatur, cum ad eorum vtraque latera agni in ſacrificiũ ducebantur.

Ambeſt ita tertiae perſonae verbum eſt, vt nullam aliam habeat declinationem.

Ambidens, ſiue bidens ouis appellabatur, quae ſuperioribus, & inferioribus eſt dentibus.

Ambiguum eſt, quod in ambas agi partes animo poteſt. huiuſmodi apud Graecos ἀμφίβολον dicitur.

Ambitio eſt ipſa actio ambientis.

Ambitus proprie dicitur inter vicinorum aedificia locus duorum pedum, & ſemipedis ad circum eundi facultatem relictus. ex quo etiam honoris ambitus dici coeptus eſt a circum eundo, ſupplicandóque. Ambitus proprie dicitur circuitus aedificiorũ patens in latitudinem pedes duos, & ſemiſſem: in longitudinem idem, quod aedificium. ſed & eodem vocabulo crimen auaritiae, vel adfectati honoris appellatur.

Ambo ex Graeco dictum videtur, quod illi ἄμφω dicunt.

Ambrices regulae, quæ tranſuerſae aſſeribus, & regulis interponuntur.

Ambrones fuerunt gens quaedam Gallica, qui ſubita inundatione maris, cum amiſiſſent ſedes ſuas, rapinis, & praedationibus ſe ſuoſque alere coeperunt. eos, & Cimbros, Teutonoſque C. Marius deleuit. ex quo tractum eſt, vt turpis vitae homines Ambrones dicerentur.

Ambulacra, ambulationes.

Amburbiales hoſtiae dicebantur, quae circum terminos vrbis Romae ducebantur.

Ambuſtus, circum vſtus.

Amenta, quibus, vt mitti poſſint, vinciuntur iacula, ſiue ſolearum lora. ex Graeco, quod eſt ἅμματα, ſic appellata. vel quia aptantes ea ad mentum trahunt.

Ameria vrbs in Vmbria ab Amiro ſic appellata.

Amia genus piſcis.

Amicinum vtris pediculum, ex quo vinum diffunditur.

Amicitiae vocabulum ab amore deducitur: quamuis interdum vituperandus ſit amor. ab antiquis autem ameci, & amecae per e litteram efferebantur.

Amiculum genus eſt veſtimenti a circumiectu dictum.

Amiterla vrbs paruarũ opum fuit in Appulia.

Amita patris mei ſoror, quia ſimiliter tertia a me ſit, atque auia, videri poteſt dicta: ex eo, quod ab antiquioribus auita ſit vocitata. ſiue amita dicta eſt, quia a patre meo amata eſt. nam plus ſorores a fratrib. quam fratres diligi ſolẽt. videlicet propter diſſimilitudinẽ perſonarũ, quae ideo minus habẽt diſſenſionis, quo minus aemulationi.

Amites, perticae aucupales.

Amnenſes appellabantur vrbes ſitae prope amnẽ, vt a mari maritimae. vnde *Interamnae*, & *Antemnae*, dictae ſunt; quod inter amnes ſunt poſitae, vel ante ſe habeant amnes.

Amnis propriae dicitur a circũnãdo, quoniam AM ex Graeca praepoſitione ſumptũ, quae eſt ἀμφὶ, ſignificat circum, & nare fluere.

Amoebaeum carmen eſt, quotiens aliqui ex aequali numero verſuum canunt: & ita ſe habet ipſa reſponſio, vt aut malum, aut contrarium aliquid dicat.

Amoena dicta ſunt loca, quae ad ſe amanda alliciant, id eſt trahant.

Amoſio, annuo.

Ampedices dicebantur, ab antiquis, quod circũ penderẽt quos nunc appẽdices appellamus.

Amputata, id eſt circumputata, dicitur ab eo, quod antiqui *putum* pro puro dicebant. vnde deducuntur *pudor*, & *pudicus*.

Amſegetes dicuntur, quorũ ager viam tangit.

Amtermini, qui circa terminos prouinciae manent. Vnde amiciri, amburbium, ambarualia, amplexus dicta ſunt.

Amuſſim, regulariter: tractũ a regula, ad quã aliquid exaequatur, quae amuſſis dicitur. quidam amuſſim eſſe dicunt non tacite: quod mutire interdum dicitur loqui.

Anatem morbum anuũ dicebant, id eſt vetulatum: ſicut *ſenium* morbum ſenum.

Ancaeſa dicta ſunt ab antiquis vaſa, quae caelata appellamus: quod circũ caedẽdo talia fiãt. ipſum quoque caelare verbũ ab eadẽ cauſa eſt dictũ, D littera cum L permutata.

Anceps ſignificare videtur id, quod ex vtraque parte caput habeat, vt ſecuris, bipennis. ſed magis a capiendo, quod ex vtraque parte aeque capiatur, appellatum eſt.

Ancillae dictae ab Anco Marcio. quod is bello magnum feminarũ numerum ceperit. ſiue ideo ſic appellantur, quod antiqui *anculare* dicebant, pro miniſtrare. ex quo dij quoque, ac deae feruntur coli, quibus nomina ſunt Anculi, & Anculae.

Anclabris menſa miniſteriis diuinis apta. vaſa quoque aenea, quibus ſacerdotes vtuntur, anclabria appellantur.

Anclare, haurire. a Graeco ἀντλεῖν deſcendit. Liuius: florem anclabant liberi ex carcheſiis.

Ancunulentae feminae menſtruo tempore appellantur. vnde trahitur inquinamentum.

Ancus appellatur, qui aduncum brachium habet, vt exporrigi non poſſit.

Andron locus domicilij appellatur anguſtior longitudine, in quo viri plurimi morabantur, vt gynaeceum a mulieribus.

Andruare, id eſt recurrere a Græco verbo ἀναδρᾶν, id eſt inuenire. hinc & *drua* vocata eſt.

Angeronae deae ſacra a Romanis inſtituta ſunt. cum angina omne genus animalium conſumeretur cuius feſta Angeronalia dicebantur.

Anginam vinariam habere dicuntur, qui vino ſuffocantur.

Angiportus iter cõpendiarium in oppido: eo ꝙ ſit anguſtus portus, id eſt aditus in portum.

Angor eſt animi, vel corporis cruciatus, proprie a Graeco συνάγχη, id eſt ſtrãgulatione dictus. vnde & fauciũ dolor *angina* vocatur. Plautus: vellem me in anginam verti; quo huic aniculae fauces præoccuparem.

Angulus a Græco ἀγκύλον, ſiue ab eo quod eſt ἐγγὺς, id eſt prope: quod aduncatur. quod ex diuerſo coacta faciunt anguli formam.

Annaria lex dicebatur ab antiquis ea, quæ finiuntur anni magiſtratus capiendi.

Annus ex Graeco venit quem illi ἔνον dicunt: & quod nos triennium, illi dicunt τρίενον.

Anquirere eſt, circum quaerere.

Antarium bellum, quod ante vrbem geritur.

Ante Terentius pro antea ponit.

Antefixa, quæ ex opere figulino tectis adfiguntur ſub ſtillicidio.

Antes ſunt extremi ordines vinearũ. vnde etiã nomẽ trahũt antae, quae ſunt latera oſtiorũ.

Anteurbana praedia, vrbi propinqua.

Antiae muliebres capilli demiſſi in frontem appellati ex Graeco videntur. quod enim nos contra, illi ἀντὶ dicunt.

Anticum veteres etiam pro ianua poſuere.

Antigerio antiqui pro valde dixerunt.

Antios, id eſt excruciatos.

Antipagmenta valuarum ornamenta: quæ antis adpanguntur, id eſt adfiguntur.

Antiquare eſt in morem priſtinum reducere.

Antras, conualles, vel arborum interualla.

Antruare, gratias referre *truãt*, mouẽt. *truã* quoque vocant, quo permouẽt coquentes exta.

Anus dicta eſt ab annorũ multitudine: quoniã antiqui nõ geminabant cõſonantes, vel quod iã ſit ſine ſẽſu, qui Graece dicitur νοῦς.

Anxur vocabatur, quae nunc Tarracina dicitur Volſcae gentis. ſicut ait Ennius: Vulſculus perdidit Anxur.

Ape apud antiquos dicebatur, ꝓhibe, cõpeſce.

Apellinem antiqui dicebant pro Apollinem.

Aperta idem Apollo vocabatur: quia patente cortina reſponſa ab eo dentur.

Apex, qui eſt ſacerdotum inſigne, dictus eſt ab eo, quod comprehendere antiqui vinculo, apere dicebant. vnde aptus is, qui conuenienter alicui iunctus eſt.

Apica dicitur ouis, quae ventrẽ glabrũ habet.

Apiculũ filũ, quo flamines velatũ apicẽ gerũt.

Apluda eſt genus minutiſſimae paleae frumẽti, ſiue panici. de qua Naeuius: Non hercle apluda eſt hodie, quã tu nequior. ſunt qui apludã ſorbitionis liquidiſſimũ putent genus: ꝙ flatu deiiciatur, & quaſi adplodatur.

Apluſtria nauium ornamenta: quae quia erant amplius, quam eſſent neceſſaria vſu, etiam ampluſtria dicebantur.

Apollinares ludos, hoc eſt in laudem Apollinis, populus laureatus ſpectabat ſtipe data pro cuiuſque copia.

Apor apud.

Appellitauiſſe, appellaſſe.

Appia via, & aqua ab Appio Claudio eſt appellata.

Apricum locum a ſole apertum. a Græco vocabulo φρίκης appellatur, quaſi ἀφρίκης, id eſt ſine horrore, videlicet frigoris. vnde etiam putatur Africa appellari.

Aptus cum propria ſignificatione intelligatur, poni tamen ſolet pro adepto: ſicut *apiſci* pro adipiſci.

Apua, genus minimi piſciculi.

Apud mutuam loci, & perſonae coniunctionem ſignificat: vt cum dicimus cœno apud amicum. Apud, & *Penes* in hoc differunt: quod alterum perſonam cum loco ſignificat: alterum perſonā, & dominium, ac poteſtatem. quod trahitur a penitus.

Aqua dicitur, a qua iuuamur. Aqua & ignis interdici ſolet. quam accipiunt nuptae: videlicet, quia hae duae res humanam vitam maxime continent. Itaque funus proſecuti redeuntes ignem ſupergrediebantur aqua diſperſi, quod purgationis genus vocabant ſuffitionem.

Aquaelicium dicitur, cum aqua pluuialis remediis quibuſdam elicitur: vt quondam, ſi creditur, manali lapide in vrbem ducto.

Aquagium quaſi aquae agium, id eſt aquae ductus, appellatur.

Aquarioli dicebantur mulierum impudicarū ſordidi *adſeclae*.

Aquilus color eſt fuſcus, & ſubniger a quo *aquila* dicta eſſe videtur. quamuis eam ab acute volando dictam volunt. Aquilius autem color ab aqua eſt nominatus. nam cum antiqui omnino naturales noſſent, id eſt album & nigrum: interuenerit autem is quoque qui ita neutri ſimilis eſt, vt tamen ab vtroque proprietatem trahat: potiſſimum ab aqua eum denominarunt, cuius incertus eſt color.

Aquilius praenomen ab aquilo colore, id eſt nigro, eſt dictum.

Aquilo ventus a vehemētiſſimo volatu ad inſtar aquilae appellatur.

Aquipenſer genus piſcis.

Arabice olet, id eſt ex odoribus Arabicis.

Arbilla aruina, id eſt pinguedo corporis.

Arbiter dicitur iudex, quod totius rei habeat arbitrium, & facultatem.

Arbitrarium: cum adhuc res apud arbitrum geritur.

Arbitrium dicitur ſententia, quæ ab arbitro ſtatuitur.

Arboſem pro arbore antiqui dicebant, & *roboſem* pro robore.

Arbutus genus arboris frondibus raris. Vergilius: & quæ vos rara viridis tegit arbutus vmbra.

Arca deminutiuum facit arculam, & arcellā: vt a porco porculum, & porcellum: a mamma, mammulam, & mammillam.

Arcani ſermonis ſignificatio trahitur ſiue ab arce, quae tutiſſima pars eſt vrbis, ſiue a genere ſacrificij, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum a notitia vulgari, vt ne litteris quidem mandetur: ſed per memoriam ſucceſſorum celebretur. ſiue *ab arca*, in qua, quae clauſa ſunt, tuta manent. cuius ipſius origo ab arcendo pendet.

Arcere eſt continere. vnde & *arcus* in aedificiis dictus eſt: quia ſe ipſum continet. Alij dicunt *arcum* dictum eſſe ab opere arrigendo in altitudinem. Arcere prohibere eſt. ſimiliter *abarcet* prohibet. *porcet* quoque dictum ab antiquis, quaſi porro arcet. & pro eo, quod eſt continet, ponitur. vnde & *coercere* continere dicimus. trahitur autem hoc verbum a Græcorum magiſtratu, quem illi ἄρχοντα vocant: in cuius poteſtate eſt cogere, vel prohibere.

Arcubiae, qui excubabant in arce.

Arcula dicebatur auis, quae in auſpiciis vetabat aliquid fieri.

Arculata dicebantur circuli, qui ex farina in ſacrificiis fiebant.

Arculum appellabant circulum, quem capiti imponebant ad ſuſtinenda commodius vaſa, quæ ad ſacra publica capite portabāt.

Arculus putabatur etiam deus, qui tutelā gereret arcarum.

Arcuma genus plauſtri eſt modici, (quo homo geſtari poſſit.

Area propriè dicitur locus vacuus, quaſi exaruerit, & non poſſit quidquam generare.

Arferia aqua, quae inferis libabatur. dicta a ferendo. ſiue vas vini, quod ſacris adhibebatur.

Argea loca Romae appellantur: quod in his ſepulti eſſent quidam Argiuorum illuſtres viri.

Argenteum argentum percandidum.

Argeos vocabant ſcirpeas effigies, quæ per virgines Veſtales annis ſingulis iacebātur in Tiberim.

Argus, oculeus. Argus nomē eſt hominis, qui fuiſſe fingitur oculis plenus.

Argutum iri, in diſcrimen vocari.

Aridum proprie eſt, quod naturalem humorem amiſit. dicitur autem per contrariam ſignificationem, quod irrigari deſierit. nā Graece irrigare eſt ἄρδειν.

Arilator, qui etiam cocio appellatur, dictus videtur a voce Graeca, quae eſt ἆρον, id eſt tolle. quia ſequitur merces, ex quibus quid cadens lucelli poſſit tollere. *lucellum* deminutiuum eſt a lucro.

Ariminum a nomine fluminis propinqui eſt dictum.

Ariſtophorum vas, in quo prandium fertur, vt vt diſcus.

Arma propriè dicuntur ab armis, id eſt humeris, dependentia: vt ſcutũ, gladius, pugio, ſica: &ea, quib. prope praeliatur: ſicut *tela*, quibus procul.

Armata dicebatur virgo ſacrificans, cui lacinia togae in humerum erat reiecta. Legibus etiam Laurentium ſancitum eſt, ne pomum ex alieno legatur *in armum*, id eſt, quod humeri onus ſit.

Armentum id genus pecoris appellatur, ꝙ eſt idoneum ad opus armorum. Inuenies tamẽ feminine *armentas* apud Enniũ poſitũ.

Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas eſſe exiſtimant, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant. vnde *arma* ab his dependentia ſunt vocata.

Armillum vas vinarium in ſacris: dictũ, quod *armo*, id eſt humero deportetur.

Armiluſtrium feſtum erat apud Romanos, quo res diuinas armati faciebant, ac dum ſacrificarent, tubis canebant.

Aruae caput, agni caput.

Arquites arcu praeliantes, qui nunc dicuntur ſagittarij.

Arſe verſe, auerte ignem ſignificat. Tuſcorũ enim lingua *arſe*, auerte: *verſe* ignem conſtat appellari. vnde Afranius ait: Inſcribat aliquis in oſtio ARSE VERSE.

Arſineum, ornamentum capitis muliebris.

Artifices dicti, quod ſcientiam ſuam per artus exercent: ſiue quod apte opera inter ſe artẽt. qua ex cauſa etiã *artes* appellatae ſunt.

Artitus, bonis inſtructus artibus.

Artus ex Graeco appellantur, quos illi ἄρθρα dicunt. ſiue artus dicti, quod membra mẽbris artentur.

Aruum dicimus agrum necdum ſatum.

Arytenam, ſiue artenam, vas ab hauriendo ſic appellabant.

Aſpargus herba dicta, quod in aſpero virgulto naſcatur.

Aſſa dicebatur cantus tibiarium.

Aſſeres dicti ꝙ aſſideant parieti, trabibuſque.

Aſſiratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino & ſanguine temperatum, quod Latini priſci ſanguinẽ *aſſir* vocarent.

Aſt ſignificat at, ſed, vel autem.

Aſtu apud poetas aſtutiam ſignificat. cuius origo ex Graeco ab opido ἄστυ deducitur: in quo qui conuerſat adſidue ſint cauti, atq. acuti eſſe videantur.

Aſtutus, arte tutus.

At differentiam rerum ſignificat. vt cum dicim⁹, Scipio eſt bellator, at M. Cato orator.

Atanuium eſt poculi fictilis genus, quo in ſacrificiis Romani vtebantur ſacerdotes Poticij.

Atauus: quia *tata* eſt aui, id eſt pater: vt pueri vſurpare ſolent.

Atra bilis ab atro, id eſt, animi vitio dicta. eſt enim atrũ nigrũ, id eſt, à cãdore remotum.

Atratas atri coloris.

Atriplexum herba, quae nunc atriplex dicitur.

Atrium propriè eſt genus aedificij ante eadem continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluuia deſcendit. dictum autem atrium, vel quia id genus aedificij Atriae primum in Etruria ſit inſtitutũ: vel quia a terra oriatur quaſi *aterreum*.

Atroces appellantur ex Graeco, quia illi atrocia appellant, quae cruda ſunt. ſiue atrox dicitur ab eo, quod nihil timeat. τρεῖν enim Graeci dicunt timere.

Attas appellantur, qui propter vitium crurum, aut pedum plantis inſiſtunt: & attingunt magis terram, quam ambulant. quod cognomen Quintio poetae adhaeſit.

Attam pro reuerentia ſeni cuilibet dicimus: quaſi eum aui nomine appellemus.

Atticiſſat, Attice loquitur. Plautus: non Atticiſſat, ſed Siciliſſat. id eſt Sicule loquitur.

Attinge pro attingam poſuere.

Auecta ſaepe aucta.

Auctuarium dicebant antiqui, quod ſupra menſuram, vel pondus iuſtum adiiciebatur, vt cumulus vocatur in modio.

Auctor communis generis apud antiquos.

Auctum vocabatur ſpatium circi, quod ſupra definitum modum victoriae adiungitur.

Audacia ab auide, i. cupide agendo, dicta eſt.

Audacias pluraliter Cato dixit.

Audax deminutiuum facit audaculus.

Audiuitaui, ſaepe audiui.

Auentinus mons intra vrbem dictus eſt: quod ibi rex Albanorum Auentinus bello fuerit extinctus, atque ſepultus.

Auere nihil aliud eſt, quam cupere. argumento eſt *auidum* & *auiditatem*. ex quibus praecipua cupiditas intelligitur, cum ſignificet & gaudere.

Aues ab aduentu earum dicuntur, quod inde veniant, vnde quis non ſuſpicetur.

Augur ab auibus, gerendóque dictus: quia per eum auium geſtus educitur: ſiue ab auium garritu: vnde & *augurium*.

Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus: quod ibi augures publice auſpicarentur.

Auguſtus locus ſanctus, ab auium geſtu: id eſt quia ab auibus ſignificatus eſt, ſic dictus: ſiue ab auium guſtatu: quia aues paſtae id ratum fecere.

Auidus a non videndo propter nimiam cupiditatem appellatur. ſicut *amens*, qui mentem ſuam non habet.

Auillas agnas recentis partus.

Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas: quia nullam literam geminabant. Itaque *aulicoqua* exta, quae in aulis coquebantur, dicebant, id eſt elixa.

Auolant, euolant.

Aureas dicebant frenos, quibus equorum aures rediguntur.

Aureax auriga. *aureas* enim dicebatur frenũ, quod ad aures equorum religabatur. *orias* quo ora coercebantur.

Aureliam familiam ex Sabinis oriundam a Sole dictam putant: quod ei publice a populo Romano datus ſit locus, in quo ſacra facerent Soli. qui ex hoc Auſelij dicebantur, vt Valeſij, Papiſij: pro eo, quod eſt Valerij, Papirij.

Auricalchum, vel oricalchum quidam putant compoſitum ex aere, & auro: ſiue quod colorem habeat aureum. *oricalchum* ſanè dicitur, quod in montuoſis locis inuenitur. mons etenim Graece ὄρος appellatur.

Auritus a magnis auribus dicitur, vt ſunt aſinorũ, & leporũ, alias ab audiẽdi facultate.

Aurum dictum, quia praecipue cuſtoditur. Graece enim ὠρεῖν, cuſtodire dicitur. vnde & theſaurum. Hippocrates medicus de nomine inuentoris id dictum putat. quẽ vocitatum ait Aurum. quidam a ſimilitudine aurorae coloris nomen traxiſſe exiſtimant. nonnulli quia mentes hominum auertat. alij a Sabinis tranſlatum putant: quod illi auſum dicebant.

Auſculari dicebant antiqui pro *oſculari*, quod eſt os cum ore conferre.

Auſis, audeas.

Auſoniam appellauit Auſon Vlyſſis, & Calypſus filius eã primam partẽ Italiæ, in qua ſunt vrbes Beneuẽtũ, & Cales. deinde paulatim tota quoque Italia, quę Apẽnino finitur. dicta eſt Auſonia ab eodẽ duce, a quo etiam conditã fuiſſe Aruncam vrbẽ ferunt.

Auſpicium ab aue ſpicienda. nã quod nos cum praepoſitione dicimus aſpicio: apud veteres ſine A præpoſitione ſpicio dicebatur.

Autumnum quidam dictum exiſtimant, quod tunc maxime augeantur hominum opes coactis agrorum fructibus.

Auunculus matris meae frater. traxit appellationẽ ab eo, qđ neque tertius a me, vt auus eſt: ſed nõ eiuſdẽ iuris. ideoq. vocabuli facta deminutio eſt, ſitque auunculus appellatur, quod aui locum obtineat, & proximitate tueatur ſororis filium.

Auus patris, matriſq. pater. dictus à Græco vocabulo, quod eſt apud eos πάππος, mutatis quibuſdã litteris. Alij volũt, quod ex ea voce appelletur, quod apud eoſdẽ Gręcos [illegible] appellatur. ſignificatq. magnũ. cũ veluti magnus pater ſit auus. Alij putãt auum dictum eſſe, quia ad duos attineat, quaſi adduum: vel quia ad patrem ſit additus.

Auxiliares dicuntur in bello ſocij Romanorum exterarum nationum; dicti ex Graeco vocabulo αὔξειν, quod nos dicimus rerum creſcentium auctionem.

Auxilla, olla paruula.

Axamenta dicebantur carmina ſaliaria, quæ a Saliis ſacerdotibus componebantur in vniuerſos homines (compoſita) Nã in deos ſingulos verſus facti, a nominibus eorum appellabantur. vt Ianualij, Iunonij, Mineruij.

Axare, nominare.

Axe adglomerati, vniuerſi ſtantes, id eſt cohortibus, aut legionibus.

Axis, quem Graeci ἄξονα dicunt, plures habet ſignificationes. Nam & pars caeli ſeptentrionalis, & ſtipes teres, circa quem rota vertitur: & tabula ſectilis axis appellatur.

Axitioſi factioſi dicebantur: cum plures vna quid agerent, facerentque. *Axit* autem antiquos dixiſſe, pro egerit, manifeſtum eſt. vnde *axiet* mulieres, ſiue dij dicebantur vna agentes.

B

Bacar vas vinarium ſimile bacrioni.

Bacchanalia dicebantur Bacchi feſta.

Bacrionem dicebant genus vaſis longioris manubrij. hoc alij *trullam* appellant.

Baiulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus operarios. vnde adhuc *baiulari* dicitur.

Balaenae nomen a Graeco deſcendit. hanc illi φάλαιναν dicunt antiqua conſuetudine, qua πύῤῥον *burrum*, πύξον *buxum* dicebant. Balaenam belluam marinam, ipſam dicunt eſſe piſtricem, ipſam eſſe cetum.

Balatrones, & blateas bullas luti ex itineribus: aut quod de calceamentorum ſoleis eraditur, appellabant.

Barathrum Graeci appellant locum praecipitem, vnde emergi non poſſit. dictum ab eo, quod eſt βαθύ.

Barbari dicebantur antiquitus omnes gentes exceptis Graecis. vnde Plautus Naeuium poetam Latinum, barbarum dixit. & de ſe cum transferret fabulam ex Graeco dixit. M. Attius vortit barbare (Fortaſſe & hinc noſter apoſtolus Græcis, ac barbaris ſe debitorem eſſe fatetur.)

Barbaricũ appellatur clamor exercitus: videlicet quod eo genere barbari vtantur.

Bardus ſtultus a tarditate ingenij appellatur. Caecilius: Nimis audacẽ, nimiſque bardũ, barbarũ. trahitur autẽ a Graeco, quod illi βαρδὴ dicunt. *Bardus* Gallice cantor appellatur, qui virorũ fortium laudes canit, a gente Bardorũ, de quibus Lucanus. Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.

Barium vrbem Italiae appellauerunt conditores eius expulſi ex inſula Bara, quae non

longè eſt a Brundiſio.

Barrire elephanti dicũtur, ſicut oues dicimus *balare*, vtique a ſono ipſo vocis.

Baſilica ἀπὸ τοῦ βασιλέως. hoc eſt rege dicta.

Baſilicum, regale.

Baſiliſcus appellatur genus ſerpentis. vel quod in capite habeat album inſtar diadematis vel quod reliqua ſerpentum genera vim eius fugiant.

Batus genus herbae.

Bellarium, & *bellaria* res aptas bellis appellabant.

Bellicrepam ſaltationẽ dicebant, quando cum armis ſaltabant. quod a Romulo inſtitutũ eſt: ne ſimile pateretur, quod fecerat ipſe, cum a ludis Sabinorum virgines rapuit.

Bellitudinem ſicut magnitudinẽ Verrius dixit.

Bellona dicebatur dea bellorum. ante cuius templum erat columella, quae bellica vocabatur, ſupra quam haſtam iaciebant, cum bellum indicebatur.

Bellule, apud Plautũ, deminutiuũ aduerbium eſt a bene, quód facit belle, & bellule.

Bellũ a belluis dicitur: quia bellarum ſit perniciosa diſſenſio.

Bellutus beſtiae ſimilis.

Beneficiarij dicebantur milites, qui vacabant muneris beneficio. e contrario *munifices* vocabantur, qui non vacabant, ſed munus reipublicae faciebant.

Beneuentum colonia cum deduceretur, appellari coeptum eſt melioris ominis cauſa. namque eam vrbem antea Graeci incolẽtes μαλόεντον appellarunt.

Benignus proprie dicitur is, qui bonis, & dignis largitur. eſt autem compoſitum ex bono, & gignendo.

Benna, lingua Gallica, genus vehiculi appellatur. vnde vocantur conbennones in eadem benna ſedentes.

Bes appellatum eſt, quod bis triens ſit, quamuis dura compoſitio fiat beſſis ex triente beſſis vnciae octo ſunt, triens quatuor.

Bibliothecae & apud Graecos, & apud Latinos, tam librorum magnus per ſe numerus, quam locus ipſe, in quo libri collocati ſunt, appellantur.

Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus hoſtiis ſacrificaretur. *Bidentes* autem ſunt oues duos dentes longiores ceteris habentes.

Bigenera dicuntur animalia ex diuerſo genere nata, vt leopardus ex leone & panthera; cicurſus ex apro & ſcropha domeſtica, mulus ex equa & aſino.

Bignae geminae dicuntur, quia bis vna die natae ſunt.

Bilbit factũ à ſimilitudine ſonitus, qui fit in vaſe. Naeuius, Bilbit amphora, inquit.

Bilingues Brutates Ennius dixit, quod Brutij & Oſce, & Graece loqui ſoliti ſint. ſunt autẽ Italiae populi vicini Lucanis.

Billis apud Afros appellatur ſemẽ humanum humi profuſum.

Binomius, cui geminum eſt nomen, vt Numa Pompilius, Tullus Hoſtilius.

Biſeta porca dicitur, cuius a ceruice ſetae bifariam diuiduntur, cum iam eſſe incipis maior ſex menſium.

Bitienſes dicuntur, qui peregrinantur aſſidue.

Blandicella verba blanda per deminutionem ſunt dicta.

Blaterare eſt ſtulte, & percupide loqui, quod a Graeco βλὰξ originem ducit. ſed & camelos, cum voces edũt, blaterare dicimus.

Blennos ſtultos eſſe Plautus indicat, qui ait: Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Blitum genus oleris a ſaporis ſtupore appellatum eſſe ex Graeco putatur. quod ab his βλὰξ dicatur ſtupidus.

Boa ſerpens eſt aquatilis, quẽ Graeci ὕδρον vocant. a qua icti obturgeſcunt. crurũ quoq. tumor viae labore collectus boa appellatʳ.

Boare, id eſt clamare, a Graeco deſcẽdit βοᾶν.

Boarium forum Romae dicebatur, quod ibi venderentur boues.

Bocas genus piſcis. a boando, id eſt vocem emittendo appellatur.

Boiae, id eſt genus vinculorum, tam ligneae, quam ferreae dicuntur.

Boicus ager dicitur, qui fuit Boiorum Gallorum. is autẽ eſt in Gallia citra Alpes, quae togata dicitur, in qua ſunt Mediolanenſes.

Bombitatio eſt ſonus apum. ab ipſo ſonitu dictus, ſicut *mugitus* boum, *hinnitus* equorum.

Bona, id eſt ſubſtantia rerum, dicta ſunt quod digna ſint bonis.

Botulus genus farciminis propter connexionem a bolis ſic appellatur.

Bouem bidentem a dentium numero dicunt appellari.

Bouinatur, conuiciatur.

Brachium nos, Graeci βραχίων dicunt, quod deducitur a βραχὺ, id eſt breue: eo quod ab humeris ad manus breuiores ſint, quam a coxis plantae.

Braſſica a praeſecando eſt dicta.

Breue a Graeco deſcendit, quod eſt βραχύ.

Bruma a breuitate dierum dicta.

Brundiſium quidam poetae breuitatis cauſa Brendam dixerunt.

Brutianae parmae dicebantur ſcuta, quibus Brutiani ſunt vſi.

Brutiani dicebantur, qui officia ſeruilia magiſtratibus praeſtabant: eo quod hi primũ ſe Hannibali tradiderant, & cũ eo perſeuerauerunt, vſque dum recederet de Italia.

Brutum antiqui grauem dicebant.

Bubinare eſt menſtruo mulierum ſanguine in-

ne inquinari. Lucilius:Haec,inquit,te imbubinat,& contra te imbulbitat. *Imbulbitare* eſt puerili ſtercore inquinari. dictum ex fimo,quod Græci appellant βόλβιτον.

Bubleum eſt genus quoddam vini.

Buccina quam nos appellamus, Graeci buchianon a ſimilitudine ſoni dicunt.

Bucepalus vocatus eſt equus Alexandri regis, propter quandam bubuli capitis ſimilitudinem.

Bucerum pecus de bubus dicimus.

Bulgas Galli ſacculos ſcorteos appellant.

Bulimam Graeci magnam famem dicunt, ad ſueti magnis & amplis rebus praeponere B V, a magnitudine ſcilicet bouis. hinc eſt, quod grandes pueros *bupaedas* appellant; & mariſcam ficum, *buſycon*.

Bulla aurea inſigne erat puerorum praetextatorum, quae dependebat eis a pectore, vt ſignificaretur eam aetatem alterius regendam conſilio. dicta autem eſt a Graeco ſermone βουλή, quod conſilium dicitur Latine. vel quia eam partem corporis bulla contingat,id eſt pectus, in quo naturale manet conſilium.

Burranica potio appellatur lacte commixtũ ſapa.a rufo colore,quem *burrum* vocant.

Burranicum,genus vaſis.

Burrum dicebant antiqui,quod nunc dicimus rufum. vnde ruſtici burram appellant *buculam* quae roſtrum habet rufum. pari modo rubens cibo ac potione ex prandio burrus appellatur.

Buſtum proprie dicitur locus,in quo mortuus eſt combuſtus & ſepultus. diciturque buſtum quaſi bene vſtum. vbi vero combuſtus quis tantum modo, alibi vero eſt ſepultus, is locus ab vrendo *vſtrina* vocatur. ſed modo buſtum,eo,quod ſepelitur, *ſepulchra* vocamus.

Buteo genus auis,quae ex eo ſe alit, quod accipitri eripuit: vaſtitatiſque eſt cauſa his locis,quae intrauerit,vt bubo:a quo etiam appellatur buteo.

Buttubata,Naeuius pro nugatoriis poſuit,hoc eſt nullius dignationis.

C

C*Acula* ſeruus militis Plautus: Video caculam militarem. dicitur autem a Graeco κᾶλον, quod fuſtibus clauiſque ligneis ad tutelam dominorum armati ſoliti ſint.

Cacculatum,ſeruitium.

Cadmea terra, quae in aes coniicitur, vt fiat orichalcum.

Caduca auſpicia dicunt, cum aliquid in templo excidit,veluti virga e manu.

Caduceatores legati pacem petentes. Cato: Caduceatori,inquit,nemo homo nocet.

Caecultant, caecis proximi ſunt oculorũ acie obtuſa. Plautus:Num nam mihi oculi caecultant:eſt ne hic noſter Hermio?

Caecultare eſt caecos imitari.

Caeculus condidit Praeneſte. Vnde putãt Caecilios ortos, quorum erat nobilis familia apud Romanos. Alij appellatos eos dicunt a Caecade Troiano Aeneae comite.

Caecum vallũ dicitur,in quo praeacuti pali terrae adfixi,herbis vel frondib. occuluntur.

Caedem putant ex Graeco dici, quod apud illos κτείνειν ſignificat interficere.

Caedere a caedendo dictum.

Caeditiae tabernae in via Appia a domini nomine ſunt vocatae.

Caelaſsis,caelaueris.

Caeleſtia auguria vocant, cum fulminat, aut tonat.

Caelibem dictum exiſtimant, quod dignam celo vitam agat.

Caella,quod ea caelentur, quae volumus eſſe occulta.

Caena apud antiquos dicebatur, quod nunc eſt prandium. *Veſperna*, quam nunc caenã appellamus.

Caenacula dicũtur, ad quae ſcalis aſcenditur.

Caerimoniarũ cauſam alij ab oppido Caere dictã exiſtimãt: alij a caritate dictã iudicant.

Caeſar, quod eſt cognomen Iuliorum, a ceaſarie dictus eſt, quia ſcilicet cum caeſarie natus eſt.

Caeſariati,comati.

Caeſones appellantur ex vtero matris exſecti.

Caeſtus vocantur & ij, quibus pugiles dimicant. & genus quoddam muliebris ornatus.

Calaſis tunicae genus quod Graeci καλάσιριν dicunt. Alij dicunt nodũ eſſe tunicae muliebris, quo connexa circa ceruicem tunica ſubmittitur.

Calathos Graeci,nos dicimus quaſillos.

Calatores dicebantur ſerui ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quod eſt vocare: quia ſemper vocari poſſent ob neceſſitatem ſeruitutis.

Calbeos armillas dicebant, quibus triũphantes vtebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur.

Calces ampullae plumbeae.

Calicata aedificia calce polita. Calicatis calce politis.

Calim antiqui dicebant pro clam: vt *nis* pro nobis: *ſam* pro ſuam, *im* pro eum.

Caliptra genus veſtimenti, quo capita operiebant.

Calix, quod in eo calidũ bibitur: vel a Graeco κύλιξ.

Calones, calcei ex ligno facti. Calones militũ ſerui, dicti, quia ligneas clauas gerebant, quae Graeci κᾶλα vocant. Is quoque qui huiuſmodi telo vtitur, *clauator* appellatur:

Calpar vinum nouũ: quod ex dolio demitur

ſacrificij cauſa ante, quam guſtetur. Ioui .n. prius ſua vina libabant, quae appellabāt *feſta vinalia.* ¶ Calpar genus vaſis fictilis.

Calpurnij a Calpo Numae regis filio ſunt oriundi.

Camara, & *camuri boues* a curuatione, ex Græco *καμπὴ* dicuntur.

Camelis virginibus ſupplicare nupturae ſolitae erant.

Camenae muſae a carminibus ſunt dictae: vel quod canunt antiquorum laudes: vel quod ſint caſtae mentis praeſides.

Camillus proprie appellatur puer ingenuus.

Cana dicunt Graeci, nos caniſtra, & per deminutionem caniſtellam.

Canalicolae forenſes, homines pauperes dicti, quod circa canales fori conſiſterent.

Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per deminutioné *cancelli.* ex quo genere ſunt *calces*, qui per deminutionem appellantur calculi.

Candelabrum dictum, quod in eo candelae figantur.

Canentas capitis ornamenta.

Canephora mulier appellatur, quae fert canum, id eſt qualum, quod eſt ciſtae genus.

Canicae furfures de farre, a cibo canum vocatae.

Canitudinem pro canitie. Plautus: Stultus eſt aduerſus aetatem, & capitis canitudinem.

Cannenſem curſorem Titinius ꝓ piſtore dixit.

Canta pro cantata ponebant.

Cantherius hoc diſtat ab equo, quod maialis a verre, capus a gallo, veruex ab ariete. eſt.n. cantherius equus, cui teſticuli amputātur.

Canturnus nomen loci.

Caperatum rugoſum, a cornuum caprinorum ſimilitudine dicitur.

Capidulum genus veſtimenti, quo caput tegebatur.

Capillatam vel capillarem arborem dicebāt, in qua capillum tonſum ſuſpendebant.

Capis poculi genus dictum a capiendo.

Capita deorum appellabantur faſciculi facti de verbenis.

Capital facinus, quod capitis poena luitur. Capital linteum quoddam, quo in ſacrificiis vtebantur.

Capitalis lucus, vbi ſiquid violatum eſt, caput violatoris expiatur.

Capitarium aes, quod capi poteſt.

Cappas marinos equos Graeci a flexione poſteriorum partium appellant.

Caprae dictae, quod omne virgultum carpāt, ſiue a crepitu crurum. Vnde & *crepas* eas priſci dixerunt.

Capreoli vitium cincinni intorti, quia ad locum capiendum tendunt appellati.

Caprilia appellatur ager, qui vulgo ad Caprae paludes dici ſolet.

Capronae equorum iubae in frōtem deuexae, dictae quaſi a capite pronae.

Caprunculum vas fictile.

Capſae a Graco appellātur. Has illi *κάμπτρας* dicunt.

Capſit, prehenderit.

Captus locus dicitur ad ſacrificandum legitime conſtitutus.

Capuam in Campania quidam a Capy appellatam ferunt, quem a pede introrſus cruuato nominatum antiqui, noſtri *Falconem* vocant: alij a planicie regionis.

Capulum & manubrium gladij vocatur; & id quo mortui efferuntur. vtrunque a capiendo dictum. ſane à capulo fit capularis.

Caput ex Graeco, dictum quod illi interdum *κάρα* dicunt.

Carinantes, probra obiectantes, a carina dicti, quae eſt infima pars nauis: ſic illi ſortis infimae.

Cariſſam apud Lucilium vafram ſignificat.

Carnificis loco habebatur is, qui ſe vulneraſſet, vt moreretur.

Caſa a cauatione dicta.

Caſaria, quae cuſtodit caſam.

Caſcum, antiquum.

Caſeus a coeundo dictus.

Caſinam fabulam Plautus inſcripſit ab ancillae nomine Caſina, quam amari a ſene introduxit.

Caſnar, ſenex Oſcorum lingua.

Caſſabundus crebro cadens.

Caſſia via a Caſſio ſtrata.

Caſſiculum, reticulum, a caſſibus per deminutionem dictum.

Caſſilam antiqui pro caſſide ponebant.

Caſta mola genus ſacrificij, quod Veſtales virgines faciebant.

Caſtrenſi corona donabatur, qui primus hoſtium caſtra pugnando introiſſet. cui inſigne erat ex auro vallum.

Caſus dicimus non modo ea, quae fortuito hominibus accidunt, ſed etiam vocabulorum formas, quia in aliam, atque aliam cadunt effigiem.

Catachreſin tropum nos abuſionem dicimus, cum alienis abutimur perinde, ac propriis cum propria deficiunt.

Catamitum pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iouis concubinus.

Catampo genus eſt luſus.

Catax, claudus.

Catifons, ex quo aqua Petronia in Tiberim fluit; dictus, quod in agro cuiuſdam fuerit Cati.

Catillatio graue opprobrium hominibus generoſis obiiciebatur, ſiqui prouincias amicas populi Romani expoliaſſent.

Catillones appellabant antiqui guloſos.

Catones appellantur portus in mari interio-

res.

res arte & manu facti.

Catularia porta Romae dicta eſt, quia non longe ab ea ad placandum caniculae ſidus frugibus inimicum rufae canes immolabantur, vt fruges flaueſcentes ad maturitatem perducerentur.

Catulinam carnem eſitauiſſe, hoc eſt comediſſe Romanos Plautus in Saturione refert.

Catulus genus quoddam vinculi, qui interdũ *canis* appellatur.

Caudeeae ciſtellae ex iunco, a ſimilitudine equinae caudae factae.

Caudicariae naues ex tabulis craſſioribus factae.

Caulares hoſtiae dicebantur, quod cauiae, id eſt pars hoſtiae cauda tenus diceretur, & ponebatur in ſacrificio pro collegio pontificum quinto quoque anno.

Cauillatio eſt iocoſa calumniatio.

Cauillum, cauillatio, id eſt irriſio.

Cauitionem dicebant, quam modo dicimus cautionem.

Caulae a cauo dictae. antiquitus enim ante vſum tectorum oues in antris claudebantur.

Cauum a chao dictum, & eius inanitate.

Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, a Celere interfectore Remi qui initio a Romulo iis praepoſitus fuit, qui primitus electi fuerunt ex ſingulis curiis deni, ideoque omnino trecenti fuere.

Celibari haſta caput nubentis comebatur, quae in corpore gladiatoris ſtetiſſet abiecti, occiſique, vt quemadmodũ illa coniũcta fuerit cum corpore gladiatoris, ſic ipſa cũ viro ſit. vel quia matronae Iunonis Curitis in tutela ſint, quae ita appellabatur a ferenda haſta. quae lingua Sabinorũ *curis* dicitur. vel quod fortes viros genituras ominetur. vel quod nuptiali iure imperio viri ſubiicitur nubens: quia haſta ſumma armorum, & imperij eſt. quam ob cauſam viri fortes ea donantur, & captiui ſub eadem veneunt, quos Graeci *ἀρυαλώτους καὶ δορικτήτους* vocant.

Celſus, ex Graeco *κέλης* eques dictus.

Cenina vrbs, quae fuit vicina Romae, a Cenite conditore appellata.

Cenſere nunc ſignificat putare, nunc ſuadere, nunc decernere.

Cenſio aeſtimatio. vnde *cenſores*. *Cenſio haſtaria* dicebatur, cum militi multae nomine ob delictum militare indicebatur, quod haſtas daret. *Cenſionem facere* dicebatur cenſor, cum multam equiti inrogabat.

Cenſores dicti, quod rem ſuam quiſque tanti aeſtimare ſolitus ſit, quantum illi cenſuerint.

Cenſui cenſendo agri proprie appellantur. qui & emi, & venire iure ciuili poſſunt.

Centaurion medicamentum a Chirone centauro inuentum.

Centenariae caenae dicebantur, in quas lege Licinia non plus centuſſibus, praeter terra nata impendebatur: id eſt, centum aſſibus (qui erant breues nummi ex aere.)

Centenas pondo dicebant antiqui referentes ad libras.

Centumuiralia iudicia a centum viris ſunt dicta. Nam, cum eſſent Romae triginta & quinque tribus, (quae & curiae dictae ſunt) terni ex ſingulis tribubus ſunt electi ad iudicandum, qui centumuiri appellati ſunt, & licet quinque amplius, quam centum fuerint, tamen quo facilius nominarentur, centumuiri ſunt dicti. Centumuiralia iudicia, quae centumuiri iudicabant.

Centuria in agris ſignificat ducenta iugera: in re militari centum homines.

Centuriata comitia, (item curiata) dicebantur, quia populus Romanus (per centenas turmas diuiſus erat.

Centuriatus ager in ducenta iugera definitur. quia Romulus centenis ciuibus ducenta iugera tribuit.

Centurionus antea, qui nunc Centurio, & *curionus*, & *decurionus* dicebantur.

Cercolopis genus ſimiae, quae vltimã partem caudae villoſam habet.

Cercopa Graeci appellant lucrari vndique cũpientem. quaſi *κέρδωνα*, quem nos quoque *lucrionem* vocamus.

Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus: quia candelis pauperes, locupletes cereis vtebantur.

Cermalus locus in vrbe ſic nominatus.

Cernuus calciamenti genus.

Cerritus furioſus.

Cerrones leues & inepti a cratibus dicti: quod Siculi aduerſus Athenienſes cratibus pro ſcutis ſunt vſi, quas Graeci *γέῤῥας* appellant.

Ceruaria ouis, quae pro cerua immolabatur.

Ceruus, quod *κέρατα*, id eſt cornua gerat, dictus.

Ceſpes eſt terra in modum lateris caeſa, cum herba, ſiue frutex reciſus & truncatus eſt.

Ceſticillus appellatur circulus, quem ſuperponit capiti, qui aliquid eſt laturus in capite.

Chalcidonicum genus aedificij, ab vrbe Chalcida dictum.

Chaos appellat Heſiodus confuſam quãdam ab initio vnitatem hiantem, parentemq. in profundum, ex eo & *χάσκειν* Graeci, & nos *hiare* dicimus. Vnde *Ianus* detracta aſpiratione nominatur ideo, quod fuerit omniũ primus, cui primo ſupplicabãt velut parenti, & a quo rerum omnium factum putabant initium.

Chilo dicitur cognomento a magnitudine labrorum. *Cilo* ſine aſpiratione, cui frons eſt eminentior, ac dextra, ſiniſtraque velut reciſa videtur.

Choenica, menſurae genus.

Choragium, inſtrumentum ſcenarum.

Cibus appellatur ex Graeco, quod illi *peram*, in qua cibum recondunt, κίβισιν appellant.

Cicatricare, cicatricem inducere.

Ciccum membrana tenuis malorum punicorum.

Cicindela genus muſcarum, quod noctu lucet, videlicet a candore. Vnde etiam *candelabra* putantur appellata.

Cicuma auis noctua.

Ciere, nominare.

Cilium eſt folliculus, quo oculus tegitur. vnde fit *ſupercilium*.

Cillibas, menſae rotundae.

Cimbri lingua Gallica latrones dicuntur.

Cimmerij dicũtur homines qui frigoribus occupatas terras incolunt. quales fuerunt inter Baias & Cumas in ea regione, in qua conuallis ſatis eminenti iugo circundata eſt, quae neque matutino, neque veſpertino tempore ſole contegitur.

Cincia, locus Romae, vbi Cinciorum monumentum fuit.

Cincta flaminica veſte velata.

Cingulo noua nupta praecingebatur, quod vir in lecto ſoluebat, factum ex lana ouis: vt ſicut illa in glomos ſublata coniuncta inter ſe ſit, ſic vir ſuus ſecum cinctus, vinctuſque eſſet. Hunc Herculaneo nodo vinctum vir ſoluit ominis gratia: vt ſic ipſe felix ſit in ſuſcipiendis liberis, vt fuit Hercules, qui LXX. liberos reliquit.

Cingulos appellabant homines, qui in his locis, vbi cingi ſolet, ſatis ſunt tenues.

Cinxiae Iunonis nomen ſanctum habebatur in nuptiis, quod initio coniugij ſolutio erat cinguli, quo noua nupta erat cincta.

Circanea dicitur auis, quae volans circuitum facit.

Circites, circuli ex aere facti.

Circumluuium ius prædiorum.

Ciſpius mons in vrbe Eſquilinae regionis de nomine cuiuſdam hominis dictus.

Ciſterna dicta eſt, quod cis ineſt infra terram.

Citeria appellabatur effigies quaedam arguta, & loquax, ridiculi gratia, quae in pompa vehi ſolita ſit. Cato in M. Caecilium. Quid ego cum illo diſertẽ amplius, quem ego denique credo in pompa vectitatum ire ludis pro citeria, atque cum ſpectatoribus ſermocinaturum?

Citimus, extremus. Vls enim facit vltra, vltimus: cis, citra, citimus.

Citior comparatiuum a cito. Plautus: Nullam ego rem citiorem apud homines eſſe, quā famam reor.

Citroſa veſtis appellata eſt a ſimilitudine citri.

Ciuicam coronam ciuis ſalutis ſuae cauſa ſeruatus in praelio dabat, quae erat ilignea frondem habens perennem.

Clacendix, genus conchae.

Clam a clauibus dictum, quod his, quae caelare volumus, claudimus.

Claritudinem claritatem.

Claſſes clypeatas antiqui dixerunt, quos nunc exercitus vocamus.

Claſſici teſtes dicebantur, qui ſignandis teſtamentis adhibebantur.

Claſſis procincta, exercitus inſtructus.

Claua teli genus, qua Hercules vtebatur.

Clauata dicuntur aut veſtimenta clauis intertexta, aut calciamenta clauis confixa.

Claudere & clauis ex Graeco deſcendit. cuius rei tutelam penes Portumnum eſſe putabant, qui clauim manu tenere fingebatur, & deus putabatur eſſe portarum.

Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius Pulcher inſtituit, vt ludis poſt ſcenam collectus lapidum ita fieret, vt veri tonitrus ſimilitudinem imitaretur. nam antea leues admodum, & parui ſonitus fiebant, cum claui & lapides in labrum aeneum conijcerentur.

Clauim conſuetudo erat mulieribus donare ob ſignificandam partus facilitatem.

Clauſula, quam Graeci κατακλεῖδα vocant, a breui concluſione eſt appellata.

Clauus annalis appellabatur qui figebatur in parietibus ſacrarũ aedium per annos ſingulos, vt per eos numerus colligeretur annorum.

Clientam pro cliente Plautus dixit.

Clingere cingere a Graeco κλείειν dici manifeſtum eſt.

Clitellae dicuntur non tantum eae, quibus ſarcinae conligatae mulis portantur, ſed etiã locus Romae propter ſimilitudinem. & in via Flaminia loca quaedam deuexa ſubinde & accliua. eſt etiam tormenti genus eodem nomine appellatum.

Cliuia auſpicia dicebant, quae aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia cliuia vocabant. vnde & *cliui* loca ardua.

Cloacas a conluendo dictae.

Cloacale flumen dixit Cato pro cloacarum omnium conluuie.

Cloacare, inquinare. vnde & cloacae dictae.

Cloelia familia a Cloelio Aeneae comite eſt appellata.

Cloeliae foſſae à Cloelio duce Albanorum dictae.

Clucidatum dulce, & ſuaue dicebatur.

Clumae folliculi ordei.

Cluna-

Clunaculum cultrum ſanguinarium dictum: vel quia clunes hoſtiarum diuidit: vel quia ad clunes dependet.

Clunaes ſimias a clunibus tritis dictas exiſtimant.

Clunes maſculini. Plautus: Quaſi lupus ab armis valeo, clunes infractos fero.

Clutum Graeci κλυτὸν dicunt. Vnde accepta praepoſitione fit *inclutum*. I N enim ſaepe augendi cauſa adiicimus, vt inuocauit, inclamauit.

Clypeum antiqui ob rotunditatem etiam corium bouis appellarũt, in quo foedus Gabiorum cum Romanis fuerat adſcriptum.

Cnaſonas, acus, quibus mulieres ſcalpunt caput.

Cnephoſum antiqui dicebant tenebricoſum. Graeci enim κνέφας appellant obſcurum.

Cocetum genus edulij ex melle & papauere factum.

Coclacae dicuntur lapides ex flumine rotundi ad coclearum ſimilitudinem.

Cocliones dicti videntur a cunctatione, quod in emendis, vendendiſque mercibus tarde perueniant ad iuſti pretij finem. Itaque apud antiquos prima ſyllaba per V literam ſcribebatur.

Coctum a cogendo dicitur, quia coquendo co arctetur, vt ad vtilitatem veſcendi p̄ducat.

Cocula vaſa aenea coctionibus apta. alij cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur obſonia.

Codeta ager, in quo frutices exiſtunt in modum codarum equinarum. Codeta appellatur ager trans Tiberim, quod in eo virgulta naſcuntur ad caudarum equinarum ſimilitudinem.

Coelius mons dictus eſt a Coele quodam ex Etruria, qui Romulo auxilium aduerſus Sabinos praebuit: eo quod in eo domicilium habuit.

Coepiam futurũ tempus ab eo, quod eſt coepi. Cato: Coepiam ſeditioſa verba loqui. Inuenitur quoque apud maiores & infinitiui modi *coepere*.

Cogitatim aduerbialiter, pro cogitare.

Cogitatio dicta velut coagitatio, id eſt lõga eiuſdem rei agitatio in eadem mora conſilij explicandi.

Cognitor eſt qui litem alterius ſuſcipit coram eo, cui datus eſt. *procurator* autem abſentis nomine auctor fit.

Cognitu facilia eadem ratione dicitur, qua dictu facilia, & perſpectu, & factu facilia.

Cognomines dicuntur, qui eiuſdẽ ſunt nominis

Cohum lorum, quo temo buris cũ iugo colligatur, a cohibendo dictum. Cohum poetae caelum dixerunt a chaos: ex quo putabant caelum eſſe formatum.

Coinquire, deputare.

Collus quoque maſculine dixerunt. eſt enim genus tormenti e corio.

Colluuiaris porcus dicitur, qui cibo permixto & colluuione nutritur.

Colophon dixerunt, cum aliquid finitũ ſignificaretur.

Coloſſus a Caleto artifice, a quo formatus eſt, dictus. Fuit enim apud Rhodum inſulam ſtatua ſolis alta pedes centum & quinque.

Columnae dictae, quod culmina ſuſtineant.

Colurna haſtilia ex corno arbore facta.

Comedum bona ſua conſumentem antiqui dixerunt. Comedo comedonis, qui, vt ſupra, bona ſua conſumit.

Comiſſatio a vicis, quos Graeci κώμας dicunt, appellatur. in his enim habitabant prius, quam oppida conderentur. quibus in locis alij alios conuictus cauſa inuitabant.

Comitiales dies appellabant, cum in comitio conueniebant. qui locus a coeundo, id eſt ſimul veniendo dictus eſt.

Commentacula virgae, quas flamines portant pergentes ad ſacrificium, vt a ſe homines amoueant.

Commentaculum genus virgulae, qua in ſacrificiis vtebantur.

Committere proprie eſt inſimul mittere. Nunc eo vtimur & pro facere, aut pro relinquere, aut pro incipere.

Commugento, conuocanto.

Comoedias conſtat appellari ex eo, quod initio in vicis iuuenes cantare ſoliti eſſent conuenientes.

Comoedice figuratum a comoedo. Plautus: Euge heus adſtitiſti & dulce, & comoedice.

Comparſit Terentius pro compeſcuit poſuit.

Compaſcuus ager, relictus ad paſcendum cõmuniter vicinis.

Comperce pro compeſce dixerunt antiqui.

Compernes nominãtur homines genibus plus iuſto coniunctis.

Compeſcere eſt velut in eodem paſcuo continere.

Compeſcere lucum, eſt lucum ſuis finibus cohibere.

Compilare eſt cogere, & in vnum condere.

Compitalia feſta, quae in compitis peragebant.

Compluriens a compluribus ſignificat ſaepe. Cato: Contumelias mihi dixiſti compluriens.

Compraedes eiuſdem rei populo ſponſores.

Comptus, id eſt ornatus, a Graeco deſcendit, apud quos κομμοῦν dicitur comere. & κόσμος, quod apud nos comis. & comae dicuntur capilli cum aliqua cura compoſiti.

Conauditum, coauditum: ſicut cõanguſtatum dicitur.

Conceptiuae feriae feſta dicebantur, quae in-

certis diebus ſeruabantur quotannis, vt *ſementinae, compitaliciae*.

Conciliabulum dicitur locus, vbi inconcilium conuenitur.

Conciliatrix, dicitur, quae viris conciliat vxores, & vxoribus viros.

Concilium dicitur à populi conſenſu ſiue concilium dicitur a *concalando*, id eſt vocando.

Concinnare eſt aute componere. *Concinere* enim conuenire eſt.

Concio conuentus dicta, quaſi conuocatio. Concio ſignificat conuentum, non tamen alium, quam eum, qui a magiſtratu, vel a ſacerdote publico per praeconem conuocatur Concionem antiqui maſculino genere poſuere.

Concipilauiſti dictũ a Naeuio pro corripuiſti, & inuolaſti.

Conclauatae dicebantur, quae ſub eadem erãt claue.

Conclauia dicuntur loca, quae vna claue clauduntur.

Condere, componere. Condere proprie eſt in vnum, & in interiorem locum dare ad cuſtodiam faciliorem. quod verbum nunc ſignificat conſcribere: nunc facere: nunc componere, & inſtruere.

Condicere eſt dicendo denuntiare.

Condictio in diem certum eius rei, quae agitur, denuntiatio.

Condictum eſt, quod in communi eſt dictum.

Condulus anulus. *Condalium* ſimiliter anuli genus.

Conſecerunt, vna fecerunt.

Confeta ſus dicebatur, quae cum omni fetu adhibebatur ad ſacrificium.

Conflages loca dicuntur, in quae vndique confluunt venti.

Confoeduſti, foedere coniuncti.

Confugelam antiqui, confugium dicebant.

Congruere dictum eſt a gruibus, quae non ſeſegregant, ſiue cũ volant, ſiue cũ paſcunt.

Coniector, interpres ſomniorum.

Conitum genus libaminis, quod farina conſperſa faciebant. Comitum Afranius pro ornatu & excultu poſuit.

Coniuola, occulta.

Conlatia oppidum fuit prope Romam, eo ꝙ ibi opes aliarum ciuitatum fuerint conlatae: a qua *porta* Romae *Conlatina* dicta eſt.

Conlatinum ſacrificium dicitur, quod ex conlatione offertur.

Conlatiuum ventrem magnum, & turgidum dixit Plautus, quia in eum omnia edulia congeruntur.

Conlucare dicebant, cum profanae ſiluae rami deciderentur officientes lumini.

Conquirere, coercere.

Conregione, e regione.

Conruſpari, conquirere. Plautus: Conruſpare tua conſilia in pectore.

Conſcripti dicebantur, qui ex equeſtri ordine patribus adſcribebantur, vt numerus Senatorum expleretur.

Conſentia ſacra, quae ex multorum conſenſu ſunt ſtatuta.

Conſiderare a contemplatione ſiderum videtur appellari.

Conſilium vel à conſulendo dicitur, vel quod in vnam ſententiam plurium mentes conſiliant & conueniant. ſed a ſilentio credibilius dictũ putatur, quo maxime inuenitur.

Conſidere Ennius pro conticuere poſuit.

Conſiluere apud Ennium pro conſeptum reperitur. Conſiptum clauis praefixum.

Conſponſor, coniurator.

Conſponſos antiqui dicebant fide mutua conligatos.

Conſternatio, quae eſt concitatio quaedam ſubita ex aliquo metu: a ſternutamento deducta eſt: quod eo toto concutimur corpore.

Conſtitutum hominum a conſiſtentium multitudine appellatur.

Conſualia ludi dicebantur, quos in honorem Conſi faciebant: quem deum conſilij putabant.

Conſuetionem Plautus pro conſuetudine dixit.

Conſulas antiqui ponebant, non tantum pro conſilium petas, & perconteris: ſed etiam pro iudices, & ſtatuas.

Contagionem eſſe dicendum, non contagium.

Contemplari dictum eſt a *templo*: id eſt loco, qui ab omni parte aſpici, vel ex quo omnis pars videri poteſt, quem antiqui templum nominabant.

Conteſtari eſt, cum vterque reus dicit, Teſtes eſtote. Conteſtari litem dicuntur duo, aut plures aduerſarij, quod ordinato iudicio vtraque pars dicere ſolet Teſtes eſtote.

Contignum fruſtum carnis cum ſeptem coſtis demptum.

Contrarium aes, graue aes.

Contubernales dicuntur a tabernis, quae fibãt ex tabulis. vnde & *tabernacula* dicta ſunt, licet ex tentoriiis, & ex pellibus fiant.

Contubernium dicitur contubernalium habitatio.

Contuoli oculi ſunt in anguſtum coacti conniuentibus palpebris.

Conuallis eſt planities ex omni parte comprehenſa montibus, collibuſue. *Vallis* duobus lateribus incluſa planities. Vallis diminutiuum vallicula facit.

Conuentae conditio dicebatur, cum primus ſermo de nuptiis, & earum conditione habebatur.

Conuentus quatuor modis intelligitur. Vnocum.

cum quemlibet hominem ab aliquo conuentum eſſe dicimus: Altero, cum ſignificatur multitudo ex compluribus generibus hominum contracta in vnum locum: Tertio, cum a magiſtratibus iudicij cauſa populus congregatur: Quarto, cum aliquẽ in locum frequentia hominum ſupplicationis, aut gratulationis cauſa colligitur.

Conuexum eſt ex omni parte declinatum, qualis eſt natura caeli, quod ex omni parte ad terram verſus declinatum eſt.

Conuicium a vicis in quibus prius habitatum eſt, videtur dictum: vel immutata littera quaſi conuocium.

Conuoti, iiſdem votis obligati.

Copona taberna copiis dicta.

Coquitare pro coctitare, id eſt frequenter coquere, Plautus poſuit.

Coquum & piſtorem apud antiquos eundem fuiſſe accepimus. Naeuius, Coquus, inquit, edit Neptunum, Venerem, Cererem. ſignificat per Cererem panem, per Neptunum piſces, per Venerem holera.

Corbitae dicuntur naues onerariae: quod in malo earum ſummo pro ſigno corbes ſolerent ſuſpendi.

Corculum a corde dicebant antiqui ſolertem, & acutum. Plautus in Caſina: Ego ſum liber Meum corculum melliculum, verculum.

Corda frumenta, quae ſero matureſcunt, vt *fœnum cordum*.

Corgo apud antiquos pro aduerbio, quod eſt profecto, ponebatur.

Corinthienſes ex eo dici coeperunt, ex quo coloni Corinthum ſunt deducti, qui antea Corinthij ſunt dicti. quam conſuetudinem ſeruamus etiam, cum Romanenſes, & Hiſpanienſes, & Sicilienſes negotiatores dicimus, qui in alienis ciuitatibus negotiantur.

Corius apud antiquos maſculino genere dicebatur. Plautus: Iam tibi tuis meritis craſſus corius redditus eſt. Pari modo diuerſo genere dicebant, haec ludus, haec metus, haec amnis, hic frons.

Corniſcarum diuarum locus erát trans Tiberim cornicibus dicatus, quod in Iunonis tutela eſſe putabantur.

Cornua Liberi patris ſimulachro adiiciuntur, quem inuentorem vini dicunt: eo quod homines nimio vino truces fiunt.

Corolla deminutiuum eſt a corona. corollam noua nupta de florib. verbenis, herbiſque a ſe lectis ſub amiculo ferebat.

Corona, cum videatur a choro dici, caret tamẽ aſpiratione: ſiue coronae dicuntur, quod cohonorent eos, quibus imponuntur.

Corpulentis Ennius pro magnis dixit. nos corpulentũ dicimus, corporis obeſi hominem.

Coſſi ab antiquis dicebãtur natura rugoſi corporis homines, a ſimilitudine vermium ligno editorum, qui coſſi appellantur.

Cotiliae lacus appellatur, quod in eo eſt inſula Cotila nominata a Graecis.

Coturnium vas, quo in ſacrificiis vinum fundebatur.

Coturnix appellatur a ſono vocis.

Cracentes graciles. Ennius: Succincti gladiis media regione cracentes.

Craticulum a Græco [illegible] deducitur.

Crebriſuro apud Ennium ſignificat vallũ crebris ſuris, id eſt palis, munitum.

Creduas, credas. Plautus: Ipſus nec amat, nec tu creduas.

Creperum, dubium. vnde *increpitare* dicimus, quia male dicta fere incerta, & dubia ſunt.

Crepidines, ſaxa prominentia.

Crepitulum ornamentum capitis. id enim in capitis motu crepitum facit.

Crepos Romani lupercos dicebant a crepitu pelliculárum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in lupercalibus nudos diſcurrere, & pellibus obuias quaſque feminas ferire.

Creterre vocabulum trahitur a cratere, quod vas eſt vini.

Creui modo ſignificat hereditatem adij: modo maior aetate, vel cenſu ſum: modo iudicaui: modo diuiſi. quae omnia a duobus verbis creſco, & cerno veniũt: cuius vnius origo ex Graeco trahitur, quod illi [illegible] dicunt perficere:

Crines a diſcretione dicti. quam Graeci [illegible] appellant. nam iidem eos [illegible] vocant.

Crocatio, coruorum vocis appellatio.

Crocotilum valde exile. Plautus: Extortis talis cum crocotilis cruſculis.

Crocotinum genus operis piſtorij.

Crucium, quod cruciat. Vnde Lucilius vinum inſuaue crucium dixit.

Crumina ſacculi genus. Plautus: Dij bene vortant. tene, tene, crumina minuerint triginta minae.

Cruſculum deminutiuum a crure.

Cruſtariae tabernae a vaſis potoriis cruſtatis dictae.

Cruſtumina tribus a Tuſcorum vrbe Cruſtumena dicta.

Cubam Sabini vocant eam, quam militares lecticam. vnde videtur deriuatum eſſe *cubiculum*.

Cubans auſpicatur, qui in lecto quaerit augurium.

Culcita, quod tomento inculcatur, appellata.

Culigna vas potorium. Cato, Culignã, inquit, in foeno Græco ponito. vt bene oleat. Culigna vas vinarium a Græco dicta, quam illi dicunt κύλικα.

Culina vocatur locus, in quo epulae in fune-

re comburuntur.

Culiola cortices nucum viridium, dicta a ſimilitudine culeorum, quibus vinum ſiue oleum continetur.

Culticula fuſticulus quidem ligneus in ſacris dicebatur.

Cumalter ſignificat cum altero, dictum ab antiquis ita breuitatis cauſa, *ut ſodes* pro ſi audes, *ſcilicet* pro ſcias licet, *ſis* pro ſi vis.

Cumeram vocabant antiqui vas quoddã, quod opertum in nuptiis ferebant, in quo erant nubentis vtenſila, quod & camillum dicebant, eo quod ſacrorum miniſtrum κάμιλλον appellabant.

Cumerum vas nuptiale a ſimilitudine cumerarum, quae fiunt palmeae vel ſparteae ad vſum popularem, ſic appellatum.

Cumimperio eſſe dicebatur apud antiquos, cui nominatim a populo dabatur imperium.

Cum populo agere, hoc eſt populum ad concilium, aut comitia vocare.

Cum poteſtate eſſe dicebatur de eo, qui a populo alicui negotio praeficiebatur.

Cuncti ſignificat quidem omnes, ſed coniuncti & congregati: at vero *omnes* etiam ſi diuerſis locis ſint.

Cuniculum, id eſt foramen ſub terra occultũ, aut ab animali, quod ſimile eſt lepori, appellatur, quod ſubterfoſſa terra latere eſt ſolitum, aut a cuneorum ſimilitudine, qui omnem materiam intrant findentes.

Cunire eſt ſtercus facere. vnde & inquinare.

Cupes, & cupedia antiqui lautiores cibos nominabant. inde macellum forum cupedinis appellabant. Cupedia autem a cupiditate ſunt dicta. vel, ſicut Varro vult, quod ibi fuerit Cupedinis equitis domus, qui fuerat ob latrocinium damnatus.

Cupreſſi mortuorum domibus ponebãtur ideo, quia huius generis arbor exciſa non renaſcitur: ſicut ex mortuo nihil iam eſt ſperandum, quam ob cauſam in tutela Ditis patris eſſe putabatur.

Cura dicta eſt, quaſi cor edat: vel q̃a cor vrat.

Curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur. ſiue illi, qui rei frumẽtariae, agríſve diuidundis praepoſiti ſunt.

Curia, locus eſt, vbi publicas curas gerebant. *Calabra* curia dicebatur, vbi tantũ ratio ſacrorũ gerebatur. Curiae etiã nominãtur in quibus vniuſcuiuſque partis populi Romani quid geritur. quales ſunt eae, in quas Romulus populum diſtribuit numero triginta. (quibus poſtea additae ſunt quinque) vt in ſua quiſque curia ſacra publica faceret, feriaſque obſeruaret. hiſque curiis ſingulis nomina Curiarum virginum impoſita eſſe dicuntur, quas virgines quondam Romani de Sabinis rapuerunt.

Curiales eiuſdem curiae, vt tribules, & municipes. *Curiales flamines* curiarum ſacerdotes. *Curiales menſae*, in quibus immolabatur Iunoni, quae Curis eſt appellata.

Curiata comitia a curiis appellata.

Curij fana a Curio dicta. quia eo loco domũ habuerat.

Curionem agnum Plautus pro macro dixit, quaſi cura macruiſſet.

Curionia ſacra, quae in curiis fiebant.

Curionium aes dicebatur, quod dabatur curioni ob ſacerdotium curionatus.

Curis eſt Sabine haſta. Vnde Romulus Quirinus, quia eam ferebat, eſt dictus: & Romani a Quirino *Quirites* dicuntur. Quidam eum dictum putant a Curibus, quae fuit vrbs opulentiſſima Sabinorum.

Curitim Iunonem appellabant, quia eandem ferre haſtam putabant.

Curriculo pro curſim ponebant. Plautus, Licet, inquit, vos abire curriculo.

Curriculus deminutiuum eſt a curru.

Curtij locus appellatur a Curtio, qui eo loco in profundiſſimum ſe ob ſalutem populi Romani proiecit hiatum.

Curules equi quadrigales. Curules magiſtratus appellati ſunt, quia curru vehebantur.

Cuſſilirem pro ignauo dicebant antiqui.

Cuſtodelam dicebant antiqui, quam nunc dicimus cuſtodiam.

Cuſtoditio eſt opera ad cuſtodiẽdũ quid ſũpta.

Cutis Graecam habet originem. hanc enim illi κύτος dicunt.

Cybele mater, quam dicebant magnã, ita appellabatur, quod ageret homines in furorem, quod Graeci κύβιζον dicũt. Cybele vero eadem dicta a loco, qui eſt in Phrygia.

Cybium dictum, quia eius medium aeque patet in omnes partes, quod genus a geometris κῦβον dicitur. Vnde etiam teſſellae quadratae κῦβοι. Hinc & κύβιον genus piſcis, q̃a piſcantes id genus piſciũ velut aleã ludant.

Cyllenius Mercurius dictus, quod omnẽ rem ſermone ſine manibus conficiat, quibus partibus corporis, qui carent, κυλλοὶ vocantur: ideoque quadratum eum fingunt. Alij volunt ſic appellatum, quod in Cyllenia via ſit nutritus. Alij quod in monte Arcadiae Cyllene. Alij quod a Cyllene ſit nympha educatus.

Cymbam Graeci appellant κύμβην.

Cymbium poculi genus a ſimilitudine nauis quae dicitur cymba, appellatum.

Cynthius Apollo a Cyntho Deli mõte vocatus.

Cypariſſae appellantur acies quaedam igneae, quae noctu apparere ſolent ad ſimilitudinem cupreſſi.

Cypariſſiae dicuntur ignes prodigioſi a ſimilitudine cypreſſorum.

Cypria Ven', quod ei primũ in Cypro inſula templum ſit conſtitutum. vel quia parientibus

tibus praeſideat, quod Graeco κύειν parere ſit.

Cyprio boui merendam, Ennius ſoradico verſu cum dixit, ſignificat id, quod ſolet fieri in inſula Cypro, in qua boues humano ſtercore paſcuntur. Idem cum dicit, Propter ſtagna, vbi lanigerum genus piſcibus paſcitur: eſſe paludem demonſtrat, in qua naſcuntur piſces ſimiles ranunculis, quas oues conſectatae edunt.

Cytherea, Venus ab vrbe Cythera, in quam primum deuecta eſſe dicitur concha, cum in mari eſſet concepta.

D

D*Acrimas* pro lacrimas Liuius ſaepe poſuit, nimirum, quod Graeci appellant δάκρυα. Item *dautia*, quae lautia dicimus, & dantur legatis hoſpitij gratia.

Daedalam a varietate rerum, artificiorumq. dictam eſſe apud Lucretium terram, apud Ennium Mineruam, apud Virgilium Circem, facile eſt intelligere: cum Graece δαιδάλλειν ſignificet variare.

Dagnades ſunt auium genus, quas Aegyptij inter potandum cum coronis deuincere ſoliti ſunt, quae vellicando, morſicandoque & canturiendo aſſidue non patiuntur dormire potantes.

Dalinum ſupinum ait eſſe Aurelius, Aelius ſtultum. Oſcorum quoque lingua ſignificat inſanum. Santra vero dici putat ipſum quem Graeci δείλαιον, id eſt propter cuius fatuitatem quis miſereri debeat.

Damium ſacrificium, quod fiebat in operto in honorem Bonae deae. dictum a contrarietate, quòd minime eſſet δημόσιον, id eſt publica. dea quoque ipſa *Damia*, & ſacerdos eius *Damiatrix* appellabatur.

Daniſtae, feneratores.

Danunt, dant.

Daps apud antiquos dicebatur res diuina, quae fiebat aut hiberna ſemente, aut verna. quod vocabulum ex Græco deducitur, apud quos id genus epularum δαὶς dicitur. Itaque & *daptice* ſe acceptos antiqui dicebant, ſignificantes magnifice, & *dapticum negotium* amplum, ac magnificum.

Daſi, dari.

Daunia Appulia appellatur a Dauno Illyricae gẽtis claro viro, qui eã propter domeſticã ſeditionẽ excedens patria occupauit.

Deactio, peractio.

Deblaterare eſt ſtulte loqui. Nã Graeci βλάκας ſtultos appellant.

Decalicatum calce litum.

Decermina dicuntur: quae decerpuntur purgandi cauſa.

Decima quaeque veteres diis ſuis offerebant.

Decotes togae detritae.

Decrepitus eſt deſperatus crepera iam vita vt *crepuſculum* extremum diei tempus. Siue decrepitus dictus, quia propter ſenectutẽ nec mouere ſe, nec vllum facere poteſt crepitum.

Decultarunt, valde occultarunt.

Decumana oua dicuntur, & *decumani fluctus*, quia ſunt magna. nam & ouum decimum maius naſcitur, & fluctus decimus fieri maximus dicitur.

Decumanus appellatur *limes*, qui fit ab ortu ſolis ad occaſum. Alter ex tranſuerſo currens appellatur *cardo*.

Decures, decuriones.

Decuriones appellantur, qui denis equitibus praeſunt.

Dedita intelligitur valde data.

Defomitatum a fomitibus ſuccisum, quibus confoueri erat ſolitum.

Defrenſam detritam atque detonſam.

Defrui dicebant antiqui, vt deamare, deperire: ſignificantes omnem fructũ percipere.

Degere antiqui poſuerunt pro expectare.

Degunere deguſtare.

Deinceps qui deinde cepit: vt *princeps*, qui primum cepit.

Deincipem antiqui dicebant proxime quenque captum, vt principem primum captum.

Deinde compoſitum eſt ex praepoſitione, & loci ſignificatione: vt exinde, perinde, proinde, ſubinde: quae item tempus ſignificant.

Delapidata, lapide ſtrata.

Deliberare a libella, qua quid perpenditur, dictum.

Delibrare aquam ſulco deriuare.

Delicare ponebant pro dedicare.

Delicata dicebant diis conſecrata, quae nunc delicata. Vnde adhuc manet *delicatus*, quaſi luſui dicatus. *Dedicare* autem proprie eſt dicendo deferre.

Delicia eſt tignũ quod a culmine ad regulas angulares infimas verſus faſtigatum collocatur, vnde *tectum deliciatum*, & *regulae deliciares*.

Delinquere eſt prætermittere, quod non oportet præteriri. Hinc deliquia & delicta.

Delicium ſolis a delinquendo dictum, quod delinquat in curſu ſuo.

Deliquum apud Plautum ſignificat minus.

Delubrum dicebant fuſtem delibratum, hoc eſt decorticatum, quem venerabantur pro deo.

Deluit, ſoluit. a Graeco διαλύειν.

Demagis pro minus antiqui dicebant.

Deminutus capite appellatur, qui ciuitate mutatus eſt: & ex alia familia in aliam adoptatus: & qui liber alteri mancipio datus eſt: & qui in hoſtium poteſtate ve-

nit:& cui aqua, ignique interdictum eſt.

Demoe apud Atticos ſunt, vt apud nos pagi.

Demum quod ſignificat poſt, apud Liuium *demus* legitur. Alij demum pro duntaxat poſuerunt.

Denariae caeremoniae dicebantur, & *tricenariae*, quibus ſacra aditutis decem continuis diebus vel triginta certis quibuſdam rebus carendum erat.

Denicales feriae colebantur, cum hominis mortui cauſa familia purgabatur. Graeci enim *νέκυν* mortuum dicunt.

Deorata, perorata.

Depeculatus a pecore dicitur, qui enim populum fraudat, peculatus poena tenetur.

Deperire ſignificat valde perire.

Depolitum perfectum, quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant.

Depontani ſenes appellabantur, qui ſexagenarij de ponte deiiciebantur.

Deprehenſa dicitur genus militaris animaduerſionis caſtigatione maior, ignominia minor.

Depubem porcum lactantem, qui prohibitus ſit pubes fieri.

Depuuere, caedere, Lucilius: palmiſque miſellam Depuuit me. id eſt, verberauit me. quod ipſum ex Graeco eſt *παίειν*.

Δίφθερα Graeci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus *ſegeſtria*.

Derogare proprie eſt, cũ quod ex lege vetere, quo minus fiat, ſancitur lege noua. derogare ergo detrahere eſt.

Deſiderare & conſiderare a ſideribus dici certum eſt.

Deſinare deſinere.

Deſpretus, valde ſpretus.

Deteriae porcae, id eſt macilentae.

Detractare eſt male tractare.

Detudes eſſe detunſos deminutos.

Deuerſus dicebant deorſum verſus.

Deuitare, valde vitare.

Deus dictus eſt, quod ei nihil deſit vel quia omnia commoda hominibus dat: ſiue a Græco *δέος* quod ſignificat metũ; eo quòd hominibus metus ſit. ſed magis conſtat id vocabulum ex Graeco *θεὸς* eſſe dictum aſpiratione dempta, qui mos antiquis noſtris frequens erat.

Dextans dicitur, quia aſſi deeſt ſextans, quemadmodum duodeuiginti & deunx.

Dextimum & ſiniſtimum antiqui dixerunt.

Dextra auſpicia, proſpera.

Dextrarum tibiarum genus eſt, quae dextra tenentur.

Diabathra genus ſolearum Graecanicarum.

Dianius locus Dianae ſacratus.

Dicaſit, dixerit.

Dice pro dic antiqui poſuere.

Dicearchia vocabatur, quae nunc Puteoli: quod ea ciuitas quondam iuſtiſſime regebatur.

Dici mos erat Romanis in omnibus ſacrificiis, precibuſque, POPVLO ROMANO, QVIRITIBVSQ. quod eſt Curenſibus, quae ciuitas Sabinorum potentiſſima fuit.

Dictynna Diana, quam eſſe lunam putabant, dicta quod fulgore ſuo noctu omnia oſtendit.

Dierectum dicebant per antiphraſin, volentes ſignificare malum diem.

Dies dictus, quod diuini ſit operis, ſiue ab Ioue eius, vt putabant, rectore, qui Graece *Δία* appellatur. ſiue quod aer diurnus dehiſcat in candorem.

Diffarreatio genus erat ſacrificij, quod inter virum & mulierem fiebat diſſolutio. dicta diffarreatio, quia fiebat farreo libo adhibito.

Dignorant ſigna imponunt, vt fieri ſolet in pecoribus.

Dilaniare eſt diſcindere, & quaſi lanam trahere, vnde *lacinia* & *lanius* dicitur, qui pecus diſcindit.

Dilectus militum, & is, qui ſignificatur amatus, a legendo dicti ſunt.

Diobolares meretrices dicuntur, quae duobus obolis ducuntur.

Diomedea inſula in qua Diomedes ſepultus eſt exeedens Italia.

Diomedis campi in Appulia appellantur, qui ei in diuiſione regni, quam cum Dauno fecit, ceſſerunt.

Diox, genus piſcis frequens in ponto.

Dirigere apud Plautum inuenitur pro diſcedere.

Diruncinat, depurgant.

Dirus, dei ira natus.

Dirutum aere militem dicebant antiqui, cui ſtipendium ignominiae cauſa non erat datum: quod aes diruebant in fiſcum, non in militis ſacculum.

Diſertim pro diſerte dixerunt antiqui.

Diſertiones, diuiſiones patrimoniorum inter conſortes.

Diſertus a diſſerendo dictus.

Diſpenſatores dicti, qui aes penſantes expendebant, non adnumerabant. hinc deducuntur expenſa, ſiue diſpenſata, vel compenſatoritem compendium, diſpendium aſſipondium, dupondium.

Diſpeſcere eſt proprie pecus a paſtione deducere, vt compeſcere vna paſcere, & in vno loco continere.

Diſſulcus porcus dicitur, cum in ceruice ſetas diuidit.

Diſtiſum, & pertiſum dicebat. quod nunc diſteſum, & perteſum.

Dimidiam, diſcordiam.

Dimidicula antiqui dicebant, quae nunc ſunt caſtella,

caſtella, ex quibus a riuo communi aquam quiſque in ſuum fundum ducit.

Dium antiqui ex Graeco appellabant, vt a deo ortum, diurnũ ſub caelo lumen ἀπὸ τοῦ διός. Vnde adhuc *ſub dio* fieri dicimus, quod nõ ſit ſub tecto: & *interdiu*, cui contrarium eſt noctu. *Dium*, quod ſub caelo eſt extra tectum, ab Ioue dicebatur. & *Dialis flamen*, & *Dius* heroũ aliquis ab Ioue genus ducens. *Dium fulgur* appellabant diurnum, quod putabant Iouis, vt nocturnum Summani.

Doli vocabulo nunc tantum in malis vtimur: apud antiquos autem etiam in bonis rebus vtebantur. vnde adhuc dicimus *Sine dolo malo*: nimirum, quia ſolebat dici & bonus.

Doliola, locus in vrbe ſic vocatus, quia inuadentibus Gallis Senonibus vrbem, ſacra in eodem loco doliolis repoſita fuerunt. qua de cauſa in eodem loco ne deſpuere quidem alicui licebat.

Domus a Graeco venit δόμος.

Donaticae coronae dictae, quod his victores in ludis donabantur, quae poſtea magnificentiae cauſa inſtitutae ſunt ſuper modum aptarum capitibus, quali amplitudine fiũt cum lares ornantur.

Donum ex Graeco eſt, quod illi vocant δῶρον.

Dorſum dictum, quod pars ea corporis deuexa ſit deorſum.

Dotem manifeſtum eſt ex Graeco eſſe. nam διδόναι dicitur apud eos dare.

Dracones dicti ἀπὸ τοῦ δέρκειν, quod eſt videre. clariſſimam enim dicuntur habere oculorum aciẽ. qua ex cauſa incubantes eos theſauris cuſtodiae cauſa finxerunt antiqui. Ideoque Æſculapio attribuuntur: quod vigilantiſſimi generis putantur. quae res medicinae maxime neceſſaria eſt.

Dubenus apud antiquos dicebatur, qui nunc dominus.

Dubiat, Dubitat.

Duco, cum pro puto ponimus, ex Graeco deducitur, quod illi dicunt δοκῶ.

Duellum, bellum videlicet quod duabus partibus de victoria contendentibus dimicatur. Inde & *perduellis*, qui pertinaciter retinet bellum.

Duicenſus dicebatur cum altero, id eſt cum filio, cenſus.

Duidens hoſtia bibens.

Duis duas habet ſignificationes. nam & pro dis ponebatur, & pro dederis.

Dumecta antiqui, quaſi dumiceta appellabant, quae nos dumeta.

Dumoſa, frondoſa.

Duodeuiginti dicẽdi cõſuetudinẽ a Graecis traxiſſe videmus, qui ſic enunciant δυοδέεικοσι.

Duonum, bonum.

Duplabis, duplicabis.

Duplionem antiqui dicebant, quod nos duplũ. venit autem a Graeco διπλοῦν.

Duſmoſo in loco apud Liuiũ ſignificat dumoſum locum. antiqui enim interſerebant S litteram, & dicebant coſmittere pro committere, & caſmenae pro camenae.

E

EAmus ex Graeco ἴωμεν.

Eapſe, eaipſa.

Eccere iuſiurandum eſt, ac ſi dicatur per Cererem, vt aecaſtor, aedepol. alij eccere pro ecce poſitum accipiunt.

Edeatrae, qui praeſunt regiis epulis, dicti ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων.

Edecimata, electa.

Ederam flamini diali neque tangere, neque nominare fas erat: pro eo quod edera vincit ad quodcũque ſe applicat. Sed ne anulum quidem gerere ei licebat ſolidum, aut aliquem in ſe habere nodum.

Effafilatum exertũ, quod ſcilicet omnes exerto brachio ſint exfilati, id eſt extra veſtimentum filo contextum.

Effari, & effata a fando, quod ipſum ex Graeco φάναι.

Effata, elocuta.

Egens velut exgens, cui ne gens quidem ſit reliqua.

Egeriae nymphae ſacrificabant praegnantes, quod eam putabant facile conceptam aluum egerere.

Egretus & adgretus ex Graeco ſunt ducta, a ſurgendo, & proficiſcendo. Vnde & Nyctegreſia, quaſi noctiſurgium.

Eiuratio ſignificat id, quod deſideretur, non poſſe praeſtari. Plautus: eiurauit militiam.

Elacatena, genus ſalſamenti, quod appellatur vulgo malandrea.

Elaudare plus, quam nominare.

Elecebrae argentariae meretrices, ab eliciendo argento dictae.

Electabo, eliciam.

Elices ſulci aquarij, per quos aqua collecta educitur eliris.

Elinguem ſine lingua.

Elixa a liquore dicta.

Elucum ſignificat languidum, ac ſemiſomnũ: vel, vt alij volunt, allucinatorem, & nugarum amatorem. ſiue halonem, id eſt heſterno vino languentem, quem ἕωλον vocitant Graeci.

Elumbem, euulſo lumbo.

Em pro eum ab eo, quod eſt is.

Emancipati duobus modis intelliguntur, aut ij, qui ex patris iure exierunt; aut ij, qui aliorum fiunt dominij. quorum vtrunque fit mancipatione.

Emem, eundem.

Emere quod nũc eſt mercari, antiqui accipiebant pro ſumere.

Empanda, paganorum dea.

Emptiuum militem, mercenarium.

Emuſſitata, ad amuſſim facta.

Endoitium, initium.

Endoplorato, implorato, quod eſt cum queſtione inclamare. *Implorare* nanque eſt cum fletu rogare, quod eſt proprie vapulantis.

Endoprocinctu, in procinctu. ſignificat autem cum ex caſtris in praelium exitum eſt. *procinctos* quaſi praecinctos, atque expeditos. nam apud antiquos togis incincti pugnaſſe dicuntur.

Ennam, etiam ne.

Enubro, inhibenti.

Enunquam, ecquando.

Epeus nomẽ cuiuſdam fabri, qui equum Dureum fecit.

Epicrocum genus amiculi croco tinctum, tenue, & perlucidum.

Epilimma genus viliſſimi vnguenti.

Epiſtylium trabs, quæ ſuper columnas ponitur.

Epolonos dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus. Datum autem eſt his nomen, quod epulas indicendi Ioui, ceteriſque diis poteſtatem haberent.

Epulam antiqui etiam ſingulariter poſuere.

Epulares appellabantur, qui in quibuſdam ludis nocte epulabantur.

Equeſtre aes, quod equiti dabatur.

Equiria ludi, quos Romulus Marti inſtituit per equorum curſum, qui in campo Martio exercebantur.

Equirine, iuſiurandum per Quirinum.

Equo vehi flamini diali non licebat, ne ſi longius digrederetur, ſacra neglegerentur.

Equitare antiqui dicebant equum publicum merere.

Equus Marti immolabatur, quod per eius effigiem Troiani capti ſint: vel quod eo genere animalis Mars delectari putaretur.

Erctum citúmque fit inter conſortes, vt in libris legum Romanorum legitur. *Erctum* a coërcendo dictum, vnde & erciſcundae & erciſci. *Citum* autẽ eſt vocatũ a ciendo.

Erebum Vergilius interdum obſcuritatẽ quãdam eſſe deſcribit apud inferos, cum ait: Imas Erebi deſcendit ad vmbras. Interdum flumen eiuſdẽ loci, dicens. Et magnos Erebi tranſnauimus amnes. Varro vero Erebo natam noctem ait. Vnde eſt & illud: Erebo creata fuſcis crinibus nox te inuoco.

Ergo correptum ſignificat idem, quod apud Graecos οὖν, producte, idem quod χάριν, hoc eſt gratia: cum ſcilicet gratia intelligitur pro cauſa. Sed illud ſuperius etiam ſine exemplis notum eſt: hoc inferius, ſic formatur: cum dicimus de aliquo, ſtatua donatus eſt honoris, virtutiſque ergo, id eſt honoris, virtutiſque cauſa.

Eritudo, ſeruitudo.

Erugere ſemel factum ſignificat, quod *eructare* ſaepius. illud enim perfectae formae eſt, hoc frequentatiuae.

Eruum & eruilia a Graeco ſunt dicta, quia illi eruum ὄροβος, eruilia ὀρόβιον appellant.

Eſcariae menſae quadratae vocantur, in quibus homines epulantur. *Anclabris* ea quae in ſacrificando diis *anclatur*, quod eſt hauritur, miniſtraturque.

Eſcit erit.

Euboicum talentum nummo Graeco ſeptem millium, & quingentorum ciſtophorum eſt, noſtro quattuor millium denariorum.

Eudiacon lineum filum, quod medici extremo in clyſterio relinquunt, per quod elimos emittitur.

Euelatum, euentilatum. Vnde *velabra*, quibus frumenta ventilantur.

Euerriator vocatur, qui accepta iure hereditate iuſta facere defuncto debet. quae ſi non fecerit, ſeu quid in ea re turbauerit, ſuo capite luat. id nomen ductum a verrendo. Nam *exuerrae* ſunt purgatio quaedam domus, ex qua mortuus ad ſepulturam ferendus eſt, quae fit per euerriatorem certo genere ſcoparum adhibito, ab extra verrendo dictarum.

Eum antiqui dicebant pro eorum.

Europam tertiam orbis partem ab Europa Agenoris filia certum eſt appellari. Sed alij de amore Iouis in taurum verſi narrant. Alij eam a praedonibus raptam. & nauem, quæ Iouis tutelam effigiem tauri habuerit, in eam regionem eſſe delatam. Quidam ob pulchritudinem regionis per ſimulationem raptae filiae occupatam eam terram ab Agenore, & Phoenicibus ferunt.

Exagogen, euectionem.

Examen eſt & aequamentum, & iudicij inueſtigatio, & apum congregatio, vel locuſtarum.

Examuſſim, regulariter. *amuſſis* enim regula fabrorum eſt. vel, vt alij volunt, ferramentum, quo in poliendo vtuntur.

Exanclara, exhaurire.

Exbuetes exinteratas; ſiue exbuae, quae ebiberunt, quaſi epotae.

Excedere, egredi.

Excidionem vrbis a caedendo dictam manifeſtum eſt.

Exciet, excutiet.

Excipuum, quod excipitur, vt *praecipuum*, quod ante capitur.

Excudere, pro cudere, & incus ipſa a cudendo dicta ſunt.

Exdorſua, dorſum confringe: alij exime.

Exdutae, exuuiae.

Exemplum

Exemplum eſt, quod ſequamur, aut vitemus: *exemplar*, ex quo ſimile faciamus. Illud animo aeſtimatur, iſtud oculis conſpicitur.

Exarcirent, ſarcirent.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati. Item exercitiorem, exercitiſſimum: ſicut ab exercitato, exercitatiorem, exercitatiſſimum.

Exercitus & militum copia dicitur: & homo multis negotiis exercitus. ſed ſuperius quarti ordinis, hoc ſecundi eſt.

Exeſto, extra eſto: ſic enim lictor in quibuſdã ſacris clamitabat: *hoſtis, vinctus, mulier, virgo exeſto*, ſcilicet intereſſe prohibebatur.

Exfir purgamẽtũ, vnde adhuc manet ſuffitio.

Exfuti, exfuſi: vt mertat pro merſat.

Exgregiae, egregiae: id eſt egrege lectae.

Exhauſtant, efferunt.

Exiles & ilia a tenuitate viarum, quas Graeci in chartis ita appellant, videtur eſſe dicta.

Exilica cauſa, quae aduerſus exulem agitur.

Eximium inde dici coeptum, quod in ſacrificiis optimum pecus e grege eximebatur: vel quod primum erat natum.

Exin metri cauſa dicitur pro exinde.

Exinfulabat exerebat. infulas enim ſacerdotum, filamenta vocabant.

Exiſtimare dictum eſt ab aeſtimatione.

Exitium antiqui ponebant pro exitu. nunc exitium peſſimum exitum dicimus.

Exodium exitum.

Exomides ſunt comici veſtitꝰ exertis humeris.

Exoletus qui adoleſcere, id eſt creſcere deſiit.

Exoriri ſurgere.

Expapillato brachio exerto: quod cum fit, papilla nudatur.

Expatare, in locum patentem ſe dare, ſiue in ſpatium ſe conferre.

Expectorat, ex pectore eiicit.

Expergitus, ab alio excitatus: quem ſolemus dicere expergefactum.

Experitos, imperitos.

Experrectus, a corrigendo ſe vocatus; quod ſe re facimus recentes a ſomno. Experrectus eſt, qui per ſe vigilare coepit.

Explenunt, explent.

Explorare antiquos pro exclamare vſos: ſed poſtea proſpicere, & certum cognoſcere coepit ſignificare. itaque ſpeculator ab exploratore hoc diſtat, quod *ſpeculator* hoſtilia ſilentio perſpicit, *explorator* pacata clamore cognoſcit.

Expergere, porro agere, exporrigere.

Expreta antiqui dicebant, quaſi expertia habita.

Exrogare eſt, ex lege vetere aliquid eximere per nouam legem.

Exta dicti, quod eã diis proſecẽtur, quae maxime extant, eminentque.

Externus eſt alienae terrae.

Exterraneus ex alia terra. Exterraneus quoque dicitur, & qui ante tempus natus, vel potius eiectus eſt. dictus autem exterraneus quod eum mater exterita aluo eiecit.

Extimum extremum ſignificat, ita vt intimo ſit contrarium.

Extrarium ab extraneo ſic diſtinguitur. *extrarius* eſt, qui extra focum, ſacramentum, iuſque ſit. *extraneus* ex altera terra, quaſi exterraneus.

Exugentes, exprimentes.

Exuuiae ab exuendo dictae.

F

F*Abam* nec tangere nec nominare Diali flamini licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam & lemuralibus iacitur laruis, & parentalibus adhibetur ſacrificiis. & in flore eius luctus litterae apparere videntur.

Fabiani, & Quintiliani appellabantur luperci a Fabio & Quintilio praepoſitis ſuis.

Facem in nuptiis in honorem Cereris praeferebant, aquaque ſpargebatur noua nupta: ſiue vt caſta, puraque ad virum veniret: ſiue vt ignem atque aquam cum viro communicaret.

Faces antiqui dicebant, vt fides.

Faceſſere ſignificat interdum facere, vt eſt, Iuſſa faceſſunt. interdum vero pro abire ponitur. Pacuuius: Faceſſite omnes hinc. id eſt abite.

Factio & factioſus, initio honeſta vocabula erant. vnde adhuc factiones hiſtrionum, & quadrigariorũ dicũtur. Modo autẽ nomine factionis ſeditio, & arma vocantur.

Facul antiqui dicebant. & facultet pro facile. vnde facultas & difficultas vidẽtur dicta. Sed poſtea facilitas morum facta eſt, facultas rerum.

Fagutal ſacellum Iouis, in quo fuit fagus arbor quae Ioui ſacra habebatur.

Falae dictae ab altitudine à falando, quod apud Etruſcos ſignificat caelum.

Falarica, genus teli miſſile, quo vtuntur ex falis, id eſt ex locis extructis dimicantes.

Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro ſunt curuati, a ſimilitudine falcis.

Faleri oppidum a ſale dictum.

Falſius, & *falſior* cum rationabiliter dici poſſint, non tamen ſunt in conſuetudine.

Fama a fando dicta. ſic apud Graecos φάμα ἀπὸ τῆς φάσεως.

Famelicoſam terram, terram paluſtrẽ vocabãt.

Famella deminutiuum a fama.

Familia antea in liberis hominibus dicebatur, quorum dux & princeps generis vocabatur pater, & mater familiae. Vnde familiae nobilium Pompiliorum, Valeriorum, Corneliorum. & *familiares* ex eadem

familia. poſtea hoc nomine etiam *famuli* appellari coeperunt permutata I cum V littera.

Familiaris Romanus, priuatus Romanus.

Famino, dicito.

Famuletium dicebatur, quod nunc ſeruitium.

Famuli origo ab Oſcis dependet, apud quos ſeruus famel nominabatur. vnde & familia vocata.

Fama, quod fando conſectantur.

Fanatica dicitur arbor fulmine icta.

Fanum a fano dictum; ſiue a fando; quod dum pontifex dedicat, certa verba fatur.

Farfenum virgulti genus.

Farrago appellatur id, quod ex pluribus ſatis pabuli cauſa datur iumentis.

Farreum, genus libi ex farre factum.

Fartores, nomenclatores, qui clam velut infarcirent nomina ſalutatorum in aurem candidati.

Faſcinum, & fas, a fando nominantur.

Faſtigium aedificij ſummum.

Faſtis diebus iucunda fari licebat; ne faſtis quaedam non fari licebat.

Faſtorum libri appellantur, in quibus totius anni fit deſcriptio. Faſti enim dies faſti ſunt.

Fatantur, multa fantur.

Fauentia bonam ominationem ſignificat. Nam praecones clamantes, populum ſacrificiis *fauere* iubebant. *Fauere* enim eſt bona fari. at veteres poetae pro ſilere vſi ſunt fauere.

Faui, a fauendo.

Fauiſſae locum ſic appellabant, in quo erat aqua incluſa circa templa. Sunt autem, qui putant fauiſſas eſſe in Capitolio cellis ciſterniſque ſimiles: vbi reponi erant ſolita ea, quae in templo vetuſtate erant facta inutilia.

Fauſtulum porcellum, feturam porcorum.

Februarius menſis dictus, quod tum, id eſt extremo menſe anni, populus *februaretur*, id eſt luſtraretur, ac purgaretur: vel a *Iunone Februata*. quam alij *februalem*, Romani *februlim* vocant: quod ipſi eo menſe ſacra fiebant, eiuſque feriae erāt lupercalia, quo die mulieres februabantur a lupercis amiculo Iunonis, id eſt pelle caprina. quam ob cauſam is quoque *dies februatus* appellabatur. Quaecunque denique purgamenti cauſa in quibuſque ſacrificiis adhibentur, *februa* appellantur. Id vero, quod purgatur, dicitur *februatum*.

Fedum antiqui dicebant pro hedo, folus pro holere, foſtim pro hoſte, foſtiam pro hoſtia.

Felices arbores Cato dixit, quae fructum ferunt, infelices quae non ferunt.

Femur, femoris, & femen feminis, fenero, & fenenor dici poteſt.

Fenus appellatur naturalis terrae fetus; ob quam cauſam & nummorum fetus Fenus eſt vocatum, & de ea re leges fenebres. Fenus, & feneratores, & lex de credita pecunia. *Fenebris*, a fetu dicta, quod crediti nūmi alios pariant, vt apud Graecos eadem res τόκος dicitur. *fenum* quoque pratorum ab hac cauſa eſt appellatum, quando idipſum manens quotannis nouum parit. Vnde etiam *feſtuca* vocata eſt.

Feralia, diis manibus ſacrata feſta, a ferendis epulis, vel a feriendis pecudibus appellata.

Ferctum genus libi dictum, quod crebrius ad ſacra ferebatur, nec ſine ſtrue, altero genere libi. quae qui adferebant *ſtrufercta rij* appellabantur.

Ferentarij, auxiliares, in bello, a ferendo auxilio dicti. vel quia fundis, & lapidibus pugnabant, quae tela feruntur, non tenentur ita appellati. Ferentarij leuis armaturae pugnatores.

Feretrius Iuppiter dictus a ferendo, quod pacē ferre putaretur, ex cuius templo ſumebant ſceptrum, per quod iurarent, & lapidem ſilicem, quo foedus ferirent.

Feria a feriendis victimis appellata.

Feriae ſtatae appellabantur, quod certo ſtatutoque die obſeruarentur.

Ferias antiqui feſtas vocabant. & aliae erant ſine die feſto, vt nundinae: aliae cum feſto, vt Saturnalia. quibus adiungebantur epulationes ex prouentu fetus pecorum frugumque.

Ferire dictum, quod ferientes feruntur.

Ferocit, apud Catonem, Ferociter agit. *Fimere* idem pro figere.

Ferus ager incultus.

Feſcenini verſus, qui canebantur in nuptiis, ex vrbe Feſcenina dicuntur allati. ſiue ideo dicti, quia faſcinum putabantur arcere.

Feſnoe vocabantur, qui depellere faſcinum credebantur.

Feſtram antiqui dicebant, quam nos feneſtrā.

Fetiales a feriendo dicti. apud hos enim belli, paciſque faciendae ius eſt.

Fiber genus beſtiae quadrupes. Plautus: Sic me ſubes cotidie, quaſi fiber ſalicem. quo nomine extremae fluminis orae appellantur. Vnde & *fibras* iocinorum, & *fimbrias* veſtimentorum dicimus.

Ficolea palus ficulneus.

Fides genus citharae dicta, quod tantum inter ſe chordae eius, quantum inter homines fides, concordent. cuius deminutiuum *fidicula* eſt.

Fiducia a fide denominata, ea, quae maxime fidei erant.

Filicata patera dicta, quod ad filicis herbae ſpeciem ſit caelata.

Filico-

Filicones mali & nullius vſus, a filice dicti.

Firmum ἀπὸ τοῦ ἕρματος, dictum videtur.

Fiſcellus caſei mollis appetitor, vt *catillones* catillorum liguritores.

Fixulas, fibulas.

Flagratores dicebãtur genus hominum, quod mercede flagris caedebantur.

Flamearij infectores flamei coloris: *violarij* violatij coloris dicuntur.

Flamen Dialis dictus, quod filo aſſidue veletur. indeque appellatur flamen, quaſi filamen. Dialis autem appellatur a Dio, a quo vita dari putabatur hominibus.

Flameo amicitur nubens ominis boni cauſa, quod eo aſſidue vtebatur *Flaminica*, id eſt Flaminis vxor, cui non licebat facere diuortium. Flameo veſtimento Flaminica vtebatur, id eſt Dialis vxor, & Iouis ſacerdos, cui telum fulminis eodem erat colore.

Flaminia dicebatur ſacerdotula, quae *Flaminicae* Diali praeminiſtrabat, eaque *patrimes*, & *matrimes* erat, id eſt patrem, matremque adhuc viuos habebat.

Flaminiae aedes domus flaminis Dialis.

Flaminius camillus puer dicebatur ingenuus patrimes, & matrimes, qui Flamini Diali ad ſacrificia praeminiſtrabat, antiqui enim miniſtros *camillos* dicebant. Alij dicũt omnes pueros ab antiquis camillos appellatos, ſicut habetur in antiquo carmine, cum pater filio de agricultura praeciperet: Hiberno puluere, verno luto, grandia farra Camille metes.

Flaminius circus, & via Flaminia a Flaminio conſule dicta ſunt, qui ab Annibale interfectus eſt ad lacum Traſimenum.

Flaminius lictor eſt, qui Flamini Diali ſacrorum cauſa praeſto eſt.

Flator, tibicen.

Flemina dicuntur, cum ex labore viae ſanguis defluit circa talos.

Floriſertum dictum, quod eo die ſpicae feruntur ad ſacrarium.

Flumentana porta Romae appellata, quod Tiberis partem ea fluxiſſe affirmant.

Fluoniam Iunonem mulieres colebant, quod eam ſanguinis florem in conceptu retinere putabant.

Fluſtra dicuntur, cum in mari fluctus non mouentur, quam Graeci γαλήνας vocant.

Focus, fomenta, focillationes, foculi, a fouendo, id eſt calefaciendo, dicta ſunt.

Fodare fodere.

Foedus appellatum ab eo, quod in paciſcendo foedere hoſtia necaretur. Vergilius: *Et caeſa iungebant foedera porca*. vel quia in foedere interponatur fides.

Folium a Graeco venit, quod illi dicunt φύλλον, ſed ideo per vnum L, quia antiqui non geminabant conſonantes.

Folliculare appellatur pars remi, quae folliculo eſt lecta, a quo vita follicularis.

Fomites ſunt aſſulae ex arboribus, dum caeduntur excuſſae, dictae, quod in eo opere occupati, cibis, potuque confouentur. At Opilius aduſtas iam vires vocari exiſtimat fomites. alij vocari putant ſcintillas, quae ex ferro candenti malleis excutiuntur. dictae autem ita, quia igni ſunt confotae. pari modo *aſſulae*, quae ſunt ſecuribus excuſſae.

Fons a fundendo dicitur.

Fontinalia fontium ſacra. vnde & Romae fontinalis porta.

Forago filum, quo textrices diurnum opus diſtingunt, a furando dictum.

Forbeam antiqui omne genus cibi appellabant, quam Graeci φορβὴν vocant.

Forcipes dicuntur, quod his forma, id eſt calida capiuntur.

Fordicidiis boues fordae, id eſt grauidae, immolabantur, dictae a fetu.

Forma ſignificat modo faciem cuiuſque rei: modo calidam, vt cum exta, quae dantur, *deforma* appellantur. Et Cato ait de quodam aedificio aeſtate frigido, hieme formido. Item forma appellatur puls miliacia ex melle.

Formiae oppidum appellatur ex Graeco, velut hormiae, quod circa in crebrae ſtationes, tutaeque erant, vnde proficiſcebantur nauigaturi.

Formucales forcipes dictae, quod forma capiant, id eſt feruentia.

Fornacalia feriae inſtitutae ſũnt farris torrendi gratia. quod ad fornacem, quae in piſtrinis erat, ſacrificium fieri ſolebat. Fornacalia ſacra erant, cum far in fornaculis torrebant.

Fortis frugi, & bonus, ſiue validus.

Forum ſex modis intelligitur. ¶Primo, negotiationis locus, vt forum *Flaminium*, forũ Iulium, ab eorum nominibus, qui ea fora conſtituenda curarunt, quod etiam locis priuatis, & in viis, & in agris fieri ſolet. ¶Alio, in quo iudicia fieri, cum populo agi, conciones haberi ſolent. ¶Tertio, cum is, qui prouinciae praeeſt, forum agere dicitur, cum ciuitates vocat, & de controuerſiis eorum cognoſcit. ¶Quarto, cum id forum antiqui appellabant, quod nunc veſtibulum ſepulcri dici ſolet. ¶Quinto, locus in naui, ſed tum maſculini generis eſt, & plurale. ¶Sexto, fori ſignificant Circenſia ſpectacula, ex quibus etiam minores forulos dicimus. Inde & *forare*, & *foras dare*, & *fores*, & *foras*, & *fenestra*, id eſt oſtiola dicuntur.

Fouij, qui nũc Fabij dicũtur, dicti, quod prin-

ceps gentis eius ex ea natus ſit, cum qua Hercules in fouea concubuit. Alij putant eum primum oſtendiſſe quemadmodum vrſi & lupi foueis caperentur.

Fragebunt, diſplicebunt.

Frater a Graeco dictus eſt φίτωρ, vel quod ſit fere alter.

Fratilli, villi ſordidi in tapetis.

Fratrare puerorum mammae dicuntur, cum primum tumeſcunt, quod velut fratres pares oriuntur. quod etiam in frumento ſpica facere dicitur.

Fratria, vxor fratris.

Frauſus erit, fraudem commiſerit.

Fraxare, vigiliam circumire.

Fregellae locus in vrbe, in quo ciuitatis ſelij hoſpites habitauere.

Fremitum dictum velut ferimentum.

Frendere eſt frangere. vnde eſt *faba freſſa*: vnde & dentibus dicimus frendere.

Frequentarium, frequentem.

Frigere & frictum a Graeco venit φρύγειν.

Fringilla auis dicta, quod frigore cantet, & vigeat. vnde & *friguttire*.

Friuola ſunt proprie vaſa fictilia quaſſa. Vnde dicta *verba friuola*, quae minus ſunt fide ſubnixa.

Frontem antiqui maſculino genere dixere.

Frugamenta a frugibus appellata.

Fruniſcor & frunitum dixit Cato, noſque, cum adhuc dicimus *infrunitum*, certum eſt antiquos dixiſſe frunitum.

Frutinal templum Veneris fruti.

Frux frugis dixerunt antiqui fructũ & fructum.

Fucilis falſa, dicta autem quaſi fucata.

Fulgere priſci pro ferire dicebant. Vnde *fulgur* dictum eſt.

Fulguritum id, quod eſt fulmine ictum. qui locus ſtatim fieri putabatur religioſus, quod eum Deus ſibi dicaſſe videretur.

Fulmen dictum a fluore flammae.

Fundus dicitur ager, quod planus ſit ad ſimilitudinem fundi vaſorum. ¶ Fundus quoque dicitur populus eſſe rei, quam alienat, hoc eſt auctor.

Funebres tibiae dicuntur, cum quibus in funere canitur, quas Flamini audire putabant illicitum.

Furcilles, ſunt furcilla, quibus homines ſuſpendebant.

Furnalia ſacra Furinae, quam deam dicebant.

Furum genitiuus pluralis a fure.

Furuum nigrum, vel atrum. hinc dicta *furnus*, *furiae*, *funus*. *fuligo*, *fulgus*, *fimus*. *Furuum bouem*, id eſt nigrum, immolabant Auerno.

Futare, augere eſt. vnde & *confutare*. Sed Cato hoc pro ſaepius fuiſſe poſuit.

Futiles dicuntur, qui ſilere tacenda nequeunt, ſed ea effundunt. ſic & *vaſa futilia* a fundendo vocata.

G

GAia Caecilia appellata eſt, vt Romam venit, quae antea Tanaquil vocitata; erat vxor Tarquinij Priſci regis Romanorum. quae tantae probitatis fuit, vt id nomen ominis boni cauſa frequentẽt nubentes, quam ſummam aſſeuerant lanificam fuiſſe.

Galbeum, ornamenti genus.

Gallam bibere, ac rugas conducere ventri, cum ait Lucilius; praemonet parſimonia eſſe vtendum, neque gulae indulgendum, ventremque coartandum.

Galli qui vocantur Matris Magnae comites dicti ſunt a flumine, cui nomen eſt Gallo. quia qui ex eo biberint, in hoc furere incipiant, vt ſe priuent virilitatis parte. Alij putant ideo eos ſibi genitalia incidere, quia violauerint nomen patris, matriſve, ne poſſint ipſi fieri parentes.

Ganeum antiqui locum abditum, ac velut ſub terra dixerunt. Terentius: Vbi illum quaeram? credo abductum in ganeum.

Gannitio, canum querula murmuratio.

Galearia a galearum ſimilitudine dicta.

Gaudium ἀπὸ τοῦ γαυριᾶν dictum.

Gaulus genus nauigij paene rotundum.

Gemurſa ſub minimo digito pedis tuberculum, quod gemere faciat eum qui id gerat.

Genas Ennius palpebras putat, cum dicit hoc verſu: Pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum. Alij eas partes putant genas dici, quae ſunt ſub oculis. Pacuuius genas putat eſſe, qua barba primum oritur, hoc verſu: Nunc primum opacat flore lanugo genas.

Geniales deos dixerunt aquam, terram, ignẽ, aerem. ea enim ſunt ſemina rerum, quae Graecorum alij στοιχεῖα, alij σπέρματα vocant. Duodecim quoque ſigna, lunam, & ſolem inter deos computabant. Geniales autem dicti a gerendo, quia plurimum poſſe putabantur, quos poſtea gerulos appellarunt.

Genialis lectus, qui nuptiis ſternitur in honorem genij, vnde & appellatur.

Genium appellabant deum, qui vim obtineret rerum omniũ gerendarum. Aufuſtius, genius, inquit, eſt deorum filius, & parens hominum, ex quo homines gignuntur. & propterea *genius* meus nominatur, quia me genuit. Alij genium eſſe putarunt vniuſcuiuſque loci deum.

Gens Aelia appellatur, quae ex multis familiis conficitur.

Gentilis dicitur & ex eodem genere ortus, & is qui ſimili nomine appellatur. vt ait Cincius: *gentiles* mihi ſunt, qui meo nomine appellantur.

Gennini dentes, quod a genis dependent.

Genus dictum putatur a terrae Graeco vocabulo, quam γῆν dicunt.

Germen eſt, quod ex arborum ſurculis naſcitur, vnde & germani, quaſi eadem ſtirpe geniti.

Gerrae, crates vimineae. Athenienſes cum Syracuſas obſiderent, & crebro gerras poſcerent, irridentes Siculi, gerras clamitabãt. Vnde factum eſt, vt gerrae pro nugis, & contemptu dicantur.

Geruſia curia ab aetatis vocabulo dicta.

Geſtit, qui ſubita felicitate exhilaratus, nimio corporis motu praeter cõſuetudinem exul cat.

Geſtus, quo indicatur, quid geratur, praeter participium, quod a gerendo deducitur.

Geſum graue iactum.

Gigeria ex multis obſoniis decerpta.

Gingeriator tibicen.

Gingrire anſerum vocis proprium eſt. Vnde genus quoddam tibiarum exiguarum *gingrinae*.

Gliſcere creſcere eſt, & *gliſcerae*, *menſae* gliſcẽtes, id eſt, creſcentes per inſtructionem epularum ſcilicet.

Glittis ſubactis, leuibus, teneris.

Glocire & *glocidare* gallinarum proprium eſt, cum ouis incubiturae ſunt.

Glomus in ſacris cruſtulum cybij figura & oleo coctum appellatur.

Gloria a Graeca voce dicta. hanc enim illi κλέος vocant.

Glos, viri ſoror, a Graeco γάλως.

Glucidatum, ſuaue, & iucundum. Graeci enim γλυκὺν dulcem dicunt.

Gluma hordei tunicula: dictum, quod glubatur id granum. vnde & *pecus glubi* dicitur, cuius pellis detrahitur.

Gnaeus & corporis inſigne, & prænomen, a generando dicta eſſe, & ea ipſa ex Graeco γίγνεσθαι apparet.

Gnarigauit ſignificat, apud Liuium, narrauit.

Gnaruiſſe, narraſſe.

Gnarus cum ſignificet id, quod ſcius, peritus, tamen inuenimus *prognare* ſignificare aperte.

Gnephoſum, obſcurum: videlicet ex Graeco, quod eſt κνέφας.

Gnitus, & *gnixus* a generibus priſci dixerunt.

Gnotu, cognitu.

Gracchuris vrbs Iberae regionis, dicta a Graccho Sempronio, quae antea Illurcis nominabatur.

Graculi a ſono oris vocati. ſiue a gerendo dicti, quod iacta ſegetum ſemina plurimum gerant. vel quod ex oliuetis cubitũ ſe recipientes duas pedibus baccas, tertiam ore ferant.

Gradiuus Mars appellatus eſt a gradiendo in bella vltro citroque: ſiue a vibratione haſtae, quod Graeci dicunt κραδαίνειν: vel vt alij dicunt, quia gramine ſit ortus, quod interpretantur, quia corona graminea in re militari maximae eſt honorationis.

Graeca ſacra, feſta Cereris ex Graecia tranſlata, quae ob inuentionem Proſerpinae matronae colebant. quae ſacra dum non eſſent matronae, quae facerent propter cladem Cannenſem, & frequentium lugentium; inſtitutum eſt, ne amplius centum diebus lugeretur.

Grallatores appellabantur pantomimi, qui vt in ſaltatione imitarentur aegipanas, adiectis perticis furculas habentibus atque in his ſuperſtantes ad ſimilitudinem ciurum eius generis gradiebantur, vtique proprer difficultatem conſiſtendi. Plautus: Vinceretis curſu ceruas, & grallatorem gradu.

Gramiae oculorum ſunt vitia, quas alij *glamas* vocant.

Grando guttae aquae concretae ſolito grandiores.

Graſſari antiqui ponebant pro adulari. *graſſarÿ* autem dicuntur latrones vias obſidentes. *gradi* ſiquidem ambulare eſt. vnde tractum graſſari, videlicet ab impetu gradiendi.

Grauaſtellus, ſenior. Plautus: qui eſt grauaſtellus, qui aduenit? vt puto grauaſtellus a grauitate dictus.

Graue aes dictum a pondere, quia deni aſſes, ſinguli pondo libras, efficiebant denarium ab hoc ipſo numero dictum. Sed belle Punico populus Romanus preſſus aere alieno, ex ſingulis aſſibus librariis ſenos fecit, qui tantundem valerent. Item *nummi quadrigati*, & *bigati* à figura caelaturae dicti.

Grauida eſt, quae iam grauatur conceptu: *praegnans* velut occupata in generando, quod conceperit *inciens* propinqua partui, quod incitatus ſit fetus eius.

Greges ex Graeco dici, quos illi ἀγέλας ſolent appellare.

Gricenea funis craſſus.

Groma appellatur genus machinulae cuiuſdam, quo regiones agri cuiuſque cognoſci poſſunt, quod genus Graeci dicũt γνώμονα.

Gruere dicuntur grues, vt ſues *grunnire*. vnde tractum eſt *congruere*, hoc eſt conuenire, quia id genus volucrum minime ſoliuagum eſt.

Grumus, terrae collectio minor tumulo.

Gulliocae nucum iuglandium ſumma, & viridia putamina.

Gurguſtium genus habitationis anguſtum a gurgulione dictum.

Gutturnium vas, ex quo aqua in manus da-

tur:ab eo quod propter oris anguſtiã guttatim fluat.

H

H*Abitior*,pinguior.

Habitudo,habitus corporum.

Halapanta ſignificat omnia mentientem. ab eo quod *halet* omnia. ἀλῶν enim Graeci τὸν πλάνον, id eſt fallentem appellant.

Hallus, pollex pedis ſcandens ſuper proximum, dictus a ſaliendo. nam ἅλλομαι Graece, Latine ſignificat ſalio.

Hamo cognominatus, quia in arena putatur inuẽtus. quae Graece hoc nomine ἄμμος appellatur. cui cornua adfiguntur arietis, a genere pecoris inter quod inuentus eſt.

Hamotrahones alij piſcatores, alij qui vnco cadauera trahunt.

Hanula parua delubra quaſi fanula.

Harviga dicebatur hoſtia, cuius adhaerentia inſpiciebantur exta.

Haſtae ſubiiciebantur ea, quae publice venũdabant: quia ſignum praecipuum eſt haſta. Nam & Carthaginienſes cum bellum vellent, Romam haſtam miſerunt: & Romani fortes viros ſaepe haſta donarunt.

Hebes, retuſi acuminis.

Hecate. Diana, eadem putabatur & luna, & Proſerpina.

Hedera dicta, quod haereat: ſiue quod edita petat, vel quia id cui adhaeſerit, edat. quae in tutela Liberi putabatur eſſe, quia vt ille, iuuenis ſemper, ita haec viret, vel quia ita omnia, ſicut ille mentes hominum illigat.

Heliconides muſae a monte Helicone vocatae.

Heluacea genus ornamenti Lydij, dictum a colore boum, qui eſt inter rufum & albũ, appellaturque *heluum*.

Heluus ab hiatu & oſcitatione dictus.

Heluela, holera minuta.

Heluo dictus eſt immoderate bona ſua conſumens, ab eluendo. Cui aſpiratur, vt auiditas magis exprobretur. fit enim vox incitatior.

Helus & heluſa antiqui dicebant, quod nunc holus, & holera.

Hemina ex Graeco ἥμισυ, quod eſt dimidia pars ſextarij.

Hemona humana, & *hemonem hominem* dicebant.

Herbam do, cum ait Plautus, ſignificat, victum me fateor: quod eſt antiquae, & paſtoralis vitae indicium. nam qui in prato curſu, aut viribus contendebant, cùm ſuperati erant, ex eo ſolo, in quo certamen erat, decerptam herbam aduerſario tradebant.

Herbilis anſer, herba paſtus. qui gracilior eſt, quam frumento altus.

Herceus Iuppiter intra conſeptum domus cuiuſque colebatur, quem etiam deum penetralem appellabant.

Hercules aſtrologus dictus, quod eo die ſe flãmis iniecit, quo futura erat obſcuratio ſolis.

Here, id eſt aduerbium temporis heri, dictũ a Graeco ἐχθές.

Heredium, praedium paruulum.

Herem Marteam antiqui accepta hereditate colebant. quae a nomine appellabatur *heredum*, & eſſe vna ex Martis comitibus putabatur.

Heres apud antiquos pro domino ponebatur.

Herma a Graecis ponitur pro firmamento. Vnde etiam Mercurij nomen* inuentoris, vt putabant, firmae orationis dictum. Interdum etiam ſaburram ſignificat.

Hernici dicti a ſaxis, quae Marſi *herna* dicunt.

Hetta res minimi pretij, quaſi *hieta*, id eſt hiatus hominis, atque oſcitatio. Alij puſulam dixerunt eſſe, quae in coquendo pane ſolet adſurgere. a qua accipimus rem nullius pretij, cum dicimus, *non hette te facio*.

Heus aduerbium vocandi a Graeco ὦ venit.

Hilarodos, laſciui & delicati carminis cantor.

Hilum putant eſſe, quod grano fabae adhaeret. ex quo *nihil*, & *nihilum*.

Hippacare eſt celeriter animam ducere. ab equi halitu, qui eſt ſupra modum acutus.

Hippagines naues, quibus equi vehuntur, quas Graeci ἱππαγωγοὺς dicunt.

Hippius, id eſt equeſter, Neptunus dictus eſt, vel quod Pegaſus ex eo, & Pegaſide natus ſit: vel quod equuleus, vt putant, loco eius ſuppoſitus Saturno fuerit, quem pro Neptuno deuoraret: vel quod tridentis ictu terra equum excierit. cui ob hoc in Illyrico quaternos equos iaciebãt nono quoque anno in mare.

Hippocoum vinum ex inſula Coo, dictum ab agro generoſo, cui nomen eſt Hippo.

Hira, quae deminutiue dicitur *hilla*, quam Graeci dicunt νῆστιν, inteſtinum eſt, quod ieiunum vocant.

Hircipili duorum pilorum homines.

Hirquitalli pueri primum ad virilitatem accedentes. a libidine ſcilicet hircorum dicti.

Hirrire, garrire, quod genus vocis eſt canis rabioſae.

Hiſtriones dicti, quod primum ex Hiſtria venerint.

Hodidocos latro, atque obſeſſor viarum.

Homelium pilei genus.

Honorarios ludos, quos & liberalia dicebant.

Horctum, & *forctum*, pro bono dicebant.

Horda praegnans. vnde dies, quo grauidae hoſtiae

hoſtiae immolabantur *hordicidia*.

Hordiarium aes, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.

Horreum antiqui dicebant *farreum*. a farre.

Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi, qui arma capere poſſent, orirentur.

Hoſtia dicta eſt ab eo, quod eſt *hoſtire*, ferire.

Hoſticapax, hoſtium captor.

Hoſtilius laribus immolabāt, quod ab his hoſtes arceri putabant.

Hoſtimentum, beneficij penſatio.

Hoſtis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hoſtis perduellis.

Humanum ſacrificium dicebant, quod mortui cauſa fiebat.

Hyperborei ſupra aquilonis flatum habitantes dicti, quod humanae vitae modum excedant viuendo vltra centeſimum annum, id eſt ὑπερβαίνοντες ὅρον ſaeculi humani.

Hyperionem alij patrem ſolis, alij ipſum, quod eat ſuper terras, ita appellatum putabant.

I

Iambi vocabantur, qui ſinguli ex proſcenio loquebantur: *triambi*, qui terni.

Ianeus, ianitor.

Ianiculū dictum, quod per eum populus Romanus primitus trāſierit in agrū Etruſcū.

Ianual, libi genus, quod Iano tantum modo libatur.

Ibi dicitur, cum locus ſemel demonſtratur, ibidem cum ſaepius.

Icadion, nomen ſaeuiſſimi piratae.

Icit, percuſſit.

Idulis ouis dicebatur, quae omnibus Idibus Ioui mactabatur.

Iecunanum victimarium.

Igitur nunc quidem pro completionis ſignificatione valet, quae eſt ergo; ſed apud antiquos ponebatur pro inde, & poſtea, & tum.

Ignem ex domo Flaminia efferri non licebat, niſi diuinae rei gratia.

Ignia vitia vaſorum fictilium.

Ignis Veſtae ſiquando interſtinctus eſſet, virgines verberibus afficiebantur a Pontifice. quibus mos erat tabulam felicis materiae tamdiu terebrare, quouſque exceptū ignem cribro aeneo virgo in aedē ferret.

Ignitabulum, ignis receptaculum.

Ilia dicta ab ima, quae pars chartae eſt tenuiſſima.

Ilicet, ſine dubio.

Im ponebant pro eum, a nominatiuo is.

Imago ab imitatione dicta.

Imbarbeſcere, barbatum fieri.

Imbelliam, belli inſcientiam.

Imbrex, nomen cuiuſdam comici.

Imbrica tempeſtate pluuiā videtur ſignificare.

Imbutum eſt, quod cuiuſpiam rei ſuccum bibit. vnde infantibus, an velint bibere, dicentes *bu* ſyllaba contenti ſumus.

Immanis, ferus, ſiue magnus.

Immolare eſt mola, id eſt farre molito, & ſale hoſtiam perſperſam ſacrare.

Immunis, vacans munere. aliquotiens pro improbo ponitur, vt apud Plautum: Immune eſt facinus.

Immaſculus auis genus, quam alij regulum, alij oſſifragam dicunt.

Immuſulus ales ex genere aquilarum eſt, ſed minorum virium, quam aquilae. quae volucris raro, & non fere, praeterquam vere apparet, quia aeſtum, algoremque metuit. appellatur autem ita, quod ſubito, & inexpectata ſe immittat.

Impages dicuntur, quae a fabris in tabulis figuntur, quo firmius cohaereant. a *pangendo*, id eſt figere. vnde poetae *pangere verſus* dicuntur, & agricolae *pangere plantas*, id eſt infigere.

Imparem numerum antiqui proſperiorē hominibus eſſe crediderunt.

Impares tibiae numero foraminum diſcretae.

Imparentem, non parentem, hoc eſt obedientem.

Impelimenta, impedimenta dicebant.

Impenetrale, cuius vltimum penetrale intrare non licet.

Impenſam, ſtipem, aes ſacrum, quod nondum erat penſum.

Impercito, parcito, futurum ab imperatiuo.

Impeſcere, in laetam ſegetem paſcendi gratia immittere.

Impetix, impetigo.

Impetritum, impetratum.

Impetum, induſtrium, indulgentem perinde compoſita ait Verrius, atque *impunis*, & *immunis*, mihi non ſatis perſuadet.

Impiatus, ſceleratus.

Impite, impetum facite.

Implexum, implicatum, quod Graeci ἐμπεπλεγμένον dicunt.

Implorare, inclamare, ad auxilium inuocare.

Impluuium, quo aqua impluit collecta de tecto. *Compluuium*, quo de diuerſis tectis aqua pluuialis confluit in eundem locum.

Impolitias Cenſores facere dicebantur, cum equiti aes abnegabant ob equum male curatum.

Impomenta, quaſi imponimenta, quae poſt caenam menſis imponebant.

Imporcitor, qui porcas in agro facit arando. *Porca* autem eſt inter duos ſulcos terra eminens.

Importunum, in quo nullum eſt auxilium. velut eſſe ſolet portus nauigantibus.

Impos eſt, qui animi ſui potens non eſt, qui

animum ſuum in poteſtate non habet.

Improlus, vel improlis, qui nondum eſt adſcriptus in ciuitate.

Impudicatus, ſtupratus, impudicus factus.

Imputatum, nondum purgatum. *putum* enim eſt purum. vnde *putare* vites dicimus, hoc eſt detrahere, quae impedimento ſunt ad fructum.

In non ſemper abnuitionem ſignificat, ſed interdum etiam pro adnuendo ponitur, vt inuolando, inclamando, inuocãdo. *In* praepoſitio ſignificat modo, quod non, vt Inimicus: modo auctionem, vt Inclamauit: modo vbi, quo tendatur, vt Incurrit: modo vbi qui ſit, vt Inambulat.

Inarculum virgula erat ex malo punico incuruata, quam regina ſacrificans in capite geſtabat.

Incalanto, inuocanto.

Incalationes, inuocationes.

Incalatiue, vocatiue.

Incauillatio, per deſpectum irriſio.

Incenſit, incenderit; ſicut *incepſit*, inceperit.

Inceps, deinceps.

Inceſſere, immittere, ac iactu, vel verbis petere.

Inceſtus a Graeco trahitur. nam illi facinus dicunt αἰκίασιν.

Inchoare videtur ex Graeco originem trahere, quod Heſiodus omnium rerum initiũ eſſe dixerit chaos.

Incicorem, immanſuetum, & ferum. Pacuuius: Reprime incicorem iracundiam. Interdũ *cicur* pro ſapiente ponitur, vt idem Pacuuius: conſilium cicur.

Incilliae foſſae, quae in viis fiunt ad deducendam aquam, ſiue deriuationes de riuo cõmuni factae.

Incita, incitata.

Incitega machinula, in qua conſtituebatur in conuiuio vini amphora, de qua ſubinde deferrentur vina.

Inclamare, conuiciis, & maledictis inſectari.

Inclutus, nobilis, clarus.

Incoctae dicebantur mulieres plus aequo calamiſtris vſae.

Incomitem, ſine comite.

Incomitiare ſignificat tale conuicium facere, pro quo neceſſe ſit in comitium, hoc eſt in conuentum venire, Plautus: Quaeſo, ne me incomites.

Inconciliaſti, comparaſti, commendaſti, vel, vt antiqui, per dolum decepiſti.

Inconditum, non ordinate compoſitum.

Inconſpretum, non improbatum.

In conuentione, in concione.

Increpitare, arguere, conuiciari. Increpitare, clamare, maledicere.

Increpitato, ferito.

Increta, indiuiſa.

Incuria, negligentia.

Indepiſci, adſequi, adipiſci.

Indeptare, conſequi.

Indictiuum funus, ad quod per praeconem euocabatur.

Indiges, indigetis facit. hoc nomine Aeneas ab Aſcanio appellatus eſt, cum pugnans cum Mezentio nuſquam apparuiſſet. in cuius nomine etiam templum conſtruxit.

Indigitamenta, incantamenta, vel indicia.

Indigitanto, imprecanto.

Indigetes dy, quorum nomina vulgari non licet.

Indoles, incrementum, induſtria.

Induſtrium antiqui dicebant *indoſtruum*, quaſi qui quicquid ageret, intro ſtrueret, & ſtuderet domi.

Inebrae aues, quae in auguriis aliquid fieri prohibent. & prorſus omnia *inebra* appellantur, quae tardant, vel morantur agentem.

Incepte, eo ipſo.

Inermat, armis ſpoliat.

Iners, ignauus, vel ſine arte.

Infectores, qui alienum colorem in lanam cõiiciunt. *offectores*, qui proprio colori nouũ efficiunt.

Inferiae ſacrificia, quae diis manibus inferebant.

Inferium vinum, id quod in ſacrificando infra paterae labrum ponebatur.

Infibulati ſacrificabant flamines propter vſum aeris antiquiſſimum aereis fibulis.

Infindere, intercipere, interponere.

Infit, incipit. ſed diuerſae ſignificationis eſt ab eo, quod eſt fit, nam infit, agentis: fit autem patientis eſt.

Infiteri, non fateri.

Infitiari, creditum fraudare.

Infra claſſem ſignificatur, qui minore ſumma, quam centum & viginti millium aeris cenſi ſunt.

Infrequens appellabatur miles, qui abeſt, abfuitve a ſignis.

Infulae ſunt filamenta lanea, quibus ſacerdotes, & hoſtiae, templaque velabantur.

Ingens dicitur augendi cõſuetudine, vt inclamare, inuocare. quia enim *gens* populi eſt magnitudo, ingentem per cõpoſitionẽ dicimus, quod ſignificat valde magnum.

Ingluuies a gula dicta. hinc & *ingluuioſus*, & *gluto*, *gulo*, *gumia*, *guttur*, *guttus*, *gutturioſus*, & *curculio*.

Inhibere, iungere, ſed melius cohibere.

Inigere pecus, agere, id eſt minare.

Iniit ponitur interdum pro concubuit. Interdum pro inuenit, vt Iniit rationem. Interdum pro introit, vt Plautus: Iniit te vnquam febris.

In inſula Aeſculapio facta aedes fuit, quod aegroti

aegroti a medicis aqua maxime ſuſtententur. eiuſdem eſſe tutelae draconem, quod vigilantiſſimum ſit animal, quae res ad tuendam valetudinem aegroti maxime apta eſt. canes adhibentur eius templo quod is vberibus canis ſit nutritus. bacillum habet nodoſum, quod difficultatem ſignificat artis. laurea coronatur, quod ea arbor plurimorum ſit remediorum. huic gallinae immolabantur.

Initium eſt principium: ſed alias quo quid incipiat, vt viae Appiae porta Capena: alias ex quo quid conſtet, vt aqua, terra, aer.

Iniuges boues, qui ſub iugo non fuerint.

Iniurium, periurium.

Inlaqueatum alij pro vincto vtuntur, alij pro ſoluto.

Inlex producta ſequenti ſyllaba ſignificat, qui legi non paret. *Inlex* correpta ſequenti ſyllaba ſignificat inductorem ab inliciendo. Plautus: Eſca eſt meretrix, lectus inlex.

Inlices canales, in quos aqua confluit in viis lapide ſtratis, ab eliciendo dicti,

Inlicitator emptor

Inlicium dicitur, cum populus ad concionem elicitur, id eſt vocatur. vnde *colliciae* tegulae, per quas aqua in vas defluere poteſt.

Inlicium vocare antiqui dicebant ad concionem vocare.

Inlitterata pax eſt quae litteris comprehenſa non eſt.

In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promptu eſſe volebant intelligi.

Inori minores.

In pelle lanata noua nupta conſidere ſolet, vel propter morem vetuſtum, quia antiquitus homines pellibus erant induti, vel quod teſtetur lanificij officium ſe praeſtaturam viro.

In procinctu factum teſtamentū dicitur, quod miles pugnaturus nuncupat praeſentibus commilitonibus.

Inquilinus, qui eundem colit focum, vel eiuſdem loci cultor.

Inſanum pro valde magnum vſus eſt Plautus.

Inſcitia, ſtultitia.

Inſecta, non ſecta, ſed & aliquotiens ſignificat ſecta.

Inſeptum non ſeptum. ponitur tamen & pro non aedificatum.

Inſeque apud Ennium, dic, *Inſexit*, vixit.

Inceſſores latrones, qui circa vias inſidientur ſedentes.

Inſignes appellantur boues, qui in femine, & in pede album habent, quaſi inſigniti.

Inſignis tam ad laudem, quam ad vituperationem inflecti poteſt.

Inſimulare, crimen in aliquem confingere.

Inſipare iniicere. vnde fit *diſſipare*.

Inſipere farinulam iacere pultis: vnde *diſſipare*, *obſipare*. vt cum ruſtici dicunt, obſipa pullis eſcam.

Inſitum ab inſerendo tractum. ſed aliquotiens ſignificat impoſitum.

Inſons, extra culpam. a quo dici *morbus* quoque exiſtimatur *ſonticus*, quia perpetuo noceat.

Inſtaurari ab inſtar dictum eſt, cum aliquid ad priſtinam ſimilitudinem, & comparationem reficitur.

Inſtigare, incitare.

Inſuaſum appellabant colorem ſimilem luteo qui fiebat ex fumoſo ſtillicidio.

Inſulae dictae proprie, quae non iunguntur communibus parietibus cum vicinis, circuituque publico, aut priuato cinguntur. a ſimilitudine videlicet earū terrarū, quae fluminibus, ac mari eminent, ſuntque in ſalo poſitae.

Intempeſtam noctem dicimus pro incertiore tēpore, quia non tam facile noctis horae, quam diei poſſunt intelligi. ¶ *Tempeſtatem* enim antiqui pro tempore poſuere.

Intercapedo, tempus interceptum, cum ſcilicet mora eſt ad capiendum.

Inter cutem flagitatos dicebant antiqui mares, qui ſtuprum paſſi aliquando eſſent.

Intercutitus, vehementer *cutitus*, id eſt valde ſtupratus.

Interduatim, & *interatim* dicebāt antiqui, quod nunc interdum, & interim.

Intergerini parietes dicuntur, qui inter confines ſtruuntur, & quaſi intergeruntur.

Internecinum teſtamentum eſt, propter quod dominus eius necatus eſt.

Internectio, vitae priuatio appellatur interfectio. a nece denominato vocabulo.

Interregnum appellatur ſpatium temporis, quouſque in loco mortui alius ordinetur.

Intrahere eſt contumeliam intorquere.

Inuolutus vermiculi genus, qui ſe inuoluit pampino.

Iouiſtae compoſitum a Ioue, & iuſtae.

Ipſipe, ipſi neque alij.

Ipſullices bracteae in virilem, muliebremque ſpeciem expreſſae.

Iracundia dicta, quod iram incendat.

Ircei genus farciminis in ſacrificiis.

Irceus, genus farciminis.

Irnella, vaſis genus in ſacris.

Irpices genus raſtrorum ferreorū, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris.

Irpini appellati nomine lupi, quem *irpum* dicunt Samnites. eum enim ducem ſecuti agros occupauere.

Irquitallus puer, qui primo virilitatem ſuam experitur.

Ita caſtor, ita mehercules, vt ſubaudiatur iuuet.

Italia dicta, quod magnos Italos, hoc eſt boues habeat. vituli etenim *itali* ſunt dicti. Italia ab Italo rege, eadem ab Attelido . . . . . appellata.

Itonida Minerua a loco ſic appellata.

Iubar ſtella, quam Greci appellant φωσφόρον ἑσπερον, hoc eſt lucifer, quod ſplendor eius diffunditur in modum iubae leonis.

Iubere ponebatur pro dicere. quod valet interdum pro decernere: vt, Populus iuſſit.

Iubilare eſt ruſtica voce inclamare.

Iugarius vicus dicitur Romae, quia ibi fuerat ara Iunonis Iugae, quam putabant matrimonia iungere.

Iuge auſpicium eſt, cum iunctum iumentum ſtercus fecit.

Iugere milui dicuntur, cum vocem emittunt.

Iuges, eiuſdem iugi, pares. vnde & *coniuges*, & *ſeiuges*.

Iugula ſtella orion, quod amplior ſit ceteris, quaſi nux iuglandis.

Iugum, ſub quo victi tranſibant, hoc modo fiebat: fixis duobus haſtis ſuper eas ligabatur tertia. ſub iis victos deſcinctos tranſire cogebant.

Iunium menſem dictum putant a Iunone. iidē ipſum dicebant *Iunonium* & *Iunonialem*. *Iulium* quod eo menſe dicitur Iulus natus.

Iurare Flamini Diali fas non erat.

Iurgatio, iuris actio.

Iuſſa iura.

Iuſti dies dicebantur triginta, cum exercitus eſſet imperatus, & vexillum in arce poſitum.

Iuſtum vadem, idoneum ſponſorem.

Iuuenalia fingebantur Dianae ſimulachra, quia ea aetas fortis eſt ad tolerandam viā. Diana enim viarum putabatur dea.

Iuuentutis ſacra pro iuuenibus ſunt inſtituta.

L

L*Abes* macula in veſtimento dicitur, & deinde μεταφορικῶς trāsfertur in homines vituperatione dignos.

Lacerare, diuidere, comminuere eſt. ex quo dictus eſt *lanius*, qui diſcindendo lacerat pecora. *Lacinia*, quod pars veſtimenti eſt. *Lacerna*, quod minus capitio eſt. *Lacer*, quod auribus curtatis eſt. *Lacerum*, quodcumque eſt in corpore imminutum.

Lacit, decipiendo inducit. *Lax* etenim fraus eſt. *Lacit*, in fraudem inducit. inde eſt *allicere*, & *laceſſere*. inde *lactat*, *illactat*, *delectat*, *oblectat*.

Lacobrigae nomen compoſitū (a lacu & briga Hiſpaniae oppido.

Lactaria columna in foro olitorio dicta, quod ibi infantes lacte alendos deferebant.

Lacuna, aquae collectio, a lacu deriuatur, quā alij *lamam*, alij *luſtrum* dicunt.

Lacus Lucrinus in vectigalibus publicis primus locatur eruendus, ominis boni gratia, vt in dilectu, cenſuve primi nominantur Valerius, Saluius, Statorius.

Laena veſtimēti genus habitûs duplicis. quidam appellatam exiſtimant Tuſce, quidā Graece, quam χλαῖναν dicunt.

Laeua, ſiniſtra, quam Graeci σκαιάν. vnde tractum cognomen *Scaeuola*. a laeua *laeuum*, ſiniſtrum: & *laeuorſum*, ſiniſtrorſum.

Lamberat, ſcindit, ac laniat.

Lance & licio dicebatur apud antiquos: quia qui furtum ibat quaerere in domo aliena, licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat propter matrū familiae, aut virginum praeſentiam.

Lancea a Graeco dicta, quam illi λόγχην vocant.

Laneae effigies compitalibus noctu dabantur in compita: quod lares, quorum is erat dies feſtus, animae putabantur eſſe hominum, redactae in numerum deorum.

Lanerum veſtimenti genus ex lana ſuccida confectum.

Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.

Lapidem ſilicem tenebant iuraturi per Iouem haec verba dicentes, *Si ſciens fallo, tum me Dieſpiter ſalua vrbe, arceque bonis eiiciat, vti ego hunc lapidem.*

Lapidicinae, vbi excinduntur lapides.

Lapit, dolore afficit.

Larentalia coniugis Fauſtuli nutricis Remi, & Romuli Laurentiae feſta.

Laruati, furioſi, & mente moti, quaſi laruis exterriti.

Latex a lapſu, profluens aqua dicitur. vtimur tamen vocabulo & in vino.

Latine loqui a Latio dictum eſt, quae locutio adeo eſt verſa, vt vix vlla pars eius maneat in notitia.

Latitauerunt Cato poſuit pro ſaepe tulerunt.

Latrare Ennius pro poſcere poſuit.

Latrones eos antiqui dicebant, qui conducti militabant, ἀπὸ τῆς λατρείας. at nunc viarum obſeſſores dicūtur, quod à latere adoriuntur. vel quod latenter inſidiantur.

Latomias ex Graeco, & maxime a Syracuſanis, qui latomias & appellant, & habent ad inſtar carceris, ex quib. locis excisi ſunt lapides ad extruendam vrbem.

Laudare ponebatur apud antiquos pro nominare.

Lauerniones fures antiqui dicebant, quod ſub tutela deae *Lauernae* eſſent, in cuius luco obſcuro, abditoque ſoliti furta. praedamque inter ſe luere. hinc & *Lauernalis porta* vocata eſt.

Laureati milites ſequebantur currum triumphantis, vt quaſi purgati a caede humana intrarent vrbem. Itaque eandem laurum omnibus ſuffitionibus adhiberi ſolitum erat: vel quod medicamento ſicciſſima ſit: vel quod omni tempore viret, vt ſimiliter reſp. vireat.

Lautia epularum magnificentia, alij a lauatione dicta putant, quia apud antiquos hae elegantiae, quæ nunc ſunt, non erant, & raro aliquis lauabat.

Lautitia farina appellabatur ex tritico aqua conſperſo.

Lautulae locus extra vrbem, quo loco quia aqua fluebat, lauandi vſum exercebant.

Lectoſia inſula dicta a conſobrina Æneae ibidem ſepulta.

Lectus dictus, vel a collectis foliis ad cubitandum: vel quod fatigatos ad ſe alliciat: a Graeco λέκτρον.

Legimus aut ſcriptum, aut oleam, glandemve, & alia quaedam. & addita praepoſitione dicimus, colligimus, deligimus.

Legio Samnitum linteata appellata eſt, quod Samnites intrantes ſinguli ad aram, velis linteis circumdatam, non ceſſuros ſe Romano militi iurauerunt.

Lemniſci, id eſt, faſciolae coloriſae dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquiſſimarum genus coronarum laneatum.

Lemonia tribus a pago Lemonio appellata eſt. qui eſt a porta Capena via Latina.

Lenones ab alliciendo adoleſcentulos appellati.

Leparenſes, Liparitani ciues, id eſt, Liparenſes.

Lepiſta, genus vaſis aquarij.

Leria ornamenta tunicarum aurea.

Lesbium, genus vaſis caelati a Lesbis inuentũ.

Letum ab obliuione, quam Graeci λήθην vocant, dictum.

Leuir eſt vxoris meae frater.

Libella deminutiuum eſt a libra.

Liber repertor vini, ideo ſic appellatur, quod vino nimio vſi omnia libere loquantur.

Liberales dicuntur non ſolum benigni, ſed etiam ingenuae formae homines.

Liberalia, Liberi feſta, quae apud Graecos dicuntur Διονύσια. Naeuius: libera lingua loquemur ludis Liberalibus.

Liberata ponebant pro *effata*, id eſt, locuta.

Libertatis tẽplũ in Auẽtino fuerat conſtructũ.

Librile, ſcapus librae.

Librilla appellantur inſtrumenta bellica, ſaxa ſcilicet ad brachij craſſitudinem in modum flagellorum loris reuincta.

Libycus campus in agro Argeo appellatus, quod in eo primum fruges ex Libya allatae ſunt. quam ob cauſam etiam Ceres ab Argeis Libyſſa vocata eſt.

Licitati, in mercãdo, ſiue pugnãdo cõtẽdẽtes.

Lictores dicuntur, quod faſces virgarum ligatos ferunt. hi parentes magiſtratibus, delinquentibus plagas ingerunt.

Limaces cochleae a limo appellatae.

Limitatus ager eſt in centurias dimenſus.

Limites in agris, nunc termini, nunc viae tranſuerſae.

Limus, obliquus, id eſt, tranſuerſus, vnde & limina.

Lingua non ſolum pars corporis dicitur, ſed etiam differentia ſermonum promontorij quoque genus non excellentis, ſed molliter in planum deuexi.

Lingula per deminutionem linguae dicta. alias a ſimilitudine linguae exertae, vt in calceis: alias inſertae, id eſt infra dentes coërcitae, vt in tibiis.

Lingulaca, genꝰ piſcis, vel mulier auguratrix.

Liquitur, labitur, fluit.

Litatum alij ſolitum, deditum deo, quaſi luitatum: alij ex Graeco a precibus, quas illi λιτὰς dicunt.

Liti cecidiſſe dicitur, qui eius rei, de qua agebat, cauſam amiſit.

Lituus appellatus eſt, quod litis ſit teſtis. eſt enim genus buccinae incuruae, quo qui cecinerit, dicitur liticen. Ennius. Inde loci lituus ſonitus effundit acutos.

Lixabundus, iter libere, ac prolixe faciens.

Lixae, qui exercitum ſequũtur quaeſtus gratia. dicti, quod extra ordinem ſint militiae eiſque liceat, quod libuerit. alij eos a Licha appellatos dicunt, quod & ille Herculem ſit ſecutus. quidam a liguriẽdo quaeſtum.

Locatum, poſitum.

Locupletes, locorum multorum domini.

Loebeſum & loebertatem antiqui dicebant liberum & libertatẽ. ita Graeci λοιβὴ, & λείβω.

Longitrorſus ſic dicitur, ſicut dextrorſus, ſiniſtrorſus.

Lotos, arboris genus, ex cuius materia frequẽter tibiae fiebant, cuius baccis paſti quondam Lotophagi dicti.

Lucani appellati dicuntur, quod eorum regio ſita eſt ad partem ſtellae luciferae. vel quod loca cretoſa ſunt, id eſt multae lucis. vel a Lucilio duce. vel quod primitus in luco conſederunt.

Lucar appellatur aes, quod ex lucis captatur.

Lucaria feſta in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam, & Tiberim fuit: pro eo, quod victi a Gallis fugientes e praelio ibi ſe occultauerunt.

Lucaris pecunia, quae in luco erat data.

Lucem facere dicuntur Saturno ſacrificantes, id eſt capita detegere.

Lucerenſes, & Luceres, quae pars tertia populi Romani eſt diſtributa a Tatio, & Romulo: appellati ſunt a Lucero Ardeae rege, qui

auxilio fuit Romulo aduerſus Tatium bellanti.

Lucetium Iouem appellabant, quod eum lucis eſſe cauſam credebant.

Lucius, praenomen eſt eius, qui primum fuit, quia oriente luce natus eſt.

Lucomedi a duce ſuo Lucomo dicti, qui poſtea *Lucerenſes* appellati ſunt.

Lucomones quidam homines ob inſaniam dicti, quod loca, ad quae veniſſent, infeſta facerent.

Lucretilis mons in Sabinis.

Luctus, & lugere a Graeco trahuntur λυπεῖν, vel λύπειν.

Luculentus a luce appellatus.

Lucuntere genus operis piſtorij.

Luere eſt diluĕs vſque ad nihil, tractū a Graeco λύειν. hinc dictum *lutum* terra humore ſoluta; & *luſtratio*, qua quid ſoluitur, ac liberatur. hinc & λύτρα ἀπὸ τῆς λύσεως, id eſt, ſolutione auri: λίτρα enim libra eſt.

Luma genus herbae, vel potius ſpinae.

Lumbago vitium, & debilitas lumborum.

Lura os culei, vel etiam vtris. vnde *lurcones* capacis gulae homines, & bonorum ſuorum conſumptores.

Luridi, ſupra modum pallidi.

Luſcitio, vitium oculorum, quod clarius veſperi, quam meridie cernit.

Luſtra ſignificat lacunas lutoſas, quae ſunt in ſiluis, aprorum cubilia. a qua ſimilitudine ij, qui in locis abditis, & ſordidis ventri, & deſidiae operam dant, dicuntur in luſtris vitam agere. & cum eiuſdem vocabuli prima ſyllaba producitur, ſignificat nunc tēpus quinquēnale, nunc populi luſtrationē.

Luſtrici dies infantium appellantur, puellarū octauus, puerorum nonus. quia his luſtrantur, atque eis nomina imponuntur.

Luxa membra e ſuis locis mota, & ſoluta: a quo *luxurioſus* in rē familiari ſolutus.

Luxantur, a luxu dictum, id eſt luxuriantur.

Lycij Apollinis oraculum in Lycia maximae claritatis fuit ob luporum interfectionem. λύκος enim lupus eſt.

Lycophos Graeci dicunt, quod nos primū tempus lucis. dictum autem lycophos, quaſi λευκὸν φῶς, id eſt lumen candidum.

Lymphae dictae ſunt a nymphis. vulgo autē memoriae proditum eſt, quicunque ſpeciem quandam e fonte, id eſt effigiē nymphae viderint, furendi non feciſſe finem, quos Graeci νυμφολήπτους vocant, Latini *lymphatos* appellant.

Lyrneßiades, ab oppido Phrygiae Lyrneſſo dicti.

M

M*acellum* dictū a Macello quodā, qui exercebat in vrbe latrocinia. quo dānato Cenſores Æmilius, & Fuluius ſtatuerunt, vt in domo eius obſonia venderentur.

Macilenti, macie tenuati. (PAVL.

Mactus, magis auctus.

Maduſa ebrius, a Graeco μαδᾶν deductum, vel quia madidus ſit vino.

Maeandrum, genus picturae, dictum eſt a ſimilitudine flexus amnis, qui appellatur Maeandrus.

Maecia tribus a quodā caſtro ſic appellatur.

Maeniana aedificia a Maenio ſunt appellata: is enim primus vltra columnas extendit tigne, quo ampliarentur ſuperiora.

Maeſius lingua Oſca, menſis Maius. *Oſci* enim a regione Campaniae, quae eſt Oſcos, vocati ſunt.

Magis a Graeco μᾶλλον venit.

. . . tēperare di . . erare quida . . . FEST.

Magiſterare regere, & temperare eſt. *Magiſterare* moderari. vnde *magiſtri* non ſolum doctores artium: ſed etiā pagorum, ſocietatū, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur: quia omnes hi magis ceteris poſſunt. vnde & *magiſtratus*, qui per imperia potentiores ſunt, quam priuati. Quae vox duabus ſignificationibus notatur. nam aut perſonam ipſam demonſtrat, vt cum dicimus, magiſtratus iuſſit: aut honorem, vt cum dicimus Titio magiſtratus datus eſt. PAVL.

Magiſteria dicūtur in omnib. rebus, quae magis ceteris poſſunt, vt magiſteriū equitum.

. . rebus, qui ma . . . . quitum . ot . . . llinis dixe . . . untur velit . . cōtra ora . . FEST.

Magmentum, magis augmentatum. PAVL.

Magnificißima, dicebant antiqui pro magnificentiſſima. re enim vera magnificens dici non poteſt. vnde magnificentiſſima videtur deduci.

Magnificius idem Cato pro magnificentius dixit, & non fruſtra: nam poſitiuus eius magnifice eſt.

Magni . . . .

. . . . auit Cato in ea, quam . . . .

. . . . gna quis homo . . . .

. . . . pulchrius purgat . . . .

. . . . Ateius, dicimus, cum mag . . . .

. . . . at nepos eius in ea . . . .

. . . . men ait, cum Aedilis . . . .

. . . . iſtria ludos magni . . . . FEST.

Magnificior quoque . . . .

Magnum annum dicunt mathematici, quo ſeptem ſidera errātia expletis proprijs curſibus ſibimet concordant. PAVLVS.

Magnum ſocerū appellat vir vxoris ſuae auū.

Magnam ſocrū vir vxoris ſuae auiā appellat.

Magnos ludos, Romanos ludos appellabant, quos in honorem Iouis, quem principem deorum putabant, faciebant.

Maieſtas a magnitudine dicta.

Maijs Idibus mercatorū dies feſtus erat: quod eo die Mercurij aedes eſſet dedicata.

Maius

Maius menſis in compluribus ciuitatibus Latinis ante vrbem conditam fuiſſe videtur. qua ex cauſa verum a maioribus, vt *Iunius* a iunioribus dictus ſit: an a Maia, quòd Mercurio filio eius res diuinæ . . . fiant ſolemnes; an quod ipſi deae in multis Latinis ciuitatibus ſacrificia fiebant (ipſo menſe). . . . .

Maior patruus, aui & auiae patruus.

Maior amita, aui & auiae amita.

Maior auunculus, aui & auiae auunculus.

Maior Gracia dicta eſt Italia, quod eam Siculi quondam obtinuerunt. vel quod in ea multae, magnaeque ciuitates fuerunt ex Graecia profectae.

Maior magiſtratus conſul dicitur.

Maior ſocer vxoris meae proauus.

Maior ſocrus vxoris meae proauia.

. . . iora auſpicia. quae d . .
. . . maiora Conſulum, Pr. . . .
. . . liquorum minora cum ill . .
. . . res magiſtratus dicu . . .

Maiorem Conſulem L. Caeſar putat dici, vel eum, penes quem faſces ſint: vel eum, qui prior factus ſit: *Praetorem* autem *maiorem* Vrbanum, minores ceteros. FEST.

Maior Conſul dicitur vel is, penes quem faſces ſunt, vel is, qui prior factus eſt: Praetor autē maior vrbanus, minores ceteri. PAVL.

Maiores Flamines appellabantur patricij generis, minores plebei.

Maledictores dicebantur ab antiquis, qui nūc maledici.

Maledic . . . .
. . nos appellamus . . . . . .
. . Hiſpania re . . . . FEST.

Maleuoli Mercurij ſignum erat proxime Ianum, qui item erat in Turdellis Me . .
. . . .
. . appella . . .
maleuoli autem, quod in nullius tabernā ſpectabat.

Maleuoli Mercurij ſignum, id eſt ſtatuam, appellabant, ideo quod in nullius tabernam ſpectabat. PAVL.

Malleoli vocantur non ſolum parui mallei, ſed etiam ij, qui ad incendium faciendum aptantur: videlicet ad ſimilitudinem prioris dicti.

Malluuium dicitur, quo manus lauātur. *Malluuiae*, quibus manus ſunt lotae: *pelluuiae*, quibus pedes.

Malluuium latum in commentarium ſacrorum ſignificat, manus qui lauet. a quo malluuiae dicuntur, quibus manus ſunt lautae, perinde vt quibus pedes pelluuiae. FEST.

Maltha dicitur a Graecis pix cum cera mixta.

Mamercus praenomen eſt Oſcum, eo quod hi Martem Mamertem appellant. PAVL.

Mamers Mamertis facit, id eſt lingua Oſca Mars Martis. vnde & *Mamertini* in Sicilia dicti, qui Meſſanae habitant.

Mamertini appel . . . .
. . . c de cauſa cum de toto Samnio grauius incidiſſet peſtilentia, Sthenius Mettius eius gentis princeps conuocata ciuium ſuorum concione, expoſuit ſe vidiſſe in quiete praecipientem Apollinem, vt ſi vellent eo malo liberari, ver ſacrum vouerent, id eſt quaecunq. vere proximo nata eſſent, immolaturos ſibi. Quo facto leuatis poſt annum viceſimum, deinde eiuſdem generis inceſſit peſtilētia. rurſum itaque conſultus Apollo, reſpondit nō eſſe perſolutum ab iis votum, quod homines immolati non eſſent: quos ſi expuliſſent, certe fore, vt ea clade liberarentur. Itaque ij iuſſi patria decedere, cum in parte ea . . . conſediſſent. quae Tauricana dicitur, forte parantibus bello . . . Meſſanenſibus auxilio venerunt vltro, eoſque . . liber . . . . . . prouincial . . . . quod ob . . citum eorum, vt gratiam referrent, & in ſuum corpus, communionemque agrorum inuitarunt eos, & nomen acceperunt vnum, vt dicerentur *Mamertini*, quod coniectis in ſortem duodecim deorū nominibus *Mamers* forte exierat, qui lingua Oſcorum Mars ſignificatur. cuius hiſtoriae auctor eſt Alfiꝰ libro primo belli Carthaginēſis. FEST.

Mamilia turris intra Suburae regionem a Mamilio nomen accepit.

Mamiliorum familia (progenita fuit a) Mamilia Telegoni filia, quam Tuſculi procreauerat, (quando id oppidum ipſe condidiſſet.

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano ante, quam percoquatur, decidit in carbones, cineremque. cuius meminit Lucilius: Piſtricē valida ſi nummi ſuppeditabunt, Addas empleuron, mamphulas quae ſciat omnes.

Mamphur appellatur loro circumuolutum mediocris longitudinis lignum rotundum, quod circumagunt fabri in operibus tornandis.

Mamurij Veturij nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant, hac de cauſa. Numa Pompilio regnante caelo cecidiſſe fertur ancile, id eſt ſcutum breue: quod ideo ſic eſt appellatum, quia ex vtroque latere erat reciſum: vt ſummum, infimumque eius latius medio pateret. vnaque edita vox, omnium potentiſſimā fore ciuitatem. quamdiu id in ea māliſſet.

itaque ſacta ſunt eiuſdem generis plura. quibus id miſceretur, ne internoſci caeleſte poſſet. probatum opus eſt maxime Mamurij. qui præmij loco petiit, vt ſuum nomen inter carmina Salii canerent.

Manalem fontem dici, pro eo, quod aqua ex eo ſemper manet.

Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis. neque tamen ſpeciẽdius videtur, quia flumen: id ſpeciatur, quod ſua ſponte in amnem influat.

Manalem lapidem putabãt eſſe oſtium Orci, per quod animae inferorum ad ſuperos manarent, qui dicunt manes. ¶ Manalem etiam lapidem vocabant petrã quandam, quae erat extra portã Capenam iuxta aedem Martis: quam, cum propter nimiam ſiccitatem in vrbem protraherent, inſequebatur pluuia ſtatim. eũque quod aquas manaret, manalem lapidem dixere.

Manare dicitur, cum humor ex integro, ſed non ſolido nimis per minimas ſuas partes erumpit. quod ex Græco trahitur: quia illi non ſatis ſolidum μανὸν dicunt.

Manare ſolem antiqui dicebant, cum ſolis orientis radii ſplendorẽ iacere coepiſſent, a quo & dictum putabãt *mane*. alii dictum *mane* putant ab eo, quod *manum* bonum dicebant.

. . . olitos eſſe antiquos, ...
. . cum ſolis orientis radii . . .
. . ſſent atque ideo primum . . .
. . uis magis addicitur . . . .
. . ne id eſt a mature. quod id . .
. . unde Matuta di . . . . .

Mane a diis manibus dixerũt. nam *mana* bona dicitur. vnde & *Mater Matuta*, & *poma matura*.

Manceps dicitur, quod manu capiatur. Manceps dicitur, qui quid a populo emit, conducitve, quia manu ſublata ſignificat ſe auctorem emptionis eſſe. qui idem praes dicitur: quia tam debet praeſtare populo quod promiſit: quam is, qui pro eo praes factus eſt.

Mancini fana appellabãtur, quod Mancinus habuit inſignem domum, quæ publicata eſt eo interfecto.

Manducus effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas, formidoloſaſque ire ſolebat magnis malis, ac late dehiſcens, & ingentem dentibus ſonitum faciẽs, de qua Plautus ait in Rudente: Quid ſi aliquo ad ludos me pro manduco locem? Quapropter? clare crepito dentibus.

Manes dii ab auguribus inuocantur: quod hi per omnia aetherea, terrenaeque ma . .
. . . .
. . . peri, atque inferi . . . .
. . . augures quod L.I. . . . .
. . minis .

Manes dii ab auguribus vocabantur, quod eos per omnia manere credebant: eoſque deos ſuperos, atque inferos dicebant.

Manuos in carminibus ſaliaribus Aelius Stilo ſignificare ait bonos. (& inferi *dy manes* pro bonis dicuntur a ſuppliciter eos venerantibus propter metum mortis: vt immanes quoque pro vade non bonis dicuntur.

Maniae turpes, deformeſque perſonae. Manias (Aelius Stilo dici ait ficta quaedam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii *maniolas* appellant. Manias autem, quas nutrices minitãtur pueris paruulis eſſe, laruas, id eſt manes, quos deos, deaſque putabant, quoſque ab inferis ad ſuperos emanare credebant. (vt Mania eſt eorum auia, mater ve. Sunt enim vtriuſque opinionis auctores.

Manius agrum Nemorenſem Dianae conſecrauit, a quo multi, & clari viri orti ſunt, & per multos annos fuerunt. vnde prouerbium: Multi Manii Ariciae. Aſinius. Capito longe aliter ſentit. ait enim turpes, & deformes ſignificari: quia maniae dicuntur deformes perſonae; & Ariciae genus panis fieri, quod manici . . . . . appellantur. *Manius* praenomen dictum eſt ab eo, quod mane quis initio natus ſit: vt *Lucilius*, qui luce.

Manliae gentis patriciae decreto nemo ex ea Marcus appellatur: quod M. Manlius, qui Capitolium a Gallis defenderat, cum regnum affectaſſet, damnatus, necatuſque eſt.

Mauſucium edacem a mandendo ſcilicet.

Manſues pro manſuetus.
. . M. Cato in epiſtula . . . . .
. . manſues ad . . . . . r . .

Manſuetum ad manum venire ſuetum. alii aiunt manſus tum dictum, neque ex miſericordia maeſtum, neque ex crudelitate ſaeuum, ſed modeſtia temperatum.

Mantare ſaepe manere. Cæcilius in epiſtula: Iam ore adeo manta. Iam hoc vide caecus . . . animum aduentus angit.

Manticularia dicuntur ea, quae frequenter in vſu habentur & quaſi manu tractantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas vſus fuit mantiliorum: vnde hæc trahitur ſimilitudo.

Manticularum vſus pauperibus in nummis recondendis, etiam noſtro ſaeculo fuit. vnde *manticulari* dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant. Vnde poetae pro doloſe quid agẽdo vſi ſunt eo verbo. Pacuuius: Ad manticulandũ aſtu aggreditur. ſcit enim quid promeruerit. . . . medici menticulatur, . . . ita me facti op-

facti oppreſſi iugo. Item deinde: Aggreditur aſtu regem: manticulandum eſt hic mihi. Et: Machinam ordiris nouam manticula tactu, an ſanctiora dicis ineiuranda. Plautus hoc ſignificare videtur, quibus cotidie paruae noxae extergeantur.

Mantiſa additamentum dicitur lingua Tuſca, quod ponderi adiicitur: ſed deterius, & quod ſine vllo vſu eſt. Lucilius: Mantiſa obſonia vincit.

Manubiae Iouis tres dicuntur eſſe, quarum vnae ſunt minimae, quae moneant, placidaeque ſint. ¶ Alterae quae maiores ſunt, ac veniant cum fragore, diſcutiantq. aut diuellant, quae a Ioue ſint, & conſilio deorũ mitti exiſtimentur. ¶ Tertiae his ampliores, quae cum igne veniant: & quanquam nullum ſine igne fulgur eſt, hae propriam differentiam habeant, quod aut adurant, aut fuligine deforment, aut accendãt, quae ſtatum mutent deorum cõſilio ſuperiorũ.

Manum, & mentum, prouerbiũ eſt ex Graeco ductum, quod eſt πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου. Chalcantem vites ſerẽtem quidã augur vicinus praeteriens, dixit errare: non enim ei fas eſſe nouum vinum

. . . .

Manumitti ſeruus dicebatur, cum dominus eius, aut caput eiuſdem ſerui, aut aliud mẽbrum tenens dicebat, *Hunc hominem liberum eſſe volo*: & emittebat eum e manu

FESTVS.

. . . odo caput . . . .
. . . edicito. hunc . . . .
. . . pro eo aurix . . . .
. . . uſquam digre . . . .
. . . ſui dum his . . . .
. . . nem liberum mit . . .

Mapalia caſae Poenicae appellantur: in quibus quia nihil eſt ſecreti: ſolet id vocabulum ſolute viuentibus obiici. Cato libro quarto Originum: Mapalia vocantur vbi habitant. ea quaſi cohortes rotundae ſunt.

PAVLVS.

Marculus deminutiuum a Marco.

Marſpedis, ſiue ſine R littera Maſpedis imprecaticie, ſeſita vallium, quid ſignificet ne Meſſalla quidem augur in explanatione auguriorum reperire ſe potuiſſe ait.

FESTVS.

Martialis campus in Coelio monte dicitur, quod in eo Equiria ſolebant fieri, ſiquãdo aquae Tiberis campum Martium occupaſſent.

PAVLVS.

Martias kalẽdas matronae celebrabãt: ꝙ eo die Iunonis Luciniae aedes coli caepta ſit.

Martius menſis initium anni fuit & in Latio & poſt Romam conditã, eo quod gẽs erat bellicoſiſſima. cuius rei teſtimonium eſt, quod poſteriores menſes, qui annũ finiũt a numero appellati vltimũ habẽt Decẽbrẽ.

Mas deminutiue facit maſculus.

Maſculina, & feminina vocabula dici melius eſt ſecundum Graecorum quoque conſuetudinẽ, qui nõ αἰσθητὰ & γυναικεῖα ea, ſed ἀρ.

FESTVS.

Maſculino genere *parentem* appellabant antiqui etiam matrem. *Malo cruce* maſculino genere cum dixit Gracchus in oratione quae eſt in F. Popullium poſteriorem, tam repraeſentauit antiquam conſuetudinem, quam *hunc frontem*, atque *hunc ſtirpem* iidem antiqui dixerunt: & rurſus *hanc lupum*, & *hanc metum*. Item cum idem in Popillium & matronas ait, eo exemplo inſtituto. Dignus fuit qui *malo cruce* periret.

PAVLVS.

Matellio, diminutiuum a matula.

Materfamiliae non ante dicebatur, quam vir eius paterfamiliae dictus eſſet. nec poſſunt hoc nomine plures in vna familia praeter vnam appellari. ſed nec vidua hoc nomine: nec quae ſine filiis eſt, appellari poteſt.

Mater Matuta, manes, mane, matrimonium, materfamiliae, matertera, matrices, materiae dictae videntur, vt ait Verrius, quia ſint bona: qualia ſcilicet ſint, quae ſunt matura. vel potius a matre, quae eſt originis Graecae.

FESTVS.

. . . manis . . . .
. . . matertera, . . .
. . . vt ait Ve . . .
. . . ſint, quae . . . .
. . . quae eſt ori . . .

Matrem Matutam antiqui ob bonitatem appellabant: & *maturum* idoneum vſui: & mane principium diei, & inferi dij manes, vt ſuppliciter appellati boni eſſent; & in carmine Saliari *Ceruſmanus*, intelligitur creator bonus.

PAVLVS.

Matertera, matris ſoror, quaſi mater altera. Matertera patris & matris, mihi magna mater eſt.

Matralia, Matris Matutae feſta.

Matrici cognominantur homines malarum magnarum, atque oribus late patentibus.

Matrimes, ac patrimes dicuntur, quibus matres & patres adhuc viuunt.

Matronae a magiſtratibus non ſubmouebantur, ne pulſari, contrectarive viderentur: neve grauidae concuterentur. Sed nec viri earum ſedentes cum vxoribus in vehiculo deſcendere cogebantur.

. . atibus non ſummoue . .
. . tat . . ntrectari . . .
. . ntur: neue . . tus . quam . .
. . uſam ait Verrius . . .
. . eteri . . . . .
. . uxoribus deeſſe quo deſcen . .
. . . ros a magiſtratibus. quod commu . .
. . uehic . . itur uit. & uxor . . .

Matronas appellabant eas fere, quibus ſtolas habendi ius erat.

PAVLVS.

Matronis aurum redditum cum legitur, hoc ſignificare videtur: quia matronae cõtule-

runt ornatus ſui aurum ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum:quibus poſtea eſt redditum a populo Romano.

FESTVS. *Matroni* . . . to ait,quod . . .
. . . ſuiſſe re . . . .
. . . & eam a . . . .
. . . monio in . . . .
. . . tronae orna . . .
. . . Apollini, quod . . .
. . . quod contuler . . .
. . . a Gallis Senon . . .
. . . tum . . . .
. . . eſt a pop . . .

PAVLVS. *Matula*,vas vrinae.

Mauortem poetae dicunt Martem.

FESTVS. *Maximae* dignationis Flamen Dialis eſt inter quindecim Flamines, & cum ceteri diſcrimina maieſtatis ſuae habeant, minimi habeatur *Pomonalis*,quod Pomona leuiſſimo fructui agrorum praeſidet pomis.

PAVLVS. *Maximam* hoſtiam ouilli pecoris appellabāt, non ab amplitudine corporis: ſed ab animo placidiore.

Maximi annales appellabantur, non magnitudine: ſed quod eos Pontifex maximus conſecraſſet.

FESTVS. *Maximum* Praetorē dici putant alij eum, qui maximi imperij ſit alij, quia aetatis maximae.pro collegio quidem augurū decretū eſt: quod in ſalutis augurio Praetores maiores,& minores appellentur,non ad aetatem,ſed ad vim imperij pertinere.

PAVLVS. *Maximus* Curio, cuius auctoritate curiae, omneſque curiones reguntur.

Maximus Pontifex dicitur, quod maximus rerum, quae ad ſacra, & religiones pertinent, iudex ſit, vindexque contumaciae priuatorum,magiſtratuumque.

FESTVS. *Me* pro mihi dicebant antiqui.

Me pro mihi dicebant antiqui, vt Ennius cū ait libro ſecundo:Si quid me fuerit humanitus,vt teneatis.&Lucilius:Nunc ad te redeo,vt quae res me impendet agatur.

PAVLVS. *Meatus* a meando dictus.

Mecaſtor,& *mehercules* iuſiurandum erat:quaſi diceretur.*ita me Caſtor,ita me Hercules*,vt ſubaudiatur iuuet.

Meddix apud Oſcos nomen magiſtratus eſt. Ennius:Summus ibi capitur meddix,occiditur alter.

Medialem appellabant hoſtiam atram, quam meridie immolabant.

Medibile,medicabile.

FESTVS. *Mediocriculo* vſus eſt in ea, quam dixit, Cato in Conſulatu: Ridibundum magiſtratum genere pauculos homines, mediocriculum exercitum obuiam duci.

PAVLVS. *Mediocriculus* idem Cato ponit,cum ait:Ridibundum magiſtratū paucos homines mediocriculum exercitum obuiam duci.

Medioxumum,mediocre.

Mediterreum melius, quam mediterraneum, Siſenna dici putat.

Meditrinalia dicta hac de cauſa.Mos erat Latinis populis, quo die quis primum guſtaret muſtum, diceret ominis gratia: *Vetus nouum vinum bibo, veteri nouo morbo medeor.* A quibus verbis, etiam Meditrinae deae nomen ceptum, eiuſque ſacra Meditrinalia dicta ſunt.

Meditullium dicitur, non medium terrae, ſed procul a mari, quaſi meditellium: ab eo quod eſt tellus.

Mediusfidius compoſitum videtur, & ſignificare Iouis filium, id eſt, Herculem: quod Iouem Graeci Δία. & nos Iouem: ac *fidium* pro filio, quod ſaepe antea pro L littera D vtebantur. quidam exiſtimant iuſiurandum eſſe per diui fidem:quidam,per diurni temporis,id eſt,diei,fidem.

Medullitus,ex intimis medullis.

Mefancilum teli miſſilis genus.

Megaleſia ludos Matris Magnae appellabant.

Melancoryphi, genus auium, quae Latine vocantur atricapillae,eo quod ſumma eorum capita nigra ſint.

Melibaea purpura a nomine inſulae, in qua tingitur,eſt dicta.

Melicae gallinae, quod in Media id genus auium corporis ampliſſimi fiat: L littera pro D ſubſtituta.

Melis haſta a ligno mali dicta.

Melo nomine alio Nilus vocatur,

Melos inſula dicta eſt a Melo,qui ex Phoenice ad eandem fuerat profectus.

Meltom meliorem dicebant.

Membrum abſcindi mortuo dicebatur, cū digitus eius decidebatur,ad quod ſeruatū iuſta fierent reliquo corpore combuſto.

Memorare ſignificat, nunc dicere, nunc memoriae mandare.

Memorioſus,memorioſior, & memorioſius,(et) *memorioſiſſime* facit.

Mēdicū dici putāt velū,quod in ꝓra ponitur.

Mendicum dici Verrius putat a mēte eius,quē fefellerit fortuna. vel quod precetur quēque vt vitae ſuae medeatur cibo.

Mend . . . . . FESTVS.
eius,quam fe . . . . .
vt vitae ſu . . . .

Menſa,frugibuſque iurato,ſignificat per mēſam & fruges. PAVLVS.

Mēſae in aedib. ſacris ararū vicē obtinebant. FESTVS.
. . ſae in aedibus ſacris ara . . .
. . legibus earum omnium s . . .
. . vt velut in aram, vel in . . .
. . uati quoque in primis i . . .
. . vbi ſacras habituri . . .
. . parentatio,non ſacrifie . . .

Menſarij, nummularij. PAVLVS.

Menteca

Mentecaptus dicitur, cum mens ex hominis poteſtate abiit, & idem *demens*, qui de ſua mente deceſſerit; & *amens*, qui a mente abierit.

FEST. . . hominis poteſtate . . .
. . mens, quid de ſua . . .
. . a mente abierit . . .

PAVLVS. *Mentum* dicebant, quod nos commentum.

Mercedicius mercenarius, quod mercede ſe tueatur.

FEST. *Mercedonias* dixerunt a mercede ſoluenda.

PAVLVS. *Mercurius* a mercibus eſt dictus. Hunc etenim negotiorum omnium exiſtimabant eſſe deum.

Merendam antiqui dicebant pro prandio; quod ſcilicet medio die caperetur.

Mergae furculae, quibus aceruí frugum fiunt, dictae a volucribus mergis. quia vt illi ſe in aquam mergunt, dum piſces perſequuntur, ſic meſſores eas in fruges demergũt, vt eleuare poſſint manipulos.

Meritauere (idem) Cato ait, pro meruere.

FEST. . . . ere, ſaepe merue . . .
. . enorum IIII. . Suf . .
. . uis cohortes omnis . .
. . tauerunt

PAVLVS. *Mertat* pro merſat dicebant.

Merum antiqui dicebant ſolum. vnde & auis *merula* nomen accepit; quod ſoliuaga eſt, & ſolitaria paſcitur. at nunc *merum*, purum appellamus.

FEST. *Meſon* perſona comica appellatur, aut coci, aut nautae, aut eius generis. dici ab inuentore eius Meſone comoedo ait Ariſtophanes Grammaticus.

Meſſapia Appulia a Meſſapo rege appellata.

PAVL. *Metaphoram* quam Graeci vocant, nos tralationem, id eſt, domo mutuatũ verbum, quo vtimur, inquit Verrius ali . nec ſaepius quidem honeſti. ac q . . .
. . enas vt ſpecioſiora at . .
. . ere ſignificante . .
. . no, quam proprio uo . .
. . em indicemus . . .
. . leret, redit ad ſua . .
. . tralatum manebit. . .
. . quo peruenit . . .
. . as . alieno perimi : ac ſuo ab . .

Meta. . ſtices dicitur aput p. . :
. . quod propter neceſſitatem metri .
. . t. quod idem barbaris . .
. . ta oration. . ſcrib . .

Meta . . . ca . a . cariore . .
. . . peruentura. . .
. . . dicare ait Ennius . . .
. . id eſt.
. . abus vt . . . .
. . accip.

PAVLVS. *Metari* caſtra dicuntur, quod metis diriguntur.

Metelli dicuntur in re militari quaſi mercenarij. Attius annalium vigeſimoſeptimo, calones, famulique, metellique, caculaeque a quo genere hominum Caeciliae familiae cognomen putatur dictum.

Metonymia eſt tropos, cum ab eo, quod continet, ſignificatur id quod continetur: aut ſuperior inferiore, & inferior ſuperiore. quae continet, quod cõtinetur: vt Ennius cum ait: Africa terribili tremit horrida terra tumultu. ab eo, quod continetur, id quod continet: vt cum dicitur epota amphora vini. a ſuperiore inferior. vt Ennius: cum magno ſtrepitu Volcanum ventus vegerat. ab inferiore ſuperior: vt Perſuaſit animo vinũ deus, qui multo eſt maximus. FESTVS.

Metus feminino genere dicebant. Ennius: Viuam, an moriar, nulla in me eſt metus. PAVL.

Migrare mens a . . . . . FESTVS.
. . ſq. templi poſita . . .
. . tur, cum ſequitur ſua . . .
. . uidam fuiſſe in tri . . .
. . uales appellatae.

Mihipte pro mihi . . decuit talen . PAVL.
. . . uerſia, atque . .
. . . entia item a . .

Mihipte Cato pro mihi ipſi poſuit.

Militem Aelius a mollitia κατ' ἀντίφρασιν dictum putat. eo quod nihil molle, ſed potius aſperum quid gerat. ſic *ludũ* dicimus, in quo minime luditur.

Milium quidam putant cepiſſe nomen maxime a nummorum ſumma, quae eſt mille. quod alij Graecae ſtirpis iudicant eſſe, cũ id illi κέγχρον vocant, tam Hercules, quam panicum μελίνην. FEST.

Millus collare canum venaticorum, factum ex corio, confixumque clauis ferreis eminentibus aduerſus impetum luporum. Scipio Aemilianus ad populum: Vobis inquit, reique publicae praeſidio eritis quaſi millus cani. PAVL.

Miluina genus tibiae acutiſſimi ſoni.

Mina ſingulariter d.
pluraliter dicimus cu . . . .
item M. Cato in ſ . . . . FEST.
mina cog . . . . .

Minam Aelium vocitatam ait mammam alteram lacte deficientem, quaſi minorem factam. PAVL.

Minerrimus pro minimo dixerunt.

Minerua dicta, quod bene moneat. hanc enim pagani pro ſapientia ponebant. Cornificius vero, quod fingatur, pingaturque minitans armis, eandem dictam putat.

Minime gentium dicebant, pro eo quod eſt omnium gentium iudicio minime eſſe faciendum.

Miniſcitur pro reminiſcitur antiquitus dicebatur.

FESTVS. *Minora* templa fiunt ab auguribus, cum loca aliqua tabulis, aut linteis ſepiuntur, ne vno amplius oſtio pateant. Itaque *templum* eſt locus ita affatus, aut ita ſeptus, vt ea vna parte pateat, anguluſque adfixus habeat ad terram.

PAVLVS. *Minorem* Delum Puteolos eſſe dixerũt, quod Delos aliquando maximum emporium fuerit totius orbis terrarum, cui ſucceſſit poſtea Puteolanum, quod municipium Graecum. antea *Dicearchia* vocatum eſt, vnde Lucilius. Inde Dicearchum populos Delumque minorem.

Minores & maiores inter cognomina feminarum poni ſolebant.

FESTVS. *Minorum Pontificum* maximus dicitur, qui primus in id collegium venit. Item minimus, qui nouiſſimus.

PAVLVS. *Minotauri* effigies inter ſigna militaria eſt: quod non minus occulta eſſe debent conſilia ducum, quam fuit domicilium eius Labyrinthus. Minotaurus putatur eſſe genitus, cum Paſiphae Minois regis vxor dicitur concubuiſſe cum tauro. ſed affirmãt alij Taurum fuiſſe nomen adulteri.

Minucia porta appellata eſt, eo quod proxima eſt ſacello Minuci. Minuci a porta Romae eſt dicta ab ara Minuti, quem deum putabant.

Minuebatur populo luctus aedis dedicatione; cum a Cenſoribus luſtrum condebatur; cum votum publice ſuſceptum ſoluebatur. ¶ Priuatis autẽ, cum liberi naſcerentur; cum honos in familiam veniret: cum pater, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoſte captus domum rediret: cũ puella deſponſaretur: cum propiore quis cognatione, quam is qui lugeretur natus eſſet: cum in caſto Cereris conſtitiſſent.

FEST. *Minuitur* populo luctus aedis dedicatione: cum Cenſores luſtrum condiderunt: cum votum publice ſuſceptum ſoluitur. priuatis autem, cum liberi nati ſunt: cum honos in familia venit: cum parens, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoſte captus domum redit: cum deſpõſa eſt, cum propriore quis cognatione, quam is, qui lugetur, natus eſt. cum in caſto Cereris eſt, omnique gratulationi.

PAVL. *Minutritiones* appellantur auium minorum cantus.

FESTVS. *Minuſcula Quinquatrus* appellabantur} Idus Iuniae, quod is dies feſtus erat tibicinum qui Mineruam colebant. *Quinquatrus* proprie dies feſtus erat Mineruae, Martio menſe.

PAVLVS. *Minutum* & minuere ex Graeco μειοῦν dictũ videri poteſt.

Minyae dicti Argonautae, quod pleriq. eorum ex filiis Minyae fuerant orti.

Mirachidion primae adoleſcentiae.

Miracula, quae nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus vtebantur.

Mirior dicebant comparatiuum a miro. Titinius: Mirior inquam tibi videor.

Miſcelliones appellantur, qui non certae ſunt ſententiae, ſed variorum, mixtorumque iudiciorum ſunt.

Miſenum promontorium a Miſeno tubicine Aeneae ibi ſepulto eſt appellatum.

Miſeratur is, qui conqueritur aliena incommoda: *miſeretur is*, qui miſerum ſubleuat.

Miſeret me eadem forma dicitur, qua piget poenitet, taedet.

Modo cum per correptum O dicitur, ſignificat tempus, vt modo veni. & ponitur pro tantum, vt Tace modo. quod ſi producta poſteriore ſyllaba enuntietur, datiuus vel ablatiuus eſt caſus, ab eo, quod eſt modus.

Modo quodam, id eſt ratione. dicuntur omnia iſta a modo: commoditas, commodus, commodat, accommodat, modice, modeſtia, moderatio, modificatio.

FEST. . . . quondam id . . . .
. . . ſit commodi . . . .
. . . dat, modi . . . .
. . . ficatio.

PAVLVS. *Moene* ſingulariter dixit Ennius: Apud Emporium in campo hoſtium per moene.

Moenia muri, & alia muniendae vrbis gratia facta. vt Attius in Helenibus: Signo extemplo canere, ac tela ob moenia offerri imperat. Significat etiam officia. Plautus in Neruolaria: prohibentque moenia alia, vnde ego fungar mea.

FESTVS. *Mola* vocatur etiam far toſtum, & ſale ſparſum, quod eo molito hoſtiae aſpergantur.

Moles pro magnitudine fere poni ſolet. moliri, & molitiones a molendo certum eſt dici.

Molleſtras dicebant pelles ouiles, quibus galeas extergebant.

PAVLVS. *Molucrum*, non ſolum quo molae vertuntur dicitur, id quod Graeci μύλακρον appellant, ſed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus ſolet euenire, cuius meminit Afranius in Virgine: Ferme virgini, tanquam grauidae mulieri creſcit vterus, moluerũ vocatur, tranſit ſine doloribus. Cloatius etiam in libris ſacrorum. Molucrum aiũt eſſe lignum quoddam quadratum, vbi immolatur. Idem Aelius in explanatione carminum Saliarum eodem nomine appellari ait, quod ſub mola ſupponatur. Aurelius Opilius appellat, vbi molatur.

FESTVS. *Momar*, Siculi ſtultum vocant.

Momen-

Momen, momentum. Lucretius: Momine ſi paruo poſſent impulſa moueri.

Monile dictum eſt ornatus muliebris, qualem habuiſſe Eriphylem fabulae ferunt. ex eo etiam equis praependens a collo ornamétum monile appellatur.

Monimentum eſt, quod mortui cauſa aedificatum eſt: & quidquid ob memoriam alicuius factum eſt, vt fana, porticus, ſcripta, & carmina. Sed monimentum quamuis mortui cauſa ſit factum, non tamen ſignificat ibi ſepultum.

Monitores dicuntur & qui in ſcena monent hiſtriones, & libri commentarij.

Monodos appellatus eſt Pruſiae filius, qui vnum os habuit dentium loco. ſimiliter habuit & Pyrrhus rex Epirotarum.

Monſtrum, vt Aelius Stilo interpretatur, a monendo dictum eſt, velut moneſtrum. Item Sinnius Capito, quod monſtret futurum, & moneat voluntatem deorum. quod etiam *prodigium*, velut praedictum & quaſi praedictum, quod praedicat eadem, & *portentum*, quod portendat, & ſignificet. inde dici apparet id quartum, quod mihi viſum eſt adiiciendum. praeſertim cum ex eadem ſignificatione pendeat, & in promptu ſit omnibus, id eſt *oſtentum*, quod item ab oſtendendo dictum eſt. *Monſtra* dicuntur naturae modum egredientia, vt ſerpens cum pedibus, auis cum quattuor alis, homo duobus capitibus, iecur cum diſtabuit in coquendo.

FESTVS. . . turae modum e. . . . . .
. . auis cum quatt . . . . .
. . iecur cum diſt . . . . .

PAVL. *Moracias nuces*, Titinius duras eſſe ait. vnde ſit deminutiuum moracillum.

Morboſum hominem, morbo aliquo affectum.

Mortem obiſſe, ea conſuetudine dicitur, qua dixerunt antiqui *ob* Romam legiones ductas, & *ob* Troiam duxit exercitum, pro ad. ſimiliterque, *vadimonium obiſſe*, id eſt ad vadimonium iiſſe, & *obuiam*, ad viam.

FESTVS. *Mortis cauſa* ſtipulatio exiſtimatur fieri, vt ait Antiſtius Labeo, quae ita fit, vt morte promiſſoris confirmetur, aut vt quidam dixerunt, cuius ſtipulationis non fuit cauſa.

Mortuae pecudis corio calceos, aut ſoleas fieri Flaminicis nefas habetur: ſed aut occiſae alioqui, aut immolatae quoniam ſua morte extincta omnia funeſta ſunt.

PAVLVS. *Mortuae pecudis* corio calceos fieri Flaminicis nefas habebatur, quoniam ſua morte extincta omnia funeſta aeſtimabantur.

Mortuus ab emerita vita dictus.

Mos eſt inſtitutum patrium pertinens maxime ad religiones, caeremoniaſque deorum antiquorum.

Mos eſt . . trium defunctorũ veterũ pertinens maxime ad religiones c . . o . . niaſque antiquorum. FESTVS.

Moſculu Cato pro paruis moribus dixit .
. . uis qui moribus dixit . . . FESTVS.

Mox, paulo poſt.

Mucia prata trans Tiberim dicta a Mucio, cui a populo data fuerant, pro eo quod PAVLVS. Porſenam Etruſcorum regem ſua con- FESTVS. ſtantia ab vrbe dimouit. PAVLVS.

Muger, muccoſus.

Muger dici ſolet a caſtrenſium hominibus quaſi muccoſus is, qui talis male ludit.

Muginari eſt nugari, & quaſi tarde conari.

Mugionia porta Romae dicta eſt a Mugio quodam, qui eidem tuendae praefuit. FESTVS.

Mulciber Vulcanus a molliendo ſcilicet ferro dictus eſt. *mulcere* enim mollire, ſiue lenire eſt. Pacuuius: Quid me obtutu terreſ mulces laudibus? PAVLVS.

Muli Mariani dici ſolebant a C. Mario inſtituti, cuius milites in furca interpoſita tabella varicoſius onera ſua portare adſueuerant.

Mulis celebrantur ludi in circo maximo Cõſualibus. quia id genus quadrupedum primum putatur coeptum currui, vehiculoque adiungi.

Mulus vehiculo lunae adhibetur: quod tam ſterilis ea ſit, quam mulus. vel quod vt mulus non ſuo genere, ſed equi creetur; ſic ea ſolis, non ſuo fulgore luceat.

Mulleos genus calceorum aiunt eſſe. quibus reges Albanorum primi, deinde patricij vſi ſunt. M. Cato Originem libro ſeptimo: Qui magiſtratum curulem cepiſſet, calceos mulleos allucinatos. ceteri perones. FESTVS. Item Titinius in Setina: Iam cum mulleis te oſtendiſti, quos tibiatis in calceos. quos putant a mullãdo, id eſt ſuẽdo dictos.

Multam Oſce dici putant poenam quandam. M. Varro ait poenam eſſe, ſed pecuniariã, de qua ſubtiliter in libro primo quaeſtionum epiſtolarum refert. *Maximam multam* dixerunt trium millium & viginti aſſium. quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, & duabus ouibus quemquam multari. aeſtimabaturque bos centuſſibus, ouis decuſſibus.

Multifacere dicitur, ſicut *magnifacere*, & *paruifacere*. Cato: Neque fidem, neque iuſiurandum, neque pudicitiam multifacit. Quod merito ab vſu receſſit; quia quantitas numero non aeſtimatur, nec deſiderat multitudinem. PAVLVS.

Multifa . . . *magnifacere, & par* . .
. . . tiam de pudicitia. . .
M . . . . .
. . . ntitas . . .
. . . neturnu. . . . . . FESTVS.

PAVLVS. *Multifariam* dixerunt antiqui, quod videlicet in multis locis fari poterat. id eſt dici.

Mummiana aedificia a Mummio dicta.

Mundus appellatur caelum, terra, mare, & aer. mundus etiam dicitur ornatus muliebris. quia non alius eſt, quam quod moueri poteſt. mūdus quoque appellatur lautus, & purus. Ateius: Cum virginali mundo clam pater . . . Ennius: idem loco nauibus celſis, mūda facie, atque etiam aere.

FESTVS. *Mundus*, vt ait Capito Ateius in libro ſexto pontificali, ter in anno patere ſolet, diebus his: poſtridie Volcanalia, & ante diem ſextum Id. Nouemb. Qui quid ita dicatur, ſic refert Cato in Commentariis iuris ciuilis: *Mundo* nomen impoſitum eſt ab eo mundo, qui ſupra nos eſt. Forma enim eius eſt ex iis, qui intrauere, cognoſcere potuit, adſimilis illi eius inferiorem partem, veluti conſecratā diis manibus clauſam omni tempore, niſi iis diebus, qui ſupra ſcripti ſunt, maiores c . . . quos dies etiam religioſos iudicauerunt, ea de cauſa, quod quo tempore ea, quae occulte, & abdita, ea religionis deorum manium eſſent, veluti in lucem quandam adducerentur, & patefierent: nihil eo tempore in republica geri voluerunt. Itaque per eos dies non cum hoſte manus conſerebant: non exercitus ſcribebatur: non comitia habeba . . alium quicquam in re . . . . . niſi quod vltima ne ce . . . admonebat, adminiſtrabatur.

PAVLVS. *Mundum* gentiles ter in anno patere putabant diebus his: poſtridie Volcanalia, & ante diem tertiū Nonas Octobris, & ante diem ſextum Idus Nouembris. inferiorem enim eius partem conſecratam diis manibus arbitrantes clauſam omni tempore, praeter hos dies, qui ſupra ſcripti ſunt. quos dies etiam religioſos iudicauerunt ea de cauſa, quod his diebus ea, quae occulta, & abdita religionis deorum maniū eſſent, in lucem adducerentur, nihil eo tēpore in rep. geri voluerunt. Itaque per hos dies non cum hoſte manus conſerebatur, non exercitus ſcribebatur, non comitia habebantur, non aliud quidquam in rep. niſi quod vltima neceſſitas exegiſſet, adminiſtrabatur.

Munem ſignificare certum eſt officioſum, vnde e contrario *immunis* dicitur, qui nullo fungitur officio.

Muneralis lex vocata eſt, qua Cincius cauit, necui liceret munus accipere. Plautus: Neque muneralem legem, neque lenoniam rogaſſuerit, necne, flocci aeſtimo.

Municas pro communicas dicebant.

. . . . communicas dicit . . . FESTVS.
. . . . aut vt potius eo . . . .

Municeps eſt, vt ait Aelius Gallus, qui in municipio liber natus eſt. Item qui ex alio genere hominum munus functus eſt. Item qui in municipio a ſeruitute ſe liberauit a municipe. Item municipes erant, qui ex aliis ciuitatibus Romam veniſſent, quibus non licebat magiſtratum capere, ſed tantum muneris partem. At Ser. filius aiebat initio fuiſſe, qui ea conditione ciues Ro. fuiſſent, vt ſemper remp. ſeparatim a populo Ro. haberent, Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos, qui aeque ciues Ro. erant, & in legione merebant, ſed dignitates non capiebant.

Municipalia ſacra vocabantur, quae ante vrbem conditam colebantur.

FESTVS. *Municipalia ſacra* vocabantur, quae ab initio habuerunt ante ciuitatem Romanam acceptam; quae obſeruare eos voluerunt Pontifices, & eo more facere, quo adſuiſſent . . antiquitus.

PAVLVS. *Municipium* id genus hominum dicitur, qui cum Romam veniſſent, neque ciues Ro. eſſent; participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum vna cū Romanis ciuibus, praeterquā de ſuffragio ferēdo, aut magiſtratu capiēdo; ſicut fuerunt Fundani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuuini, Tuſculani, qui poſt aliquot annos ciues Ro. effecti ſunt. Alio modo, cū id genus hominum definitur, quorum ciuitas vniuerſa in ciuitatem Romanam venit: vt Aricini, Caerites, Anagnini. Tertio, cum id genus hominum definitur, qui ad ciuitatem Romanam ita venerunt, vti municipia eſſent ſua cuiuſque ciuitatis, & coloniae, vt Tiburtes, Praeneſtini, Piſani, Arpinates, Nolani, Bononienſes, Placentini, Nepeſini, Sutrini, Lucenſes.

Munificior a munifico identidem Cato dixit. cum nunc *munificentior* dicamus, quamuis munificens non ſit in vſu.

. . . munifico cum dicamus . . .
. . . . vis munificens non ſit . . . FESTVS.
. . . . eam ſcripſit . . muniſi . .

Munitio morſicatio ciborum.

PAVLVS. *Munus* ſignificat officium, cum dicitur quis munere fungi. Item donum, quod officij cauſa datur.

Murciae deae ſacellum erat ſub monte Auentino, qui antea Murcus vocabatur.

Murgiſonem dixerunt a mora, & deciſione.

Muries dicebatur ſal in pila tunſum, & in ollam fictilem coniectū, & in furno percoctū, quo dehinc in aquam miſſo Veſtales virgines vtebantur in ſacrificio.

FESTVS. *Muries* eſt, quemadmodum Veranius docet, ea quae fit ex ſale ſordido in pila pinſato, & in

& in ollam fritilem coniecto, ibique operto, gypſatoque, & in furno percocto, cui virgines Veſtales ſerra ferrea ſecto, & in ſeriam coniecto, quae eſt intus in aede Veſtae in penu exteriore, aquam iugem, vel quamlibet, praeterquam quae per fiſtulas venit, addent, atque ea demum in ſacrificiis vtuntur.

Murrata potione vſos antiquos indicio eſt quod etiam nunc Aediles per ſupplicationes diis addunt ad puluinaria, & quod XII tabulis cauetur, ne mortuo indatur, vt ait Varro in antiquitatum libro primo.

PAVLVS. *Murrata potione* vſi ſunt antiqui: ſed poſtea adſuerunt murram diis ſuis libare. ideoque duodecim tabulis eſt cautum, ne mortuo inderetur.

Murricidium ignauum, ſtultum. Plautus: Murricide homo, ignaue, iners.

Murrina genus potionis, quae graece dicitur *nectar*. hanc mulieres vocabant *murriolam*, quidam *murratum vinum*. quidam id dici putant ex *vasa* genere *murrinae* nomine.

Muſcerdas prima ſyllaba producta ſtercus murum appellant.

Muſſare, murmurare. Ennius. In occulto muſſabant. vulgo vero pro tacere dicitur, vt idem Ennius: Non decet muſſare bonos.

Muſtricola eſt machinula ex regulis, in qua calceus nouus ſuitur. Afranius, Muſtricolam in dentes impingam tibi.

FESTVS. Muta . . . . . .
. . . iſi vocem . . . .
. . . multo . . . .
. . . intelle . . . .
cem . . as dici . . . .
vt cui potius con . . . .

PAVLVS. *Muta* exta appellabant, ex quibus nihil diuinationis animaduertebant.

FESTVS. . . . dicuntur, quibus ni . . . .
. . . reſpons . . . .
. . . iutoria quae . . . .
. . . cant, aut ab in . . . .
. . . a veneno taliq. . . . .
. . . miſtare periculum . . . . .
. . . finium deminution . . . . .

PAVLVS. *Mutae* dicuntur literae, quod poſitae in vltimis partibus orationis obmuteſcere cogant loquentes, vel quod paruae, exiguaeque ſint vocis. vt cum mutum oratorem, aut tragedum dicimus.

FESTVS. . . . . mutum dicimus: aut quod nullius fiant vocis, cum in eas litteras incidant.
. . . inocales . . . . .
. . . ubendo, aut . . . . .
. . . fiſſe. in eo . . . . .
. . . uplicata ſit. . . . . .
. . . ſer. ſacrorum . . . .

Mutini Titini ſacellum fuit in Velis aduerſum Murum Muſtellinum in angi . .
. de quo aris ſublatis balnearia ſunt . .
acta dom. . . . caluini, cum manſiſſet ab vrbe condita . . . ncipatum Auguſti . . . . . . & ſancte cultum
. . manifeſtum eſt . . . . extum &
Vicenſimum dextra u . . . iculum .
. . . . colitur et . . ine . .
. . . . ula . . .

PAVLVS. *Mutini* Titini ſacellum fuit Romae, cui mulieres velatae togis praetextatis ſolebant ſacrificare.

Mutire, loqui. Ennius in Telepho: Palam mutire plebeo piaculum eſt.

Myoparo genus nauigij ex duobus diſſimilibus formatum. Nam & midion, & paron per ſe ſunt.

Myrmilonica ſcuta dicebant, cum quibus de muro pugnabant. erant ſiquidem ad hoc ipſum apta.

Myrtea corona Papirius vſus eſt. quod Sardos in campis myrteis ſuperaſſet,

FESTVS. . . vt patri ſui heres e . . .
. . tet tam heres eſt, quam . . .
. . in poteſtate alie . . . .
. . & ſuus heres vt p . . .
. . Sulpicius in ea oratio . . . . .
. . pro Aufidia . . . .
reip. publi . . . .
rae imperi . . . .
ſae conſenſu . . . .
populi comit . . . .
vt capere eam . . . .
certoue ex . . . .
ad tempus admi . . . .
. . lebatarum . . . .
. . s ſtetit pro regno . . .
. . Veranius in libro . . .
. . cum quod ei ſummae . . .
. . cauſam Grae . . . .
. . eo autem non . . . . .

N

FESTVS. NAccae appellantur vulgo fullones, vt ait Curiatius, quod *nauci* non ſint, id eſt nullius pretij. Idem ſentit & Cincius. quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana *nacae* dicantur a Graecis.

PAVLVS. *Naccae* appellantur fullones, quod nauci non ſint, id eſt nullius pretij. omnia fere opera ex lana nacae dicuntur a Graecis.

Naenia eſt carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. Sunt qui eo verbo finē ſignificari putant. Quidam volunt naeniā ideo dici, quod voci ſimilior queritmonia flentium ſit. Quidam aiunt naeniae ductum nomen ab extremi inteſtini vocabulo; Graeci enim *νήτην* extremum dicunt. Siue quod chordarum vltima *νήτη* dicitur, extremam cantionis vocem naeniam appellarunt.

Naenia eſt . . . . . .
FESTVS. . . gratia eam . . . .
. . nius in ma . p. . . .
. . quia ſe anti . . . .
. . nificari credi . . . .
. . abi ergo . . . . .
. . idem huic nom . . .
. . dixit domi, & ap . . .
. . niam eſto quoſda . . .
. . quod & voci ſim . . . .
. . tit. quidam aiunt ne . . . .
. . mi inteſtini voca . . . . .
. . nio vtitur Plautus . . . . .
. . chaedem ad vol . . . . .
. . te reddamu . . . .
. . rem ſon . . . .
. . do efferim . . . . . .
. . Graeci *νάνια* dicunt . . . .
. . . .

PAVLVS. *Naeniae deae ſacellum* extra portam Viminalem fuerat dedicatum.

FESTVS. . . . ſacellum vltra portam . . . . . .
. . . aediculam.

Naenia ſilua dicta iuxta vrbem, quod Naeuij cuiuſdam fuerit. PAVLVS.

. . . vocitatam extra . . . .
FESTVS. . . . rum, quod naeui cu . . .
. . . nemora Naenia ap . . .
. . . ait quam ob probri loc. . .
. . . quod in ea morari ads . . .
. . . mines, teſtis eſt M . . .
. . . in Coelium ſi ſe appella . .
. . . a porta Naeuia atque ea. . . . .
. . . unt prouerbi . . . .
. . . refertur a Ver . . . .

Nancitor in XII. nactus erit, praedatus erit. Item in foedere Latino, *Pecuniam Quis nancitor, habeto.* & *ſiquid Pignoris nancitur, ſibi habeto.*

PAVLVS. *Nancitor*, nactus erit.

Nanum Graeci vas aquarium dicunt humile, & concauum, quod vulgo vocant *ſitulũ barbatum*: vnde *nani* pomilliones appellantur.

FESTVS. . . . tionem eius . . . .
. . . humilem et. . . . . .
. . . barbatum . . . . .

Napuras nectito cum dixit Pontifex, funiculi ex ſtramentis fiunt.

PAVLVS *Napuras*, feniculi.

Nare a naue dictum quod aqua feratur natans, vt nauis. *Natare* eſt ſaepius nare, vt dictitare, factitare.

FESTVS. *Nare* a naue ductum Cornificius ait, quod aqua feratur natans vt nauis. Ennius libro ſeptimo; Alter nare cupit, alter pugnare paratuſt. Plautus in Aulularia: Quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpea induitur ratis. *Natare* igitur eſt ſaepius nare, vt dictitare, factitare.

Nares appellari putant, quod per ea naſi foramina odoris cuiuſque nati flamus.

Narica eſt genus piſcis minuti. Plautus. Muriaticam autem video in vaſis ſtagneis naricam bonam & canutam, & tagũma quinas fartas conchas piſcinarias.

Narica, genus piſcis minuti. PAVLVS.

Naſſa eſt piſcatorij vaſis genus, quo cum intrauit piſcis exire non poteſt. Plautus: Nunquam hercule ex iſta naſſa hodie ego eſcam petam. FESTVS.

Naſſiterna eſt genus vaſis aquarij anſati, & patentis. quale eſt quo equi perfundi ſolent. Plautus in Bacchidibus. Ecquis euocat cum naſſiterna, & cum aqua iſtum impuriſſimum? & in Neruolaria: Ecquis huc effert naſſiternam cum aqua ſine ſuffragio? & Cato in ea oratione, quam compoſuit in Q. Sulpicium. Quotiens vidi truilos naſſiternas, perfuſos aqualis matellas ſine anſis.

Naſſiterna genus vaſis aquarij anſati, & patentis. PAVLVS.

Natinatio dicebatur negotiatio, & *Natinatores* ex eo ſeditioſi.

Nati . . . iatio, & natinatores . . . FESTVS.
. . . . gerentes. M. Cato in . . .
. . . . . ultu Macedoniae, Etruriam Samnites, Lucanos inter ſe *natinari*, atque factiones eſſe.

Natio genus hominum, qui non aliunde venerunt, ſed ibi nati ſunt. in pecoribus quoque bonus prouentus feturae, *bona natio* dicitur. PAVLVS.

. . . natum. Cin . . . . . FESTVS.
. . . . nt, ſed ibi . . . . .
. . . ationem ait . . . .
. . . nibus ſe te . . . .
. . . us ſeiuncti . . . .
. . . to omnia ſe . . . .
. . . eius Sabinos . . . .
. . . bus quoque bonus . . .

Naualis corona ſolet donari, qui primus in hoſtium nauem armatus tranſilierit. PAVLVS

. . us in hoſtium . . . .
. . opera ma . . . . FESTVS.
. . eſt eam M . . . .
. . C N. Pom . . . .
. . . tillus bel. . . .
. . . um eſt in car. . . .
. . . pſueti . . . .
. . . minabantur . . .
. . . pro nulla . . . .
. . . vt nec . . . . .

Naualis porta a vicinia naualium dicta. PAVLVS.

. . . a regio vide . . . . FESTVS.
. . . a apella . . . .

Naualis ſcriba, qui in naue apparebat, inter aliud genus ſcribarũ minimae dignitatis habebatur, quod periculis quoque eius miniſte-

miniſterium eſſet obiectum. Plautus: Non ego te noui naualis ſcriba columbari impudens. ſiue quod columbaria in naue appellantur ea, quibus remigent, ſiue quod columbariorum quaeſtus temerarius, incertúſque.

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis. Cincius quod in oleae nucis, quod intus ſit. Aelius Stilo omnium rerum putamen. Gloſſematorum autem ſcriptores fabae grani quod haereat in fabulo. Quidam ex Graeco, τὰ καὶ οὐχὶ, leuem hominem ſignificari. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iuglandam vocat, medium velut diſſepimentum. Plautus in Paraſito pigro: Ambo magna laude lauti, poſtremo ambo ſumus non nauci. Item in Moſtellaria: Quod id eſſe dicam verbum nauci neſcio. & in Truculento: Amas hominem non nauci. & Naeuius, (&) Tunicularia: eius noctem nauco ducere. Sed Ennius: Illic eſt nugator nihili, non nauci homo.

PAVLVS. *Naucus* pro nugis ponitur. alias pro oleae, aut nucis nucleo. alij omnium rerum putamen ita appellari volunt. quidam ex Graeco, quod ſit τὰ καὶ οὐχὶ, leuem hominem ſignificari volentes. quidam volunt ſic appellari membranulam, quae in nucis iuglandis eſt medio.

Nauia lignum cauatum vt nauis, quo in vindemiis vti ſolent.

FESTVS. *Nauia* eſt vno ligno exculpto, vt nauis, quo vtuntur alueo in vindemia. ficus quoque in comitio appellatur Nauia, ab Attio Nauio augure. Nam cum Tarquinius Priſcus inſtitutas tribus a Romulo mutare vellet, deterreretúrque ab Attio per augurium, vt eluderet eius prudentiam, interrogauit eum, an fieri poſſet, id quod animo propoſuiſſet ſuo: cui ille permittente augurio cum reſpondiſſet effici poſſe, iuſſit rex cotem, ac nouaculam pro . . .

. . . an cos illa . . .
. . . culam ſubito . . .
. . . ex eo Tarq. . . .
. . . cere noua . . .
. . . cratum de . . .
. . . eſſe intra . . .
. . . ſacro ſit e . . .
. . . ſubſeriſſu . . .
. . . to tanto s . . .
. . . loco complu . . .
. . . euulſae de . . .
. . . moueren . . .
. . . erant ficu . . .
. . . iſſe. adm . . .
. . . cum & diuin . . .
. . . uiueret lib . . .
. . . ſuram ideo quod . . .
. . . tas ſecundum in cor . . .

tos, quos nunc n. . . .
Cato in ea, quam ſer . . .
retur, cum ait nauitae . . .
vinum atque oleum u . . .
Nauſcit cum gran . . .
. . . gratia quod ſit non diff . . .

PAVLVS. Nauſcit cum granum fabae ſe naſcendi gratia aperit, quod ſit non diſſimile nauis formae.

Nauſtibulum, alueum ad nauis ſimilitudinem factum.

FESTVS. *Nauſtibulum* vocabant antiqui vas aluei ſimile, videtur a nauis ſimilitudine.

PAVLVS. *Nautea* herba granis nigris, qua coriarij vtuntur, a naue ductum nomen, quia nauſeam facit permutatione T in S.

FESTVS.
. . . lius Aurelius herb. . . .
. . . qua coriarij vtuntur . . .
. . . tum nomen, quia nauſeam fa . . .
. . . s literarum inter me . . .
. . . Plautus in Artemone . . .
. . . lionum nauteam feciſſet . . .
. . . .
. . . lem atq. aro . . .
. . . nguentum o . . .
. . . o ſcorto ſup . . .
. . . in Commen . . .
. . . dum quidam . . .
. . . colorant. . . .

PAVLVS. *Nautiorum* familia a Troianis dicitur oriunda.

FESTVS. *Nautiorum* fa . . .
. . . eorum princeps . . .
. . . aeneum Mi . . .
. . . ucare ſoliti . . .
. . . abatur de cau . . .
. . . conductiq. ab . . .
. . . anam oppugna . . .
. . . miſſus L. Caecilius . . .
. . . fectus eſſet. miſſi . . .
. . . um de fœdere viola . . .
. . us P. Veturius, qui . . .
. . refectionem corpo . . .
. . nſediſſent Bruti . . .
. . Romanis erat bello . . .
. . aut inde a principe . . .
. . appellata eſt.

Nauus, celer, ac ſtrenuus: a nauium velocitate videtur dictus. Ennius libro ſexto: Nauus repertus homo Graio patre Graius homo rex. & libro ſextodecimo: Nauorum imperium ſeruare eſt inſuperantum. Plautus in Friuolaria: *Naue agere* oportet, quod agas, non ductarier.

PAVLVS. *Nauus*, celer, ac ſtrenuus: a nauium velocitate dictus.

FESTVS. *Nebulo* dictus eſt, vt ait Aelius Stilo, qui non pluris eſt, quam nebula, aut qui non facile perſpici poſſit, qualis ſit, nequam, nugator.

Nec coniunctionem grammatici fere dicunt

eſſe diſiunctiuam, vt Nec legit, nec ſcribit; cum ſi diligentius inſpiciatur, vt fecit Sinnius Capito, intelligi poſſit eam poſitam eſſe ab antiquis pro non. vt in XII. eſt, *Aſt ei cuſtos neceſit.* Item: *Si adorat furto, quod nec manifeſtum erit.* & apud Plautum in Phaſmate: Nec recte ſi illi dixeris. & Turpilium in Demetrio: nec recte dici mihi quod iamdudum audio.

PAVLVS. *Nec* coniunctio diſiunctiua eſt, vt Nec legit, nec ſcribit. ponitur etiam pro non. Turpilius: Nec recte dici mihi iamdudum audio.

FESTVS. *Nec mulieri*, nec gremio credi oportere. prouerbium eſt, quod & illa incerti, & leuis animi eſt: & plerumque in gremio poſita, cum in obliuionem venerunt exſurgentium, procidunt.

Necem ſuſpic . . . . . .
. . . νέκυν mor . . . .
. . . da . . . . .

PAVLVS. *Necem* a Graeco dici certum eſt. νέκυν enim mortuum dicunt Graeci.

FESTVS. *Neci datus* proprie dicitur, qui ſine vulnere interfectus eſt, vt veneno, aut fame.

PAVLVS. *Necerim*, nec eum.

FESTVS. . . erim, nec eum.

Neceſſarium ait eſſe Opillus Aurelius, in quo non ſit ceſſandum, aut ſine quo viui non poſſit. aut ſine quo non bene viuatur; aut quod non poſſit prohiberi, quin fiat.

PAVLVS. *Neceſſarium*, in quo non ſit ceſſandum.

FESTVS. *Neceſſarij* dicuntur cognati, aut affines, in quos neceſſaria officia conferuntur.

Neceſſarij ſunt, vt Gallus Aelius ait, qui aut cognati, aut adfines ſunt, in quos neceſſaria officia conferuntur praeter ceteros.

Nectar Graece ſignificat deorum potionem. vnde Vergilius ait: Stipant, & dulci diſtendunt nectare cellas. Itē Lucretius libro 2. Et nardi florem, nectar qui floribus habet.

PAVLVS. *Nectar* Graece ſignificat deorum potionem.

Nectere, ligare.

FESTVS. *Nectere*, ligare ſignificat, & eſt apud plurimos auctores frequens. quin etiam in cōmentario ſacrorum vſurpatur hoc modo. *Pontifex minor ex ſtramentis napturas nectito.* id eſt funiculos facito, quibus ſues adnectantur.

Necumquem, nec vnquam quenquam.

PAVL. *Nefaſti dies* N littera notantur.

FESTVS. . . . ti dies nom . . . .
. . . apud quem . . . .
. . . addico nep. . . .
. . . riores ſunt q. . . .
. . . liberati ſunt . . .
. . . unt. & in prouin . . .
. . . inſtituta fiunt, & aedes ſacrari . .
. . ſo.

PAVLVS. *Nefrendes* arietes dixerunt, quod dentibus frendere non poſſint. Alij dicunt nefrendes infantes eſſe nondum frendentes, id eſt frangentes. Liuius: Quem ego nefrendem alui, lacteam immulgens opem. Sunt qui nefrendes teſticulos dici putent, quos Lanuuini appellant *nebrundines*, Graeci νεφρούς, Praeneſtini *nefrones*.

FESTVS. . . . us Scaeuola . . .
. . . ſint. Ateius . . .
. . . ndentes id eſt . . .
. . . vt quem ego non . . .
. . . us opem. et . . .
. . . pro nefrendibus . . .
. . . vſus recens . . .
. . . s, quos Lanu . . .
. . . Graeci νεφρ . . .
Negibundum a . . . .
. . . ea, quam ſcrip . . .
. . . negibundus . . .

PAVLVS. *Negibundum* pro negante dixerunt.

Neglegens non legens, neque electum habens, quid debeat facere.

FESTVS. *Neclegens* dictus eſt non legens, neque dilectum habens, quid facere debeat omiſſa ratione officij ſui.

Negotium quod . . . .
. . . tate quae . . . .

PAVLVS. *Negotium*, quod non ſit otium.

FESTVS. *Negritu* in auguriis ſignificat aegritudo.

Negumate in carmine C N. Marci vatis ſignificat negate, cum ait: Quamuis mouentium duonum negumate.

PAVLVS. *Negumate*, negate.

Neminis genitiuo caſu Cato vſus eſt, cum dixit, Sunt multi corde, quos non miſeret neminis.

FESTVS. *Neminis* . . & quis dicere cum ſit .
. . . vitio creatis, neminiſque. . . .
. . . in Brecthieo: lapideo ſunt corde multi, quos non miſeret neminis.

Nemo compoſitum videtur ex ne, & homo. quod confirmatur magis, quia in perſona ſemper ponitur, nec pluraliter formari ſolet, quia intelligitur pro nullo.

PAVLVS. *Nemo*, nec homo.

Nemora ſignificant ſiluas amoenas.

FESTVS. . . . as amoenas ua . . . .
. . . buli auctor ho. . . .
. . . ἐν νεμεῖ σκιᾶ . . .
. . . *dos* dubium non . . .
. . . qui campos & paſcua . . . .
. . . ὀρεσι δ' ἐν αἷ . . . .

PAVLVS. *Nemut*, niſi etiam, vel nempe.

FESTVS. . mut, niſi etiam, vel . . . .
. . ibunici. cum ait. nemut . . .
. . rumnas.

PAVLVS. *Nepa* Afrorum lingua ſidus, quod cancer appellatur. vel, vt quidam volunt ſcorpius. Plautus: Dabo me ad parietem, imitabor nepam.

. . . .

FESTVS. . . . ſidus, quod dicitur noſtra ſi . . .

. . . ſcorpios. Plautus in . . . . .

. . . ad parietem imita . . . . .

PAVLVS. *Nepotes* luxurioſae vitae homines appellati, quod non magis his rei ſuae familiaris cura eſt, quam iis, quibus pater, auuſque viuunt. *Nepos* compoſitum ab eo, quod natus poſt ſit patri, quam filius.

FESTVS. . . . Tuſcis dicitur . . . . . .

. . . homines . . . .

. . . ſua famil . r . . . .

. . . uiuunt. qui . . . .

. . . ſit, quam fil . . . .

. . . chus inter . . . .

. . . *nidicat* . . . .

PAVLVS. *Nepus*, non purus.

FESTVS. *Nequalia*, detrimenta.

Nequam aurum eſt, auris quod vis vehementius ambit hoc verſu Lucilij ſignificare ait Sinnius Capito nequam eſſe aurum, quod auris laedat; vel pondere inaurium cum molliſſima pars auris inciditur; vel ex auro intelligi pecuniam, cuius reſpectu & nimia cupiditate homines ad peccandum adduci.

PAVLVS. *Nequam aurum* eſt, auris quoduis vehementius ambit. Hoc verſu Lucilius ſignificare videtur, nequam eſſe aurum, quod aures laedat, pondere inaurium cum auris inciditur, vel etiam cupiditatem pecuniae voluit ſignificare.

Nequam, qui ne tanti quidem eſt, quam quod habetur minimi.

Nequeunt, non eunt.

PAVLVS. *Nequinates*, Narnienſes.

FESTVS. . . . Narnienſis . . . .

. . . nis veteri . . . .

. . . verſus x . . . .

Nequinont pro nequeunt, vt *ſolinunt*, *ferinunt* pro ſolent, & feriunt dicebant antqui. Liuius in Odyſſia: Partim errant, neque nunc Graeciam redire (nequinont.)

PAVLVS. *Nequinont*, nequeunt.

Nequiquam, fruſtra.

FESTVS. *Nequiquam* ſignificari idem, quod fruſtra, plurimis auctorum exemplis manifeſtum eſt.

PAVLVS. *Nequitum*, & *nequitur* pro non poſſe dixerunt.

FESTVS. *Nequitum*, & *nequitur*, pro non poſſe dicebant, vt Pacuuius cum ait: Sed cum contendi nequitum, vt clam tendenda eſt plaga. Plautus in Satyrione: Retrahi nequitur, quoquo progreſſa eſt ſemel. & Cato Originũ libro primo: Fana in eo loco cõpluria fuere. ea exaugurauit, praeterquam quod termino fanum fuit, id nequitum exaugurari.

Neruum appellamus etiam ferreum vinculũ quo pedes impediuntur, quanquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait: Perfidioſe captus, eo aedepol neruo ceruices probat.

Neruum appellamus etiam ferreum vinculũ quo pedes, vel etiam ceruices impediuntur. PAVLVS.

Niſi pro fine poſitum.

. . . Dianae Auentinea . . . FESTVS.

Neutiquam . . . .

. . cum ait ſec . . . . . .

. . lorum aſpect. . . . .

. . neutiquam . . . . .

Neutiquam, pro nullo modo. PAVLVS.

Nexum eſt, vt ait Gallus Aelius, quodcunque per aes & libram geritur, idque necti dicitur. quo in genere ſunt haec: teſtamenti factio, nexi danto, nexi liberanto. *Nexum aes* apud antiquos dicebatur pecunia, quae per nexum obligatur. FESTVS.

Nictare & oculorum, & aliorum membrorũ niſu ſaepe aliquid conari. dictum eſt ab antiquis, vt Lucretius in libro quarto: Hic vbi *nexari* nequeunt, inſiſtereque alis. Caecilius in Hymn de: garrulis medentes iactent ſine *nictentur* perticis. Nouius in Macchoco. pone acturum ſcribit, cum in neruo nictabere: vnde quidam *nictationem*, quidam nictum, vt Caecilius in pugilem: tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris Percutere nictu, hic gaudere, & mirarier. *Nictit* canis in odorandis ferarum veſtigiis leuiter ganniens, vt Ennius in libro x. veluti ſiquando vinculis venatica venenox apta ſolet ſi forte ex nare ſagaci ſenſit voce ſua nictit. vlulatque ibi acuta eſt. vnde ipſa *gannitio*.

Nictare eſt oculorum, & aliorum membrorum niſu ſaepe aliquid conari. dicimus enim *Nictationem* & *nictum*. Caecilius. Hunc tremulis palpebris Percutere nictu, Nictit canis in odorandis ferarum veſtigiis leniter ganniens. Ennius: Nare ſagaci ſenſit, voce ſua nictit, vlulatque. vnde & gannitio. PAVLVS.

Niger lapis in comitio locum funeſtum ſignificat, vt alii, Romuli morti deſtinatum, ſed non vſu obu . . . .

ſtultum nutr . . . . . . FESTVS.

. . . tilium auum Ti . . . . . FESTVS.

cuius famili . . . . . .

Nihili, qui nec hili quidem eſt.

Ningulus, nullus. Marcius vates: Ne ningulus mederi queat.

Ningulus nullus, vt Ennius libro ſecundo: Qui ferro minitere. atque in te ningulus mederi queat. PAVLVS.

Niquis ſciuit centuria eſt, quae dicitur a Seruio Tullio rege conſtituta, in qua liceret FESTVS.

ei ſuffragium ferre, qui non tuliſſet in ſua. nequis ciuis ſuffragij iure priuaretur. nam *ſciſcito* ſignificat ſententiam dicito, ac ſuffragium ferto: vnde *ſcita plebis.* Sed in ea centuria, neque cenſetur quicquam. neque centurio praeficitur, neque centurialis poteſt eſſe, quia nemo certus eſt eius centuriae. eſt autem Niqui ſciuit, niſi quis ſciuit.

Niuem . . . Graeco qui id . . . .
. . . nificat da . . . .

PAVLVS. *Niuem* interpretatur nouum ex Graeco, quod illi dicunt *νέον*.

FESTVS. *Nixi dij* appellabantur, quos putabant praeſidere parientium nixibus.

Nixi dij appellantur tria ſigna in Capitolio ante caellam Mineruae genibus nixa, velut praeſidentes parientium nixibus. quae ſigna ſunt qui memoriae prodiderint, Antiocho rege Syriae ſuperato M. Acilium ſubtracta a populo Ro. adportaſſe, atque vbi ſunt, poſuiſſe. etiam quae capta Corintho aduecta huc, quae ibi ſubiecta fuerint menſae.

Nobilem antiqui pro noto ponebant, & quidem per G litteram, vt Plautus in Pſeudolo: Peregrina facies videtur hominis, atque gnobilis. & oculis meis obuiam gnobilis obiicitur. Attius in Diomede: Ergo me Argos referam, nam hic ſum I. gnobilis. Liuius in Virgo ornamenta incendunt gnobili ignobiles.

Nobilem antiqui pro noto ponebant. Plautus Peregrina facies, atque ignobilis.

Noctilucam Lucilius cum dixit, obſcaenum ſignificat.

. . . . . lib. ij. obſcae . . . .

FESTVS. . . . . medica . . . .

PAVLVS. *Noctua* a tempore noctis dicta, quo canit, vel volat.

. . . ore, eo quo . . .
. . . appellatur . . . . .

FESTVS. *Noegeum* quidam amiculi genus praetextum purpura, quidam cādidum ac perlucidum, quaſi a *nauco*, quod putamen quorundam pomorum eſt tenuiſſimum non ſine candore, vt Liuius ait in Odyſſia: Simul ac lacrimas de ore noegeo Deterſit .i. candido.

Noegeum amiculi genus. Noegeum candidū. Liuius: Lacrimas de ore noegeo Deterſit. id eſt candido.

FESTVS. *Nomen* dictum quaſi nouimen, quod notitiam facit.

Nomen ſiue ex Graec . . . .
. ue familiae eſt . . . .
. actum dicimus . . . .
. ecunia ſit . . . .

Nonarum, Iduum, kalendarum poſteri dies nuptiis alieni habentur; quoniam hi dies decreto Pontificum atri iudicati ſunt: quod quotienſcumque Romani duces belli gerendi gratia his diebus ſupplicauerūt, male rempublicam geſſere.

. . . III. kalen. . . . .
. . vae nuptae. . . . . FESTVS.
. . trum inluciſce . . . .
. . es eſſe iudica . . . .
. . uces belli ge . . . .
. . e remp. ges . . . .

Nonas quidem a noua luna, quod in eas concurreret principium lunae. alij quod ſemper ante diem Iduum nonum eſſet, ſcribique ideo debere primam appellationis eius ſyllabam adiecta V littera.

Noneolae vocantur papillae, quae ex faucib. caprarum dependent.

. . as eſt caeſis . . . .
. . parum ſup . . . .

Non omnibus dormio prouerbium videtur natum a cipio quodam qui Parathenchon dictus eſt, quod ſimularet dormientē, quo impunitius vxor eius moecharetur. eius meminit Lucilius.

Non pridem, aeque, & recte, & frequenter dicitur, ac iampridem, quam pridem.

Nonuncium. . . . . . .
. . ludi adpellant ſigni . . . .
. . runcium, quod ſinguli ſex . . .
. . um ſit . . . .

Nonuncium, & *teruncium* dicitur, quod nouem vnciarum ſit, ſiue trium. PAVLVS.

Nota nunc ſignificat ſignum, vt in pecoribus nunc litteras ſingulas, aut binas; nūc ignominiam. FESTVS.

Nota nunc ſignificat ſignum, vt in pecoribus tabulis, libris, litterae ſingulae, aut binae; alias ignominiam.

Nothum Graeci natum ex vxore non legitima vocant, qui apud nos ſpurio patre natus dicitur, quod Ser. Tullius, qui Romae regnauit, natus eſt ex concubina Spurius Tulli tributis niſi forte maluimus credere Ocliſia Corniculana captiua, eum ſuſceptum matre ſeruiente. PAVLVS

Nothū Graeci natū ex vxore non legitima dicunt, qui apud nos ſpurio patre natus eſt.

FESTVS. *Nonae curiae*, proximae compitum Fabriciū aedificatae ſunt. quod parum amplae erant veteres a Romulo factae, vbi is populum & ſacra in partis triginta diſtribuerat, vt in iis ea ſacra curarent, quae, cum ex veteribus in nouas euocarentur: ſeptem curiarum per religiones euocari non potuerūt. itaque Forienſis, Raptae, Vellenſis, Velitiae res diuinae fiunt in veteribus curiis.

Noualis ager nouae relictus ſementi.

. . . ucius cum eſſe vbi . . . . . PAVLVS.
. . . ſementem fit relic . . . . . FESTVS.
. . T. Sicini Volſci . . . . . .
. . iniſſent aduerſus . . . . .
. . combuſti feruntur . . . . .

neque

. . neque eſt proxime cis . . . .
. . pide albo conſtratus . . .
. . Opiter Verginius . . . .
. . Laeuinus. Poſtumus Co . . .
. . llius Tolerimus, P. Ve . . .
. . onius Atratinus, Ver. . . .
. . ius Scaeuola. Sex. Fuſi . . .
Nouendiales feriae . . . .
. . Hoſtilio rege extin . . .
. . is nono die inferi . . .
. . more Albano lapi . . .
. . exaudita, vt Alban . . .
. . rant ſacra. nam ab his . . .
. . quae miſſa erate a poet. . .
. . tibus coepiſſent . . . .
. . lo Cos. operae . . .
. . pugnari pos . . . .

PAVLVS. *Nouendiales* feriae a numero dierum ſunt dictae.

Nouerca dicitur, quã quis ſublatis liberis nouam vxorẽ ducit, augẽdae familiae gratia.

. . tis nouam . . . .
FESTVS. . . gratia, id eſt coer . . .
. . erecterrannia . . .
. . Ser. Tullio . . . .
. . ſcenderetur . . .
. . tinus in Auen . . .
. . rum Aelius . . . .
. . aiunt eſſe . . . .
. . mero quoque . . .
. ſiaui ſiadins ro . . . .

PAVLVS. *Noxa* ponitur pro peccato, aut pro peccati poena, cum lex iubet noxae dedere pro peccato.

Noxia apud antiquos damnum ſignificat, ſed a poetis ponitur pro culpa.

. . vt Ser. Sulpicius.
. . apud poetas autẽ, & oratores ponitur pro culpa. at noxa peccatũ, aut pro peccato poenam, vt Attius in Melanippo. te te eſſe huic noxae obnoxium. Itẽ cum lex iubet *noxae dedere*, pro peccato dedi iubet. Caecilius in Hypobolymaeo cherestato. Nã iſta quidem noxa mulieris eſt magis, quã viri.

Nuces . . . .
. . untur pueris, vt nouae . .
. . noui mariti auſpicium . .
. . liſtimum.

PAVLVS. *Nuces* flagitantur nuptis, & iaciuntur pueris, vt nouae nuptae intranti domũ noui mariti ſecundum fiat auſpicium.

Nuculas Praeneſtinos appellabant: quod incluſi a Poenis Caſilini famem nucibus ſuſtentarunt: vel quod in eorum regione plurima nux minuta naſcitur. FESTVS.

Nucu. . . . . .
. . quod incluſi . . .
. . uerunt: vel quod in . . .
. . ta paſcitur.

PAVLVS. *Nudius* tertius compoſitum ex nunc, & die

tertio.

. . ſitum ex nunc . . . FESTVS.
. . in agro . . .
. . ant a pa . . .
. . ati ſint . . .
. . dicantur pa . . .
. . tur caelum cau . . .
. . icatur dam . . .

Numam Pompilium Ianicul.
. . ferunt, in quo arcam eius in .
. . nominis a Terentio . .
. . te agrum .

Numae Pompilij in ianiculo eſt ſepulchrum. PAVLVS.

Numella genus vinculi, quo quadrupedes deligantur. FESTVS.

. . quod quadruped . .
. . ri neruo, aut co . .

Numen, quaſi nutus dei, ac poteſtas, dicitur.
. . nutus dei, ac pote . FEST.

Numera ſenatum ait quiuis ſenator conſuli, cum impedimẽto vult eſſe, quo minus faciat ſenatuſconſultum, poſtulatque, vt aut res, quae adferuntur, diuidantur: aut ſinguli cõſulãtur: aut ſi tot nõ ſint ſenatores quo numero liceat praeſcribi ſenatuſconſultũ.

Numerius praenomen nunquam ante fuiſſe in patricia familia dicitur, quãuis Fabius, qui vnus poſt ſex & trecentos ab Etruſcis interfectos ſuperfuit, inductus magnitudine diuitiarum vxorem duxit Otacilij Maleuentani, vt tum dicebantur, filiã, ea conditione, vt qui primus natus eſſet, praenomine aui materni Numerius appellaretur.

Numerius praenomen eſt tractũ ab auo. PAV.

Numero dicebant pro nimium.

Nu . . nt videtur eſſe . . FESTVS.
. . rium numero fu . .
. . eo ordine vſur . .
. . etudine loquen . .
. . eiuſmodi, ſiue . .
. . ium quemadmodum . .
. . vſus Pompeius Sex . .
. . ma ſyllaba voca . .
. . u caſus eadem cor . .
. . e temporis praeſentis . .
. . antiquos nimium . .
. . Sinnius Capito. eſſe enim
. . um vos eſtis minime . .
. . ero perbiterint, niſi cito . .
. . miũ ſi iſſo, qui exeã, numero eſtis mortui, hoc exemplo. vt pingeretis, id eſt, cur cito mortui eſtis? Item in Nelei: Nunquam numero matri faciemus volui. Idem eſt. Nonquam nimium faciemus. Apud Naeuium: Neminem vidi, qui numero ſciret, quique ſcit, id eſt opus. id eſt nimium ſciret. An panurgus Antonius haec ait numero nimium cito? celeriter nimium. vt Plautus, in Caſina: Ere mi? quid

vis mea ancilla? nimium ſaepius numero dicis nimium cito. Attius in Oenomao: Ego vt eſſem adfinis tibi, non vt te extinguerem, Tuam peri gnatam, numero te expurgat timor. Afranius in Suſpecta: Per falſum, & abs te creditum numero nimis Celeriter. Caecilius in Aethrione: Ei perij. quid ita? numero. venit fuce. domum. Afranius in Simulante: Ei miſera numero, ac nequiquam egi gratias.

PAVLVS. *Numidas* dicimus, quos Graeci Nomadas: ſiue quod id genus hominum pecoribus negotiatur: ſiue quod herbis vt pecora aluntur.

FESTVS. . . das dicimus, quos Gr . . .
. . hominum pecoribus . . .
. . cora aluntur . . . .

PAVLVS. *Nummus* ex Graeco numiſmate naſcitur.

FESTVS. . . iſtimantur d . . .
. . ualere, quia . . .
. . hoc proprium eſt . . .

Nuncupata pecunia eſt, vt ait Cincius in libro ſecundo de officio iuriſconſulti, nomina certa nominibus propriis pronũtiata. *Cum nexum faciet, mancipiumque vti lingua nuncupaſſet ita ius eſto*; ita, vti nominarit, locutuſue erit, ita ius eſto. Vota nuncupata dicuntur, quae Conſules, Praetores, cum in prouinciam proficiſcuntur, faciunt; ea in tabulas praeſentibus multis referuntur. At Santra libro ſecundo de verborum antiquitate ſatis multis nuncupata colligit non derecto nominata ſignificare, ſed promiſſa, & quaſi teſtificata, circumſcripta, receptaque etiam in votis nuncupandis eſſe conuenientius.

Nundinalem cocum Pla . . .
. . dinale eſt in . . .
. . nouendial . . .
. . nificat qu . . .
. . ret.

Nundinas feriarum diem eſſe voluerunt antiqui, vt ruſtici conuenirent mercandi, vendendique cauſa, cumque nefaſtum, ne ſi liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores.

PAVLVS. *Nundinas* feriarum diem eſſe voluerunt antiqui: quo mercandi gratia vrbẽ ruſtici conuenirent.

FESTVS. *Nuncius* & res ipſa, & perſona dicitur.
. . in perſona dicitur . . .
. . allatus eſt, quod . . .
. . mentaris ſec . . .

PAVLVS. *Nuper* quaſi nouiter, tanquam dicamus nouiſſime.

FESTVS. . . tanquam dici e. . .
. . tis id autem . . .
. . ſa erant, qui nu . . .

Nupta verba dicebãtur ab antiquis, quae virginẽ dicere non licebat, vt Plautus in Diſcolo. Virgo ſum, nondum didici nupta verba dicere.

PAVLVS. *Nuptam* a Graeco dictum, illi enim nuptam appellant νύμφην.

FESTVS. . . lieres quibus . . .
. . eadem cauſa . . .
. . qui appellatam . . .
. . tamen qui dice . . .
. . νύμφην . . .
. . appellat vxo . . .
. . conſuetudi . . .
. . ait ἰξανῖ . . .
. . τάων . . .

Nuptias dictas eſſe ait Santra ab eo, quod nymphea dixerunt Graeci, antiqui γάμον. inde nouam nuptam νέαν νύμφην. Cornificius, quod noua petantur coniugia. Curiatius, quod noua ratio fiat. Ælius, & Cincius, quia flameo caput nubentis obuoluatur, quod antiqui *obnubere* vocarunt. ob quam cauſam legem quoque Parenſtam iubere caput eius obnubere, qui parentem necauiſſet, quod eſt obuoluere.

Nuſcicioſum Ætius Philologus ait appellari ſolitum, qui propter oculorum vitium parum videret. at Popilius Aurelius, nuſcitiones eſſe cæcitudines nocturnas. Ælius Stilo, qui plus videret veſperi, quam meridie, nec cognoſceret, niſi quod vſque ad oculos admouiſſet.

PAVLVS. *Nuſcicioſus*, qui parũ videt ꝓpter vitiũ oculorum, quiq; plus videt veſperi, quã meridie.

FESTVS. . . . contur noma . . .
. . . vnde Cato in . . .
. . . multam viuunt . . .
. . . cerialibus Capito Si . . .
. . . ait, cum velimus ſig . . .
. . . libus in Circo mitti . . .
. . . ſet plane volumus . . .
. . . quia adeo diligantur s. . .
. . . prae flamma cum ſunt u . . .

O

PAVLVS. OB praepoſitio alias ponitur pro circum, vt cum dicimus vrbem *obſideri, obſignari, obuallari.* alias in vicem praepoſitionis, quae eſt propter, vt *Ob* merita, ob ſuperatos hoſtes: vnde *obſides*, pro obſides, qui ob fidem patriae praeſtandã dantur. alias pro ad, vt Ennius: *Ob* Romam noctu legiones ducere coepit.

FESTVS. . . onitur . . .
. . obſideri ob . . .
. . in vicem praepo . . .
. . ſuperatos . . .
. . riae praeſtandam . . .
. . ob Romam noc . . .
. . ob Troiam duxit . . .

Ob praepoſitione antiquos vſos eſſe pro ad, teſtis eſt Ennius, cum ait libro quartodecimo: Omnes occiſi, *obcæſique* in nocte ſerena id eſt,

id eſt, accenſi.* & in Iphigenia: Acherontem obibo, vbi mortis theſauri *obiacent*. eiuſdem autem generis eſſe ait *obferre, obculit, obcurrit, oblatus, obiectus*, mihi non ſatis perſuadet.

PAVL. *Ob os* ſignificat ad os.

FEST. *Ob os* ad os ſignificat . . . item vt ſuperioribus quoque exemplis teſtatus eſt.

PAVL. *Obacerare*, obloqui, atque alterius ſermonem moleſte impedire. quod ſumptum videtur a paleis, quas Graeci ἄχυρα vocant. Itaque & frumentum, & panis non ſine paleis *aceroſus* dicitur. item *lutum aceratum* paleis mixtum.

Obacerbat, exacerbat.

Obambulare, aduerſum alios ambulare, & quaſi ambulanti ſeſe opponere.

Obdere, opponere, vel opperire.

Obedire, obaudire.

Obeſſet, oberit, vel aderit.

Obeſus, pinguis, quaſi ob edendum factus.

Obherbeſcere, herbam increſcere.

Obiacuiſſe, antea iacuiſſe.

Obices, peſſuli, ſerae.

FEST. *Obigitat*, anteagitat, vt obambulat.

Obigitat antiqui dicebant, pro ante agitat, vt obambulare.

PAVL. *Obinunt*, obeunt.

Obitus dicebant pro aditu.

Obiurare, iureiurando obſtringere.

FEST. *Obiurare*, iureiurando obſtringere, vt eſt in Pantaſilea. formidabant obiurare.

PAVL. *Obiurgatio* poſt turpe factum caſtigatio. *Monitio* vero eſt ante commiſſum.

Oblitteratum, alij ab obliuione, alij a littore, quod ibi notata fluctibus aequari, & tolli ſolent.

Oblucinaſſe dicebant antiqui mente erraſſe, quaſi in luco deorum alicui occurriſſe.

Obmanens pro diu manens, vt permanens.

FEST. *Obmoueto* pro admoueto dicebatur apud antiquos, vt alia quae ſupra relata ſunt.

PAVL. *Obnectere*, obligare, maxime in nuptiis frequens eſt.

Obnectere, oblegare.

Obnoxius, poenae obligatus ob delictum.

Obnubit, caput operit. vnde & *nuptiae* dictae a capitis operitione.

Oboritur, adnaſcitur.

FESTVS. *Oboritur*, adnaſcitur. nam praepoſitionem ob pro ad ſolitam poni, teſtis hic verſus: Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo. & Ennius: ob Romam noctu legiones ducere cepit.

PAVL. *Obprobare*, probrum obiicere.

Obpuuiat, verberat, a *pauiendo*, id eſt feriendo. vnde pueri quod puniendo coercentur id eſt, plagis. vnde & *pauimenta*.

Obrogare eſt legis prioris infirmandae cauſa legem aliam ferre.

Obrutuit, obſtupuit a bruto, quod antiqui pro graui interdum pro ſtupido dixerunt. Afranius: Non poſſum verbum facere: obrutui.

Obſalutare, ſalutandi gratia offerre.

FEST. *Obſalutare*, offerre ſalutandi gratia dicebant antiqui, vt conſalutare, perſalutare.

PAVL. *Obſecrare* eſt opem a ſacris petere.

Obſequela, obſequium.

FEST. *Obſeruaſſe* dicitur, qui obſeruat, quid, cuiuſq. cauſa facere debeat. itaque is qui obſeruat, coluiſſe aliquem dicitur.

Obſidionalis corona eſt, quae datur imperatori ei, qui obſidione liberauit ab hoſtibus obſeſſos: ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in quo erant incluſi. herbam autem victoriae ſignum fuiſſe apud antiquos, aliiſque exemplis docuimus. quae corona magnae auctoritatis fuit. Nam & P. Decio datae duae ſunt: vna ab exercitu vniuerſo, altera ab iis, qui fuerũt in praeſidio obſeſſi. & L. Sicinio Dentato, qui Achilles Romae exiſtimatus eſt, ac fertur centies, & vicies pro Rep. depugnaſſe. Coronis donatus viginti ſex. In iis aureis octo, ciuicis quattuordecim, *muralibus* tribus, obſidionali vna. Inter *obſidionalem*, & *ciuicam* hoc intereſt, quod altera ſingularis ſignum ſalutis eſt, altera diuerſorum ciuium ſeruatorum.

PAVL. *Obſidionalis corona* dicebatur, quae ei, qui obſeſſos liberaſſet ab hoſtibus, dabatur. ea fiebat ex gramine viridi ex eo loco decerpto, in quo erant incluſi. quae corona magnae auctoritatis erat. Ciuica corona ſingularis ſalutis ſignum erat; obſidionalis vniuerſorum ciuium ſeruatorum.

FEST. *Obſidionem* potius dicendum eſſe, quam obſidium, adiuuat nos teſtimonio ſuo Ennius in Telamone, cum ait: Scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obſidionem paras. Item alio loco: Hector quid haud ceſſat obſidionem obducere?

Obſidium, tamquam praeſidium, ſubſidium, recte dicitur. Cuius etiam auctor C. Laelius pro ſe apud populum, vt in nobis terra, marique ſimul obſidium facerent. & Salluſtius hiſtoriarum primo: Magnis opibus profectis obſidium cepit per L. Catilinam legatum.

Obſonitauere ſaepe obſonauere. Cato in ſuaſione (de lege Orchia derogaretur) qui antea obſonitauere, poſtea centenis obſonitauere. ſignificat autem conuiuari.

PAVL. *Obſonitauere*, ſaepe obſonauere. ſignificat autem conuiuari.

Obſtinat, obfirmat.

FEST. *Obſtinato*, obfirmato, perſeueranti, vt tenere poſſit. Pacuuius: obſtinati exorſus. vt Attius

in Amphitryone: aut tam obſtinato animo confiſus tuo. Cato in Q. Thermum de decẽ hominib. rumorem, famã flocciſecit captus ſtupris. obſtinatus inſignibus flagitiis. Naeuius in Lycurgo: vos, qui aſtatis obſtinati.

Obſtinet dicebant antiqui, quod nunc oſtendit, vt in veteribus carminibus: Sed iam ſe caelo cadens aurora obtinet ſuum patrẽ.

PAVL. *Obſtinet*, pro oſtendit.

FEST. *Obſtitum*, violatum.

Obſtitum Cloatius, & Aelius Stilo eſſe aiunt violatum, attactumque de caelo. Cincius eum, qui deo, deaeque obſtiterit: id eſt qui viderit, quod videri nefas eſſet.

PAVLVS. *Obſtitum*, obliquum.

FESTVS. *Obſtitum*, obliquum. Ennius lib. XVIII. Montibus obſtitis, obſtãtibus, vnde oritur nox. & libro octauo: amplius ex augure obſtipolumve ſolis. C. Licinius Imbrex: reſupina obſtito capitulo ſibi ventum facere cunicula. Lucretius Omnia mendoſe fieri, atque obſtita neceſſe eſt.

Obſtrudant, obſatulant, ab auide trudendo gulam, nõ ſumendo cibum. vnde & *obſtrudulentum* dixit Titinius. obſtrudulenti aliquid, quod pectam ſedens. Aut hic laetaſter, aut formaſter frigidus.

PAVLVS. *Obſtrudant*, auide trudant.

Obteſtatio eſt, cum deus teſtis in meliorem partem vocatur; *deteſtatio* cum in deteriorem.

Obtrectat, contra ſententiam tractat.

Obtrectator eſt, qui facit quid contra tractantem.

Obturare ex Graeco trahitur: ab eo, quod illi oſtia dicunt θύρας.

Obtutu, quaſi obtuitu, a verbo tueor, quod ſignificat video.

Obuaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat, quo minus id rectum iter conficeret.

Ob vos ſacro, pro vobis obſecto: vt *ſub vos placo*, pro ſupplico.

Ob vos ſacro, in quibuſdam precationibus eſt, pro vos obſecro: vt & ſub vos placo pro ſupplico.

Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occaedendo, quod caedat grandis globos terrae; cum Cicero venuſtiſſime dicat ab occaedendo fruges ſatas.

PAVLVS. *Occare*, & occator ab occidẽdo dictum, quod grandes terrae caedat globos.

FEST. *Occaſio* opportunitas temporis caſu quodam prouenientis eſt.

PAVLVS. *Occaſio*, oportunitas temporis caſu proueniens.

FEST. *Occaſus*, interitus, vel Solis, cum decidit a ſuperis infra terras. quo vocabulo Ennius pro occaſione eſt vſus in libro ſecundo: hic occaſus datus eſt, at Horatius inclutus ſaltu. Item in libro quinto: iniicit irritatus, tenet, occaſus iuuat res. Item in libro octauo: aut occaſus vbi, tempuſve audere repreſſit.

Occaſus, interitus, vel Solis in Oceano merſio.

Occentare dicebant pro conuicium facere, cũ id clare, & cum quodam canore fieret, vt procul exaudiri potuiſſet: quod turpe habebatur; quia non ſine cauſa fieri putatur inde cantilenam dici, qui illam non cantus iucunditatem puto.

FESTVS. *Occentaſſint* antiqui dicebant, quod nunc conuicium fecerint, dicimus: quod id clare, & cum quodam canore fit, vt procul exaudiri poſſit. quod turpe habetur, quia non ſine cauſa fieri putatur. inde cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto.

Occidamus Plautus ponit pro contra cedamus. cum plurimae aliae praepoſitiones familiariores huic verbo ſint.

PAVL. *Occidamus* Plautus poſuit pro contra cedamus.

Occiſitantur, ſaepe occiduntur.

FEST. *Occiſitantur*, ſaepe occiduntur. ſic C. Gracchus pro roſtris in P. Pompilium: Homines liberi nunc in oppido occiſitantur.

PAVL. *Occiſum* a necato diſtinguitur. nam *occiſus* ab caedendo dictus, *necatus* ſine ictu.

FEST. *Occiſum* a necato diſtingui quidam, quod alterum a caedendo, atque ictu fieri dicunt, alterum ſine ictu. Itaque in Numae Pompilij Regis legibus ſcriptum eſſe, *Si hominem fulminibus occiſit, ne ſupra genua tollito.* & alibi, *Homo ſi fulmine occiſus eſt ei iuſta nulla fieri oportet.*

Occultum offerre, ſignificat ſub terram fere ponere.

PAVL. *Occupaticius* ager dicitur, quod deſertus a cultoribus propriis, ab aliis occupatur.

Occupaticius . . . . .
. . a cultoribus fr . . .
. . ri coeptus, quo in . . .
. . nam cum Hann . . .
. . bene meri . . .
. . atque eorum a . . .
. . tanquam ex l . . .
. . nandos pu . . .
. . diret commu . . .
. . eſt a priuatis . . .
. . accepiſſent.

Ocimum Graecum.

PAVL. *Ocimum* graecum, (& a celeritate naſcẽdi eſt dictum.

Ocius & ociſſime poſitiuum Latinum non habent, ſed ab eo veniũt, quod eſt in Graeco ὠκύς.

Ocius ſecundae collationis, & deinde tertiae ociſſime frequentata ſunt. alij dicta a noſtris, &

noſtris,& tracta ex Graeco,id eſt ὠκέως, cuius prima ſignificatio, ex qua procedere in comparationem debet, apud nos non eſt. tertiae vero collationis, cuius maiora exẽpla ſunt, auctor eſt Plautus in Neruolaria: Ociſſime nos liberi poſſimus fier.

. . quicquam occiſa . . . .
. . lius hiſtoriarum . . .
. . tantur ociſſim . . .
. . lamia apud . . .
. . laniam opor . . .

Ocrem antiqui, vt Atcius Philologus in libro Gloſſematorum refert, montem cõfragoſum vocabant, vt apud Liuiũ: Sed qui ſunt hi, qui aſcendunt altum ocrim? Et, celſoſque ocris, aruaque patria, & mare magnũ. Namque Taenari celſos ocris. Et, haud vt quem Chiro in Pelio docuit ocri. vnde fortaſſe etiam *ocreae* ſint dictae inaequaliter tuberatae.

PAVLVS. *Ocrem* montem confragoſum dicebant antiqui. hinc *ocreae* dictae inaequaliter tuberatae.

FESTVS. *Octauiae* porticus duae appellantur, quarum alteram theatro Marcelli propiorẽ Octauia ſoror Auguſti fecit. alteram theatro Pompei proximam CN. Octauius CN. filius, qui fuit Aedilis Curulis, Praetor, Cõſul, Decemuir ſacris faciendis, triumphauitque de rege Perſe nauali triumpho. quam combuſtam reficiendam curauit Caeſar Auguſtus.

October equus appellatur, qui in campo Martio menſe Octobri immolatur quotannis Marti, bigarum victricum dexterior: de cuius capite non leuis contentio ſolebat eſſe inter Suburanenſes, & Sacrauienſes, vt hi in regiae pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent: eiuſdemque cauda tanta celeritate perfertur in regiam, vt ex ea ſanguis deſtillet in focum, participandae rei diuinae gratia. quem hoſtiae loco quidam Marti bellico deo ſacrari dicunt, nõ vt vulgus putat, quia velut ſupplicium de eo ſumatur, quod Romani Ilio ſunt oriundi. & Troiani ita effigie in equi ſint capti. Multis autem gentibus equum hoſtiarum numero haberi, teſtimonio ſunt Lacedaemonij, qui in monte Taygeto equum ventis immolant, ibidémque adolent, vt eorum flatu cinis eius per finis quam latiſſime differatur, & Sallentini, apud quos Menzanae Ioui dicatus viuus cõiicitur in ignem, & Rhodij, qui quotannis quadrigas ſoli conſecratas in mare iaciunt, quod is tali curriculo fertur circumuehi mundum.

PAVLVS. *October* equus appellabatur, qui in campo Martio menſe Octobri Marti immolabatur, de cuius capite maxima erat contentio inter Suburanos, & Sacrauienſes, vt hi in regiae pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent. Cuius cauda, vt ex ea ſanguis in focum diſtillaret, magna celeritate perferebatur in regiam.

Oculatum pro praeſenti poſuit Plautus cum dixit: oculata die. Item ipſe: pluris eſt oculatus teſtis vnus, quam auriti Decem, id eſt qui ſe vidiſſe dicat.

. . . dolo oſculatum pro prae . . . . FESTVS.
. . odiae caeca hercule . . . . .
. . tem alibi oculatum ar . . . . .
. . idem pluris eſt ocul . . . . .
. . id eſt qui ſe vidiſſe di . . . . .
. . formam ab oculi ap . . . . .

Oculiſſimum, cariſſimum. Plautus: Oculiſſimũ oſtium amicae. PAVLVS.

. . . imum oſtium amicae . . . FESTVS.
. . me dixit ſignifi. . . . PAVLVS.

Oculitus quoque dicitur, vt funditus, penitus: quo ſignificatur tam carum eſſe, quam oculum. PAVLVS.

. . . unditus. penitus ſignifi. . . . . FESTVS.
. . alum vel inſtare . . . . .

Odefacit dicebãt, pro olfacit: quae vox a Graeco ὀσμὴ tracta eſt. PAVLVS.

. . . antiqui ab odore . . . FESTVS.
. . conſuetudine in . . . . .

vt ſaepe alias, tũ in hoc quoque libro contentae. quae vox, vt quibuſdam videtur, ex Graeca ὀσμὴ tracta eſt.

Oenigenos, vino genitos. PAVLVS.

Oeſtrum, furor Graeco vocabulo.

Offectores, colorum infectores.

Offendices dicebant ligaturae nodos, quibus apex retinebatur. id cum perueniſſet ad mentum, dicebant *offendimentum*.

Offendices ait eſſe Titius nodos, quibus apex retineatur, & remittatur. at Veranius Choriola exiſtimat, quae ſint in loris apicis, quibus apex retineatur, & remittatur, quae ab offendendo dicuntur. nam cum ad mentum peruentum eſt, offendit mentum. FESTVS.

Offerumenta dicebant, quae offerebant. PAVLVS.

Officioſus ab efficiendo dictus.

Offringi terra dicitur, cum iterum tranſuerſo ſulco aratur.

Offucare, aquam in fauces ad ſorbendum dare.

Offucias fallacias.

Ogygia moenia Thebana ab Ogypo conditore dicta.

Ogygia moenia Attius in Diomede appellans, ſignificat Thebas, quia eam vrbem Ogygus condidiſſe traditur. FESTVS.

Oleagineis coronis miniſtri triumphantium vtebantur, quod Minerua dea belli eſſe putabatur. PAVLVS.

Olentica mali odoris loca.

Oletum, ſtercus humanum. Veranius: Sacerdotula in ſacrario Martiali fecit oletum.

Oliuetam dicebāt ab oleis, vt a vino vindemiā.

FESTVS. *Oliuetum* antiqui dicebant, cum olea colligebatur: vt meſſem, cum frumenta: vindemiam, cum vuas. quod vocabulum potius frequentari debebat, quam nullam eius ſignificationis cauſam haberemus, quamuis quidam oliuitatem eam dicant.

PAVLVS. *Ollic*, illic: vt olli, illi.

FESTVS. *Oluatium* Antiſtius Labeo ait eſſe menſurae genus.

PAVLVS. *Omen* velut oremen quod fit ore. augurium, quod auibus alioue modo fit.

FESTVS. *Ommentans* . . . in Odyſſea cum ait: in Pylum aduenies, aut ibi ommentans. ſignificat obmanens. Sed ea ſignificatione qua ſaepe fieri dicitur. id enim eſt mantare.

PAVLVS. *Opaca* vocantur vmbroſa.

FESTVS. *Opaca*, vmbroſa.

Opalia dicebantur dies feſti, quibus Opi ſupplicabant.

Opalia dies feſti, quibus ſupplicatur Opi, appellantur, quorum alter . . . .

Opertat, ſaepe operit.

PAVLVS. *Opigenam* Iunonem matronae colebāt, quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant.

Opilio, genus auis.

FESTVS. *Opima* ſpolia dicūtur originem quidem trahentia ab Ope Saturni vxore. quod ipſe agrorum cultor habetur, nominatus a ſatu tenenſque falcem effingitur, quae eſt inſigne agricolae. Itaque illa quoq. cognominatur *Conſiua*, & eſſe exiſtimatur terra. Ideoque in regia colitur a populo Romano, quia omnes opes humano generi terra tribuat. Ergo & *opulenti* dicuntur, terreſtribus rebus copioſi: *& hoſtiae opimae* praecipue pingues: & opima magnifica, & ampla. vnde ſpolia quoque, quae dux populi Romani duci hoſtium detraxit, opima dicuntur. quorum tanta raritas eſt, vt intra annos paulo . . . . .
trina contigerint nomini Romano. vna, quae Romulꝰ de Acrone: altera, quae Coſſus Cornelius de Tolumnio: tertia, quae M. Marcellus Ioui Feretrio de Viridomaro fixerunt. M. Varro ait opima ſpolia etiā eſſe, ſi manipularis miles detraxerit dummodo duci hoſtium . . . .
non ſit. Ad aedem Iouis Feretrij poni, teſtimonio eſſe libros pontificum, in quibus ſit pro primis ſpoliis bouem, pro ſecundis ſolitaurilibus, pro tertiis agno publiee ſacra fieri debere. eſſe etiam compelli reges legem opimorum ſpoliorum talem: *Cuius auſpicio claſſe procincta opima ſpolia capiuntur, Ioui Feretrio darier oporteat, & bouem caedito, qui caepit aeris ducenta. ſecunda ſpolia, in martis aram in campo, ſolitaurilia vtra voluerit caedito. tertia ſpolia Iano Quirino agnum marem caedito centum qui ceperit ex aere dato huic aedu.* ex nulla extat, neque templum habeat, neque ſcitur. Vt qui opima lege fuerint, adiici ſolet, cum quidam magiſtratus creatur.

PAVLVS. *Opiparum*, magnarum opum apparatum.

Opis dicta eſt coniux Saturni, per quam voluerunt terram ſignificare: quia omnes opes humano generi terra tribuit. Vnde & opulenti terreſtribus rebus copioſi, & hoſtiae opimae praecipue pingues: & opima, magnifica & ampla ſpolia.

Opiter eſt, cuius pater auo viuo mortuus eſt, ducto vocabulo, aut quod obitu patris genitus ſit, aut quod auum ob patrem habeat, id eſt pro patre.

Opitulus Iuppiter, & *opitulator* dictus eſt, quaſi opis lator.

Opportunus dicitur ab eo, quod nauigantibus maxime vtiles, optatique ſunt portus.

Opperiri, expectare.

Oppido, valde multum. ortum eſt autem hoc verbum ex ſermone inter ſe confabulantium, quantum quiſque frugum faceret. vtque multitudo ſignificaretur, ſaepe reſpondebatur, quantum vel oppido ſatis eſſet hinc in conſuetudinem venit, vt diceretur oppido, pro valde multum. Itaque ſi qui in aliis rebus eo vtuntur, vt puta ſi qui dicant oppido didici, ſpectaui, ambulaui, errant: quia nulli eorum ſubiici poteſt, vel quod ſatis eſt.

Oppidorum originem optime refert Cicero libro primo de gloria, eamque appellationem vſurpatione appellatam eſſe exiſtimat, quod opem darent, adiiciens, vt imitetur ineptias Stoicorum.

Oppidum dictum eſt, quod opem praebeat. Oppidum dictum, quod ibi homines opes ſuas conferunt oppidum dicitur & locus in circo, vnde quadrigae emittuntur.

FESTVS. *Ops* antiqui dicebant opulentum. vnde econtrario *inops*.

Ops antiqui dicebant quem nunc opulentum dicimus, vt teſtimonio eſt, non ſolum ei contrarius inops . . . .
. concedit, ego egens exortus ſum.

Optatam hoſtiam, alii optimam appellant eam, quam Aedilis trib. conſtitutus hoſtiis optat. quam immolari velit.

Optima lex . . . . in Magiſtro populi faciendo, qui vulgo Dictator appellatur, quam pleniſſimum poſſet ius eſſe, ſignificabatur. vt fuit Manij Valerij, M. Fabij, Voluſinae gentis, qui primus Magiſter a populo creatus eſt. propter quam vero prouocatio ab eo magiſtratu ad populum data eſt, quae antea non erat. deſitum eſt dici, vt optima lege, vtpote imminuto iure priorum magiſtratuum.

Optio

Optio, qui nunc dicitur, antea appellabatur accenſus. Is adiutor dabatur centurioni a Tribuno militum, qui ex eo tempore, quē velint, centurionibus permiſſum eſt optare, & nomen ex facto ſortitus eſt. Plautus in Aſinaria: qua me, qua vxorem, qua tu Sauream ſeruū potes, circumduce, aufer, promitto tibi, nō obfuturum, ſi id effeceris, tibi optionem ſumito Leonidam.

PAVL. *Optio* eſt optatio, ſed in re militari optio appellatur is, quem decurio, aut centurio, optat ſibi rerum priuatarum miniſtrū, quo facilius obeat publica officia.

Optionatus vt Decurionatus, ſiue Pontificatus dicitur.

FEST. *Optionatus*, vt Pontificatus, Decurionatus dicit, vt Cato in ea, qua habuit apud eqtes. maiores ſeorſum, atque diuerſum parauere bonis, atque ſtrenuis, decurionatus, optionatus, haſtas donaticas, alioſque honores.

PAVL. *Opunculo*, quod opilionis genus cantus imitatur.

FEST. *Orae* extremae partes terrarum, id eſt maritimae dicuntur. vnde & veſtimentorum extremae partes; quae quidem & dici poſſunt. Caecilius in Aſchrione vſus eſt pro initio rei, cum ait: Oram reperire nullam, quam expediam, queo.

PAVL. *Orare* antiqui dixerunt pro agere. vnde & *oratores* cauſarum actores, & oratores, qui nunc legati. quod reip. mandata peragerent.

FEST. *Orare* antiquos dixiſſe pro agere teſtimonio ſunt, quod & oratores, & ii, qui nunc quidem legati tūc vero oratores, quod Reip. mandatas partes agebant. Ennius quoque cum dixit libro primo annalium. face, vero, quod te cum precibus pater orat.

Orata genus piſcis appellatur a colore auri, quod ruſtici orum dicebant, vt auriculas, *oriculas*. itaque Sergium quoque quendam praediuitem, quod & duobus anulis aureis, & grandibus vteretur. *Oratam* dicunt eſſe appellatum.

PAVL. *Orata* genus piſcis a colore auri dicta, quod ruſtici orum dicebant, vt auriculas, oriculas.

Oratores ex Graeco *ἀρατῆρες* dicti, quod miſſi ad reges, nationeſque deos ſolerent *ἀρᾶσθαι*, id eſt teſtari. hi modo appellantur legati.

FEST. . . . es dictos ex . . . .
. . gentes qui miſſi . . .
. . ſtrum populo Ro. . . .
. . *ἀρᾶσθαι* . . . . .
. . acte. eos noſtri alij pro legatis appellant, vt Cato in ea, quam ſcripſit de ſuis virtutibus contra Thermum: M. Fulvio Cōſuli legatus ſum in Aetoliam, propterea quod ex Aetolia complures venerant Aetolos pacem velle: de ea re oratores Romam profectos, & in Originum libro primo: Propter id bellum coepit Coelius PR. Albanus, oratores miſit Romam eum . . . pro decretoribus, vt Terentius: orator venio, facite exorator ſim. Item & Afranius in Emancipato. ſi . . . tum ſi quid oritur . . . is . . . ſertis & loci veteribus. ab eo quod antiqui orare dicebant pro agere. ob quam cauſam . . . quoq. eorū vocantur.

Orba ſignificat apud poetas priuatam aliqua perſona cara.

Orba eſt, quae patrem, aut matrem, aut filios, quaſi lumen amiſit. PAVL.

. . . rba apud poe . . . . . FEST.
. . perſona chara. apud . . .
. . mat. vt ſca . . . .
. . neos. orba eſt . . . .
. . tris eſt ante . . . .
. . vlus Aelius . . . .
. . in eo libro . . . .
. . pontificatu . . . .
. . ella fine . . . . .
. . ſacrae . . . . .
. . nupta . . . . .
. . fuiſſe . . . . .
. . nificius in . . . .
. . onygiatum . . . .
. . inter ſe . . . . .
. . runt . . . . .
. . ios . . . . .
. . iſſe . . . . . .

Orca genus marinae belluae maximum ad cuius ſimilitudinē vaſa ficaria *orcae* dicuntur. ſunt enim teretes, atq. vniformi ſpecie. PAVL.

. . nomen duceret . . . FEST.
. . maximum . . . .
. . . vaſa quoque in f. . . .
. . . teres, atque u . . .
. . malae & antae. . . .

Orcheſtra locus in ſcaena. PAVL.

. . . antea, qui nunc pla . . FEST.
. . non admittebantur . .
. . . rim fabulae dum ex . . .
. . explicari non potera . .
. . tabant quo equiori . . .

Orchitis genus oleae ex Graeco dictum, quod magnitudine ſit inſtar teſticulorum. PAVL.

. . . Philologus in . . . . . FEST.
. . . ductum ex Graeco . . .
. . tudinis, itaque u . . .
. . to grandior ore . . .

Orcus ab vrgendo mortem dictus. C enim pro G frequenter ponebant antiqui. PAVL.

Orcum, quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum Vragum, quod & V litterae ſonum pro O efferebant. & per c litterae formam, nihilominus g vſurpabant. ſed FEST.

nihil affert exemplorum, vt ita eſſe credamus; niſi quod is deus nos maxime vrgueat.

Ordinarium hominem Oppius ait, dici ſolitū ſcurram, & improbum, qui aſſidue in litibus moraretur, ob eamque cauſam in ordine ſtaret adeuntium praetorem. at Aelius Stilo qui minime ordine viueret. . . . . in ea oratione, quam ſcribit de ſuis virtutibus contra Thermum. Quid mihi fieret, ſi non ego ſtipendia in ordine omnia ordinarius meruiſſem ſemper? Sunt quidam etiam, qui manipularem eum, qui infimi ordinis ſit, appellatum credant ordinarium.

PAVLVS *Ordinarius* homo ſcurra, & improbus, qui aſſidue in litibus moratur, ob eamque cauſam in ordine ſtat Praetorem adeuntium, ſiue dictus per contrarietatem, quia minime ordine viuit.

Ordiri eſt rei principium facere.

FEST. *Ordiri* eſt rei principium facere. vnde togae vocantur exorditae.

Ordo ſacerdotum aeſtimatur deorum. . . . . maximus quiſque. Maximus videtur Rex, deinde Dialis, poſt hūc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex maximus. itaque in conuiuiis ſolus Rex ſupra omnes accubat. ſed Dialis ſupra Martialē & Quirinalem; Martialis ſupra proximum, omnes dein ſupra Pontificem. Rex, quia potentiſſimus. Dialis, quia vniuerſi mundi ſacerdos, qui appellatur Dium, Martialis, quod Mars conditoris vrbis parens. Quirinalis ſocio imperij Romani Curibus aſcito Quirino Pontifex Maximus, quod iudex, atque arbiter habetur rerum diuinarum, humanarumque.

FEST. *Oreae freni*, quod ori inſeruntur. Titinius in Setina. & ſi tācebit, tamen gaudebit ſibi permitti oreae. & Naeuius in Hariolo: Deprandi autem leonis obdas oreas. Cato Originum libro tertio. equos reſpondit: oreas mihi inde, tibi cape flagellum. Coelius pro ſe apud populum: equuſque mihi ſub feminibus occiſus erat, oreas detraho inſpectante Lucio Stertinio.

PAVLVS. *Oreae freni*, quod orij inſerantur, dicti.

Oreus Liber pater, & Oreades nymphae a montibus appellantur.

FESTVS. *Oreus* liber pater, & Oreades nymphae appellantur, quod in montibus frequenter apparent.

PAVL. *Oriri*, naſci, vel ſurgere.

FEST. *Originum* libros quod inſcripſit Cato, non ſatis plenum titulum propoſiti ſui videtur amplexus: quando praegrauant ea, quae ſunt rerum geſtarum populi Romani.

O . . . . quantae . . . .

Ornatus dicitur, & bonis artibus inſtructus, & honores adeptus a populo, & bene aptus, vt miles, aut gladiator, & acturus fabulas. atque etiam ornatus dicitur cultus ipſe, quo quis ornatur, vt cum dicimus aliquē tragico, vel comico ornatu prodire.

PAVLVS. *Ornatus* dicitur, & bonis artibus inſtructus, & honores adeptus. Appellaturque ornatus, cultus ipſe, quo quis ornatur.

Ortygia Delos inſula.

FEST. *Ory* . . . ita non Delos . . .
. . . tus eſſe ab orbibus . .
. . . filia. Ser . . . .
. . . nius Superbus ge . . .
. . . oratat tende . .
. . . ffeſſionem coe . . .
. . . s quod pro . . .
. . . ducere vnde . . .
. . . tus eſt . . . .

PAVLVS. *Oſcilla* feſta in honorem Bacchi; in quibus homines ſe per funes iactāt. alij putant Erigones, & Icari feſta.

FEST. *Oſcillum* Santra dici ait, quod oſcillent, id eſt, inclinent, praecipiteſque in os ferantur. *Oſcillantes* ait Cornificius ab eo quod (os caelare ſint ſoliti perſonis propter verecūdiam, qui eo genere luſus vtebantur. Cauſa autem eius iactationis proditur. Latinus rex, quod praelio, quod ei fuit aduerſus Mezentium Caeritum regem, nuſquā apparuerit, iudicatuſque ſit Iuppiter factus Latiaris. Itaque per ſex eos dies, feriatos liberos, ſeruoſque requirere eum, non ſolum in terris, ſed etiam qua videretur caelum poſſe adiri per oſcillationem, velut imaginem quandam vitae humanae, in qua altiſſima ad infimum interdum infima ad ſummum efferuntur. atque ideo memoriam quoq. redintegrati initio acceptae vitae per motus cunarum, lactiſque alimentum, quia per eos dies feriarum, & oſcillis moueantur, & lactata potione vtantur. Nec deſunt, qui exemplum Graecorum ſecutos putent Italicos, quod illi quoque iniuria interfecto Icaro, Erigone filia eius dolore impulſa ſuſpendio periſſet, per ſimulationem . . . .

Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait, quae ore canentes faciant auſpicium, vt coruus, cornix, noctua. aut quae alis, ac volatu, vt buteo, ſanqualis, aquila, immiſſulus, vulturius, pica aut Martius, Feroniuſque, & parra, & in oſcinibus, & in alitibus habentur.

PAVLVS. *Oſcines* aues auſpicium ore facientes.

Oſcinum augurium a cantu auium.

FESTVS. *Oſcinum* tripudium eſt, quod oris cantu ſignificat quid portendi, cum cecinit coruus, cornix, noctua, parra, picus.

Oſcum

PAVLVS. *Oſcum* dicitur ſignificare ſacrum. vnde leges *oſcitae*, id eſt, ſacratae. *Opicum* quoque inuenimus pro oſco. Oſcis enim frequentiſſimus fuit vſus libidinum ſpurcarum. vnde & verba impudentia appellantur *obſcena*. Titinius: Oſce, & Volſce fabulantur, nam Latine neſciunt.

FESTVS. *Oſcum* duas diuerſas, & contrarias ſignificationes habet. Nam Cloatius putat eo vocabulo ſignificari ſacrum, quo etiam leges ſacratae *oſcae* dicuntur. & in omnibus fere antiquis commentariis ſcribitur *opicum* pro oſco, vt in Titinij fabula Quinta: Qui Oſce, & Volſce fabulantur, nam Latine neſciunt. a quo etiam verba impudentia, & elata appellantur *obſcena*, quia frequentiſſimus fuit vſus Oſcis libidinum ſpurcarum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro Veienti, quo frui ſoliti produntur augures Romani. Oſcos, quos dicimus, ait Verrius, *Opſcos* antea dictos teſte Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opſcus. Adiicit etiam, quod ſtupra inconceſſae libidinis *obſcaena* dicantur ab eius gentis conſuetudine inducta. Quod verum eſſe non ſatis adducor, cum apud antiquos omnes fere *obſcaena* dicta ſint, quae mali ominis habebantur. vt illa Vergilij teſtimonio ſint, vt ſuperiorum auctorum exempla referre non ſit neceſſe, cum ait Harpias, obſcenas volucres: &, obſcenamque famem.

Oſculana pugna in prouerbio; quo ſignificabatur, victos vincere. quia in eadem & Valerius Laeuinus imperator Romanus a Pyrrho erat victus, & breui eundem regem deuicerat. Sulpicius . . . . . Item imperator noſter. eius meminit Titinius hoc modo: haec quidem quaſi oſculana pugna eſt . . . ſecus, quia hinc fugere impulſi ſpolia colligunt. ſignificat etiam *oſculum*, ſuauium. vt Plautus in Neruolaria: oſculum. ſat eſt oſculi mihi. qui, ambo mi pater? quod inter cognatos propinquoſque inſtitutum ab antiquis eſt, maximeque feminas . . .

Oſi ſunt, ab odio declinaſſe antiquos teſtis eſt C. Gracchus in ea, quae eſt de lege Minucia, cum ait: Mirum ſiquid iis iniuriae fit? ſemper eos oſi ſunt. quod nunc quoque cum praepoſitione elatum frequens eſt, cum dicimus, peroſi.

PAVLVS. *Oſi ſunt*, vt peroſi ſunt, dicebatur.

Oſorem dixerunt, qui aliquem odiſſet.

Oſtentas, ſaepe oſtendis gloriandi cauſa.

FESTVS. *Oſtentas*, ſaepe oſtendis gloriandi cauſa. ſed & participialiter id etiam dici debet, & dictum eſt feminino genere.

PAVLVS. *Oſtentum*, oſtentatum.

FESTVS. *Oſtentum* non ſolum pro portento poni ſolere, ſed etiam participialiter . . teſtimonio eſt Pacuuius in Medo . . . atque eccum in ipſo tempore oſtentum ſenem. & Attius in Bacchis: praeſens praeſto irridetis nobis. . . . ſtipe vltro oſtentum obtulit. Oſtentum quo nunc vtimur interdum prodigij vice, quin participialiter quoque dici ſolitum ſit, non dubium. facit etiam C. Gracchus de legibus a ſe promulgatis, cum ait: quod vnum nobis in oſtentum, ipſis in vſum aſportatur.

Oſtiam vrbem ad exitum Tiberis in mare fluentis Ancus Marcius rex condidiſſe, & feminino appellaſſe vocabulo fertur. quod ſiue ad vrbem, ſiue ad coloniam, quae poſtea condita eſt, refertur.

PAVLVS. *Oſtia* vrbs ab exitu Tiberis appellata.

Oualis corona eſt myrtea, quam habebant, qui ouantes introibant, cum bella non erant indicta, aut ſine ſanguine confecta.

Ouantes, laetantes, ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites geminata O littera.

Ouem maſculino genere dixerunt, vt ouibus duobus, non duabus.

FESTVS. *Oufentina* tribus ab Oufente fluuio dicta.

Oufentinae tribus initio cauſa fuit nomen fluminis Oufens, quod eſt in agro Priuernate inter mare, & Terracinam. Lucretius: Priuerno Oufentina venit, fluuioque oufente. poſtea deinde à Cenſoribus alij quoque diuerſarum ciuitatum eidem tribui ſunt adſcripti.

Ouibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus criminibus, in maioribus autem bubus. nec vltra hunc numerum excedebat multatio, quae poſteaquā aere ſignato vti ciuitas coepit, pecoraque multaticia incuria corrumpebantur, vnde etiā *peculatus* crimen vſurpari coeptum eſt, facta eſt aeſtimatio pecoralis multae. & boues centenis aſſibus, oues denis aeſtimatae. Inde *ſuprema multa*, id eſt maxima appellatur tria millia aeris. Item viceſis minoribus delictis.

PAVLVS. *Oxime*, ociſſime.

P

FESTVS. PA, pro parte, & po, pro populo poſitum eſt in ſaliari carmine.

Pacem a pactione cōdicionum putat dictam Sinnius Capito, quae vtrique inter ſe populo ſit obſeruanda.

PAVLVS. *Pax* dicta eſt a pactione.

FESTVS. *Pacionem* antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus. vnde & *paciſci* adhuc, & paceo in vſu remanet.

PAVL. *Paeana* Apollinem vocauerunt, quod ſagittarum ictu eum nocere putabant. eſt enim *παίειν* ferire. Alij quod remedium morbis

finem faceret talis grauitatis.

Paedidos ſordidos ſignificat, atque obſoletos. tractum vocabulum a Graeco: quia *παῖδες*, id eſt, pueri, talis ſint aetatis, vt a ſordibus neſciant abſtinere.

Pagani a pagis dicti.

Pagi dicti a fontibus: quod eadem aqua vterentur. aquae enim lingua Dorica *παγαὶ* appellantur.

Paginae dictae, quod in libris ſuam quaeque obtineat regionem, vt pagi. vel a pangendo, quod in illis verſus pangantur, id eſt, figuntur.

Palatium mons Romae appellatus eſt, quod ibi paſcens pecus balare conſueuerit: vel palare, id eſt, errare, ibi pecudes ſolerent. alij quod ibi Hyperborei filia Palanto habitauerit, quae ex Hercule Latinum pepererit. alij eundem, quod Pallas ibi ſepultus ſit, exiſtimant appellari.

Palatualis Flamen ad ſacrificandum ei deae conſtitutus erat, in cuius tutela Palatium eſſe putabant.

FESTVS. *Palatualis* Flamen conſtitutus eſt, quod in tutela eius deae Palatium eſt.

PAVLVS. *Pales* dicebatur dea paſtorum, cuius feſta *palilia* dicebantur. vel, vt alij volunt, dicta *parilia*, quoniam pro partu pecoris eidem ſacra fiebant.

Pallas Minerua eſt dicta, quod Pallantem gigantem interfecerit; vel, ſicut putabant, quod in Pallante palude nata eſt.

Palmites vitium ſarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum virgulas, quaſi digitos edunt.

Palmulae appellantur remi a ſimilitudine manus humanae.

Palpari, blandiri.

Paludati, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta *paludamenta* dicebant.

FESTVS. *Paludati* in libris auguralibus ſignificat, vt ait Veranius, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta *paludamenta* dici.

Pancarpiae dicuntur coronae ex vario genere florum factae.

PAVLVS. *Pandana* porta dicta eſt Romae, quod ſemper pateret.

Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oſcitantes extenduntur: eo quod pandifiunt.

Pandicularis dicebatur dies, idem & communicarius, in quo omnibus diis communiter ſacrificabatur.

FESTVS. *Pangere*, figere. vnde *plantae pangi* dicuntur, cum in terram demittuntur. inde etiam *verſus pangi*, vel figi in cera dicuntur.

Pangere ſignificat figere. vnde *plantae pangi* dicuntur, cum in terram demittuntur . .

. . . .

FESTVS. *Panibus* redimibant caput equi immolati Idibus Octobribus in campo Martio, quia ſacrificium fiebat ob frugum euentum. & equus potius, quam bos immolabatur: quod hic bos frugibus pariendis eſt aptus.

Pantices frus ventris.

. . . frus ventris . . . .

. . . mi ag . . . . PAVLVS.

Panus facit deminutiuum panicula.

Papillae capitula mammarum dictae, quod papularum ſunt ſimiles. PAVLVS.

Papiria tribus a Papirio vocata.

. diria . . . .

. . . coniu . . . . . FESTVS.

. . . quod ind . . . .

. . . tur bellum . . . .

. . . tos ex er . . . .

. . . diſceſſera . . . .

. . . ſignum con . . . .

. . . rem in ipſorum ar . . .

. . . teſtate, ac pote . . .

. . . exercitus ſuffrag . . .

Pappi carduorum flores. Lucretius: Veſtem, nec plumas auium, papoſque volantis. PAVL.

. . . o quoque . . . . FESTVS.

. . . rum ex . . . .

. . . ſulibus ae . . . .

. . . tq. ex ea . . . .

. . . s magiſtra . . . .

. . . intra dies . . . .

. . . ncias inter ſe pa . . . .

. . . uit ciuis aliter inter . . .

. . . lege primum factus . . .

. . . circo ſunt creati . . .

Pararium aes appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur. PAVLVS.

Paraſangae apud Perſas viarum menſurae.

Parens vulgo pater, aut mater appellatur. ſed iuris prudentes auos, & proauos, auias & proauias parentum nomine appellari dicunt.

Parere, obedire.

Paribus equis, id eſt duobus, Romani vtebantur in praelio, vt ſudante altero tranſirent in ſiccum.

Parici quaeſtores appellabantur, qui ſolebant creari cauſa rerum capitalium quaerendarum. Nam paricida non vtique is, qui parentem occidiſſet, dicebatur, ſed qualemcumque hominem. Id autem fuiſſe indicat lex Numae Pompilij Regis his compoſita verbis: *Si quis hominem liberum dolo ſciens morti duit, paricida eſto.*

Parilibus Romulus vrbem condidit, quem diem feſtum praecipue habebant iuniores.

. . . vrbem condidit Rom. . . FESTVS.

. . . habebant iunio.

Parmulis pugnare milites ſoliti ſunt. quarum vſum ſuſtulit C. Marius datis in vicem earum Brutianis.

Parones.

PAVLVS. *Parones* nauium genus, ad cuius ſimilitudinē myoparo vocatur.

Parret ſignificat apparebit.

FESTVS. *Parret*, quod eſt in formulis, debuit & producta priore ſyllaba pronuntiari, & non gemino R ſcribi, vt fieret paret, quod eſt inueniatur. vt comparet, apparet.

Parſi non peperci, ait Cato in eadem oratione. Scio fortunas ſecundas neglegentiam prendere ſolere: quod vti prohibitum irem, quod in me eſſet, meo labori non parſi.

PAVLVS. *Parſi* (idem) Cato dixit pro peperci.

FESTVS. *Partus* & pro naſcendo ponitur, & pro parato. Naeuius: Male parta male dilabuntur.

PAVLVS. *Parum cauiſſe* videri pronuntiat magiſtratus, cum de conſilij ſententia capitis quē condemnaturus eſt.

Parumper ſignificat paulisper, quaſi perparum hoc eſt valde parū. refertur aiunt ad tēpus.

FESTVS. *Paſcales oues* Cato poſuit pro paſcuales.

. . . cienter Cato dixit in ea . .

. . . calis ouis vetuit . . .

. . . appellat in ora . . . .

. . . cio Tarenti plus. e . . .

. . . uam ignaro Terentino . .

PAVLVS. *Paſcito linguam* in ſacrificiis dicebatur, id eſt coerceto, contineto, taceto.

Paſſales & oues, & gallinae appellantur, quod paſſim paſcuntur.

FESTVS. *Paſſer marinus*, quem vocat vulgus ſtrutomellum.

PAVLVS. *Paſtillum* eſt in ſacris libi genus rotundi.

Paſtillus forma panis parui, vtique: diminutiuum eſt a pane.

Patagium eſt, quod ad ſummam tunicam aſſui ſolet, quae & *patagiata* dicitur, & *patagiarij*, qui eiuſmodi opera faciunt.

Patagus morbi genus.

Patalem bouem Plautus appellat cuius cornua diuerſa ſunt, ac late pateant.

FESTVS. *Patellae*, vaſa picata parua ſacrificiis faciendis apta.

. . . item ſacris ſa . . . .

. . velut capidul . . . . .

PAVLVS. *Pateram* perplouere in ſacris cum dicitur, ſignificat pertuſam eſſe.

FESTVS. *Pateram perplouere* cum dicerent, ſignificabāt pertuſam eſſe.

Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cum iam ipſe pater eſſet, habebat etiam tū patrem.

Pat . . . .

. . ſit manifeſtum, quia, . .

. . numerari inter do . . .

PAVLVS. *Patres* ſenatores ideo appellati ſunt, quia agrorum partes attribuebant tenuioribus, ac liberis propriis.

FESTVS. . . . lantur ex quibus Senatus . .

. . . conditae Romulus C. . .

. . . quorum conſilio, atq. . . .

. . . miniſtraretur, atq. . . .

. . . agrorum partes at . . .

. . . perinde ac liberis . . .

. . . ſolebant iam inde a Ro . . .

. . . argenti ſignati vl . . .

. . . publicae, & priuatae . . .

. . . nt.

Patrum comu . . . . . .

. . . .

PAVLVS. *Patricios*, Cincius ait in libro de Comitiis, eos appellari ſolitos, qui nunc ingenui vocentur.

Patricius vicus Romae dictus, eo quod ibi patricij habitauerunt iubente Seruio Tullio, vt ſiquid molirentur aduerſus ipſum, ex locis ſuperioribus opprimerentur.

FESTVS. *Patrimi*, & *matrimi* pueri tres adhibebantur in nuptiis: vnus, qui facem praeferret ex ſpina alba, quia noctu nubebant; duo, qui nubentem tenebant.

Patrimi, & *matrimi* pueri praetextati tres nubentem deducūt: vnus qui facem praefert ex ſpina alba, quia noctu nubebant; duo, qui tenent nubentem.

Patrocinia appellari coepta ſunt, cum plebs diſtributa eſt inter patres, vt eorum opib. tuta eſſet.

Pauciens dicebant pro raro. Titinius: Vxorem pauciens videbo.

PAVLVS. *Paueri* frumenta dicebant antiqui, quae de vagina non bene exibant.

FESTVS. *Pauimenta Poenica* marmore Numidico conſtrata ſignificat Cato, cum ait in ea, quam habuit, *ne quis conſul bis fieret*: Dicere poſſum quibus villae, atque aedes aedificatae, atque expolitae maximo opere, citro, atque ebore, atque pauimentis Poenicis ſtent.

PAVLVS. *Pauimenta Poenica*, hoc eſt marmore Numidico ſtrata.

Pauperies damnum dicitur, quod quadrupes facit.

Pectenatum tectum dicitur a ſimilitudine pectinis in duas partes deuexum, vt *teſtudinatum* in quattuor.

FESTVS. *Pectuſcum* palati dicta eſt ea regio vrbis, quā Romulus obuerſam poſuit, ea parte, in qua plurimum erat agri Romani ad mare verſus, & quia molliſſime adibatur vrbs cum Etruſcorum agrum a Romano Tiberis diſcluderet, ceterae vicinae ciuitates colles aliquos haberent oppoſitos.

Peculatus eſt nunc quidem, qualecunque publicum furtum, ſed inductum eſt a pecore, vt pecunia quoque ipſa. Iā etiam noxij

pecore multabantur, quod neque aeris adhuc, neque argenti erat copia. itaque *ſuprema multa* etiam nunc appellatur.

PAVLVS. *Peculatus* furtum publicum a pecore dictum ſicut & *pecunia*. eo quod antiqui Romani nihil praeter pecora habebant.

Peculatus, id eſt furtum publicum, dici coepit a pecore tunc, cum Romani praeter pecudes nihil haberent.

FESTVS. *Peculatus* furtum publicum dici coeptus eſt a pecore, quia ab eo initium eius fraudis eſſe coepit. ſiquidem ante aes, aut argentum ſignatum ob delicta poena grauiſſima erat duarum ouium, & triginta boum. ea lege ſanxerunt T. Menenius Lanatus, & Seſtius Capitolinus Conſules. quae pecudes, poſtquam aere ſignato vti coepit populus Ro. Tarpeia lege cautum eſt, vt bos centuſſibus, ouis decuſſibus, aeſtimaretur.

Peculium ſeruorum a pecore item dictum eſt, vt pecunia patrum familiae.

PAVLVS. *Peculium* ſeruorum a pecore dictum, ſicut & pecunia nobilium.

Pecunia ſacrificium fieri dicebatur, cum fruges, fructuſque offerebantur; quia ex his rebus conſtat, quam nunc pecuniam dicimus.

FESTVS. *Pecunia* ſacrificium. . . . . .
. . tumque cauſa mola pu . . . .
. . cio. quia omnis res fam . . . .
. . dicimus, ex his rebus con . . . .
. . appellantur, quae fulg . . . .
. . iecta depellendorum n . . . .
. . bonorum cauſa fiunt.

PAVLVS. *Pecuum* cum dixit M. Cato per caſum genetiuũ, a ſingulari caſus recti formauit, quo vtebantur antiqui, id eſt pecu, ac teſtu, tonitru, genu, veru. quorum omnium genetiuus pluraliter geminat V litteram. nunc quia dicimus, vt pectus, eam, quae in vſu eſt, formam in declinationibus ſequimur.

PAVLVS. *Pecuum* Cato dixit genetiuum pluralem ab eo quod eſt pecu.

Pedam, veſtigium humanum appellabant.

FESTVS. *Pedam* veſtigium humani praecipue pedis appellaſſe antiquos in commentariis quibuſdam inueniri ſolet.

Pedarium ſenatorem ſignificat Lucilius, cum ait: agipes vocem mittere coepit. qui ita appellatur, quia tacitus tranſeundo ad eum cuius ſententiam probat, quid ſentiat, indicat.

Pedem ſtruit in XII. ſignificat, fugit, vt ait Ser. Sulpicius.

PAVLVS. *Pedem ſtruit*, dicebant pro eo, quod eſt, fugit.

Pedeſtria auſpicia nominabantur, quae dabantur à vulpe, lupo, ſerpente, equo, ceteriſque animalibus quadrupedibus.

FESTVS. . . . picia . . . . .
. . teriſque . . . .

Pedibus obſitum, id eſt pediculis. Titinius *pedicoſum* appellat hoc modo: Rus detrudetur pedicoſus, ſqualidus. Pedes autem pro pediculis ſic Plautus refert in Curculione: Item genus inter homines meo quidem animo, vt muſcae, culices, cimices, pedeſque, puliceſque. & Liuius in gladiolo: puliceſne, an, cimices, An pedes: reſponde mihi. & Lucilius: vbi me videt, caput ſcabit, pedes legit.

PAVLVS. *Pedes* dicuntur, quos deminutiue dicimus pediculos. ab his *pedicoſi* appellantur. vt eſt illud: pedicoſus, ſqualidus, vbi me videt, caput ſcabit, pedes legit.

FESTVS. *Pedulla*, quae dicimus, ΠΕΔ . . . Graecos appellare manifeſtum eſt.

Pedum eſt quidem baculum incuruum, quo paſtores vtuntur ad comprachendendas oues, aut capras, a pedibus. cuius meminit etiam Vergilius in Bucolicis cum ait: At tu ſume pedum. Sed in eo verſu, qui eſt in Iphigenia Ennij: Procede, gradum proferre pedum, nitere, ceſſas? id ipſum iaculum ſignificari cum ait Verrius, mirari ſatis nõ poſſum cum ſit ordo talis, & per eum ſignificatio aperta, gradum proferre pedum ceſſas? nitere.

Pedum baculi genus incuruum. Vergilius: At tu ſume pedum. Pedum paſtorale baculum incuruum dictum, quia illo oues a pedibus comprachenduntur.

Pegaſides muſae dictae ſunt a fonte, quem Pegaſus ictu vngulae fingitur aperuiſſe. ob quam cauſam & Graece appellatae ſunt hyppocrenae.

Pelamys genus piſcis dictum, quod in luto moretur, quod Graece dicitur πηλός.

Peligni ex Illyrico orti. inde enim profecti ductu Volſini regis, cui cognomen fuit Lucullo, partem Italiae occuparunt. Huius fuerunt nepotes Pacinus, a quo *Pacinates*, & Pelicus, a quo Peligni.

Pellem habere Hercules fingitur, vt homines cultus antiqui admoneantur. lugentes quoque diebus luctus in pellibus ſunt.

Pellexit, in fraudem induxit.

Pellicator, qui pellicit ad fraudem.

Pellices nunc quidem appellantur alienis ſuccumbentes, non ſolum feminae, ſed etiam mares. antiqui eam proprie pellicem nominabant, quae vxorem habens nubebat. cui generi mulierum etiam poena conſtituta eſt a Numa Pompilio hac lege: *Pellex aram Iunonis ne tangito. Si tanget, Iunoni crinibus demiſſis agnum feminam caedito.*

Pelliculationem Cato a pelliciendo dixit.

FESTVS. *Pelliculatio* . . . . .
. . . ndo, quod inducen. . . .
. . . quam ſcripſit de . . .

PAVLVS. *Pellicum* galerum, quia fiebat ex pelle.

Pelluuiae, quibus pedes lauantur, vt malluuiae, quibus manus.

Pelta, genus ſcuti.

Penates alij volunt, vt habeat nominatiuum ſingularem penas. alij penatis.

FESTVS. *Penatis* ſingulariter Labeo Antiſtius poſſe dici putat, quia pluraliter penates dicantur, cum patiatur proportio etiam *penas* dici, vt *optimas, primas. Antias.*

Penatores qui penus geſtant. Cato aduerſus M. Acilium quartâ: Poſtquam nautas ex nauibus eduxi, non ex militibus, atque nautis piſcatores penatores ficiſedarum dedi.

PAVLVS. *Pendere poenas*, ſoluere ſignificat, ab eo quod aere graui cum vterentur Romani, penſo eo, non numerato, debitum ſoluebant. vnde etiam *penſiones* dictae. *Poenas pendere* proprie dicitur, qui ob delictum pecuniam ſoluit, quia penſo aere vtebantur.

FESTVS. . . . oe . . . . .
. . . ob . . . . .
. . . ntur . . . . .

Penem antiqui codam vocabant. a qua antiquitate etiamnum offa porcina cum cauda in cenis puris *offa penita* vocatur. & *peniculi*, queis calciamenta tergentur, quod e codis extremis faciebant antiqui, qui tergerent ea. dictum eſt forſitan a pendendo. Naeuius in Tunicularia. Theodotum compellas, qui aras compitalibus Sedens in caella circumtectuas tegetibus Lares ludentes *peni* pinxit *bubulo*. ſignificat peniculo grandi, id eſt, coda.

PAVLVS. *Penem* caudam vocabant vnde & offam porcinam cum cauda. *offam penitam* dicebant. hinc & *peniculos* dicimus, quibus calciamenta terguntur, qui de caudarum extremitate fiunt. *Penis* denique a pendendo vocata eſt.

FESTVS. *Penetrale* ſacrificium dicitur, quod interiore parte ſacrarij conficitur. vnde & *penetralia* cuiuſque dicuntur, & *penes nos*, quod in poteſtate noſtra eſt.

PAVLVS. *Penetralia* ſunt penatium deorum ſacraria.

Penetrare, penitus intrare.

Peniculi ſpongiae longae propter ſimilitudinem caudarum appellatae. Penes enim vocabantur caudae.

FESTVS. *Penitam offam* Naeuius appellat abſegmen carnis cum coda. antiqui autem *offam* vocabant abſciſſum globi forma, vt manu glomeratam pultem.

Pennas antiquos ferunt ex Graeco, quod illi πτηνὰ ea, quae ſunt volucria dicant. Item eaſdem peſnas, & coeſnas.

PAVL. *Pennas*, impennataſque agnas, in ſaliari carmine; ſpicas ſignificat cum ariſtis; & alias ſine ariſtis agnas nouas volunt intelligi.

Penora dicũtur res neceſſariae ad victum cotidianum. & locus eorum *penarium*.

Pentathlum antiqui quinquartium dixerunt. id autẽ genus exercitationis ex his quinque artibus conſtat, iactu, diſci, curſu, ſaltu, iaculatione, luctatione.

Penuria eſt id, quod paene minus ſit, quam neceſſe eſt.

FESTVS. *Penus* vocabatur locus in aede Veſtae intimus.

. . . ocatur locus intimus in aede Veſtae ſegetibus . Saepius qui certis diebus circa Veſtalia aperitur. ij dies religioſi habentur.

PAVL. *Perbitere* Plautus pro perire poſuit.

FEST. *Percunctatio* pro interrogatione dicta videtur ex nautico vſu, quia conto pertentant, cognoſcuntque nauigãtes aquae altitudinem. ob quam cauſam ait Verrius etiam ſecundam ſyllabam per O ſolere ſcribi. mihi id falſum videtur. nam eſt illa percunctatio, quod is, qui curioſe quid interrogat, per cuncta viſit, vt recte per V litteram ſcribatur.

PAVL. *Percontatio* videtur dicta ex vſu nautico, quia aquae altitudinem conto pertentant. Alij volunt percunctationem dici, quod ſcilicet is, qui curioſus eſt, per cuncta interrogat.

FESTVS. *Percunctatum* patris familiae nomen nequis ſeruum mitteret, lege ſanctum fuiſſe ait Cato in ea, qua legem Orchiam diſſuadet.

PAVLVS. *Perditum* eſt, quod interit, ac recuperari non poteſt.

Peredium, & bibeſium Plautus cum dixit, intelligi voluit cupiditatem edendi, & bibendi.

FESTVS. *Perediam, & bibeſiam* Plautus finxit ſua conſuetudine, cum intelligi voluit cupiditatẽ edendi, & bibendi.

PAVLVS. *Peregere* dicebant expergefacere.

Peregrina ſacra ſunt dicta, quae ab aliis vrbibus religionis gratia ſunt aduecta.

FESTVS. *Peregrina ſacra* appellantur, quae aut euocatis dijs in oppugnandis vrbibus Romam ſunt conlata, aut quae ob quaſdam religiones per pacem ſunt petita, vt ex Phrygia Matris Magnae, ex Graecia Cereris, Epidauro Aeſculapij, quae coluntur eorum more, a quibus ſunt accepta.

Peregrinus ager eſt, qui neque Romanus, neque hoſtilis habetur.

PAVLVS. *Peremere* alij poſuere pro prohibere, alij pro vitiare.

FESTVS. *Peremere* Cincius in libro de verbis priſcis ait ſignificare idem, quod prohibere. at Cato in libro qui eſt de re militari, pro vitiam

re vſus eſt, cum ait: cum magiſtratus nihil audet imperare, nequid Conſul auſpicij peremat.

. . . eſt, cum ait: Cum magiſtratus nihil audet imperare, nequid Conſul auſpicij peremat.

Peremne dicitur auſpicari, qui amnem, aut aquam, quae ex ſacro oritur, auſpicato tranſit.

Perempta, & interempta pro imperfectis poni ſolet a poetis. Lucretius: Cum corpus ſimul, atque anima: natura perempta.

Peremptalia fulgura Gracchus ait vocari, quae ſuperiora fulgura, vt portenta, vi ſua perimant duobus modis, prioribus tollendis, aut maiore manubia, vt tertia ſecundae, ſecunda primae cedat. Nam vt omnia ſuperantur fulgore, ſic ictum fulgur manubiis vinci.

PAVLVS. *Perfacul*, & per ſe facul antiqui dicebant, quod nunc facile, & perfacile dicimus. inde permanſit in conſuetudine facultas.

Perfines, perſtringas.

FESTVS. *Perfugam*, Gallus Aelius ait, qui liber, aut ſeruus, aut hoſtis ſui volũtate ad hoſtes tranſierit, qui idem dicitur transfuga. quãquam ſint, qui credant perfugam eſſe, non tam qui alios fugiat, quàm qui ob ſpem commodorum ad quempiam perfugiat.

PAVL. *Perfuga*, & *transfuga* dicitur, quod ad hoſtes perfugiat, & transfugiat.

Pergite, agite. Vergilius: Pergite Pierides.

Pergraecari eſt epulis, & potationibus inſeruire. Titinius: Hominem improbum, Nunc turi pergraecatur.

Periculatus ſum Cato eſt vſus in dicendo.

FESTVS. . . . ulatus ſum Cato ait in ea oratione, quam ſcripſit ad litis Cenſorias.

Perihodos dicitur & in carmine lyrico pars quaedam, & in ſoluta oratione verbis circum ſcripta ſententia, & in gymnicis certaminibus *perihodon* viciſſe dicitur, qui Pythia, Iſthmia, Nemea, Olympia vicit: a circumitu eorum ſpectaculorum.

PAVL. *Perimit*, adimit, tollit: vnde & peremptus, interfectus.

FEST. P . . . pellat a quo etiam . . .
. . . ſus.

PAVL. *Permiſſus* appellatur aries: qui annis compluribus tonſus non eſt.

FESTVS. *Permutatur*, id proprie dici videtur, quod ex alio loco in alium transfertur. at *commutatur*, cum aliud pro alio ſubſtituitur. ſed ea iam confuſe in vſu ſunt.

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetae. Pacuuius in Iliona: fac, vt cœpiſti hanc operam mihi des perpetem. Oculis traxerim.

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetae.

PAVLVS. *Perpetras*, peragit, perficit.

FESTVS. *Perpetras* peragit, perficit. Pacuuius in Teucro: neque perpetrare precibus imperia qui dicimus patris ſpartam deponere. inſtat, id ſi perpetrat. quomodo etiam ſine praepoſitione vſi ſunt, quod conuerſum iam . . . .

Perpulit, perſuaſit, impulit. PAVLVS.

. . . impulit . . . FESTVS.

Perſicum portum Plautus cum ait, mare Euboicum videtur ſignificare, quod in eo claſſis Perſarum dicitur ſtetiſſe non procul à Thebis.

Perſicum portum, mare Euboicum: quod in eo ſteterit claſſis Perſarum. PAVLVS.

Perſicum Plautus dixit peracutum.

Perſicum peracutum ſignificare videtur, vt Plautus: nihil de cõciliare ſibi, niſi qui perſicus ſapis. Naeuius: & qui fuerit perſicus carpenti eſt ratio. FESTVS.

Perſillum vocant ſacerdotes rudiculum picatum, quo vnguine flamen Portunalis arma Quirini vnguet.

Perſillum dicebant vas quoddam picatum, in quo erat vnguentum, vnde arma Quirini vngebantur. PAVLVS.

Perſonata fabula quaedam Naeuij inſcribitur, quam putant quidam primum a perſonatis hiſtrionibus. ſed cum poſt multos annos comoedi, & tragoedi perſonis vti coeperunt, veriſimilius eſt eam fabulam propter inopiam comoedorum actam nouam per *atellanos*, qui proprie vocantur perſonati, quia ius eſt iis non cogi in ſcena ponere perſonam, quod ceteris hiſtrionibus pati neceſſe eſt. FESTVS.

Pertiſum pro perteſum dixerunt antiqui. PAVLVS.

. . . do me . . . . . FESTVS.
. . . licet . . . .
. . . ſum di . . . .
. . . qui paul . . . .

Pertuſum dolium (dicitur cum ventrem ſignificat. PAVLVS.

Pertu . . . t dicitur . . .
. . . deruit . . . . FESTVS.
. . . L.I.An . . . .

Peſcia in Saliari carmine, Aelius Stilo dici ait, capitia ex pellibus agninis facta, quod Graeci vocent pelles [illegible] neutro genere pluraliter.

Peſeſtas inter alia, quae interpretatores dicũt, cum fundus luſtratur, ſignificare peſtilentiam, vt intelligi ex ceteris poſſint, cum dicitur: Auertas morbum, mortem, labem, nebulam, impetiginem.

Peſeſtas dicebatur peſtilentia. PAVLVS.

Peſtifera auſpicia eſſe dicebãt, cum cor in extis, aut caput in iecinore non fuiſſet.

. . . ſunt, cum cor in . . . FESTVS.
. . . in iocinore.

Peſtiferum fulgur dicitur, quo mors, exiliumve ſignificari ſolent.

Petauri-.

Petauriſtas Lucilius a Petauro appellatos exiſtimare videtur, cum ait: Sicuti mechanici, cum altó exiluere petauro. at Aelius Stilo, quod in aere volent, cum ait: petauriſta proprie Graece, quod ij πρὸς ἀέρα πέτονται.

Petilam ſuram ſignificat vngulam equi albã.

PAVLVS. *Petilam ſuram*, ſiccam, & ſubſtrictam vulgo interpretatur. Scaeuola ait vngulam equi albam ita dici.

FESTVS. *Petimina*, in humeris iumentorum vlcera, & vulgus appellat, & Lucilius meminit, cum ait: Vt petimen naſo, aut lumbos ceruicibus tãgat. eo nomine autem, & inter duos armos ſuis quod eſt, aut pectus, appellari ſolitum teſtatur Naeuius in deſcriptione ſuillae, cum ait: petimine piſcino qui meruerat.

PAVLVS. *Petimina*, in humeris iumentorum vlcera.

Petiſſere, petere.

FESTVS. *Petiſſere* antiqui pro petere dicebant, ea quidem forma verbi, qua ſunt *laceſſere*, & *inceſſere*. ſed, vt mihi videtur, tum ſignificabant ſaepius petere, vt *Petiſſant* ſaepius petant.

Petoritum, & Gallicum vehiculum eſſe, & nomen eius dictum exiſtimant a numero quatuor rotarum. alij Oſce, quod ij quoque petora quattuor vocent. alij Graece, ſed αἰολικῶς dictum.

PAVLVS. *Petoritum*, vehiculum Gallicum. alij Oſce putant dictum, quod hi petora quattuor appellant: quattuor enim habet rotas.

FESTVS. *Petrarum* genera ſunt duo, quorum alterum naturale ſaxum prominens in mare, cuius Ennius meminit lib. xi. alte delata, ceteriſque ingẽtibus tecta. & Liuius in Centauris: vbi ego ſaepe petris. alterum manufactum, vt docet Aelius Gallus. petra eſt, quae Iouis dextra, ac ſiniſtra fornicem expletura eſt ad libramentum ſummi fornicis.

PAVLVS. *Petreia* vocabatur, quae pompam praecedens in coloniis, aut municipiis imitabatur anum ebriam ab agri vitio, ſcilicet petris, appellata.

FESTVS. *Petre* . . . . . . s, aut
. . . agri vitio . . .
. . ue praecilli c . . .
uertar ad illam . . . .
impudentior . nter legationes
. . . . . teſt.

Petronia amnis eſt in Tiberim profluens quã magiſtratus auſpicato tranſeunt, cum in campo quid agere volunt. quod genus auſpicij peremne vocatur. amnem autem feminine antiqui enuntiabant.

PAVLVS. *Petronia* nomen amnis in Tiberim defluentis.

Petrones, ruſtici a petrarum aſperitate, & duritia dicti.

FESTVS. *Petrones* ruſtici fere dicuntur propter vetuſtatem, & quod deterrima quaeque ac praerupta . . . iam agri petrae vocantur, vt *rupices* iidem . . . . .

Petulantes & *petulci* etiam appellantur, qui proteruo impetu, & crebro petunt laedẽdi alterius gratia. Virgilius quarto Georgicorum: neque oues, hediq. petulci Floribus inſultent. & Cornigeras norunt matres . . . agnique petulci. & Afranius in Ida: noſtrum in conuentum, aut conſeſſum ludum, lapſumque petulcum. interdũ pro veloci vſi videntur antiqui, vt hoc verſu intelligi poteſt: exiliuit, quaſi petulcus quidam, pedicus conuibrauit.

PAVLVS. *Phaſcola* appellant Graeci, quas vulgus pernas vocat.

Piacularia auſpicia appellabant, quae ſacrificantibus triſtia portendebant; cum aut hoſtia ab ara profugiſſet, aut percuſſa mugitum dediſſet, aut in aliam partem corporis, quam oporteret, decidiſſet,
. . . ria app . . . .
quendi c . fugit. aut . .
. . . . oportuit pa . .

FESTVS. *Piacularis* Romae porta appellatur propter aliqua piacula, quae ibidem fiebant: vel, vt ait Cloatius cum ex ſacro per aliquem piaculo ſol uitur, vt aliqua piandi, propitiandique cauſa immolatur.

PAVLVS. *Piacularis porta* Romae dicta propter aliqua piacula, quae ibidem fiebant.

FESTVS. *Piari eos*, veluti proprio verbo, ait Verrius, qui parum ſint animati, cum mentis ſuae non ſint, & per quaedam verba liberantur incommodo.

Piatrix dicebatur ſacerdos, quae expiare erat ſolita, quam quidam *ſimulatricem*, alij *ſagã*. alij *expiatricem* vocant. & *piamenta* etiam dicebantur, quibus in expiando vtitur.

PAVLVS. *Piatrix* dicebatur ſacerdos, quae expiare erat ſolita, quam alij ſagam vocabant. Piamenta quoque dicebantur, quibus vtebantur in expiando.

FESTVS. *Picati* appellantur quidam, quorũ pedes formati ſunt in ſpeciem ſphingum, quod eas Dorij phicas vocant.

PAVLVS. *Picena regio*, in qua eſt Aſculum, dicta, quod Sabini, cum Aſculum proficiſcerentur, in vexillo eorum picus conſederit.

Picta quae nunc toga dicitur, antea vocabatur purpurea, eaque erat ſine pictura.

FESTVS. *Picta* quae nunc toga dicitur, purpurea antea vocitata eſt, eaque erat ſine pictura. eius rei argumentum eſt . . . pictura in aede Vertumni, & Conſi, quarum in altera M. Fuluius Flaccus, in altera C. Papirius Curſor triumphantes ita picti ſunt. *Tunica* autem *palmata* a latitudine clauorũ dicebatur, quæ nunc a genere pictura appellatur.

Pictor Zeuſis riſu mortuus, dum ridet effuſe pictam a ſe anum γραῦν. cur hoc loco relatum ſit a Verrio, cum de ſignificatu verborum ſcribere propoſitum habuerit, equidem non video, cum verſiculos quoque addere . . . tulerit,& ineptos pati, ſed nullius Prætoris prætexto nomine,qui tamen ſunt ij. Nam quid modi facturus riſu denique? Niſi pictor fieri volt, qui riſu mortuus eſt.

Picum auem quidam dictum putant a Pico rege Aboriginum,quo diſſolutus ſit.

PAVLVS. *Pierides muſæ* propter amoenitatem, ac ſolitudinem Pierij montis dictæ videntur,quo eae ſecretis locis propter ſtudia liberalia delectentur.

FESTVS. *Pierides muſæ* a Pierio monte dictæ ſunt.

Pietatem vt deos ceteros colebant Romani.

Pietati aedem ab Acilio conſecratam aiunt, eo loco,quo quondam mulier habitauerit, quæ patrem ſuum incluſum carcere mammis ſuis clam aluerit,ob hoc factum impunitas ei conceſſa ſit.

Pigere, interdum pro tardari, interdum pro PAVLVS. paenitere poni ſolet.

Pignoſa p gnora eo modo,quo *Valeſij*,& *Auſelij*. *Pinoſi,pileſi* dicebantur.

FESTVS. *Pila*, quae parietem ſuſtentat, ab opponendo dicta eſt.

PAVLVS. *Pilae*, & effigies viriles, & muliebres ex lana compitalibus ſuſpendebantur in compitis,quod (hunc diem feſtum) eſſe deorum inferorum, quos vocant lares,putarent,quibus tot pilae,quot capita ſeruorum, tot effigies,quot eſſent liberi, ponebantur,vt viuis parcerent, & eſſent his pilis, & ſimulachris contenti.

FESTVS. . . . compitis . . . . .

. . . deorum . . la . .

. . . quot . . vt li . . .

. . . ocantur. . enti . . .

. . . ipio . . . fortu . . .

. . . eris . . . nit . . .

. . . emu . . . urbem . . .

. . . annis . . . quum pu . .

. . . n debebat . . . . .

PAVLVS. *Pilani*, pilis pugnantes.

Pilare, & *compilare* a Graeco trahitur. Graeci enim plures piletas dicunt.

Pilare & *compilare* ſunt, qui Graecae originis . . Graeci enim fures piletas . . . . .

PAVLVS. *Pilat*, pilos habere incipit. alias pro detrahit pilos. a quo depilati.

Pilates genus lapidis. Cato: Lapis candidior, quam pilates.

FESTVS. *Pilates* lapidis genus,cuius meminit Cato originum libro quinto:Lapis candidior,quam pilates.

PAVLVS *Pilea* Caſtori, & Polluci dederunt antiqui, quia Lacones fuerunt, quibus pileatis pugnare mos eſt.

Pilentum, vehiculi genus, quo matronae ferebantur.

Pilentis, & carpentis per vrbem vehi matronis conceſſum eſt,quod cum aurum non reperiretur, ex voto, quod Camillus vouerat Apollini Delphico,contulerunt. FESTVS.

Pilumnoe poploe in carmine Saliari, Romani, velut pilis vti aſſueti: vel quia praecipue pellant hoſtes.

Pimpleides muſæ a fonte Macedoniae dictae, propter liquoris eius vnicam ſubtilitatem. PAVLVS.

Pipatio, clamor plorantis lingua Oſcorum.

Pitpit Oſce quidquid.

Piſatilem Naeuius dixit e Piſis oriundum.

Piſatilem appellat Naeuius Pantaleontē e Piſis oriundum tyrannum: cuius alioqui inde profecti nunc *Piſani* dicantur. FESTVS.

Piſcatorij ludi vocātur, qui mēſe Ionio fieri ſolent pro quæſtu piſcantium trans Tiberim. PAVLVS.

Piſcatorij ludi vocantur, qui quotannis menſe Ionio trans Tiberim fieri ſolent a Prætore Vrbano pro piſcatoribus Tiberinis, quorum quaeſtus non in macellum peruenit, ſed fere in aream Volcani, quod id genus piſciculorum viuorum datur ei deo pro animis humanis. FESTVS.

Piſcatorij ludi dicebātur, qui fiebant pro quaeſtu piſcantium. PAVLVS

Piſcatorium aes vetuſto more appellatur, quod in monte Albano datur pro piſcibus. FESTVS.

Piſcinae publicae hodieque nomen manet,ipſa non extat. ad quam & natatum.& exercitationis alioqui cauſa veniebat populus. vnde Lucilius ait: pro obtuſo ore pugil,piſcinenſis res eſt.

Piſtum a pinſendo pro politū antiqui frequentius vſurpabant,quam nunc nos dicimus.

Plancae, tabulae planae, ob quam cauſam *Planci* appellantur, qui ſupra modum pedibus plani ſunt. PAVLVS

. . . quam . . cebant . . . FESTVS.

. . . dibus . . colebant . .

. . . euer . . . . .

. . . id quod . pidicus . .

. . . um perculi . . . .

Planta oliaginea eſt virga foliata ex olea deplantata.

Plantas ſemina olerum, quod plana ſont.& appellantur etiam ex ſimili plantae noſtrorum pedum. PAVLVS

. . . . vni . . .

. . ur . . cis . . FESTVS

. . eſunt . . . . cauſa

Plaudi appellantur canes, quorum aures languidae ſunt, ac flaccidae, & latius videntur patere. PAVLVS.

. . . ant . . . .

. . ſta . . in . . FESTVS

. . atur.

. . . ntur . . . nae . .
. . . e . . . . .

Plebeiae Pudicitiae ſacellum in vico Longo eſt,quod cum Verginia patricij generis femina conuiuio facto inter patres, & plebẽ.

. . ſul . . . .
. . qu . . . bit . .
. . . ſere . . eo iu . .

PAVLVS. *Plebeiae* Pudicitiae ſacellum Romae, vt ſacra cetera,colebatur.

Plebeij Aediles diffidente plebe a patribus ſunt creati.

FESTVS. . . q.plebei ſcito . . . .
. . ſuffragium tu . . .
ſunt conſtitu . . . .
unt,qui vna cum . . . .
ente plebe a pa . . . .
. uas vocant, nos . . .
. . as eſſe,& ſeptem ferunt . . .
. . mus a genere magiſtratus. eas enim faciendas curauerunt M.Iunius Brutus, Q. Oppius Aediles Plebis.

PAVLVS. *Plebeium* magiſtratum neminem capere licet,niſi qui ex plebe eſt.

FESTVS. . . nem licet ea . . .
. . eneris eſt . . . .
. . ſto nomine. . . .

Plena ſiue teilu . . . .
id genus eum ſeretu . . .
in fodiendo corrum . . .

Plentur antiqui etiam ſine praepoſitionibus dicebant.

Plera dixiſſe antiquos,teſtis eſt Pacuuius,cum ait:plera pars peſſumdatur.

Plexa,colligata ſignificat. ex Graeco,cui nos etiam praepoſitionem adiicimus, cum dicimus perplexa.

PAVLVS. *Plexa*,colligata. inde & perplexa.

Pliſima plurima.

FESTVS. *Plorare*,flere, inclamare,nunc ſignificat,& cũ praepoſitione implorare, id eſt inuocare. at apud antiquos plane inclamare. in Regis Romuli,& Latij legibus: *Si nurus ſacra Diuis parentum eſto.* & in Seruij Tullij haec eſt: *Si parentem puer verberit, aſt olle plorasſit parentes, puer diuis parentum ſacer eſto*, id eſt clamarit,dixit.

PAVLVS. *Ploti* appellantur,qui ſunt planis pedibus.vnde & poëta Attius, quia Vmber Sarſinas erat,a pedum planicie initio Plotus,poſtea Plautus eſt dictus. ſoleas quoque dimidiatas,quibus vtebantur in venando, quo planius pedẽ ponerẽt,ſemiplotia appellabant.

FESTVS. . . . Vmbri pedibus planis . . .
. . bus vtuntur in venando . . .
. . bant ſemiplotia,et . . .
us poëta, quia Vmber Sarſinas erat, a pedum planitia initio Plotus, poſtea Plautus coeptus eſt dici.

Ploxinũ appellari ait Catullus, capſum in eſſio,capſave cum ait. gingiuas vero ploxini habet veteris.

Ploxinum capſam dixerunt. PAVLVS.

Plutei crates corio crudo intentae,quae ſolebant apponi militibus opus facientibus, & appellabantur militares. nunc etiam tabulae,quibus quid praeſepitur,eodem nomine dicuntur.

. . . do intentae . . .
. . opus facientibus . . .
nunc etiam tabu . . .
nomine dicun . . . .

Poeſnis, Poenis, vt *caſmenas* dicebant pro camenis.& *caeſnas* pro caenis.

Polet, pollet. quia nondum geminabant antiqui conſonanteis.

Polimenta teſticuli porcorum dicuntur, cum caſtrantur.a politione veſtimentorũ:quod ſimiliter,vt illa curantur. PAVLVS.

. . dicebant teſticulos porcorum,cum eos caſtrabant.a politione ſegetum,aut veſtimentorum: quod ſimiliter, atque illa, curentur. FESTVS.

Pollit,pila ludit. PAVLVS.

. . . . in V . . . . FESTVS.
. . . . dixit . . . .

Pollubrũ,polluuiũ. vas, q nos peluim vocam'. PAVLVS.

Pollucere merces . . . liceat ſunt far, polenta, vinum, panis fermentatus,ficus,paſſa,ſuilla,bubula,agnina,caſei,ouilla, alica, ſeſama, & oleum, piſces, quibus eſt ſquama, praeter ſquatum. Herculi autem omnia eſculenta,poculenta. FESTVS.

Polteio pro vlteriore.

Pomonal eſt in agro Solonio via Oſtienſi ad duodecimum lapidem diuerticulo a miliario octauo.

Pone graui ſono antiqui vtebantur pro loci ſignificatione.ſed praeicientes vocabu . . PAVLVS.
. . . .

Pone graui ſono ponitur pro loci ſignificatione.

Pontina tribus a Pontia vrbe eſt dicta.

. . . tia vr . . . . FESTVS.
. . . tina . . . .

Popillia tr . . buum. tot enim
fue . , . . lici nomine a
. . . Pinaria a ſorori . .
. . . mine .

Popillia. tribus a ꝓgenitrice traxit vocabulũ. PAVLVS.

Popularia ſacra ſunt, vt ait Labeo. quae omnes ciues faciunt,nec certis familiis attributa ſunt. *fornacalia, parilia, laralia, porca praecidanea.* FESTVS.

Populi com . . . cum plebe
ſuffragium . . . ex patribus
& plebe . . . eum plebes
ſine patri. . . quod plebes
ſciuit, pleb . . . appellatur.

Porcae appellantur rari ſulci, qui dicuntur a-

quae deriuādae gratia dicti, quod *porcant*, id eſt prohibent aquam frumentis nocere. nam crebriores ſulci, limi vocantur.

PAVLVS. *Porcae* in agris ſunt dictae, quod *porcant*, id eſt prohibeant aquam frumentjs nocere. nam crebriores ſulci lumi ſolent vocari.

FESTVS. *Porcam* auream, & argenteam dici ait Capito Ateius, quae & ſi numero hoſtiarum nō ſint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi ſacrificio Ceriali.

Porcas, quae inter duos ſulcos fiunt, ait Varro, dici, quod porrigant frumentum.

PAVLVS. *Porcas*, quae in agris fiūt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum.

Porci effigies inter militaria ſigna quintum locum obtinebat. quia confecto bello, inter quos pax fieret, caeſa porca foedus firmari ſolebat.

FESTVS. . . . . a ſigna quintum locum . . . lo inter quos populos . . . . ere firmari ſolet.

Porigam dixiſſe antiqui videntur, pro porrigam. propter morem non geminandarum litterarum. ducto verbo a porro regam. aut ſi id friuolum videtur, cum aperte e riuo regam tractum ſit. ſed antiqui etiam porgam dixerunt pro porrigam.

PAVLVS. *Porriciam*, porro iaciam.

FESTVS. . . . iaciam, maxime . . .

Portenta exiſtimarunt quidam grauia eſſe, *oſtenta* bona. alij *portenta* quaedam bona, *oſtenta* quaedam triſtia appellari. *portenta*, quae quid porro tendatur, incident, *oſtenta* quae tantummodo oſtendant monſtra, praecipiant quoque remedia.

PAVLVS. *Portenta* rerum fieri dicuntur, cum ſolita corpora raro ſe oſtendunt, vt cometae, turbines, barathra, ſereno caelo facta tonitrua.

Portiſculus eſt, qui in portu modum dat claſſi. eſt autem malleus.

FESTVS. *Portiſculus* eſt, vt ſcribit Aelius Stilo, qui in portu modum dat claſſi. id autem eſt malleus. cuius meminit Cato in diſſuaſione de rege Attalo, & vectigalibus Aſiae: C. Licinio Praetore, remiges ſcripti ciues Romani ſub portiſculum ſub flagrum conſcripti veniere paſſim.

Portum in duodecim pro domo poſitum omnes fere conſentiunt: *Cui teſtimonium defuerit, ijs tertijs diebus ob portū obuagulatum ito.*

FESTVS. *Portū* frequēter maiores ꝓ domo poſuerunt.

Portumnus, qui & Palaemon, a Romanis inter deos colebatur.

FESTVS. *Por* . . . . te . . .

Poſſeſſio eſt, vt definit Gallus Aelius, vſus quidam agri, aut aedificij, non ipſe fundus, aut ager. non enim poſſeſſio eſt . . . de rebus, quae tangi poſſunt . . . qui dicit, ſe poſſidere, is vere poteſt dicere. Itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui poſſeſſionem ſuam vocare audet, ſed ad interdictum venit, vt praetor his verbis vtatur: *Vti nunc poſſidetis, cum fundum Q. D. A. quod nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero poſſidetis, ita poſſideatis. aduerſus ea vim fieri, veto.*

PAVLVS. *Poſſeſſio* eſt vſus quidam agri, aut aedificij, non ipſe fundus, aut ager.

FESTVS. *Poſſeſſiones* appellantur agri late patentes publici, priuatique, quia non mancipatione, ſed vſu tenebantur, & vt quiſque occupauerat, collibebat.

Poſticam lineam in agris diuidendis Seruius Sulpicius appellauit ab exori . . . . qua . . . . tur . . . riq . . . abd . . . tab . . . frum . . . danti . . .

PAVLVS. *Poſtica* linea in agris diuidendis ab oriente ad occaſum ſpectat.

Poſticum oſtiū dicitur in poſteriore parte aedium. ceterum antiqui etiam viciniū habitantem ad poſteriorē partem aediū ſic appellarunt. denique, & quae ante nos ſunt, antica: & quae poſt nos ſunt, poſtica dicuntur. & dextram anticam, ſiniſtram poſticam dicimus. ſic etiam ea caeli pars, quae ſole illuſtratur ad meridiem, antica vtique nominatur: quae ad ſeptentrionem eſt, poſtica. rurſumque diuiduntur in duas partes, orientem, atque occidentem.

Poſtliminium receptus dicitur is, qui extra limina, hoc eſt terminos prouinciae captus fuerat, rurſus ad propria reuertitur.

FESTVS. *Poſtliminium* receptum, Gallus Aelius in libro primo ſignificationum, quae ad ius pertinent, ait eſſe eum qui liber, ex qua ciuitate in aliā ciuitatē abierat, in eandē ciuitatem redit eo iure, quod conſtitutū eſt de poſtliminiis. Itē qui ſeruus a nobis in hoſtiū poteſtatē peruenit, poſtea ad nos, redit in eius poteſtatē, cuius antea fuit iure poſtliminij. equi, & muli, & nauis eadē ratio eſt poſtliminiū. receptū is quae ſerui. quae genera rerum ab hoſtibus ad nos poſtliminio redeunt, eadē genera rerū a nobis ad hoſtes redire poſſunt. cū populis liberis: & cū foederatis, & cū regibus poſtliminium nobis eſt ita, vti cum hoſtibus, quae nationes in opinione noſtra ſunt, cum his . . .

Poſtularia fulgura, quae votorum, aut ſacrificiorum ſpretam religionem deſignant *peſtifera*, quae mortem, aut exilium oſtendūt. *peremptalia*, quae ſuperiora fulgura, aut portenta peremunt. id eſt tollunt.

Poſthumus cognominatur poſt patris mortē natus. Plautus in Aulul. Poſt mediā aetatē qui mediā ducit vxorē domum: Si eam ſenex anū praegnātē fortuito fecerit: Quid dubitas quin

quin ſit paratũ his nomen pueris Poſtumi?

Poteſtur. Scipio Africanus in ea, quae eſt de imperio D. Bruti: & poteratur C. Gracchus, in ea, qua vſus eſt, cum circum conciliabula iret.

Potitium, & Pinarium Hercules, cum ad arã, quae hodie que maxima appellatur, decimam boum, quos a Geryone abductos abigebat Argos in patriam profanaſſet, genus ſacrificij edocuit. quae familia, & poſteri eius non defuerunt decumantibus vſque ad Appium Claudium Cenſorem, qui quadraginta millia aeris grauis hic dedit, vt ſeruos publicos edocerent ritum ſacrificandi; quo facto Potitij, cum eſſent (ex familia numero duodecim omnes interierũt intra diem trigeſimũ. Pinarius ꝙ nõ adfuit ſacrificio, poſtea cautum eſt, ne quis Pinariorũ ex eo ſacrificio veſceretur.

Potitus ſeruitu . . qui, vt
ait Labeo, ſeruitu . . .
nes proxime Graecino . . .
dicebatur ab antiquis . . .

PAVLVS. *Praebia*, remedia. .

FEST. . . . cau . . . .
. . . iuis . , .
. . . bus P.R . .
. . . cere . . .
. . . ebus le . .

PAVLVS. *Praeceptat*, ſaepe praecipit.

FESTVS. *Praeceptat*, in Saliari carmine eſt, ſaepe praecipit.

Praeclamitatores dicuntur qui Flaminibus Diali, Quirinali, Martiali antecedent. exclamant feriis publicis, *vt homines abſtineant ſe opere* quia his opus facientem videre religioſum eſt.

PAVLVS. *Praeclamitatores* dicebantur, qui Flamini Diali, id eſt ſacerdoti Iouis, antecedebant clamantes, vt homines ſe ab opere abſtinerent; quia hunc opus facientem videre in religioſum erat.

Praecias dicebant qui a Flaminibus praemittebantur, vt denunciarent opificibus manus abſtinerent ab opere; ne, ſi vidiſſet ſacerdos facientem opus, ſacra pollueręntur.

Praecidania agna vocabatur, quae ante alias caedebatur. item *porca*, quae Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo iuſta non feciſſet, id eſt glebam non obieciſſet: quod mos erat eis facere prius, quam nouas fruges guſtarent.

Praecidaneam porcam dicebant, quam immolare erãt ſoliti ante, quam nouam frugem praeciderent.

FEST. *Praecidanea* diciitur . . . .
. . . genus hoſtiae, quod .
. . arium appellabat . .
atur ex tribus pu . . . .
. . . is cum tribus liba . .

PAVLVS. *Praecidere*, antecedere. id eſt, ante immolare.

FESTVS. *Praedia* rurſus Verrius vocari ait ea remedia quae data Caecilia vxor Tarquinij Priſci inueniſſe exiſtimatur, & immiſcuiſſe onus ſuae, qua praecincta ſtatua eius eſt in aede ſanctus, qui deus Dius Fidius vocatur: ex qua zona periclitantes ramenta ſumunt. ea vocari ait praedia, quod mala prohibeant.

Paedonulos Cato ὑποκοριστικῶς dixit in Epiſtularum. Quia ſaepe vtiles videntur praedonuli.

PAVLVS. *Praedonulos* ὑποκοριστικῶς, id eſt deminutiue. idem Cato poſuit pro praedonibus.

Praedotiunt, praeoptant.

FESTVS. *Praefecturae* eae appellabantur in Italia, in quibus & ius dicebatur, & nundinae agebantur, & erat quaedam earum reſp. neque tamen magiſtratus ſuos habebant. in quas legibus praefecti mittebãtur quotannis, qui ius dicerent. quarum genera fuerunt duo: alterum, in quas ſolebant ire praefecti quattuor (ſex virum pro populi ſuffragio creati erant in haec oppida Capuam, Cumas, Caſilinum, Vulturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Sueſſulam, Atellam, Calatiam, alterum in quas ibant quos Praetor vrbanus quotãnis in quaeque loca miſerat legibus, vt Fundos, Formias, Caere, Venafrum, Allifas, Priuernũ, Anagniam, Fruſinonem, Reate, Saturnia, Nurſiam, Arpinum, aliaque complura.

PAVLVS. *Praefericulum* vas aeneum ſine anſa patens ſummum, velut peluis, quo ad ſacrificia vtebantur.

FESTVS. . . . aeneum ſi . .
. . lut peluis . rio Opis
PAVLVS. Co . . . . .

Praeficae dicuntur mulieres ad lamentandũ mortuum conductae, quae dant ceteris modum plangendi, quaſi in hoc ipſum praefectae. Næuius: Haec quidem mehercle opinor, praefica eſt, quae ſic mortuum collaudat.

Praeiurationes facere dicuntur ij, qui ante alios conceptis verbis iurant, poſt quos in eadem verba iurantes tantummodo dicunt. Idem in me.

Praeliares dies appellantur, quibus fas eſt hoſtem bello laceſſere. erant enim quaedam feriae publicae, quibus nefas fuit id facere.

Praemetium, quod praelibationis cauſa ante
praemetitur . . . .
ante metitur, qua . . .
. . . . . . FESTVS.

Praemioſa, pecunioſa. .

PAVLVS. . . . Cato ſaepe dicit, vt
FESTVS. . . boſes locor. dicebant . .
. . .properi e mari opus eſt .
. . in orationem, quam ſcrib. .

. . inpudentiam praemio . .

FEST. *Praeneſte* dicta eſt, quia is locus, quo condita eſt montibus præſtet.

Praenominibus feminas eſſe appellatas teſtimonio ſunt Caecilia, & Tarratia, quae ambae Caiae ſolitae ſint appellari. pari modo Lucia, & Titia.

Praepetes aues dicuntur, quae ſe ante auſpicantem, ferunt. nam praepetere dicebant pro anteire.

PAVL. *Praep.* . . . quidam putant, quia vo . . re eſt
auem auſpica . . aues
dicuntur, quae s . . . .
nam antiqui praepetere . .

Praepetes aues quidam dici aiunt, quia ſecundum aſpicium faciant praeteruolantes. alij quod antea, quam petamus, indicent. aut quod praeteruolent. aut ex Graeco tractum putant, quod ante conſpectum volent noſtrū. inepte ſcilicet ex praepoſitione Latina cōponētes, & Graeco vocabulo. ceterum poetae promiſcue omnes ita appellant.

FEST. *Praerogatiuae* centuriae dicuntur, vt docet Varro rerum humanarum libro ſexto, quae rus . . . Romani qui ignorarent petitores, facilius eos, animaduertere poſſent. Verrius probabilius iudicat eſſe, vt cum eſſent deſignati a praerogatiuis, in ſermonem res veniret populi de dignis, indignisve, & fierent ceteri diligentiores ad ſuffragia de his ferenda.

PAVL. *Praes* eſt is, qui populo ſe obligat, interrogatuſque a magiſtratu, ſi praes ſit, ille reſpondet, Praes.

Praeſagire eſt praediuinare, praeſipere. *ſagax* enim eſt acutus, & ſolers.

Praeſagitio dicta, quod *praeſagire* eſt acute ſentire. vnde *ſagae* dictae anus, quae multa ſciunt. & ſagaces canes, qui ferarum cubilia praeſentiunt.

FEST. . . tio . . quod
. . . dictae . .
prae . . . . . .

PAVL. *Praeſiderare* dicitur, cum maturius hiberna tempeſtas mouetur, quaſi ante ſideris tempus.

Praeſidium eſt, quod pro vtilitate & ſalute alicuius auxilij gratia praeponitur. *ſubſidiū*, quod poſtpoſitum eſt ad ſubueniendum laborantibus.

Praeſtinare apud Plautum emere eſt, id eſt emendo tenere.

Praeſtitem in eadem ſignificatione dicebant antiqui, qua nunc dicimus *antiſtitem*.

Praeſtolari dicitur is, qui ante ſtando ibi, quo venturum excipere vult, moratur.

FEST. *Praeteriti* ſenatores quondam in opprobrio non erant, quod vt reges ſibi legebant, ſublegebantque quos in conſilio publico haberent, ita poſt exactos eos, Conſules quoque & Tribunos Militum Conſulari poteſtate coniunctiſſimos ſibi quoſque patriciorum, & deinde plebeiorum legebant; donec Ouinia Tribunicia interuenit, qua ſanctum eſt, vt Cenſores ex omni ordine optimum quemque curiatim in ſenatu legerent. quo factū eſt, vt qui praeteriti eſſent, & loco moti, haberētur ignominioſi.

PAVL. *Praetexta* pulla nulli alij licebat vti, quam ei qui funus faciebat.

FEST. . . . alij licebat vti, qu . .
. . ius magiſtratus h . .
. . loco publico lud. . . .
. . uritur, & ſcribam hab . .
quos facit ludos . . . .
libus, & Praetoribus vota . . .
rantiam ſacra nouorum . .
tum eſt vti emit votum . .
quod item Valerius vica . .
ra ex ſanatu improba . .

PAVL. *Praetextae* appellantur, quae res geſtas Romanorum continent ſcriptas.

Praetextatis nefas erat obſceno verbo vti. ideoque praetextatum appellabant ſermonem, qui nihil obſcenitatis haberet.

FEST. *Praetextum* ſermonem quidam putant dici, quod praetextatis nefas ſit obſceno verbo vti. alij quod nubentibus depoſitis praetextis a multitudine puerorum obſcena clamentur.

Praetor ad portam nunc ſalutatur is, qui in prouinciam Propraetore aut Proconſule exit. cuius rei morem ait fuiſſe Cincius in libro de Conſulum poteſtate talem. Albanos rerum potitos vſque ad Tullum regem. Alba deinde diruta vſque ad P. Decium Murem Cos. populos Latinos ad caput Oetentinae, quod eſt ſub monte Albano conſulere ſolitos, & imperium communi conſilio adminiſtrare. Itaque quo anno Romanos imperatores ad exercitū mittere oporteret, iuſſu nominis Latini complures noſtros in Capitolio a ſole oriente auſpicijs operam dare ſolitos. Vbi aues addixiſſent, militem illum, qui a cōmuni Latio miſſus eſſet, illum, quem aues addixerant, Praetorem ſalutare ſolitum, qui eam prouinciam optineret Praetoris nomine.

PAVL. *Praetoria* cohors eſt dicta, quod a Praetore non diſcedebat. Scipio enim Africanus primus fortiſſimū quemque delegit, qui ab eo in bello non diſcederent, & cetero munere militiae vacarent, & ſeſquiplex ſtipendium acciperent.

Praetoria porta in caſtris appellatur, qua exercitus in praelium educitur. quia initio Praeto-

Praetores erant, qui nunc Conſules, & ij bella adminiſtrabant: quorum tabernaculum quoque dicebatur *praetorium*.

Praeuaricatores a praetergrediēdo ſunt vocati.

Prandicula, ientacula.

FESTVS. *Prandicula* antiqui dicebant, quae nunc ientacula.

PAVLVS. *Prandium* ex Graeco . . . eſt dictum. nam meridianum cibum caenam vocabant.

Precem ſingulariter Cato dixit.

FESTVS. *Precem* ſingulariter idem (Cato) in ea, quae eſt de coniuratione.

Preſan . . . porca dicitur, vt ait Veranius, quae familiae purgandae cauſa Cereri immolatur. quod pars quaedam eius ſacrificij fit in conſpectu mortui eius, cuius funus inſtituitur.

Prima, aut ſecunda hora ducant ſponſalibus: ominis cauſa, vt optima, ac ſecundiſſima eueniant.

PAVLVS. *Prima*, aut ſecunda a diei hora cauſa ominis ſponſis tribuebatur.

Primanus Tribunus erat, qui primae legioni tributum ſcribebat.

FESTVS. *Primanus* Tribunus apud Catonē in ea, quae eſt contra Thermū de ſuis virtutibus . . .

Prim . . . . condenda ta . .
. . . iumenti, velut exe . .
. . . vtrimq. media . . . .
. . lati iudicio, qui & ip . . .

PAVLVS. *Primigenius* ſulcus dicitur, qui in condenda noua vrbe, tauro, & vacca deſignationis cauſa imprimitur.

Primneſius, palus, ad quem funis nauticus religatur, quem alij tonſillam dicunt.

Primordia, principia.

Principalis caſtrorum porta nominatur, quod in eo loco eſt, in quo principes ordines tendunt.

FESTVS. *Priſcae* Latinae coloniae appellatae ſunt, vt diſtinguerent a nouis, quae poſtea a populo dabantur.

PAVLVS. *Priſci* Latini proprie appellati ſunt ij, qui prius quam conderetur Roma, fuerunt.

Priſcus Tarquinius eſt dictus, quia prius fuit, quam Superbus Tarquinius.

Priſtina, velut priuſtina, dictum eſt.

FESTVS. *Priſtina*, velut pris . . . . .
. . . eiuſmodi dictita . .

PAVLVS. *Priſtinum* ab eo venit, quod eſt prius. pari modo & prior.

Priuatae vocabantur feriae ſacrorum propriorum, velut dies natales.

FESTVS. *Priuatae* feriae vocantur ſacrorum propriorum, velut dies natales, operationis, denecales.

PAVLVS. *Priuato* ſumptu ſe alebant milites Romani paene ad id tempus, quo Roma eſt capta a Gallis.

FESTVS. . . . ſe alebant mili . . .

. . . merentur. quod in . .
. . . tempus, quod fuit pau . . .
. . . capta eſt a Gallis . . .
. . . ilites non fiebant . . .

PAVLVS. *Priueras*. mulieres priuatas.

FESTVS. . . . priu . . . .
. . . tur de . . . . .

PAVLVS. *Priuignus* dictus, quod ante, quam mater ſecundo nuberet, eſt progenitus: pri enim antiqui pro prae dixerunt.

FESTVS. *Priuiuio* es prius ſingulis.

PAVLVS. *Priuos*, priuaſque antiqui dicebant pro ſingulis. ob quam cauſam & *priuata* dicuntur, quae vniuſcuiuſque ſint. hinc & *priuilegium*, & *priuatus*. dicimus tamen & priuatum, cui quid eſt ademptum.

Pro ſignificat in, vt pro roſtris, pro aede, pro tribunali. ¶ Pro ponitur etiam pro amplificando, ac palam faciendo, vt prodi, prouoca, protrahe, propelle. ¶ Alias pro priuādi facultate, vt in propudio, prohibendo: quia vtrunque abnuit in his eſſe pudorem, poteſtatemque. ¶ Alias aliud alio, vt pro pecunia, pro praedio, Proconſule. ¶ Alias pro admiratione, vt pro Iuppiter. ¶ Alias pro ante, vt pro oſtio. ¶ Alias pro in, vt pro mittere barbam, & capillum.

FESTVS. . . . tione . . . . .
pliſi . . . . ea, pro . . .
. . . tate . . . nuit . . .
. . . ud alio . . . alias pro
. . . in Meſan . . .
. . . mani ouiu . . . .
Plautus in cond' . . . pro
oſtio, alia . . . . bam, &
capillum.

Pro cenſu claſſis Iuniorum Ser. Tullius cum dixit in deſcriptione centuriarum, accipi debet in cenſu, vt ait M. Varro in libro ſexto rerum humanarum. ſicuti pro aede Caſtoris, pro tribunali, pro teſtimonio.

Pro ſcapulis cum dicit Cato, ſignificat pro iniuria verborum. nā complures leges erant in ciues rogatae quibus ſanciebatur poëna verberū. his ſignificat prohibuiſſe multos ſuos ciuis in ea oratione, quae eſt contra M. Coelium: Si em percuſſi, ſaepe incolumis ab j. praeterea pro republica, pro ſcapulis, atq. aerario multū Reip. profuit.

PAVLVS. *Pro* ſcapulis cum dixit Cato, ſignificauit pro iniuria verberum.

Pro ſententia, ac ſi dicatur in ſententia, vt pro roſtris, id eſt, in roſtris.

FESTVS. *Proaedificatum* dicitur, quod ex priuato loco proceſſit in publicum ſolum.

Probi, velut prohibi, qui ſe a delinquendo prohibent.

Probrum, ſtuprum, flagitium, vt Attius in Helenibus: qui, niſi probrum, omnia alia indelicta aeſtimant. Caecilius in Dauo: Ea

rum compreſſa parit huic puerum, ſibi probrum.

PAVLVS. *Probrum*, ſtuprum, flagitium.

FESTVS. *Probrum* virginis Veſtalis, vt capite puniretur vir, qui eam inceſtauiſſet, vei beribus necaretur: lex fixa in atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio conſumpta eſt, vt ait M. Cato in ea oratione, quae de auguribus inſcribitur. Adiicit quoque virgines Veſtales ſacerdotio exauctorat . . . cra . . . . . ex . . . . tar . . . .

PAVLVS. *Procalare*, prouocare, ex Graeco καλεῖν, id eſt, vocare. vnde *kalendae, calumnia, calones, caculae, & calatores*.

Procalato, prouocato.

. . . uoca . . .

FESTVS. ciat . . . . . procita . .

PAVLVS. *Procapis*, progenies, quae ab vno capite procedit.

Procari, poſcere. vnde *procaces* meretrices, ab aſſidue poſcendo: & *proci* vxorem poſcentes in matrimonium. *procari* poſcere eſt. vnde & proci, & meretrices procaces, & verbum *procas*, id eſt, poſcis.

Procas dicebant, pro poſcit.

Procedere dicebant interdum pro ſuccedere, interdum pro porro cedere.

FESTVS. . . . ce . . .

PAVLVS. *Procellunt*, procumbunt.

Procera, prolixa, & in longum producta, quaſi ex cera ob eius facilitatem.

Proceſtria dicuntur, quo proceditur in muro. Aelius proceſtria aedificia dixit eſſe extra portam. Artorius proceſtria, quae ſunt ante caſtra, etiam qui non habent caſtra, propugnacula, quibus pro caſtris vtuntur, aedificant.

Procincta claſſis dicebatur, cum exercitus cinctus erat Gabino cinctu confeſtim pugnaturus. Vetuſtius enim fuit multitudinem hominum, quam nauium, claſſem appellari.

Procinctam claſſem, id eſt, paratam ad bellum militum multitudinem, Diali Flamini videre non licuit.

FESTVS. *Procinctam* claſſ . . . . praelium inſtructus, & par . . . . . dere non licet. anti . . . . dixerunt, vt nunc quoq; . . . tus eſt, procincta aut . . . ad pugnam ire ſolit . . . ta in procinctu fieri . . .

PAVLVS. *Procitant*, pro vocitant. *citare* enim vocitare eſt. vnde *procet*, & *prociet*.

Procitare ſaepe prolicere, id eſt, producere.

Procitum teſtamentum dicebatur, veluti procatum, prouocatum, id eſt, irritum, ac ruptum. ¶ Procitū, cum prima ſyllaba corripitur, ſignificat petitum. Liuius: Matrem procitum plurimi venerunt.

FESTVS. *Procubitores* dicūtur, qui noctu cuſtodiae cauſa ante caſtra excubāt: cum caſtra hoſtium in propinquo ſunt.

Procubitores dicuntur fere velites, qui noctu cuſtodiae cauſa ante caſtra excubant, cum caſtra hoſtium in propinquo ſunt. vt M. Cato in eo, quem de re militari ſcripſit.

Proculiunt, promittunt ait ſignificare Antiſtius de iure pontificali libro nono.

PAVLVS. *Proculiunt*, promittunt.

Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus eſt patre peregrinante a patria procul. *Proculos* ſunt, qui credant ideo dictos, quia patribus ſenibus, quaſi procul progreſſis aetate, nati ſunt.

FESTVS. *Procum*, patriciū in deſcriptione (ceas ſi vnquam fecit Ser. Tullius, ſignificat procerū. ij enim ſunt principes. nam *proci* dicuntur, qui poſcunt aliquam in matrimonium, Graece μνηστῆρες. eſt enim procare, poſcere, vt cum dicitur. in iudice conlocando, *ſi alium procas, niue eum procas*. hoc eſt poſcis. vnde meretrices *procaces*.

Prodegeris, conſumpſeris, prodideris, vt Caecilius in Hymni. prodigere eſt, cū nihil habeas, te inridier. & Plautus in Neruolaria: ꝓductae ꝓdigiū eſſe in amatorē addecet.

PAVLVS. *Prodigere* eſt cōſumere, vnde & prodigus fit.

Prodidiſſe, tempus longius feciſſe.

FESTVS. *Prodidiſſe* non ſolum in illis dicitur, qui patriam hoſtibus prodiderunt, ſed etiam tēpus longius feciſſe. vt Cato: Te C. Caecili diem prodidiſſe militib. legionis tertiae, cum proditionem non haberent.

Prodigia, quod praedicunt futura: permutatione G literae. nam quae nunc C appellatur, ab antiquis G vocabatur.

Prodigiatores, haruſpices prodigiorum interpretes.

PAVLVS. *Prodigiatores*, prodigiorum interpretes.

Prodiguae hoſtiae vocabantur, quae cōſumūtur. vnde homines quoq; luxurioſi, ꝓdigi.

FESTVS. *Prodiguae* hoſtiae vocantur, vt ait Veranius quae conſumuntur: vnde homines quoque luxurioſi prodigi.

Prodinunt, prodeunt, vt Ennius annalium lib. tertio; Prodinunt famuli, tum candida lumina lucent.

PAVLVS. *Prodit*, non ſolum in apertum exit, ſignificat; ſed etiam porro it.

Prodit, memoriae porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius: Non in ſperando cupidi rem prodere ſummam.

FESTVS. *Prodita*, memoriae porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius libro ſextodecimo: Non in ſperando cupide rem prodere ſummam.

Producit

Producit, porro dederit, vt eſt in lege cenſoria *porticum ſartam, tectamque habeto, prodito*, alias prodiderit

PAVLVS. *Profanum* eſt, quod fani religione nõ tenetur.

Profanum, quod non eſt fanum. Plautus: Sacrum, an profanum habeas, paruipẽditur.

FESTVS. . . ſeudolo: Atque in . .
. . interea loci . .
. . iſque quod conſecran . .
. . ntra it conſumi . .
vt Verrius eo . . rum ſint
dicta libe . . arbitratur ob
eam cau . . culo, quia prophana ea quoque, id eſt deo dicta, conſume eſt neceſſe. Cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime neceſſe eſt. cum propoſitum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & ſepulta verba, atque ipſo ſaepe confitente nullius vſus, aut auctoritatis praeterire, & reliqua quam breuiſſime redigere in libros admodum paucos. ea autem, de quibus diſſentio & aperte, & breuiter: vt ſciero, ſcripta in his libris meis inuenientur. inſcribuntur: *Priſcorum verborum cum exemplis.*

Profeſti dies di . . . . .
diuini Caecilius . . .
ſti tantumdem . . .
in Priuigno. aed . . .

PAVLVS. *Profeſti* dies procul a religiõe numinis diuini.

Profeſtum diem dicebant, qui feſtus non erat.

FEST. *Profeſtum* eſt facere, tamquam profanum facere, id eſt, quod eo die, qui dies feriarum non eſt, facere. vel, vt quidam dixerũt, pro eo facere, velut feriae non ſint: aut id facere, quod feriis fieri non liceat. Itaque diem profeſtum, diem ſine feriis eſſe.

PAVL. *Profundum*, quod longe habet fundum.

FEST. . . altum eſt, ac fund . .
. . in Medo. neq . .
Profuſus, ſuperni . . .
Terentius in Ade . . .
at nihil ad me . . .
et Pacuuius in Teu . . .
ro oceiſtians rua . . .

PAVL. *Profuſus*, ſupra modum ſumptuoſus. Terentius: profundat. perdat, pereat, nihil ad me attinet, alias abiectus, iacens. Pacuuius: Profuſus gemitu, murmuro.

Progeneram appellat auus neptis ſuae virum.

FEST. . . . ap. . . .
. . pell . . .
. . Liui . . .
. . bea . .

Prohibere comitia dicitur vitiare diem morbo, qui vulgo quidem maior, ceterum ob id ipſum comitialis appellatur Cato in oratione. quam ſcripſit de ſacrilegio commiſſo: Domi cum auſpicamus, honorem me dium immortalium velim habuiſſe, ſerui, ancillae, ſi quis eorum ſub centone crepuit, quod ego non ſenſi, nullum mihi vitium facit. Sicut ibidem ſeruo, aut ancillae dormienti euenit, quod comitia prohibere ſolet, ne is quidem mihi vitiũ facit.

Prolato aere aſtitit. Ennius in Achille Ariſtarchi, cum ait, ſignificat clypeo ante ſe protento.

Prolato aere apud Ennium, ſignificat ſcuto ante ſe protento. PAVL.

Proletarium capite cenſum dictum, quod ex his ciuitas conſtet, quaſi proles progenie. Idem & *proletanei*.

Prologium, principium, *proloquium*. Pacuuius: Quid eſt? nã me examinaſti prologio tuo.

Prolugere dicuntur, qui ſolito diutius lugent.

Promellere, litem promouere.

Prome . . . . . FEST.
ri lituum prouere . . .

Promenervat item pro monet (in Saliari carmine.)

Promerium, praecipuum, praeter ceteros meritum. aut pro medium hoc eſt participat, vt pro indiuiſo dicimus.

Promiſcam dicebant promiſcue. PAVL.

Promiſſus capillus dicitur longus, item *barba promiſſa*, velut porro miſſa.

Promonſtra, prodigia.

Promulco agi dicitur nauis, cum ſcaphae ducitur fune.

Promulgari leges dicuntur, cum primum in vulgus eduntur, quaſi prouulgari.

Pronubae adhibebantur nuptiis, quae ſemel nupſerunt, cauſa auſpicij, vt ſingulare perſeueret matrimonium.

Pronubae adhibentur nuptis, quae ſemel nupſerunt, vt matrimonia paupertatem auſpicantes. FEST.

Pronurus nepotis vxor.

Prop. . . ſta dolia ait dici Labeo, quod PAVL.
. . . . FESTVS.

Propages propagines a propagando, vt faciũt ruſtici cum vitem vetulam ſupprimunt, vt ex ea vna plures faciant. PAVLVS.

Propatulum, late patens, atque apertum. & *patuli boues* quorum cornua in diuerſum ſupra modum patent. FEST.

Properam pro celeri, ac ſtrenua dixiſſe antiquos teſtimonio eſt Cato, cum ait in libro de re militari: Tertia e caſtris eductio celeris, properaque eſt.

Properam, celerem ſtrenuamque ſignificat. PAVLVS.

Properare aliud eſt, aliud feſtinare. qui vnum quodque mature tranſigit, is properat: qui multa ſimul incipit neq. perficit, is *feſtinat*. FESTVS.

Properus antiquos dixiſſe pro celer, teſtimonio eſt qualitatis aduerbium, quod eſt propere.

Properus, celer: vnde aduerbium propere. PAVLVS

Propetrare, mandare, quod perficiatur. nam impetrare eſt exorare, & perpetrare perficere.

Prophetas dicebant veteres antiſtites fanorū oraculorumque interpretes.

FEST. *Prophetas* in Adraſto Iulius nominat antiſtites fanorum, oraculorumque interpretes. cum capita viridi lauro velare imperant prophetae ſancta ita caſte qui putant ſacra.

Propius ſobrino mihi eſt conſobrini mei filius, & conſobrinae meae filia, & patris mei conſobrinus, & matris meae conſobrinus.

PAVLVS. *Propius* ſobrino mihi eſt conſobrini mei filius,& patris mei conſobrinus.

FESTVS. *Propriaſſit*, proprium fecerit.

Propter viam fit ſacrificium, quod eſt proficiſcendi gratia, Herculi aut Sanco, qui ſcilicet idem eſt deus.

PAVLVS. *Profecturi* viam Herculi aut Sanco ſacrificabant.

FESTVS. *Propudianus* porcus dictus eſt, vt ait Capito Ateius qui in ſacrificio gentis Claudiae velut piamentum,& exſolutio omnis contractae religionis eſt.

PAVLVS. *Propudium* dicebant, cum maledicto nudare turpitudinem volebant, quaſi porro pudendum. quidam propudium putant dici a quo pudor,& pudicitiá procul ſint.

FEST. . . . . procul ſint .

PAVLVS. *Prorſi* limites appellantur in agrorum menſuris, qui ad orientem directi ſunt.

FESTVS. *Prorſi* . . . .
. . rec . . detur . .

PAVL. *Prorſum* ponebant pro recto.

Prorſus, porro verſus.

FESTVS. *Prorſus* porro vorſus, niſi forte ex Graeco [illegible]. Cato de feneratione legis Iuniae: Camerini ciues noſtri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum, atque pulcherrimum, rem fortunatiſſimam. cum Romā veniebant, prorſus deuertebantur pro hoſpitibus ad amicos ſuos.

PAVLVS. *Proſapia*, progenies, id eſt pro ſparſis, & quaſi iactis liberis: quia *ſipare* ſignificat iacere, & diſiicere.

Proſedas meretrices Plautus appellat: quod ante ſtabula ſedeant. eaedem & *proſtibulae*.

Proſedium a proſequendo: obſequium ab obſequendo dicuntur.

Proſicium, quod proſecatum proiicitur.

Proſimurium pontificale, pomerium, vbi pontifices auſpicabantur. dictum autem *pomerium*, quaſi promurum, id eſt proximum muro.

FESTVS. . . rium ait eſſe Antiſtiu . . . .
. . ficalis pomerium, id eſt . .
. . Cato . olim quidem omn . .
. . tinum, nunc etiam intra aed . .
. . quaſi promoerium ſolet . .
. . rus pomerij proferendi . .
. . . . e . .
. . . . ui . .
. . . . ſed . .
. . . . erat . .
. . . . ad . .
. . . . ne . .
. . . . moe . .
. . . . omus . .
. . . . in ſe . .
. . . . ſi tac . .
. . . . otiſi . .
. . . . agrumque . .
. . . a conni . .
. . . retur cum . .
. . . e ſolitos . .
. . . inus, maiuſue . .
. . . ibus efferatis . .
. . . veluti poſt moe .
. . tro muris vrbis

PAVLVS. *Proſita*, propoſita.

FESTVS. *Proſpera*. . . . . .
. . ne declina . . .
. . cta ſyllaba . . .
. . vt ait L.Cinc . .
. . familiae pur . . .

Proſpices, proſpice.

PAVLVS. *Proſumia*, genus nauigij ſpeculatorium paruum.

Protelare, longe propellere: ex Graeco videlicet τῆλε, quod ſignificat longe.

FESTVS. . . lare dicitur longe pro . .
. . . eſt τῆλε & ſigni .

PAVLVS. *Protinam*, protinus. Terentius: Protinam conijciam me in pedes.

Prouinciae appellantur, quod populus Romanus eas prouicit, id eſt ante vicit.

FESTVS. *Prouorſum* fulgur appellatur, quod ignoratur noctu, an interdiu ſit factum, itaque Ioui Fulguri, & Summano fit, quod diurna Iouis, Nocturna Summani fulgura habentur.

Prox, bona vox, velut quidam putant, ſignificare videtur, vt ait Labeo de iure pontificio libro vndecimo.

PAVLVS. *Prox*, bona vox, vt exiſtimo, quaſi proba vox.

Prugnum pro priuignum.

Pruna dicta, quod fruges, ac virgulta perurat.

Pube praeſente eſt populo praeſente, *συνεκδοχικῶς* ab iis, qui puberes ſunt, omnem populum ſignificans.

FESTVS. . ſe . . . . . .
. ab . . . . .
. can . . . . .

PAVLVS. *Pubes* adoleſcens, quinetiam plurium numerus eiuſdem aetatis.

Pubes adoleſcens . . . .
. . . catur

. . . . catur. cui contrarium . . . .
. . . . dici ſolet.

Pubes &, qui pubem generare poteſt. is incipit eſſe a quattuordecim annis, femina a duodecim *viripotens*, ſiue patiens, vt quidam putant.

PAVLVS. *Pubes puer*, qui iam generare poteſt. is incipit eſſe ab annis quattuordecim, femina viripotens a duodecim.

FESTVS. *Publica pondera* . . . . .
. . . . ex ea cauſa. Iunius in . .
. . t, quod duo Silli P. & M. Tribuni PL. rogarint his verbis: *Ex ponderibus publicis, quibus hac tempeſtate populus oetier qui ſolet, uti coaequetur ſedulum, ut hi quadrantal vini octoginta pondo ſiet. congius vini decem P. I S. Sex Sextarij congius ſiet vini. duodequinquaginta ſextarij quadrantal ſiet vini. Sextarius aequus aequo cum librario ſiet. ſex de quinque librae in modio ſient. ſiquis magiſtratus aduerſus hac D. M pondera, modiòſque, vaſaque publica, modica, minora, maiorave faxit, iuſſitve re fieri, dolumve adduit, quod ea fiant, eum quis volet magiſtratus multaretur, dum minore patris familias taxat, liceto, ſive quis in ſacrum iudicare voluerit, liceto.*

Publica ſacra, quae publico ſumptu pro populo fiunt, quaeque pro montibus, pagis, curiis, ſacellis. at priuata, quae pro ſingulis hominibus, familiis, gentibus fiunt.

PAVLVS. *Publica ſacra*, quae pro populo fiebant; priuata quae pro ſingulis hominibus, & familiis appellabant.

FESTVS. *Publicius* cliuus appellatur, quem duo fratres L. M. Publicij Malleoli Aediles Curules pecuariis condemnatis ex pecunia, quam ceperant munierunt, vt in Auentinum vehiculi Velia venire poſſit.

Pudicitiae ſignum in foro boario eſt, vbi familia naaedifſet Herculis. eam quidam Fortunae eſſe exiſtimant. Item via Latina ad milliarium illi fortunae muliebris, nefas eſt attingi niſi ab ea quae ſemel nupſit.

PAVLVS. *Pudicitiae* ſignum Romae colebatur, quod nefas erat attingi, niſi ab ea, quae ſemel nupſiſſet.

Puelli, pueri per deminutionem. Ennius: Poeni ſoliti ſuos ſacrificare puellos.

FESTVS. *Puelli* per deminutionem a pueris dicti ſunt. itaque & Ennius ait: Poeni ſoliti ſuos ſacrificare puellos. & Lucilius: cumque hic tam formoſus homo, ac te dignus puellus. & Plautus: Olim huic puello ſeſe venum ducier.

Pueri im . . . . itur Atta
. . . uerſibus docet . .
. . . ſignum ad Salinas . .
. . . ſignum allatum . .
. . quod ſunt cona . .

nemo vnquam . . . praeter
ipſum ſignum . . ſub ſigno
ubierunt . . . . dunt ſi-
mul ut . . . . cie rexerunt
ad qui . . . .

Pugio dictus eſt, quod eo punctim pugnatur. PAVLVS.

. . no . . . FESTVS.
. . ſue . . .
. . oque . . .
. . ma . . .

Pugnus a pũctione, id eſt percuſſione dicitur. PAVLVS.

. . . . tione . FESTVS.
. . . .

Pullia ſaxa eſſe ad portum, qui ſit ſecundum Tiberim, ait Fabius pictor; quem locum putat Labeo dici, vbi fuerit Ficana via Oſtienſi ad lapidem vndecimum.

Pulcher bos appellatur ad eximiam pinguitudinem perductus.

Pulchralibus, atque cupidiis idem in ea, quae eſt de fundo oleario.

Pulchralibus pro pulchris. PAVLVS.

Pullariam Plautus dixit manum dextram.

Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod eius natis fulmine icta erat. Antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant. FESTVS.

Puer, qui obſcene ab aliquo amabatur, eius, a quo amatus eſſet, *pullus* vocabatur. vnde Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat candorem, quod eius natis fulmine icta eſſet, pullus Iouis appellatus eſt. PAVLVS.

Puls potiſſimum dabatur pullis in auſpiciis, quia ex ea neceſſe erat aliquid decidere, quod *tripudium* faceret, id eſt terripauium. *pauire* enim ferire eſt. bonum enim augurium eſſe putabant, ſi pulli, per quos auſpicabantur, comediſſent, praeſertim, ſi eis edentibus aliquid ab ore decidiſſet. ſin autem omnino non ediſſent, arbitrabantur periculum imminere.

Puls potiſſimum datur pullis in auſpiciis, FESTVS.
quia ex e . . . . .
. . ceſſe . . . .
id eſt t . . . dem . .
. . . non . . . .
qui pa . . tum ex . .
. . . .

Punctariolas leuis pugnas appellat Cato in ea quam dixit de re Hiſtriae militari.

Punctariolas leues pugnas identidem ipſe dixit. PAVLVS.

Punici dicuntur non Poeni, quamuis a Phoenice ſint oriundi.

. . . . tur, non Poeni, quamuis . . FESTVS.
. . . antur, & Punicum bell . .
. . lantur. nam quae ſoleb . . .
. . logam Ennius in Prae . .
brariorum, qui eaq; ſe . .

lino etiam ipſi Gr . . .
gos philargyros . . .
rius appellari mu . . .
vox explanata non . . .
nomina etiam in vi . . .
dicimus tam hic lapis.qu . . .
cipia appellantur,quae . . .
nem rerum ſignificant . . .
tempora perſonas recipi . . .
. . . . .
Punicum quod appellatur genus . .
. . latum . . .
quia i . . no . .
. . . ſto . . .

PAVLVS. *Punicum* genus libi tranſlatum a Poenis. id etiam appellabant probum, quia erat ceteris ſuauiſſimum.

Pupinia tribus ab agro Pupinio.
. . . . abagri nomin . . .
FESTVS. . . Tuſculum vrbem . . .
. . minit inuictum . . . .
. . eſt.

PAVLVS. *Pura veſtimenta* ſacerdotes ad ſacrificium habebant, id eſt non obſita, non fulgurita, non funeſta, non maculam habentia.

FESTVS. . . . fici . .
PAVLVS. . . . ſit a . .
FESTVS. . . . ex h . .

Pure lautum, aqua pura lauatum.
. . . lau . . .
. . . ite . . .
. . . in . . .

Puri probi, profani, ſui auri dicitur in manumiſſione ſacrorum cauſa. ex quibus *puri* ſignificat, quod in vſu ſpurco non fuerit. *probi*, quod recte excoctū, purgatumq; ſit. *profani*, quod ſacrum nō ſit, & quod omni religione ſolutū ſit. *ſui*, quod alienū nō ſit.

Purime tetinero, puriſſime tenuero.

PAVLVS. . . . tiſſime tenuer . .
FESTVS. . . publicus eſt.vt . . .
. . et iure augurum . . .
. . prodictio namq; prod . .
. . ſens valet.

Puri menſtrui eſſe dicuntur, qui ſacrorum cauſa toto menſe in caerimoniis ſunt, id eſt puri ſint certis rebus carendo.

PAVLVS. *Puteolos* dictos putant ab aquae calidae putore quidam a multitudine puteorum earundem aquarum gratia factorum.

FESTVS. . . . . aldae pu . . .
. . . ndem . . .
. . uer . . .
cum autem . . . is
tio . . . illus
. . . . . .
Puteum . . . . . .
in de . . . . . .

PAVLVS. *Puticuli* ſunt appellati, quod vetuſtiſſimum genus ſepulturae in puteis fuerit. & dicti puticuli, quia ibi cadauera puteſcerent.

FESTVS. . . . pellatos . . .
. . . is fuerit . . .
. . . extra p . . .
. . . inde p . . .
. . . los Aelici . .
. . . familias . .
. . . vilia proiici . . .
. . . ea puteſc . . .

Putitum Plautus dixit pro ſtulto.
. . . . tior eſt barbaro . .
PAVLVS. . . . at Hercule rit . .
FESTVS. . . . millibus aeris gr . .
. . . ſeruos publicus P R . .
. . . xxx.cum eius famil. .

PAVLVS. *Putus* antiqui dicebant pro puro. vnde *putatae vites*, & *arbores*, quod deciſis impedimentis remanerent putae. *aurum* quoque *putatum* dici ſolet. id eſt expurgatum. & *ratio putata*, id eſt pura facta.

FESTVS. . . . antiquos . . .
. . . deciſum eſt . . .
. . . nifici ait ne . . .
. . . in Alexandr . . .
. . . amidio purus p . .
. . . ſycophanta eſt . .
. . . quo certior ſe . .
. . . putatum dici ſe . .
. . . ta, id eſt pura fact .
. . . dibus retulit .
. . . . . aatum
. . . . ulam ſu
. . . . ditur ſed
. . . . erſus alia
. . . . cina Iuno .
. . . . formon
. . ta re . .
. . ſe oſte . .
. . tonit . .
. . picia . .
. . terisque . .
. . uanda iudicant pri .
. . perae adminiſtratis v .
. . ſtabiliantur Parilia ſe .
. . . pa .
. . . um in .
. . t ſuo videri ait po
. . de cuius aere tute
. . um triticum in commen
. . quidam prolatum ſignifi
. . omptum, ſed proprium ait
. . tutum factum ſit, cui
. . re, cum praeſertim aliud
. . pantolcium appelletur
. . no.
. . . ſtimant, quam
. . formulaque eſt .
. . iſtra vt eius ſignifica .
Pu . . curibus .
. . plu .

. . go ue . . . .
. . rtis . . . .
. . tium in . . . .
. . atae . . . .
. . tinalis . . . .
. . ra ur . . . .
. . es faci . . . .
. . ecisti . . . .
. . ait ob . . . .
. . uum Faunum . . . .
. . uit,& ex . . . .
. . adfecit ut . . . .
. . giuos Aeneam . . . .
. . ciuitatem iunxit.

P. qu . . . . .
ſuſc . . . . .
dem . . . . .
deci . . . . .
con. . . . . .
ager. . . . . .
eadem. . . . . .
tera loc . . . . .
fulgura. . . . . .
quae erogatur . . . .
cari edictaque . . . .
in eodem libro . . . .
dixi existimat . . . .
ſalla in explana . . . .
ploratus. . . . .
ſump. . . . . .
ſcri . . . . .
uiri . . . . .
con. . . . . .
in eo . . . . .
licto . . . . .
istim . . . . .
conſu . . . . .
os au . . . . .
nemo . . . . .
dicant . . . . .
tribus xxx . . . . .
de capite ci . . . . .
uetant xii . . . . .
neficos quinq. . . .
nant,quia ipſi ind . . . .

Q

PAVLVS. *Quadrantal* vocabant antiqui, quam ex Graeco ἀμφορέα dicunt, quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit ſextarios. Plautus in Curculione: Anus haec ſitit.quantillum ſitit?modica eſt,capit Quadrantal. & Cato contra Oppium: Vinum redemiſti, praedia pro vini quadrantalib. ſexaginta in publicum dediſti, vinum non dediſti.

Quadrata Roma in Palatio ante templum Apollinis dicitur, vbi poſita ſunt, quae ſolēt boni ominis gratia in vrbe condenda adhiberi: quia ſaxo munitus eſt initio in ſpeciem quadratam. eius loci Ennius meminit, cum ait: Et quis extiterat Romae regnare quadratae.

Quadruplatores dicebantur, qui eo quaeſtu ſe tuebantur, vt eas res perſequerentur, quarum ex legibus quadrupli erat actio. PAVLVS.

. . . . populo . . FESTVS.
. . ia ca. . . . . .
in legum . . . populi
do . . . . . .

Quadrurbem Athenas Attius appellauit, quod ſcilicet ex quattuor vrbibus in vnam domicilia contulerunt, Braurone, Eleuſine, Piraeeo, Sunio.

Quaeſo, vt ſignificat idē quod rogo, ita quaeſere ponitur ab antiquis pro quaerere, vt eſt apud Ennium libro ſecundo: Oſtia munita eſt, idem loca nauibus pulchris Munda facit, nautiſque mari quaeſentibus vitam. & in Creſphonte: ducit me vxorem liberorum ſibi quaeſendum gratia. & in Andromeda: liberum quaeſendum cauſa familiae matrem tuae.

Quaeſo ſignificat id, quod rogo, *Quaeſere* tamē Ennius pro quaerere poſuit. PAVLVS.

Quaeſtores . . . . . PAVLVS.
. . . capitalibus vnde . . .
. . . cidi appellantur.

Quamde pro quam vſos eſſe antiquos, cum multi veteres teſtimonio ſunt, tum eſt Liuius in primo: Iuppiter, vt muro fretus magis quam de manus impe . . . ſecundo. Quamde tuas omnis legiones, ac popularis. & Lucretius: Clarus ob obſcuram linguam magis inter inanes Quamde grauis tergaios qui vera requirunt. FESTVS.

Quamde pro quam dicebant antiqui. PAVLVS.

Quam mox ſignificat, quam cito, ſed ſi per ſe ponas mox, ſignificabit paullo poſt, vel poſtea. FESTVS.

Quando cum graui voce pronuntiatur, ſignificat quod quoniā, & eſt coniunctio. quando acuto accentu, eſt tēporis aduerbium. PAVLVS.

. . . . . . nunt iatur, ſignificat FESTVS.
. . . . . . ut Plautus in Mae-
. . . . . . menſam, quando edo, detergeo. & in Pſeudolo: Dabo, quando erit. Ducito, quan'do habebis. & Ennius libro ſextodecimo: Nox quando mediis ſignis praecincta volabit. In duodecimo quidem cum C littera vltima ſcribitur, idemque ſignificat.

Quando rex comitiauit fas, in faſtis notari ſolet, & hoc videtur ſignificare, quando rex ſacrificul' diuinis reb. pfectis in comitiū venit. PAVLVS.

. . . . itia ſic . . . FESTVS.
. . . . i honorem . . .
. . . . enſtrui ſcrip . . .
. . . . Rege dicuntur . . .
. . . . traditae ſunt . . .
. . . . pars ante . . .

. . . poſterior . . . .
. . . ſi quis alius pro Rege . . .
. . . tifex tum his dies . . . .

PAVLVS. *Quando ſtercus delatum fas*, eodem modo in faſtis notatur dies, quo ſtercus purgatur ab aede Veſtae.

FESTVS. . . . rcus delatum fas, eo . . .
. . . es, qui talis eſt, vt . . . .
. . . ſtercuſque in aluum ca . . .
. . . cum id factum ſit . . .
. . . a.

Quartarios appellabāt antiqui muliones mercenarios, quod quartam partem quaeſtus capiebant. Lucilius: porro homines nequam malus vt quartarius cippos colligere omnes.

PAVLVS. *Quartarios* appellabant muliones mercenarios, quod quartam partem capiebant quaeſtus.

Quatenus ſignificat qua fine: vt hactenus, hac fine. quatinus verò, quoniam, ſed antiqui *quatenos* dicebant.

FESTVS. *Quatenus* ſignificat qua fine, vt hactenus, hac fine. At quatinus, quoniam. Sed antiqui *quatenos* dicebant, vt Scipio Africanus in ea oratione, quam ſcripſit, poſtquam ex Africa rediit. Vti negotium natum erat; quatenos caſtra noſtra ita munita erant, vt poſſes partem exercitus abducere.

Quatere, ſuſpenſum, & vicinum rei alicuius motum ſignificat, non vt Verrius putat, ferire: cum id ipſum verbum *concutere* ex praepoſitione, quae eſt con, & quatere, ſit compoſitum. *quaſſare* autem eſt ſaepe quatere.

PAVLVS. *Quatere*, ſuſpenſum, & vicinum rei alicuius motum ſignificat, & interdum concutere. quin & id ipſum verbum *concutere* ex quatere ſit compoſitum. *quaſſare* autem eſt ſaepe quatere.

FESTVS. *Quaxare* ranae dicuntur cum vocem mittūt.

PAVLVS. *Quercus* dicitur, quod id genus arboris graue ſit, ac durum, tum etiam in ingentem euadat amplitudinem. *querqueram* enim grauem, & magnam quidam putant dici.

FESTVS. *Querq.* . . . . . .
nam quidam quere . . .
arboris cum gra . . . .
ingentem euadat . . . .
Opilius frigidam a . . .
rem. Santra eam ex G . . .
rem eiuſmodi *ra* . . . .
etiam carcerem Plau . . . .
erat bilis querque . . .
iactans me vt feb . . . .
ret alibi querque . . . .

PAVLVS. *Querqueram*, frigidam cum tremore a Graeco *κάρκαρα* certum eſt dici. vnde & carcer. Lucilius: Iactans me, vt febris querquera. & alibi. Querquera conſequitur (febris) capitiſque dolore. Item Plautus: Is mihi erat *bilis querquera*.

Querquetulanae dicebantur nymphae querqueto vireſcenti praeſidentes.

FESTVS. *Querquetulanae* vtrae putātur ſignificari nymphae praeſidentes querqueto vireſcenti, quod genus ſiluae indicant fuiſſe intra portam, quae ab eo dicta ſit *Querquetularia*. Sed feminas antiqui quas ſciens dicimus, *viras* appellabant. vnde adhuc permanent *virgines*. & *viragines*.

PAVLVS. *Querquetularia porta* Romae dicta, quod querquetum intra muros vrbis iuxta ſe habuerit.

FESTVS. *Ques* antiqui dixerunt: inde declidatum remanet datiuo caſu, *quibus*; nam Qui adhuc item Queis facit, vt iſti iſtis, illi illis.

Quianam pro quare, & cur poſitum, & apud antiquos, vt Naeuium in carmine Punici belli: Summe deum regnator quianam genus iſti. & in ſatyra: Quianam Saturnium populum pepuliſti. & Ennius in libro ſeptimo: Quianam dictis noſtris ſententia flexa eſt.

PAVLVS. *Quianam* pro quare, & cur ponitur. Ennius: Quianam dictis noſtris ſententia flexa eſt.

FESTVS. *Quid niſi* vſurpauiſſe antiquos teſtis eſt Afranius in Epiſtula: me auctore mater abſtinebis. quid niſi?

Quietalis ab antiquis dicebatur Orcus.

Qui hoc cenſetis, illuc tranſite, qui alia omnia in hanc partem his verbis praeit ominis videlicet cauſa, ne dicat, qui non cenſetis.

Quincentum & producta prima ſyllaba, & per C litterm vſurpant antiqui, quod poſtea leuius viſum eſt, ita vt nunc dicimus pronunciari.

Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere his celebrantur. qui ſcilicet errant, tam Hercule, quam qui triduo Saturnalia, totidem diebus Compitalia. nam omnibus his ſingulis diebus fiunt ſacra. forma autem vocabuli eius, exemplo multorum populorum Italicorum, enuntiata eſt, quod poſt diem quintum Iduum eſt is dies feſtus. vt apud Tuſculanos *Triatrus*, & *Sexatrus*, & *Septematrus*, & Faliſcos *Decimatrus*. Mineruae autem dicatum eum diem exiſtimant, quod eo die aedis eius in Auentino conſecreta eſt.

PAVLVS. *Quinquatrus* feſtiuus dies dictus, quod poſt diem quintā Iduū celebraretur, vt *triatrus*, & *ſexatrus*, & *ſeptimatrus*, & *decimatrus*.

Quinque genera ſignorum obſeruāt augures, ex caelo, ex auibus, ex tripudiis, ex quadrupedibus, ex diris.

FESTVS. *Quinq.* . . . . . .
augures publici, e. . . .
ex qua

ex quadrupedibus,ex d . . . . . .

Quinquertium vocabant antiqui, quem Graeci πένταθλον, vt indicat verſus hic: Omnis aequalis vincebat quinquertio. Liuius quoque ipſos athletas ſic nominat. Quinquertiones praeco in medium vocat.

FESTVS. *Quinq* . . . .
bantur,qui luſtrum con . . .
. . . ari caeptos.

PAVLVS. *Quinquertium* Graeci vocāt πένταθλον, quo die quinque genera artium ludo exercebantur. ipſos quoque athletas Liuius quinquertiones appellat.

Quintana appellabatur porta in caſtris poſt praetorium, vbi rerum vtenſilium forum fuit.

FESTVS. . . . tanam claſſem . . .
. . . Rex diſtributa . . .
. . . fecit,cum eas or . . .
. . . ſam de capite . . .
. . . nihil praeter ſe h . . .
. . . cilius ſic meminit.quod . .
. . . adeptus.

PAVL. *Quintia* prata trans Tiberim a Quintio Cincinnato,cuius fuerant,dicta ſunt.

FESTVS. *Qui* . . . fil . . .
. . . ag . . ſen . .
. . . cin . . riu . .
. . . pec . . ſis . .
. . . uos . . quod eo . .
. . . appel . . eſt li . .
. . . luperci . . .
Romuli . . . .
& Quincti . . .
quorum nu . . . .
noris gratia . . . .

Quintipor ſeruile nomen frequens apud antiquos erat, a praenomine domini ductum, vt *Marcipor*, *Gripor*. quamuis ſint, qui a numero natorum ex ancilla quinto loco dictum putent.

PAVL. *Quintipor* ſeruile nomen frequens apud antiquos, a praenomine domini dictum, vt *Marcipor*, ſcilicet a Quinto,& Marco.

FESTVS. *Qui patres, qui conſcripti* vocati ſunt in curiam. quo tempore Regibus vrbe expulſis, P. Valerius Conſul propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit in numerum ſenatorum centum & ſexaginta & quattuor,vt expleret numerum ſenatorum trecentorum,& duo genera appellaret eſſe.

Quippe ſignificare quidni, teſtimonio eſt Ennius libro XL. Quippe ſolent reges omnes in rebus ſecundis. Idem libro XVI. Quippe vetuſta virum non eſt ſatis bella moueri. Item alij complures.

PAVL. *Quippe* ſignificat quid ni.

FESTVS. *Quirina* tribus a Curenſibus Sabinis appellationem videtur traxiſſe.

Quirinalia menſe Februario dies, quo *Quirini* fiunt ſacra. idem ſtultorum feriae appellantur,(ante, quam in eum commigraren fere Sabini Curibus venientes poſt foedus inter Romulum,& Tatium) quod quidem ſuorum fornacalium ſacrorum cognominant, eo potiſſimum rem diuinam faciunt.

PAVLVS. *Quirinalia dies*, quo Quirino fiebant ſacra.eadem & ſtultorum feriae ſunt appellata.

Quirinalis collis dictus eſt, quia in eum commigrauerunt Sabini Curibus venientes. quamuis alij a templo Quirini dictum putent.

FESTVS. *Quirinalis collis*,qui nunc dicitur, olim Agonus appellabatur ante,quam in eum commigrarent (fere) Sabini Curibus venientes poſt foedus inter Romulum,& Tatium ictum, a quo hanc appellationem ſortitus eſt: quamuis exiſtiment quidam, quod in eo factum ſit templum Quirino ita dictum.

PAVLVS. *Quirinalis* porta dicta, ſiue quod ea in collem Quirinalem itur, ſiue quod proxime eam eſt Quirini ſacellum.

FESTVS. . . . . . illa
. . . . . ua eo
. . . . . Quiri
. . . . . aut le
. . . . itum autem
. . . . tio ita con
. . . . ia,ſi id ſuffra
. . . . in Santra pro
. . . . llis eſt,porta
. . . . ellant,ſiue quod
. . . quod proxime eam ſacel
. . . . vſurpatio facta
. . . poſitum eſt,qui
. . . . dere fertur.

Qui . . . .
. . aqua & vino . . . .
. tamen quid in curiis . . .
. his ei ſacra fiant . . .
. . atur.ab eiuſdem autem . . .
. n Curres Sabinae . . .
. armis erat potens . . .
. uli ſingulare vſur . . .
. o eſt praeco, qui in funeris . .
illius *Quiris leto datus*. Quirites autem dicti poſt foedus a Romulo & Tatio percuſſum, communionem, & ſocietatem populi factam indicant.

Quiritium foſſae dicuntur, quibus Ancus Marcius circumdedit vrbem, quam ſecundum oſtium Tiberis poſuit, ex quo etiam Oſtiā. & quia populi opera eas fecerat, appellauit Quiritium.

PAVLVS. *Quiritium* foſſae dictae, quod eas Ancus Marcius, cum vrbem circumdedit, Quiritium opera fecit.

Quiſpiam ſignificat aliquem. ſed vnde ſequens pars eius vſurpari coeperit, inue-

niri non poteſt.

FESTVS. *Quiſpiam* quin ſignificet aliquis, & quaepiã, aliquae, ſimiliterque alia eiuſdem generis, vt dubium non eſt, ita vnde ſequens pars eius coeperit, inueniri non poteſt.

Quiſquiliae dici putantur, quidquid ex arboribus minutis ſurculorum, foliorumve cadit, velut quidquid cadit. Caecilius: Quiſquilias volantis venti ſpolia memoranti modo. & Nouius in Togularia: abi deturbate ſaxo, homo non quiſquiliae. quid eſt?

PAVLVS. *Quiſquiliae* putantur dici quidquid ex arboribus minutis ſurculorum, foliorumque cadit, velut quidquid cadit.

Quod ſignificat etiam aliquid, praeterquam quod in vſu fere eſt. & Graeci dicunt ὅ.

FESTVS. . . . etiam aliquid, praeter . .
. . . dicunt ὅ.
Quoniam ſignificat . . .
apud antiquos . . .
cet de cauſaq . . .
qui ſignificationem . . .

PAVLVS. *Quoniam* ſignificat non ſolum id, quod quia, ſed etiam id, quod poſtquam. hac de cauſa; quod Graecum ἐπεὶ vtriuſque ſignificationem optinet.

FESTVS. *Quot ſerui, tot hoſtes*, in prouerbio eſt. de quo Sinnius Capito exiſtimat errorem hominibus interueniſſe praepoſtere plurimis enuntiantibus. vero enim ſimilius eſſe dictum initio, Quot hoſtes, tot ſerui. tot captiui fere ad ſeruitutem adducebantur. vnde etiam mancipia, nec ſan . .
ſer . . . .
epri . . . .
ruti . . . .
gia . . . .
turbat . . . .
rent . . . .
uncia . . . .
Sinni . . . .
vt peri . . . .
nifica . . . .
omnibus . . . .
cillae . . . .
. . . omnis vn . . .
. . . me part . . .
. . . gula ſed u . . .
. . . ſaltius fixa . . .
. . . ferendum qui . . .

R

PAVLVS. R *Pro S* littera ſaepe antiqui poſuerunt, vt *maioſibus*, *melioſibus*, *laſibus*, *feſiis*, pro maioribus, melioribus, laribus, feriis.

FESTVS. *R* duobus in compluribus orationibus, cum de actis diſſeritur etiam perſcribi ſolet, id eſt rationum relatarum, quod iis tabulis docentur iudices, quae publicae data, atque accepta ſint.

PAVLVS. *Rabidus* a rabie, qui morbus caninus eſt.

FESTVS. *R* . . . . .
Catullu . . . .
li rabidu . . . .

PAVLVS. *Rabula* dicitur in multis intentus negotiis, paratuſque ad radendum quid, auferendumque. vel quia eſt in negotiis agendis acrior, quaſi rabioſus.

FESTVS. . . dicitur in multis intus ne . .
. . dendum quid, auferund . .
. . quia acrior ſit in nego . .
. . . . . .
Radere g . . . .
lege XII. id eſt vnguib . . .

Rapi ſimulatur virgo ex gremio matris, aut ſi ea non eſt, ex proxima neceſſitudine, cum ad virum trahitur, quod videlicet ea res feliciter Romulo ceſſit.

Rapi ſolet fax, qua praelucente noua nupta deducta eſt, ab vtriſque amicis, ne aut vxor eam ſub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in ſepulchro comburendam curet, quo vtroque mors propinqua alterius vtrius captari putatur.

PAVLVS. *Raſores* fidicines dicti, quia videntur chordas ictu radere.

FESTVS. . . abant . . .
. . dentur, quia . .
. . artifi . . .

PAVLVS. *Rates* vocant tigna colligata, quae per aquam aguntur, quo vocabulo interdum etiam naues ſignificantur.

FESTVS. *Rate* . . . . .
. . quae per aquam agan . .
. . interdum etiam na . .
. . Afranius in Epiſtula . .
. . culſam ratem. ite . .
. . ficarint etiam re . .
. . lemo. atque ego reper . .
. . & alio loco. Sed iam pro . .
. . tes ſalum.

PAVLVS. *Ratiſsima* quoque ab iis, quae rata dicimus. vnde etiam rationes dictae. Cato in Q. Thermum. erga rempublicam multa beneficia ratiſſima, atque gratiſſima.

Ratiſſima quoque ab iis, quae dicimus rata. vnde etiam rationes dictae.

Ratitum quadrantem dictum putant, quod in eo, & triente ratis fuerit effigies, vt nauis in aſſe.

FEST. . . . Torqui . . .
. . . et Oppius . .
. . . in eo & tri . .
. . . t nauis in aſ . .
. . . quoque ratitum . .
. . ratiti Antonius . .
. . trientes putan . .
. . jt aſſis ſit, quin . .
. . nulla ſic, ſed ſe . .
. . tans, nec hac re ra . .

. . . na. ac legionum vnam . .
. . . gnificat, quod hi pe . .
. . . ratio cum his putaretur . .
. . . ſſent.

Ratumena porta a nomine eius appellata eſt, qui ludicro certamine quadrigis victor Etruſci generis. iuuenis Veiis conſternatis equis excuſſus Romae periit: qui equi feruntur non ante conſtitiſſe, quam peruenirent in Capitolium, conſpectamque fictilium quadrigarum, quae erant in faſtigio Iouis templi, quas faciendas locauerant Romani Veienti cuidam artis figulinae prudenti, quae bello ſunt reciperatae: quia in fornace adeo creuerant, vt eximi nequirent. idque prodigium portendere videbatur, in qua ciuitate eae fuiſſent, omnium eam futuram potentiſſimam.

FESTVS. *Ratumena porta* a nomine cuiuſdam aurigae ſic appellata.

Ratus ſum, ſignificat putaui, item ratus, certus, & firmus.

FESTVS. *Ratus ſum*, ſignificat putaui, ſed alioqui pro firmo, certo ponitur ratus, & ratum. Ennius: Occiduntur, vbi potitur ratus Romulus praedā. & Attius in Menalippo: neque ratum eſt, quod dicas, neque quae agitas, dicendi eſt locus.

PAVLVS. *Raua* vox rauca, & parum liquida, proxime canum latratum ſonans. vnde etiam cauſidicus pugnaciter loquens *rabula*.

FESTVS. . . uocem . . .
. . parum . . .
. . autem . . .
. . loquen . . .
. . Lucilium . . .
. . traui . . .
. . elli, niſi . . .
. . lautum. qui . . .
. . poſcamus quod . .
. . bi ex purga . . .
. . rauium . . . .

PAVLVS. *Raui coloris* appellantur, qui ſunt inter flauos & caeſios, quos Plautus appellat *rauiſtellos*, Quis inquit, haec mulier, & ille rauiſtellus, qui venit?

FESTVS. . . . appellant . . . .
. . . rauo ſub con . . .
. . . quod genus homin . .
. . . ſed quis haec eſt . . .
. . . uenit.

Rauillae a rauis oculis. quemadmodum a caeſiis *caeſullae*.

Rauim anti . . . .
. . Plautus. Vbi ſi quid poſ .
. . am item experiurau: her .
. . em & in Artemone, & . .
. . in Hypobolimeao. Prius . .
. . n tam feceris.

PAVLVS. *Rauim* dicebant pro raucitate. vnde & verbum rauio, rauis.

FESTVS. *Raucos* appella . . .
ab ariditate . . .
carum ariſtae in ſp . . .
menta raua appell . . .
docet.

Reapſe eſt re ipſa. Pacuuius in Armorum iudicio: Si non eſt ingratum reapſe, quid feci bene.

Recellere, reclinare, & excellere, in altum extollere.

Recepticium ſeruum, Cato in ſuaſione legis Voconiae cum ait, ſignificat, qui ob vitium redhibitus fit. Vbi irata facta eſt, ſeruum recepticium ſectari, atque flagitare virum iubet.

PAVLVS. *Recepticius ſeruus* eſt, qui ob vitium redhibitus eſt.

FESTVS. *Receptus mos* eſt, quem ſua ſponte ciuitas alienum adſciuit.

Recinium, omne veſtimentum quadratum. ij, qui XII interpretati ſunt, eſſe dixerunt virilem togam qua mulieres vtebantur, praetextam clauo purpureo. vnde *reciniati* mimi planipedes. quam rem diligenter exſequitur Santra libro ſecundo de antiquitate verborum.

PAVLVS. *Recinium*, omne veſtimentum quadratum vnde *reciniati* mimi.

Reciperatio eſt, cum inter ciuitates peregrinas lex conuenit, vt res priuatae reddantur ſingulis, recuperenturque.

FESTVS. *Reciperatio* eſt, vt ait Gallus Aelius, cum inter populum, & reges, nationeſque, & ciuitates peregrinas lex conuenit: quomodó per reciperatores reddantur res, reciperenturque, reſque priuatas inter ſe perſequantur.

Recipie apud Catonem pro recipiam, vt alia eiuſmodi complura.

PAVLVS. *Recipie*, recipiam.

Reciprocare pro vltro, citroque poſcere. vnde eque gremiis ſublectare, ac figere.

FESTVS. *Reciprocare* pro vltro, citroque poſcere vſi ſunt antiqui, quia *procare* eſt poſcere. Pacuuius in Teucro: Rapido, reciproco, percito, auguſto, citare, rectem, reciprocare. vnde eque gremiis ſubiectare, adfigere. Plautus in Aſtraba. quaſi tollenono, aut pilum graecum reciproces plana via.

Reconductae fecerit, & condere vrbem, facere, aedificare, vt Cincius teſtatur in libro de verbis priſcis.

PAVLVS. *Rectae* appellantur veſtimenta virilia, quae patres liberis ſuis conficienda curant ominis cauſa. ita vſurpata, quod aſtantibus & in altitudinem texuntur.

Rectae appellantur veſtimenta virilia, quae a ſtantibus, & in altitudinem texuntur.

FESTVS. *Recto fronte* ceteros ſequi ſi norit. Cato

in diſſertatione conſulatus. antiquae id conſuetudinis fuit, vt cum ait Ennius quoque, *a ſtirpe ſupremo.* & *ilia dia nepos.* & *lupus feta* &, *nulla metus.* & iam in commentariis ſacrorum pontificalium frequenter eſt *hic ouis*, & *hac agnus*, ac *porcus*. quae non vt vitia, ſed vt antiquam conſuetudinem teſtantia debemus accipere.

Redantruare dicitur in Saliorum exultationibus, cum praeſul *amptruauit*, quod eſt motus edidit ei referuntur inuicem iidē motus. Lucilius: praeſul vt ampiruet, inde volgus redamplauit. At Pacuuius, promerenda gratia Simul, cum videam Graios nihil mediocriter Redantruare opibuſque ſummis perſequi.

Redarguiſſe per E litteram Scipio Africanus Pauli filius dicitur enuntiaſſe, vt idem etiam *pertiſum*. cuius meminit Lucilius, cum ait: quo facetior videare, & ſcire pluſquam ceteri, pertiſum hominem, non pertaeſum dicere ferunt, nam genus.

Redemptitauere item, vt clamitauere, Cato (idem) in ea, qua egit de ſignis, & tabulis. honorem temptauere ait, malefacta benefactis non redemptitauere.

PAVLVS. *Redemptitauere*, vt domitauere.

FESTVS. *Redemptores* proprie, atque antiqua conſuetudine dicebantur, qui cum quid publice faciendum, aut praebendum conduxerant, effecerantque; tum demum pecunias accipiebant. nam antiquitus *emere* pro accipere ponebatur. At ij nunc dicuntur redemptores, qui quid conduxerunt praebēdum vtendumque.

Redhoſtire, referre gratiam. Naeuius in Lupo: vel Veiens regem ſalutat iube Albanum milium. comitem ſenem ſapientem contra redhoſtis Menalus. & Attius in Amphitryone: Cedo ecquid te redhoſtitum, cum meaſſem obiectet facilius. Nam & *hoſtire* pro aequare poſuerunt. Ennius in Chreſphonte: audis, atque auditis *hoſtimentum* adiungito. & in Hectoris lytris. Quae mea cominus machaera, atque haſta hoſpius manu. & Pacuuius in Teucro: niſi coerceo protermitates, atque hoſtio ferociam.

PAVLVS. *Redhoſtire* eſt gratiam referre. nam & *hoſtire* pro aequare poſuerunt.

FESTVS. *Redibitur* tum id proprie dicitur quod redditum eſt, improbatumque, & qui dedit, idemque rurſus coactus eſt habere id, quod ante habuit.

PAVLVS. *Rediculi* fanum extra portam Capenam fuit, quia accedens ad vrbem Hannibal ex eo loco redierit quibuſdam perterritus viſis.

FESTVS. . . . Capenam Cornifi . . .
. . . propterea apel . . .
. . . vrbem Hannibal . . .
. . . dam viſis perterritus.

Redimiculum vocant mulieres catellam, qua maxime vtuntur ornatus cauſa.

Redinunt, r deunt.

. . . Ennius . . . PAVL.
. . . inunt in . . . FEST.
. . . eunt ſeti . . .

Rediuiam quidam, alij *reluuium* appellāt, cum circa vnguis cutis ſe reſoluit, quia *luere* eſt ſoluere. Titinius in Setina: laſſitudo conſeruum rediuiae, flagri: & Liuius: ſcabra in legendo, rediuioſave offendens.

Rediuia ſiue *reluuium* dicitur, cum circa vngues cutis ſe ſoluit, quia luere eſt ſoluere. PAVLVS.

Rediuiuum eſt ex vetuſto renouatum.

Rediuiuum eſt ex vetuſto renouatum. Cicero libro primo in Verrem: vtrum exiſtimatis minus operis eſſe ynam columnam efficere ab integra nouam nullo lapide rediuiuo. FESTVS.

Referri diem prodictam, id eſt anteferri, religioſum eſt, vt ait Veranius in eo, qui eſt auſpiciorum de comitiis, idque exemplo cōprobat L. Iulij, & P. Licinij Cenſorum qui id fecerunt ſine vllo decreto augurum, & ob id luſtrum parum felix fuerit.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. eſſe enim rectum rei fert: datiuo ſcilicet, non ablatiuo caſu. ſed eſſe iam vſu poſſeſſum.

Refriua faba dicitur, vt ait Cincius quoque quae ad ſacrificium referri ſolet domum ex ſegete auſpicij cauſa, quaſi reuocent fruges, vt domum datantes reuirtico ad rem diuinam faciendam. Aelius dubitat, an ea ſit, quae prolata in ſegetem, domum referatur, an quae refrigatur, quod eſt torreatur: ſed opinionē Cincij adiuuat, quod in ſacrificiis publicis, cum puls fabata diis datur, nominatur refriua.

Refriua dicebant, quae ex ſegete cauſa auſpicij domum ad ſacrificium referebant. PAVL.

Refutare, redarguere, compoſitum a fando verſa A littera in V.

R. . . . re. Pacuuius in Hemi . . . FESTVS.
. . . quas gloria et . . .
. . . rietas humanu . . .
. . . littera in V tam . . .
. . . recludere . . .

Regale eſt dignum rege. PAVLVS.

. . . gnum Rege. FESTVS.

Regalia exta appellantur, quae potentibus inſperatum honorem pollicentur, priuatis & humilioribus hereditates, filio familiae dominationem.

Regia, domus, vbi Rex habitat. PAVLVS.

. . . aliquo regiae ſe . . . FESTVS.

Regleſcit cum dixit . . . .
. . uerſu vix ſuper . . . .
. . e miſero mihi, ac . . .
. . de etiam glires dicti videntur, quibus corpus pinguitudine adcreſcit.

PAVLVS. *Regiſcit* apud Plautum ſignificat creſcit.

Regifugium ſacrũ dicebant, quo die Rex Tarquinius fugerit e Roma.

FESTVS. . . . . . . Vi kal . . .
. . . . . us, quia . . .
. . . . . quod fal . . .
. . . . . et Tul . . .
. . . . . t Salios . . .
. . . . . ficium in . . .
. . . . . ouerit . . .
. . . . . ales no . . .
. . . . . ando Rex . . .
. . . . . at. his . . .
. . . . . nec in . . .
. . . . . truria . . .
. . . . . kal. Iuniis . .
. . . . . legi debet cum . .
. . . . . nefaſto faſtus . .
. . . . . quod in fanum a Pon . .
. . . . . ant, quod in ea ſa . .
. . . . . ita vſurpari . .
. . . . . uae fiunt fori co . .
. . . . . ciuitate aliquem . .
. . . . . ieſtate, ſed non . .
. . . . . um, qui homini tales . .
. . . . . ptus fulguris fit.

Regillis, tunicis albis, & reticulis luteis vtriſque . . ctis textis ſuſum verſum a ſtantibus pridie nuptiarum diem virginis indutae cubitum ibant ominis cauſa, vt etiam in togis virilibus dandis obſeruari ſolet.

Regimen pro regimento vſurpant poetae. Ennius libro ſextodecimo: Primus ſenex Bradyn (in) regimen, bellique peritus.

Regium eſt . . . .
. . ut ſeruus . . .
. . Numae Pompilij . .
. . gnum Rege . . .
. . . appellat Enni . . .
. . os Graij memo . . .
. . ngua longos per . .
. . Hiſpani, non Ro . .
. . cum Romulus ur . . .
. . inae locutus ſit . . .
. . gentis fuerit . . .
. . none mutata.
. . . icat origo eius . .
. . ſurpatio.

PAVLVS. *Regium* eſt, quod aut eſt, aut fuit regis.

FESTVS. *Relegati* dicũtur proprie, quibus ignominiae, aut poenae cauſa neceſſe eſt ab vrbe Roma, aliove quo loco abeſſe lege, Senatuſq; conſulto, aut edicto magiſtratus, vt etiam Aelius Gallus indicat.

Religioni eſt quibuſdam porta Carmentali egredi, & in aede Iani, quae eſt extra eam, ſenatum habere: quod ea egreſſi ſex & trecenti Fabij apud Cremeram omnes interfecti ſunt, cum in aede Iani Senatus conſultum factum eſſet, vti proficiſcerentur.

Religionis praecipuae habetur Cenſo.
. . . Varro exe. . . .
. . or cum M . . .
. . admodum . . .
. . dicia cum . . .
. . quae in pr . .
. . re homin . . .
. . iudicium fu . .
. . mius Q. F. . .
. . a miſerat . . .
. . bum ocul . .
. . libri Sibyll . .
. . blicae ſupp . .
. . T I. Sempron . .
. . fides labefa . .
. . cum eſſet Aed . .
. . condempnat . .
. . coerant conde . .
. . L. Aemili Paulli e . .
. . fuit, laborauit . .
. . amiſſione capi . .
. . et P. Corneli Se . .
. . opilius poſt cons . .
. . fuit, vadatus . .
. . conſtat M. Val . .
. . ginus Cenſores . .
. . tia fuerat famoſi . .
. . in capitolio in ara . .
. . fico nata fuerat . .
. . tam ficum, infameſq; . .
. . ullo pudicitiae reſp . .
. . L. Corneli Lentuli, C . .
. . Lentulus iudicio pu . .
. . fuerat. plurimi itaq; . .
. . . . Mummi . .
. . . . ae in agem . .
. . . . ſoluta poe . .
. . . . ueritate . .
. . . . & Q. Fului No .
. . . . ei fuit no . .
. . . . tribus notis . .
. . . . cili Metelli . .
. . . . natus ad ſum . .
. . . . tres, & eo lu . .
. . . . claritatem . .

Religioſi dicuntur, qui faciendarum, praetermittendarumque rerum diuinarum ſecũdum morem ciuitatis dilectum habent, nec ſe ſuperſtitionibus implicant.

Religioſum, ac ſacrum eſt, vt templa omnia, atque aedes, quae etiam ſacratae dicuntur, ad quod per ſe religioſum eſt, non vti . . . quod ea non . .
. . .

Religioſus eſt non modo deorũ ſanctitatẽ ma-

gni aeſtimans, ſed etiam officioſus aduerſus homines. *Dies* autem *religioſi*, quibus, niſi quod neceſſe eſt, nefas habetur facere. quales ſunt ſex & triginta atri, qui appellantur, & Allienſis atque ij quibus mundus patet. Eſſe, Gallus Alius, quod homini ita facere non liceat, vt ſi id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere. quo in genere ſunt haec: in aedem Bonae deae virum introire: aduerſus myſtica legem ad populum ferre: die nefaſto. apud Praetorem lege agere. Inter ſacrum autem,& ſanctum, & religioſum differentias belliſſime refert. *Sacrum aedificium*, conſecratum deo. *Sanctum murum*, qui ſit circum oppidum. *Religioſum ſepulcrum*, vbi mortuus ſepultus, aut humatus ſit, ſatis conſtare ait. Sed ita portione quadam, & temporibus eadem videri poſſe. Siquidem quod *ſacrum eſt*, idem lege, aut inſtituto maiorum ſanctum eſſe putant, violari id ſine poena nō poſſit. Idem *religioſum* quoque eſſe, (qui non iam ſit aliquid, quod ibi homini facere non liceat: quod ſi faciat aduerſus deorum voluntatem videatu: facere. Similiter de muro, & ſepulchro debere obſeruari, vt eadem, & ſacra, & ſancta,& religioſa fiant, ſed quo modo, quod ſupra expoſitum eſt, cum de ſacro diximus.

Reluere, reſoluere, repignerare. Caecilius in Carine: vt aurum,& veſtē, quod matris fuit, Reluat, quod viua ipſi oppoſuit pignori.

PAVLVS. *Reluere*, ſoluere, repignerare.

FESTVS. *Remancipatā* Gallus Aelius eſſe ait, quae mancipata ſit ab eo, cui in manum conuenerit.

Remant, repetant. Ennius libro primo: deſunt riuos, campoſque remant.

PAVLVS. *Remant*, repetant. Ennius, Riuos, campoſque remant.

Remeare, redire: vt comeare, vltro, citroque ire. vnde *commeatus dari* dicitur, id eſt tempus, quo ire,& redire commode poſſit.

FESTVS. *Remeare*, redire: vt commeare, vltro, citro ire. vnde commeatus dari dicitur, id eſt, tempus, quo ire, redireque poſſit. Afranius (vt in emācipato vetuit me ſine mercede proſum paucius remeare in ludum.

Remiligines, & remorae a morādo dictae ſunt a Plauto in patina. Nam quid illae nunc tā diu intus remorantur remeligines? Ab Afranio in Prodito. Remeligo a laribus miſſa ſum, hanc, quae curſum cohi . . .

. . . non ma . .
. . . in no . .
. . . aeq; ſu . .
. . . publi . .
. . . in eo, quod . .

PAVLVS. *Remeligenes*, & *remorae* a morādo dictae. Plautus: Quid illae nunc tam diuinitus remorantur remeligines? & Lucilius: Quaenam vox ex te reſonans meo gradu remoram facit?

Remillum dicitur, quaſi repandum.

Re . . . . FESTVS.
Lucilius. ſuda . . .
remelium & Afra . . .
xendice pergam . . .

Remiſſo . . . vſus eſt in
. . . iubetur, quod
. . . tum eſt exer-
. . . ut eum opus ſit
. . . re poſſit, nam
. . . in perpetuum
. . . untur, vt ait
. . . cio, quas po
. . . cures habitae
. . . eſſe ait Antiſ-
. . . oque lege ſigni-
. . . ando dicitur, vt
. . . officio augu-
. . . in conſilio fa-
. . . let loco pullis
. . . um facit auſpi-
. . . elit intra pome-
. . . plo conſiſtit.

Remorbeſcat, in morbum recidat. PAVLVS.

morbeſcat. En . . . FESTVS.
bum recidat.

Remores aues in auſpicio dicuntur, quae acturum aliquid remorati compellunt. PAVLVS.

. . . item inu . . . FESTVS.
. . . remor . . .

Remulco eſt, cum ſcaphae remis nauis magna trahitur. PAVLVS.

. . a tra . . . FESTVS.
. . ficat . . .

Remurinus ager dictus, quia poſſeſſus eſt a Remo. & habitatio Remi *Remona*. ſed & locus in ſummo Auentino *Remoria* dicitur, vbi Remus de vrbe condenda fuerat auſpicatus. PAVLVS.

. . dictus . . . FESTVS.
. . remu . . .
. . num ei . .
. . tatom a . .
. . de vrb . .
. . rum quu . .
. . teſtis e . .

Renanciſcitur ſignificat reprehendit. vnde adhuc nos dicimus *nanciſcitur*, & *nactus*, id eſt, adeptus. PAVLVS.

Rena . . . . FESTVS.
nificare ait rep . . .
dicimus nanciſcitur . . .

Renouatiuum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure functio fieri coepit, ſi factum eſt ſimile fulgur, quod idem ſignificet.

. . . exiſtimo,& quaecu . .
. . . quorum paſſiua aucto . .

Reor,

PAVL. *Reor*, exiſtimo; & quaecunque ab eo declinantur.

Repagula ſunt, vt Verrius ait, quae patefaciundi gratia ita figuntur, vt ex contrario quae oppanguntur. Cicero in Verrem libro quarto: poſtea conuolſis repagulis, effractiſque valuis demoliri ſignum, ac vectibus labefactari conantur. quae poetae interdum repages appellant.

Repagula ſunt, quae patefaciendi gratia ita figuntur, vt e contrario oppanguntur. haec & *repages* dicuntur.

FEST. *Repanda* locantur Pompina flumin . . .
. . ap . .
. . . . .

Repaſtinari ager is dicitur, vt Verrius exiſtimat, cuius natura mutatur fodiendo cum aut ſilueſter excodicatur, aut lapis mollitur frangendo, vt fiat paſcui, vel pecoribus herba, vel hominibus ſatione. Cato in ea, quam ſcripſit de ſuis virtutibus contra Thermum: ego iam a principio in parſimonia, atque in duritia, atq; induſtria omnem adoleſcentiam meam abſtinui, agro colendo, ſaxis Sabinis, ſilicibus repaſtinandis atque conſerendis. Afranius in repudiato: Repaſtina ſerati ſenex fugis.

PAVL. *Repaſtinari* ager is dicitur, cuius natura fodiendo mutatur.

Repedare, recedere.

FEST. *Repedare*, recedere. Pacuuius: Paulum repeda gnate a veſtibulo gradum.

PAVLVS. *Repertum* dicitur, quaſi repartum, & reparatum.

FEST. *Re* . . . . .
. . quod amiſſum recipe . .
. . reparatum . . .

Repotia poſtridie nuptias apud nouum maritum cenatur, quia quaſi reficitur potatio. Pacuuius in Iliona: abeo depulſum mamma pedagogandum accipit appotalis liber.

PAVL. *Repotia* poſtridie nuptias apud nouum maritum cenatur, quia quaſi reficitur potatio.

Repudium, quod fit ob rem pudendam, appellatum.

FESTVS. *Repudium* Verrius ait dictum, quod fit ob rē pudendam. Attius: Repudio eiecta ab Argis iamdudum exſulo.

Repulſior ſecunda conlatione dixit Cato in ea quae eſt contra Cornelium apud populum. Nec quis incultior, religioſior, deſertior, publicis negotiis repulſior.

PAVL. *Repulſior* Cato dixit comparatiue a repulſo.

Reque eapſe, re ipſa.

FEST. *Reque eapſe* Scipio Africanus Pauli filius, cū pro aede Caſtoris dixit, hac compoſitione vſus eſt. quibus de hominibus ego ſaepe, atque in multis locis opera, factis, conſiliis, reque eapſe (ſaepe) bene meritus ſpem, id eſt re ipſa.

PAVL. *Res comperendinata* ſignificat iudicium in diem tertium conſtitutum.

FESTVS. . . ut . .
. . iure . .
. . ut . .
. . ita . .
. . um ob . .
. . ror . .
. . is con . .
. . dictum . .
Reſecrare, res e . .
reus populum co . .
ut eo periculo . .
ſtratus eum reſecr . .
ſe liberarent inſi . .
innocenſque eſſet cau . .
eſt, ne eidem iterum . .
animaduertiſti . .
cumque comitia eſſe .

PAVL. *Reſecrare*, ſoluere religione. vtique cum reus populum comitiis orauerat per deos, vt eo periculo liberaretur, iubebat magiſtratus eum reſecrare. Plautus: Reſecroque mater, quod dudum obſecraueram.

FEST. *Reſerari* a ſera dictum eſt.
. . dici ab eo, quae de . .
. . ine patefiant . .
. . et decluſa ſint re . .
. . neque dicantur fuſtes . .
. . foribus. Pacuuius in . .
. . pandite valuas .
. . complectar.

PAVL. *Reſes*, ignauus, quia reſidet.

FESTVS. . . reſidet. Atti .
. . reſiduos ſumm .
. . in roſa. praeterea .
. . pa cuius in arm .
. . tuque te deſider .
. . nos hic eſſe in .

PAVL. *Reſidiare*, ſaepe reſilire.

FESTVS. . . ſulta.

Reſignare antiqui pro reſcribere ponebant. vt adhuc *ſubſignare* dicimus pro ſubſcribere. Cato de ſpoliis, ne figerentur, niſi quae de ho . . .
. . re . .
. . nar . .
. . requi . .
. . alia a . .
. . quod m . .
. . reb . .
. . indi . .
. . tertium . .
. . ranorum . .
. . poſiti . .
. . niſi a . .
. . uocaba . .
. . cretum . .

PAVLVS. *Reſignare* antiqui dicebant pro reſcribere, vt

adhuc *ſubſignare* dicimus pro ſubſcribere.

FESTVS. *Reſignatum* aes dicitur militi, cum ob delictũ aliquod iuſſu tribuni militum, (ne ſtipendium ei detur,) in tabulas refertur. *reſignare* enim antiqui pro ſcribere interdũ ponebant.

PAVL. *Reſperſum* vinum dixerunt, quia vino ſepulcrum ſpargebatur.

FEST. . . . gnificat . .
. . . ouendia .
. . mo . b ſpargebatur. . .
. . o .

Reſpicere autem & in auſpicando, vnde quis auem proſpexit, cum eodem reuertitur.

Reſpici auis . . . .
ficio, quaſi finis impe . . .
comitia perfecta ſumi . . .
dotes ſuo more, aliſq. .
nem luci, in quo ſacra fa . .
latoribus ingeniculato . .
vinum in caput infu . .
catione.

Reſpublicas multarum ciuitatum pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conſcripſit de lege P. Ennij, & peregrinis, cum ait: eae nationes, cum aliis rebus, per auaritiam, atque ſtultitiam. reſpublicas ſuas amiſerunt.

Reſtat pro diſtat ait Ennius: ponere, cum is dicat, impetus, aut longe mediis regionibus reſtat.

PAVLVS *Reſtat* Ennius poſuit pro diſtat.

Reſtibilis ager fit, qui biennio continuo ſeritur farreo ſpico, id eſt ariſtato. quod ne fiat, ſolent, qui praedia locant, excipere.

FEST. . . dicitur qui bie. .
. . eo, id eſt ariſt . .
. . cant excipe . .

Retiario pugnãti aduerſus mirmillonem cantatur: *Nõ te peto, piſcẽ peto. quid me fugis Galle?* quia mirmillonicum genus armaturae Gallicum eſt, ipſique mirmillones ante *Galli* appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat. Hoc autem genus pugnae inſtitutum videtur a Pittaco vno ex ſeptem ſapientibus, qui aduerſus Phrynonen dimicaturus propter controuerſias finium, quae erant inter Atticos, & Mytilenaeos rete occulto lato impediuit Phrynonen.

PAVLVS. *Retractare* eſt, rurſus tractare.

FEST. . . . . . re

Retricibus cum ait Cato in ea, quam ſcripſit, cum ediſſertauit Fuluij Nobilioris Cenſuram, ſignificat aquam eo nomine, quae eſt ſupra viam Ardeatinam inter lapidem ſecundum, & tertium. qua irrigãtur horti infra viam Ardeatinam, & Aſinariam, vſque ad Latinam.

PAVLVS. *Retricibus* cum ait Cato, aquam eo nomine ſignificat qua horti irrigantur.

Reus dictus eſt a re, quam promiſit, ac debet.

Reus ſtipulando eſt, qui ſtipulatur. *Reus promittendo* eſt, qui ſuo nomine alteri quid pro altero promiſit.

FESTVS. *Reus* nunc dicitur, qui cauſam dicit: & item qui quid promiſit, ſpoponditve, ac debet. at Gallus Aelius libro ſecundo ſignificationum verborum, quae ad ius pertinent, ait: *Reus* eſt, qui cum altero litem conteſtatam habet, ſiue is egit, ſiue cum eo actũ eſt *Reus ſtipulando* eſt idem qui aſtipulator dicitur. quippe ſuo nomine ab altero (qui ſtipulatus eſt. non is qui alteri adſtipulatus eſt. *Reus promittendo* eſt, qui ſuo nomine alteri quid promiſit, quive pro altero quid promiſit. at Capito Ateius in eadem quidẽ opinione eſt; ſed exẽplo adiuuat interpretationẽ. Nam in ſecũda tabula ſecunda lege, in qua ſcriptum eſt: *Quid horũ fuit vnum iudici arbitrove, reove, eo die diffenſus eſto.* nunc vterque actor, reuſque in iudicio me vocatur. itemque accuſator de vi accitur more vetere, & conſuetudine antiqua.

Reus cum pro u . . .
nius in eo q . . .
cit pro ſe a . . .
to tuo uti . . .

PAVL. *Rhegium* appellatur id municipium, quod in freto Siciliae eſt, quoniam id a rumpendo dictum eſt.

FESTVS. . . are oportere, ait Verrius, id municipium, quod in freto e regione Siciliae eſt, quoniam id dictum eſt a rumpendo, quod eſt Graece *ῥαγῆναι* eo quidem magis, quia in Gallia Ciſalpina, vbi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur.

Rhinocerotem quidam eſſe aiunt bouem Aegyptium.

Rhonde. Sicadionque, cum dixit Lucilius. quo nomina riparum poſuit, tam infeſtum ſibi corpus, & valetudinem referens, quam leuis, ſed ſaluti nauigantium.

Rica eſt u . . . .
fimbriatum, purp . . .
palliolo, mitrave . . .
exiſtimat. Titi . . .
ſucida alba veſtit . . .
triplex, quod con . . .
nuae patrimae m . . .
tum lauetur aqua pe . .
leum.

PAVLVS. *Rica* eſt veſtimentum quadratum fimbriatum purpureum, quo Flaminicae pro palliolo vtebantur. Alij dicunt, quod ex lana fiat ſucida alba, quod conficiunt virgines ingenuae patrimae, matrimae ciues, & inficiatur ceruleo colore.

Ricae, & riculae vocantur parua ricinia, vt pallio-

palliola ad vſum capitis facta.

FESTVS. *Ricae*, & riculae vocantur parua ricinia, vt palliola ad vſum capitis facta. Granius quidem ait eſſe muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur.

Rictus . . . . .
dici videntur, quia . . .
contrariaque ſint . . .
regendo, vt commo . . .
dictum videri po . . .

PAVLVS. *Rictus, rixae, rixioſus, ringitur*, dici vidētur, quia in diuerſum rumpantur, contrariaque ſint recto. quod vocabulum dictum videtur a regendo.

FESTVS. *Rideo*, inquit Galba Canterio, prouerbiū eſt, quod Sinnius Capito ita interpretatur, niſi qui principio rei alicuius inchoatae deficiunt animo. Sulpicius Galba, cū in prouinciam exiens, ad portā ipſam canterium ſuum animaduertiſſet cecidiſſe, rideo, inquit, canteri te iam laſſum eſſe, cum tam longum iter iturus, vix id ſis ingreſſus.

Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpibus ridetur.

PAVLVS. *Ridiculus*, qui in rebus turpibus ridetur.

Riones antiqui vocabāt *nefrundines*, quia Graeci eos νεφροὺς dicunt. Plautus: Glaber erat, tanquam rien.

FESTVS. *Riones* quos nunc vocamus, antiqui nefrundines appellabant. quia Graeci νεφροὺς eos vocant. Plautus in Satyrione: male tibi euenisse video, glaber erat tamquam rien.

Rigido . . . . .
. Ennius locatus videtur . .
. . u. eſt enim amanis no . . .
. . re vſus eſt. & lib. ij. . .
. . l caerula prata. Cae . . .
. . & alibi inde parum . . .
ulabant Parum inſulam refert. item vnum vſurū ſurus ferre tamen defendere poſſunt ſuri autē ſunt ruſtes, & [illegible] ſurculi.

PAVLVS. *Rigidum*, & praeter modum frigidum ſignificat, & durum.

FESTVS. . . . ugido u . .
. . . rigido . .
. . . o ferro . .

PAVLVS. *Rimari* eſt valde quaerere, vt in rimis quoq;.

FESTVS. . . ri, quaer . . .
. qui te rima . .
. Ennius lib. xi. . .
. utrique.

Rituales nominantur Etruſcorū libri, in quibus perſcriptum eſt, quo ritu cōdantur vrbes, arae, aedes ſacrentur, qua ſanctitate muri, quo iure portae, quo modo tribus, curiae, centuriae diſtribuantur, exercitus conſtituantur, ordinentur, ceteraque eiuſmodi ad bellum, ac pacem pertinentia.

Ritus eſt mos comprobatus in adminiſtrandis ſacrificiis.

PAVLVS. *Ritus* eſt mos, vel conſuetudo. rite autem ſignificat bene, ac recte.

FESTVS. *Ris* . . . . .
. . . ne . . . .
. . . iſtic . . .
. . . teri . . .
. . . hon . . .
. . . iua . . .
. . . telo . . .
. . . alio . . .
. . . tionem . . .
. . . lorum . . .
. . . litum eſt . . .
. . . remo . . .

Riuus vulgo appellatur tenuis fluor aquae, non ſpe, conſiliove factus, verum naturali ſuo impetu. Sed ij riui dicūtur, q manu facti ſunt, ſiue ſuper terrā foſſa, ſiue ſuper ſpecu cuius vocabuli origo ex Graeco pēdet.

PAVLVS. *Robigalia* dies feſtus ſeptimo kalendas Maias, quo Robigo deo ſuo, quem putabant rubiginem auertere, ſacrificabant.

Robum rubro colore, & quaſi rufo ſignificari, vt bouē quoque ruſtici appellant, manifeſtū eſt. vnde & materia, quae plurimas venas eius coloris habet, dicta eſt *robur*. hinc & homines valentes, & boni coloris, *robuſti*. *robus* quoque in carcere dicitur is locus, quo praecipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robuſteis includebatur.

Rodus, vel raudus cum dicitur, res rudis, & imperfecta ſignificatur. Hominem quoque imperitum rudem vocamus. *Rudentes* reſtes nauticae, & aſini, cum vocem mittunt.

FESTVS. *Rodus*, vel *raudus* ſignificat rem rudem, & imperfectam. nam ſaxum quoque *raudus* appellant poëtae, vt Attius in Menalippo: Conſtituit, cognouit, ſenſit, conlocat ſeſe in locum Celſum, hinc manibus rapere raudus ſaxeum grandem, & grauem. & in Chryſippo. Neque quiſquam a telis vacuus. Sed vti cuique obuiam fuerat, ferrum, alius ſaxum rodum. vulgus quidem in vſu habuit, non modo pro aere imperfecto, vt Lucilius, cum ait: plumbi paxillum rodus liniq; metaxam, ſed etiam pro ſignato, quia in mancipando cum dicitur, *rudusculo libram ferito*: aſſe tangitur libra. Cincius de verbis priſcis ſic ait: Quemadmodum omnis fere *materia* non deformata *rudis* appellatur, ſicut *veſtimentum rude*, non perpolitum: ſic aes infectum *rudusculū* apud aedem Apollinis aes conflatum iacuit, id *adrudus* appellabant. in aeſtimatione cenſoria aes infectum *rudus* appellatur.

Rudiarij ab eodem dicuntur, qui ſaga noua poliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. *Rudentes* reſtes nauticae, & aſini, cum voces mittunt.

PAVLVS. *Rudusculana* porta appellata, q rudis, & impe

lita ſit relicta, vel raudo, id eſt aere vincta.

. . . quod . . .
FESTVS. . . aere . . .
. . tatum . .
. . ncipa . .
. . eli . .
. . genus . .
. . enim . . .
. . natq . .
. . uene . .
. . us.M. . .
. . erio . .

Rogat, eſt conſulit populum, vel petit ab eo, vt id ſciſcat, quod ferat. vnde nos quoque in cõſuetudine habemus pro petere, & orare. Cato in diſſuaſione, ne lex Baebia derogaretur, ait: hoc potiꝰ agã, quod hic rogat.

PAVLVS. *Rogat*, eſt conſulit populum, vel petit ab eo, vt id ſciſcat, quod ferat.

Rogatio eſt, cũ populus cõſulitur de vno, pluribuſve hominib. quòd nõ ad omnes pertineat; & de vna pluribuſve reb. de quibus, nõ de omnib. ſanciatur. nã, ꝙ in omnes homines, reſve populus ſciuit, lex appellatur.

FESTVS. *Rogatio* eſt, cum populus conſulitur de vno, pluribuſve hominibus quod nõ ad omnis pertineat; & de vna pluribuſve rebus, de quibus, non omnib. ſanciatur. nam, quod in omnes homines, resve populus ſciuit, *lex* appellatur. Itaque Gallus Aelius ait, inter legem, & rogationem hoc intereſt, *rogatio* eſt genus legis, quae *lex* non continuo ea rogatio eſt (rogatio) non poteſt non eſſe lex, ſi modo iuſtis comitiis rogata eſt.

Romam appellatã eſſe Cephalon Gergithius, qui de aduentu Aeneae in Italiam videtur conſcripſiſſe, ait ab homine quodam comite Aeneae. cum enim occupato monte, qui nunc Palatinus dicitur, vrbem condidiſſe, atque eam Romam nominaſſe. ¶ Apollodorus in Euxenide ait. Aenea, & Lauinia natos Mayllem, Mulũ, Romumque atque ab Romo vrbi tractum nomen. ¶ Alcimus ait Tyrrhenia Aeneae natũ filium Romulum fuiſſe, atque eo ortam Albam Aeneae neptem, cuius filius nomine Romus condiderit vrbem Romam. ¶ Antigonus Italicae hiſtoriae ſcriptor ait, Romum quendam nomine, Ioue conceptum vrbem condidiſſe in Palatio Romae, eique dediſſe nomen. ¶ Hiſtoriae Cumanae compoſitor Athenis quoſdam profectos Sicyonem, Theſpiaſque ex quibus porro ciuitatibus, ob inopiam domiciliorum, compluris profectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eoſque multo errore nominatos Aborigines, quorum ſubiecti qui fuerint. Caeximparum viri, vnicarumque virium imperio montem Palatium, in quo frequentiſſimi conſederint, appellauiſſe a viribus regentis *Valentiam*, quod nomen aduentu Euandri, Aeneaeque in Italiam cum magna Graece loquentium copia interpretatum, dici coeptum *Romam*. ¶ Agathocles Cyzicenarum rerum conſcriptor ait, vaticinio Heleni impulſum Aeneam Italiam petiuiſſe portantem ſuam ſecum neptem, Aſcanij filiam nomine Rhomam, eamque vt Italia ſint Phryges potiti, & iis regionibus maximae, quae nunc ſunt vicinae vrbi, primum omnium conſecraſſe in Palatio fidei templum. in quo monte poſtea cum conderetur vrbs, viſam eſſe iuſtam vocabuli Romae nominis cauſam, eamque priore, vnde ea locum dedicauiſſet fidei. ¶ Ait quidem Agathocles complures eſſe auctores, qui dicant Aeneam ſepultum in vrbe Berecyntia proxime flumen Nolon, atque ex eius progenie quendam nomine Romum veniſſe in Italiam, & vrbem Romam nominatam condidiſſe. ¶ Callias Agathoclis Siculi qui res geſtas conſcripſit, arbitratur e manu Troianorum fugientium Ilio capto cuidam fuiſſe nomen Latino, eumque habuiſſe coniugem Romam, a quo vt Italia ſit potitus, vrbem condiderit, quam Romam appellauiſſe. ¶ Lembus, qui appellatur, Heraclides, exiſtimat, reuertentibus ab Ilio Achiuis quoſdam tempeſtate deiectos in Italiae regiones ſecutos Tiberis decurſum perueniſſe, vbi nunc ſit Roma. vbique propter taedium nauigationis impulſas captiuas auctoritate virginis cuiuſdam tempeſtiuae nomine Romes, incendiſſe claſſem, atque ab ea neceſſitatę ibi manendi vrbem conditam ab his, & potiſſimum eius nomine eam appellatam, a cuius conſilio eas ſedes ſibi firmauiſſent.

¶ Galatas ſcribit, cum poſt obitum Aeneae imperium Italiae perueniſſet ad Latinum Telemachi, Circeſque filium ex Romae ſuſcepiſſet filios, Remum, Romulumque, vrbiſque conditae in Palatio cauſſam fuiſſe appellandae potiſſimum.

Rom . . . . . .
. . is . . .
. . ini . . .
. . ex . . .
. . Rom . . .
. . lac . . .
. . tor . . .
. . pler . . .
. . mito . . .
. . pepe . . .
. : deni.

. . deni . . .
. . atque . . .
. . mam . . .
. . omnes . . .
. . nomin . . .
. . compreſſu . .
. . poſitos in . . .
. . mam mont . .
. . ſunt educ . .
. . minari pot . .
. . eſſent procreati . .
. . reſtituiſſe reg . .
. . per auguria decre . .
. . naretque ac deorum .
. . mulum vrbem cond . .
. . potius quam Romu . .
. . re vocabuli ſigni . .
. . ſuae ominaretur . .

PAVLVS. *Romam* Romulus de ſuo nomine appellauit; ſed ideo Romam, non Romulam, vt ampliore vocabuli ſignificatu proſperiora patriae ſuae ominaretur.

FESTVS. *Romanam* portam vulgus appellat, vbi ex epiſtylio defluit aqua. qui locus ab antiquis appellari ſolitus eſt *ſtatuae Cinciae*, quod in eo fuit ſepulcrum eius familiae. ſed porta Romana inſtituta eſt a Romulo . . infimo cliuo Victoriae qui locus gradibus in quadram formatus eſt. appellata autem Romana a Sabinis praecipue, quod ea proximus aditus erat Romam.

PAVLVS. *Romana* porta apud Romam a Sabinis appellata eſt, quod per eam proximus eis aditus eſſet.

FEST. *Romanam* portam ante . . .
tatam ferunt, quae fuerit . .
. . . . . .
Romani . . . .
artificium . . . .
coeperunt. . . .
is ciuitatibus . . .
omnes. qui nunc . . .
ſunt inſtitu . . .
manos, alij aiunt . . .
magnae, ac po . . .
in conferendis . . .
ros Romanos alij . . .
os equitando, iactu . . .
parilibus, paribuſque etiam . .
ludentibus fierent . .

PAVLVS. *Romulia* tribus dicta, quod ex eo agro cenſebatur, quem Romulus ceperat ex Veientibus.

FEST. . . . latam Terentius quidem .
. . . deinde detortam voc . .
. . . credibile, ceterum caus . .
. . . niſſe ait Verrius . .
Romulum quidam a ficu ruminali, alij quod lupae ruma nutritus eſt, appellatum eſſe ineptiſſime dixerunt. quem credibile eſt a virium magitudine, item fratrem eius appellatos.

PAVLVS. *Romulus*, & Remus a virtute, hoc eſt a robore appellati ſunt.

Rorarios milites vocabant, qui leui armatura primi praelium committebant; quod, vt ante imbrem fere *rorare* ſolet, ſic illi, ante grauem armaturam quod prodibant, rorarij dicti.

FESTVS. *Rorarium* vinum, quod rorariis dabatur.
. . . vbi incubare poſſet auſpicij repetendi cauſa.

PAVLVS. *Roſcij* appellabantur in omnibus profecti artibus, quod Roſcius quidam perfectus vnus in arte ſua, id eſt, comoedia, iudicatus ſit.

FESTVS. . . ri ſolent in . . .
. . comoedus in . .
. . nihil deeſſet . .
. . de oratore . .
. . menſe Aug . .
. . quod eodem ill . .
. . eſt. iumenta . .
. . omnes horti in . .

PAVLVS. *Roſea* in campo Reatino campus appellatur, quod in eo arua rore humida ſemper feruntur.

FESTVS. . . us appellatur . .
. . ida ſemper ferent. . .
Rotundam aedem Veſtae Numa Pompilius Rex Romanorum conſecraſſe videtur, quod eandem eſſe terram, qua vita hominum ſuſtentaretur, crediderit, eamque pileae forma eſſe: vt ſui ſimili templo dea coleretur.

PAVLVS. *Rotundam* faciebant aedem Veſtae ad pilae ſimilitudinem, quod eandem credebant terram eſſe.
Rubidus apud Plautum panis vocabatur parum coctus. item ſcortae ampullae rugoſae rubidae dici ſolent.

FESTVS. . . tur parum coctus cum . .
. . Plautus in Catina . .
. . o atque ibi torreto . .
. . em ſcortae ampullae vetuſtate rugoſae, & coloris eiuſdem rubidae dici ſolent.

PAVLVS. *Ructare*, non ructari dicendum eſt. Flaccus: Videres alios ructare, ac reſpuere pulcherrima ſuperbia. Cicero tamen ructaretur dixit.

FESTVS. . . ctare . . .
. . ut pro . .
. . os igi . . .
. . ſcrib . . .
. . ceus . . .
. . re, ac . . .
. . M. Cice . .
. . ructa . . .

Rufuli Tribuni mili . . .
Conſul faciebat . . .
Rutilius Rufus leg. . . .
modic ſic enim eleua . . .
bant, qui populo ſuffr . . .
cognomine Rutili a . . .

PAVL. *Rufuli* appellabantur Tribuni militũ a Conſule facti, non a populo, de quorum iure, quod Rutilius Rufus legẽ tulerat, Rufuli, ac poſt Rutuli ſunt appellati.

Rumen eſt pars colli, qua eſca deuoratur. vnde *rumare* dicebatur, quod nunc *ruminare*.

FEST. . . qua eſca deuoratur .
. . quod nunc ruminare .

PAVL. *Rumentum*, abruptio.

FEST. . . . alibus ſignificare vi .
. . oue, dum verba Anci. .
. . erimen vis caneris .
. . . o augurio rumentum .

PAVLVS. *Rumex*, genus teli ſimile ſpari Gallici.

FEST. *Rumex* . . . .
meminit Lucili . . . .
tragula. . . .

Ruminalis dicta eſt ficus, quod ſub ea arbore luppa mammam dedit Remo, & Romulo. mamma autem rumis dicitur. vnde & ruſtici appellant hedos ſubrumos, qui adhuc ſub mammis habentur.

FESTVS. . . latam ait Varro . . .
. . bus, quod ſub ea ar . . .
. . Remo, & Romulo . .
. . ma autem rumis di . . .
. . es ſub rimios uo . .
. . alibi autem ſunt . .
. . ruminari ſolitum . .

PAVLVS. *Rumitant*, rumigerantur. Naeuius: Simul alius aliunde rumitant inter ſe.

FESTVS. . . . ntur. vt Nae . . .
. . itant inter . . .

PAVL. *Runa* genus teli ſignificat. Ennius: runata recidit, id eſt, pilata.

FESTVS. . . . nas
. . ae . . . .
. . Naeui . .
. . uit . . . .
. . ad . . . .
. . eſcen . . .

PAVL. *Rupitias* in XII. ſignificat. damnum dederis.

FEST. *Rupitia* damnum dederit ſignificat.

Ruri eſſe, non rure dicendum, Teſtis eſt Terentius in Phormione, cum ait: ruri ſe continebat, ibi agrum de noſtro patre.

Ruſcum eſt, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius virgultis, fructibuſq. non diſſimile iunco, cuius coloris rebus vti mulieres ſolitae, commemorat Cato Originum libro ſeptimo: Mulieres opertae auro, purpuraque, ars inhaeret diadema coronas aureas ruſſea facie, galbeas lineas, pelles, redimicula.

Ruſpari eſt quaerere crebro, vt hoc verſu indicatur: & ego ibo, vt latebras ruſpans timer amaptimas. PAVL.

Ruſpari eſt cerebro quaerere.

Ruſtica vinalia quatuordecimo kalendas Septembris celebrabantur, quo die primum vinum in vrbem deferebant.

Ruſtica vinalia appellantur, menſe Auguſto quartodecimo kalendas Septembris Iouis dies feſtus, quia Latini bellum gerentes aduerſus Mezentium, omnis vini libationem ei deo dedicauerunt. eodem autẽ die Veneri templa ſunt conſecrata, alterũ ad Circum maximũ alterũ in luco Libitinẽſi, quia in ipſius deae tutela ſunt horti. FEST.

Ruſtum ex rubus . . .
. . . . . .

Ruta caeſa dicuntur, quae venditor poſſeſſionis, ſui vſus gratia, concidit, ruendoque contraxit.

Rutabulum eſt, quod ruſtici in proruẽdo igne panis coquendi gratia (vtuntur.) Nonius in Pico: quid ego facerem, otioſi rodebam rutabulum. Naeuius obſcenam viri partẽ deſcribens: vel quae ſperat ſe nupturam iri adoleſcentulo, ea licet ſenile tractet retritum rutabulum. PAVL.

Rutabulum a proruendo igne vocatum, quo panes coquuntur. inuenitur tamen poſitum & pro virili membro. FEST.

Rutilae canes, id eſt, non procul a rubro colore immolantur, vt ait Ateius Capito canario ſacrificio pro frugibus deprecandae ſaeuitiae cauſa ſideris caniculae.

Rutilium rufum ſignificat, cuius coloris ſtudioſae etiam antiquae mulieres fuerunt. vnde traxerũt cognomina Rutilias, vt indicat frequenter Afranius. PAVL.

Rutilium rufum ſignificat, cuius coloris ſtudioſae etiam antiquae mulieres fuerunt. vnde & rutilae dictae ſunt.

Rutrum dictum, quod eo harena eruitur.

Rutrum tenentis iuuenis eſt effigies in Capitolio Ephebi more Graecorum harenam ruentis exercitationis gratia. quod ſignũ Pompeius Bithynicus ex Bithynia ſupellectilis regiae Romam deportauit. FESTVS.

S

Sabatina a lacu Sabate dicta. PAVL.

Sabatina. . . . . . FESTVS.

Sabini dicti, vt ait Var . . .
quod ea gens PP. praecipue colat de . .
σεβεσθαι.

Sabini a cultura deorũ dicti, id eſt ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι. PAVL.

Sabini quod FEST.
. . prouerbium e . . .
. . Sinnius Capito . . .
. . ficium propte . . .
. . Sabinum et . . .
. . nam

. . nam his pr. . . .
. . rum idem . . .
. . . facientibus . . .
. . . in quiete vi . . .
. . . fici religione . . .
. . . in prouerbium . . .
. . . uellent ſomn . . .
. . . tatem bibendi q . . .
. . . id ſomnium cap . . .
. . . illud quoque anus . . .
. . . niat.fere enim quo . . .
. . . animo volumus . . .
. . . parere ſolet.

Sacer . . . .
. . . m Pomponius . . .
. . . or,quod ficus ea . . .
. . . nomen per M . . .
. . . ductum eſt Io . . .
. . . leuem modo So . . .
. . . tu eſt Apollo . . .

Sacella di . . . .
. . a dii ſacrata ſine tecto.

PAVLVS. *Sacella* dicuntur loca diis ſacrata ſine tecto.

Sacer mons trans Anienem fluuium vltra tertium miliarium appellatur, qui Ioui fuerat conſecratus.

FESTVS. *Sacer mons* appellatur trans Anienem paullo vltra tertium miliarium, quod eum plebes, cum ſeceſſiſſet a patribus creatis Tribunis plebis, qui ſibi eſſent auxilio, diſcedentes Ioui conſecrauerunt. ¶ At *homo ſacer* is eſt, quem populus iudicauit ob maleficium, neque fas eſt eum immolari: ſed qui occidit, parricidi non damnatur: nã lege tribunicia prima cauetur: *Si quis eum qui eo plebeiſcito ſacer ſit, occiderit: parricida ne ſit.* ex quo quiuis homo malus, atque improbus ſacer appellari ſolet. ¶ Gallus Aelius ait *ſacrum* eſſe quocunque modo, atque inſtituto ciuitatis conſecratum ſit, ſiue aedis, ſiue ara, ſiue ſignum, ſiue locus, ſiue pecunia, ſiue quid aliud, quod diis dedicatum, atque conſecratum ſit. Quod autem priuati ſuae religionis cauſa aliquid earum rerum deo dedicent: id Pontifices Romanos non exiſtimare ſacrum. at ſiqua ſacra priuata ſuſcepta ſunt, quae ex inſtituto Pontificum ſtato die, aut certo loco facienda ſint: ea ſacra appellari, tanquam ſacrificium. Ille locus, vbi ea ſacra priuata facienda ſunt, vix videtur ſacer eſſe.

PAVLVS. *Sacram viam* quidam appellatam eſſe exiſtimant, quod in ea fœdus ictum ſit inter Romulum, ac Tatium. quidam, quod eo

FESTVS. itinere vtantur ſacerdotes idulium ſacrorum conficiendorum cauſa. Itaque ne eatenus quidem, vt volgus opinatur, ſacra appellanda eſt a regia ad domũ regis ſacrificuli, ſed etiam a regis domo ad ſacellum Streniae & rurſus a regia vſque in arcem. nec appellari debere ait Verrius, ſed diſiũcte, vt ceteras vias Flaminiã, Appiam, Latinam, vt ne Nouamuiam quidẽ, ſed Nouam viam.

PAVLVS. *Sacra via* in vrbe appellatur, quod in ea fœdus ictum ſit inter Romulum & Tatium.

FESTVS. *Sacramenta* dicitur, quod . . .
. . ae interpoſita, ac tum . . .
. . to dicitur interrogari, quia . . .
. . . in Q. Thermum de x . . .
. . aerant, ne mala . . .
. . ſcelera nefaria fie . . .
. . nto traderetur. lege eſt . . .

PAVLVS. *Sacramentum* dicitur, quod iuriſiurandi ſacratione interpoſita geritur.

Sacramentum aes ſignificat, quod poenae nomine penditur.

FESTVS. *Sacramentum* aes ſignificat, quod pœnæ nomine penditur, ſiue eo quis interrogatur, ſiue contenditur. id in aliis rebus quinquaginta aſſium eſt, in aliis rebus quingentorum inter eos, qui iudicio inter ſe contenderent. qua de re lege L. Papinij Tribuni plebis ſanctum eſt his verbis: *Quicunque Praetor poſthac factus erit, qui inter ciues ius dicet, tres viros (capitales) populum rogato, iique tres viri . . quicumque . . facti erunt, ſacramenta ex . . iudicantoque. eodemque iure ſunto, vti ex legibus, plebeique ſcitis exigere, iudicare eſſeque oportet.* ¶ *Sacramenti* autem nomine id aes dici coeptum eſt, quod & propter aerarij inopiam, & ſacrorum publicorum multitudinem cõſumebatur id in rebus diuinis.

PAVLVS. FESTVS.

Sacrani appellati ſunt Reate orti, qui ex Septimontio Ligures, Siculóſque exegerunt. nam vere ſacro nati erant.

Sacratae leges ſunt, quibus ſanctum eſt, qui quid aduerſus eas fecerit, ſacer alicui deorum ſicut familia, pecuniaque. Sunt qui eſſe dicant ſacratas, quas plebes iurata in mõte ſacro ſciuerit.

PAVLVS. *Sacratae leges* dicebantur, quibus ſancitum erat, vt ſi quis aduerſus eas feciſſet, ſacer alicui deorum eſſet cum familia, pecuniaque.

FESTVS. *Sacrem* . . . .
. . us vbi iam . . .
. . ire appel . . .
. . ita id adi . . .
. . um ſit voca . . .
. . leſcens qui . . .
. . eneunt ſa . . .
. . nummum . . .
. . plari de mea . . .
. . e. ſunt domi . . .
. . to aduer . . .
. . mum poſt . . .
. . rem in ſin . . .
. . uando pro . . .
. . me ſacrem . . .

Sacrificulus . . . :
. . qui ea ſacra, quae . .
. . s ſueuerant, facit . .
. . ut poſt Reges ex . .
. . utus.

PAVLVS. *Sacrificulus* Rex appellatus eſt, qui ea ſacra quae Reges facere aſſueuerant, feciſſet.

Sacrima appellabant muſtum, quod Libero ſacrificabant pro vineis, & vaſis, & ipſo vino conſeruandis. ſicut *praemeſſum* de ſpicis, quas primum meſſuiſſent, ſacrificabant Cereri.

FEST. . . primis fiet . . .
. . crima eſt . . .
. . atius dicun . . .
. . tum in amphoram . .
. . ifici cauſa pro . . .
. . quae quaſi ſacra . .
. . ero fi',vt prae . .

Sacroſanctum dicitur, quod iureiurando interpoſito eſt inſtitutum, ſiquis id violaſſet, vt morte poenas penderet. cuius generis ſunt Tribuni plebis, Aedileſque eiuſdem ordinis. quod affirmat M. Cato in ea, quam ſcripſit, Aedilis plebis ſacroſanctos eſſe.

PAVLVS. *Sacroſanctum* dicebatur, quod iureiurando interpoſito erat inſtitutum, vt qui violaſſet, morte poenas penderet.

Saeculares ludi apud Romanos poſt centum annos fiebant, quia *ſaeculum* in centum annos extendi exiſtimabant.

FESTVS. . . . Tarquinij Superbi Regis . . .
. . Marti conſecraui . .
. . . Cos. quod populus
Romanus in . . .
aram quoque Diti a . . .
extremo Mart . . .
pellatur demiſſa . . .
viginti, in qua . . .
R. facere ſac . . .
& nonagenſi . . .
Popillio Laenate . . .
ſtis ſutulis eſt . . .
quod noctibus, ac do . . .
tum poſt annos u . . .
culares appell . . .
ſaeculi habetur.

Sagaces appellantur multi, ac ſollertis acuminis. Afranius in Brundiſina: Quis tam ſagaci corde, atque ingenio vnico. Lucretius lib. II. Nec minus hæc animum.
cognoſcere . . .
etiam canem . . .
inuictus ca . . .
ribus fretus . . .
mulier per . . .
ſapiens pro . . .
forſitan prop . . .
euitandam . . .

PAVLVS. *Sagaces* appellantur ſollertis acuminis. vnde etiam canes iudagatores ſagaces ſunt appellati. *Saga* quoque dicitur mulier perita ſacrorum, & vir ſapiens, producta prima ſyllaba propter ambiguitatem euitandam.

Sagmina dicebant herbas verbenas, quia ex loco ſancto arcebantur legatis proficiſcentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum. vel a ſanciendo, id eſt confirmando. Naeuius: Scabos, atque verbenas ſagmina ſumpſerunt.

FESTVS. *Sagmina* vocantur verbenae, id eſt herbae purae, quia ex loco ſancto arcebantur a Conſule, Praetoreve legatis proficiſcentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum. vel a ſanciendo, id eſt confirmando. Naeuius: Ius ſacratum Iouis iurandum ſanguine.

PAVLVS. *Salaciam* dicebant deam aquae, quam putabant *ſalum* ciere, hoc eſt mare mouere. vnde Ouidius: Nymphaeque ſalaces.) quo vocabulo poetae pro aqua vſi ſunt. Pacuuius: Hinc ſaeuitiam Salaciae Fugimus.

FESTVS. . . . ſalum ciet, an . . .
. . . uocabulo poe . . .
. . . Pacuuius . . .
. . . am Salaciae . . .
. . . ueſcimur . . .
. . . mo vt me . . .
. . . um ſaepiam . . .

PAVLVS. *Salaria via* Romae eſt appellata, quia per eã Sabini ſal a mari deferebant.

FESTVS. . . . iam viam . . .
. . . a, quae nunc Col . .
. . . li dicitur . . .
. . . appellabatur . .
. . . ut ea liceret . .
. . . dem portari . .

Salentinos a ſalo dictos, Cretas, & Illyrios, qui cum Locrenſibus nauigantes ſocietatem fecerint eius regionis Italiae quam
o . . . .

PAVLVS. *Salentini* a ſalo ſunt appellati.

FESTVS. *Salias* virgines Cincius ait eſſe conducticias, quae ad Salios adhibebantur cum apicibus paludatae, quas Aelius Stilo ſcripſit ſacrificium facere in Regia Pontifice paludatas cum apicibus in modum Saliorum.

Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate creſcat, vt ſalire videatur.

Salinum in menſa pro aquali ſalitum eſſe poni ait cum patella: quia nihil aliud ſit ſal, quam aqua. Salinum cum ſale in menſa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Eſquilina regione, figulo, cum fornax plena vaſorum coqueretur, atque ille proxime eam conuiuatus, ſuper modum potus ſomno eſſet oppreſſus cum

cum conuiuis ſuis, praeteriens quidam poculans oſtio patente ex menſa ſalinum cōiecit in fornacem, atque ita incendio excitato figulus cum ſuis concrematus eſt.

Salios a ſaliendo, & ſaltando dictos eſſe, quanuis dubitari non debeat, tamen Polemon ait Arcada quendam fuiſſe nomine Salium, quem Aeneas a Mantinea in Italiam deduxerit, qui iuuenes Italicos *ἐνόπλιον* ſaltationem docuerit. At Critolaus Saonem ex Samothrace cum Aenea deos penates, qui Lauinium tranſtulerit, Saliare genus ſaltandi inſtituiſſe: a quo appellatos Salios, quibus per omnis dies, vbicunque manent, quia amplae ponuntur coenae, ſi quae aliae magnae ſunt, Saliares appellantur.

Salmacis nomine nympha Caeli, & Terrae filia fertur cauſa fontis Halicarnaſi aquae appellandae fuiſſe Salmacidis, quam qui bibiſſet, vitio impudicitiae molleſceret, ob eam rem, quod eius aditus anguſtatus parietibus occaſionem largitur iuuenibus petulantibus antecedentium puerorum, puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius: Salmaci da ſpolia ſine ſanguine, & ſudore.

Saltum Gallus Aelius libro ſecundo ſignificationum, quae ad ius pertinent, ita definit: Saltus eſt. vbi ſiluae, & paſtiones ſunt, quarum cauſa caſae quoque. Siqua particula in eo ſaltu paſtorum, aut cuſtodum cauſa aratur, ea res non peremit nomen ſaltui, non magis, quam fundi, qui eſt in agro culto, & eius cauſa habet aedificium ſiqua particula in eo habet ſiluam.

Salua res . . . .

. . enex, quare paraſiti Apollinis in ſcaena dictitent, cauſam Verrius in libro quinto, quorum prima eſt P littera reddidit. quod C. Sulpicio, C. Fuluio conſulibus M. Calpurnio Piſone Praetore Vrbis faciente ludos ſubito ad arma exierint, nuntiato aduentu hoſtium, victoreſque in theatrum redierint, ſoliciti, ne intermiſſi religionem adferrent, inſtaurati qui eſſent, inuentum eſſe ibi C. Pompinium libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinem ſaltaret. Itaque gaudio non interruptae religionis editam vocem nunc quoque celebrari. At in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba, quibus eos ludos Apollinares Claudio, & Fuluio Conſulibus factos dicit ex libris Sibyllinis, & vaticinio Marcij vatis inſtitutos, nec nominatur vllus Pomponius, ridiculeque de appellatione paraſitorum Apollinis hic cauſam reddit, cum in eo praeteriiſſet. Ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem ſaltarit, ſecundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis paraſitus inducatur. Quam incōſtantiam Verrij noſtri non ſine rubore retuli.

Salutaris porta appellata eſt ab aede Salutis, quae ei proxima fuit. PAVLVS.

. . S porta ap . . . . . FESTVS.
. . lutis, quod ei . . . . .
. . utationes uo . . . . .
. . unc ludi ſcenicos . . . .
. . s primum feciſſe C . . .
. . lium M. Popillium. . . .
. . Aediles memoriae . . .
. . hiſtorici ſolebant . . .
. . ino . . heſtra dum . . .
. . bulae componeren . . .
. . ſcaenis.

Sambuca organi genus, a quo *ſambuciſtriae* dicuntur. machina quoque, qua vrbs expugnatur, ſimiliter vocatur. Nam, vt in organo chordae, ſic in machina intenduntur funes. PAVLVS.

Sam . . . . FESTVS.
genus. a quo Sambi . . . .
dicuntur. per ſimilitu . . . .
eam machinam appella . . .
. . . nt. nam vt in . . .
. . . machina funes . .

Samnites ab haſtis appellati ſunt, quas Graeci *σαύνια* appellāt, has enim ferre aſſueti erant. ſiue a colle Samnio, vbi ex Sabinis aduentantes conſederunt. PAVLVS.

. . mnitibus nomen . . .
. . s propter genus . .
. . appellent . . .
. . t Sabinis vere . . .
. . hominum . . .
. . comio caſtronio . . .
. . collem, cui nomen . . .
. . . .

anates dicti ſunt qui ſupra, infraque Romam habitauerunt, quod nomen his fuit, quia, cum defeciſſent a Romanis, breui poſt redierunt in amicitiam, quaſi ſanata mente. Itaque in XII. cautum eſt. *Vt idem iuris eſſet Sanatibus, quod fortibus*, id eſt bonis, & qui nunquam defecerant a populo Romano.

. . ti appella . . . FESTVS.
. . Sulpicius . . .
. . et Opiliu . . .
. . dici inferio . . .
. . ut Tiburtes . . .
. . populo Tibur . . .
. . Tiburti ide . . .
. . tioriſque loc . . .
. . in XII. nex . . .
. . forti, ſanati . . .
. . id eſt bonor . . .
. . qui & inf . . .
. . que ſunt . . .

. . . eos latinos . . .
. . . gerit ſecundum . . .
. . . fra Romam in c . . .
. . . eos quae ſanati . . .
. . . praeter opinio . . .
. . . ſet ſanauiſſetq. . . .
. . . ciſci potuiſſet no . . .
. . . Cincius libro II.d . . .
. . . ſulti.ne Valerius . . .
. . . in XII.explanati . . .
. . . men in eo libro,quem . . .
. . . volute inſcribi fore . . .
. . . duas gentis finitima . . .
. . . gem hanc inſcrip . . .
. . . n vti dius man . . .
. . . P.R.haberent . . .
. . . ctos.& ſana . . .
. . . nificare exis . . .
. . . tumulti ſunt . . .
. . . cuit diſpli . . .
. . . ſanct forcti . . .
. . . anati inſani . . .

Sanctum . . .
lius quod . . .
at Aelius . . .
videatur e. . . .
pleriqueautem q. . . .
poena.fit multa . . .
ſe ponetur pro . . .
et ſanctio dict. . . .
et rogatio qui con . . .

Sandaracam . . .
quod Graeci ſa . . .
Naeuius.Meru . . .

PAVLVS. *Sandaraca*,genus coloris. Naeuius: Merula ſandaracino ore.

Sanqualis auis,quae oſſifraga dicitur.

FESTVS. *Sanqualis au is a* . . .
mentariis augura . . .
ga dicitur,quia in . . .
tutela eſt.

Sanqualis porta . . .
. . . coque eodem eſt nomine . . .

PAVLVS. *Sanqualis porta* appellatur proxima aedibus Anci.

FESTVS. *Saperda*,genus peſſimi piſcis.
. . . genus peſſimi pi . . .
. . . ſignicat C . . .
. . . ſaperdae cu . . .

Sarcito in XII Seruius Sulpicius ait ſignificare damnum ſoluito,praeſtato.

PAVLVS. *Sarcito*,damnum ſoluito.

FESTVS. *Sardanapalus* rex Aſſyriorum fuit vnicae luxuriae, inter mulieres, epulaſque verſatus ſemper,atque omni tempore.

PAVLVS. *Sardare*,intelligere.Naeuius: Quod bruti nec ſatis ſardare queunt.

FESTVS. . . . intelligere . . .
. . . nius belli Pu . . .

. . . d bruti nec ſatis . . .

Sardi venales . . .
. . . ior ex hoc natum . . .
. . . detur,quod ludis . . .
. . . fiunt a vicinis . . .
. . . ctio valentium . . .
. . . in qua nouiſſimus . . .
. . . rimus producitur . . .
. . . ſenex cum toga praetexta,bullaque aurea, quo cultu Reges ſoliti ſunt eſſe E . . . corum, qui Sardi appellantur. quia Etruſca gens orta eſt Sardibus ex Lydia. Tyrrenus enim inde profectus cum magna manu eorum occupauit eam partem Italiae.quae nunc vocatur Etruria.At Sinnius Capito ait Ti. Gracchum Conſulem collegã P.Valerij Faltonis Sardiniã,Corſicamque ſubegiſſe, nec praedae quidquam aliud,quam mancipia captum,quorum viliſſima multitudo fuerit.

Sargus piſcis genus,qui in Aegyptio mari fere naſcitur. Lucilius: quem præclarus helops,quem Aegypto ſargus mouebit.

Sargus piſcis genus in mari Aegyptio. PAVLVS.

Sariſſa,haſta Macedonica. FESTVS.

Sariſſa eſt haſtae Macedonicae genus. PAVLVS.

Sarpta vineta putata,id eſt pura iacta. vnde & virgulae abſciſſae *ſarmenta*. *ſarpere* enim antiqui pro purgare dicebant.
. . . deſt pura . . . FESTVS
. . . dictae in pu . . .
. . . ent eſſe,quae . . .
. . . inde etiam . . .
. . . res dici pu . . .
. . . ntiqui pro pur . . .

Sarpuntur vineae,id eſt putãtur,vt in XII: *quandoque ſarpta,donec dempta erunt.*

Sarra,Tyros inſula. PAVL.
. . . nae nunc Epiros. FESTVS.

Sarte ponebant pro integre.ob quam cauſam opera publica, quae locantur, vt integra praeſtentur,*ſarta tecta* vocantur. etenim *ſarcire* eſt integrum facere. PAVL.
. . . rte in augu . . . FEST.
. . . gro ponitur . . .
. . . audire ui . . .
. . . opera pu . . .
. . . ntegra praes . . .
. . . cantur,et. . . .
. . . facere . . .

Sas Verrius putat ſignificare eas teſte Ennio, qui dicat in libro primo: Virgines nam ſibi quiſque domi Romanus habet ſas. cum ſuas magis videatur ſignificare.ſicuti eiuſdem libro ſeptimo, fatẽdũ eſt eã ſignificari, cum ait: nec quiſquam philoſophia (quã doctrinam Latina lingua non habet ſapientia

ſapientia, quæ peribetur) In ſomnis vidit prius, quam ſam diſcere coepit. Idem cum ait *ſapſam* pro ipſa, nec alia ponit in libro 16. Quo res ſapſa loco ſeſe oſtentatque iubetque & Pacuuius in Teucero: Nam Teucrum regi ſapſa res reſtibiliet.

PAVLVS. *Sas*, ſuas. Ennius: Virgines nam ſibi quiſque domi Romanus habet ſas. Sam, eam. Idem Ennius: Neque quiſquam philoſophiam In ſomnis vidit prius, quam ſam diſcere coepit. Sapſa, ipſa. Idem Ennius: Quo res ſapſa loco ſeſe oſtentat.

FESTVS. *Sati* . . . . .
um in Samnio captum eſt, quo . . .
eam deduxerunt Triumuiri M. Valerius Coruus, Iunius Scaeua; P. Fuluius Longus ex S.C. kal. Ianuariis P. Papirio Curſore, C. Iunio I I. Coſ.

Satis verbum Vertio melius fuit præterire, vt mihi videtur, quam tam abſurdas opiniones ſuas de eo recitare; quas ſciẽs præterij, tam Hercules, quam de Scabro, quod proximum ſequebatur.

Satur, & vir, & caro non habent.

PAVLVS. *Satura*, & cibi genus ex variis rebus conditum eſt, & lex multis aliis legibus conferta. Itaque in ſectione legum adſcribitur: *neve per ſaturam abrogato, aut derogato*. T.
FESTVS. Annius Luſcus in ea, quam dixit aduerſus Ti. Gracchum: Imperium quod plebes *per ſaturam* dederat, id abrogatum eſt. & C. Laelius in ea, quam pro ſe dixit: dein poſtero die, quaſi *per ſaturam* ſentẽtiis exquiſitis, in deditionem accipitur.

Satura, & cibi genus dicitur ex variis rebus conditum: & lex multis aliis conferta legibus: & genus carminis, vbi de multis rebus diſputatur.

Saturnia Italia, & mons, qui nunc eſt Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni eſſe exiſtimantur. Saturnij quoque dicebantur, qui caſtrum in imo cliuo Capitolino incolebant, vbi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia apud eam ſupplicant apertis capitibus. Nam Italici auctore Aenea velant capita; quod is, cum rem diuinam faceret in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Vlyſſe cognitus interrũperet ſacrificium, caput adoperuit, atque ita conſpectum hoſtis euitauit.

Saturno dies feſtus celebratur menſe Decembri, quod eo aedis eſt dedicata & is culturae agrorum praeſidere videtur, quod etiam falx eſt ei inſigne. verſus quoque antiquiſſimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus, videtur, Saturnij appellantur, quibus & a Naeuio bellum Punicum ſcriptum eſt, & a multis aliis plura compoſita ſunt. qui deus in Saliaribus Saturnus nominatur, videlicet a Sationibus.
. . . . ſacrificium fit cap
. . . Metellus Pont.
. . . ſet adeſſet, vt cum
. . . pici Ser. F. inaug
. . . ret ſe ſacra ſibi ſam
. . . plicandum eſſe capite
. . . eſſet futurum, vt cum ap
. . . facienda eſſet, Pont
. . . Claudius prouocauit
. . . tifici eſſet, Claudius ſ
. . . Saturno ſacra fecit re
. . xum Tarpeium appel
. . tis, qui ob ſepultam Ta
. . eum montem Sabinis
. . nominatus eſt. vel
. . L. Tarpeius Romulo
. . tas virgines aduers
. . xum eſt denoxi poenae
. . noluerunt funeſtum locum
. . Capitolij coniungi.

Scaenam volgus quidem & in bona, & in mala reuocat: cum aiunt bonam & malam.
. . . in mala pone
. . . apud Graecos c
. . . pro ſiniſtro ſca
. . . tius in belli Hi
. . . ſentit ſcaeui
. . obit penitus

Scaeua res dicitur, mala: quaſi ſiniſtra. σκαιὸν enim Graece ſiniſtrum dicitur. PAVLVS.

Scandulaca genus herbae frugibus inimicae, quod eas velut hedera implicando necat.

Scandu . . . . FESTVS.
. . inimicae, quod eas
. . necat

Scaptenſulae locus vbi argentum effoditur in Macedonia dictus a fodiendo. namq; Græce σκάπτειν effodere dicitur. Lucretius: Quales exſpiret ſcaptenſula ſubter odores. PAVLVS.

Scapten . . . . FESTVS.
. . . in Macedoni
. . quod eſt Graece σκάπτ.
. . lis exſpiret Scap.

Scaptia tribus a nomine vrbis Scaptiae appellatur. PAVLVS.

S . . . . .
mine vrbis Scaptiae . . FESTVS.
incolebant.

Scelerata porta, quæ & Carmentalis dicitur, vocata, quod per eam ſex & trecenti Fabij cum cliẽtium millibus quinque egreſſi aduerſus Etruſcos ad amnem Cremeram omnes ſunt interfecti.

Scele . . . FESTVS.
ellatur a quibuſdam
orunt, quod ei proximum Car
rata autem, quod per eam

…entium millibus . : :
truſcos ad amnem . . .
fecti. qua ex cau . . .
trare, egredive . . .
Sceleratus campus app . . .
linam, in quo virgin . . .
fecerunt, defoſſae ſunt.
. . appellatur antea atria : .
. . bonius, cui negotium da . .
. . conquireret ſacella, at . .
. . curauit. quia in eo loco . .
. . ſacellum fuit. quod ignora . .
. . vt quidam fulgur conditum . .
. . fas eſt integi. ſemper forami . .
. . to caelum patet.

PAVLVS. *Sceleratus* campus appellatur proxime portam Collinam, in quo virgines Veſtales, quae inceſtū fecerunt, viuæ defoſſæ ſunt.

Sceleratus vicus Romae appellabatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curaſſet Seruium Regem ſocerum ſuum, corpus eius iacens filia carpento ſuperuecta ſit properans in poſſeſſionem domus paternae.

FEST. *Sceleratus* vi . . .
quod cum Tarquinius Superbus interfi-
cie . . ſet Ser. Tullium Re-
gem ſoce . . . .
. . . nto ſuperuecta eſt pro . .
. . . domus paternae.

Scena ab aliis, a quibuſdam ſacena appellatur dolabra pontificialis.

PAVLVS. *Scina*, ſiue ſacena, dolabra Pontificalis.

FESTVS. *Scenam* genus . . :
manifeſtum eſt, ſed futurum ſecuris an dolabra ſit, ambigitur. quam Cincius in libro, qui eſt ei de verbis priſcis, dolabram ait eſſe Pontificiam. Liuius in Lydio: corruit, quaſi ictus ſcena. haud multo ſecus.

Scenſas . . . .
nunc cenas, quae autem . .
habebant & pro ceni . . .

PAVLVS. *Scenſas* Sabini cenas dicebant. quae autem nunc prandia ſunt, cenas habebant, & pro cenis *veſpernas* appellabant.

Schedia genus nauigij inconditum, id eſt, trabibus tantum inter ſe nexis factum. vnde mala poemata ſchedia appellantur.

FESTVS. . . a genus nauigij . .
. . ſe connexis fac . .
. . ferunt. poſt amiſſam . .
. . us quoq; poemata . .
. . is perfectis, qui eſſent . .
. . um dixit, qui ſchedium fa . .

Schoeniculas app . . .
trices Plautus propter vſum vng . .
quod eſt peſſimi generis. itaq; . .
. . . iraculae cum extritis . .
. . . idem. pro ſedas, piſtorum . .
. . . miſeras ſchoeno dili . .

. . . as . .

PAVLVS. *Schoeniculae* appellantur meretrices, propter vſum vnguenti ſchoeni, quod eſt peſſimi generis.

FESTVS. *Scholae* dictae ſunt ex Graeco σχολάζω, a vacatione, quod ceteris rebus omiſſis vacare liberalibus ſtudiis pueri debent.

Scholae dictae ſunt non ab otio, ac vacatione omni, ſed quod ceteris rebus omiſſis, vacare liberalibus ſtudiis pueri debent. vt etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne triſti aliquo nomine fug . .
nerae . . .

Scirpus eſt id, quod in paluſtribus locis naſcitur leue, & procerum, vnde tegetes fiũt. inde prouerbium eſt in eas natũ res, quae nullius impedimẽti ſunt. in ſcirpo nodum quaerere. Ennius: Quærunt in ſcirpo, ſoliti quod dicere, nodum. & Plautus in Aulularia: quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpo induetur ratis. Nonius in Phoeniſſis: ſume arma, id eſt an occidam claua ſcirpia.

PAVLVS. *Sciſcito*, ſententiam dico.

FESTVS. *Scita* plebei appellantur ea, quae plebs ſuo ſuffragio ſine patribus iuſſit plebeio magiſtratu rogante.

Scitum populi. . . . .
. . tus patricius . . .
. . fragiis iuſſit . . .
. . ex patribus, et . . .
. . am leges ſcrib : .
. . tum eſt, quod TR. . .
. . gauit, id eſt conſu . .
. . plebes autem eſt . .
. . praete: patricios . .
. . bona facie. alias bonis . .
. . poetis vſurpantur. Te . .
. . ſatis, inquit, ſcita, et . .
. . menon. At ſcias, quam ſcite . .
. . vt Ennius in libro ſexto: Lumen .
. . ſcitus agaſo . . .

Scorta appel . . . .
etudine ruſticorum . . .
quos ſolebant di . . .
deliciularum omnia . . .
appellantur . . .
tenorum ab iiſdem . . .
eſſe ait.

PAVLVS. *Scorta* appellantur meretrices. quia, vt pelliculae, ſubigantur. omnia namque ex pellibus facta *ſcortea* appellantur. *Scortes*, id eſt pelles teſtium arietinorum ab eiſdem pellibus dictae.

Scorteum pelliceum, in quo ſagittae reconduntur, appellatum ab eadem cauſa, qua ſcortum. σκῦτος enim Graece pellis dicitur. vnde *ſcuticae*, & *ſcuta*, quia non ſine pellibus ſunt.

FESTVS. . . . tum vocabatur . . .
. . .

. . . recunduntur ab ea. . . .
. . . quia pellibus nomen a . . . .
. . . Scyticae,& ſcuta . . .
. . . .

Scraptae dicebantur nugatoriae, ac deſpiciendae mulieres, vt ait Verrius ab iis, quae *ſcrea* idem appellabant, id eſt quae quis excreare ſolet, quatenus id faciendo ſe purgaret. Titinius in Priſſa: rectius mecaſtor, Piculetae Poſtumae Lectum hodie ſtratũ vidi ſcraptiae muli.

PAVLVS. *Scraptae* nugatoriae, ac deſpiciendae mulieres.

FESTVS. *Scribas* proprio nomine antiqui,& librarios, & poetas vocabant. at nunc dicuntur ſcribae qui idem librarij, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis. itaque, cum Liuius Andronicus bello Punico ſecundo ſcripſiſſet carmen, quod a virginibus eſt cantatum, quia proſperius reſpublica populi Romani geri coepta eſt, publ. adtributa eſt (ſ) in Auentino aedis Mineruae, in qua liceret ſcribis, hiſtrionibuſque conſiſtere, ac dona ponere in honorem Liuij, quia is, & ſcribebat fabulas,& agebat.

Scriptum lapidem eſſe ait, & ita vocari, Antiſtius Labeo in agro Menullino, vbi diuinam rem facerent.

Scripturarius ager publicus appellatur, in quo vt pecora paſcantur, certum aes eſt. quia publicanus ſcribendo conficit rationem cum paſtore.

PAVLVS. *Scrupi* dicuntur aſpera ſaxa,& difficilia attrectatu. vnde *ſcrupuloſam* rem dicimus, quae aliquid in ſe habet aſperi.

FESTVS. . . ſaxa,& difficil . . .
. . ri inſuetae, aut . . .
. . lere: Ennius in Ar . . .
. . tita ſaxa, atque hos . . .
. . vnde ſcrupuloſam . . .
. . in ſe aſpera. Corne . . .
. . IIII. Hic tum iniectus . . .
. . et quaedam dubitatio . . .

Scurrae vocabulum Verrius ineptiſſime aut ex Graeco tractum ait, quod eſt *σκυρίζειν*; aut a ſequẽdo: cui magis adſentitur, quod & tenuioris fortunae homines, & ceteri alioqui, qui honoris gratia proſequerentur quempiam, non antecedere, ſed ſequi ſint ſoliti. quia videlicet dicat Lucilius; Cornelius Publius noſter Scipiadas dicto, tempuſque intorquet in ipſum Ori,& delicijs, luci effictae, atque cinaedo. Et ſectatori adeo ipſi ſuo, quo rectius dicas. Ibat forte domum, ſequimur multi, atque frequentes. Cum ſecutos videri velit, ob eorum iurgia, non ob adſuetum officium.

PAVL. *Scutilum tenue*, & macrum, & in quo tantum exilis pellicula cernitur.

FESTVS. *Scut* . . . . . .
Graeco. vt cum dicim . . .

lem aliquem dem . . . .
pompa aliud d . . . . .
tilum de ſeruti . . . .
qui virtute p . . . .
ſcuti locum co . . . .

Sed pro ſine inueniuntur poſuiſſe antiqui. PAVL.

Seceſpita cultrum ferreum oblongum manubrio eburneo, rotundo, ſolido, vincto ad capulum auro, argentoque, fixo clauis aeneis, aere Cyprio, quo Flamines, Flaminicae virgines, Pontificeſque ad ſacrificia vtebantur. dicta autẽ eſt *ſeceſpita* a ſecando.

Seceſpitam eſſe Antiſti . . . . FEST.
. . ferreum oblongum mani . .
. . o ſolido vincto ad ca . . . .
. . fixum clauis aeneis ac . . .
. . nes, Flaminicae virgi . .
. . crificia vtuntur, ea . . .
. . a in ſacrario vtuntur . . .
. . rediculo aeneo olim . .
. . nubae relictae ſunt . .
. . tangere licet eſt . . .
. . ſed & aliis in locis, et . .
. . quaedam ita ſeceſpitae di . .

Seceſpitam alij ſecurim, alij dolabram aeneã, alij cultellum putant. PAVLVS.

Seceſſiones, narrationes.

Secinum libum eſt, quod ſeceſpita ſecabatur.

. . . eſt, quod ſeceſpita ſecatur: . . FESTVS.
. . . ae ſole at neceſſariis ſa . . .
. . . .

Secluſa ſacra dicebantur, quae Graeci myſteria appellant.

Socordiam quidam pro ignauia poſuerũt. Cato pro ſtultitia poſuit. compoſitum autem videtur ex ſe. quod eſt ſine,& corde. PAVLVS.

. . am quidam . . FESTVS.
. . M. Cato pro . . .
. . VII. cum ait . . .
. . menſam t . . . .
. . ne quid neg . . .
. . retur compos . . .
. . quod eſt ſine . . .

Sectarius veruex, qui gregem agnorum praecedens ducit. PAVLVS.

Sectio, perſecutio iuris.

Sectores, & qui ſecant dicuntur: & qui empta ſua perſequuntur.

Secundae res non a numero dicuntur, ſed quia vt velimus, ſequantur.

Secus, aliter, haud ſecus, non aliter.

Secus Valgius putat ex Graeco, quod eſt *ἑκὰς* dictum: abſurde ſcilicet. ſignificat enim aperte aliter exemplis omnium fere, qui eam vocem vſurpant. FESTVS.

Sediculum, ſedile. PAVLVS.

Sedũ, alij *ſidum*, appellãt herbã, quã Opillius Aurelius ſeſuuiũ vocari ait, eãque in tegulis ſeri, nec quamobrem id fiat, indicat. FESTVS.

Seges dicitur ea pars agri, quae arata: & con-

ſita eſt. a ſerendo videlicet.

Segeſta, quae nunc appellatur oppidum in Sicilia eſt, quod videtur Aeneas condidiſſe praepoſito ibi Egeſto, qui eam Egeſtam nominauit. Sed praepoſita eſt ei S. littera, ne obſceno nomine appellaretur, vt factũ eſt in *Malevento*, quod Beneuẽtum dictum eſt, & in *Epidamno*, quod vſurparunt Dyrrachium.

Segnitia . . . . .
. . honeſtum. Terentius . .
. . ſegnitiae, neque ſocor . . .

PAVLVS. *Segnitia* dicitur, quod ſine nitendo quid vtile, aut honeſtum. Terẽtius: Enimuero Daue nihil loci eſt ſegnitiae, neq. ſocordiae.

Seliquaſtra, genus ſedilium.

FESTVS. *Seliquaſtra* ſedilia antiqui generis appellãtur D littera in L conuerſa, vt etiam in ſella factum eſt, & ſubſellio, & ſolio, quae non minus a ſedendo dicta ſunt.

Sellae curulis locus . . . . .
. ictori poſteriuſque . . .
xime ſacellum Mer . . .
ciebant ſpecta . . . .

PAVLVS. *Sementinae feriae* fuerunt inſtitutae, quaſi ex iis fruges grandeſcere poſſint.

Semis, ſemodius, ſemuncia ex Graeco trahuntur ſicut & alia nonnulla, quae S litteram pro aſpiratione eorum habent, vt ἑπτὰ ſeptem, ὕλη ſilua. ſic iſta ab eo, quod illi dicunt ἥμισυ, declinata ſunt.

FESTVS. *Semis*, ſemodi . . . . .
. . . tione ex Grae . . .
. . . litteram pro . . .
. . . habent, vt . . .
. . . ſiluae. ſic . . .
. . . ου dicunt . . .

Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad cuſtodiam frumenti publici.

Senacula tria fuiſſe Romae, in quibus Senatus haberi ſolitus ſit, memoriae prodidit Nicoſtratus in libro, qui inſcribitur de Senatu habendo. vnum, vbi nunc eſt aedis Concordiae inter Capitolium & forum, in quo ſolebant magiſtratus D. T. cum ſenioribus deliberare. alterum ad portam Capenam. Tertium citra aedem Bellonae in quo exterarum nationum legatis, quos in vrbem admittere nolebant, ſenatus dabatur.

PAVLVS. *Senaculum* locus Senatorum.

FESTVS. *Senatores* a ſenectute dici ſatis conſtat, quos initio Romulus elegit centum, quorum conſilio Rempublicam adminiſtraret. Itaque etiam patres appellati ſunt, & nunc cum ſenatores adeſſe iubentur, quibuſque in ſenatu ſententiam dicere licet. quia ij, qui poſt luſtrum conditum ex iunioribus magiſtratum ceperunt, & in ſenatu ſententiam dicunt, & non vocantur ſenatores ante, quam in ſenioribus ſunt cenſi.

Senatus decretum a conſulto Aelius Gallus ſic diſtinguit, vt id dicat particulam quandam eſſe ſenatuſconſulti, vt cum prouincia alicui decernitur, quod tamẽ ipſum ſenatuſconſulti eſt.

Senis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetuſtiſſimus fuit. quidam quod eo Veſtales virgines ornentur, quarum caſtitatem viris ſuis ſponoe . . . a ceteris.

Senium a ſenili acerbitate, & vitiis dictum. poſuit Caecilius in Hymnide: Sine ſuam ſenectutem ducat vtique ad ſenium ſorbitio.

Senonas, Gallos, Verrius ait, exiſtimari appellari, quia noui venerint ex tranſalpina regione . . . ξένοι, poſtea Seno. . . :

Sentes, cum conſtet eſſe ſpinas, & Afranius in Abducta dixerit: quã ſenticoſa verba pertorquet turba. pro ſpinoſis accipi debet.

Sentinare, ſatagere, dictũ a ſentina. quia multam aquam nauis cum recipit, periclitatur. Caecilius in Aethrione: cum Mercurio capit conſilium, poſtquam ſentinat ſatis.

Sentinare, ſatagere, dictum a ſentina nauis, quam quis vt aqua liberet, euacuare contendit. Itaque ſentinare, ſubtiliter periculum vitare. Caecilius: Capit conſilium, poſtquam ſentinat ſatis. PAVLVS.

Seplaſia . . . . . FESTVS.
. . uo plurimi vnguenta . . .
. . cuius meminit Cicero. Seplaſiam.
. . audiebam te, vt primum aſpe . .
. . Conſulem repudiauit . . . .
. . . ſeptem ſtellae appel . .
. . . bus iunctis, quos trio . .
. . . appellent, quod iune . .
. . . quaſi terriones . . .
. . . quod id aſtrum Grae . . .
. . . partem quandam . . . . .
. . . Ennius. ſupera . . .
. . . et phyſici eum ſum . . .
. . . conten . . tem . . .
. . . aiunt quod ita ſunt . . .
. . . ut ternae proxim . . . .
. . . trigona.

Septimontio, vt ait Antiſtius Labeo hiſce montibus feriae. Palatio, cui ſacrificium, quod fit, *Palatuar* dicitur. Veliae, cui item ſacrificium. Faguali, Suburae, Cermalo, Oppio, Coelio monti, Ciſpio monti. Oppius autem appellatus eſt, vt ait Varro Rerum humanarum libro octauo, ab Opita Oppio Tuſculano, qui cum praeſidio Tuſculanorum miſſus ad Romam tuẽdam, dum Tullus Hoſtilius Veios oppugnaret, conſederat in carinis, & ibi caſtra habuerat. ſimiliter Ciſpius a Laeuo

Ciſpio

Ciſpio Anagnino, qui eiuſdem rei cauſa eam partem Eſquiliarum, quae iacet ad vicum patricium verſus, in qua regione eſt aedis Meſitis, tuitus eſt.

PAVLVS. *Sacrificium*, quod fiebat Romae in monte Palatino, Palatuar dicebatur.

Septimontium appellabant diem feſtum, quod in ſeptem locis faciebant ſacrificium, Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermalo, Coelio, Oppio, & Ciſpio.

FESTVS. . . . pellatur menſe . .
. . . aſtis agonalia . . .
. . . ntibus fiunt ſa . . .
. . . Fagutali, Subura . .
. . . Ciſpio . . . .
. . . chrum eſt, vt ait Gallus Ael . .
. . mortuus ſepultus eſt. quod ant . .
. . labant. his que cippis, aut alip. . .
. . cui cauſa deſignatus eſt intra . .
. . pultura eſt facta.

Se quamque, ſeorſum quanque.

. . . is dicitur, qui inter aliquos . .
. . inter eos conuenerit . . . .
. . quid vt ei reddat, qui id . . .
. . ſtiterit. Cato in ea ora . . .
. . de indigitibus. ſinunt . . .
. . vt bona rapiant, aut . . .
. . ſequeſtro dent. & Pla . .
. . ſic ſequeſtro mihi data. .

Serilla Verrius appellari putat nauigia Iſtrica, ac Liburnica, quae lino, ac ſparto condenſantur. a conſerendo, & contexendo dicta. quia dicat Pacuuius in Niptris: nec vlla ſubcus cohibet compagem aluei: Sed ſuta lino, & ſparteis ſerillibus: cum αὐτοσχεδιῶς, ficto vocabulo vſus ſit pro funiculis, qui ſparto conſeruntur.

PAVLVS. *Serilla* nauigia Iſtrica, quae lino, ac ſparto condenſantur. a conſerendo, & contexendo dicta.

Serius Attius a ſero comparauit. ait enim: Ne, ſi forte paulo, quam tu, veniam ſerius.

FESTVS. *Serius* a ſero videtur dictum. Attius in Amphitryone: Ne, ſi forte paulo, quam tu, veniam ſerius.

Sero ſapiunt Phryges, prouerbium eſt natum a Troianis, qui decimo denique anno velle coeperant Helenam, quaeque cum ea erant rapta, reddere Achiuis.

PAVLVS. *Serpſit* antiqui pro ſerpſerit vſi ſunt. vnde *ſerpulae* dictae, quas nunc ſerpentes dicimus, ex Graeco, quod illi ἑρπετὰ, nos pro aſpiratione eorum S littera poſita: vt ἕξ, ſex, ἑπτὰ, ſeptem.

FESTVS. . . . antiqui pro ſerpſerit . .
. . . ulae dictae, quas nunc ſer . . .
. . . e co, quia illi ἑρπετὰ, nos . .
. . . S. littera poſita; vt . .

Serpula ſerpſerit, ait (idem) Meſſalla, ſerpens irrepſerit.

Serra praeliari dicitur, cum aſſidue acceditur, recediturque, neque vllo conſiſtitur tempore. Cato de re militari: ſiue forte opus ſit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus, aut ſerra, vti adoriare.

Serra praeliari dicitur, cum aſſidue acceditur, receditur que, neque vllo tempore conſiſtitur. PAVLVS.

Sertorem quidam putant dictum a prendendo, quia cum cuipiam afferat manum educendi eius gratia ex ſeruitute in libertatem, vocetur *adſertor*. cum veriſimilius ſit dictum, qui ſereret quid, ac potius adſertorem a ſerendo cepiſſe nomen, cum aliquem ſerat petẽdo in libertatem eandem, qua ipſe ſit, id eſt iungat: quia fruges cum ſeruatur, terrae iungit. quod totum Verrius ἀνθισμῶς introduxit. FESTVS.

Seruilius lacus appellabatur, eo, qui eum faciendum curauerat in principio vici iugari continens baſilicae Iuliae, in quo loco fuit effigies hydrae poſita a M. Agrippa. FESTVS.

Seruilius lacus Romae a conditore vocatus. PAVLVS.

Seruorum dies feſtus erat Idibus Auguſti: quia eo die Rex Tullius filius ancillae (natus eſt)

Seruorum dies feſtus vulgo exiſtimatur Idibus Auguſti, quod eo die Ser. Tullius natus ſerua aedem Dianae dedicauerit in Auentino, cuius tutelae ſint cerui, a quorum celeritate fugitiuos vocent *ſeruos*. FESTVS.

. . . . . in carmine app-
. . . eſopia pro ſedilibus di-
. . . . dhue in conſuetu-
. . .

Seſtertius dicitur quarta pars denarij. quo tempore is decuſſis valebat, id eſt dupondius.
. . . .

Seſtertius dicitur quarta pars denarij, quo tempore is decuſſis valebat, id eſt dupondius & ſemis. PAVLVS.

Seſtertij no . . . . . FESTVS.
. . dupondij, & ſemiſſis . .
. . tertius, ſed auctos eſſe . . .
. . apud antiquos autem . .
. . rant, & valebant . . .
. . ti, bigati, quinqueſſis . .
. . eſt numerum aeris perduct. .
. . minia, minus ſoluendi . .
. . tur P.R.

Sex millium, & ducentorum hominum primus C. Marius conſcripſit legionem, cum antea quattuor millium fuiſſet. vnde etiam appellabatur quadrata. PAVLVS.

Sex ſuffragia appellantur in equitum centuriis quae ſunt adiectae ei numero cẽturiarũ quas Priſcus Tarquinius Rex cõſtituit. FESTVS.

Sex Veſtae ſacerdotes conſtitutae ſunt, vt populus pro ſua quaque parte haberet miniſtram ſacrorum. quia ciuitas Romana in-

ſex eſt diſtributa partis. in primos, ſecundoſque Titienſes, Rammes, Luceres.

Sexagenarios . . . .
. . cuius cauſam Mani . .
. . qui incoluerint . . .
. . hominem ſexaginta . .
editi patri, quot . . .
. . q facere eos de . . .
. . ulis, ſed religio . . .
. . cirpeas hominum eſ. . .
. . modo mittere . . .
. . t, morante in Italia . . .
. . ius comitum habitaue . .
. . am haberi, atque Arga . .
. . auerint arui. quorum pro . .
. . am redintegrari eo ge . . .
. . a legatum quendam Arga . .
. . is Romae moratum eſſe, his, vt. .
. . t. inſtitutum a ſacerdotibus, vt. .
. . ſcirpea ex omnibus, cũque publicae
. . nciauiſſet . per flumen, ac mare in patriam remitteretur. Sunt, qui dicant, poſt vrbem a Gallis liberatam ob inopiam cibatus coeptos ſexaginta annorum homines iaci in Tiberim; ex quo numero vnus filij pietate occultatus ſaepe profuerit patriae conſilio ſub perſona filij. id vt ſit cognitum, ei iuueni eſſe ignotum, & ſexagenariis vita conceſſa. latebras autẽ eius quibus arguerit ſenem, id eſt cohibuerit, & caelauerit, ſanctitate dignas eſſe viſas, ideoque, *Arcaea* appellata. Sed exploratiſſimum illud eſt cauſae, quo tempore primum per pontem coeperunt comitiis ſuffragium ferre iuniores, conclamauerunt, *vt de ponte deijcerentur ſexagenarij*, qui iam nullo publico munere fungerentur, vt ipſi potius ſibi, quam illi deligerent imperatorem. Cuius ſententiae eſt etiam Sinnius Capito. Vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmauit Afranius in Repudiato.

Sextantarij aſſes in vſu eſſe coeperunt ex eo tempore, quod propter bellum Punicum ſecundum, quod cum Hannibale geſtum eſt, decreuerunt patres, vt ex aſſibus, qui tũ erant *librarij*, fierent ſextantarij, per quos cum ſolui coeptum eſſet, & populus aere alieno liberaretur, & priuati, quibus debitum publice ſolui oportebat, non magno detrimento adficerentur. Septuennio quoque (anno) vſus eſt, vt priore numero, ſed id non permanſit in vſu, nec amplius proceſſit in maiorem.

Sexus aliter ſignificat ſexu, natura, habituque ex Graeco, quam illi vocant ἕξιν. Afranius in Priuigno ſic agit: orbus virili ſexu adoptauit ſibi. Pacuuius in Atalanta: Triplicem virili ſexu partum procreat.

PAVLVS. *Sexus*, natura, vel habitus, ex Graeco ἕξιν vocatur.

Sibinam appellant Illyrici telum venabuli ſimile. Ennius: Illyrici reſtant ſicis, ſibinisque fodentes.

Sibus, callidus, vel acutus.

Sic verſantu . . . FESTVS.
ſunt voluit eodem non . . .
. . . . pellant Dolonem . .
. . . cation maius . . .
. . . Capito velut ſe . .
. . . lone interioris . .
. . . orte moroque cum ait .
. . . L. Terentio Tuſciui . .
. . . iuum de ſaxo Tarpeio . .
. . . ueniſſet commiſſatum, quod .
. . . et coactus . .

Sicilices haſtarum ſpicula lata. Ennius: Incedit veles vulgo ſicilibus latis. PAVLVS.

Sicilicum dictum, quod ſemunciam ſecet.

Sicyonia genus calciamenti. Lucilius: Et pedibus laeua ſicyonia demit honeſta.

Si ſus . . . FESTVS.
. . . is ipſis id quod Graece .
. . . geriualicia ſic eſt .
. . . e populum. Ser. Sulpi. .
. . . tani, paganiue ſi .
. . . donec eam inter ſe .
. . . s iudicatio eſto .

Signa, vt rerum, ita . .
. . . aut lapides, aut ſ .
. . . adhuc aliqua, et .
. . . pantur etiam, ſed po .
. . . ſimulacra ad effi .

Signare ſignificat modo ſcribere, modo anulo ſigna imprimere, modo pecora ſignis notare. PAVLVS.

. . . ri dicitur ſignis notare . FESTVS.
. . . ſed antiqui eo pro ſcribe .
. . . re, & conſignare .
. . . ere, & conſeri .

Silatum antiqui pro eo, quod nunc ientaculum dicimus, appellabant, quia ieiuni vinum ſili conditum ante meridiem obſorbebant. PAVLVS.

. . . pro eo quod nunc ientaculum FESTVS.
dicimus . . quia ieiuni vinum ſolicon.
. . obſorbebant.

Silere tacere ſignificat ficto verbo ab S littera, quae nota ſilentij eſt. PAVLVS.

Silere, tangere. FESTVS.
. . . a S littera, que ini .
. . . dici, vbi qui poſt mediam .
. . . candi cauſa ex lectulo ſuo ſi .
. . . et liberatus a lecto in ſolido .
. . . letque ne quid eo tempore deiciat.
. . . le in lectum repoſuit, hoc enim eſt.
. . . entiũ, omnis vitij in auſpiciis vacui
. . . tas. Veranius ait, non vtique ex lecto, ſed ex cubili, ne rurſus ſe in lectum reponere neceſſe eſſe.

Silicernium

PAVLVS. *Silicernium* erat genus farciminis, quo fletu familia purgabatur. dictum autem ſilicernium, quia, cuius nomine ea res inſtituebatur, is iam ſilicem cerneret. Caecilius. credidi ſilicerniũ eius me eſſe eſurũ.

FESTVS. . . nebris quam . .
. ; ocant, ſed . .
. . errius exiſti . .
. . uod nos farci . .
. . letum familia . .
. . omine ea res . .
. . s iam ſilentium . .
. . oloſtate. Cre . .
. . me eſſe eſurum . .

Siluij ſunt appellati Albani Reges, a Lauiniae filio, quem poſt exceſſum Aeneae grauida relicta timens periculum, & ſuae vitae, & eius, quem vtero gerebat, in ſiluis latens enixa eſt. qui reſtitutus in regnum eſt poſt mortem Aſcanij praelatus Iulo fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur.

Silus appellatur naſo ſuſum verſus repando. vnde galeae quoque a ſimilitudine ſileae dicebantur.

Simpludiarea funera ſunt, quibus adhibentur D.T. ludi, corbitoreſque quidam ea dixerunt eſſe, quibus neutrum genus intereſſet ludorũ. nam indictiua ſunt, quibus adhibentur non ludi modo, ſed etiam deſultores, quae ſunt ampliſſima.

PAVL. *Simpludiarea* funera, quibus ludos adhibebãt.

Simpulum vas paruum non diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificiis libabatur. vnde & mulieres rebus diuinis deditae *ſimpulatrices* dicuntur.

Simultas, id eſt, odium, dicta ex cõtrario, qua minime ſint ſimul. poteſt & a ſimulatione dicta exiſtimari, quia ſimulare loquuntur ad inuicem.

Sincinium, cantionem ſolitariam.

FESTVS. . . . in prouerbio dici ſolet
. . . ſine vlla incommoda appendice; quod olim ſacra non ſolũ publica curioſiſſime adminiſtrabant, ſed etiam priuata. relictuſque heres ſic pecuniae etiam ſacrorum erat; vt ea diligentiſſime adminiſtrare eſſet neceſſarium.

Siniſtrae aues, ſiniſtrumque eſt ſiniſtrinum auſpicium, id eſt, quod ſinat fieri. Varro libro quinto Epiſtulicarum quaeſtionum, ait; a deorum ſede cum in meridiem ſpectes, ad ſiniſtram ſunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes: factum arbitror, vt ſiniſtra meliora auſpicia, quam dextra eſſe exiſtimentur. idem fere ſentiũt Sinnius Capito, & Cincius.

Siniſtrum in auſpicando ſignificare ait Ateius Capito, laetum, & proſperum auſpicium, at ſilentium dubij duntaxat vacat vitio: igitur ſilentio ſurgere cum dicitur, ſignificat non interpellari, quo minus rẽ gerat, ad ſiniſtrum hortari quoque auſpicia ad agendũ ꝙ animo quis propoſuerit.

Siparium genus veli mimicum.

PAVLVS. *Si* . . . .

FEST. utuntur, dictum ait . . .
mento quod vocetur . .

PAVL. *Siremps* dicitur, quaſi ſimilis res ipſa. habetur hoc in libris Catonis.

FESTVS. . . ponitur pro eadem, vel proinde .
. . Cato in diſſuadendo le . .
. . licta eſt, & praeterea rogas .
. . ea ſi populus condemnaue .
. . ſiet, quaſi aduerſus le .

Siſpitem Iunonem, quam vulgo *Soſpitem* appellant, antiqui vſurpabant, cum ea vox ex Graeco videatur ſumpta, quod eſt σώζειν.

Siſtere fana cum in vrbe condenda dicitur, ſignificat loca in oppido futurorum fanorum conſtituere, quod Antiſtius Labeo ait, in commentario quintodecimo Iuris Pontificij, fana ſiſtere eſſe lectiſternia certis locis & dis habere.

PAVLVS. *Siſtere* fana cum dicerent, ſignificabatur lectiſternia certis in fano locis componere.

Sobrinus eſt patris mei conſobrini filius, & matris conſobrinae filius.

FESTVS. *Sobrinus* eſt, vt ait Gallus Aelius, patris mei conſobrini filius, & matris meae conſobrinae filius, femina iiſdem de cauſis appellat fratrem & fratrem patruelem, & cõſobrinum, & propius conſobrino, & ſobrina. iidẽ gradus in ſobrina quoque ſunt.

Sobrium vicum . . .
er Aelius quod . . .
locus, neque caut . . .
aliquod in eo n . . .
vino ſolitum . . .

PAVLVS. *Sobrium* vicum Romae dictum putant, vel quod in eo taberna nulla fuerit; vel quod in eo Mercurio lacte, non vino ſupplicabatur.

Sodales dicti, quod vna ſederent, & eſſent: vel quod ex ſuo dapibus veſci ſoliti ſint: vel quod inter ſe inuicem ſuaderent, quod vtile eſſet.

FESTVS. *Sodalis* . . . .
tant, quod vna . . .
. . alij, quod ex ſuo . .
. . alij quod inter ſe . .
rent. quod vtile eſ . .
. . crebro congre vocan . .
. . vocabulo, quod eſt . .
Sodes, ſi audes, vti ſi . . .
pro in loco. Terentius . .
ſodes, quis heri Chry . .

PAVL. *Sodes*, ſi audes; vti *ſis*, pro ſi vis; & *illico* pro in loco. Terentius in Andria: Dic, ſodes, quis heri Chryſidem habuit.

FESTVS. *Solari* ſine praepoſitione dixiſſe antiquos, teſtis eſt Pacuuius, cum ait: ſolatur, auxiliatur, hortaturque me.

Solatum genus morbi, maxime a ruſticantibus dicitur, cuius meminit etiam Afran . . .
. . arquato Medo . . .
. . tigine . . .

PAVLVS. *Solatum* genus morbi.

Solea, vel ea dicitur, quae ſolo pedis ſubiicitur, vel genus piſcis, vel materia robuſta, ſuper quam paries craticius extruitur.

Solea, vt ait Verrius, eſt non ſolum ea, quae ſolo pedis ſubiicitur, ſed etiam pro materia robuſta, ſuper quam paries craticius extruitur.

FEST. *Solicitare* quidam dictum putant vel . .
. . ex ſuo loco, ac ſententia .
. . quin ſignificet locum, quis .
. . quoque dicantur loca pa . .

PAVLVS. *Solicitare* eſt ſolo citare, id eſt, ex ſuo loco mouere. *ſolum* autem quin ſignificet locum, quis dubitet? cum *exules* quoque dicantur loco patriae ſuae pulſi.

FESTVS. *Solida* ſella at . . .
iubetur, cum mane ſur . .
lauit quod antiqui expreſſe . .
riore parte excauat . . .
ciebant ſedes, quas ſ . . .
in his nihil erat con . . .
bant, inquit Verrius, quod . .
abſurde, vt mihi videtur . .
ſit totum ait dictum ſolidum. . .

Solino idem ait eſſe conſulo.

Solino intelligitur conſulo.

Solipunga genus beſtiolae maleficae, quod acrius, concitatiuſque fit feruore ſolis. vnde etiam nomen traxit.

PAVLVS. *Soli* . . . .
maleficae, qu . . .
fit feruore s . . .
traxit.

FESTVS. *Solitaurilia* hoſtiarum trium diuerſi generis immolationem ſignificant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae ſolidi, integrique ſunt corporis. contra Aci . . . veru eces maiales, qui quia *ſollum*, Oſce totum, & ſolidum ſignificat. vnde tela quaedam *ſolliferrea* vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium *ſollers*, & quae nulla parte laxata, cauaque ſunt, *ſolida* nominantur. atque harum hoſtiarum omnium inuiolati ſunt tauri, quae pars ſcilicet caeditur in caſtratione. ſunt quidem qui putent, ex tribus hoſtibus praecipue nomen incluſum cũ ſolido tauri, quod ampliſſima ſit earum. quidam dixerunt omnium trium vocabula confuſa ſuis, ouis, tauri adfeciſſe id, quod vno modo appellarentur vniuerſae. quod ſit a ſollo, & tauris earum hoſtiarum ductum (eſt) nomen antiquae cōſuetudinis per vnum L. enuntiari non eſt mirum, quia nulla tunc geminabatur littera in ſcribendo. quam conſuetudinem Ennius mutauiſſe fertur, vtpote Graecus Graeco more vſus, quod illi aeque ſcribentes, ac legentes duplicabant mutas Sem- . . . .

PAVLVS. *Solitaurilia* hoſtiarum trium diuerſi generis immolationem ſignificant tauri, arietis, verris, quod omnes hi ſolidi, integrique ſint corporis. *Sollum* enim lingua Oſcorũ ſignificat totum, & ſolidum. vnde tela quaedã *ſolliferrea* vocantur, tota ferrea: & homo bonarum artium *ſollers*: & quae nulla parte laxata, cauaque, ſolida nominantur.

FESTVS. *Solla* appellantur ſedilia, in quibus non plures ſingulis poſſint ſedere, ideoque ſolla ſternere dicuntur, qui ſolliſternium habent, & ſolaria vocantur Babylonica, quibus eadem ſternuntur. quae, vt ait Verrius, omnia ducta ſunt ſolo aluei quoque lauandi gratia inſtituti, quo ſinguli deſcendunt, ſola dicuntur. quae a ſedendo potius dicta videntur, quam à ſollo.

PAVLVS. *Solla* ſedilia, in quibus ſinguli tantum poſſunt ſedere. ideoque ſolla ſternere dicuntur, qui *ſolliſternium* habent. & ſolaria vocantur Babylonica, quibus eadem ſternuntur.

Solemnia ſacra dicuntur, quae certis temporibus fiunt.

FESTVS. *Solemnia* ſacra dicuntur, quae certis temporibus, anniſque fieri ſolent.

Solliſtimum App. Pulcher in Auguralis diſciplinae libro primo ait eſſe tripudium, ꝗ aui excidit ex eo, quod illa fert. ſaxumve ſolidum, aut arbos viuiradix ruit, quae nec prae vitio, humani caedanturve, iacianturve, pellanturve.

Sollo Oſce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius: ſuaſa quoque omnino dirimit non ſolla dupondi. id eſt non tota. Item Liuius: *Sollicuria*, in omne re curiora. & *ſoliferreum*, genus teli totum ferreum. *ſollers* etiam in omni re prudens; & ſolemne, quod omnibus annis praeſtari debet.

PAVLVS. *Sollo* Oſce dicitur id, quod nos totum vocamus. Liuius: *Solliferreum* genus teli, id eſt totum ferreum. *Sollers* etiam in omni re prudens: & *ſolemne*, quod in omnibus annis praeſtari debet.

Sollox, lana craſſa, vel pecus lana contectum. Titinius: Lana ſoloci ad purpuram data. & Lucilius: Paſcali pecore, & montano hirco, atque ſoloce.

FESTVS. *Solox*, lana craſſa, & pecus, quod paſſim paſcitur non tectum. Titinius in Barathro: ego ab lana ſoloci ad purpuram data. & Lucilius: Paſcali pecore, ac montano, hirto, atque

atque ſoloce.

Solum, terram. Ennius libro tertio: Tarquinio dedit imperium, ſimul & ſola regni. & alibi: ſed ſola terrarum poſtquam permenſa parumper.

PAVLVS. *Solum*, terram.

Sonivio, ſonanti.

FESTVS. . nivio ſignificat in car . . .
. . augurali ſonanti . .
. . nium tripu . .
. . Pulcher, quod . .

PAVLVS. . . dit plus quadr. . .

FESTVS. *Sons*, nocens: Inſons, innocens.
. . nocens, vt ex
. . nocens.

Sonticum morbum in xij. ſignificare ait Aelius Stilo certum cum iuſta cauſa. quem nonnulli putant eſſe, qui nocĕt, quod ſontes ſignificet nocentes. Naeuius ait: ſonticam eſſe oportet cauſam, quamobrem perdas mulierem.

PAVLVS. *Sonticum*, iuſtum. Naeuius: Sonticam eſſe oportet cauſam, quamobrem perdas mulierem.

FESTVS. . . auſa dicitur a morbo . .
. . erendum agere . .
. . lato de re A. Atili . .
. . tiſſe, timidus ne . .
. . vbi cauſam ſonticam . .
. . . . . .

PAVLVS. *Soracū* eſt, quo ornamēta portātur ſcenicorū

FESTVS. . . quo orname . .
. . corum Pla . .
. . rum icillum . .

Sororiare mammae dicuntur puellarum, cum primum tumeſcunt; vt *fraterculare* puerorum. Plautus in Fribolaria
. . papillae pr . .
. . nolui dicere . .
. . opus eſt verb . .

PAVLVS. *Sororiare* mammae dicuntur puellarum, cum primum tumeſcunt.

Sororium tigillum appellabatur locus ſacer in honorem Iunonis, quem Horatius quidam ſtatuerat cauſa ſororis a ſe interfectae ob ſuam expiationem.

FESTVS. *Sororium* tigillum appellatur hac de cauſa ex conuentione Tulli Hoſtilij Regis, & Metij Suffetij ducis Albanorum, Trigemini Horatij, & Curiatij cum dimicaſſent, vt victores ſequeretur imperium, & Horatius noſter exſuperaſſet, victorque domum reuerteretur, obuia ſoror cognita morte ſponſi, ſui fratris manu occiſi, auerſata eſt eius oſculum, quo nomine Horatius interfecit eam. & quanquam a patre abſolutus ſceleris erat, accuſatus tamen paricidij apud Duumuiros, damnatuſque, prouocauit ad populum, cuius iudicio victor duo tigilla tertio ſuperiecto, quae pater eius cōſtituerat, velut ſub iugum miſſus ſubit, conſecratiſque ibi aris Iunoni Sororiae, & Iano Curiatio, liberatus omni noxia ſceleris eſt auguriis adprobātibus. ex quo ſororium id tigillum eſt appellatum.

PAVLVS. *Sors* & patrimonium ſignificat. vnde *conſortes* dicimus: & dei reſponſum: & quod cuique accidit in ſortiendo.

FESTVS. *Sors* et . . . . .
eat, vnde con . . .
& deis reſp . . . .
accidit in ſo . . . .

PAVLVS. *Sortitillus* venter ſuillus condito farre expletus.
. . . labatur venter ſuillus co . .
. . Plautus. venter ſullus di
. . in illum ego me hodie . .
. . eſa farte biberem . .

Sos, pro eos antiqui dicebant, vt Ennius libro primo: Conſtitit inde loci propter ſos dea dearum. & libro tertio: Circum ſoſq; ſunt magnae gentes opulentae. Libro ſeptimo: Dum cenſent terrere minis, hortanturve ſos. Libro vndecimo: contendunt Graios Graecos memorare ſolent ſos. interdum pro ſuos ponebant, vt cum per datiuum caſum, idem Ennius effert. Poſtquam lumina ſis oculis bonus Ancus reliquit.

PAVLVS. *Sos* pro eos antiqui dicebant, vt Ennius: Conſtitit inde loci propter ſos dea dearum. Sos interdum pro ſuos ponebant. per datiuum caſum idem Ennius effert: Poſtquam lumina ſis oculis. pro ſuis.

Soſpes ſaluus. Ennius tamen ſoſpitem pro ſeruatore poſuit.

FESTVS. *Sos* . . . . .
omnis ferre au . .
Afranius in Ep . . .
ſeruent tuis . . . .
maxime Teu . . .
nunquam. En . . .
parentem, & p . . .
ſoſpitem. Att . . .
rite ad patr . . .
ſet. Ennius. vid . . .

PAVLVS. *Soſpitare* eſt bona ſpe afficere, aut bonam ſpē non fallere.

FESTVS. . . . . ficare cum dix . .
. . . liber ceterum . .
. . . ait eſſe bona ſpe . .
. . . ſpem non falle . .

PAVLVS. *Spara* minimi generis iacula a ſpargendo dicta. Lucilius: Tum ſpara, tum murices portantur tragula porro . . .

FESTVS. . . . ba . . paruiſſimi . .
. . pargantur dicta . .
. . tum ſpara, tum mu . .
. . orro.

. . tiatorem, erratorem. Cato in M. Coelium, ſi ſe appellauiſſet: In coloniam me

adhuc *ſubſignare* dicimus pro ſubſcribere.

FESTVS. *Reſignatum* aes dicitur militi, cum ob delictū aliquod iuſſu tribuni militum, (ne ſtipendium ei detur,) in tabulas refertur. *reſignare* enim antiqui pro ſcribere interdū ponebant.

PAVL. *Reſperſum* vinum dixerunt, quia vino ſepulcrum ſpargebatur.

FEST. . . . gnificat . .
. . . ouendia .
. . ſpar gebatur. . .
. . o .

Reſpicere autem & in auſpicando, vnde quis auem proſpexit, cum eodem reuertitur.

Reſpici auis . . . .
ficio, quaſi finis impe . . .
comitia perfecta ſumi . . .
dotes ſuo more, aliſq. . . .
nem luci, in quo ſacra fa . .
latoribus ingeniculato . .
vinum in caput infu . .
catione.

Reſpublicas multarum ciuitatum pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conſcripſit de lege P. Ennij, & peregrinis, cum ait: eae nationes, cum aliis rebus, per auaritiam. atque ſtultitiam. reſpublicas ſuas amiſerunt.

Reſtat pro diſtat ait Ennius: ponere, cum is dicat, impetus, aut longe mediis regionibus reſtat.

PAVLVS *Reſtat* Ennius poſuit pro diſtat.

Reſtibilis ager fit, qui biennio continuo ſeritur farreo ſpico, id eſt ariſtato. quod ne fiat, ſolent, qui praedia locant, excipere.

FEST. . . dicitur qui bie. .
. . eo, id eſt ariſt .
. . cant excipe . .

Retiario pugnāti aduerſus mirmillonem cantatur: *Nō te peto, piſcē peto. quid me fugis Galle?* quia mirmillonicum genus armaturae Gallicum eſt, ipſique mirmillones ante *Galli* appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat. Hoc autem genus pugnae inſtitutum videtur a Pittaco vno ex ſeptem ſapientibus, qui aduerſus Phrynonen dimicaturus propter controuerſias finium, quae erant inter Atticos, & Mytilenaeos rete occulto lato impediuit Phrynonen.

PAVLVS. *Retractare* eſt, rurſus tractare.

FEST. . . . . . re

Retricibus cum ait Cato in ea, quam ſcripſit, cum ediſſertauit Fuluij Nobilioris Cenſuram, ſignificat aquam eo nomine, quae eſt ſupra viam Ardeatinam inter lapidem ſecundum, & tertium. qua irrigātur horti infra viam Ardeatinam, & Aſinariam, vſque ad Latinam.

PAVLVS. *Retricibus* cum ait Cato, aquam eo nomine eo ſignificat qua horti irrigantur.

Reus dictus eſt a re, quam promiſit, ac debet.

Reus ſtipulando eſt, qui ſtipulatur. *Reus promittendo* eſt, qui ſuo nomine alteri quid pro altero promiſit.

FESTVS. *Reus* nunc dicitur, qui cauſam dicit: & item qui quid promiſit, ſpopondit ve, ac debet. at Gallus Aelius libro ſecundo ſignificationum verborum, quae ad ius pertinent, ait: *Reus* eſt, qui cum altero litem conteſtatam habet, ſiue is egit, ſiue cum eo actū eſt *Reus ſtipulando* eſt idem qui aſtipulator dicitur. quippe ſuo nomine ab altero (qui ſtipulatus eſt. non is qui alteri adſtipulatus eſt. *Reus promittendo* eſt, qui ſuo nomine alteri quid promiſit, quive pro altero quid promiſit. at Capito Ateius in eadem quidē opinione eſt; ſed exēplo adiuuat interpretationē. Numa in ſecūda tabula ſecunda lege, in qua ſcriptum eſt: *Quid horū fuit vnum iudici arbitrove, reove, eo die deffenſum eſto.* nunc vterque actor, reuſque in iudicio me vocatur. itemque accuſator de vi accitur more vetere, & conſuetudine antiqua.

Reus cum pro u . . .
nius in eo q . . .
cit pro ſe a . . .
to tuo uti . . .

PAVL. *Rhegium* appellatur id municipium, quod in freto Siciliae eſt, quoniam id a rumpendo dictum eſt.

FESTVS. . . are oportere, ait Verrius, id municipium, quod in freto e regione Siciliae eſt, quoniam id dictum eſt a rumpendo, quod eſt Graece ῥήγνυμι eo quidem magis, quia in Gallia Ciſalpina, vbi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur.

Rhinocerotem quidam eſſe aiunt bouem Aegyptium.

Rhonde. Sicadionque, cum dixit Lucilius. quo nomina riparum poſuit, tam infeſtum ſibi corpus, & valetudinem referens, quam leuis, ſed ſaluti nauigantium.

Rica eſt u . . . .
fimbriatum, purp . . .
palliolo, mitrave . . .
exiſtimat. Titi . . .
ſucida alba veſtit . . .
triplex, quod con . . .
nuae patrimae m . . .
tum lauetur aqua pe . .
leum.

PAVLVS. *Rica* eſt veſtimentum quadratum fimbriatum purpureum, quo Flaminicae pro palliolo vtebantur. Alij dicunt, quod ex lana fiat ſuccida alba, quod conficiunt virgines ingenuae patrimae, matrimae ciues, & inficiatur ceruleo colore.

Ricae, & riculae vocantur parua ricinia, vt pallio-

palliola ad vſum capitis facta.

FESTVS. *Ricae*, & riculae vocantur parua ricinia, vt palliola ad vſum capitis facta. Granius quidem ait eſſe muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur.

Rictus . . . . .
dici videntur, quia . . .
contrariaque ſint . . .
regendo, vt commo . . .
dictum videri po . . .

PAVLVS. *Rictus, rixae, rixioſus, ringitur*, dici videtur, quia in diuerſum rumpantur, contrariaque ſint recto. quod vocabulum dictum videtur a regendo.

FESTVS. *Rideo*, inquit Galba Canterio, prouerbiũ eſt, quod Sinnius Capito ita interpretatur, niſi qui principio rei alicuius inchoatae deficiunt animo. Sulpicius Galba, cũ in prouinciam exiens, ad portã ipſam canterium ſuum animaduertiſſet cecidiſſe, rideo, inquit, canteri te iam laſſum eſſe, cum tam long m iter iturus, vix id ſis ingreſſus.

Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpibus ridetur.

PAVLVS. *Ridiculus*, qui in rebus turpibus ridetur.

Rienes antiqui vocabãt *nefrundines*, quia Graeci eos νεφρούς dicunt. Plautus: Glaber erat, tanquam rien.

FESTVS. *Rienes* quos nunc vocamus, antiqui nefrundines appellabant. quia Graeci νεφρούς eos vocant. Plautus in Satyrione: male tibi euenisse video, glaber erat tamquam rien.

Rigido . . . . .
. Ennius locatus videtur . .
. . u. eſt enim amanis no . .
. . re vſus eſt. & lib. ij. .
. . I caerula prata. Cae . .
. . & alibi inde parum . .
ulabant Parum inſulam refert. item vnum vſurũ ſurus ferre tamen defendere poſſunt ſuri autẽ ſunt ruſtes, & ὑποστάτας ſurculi.

PAVLVS. *Rigidum*, & praeter modum frigidum ſignificat, & durum.

FESTVS. . . . ugido u . .
. . . rigido . .
. . . o ferro . .

PAVLVS. *Rimari* eſt valde quaerere, vt in rimis quoq;.

FESTVS. . . . ri, quaer . .
. qui te rima . .
. Ennius lib. XI. .
. utrique.

Ritnales nominantur Etruſcorũ libri, in quibus perſcriptum eſt, quo ritu cõdantur vrbes, arae, aedes ſacrentur, qua ſanctitate muri, quo iure portae, quo modo tribus, curiae, centuriae diſtribuantur, exercitus conſtituantur, ordinentur, ceteraque eiuſmodi ad bellum, ac pacem pertinentia.

Ritus eſt mos comprobatus in adminiſtrandis ſacrificiis.

PAVLVS. *Ritus* eſt mos, vel conſuetudo. rite autem ſignificat bene, ac recte.

FESTVS. *Ris* . . . .
. ne . . .
. iſtic . . .
. teri . . .
. hon . . .
. iua . . .
. telo . . .
. alio . . .
. tionem . . .
. lorum . . .
. litum eſt . . .
. remo . . .

Riuus vulgo appellatur tenuis fluor aquae, non ſpe, conſiliove factus, verum naturali ſuo impetu. Sed ij riui dicũtur, q manu facti ſunt, ſiue ſuper terrã foſſa, ſiue ſuper ſpecu cuius vocabuli origo ex Graeco pẽdet.

PAVLVS. *Robigalia* dies feſtus ſeptimo kalendas Maias, quo Robigo deo ſuo, quem putabant rubiginem auertere, ſacrificabant.

Robum rubro colore, & quaſi rufo ſignificari, vt bouẽ quoque ruſtici appellant, manifeſtũ eſt. vnde & materia, quae plurimas venas eius coloris habet, dicta eſt *robur*. hinc & homines valentes, & boni coloris, *robuſti*. *robus* quoque in carcere dicitur is locus, quo praecipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robuſteis includebatur.

Rodus, vel raudus cum dicitur, res rudis, & imperfecta ſignificatur. Hominem quoque imperitum rudem vocamus. *Rudentes* reſtes nauticae, & aſini, cum vocem mittunt.

FESTVS. *Rodus*, vel *raudus* ſignificat rem rudem, & imperfectam. nam ſaxum quoque *raudus* appellant poëtae, vt Attius in Menalippo: Conſtituit, cognouit, ſenſit, conlocat ſeſe in locum Celſum, hinc manibus rapera raudus ſaxeum grandem, & grauem. & in Chryſippo. Neque quiſquam a telis vacuus. Sed vti cuique obuiam fuerat, ferrum, aliꝰ ſaxum rodum. vulgus quidem in vſu habuit, non modo pro aere imperfecto, vt Lucilius, cum ait: plumbi paxillum rodus liniq; matexam, ſed etiam pro ſignato, quia in mancipando cum dicitur, *rudusculo libram ferito*: aſſe tangitur libra. Cincius de verbis priſcis ſic ait: Quemadmodum omnis fere *materia* non deformata *rudis* appellatur, ſicut *veſtimentum rude*, non perpolitum: ſic aes infectum *rudusculũ* apud aedem Apollinis aes conflatum iacuit, id *adrudus* appellabant. in aeſtimatione cenſoria aes infectum *rudus* appellatur.

Rudiarij ab eodem dicuntur, qui ſaga noua poliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. *Rudentes* reſtes nauticae, & aſini, cum voces mittunt.

PAVLVS. *Rodusculana* porta appellata, ꝙ rudis, & impo

lita ſit relicta, vel raudo, id eſt aere vincta.

. . . quod . . .
FESTVS. . . . aere . . .
. . . tatum . .
. . . ncipa . .
. . . eli . .
. . . genus . .
. . . enim . . .
. . . uatq . .
. . . uene . .
. . . us.M. . .
. . . erio . .

Rogat, eſt conſulit populum, vel petit ab eo, vt id ſciſcat, quod ferat. vnde nos quoque in cõſuetudine habemus pro petere, & orare. Cato in diſſuaſione, ne lex Baebia derogaretur, ait: hoc poti' agã, quod hic rogat.

PAVLVS. *Rogat*, eſt conſulit populum, vel petit ab eo, vt id ſciſcat, quod ferat.

Rogatio eſt, cũ populus cõſulitur de vno, pluribuſve hominib. quòd nõ ad omnes pertineat; & de vna pluribuſve reb. de quibus, nõ de omnib. ſanciatur. nã, ꝙ in omnes homines, reſve populus ſciuit, lex appellatur.

FESTVS. *Rogatio* eſt, cum populus conſulitur de vno, pluribuſve hominibus quod nõ ad omnis pertineat; & de vna pluribuſve rebus, de quibus, non omnib. ſanciatur. nam, quod in omnes homines, reſve populus ſciuit, *lex* appellatur. Itaque Gallus Aelius ait, inter legem, & rogationem hoc intereſt, *rogatio* eſt genus legis, quae *lex* non continuo ea rogatio eſt (rogatio) non poteſt non eſſe lex, ſi modo iuſtis comitiis rogata eſt.

Romam appellatã eſſe Cephalon Gergithius, qui de aduentu Aeneae in Italiam videtur conſcripſiſſe, ait ab homine quodam comite Aeneae. cum enim occupato monte, qui nunc Palatinus dicitur, vrbem condidiſſe, atque eam Romam nominaſſe. ¶ Apollodorus in Euxenide ait, Aenea, & Lauinia natos Mayllem, Mulũ, Romumque atque ab Romo vrbi tractum nomen. ¶ Alcimus ait Tyrrhenia Aeneae natũ filium Romulum fuiſſe, atque eo ortam Albam Aeneae neptem, cuius filius nomine Romus condiderit vrbem Romam. ¶ Antigonus Italicae hiſtoriae ſcriptor ait, Romum quendam nomine, Ioue conceptum vrbem condidiſſe in Palatio Romae, eique dediſſe nomen. ¶ Hiſtoriae Cumanae compoſitor Athenis quoſdam profectos Sicyonem, Theſpiaſque ex quibus porro ciuitatibus, ob inopiam domiciliorum, compluris profectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eoſque multo errore nominatos Aborigines, quorum ſubiecti qui fuerint. Caeximparum viri, vnicarumque virium imperio montem Palatium, in quo frequentiſſimi conſederint; appellauiſſe a viribus regentis *Valentiam*, quod nomen aduentu Euandri, Aeneaeque in Italiam cum magna Graece loquentium copia interpretatum, dici coeptum *Romam*. ¶ Agathocles Cyzicenarum rerum conſcriptor ait, vaticinio Heleni impulſum Aeneam Italiam petiuiſſe portantem ſuam ſecum neptem, Aſcanij filiam nomine Rhomam, eamque vt Italia ſint Phryges potiti, & iis regionibus maximae, quae nunc ſunt vicinae vrbi, primum omnium conſecraſſe in Palatio fidei templum. in quo monte poſtea cum conderetur vrbs, viſam eſſe iuſtam vocabuli Romae nominis cauſam, eamque priore, vnde ea locum dedicauiſſet fidei. ¶ Ait quidem Agathocles complures eſſe auctores, qui dicant Aeneam ſepultum in vrbe Berecyntia proxime flumen Nolon, atque ex eius progenie quendam nomine Romum veniſſe in Italiam, & vrbem Romam nominatam condidiſſe. ¶ Callias Agathoclis Siculi qui res geſtas conſcripſit, arbitratur e manu Troianorum fugientium Ilio capto cuidam fuiſſe nomen Latino, eumque habuiſſe coniugem Romam, a quo vt Italia ſit potitus, vrbem condiderit, quam Romam appellauiſſe. ¶ Lembus, qui appellatur, Heraclides, exiſtimat, reuertentibus ab Ilio Achiuis quoſdam tempeſtate deiectos in Italiae regiones ſecutos Tiberis decurſum perueniſſe, vbi nunc ſit Roma. vbique propter taedium nauigationis impulſas captiuas auctoritate virginis cuiuſdam tempeſtiuae nomine Romes, incendiſſe claſſem, atque ab ea neceſſitatę ibi manendi vrbem conditam ab his, & potiſſimum eius nomine eam appellatam, a cuius conſilio eas ſedes ſibi firmauiſſent.

¶ Galatas ſcribit, cum poſt obitum Aeneae imperium Italiae perueniſſet ad Latinum Telemachi, Circeſque filium ex Romae ſuſcepiſſet filios, Remum, Romulumque, vrbiſque conditae in Palatio cauſſam fuiſſe appellandae potiſſimum.

Rom . . . . . .
. . is . . .
. . ini . . .
. . ex . . .
. . Rom . . .
. . lac . . .
. . tor . . .
. . pler . . .
. . mito . . .
. . pepe . . .
. : deni.

. . deni . . .
. . atque . . .
. . mam . . .
. . omnes p . . .
. . nomin . . .
. . compreſſu . .
. . poſitos in . . .
. . mam mont . .
. . ſunt educ . .
. . minati pot . .
. . eſſent procreati . .
. . reſtituiſſe reg . . .
. . per auguria decre . .
. . naterque ac deorum . .
. . mulum vrbem cond . .
. . potius quam Romu . .
. . re vocabuli ſigni . .
. . ſuae ominaretur . .

PAVLVS. *Romam* Romulus de ſuo nomine appellauit; ſed ideo Romam, non Romulam, vt ampliore vocabuli ſignificatu proſperiora patriae ſuae ominaretur.

FESTVS. *Romanam* portam vulgus appellat, vbi ex epiſtylio defluit aqua. qui locus ab antiquis appellari ſolitus eſt *ſtatuae Cinciae*, quod in eo fuit ſepulcrum eius familiae. ſed porta Romana inſtituta eſt a Romulo . . infimo cliuo Victoriae qui locus gradibus in quadram formatus eſt. appellata autem Romana a Sabinis praecipue, quod ea proximus aditus erat Romam.

PAVLVS. *Romana* porta apud Romam a Sabinis appellata eſt, quod per eam proximus eis aditus eſſet.

FEST. *Romanam* portam ante . .
tatam ferunt, quae fuerit . .
. . . . .
Romani . . . .
artificium . . . .
coeperunt. . . .
is ciuitatibus . . .
omnes. qui nunc . . .
ſunt inſtitu . . .
manos, alij aiunt . . .
magnae, ac po . . .
in conferendis . . .
ros Romanos alij . . .
os equitando, iactu . . .
paribus, paribuſque etiam . .
ludentibus fierent . .

PAVLVS. *Romulia* tribus dicta, quod ex eo agro cenſebatur, quem Romulus ceperat ex Veientibus.

FEST. . . . latam Terentius quidem .
. . . deinde detortam voc . . .
. . . credibile, ceterum caus . .
. . . niſſe ait Verrius . .

Romulum quidam a ficu ruminali, alij quod lupae ruma nutritus eſt, appellatum eſſe ineptiſſime dixerunt. quem credibile eſt a virium magitudine, item fratrem eius appellatos.

PAVLVS. *Romulus*, & Remus a virtute, hoc eſt a robore appellati ſunt.

Rorarios milites vocabant, qui leui armatura primi praelium committebant; quod, vt ante imbrem fere *rorare* ſolet, ſic illi, ante grauem armaturam quod prodibant, rorarij dicti.

FESTVS. *Rorarium* vinum, quod rorariis dabatur.
. . . vbi incubare poſſet auſpicij repetendi cauſa.

PAVLVS. *Roſcij* appellabantur in omnibus profecti artibus, quod Roſcius quidam perfectus vnus in arte ſua, id eſt, comoedia, iudicatus ſit.

FESTVS. . . ri ſolent in . .
. . comoedus in . .
. . nihil deeſſet . .
. . de oratore . .
. . menſe Aug . .
. . quod eodem ill . .
. . eſt. iumenta . .
. . omnes horti in . .

PAVLVS. *Roſea* in campo Reatino campus appellatur, quod in eo arua rore humida ſemper feruntur.

FESTVS. . . os appellatur . .
. . ida ſemper ſerent. . .

Rotundam aedem Veſtae Numa Pompilius Rex Romanorum conſecraſſe videtur, quod eandem eſſe terram, qua vita hominum ſuſtentaretur, crediderit, eamque pileae forma eſſe: vt ſui ſimili templo dea coleretur.

PAVLVS. *Rotundam* faciebant aedem Veſtae ad pilae ſimilitudinem, quod eandem credebant terram eſſe.

Rubidus apud Plautum panis vocabatur parum coctus. item ſcortae ampullae rugoſae rubidae dici ſolent.

FESTVS. . . tur parum coctus eum . .
. . Plautus in Catina . .
. . o atque ibi torreto . .
. . em ſcortae ampullae vetuſtate rugoſae, & coloris eiuſdem rubidae dici ſolent.

PAVLVS. *Ructare*, non ructari dicendum eſt. Flaccus: Videres alio: ructare, ac reſpuere pulcherrima ſuperbia. Cicero tamen ructaretur dixit.

FESTVS. . . ctare . . .
. . ut pro . .
. . os igi . . .
. . ſcrib . . .
. . ceus . . .
. . re, ac . . .
. . M. Cice . .
. . ructa . . .

Rufuli Tribuni mili . . .
Conſul faciebat . . .
Rutilius Rufus leg. . . .
modic ſic enim eleua . . .
bant, qui populo ſuffe . . .
cognomine Rutili a . . .

PAVL. *Rufuli* appellabantur Tribuni militũ a Conſule facti, non a populo, de quorum iure, quod Rutilius Rufus legẽ tulerat, Rufuli, ac poſt Rutuli ſunt appellati.

Rumen eſt pars colli, qua eſca deuoratur. vnde *rumare* dicebatur, quod nunc *ruminare*.

FEST. . . qua eſca deuoratur .
. . quod nunc ruminare .

PAVL. *Rumentum*, abruptio.

FEST. . . . alibus ſignificare vi .
. . oue, dum verba Anci. .
. . crimen vis canerit .
. . . o augurio rumentum . .

PAVLVS. *Rumex*, genus teli ſimile ſpari Gallici.

FEST. *Rumex* . . .
meminit Lucili . .
tragula. . . .

Ruminalis dicta eſt ficus, quod ſub ea arbore lupa mammam dedit Remo, & Romulo. mamma autem rumis dicitur. vnde & ruſtici appellant hedos ſubrumos, qui adhuc ſub mammis habentur.

FESTVS. . . laram ait Varro . . .
. . bus, quod ſub ea ar . . .
. . Remo, & Romulo . .
. . ma autem rumis di . . .
. . es ſub rimios uo . .
. . alibi autem ſunt . .
. . ruminari ſolitum . .

PAVLVS. *Rumitant*, rumigerantur. Naeuius: Simul alius aliunde rumitant inter ſe.

FESTVS. . . . ntur. vt Nae . . .
. . itant inter . . .

PAVL. *Runa* genus teli ſignificat. Ennius: runata recidit, id eſt, pilata.

FESTVS. . . . nas
. . ae . . . .
. . Naeui . . .
. . uit . . . .
. . ad . . . .
. . eſcen . . .

PAVL. *Rupitias* in XII. ſignificat, damnum dederis.

FEST. *Rupitia* damnum dederit ſignificat.

Ruri eſſe, non rure dicendum, Teſtis eſt Terentius in Phormione, cum ait: ruri ſe continebat, ibi agrum de noſtro patre.

Ruſcum eſt, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius virgultis, fructibuſq. non diſſimile iunco, cuius coloris rebus vti mulieres ſolitae, commemorat Cato Originum libro ſeptimo: Mulieres opertae auro, purpuraque, ars inhaeret diadema coronas aureas ruſſea facie, galbeas lineas, pelles, redimicula.

Ruſpari eſt quaerere crebro, vt hoc verſu indicatur: & ego ibo, vt latebras ruſpans timer amaprimas. PAVL.

Ruſpari eſt cerebro quaerere.

Ruſtica vinalia quatuordecimo kalendas Septembris celebrabantur, quo die primum vinum in vrbem deferebant.

Ruſtica vinalia appellantur, menſe Auguſto quartodecimo kalendas Septembris Iouis dies feſtus, quia Latini bellum gerentes aduerſus Mezentium, omnis vini libationem ei deo dedicauerunt. eodem autẽ die Veneri templa ſunt conſecrata, alterũ ad Circum maximũ alterũ in luco Libitinẽſi, quia in ipſius deae tutela ſunt horti. FEST.

Ruſtum ex rubus . . .
. . . . . .

Ruta caeſa dicuntur, quae venditor poſſeſſionis, ſui vſus gratia, concidit, ruendoque contraxit.

Rutabulum eſt, quod ruſtici in proruẽdo igne panis coquendi gratia (vtuntur.) Nonius in Pico: quid ego facerem, otioſi rodebam rutabulum. Naeuius obſcenam viri partẽ deſcribens: vel quae ſperat ſe nupturam iri adoleſcentulo, ea licet ſenile tractet retritum rutabulum.

PAVL. *Rutabulum* a proruendo igne vocatum, quo panes coquuntur. inuenitur tamen poſitum & pro virili membro.

FEST. *Rutilae* canes, id eſt, non procul a rubro colore immolantur, vt ait Ateius Capito canario ſacrificio pro frugibus deprecandae ſaeuitiae cauſa ſideris caniculae.

Rutilium rufum ſignificat, cuius coloris ſtudioſae etiam antiquae mulieres fuerunt. vnde traxerũt cognomina Rutilias, vt indicat frequenter Aſtanius.

PAVL. *Rutilium* rufum ſignificat, cuius coloris ſtudioſae etiam antiquae mulieres fuerunt. vnde & rutilae dictae ſunt.

Rutrum dictum, quod eo harena eruitur.

FESTVS. *Rutrum* tenentis iuuenis eſt effigies in Capitolio Ephebi more Graecorum harenam ruentis exercitationis gratia. quod ſignũ Pompeius Bithynicus ex Bithynia ſupellectilis regiae Romam deportauit.

S

PAVL. *Sabatina* a lacu Sabate dicta.

FESTVS. Sabatina. . . . . .

Sabini dicti, vt ait Var . . .
quod ea gens PP. praecipue colat de . .
σέβεσθαι.

PAVL. *Sabini* a cultura deorũ dicti, id eſt ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι.

FEST. *Sabini* quod
. . prouerbium e . . .
. . Sinnius Capito . . .
. ficium propte . . .
. . Sabinum at . . .
. . nam

. . nam his pr. . . .
. . rum idem . . .
. . . facientibus . . .
. . . in quiete vi . . .
. . . ſici religione . . .
. . . in prouerbium . . .
. . . uellent ſomn . . .
. . . tatem bibendi q . . .
. . . id ſomnium cap . . .
. . . illud quoque anus . .
. . . niat.ſere enim quo . .
. . . animo voluimus . .
. . . parere ſolet.

Sacer . . .
. . . m Pomponius . . .
. . . or,quod ficus ea . . .
. . . nomen per M . . .
. . . ductum eſt Io . . .
. . . leuem modo So . .
. . . tu eſt Apollo . .

Sacella di . . . .
. . a dii ſacrata ſine tecto.

PAVLVS. *Sacella* dicuntur loca diis ſacrata ſine tecto.

Sacer mons trans Anienem fluuium vltra tertium miliarium appellatur, qui Ioui fuerat conſecratus.

FESTVS. *Sacer mons* appellatur trans Anienem paullo vltra tertium miliarium, quod eum plebes,cum ſeceſſiſſet a patribus creatis Tribunis plebis, qui ſibi eſſent auxilio, diſcedentes Ioui conſecrauerunt. ¶ At *homo ſacer* is eſt, quem populus iudicauit ob maleficium, neque fas eſt eum immolari: ſed qui occidit, parricidi non damnatur:nā lege tribunicia prima cauetur: *Si quis eum qui eo plebeiſcito ſacer ſit, occiderit: parricida ne ſit.* ex quo quiuis homo malus, atque improbus ſacer appellari ſolet. ¶ Gallus Aelius ait *ſacrum* eſſe quocunque modo, atque inſtituto ciuitatis conſecratum ſit, ſiue aedis, ſiue ara, ſiue ſignum, ſiue locus, ſiue pecunia, ſiue quid aliud, quod diis dedicatum, atque conſecratum ſit. Quod autem priuati ſuae religionis cauſa aliquid earum rerum deo dedicent: id Pontifices Romanos non exiſtimare ſacrum. at ſiqua ſacra priuata ſuſcepta ſunt, quae ex inſtituto Pontificum ſtato die, aut certo loco facienda ſint:ea ſacra appellari, tanquam ſacrificium. Ille locus, vbi ea ſacra priuata facienda ſunt,vix videtur ſacer eſſe.

PAVLVS. *Sacram viam* quidam appellatam eſſe exiſtimant, quod in ea foedus ictum ſit inter Romulum, ac Tatium.

FESTVS. quidam, quod eo itinere vtantur ſacerdotes idulium ſacrorum conficiendorum cauſa. Itaque ne eatenus quidem, vt volgus opinatur, ſacra appellanda eſt a regia ad domū regis ſacrificuli,ſed etiam a regis domo ad ſacellum Streniae & rurſus a regia vſque in arcem. nec appellari debere ait Verrius, ſed diſiūcte, vt ceteras vias Flaminiā, Appiam, Latinam,vt ne Nouamuiam quidē, ſed Nouam viam.

PAVLVS. *Sacra via* in vrbe appellatur, quod in ea foedus ictum ſit inter Romulum & Tatium.

FESTVS. *Sacramenta* dicitur,quod . . .
. . ac interpoſita,ac tum . . .
. . to dicitur interrogari,quia . .
. . . in Q.Thermum de x . .
. . aerant,ne mala . . .
. . ſcelera nefaria ſie . .
. . nto traderetur.lege eſt . .

PAVLVS. *Sacramentum* dicitur, quod iuriſiurandi ſacratione interpoſita geritur.

Sacramentum aes ſignificat, quod poenae nomine penditur.

FESTVS. *Sacramentum* aes ſignificat, quod poenæ nomine penditur, ſiue eo quis interrogatur, ſiue contenditur. id in aliis rebus quinquaginta aſſium eſt, in aliis rebus quingentorum inter eos, qui iudicio inter ſe contenderent.qua de re lege L.Papinij Tribuni plebis ſanctum eſt his verbis: *Quicunque Praetor poſthoc factus erit, qui inter ciues ius dicet, tres viros (capitales) populum rogato, iique tres viri* . . *quicumque* . . *facti erunt,ſacramenta ex* . . *iudicantoque. eodemque iure ſunto, vti ex legibus, plebeique ſcitis exigere,iudicare eſſeque oportet.* ¶ *Sacramenti* autem nomine id aes dici coeptum eſt, quod & propter aerarij inopiam, & ſacrorum publicorum multitudinem cōſumebatur id in rebus diuinis.

Sacrani appellati ſunt Reate orti, qui ex Septimontio Ligures, Siculóſque exegerunt. nam vere ſacro nati erant.

Sacratae leges ſunt, quibus ſanctum eſt, qui quid aduerſus eas fecerit, ſacer alicui deorum ſicut familia,pecuniaque. Sunt qui eſſe dicant ſacratas, quas plebes iurata in mōte ſacro ſciuerit.

PAVLVS. *Sacratae leges* dicebantur, quibus ſancitum erat,vt ſi quis aduerſus eas feciſſet, ſacer alicui deorum eſſet cum familia,pecuniaque.

FESTVS. *Sacrem* . . . .
. . us vbi iam . . .
. . ire appel . . .
. . ita id adi . . .
. . um ſit voca . . .
. . leſcens qui . . .
. . eneunt ſa . . .
. . nummum . . .
. . plari de mea . . .
. . e.ſunt domi . . .
. . to aduer . . .
. . mum poſt . . .
. . rem in ſin . . .
. . uando pro . . .
. . me ſacrem . . .

Sacrificulus . . . :
. . qui ea ſacra,quae . .
. . s ſueuerant,facit . .
. . ur poſt Reges ex . .
. . utus.

PAVLVS. *Sacrificulus* Rex appellatus eſt, qui ea ſacra quae Reges facere aſſueuerant,feciſſet.

Sacrima appellabant muſtum, quod Libero ſacrificabant pro vineis, & vaſis, & ipſo vino conſeruandis. ſicut *praemeſſum* de ſpicis, quas primum meſſuiſſent, ſacrificabant Cereri.

FEST. . . primis fiet
. . crima eſt
. . atius dicun
. . tum in amphoram
. . ifici cauſa pro
. . quae quaſi ſacra
. . ero fi',vt prae

Sacroſanctum dicitur, quod iureiurando interpoſito eſt inſtitutum, ſiquis id violaſſet, vt morte poenas penderet. cuius generis ſunt Tribuni plebis, Aedileſque eiuſdem ordinis. quod affirmat M. Cato in ea, quam ſcripſit, Aedilis plebis ſacroſanctos eſſe.

PAVLVS. *Sacroſanctum* dicebatur, quod iureiurando interpoſito erat inſtitutum, vt qui violaſſet, morte poenas penderet.

Saeculares ludi apud Romanos poſt centum annos fiebant, quia *ſaeculum* in centum annos extendi exiſtimabant.

FESTVS. . . Tarquinij Superbi Regis
. . Marti conſecraui
. . . Cos. quod populus
Romanus in
aram quoque Diti a
extremo Mart
pellatur demiſſa
viginti,in qua
R.facere ſac
& nonagenſi
Popillio Laenate
ſtis futulis eſt
quod noctibus,ac do
tum poſt annos u
culares appell
ſaeculi habetur.

Sagaces appellantur multi, ac ſollertis acuminis. Afranius in Brundiſina: Quis tam ſagaci corde, atque ingenio vnico. Lucretius lib. II. Nec minus haec animum.
cognoſcere
etiam canem
inuictus ea
ribus fretus
mulier per
ſapiens pro
forſitan prop
euitandam

PAVLVS. *Sagaces* appellantur ſollertis acuminis. vnde etiam canes indagatores ſagaces ſunt appellati. *Saga* quoque dicitur mulier perita ſacrorum, & vir ſapiens, producta prima ſyllaba propter ambiguitatem euitandam.

Sagmina dicebant herbas verbenas, quia ex loco ſancto arcebantur legatis proficiſcētibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum. vel a ſanciendo, id eſt confirmando. Naeuius: Scabos, atque verbenas ſagmina ſumpſerunt.

FESTVS. *Sagmina* vocantur verbenae, id eſt herbae purae, quia ex loco ſancto arcebantur a Conſule, Praetoreve legatis proficiſcentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum. vel a ſanciendo, id eſt confirmando. Naeuius: Ius ſacratum Iouis iurandum ſanguine.

PAVLVS. *Salaciam* dicebant deam aquae, quam putabant *ſalum* ciere, hoc eſt mare mouere. vnde Ouidius: Nymphaeque ſalaces.) quo vocabulo poetae pro aqua vſi ſunt. Pacuuius: Hinc ſaeuitiam Salaciae Fugimus.

FESTVS. . . ſalum ciet,an
. . uocabulo poe
. . Pacuuius
. . am Salaciae
. . ueſcimur
. . mo vt me
. . um ſaepiam

PAVLVS. *Salaria via* Romae eſt appellata, quia per eā Sabini ſal a mari deferebant.

FESTVS. . . iam viam
. . a,quae nunc Col
. . li dicitur
. . appellabatur
. . ut ea liceret
. . dem portari

Salentinos a ſalo dictos, Cretas, & Illyrios, qui cum Locrenſibus nauigantes ſocietatem fecerint eius regionis Italiae quam
o

PAVLVS. *Salentini* a ſalo ſunt appellati.

FESTVS. *Salias* virgines Cincius ait eſſe conducticias, quae ad Salios adhibebantur cum apicibus paludatae, quas Aelius Stilo ſcripſit ſacrificium facere in Regia Pontifice paludatas cum apicibus in modum Saliorum.

Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate creſcat, vt ſalire videatur.

Salinum in menſa pro aquali ſalitum eſſe poni ait cum patella: quia nihil aliud ſit ſal, quam aqua. Salinum cum ſale in menſa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Eſquilina regione figulo, cum fornax plena vaſorum coqueretur, atque ille proxime eam conuiuatus, ſuper modum potus ſomno eſſet oppreſſus

cum

cum conuiuis ſuis, praeteriens quidam petulans oſtio patente ex menſa ſalinum cõiecit in fornacem, atque ita incendio excitato figulus cum ſuis concrematus eſt.

Salios a ſaliendo, & ſaltando dictos eſſe, quanuis dubitari non debeat, tamen Polemon ait Arcada quendam fuiſſe nomine Salium, quem Aeneas a Mantinea in Italiam deduxerit, qui iuuenes Italicos *ἐνόπλιον* ſaltationem docuerit. At Critolaus Saonem ex Samothrace cum Aenea deos penates, qui Lauinium tranſtulerit, Saliare genus ſaltandi inſtituiſſe: a quo appellatos Salios, quibus per omnis dies, vbicunque manent, quia amplae ponuntur coenae, ſi quae aliae magnae ſunt, Saliares appellantur.

Salmacis nomine nymphā Caeli, & Terrae filia fertur cauſa fontis Halicarnaſi aquae appellandae fuiſſe Salmacidis, quam qui bibiſſet, vitio impudicitiae molleſceret, ob eam rem, quod eius aditus anguſtatus parietibus occaſionem largitur iuuenibus petulantibus antecedentium puerorum, puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius: Salmaci da ſpolia ſine ſanguine, & ſudore.

Saltum Gallus Aelius libro ſecundo ſignificationum, quae ad ius pertinent, ita definit: Saltus eſt, vbi ſiluae, & paſtiones ſunt, quarum cauſa caſae quoque. Si qua particula in eo ſaltu paſtorum, aut cuſtodum cauſa aratur, ea res non peremit nomen ſaltui, non magis, quam fundi, qui eſt in agro culto, & eius cauſa habet aedificium ſi qua particula in eo habet ſiluam.

Salua res . . . .

. . enex, quare paraſiti Apollinis in ſcaena dictitent, cauſam Verrius in libro quinto, quorum prima eſt P littera reddidit. quod C. Sulpicio, C. Fuluio conſulibus M. Calpurnio Piſone Praetore Vrbis faciente ludos ſubito ad arma exierint, nuntiato aduentu hoſtium, victoreſque in theatrum redierint, ſoliciti, ne intermiſſi religionem adferrent, inſtaurati qui eſſent, inuentum eſſe ibi C. Pompinium libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinem ſaltaret. Itaque gaudio non interruptae religionis editam vocem nunc quoque celebrari. At in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba, quibus eos ludos Apollinares Claudio, & Fuluio Conſulibus factos dicit ex libris Sibyllinis, & vaticinio Marcij vatis inſtitutos, nec nominatur vllus Pomponius, ridiculeque de appellatione paraſitorum Apollinis hic cauſam reddit, cum in eo praeteriiſſet. Ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem ſaltarit, ſecundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis paraſitus inducatur. Quam incõſtantiam Verrij noſtri non ſine rubore retuli.

Salutaris porta appellata eſt ab aede Salutis, quae ei proxima fuit. PAVLVS.

. . S porta ap . . . . . FESTVS.
. . lutis, quod ei . . . . .
. . utationes uo . . . . .
. . unc ludi ſcenicos . . . .
. . s primum feciſſe C . . . .
. . lium M. Popillium. . . .
. . Aediles memoriae . . . .
. . hiſtorici ſolebant . . . .
. . ino . . heſtra dum . . . .
. . bulae componeren . . . .
. . ſcaenis. . . .

Sambuca organi genus, a quo *ſambuciſtriae* dicuntur. machina quoque, qua vrbs expugnatur, ſimiliter vocatur. Nam, vt in organo chordae, ſic in machina intenduntur funes. PAVLVS.

Sam . . . . FESTVS.
genus. a quo Sambi . . . .
dicuntur. per ſimilitu . . . .
eam machinam appella . . .
. . . nt. nam vt in . . .
. . . machina funes . . .

Samnites ab haſtis appellati ſunt, quas Graeci *σαύνια* appellãt, has enim ferre aſſueti erant. ſiue a colle Samnio, vbi ex Sabinis aduenientes conſederunt. PAVLVS.

. . mnitibus nomen . . . .
. . s propter genus . . . .
. . appellent . . . .
. . e Sabinis vere . . . .
. . hominum . . . .
. . comio caſtronio . . . .
. . collem, cui nomen . . . .
. . . .

anates dicti ſunt qui ſupra, infraque Romam habitauerunt, quod nomen his fuit, quia, cum defeciſſent a Romanis, breui poſt redierunt in amicitiam, quaſi ſanata mente. Itaque in XII. cautum eſt. *Vt idem iuris eſſet Sanatibus, quod fortibus*, id eſt bonis, & qui nunquam defecerant a populo Romano. PAVLVS.

. . ti appella . . . . FESTVS.
. . Sulpicius . . . .
. . et Opiliu . . . .
. . dici inferio . . . .
. . ut Tiburtes . . . .
. . populo Tibur . . . .
. . Tiburti ide . . . .
. . rioriſque loc . . . .
. . in XII. nex . . . .
. . forti ſanati . . . .
. . id eſt bonor . . . .
. . qui & inf . . . .
. . quae ſunt . . . .

. . . eos latinos . . . .
. . gerit ſecundum . . .
. . fra Romam in c . . .
. . eos quae ſanati . . . .
. . praeter opinio . . .
. . ſet ſanauiſſetq. . . .
. . ciſci potuiſſet no . . .
. . Cincius libro II. d . . .
. . ſulti. ne Valerius . . .
. . in XII. explanati . . .
. . men in eo libro, quem . .
. . volute inſcribi fore . . .
. . duas gentis finitima . . .
. . . gem hanc inſcrip . .
. . . n vti dius man . . .
. . . P.R. habetent . . .
. . . ctos, & ſana . . .
. . . nificare exis . . .
. . . tumulti ſunt . . .
. . . euit diſpli . . .
. . . ſanct forcti . . .
. . . anati inſani . . .

Sanctum . . . . .
hus quod . . . . .
at Aelius . . . . .
videatur e. . . . . .
plerique autem q. . . . .
poena. ſit multa . . . .
ſe ponetur pro . . . .
et ſanctio dict . . . . .
et rogatio qui con . . . .

Sanderacam . . . . .
quod Graeci ſa . . . . .
Naeuius. Meru . . . . .

PAVLVS. *Sandaraca*, genus coloris. Naeuius: Merula ſandaracino ore.

Sanqualis auis, quae oſſifraga dicitur.

FESTVS. *Sanqualis auis a* . . . . .
mentariis augura . . . .
ga dicitur, quia in . . . .
tutela eſt.

Sanqualis porta . . . .
. . eoque eodem eſt nomine . .
. . . .

PAVLVS. *Sanqualis porta* appellatur proxima aedibus Anci.

FESTVS. *Saperda*, genus peſſimi piſcis.
. . . genus peſſimi pi . .
. . . ſignicat C . . .
. . . ſaperdae eu . . . .

Sarcito in XII Seruius Sulpicius ait ſignificare damnum ſoluito, praeſtato.

PAVLVS. *Sarcito*, damnum ſoluito.

FESTVS. *Sardanapalus* rex Aſſyriorum fuit vnicae luxuriae, inter mulieres, epulaſque verſatus ſemper, atque omni tempore.

PAVLVS. *Sardare*, intelligere. Naeuius: Quod bruti nec ſatis ſardare queunt.

FESTVS. . . . intelligere . .
. . . nius belli Pu . . .
. . . d bruti nec ſatis . . .
. . . .

Sardi venales . . . .
. . . ior ex hoc natum . .
. . . detur, quod ludis . .
. . . fiunt a vicinis . . .
. . . ctio valentium . . .
. . . in qua nouiſſimus . .
. . . rimus producitur . . .
. . . ſenex cum toga praetexta, bullaque aurea, quo cultu Reges ſoliti ſunt eſſe E . . . corum, qui Sardi appellantur. quia Etruſca gens orta eſt Sardibus ex Lydia. Tyrrenus enim inde profectus cum magna manu eorum occupauit eam partem Italiae, quae nunc vocatur Etruria. At Sinnius Capito ait Ti. Gracchum Conſulem collegā P. Valerij Faltonis Sardiniā, Corſicamque ſubegiſſe, nec praedae quidquam aliud, quam mancipia captum, quorum viliſſima multitudo fuerit.

Sargus piſcis genus, qui in Aegyptio mari fere naſcitur. Lucilius: quem præclarus helops, quem Aegypto ſargus mouebit.

Sargus piſcis genus in mari Aegyptio. PAVLVS.

Sariſſa, haſta Macedonica. FESTVS.

Sariſſa eſt haſtae Macedonicae genus. PAVLVS.

Sarpta vineta putata, id eſt pura iacta. vnde & virgulae abſciſſae *ſarmenta*. *ſarpere* enim antiqui pro purgare dicebant.

. . . deſt pura . . . FESTVS
. . . dictae in pe . . .
. . . ent eſſe, quae . . .
. . . inde etiam . . .
. . . res dici pu . . .
. . . ntiqui pro pur . . .

Sarpuntur vineae, id eſt putātur, vt in XII: *quandoque ſarpta, donec dempta erunt.*

Sarra, Tyros inſula. PAVL.

. . . nae nunc Epiros. FESTVS.
. . . .

Sarte ponebant pro integre. ob quam cauſam opera publica, quae locantur, vt integra praeſtentur, *ſarta tecta* vocantur. etenim *ſarcire* eſt integrum facere. PAVL.

. . rte in augu . . . FEST.
. . . gro ponitur . .
. . audire ui . .
. . opera pu . . .
. . ntegra praes . . .
. . cantur, et . . . . .
. . facere . . . . .

Sas Verrius putat ſignificare eas teſte Ennio, qui dicat in libro primo: Virgines nam ſibi quiſque domi Romanus habet ſas. cum ſuas magis videatur ſignificare. ſicuti eiuſdem libro ſeptimo, fatēdū eſt eā ſignificari, cum ait: nec quiſquam philoſophia (quā doctrinam Latina lingua non habet ſapientia

ſapientia, quæ peribetur) In ſomnis vidit prius, quam ſam diſcere coepit. Idem cum ait *ſapſam* pro ipſa, nec alia ponit in libro 16. Quo res ſapſa loco ſeſe oſtentatque iubetque & Pacuuius in Teucro: Nam Teucrum regi ſapſa res reſtibilier.

PAVLVS. *Sas*, ſuas. Ennius: Virgines nam ſibi quiſque domi Romanus habet ſas. Sam, eam. Idem Ennius: Neque quiſquam philoſophiam In ſomnis vidit prius, quam ſam diſcere coepit. Sapſa, ipſa. Idem Ennius: Quo res ſapſa loco ſeſe oſtentat.

FESTVS. *Sati* . . . . .
um in Samnio captum eſt, quo . . .
eam deduxerunt Triumuiri M. Valerius Coruus, Iunius Scaeua, P. Fuluius Longus ex S. C. kal. Ianuariis P. Papirio Curſore, C. Iunio I I. Coſ.

gatu verbum Vertio melius fuit præterire, vt mihi videtur, quam tam abſurdas opiniones ſuas de eo recitare; quas ſciẽs præſetij, tam Hercules, quam de Scabro, quod proximum ſequebatur.

Satur, & vir, & caro non habent.

PAVLVS. *Satura*, & cibi genus ex variis rebus conditum eſt, & lex multis aliis legibus conferta. Itaque in ſectione legum adſcribitur: *neve per ſaturam abrogato, aut derogato*.

FESTVS. T. Annius Luſcus in ea, quam dixit aduerſus Ti. Gracchum: Imperium quod plebes *per ſaturam* dederat, id abrogatum eſt. & C. Laelius in ea, quam pro ſe dixit: dein poſtero die, quaſi *per ſaturam* ſentẽtiis exquiſitis, in deditionem accipitur.

Satura, & cibi genus dicitur ex variis rebus conditum: & lex multis aliis conferta legibus: & genus carminis, vbi de multis rebus diſputatur.

Saturnia Italia, & mons, qui nunc eſt Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni eſſe exiſtimantur. Saturnij quoque dicebantur, qui caſtrum in imo cliuo Capitolino incolebant, vbi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia apud eam ſupplicant apertis capitibus. Nam Italici auctore Aenea velant capita; quod is, cum rem diuinam faceret in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Vlyſſe cognitus interrũperet ſacrificium, caput adoperuit, atque ita conſpectum hoſtis euitauit.

Saturno dies feſtus celebratur menſe Decembri, quod eo aedis eſt dedicata & is culturae agrorum praeſidere videtur, quod etiam falx eſt ei inſigne. verſus quoque antiquiſſimi, quibus Faunus fata cecinuſſe hominibus, videtur, Saturnij appellantur, quibus & a Naeuio bellum Punicum ſcriptum eſt, & a multis aliis plura compoſita ſunt. qui deus in Saliaribus Saturnus nominatur, videlicet a Sationibus.

. . . . ſacrificium fit cap . .
. . . Metellus Pont. . .
. . . ſet adeſſet, vt cum . .
. . . pici Ser. F. inaug . .
. . . ret ſe ſacra ſibi ſam . .
. . . plicandum eſſe capite . .
. . . eſſet futurum, vt cum ap . .
. . . facienda eſſet, Pont . .
. . . Claudius prouocauit . .
. . . tifici eſſet, Claudius f . .
. . . Saturno ſacra fecit re . .
. . xum Tarpeium appel . .
. . tis, qui ob ſepultam Ta . .
. . eum montem Sabinis . .
. . nominatus eſt. vel . .
. . L. Tarpeius Romulo . .
. . tas virgines aduers . .
. . xum eſt denoxi poenae . .
. . noluerunt funeſtum locum . .
. . Capitolij coniungi.

Scaeuam volgus quidem & in bona, & in mala reuocat: cum aiunt bonam & malam.
. . . in mala pone . .
. . . apud Graecos c . .
. . . pro ſiniſtro ſca . .
. . . tius in belli Hi . .
. . . ſentit ſcaeus . .
. . obit penitus . .

PAVLVS. *Scaeua* res dicitur, mala: quaſi ſiniſtra. σκαιὸν enim Graece ſiniſtrum dicitur.

Scandulaca genus herbae frugibus inimicae, quod eas velut hedera implicando necat.

FESTVS. *Scandu* . . . .
. . inimicae, quod eas . .
. . necat . . .

PAVLVS. *Scaptenſulae* locus vbi argentum effoditur in Macedonia dictus a fodiendo. namq; Græce σκάπτειν effodere dicitur. Lucretius: Quales exſpiret ſcaptenſula ſubter odores.

FESTVS. *Scapten* . . . .
. . . in Macedoni . .
. . quod eſt Graece σκάπτ. . .
. . lis exſpiret Scap.

PAVLVS. *Scaptia* tribus a nomine vrbis Scaptiae appellatur.

FESTVS. *S* . . . . . .
mine vrbis Scaptiae . . .
incolebant.

Scelerata porta, quæ & Carmentalis dicitur, vocata, quod per eam ſex & trecenti Fabij cum cliẽtium millibus quinque egreſſi aduerſus Etruſcos ad amnem Cremeram omnes ſunt interfecti.

FESTVS. *Scele* . . .
ellatur a quibuſdam . .
orunt, quod ei proximum Car . .
rata autem, quod per eam . . .

cl... ...entiſſi millibus . . .
truſcos ad amnem . . .
fecti. qua ex cau . . .
trare, egredive . . .

Sceleratus campus app . . .
linam, in quo virgin . . .
fecerunt, defoſſae ſunt.
. . appellatur antea atria . .
. . bonius, cui negotium da . .
. . conquireret ſacella, at . .
. . curauit. quia in eo loco . .
. . ſacellum fuit. quod ignora . .
. . vt quidam fulgur conditum . .
. . fas eſt integi. ſemper forami . .
. . to caelum patet.

PAVLVS. *Sceleratus* campus appellatur proxime portam Collinam, in quo virgines Veſtales, quae inceſtũ fecerunt, viuæ defoſſæ ſunt.

Sceleratus vicus Romae appellabatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curaſſet Seruium Regem ſocerum ſuum, corpus eius iacens filia carpento ſuperuecta ſit properans in poſſeſſionem domus paternae.

FEST. *Sceleratus* vi . . .
quod cum Tarquinius Superbus interfi-
cie . . ſet Ser. Tullium Re-
gem ſoce . . . .
. . . nto ſuperuecta eſt pro . .
. . . domus paternae.

Scena ab aliis, a quibuſdam ſacena appellatur dolabra pontificialis.

PAVLVS. *Scina*, ſiue ſacena, dolabra Pontificalis.

FESTVS. *Scenam* genus . . .
manifeſtum eſt, ſed futurum ſecuris an dolabra ſit, ambigitur. quam Cincius in libro, qui eſt ei de verbis priſcis, dolabram ait eſſe Pontificiam. Liuius in Lydio: corruit, quaſi ictus ſcena. haud multo ſecus.

Scenſas . . . .
nunc cenas, quae autem . .
habebant & pro ceni . . .

PAVLVS. *Scenſas* Sabini cenas dicebant. quae autem nunc prandia ſunt, cenas habebant, & pro cenis *veſpernas* appellabant.

Schedia genus nauigij inconditum, id eſt, trabibus tantum inter ſe nexis factum. vnde mala poemata ſchedia appellantur.

FESTVS. . . a genus nauigij . .
. . ſe connexis fac . .
. . ferunt. poſt amiſſam . .
. . us quoq; poemata . .
. . is perfectis, qui eſſent . .
. . um dixit, qui ſchedium fa . .

Schoeniculas app . . .
trices Plautus propter vſum vng . .
quod eſt peſſimi generis. itaq; . .
. . . iraculae cum extritis . .
. . . idem. pro ſedas, piſtorum . .
. . . miſeras ſchoeno dili . .
. . . . as . . .

PAVLVS. *Schoeniculae* appellantur meretrices, propter vſum vnguenti ſchoeni, quod eſt peſſimi generis.

FESTVS. *Scholae* dictae ſunt ex Graeco σχολάζω, a vacatione, quod ceteris rebus omiſſis vacare liberalibus ſtudiis pueri debent.

Scholae dictae ſunt non ab otio, ac vacatione omni, ſed quod ceteris rebus omiſſis, vacare liberalibus ſtudiis pueri debent. vt etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne triſti aliquo nomine fug . .
nerae . . . .

Scirpus eſt id, quod in paluſtribus locis naſcitur leue, & procerum, vnde tegetes fiũt. inde prouerbium eſt in eas natũ res, quae nullius impedimẽti ſunt. in ſcirpo nodum quaerere. Ennius: Quærunt in ſcirpo, ſoliti quod dicere, nodum. & Plautus in Aulularia: quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpo induetur ratis. Nonius in Phoeniſſis: ſume arma, id eſt an occidam claua ſcirpia.

PAVLVS. *Sciſcito*, ſententiam dico.

FESTVS. *Scita* plebei appellantur ea, quae plebs ſuo ſuffragio ſine patribus iuſſit plebeio magiſtratu rogante.

Scitum populi. . . . .
. . tus patricius . . .
. . fragiis iuſſit . . .
. . ex patribus, et . . .
. . am leges ſcrib . .
. . tum eſt, quod TR. . .
. . gauit, id eſt conſu . .
. . plebes autem eſt . .
. . praete: patricios . .
. . bona facie. alias bonis . .
. . poetis vſurpantur. Te . .
. . ſatis, inquit, ſcita, et . .
. . menon. At ſcias, quam ſcite . .
. . vt Ennius in libro ſexto: Lumen .
. . ſcitus agaſo . . .

Scorta appel . . . .
erudine ruſticorum . . .
quos ſolebant di . . .
delicularum omnia . . .
appellantur . . .
tenorum ab iiſdem . . .
eſſe ait.

PAVLVS. *Scorta* appellantur meretrices. quia, vt pelliculae, ſubigantur. omnia namque ex pellibus facta *ſcortea* appellantur. *Scortes*, id eſt pelles teſtium arietinorum ab eiſdem pellibus dictae.

Scorteum pelliceum, in quo ſagittae reconduntur, appellatum ab eadem cauſa, qua ſcortum. σκῦτος enim Graece pellis dicitur. vnde *ſcuticae*, & *ſcuta*, quia non ſine pellibus ſunt.

FESTVS. . . . . tum vocabatur . . .
. . .

. . . : recunduntur ab ea. : : :
. . . quia pellibus nomen a . . . .
. . . Scyticae, & ſcuta . . .
. . . .

Scraptae dicebantur nugatoriae, ac deſpiciendae mulieres, vt ait Verrius ab iis, quae *ſcrea* idem appellabant, id eſt quae quis excreare ſolet, quatenus id faciendo ſe purgaret. Titinius in Prilla: rectius mecaſtor, Piculetae Poſtumae Lectum hodie ſtratũ vidi ſcraptiae muli.

PAVLVS. *Scraptae* nugatoriae, ac deſpiciendae mulieres.

FESTVS. *Scribas* proprio nomine antiqui, & librarios, & poetas vocabant. at nunc dicuntur ſcribae qui idem librarij, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis. itaque, cum Liuius Andronicus bello Punico ſecundo ſcripſiſſet carmen, quod a virginibus eſt cantatum, quia proſperius reſpublica populi Romani geri coepta eſt, publ. adtributa eſt (S:) in Auentino aedis Mineruae, in qua liceret ſcribis, hiſtrionibuſque conſiſtere, ac dona ponere in honorem Liuij, quia is, & ſcribebat fabulas, & agebat.

Scriptum lapidem eſſe ait, & ita vocari, Antiſtius Labeo in agro Menullino, vbi diuinam rem facerent.

Scripturarius ager publicus appellatur, in quo vt pecora paſcantur, certum aes eſt. quia publicanus ſcribendo conficit rationem cum paſtore.

PAVLVS. *Scrupi* dicuntur aſpera ſaxa, & difficilia attrectatu. vnde *ſcrupuloſam* rem dicimus, quae aliquid in ſe habet aſperi.

FESTVS. . . ſaxa, & difficil . . .
. . ri inſuetae, aut . . .
. . lere: Ennius in Ar . . .
. . tita ſaxa, atque hos . . .
. . vnde ſcrupuloſam . . .
. . in ſe aſpera. Corne . . .
. . IIII. Hic tum iniectus . .
. . et quaedam dubitatio . .

Scurras vocabulum Verrius ineptiſſime aut ex Graeco tractum ait, quod eſt *σκυράζειν*; aut a ſequẽdo: cui magis adſentitur, quod & tenuioris fortunae homines, & ceteri alioqui, qui honoris gratia proſequerentur quempiam, non antecedere, ſed ſequi ſint ſoliti. quia videlicet dicat Lucilius; Cornelius Publius noſter Scipiadas dicto, tempuſque intorquet in ipſum Ori, & deliciis, luci effictae, atque cinaedo. Et ſectatori adeo ipſi ſuo, quo rectius dicas. Ibat forte domum, ſequimur multi, atque frequentes. Cum ſecutos videri velit, ob eorum iurgia, non ob adſuetum officium.

PAVL. *Scutilum tenue*, & macrum, & in quo tantum exilis pellicula cernitur.

FESTVS. *Scut* . . . . . .
Graeco. vt cum dicim . . .
lem aliquem dem . . . . .
pompa aliud d . . .
tilum de ſcruti . . .
qui virtute p . . .
ſcuti locum co . . .

Sed pro ſine inueniuntur poſuiſſe antiqui. PAVL.

Seceſpita cultrum ferreum oblongum manubrio eburneo, rotundo, ſolido, vincto ad capulum auro, argentoque, fixo clauis aeneis, aere Cyprio, quo Flamines, Flaminicae virgines, Pontificeſque ad ſacrificia vtebantur. dicta autẽ eſt *ſeceſpita* a ſecando.

Seceſpitam eſſe Antiſti . . . FEST.
. . ferreum oblongum mani . .
. . o ſolido vincto ad ca . . . .
. . fixum clauis aeneis ae . . .
. . nes, Flaminicae virgi . .
. . crificia vtuntur, ea . . .
. . a in ſacrario vtuntur . . .
. . rediculo aeneo olim . .
. . nubae relictae ſunt . .
. . tangere licet eſt . . .
. . ſed & aliis in locis, et . .
. . quaedam ita ſeceſpitae di . .

Seceſpitam alij ſecurim, alij dolabram aeneã, alij cultellum putant. PAVLVS.

Seceſsiones, narrationes.

Secium libum eſt, quod ſeceſpita ſecabatur.
. . . eſt, quod ſeceſpita ſecatur: . . FESTVS.
. . . ae ſole at neceſſariis ſa . . .
. . . .

Secluſa ſacra dicebantur, quae Graeci myſteria appellant.

Secordiam quidam pro ignauia poſuerũt. Cato pro ſtultitia poſuit. compoſitum autem videtur ex ſe, quod eſt ſine, & corde. PAVLVS.
. . am quidam . . . FESTVS.
. . M. Cato pro . . .
. . VII. cum ait . . .
. . menſam t . . .
. . ne quid neg . . .
. . retur compos . . .
. . quod eſt ſine . . .

Sectarius veruex, qui gregem agnorum praecedens ducit. PAVLVS.

Sectio, perſecutio iuris.

Sectores, & qui ſecant dicuntur: & qui empta ſua perſequuntur.

Secundae res non a numero dicuntur, ſed quia vt velimus, ſequantur.

Secus, aliter, haud ſecus, non aliter.

Secus Valgius putat ex Graeco, quod eſt *ἑκὰς* dictum: abſurde ſcilicet. ſignificat enim aperte aliter exemplis omnium fere, qui eam vocem vſurpant. FESTVS.

Sediculum, ſedile. PAVLVS.

Sedũ, alij *ſadum*, appellãt herbã, quã Opillius Aurelius ſeſuuiũ vocari ait, eãque in tegulis ſeri, nec quamobrem id fiat, indicat. FESTVS.

Seges dicitur ea pars agri, quae arata: & con-

ſita eſt. a ferendo videlicet.

Segeſta, quae nunc appellatur oppidum in Sicilia eſt. quod videtur Aeneas condidiſſe praepoſito ibi Egeſto, qui eam Egeſtam nominauit. Sed praepoſita eſt ei S. littera, ne obſceno nomine appellaretur, vt factũ eſt in *Malevento*, quod Beneuẽtum dictum eſt, & in *Epidamno*, quod vſurparunt Dyrrachium.

Segnitia . . . . .
. . honeſtum. Terentius . .
. . ſegnitiae, neque ſocor . . .

PAVLVS. *Segnitia* dicitur, quod ſine nitendo quid vtile, aut honeſtum. Terẽtius: Enimuero Daue nihil loci eſt ſegnitiae, neq. ſocordiae.

Seliquaſtra, genus ſedilium.

FESTVS. *Seliquaſtra* ſedilia antiqui generjs appellãtur D littera in L conuerſa, vt etiam in ſella factum eſt, & ſubſellio, & ſolio, quae non minus a ſedendo dicta ſunt.

Sellae curulis locus . . . . .
. ictori poſteriuſque . . .
xime ſacellum Mer . . .
ciebant ſpecta . . . .

PAVLVS. *Sementinae feriae* fuerunt inſtitutae, quaſi ex iis fruges grandeſcere poſſint.

Semis, ſemodius, ſemuncia ex Graeco trahuntur ſicut & alia nonnulla, quae S litteram pro aſpiratione eorum habent, vt ἑπτὰ ſeptem, ὕλη ſilua. ſic iſta ab eo, quod illi dicunt ἥμισυ, declinata ſunt.

FESTVS. *Semis*, ſemodi . . . . .
. . . tione ex Grae . . .
. . . litteram pro . . .
. . . habent, vt . . .
. . . ſiluae. ſic . . . .
. . . σν dicunt . . .

Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad cuſtodiam frumenti publici.

Senacula tria fuiſſe Romae, in quibus Senatus haberi ſolitus ſit, memoriae prodidit Nicoſtratus in libro, qui inſcribitur de Senatu habendo. vnum, vbi nunc eſt aedis Concordiae inter Capitolium & forum, in quo ſolebant magiſtratus D.T. cum ſenioribus deliberare. alterum ad portam Capenam. Tertium citra aedem Bellonae in quo exterarum nationum legatis, quos in vrbem admittere nolebant, ſenatus dabatur.

PAVLVS. *Senaculum* locus Senatorum.

FESTVS. *Senatores* a ſenectute dici ſatis conſtat, quos initio Romulus elegit centum, quorum conſilio Rempublicam adminiſtraret. Itaque etiam patres appellati ſunt, & nunc cum ſenatores adeſſe iubentur, quibuſque in ſenatu ſententiam dicere licet. quia ij, qui poſt luſtrum conditum ex iunioribus magiſtratum ceperunt, & in ſenatu ſententiam dicunt, & non vocantur ſenatores ante, quam in ſenioribus ſunt cenſi.

Senatus decretum a conſulto Aelius Gallus ſic diſtinguit, vt id dicat particulam quandam eſſe ſenatusconſulti, vt cum prouincia alicui decernitur, quod tamẽ ipſum ſenatuſconſulti eſt.

Senis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetuſtiſſimus fuit. quidam quod eo Veſtales virgines ornentur, quarum caſtitatem viris ſuis ſpondе . . . a ceteris.

Senium a ſenili acerbitate, & vitiis dictum. poſuit Caecilius in Hymnide: Sine ſuam ſenectutem ducat vtique ad ſenium ſorbitio.

Senonas, Gallos, Verrius ait, exiſtimari appellari, quia noui venerint ex tranſalpina regione. . . ξένους, poſtea Seno. . . :

Sentes, cum conſtet eſſe ſpinas, & Afranius in Abducta dixerit: quã ſenticoſa verba pertorquet turba. pro ſpinoſis accipi debet.

Sentinare, ſatagere, dictũ a ſentina. quia multam aquam nauis cum recipit, periclitatur. Caecilius in Aethrione: cum Mercurio capit conſilium, poſtquam ſentinat ſatis.

Sentinare, ſatagere, dictum a ſentina nauis, quam quis vt aqua liberet, euacuare contendit. Itaque ſentinare, ſubtiliter periculum vitare. Caecilius: Capit conſilium, poſtquam ſentinat ſatis. PAVLVS.

Seplaſia . . . . . FESTVS.
. . uo plurimi vnguenta . . .
. . cuius meminit Cicero. Seplaſiam.
. . audiebam te, vt primum aſpe . .
. . Conſulem repudiauit . . .
. . . ſeptem ſtellae appel . .
. . . bus iunctis, quos trio . .
. . . appellent, quod iunc . .
. . . quaſi terriones . . .
. . . quod id aſtrum Grae . . .
. . . partem quandam . . . .
. . . Ennius. ſupera . . .
. . . et phyſici eum ſum . . .
. . . conten . . tem . . .
. . . aiunt quod ita ſunt . .
. . . ut ternae proxim . . . .
. . . trigona.

Septimontio, vt ait Antiſtius Labeo hiſce montibus feriae. Palatio, cui ſacrificium, quod fit, *Palatuar* dicitur. Veliae, cui item ſacrificium. Faguali, Suburae, Cermalo, Oppio, Coelio monti, Ciſpio monti. Oppius autem appellatus eſt, vt ait Varro Rerum humanarum libro octauo, ab Opita Oppio Tuſculano, qui cum praeſidio Tuſculanorum miſſus ad Romam tuẽdam, dum Tullus Hoſtilius Veios oppugnaret, conſederat in carinis, & ibi caſtra habuerat. ſimiliter Ciſpius a Laeuo

Ciſpio

Ciſpio Anagnino, qui eiuſdem rei cauſa eam partem Eſquiliarum, quae iacet ad vicum patricium verſus, in qua regione eſt aedis Meſitis, tuitus eſt.

PAVLVS. *Sacrificium*, quod fiebat Romae in monte Palatino, Palatuar dicebatur.

Septimontium appellabant diem feſtum, quod in ſeptem locis faciebant ſacrificium, Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermalo, Coelio, Oppio, & Ciſpio.

FESTVS. . . . . pellatur menſe . .
. . . aſtis agonalia . .
. . . ntibus fiunt ſa . . .
. . . Fagutali, Subura . .
. . . Ciſpio . . .
. . . chrum eſt, vt ait Gallus Ael . .
. . mortuus ſepultus eſt. quod ant . .
. . labant. his que cippis, aut alip. . .
. . tui cauſa deſignatus eſt intra . .
. . pultura eſt facta.

Se quamque, ſeorſum quanque.
. . . is dicitur, qui inter aliquos . .
. . inter eos conuenerit . .
. . quid vt ei reddat, qui id . .
. . ſtiterit. Cato in ea ora . .
. . de indigitibus. ſinunt . .
. . vt bona rapiant, aut . .
. . ſequeſtro dent. & Pla . .
. . ſic ſequeſtro mihi data. .

Serilla Verrius appellari putat nauigia Iſtrica, ac Liburnica, quae lino, ac ſparto condenſantur. a conſerendo, & contexendo dicta. quia dicat Pacuuius in Niptris: nec vlla ſubcus cohibet compagem aluei: Sed ſuta lino, & ſparteis ſerillibus. cum [illegible], ficto vocabulo vſus ſit pro funiculis, qui ſparto conſeruntur.

PAVLVS. *Serilla* nauigia Iſtrica, quae lino, ac ſparto condenſantur. a conſerendo, & contexendo dicta.

Serius Attius a ſero comparauit. ait enim: Ne, ſi forte paulo, quam tu, veniam ſerius.

FESTVS. *Serius* a ſero videtur dictum. Attius in Amphitryone: Ne, ſi forte paulo, quam tu, veniam ſerius.

Sero ſapiunt Phryges, prouerbium eſt natum a Troianis, qui decimo denique anno velle coeperant Helenam, quaeque cum ea erant rapta, reddere Achiuis.

PAVLVS. *Serpſit* antiqui pro ſerpſerit vſi ſunt. vnde *ſerpulae* dictae, quas nunc ſerpentes dicimus, ex Graeco, quod illi ἕρπυα, nos pro aſpiratione eorum S littera poſita; vt ἕξ, ſex, ἑπτά, ſeptem.

FESTVS. . . . antiqui pro ſerpſerit . .
. . . ulae dictae, quas nunc ſer . .
. . . e co, quia illi ἕρπυα, nos . .
. . . S. littera poſita, vt . .

Serpula ſerpſerit, ait (idem) Meſſalla, ſerpens inrepſerit.

Serra praeliari dicitur, cum aſſidue acceditur, recediturque, neque vllo conſiſtitur tempore. Cato de re militari: ſiue forte opus ſit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus, aut ſerra, vti adoriare.

PAVLVS. *Serra* praeliari dicitur, cum aſſidue acceditur, recediturque, neque vllo tempore conſiſtitur.

FESTVS. *Sertorem* quidam putant dictum a prendendo, quia cum cuipiam afferat manum educendi eius gratia ex ſeruitute in libertatem, vocetur *adſertor*. cum veriſimilius ſit dictum, qui ſereret quid, ac potius adſertorem a ſerendo cepiſſe nomen, cum aliquem ſerat petēdo in libertatem eandem, qua ipſe ſit, id eſt iungat: quia fruges cum ſeruatur, terrae iungit. quod totum Verrius ἀπιθάνως introduxit.

FESTVS. *Seruilius* lacus appellabatur, eo, qui eum faciendum curauerat in principio vici iugari continens baſilicae Iuliae, in quo loco fuit effigies hydrae poſita a M. Agrippa.

PAVLVS. *Seruilius* lacus Romae a conditore vocatus.

Seruorum dies feſtus erat Idibus Auguſti: quia eo die Rex Tullius filius ancillae (natus eſt)

FESTVS. *Seruorum dies* feſtus vulgo exiſtimatur Idibus Auguſti, quod eo die Ser. Tullius natus ſerua aedem Dianae dedicauerit in Auentino, cuius tutelae ſint cerui, a quorum celeritate fugitiuos vocent *ſeruos*.

. . . . . in carmine app-
. . . eſopia pro ſedilibus di-
. . . dhuc in conſuetu-
. . .

Seſtertius dicitur quarta pars denarij. quo tempore is decuſſis valebat, id eſt dupondius.
. . . .

PAVLVS. *Seſtertius* dicitur quarta pars denarij, quo tempore is decuſſis valebat, id eſt dupondius & ſemis.

FESTVS. *Seſtertij* no . . . . .
. . dupondij, & ſemiſſis . .
. . tertius, ſed auctos eſſe . .
. . apud antiquos autem . .
. . tant, & valebant . . .
. . ti, bigati, quinqueſſis . .
. . eſt numerum aeris perduct. .
. . minia, minus ſoluendi . .
. . tur P.R.

PAVLVS. *Sex* millium, & ducentorum hominum primus C. Marius conſcripſit legionem, cum antea quattuor millium fuiſſet. vnde etiam appellabatur quadrata.

FESTVS. *Sex* ſuffragia appellantur in equitum centuriis quae ſunt adiectae ei numero cēturiarū quas Priſcus Tarquinius Rex cōſtituit.

Sex Veſtae ſacerdotes conſtitutae ſunt, vt populus pro ſua quaque parte haberet miniſtram ſacrorum. quia ciuitas Romana in-

ſex eſt diſtributa partis. in primos, ſecundoſque Titienſes, Rammes, Luceres.

Sexagenarios . . . .
. . cuius cauſam Mani . . .
. . qui incoluerint . . .
. . hominem ſexaginta . .
editi patri, quot . . .
. . q facere eos de . . .
. . ulis, ſed religio . . .
. . cirpeas hominum eſ. . .
. . modo mittere . . .
. . t, morante in Italia . .
. . ius comitum habitaue . .
. . em haberi, atque Arga . .
. . auerint arui. quorum pro . .
. . am redintegrari eo ge . .
. . a legatum quendam Arga . .
. . is Romae moratum eſſe, his, vt . .
. . t. inſtitutum a ſacerdotibus, vt . .
. . ſcirpea ex omnibus, cũque publicae
. . nciauiſſet, per flumen, ac mare in patriam remitteretur. Sunt, qui dicant, poſt vrbem a Gallis liberatam ob inopiam cibatus coeptos ſexaginta annorum homines iaci in Tiberim; ex quo numero vnus filij pietate occultatus ſaepe profuerit patriae conſilio ſub perſona filij. id vt ſit cognitum, ei iuueni eſſe ignotum, & ſexagenariis vita conceſſa. latebras autẽ eius quibus arguerit ſenem, id eſt cohibuerit, & caelauerit, ſanctitate dignas eſſe viſas, ideoque, *Arcaea* appellata. Sed exploratiſſimum illud eſt cauſae, quo tempore primum per pontem coeperunt comitiis ſuffragium ferre iuniores, conclamauerunt, *vt de ponte deijcerentur ſexagenarij*, qui iam nullo publico munere fungerentur, vt ipſi potius ſibi, quam illi deligerent imperatorem. Cuius ſententiae eſt etiam Sinnius Capito. Vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmauit Afranius in Repudiato.

Sextantarij aſſes in vſu eſſe coeperunt ex eo tempore, quod propter bellum Punicum ſecundum, quod cum Hannibale geſtum eſt, decreuerunt patres, vt ex aſſibus, qui tũ erant *librarij*, fierent ſextantarij, per quos cum ſolui coeptum eſſet, & populus aere alieno liberaretur, & priuati, quibus debitum publice ſolui oportebat, non magno detrimento adficerentur. Septuennio quoque (anno) vſus eſt, vt priore numero, ſed id non permanſit in vſu, nec amplius proceſſit in maiorem.

Sexus aliter ſignificat ſexu, natura, habituque ex Graeco, quam illi vocant ἕξιν. Afranius in Priuigno ſic agit: orbus virili ſexu adoptauit ſibi. Pacuuius in Atalanta: Triplicem virili ſexu partum procreat.

PAVLVS. *Sexus*, natura, vel habitus, ex Graeco ἕξιν vocatur.

Sibinam appellant Illyrici telum venabuli ſimile. Ennius: Illyrici reſtant ſicis, ſibinisque fodentes.

Sibus, callidus, vel acutus.

Sic verſantu . . . . FESTVS.
fune voluit eodem non . . .
. . . pellant Dolonem . .
. . . cation maius . . .
. . . Capito velut ſe . .
. . . lone interioris . . .
. . . orte moroque cum ait . .
. . . L. Terentio Tuſciui . .
. . . iuum de ſaxo Tarpeio . .
. . . ueniſſet commiſſatum, quod . .
. . . et coactus . . .

Sicilices haſtarum ſpicula lata. Ennius: Incedit veles vulgo ſicilibus latis. PAVLVS.

Sicilicum dictum, quod ſemunciam ſecet.

Sicyonia genus calciamenti. Lucilius: Et pedibus laeua ſicyonia demit honeſta.

Si ſus . . . . FESTVS.
. . . is ipſis id quod Graece . .
. . . geriualicia ſic eſt . .
. . . e populum. Ser. Sulpi. .
. . . tani, paganiue ſi . .
. . . donec eam inter ſe . .
. . . s iudicatio eſto . .
Signa, vt rerum, ita . . .
. . . aut lapides, aut ſ . .
. . . adhuc aliqua, et . .
. . . pantur etiam, ſed po . .
. . . ſimulacra ad effi . .

Signare ſignificat modo ſcribere, modo anulo ſigna imprimere, modo pecora ſignis notare. PAVLVS.

. . . ri dicitur ſignis notare . . FESTVS.
. . . ſed antiqui eo pro ſcribe . .
. . . re, & conſignare . .
. . . ere, & conſeri . .

Silatum antiqui pro eo, quod nunc ientaculum dicimus, appellabant, quia ieiuni vinum ſili conditum ante meridiem obſorbebant. PAVLVS.

. . . pro eo quod nunc ientaculum FESTVS.
dicimus . . quia ieiuni vinum ſolicon.
. . obſorbebant.

Silere tacere ſignificat ficto verbo ab S littera, quae nota ſilentij eſt. PAVLVS.

Silere, tangere. FESTVS.
. . . a S littera, que ini . .
. . . dici, vbi qui poſt mediam . .
. . . candi cauſa ex lectulo ſuo ſi . .
. . . et liberatus a lecto in ſolido . .
. . . letque ne quid eo tempore deiciat.
. . . le in lectum repoſuit, hoc enim eſt.
. . . entiũ, omnis vitij in auſpiciis vacui
. . . tas. Veranius ait, non vtique ex lecto, ſed ex cubili, ne rurſus ſe in lectum reponere neceſſe eſſe.

PAVLVS. *Silicernium* erat genus farciminis, quo fletu familia purgabatur. dictum autem ſilicernium, quia, cuius nomine ea res inſtituebatur, is iam ſilicem cerneret. Caecilius. credidi ſilicernium eius me eſſe eſurū.

FESTVS. . . nebris quam . .
; ocant, ſed . .
. errius exiſti . .
. uod nos farci . .
. letum familia . .
. omine ea res . .
. s iam ſilentium . .
. oloſtate. Cre . .
. me eſſe eſurum . .

Silvij ſunt appellati Albani Reges, a Lauiniae filio, quem poſt exceſſum Aeneae grauida relicta timens periculum, & ſuae vitae, & eius, quem vtero gerebat, in ſiluis latens enixa eſt. qui reſtitutus in regnum eſt poſt mortem Aſcanij praelatus Iulo fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur.

Silus appellatur naſo ſuſum verſus repando. vnde galeae quoque a ſimilitudine ſileae dicebantur.

Simpludiarea funera ſunt, quibus adhibentur D.T. ludi, corbitoreſque quidam ea dixerunt eſſe, quibus neutrum genus intereſſet ludorū. nam indictiua ſunt, quibus adhibentur non ludi modo, ſed etiam deſultores, quae ſunt ampliſſima.

PAVL. *Simpludiarea* funera, quibus ludos adhibebāt.

Simpulum vas paruum non diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificiis libabatur. vnde & mulieres rebus diuinis deditae *ſimpulatrices* dicuntur.

Simultas, id eſt, odium, dicta ex cōtrario, qua minime ſint ſimul. poteſt & a ſimulatione dicta exiſtimari, quia ſimulare loquuntur ad inuicem.

Sinicium, cantionem ſolitariam.

FESTVS. . . in prouerbio dici ſolet
. . ſine vlla incommoda appendice; quod olim ſacra non ſolū publica curioſiſſime adminiſtrabant, ſed etiam priuata. relictuſque heres ſic pecuniae etiam ſacrorum erat; vt ea diligentiſſime adminiſtrare eſſet neceſſarium.

Siniſtrae aues, ſiniſtrumque eſt ſiniſtrinum auſpicium, id eſt, quod ſinat fieri. Varro libro quinto Epiſtulicarum quaeſtionum, ait; a deorum ſede cum in meridiem ſpectes, ad ſiniſtram ſunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes: factum arbitror, vt ſiniſtra meliora auſpicia, quam dextra eſſe exiſtimentur. idem fere ſentiūt Sinnius Capito, & Cincius.

Siniſtrum in auſpicando ſignificare ait Ateius Capito, laetum, & proſperum auſpicium, at ſilentium dubij duntaxat vacat vitio: igitur ſilentio ſurgere cum dicitur, ſignificat non interpellari, quo minus rē gerat, ad ſiniſtrum hortari quoque auſpicia ad agendū ꝙ animo quis propoſuerit.

Siparium genus veli mimicum.

Si . . . . PAVLVS
utuntur, dictum ait . . . FEST.
mento quod vocetur . .

Sirempſe dicitur, quaſi ſimilis res ipſa. habetur hoc in libris Catonis. PAVL.

. . ponitur pro eadem, vel proinde . FESTVS.
. . Cato in diſſuadendo le . .
. . licta eſt, & praeterea rogas .
. . ea ſi populus condemnaue .
. . ſiet, quaſi aduerſus le .

Siſpitem Iunonem, quam vulgo *Soſpitem* appellant, antiqui vſurpabant, cum ea vox ex Graeco videatur ſumpta, quod eſt σώζειν.

Siſtere fana cum in vrbe condenda dicitur, ſignificat loca in oppido futurorum fanorum conſtituere, quod Antiſtius Labeo ait, in commentario quintodecimo Iuris Pontificij, fana ſiſtere eſſe lectiſternia certis locis & diis habere.

Siſtere fana cum dicerent, ſignificabatur lectiſternia certis in fano locis componere. PAVLVS.

Sobrinus eſt patris mei conſobrini filius, & matris conſobrinae filius.

Sobrinus eſt, vt ait Gallus Aelius, patris mei conſobrini filius, & matris meae conſobrinae filius, femina iiſdem de cauſis appellat fratrem & fratrem patruelem, & cō ſobrinum, & propius conſobrino, & ſobrina. iidē gradus in ſobrina quoque ſunt. FESTVS.

Sobrium vicum . . .
er Aelius quod . . .
locus, neque caut . . .
aliquod in eo n . . .
vino ſolitum . . .

Sobrium vicum Romae dictum putant, vel quod in eo taberna nulla fuerit; vel quod in eo Mercurio lacte, non vino ſupplicabatur. PAVLVS.

Sodales dicti, quod vna ſederent, & eſſent: vel quod ex ſuo dapibus veſci ſoliti ſint: vel quod inter ſe inuicem ſuaderent, quod vtile eſſet.

Sodalis . . . . FESTVS.
tant, quod vna . . .
. . alij, quod ex ſuo . .
. . alij quod inter ſe . .
rent. quod vtile eſ . .
. . crebro congre vocan . .
. . vocabulo, quod eſt . .
Sodes, ſi audes, vti ſi . .
pro in loco. Terentius . .
ſodes, quis heri Chry . .

Sodes, ſi audes; vti *ſis*, pro ſi vis; & *illico* pro in loco. Terentius in Andria: Dic, ſodes, quis heri Chryſidem habuit. PAVL.

FESTVS. *Solari* ſine praepoſitione dixiſſe antiquos, teſtis eſt Pacuuius, cum ait: ſolatur, auxiliatur, hortaturque me.

Solatum genus morbi, maxime a ruſticantibus dicitur, cuius meminit etiam Afran . . . . arquato Medo . . . . tigine . . .

PAVLVS. *Solatum* genus morbi.

Solea, vel ea dicitur, quae ſolo pedis ſubiicitur, vel genus piſcis, vel materia robuſta, ſuper quam paries craticius extruitur.

Solea, vt ait Verrius, eſt non ſolum ea, quae ſolo pedis ſubiicitur, ſed etiam pro materia robuſta, ſuper quam paries craticius extruitur.

FEST. *Solicitare* quidam dictum putant vel . . . . ex ſuo loco, ac ſententia . . . . quin ſignificet locum, quis . . . . quoque dicantur loca pa . . .

PAVLVS. *Solicitare* eſt ſolo citare, id eſt, ex ſuo loco mouere. *ſolum* autem quin ſignificet locum, quis dubitet? cum *exules* quoque dicantur loco patriae ſuae pulſi.

FESTVS. *Solida* ſella ac . . . iubetur, cum mane ſur . . . lauit quod antiqui expreſſe . . . riore parte excauat . . . ciebant ſedes, quas ſ . . . in his nihil erat con . . . bant, inquit Verrius, quod . . . abſurde, vt mihi videtur . . . ſit totum ait dictum ſolidum. . .

Solino idem ait eſſe conſulo.

Solino intelligitur conſulo.

Solipunga genus beſtiolae maleficae, quod acrius, concitatiuſque fit feruore ſolis. vnde etiam nomen traxit.

PAVLVS. *Soli* . . . . maleficae, qu . . . ſit feruore ſ . . . traxit.

FESTVS. *Solitaurilia* hoſtiarum trium diuerſi generis immolationem ſignificant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae ſolidi, integrique ſunt corporis. contra Aci . . . veru eces maiales, qui quia *ſollum*, Oſce totum, & ſolidum ſignificat. vnde tela quaedam *ſolliferrea* vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium *ſollers*, & quae nulla parte laxata, cauaque ſunt, *ſolida* nominantur. atque harum hoſtiarum omnium inuiolati ſunt tauri, quae pars ſcilicet caeditur in caſtratione. ſunt quidem qui putent, ex tribus hoſtibus praecipue nomen incluſum cũ ſolido tauri, quod ampliſſima ſit earum. quidam dixerunt omnium trium vocabula confuſa ſuis, ouis, tauri adfeciſſe id, quod vno modo appellarentur vniuerſae. quod ſit a ſollo, & tauris earum hoſtiarum ductum (eſt) nomen antiquae cõſuetudinis per vnum L. enuntiari non eſt mirum, quia nulla tunc geminabatur litera in ſcribendo. quam conſuetudinem Ennius mutauiſſe fertur, vtpote Graecus Graeco more vſus, quod illi aeque ſcribentes, ac legentes duplicabant mutas Sem . . . . .

PAVLVS. *Solitaurilia* hoſtiarum trium diuerſi generis immolationem ſignificant tauri, arietis, verris, quod omnes hi ſolidi, integrique ſint corporis. *Sollum* enim lingua Oſcorũ ſignificat totum, & ſolidum. vnde tela quaedã *ſolliferrea* vocantur, tota ferrea: & homo bonarum artium *ſollers*: & quae nulla parte laxata, cauaque, ſolida nominantur.

FESTVS. *Solla* appellantur ſedilia, in quibus non plures ſingulis poſſint ſedere, ideoque ſolla ſternere dicuntur, qui ſolliſternium habent, & ſolaria vocantur Babylonica, quibus eadem ſternuntur. quae, vt ait Verrius, omnia ducta ſunt ſolo aluei quoque lauandi gratia inſtituti, quo ſinguli deſcendunt, ſola dicuntur. quae a ſedendo potius dicta videntur, quam à ſollo.

PAVLVS. *Solla* ſedilia, in quibus ſinguli tantum poſſunt ſedere. ideoque ſolia ſternere dicuntur, qui *ſolliſternium* habent. & ſolaria vocantur Babylonica, quibus eadem ſternuntur.

Solemnia ſacra dicuntur, quae certis temporibus fiunt.

FESTVS. *Solemnia* ſacra dicuntur, quae certis temporibus, anniſque fieri ſolent.

Solliſtimum App. Pulcher in Auguralis diſciplinae libro primo ait eſſe tripudium, ꝙ aui excidit ex eo, quod illa fert. ſaxumve ſolidum, aut arbos viuiradix ruit, quae nec prae vitio, humani caedanturve, iacianturve, pellanturve.

Sollo Oſce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius: ſuaſa quoque omnino dirimit non ſolla dupondi. id eſt non tota. Item Liuius: *Sollicuria*, in omne re curiora. & *ſoliferreum*, genus teli totum ferreum. *ſollers* etiam in omni re prudens; & ſolemne, quod omnibus annis praeſtari debet.

PAVLVS. *Sollo* Oſce dicitur id, quod nos totum vocamus. Liuius: *Solliferreum* genus teli, id eſt totum ferreum. *Sollers* etiam in omni re prudens: & *ſolemne*, quod in omnibus annis praeſtari debet.

Sollox, lana craſſa, vel pecus lana contectum. Titinius: Lana ſoloci ad purpuram data. & Lucilius: Paſcali pecore, & montano hirco, atque ſoloce.

FESTVS. *Solox*, lana craſſa, & pecus, quod paſſim paſcitur non tectum. Titinius in Barathro: ego ab lana ſoloci ad purpuram data. & Lucilius: Paſcali pecore, ac montano, hirto, atque

atque ſoloce.

Solum, terram. Ennius libro tertio: Tarquinio dedit imperium, ſimul & ſola regni. & aliubi: ſed ſola terrarum poſtquam permenſa parumper.

PAVLVS. *Solum*, terram.

Sonivio, ſonanti.

FESTVS. nivio ſignificat in ear . . .
. . augurali ſonanti . .
. . nium tripu . .
. . Pulcher, quod . .
. . dit plus quadr. .

PAVLVS. *Sons*, nocens: Inſons, innocens.

FESTVS. . . nocens, vt ex
. . nocens.

Sonticum morbum in xij. ſignificare ait Aelius Stilo certum cum iuſta cauſa. quem nonnulli putant eſſe, qui nocẽt, quod ſontes ſignificet nocentes. Naeuius ait: ſonticam eſſe oportet cauſam, quamobrem per das mulierem.

PAVLVS. *Sonticum*, iuſtum. Naeuius: Sonticam eſſe oportet cauſam, quamobrem perdas mulierem.

FESTVS. . . auſa dicitur a morbo . .
. . erendum agere . .
. . lato de re A. Atili . .
. . tiſſe, timidus ne . .
. . vbi cauſam ſonticam . .
. . . .

PAVLVS. *Soracũ* eſt, quo ornamẽta portãtur ſcenicorũ

FESTVS. . . quo orname . .
. . corum Pla . .
. . rum icillum . .

Sororiare mammae dicuntur puellarum, cum primum tumeſcunt; vt *fraterculare* puerorum. Plautus in Fribolaria
. . papillae pr . .
. . volui dicere . .
. . opus eſt verb . .

PAVLVS. *Sororiare* mammae dicuntur puellarum, cum primum tumeſcunt.

Sororium tigillum appellabatur locus ſacer in honorem Iunonis, quem Horatius quidam ſtatuerat cauſa ſororis a ſe interfectae ob ſuam expiationem.

FESTVS. *Sororium* tigillum appellatur hac de cauſa ex conuentione Tulli Hoſtilij Regis; & Metij Suffetij ducis Albanorum, Trigemini Horatij, & Curiatij cum dimicaſſent, vt victores ſequeretur imperium, & Horatius noſter exſuperaſſet, victorque domum reuerteretur, obuia ſoror cognita morte ſponſi, ſui fratris manu occiſi, auerſata eſt eius oſculum, quo nomine Horatius interfecit eam. & quanquam a patre abſolutus ſceleris erat, accuſatus tamen paricidij apud Duumuiros, damnatuſque, prouocauit ad populum, cuius iudicio victor duo tigilla tertio ſuperiecto, quae pater eius cõſtituerat, velut ſub iugum miſſus ſubit, conſecratiſque ibi aris Iunoni Sororiae, & Iano Curiatio, liberatus omni noxia ſceleris eſt auguriis adprobãtibus. ex quo ſororium id tigillum eſt appellatum.

PAVLVS. *Sors* & patrimonium ſignificat. vnde *conſortes* dicimus: & dei reſponſum: & quod cuique accidit in ſortiendo.

FESTVS. *Sors* et . . . .
eat. vnde con . . .
& deis reſp . . .
accidit in ſo . . .

PAVLVS. *Sortitillae* venter ſuillus condito farre expletus.

FESTVS. . . labatur venter ſuillus co . .
. . Plautus. venter ſullus di
. . in illum ego me hodie . .
. . eſa farte biberem . .

Sos, pro eos antiqui dicebant, vt Ennius libro primo: Conſtitit inde loci propter ſos dea dearum. & libro tertio: Circum ſoſq; ſunt magnae gentes opulentae. Libro ſeptimo: Dum cenſent terrere minis, hortanturve ſos. Libro vndecimo: contendunt Graios Graecos memorare ſolent ſos. interdum pro ſuos ponebant, vt cum per datiuum caſum. idem Ennius effert. Poſtquam lumina ſis oculis bonus Ancus reliquit.

PAVLVS. *Sos* pro eos antiqui dicebant, vt Ennius: Conſtitit inde loci propter ſos dea dearum. Sos interdum pro ſuos ponebant. per datiuum caſum idem Ennius effert: Poſtquam lumina ſis oculis. pro ſuis.

Soſpes ſaluus. Ennius tamen ſoſpitem pro ſeruatore poſuit.

FESTVS. *Sos* . . . . .
omnis ferre au . . .
Afranius in Ep . .
ſeruent tuis . . .
maxime Teu . . .
nunquam. En . .
parentem, & p . .
ſoſpitem. Att . .
rite ad patr . .
ſet. Ennius. vid . .

PAVLVS. *Soſpitare* eſt bona ſpe afficere, aut bonam ſpẽ non fallere.

FESTVS. . . . ficare cum dix . .
. . liber ceterum .
. . ait eſſe bona ſpe . .
. . ſpem non falle . .

PAVLVS. *Spara* minimi generis iacula a ſpargendo dicta. Lucilius: Tum ſpara, tum murices portantur tragula porro . .

FESTVS. . . ba . . paruiſſimi . .
. . pargantur dicta . .
. . tum ſpara, tum mu . .
. . orro.
. . tiatorem, erratorem. Cato in M. Coelium, ſi ſe appellauiſſet: In coloniam me

hercules ſcribere nolim, ſi Triumuirum ſim, ſpatiatorem, atque feſceninum.

PAVLVS. *Spatiatorem* pro erratorem Cato poſuit.

FESTVS. . . . quam nos dicimus, dſc . . . . . . ton quidem idean, n . . . . . nitur.

Spectio in auguralibus ponitur pro aſpectione, & nuntiato. quia omne ius ſacrorum habent, auguribus ſpectio dumtaxat, quorum conſilio rem gererent magiſtratus, non vt poſſent impedire nuntiando, quae cum vidiſſent ſatis, ſpectio ſine nũtiatione data eſt, vt ipſi auſpicio rem gererent, non vt alios impedirent nuntiando.

Spectu ſine praepoſitione Pacuuius in Duloreſte vſus eſt, cum ait: amplus, rubicundo colore, & ſpectu proteruo ferox.

PAVLVS. *Spectu* ſine praepoſitione Pacuuius poſuit.

FESTVS. *Specus* feminino genere pronuntiabant antiqui, vt metus, & nepos, iam Hercules, quam maſculino ſtirps, aut frons. vt Ennius: Tũ caſu ſub monte altae ſpecus intus patebãt. & Pacuuius in Chryſe: Eſt ibi ſub eo ſaxo penitus ſtrata harena ingens ſpecus.

Speres antiqui pluraliter dicebant, vt Ennius libro ſecundo: Et ſemel effugit ſperes ita funditus noſtras. & libro ſextodecimo: Spero, ſi ſperes quicquã ꝓdeſſe potis ſunt.

Spetile vocatur infra vmbilicum ſuis quod eſt carnis, proprij cuiuſdam habitus, exos, qua etiam antiqui per ſe vtebantur. Plautus enumerandis vilibus obſoniis in Carbonaria ſic meminit: Ego pernam, ſumen, ſueres, ſpetile, callum, glandia.

PAVLVS. *Spetile* caro quaedam proprij cuiuſdam habitus infra vmbilicum ſuis.

FESTVS. *Spicit* quoque ſine praepoſitione dixerũt antiqui. Plautus: flagitium eſt ſi nihil mittetur, quae ſupercilio ſpicit. & ſpexit. Ennius libro ſextodecimo quod vbi rex paulo ſpexit de contibus celſis.

Spiciunt antiquos di . . . . . tione teſtis eſt Cato in ea, quam . . ſeptem hominibus, vt ſolent . . iuios niſi qui ſempiterni ſunt, quos . cant, ne ſpiciunt, neque ratos . .

Spicum maſculine antiqui dicebant, vt *hunc ſtirpem*, & *hanc amnem*. verſus eſt antiquus: quaſi meſſim per miſſim vnumquenque ſpicum collegit.

Spinther vocabatur . . . . tes antiquae ger . . . ſiniſtro. Plautus . . reconcinnarier . . .

PAVLVS. *Spinther* armillae genus, quo mulieres vtebantur brachio ſummo ſiniſtro.

Spintyrnix, genus auis turpis figurae. ea Graece σπινθυρνὶς dicitur.

FESTVS. *Spintyrnix* eſt auis genus turpis figurae. occurſatrix artificum, perdita ſpinturnix. ea Graece dicitur, vt ait Santra, σπινθυρνίξ.

Spira dicitur, & baſis columnae vnius tori, aut duorum: & genus operis piſtorij; & funis nauticus in orbem conuolutus: ab eadem omnes ſimilitudine. Pacuuius: Quid ceſſatis ſocij eiicere ſpiras ſparteas? Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait: Spiras legionibus nexunt.

Spirillum vocari ait Opillius Aurelius caprae barbam.

PAVLVS. *Spirillum* barba caprae appellatur.

Spondere putatur dictum, quod ſponte ſua, id eſt voluntate promittatur.

FESTVS. *Spondere* Verrius putat dictum, quod ſponte ſua, id eſt voluntate, promittatur. deinde oblitus inferiore capite ſponſum, & ſponſam ex Graeco dictam ait, quod ij σπονδὰς interpoſitis rebus diuinis faciant. Spondere antea ponebatur pro dicere. vnde & reſpondere adh . . . vſurpari coeptum eſt . . . ne alterius . . .

PAVLVS. *Spondere* ponebatur pro dicere, vnde & reſpõdere adhuc manet, ſed poſtea vſurpari coeptum eſt in promiſſo.

FESTVS. *Sponſis* bene, beneque volueris, in precatione augurali Meſſala augur ait ſignificare ſpoponderis, volueris.

PAVLVS. *Spurcum* vinum dicebant, cum aqua admixta, aut igne tactum erat, muſtumve antequam deferueſcat.

FESTVS. *Spurcum* vinum eſt, quod ſacris adhiberi non licet, vt ait Labeo Antiſtius libro decimo commentarij iuris pontificij, cui aqua admixta eſt, defrutumve, aut igne tactum eſt, muſtumve ante, quam deferueſcat.

PAVLVS. *Squalidum* incultum & ſordidum, quod proxime ſimilitudinem habeat ſquamae piſcium, ſic appellatum . . . . cultum, & ſord . . . tum quod proxime . . ſcium accedit, it . . diti paludum ſqu . . in Telepho. Quam ve . . ſtola . .

FESTVS. *Squarroſos* . . . ſimilitudine ait, dic . . gat ob adſiduam inlu . . num, ac rupicum ſquar . . roſtra.

PAVLVS. *Squarroſi*, ab eadem ſquamarum ſimilitudine dicti, quorum cutis exſurgit ob aſſiduam illuuiem. Lucilius: Varronum ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

FESTVS. *Stagnum* quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo ſtet alij, quod is locus a Graecis στεγνὸς dicitur, quia bene contineat aquam.

Stalagmium genus inaurium videtur ſignificare. Caecilius in Karine, cum ait: ium ex aure eius ſtalagmium Domi habeo.

Stalagmium,

PAVL. *Stalagmium* genus inaurium. Caecilius: Ex aure eius ſtalagmium Domi habeo.

FEST. *Stata* ſacrificia ſunt, quae certis diebus fieri debent. Cato in ea, quam ſcribit de L. Veturio, de ſacrificio commiſſo. cum ei equũ ademit. quod tu, quod in te fuit, ſacra ſtata ſollemnia, capite ſancta deſeruiſti.

PAVL. *Stata* dicebantur ſacrificia, quae certis diebus fiebant. Cato: Sacra, ſtata, ſollemnia, ſancta deſeruiſti.

Statae Matris ſimulacrum in foro colebatur.

FEST. *Statae* Matris ſimulacrum in foro colebatur. poſtquam id colluſtrauit, ne lapides igne corrumperentur, qui plurimis ibi fiebat nocturno tempore, magna pars populi in ſuos quiſque vicos retulerunt eius deae cultum.

Statua eſt ludij eius, qui quondam fulmine ictus in circo ſepultus eſt in Ianiculo. cuius oſſa poſtea ex prodigiis, oraculumque reſponſis ſenatus decreto intra vrbem relata in Volcanali, quod eſt ſupra comitiũ, obruta ſunt, ſuperque ea columna cum ipſius effigie poſita eſt.

Statuliber eſt, qui teſtamento certa condicione propoſita iubetur eſſe liber, & ſi per heredem eſt, quo minus ſtatuliber praeſtare poſſit, quod praeſtare debet: nihilominus liber eſſe videtur.

PAVLVS. FEST. *Status* dies vocatur, qui iudicij cauſa eſt conſtitutus cum peregrino. eius enim generis ab antiquis *hoſtes* appellabantur, quod erant pari iure cum populo Romano, atq. *hoſtire* ponebatur pro aequare. Plautus in Curculione. Si ſtatus condictus cum hoſte intercedit dies, tamen eſt eundum, quo imperant ingratis.

PAVL. *Status* dies vocatur, iudicij cauſa conſtitutus.

FEST. *Stellam* ſignificare ait Ateius Capito laetum, & proſperum, auctoritatem ſecutus P. Seruilij auguris, quae ex lamella aerea adſimilis ſtellae locis inauguratis infigatur.

Stellati . . .
. . eo, qui in Campania eſt, ſed eo, qui
. . . pena ex Tuſci profecti ſu . . .
. . . campum appellauerunt.

Stellionem g . . .
Verrius dic
ſtillet cibo p
bi a ſtellarum
uarium eſt

Stercus ex aede Veſtae XVII. kalendas Iulias defertur in angiportum medium fere cliui Capitolini, qui locus clauditur *porta ſtercoraria*, tantae ſanctitatis maiores noſtri eſſe iudicauerunt.

PAVL. *Sterilam*, ſterilem.

FESTVS. *Sti* . . .
bant, quam g . . .
que non cip . . .

laſi, aut s . . .
memorab . . .
in Adelph. . . .
feri Anti . . .
tum ſit . . .
vnde vng . . .
eſt.

Stipatores ait dictos a ſtipe. quam mercedis nomine accipiant cuſtodes cuiuſque corporis. vnde & *ſtipam* qua amphorae cum extruuntur, firmari ſolent: etiam *ſtipites*, qui ob eandem cauſam deſtituantur.

PAVL. *Stipatores*, id eſt, cuſtodes cuiuſque corporis, dicti ſunt a ſtipe, quam accipiebant mercedis nomine.

Stipatores corporis cuſtodes, quos antiqui latrones vocabant ſtipati enim ferro circunſtant corpora regum.

FEST. . . . atores appelli
. . . uſtodes, quos
. . . bant, id eſt mer
. . . m ferroue
. . . t regum cor

Stipem eſſe nummum ſignatum, teſtimonio eſt & id quod datur ſtipendium militi, & cum ſpondetur pecunia, quod ſtipulari dicitur.
. . . cuniam ſignat
. . . ideo ſtipular
. . . terrogat

PAVL. *Stipes* fuſtis terrae defixus.

FESTVS. . . . defixus. Afra
. . . orto honeſte
. . . ite hoſtium
. . . pro fidem qui
. . . am ſiluam &
. . . ſtili in mela
. . . rus vt reuolſo
. . . qui iactu vali
. . . parmam, niſi ſi
. . . uoluit pro
. . . in Bacchi ſec
. . . egum aut al
. . . us Ennius
. . . ites abiegno
. . . a ſtipitem
. . . mit dum, qua
. . . rripis

Sti . . .
re antiqu
mina mer
quae nunc in
re Liuius tr
eundam Rom.
conditam Romam
uius Oſtrymon
Graio ſtirpe ex
Nomine Pyrrh
a ſtirpe ſupremo

eſt reuoca fratre . . .
plaudite,quam Gallu . .
finit ſtirp eſt geni . .
quia qu oque eſt progr . .
. . . dicuntur . . .
. . . abimis a rbori . .
. . .

PAVLVS. *Stiricidium*,quaſi *ſtillicidium*,cum ſtillae concretae frigore cadunt. *Stiria* enim principale eſt,ſtilla deminutiuum.

. . aſi ſtillicidium,cum ſtel . .
. . adunt.Cato pro C . .
FESTVS. . . nihilominus volui ſemper .
. . re praeſenti cognoſce .
. . e . . .

PAVL. *Stlata*,genus nauigij latum magis, quam altum, & latitudine ſic appellatum, ſed ea conſuetudine, qua *ſtlocum* pro locum, & *ſtlitem* pro lite dicebant.

FEST. *Stla* . . . .
latum mag . . .
appellatum . . .
conſuetudin . . .
tem antiq . . .

PAVLVS. *Stlembus*, grauis, tardus, ſicut Lucilius pedibus ſtlembum dixit, equum pigrum, & tardum.

FEST. . . grauis,tar . .
. . Apulidae pe . .
. . eum refert . .

Stolidus,ſtultus. Ennius libro primo: Nā vidi pugnare ſues, ſtolidi ſoliti ſunt. & in Alexādro:Hominē appellat,qui a laſciui ſtoli de nō intelligit.& Caecilius in Hypobolimaeo:Abi hinc tu ſtolide,illi vt tibi ſit pater?& in Andronico:Sed ego ſtolidus,gratulatum me oportuit prius.

PAVLVS. *Stolidus*,ſtultus.

Strebula lingua Vmbrorum appellabant partes carnium ſacrificatarum.

FEST. *Strebula* Vmbrico nomine Plautus appellat coxendices hoſtiarum,quas G .
. . in altaria in . .
. . tus ait in Fri . .
. . agnina tene . .
. . bulis. .

Strenam vocamus, quae datur die religioſo, ominis boni gratia a numero,quae ſignificatur,alterum, tertiumque venturum ſimilis commodi,veluti *trenam*, praepoſita S.littera,vt in loco, & lite ſolebāt antiqui.

PAVLVS. *Striges* appellabantur ordines rerum inter ſe coniunctae collocatarum, a ſtringendo dictae.

FESTVS. *Stri* . . . .
. . ordines rerum . .
. . utae conlocata . .
. . ndo dictae . .

Stri . . . .
ius Graeci στρίγγα . . .

maleficis mulieribus nomen inditum eſt. quas volaticas etiam vocant. Itaque ſolēt his verbis eas veluti auertere Graeci σύρ-ιγγα πομπεῖν νυκτικόμαν στρίγγα τὸν λαῶν ὄρνιν ἀνωνύμιον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Strigores in ne . . .
. . rigoſis poſitum . .
. . rum uirium ha . .
ores exerciti.

PAVL. *Strigores* denſarum virium homines.

Stritauum antiqui dicebant pro tritauo.

FESTVS. *Strit* . . . . .
. . ant pro trita . .
aui,& atauiae . . .

Stroppus eſt, vt Ateius Philologus exiſtimat. quod Graece στρόφιον vocatur, & quod ſacerdotes pro inſigni habent in capite.quidam coronam eſſe dicunt,aut quod pro corona inſigne in caput imponatur, quale ſit ſtrophium. Itaque apud Faliſcos diem feſtum eſſe, qui vocatur *Struppearia*, quia coronati ambulent,& a Tuſculanis, quod in puluinari imponatur Caſtoris, ſtruppum vocari.

PAVLVS. *Stroppus* quod Graece dicitur στρόφιον, pro inſigni ponebatur in capitibus ſacerdotum. alij id coronam eſſe dixerunt.

Struere antiqui dicebant pro augere,vnde inſtruere.

FESTVS. *Struere* antiqui dicebant pro adiicere, augere vnde induſtrios quoque M.Cato, iure, lege, libertate,Republica communiter vti oportet:gloria,atque honore quomodo ſibi quiſque ſtruxit.aut in X I I quod eſt. *caluitur,pedē veſtruit: manum endoiacito.* alij putant ſignificare retrorſus ire, alij in aliā partem. alij furere.alij gradum augere:alij minuere:ac vix pedem pedi praefert,otioſe it,remoratur.

Strues genera liborum ſunt, digitorum coniunctorum non diſſimilia, qui ſuperiecta panicula in tranſuerſum continentur.

PAVLVS. *Struferarios* dicebant, qui quaedam ſacrificia ad arbores fulguritas faciebant,a ferto ſcilicet quodam ſacrificij genere.

FESTVS. . . antiqui . .
. . minet con . .
. . arbores ful . .
. . miſſarum . .
. . ſtruae,et . .
. . aciunt . .
. . et vti mihi . .
. . ullo etiam . .
. . fertario . .
. . ex qua cortex . .
. . Lucilius . .
. . ti hibernacul . .
. . . . .

Struices antiqui dicebant extructiones omnium rerum. Plautus.Ceriālis cenas dat.

ita men

ita menſas extruit, Tantas ſtruices concinnat patinarias. & Liuius: quo Caſtalia, per ſtruices ſaxeas lapſu accidit.

PAVLVS. *Struices* dicebant omniũ rerum inſtructiones.

Struppi vocabantur in puluinaribus faſciculi de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponebantur.

FESTVS. *Struppi* vocantur in puluinaribus . .
. . . . rum capitibus ponuntur, .
. . . . bem calo Antiſtius . .
. . . . giſtratum publicum . .

Strutheum in mimis praecipue vocant obſcenam partem virilem, a ſalacitate videlicet paſſeris, qui Graece στρουθὸς dicitur.

PAVLVS. *Stultorum* feriae appellabantur Quirinalia, quod eo die ſacrificabant ij, qui ſolemni die, aut non potuerunt rem diuinam facere, aut ignorauerunt.

FEST. *Stult* . . . .
tur Quirina . . . .
qui priniqu . . . .
ſacrificant ij . . .
non potuer . .
re, aut ign . . .
fornacaliu . . .
commiſſum . . . .
more, at . . . .
quibus p . . . .

Stuppam linum impolitum appellant Graeci Dorij.

Stuprum pro turpitudine antiquos dixiſſe apparet in Nelei carmine: foede, ſtupreque caſtigor cotidie. & in Appi ſententiis: qui animi . . compotem eſſe, nequid fraudis, ſtuprique ferocia pariat. Naeuius: Seſeque ij perire mauolunt ibidem, quam cum ſtupro redire ad ſuos popularis: item, ſin illos deſerant fortiſſimos viros, magnũ ſtuprum populo fieri pergetis.

PAVLVS. *Stuprum* pro turpitudine antiqui dixerunt. vnde eſt in carmine: Foede, ſtupreque caſtigor cotidie.

Stura flumen in agro Laurenti eſt.

FESTVS. *Stura* flumen in agro Laurenti eſt, quod quidam Aſturam vo . . .
. . ac ſuberieſque . .
. . Thermi.

Suadted, idem ait eſſe, ſic te.

Suaſum, color appellatur, qui fit ex ſtillicidio fumoſo in veſtimento albo. Plautus: quia tibi ſuaſo infeciſti propudioſa pallulam. Quidam autem legunt inſuaſo. nec deſunt, qui dicant omnem colorem, qui fiat inficiendo, ſuaſum vocari, quod quaſi perſuadetur in alium ex albo tranſire.

Sub corona venire dicuntur, quia captiui coronati ſolebant venire, vt ait Cato in eo, qui eſt de re militari: vt populus ſuus ſua opera potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veneat. Id autem ſignum eſt nihil praeſtari a populo. quod etiam Plautus ſignificat in Hortulo. praeco ibi adſit cum corona, cuique liceat, veneat.

Sub iugum mitti dicuntur hoſtes victi, ereptis omnibus armis, teliſque, cum haſtis defixis duabus in terra, tertiaque ad ſummum earum deligata, ipſi eam iubentur ſubeuntes tranſire.

PAVLVS. *Sub iugum* mitti dicũtur hoſtes, cũ duabus haſtis in terra defixis, tertiaque ſuperligata, inermes ſub eas coguntur tranſire.

Sub vineam iacere dicuntur milites, cum a ſtãtibus cẽturionib. iacere coguntur ſudes,

FESTVS. . . . tur milites . . .
. . ionibus ia . . .
. . . . .

PAVLVS. *Sub vitem* haſtas iacere dicitur veles, cum eas ſub manu ſurſum mittit. Lucilius: vt veles bonus ſub vitem, qui ſummiſit haſtas. Veles autem velitis facit.

FESTVS. *Sub vitem* ha . . . .
. . . manu . .
. . . t Lucilius. vt . .
. . m qui ſubit has . .
. . . .

Sub vitem praeliari dicuntur milites, cum ſub vinea militari pugnant. Lucilius: Neque prodire in altum, praeliari procul ſub vite.

PAVLVS. . . . ri dicuntur . .
. . militari pug . .
. . q. prodire . .
. . ul ſub vite.

Sub vos placo, in precibus fere cum dicitur, ſignificat id, quod ſupplico vt in legibus: *Tranſque dato, endoque plorato.*

FESTVS. *Sub vos placo*, ſupplico.

Subactus modo ſignificat mollitus: modo victus, modo compulſus. vt cum dicimus, pecus ſub arbore ſubactum. modo coactus.

PAVLVS. . . . molliti . . .
. . vt cum dicim . .
. . ſubactum . . .

FESTVS. *Subditus* dicitur iudex, qui loco mortui datur iis, qui eum habuerant iudicem in aliqua re, vel lite.

Subdit . . . .
tui in demortuis iu . .
datur his, qui eum hab . .
xat in eandem rem.

Subices Ennius in Achille pro ſubiectis poſuit, cum dixit. Nubes per ego deum ſubices humidas, Vnde oritur imber ſonitus aerio ſpiritu.

PAVLVS. *Subices* Ennius pro ſubiectis poſuit.

FESTVS. *Subici ar* . . . .
quod fit, ait Cincius . .
conſulti exemplo, at . .
explandi gratia aries int . .
lus admiſit poene p . . .

Subigere arietem in eodem libro Antiſtius eſſe ait dare arietem, qui pro ſe agatur, caedatur.

. in dicebant infir . . .

. . Plautus in Perſa: Ad paupertatem ſi immigrant infamiae, Grauior paupertas fit, *fides ſubleſtior.* id eſt infirmior. Idem, in Neruolaria, *vinum* ait *ſubleſtiſſimum.* quia infirmos faciat, vel corpore, vel animo.

PAVLVS. *Subleſta*, infirma, & tenuia. Plautus: Grauior paupertas fit, fides ſubleſtior. id eſt, infirmior. Idē ait vinum ſubleſtiſſimū, quia infirmos faciat, vel corpore vel animo.

FESTVS. *Sublicium* po . . .
appellatum a . . .
cabulo Volſc . . .
in latitudinem . . .
liter Formian . . .
librorum. qu . . .
ſublices vocan . . .
aqua liquens . . .
in qua opinio . . .
& meminit . . .
qui ait in belli . . .
quam liquidum . . .
amnem, & alij tab . . .
men retinet . . .
Salluſtius libro qu . . .
ne inrumiendi p . . .
ſublicibus cauata . . .
ſent . . . .

Sublimauit dixit, id eſt, in altum extulit, Originum libro ſecūdo: In maximum decus, atque in excelſiſſimam claritudinem ſublimauit. id autē dicitur a limine ſuperiore, quia ſupra nos eſt.

Sublimen eſt in altitudinem elatum. vt Ennius in Thyeſte: Aſpice hoc ſublime candens, quem vocant omnes Iouem. Vergilius in Georgicis libro primo: Hic vertex nobis ſemper ſublimis.

PAVLVS. *Sublimē* eſt in altitudinē elatum. id autē dicitur a limine ſuperiore, quia ſupra nos eſt.

FESTVS. *Sublucare* arbores eſt ramos earum ſupputare, & veluti ſputus lucem mittere; *collucare* autem ſuccifis arboribus locum implere luce.

Suboles ab oleſcendo, id eſt, creſcendo, vt *adoleſcentes* quoque & *adultae*, & *indoles* dicitur. Lucretius libro quinto: Siue virum ſuboles, ſiue eſt muliebris origo. Vergilius: Cara deum ſuboles, magnum Iouis incrementum.

Subrumari dicuntur haedi, cum ad mammam admouentur: quia ea (his vocabantur; vel quia rumine trahunt lacte ſugentes.

PAVLVS. *Subrumari* dicuntur haedi, cum ad mammam admouentur: quia ea rumis vocatur; vel quia rumine trahunt lac ſugentes.

Subſcudes appellantur tabellae, quibus tabulae inter ſe configuntur, quia quo immittuntur ſucciditur. Pacuuius: Nec vlla ſubſcus cohibet compagem.

FESTVS. . . . ellantur cunctae ta . . .
. . tabulae inter ſe con . . .
. . a quo eae immittantur . . .
. . uius in Niptris: Nec vlla ſubſcus cohibet compagem aluei. Plautus in Aſtraba: Terebratus multum ſit, & ſubſcudes addite.

. . bſidium dice . . .
. lites ſubſide . . .
. . entiq; aciei . . .
. genus militum . . .
. emeruerant . . .
. amen retine . . .
. quae erat ter . . .
. . m, vt Plautus . . .
. . gite nunc ſubſ . . .
. . t triario ſi . . .
. . ſidiari ante eos . . .
. . rant aut in alio . . .
. . nti . . .

PAVLVS. *Subſilles* dicebantur quaedam lamellae ſacrificiis neceſſariae.

FESTVS. . . . li ipſiſles uo . . .
. . s, quae ad rem . . .
. . ur maxime . . .
. . rum.

Subſolaneae . . . .
. . s appellantur . . .
. . rei ſolum conferunt . . .
. . ui infimum . . .
. . in terram ſuper . . .
. . lum imum . . .
. . s innititur.

Subſtillum . . .
. . it tempus ante . . .
paene vuidum dum . . .
. . m non perſiccum, quod . .
aut non dum deſiſſet.

PAVLVS. *Subſtillum* tempus ante pluuiam iam paene vuidum, & poſt pluuiam non perſiccū, quod iam ſtillaret, aut non dum deſiſſet.

Subucula genus libi dicitur, ex halica, & oleo, & melle, & genus veſtimenti.

FESTVS. *Subuculam* Aelius Stilo, & Cloatius iiſdem fere verbis demonſtrant vocari, quod dis detur ex halica, & oleo, & melle. Nam de tunicae genere notum eſt omnibus.

Subuerbuſtam, veribus vſtam ſignificat Plautus cum ait: Vlceroſam, compeditam, ſubuerbuſtam, ſordidam.

PAVLVS. *Subuerbuſtam*, veribus vſtam ſignificat.

Subulo Tuſce tibicen dicitur.

FESTVS. *Subulo* Tuſce tibicen dicitur. itaque Ennius: Subulo quondam marinas propter adſtabat plagas.

Subura Verrius alio libro a pago Succuſano di-

no dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui aiunt ita appellatam & regionem vrbis,& tribum a ſtatiuo praeſidio,quod ſolitum ſit ſuccurrere Eſquiliis infeſtantibus eam partem vrbis Gabinis. indicioque eſſe, quod adhuc ea tribus per C litteram,non B ſcribatur.

PAVLVS. *Subura* regio Romae a pago Succuſano vocabulum traxit,quod ei vicinum fuit

FESTVS. *Suburanam* . . . .
. Succiſanam . . .
. nt ex nomine . . .
. umam illam quoque . . .
. cuſanam dictam . . .
. iratum eſſe . . . .
. pagi ſuccuſa . . . .
. xercerentur.

Succenturiare eſt explendae centuriae gratia ſupplere,ſubiicere. Plautus in Saturione: Succenturia centum, require, qui te delectet domi.& Caecilius in Triumpho: nunc meae militiae aſtutia opus eſt ſuccenturia.

PAVL. *Succenturiare* eſt explendae centuriae gratia ſupplere. Caecilius: Nunc meae malitiae aſtutia opus eſt ſuccenturia.

Succerda ſtercus ſuillum. Titinius: Quid habes niſi vn'm arcam ſine claue: eo condis ſuccerdas.

FESTVS. . . eſt ſtercus ſu. . . .
. . us.Simus . . .
. . uid habes,niſi . . .
. . ni,eo condis . . .
. . e ſuccerda . . .
. . homo opicer . .
. . nem,quem ſol . . .
. . it.

PAVLVS. *Succidanea hoſtia* dicebatur, quae ſecundo loco caedebatur. ſic appellata eſt a ſuccedendo.

FESTVS. . . ppellatur,quae . . .
. . ur,quod quaſi . . .
. . quidam a ſuc . . .
. . dendo dictam.

PAVLVS. *Succingulum*,balteum . . .

FESTVS. . . ingulum ap. . . .
. . lteum.Plautus . . .
. . um Herculis . . .
. . ti,quam abſtu . . .

PAVLVS. *Succrotilla*,vox tenuis,& alta. Titinius: Feminea fabula ſuccrotilla vocula.

FESTVS. . . tenuis diceba . . .
. . Titinius in . . .
. . fabulare ſuccr . . .
. . nius in Epiſtul . . .
. . tilla voce ſerio . . .
. . ſcribendis muli . . .
. . gracilibus in Syr . . .
. . talis cum fodellis cr . . .
. . le,quae non pedibus . . .

. . cula eſt machinae . .
. . materiae & foratae . .
. . quam vt uber ſcrofe . .
ſtant.
. . ſtellas ruitque . . .
. . a hyadas Grae . . .
. . ſtimantes a ſubus . . .
. . uenti dixerint . . .

Sudiculum genus flagelli dictum,quod vapulantes,ſudantes facit. PAVLVS.

Sudum, ſiccum, quaſi ſeudum,id eſt ſine vdo.

Securus, ſine cura.

. . ſignificare ſub . . . FESTVS.
. . um omnium fere . .
. . us ſiccum ſignificet . .
. . eſt ſine vdo,vt ſe . .

Sufes dic . . . .
giſtratus,vt oſcor . . .
Calidius in Oration . . .
lium.Nonne vobis l . . .
et fumus proſequi . . .
videtur.Senatus cens . . .
Sufetis.

Sufes Conſul lingua Poenorum, Calidius: Senatus inquit, cenſuit referentibus ſufetis. PAVLVS.

Suffibulum, veſtimentum album praetextum, quadrangulum,oblongum,quod in capite Veſtales virgines ſacrificantes habebāt, idque fibula comprehendebatur.

Suffibulum eſt veſtimentum al. . . FESTVS
. . drangulū oblongū,quod in ca .
. . eſt ales cum ſacrificant,ſemper .
. . quae fibula comprehenditur.

Suffimenta ſunt,quae . . .
. . molito mulſo ſpar . .
. . re,quo vuae calcatae . .

Suffimenta dicebant, quae faciebant ex faba, milioque mellito, mulſo ſparſo.ea diis eo tempore dabātur: quo vuae calcatae prelo premebantur. PAVLVS.

Suffiſcus folliculus teſtium arietinorum, quo vtebantur pro marſupio,a fiſci ſimilitudine dictus.

Suffiſcus dicebatur folliculus teſtium arietinorum,qui celebris u . . FESTVS
. . pio forſitan d . .
. . fiſci ſimilitu . .

Suffragat . . . maiores hi, qui vulgo in vſu . . us apparerent iuncta ſuffrag . . quem quiſq. fieri vellet notabat . . . to ſcriptis cādidatorū hominu. . Varro in libro VII. Rerum humanarum . .

Suffuerat,ſub eodem tecto fuerat. PAVLVS.

Sugillatum dicitur ex Graeco, quod ea pars, quae eſt ſub collo, [illegible] ab eis dicitur. FESTVS.
. . dici exiſtimant . .
. . quod ea pars,quae . .
. . [illegible] ab iis dicitur.

Suillum genus inuiſum Veneri prodiderunt poetae, ob interfectum ab apro Adonium, quem diligebat dea. quidam autem, quod immundiſſimi ſint ſues ex omni manſueto pecore, & ardentiſſimae libidinis. ita, vt opprobrium mulieribus inde tractum ſit, cum ſubare, & ſubire dicuntur.

Sulci appellantur, qua aratrum ducitur, vel ſationis faciendae cauſa, vel vrbis condendae, vel foſſura rectis lateribus, vbi arbores ſerantur. fulmen quoque, qua eius veſtigium, ſimiliter appellatur. quod vocabulum quidam ex Graeco fictum, quia illi dicant ὁλκόν.

PAVL. *Sulcus* dictus a Graeco, qui ab illis ὁλκὸς appellatur.

Sultis, pro ſi vultis. Plautus: Sequimini me hac ſultis. & Cato: Audite, ſultis, milites.

FESTVS. *Sultis*, ſi voltis. Plautus in Friuolaria: Sequimini me hac, ſultis, legiones omnes lauernae. & in Rudente: Curate haec, ſultis, magna diligentia. M. Cato pro L. Caeſetio. audite, ſultis, milites, ſi quis veſtrū in bello ſuperfuerit, ſi quis non inuenerit pecuniam, egebit.

Sultis, ſi voltis ſignificat compoſito vocabulo, ita vt alia ſunt, ſodes, ſis ſi vis, vlicet in loco, ſcis licet ſcias licet, equidē ego quidem. Ennius: pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum.

PAVLVS. *Sultis*, ſi vultis. Ennius: Pandite ſulti genas: & corde relinquite ſomnum.

Sum pro eum vſus eſt Ennius.

FESTVS. *Sum* pro eum vſus eſt Ennius libro primo: At tu non vt ſum ſummam ſeruare decet rem. & libro ſecundo: At ſeſe ſum quae dederat in luminis oras.

Summanalia liba farinacea in modum rotae ficta.

Summiſſiorem aliis aedem Honoris, & Virtutis C. Marius fecit, ne ſi forte officeret auſpiciis publicis, augures eam demoliri cogerent.

FESTVS. *Summuſſi*, murmuratores. Naeuius: Odi, inquit, ſummuſſos, proinde aperte dice, quid ſit. Terentius muſſare pro tacere poſuit, cum ait: Sile, caela, occulta, tege, tace muſſā.

PAVLVS. . . ſſi dicebantur . . .
. . Naeuius: Odi, inquit. . .
. . inde aperte dice, . . .
. . times. Ennius in ſexto . .
. . ntus in occulto muſſa . .
. . in Andromacha di . .
. . m eſt. nam muſſare ſi . .
. . s in Agnorizomene: Quod potes ſile, caela, occulta, tege, tace, muſſa, mane.

Suopte (ſuo) ipſius: vt meopte, meo ipſius: tuopte, tuo ipſius.

Supa . . . . .
diſiicit . . . .
in . . inſipit . . .
iniicit farinolam.

PAVL. *Supat*, iacit, vnde diſſipat, diſiicit: & obſipat, obiicit: & inſipat. hoc eſt iniicit,

FESTVS. *Supellectilis* recto caſu, & ſenis ratione dicebantur, quae nunc contraria videntur eſſe finitioni proportionis, quia omnia vocabula x littera, finita, per declinationes obliquorum caſuum ſyllabam accipiunt. Haec autem duo deſciuerunt ab ea, vt alia complura, quae non ideo infirmare debent praeceptum.

PAVLVS. *Supercilia* in Iunonis tutela eſſe putabant, quod iis protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam tribuere putabant Iunonē. vnde & *Lucina* dicta eſt.

FESTVS. . . Iunonis tu . . .
. . tur muliere . . . .
. . tur oculi, per q . . .
. . quam tribuat . . .
. . Lucina quoque . . .

Supercilium dicitur, quod ſupra cilium ſit, id eſt integimentum oculi ſuperius.

Supereſcit ſignificat ſupererit. Ennius: dū quidem vnus homo Romae toga ſupereſcit. & Attius in Chryſippo: Quin hinc ſupereſcit, Spartam, atque Amyclas trado. Sed per ſe ſuper ſignificat quidem ſuprà, vt cum dicimus ſuper illum ſedit, verum ponitur etiam pro De, Graeca conſuetudine vt illi dicunt, ὑπέρ. Plautus in Milite glorioſo: Mea opera ſuper hac vicina, quam ego nunc concilio tibi. in Phaſmate: Ehe . . . tandem percipio, ſuper rebus noſtris loqui te. Pacuuius in Medo: Qua ſuper re interfectum eſſe Hippotem dixiſti? Cato contra Annium: Nemo antea fecit ſuper tali re cum hoc magiſtratu vtique rem. Afranius in Virgine: Aliis de rebus in qua coepiſti ſuper re.

PAVLVS. *Supereſcit*, ſupererit. Ennius: Dum quidem vnus homo Romae ſupereſcit.

Superſtites antiquitus appellari ſunt teſtes.

FESTVS. *Superſtites* teſtes praeſentes ſignificat. cuius rei teſtimoniū eſt, quod ſuperſtitibus praeſentibus, ij, inter quos controuerſia eſt, vindicias ſumere iubentur. Plautus in Artemone: Nunc mihi licet quiduis loqui, nemo hic adeſt ſuperſtes. Volgari quidē conſuetudine poni.
. . ſuperque ſint' . . .
. . liberi parentib . . .
. . quamobrem . . .
. . do quanquam o . . .
. . velim . . .

Superuacaneum u . .
cludit Verrius ab u . .
. . antum modo. . .
. . ſit fami . . .

nacan eum

. . uacaneum . . .

. . .

PAVLVS. *Superuacaneum*, ſuperuacuum.

Superuacanea dicebatur ab auguribus auis, quae ex ſummo cacumine uocem emiſiſſet. dicta ita, quia ſuper omnia vagatur, aut canit.

FESTVS. *Su* . . . . .
catur ab au . . . .
mo cacumin . . .
quaſi in altis . . .
uagatur a . . . .

Supparus . . . .
. . ueſtimen . .
. . ubucula ap . .
. . n Fullonia . .
. . omne quod . .
. . parum Puni . .
. . cat Neui de . .
. . o.& in Nautis . .
. . eſtem confec . .
. . nunc ſupparos . .
. . na iam crucem . .
. . detur puella . .
. . ius ait. Puella . .
. . duta ſum . . .

PAVLVS. *Supparus* veſtimentum puellarum lineum, quod & ſubucula (id eſt camiſia) dicitur. Afranius: Puella non ſum, ſupparo ſi induta ſum.

Suppernati dicuntur, quibus femina ſunt ſuccisa in modum ſuillarum pernarum. Ennius: His pernas ſuccidit iniqua ſuperbia Poeni.

FESTVS. pernati dicu . . . .
. . na ſunt ſuccisa . .
. . rum pernatu . .
. . is pernas ſuc . .
. . Poeni.& Cato . .
. . foſſa ligari ia . .
. . curi . . .

PAVLVS. *Supplicia* veteres quaedam ſacrificia a ſupplicando vocabant.

FESTVS. *Supplic* . . .
. . res portent . .
. . uerbena falic . .
. . alia ſupplicia . .
. . bonis ſumi.ſin . .
. . is necaretur . .
. . Semoniae re . .
. . ce bidente . .
. . na ſalutis . .
. . nati patrim . .
. . id fieret ſa . .
. . ſolitum vt . .
. . candi cauſa . .
. . rum vt id vo . .
. . ro ſemper ela . .
. . plo docet ſupol . .
. . nunc fore ſuppl . .

. . . tur . . .
. . cium a ſupp . .
. . guit, quod . .
. . haec deorum . .
. . matur ſupp . .
. . id eſt dep . .
. . caedi . .

PAVLVS. *Suppremum* modo ſignificat ſummum, modo extremum, modo maximum.

FESTVS. *Supp* . . . . . .
ſummum vt . . . .
ſupreme bel . . .
potens. Plautus . . .
mum habuiſti ſe . . .
tuis. alias extre . . .
in legibus XII. Solis . . .
ma tempeſtas eſto . . .
crimine necte tuo . . .
ab illo ſepeliri die . . .
& quaſi ſupremo l . . .
tempora voltu. Cato d . . .
lentis nunquam cuiq. . .
. . . premam aduoca . .
. . . maximo cum duas . .
. . . s ſupremam mul . .

PAVLVS. *Suppum* antiqui dicebant, quem nunc ſupinum dicimus. ex Graeco, videlicet pro adſpiratione ponẽtes litteram, vt cum iidem ὕλας dicunt, & nos ſiluas. item ἕξ, ſex & ἑπτά, ſeptem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius. Si vero das, quod rogat, & ſi ſuggeri ſuppus.

Suppum antiqui dicebant, quem nunc ſupinum dicimus.

Surregit, & *ſortus* pro ſurrexit, & quaſi poſſit fieri ſurrectus frequenter poſuit Liuius

FESTVS. . . & ſortus an. . . .
. . & eius part . . .
. . bus L. Liuil . . .
. . eſt . . . .

PAVLVS. *Surremit*, ſumpſit. inque manu ſurremit haſtam . . . .

FESTVS. . . manum ſu . . .

PAVLVS. *Surremſit*, ſuſtulerit.

FESTVS. . . . Suremſit . . .
. . pue . ſuſtule . . .
. . cum dixit . . .
. . eſt, quod cum . . .
. . nio nobiliſſi . . .
. . atque ob eam . . .
. . iſſimus ſemper . . .
. . nſtituit, cum . . .
. . imus ſumere . . .
. . ipſo dignior . . .
. . καὶ οὐκέτι οὐ . . .
. . t, quod ſi mon . . .
. . tem nonum . . .
. . Socratem quae . . .
. . rat in librum . . .
. . inſcripſerat Scy . . .

. . . gratia id appel . . .

Surum dicebant,ex qu . . .

. . eſt Plau . . .

. . on eſt tibi . . .

. . um item nam qui . . .

. . cus ſurculis . . .

. . m.tum poli . . .

. . aut aſulae . . .

. . rus ſurum . . .

. . repoſſent.

PAVLVS. *Surum* dicebant, ex quo per deminutionem fit *ſurculus*. Ennius: Vnus ſurus ſurum ferret, tamen defendere poſſent.

FESTVS. *Sus Mineruam*, in prouerbio eſt, vbi quis id docet alterum, cuius ipſe inſcius eſt. quam rem in medio, quod aiunt, poſitam, Varro & Euhemerus ineptis mythis inuoluere maluerunt, quam ſimpliciter referre.

PAVLVS. *Suſpectus* a ſuſpicor venit & a ſuſpicio.

FESTVS. *Sus* . . . .

. . ſignificationis . .

. . et ſuſpicio parti . .

. . e.non mirum ſi . .

. . o dari poteſt.

PAVLVS. *Suſque*,deque, ſignificat plus minuſve.

FESTVS. . . . ens eſt pro plus minuſve.

. . . uod antiquis vſque dice .

. . . . . .

PAVLVS. *Sutelae* doloſae aſtutiae, a ſimilitudine ſuentium dictae.

FESTVS. . . . ſtutiae a ſimili . .

. . dictae . . .

Su . . . . .

. . tiq; in prouerbium . .

cauſa Gallico tu . . .

. . dam edictum eſt legiones Sutrij, vt praeſto eſſent cum cibo ſuo. quod vſurpari coeptum eſt in iis, qui ſuis rebus, opibuſque officij id praeſtarẽt, quibus deberent. Plautus: Sed facito dum, merula per verſus, quod cantat colas cum ſuo cuique facito veniant, quaſi eant Sutrium.

PAVLVS. *Sycophantas* appellatos hac de cauſa dicunt. Atticos quoſdam iuuenes ſolitos aiunt in hortos irrumpere, ficoſque deligere: quam ob cauſam lege eſt conſtitutum, vt qui id feciſſet, capite truncaretur: quam poenam qui perſequerentur ob paruula detrimenta, ſycophantas appellatos.

FESTVS. . . . idem ex hac cauſa . .

. . Atticos quondam . .

. . s aiunt in hortos . .

. . inrumpere, ficoſque . .

. . b cauſam lege factam, qui id feciſſet, capite eſſet ei. quam poenam qui perſequerentur ob paruola detrimenta, ſycophantas appellatos.

T

TAbellis pro chartis vtebantur antiqui, quibus vltro, citrove, ſiue priuatim ſiue publice opus erat, certiores abſentes faciebant. vnde adhuc *tabellarij* dicuntur. & tabellae miſſae ab imperatoribus.

Tabem eam, quae faceret tabeſcere apud antiquos vſurpatum. Salluſtius quoque frequenter, vt in Catilina, cum ait: vbi tabes pleroſque ciuium animos inuaſerat. & in libro quarto hiſtoriarum: qui quidẽ mos, vt tabes in vrbem coniectus. & Coruinus pro Liburnia: propter hanc tabem, atque perniciem domus totius.

Tabernacula dicuntur a ſimilitudine tabernarum, quae ipſae, quod ex tabulis olim fiebant, dictae ſunt, non, vt quidam putãt, quod tabulis claudantur.

Tablinum proxime atriũ locus dicitur; quod antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulis . . . .

. . . . .

Tablinũ proxime atrium locus dicitur, quod antiqui magiſtratus, in ſuo imperio tabulas rationum ibi habebant publicarum rationum cauſa factum locum.

PAVLVS. *Tablinum*, locus proximus atrio, a tabulis appellatus.

Taciturnus, qui facile tacet. tacitus, argutus etiam, qui poteſt aliquando tacere.

Taedulum, faſtidioſum, ſiue quod eſt omnibus taedio.

FESTVS. *Taedulum* antiqui interdum pro faſtidioſo; interdum, quod omnibus taedio eſſet, ponere ſoliti ſunt.

Taenias Graecam vocẽ ſic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum eſſe laneum capitis honorati, vt ſic apud Caecilium in Androgyno: ſepulchrum plenum taeniarum, ita vt ſolet. & alias: Dum taeniam, qui vulnus vinciret, petit. Ennius in Alexandro: volans de caelo cum corona, & taeniis. Attius in Neoptolemo: Decorare eſt ſatius, quam vrbem taeniis.

PAVLVS. *Taepocon* appellarunt Graeci genus ſcribendi deorſum verſus, vt nunc dextrorſum ſcribimus.

FESTVS. *Taepocon* ſoliti ſunt appellare Graeci genus ſcribendi deorſum verſus, vt nunc dextrorſum ſcribimus.

PAVLVS. *Tagax* furunculus à tangendo dictus. cuius vocabuli Lucilius meminit: Et mutonis manum perſcribere poſſe tagacem.

FESTVS. *Tages* nomine Genij filius, nepos Iouis, puer dicitur diſciplinam aruſpicij dediſſe duodecim populis Etruriae.

Tagis Pacuuius in Teucro: Vt ego, ſi quiſquam me tagit & tagam. Idem in Hermiona: Aut non cernam, niſi tagam. ſine dubio antiqua conſuetudine vſurpauit. nam nunc ea ſine praepoſitionibus non dicuntur, vt contigit, attigit.

PAVLVS. *Tagit* ſimpliciter dicitur. quod attigit, contigit fa-

gr facit compoſitum.

Talaſſionem in nuptiis Varro ait ſignum eſſe lanificii. *Talaſſionem* enim vocabant quaſillum, qui alio modo appellatur calathus, vas vtique lanificiis aptum.

FESTVS. . . ſionem in nuptiis Varro ait . . . . fici ταλάσιον, id eſt quaſillum . . . . litum appellari talaſſionem. at . . . hiſtoriarum ſcriptor Talaſſium . . . uirum rapta virgine vnicae pu . . . dinis, quod ei id coniugiũ fuerit fe . . . ominis gratia nunc redintegrari .

Talentorum non vnum genus. *Atticum* eſt ſex millium denarium. *Rhodium*, & *ciſtophorum* quattuor millium quingentorum denarium. *Alexandrinum*, duodecim millium denariũ. *Neapolitanum*, ſex denariũ. *Syracuſanum* trium denariũ. *Rheginum* victoriati.

. . . .

Taliam Cornificius poſuit, vnde & Talaſſus.

Taliam alij folliculum cepe.

PAVLVS. *Talia*, folliculum cepe.

FESTVS. *Talionis* mentionem fieri in XII ait Verrius, hoc modo. *ſi membrum rapſerit, ni cum eo pacit, talio eſto*. neque id, quid ſignificet, indicat. puto quia notum eſt. permittit enim lex parem vindictam.

PAVLVS. *Talipedare* antiqui dicebant pro vacillare pedib. laſſitudine, quaſi trahat pedes, vt talis videat̃ inſiſtere, aut identidẽ tollere pedes.

Talipedare eſt vacillare pedibus, & quaſi talis inſiſtere.

Talus praenomen erat Sabinorum.

FESTVS. *Talus* in Sabinorum nominibus praenominis loco videtur fuiſſe.

Tam ſignificationem habet, cum ponimus praepoſitiuam quandam, cui ſubiũgimus quam: vt cum dicimus, tam egregium opus tam paruo pretio veniſſe. id eſt, ſic. ita vt apud Graecos quoque ὄντως ἀγαθόν. item ex contrario ei dicimus, quam bonus Homerus, tam malus Cherylus poeta eſt. At antiqui tam etiam pro tamen vſi ſunt. vt Nouius. Qui, ſi taceat, dum videat, tam etiam ſciat, quid ſcriptum ſit. Ennius: illae meae tam potis pacis potiri. Titinius: Bene cum facimus, tam male ſubimus, vt quidam perhibent viri. Item: Quanquam eſtis nihili, tam eſcaror ſimul vocis cõſului.

Tam ſignificationem habet praepoſitiuam, cui ſubiũgimus quam. vt tam malus Cherylus, quam bonus Homerus. tam etiam pro tamen vſi ſunt.

PAVL. *Tam modo* antiqui dicebant pro modo.

Tam modo antiqui ponebant pro modo. vt Attius: Tam modo, inquit, Praeneſtinus.

FESTVS. *Tam perit, quam extrema faba*, in prouerbio eſt. quod ea plerunque aut proteritur, aut decerpitur a praetereuntibus.

Tama dicitur, cũ labore viae ſanguis in crura deſcendit, & tumorem facit. Lucilius: Inguenne exiſtat, papulae, tama, neboa noxit. PAVL.

Tama in carmine poſitum eſt pro tam.

Taminia vua ſiueſtris dicta, quod tam mira ſit, quam minium.

Taminia vua ſilueſtris generis videtur Verrio dicta, quae tam mira ſit, quam minium. FEST. PAVLVS.

Tamne, eouſq. vt Aelius Stilo, & Opilius Aurelius interpretantur. itaque Afranius: Tãne arcula tua plena eſt aranearum? FESTVS.

Tamne, eouſque. Afranius: Tamne arcula tua plena eſt aranearum? PAVLVS.

Tandem cum ſignificet aliquando, interdum tamen ex ſuperuacuo ponitur. vt apud Terentium in Phormione, cum ait: Itane tandem vxorem duxit Antipho iniuſſu meo? non enim hic tempus vllum ſignificat. at Cicero etiam duplicat temporalem ſignificationem, cum ait, tandem aliquando.

Tappete ex Graeco ſum . . . tae. Ennius eum ait. T . . . lius in Demetrio. Le . . . veterem dic tappet . . . FESTVS.

Tapulla dicta eſt lex quaedam de conuiuiis. PAVLVS

Tapullam legem conuiualem ficto nomine conſcripſit iocoſo carmine Valerius Valentinus. cuius meminit Lucilius hoc modo: Tapullã rident legem contere opimi. FESTVS

Tarmes genus vermiculi carnem exedens.

Tarpeias etiam effigiem ita appellari putant quidam in aede Iouis Metellina. eius videlicet in memoriam virginis, quae pacta a Sabinis hoſtibus, quae in ſiniſtris manibus haberent, vt ſibi darent, intromiſerit eos cum Rege Tatio, qui poſtea in pace facienda cauerit a Romulo, vt ea Sabinis ſemper pateret. PAVLVS. FESTVS.

Tarquitias ſcalas, quas rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi eius nominis gratia ita appellatas eſſe ait vulgo exiſtimari Verrius.

Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi a Tartaro, qui locus apud inferos.

Tartarino, horrendo & terribili. PAVLVS.

Tatium occiſum ait Lauinij, ab amicis eorũ legatorum quos interfecerant Tatiani latrones, ſed ſepultum in Auentino laureto. quod ad ſignificationem verborum non magis pertinet, quam multa alia preterita deinceps, quae referantur. FESTVS.

Tauras, vaccas ſteriles dici exiſtimabant hac de cauſa, quod non magis, quam tauri, pariant. PAVLVS.

. . tras vaccas ſteriles ap . . . . . quae non magis rapiant . . . . ſimilius ſit ex Graeco die . . . ros appellant. FESTVS.

PAVLVS. *Tauri*, verbenaeque in commentario ſacrorum ſignificat ficti farinacea.

Taurij appellabantur ludi in honorem deorum inferorum facti. Inſtituti autem videntur hac de cauſa: Regnante Superbo Tarquinio cum magna incidiſſet peſtilentia in mulieres grauidas, quae fuerat facta ex carne diu vendita populo taurorum, ob hoc diis inferis inſtituti ludi, & Taurij vocati ſunt.

FESTVS. *Tau* . . . .
ſtituti diis inferis ex l.. . . .
Tarquinio regnante cum . . .
peſtilentia in mulieres . . .
fetu ſi facti ſunt ex car n . . .
taurorum immolatorum. ob . . .
appellati ſunt, & fiunt . . .
intra muros euocentur di . . .
ludos Verro ait vocari, quod . .
lus pendens a doctore iner . .
ſolitus ſit impelli, atque vſque . .
docere, quoad conſiſteret . . .
te talorum conſtaret pedu . .

Taurium aes dicunt, quod in ludos tauricos conſumitur.

Taurorum ſpecie ſimulacra fluminum, id eſt, cum cornibus, quod ſunt atrocia, vt tauri.

Taxat verbum ponitur in iis, quae finiuntur quoad tangi liceat, in litibus quoque, arbitroue cum proſcribitur, quoad ei ius ſit ſtatuendi. *Taxatio* dicitur, quae fit certae ſummae. a tangendo autem dici, etiam ſcaenici teſtimonio ſunt, qui *taxatores* dicuntur, quod alter alterum maledictis tangit.

PAVLVS. *Taxat & taxatio* a verbo tango dicuntur. vnde & taxatores a ſcaenicis dicuntur, qui ad alterutrum maledictis tangunt.

Tegillum cucullunculum ex ſcirpo factum. Plautus: Tegillū mihi aret, id ſi vis, dabo.

FESTVS. *Tela* proprie dici videntur ea, quae miſſilia ſunt: ex Graeco videlicet eorum nomine, quia illi τηλόθεν miſſa dicunt, quae nos eminus. ſicut arma ea, quae ab humeris dependentia retinentur manibus, quandoquidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari exiſtimandum eſt.

PAVLVS. *Temerare*, violare ſacra, & cōtaminare. dictum videlicet a temeritate.

Temetum, vinum. vnde *temulentus*, & *temulentia*.

FESTVS. *Temetum* vinum. Plautus in Aulularia: Qui? quia temeti nihil allatum. Pomponius in Decima: Non multi temeti, ſed plurimi. Nouius in duobus doſſenis: Sequimini praeminate, ſequere temeti timor. Idem in Funere: Agite, exite, temulentiamque tollite. & in Surdo: Filias habeo temulentas. ſed eccas video incedere. Afranius in Cōſobrinis: Pol magis iſtius temulētae futilis.

PAVLVS. *Tempeſta*, tempeſtiua.

Tempeſtatem pro tempore frequenter dixerūt antiqui.

Templum ſignificat, & aedificium deo ſacratum, & tignum, quod in aedificio tranſuerſum ponitur.

Tenitae, credebantur eſſe ſortium deae, dictae quod tenendi haberent poteſtatem.

Tenſa vehiculum argenteum, quo exuuiae deorum ludis Circenſibus in circum ad puluinar vehebantur.

FESTVS. *Tenſam* ait vocari Sinnius Capito vehiculum, quo exuuiae deorum ludicris Circenſibus in circum ad puluinar vehuntur. fuit & ex ebore, vt apud Titinium in Barbato, & ex argento.

PAVLVS. *Tentipellium*, genus calciamēti ferratum, quo pelles extenduntur.

FESTVS. *Tentipellium* Artorius putat eſſe calciamētum ferratum, quo pelles extenduntur. idē Afranium dixiſſe in Promo. Pro manibus credo habere ego illos tentipellium. Titinium ait Verrius exiſtimare, id medicamētum eſſe, quo rugae extenduntur, cum dicat: Tentipellium Inducis, rugae in ore extenduntur. cum ille τέρμονας dixerit.

PAVLVS. *Tenus* ſignificat finem: vt cum dicimus, hactenus.

Terentum locus in cāpo Martio dictus, quod eo loco ara Ditis patris in terra occultaretur.

FESTVS. . . in campo Martio loc . .
. . dicendum fuiſſe, quod Te. .
. . ſaecularis Ditis patris . .
. . tur ab equis quadrigari . .
. . tilitas aequiperet mo .
. . nae, quod quam aniliter relat. . .
. . uis manifeſtum eſt.

Teres, rotundus in longitudine.

PAVLVS. *Teres* in longitudine rotundatum. quales aſſeres natura miniſtrat.

FESTVS. *Teretinatibus*, qui a flumine Terede dicti exiſtimantur, & ſyllaba eius tertia mutata, & pro Terede Teram ſcribi debuiſſe.

Termentum pro eo, quod nunc dicitur detrimentum, vtitur Plautus in Bacchidibus.

PAVLVS. *Termentum* apud Plautum detrimentum.

Termes ramus direptus ex arbore, nec foliis repletur, nec nimis glaber.

Termino ſacrificabant, quod in eius tutela fines agrorum eſſe putabant. denique Numa Pompilius ſtatuit *eum, qui terminum exaraſſet, & ipſum & boues ſacros eſſe.*

Terminus, quo loco colebatur, ſuper eum foramen patebat in tecto, quod nefas eſſe putarent terminum intra tectum conſiſtere.

Termonem Ennius terminum dixit.

Termonē Ennius Graeca conſuetudine dixit. quem

quem nos nunc terminum, hoc modo: Ingenti vadit curſu, qua redditus termo eſt. & idem: Hortatore bono prius, quam iam finibus termo eſt.

Terſum diem pro ſereno dictum ab antiquis: nec ſe habere rei auctorem ait.

PAVLVS. *Terſum* diem, ſerenum.

FESTVS. *Tertium*, quartum differre ait a tertio, quarto, quintus: quod, quid factum ſit, ſignificat.

PAVLVS. *Teſca* loca augurio deſignata. Cicero aſpera ait eſſe, & difficilia.

FESTVS. . . . t loca augurio deſig . .
. . . no finis in terra auguri op . .
. . . us loca conſecrata ad . .
. . . ſit, ſed ſancta loca vndiq . .
. . . nt Pontificis libri, in quibus . .
. . . que ſedemque teſcumque . .
. . . dedicauerit, vbi eos ae . .
. . . s, propitioſque. Hoſtius belli . .
. . . pergentis alter aetherias, atque .
. . . uiolabis templa antiqua . .
. . . uere aſpera, difficilia aditu . .
. . . ea aſpera ſaxa teſca tuor . .
. . . octeta. Quis tu es mortalis . .
. . . a, & teſqua te adportas loca . .

PAVLVS. *Teſticulari* eſt iumentis maribus feminas, vel mares feminis admouere. licet alij dicant *teſtilari*.

Tetini pro tenui.

FESTVS. *Thaleas* nomen dictum, alij ab aetatis flore aiunt, alij quod carmina ſemper floreant.

PAVLVS. *Themin* deam putabant eſſe, quae praeciperet hominibus id petere, quod fas eſſet. eã que id eſſe exiſtimabant, quod & fas eſt.

Thiaſitas, ſodalitas.

Thomices Graeco nomine appellantur canabi impolito, & ſparto leuiter tortae reſtes, ex quibus funes fiũt. puluilli quoque quos in collo habent, ne a reſtibus laedantur, thomices vocantur.

FESTVS. . . nomine appellantur . .
. . et ſparto leuiter tortae . .
. . fiunt. Lucilius: Vidimus . .
. . abina. Opillius Aure . .
. . puluillum, quem in . .
. . aedat tomicem vo . .
. . .

PAVLVS. *Thraeces* gladiatores a ſimilitudine palmularum Thraciarum.

Throcum genus ſellae habetur apud Plautum.

Thymbraeus Apollo a monte Tymbraeo dictus, qui eſt in agro Troiano.

FESTVS. *Thymbraeum* Apollinem Vergilius a monte Thymbraeo appellauit, qui eſt in agro Troiano.

PAVLVS. *Tiberis* fluuius dictus a Tiberino Rege Albanorum, quod in eo ceeidiſſet. vel Tiberis a Tiberi Rege Tuſcorum.

Tibicines in aedificiis dici exiſtimantur a ſimilitudine tibiis canentium, qui vt canentes ſuſtineant, ita illi aedificia.

Tifata iliceta, Romae autem Tifata curia. Tifata etiam locus iuxta Capuam.

FESTVS. *Tigillum* ſororium.

Tignum non ſolum in aedificiis, quo vtuntur, appellatur, ſed etiam in vineis, vt eſt in xij. *tignum iunctum aedibus, vineaeque, & concapit, ne ſoluito.*

PAVLVS. *Tinia*, vaſa vinaria.

Tippula beſtiolae genus ſex pedes habentis, ſed tantae leuitatis, vt ſuper aquam currẽs non deſidat. Plautus: Neque tippulae leuius pondus eſt, quam fides lenonia.

Titienſis tribus a praenomine Tatij Regis appellata videtur. Titia quoque curia ab eodem Rege eſt dicta.

Titinnire, & titinnabunt Naeuius dixit pro ſonitu tintinabuli.

FESTVS. *Titinnire* eſt apud Naeuium hoc modo: Tantum vbi molle crepitum faciebant, titinnabant compedes. & apud Afranium: Oſtiarij impedimenta titinnire audio.

PAVLVS. *Titiuillitium* nullius ſignificationis eſt, vt apud Graecos βλίτυρι &, σκινδαψός. Plautus: non ego iſtud verbum empſitem titiuillitio.

Tituli milites appellantur, quaſi tutuli, quod patriam tuerentur. vnde & Titi praenomen ortum eſt.

Todi genus auium paruarum. Plautus: Cum extortis talis, cum todillis cruſculis.

FESTVS. *Todi* ſunt . . . .
quarum meminit Plautus in Sy . .
tis talis, cum todillis crus . .
Togatarum . . . .
minum faſtigi, quae . . .
quod togis praetextis rem . .
tabernariarum, quia . . .
cellentibus etiam humiles . .
. . lagiari ſerui denique et . .
. . ernis honeſte prodeant . .

Tolerare, patienter ferre. Attius in Neoptolemo: Aut quiſquam potis eſt tolerare acritudinem. Ennius libro ſecundo: Ferro ſecedere, quam dictis his toleraret.

Toles, tumor in faucibus, quae per diminutionem *tonſillae* dicuntur.

Tollenno eſt genus machinae, quo trahitur aqua, alteram partem praegrauante pondere, dictus a tollendo.

PAVLVS. *Tongere* noſſe eſt: nam Praeneſtini *tongitionem* dicunt notionem. Ennius: Alij rhetorica tongent.

FESTVS. . . . lo ait noſcere eſſe . .
. . . tionem dicant pro no . .
. . . tius dominari. Ennius . .
. . . tongent. & vincere . .
. . . videtur ſignificare.

Tonſam Ennius ſignificat remum, quod qua-

ſi tondeatur ferro, cum ait libro ſeptimo: Poſte recumbite,veſtraque pectora pellite tonſis.item : Pone petunt,exin referunt ad pectora tonſas. & in Aſoto : Alius in mari vult magno tenere tonſam.

PAVLVS. *Tonſa*,remus:quod quaſi tondeatur ferro. Ennius: Pone petunt,exin referunt ad pectora tonſas.

Tonſilla palus delatus in acumen, & cuſpide praeferratus, qui nauis religandae cauſa in littore figitur. Attius: Tacete, & tonſillas littore in laeda edite.

FESTVS. . . . . eſſe Verrius palum dolatum
. cuſpide praeferratum, vt exiſti .
. . m cum figi in littore nauis re
. . cauſa.Pacuuius in medio : Acces
. eam, & tõſillã pegi laeto in littore
. in Phinidis:Tacete,& tõſillas litto-
. laeda edite.

Topper ſignificare ait Artorius cito, fortaſſe, celeriter, temere. cito, ſic in Nelei carmine:Topper fortunae cõmutantur hominibus citius,ſic C.Naeuius:Capeſſet flãmã Volcani topper. ſic in eodẽ; Namque nullum peius macerat humanũ,quam de mare ſaeuum viret cui ſunt magnae topper confringent importunae vnde.fortaſſe,ſic Coelius libro ſeptimo:ita vti ſeſe quiſque vobis ſtudeat aemulari in ſtatu fortunae reipublicae,eadem re geſta, topper nihilo minore negotio acto , gratia minor eſſet. fortaſſe , ſic Attius in Io.Topper, vt ſit, patris tunc eicit iras. (Ennius vero ſic.) topper fortaſſe valet in Ennii & Pacuuij ſcriptis. apud Ennium eſt; Topper, quam nemo melius ſcit. Pacuuius : Topper tecũ ſit poteſtas faxit ſi mecum velit. At in antiquiſſimis ſcriptis celeriter , ac mature. in Odyſſia vetere : Topper facit homines vtrius fuerint.Topper citi ad aedis venimus Circae,ſimul duona eorum portant,ad nauis millia.alia in iiſdem inueniuntur.

PAVLVS. *Topper*, cito:vt illud Nelei : Topper fortunae commutantur hominibus.

Torrens eſt participium, & nomen eſt.

FESTVS. *Torrens* participialiter pro exurens ponitur, vt eſt apud Pacuuium in Antiopa : flammeo vapore torrens terrae fetum exuſſerit.ſignificat etiam fluuium ſubitis imbribus concitatum , qui alioqui ſiccitatibus exareſcit. quamuis aquã ipſam, quae fluit, flumen recte dici ait Aelius Gallus libro ſecundo , quae ad ius pertinent. Ceterum volgi conſuetudine vtrunque iam dici flumen, & perennem fluuium, & torrentem.

Torrere a torreo deductum,proprie ſignificat ſiccare, atque areſacere, ſed vſurpatum eſt iam pro eo , quod ſit igne vrere. Plautus: (in) vna eadem opera in furnum calidum condito,Atque ibi torreto.

PAVLVS. *Torrere* a torreo deductum proprie ſignificat ſiccare, atque areſacere. ſed vſurpatum eſt etiam pro eo quod fit igneſcere.

Toruitas a ferocia taurorum, quaſi tauri acerbitas eſt vocata.

FESTVS. *Toruitas* a ferocia taurorum dicta eſt. Pacuuius in Armorum iudicio : feroci ingenio toruus,praegrandi gradu.&:cum recordor eius ferocem.& toruam confidentiam.

Torum vt ſignificet torridum, aridum, per vnum quidem R antiqua cõſuetudine ſcribitur. Sed quaſi per duo R ſcribatur, pronuntiari oportet. nam antiqui nec mutas, nec ſemiuocales literas geminabant, vt ſit in Ennio, Arrio, Annio.

PAVLVS. *Torum*,torridum,aridum.

FESTVS. *Toxicum* dicitur ceruar. .
. . quidam perunguere ſagitta . .
. . . Caecilius in Gamo vt hom . .
. . toxico tranſegerit. Afra . .
. . vxorium iſtud toxicum mitt . .

PAVLVS. *Trabica* nauis, quod ſit trabibus confixa. Pacuuius:labitur trabica in alueos.

Trabs proprie dicitur duo ligna compacta.

Trachali appellantur muricum ac purpurae ſuperiores partes vnde Ariminenſes maritimi homines cognomen traxerunt Trachali.

Tragula genus teli , dicta , quod ſcuto infixa trahatur.

Tragus,genus conchae mali ſaporis.

Tranſtra , & tabulae nauium dicuntur , & tigna , quae pro pariete in parietem porriguntur.

Trepit,vertit.vnde trepido,& trepidatio: quia turbatione mens vertitur.

FESTVS. *Tributorum* conlationem cum ſit alia in capite , alia ex cenſu , dicitur etiam quoddam temerarium , vt poſt vrbem a Gallis captã conlatũ eſt , quia proximis quindecim annis cenſus alius non erat.Item bello Punico ſecundo M.Valerio Laeuino , M.Claudio Marcello cos. cum & ſenatus , & populus in aerarium,quod habuit,detulit.

PAVLVS. *Tributum* dictum, quia ex priuato in publicũ tribuitur.

FESTVS. *Trientem* tertium pondo coronam aureã dediſſe Ioui donum ſcripſit T.Quinctius Dictator, cum per nouem dies totidẽ vrbes, & decimam Praeneſte cepiſſet. id ſignificare ait Cincius Myſtagogicon libro ſecundo, duas libras pondo & trientem. qua cõſuetudine hodieque vtimur , cũ lignum bes alterum dicimus, id eſt pedem, & beſſem latitudinis habens.& ſeſtertium,id eſt duos aſſes,& ſemiſſem tertium.item ſi tres aſſes ſunt,& quartus quadrans. . .

PAVLVS. *Triſax* telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur. Ennius : aut permaceret paries percuſſus triſaci.

Triſulcum

FESTVS. *Triſculum* fulgur fu . . .
. . . a, id aut incendit. a
. . rebrat.

PAVLVS. *Tritonia* Minerua a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus ſit viſa.

Triumphales coronae ſunt, quae imperatori victori aureae praeferuntur, quae temporibus antiquis propter paupertatem laureae fuerunt.

Troia, & Regio Priami, & luſus puerorum equeſtris dicitur, & locus in agro Laurente, quo primum in Italia Aeneas cum ſuis conſtitit.

Tromentina tribus a campo Tromento dicta.

Troſſuli equites dicti, quod oppidum Tuſcorum Troſſulum ſine opera peditum ceperint.

Truo auis onocrotalus. Caecilius irridens magnitudinem naſi: Pro di immortales, vnde prorepſit truo.

Tryga antiqui vinum appellabant. vnde *trygetus* adhuc dicitur.

FEST. *Tubicines* etiam ij appellantur, qui ſacerdotes viri ſpecioſi publice ſacra faciunt tubarum luſtrandarum gratia.

PAVLVS. *Tubiluſtria* dies appellabant, in quibus agna tubas luſtrabant.

FESTVS. . . quibus diebus adſcriptum in
. . rio ſutorio agna tubae
. . is tubos appellant, quod genus
. . Arcadia Pallanteo trans
. . .
Tuditantes, tundentes . . .
. entes ſignificare ait Cinnius . .
. nius libro ſecundo. Haec inter ſe totũ
. ntes, & Lucretius item lib. ij. nec . .
. rem ceſſam extrinſecus vllam . .

PAVLVS. *Tuditantes* ſignificat negotium tundentes, id eſt agentes. Lucretius: Nec tuditantia rem ceſſant extrinſecus vllam.

Tudites mallei a tundendo dicti. inde & cuidam cognomen Tuditano fuit, quod caput malleo ſimile habuerit.

FESTVS. . . alleos appellant antiqui a tunden-
. . is, alij cruribus tudites. inde Ateius
. . is, exiſtimat Tuditano cognomen
. . caput malleoli ſimile habuerit.
Tuor, video: tueor defendo.
. video, tueor, defendo.

PAVLVS. . . ſed iam promiſcue vtuntur
FESTVS. . . or prouideo, & contueo. .
. . ria a tecto appellantur . .
. . ſordida. Afranius in V. . .
. . tugurium eſt turpe . .
. . bolimaeo. Habitab. . .
. . perculo, quo nomin . .
. . tione XII. ait etia . .
. . cari.

Tullianum quod dicitur, pars quaedam carceris, Ser. Tullium Regem aedificaſſe aiunt.
. . . lij dixerunt eſſe ſilanos, alij riuos, alij vehementes proiectiones ſanguinis arcuatim fluentis, quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Aiace. Aiax, miſſo ſanguine tepido tullij efflantes volant.

Tumu . . . .
milites dicuntur lecti ob ſubitum ti . .
de etiam tumultum dici ait Verrius, qui.
is ornatur, quam ab Italicis, & Gallicis h
. . t Italiae, itaque nullum
. . quam Gallicum, aut domeſti-
. . .
. . Aelius ſic definit. tumultus es.
. nae editus ſecundum mare fluctibus u
. uatas. vnde ſimiliter & manu fac . .
. turalis proprie dici poteſt.

PAVLVS. FESTVS. *Turbellas* dixiſſe antiquos, quas nunc turbas appellamus, teſtis eſt Plautus in Pſeudolo: quales, quantas ſoleam turbellas dare.

Turbellas apud Plautum turbas ſignificat.

Turmam equitum dictam eſſe ait Curiatius, quaſi terimam: quod terdeni equites ex tribus tribubus Titienſium, Ramnium, Lucerum, fiebant. itaque primi ſingularum decuriatum decuriones dicti, qui ex eo in ſingulis turmis ſunt etiam nunc terni.

Turrhenos Etruſcos appellari ſolitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum, a cuius gentis praecipua crudelitate etiam tyrannos dictos.

PAVLVS. *Tuſci* a Tuſco rege filio Herculis ſunt dicti, vel a ſacrificando ſtudioſe ex Graeco θυσκεῖν: velut Tuſculum dictũ, quod aditum difficilem habet, id eſt δύσκολον.

FESTVS. . . quidam dictos aiunt a Tuſco
. . lis filio. alij quod vnici ſtudiſi ita
. . ex Graeco velut θυσκεῖς. Tu
. . ab eadem cauſa ſacrificiorum, u
. . ficilem habeat, id eſt δύσκολον.
Tuſcum vicum co . . .
tores dictum aiunt a . .
deſcendente ab obs . .
Romae locoque his dato . .
entes fratres Coeles, & Vibenn .
Tarquinium Romam ſecum ma .
rint. M. Varro quod ex Coe .
ſint.

PAVLVS. *Tuſcus* vicus Romae eſt dictus, quod ibi habitauerunt Tuſci, qui recedente ab obſidione Porſena remanſerunt.

Tutulum dicebant Flaminicarum capitis ornamentum vitta purpurea innexa crinibus, & in altitudinem extractum. Ennius: Fictores, Argeos, & tutulatos.

FESTVS. *Tutulum* vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinib. & extructum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma e tali ſi-

guratum, quo Flamines, ac Pontifices vtantur, eodem nomine vocari. Ennius: Libaque, fictores, Argaeos.

Tutum frequenter dicitur maxime. Varro in Europa: Tutum ſub ſede fuiſſent.

Tyria maria in prouerbium deductum eſt; quod Tyro oriundi Poeni adeo potentes maris fuerunt, vt omnibus mortalibus nauigatio eſſet periculoſa. Afranius in Epiſtula: Hunc ſerrium autem maria Tyria conciet.

. . . . . .
. . x curiata fertur, quo Hanni .
. . Romae cum eſſet, nec ex praeſidi
. . Q. Fabius maximus Verru .
. . arcellus Cos. facere in . .
. . uit Aelius in XII. ſig .

V

PAVL. *Vacerram* dicunt ſtipitem, ad quem equos ſoleāt religare. alij dicunt maledictum hoc nomine ſignificare magnae acerbitatis, vt ſit vecors, & veſanus.

FEST. *Vacerram* Verrius, & alij complures vocari dicunt ſtipitem, ad quem equos ſolebant religare. Ateius vero Philologus maledictum hoc nomine ſignificari magnae acerbitatis, vt ſit vecors, & veſanus teſte Liuio, qui dicat: vecorde, & malefica vecordia.

PAVL. *Vadem*, ſponſorem ſignificat datum in re capitali.

Vagorem pro vagitu Ennius poſuit.

FESTVS. *Vagorem* pro vagitu Ennius libro ſextodecimo: Qui clamor oppugnantis vagore volanti. Lucretius libro ſecundo. Et ſuperantur, item miſcetur funere vagor.

Vagulatio in lege XII. tabularum ſignificat quaeſtionem cum conuicio. *Cui teſtimonium defuerit, is tertijs diebus ob portum obuagulatum ito.*

PAVL. *Valgos* Opilius Aurelius, aliique complures aiunt dici, qui diuerſas ſuras habeant. Plautus in Milite glorioſo, qui talos vitioſos habeat. Maiorem partem videas valgis talis. & in (Sitelitergo) Sic ea mihi inſignitos pueros pariat poſtea, Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut brocchum (filium) e contrario vari dicũtur incurua crura habentes.

Valgos Aurelius intelligi voluit, qui diuerſas ſuras habent: ſicut e contrario vari dicuntur incurua crura habentes.

Valleſcit, perierit, a vallo militari, quod fit circa caſtra, quod qui eo eiiciuntur, pro perditis habentur.

FEST. *Valuoli*, folliculi fabae.

Valuoli folliculi fabae appellati ſunt, quaſi vallituoli, quia vallo facti excutiantur.

Vapula Papiria, in prouerbio antiquis fuit, de quo Sinnius Capito ſic refert, tum dici ſolitum eſſe, cum vellent minantibus ſignificare ſe eos neglegere, & non curare, fretos iure libertatis. Plautus in Feneratrice: Heus tu in barbaria quod dixiſſe dicitur liberta ſuae patronae, ideo dico. liberta ſalue. vapula Papiria. *In barbaria* eſt in Italia. Aelius hoc loco *vapula* poſitum eſſe ait pro dole. Varro pro peri, teſte Terentio in Phormione. Non tu . . & Plauto in Curculione: Reddin, an non mulierem prius, quam te huic meae machaerae obiicio magiſtia? vapula ergo te vehementer iubeo ne me territes. PAVL.

FEST. *Vaſtum* pro magnum, ponitur tamen & pro inani. Attius: Iam hanc vrbem ferro vaſtā faciet Peleus. Pacuuius: Quales, ſcabres, quod inculta vaſtitudine: vnde vaſtitas, & vaſtitudo.

PAVL. *Vaſtum* pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Attius: Hanc vrbem ferro vaſtam faciet. vnde vaſtitas, & vaſtitudo.

Vaticanus collis appellatus eſt, quod eo potitus ſit populus Romanus vatum reſponſo expulſis Etruſcis.

FESTVS. *Ve victis*, in prouerbium veniſſe exiſtimatur, cum Roma capta a Senonibus Gallis aurum ex conuentione, & pacto adpenderetur, vt recederent, quod iniquis ponderibus exigi a barbaris querente Ap. Claudio Brennus Rex Gallorum ad pondera adiecit gladium, & dixit, *Ve victis*. quem poſtea perſecutus Furius Camillus cum inſidiis circumuentum conſideret, & quereretur contra foedus fieri, eadē voce remuneraſſe dicitur.

PAVLVS. *Ve vobis* dicebatur ab antiquis, & ve nobis.

Vecors eſt turbati ac mali cordis.

Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt furãdi gratia. Cato: vecticulariam vitam viuere, repente largiter habere, repente nihil.

FEST. *Vectigal*, aes dicitur, quod ob triburum, & ſtipendium, & equeſtre, & ordinarium populo debetur.

Vegrande ſignificari alij aiunt male grandē: vt *vecors, veſanus, malicordis, maleque ſanus*. alij paruum, ſiue minutum, vt cum dicimus, vegrande frumentum. & Plautus in Ciſtellaria: qui niſi iteres nimium is vegrandi gradu.

PAVL. *Vegrande* ſignificat malegrande, vt vecors, veſanus, malicordis, male ſanus. alij paruum, ſiue minutum intelligunt, vt vegrande frumentum.

FEST. *Vegere*, portare vel trahere.

PAVL. *Veia* apud Oſcos dicebatur plauſtrum. vnde veiarij,.

veiarij ſtipites in plauſtro, & vectura veitura.

Vel, conligatio quidem eſt diſiunctiua, ſcilicet earum rerum, quae natura diſiuncta ſunt, in quibus aut coniunctione rectius vtimur, vt, Aut dies, aut nox. ſed earum, quae non ſunt contrariae, quae eligatur, nihil intereſt, vt Ennius: vel tu Dictator, vel equorum, equitumque Magiſter Eſto, vel Conſul.

Velati appellabantur veſtiti, & inermes, qui exercitum ſequebantur, quique in mortuorum militum loco ſubſtituebantur. ipſi ſunt & *ferentarij*, qui fundis ac lapidibus pugnabant, quae tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, qui tela, ac potiones militibus pugnantibus miniſtrabant.

Velitatio dicta eſt vltro, cittoque probrorum obiectio, ab exemplo velitaris pugnae. vt Plautus: Neſcio qui velitati eſtis inter vos.

FESTVS. *Venditiones* olim dicebantur Cenſorum locationes, quod velut fructus publicorum locorum venibant.

PAVLVS. *Venerari* verbum compoſitum ex venia, & orando.

Ventabant dicebant antiqui. vnde praepoſitione adiecta fit aduentabant.

FESTVS. *Ventabant* antiqui dicebant ſine praepoſitione, pro aduentabant.

PAVLVS. *Ver ſacrum* vouendi mos fuit Italis. magnis enim periculis adducti vouebant, quaecunque proximo vere nata eſſent apud ſe animalia, immolaturos. Sed cum crudele videretur pueros, ac puellas interficere, perductos in adultam aetatem velabant, atque ita extra fines ſuos exigebant.

Verberitare idem Cato frequentatiue ab eo, quod eſt verbero, dixit.

FESTVS. *Veredi* antiqui dixerunt, quod veherent rheda: id eſt ducerent.

Vergilae dictae, quia earum ortu ver finitur, & aeſtas incipit.

PAVLVS. *Vergilae* dictae, quod earum ortu ver finem facit.

Vermina dicuntur dolores corporis cũ quodam minuto motu, quaſi a vermibus ſcindatur. hic dolor Graece στρόφος dicitur.

Vernae appellantur ex ancillis ciuium Romanorũ vere nati, quod tempus anni maxime naturale feturae eſt.

FESTVS. *Vernae*, qui in villis vere nati, quod tempus, duce natura, feturae eſt: & tunc rem diuinam inſtituerit Marti Numa Pompilius, pacis, concordiaeve obtinendae gratia inter Sabinos, Romanoſque; vt vernae vincerent. Romanos enim vernas appellabãt, id eſt, ibidem natos. quos vincere pernicioſum arbitrium Sabinis, qui coniuncti erant cum populo Romano.

PAVLVS. *Vernisera* menſalia auguria.

Verſuram facere, mutuam pecuniam ſumere, ex eo dictum eſt, quod initio, qui mutuabantur ab aliis, non vt domum ferent, ſed vt aliis ſoluerent, velut verterent creditorem.

Verſuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertuntur.

Verticulas cum dixit Lucilius, articulos intelligi voluit.

Veruncent, vertant. Pacuuius: Dij monuerint meliora, atque amentiam auertuncaſſent tuam, id eſt auertiſſent.

Verata pila dicuntur, quod veluti verua habent praefixa.

Veſcor, paſcor.

Veſculi, male curati, & glaciles homines. ve enim ſyllabam rei paruae praeponebant. vnde Veiouem, paruum Iouem, & vegrandem fabam, minutam dicebant.

Veſcus, faſtidioſus: ve enim pro puſillo vtebantur. Lucretius veſcum dixit edacem, cum ait: Nec mare quae impendent veſco ſale ſaxa pereſa.

Veſpae, & *veſpiliones* dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non a minutis illis volucribus, ſed quia veſpertino tẽpore eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeũt. hi etiam veſpillones vocantur. (Martialis: Qui fuerat medicus, nunc eſt Veſpilo Diaulus.)

Veſperna apud Plautum cena intelligitur.

Veſperugo, veſper ſtella. Plautus: Nec veſperugo, nec vergiliae occidunt.

Veſpices fruteta denſa dicta a ſimilitudine veſtis.

Veſticeps puer, qui iam veſtitus eſt pubertate: econtra *inueſtis*, qui necdum pubertate veſtitus eſt.

Veſtis generaliter dicitur, vt ſtragula, forenſis, muliebris. *veſtimentum* pars aliqua, vt pallium, tunica, penula.

Veteratores callidi dicti a multa rerum gerendarum vetuſtate. Cannius: mulieri non aſtutae facile veterator perſuaſit.

Veterinam beſtiam iumentum Cato appellauit a vehendo. Opilius veterinam dici putat, quaſi venterinam, vel vterinam, quod ad ventrem onus religatum gerat.

Veternoſus dicitur, qui graui premitur ſomno. Cato veternoſum hydropicum intelligi voluit, cum ait: Veternoſus quam plurimum bibit, tam maxime ſitit.

Vexillum deminutiuum eſt a velo.

Viatores appellabantur, qui magiſtratibus pa-

rebant, eo quod plerumque ex agris homines euocabantur a magiſtratibus, & frequens erat eorum ab agris ad vrbem via.

FEST. *Viatores* appellantur, qui magiſtratibus apparēt, eo quia initio omnium tribuum cum agri in propinquo erant vrbis, atque aſſidue homines ruſticabantur, crebrior opera eorum erat in via, quam vrbe? quod ex agris plerumque homines vocabantur a magiſtratibus, & frequēs eorum erat ab agris ad vrbem via.

PAVL. *Vibices* plagae verberum in corpore humano dictae, quod vi fiunt.

Vibriſſae pili in naribus hominū, dicti, quod his euulſis caput vibratur.

Vibriſſe eſt vocem in cantando criſpare. Titinius: Si erit tibi cantandum, facito, vſque exuibriſſes.

FEST. *Vici* appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent vt Marſi, aut Peligni. Sed ex vicis partim habent rempublicam, & ius dicitur: partim nihil eorum, & tamen ibi nundinae aguntur negotij gerēdi cauſa, & magiſtri vici, item magiſtri, pagique . . . . . . annis fuerit. Altero cum id genus aedificij, quae continentia ſunt, iis, oppidiſque itineribus, regionibuſque diſtributa diſtant, nominibuſq. diſſimilibus diſcriminis cauſa ſunt diſpartita. Tertio cum id genus aedificiorum definitur, quae in oppido priue in ſuo quiſque loco proprie ita aedificat, vt in eo aedificio peruium ſit, quo itinere habitatores ad ſuam quiſque habitationē habeat acceſſum, qui non dicuntur *vicarij*, ſicut ij, qui aut in oppido vias, aut hi, qui in agris ſunt, vicarii appellantur.

Vicinia, vicinorum conuerſatio.

FESTVS. *Victimam* Aelius Stilo ait eſſe vitulum ob eius vigorem. alii autem quae vincta adducatur ad altare: aut quae ad hoſtis victos immoletur.

PAVL. *Viduertas* calamitas dicta, quod viduet bonis.

Viere, alligare, vnde *vimina*, & vaſa *viminea*.

Vietus languidus, ſine vi, & naturalibus priuatus viribus.

Viget dictum a vi agendo, ſed in agendis hoſtilibus rebus: verum iis, qui concitato animo ad bonum tendunt.

FEST. *Viget* dictum videtur a vi agendo, ſed non in agendis hoſtilibus rebus, verum his quae celerrimo, concitatoque animo ad bonam tendunt frugem.

Viginti quinque poenae ſignificat viginti quinque aſſes.

Viminalis porta, & collis appellabantur, quod ibi viminum ſilua fuiſſe videtur, vbi eſt & ara Ioui Viminio conſecrata.

Viminalis porta & collis appellabantur, quod ibi viminum fuiſſe ſilua videtur. PAVL.

Vinalia diem feſtum habebant, quo die vinū nouum Ioui libabant.

Vinciam dicebant continentem.

Vindex, ab eo quod vindicat, quo minus is, qui prenſus eſt, ab aliquo teneatur. FEST.

Vindiciae appellantur res eae de quibus controuerſia eſt, quod potius dicitur ius, quia ſit inter eos, qui contendunt. M. Cato in ea, quam ſcripſit L. Furio: De aqua . . . Praetores ſecundum populum vindicias dicunt. & Lucilius: Nemo hic vindicias, neque ſacra, neque numen veretur: De quo verbo Cincius ſic ait: *Vindiciae* olim dicebantur illae, quae ex fundo ſumptae in ius adlatae erant. At Ser. Sulpicius . . iam ſingulariter formato vindiciam eſſe ait . . qua de re controuerſia eſt, ab eo quod vindicatur. & in XII *Si vindiciam falſam tulit . . ſi velit is, arbitros tres dato. eorum arbitrij fructus duplione damnum decidito.*

Vineas, vt Verrius praecipit, quod vini feraces ſint. etiam militares quaedam machinationes a ſimilitudine appellantur.

Vinnulus dicitur molliter ſe gerens. & minime quid viriliter faciens (Plautus: Oratione vinnula, ac venuſtula.) PAVL.

Viritanus ager dicitur, qui viritim populo diſtribuitur.

Viritim dicitur dari, quod datur per ſingulos viros. Cato: praeda, quae capta eſt, viritim diuiſa.

Vitiligo in corpore hominis macula alba, quā Graeci ἀλφὸν vocant, a quo nos album. ſiue a vitio dicta, etiam ſi non laedit. ſiue a vitulo, propter eius membranae candorem, qua naſcitur inuolutus. Lucilius: Haec odioſa mihi vitiligo eſt. non dolet inquit.

Vitulans, laetans gaudio, vt prato vitulus. Ennius; Habet is coronam vitulans victoria.

Viuatus, & viuidus a vi magna dicuntur.

Viuatus & viuidus a poetis dicuntur, a vi magna. FEST.

Viuiſſimus, ſuperlatiuus a viuido. PAVL.

Vls Cato pro vltra poſuit.

Vmbrae vocabantur Neptunalibus caſae frōdeae pro tabernaculis.

Vnciaria lex dici coepta eſt, quam L. Sulla, & Q. Pompeius tulerunt, qua ſanctum eſt, vt debitores decimam partem. . . . . FESTVS.

Vnguleos vngues magnos, atque aſperos Cato appellauit.

Vngulum Oſcorū lingua ſignificat anulum. PAVL.

Vngulus

FESTVS. *Vngulus* Oſcorum lingua anulus, vt : : ſiquid monumenti nacta eſt, qui eorum requireret, eſt vngulus, quem ei detraxit e Lirio. Pacuuius in Iliona: Repugnanti ego porro hunc vi detraxi vngulum, & in Atalanta Suſpenſum in laeuo brachio oſtendo vngulum.

PAVLVS. *Vnguſtus* fuſtis vncus.

Voiſgram autem, quae ſe velit, augures hanc eandem felicitatem appellant.

Vola, veſtigium medij pedis concauum. ſed & palma manus vola dicitur.

Volones dicti ſunt milites qui poſt Cannenſem cladem vſque ad octo millia, cum eſſent ſerui, voluntarie ſe ad militiam obtulerunt.

Volturnalia Volturno deo ſua ſacra faciebant, cuius ſacerdotem Volturnalem vocabant.

Vopte pro vos ipſi Cato poſuit.

Vrbanas tribus appellabant, in quas vrbs erat diſpartita a Ser. Tullio rege, id eſt Suburrana, Palatina, Eſquilina, Collina.

Vruat Ennius in Andromeda ſignificat circundat, ab eo ſulco, qui fit in vrbe condenda vruo aratri, quae ſit forma ſimillima vncini curuatione buris & dentis, cui praefigitur vomer. ait autem: circum ſeſe vruat ad pedeſterra oe . . . caput. FESTVS.

Vxorium pependiſſe dicitur, qui, quod vxorem non habuerit, aes populo dedit. PAVLVS.

F I N I S.

NONIVS MARCELLVS
DE PROPRIETATE SERMONVM.

Summa capitum quæ in Nonio.

De compendioſa doctrina ad filium. Cap. 1.
De honeſtis & nouè veterum dictis. Cap. 2.
De indiſcretis generibus. Cap. 3.
De varia ſignificatione ſermonum. Cap. 4.
Differentia nonnullarum dictionum in ſignificato. Cap. 5.
De improprijs. Cap. 6.
De contrarijs generibus verborum. Cap. 7.
De mutata declinatione. Cap. 8.
De numeris & caſibus Cap. 9.
De mutatis coniugationibus. Cap. 10.
De indiſcretis aduerbijs Cap. 11.
De doctorum indagine. Cap. 12.
De genere nauigiorum. Cap. 13.
De genere veſtimentorum. Cap. 14.
De generibus vaſorum & poculorum. Cap. 15.
De genere vel colore veſtimentorum. Cap. 16.
De genere ciborum & potuum. Cap. 17.
De genere armorum. Cap. 18.
De propinquitate. Cap. 19.

NONII MARCELLI PERIPATETICI TIBVRIENSIS DE COMPENDIOSA DOCTRINA per litteras ad filium.

CAP. I.

SENIVM eſt tædium, & odium, dictum à ſenectute, quòd ſenes omnibus odio ſint, & tædio. Cæcil. Ephæſtione: Tum etiam in ſenectute hoc deputo miſerrimum, Sentire ea ætate, eſſe odioſum ſe alteri. ¶Nam *ætatem malam*, ſenectutem veteres dixerunt. Plaut. Menæch. Conſitus ſum ſenectute, onuſtum gero corpus, vires reliquere, vt ætas mala eſt ergo merx. Accius Amphitryone: An mala ætate mauis malè multari exemplis omnibus? Turpilius Philopatro: Miſerum puto, ſi etiam iſtuc ad malam ætatem acceſſit mali. Pacuuius Peribæa: Parum eſt, quod te ætas malè habet, ni etiam hîc ad malam ætatem adiungas cruciatum reticenti. Afranius Vopiſco.

Si poſſent homines delinimentis capi,
Omnes haberent nunc amatores anus.
Ætas & corpus tenerum & morigeratio.
Hæc ſunt venena formoſarum mulierum.
Mala ætas nulla delinimenta inuenit.

¶*Bonam ætatem* quoque dicimus adoleſcentiam, vel iuuentutem. Marcus Tullius de ſenectute: Quod ſi ipſis voluptatibus bona ætas fruitur, lubentius primum paruulis

fruitur rebus. ¶Nam prudentiſſimè noſter Maro diei partes primas, quaſi eius ætatem puberem, *meliorem* dixit nono libro. Nunc adeo melior quoniam pars acta diei eſt. ¶Senium ipſum poſitum [*pro malo*] Sic Titinnius Veliterna: Quot peſtes, ſenia & iurgia ſeſemet diebus emigrarunt. Nonius Gallinaria: Opere, quæ actor, cantor, curſor, ſenium ſonticum. Accius, Ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ: Mors amici ſubigit, quod mihi eſt ſenium multo acerrimum. Pomponius Præcone poſteriore; Calue apportas nuntium nobis diſparem, diuiſum, huic ſeni ſenium, & metum. Lucillius, Satyrarum lib. xv. In numero quorum nunc primus Trebellius multo Obmarceſcebat febris, ſenium, vomitus, pus. Turpilius Demiurgo: Quia enim odio, ac ſenio mihi hæ ſunt nuptiæ. Pacuuius Peribæa. Metus, egeſtas, mœror, ſenium, exſiliúmque & ſenectus.

2 ¶*Velitatio* dicitur leuis contentio, dicta ex congreſſione velitum. Plautus Aſinaria: Verbis velitationem fieri compendio volo. Idem Menæch. Neſcio quid vos velitati eſtis inter vos duo. Turpilius Lindia: Comperce verbis velitari, ad rem redi. Afranius Priuigno: Interea verba iactare, & labris inter ſe velitari, velificarier. Cæcilius Pauſimacho: velitari te res tamen.

3 ¶*Toga* dicta eſt à tegendo, & eſt toga (ſicut in conſuetudine habetur) veſtimentum, quo in foro amicimur, cuius & Cicero meminit in Catilinam: Velis amictos, non togis. Titinnius Fullonibus: Quæ inter decem annos nequiſti vnam togam detexere. ¶Dicitur & tectum. Titin. Gemina: Syrus cum ſcorto conſtituit ire, claues ilico abſtrudi iubeo, ruſticæ togæ ne ſit copia, id eſt tecti.

4 ¶*Tollere, occidi*. Lucil. lib. xxvj. Audiui quem febris vna, atque vna ἀντλία, vini: in quam hiatus vnus potuit tollere. ¶Tollere *mittere*. Virgil. Æneid. lib. ij. Clamores ſimul horrendos ad ſidera tollit. ¶Tollere *transferre*. Virgilius Æneid lib. ij. Vnius in miſeri exitum conuerſa tulere. ¶Tollere *inferre*, Virgil. Georg. lib. iij. Tollentémque minas, & ſibila colla tumentem Deiice. ¶Tollere eſt *eleuare*. Idem in xi. Tollit ſe ad rectum quadrupes. Idem lib. 1. Et mulcere dedit fluctus & tollere vento. Marcus Tul. Philippicarum lib. xi. Vel in cęlum vos, ſi fieri potuerit, humeris noſtris tollemus. Lucilius lib. xxviij. Et fœdera tollent. Marcus Tul. Hortenſio: Nihil tamen eſſe, in quo ſe animus excellens tollat. ¶Tollere *oſtendere, erigere*. Virgil. Æneid. libro primo: Cui mater media ſeſe tulit obuia ſylua. Idem lib. vij. laborum Prima tulit finem. ¶Tollere *occidere*. Var. Sexageſi: Num quis patrem decem annorum natus non modo aufert ſed tollit, niſi veneno? ¶Tollere eſt & *differre*. Plautus Pœnulo: Omneis extollo ex hoc die in alium diem. ¶Tollere *pati, ſuſtinere*. Virgil. Æneid. lib. iij. Iuuenémque ſuperbum Seruitio enixæ tulimus. & idem lib. xij. Non tulit inſtantem Phegeus, animíſque frementem. Terentius Phormione: Ego te complures aduorſum ingenium meum menſes tuli. Marcus Tul. in Verrem, Diuinatione: Tuli grauiter, & acerbè iudices. Idem de offi. lib. ij. Niſi enim multorum impunitates ſcelerum tuliſſem.

5 ¶*Tenacia* eſt *perſeuerantia & duritia*. Ennius Hectoris lytris: Ducet quadrupedum iugo inuitum doma in frena, & iugo valida, quorum tenacia infrenari nimis. ¶Tenacia *parſimonia*. Afranius Priuigno: Vixiſti durus, difficilis, tenax.

6 ¶*Tempeſtas* eſt *turbo ventorum*. Virgilius Georg. lib. 1: Quid tempeſtates autumni, & ſidera dicam? ¶Tempeſtas *tempus*. Salluſtius Iugur. Ea tempeſtate in exercitu noſtro fuere complures noui, atque ignobiles. Luciſlius lib. xxvij. Iam qua tempeſtate viuo certo fine ad me recipio. Pacuuius Teucro: Quam te poſt multis tueor tempeſtatibus. Marcus Tul. de ſenectute: Curſus eſt certus ætatis, & vna via naturae, eáque ſimplex, ſua cuique parti ætatis *tempeſtiuitas* eſt data. Varro Eudæmonibus: Dum ſermone cœnulam variamus, Interea tonuit bene tempeſtate ſerena.

7 ¶*Trepidare, metuere*. Virgilius lib. ix. Dum trepidant, it haſta Tago per tempus vtrunque. Idem lib. ix. Trepident immiſſo lumine manes. Lucillius lib. xxx. Sed quid ego hæc animo trepidanti dicta profundo? ¶Trepidare *feſtinare*. Virgil. lib. ix. Ne trepidete meas Teucri defendere naueis. & Geor. lib. iiij. Tum trepidæ inter ſe coeunt, penniſque coruſcant.

8 ¶*Tangere, ferire, commouere*. Virgilius libro nono: Nec ſolos tangit Atridas Iſte dolor. Idem lib. xij. Miſeri te ſiqua parentis Tangere cura poteſt, oro. M. Tullius Frumentaria Verrinarum: Nunquam tua me cura, tuarúmve fortunarum cogitatio tangeret. & Lucret. Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira. ¶Tangere eſt *contingere*. Lucretius lib. 1. Tangere enim & tangi, niſi corpus, nulla poteſt res. Teren. Adelph. Nunquam dum ego adero, hic te tanget. ¶Tangere *inſpicere*. Luc. xxvj. Neque prius, quàm venas hominis tetigit, ac præcordia. ¶Tangere, eſt *circumuenire*. Turpil. Demetrio: At etiam ineptus meus mihi eſt iratus pater, quia ſe talento argenti tetigi, veteri exemplo amãti. Itẽ Leucadia: Hoc quæro ignoſcere Iſtic ſolẽt, necis minoris noxia Seruum, ſi fortè quàſi alias.

lias res vini cauo. Lucil. lib. xxx. Et Muſconis manu perſcribere poſſet Aiace. Pomponius Aleonibus: At ego ruſticatim tangam, vrbanatim neſcio. ¶ Tangere *contingere*. M. Tul. in Verrem actione ij. Verres ſimul ac tetigit prouinciam. Virg. lib. ix. Sat ſatis, Venerique datum, tetigere quod arua Fertilis Auſoniæ Troes.

9 ¶ *Triſte, crudele, immite.* Virgilius Ænei. lib. ij. Illi mea triſtia fata, Degenerémque Neoptolemum narrare memento. Lucillius lib. xxx. Idque tuis ſæuis factis & triſtibus dictis. ¶ Triſte eſt *mæſtum*, aut *infeſtum*. Virg. in Buc. Triſtis at ille tamen, cantabitis Arcades, inquit. Idem Georg. lib. Aut vnde nigerrimus auſter Naſcitur, & pluuio contriſtat puluere cœlum.

10 ¶ *Phrygia* veſtis picta eſt. eius artifices *phrygiones* appellantur. hoc Virg. probat lib. ix. Vobis picta croco, & fulgenti murice veſtis. Item eodem: O verè Phrygiæ, neque enim Phryges. Titin. Barbato: Phrygio fui primo, benéque id opus ſciui, reliqui acus, aciáſque hero, atque heræ noſtræ. Plaut. Menæch. Pallam ad phrygionem feit confecto prandio. Varro Coſmotoryne, περὶ φθορᾶς κόσμου. Phrygio qui puluinar poterat pingere ſoliar dè vigebat.

11 ¶ *Hoſtimentum* eſt æquamentum, vnde & *hoſtes* dicti ſunt, qui ex æqua cauſſa pugnam ineunt. Plautus Aſin. Par pari datum hoſtimentum eſt opera pro pecunia. vnde & *hoſtire* dicitur. Idem in eadem, Quin promitto inquam hoſtire contra, vt merueris. id eſt, æqua reddere.

12 ¶ *Tolutim* dicitur quaſi volutim, vel volubiliter. Plautus Aſin. Demam hercle iam de ordeo, tolutim ni badizas. Nouius Gallinaria: O peſtifera, Pontica, fera, trux *tolutiloquentia*. id eſt, volubilis locutio. Idem Macco exſule: Edixi iturum hominem in Thuſcos tolutim. Item Lucil. Satyr. lib. viij Si omne iter euadit, ſtadiúmque acclıue tolutim. Idem, Velle tolutim: hic ſemper incepturus videtur. Var. Triodite triphylio, περὶ ἀρετῆς. Sed vt equus, qui ad vehendum eſt natus, tamen hic traditur magiſtro, vt equiſo doceat tolutim. Pomp. Decuma fullonis: Et vbi inſilui in coclearum equuleum, ibi tolutim tortor. Var. Agathone: Hæc poſtquam dixit, cedit citus Celſus tolutim.

13 ¶ *Capulum* dicitur quicquid aliquam rem intra ſe capit. nam *ſarcophagum*, id eſt, ſepulchrum capulum veteres dici volũt, quòd corpora capiat. Plaut. Aſin. dicens de ſene: Perij miſera, vt oſculatur carnufex, capuli decus. Idem milite: Quid ais tu? Itáne tibi ego videor oppido Acherontius, *capularis*? Idem: Capulo proximus. Nouius Pappo: Præterito, dum iſtos inuitaueris ſuffragatores, pater Prius in capulo, quam in curuli ſella ſuſpendit nates. Lucill. Satyr. libro ij. Quem cùm vidiſſent Hortenſius Poſthumúſque, Ceteri item in capulo hunc non eſſe, aliúmque cubare. Varro Coſmotoryne, περὶ φθορᾶς κόσμου. Propter cunam capulum poſitum nutrix tradit pollinctori.

14 ¶ *Temulenta* dicta eſt ebrioſa, dicta à *temeto*, quod eſt vinum, quod attentet mentem. Plautus Aulularia: Quia temeti nihil allatum intelligo. Idem Truculento: Siue adeò caret temeto, tamen ab ingenio eſt improbus. M. Tul. de Republic. lib. iiij. Ita magnam habet vim diſciplina verecundiæ, carent temeto omnes mulieres. Varro, Eum modus matulæ, περὶ μέθης. Quis in omni vita helio μισσῳ olfacet temetum? Idem Modio: Tremodiam, amphorámque eandem temeti ac farris modium.

15 ¶ *Cinædi* dicti ſunt apud veteres ſaltatores, vel pãtomimi ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα. Plau. Aulularia: Ita fuſtibus ſum mollior magis, quàm vllus cinædus. idẽ Milite: Tum ad ſaltandum non cinædus magis vſque ſaltat, quàm ego. Idem Sticho: Lepidam, & ſuauem *cantionem* aliquam occipito *cinædicam*, id eſt, quæ ad ſaltandum mouere poſſit. Lucillius Satyr. lib. ij. Stultè ſaltatum te interueniſſe cinædos. Varro, ὄνος λύρας. Meritò vt quietus, ac demiſſior probandus, ἄξια ὡς ἡσυχίας, ἰσχνῶς κιναιδος.

16 ¶ *Exercitum* dicitur fatigatum, dictum ab exercitio. Salluſt. Iugurthino bello: Nabdalſa exercito corpore. Plautus Bacch. Quæ ſodalem, atque me exercitos habet. Lucretius libro ſecundo: Conciliis, & diſſidiis exercita crebris. Afranius Suſpecta: Ita, vt huic ero adoleſcenti cui ſuſpiriũ tradidit, qui me eſt animi exercitus. Virg. lib. iij. Nate Iliacis exercite fatis.

17 ¶ *Tenus* eſt laqueus dictus à tendicula. Plaut. Bac. Nunc ab trãſenna his turdus lumbricum petit, Pendebit hodie pulcrè, ita intendi tenus.

18 ¶ *Illicere* eſt propriè illaqueare. Neuius Lycurgo: Alis ſublime alios ſaltus illicite, vbi Bipedes volucres lino linquant lumina.

19 ¶ *Pellices* à Græco vocabulo ſignificantiam ſapientes inflexam putant, quaſi pellex, hoc eſt παλλακή. quod ſi hoc non eſt, vana cõpoſitio hominis videri poteſt.

20 ¶ *Caluitur* dictum eſt fruſtratur, tractum à caluis mimis, quòd ſint omnibus fruſtratui. Plaut. Caſina: Nam vbi domi ſola ſum, ſopor manus caluitur. Pacuuius Medo: Sentio, Pater, te vocis calui ſimilitudine, Sed quid conſpicio? num me lactans caluitur

Ætas? Accius Euryſace: Sed memet caluor, vos iſtum, vt iuſſi, ocyus Abſtrahite. Lucil. Satyr. lib. xvij. Si non it, capito, inquit, eum & ſi caluitur ergo Fur dominum. Pacuuius Duloreſte: Me caluitur ſuſpicio, hoc eſt illud, quod fore occultè Aiax prædixit. Salluſtius hiſtoriarum libro iij. Contrà ille calui ratus.

21 ¶ *Frigere* eſt & *frigutire*, & *fritinnire* ſubſilire cum ſono, vel erigi, & excitari: quod quæcunque friguntur, vel frigent nimio calore, vel frigore, cum ſono ſuſum ſubſiliunt. Plautus Caſina: Nam quid frigutis? quid iſtuc tam cupidè cupis? Var. Virgula diuina: Et pullos peperit fritinnientis. Idem ὄνος λύρας: Sæpe totius theatri tibiis crebrò flectendo, commutare mentes, *frigi* animos eorum.

22 ¶ *Defloccare* eſt atterere, tractum à veſtibus ſine flocco. Plautus Caſina: Perii, flocco habebit iam illic homo lumbos meos.

23 ¶ *Depexum* dictum eſt laceratum. Terent. Heaut. Næ (ſi viuo) adeò exornatum dabo. Adeò depexum, vſque dum viuat, meminerit ſemper mei.

24 ¶ *Sartores* dici non ſolùm à ſarciendo, verùm etiam à ſarriendo. Plautus Captiuis: Sartor, ſatórque ſcelerum, & meſſor maxume. Et in ſubſequentibus aperuit: Non occatorem priùs debebas dicere. Nam ſemper occant priùs, quàm ſarriunt ruſtici. Varro Vinalibus, περὶ ἀφροδισίων: Etenim ſic vide vtrum mercedem accipit is, qui meas venit ſegetes vt ſarriat, an ego ab illo. Sic ego centuſſim ſartor, ſi tu plus laboras, quàm ego do.

25 ¶ *Nautea* eſt aqua de coriis, vel, quod eſt verius, aqua de ſentina, dicta à nautis. Plautus Curculione: Nam omnium vnguentûm odor pręe tuo nautea eſt. Idem Aſinaria: Nauteam bibere malim, ſi neceſſe ſit, quàm illam oſcularier.

26 ¶ *Trica* ſunt impedimenta, & implicationes: (& *intricare* impedire, morari) dictę quaſi tericæ, quòd pullos gallinaceos inuoluant, & impediant capilli pedibus implicati. Plaut. Curculione: Quod argentum tu mihi quas tricas narras? Idem Epidico: Aliqua ope exſoluam, *extricabor* aliquà. id eſt, ex impedimentis liberabor. Lucillius Satyr. lib. xi. Nec mihi amatore hoc opus, nec *tricone* vadato. Turpil. Demiurgo: Iudicia, liteis, turbas, tricas, conciones maxumas. Afranius Epiſt. Ita intricauit huius hanc rem temeritas. Varro γεροντοδιδάσκαλος: Putas eos non citius tricas Atellanas, quàm id extricaturos?

27 ¶ *Caperare* eſt rugis frontem contrahere, & aſperare, tractum à caprorum frontibus criſpis. Plautus Epidico. Quid illud eſt, quod illi caperat frons ſeueritudine? Varro Eumenidibus: Quin mihi caperatam tuam frontem Strobile omittis?

28 ¶ *Examuſſim* dicitur examinatè ad regulam, vel coagmentum. eſt enim *amuſſis* regula fabrorum, quam architecti, cùm opus probant, rubrica illinunt. Plautus Amphit. Si vera hæc loquitur, examuſſim eſt optima. Idem Milite: Ineſt in hoc emuſſitata ſua ſibi ingenua indoles. id eſt, examinata. Idem Menæchmis: Vt hanc rem vobis examuſſim diſputem. Varro, Τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, περὶ εὐδαιμονίας: Quare ſi diu gens eſt, *ad amuſſim*, per me licet aſſumas, teneo. Idem, ὕδατος: Idem Quæſtionum Plaut. lib. ii. *Amuſſis* eſt æquamentum leuigatum, & eſt apud fabros tabula quædam, qua vtuntur ad ſaxa coæquanda.

29 ¶ *Mutus* onomatopœa eſt incertæ vocis, quaſi mugitus. Nam mutus ſonus eſt propriè, qui intellectum non habet. Næuius Lycur. Ducite eò cum argutis linguis mutas quadrupedes. Accius Ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ: Item ad mœſtitiam mutam infantium quadrupedum.

30 ¶ *Diſpennere* eſt expandere, tractum à pennis, & volatu auium. Plautus Milite: Vbi lubet diſpennite hominem diuerſum, & diſtendite.

31 ¶ *Focula* dicta ſunt nutrimenta, vnde & *foculare* dicitur, vt fouere. Plautus Perſa: At edes. nam iam intus ventris fumant focula.

32 ¶ *Bardum* eſt vi præpoſtera, & ingenio tardum. Nam Græci βραδεῖς tardos dicebant. Homerus Iliados xxiij. βάρδιστοι μέν σφιν ἔασιν οἱ ἵπποι καλλίτριχες ἵπποι. ἄκιστος δ᾽ ὑπὸ αὐτὸς ἐλαυνέμεν ἅρμ᾽ ἐν ἀγῶνι. Plautus Perſa: Nimis tandem me quidē pro barda, & pro ruſtica reor habitam eſſe ab te.

33 ¶ *Illex*, & *exlex* eſt qui ſine lege viuit. Plautus Perſa: Impure, inhoneſte, iniurie, illex, labes populi. Lucil. Satyr. ij. Non dico vincat licet & vagus exulet, erret Exlex. Varro Σκιαμαχία, περὶ τύφου: Poſtremò quæro, parebis legibus an non? Anne exlex ſolus viues? Lucillius lib. xxx. Accipiunt leges populus quibus legibus exlex. Cæcilius Ἀρπαζομένῳ: Quid narras Barbare cum indomitis moribus illiterate? illex es. Siſenna lib. iiii. Armis, equis, commeatibus nos magis iuuerunt exleges, & minus honore dignos putabitis? Marcus Tul. pro Cluentio, Non quo illi, aut exlegē vllam, aut cauſam pecuniæ publicæ contemptam, atque obiectam putarunt.

34 ¶ *Lurcones* dicti ſunt à lurcando. lurcare eſt cum auiditate cibum ſumere. Lucillius Satyr. lib. ij. Nam quid Mœtino, ſubiectóque huic opus ſigno, Vt lurcaretur lardum, & carnaria furtim, Parum conficeret. Pomponius Syris: Lapatium nullum veſcebatur.

cebatur, lardum lurcabat lubens. Plautus Perſa. Perenniſerue, lurco, edax, furax, fugax. Lucillius Satyrarum lib. v. Viuite lurcones, comedones, viuite ventres. Varro Eumenidibus: Contra cum pſaltria & cum Flora lurcare, adſtrepis.

35 ¶*Toral*, & *torialem* ſtragulum eſt. Varrò De vita po Rom. lib 1. Quod frontem lecticæ ſtruebant, ex ea herba torta torum appellatum, hoc quod iniicitur, etiamnum toral dicitur: lecticam quae inuoluebant ſegeſtria appellabant.

36 ¶*Concenturiare* eſt colligere, dictum à centuriis quæ ad ſuffragia cõueniebant. Plautus Pſeudolo: Concenturio in corde ſycophantias. Teren. Phor. Ego in inſidiis hîc ero *ſuccenturiatus*, ſiquid deficies.

37 *Finitores* dicebantur, quos nunc agrimenſores dicimus, dicti quòd fines diuiderent. Plautus Pœnu. Eius nunc regiones limites: confinia determinabo: eius rei ego ſum factus finitor.

38 *Paſſum* eſt propriè rugoſum, vel ſiccum. Plautus Sticho: In portu vento ſecundo, velo paſſo peruenit. id eſt, laxo & rugoſo. vnde & *vua paſſa* dicta eſt, quod ſit rugis implicata. Plautus Pœn. Si qui de æſtu mecum futurus pro vua paſſa penſili. Lucil. Sat. lib. 9. Rugoſi *paſſique ſenes* eadem omnia quærunt.

39 ¶*Exſpes* dicitur ſine ſpe. Accius Euryſace: Ille orbus, exſpes liberûm. Idem Medea: Exſul, inter hoſteis exſpes, expers, deſertus, vagus.

40 ¶*Exſules* dicuntur extra ſolum. Virg. Georg. lib. iij. Longéque ignotis exulat oris. & in conſequentibus: Et ſtabula adſpectans regis exceſſit auitis.

41 ¶*Veſtiſpici* appellabantur veſtium cuſtodes ſerui, quod frequenti diligentia veſtes inſpiciant. Plaut. Trinum. Nox datur, ducitur familia tota, veſtiſpici, vnctor, auri cuſtos. Afran. Vopiſco: Noui non inſcituram ancillulam veſpere, & veſtiſpicam. Varro Pappo, aut indigitamentis: *Naſturtium* nónne vides ab eo dici, quod naſum torqueat: *veſtiſpicam*, quòd veſtem ſpiciat.

42 ¶*Suppilare* eſt inuolare, vel rapere, à pilorum raptu. vnde & furtum paſſi *compilati* dicuntur. Plautus Truc. Hæc cùm video fieri, ſuffuror, ſuppilo. de præda prædam capio. Cæcil. Nauc. Suppilatum eſſe eum, atque ornamenta omnia Pomp. Sarcularia: Alteram apportat, prodigit, patrem ſuppilat ſemper.

43 ¶*Hauſtra* propriè dicuntur rotarum cadi, ab hauriendo, ſicuti Græcè ἄντλια. Lucretius lib. v. Vt fluuios verſare rotas, atque hauſtra videmus.

44 ¶*Veterina* animalia dicuntur omnia, quæ vehere quid poſſunt. Lucretius lib. v. Et genus omne quod eſt veterino ſemine partum Idem: Tortto homine veterino ſemine equorum.

45 ¶*Crepera* res propriè dicitur dubia. vnde & *crepuſculum* dicitur lex dubia, & ſenes *decrepiti* dicti in dubio vitæ conſtituti. *Creperum bellum*, anceps, & dubium. Lucret. lib. v. Exæquatáque ſunt creperi certamina belli. Accius Phœniſ. Quæ ego cuncta eſſe fluxa, in mea *re crepera* comperi. Idem Telepho: Nunc tu in re crepera tua quid capias conſilij vide. Lucil. Satyr. lib. v. Sanute ſoli mihi in magno mœrore, triſtitia in ſumma, *crepera iuuentus* ſalutis. Pacu. Duloreſte: Non vetet animum ægritudine in re crepera confici. Plautus Aſinaria. Qui quidem cum filio potet vnà, atque vna amicam ductitet *decrepitus* ſenex. Varro Myſteriis: Priſca horrida ſilent *oracla*, *crepera* in nemoribus.

46 ¶*Auernus* lacus idcirco appellatus eſt, quia eſt odor eius auibus infeſtiſſimus. huius rei manifeſtator eſt Lucretius lib. vj. Principio quidem *auerna* vocantur: nomen id à re impoſitum'ſt: quia ſunt auibus contraria cunctis. Vnde & Virgilius lib. vj. Inde vbi venere ad fauces graue olentis Auerni, Tollunt ſe celeres. Et poſtea in eo libro: Quam ſuper haud vllæ poterant impunè volantes Tendere iter pennis, talis ſeſe halitus atris Faucibus effundens ſupera ad conuexa ferebat.

47 ¶*Vitulantes* veteres gaudentes dixerunt, dictum a bonæ vitæ commodo: ſicuti qui nunc eſt in ſumma lætitia viuere eum dicimus. Næu. Lycur. Vt in venatu vitulantes ex ſuis locis nos mittant (pœnis) decoratos feris.

48 ¶*Extorris* dicitur extra terram, vel extra terminos. Accius Euryſ. Nunc per terras vagus, extorris regno, exturbatus mari. Turp. Lemn. Neque durare poſſunt, ita huius inſcitia, atque dementia extorrem facit. Salluſt. Iugurthino bello: Sicuti videtis extorrem patria, domo inopem, & coopertum miſeriis effecit. Virgilius Æneid. libro iiij. Finibus extorris, complexu auulſus Iuli.

49 ¶*Enoda* ſignificat explana, & quæ ſit proprietas manifeſtum eſt, hoc eſt, nodis exolue. Acc. Euryſace: Tu autem quod quæro abs te, enoda, & qui ſis explica. Idem Alpheſ. Quid hi tam obſcurum dicunt eſſe, támve *inenodabile*? Enn. Telepho: Verum quorum liberi leto dati ſunt in bello, non lubenter hæc enodari audiunt. Turp. Demetr. Ab initio vt res ſit geſta enoda mihi. Pacuu. Periboea: Gnato ordinem omnem vt dederit, enodat patri. M. Tull.

de finibus bonorum & malorum libro v. Hæc igitur nobis explicanda ſunt, ſed ſi *enodatius*, vos ignoſcetis eius ætati. Varro de vita populi Romani lib. I. Neque vt ita in ſingulis rebus diutius moremur, vt dixi, atque enodare ſubtilius velimus.

50 ¶*Grumus* dicitur agger, à congerie dictus. Accius Oenomao: Quencunque inſtiteram grumum, aut præciſum iugum.

51 ¶*Torris* dicitur fax, vnde & *torridare* dicimus comburere. Acc. Menal. Regina erit tempus, cùm hic torris, quem amburi vides. Idem Meleag. Eum ſuum vitæ finem, ac fati internecionem fore Meleagro, vbi torris eſſet interfectus flammeus.

52 ¶*Exſpectorare* eſt extra pectus eiicere. Accius Phœniſſis: Incuſant vltro, à fortuna opibúſque omnibus Deſertum, abiectum, afflictum ex animo expectorant. Idem Epigr. Eloquere propere, ac pauorem hunc meum expectora. Cic. de Oratore lib. iij. Tum pauor ſapientiam omnem mihi ex animo expectorat.

53 ¶*Extiſpices* propriè haruſpices dicti ſunt, quòd extra ſpiciant. Accius Medea: Principio extiſpicum ex prodigiis congruens ars te arguit. Varro Serr. περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Ait conſulem mihi pilum cedere, ſubſilio, & hoſtias extiſpici diſputanti relinquo.

54 ¶*Lactare* eſt inducere, vel mulcere, vellere, decipere. Acc. Medea: Niſi vt aſtu ingenium, linguæ laudem, & dictis lactem lenibus. Pacu. Iliona: Ne porrò te error, qui nunc lactat, maceret. Cæcilius Hypobolimæo Raſtraria: Quod proluuium, quæ voluptas, quæ te lactat largitas? Acc. Alcmæone: Tanta vt fruſtrando lactans, vanans protrahis. Varro ὄνος λύρας: Quibus ſuam delectet ipſe amuſiam, Et auiditatem ſperibus lactet ſuis. Cicero Tuſcul. lib. iiij. Maleuolentia lactans malo alieno, delectatio, iactatio, & ſimilia.

55 ¶*Succuſſare* eſt ſurſum frequenter excutere. Acc. Philocteta: Agite, ac vulnus ne ſuccuſſet greſſus, cautè ingredimini. Lucilius Satyrarum libro quarto, *Succuſſatoris* tetri, tardíque caballi. Idem libro quarto, Campanus ſonipes *ſuccuſſor* nullus ſequetur.

56 *Strena* dicta eſt à ſtrenuitate. Pompon. Piſtoribus: Aſſide, ſiqua ventura eſt alia ſtrena ſtrenæ.

57 ¶*Adulatio* eſt blandimentum propriè canum, quod & ad homines tractum conſuetudine eſt. M. Tul. lib. de natura Deorum ij. Canum verò tam fida cuſtodia, támque amans dominorum adulatio. Idem de offic. lib. I. Cauendum eſt ne aſſentationibus patefaciamus aureis, néve adulari nos ſinamus. Lucret. Gannitu vocis adulat. Acc. Prometh. Sublime aduolans Pennata cauda, noſtrum adulat ſanguinem.

58 ¶*Manducones*, qui & *manduci* dicti ſunt, & *mandones*, edaces. Pompon. Piſtoribus: Magnus Camillus manducus, canterius. Lucil. Atque omnes mandonum gulæ. Varro Bimargo: Magna vt tremiſcat Roma, & magnæ mandonum gulæ.

59 ¶*Senica* ſignificat ſenes. Pompon. Piſtoribus: Pappus hic medio habitat ſenica, non ſeſcuncia. Idem Præcone poſteriore: Sed me exercet ſenica nequam, neque illo quid faciam ſcio.

60 ¶*Gradarius* eſt molli gradu, & ſine ſuccuſſatura nitens. Lucil. Satyr. lib. xiij. Ipſe equus non formoſus, gradarius, optimus, victor. Varro Modio: An qui gradu tolutili, te melius, quàm tute molliter vectus, cito relinquat?

61 ¶*Exdorſuare* dorſo nudare. Plaut. Aulularia: Tu Machærio congrum, murenam exdorſua quantum potes.

62 ¶*Delirare* eſt de recto recedere. *lira* autem eſt foſſa recta, quæ contra agros tuendos ducitur, & in quam vligo terræ decurrat. Pompon. Proſtibulo: Iámne abierunt? iámne obtuderunt? iámne ego ſum in tuto ſatis? num quis hic reſiſtit, qui nondum labeas *lirarit* mihi? id eſt, confoderit. Lucil. lib. xxvj. Quapropter deliro, & cupidè officium fungor ruderum. Plaut. Amphit. Delirat vxor.

63 ¶*Centuriatim* dictum eſt abundanter, & copioſè à centuriis, quæ ſuffragium in comitiis ferebant. Pomponius Proſtibulo: Continuo ad te centuriatim current, qui panem petent.

64 ¶*Rumen* dicitur locus in ventre, quo cibus ſumitur, & vnde redditur: vnde & *ruminare* dicitur. Pomponius Proſtibulo: Ego rumorem paruifacio, dum ſit rumen qui impleam.

65 ¶*Rudus* ſtercus, quod raditur. Lucil. Satyr. lib. xj. Viam ſtruendum, & iaciendum huc aggerent, & id genus rudus.

66 ¶*Rutrum* dictum eſt à radendo. Pompon. Pannuc. Sarculum hinc illò profectus, illum rediſti rutrum. Lucillius Satyrarum lib. ix. Frumentarius eſt, modium hic ſecum atque rutellum Vnum affert. Varro Margop. περὶ ἀρχῆς: Cui Celer die non lemnatos logos Antipatri Stoici filius rutro caput diſplanat.

67 ¶*Nebulones*, & *tenebriones* dicti ſunt, quia mendaciis, & aſtutiis ſuis nebulam quandam, & tenebras obiiciant: aut quibus ad fugam fugitiuis, & furta hæc erant accommodata, & vtilia) Pomponius Pann. Quid dedi-

dedi nebuloni, quem perteſum pauperem? Lucillius Satyr. libro xiiij. Publius Pauus mihi Turditanus quæſtor, Hibera in terra fuit lucifugus nebulo, id genus ſanè. Idem lib. xx. Nugator quidam, ac nebulo ſit maximus multò. Afranius in Epiſtola: Huc venit fugiens tenebrionem Tyrium. Var. Papiapapæ, *περὶ ἐγκωμίων*. Si & accuſator, & reus erunt tenebriones, vterque vtrunque vituperato. Quod Homerus confirmat Ἰλιάδος γ. *Εὖτ' ὄρεος κορυφῆσι νότος κατέχευεν ὀμίχλην, Ποιμέσιν οὔ τι φίλην, κλέπτῃ δέ τι νυκτὸς ἀμείνω.* Varro, *γεροντοδιδάσκαλος*. Manius Curius conſul in capitolio cùm delectum haberet, nec citatus in tribu ciuis reſpondiſſet, vendidit tenebrionem.

68 ¶ *Trulam* veteres à terendo, quam nos diminutiuo *trullam* dicimus, appellari voluerunt. Pomponius, Pannuceatis: Mulier vbi aſpexit tam mirificè tutulatam truam. Titin. Setina: Sapientia gubernator torquet nauem, haud valentia, Cocus magnum ahenum quando feruit, paulla confutat trua.

69 ¶ *Euannetur* dictum eſt ventiletur, vel moueatur: à vanno, in qua legumina ventilantur. Pomponius Pannuceatis: Dixi ego illud futurum, in prima valua etiam vix hæret miſera, euannetur, & mea ocyus opera, vt fiat feceto. Lucillius: Satyr. libro vij. Hunc molere, illam autem vt frumentum *vannere* cunnis. Idem libro xx. Criſſauit, vt frumentum clunibus *vannat*. Var. de re ruſtica lib. i. Vt quod leuiſſimum eſt in eo, atque appellatur acus ac palea, euannatur foras extra aream.

70 ¶ *Vafrum* eſt callidum, & quaſi valde afrum, & vrbanum. Pomp. Præcone poſteriore: Tergum varium, linguam vafram. M. Tull. de Republica libro iij. Non ſunt in diſputando vafri, non veteratores, non malitioſi. Afranius Diuortio: Qui conet noctu clanculum bruſire dotem, ne remittat vafer honeſtè vt latites, & nos laudas diutius.

71 ¶ *Particulones* dicti ſunt cohæredes, quòd partes patrimonij ſumant. Pomponius Præcone poſteriore: Age modò ſtagari, particulones producam tibi.

72 ¶ *Clepere*, eſt furari, tractum à *κλέπτειν* verbo Græco. Accius Epigram. Eáque hoc cauſa, vt nequis noſtra auribus verba cleperet. Plautus Pſeud. Rape, clepe, harpaga. M. Tul. de Republica libro iiij. Non modò vt Spartæ rapere, vbi pueri & clepere diſcunt. Idem de natura deorum libro iij. Agnum inter pecudes aurea clarum coma. Quendam Thyeſten clepere auſum eſſe è regia. Pacuuius Hermiona: Sermonem hic noſtrum ex occulto clepit, quantum intelligo. Var. Octogeſi: Si quæ opificio non probiter clepere.

73 ¶ *Corporare* eſt interficere, & quaſi corpus ſolum ſine anima relinquere. Enn. Andr. Corpus contemplatur, vnde corporaret vulnere. Acc. *Εὐμενίσι*, vel Trophæo libro primo, Corporare abs tergo es auſus.

74 ¶ *Circus* dicitur omnis ambitus, vel gyrus, cuius diminutiuum eſt *circulus*. Acc. Andromeda: Quot luna circulos annuos inſtitit.

75 ¶ *Medicinam* dicimus & venenum tractum a Græcis, qui venenum *φάρμακον* appellant. Accius Phœniſſis: Sterilem eſſe illius opera medicinam autumans.

76 ¶ *Cernuus* dicitur propriè inclinatus, quaſi quòd terram cernat. Lucil. Satyrarum libro tertio, Cernuus extemplo plantas conueſtit honeſtas. Virgilius libro x. Eiectóque incumbit cernuus armo. Lucil. Satyrarum libro xxvij. Modò ſurſum, modò deorſum, tanquam collus cernui. Varro de vita populi Romani libro i. Etiam pelles bubulas oleo perfuſas percurrebant, ibíque *cernuabant*. A quo ille verſus vetus eſt in carmine, Sibi paſtores ludos faciunt cernui Conſualia.

77 ¶ *Stricturas* dicuntur propriè ſcintillæ, quæ de ferro feruenti exeunt, quòd aut ſtrictè emittantur. id eſt, celeriter, aut oculos ſui fulgore præſtringant. Virgilius libro viii. Stricturæ chalybum, & fornacibus ignis anhelat. Lucil. Satyr. lib iii. Crebræ vt ſcintillæ in ſtricturis, quod genus olim feruenti ferro.

78 ¶ *Quiritari* eſt clamare, tractum ab iis, qui Quirites inuocant. Lucill. Satyrarum libro vi. Hic, inquam, rudet è roſtris, atque eiulitabit, Concurſans veluti arenarius, claréque quiritans. Nigid. Commento grammatices: Clamat quiritatum.

79 ¶ *Caries* eſt vetuſtas, vel putrilago. vnde *caricem* veteres dixerunt. Lucil. Satyrarum libro vii. Ne auriculam obſidat caries, ne vermiculique. Turp. Leucadia: Ciperi viden' vt oſculatur cariem? num illum illæc pudet? Afran. Priuigno: Nemo illa viuit carie carioſior?

80 ¶ *Viroſæ* mulieres dicuntur virorum appetentes, vel luxurioſæ. Lucil. Satyr. lib. vii. Dixi ad principium venio, vetulam, atque viroſam Vxorem cædam potius, quàm caſtrem egomet me. Afranius Diuortio: Vigilans ac ſollers, ſicca, ſana, ſobria: Vinoſa non ſum: & ſi ſum, non deſunt mihi Qui vlero dentatæ integra eſt, formæ ſatis.

81 ¶ *Caprone* dicuntur comæ, quæ ante frontem ſunt, quaſi à capite pronæ. Lucillius Satyrarum lib. vij. Aptari caput, atque comas fluitare capronas Altas frontibus immiſſas, vt mos fuit illis.

82 ¶ *Cerebroſi* dicuntur ad inſaniam faciles, quibus frequenter cerebrum mouetur. Lucilius Satyrarum lib. xv. Te primum cum iſtis inſanum hominem & cerebroſum.

83 ¶ *Gliſcit* eſt congelaſcit. & colligitur vel creſcit vel igneſcit. Turp. Phil. Cùm te ſaluum video, vt volui, gliſco gaudio. Acc. Æneadis: Diſumma tibi perduellum eſt quorum, aut quibus ſe à partibus gliſcunt. Pacuuius Peribœa: Sed neſcio quidnam eſt: animus horreſcit, gliſcit gaudium. Salluſtius Hiſtoriarum libro iij. Neque iam ſuſtineri poterat immenſum aucto mari, & vento gliſcente. Virgil. lib. xij, Haud ſecus accenſo gliſcit violentia Turno. M. Tullius Hortenſio: Ad iuuenilem libidinem copia voluptatum gliſcit illa, vt ignis oleo. Plautus Aſinaria: Tempus eſt ſubducere hinc me, pulcrè hoc gliſcit prælium.

84 ¶ *Poſtomis* dicitûr ferrum, quod ad cohibendum equorum tenaciam naribus, vel morſui imponitur, Græcè [illegible]. Lucilius Satyrarum libro xv. Trulleus poſtomis huic ingens de naribus pendet.

85 ¶ *Tricones* moroſi, & ad reddendum duri, Lucillius Satyrarum lib. xv. Lucius Cotta ſenex Craſſi pater huius Panæti Magnus trico fuit numarius, ſoluere nulli. *Lentus*, id eſt facilis.

86 ¶ *Sagæ* mulieres dicuntur fœminæ ad libidinem virorum indagatrices. vnde & *ſagaces* canes dicuntur ferarum, vel animalium quæſitores. Lucillius Satyrarum libro vij. Ætatem, & faciem, vt ſaga, & bona conciliatrix. Turpil. Boethuntibus: Non ago hoc per ſagam pretio conductam, vt vulgo ſolent.

87 ¶ *Lapit* ſignificat obdureſacit, & lapidem facit. Pacuuius Peribœa: Lapit cor cura, ærumna corpus conficit.

88 ¶ *Munes* apud veteres dicebantur non à largitione, quæ ignota erat, ſed conſentientes ad ea, quæ amici velint. Pacuu. Duloreſte: Animum quæ tum largitio multis ignota erat, munificus nemo putabatur, niſi pariter volens. Lucilius libro xxvi. Munifici, coméſque amicis noſtris videamur viri.

89 ¶ *Petulantia* dicta eſt à petendo. M. Tull. de Republ. libro iiij. Itaque à petendo petulantia, à procando, id eſt, poſcendo *procacitas* nominata eſt.

90 ¶ *Calendarum* vocabulum proprium Varro complexus eſt de vita populi Romani libro primo. Itaque *calabantur*, id eſt vocabantur, & ab eo Calendæ appellatæ, quod eſt tractum à Græcis, qui καλεῖν vocare dixerunt.

91 ¶ *Conſulum* & prætorum proprietas, quòd conſulant, & præeant populis, auctoritate Varr. oſtenditur de vita populi Rom. li. ij. Quòd idem dicebantur conſules & *prætores*: quòd præirent populo prætores: quòd cõſulerent ſenatui conſules.

92 ¶ *Procacitas à procando*, id eſt poſcendo dicitur: vnde & *proci* dicti ſunt matrimoniorum petitores. M. Tull. de Repub. libro iiij. A procando, id eſt poſcendo, procacitas nominata eſt. Terentius Hecyra, Maligna multo, & magis *procax* facta ilico eſt. Li. Ægiſtho: Quin, quod parere vos maieſtas mea *procat*, Toleratis, extemplóque illam ducitis.

93 ¶ *Ignominia* eſt nominis nota. M. Tul. de Repub. libro iiij. Cenſoris iudicium nihil ferre damnato [offerrent] niſi ruborem. Itaque, vt omnis ea iudicatio verſatur tantummodo in nomine, animaduerſio illa ignominia dicta eſt. Lucill. Satyr. lib. xxix. Apollo'ſt nomen, qui te antiquis non ſinet Deliciis maculam, atque ignominiam imponere.

94 ¶ *Fidei* proprietatem exemplo manifeſtauit M. Tull. de Repub. lib. iiij. Fides enim nomen ipſum mihi videtur habere, cùm fit, quod dicitur.

95 ¶ *Portitores* dicuntur telonarij, qui portum obſidentes omnia ſciſcitarentur, vt ex eo vectigal accipiant. M. Tul. de Repub. lib. iiij. Nolo enim eundem populum imperatorem, & portitorem eſſe terrarum. Optimum autem & in priuatis familiis, & in Republica vectigal duco eſſe parſimoniam. Plautus Menæchmis: Portitorem domum duxit. Ita mihi neceſſe eſt eloqui, quidquid egi, atque ago. M. Tul. de officiis: Primùm improbantur ij quæſtus, qui in odia hominum incurrunt, vt portitorum, vt fœneratorum. Terent. Phormione: Sed epiſtolam ab eo allatam eſſe audiui modò, & ad portitorem eſſe delatam. Plaut. Aſin. Ego pol iſtum portitorem priuabo portorio. Virg. lib. vj. Portitor ille Charon. Var. Myſteriis: Æs defraudaſſe cauponem, bonam luto obleuiſſe, tum portitores æra induxere.

96 ¶ *Seditionis* proprietas à M. Tul. manifeſta eſt lib. de Repub. vj Eáque diſſenſione ciuium, quòd ſeorſum eunt alij ad alios, ſeditio dicitur.

97 ¶ *Hamiotas* piſcatores, ab hamis Varro Bimargo voluit appellari: Cohortes cocorum, atque hamiotarum, aucupúmque.

98 ¶ Val-

98 ¶ *Valgum* eſt propriè intortum. Non. Militibus Pometinenſibus: Valgus, veternoſus, genibus magnis, talis turgidis.

99 ¶ *Vatrax*, & *vatricoſus* pedibus vitioſis. Lucil. lib xxviij. Vt ſi progeniem antiquam, qua eſt Maximus Quinctu:, Qua varicoſus, vatrax.

100 ¶ *Catax* dicitur, quem nunc *coxonem* vocant. Lucil. Satyrarum lib. 2. Hoſtilibus contra Peſtem, perniciémque catax, quàm & Manlius nobis.

101 ¶ *Silones* ſuperciliis prominentibus dicti ſignificatione manifeſta. Var. γνῶθι σεαυτόν. Nónne non vnum ſcribunt eſſe grandibus ſupercilijs ſilonem quadratum, quòd Silenus hirſutis ſupercilijs fingeretur?

102 ¶ *Bronci* ſunt producto ore, & dentibus prominentibus. Lucil. Satyr. lib. 3. Broncus nouit lanius, dente aduerſo eminulo, hic eſt Rhinoceros.

103 ¶ *Comperues* dicũtur longis pedib. Lucil. Sat. lib. 3. Nunc cenſes καλλιπλόκαμον, καλλίσφυρον illam. Non licitum eſſe vterum, atque etiam inguina tangere mammis Compernē, aut varam fuiſſe Amphitryonis ἄκοιτιν Alcmenam, atque alias. Ledam ipſam denique nolo Dicere. tute vide. atque diſſyllabon elige quoduis, κούρῃ εὐπατέρειαν aliquam rem inſignem habuiſſe Verucam, næuum pictum, dentem eminulum vnum.

104 ¶ *Vari* dicuntur obtortis plantis. Lucil. Satyr. lib. 17. Compernem aut Varam fuiſſe Amphitryonis ἄκοιτιν. Nam & *varices* inde dicuntur venæ in ſuris inflexæ, vel obtortæ. Var. epiſt. ad Varron. Nam ſi tuam ſhedam non habuiſſem, haberem varices.

105 ¶ *Lingulaca* dicuntur verboſi. Var. Papiapapæ, περὶ ἐγκωμίων. Quare reſident lingulacæ, obtrectatores cui iam nunc murmurantes dicunt: μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. Plautus Caſina: Lingulaca eſt, nam nunquam tacet.

106 ¶ *Rabula* litigioſi, à rabie dicti. Varr. Papiapapæ, περὶ ἐγκωμίων: Ille ales gallus, qui ſuſcitabat Atticarum muſarum ſcriptores, an hic quia gregem rabularum?

107 ¶ *Ebullire* eſt efferueſcere, dictum à bullis. Cic. Tuſculanar. lib. 3. Qui ſi virtutes ebullire volent, & ſapientias, nihil aliud dicent, niſi eam vim, qua fiunt veſtræ voluptates, quas ſuprà dixi.

108 ¶ *Rapones* à rapiendo dicti. Varr. Papiapapæ, περὶ ἐγκωμίων. Prætor noſter eripuit mihi pecuniam, de ea quæſtum ad annum veniam ad nouum magiſtratum, cùm hic rapo vmbram quoque ſpei deuoraſſet.

109 ¶ *Strabones* ſunt, quos *ſtrabos* nunc dicimus. Varr. Flextabul. περὶ ἐπαρχιῶν: Multi enim, qui limina intrarunt, integris oculis ſtrabones ſunt facti. habet quiddam enim ἐπαρχικὴν prouincialis formoſula vxor. Lucil. lib. 27. Nulli me inuidere, non ſtrabonem fieri ſæpius deliti:s me iſtorum.

110 ¶ *Exterminatum* eſt extra terminos miſſum. Lucil. lib. 29. Non rediret ad ſe, atque illam exterminaret miſeram. M. Tul. de officiis lib 3. Atque hoc omne genus peſtiferum, atque impium ex hominum communitate exterminandum eſt.

111 ¶ *Exodium* eſt finis, à Græco tractum, quaſi ἔξω τῆς ὁδοῦ, id eſt, extra viam. Varr. Sesculixes, περὶ θανάτου. Socrates cùm in vinculis publicis eſſet, & iam bibiſſet κώνειον in exordio vitæ. Idem ἕως πότε, περὶ ὡρῶν. Vitæ curſum vt cognoſcere poſſem, & quæ ſeruituris, & libertatis ab origine ad exodium adductæ. Idem περὶ ἐξαγωγῆς. Quod cœperas modò in via narrare, vt ad exodium ducas.

112 ¶ *Putus* dictus eſt à putando. Plaut. Pſeudolo: Purus putus eſt ipſus. Varro Sesculixes, περὶ θανάτου. Mea igitur hecatombe pura ac puta. Idem Prometheo: Chryſoſandalos vocat ſibi amiculam de lacte, & cetam tarentinam, quam apes Mileſiæ coëgerint ex omnibus floribus libantes ſine oſſe, & neruis, ſine pelle, ſine pilis, puram, putam, proceram, candidam, teneram, formoſam. Nam & *rationes* ea cauſſa *putari* dictæ ſunt, quoties ex his fraudis, aut falſi, aut mendacij, aut iniqui aliud ſeparatur, & ipſum nanque dubitantes cum dicimus, *puto*, ſignificamus nos in rebus incertis, & obſcuris falſis opinionibus fieri ambiguos.

113 ¶ *Compedes* non à pedibus dictæ, ſed ab impedimento. Varr. Prometheo libro 1. Ego infelix non queam vim propulſare, atque inimicum Orco immittere? nequicquam ſæpe æratas manus compedes conor reuellere. Idem Flextabu. περὶ ἐπαρχιῶν. Domo exeo, intro, & pedes corrigiis compedio. Idem Parmenone: Lepuſculi timentes, hoc quadrangulum. Dedit Diana rete nexile, ἀρκυας, Viſcum, ſagenam, lineámque compedem. Idem Seſquiulyſſe: Quò cùm ire vellemus, obuius ſtare vbi corpori ærinas compedes impoſitas video.

114 ¶ *Fulgura* dicuntur coruſcationes à fulgore. Varro περὶ κεραυνοῦ: Cognitio enim tonitrum fulget, & tonitrum fulgurit à flumine orta.

115 ¶ *Coagulum* à coagendo, quod eſt colligendo. Varro: eſt modus matulæ, περὶ μέθης. Cui nihil iucundius quiſquam bibit. Hoc ægritudinem ad medendam inuenerunt: Hoc hilaritatis dulce ſeminarium: Hoc continet coagulum conuiuia.

116 ¶ *Mulieroſi* dicti ſunt mulierum appetentes. Afranius Vopiſco: Homo muliero-

ſus confert me ilico alió.

117 ¶ *Flagriones* dicti ſunt ſerui, quod flagris ſubiecti ſunt: vt *verberones* à verberibus. Afranius Vopiſco: Tu flagrionibus priuigno: Iucunditatis plus ineſt in te mihi, Quàm cõmercatis conquiſitè edulibus.

118 ¶ *Merenda* dicitur cibus, qui poſt meridiem datur. Afranius Fratriis: Interim Merendam, occurro cautè, cum veni iuuat.

119 ¶ *Pedetentim*, & *pedepreſſim* dictum eſt cautè, quaſi lenta, & tarda itione. Mar. Tul. de officiis lib. 1. Sin minus ſenſim erit, pedetentímque faciendum. Idem Verrinis actione 2. Quæ tamen à me pedetentim, cautéque dicentur. Lucil. lib 27. Ille contra omnia inter plures ſenſim, & pedetentim foris, ne quem lædat. Quadrigarius Annalibus: Exercitu inſtructo, pedetentim milites ducere cœpit. Cæcilius Annalibus: Ipſe cum cætera copia pedetentim ſequitur.

120 ¶ *Calces* à calcando, quod eſt, nitendo, dictæ ſunt, non à calcitrando. Nam & de omnibus pedibus, & de hominum: & vniuerſorum animantium dici poteſt. Nam ſunt calces extrema pars pedum terræ proxima. Virgil. libro 5. Ecce volans, calcémque terit iam calce Diores. Idem libro 6. Tollit ſe ad rectum quadrupedes, & calcibus auras Verberat.

121 ¶ *Subligaculum* eſt, quod pudendæ partes corporis teguntur, dictum quod ſubtus ligetur. M. Tul. de offi. libro 1. Scænicorum quidem mos tantam habet vetere diſciplina verecundiam, vt in ſcænam ſine ſubligaculo prodeat nemo.

122 ¶ *Mediocritas* medium dici voluit Mar. Tul. de offi. libro 1. Eadem ratio eſt habenda veſtibus, in quo, ſicut in pleriſque rebus, mediocritas optima eſt. Lucil. libro 27. Paullò hoc melius, quam mediocre, hoc minus malum, vt quàm peſſimum. Terent. Andr. Et tamen omnia hæc mediocriter. Cicero Tuſc. libro 3. At hæ mihi afferentur mediocritates, quæ ſi naturales ſunt, quid opus eſt conſolatione?

123 ¶ *Modeſtiam* à modo dictam M. Tullius auctor eſt de offi. lib. 1. Nam hanc, quam interpretamur modeſtiam, quo in verbo modus eſt.

124 ¶ *Antes* ſunt quadraturæ, vnde & *antæ* dictæ ſunt quadræ columnæ. Virg. Georg. libro ſecundo: Iam canit effœtos extremus vinitor antes.

125 ¶ *Immune* dicitur ſine officio, ſine munere. Virgil. Georg. libro quarto. Immuniſque ſedens aliena ad pabula fucus. Mar. Tul. Philip. libro primo. Num immunitates datæ?

126 ¶ *Camerum* obtortum, vnde & *cameræ* tecta in curuitatem formata. Virg. Georg. libro 3. Et cameris hirtæ ſub cornibus aures.

127 ¶ *Dirum* eſt triſte, infeſtum, & quaſi Deorum ira immiſſum. Virgil. Georg. lib. 4. Prius, quàm Dira per incautum ſerpant contagia vulgus. Et Æneid. libro quarto. Vltricéſque ſedet in limine diræ. Mar. Tull. de ſenectute: Intelligi poteſt ex his fratribus, qui in Adelphis ſunt, quanta in altero diritas, in altero comitas.

128 ¶ *Exordium* eſt initium, vnde & veſtes *ordiri* dicitur, cum inſtituitur detexenda. Virg. Æneid. lib 4. Quonam reginam ambire furentem. Audeat affatu, quæ prima exordia ſumat? Marc. Tul. Hortenſio: Perge quæſo: nec enim imperitè exorſus es. Lucillius libro 29. Vtrum triſtis, contorto aliquo ex Pacuuiano exordio. Cicero Timæo dicit: Facillimum autem eſt in omni inquiſitione rationis exordium. Varro ὄνος λύρας. Qui fabularum collocant exordia.

129 ¶ *Inops* dicitur ſine ope, & auxilio. Virgil. libro octauo. Res inopes Euandrus habebat. Et Georg. libro primo. Atque inopi metuens formica ſenectæ. Terent. Adelphis: Ferte miſero, atque innocenti auxilium, ſubuenite inopi. Marc. Tull. de offi. libro 2. Nimirum enim inops ille, etſi bonus eſt vir, etiam ſi referre gratiam non poteſt, habere certè poteſt.

130 ¶ *Defrudare* ſignificat fructum minuere, vel per fraudem aliquid exquirere. Terent. Phorm. Suum defrudans Genium comperſit miſer. Plautus Aſinaria: Ten' ego defrudem, cui ipſi nihil eſt in manu, Niſi quid tu porrò vxorem defrudaueris?

131 ¶ *Sudum* dicitur quaſi ſemiudum, vt eſt aër poſt pluuias ſerenus & liquidus. Virg. 7. Arma inter nubes cæli regione ſerena, Per ſudum rutilare vident. Plautus Milite: Quàm Solis olim cum ſudum eſt ſolent. & Lucil. Nec ventorum flamina flando ſuda ſecundent.

132 ¶ *Irritare* dictum eſt propriè prouocare. tractum à canibus, qui cum prouocantur, irruunt. Lucillius Satyrarum libro primo. Irritata cane, quàm homo, quam planius dicit. Terent. Phor. Irritor. Virgil. lib. 10. Irritáque virum telis, & voce laceſſit. Salluſt. Hiſtoriarum libro 1. Tunc verò & poſci, cum ceteri eiuſdem cauſſa & ducem ſenatus rati, maximo gaudio bellum irritare. Lucillius lib. 28. Lucilli ſi in amore irritarit ſuo. Plaut. Amphitryone. Irritabis crabrones. Varro Seſquiulyſſe: Omnes irritans ventos, omneíſque procellas.

133 ¶ *Ablegare* eſt propriè aliò mittere, dictum à legatis qui cum legationibus mittuntur. Terent. Hecyra: Aliquò mihi eſt hinc ablegandus, dum paris Philumena.

134 ¶ *Ar-*

134 *Arcanum* dicitur ſecretum, vel abſcō-ditum, quòd quæ in arcis ſunt celata ſunt, & abſcondita. Virgil. Æneid. lib. 4. Solam nam perfidus ille Te colere, arcanos etiam tibi credere ſenſus. Et Æneid. lib. 1. Longius & voluens fatorum arcana mouebo.

135 ¶*Tormina* genus morbi dicti quod dolore torqueant. Cicero Tuſcul. lib. 2. Quã-nis idem forticulum ſe in torminibus, & in ſtranguria ſua præbeat. Et 4. Itaque dicimus grauidinoſos quoſdam, quoſdam torminoſos.

136 ¶*Monimenti* proprietatem a monendo M. Tul. exprimendam putauit, ad Cæſarem epiſtola 2. Sed ego quæ monimenti ratio ſit, nomine ipſo admoneor, ad memoriã magis ſpectare debet poſteritatis, quàm ad præſentis temporis gratiam. Virgilius libro ſexto: Quem candida Dido Eſſe ſui dederat monimentum, & pignus amoris.

137 ¶*Riuales* dicti ſunt quaſi in vnum [*riuum*] amorem deriuantes. Terentius Eunucho: Miles Thraſo Phædriæ riualis.

138 ¶*Geſtire* ſignificat lætum eſſe, dictũ a geſticulis faciilioribus. Terent. Eunuc. Chærea quid eſt quod ſic geſtis aut quid hic ſibi veſtitus quærit? Virg. Georg. libro 1. Et ſtudio incaſſum videas geſtire lauandi.

139 ¶*Inuolare* eſt irruere, inſilire, aut à vola tu, aut à vola, id eſt media manu dictum. Ter. Eunu. Vt ego vnguibus facile illi in oculos inuolem venefico. Lucil. lib. xxx. Inde canino ritu, oculiſque inuolem.

140 ¶*Propinare* à Græco tractum eſt προπίνειν poſt potum tradere. Ter. Eunucho: hunc vobis comedendum, & bibendum, & deridendum propino. Ennius Satyrarum libro tertio. Enni poeta ſalue, qui mortalibus Verſus propinas flammeos medullitus.

141 ¶*Inſulſum* propriè fatuum; quaſi ſine ſale. M. T. ad Cæſarem iuniorem epiſtola 2. Sed ita locutus inſulſe eſt, vt mirum Senatus conuitium exceperit. & de Oratore lib. 2. Vt nihil aliud eorũ, quàm ipſa *inſulſitas* rideatur.

142 ¶*Ignauum* & ſegne, torpidum, effeminatum, & ſine igni. Virgil. Georg. libro 4. Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent. Et Georg. lib. 4. En age ſegneis rumpe moras. M. Tull. ad Cæſarem iuniorem lib. 2. In quo tua me prouocauit oratio, mea conſecuta eſt ſegnis. Et de ſenectute: Quæ vitia ſunt, non ſenectutis, ſed certè ignauiæ, & ſomniculoſæ ſenectutis.

143 ¶*Calamitoſum* dicitur malis, & calamitatibus prægrauatum: M. Tul. Verrinarũ diuinatione: Et honoris ampliſſimi puto eſſe, & accuſare improbos, & miſeros, calamitoſóſque defendere.

144 ¶*Serium* triſte, & quaſi ſine riſu. M. Afranius Priuigno: Non ego te noui triſtem, ſeruum ſerium? Plautus Amphitryone: Nunc quidem Præter nos nemo eſt, dic mihi verũ ſeriò.

145 ¶*Interpolare* eſt immittere, & interponere, & nouã formã è vetere fingere. M. Tul. Verr. actione 2. Aliquid demendo, mutando: interpolando: & eſt tractum ab arte fullonia, qui poliendo diligenter vetera quæque quaſi in nouam ſpeciem mutant. Plautus Amphitryone: Illic homo me interpolabit, meúmque os finget denuo.

146 ¶*Euerriculum* genus eſt retis piſcatorij, a verrendo dictum, vel quod trahatur. vel quod ſiquid fuerit piſcium nactum euertat. Ad hoc M. Tull. Verrinarum lib. vi. de ſignis: Quod vnquam, Iudices, huiuſcemodi euerriculum vlla in prouincia fuit?

147 ¶*Diuaricari* dictum eſt diſtendi, dictum ab his, qui vitio naturæ ita ſunt pedibus diſcretis, vt eos in diuerſum habeant ſeparatos. M. T. de ſignis: Sopatrum hominem ſummo magiſtratu præditum, denaricari, ac deligari iubet.

148 ¶*Vacillare* eſt trepidare, vel cum laſſitudine niti, à ſenibus, qui ſint æuo defeſſi, atque ad ſuſtinendam laſſitudinem baculo tarditatem leuent. M. Tul. Philip. lib. 3. In Galliam mutilatum ducit exercitum cum vna legione, & ea vacillante.

149 ¶*Præſtringere* dictum eſt valde ſtringere, & claudere. Plaut. Milite glorioſo: Præſtringat oculorum aciem in acie hoſtibus. Lucil. lib. xxx. Præſtringátque oculorum aciem ſplendore micanti. M. Tull. de ſenectute: Voluptas rationi inimica eſt, mentis (vt ita dicam) præſtringit oculos, nec habet vllũ cum virtute commercium. Varro Andabatis: Non mirum ſi cæcutis, aurum enim Nõ minus præſtringit oculos, quàm [illegible]. Cic. de fato, & de finibus bonorum & malorum lib. 2. Aciem animorum noſtrorum virtutis ſplendore præſtringitis.

150 ¶*Angina* genus morbi eo quòd angat, & Græcè κυνάγχη appellatur. Lucillius lib. xxx. Inſperato abiit, quem vna angina abſtulit hora.

151 ¶*Arquatus* morbus dictus qui regius dicitur, quod arquus ſit concolor de virore, vel quòd ita ſtringat corpora, vt in arcum ducat. Lucillius, Nos eſſe arquatos, ſurgamus, eamus, agamus. Varro Eumenidibus: Nam vt arquatis, & veternoſis, quæ lutea non ſunt, æquè vt lutea videntur, ſic inſanis ſani, & furioſis videntur eſſe inſani.

152 ¶*Priuum* eſt proprium vniuſcuiuſq. unde & res priuata. Lucil. libro xxx. Culcitulæ accedunt priuæ centonibus binis. Idem: Abdomina Tunni priua dabo.

153 ¶*Nugator* nugis turbator. Lucil. libro xxx. Quàm me hoc tempore nugator co-

gnoſcere non vis.

154 ¶ *Foramina* quaſi diminutiuè à foribus dicta Cic. Tuſcula. lib. 1. Nam nunc quidem, quanquam foramina illa, quae patét ad animos à corpore, callidiſſimo artificio natura fabricata eſt.

155 ¶ *Diſcerniculum* acus, quæ capillos mulierum ante frontem diuidit, dictum à diſcernendo. Lucillius libro xxx. Euplocamo digitis, diſcerniculúmque capillo.

156 ¶ *Fratrum* proprietatem Nigidius acutiſſimè dixit. Frater eſt, inquit, dictus quaſi ferè alter.

157 ¶ *Supplantare* dictū eſt quaſi pedē ſupponere. Lucil. lib. xxix. Supplantare aiunt, *Græci* ὑποσκελίζειν dicunt. M. Tul. de offic. lib. 3. Contendere debet, quàm maximè poteſt, vt vincat, ſupplantare eum, qui cum certet: at manu pellere nullo modo debet.

158 ¶ *Coniungere* copulare dictum eſt à iugo. Lucil. lib. xxix. Qui mihi quantum eſt inter humanum genus rerum quod inter ſe coniungat, communicat.

159 ¶ *Feneſtra* à græco vocabulo conuerſum eſt in Latinum, ἀπὸ τοῦ φαίνειν. Cicero Tuſcula lib. 1. Non eas parteis, quæ quaſi feneſtræ ſunt animi.

160 ¶ *Emungi* ex manifeſta ſignificatione manat. Lucil. lib. xxix. In mellis ſpem eſſe omnem quouis poſſem emungi volo. Terentius Phormione: Emunxi argento ſenem.

161 ¶ *Adglomerare* eſt implicare, coniungere, dictum eſt à glomere. Vergil. Æneid. lib. ſecundo. Et lateri adglomerant noſtro.

162 ¶ *Collare* eſt vinculi genus, quo collum aſtringitur. Lucil. lib. xxix. Cum manicis, catulo, collaríq. vt fugitiuum Deportem.

163 *Depilati* dictum rarefacti. Lucil. 29. Nato quid actum eſt, depilati omnes ſumus.

164 ¶ *Excuriari*, curia excludi. Var. ἀνθρωπείων. Apollonium ideo excuriant, quia nihil habebat.

165 ¶ *Penſum* ſignificat exæquatum, quòd ſine inclinatione ſunt, quæ penduntur. Lucil. lib. 28 Nihil parui ac penſi, vti littera doceat lutum.

166 ¶ *Aqua* intercus hydropum morbus, quaſi aqua inter cutem. Lucilius li. 28. Aquam te in animo habere intercutem. M. Tull. de offi. lib. 3. Si quis medicamentum cuipiam dederit, ad aquam intercutem.

167 ¶ *Maltas* veteres molles appellari voluerunt à Græco, quaſi μαλακούς Lucil. libr. 27. Inſanum vocant, quem maltam, ac feminam dici videt.

168 ¶ *Monogrāmi* dicti ſunt homines macie pertenues, ac decolores: tractum à pictura, quæ prius, quàm coloribus corporatur, vmbra fingitur. Lucilius libro ſecundo: Vix viuo homini, ac monogrammo. Et 27 Quæ pictæ monogrammi quin que adducti pictatem vocant.

169 ¶ *Portorium* dicitur merces, quæ portitoribus datur. Lucil. lib. 27. Facit idē quod illi, qui inſcriptum è portu exportant clanculum, ne portorium dent.

170 ¶ *Impertire* eſt participare, & partem dare. Lucil. lib. 27. Quibus poteſt impertit. Nouius Decuma: Si ignotis impertit ſieuit facilius. M. Tul. de Republ. lib v. Quod moleſtis ſenectutis ſuæ veſtris familiis impertire poſſet. Et ad Hircium lib. v. Et quoniam, vt hoc tempus eſt, nihil habeo patriæ quod impertiam.

171 ¶ *Sedulo* ſignificat ſine dolo. Lucil. libro 27. Salutem fictis verſibus Lucillius, quibus poteſt impertit, totúmque hoc ſtudioſè & ſedulo. M. Tul. de finibus bonorum, & malorum 3. Sedulò inquam faciam, ſed fortuna fortis: quare conare quæſo.

172 ¶ *Scripturarios*, quos nunc tabularios dicimus, dici volunt veteres, quòd ſcripturis, & commentariis omnia, vel vrbium, vel prouinciarum complecterentur Lucillius lib. 26. Publicanorum rerum aſſueſiam, vt ſcripturarius.

173 ¶ *Verſipelles* dicti ſunt quolibet genere ſe commutantes. Lucil. lib. 26. At Libertinus Tricorius Syrus ipſe ad maſtigias, quicum verſipellis fio, & quicum commuto omnia Plaut. Amph. Verſipellem ſe facit, quādo lubet.

174 ¶ *Combibones* compotores à combibendo dicti. Lucillius lib. 26. Quandoquidem reperi magnis combibonum ex copiis.

175 ¶ *Capital* dictum eſt capitis periculū. Plaut. Menæchmis: Nunquam hercule effugiet, tametſi capital fecerit. Lucil. lib. 26. Facilè deridemur, ſcimus capital eſſe iraſcier.

176 ¶ *Clandeſtino* eſt abſconditè. Lucil. libro 26. At enim dicis clandeſtinò tibi quod commiſſum foret, neu mutires, neu myſteria ecferres foras.

177 ¶ *Idiotas* à Græco tractum ἰδιώτας, inutiles, quaſi ſibi tantùm non plurimis vtiles. Lucillius lib. 26. Quidni & tu idem illiteratum me, atque idiotam diceres?

178 ¶ *Exſpirare* dictum eſt, vel ab ſpiritu effuſo, vel ab ſpiraminibus. Lucil. lib. tertio: Exſpirans animam pulmonibus æger agebat. Idem lib. 26. Vt ſi illuuiem facere per ventrem velis curare omnibus diſtento corpore expiret vis.

179 ¶ *Eliminare* extra limen eiicere. Pacuuius Duloreſte: Vbi illic eſt? me miſeram quónam clam vos eliminat? Pompon. Cantabit: Iſtic manet. eliminabo extra ædis coniugem. Ennius Medea exſule: Antiqua, herilis fida cuſtos corporis.

Quid

Quid ſic extra ædeis exanimata eliminor? Accius Meleagro: Tum vt eliminor clamore,ſimul ac nota vox ad aures accidit.

180 ¶ *Incoxare* in coxam ſidere. Pomponius Pannuceatis:Neque interim cacandi cauſa vnquam incoxaui nates.

181 ¶ *Condepſere* commiſcere,à Græco tractum δέψω. Homerus Odyſſeæ μ. κηρὸν δεψήσας μελιηδέα. Pomponius Nuptiis : Partem inſipui,concluſi,condepſui.

182 ¶ *Vituperare* dictum eſt vitio dare tanquam culpæ,vel diſplicentię. Terent. Andria: Nunc quam rem vitio dent quæſo animaduertite. Et in ſequentibus : Id iſti vituperant factum. Lectum eſt autem & vitiū dare, hoc eſt, vnicuique rei culpam ampliare. ſed hoc incertæ auctoritatis ſcriptoribus inuenitur.

183 ¶ *Ordiri* eſt ponere , incipere. Accius Amph. Non paruam rem ordibor , ne retice, obſecro. Afranius Suſpecta:Tamē animo ordiri me oportet paulla paullulum.

184 ¶ *Pilare* dictum eſt , *vt plumare* , pilis veſtiri. Afranius Compitalibus:Prętereà corpus meum nunc pilare primum cœpit. Nouius Exodio : Pati dum poterunt antè, quàm pugnæ pilant.

185 ¶ *Populare* ſignificat populi amorem conciliare.vnde *populares* dicti de vno populo amici. Pacuuius Chryſe : Atque,vt promeruit pater , mihi patriam populauit meam. Teren. Phorm. Amicus ſummus meus,& popularis Geta.

186 ¶ *Rabere* dictum eſt à rabie. Varro , Idem Attij quod Titii. Quid eſt ? quid blateras? quid rabis? quid vis tibi? Cæcilius Hypobolimæo,Raſtraria : Rabere ſe ait.

187 ¶ *Superſedere* , manere , perſeuerare, quaſi in voluntate,& conſilio ſidere. Turpil. Pedio : Vt ille hac ſeſe abſtineret, ego ſuperſederem nuptiis. Plaut. Epidico : Superſede iſtis rebus : item tu ipſe vbi lubet finem face. Siſenna Hiſtor.lib.4. De virtute eorum accuſanda proloqui ſuperſederunt.

188 ¶ *Tintinnire* dicitur ſonare , vnde & *tintinnabula* ſunt appellata. Aſt. Vopiſco : Tintinnire ianitoris impedimenta audio. Nigidius lib.18. Itaque ex ære in ſaliaribus Altanus tintinnat:id eſt,ſonat.

189 ¶ *Verminari* poſitum torqueri à vermibus, quod facilè ſe torqueant. Pomponius hirnea. Pappi decimus menſis eſt,cùm factum eſt:ita fit:ita ſemper ſolet:decumo menſe demum turgens verminatur,parturit.

190 ¶ *Canatim , ſuatim , bouatim* canum,& ſuum,& boum genere. Nigidius Commento grammatico : Sunt etiam aſſimilanter dicta hæc,canatim,ſuatim,bouatim,quæ ab animalibus ſumuntur.

191 ¶ *Coſsim* dictum quaſi coxim. Pomp. Porcaria:Sciunt hoc omnes,quantum eſt,qui coſſim cacat.

192 ¶ *Infabre* fœdè , vt eſt *affabrè* pulcrè. Pacu. Nyptris : Barbaricam peſtem manibus noſtris obtulit Noua figura factam,commiſſam infabré.

193 ¶ *Sepiunt* ſignificat tenent, impediunt, dictum à ſepibus , quæ obiectæ iter claudunt : vnde & *circunſeptum* dicitur. Afranius Materteris : Perij, lacrymæ linguam ſepiunt.

194 ¶ *Stigmatias* veteres punctos in notis dici voluerūt. M.Tul.de offi.lib.2. O miſerum, qui fideliorem, & barbarum , & ſtigmatiam putaret.

195 ¶ *Reſerare* aperire , à ſera dictum, qua remota valuæ pateſiunt. Marc.Tul. de offic. libro ſecundo. Nec ita claudenda eſt res familiaris, vt eam benignitas aperire non poſſit:nec ita reſeranda,vt pateat omnibus. Virgilius libro octauo. Non ſecus, ac ſi qua penitus vi terra dehiſcens Infernas reſeret ſedes.

196 ¶ *Abundare* ſupra modum aliquid eſſe. Virgilius libro quarto. Ergo apibus fœtis idem , atque examine multo Primus abundaro: tractum ex amnibus, qui quoties augentur imbribus maioribus,& crebris vndis eriguntur. Virgil. Georg. libro primo: Præſertim incertis ſi menſibus amnis abundans Exit.

197 ¶ *Tergiuerſari*,fallere , & dicta mutare, & eſt quaſi tergū vertere,vt ait Plautus. Amphit. Verſipellem ſe facit,quando lubet. Mar. Tull.de offic.lib.3. Tribus generibus , quomodo poſſunt, non incallidè tergiuerſantur. Varro:Itaque illa tergiuerſari non ſinent, ſecúmque rapient.

198 ¶ *Prudentiam* à prouidendo dictam, dilucidè oſtendit Marc. Tullius Hortenſio: Id enim eſt ſapientis prouidere , ex quo ſapientia eſt appellata prudentia. Idem de ſenectute : Quid multa ? ſic mihi perſuaſi, ſic ſentio , cùm tanta celeritas animorum ſit, tanta memoria præteritorum , futurorúmque prudentia. Et de repub. libro ſexto : Totam igitur exſpectas prudentiam huius rectoris , quæ ipſum nomen hoc nacta eſt, ex prouidendo.

199 ¶ *Appendix* dicitur quod alij eſt adiunctum, quaſi ex alio pendeat. Mar. Tullius Hortenſio : Vidit enim quod videndum fuit, appendicem animi eſſe corpus , nihílque eſſe in eo magnum.

200 ¶ *Conuiuij* proprietatem M.Tul.de ſenectute demonſtrat : Bene enim maiores accubationem epularem amicorum , quia vitæ coniunctionem haberet , conuiuium nominauerunt.

201 ¶ *Occationem* ab obcæcatis ſeminibus, quaſi id efficitur, dici Mar.Tul. voluit de ſene-

ƈtute: Sparſum ſemẽ, cohibet primum id obcæcatum: ex quo occatio, quæ hoc efficit, nominata eſt.

202 ¶ *Coagmenta* dictæ ſunt coniunctiones arctæ, & compares, à cogendo, id eſt ſtringendo: vnde & *coagulum* dicitur. Mar. Tullius de ſenectute: Viuendi eſt finis optimus, cum integra mente, certíſque ſenſibus opus ipſa ſuum eadem, quæ coagmentauit, natura diſſoluit.

203 ¶ *Vernaliter* pro adulatoriè, à vernis, quibus hæc viuendi ars eſt. Cæcilius Venatore: Credo, nimis tandem hoc fit vernaliter.

204 ¶ *Pecunioſorum*, & *locupletum* proprietatem aperuit M. Tul. de repu. lib. 2. à pecore *pecunioſos*, & à poſſeſſionibus locorum *locupletes* appellatos eſſe aſſerens, multáque ditione ouium, & boum. quòd tunc erat res in pecore, & locorum poſſeſſionibus, ex quo pecunioſi, & locupletes vocabantur.

205 ¶ *Viritim* dictum eſt ſeparatim, & per ſingulos viros. M. Tull. de repu. lib. 2. Ac primus agros, quos bello Romulus ceperat, diuiſit viritim ciuibus. Plaut. Aulul. aliter, ſub hac tamen ſignificantia, diuidere argenti dixit numos in viros. Varro de vita pop. Rom. lib. 1. Extra vrbem in regiones 26. agros viritim liberis attribuit.

206 ¶ *Vernas* veteres appellabant, qui vere ſacro fuerant nati: & habebatur nomẽ hoc pro vitabili, & maledicto. Plaut. Amph. Hic, qui verna natus eſt, queritur. Lucil. Verna acer cupit hæc. Plau. Amph. Cum cruciatu tuo iſtæc hodie verna verba funditas.

207 ¶ *Concinnare* eſt facere, vt Plaut. Amph. Lacrymantem ex habitu concinnas tu tuam vxorem. Sed proprietas verbi hæc eſt, quòd apud veteres *cinnus* potionis genus ex multis liquoribus confectum dici ſolet. ¶ Rectè autem concinnare & cõſentire intelligi poteſt, & quaſi concinere, *vt* multis diuerſè canentibus vnus efficitur modus. Plaut. Aſinaria: Auceps, quando concinnauit aream, offundit cibum. M. Tul. de finibus bonorum & malorũ lib. 4. Cum iis, cum quibus re concinnabatur, verbis diſcrepare. Item Academicis li. 2. Quæ cum ſimilitudine verbi concinnare maximè ſibi videretur.

208 ¶ *Paupertas* dicta eſt à pecunia parua. Varro de vita pop. Rom. lib. 1. Pecunia quæ erat parua, ab ea paupertas dicta, cuius paupertatis magnum teſtimonium eſt.

209 ¶ *Pandere* Varro exiſtimat ea cauſa dici, quòd, qui ope indigerent, & ad aſylum Cereris confugiſſent, panis daretur. Pandere ergo quaſi panẽ dare, quòd nunquam fanum talib. clauderetur. Idem de vita pop. Rom. lib. 1. Hanc deam melius putat eſſe Cererem, ſed quòd in aſylum, qui confugiſſent panis daretur, eſſe nomen fictum à pane dando pandere, hoc eſt aperire.

210 ¶ *Blatis*, & *blateras* confingis, aut inconditè, & inaniter loqueris. Plaut. Amphitr. Qui, malùm, intelligere, quiſquam potis eſt, ita nugas blatis. Idem Aulul. Vbi tu es, quæ *deblateraſti* iam vicinis omnibus?

211 ¶ *Percontari* diligenter inquirere. Plaut. Amph. Qui iſtuc in mente eſt tibi, ex me, mi vir, percõtarier? Et eſt proprietas verbi ab eo tracta, quòd vada in fluminib. cõtis exquirũt.

212 ¶ *Prodigia* dicta ſunt porrò adigenda. Plaut. Amphitryone: Sed mulier, Poſtquã experrecta es, prodigiali Ioui aut mola ſalſa hodie, aut thure comprecatam oportuit.

213 ¶ *Ceriti*, & *laruati* malè ſani, aut Cereris ira, aut laruarum incurſatione animo vexati. Plaut. Amphit. Laruatus ædepol hominem miſerum medicum quæritat. Idem qui ſuprà: Quaſi aduenięte morbo medicati iuuenem, tu certè aut laruatus es, aut ceritus.

214 ¶ *Calcitrones* qui infeſtant calcibus. Plaut. Aſinaria: Clamat procul ſi quem videt ire ad ſe calcitronem. Varro Sequiulyſſ. Itaque tum equum mordacem calcitronẽ horridum miles, ac vit non vitabat.

215 ¶ *Votitũ* veteres religione aliqua prohibitum vel interdictũ dici voluerunt. Plautus Aſinaria: Nolo illam habere cauſſam, & votitam dicere.

216 ¶ *Verberare* non ſolùm à verberibus dictum, ſed & à verbis. Plaut. Aulul. Nam cur me miſeram verberas?

217 ¶ *Caſſum* veteres inane poſuerunt, & arbitrandum eſt eius verbi proprietatem magis ab aranearum caſſibus dictam, quòd ſint leuis, ac nullius ponderis; nõ, vt quibuſdã videtur, quaſi quaſſum. Plaut. Aulul. Virginem habeo grandem, dotẽ caſſam, atq; illocabilẽ.

218 ¶ *Crocitum* propriam coruorum vocẽ veteres voluerunt. Plau. Aulul. Simul radebat pedibus terram, & voce crocibat ſua.

219 ¶ *Subleuit* ſignificat illuſit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur. Plaut. Aulul. Fidei cenſebam maximam multò fidem Eſſe, ea ſubleuit os mihi peniſſumẽ.

220 ¶ *Inueſtes* dicuntur impuberes, quibus propter tenerã ætatẽ nulla pars corporis pilat. Hoc & Æneid. lib. 5. videtur ſenſiſſe Virg. Aurea cæſaries ollis, atq; aurea veſtis. Sed meliùs intelligi poteſt inueſtes appellatos, quaſi in *Veſta*, id eſt, in pudicitia. & in caſtitate.

221 ¶ *Inferum* ab imo dictum. vnde *inferi*, quibus inferius nihil. vnde inferum rectè poteſt dici quicquid deſuper mittatur. Var. Marcipore: Nubes aquali frigido velo leues, Cæli cauernas aureas ſubduxerant, Aquam vomentes inferam mortalibus.

222 ¶ *Syrus* à Græco magis tractum eſt. Σύρω τὸ σύρειν. Has nos ſcopas, ruſtici eo nomine

vros vocant. Var. Marcipore: Ventíque frigido ſe ab axe eruperant Phrenetici ſeptẽtrionum filij, Secum ferentes tegulas, ramos, ſyros.

223 ¶ *Euirare* dicitur virilitatem amittere, & effeminari. Var. Marcipore: Spatulæ euirauit omnes Veneriuaga pueros.

224 ¶ *Ludibria* proprietatem trahunt à leui ac ſine pondere, & contemnendo: aut, quod magis verum eſt à ludicro. Virg. lib. VI. Foliis tantum ne nomina manda, Nec turbata volent rapidis ludibria ventis.

225 ¶ *Febris* proprietatem habet à feritate morbi, vel mali, vt à calendo *calorem*, vel *candorem*. Var. Andabatis: Aperiendam putat, ídque alterum appellamus à calẽdo *calorem*, alterum à feruore *febrim*.

226 ¶ *Vulpinari* dictum eſt fraudibus, & mendaciis vera peruertere, vel effingere, dictum ab inrecto, ſeu intorto vulpium curſu. Var. Myſteriis: Vulpinare modò & concurſa quà libet, erras.

227 ¶ *Sufflatum* dicitur propriè tumidum & tectum, & quaſi vento quodam elatius factum. Var. Agathone: Neque auro, aut genere, aut multiplici ſcientia. Sufflatus quærit Socratis veſtigia.

228 ¶ *Veſpertilio* animal volucre biforme, dictum quod veſpere ſe ad volatum præparat noctis. Var. Agathone: Quid multa? factus ſum veſpertilio, neque In muribus planè, neque in volucribus ſum.

229 *Exporrectum* extentum: *porrectum* eſt enim tentum, id eſt porrò iactum. Var. Eudæmonibus: Quæ res in ſomnum recideris, & [Greek] eris iterum exporrectus.

230 ¶ *Iugatum* coniunctum, à iugo dictũ. Cic. Tuſculanarum lib. 3. Hoc quidem eſt commune virtutum. omnes enim inter ſe iugatæ ſunt.

231 ¶ *Prodius* dictũ eſt interius longius, à prodeundo, quaſi porrò eundo. Var. Virg. diuina: Primum venit in vrbem, atque intra muros, deinde accedit prodius, atque introit domum. id eſt, intra priuatos muros.

232 ¶ *Granaria* loca in horreis ſeruandis ſeminum granis. Var. [Greek]. Vel decem Menſis, vbi xna ſepiant granaria.

233 ¶ *Torcularium*, quod vſu torcular dicitur, quod intortum laticem vitis, vel oleae exprimat. Var. [Greek]. Vineis ibi ampla cella torculum reponant.

234 ¶ *Cingulum* à cingendo, quod *incingulum* plerumque dicitur. Var. [Greek]. Nouus maritus tacitulus taximuſos is ſoluebat cingulum.

235 ¶ *Silicernium* peſſimè intelligentes, ita poſuiſſe Terent. putant, quòd incuruitate ſilices cernat ſenex. *ſilicernium* eſt propriè conuiuium funebre, quod ſenibus exhibetur. Var. Meleagris: Funus exequiati laude ad ſepulcrum antiquo more ſilicernium confecimus. Idem [Greek]. Non quo pranſi diſcedentes dicimus alius alij, vale.

236 ¶ *Suffundatum* dictum eſt ſubiectum, dictum à fundamentis. Var. [Greek]: vt antiqui noſtri in domibus lateritiis paullulum modò lapidibus ſuffundatis, vt humorẽ effugerent, habitabant.

237 ¶ *Edones*, & *phagones* ab edacitate, vnum Latinum, alterum Graecum. Var. [Greek]: Edones Romam vt turba, intendat annona: ſed propter phagones ficedulam pinguem, aut turdum niſi volantem non video.

238 ¶ *Elixum* quicquid ex aqua mollitur, vel decoquitur. nam *lixam* aquam veteres eſſe dixerunt. vnde & *lixa* dicti, qui militibus aquam ad caſtra, vel ad tentoria ſolent ferre. Var. [Greek]: In pauimento non audes facere lacunam: at in humu calceos facis elixos.

239 ¶ *Parochos* à Græco tractum eſt nomen, quòd vehiculo præbeat. hoc ſchemate enim Græcè; Latinè vehicula appellantur: & eſt officij genus, quod adminiſtrantibus paret. Var. Seſquiulyſſe: Hic enim omnia erat: idem ſacerdos, prætor, *parochos*, denique idem ſenatus, idem populi caput.

240 ¶ *Troſſuli* dicti ſunt toroſuli. Var. Seſquiulyſſe: Nunc emunt troſſuli nardo nitidi vulgò Attico talento equum.

241 ¶ *Proboſcis* Græcum nomen eſt, dictũ quòd ante depaſcat; & eſt porrecta corporis pars inhærens naribus, quæ excepto homine in aliis animalibus inuenitur. Var. Sexageſis: Inueniſſe ſe, cùm dormire cepiſſet tam glaber, quàm Socrates, caluum eſſe factum ericium è pilis albis cum proboſcide.

242 ¶ *Tutanus* deus à tuendo. Var. [Greek]. Tuam fidem, Noctu Annibalis cùm fugaui exercitum, Tutanus, hoc Tutanus Romæ nuncupor. Hac propter omnes, qui laborant, inuocant.

243 ¶ *Tutilina* dea eſt à tuendo dicta. Var. [Greek]: Tuam fieri non Tutilinam, quam ego ipſe inuoco, quòd meæ aures abs te obſidentur.

244 ¶ *Cetarij* genus eſt piſcatorum, quòd maiores piſces capit, dictum ab eo, quòd cete in mari maiora ſunt piſciũ genera: quod Virg. l. Immania cete. Var. [Greek]. Non animaduertis cetarios, cùm videre volunt in mari thunnos, adſcendere in malum altè, vt penitus per aquam perſpiciant piſces?

245 ¶ *Tonimus* poſitum ſonamus cum modo, à tono. Var. Eumenidibus, Tibi tympana nõ inani ſonitu matris deum tonimus.

246 ¶ *Tibinos* à tibiis modos. Var. Eumenidibus. Apage in directum à domo noſtra

iſtam inſanitatem.

247 ¶ *Praſepia* non tantum, quibus aut pantheria, aut iumenta cætera, aut vetera animalia pabulantur, ſed & omnia loca clauſa, & tuta, dicta praeſepia. Virg. Æned. libro 1. aut agmine facto Ignauum fucos pecus à praeſepibus arcent. Var. ὄνος λύρας Siquis melodinis tonos lyras praeſentibus ſe retineat forenſibus.

248 ¶ *Subrigere* ſignificat ſurſum erigere. quo verbo ruſtici vtuntur, cùm tritæ fruges ad ventilandum in areis eriguntur. Virg. Æn. lib. 3. Tot linguæ, totidem ora ſonant, tot ſurrigit aureis.

249 ¶ *Lingulaca* locutuleiæ, à procacitate linguæ, & loquendi proprietatem trahũt. Plaut. Caſina: Lingulaca eſt, nam nunquam tacet.

250 ¶ *Fures* ſignificantiam habent à *furuo*, quod Romani veteres atrum appellauerunt: eò quòd per obſcuras, atque atras noctes oportuna ſit eius mali affectio, eos dictos fures. Var. rerum diuinarum lib 14. Furem ex eo dictũ, quòd *furuum* atrum appellauerint: & fures per obſcuras noctes, atque atras facilius furentur. Homerus: [illegible]

251 ¶ *Ventorum* proprietates & vocabulorum ſignificationes in tractatibus nobilium philoſophorum quæſitas, has apertiſſimas potuimus inuenire. ¶ *Eurum* dictum ἀπὸ τῆς ἠοῦς ῥέοντα, quod flatus eius ab oriente ſit hyemali. ¶ *Auſtrum*, qui Græcè νότος, dictum ab humore & nebula, quod νοτὶς Græcè humor Latina interpretatione dicatur, ac ſit is ventus ſudoris effector, vt eſt Homer. κατὰ δ' ὦ νότος ῥέεν ἱδρώς. ¶ *Circium* a turbine, ac vertigine. ¶ *Borream*, hoc eſt, aquilonem ἀπὸ τῆς βοῆς quod ſonorus ſit, & procelloſus. Hom. Καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων. In alio loco: [illegible] Πόντονδ' ὀρνύμενοι [illegible] βορέα [illegible].

252 ¶ *Pietatem* docti veteres hanc eſſe voluerunt, quod quae in ea ſunt, quaſi penitus, & in penetralibus recondantur. hoc & in antiquis libris, & philoſophorum tractatibus inuenitur.

253 ¶ *Læuum* ſignificari veterès putant, quaſi à leuando. Virg. quoque ſub hac oſtenſione poſuiſſe voluerunt, Georg. li. 4. ſiquem Numina læua ſinunt, auditque vocatus Apollo. Ennius Annalium lib. 3. Olim de cælo læuum dedit inclytus ſignum.

254 ¶ *Rudentes* ea cauſa ſapientiſſimi dictos volunt, quòd funes, cùm ventò verberentur, rudere exiſtimentur, atque hunc ſonum proprium funium, non aſinorum putant.

255 ¶ *Inſubli* proprietatem hanc eſſe Nig. voluit, quaſi nimium feſtinantis ad ſcelus, vel ad fraudem.

256 ¶ *Maturare* non vti conſuetudo eſt, properare dicendum eſt, ſed cum modo ſtudium adhibere feſtinum: à maturitate dictũ, quæ ratione naturæ modificatione quadam, nec præcipitatur, ne præcox quid fiat, neque differtur, ne ſenio diſſoluatur. Virg. Georg. 4. Frigidus agricolam ſi quando continet imber, Multa forent, quæ mox cælo properanda ſereno Maturare datur.

257 ¶ *Lictoris* proprietatẽ à ligando dictã vetuſtas putat. ita enim carnificis officium antiquitus fungebatur. Mar. Tull. pro Rabirio: Lictor, inquit, colliga manus.

258 ¶ *Sororis* appellationem veteres eleganti interpretatione poſuerunt: itaque maximi iuris ſcriptores exprimendam putauerunt. Antiſt. Labeo: Soror, inquit, appellata eſt, quòd quaſi ſeorſum naſcitur, ſeparatúrque ab ea domo, in qua nata eſt.

259 ¶ *Lues* à rebus ſoluendis propoſita. Licin. Macer Annalibus li. 2. Nequaquam ſui lauandi reluant arma lue.

260 ¶ *Humanitatem* non ſolùm, vti nunc conſuetudine perſuaſum eſt, de beneuolẽtia, dexteritatéque & comitate veteres dicẽdum putauere, & quam Græci φιλανθρωπίαν vocant: ſed honeſtorum ſtudiorum & artium appetitum, quòd nulli animantium generi, præterquam hominibus conceſſa ſit. Var. Rerum humanarum lib. 1. Praxiteles, qui propter artificium egregium, nemini eſt paullum modò humaniori ignotus.

261 *Ador* frumenti genus, quod epulis, & immolationibus ſacris pium putatur: vnde & *adorare* propitiare religiones, poteſt dictum videri. Var. de re ruſtica lib. 1. In loco humidiore *far adoreum* potius ſerunt, quàm triticum. Virg. lib. 7. Et adorea liba per herbã ſubiiciunt epulis.

262 ¶ *Faciem* totius corporis formam, πρόσωπον, id eſt, os poſuit antiquitas prudens, vt ab aſpectu *ſpecies*, & à fingendo *figura*: ita à factura corporis *facies*. Plaut. Pœnulo: Sed earum nutrix qua ſit facie mihi expedi: Statura non magna, corpore aquilo ipſa eſt. Pacuu. Nyptris: Ætate integra, Feroci ingenio, facie procera virum. Salluſt. Hiſtoriar. lib. 2. Sardinia in Africo mari facie veſtigij humani [prominet] in occidentem, quàm in orientem latior.

263 ¶ *Veſtibula* quidam putãt ſub ea proprietate diſtincta, quod in primis ingreſſibus, & in ſpatiis domorum *Veſtæ*, hoc eſt aræ, ac foci ſoleant haberi. Sed ſiue ſic intelligi debeant, nõ abhorret à vocabuli proprio. ¶ Inueniũt etiã apud veteres doctos veſtibula ob eã ſignificantiã dicta, quòd in his locis, ad ſalutãdos dominos domorum quicũq; veniſſent, ſtare

ſtare ſoleant, cùm introeundi daretur copia; atque ob hanc cognitionem, & quaſi ſtabulationem primos ingreſſus domorum veſtibula nominatos. Cicero Oratore: Veſtibula nimirum honeſta, aditúſque ad cauſam faciet illuſtres.

264 ¶ *Bidentes* qui æſtimant ob eam cauſam oues à Virg. dictas, quòd duos dentes habeant, peſſimè ac vitioſè intelligũt. Nam nec duos dentes habent, & hoc quidem & genus monſtri eſt, & meliùs intelligi poteſt, ſi biennis dixerit auctoritate Pompon. Attellana: Mars tibi voueo facturum, ſi vnquam redierit, bidenti verre. Lab Paupert. Viſus hac nocte bidentes propter viam facere. Et Nigid. Figulus dicit *bidental* vocari, quòd bimæ pecudes immolentur.

265 ¶ *Iugeri* proprietatem Varro deſignat de re ruſtica lib. I. Apud nos in agro Rom. ac Latino metiuntur iugeris, iugũ vocant, quod iuncti boues vno die exarare poſſunt.

266 ¶ *Fenus* ab eo dictum eſt, quòd pecuniam pariat increſcenti tempore, quaſi fetus, aut fetura. Nam & Græcè τόκος dicitur ἀπὸ τοῦ τίκτειν, quod eſt parere. Varro lib. iij. de Latino ſerm. Fenus autem dictum à fetu, & quaſi fetura quadam pecuniæ. Nam & Catonem, & cæteros antiquiores ſine o littera fenus pronuntiaſſe contendit, vt fetus, & fecunditas.

267 ¶ *Receptitium* ſeruum quidam ab ea proprietate dictum volunt, vt ſi nequam, & nihili ſit, qui venundatus ob aliquod vitium aut malefactum ab aliquo diſtrictiore recipiatur. Sed vera eſt hæc eius nominis interpretatio, quem in data dote, aut donatione quis exceperit, quod eſt propriè receperit. Plautus Trinummo: Poſticulum hoc recepit, cùm ædes vendidit. Cato: Mulier & magnam dotem dat, & magnam pecuniam retinet. ex ea igitur re familiari, ex qua ſibi dote data retinuit pecuniam, à viro forte irata repetere inſtituit. Apponit ei flagitatorem receptitium, hoc eſt, proprium ſeruum, quos reliqua pecunia receperat, nec dederat dotis, & exceperat. Cicero de Oratore libro ſecundo: Sed dicis te cum ædeis venderes, ne in rutis quidem & cæſis ſolũ tibi paternum recepiſſe.

268 ¶ *Siticines*. vt *liticines* à lituo. vt *tubicines* à tuba, ita *ſiticines*, qui apud funeratos [vel vita functos] & ſepultos. hoc eſt, iam ſitos canere ſoliti erant, honoris cauſſa, cantus lamentabiles. hoc in libris Coniectaneis Attei Capitonis inuenitur, & Cato id vocabulum indubitanter appoſuit.

269 ¶ *Iumentum* à iungendo veteres dictum putant, g littera in eo nomine attrita. Nam & vectabulum dicunt, quod nunc vehiculum dicitur.

270 ¶ *Arcera* plauſtrum eſt ruſticum tectum vndique quaſi arca. Hoc vocabulum & apud Varronem. & M. Tullium inuenitur. Hoc autem vehiculi genere ſenes, & ægroti vectari ſolent. Varro γεροντοδιδάσκαλος: Vehebatur cum vxore vehiculo ſemel aut bis anno cum arcera: ſi non vellet, non ſterneret.

271 ¶ *Tropæi* ſignificantiam propriã Var. Bimargo oſtendit: Ideo fuga hoſtium Græcè vocatur τροπή. hinc ſpolia capta, fixa in ſtipitibus appellantur tropœa.

272 ¶ *Luxum*, id eſt, vulſum, & loco motum, quod nunc *luxari* ignari Latinè dicimus. Inde *luxuria*, quia à recta viuendi via ſit excluſa, & eiecta.

273 ¶ *Culinam* veteres coquinam dixerũt non vt nunc vulgus putat. Varro Modio: At hoc intereſt inter Epicurum, & ganeones noſtros, quibus modulus eſt vitæ colina. Plaut. Muſtellaria: Exi è colina, ſis, foras, maſtigia, Qui mihi inter patinas exhibes argutias. Varro de vita populi Romani libro primo: Quã finis it, antica, & poſtica. in poſtica parte erat *colina*, dicta ab eo, quòd ibi colebant ignem: locupletiorum domus quàm fuerint anguſtiis paupertinis coactæ, ipſa nomina declarant.

274 ¶ *Modeſtum* à modico, hoc eſt, moderato poſitum. Varro Modio: Non eos optumè vixiſſe, qui diutiſſimè vixerint, ſed qui modeſtiſſimè, id eſt, modicè.

275 ¶ *Infans* à non fando dictus eſt. Cic. Oratore: Nam & infantes actionis ſæpe fructum tulerunt. Et eſt, quod aut dici non debeat, aut fari non poſſit. Nam & infantes vſque eò appellandi ſunt, donec cœperint fari. Curius lib. xxx. Vt pueri infantes faciunt mulierculã honeſtã. & xv. Vt pueri infantes credunt ſigna omnia aëna viuere, & eſſe homines. Virg. Æneid. lib. ij. Infandũ regina iubes renouare dolorem. Varro ὄνος λύρας: Voces Amphionem tragœdum, iubeas Amphionis agere parteis infantiorẽ, quàm meus eſt mulio. Acc. Athamante: Prius quàm infans eſſes, facinus oculi veſcuntur tui. Var. Eumenid. Poſtremo nemo ægrotus quicquã ſomniat Tam infandum, quod non aliquis dicat philoſophus. Cicero de Oratore lib. iij. Modo hoc cõſtet, neque infantiam eius, qui rẽ nouerit; ſed eam explicare dicendo non queat: neque ſcientiam illius, cui res non ſuppetit, ac verba non deſint, eſſe laudandam.

276 ¶ *Sarcinatricis*, non (vt quidam volunt) ſarcitricis, quaſi à ſarciendo; ſed magis à ſarcinis, quod plurimum veſtium ſumant. Varro ὄνος λύρας: Homines ruſticos in vindemia incondita cantare, ſarcinatricis in machinis.

277 ¶ *Petauriſtæ* à veteribus dicebantur, qui ſaltibus, vel ſchœnis leuioribus mouerentur: & hæc proprietas à Græca nomina-

tione deſcendit, ἀπὸ τοῦ πεταύρου. Varro epiſt. ad Cæſarem: Conuocat Ptolemæum cinædon, Laconicon petauriſtem, Diona αὐλοποιόν. Idem de vita populi Romani libro ij. Nec minus alio in genere ſunt ludi velitis Galli, Germani petauriſtæ.

278 ¶*Curiam* à cura dictam. Varro deſignat, de vita populi libro ſecundo: Itaque propter curam locus quoque, quo ſuam quiſque Senator confert, curiam appellat.

279 ¶*Legionem* proprietatem à delectu militum Varro de vita populi Romani libro iij. dictam interpretatur: Tum appellatus eſt delectus, & ab electione legio, ab hac ſuperuacaneorum conſuetudine adſcribuntur.

280 ¶*Aſſas* nutrices difficilis multi exiſtimant intellectus. At verò acri intentione potuimus indagare ob eam proprietatem officij eo nomine nuncupari, quòd aſſint iis, quos nutriant, nec vel exiguo diuellantur. vnde *aſſeclas* ab eo, quòd aſſint, & omnibus iuſſis dominorum præſtò ſint, eſſe vocitatos.

281 ¶*Enixæ* dicuntur feminæ nitendi, hoc eſt, conandi, & dolendi labore perfunctæ, nixis quæ religionum genera parientibus præſunt: ſed elegantior intellectus, vt ex hoc dictæ eſſe credantur enixæ, quod vinculis quibuſdã periculi, quibus implicarentur, fuerint exſolutæ. *Nexum* enim dicimus arctum & colligatum. Plaut. Amphit id probat dicens: Vno vt labore exſolueret ærumnas duas.

282 ¶*Remulcare* dictum eſt quaſi molli & leni tractu ad progreſſum mulcere. Siſenna Hiſtor. lib. ij. Si quæ celeriter ſolui poterat, in altum remulcare trahit.

283 ¶*Congenulare* eſt genu replicato cadere. Siſenna Hiſtoriarum lib. iiij. Multi plagis aduerſis [icti] & congenulati, Romanis præcipitatis ipſis ſupra voluit in caput.

284 ¶*Agilem*, celerem ab agendo. Siſenna Hiſt. lib. iij. Agilem dari, facilémque victoriam, neque foſſas, aut bellum remoratum.

285 ¶*Expediti & impediti* ex vna proprietate habent vocabuli cauſſam, aut ex ſolutis pedibus, aut illigatis. Siſen. Hiſt. lib. iiij. Inermos amãt, impeditos expediti ſine vllo ſuorum vulnere cunctos interficiunt.

286 ¶*Teſtudines* ſunt loca in ædificiis camerata ad ſimilitudinem aquatilium teſtudinum, quæ duris tergoribus ſunt, & incuruis. Virgil. Æneid. lib. I. In foribus Diuæ media teſtudine templi. Siſen. Hiſtor. lib. iiij. C. Titinnius quidam, cui minus proprietas metus ab natura tradita videretur, primò ante teſtudinem conſtitit: deinde apud conſulem cauſſam, atque excuſationem præferre coepit.

287 ¶*Inſinuari* eſt immitti, quaſi ſinu accipi. Siſen. Hiſt. lib. iiij. Agmen perturbatum pedites inſinuant, ac loco commouent.

288 ¶*Adolere* verbum propriè ſacra reddentium, quod ſignificat votis, ac ſupplicationibus numen auctius facere: vt eſt in iiſdem, macte eſto. & intelligi debet ab eo, quod eſt *adoleuit*, id eſt, creuit, & *adultum*, quod eſt auctum, & aucta ætate, vt aliqua cauſſa maius ſolito factum, ducere proprietatem. Virgil. Æneid. lib. I Cura penum ſtruere, & flammis adolere Penates. Idem lib. vij. Adolétque altaria tedis. Et in Bucolicis: Verbenáſque adole pingues, & maſcula thura. quod eſt, adde, cumula. Et Georg. lib. iiij. Panchæis adoleſcunt ignibus aræ.

289 ¶*Accenſi* genus militiæ eſt adminiſtrantibus proximum. Var. Rhetoricorum lib. xx. Vt conſules, ac prætores, qui ſequuntur in caſtra, accenſi dicti, quòd ad neceſſarias res ſæpius acciantur, veluti accenſiti.

290 ¶*Nefarij* proprietatem lib. I. de vita populi Romani Var. patefecit, à farre, quod adoreum eſt, quo ſcelerati vti non debeant, non triticum, ſed far: hoc quoque idem adſignificat, quòd qui indigni ſunt qui viuant, nefarij vocantur.

291 ¶*Adoreum* quoque dictum ab eo putat, quòd cibi ora, id eſt, principium ſit far.

292 ¶*Propitium* dicitur prorſus pium; aut propriè pium, vt apud Terentium Adelph. Quàm ea quæ patẽtes propitij: aut certè porrò pium, quod eſt vehementer, & valde. Apud eundem in prologo Andriæ: Dehinc vt quieſcant porrò moneo, vt deſinant Maledicere, malefacta ne noſcant ſua.

293 *Impancrare* eſt inuadere. verbũ à Græco tractum, quaſi πᾶν κρέας conſumere. Var. Eccleſiam in regiam arcam impancrarunt.

294 ¶*Manſuetum* dictum eſt, quaſi manu aſſuetum, quod omnia quæ ſunt natura fera, manuum permulſione miteſcant. Vnde Virgilius Georgic. lib. iij. Et plauſę ſonitum ceruicis amare. Et Æneid. lib. vij. Ille manum patiens. Quoniam ſupra dixerat: Pectebátque ferum, puróque in fonte lauabat.

295 ¶*Cinnus* eſt commiſtio plurimorum, vnde & *concinnare* dicitur. Cicero Oratore: Eſt autem quidam interiectus inter hos medius, & quaſi temperatus, nec acumine poſteriorum, nec flumine vtens ſuperiorum, vt cinnus amborum neutro excellens, vtriuſque particeps, vel vtriuſque, ſi verum quærimus potiùs expers.

296 ¶*Enucleate* dicitur purgatè, exquiſitè, & ſine aſperitate, aut duritia, ab eo quòd nucibus ſeparatis, id eſt, teſtis, nucleorum vtilis vſus habeatur. Cicero Oratore: Modò id eleganter, enucleatéque faciat, cum ſolum Atticè dicere. Idem Tuſc. lib. iiij. Habes eam, quæ de perturbationibus enucleatè diſputat.

297 ¶*Rotundum* à rota dictum, vel rota à rotun-

rotundo. & eſt rotundum collectum, & per omnem circuitum ſine offenſione aſperi, aut anguli leue: quam ſignificantiam Cic. Oratore, etiam ad humani ingenii tranſtulit formam: Theodectes autem præfractior, nec ſatis (vt ita dicam) rotúdus, primus inſtituit dilatare verbis.

298 ¶ *Rabula* a rabie dictus eſt, quem nũc aduocatum, vel cauſarum patronum dicimus. Cic. Oratore: Non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, ſed doctiſſimum, & perfectiſſimum quærimus. Inde & Salluſt. canina (vt ait Appius) facundia exercebatur.

299 ¶ *Meridies* manifeſtè medius dies. Cic. Oratore: Ipſum meridiem, cur non medidiem?

300 ¶ *Inepti* proprietatem. Cic. de Oratore lib. ij. patefecit: Quem enim nos ineptum vocamus, is mihi videtur ab hoc nomen habere ductum, quod non ſit aptus.

301 ¶ *Diuerſoria* dicta ſunt hoſpitia à diuertendo. Cic. de Oratore lib. ij. Quieſcam in Cæſaris ſermone, quaſi in aliquo opportuno diuerſorio.

302 ¶ Sanniones dicuntur a ſanniis, qui ſunt in dictis fatui, & in motibus, & in ſcænis, quos *μωροὺς* vocant Græci. Ter. Eunucho: Solus Sannio ſeruat domi. Cicero de Oratore lib. ij. Quid porrò tam ridiculum, quàm Sannio eſt? qui ore, vultu imitandis moribus, voce, denique corpore ridetur ipſo.

303 ¶ *Hæredij* proprietatem indicat Varro de re ruſtica lib. j. Bina iugera, quòd à Romulo primùm diuiſa dicebãtur viritim, quæ quòd hæredem ſequerentur, hæredium appellarunt.

304 ¶ *Legumina* Varro de re ruſtica lib. j. dicta exiſtimat, non quòd ſecentur, ſed quod vellantur à terra, quæ quòd ita leguntur legumina dicta.

305 ¶ *Porca* in agris quam dicamus ſignificantiam Varro deſignat de re ruſtica lib. j. Quà aratrum vomere lacunam iſtriam fecit, *ſulcus* vocatur: quod inter duos ſulcos elata terra dicitur *porca*, quòd ea ſeges frumentum porrigit. Accius Parergorũ lib. j. Bene proſciſſas coſſigerare ordine porcas, bidenti ferro, rectas deruere. Porcæ ſunt ſigna ſulcorum, quæ vltra ſe iaci ſemina prohibeant. *porcere* enim prohibere ſæpius legimus.

306 ¶ *Occationis* proprietas his indiciis aperitur. Varro de re ruſtica lib. 1. Et poſtea occare, id eſt comminuere ne ſit gleba, quod ita occidunt occare dicunt. Serenus: Occatio occæcatio eſt.

307 ¶ *Pomarum* à Varrone proprietas explanata eſt de re ruſt. lib. 1. Aquam addi quotidie veſperi, à quo quòd indigeant potu, poma dicta eſſe poſſunt.

308 ¶ *Fracceſſere* tanquam friari, & putreſieri vetuſtate. Var. de re ruſt. lib. 1. Hæc, de qua fit oleum, congeri ſolet aceruatim per dies ſingulos in tabulata, vti ibi mediocriter fracceſcat.

309 ¶ *Lixarum* proprietas hæc eſt, quod officium ſuſtineant militibus aquæ vehẽdæ. *lixam* nanque aquam veteres vocauerunt. Vnde *elixum* dicimus aqua coctum. *Lix* etiã cinis dicitur, vel humor cineri mixtus. Nam etiam nunc id genus *lixiuium* vocatur. Varro de vita populi Romani, lib. 1. Proinde & elixum panem ex farre, & aqua frigida fingebant.

310 ¶ *Calonum* quoque proprietas hæc habetur, quod ligna militibus ſubminiſtrẽt. *κᾶλα* enim Græci ligna dicunt, vt Homerus: *πολλὰ τε ξύλ᾽ ἐνίθεντο.*

311 ¶ *Confluges*, loca in quæ riui diuerſi confluant. Liuius Andromeda: Confluges vbi conuentum campum totum inhumigant.

312 ¶ *Conſedo* à conſedendo, vt *aſſedo*, vel *aſſeſſor* C. Hemina Annal. lib. iiij. Nemo vicinus conſedo.

313 ¶ *Conticinium*, noctis primum tempus, quo omnia quieſcendi gratia conticeſcunt. Auctores multi ſunt mixti, ſed auctoritate deficiunt.

314 ¶ *Delibratum* decorticatum: vt *deartuatum* per artus diſciſſum. Vir. Georg. lib. ij. Vdóque docent inoleſcere libro.

315 ¶ *Exterebrare* eſt vi aliquid extorquere, & ſcrutari, aut curioſius quærere. Plautus Aſtraba: Cum incurioſum locaretur, terebratum quidem pertundis.

316 ¶ *Grumæ* ſunt loca media, in quæ directæ quatuor congregantur, & conueniunt viæ. ¶ Eſt autem gruma menſura quædam qua flexæ viæ ad lineam diriguntur, vt eſt agrimenſorum, & talium. Ennius lib. xviij. Grumam dirigere dixit, *degrumari ferrum*. Lucillius lib. iij. Viámque Vis degrumari, vt caſtris menſor facit olim.

317 ¶ *Luculentum*, pulcrum, & bonum, & perſpicuũ, dictũ à luce. Licinius Macer Annal. lib. j. Auſpicia pulchra, & luculenta commemorat. Plaut. Cornicu. Pulcrum & luculentum hodie euenit prælium.

318 ¶ *Logi* à Græco *λόγοι* ſermones, vel dicta ridicula, & contemnenda. Cicero pro Gallio: Ego te certè ſcio omnes logos, qui ludis dicti ſunt, animaduertiſſe. Turpil. Canephoro: Teſtamentum ergo cclabis? logi.

319 ¶ *Fulguratorẽ*, vt *extiſpicus*, & *haruſpicis*, ita hi fulgurum inſpectores. Cato de moribus Claudij Neronis: Haruſpicem fulguratorem ſi quis adducat.

320 ¶ *Moletrina* à molendo, quòd piſtrinum dicimus: vt *ſeratrina*, vt *ſetutina*. Cato in Thermum: Neruo, carcere, moletrina.

321 ¶ *Panis* proprietatem à paſcendo putant veteres exiſtimandam. Varro de vita populi Romani lib. I. Paſtillos, & panes, hæc vocabula paſtus, quod eſſet paſcere, dicebant.

322 ¶ *Muſtulentum*, & vinolentũ. vt feculentum. Plaut. Ciſtella. Nam ita muſtulentus æſtus nares attigit, Vt ſit ordor muſti, aut muſto oblitus ac madens.

323 ¶ *Conuitium* dictum eſt quaſi è vitiis locum, qui ſecundum ignobilitatem loci maledictis, & dictis turpibus cauilletur.

324 ¶ *Prolubium* eſt patêre amicitiam & fidem. Accius Andromeda: Muliebre ingenium, prolubium, occaſio. Nouius Colace: Et volo, & vereor, & facere in prolubio eſt. Laberius Compitalibus: Quò quidem me à matronali pudore prolubium meretricis progredi coegit? Varro de lingua Latina lib. v. Prolubiem, & prolubidinem dici ab eo quod lubeat. Vnde etiam lucus Veneri Lubentinæ dicatur.

325 ¶ *Pedato* poſitum pro repetitu, vel acceſſu quaſi per pedem, ſicuti nunc vulgò dicitur tertio pedato. Cato Originum lib. I. Igitur tertio pedato bellum nobis facere. Idem Diſſuaſione de fœneratione: Tertio autem pedato, item ex fœnore diſcordia excreſcebat.

326 ¶ *Præclauium* pars veſtis, quæ ante clauum texitur. Afranius Homine: Tertium diem præclauium vnum texere. Idem Fratriis: Mea nutrix ſurge, ſi vis, profer purpurã, Præclauium, contextus.

327 ¶ *Propages* eſt ſeries, & affixio continua, vel longè ducta. *pages* enim compactio, vnde *compages*, & *propagare*, id eſt, genus iuge longè mittere. Pacuuius Antiopa: Saluete gemini mea propages ſanguinis. Ennius Nonis: Vnde florent fructus, vitæque propaginem.

328 ¶ *Prægradat*, prægreditur, anteuenit, dictum à gradu. Pacu. Atalanta: Extremum intra canterem ipſum prægradat Parthenorem.

329 ¶ *Promicare*, extendere, & porrò iacere. Vnde *emicare*. Næuius. Siquidem loqui vis, non perdocere, multa longè promicanda oratio eſt.

330 ¶ *Prauius* dictus eſt antecedens. Cicero: Alcion genuit claris delapſus ab aſtris. Præuius auroræ Solis, noctiſque ſatelles.

331 ¶ *Digladiari* dictum eſt diſſentire, & diſſidere dictum à gladiis. Cicero Academicorum lib. I. Quid autem ſtomachatur Muſarcus? quid Antipater digladietur cum Carneade tot voluminibus? Idem iij. Digladiari autem ſemper & depugnare cum facinoroſis, & audacibus, quis non cùm miſerrimum, tum etiam ſtultiſſimum dixerit?

332 ¶ *Æquor* ab æquo, & plano. Cicero Academicorum lib. II. vocabulum accepiſſe confirmat. Quid tam planum videtur, quàm mare? ex quo etiam æquor illud poetæ vocant. Lucret. lib. III. Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.

333 ¶ *Meniana* ab inuentore eorum Menio dicta ſunt. Vnde & *columna Meniana*. Cicero Academicorum lib. IIII. Interim ille cùm æſtuaret, veterum vt Menianorum, ſic Academicorum viam ſecutus eſt.

334 ¶ *Natrices* dicuntur angues natantes. Cicero Academicorum lib. IIII. Sic enim vultis, tantam vim natricum, viperarúmque fecerit? Lucillius Satyrarum lib. II. Natibus natricem impreſſit craſſam, & capitatam.

335 ¶ *Exſultare* dictum eſt exſilire. Cicero Academicorum lib. III. Et vt nos nunc ſedemus ad Lucrinum, piſciculóſque exſultantes videmus. Virg. Æneid. lib. III. Exſultántque vada, atque æſtu miſcentur arenæ.

336 ¶ *Excordes, concordéſque* ex corde ſignificantiam ducunt. Cic. Tuſc. lib. I. Aut vnde magna diſſenſio eſt. Aliis cor ipſum animus videtur, ex quo excordes, vecordes, concordéſque dicuntur.

337 ¶ *Manum* dicitur clarum: vnde etiam *manè* poſt tenebras noctis diei pars prima: inde *Matuta*, quæ Græcè λευκόθεα. Nam inde volunt etiam *Deos Manos* appellari, id eſt bonos, ac proſperos, quòd melior mors ſapientioribus, quàm vita probetur. Cic. Tuſc. lib. I. Quid Ino Cadmi filia? nónne λευκόθεα nominata à Græcis, Matuta habetur à noſtris? Inde *immanes* non boni, vt ſæpe.

338 ¶ *Fodicare* eſt fodere, à fodiendo dictum. Cicero Tuſc. lib. III. Non eſt enim in noſtra poteſtate, fodicantibus iis rebus, quas malas opinemur, diſſimulatio, vel obliuio.

339 ¶ *Politiones* agrorum cultus diligentes, vt polita omnia dicimus exculta, & ad nitorem deducta. Ennius Satyrarum libro III. Teſtes ſunt lati campi, quos gerit Africa terra politos. Idem Annalium libro VIII. Raſtros dente fabres capſit cauſſa poliendi Agri. Varro: Quid mirum [ſi] ex agris depolitionibus eiiciuntur, hic in cœnaculo polito recipiuntur.

340 ¶ *Præfica* dicebantur apud veteres, quæ adhiberi ſolent funeri mercede conductæ, vt & flerent & fortia facta laudarent. Plaut. Friuola. Superabóque omnes argutando præficas. Idẽ Trucul. Argutũ ciuem mihi habeã pro præfica. Quæ alios collaudat, ea

ſe verò

ſo vero non poteſt. Lucillius xxij. Mercede quæ Conductæ flent alieno in funere præficæ. Multo; & capillos ſcindunt, & clamant magis. Varro de vita pop. Rom. Deinde næniam cantari ſolitam ad tibias & fides, eorúmque ludiſtricas curſitaſſent, Hæc mulier vocitata olim præfica vſque ad Punicum bellum.

341 ¶ *Parectati* hi, qui de pueritia veniunt ad pubertatem, à Græco vocabulum ſumptum. Lucilius lib. viij. Inde parectato chlamydes, ac barbula prima. Idem lib. xx. Tum ephebum quendam, quem vocant parectaton. Varro de compoſitione Satyrarum: Parectatæ adſunt, muliérque mulier Venus caput.

342 ¶ *Proletarij* dicti ſunt plebei, qui nihil reipub. exhibeant, ſed tantum prolem ſufficiant. Cato de tribunis militum: Expedito pauperem plebeium, atque proletariũ. Caſſius Hemina Annalib. lib. ij. Tunc Marcus præco primum proletarios armauit. Varro de vita populi Rom. lib. 1. Quibus erant pecuniæ ſatis locupletes, aſſiduos, contrarios, proletarios. Idem: Aſſiduo neminẽ, vindicem voluerunt locupleti.

343 ¶ *Proſapies* generis longitudo: dicta à proſupando, aut proferendo. Cato originum lib. j. Veteres proſapias, & multa alia apud multos.

344 ¶ *Optiones* in cohortibus, qui ſunt honeſti gradus, vt optatos, quod eſt electos: & *adoptatos*, quod adſcitos. Var. de vita populi Rom. lib. iij. exiſtimat appellatos. Referentibus centurionibus adoptati, in cohortes ſubibant, vt ſemper plenæ eſſent legiones: à quo optiones in turmis decurionum, & in cohortibus centurionum appellati.

NONIVS MARCELLVS DE HONESTIS ET NOVE VETERVM DICTIS PER LITTERAS.

CAP. II.

APVD iuxta. Siſen. Hiſtoriarum libro iiij. Dum priſtinum vitium apud ignem per ſudorem corpore exhauſerunt. M. Tul. de offi. Cuius focum mirari ſolitus Cato, apud quem ille ſedens Sannitum quondam hoſtium, iam clientium ſuorum munera repudiauerat. Et de orat. lib. ij. Cùm etiam tum in lecto Craſſus eſſet, & apud eum Sulpitius ſederet.

2 ¶ *Apiſci*, inuenire. Siſenna Hiſt. lib. iiij. Itaque poſtero deligato ſigninum redeuntis apiſcitur.

3 ¶ *Abſtemius*, qui vino abſtinet. Apul. In te fuiſti quondam Athenis parcus, atque abſtemius. In lib. Ludicrorum. Abſtemius eſt, imò ſcit quo rete leporem tenebat, lupum nõ tenere. Lucil. Satyr. lib. vj. Thaunomeno inquit, valua ſororem Lanificam dici ſiccam, atq; abſtemiam vbi audit. Varro de vita pop. Rom. lib. j. Quantopere abſtemias mulieres voluerint Eſſe, vel ex vno exemplo poteſt videriet.

4 ¶ *Adipatum* veteres honeſtè pro pingui & ſucculento & opimo poſuerunt. Cicero de Orat. Adſciuerũt ſuis artibus opimum quoddam, & tanquam adipatæ dictionis genus.

5 ¶ *Adhamare*, obligare ab hamo tractũ. Cicero Academic. lib. ij. Qui enim ſeriùs honores *adhamauerunt*, vix admittuntur ad eos, nec ſatis commendati multitudini poſſunt eſſe.

6 ¶ *Adſtipulari* poſitũ eſt pro aſſentiri. Cicero Academic. lib. iiij. Falſum eſſe Stoici dicunt & eorum adſtipulator Antiochus.

7 ¶ *Addictum* eſt quaſi deuotum, vel obnoxium. Cicero Tuſc. lib. ij. Qui certis quibuſdam, deſtinatiſque ſententiis quaſi addicti, & conſecrati ſunt.

8 ¶ *Aquilex*, aquã colligens. Varro Quinquatribus: An hoc præſtat hero filius Diogenis, quòd ille è ventre aquam mittit? an hoc te iactas? at hoc pacto vtilior te Tuſcus aquilex.

9 ¶ *Aequimentum* poſitum eſt non æquamentum, quaſi parem vicem; ſed *merces pro eo quod dicitur admiſſum*. Var. Sexage. An ſi equam emiſſes quadrupedem, vt meo aſino Reatino admitteres, quantum popoſciſſem, dediſſes æquimenti?

10 ¶ *Aerificium*, dictum, quod ſit ex ære. Varro γνῶθι σεαυτόν: Nihil ſum Muſæ politiæ, quaſi æruficiæ dixi.

11 ¶ *Apludas* frumenti furfures dicunt ruſtici veteres. hoc in antiquis inuenitur, quorum in dubio eſt auctoritas: quanquam & Plaut. in Aſtraba fabula ita dixerit; cuius incertum eſt, an ſit eius comœdia: atque ideo verſus eoſdem ponere ſuperſedimus.

12 ¶ *Adulterionem* pro adultero. Laberius in primo, quem ſiquis legere voluerit, ibi inueniet, & fidem noſtram ſua diligentia adiuuabit.

13 ¶ *Anticipare* poſuerunt veteres præuenire, hoc eſt antè capere. Varro Bimargopoli: Senſiſtis dicite labdea: & viuos contemnite viui. Anticipate, atque addite calcar, ſtultos contemnite docti.

14 ¶ *Aurigatur* honeſtè poſitum pro moderatur, ac regit. Varro Modio. Ad ſe vnum eſſe pulmentarium ſecundas, quo natura aurigatur, non neceſſitudo.

15 ¶ *Architectari, componere.* Cicero de Finibus bonorum & malorum libro 2. Cur tandem ſapientia tantopere laudatur? An quòd ita callida eſt, vt optimè poſſit architectari voluptates.

16 ¶ *Aiat* quod eſt dicat. Cic. de finibus bonorum & malorum. Et Marcus: Quaſi ego id curem, quòd ille aiat, aut neget.

17 ¶ *Anellus.* M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. 5. Nec tamen Epicurum licet obliuiſci, ſi cupiam: cuius imaginem non ſolùm in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis, & in anellis habebant.

18 ¶ *Amatio.* Plautus Rudente: Nimis penè inepta, atque odioſa eius amatio eſt.

19 ¶ *Adeſum* conſumptum. Siſenna Hiſtor. libro 3. Iiſdem temporibus Æſernini duplici foſſa, vallóque circundati, frumento adeſo, quod ex arcis in oppidum portatum eſt.

20 ¶ *Attendere* pro intendere, cogitare. Cic. Orat. Nihilne vobis in mentem venit, quod prętereà à Craſſo requiratis? Idem Hercules ipſum, inquit, attendo.

21 ¶ *Accommodat* adiungit, applicat. Cicero de Orat. lib. 2. Africano illi ſuperiori coronam ſibi in conuiuio ad caput accommodanti. Virg. Æneid. lib. 2. Lateríque Argiuum accommodat enſem.

22 ¶ *Autumnitas* pro autumno. Var. Serrano: περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Retinet viatorem meridie prætereuntem fontem: quod autumnitas inani terra ordo menſem prætererat. Idem Quinquatribus: Cape hanc caducam Liberi molem, depende frondem Bromij autumnitatis. vbi olim neutro. Varro Ephemeride: Nauali Eteſiæ diutius, & vberius flauerant, & autumnum ventoſum fuerat.

23 ¶ *Aritudinem* pro ariditate. Varro Prometheo lib. j. Humanam quandam gentem ſtirpis, inquit frigus, calore, atque humore aritudinem miſcet.

24 ¶ *Aboriatur* pro aboriat. Varro pro Callio, vel Fundanio de admirandis rebus: Vinum quod ibi natum ſit in quodam loco ſi prægnans biberit, fieri vt aboriatur.

25 ¶ *Adoleſcentiaris* pro luxuriaris. Varro, Ἐπὶ τῷ φακῷ μύρον, περὶ ἀλαζονείας: Tum quidem vt faciat cenſeo, quoniam tu quoque adhuc adoleſcentiaris.

26 ¶ *Ancillantur* pro ſeruiunt. Titinnius Prælia: Verum enim dotibus deliniti, vltrò etiam vxoribus ancillantur. Accius Meleagro: Quam inuita ancillans, dicto obediens viri.

27 ¶ *Abſonum* ſine ſono. Cicero Oratore: Sed ſunt quidam, aut ita lingua hæſitantes, aut ita voce abſoni.

28 ¶ *Algu* pro algore. Accius Andromeda: Miſera abualla ſaxo, ſenio, pædore, algúque, & fame. Varro, ἔχω σοι, ὃ δεῖ τύχης: Leges ruina ne iacentem ſubdealbet algu danti frigore. Lucillius: Nam tam algu, atque nigrore maius. Lucretius lib. iij. Morbis, algóque, faméque.

29 ¶ *Aetatem* poſitum pro ſæpe, ac diu. Plaut. Aſin. Adeo vt ætatem ambo ambobus nobis ſint obnoxij. Idem eadem: Ætatem velim ſeruire, Libanum vt conueniam modo.

30 ¶ *Altile* non ſolùm pingue ab alendo, verùm etiam opulentum. Plautus Ciſtellaria: Prohibet diuitijs maximis, dote altili, atque opima.

31 ¶ *Aſſulatim*, vt minutatim. Plaut. Captiuis: Priuſquam pulſando aſſulatim foribus exitium dabo. Næuius Pullis eſcam: Hic iure inops paullò da adſimile, ſimul aſſulatim vis aias, ſumit cibum. Plaut. Menęch. Niſi dedolabo aſſulatim viſcera.

32 *Anxitudo.* Accius Euryſace: Perſuaſit mœror, anxitudo, error, dolor. Idem Armorum iudicio: Vbi cura eſt, ibi anxitudo: acerba ibi cuncta conſiliorum ratio, & fortunæ. Sic M. Tul. de repub. lib. ij. Quartáque anxitudo prona ad luctum, & mœrens, ſempérque ipſa ſe ſolicitans. Pacuuius Hermiona: Triſtitia, atq; animi intoleranda anxitudine.

33 ¶ *Albitudinem* pro albore. Plaut. Trinummo: Vbi habites & item alteram ad iſtanc capitis albitudinem.

34 ¶ *Adhæſum* à cohęrendo dixit Lucret. lib. iij. Nam neque pulueris interdum ſentimus adhæſum. Item lib. iiij. Tenue locis, quia non potis eſt affigere adhæſum.

35 ¶ *Amolimini* eſt recedite, vel tollite. Terent Andria: Proinde hinc vos amolimini, Nam mihi impedimento eſtis. Pacuuius Hermio. Non tute hinc è conſpectu amolire? Idem Antiopa: Nónne hinc vos properè ſtabulis amolimini? Siſenna Hiſtor. lib. iiij. Impedimentum omne de cunctis itineribus amoliuntur.

36 ¶ *Acrimonia* eſt animi viuacitas. Næuius Lycurgo: Ne ille mei feri ingenij, atque animi acrem acrimoniam. Accius Neoptolemo: Vim, ferociam, animum, atrocitatem, iram, acrimoniam.

37 ¶ *Abiugat*, ſeparat, alienat. Pacuuius Medo: Quę res te ab ſtabulis abiugat, certum eſt loqui.

38 ¶ *Anguſtitatem.* Accius Oenomao: Saxũ id facit anguſtitatem, & ſub eo ſaxo exuberans.

berans ſcatebra fluuiâ eradit rupem. Anguſtitatem dictum pro anguſtia. Accius Alpheſibœa. Sed anguſtitatem incluſam,ac ſaxis ſqualidam.

39 ¶ *Adſeſtrix* femininum eſt ab eo,quod eſt aſſeſſor. Afranius Fratriis: Dimittit adſeſtricem,me ad ſeſe vocat.

40 ¶ *Atri* dies dicuntur, quos nunc nefaſtos,vel poſteros vocant. Afranius Fratriis: Septembris heri kalendæ,hodie atri dies.

41 ¶ *Aiutamini* pro aiutate. Pacuuius Chryſe:Aiutamini,& defendite.

42 ¶ *Aera* numeri notæ. Lucil.lib.xxix. Hæc eſt ratio peruerſa aera ſumma, & ſubducta improbè.

43 ¶ *Appetones* ab appetendo dicti. Laberius Virgine: Alienum appetonibus viæ perditæ diuerticula ſequi.

44 ¶ *Aduocaſſe* prouocaſſe.Lucil.lib.xxix. Amicos hodie cum improbo illo audiuimus Lucilio aduocaſſe.

45 ¶ *Armillum*.Lucil.lib.xxviij. Hinc ad me,hinc licet anus turſum ad armillum.

46 ¶ *Adoleſcenturire*.Laberius: Incipio adoleſcenturire , & neſcio quid nugarum facere.

47 ¶ *Auxiliatum,vt ſuppetiatum*.Lucret. lib. v Alituum porrò genus alis omne videmus Fidere,& à pennis tremulum petere auxiliatum.

48 ¶ *Ardum* pro aridum.Lucil.lib.xxvij. Ardum miſerrimum , atque infelix lignum ſambucum vocant.

49 ¶ *Auerruncare*,auertere. Lucil.lib.26. Dij maluerint meliora , atque amentiã auerruncaſſint tuam. Pacuuius Modo : Poſſum ego iſtam capite cladẽ *auerruncaſſare*. M Tull. de finibus bonorum & malorum : Dij maluerint meliora , atque amentiam auerruncaſſint meam.

50 ¶ *Apiſci*, adipſci.Lucil.lib.xxvi.Vt ego effugiam , quod ego te in primis cupere apiſci intelligo.

51 ¶ *Accepſo* accipio. Pacuuius Teucro: Haud ſinam Quicquam profari , prius quàm accepſo,quod peto.

52 ¶ *Adauctauit* auxit. Accius Æneadis: Quibus rem ſummam , & patriam noſtram quondam adauctauit pater.

53 ¶ *Adaxint* adigant. Plautus Aulularia: Vtinam me diui adaxint ad ſuſpendium.

54 ¶ *Affectare* afficere.Plaut.Bacch.Tua flagitia, aut damna, aut diſpoliabula, quibus patrem, & me, téque, amicóſque omneis affectas tuos.

55 ¶ *Adiugare*,adiũgere.Pacuuius Chryſe:Mater eſt terra,ea parit corpus,anima mater adiugat.Idẽ Iliona:Blandam hortatricem adiugat voluntatem.

56 ¶ *Aedituor*,id eſt, ædem tueor.Pomponius Ædito : Qui poſtquam tibi appareo, atque ædituor in templo tuo nec mortalibus , nec mortalium vllum in terra miſerius eſt.

57 ¶ *Aeternare*.Varro Rerum humanarum lib.xi. Litteriſque,ac laudibus æternare.

58 ¶ *Albicatur*,candidatur,exalbeſcit.Varro,Caue canem:Vbi riuus præcipitatur,in nemore , deorſum rapitur , atque offenſus aliquo à ſcopulo lapidoſo albicatur.

59 ¶ *Abſcondit* pro abſcondidit. Cæcil. Exſule : nam hic in tenebris intus ſeſe abſcondidit. Pomponius Maccis geminis:Perij,non puellula eſt , nunquid abſcondiſti inter nates?

60 ¶ *Attigit*,contingit. Turpil.Leucadia: Ne me attigas,atque aufer manum.eia quàm ferocula eſt. Accius Erigonis:Age age amolire , amitte , caue veſtem attigas.Plaut. Bacchidibus:Ne attigas puerum iſta cauſa,quando fecit ſtrenuè.

61 ¶ *Augificat* , auget. Ennius Andromach. Quid fit ſeditio, tabeſne, an numeros augificat ſuos.

62 ¶ *Atrox* crudum. Næuius Belli Pœnic.lib.iii.Simul atrocia porricerent exta miniſtratores.

63 ¶ *Adquo* pro inquantum. Afranius Promo: Vt ſcire poſſis adquo te expediat loqui. Idem Priuigno : Ni tantùm amarem talem tam meritò patrem, Miratus eſſem adquo licere.

64 ¶ *Alternatim* per vices. Quadrig.Annal.lib.3 Item gaudium,atque ægritudinem alternatim ſequi.

65 ¶ *Apricari* in aprico eſſe. Var. Myſteriis : licet videre multos quotidie hyeme in ſole apricari.

66 ¶ *Abſente* nobis , & *præſente nobis* pro præſentibus,& abſentibus nobis. Plaut.Amphit. Nec nobis præſente aliquis quiſquam niſi ſeruus.Afran. Auctione. Ades,Si hâc abſente nobis venerit puer.

67 ¶ *Antiquari*,obſoleſieri,& è memoria tolli. M.Tul.de offic. lib.ii. Peruicioſè enim Philippus in tribunatu , cùm legẽ agrariam ferret , quam tamen antiquari facilè paſſus eſt , in eo vehementer ſe moderatum præbuit.

68 ¶ *Allectat*,illicit,delectat.M.Tull.de ſenect. Ad quem fruendum non modò non retardat, verum etiam inuitat, atque allectat ſenectus.

69 ¶ *Abuſa* vtendo,vel in vſum conſumpta.Plaut.Aſin.Vbi illa,quæ dedi ante ? abuſa ſunt. nam ſi ea durarent mihi mulier mitteretur ad te,nec te quicquam poſcerem.

70 ¶ *Aſſa* voce ſola,linguæ tantummodo,aut vocis humanæ,non admiſtis aliis vocibus eſſe voluerunt. Varro de vita pop.

Romani libro ij. In conuiuiis pueri modeſti, vt cantarent carmina antiqua, in quibus laudes erant maiorum, & aſſa voce, & cum tibicine. Idem Cato, vel de liberis educandis: Melos alterum in cantibus eſt bipartitum, vnum, quod eſt in aſſa voce, alterum quod vocant organicon. ¶ Aſſum autem exiſtimandum eſt, vt in obſoniis ſine pigmẽto ſaporis alieni, quemadmodum merum dicitur ſolum.

71 ¶ *Arci*. Varro de vita pop. Rom. lib. 4. Eóque pecuniam magnam conſumpſiſſet, quod arci, quos ſummopere fecerat, feſſi, pódere diu facti, celeriter corruiſſent.

72 ¶ *Adminiculaui* poſitum pro adiuui. Varro Cato, vel de liberis educandis: Quod petiſti, vt eius educationis fierem tibi ſocius, quoad potui adminiculaui tuam voluntaté ſcribendo.

B

73 ¶ *Betere* eſt ire. Varr. Aſſanos multos, quòd parere ea non poterat mulier foras betere iuſſit. Pacuuius Nyptris: Vos betite defenſum patriam in pugnam. Idem Hedo: Bibite ſi reſto, pergitur, iam ſi ire conor, prohibet betere.

74 ¶ *Bellioris* eſt melioris. Varro Teſtamento, ,, *περὶ διαθηκῶν*. Venio nunc ad alterum genus teſtamenti, quod dicitur phyſicon, in quo Græci bellipres, quàm Romani noſtri.

75 ¶ *Brutum* dicitur hebes, & obtuſum. Lucr. lib. iij. An contracta ſuis è partibus obbruteſcat. Pac. Hermiona: Et obnoxium eſſe, aut brutum, aut elinguem putes.

76 ¶ *Bulga* eſt folliculus omnis, quam & crumenam veteres appellarunt: & eſt ſacculus ad brachium pendens. Lucil. Satyr. lib. vi. Cui neque iumentum eſt, nec ſeruus, nec comes vllus, Bulgam, & quicquid habet nummorum, ſecum habet ipſe. Cum bulga cenat, dormit, lauit: omnis in vna Spes hominis bulga, hac deuincta eſt cætera vita. Var. Octogeſi *περὶ νομισμάτων*. In quo nobilius eſt philippeum, quod accipimus, quàm quod bibimus, cùm alterum addamus in bulgam, alterum in veſicam. Luc. lib. xxvi. Ita vt quiſque noſtrum è bulga eſt matris in lucem editus.

77 ¶ *Bacillum* M. Tull. de ſuppliciis: Denique proximus lictori Sextius, de quo ſæpe iam dixi, conuerſo bacillo oculos miſero tundere vehementiſſimè cœpit. Afran. Homine: Bacillum deligatum corneolum poſcit. Cic. de Finib. bonor. & malor. libr. ij. Vt bacillũ aliud eſt inflexum, & incuruatum, aliud ita natum.

78 ¶ *Bacchari* veteres non ſolùm Bacchi numine furere dici voluerunt, verùm etiam loca, in quibus ſit debacchatum, *bacchata* dixerunt. Virg. Georg. libro ij. O vbi campi, Sperchiúſque, & virginibus bacchata Lacænis Taygeta? Nam & quicquid vehementius commouetur, bacchari voluerunt. Santra Nuntiis Bacchis: Ita obſoletum ſono furenter, ab omni parte bacchatur nemus.

79 ¶ *Blaterare* eſt confingere per mendácia. Afran. Augure: Quid eſt iſtuc te blaterare, atque obloqui. Idem Incend. Illud memento, nequid in primis blateres. Cæcilius Hymnide: Sine blaterare, nihil agit in amore inermus.

80 ¶ *Bount* dictum à boum mugitibus. Pacu. Medea: Clamore & ſonitu colles reſonantes bount. Virg. Georg. lib. iij. Reboant ſiluæque, & magnus olympus. Var. Parmen. Exeunt ciſi, ſtrepunt, bount.

81 ¶ *Baiulare*, ferre. Plaut. Aſinaria: Ego baiulabo, tu, vt decet dominum, ante me ito inanis.

82 ¶ *Bipennis* manifeſtũ eſt id dici, quod ex vtraque parte ſit acutum. Nam nonnulli gubernaculorum partes tenuiores ad hanc ſimilitudinem pinnas vocant eleganter. Var. Marcipore: Delime bipennis, vt leuis paſſerculus. Idem eodem: Annos caduci naufragij it Cicero: Nec quarum bipennis plumas vapor Perurſit altè mœſti in terram cecidimus. Idem Parmenone: Ferens ferream humero bipennem ſecurim.

83 ¶ *Biuiras* quas vſus viduas appellat. Varr. Lege Menia: Ad biuiram venio, cùm vellem oſtendere quid vellem, Metamelos inconſtantiæ filius me reprehendit.

84 ¶ *Bouinatores*, quos nunc malitioſos & tergiuerſatores dicimus. Lucillius lib. xi. Hic ſtrigoſus, bouinatórque, ore improbus duro.

85 ¶ *Bubulcitare*. Varro Manio: Vinicius meus, quòd apud Plocium rhetorem bubulcitaret, alteri in dolore non defuit.

86 ¶ *Baſis*. Varro *ὄνος λύρας*. Primùm eam eſſe phyſicen, quid ſi item phyton, vt ipſa vox baſis eius.

87 ¶ *Badius*. Varr. *ὄνος λύρας*. Equi colore diſpares, ita dati: hic badius, iſte giluus, ille murinus.

88 ¶ *Binum* millium numero, pro binis millibus. Siſen. Hiſtor. lib. iij. Ad binûm millium numero ſauciis vtrinque factis.

89 ¶ *Balbe*, obſcurè. Varr. Rerum humanarum lib. xx. Præterquam duobus in primis eſt ſcriptũ balbè ſpectare velit potius, quàm voluntatem debeam non datum dicere magiſtratum.

90 ¶ *Baiulum*. Cic. de Oratore lib. iij. Remigem aliquem, aut baiulum nobis oratorem deſcripſeris.

91 ¶ *Balbutire* eſt cum quadam linguæ hæſitatione, & confuſione trepidare. Cic. Academicorum libro iiij. Planè vt ſuprà

dictus

dictus Stoicus perpauca balbutiens. Et Tuſc. lib.5. Me quidem auctore etiam Peripatetici, veteréſque Academici babutire aliquando deſinant.

92 ¶ *Bura* dicitur pars aratri poſterior decuruata. Virg.Georg.lib.1.Continuò in ſiluis magna vi inflexa domatur In burim. Varr de re ruſt.lib.1. Et ſæpe fracta bura relinquunt vomerem in aruo. Hanc Virg. burim vocauit.

93 ¶ *Blitea* inutilis, à blito herba nullius vſus. Plaut.Trucul. Blitea & lutea eſt meretrix. Laber. Tuſco: Bipedem, bliteam, belluam.

94 ¶ *Bucerias* boum greges. Lucret. lib.2. Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles, Buceriæque greges.

95 ¶ *Baubare*, latrare, à canum voce. Lucr. lib.5. Et cùm deſerti baubantur in ædibus.

96 ¶ *Belloſum*, bellicoſum Cælius: Tantum bellum ſuſcitare conari aduerſarios contra belloſum genus.

97 ¶ *Buas* potionem poſitam paruulorũ. Var.Cato, vel de liberis educãdis. Cùm cibũ, ac potionem buas, ac papas docẽt, & matrem mammam, patrem tatam. Lucil.lib.8. Cùm vinulentas diceret, vini buas deſignauit.

C

98 ¶ *Comeſt* pro comedit. Varr. Margopoli, περὶ ἀρχῆς. Natura humanis omnia ſunt paria: Qui te plus, viget, piſceis vt ſæpe minutos Magnus comeſt, vt aueis enecat accipiter. Titinnius Gemina: Libram aiebant ſatis Eſſe ambobus farris nutrire. plus comeſt Sola vxor. Idem Fullonibus: Ego me mandatam meo viro malè arbitror, Qui rem diſperdit, & meam dotem comeſt. Afranius Æqualibus: Iſte, vt tu rem narras, comeſt hîc quotidie. Plautus Muſtellaria: Sine modò venire ſaluum, quem abſentem comeſt. Idem Trinummo: Quod & bibit, quod comeſt, quod facit ſumpti. Pompon. Piſtore: Decipit Vicinos. quod molendum conduxit, comeſt. Nonius fullonibus feriatis: Vortit ſe in omneis beſtias, comeſt quicquid tetigit, tãtùm. Idem Agric. Æpol paternam qui comeſt pecuniam. Lucilius Satyrarum libro 3. Commanducatur, totum complexa coméſtque. Ex 30. Conficit ipſe, coméſtque. Marc. Tullius Hortenſio: Se ad extremum pollicetur prolaturum, qui ſe ipſe comeſt, quod efficit dialecticorum ratio.

99 ¶ *Cuia* pro cuius. Lucil.lib.30. Cuia opera troginus calix per caſtra cluebat.

100 ¶ *Contollere*, contra tollere. Plaut. Aulul. Contollam gradum.

101 ¶ *Claritudo* pro claritas. Salluſt. Iugurt. Cum præſertim tam multæ variæq; ſunt artes animi. quibus ſumma claritudo paratur. Siſen. Hiſtor.lib.3. Quod fortaſſe an ex voluntate ſua ſumma cum claritudine celeriter confeciſſet.

102 ¶ *Conluuio* labes ex immunditia. Marc. Tull.de ſeneƈt. Cúmque ex hac turba & colluuione diſcedam.

103 ¶ *Commalaxare* eſt exercere, ac maturè facere. Varr. Flexta. περὶ ἐπαρχιῶν: Nec dolorem adiaphoron eſſe, quod philoſophia commalaxarem ea patrem, neque irato mihi habenas dedi vnquam, neque cupiditas mihi impoſuit frenos.

104 ¶ *Cetra* [obſtaculum, ſcutum] Varro: Væ victis, περὶ φιλονεικίας. Quis rotundam facere cetram nequeat?

105 ¶ *Coracem* nouè poſitum pro coruo. Cicer. de Orat. lib.3. Quare coracem iſtum veſtrum patiamur nos quidem pullos ſuos excludere?

106 ¶ *Canitudinem* pro canicie. Varr. Aborig. περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Sed neque vetulus canterius quàm nouellus melior, nec canitudini comes virtus.

107 ¶ *Condocefacere*. Cicer. Tuſculanar. libro 5. Nemo eſt enim, qui eorum bonorum animum putet eſſe iudicem, eúmque condocefaciat, vt ea, quæ bona, maláve videantur, poſſit contemnere.

108 ¶ *Conſcribillaui* pro conſcripſi. Varr. Columna Herculis, περὶ δόξης. Itaque eas in ceram conſcribillauit Herculis ad litem. Idẽ Marcip. Aſtrologi non ſunt, qui conſcribillarunt pingentes cælum.

109 ¶ *Commictilis* [compoſiti] Pomponius Præcone poſteriore: Si ſciam quid velis, quaſi ſerui comici commictilis.

110 ¶ *Contente* parcè, & continenter. Plautus Aſina. Quanquam illum mater arctè contentéque habet.

111 ¶ *Caries* eſt vetuſtas. Varr. Coſmotoryna, περὶ φθορᾶς κόσμου. Singulos lectos ſtratos vbi habuimus, amiſimus propter cariem, & tineam. Lucil.lib.30. Planta vna eſt pedibus carioſis menſulibano.

112 ¶ *Cortes* ſunt villarum intra maceriam ſpatia. Var. Papiapap. περὶ ἐγκωμίων. Dum vixi, promiſcaris meis in cortibus pauit. Idem de re ruſtica libro 1. Nec minus & à pabulo cùm redierint anſeres, ſues, porci, in corte exteriore. Idem de vita populi Rom. libro 1. Ad focum hyeme, ac frigoribus cænitabant: æſtiuo tempore in propatulo; rure in corte; in vrbe, in tabulino, quod Mœnianum poſſumus intelligere tabulis fabricatum.

113 ¶ *Cupas*. Var. Eſt modus matulæ, περὶ μέθης: Cupas vinarias! ſirpare noli, adde cyathum vini in vxorculæ opicillum. Idem Seſquiulyſſe: Alteram viam deformaſſe Carneadem virtutis ſe cupis acris aceti.

114 ¶ *Comedim* pro comedam. Plautus Bacchidibus: Quod dem ſcortis, quódque in luſtris comedim, congreget pater. Cicero ad Varr. epiſtola petiſſet: Cura ſi me amas,

ut valeat; ne ego te iacente bona tua comedim. Statui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Pompon. Proſtibulo: Ego quæro quod edim; has quærere quod cacent, contra ius eſt.

115 ¶ *Commemoramentum.* Cæcil. Plocio. Pudebat, credo, commemoramentum ſtupri.

116 ¶ *Conſpicilium* vnde conſpicere poſſis. Plautus. Medico: In conſpicilio adſeruabam, pallium obſeruabam.

117 ¶ *Coluſtra* lac nouum in mammis. Lucil. libro 8. Hiberam inſulam fomento omni colore coluſtra. Laberius Virgine: Siquidem mea coluſtra fretus terris ſtudere feciſſet ſumere aquam ex fonte.

118 ¶ *Conquiniſcere*, & *ocquiniſcere* inclinari ſignificat. Plautus Ciſtel. Faciundum eſt puerile officium, conquiniſcam ad ciſtulam. Idem: & doloſi, idem conquiniſce, ſis, iſtic ceuero ſimul.

119 ¶ *Copi* pro copioſo. Plautus Pſeudolo: Atque ego nunc me vt glorioſum faciam, & copi pectore. Turpil. Epiclero: Te quidem omnium iam pater copem cauſſa rem facit. Pacu. Periboea: O multimodis variè dubium, & proſperum copem diem.

120 ¶ *Collutulet* ſignificat dedecoret. Plautus Trinummo: Hęc famigeratio te honeſtet, me collutulet, etſi ſine dote duxeris.

121 ¶ *Congenerat* eſt adiungit, aſſociat. Accius Fidicinis: Quam vehat grato tibi congenerat gentium, aut generum affinitas.

122 ¶ *Cette* ſignificat dicite, vel date, ab eo quod cedo. Næuius Lycurgo: Pro induſtria ne te regem prognatum patrem Lycurgum cette. Ennius Medea: Saluete optima corpora, cette manus veſtras, meáſque accipite. Accius Menalippo: Æneum aliquis cette in conſpectum, aut nos vbi eſt ducite ad eum. Pacu. Atalanta: Is veſtrorum vter ſit, cui ſignum datum eſt cette.

123 ¶ *Cuppedia*, cupiditas. Cic. Tuſc. lib. 3. Ambitio, mulieroſitas, peruicacia, ligurritio, vinolentia, cuppedia.

124 ¶ *Caſtitudinem* pro caſtitate. Acc. Phœniſ. Ibi fas, ibi cunctam antiquam caſtitudinem.

125 ¶ *Comitaſſet* pro cubuiſſet. Acc. Erigona: Tum autem Ægiſthus ſi me eſſe eodem lecto comitaſſet patri.

126 ¶ *Cituma* ſunt proxima cælo millia. Marc. Tullius de Repub. libro 6. Ex quibus erat ea minima, quæ vltima cęlo, cituma terris luce lucebat aliena. Et libro 1. Quare ſi placet, deduc orationem tuam de eo loco ad hæc cituma.

127 ¶ *Claret*, clara eſt, vel clareat. Turp. Pedio: Cuius aduentu inſula hodie claret Cypros. Enn. Tela. Nam ita mihi Telamonis patris, atque facies proaui Iouis gratia ea eſt, atque hoc lumen candidum claret mihi.

128 ¶ *Caſteria* locus, vbi cùm nauigatio cōquieſcit, remi, & gubernacula conquieſcunt: Plaut. Aſinar. Quin pol ſi repoſui remum, ſola ego in caſteria: vbi quieſco, omnis familiæ cauſſa conſiſtit tibi.

129 ¶ *Coquinatum* ad coquendum. Plautus Aulularia: Neque ego vnquam, niſi hodie, ad Bacchas veni in bacchanal coquinatum.

130 ¶ *Curio* curioſus. Plaut. Aulul. Volo ſcire ego ex te, qui ſit agnus curio.

131 ¶ *Culcita*. Var. Quinquatrib. Quàm in teſtudineo lecto, culcita plumea, in die dormire. Idem de vita pop. Rom. libr. 1. Qui primus vxorem ducebat duabus culcitis, ac duobus toris plagulis cum ſtraſſet.

132 ¶ *Citrus*. Var. γεροντοδιδασκάλῳ. In quibus Libya citrus faſce cingit fores.

133 ¶ *Cæcutiunt*. Var. γεροντοδιδασκάλῳ. Vtrum oculi mihi cæcutiunt, an ego vidi ſeruos in armis contra dominos?

134 ¶ *Caballus*. Lucil. lib. 2. Succuſſatoris teteri, tardique caballi. Var. Parmeno: Alius caballum arbori ramo in humili alligatum relinquit. Idem Seſquiulyſſe: In caſtris permanſi, inde caballum reduxi ad cenſorem.

135 ¶ *Coda*. Var. περὶ ἐδεσμάτων. Sed vt canis ſine coda.

136 ¶ *Carnales*, ſedules. Varr. Sexageſi: Vix & fatus erat, cum more maiorum vltro carnales arripiunt, de pōte in Tiberim deturbāt.

137 ¶ *Craſſum* poſitum pro hebeti, & ſtulto. Var. Sexag. Senibus craſſis humili non vidimus quid fiat.

138 ¶ *Canum* vetus, antiquum. Virg. libro 1. Cana fides, & Veſta. Var. Eumenidib. Et ecce de improuiſo ad nos accedit cana veritas Atticæ philoſophiæ alumna.

139 ¶ *Ciſium* vehiculi biroti genus. M. Tull. Philipp. lib. 2. Delituit in quadam caupona, atque ibi ſe occultans perpotauit ad veſperum: inde ciſio celeriter ad vrbem adductus domum venit.

140 ¶ *Celeratim*, celeriter. Siſen. Hiſtor. lib. 5. Quo magis celeratim poterant, in inſidiis ſuos diſponit.

141 ¶ *Copiantur* à copia honeſtè poſitum, vt lignantur, & pabulantur, & aquantur. Cælius lib. 1. Armis & magno commeatu, prædáque ingenti copiantur. Virgil. Georg. lib. 4. Sub mœnibus vrbis aquantur.

142 ¶ *Confutare* eſt confundere, vel committere. Var. Manio: Harum ædium ſummai atria confutabāt architecti omnes. Titinnius Setina. Cocus magnum ahenum quando feruit, paulla confutat trua.

143 ¶ *Compluries*, frequenter. Cato Suaſione in legem populi: Quod cōpluries vſu venit, omni tēpore anteuētum eſt, remp. reddidimus. Idem Orig. lib. 4. Compluries eorum milites merce-

mercenarij inter ſe multi alteri alteros caſtris occidere. Plaut. Perſa: Quid metuis? metuo hercle verò, ſenſi ego compluries.

144 ¶ *Cognomen* eſt eiuſdem nominis. Afranius Diuort. Letium genus cognominationis morborum cognominis.

145 ¶ *Clypeat.* Pacu. Hermiona: Currum liquit, chlamide contra aſtu clypeat brachiũ. ita & galeare. Cynna Epigrammatis: Miſeras audet galeare puellas.

146 ¶ *Connaſare* dicitur furto omnia colligere. Terentius Phormione: Aliquid connaſaſſem, atque hinc me ego conicerem protinus in pedes.

147 ¶ *Cluet*, nominatur. Lucil. libro xxx. Cuia opera Trogin⁹ calix per caſtra cluebat, Enn. Ambrac. Per gentes eſſe cluebat omniũ miſerrimus. Pacu. Iliona: Sed hæc cluentur hoſpitum infideliſſimi. Var. ὄνος λύρας: Pacuuius diſcipulis dicor porrò is fuit Ennius, Muſarum Pompilius clueor.

148 ¶ *Cibicidas.* Lucil. lib. 27. Viginti domi, an triginta: vel centum cibicidas alas.

149 ¶ *Contenturum.* Lucil. lib. 27. Tu Lucillium credis contenturum, cùm me ruperint, ſumma omnia fecerim? Var. Cato, vel de liberis educandis: Vel maximè illic didici & ſitienti videri aquam mulſum, eſuriẽti panem cibarium ſiligineum, & exercitato ſomnum ſuauem.

150 ¶ *Canicas* veteres furfures eſſe voluerunt. Lucil. 27. Quanti vellet, quàm canicas à pulte. S macomis manu.

151 ¶ *Concorditas* pro concordia. Pacu. Hermiona: Concorditatem hoſpitio adiunctam perpetem probitatem conſerueris.

152 ¶ *Commentum* pro communitum. Plau. Amphitryon. Faciam Amphitryonem aduenientem ab ædibus, vt abeat quouis pacto, fac commentus fies.

153 *Cribrum.* Lucil. libro 36. Cribrum, incerniculum, lucernam in laterem, in telam licium.

154 ¶ *Contemnificium.* Luc. libro 37 Ego enim contemnificus fieri & faſtidire Agamemnonis.

155 ¶ *Cordi eſt*, honeſtè dictum animo ſedet Lucillius lib. 26. Et quod tibi magnopere cordi eſt, mihi vehementer diſplicet. Idem: Si tibi porrò iſtæc res iccirco eſt cordi, quòd rese vtilem.

156 ¶ *Congenuclare* eſt flecti genibus. Cælius Annal. li. 6. Ipſe regis eminus equo ferit pectus auorſum cõgenuclat, percuſſus deiecit dominum.

157 ¶ *Cauſſari*, cauſſam dicere, vel defendere. Accius Medea: Qui potis eſt repelli quiſquam, vbi nullus eſt cauſſandi locus? Afran. Emancip. Vide vt facundè contra cauſſeris patrem. Pacuu. Armorum iudicio: Qui ſeſe ad finem eſſe, ad cauſſandum volunt, de virtute is ego cernundi do poteſtatem omnibus.

158 ¶ *Celebreſcat*, celebris fiat. Acc. Diomede: Et qualis fuerit fama celebreſcat tuo.

159 ¶ *Cœpere*, incipere. Cæcil. Periboea, raſtraria: Aere obſcuro, hercle deſinam, manè cœpiam. Plat. Mænechmis: Neque ego inſanio, neque pugnas, nec lites cœpio. Idẽ Truculento: Dum abeam quòdam, & vbi nihil cœpiam.

160 ¶ *Certiſſant* certa fiant. Pacuu. Chryſe: Aquæ eccos vnde certiſſent.

161 ¶ *Celebre* non ſolùm frequens, ſed etiam velox. Accius Ægiſtho: Celebri gradu greſſum acceleraſſe decet.

162 ¶ *Calliſcerunt* pro occalluerunt. Cato de bello Carthaginenſi: Aures nobis calliſcerunt ad iniurias.

163 ¶ *Commetare* cõmeare. Nonius Bubulco cerdone: Cum ad lupam Noſtram tam multi crebrò commetant lupi. Afran. Virgin. Quò tu commetas? vbi confixus deſides?

164 ¶ *Concalluit.* M. Tul. lib. 4. ad Atticum: Locus ille animi noſtri, ſtomachus vbi habitat, olim concalluit. Et de Deorum natura li. 4. Quorum tanquam manus opere, ſic animus vſu concalluit.

165 ¶ *Conciere*, cum perturbatione commouere. Accius Medea: Niſi quas terreſtres pontus ſtrages conciet: Afranius Depoſito: Di ſunt irati tibi, Qui conciere cogites tantum mali. Ennius Duloreſte: Extemplo egiſti fidem nuncupantes cõciebãt populum.

166 ¶ *Conglomerare*, inuoluere, ſuperaddere Enn. Thyeſte: Heu mea fortuna, vt omnia in me conglomeras mala.

167 ¶ *Congermaneſcere*, coaleſcere, coniungi vel conſociari. Quadrigarius Annal. Facite exempla eorum, vt vos cum illis congermaneſcere ſciatur. Var. Rerum humanarum li. 3. Poſteà cum his vna temp. coniuncti, & congerminati tenuere.

168 ¶ *Collabella*, adiunge labra. Laber. Annalium Peranna, collabella oſculum.

169 *Cymbaliſſare*, cymbala quatere. Caſſius Hemina lib. 3. Mulier cãtabat tibiis Phrygiis, & altera cymbaliſſabat.

170 ¶ *Concinnare*, conficere, vel colligere. Næu. belli Pœnici li. 4. Trãſit Melitam Rom. exercitus, inſulam integram vrit, populatur, vaſtat, rem hoſtium concinnat.

171 ¶ *Catullire*, eſurire, vel libidinari. Laber. Laco Auerno: Scinde vnam exoleto impatienti catullientem lupam.

172 ¶ *Caduciter*, præcipitanter. Var. Ettratione: At frigidos nimbros aqua iſta caduciter ruẽtes. Pertimuerint aquatiles querquedulæ natantes.

173 ¶ *Cupienter*, cupidiſſimè. Acc. Philo-

ĉteta:Cui poteſtas detur, tua Cupiente malis mēbra diſcrepat ſuis. Ennius Phœnice: Stultu'ſt,qui cupida cupiens cupienter cupit.

174 ¶*Cōmemorare*,cōmoneſacere.in memoriā reducere.M.T.de ſenectu. Pythagoreūq. more,exercendæ memoriæ gratia quid quo die dixerim,audiuerim,egerim,commemoro veſperi.Idem de finibus bonorum, & malorum lib.1 Sed à te opportunè mentio facta eſt.Sed etenim me vis audire Cicero, quænā ſit iſtius veteris,quam commemoras Academicorum de finibus bonorum,Peripateticorúmque ſententia.

175 ¶*Coniectarium* efficax,perfectum. M. Tul.de finib.bonorum & malorū lib 4 Illud verò minimè cōiectarium, ſed in primis hebes illorum.*Concubia* nocte primi ſomni. Siſen Hiſt.lib.4.Ipſi legati concubia nocte oppido digreſſi iam ſupra hoſtiū munitionem ſuccedunt.

176 ¶*Ciſtæ*. Siſen.Hiſtor.lib.4. Ciſtæque, quæ erat legum ferendarum gratia paratæ, defecerant.

177 ¶*Centones*, & cilicia. Siſen.Hiſt.lib.4. Puppes aceto madefactis centonibus integuntur,quos ſuprà perpetua claſſi ſuſpenſa cilicia obtenduntur.

178 ¶*Crebritudinem* pro crebritate. Siſenna Hiſtoriarum libro quarto:Nam clandeſtina celeriter tranſigit apud notos cogitata dici decet,non explanari.

179 ¶*Cæmenta* lapides non magni modi, quibus ædificia conſurgunt,Siſen.Hiſt.lib 4. Formidine oppreſſus,quòd humilem cæmentis inſtructum oppidi murum ſciebat. Var. Bimargo:Non te pudet,Mani,cum domi tuæ vides commilitónum tuorum cohortes ſeruis tuis miniſtrare cæmenta?

180 ¶*Cis* poſitum pro vltra. Salluſt.Cis Rhenum, atque inter mare noſtrum, & Oceanum,niſi quā fuit paludibus inuia,perdomita. Var. Rhetoricorum lib.xx. Eo die cis Tiberim redeundum eſt,quòd de cælo auſpicari ius nemini ſit præter magiſtratum.

181 ¶*Quadrifariam*.Varr.Rhetoricor.libr. xx.Et ea, quæ ad mortales pertinent,quadrifariam diſpertierim in homines, in loca, in tempora,in res.

182 ¶*Concalfacere*,exercitare,vel incendere,vel hortari.Cic.de natura deorum lib.3.Et ait idem,cùm brachium cōcalfecerit, tum ſe ſolere pugnare. Idem ad Panſam libr. 3. Nos Ventidianis rumoribus concalfecimus.

183 ¶*Cauillantur*,vt iocantur.Cic.de Oratore lib.3.Cauillantur,aut aliquid de oratoris arte paucis præcipiunt libellis.

184 *Catus* pro ſapiente. Cic.Tuſcul.lib.1. Sed homo catus nunquam terminat, nec magnitudinis,nec diuturnitatis modum.

185 ¶*Contrahi* dictum eſt honeſtè quadam triſtitia liberari,& ſolicitudine, aut mœrore. Cic.Tuſculan. lib.3. Hoc detracto, quod totum eſt voluntarium, ægritudo erit ſublata illa mœrens, morſus, tamen & contractiunculæ quædam animi relinquentur. Et lib. 4. Itaque hæc prima definitio eſt, vt ægritudo ſit animi aduerſante ratione contractio.

186 ¶*Cicures*.Cic.Tuſc.libro 5.Partim ſoliuagas, partim congregatas, immanes alias, quaſdam autem cicures, nonnullas abditas, terráque tectas.

187 ¶*Cuias*,vnde.Cicero Tuſcul.lib.5. Socrates quidem,cum rogaretur cuiatem ſe eſſe diceret,mundanum inquit.

188 ¶*Cibarium*,quod nunc aut de pane ſordido,aut de alio indigno dicatur. Varro Modio:In cubiculo dormire mallem,ſcilicet potius vinum meum cibarium, quàm ego dominus cubarem.Idem ὄνος λύρας: Tuus autem ipſe frater cibarius fuit Ariſtoxenus. Cicero Tuſc.lib.5.Cui cum peregrinanti Ægyptum comitibus non conſecutis, cibarius in caſa panis datus eſſet,nihil viſum illo pane iucundius.

189 ¶*Comedones* ab edendo.Varr.Modio: Putat fore hoc, quod hic comedonibus conuenit vſu, quibus nota voluntate comedunt, duntaxat gula gaudet.

190 ¶*Caulem* vitis robur.Varro de re ruſt. lib.1.Quem dicimus caulem,vt Virg.li.12. Pubentibus caulem foliis. Varro: Ex ſarmento caules qui nati ſunt de iis plurimum valent primum, ac ſecundum, nonnunquam etiam tertium relinquere,reliquos decerpere.

191 ¶*Continuare*, conuenire, concurrere. Siſenna hiſtoria.lib.6 Marius oſtio Liris euehitur,atque Ænariam ſuos continuare.

192 ¶*Cinefactum*, in cinerem diſſolutum: figuratio,vt tepefactū & labefactū. Lucr.li.3. At nos honorifico cinefactū te prope buſto.

193 ¶*Coxendices* coxas. Lucil.Caput collo ſuſtentatur, truncus ſuſtinetur à coxendicibus. Varro de re ruſtica lib.1.Lata fronte, naribus ſimis, lato pectore, craſſis coxendicibus.

194 ¶*Conditaneum*,quod condi vel condiri poteſt,rectè dici. Varro de re ruſtica lib.1. In agro craſſo,&calido oleam conditaneam, radium maiorem,Salentinam orchitem,pauſiam Serginam,colmineam albicerem.

195 ¶*Cenatus* vt pranſus, vt potus, vt lotus, id eſt confecta cena: Varro de vita populi Ro.lib.3. Vt eius conuiuium,qui triumpharet in capitolio,videtur eſſe proprium, vt ipſe potius domum reduceretur cenatus à conuiuio.

196 ¶*Cirros*,capitis crines. Var.Cato, vel de liberis educandis : Itaque Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, item cirros ad Apollinem ſolere ſolent.

197 ¶ *Catellos.* Var. Cato, vel de liberis educandis: Quare meliuſculæ [curæ] conſuetudines pueriles illorum, qui ſuis catellis miniſtrant, quod edent.

D

198 ¶ *Dextima* pro dextra. Varro [illegible]. Porrò inde ab vno quoque compito ternæ viæ oriuntur, è quibus ſingulæ extumæ exitum ad cælos habent proprium: A primo compito dextimam viam munit Epicurus.

199 ¶ *Deſueui* illum pro deſueſeci illum, id eſt, conſuetudinem ei abſtuli. Titinnius Gemina: Paraſitos amoui, lenonem ædibus abſterrui, Deſueui, ne quò ad cenam exiret extra conſilium meum.

200 ¶ *Dapalis cena* eſt amplis dapibus plena. Titinnius, Varro: Toto fit in foco de lignis mihi dapalis cena.

201 ¶ *Diuitant* pro diuites faciunt. Accius Aſtyanacte: Nihil credo auguribus, qui aures verbis diuitant Alienas, ſuas vt auro locuplętent domos. Turpilius Thraſyleonte: Dij me diuitant.

202 ¶ *Deſquamat*, ſquamis exſpoliat. Plau. Aulul. Dromo deſquama piſceis. tu Machærio Gongrum, muræ nam exdorſua quantum potes. Lucillius Satyrarum lib. 7. Sador, ſubellor, deſquamor, punicor, ornor, Expilor, pingor.

203 ¶ *Deartuare* eſt quaſi per artus concidere. Plautus Captiuis: Tum igitur ego deunctus, deartuatus ſum miſer. Idem eadem: Dilaceraviſti, deartuaſti, atque opes confeciſti.

204 ¶ *Demoliri*, diruere. Salluſtius Hiſtoriarum libro quarto: Pluteos reſcindit, ac munitiones demolitur, locóque ſummo potitur.

205 ¶ *Diuidos*, ſeparatos. Accius Andromeda: Nóſque vt ſeorſum diuidos leto offerres.

206 ¶ *Diſpulueraræ* eſt diſſoluere. Næu. Gymnaſtico: Saxa, ſiluas, lapides, montes diſiicis, diſpulueras.

207 ¶ *Differitas* pro differentia. Lucret. lib. 4. Tantáque in his rebus diſtantia, differitáſque eſt.

208 ¶ *Debilo*, debilis. Ennius lib. 8. debilo homo.

209 ¶ *Domutionem*. Pacuuius Hermiona: Nam ſolus Danaus hic domutionem dedit. Lucillius lib. 26. Domutionis cupidi, imperium regis penè imminuimus.

210 ¶ *Deſignare* cum nota, & ignominia aliquid facere. Terentius Adelph. Illa, quæ ante facta ſunt, Omitto. modò quid deſignauit?

211 ¶ *Deblaterare* eſt obloqui, confingere. Lucillius lib. 30. Deblaterat, plenus bonus ruſticus concinit vnà.

212 ¶ *Deletile*, non quod deleatur, ſed quod deleat. Varro Modio: Si diſplicebit, tam tibi latum mare Partis, quantum ſpongiam deletilem.

213 ¶ *Datatim*, id eſt, inuicem dando. Plaut. Curculione: Tum iſti, qui ludunt ſerui ſcurrarum datatim in via. Afranius Homine: Datatim vxorem vt ludas. Pomponius Adelph. Quod ille dicit cùm datatim in lecto tecum luſi. Nonius Exodio: In molis non ludunt raptim pila datatim morſo.

214 ¶ *Diuidia* eſt tædium. Acci. Armorum iudicio: Huius me diuidia cogit plus, quàm eſt par, loqui. Turpilius Epiclero: Sperabam conſilia mea diuidiæ tibi, cùm ætas acceſſet, non fore.

215 ¶ *Dulcitas* dulcitudo, pro dulcedo. Accius Tereo: O ſuauem linguę ſonitum, ô dulcitas conſpirantis animæ. Cæcil. Syracuſ. Tãta huic inuaſit in corda indulcitas. Cicero de deorum natura lib. 3. Quin etiam guſtatus qui eſt ſenſus ex omnibus maximè voluptarius, quique dulcedine præter cæteros ſenſus commouetur.

216 ¶ *Diſcorditas* pro diſcordia. Pacu. Hermiona: Quantámque ex diſcorditate cladem importem familiæ.

217 ¶ *Deletio*. Lucil. lib. 29. Deletionem noſtri ad vnum exercitus.

218 ¶ *Depeculaſſere*, ac deargentaſſere, & decalanticare. Lucil. lib. 26. Depeculaſſere aliquis ſperans me, ac deargentaſſere, decalanticare eburneo ſpeculo depeculaſſere.

219 ¶ *Difflare* eſt flatu diſturbare. Plautus Guius tu legiones difflauiſti ſpiritu. Lucil. lib. 26. Pars difflatur vento, pars autem obrigeſcit frigore.

220 ¶ *Danunt*, dant. Pacuuius Iliona: Dij me, & ſi perdunt, tamen eſſe ad vitam expetunt, Quod priuſquàm intereo, ſpatium vlciſcendi danunt. Plautus Pſeudolo: Cui ſeruitutem dij danunt lenoniam. Næuius Belli Pœnici li. 4. Eam carnem victoribus danunt. Cæcilius Plocio: Patiere quod datur, quando optata non danunt.

221 ¶ *Deamare* vehementiùs amare. Afranius Vopiſco: Voluptatem capio maximam, cruciari tua te culpa, qui det, & de illa peſſima, quam deamas, promerere.

222 ¶ *Decollare*, collo deponere. Cæcilius, Notonicaſioni habes vide, tibi tradidi, in tuo collo eſt, decolles caue.

223 ¶ *Degulaſſe*, eſt gulæ dediſſe. Afranius Brundiſinis: Imò iamdudum occubuiſſe, degulaſſe oportuit.

224 ¶ *Delectare*, illicere, attrahere. Enn. Thyeſte: Et me Apollo ipſe delectat, ductat Delphicus. Quadrigarius Annalium libro quarto: Fabius de nocte cœpit hoſtibus caſtra ſimul oppugnare, cum hoſtem delectare, dum collega id caperet, quod captabat.

225 ¶ *Delica*, explana, indica. Accius Achille: Quare alia, ex crimine inimicorum, effugere poſſis, delica. Cæcil. Oboloſtate: Immò verò hæc antè ſolitus ſum, res delicat. Titinnius libro quinto: Quid iſtuc eſt? aut iſtic ſibi vult ſermo? mater delica.

226 ¶ *Deuorare* abſumere, eripere. Accius Æneadis: Patrio exemplo, & me dicabo, atque animam deuorabo hoſtibus.

227 ¶ *Dignet*, dignos putet. Pacu. Iliona: Quis deos infernos, quibus cœleſteis, dignet decorare hoſteis?

228 ¶ *Debiliter*, debilitatè. Pacuuius. Miſeret me, lacrymis lingua debiliter ſtupet.

229 ¶ *Demagis*, valde magis. Lucillius lib. 16. Rex Corus ille duos hos ventos, Auſtrum, atque Aquilonem nouiſſimè alebat, ſolos demagis iſtos ex nimbo auſtellos, nec nos ſeneces putare.

230 ¶ *Diu* pro die; vnde & interdiu dicitur. Titinnius Fullonibus: Nec noctu, nec diu licet fullonibus, quieſcant. Plaut. Caſina: Nos noctúque, & diu vt viro ſubdola ſies. Idem Aulul. Nec noctu, nec diu quietus vnquam eam, nunc dormiam.

231 ¶ *Dubitatim*, dubitanter. Cælius Annalium libro tertio: Imperator conclamat de medio, vt velites è ſiniſtro cornu remoueantur, & Gallis non dubitatim immittantur. Siſenna Hiſt. lib. 4. Quod hoſtem non dubitatim cum pluteis, ac ſcalis iter facere cernebat.

232 ¶ *Diſcedere*, hiari, diuidi, diſtendi. Mar. Tull. de officiis lib. 3. Hinc ille Gyges inducitur à Platone, qui cum terra diſceſſiſſet magnis quibuſdam imbribus. Siſen. Hiſt. libro 4. Armata dextera ducti, magíſque in latitudinem diſcedunt.

233 ¶ *Delegare* veteres diſpeſcere poſuerunt, vel diſpertire. Plaut. Amphit. Si cui fautores delegatos viderint.

234 ¶ *Depſere* à Græco magis ſignificantiam, & originem trahit. Homerus Odyſſeæ, μακρῇ δεψήσας μελιηδέα. Varr. Myſt. Sed tibi fortaſſe alius molit, & depſit.

235 ¶ *Dolitum* quod dolatum vſu dicitur, quod eſt perceſſum, vel abraſum, vel effoſſum. Varr. Agathone: Num nam cælatus in manu dextera ſcyphus cælo dolitus artem oſtentat Mentoris? Cicero, dolatum. Academicorum lib. 4. Non enim eſt ex ſaxo ſcalptus, aut è robore dolatus.

236 ¶ *Deſcobinatis* ſauciis, & abraſis, ac deſectis. Varro Meleagris: Sin autem delectationis cauſa venamini, quanto ſatius eſt ſaluis cruribus in circo exſpectare, quàm his deſcobinatis in ſilua currere?

237 ¶ *Dentarpagas*, quas Græci ὀδοντάγρας vocant, Latinè voluit appellari. Varro Quinquatribus: Hic bipenſiles forcipes, dentarpagæ.

238 ¶ *Deſubulare*, perfodere. Var. Seſquiulyſſe: Vnam viam eſſe non amouiſſe duce virtute, hanc eſſe nobilem, alteram Carneadem deſubulaſſe, bona corporis ſecutum.

239 ¶ *Dormitio*. Var. Sexageſi, O ſtulta noſtri pectoris dormitio vigilabis. Et alio loco idem: Quid mihi cum ſomno, ſi dormitio tollitur?

240 ¶ *Diſſentaneum*, diſcors, & diſſentiens, vt conſentaneum contrà. Nigidius: Eum locum facit diſſentaneum.

241 ¶ *Decidua* quæ cadant, vt occidua quæ occidant. Laberius: In altum ſinalium, non vbi caput, à foliis decidua folia pandit.

242 ¶ *Duodeuiceſimo* ita vt duodecimo. Varro Humanarum rerum libro 16. Mortuus eſt anno duodeuiceſimo. rex fuit 25. Cato quarto Originum: Deinde duodeuiceſimo anno poſt dimiſſum bellum, quod IIII. & XX. annos fuit, Carthaginenſis ſextum de fœdere decerpere.

243 ¶ *Diurnare* honeſtum verbum pro diu viuere: & apud veterem prudentem auctoritatis incognitæ: Neque optimum quenque inter nos ſinunt diurnare.

244 ¶ *Duritudo* pro duritia. Cato in Veturium: Qui illius, inquit, impudentiam norat, & duritudinem.

245 ¶ *Delicia* numero ſingulari, quod aut rarum eſt, aut ſingulare. Plautus: Mea voluptas, mea delicia.

246 ¶ *Diritas*. M. Tul. de ſenectute: Quanta in altero diritas?

247 ¶ *Diriſſimum*, ſeuerum. Varro Bimargo: Scæna quem ſenem Latina vidit diriſſimum.

248 ¶ *Diis* diutinis, ac iugibus. Varro ὄνος λύρας. Quem nobilem diuinum lyras ſol hermoge quadam gubernans motibus diis viget.

249 ¶ *Dicteria* quaſi dicta non ſeria. Varro ὄνος λύρας. Quàm mobile, Neque orto pſalticium attulit pſalterium, Quibus ſonant in Græcia dicteria.

250 ¶ *Diſpalare* eſt ſeparare. Siſenna Hiſt. lib. 3. Diſpalati ab ſignis digreſſi omnes, ac diſſipati. Idem: Tanto plures paſſim diſpalantur.

251 ¶ *Deloricare* dictum eſt ſcindere. Cic. de Orat. lib. 2. Qui in cauſa peroranda non dubitauit excitare reum conſularem, & eius diloricare tunicam, & iudicibus cicatricem aduerſam ſenis imperatoris oſtendere.

252 ¶ *Diuitior*. Cic. de Oratore lib 3. Inde ille licentior, & diuitior fluxit dithyrambus.

253 ¶ *Deturbare*, deiicere, demouere. Salluſt. lib. 2. Mœnibus deturbat. Virgil. lib 5. Puppi deturbat ab altà. Et lib. 6. Inde alias animas, quæ per iuga longa ſedebant, Deturbat.

254 *Diui-*

254 ¶*Diuidiæ*, vt diſſenſiones. Accius Phœniſſis: ne horum diuidiæ, & diſcordiæ diſſipent, & diſturbent tantas etiam optumas ciuium diuitias.

255 ¶*Deintegrare*, diminuere. Cæcilius: Nomen virginis, niſi mirũ eſt, deintegrauit.

256 ¶*Deiugare*, deiungere, ſeparare, diſſociare. Pacuuius Chryſe: Perque noſtram egregiam vnanimitatẽ, quam memoria deiugat.

257 ¶*Denaſci*, decreſcere. Caſſi. Hemina Annalium libro 2. Quæ nata ſunt, ea omnia denaſci aiunt.

E

258 ¶*Euireſcat*. Varro Prometheo lib. xv. Atque exſanguibus dolore euireſcat colos.

259 ¶*Euallare* dictum excludam, & quaſi extra vallum mittam. Titinnius Prælia: Qua ego hodie extorrem hanc domo faciam pilatricem pallia euallauit: ô pulcre. Varro, [illegible] Donec foras non intus euallauerunt.

260 ¶*Excantare* ſignificat excludere. Plau. Bacch. Nam credo cuiuis excantare cor poteſt. Lucillius Satyra. lib. 2. Quæ ego nunc æmilio, præcanto, atque exigo, atque excanto. Varro Eumenid. Vbi vident ſe cantando ex ara excantare non poſſe, deripere incipiunt.

261 ¶*Extundere* eſt extorquere, vel inuenire. Afranius Epiſtola: Atque adeo extundo, ex officio datur mihi cuſtodiẽdus. Vir. Geor. lib. 1. Vt varias vſus meditando extunderet ar teis Paullatim.

262 ¶*Exculpere* eſt extorquere. Plaut. Ciſtellaria: In quæſtione vix exculpſi, vt diceret. Lucillius Satyrarum lib. 2.: Nunc nomen, iámque ex teſtibus ipſe rogando Exſculpo, hæc dicam. Idem: Vt eſurienti leoni ex ore exſculpere prædam.

263 ¶*E regione* poſitum eſt ex aduerſo. Cic. Academ. libro 4. Nec ego, non ita vos etiam dicitis eſſe è regione nobis in contraria parte terræ, qui aduerſis veſtigiis ſtent noſtra contra veſtigia?

264 ¶*Exſorbebo* pro exſorbeam. Plaut. Epidico: Iam ego me conuortam in hirudines, atque horum exſorbebo ſanguinẽ. Turpilius Leucadia: Iam ego iſtam tibi triſtitiam exſorbebo.

265 ¶*Egurgitem* exhauriã ſignificat. Plautus Epidico: Atq. egurgitem domo prorſum.

266 *Expapillato* brachio, quaſi vſque ad papillam renudato. Plautus Milite glorioſo: Id connexum in humero, læuo expapillato brachio.

267 ¶*Exos* dicitur ſine oſſe. Lucret. lib 3. Exos, & exanguis timidos perfluctuat artus.

268 ¶*Extrarium* quaſi alienum. Afranius Suſpecta: Vt me eſſe in hac re ducat abs te extrarium:

269 ¶*Errabundus* pro errans. Virgilius: Si quá fortè ferant oculis ſeſe obuia noſtris Errabunda bouis veſtigia.

270 ¶*Excandeſcentia*, iracundia, feruentia. Cicero Tuſcul. lib. 4. Libidini ira, excandeſcentia, odium, inimicitiæ, diſcordia. Idem eodem: Excandeſcentia autem eſt ira naſcẽs, & ſine modo exiſtens.

271 ¶*Emungere* ſine labore tollere. Terentius Phorm. Emunxi argento ſenem.

272 ¶*Effutire* cum mendacio dicere. Terent. Phorm. Ne vos fortè imprudentes foris èffutiretis. Cicero Tuſc. libro 5. Nec hæc ſic agit, vt ex tempore quaſi effutire videatur. Lucretius: Mata licet ſimilis ratione effutiat ore.

273 ¶*Eleuit*, maculauit. Lucil. li. 6. Si hic veſtimẽta eleuit luto, ab eo riſum magnum ad cachinnum imprudens ſubiicit.

274 ¶*Eluuiem*, purgationem. Lucil. libro 26. Vt eluuiem facere per ventum velis.

275 *Exponere* pro exempla boni oſtendere. Cic. Academ. lib. 2. Frangere auaritiam, ſcelera ponere, vitam ſuam exponere ad imitandum iuuentuti.

276 ¶*Expetunt* pro volunt. Pacuuius Iliona: Dij me, etſi perdunt, tamen eſſe adiutam expetunt, Quòd prius quàm intereo, ſpatiũ vlciſcendi danunt.

277 ¶*Expalpare*, elicere. Plaut. Pœnulo: Quid faciam? exora, blandire, expalpa. Pompo. Collegio: Siquid expalpare poſſim ab illo. Plautus Vidul. Nunc ſeruus argentum à patre expalpabitur.

278 ¶*Expergo* pro expergefacio. Acci. Antigona: Heus vigiles properate, expergite pectora tarda Sopore, exurgite. Santra Nuntiis Bacchis: extemplo exite vadit qua genitrix, & omnis vocis expergit ſono.

279 ¶*Extrabunt* pro exibũt. Afran. Auctione: Simul limen intrabo, illi extrabunt illicò

280 ¶*Efflictim*, vehementer. Plautus Pœnulo: Earum hic adoleſcẽs alteram efflictim perit. Pompon. Dotata: Scio pol te illam amare efflictim. Laberius Beloniſtria: Domina noſtra priuignum ſuum amat efflictim.

281 ¶*Expulſim* dictum à frequenti pulſu. Varro ſera parecte: Purgatum ſcito, quoniam videbis Romæ in foro ante ianienas pueros pila expulſim ludere. Nigidius Cõmẽ. li. 20. Cuiuſmodi genus aduerbiorum aduerbij motu, qua euenit in, pulſim, curſim.

282 ¶*Eluuio* corruptus, & morbiferis operis tractus. M. Tul. de offic. lib. 2. Qui collectis cæteris cauſſis eluuionis, peſtilentiæ, vaſtitatis.

283 ¶*Exhiberi*, inferri. M. Tul. de offi. lib. 3. Quod cum audiuiſſet adoleſcens filius negotium exhiberi patri.

284 ¶*Equuleus* diminutiuum ab equis.

M.Tul.Hortenſio dici voluit: Vt igitur domitores equorum non verbera ſolùm adhibent ad domandum, ſed cibum etiam ſæpe ſubtrahunt, vt fame debilitetur equuleorum nimis effrenata vis. Varro Eumenidib. Neque furentem equuleum Damacrinum inſanus equiſo exhibebis morbi fluctibus educat vnquam. Pomponius Decuma fullonis? Vbi inſilui in cocleatum equuleum, ibi tolutim tortor.

285 ¶ *Emancupatum* ſubnixum, deditum. M.Tul.de ſenectute: Ita ſenectus nimis honeſta eſt, ſi ſeipſa defendit, ſi ius ſuum retinet, ſi nemini emancipata eſt, ſi vſque ad vltimum ſpiritum dominatur.

286 ¶ *Exiurare*, & deiurare, id eſt, valde iurare, vt deamare. Plaut. Amphitryone: Exiuraſti te mihi dixiſſe per iocum.

287 ¶ *Exornare* ornare: vt exſtruere, inſtruere. Plautus Aulul. Repudium rebus paratis, exornatis nuptiis. Vir. Æneid. lib. 4. Pulcrámque vxorius vrbē Exſtruis. Cicero Tuſcu. lib. 2. Modo eſt aliqua patiētia, ſi nulla eſt, quid exornatur philoſophia?

288 ¶ *Equiſo* pro equite. Varro Triodite Tripylio: περὶ ἀρετῆς κτήσεως. Nam vt equus qui ad vehendum eſt natus, tamen hic traditur magiſtro, vt equiſo doceat tolutim: Idem Marcipore: Quam nautici equiſones, per viā qua ducerent loca. Idem Eumenidibus: Neque ferentem equuleum Damacrinum inſanus equiſo exhibebis morbi fluctibus educat vnquam.

289 ¶ *Eunuchare*. Varro Lege Mænia: ſi qui patriam maiorem parentem extinguit, in eo eſt culpa, quod facit pro ſua parte is, qui ſe eunuchat, aut aliqua liberos producit,

290 ¶ *Equilam equam*. Varro Lege Mænia: Nemo eſt tam negligens, quin ſumma diligentia eligat aſinum, qui ſuam ſaliat equilam.

291 ¶ *Eſurigo*, fames. Varro, περὶ ἐδεσμάτων: Vbi lubet, ire licet accubitum, accedo ſtrenuè, ſubſilimus, quòd eſurigo findebat coſtas.

292 ¶ *Ericium*. Varro Sexageſi: Se circunſpexiſſe, atque inueniſſe, cùm dormire cœpiſſet, iam glaber quàm Socrates, gallum eſſe factū ericium pilis albis, cum proboſcide.

293 ¶ *Elucifacere* dictum à luce. Laberius: Sic citò fulgentis ſplendore pecuniæ volo Elucifacere exitum ætatis meæ.

294 ¶ *Exigor* pro à me exigitur. Caecilius Æſchino: Ego illud minus nihilo exigor portorium.

295 ¶ *Edulcare* pro dulcius facere. Matius: Quapropter edulcare conuenit vitam, Curáſque acerbas ſenſibus gubernare.

296 ¶ *Equitem* pro equo. Virg. Georg. lib. 3. Atque equitem docuere ſub armis Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperbos.

Ennius Annalibro 7. At non quadrupes equites.

297 ¶ *Equitare* quoque Lucillius equum dicit, cum ſit hominis equo inſidentis: Quem hunc curſare equum nos, atque equitare videmus. His equitat, curritque: oculis equitare videmus.

298 ¶ *Exſequiantur* ab exequiis, vt conuiuantur & epulantur. Varro Bimargo: Ipſum propter vix liberti ſemiatrati exequiantur.

299 ¶ *Exedra*. M.Tul.de offi. & de finibus bonorum & malorum 5. Sunt in ipſis locis indicia ſummorum virorum, tamen ego illa moueor exedra. Et de oratore lib. 3. Tunc dedita opera quieſcentibus aliis in eam iam exedram veniſſe. in qua Craſſus poſito lectulo recubuiſſet.

300 ¶ *Ergo* poſitum pro ea cauſa. Virgilius lib. 6. Illius ergo Venimus, & magnos Erebi tranſnauimus amnes. Siſenna Hiſt. lib. 4. Milites, vt lex Calpurnia conceſſerat, virtutis ergo ciuitate donati.

301 ¶ *Enixim* pro Enixè. Siſenna Hiſt. lib. 4. Ergo illos malos, & audaces ſemper enixim contra fortunas, atque honores huius ordinis omnia feciſſe, ac dixiſſe ſentio.

302 ¶ *Exinanita*, euacuata. Siſenn. Hiſt. li. 4. Denique exinanitas caſtris Romani, qui clauſo ſe loco potuerant expedire.

303 ¶ *Exanclare* eſt perpeti, vel ſuperare. Cicero Academicorum li. 4. Credóque Clitomacho ità ſcribenti, vt Herculis quendam laborem exanclatum. Et Tuſc. lib. 1. Quòd cum exanclauiſſet omnes labores, tum incideret in mortis malum ſempiternum.

304 ¶ *Eugium* media pars inter naturalia muliebria. Lucil. Epodis Hymnis: Sine eugio ac deſtina. Laberius Centenario, Quare tam arduum aſcendis, an concupiſti eugium ſcindere?

305 ¶ *Exoticum*, aduenticium à Græco. Plaut. Muſt. Non omnes poſſunt olere vnguenta exotica.

306 *Ebriulare*, ebrium facere, & ebriacus ebrius Lab. Cithera, Ebriulati mentem hilarem arripiunt. Idem Aulularia, Homo ebriacus ſomno ſanari ſolet.

307 ¶ *Exfundere* à fundo auertere. Cælius Antipater lib. 7. Reſp. amiſſa exfundato pulcerrimo oppido.

308 ¶ *Externauit*, vt conſternauit, id eſt demētem fecit. Catul. Ah miſera aſſiduis quàm luctibus externauit Spinoſas, Erycina ferens in pectore curas.

309 ¶ *Exciſſatum*, laniatum, vulneratum. Plautus Ciſtellaria: Capillo ſciſſo, atque exciſſatis auribus.

310 ¶ *Eduſam*, & Potinam deas præſides vult haberi puerorum. Varro Cato, vel de liberis educandis: Cùm pro cibo, & pōtione

initiae

initiarent pueros, ſacrificabantur ab edulibus Eduſæ, & à potione Potinæ nutrici.

311 ¶ *Eſculentum*, & eſcarium ab eſcis, & ab edendo dictum. Varro Cato, vel de liberis educandis: Fortunaſſe illos non natura præſtare, ſi quid his datum ſit eſculentum. Plaut. Menæchmis: Ea enim ferè lenta vincula ſunt eſcaria.

312 ¶ *Ephippium* tegmen equi ad mollem vecturam paratum. Varro Cato, vel de liberis educandis: Mihi puero modica vna fuit tunica, & toga ſine faſceis calciamenti, equus ſine ephippio, balneum non quotidianum, alueus rarus.

F

313 ¶ *Famulantur* pro ſeruiunt. M. Tullius de Repub. lib. iij. Eſt enim genus iniuſtæ ſeruitutis, cùm hi ſunt alterius, qui ſui poſſunt eſſe; cùm autem hi famulantur. Et de offic. lib. iij. Quàm hi ſeruitutis famulatus, & ſeruientis voluntati.

314 *Firmitudo* pro firmitas. Plaut. Aſinaria: Si iſtam firmitudinem animi obtines, ſalui ſumus. M. Tullius de Repub. libro j. Habent æquabilitatem quãdam, qua carere diutius vix poſſunt liberi, deinde firmitudinem.

315 ¶ *Fortunare* eſt proſperare, & omnibus bonis augere. Plaut. Trinummo: Dii fortunabunt noſtra conſilia. M. Tullius ad Curionem: Tibi patrimonium dij fortunent. Afranius Emancipato: Deos ego omneis, vt fortunaſſint, precor.

316 ¶ *Fallam* pro fallaciam. Nouius Decumis: Me non vocauit, ob eam rem hanc feci fallam.

317 ¶ *Ficitatem* dictum, vt oliuitatem, id eſt, fructus fici. Nouius: Ficitores omnes capiunt ficitatem, iners ſine moleſtia.

318 ¶ *Fimbriæ* ſunt omnis extremitas. Neuius Lycurgo: Vt videam Vulcani opera hæc flaminis fieri flora.

319 ¶ *Famulitas* eſt ſeruitus. Accius Andromeda: Nam poſtquam paruos vos oppreſſit famulitas; Vis atque egeſtas, fama, formido, pudor. Pacuuius Atalanta: Quæ famulitas.

320 *Fidelitatem*, id eſt, fidem. Acc. Myrmidonibus: Nolo equidem, ſed tu huic quem ſis quali in te ſiet Fidelitate, ob fidam naturam viri Ignoſce. Afran. Vopiſco: I intro actutum, petit opera, nimirum meæ Fidelitatis.

321 *Falſum* habuit, pro feſellit. Salluſt. Iugurth. Neque eas res me falſum habuit.

322 ¶ *Famul*, famulus. Ennius lib. viij. Mortalem ſumnum Fortuna repentè Reddidit, vt ſummo regno, famul optimus eſſet.

323 ¶ *Flaccet*, languet, deficit. Lucillius lib. viij. Hic eſt Macedo ſi agron longius flaccet. Accius Achille: An ſceptra iam flaccent, ferat. Afran. Diuort. Diſperij perturbata ſunt iam flaccet fortitudo. Ennius Thyeſte: Inflaccebunt conditiones, repudiato, & reddito.

324 ¶ *Fulguriuit*, fulgorem fecit, vel fulmine afflauit. Nouius: Sanè à ſuo ſonitu claro fulguriuit Iupiter. Lucil. lib. xxvj. Luporum exauctorem maluanum, & fulguritatem arborum.

325 *Friget*, frigidum eſt. Virgilius lib. vi. Corpúſque lauant frigentis, & vngunt. Terent. Phorm. Abi, tange, ſi non totus friget, me eneca.

326 ¶ *Fauitorem*, fautorem. Lucillius lib. xxix. Fauitorem me tibi, amicum, amatorem putes.

327 ¶ *Folliculum* Lucillius poſuit pro corpore, libro xxvj. Ego ſiquis ſum, & quo folliculo nunc ſum indutus, non queo.

328 ¶ *Fligi*, affligi. Liuius Ægiſtho: Ipſe ſe in terram ſaucius fligit cadens. Accius ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ: Nec perdoleſcit fligi ſocios morte, campos contegi. Idem Ægiſtho: Heu cuiatis ſtirpem funditus fligi ſtudet.

329 ¶ *Frageſcere* frangi. Acc. Ægiſto: Neque fera hominum pectora frageſcũt, donec vim perſenſerint imperij. Idem Euryſace: Nunquam erit immanis, cùm mea opera extinctum ſciat, qui frageſcat.

330 ¶ *Fuam* ſim vel fiam. Pacuuius Duloreſte: Reſponſa explanat, mandat ne matri fuat Cognoſcendi vnquam, aut contuendi copia. Titinnius Fullonia: Perij hercle verò Tiberi, nunc tecum obſecro, Vt mihi ſubuenias, ego ne maialis fuam. Liuius Herm. Obſecro te Anticile matri ne quid tuę aduorſus fuas. Afranius Promo: Caue ne pendeas, ſi fuas in quæſtione. Ennius Hectoris Lytris: At ego omnipotẽs te expoſco, vt hoc conſilium Achiuis auxilij fuat.

331 ¶ *Facul* pro faciliter. huic contrarium eſt difficul. Lucil. lib. vj. Peccare impunè rati ſunt Poſſe, & nobilitate facul propellere iniquos. Pacu. Teucro: Nos illum interea proficiendo propitiaturos facul remur. Afranius Auctione: Haud facul (vt ait Pacuuius) femina inuenietur bona. Accius Meleagro: Erat vtile iſtuc ferre aduorſum fortunam facul. Varro Bimargo: Quod vtrum ſit magnum an paruum facul, an difficul.

332 ¶ *Famulanter* pro ſuppliciter. Acc. Tereo: Deuincat mone natum Semela alluit e, & famulanter pete.

333 ¶ *Fluctuatim* iactanter, & ſolutè. Afranius Pompa: Tene tu, in medio nemo eſt, magnificè volo fluctuatim ire ad illũ, accipe hoc tegmen tu & ſuſtine.

334 ¶ *Fortunatim* proſperé. Ennius Annalibus: Mi reliquæ fidei, regno vobiſque Quirites Se fortunatim feliciter, ac bene vortat,

335 ¶*Fruſtatim*, & fruſtillatim per fruſta, vt minutatim. Pompon. Verre: Ægroto, Verum illi valent, qui luctantur cum leonibus, Vt te obiectes fruſtatim paſſerinum prandium ſaturarum, non fruſtillatim, nec minutatim dari.

336 ¶*Faſtidiliter*, faſtidioſè Var. Cras credo, hodie nihil: Quibus inſtabilis animus ardens mutabiliter non habere faſtidiliter inconſtanti pectore.

337 ¶*Fugere* dictum eſt deterius fieri. M. Tull. Officiorum lib. iiij. Siquis vinum fugiẽs vendat ſciens.

338 ¶*Fatigare* poſitum pro fatigari. Virgil. lib. viij. Olli remigio noctémque diémque fatigant.

339 ¶*Frauſus* pro fraudatus, id eſt, ad fraudis fructum venerit. Plautus Aſinaria: Non placet Metuo in commune ne quam fraudem frauſus ſiet.

340 ¶*Fax* pro face. Var. Γεροντοδιδάσκαλος: Confluit mulierum tota Roma, quæ noctu fieri initia ſolita etiam nunc pinea fax indicat. Idem Sexageſi: Adeſt fax inuoluta incendio. Idem de vita populi Romani lib. ij. Cùm à noua nupta ignis in face afferretur, foco eius ſumptus fax ex pinu ablata eſſet, vt eam puer ingenuus afferret.

341 ¶*Flauiſſas* éas dici Var. exiſtimat, quos Greci theſauros vocãt, in epiſtola, quam aduerſus Seruium Sulpitium dedit: Quintum Valerium Soranum ſolitum dicere, quos theſauros Græco nomine appellaremus, priſcos Latinè flauiſſas dixiſſe, quòd in eas non rude æs, argentúmque, ſed flata, ſignatáque pecunia conderetur.

342 ¶*Formidoloſum*, & quod ipſum formidet, & quod ſit formidabile. Salluſtius in Catilina: Non armatus hoſtis formidoloſus.

343 ¶*Fruiſci* pro frui. Lucil. lib. xviij. Æquè fruiſcor ego, ac tu. Cælius lib. i. Domus ſuas quenque ire iubet, & ſua omnia fruiſci. Nonius Partu: Quod magnopere quæſierunt, id fruiſci non queunt.

344 ¶*Fellare*, exſugere. Var. Manio: Tum eum ad quem veniunt in hoſpitium, lac humanum fellaſſe.

345 ¶*Fallaciloquentia*. M. Tullius de Finibus bonorum & malorum lib. iiij. Quæ diligentiſſimè contra Ariſtonem dicuntur à Chryſippo, ex ea difficultate illæ fallaciloquentiæ.

346 ¶*Flabella*. M. Tull. de finibus bonorum & malorum lib. v. Libentérque ſe cum his congregant, dántque ſe ad ludendum, fabellarúmque auditione ducuntur.

347 ¶*Ferabite* poſitum pro agreſti. Siſen. Hiſt. lib. iiij. Et partim ferabite, partim lauto, & arbuſto, ac multa pinu, ac myrtetis abundant.

348 ¶*Foramen*. Siſenna Hiſtor. lib. iiij. Neque porta, neque vllum foramen erat, quã poſſet eruptio fieri.

349 ¶*Flexanima*. Cicero de Oratore lib. ij. Tantam vim habet illa, quæ rectè à bono poeta dicta eſt flexanima, atque omnium regina rerum oratio. Pacuuius Hermiona: O flexanima, Atque omnium regina rerum oratio.

350 ¶*Frons* pro fronde. Virgilius Georg. lib. ij. Frons tenera imprudénſque laborum. Varro de re ruſtica lib. j. Quod Cato ait circum fundum vlmos, & populos, vnde fons ouibus, & bubus ſit.

351 ¶*Falæ* turres ſunt ligneæ. Ennius lib. xv. Malos defindunt, fiunt tabulata, falæque. Hæc ſunt & in Circo, quæ apud veteres propter ſpectatores è lignis erigebantur.

352 ¶*Foria*, ſtercora liquidiora. Pomponius Macco: Conforiſti me Diomedes. Laberius in Panilicis: Foriolus eſſe videris, in coleos cacas.

353 ¶*Foriolus*, qui foria facilè emittat, ſoluti ſcilicet ventris.

354 ¶*Floces*, fex vini. Cæcilius ad Pol. Ego neque florem, neque floces volo mihi, vinum volo.

355 ¶*Februare* poſitum pro purgare, purefacere. Varro de vita populi Romani lib. j. In eorum enim ſacris liba cum ſunt facta, incerni ſolent farris ſemine, ac dicere ſe ea februare, id eſt, pura facere.

G

356 ¶*Grunnire* dicuntur porci, quod eorum proprium vocis eſt. Varro Aboriginibus: περὶ ἀνθρώπων φύσεως: Grunnit tepido lacte ſatur, mola mactatus porcus. Cicero Tuſculanarum lib. v. Aut grunnitum cùm iugulatur ſus. Laberius Sedigito: Grunnientem adſpexi ſcrofam.

357 ¶*Grundulcis* lares dicũtur Romæ cõſtituti ad honorem Porcæ, quæ triginta pepererat.

358 ¶*Grandire* eſt grandẽ facere. Var. Rerum diuinarum lib. j. Cùm aut humus ſeminari incipere non poſſit, aut recepta non reddat, aut edita grandire nequeat. Plautus Aulularia: Teſtudinem iſtum tibi ego grandibo gradum. Lucretius lib. iiij. Quæ nunc vix noſtro grandeſcunt aucta labore. Idẽ lib. j. Quæque ſua de materia grandeſcere, aliſque. Acc. Meleagro: Fruges prohibet pergrandeſcere. Pacu. Duloreſte. Nec grandiri frugum fetum poſſe, nec miteſcere.

359 ¶*Granditatem*, maiorem ætatẽ. Siſen. Hiſt. lib. iiij. Neque ætatis granditatem, neque ea merita, neque ordinis honeſtatem,

aut

aut dignitatem ſibi eſſe excuſationi.

360 ¶ *Grauedinoſi*. Cic. Tuſ. li. iiij Itaque dicimus grauedinoſos, quoſdam torminoſos.

361 ¶ *Grallatores* ſunt côllobâthrarij. Grallæ enim ſunt fuſtes, quîs innituntur. Varro: Mutuum muli ſcabunt, Græcè περὶ ἀγρεχυμοῦ. Grallatores, qui gradiuntur grallis, quæ ſunt perticæ ligneæ ab homine iſto, qui in iſta tâgitantur, ſicilianimi noſtri ſunt, galeæ crura, ac pedes noſtri eſſiare κινητοὶ, ſed ab animo mouentur.

362 ¶ *Grandiloqui*. Cic. Orat. Nam & grandiloqui, vt ita dicam, fuerunt cum ampla & ſententiarum grauitate, & maieſtate verborum. Et Tuſculanar. lib. v. Quid tandem iſti grandiloqui contra hæc duo, quæ maximè angunt.

363 ¶ *Guttatim* Plautus Mercatore: Cor guttatim contabeſcit, quaſi in aqua indideris ſalem. Enn. Hecuba: Vide hinc meæ, inquam, lacrymæ guttatim cadunt.

364 ¶ *Gracilitudo*, & gracilens pro gracilis: & gracilentum pro gracili: & gracilium pro gracilitas. Acc. Amphitryone: Tamen iſta tua gracilitudo propemodum & luctus facit ne dubitem. Ennius lib. vij. Deducunt habiles gladios filo gracilento. Næuius Proteſilao: Demia gracilentis colorem, dum ex hoc gracilens fit. Turp. Canephoro: Noſti, quàm ſit gracili corpore?

365 ¶ *Grandæuitas*. Acc. Alcmæone: Quia nec vos, nec illi impunè irriderent meã grandæuitatem. Idem Bacchis: Quia neque vetuſtas, neque mors, neque graudæuitas. Pacuuius Hermiona: Quod tamen ipſa orbitas grandæuitáſque Pelei per penuriam ſtirpis ſubaxet.

366 ¶ *Geminitudinem*. Pacuuius Atalanta: Habeo ego iſtam, qui diſtinguam inter vos, geminitudinem.

367 ¶ *Gnaritas*, ſcientia. Salluſtius Hiſt. lib. iij. Diuerſa, vti ſolet, rebus perditis capeſſunt. Namque alij, fiducia gnaritatis locorũ, occultam fugam ſparſi globis eruptionem tentauere.

368 ¶ *Gallulare*, pubeſcere. Nou. Exod. Puerum mulieri præſtare nemo ſcit quanto melior ſit, cuius vox gallulaſcit, cuius iam ramus roboraſcit.

369 ¶ *Gratulari*, gratias agere. Enn. Hecu. Iupiter tibi ſumma tandẽ malè re geſta gratulor. Næu. Belli Pœnici li. iij. Is qui furſum ad cælum ſuſtulit ſuas res Ammulus gratulabatur Diuis. Aſtan. Ciner. Quòd ſaluus venis, melius eſt, gratulor Diis.

370 ¶ *Garrire*, quaſi ineptè ſtrepere. Cic. de Orat. li. ij. Nam & ſeclis multis ante gymnaſia inuenta ſunt, quàm in his philoſophi garrire cœperunt.

371 ¶ *Gargaridiare*. Varr. Epiſt. ad Fuſium Quintiporis clodiãt fartæ ac poemata eius, gargaridians dices, ô fortuna, ô fors fortuna.

372 ¶ *Gallinas* Cic. Acad. lib. iij. Qui gallina alere permultas quæſtus cauſſa ſolerẽ. Idem lib. ij. Cùm ouum inſpexerat, quæ gallina peperiſſet, dicere ſolebat.

373 ¶ *Gabalum* crucem dici veteres volunt. Var. ἄμμον μετρεῖς, περὶ συναφγυρίας. Nos Barbari, quòd innocentes in gabalum ſuffigimus homines, vos non Barbari noxios abſoluitis.

374 ¶ *Genialis*, hoſpitalis. Santra de Antiquitate verborum lib. iiij. Scis enim Geniales homines ab antiquis appellatos, qui ad inuitandum, & largiùs apparandum cibum promptiores eſſent.

375 ¶ *Gangrena*, eſt cancer. Lucil. lib. i. Serpere vti gangræna malo, ad quem herpeſtica poſſet. Var. περὶ ἐξαγωγῆς. Non vituperamus, cùm ſciamus dictum præcidi oportere, ſi ob eam rem gangræna non ſit ad brachium ventura. Idem de vita populi Rom. lib. iij. Quò faciliùs animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrænam ſanguinolentam permeaſſe.

376 ¶ *Genium*, parſimoniam. Terent. Phormione: Suum defrudans Genium comparſit miſer. Lucil. lib. xxvi. Curet ægrotum, ſumptum homini præbeat, Genium ſuum defrudet, alii parcat.

377 ¶ *Genua*, guloſi Lucil. li. xxx. Illo quid fiat Iamia, & Pitho ἐξιδόντες Quod veniunt genuæ illæ vetulæ, improbæ, ineptæ.

378 ¶ *Glumam*, Varro folliculum grani frumentarij dici putat de re ruſtica li. i. Granum dictum, quod eſt intimum ſolidum: gluma, qui eſt folliculus eius: ariſta, quæ vt acus tenuis longè eminet [è gluma.]

379 ¶ *Gerdius* Lucil. lib. xxx. Curare domi ſint Gerdius, ancillæ, pueri, zonarius, textor.

380 ¶ *Grauidauit*, impleuit. Cæcil. Titthe: Per myſteria hic inhoneſtè grauidauit probro.

381 ¶ *Germanitus*, fideliter, dictum à germanitate. Pomp. Præfecto morum: Vt ſi quis eſt amico amicus, gaudet ſi quid euenit boni, cui amicus eſt germanitus.

382 ¶ *Generoſum*, nobile, vel forte. M. Tul. de offic. lib. iij. Cúmque de imperio certamen eſſet cum rege generoſo, ac potenti.

383 ¶ *Gratioſum*, multæ gratiæ. M. Tul. de offic. lib. iij. Vt argentarius qui eſſet apud omnes ordines gratioſus.

384 ¶ *Gratificari*, gratũ facere. M. Tul. Hort. Quare egredere quæſo, & gratificare reipub.

385 ¶ *Gerræ*, nugæ, ineptiæ, & ſunt gerræ faſcini, qui ſic in Naxo inſula Veneris ab incolis appellãtur. Plaut. Aſin. Gerræ. Qui ſeſe parere apparent huius legibus profectò. Idem: Hic aderis credo cõgerro meus, vt col-

quod eſt hinno. Claudius Annalium lib. xvj. Equi hinnibundè inter ſe ſpargentes terram calcibus.

I

412 ¶*Incuruiſcere*. Cicero de Oratore lib. ij. Vt bacarum vbertate incuruiſcere. Ita & Tuſcul.lib.2.

413 ¶*Infinitatem* Cicero Academic. libro iiij. At hoc Anaximandro populari & ſodali ſuo non perſuaſit. Is enim infinitatem rerum atque naturæ dixit eſſe, è qua omnia gignerentur.

414 ¶*Inſanitas* Cicero Tuſcul.lib.iij. Inſipientia autem quaſi inſanitas quædam, quæ eſſet inſania, eadémque dementia. Var. Eumen. Apage in directum à domo noſtra iſtam inſanitatem.

415 ¶*Infractionem*, torporem. Cicer. Tuſc. lib.iij. In quem cadat ægritudo, cadere in eum timorem, & infractionem quidem animi.

416 ¶*Inglandes*, agreſtes nuces. Cic. Tuſc. lib.v. Inſtituitque, vt candentibus iuglandium putaminibus barbam ſibi, & capillum adurerent.

417 ¶*Ingeneraretur*, vt innaſceretur. Cicero Academic. lib.iij. In tanta animalium varietate homini vt ſoli cupiditas ingeneraretur cognitionis & ſcientiæ.

418 ¶*Iuuenilitas* pro iuuentus. Var. Tithono, [illegible] Quam dereliquit multicupida iuuenilitas.

419 ¶*Itum* pro inceſſu. Titin. Setina: Itum, geſtum, amictum qui videbant eius.

420 ¶*Implicare* poſitum pro orare. Afran. Brundiſino. In parte inferiore hic implicabatur caput fateor.

421 ¶*Inanis* pro inanitate. Plaut. Aulular. Ita inanij ſunt oppletæ, atque araneis.

422 ¶*Incitas* dicitur egeſtas. Plautus Trinummo: Alij exſulatum abierunt, alij emortui, alij ſe ſuſpendere. Hem nunc hic cuius eſt, vt ad incitas redactus eſt? Idem Pœnulo: Profectò ad incitas lenonem rediget, ſi eas abduxerit. Lucillius Latyrarum libro iij. Illud ad incitas cùm redit, atque internecionẽ. Idem lib.xv. Villicum Ariſtocratem mediaſtinum, atque bubulcum Commanducatus corrupit, ad incitas adegit.

423 ¶*Incertat*, incertum facit. Pacuuius Duloreſte: Sed ne incertat dictio, quam rem expedi. Plautus Epidico: Longa dies meum incertat animum.

424 ¶*Icit* ſignificat percutit, ab ictu. Plautus Truculento: Frendit, icit femur. Idem Aularia: Ibi vt piſcabar, fuſcina ici vidulum. Pacuuius Armorum iudicio: Nam canis Quando eſt percuſſa lapide non tam illum appetit, Qui ſe icit, quàm illum ipſum lapidem, quo icta eſt, petit. Afranius Simulante: Offendit, frangit, rumpit, icit poculo. Cæcilius de mandatis: Si vnquam quiſquam vidit, quem catapulta, aut baliſta icerit. Lucretius libro iij. Eſſe animam cum animo coniunctam, quæ cum animi vi Perculſa eſt, exinde propellit corpus & icit. Turpilius Demetrio: Nam ſi iceris me poſthac, credas mihi velim, Inquit. tum quid conſes? dolebis ſcilicet. Naeuius Danaë: Quæ quondam fulmine icit Iupiter.

425 ¶*Inuncare* quaſi vnco inuadere, & arripere. Lucil. lib. xv. Aut qui nummos triſtis inuncat.

426 ¶*Inſolum*, inſolitum. Afranius Crimine: Orbitatem ſenectuti tuæ malam metui, Quod inſolum nõ venit cæco ac dementi. Idem Virgine: Ne veniret, quod nunc agitur inſolum.

427 ¶*Inibi* pro ſic, & mox. Afranius Materteris: Poſtquàm ſe vidit inibi eſſe gignatam, paruulam ſororibus commendat. Cæcilius Plocio: Libérne es? Non ſum, verùm inibi eſt. Pacuuius Iliona: Profectò aut inibi eſt, tam iam potiuntur frugum.

428 ¶*Ignotæ*, id eſt, inſciæ. Næuius Lycurgo: Ignotæ iteris ſumus, tute ſcis.

429 ¶*Iniurie* dictum pro iniurioſe. Næuius Lycurgo: Oderunt Dij homines. Iniurioſe egóne, an ille iniuriè facimus?

430 ¶*Incilare* eſt increpare, vel improbare. Accius Meleagro: Quis erit qui non me ſpernens, incilans probris. Sermone indecorans, turpi fama differet? Idem Clytemneſtra: Matre meo iure factum incilas, genitorem iniuſtum approbas. Pacuuius Duloreſte: Si quis hac me oratione incilet, quid reſpondeam? Lucil. lib. xxx. Nunc Cai quoniam incilans nos lædis viciſſim.

431 ¶*Innubere* poſitum pro tranſire, quòd hæ quæ nubunt, ad domos maritorum tranſeunt. Lucillius Satyrarum libro ſexto: Suam enim inuadere, atque innubere cenſent.

432 ¶*Infeſtum* mare haberet, pro, mare latrocinando infeſtaret. M. Tullius de republica lib.iij. Nam cùm quæreretur ex eo quo ſcelere compulſus mare haberet infeſtum vno myoparone, eodem inquit, quo tu orbem terræ.

433 ¶*Imbrices*, ac tegulas. Siſenna Hiſtor. lib.iij. Diſſipatis imbricum fragminibus, ac teſtis tegularum.

434 ¶*Impigritas* pro impigritia. M. Tullius de republ. lib. iij. Nunquam viri fortiſſimi fortitudinis, impigritatis, patientiæ.

435 ¶*Intolerabilis*, id eſt, qui tolerari non poſſit. Afranius Priuigno: Quod ſi feciſſem paullò ſæpiùs: didiciſſet is ferre, & non eſſe intolerabilis.

436 ¶*Inconſulti* quibus conſulentibus religio nihil diceret. Virgilius Æneid.lib.vj. Inconſulti abeunt, ſedémque odere Sibyllæ.

437 ¶*Illuuies*, ſordes. Virgil. Æneid. lib. iij. Reſpicimus, dira illuuies. Lucillius libro xx. Illuuies, ſcabies oculos huic denique petigo Conſcendere. Varro Manio: Ac periret ſquale, ſcabiéque, illuuie, & vaſtitudine. Lucillius lib.xxxvj. Hic cruciatur fame, frigore, illuuie, inualnicie, inprofundie, incuria.

438 ¶*Inuidioſum*, quod ſit vitabile ad videndum. Lucillius libro xxvj. Squalitate, ſumma ſcabie, ſumma in ærumna obrutam Neque inimicis inuidioſam, neque amico exoptabilem.

439 ¶*Indulgitate* pro indulgentia Siſenna Hiſtor.lib. iij. Baſſus aſſiduitate, indulgitate victus.

440 ¶*Ientare*. Afranius Buccone adoptato: Ientare nulla inuitat. Plautus Curc. Quid antepones Veneri ientaculi? Afranius Crimine: Hæc ieiuna ientauit. Varro Marcipore: Vt eat, ac rempub. adminiſtret, quod pulli ientent.

441 ¶*Ignauit*, ignauum fecit. Accius Æneaut Decio: Fateor, ſed ſæpe ignauit fortem in ſpe exſpectatio.

442 ¶*Inaudire*, audire. M. Tullius ad Panſam lib.1. Quorum erupit illa vox, de qua ego ex te primum quiddam inaudieram. Nouius Maleuolo: Vnde hoc tam repentè iucũdum inaudiui melum? Pacuuius Armorum iudicio: Quod ego inaudiui, accipite, & quid ſit facto opus, decernite. Afranius Diuortio: Nouis dictis, quæſo, ne ille inaudiat.

443 ¶*Infelicitent*; infelicem faciant. Cæcilius Nauclero: Vt te Dij omnes infelicitent cùm malè monita memoria. Plautus Pœnulo: Dij illum infelicitent omnes.

444 ¶*Iniquat*. Laberius Nuptiis: Æquum animum indignanti iniquat contumelia.

445 ¶*Integrare*, redintegrare. Virgilius Georg. libro quarto: Ramóſque ſedens miſerabile carmen Integrat. Accius Antenoridis: Nanque huic inuenio, vt mea ope opes togæ integrent. Pacuuius Chryſe: Sed ceſſo inimicitiam integrare. Siſenna Hiſt. lib. iiij. Vltro citróque integrant in oppido cædem.

446 ¶*Iraſcere* pro iraſci. Pomponius Ariſta: Noli quæſo iraſcere. More ſit, moriri ſuam quiſque vxorem vt velit. Nigidius Cõmento grammatico lib.j. Ita iraſcere, quid nunc iraſcitur?

447 ¶*Iandiu* pro olim. Turpilius Hetera: Rhodienſis eſt, ſed iſtuc commigrauit iandiu. Ennius Alcmæone: Factum eſt iandiu. Cæcilius [illegible]: Liber eſſem iandiu ſi habuiſſem ingenioſos coæmptores mihi. Liuius Aiace: Mirum videtur quod ſit factũ iandiu.

448 ¶*Incurſim* pro celeriter. Cæcilius Fallacia: Nullus ſum, niſi meam rem iam omnẽ propero incurſim perdere.

449 ¶*Indiſcriminatim*, indifferenter. Varro de lingua Latina lib. xviij. Quibus nos in hoc libro, proinde vt nihil interſit, vtemur indiſcriminatim, & promiſcué.

450 ¶*Inſanum* pro inſanè, vt immanè pro immaniter. Plautus Neruo: Inſanum valde vterque deamat. Salluſt. lib. ij. Immane quantum animi exarſere. Nomen poſitum pro aduerbio.

451 *Iuxtim* pro iuxta. Siſenna ab vrbe condita: Iuxtim Numicium flumen obtruncatur. Liuius Ægiſtho: In ſedes collocat ſe regias; Clytemneſtra iuxtim; tertias natæ occupant.

452 ¶*Inanima*, ſine anima. M. Tul. de offic. libro. ij. Quæ ergo ad vitam hominum tuendam pertinent, partim ſunt inanima, vt aurum, argentum. Et Hortenſio: Nam cùm omnis ſolertia admiranda eſt, tum ea quæ efficit, vt, inanima quæ ſunt, viuere, & ſpirare videantur.

453 ¶*Indolentiam* nouè. M. Tul. quod ſine dolore ſit, de offic. lib. ij. Vt qui rem expetendam vel voluptate, vel indolentia metiuntur.

454 ¶*Indicare* promittere, addicere. M. Tul. de offi. lib. iij. Scæuola Publij filius cùm poſtulaſſet vt ſibi fundus, cuius emptor erat, ſemel indicaretur.

455 ¶*Ineptitudo* pro ineptia. Cæcilius [illegible]: Qui homo ineptitudinis cumulatus, cultum oblitus eſt.

456 ¶*Igitur* poſitum pro poſtea. Plautus Amphit. Sin aliter eſſent animati, neque dẽt, quæ petat, ſeſe igitur ſumma vi, viriſque eorum oppidum expugnaſſere.

457 ¶*Inuolare*, irruere, euolare, vel inſilire, vel inuadere. Plautus Amphitr. Cum clamore inuolant impetu alacri. Cicero de Oratore lib. iij. Iſta prudentia, doctrinæque poſſeſſio, in quam homines caducam quaſi, atque vacuam, abundantes otio nouis occupatis inuolauerunt.

458 ¶*Indicatum*, atque *indictum*. Plaut. Aſinaria: Malè cubandum eſt: indicatum me vxor duxit domum.

459 ¶*Impendio* pro magis. Plautus Aulularia: Atque ille verò minus, minúſque impendio curare, minúſque impertire honoribus.

460 ¶*Indipiſcere*, petere, vſurpare. Plaut. Aulularia: Nec partem tibi adeò cui ſit indipiſces, neque furem excipies.

461 ¶[illegible], ornatum, cruſtis coopertum.

pertum. Varro περὶ ἐδεσμάτων, λιθόστρωτα, pauimenta,& parietes cruſtatos.

462 ¶ *Impotens* valde potens. Cicero Tuſ. lib. v. Qui nihil metuant, nihil agant, nihil concupiſcant, nulla impotentia efferantur.

463 ¶ *Inauditum*, quod non audiat, in veteribus prudentibus lectum eſt: Quædam animalium aliud alio [ſenſu] carent,& à natura gignuntur, aut inodora, aut inaudita.

464 ¶ *Infeſtum* aliud, aliud inſenſum. M. Tul. pro Plancio: Dolebam, iudices,& acerbè ferebam, ſi huius ſalus ob eam ipſam cauſam eſſet infeſtior, quod is meam ſalutem atque vitam ſua beneuolentia, præſidio, cuſtodiáque texiſſet.

465 ¶ *Ignarum*, quod neſciat cur aliquid ſit, incognitum. Virgilius: Ignarum Laurens habet ora mimanta. Salluſtius Iugurthino bello: Amore humanæ cupiditatis ignara viſendi.

466 ¶ *Illatebrare* à latebris honeſtiſſimè dictum. Cælius Annal lib. I. Arma plerique abiiciunt, atque inermes in latebras ſe illatebrant.

467 ¶ *Inimicitia* numero ſingulari. Ennius: Eo ego ingenio natus ſum, amicitiam atque inimicitiam in frontem promptam gero.

468 ¶ *Impune*, quod eſt impudens. Lucil. libro II. Homo impuratus,& impunè eſt rapiſter.

469 ¶ *Infinitio* quaſi fine fine,& indefinitio. Cicero de finibus bonorum & malorum lib. I Quorum incurſionem non ſolùm videamus, ſed etiam cogitemus. Infinitio ipſa, quam ἀπειρίαν vocant, tota ab illo eſt.

470 ¶ *Impopulum* pro ad populum. Siſen. Hiſt. lib i j. Seruulum eius præmio libertatis inductum magno cum tumultu conuentum in populum perduxit armatum.

471 ¶ *Immiſſum* pro demiſſum, prominēs & longiùs pendens. Siſenna Hiſtor. lib. III. Complures menſes barba immiſſa,& intonſo capillo. Virgilius Æneidos lib. III. Reſpicimus, dira illuuies immiſſáque barba.

472 ¶ *Iuſſo*, pro iuſſu. Siſenna Hiſtoriarū lib. IIII. Tamen Tudertibus Senatuſconſulto & populi iuſſo dat ciuitatem.

473 ¶ *Iactuoſa* poſitum pro iactantes. Cicero Oratore: Cùm ſint luminoſæ,& quaſi iactuoſæ partes duæ.

474 ¶ *Inciſim* [quaſi ſimul] Cicero Oratore: Hæc quidem duo binis pedibus inciſim, deinde membratim dicere ſolebas.

475 ¶ *Importatum* pro illatum, quomodo exportatum ablatum. Cic. Oratore: Publicis rebus, quæ adiumenta per homines eloquentiſſimos importata. Idem lib. II. Modò enim huc iſta ſunt importata.

476 ¶ *Infitiatores* ſunt falſi criminis obiectores. Cicero de Oratore lib. I. Non intelligebat, vt ſi illi infitiatores probaſſent iudici, ante petitam eſſe pecuniam, quam eſſet cœpta deberi.

477 ¶ *Inſignite* cum indicio notæ. Cic. de Oratore lib. II. Nec improbum notari, ac vituperari inſignitè poſſe.

478 ¶ *Inuitius* ab eo quod eſt inuitus. Cic. de Oratore lib. II. Quem ego paullo ſciebam vel impudentiùs, vel inuitiùs. Nolo enim dicere de tam ſuaui homine faſtidioſius.

479 ¶ *Inextinguibilis*. Varro Cato, vel de liberis educandis: Male enim cōſuetudo diu importata eſt inexſtinguibilis.

480 ¶ *Innumera* pro innumerabili. Lucretius libro II. Non eſt vna ſed numero magis innumera.

L

481 ¶ *Later*. Varro ἑκατόμβη, περὶ θυσιῶν Lydon fluens ſub Sardibus flumen tulit Aureum later, quod cōquadrauit religio. Idem Seſquiulyſſe: Vbi educantur barbati, innumerabiles Lateres aureos habuiſſe. Idē Manio: Hic vt quadrato latere ſtipatæ ſtrues.

482 ¶ *Luam*, pro lui. Varro ἑκατόμβη, περὶ θυσιῶν. Habes qui,& cuius rei cauſſa fecerim hecatombem, in quo ego (vt puto) quoniam eſt luere ſoluere, luam.

483 ¶ *Lucuns*. Varro ἀεσίλεου περὶ [illegible]. lib. II. Ac nulla ambroſia, ac nectar,& non allium,& ſardæ, Panis penia, lucuns cibus qui puriſſimus multò eſt. Idē σκιαμαχία, περὶ τύφου. Vinum, temma lucuus nihil adiuuat iſtam. Afranius Fratriis: Piſtori nouat cur non ſcribitario, vt mittat fratris filio luculentulus.

484 ¶ *Longurio*, id eſt, longus. Varro Triphalo: περὶ ἀρρενότητος. Ego nihil narro, adeò hic ita curat qui ante me eſt neſcio qui longurio.

485 ¶ *Lotiolente* dictum veluti lutulentè, à lotio: Titinius Varro: Lotiolente flocci ſiet & cuculatos.

486 ¶ *Lenitudine* pro lenitate. Turpillius Philopatro: Mira lenitudine, ac ſuauitate abundat. Cic. Tuſ. lib. iiij. Lenitudo orationis, mollitudo corporis, ea ſibi bona ducēs, quid erit in philoſophi grauitate? Et in Verrem: Quanta me tua, non mea lenitudo.

487 ¶ *Latitudinem* pro lætitia. Accius Alcmæone: Vt me repoſitum immerentem repentino nuntio alacrem reddidiſti, ac me excitaſti ex luctu in lætitudinem. Idem Bacch. Quanta in venando affectu eſt lætitudine?

488 ¶ *Largitas* pro largitione. Turp. Paraterуſa: Eho dic mihi, an oblita obſecro es eius crebras māſiones ad amicam,& ſumpti largitatem? M. Tul. de Republica libro III. Pyrrhi vadet largitas acos, aut Samnitium copia Gurio defuerunt.

489 ¶ *Luminoſum* poſitum pro claro. Cicero Oratore: Tum ſunt maximè luminoſæ, & quaſi iactuoſæ partes duæ.

490 ¶ *Luſus*, vel luſio, qui ab omnibus ludus dicitur. Var. Marcipore: Vtri magis ſunt pueri, hi puſilli nigri, qui ſpectant nundinã, vt magiſter dimittat luſus. Idem, Cato vel de liberis educandis: Ab huiuſcemodi luſionib. radices crudelitas agere ſolet.

491 ¶ *Laborioſum*, in quo laboretur. Gallus Poematis: Durum rus fugite laborioſum.

492 ¶ *Laxitas*, laxitudo. Salluſt. Hiſt. lib. IIII. Simul eos, & cunctos iam inclinatos laxitas, & loci plures cohortes, atque omnes, vt in ſecunda re, pariter acre inuadunt. M. Tul. de offi. lib. I. Et admittenda hominum cuiuſque modi multitudo, adhibenda cura eſt laxitatis.

493 ¶ *Lamentas* pro lamentationes. Pacu. Hermiona: Lamentas fletus facere compendi licet.

494 ¶ *Lætare*, & lætiſcere, & lætificare. Liuius Ægiſtho: Iámne oculos ſpecie lætauiſti optabili? Accius Pelopidis: Et te vt triplici lætarem bono. Siſen. lib. IIII. Vtrum ne viri cultu erga ſe mortalium lætiſcant: an ſuperna agentes humana negligant.

495 ¶ *Litteroſus*, litteratus. Caſſius Hemina Annalium lib. IIII. Homo merè litteroſus.

496 ¶ *Latibulet*, & latibuletur pro lateat. Næuius Erotopægniõn: Nocte vt opertus amictu latibuletur. Accius Putatoribus: Progredere, & ne quis latibuletur proſpice.

497 ¶ *Lupari* vt ſcortari, vel proſtitui, Turp. Acta: Atque ſcalis cum meretrice è noſtro ornatu per vias lupantur. Lucil. lib. v. Et Diuos thure precemur Conſilium, fas ſi placent, túne impunè ſuperbis.

498 ¶ *Luteſcit* honeſtè dictum in poematis, tametſi auctoritatis ſit ignobilis. Sanguine diluitur tellus, caua terra luteſcit.

499 ¶ *Libellionem* vt tabellionem. Varr. Manio: Tum ad me fuerunt, qui libellionem eſſe ſciebant.

500 ¶ *Limum* obtortum. Varro Manio: Alter alieno ſciens, ſed limus intra limites culinæ.

501 ¶ *Laceſſere* poſitum pro prouocare. Cicero Oratore: Et Ariſtoteles Socratem laceſſiuit, & Xenophontis voce Muſas quaſi locutas ferunt. Et Tuſ. lib. v. Impulſi ſumus ad philoſophiæ ſcriptionem, verùm etiam laceſſiti.

502 ¶ *Lenitudine* pro lenitate. Cicero lib. Tuſc. IIII. Eámque quam lenitatem nos dicimus, vitioſo lenitudinis nomine appellant.

503 ¶ *Lea* pro leæna. Lucret. lib. v. Irritata leæ iaciebant corpora ſaltu.

504 ¶ *Ligellum*, tuguriolum, domicilium breue. Plautus Aulular. De ſuo ligello fumus ſi qua exit foras.

505 ¶ *Licitari*, congredi, pugnare. Ennius: Pars ludicrè iactant, ſaxa inter ſe licitantur. Cæcilius Hymnide: Quæ narrare inepti eſt ſcitras feruentis, quin machæra licitari aduerſum cùm cœpiſti ſciens.

506 ¶ *Longiſcere*, longum fieri, vel frangere: Ennius lib. XVII. Neque corpora firma Longiſcunt quicquam. Idem: Cùm ſola eſt, eadem faciunt longiſcere longè.

507 ¶ *Ligurrire*, deguſtare. vnde abligurrire multa auidè conſumere. Horatius: Semeſos piſces tepidúmque ligurrierit. Attius Catul. Priapo: De meo ligurrire libido eſt.

508 ¶ *Latrocinari*, militare mercede. Plautus Cornicularia: Latrocinatus annos decem mercedem. In Tiberio: Qui apud regem in latrocino fuiſti, ſtipendium accepitaſti. Ennius: Fortunas quas cœpere latrones iterſerare.

509 ¶ *Lauerna* dea, cui ſupplicant fures. Plautus Cornicularia: Litaueram Lauernam in fures ſceleraſcit manus. Lucil. lib. xvij. Si meſſes facis muſas, ſi vendis Lauernæ.

510 ¶ *Luculentitatem* à luculento. Cæcilius Hymnide: Vide luculentitatem eius, & magnificentiam. Laberius Tucca: Dominus noſter luculentitate captus.

511 ¶ *Luſtratus*, luxurioſus à luſtris abditis lucis. Plaut. Caſ. Vnde es, nihil vbi luſtretur ibi bibatur.

512 ¶ *Luſcioſi*, qui ad lucernam non vidét, & *μύωπες* vocantur à Græcis. Varro Diſciplinarum libro octauo: Veſperi non videre, quos appellant luſcioſos. Idem Andabatis: Ædepol idem cæcus non luſcioſus eſt.

513 ¶ *Lemures*, laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum, & beſtiarum. Varro de vita populi Romani libro primo: Quibus temporibus in ſacris fabam iactant noctu, ac dicunt ſe lemures domo extra ianuam eiicere.

M

514 ¶ *Mollitudinem* pro mollitie. Var. Papiapapæ, *περὶ ἐγκωμίων*. Sigilla in mento impreſſa amoris digitulo, veſtigio demonſtrat mollitudinem. Cicero de Oratore lib. ſexto: In ipſo factu modum & mollitudinis, & leuitatis.

515 ¶ *Mirius* magis mirum. Varro *γνῶθι σεαυτόν*. Subſilis, ac plaudis, & ab aratro poſces ſtiuam. oro nunquid enim hoc mirius?

516 ¶ *Mandare* poſitum pro commendare. Siſenna Hiſtor. lib. III. Poſt principia paulatim recedunt, atque inde cum paucis fugæ ſe mandant. Vnde & procurationem mandare, commendare, vel cauſſam ſentire poteris.

517 ¶ *Macritudinem* pro macie Plautus Captiuis: Oſſa, atque pellis ſum miſer macritudine.

518 ¶ *Muſtum* non ſolum vinum, verùm nouellum quicquid eſt, rectè dicitur. Næuius Gymnaſtico: Vtrum eſt melius, virginémne an viduam vxorem ducere? virginem, ſi muſta eſt.

519 ¶ *Maximitas* poſitum pro magnitudine. Lucr. libro 2. Ne quædam cogas immani maximitate.

520 ¶ *Multeſima* pars nouè poſita quantitas infinita. Lucret. lib. 6. Quàm ſit paruula pars, & quam multeſima conſtet.

521 ¶ *Miſeritudine* pro miſeria, vel miſericordia. Acc. Aſtyanacte: Troia eſt teſtis. quære ex aliis, qui illius miſeritudine Nomen clarū in humili ſaxo multis memorant vocibus. Idem Alpheſibœa: Cum ipſa ſim, & ſi miſeritudo eorum vlla eſt liberûm.

522 ¶ *Mœſtitudo* pro mœſtitia. Accius Telepho: Quem ego vbi adſpexi, virum memorabilem intui viderer, ni veſtitus teter, mœſtitudo, vaſtitudo prædicarent hominem eſſe. Plaut. Aulularia: Qui tanta mala, mœſtitudóque obtigit?

523 ¶ *Magnitate* pro magnitudine. Accius Bacchis: Neque ſat fingi, neque dici poteſt pro magnitate.

524 ¶ *Macellum* dictum pro macilentum. Lucillius probat libro ſexto: Si noſti, nō magnus homo eſt, naſutus, macellus.

525 ¶ *Macore* pro Macie. Pacuu. Peribœa: Corpúſque meum tabe, mœrore, errore, macore ſenet. Varro Serrano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν. Noſter Atticus riualis homo iturus in curiā cùm maceſcebat.

526 ¶ *Matreſcam*, matris ſimilis fiam. Pacuuius Duroleſte: Vtinam nunc matreſcam ingenio, vt meum patrem vlciſci queam.

527 ¶ *Munia*, officia. Salluſt. Hiſt. libro 3. Actum maximè (vti ſolet in extremis rebus) ſibi quiſque cariſſimum domi recordari, cunctíque omnium ordinum munia ſequi. Plaut. Mercatore: Dicens pro meritis gratum me, & munia fore.

528 ¶ *Metari*, parare. vnde & metatores. Vir. Georg. lib. 2. Si pinguis agros metabere campi, Denſa ſere. Cœlius Annalium libro tertio: Omnes ſimul terram cum claſſi accedunt nauibus, atque ſcaphis egrediuntur, caſtrametati ſigna ſtatuunt. Vnde hodiéque metatores dicimus.

529 ¶ *Mammeatam*, mammoſam. Plautus Pœnulo: Cuius amicam mammeatam.

530 ¶ *Muſimones*, aſini, muli, aut equi breues. Lucillius lib. 6. Pretium emit, qui vendit equum muſimonem. Cato Deletorio: Aſinum, aut muſimonem, aut arietem.

531 ¶ *Mœſtas* pro mœſtificas. Laberius Tuſco: Concitatam mobilitate mœſtas.

532 ¶ *Mictyris* paupercula, pulmentaria. Lucil. lib. 20. Pulmentaria ventribus, aut aliquod genus herbæ, & ius mænarum bene habet ſe mictyris, hoc eſt meri.

533 ¶ *Mertaret* pro merentem faceret. Accius Myrmidonibus: Quod ſicut decuit, iſta res mecum, aut meus mertaret dolor, iamdiu inflammari, & ardere naues vidiſſet ſuas.

534 ¶ *Madore* infuſione. Salluſt. Hiſt. lib. 3. Quaſi par in oppido feſtinatio, & ingens terror erat, ne ex latere noua monimenta madore infirmarentur. Nam mœnia oppidi ſtagnabant redundantibus cloacis aduerſo æſtu maris.

535 ¶ *Mercatis* pro mercantibus. Salluſt. Hiſt. lib. 5. Cæteri negotia ſequebantur familiaria legatorum, aut tribunorum, & pars ſua commeatibus mercatis.

536 ¶ *Maceries* eſt maceratio. Afranius Excepto: Si ille hæc nunc ſentit, facere illi ſatis Vis quanta illius mors ſit, maceries tibi.

537 ¶ *Manubias*, manus exuuiæ. Næuius Danaë: Manubias ſuppetat pro me.

538 ¶ *Mutuum* pro mutuò. Lucillius libro 27. Et ſi maxime, quod ſpero, mutuum hoc mecum facis.

539 ¶ *Mordicus*. Lucillius lib. 27. Mordicus petere aurum, & flamma expediat, è cœno cibum. Plautus Menæchmis: Iamdudum oportuit naſum ademptum mordicus.

540 ¶ *Monſtrificabile*. Lucil. lib. 27. Nunc ignobilitas his mirum, ac monſtrificabile.

541 ¶ *Mendicarier* pro mendicare, & mendicabulum pro mendicatione. Plaut. Vidularia: Malim moriri meos, quàm mendicarier. Boni miniſtrantur, illum nunc irrident mali. Idem Aulularia: Memorare nolo hominum mendicabula.

542 ¶ *Mertaret*, mergeret. Acc. Antenoridis: Fortaſſe an ſit quod hic non mertet metus? Idem Deiphobo: Vel hic qui in ea parte effrenata impudentia Præſentem præſens dictis mertare inſtitit.

543 ¶ *Muginari*, murmurare. Lucillius lib. 7. Muginamur, molimur, ſubducimur. Atta Aquis caldis: Atque ea muginantur hodie, atque ego occluſero fontem.

544 ¶ *Medullitus* à medullis. Varro, Cras credo, hodie nihil: Atque vt igni feruido medullitus Aquiloniam intus ſeruat frigedinem. Plaut. Truculento: Oſtēdiſſe ſciam mihi medullitus infidelem nunquam dum viuam fore. Ennius Satyrar. lib. 3. Enni poëta ſalue, qui mortalibus Verſus propinas flammeos medullitus.

545 ¶ *Meritiſſimo*. Turpilius Paraterusa: Meritiſſimò te magnifacio. Cæcilius Aſoto: Meritiſſimò hic me eiecit ex hac decuria.

546 ¶ *Minitabiliter* pro minaciter. Accius Ænea Callecι voce canora fremitu peragrant minitabiliter. Pacuuius Antiopa: Minitabiliterque increpare dictis ſæuis incipit.

547 ¶ *Morſicatim* à morſu. Varro: Sicut pulli ſic incedunt, & in labellis morſicatim luſitant.

548 ¶ *Mutabiliter* à mutando. Varro cras credo, hodie nihil: Quibus inſtabilis animus ardens mutabiliter habet habere, & non habere.

549 ¶ *Mordicibus*, & mordicus pro morſu, pro morſibus. Plaut. Aulul. Aſini me mordicibus ſcindant, boues incurſent cornibus. Cicero Academ. li. 3. Perſpicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abeſſe dicamus.

550 ¶ *Mæander* eſt picturæ genus à ſimili opere labyrinthorum ortum clauiculis illigatum. Varro, [illegible]. Mihi facies mæandrata, & vermiculata, atque etiam adeò ingens orbem terræ. Virgilius libro quinto: Victori chlamydem auratam, quam plurima circum Purpura Mæandro duplici Melibæa cucurrit.

551 ¶ *Manſum*, mandendum, aut māſatum. Varro γνῶθι σεαυτόν. Dein certè alij fluctu, vt ficum pararet manſum, quo venarum ſangui ne riuos compleret. Lucillius lib. 30. Sperans ætatem eandem hęc proferre poſſet manſum ex ore daturum.

552 ¶ *Mulierauit*, vt effeminauit. Varro [illegible]. Et rex & miſellus ille pauper amat, habétque ignem intus acrem, hic ephebū mulierauit: hic ad me deca adoleſcentem cubiculum pudoris primus polluit.

553 ¶ *Memordi*, peposci, pepugi, ſpepondi in veteribus lecta ſunt. Acc. Honilia: Atrice verſum ſe memordiſſe autumat. Lab. Callis: De integro patrimonio mea centū millia nummūm memordi. Ennius: Meum non eſt, at ſi me canis memorderit. Cætera in obſcurioribus inuenimus.

554 ¶ *Metus* nouè, & eleganter poſitum. Salluſt. Hiſtor. lib. 1. Ad bellum excitabat metus Pompeij victoris, hoc eſt, quod de Pompeio metueretur.

555 ¶ *Mendicimonium*, & *mechimonium* Laberius in libro quem Cropium inſcripſit. in eo verba hæc inueniet, qui doctrinæ ſtudium putauerit adhibendum. In eo quoque libro *manſtus*, quod eſt, furatus, inueniet.

556 ¶ *Medioximum*, medio actum modo. Varr. Modio: Quid aliud eſt, quod Delphicè canat columna litteris ſuis, ἄγαν μηδέν, viduā nos facere ad mortalem modum medioximè, vt quondam patres noſtri loquebantur.

557 ¶ *Maſculum* pro forti, ac vehementi. Varro, ὄνος λύρας. Si non plus teſticulorum offenderis, quam in caſtrato pecore in Apulia, vincor non eſſe maſculum ad rem.

558 ¶ *Mancum*, debilem. Marc. Tullius de finibus bonorum & malorum libro tertio: Sed & iam alteris tribus, qui mancam fore putauerunt ſine aliqua acceſſione virtutum.

559 ¶ *Minutum*, poſitum pro breui. Varro Epiſt. Latina: Si veniſſes Capuam, quòd & pueros minutos vides libenter, & maiores animaduertere non vis. Marcus Tullius Verrinarum libro 3. Reticulúmque ad nares admouebat, tenuiſſimo lino, minutis maculis, plenum roſæ.

560 ¶ *Maceria*, paries. Siſen Hiſtor. libro 3. Poſt villarum macerias, ac parietinas quinque cohortes in inſidiis reliquit.

561 ¶ *Manipulatim*, collecta manu. Siſen. Hiſt. lib. 3. Requieſcendi ſpatium nacti condenſiores manipulatim reſiſtere hoſtibus inſtituiſſent.

562 ¶ *Multifariam*, partibus multis. Siſenna Hiſtor. libro tertio: Quòd loca paluſtria, quæ erant & aliè multifariam confoſſa.

563 ¶ *Marſupium* ſacculum. Varr. Cato. vel de liberis educandis: Ex quo perſpicuum eſt maiorem curam habere nos marſupii, quam vitæ coſtæ.

564 ¶ *Molimentum*, pro conatu. Siſenna Hiſtor. libro quarto: Contrà magno cum molimento, ac perpetuo ſono procedunt.

565 ¶ *Modiperatores*, quaſi modum imperantes. Varro Rerum humanarum lib. 20. In conuiuiis qui ſunt inſtituti putandi modiperatores magiſtri.

566 ¶ *Magniloquentia*. Cicero de oratore, Quod ille dactylicus numerus hexametrorum magniloquentiæ ſit accommodatior.

567 ¶ *Miniſtratrix*, poſitum pro miniſtra. Cic. de Orat. Sed omneis comites, miniſtratricéſque eſſe oratoris diceres.

568 ¶ *Male audiam*. Cic. de Orat. lib. 2. In quo libenter male audiam: ſed, quia cauſſam non libenter remitto, nimium patiens, & lentus exiſtimor.

569 ¶ *Multitudo*, poſitum pro frequentia, aut copia. Cicero de Oratore libro tertio: Sed vt Pontifices veteres propter ſacrorum multitudinem, tres viros epulones eſſe voluerūt. Eodem: Hunc etiam, qui familiarior nobis propter ſcriptorum multitudinem eſt.

570 ¶ *Mulieroſitas*, cupiditas femineæ voluptatis. Cicero Tuſcul. libro 4. Similitérque cæteri morbi, vt gloriæ cupiditas, vt mulieroſitas, vt ita appellem, eam, quæ Græcè φιλογυνία dicitur.

571 ¶ *Memoriam*, poſitum pro vetuſtate. Pacu. Chryſe: Perque noſtram egregiam vnanimitatem, quam memoria deiugat.

572 *Mur-*

572 ¶*Murmurillum*, murmuratio. Plaut. Rudente: Nolo ego murmurillum, nequid ſuſurrum fieri. Idem: Quid murmurillas tecũ, & te diſcrucias?

573 ¶*Mediaſtinos* non ſolum balnearum, ſed ædium quoque miniſtros, & curatores legimus. Lucil. 17 Villicum Ariſtocratem mediaſtinum atque bubulcum. Cato præceptis ad filium: ille imperator, tu illi ac cæteris mediaſtinus.

N

574 ¶*Nuperum* pro recenti poſitum ab eo, quod eſt nuper, id eſt, ante non multum temporis. Plaut. Captiu. Quid tu vna nocte poſtulauiſti, & die Recens captum hominem nuperum, nouitium.

575 ¶*Neminis* poſitum pro nullius. Plaut. Captiu. Neminis me miſeret, nam mei miſeret neminem. Lucilius lib. 30 Neminis ingenium tantum confidere oportet.

576 ¶*Noxitudo* pro noxia. Acc. Armorum iudicio: Ocule noxitudo obliteretur Pelopidarum, ac per nos ſancteſcat genus.

577 ¶*Nubere* veteres non ſolùm mulieres, ſed etiam viros dicebant, ita vt nunc Itali dicunt. Pompon. Pannuceatis: Sed meus frater maior poſtquam vidit me inde eiectum domo, Nupſit poſteriùs dotatæ vetulæ, varicoſæ, afrę.

578 ¶*Nitiditate* pro nitore. Acc. Bacchis: Formæ, figuræ nitidate hoſpes regis.

579 ¶*Numen* pro ornatu. Virg. Æneidos lib 2. Vadimus immiſti Danais haud numine noſtro.

580 ¶*Nenum* pro non. Lucil. lib. xxx. Sed tamẽ hoc dicas, quid eſt nenu moleſtum eſt. Var. Epiſtola ad Fuſium: Si hodie nenu veni, cras quidem ſi veneris meridiem die natalis fortunæ.

581 ¶*Neuult* pro non vult. Titin. Setina: Ipſus quidem hercle ducere ſanè neuult. Plaut. Trinum. Filiam meam tibi deſponſatam eſſe audio, niſi tu neuis.

582 ¶*Nigret*, nigra fit. Pacu. Chryſe: Soliſque exortu capeſſit candorem, occaſu nigret. Acc. Bacchis: Splendet ſæpe, aſt idem nimbis interdum nigret.

583 ¶*Nitidant*, abluunt, dictum à nitore. Enn. Cteſiphon. O pie eam ſecum aduocant, eunt ad fontem, nitidant corpora. Acc. Thebaide: Quin ad Circæo fonte aduenjunt mundulæ, nitidantur vulgo, pripendantur ſoni.

584 ¶*Nixurire*, niti velle. Nigidius Commento grammaticæ xxx. Nixurit qui niti vult, & in conatu ſæpius aliqua ſe perpellitur.

585 ¶*Notificem*, notũ faciam. Pompon. Atreo: Nunc te obſecro ſtirpem vt euoluas, meo: ũmque genus notifice mihi.

586 ¶*Numella*, machinæ genus ligneum ad diſcruciandos noxios paratum, quo & collum & pedes immittunt. Plaut. Aſinaria: Neruos, catenas, carcerem, numellas, pedicas, boias.

587 ¶*Nugiuendos* Plautus dici voluit omnes eos, qui aliquid mulieribus vendant. Nam omnia, quibus matronæ vtuntur, nugas voluit appellari. Plaut. Aulul. Vbi nugiuendis res ſoluta eſt omnibus.

588 ¶*Nidus* pro poculo. Varro Quinquatribus: Quam lympham meliùs è lacuna fontium allatam, nidos potili permiſceat.

589 ¶*Nidulatur*. Varro primo Hebdomadon, Dies deinde illos quib. Halcyones hyeme in aqua nidulantur, eos quoque ſeptem eſſe dixit.

590 ¶*Neſcium* pro incognito. Plaut. Rudente: Quæ in locis neſciis neſcia ſpe ſumus.

591 ¶*Nocteſcere*, cæcari. Furius Poematis: etſi eſt auctoritatis incertæ: Omnia nocteſcunt tenebris caliginis atræ.

592 ¶*Nepam* quidam cancrum putant ob illud Plauti: Retrouorſum cedam, imitabor nepam. Et illud aliud: Aut cum nepa eſſet dubium [illegible] vtroque Nam verè nepa ſcorpius dicitur M Tul de finib. bonorum & malorũ li. 5. Scip. te anguiculos, natare anaticulas, volare merulas, cornibus vti videamus boues nepas aculeis, inam denique cuique naturam eſſe ad viuendum ducem.

593 ¶*Nex* pro Nece. Siſenna Hiſt. libro 4. Quoniam neque mea nex, neque interceſſio poſſe videtur illorum dementem reprimere audaciam.

594 ¶*Nænia*, inditum & inconditum carmen, quod adducta pretio mulier, quæ præfica diceretur, iis quibus propinqui non eſſent mortuis exhiberet. Var. de vita populi Romani lib. 4. Ibi à muliere, quæ obtutum à voce eſſet, per quam laudari, deinde næniam cantari ſolitam ad tibias, & fides.

O

595 ¶*Obſcæuauit*, quaſi ſcæuum, id eſt malum omen attul t. Plaut. Aſinar. Metuo quod illic obſcæuauit meæ falſæ fallaciæ.

596 *Opimitas* ab opimo. Plaut. Aſinaria: Maximas opimitates & gaudio effertiſſimas. Idem Captiu. Maximas opimitates opiparáſque offers mihi.

597 ¶*Obba* poculi genus, quod nunc vbba dicitur. Var. Eſt modus matulæ; [illegible]: Dolia atque apothecas tricliniares, melicas, calenas, obbas, & cumanos calices.

598 ¶*Opulentitas* pro opulentia, Plaut. Milite glorioſo: Quaſi qui eius opulentitatem reuerearis. Cæcil. Plocio: Opulentitate noſtra ſibi iniuriam faciant.

599 ¶*Orbitudinis* pro orbitate. Acc. Amphitr. Miſeret lacrymarum, luctuum, orbitudinis. Turpil. Thraſyleone: Hoc te pro, vt il-

lius commiſereſcas miſeræ orbitudinis. Pacu. Duloreſte: Vel cùm illum videas ſolicitū orbitudine.

600 ¶*Ocquiniſcere* eſt propriè inclinare. Pompon. Proſtibulo: Vt nullum ciuem pædicaui per dolum, Niſi ipſus orans vltróque ocquiniſceret. Idem Piſtore: Niſi nunc aliquis ſubitò obuiam occurrit mihi, Qui ocquiniſcat, quo compingam terminum in tutum locum.

601 ¶*Obliterare* eſt obſcura facere, & in obliuionem ducere. Acc. Agamemnonidis: Inimicitias Pelopidarum extinctas iam, atq. obliteratas memoria renouare.

602 ¶*Offendo*, offenſio. Afran. Vopiſco: Quóque nunc offendo ſæpe procul noſtra ſit mala.

603 ¶*Olat* pro oleat. Afran. Fratriis: Non poteſt Quin illa tacta, longéque & multis olat. Pomponius Aleonibus: Aleo ludam ſanè meæ malè olant manus.

604 ¶*Obſorduit*, obſoleuit. Cæcil. Hypobolim. Raſtraria: Obſorduit iam hæc in me ærumna miſeria.

605 ¶*Obſtringillare*, obſtare Enn. Satyrar. lib. 3. Reſtitant, occurrant obſtant, obſtringillant, obagitant. Var. Manio: Lex neque innocenti propter ſimultatem obſtringillat, neque nocenti propter amicitiam ignoſcit. Idem de re ruſtica libro 1. Tu inquit, inuides tanto ſcriptori, & obſtringillandi cauſſa ſiglinas reprehendis, cùm præclara quædam, ne laudes, prætermittas. Idem de vita populi Romani li. 4. Quod Curio cùm id feciſſet, dicebat amicis vt illi renuntiaretur ſe obſtringillaturum, ne triumphus decerneretur, aut ne iterum fieret conſul.

606 ¶*Obuarare*, peruertere, deprauare, dictum à varis. Enn. Achille: Nam conſiliis obuarant, quibus tamen concedit hic ordo.

607 ¶*Obſecundanter*, obſequenter. Nigidius de Diis li. 1. Cùm autem id quid ſit quærimus, obſecundanter naturæ viuerent.

608 ¶*Oculitus*, vt animitus, medullitus. Plaut. Cornicularia: Qui amāt ancillā meam Hedylium oculitus.

609 ¶*Oſſiculatim*, vt ſimulatim. Cæcil. Fallacia: Oſſiculatim Parmenonem de via liceat legam.

610 ¶*Officere*, obeſſe. M. Tul. de Offic. li. 3 Demoliri ea, quorum altitudo officeret auſpiciis.

611 ¶*Oliuitatem* fructus olei. Varro Glóriam περὶ φθόνου: Denique omnis cum lucerna combuſta eſt in lucubrando, oliuitáſque conſumpta eſt. Idem de repub. lib. 1. Non modò integra eximi, ſed etiam maior, quàm in arbore vnquam pependerit, de oliuitate oleas ſui opimè condi ſcribit Cato.

612 ¶*Occepſo*, occepero. Plaut. Amphitryone: Ni ego illi puteo, ſi occepſo, animam omnem intertraxero.

613 ¶*Oſaſum* pro odi. Plaut. Amphitryone: Inim cos ſemper oſaſum obtuerier.

614 ¶*Orbium* dictum per orbem. Varr. γνῶθι σεαυτόν: Vt ſidera cæli Diuûm circū terram, atque axem quæ voluuntur motu orbico.

615 ¶*Opuleſcere* ab opulento dictum decorè. Furius Poematis: Quo magis in cōptis poſſint opuleſcere campis.

616 ¶*Occulte*, occulto. Cic. de Orator. lib. 2. Inter iuncta argumentorum plerunque occulas, nequis ea numerare poſſit. Virg. Geor. lib. 2. Quod ſupereſt, quæcunque premes virgulta per agros, Sparge fimo pingui, & multa memor occule terra.

617 ¶*Opinabile*. Cic. Academ. lib. 1. Itaque hanc omnem artem rerum opinabilem appellabat.

P

618 ¶*Penularium* quaſi theca, & vagina penulæ. Nonius Fullonico: Non multo poſt ſonoram accepit, abſedet, conſequitur penularium, pſilotrum petit.

619 ¶*Pleuitatem*, ignobilitatem. Cato pro Veturio: Propter tenuitatem & pleuitatem. Hemina in Annalibus: Quicunque propter pleuitatem agro publico eiecti ſunt.

620 ¶*Petilum*, tenue, & exile. Lucil. xii. Inſignis varis cruribus, & petilis. Plaut. Plotino: Nam coloratam frontem habet, petilis habitis. Petilis tenuis dicit, habris mollis dicit.

621 ¶*Paces* plurali numero nouè poſitum. Varro de vita populi Romani lib. 3 Animaduertēdum primùm, quibus de cauſſis, & quēadmodum conſtituerint paces: ſecundùm, qua fide, & iuſtitia eas coluerint.

622 ¶*Pondo* mille octingentûm nouè Varro de vita populi Romani libro 4. Itaque retuli auri pondo mille octingentûm ſeptuagintaquinque, Græci enim herona mille dixerunt.

623 ¶*Panus* tramæ inuolucrum, quem diminutiuè panulam vocamus. Lucil. li. 12. Foris ſubtegminis panus eſt. *Tumor* quoq. inguinum ex ſimilitudine ſic vocatur. Afran. Matertera: In quem plenam papulam, panū tympanum. Nouius Optione: Qui me miſerum miſeriorem reddidit, quàm panus puerum. ꝙ pueri ægrius patiantur hoc genus morbi.

624 ¶*Peniculamentum* à veteribus pars veſtis dicitur. Enn. lib. xi Annalium: Pendent peniculamenta vnum ad quemque pedum. Lucil. lib. xix. Peniculamentum verè reprehendere noli. Cæcil. Fœneratore: Volat ſanguis, ſimul auolat peniculamentum, & pallio datur.

625 ¶*Pugnaciter*, ſtrenuè, fortiter, & conſtanter

ſtanter. Plautus Perſa: Ego ſcio hercle vtrunque velle. Age, indica prognariter. Ennius Annalium libro 6. Diu hoc audite parumper: Vt pro Romano populo prognariter armis Certando, prudens animam de corpore mitto.

626 ¶ *Perperos*, indoctos, ſtultos, rudeis, & inſulſos, mendaces. Acc. Pragmatic. Deſcribere in theatro perperos populareis. Idem eodem: Et eo plectuntur poëtæ, quàm ſuo vitio ſæpius, Ductabilitate nimia veſtra aut perperitudine.

627 ¶ *Præcox*, & præcoca, quod eſt, immatura. Ennius Annalium lib. 8. Præcox pugna eſt. Lucil. libro 8. Anicula aſpera, atque præcox eſt fuga. Non. Huic puellæ præcoquis libido ineſt.

628 ¶ *Populatim*, per populos. Pomponius, Magnus poëta placuit populatim omnibus.

629 ¶ *Præmiatores*, nocturni prædones. Næuius Amnagrennuntius: Nam in ſcæna nos nocturnos cœpit præmiatores tollere.

630 ¶ *Populacia*, vt nugalia, vel puerilia. Lab. Latè coquentibus hœdum populacia agimus per ludum.

631 ¶ *Poſſeſtrix*, à poſſidendo. Afran. Aliber totius monilis poſſeſtricem. ita tonſtrix, ita impulſtrix, ita curatrix, ita plauſtrix, ita aſſeſtrix.

632 ¶ *Perpetuitaßit*, ſit perpetua, æterna. Enn. Annalium lib. 9. Libertatémque vt perpetuitaſſint quàm maximè.

633 ¶ *Præciſum*, & omaſum partes carnis & viſcerum. Næuius Aularia: Præciſum, omaſum, pernam, callum, glires, glandia. Lucil. libro 20. Illi præciſo, atque epulis capiuntur opimis.

634 ¶ *Piſculentum*, poſitum piſcoſum, vt puluerulentum. Cato Originum lib. 5. Origine fluuium Naronem magnum, pulcrum, piſculentum. Et libro 8. Fluuium Hiberum, is oritur ex Catinatis magnus, atque pulcer, piſculentus.

635 ¶ *Paſceolus*, ex aluta ſacculus. Plautus Rudent. Præterea centum denaria Philippea In paſceolo ſeorſum. Lucillius lib. 11. Adde Syracuſis ſola, paſceolum, alutam: Cato in Panſam: Pueri in ludo ſolent paſceolos furari.

636 ¶ *Piem*, colam, cuſtodiam. Plaut. Aſinaria: Vbi piem pietatem, ſi iſtoc more moratam tibi poſtulem placere? Mater mihi quo pacto præcipis?

637 ¶ *Portiſculus*, propriè eſt hortator remigum, id eſt, qui eandem perticam tenet, quæ portiſculus dicitur, qua excurſum, & exhortamenta moderatur. Plaut. Aſinaria: Et meam partem loquendi, & tuam trado tibi ad Loquendum, atque ad tacendum tutè habeas portiſculum. Ennius lib. 8 Annal. Thus ante tenentes parerent, obſeruarent, portiſculus ſignum cùm dare cœpiſſet. Lab. Cithera: Nec palmarum pulſus, nec portiſculi.

638 ¶ *Perplexabile*, figuratum, quód aliud audiatur, aliud ſentiatur. Plaut. Aſinaria: Nec vllum verbum faciat perplexabile.

639 ¶ *Præſegmina*, propriè Plautus Aulular. ea dici voluit, quæ vnguibus eminulis præſecantur: Quin ipſi pridem tonſor vngues dempſerat, Collegit, omnia abſtulit præſegmina.

640 ¶ *Pipulo*, pro conuitio. Plaut. Aulularia: Ita me bene amet Lauerna, te iam, niſi reddi, Mihi vaſa iubes, pipulo hîc differam ante ædeis.

641 ¶ *Picos*, veteres eſſe voluerunt, quos Græci γρῦπας appellant. Plaut. Aulularia: Pici diuitiis, qui aureos montes colunt, ego ſolus ſupero.

642 ¶ *Percellere*, euertere, percutere. Varro Parmenone: Alius teneram abietem ſolus percellit.

643 ¶ *Pinſere*, tundere, vel molere. Var. περὶ ἐδεσμάτων: Nec piſtorem vllum noſſent, niſi eũ, qui in piſtrino pinſeret farinam. Idem de vita pop. Rom. lib. 1. Nec piſtoris nomen erat, niſi eius, qui ruri far pinſebat, nominati ab eo, quod pinſunt.

644 ¶ *Porcas*, Var. περὶ ἐδεσμάτων. Non vides in publica nocte te tabernas, qua populus ambulando perinde, vt in arato porcas reddit?

645 ¶ *Putidum*, putre. Var. περὶ ἐδεσμάτων. Inde putidas vuas acinis electis, & comeſtis extendit in lectis quondam. Cato Originum lib. 2. Si inde ignauus putidas, atque ſenticoſas commeatu monere volebat. Cæcil. Andria: Conducit nauem putidam. Afran. Auguribus: Et fallaci aſpectu paries pictus, putidus.

646 ¶ *Pœnitudinem*. Pacuu. Teucro: Quæ deſiderio alumnum pœnitudine Squale, ſcapréque inculta vaſtitudine.

647 ¶ *Præbitio*, à præbendo, id eſt, exhibendo. Var. Eumenidibus: Quòd ea die mea erat præbitio, in ianuam caue canem inſcribi iubeo.

648 ¶ *Pueros* pro ſeruis. Var. Eumenid. Vix vulgus cõfluit, non Furiarum: ſed puerorum, atque ancillarum.

649 ¶ *Paxillus* diminutiuum à palo. Varr. Eumen. Vbi dicatur primus Zenon nouam hæreſin nouo paxillo ſuſpendiſſe. Idem Bimargo: Vt nouum cribrum nouo paxillo pendeat.

650 ¶ *Proximi*, id eſt, proximo. Cato contra Furium, die proximi hoc dicit, ſed ea declinatione à veteribus & caſtrini & priſtini, præpriſtini dictum.

651 ¶ *Properatim*, dictum eſt properanter

Cæcilius Plocio: Properatim in tenebris iſtuc confectum eſt opus.

652 ¶ *Pernicies*, periculum, exitium. Lucil. 29. Nunc tu contra venis, vel qui in nuptiis, vel ſe ſeneces, nec ſine pernicie. Plaut. Aſinar. Pelle crebris perniciis.

653 ¶ *Parcuit*, parcit. Næuius. Quadrigeminis: Suo labori nullus parcuit.

654 ¶ *Perbitere*, perire. Pacuuius Peribœa: Nam me perbitere, illis opitularier quouis exitio cupio, dum proſim modò. Titin. Fullonia: Iam pridem egreſſa vt perbiteris. Liuius Tereo: Ego puerum interea ancillæ ſubdam lætantem meæ, Ne fame perbitet. Ennius Hecuba: Nunquam ſcripſiſtis, qui parentem, aut hoſpitem uec aſſat quos quis cruciatur peruiteret.

655 ¶ *Pigrare*, retinere. Acc. Erigonis: Fateor, ſed cur propter te pigrem hæc aut huius dubitem parcere capiti? Idem Chryſippo: Melius pigraſſe, quàm properaſſe eſt nefas.

656 ¶ *Prouidere*, mouere, & ferre. Pacu. Teu. Aut me occide, illa hinc ſine vſquam prouideam gradum.

657 ¶ *Puellaſcere*, effeminari, vel reuireſcere. Var. Baiis: Quòd non ſolùm innubæ fiunt communes, ſed etiam veteres puellaſcunt, & multi pueri puellaſcunt.

658 ¶ *Palæstricos*, quaſi ex vſu paleſtræ. Afran. Excepto: Etiam depellis mihi manum per palæſtricos.

659 ¶ *Populatim*. Cæcil. Oboloſtate: Ego perdidi te, qui omnes ſeruos perdo populatim, quæſo ne ad malum, hoc addas malum.

660 ¶ *Præſente*, coram, vel præſentibus. Pomp. Syris: Quidam apud forum præſente teſtibus mihi vendidit. Acc. Mænalippo: Eſt res aliqua, quæ præſente his priùs maturè inſtitit. Feneſtella Annal. lib. 2. Et quędam extrà præſente ſuis, quædam abſente proieciſſem. Nou. Mania. Medicatè volumus dono donare pulcro præſente omnibus.

661 ¶ *Primiter*, pro primè, & primitus pro primo. Pomp. Maccis geminis: Quin bono animo es video, eripis primiter dapes. Lucil. lib. 5 Sicuti cùm primiter ficos populare ſentis, item pretio ingenti ad primitus paucos.

662 ¶ *Prognariter*, audaciter. Plau. Perſa: Age, indica prognariter.

663 ¶ *Properatim*, & ꝓperiter, celeriter, properanter. Quadrigar. Annal. lib. 2. Eò cõſules properè exercitum reducunt. Pomp. Buccone adoptato: Pergis properatim. Cæcil. Plocio: Properatim in tenebris iſtuc confectum eſt opus. Pacu. Teuc. Mihi claſſe impetrat Theſſalam, Noſtrámque in altum vt properiter deducerem. Acc. Telepho: Remíſque nixi properiter nauem in fugam tradunt.

664 ¶ *Præfractum*, durũ, inflexibile. Marc. Tull. de offic. lib. 3. Ego etiam cum Catone meo ſæpe diſſenſi. nimis mihi præfractum videbatur, ærarium vectigaliáque defendere: omnia publicanis negare. Et Hortenſio: His contrarius Ariſtotius præfractus, ferreus, nihil bonum, niſi quod rectum atque honeſtum eſt.

665 ¶ *Pulcritas*, pro pulcritudo. Cæcil. Harpazomene: Dii boni, quid illud eſt pulcritatis?

666 ¶ *Proletarij*, ciues dicebantur qui in plebe tenuiſſima erant, & non amplius quam mille, & quingentos æris in cenſum deferebant. Enn. Annal. Protelarij, vt publicitus ſcutáque, ferríque ornatus.

667 ¶ *Proſpica*, & deſpica intenta, & contempla. Næu. Aſſitogiola: Ac ſibi proſpica, ac deſpica. Poteſt ergo proſpicus, ac deſpicꝰ dici.

668 ¶ *Pollentia*, potentia à pollendo dicta. Plaut. Rudente: Ne ineptorum potior ſit pollentia. Pollere ergo commune eſt.

669 ¶ *Propitiabilis*, ad propitiandum. Enn. Cupiuncula: Huic eſt animus propitiabilis, ita & adolabilis, id eſt ſine dolore.

670 ¶ *Pauxilliſper*, à pauxillo. Plaut. Truculento: Plus decem pondo amoris pauxilliſper perdidit, id eſt, per particulas.

671 ¶ *Ponderitatem*, à pondere, vt grauitatem. Acc. Pragmaticon lib. 2. Et cuncta fieri cætera iubet illa, non quod ponderitatem, grauitatémque hominis.

672 ¶ *Pueritia*, id eſt, puritas. Varr. Rerum diuin. lib. 1. Quæ pueritia eſt infrequens polluta.

673 ¶ *Prælumbare*, lumbos perfringere. Nou. Vindemiat. Cœpit vnumquemque prælumbare fuſtibus.

674 ¶ *Puera*, pro puellæ. Var. Væ victis, περὶ γαμικῆς: Properare viuere pueræ, quas ſinit ætatuſa ludere, eſſe, amare, & Veneris tenere bigas. Idem de vita populi Romani lib. 2. Sic in priuatis domibus pueri liberi, & pueræ miniſtrabant.

675 ¶ *Pupa* & *Pupi*. Var. Aboriginibus, περὶ ἀνθρώπων φύσεως, Itaque breui tempore magna pars in deſiderium puparum, & ſigillorum veniebat. Idem Tithono περὶ γήρως. Ac mammam lactis ſugentem paſcere pupum.

676 ¶ *Pipare*, propriè gallinæ dicuntur. Var. Aboriginibus, περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Mugit bos, ouis balat, equi hinniunt, gallina pipat.

677 ¶ *Procudere*, dixit prolatare, producere. Varro, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, περὶ ἀρετῆς. Legendo autem & ſcribendo vitam procudito. Virgil. Georg. lib. 1. Durum procudit arator Vomeris obtuſi dentem.

678 ¶ *Præcox*, id eſt, præcoqua. Varro Synephebo, περὶ ἐμμονῆς. Verere, ne manu non mittat, cùm octo medicarios honeſtos audiſſemus dare poſſis, mittet. quòd ſi non mittet, fugies, ſi me audies. cùm tempus reuocat, ea præcox eſt fuga.

679 ¶ *Pauperauit*, id eſt, pauperem fecit. Plautus Milite glorioſo: Quæ improba eſt, Pro mercis vitio dominum pretio pauperat. Idem Acari ſtudio: Quam ego tanta pauperaui per dolum pecunia. Titinnius Priuigno: Nam quid ego feci, & aduorſum, aut patrem meum, quem pauperetis ambo veſtris ſumptibus. Idem Varro: Æquũ eſt me habere eos pauperem ſumptu meo.

680 ¶ *Potus*, à bibendo. Lucil. lib. 30. Secus cum eo medio ac ludo bene potus receſſit.

681 ¶ *Paucies* pro rarò dici veterũ auctoritas docet. Titin. Gemina: Poſtquam factus maritus, hanc domum abhorres, tuam etiam vxorem paucis video. Idem eadem: Tu autẽ, inquit, in vrbem paucies venire ſoles: Cœlius Annalium lib. vi. Conſultò non paucies arceſſitum.

682 ¶ *Pollinctores* ſunt qui mortuos curãt. Varro mutuum muli ſcabunt, περὶ χωρισμοῦ. Itaque plures dies inter medici diſceſſum, & aduentum pollinctoris interfuerunt, & id æſtate videas. Varr. Coſmotyrine, περὶ φθορᾶς κόσμου. Propter cunam capulum poſitum nutrix tradit pollinctori. Plautus Aſinar. Ecquis currit pollinctorem accerſere?

683 ¶ *Putamina* non ſolum arborum ſunt, verum omnium rerum purgamẽta. Nã quicquid ex quacunque re proiicitur, putamen appellatur. Plaut. Capti. Nucleum amiſi, reliqui pigneri putamina.

684 ¶ *Peſtilitas*, peſtilentia. Lucillius libr. vi. Atque ea vis omnis morborũ peſtilitáſq. Lucr. libro vi. Hæc igitur clades noua peſtilitáſque.

685 ¶ *Pœniturum*. Accius περὶ ναυσὶ μάχη: Quod ſi procedit, neque te, neque quenquam arbitror tuæ pœniturum laudis: quam vt ſerues vide.

686 ¶ *Pauſa* eſt quies alicuius rei. Accius Epigono: Sed iam Amphilochum huc vadere cerno, & nobis datur bona pauſa loquendi. Lucil. Satyr. lib. 1. Hæc vbi dicta dedit, pauſam facit ore loquendi.

687 ¶ *Profferari*, impetrari. Lucillius li. 26. Nec minimo, & profferatur pax, quod Caſſandram ſigno deripuit.

688 ¶ *Puellos*, pueros. Varro Teſtamento, περὶ διαθηκῶν. Sic ille puellus Veneris repente vado cecidit cruentus olim. Lucil. Satyr. lib. 4. Cúmque hic tam formoſus tibi, ac te dignus puellus. Lucre. lib. 4. Et natæ poſſunt tamen inde puellos Suſcipere, & partu poſſent diteſcere dulci. Ennius: Ille ſuos Diuis mos ſacrificare puellos. Varro Marcipore: Peliam me, & permiſiſſe, vt ceu clouiem degluberet dum madore puellum. Idem Sexageſi: Vltrà intra pectus dormitio v gilabis: quæ mi puellum impuberem cepiſti.

689 ¶ *Pecus* non ſolùm quadrupes animal. verùm omnia animalia pecudes vocantur. Plaut. Rudente: Nõ vides referre me vuidũ rete ſine ſquamoſo pecu? Liuius Ægiſtho: Tum antẽ laſciuum Nerei ſimum pecus. Virgilius Geor. lib. 4. de apibus: Et pecudum cuſtodia ſollers. Lucret. lib. 2. Præterea genus humanum, mutæque natantes Squamigerum pecudes. Lucil. Sat. li. 5. Laſciuire pecus iuſſit, roſtríque repandum.

690 ¶ *Percitum* dictũ eſt percuſſum. Plaut. Amp. Delirat vxor, atra bili percita eſt.

691 ¶ *Pecua*, & pecuda ita vt pecora veteres dixerunt. Næuius Gymnaſtico: Homines pecua, belluáſque. Idem Lycurgo: Sine ferro pecuda manibus vt ad mortem meant. Acc. Aſtya: In celſis montibus pecua, atque inter colles paſcunt Danai in Phrygia, & terminis. Idem Medea: Vagant, pauore pecuda in tumulis deſerunt, Quis nos paſcet poſtea? M. Tul. de repub. lib. 4. Cùm adhibent in pecuda paſtores. Accius Diomede: Paſſim quæ præda pecua balabant agris. Cæcilius vmbris: Et homini, & pecudibus omnibus. Siſenna Hiſt. lib. 4. Iumenta & pecuda locis trepidare compluribus.

692 ¶ *Putret*, putridum eſt. Pacuuius Teucro: Quanquam anniſquę & ætate hoc corpus putret. Accius Erigona: Quanquam exangue eſt corpus mihi, atque annis putret.

693 ¶ *Protollere* eſt differre. Lucil Satyr. li. 1. Si nõ amplius ad luſtrũ hoc protolleret vnũ.

694 ¶ *Priua* ſignificat ſingula. Lucil. Satyra lib. 1. Ad cenam adducam, & primũ hiſce abdomina thynni Aduenientibus priua dabo. Lucret. li. 3. Quod ſi forþe animas extrinſecus inſinuari Vermibus, & priuas in corpora poſſe venire Credis.

695 ¶ *Prodigitas* dicta profuſio. Lucil. Satyr. li. 6. Nequitia occupat os, petulantia, prodigitáſque.

696 ¶ *Porcet*, ſignificat prohibet. Pacu. Atalanta: Magna te, vt verear eloqui, porcet pudor. Accius Erigona: Quibus oculis quiſquam noſtrum poterit illorum obtui vultus, quòd iam ab armis anni porcent? Ennius Telamone: Deum me ſentit facere pietas, ciuium porcet pudor. Var. Manio: Hunc Cereris tibi miniſtra frugibus ſuis porcet. Lucil. li. 6. Non te porrò procedere porcent.

697 ¶ *Prolixitudinem* à prolixo. Pacu. Duloreſte: Oro mi, ne flectas fandi mi prolixitudinem.

698 ¶ *Perfice*, perfeceris. Lucr. li. 2. Deniq; ad extremum creſcendi perfice finẽ Omnia perduxit rerum natura creatrix.

699 ¶ *Pediolus* à pede diminutiuè. Afran. Excepto: Atque adeo nolo nudo pediolo es pus.

700 ¶ *Petigo* genus morbi. Lucillius li. 30. Illuuies, ſcabies, oculos huic denique petigo Conſcendere.

701 ¶*Porrigo* morbi genus. Lucillius lib. xxx. Triſtem, & corruptum ſcabie & porriginis plenum.

702 ¶*Profligare* verbum paſſiuum ad vſum trahi cœptum eſt. Nam cùm ſit profligatum perditum, & ad internecionem adductum, nunc perfectum ſolùm, tum aut ædificium, aut aliquod vtile inceptum dicendum putant, cùm affectum dici debeat, non profligatum. M. Tul. tamen Tuſcul. lib. v. Profligatam, & penè ad exitum deducta quæſtio eſt. Idem de prouinciis conſularibus: Bellum adfectum videmus. & infrà: Nam ipſe Cæſar quid eſt quod in ea prouincia commorari velit, niſi vt ea, quæ per eum adfecta ſunt perfecta reipubl. tradat. Et in Oeconomicis: Cùm affectatam prope ætate à ſole miteſcere tempus eſt.

703 ¶*Patritum*, vt auitum. Varro Manio: Funere familiari commoto, auito ac patrito more precabamur. Idem reipub. lib. 20 Secũdum leges habitaſſet patritas. Cicero Tuſc. lib. 1. Patritam illam, & auitam, vt ait Theophraſtus, philoſophiam.

704 ¶*Percedere*, vt decedere. Cicero Orat. Conciſum non conceſſum, & quod quidã perceſſum eam volunt.

705 ¶*Popinones* vel hi, quos nunc dicimus tabernarios à popinis, vel luxurioſos, qui ſe popinis dedunt. Varro Modio: Quis poculis argenteis in quorum introibit? propino. Lucil. lib. 1 Infamem honeſtam, turpemq. odiſſe popinam.

706 ¶*Putidum* non putrem, ſed odoris mali. M. Tul. de finibus bonorum & malorũ lib. v. Non inſcitè illud dictum videatur in ſue, animum illi pecudi datum pro ſale, ne putiſceret.

707 ¶*Percurſionem*, excurſum. Cic. Tuſc. lib. v. Propter animi multarum rerum breui tempore percurſiones.

708 ¶*Præfeſtinatim*. Siſenna Hiſt. lib. 4. Idemque perſeuerauerunt: vti lex perueniret ad quæſtorem ac iudices, quos vellent inſtituerent præfeſtinatim & cupidè.

709 ¶*Præſtolari* eſt exſpectare vel manere. Siſenna Hiſt. lib. 3. Occultè, tacitique aduenientium cohortium prſtolari accipiunt.

710 ¶*Permittere*, promittere, incitare, vel præcipitare. Siſenna Hiſt. lib. 3. Et inde equum concitatum princeps ad hoſtium permittit aciem. Idem lib. 4 Multi præmiſſis armis ex ſummo ſe permitterent.

711 ¶*Proijcere*, effundere honeſtè poſitũ. Siſenna Hiſt. libro 4. Tum poſtquam apud Æginos, ac Peruſinos eius facti mentionem proiecit.

712 ¶*Petulantiam* pro improbitate: Cicero de Orat. lib. 2. Illud aſſequor, vt ſiquis mihi fortè maledicat, petulans, aut ſanè inſanus eſſe videatur.

713 ¶*Preſſu* quaſi compreſſione. Cicero de Orat. libro 3. Valerium Soranum leuitate vocis, atque ipſo vocis preſſu, & ſono facilè vincat.

714 ¶*Paupertates* nouè poſitum numero plurali. Varro de vita populi Romani lib. xi. Quid inter hos Ioues interſit, & eos, qui ex marmore, ebore, auro nunc fiunt, potes animo aduertere, & horum temporum diuitias & illorum paupertates.

715 ¶*Paupertinum*, pauperem. Varro de vita populi Romani lib. 1. Vt inciter, occultúq. ſunt conſentanea, quod ſunt paupertina ſiue elegantia, ac cum caſtimonia.

716 ¶*Plumarium* [à plumando] Varro Cato, vel de liberis educandis: Etenim nulla quæ non didicit pingere, poteſt bene iudicare, quid ſit bene pictum à plumario, aut textore in puluinaribus plagis.

717 ¶*Purpuraſcit*. Cicero Academicorum lib. 2. Quid mare, nónne cæruleum? aut eius vnda cùm eſt pulſa ramis, purpuraſcit? & quidem aqua tinctum quodammodo & infectum.

718 ¶*Perpendiculi* & normæ. Cic. Acad. li. 2. Atqui ſi id crederemus, non egeremus perpendiculis, non normis, non regulis.

719 ¶*Pingue* poſitum pro impedito, & inepto. Cicero Academicorum libro quarto: Quod ipſi Antiocho pingue videtur, & ſibi ipſi contrarium.

720 ¶*Probatu* difficile. Cic. Tuſc. li. 5. Quod & difficile eſt probatu propter tam varia & tã multa tormenta fortunæ.

721 ¶*Palpo* quaſi à palpando. Plaut. Mercatore: Palpo percutit.

722 ¶*Peminoſum* mali odoris à pedore dictum. Varro de re ruſtica li. 1. Solida terra pauita, maximè ſi eſt argilla, ne ſitu peminoſa in rimis eius grana obliteſcant.

723 ¶*Piſare*, frangere vel tundere. Varro de re ruſtica lib. 1. Promendum hyeme, vt in piſtrino piſetur, ac torreatur.

724 *Præcidaneum* eſt præcidendum. Var. de vita populi Romani lib. 3. Quod humatus non ſit, hæredi porca præcidanea ſuſcipienda Telluri, & Cereri. aliter familia pura non eſt.

725 ¶*Palanga* dicũtur fuſtes teretes, qui nauibus ſubiiciũtur, cũ attrahũtur ad pelagus, vel cùm ad littora ſubducuntur: vnde etiam nunc palangarios dicimus, qui aliquid oneris fuſtibus tranſuehunt. Varro de vita populi Ro. li. 4. Cum Pœnus in fretum obuiã veniſſet noſtris, & quoſdam cepiſſet, crudeliſſimè pro palangis carnis ſubiecerat, quo metu debilitaret noſtros.

726 ¶*Pondo* ducentum nouè, Varro ſæpe de vita populi Romani lib. 3. Delphos Apollini inu-

lini inu-

lini munera miſſa, corona aurea pondo ducentum.

R

727 ¶*Rotunde* poſitum eleganter, cõcinnè, vel collectè. Cicero de Finibus bonorum & malorum lib.iiij. Iſta ipſa, quæ tu breuiter, regẽ, dictatorem, diuitem ſolum eſſe ſapientem, à te quidem aptè, ac rotundè, quippe habes à rhetoribus.

728 ¶*Ruta* dicuntur diruta. Cicero de Orat.lib.ij. Et dicis te cùm ædeis venderes, ne in rutis quidem & cæſis ſolum tibi paternum recepiſſe. Virgilius Georg.lib.ij. Cumulóſque ruit malè pinguis arenæ.

729 ¶*Rauum*, fuluum. Cicero Academ.lib.iiij. Quia nobiſmetipſis tum cœruleum, tum rauum videtur, quódque nunc [quia] à ſole collucet.

730 ¶*Rauis* eſt raucitas. Plaut. Aulularia: Vbi ſi quid poſcamus, ad rauim poſcamus priùs. Idem Ciſtellaria. Expurgabo hercle omnia ad raucam rauim.

731 ¶*Rurant* pro ruſticantur. Plautus Captiuis: Dum rurant homines, quos ligurriã. Varro Serrano: περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Dum in agro ſtudioſiùs ruror, aſpicio Triptolemum ſculponeatum bigas ſequi cornutas.

732 ¶*Rarenter* pro raré. Cæcilius Plocio: Tu nurum non vis odioſam tibi eſſe, quam rarenter videas. Pomponius Ergaſtulo: Longè ab vrbe villicari, quò herus rarenter venit, Non villicarier, ſed dominari eſt mea ſententia.

733 ¶*Ructus*, à ructando dictus. Plautus. Pſeudolo: Pergin' ructare in os mihi, ſuauis ructus mihi eſt, ſic ſine ſimodo. Lucillius Satyrarum lib.iij. Exhalas tum acidos ex pectore ructus.

734 ¶*Reſupinas*, honeſtè, id eſt, ab incepto reuocas, vel peruertis ſignificat. Accius Antigona: Quid agis? perturbas rem omnem, ac reſupinas ſoror.

735 ¶*Ringitur*, iraſcitur. Terentius: Dum tibi ſit quod placeat, ille ringitur, tu rideas.

736 ¶*Riſcus*, loca in parietibus anguſta. Terent. Eunucho: In riſco odioſa ceſſas?

737 ¶*Reciproca*, recipe. Reciproca animã inquam odioſe. Ennius Andromeda: Riſcum prorſus reciprocat fluctus feram.

738 ¶*Repedare*. Lucillius libro xxvj. Rediſſe ac repedaſſe, vt Roma vitet gladiatoribus. Idémque Sanctum ego à Metello Romam repedabam munere.

739 ¶*Redandruare*, redire. Lucillius lib.ix. Vt vulgus redandruet inde. Pacuuius Chryſe: Græcos nihil mediocriter redandruare.

740 ¶*Redhoſtit*, rediit. Accius Amphitr. Quid hic redhoſtit viam, cometet obtet facilius? Idem Διδασκαλικῶν libro j. Vt dum velint breuitatem conſequi verborum, aliter relatum redhoſtire ſponſum.

741 ¶*Repueraſcere*, in puerum redire. Nonius Agricola: Quid ita? quia enim repueraſcis, fugit has perſonas pater. M. Tullius de Oratore lib.ij. Eóſque incredibiliter repueraſcere eſſe ſolitos, cùm rus ex vrbe tanquam ex vinculis euolauiſſent. Et de ſenectute: Et ſiquis Deus mihi largiatur, vt ex hac ætate repueraſcam, & in cunabulis vagiam. Et de Oratore li.ij. Cum Scipione ſolitum ruſticari, eóſque incredibiliter repueraſcere eſſe ſolitos.

742 ¶*Rhetoriſſat*, rhetoricè loquitur. Pomponius Medico: Dolaſti vxorem, nunc & propter me cupis concidere, & iam rhetoriſſas.

743 ¶*Ramices* dicuntur pulmones, vel hernia. Plautus Mercatore: Tui cauſa rupi ramices atrum dum ſputo ſanguinem. Idem Pœnulo: Neque nos quenquam flagitamus, neque nos quiſquam flagitat, Tua cauſſa nemo noſtrum eſt ſuos rupturus ramices. Var. Triodite, περὶ ἀρετῆς: Priùs quàm in orcheſtra Pythaules inflet tibias domi ſuæ ramices rumpit. Lucillius Satyrarum lib.nono: Quod deformis ſenex appetitus ac podagroſus. Quod mancus, miſer, exilis, ramice magno. Varro γεροντοδιδασκάλῳ: Rapta an neſcio quo mulione, rapturis ramicis rumpit.

744 ¶*Ruſpari*, eſt ſcrutari. Accius Nyctegreſia: Iube nunc attentare, iube nunc animo ruſpari Phrygas. Idem Meleagro: Vagent ruſpantes ſyluas ſextam teſſeras.

745 ¶*Regredere*, reuocare. Ennius Achille: Quò nunc incerta re, atque ignorata, gradum regredere conare?

746 ¶*Ruminare*, dictum in memoriam reuocare. Varro Tanaquile: Non modo abſens quicquam de te ſegnius cogitauit, ſed etiam ruminabitur humanitatem. Liuius Ægiſtho: Nemo hæc voſter ruminabitur mulieri.

747 ¶*Ruſticatim*, pro ruſticé. Pomponius Alconibus: At ego ruſticatim tangam, vrbanatim neſcio.

748 ¶*Rumiferare* dictum honeſtè rumoribus ferre. Plautus Amphitryone: Quamque adeò ciues Thebani verò rumiferant probam.

749 ¶*Redurare*, aperire, contra id quod dicitur obturare. Varro Agathone: Pueri obſcænis verbis nouæ nuptæ aures redurant.

750 ¶*Retuba*, perturbatio. Varro Sexageſi: Ergo tum Romæ parcè, puréque pudentis Viuere tum in patriam, nunc ſumus in retuba.

751 ¶*Reuocare*, poſitum per vices mutuò

vocare. Varro Sexageſi: Qui nobis miniſtrarunt pueri diebus feſtis cicer viride, qui nos prouocare, aduocare cùm audeant, nos illos reuocare timemus.

752 ¶ *Recentari* honeſtè poſitum pro nouari, quod eſt Græcè ἀνανεοῦσθαι. Matius. Iam albicaſcit Phœbus, & recentatur Commune lumen hominibus voluptáſque.

753 ¶ *Rapinatores* pro raptoribus. Varro Mar. In inuidiam veniant in hoc ipſo rapinatores. Lucillius lib. ij. Homo impudicus impune eſt rapinator.

754 ¶ *Rheda*, vehiculum. Varro epiſt. ad Varronem: Quod ſi tuam heri rhedam non habuiſſem, varices haberem.

755 ¶ *Recentiorum*, nouorum. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. ij. Horum recentiorum nunquam dictum ab vllo, quod ſciam.

756 ¶ *Rumam* veteres mammam dixerunt. Varro Cato, vel de liberis educandis: Hiſce Manibus lacte fit, non vino: Cuninæ propter cunas, Ruminæ propter rumam, id eſt priſco vocabulo, mammam, à quo ſubrumi etiam nunc dicuntur agni.

757 ¶ *Reiculas* oues, aut ætate, aut morbo graues. Varro Cato, vel de liberis educandis: Vt in grege opilio oues minus idoneas remouere ſolet, quas reiculas appellat. Sæpe enim vnus puer petulans, atque impurus inquinat gregem puerorum.

S

758 ¶ *Saltuatim* [& vellicatim] Siſen. Hiſt. lib. 1. Nos vna æſtate in Aſia & Græcia geſta litteris iccirco continentia mandauimus, ne vellicatim, aut ſaltuatim ſcribendo lectorum animos impediremus.

759 ¶ *Scapum*. Var. Margo: Mihíque diuitum ſtylo noſtro papyrino leuij ſcapos capitio, nouo partu poetico.

760 ¶ *Sutrinas* è ſuendo. Varro Hercule Socrat. Qui ſutrinas facere inſcius, nihil homo agis.

761 ¶ *Scabere*. Var. Manio: Ager derelinqueretur ac periret ſquale, ſcabréque, illuuie & vaſtitudine.

762 ¶ *Strigoſus* apud veteres morbus dicitur iumentorum, qui corpora ſtringat, aut fame, aut alia vitij cauſſa, quaſi ſtringoſus. Maſurius Sabinus lib. vij. Cēſores, inquit, Publius Scipio Naſica, & M. Pompilius, cùm equitum cenſum agerent, equum nimis ſtrigoſum, & malè habitum, ſed equitem eius vberrimum, & habitiſſimum viderent.

763 ¶ *Suſpicioſum*, qui in ſuſpicione ſit. Cato de re Floriana: Sed ſi qui palàm corpore pecuniam quæreret, aut ſe lenoni locauiſſet, & ſi famoſus & ſuſpicioſus eſſet, vim in corpus liberum non æquum cenſuere adferri.

764 ¶ *Subytes*, nouè poſitum non à ſubiiciēdo, ſed altitudine. Ennius Achille: Per ego Deûm ſublimes ſubiices humidas. Vnde oritur imber. Virgilius Bucolicis: Quantum vere nouo viridis ſe ſubiicit alnus.

765 ¶ *Scraptas*, ſcrupedas, ſtritabilas exprobratio vitij, aut deformitatis meretricum. Plaut. Friuolaria: Scrapeæ, ſcrupedæ, ſtritabilæ, ſordidæ.

766 ¶ *Sabulum*. Varro περὶ ἐδεσμάτων: Non vides in magnis periſtylis, qui cryptas domi non habent, ſabulum iacere à pariete aut cryptis, vbi ambulare poſſint.

767 ¶ *Suctu*. Varro γνῶθι σεαυτόν: Vt crementa corpora fierent maiora paruo vt ſuctu candida lactis.

768 ¶ *Super*, valde, vehementer. Virgilius Æneid. lib. j His accenſa ſuper iactatos æquore toto Troas. Et libro tertio: O mihi ſola mei ſuper Aſtyanactis imago: Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora gerebat.

769 ¶ *Scapres*, pro ſcabres. Ennius Andromeda: Scrupeo inueſtita ſaxo, atque oſtreis, quam excaperent. Pacuuius Teucro: Quæ deſiderio alumnûm, pœnitudine, Squale, ſcapréſque inculta vaſtitudine.

770 ¶ *Secundare*, proſperare. Virgil. lib. vj. Dij noſtra incœpta ſecundēt. Propertius Elegiarum lib. iij. Iam liquidum nautis aura ſecundat iter.

771 ¶ *Sunat*, deprimit. Lucillius libro vij: Sunauit taxim ad nares, delphinus vt olim.

772 ¶ *Scurrile*, quaſi vulgare, à ſcurris. Cicero de Oratore lib. ij. Vitandum eſt oratori vtrunque, ne aut ſcurrilis iocus ſit, aut mimicus.

773 ¶ *Sordet*, ſordidata eſt. Accius Ægiſtho: Cùm manus materno ſordet ſparſa ſanguine.

774 ¶ *Sublabrare*, cibum intra labra mittere. Næuius Decuma: Iam ego illi ſubiens ſublabrabo eſui illud ſinciput.

775 ¶ *Sublimare*, extollere. Ennius Medea: Sol qui candentem in cęlo ſublimat facē.

776 ¶ *Superſtitent*, ſaluent. Ennius Menalippo: Regnúmque noſtrum vt ſoſpitent, ſuperſtiténtque.

777 ¶ *Septuoſe*, obſcurè. Liuius Antiopæ: Ita ſeptuoſè dicto abs te datur, quod conſecutam ſapiens ægrè conſulit.

778 ¶ *Sempiternè*, ſemper. Pacuuius Medo: Populóque, vt fauſtum, ſempiternè ſoſpitent.

779 ¶ *Septifariam*, vt multifariam. Santra de verborum antiquitate: In quod volumen vnum nos lectitauimus, & poſtea inuenimus ſeptifariam diuiſum.

780 ¶ *Simulte*, pro ſimiliter. Plaut. Pſeud. Exoſſabo ego illum ſimulte itidem, vt murænam cocus.

781 ¶ *Scriptas*, conſtat eſſe rarum. M. Tul-

lius a

ius Hortenſio: Itaque tibi concedo, quod in duodecim ſcriptis ſolemus, vt calculum reducas, ſi te alicuius dati pœnitet.

782 ¶ *Succidiam*, ſucceſſionem neceſſariã. M. Tul. de ſenectute: Iam hortum ipſi agricolæ, ſuccidiam alteram vocant. Dicitur & ſuccidia, quod eſt laridum.

783 ¶ *Signatam* integrã virginem vetuſtas voluit dicere. Lucillius lib. xxix. Primã Chryſeum negat ſignatam reddere.

784 ¶ *Superbos*, veteres mortuos dixerunt. Plaut. Amphitryone: Faciam ego hodie te ſuperbum, ni hinc abis: & poſt auferere, non abibis.

785 ¶ *Sugillare*, obcludere. Varro Geminis: Contrà lex Mænia eſt in pietate, ne filij patribus luci claro ſugillent oculos.

786 ¶ *Satullem*, pro ſaturem. Varro περὶ ἐδεσμάτων Neque in puluere mythico coquã carnes, quibus ſatullem corpora, ac famem ventris.

787 ¶ *Singulum*, pro ſingulare. Plautus Ciſtellaria: Atat, ſingulum video veſtigiũ. Varro, ὀνομασιῶν libro primo. Tum verò doces hiſtoriam nec eſſarium ſimul vnum ſingulum eſſe. Idem Octogeſi, περὶ νομισμάτων. Hoc erat incommodi, quod neſciebamus, ſemel vnum ſingulum eſſe. Apud alium auctoritatis incertæ: Niſi dixerat nummo ſingulo multabatur.

788 ¶ *Sperem* veteres ſpem dixerunt: vnde & proſperè dicitur pro ſpe. Varro Aboriginibus περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Sublimis ſperibus iactato notio volitantus altos nitens trudito. Idem ὄνος λύρας. Quibus ſuam delectet ipſe amaſiam, Auiditatẽ ſperibus lactet ſuis.

789 ¶ *Scalpurire*, ſcalpere. Plautus Aulularia, Vbi erat hæc defoſſa, occepit ibi ſcalpurire vnguibus.

790 ¶ *Somnorinas* dixit quæ in ſomnis videantur. Varr. Prometh. lib. i. Leu os menſum cùm ſomnorinas imagines Affatur, non vmbrantur ſomno pupulæ.

791 ¶ *Satias*, pro ſatietas. Accius Aſtyanacte: Quorum crudelitatem nunquam vlla explet ſatias ſanguinis. Varro Prometheo lib. i. Cùm ſumere cœpiſſet, voluptas retineret. Cùm ſat haberet [ſatias] manum de menſa tollere. Salluſtius Hiſt. libro ſecundo: Hi ſaltibus occupatis tum externorũ agros inuaſere, frumentique ex inopia graui ſatias facta eſt. Lucillius lib. xxix. Quid mihi proderit, quem ſatias iam omnium rerum tenet? Terentius Eunucho: Nam vbi me fortè ſatias cœpit, commuto locum. Lucretius libro ii. Quam tibi iam nemo feſſus ſatiate videndi.

792 ¶ *Squalam* pro ſqualidam: Ennius Telamone: Strata terræ lauêre lacrymis veſtem ſqualam & ſordidam.

793 ¶ *Socienno* pro ſocio Plautus Aulularia: ſuo intro, atque illi ſocienno tuo iam interſtringam gulam.

794 ¶ *Scaturix*. Varro: Eſt modus matulæ, περὶ μέθης. Manias hic Theobogenes fluit ſcaturex.

795 ¶ *Somniculoſus*, quòd ad ſomnos vacet. Laber. Sororibus: Æcaſtor multum ſomniculoſum.

796 ¶ *Sæuitudo* pro ſæuitia. Plau. Bacchid. Vincla, virgæ, molle ſæuitudo mala fit peior.

797 ¶ *Suauitudo*, ſuauitas. Plaut. Bacchidib. Cor meum, ſpes mea, mel meum, ſuauitudo, cibus, gaudium. Turp. Leucadia: Intercapedine interficior, deſiderio differor, Tua mihi cupiditas: ſuauitudo, & mei animi exſpectatio.

798 ¶ *Seueritudine* pro ſeueritate. Plau. Ep. Quid illud eſt, quod illi caperat frons ſeueritudine?

799 ¶ *Sorditudine* pro ſorde. Plaut. Pœnulo: Vt mihi abſterſerũt omnem ſorditudinẽ.

800 ¶ *Sententia*, ſenſibilitas. Lucret. lib. iii. Internoſcere verborũ ſententia quæ ſit. Lucil. Sat. lib. iii. Vertitur œnophoris fundus ſententia nobis. Idem libro v. Si tam corpus loco validum, ac regione maneret, Scriptores quàm vera manet ſententia cordi.

801 ¶ *Speciem*, ſpecimẽ, vel exemplar. Lucil. lib. xxx. Sicuti te, qui ea, quæ ſpeciem vitæ putamus eſſe.

802 ¶ *Sodales*, ſocij. Cicero de Orat. lib. ij. Quod tamen eum defenderem, qui mihi ſodalis eſſet.

803 ¶ *Solitate*, pro ſolitudine. Accius Euryſace: Tuam ſolitatem memoras, formidas tibi.

804 ¶ *Subiti*, dicti pro repẽtini. Acc. Armorum iudicio: Bene facis: Sed nunc qui ſubiti mihi febris æſtuat mali.

805 ¶ *Sanctitudo*, pro ſanctitas. Acc. Tereo: Alia hîc ſanctitudo eſt, aliud & nomen, & numen Iouis. Idem Phœniſſis: Delubra cæli en maris ſanctitudine. Turpilius Leucadia: Miſeram terrent me omnia, Maris ſcopuli, ſonitus, ſolitudo, ſanctitudo Apollinis. M. Tul. de repub. lib. iiii. Eoſdem terminos hominum curæ, atque vitæ, ſic pontificio iure ſanctitudo ſepulturæ. Afran. Suſpecta: Tuam maieſtatem, & nominis matronæ ſanctitudinem.

806 ¶ *Satu* poſitum pro ſemine. Acc. Pelopidis: Nam me heredem ex tuo eſſe conceptum ſatu, vt argumenta redigunt animum & commouent. Idem Telepho: Profecti quã quam eſt ortus meliori ſatu.

807 ¶ *Scriptio*, pro ſcripſũ. Var. περὶ ...ων ὑπὸ χρηματισμοῦ. Vulgóque auarus fœnerator ſpe lucri rem ſcriptione duplicarat. Cicero Tuſculanar. lib. v. Impulſi ſumus ad

philoſophiæ ſcriptiones.

808 ¶*Segnitas* pro ſegnitia. Acc. Æneadis aut Dec. Eo nūc quòd eorum ſegnitate ardet focus. Idem Andromeda: Namque vt dicam te me tu aut ſegnitate addubitare, haud meū eſt. Cic. de Oratore lib. ij. Et quoniam de imprudentia diximus, caſtigemus etiam ſegnitatem.

809 ¶*Sceleroſi* pro ſceleſtati. Lucil. Satyr. lib j. Non tamen ætatem, tempeſtatem hanc ſceleroſi Mirentur. Afran. Diuortio: O diem ſceleroſum, & indignum.

810 ¶*Speratum*, id eſt, ſponſum. Afran. Fratriis: Curre, & nuntia venire, & mecū ſpeperatum adduce. Videat puellam, curent, cōforment iube. Idem eadem, Speratam non odi tuam.

811 ¶*Screare*, exſpuere. Terent. ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ: Gemitus, ſcreatus, tuſſis.

812 ¶*Sereſcit*, poſitum pro ſiccatur, quod ſerenitas ſicca ſit. Lucret. lib. j. Denique fluctiuago ſuſpenſæ in littore veſtes. Veſcunt, eædem diſpenſæ in ſole ſereſcunt. Inde Virgil. doctè Georg. lib. j. Vnde ſerenas Ventus agat nubes. hoc eſt, ſiccas. Idem alio in loco: Atque arida differt Nubila.

813 ¶*Sucerda*. Lucill. lib. xxx. Hic in ſtercore humi, ſabuliſque fimo atque ſucerdis.

814 *Simitu*, ſimul. Lucill. lib. xxx. Gratia habetur vtriſque, illis quæ ſibi quæ ſimitu. Plaut. Amphit. Non ego cum vino ſimitu ebibi imperium tuum. Idem Mercatore: Ita tres ſimitu res agendæ ſunt, quando vnam occœperis.

815 ¶*Subſicivum*, ſecundum, ſequens. Lucil. lib. xxviij. Prætereà hæc ſubſiciua ſi quando voles operam. Subſiciuum poſitum ſuccedens, ſuccidaneum. Cic. de Orat. lib. ij. An ſe hæc neſcire, quæ ego ſerò ſuccedens oneri, vt aiunt.

816 ¶*Supploſionem*, plauſum, vel percuſſum. Cic. de Orat. libro iij. Ex quo vereor, ne nihil ſint tui niſi ſupploſionem pedis imitatus.

817 ¶*Superbiloquentia*. Cicero Tuſculan. lib. iiij. Animiſque impotentiam, & ſuperbiloquentiam.

818 ¶*Sarcinator*, ſutor. Lucill. lib. xxviij. Sarcinatorem eſſe ſummum, ſuere cētonem optumé.

819 ¶*Soſpitent*, ſoluent. Ennius Menalippa: Regnúmque noſtrum ſoſpitent, ſuperſtiténtque. Pacu. Medo: Populo qui fauſtū ſempiternè ſoſpitent.

820 ¶*Singulatim*, & ſigillatim à ſingulis. Cæc. Hypo. Raſtratiā: Hos ſingulatim, ſæpe vos minus arbitror. Cæl. Annal. lib. j. Primùm malo publico gratias ſingulatim nomina. Lucill. lib. xix. Sic ſingillatim noſtrum vnuſquiſque mouetur.

821 ¶*Solennitus*, pro ſolenniter. Liuius Ægiſtho: Solennitus à declitali laudet lubens.

822 ¶*Scenatilis*, vel ſcenaticus pro ſcenico. Varro Modio: Sed, ô Petrulle, ne meum taxis librum, Si te pepigat hic modò ſcenatilis. Idem ὄνος λύρας: Vt comici nitidi, ſcenatici.

823 ¶*Saperdæ*, quaſi ſapientes, & elegantes. Varr. Modio: Omnes videmur nobis eſſe belli, feſtiui, ſaperdæ, cùm ſimus κόρυζαι.

824 ¶*Surditatem*. Cic. Tuſcu. lib. v. In ſurditate verò quidnam eſt mali; Erat ſurdaſter Marcus Craſſus.

825 ¶*Simplicitus*, ſimpliciter. Plaut. Mercat. Sed eam ſimplicitus dicam, ſi opera eſt auribus.

826 ¶*Suſcitabulum*, honeſtè poſitum incitamentum. Varr. ὄνος λύρας: Fonicia ſunt vocis ſuſcitabulum. Cantantiúmque gallus gallinaceus.

827 ¶*Similitas*, ſimilitudo. Cæcil. Syracuſis: Vide Demea, hominis quid fert morum ſimilitas.

828 ¶*Salebræ* à ſaltu dictæ. M. Tul. de finib. bonor. & malor. Hic ſi definire, ſi diu videre potuiſſet, ſi loquendi vim, ſi denique cōſuetudinem verborum teneret, nunquam in tantas ſalebras incidiſſet. Idem lib. v. Venit ad extremum, hæret in ſalebra: cupit enim dicere. Et de Oratore: Alter enim ſine vllis ſalebris, quaſi ſedatus amnis fluit.

830 ¶*Subleſtum*, eſt leue, friuolum. Plaut. Nam vbi ad paupertatem acceſſit infamia, Paupertas grauior ſit, fides ſubleſtior.

831 ¶*Supellectilis*. Cicero Oratore: Verecundus erit vſus oratori, & quaſi ſupellectilis ſupellex.

832 ¶*Scurrile*, à ſcurris ridiculum cum turpitudine. Cic. Orat. Ridiculo ſic vſurum oratorem, vt nec nimis frequenti, ne ſcurrile ſit: nec ſubobſceno, ne mimicum: nec petulanti, ne improbum.

833 ¶*Sportæ*, aut ab ſparto, quaſi ſparteæ, aut ab aſportando. Salluſt. Hiſt. lib. v. E muris canes ſportis demittebant. Varr. de vita populi Romani lib. j. Neque enim obſonium in tota cena cœptū ex variis rebus cūm coniectum in vnam ſportam perſpicitur.

834 ¶ *Sodes*, non vt apud comicos, ſed ſi audes. Cicero Orat. Libenter etiam copulando verba iungebant, vt ſodes, pro, ſi audes.

835 ¶ *Scopas*. Cicero Orat Etſi humiliùs dictum eſt, ſcopas (vt ita dicam) mihi videntur diſſipare.

836 ¶ *Sciuntur*, pro cognita ſunt. Cicero de Orat. lib. ij. Ars enim eorum eſt, quæ ſciūtur. Oratoris autem omnis actio opinionibus non ſcientia continetur.

T

837 ¶ *Tetret*, fœdet, polluat. Pacuu. Periboea: Belluarum, ac ferarum aduentus ne tetret loca.

838 ¶ *Tetinerit*, pro tenuerit. Pacu. Medo:

Credo quorſum itiner tetiniſſe aiunt? Accius Clytemneſt. Vt quæ tuam abſentem rebus dubiis coniugem tetinerit, nunc probat vxorẽ. Pacuuius Hermiona: Sub iudicio quoque omnes gradus tetinerim.

839 *Tetulit*, tulit. Accius Andromeda: Donec tu auxilium Perſeu tetuliſti mihi. Cæcilius Hypobolim. Ærumnam pariter tetuliſti meam.

840 ¶*Taxim*, ſenſim, vel occulté. Pomponius Buccone adoptato: Clandeſtino tacitus taxim perſpectaui percautum.

841 ¶*Temerius*. Accius *διδασκαλικῶν* lib. ij. Seu Euripidis, qui choros temerius in fabulis.

842 ¶*Teſtatim*, minutim. Pomponius Verre ægroto: Iam iſtam colaphis comminuiſſem teſtatim tibi.

843 ¶*Tractim* vt ſenſim, id eſt, diutinè, lõgo tractu. Plaut. Amphitr. Quid ſi ego illum tractim tangam, vt dormiat?

844 ¶*Tudiculare*, commouere. Var. Marcipo: Hæccine nobis, tibíve tudiculaſſe?

845 ¶*Trabs*. Var. Parmen. Alia trabs pronis in humum accedens proxumè Frangit ramos cadens.

846 ¶*Tegillum* diminutiuum à tecto. Var. Seſquiulyſſe: Vigere volitans mulſus aquam è nubibus tortam indicat fore, vt tegillum paſtor ſibi ſumat.

847 ¶*Terta* pro terſa. Var. *ἔχω σε ἡ ἀεὶ σύχα*: Atrei terta nitet galea. Idem, Cato, vel de liberis educand. Alij ſunt circumtonſi, & terti, atque vnctuli, vt mangonis eſſe videantur ſerui.

848 *Temperatura* pro temperie. Var. *ἄμμον μετρεῖς, ἀεὶ γεωμετρεῖν*: Quæro ex te vtrum hoc adduxerit cæli temperatura, an terræ bonitas.

849 ¶*Torto* pro tormẽto. Pacuuius Duloreſte: Nam te in tenebris ſæpe lacerabo fame, Clauſum & fatigans artus torto diſtraham.

850 ¶Tonſus pro tonſura. Plaut. Amphit. Sura, pes, ſtatura, tonſus, oculi, naſus, vel labra. Accius Amph. Sed quænam hæc eſt mulier, funeſta veſte, tonſu lugubri?

851 ¶*Tuburcinari* ſignificat raptim manducare. Titin. Prælia: Tuburcinari ſine me vultis reliquias. Plaut. Perſa: Tuburcinari de ſuo, ſi quid domi ſit. Turpil. Boëthontibus: Melixa intus ceſſat, credo hercle, helluo tuburcinatur.

852 ¶*Tabificabile* vel tabificum. Acc. Medea: Par neci orbificor liberorum leto, & tabifibicali. Cic. Tuſcul. lib iiij. Atque vt hæ tabificæ mentis perturbationes ſunt.

853 ¶*Tuatim*, tuo more. Plaut. Amph. Ecce rem iam tuatim facis.

854 ¶*Tetritudo*. Acc. Philoct. Quod te obſecro, ne hæc aſpernabilem tetritudo mea in occulto faxit.

855 ¶*Temnere*, contemnere. Lucil. lib. xxx. Quódque adeo fuerint qui temnere ſuperbum. Virgil. lib. vj. Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.

856 *Taxit* pro tetigerit. Varro Modio: Sed, ô Petrulle, ne meum taxis librum.

857 ¶*Tippula* animal leuiſſimum, quod aquas non nando, ſed gradiendo tranſeat. Varro Vimarco: Leuis tippula lintrici frigidos tranſit lacus. Plaut. Leuior es quàm tippula.

858 ¶*Toneſcit* pro tonat. Varro Vimarco: Tunc repente cælitum altum tonitribus tẽplum toneſcit.

859 ¶*Tranſenna* non (vt quidam putant) tranſitus, ſed eſt feneſtra. Cicero de Orat. lib. j. Nunc pete à Craſſo, vt illam copiam ornamentorum ſuorum, quam conſtructam vno in loco, quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim aſpeximus. Salluſt. Hiſtoriarum lib. ij. Tranſenna demiſſum Victoriæ ſimulacrũ cum machinato ſtrepitu coronam capiti imponebat.

860 ¶*Tironem* poſitum pro ignaro. Cicero de Oratore libro ij. Fratec enim callidum quendam hunc, & nulla in re tironem, ac rudem, nec peregrinum, & hoſpitem concedo eſſe debere.

861 ¶*Trutina* [à trutinando] Cicero de Oratore lib. ij. Ad oblectandos animos, ad impellendos, ad ea probanda, quæ non artificis ſtatera, ſed populari quadam trutina examinantur. Varro de vita populi Romani lib. ij. Aut aliqua ex argentaria trutina, aut lingua penſum præ ſe omnes ferent.

862 ¶*Turpari* à turpitudine. Cic. Tuſcul. lib. iij. Iouis aram ſanguine turpari.

863 ¶*Teneraſcere*, tenerum eſſe. Lucretius lib. iij. Scilicet in tenero teneraſcere corpore mentes.

864 ¶*Trichinum*, tardum, & quaſi impeditum, vel ſiccum, & ſine ſucco; vt ſunt capilli, qui Græcè *τρίχες* dicuntur. Var. Eumen. Quod tunc quæſtus trichinus erat, nunc eſt vber, vt quæſtus ſit magnus.

865 ¶*Tetrica* eſt ſeuera. Var. *σὺ ποιεῖς παρόδων, περὶ παρθενίας*: Etiam ſi audiſſet, reddere potuiſſet mulieri tetricæ, is ducat ad Appiam. moribus bonis. Virg. Æneid. libro ſeptimo: Qui tetricæ horrentis rupes, montémque ſeuerum.

866 ¶*Tarditudinem* & tarditiem pro tarditate. Plautus Pœnulo: Quòd eſtis pigri, cochleas vincitis tarditudine. Accius Alcmæone: Atque eccos ſegneis ſomno, & tarditudine. Idem Diomede: Multa amittuntur tarditie, & ſecordia.

867 ¶*Temeritudinem* pro temeritate. Pa-

cuuius Duloreſte, Egon' tyrannûm noui temeritudinem?

868 ¶*Tenta* dictum pro extenſa. Lucretius libro ij. Tympana tenta ſonant palmis & cymbala circum. Idem lib.vj. Duráque in ore iacens rictu frons tenta manebat. Lucillius Satyrarum libro vj. Tres à Deucalione grabati reſtibus tenti. Idem lib. xi. Hic vbi conceſſum, pelléſque vt in ordine tentæ. Et lib.xxx. Hic vt muſcipula contenta, vt ſcorpius cauda ſublata.

869 ¶*Triſtitias* pro triſtitia. Pacuuius Atalanta: Quid iſtuc eſt, vultum alligat quæ triſtitias? Turpilius Leucadia: Ante facta in ignem committo triſtitias ante diuortium.

870 ¶*Torporauit* pro torpefecit. Turpilius Hetæra: Herus ſtupidus adſtat, ita eius aſpectus repens cor torporauit homini amore.

871 ¶*Titubare*, trepidare. M.Tullius Philippicar. lib. viij. Titubare, hæſitare, quo ſe verteret neſcire. Virgilius Æneid.lib.v. Veſtigia preſſo Haud tenuit titubata ſolo. Terent. *ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ*: Verùm illa nequid titubet.

872 ¶*Tortor* pro torqueor. Pompon. Decuma fullonis: Et vbi inſilui in cocleatum equuleum, vbi tolutim tortor.

873 ¶*Tunicare* pro veſtire. Varro *λογομαχία*: Hæc lanigeras detonderi docuit, tunicaréque homolum.

874 *Titionem*, fuſtem ardentem. Var. de vita populi Romani lib. ij. Contrà nouo marito cum item è foco in titione ex felici arbore, & iam qualis qua allata eſſet.

V.

875 ¶*Vulgauit* honeſtè poſitum vile habuit, & quaſi in vulgus dedit. Plautus Amphit. Cuíque me abſente corpus vulgauit ſuũ. Vulgare in vulgus dare, & quaſi multis audientibus, ac nõ taciturus dicere. Virgil.lib.x. Quid me alta ſilentia cogis Rumpere, & obductum verbis vulgare dolorem? Ennius: Quæ ſcis, In vulgum vulgas, artémque expromis inertem.

876 ¶*Veget* pro vegetat, vel erigit, vel vegetum eſt. Pomponius Maiali: Animos Venus veget voluptatib': Ennius Ambracia: Æquora ſalſa veges ingentibus ventis. Varro Manio: Nec natus eſt, nec morietur: viget, veget, vtpote plurimum. Idem *ὄνος λύρας*: Quàm mobile Diuûm lyram ſola roge quędam gubernans motibus Diis veget.

877 ¶*Verecundum* eſt audax, & confidens. Plautus Amphit. Sic eſt, vera prædico, niſi etiam hoc falsò dici inſimulaturus es. nimis verecunda es.

878 ¶*Venor*, circumuenior. Enn. Nemæas Teneor conſepta, vndique venor.

879 ¶*Viciſſatim*, per vices. Næuius belli Pœnici lib.iiij. Viciſſatim volui victoriam.

880 ¶*Viſceratim*, per viſcera. Ennius Androm. Alia fluctus differt, diſſipat viſceratim membra maria ſalſa ſpumant ſanguine.

881 ¶*Vnoſe*, id eſt, ſimul. Pacuuius Iliona: Occidiſti, vt multa paucis verba vnosè obnuntiem.

882 ¶*Vtraque* pro vtrinque, vel vtroque. Hemina Hiſtor. lib.iiij. In Hiſpania pugnatum bis, vtrâque noſtri loco moti, cæde vſti, hæc atque hercle, vtraque & cum ad nos venis, ſuffraginatam vidi.

883 ¶*Vinum* pro vehementi, vel nouo. Virg. Æneid.lib.j. Paullatim abolere Sichæũ Incipit, & vino tentat præuertere amore.

884 ¶*Vegrande* valde grande. Lucillius lib.xxvj. Non iccirco extollitur, nec vitæ vegrandi datur.

885 ¶*Vanans* dictum pro fallens. Accius Alcmena: Tanta vt fruſtrando lactans, vanans protrahit.

886 ¶*Vanitudo* pro vanitate. Plaut. Pol egò, vt rem video, tu inuentus verò à vanitudine. Pacuuius Duloreſte: Primùm hoc abs te oro, nimis inexorabilem Faxis, ni turpaſſis vanitudine ætatem tuam.

887 ¶*Variantia* pro varietas. Lucretius lib.j. Talibus in cauſſis, necdum variantia rerum.

888 ¶*Viſcus* poſitum pro viſcere. Lucret. lib.j. Viſceribus viſcus gigni, ſanguénque creari. Virgil. Georg.lib.j. Tum laqueis captare feras, & fallere viſco Inuentum. id eſt, tractu viſceris. Lucil. Satyr.lib.xiiii. Id ne ægri eſt magis, an quòd pane & viſcere priuo. Quod viſus dederas, tu primùm hæc viſcera largi.

889 ¶*Vagor* dictum pro vagitus. Lucret. lib.ij. Et ſuperantur, item miſcetur funere vagor.

890 ¶*Vetuſtas*, & antiquitas vel felix, vel ſapiens, vel manſueta eſt habita. Terent. Hecyra: Quis me eſt fortunatior, vetuſtatíſque adeò plenior.

891 ¶*Vaſtities* & vaſtitudo, & vaſtitas horror, & deſertio, & contagium. Plaut. Pſeudolo: Diſtractio, diſcidium, vaſtities venit. Acc. Euryſace: Sed vt rauuſta & raueſte, & vaſtitudine tardè forma tuis. Idé Meleagr. Quæ vaſtitudo hæc, aut vnde inuaſit mihi? M.Tull. de offic.lib.ij. Qui collectis cæteris cauſſis eluuionis, peſtilentiæ, vaſtitatis. Pacu. Teucro: Quæ deſiderio alumnûm, pœnitudine, quales ſcabres, qua inculta vaſtitudine.

892 ¶*Vaſteſcant* ſignificat inhorreſcant, vel deſerantur. Acc. Phœniſſis: Iuſſit proficiſci exſilium quouis gentium, Ne ſcelere tuo Thebani vaſteſcant agri. M. Tullius de Oratore libro ij. Quid iam de hominum genere dicam, qui quaſi cultores terræ conſtituti non patiuntur eam, nec immanitate bellua-

belluarum efferari, nec ſtirpium aſperitate vaſteſcere. Salluſt Iugurtha: Aberat mons ferè mill a paſſuũ xxx. tractu pari vaſtus, & humano cultu. Var. Manio: Aſperum valde ſcabre atque illuuie, & vaſtitudine.

893 ¶ *Viciſſitatem*, pro viciſſitudine. Acc. Phœniſſis: Viciſſitatémq; imperandi tradidit.

894 ¶ *Vlto*, pro vltus fuero. Acc. Epigone: Qui niſi genitorem vllo, nullum meis dat finem miſeriis.

895 ¶ *Veruncent*, id eſt vertant. Acc. Æneadis, aut Decio: Te ſancte venerãs precibus, inuicte inuoco, Portenta vt populo, patriæ verruncant bene. Pacu. Peribœa: Precor veniam, petens vt quæ egi, ago, axim, verruncent bene. Afran. Diuor. Et puncto aueruncent cur Syriam ſimul.

896 ¶ *Vilitant*, vilem faciunt. Turpil. Lindia: Quin moneam, quin clamem, & querar tua vitia, quæ te vilitant.

897 ¶ *Villicari*, eſt ruſticari, vel villæ præeſſe. Pomp. Ergaſt. Nam longè ab vrbe villicarier, quò herus rarenter venit, Non villicarier, ſed dominari mea eſt ſententia. Afran. Suſpecta: In Arpinos iam, quantum pote, explodam hominem, vt villicetur. Turp. Parater. Ego nondum etiam hîc villicabar Phædria. Idem Hætera: Hîc villicor ante vrbem, nunc rus eo.

898 ¶ *Vinnulum*, ſenſilocum, id eſt, illecebrum. Plaut. Aſinaria: Compellando blanditer, Oſculando, oratione vinnula, venuſtula.

899 ¶ *Vitabundus* pro vitans. Salluſt. Hiſ. lib. III. Duos quàm maximos vtreis leui tabulæ ſubiecit, quã ſuper omni corpore quietus inuicem tracto pede quaſi gubernator exiſteret, ea inter molem, atque inſulã, mari, vitabũdus claſ ẽ hoſtiũ, ad oppidũ peruenit.

900 ¶ *Volentia* id eſt, quæ vellent [à voluntate] Salluſt. Hiſt. lib. IIII. Multiſque ſuſpicionibus volentia plebi facturus habebatur.

901 ¶ *Valentia*, fortitudo: Næuius Danaẽ: Omnes formidant hominis eius valentiam. Titinnius Setina: Sapientia gubernator nauem torquet, non valentia.

902 ¶ *Vomica*, concaua loca, vetuſtate exeſa. Lucil. lib. XXIX. Tyroneo, & non mortifero adfectus vomica, & vulnere.

903 ¶ *Viriatum*, dictum eſt magnarũ virium. Lucill. lib. XXVI. Contrà flagitiũ neſcire bello vinci à barbaro viriato Annibale.

904 ¶ *Veſcum*, nimis obſcurum. Lucil. lib. XXVI. Quàm faſtidioſum ac veſcum cum faſtidio viuere. Virg. Georg. lib. IIII. Nec veſcas ſalicum frondes. Afran. Sororibus: At puer eſt veſcis imbecillus viribus.

905 ¶ *Volup*, pro voluptate. Plau. Aſin. Hic ſenex ſi qd clã vxorẽ ſuã animo fecit volup.

906 ¶ *Virgindemiam*, vti vindemiam, hoc eſt, virgarum apparatum, vel demptionem, vel decerptionem ob verbera. Varro Agathone: Quid triſtiorem video te eſſe, quam angit hæc Lampadion, Quid familiaris filius Amat? Hæc ſpes eſt auxili argentaria, Ideóque ſcapulæ metuunt virgindemiam.

907 ¶ *Viratium*, magnarum virium. Var. Meleag. Si non malit vir viratium vxorem habere Atalantam.

908 ¶ *Vulga*, capacitas, vel ſinus cum laxitate. Lucil. lib. II. In vulgam penetrare piloſam. Var. Sexageſi: Eo vt viaticum ex arcula adderem in vulgam.

909 ¶ *Verrucam* poſitum pro loco edito. Cato libris originum: Cenſeo, inquit, ſi rem ſeruare vis, faciundum, vt quadringentos aliquos milites ad verrucam illam ire iubeas, eámque vti occupent imperes.

910 ¶ *Vibices*, plagarum vulnera. Cato de falſis pugnis: Vbi ſocietas? vbi fides? maiorũ inſignitas iniurias, plagas, verbera, vibices, vis dolores, atque carnificinas per dedecus, atque maximam contumeliã inſpectãtibus.

911 ¶ *Vellicatim*, & ſaltuatim. Siſen. Hiſt. lib. I. Nos vna æſtate in Græcia, & Aſia geſta litteris idcirco continentia mandauimus, ne vellicatim ac ſaltuatim ſcribendo lectorum animos impediremus.

911 ¶ *Victurus*, victoriam potiturus auctoritas prudentium putauit eſſe. Pyrrhúſne Rex, an Manius Curius prælio victurus eſſet.

912 ¶ *Vireſcit*, maiorum virium fit. Furius Poematis: Excreſcunt animi, vireſcit vulnere virtus.

913 ¶ *Viro* etiam pro virtute naturali. Luc. libro II. Concoctáſque ſuo ſeruare & perdere viro.

914 ¶ *Venerata* pro veneranda. Virgilius libro 6. Curſúſque dabit venerata ſacerdos.

915 ¶ *Vter* pro vtero. Cæcilius Vmbris: Nunc vter creſcit, non poteſt cælari.

916 ¶ *Vicatim*, per vicos. Siſen. Hiſt. lib. III. Cùm complures menſes barba immiſſa, & tonſo capillo, lugubri veſtitu populum vicatim flens vnà cùm liberis circumiret.

917 ¶ *Vultuoſum*, triſtem. Cic. Orat. In quo cùm effeceris, ne quid ineptum ſit, aut vultuoſum.

918 ¶ *Vermiculatum* pro minuto atque miniato. Cic. de Oratore lib. III. Quàm lepidè lexeis cõpoſtæ, vt teſſerulæ omnes Arte, pauimento, atque emblemate vermiculato.

919 ¶ *Venalitij*, venditores. Cic. Oratione Corneliana lib. II. Neque me diuitiæ mouẽt, quibus omnes Africanos, & Lælios multi venalitij, mercatoréſque ſuperarunt.

920 ¶ *Vocare*, poſitũ pro trahere, ducere. Cic. Orat. Si de iure ciuili tecũ ſerã, vocauit te hominẽ prudẽtiſſimũ his ipſis rebus, quas abs te didicerit, dicundi arte ſuperauit.

921 ¶ *Verecundari*, verecundia teneri. Cic. de Orat. lib. III. Alterum cunctantem, & quaſi verecundantem incitabat.

922 ¶ *Verſutiloquas*. Cicer. de Orat. lib. III. Num non vis huius me verſutiloquas malitias? Videtis enim & verſutiloquas, & expectorat, ex coniunctione facta eſſe verba, non nata.

923 ¶ *Vncinatum* ab vnco. Cic. Academ. lib. IIII. Nec vt ille, qui aſperis, & leuibus, & hamatis, vncinatiſque corpuſculis concreta hæc eſſe dicat.

924 ¶ *Venditationem*, veteres pro oſtentatione poſuerunt. Cicero Tuſculanarum lib. II. Quinetiam mihi quidem laudabiliora videntur omnia, quæ ſine venditatione, & ſine populo rectè fiunt.

925 ¶ *Viere*, vincire, & inflectere. Varr. de re ruſtica lib. I. Vt habeas vimina, vnde viendo quid facias.

926 ¶ *Vndulatum* nouè poſitum porum. Varr. de vita pop. Rom. lib. I & à quibuſdam dicitur eſſe virginis Fortunæ ſimulacrum, ab eo quòd duabus vndulatis togis eſt opertum, proinde vt olim reges noſtri vndulatas, & prætextas togas ſoliti ſint habere.

927 ¶ *Veruecem*. Varro de vita pop. Ro. lib. I. Aut bouem, aut ouem, aut veruecē habet ſignum.

928 ¶ *Zonatim*, per gyrum. Lucillius libro 6. Zonatim circum impluuium cineraris cludebat.

NONII MARCELLI DE INDISCRETIS GENERIBVS PER ORDINEM LITTERARVM.

CAP. III.

A

ANgiportus generis *maſculini*, vt apud multos, *Neutri*; Plautus Ciſtellaria: Quæ quaſi carnificis angiporta purgitans. M. Tul. de diuinatione, angiporta dixit. Terent. Adelph. Id quidem angiportum non eſt peruium. Idem Eunucho: In angiportum quoddam deſertum.

2 ¶ *Arbitrium* generis *neutri*, ſicut ſæpe *Maſculini*, Plaut. Aſinar. Ni quatriduo abalienarit quod abs te argentum acceperit, tuus *arbitratus* ſit, comburas ſi velis, ne vlla ſit ceſa vbi facere poſſit litteras.

3 ¶ *Armenta* genere *neutro*, plerumque *Feminino*. Ennius: Ipſius ad armentas eaſdem ad armentas viuus, Tu paſcere cuiui frontes armentas ſoles.

4 ¶ *Abſynthium* generis eſt *neutri* Lucret. lib. quarto: Abſynthia tetra medentes Cum dare conantur: *Maſculini*. Varro Quinquatribus: Quid medico mihi eſt opus, nempe tuo, abſynthium vt bibam grauem, & caſtoreum, leuémque robur.

5 ¶ *AErarium neutri* eſt generis, vt ſæpe *Maſc.* Var. γεροντοδιδασκάλῳ: Hoc eſt magnum cenſorem eſſe, ac non ſtudere multos ærarios facere.

6 ¶ *Admonitio* vſu genere dicitur *feminino*: *Maſculino*, M. Tul. de Finibus bonorum & malorum lib. V. Vt acrius aliquanto, & attentius de claris locorum admonitu cogitemus.

7 ¶ *Auditus* eſt gen. *maſcul. feminini* auditio. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. V. Lubentérque ſe cum his congregant, dántque ſe ad ludendum, fabellarúmque auditione ducuntur.

8 ¶ *Artus maſculino* genere appellamus. Virg. Georg. lib. III Micat auribus, & tremit artus. ¶ *Artua neutro* genere. Plautus Menæch. Ita mihi imperas, vt ego cuius membra, atque oſſa, atque artua.

9 ¶ *Angues maſc.* genere dici Virg. teſtis eſt: Ecce autem gemini à tenedo tranquilla per alta (Horreſco referens) immenſis orbibus angues. Et lib. V. Adytis cum lubricus anguis ab imis. Næuius Lycurgo: Alte iugatos angues in ſeſe gerunt. Lucillius lib. XXVI. Niſi portenta, anguéſque volucres ac pinnatos ſcribitis. Angues *femininos*, Plautus Amph. Deuolant angues iubatæ in compluuium duo. Varro Acinnius: Cuius vt adſpexit torta caput angue reuinctum.

10 ¶ *Acherontem maſc.* genere dicunt veteres. Virg. lib. ſexto: Et tenebroſa palus Acheronte refuſo. *Fem.* Plaut. Captiuis: Verum enimuerò nulla adæquè eſt Acherons, atque vbi ego fui.

11 ¶ *Amnem maſculino* genere appellamus. Virg. Geor. lib. I. Atque alius latū funda iam verberat amnem. *Feminino*, Plaut. Merc. Neq. vlla mihi obſtabit amnis, neque mōs, neque adeo mare. Næuius Lycurg. Sed quaſi amnis cis rapit, ſed tamen inflexa flectitur. Accius epinauſimacheumandria: Mundā ſalſo ſanctam obtexi ſanguine, atque acerbos alta in amni corpore expleui hoſtico. Idē Epigonis: Apud abūdantem antiquā amnem, & rapidas vndas.

viudas Inachi. Varro, [illegible] lib.1. In hac ciuitate agros colũt arenoſos. propter hos fluit amnis, quam olim Albulam dicunt vocitatam.

12 ¶ *Araneæ*, & *fem.* ſunt generis. Titin. Gemina: Euertite ædeis, abſtergite araneas. Virg. Georg. lib.4. Laxos in foribus ſuſpendit aranea caſſes. Ennius: Buxus araneæ. *Maſcul.* Plaut. Sticho: Vt operam omnem araneorum tergam, & texturam improbem, deiiciámque eorum omneis telas. Idem Aſinar. Iuſſin' columnis deiici operas araneorum?

13 ¶ *Aetas*, *femin.* eſt generis. Plaut. Menæchmis: Vt ætas mala eſt, merx mala eſt ergo. ætas *maſcul.* Plautus Trinummo: Propter eoſdem; quorum cauſſa fui hoc ætate exercitus.

14 ¶ *Accipiter*, generis eſt *maſc.* Virg. lib. 11. Quàm facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto. *Feminino*: Lucretius lib.4. Accipitres ſomno in leni, ſic prælia pugnáſque, Edere ſunt perſectantes, viſæque volantes.

15 ¶ *Arua*, *neutri* ſunt generis. Virg. Arua aliena iugo premere. *Fem.* Næuius Lycurgo lib.2. Quáque incedunt omneis aruas obterunt. Pacuuius: Poſtquam calamitas plures annos aruas caluitur.

16 ¶ *Anfractum*, *maſculino* genere dici putant. *Neutro*: Accius Euryſace: Super Oceani ſtagna alta patris terrarum anfracta reuiſam. Varro Parmenone: Cauo fonte, vt cùm irrigauit cauata aurium anfracta in ſyluam vocans.

17 ¶ *Aeuum*, generis *neutri*. æuitas *feminini*. Varro Tithono, περὶ γήρως. Qua voluntatem æuitatis extima attigit metam æuitas.

18 ¶ *Aera*, *neutri*. Marc. Tull. Hortenſio: Quid tu, inquam, ſoles, cùm rationem ad diſpenſatorem accipis, ſi æra ſingula probaſti, ſummam, quæ ex his confecta ſit, non probare?

19 ¶ *Acina* genere *neutro* frequenter Var. poſuit. ¶ Acinus *maſcul.* M. Tull. de ſenectute: Quæ ex fici tantulo grano, aut ex acini vinaceo. Et alij obſcuræ auctoritatis: Preſſúſque labris vnus acinus arebat.

20 ¶ *Autumnus*, generis *maſcul.* Feminini: Varro Sertano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Retinet viatorem meridie prætereuntem fontem, quod autumnitas in anni tetrachordo menſum præterierat.

21 ¶ *Aluus* generis *femin.* Virgil. Æneid. li. 2. In latus, inque feri curuam compagibus aluum Contorſit. *Maſc.* Accius Annalibus: Vt quàm frigidiſſimus aluus. Sed alij auctoritatis obſcuræ: Mala nemus retinens grauido concepit in aluo.

22 ¶ *Accubitionem* genere *fœminino*. Marc. Tull. de ſenectute: Bene enim maiores accubitionem epularem amicorũ, quaſi vitæ coniunctionem haberet, cõuiuium nominarũt.

B

23 ¶ *Bubo* generis *Femin.* Virgil Æneid. lib. 4. Seráque culminibus ferali carmine bubo. Genere *maſculino*: Agellius Hiſt. lib.1. Et quod bubo in columna ædis Iouis ſedens conſpectus eſt.

24 ¶ *Balnea*, nominis *feminin.* Marc. Tull. pro Sexto Roſcio: Occiſus eſt ad balneas palatinas rediens à cena Sex. Roſcius. Plaut. Aſinaria: Ille in balneas iturus eſt, inde huc veniet poſtea. Cæcil. Vmbris: Quid mihi non ſunt balneæ? *Neutri*: Marc. Tullius Hortenſio: Primus balneola ſuſpendit, incluſit piſces.

25 ¶ *Balteus maſc.* generis: Virg. lib.12. Humero cum apparuit alto Balteus. *Neutro*: Varr. rerum diuinarum lib.11. Tragica vincula baltea ſunt. Accius διδασκαλικῶν lib.8. Actoribus manuleos, baltea, machæras. Liuius lib.9. Auratæ vaginæ, aurata baltea illis erant.

26 ¶ *Buxum*, generis *neutri*: Virgil. Georg. lib.2. Et torno raſile buxum. *Feminini*: Ennius: Buxus victa taxis tonſa.

27 ¶ *Blandimentum* generis *neutri*: vt ſæpe *femin* Cic. de repub. lib.4. In ciue excelſo, atque homine nobili blanditiam, oſtentationem, ambitionem meam eſſe leuitatis.

C

28 ¶ *Cliuus* generis *maſcul.* vt plerunque. *Neutri*: apud Memmium inuenimus, cuius auctoritas dubia eſt: Ille ardua nitens fortunæ ſcandere cliua. Cato de tribunis militum: Loca ardua, & cliua depreſſa.

29 ¶ *Cyma neutro*, vt Lucillius: Aſparagi molles, ſed viride cyma. *Femin.* Cornelius Celſus, etſi minoris auctoritatis poſuit: Lętam formoſámque cymam.

30 ¶ *Conſitura* generis *femin.* Marc. Tull. de repub. libro 1. Quæ videlicet ille non ex agri conſitura, quam cernebat, ſed ex doctrinæ indiciis interpretabatur.

31 ¶ *Crux* generis *feminini* ſæpe. *Maſcul.* Ennius Annal. lib.11. Malo cruce fatum vti det Iupiter.

32 ¶ *Culter*, & cultellus generis ſunt *maſc.* Varro γεροντοδιδάσκαλος. Noctu cultro coquinari ſe traiecit. Nondum enim mihi inuenti erant cultelli empeſtati è Bithynia.

33 ¶ *Cor* generis eſt *neutri*, vt dubium non eſt. *Maſculini*: Ennius lib.13. Annibal audaci dum pectore de me hortatur, Ne bellum faciam: quem credit eſſe meum cor.

34 ¶ *Cupreſſus* generis *femin.* vt dubium non eſt. *Maſculini*, Ennius: Capitibus nutanteis pinos, rectóſque cupreſſos.

35 ¶ *Carra neutri* generis eſſe conſuetudine perſuaſum eſt. *Maſc.* Siſenna Hiſt. li.4. Impedimenta collocant omnia, conſtruunt carros, & ſarraca crebra diſponunt. Varr. Cæli. lib.2. Gallica porta carros adeuntes vſque politos.

36 ¶ *Certamen* generis eſt *neutri. Femin.* Siſenna Hiſt.lib.4. Accolis celeriter conſumptis,ad gladios *certationem* reuocauerunt.

37 ¶ *Querela* generis *femin.* vt ſæpe. *Maſculino.* Virg. Æneid.lib.4. Tantos illia ſuo rumpebat pectore queſtus.

38 ¶ *Compita* generis *neutri.* Virg.Geor.lib. 2. Præmiáque ingentis pagos, & compita circum. *Maſcul.* Varro de ſcenicis originibus libro 3. Vbi compitus erat aliquis. Cæcilius Titthe: Vbi adiicientem compitum.

39 ¶ *Conſortium neutri* generis. ¶ Conſortio *femin.* Lucil.lib.19. Deierat enim ſcripſiſſe, & poſt non ſcripturum. redi in cõſortionem. Mar.Tull.de offic.libro 3. Diſſoluatur neceſſe eſt omnis humana conſortio. Titus Liuius: Quænam iſta ſuauitas? quænam conſortio eſt?

40 ¶ *Chartam* generis *femin. Maſcul.* Lucilius lib.27. Nec ſic, vbi Græci, vbi nunc Socratici charti, quicquid quæritis petimus.

41 ¶ *Clypeus* generis *maſc.* Virg. Ardenteis clypeos, atque æra micantia cerno. *Neutro,* Virgilius: Et clypeum ſuperintonat ingens. Licinius in Marte: Pars magna leuiûs clypea portant. Laberius Sororibus: Hoc voluit clypeum contra puluem proiici.

42 ¶ *Cæmenta neutri*, vt eſt vſus Varro Bimargo: Non te pudet, Mani, cùm domi tuæ vides commilitonum tuorum cohortes ſeruis tuis miniſtrare cæmenta? *Feminini*, Ennius: Labat, labuntur ſaxa, cæmentæ cadunt.

43 ¶ *Clunes femin.* Horat. Quod pulcræ clunes, breue quod caput, ardua ceruix. *maſcul.* Plaut. Abroico: Quaſi lupus, ab armis valeo, clunes deſertos gero.

44 ¶ *Cœlum neutro. Maſcul.* Lucretius: Quis pariter cælos amnis conuerterit omnis Ignibus ætheriis terras ſufferre feraceis? Varro Rerum diuinarum: Vt Deum ſignificas non partem mundi, ſic pater magnus materna his eſt cælus. Ennius: Fortis Romani quanquam cælus profundus. Idem: Saturno quem cælus genuit.

45 ¶ *Caſtitas,* & caſtimonia generis *feminini. Maſc.* Varro Rerum diuinarum lib 1. Noſtro ritu ſunt facienda, quam hos ciuilibus. Græco caſtu. Idem: Et religiones, & caſtus id poſſunt, vt ex periculo eripiant noſtro. Næuius, Carmine Punici belli: Res diuas edicit, prædicit caſtus.

46 ¶ *Callis* generis *maſc.* Virg. Æneid. lib. 4. Prædámque per herbam Conuectant calle anguſto. *Femin.* Liuius lib.12. Niſi pecorum modò fert anguſto ſaltu, per deuias calles. Idem ſic frequenter.

47 ¶ *Culleus, maſcul.* ſæpe. *Neutro*, Varro de re ruſt.lib.1. In ſingula iugera, dená cullea vini fiunt.

48 ¶ *Corbes*, corbulas. Varr. de re ruſt. libro 1. Cogit aliquot corbulas viarum, & frondem iucundiſſimam miniſtrat ouibus. Cæcilius Philumena: Qui panis ſoli corbulam.

49 *Quiſquis*, & generi *femin.* attribui poſſe veterum auctoritas voluit. Liuius: Mulier quiſquis es, te volumus. Cæcilius: Quæſo igitur quiſquis es mea mulier. Pacuuius: Quiſquis tu es mulier, quæ me inſueto nuncupaſti nomine. Ennius: Et quis illæc eſt, quæ lugubri ſuccincta eſt ſtola?

50 ¶ *Canalis*, *maſcul.* Gadullius Gallicanus: Ego verò confiteor certo canali cuncta decurrere. *Feminino*, Lucil. [Greek] canaliculam dicit.

51 ¶ *Cinis, maſcul.* Virg. in Bucol. Cinis ipſe bonus ſit. Et Georg. lib.1. Néue effetos cinerem immundum iactare per agros. *Fem.* apud Cæſarem. & Catulum, & Caluum lectum eſt, quorum vacillat auctoritas: Cùm iam fulua cinis fueris.

52 ¶ *Colus*, gen. *femin.* Cic. Orat. lib. 2. Quid tu. Decilla mea, quando ad me venis cum tua colu & lana?

53 ¶ *Capillus, maſc* eſt generis. Terent. Phor. Capillus. paſſus, nudus pes, ipſa horrida. *Neutri*, Plautus Moſtellaria: Vide capillum ſatin' compoſitum ſit commodè.

54 *Curſus*, omnium conſenſu *maſcul.* genere dicitur. Virgil. Hic curſus fuit. Curſura *femin.* Plaut. Aſin. Non me vides ex curſura anhelitum etiam ducere? Idem Ciſtellaria: Pol accubituram mater magis ſum exercitare, quàm à curſura ſum tardiuſcula.

55 ¶ *Curriculum neutro* genere. Cicero Timæo: Ratæ igitur & mente diuina ad originem temporis curris curriculum inuentum eſt Solis, & Lunæ.

56 ¶ *Culeſt*, pro qualis eſt, *neutro* poſitum pro maſc. Plaut. Amph. Ædepol condignum donum culeſt, qui donum dedit.

57 ¶ *Contagio, femin.* genere appellatur. Saluſt. Poſt vbi contagio quaſi peſtilentia inuaſit. Contagia *neutro*: Lucretius libro tertio. Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi. Virgil. Nec mala vicini pecoris contagia lædant.

58 *Catellæ*, diminutiuum eſt catenarum, & dicuntur genere *femin.* Cæcilius Plocio: Catellæ *neutrum* à catellis ſimiliter diminutiuum. Plau. Curcu. Delicatum te hodie faciam cum catello, vt accubes. ferreo ego dico.

59 ¶ *Corium, neutr.* eſt gen. Corius *maſcul.* Plaut. Pœn. Treis facilè corios contriuiſti bubulos. Varr. Eumenid. Nunc corius vlmum tuus depuuit, pergis hera.

60 ¶ *Calx*, eſt generis *fem.* Virg. lib.12. Ferrata calce fatigat. Calx *maſc.* Plaut. Pœnulo: Quin prius diſperibit faxo, quàm vnum calcẽ ciuerit. Var. Margopoli, [Greek]. Nemini

Fortuna

Fortuna currum à carcere intimo miſſum leui, Inoffenſum per æquor cand dum ad calcem ſib t.

61 ¶*Cortex* vtriuſque eſt generis. *Maſcul.* Varro Prometheo lib. Tum viſos ſupremus cortex, aut cacumina Morientum in quercu, & arborum altitudine. Idem Tithono, *περὶ γήρως*: Sic inuitata matura anima corporeum corticem facilè relinquit. Vir. li. 7 Raptus de ſubere cortex. *Fem.* verò Bucolicis: Tū Phaetontiades muſco circundat amaræ Corticis. Lucretius lib. 4. Quæ quaſi membrana, vel cortex nominanda eſt.

62 ¶*Calor* generis *maſculini.* Virg. Georg. lib. 2 Si non tanta quies iret frigúſque, calorémque Inter, & exciperet cæli indulgentia terras. Plaut. Mercatore: Neque frigus, neque calorem metuo.

63 ¶*Caſeus* generis *maſc.* Virg. Bucolicis: Pinguis & ingratæ premeretur caſeus vrbi. ¶Caſeum *neutri*, Nouius Macco: Pecunia quid? bonum breue eſt, reſpondi, Sardis veniens caſeum. Plaut. Medico: Paraſito cum virgis caſeum radi poteſt.

64 ¶*Collum neutri* eſſe generis Virgil. docet. Et colla comantia pectunt. ¶Collus *maſc.* Accius Epigono: Quid ceſſo ire ad cāt hem præſtò eſt, camo collum grauem. Lucillius Satyr. li. 7. Caldiſſima ac bene plena iam ſolorum, atque anſeris collus. Idem libro 27. Modò ſurſum modò deorſum tanquam collus cernui. Cæcilius [illegible]. Hunc collum ludo præcidi iube. Idē Synephebis: ad reſtim res redit, immò collus, non res. nam ille argentum habet. Cato Seueia: Accipite, ſi vultis, hoc onus in veſtros collos. Næuius: Cor verū ſcapulæ plus angulus colli habeat neſcio. Plautus Amph. Malæ, mentum, barba, collus: Varr. Sexageſi: Vt nitens Pauonis collus nihil extrinſecus humens.

65 ¶*Caſtra* generis ſunt *neutri. Femin.* Accius Æneadis aut Decio: Caſtra hæc veſtra eſt, optimè eſſis meritus à nobis.

66 ¶*Copula* generis *fem.* Accius Phœniſſis, Abtorque proram, ac ſupra tortas copulas.

67 ¶*Cepe* generis *neutri.* Lucil. Satyr. libro 5. Flebile cepe ſimul lacrymoſæque ordine talpæ. Idem lib. XVI. Hoc aliud longè eſt, inquit, qui cepe ferebat. Varro Bimargo: Aui, & ataui noſtri cum allium, ac cepe eorum verba olerent, tamen optimè animati erant. Idem Manio: Dulcem aquam bibat ſalubrē, & flebile eſitet cepe. Cepe *fem.* Lucil. Satyr. li. 5. Lippus edenda, acria aſſiduè ceparius cepa lacryſa. Varro Eumenid. In ſomnis venit, iubet me cepam eſſe, & ſeſſiminum. Idem Cato, vel de liberis educādis: Vt cibo vtatur modico, & idoneo, vt vitet acria, vt eſt ſinapi, cepa, allium.

68 ¶*Cubitus* maſc. generis. *Neutri*, Lucil. Satyr. li. 16. Lyſippi Iupiter iſta Tranſiuit quadraginta cubita, tus Tarento.

69 ¶*Coluber* generis *maſc.* Virg. Æneid. li. 2 Coluber mala gramina paſtus. ¶Colubra *Feminin.* Lucilliu Satyrar. lib. 20. Iam diſrumpetur medius, iam vt Marſus colubras diſrūpit cantu, venas cùm extenderit omneis. Turpilius Leucadia: Arripuit colubrā mordicus. Varro Eumenidibus: Quid dubitatis vtrum nūc ſitis cercopitheci, An colubræ, an beluæ, an de albu c bus labus Athenis?

70 ¶*Contemptus* generis *maſc.* ¶Contemptio *fem* M. Tul. de repub. li. 5. Quæ virtus fortitudo vocatur, in qua eſt magnitudo animi mortis, dolorísque magna contemptio. Idem de offi. li. 1. Fortitudò quæ eſt dolorum, laborum contemptio. Et Hortenſio: Magnitudò animi, patientia laborum, mortis, dolorúmq. contemptio. Ita & Tuſc. lib. 1.

71 ¶*Compendium*, compendiaria. Var. *σκιαμαχία περὶ τύφου*: Hoc dico compendiaria ſine vlla ſollicitudine, ac moleſtia dicundi ad eandem voluptatem poſſe perueniri.

72 ¶*Crocum* generis *neutri.* Salluſt. lib. 2. Iter vertit ad Corycum vrbem inclytam paſtúſque, nemore in quo crocū gignitur. *Maſ.* Georg. li. 4 Et glaucas ſalices, caſiámque, crocúmque rubentem.

73 ¶*Conatus maſcul. Neutro.* Accius Atreo: Ego incipio, conata exſequar.

74 ¶*Candelabrum* generis *neutri*, vt ſæpe. Maſc. Cæcilius Moletrice: Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.

75 ¶*Cardo* generis *maſc.* Virgil. Æneid. li. 2. Et emoti procumbunt cardine poſtes. *fæminini*, Graius Peliadibus: Sonat impulſa regia cardo.

76 ¶*Cenſus* genere *maſcul. Neutro*; Cicero Conſulato ſuo: Quorum luxuries fortunata cenſa peperit.

77 ¶*Crines* genere *maſc*, Virg. Æneid. lib. 4. Et crines flauos. *Fem.* Plaut. Muſt. Gerundum morem cenſeo, & capiundas crines tibi. Atta Epigrammatib. Præterea tu ſis diſſoluta crine capillus.

78 ¶*Cummi* generis *neutri*, vt eſt vſu monoptoton. Tamen fem. Cinna: Alpináq. cummi. vt ſit genitiuus eius, huius cūmis, vt puppis, febris, peluis.

D

79 ¶*Dorſum neutri* eſt generis. Virg. lib. 1. Dorſum immane mari ſummo. ¶Dorſus iterum *maſcul.* Plautus Milite: Timeo quid rerum geſſerim, ita dorſus totus prurit.

80 ¶*Decorem* generis *maſcul.* Decentiam feminini. M. Tul. de deorum natura libro 2. Colorum etiam & figurarum, tum venuſtatem, atque ordinem, & (vt ita dicam) decentiam oculi iudicant.

81 ¶*Deſpectum* generis *maſc.* ¶Deſpicientia

tia *fem.* M Tul. de offi. libro 2. Ergo hæc deſpicientia admirabilitatem magnam facit, Et Tuſcul. lib. 4. Omnium rerum humanarum contemptione ac deſpicientia in omni virtute ponamus.

82 ¶ *Dominatio*, gen. *fem.* vt plerũq. *Maſc.* M. Tul. de republ. lib. 1. Quid tum, cum es iratus, permittis illi iracundiæ dominatum animi tui? Et de offi. li. 2. Quorum eſt leuis fructus, incertus dominatus.

83 ¶ *Debitum* generis eſt, vt manifeſtum eſt, *neutri. Feminini.* M. Tul. pro Plantio: Nam alia eſt *debitio* pecuniæ, alia gratiæ.

84 ¶ *Diluuium* generis eſt, vt ſaepius habetur, *neutri.* Virg. libro 8. Diluuio ex illo. *Fem.* Lucr. lib. 6. Pars etiam glebarum ad diluuiem reuocatur Imbribus. Horatius carminum li. 4 Horrendámque cultus Diluuiem minitatur agris.

E

85 ¶ *Euentus* generis eſt *maſcul. Neutri,* Lucretius lib. 1. Nam quaecunque cluent, aut his coniuncta duabus Rebus, ea inuenies, aut horum euenta videbis. Idem lib. 1. Euentum dici poterit, quodcunque erit actum. Mar. Tul. Hortenſio: Tu me & aliâs nonnunquam, & paullò ante adhortatus es, aliorum facta, & euenta conquirerem. Idem conſulatus ſui lib. 2. Atque animo pendens noctu euenta timebat.

86 ¶ *Error maſc.* eſt generis. Virg. Æneid. lib. 10. Gratúſque parentibus error. *Fem.* Accius Neoptolemo. Satis iam dictum eſt, neq. ego errantia animi prauè morigerabor. Neutri: M. Tul. ad Hirtium lib. 2. Qua in re ſi mediocriter lapſus ſum, defendes mecum tolerabile erratum.

87 ¶ *Epulum* generis *neutri* eſt. *Fem* Lucil. Satyr. lib. 14. Idem epulo cibus, atque epulatio Iouis omnipotentis. qui verſus vtrunq. deſignat. Virg. lib. 6. Epulæque ante ora paratæ Regifico luxu.

88 ¶ *Eruum* generis *neutri* eſt, vt plerunque *Fem.* Varro, Longè fugit, qui ſuos fugit: Sed vt his erat, hæc legumina arte praua pauca cicer, eruillam, ac paregia alia ſpiria cæteris.

F

89 ¶ *Frontem fem.* gen. Virg. Et frontẽ obſcænam rugis arat. *Maſc.* Titin. Setina: Quaſi Hermaphroditus fimbriarum frontẽ geſtas. *Fem.* Pacu. Voce ſuppreſſa, innata fronte, vultu turpido. Cato de re militari: Vna repugnatio eſt, fronte longo: quadrato exercitu. Cæcilius Subditiuo: Nam hi ſunt inimici peſſimi, fronte hilaro, corde triſti: Quos neque vt apprehẽdas, neque vitare ſcias. Plaut. Nam coloratum frontem habet petilis.

90 ¶ *Finem maſc.* genere dicimus. Virg. Æneid. lib. 10. Hic finis fandi, ſolio tum Iuppiter aureo Surgit. *Fem.* Lucretius: Et merito. nã ſi certam finem eſſe viderent. Acc. Phœniſſis: Neque vlla intereà finis curis datur. Virg. Æneid. lib. 4. Quam feſſis finem rebus ferat. Cæcilius Annal. lib 5. In aliquam huic bello finẽ facere. Caſſius Hemina Hiſt. libro 4. Qua fine omnis res, atque omnes artes, humanitáſque aguntur. Var. Meleagris: Currere, vigilare, eſurire, quando hæc facere oporret quam ad finem. Siſenna Hiſt. lib. 4. Et propè mediam ad finem ripæ peruenerãt. Varro de vita pop. Rom. libro 4. Ita huius belli horribilis finis facta.

91 ¶ *Funis maſc.* eſt generis. *Feminini,* Lucr. lib. 9. Aurea de cælo demiſit funis.

92 ¶ *Fretum neutri* tantùm generis eſſe volumus. Virg. lib. 3. Et crebris legitimus freta concita terris. *Maſcul.* Lucretius lib. 6. Nã fretus ipſe anni permiſcet frigus ad æſtum. Nonius: Dubij fauentem per fretum introcurrimus. Ennius: Craſſa puluis oritur, omnem per uolat cæli fretum. Lucillius Serrano: Cæli nomine, & ſalis fretus. Varro Gallo. aut Fundanio: Inter Italiam & Siciliam, qui eſt fretus inter Rhegium, & Meſſanam.

93 ¶ *Fauor* eſt generis *maſcul. Fem.* Accius Oenomao: Auguſtam adhibeant Fauentiam mete obſcæna dictis ſegregans.

94 ¶ *Fetus maſc.* Virg. Georgic. lib. 3. Aut ouium fetus, aut vrenteis culta capellas. Virg. Bucolic. *fem.* At tu, Si *fetura* gregem ſuppleuerit, aureus eſto. Idem Georg. lib. 3. Cætera nec feturæ habilis, nec fortis aratris.

95 ¶ *Frenos maſcul.* Virg. libro 3. Et ſtabulis frenos audire ſonanteis. *Neutro* Virgil. lib. 9. Frenáque bina eius, quæ nunc habet aurea Pallas, Accius Paride: Frena theſauri equorũ accommodant.

96 ¶ *Forum* generis *neutri. Maſc.* Lucil. lib. 3. Romanis ludis forus olim ornatus lucernis. Salluſt. lib. 1. Illum nautis forum. Pomp. Petitore: Balnea, forus, macellus, fana, portus, porticus.

97 ¶ *Frigus neutri* gen. vt plerunque. *Fem.* Varro, cras credo, hodie nihil: Atque vt igni feruido medullitus aquiloniam intus ſeruat frigedinem.

98 ¶ *Fulmentum neutro,* vt eſt in prouerbio veteri, quo Varro vtitur ſæpius, fulmentum lectum ſcandunt. *Femin.* Lucillius libro 18. Fulmentas eis atque æneis ſubducere. Et lib. 4 Sufficit huic dum fulmentas quattuor addit. Plaut. Trinummo: Fulmentas iubeam ſupponi foco.

99 ¶ *Famulatio,* vt dominatio plerunque generi *feminino. Maſcul.* Cic. de amicitia: Aut in fabulis, qui aliquandiu propter ignorationem ſtirpis & generis in famulatu fuerint, cogniti ſunt, & aut Deorum, aut regum filij inuenti ſunt.

100 ¶ *Fluuius maſculini* generis. *Femin.* vt

amnis

amnis plerunque. Siſen.Hiſt.lib.4.Quod oppidum tumulo in excelſo loco, propter mare, paruis mœnibus, inter duas *fluuias*, intra Veſuuium collocatum. Idem eodem: Tranſgreſſus *fluuiam*,quæ ſecundum Herculaneum ad mare pertinebat.

101 ¶ *Flexus*,genere *maſculin*.Virg.Georg. lib.1.Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis. *Femin.* Cic.Orat. Cùm alter alteri obiicit vocis inflexiones. Idem eodem: Ipſe ſe moderans ex virili laterum flexione.

G

102 ¶ *Guttur*, *neutri* eſt generis.Virg.lib.6. Ille fame rabida tria guttura pandens. *Maſc.* Plaut.Milite glorioſo:Nam nimis calebat,adurebat gutturem. Lucil.Et ventrem, & gutturem eundem. Næuius: Ingurgitauit vſque ad imum gutturem. Var.Lege Mænia:Exercebam ambulando, vt ſiti capacior ad cenam venirer guttur.Plaut.Aulul. Etiámne obturas inferiorem gutturem?

103 ¶ *Genu*,*neutri* eſt generis.Virg.li 5.Genua labant, vaſtos quatit æger anhelitus artus. *Maſc.*Lucilius Satyrarum libro 4.Hæret verticulis adfixum in poſteriore Parte, atque articulis vt nobis talus,genúſque eſt.

104 ¶ *Gelu*,*neutro* genere. Titus Liuius:Piſſa diacematico foro præſtatur virtuti laus gelu,ſed multo ocyus venio tabeſcit. *Maſcul.* Afranius Epiſt. Quis tu es vétoſo in loco Soleatus intempeſta nocte,ſub diuo,Aperto capite, ſilices cùm findat gelus? Acc.Prometheo: Tum profuſus flamine hyberno gelus. Cato Originum lib.2. Qui aquatum & lignatum videntur ire, ſecúrim atque ſolum ferunt,gelum craſſum excidunt, cum loro colligatum auferunt.

105 ¶ *Grando*,generis *feminini*. Virg.Geor. libro 1. Quàm multa in tectis crepitans ſalit horrida grando.*Maſc.* Var.Triodite,περὶ αἰνῶν,καὶ φόνων. Nec coruſcus imber alto nubilo cadens Multus,grandine implicatus albo.

106 ¶ *Gladius*,*maſc. Neutri*, Lucil.Hærebat mucro gladium in pectore totum.

107 ¶ *Ganeum*,*neutrum*. Varr.Seſquiulyſſe: Qui ſe in ganeum accenſum coniecit amicæ.

108 ¶ *Grues*,genere *femin*. Virg.Georg.li.1. Strimoniæq; grues. Lucil.lib.4.Longior hic, quàm grus grue tota cùm volat olim. *Maſc.* Laber.Fullonicis:Virum tu hunc,gruem Balearicum,an hominem putas eſſe?

109 ¶ *Greges*, vt ſæpe, generis *maſcul.* ſunt. *Femin.* Lucretius lib.4. Lanigeræ pecudes,& equorum duellica proles, Buceriæque greges.

H

110 ¶ *Horrea*.genere *neutro*,vt ſæpe. *Femin.* Claud.Oratione in Quintium Gallum:Quorum iacent murena vlla horrea, curiáque, & tabulariæ publicæ. Eiuſdem generis tabularias,quo & horreas dixit.

I

111 ¶ *Intyba*,generis *neutri*. Virg.Georg.li.4. Quódque modo potis gauderetur intyba riuis. *Maſcul.* Lucil.Satyrarum lib.5. Intybus præterea pedibus prætenſus equinis. Idē lib.30. Pulmentaria vt intybus, aut aliqua id genus herba. Pomp. Placenta: Ruſtici edunt libenter,pedibus triſteis acres intybos.

112 ¶ *Interitus*, generis dicitur, *maſcul.* M. Tul.Philip. lib.2. Cn.Domitium, non patris interitus clariſſimi viri.*Femin.* M.Tul.Verrinarum in frumentaria: Cùm bis in eadē prouincia magnæ fugitiuorum copiæ verſatæ ſunt,tum aratorum interitio facta nulla eſt.

113 ¶ *Inſomnium*, generis *neutr.* *Fem.* Cæcil. Ploc.Conſequitur comes inſomnia,ea porrò inſaniam affert.

114 ¶ *Inteſtinum*,generis *neut.*Lucret.lib.4. Horum inteſtinum quoduis quale eſſe putandum eſt.Maſc.Var.Margopoli,περὶ ἀρχῆς.Senſus poriç,vetro,hydragogię,cloaca,inteſtini.

115 ¶ *Ingreſſus*,gener.*maſc.* vt ſæpe. *Fem.*M. Tull.Orat. Perfecta hac video hanc primam ingreſſionem meam, non ex oratoris diſputationibus ductam,ſed de media philoſophia repetitam.

116 ¶ *Iocus*,genere *maſc.*Cic.pro Cælio:Ludus,iocus,ſermo etiam familiarium deſerendus. *Neut.* Næuius Proteſilao: Clàm ineunt, irruunt,cachinnos,ioca,dicta riſitant.Salluſt. Iugurthæ bello:Ioca,atque ſeria.

L

117 ¶ *Lentem*, conſuetudo *feminino* genere dici vult Virg.Georg.lib.1.Nec Peluſiacæ curam aſpernabere lentis.*Maſc.*Titin.Lenti calido duella trapula,romice.

118 ¶ *Lux*, *femin.* eſt generis. Virg.Bucol.Si mihi non hæc lux toto iam longior anno eſt. *Maſculin.* Plaut.Aulul.Luce claro diripiamus aurum matronis palàm.Varr.Bimargo: Nos ergo nihil egimus, quod legem Lucaniam luce claro latam ſcutulans.Idem Ephebo,περὶ ἐμμονῆς. Hodie ſi poſſumus, quod debemus populo in foro medio, luci claro decoquere. M.Tul. de officiis lib.3. Et cùm prior ire luce claro non queo.

119 ¶ *Lucrum*, ſecundum conſuetudinem *neutri* generis.Maſc.Plaut.Perſa:Nunc ea narrabo,vnde tu pergrandem lucrum facias.

120 ¶ *Labium*,*neutri* generis.Serenus Opuſculis:Labiúmque inſigne reuellit. Labia rurſum *femin.* Plautus Sticho:Age tibicen,quando bibiſti,refer ad labias tibias.Næuius Macedo Exſule:verberatio,popul⁹ homini labias pugnis cædere. Idem Præco poſteriore:Ergo dedita opera te,pater, ſolum foras Seduxi, vt ne quis eſſet teſtis tertius,Preter nos,tibi cum tunderem labias lubens. Lucil. Satyrarū lib.

22. Sopirion labias cædit vtrinque ſecus.

121 ¶ *Lacerti*, generis *maſcul.* Neut. Acc. Atreo: Concoquit partem vapore flammam tribuit verubus lacerta in focos.

122 ¶ *Loca*, generis ſunt *neutri*. Vir Æneid. 1. Loca feta furentibus auſtris. *Maſc.* Virg. Æneid. 1. Deuenere locos, vbi nunc ingẽtia cernis Mœnia. Næuius Belli Pœnici lib. 6. Conuenit, regnum ſimul atque locos vt haberẽt. Cicer. Orat. Dicantur duplices loci, vni rebus ipſis, alteri aſſumptis.

123 ¶ *Lapides*, & *feminino* genere dici poſſunt, vt apud Ennium: Tanto ſublatæ ſunt agmine tunc lapides. ad Homeri ſimilitudinem, qui genere feminino lapides poſuit.

124 ¶ *Luxuria*, generis *femin. Maſcul.* Varr. Manio: Nec ſumptibus finem lepidus ſtatues, finémque, modúmque.

125 ¶ *Luſus*, vel ludus genere dicuntur *maſc.* *Femin.* luſiones. M. Tul. de finib. bonorum & malorum lib. 5. Cùm hi verò paullulum proceſſerunt, luſionibus, vel laborioſis delectantur. Idem Orat. Qui pila ludunt, non vtuntur ipſa luſione artificio propriæ paleſtræ. Varro Cato, vel de liberis educandis: Ab huiuſmodi luſionibus radices crudelitas agere ſolet.

126 ¶ *Labruſca*, generis *fem.* Virg. Bucolicis: Sylueſtris raris ſparſit labruſca racemis. *Neutro*: Virg. Culice: Denſáque virgultis auidè labruſca petuntur.

127 ¶ *Liba*, generis *neutri*. Virgil. Bucol. Sinum lactis, & hæc te liba, Priape, quotannis. *Maſc.* Nigid. de Diis: Deinde ſurgit, faciat libos quatuor, & intra libos duos a dextra, & duos deuexos.

128 ¶ *Lupinum*, *neut.* Var. de re ruſtica lib. 1. Ibi lacum eſſe oportet, vbi maceretur lupinum.

129 ¶ *Lympha*, aqua genere *femin.* vt ſæpe *Maſc.* Lucil. Impermiſtum lymphorem.

130 ¶ *Licentia*, *fem. Maſc.* Lab. In paupertatem eo licentiatus.

131 ¶ *Latrina*, genere *femin.* & eſt lauatrina, quod nunc balneum dicitur. Lucil. lib. 11. Qui in latrina lacúque. *Neut.* Laber. Cõpitalibus: Sequere in latrinum, vt aliquid, guſtes ex Cynica hæreſi. hic latrinum neutri finem locum dixit. Lucil. lib. 6. Hoc tu aptè, credit quanquam latrina petiſſe.

132 ¶ *Lutum* genere *neut.* & apud Ciceronem Epiſtola ad Hirtium lectum eſt plurali numero. Luta, & limum aggerebant. *Maſc.* Claudius Annalium libro 4. Pluuia, imbri lutus erat multus.

133 ¶ *Lanitium*, genere *neut.* Vir. Georg. li. 3. Si tibi lanitium curæ. *Fem.* Laber. Paupertate: Nihil refert mollem è lanitia Attica, An pecore ex hircorum veſtigium geras.

M

134 ¶ *Mercatus*, generis habetur *maſc.* Serenus Ruralib. Ad mercatum eo villice. Varro Sexageſi: Sumptum comitia habebant, ibi nunc fit mercatus. Mercatura *femin.* Plaut. Trinummo: Mercaturam eã venalis habuit, vbi rem perdidit. Næuius Militibus Pometinenſibus: Inſtant mercaturam ſpero, rem faciet, frugi eſt homo. Lucil. Satyrarum lib. 6. Verùm & mercaturæ omnes, & queſticuli inſtitutt. Turp. Lindia: Conſilium hoc cepi, litteras miſi ad tenem noſtrum. prodeſſe nobis ex ſententia mercaturam. M. Tull. de officiis lib. 3. Ad quos, cum tanquam ad mercaturam bonarum artium ſis profectus.

135 ¶ *Mercimonium*, *neut.* Plaut. Amphit. Vt vos in voſtris vultis mercimoniis. Turpil. Thraſyleonte: Videre cupio noſtrum mercimonium.

136 ¶ *Melos*, genere *neutro*: Næu. Lycurgo: Suaue ſummum melos. *Maſcul.* Acc. Bacchis: Vacci, acri, crepitantes melos. Pacu. Peribœa: Theſiantem, fremitu concidi melum. Varr. Parmẽ: Paci huius naſcuntur pueri rhythmus, & melos. Idem Cato. vel de liberis educandis: Omnes enim qui loquuntur habere debent quoſdam melos.

137 ¶ *Medimnum*, generis *neut. Maſc.* Lucil. Satyrarum lib. 15. Prætterquam in precio primus ſemiſſe, ſecundus Nummo, tertius iam pluris, quàm totus medimnus.

138 ¶ *Margaritum*, generis *neut.* Var. ἐκ ταύτης, περὶ θυμοῦ. Vbi illa phalera, gemmatáque ephippia. Et arma margarito candicantia? *Feminin* Varro Papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. Imperito nonnunquam cõcha videtur margaritam, vt amiſi ſmaragdos. M. Tullius Verrinis de Signis: Vllam gemmam, aut margaritã. Varr. Marcipore: Altera exorat patrem librã ocellatorũ altera virum ſemodium margaritarũ.

139 ¶ *Meſſim*, generis *fem. Maſc.* Lucil. li. 27. Potius, quam non magnam meſſem eſſe, non probam vindemiam.

140 ¶ *Mendum*, *neutro*. M. Tul. ad Atticum li. 2. Caſtricianum mendum non corrigeres. *Femin.* M. Tul. Verrinis: Quæ mendoſa deniqe litora. Lucil. Nam in quibus mendæ Omnibus in rebus fiunt, fieríque potis ſunt.

141 ¶ *Metus*, *maſcul.* Næuius: Magni metus tumultus pectora poſſidet. *Feminini*: Ennius, Ni metus vlla tenet rite in virtute quieſcunt.

142 ¶ *Murmur*, *neutri* eſt generis. *Maſcul.* Varr. Sexageſi: Iactati ſumus, vt deportare, murmur ſit verus.

143 ¶ *Mundus*, mulicbris, generis *maſcul.* *Neut.* Lucil. libro 17. Legauit quidam vxori mundum omne, penúmque.

144 ¶ *Miſeria*, vt ſæpe, generis *femin. Neut.* Laberius Carcere: Homo frugi, quod tibi relictum eſt, miſerimonium retines.

N

145 ¶ *Nundinæ*, generis ſunt *feminini*. Varr.

Mar-

Marcipore : Maiores ſunt pueri, hi puſilluli nigri, qui ſpectant nundinas, vt magiſter dimittat ſuus. *Maſc.* Lucil. li. 26. Paucorum atq. hoc pacto ſi nihil guſtat inter nundinũ. Varr. γεροντοδιδάσκαλος: Quoties priſcus homo, ac ruſticus Romanus inter nundinum barbam radebat. Idem περίπλου : Romam ipſam in arcoſice, non qui in orbe inter nundinum calumniarentur. Idem rerum humanarum lib. 20 Decemuiri cùm fuiſſent arbitrati binos nundinum diuiſum habuiſſe.

146 ¶ *Naſus maſc. Neut.* Lucil. 7. Quos oculi non ſunt, neque naſum, & qualia ſunt. Idem li. 22. Naſum rectius nunc homini eſt ſuræ, nec pedes dici.

147 *Nepos* dici & *femina* poteſt, Ennio auctore quæ nunc neptis dicitur. Iliada Nepos quas ærumnas tetuliſti?

148 ¶ *Nuntius* generis *maſcul. Neutro* apud antiquos nõ receptæ auctoritatis lectum eſt, ſed doctos.

149 ¶ *Nerui maſculini* ſunt generis, ſicut plerumque. ¶ Neruia *femin.* apud doctos lectũ eſt ſæpe. Verùm Varr. ὄνος λύρας: Scientia doceat, quemadmodum in pſalterio eſt, tendamus neruias. Neut. Var ὄνος λύρας: Et id dicunt ſuam Briſeidem producere, quæ eius neruias tractare ſolebat.

150 ¶ *Noualia* genere *neut.* Virg. Bucolicis: Impius hęc tam culta noualia miles habebit? *Femin.* Virg. Georg. lib. 2. Alternis tõſas idem ceſſare noualeis.

O

151 ¶ *Obſequium neutro* genere habetur. Terent. Andria : Obſequiũ amicos, veritas odiũ parit. Obſequela *femin.* Plaut. Aſinaria, Quin hi auſcultabũt, facient obſequelam. Turp. Epicl. Neq. offerre hunc diutius errari, & conqueri neceſſe ſuæ obſequelæ. Idem Traſileone : Cùm interea nihil quicquã à me eſt præmij, neque erat tuæ benignitatis, atque obſequelæ. Salluſt. Hiſtoriarum lib. 2. Ibi Fimbria na ſeditione, qui regi per obſequelam orationis, & maximè odium Syllæ graues, cariqué erant. Afran. Priuigno : Quam mihi ſit grata ipſius obſequela.

152 ¶ *Oſtrea* generis *femin.* Lũcil. Sat. lib. 3. Oſtrea nulla fuit, non purpura, nulla Peloris. Turpil. Demetrio : In acta cooperta age inoras oſtreas. Var. ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, περὶ ἐδεσμάτων: Nec multum oumus piſcis ex ſalo captus helops, neque oſtrea vlla magna capta quiuit palatum ſuſcitare. Afranius Excepto. Conchas: echinos, oſtreas marinas. M. Tul. Hortenſio: Sollertiáque eam, qua poſſet vel in tegulis proſeminare oſtreas. Var. Sexageſi: Tunc nuptiæ videbant oſtreas Lucrinas. *Neutri*, Lucil. Satyrarum lib. 9. Quid ergo ſi cerno oſtrea Cognorim fluuium, limum, ac cœnum ſapere ipſum? Idem lib. 13. His iidem in cœna, dabis oſtrea millibus nummûm Empta. Var. ἕως πότε, περὶ ὡρῶν: Non poſſe oſtrea ſe Romæ præbere & echinos.

153 ¶ *Oues* generis *femin.* vt plerũque. *Maſc.* Var. Rerum human. lib. 3. Vt etiam putantibus qui oues duos, non duas dicunt, Homer. ſecutos, qui ait μῆλ᾽ ὄϊες τε. Idem Terentio: Quando citatus neque reſpondit, neque excitatus eſt, cum ego vnum ouem multam dico.

154 *Obſidio fem.* genere. Virgil. Æneid. lib. 3. Cingique vrbem obſidione videret. *Neut.* Ennius: Cum ſuo obſidio magnus Titanum premebat.

P

155 ¶ *Putei* ſunt generis *maſc.* Virg. Georg. lib. 3. Ad puteos, aut alta greges ad ſtagna iubeto, Currentem ilignis potare canalibus vndam. *Neut.* Varro Gallo vel Fundanio: De miris, ſecundò de ſtatuis, aquis, vt ſunt lacus, & ſtagna, & putea & maria.

156 ¶ *Piſcatio* generis, vt ſæpe, *feminini.* ¶ Piſcatus *maſc.* Cic. de finibus bonorũ & malorum lib. 2. Iſtius generis aſotos iucundè putat viuere, mundos, elegantes, optimis cocis, piſtoribus, piſcatu, aucupio, venatione.

157 ¶ *Puluis* genere *maſculino*, vt ſæpe. *Femin.* Ennius lib. 8. Annalium: Iámque ferè puluis ad cælum vaſta videtur. Idem lib. 8. Iámque ferè puluis fulua volat.

158 ¶ *Poſticam femin.* genere conſuetudine appellamus. Lucil. Satyr. libro 3. Non peperit, verùm poſtica parte profundit. Var. περίπλου: Pertexit interiores partes domus poſticæ (vt ait Plautus) penitiſſimè. Titinnius *neutro* in Veliterna dici probat. Atque duo poſtica, quæ loco mercede. Idem Fullon. Siquis hodie præter has poſticum noſtrum pepulerit. Lucil. libro 8 Piſtrinum appoſitum, poſticum, ſella, culina. Var. Prometheo lib. 2. Retrimenta cibi, quæ exierunt per poſticum, vallem fecerunt.

159 ¶ *Partus maſculi*- eſt generis Virgil. Quin idem Veneri partus ſuus & Paris alter. ¶ Partitudo, & partio *femin.* Plaut. Aulularia: Probrum, propinqua partitudo cui appetit. Idem eadem : Nam probrum atque partitudo propè adeſt. Afran. Vopiſco: Non dolorum partionis veniet in mentem tibi, Quos miſera pertuliſti, vt partum proiiceret pater? Plaut. Truculento: Horreſco miſera, mentio quò fit partionis.

160 ¶ *Præſepia neutri* ſunt generis. Virgil. lib. 11. Qualis vbi abruptis fugit praeſepia vinclis. *Femin.* Plaut. Curculione: Quin reciperet ſe huc ceſſum ad *præſepiam* ſuam. Idem ad meum herum arbitrium vocat me hîc intra praeſepias meas. Var. de Republ. lib. 1. Contrà hic laudabatur ab illis. Is habebat culinam ruſticam vnã præſepiã latam, cellam vinariã.

vocare. Varro Sexageſi: Qui nobis miniſtrarunt pueri diebus feſtis cicer viride, qui nos prouocare, aduocare cùm audeant, nos illos reuocare timemus.

752 ¶*Recentari* honeſtè poſitum pro nouari, quod eſt Græcè *ἀνανεοῦσθαι*. Matius. Iam albicaſcit Phœbus, & recentatur Commune lumen hominibus voluptáſque.

753 ¶*Rapinatores* pro raptoribus. Varro Mar. In inuidiam veniant in hoc ipſo rapinatores. Lucillius lib. ij. Homo impudicus impune eſt rapinator.

754 ¶*Rheda*, vehiculum. Varro epiſt. ad Varronem: Quod ſi tuam heri rhedam non habuiſſem, varices haberem.

755 ¶*Recentiorum*, nouorum. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. ij. Horum recentiorum nunquam dictum ab vllo, quod ſciam.

756 ¶*Rumam* veteres mammam dixerunt. Varro Cato, vel de liberis educandis: Hiſce Manibus lacte fit, non vino: Cuninæ propter cunas, Ruminæ propter rumam, id eſt priſco vocabulo, mammam, à quo ſubrumi etiam nunc dicuntur agni.

757 ¶*Reiculas* oues. aut ætate, aut morbo graues. Varro Cato, vel de liberis educandis: Vt in grege opilio oues minus idoneas remouere ſolet, quas reiculas appellat. Sæpe enim vnus puer petulans, atque impurus inquinat gregem puerorum.

S

758 ¶*Saltuatim* [& vellicatim] Siſen. Hiſt. lib. 1. Nos vna æſtate in Aſia & Græcia geſta litteris iccirco continentia mandauimus, ne vellicatim, aut ſaltuatim ſcribendo lectorum animos impediremus.

759 ¶*Scapum*. Var. Margo: Mihíque diuiſum ſtylo noſtro papyrino leuij ſcapos capitio, nouo partu poetico.

760 ¶*Sutrinas* è ſuendo. Varro Hercule Socrat. Qui ſutrinas facere inſcius, nihil homo agis.

761 ¶*Scabere*. Var. Manio: Ager derelinqueretur ac periret ſquale, ſcabréque, illuuie & vaſtitudine.

762 ¶*Strigoſus* apud veteres morbus dicitur iumentorum, qui corpora ſtringat, aut fame, aut alia vitij cauſſa, quaſi ſtringoſus. Maſurius Sabinus lib. vij. Cēſores, inquit, Publius Scipio Naſica, & M. Pompilius, cùm equitum cenſum agerent, equum nimis ſtrigoſum, & malè habitum, ſed equitem eius vberrimum, & habitiſſimum viderent.

763 ¶*Suſpicioſum*, qui in ſuſpicione ſit. Cato de re Floriana: Sed ſi qui palàm corpore pecuniam quæreret, aut ſe lenoni locauiſſet, & ſi famoſus & ſuſpicioſus eſſet, vim in corpus liberum non æquum cenſuere adferri.

764 *Subices*, nouè poſitum non à ſubiiciēdo, ſed altitudine. Ennius Achille: Per ego Deûm ſublimes ſubiices humidas. Vnde oritur imber. Virgilius Bucolicis: Quantum vere nouo viridis ſe ſubiicit alnus.

765 ¶*Scraptas*, ſcrupedas, ſtritabilas exprobratio vitij, aut deformitatis meretricum. Plaut. Friuolaria: Scrapta, ſcrupedæ, ſtritabilæ, ſordidæ.

766 ¶*Sabulum*. Varro *ταφὴ μενίππου*: Non vides in magnis periſtylis, qui cryptas domi non habent, ſabulum iacere à pariete aut cryptis, vbi ambulare poſſint.

767 ¶*Suctu*. Varro *γνῶθι σεαυτόν*: Vt crementa corpora fierent maiora paruo vt ſuctu candida lactis.

768 ¶*Super*, valde, vehementer. Virgilius Æneid. lib. j His accenſa ſuper iactatos æquore toto Troas. Et libro tertio: O mihi ſola mei ſuper Aſtyanactis imago: Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora gerebat.

769 ¶*Scapres*, pro ſcabres. Ennius Andromeda: Scrupeo inueſtita ſaxo, atque oſtreis, quam excaperent. Pacuuius Teucro: Quæ deſiderio alumnûm, pœnitudine, Squale, ſcapréſque inculta vaſtitudine.

770 ¶*Secundare*, proſperare. Virgil. lib. vj. D. j noſtra incœpta ſecundét. Propertius Elegiarum lib. iij. Iam liquidum nautis aura ſecundat iter.

771 ¶*Sunat*, deprimit. Lucillius libro vij: Sunauit taxim ad nares, delphinus vt olim.

772 ¶*Scurrile*, quaſi vulgare, à ſcurris. Cicero de Oratore lib. ij. Vitandum eſt oratori vtrunque, ne aut ſcurrilis iocus ſit, aut mimicus.

773 ¶*Sordet*, ſordidata eſt. Accius Ægiſtho: Cùm manus materno ſordet ſparſa ſanguine.

774 ¶*Sublabrare*, cibum intra labra mittere. Næuius Decuma: Iam ego illi ſubiens ſublabrabo eſui illud ſinciput.

775 ¶*Sublimare*, extollere. Ennius Medea: Sol qui candentem in cęlo ſublimat facē.

776 ¶*Superſtitent*, ſaluent. Ennius Menalippo: Regnúmque noſtrum vt ſoſpitent, ſuperſtiténtque.

777 ¶*Septuoſe*, obſcurè. Liuius Antiopæ Ita ſeptuoſè dictio abs te datur, quod conſecutam ſapiens ægrè contulit.

778 ¶*Sempiternè*, ſemper. Pacuuius Medo: Populóque, vt fauſtum, ſempiternè ſoſpitent.

779 ¶*Septifariam*, vt multifariam. Santra de verborum antiquitate: In quod volumen vnum nos lectitauimus, & poſtea inuenimus ſeptifariam diuiſum.

780 ¶*Simulte*, pro ſimiliter. Plaut Pſeud. Exoſſabo ego illum ſimulte itidem, vt murænam cocus.

781 ¶*Scriptas*, conſtat eſſe rarum. M. Tullius.

ius Hortenſio: Itaque tibi concedo, quod in duodecim ſcriptis ſolemus, vt calculum reducas, ſi te alicuius dati pœnitet.

782 ¶ *Succidiam*, ſucceſſionem neceſſariã. M. Tul. de ſenectute: Iam hortum ipſi agricolæ, ſuccidiam alteram vocant. Dicitur & ſuccidia, quod eſt laridum.

783 ¶ *Signatam* integrã virginem vetuſtas voluit dicere. Lucillius lib. xxix. Primã Chryſicum negat ſignatam reddere.

784 ¶ *Superbos*, veteres mortuos dixerunt. Plaut. Amphitryone: Faciam ego hodie te ſuperbum, ni hinc abis: & poſt auferere, non abibis.

785 ¶ *Sugillare*, obcludere. Varro Geminis: Contrà lex Mænia eſt in pietate, ne filij patribus luci claro ſugillent oculos.

786 ¶ *Satullem*, pro ſaturem. Varro περὶ ἐδεσμάτων. Neque in puluere mythico coquã carnes, quibus ſatullem corpora, ac famem ventris.

787 ¶ *Singulum*, pro ſingulare. Plautus Ciſtellaria: Atat, ſingulum video veſtigiũ. Varro, [illegible] libro primo. Tum verò doces hiſtoriam neceſſarium ſimul vnum ſingulum eſſe. Idem Octogeſi, περὶ νομισμάτων. Hoc erat incommodi, quod neſciebamus, ſemel vnum ſingulum eſſe. Apud alium auctoritatis incertæ: Niſi dixerat nummo ſingulo multabatur.

788 ¶ *Sperem* veteres ſpem dixerunt: vnde & proſperè dicitur pro ſpe. Varro Aboriginibus, περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Sublimus ſperibus iactato noctu volitantis altos nutens trudito. Idem ὄνος λύρας. Quibus ſuam delectet ipſe amiciam, Auiditatẽ ſperibus lactet ſuis.

789 ¶ *Scalpurire*, ſcalpere. Plautus Aulularia, Vbi erat hæc defoſſa, occepit ibi ſcalpurire vngulibus.

790 ¶ *Somnorinas* dixit quæ in ſomnis videantur. Varr. Prometh. lib. i. Leuius menſum cùm ſomnorinas imagines Afflatur, non vmbrantur ſomno pupulæ.

791 ¶ *Satias*, pro ſatietas. Accius Aſtyanacte: Quorum crudelitatem nunquam vlla explet ſatias ſanguinis. Varro Prometheo lib. i. Cùm ſumere cœpiſſet, voluptas retineret. Cùm ſat haberet [ſatias] manum de menſa tollere. Salluſtius Hiſt. libro ſecundo: Hi ſaltibus occupatis tum externorũ agros inuaſere, frumentique ex inopia grauis ſatias facta eſt. Lucillius lib. xxix. Quid mihi proderit, quem ſatias iam omnium rerum tenet? Terentius Eunucho: Nam vbi me fortè ſatias cœpit, commuto locum. Lucretius libro ii. Quam tibi iam nemo feſſus ſatiate videndi.

792 ¶ *Squalam* pro ſqualidam: Ennius Telamone: Strata terræ lauere lacrymis veſtem ſqualam & ſordidam.

793 ¶ *Socienno* pro ſocio Plautus Aulularia: Eo intro, atque illi ſocienno tuo iam interſtringam gulam.

794 ¶ *Scaturix.* Varro: Eſt modus matulæ, περὶ μέθης. Manias hic Theobogenes fluit ſcaturex.

795 ¶ *Somniculoſus*, quòd ad ſomnos vacet. Laber. Sororibus: Æcaſtor multum ſomniculoſum.

796 ¶ *Sæuitudo* pro ſæuitia. Plau. Bacchid. Vincla, virgæ, molle ſæuitudo mala fit peior.

797 ¶ *Suauitudo*, ſuauitas. Plaut. Bacchidib. Cor meum, ſpes mea, mel meum, ſuauitudo, cibus, gaudium. Turp. Leucadia: Intercapedine interficior, deſiderio differor, Tua mihi cupiditas: ſuauitudo, & mei animi exſpectatio.

798 ¶ *Seueritudine* pro ſeueritate. Plau. Ep. Quid illud eſt, quod illi caperat frons ſeueritudine?

799 ¶ *Sorditudine* pro ſorde. Plaut. Pœnulo: Vt mihi abſterſerũt omnem ſorditudinẽ.

800 ¶ *Sententia*, ſenſibilitas. Lucret. lib. iii. Internoſcere verborũ ſententia quæ ſit. Lucil. Sat. lib. iii. Vertitur œnophoris fundus ſententia nobis. Idem libro v. Si tam corpus loco validum, ac regione maneret, Scriptores quàm vera manet ſententia cordi.

801 ¶ *Speciem*, ſpecimẽ, vel exemplar. Lucil. lib. xxx. Sicuti te, qui ea, quæ ſpeciem vitæ putamus eſſe.

802 ¶ *Sodales*, ſocij. Cicero de Orat. lib. ij. Quod tamen eum defenderem, qui mihi ſodalis eſſet.

803 ¶ *Solitate*, pro ſolitudine. Accius Euryſace: Tuam ſolitatem memoras, formidas tibi.

804 ¶ *Subiti*, dicti pro repẽtini. Acc. Armorum iudicio: Bene facis: Sed nunc qui ſubiti mihi febris æſtuat mali.

805 ¶ *Sanctitudo*, pro ſanctitas. Acc. Tereo: Alia hîc ſanctitudo eſt, aliud & nomen, & numen Iouis. Idem Phœniſſis: Delubra cæli et maris ſanctitudine. Turpilius Leucadia: Miſeram terrent me omnia, Maris ſcopuli, ſonitus, ſolitudo, ſanctitudo Apollinis. M. Tul. de repub. lib. iiii. Eoſdem terminos hominum curæ, atque vitæ, ſic pontificio iure ſanctitudo ſepulturæ. Afran. Suſpecta: Tuam maieſtatem, & nominis matronæ ſanctitudinem.

806 ¶ *Satu* poſitum pro ſemine. Acc. Pelopidis: Nam me heredem ex tuo eſſe conceptum ſatu, vt argumenta redigunt animum & commouent. Idem Telepho: Profecti quã quam eſt ortus meliori ſatu.

807 ¶ *Scriptio*, pro ſcriptũ. Var. Ἀνθρωπόπολις, περὶ γενεθλιακῆς. Vulgóque auarus fœnerator ſpe lucri rem ſcriptione duplicarat. Cicero Tuſculanat. lib. v. Impulſi ſumus ad

philoſophiæ ſcriptiones.

808 ¶ *Segnitas* pro ſegnitia. Acc. Æneadis aut Dec. Eo nūc quòd eorum ſegnitate ardet focus. Idem Andromeda: Namque vt dicam te me'tuaut ſegnitate addubitare, haud meū eſt. Cic. de Oratore lib. ij. Et quoniam de imprudentia diximus, caſtigemus etiam ſegnitatem.

809 ¶ *Sceleroſi* pro ſceleratí. Lucil. Satyr. lib j. Non tamen ætatem, tempeſtatem hanc Sceleroſi Mirentur. Afran. Diuortio: O diem ſceleroſum, & indignum.

810 ¶ *Speratum*, id eſt, ſponſum. Afran. Fratrijs: Curre, & nuntia venire, & mecū ſperatum adduce. Videat puellam, curent, cōforment iube. Idem eadem, Speratam non odi tuam.

811 ¶ *Screare*, exſpuere. Terent. *ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ*: Gemitus, ſcreatus, tuſſis.

812 ¶ *Sereſcit*, poſitum pro ſiccatur, quod ſerenitas ſicca fit. Lucret. lib. j. Denique fluctiuago ſuſpenſæ in littore veſtes. Veſcunt, eædem diſpenſæ in ſole ſereſcunt. Inde Virgil. doctè Georg. lib. j. Vnde ſerenas Ventus agat nubes. hoc eſt, ſiccas. Idem alio in loco: Atque arida differt Nubila.

813 ¶ *Sucerda*. Lucill. lib. xxx. Hic in ſtercore humi, ſabuliſque fimo atque ſucerdis.

814 *Simitu*, ſimul. Lucill. lib. xxx. Gratia habetur vtriſque, illis quæ ſibi quæ ſimitu. Plaut. Amphir. Non ego cum vino ſimitu ebibi imperium tuum. Idem Mercatore: Ita tres ſimitu res agendæ ſunt, quando vnam occœperis.

815 ¶ *Subſicivum*, ſecundum, ſequens. Lucil. lib. xxviij. Præterea hæc ſubſiciua ſi quando voles operam. Subſiciuum poſitum ſuccedens, ſuccidaneum. Cic. de Orat. lib. ii. An ſe hæc neſcire, quæ ego ſerò ſuccedens oneri, vt aiunt.

816 ¶ *Supploſionem*, plauſum, vel percuſſum. Cic. de Orat. libro iii. Et quo vereor, ne nihil ſint tui niſi ſupploſionem pedis imitatus.

817 ¶ *Superbiloquentia*. Cicero Tuſculan. lib. iiii. Animíque impotentiam, & ſuperbiloquentiam.

818 ¶ *Sarcinator*, ſutor. Lucill. lib. xxviii. Sarcinatorem eſſe ſummum, ſuere cētonem optumé.

819 ¶ *Soſpitent*, ſoluent. Ennius Menalippa: Regnúmque noſtrum ſoſpitent, ſuperſtiténtque. Pacu. Medo: Populo qui fauſtū ſempiternè ſoſpitent.

820 ¶ *Singulatim*, & ſigillatim à ſingulis. Cæc. Hypo. Raſtraria: Hos ſingulatim, ſapere vos minus arbitror. Cæl. Annal. lib. i. Primùm malo publico gratias ſingulatim nomina. Lucill. lib. xix. Sic ſigillatim noſtrum vnuſquiſque mouetur.

821 ¶ *Solennitus*, pro ſolenniter. Liuius Ægiſtho: Solennitus à decliuali laudet lubens.

822 ¶ *Scenatilis*, vel ſcenaticus pro ſcenico. Varro Modio: Sed, ò Petrulle, ne meum taxis librum, Si te pepigat hic modò ſcenatilis. Idem *ὄνος λύρας*: Vt comici nitidi, ſcenaties.

823 ¶ *Saperdas*, quaſi ſapientes, & elegantes. Varr. Modio: Omnes videmur nobis eſſe belli, feſtiui, ſaperdæ, cùm ſimus *σαπροί*.

824 ¶ *Surditatem*. Cic. Tuſcu. lib. v. In ſurditate verò quidnam eſt mali; Erat ſurdaſter Marcus Craſſus.

825 ¶ *Simplicitus*, ſimpliciter. Plaut. Mercat. Sed eam ſimplicitus dicam, ſi opera eſt auribus.

826 ¶ *Suſcitabulum*, honeſtè poſitum incitamentum. Varr. *ὄνος λύρας*: Fonicia ſunt vocis ſuſcitabulum. Cantantíſimque gallus gallinaceus.

827 ¶ *Similitas*, ſimilitudo. Cæcil. Syracuſis: Vide Demea, hominis quid fert morum ſimilitas.

828 ¶ *Salebra* à ſaltu dictæ. M. Tul. de finib. bonor. & malor. Hic ſi definire, ſi diu videre potuiſſet, ſi loquendi vim, ſi denique cōſuetudinem verborum teneret, nunquam in tantas ſalebras incidiſſet. Idem lib. v. Venit ad extremum, hæret in ſalebra: cupit enim dicere. Et de Oratore: Alter enim ſine vllis ſalebris, quaſi ſedatus amnis fluit.

830 ¶ *Subleſtum*, eſt leue, friuolum. Plaut. Nam vbi ad paupertatem acceſſit infamia, Paupertas grauior fit, fides ſubleſtior.

831 ¶ *Supellectilis*. Cicero Oratore: Verecundus erit vſus oratori, & quaſi ſupellectilis ſupellex.

832 ¶ *Scurrile*, à ſcurris ridiculum cum turpitudine. Cic. Orat. Ridiculo ſic vſurum oratorem, vt nec nimis frequenti, ne ſcurrile ſit: nec ſubobſcęno, ne mimicum: nec petulanti, ne improbum.

833 ¶ *Sportas*, aut ab ſparto, quaſi ſparteas, aut ab aſportando. Salluſt. Hiſt. lib. v. E muris canes ſportis demittebant. Varr. de vita populi Romani lib. i. Neque enim obſonium in tota cena cœptū ex variis rebus cùm coniectum in vnam ſportam perſpicitur.

834 ¶ *Sodes*, non vt apud comicos, ſed ſi audes. Cicero Orat. Libenter etiam copulando verba iungebant, vt ſodes, pro, ſi audes.

835 ¶ *Scopas*. Cicero Orat. Etſi humilius dictum eſt, ſcopas (vt ita dicam) mihi videntur diſſipare.

836 ¶ *Sciuntur*, pro cognita ſunt. Cicero de Orat. lib. ii. Ars enim eorum eſt, quæ ſciūtur. Oratoris autem omnis actio opinionib. non ſcientia continetur.

T

837 ¶ *Tetret*, fœdet, polluat. Pacu. Peribœa: Belluarum, ac ferarum aduentus ne tetret loca.

838 ¶ *Tetinerit*, pro tenuerit. Pacu. Medo:

Credo quorſum itiner tetiniſſe aiunt? Accius Clytemneſt. Vt quæ tuum abſentem rebus dubiis coniugem tetinerit, nunc probat vitorē. Pacuuius Hermiona: Sub iudicio quoque omnes gradus tetinerim.

839 *Tetulit*, tulit. Accius Andromeda: Donec tu auxilium Perſeu tetuliſti mihi. Cæcilius Hypobolim. Ærumnam pariter tetuliſti meam.

840 ¶*Taxim*, ſenſim, vel occulté. Pomponius Buccone adoptato: Clandeſtino tacitus taxim perſpectaui percautum.

841 ¶*Temerius*. Accius *Didascalicon* lib. ij. Seu Euripidis, qui choros temerius in fabulis.

842 ¶*Teſtatim*, minutim. Pomponius Verre ægroto: Iam iſtam colaphis comminuiſſem teſtatim tibi.

843 ¶*Tractim* vt ſenſim, id eſt, diutinè, lōgo tractu. Plaut. Amphitr. Quid ſi ego illum tractim tangam, vt dormiat?

844 ¶*Tudiculare*, commouere. Var. Marcipo: Hæccine nobis, tibíve tudiculaſſe?

845 ¶*Trabs*. Var. Parmen. Alia trabs pronis in humum accedens proxumè Frangit ramos cadens.

846 ¶*Tegillum* diminutiuum à tecto. Var. Seſquiulyſſe: Vigere volitans mulſus aquam è nubibus tortam indicat fore, vt tegillum paſtor ſibi ſumat.

847 ¶*Terta* pro terſa. Var. ἔχω σε ὦ ἀεὶ νόχει: Atrei terta nitet galea. Idem, Cato, vel de liberis educand. Alij ſunt circumtonſi, & terti, atque vnctuli, vt mangonis eſſe videantur ſerui.

848 *Temperatura* pro temperie. Var. *ἄμμον μετρεῖς, ἀεὶ ἀναμετρεῖς*: Quæro ex te verum hoc adduxerit cæli temperatura, an terræ bonitas.

849 ¶*Torto* pro tormēto. Pacuuius Duloreſte: Nam te in tenebris ſæpe lacerabo fame, Clauſum & fatigans artus torto diſtraham.

850 ¶Tonſus pro tonſura. Plaut. Amphit. Sura, pes, ſtatura, tonſus, oculi, naſus, vel labra. Accius Amph Sed quænam hæc eſt mulier, funeſta veſte, tonſu lugubri?

851 ¶*Tuburcinari* ſignificat raptim manducare. Titin. Prælia: Tuburcinari ſine me vultis reliquias. Plaut. Perſa: Tuburcinari de ſuo, ſi quid domi ſit. Turpil. Boëthontibus: Melixa intus ceſſat, credo hercle, helluo tuburcinatur.

852 ¶*Tabificabile* vel tabificum. Acc. Medea: Par necí orbificor liberorum leto, & tabifibicali. Cic. Tuſcul. lib iiij. Atque vt hæ tabificæ mentis perturbationes ſunt.

853 ¶*Tuatim*, tuo more. Plaut. Amph. Ecce rem iam tuatim facis.

854 ¶*Tetritudo*. Acc. Philoct. Quod te obſecro, ne hæc aſpernabilem tetritudo mea in occulto faxit.

855 ¶*Temnere*, contemnere. Lucil. lib. xxx. Quódque adeo fuerint qui temnere ſuperbum. Virgil. lib. vj. Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.

856 *Taxit* pro tetigerit. Varro Modio: Sed, ô Petrulle, ne meum taxis librum.

857 ¶*Tippula* animal leuiſſimum, quod aquas non nando, ſed gradiendo tranſeat. Varro Vimarco: Leuis tippula liniſici frigidos tranſit lacus. Plaut. Leuior es quàm tippula.

858 ¶*Toneſcit* pro tonat. Varro Vimarco: Tunc repente cælitum altum tonitibus tēplum toneſcit.

859 ¶*Tranſenna* non (vt quidam putant) tranſitus, ſed eſt feneſtra. Cicero de Orat. lib. j. Nunc pete à Craſſo, vt illam copiam ornamentorum ſuorum, quam conſtructam vno in loco, quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim aſpeximus. Salluſt. Hiſtoriarum lib. ij. Tranſenna demiſſum Victoriæ ſimulacrū cum machinato ſtrepitu coronam capiti imponebat.

860 ¶*Tironem* poſitum pro ignaro. Cicero de Oratore libro ij. Fratres enim callidum quendam hunc, & nulla in re tironem, ac rudem, nec peregrinum, & hoſpitem concedo eſſe debere.

861 ¶*Trutina* [à trutinando] Cicero de Oratore lib. ij. Ad oblectandos animos, ad impellendos, ad ea probanda, quæ non artificis ſtatera, ſed populari quadam trutina examinantur. Varro de vita populi Romani lib. ij. Aut aliqua ex argentaria trutina, aut lingua penſum præ ſe omnes ferent.

862 ¶*Turpari* à turpitudine. Cic. Tuſcul. lib. ij. Iouis aram ſanguine turpari.

863 ¶*Teneraſcere*, tenerum eſſe. Lucretius lib. iij. Scilicet in tenero teneraſcere corpore mentes.

864 ¶*Trichinum*, tardum, & quaſi impeditum, vel ſiccum, & ſine ſucco; vt ſunt capilli, qui Grecè τρίχες dicuntur. Var. Eumen. Quod tunc quæſtus trichinus erat, nunc eſt vber, vt quæſtus ſit magnus.

865 ¶*Tetrica* eſt ſeuera. Var. *ὦ πορεῖς παρόδιον, περὶ παρθενείας*: Etiam ſi audiſſet, reddere potuiſſet mulieri tetricæ, is ducat ad Appiam. moribus bonis. Virg. Æneid. libro ſeptimo: Qui tetricæ horrentis rupes, montémque ſeuerum.

866 ¶*Tarditudinem* & tarditiem pro tarditate. Plautus Pœnulo: Quòd eſtis pigri, cochleas vincitis tarditudine. Accius Alcmæone: Atque eccos ſegneis ſomno, & tarditudine. Idem Diomede: Multa amittuntur tarditie, & ſecordia.

867 ¶*Temeritudinem* pro temeritate. Pa-

cuuius Duloreſte, Egon' tyrannûm noui temeritudinem?

868 ¶*Tenta* dictum pro extenſa. Lucretius libro ij Tympana tenta ſonant palmis & cymbala circum. Idem lib. vj. Duráque in ore acens rictu frons tenta manebat. Lucillius Satyrarum libro vj. Tres à Deucalione grabati reſtibus tenti. Idem lib. xt. Hic vbi conceſſum, pelléſque vt in ordine tentæ. Et lib. xxx. Hic vt muſcipula contenta, vt ſcorpius cauda Sublata.

869 ¶*Triſtitias* pro triſtitia. Pacuuius Atalanta: Quid iſtuc eſt, vultum alligat quæ triſtitias? Turpilius Leucadia: Ante facta in ignem committo triſtitias ante diuortium.

870 ¶*Torporauit* pro torpefecit. Turpilius Hetæra: Herus ſtupidus adſtat, ita eius aſpectus repens cor torporauit homini amore.

871 ¶*Titubare*, trepidare. M. Tullius Philippicar. lib. viij. Titubare, hæſitare, quo ſe verteret neſcire. Virgilius Æneid. lib. v. Veſtigia preſſo Haud tenuit titubata ſolo. Terent. ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ: Verùm illa nequid titubet.

872 ¶*Tortor* pro torqueor. Pompon. Decuma fullonis: Et vbi inſilui in cocleatum equuleum, vbi tolutim tortor.

873 ¶*Tunicare* pro veſtire. Varro λογομαχία: Hæc lanigeras detonderi docuit, tunicatéque homolum.

874 *Titionem*, fuſtem ardentem. Var. de vita populi Romani lib. ij. Contrà nouo marito cum item è foco in titione ex felici arbore, & iam qualis qua allata eſſet.

V

875 ¶*Vulgauit* honeſtè poſitum vile habuit, & quaſi in vulgus dedit. Plautus Amphit. Cuíque me abſente corpus vulgauit ſuũ. Vulgare in vulgus dare, & quaſi multis audientibus, ac nõ tacituris dicere. Virgil. lib. x. Quid me alta ſilentia cogis Rumpere, & obductum verbis vulgare dolorem? Ennius: Quæ ſcis, In vulgum vulgas, artémque expromis inertem.

876 ¶*Veget* pro vegetat, vel erigit, vel vegetum eſt. Pomponius Maiali: Animos Venus veget voluptatib⁹: Ennius Ambracia: Æquora ſalſa veges ingentibus ventis. Varro Manio: Nec natus eſt, nec morietur: viget, veget, vtpote plurimum. Idem ὄνος λύρας: Quàm mobile Diuûm lyram ſola roge quędam gubernans motibus Diis veget.

877 ¶*Verecundum* eſt audax, & confidens. Plautus Amphit. Sic eſt, vera prædico, niſi etiam hoc falſò dici inſimulaturus es. nimis verecunda es.

878 ¶*Venor*, circumuenior. Enn. Nemæa: Teneor conſepta, vndique venor.

879 ¶*Viciſſatim*, per vices. Nænius belli Pœnici lib. iiij. Viciſſatim volui victoriam.

880 ¶*Viſceratim*, per viſcera. Ennius Andromacha. Alia fluctus differt, diſſipat viſceratim membra maria ſalſa ſpumant ſanguine.

881 ¶*Vnoſe*, id eſt, ſimul. Pacuuius Iliona: Occidiſti, vt multa paucis verba vnoſè obnuntiem.

882 ¶*Vtraque* pro vtrinque, vel vtroque. Hemina Hiſtor. lib. iiij. In Hiſpania pugnatum bis, vtrâque noſtri loco moti, cæde vſti, hæc atque hercle, vtraque & cùm ad nos venis, ſuſtraginatam vidi.

883 ¶*Vinum* pro vehementi, vel nouo. Virg. Æneid. lib. j. Paullatim abolere Sichæũ Incipit, & vino tentat præuertere amore.

884 ¶*Vegrande* valde grande. Lucillius lib. xxvj. Non iccirco extollitur, nec vitæ vegrandi datur.

885 ¶*Vanans* dictum pro fallens. Accius Alcmena: Tanta vt fruſtrando lactans, vanans protrahit.

886 ¶*Vanitudo* pro vanitate. Plaut. Pol ego, vt rem video, tu inuentus verò à vanitudine. Pacuuius Duloreſte: Primùm hoc abs te oro, nimis inexorabilem Faxis, ni turpaſſis vanitudine ætatem tuam.

887 ¶*Variantia* pro varietas. Lucretius lib. j. Talibus in cauſſis, necdum variantia rerum.

888 ¶*Viſcus* poſitum pro viſcere. Lucret. lib. I. Viſceribus viſcus gigni, ſanguénque creari. I. Virgil. Georg. lib. j. Tum laqueis captare feras, & fallere viſco Inúentum. id eſt, tractu viſceris. Lucil. Satyr. lib. xiiij. Id ne ægri eſt magis, an quòd pane & viſcere priuo. Quod viſus dederas, tu primùm hæc viſcera largi.

889 ¶*Vagor* dictum pro vagitus. Lucret. lib. ij. Et ſuperantur, item miſcetur funere vagor.

890 ¶*Vetuſtas*, & antiquitas vel felix, vel ſapiens, vel manſueta eſt habita. Terent. Hecyra: Quis me eſt fortunatior, vetuſtatíſque adeò plenior.

891 ¶*Vaſtities* & vaſtitudo, & vaſtitas horror, & deſertio, & contagium. Plaut. Pſeudolo: Diſtractio, diſcidium, vaſtities venit. Acc. Euryſace: Sed vt ratuſta & rauceſte, & vaſtitudine tardè forma tuis. Idẽ Meleagr. Quæ vaſtitudo hæc, aut vnde inuaſit mihi? M. Tull. de offic. lib. ij. Qui collectis cæteris cauſſis eluuionis, peſtilentiæ, vaſtitatis. Pacu. Teucro: Quæ deſiderio alumnûm, pœnitudine, quales ſcabres, qua inculta vaſtitudine.

892 ¶*Vaſteſcant* ſignificat inhorreſcant, vel deſerantur. Acc. Phœniſſis: Iuſſit proficiſci exſilium quouis gentium, Ne ſcelere tuo Thebani vaſteſcant agri. M. Tullius de Oratore libro ij. Quid iam de hominum genere dicam, qui quaſi cultores terræ conſtituti non patiuntur eam, nec immanitate

bellua-

bellcarum efferari, nec ſtirpium aſperitate vaſteſcere. Salluſt Iugurtha: Aberat mons fere mill.a paſſuū xxx. tractu pari vaſtus, & humano cultu. Var. Manio: Aſperum valde ſcabre atque illum e. & vaſtitudine.

893 ¶ *Vicißitatem*, pro viciſſitudine. Acc. Phœniſſis: Viciſſitatémq; imperandi tradidit.

894 ¶ *Vlto*, pro vltus fuero. Acc. Epigone: Qui niſi genitorem vllo, nullum meis dat finem miſeriis.

895 ¶ *Veruncent*, id eſt vertant. Acc. Æneadis, aut Decio: Te ſancte venerās precibus, inuicte inuoco, Portenta vt populo, patriæ verruncant bene. Pacu. Peribœa: Precor veniam, petens vt quæ egi, ago, axim, verruncent bene. Afran. Diuor. Et puncto auerruncent cur Syriam ſimul.

896 ¶ *Vilitant*, vilem faciunt. Turpil. Lindia: Quin moneam, quin clamem, & querar tua vit. atque te vilitant.

897 ¶ *Villicari*, eſt ruſticari, vel villæ præeſſe. Pomp. Ergaſt. Nam longè ab vrbe villicarier, quò herus rarenter venit, Non villicarier, ſed dominari mea eſt ſententia. Afran. Suſpecta: In Arpinos iam. quantum pote, explodam hominem, vt villicetur. Turp. Parater. Ego nondum etiam hìc villicabar Phædria. Idem Hætera: Hîc villicor ante vrbem, nunc rus eo.

898 ¶ *Vinnulum*, ſenſilocum, id eſt, illecebrum. Plaut. Aſinaria: Compellando blanditer, Oſculando, oratione vinnula, venuſtula.

899 ¶ *Vitabundus* pro vitans. Salluſt. Hiſ. lib. III. Duos quàm maximos vtreis leui tabulæ ſubiecit, quâ ſuper omni corpore quietus inuicem tracto pede quaſi gubernator exiſteret, ea inter molem, atque inſulā, mari, vitabūdus claſ ē hoſtiū, ad oppidū peruenit.

900 ¶ *Volentia* id eſt, quæ vellent [à voluntate] Salluſt. Hiſt. lib. IIII. Multiſque ſuſpicionibus volentia plebi facturus habebatur.

901 ¶ *Valentia*, fortitudo: Næuius Danaë: Omnes formidant hominis eius valentiam. Titinnius Setina: Sapientia gubernator nauem torquet, non valentia.

902 ¶ *Vomica*, concaua loca, vetuſtate exeſa. Lucil. lib. XXIX. Tyroneo, & non mortiſeto adfectus vomica, & vulnere.

903 ¶ *Viriatum*, dictum eſt magnarū virium. Lucill. lib. XXVI. Contrà flagitiū neſcire bello vinci à barbaro viriato Annibale.

904 ¶ *Veſcum*, nimis obſcurum. Lucil. lib. XXVI. Quàm faſtidioſum ac veſcum cum faſtidio viuere. Virg. Georg. lib. IIII Nec veſcas ſalicum frondes. Afran. Sororibus: At puer eſt veſcis imbecillus viribus.

905 ¶ *Volup*, pro voluptate. Plau. Aſin. Hic ſenex ſiqd clā vxorē ſuā animo fecit volup.

906 ¶ *Virgindemiam*, vti vindemiam, hoc eſt, virgarum apparatum, vel demptionem, vel decerptionem ob verbera. Varro Agathone: Quid triſtiorem video te eſſe, quam angit hæc Lampadion, Quid familiaris filius Amat? Hæc ſpes eſt auxili argentaria, Ideóque ſcapulæ metuunt virgindemiam.

907 ¶ *Viratium*, magnarum virium. Var. Meleag. Si non malit vir viratium vxorem habere Atalantam.

908 ¶ *Vulga*, capacitas, vel ſinus cum laxitate. Lucil. lib. ij. In vulgam penetrare piloſam. Var. Sexagéſi: Eo vt viaticum ex arcula adderem in vulgam.

909 ¶ *Verrucam* poſitum pro loco edito. Cato libris originum: Cenſeo, inquit, ſi rem ſeruare vis, faciundum, vt quadringentos aliquos milites ad verrucam illam ire iubeas, eámque vti occupent imperes.

910 ¶ *Vibices*, plagarum vulnera. Cato de falſis pugnis: Vbi ſocietas? vbi fides? maiorū inſignitas iniurias, plagas, verbera, vibices, vis dolores, atque carnificinas per dedecus, atque maximam contumeliā inſpectātibus.

911 ¶ *Vellicatim*, & ſaltuatim. Siſen. Hiſt. lib. I. Nos vna æſtate in Græcia, & Aſia geſta litteris idcirco continentia mandauimus, ne vellicatim ac ſaltuatim ſcribendo lectorum animos impediremus.

911 ¶ *Victurus*, victoriam potiturus auctoritas prudentium putauit eſſe. Pyrrhúſne Rex, an Manius Curius prælio victurus eſſet.

912 ¶ *Vireſcit*, maiorum virium fit. Furius Poematis: Excreſcunt animi, vireſcit vulnere virtus.

913 ¶ *Viro* etiam pro virtute naturali. Luc. libro II. Concoctáſque ſuo ſeruare & perdere viro.

914 ¶ *Venerata* pro veneranda. Virgilius libro 6. Curſúſque dabit venerata ſacerdos.

915 ¶ *Vter* pro vtero. Cæcilius Vmbris: Nunc vter creſcit, non poteſt cælari.

916 ¶ *Vicatim*, per vicos. Siſen. Hiſt. lib. iij. Cùm complures menſes barba immiſſa, & tonſo capillo, lugubri veſtitu populum vicatim flens vnà cùm liberis circumiret.

917 ¶ *Vultuoſum*, triſtem. Cic. Orat. In quo cùm effeceris, ne quid ineptum ſit, aut vultuoſum.

918 ¶ *Vermiculatum* pro minuto atque miniato. Cic. de Oratore lib. iij. Quàm lepidè lexeis cōpoſtæ, vt teſſerulæ omnes Arte, pauimento, atque emblemate vermiculato.

919 ¶ *Venalitij*, venditores. Cic. Oratione Corneliana lib. ij. Neque me diuitiæ mouēt, quibus omnes Africanos, & Lælios multi venalitij, mercatoréſque ſuperarunt.

920 ¶ *Vocare*, poſitū pro trahere: ducere. Cic. Orat. Si de iure ciuili tecū ſerā, vocauit te hominē prudētiſſimū his ipſis rebus, quas abs te didicerit, dicundi arte ſuperauit.

vuidas Inachi. Varro, ἐπιστολῶν lib. 1. In hac ciuitate agros colũt arenoſos. propter hos fluit amnis, quam olim Albulam dicunt vocitatam.

12 ¶ *Aranea*, & *fem.* ſunt generis. Titin. Gemina. Euertite ædeis, abſtergite araneas. Virg Georg. lib. 4. Laxos in foribus ſuſpendit aranea casses. Ennius: Buxus araneæ. *Maſcul.* Plaut. Sticho: Vt operam omnem araneorum pergam, & texturam improbem, deiiciámque eorum omneis telas. Idem Aſinar. Iuſſin' columnis deiici operas araneorum?

13 ¶ *Aetas, femin.* eſt generis. Plaut. Menæchmis: Vt ætas mala eſt, merx mala eſt ergo. ætas *maſcul.* Plautus Trinummo: Propter eoſdem; quorum cauſſa fui hoc ætate exercitus.

14 ¶ *Accipiter*, generis eſt *maſc.* Virg. lib. 11. Quàm facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto. *Feminino*: Lucretius lib. 4. Accipitres ſomno in leni, ſic prælia pugnáſque, Edere ſunt perſectantes, viſæque volantes.

15 ¶ *Arua, neutri* ſunt generis. Virg. Arua aliena iugo premere. *Fem.* Næuius Lycurgo lib. 2. Quáque incedunt omneis aruas obterunt. Pacuuius: Poſtquam calamitas plures annos aruas caluitur.

16 ¶ *Anfractum*, *maſculino* genere dici putant. *Neutro*: Accius Euryſace: Super Oceani ſtagna alta patris terrarum anfracta reuiſam. Varro Parmenone: Cauo fonte, vt cùm irrigauit cauata aurium anfracta in ſyluam vocdos.

17 ¶ *Aeuum*, generis *neutri.* æuitas *feminini.* Varro Tithono, περὶ γήρως. Qua voluntatem æuitatis extima attigit metam æuitas.

18 ¶ *Aera neutri.* Marc. Tull. Hortenſio: Quid tu, inquam, ſoles, cùm rationem ad diſpenſatorem accipis, ſi æra ſingula probaſti, ſummam, quæ ex his confecta ſit, non probare?

19 ¶ *Acina* genere *neutro* frequenter Var. poſuit. ¶ Acinus *maſcul.* M. Tull. de ſenectute: Quæ ex fici tantulo grano, aut ex acini vinaceo. Et alij obſcuræ auctoritatis: Preſſúſque labris vnus acinus arebat.

20 ¶ *Autumnus*, generis *maſcul.* Feminini: Varro Sertano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Retinet viatorem meridie prætereuntem fontem, quod autumnitas in anni tetrachordo menſum præterierat.

21 ¶ *Aluus* generis *femin.* Virgil. Æneid. li. 2. In latus, inque feri curuam compagibus aluum Contorſit. *Maſc.* Accius Annalibus: Vt quàm frigidiſſimus aluus. Sed alij auctoritatis obſcuræ: Mala nemus retinens grauido concepit in aluo.

22 ¶ *Accubitionem* genere *fœminino.* Marc. Tull. de ſenectute: Bene enim maiores accubitionem epularem amicorũ, quaſi vitæ coniunctionem haberet, cõuiuium nominarũt.

B

23 ¶ *Bubo* generis *Femin.* Virgil Æneid. lib. 4. Seráque culminibus ferali carmine bubo. Genere *maſculino*: Agellius Hiſt. lib. 1. Et quod bubo in columna ædis Iouis ſedens conſpectus eſt.

24 ¶ *Balnea*, nominis *feminin.* Marc. Tull. pro Sexto Roſcio: Occiſus eſt ad balneas palatinas rediens à cena Sex. Roſcius. Plaut. Aſinaria: Ille in balneas iturus eſt, inde huc veniet poſtea. Cæcil. Vmbris: Quid mihi non ſunt balneæ? *Neutri*: Marc. Tullius Hortenſio: Primus balneola ſuſpendit, incluſit piſces.

25 ¶ *Balteus maſc.* generis: Virg. lib. 12 Humero cum apparuit alto Balteus. *Neutro*: Varr. rerum diuinarum lib. 11. Tragica vincula baltea ſunt. Accius Διδασκαλικῶν lib. 8. Actoribus manuleos, baltea, machæras. Liuius lib. 9. Auratæ vaginæ, aurata baltea illis erant.

26 ¶ *Buxum*, generis *neutri*: Virgil. Georg. lib. 2. Et torno raſile buxum. *Feminini*: Ennius: Buxus victa taxis tonſa.

27 ¶ *Blandimentum* generis *neutri*: vt ſæpe *femin.* Cic. de repub. lib. 4. In ciue excelſo, atque homine nobili blanditiam, oſtentationem, ambitionem meam eſſe leuitatis.

C

28 ¶ *Cliuus* generis *maſcul.* vt plerunque. *Neutri*: apud Memmium inuenimus, cuius auctoritas dubia eſt: Ille ardua nitens fortunæ ſcandere cliua. Cato de tribunis militum: Loca ardua, & cliua depreſſa.

29 ¶ *Cyma neutro*, vt Lucillius: Aſparagi molles, ſed viride cyma. *Femin.* Cornelius Celſus, etſi minoris auctoritatis poſuit: Lætam formoſámque cymam.

30 ¶ *Conſitura* generis *femin.* Marc. Tull. de repub. libro 1. Quæ videlicet ille non ex agri conſitura, quam cernebat, ſed ex doctrinæ indiciis interpretabatur.

31 ¶ *Crux* generis *feminini* ſæpe. *Maſcul.* Ennius Annal. lib. 11. Malo cruce fatum vti det Iupiter.

32 ¶ *Culter*, & cultellus generis ſunt *maſc.* Varro γεροντοδιδάσκαλος. Noctu cultro coquinari ſe traiecit. Nondum enim mihi inuenti erant cultelli empeſtati è Bithynia.

33 ¶ *Cor* generis eſt *neutri*, vt dubium non eſt. *Maſculini*: Ennius lib. 13. Annibal audaci dum pectore de me hortatur, Ne bellum faciam: quem credit eſſe meum cor.

34 ¶ *Cupreſſus* generis *femin.* vt dubium non eſt. *Maſculini*, Ennius: Capitibus nutanteis pinos, rectóſque cupreſſos.

35 ¶ *Carra neutri* generis eſſe conſuetudine perſuaſum eſt. *Maſc.* Siſenna Hiſt. li. 4 Impedimenta collocant omnia, conſtruunt carros, & ſarraca crebra diſponunt. Varr. Cæli. lib. 2. Gallica porta carros adeurat vſque politos.

36 ¶ *Certamen* generis eſt *neutri. Femin.* Siſenna Hiſt.lib.4. Accolis celeriter conſumptis,ad gladios *certationem* reuocauerunt.

37 ¶ *Querelæ* generis *femin.* vt ſæpe. *Maſculino.* Virg. Æneid.lib.4. Tantos illa ſuo rumpebat pectore queſtus.

38 ¶ *Compita* generis *neutri.* Virg.Geor.lib.2. Præmiáque ingentis pagos, & compita circum. *Maſcul.* Varro de ſcenicis originibus libro 3. Vbi compitus erat aliquis.Cæcilius Titthe:Vbi adiicientem compitum.

39 ¶ *Conſortium neutri* generis. ¶ Conſortio *femin.* Lucil.lib.19. Deierat enim ſcripſiſſe, & poſt non ſcripturum, redi in cõſortionem. Mar.Tull.de offic.libro 3. Diſſoluatur neceſſe eſt omnis humana conſortio.Titus Liuius: Quænam iſta ſuauitas? quænam conſortio eſt?

40 ¶ *Chartam* generis *femin. Maſcul.* Lucillius lib.27. Nec ſic, vbi Græci, vbi nunc Socratici charti, quicquid quæritis petimus.

41 ¶ *Clypeus* generis *maſc.* Virg.Ardenteis clypeos, atque æra micantia cerno. *Neutra,* Virgilius: Et clypeum ſuperintonat ingens. Licinius in Marte: Pars magna leuiſus clypea portant. Laberius Sororibus: Hoc voluit clypeum contra puluem proiici.

42 ¶ *Cæmenta neutri*, vt eſt vſus Varro Bimargo: Non te pudet, Mani, cùm domi tuæ vides commilitonum tuorum cohortes ſernis tuis miniſtrare cæmenta? *Feminini*, Ennius: Labat, labuntur ſaxa, cæmentæ cadunt.

43 ¶ *Clunes femin.* Horat. Quod pulcræ clunes, breue quod caput, ardua ceruix. *maſcul.* Plaut.Abroico: Quaſi lupus, ab armis valeo, clunes deſertos gero.

44 ¶ *Cælum neutro. Maſcul.* Lucretius: Quis pariter cælos omnis conuerterit omnis Ignibus ætheriis terras ſufferre feraceis? Varro Rerum diuinarum: Vt Deum ſignificas non partem mundi, ſic pater magnus materna his eſt cælus. Ennius: Fortis Romani quanquam cælus profundus. Idem: Saturno quem cælus genuit.

45 ¶ *Caſtitus,* & caſtimonia generis *feminini. Maſc.* Varro Rerum diuinarum lib.1. Noſtro ritu ſunt facienda, quam hos ciuilibus. Græco caſtu.Idem: Et religiones, & caſtus id poſſunt, vt ex periculo eripiant noſtro. Næuius,Carmine Punici belli: Res diuas edicit, prædicit caſtus.

46 ¶ *Callis* generis *maſc.* Virg.Æneid. lib. 4. Prædámque per herbam Conuectant calle anguſto. *Femin.* Liuius lib.12. Niſi pecorum modò fert anguſto ſaltu, per deuias calles. Idem ſic frequenter.

47 ¶ *Culleus, maſcul.* ſæpe. *Neutro*, Varro de re ruſt.lib.1. In ſingula iugera, dená cullea vini fiunt.

48 ¶ *Corbes*,corbulas. Varr.de re ruſt.libro 1. Cogit aliquot corbulas viarum, & frondem iucundiſſimam miniſtrat ouibus. Cæcilius Philumena: Qui panis ſoli corbulam.

49 *Quiſquis*, & generis *femin.* attribui poſſe veterum auctoritas voluit. Liuius: Mulier quiſquis es, te volumus. Cæcilius: Quæſo igitur quiſquis es mea mulier. Pacuuius: Quiſquis tu es mulier, quæ me inſueto nuncupaſti nomine. Ennius: Et quis illæc eſt, quæ lugubri ſuccincta eſt ſtola?

50 ¶ *Canalis*, *maſcul.* Gadullius Gallicanus: Ego verò confiteor certo canali cuncta decurrere. *Feminino*, Lucil. [illegible] canaliculam dicit.

51 ¶ *Cinis, maſcul.* Virg.in Bucol. Cinis ipſe bonus ſit. Et Georg. lib.1. Néue efferos cinerem immundum iactare per agros. *Fem.* apud Cæſarem, & Catulum, & Caluum lectum eſt, quorum vacillat auctoritas: Cùm iam fulua cinis fueris.

52 ¶ *Colus*, gen. *femin.* Cic.Orat.lib.2. Quid tu, Decilla mea, quando ad me venis cum tua colu & lana?

53 ¶ *Capillus, maſc* eſt generis. Terent. Phor. Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida. *Neutri*, Plautus Moſtellaria: Vide capillum ſatin' compoſitum ſit commodé.

54 *Curſus*, omnium conſenſu *maſcul.* genere dicitur. Virgil. Hic curſus fuit. Curſura *femin.* Plaut. Aſin. Non me vides ex curſura anhelitum etiam ducere? Idem Ciſtellaria: Pol accubituram mater magis ſum exercitare, quàm à curſura ſum tardiuſcula.

55 ¶ *Curriculum neutro* genere. Cicero Timæo: Rate igitur & mente diuina ad originem temporis curris curriculum inuentum eſt Solis, & Lunæ.

56 ¶ *Culeſt*, pro qualis eſt, *neutro* poſitum pro maſc. Plaut.Amph. Ædepol condignum donum culeſt, qui donum dedit.

57 ¶ *Contagio, femin.* genere appellatur. Salluſt. Poſt vbi contagio quaſi peſtilentia inuaſit. Contagia *neutro*: Lucretius libro tertio. Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi. Virgil. Nec mala vicini pecoris contagia lædant.

58 *Catellæ*, diminutiuum eſt catenarum, & dicuntur genere *femin.* Cæcilius Plocio: Catellæ *neutrum* à catellis ſimiliter diminutiuum. Plau.Curcu. Delicatum te hodie faciam cum catello, vt accubes. ferreo ego dico.

59 ¶ *Corium, neutr.* eſt gen. Corius *maſcul.* Plaut.Pœn. Treis facilè corios contriuiſti bubulos. Varr. Eumenid. Nunc corius vlmum tuus depuuit, pergis hera.

60 ¶ *Calx*, eſt generis *fem.* Virg.lib.12. Ferrata calce fatigat. Calx *maſc.* Plaut. Pœnulo: Quin prius diſperibit ſaxo, quàm vnum calcẽ ciuerit. Var. Margopoli, [illegible]. Nemini

Fortuna

Fortuna currum à carcere intimo miſſum leui, Inoffenſum per æquor cand dum ad calcem ſib t.

61 ¶*Cortex* vtriuſque eſt generis. *Maſcul.* Varro Prometheo lib. Tum viſus ſupremus cortex, aut cacumina Morientum in quercu, & arborum altitudine. Idem Tithono, *περὶ γήρως*: Sic inuitata matura anima corporeum corticem facilè relinquit. Vir. li. 7 Raptus de ſubere cortex. *Fem.* verò Bucolicis: Tũ Phaetontiades muſco circundat amaræ Corticis. Lucretius lib. 4. Quæ quaſi membrana, vel cortex nominanda eſt.

62 ¶ *Calor* generis *maſculini.* Virg. Georg. lib 2 Si non tanta quies iret frigúſque, calorémque Inter, & exciperet cæli indulgentia terras. Plaut. Mercatore: Neque frigus, neque calorem metuo.

63 ¶*Caſeus* generis *maſc.* Virg. Bucolicis: Pinguis & ingratæ premeretur caſeus vrbi. ¶Caſeum *neutri*, Noui Macco: Pecunia quid? bonum breue eſt, reſpondi, Sardis veniens caſeum. Plaut. Medico: Paraſito cum virgis caſeum radi poteſt.

64 ¶*Collum neutri* eſſe generis Virgil. docet. Et colla comantia pectunt. ¶Collus *maſc.* Accius Epigono: Quid ceſſo ire ad eã? hem præſtò eſt, camo collum grauem. Lucillius Satyr. li. 7. Caldiſſima ac bene plena iam ſolorum, atque anſeris collus. Idem libro 27. Modò Surſum modò deorſum tanquam collus cernui. Cæcilius *[illegible]*. Hunc collum ludo præcidi iube. Idé Synephebis: ad reſtim res redit. immò collus, non res. nam ille argentum habet. Cato Sercia: Accipite, ſi vultis, hoc onus in veſtros collos. Næuius: Cor verũ ſcapulæ plus angulus colli habeat neſcio. Plautus Amph. Malæ, mentum, barba, collus: Varr. Sexageſi: Vt nitens Pauonis collus nihil extrinſecus lumens.

65 ¶ *Caſtra* generis ſunt *neutri. Femin.* Accius Æneadis aut Decio: Caſtra hæc veſtra eſt, optimè eſſis meritus à nobis.

66 ¶*Copula* generis *fem.* Accius Phœniſſis, Abtorque proram, ac ſupra tortas copulas.

67 ¶*Cepe* generis *neutri.* Lucil. Satyr. libri 5. Flebile cepe ſimul lacrymoſæque ordine talpæ. Idem lib. xvi. Hoc aliud longè eſt, inquit, qui cepe ſerebat. Varro Bimargo: Aui, & ataui noſtri cum allium, ac cepe eorum verba olerent, tamen optimè animati erant. Idem Manio: Dulcem aquam bibat ſalubrẽ, & flebile eſitet cepe. Cepe *fem.* Lucil. Satyr. li. 5. Lippus edenda, acria aſſiduè ceparius cepa lacryſa. Varro Eumenid. In ſomnis venit, iubet me cepam eſſe, & ſeſſiminum. Idem Cato, vel de liberis educãdis: Vt cibo vtatur modico, & idoneo, vt vitet acria, vt eſt ſinapi, cepa, allium.

68 ¶*Cubitus* maſc. generis. *Neutri*, Lucil. Satyr. li. 16. Lyſippi Iupiter iſta Tranſiuit quadraginta cubita, tus Tarento.

69 ¶*Coluber* generis *maſc.* Virg. Æneid. li. 2 Coluber mala gramina paſſus. ¶Colubra *Feminin.* Lucillius Satyrar. lib. 20. Iam diſrumpetur medius, iam vt Marſus colubras diſrũpit cantu, venas cùm extenderit omneis. Turpilius Leucadia: Arripuit colubrã mordicus. Varro Eumenidibus: Quid dubitatis vtrum nũc ſitis cercopitheci, An colubræ, an beluæ, an de albu cibus labus Athenis?

70 ¶*Contemptus* generis *maſc.* ¶Contemptio *fem* M. Tul. de repub. li. 5. Quæ virtus fortitudo vocatur, in qua eſt magnitudo animi mortis, doloriſque magna contemptio. Idem de offi: li. 3. Fortitudo quæ eſt dolorum, laborum contemptio. Et Hortenſio: Magnitudò animi, patientia laborum, mortis, dolorúmq. contemptio. Ita & Tuſc. lib. 1.

71 ¶*Compendium*, compendiaria. Var. *σκιαμαχία περὶ τύφου*: Hoc dico compendiaria ſine vlla ſollicitudine, ac moleſtia dicundi ad eandem voluptatem poſſe peruenire.

72 ¶*Crocum* generis *neutri.* Salluſt. lib. 2. Iter vertit ad Corycum vrbem inclytam paſtúſque, nemore in quo crocũ gignitur. *Maſ.* Georg. li. 4 Et glaucas ſalices, caſiámque, crocúmque rubentem.

73 ¶*Conatus maſcul. Neutro*, Accius Atreo: Ego incipio, conata exſequar.

74 ¶*Candelabrum* generis *neutri*, vt ſæpe. Maſc. Cæcilius Moletrice: Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.

75 ¶*Cardo* generis *maſc.* Virgil. Æneid. li. 2. Et emoti procumbunt cardine poſtes. *fœminini*, Graius Peliadibus: Sonat impulſa regia cardo.

76 ¶ *Cenſus* genere *maſcul. Neutro*; Cicero Conſulato ſuo: Quorum luxuries fortunata cenſa peperit.

77 ¶*Crines* genere *maſc*, Virg. Æneid. lib. 4. Et crines flauos. *Fem.* Plaut. Muſt. Gerundum morem cenſeo, & capiundas crines tibi. Atta Epigrammatib. Præterea tu ſis diſſoluta crine capillus.

78 ¶*Cummi* generis *neutri*, vt eſt vſu monoptoton. Tamen fem. Cinna: Alpináq. cummi. vt ſit genitiuus eius, huius cũmis, vt puppis, febris, peluis.

D

79 ¶*Dorſum neutri* eſt generis. Virg. lib. 1. Dorſum immane mari ſummo. ¶Dorſus iterum *maſcul.* Plautus Milite: Timeo quid rerum geſſerim, ita dorſus totus prurit.

80 ¶*Decorem* generis *maſcul.* Decentiam feminini. M. Tul. de deorum natura libro 2. Colorum etiam & figurarum, tum venuſtatem, atque ordinem, & (vt ita dicam) decentiam oculi iudicant.

81 ¶*Deſpectum* generis *maſc.* ¶Deſpicien-

tia *fem.* M. Tul. de offi. libro 2. Ergo hæc deſpicientia admirabilitatem magnam facit, Et Tuſcul. lib. 4. Omnium rerum humanarum contemptione ac deſpicientia in omni virtute ponamus.

82 ¶*Dominatio*, gen. *fem.* vt plerũq. *Maſc.* M. Tul. de republ. lib. 1. Quid tum, cum es iratus, permittis illi iracundiæ dominatum animi tui? Et de offi. li. 2. Quorum eſt leuis fructus, incertus dominatus.

83 ¶*Debitum* generis eſt, vt manifeſtum eſt, *neutri*. *Feminini*. M. Tul. pro Plantio: Nam alia eſt *debitio* pecuniæ, alia gratiæ.

84 ¶*Diluuium* generis eſt, vt ſaepius habetur, *neutri*. Virg. libro 8. Diluuio ex illo. *Fem.* Lucr. lib. 6. Pars etiam glebarum ad diluuiem reuocatur Imbribus. Horatius carminum li. 4 Horrendámque cultus Diluuiem minitatur agris.

E

85 ¶*Euentus* generis eſt *maſcul.* *Neutri*, Lucretius lib. 1. Nam quaecunque cluent, aut his coniuncta duabus Rebus, ea inuenies, aut horum euenta videbis. Idem lib. 1. Euentum dici poterit, quodcunque erit actum. Mar. Tul. Hortenſio: Tu me & aliâs nonnunquam, & paullò ante adhortatus es, aliorum facta, & euenta conquirerem. Idem conſulatus ſui lib. 2. Atque animo pendens noctu euenta timebat.

86 ¶*Error maſc.* eſt generis. Virg. Æneid. lib. 10. Gratúſque parentibus error. *Fem.* Accius Neoptolemo. Satis iam dictum eſt, neq. ego errantia animi prauè morigerabor. Neutri: M. Tul. ad Hirtium lib. 2. Qua in re ſi mediocriter lapſus ſum, defendes mecum tolerabile erratum.

87 ¶*Epulum* generis *neutri* eſt. *Fem* Lucil. Satyr. lib. 14. Idem epulo cibus, atque epulatio Iouis omnipotentis. qui verſus vtrunq. deſignat. Virg. lib. 6. Epulæque ante ora paratæ Regifico luxu.

88 ¶*Eruum* generis *neutri* eſt, vt plerunque *Fem.* Varro, Longè fugit, qui ſuos fugit: Sed vt his erat, hæc legumina arte praua pauca cicer, eruillam, ac paregia alia ſpiria cæteris.

F

89 ¶*Frontem fem.* gen. Virg. Et fronté obſcænam rugis arat. *Maſc.* Titin. Setina: Quaſi Hermaphroditus fimbriarum fronté geſtas. *Fem.* Pacu. Voce ſuppreſſa, innata fronte, vultu turpido. Cato de re militari: Vna repugnatio eſt, fronte longo: quadrato exercitu. Cæcilius Subditiuo: Nam hi ſunt inimici peſſimi, fronte hilaro, corde triſti: Quos neque vt apprehẽdas, neque vitare ſcias. Plaut. Nam coloratum frontem habet petilis.

90 ¶*Finem maſc.* genere dicimus. Virg. Æneid. lib. 10 Hic finis fandi. ſolio tum Iuppiter aureo Surgit. *Fem.* Lucretius: Et merito. nã ſi certam finem eſſe viderent. Acc Phœniſſis: Neque vlla intereà finis curis datur. Virg. Æneid. lib. 4. Quam feſſis finem rebus ferat. Cæcilius Annal. lib 5. In aliquam huic bello finẽ facere. Caſſius Hemina Hiſt. libro 4. Qua fine omnis res, atque omnes artes, humanitáſque aguntur. Var. Meleagris: Currere, vigilare, eſurire, quando hæc facere oportet quam ad finem. Siſenna Hiſt. lib. 4. Et propè mediam ad finem ripæ peruenerat. Varro de vita pop. Rom. libro 4. Ita huius belli horribilis finis facta.

91 ¶*Funis maſc.* eſt generis. *Feminini*, Lucr. lib. 2. Aurea de cælo demiſit funis.

92 ¶*Fretum neutri* tantùm generis eſſe volumus. Virg. lib. 3. Et crebris legitimus freta, concita terris. *Maſcul.* Lucretius lib. 6. Nã fretus ipſe anni permiſcet frigus ad æſtum. Nonius: Dubij fauentem per fretum introcurrimus. Ennius: Craſſa puluis oritur, omnem peruolat cæli fretum. Lucillius Serrano: Cæli nomine, & ſalis fretus. Varro Gallo. aut Fundanio: Inter Italiam & Siciliam, qui eſt fretus inter Rhegium, & Meſſanam.

93 ¶*Fauor* eſt generis *maſcul.* *Fem.* Accius Oenomao: Auguſtam adhibeant Fauentiam mente obſcæna dictis ſegregans.

94 ¶*Fetus maſc.* Virg. Georgic. lib. 3. Aut ouium fetus, aut vrenteis culta capellas. Virg. Bucolic. *fem.* At tu, Si *fetura* gregem ſuppleuerit, aureus eſto. Idem Georg. lib. 3. Cætera nec feturæ habilis, nec fortis aratris.

95 ¶*Frenos maſcul.* Virg. libro 3. Et ſtabulis frenos audire ſonanteis. *Neutro* Virgil. lib. 9. Frenáque bina eius, quæ nunc habet aurea Pallas, Accius Paride: Frena theſauri equorũ accommodant.

96 ¶*Forum* generis *neutri*. *Maſc.* Lucil. lib. 3. Romanis ludis forus olim ornatus lucernis. Salluſt. lib. 1. Illum nautis forum. Pomp. Petitore: Balnea, forus, macellus, fana, portus, porticus.

97 ¶*Frigus neutri* gen. vt plerunque. *Fem.* Varro, cras credo, hodie nihil: Atque vt igni feruido medullitus aquiloniam intus ſeruat frigedinem.

98 ¶*Fulmentum neutro*, vt eſt in prouerbio veteri, quo Varro vtitur ſæpius, fulmentum lectum ſcandunt. *Femin.* Lucillius libro 28. Fulmentas eis atque æneis ſubducere. Et lib. 4 Sufficit huic dum fulmentas quattuor addit. Plaut. Trinummo: Fulmentas iubeam ſupponi foco.

99 ¶*Famulatio*, vt dominatio plerunque generi *feminino*. *Maſcul.* Cic. de amicitia: Aut in fabulis, qui aliquandiu propter ignorationem ſtirpis & generis in famulatu fuerint, cogniti ſunt, & aut Deorum, aut regum filij inuenti ſunt.

100 ¶*Fluuius maſculini* generis. *Femin.* vt amnis

amnis plerunque. Siſen.Hiſt.lib.4.Quod oppidum tumulo in excelſo loco, propter mare, paruis mœnibus, inter duas *fluuias*, intra Veſuuium collocatum. Idem eodem: Tranſgreſſus *fluuiam*,quæ ſecundum Herculaneum ad mare pertinebat.

101 ¶ *Flexus*,genere *maſculin.* Virg.Georg. lib.1.Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis. *Femin.* Cic.Orat. Cùm alter alteri obiicit vocis inflexiones. Idem eodem: Ipſe ſe moderans ex virili laterum flexione.

G

102 ¶ *Guttur, neutri* eſt generis.Virg.lib.6. Ille fame rabida tria guttura pandens. *Maſc.* Plaut.Milite glorioſo:Nam nimis calebat,adurebat gutturem. Lucil.Et ventrem, & gutturem eundem. Næuius: Ingurgitauit vſque ad imum gutturem. Var.Lege Mænia:Exercebam ambulando, vt ſiti capacior ad cenam veniret guttur.Plaut.Aulul. Etiámne obturas inferiorem gutturem?

103 ¶ *Genu,neutri* eſt generis.Virg.li 5.Genua labant, vaſtos quatit æger anhelitus artus. *Maſc.*Lucillius Satyrarum libro 4.Hæret verticulis adfixum in poſteriore Parte, atque articulis vt nobis talus,genúſque eſt.

104 ¶ *Gelu,neutro* genere. Titus Liuius:Piſſa diacematico foro præſtatur virtuti laus gelu,ſed multo ocyus venio tabeſcit. *Maſcul.* Afranius Epiſt. Quis tu es vẽtoſo in loco Soleatus intempeſta nocte,ſub diuo,Aperto capite, ſilices cùm findat gelus? Acc.Prometheo: Tum profuſus flamine hyberno gelus. Cato Originum lib.2. Qui aquatum & ligna tum videntur ire, ſecũrim atque ſolum ferunt,gelum craſſum excidunt, eum loro colligatum auferunt.

105 ¶ *Grando*.generit *feminini*. Virg.Geor. libro 1. Quàm multa in tectis crepitans ſalit horrida grando.*Maſc.* Var.Triodite,περὶ ἀρετῶν,καὶ φύσεως.Nec coruſcus imber alto nubilo cadens Multus,grandine implicatus albo.

106 ¶ *Gladius*,*maſc.Neutri*, Lucil.Hærebat mucro gladium in pectore totum.

107 ¶ *Ganeum.neutrum.* Varr.Seſquiulyſſe: Quj ſe in ganeum accenſum coniecit amicæ.

108 ¶ *Grues*,genere *femin.* Virg.Georg.li.1. Strimoniæq; grues. Lucil.lib.4.Longior hic, quàm grus grue tota cùm volat olim. *Maſc.* Laber.Fullonicis:Virum tu hunc,gruem Balearicum,an hominem putas eſſe?

109 ¶ *Greges*, vt ſæpe, generis *maſcul.* ſunt. *Femin.* Lucretius lib.4. Lanigeræ pecudes,& equorum duellica proles, Buceriæque greges.

H

110 ¶ *Horrea*.genere *neutro*,vt ſæpe. *Femin.* Claud.Oratione in Quintium Gallum:Quorum iacent murena vlla horrea, curiáque, & tabulariæ publicæ. Eiuſdem generis tabularias,quo & horreas dixit.

I

111 ¶ *Intyba*.generis *neutri*. Virg.Georg.li.4. Quódque modo potis gauderetur intybа riuis. *Maſcul.* Lucil.Satyrarum lib.5. Intybus præterea pedibus prætenſus equinis. Idẽ lib. 30. Pulmentaria vt intybus, aut aliqua id genus herba. Pomp. Placenta: Ruſtici edunt libenter,pedibus triſteis acres intybos.

112 ¶ *Interitus*, generis dicitur, *maſcul.* M. Tul.Philip. lib.2. Cn.Domitium, non patris interitus clariſſimi viri.*Femin.* M.Tul.Verrinarum in frumẽtaria: Cùm bis in eadẽ prouincia magnæ fugitiuorum copiæ verſatæ ſunt,tum aratorum interitio facta nulla eſt.

113 ¶ *Inſomnium*, generis *neutr.Fem.* Cæcil. Ploc.Conſequitur comes inſomnia,ea porrò inſaniam affert.

114 ¶ *Inteſtinum*,generis *neut.*Lucret.lib.4. Horum inteſtinum quoduis quale eſſe putandum eſt.Maſc.Var.Margopoli,περὶ ἀρχῆς.Senſus porię,verro,hydragogię,cloaca,inteſtini.

115 ¶ *Ingreſſus*,gener.*maſc.* vt ſæpe. *Fem.*M. Tull.Orat. Perfecta hac video hanc primam ingreſſionem meam, non ex oratoris diſputationibus ductam,ſed de media philoſophia repetitam.

116 ¶ *Iocus*,genere *maſc.*Cic.pro Cælio:Ludus,iocus,ſermo etiam familiarium deferendus. *Neut.* Næuius Proteſilao: Clàm ineunt, irruunt,cachinnos,ioca,dicta riſitant.Salluſt. Iugurthæ bello:Ioca,atque ſeria.

L

117 ¶ *Lentem*, conſuetudo *feminino* genere dici vult Virg.Georg.lib.1.Nec Peluſiacæ curam aſpernabere lentis.*Maſc.*Titin.Lenti calido duella trapula,romice.

118 ¶ *Lux*, *femin.* eſt generis. Virg.Bucol.Si mihi non hæc lux toto iam longior anno eſt. *Maſculin.* Plaut.Aulul.Luce claro diripiamus aurum matronis palàm.Varr.Bimargo: Nos ergo nihil egimus, quod legem Lucaniam luce claro latam ſeutulans.Idem Ephebo,περὶ ἐμμονῆς. Hodie ſi poſſumus, quod debemus populo in foro medio, luci claro decoquere. M.Tul. de officiis lib.3. Et cùm prior ire luce claro non queo.

119 ¶ *Lucrum*, ſecundum conſuetudinem *neutri* generis.Maſc.Plaut.Perſa:Nunc ea narrabo,vnde tu pergrandem lucrum facias.

120 ¶ *Labium*,*neutri* generis.Serenus Opuſculis:Labiúmque inſigne reuellit. Labia rurſum *femin.* Plautus Sticho:Age tibicen,quando bibiſti,refer ad labias tibias.Næuius Maccho Exſule:verberatio,popul' homini labias pugnis cædere. Idem Præco poſteriore:Ergo dedita opera te,pater, ſolum foras Seduxi, vt ne quis eſſet teſtis tertius,Preter nos,tibi cum tunderem labias lubens. Lucil. Satyrarũ libr.

22. Sopirion labias cædit vtrinque ſecus.

121 ¶ *Lacerti*, generis *maſcul.* Neut. Acc. Atreo: Concoquit partem vapore flammam tribuit verubus lacerta in focos.

122 ¶ *Loca*, generis ſunt *neutri*. Vir Æneid. 1. Loca feta furentibus auſtris. *Maſc.* Virg. Æneid. 1. Deuenere locos, vbi nunc ingẽtia cernis Mœnia. Næuius Belli Pœnici lib. 6. Conuenit, regnum ſimul atque locos vt haberẽt. Cicer. Orat. Dicantur duplices loci, vni rebus ipſis, alteri aſſumptis.

123 ¶ *Lapides*, & *feminino* genere dici poſſunt, vt apud Ennium: Tanto ſublatæ ſunt agmine tunc lapides. ad Homeri ſimilitudinem, qui genere feminino lapides poſuit.

124 ¶ *Luxuria*, generis *femin.* *Maſcul.* Varr. Manio: Nec ſumptibus finem lepidus ſtatues, finémque, modúmque.

125 ¶ *Luſus*, vel ludus genere dicuntur *maſc.* *Femin.* luſiones. M. Tul. de finib. bonorum & malorum lib. 5. Cùm hi verò paullulum proceſſerunt, luſionibus, vel laborioſis delectantur. Idem Orat. Qui pila ludunt, non vtuntur ipſa luſione artificio propriæ paleſtræ. Varro Cato, vel de liberis educandis: Ab huiuſmodi luſionibus radices crudelitas agere ſolet.

126 ¶ *Labruſca*, generis *fem.* Virg. Bucolicis: Sylueſtris raris ſparſit labruſca racemis. *Neutro*: Virg. Culice: Denſáque virgultis auidè labruſca petuntur.

127 ¶ *Liba*, generis *neutri*. Virgil. Bucol. Sinum lactis, & hæc te liba, Priape, quotannis. *Maſc.* Nigid. de Diis: Deinde ſurgat, faciat libos quatuor, & intra libos duos à dextra, & duos deuexos.

128 ¶ *Lupinum*, *neut.* Var. de re ruſtica lib. 1. Ibi lacum eſſe oportet, vbi maceretur lupinum.

129 ¶ *Lympha*, aqua genere *femin.* vt ſæpe *Maſc.* Lucil. Impermiſtum lymphorem.

130 ¶ *Licentia*, *fem.* *Maſc.* Lab. In paupertatem eo licentiatus.

131 ¶ *Latrina*, genere *femin.* & eſt lauatrina, quod nunc balneum dicitur. Lucil. lib. 11. Qui in latrina lacúque. *Neut.* Laber. Cõpitalibus: Sequere in latrinum, vt aliquid, guſtes ex Cynica hæreſi. hic latrinum neutri finem locum dixit. Lucil. lib. 6. Hoc tu aptè, credit quanquam latrina petiſſe.

132 ¶ *Lutum* genere *neut.* & apud Ciceronem Epiſtola ad Hirtium lectum eſt plurali numero. Luta, & limum aggerebant. *Maſc.* Claudius Annalium libro 4. Pluuia, imbri lutus erat multus.

133 ¶ *Lanitium*, genere *neut.* Vir. Georg. li. 3. Si tibi lanitium curæ. *Fem.* Laber. Paupertate: Nihil refert mollem è lanitia Attica, An pecore ex hircorum veſtigium geras.

M

134 ¶ *Mercatus*, generis habetur *maſc.* Se-nus Rura lib. Ad mercatum eo villice. Varro Sexageſi: Sumptum comitia habebant, ibi nunc fit mercatus. Mercatura *femin.* Plaut. Trinummo: Mercaturam eá venalis habuit, vbi rem perdidit. Næuius. Militibus Pometinenſibus: Inſtant mercaturam ſpero, rem faciet, frugi eſt homo. Lucil. Satyrarum lib. 6. Verùm & mercaturæ omnes, & queſticuli inſtitum. Turp. Lindia: Conſilium hoc cepi, literas miſi ad ſenem noſtrum. prodeſſe nobis ex ſententia mercaturam. M. Tull. de officiis lib. 3. Ad quos, cum tanquam ad mercaturam bonarum artium ſis profectus.

135 ¶ *Mercimonium*, *neut.* Plaut. Amphit. Vt vos in voſtris vultis mercimoniis. Turpil. Thraſyleonte. Videre cupio noſtrum mercimonium.

136 ¶ *Melos*, genere *neutro*: Næu. Lycurgo: Suaue ſummum melos. *Maſcul.* Acc. Bacchis: Vacci, acri, crepitantes melos. Pacu. Peribœa: Theſiantem, fremitu concidi melum. Varr. Parmẽ: Pacis huius naſcuntur pueri rhythmus, & melos. Idem Cato. vel de liberis educandis: Omnes enim qui loquuntur habere debent quoſdam melos.

137 ¶ *Medimnum*, generis *neut.* *Maſc.* Lucil. Satyrarum lib. 15. Præterquam in precio primus ſemiſſe, ſecundus Nummo, tertius iam pluris, quàm totus medimnus.

138 ¶ *Margaritum*, generis *neut.* Var. [illegible]. Vbi illa phalera, gemmeáque ephippia. Et arma margarito candicantia? *Femini* Varro Papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. Imperito nonnunquam cõcha videtur margaritam, vt amiſi ſmaragdos. M. Tullius Verrinis de Signis: Vllam gemmam, aut margaritã. Varr. Marcipore: Altera exorat patrem librã ocellatorũ altera virum ſemodium margaritarũ.

139 ¶ *Meſſem*, generis *fem.* *Maſc.* Lucil. li. 27. Potius, quam non magnam meſſem eſſe, non probam vindemiam.

140 ¶ *Mendum*, *neutro*. M. Tul. ad Atticum li. 2. Caſtricianum mendum non corrigeres. *Femin.* M. Tul. Verrinis: Quæ mendoſa denique litora. Lucil. Nam in quibus mendæ Omnibus in rebus fiunt, fieríque potis ſunt.

141 ¶ *Metus*, *maſcul.* Næuius: Magni metus tumultus pectora poſſidet. *Feminini*: Ennius, Ni metus vlla tenet rite in virtute quieſcunt.

142 ¶ *Murmur*, *neutri* eſt generis. *Maſcul.* Varr. Sexageſi: Iactati ſumus, vt deportare murmur ſit verus.

143 ¶ *Mundus*, muliebris, generis *maſcul.* *Neut.* Lucil. libro 17. Legauit quidam vxori mundum omne, penúmque.

144 ¶ *Miſeria*, vt ſæpe, generis *femin.* *Neut.* Laberius Carcere: Homo frugi, quod tibi relictum eſt, miſerimonium retines.

N

145 ¶ *Nundina*, generis ſunt *feminini*. Varr. Mar-

Marcipore: Maiores ſunt pueri, hi puſilluli nigri, qui ſpectant nundinas, vt magiſter dimittat ſuus. *Maſc.* Lucil. li. 26. Paucorum atq. hoc pacto ſi nihil guſtat inter nundinũ. Varr. [illegible]: Quoties priſcus homo, ac ruſticus Romanus inter nundinum barbam radebat. Idem [illegible]: Romam ipſam in arcoſice, non qui in orbe inter nundinum calumniarentur. Idem rerum humanarum lib. 20 Decemuiri cùm fuiſſent arbitrati binos nundinum diuiſum habuiſſe.

146 ¶ *Naſus maſc. Neut.* Lucil. 7. Quos oculi non ſunt, neque naſum, & qualia ſunt. Idem li. 22. Naſum rectius nunc homini eſt ſuræ, nec pedes diei.

147 *Nepos* dici & *femina* poteſt, Ennio auctore quæ nunc neptis dicitur. Iliada Nepos quas ærumnas tetuliſti?

148 ¶ *Nuntius* generis *maſcul. Neutro* apud antiquos nõ receptæ auctoritatis lectum eſt, ſed doctos.

149 ¶ *Neruli maſculini* ſunt generis, ſicut plerumque. ¶ Neruia *femin.* apud doctos lectũ eſt ſæpe. Verùm Varr. [illegible]: Scientia doceat, quemadmodum in pſalterio eſt, tendamus neruias. Neut. Var [illegible]: Et id dicunt ſuam Briſeidem producere, quæ eius neruias tractare ſolebat.

150 ¶ *Noualia* genere *neut.* Virg. Bucolicis: Impius hęc tam culta noualia miles habebit? *Femin.* Virg. Georg. lib. 2. Alternis tõſas idem ceſſare noualeis.

O

151 ¶ *Obſequium neutro* genere habetur. Terent. Andria: Obſequiũ amicos, veritas odiũ parit. Obſequela *femin.* Plaut. Aſinaria, Qui mihi auſcultabũt, facient obſequelam. Turp. Epicl. Neq. offerre hunc diutius errari, & conqueri neceſſe ſuæ obſequelæ. Idem Traſileone: Cùm interea nihil quicquã à me eſt præmij, neque erat tuæ benignitatis, atque obſequelæ. Salluſt. Hiſtoriarum lib. 2. ibi Fimbria na ſeditione, qui regi per obſequelam orationis, & maximè odium Syllæ graues, carique erant. Afran. Priuigno: Quam mihi ſit grata ipſius obſequela.

152 ¶ *Oſtrea* generis *femin.* Lucil. Sat. lib. 5. Oſtrea nulla fuit, non purpura, nulla Peloris. Turpil. Demetrio: In acta cooperta age inoras oſtreas. Var. [illegible]: Nec multum nummus piſcis ex ſalo captus helops, neque oſtrea vlla magna capta quiuit palatum ſuſcitare. Afranius Excepto. Conchas: echinos, oſtreas marinas. M Tul. Hortenſio: Sollertiáque eam, qua poſſet vel in tegulis proſeminare oſtreas. Var. Sexageſi: Tunc nuptiæ videbant oſtreas Lucrinas. *Neutri*, Lucil. Satyrarum lib. 9. Quid ergo ſi cerno oſtrea Cognorim fluuium, limum, ac cœnum ſapere ipſum? Idem lib. 13. His itidem in cœna, dabis oſtrea millibus nummũm Empta. Var. [illegible]: Non poſſe oſtrea ſe Romæ præbere & echinos.

153 ¶ *Oues* generis *femin.* vt plerũque. *Maſc.* Var. Rerum human. lib. 3. Vt etiam putantibus qui oues duos, non duas dicunt, Homer. ſecutos, qui ait [illegible]. Idem Terentio: Quando citatus neque reſpondit, neque excitatus eſt, cum ego vnum ouem multam dico.

154 *Obſidio fem.* genere. Virgil. Æneid. lib. 3. Cingiſque vrbem obſidione videret. *Neut.* Ennius: Cum ſuo obſidio magnus Titanum premebat.

P

155 ¶ *Putei* ſunt generis *maſc.* Virg. Georg. lib. 3. Ad puteos, aut alta greges ad ſtagna iubeto, Currentem ilignis potare canalibus vndam. *Neut.* Varro Gallo vel Fundanio: De miris, ſecundò de ſtatuis, aquis, vt ſunt lacus, & ſtagna, & putea & maria.

156 ¶ *Piſcatio* generis, vt ſæpe, *feminini.* ¶ Piſcatus *maſc.* Cic. de finibus bonorũ & malorum lib. 2. Iſtius generis aſotos iucundè putat viuere, mundos, elegantes, optimis cocis, piſtoribus, piſcatu, aucupio, venatione.

157 ¶ *Puluis* genere *maſculino*, vt ſæpe. *Femin.* Ennius lib. 8. Annalium: Iámque ferè pulus ad cælum vaſta videtur. Idem lib. 8. Iámque ferè puluis fulua volat.

158 ¶ *Poſticam femin.* genere conſuetudine appellamus. Lucil. Satyr. libro 3. Non peperit, verùm poſtica parte protundit. Var. [illegible]: Pertexit interiores partes domus poſticæ (vt ait Plautus) penitiſſimè. Titinnius *neutro* in Veliterna dici probat. Atque duo poſtica, quæ loco mercede. Idem Fullon. Siquis hodie præter has poſticum noſtrum pepulerit. Lucil. libro 8 Piſtrinum appoſitum, poſticum, ſella, culina. Var. Prometheo lib. 2. Retrimenta cibi, quæ exierunt per poſticum, vallem fecerunt.

159 ¶ *Partus maſculi* eſt generis Virgil. Quin idem Veneri partus ſuus & Paris alter. ¶ Partitudo, & partio *femin.* Plaut. Aulularia: Probrum, propinqua partitudo cui appetit. Idem eadem: Nam probrum atque partitudo propè adeſt. Afran. Vopiſco: Non dolorum partionis veniet in mentem tibi, Quos miſera pertuliſti, vt partum proiiceret pater? Plaut. Truculento: Horreſco miſera, mentio quò fit partionis.

160 ¶ *Præſepia neutri* ſunt generis. Virgil. lib. 11. Qualis vbi abruptis fugit praeſepia vinclis. *Femin.* Plaut. Curculione: Quin reciperet ſe huc ceſſum ad *præſepiam* ſuam. Idem ad meum herum arbitrum vocat me hic intra praeſepias meas. Var. de Republ. lib. 1. Contrà hic laudabatur ab illis. Is habebat culinam ruſticam vnã præſepiã latam, cellam vinariã.

161 ¶ *Panis* conſuetudine *maſculino* genere appellatur. *Neut.* Plaut. Curculione: Hæc ſunt ventris ſtabilimenta, pane, & alſa bubula.

162 ¶ *Pingue eſt*, pro pinguis eſt, *neutrum* pro alio genere poſitum. Noui⁹ Triperdita: Si autem pingue eſt, malè cubandum eſt putrem panticas.

163 ¶ *Perdix* & *maſculino* genere dici poteſt. Varro Admirandis: Perdicas Boetios.

164 ¶ *Palpebrum* genere *neutro* conſuetudo dici vult. *Palpebra femin.* Lucretius lib. 3. Brachia, Palpebræque cadunt, poplitéſque cubanti. Var. Papiapapæ, *περὶ ἐγκωμίων*: Quos callibiepharo naturali palpebræ Tinctæ, Vallato mobilis ſeptos tenent. M. Tul. de Orat. lib. 2. Munitæque ſunt palpebræ, tanquam vallo pilorum.

165 ¶ *Pannus* vſu generis *maſc. Neut.* Neu. Tabel. qui habet vxorem ſine dote, pannum poſitum in purpura eſt.

166 ¶ *Purpuriſſum* genere *neutro*; Afranius Homine: Cedo purpuriſſum. *Femin.* Næuius Sannionibus: In licio, cretam, ceruſſam, purpuriſſum.

167 ¶ *Pernicies* generis *feminini*, Lucillius Satyr. li. 2. Peſtem, perniciémque catax, quam & Manlius Nou. *Neut.* Acc. Menalippo: Paratus ſum vbi vis, petere peſtem, perniciem.

168 ¶ *Palumbi femin.* Virg. Bucolicis: Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes. *Maſcul.* Lucil. lib. 14. Macróſque palumbos. Plaut. Bacchidibus: Qui enim intelligo duæ vnum expetitis palumbem. Pompon. de Vite: Quo expalumbem vnum ex ore tollit.

169 ¶ *Pigror* generis *maſcul.* Lucil. Sat. lib. 1. Languor, & oppreſſit pigror, torpórque quietis.

170 ¶ *Pigne* Ennius lib. 27. Poteſtate pigne ſufferre laborem. Acc. Clytemneſtra: Omnes gaudent facere rectè mali pignem. *Femin.* pigritia.

171 ¶ *Pali* genere *femin*, *Neut.* Var. Flextabulis, *περὶ ἐπαρχιῶν*: Quid tu non vides in vineis, quòd tria pala habeant, tripales dici.

172 ¶ *Periculum* generis *neutri*. Ter. Andr. At iſtuc periculum fieri in filia graue eſt. Periclitatio *femin.* M. Tul. de Deorum natura li. 2. Sicut ex quibuſdã ſtirpibus, & herbis quarum vtilitates longinqui temporis vſu & periclitatione percepimus.

171 ¶ *Paratus* generis *maſc.* Paratio femin. Afranius Priuigno: Silentio opus eſt, nulla ineſt paratio.

174 ¶ *Penus* generis *femin.* Lucil. Magna penus paruo ſpatio conſumpta peribit. *Maſc.* Pomp. Dogali: Vnum penum, quæ omnem: cæterum aliam præberem penum. Næuius: Do facta meum in penum componam ſati⁹ eſt. Neutri etiam lectum eſt apud plurimos, quorum auctoritas non probatur.

175 ¶ *Polypus* generis *femin.* Lucil. lib. 29. Pauliſper cui medentia medem hæc ſe vt polypus ipſa.

176 ¶ *Paupertas* generis *femin.* *Neut.* Cæcilius Plocio: Ibo ad forum, & pauperi tutelam geram.

177 ¶ *Papauer neut.* Virg. Spargens humida mela, ſoporiferúmque papauer. *Maſc.* Varro Admirandis: Infra ſem papauerem. Plautus Aſinaria: Formicis obiicias papauerem.

178 ¶ *Pileus* generis *maſc.* Plaut. Captiuis: Pileum, quem habuit, diripuit, eúmque ad cælum tollit. *Neutri*, Plaut. Cornicul. Te obſecro, Lyde Pileum meum, mi ſodalis, mea ſalubritas.

179 ¶ *Profecta* exta, quæ aris dantur ex fibris pecudum diſſecta, ſunt generis *neutri*. Licinius Macer Ornithogonia: Vulgari toſta vapore Cum virgis profecta ferunt. *Femin.* Lucil. libro 14. Cenam, inquit, nullam, neque Diuo profectam vllam. Varr. Rerum diuin. lib. 11. Proficiem extorum vel in mẽſam porrigere.

180 ¶ *Pedis*, quem nos pediculum dicimus, generis *maſculini* eſt. Nouius: Eſt pedis vnus ingens in naſo. *Femin.* Plaut. Vidularia: Vbi quamque pedem videbat, ſuffucabatur omnis.

181 ¶ *Pluuia*, vt ſaepe, generis *femin.* Virg. Georg. lib. 1. Tunc cornix plena pluuiam vocat improba voce. *Maſcul.* Laberius: Latè loquente qui pedem ex taberna tulimus, tantus cùm ſtaret pluor.

182 ¶ *Piſtillus maſc.* Nou. minis medica: Lacrymæ cadent, calet piſtillus. Idem Fullonibus: Teſtes peſtinas piſtillos mihi cantent. *Neut.* Muntius: Piſtillum grande eſt.

183 ¶ *Propago* propages, vt ſæpe, generis *femin.* Pacuui⁹ Antiopa: Saluete gemini, mea propages ſanguinis. *Neut.* Ennius: Boni ſecundè forent fructus, vt æquè propaginem.

184 ¶ *Patibulum* genere *neut.* *Maſc.* Lucil. Rerum humanarum li. 21. Deligata ad patibulos, deligantur. & circunferuntur, cruci defiguntur. Plautus Carbonaria: Patibulum ferat per vrbem, deinde affigar cruci.

A

185 ¶ *Rictus* generis eſt *maſc.* Titinnius: Caue, exporge frontem habeat ſemper factos rictus. ¶ Ricta *neutri*, Lucr. libro 5. Mollia ricta tremunt duros nudantia dentes. M. Tul. de Signis: Vt rictum mentúmque eius paulò ſit attritius.

186 *Rogus maſc* generis, Virg. Æneid. lib. 4. Hoc rogus iſte mihi, hoc ignes aræque parabant. *Neut* Afran. Epiſtola: Pulcrè hoc incendi rogum, ardet, tenetur, hoc ſepulcro ſepeli licet.

187 ¶ *Rudens* generis eſt *maſculini*, Virg. Æneid. lib. 5. Excuſſóſque iubet laxare rudẽtes, *Femin.*

Femin. Plautus Rud. Dum hanc rudentem complico.

188 ¶ *Reticulum*, genere *maſc.* M. Tullius Verrinarum actione vij. Reticulúmque ſibi ad nares admouebat, tenuiſſimo lino, plenum roſæ. Feneſtella Annal. Faſcem pectoralis reticulus. *Neut.* Claud. lib. 1. Prius hiſce auctoribus inde reticula galearia.

189 ¶ *Ramenta* generis *neutri*, vt ſæpe. *Femin.* Plautus: Ramenta fiam pumbea propenſior.

190 *Raſtros*, genere *maſc.* dicimus, vt apud Virgilium & Terentium. *Neutro* apud Cornelium Celſum: Omnes raſtra & attollũt, & adigunt.

191 ¶ *Raptus* generis *maſc. Fem.* Terentius Adelph. Diſperij Cteſiphontem audiui filium Vnà affuiſſe in raptione cum Æſchino.

192 ¶ *Reditus*, generis *maſc.* Virgilius Æneid. libr. iiij. Noſtri reditus exſpectatique triumphi. *Femin.* M. Tul. Philippicorum lib. 1 Exponam vobis breuiter conſilium profectionis, & regreſſionis meæ. Varro Rerum humanarum libro xx. Omneis Tarquinios eiicerent, ne quam reditionis per gentilitatem ſpem haberent. Idem eodem: Ad milites facit reuerſionem.

S

193 ¶ *Sexus*, *maſc.* generis eſſe manifeſtum eſt. *Neutr.* Salluſtius dixit Hiſtoriarum lib. ij. At Metellus in vlteriorem Hiſpaniam poſt annum regreſſus, magna gloria concurrentium vndique virile, & muliebre ſecus per vias, & tecta omnium viſebantur. Siſenna Hiſtor. lib. iiij. Tum in muro virile, ac muliebre ſexus populi multitudine omni collocata.

194 ¶ *Specus*, genere *maſc.* Varro Rerum diuinarum lib. iiij. Ibi cùm amiſſam captam deſiderarent, animaduertiſſéntque quendam ſpecum tenebricoſum. Ennius Lytris: Inferûm vaſtos ſpecus. *Femin.* Ennius Annalium lib. xvij. Concaua ſub montis late ſpecus intus patebat. Accius Niptris: Inde aduenio montem Oetam, ſcrupoſam ſpecum.

195 ¶ *Strigilim* manifeſtum eſt eſſe generis *femini. Neutri*; Varro Bimargo: [illegible] enim eſt vera, cùm in candelabro pendet ſtrigilis.

196 ¶ *Sortes*, genere *femin.* Virgilius lib. x. Neſcia mens hominum fati, ſortiſque futuræ. *Maſc.* Virgilius libro iiij. Quæ ſortitus non pertulit vllos.

197 ¶ *Salis*, genere *maſc.* Terentius Eunucho: Labore alieno magnam partam gloriã, Verbis ſæpe in ſe tranſmouet, qui habet ſalem, Quod in te eſt. Plaut. Mercatore: Quaſi in aquam indideris ſalem. *Neutro*; Varro Commentario veteri Fabij pictoris legimus: Teſit & ſale, quo ſale ſordidum vſtum eſt, & ollam rudem facilè abiectum eſt, & poſtea id ſal virgines Veſtales ſerra ferrea ſecant.

198 ¶ *Socrus*, & *maſcul* genere veteres dici poſſe voluerunt. Næuius Pellico: Deſine ſocri tuo, fratri patri meo.

199 ¶ *Salum*, *neutri* generis eſt vulgari conſuetudine. *Maſcu.* Ennius Hecuba: Vndantem ſalum.

200 ¶ *Sibilum*, *neutro* genere, vt apud Serenum: Suaue ſibilum. *Maſc.* Virgilius Bucolicis: Nam neque me tantum venientis ſibilus auſtri. Lucillius: Saxa & ſtridor: vbi atque erunt dum ſibilus inſtitis.

201 ¶ *Sagum* generis *neutri*, vt plerunque. *Maſcul.* Ennius: Tergius igitur ſagus pinguis opertat. Varro Virgula diuina: Cùm neque aptam mollis humeris fibulam ſagus ferret.

202 ¶ *Spari*, quod eſt genus teli *maſc.* genere, vt eſt apud Virgilium: Agreſtiſque manus armat ſparus. *Neutro.* Lucillius: Tum ſpara, tum rumices.

203 ¶ *Sanguis* *maſc.* gener. in conſuetudine habetur. Virgilius Æneid. lib. ij. Vos ô quibus integer æui Sanguis ait. *Neutro*; Ennius Hecuba: Heu me miſeram Interij, perdunt lauere ſanguen ſanguine. Lucretius lib. primo: Viſceribus viſcus gigni ſanguénque creari. Accius Amphitryone. Cum patre paruos patrum hoſtifice ſanguine ſanguen viſcere ſuo. Idem Æneadis aut Decio: Vim gallicam obduc contra in acie exercitúve Patrum hoſtili fuſum ſanguen ſanguine. Varro Coſmotoryne, *περὶ φθορᾶς κόσμου*: Africa terribilis contra concurrere ibis, atque Æneæ miſceri ſanguine ſanguen. Cicero de finibus bonorum & malorum, libro quinto: Quotuſquiſque eſt, cui mors cùm appropinquet, non fugiat timido ſanguen, atque exalbeſcat metu?

204 ¶ *Subcuboneum* poſitum pro ſuccuba. Titinnius teſtis eſt, in Pſaltria: Contemplari ancillas quam arbiter illarum ſubcuboneum eſſe.

205 ¶ *Simile* eſt pro ſimilis eſt. pro *maſcul.* poſitum neutrum. Titinnius Fullonibus: Formicę pol perſimile eſt ruſticus homo. Næuius Gymnaſtico: Pol haud paraſitorum aliorum ſimile eſt. Næuius Militibus Pometineſibus: Tu pueri puſilli ſimile es. quia enim ad os fers, quicquid nactus es.

206. ¶ *Schema*, *femin.* gen. dici veterum vſurpat auctoritas. Plaut. Amph. Quod ego huc proceſſi ſic, cum ſeruili ſchema. Pomponius Proſtibulo: Si valebit plus in buccam vetet ſi dicin' ſchema? *Neutro*; Næuius Lycurgo: Pergite thyrſigeræ Bacchæ modo bacchico cum ſchemate. Lucil. lib. xxix.

In gymnaſio vt ſchema antiquo eſt, peccatores retinerem.

207 ¶*Scrobes.femin.*genere.*Maſc.*Plautus Amph. Ibi ſcrobes fodito ſexagenos in dies. Idem Aulularia: Ego ecfodiebam in die denos ſcrobes. Varro Ruſticarum rerum libro primo, ſcrobiculum dicit. Idem Manio: Quod dum adminiſtrant in ſcrobe fodiendo, inueniunt arcam.

208 ¶*Syngraphas,fem.*gen. M.Tul.auctore dicimus: Præ negotiatoribus Achæis syngraphas, quas noſtra voluntate conſcripſimus. *Maſcul.* Plautus Aſinaria: Agedum iſtum oſtende: quem conſcripſiſti, ſyngraphum.

209 *Silex*, omnium conſenſu *femin.* appellatur genere. Virgilius Bucolico: Ab ſilice in nuda. *Maſc.*Lucret. lib. I. Vnde queant validi ſilices, ferrúmque creari. Idem libro quinto: Non ruere auulſos ſilices à montibus altis.

230 *Spica*, generis ſunt *feminini.* Varro Sexageſi: Si canis fit è catello, ſic è tritico ſpica. M.Tul. de finibus bonorum & malorum lib. quarto: Non enim quod facit in frugibus victum ad ſpicam perduxerit. *Maſc.*Tul. de ſenectute: Calamóque erecta geniculato, vaginis iam quaſi pubeſcens includitur, ex quibus cùm fundit fruges ſpici ordine ſtructas. Varro lege Mænia: Neque in bona ſegete nullum eſt ſpicum nequam; neq; in mala non aliquod bonum.

231 ¶*Squalor,maſcul.*eſt generis. *Femin.* Accius Euryſace: Prò dij immortales ſpeciem humanam, inuſitatam egregiam. Indignam clade & ſqualitudine. Idem Telepho: Nam etſi operta ſqualitate eſt, luctúque horrificali. Var. Manio: Ager derelinqueretur, ac periret ſquale, ſcabre atque illuuie & vaſtitudine. Lucil. Squalitate ſumma, ſcabie ſumma, ærumna obrutam.

232 ¶*Suaſiones*, gen. *fem. Neutri*; Accius Clytemneſtra: Scibam hanc mihi ſupremam lucem, & ſeruitutis finem dari.

233 ¶*Scutum* generis *neutri. Maſcul.* Turpilius Demiurgo: Quia non minus res hominem, quàm ſcutus tegit.

234 ¶*Seplaſium*, generis *neutri.* Varro, *αἰϑριοπολις, περὶ γυνδαικιας*. Dori dato inſulam Chium, agrum Cæcubum, Seplaſia Capuæ, macellum Romuli. Seplaſia *fem.* Varro Synephebo, *περὶ ἐμμονῆς*: Hic narium ſeplaſiæ, hic hedycus Neapolis. Pomponius Quinquatribus: Venit, inquit, rogatum nos, quando noſtræ eſſent ſeplaſiæ.

235 ¶*Stupor*, generis *maſcul.* ¶Stupidatem *fem.* Accius Epigono: Ita imperitus ſtupiditate erumpit ſe, impos conſilij.

236 ¶*Statura* gen. *fem.* Lucillius lib. xxviij. Quare pro facie, pro ſtatura, ſtatus. *Maſc.* M. Tul. de offic. lib. I. In corporis denique motu, & ſtatu cernitur.

337 ¶*Stirpem* generis *femin.* Virg. Æneid. lib. viij. Heu ſtirpem inuiſam, & fatis contraria noſtris Fata Phrygum. *Maſc.* Ennius Annal. lib. v. Omnes Pyrrhus, vti memorant, à ſtirpe ſupremo. Pacuuius Atalanta: Dubito quam inſiſtam viam, aut quod primordium Capiſſam ad ſtirpem exquirendum. Virgil. Æneid. lib. xij. Nanque diu luctans, lentóque in ſtirpe moratus.

238 ¶*Satio*, gener. *femin.* Virg. Georg. lib. j. Vere fabis ſatio. *Maſc.* tamen M.Tul. de ſenectute: Quid ergo vitium ortus, ſatus, incrementa commemorem?

T

239 ¶*Tactus*, generis *maſc.* vt ſæpe. *Femin.* Cicero Tuſc. lib. iiij. Qualis hæc aurium, tales ſunt & oculorum, & tactionum, & odorationum & ſaporum.

240 ¶*Tali*, poſitum pro talis. Titinnius Setina: Accede ad ſponſum audaciter, virgo nulla eſt, tale etiam eſt.

241 ¶*Tonitrus* poſitum pro tonitru. Plautus Amph. Strepitus, crepitus, ſonitus, tonitrus.

242 ¶*Tergum, neutro* genere dici, & conſuetudo, & veterum confirmat auctoritas. Plautus Pſeudolo: Nunquam ædepol veſtrum durum tergum erit, quàm hoc terginum meũ. *Maſc.* Plaut. Aſinaria: Habeo opinor familiarem tergum, ne quæram foris.

243 ¶*Textus, maſc.* eſt generis. *Neutri*; Lucret. lib. v. Tres ſpecies tam diſſimileis, tria talia texta. Idem libro ſexto: Propter diſſimilem naturam, textáque rerum. Accius Nyctegreſia: Scendit hora laterum texta Vulcani vorax.

244 ¶*Terricula*, gener. *femin. Neutri*; Acca *ταυμὶ μοίχα*: Vbi nunc terricula ſita ſunt. Idem Telepho: Proinde hæc iſta tua aufer terricula: atque animum iratum comprime.

245 ¶*Torquem*, gen. *maſc.* Lucil. Satyr. lib. xi. Cõuentus, pulcer, bracæ, ſaga, fulgere torques Magni. M. Tull. de offic. lib. iij. Atque hic Titus Manlius is eſt, qui ad Anienum, Galli, quem ab eo prouocatus occiderat, torque detracto cognomen inuenit. *Fem.* Varro *ὄχλ...περὶ τύχης*: Tela dextra vibrant, ruſſatia emicant, atque inſignibus Martis torques aureæ, & ſcuta celata Hibero argento graui crebra fulgent. Claudius Quadrigarius deſcribens Manlij Torquati pugnam: Vbi eum euertit, caput præcidit, torquem detraxit, eandémque ſanguinolentam ſibi in collum ponit. Varro de vita populi Rom. libro ii. Auri pondo duo millia acceperunt ex ædibus ſacris, & matronarum ornamentis, à quibus poſtea id aurum, & torques aureæ multæ relatæ Romam, atque conſecratæ,

246 ¶ *Timor*, generis *maſc.* [timiditas] *fem.* Pacuuius Periboea: Et fare quæ cor tuum timiditas territat. M. Tul. de repub. lib. II. Eſſe autem angores, ſi miſeria afflictas, atque abiectas timiditate, & ignauia. Idem de Orat. lib. II Pudore à dicendo, & timiditate ingenua quadam refugiſti. In eodem: Neque illa mihi cautio, & timiditas incauti, propter præſtantem prudentiam Craſſi negligenda eſt.

247 ¶ *Tractus* generis *maſc.* Varro, mutuũ muli ſcabunt, περὶ χωρισμοῦ. vt venalem tuniculam poneret quotidie, vt videret, totum denique etiam ſuis manibus lanea tracta miniſtraſſet infectori.

249 ¶ *Tribula*, *fem.* Virg. Georg. lib. I. Tribulæque, traheæque, & iniquo pondere raſtri. *Neutro.* Varro Rerum ruſtic. lib. I. Quod fit apud alios iumentis, hic tribulo fit.

250 ¶ *Torpor* generis *maſc.* Lucret. Tantus conduxerat omnia torpor. Torpor *fem.* Salluſt. Hiſt. lib. I. Hæc ſi placent, ſi tanta torpedo animos obrepſit.

251 ¶ *Tapete* generis *neutri.* Turpilius, & Cæcilius: Glabrum tapete. *Maſc.* Virg. Pulcróſque tapetas.

252 ¶ *Tributum neutro*, ſed *maſc.* Cato Originum libris: Ne præda in lubricum dirigerentur, cùm tributus exigeretur.

253 ¶ *Teſta* genere *femin.* ſæpe inuenitur. *Neutro* apud obſcuræ auctoritatis, ſed ſummos ſcriptores legimus.

254 ¶ *Turdi maſc.* ſunt generis, vt plerunque lectum eſt. *Fem.* Varro Quinquatribus: Tu Pledi contra audes dicere, cum in eborato lecto, ac purpurei operis toto cubare videas ægrotum, & eius prius album, quàm tympen ſubducere malis?

255 ¶ *Tarditas* generis *fem.* *Maſc.* Varro Bimargo: Ne me prædatus verſuum tardor, ac prenet tarte cum prytimon certum.

256 ¶ *Tibia* gen. *fem.* *Maſc.* Varr. Modio: Quare meas lubidines, ac tibias bilingos.

257 ¶ *Tartara* genere *neutro.* Vir. lib. VI. At læua malorum Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit. *Maſc.* Virg. lib. VI. Tum tartarus ipſe Bis patet in præceps tantum.

V

258 ¶ *Vterus*, *maſculino* generè dicuntur. *Neutro.* Plautus Aulul. Perij mea nutrix, obſecro, vterum dolet. Turpil. Philopatro: Diſperij miſera, vterum cruciatur mihi. Afranius Vopiſco: Sedit vterũ, non vt omnino tamen.

259 ¶ *Venatus maſc.* eſt generis. Virg. lib. 8. Venatu aſſiduos & totum cognouimus amnem. Et Georg. Sed rami atque aſper victu venatus alebat. ¶ Venatura *fem.* Plautus Milite glorioſo: Viden' tu illam oculis venaturam facere, atque aucupium auribus.

260 ¶ *Vultus*, *maſcul.* genere appellatur. Vir. lib. V. Méne ſalis placidi vultum, fluctúſque quietos. *Neutro.* Lucret. lib. quarto: Vt patribus patri, ſed quod vtriúſque figuræ Eſſe vides iuxtim miſcentes, vulta parentum. Ennius: Auerſabantur ſemper viuos, voſtráque vulta.

261 ¶ *Vulgus neutro* genere ſolum dici putat Lucill. Satyr. lib. 14. Dilectum video ſtudiosè vulgus habere. *Maſc.* Siſenna Hiſt. lib. 3. Imperitum concitat vulgum. Virg. Ænei. lib. 2. Hinc ſpargere voces In vulgum ambiguas. Accius Euryſace: D ffidam amantem cidere turbet vulgum ambigua. Accius: Euitat mœros diſiicit. Idem Epigono: Et nónne Argiuos fremere bellum, & velle vi vulgum videt? Varro Erono, περὶ μοίρ. Quare Heraclides Ponticus plus ſapit, qui præcipit, vt comburerent, quàm Democritus, qui vt in melle ſeruarent. quem ſi vulgus ſecutus eſſet, peream, ſi centum denariis calicem mulſi emere poſſimus. Idem, ὄνος λύρας. Iurgare cœpit dicens, quæ facis, atque in vulgum vulgas.

262 ¶ *Vſus* generis *maſc.* Cic. Orat. lib. I. Adiungetur vſus frequens, qui omnium magiſtrorum præcepta ſuperaret. *Fem.* Plautus Amphit. Vſurámque eius corporis cepit ſibi. Accius Oenomao: Atque hanc poſtremam Solis vſuram cape. Varro περὶ ἐδεσμάτων. Diogenem litteras ſciſſe, dum vſioni quod ſatis eſſet.

263 ¶ *Vectis* gen. *maſc.* Lucillius Satyr. lib. 4. Ne agitarem, manu tu peſſulus, hunc vectem poſſis cuneo ipſo. Virg. Centum ærei claudunt vectes.

264 ¶ *Vepres*, gen. *maſc.* Virg. Sparſi rorabant ſanguine vepres. *Fem.* Pomponius portoperipocons, Vepra eſt veprecula. Lucr. lib. 4. Nam ſæpe videmus illorum ſpoliis vepres volitantibus auctas.

265 ¶ *Vadum* generis *neutri.* Vir. Æneid. lib. primo: In vada cæca tulit. Salluſtius Hiſtor. lib. primo: Et mox ſtipidius adueniens cũ legionibus, poſtquam tantas ſpiras haud facilem pugnantibus vadum, cuncta hoſti quàm ſuis opportuniora videt.

266 ¶ *Veſpera fem.* Optatũ germanus meas veſpera oriente clanculum ferri ad ſpeciem delino. *Maſc.* Plaut. Amph. Hæc illis eſt pugnata pugna vſque à manè, ad veſperum. Virg. Georg. lib. 3. Cùm frigidus aera veſper Temperat. Terent. Heauton. Nunquam tam manè domo egredior, neque tam veſperi reuortor.

267 ¶ *Vtres* vſu generis *maſc.* tantummodo deputantur. *Neutri.* Lucillius Andronius: Flacci tege vtria.

268 ¶ *Vigilia* generis *fem.* ſunt, vt plerunque *Neutri.* Varro Endymionibus: Animum mitto ſpeculatum toto orbe, vt quid facerent homines cùm experrecti ſint, me fa-

ceret certiorem. ſi quis melius operam ſuperet, vt eius conſilio potius vigilium adminicularem noſtrum, qui videt alium cuſuantem extremo noctis tempore.

269 ¶ *Victus* pro vita poſitū genere *maſc.* M. Tull. de finib. bonorum & malorum lib. 5. Perſecutus Ariſtoteles animantium omniū ortus, victus, figuras.

DE VARIA SIGNIFICATIONE SERMONVM PER A LITTERAM.

Cap. IIII.

A

ADuerſum ſignificat *contra*. Terentius Adelphis: Neque ſeruulorum quiſquam, qui aduorſum ierant. Plautus Aſinaria: Quæ illæc præda eſt? Ibo aduorſum, atque electabo quicquid eſt. ¶ Aduorſum rurſus, *apud* ſignificat. Titinnius Gemina: Mulier credo aduorſum illum res ſuas conqueritur. Terent. Andria: Et id gratum fuiſſe aduorſum te habeo gratiam. Ennius Telepho: Teipſum hoc oportet profiteri, & proloqui Aduorſum illam mihi. Afranius Excepto: De vita, ac morte domini, fabulauere aduorſum fratrem illius, ac dominum ſuum. Plaut. Aulul. Egóne vt te aduorſum mentiar mater mea? M. Tullius de finibus bonorum & malorum libro iij. Nec verò pietas aduorſum deos, nec quanta iis gratia debeatur, ſine explicatione naturæ intelligi poteſt.

2 ¶ *Anima* eſt ſecundum conſuetudinē *ſpiritus, quo viuimus*. Virg. Georg. lib. iiij. Animáſque in vulnera ponunt. ¶ Anima rurſum *halitus oris & odor*. Virg. Georg. lib. ij. Animas & olentia Medi Ora fouent illo, & ſenibus medicantur anhelis. Titinnius Fullonibus: Interea fœtida anima naſum oppugnat. Plautus Aſinaria: An fœtet anima tuæ vxori? Idem Mercatore: Ieiūnitatis plenus animam fœtidat. Cæcilius: Quæ mihi vbi Domum aduení, aſſedi, extemplò ſuauium Dat ieiuna anima? ¶ Anima, *aqua*. Plaut. Amph. Ni ego illi puteo, ſi occepſo, animam omnem intertraxero. ¶ Anima, *ſonus*. Varro Eumenid. lib. Phrygios per oſſa cantus liquida canit anima. ¶ Anima iterum ſignificat *iracundiā*, vel *furioſum*: vnde & *animoſi* dicuntur iracundi. Plaut. Amph. Animam comprime. Accius Menalippa: Egóne auxilio motus, temerè vel hoſti me animato offeram? Idem σκιαμαχία. Vt nunc cùm animatus iero, ſatis armatus ſum. Nouius Fullonibus feriatis: Nihil eſt periculi, dabo tibi virum validum, virum animoſum. M. Tull. de Repub. lib. j. Ergo non probares conſilio pulſo libidines, quæ ſunt innumerabiles iracundiæ; quæ tenerent omnia? Ego verò nihil iſto animo, nihil ita animato homine miſerius ducerem. Idem de repub. lib. j. Tum virtute, labore, induſtria quæreretur ſummi viri indolē, niſi nimis animosè ferox natura illū neſcio quo. Virg. Georg. lib. ij. Quos animoſi euri aſſiduè frangúntque, ferúntque. Et Æneid. lib. xj. Pone animos & pulſus abi. Lucil. lib. xxx. Atque animoſam Theſſaliam, indomitam frenis ſubigántque doméntque Bellādo. ¶ Anima, *ventus*. Virg. lib. viij. Quantum ignes animæque valent. Lucretius libro quinto: Aurarúmque leues animæ, calidíque vapores. Varro Margopoli, περὶ ἀρχῆς. Noctilucā tollo, ad focum fero, inflo, anima reuiuiſcit. Idem Coſmotoryne, περὶ φθορᾶς κόσμου. Detis habenas animæ leui, dum ventus nos flamine ſudo, ſuauem ad patriam perducit. Accius Myrmidonibus: Laſſis trahere in ſalum, & vela ventorum animæ immittere. Plaut. Aulularia: Neque quid immittat animæ dormiens.

3 ¶ *Aptam, neceſſariam*. M. Tul. de Repub. lib. iiij. Eadémque obiectum viuo, atque vmbram, noctémque efficiat, cùm ad numerum dierum aptum ad laborum quietem. ¶ Aptū *eleganter, ac neceſſariè poſitum*. Tul. de offic. lib. j. Vt enim pulcritudo corporis, apta compoſitione membrorum, mouet oculos, & delectat. Idémque: Sed facilè iudicabimus, quid eorum aptè fiat, quid ab officio, naturáque diſcrepet. M. Tul. de finib. bon. & malor. lib. iiij. Itáque natura ſumus apti ad cœtus, conſilia ciuitatis. ¶ Aptus ſignificat *adeptus*. Accius Menalippo: Obuia mens, ídque aduorſum aptus alteri in promptu occupat. Pacuu. Hermiona: Quod ego in acie celebro obiectans vitam, bellando aptus ſum. Lucil. lib. xxix. Vt ſi id, quod concupiſſet, non aptus. ¶ Aptum, *compoſitum, paratum*. Virg. Æneid. lib. iij. Interea claſſem velis aptare iubebat Anchiſes. Idem lib. x. Profecto dum pede læuo Aptat ſe pugnæ. Pomponius: Heus aptate pueri mundè, atque ampliter conuiuium. ¶ Aptum rurſum, *connexum & colligatum* ſignificat. Virg. Georg. lib. iij. Ipſis è torquibus aptos Iunge pares. Accius Demetrio: Hinc

colemena.

colemena lege minus aptum cornibus. Lucil. Satyr. lib. x. Conſellas quoque validis in funibus aptas. Idem lib. xvi. Ibat fortè aries, inquit, quod genus quantis Reſtibus vix vno filio hæc ſe hærere putares Pellicule extrema exaptum pendere onus ingens. Varro Mutuum muli ſcabunt, *περὶ ἐγχωρίων*: Vbi lucus opacus teneris fruticibus aptus. M. Tul. de deorum natura lib. iij. Quis enim hunc hominem dixerit, qui tam certos cæli motus, tam ſtatos aſtrorum ordines, támque inter ſe omnia connexa, & apta viderit, neget his vllam ineſſe rationem? Salluſt. Hiſtor. lib. iij. Quod vbi fruſtra tentatum eſt, ſocordius ire miles, obrepere non aptis armis, vt in principio laxiore agmine. Lucillius lib. xxx. Vnus conſternit nouis vetus peſtibus aptus. M. Tullius Hortenſio: Altera eſt nexa cum ſuperiore, & inde aptéque pendens. Et Tuſculan. lib. v. Fulgentem gladium è lacunari ſeta equina aptum demitti iuſſit.

4 *Aequales* ſunt *ſimiles*, & *ex æquo*. Afranius Vopiſco: Equidem te nunquam mihi Paraſitum, verum amicum, æqualem, atque hoſpitem. Quotidianum, & lautum etiam conuiuam domi. ¶ Æquales rurſum *æquæuí*. Virgil. Æneid lib. x. Necnon Euantem Phrygium, Paridiſque Mimanta Æqualem. Lucillius Satyrarum libro v. Veterum vnum cecidiſſe tamen ſenem Tireſiam æqualem conſtat. Afranius Priuigno: Noui amicum, atque æqualem meum. Virg. lib. quinto: Aſt illum fidi æquales. Terent. Eunucho: Patris cognatum, atque æqualem Archidemidem Noſtin'? M. Tullius de offic lib. tertio: P. Scipionem, Marce fili, eum, qui primò Africanus appellatus ſit, dicere ſolitum ſcripſit Cato, qui fuit ferè eius æqualis. Et de Senectute: Ego verò propter ſermonis delectationem tempeſtiuis quoque conuiuiis delector, nec cum æqualibus ſolùm, qui pauci admodum reſtant, ſed cum veſtra etiam ætate.

5 ¶ *Apertum, purum, ſerenum*. Virgilius Æneid. libro primo: Scindit ſe nubes, & in æthera purgat apertum. ¶ Apertum dicitur *patefactum*. Virgil. lib. viij. Iámque adeo exierat portis equitatus apertis. Terentius Adelph. Abi perſtrenuè, ac fores aperi. ¶ Apertum, *nudatum*. Turpil. Demiurgo: Apertæ ſuræ, brachia autem procera horrorem mihi ex corde exſuſcitabant. Salluſtius Hiſtor. lib. v. Quibus de cauſis Syllam in victoria dictatorem, ſibi equo deſcendere, ſurgere de ſella, caput aperire ſolitum. M. Tullius de offi. lib. ij. Verentur enim ne ſi quo caſu euenerit, vt corporis partes quædam aperiantur, aſpiciantur non decoré. Virgilius lib. ſexto: Aperit ramum, qui veſte latebat. Var. Eumenidib. Capite aperto eſſe iubet, ante lucem ſuſcitat. Saſenna Hiſt. lib. iiij. Adoriuntur aduerſos, vt apertis lateribus. Varro de vita pop. Rom. lib. j. Minores natu capite aperto erant, capillo pexo, vtique innexis crinibus. ¶ Aperit, *mitigat, placat*. Virgilius Æneid. libro primo: Et vaſtas aperit ſyrteis, & temperat æquor.

6 ¶ *Aperire, erigere, oſtẽdere*. Virg. Æn. lib. iij. Quarto terra die primùm ſe attollere, tandem Viſa aperire procul. Idem Æneid. lib. octauo: Patriúmque aperitur vertice ſidus. Varro Meleagris: Non modò ſuris apertis, ſed penè natibus apertis ambulans.

7 *Autumare*, eſt *dicere*. Pacuuius Periboea: Flexa, non falſa autumare dictio Delphis ſolet. Idem Hermiona: Quid benefaciam ei, patris cuius opera te eſſe vltum autumat? Lucillius lib. xxviij. Socraticum quid ante tyranno miſiſſe Ariſtippum autumant. Plautus Amphitryone: Niſi hoc ita factum eſt, proinde vt factum eſſe autumo Non cauſſam dico, verùm quî inſimules probri. ¶ Autumare eſt *ſperare*. Pacuuius Duloreſte: Aut hic eſt, aut hîc adfore actutum autumo.

8 ¶ *Altum* non ſolùm *æreum*, vel *profundum*, ſicuti plerunque. ¶ Altum *ab alendo* dictum. Varro Manio: Habens ante poſitum alimoniam, ſedens altus alieno ſumptu. ¶ Altum, *magnum* vel *glorioſum* Virg. l Georg. lib. iiij. Te ſine nil altum mens inchoat. ¶ Altum, *vetus, antiquum*. Virgilius Georgic. lib. iiij. Altius omnem Expediam prima repetens ab origine famã. Et lib. viij Quid cauſſas petis ex alto? Accius Armorum iudicio: Cur vetera tam ex alto appetiſſis diſſidia Agamemnon? ¶ Altum, *preſſum, obſcurum*. Virgilius lib. xi. Quid me alta ſilentia cogis Rumpere? Idem eodem: Sin altior iſtis Sub precibus venia vlla latet?

9 ¶ *Aditus*, *interpellatio*. Terentius Andria: Aliquot me adierunt, ex te auditum qui aiebant. Virgilius libro decimo: Regem adit, & regi memorat noménque, genúſque. Lucillius lib. xxvij. Cùm pacem peto, cùm placo, cùm adeo, & cùm appello meam. ¶ Aditus, *ingreſſus*. Virgilius lib. ix. Huc turbidus, atque huc, Luſtrat equo muros, aditúmque per auia quærit. Tul. de ſuppliciis: In ipſo aditu, atque opere portus. ¶ Aditus rurſum *aduentus*. Accius Medea: Tunc Diomedes & cuius aditum adſpectant, peruixi vſque adhuc. M. Tullius ad Cæſarem iuniorém lib. i. Et aut ad conſules, aut ad te, aut ad Brutum adiſſent, his fraudi ne eſſet, quòd cum Antonio fuiſſent.

10 ¶ *Attendere* eſt *intendere*. M. Tullius de officiis, libr. iij. Et ſi cùm animum attenderis, turpitudinem videas adunatam. Accius Diomede. Simul autem attendo, vt qui rem exaudire amplius. Lucilius lib. xxix. Præterea

vt noſtris animos attendere dictis, Atque adhibere velis. Idem lib. xxvij. Rem cognoſcas ſimul, & dictis animum attendas poſtula. Pacuuius Antiopa: Sed cùm animum attendo ad quærendum quid ſiet. Pomponius Macco: Quid futurum eſt, ſi pol ego hanc diſcere artem attenderim? ¶ Attendere, *perſeuerare*. Accius Diomede: Si vnquam perpediar gnato, puer, ne attenderis Petere à me id, quod nefas ſit concedi tibi.

11 ¶ *Appellare*, eſt familiariter reſpondere. Lucillius libr. xxvij. Cùm mei me adeunt ſeruuli non dominam ego appellem meam? ¶ Appellare, *nominare*. M. Tul. de Offic. lib. iij. P. Scipionem, Marce fili, qui primus Africanus appellatus ſit.

12 ¶ *Appellare*, eſt *applicare*. Afranius Excep. Aditu appellant huc ad molem noſtram nauiculam. Lucillius lib. xxvj. Agere in iaciendo ſi quo eſt in vineis actis opus, primùm id dant operam, vt quamprimum appellant.

13 ¶ *Æmulus*, eſt *inuidus*. Virgilius Æneid lib. v. Æmula necdum Temporibus geminis canebat ſparſa ſenectus. Et lib. vj. Æmulus exceptum Triton. ¶ Æmulus eſt *ſectator*, vel *imitator*. M. Tul. pro M. Marcello: Illo æmulo, atque imitatore ſtudiorum meorum, ac laborum. Salluſt. Hiſtor. lib. iij. Sed Pompeius à prima adoleſcentia, ſermone fautorum, ſimilem fore ſe credens Alexandro regi, facta, conſultáque eius quidem æmulatus erat. Virgil. Æneid. lib. x. Spémque meam patriæ quæ nunc ſubit æmula laudi. Æmulus ſimilitudinem vitæ, inſtitutíque ſequens. M. Tullius de Repub. lib. j. Qua enim iudicatur iſte optimus doctrina, artibus, ſtudiis audio quando.

14 ¶ *Argutum* ſignificat *ſonans*. Virgil. Bucol. Fortè ſub arguta conſederat ilice Daphnis. & multa huiuſmodi. ¶ Argutum, *audax, malitioſum*. Lucillius lib. xxviij. Agite, agite fures, mendacia argutamini. Plaut. Moſtell. Exi è culina, ſis foras magiſtia, Qui mihi inter patinas exhibes argutias. ¶ Argutum, *paruulum*, ac *latum*. Virgilius Georg. lib. iij. Argutúmque caput, breuis aluus, obeſaque terga.

15 ¶ *Accipere, tractare, increpare*. M. Tull. Verrinatum actione ij. Malè accipit verbis Rabonium. Et ad Cæſarem Iuniorem lib. j. Roga ipſum, quemadmodum eum ego armis acceperim. ¶ Accipere, *eſt datum ſumere*. Virg. Æneid. lib. iij. Accipe, & hæc manuum tibi quæ monumenta mearum Sint puer. ¶ Accipere, *ſentire*. Terêtius *iaumer*. Clinia aliter tuum amorem, atque eſt, accipis. ¶ Accipere, *videre*. Virgil. lib. viij. Vt te fortiſſime Teucrû, accipio, agnoſcóq; lubens. Var. de re ruſt. lib. iij. Cum diceret ſe nullam accepiſſe villã, qua magis delectatus eſſet. ¶ Accipere *côcipere*. Virg. lib. viij. Alij ventoſis follibus auras Accipiunt, reddúntque. ¶ Accipere, *audire*. M. Tul. Accipite núc aliud eius facinus nobile. Lucil. lib. xxx. Hoc etiam accipe quod dico: nam pertinet ad rem. Virg. Æneid. lib. ij. Accipe nunc Danaûm inſidias, & crimine ab vno Diſce omneis. ¶ Accipere, *paſcere*. Terent. Eunuch. Accipit hominem nemo meliùs prorſus, neque prolixiùs. ¶ Accipere, *decipere*. Lucil. lib. xxix. Sic inquam veteratorem illum vetulum lupum Annibalem acceptum. ¶ Accipere, *admittere*. Plaut. Aulularia: Optumus tu conditionem hanc accipe.

16 ¶ *Ardere*, eſt *ignoſcare, concremari*. Virgil. Æneid. v. Nanque volans liquidis in nubibus arſit arundo. Idem lib. 2. Iam proximus ardet Vcalegon. ¶ Ardere, *feſtinare*. Virgil. Æn. lib. 1. Inſtant ardentes Tyrij, pars ducere muros, Molitíque arcem, & manibus ſubuoluere ſaxa. Idem lib. xij. Ardet in arma magis. ¶ Ardere, *fulgorem & ſplendorem emittere*. Virg. Æneid. lib. iiij. Tyrióque ardebat murice læna. Lib. xi. Ardet apex capiti, triſtiſque à vertice flamma Funditur. ¶ Ardere, *dolere*. vel *iraſci*. Virgil. lib. x. Proxima quæque metit gladio, latúmque per agmen Ardens limitem agit ferro, te, Turne, ſuperbum Cæde noua quærens.

17 ¶ *Acre*, ſignificat *celer, velox*. Virg. Geor. lib. iij. Calidúmq; animis, & curſibus acrẽ. Idem Æneid. libro 4. At puer Aſcanius mediis in vallidis acri Gaudet equo. ¶ Acre, *auſterum, acerbum, aſperum*. M. Tullius Hortenſio. Quod alterius ingenium, ſicut actû Ægyptium, alterius ſic acrius mel Hymettium dicimus. Var. Parmenone: Dimittíſque acreis pectore curas cantu, caſtáque poẽſi. ¶ Acre, *ſeuerum*. M. Tullius de offic. lib. 1. Suum quiſque igitur noſcat ingenium, acrémque ſe & bonorum & malorum ſuorum iudicem præbeat. Idem eodem: Vtendum eſt fortaſſe vocis contentione maiore, & verborum grauitate acriore. ¶ Acrem, *fortẽ*. Virg. Æneid. lib. 7. Aut acrem dubites in prælia poſcere Turnum? Cic. Tuſc. lib. v. In rebúſq; gerundis virum, & acrem, & induſtrium, eundem tamen maleficum natura. ¶ Acre, *vehemẽs, ſæuum*. M. Tul. Hort. Aut Philippo breuius, aut Theopompo acrius. Virg. Georg. lib. 3. Acrémque Moloſſum Paſce ſero pingui. Idem Æneid. lib. v. Acrior ad pugnam redit, ac vim ſuſcitat ira. M. Tul. Verrin. actione de ſignis. ¶ Acre, *prouidum, diligens*. Virg. Georg. lib. ij. Iam tum acer curas venientem extendit in annum Ruſticus.

18 ¶ *Aer*, eſt medium ſpatium, quod inter cælum eſt & terram. Virgil. Æneid. lib. v. Aera dimouit tenebroſum, & diſpulit vmbras. ¶ Aer, *altitudo*. Virg. Geor. lib. ij. Vbi aera vincere

vincere ſummum Arboris haud vllæ iactu potuere ſagittæ. ¶ Aer, *ſonus*. Var. Andabais: Anima, vt concluſa in veſica quando eſt arctè ligata, ſi perculeris, aera reddet.

19 ¶ *Amarum* dicitur *aſperum*. Virgilius Georg. lib. 2. Et amara Pauſia bacca. Lucret. lib. 4. Interea propter amarum abſinthì laticem. ¶ Amarum, *acerbum*. Virg. Æneid. lib. 4. Iſque amens animi, & rumore accenſus amaro.

20 ¶ *Admonere, commonefacere*. M. Tull. in Verrem de ſignis: Rectè admones, Polycletum eſſe dicebant. ¶ Admonere, *percutere*. Virg. lib. x. Lucagus vt pronus pendens in verbera telo Admonuit biiugos.

21 ¶ *Ambire*, ſignificat *circuire*, & *concludere*. Virg. lib. 3. Quę rapidus flammis ambit torrentibus amnis. Idem lib. x. Atque oras ambiit auro. ¶ Ambire, *ambitionibus appetere*. Virg. lib. 7. Ne connubiis ambire Latinum Æneadæ poſſint. Terent. Andria: Niſi vides, niſi ſenis amicos oras, ambis. ¶ Ambire, *interpellare*. Virg. Æneid. lib. 4. Quonam reginam ambire furentem Audeat affatu?

22 ¶ *Agere, gerere*. Varro Bimargo: Non Hercules potes, qui agebas, ſed conopron.

23 ¶ *Audacia* conſuetudine *temeritas* dicitur. Salluſt. Catilinæ bello: Audacia pro muro habetur. ¶ Audacia, *fiducia*. Virg. lib. v. Quíque pedum curſu valet, & qui viribus audax.

24 ¶ *Atrum* dicitur *nigrum*. Virgil. lib. v. Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra. Et Georg. lib. 3. Hic piſcibus atram Improbus ingluuiem. Var. Eumenidib. Vix vulgus confluit non Furiarum, ſed puerorum, atque ancillarum, qui omnes me bilem atrā agitare clamitantes.

25 ¶ *Alumnos* conſuetudo quos *alas*, vel *educes*; vel eos qui aluntur dici vult. Virg. lib. 6. Nec Romula quondam Vllo ſe tantum tellus iactabit alumno. M. Tul. in Verrē de ſuppliciis: Italia autem alumnum ſuum ſeruitutis extremo, ſummóque ſupplicio fixum videret. Var. Seſquiulyſſe: Niſi quòd lupam alumni fefellerunt olim. Idem Eumenidib. Et ecce de improuiſo ad nos accedit cana veritas Atticæ philoſophiæ alumna. ¶ Alumnum *filium*. Virg. lib. 6. Nec non & Tytion terræ omnipotentis alumnum. Pacu. Teucro: Quæ deſiderio alumnûm, pœnitudine, Squale, ſcabréque, & inculta vaſtitudine? Alumnum, *dominum*. Virg. lib. xi. Caro datus ibat alumno.

26 ¶ *Agere, leto dare*. Virg. Æneid. lib. 1. Tū vulgus in omne Miſcet agens telis. Actum rotatum. Virg. Æneid. lib. ix. Ipſe ter adducta circum caput egit habena. ¶ Agere, *loqui*. Terent. Adelp. Sed éſtne ipſus de quo agebā? ¶ Agere, *perſequi*. Virg. Æneid lib. 4. Quàm procul incautam nemora inter Creſſia fixit Paſtor agens telis. Et Æneid. lib. 8. Quos illi bello profugos egere ſuperbo. ¶ Agere, *fugare*. Virg. Georg lib. 2. Et membris agit atra venena. ¶ Agere, *porrigere*. M. Tul. de offic. lib. 2. Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur. ¶ Agere, *intendere, inquirere*. Vir. Bucol. Id quidem ago, & tacitus Lynda mecum ipſe voluto. ¶ Agere, *vrgere, impellere*. Tul. in Verrem actione 2. Agunt eum præcipitem pœnæ ciuium Romanorum.

27 ¶ *Actum* dicitur *perfectum*. Virg. lib. 6. His actis properè exequitur præcepta Sibyllæ. ¶ Actum, *appulſum*. Virg. lib. 7. Siue errore viæ, ſeu tempeſtatibus acti. Varr. Lege Mænia: Non hos Pactolus, aureas vndas agens Eripiet vnquam è miſeriis. ¶ Actum, *infixum*. Virg. lib. ix. Sed viribus enſis adactus Tranſadigit coſtas. Varr. γνῶθι σεαυτόν. Non videtis, vnus vt paruulus Amor ardifera lampade arida agat amantis æſtuantis. ¶ Actum, *coactum, territum*. Virgilius libro ſexto. Prodigiis acti cæleſtibus oſſa piabunt. ¶ Actum, *admotum*. Virg. lib. 8. Accelerant acta pariter teſtudine Volſci. Lucil. lib. 26. Aggere in iaciendo ſi quo in vineis actis opus.

28 ¶ *Aſperum* ſignificat *inſuaue*. Terent. ἑαυτον. Aſperum pater, hoc eſt, aliud lenius, ſodes vide. Virg. Georg. lib. 2. Aſper in ore ſapor. ¶ Aſperum, *nocens*. Virg. Æneid. lib. 3. Sæuit agris, aſpérque ſiti, atque exterritus æſtu. ¶ Aſperum, *exaſperatum, non leue*. Virg. lib. 9. Bina dabo argento perfecta, atque aſpera ſignis Pocula.

29 ¶ Æquare eſt *cum æquitate diuidere*. Vir. Æneid. lib. 1. Operúmque laborem Partibus æquabat iuſtis. ¶ Æquare, *continuare*. Virg. Æneid. lib. 8. Felix ſi protinus illum Æquaſſet nocti ludum.

30 ¶ *Accommodatum* dicitur *adiunctum*. Virg. Æneid. lib. 2. Laterique Argiuum accommodat enſem. M. Tul. in Ver. in frumentaria: Flagitia, libídiniſque accommodat. Accius Bacchis: Tunc ſylueſtres exuuias ſæuo pictas lateri accommodant. Idem de officiis lib. 1. Qui ſe ad remp. & ad magnas res gerendas accommodauerunt. Et de Repub. libro 1. Expoſitámque ad exemplum noſtræ reip. accommodabo eam, ſi potero, omnē illam orationem, quæ eſt mihi habenda de optimo ciuitatis ſtatu. ¶ Accommodatum, *procliue, propenſum*. M. Tul. in Verrem action. 3. Tunc præterea maximè ſedati, & quieti propè, præter cæteros ad ſummum Græcorum otium, potius quàm ad vllam vim, aut tumultum accommodati. ¶ Accommodare, *adhibere*. Marcus Tullius de officiis libro 3. Tantum dabit amicitiæ, vt veram amici cauſſam eſſe malit, vt orandæ litis tempus, quoad per leges liceat, accommodet. Et de ſenectute;

Cæterùm & tempora metendis frugibus, & percipiendis accommodata ſunt.

31 ¶ *Aridum* dicitur *ſiccum*. Virg. Æneid. lib.I. Atque arida circum Nutrimenta dedit. ¶Aridum, *horrificum, acutum*. Virg. Georg. lib. II. Et aridus altis Montibus audiri fragor. Lucret. Aridus vnde aures terget ſonus. ¶Aridũ *purum, lucidum*. Plaut Rudent. Argento arido.

32 ¶ *Anceps* eſt *dubium*. Virg. Æneid. lib. x. Anceps pugna diu. ¶Anceps, *duplex*. Luci. lib. xxix. Nemo hos ancipites ferro effringat cardines. Virg Æneid. lib. III. Agnouit prolem ambiguam, geminóſque parentes. Var. de vita populi Romani lib. IIII. Cæſar reuerſionẽ fecit, ne poſt occipitium in Hiſpania exercitus qui erant, relinquerent: quò ſe coniiceret Pompeius, vt ancipiti vrgeretur bello. ¶ Anceps, *acutum ex vtraque parte*. Lucil. lib. xxix. Vecte, atque ancipiti ferro effringam cardines.

33 ¶ *Aura* eſt *ventorum* [vis] Virg. Geog. l. IIII. At illi Dulcis compoſitis ſpirauit crinibus aura. Idem Æneid. lib. VI. Diſcolor vnde auri per ramos aura refulſit. ¶Aura *adflatus*. Var. Eumenidibus: Simul ac languido corpore ſolis calidior viſa eſt aura.

34 ¶ *Argutari* dicitur *loquaciter proloqui*. Ennius: Quem incertum tu iſti credere, atq. exercere lingua, vt argutarier poſſis. Nouius Exodio: Quando ad ludos venit, alij cùm tacent, totum diem argutatur, quaſi cicada. ¶Argutari, *ſubſilire*. Titinnius Fullonibus: Terra hæc eſt noua, qua vbi tu ſolitus argutari pedibus, cretam dum compeſcis, veſtimentáque lauas.

35 ¶ *Attollere* ſignificat *erigere, fundere*. Virgil. Æneid. lib. III. Attollit ſe diua Lacinia cõtra. ¶Attollere, *afferre*. Pacu. Medo: Cuſtodite iſtum vos, ne eum quis attollat, néve attigat. Idem Armorum iudicio: Pro imperio agendum eſt. quis vetat, quiſve attollat. Vir. Æneid. lib. IX. Attulit & nobis aliquando optantibus ætas.

36 ¶ *Auſcultare* eſt *obſequi*. Pacu. Quis ſe magis audiendum, quàm auſcultandum cenſeo. Ennius Menalippa: Mihi auſculta nate, Pueros cremari iube. Cæcil. Embono: Audire ignoti quod imperant, ſoleo, non auſcultare. ¶ Auſcultare, *audire*. Afran. Simulante: Næ ego illos vel tantis auſculto lubens. Põponius Aſia: Atque auſcultare diſce, ſi neſcis loqui. ¶Auſcultare, *videre, ſpectare*. Afranius Priuigno: Vides ludos, hinc auſcultaui procul.

37 ¶ *Adducere, ducere*. Terent. *Heauton*. Adducimus ad te tuam Bacchidem. ¶Adduci, *cogi*. M. Tul. de ſenectute: Nullo imbri, nullo frigore adduci, vt capite operto ſit. ¶Adducere, *intorquere, rotare*. Virg. lib. IX. Ipſe ter adducta circum caput egit habena. ¶Adducere *producere*. Vir. lib. IX. Ocyus adducto torquens haſtile lacerto.

38 ¶ *Æquor, campus*. Virg. lib. XII. Illi æquore aperto, Ante notos, Zephyrúmque volant. ¶ Æquor, *mare*. Virg. Æneid. lib. I. Et vaſtas aperit ſyrtes, & temperat æquor. ¶ Æquor, *fluuius*. Virg. lib. IIII. Viridéſque ſecant placido æquore ſyluas.

39 ¶ *Aduenire, venire* Cæcil. Plocio: Ædepol ſenectus vt ſi nihil aliud apportes tecum cùm aduenis, vnum id ſat eſt. ¶Aduenire, *incipere*. Plaut. Amph. Quæſo aduenienti morbo iure medicabis.

40 ¶ *Æſtus, ſolis & æſtiui temporis flagrantia*. Virg. Geor. lib. III. Æſtibus in mediis vmbroſam exquirere vallem. ¶ Æſtus, *marini impetus, vel commotiones*. Lucr. lib. IIII. Frigus vt à pluuiis, calor ab ſole, æſtus ab vndis Æquoris. Plaut. Aſin. Quo magis te in altum capeſſis, æſtus te in portum refert. Virg. Fundóque exæſtuat imo.

41 ¶ *Acerbum, horrendum, infandum, immite*. Virg. Ænei. lib. IIII. & lib. VI. Et funere merſit acerbo. ¶ Acerbum, *incoctum, præcoquum*, & de pomis frequentiùs dicitur. Varro Agath. Virgo de conuiuio abdicatur ideo, quòd maiores noſtri virginis acerbæ aureis Veneris vocabulis imbui noluerunt.

42 ¶ *Album*, ſignificatione manifeſta eſt, vt Virg. Georg. lib. III. Color deterrimus albis, Et giluo. ¶Album, *mite*, vel *placidum*. Var. Seſquiulyſſe: Aduerſi venti ceciderunt. quòd ſi pergunt diutius mare voluere, vereor, ne me quoque, cùm domum ab Ilio cæſus reuertero, præter canem cognoſcat nemo.

43 ¶ *Adolere* eſt *vrere*. Virg. Bucol. Verbenáſque adole pingueis, & maſcula thura.

44 ¶ *Adolere, augere, honorare, propitiare*, & eſt verbum ſacratũ, vt macte magis aucte. Vir. Æneid. lib. I. Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo Cura penum ſtruere, & flammis adolere penateis. Et lib. VII. Præterea caſtis adolet cum altaria tedis. ¶Adoleſcere, *creſcere*. vnde adoleſcentem dicit Lucret. lib. II. Dúmque adoleſcendi ſummum tetigere cacumen. Laber. Soror. Laus nomine gloriæ adoleſcit.

B.

45 ¶ *Bellum* eſt, vt plerunque, *pugna*. ¶Bellum, *elegans, melius, prudens*. Lucil. lib. xxix. Ætatem iſtuc tibi laturam, & bellum, ſi hoc bellum putat. Varro [illegible]. Diogenẽ litteras ſciſſe dum vſioni quod ſatis eſſet, nunc quod etiam acta bellorum hominum. Idem eodem: In catteo ſtadio [illegible] lego, à quo qui certaſſet animo bellus homo magis delectatus Stoicorum Pancratio, quàm athletarum. Idem Seſquiulyſſe: Quid enim eſt, quòd homo maſculus lubétius videre debeat, quàm bellã vxorẽ. Idẽ Bimargo: Socius

es hoſtibus, ſocius bellum ita geris, vt bella omnia domum afferas.

C

46 ¶ *Committere, effigiare.* Pacuu. Niptris: Barbaricam peſtem Sabinus noſtris obtulit, Noua figura factam, commiſſam infabré. ¶Committere, *coniungere, ſociare.* Lucil. libro 28. Quid me fiet, ſi quidem non vis te improbis committere? Virgil. Æneid. libro 3. Delphinum caudas vtero commiſſa luporum. ¶ Committere, *donare, derelinquere.* M. Tull. in Verrem actione 2. Is calumniatores ex ſinu ſuo oppoſuit, qui illam hæreditatem Veneri Erycinæ commiſſam dicerent. ¶Committere, *facere.* M. Tull. in Verrem actione III. Ego etiam quæ tu ſine Verre cōmiſiſti, Verri criminí daturus ſum. Virgil. Æneid. lib. 1. Quid meus Æneas in te committere tantum? Lucil. libro 28. Commouet ſe nuſquam, neque committet, vt pereat ſibi. Idem libro 26. At enim dicis clādeſtino tibi quod commiſſum foret, ne mutires quicquam, nec myſteria ecferres foras. ¶ Committere dicitur *initiare.* Virgil. Æneid. lib. 5. Et tuba commiſſos medio canit aggere ludos. Var. Endymionibus, Diſcumbimus multitudo, minus maturè cenam committitis. ¶Committere, *credere, permittere.* Virg. lib. 9. Portam, quæ ducis imperio commiſſa, recludunt. Terent. Eun. Ouem commiſiſti lupo. Lucil. lib. 30. Quòd ſua committunt mortali clauſtra Camœnæ. M. Tull. de offic. lib. 2 Quamdiu reſpub per eos gerebatur, quibus ſeipſa commiſerat.

47 ¶ *Confutare, commouere.* Titin. Setina: Cocus magnum ahenū, quando feruit, paulla confutat trua. ¶ Confutare, *opprimere, conuincere.* Terent. Phorm. Confutauit verbis admodum iratum patrem.

48 ¶ *Capere, implicare, impedire.* Virg. Georg. lib. 1. Aut oculos capti fodere cubilia talpæ. M. Tull. In Verrem de ſuppliciis: Non ceperunt, ſed abduxerunt onere ſuo planè captam, atque depreſſam.

49 ¶ *Condere,* ſignificat *abſcondere.* Virgil. Æneid. lib. 2. Scandunt ruſus equum, & nota conduntur in aluo. ¶Condere, *conſtituere.* Salluſt. Catilina. bello: Vrbem Romā (ſicuti ego accepi) condidere, atque habuere initio Troiani. ¶Condere, *conſecrare.* Virg. Æneid. lib. 3. Animámque ſepulcro condimus. ¶Condere, *potiri.* Virgil. libro 7. Optato conduntur Thybridis alueo.

50 ¶ *Colere, eſt venerari.* Virg. lib. 9. Summe Deûm ſancti cuſtos Soractis Apollo, Quem primi colimus. ¶Colere, *exercere,* vt ruſtici. Virg. Georg. lib. 1. Fructúſque feros mollite colendo. ¶Colere, *inhabitare.* Virg. Æneid. lib. 3 Hîc mater cultrix Cybele. Et rurſum: Quas dira Celæno, Harpiæque colunt aliæ. Plautus Aſin. O catenatū colone. Et Aulul. Hanc domum iam multos annos eſt vt poſſideo, & colo. Varr. Endym. Vt Mercurium Arcadum colonum. Idē Eumeni. Vt Naiades vndicolæ. ¶Colere, *diligere.* Virg. Bucolicis: Ille colit terras, illi mea carmina curæ. Idem Æneid. lib. 4. Solam nam perfidus ille Te colere. Teren. *Ἑαυτὸν τιμωρ.* Quippe forma impulſi noſtra, nos amatores colunt. Lucil. lib. 26. Quare hoc colere eſt ſatius, quàm illam ſtudium omne hîc conſumere. ¶Colere, *ornare.* Var. *περὶ ἐξαγωγῆς.* At in ſegetibus poſt meſſem colligebant ſtramenta, qui domicilia colerent. ¶Colere, *pati.* Terent. *Ἑαυτὸν τιμωρ.* Dum ille vitam illam colet inopem, carens patria.

51 ¶ *Cedere,* ſignificat ſecundum conſuetudinem abire ſuperatum, & *locum victori dare.* Virg. lib. 10. Conuenit Euādri victos diſcedere ad vrbem. Et li. 5. Cede Deo. Lucil. 30. Quādoque pudor ex pectore ceſſit. Marc. Tull. de Offic. lib. 2. Cui quidem exercitus noſtri, imperatoréſq; ceſſerunt. ¶Cedere *ſuccedere.* Vir. lib 12. Ceſſerit Auſonio ſi fors victoria Turno. ¶Cedere, *dare.* Vir. li. 11. Hæc omnis regio, & celſi plaga pineæ montis Cedat amicitiæ Teucrorum & lib. 11. Aut abeat victus, cedat Lauinia cōiux. ¶Cedere, *recedere.* Luc. li. 28. Vel ſi alio opus ſit fortè, ſi hinc aliquò ceſſerit. ¶Cedere, *obſequi.* Vir. Æn. li. 3. Cedamus Phœbo, & monitis meliora ſequamur. Et lib. 2: Veſtrum hoc augurium, veſtróque in numine Troia eſt. Cedo equidē, nec, nate, tibi comes ire recuſo. ¶Cedere, *euitare.* Virg. lib. 5. Celeríque elapſus corpore ceſſit. ¶Cedere, *incedere.* Plaut. Aulul. In hoſte abſolutus ei dis. ¶Cedunt, *petunt.* Var. Parmen. Cedit velocibus iuuenis, membris leuis, nitidus oleo.

52 ¶ *Curſus,* eſt *pedum velocitas.* Virg. libro 5. Hîc qui fortè velint rapido contendere curſu. ¶Curſus, *volatus.* Virg. lib. 5. Eſte duces ô ſi qua via eſt, curſúmque per auras Dirigite in lucos. Et Bucol. Quo curſu deſerta petiuit. ¶Curſus *nauigatio.* Virgil. Æneid. lib. 3. Sed tibi qui curſum venti, quæ fata dedere? M. Tul. de Repub. lib. 3. Quæ curſu frumento onuſtas petentibus Rhodum viderit.

53 ¶ *Caſtigare, increpare* vel *reprehendere.* Virg. lib. 5. His grauis Entellum dictis caſtigat Aceſtes. Terent. *Ἑαυτὸν τιμωρ.* Seruas, caſtigas, mones. Cicero de Orat. lib. 1. Et quoniam de imprudentia diximus, caſtigemus etiam ſegnitatem. Et Tuſcul. libro 5. Sed hoc in me ipſe caſtigo, quod ex aliorum, vt ex noſtra forraſſe mollicia, non ex ipſa virtute de virtutis robore exiſtimo. ¶Caſtigare, *vindicare, punire.* Virg. lib. 6. Caſtigátque audítque dolos, ſubigítque fateri. ¶Caſtigare, *expedire.* Virg. Æneid. lib 4. Caſtigátque moras, opere omnis ſemita feruet.

54 ¶ *Carpere, attenuare, aperire.* Virg. Georg. Libro 1. Nec nocturna quidem carpentes pen-

ſa puellæ Neſciuere hiemem. Et lib. 4. Eam circum Mileſia vellera nymphæ Carpebant hyali ſaturo fucata colore. ¶ Carpere, *auferre, decerpere*. Virg. Bucol. Inſere Daphni piros, carpent tua poma nepotes. Lucret. lib. 4. Iuuátque nouos decerpere flores. Vir. lib 3. Carpit enim vires paullatim, vritque videndo Femina. ¶ Carpere, *celeriter præterire*. Virgilius Geor. lib. 3. Et acri Carpere prata fuga. Idem eodem: Carpere mox gyrum incipiat. Lucil. lib. 29 Hiemem vnamquanq; carpam. ¶ Carpere, *paſcere*. Vir. Georg. lib. 3. Carpamus dum mane nouum, dum gramina canent.

55 ¶ *Contari*, eſt *dubitare, diſsipare*. Virg. Æn. lib. 8. Contantem amplexu molli fouet. Mar. Tull. ad Cęſar. iuniorem lib. 1. Sed ἑκὼ pœnituit, domúmque rediit, cæteri contabantur. ¶ Contari eſt *manere*. Virg. Georg. lib. 4. Non illis quiſquam contantibus altum Ire iter, aut caſtris audebit vellere ſigna. Et Æneid. lib. 4. Reginam thalamo contantem. ¶ Contari, *curationem differre*. Virg. 6. Qui nobis contando reſtituit rem.

56 ¶ *Capi, propitiari*. Lucr. li. 2. Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

57 ¶ *Capere, facere*. Terent. And. Non, ſi capiundos mihi ſcio eſſe inimicos omneis homines. ¶ Capere, *perpeti*. Terent. *ἑαυτον*. Dum abs te abſum, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leues. ¶ Capere eſt *tollere, tenere*. Virgil. Georgic. lib. 3. Cape ſaxa manu, cape robora paſtor. Et lib. 4. Hic tibi, nate, prius vinclis capiundus. Var. Meleagris: Quem idcirco terram non cepit, & cælum recepit. Idem Eumenidibus: Stolam, calceóſque muliebreis propter poſitos capio. ¶ Capere, *eligere*. Terent. Hecyra: Cùm illum generum cepimus. Virg. Georg. lib. 2. Antè locum capies oculis. Marc. Tull. de officiis libro 3. Quòd inſit in his aliquid probi, quod capiat ignaros. ¶ Capere, *delectare*. Virg. Georg. libro 4 Carmine quo captæ. Et libr. 8. Æneas capitúrque locis. Mar. Tul. Philip. lib. 1. Non poſſum adduci, & ſuſcipere pecuniæ captum. Lucil. lib. 26. Nunc itidem populum iſtum ſcriptoribus volumus capere animum illorum. ¶ Capere, *ſuſtinere, habere*. Virgil. libro 8. Hæc illum regia cepit. Terent. Heautont. Dij boni quid turbæ eſt? ædes noſtræ vix capient ſcio. Mar. Tull. de Signis: Tot domos locupletiſſimas domus iſtius vna capiet. ¶ Capere, *decipere, circumuenire*. Virg. Æn. lib. 2. Captíque dolis, lacrymíſque coacti. Lucil. libro 27. At metuis porrò aſpectu, & forma capiare Altera. Marc. Tull. Hort. Captum me fortaſſe, inquit, tu putas, & id, quod nollem, confiteri coactum. ¶ Capere, *occupare, detinere*. Virg. Æneid. lib. 2. Certántque illudere capto. M. Tul. in Ver. de ſuppliciis: Nauem quandam piratarum præda refertam non ceperunt, ſed abduxerunt. Varr. Melea. Quid hic venator non cepit? ¶ Capere, *ſatiare*. Virg. Geor. lib. 4. Tanta meæ ſi te ceperunt tædia laudis. Capere, *accipere*. Vir. Æn. lib. 2 Tu genitor cape ſacra manu, patrióſque Penateis. Et li. 3 Cape dona extrema tuorum. Terent. Phor. Nam ex his prædiis talenta argenti bina ſtatim capiebat. Lucil. lib. 26. Malis neceſſe luctu è menſa putè capturus cibum. M. Tul. Hortenſio: Deinde boni mores, & modeſtiores, & ad capienda præcepta molliores. Plaut. Aulul. Nam tua gnata peperit decimo menſe pòſt, numerum cape. Var. Quinquatrib. Cape hanc caducam Liberi molliem dapem. ¶ Capere, *complecti*. Varr. Marcipore: Propontis vnda quem liquenti cœrulo Natantem perfundit, cape. ¶ Capere, *inuenire*. Terent. Heautont. Rationem cepi, vt neque tu egeres, neque vt hæc poſſes perdere. M. Tul. in Ver. actione 2. Reiecti à Chelidone capiũt conſilium neceſſarium. Et de offi. lib. 3. Cùm autem conſilium hoc princeps cepiſſet.

58 ¶ *Corripere, comprehendere*. Virg. Georg. lib. 4. Verùm vbi correptum manib. vincliſve tenebris. ¶ Corripere, *contorquere*. Virg. Æn. lib. 1. Turbine corripuit. ¶ Corripere, *ex more*. Virg. Æn. lib. 3. Corripio è ſtratis corpus.

59 ¶ *Quaſſum*, eſt conuulſum, & non integrum. Virg. Æn. lib. 4. Quaſſatæque rates.

60 ¶ *Quaſſare*, eſt mouere. Virg. libro 9. Et lampada quaſſans Per Graium populos. Plaut. Milite: Qui ſuam vndantem chlamydem quaſſando facit.

61 ¶ *Certare*, ſignificat *contendere*. Vir. Bucol. Certent & cygnis vlulæ. ¶ Certare, *præuenire*. Vir. Æneid. lib. 1. Officio nec te certaſſe priorem Pæniteat.

62 ¶ *Componere, finire*. Virg. Æneid. lib. 1. Antè diem clauſo componet veſper olympo. Et Bucolicis: Non noſtrũ inter vos tantas cõponere liteis. ¶ Componere, *reficere, recreare*. Vir. Georg. lib. 4. Vix defeſſa ſenem paſſus componere mẽbra. Idem Æn. lib. 1. Nunc placida compoſtus pace quieſcit. ¶ Componere, *lenire*. Virg. Æn. lib. 1. Sed motos præſtat componere fluctus. ¶ Componere, *diſponere, conſtituere*. Virgil. Æneid lib. 3. Quam tuta poſſis vrbem componere terra. M. Tul. de offi. lib. 3. Atque, quod communiter compoſitum fuerat, ſolus duxit. Siſenna. Hiſt. libro 4. Exercitum diſpartiunt, ad confligendum ſe comparant. ¶ Componere rurſus ſignificat *comparare*. Accius Armorum iudicio: Quid eſt cur componere auſis mihi te, aut me tibi? Lucillius Satyr. lib. 4. Samnis, ſpurcus homo vita illa dignus, locóque, Cum Pacidiano componitur, optimus multò Poſt homines natos gladiator qui fuit vnus. Salluſt. Iugur. Vbi Metelli dicta cum factis compoſuit. Virgil. Georg. libro 4. Non aliter ſi parua licet componere magnis. ¶ Componere, *ornare*. Virgil. Georg. libro 4.

Dulcis

Dulcis compoſitis ſpirauit crinibus aura. ¶Componere, *colligere*. M. Tull. in Verrinis in diuinatione: Si ab iſto libro, quē tibi magiſter ludi, neſcio qui, ex alienis orationibus compoſitum dedit. ¶Componere, *ſimulare*, vel *fingere*. Acc. Agamemnon. Sic vinctus animus quorum atroci iunctus malitia eſt, Compoſita dicta è pectore euoluunt ſuo, Quæ cùm componas, dicta factis diſcrepant. Salluſt. Iugurtha: Non ſunt compoſita mea verba parui id facio ipſa ſe virtus ſatis oſtendit. ¶Cōponere, *coniungere*. Virg. libro 8. Componens manibúſque manus, atque oribus ora. Lucil. Satyr. libro 8. Cum Plocio eodem obuio amplector, labra libellis compono, hoc eſt, cum ipſo duco pœnias. Idem eodem: Tuū latus compone lateri: & cum pectore pectus. Salluſt. Hiſt. libro 4. Suſpectúſque fuit, incertum verò, an per negligentiam, ſocietatem prædarum cum latronibus compoſuiſſe. ¶Componere pro *redimere*. Salluſt. Hiſt. lib. 1. Quin lenones, & vinarij, laniíque, quorum præterea vulgus [in dies] vſum habet pretio compoſiti.

63 ¶*Crepare, ſonare*. Plautus Menæchmis: Dic mihi, an vnquam inteſtina crepant, quod ſentias? Verùm vbi ſatur ſum, nulla crepitant, quando eſurio, tunc crepant. Virgilius Geor. lib. 1. Atque leuem ſtipulam crepantibus vrere flammis. Terent. Phorm. Sed oſtium concrepuit, nihil ad te. M. Tul. in Verrem de ſuppliciis: Locum illum litoris percrepare totū muliebribus vocibus, cantúſque ſymphoniæ. Lucillius libro 26. Percrepa pugnam Pompili factam Corneliane. Varro Eumenid. Propter crepas vocibus volitans aures vulgi. Siſenna Hiſt. lib. 4. Conglobati, & collecti cōcrepant armis. ¶Crepare ſignificat rurſum *queri*, vel *dolere*, Horatius carminū lib. 1. Quis poſt vina grauem militiem, aut pauperiem crepat? Lucretius libro 2 Et crepat antiquum genus vt pietate repletum. ¶Crepare iterum *incantare*. Turpil. Pedio: Age tu Hymenæum increpa. ¶Crepare, *frangi*. Virg. lib. 5. Et acuto in murice remi Obnixi crepuere. ¶Crepare, *ferire*. Enn. Thyeſte.: Sed ſonitus aures meas pedum pulſu increpat. M. Tul. de offic. libro 3. Itémque vir bonus habeat hanc vim, vt ſi digitis concrepuerit, poſſit in locupletum teſtamenta nomen eius irrepere.

64 ¶*Comparare* eſt *ſociare, coniungere*. Accius Amphitryone: Qui meum ſenium cum dolore tuo coniungam, & comparem. Plautus Aſinaria: Prehende auriculas. ¶Comparare, *adæquare*. M. Tull. ad Cæſarem iuniorem lib. 1. Neminem tibi profectò hominem ex omnibus, aut antepoſuiſſem, aut etiam comparaſſem. Teren. Eunucho: Hau ne comparandus hic quidem ad illum eſt. ¶Comparare, *componere, machinari*. Siſenna Hiſt. libro 4. Eos, qui hoc malum publicum clandeſtinis conſiliis comparauerunt. ¶Comparare veteres *confirmare*, & *conſtituere* dixerunt. Terent. Eunucho: An potius ita me comparem, Non perpeti meretricum contumelias? Item Andria: Vt malis gaudeant, atque ex incommodis Alterius ſua vt comparent commoda. Titinnius Gemina: Ergo vt ſua ſeruet dona, nobis faciendum eſt ita, vt cùm ea primū blanditer comparemus colloquia. Accius Euryſace: Nihil eſt: ſi autem ad te retardat ſociū, in portu eſt, copiáque ſubſiſtat modo, tu te ipſe effirma & compara. Idem Tereo: Atque id ego ſemper mecum ſic agito, & comparo Quo pacto magnam molem minuam. Turpilius Lemniis: Nunquam vnius me comparaui ſeruire elegantiæ. M. Tul. de repub. libr. 6. Quamobrem ſe comparet hic ciuis ita nec eſt, vt ſit contra hæc, quæ ſtatum ciuitatis permouent, ſemper armatus. Afranius Epiſtola: Nam proba, & pudica quòd ſum, conſulo, & parco mihi: quoniam comparatum eſt. vno vt ſimus contentæ viro. Cicero de finibus bonorum & malorum libro 5. Omnis auctoritas philoſophiæ conſiſtit in beata vita comparanda. ¶Comparare, *emere*. Terent. Heaut. Argentum dabitur illi, vt veſtem, atq. alia, quæ opus ſunt, comparet. ¶Comparare iterum *æſtimare*. Accius ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ: Proin tu id cui fiat, non qui facias, compara. ¶Comparare. *apparare*. M. Tullius in Verrem actione 2. Vt erat inter ſuos copioſus, conuiuium comparat. ¶Comparare, *dare*. M. Tul. in Verrem de ſuppliciis: Ex omni gemitu, ac dolore certa merces comparabatur.

65 ¶*Calx* eſt *finis*. Virgilius lib. 5. Calcémque terit iam calce Diores.

66 ¶*Callet* ſignificat *ſcit*, hoc eſt calliditate, quæ eſt vrbana ſcientia. Accius Ægiſtho: Melius quàm viri, callent mulieres. Afranius Abducta: Neſcis, nam omnem melius callent rem, quàm volo. Pacuuius Atalanta: Omnes qui tanquam nos ſub regno ſeruiunt, Callent domi cum imperio metuere. Serenus Opuſculis: Callet ſenium arte viuendi. Acc. Æneadis, aut Decio: Quod periti ſumus in vita, atque vſu callemus magis. Idem Neoptolemo: Sat in aſtu, & fallendo callet. Siſenna Hiſt. libro 4. Lucillium Memmium ſocerum Gaij Scribonij tribunum plebis, quem Marcellini conſiliarium fuiſſe callebant, & tunc Curionis oratorem. ¶Callet etiam dictum à *calloſitate*. Cæcilius Aſoto: Tu iam callebit; ille feſtus deſidet. Plautus Perſa: Plus calleo, quàm aprugnum callum callet. Idē Pœnulo: Quid opus verbis? callum aprugnum callere æquè non ſinam.

67 ¶*Conſtituere* eſt *diſponere, definire*. Virgilius Æneidos libr. 1. Hominéſne, feræne Quærere conſtituit. ¶Conſtituere, *retinere, fir-*

mare. M. Tul. de offic. lib. 1 Ineuntis enim ætatis inſcitia ſenum conſtituenda, exercendáq. eſt prudentia. ¶Conſtituere, *inſtituere* M. Tullius de ſeneƈt. Conſtitutiones nõ modò delectant, ſed etiam inſtitutiones. ¶Conſtituere, *parare*. M. Tull. in Verrem actione ſecunda: Quod vbi erat Philodemo nunciatum: tametſi erat ignarus quantum ſibi ac liberis ſuis iam tum mali conſtitueretur. ¶Conſtituere, *erigere*. Virgil. lib. 6. Et feraleis ante cupreſſos Conſtituunt.

68 ¶*Contendere, feſtinare*. Virg. Æneid. lib. 1. Quæ proxima littora curſu Contendunt petere. ¶ Contentio eſt *perſeuerantia*, vel *clatio*. M. Tul. de offi. lib. 1. Ex contentione vocis, & ſommiſſione, & cæteris ſimilibus facilè iudicabimus. Salluſtius Hiſt. libro 4. Rurſus iumenta nacti ad oppidum ire contendunt. ¶Contendere, *aſtringere, intorquere*. Virg. Geor. libro 4. Tanto, nate, magis contende tenacia vincla. Siſenna Hiſt. libro 4. Simul & tormenta contenduntur. ¶Cõtendere, ſignificat *comparare*. Plautus Vidularia: Signum rectè comparabat huius contendi annulum. Lucillius Satyr. lib. 1 Vt contendere poſſem Theſtiados Ledæ, atque Ixionas Archilocho. Idem libro 6. Hunccine vnquam Hyacintho hominem cortinipotentis Deliciis contendi? Cæcilius Titthe: Egon' vitam meam Atticam Contendam cum iſtac ruſticana Syra? Licinius Macer in epiſtola ad ſenatum: Illi ſuam vitam mecum contendunt, quorum in corpore ita crebra ſunt vulnera vitæ nouæ, cicatrici vt locus non ſit. Nęuius Lycurgo: Caue, ſis, tuam Contendas iram contrà cum ira Liberi. Accius Tereo: video te mulier more multarum vtier, vt vim contendas tuam ad maieſtatem viri. Varro γνῶθι σεαυτόν. Age nunc contende alterum genus philotoreon, nequid ibi viderit melius. ¶Contendere, *certare*. M. Tul. de offic. lib. 1. Miſerrima omnino ambitio eſt, honorúmque contentio. Virgil. Æneid. libro 4. Quis talia demens abnuat, aut tecum malit contendere bello? Salluſtius Iugurthino bello: Fretus multitudine militum ſperabat armis contendere. Cic. Tuſc. lib. 2. Vt onera cõtentis corporibus faciliùs feruntur, remiſſis opprimunt. ¶Contendere, *continuare*. Cic. de Oratore lib. 2. Id quod eius ſcripta declarant, & contentiones vocis, & remiſſiones continuarētur. Et libro 3. Nihil pernicioſius, quàm & infuſa ſine intermiſſione contentio. ¶Contendere, iterum ſignificat *extorquere*. Cicero Epiſtola Caſſij hoc ait: Ita contendo, vt in eo fortunas meas poſitas putem. Accius Euryſace: Iam potero incipiam, & ſine quid vi cõtendam, vt hinc comportet texum Salaminē habeam. Turpilius Lemniis: Habet poteſtatem viri, poteſtatem ſenis: Pretio contendas, vt redempto Phędria Liceat redire antiquam in conſuetudinem. Varro Serrano περὶ ἀρχαιρεσιῶν: E petere imperium populi, & contendere honores. M. Tul. de offi. lib. 2. Extremũ autem præceptum in beneficiis, operáq. danda, ne quid contra æquitatem contendas. ¶Contendit, *proripuit*, vel *direxit* ſignificat. Virgil. lib. 5. Qui tamen aerias telum contendit in auras. Licinius Macer: Quo die magiſtratum obiit, repentè celeri gradu per forũ ſe in Capitolium contendit. Turpilius Philopatro: Gere meas fortunas mater, hem Qua cauſſa hoc opere maximo contenditur? Pacuuius Dulorefte: Nihil coniectura quiui interpretarier Quorſum flexiuice contenderet. M. Tul. de repub. Sed audiſſe te credo, tum verò Platonem Socrate mortuo, primũ in Ægyptum diſcendi cauſa, poſt in Italiam contendiſſe. Afranius Epiſtola: Nõ licet me quo contendiſſet ita peruenire. Salluſtius Iugurthæ bello: Ex prœlio fugit in prouinciam, ac deinde Romam contendere. Varro Quinquatrib. Qui Tarentinum tuum ad Heraclidem Ponticum contenderit. ¶Contendere, *feſtinare*. Virgil. Æneid. lib. 1. Quæ proxima, littora curſu Cõtendunt petere. M. Tul. in Verrinis actione 2. Hæc vbi filio nuntiata ſunt, ſtatim exanimat' ad ædes contendit, vt & vitæ patris, & pudicitiæ ſororis ſuccurreret. ¶ Contendere, *intendere*. M. Tul. Hortenſio. Magna etiam animi contentio adhibenda eſt in explicando Ariſtotele, ſi leges.

69 ¶ *Cernere* ſignificat *videre*. Virg. Æneid. li. 3. Cernimus adſtantes nequicquam lumine toruo. ¶Cernere rurſum *diſponere*. Lucil. Sat. libro 5. Poſtquam præſidium caſtris educere creuit. Idem li. 13. Acribus inter ſe cum armis confligere cernit. ¶Cernere, amittere. Varro περὶ ἐξαγωγῆς: Non vides apud Ennium eſſe ſcriptum, Ter ſub armis malim vitam cernere, quàm ſemel modò parere. ¶Cernere *audire*. Accius Chryſip. Quid agam? Vox illius certè eſt, idem omnes cernimus. ¶Cernere, *iudicare*. Pacuuius Armorum Iudicio: Et æquum eſt & rectum quod poſtulas, Iurati cernant. Ennius Thyeſte: Impetrem facilè ab animo, vt cernat vitalem Bæbiũ. ¶Cernere, rurſum *dimicare*, vel *contendere*. Accius ἐπὶ ναυσὶ μάχη: Primores procerum reuocarent nomina, niſi eſſet Quis, qui armis ſecum vellet cernere. Ennius Medea exule: Nam ter ſub armis malim vitam cernere. Pacuuius Armorum iudicio: Qui ſeſe ad finem eſſe ad cauſſandum volunt De virtute, & ego poteſtatem cernundi do omnibus. ¶Cernere, rurſum *cedere*. vnde & *cernere hæreditatem* filij patribus, id eſt cedere dicti ſunt. Accius Myrmidonibus: Regnum tibi permitti malunt, cernam, tradam exercitum.

70 ¶*Circumferre* eſt propriè *luſtrare*. Lucil. Satyr. libro 2. Tum facto omnia ſunt circumlata.

lata. Plaut. Amphit. Quin tu iſtanc iubes pro cerita circunferri? Virg. lib. 6. Idem ter ſocios pura circuntulit vnda.

71 ¶ *Confidentia*, eſt *fiducia*. Virg. Æneid. lib. 2. Et afflictis melius confidere rebus. ¶ Confidentia, *duritia, patientia*. Plaut. Aſinaria: Scapularum confidentia, virtute vlmorum freti. Confidentia, rurſum *temeritas, audacia*. Pacuuius Atalanta: Grandem, atque atrocem coërce confidentiam. Idem lib. 10. Improbus, confidens, nequam, malus videatur. Turpilius Leucadia: Videntur frigus inceſſum, quàm eſt confidens diis tunc perdunt. Terent. Heaut. Quid illo homine viuit confidentius? Accius Myrmidonibus: Iram in frenis obſtes, animis reprimas confidentiam. Afranius Vopiſco: Excludat vxor tam confidenter virum? Non faciet. Virg. Georg. lib. 4. Nam quis te, iuuenum confidentiſſime, noſtras iuſſit abire domos? Terentius Andria: Neſcio quis ſenex modò venit: ellum confidens. Confidentia, *conſtantia*. M. Tull. de repub. libro 3. Duas ſibi res quò minus in vulgus, & in foro diceret, confidentiam, & vocem defuiſſe. Næuius Danae: Excidit orationis omnis confidentia. Plaut. Amphit. Quæ non deliquit, decet audacem eſſe confidenter.

72 ¶ *Conſternari*, ſignificat *deiici pro ſe*, & *proteruè loqui*. ¶ Conſternari rurſum, *erigi*. Pacuuius Periboea: Conſternatæ animæ, ex pectore hac. & voluere Conſilium ſubit omnes, quod de nata eſt modo. Quo pacto inimicis mortem, & huic vitam efferas. Idem Duloreſte: Vnde exoritur? quo præſidio fretus? auxiliis quibus? quo conſilio conſternatur? qua vi? cuius copiis?

73 ¶ *Curriculus*, vt conſuetudo fert, *à curru* diminutio eſt: dicitur breuiſſimum vehiculi epiroti genus. ¶ Curriculus, *curſus*. Varro Epiſtola Iulij Cæſaris: Quem ſimul ac Romam veniſſem, mihi attigit aureis nuntius exemplo eas, in curriculum contuli properè pedes.

74 ¶ *Calumnia*, eſt *malitioſa*, & *mendax infamatio*. Calumnia rurſum, *calliditas*. M. Tull. de repub. lib. 2. Vt Carneadi reſpondeatis, qui ſæpe optimas cauſſas ingenij calumnia ludificari ſolet.

75 ¶ *Conuenire*, placere, *conſtituere*. Siſenna Hiſt. lib. 4. Signum nactus à Papo, quod inter eos tolli conuenerat. ¶ Conuenire, *aptum eſſe*. M. Tul. Hortenſio: Nam quod veteres, ne non cõueniat noſtris ætatibus iſta oratio, quæ ſpectat ad hortandum. ¶ Cõuenire ſignificat *obuiam fieri*. Terent. Eunucho: Conueni hodie adueniens quendam mei loci, atque ordinis hominem. ¶ Conuenire, *videre*. M. Tul. de ſenectute: Neque verò eos ſolùm conuenire habeo, quos ipſe cognoui, ſed illos etiã, de quibus audiui, & legi, & ipſe conſcripſi. Plautus Aſinaria: Ætatem velim ſeruire, Libanum vt conueniã modò. ¶ Cõueniri, *colligi, coire*. Virgil. Æneid. lib. 1. Conueniunt, quibus aut odium crudele tyranni. M. Tul. Philippicis lib. 4. Cui quidem hodierno die P.C. nunc enim primùm ita conuenimus. Conuenire, *conſtare*. Terent. Phorm. Conuenit numerus quantum debuit. ¶ Cõuenire, *ſimilem eſſe*. Var. Longè fugit, qui ſuos fugit: Solus rex, ſolus rhetor, ſolus formoſus, fortis, ſecus, vel ad ædilicium modius putus, putis, ſi adhuc characteta Cleophantus conueniet, caue attigeris hominem. ¶ Conuenire, *placere, certum fieri*. Virgil. libro 12. Ceſſerit Auſonio ſi fors victoria Turno, Conuenit Euandri victos diſcedere ad vrbem. M. Tul. de finibus bon. & malorũ libro 5. Viuendi cupiditate incenſi omnes ſumus, atque hoc mihi cum fratre tuo conuenit. ¶ Conuenire, *interpellare*. M. Tul. in Ver. actione 2. Non dubitat, quin ipſe, ſi Verrẽ conueniſſet, æquitate cauſæ, auctoritate ſua commouere hominem poſſit. Lucillius libro 29. Hæc tui conuentus, tela inſidiáſque locaui.

76 ¶ *Calidum* eſt *feruens*. Virg. Æneid. lib. 9. Voluitur ille vomens calidum de pectore flumen. ¶ Calidum, *ferox, & inconſultum*. Mar. Tull. de offi. lib. 1. Sic reperias multos, quibus periculoſa, & calida conſilia. ¶ Calidum, *citatum & velox*. Varro *ἀεὶ κεγαμωκώς*: Cùm dixiſſet Vitulus, ecce caldis pedibus quidam nauicularius ſemiuſtulatus irrupit ſe in curiam.

77 ¶ *Cælum*, eſt *deorum domicilium*. Virgil. Æneid. li. 4 Cælum qui vertice fulcit. ¶ Cælũ rurſus *aer*. Tul. de deorum natura lib. 2. Altiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer ſit rarus, ac tenuis, quàm illorum, qui vtantur craſſo cælo, atque concreto.

78 ¶ *Contentus*, dicitur *cui res etiam parua abundè eſt*. Virg. Æneid. lib. 7. Patriis, ſed non & filius armis Contentus. Terent. Eunuc. Quia neque tu vno eras contenta, neque ſolus dedit. Lucil. lib. 30. His te verſibus interea contentus teneto. M. Tull. ad Brutum: Sic igitur facies, & me aut amabis, aut quod contenti ſumus, diliges. Idem de offi. lib. 2. Breuitatis cauſſa familia contenti erimus vna. ¶ Contentum dicitur *extenſum*. Virg. Æneid. lib 5. Tum rapidus iamdudum arcu contenta parato Tela tenens. Lucil. lib. 30 Hic vt muſcipula contenta, vt ſcorpius cauda Sublata. ¶ Cõtentum, *colligatum, coniunctum*. Virg. Geor. lib. 3. ¶ Contenta ceruice trahũt ſtridẽtia plauſtra. ¶ Contentum, *continuum, perſeuerans*. Cicero Tuſc. libro 5. Socratem ferunt, cùm vſque ad Piræeũ contentiùs ambularet, quæſitúmque eſſet ex eo, cur id faceret.

79 ¶ *Cogere, corradere*. Varro Eumenidibus: Furando tamẽ, ac morbo ſtimulatus eodem, Ex ſeſe ipſe aliquid quærat, cogátque peculi. ¶ Cogere, *vrgere*. Marc. Tullius de officiis libro tertio: Diogenes contra nimirum

temere coëgit, qui ne hortatus quidem eſt. Terentius Eunucho: Iubéſne? iubeo, immò cogo, atque impero. ¶ Cogere, *mollire, ſubigere*. Var. Virgula diuina: Sed pauca otio coacto Libamenta legens caduca verus. ¶ Cogere, *in vnum colligere*. Siſenna Hiſt. libro 4. Summoti & intra mœnia rurſum coacti. Cicero Tuſcul. lib. 1. Cælum hoc, in quo nubes, imbres, ventíque coguntur. Terentius E'*unuc*. Quaſi talenta ad quindecim coëgi. M. Tull. ad M. Catonem: Coactóque in vnum locum exercitu, caſtra in Lycaonia apud Iconium faceret. Virg. Bucolicis: Cogere donec oueis ſtabulis. Lucil. lib. 26. Rauco concionem ſonitu, & curuis cogant cornibus. ¶ Cogere, *mulgere*. Virgilius Bucolicis: Cogite oues pueri: ſi lac præceperit æſtus, Vt nuper, fruſtra preſſabimus vbera palmis. ¶ Cogere, *ſtringere*. Virgilius Georg. lib. 4. Nam frigore mella Cogit hyems, eadémque calor liquefacta remittit. ¶ Cogere, eſt *imprimere, coarctare*. Virgilius lib. 8. Quadrifidam quercum cuneis vt fortè coactis Scindebant.

80 ¶ *Claudere*, ſignificat *includere*. Virgilius Georg. lib. 3. Aut intus clauſos ſaturà ad præſepia ſeruant. ¶ Claudere rurſus, *obſiſtere*. Vir. Æneid. lib. 9. Ecce maris magna claudit nos obice pontus. ¶ Claudere, *circumuenire*. Idem Bucolicis: Claudite Nymphæ, Dictææ Nymphæ nemorum iam claudite ſaltus. Siquà forte ferant oculis ſeſe obuia noſtris Errabunda bouis veſtigia.

81 ¶ *Citum*, *celere*. Salluſt. Catilinæ bello: Modò citus, modò tardus inceſſus eius. ¶ Citum, *diuiſum*, vel *ſeparatum*: vnde & oſcitare dictum eſt. Virgilius libro 8. At procul inde citæ Metium in diuerſa quadrigæ Diſtulerant.

82 ¶ *Citare* eſt *vocare*. Marc. Tull. in Verrem: Citat reum, non reſpondit: Citat accuſatorem. ¶ Citare, *incitare, prouocare*. Marc. Tul. de diuinatione: Quorum ſtudium legendi, non ſcribendi ſtudium vehementius indies citant. ¶ Citare, *laudare*. Marc. Tull. de offic. lib. 1. Citetúrque Salamis clariſſimæ teſtis victoriæ, quæ anteponatur conſilio Solonis.

83 ¶ *Cadere*, eſt *ruere*. Virgil. Georg. lib. 1. Illa cadens raucum per læuia murmur Saxa ciet. ¶ Cadere, *occidere*. Virgil. Æneid. libro 2. Cadit & Ripheus, iuſtiſſimus vnus Qui fuit in Teucris. ¶ Cadere, *euenire*. Marc. Tull. de offic. lib. 3. Et vt iidem dicunt, omnes numeros habet, nec præter ſapientem cadere in quenquam poteſt.

84 ¶ *Capeſſere*, *perficere*. Virgilius Æneidos libro primo: Mihi iuſſa capeſſere fas eſt. Plautus Aulul. In herum matura, in ſe ſera condecet capeſſere. ¶ Capeſſere, *immittere*. Plautus Aſinaria: Quo magis te in altum capeſſis, æſtus te in portum refert. ¶ Capeſſere, *recipere*. Plaut. Amph. Nunc tamen heri imperium perſequar, & me domum capeſſam.

85 ¶ *Commodum*, ſicuti plerunque, *vtile, commodum, aptum, conueniens*. Virgil. libro 12. Accommoda fraudi. ¶ Commodum, *integrum, totum*. Lucilius Bis quinoctoginta videbis commoda de Capua quinquaginta atque octo. Plautus Aſinaria: Viginti argenti commodas minas, eius quas dem matri.

86 ¶ *Candet*, *ignitum eſt*. Marc. Tullius de offic. lib. 2. Candente carbone adurebat capillum. ¶ Candet, *candidum eſt*. Virgilius Æneid. lib. 4 Candentis vaccæ media inter cornua fundit. Varro γνῶθι σεαυτόν Candens corpore taurus triuio lumine lunæ.

87 ¶ *Caſtum*, *ſine libidinis & turpitudinis nota*. Virgilius Georg. libro 2. Caſta pudicitiam ſeruat domus. ¶ Caſtum, *religioſum*. Virgilius libro 6. Quique ſacerdotes caſti dum vita maneret. Varro γεροντοδιδάσκαλος. Ergo tum ſacræ, religioſæ, caſtæque fuerunt res omnes. Idem Eumenidibus: Nam quæ venuſtas hic adeſt gallantibus, Quæ caſta veſtis? ¶ Caſtum *à furtis & rapinis abſtinens*. Varro Andabatis: Nec manus viſco tenaci tinxerat viri caſta. ¶ Caſtum, *ſuaue, iucundum*. Varro Parmenone: Demittis acreis pectore luctus cantu, caſtáque poeſi.

88 ¶ *Cenſere*, ſignificat *exiſtimare, arbitrari*. Accius Euryſace: Nam eo oblectat ſpes æxumnoſum hoſpitem, Dum id quòd miſer eſt, clam eſſe cenſet alteros. Næu. Pœnici Belli libro 6. Cenſent eò vèturum obuiam Pœnum. Caſſius Hemina Hiſtor. lib. 2. Cenſuit ſeſe regem Porſennam occidere. Quadrigarius Annal. lib. 7. Ne nos ad certationem cenſeas hæc incepiſſe. ¶ Cenſere *ſuccenſere*. Varr. Caprino prœlio, περὶ ἡδονῆς. Ne vobis cenſeam, ſi ad me referretis.

89 ¶ *Coniicere*, eſt *iacere*. Virgil. Æneidos libro ſecundo: Telúmque imbelle ſine ictu Coniicit. Afran. Simulante: Vellem interueniſſem antè, nam' vt ſigna indicant, Hi coniecere verba inter ſeſe actiùs. ¶ Coniicere, *colligere, certare*. Afran. Simulante: Nolim mater me præſente cum patre coniicere, non ſi me non vis, vel meum. ¶ Coniicere, *agere*. Afranius Materteris: Cauſſam coniicere hodie ad te volo, ambo adeſtis, profuturos arbitror. ¶ Coniicere, *furari, auferre*. Afranius Incendio: Seruus eſt mihi in caſio ſceleratus, curioſus, is cum filio ei coniicere ad neſcio quicquid de latratiuncula. Lucil. lib. 2. Quid dicis? cur eſt factum, quod coniicis iſtuc?

90 ¶ *Contingere*, eſt *tangere*. Virgilius Æneidos libro ſecundo: Funémque manu contingere gaudent. ¶ Contingere, *euenire*. Mar. Tullius libro 5. Quod non modò ſingulis hominibus, ſed potentiſſimis populis ſæpe contin-

contingit. Ennius Thyeſte: Quàm mihi maximè hic hodie contigerit malum.

91 ¶*Conferre* ſignificationem habet manifeſtam. Marc. Tul. de offic. libro 2. Omnes meas curas, cogitationéſque in eum conferebam. ¶Conferre, *contollere*. Virgilius: Et conferre gradum, & procedere longiùs audent. ¶Conferre, *conſerere*. Virgil. libro 9. Ergo & ſi conferre manum furor, iráque monſtrat. ¶Conferre, *comparare*. M. Tul. de Offic. libro 2. Quæ conferri, & comparari cum eorum ſtudiis poteſt? ¶Conferre, *transferre*. M. Tul. de offic. lib. 2. Ad hoc potiſſimum ſtudium nos contuliſſemus.

92 ¶*Confectum* dicitur *occiſum, exanimatũ*. Virgilius lib. 11. Hactenus Acca ſoror potui; nũc vulnus acerbum Conficit. M. Tul. de Suppliciis: Plagis cõfectum dico à lictoribus tuis, pater, ante oculos tuos occidiſſe. ¶Confectũ, *defeſſum*. Virg. lib. 11. Ducitur infelix æuo confectus aletes. Lucil. lib. 26. Tum doloribus cõfectum corpus animo obſiſtere. M. Tull. de officiis lib. 2. Nec me angoribus dedi, quibus eſſem confectus.

93 *Conficere, frangere*. Lucil. libro 28. Malo hercle veſtro confectores cardinum. ¶Conficere, *colligere*. Terent. Phorm. Id vt conficerem, confeci: affero. M. Tull. ad Cæſarem iuniorem libro 1. In ſingulas regulas impoſitis ſexcentis ſexcenties confici poſſe. Et in Verr. actione 2. Permagnam eum dicere ex illa re pecuniam confici poſſe. Lucil. libro 26. Non te multitudinem tuorum, quàm in album inclyta dextra confici ſibi. ¶Conficere, *facere*. Ter. Phor. Bonas me abſente hîc confeciſtis nuptias. M. Tullius Hortenſio: Ea facultas maioribus noſtris erat, qui confectis ſenatuſconſultis. Et Tuſculanarum libro 5. Nihil eſt enim apud iſtos, quod non eorum turba conficiat. ¶Conficere, *explicare*. M. Tullius de offic. lib. 2. Honeſtatis pars confecta eſt, quam tibi cupio eſſe notiſſimam. ¶Conficere, *conſumere, finire*. Terent. Phorm. Cùm hîc non videant, me credant conficere argẽtum ſuum. M. Tullius ad Cæſarem iuniorem lib. 2. Bellum, vt opinio mea fert, & conſenſu ciuitatis confectum iam haberemus. Lucil. lib. 30. Cõficit ipſe, coméſtque. M. Tullius Hortenſio: Quæ eſt enim confectio valetudinis? quæ deformatio corporis?

94 ¶*Concedere, dare, vel permittere*. M. Tul. in Verrem actione 2. Da mihi hoc, concede quod facile eſt. Virg. libro 7. Conceſſit in iras Ipſe Deûm antiquam genitor Calydona Dianæ. Terentius Adelphis: Hui metuiſti, ne ſi de tuo iure conceſſiſſes paullulum. Lucil. libro 29. Concedat homini, id quod velit deleniat. M. Tul. de officiis libro 3. Si negligent omnia turpia per ſe ipſa fugienda eſſe concedant. ¶Concedere, *credere*, vel *conſentire*. Terent. Phorm. Nunquam ne hodie concedes mihi neque intelliges? Lucil. libro 28. Concedere vnum atque in eo dicere, quo ſeparatur manus. ¶Concedere, *recedere*, vel *cedere*. Terent. Hecyra. Hîc video me inuiſam eſſe meritò. tempus eſt concedere. Afranius Incẽdio: Atque etiam incendit hoc, procul conceſſero. Cæcilius Tithe: Hic dum abit, huc conceſſero. Cicero Tuſculanarum lib. 4. Vt cum magnitudine medicinæ, doloris magnitudo concederet.

95 ¶*Conſequi* ſignificat *ſequi*. Virg. libro 5. Quem deinde Cleanthus Conſequitur. M. Tul. de offic. libro 3. Ex quo intelligi debet, illum mentis agitatione, inueſtigationéque earum rerum, quas cogitando conſequebatur, neque otioſum, nec ſolùm vnquam fuiſſe. ¶Conſequi, *adipiſci*. M. Tul. Epiſt. ad Cæſarem li. 1. Tunc cum ea, quæ es ab ſenatu ſummo cum honore tuo conſecutus. Idem in Verrem actione prima: Quod ego meo labore, & vigiliis conſecutus ſum. ¶Conſequi, *exprimere, definire*. M. Tullius ad Cæſarem: Extrema verò nec quanta, nec qualia ſunt, verbis conſequi poſſum.

96 ¶*Conſerere* dictum eſt *miſcere*. Virgilius Æneid. lib. 2. Multáque per cæcam congreſſi prœlia noctem Conſerimus. ¶Conſerere, *inſerere*. Virg. Georg. lib. 2. Iuuat Iſmara Baccho Conſerere.

97 *Cædere*, eſt *verberibus dedere*. Terent. And. Verberibus cæſum te in piſtrinum Daue Dedam. M. Tul. de ſuppliciis: Cædebatur virgis medio in foro Meſſanæ. ¶Cædere, *excidere*. Virg. Georg. lib. 1. Cæditur & tilia ante iugo leuis. Lucil. libro 27. Lignum cedat, penſum faciat, ædeis verrat, vapulet. M. Tul. Hortenſ. Aut tibi id ipſum peruertendum fuit, quod tu ne attigiſti quidem, aut eius partes, quaſi membra quædam cædenda. ¶Cædere, *occidere*, vel *mactare*. Virg. Georg. lib. 2. Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur. Et Æneid. lib. 2. Cæduntur vigiles. Var. Eumenid. Maximum cædit, ferro, ſed cædere Vlyſſem, Cum bacca ſyluam cædit, porcóſque trucidat. ¶Cædere, *immolare*. Plau. Aulul. Cædendum conduxi ego illum. Virg. Ænei. li. 4. Cædunt quinas de more bidenteis. ¶Cædere, *frangere*. Virg. Georg. lib. 3. Cæduntque ſecuribus humida vina. M. Tul. in Verrem actione 2. Cædere ianuam ſaxis inſtare ferro. Lucil. lib. 29. Cæde oſtium, grato vrgere iſtam petimus. ¶Cædere, *conſumere*. Lucil. li. 30. Lana opus omne perit, ſqualor, tineæ omnia cædunt.

98 *Quatere* ſignificat *percutere*. Virgil. lib. VIII. Quadrupedante putrem ſonitu quatit vngula campum. ¶Quatit, *infeſtat*. Virg. libro VIII. Aut raſtris terram domat, aut quatit oppida bello. ¶Quatit, *excludit*. Terẽt. Eunucho.

Nimirum homo quatietur certè cum dono foras. ¶Quatit, *mouet*. Virg.lib.10. At verò ingentem quatiens Mezentius haſtam.

99 ¶*Conſtat, valet, conſiſtit*. Lucil.li.28. Trado ergo alias minimo. porrò quod in hi conſtat carius. Cic.Tuſc.lib.1. Animus. qui ſi eſt quatuor horum generum, vnde omnia conſtare dicuntur. ¶Conſtat, *compoſitum eſt*. Lucil. lib.26. Principio Phyſici omnes homines ex anima & corpore conſtare dicunt. Siſen.Hiſt. li.4. Multitudinem procul hoſtium conſtare viderunt. ¶Conſtat, *conuenit, manifeſtum eſt*. M. Tul.ad Cæſarem Iuniorem lib.2. Cùm conſtet Cęſarem Lupercis id vectigal dediſſe. qui ante poterat id conſtare? Et Tuſc.lib.1. Siue quod à grauioribus leuiora natura repellantur, quæ cùm conſtet.

100 ¶*Conſtitit*, dicitur *ſtetit*. Virg.Æn.lib. 4. Hic primùm paribus nitens Cyllenius alis Conſtitit. ¶Conſtitit, *erectus eſt*. Plaut.Amphit. Fremitu virûm, & ſpiritu atque anhelitu nebula conſtat. Virg.lib.5. Conſtitit in digitos. Cic.Tuſc lib.1. Vbi rigida conſtat craſſa caligo inferûm.

101 ¶*Colligere, in vnum redigere* Virg. Æn. lib.6. Colligere arma iubet, validíſque incumbere remis. M.Tul.Philippicis lib.6. Succurrendum eſt de Bruto, omnes vndique copiæ colligendæ. ¶Colligere, *reficere*. Cic.in Verrē actione 2. Sed manifeſto furto perturbatus, vbi ſe colligit. ¶Colligere, *celare, ſupprimere*. Virg.lib.12. Subſiſtit Æneas, & ſe colligit in arma Poplite ſubſidens. ¶Colligere, *auferre*. Lucil.lib.30. Ruis hæc. & colligis omnia furtim. Plautus Aulularia: Quin ipſi pridem tonſor vngueis dempſerat. Collegit, omnia abſtulit præſegmina.

102 ¶*Continens*, eſt *abſtinens, integer*. M. Tul.ad M.Catonem: Vt quæ copiis, & opibus ferre vix poſſumus, ea manſuetudine, & continentia noſtra, ſociorum fidelitate tueamur. ¶Continens, *coniunctũ, continuum*. M.Tul. Epiſt.ad ſenatum: Itaque cum exercitu per Cappadociæ partem eam, quæ cum Cilicia continens eſt, iter feci. Idem Hortenſio: In continentibus quidem terris veſtrum nomen dilatari poteſt.

103 ¶*Curatum*, eſt *natum*. ¶Curatum, poſt laborum refectum. Virg. Corpora curamus, feſſos ſopor irrigat artus. ¶Curatum, *cum delectu apparatum*. Lucil.lib.30. Et circum volitant ficedulæ, turdi, curatis coci.

104 ¶*Conducere, emere*. Plaut.Aulul. Cædendum conduxi ego illum. ¶Conducere eſt ſicuti *vſu*. Lucilius libro 29. Magno, non magna mercede, magno quidem conduxeris. Tull.de offic.libro 2. Vt ſæpe in noſtra republ. videmus mercede conducti. ¶Conducere, *colligere, conuocare*. Varr.Manio: Manius manè ſuſcitat nos, tum in roſtra adfert: populum in forum conducit. ¶Conducere, *conuertere*. Lucil.libro 30. Et virtute tua & claris conducere chartis. ¶Conducere, *vtile eſſe*: Solus verò ſoli quid re, quæſtu conducat ſuo. Marc.Tul.de offic.libro 3. Quomodo ſtultè? etiámne, ſi reipub. conducebat? Poteſt autem, quod reipub. inutile ſit, id cuiquam vtile eſſe? Idem de repub.lib.1. Facillimum autem in ea repub. eſſe poſſe concordiam, in qua idem conducat omnibus. Siſen.Hiſt.lib. 4. Quid in rempub. ſuam maximè conducere videretur.

105 ¶*Concelebrare* dicitur *commouere*. Lucr. lib.1. Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes Concelebras. ¶Concelebrare, *diu amare*: dictum à celebritate. Lucil.lib.30. Multis indoctis ſermonibus concelebrarunt.

106 ¶*Credere*, eſt *fidem habere dictu vel factu*. Lucil.lib.27. Hymnis velim te id, quod verum eſt, credere. Virg.Æneid.libro 2. Ora Dei iuſſu non vnquam credita Teucris. ¶Credere, *fidei committere*. lib.28. Vitam ac fortunas cui crederim meas. ¶Credere, eſt *ſeruandum commendare*. Plaut.Aulul. Vbi is obiit mortē, qui mihi id aurum credidit.

107 ¶*Commodare*, eſt *mutuare*. Lucil.lib.27. Certa ſunt ſine detrimento, quæ inter ſe commodent. M.Tul.de officiis libro 2. Atque ve dando, & accipiendo, mutandíſque facultatibus, & cōmodandis, nulla re egeremus. Commodare, *cum commodo dare* M Tul.ad filium li. 2. Cui ego quibuſcunque rebus poteto, libentiſſime commodabo.

108 ¶*Captare, capere*. Lucil.libro 27. Quòd ſi paulliſper captare, atque obſeruare hęc volueris.

109 ¶*Cognoſcere*, eſt *audire, æſtimare*. Lucil. libro 26. Rem cognoſcas ſimul & dictis animum attendas, poſtulo. Pomp.Panſa Papipolæ: Magis curabo vbi cognorit, omnes vnà aſſentiant. Terent.Andria: Eo pacto & gnati vitam & conſiliū meū cognoſces. Vir.Geor. lib.1. Ni refugis, tenuíſque piget cognoſcere curas. ¶Cognoſcere, *noſſe*, vel *perſpicere*. Virg. lib.9. Venatu aſſiduo, & totum cognouimus amnem. Idem Georg.lib.2. Nunc quo quanque modo poſſis cognoſcere, dicam. M.Tull. Hortēſio, Vnde autem faciliùs, quàm ex annalium monimentis, aut bellicæ res, aut omnis reipub. diſciplina cognoſcitur? Idem de ſenectute: Neque verò eos ipſe cognoui, ſed illos etiam, de quibus & audiui, & legi, & ipſe conſcripſi. Cognoſcere, *agnoſcere*. Virg. Bucolicis: Incipe parue puer riſu cognoſcere matrem. M.Tull.de repub.lib.1. Cognoſcere mehercle inquit, conſuetudinem iſtam, & ſtudium ſermonémque. Varr.Seſquiulyſſe: Vereor, ne me quoque, cùm domum ab Ilio ceſſim reuertero, præter canem cognoſcat nemo.

110 ¶Compe-

110 ¶*Competere*, ſignificat *honorem*, vel *coniugium*, vel *quiduis aliud aduerſus alium petere*, vnde *competitores*, vt ſæpe. ¶Competere, *par eſſe*, vel *ſimile*. inde in æſtimatione rerum, hoc illi competit, dicimus. ¶Competere, *rei cuiuſque meminiſſe*, aut *conſtanter valere*. Salluſt. Hiſtoriarum lib. I. Sic verò quaſi formidine attonitus, neque animo, neque auribus, aut lingua competere.

D

111 ¶*Damnare*, eſt *damno afficere*, vnde & *condemnare* dictum eſt. E contrario nullo damno affectum indemnem probamus. ¶Damnare, eſt *exhæredare*. Lucillius Satyrarum lib. XI. Caſſius Caius hic operarius, quem Cephalonem Dicimus ſectorem, furúmque, hunc Tullius quem Index hæredem facit, & damnati alij omnes. ¶Damnare, *neceſſitate conſtringi*. Terentius Phorm. Tuus eſt damnatus gnatus, non tu. ¶Damnare, eſt *morti dare*. Virgilius Æneid. lib. iiij. Nō dum illi flauum Proſerpina vertice crinem Abſtulerat, Stygióque caput damnauerat Orco. Accius Armorum iudicio: Maior erit luctus, cùm me damnatum audiet. M. Tullius in Verrem actione I. Reus in iudicium adductus eſt Verres, homo vita, atque factis omnium iam opinione damnatus. ¶Damnare, & condemnare pro liberare poſitum eſt. Titinnius Veliterna: Fortaſſe notum fuiſſe, quo die liber foret, Nunc eius voti condemnatus immolauit hoſtiam. Virg. lib. xij. Quem damnet labor, aut quo vergat pondere letum. Turpilius Leucadia: Et amplius illam apparere condecet Quando quidem voti condemnata eſt. Virgilius Bucolicis: Damnabis tu quoque votis. Siſenna Hiſtor. lib. iiij. Quòd voto damnati fetum omnem dicuntur eius anni ſtatim conſecraſſe. Cicero Tuſcul lib. v. Rerum naturam, quàm errorem noſtrum damnare malumus.

112 ¶*Delicere*, eſt *illicere*. Titinnius lib. v. Quòd ea paraſitus habeat, qui illum ſciat Delicere, & noctem facere poſſet de die.

113 *Defendere*, *vindicare*, *depellere*. Virgil. Bucol. Solſtitium pecori defendite. ¶Defendere, *tueri*, *depellere*. Ennius Achille: Serua ciues, defende hoſtes, cùm potes defendere.

114 ¶*Delica*, eſt *aperi*, vel *explana*. Titinnius libro quinto: Quid iſtuc eſt? aut iſtic ſibi vult ſermo, mater delica. Idem Prœlia? Tibíne comœdiam, quam ſciam, non delicem? Cæcilius Oboloſtate: Si linguas decem Habeam, vix habeam te ſatis qui audé ache Immò verò hîc antè ſolitus ſum, delicat. Accius Achille: Qua re alia ex crimine inimicorum effugere poſſis, delica. Lucillius lib. xxx. Nemo iſtum ventrem pertundet, delicet vti, atque videbis.

115 ¶*Delinitus*, ad noſtram conſuetudinē *placatus*. Turpil. Demetrio: Vide mirum ingenium, ac delinificum mulierum. Commôrat hominem lacrymis. ¶Delinitus, *delectatus*. M. Tullius ad Caſſium lib. I. Iam biennium eſt, cum virtuti nuntium remiſiſti, delinitus, illecebris voluptatis. Lucil. libr. xxx. Præſeruit, labra delicit, delinit amore. ¶Delinitus, eſt *mente alienatus*. Plautus Amphitr. Delinitus ſum profectò, ita vt me qui ſim, neſciam. Lucil. lib. xxviij. Concedat homini id, quod vult: deliniat, corrumpat prorſus, ac neruos omnes.

116 ¶*Delinit*, *deligat*. Titinnius Prœlia: Verùm enim dotibus deliniti, vltro etiam vxoribus ancillantur.

117 ¶*Degere*, eſt *agere*. Lucretius lib. ij. Degimus hoc æui, quodcunque eſt. ¶Degere, etiam eſt *minuere*. Plautus Aulularia: Nunc ego iſtum ſoror laborem degam, & diminuā tibi. ¶Degere, eſt *detrahere*. Plautus Epidic. Degitur corium de tergo meo.

118 ¶*Dare*, eſt *exhibere*. M. Tullius de ſignis: Cn. Pompeius cum filio, qui fuit in Tyndaritano, cenam ipſi iſti dabat apud villam. Terentius *εὐνούχ.* Nanque ei vnam cenam, atque eius comitibus dedi. ¶Dare, *facere*. Virgilius Æneid. lib. j. Tu das epulis accumbere Diuûm. Et lib. iiij. Immortámque coli dedit, & contemnere ventos. ¶Da, ſignificantiam habet manifeſtam, id eſt, dic. Virgilius Æneid. lib. iij. Da propriam Tymbræe, domum. ¶Da, *dic*. Virgilius Bucolicis: Sed tamen iſte Deus qui ſit, da, Tityre, nobis. Et lib. vj. Túque, ô ſanctiſſima vates Præſcia venturi, da, non indebita poſco. Terentius *ἑαυτοντιμωρουμένῳ*: Nunc quamobrem has partes dedicerim, paucis dabo. Lucil. lib. xxx. Si liceat facere, etiam hoc verſibus reddere quod do. Et lib. xxviij. Perſuade, & trāſi, vel da quamobrem tranſeat. ¶Dare, *adſcribere*. M. Tul. in Verrem diuinatione. Ego etiam quæ tu ſine Verre commiſiſti, Verri crimini daturus ſum. ¶Dare, *oſtendere*. Lucil. lib. xxvj. Animóque ægrotat, vidimus corpore hunc ſignum dare. ¶Dare, *petere*. Lucillius libr. v. Sicuti cùm primos ficos propala recenteis Protulit, & pretio ingenti dat primitus paucos.

119 ¶*Deponere*, eſt *ponere*. Virgilius Bucolicis: De grege non auſim quicquam deponere tecum. M. Tullius de offic. lib. ij. Exiſtimaui honeſtiſſimè moleſtias poſſe deponi, vbi me ad philoſophiam retuliſſem.

¶Deponere, eſt *commendare*. Accius Erigona, Hoſpitem depoſita interimes. Afranius Epiſt. Amare, habere puerum depoſitum foris. M. Tullius de officiis libro tertio: Ego & promiſſa nonnunquam facienda, neque ſemper depoſita reddenda. ¶Deponere, eſt

alienare. Plautus Aulularia: Vt me deponat vino, eam affectat viam. ¶Deponere, eſt *deſperare*: vnde & *depoſiti* deſperati dicuntur Lucilius Satyrarum lib. iij. Symmachus præterea iam tum depoſitus bubulcus Exhalans animam pulmonibus æger agebat. Virgilius lib. xij. Ille vt depoſiti proferret fata parentis. Accius Tereo: Tereus indomito more, atque animo barbaro Conſpexit in eam amore vecors flammeus, & Depoſitus, facinus peſſimum ex dementia Confingit. Idem Alpheſib. Etſi eſt in malis Depoſitus animus meus, quæ ſcribi exinde audiret. M. Tullius in Verrem actione 1. Itaque mihi videor, iudices, magnam, & maximè ægram, & propè depoſitam Reipub. partem ſuſcepiſſe. Cæcilius Obolostate: Depoſitus modò ſum anima, vita ſepultus ſum.

120 ¶*Deſtitui*, eſt *deſolari*. Deſtitui, rurſum *ſtatui*. Næuius Gymnaſtico: In alto nauem iubet deſtitui ancoris. Cæcilius Symbolo: Deſtituit omnes ſeruos ad menſam ante ſe.

121 ¶*Dedicare*, eſt *dicere*. Accius Alpheſib. Aduereor cùm te eſſe Alcmæonis fratrem factis dedicat. Cæcilius Annal. libro 1. Legati quò miſſi ſunt, veniunt, dedicant mandata.

122 ¶*Dicere, conſtituere*. Terẽtius Andria; Placuit, deſpondit, hic nuptiis dictus eſt dies. ¶Dicere, *denunciare*. Lucillius lib. xxviij. Mini tari apertè capitis dicturum diem. Terentius Andria: Dico tibi, ne temerè facias. ¶Dicere, eſt *indicare*. Virgilius Bucolicis: Dic mihi Damœta cuium pecus? ¶Dicere, *dicare*. Virgilius lib. vi. Iunoni infernæ dictus ſacer. ¶Dicere, *deſtinare*. M. Tullius de offic. libro 3. Et is, qui morti addictus eſſet, paucos ſibi dies commendandorum ſuorum cauſſa poſtulauiſſet. ¶Dicere, eſt *promittere*. Pompon. Piſtoribus: Nummos certos dicas. dico quinquaginta millia. Salluſtius Hiſtoriarum lib. 2. Eodem anno in Macedonia Caius Curio, principio veris, cum exercitu profectus in Dardaniam, quibus potuit pecunias dictas coëgit. Afranius Vopiſco: Igitur quieſcet, quoniam inter nos nuptiæ Sunt dictæ, pareas iſtis verbis, ſi placet. Idem Fratr. De ruſtico neſcio cui vicino ſuo Perpauperi, cui dicat dotis paullulum. Pacuuius Hermione: Priùs data eſt, quàm tibi dari dicta, aut quàm reditum eſt Pergamo. Var. Myſter. In id virgo, dos à femina vt auferatur, quæ mihi poſtea quàm ad concordiam dicta eſt. ¶Dicere, *dare*. M. Tullius de offi. lib. ij. Commodè autem quicunque dixit pecuniam.

123 ¶*Dignatus*, ſignificat dignus habitus. Virgilius Æneid. lib. iij. Coniugio Anchiſa Veneris dignate ſuperbo. Accius Neopt. Sed quem mihi iungent, cuique tu illo fuerint, dignabor dari. Idem Atreo: Egóne Argiuûm imperium attingam, aut Pelopis digner domo? Quò me oſtendam? quod templum adeam? quo more funeſto colloquar? Cicero Orat. Quanquam enim omnis locutio oratio eſt, quæ tamen conſimili laude dignantur.

124 ¶*Dignari*, dicitur *dignum aliquem deputare*. Virgil. lib. x. Atque idem fugientem haud eſt dignatus Orodem Sternere.

125 ¶*Dominus*, dicitur *cui ſeruitur*. Virgil. Æneid. libro primo: Romanos rerum dominos, gentémque togatam. ¶Dominus rurſum appellatur *conuiuij exhibitor*: vnde & *dominia* conuiuia. Lucillius Satyrarum lib. vi. Qui te bonus Iuppiter inquit, Craſſo Mutium cùm cenabat dominum fortem. Idem libro xiij. Primùm dominia, atque ſodalitia omnia tolluntur. Turpilius Philopatro: Fortè eo die meretricis ad me de leuitate Atticæ, vt cùm venerat, quidam dixerat quae cenam apud me Thais, atque Erotium, Antiphila, Pythias: ego extra cubui domina. Varro Papiapapæ, περὶ ἐγκωμίων: Dominum conuiuij, vinum, aliúdve quid mî laudato. Salluſtius Hiſtoriarum libro tertio: Alteri ſcribam, & cenas in imo medius inter Tarquinium, & dominum Perpennam. M. Tullius in Verrem Frumentaria: Adria argento dominos veſtræ. Var. Endym. Diſcumbimus muſſati, dominus matura oua ad cenam committit. ¶Domini, & *mulierum amatores*. ¶Dominus, *maritus*. Virgilius Æneid. lib. 4. Connubia noſtra Reppulit, ac dominum Ænean in regna recepit.

126 ¶*Deliberare*, eſt *dubitare*. Terentius Phormione. Ego ampliùs deliberandum cenſeo.

127 ¶*Deliberatum, expletum, defunctum*, vel *definitum*. Turpil. Philop. Certum, atque deliberatum eſt, me illis obſequi.

128 ¶*Diſcrimen, diuiſio, ſeparatio*. Cicero de finibus bonorum & malorum lib. 2. Homo & acutus, & diligens Chryſippus non contemnit, totúmque diſcrimen ſummi boni in eadem rerum comparatione poſitum putat. ¶Diſcrimen, eſt *periculum*. Virgilius Æneid. libro primo: Per tot diſcrimina rerum, Tendimus in Latium. ¶Diſcrimen rurſum, *ſeparatio* à diſcernendo: vnde & *diſcerniculum* dicitur acus, quæ capillos à media fronte diſſeparat. Salluſtius Hiſtoriarum libro 1. Sertorius fortis turba morantibus, nullo, vt in terrore ſolet, generis, aut imperij diſcrimine, per calonum corpora ad medium quaſi deinſuper inſtantium manibus in murum attollitur. Virgil. Æneid. lib. 1. Tros, Tyriúſque mihi nullo diſcrimine agetur. M. Tullius Philippicis lib. ſecundo: Hetruriam diſcriminat Caſſius. Lucillius libro xxix. Et amabat

omnes, nam diſcrimen non facit, neque ſignat linea alba. ¶Diſcrimen, *certamen*. Virg. lib. v. Poſt hos æquo diſcrimine piſtris, Centaurúſque locum tendunt ſuperare priorem.

129 ¶ *Duci, delectari*, vel *aduocari*. M. Tul. de finibus bonorũ & malorum libro v. Dántque ſeſe ad ludendum, fabellarúmque auditione ducuntur.

130 ¶ *Ducere, pati*. Virgil. Æneid. lib. 4. Nate Dea, potes hoc ſub caſu ducere ſomnos? ¶Ducere, *nudare, exerere*. Virg. Æneid. lib. 12. Ille tamen clypeo obiecto conuerſus in hoſtem Ibat in auxilium, ducto mucrone petebat. ¶Ducere, *excitare*. M. Tul. in Ver. actione ij. Quòd ſi quem ſtatuæ magnopere delectant: ſi quis earum honore, aut gloria ducitur. ¶Ducere conſuetudine, quam ſignificantiam habeat, claret, ſicut Virg. Æn. lib. xij. Ducitur infelix æuo confectus Aletes. & multa talia. ¶Ducere, *illicere, inducere*. M. Tul. de offic. lib. 2. Poſtremò pretio, aut mercede ducuntur. Et de ſenect. Sic adoleſcentes ſenum præceptis gaudent, quibus ad virtutum ſtudia ducuntur. ¶Ducere, *ſtruere, erigere*. Virg. Æneid. lib. 1. Pars ducere muros, Moliríque arcem. ¶Ducere, *exiſtimare, iudicare*. Varr. Sexag. Auidus iudex rerum ducebat eſſe κανὼν, hoc modo. Virg. lib. 10. Tanton' me crimine dignum Duxiſti? M. Tul. in Ver. diuinat. Clariſſimi viri noſtræ ciuitatis temporibus optimis hoc ſibi ampliſſimum, pulcerrimúmque ducebant. Lucil. lib. xxx. Non datur, admittit nemo, nec viuere ducunt, Orco ſpondent ſeptimum. M. Tul. de offic. libro 3. A quatuor fontibus honeſtatis primo libro officia duximus. ¶Ducere, *voluere, pertractare*. Virg. libro ſexto: Sic equidem ducebam animo, rebárque futurum. Lucillius lib. xxix. Age nunc ſummam ſumptus, ducátque æri ſimul, atque alieni. ¶Ducere, *fabricare*. Varro, γνῶθι σεαυτόν. Nihil ſunt Muſæ policis veſtræ quas ærificè duxi. ¶Ducere, *trahere, differre*. M. Tul. ad Cæſarem iuniorem lib. 1. Ne res duceretur, fecimus vt Hercules Antianus in alium locum tráſferretur. Idem de offic. lib. 3. Apud prætorem criminatus eſt Balbum illum ducere. ¶Ducere propriè pro temporibus *ſeruare*. Virg. Bucolicis: Aſtrum, quo ſegetes gauderent frugibus, & quo Duceret apricis in collibus vua colorẽ. ¶Ducere, *demittere, deſcendere*. Plautus Aulu. Vbi ille abit, ego me duco deorſum de arbore. ¶Ducere, *gerere*. Virgilius libro ſeptimo: Hi bellum aſſiduè ducunt cum gente Latina.

131 ¶ *Differre*, eſt *ſpatium temporis dare*. Virg. Æneid. libro vi. Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem. ¶Differre, *diffamare, diuulgare*. Lucillius libro xxx. Gaudes, cùm de me iſta foris ſermonibus differs. Varro de vita populi Romani libro 4. Si modò ciuili concordia exſequi rationem paret, rumores famam differant licebit, nóſque carpant. ¶Differre, *diuidere*, vel *ſcindere*. Virg. Georg. lib. 4. Scythiæque hyemes, atque arida differt Nubila. Terent. Adelphis: Miſeram me, differor doloribus. Virg. lib. vii. At procul in de citæ Metium in diuerſa quadrigæ Diſtulerant. Lucillius lib. xxx. Et maledicẽdo multis ſermonibus differs. Plaut. Aulularia: Niſi reddi mihi vaſa iubes, pipulo te differam Ante ædeis. ¶Differre, *in ordinem ponere*. Virg. Georg. lib. 4. Ille etiam ſeras in verſum diſtulit vlmos. ¶Differe, *diſtare*. M. Tull. in Verrem diuinatione: Ac vide quid differat inter meam opinionem, ac tuam. Lucil. lib. xxvii. Tamen aliti verruca, aut cicatrix medius papillæ differunt. M. Tull. Hortenſio: Quantum inter ſe homines ſtudentes moribus omni vitæ ratione differant.

132 ¶ *Durum, ſolidum*. Virg. Æneid. lib. 4. Sed duris genuit te cautibus horrens Caucaſus. ¶Durus, *nocens*. Idem Georg. lib. 4. Aut durum tineæ genus. Lucil. libro xxx. Et ſæuo, & duro in bello multo optimus hoſtis. ¶Durum, *patiens*, & *perſeuerãs*. Virgil. Georg. libro 2. Scipiadas duros bello. Et Æneidos lib. 1. Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis. Terent. Adelph. Non hercle hîc quidem durare quiſquam, ſi ſic fit, poteſt. ¶Durum, *immite*. Virg. Georg. lib. 2. Quid iuuenis, magnum cui verſat in oſſibus ignem Durus amor? Terent. Heaut. Et quod illum inſimulat durum, id non eſt.

133 ¶ *Decernere*, eſt *conſtituere, definire*. M. Tull. de officiis libro 1. Quare expetenda quidem magis eſt decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo. Virg. Æneid. lib. 4 Decreuitque mori. Ter. Andria: Quicquid peperiſſet, decreuerunt tollere. Plautus Aſinaria: Eos me decretum eſt perſequi mores patris. Varro Eumenidib. Forenſes decernunt, vt exiſtimatio nomen eum in ſanorum numerum referat. ¶Decernere, eſt *dicere*. Plautus Amphitryone: Qui nequeas, noſtrorum vter ſit Amphitryo decernere. ¶Decernere, *certare*. Virg. Æneid. lib. 11. Ipſum armis, ipſúmque iubet decernere ferro. Idem Georg. lib. 3. Cornibus inter ſe ſubigit decernere amanteis. M. Tul. Philippicarum lib. 3. Quam ne ſeruiam animis, armíſque decernere.

134 ¶ *Demiſſum, abiectum*. M. Tul. de offic. lib. 3. Perſpicuum eſt enim ea, quæ timido animo, humili, demiſſo vnus accipit affert. ¶Demiſſum *humile, miſerandum, abiectum*. Vir. Æneid. lib. 3 Deiecit vultum, & demiſſa voce locuta eſt. Lucil. lib. 27. Re in ſecunda tollere animos, & in mala demittere. Cic. Tuſc. lib. 5. Non eſt auſus elatè, & amplè loqui: humiliter, dimiſſéque ſentire.

135 ¶ *Dimittere, permittere, in poteſtatem dare.* Tul. de Rep. li. 1. Tum annui conſules, tum dimiſſi populo faſces. ¶ Dimittere, *derelinquere.* M. Tul. ad Cæſarem lib. 3. Quæ ſi videres non de exercitu retinendo tueri, ſed eo tradito, aut dimiſſo. ¶ Demittere, *deſuper mittere.* Virg. Æneid. lib. 2. Demiſſum lapſi per funem. Salluſt. Hiſt. lib. 3. Cum machinis ſtrepitu dimiſſum Victoriæ ſimulacrum coronam capiti imponebat. Var. Meleagris: Cùm etiam Thais Menandri tunicam dimiſſam habeat ad talos. ¶ Dimittere, *dare.* Virgil. Geor. lib. 3. Dimiſſæque ab Ioue gentis Nomina. ¶ Dimittere, *mittere.* Idem Æneid. li. 1. Equidem per litora certos Dimittam.

136 ¶ *Diſcere, eſt ignotam rem meditando aſſequi.* Lucil. libro 9. Diſcere labora, ne res te ipſa, ac ratio ipſa refellat. Virg. lib. 12. Diſce puer virtutem ex me. Diſcere, *tentare.* Virgil. libro v. Et fractis diſcentem currere remis.

137 ¶ *Defunctum* dicimus conſuetudine *mortuum.* Virg. lib. v. Defunctáque corpora vita. ¶ Defuncti, *liberati.* Idem lib. vi. O tandem magnis pelagi defuncte periclis.

138 ¶ *Diſtrahere, eſt vendere.* Lucil. li. xxix. Diuidant, differant, diſſipent, diſtrahãt. ¶ Diſtrahere *ſeparare.* Terent. Phorm. Quòd ſi eò meæ fortunæ redierunt, Phanium abs te vt diſtrahat? M. Tul. Philip. lib. 2. Quod primùm hæc natura cohærentia, opinione diſtraxiſſent. Var. de vita populi Romani lib. 1. Diſtractione ciuium elangueſcit bonũ proprium ciuitatis, atque ægrotare incipit, & cõſeneſcit. ¶ Diſtrahere, *diuidere, diffundere.* Virg. lib. 7. Turbatis diſtractus equis. Varro de vita populi Romani lib. 1. Metium Suffetium propter perfidiam interemit penè imperioſiùs, quàm humaniùs. Nam equis ad curriculum ex vtraque parte deligatum diſtraxit.

139 ¶ *Dicare, dictum eſt conſtituere, conſecrare.* Virg. lib. v. Vrbe velim poſita templis ſibi ferre dicatis. ¶ Dicare, *tradere.* M. Tull. Epiſt. ad Cæſarem lib. 1. Balbum quanti faciam, quámque ei me totum dicauerim, ex ipſo ſcies. Lucil. lib. xxx. Iuratum ſe vni cui ſit data adæque dicata. ¶ Dicare, *indicare, nuntiare.* Lucillius libro xxx. Sic vbi ad aureis Fama tuam pugnam claram allatam dicaſſet.

140 ¶ *Detrahere, derogare.* M. Tul. de ſignis: Et ſi quæritis, vt ipſe de me detraham, illos ego accuſatores puto. ¶ Detrahere, *tollere.* Terent. Heaut. Aſſiduo, accurrunt ſerui, ſoccos detrahunt. Virg. Geor. lib. 3 Obſeruans nido implumeis detraxit. M. Tull. Frumentaria in Verrem: Poſtremò ſicui ciuitati ſociæ tantùm detraxit, quantum commodum fuit. Idem de offic. lib. 3. Nunquam committit, vt alienum appetat, & id, quod alteri detraxerit, ſibi aſſumat. Et Hortenſio: Vt ea ſibi ratio vera reſtituat, quæ conſuetudo vitioſa detraxerit. ¶ Detrahere, *extrahere.* Lucil. lib. xxix. Cùm ipſi in locum deſcendãt, cùm alios detrahant.

141 ¶ *Deſpicere, eſt pro nihilo habere.* M. Tul. in Verrem actione 2. Quemadmodum tenuiſſimum quenque contempſerit, deſpexerit, liberum eſſe nunquam duxerit. Vir. Bucolicis: Deſpectus tibi ſum, nec quis ſim quæris, Alexi. M. Tul. de offic. lib. 2. Deſpiciunt autem eos, & condemnant, in quibus nihil virtutis, nihil animi, nihil neruorum putant. ¶ Deſpicere, *deſuper adſpicere.* Vir. Geor. lib. 2. Qualem ſæpe caua montis conualle ſolemus Deſpicere. M. Tul. Hortenſio: Conſolabitur eam magnitudo animi, & humanarum opinionum alta quædam deſpectio.

142 ¶ *Deiicere, elidere.* M. Tul. ad Cæſarem iuniorem libro ſecundo: Adeſt alba neſcio cuius Clodij, quam cum reſtitui iuſſiſſet Anconæ cum eo deiectum eſſet ex ſenatuſconſulto. ¶ Deiicere dicitur *mittere.* Virg. lib. 8. Toto genitor quæ plurima cælo Deiicit in terras. Lucillius lib. 27. Has è feneſtris in caput Deiiciunt, qui propè ad oſtium adſpirauerant. ¶ Deiicere, *præcipitare.* M. Tull. in Verrem actione 2. Si me ædilitate deieciſſent. Lucil. lib. xxix. Detrurſus tota vi deiectúſque Italia. ¶ Deiicere, *auertere.* M. Tull. Philippicis: Nec verò vſquam, nec à Rep. deiiciebam oculos.

143 ¶ *Deducere, vocare.* M. Tull. de repub. libro 1. Quare ſi placet deducere rationem tuam de cælo ad hæc citeriora. ¶ Deducere, *trahere, mouere.* Siſenna Hiſt. lib. 4. Ab armis te recedere, præſidia de locis deducere. ¶ Deducere, *deprauare, transuertere à vero & à recto.* M. Tull. Hortenſio: Habet enim ipſa incertam definitam viam, & ex ea multis vitiis, & erroribus deprauata deducitur. Virg. Georgic. libro 1. Riuos deducere nulla Religio vetuit.

144 ¶ *Deductum,* dicitur *molle, ſuaue.* Virg. Bucol. Paſcere oportet oueis, deductum dicere carmen. ¶ Deductum, *delectatione ductum.* Virgilius Bucolicis: Carmina vel cælo poſſunt deducere lunam. Lucillius lib. xxvi. Illuc oculi deducunt ipſi, atque animum ſpes illuc rapit. ¶ Deductum, *diminutum, ſuppreſſum.* Lucillius lib. xxx. Deductat hunc voce leo. cur tu ipſa venire Non vis huc?

145 ¶ *Deferre, abducere.* Virgil. Æneidos libro ſexto: Defer in Italiam. ¶ Deferre, eſt *afferre.* Virg. Æneid lib 4 Celeres mandata per auras Detulit. ¶ Deferre, *calatum prodere.* Lucill. lib. xxviii. Quapropter certum eſt facere contrà, ac perſequi, Et nomen deferre hominis.

146 ¶ *Deſſe-*

146 ¶ *Deſtinare*, dicitur p[ro] *ſtare*. ¶ Deſtinare, *emere*. Lucillius lib. xxvii. Facio, ad lenonem venio, tribus in libertatem millibus deſtinet.

147 ¶ *Docere*, ſignificat *diſciplinam vel artem quampiam magiſterio dare*. Virgil. Æneid. libro v. Docuit poſt exitus ingens. ¶ Docere, *dicere*. Lucillius lib. xxix. At non ſunt ſimiles, neque dant: quid ſi dare vellent, Acceperis ne, doce.

148 ¶ *Diligere*. manifeſtam habet ſignificationem, vt plerunque. ¶ Diligit, *diuidit*. Plautus Curcul. Clypeatus elephantum ibi machæra diligit. Titinnius Prælia: Pernam totam diligit.

149 ¶ *Dextrum*, dicitur *dexteræ partis*. Virgil. lib. quinto: Quò tantùm mihi dexter abis? ¶ Dextrum dicitur *felix*, *propitium*. Virg. lib. viij. Et nos, & tua dexter adi pede ſacra ſecundo.

150 ¶ *Deprecor*, amolior, depello, propulſo. Tul. de Repub. lib. vj. Non modò inuidia pari non erant, ſed etiam Claudij inuidiã Gracchi caritas deprecabatur. Ennius: Eripite ô cui nunc ærumnam, à libertate para quibus ſeruitutem meam miſeram deprecor.

151 ¶ *Diuortium*, eſt *rerum omnium ſeparatio*. Cicero de Oratore lib. iij. Sic è communis ſapientiæ iugo ſunt doctrinarum facta diuortia. Diuortium, *deflexus de via*, à diuertendo. Virgilius lib. ix. Obiiciunt equites ſeſe ad diuortia nota.

E

152 ¶ *Exigere, vel extorquere*. M. Tullius in diuinatione: Et cùm eſſet tritici modius ſeſtertiis duobus pro frumento in modios ſingulos duodenos ſeſtertios exegiſſe. ¶ Exigere, *inquinare, verum perdiſcere*. Virgilius Æneid. lib. primo: Quærere conſtituit, ſociſque exacta referre. ¶ Erigere eſt *excludere*. Plautus Aulularia: Itaque omneis exigit foras. Terent. Andr. Spectandæ, an exigendæ ſint vobis prius. Afranius Fratriis: Retinebitur vir vt volũtate vna probabili prægnãtem quod non exigat. Næuius Danaë: Indignè exigor patria innocens. M. Tul. Philippicis lib. ij. Claues ademit, foráſque exegit. Lucil. lib. xxvi. Veſtimentis frigus, atque horrerem exacturum putet. ¶ Exigere, *debitum repetere*. M. Tul. Epiſtola ad Caſſium: Sed non vrgeo. Lõgiores enim ſpectabo, vel potius exigam, quando hercle ego temerè exigam. ¶ Exigere, *facere, cogere*. Virgilius Æneid. lib. ij. Quos improba ventris Exegit cæcos rabies. ¶ Exigere, ſignificat *agere*. Plautus Captiuis: Salue Tyndare, & tu cuius cauſſa hanc ærumnam exigo. Virgil. Æneid. lib. j. Omneis vt tecum meritis pro talibus annos Exigat. Terentius Hecyra: Illíque exopto, vt reliquam vitam exigat. Lucillius lib. xxviij. Cùm cognoueris, vitam ſine cura exigas. ¶ Exigere, *definire, conſtituere*. Virgilius Æneid. lib 4. Decreuítque mori, tempus ſecum ipſa, modúmq; Exegit.

153 ¶ *Exactum, tranſcurſum, præteritum*. Virgilius Georg. lib. tertio: At tribus exactis, vbi quarta acceſſerit æſtas. Et eodem: Exactis grauidæ cùm menſibus errant.

154 ¶ *Elidere, excludere* ſignificat. Virgilius libro viij. Eliſos oculos, & ſiccum ſanguine guttur. Plautus Rudente: Iubeo oculos elidere, idem vt ſæpius faciunt coci. Lucillius Satyr. lib. ij. Iniuriarum hunc in fauces inuolaſſe, animámque eliſiſſe illi. ¶ Elidere, *ſuffocare*, vel *occidere*. Virgilius lib. octauo: Geminóſque premens eliſerit angues. ¶ Elidere, *collidere*. Virgilius Æneid. lib. iij. Ter ſpumam eliſam, & rorantia vidimus aſtra. Cicero Tuſcul. lib. v. Qui rebus his fractus ægritudine eliditur, poteſt tamen eſſe non miſer. ¶ Elidere, *deijcere*. M. Tul. de Rep. lib. ij. Vt auriga indoctus è curru trahitur, operitur, eliditur, laniatur.

555 ¶ *Exanclare*, ſignificat *exaurire*. Plaut. Sticho: Næ iſte ædepol vinum poculo pauxillulo Exanclauit. Idem Pœnulo: Sæpe exanclatum merum ſcitiſſimé. ¶ Exanclari, *perfici*. Pacuuius Peribœa: Non poteſt, Menalippe, hic ſine tua opera exanclari clauos. ¶ Exãclari etiam ſignificat *perpeti*. Ennius Andromacha: Malo torqueris cum ærumnis illum exanclari diem. Accius Diomede: Ferè exanclauimus Tyranni ſæuum ingenium, atque exſecrabile. Idem Amph. Pertoleraſſem vitã, cladéſque exanclarem impatibileis. Lucillius libro xxx. Quantáſque modo ærumnas, quantóſque labores Exanclaris. ¶ Exanclare, *effundere*. Ennius Eumenidibus: Niſi patrem materno ſanguine exanclando vlciſcerer.

156 ¶ *Eliminare*, eſt *exire*. Ennius Medea exſule: Antiqua ædilis fida cuſtos corporis, Quid ſic extra ædeis examinata eliminat? Accius Phœniſſis: Egredere, exi, effer te, elimina vrbe. Idem Meleagro: Timidè eliminor clamore, ſimul agnita vox ad aureis accinit. Varro Serrano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Occipitium aruodeo oſtendo, ex oraculo elimino me. ¶ Eliminare rurſum *excludere* Pacuuius Duloreſte: Vbi ille eſt? me miſeram quoniam clamor eliminat. Pomponius Cõclauos iſtic manet, eliminabo extra ædeis cõiugem.

157 ¶ *Euadere, exire, tendere* Terentius Phormione: Quid hic cœptat, aut quò euadet hodie? Lucillius lib. xxvi. Euadat ſaltem aliquid aliquã, quod conatus ſum. Plautus Aſinari: D miror quid ſit, & quò euadat ſum in metu. ¶ Euadere, *fieri, produci*,

M.Tullius Philippicarum libro 2. An verebare, ne non putaremus natura te potuiſſe non improbum euadere? ¶Euadere, eſt *liberare*. Salluſtius Iugurthæ bello: At ni Marius ſigna inferre, atque euadere oppido properauiſſet, profectò cuncti, aut magna pars Siccenſium fidem mutauiſſent. Virgilius lib. nono: Noſtráſne euadere demens Sperasti te poſſe manus? Lucillius lib. xxv. Iccirco omnes euaſuros cenſent ægritudinem. Siſenna Hiſtoriarum lib. quarto: Cohors vna poſt concitata, qua murus erat interruptus, euadit. ¶Euadere, *adſcendere*. Virgilius Æneid. libro ij. Euado ad ſummi faſtigia culminis. ¶Euadere, *apparere*. Virgilius Æneid. lib. ij. Vt tandem ante oculos euaſit, & ora parentum.

158 ¶*Excipere*, eſt *ſeiungere, ſeparare*. Virgilius libro ix. Ipſum illum clypeum, criſtáſque rubenteis Excipiam ſorti. ¶Excipere, *excuſare*, vel *celare*. Plautus Aulularia: Neque partem tibi ab eo, qui qui eſt, inde poſcees, neque furem excipias. ¶Excipere, eſt *ſuſcipere*. Virgilius Æneid. lib. iij. Heu quis te caſus deiectam coniuge tanto Excipit? M. Tul. in Verrem de ſuppliciis: Filiorum ſuorum poſtremum ſpiritum ore excipere liceret. ¶Excipit, *opprimit*, vel *circumuenit*. Virgilius Æneid. lib. ij. Et ſcelerum furiis agitatus Oreſtes Excipit incautum. M. Tullius ad Pompeium lib. iiij. Quod ſi eſt, non modò iter meum interclusum, ſed meipſum planè exceptum putabat. Et rurſum: Admoniti ſumus vt caueremus, ne exciperemur à Cæſare. ¶Excipere, *rurſum extrahere* M. Tullius de Repub. lib. iiij. Quos inſepultos reliquiſſent eos, quos è mari propter vim tempeſtatis excipere nō potuiſſent, innocentes necauerint. Virgilius Bucolicis: Non ego te vidi Damonis peſſime, caprum Excipere inſidiis? ¶Excipere, *manere, habere*. Virg. Geor. lib. iiij. Ergo ipſas quanuis anguſti terminus æui Excipiat. ¶Excipere, *captare*. Cicero Orat. lib. iij. Quædam dari ex hac vita ad pertractandos animos hominum, & ad excipiendas eorum voluntates.

159 ¶*Explorare*, eſt *intentius obſeruare*. Virg. Æneid. lib. ix. Necnon & trepidi formidine portas Explorant. M. Tul. de offi. lib. iij. Hac vi non mutatur, niſi exploratum quidem habeat, id omnino neminem vnquam ſuſpicaturum. ¶Explorare, *verum inquirere*. Virg. Æneid. lib. I. Exire, locóſque Explorare nouos. ¶Explorare, *probare*. M. Tul. in Verrem actione ij. Tum in reliquis explorata, atque prouiſa. Lucil. lib. xxix. Certum ſcio eſſe ita, vt dicis. nam mihi erant de illo explorata omnia. M. Tul. de ſenectute: Quis eſt tam ſtultus, quamuis adoleſcens, cui ſit exploratum, ſe ad veſperum eſſe victurum? ¶Explorare, *ſiccare*. Virg. Georg. lib. j. Et ſuſpenſa focis exploret robora fumus.

160 ¶*Exercere, fatigare*. Terent. Adelph. Ego, ſanè ego exercebo hodie, vt dignus es, ſilicernium. ¶Exercere, *exagitare*. M. Tullius de offic. libr. I. Exercenda etiam eſt facilitas, & altitudo animi. Virg. Æneid. lib. v. Nate Iliacis exercite fatis. ¶Exercere, *inſequi*. Virgil. Æneid. lib. iiij. Tum vos, ô Tyrii, ſtirpem; & genus omne futurum Exercete odiis. ¶Exercere, *ſolidare*. Salluſt. Iugurthæ bello: Nabdalſa exercito corpore. Cic. Tuſc. lib. v. Equidem meos caſus, in quibus me fortuna vehementer exercuit. ¶Exercere, *imponere, imperare*. Virgil. Geor. lib. ij. Tunc denique dura Exerce imperia, & ramos compeſce fluenteis. Plaut. Amph. Si in me exerciturus, quæſo in parietem prius domes. ¶Exercere, *in meliorem vſum & fructum formare*. Virgilius Georg. lib. I. Exercétque frequens tellurem, atque imperat aruis.

161 ¶*Equites*, cùm conſuetudine aut à magiſtro equorum, aut ſeſſore appellamus. Virgil. lib. iiij. Interea præmiſſi equites ex vrbe Latina. Et lib. x. Effuſúmque equitem ſuper ipſe ſecutus. ¶Equites. Virg. Geor. lib. 3. *equos* dici voluit. Impoſiti dorſo, atque equitem docuere ſub armis Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperbos.

162 ¶*Exterritum, expauefactū* ſignificat. Virgilius libro v. Plauſúmque exterrita pennis Dat tecto ingentem. Varro Eumenidibus: Videmus populum furiis inſtinctum tribus, Diuerſum ferri, exterritum formidine. ¶Exterritum, *accenſum, inflammatum*. Virg. Geor. lib. 3. Sæuit agris, aſpérque ſiti, atque exterritus æſtu.

163 ¶*Experiri*, eſt *pati, ſentire*. Virgilius lib. primo: Vos & Cyclopea ſaxa Experti. Terentius Hecyra: Nam fuiſſe erga me miro ingenio expertus ſum. ¶Experiri, *tentare*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Nequid inexpertum fruſtra moritura relinquat. Terentius Eunuch. Omnia prius experiri conſilio, quàm armis ſapientem decet. Lucillius lib. xxx. Summatim tamen experiar reſcribere paucis. Plautus Aſinaria: Dignos adire, atque experiri certum eſt mihi. ¶Experiri, *ſcire*. M. Tul. Epiſtola ad Brutum lib. vij. His contraria, atque parata vt eſſe ſoleat, expertus ſum. Virg. libro nono: Experto credite, quantus In clypeum inſurgat.

164 ¶*Exire*, manifeſtam habet ſignificationem, vt Terentius Eunucho: Exi foras, ſceleſte. at etiam reſtitas Fugitiue? ¶Exire, *euadere, liberari*. Lucillius lib. xxviij. Ne hoc faciat, atque ex hac ærumna exeatis. ¶Exire, *euitare*. Virgil. libro quinto: Corpore tela modò, atque oculis vigilantibus exit. ¶Exire, *erumpere*. Virgilius Æneid. libro tertio.

Non ſic aggeribus ruptis cùm ſpumeus amnis Exit. ¶Exire, *prohibere*. Virg. Æneid. lib. 11. Suſtinet à iugulo dextram, & vim viribus exit.

165 ¶ *Expedire, vtile eſſe*. Terent. Heaut. Expedit bonas eſſe vobis: nos, quibus cum eſt res, non ſinunt. Lucil. lib. 27. Ego enim à pueritia, vt me amare expediat. Tul. de offic. lib. 2. Sæpe enim aut eos lædunt, quos non debeant, aut eos, quos non expedit. ¶Expedire eſt *definire*. Virg. Æneid. lib. 4. Et Auſonio poſſis confidere portu Expediam dictis. Terent. Phorm. Atque id, ſi potes, verbo expedi vno. ¶Expediri, *liberari*. Virg. Æneid. lib. 2. Flammam inter & hoſteis Expedior. Terent. Hecyr. Teque hoc crimine expedi. Siſenna Hiſt. lib. 4. Funeis expediunt, clauſtra foribus impoſita periclitantur. ¶ Expedire, *proferre*. Vir. Æn. lib. 1. Cererémque caniſtris Expediunt. M. Tul. in Verrem de ſuppliciis: Hominem proripi, atque in foro medio nudari, ac deligari, & virgas expediri iubet. ¶Expedire, *colligere*. M. Tull. ad Cæſarem iuniorem li. 1. Ex cæteris autem generibus tùc pecunia expedietur, cum legionibus victricibus erunt, quæ ſpopondimus, perſoluenda.

166 ¶ *Enixa* dicitur *partu leuata*. Vir. Æn. li. 3. Triginta capitum fœtus enixa iacebit. ¶Enixa, *ſubiugata*. Vir. Æneid. lib. 3. Seruitio enixæ tulimus.

167 ¶ *Efferre, ſubdere*. Lucil. li. xxvi. Depugnabunt pro te ipſi, & morientur, ac ſe vltrò efferent. ¶Efferre ſignificat *proferre*. Vir. li. v. Tunc ſatus Anchiſa ceſtus pater extulit æquos. Et li. 2. Méne efferre pedem genitor? Lucil. li. 26. Ego vbi quem ex præcordiis verſu effero. Ennius Medea: Vtinam ne vnquam me de cordis cupido corde pedem extuliſſe. ¶Efferre, *oſtendere*. Virg. lib. 8. Vt belli ſignum Laurenti Turnus ab arce Extulit. ¶Efferre, *eligere, leuare*. Virg. Æneid. li. v. Oſtendit dextram inſurgens Entellus, & altè Extulit. Lucill. li. xxx. Continuò ſimul ac paullò vehementiùs aura Inflauit fluctus, erexerit, extuleritque. ¶Efferre, *edere, prouehere*. Vir. Geor. li. 2. Extulit hæc Decios, Marios. Lucillius li. xxvi. Non idcirco extollitur, vel iræ, vel gaudii dator. M. Tul. Hortenſio: Præter cæteros noſtra extulit ciuitas. ¶Efferre, *extollere*. M. Tul. de ſignis: Nimirum forſitan hæc illi mirentur, atque efferant. Idem de offic. li. 2. Itaque eos viros ſuſcipiunt, maximiſque efferunt laudibus. Lucillius li. xxx. Omnia alia, in quibus efferimur rebus, ne ego multis loquar.

168 ¶ *Extollere, differre*. Cæcilius Plocio: Abi intro, atque iſta hæc aufer, tamen hodie extollat nuptias.

169 ¶ *Explere*, dicitur *implere*. Lucr. lib. 3. Atque explere bonis rebus, ſatiatéque nunquam. Virg. Georg. lib. 3. Improbus ingluuiem, ranîſque loquacibus explet. Explere, *minuere*. Virg. lib. ſexto: Diſcedam, explebo numerum, reddá rque tenebris.

170 ¶ *Educere, erigere*. Vir. lib. 6. Arámque ſepulcri Congerere arboribus, cælóque educere certant. ¶Educere dicitur *exuere*. Virgilius libro 10. Hoc dicens, eduxit corpore telum. ¶Educere, *educare*. Terentius Adelphis: Eduxi à paruulo, habui, amaui pro meo.

171 ¶ *Excutere*, dicitur *commouere*. Virgil. li. 12. Gaudétque comanteis Excutiens ceruice toros. M. Tul. de offic. li. 2. Explica, atque excute intelligentiam tuam. ¶Excutere, *emittere*. Virg. 9. Excuſſus Aconteus Fulminis in morem. Excutere, *excludere, deiicere*. Virg. Æneid. li. 4. Excutimur curſu, & cæcis erramus in vndis. Idem lib. 9. Excuſſi manibus radij, reuolutáque penſa. Lucillius libro 30. Ipſo cum domino calce omneis excutiamus. ¶Excutere, *eligere*. M. Tullius Philip. lib. 12. Iuuentutem omnem ex tota Italia excuſſimus.

172 ¶ *Exponere, extollere*. M. Tul. de ſignis: Vocat ad cenam deinde ipſe prætorem, exponit ſuas copias omneis. ¶ *Exponere, deponere*. Vir. li. 11. Socios de puppibus altis Pontibus exponunt. ¶Exponere, *differere*. M. Tull. Philippic. li. 1. Exponam vobis breuiter conſilium profectionis, & regreſſionis meæ. ¶Exponere, *abiicere*. Terent. Heauton. Erat hic Corinthia anus haud impura. ei dedi Exponendam. ¶Expoſitum, *ſubiectum*. M. Tul. in Verrem actione 2. Cùm tibi expoſita eſſet ad prædandum omnis Pamphylia.

173 ¶ *Exornare, fœdare*. Terentius Heaut. Egóne? ſi viuo adeò exornatum dabo, Adeò depexum, vt dum viuat, meminerit ſemper mei. ¶ Exornare, *ornare*. M. Tull. in Verrem de ſignis: Exornat amplè, magnificéque triclinium. Terent. Eunucho: Ita viſus eſt dudum, quia varia veſte exornatus fuit. Cicero de Orat. li. 1. Qui omnes eloquentes fuerunt, orationem ſuam, & Reipublicæ dignitatem exornabant.

174 ¶ *Explicare, oſtẽdere, explanare*. M. Tul. in Verrem de ſignis: Vitam alterius totam explicare. Idem de officiis lib. 3. Vt quædam ſibi concedantur, quò faciliùs, quæ volunt, explicent. ¶Explicare, *emittere, extendere*. Virgilius Georg. lib. ſecũdo: Sed trudit gemmas, & frondeis explicat omneis. M. Tul. de Repub. lib. 2. Quæ virtus præter cæteras, totam ſe ad alienas vtilitates porrigit, atque explicat. Var. Seſquiulyſſe: Vias ſtelligeras ætheris explicãs ære cauo ſonitum hic in cothurnis. ¶Explicare, *exercere*. M. Tul. de offic. lib. 3.

ſa puellæ Neſcituere hiemem. Et lib.4. Eam circum Mileſia vellera nymphæ Carpebant hyali ſaturo fucata colore. ¶ Carpere, *auferre, decerpere*. Virg.Bucol. Inſere Daphni piros, carpent tua poma nepotes. Lucret.lib.4. Iuuátque nouos decerpere flores. Vir.lib 3. Carpit enim vires paullatim, vritque videndo Femina. ¶ Carpere, *celeriter præterire*. Virgilius Geor.lib.3. Et acri Carpere prata fuga. Idem eodem: Carpere mox gyrum incipiat. Lucil. lib.29 Hiemem vnamquanq; carpam. ¶ Carpere, *paſcere*. Vir.Georg.lib.3. Carpamus dum mane nouum, dum gramina canent.

55 ¶ *Contari*, eſt *dubitare, diſſipare*. Virg.Æn. lib.8. Contantem amplexu molli fouet. Mar. Tull.ad Cęſar. iuniorem lib.1. Sed citò pœnituit, domúmque redit, cæteri contabantur. ¶ Contari eſt *manere*. Virg.Georg.lib.4. Non illis quiſquam contantibus altum Ire iter, aut caſtris audebit vellere ſigna. Et Æneid. lib.4. Reginam thalamo contantem. ¶ Contari, *cunctationem differre*. Virg.6. Qui nobis contando reſtituit rem.

56 ¶ *Capi, propitiari*. Lucr.li.2. Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

57 ¶ *Capere, facere*. Terent.And. Non, ſi capiundos mihi ſcio eſſe inimicos omneis homines. ¶ Capere, *perpeti*. Terent.ἑαυτον τ. Dum abs te abſum, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leues. ¶ Capere eſt *tollere, tenere*. Virgil. Georgic.lib.3. Cape ſaxa manu, cape robora paſtor. Et lib.4. Hic tibi, nate, prius vinclis capiundus. Var.Meleagris: Quem idcirco terram non cepit, & cælum recepit. Idem Eumenidibus: Stolam, calceóſque muliebreis propter poſitos capio. ¶ Capere, *eligere*. Terent. Hecyra: Cùm illum generum cepimus. Virg. Georg.lib.2. Antè locum capies oculis. Marc. Tull.de officiis libro 3. Quòd inſit in his aliquid probi, quod capiat ignaros. ¶ Capere, *delectare*. Virg.Georg. libro 4 Carmine quo captæ. Et libr.8. Æneas capitúrque locis. Mar. Tul.Philip. lib.1. Non poſſum adduci, & ſuſcipere pecuniæ captum. Lucil.lib.26. Nunc itidem populum iſtum ſcriptoribus volumus capere animum illorum. ¶ Capere, *ſuſtinere, habere*. Virgil.libro 8. Hæc illum regia cepit. Terent. Heautont. Dij boni quid turbæ eſt? ædes noſtræ vix capient ſcio. Mar.Tull.de Signis: Tot domos locupletiſſimas domus iſtius vna capiet. ¶ Capere, *decipere, circumuenire*. Virg.Æn.lib.2. Captíque dolis, lacrymíſque coacti. Lucil.libro 27. At metuis porrò aſpectu, & forma capiare Altera. Marc.Tull. Hort. Captum me fortaſſe, inquit, tu putas, & id, quod nollem, confiteri coactum. ¶ Capere, *occupare, detinere*. Virg.Æneid.lib.2. Certántque illudere capto. M.Tul.in Ver. de ſuppliciis: Nauem quandam piratarum præda refertam non ceperunt, ſed abduxerunt. Varr.Melea. Quid hic venator non cepit? ¶ Capere, *ſatiare*. Virg.Geor. lib.4. Tanta meæ ſi te ceperunt tædia laudis. Capere, *accipere*. Vir.Æn. lib.2 Tu genitor cape ſacra manu, patrióſque Penateis. Et li.3. Cape dona extrema tuorum. Terent.Phor. Nam ex his prædiis talenta argenti bina ſtatim capiebat. Lucil.lib.26. Malis neceſſe luctu è menſa putè capturus cibum. M.Tul.Hortenſio: Deinde boni mores, & modeſtiores, & ad capienda præcepta molliores. Plaut.Aulul. Nam tua gnata peperit decimo menſe pòſt; numerum cape. Var.Quinquatrib. Cape hanc caducam Liberi mollem dapem. ¶ Capere, *complecti*. Varr.Marcipore: Propontis vnda quem liquenti cœrulo Natantem perfundit, cape. ¶ Capere, *inuenire*. Terent. Heautont. Rationem cepi, vt neque tu egeres, neque vt hæc poſſes perdere. M.Tul. in Ver.actione 2. Reiecti à Chelidone capiũt conſilium neceſſarium. Et de offi.lib.3. Cùm autem conſilium hoc princeps cepiſſet.

58 ¶ *Corripere, comprehendere*. Virg. Georg. lib.4. Verùm vbi correptum manib. vincliſ ve tenebris. ¶ Corripere, *contorquere*. Virg. Æn. lib.1. Turbine corripuit. ¶ Corripere, *excitare*. Virg.Æn.lib.3. Corripio è ſtratis corpus.

59 ¶ *Quaſſum*, eſt conuulſum, & non integrum. Virg.Æn.lib.4. Quaſſatæque rates.

60 ¶ *Quaſſare*, eſt mouere. Virg.libro 9. Et lampada quaſſans Per Graium populos. Plaut. Milite: Qui ſuam vndantem chlamydem quaſſando fecit.

61 ¶ *Certare*, ſignificat *contendere*. Vir.Bucol. Certent & cygnis vlulæ. ¶ Certare, *præuenire*. Vir.Æneid.lib.1. Officio nec te certaſſe priorem Pæniteat.

62 ¶ *Componere, finire*. Virg.Æneid.lib.1. Ante diem clauſo componet veſper olympo. Et Bucolicis: Non noſtrũ inter vos tantas cõponere liteis. ¶ Componere, *reficere, recreare*. Vir. Georg.lib.4. Vix defeſſa ſenem paſſus componere mẽbra. Idem Æn.lib.1. Nunc placida compoſtus pace quieſcit. ¶ Componere, *lenire*. Virg.Æn.lib.1. Sed motos præſtat componere fluctus. ¶ Componere, *diſponere, conſtituere*. Virgil.Æneid lib.3. Quam tuta poſſis vrbem componere terra. M.Tul.de offi.lib.3. Atque, quod communiter compoſitum fuerat, ſolus duxit. Siſenna.Hiſt.libro 4. Exercitum diſpartiunt, ad confligendum ſe comparant. ¶ Componere rurſus ſignificat *comparare*. Accius Armorum iudicio: Quid eſt cur componere auſis mihi te, aut me tibi? Lucillius Satyr.lib.4. Samnis, ſpurcus homo vita illa dignus, locóque, Cum Pacidiano componitur, optimus multò Poſt homines natos gladiator qui fuit vnus. Salluſt.Iugur. Vbi Metelli dicta cum factis compoſuit. Virgil.Georg. libro 4. Non aliter ſi parua licet componere magnis. ¶ Componere, *ornare*. Virgil.Georg. libro 4. Dulcis

Dulcis compoſitis ſpirauit crinibus aura.
¶Componere, *colligere*. M.Tull.in Verrinis in diuinatione: Si ab iſto libro, quẽ tibi magiſter ludi, neſcio quì, ex alienis orationibus compoſitum dedit. ¶Componere, *ſimulare*, vel *fingere*. Acc. Agamemnon. Sic vinctus animus quorum atroci iunctus malitia eſt, Compoſita dicta è pectore euoluunt ſuo, Quæ cùm componas, dicta factis diſcrepant. Salluſt. Iugurtha: Non ſunt compoſita mea verba parui id facio ipſa ſe virtus ſatis oſtendit. ¶Cõponere, *coniungere*. Virg. libro 8. Componens manibúſque manus, atque oribus ora. Lucil. Satyr. libro 8. Cum Plocio eodem obuio amplector, labra libellis compono, hoc eſt, cum ipſo duco pœnias. Idem eodem: Tuũ latus compone lateri: & cum pectore pectus. Salluſt. Hiſt. libro 4. Suſpectúſque fuit, incertum verò, an per negligentiam, ſocietatem prædarum cum latronibus compoſuiſſe.
¶Componere pro *redimere*. Salluſt. Hiſt lib.1. Quin lenones, & vinarij, laniíque, quorum præterea vulgus [in dies] vſum habet pretio compoſiti.

63 ¶*Crepare*, *ſonare*. Plautus Menæchmis: Dic mihi, an vnquam inteſtina crepant, quod ſentias? Verùm vbi ſatur ſum, nulla crepitant, quando eſurio, tunc crepant. Virgilius Geor. lib.1. Atque leuem ſtipulam crepantibus vrere flammis. Terent. Phorm. Sed oſtium concrepuit, nihil ad te. M Tul. in Verrem de ſupplicijs: Locum illum litoris percrepare totũ muliebribus vocibus, cantúſque ſymphoniæ. Lucillius libro 26. Percrepa pugnam Pompili factam Corneliane. Varro Eumenid. Propter crepas vocibus volitans aures vulgi. Siſenna Hiſt. lib.4. Conglobati, & collecti cõcrepant armis. ¶Crepare ſignificat rurſum *queri*, vel *dolere*, Horatius carminũ lib.1, Quis poſt vina grauem molliciem, aut pauperiem crepat? Lucretius libro 2. Et crepat antiquum genus vt pietate repletum. ¶Crepare iterum *incantare*. Turpil. Pedio: Age tu Hymenæum increpa: ¶Crepare, *frangi*. Virg. lib.5. Et acuto in murice remi Obnixi crepuere. ¶Crepare, *ferire*. Enn. Thyeſte: Sed ſonitus aures meas pedum pulſu increpat. M. Tul. de offic. libro 3. Itémque vir bonus habeat hanc vim, vt ſi digitis concrepuerit, poſſit in locupletum teſtamenta nomen eius irrepere.

64 ¶*Comparare* eſt *ſociare*, *coniungere*. Accius Amphitryone: Qui meum ſenium cum dolore tuo coniungam, & comparem. Plautus Aſinaria: Prehende auriculas. ¶Comparare, *adæquare*. M. Tull. ad Cæſarem iuniorem lib.1. Neminem tibi profectò hominem ex omnibus, aut anteposuiſſem, aut etiam comparaſſem. Teren. Eunucho: Hau ne comparandus hic quidem ad illum eſt. ¶Comparare, *componere*, *machinari*. Siſenna Hiſt. libro 4. Eos, qui hoc malum publicum clandeſtinis conſilijs comparauerunt. ¶Comparare veteres *confirmare*, & *conſtituere* dixerunt. Terent. Eunucho: An potius ita me comparem, Non perpeti meretricum contumelias? Item Andria: Vt malis gaudeant, atque ex incommodis Alterius ſua vt comparent commoda. Titinnius Gemina: Ergo vt ſua ſeruet dona, nobis faciendum eſt ita, vt cùm ea primũ blanditer comparemus colloquia. Accius Euryſace: Nihil eſt: ſi autem ad te retardat ſociũ, in portu eſt, copiáque ſubſiſtat modo, tu te ipſe effirma & compara. Idem Tereo: Atque id ego ſemper mecum ſic agito, & comparo Quo pacto magnam molem minuam. Turpilius Lemniis: Nunquam vnius me comparaui ſeruire elegantiæ. M. Tul. de repub. libr. 6. Quamobrem ſe comparet hic ciuis ita nec eſt, vt ſit contra hæc, quæ ſtatum ciuitatis permouent, ſemper armatus. Afranius Epiſtola: Nam proba, & pudica quòd ſum, conſulo, & parco mihi: quoniam comparatum eſt, vno vt ſimus contentæ viro. Cicero de finibus bonorum & malorum libro 5. Omnis auctoritas philoſophiæ conſiſtit in beata vita comparanda. ¶Comparare, *emere*. Terent. Heaut. Argentum dabitur illi, vt veſtem, atq. alia, quæ opus ſunt, comparet. ¶Comparare iterum *æſtimare*. Accius ἐν ταυρὶ μάχῃ: Proin tu id cui fiat, non qui facias, compara. ¶Comparare, *apparare*. M. Tullius in Verrem actione 2. Vt erat inter ſuos copioſus, conuiuium comparat. ¶Comparare, *dare*. M. Tul. in Verrem de ſupplicijs: Ex omni gemitu, ac dolore certa merces comparabatur.

65 ¶*Calx* eſt *finis*. Virgilius lib.5. Calcémque terit iam calce Diores.

66 ¶*Callet* ſignificat *ſcit*, hoc eſt calliditate, quæ eſt vrbana ſcientia. Accius Ægiſtho: Melius quàm viri, callent mulieres. Afranius Abducta: Neſcis, nam omnem melius callentem, quàm volo. Pacuuius Atalanta: Omnes qui tanquam nos ſub regno ſeruiunt, Callent domi cum imperio metuere. Serenus Opuſculis: Callet ſenium arte viuendi. Acc. Æneadis, aut Decio: Quod periti ſumus in vita, atque vſu callemus magis. Idem Neoptolemo: Sat in aſtu, & fallendo callet. Siſenna Hiſt. libro 4. Lucillium Memmium ſocerum Gaij Scribonij tribunum plebis, quem Marcellini conſiliarium fuiſſe callebant, & tunc Curionis oratorem. ¶Callet etiam dictum à *calloſitate*. Cæcilius Aſoto: Tu iam callebis; illic foſtus deſidet. Plautus Perſa: Plus calleo, quàm aprugnum callum callet. Idẽ Pœnulo: Quid opus verbis? callum aprugnum callere æquè non ſinam.

67 ¶*Conſtituere* eſt *diſponere*, *definire*. Virgilius Æneidos libr.1. Hominéſne, feræne Quærere conſtituit. ¶Conſtituere, *retinere*, *fir*-

mare. M. Tul. de offic. lib. 1. Ineuntis enim ætatis inſcitia ſenum conſtituenda, exercendáq. eſt prudentia. ¶Conſtituere, *inſtituere* M. Tullius de ſeneƈt. Conſtitutiones nó modò delectant, ſed etiam inſtitutiones. ¶Conſtituere, *parare*. M. Tull. in Verrem actione ſecunda: Quod vbi erat Philodemo nunciatum: tametſi erat ignarus quantum ſibi ac liberis ſuis iam tum mali conſtitueretur. ¶Conſtituere, *erigere*. Virgil. lib. 6. Et ferales ante cupreſſos Conſtituunt.

68 ¶*Contendere, feſtinare*. Virg. Æneid. lib. 1. Quæ proxima littora curſu Contendunt petere. ¶Contentio eſt *perſeuerantia*, vel *elatio*. M. Tul. de offi. lib. 1. Ex contentione vocis, & ſummiſſione, & cæteris ſimilibus facilè iudicabimus. Salluſtius Hiſt. libro 4. Rurſus iumenta nacti ad oppidum ire contendunt. ¶Contendere, *aſtringere, intorquere*. Virg. Geor. libro 4. Tanto, nate, magis contende tenacia vincla. Siſenna Hiſt. libro 4. Simul & tormenta contenduntur. ¶Cōtendere, ſignificat *comparare*. Plautus Vidularia: Signum rectè comparabat huius contendi annulum. Lucillius Satyr. lib. 1 Vt contendere poſſem Theſtiados Ledæ, atque Ixionas Archilocho. Idem libro 6. Hunccine vnquam Hyacintho hominem cortinipotentis Deliciis contendi? Cæcilius Titthe: Egon' vitam meam Atticam Contendam cum iſtac ruſticana Syra? Licinius Macer in epiſtola ad ſenatum: Illi ſuam vitam mecum contendunt, quorum in corpore ita crebra ſunt vulnera vitæ nouæ, cicatrici vt locus non ſit. Næuius Lycurgo: Caue, ſis, tuam Contendas iram contrà cum ira Liberi. Accius Tereo: video te mulier more multarum utier, vt vim contendas tuam ad maieſtatem viri. Varro γνῶθι σεαυτόν. Age nunc contende alterum genus philotoreon, nequid ibi viderit melius. ¶Contendere, *certare*. M. Tul. de offic. lib. 1. Miſerrima omnino ambitio eſt, honorúmque contentio. Virgil. Æneid. libro 4. Quis talia demens abnuat, aut tecum malit contendere bello? Salluſtius Iugurthino bello: Fretus multitudine militum ſperabat armis contendere. Cic. Tuſc. lib. 2. Vt onera cōtentis corporibus faciliùs feruntur, remiſſis opprimunt. ¶Contendere, *continuare*. Cic. de Oratore lib. 2. Id quod eius ſcripta declarant, & contentiones vocis, & remiſſiones continuarētur. Et libro 3. Nihil pernicioſius, quàm & infuſa ſine intermiſſione contentio. ¶Contendere, iterum ſignificat *extorquere*. Cicero Epiſtola Caſſij hoc ait: Ita contendo, vt in eo fortunas meas poſitas putem. Accius Euryſace: Iam potero incipiam, & ſine quid vl cōtendam, vt hinc comportet texum Salaminē habeam. Turpilius Lemniis: Habet poteſtatem viri, poteſtatem ſenis: Pretio contendas, vt redempto Phædria Liceat redire antiquam in conſuetudinem. Varro Serrano περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Et petere imperium populi, & contendere honores. M. Tul. de offi. lib. 2. Extremū autem præceptum in beneficiis, operáq. danda, ne quid contra æquitatem contendas.

¶Contendit, *proripuit*, vel *direxit* ſignificat. Virgil. lib. 5. Qui tamen aerias telum contendit in auras. Licinius Macer: Quo die magiſtratum obiit, repentè celeri gradu per forū ſe in Capitolium contendit. Turpilius Philopatro: Gere meas fortunas mater, hem Qua cauſſa hoc opere maximo contenditur? Pacuuius Duloreſte: Nihil coniectura quiui interpretarier Quorſum flexiuice contenderet. M. Tul. de repub. Sed audiſſe te credo, tum verò Platonem Socrate mortuo, primū in Ægyptum diſcendi cauſa, poſt in Italiam contendiſſe. Afranius Epiſtola: Nō licet me quo contendiſſet ita peruenire. Salluſtius Iugurthæ bello: Ex prœlio fugit in prouinciam, ac deinde Romam contendere. Varro Quinquatrib. Qui Tarentinum tuum ad Heraclidem Ponticum contenderit. ¶Contendere, *feſtinare*. Virgil. Æneid. lib. 1. Quæ proxima, litora curſu Cōtendunt petere. M. Tul. in Verrinis actione 2. Hæc vbi filio nunciata ſunt, ſtatim exanimat⁹ ad ædes contendit, vt & vitæ patris, & pudicitiæ ſororis ſuccurreret.

¶Contendere, *intendere*. M. Tul. Hortenſio. Magna etiam animi contentio adhibenda eſt in explicando Ariſtotele, ſi leges.

69 ¶*Cernere* ſignificat *videre*. Virg. Æneid. li. 3. Cernimus adſtantes nequicquam lumine toruo. ¶Cernere rurſum *diſponere*. Lucil. Sat. libro 5. Poſtquam præſidium caſtris educere creuit. Idem li. 13. Acribus inter ſe cum armis confligere cernit. ¶Cernere, amittere. Varro γεροντοδιδάσκαλος. Non vides apud Ennium eſſe ſcriptum, Ter ſub armis malim vitam cernere, quàm ſemel modò parere. ¶Cernere *audire*. Accius Chryſip. Quid agam? Vox illius certè eſt, idem omnes cernimus. ¶Cernere, *iudicare*. Pacuuius Armorum Iudicio: Et æquum eſt & rectum quod poſtulas, Iurati cernant. Ennius Thyeſte: Impetrem facilè ab animo, vt cernat vitalem Bæbiū. ¶Cernere, rurſum *dimicare*, vel *contēdere*. Accius Αἴαντος μάχη: Primores procerum reuocarent nomina, niſi eſſet Quis, qui armis ſecum vellet cernere. Ennius Medea exule: Nam ter ſub armis malim vitam cernere. Pacuuius Armorum iudicio: Qui ſeſe ad finem eſſe ad cauſſandum volunt De virtute, & ego poteſtatem cernundi do omnibus. ¶Cernere, rurſum *cedere*. vnde & *cernere hæreditatem* filij patribus, id eſt cedere dicti ſunt. Accius Myrmidonibus: Regnum tibi permitti malunt, cernam, tradam exercitum.

70 ¶*Circumferre* eſt propriè *luſtrare*. Lucil. Satyr. libro 2. Tum facto omnia ſunt circumlata.

lata. Plaut. Amphit. Quin tu iſtanc iubes pro cerita circunferri? Virg. lib. 6. Idem ter ſocios pura circuntulit vnda.

71 ¶ *Confidentia*, eſt *fiducia*. Virg. Æneid. lib. 2. Et afflictis melius confidere rebus. ¶ Confidentia, *duritia, patientia*. Plaut. Aſinaria: Scapulatum confidentia, virtute vlmorum freti. Confidentia, rurſum *temeritas, audacia*. Pacuuius Atalanta: Grandem, atque atrocem coërce confidentiam. Idem lib. 10. Improbus, confidens, nequam, malus videatur. Turpilius Leucadia: Videntur frigus inceſſum, quàm eſt confidens diis tunc perdunt. Terent. Heaut. Quid illo homine viuit confidentius? Accius Myrmidonibus: Iram in frenis obſtes, animis reprimas confidentiam. Afranius Vopiſco: Excludat vxor tam confidenter virum? Non faciet. Virg. Georg. lib. 4. Nam quis te, iuuenum confidentiſſime, noſtras iuſſit abire domos? Terentius Andria: Neſcio quis ſenex modò venit: ellum confidens. Confidentia, *conſtantia*. M. Tull. de repub. libro 3. Duas ſibi res quò minus in vulgus, & in foro diceret, confidentiam, & vocem defuiſſe. Næuius Danae: Excidit orationis omnis confidentia. Plaut. Amphit. Quæ non deliquit, decet audacem eſſe confidenter.

72 ¶ *Conſternari*, ſignificat *deiici pro ſe*, & *proternè loqui*. ¶ Conſternari rurſum, *erigi*. Pacuuius Periboea: Conſternatæ animæ, ex pectore hac. & voluere Conſilium ſubit omnes, quod de nata eſt modo. Quo pacto inimicis mortem, & huic vitam efferas. Idem Duloreſte: Vnde exoritur? quo præſidio fretus? auxiliis quibus? quo conſilio conſternatur? qua vi? cuius copiis?

73 ¶ *Curriculus*, vt conſuetudo fert, *à curru* diminutio eſt: dicitur breuiſſimum vehiculi epiroti genus. ¶ Curriculus, *curſus*. Varro Epiſtola Iulij Cæſaris: Quem ſimul ac Romam veniſſem, mihi attigit aureis nuntius exemplo eas, in curriculum contuli properè pedes.

74 ¶ *Calumnia*, eſt *malitioſa, & mendax infamatio*. Calumnia rurſum, *calliditas*. M. Tull. de repub. lib. 2. Vt Carneadi reſpondeatis, qui ſæpe optimas cauſſas ingenij calumnia ludificari ſolet.

75 ¶ *Conuenire*, placere, *conſtituere*. Siſenna Hiſt. lib. 4. Signum nactus à Papo, quod inter eos tolli conuenerat. ¶ Conuenire, *aptum eſſe*. M. Tul. Hortenſio: Nam quod veteres, ne non cōueniat noſtris ætatibus iſta oratio, quæ ſpectat ad hortandum. ¶ Cōuenire ſignificat *obuiam fieri*. Terent. Eunucho: Conueni hodie adueniens quendam mei loci, atque ordinis Hominem. ¶ Conuenire, *videre*. M. Tul. de ſenectute: Neque verò eos ſolùm conuenire habeo, quos ipſe cognoui, ſed illos etiā, de quibus audiui, & legi, & ipſe conſcripſi. Plautus Aſinaria: Ætatem velim ſeruire, Libanum vt conueniā modò. ¶ Cōueniri, *colligi, coire*. Virgil. Æneid. lib. 1. Conueniunt, quibus aut odium crudele tyranni. M. Tul. Philippicis lib. 4. Cui quidem hodierno die P.C. nunc enim primùm ita conuenimus. Conuenire, *conſtare*. Terent. Phorm. Conuenit numerus quantum debuit. ¶ Cōuenire, *ſimilem eſſe*. Var. Longè fugit, qui ſuos fugit: Solus rex, ſolus rhetor, ſolus formoſus, fortis, ſecus, vel ad ædilicium modius putus, putis, ſi adhuc charactera Cleophantus conueniet, caue attigeris hominem. ¶ Conuenire, *placere, certum fieri*. Virgil. libro 12. Ceſſerit Auſonio ſi fors victoria Turno, Conuenit Euandri victos diſcedere ad vrbem. M. Tul. de finibus bon. & malorū libro 5. Viuendi cupiditate incenſi omnes ſumus, atque hoc mihi cum fratre tuo conuenit. ¶ Conuenire, *interpellare*. M. Tul. in Ver. actione 2. Non dubitat, quin ipſe, ſi Verrē conueniſſet, æquitate cauſæ, auctoritate ſua commouere hominem poſſit. Lucillius libro 29. Hæc tui conuentus, tela inſidiiſque locaui.

76 ¶ *Calidum* eſt *feruens*. Virg. Æneid. lib. 9. Voluitur ille vomens calidum de pectore flumen. ¶ Calidum, *ferox, & inconſultum*. Mar. Tull. de offi. lib. 1. Sic reperias multos, quibus periculoſa, & calida conſilia. ¶ Calidum, *citatum & velox*. Varro *ὕει κεραυνοῖς*: Cùm dixiſſet Vitulus, ecce caldis pedibus quidam nauicularius ſemiuſtulatus irrupit ſe in curiam.

77 ¶ *Cælum*, eſt *deorum domicilium*. Virgil. Æneid. li. 4. Cælum qui vertice fulcit. ¶ Cælū rurſus *aer*. Tul. de deorum natura lib. 2. Altiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer ſit rarus, ac tenuis, quàm illorum, qui vtantur craſſo cælo, atque concreto.

78 ¶ *Contentus*, dicitur *cui res etiam parua abundè eſt*. Virg. Æneid. lib. 7. Patriis, ſed non & filius armis Contentus. Terent. Eunuc. Quia neque tu vno eras contenta, neque ſolus dedit. Lucil. lib. 30. His te verſibus interea contentus teneto. M. Tull. ad Brutum: Sic igitur facies, & me aut amabis, aut quod contenti ſumus, diliges. Idem de offi. lib. 2. Breuitatis cauſſa familia contenti erimus vna. ¶ Contentum dicitur *extenſum*. Virg. Æneid. lib. 5. Tum rapidus iamdudum arcu contenta parato Tela tenens. Lucil. lib. 30 Hic vt muſcipula contenta, vt ſcorpius cauda Sublata. ¶ Cōtentum, *colligatum, coniunctum*. Virg. Geor. lib. 3. ¶ Contenta ceruice trahūt ſtridētia plauſtra. ¶ Contentum, *continuum, perſeuerans*. Cicero Tuſc. libro 5. Socratem ferunt, cùm vſque ad Pitæcſi contentiùs ambularet, quæſitúmque eſſet ex eo, cur id faceret:

79 ¶ *Cogere, corradere*. Varro Eumenidibus: Furando tamē, ac morbo ſtimulatus eodem, Ex ſeſe ipſe aliquid quærat, cogátque peculi. ¶ Cogere, *vrgere*. Marc. Tullius de officiis libro tertio: Diogenes contra nimium

temere coëgit, qui ne hortatus quidem eſt. Terentius Eunucho: Iubéſne? iubeo, immò cogo, atque impero. ¶ Cogere, *mollire, ſubigere*. Var. Virgula diuina: Sed pauca otio coacto Libamenta legens caduca verus. ¶ Cogere, *in vnum colligere*. Siſenna Hiſt. libro 4. Summoti & intra mœnia rurſum coacti. Cicero Tuſcul. lib. 1. Cælum hoc, in quo nubes, imbres, ventíque coguntur. Terentius E'autontim. Quaſi talenta ad quindecim coëgi. M. Tull. ad M. Catonem: Coactóque in vnum locum exercitu, caſtra in Lycaonia apud Iconium faceret. Virg. Bucolicis: Cogere donec oueis ſtabulis. Lucil. lib. 26. Rauco concionem ſonitu, & curuis cogant cornibus. ¶ Cogere, *mulgere*. Virgilius Bucolicis: Cogite oues pueri: ſi lac præceperit æſtus, Vt nuper, fruſtra preſſabimus vbera palmis. ¶ Cogere. *ſtringere*. Virgilius Georg. lib. 4. Nam frigore mella, Cogit hyems, eadémque calor liquefacta remittit. ¶ Cogere, eſt *imprimere, coarctare*. Virgilius lib. 8. Quadrifidam quercum cuneis vt forte coactis Scindebant.

80 ¶ *Claudere*, ſignificat *includere*. Virgilius Georg. lib. 3. Aut intus clauſos ſaturà ad præſepia ſeruant. ¶ Claudere rurſus, *obſiſtere*. Vir. Æneid. lib. 9. Ecce maris magna claudit nos obice pontus. ¶ Claudere, *circumuenire*. Idem Bucolicis: Claudite Nymphæ, Dictææ Nymphæ nemorum iam claudite ſaltus. Siquà forte ferant oculis ſeſe obuia noſtris Errabunda bouis veſtigia.

81 ¶ *Citum*, *celere*. Salluſt. Catilinæ bello: Modò citus, modò tardus inceſſus eius. ¶ Citum, *diuiſum*, vel *ſeparatum*: vnde & oſcitare dictum eſt. Virgilius libro 8. At procul inde citæ Metium in diuerſa quadrigæ Diſtulerant.

82 ¶ *Citare* eſt *vocare*. Marc. Tull. in Verrem: Citat reum, non reſpondit: Citat accuſatorem. ¶ Citare, *incitare, prouocare*. Marc. Tul. de diuinatione: Quorum ſtudium legendi, non ſcribendi ſtudium vehementius indies citant. ¶ Citare, *laudare*. Marc. Tull. de offic. lib. 1. Citetúrque Salamis clariſſimæ teſtis victoriæ, quæ anteponatur conſilio Solonis.

83 ¶ *Cadere*, eſt *ruere*. Virgil. Georg. lib. 1. Illa cadens raucum per læuia murmur Saxa ciet. ¶ Cadere, *occidere*. Virgil. Æneid. libro 2. Cadit & Ripheus, iuſtiſſimus vnus Qui fuit in Teucris. ¶ Cadere, *euenire*. Marc. Tull. de offic. lib. 3. Et vt iidem dicunt, omnes numeros habet, nec præter ſapientem cadere in quenquam poteſt.

84 ¶ *Capeſſere*, *perficere*. Virgilius Æneidos libro primo: Mihi iuſſa capeſſere fas eſt. Plautus Aulul. In herum matura, in ſe ſera condecet capeſſere. ¶ Capeſſere, *immittere*. Plautus Aſinaria: Quo magis te in altum capeſſis, æſtus te in portum refert. ¶ Capeſſere, *recipere*. Plaut. Amph. Nunc tamen heri imperium perſequar, & me domum capeſſam.

85 ¶ *Commodum*, ſicuti plerunque, *vtile, commodum, aptum, conueniens*. Virgil. libro 12. Accommoda fraudi. ¶ Commodum, *integrum, totum*. Lucillius Biſquinoctoginta videbis commoda de Capua quinquaginta atque octo. Plautus Aſinaria: Viginti argenti commodas minas, eius quas dem matri.

86 ¶ *Candet*, *ignitum eſt*. Marc. Tullius de offic. lib. 2. Candente carbone adurebat capillum. ¶ Candet, *candidum eſt*. Virgilius Æneid. lib. 4. Candentis vaccæ media inter cornua fundit. Varro γνῶθι σεαυτόν Candens corpore taurus triuio lumine lunæ.

87 ¶ *Caſtum*, *ſine libidinis & turpitudinis nota*. Virgilius Georg. libro 2. Caſta pudicitiam ſeruat domus. ¶ Caſtum, *religioſum*. Virgilius libro 6. Quíque ſacerdotes caſti dum vita maneret. Varro γεροντοδιδάσκαλον. Ergo tum ſacræ, religioſæ, caſtæque fuerunt res omnes. Idem Eumenidibus: Nam quæ venuſtas hic adeſt gallantibus, Quæ caſta veſtis? ¶ Caſtum *à furtis & rapinis abſtinens*. Varro Andabatis: Nec manus viſco tenaci tinxerat viri caſta. ¶ Caſtum, *ſuaue, iucundum*. Varro Parmenone: Demittis acreis pectore luctus cantu, caſtáque poeſi.

88 ¶ *Cenſere*, ſignificat *exiſtimare, arbitrari*. Accius Euryſace: Nam eo oblectat ſpes ærumnoſum hoſpitem, Dum id quòd miſer eſt, clam eſſe cenſet alteros. Næu. Pœnici Belli libro 6. Cenſent eò venturum obuiam Pœnum. Caſſius Hemina Hiſtor. lib. 2. Cenſuit ſeſe regem Porſennam occidere. Quadrigarius Annal. lib. 7. Ne nos ad certationem cenſeas hæc incepiſſe. ¶ Cenſere *ſuccenſere*. Varr. Caprino prælio, περὶ ἡδονῆς. Ne vobis cenſeam, ſi ad me referretis.

89 ¶ *Coniicere*, eſt *iacere*. Virgil. Æneidos libro ſecundo: Telúmque imbelle ſine ictu Coniicit. Afran. Simulante: Vellem interueniſſem antè, nam vt ſigna indicant, Hi coniecere verba inter ſeſe acriùs. ¶ Coniicere, *colligere, certare*. Afran. Simulante: Nolim mater me præſente cum patre coniicere, non ſi me non vis, vel meum. ¶ Coniicere, *agere*. Afranius Materteris: Cauſſam coniicere hodie ad te volo, ambo adeſtis, profuturos arbitror. ¶ Coniicere, *furari, auferre*. Afranius Incendio: Seruus eſt mihi in caſio ſceleratus, curioſus, is cum filio ei coniicere ad neſcio quicquid de latratiuncula. Lucil. lib. 2. Quid dicis? cur eſt factum, quod coniicis iſtuc?

90 ¶ *Contingere*, eſt *tangere*. Virgilius Æneidos libro ſecundo: Funémque manu contingere gaudent. ¶ Contingere, *euenire*. Mar. Tullius libro 5. Quod non modò ſingulis hominibus, ſed potentiſſimis populis ſæpe

contingit. Ennius Thyeſte: Quàm mihi maximè hic hodie contigerit malum.

91 ¶*Conferre* ſignificationem habet manifeſtam. Marc. Tul. de offic. libro 2. Omnes meas curas, cogitationéſque in eum conferebam. ¶Conferre, *contollere*. Virgilius: Et conferre gradum, & procedere longiùs audent. ¶Conferre, *conſerere*. Virgil. libro 9. Ergo & ſi conferre manu mum furor, itáque monſtrat. ¶Conferre, *comparare*. M. Tul. de Offic. libro 2. Quæ conferri, & comparari cum eorum ſtudiis poteſt? ¶Conferre, *transferre*. M. Tul. de offic. lib. 2. Ad hoc potiſſimum ſtudium nos contuliſſemus.

92 ¶*Confectum* dicitur *occiſum, exanimatū*. Virgilius lib. 11. Hactenus Acca ſoror potui; nūc vulnus acerbum Conficit. M. Tul. de Suppliciis: Plagis cōfectum dico à lictoribus tuis, pater, ante oculos tuos occidiſſe. ¶Confectū, *defeſſum*. Virg. lib. 11. Ducitur infelix æuo confectus aletes. Lucil. lib. 26. Tum doloribus cōfectum corpus animo obſiſtere. M. Tull. de officiis lib. 1. Nec me angoribus dedi, quibus eſſem confectus.

93 *Conficere, frangere*. Lucil. libro 28. Malo hercle veſtro confectores cardinum. ¶Conficere, *colligere*. Terent. Phorm. Id vt conficerem, confeci: affero. M. Tull. ad Cæſarem iuniorem libro 1. In ſingulas tegulas impoſitis ſexcentis ſexcenties confici poſſe. Et in Verr. actione 2. Permagnam eum dicere ex illa re pecuniam confici poſſe. Lucil. libro 26. Non te multitudinem tuorum, quàm in album in clyta dextra confici ſibi. ¶Conficere, *facere*. Ter. Phor. Bonas me abſente hîc confeciſtis nuptias. M. Tullius Hortenſio: Ea facultas maioribus noſtris erat, qui confectis ſenatuſconſultis. Et Tuſculanarum libro 5. Nihil eſt enim apud iſtos, quod non eorum turba conficiat. ¶Conficere, *explicare*. M. Tullius de offic. lib. 2. Honeſtatis pars confecta eſt, quam tibi cupio eſſe notiſſimam. ¶Conficere, *conſumere, finire*. Terent. Phorm. Cùm hîc non videant, me credant conficere argētum ſuum. M. Tullius ad Cæſarem iuniorem lib. 2. Bellum, vt opinio mea fert, & conſenſu ciuitatis confectum iam haberemus. Lucil. lib. 30. Cōficit ipſe, comeſtque. M. Tullius Hortenſio: Quæ eſt enim confectio valetudinis? quæ deformatio corporis?

94 ¶*Concedere, dare, vel permittere*. M. Tul. in Verrem actione 2. Da mihi hoc, concede quod facile eſt. Virg. libro 7. Conceſſit in iras Ipſe Deûm antiquam genitor Calydona Dianæ. Terentius Adelphis: Hui metuiſti, ne ſi de tuo iure conceſſiſſes paullulum. Lucil. libro 29. Concedat homini, id quod velit deleniat. M. Tul. de officiis libro 3. Si negligent omnia turpia per ſe ipſa, fugienda eſſe concedant. ¶Concedere, *credere, vel conſentire*. Terent. Phorm. Nunquam ne hodie concedes mihi neque intelliges? Lucil. libro 28. Concedere vnum atque in eo dicere, quo ſeparatur manus. ¶Concedere, *recedere*, vel *cedere*. Terent. Hecyra. Hîc video me inuiſam eſſe meritò, tempus eſt concedere. Afranius Incēdio: Atque etiam incendit hoc, procul conceſſero. Cæcilius Tithe: Hic dum abit, huc conceſſero. Cicero Tuſculanarum lib. 4. Vt cum magnitudine medicinæ, doloris magnitudo concederet.

95 ¶*Conſequi* ſignificat *ſequi*. Virg. libro 5. Quem deinde Cleanthus Conſequitur. M. Tul. de offic. libro 3. Ex quo intelligi debet, illum mentis agitatione, inueſtigationéque earum rerum, quas cogitando conſequebatur, neque otioſum, nec ſolùm vnquam fuiſſe. ¶Conſequi, *adipiſci*. M. Tul. Epiſt. ad Cæſarèm li. 1. Tunc cum ea, quæ es ab ſenatu ſummo cum honore tuo conſecutus. Idem in Verrem actione prima: Quod ego meo labore, & vigiliis conſecutus ſum. ¶Conſequi, *exprimere, deſinire*. M. Tullius ad Cæſarem: Extrema verò nec quanta, nec qualia ſunt, verbis conſequi poſſum.

96 ¶*Conſerere* dictum eſt *miſcere*. Virgilius Æneid. lib. 2. Multáque per cæcam congreſſi prœlia noctem Conſerimus. ¶Conſerere, *inſerere*. Virg. Georg. lib. 2. Iuuat Iſmara Baccho Conſerere.

97 *Cædere*, eſt *verberibus dedere*. Terent. And. Verberibus cæſum te in piſtrinum Daue Dedam. M. Tul. de ſuppliciis: Cædebatur virgis medio in foro Meſſanæ. ¶Cædere, *excidere*. Virg. Georg. lib. 1. Cæditur & tilia ante iugo leuis. Lucil. libro 27. Lignum cedat, penſum faciat, ædeis verrat, vapulet. M. Tul. Hortenſ. Aut tibi id ipſum peruertendum fuit, quod tu ne attigiſti quidem, aut eius partes, quaſi membra quædam cædenda. ¶Cædere, *occidere*, vel *mactare*. Virg. Georg. lib. 2. Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur. Et Æneid. lib. 2. Cæduntur vigiles. Var. Eumenid. Maximum cædit, ferro, ſed cædere Vlyſſem, Cum bacca ſyluam cædit, porcóſque trucidat. ¶Cædere, *immolare*. Plau. Aulul. Cædendum conduxi ego illum. Virg. Ænei. li. 4. Cædunt quinas de more bidenteis. ¶Cædere, *frangere*. Virg. Georg. lib. 3. Cæduntque ſecuribus humida vina. M. Tul. in Verrem actione 2. Cædere ianuam ſaxis inſtare ferro. Lucil. lib. 29. Cæde oſtium, grato vrgere iſtam perimus. ¶Cædere, *conſumere*. Lucil. li. 30. Lana opus omne perit, ſqualor, tineæ omnia cædunt.

98 *Quatere* ſignificat *percutere*. Virgil. lib. VIII. Quadrupedante putrem ſonitu quatit vngula campum. ¶Quatit, *infeſtat*. Virg. libro VIII. Aut raſtris terram domat, aut quatit oppida bello. ¶Quatit, *excludit*. Terēt. Eunucho:

110 ¶*Competere*, ſignificat *honorem*, vel *coniugium*, vel *quiduis aliud aduerſus alium petere*, vnde *competitores*, vt ſæpe. ¶Competere, *par eſſe*, vel *ſimile*. inde in æſtimatione rerum, hoc illi competit, dicimus. ¶Competere, *rei cuiuſque meminiſſe*, aut *conſtanter valere*. Salluſt. Hiſtoriarum lib. I. Sic verò quaſi formidine attonitus, neque animo, neque auribus, aut lingua competere.

D

111 ¶*Damnare*, eſt *damno afficere*, vnde & *condemnare* dictum eſt. E contrario nullo damno affectum indemnem probamus. ¶Damnare, eſt *exheredare*. Lucillius Satyrarum lib. xi. Caſſius Caius hic operarius, quem Cephalonem Dicimus ſectorem, furiúmque, hunc Tullius quem Index hæredem facit, & damnati alij omnes. ¶Damnare, *neceſſitate conſtringi*. Terentius Phorm. Tuus eſt damnatus gnatus, non tu. ¶Damnare, eſt *morti dare*. Virgilius Æneid. lib. iiij. Nō dum illi flauum Proſerpina vertice crinem Abſtulerat, Stygióque caput damnauerat Orco. Accius Armorum iudicio: Maior erit luctus, cùm me damnatum audiet. M. Tullius in Verrem actione I. Reus in iudicium adductus eſt Verres, homo vita, atque factis omnium iam opinione damnatus. ¶Damnare, & condemnare pro liberare poſitum eſt. Titinnius Veliterna: Fortaſſe notum fuiſſe, quo die liber foret, Nunc eius voti condemnatus immolauit hoſtiam. Virg. lib. xij. Quem damnet labor, aut quo vergat pondere letum. Turpilius Leucadia: Et amplius illam apparere condecet Quando quidem voti condemnata eſt. Virgilius Bucolicis: Damnabis tu quoque votis. Siſenna Hiſtor. lib. iiii. Quòd voto damnati fetum omnem dicuntur eius anni ſtatim conſecraſſe. Cicero Tuſcul lib. v. Rerum naturam, quàm errorem noſtrum damnare maluimus.

112 ¶*Delicere*, eſt *illicere*. Titinnius lib. v. Quòd ea paraſitus habeat, qui illum ſciat Delicere. & noctem facere poſſet de die.

113 *Defendere*, *vindicare*, *depellere*. Virgil. Bucol. Solſtitium pecori defendite. ¶Defendere, *tueri*, *depellere*. Ennius Achille: Serua ciues, defende hoſtes, cùm potes defendere.

114 ¶*Delica*, eſt *aperi*, vel *explana*. Titinnius libro quinto: Quid iſtuc eſt? aut iſtic ſibi vult ſermo, mater delica. Idem Prœlia? Tibíne comœdiam, quam ſciam, non delicem? Cæcilius Oboloſtate: Si linguas decem Habeam, vix habeam te ſatis qui audē ache Immò verò hîc antè ſolitus ſum, delicat. Accius Achille: Qua re alia ex crimine inimicorum effugere poſſis, delica. Lucillius lib. xxx. Nemo iſtum ventrem pertundet, delicet vti, atque videbis.

115 ¶*Delinitus*, ad noſtram conſuetudinē *placatus*. Turpil. Demetrio: Vide mirum ingenium, ac delinificum mulierum. Commōrat hominem lacrymis. ¶Delinitus, *delectatus*. M. Tullius ad Caſſium lib. I. Iam biennium eſt, cum virtuti nuntium remiſiſti, delinitus, illecebris voluptatis. Lucil. libr. xxx. Præſeruit, labra delicit, delinit amore. ¶Delinitus, eſt *mente alienatus*. Plautus Amphitr. Delinitus ſum profectò, ita vt me qui ſim, neſciam. Lucil. lib. xxviij. Concedat homini id, quod vult: deliniat. corrumpat prorſus, ac neruos omnes.

116 ¶*Delinit*, *deligat*. Titinnius Prœlia: Verùm enim dotibus deliniti, vltro etiam vxoribus ancillantur.

117 ¶*Degere*, eſt *agere*. Lucretius lib. ij. Degimus hoc æui, quodcunque eſt. ¶Degere, etiam eſt *minuere*. Plautus Aulularia: Nunc ego iſtum ſoror laborem degam, & diminuā tibi. ¶Degere, eſt *detrahere*. Plautus Epidic. Degitur corium de tergo meo.

118 ¶*Dare*, eſt *exhibere*. M. Tullius de ſignis: Cn. Pompeius cum filio, qui fuit in Tyndaritano, cenam ipſi iſti dabat apud villam. Terentius *Eunuch.* Nanque ei vnam cenam, atque eius comitibus dedi. ¶Dare, *facere*. Virgilius Æneid. lib. j. Tu das epulis accumbere Diuûm. Et lib. iiij. Immotámque coli dedit, & contemnere ventos. ¶Da, ſignificantiam habet manifeſtam, id eſt, dic. Virgilius Æneid. lib. iii. Da propriam Tymbræ, domum. ¶Da, *dic*. Virgilius Bucolicis: Sed tamen iſte Deus qui ſit, da, Tityre, nobis. Et lib. vj. Túque, ò ſanctiſſima vates Præſcia venturi, da, non indebita poſco. Terentius *Heautontimorumenos*: Nunc quamobrem has partes dedicerim, paucis dabo. Lucil. lib. xxx. Si liceat facere, etiam hoc verſibus reddere quod do. Et lib. xxviij. Perſuade, & trāſi, vel da quamobrem tranſeas. ¶Dare, *adſcribere*. M. Tul. in Verrem diuinatione. Ego etiam quæ tu ſine Verre commiſiſti, Verri crimini daturus ſum. ¶Dare, *oſtendere*. Lucil. lib. xxvj. Animóque ægrotat, vidimus corpore hunc ſignum dare. ¶Dare, *petere*. Lucillius libr. v. Sicuti cùm primos ficos propala recenteis Protulit, & pretio ingenti dat primitus paucos.

119 ¶*Deponere*, eſt *ponere*. Virgilius Bucolicis: De grege non auſim quicquam deponere tecum. M. Tullius de offic. lib. ij. Exiſtimaui honeſtiſſimè moleſtias poſſe deponi, vbi me ad philoſophiam retuliſſem.

¶Deponere, eſt *commendare*. Accius Erigona: Hoſpitem depoſita interimes. Afranius Epiſt. Amare, habere puerum depoſitum foris. M. Tullius de officiis libro tertio: Ego & promiſſa nonnunquam facienda, neque ſemper depoſita reddenda. ¶Deponere, eſt

alienare. Plautus Aulularia: Vt me deponat vino, eam affectat viam. ¶Deponere, eſt *deſperare*: vnde & *depoſiti* deſperati dicuntur Lucilius Satyrarum lib. iij. Symmachus præterea iam tum depoſitos bubulcus Exhalans animam pulmonibus æger agebat. Virgilius lib. xij. Ille vt depoſiti proferret fata parentis. Accius Tereo: Tereus indomito more, atque animo barbaro Conſpexit in eam amore vecors flammeus, & Depoſitus, facinus peſſimum ex dementia Confingit. Idem Alpheſib. Etſi eſt in malis Depoſitus animus meus, quæ ſcribi exinde audiret. M. Tullius in Verrem actione 1. Itaque mihi videor, iudices, magnam, & maximè ægram, & propè depoſitam Reipub. partem ſuſcepiſſe. Cæcilius Oboloſtate: Depoſitus modò ſum anima, vita ſepultus ſum.

120 ¶*Deſtitui*, eſt *deſolari*. Deſtitui, rurſum *ſtatui*. Næuius Gymnaſtico: In alto nauem iubet deſtitui ancoris. Cæcilius Symbolo: Deſtituit omnes ſeruos ad menſam ante ſe.

121 ¶*Dedicare*, eſt *dicere*. Accius Alpheſib. Aduerteor cùm te eſſe Alcmæonis fratrem factis dedicat. Cæcilius Annal. libro 1. Legati quò miſſi ſunt, veniunt, dedicant mandata.

122 ¶*Dicere, conſtituere*. Terētius Andria; Placuit, deſpondit, hic nuptiis dictus eſt dies. ¶Dicere, *denunciare*. Lucillius lib. xxviij. Minitari apertè capitis dicturum diem. Terentius Andria: Dico tibi, ne temerè facias. ¶Dicere, eſt *indicare*. Virgilius Bucolicis: Dic mihi Damœta cuium pecus? ¶Dicere, *dicare*. Virgilius lib. vi. Iunoni infernæ dictus ſacer. ¶Dicere, *deſtinare*. M. Tullius de offic. libro 3. Et is, qui morti addictus eſſet, paucos ſibi dies commendandorum ſuorum cauſſa poſtulauiſſet. ¶Dicere, eſt *promittere*. Pompon. Piſtoribus: Nummos certos dicas. dico quinquaginta millia. Salluſtius Hiſtoriarum lib. 2. Eodem anno in Macedonia Caius Curio, principio veris, cum exercitu profectus in Dardaniam, quibus potuit pecunias dictas coëgit. Afranius Vopiſco: Igitur quieſcet, quoniam inter nos nuptiæ Sunt dictæ, pareas iſtis verbis, ſi placet. Idem Fratr. De ruſtico neſcio cui vicino ſuo Perpauperi, cui dicat dotis paullulum. Pacuuius Hermione: Priùs data eſt, quàm tibi dari dicta, aut quàm reditum eſt Pergamo. Var. Myſter. In id virgo, dos à femina vt auferatur, quæ mihi poſtea quàm ad concordiam dicta eſt. ¶Dicere, *dare*. M. Tullius de offi. lib. ij. Commodè autem quicunque dixit pecuniam.

123 ¶*Dignatus*, ſignificat dignus habitus. Virgilius Æneid. lib. iij. Coniugio Anchiſa Veneris dignate ſuperbo. Accius Neopt. Sed quem mihi iungent, cuique tu illo fuerint, dignabor dari. Idem Atreo: Egóne Argiuûm imperium attingam, aut Pelopis digner domo? Quò me oſtendam? quod templum adeam? quo more funeſto colloquar? Cicero Orat. Quanquam enim omnis locutio oratio eſt, quæ tamen conſimili laude dignantur.

124 ¶*Dignari*, dicitur *dignum aliquem deputare*. Virgil. lib. x. Atque idem fugientem haud eſt dignatus Orodem Sternere.

125 ¶*Dominus*, dicitur *cui ſeruitur*. Virgil. Æneid. libro primo: Romanos rerum dominos, gentémque togatam. ¶Dominus rurſum appellatur *conuiuij exhibitor*: vnde & *dominia* conuiuia. Lucillius Satyrarum lib. vi. Qui te bonus Iuppiter inquit, Craſſo Mutium cùm cenabat dominum fortem. Idem libro xiij. Primùm dominia, atque ſodalitia omnia tolluntur. Turpilius Philopatro: Fortè eo die meretricis ad me de leuitate Atticæ, vt cùm venerat, quidam dixerat quae cenam apud me Thais, atque Erotium, Antiphila, Pythias: ego extra cubui domina. Varro Papiapapæ, περὶ ἐγκωμίων: Dominum conuiuij, vinum, aliúdve quid mî laudato. Salluſtius Hiſtoriarum libro tertio: Alteri ſcribam, & cenas in imo medius inter Tarquinium, & dominum Perpennam. M. Tullius in Verrem Frumentaria: Adria argento dominos veſtræ. Var. Endym. Diſcumbimus muſſati, dominus matura oua ad cenam committit. ¶Domini, & *mulierum amatores*. ¶Dominus, *maritus*. Virgilius Æneid. lib. 4. Connubia noſtra Reppulit, ac dominum Ænean in regna recepit.

126 ¶*Deliberare*, eſt *dubitare*. Terentius Phormione. Ego ampliùs deliberandum cenſeo.

127 ¶*Deliberatum, expletum, defunctum*, vel *definitum*. Turpil. Philop. Certum, atque deliberatum eſt, me illis obſequi.

128 ¶*Diſcrimen, diuiſio, ſeparatio*. Cicero de finibus bonorum & malorum lib. 2. Homo & acutus, & diligens Chryſippus non contemnit, totúmque diſcrimen ſummi boni in eadem rerum comparatione poſitum putat. ¶Diſcrimen, eſt *periculum*. Virgilius Æneid. libro primo: Per tot diſcrimina rerum, Tendimus in Latium. ¶Diſcrimen rurſum *ſeparatio* à diſcernendo: vnde & *diſcerniculum* dicitur acus, quæ capillos à media fronte diſſeparat. Salluſtius Hiſtoriarum libro 1. Sertorius fortis turba morantibus, nullo, vt in terrore ſolet, generis, aut imperij diſcrimine, per calonum corpora ad medium quaſi deinſuper inſtantium manibus in murum attollitur. Virgil. Æneid. lib. 1. Tros, Tyriúſque mihi nullo diſcrimine agetur. M. Tullius Philippicis lib. ſecundo: Hetruriam diſcriminat Caſſius. Lucillius libro xxix. Et amabat

omnes, nam diſcrimen non facit, neque ſignat linea alba. ¶Diſcrimen, *certamen*. Virg. lib. v. Poſt hos æquo diſcrimine piſtris, Centaurúſque locum tendunt ſuperare priorem.

129 ¶ *Duci, delectari*, vel *aduocari*. M. Tul. de finibus bonorũ & malorum libro v. Dánt que ſeſe ad ludendum, fabellarúmque auditione ducuntur.

130 ¶ *Ducere, pati.* Virgil. Æneid. lib. 4. Nate Dea, potes hoc ſub caſu ducere ſomnos? ¶Ducere, *nudare, exerere*. Virg. Æneid. lib. 12. Ille tamen clypeo obiecto conuerſus in hoſtem Ibat in auxilium, ducto mucrone petebat. ¶Ducere, *excitare*. M. Tul. in Ver. actione ij. Quòd ſi quem ſtatuæ magnopere delectant: ſi quis earum honore, aut gloria ducitur. ¶Ducere conſuetudine, quam ſignificantiam habeat, claret, ſicut Virg. Æn. lib. xij. Ducitur infelix æuo confectus Aletes. & multa talia. ¶Ducere, *illicere, inducere* M. Tul. de offic. lib. 2. Poſtremò pretio, aut mercede ducuntur. Et de ſeneɥt. Sic adoleſcentes ſenum præceptis gaudent, quibus ad virtutum ſtudia ducuntur. ¶Ducere, *ſtruere, erigere*. Virg. Æneid. lib. 1. Pars ducere muros, Moliríque arcem. ¶Ducere, *exiſtimare, iudicare*. Varr. Sexag. Auidus iudex rerum ducebat eſſe κακὸν, hoc modo. Virg lib. 10. Tanton' me crimine dignum Duxiſti? M. Tul. in Ver. diuinat. Clariſſimi viri noſtræ ciuitatis temporibus optimis hoc ſibi ampliſſimum, pulcerrimúmque ducebant. Lucil. lib. xxx. Non datur, admittit nemo, nec viuere ducunt, Orco ſpondent ſeptimum. M. Tul. de offic. libro 3. A quatuor fontibus honeſtatis primo libro officia duximus. ¶Ducere, *voluere, pertractare*. Virg. libro ſexto: Sic equidem ducebam animo, rebárque futurum. Lucillius lib. xxix. Hæc nunc ſummam ſumptus, ducátque æri finem, atque alieni. ¶Ducere, *fabricare*. Varro, γνῶθι σεαυτόν. Nihil ſunt Muſæ policis veſtræ quas ærificè duxi. ¶Ducere, *trahere, differre*. M. Tul. ad Cæſarem iuniorem lib. 1. Ne res duceretur, fecimus vt Hercules Antianus in alium locum trãsferretur. Idem de offic. lib. 3. Apud prætorem criminatus eſt Balbum illum ducere. ¶Ducere propriè pro temporibus *ſeruare*. Virg. Bucolicis: Aſtrum, quo ſegetes gauderent frugibus, & quo Duceret apricis in collibus vua colorẽ. ¶Ducere, *demittere, deſcendere*. Plautus Aulu. Vbi ille abit, ego me duco deorſum de arbore. ¶Ducere, *gerere*. Virgilius libro ſeptimo: Hi bellum aſſiduè ducunt cum gente Latina.

131 ¶ *Differre, eſt ſpatium temporis dare*. Virg. Æneid. libro vi. Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem. ¶Differre, *diffamare, diuulgare*. Lucillius libro xxx. Gaudes, cùm de me iſta foris ſermonibus differs. Varro de vita populi Romani libro 4. Si modò ciuili concordia exſequi rationem paret, rumores famam differant licebit, nóſque carpant. ¶Differre, *diuidere*, vel *ſcindere*. Virg. Georg. lib. 4. Scythiæque hyemes, atque arida differt Nubila. Terent. Adelphis: Miſeram me, differor doloribus. Virg. lib. vii. At procul in de citæ Metium in diuerſa quadrigæ Diſtulerant. Lucillius lib. xxx. Et maledicẽdo multis ſermonibus differs. Plaut. Aulularia: Niſi reddi mihi vaſa iubes, pipulo te differam Ante ædeis. ¶Differre, *in ordinem ponere*. Virg. Georg. lib. 4. Ille etiam ſeras in verſum diſtulit vlmos. ¶Differe, *diſtare*. M. Tull. in Verrem diuinatione: Ac vide quid differat inter meam opinionem, ac tuam. Lucil. lib. xxvii. Tamen aliti verruca, aut cicatrix medius papillæ differunt. M. Tull. Hortenſio: Quantum inter ſe homines ſtudentes moribus omni vitæ ratione differant.

132 ¶ *Durum, ſolidum*. Virg. Æneid. lib. 4. Sed duris genuit te cautibus horrens Caucaſus. ¶Durus, *nocens*. Idem Georg. lib. 4. Aut durum tineæ genus. Lucil. libro xxx. Et ſæuo, & duro in bello multo optimus hoſtis. ¶Durum, *patiens*, & *perſeuerans*. Virgil. Georg. libro 2. Scipiadas duros bello. Et Æneidos lib. 1. Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis. Terent. Adelph. Non hercle hîc quidem durare quiſquam, ſi ſic fit, poteſt. ¶Durum, *immite*. Virg. Georg. lib. 2. Quid iuuenis, magnum cui verſat in oſſibus ignem Durus amor? Terent. Heaut. Et quod illum inſimulat durum, id non eſt.

133 ¶ *Decernere*, eſt *conſtituere, definire*. M. Tull. de officiis libro 1. Quare expetenda quidem magis eſt decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo. Virg. Æneid. lib. 4 Decreuítque mori. Ter. Andria: Quicquid peperiſſet, decreuerunt tollere. Plautus Aſinaria: Eos me decretum eſt perſequi mores patris. Varro Eumenidib. Forenſes decernunt, vt exiſtimatio nomen eum in ſanorum numerum referat. ¶Decernere, eſt *dicere*. Plautus Amphitryone: Qui nequeas, noſtrorum vter ſit Amphitryo decernere. ¶Decernere, *certare*. Virg. Æneid. lib. 11. Ipſum armis, ipſúmque iubet decernere ferro. Idem Georg. lib. 3. Cornibus inter ſe ſubigit decernere amanteis. M. Tul. Philippicarum lib. 3. Quam ne ſeruiam animis, armíſque decernere.

134 ¶ *Demiſſum, abiectum*. M. Tul. de offic. lib. 3. Perſpicuum eſt enim ea, quæ timido animo, humili, demiſſo vnus accipit affert. ¶Demiſſum. *humile, miſerandum, abiectum*. Vir. Æneid. lib. 3 Deiecit vultum, & demiſſa voce locuta eſt. Lucil. lib. 27. Re in ſecunda tollere animos, & in mala demittere. Cic. Tuſc. lib. 5. Non eſt auſus elatè, & amplè loqui: humiliter, dimiſſéque ſentire.

135 ¶ *Dimittere, permittere, in poteſtatem dare.* Tul. de Rep. li. 1. Tum annui conſules, tum dimiſſi populo faſces. ¶ Dimittere, *derelinquere.* M. Tul. ad Cæſarem lib. 3. Quæ ſi videres non de exercitu retinendo tueri, ſed eo tradito, aut dimiſſo. ¶ Demittere, *deſuper mittere.* Virg. Æneid. lib. 2. Demiſſum lapſi per funem. Salluſt Hiſt. lib 3. Cum machinis ſtrepitu dimiſſum Victoriæ ſimulacrum coronam capiti imponebat. Var. Meleagris: Cùm etiam Thais Menandri tunicam dimiſſam habeat ad talos. ¶ Dimittere, *dare.* Virgil. Geor. lib. 3. Dimiſſaque ab Ioue gentis Nomina. ¶ Dimittere, *mittere.* Idem Æneid. li. 1. Equidem per litora certos Dimittam.

136 ¶ *Diſcere, eſt ignotam rem meditando aſſequi.* Lucill. libro 9. Diſcere labora, ne res te ipſa, ac ratio ipſa refellat. Virg. lib. 12. Diſce puer virtutem ex me. Diſcere, *tentare.* Virgil. libro v. Et fractis diſcentem currere remis.

137 ¶ *Defunctum* dicimus conſuetudine *mortuum.* Virg. lib. v. Defunctáque corpora vita. ¶ Defuncti, *liberati.* Idem lib. vi. O tandem magnis pelagi defuncte periclis.

138 ¶ *Diſtrahere, eſt vendere.* Lucil. li. xxix. Diuidant, differant, diſſipent, diſtrahãt. ¶ Diſtrahere *ſeparare.* Terent. Phorm. Quòd ſi eò meæ fortunæ redierunt, Phanium abs te vt diſtrahat? M. Tul. Philip. lib. 2. Quod primùm hæc natura cohærentia, opinione diſtraxiſſent. Var. de vita populi Romani lib. 1. Diſtractione ciuium elangueſcit bonũ proprium ciuitatis, atque ægrotare incipit, & cò ſeneſcit. ¶ Diſtrahere, *diuidere, diffundere.* Virg. lib. 7. Turbatis diſtractus equis. Varro de vita populi Romani lib. 1. Metium Suffetium propter perfidiam interemit penè imperioſiùs, quàm humaniùs. Nam equis ad curriculum ex vtraque parte deligatum diſtraxit.

139 ¶ *Dicare, dictum eſt conſtituere, conſecrare.* Virg. lib. v. Vrbe velim poſita templis ſibi ferre dicatis. ¶ Dicare, *tradere.* M. Tull. Epiſt. ad Cæſarem lib. 1. Balbum quanti faciam, quámque ei me totum dicauerim, ex ipſo ſcies. Lucil. lib. xxx. Iuratum ſe vni cui ſit data adæque dicata. ¶ Dicare, *indicare, nuntiare.* Lucillius libro xxx. Sic vbi ad aureis Fama tuam pugnam claram allatam dicaſſet.

140 ¶ *Detrahere, derogare.* M. Tul. de ſignis: Et ſi quæritis, vt ipſe de me detraham, illos ego accuſatores puto. ¶ Detrahere, *tollere.* Terent. Heaut. Aſſiduo, accurrunt ſerui, ſoccos detrahunt. Virg. Geor. lib. 3 Obſeruans nido implumeis detraxit: M. Tull. Frumentaria in Verrem: Poſtremò ſicui ciuitati ſociæ tantùm detraxit, quantum commodum fuit. Idem de offic. lib. 3. Nunquam committit, vt alienum appetat, & id, quod alteri detraxerit, ſibi aſſumat. Et Hortenſio: Vt ea ſibi ratio vera reſtituat, quæ conſuetudo vitioſa detraxerit. ¶ Detrahere, *extrahere.* Lucil. lib. xxix. Cùm ipſi in locum deſcendãt, cùm alios detrahant.

141 ¶ *Deſpicere, eſt pro nihilo habere.* M. Tul. in Verrem actione 2. Quemadmodum tenuiſſimum quenque contempſerit, deſpexerit, liberum eſſe nunquam duxerit. Vir. Bucolicis: Deſpectus tibi ſum, nec quis ſim quæris, Alexi. M. Tul. de offic. lib. 2. Deſpiciunt autem eos, & condemnant, in quibus nihil virtutis, nihil animi, nihil neruorum putant. ¶ Deſpicere, *deſuper adſpicere.* Vir. Geor. lib. 2. Qualem ſæpe caua montis conualle ſolemus Deſpicere. M. Tul. Hortenſio: Conſolabitur eam magnitudo animi, & humanarum opinionum alta quædam deſpectio.

142 ¶ *Deijcere, elidere.* M. Tul. ad Cæſarem iuniorem libro ſecundo: Adeſt alba neſcio cuius Clodij, quam cum reſtitui iuſſiſſet Anconæ cum eo deiectum eſſet ex ſenatuſconſulto. ¶ Deiicere dicitur *mittere.* Virg. lib. 8. Toto genitor quæ plurima cælo Deiicit in terras. Lucillius lib. 27. Has è feneſtris in caput Deiiciunt, qui propè ad oſtium adſpirauerant. ¶ Deiicere, *præcipitare.* M. Tull. in Verrem actione 2. Si me ædilitate deieciſſent. Lucil. lib. xxix. Detrurſus tota vi deiectúſque Italia. ¶ Deiicere, *auertere.* M. Tull. Philippicis: Nec verò vſquam, nec à Repub. deiiciebam oculos.

143 ¶ *Deducere, vocare.* M. Tull. de repub. libro 1. Quare ſi placet deducere rationem tuam de cælo ad hæc citeriora. ¶ Deducere, *trahere, mouere.* Siſenna Hiſt. lib. 4. Ab armis te recedere, præſidia de locis deducere. ¶ Deducere, *deprauare, tranſuertere à vero & à recto.* M. Tull. Hortenſio: Habet enim ipſa incertam definitam viam, & ex ea multis vitiis, & erroribus deprauata deducitur. Virg. Georgic. libro 1. Riuos deducere nulla Religio vetuit.

144 ¶ *Deductum, dicitur molle, ſuaue.* Virg. Bucol. Paſcere oportet oueis, deductum dicere carmen. ¶ Deductum, *delectatione ductum.* Virgilius Bucolicis: Carmina vel cœlo poſſunt deducere lunam. Lucillius lib. xxvi. Illuc oculi deducunt ipſi, atque animum ſpes illuc rapit. ¶ Deductum, *diminutum, ſuppreſſum.* Lucillius lib. xxx. Deductat hunc voce leo. cur tu ipſa venire Non vis huc?

145 ¶ *Deferre, abducere.* Virgil. Æneidos libro ſexto: Defer in Italiam. ¶ Deferre, eſt *afferre.* Virg. Æneid lib 4 Celeres mandata per auras Detulit. ¶ Deferre, *celatum prodere.* Lucill. lib. xxviii. Quapropter certum eſt facere contrà, ac perſequi, Et nomen deferre hominis.

146 ¶ Deſte-

146 ¶ *Deſtinare*, dicitur *parare*. ¶ Deſtinare, *emere*. Lucillius lib. xxvij. Facio, ad lenonem venio, tribus in libertatem millibus deſtinet.

147 ¶ *Docere*, ſignificat *diſciplinam vel artem quampiam magiſterio dare*. Virgil. Æneid. libro v. Docuit poſt exitus ingens. ¶ Docere, *dicere*. Lucillius lib. xxix. At non ſunt ſimiles, neque dant: quid ſi dare vellent, Acceperis ne, doce.

148 ¶ *Diligere* manifeſtam habet ſignificationem, vt plerunque. ¶ Diligit, *diuidit*. Plautus Curcul. Clypeatus elephantum ibi machæra diligit. Titinnius Prælia: Pernam totam diligit.

149 ¶ *Dextrum*, dicitur *dexteræ partis*. Virgil. lib. quinto: Quò tantùm mihi dexter abis? ¶ Dextrum dicitur *felix*, *propitium*. Virg. lib. viij. Et nos, & tua dexter adi pede ſacra ſecundo.

150 ¶ *Deprecor*, amolior, depello, propulſo. Tul. de Repub. lib. vj. Non modò inuidia pari non erant, ſed etiam Claudij inuidiã Gracchi caritas deprecabatur. Ennius: Eripite à cui nunc ærumnam, à libertate para quibus ſeruitutem meam miſeram deprecor.

151 ¶ *Diuortium*, eſt *rerum omnium ſeparatio*. Cicero de Oratore lib. iij. Sic è communis ſapientiæ iugo ſunt doctrinarum facta diuortia. Diuortium, *deflexus de via*, à diuertendo. Virgilius lib. ix. Obiiciunt equites ſeſe ad diuortia nota.

E

152 ¶ *Exigere*, *vi extorquere*. M. Tullius in diuinatione: Et cùm eſſet tritici modius ſeſtertiis duobus pro frumento in modios ſingulos duodenos ſeſtertios exegiſſe. ¶ Exigere, *inquinare*, *verum perdiſcere*. Virgilius Æneid. lib. primo: Quærere conſtituit, ſociíſque exacta referre. ¶ Exigere eſt *excludere*. Plautus Aulularia: Itaque omneis exigit foras. Terent. Andr. Spectandæ, an exigendæ ſint vobis prius. Afranius Fratriis: Retinebitur vir vt volũtate vna probabili prægnãtem quod non exigat. Næuius Danaë: Indignè exigor patria innocens. M. Tul. Philippicis lib. ij. Claues ademit, foráſque exegit. Lucil. lib. xxvi. Veſtimentis frigus, atque horrerem exacturum putet. ¶ Exigere, *debitum repetere*. M. Tul. Epiſtola ad Caſſium: Sed non vrgeo. Lõgiores enim ſpectabo, vel potius exigam, quando hercle ego temerè exigam. ¶ Exigere, *facere*, *cogere*. Virgilius Æneid. lib. ij. Quos improba ventris Exegit cæcos rabies. ¶ Exigere, ſignificat *agere*. Plautus Captiuis: Salue Tyndare, & tu cuius cauſſa hanc ærumnam exigo. Virgil. Æneid. lib. j. Omneis vt tecum meritis pro talibus annos Exigat. Terentius Hecyra: Illíque ex opro, vt reliquam vitam exigat. Lucillius lib. xxviij. Cùm cognoueris, vitam ſine cura exigas. ¶ Exigere, *definire*, *conſtituere*. Virgilius Æneid. lib 4. Decreuítque mori, tempus ſecum ipſa, modúmq; Exegit.

153 ¶ *Exactum tranſcurſum præteritum*. Virgilius Georg. lib. tertio: At tribus exactis, vbi quarta acceſſerit æſtas. Et eodem: Exactis grauidæ cùm menſibus errant.

154 ¶ *Elidere*, *excludere* ſignificat. Virg. libro viij. Eliſos oculos, & ſiccum ſanguine guttur. Plautus Rudente: Iubeo oculos elidere, idem vt ſæpius faciunt coci. Lucillius Satyr. lib. ij. Iniuriarum hunc in fauces inuolaſſe, animámque eliſiſſe illi. ¶ Elidere, *ſuffocare*, vel *occidere*. Virgilius lib. octauo: Geminóſque premens eliſerit angues. ¶ Elidere, *collidere*. Virgilius Æneid. lib. iij. Ter ſpumam eliſam, & rorantia vidimus aſtra. Cicero Tuſcul. lib. v. Qui rebus his fractus ægritudine eliditur, poteſt tamen eſſe non miſer. ¶ Elidere, *deijcere*. M. Tul. de Rep. lib. ij. Vt auriga indoctus è curru trahitur, opteritur, eliditur, laniatur.

555 ¶ *Exanclare*, ſignificat *exaurire*. Plaut. Sticho: Næ iſte ædepol vinum poculo pauxillulo Exanclauit. Idem Pœnulo: Sæpe exanclatum merum ſcitiſſimé. ¶ Exanclari, *perfici*. Pacuuius Peribœa: Non poteſt, Menalippe, hic ſine tua opera exanclari clauos. ¶ Exãclari etiam ſignificat *perpeti*. Ennius Andromacha: Malo torqueris cum ærumnis illum exanclari diem. Accius Diomede: Ferè exanclauimus Tyranni ſæuum ingenium, atque exſecrabile. Idem Amph. Pertolerarem vitã, cladéſque exanclarem impatibileis. Lucillius libro xxx. Quantáſque modo ærumnas, quantóſque labores Exanclaris. ¶ Exanclare, *effundere*. Ennius Eumenidibus: Niſi patrem materno ſanguine exanclando vlciſcerer.

156 ¶ *Eliminare*, eſt *exire*. Ennius Medea exſule: Antiqua ædilis fida cuſtos corporis, Quid ſic extra ædeis examinata eliminat? Accius Phœniſſis: Egredere, exi, effer te, elimina vrbe. Idem Meleagro: Timidè eliminor clamore, ſimul agnita vox ad aureis accinit. Varro Serrano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Occipitium aruodeo oſtendo, ex oraculo elimino me. ¶ Eliminare rurſum *excludere* Pacuuius Duloreſte: Vbi ille eſt? me miſeram quoniam clamor eliminat. Pomponius: Cõclauos iſtic manet, eliminabo extra ædeis coniugem.

157 ¶ *Euadere*, *exire*, *tendere* Terentius Phormione: Quid hic cœptat, aut quò euadet hodie? Lucillius lib. xxvi. Euadat ſaltem aliquid aliquã, quod conatus ſum. Plautus Aſinari: Demiror quid ſit, & quò euadat ſum in metu. ¶ Euadere, *fieri*, *produci*,

M. Tullius Philippicarum libro 2. An verebare, ne non putaremus natura te potuiſſe non improbum euadere? ¶Euadere, eſt *liberare*. Salluſtius Iugurthæ bello: At ni Marius ſigna inferre, atque euadere oppido properauiſſet, profectò cuncti, aut magna pars Siccenſium fidem mutauiſſent. Virgilius lib. nono: Noſtráſne euadere demens Speraſti te poſſe manus? Lucillius lib. xxv. Icciroo omnes euaſuros cenſent ægritudinem. Siſenna Hiſtoriarum lib. quarto: Cohors vna poſt concitata, qua murus erat interruptus, euadit. ¶Euadere, *adſcendere*. Virgilius Æneid. libro ij. Euado ad ſummi faſtigia culminis. ¶Euadere, *apparere*. Virgilius Æneid. lib. ij. Vt tandem ante oculos euaſit, & ora parentum.

158 ¶*Excipere*, eſt *ſeiungere, ſeparare*. Virgilius libro ix. Ipſum illum clypeum, criſtáſque rubenteis Excipiam ſorti. ¶Excipere, *excuſare*, vel *celare*. Plautus Aulularia: Neque partem tibi ab eo, qui qui eſt, inde poſcees, neque furem excipias. ¶Excipere, eſt *ſuſcipere*. Virgilius Æneid. lib. iij. Heu quis te caſus deiectam coniuge tanto Excipit? M. Tul. in Verrem de ſuppliciis: Filiorum ſuorum poſtremum ſpiritum ore excipere liceret. ¶Excipit, *opprimit*, vel *circumuenit*. Virgilius Æneid. lib. ij. Et ſcelerum furiis agitatus Oreſtes Excipit incautum. M. Tullius ad Pompeium lib. iiij. Quod ſi eſt, non modò iter meum interclusum, ſed meipſum planè exceptum putabat. Et rurſum: Admoniti ſumus vt caueremus, ne exciperemur à Cæſare. ¶Excipere, *rurſum extrahere*. M. Tullius de Repub. lib. iiij. Quos inſepultos reliquiſſent eos, quos è mari propter vim tempeſtatis excipere nõ potuiſſent, innocentes necauerint. Virgilius Bucolicis: Non ego te vidi Damonis peſſime, caprum Excipere inſidiis? ¶Excipere, *manere, habere*. Virg. Geor. lib. iiij. Ergo ipſas quanuis anguſti terminus æui Excipiat. ¶Excipere, *captare*. Cicero Orat. lib. iij. Quædam dari ex hac vita ad pertractandos animos hominum, & ad excipiendas eorum voluntates.

159 ¶*Explorare*, eſt *intentius obſeruare*. Virg. Æneid. lib. ix. Necnon & trepidi formidine portas Explorant. M. Tul. de offi. lib. iij. Hac vi non mutatur, niſi exploratum quidem habeat, id omnino neminem vnquam ſuſpicaturum. ¶Explorare, *verum inquirere*. Virg. Æneid. lib. 1. Exire, locóſque Explorare nouos. ¶Explorare, *probare*. M. Tul. in Verrem actione ij. Tum in reliquis explorata, atque promiſſa. Lucil. lib. xxix. Certum ſcio eſſe ita, vt dicis. nam mihi erant de illo explorata omnia. M. Tul. de ſenectute: Quis eſt tam ſtultus, quamuis adoleſcens, cui ſit exploratum, ſe ad veſperum eſſe victurum? ¶Explorare, *ſiccare*. Virg. Georg. lib. j. Et ſuſpenſa focis exploret robora fumus.

160 ¶*Exercere, fatigare*. Terent. Adelph. I. ſanè ego exercebo hodie, vt dignus es, ſilicernium. ¶Exercere, *exagitare*. M. Tullius de offic. libr. 1. Exercenda etiam eſt facilitas, & altitudo animi. Virg. Æneid. lib. v. Nate Iliacis exercite fatis. ¶Exercere, *inſequi*. Virgil. Æneid. lib. iiij. Tum vos, ô Tyrij, ſtirpem, & genus omne futurum Exercete odiis. ¶Exercere, *ſolidare*. Salluſt. Iugurthæ bello: Nabdalſa exercito corpore. Cic. Tuſc. lib. v. Equidem meos caſus, in quibus me fortuna vehementer exercuit. ¶Exercere, *imponere, imperare*. Virgil. Geor. lib. ij. Tunc denique dura Exerce imperia, & ramos compeſce fluenteis. Plaut. Amph. Si in me exerciturus, quæſo in parietem prius domes. ¶Exercere, *in meliorem vſum & fructum formare*. Virgilius Georg. lib. 1. Exercétque frequens tellurem, atque imperat aruis.

161 ¶*Equites*, cùm conſuetudine aut à magiſtro equorum, aut ſeſſore appellamus. Virgil. lib. iiij. Interea præmiſſi equites ex vrbe Latina. Et lib. x. Effuſúmque equitem ſuper ipſe ſecutus. ¶Equites. Virg. Geor. lib. 3. *equos* dici voluit. Impoſiti dorſo, atque equitem docuere ſub armis Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperbos.

162 ¶*Exterritum, expauefactũ* ſignificat. Virgilius libro v. Plauſúmque exterrita pennis Dat tecto ingentem. Varro Eumenidibus: Videmus populum furiis inſtinctum tribus, Diuerſum ferri, exterritum formidine. ¶Exterritum, *accenſum, inflammatum*. Virg. Geor. lib. 3. Sæuit agris, aſpérque ſiti, atque exterritus æſtu.

163 ¶*Experiri*, eſt *pati, ſentire*. Virgilius lib. primo: Vos & Cyclopea ſaxa Experti. Terentius Hecyra: Nam fuiſſe erga me miro ingenio expertus ſum. ¶Experiri, *tentare*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Nequid inexpertum fruſtra moritura relinquat. Terentius Eunuch. Omnia prius experiri conſilio, quàm armis ſapientem decet. Lucillius lib. xxx. Summatim tamen experiar reſcribere paucis. Plautus Aſinaria: Dignos adire, atque experiri certum eſt mihi. ¶Experiri, *ſcire*. M. Tul. Epiſtola ad Brutum lib. vij. His contraria, atque parata vt eſſe ſoleat, expertus ſum. Virg. libro nono: Experto credite, quantus In clypeum inſurgat.

164 ¶*Exire*, manifeſtam habet ſignificationem, vt Terentius Eunucho: Exi foras, ſceleſte. at etiam reſtitas Fugitiue? ¶Exire, *euadere, liberari*. Lucillius lib. xxviij. Ne hoc faciat, atque ex hac ærumna exeatis. ¶Exire, *euitare*. Virgil. libro quinto: Corpore tela modò, atque oculis vigilantibus exit. ¶Exire, *erumpere*. Virgilius Æneid. libro tertio

Non.

Non ſic aggeribus ruptis cùm ſpumeus amnis Exit. ¶Exire, *prohibere*. Virg. Æneid. lib. 11. Suſtinet à iugulo dextram, & vim viribus exit.

165 ¶ *Expedire*, *vtile eſſe*. Terent. Heaut. Expedit bonas eſſe vobis: nos, quibus cum eſt res, non ſinunt. Lucil. lib. 27. Ego enim à pueritia, vt me amare expediat. Tul. de offic. lib. 2. Sæpe enim aut eos lædunt, quos non debeant, aut eos, quos non expedit. ¶Expedire eſt *definire*. Virg. Æneid. lib. 4. Et Auſonio poſſis conſidere portu Expediam dictis. Terent. Phorm. Atque id, ſi potes, verbo expedi vno. ¶Expediri, *liberari*. Virg. Æneid. lib. 2. Flammam inter & hoſteis Expedior. Terent. Hecyr. Teque hoc crimine expedi. Siſenna Hiſt. lib. 4. Funeis expediunt, clauſtra foribus impoſita periclitantur. ¶ Expedire, *proferre*. Vir. Æn. lib. 1. Cererémque caniſtris Expediunt. M. Tul. in Verrem de ſuppliciis: Hominem proripi, atque in foro medio nudari, ac deligari, & virgas expediri iubet. ¶Expedire, *colligere*. M. Tull. ad Cæſarem iuniorem li. 1. Ex cæteris autem generibus tûc pecunia expedietur, cum legionibus victricibus erunt, quæ ſpopondimus, perſoluenda.

166 ¶ *Enixa* dicitur *partu leuata*. Vir. Æn. li. 3. Triginta capitum fœtus enixa iacebit. ¶Enixa, *ſubiugata*. Vir. Æneid. lib. 3. Seruitio enixæ tulimus.

167 ¶ *Efferre*, *ſubdere*. Lucil. li. xxvi. Depugnabunt pro te ipſi, & morientur, ac ſe vltrò efferent. ¶Efferre ſignificat *proferre*. Vir. li. v. Tunc ſatus Anchiſa ceſtus pater extulit æquos. Et li. 2. Méne efferre pedem genitor? Lucil. li. 26. Ego vbi quem ex precordiis verſu effero. Ennius Medea: Vtinam ne vnquam me de cordis cupido corde pedem extuliſſe. ¶Efferre, *oſtendere*. Virg. lib. 8. Vt belli ſignum Laurenti Turnus ab arce Extulit. ¶Efferre, *erigere*, *leuare*. Virg. Æneid. li. v. Oſtendit dextram inſurgens Entellus, & altè Extulit. Lucill. li. xxx. Continuò ſimul ac paullò vehementiùs aura Inflauit fluctus, erexerit, extuleritque. ¶Efferre, *edere*, *prouehere*. Vir. Geor. li. 2. Extulit hæc Decios, Marios. Lucillius li. xxvi. Non idcirco extollitur, vel iræ, vel gaudii dator. M. Tul. Hortenſio: Præter cæteros noſtra extulit ciuitas. ¶Efferre, *extollere*. M. Tul. de ſignis: Nimirum forſitan hæc illi, mirentur, atque efferant. Idem de offic. li. 2. Itaque eos viros ſuſcipiunt, maximíſque efferunt laudibus. Lucillius li. xxx. Omnia alia, in quibus efferimur rebus, ne ego multis loquar.

168 ¶ *Extollere*, *differre*. Cæcilius Plocio: Abi intro, atque iſta hæc aufer, tamen hodie extollat nuptias.

169 ¶*Explere*, dicitur *implere*. Lucr. lib. 3. Atque explere bonis rebus, ſatiaréque nunquam. Virg. Georg. lib. 3. Improbus ingluuiem, raníſque loquacibus explet. Explere, *minuere*. Virg. lib. ſexto: Diſcedam, explebo numerum, reddá rque tenebris.

170 ¶ *Educere*, *erigere*. Vir. lib. 6. Atámque ſepulcri Congerere arboribus, cælóque educere certant. ¶Educere dicitur *exuere*. Virgilius libro 10. Hoc dicens, eduxit corpore telum. ¶Educere, *educare*. Terentius Adelphis: Eduxi à paruulo, habui, amaui pro meo.

171 ¶ *Excutere*, dicitur *commouere*. Virgil. li. 12. Gaudétque comanteis Excutiens ceruice toros. M. Tul. de offic. li. 2. Explica, atque excute intelligentiam tuam. ¶Excutere, *emittere*. Virg. 9. Excuſſus Aconteus Fulminis in morem. Excutere, *excludere*, *deÿcere*. Virg. Æneid. li. 4. Excutimur curſu, & cæcis erramus in vndis. Idem lib. 9. Excuſſi manibus radij, reuolutáque penſa. Lucillius libro 30. Ipſo cum domino calce omneis excutiamus. ¶Excutere, *eligere*. M. Tullius Philip. lib. 12. Iuuentutem omnem ex tota Italia excuſſimus.

172 ¶ *Exponere*, *extollere*. M. Tul. de ſignis: Vocat ad cenam deinde ipſe prætorem, exponit ſuas copias omneis. ¶ *Exponere*, *deponere*. Vir. li. 11. Socios de puppibus altis Pontibus exponunt. ¶Exponere, *diſſerere*. M. Tull. Philippic. li. 1. Exponam vobis breuiter conſilium profectionis, & regreſſionis meæ. ¶Exponere, *abiicere*. Terent. Heauton. Erat hic Corinthia anus haud impura. ei dedi Exponendam. ¶Expoſitum, *ſubiectum*. M. Tul. in Verrem actione 2. Cùm tibi expoſita eſſet ad prædandum omnis Pamphylia.

173 ¶ *Exornare*, *fœdare*. Terentius Heaut. Egóne? ſi viuo adeò exornatum dabo, Adeò depexum, vt dum viuat, meminerit ſemper mei. ¶ Exornare, *ornare*. M. Tull. in Verrem de ſignis: Exornat amplè, magnificéque triclinium. Terent. Eunucho: Ita viſus eſt dudum, quia varia veſte exornatus fuit. Cicero de Orat. li. 1. Qui omnes eloquentes fuerunt, orationem ſuam, & Reipublicæ dignitatem exornanabant.

174 ¶*Explicare*, *oſtêdere*, *explanare*. M. Tul. in Verrem de ſignis: Vitam alterius totam explicare. Idem de officiis lib. 3. Vt quædam ſibi concedantur, quò faciliùs, quæ volunt, explicent. ¶Explicare, *emittere*, *extendere*. Virgilius Georg. lib. ſecũdo: Sed trudit gemmas, & frondeis explicat omneis. M. Tul. de Repub. lib. 2. Quæ virtus præter cæteras, totam ſe ad alienas vtilitates porrigit, atque explicat. Var. Seſquiulyſſe: Vias ſtelligeras ætheris explicãs ære cauo ſonitum hic in cothurnis. ¶Explicare, *exercere*. M. Tul. de offic. lib. 3.

Explica, atque excute intelligentiam tuam, vt videas quæ ſit in ea ſpecies, forma, & notio viri boni.

175 ¶ *Exui* eſt *exſolui*. Virg. Æneid. lib. 2. Suſtulit exutas vinclis ad ſidera palmas. ¶Exui, *nudari*. Virg. lib. v. Magna oſſa, lacertóſque Exuit. ¶Exuere, *deponere*. Virg. Æneid. lib. 4. Et ſi quis adhuc precibus locus, exue mentem. ¶Exui, *liberari*. Lucil. libro xxix. Vnde domum vix redeat, víxque hoc exuat ſe.

176 ¶ *Excidere, cadere*. M. Tul. Philip. lib. 2. Excident gladij cruenta arma de manibus. ¶Excidere, *in obliuionem dare*. Virg. Æneid. lib. 1. Nec dum etiam cauſſæ irarum, ſæuíque dolores Exciderant animo.

177 ¶ *Eiectum, excluſum* Virg. lib. ix. Nec non Tarquinium eiectum Porſena iubebat Accipere. Lucilius lib. xxix. Ibi erat ſcopios Eiicere iſtum abs te, quamprimùm, & perdere amorem. ¶Eiectum, *extenſum*. Virg. lib. x. Eiectóque incumbit cernuus armo.

178 ¶ *Exſultare, ſæuire*. M. Tul. de Repub. lib. 2. Quæ ſanguine alitur, quæ in omni crudelitate ſic exſultat, vt vix hominum acerbis funeribus ſatietur. ¶Exſultare eſt *geſtu vel dictu iniuriam facere*. Lucil. lib. xxx. Quin totum purges, debelles me, atque deauras, exſultes, ſollicites. Virg. lib. v. Exſultantiáque haurit Corda pauor pulſans. ¶Exſultare, gloriari cum iactantia. Virg. Æneid. lib. x. Exſultat Amazon. M. Tul. Hort. Imbecillis autem eſt pudoris magiſter timor, qui, ſi quãdo paullulum aberrauit, ſtatim ſpe impunitatis exſultat. Et de ſenectute: Et Annibalem iuueniliter exſultantem patientia ſua molliebat. ¶Exſultare, *ſupra modum exſilire, & efferri*. M. Tul. de Republica: Eſt igitur quiddam turbulentum in hominibus ſingulis, quod vel exſultat voluptate, vel moleſtia frangitur.

179 ¶*Eligere*, ſignificationẽ habet apertã. ¶Eligere, *defatigare*. Lucil. lib. xxix. Corrumpat prorſus, ac neruos omneis eligat.

180 ¶ *Excludere, liberare*. Lucil. 27. Primùm qua virtute ſeruitutem excluſerit. ¶Excludere, dicitur *eijcere*. Terent. Eunucho: Excluſit: reuocat, redeam?

181 ¶ *Excidere, diſſentire*. Lucil. lib. 27. Metuo vt fieri poſſit, egóque ab Archilocho excido.

182 ¶ *Expectare*, dicitur *manere, obſeruare*. Terent. And. Exſpecto quid velis. ¶Exſpectare, *ſperare*. M. Tul. de offic. lib. 2. Eſt enim deterior, qui accipit, atque etiam ad exſpectandum ſemper paratior. Virg. Georg. lib. 1. Sed illos Exſpectata ſeges vanis eluſit ariſtis. ¶Exſpectare, eſt à *Deo poſcere*.

183 ¶ *Expetere, accipere*. Plaut. Amphitr. Ergo in ſeruitute expetunt multa iniqua. ¶Expetere, *tranſferre, euadere*. Plaut. Amphit. Suámque vt culpam immortalem expetere vt ſinat.

F

184 ¶ *Felix*, dicitur *fortunatus, beatus*. Vir. Æn. lib. 3. O felix vna ante alias Priameia virgo. ¶Felix, *propitius*. Virg. Æneid. libro 1. An Phœbi ſoror, an nympharum ſanguinis vna, Sis felix. ¶Felix, *fructuoſus, ferax*. Virg. Georg. lib. 2. Exiit ad cælum ramis felicibus arbos. Varro de vita populi Romani lib. 2. Contra nouo marito cùm item è foco in titione ex felici arbore, & inæquali aqua allata eſſet.

185 ¶*Faſtigium, ima altitudo*. Virg. Geor. lib. 2. Forſitã, & ſcrobibus quæ ſint faſtigia, quæras. Varro de re ruſtica lib. 1. Foſſa ita idonea fiat, vt omnem aquam, quæ de cælo venit, recipere poſſit, aut faſtigium habeat, vt exeat è fundo aggeris.

186 ¶ *Ferre, oſtentare*. Virg. lib. xi. Captiuo ſiue vt ſe ferret in auro Venatrix. ¶Ferre, conſuetudine *portare* dicimus. Vir. lib. v. Vix illam famuli Phegeus. Sabaríſque ferebant. ¶Ferre, *habere* Virg. lib. v. In magno munere Cyſſeus Ferre ſui dederat monimentum, & pignus amoris, cùm filium nomen ſuum ferre voluiſſet. ¶Ferre, *pati*. Virg. Æneid. lib. 2. Miſerere animi non digna ferentis. Lucill. lib. 27. Cæterùm quicquid ſit, qui non ſit fero æquo animo, ac fortiter prœlio captiuos prædones non poſſes iam amplius perferre, tamen ſuadet, vt notat Terent. Heaut. Nam quem ferret, ſi parentem non refert ſuum? Cic. in Verrem: De prætura Sicilienſi, prout Thermitani hominis facultates ferebant. Et de Orat lib. 2. Eſt autem vetuſtum verbum quod tamen conſuetudo ferre poſſit. ¶ Ferre, *conferre*. Virg. lib. v. Quibus acer Eryx in prœlia ſuetus Ferre manum. ¶Ferre, *diſturbare*. Virg. Æneid. lib. 1. Quippe ferant rapidi ſecum, verrántque per auras. Et lib. 2. Alij rapiunt incenſa ferúntque Pergama. ¶Ferre, *dicere, nominare*. Virg. Æneid. lib. 2. Et ſcelus expendiſſe merentem Laocoonta ferunt. Et lib. 3. Quæ nunc Samothracia fertur. ¶Ferre, *dare, exhibere*. Virg. Æneid. lib. 3. Sacra Dionææ matri, diuiſque ferebãt. ¶Ferre, *afferre*. Virg. lib. xi. Legati reſponſa ferunt. M. Tul. de ſuppliciis: Prohibetur ſuis liberis cibum, veſtitúmque ferre. Lucil. libro 29. Colligere auxilium, tametſi eſt indignum vt feram. ¶Ferre, *dirigere, ducere*. Virg. lib. 6. Hinc via Tartarei, quæ fert Acherontis ad vndam. Lucill. lib. xxx. Quid ſibi vult, quare fit, vt intro verſus, vt ad te ſpectent, atque ferant veſtigia, ſed omnia prorſus? ¶Ferre, *laudare*. Idem eodẽ: Et ſola ex multis nunc noſtra poemata ferri.

187 ¶ *Fluere*, eſt *decurrere*. Virg. Georgic. lib. 2.

lib.2. Hæc eadem argenti riuos, ærísque metalla Oſtendit venis, atque auro plurima fluxit. ¶ Fluere, *minui, deficere*. Virg. Æneid libro 2. Ex illo fluere, ac retro ſublapſa referri Spes Danaûm. ¶ Fluere, *latiùs, ac liberiùs excreſcere*. Virg. Georg. lib.2. Tum denique dura Exercete imperia, & ramos compeſce fluenteis.

188 ¶ *Fatum*, ſignificat *decretum, & voluntatem*. Virg. Æneid. lib.8. Heu ſtirpem inuiſam, & fatis contraria noſtris Fata Phrygum. Et eodem: Filius huic fato diuum, prolésque virilis Nulla fuit.

189 ¶ *Fatigare, percutere*. Virg. libro 9. Verſaque iuuencum Terga fatigamus haſta. ¶ Fatigare, *excitare*, vel *increpare*, vel *hortari*. Virgil. Æn. lib.4. Sociósque fatigat Præcipites. vigilate viri. ¶ Fatigare, *inſtigare, cogere*. Virg. lib.9. Collecta fatigat edendi Ex longo rabies, & ſiccæ ſanguine fauces. ¶ Fatigare *ad laſſitudinem deducere*. Virg. lib.5. Veloceis iaculo ceruos, curſúque fatigat. Et lib.11. Quos nulla fatigant Prœlia.

190 ¶ *Fœdum*, conſuetudine eſt *deforme*. Terent. Eunucho: Nunc tibi videtur fœdus, quia illam non habet. ¶ Fœdum, *exſecrandum*. Vir. lib.7. Auerſúſque refugit Fœda miniſteria.

191 ¶ *Factio*, dicitur *malorum conſenſus, & conſpiratio*. Salluſt. Iugurthino bello: Inter bonos amicitia, inter malos factio. ¶ Factio item ſignificat, *opulentiam, abundantiam, & nobilitatem*. Titinn. Sed iam metuo hercle, Cæſo, ne nimis ſtultè fecerim. Qui ex tanta factione atque opibus ea ſum auſus adgredi. Plautus Aulul. Iſtas magnas factiones, dotes dapſiles. Idem Trinum. Voſtras cùm noſtris factiones atque opes. Turpil. Traſileone: Non vtilitate, factione fretus intercedere. Cæcilius Philumena: Lata eorum famam occultabat factio.

192 ¶ *Ferox*, eſt *ſæuus*, & *indomabilis*. tranſlatum à feritate. Virg. Æneid. lib.4 Ac frena ferox ſpumantia mandit. M. Tul. de offic. lib.1. Vt equos propter crebras contentiones prœliorum ferocitate exſultantes domitoribus tradere ſolent. Terent. Eunucho: Eóne es ferox, quia habes imperium in belluas? ¶ *Ferox ſum illa re* dicitur, vt illa re ſum fretus, vel arrogans. Titin. Fullonibus: Videram ego te virginem formoſiſſimam eſſe, ſponſo eſſe ſuperbam, forma ferocem. Plaut. Milite: Vt donatum equum, qui forma eſt ferox. Accius: Neque vi tanta quiſquam eſt, neque tam abundans fortunis ferox. M. Tul. Epiſt. ad Cæſarem lib 1. Itaque vereor, ne feroci oratione faciant tutam præclara iudicia telo. ¶ *Ferox*, ſignificat *cordatus*, vel *facetus*. Plautus Milite glorioſo: Nam tu, quamuis potis ſis facere, vt fluat facetiis, & quia tecum eram, propterea animo eram ferocior.

193 ¶ *Fama*, eſt *opinio* ſecundum conſuetudinem. Virgilius Æneidos libro tertio: Fama volat, pulſum regnis ceſſiſſe paternis Idomena ducem. ¶ Fama, *ſpes* profuturi numinis. Virgilius Æneidos libro quarto: Nos munera téplis Quippe tuis ferimus, famámque fouemus inanem. ¶ Fama eſt rurſus *infamia*. Virgil. Æneid. libro 4. Neque enim ſpecie, famáve mouetur. ¶ Vnde & *famoſum* dictum infame. Terent. Adelph. Maledicta, famam, meum amorem, & peccatum in ſe tranſtulit. Plaut. Aſin. Qui etiam me miſerum famoſum facit flagitiis ſuis. Lucil. Satyr. lib.11. Quintus Opimius ille Iugurthini pater huius Et formoſus homo fuit, & famoſus, vtrunque Primò adoleſcens, poſteriùs directius ſeſe. Turpil Pedio: Quæſo omitte, ac deſere hanc meretricem, quæ te ſemel nacta ſemper ſtuduit perdere, detegere, deſpoliare, oppleréque adeò fama, ac flagitiis. M. Tul. de repub. libro 4. Atque etiam, ſiqua erat famoſa ei cognatio, oſculum non ferebant. Salluſt. Iugurt. Is poſtquam largitionem famoſam, impudentémque. Næu. Danae. Subitò famam tollunt, ſiquam ſolam videre in via.

194 ¶ *Famoſum, infamem*. Cic. de Orat. lib.2. Non pol, inquit, audeo. Nam me ad famoſas vetuit mater accedere.

195 ¶ *Fortis*, eſt *celer*. Lucil. libro 3. Aut quidnam tremulis facere artubus hœdi Conſimili incurſu poſſint, ac fortis equi vis. Virg. lib. 9. Quid tam egregium, ſi femina forti Fidis equo. ¶ Fortis rurſum *formoſa*. Plaut. Milite: Et quid fortis viſa eſt? ¶ Fortis etiam *diues*. Plaut. Trinummo: Eum ſororem deſpondiſſe ſuam in tam fortem familiam, id eſt, diuitem, & copioſam. Afran. Fratriis: Formoſa virgo eſt, dotis dimidium vocant Iſti, qui doteis negligunt vxorias: Præterea fortis. Lucil. libro 30. Omnes formoſi fortes, tibi ergo improbus eſto. ¶ Fortis, *magnarum virium*. Virg. Æneid. lib.1. Fortémque Cloanthum.

196 ¶ *Faceſſere*, eſt *facere*. Ennius Annal. lib.1. Hæc eſt itus, ibíque latrones dicta faceſſunt. Afran. Imis: Multa atque moleſta potiri, vt dicta faceſſas. Virgil. Æneid. libro 4. Imperio læti parent, ac iuſſa faceſſunt. ¶ Faceſſere ſignificat, *recedere*. Enn. Eumenid. Dico viciſſe Oreſtem, vos ab hoc faceſſite. Titin. Gemin. At aliquis veſtrorum nuntiet, Geminæ, vt res ſuas procuret, ædibus faceſſat. Pacuuius Teucero: Te repudio, nec recipio naturam dico faceſſi. Item: Faceſſite hinc omnes, parumper tu mane. Cicero de legibus libro primo: Paulliſper faceſſant rogemus. Afranius Liberto: Nolo hic te videat: dominus eſt. puer faceſſe hinc. Plautus Rudente: Siquidem ſis pudicus, hinc faceſſas. Marcus Tull. Hortenſio: Faceſſant igitur omnes, qui docere nihil poſſunt, quo meliùs, ſapientiúſque viuamus.

197 ¶ *Fatiſcere*, eſt *aperire*, rurſum *deficere*.

Accius *Ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ*. Tamen antè fatiſcar, qui tuam implorem fidem. Pacuuius Duloreſte: Vt ſi ita ſunt promerita veſtra, æquiparare vt queam, Vereor niſi nunquam fatiſcat facere quod qui boni.

198 ¶ *Ferus*, ſignificat *ſeuerus*. Virgilius Æneidos libro 2. Ferus omnia Iuppiter Argos Tranſtulit. ¶ Ferus ſignificat *equum non ſolum fictum, ſed etiam verum*. Idem eodem: Inque feri curuam compagibus aluum Contorſit. Accius Medea: Perite in ſtabulis frenos immittens feris. ¶ Ferus item ſignificat *ceruum*. Virgilius Æneid. lib. 8. Pectebátque ferum, puróque in fonte lauabat.

199 ¶ *Fuga*, ſignificatur *citus curſus*. Virgil. Æneid. libro 1. Vel qualis equos Threiſſa fatigat Harpalice, volucrémque fuga præuertitur Hebrum. ¶ Fuga item *volatum* ſignificat. Virgil. libro 5. Celeríque fuga ſub ſidera lapſæ Semeſam prædam, & veſtigia fœda relinquunt. ¶ Fuga item dicitur *nauigatio*. Acc. Telepho: Remíſque nixi properiter nauem in fugam Tradunt. Virgilius Æneidos libro 5. Ipſæ iam matres, ipſæ, quibus aſpera quondam Viſa maris facies, & non tolerabile numen, Ire volunt, omnémque fugæ perferre laborem. Idem libro 4. Non fugis hinc præceps, dum præcipitare poteſtas? Idem libro 3. Tendunt vela noti, fugimus ſpumantibus vndis. Plautus Aſinaria: Remigio, velóque, quantum potes, feſtina, & fuge. ¶ Fuga, *vehemens afflatus*. Virgil. Georg. lib. 3. Ille volat, ſimul arua fuga, ſimul æquora verrens.

200 ¶ *Frigit*, correpta prima ſyllaba, ſignificat *erigit*. Acc. Meleag. Frigit fricantem corpus aërium occultè abſtruſo in flumine. Idem eodem: Frigit æſtas rubore ex oculis fulgens flammeo. ¶ Frigere & *frigutire* eſt *cum ſono ſubſilire*. Plautus Caſina: Nam quid frigutis? Nam quid iſtuc tam cupidè petis? Afranius Priuigno: Occaſione certa mulier inuolat In collum, plorat, orat, occurrit nepos Pauxillius neptis porrò de lecto frigit.

201 ¶ *Fingere*, eſt *iungere*. Lucilius libro 9. Eodem poculo bibo, eodem amplector, labra labellis fingens compono. ¶ Fingere, *componere*. Virgilius Georgic. libro 2. Perſequitur vitem attondens, fingítque putando. Marc. Tullius de finib. bon. & malor. lib. 5. Vt alia in primo ortu perficere; alia progrediente ætate fingere. Lucil. libro 27. Item populum ſalute, & fictis verſibus Lucillius, quibus poteſt, impertit. M. Tul. de offic. lib. 3. Fictam, & commentitiam fabulam prolatam dicunt à Platone. ¶ Fingere, *parare*. Lucil. libro 28. Sed fuga fingitur, timido vadit pede percitus: Var. Cato, vel de liberis educãdis. Magnũ eſt enim, vt Ariſton ſcribit, in primordio pueruli quemadmodum incipiat fingat id quaſi euadat. ¶ Fingere, *effigiare*, vel *formare*, & *facere*. M. Tul. de repub. libro 4. Ego verò eodem, quo ille Homerũ redimitum coronis, & delibutum vnguentis emittit ex ea vrbe, quam ſibi ipſe fingit. Idem de Deorum natura lib. 2. Deinde in ore ſita eſt lingua, finita dentibus: ea vocem immoderatè profuſam fingit, & terminat. Virg. Æn. lib. 2. Nec ſi miſerum fortuna Sinonem Finxit, vanum etiam, mendacémque improba finget. M. Tull. de offic. lib. 3. Virum bonum fingimus, de eius deliberatione, & conſultatione qui primus. Salluſt. Catilinæ bello: Quæ natura prona, atque ventri obedientia finxit. Plaut. Aſinaria: Nam neque fictum vſquam eſt, neque pictum, neque ſcriptum in poëmatis. Var. *περὶ ἐξαγωγῆς*. Vt hirundines figulis oblitis luto tegulas fingebant. ¶ Fingere, *ſimulare mendacium*. Afran. Fratriis: Nunc vide, hoc quo pacto eo aurum in medium proferam, Tu Caſtalia cogita, tu finge, fabricare vti libet. Virg. Georg. libro 2. Non hic te carmine ficto, Atque per ambages. Terent. Andria: Et fingunt quandam inter ſe nunc fallaciam. Virgilius libro 6. Vel cùm ſe pauidum contra mea iurgia fingit Artificis ſcelus. M. Tull. de finibus bonorum & malorum lib. 5. Talibus exemplis non fictę ſolùm fabulæ, ſed etiam hiſtoriæ refertæ.

202 ¶ *Facinus*, *factum*. Salluſtius Catilinæ bello: Qui aliquo negotio intenti, præclari facinoris, aut bonæ artis famam quærunt. Terent. Heaut. Non fit ſine periculo facinus magnum, & memorabile. M. Tul. de offic. libr. 3. Promiſſum potiùs non faciendum, quàm tam tetrum facinus admittendũ fuit. Et de ſeneſt. Nullum denique ſcelus, nullum malum eſſe facinus, ad quod ſuſcipiendum non lubido voluptatis impelleret. ¶ Facinus, rurſum *ſcelus*. Plaut. Aulul. Hoc eſt ſerui facinus. Salluſt. Catil. bello: Sed in ea coniuratione fuit Quintus Curtius, natus haud obſcuro loco, flagitiis atque facinorib. coopertus. M. Tul. de offi. li. 3. Ab hoc nulla fraus aberit, nullum facinus.

203 ¶ *Furtum*, eſt *occulta ſubreptio*. Vir. Geor. lib. 3. Vulcani, Martíſq; dolos, & dulcia furta. ¶ Furtũ, *inſidia*. Salluſt. li. 1. Illò profect⁹ vicos, caſtelláq; incédere, & fuga cultorũ deſerta igni vaſtare, neq; elata, aut ſecuriſſimus metu gentis ad furta belli peridoneæ. Vir. Æn. li. 11. Furta paro belli conuexo in tramite ſyluæ, Vt biuias armato obſidat milite fauces.

204 ¶ *Fures*, etiã ſerui dicti ſunt. Vir. Bucol. Quid domini faciant, audent cùm talia fures?

205 ¶ *Fiducia*, *confidentia*. Vir. Æn. lib. 9. Cernis quæ Rutulos habeat fiducia rerũ. ¶ Fiducia, eſt *audacia*. Salluſt. lib. 2. Ita fiducia, quam argumentis purgatiores dimittunt.

206 ¶ *Fatigare*, *cohibere*, *cõprimere*. M. Tul. de offi. li. 3. Qui nõ verbis ſunt, & diſputationib. philoſoph. ſed vinculis, & carcere fatigandi.

¶ Fatigare,

¶Fatigare, *cōmouere, perturbare*. Vir. Æn.libr.1. Quæ mare nunc terráſq. metu, cælūq. fatigat.

207 ¶*Frigoris*, quæ ſit ſignificatio, manifeſtum eſt. Virg. Georg lib.1 Frigúſque calorémque inter. Et Lucr. Frigus, vt à fluuiis, calor ab ſole, æſtus ab vndis Æquoris. ¶Frigus, *metus*. Virgilius Æneid.lib.1. Extemplo Æneæ ſoluuntur frigore membra. ¶Frigus, *aerumnatura*. Virg. Georg.lib.2. At ſceleratum exquirere frigus Difficile eſt.

208 ¶*Frigidum, venenatum*. Virgil. Bucol. Frigidus in pratis cantãdo rumpitur anguis. ¶Frigidus, *mortuus*. Virgil. Æneid.lib.9. Voluitur ille vomens calidum de pectore flumẽ Frigidus. ¶Frigidum, *ſegne, imbecille*. Virg. lib. 11. Largus opus, & lingua melior, ſed frigida bello Dextera.

209 ¶*Ferire*, vſu ſignificat *percutere*. Virg. Bucol. Cornu ferit ille, caueto. M. Tul. de ſuppliciis: Feriũtur ſecuri: lætaris tu in omnium gemitu, & triumphas. ¶Ferire, *ſancire, firmare*. Virg. Æneid.lib.10. Haud mora Tarcon iungit opes, fœdúſque ferit.

210 ¶*Fouere*, eſt *nutrire, prouehere*. Virgilius Georgic.lib.3. Hinc neſcio qua dulcedine læti, Progeniem, nidóſque fouent. Et Æneid li. 1. Iam tum tendítque, fouétque. Lucil.lib.29. Ventrem alienum mœſtum fouere ex molito ordeo, vti cataplaſmo. ¶Fouere, *adſpergere*. Virg. libro 12. Fouit ea vulnus lympha longæuus Iapix. ¶Fouere, *conſtituere*. Virg. Georg. li. 3. Subterra fouere larem. Virg. lib.1. Et interdũ gremio fouet inſcia Dido, Inſideat quantus miſeræ Deus. ¶Fouere, *tueri*. Virg. Æneid. lib.9. Obuia non ferre arma viros, ſed caſtra fouere.

211 ¶*Fetum*, ſignificat *plenum*. Virgil. Æn. lib.1. Loca feta furentibus auſtris. Et lib 2. Scandit fatalis machina muros Feta armis. Var. *γνῶθι σεαυτόν*: Nõ videtis vnus vt paruulus Amor ardifeta lampade. ¶Fetum, *onere leuatũ*. Virg. lib.9. Fecerat & viridi fetum Mauortis in antro. Et Georg. lib.3. Nec tibi fetæ More patrum niueæ implebunt mulctaria vaccæ. Var. de vita populi Rom. lib.2. Menſæ antepo nebãtur cũ culina ac vino, in quo quæ veniebant ad fetam amicæ gratulatum, Diis maſtabant.

212 ¶*Faſces*, quam habeant ſignificationem, manifeſtum eſt. Virg. Geor. lib.2. Illum non populi faſces, non purpura regum flexit. ¶Faſcem, *conſulem* poſuit. Virg. Georg. libro 2. Iniuſto ſub faſce viam dum carpit. ¶Faſcem, *onus*. Idem Bucol. Ego te hoc faſce leuabo. Idem Georg. lib.3. Vltróque animas ſub faſce dedere.

213 ¶*Fundere*, eſt *liquorem defundere*. Virg. Georg. lib.3. Hic duo rite mero libans Carcheſia Baccho Fundit humi. ¶Fundere, *proſternere, iacere*. Virg. Æneid. 1. Quàm ſeptem ingentia victor Corpora fundat humi. Et Aeneid. lib.2 Fuſus ſine mente ſine vllo ſubiacerent. M. Tul. Philip. libro 1. Sceleratiſſimorũ hoſtium exercitum fuſum, cæſúmque cognoui. ¶Fundere, *dare*. Virg. Bucol. Ipſa tibi blandos fundent cunabula flores. Cic. Tuſc. lib.5: Vt aut flores, aut fruges fundãt, aut baccas. ¶Fundere, *dicere*. Virgil. Aenei. lib 3 Talia fundebat lacrymans. Plautus Aſinaria: Næ illæ æcaſtor funerato fundit. ¶Fundere, *fugare*. Virg. Aeneid. lib.2. Illi etiam, ſiquos obſcura nocte per vmbram fudimus inſidiis, totáque agitauimus vrbe, Apparent. ¶Fũdere, *dimittere*. Virg. Georg. lib.4. Ruúntque effuſi carcere currus. Et lib.10. Criſtíſque à vertice flamma Funditur.

214 ¶*Filum, oris liniamentum*. Lucil. li.29. Surge mulier, ducito filum non malum. ¶Filum dicitur *ducta res quæque ad tenuitatem*. Vir. lib. 10. Extremáque Lauſo parcæ fila legunt.

215 ¶*Flagitium, periculum*. Lucil. lib.29. Qui te poſcente minus, & præbent rectius multo, & ſine flagitio. ¶Flagitium veteres, *vitiũ, quod virgini infertur*, dici voluerunt.

216 ¶*Fides*, quid ſit manifeſtũ eſt. Vt Vir. Aeneid. lib.1. Cana fides, & Veſta. vt plerunq. fides chordæ appellantur. Tul. Hor. Ponendæ ſunt fides, & tibiæ. Et Vir. li.6. Threicia fretus cithara, fidibúſque canoris.

217 ¶*Facere*, apertam habet ſignificantiam. ¶*Facere rem diuinam*, religionibus exhibere. Plautus Aulularia: Mulſi, congialem plenam faciam tibi fideliã. Virg. Bucol. Cùm faciam vitula pro frugibus, ipſe venito.

G

218 *Graue, grauidum*. Virg. Aen. lib.1. Donec regina ſacerdos Marte grauis. ¶Graue, *plenum*. Virg. Buc Non inſueta graueis tentabunt pabula fetas. Et Georg. libro 4. Et grauido ſuperant vix vbere limen. Et Aen. lib.1. Tunc pietate grauem, ac meritis. ¶Graue, *fecundum, ac frugiferum*. Virg. libro 3. Quid labor aut benefacta iuuant? quid vomere terras Inuertiſſe graueis? ¶Graue ſecundum conſuetudinem, *ponderoſum*. Virgilius Georgic. lib.1. Vomis & inflexi primum graue robur aratri. Terent. Heaut. Hui tam graueis hos quæſo? M. Tul. de offic. lib.1. Aut certè omni pondere grauior habenda eſt. ¶Graue, *amarum*. Var. Quinquatribus: Abſynthium vti bibam grauem, & caſtoreum, leuéque robur? Virgil. Et graueolentia centaurea. ¶Graue, *multum valde*, ſignificare veteres probant. Titin. Pſaltria: Grauíſque opſonio conuiuas. Nam & grauiter multum intelligitur. Cæcil. Plocio: Placere hoc cœpit grauiter, poſtquam eſt mortua. Acc. Deiphobo: Aut infando homine gnatula erat, aut arena, ſi ex ſole, qui neque amico amicus vnquam grauis, neque hoſti hoſtis fuit. Salluſt. hiſtor. libro 3. Nanque

his præter ſólita vitioſis magiſtratibus cùm per omnem prouinciam in fecunditate bienni proximi graue pretium fructibus eſſet. M.Tul.de officiis libro 1. Nec verò audiendi grauiter qui inimicis iraſcendum putant. Lucret.lib.1.Humana ante oculos fœdè.cum vita iaceret, In terris oppreſſa graui ſub religione. Varro *γεροντοδιδάσκαλος*: Vbi graues paſcantur, atque alantur pauonum greges.

¶Graue, *grandæuum.* Virgil.libro 5 Hic grauis Entellum dictis caſtigat Aceſtes. ¶Graue, *moleſtum.* M.Tullius de ſenectute: Quod nunquam ſenectutem tibi grauem eſſe ſenſerim. In eodem: Faciliùs in morbos incidunt adoleſcentes, grauiùs ægrotant, triſtiùs curantur. Salluſt.lib.2.Et continetur grauis. ¶Graue, *nocens.* Virgil.Georg.lib.3. Galbaneó que agitare graui. M.Tullius de offi.libro 4.Magnũ illud bellum perfuga vnus,& grauem aduerſarium imperij ſuſtuliſſet. ¶Graue, *triſte.* Acc. Erigona: Sed vbi ad finem vētum eſt, in quo illum fors expectabat loco, ad quem Oreſtes grauis ſacerdos ferro prompto adſtiterat. Virg.lib.12.Grauiórne nuntius aureis Vulneret. Graue, *forte.* Virg.li.12. Ferit enſe grauem Tymbræus Oſirim. ¶Graue, *vtile.* M.Tull.de offic.libro 1. Vt iam ſint alia grauiora, atque meliora, tamen nos ſtudia noſtra naturæ regula metimur. ¶Graue, *ſolidum & firmum.* Acc.Athamãte.Veneficiis,& egreſia hoſtium deperiſti,& graue.Idem Nyctegreſia: Id quod facis, gratum,& graue eſt.M.Tul.Hortenſio: Vnde ad agendum, aut ad dicendum copia depromi maior grauiſſimorum exemplorũ. quaſi incorruptorum teſtimoniorum poteſt. ¶Graue, *ſapiens* cum auctoritate. M.Tull.de offic.lib.1. Quæ grauis,& fortis ciuis,& in repub.dignus principatu, fugiet, atque oderit. Et Hortẽſ.Quid enim aut Herodoto dulcius, aut Thucydide grauius? ¶Graue, *neceſſarium* Lucil.lib.29. Habeáſque animo mihi admodum cauſſam grauem fore, quæ me ab vllo commodo abducat tuo.

219 ¶*Graſſari*, dicitur *ſupra modum ſæuire.* ¶Graſſari, etiam dicimus *ambulare.* Titinn. Veliterna: Vnde thenſam, atque mulos, ſine eam pedibus graſſari, cùm fingere eius ſuperbiam. Nou.Pedio: Certamus ſi me diploidi à recta graſſatur via. Idem Ped. Nunc me res ipſa reprimit, ſæpe hæc eadem graſſatus via. Salluſt.Iugur. Qui vbi ad gloriam virtutis via graſſatur. Afranius Excepto: Conſimili graſſantur via, à quibus hic eſt omnis cultus.

220 ¶*Garrulæ*, dicuntur *aues canoræ & hilares.* Virgilius Georg.libro 4. Garrula quàm tignis nidum ſuſpendit hirundo. ¶Garrulus, eſt rurſum *cordatus.* Varro Periplus libro 1 In hac ciuitate tum regnabat Dionyſius homo garrulus & acer.

221 ¶*Gemini*, dicuntur *ex vno vtero, vno die editi.* Virg.lib.9. Geminos huic vbera circum Ludere pudẽteis pueros. ¶Geminum, rurſum *ſimile.* Pacuuius Hermiona: Par fortitudo. gemina confidentia. ¶Geminæ, *duæ.* Virg.lib 6. Sunt geminæ ſomni portæ, quorum altera fertur Cornea.

222 ¶*Gerere, habere.* Virg.Æneid.lib.2. Et nos aliquod noménque, decúſque Geſſimus. ¶Gerere, *ferre.* Virg.lib.7.Bella manu, lectúmque gero. Et idem eodem: Læuáque ancile gerebat. ¶Gerere, *facere.* Virg.lib.9.Nec tecum talia geſſi, Magnanimum Ænean, & fata extrema ſecutus.

223 ¶Gradus, conſuetudine ſunt, *per quos ad altiora domorum, & ædificiorum omnium ſcanditur.* Virgil.Æneid lib.1.Aerea cui gradibus ſurgebant limina. ¶Gradus, *pedum gradientium viciſſitudo.* Virgil.Geor.li.4. Gradibúſq. ſonare Compoſitis. ¶Gradus, *firmitas ſtandi.* M.Tullius de offi.lib.1.Nec tumultuantem de gradu deiiciunt.

224 ¶*Geſtire, cupere.* Lucillius libro xxx. Quanto haurire animus Muſarum è fontibus geſtit. ¶Geſtire, *lætum eſſe.* Virg.Geor.libr. primo: Et ſtudio incaſſum videas geſtire lauandi.

H

225 ¶*Herba*, eſt *viride pecorum pabulum.* Virg.Geor.lib.1. Et ſulcis frumenti quæreret herbam. ¶Herbam, veteres *palmam*, vel *victoriam* dici volunt. Virg.Georg.lib.3. Atque immemor herbæ victor equus. Accius Meleagro: Gaudent, currunt, celebrant, herbam cõferunt, donant, tenent pro ſe quiſque, cum corona clarum conſtat caput. Afranius Excepto: Fit opus luculentum, hoc dici herbã det.

226 * Habere, planum eſt quid ſignificet, vt Vir:Æneid.lib.4.Habeat ſecum. ſeruétque ſepulchro. Terent.Andria: Quod habui ſummum pretium perſolui tibi. *Habere, *ſatis eſſe.* Virg.lib.12. Hoc habet, hæc melior magnis data victima diuis. * Habere, *tenere, occupare.* Virgil.Æneid.lib.2. Hoſtis habet muros. Lucil.lib.xxix. Hoc tum ille habebat, & ferè omnem Apuliam. Plautus Aulularia: Poſtremò, hunc iam perſcrutaui, nihil habet. Terẽt. Andria: Certè captus eſt. habet. ¶Habere, rurſus *habitare.* Salluſt. Catilinæ bello: Credo falſa exiſtimans ea, quæ de inferis memorantur, diuerſo itinere malos à bonis loca terra, inculta, fœda, atque formidoloſa habere. Virg.Æneid.lib.7. Quæ loca, quíue habeant homines. Afranius Excepto: Vbi hic me ſis quæſo habet meretrix Neapolitis. Accius Philoctete: Vbi habet vrbem, agróne. Plaut. Aulularia: Patri auóve huius, qui nunc hic habet. ¶Habere. Terentius Eunucho: Labore alieno magnam partam gloriam Verbis in ſe tranſmouet, qui habet ſalem, quod in te eſt. ¶Ha-

eſt. ¶Habere, *facere ſæpe*. Varro περὶ ἐξαγωγῆς. Saltem infernus tenebroſis κρυψιδίοισι tenet, atque habet homines ſolicitos, quòd eum peiùs formidant, quàm fullo vlulam. M. Tul. de Repub. lib. tertio: Nam cùm quæreretur ex eo, quo ſcelere impulſum mare haberet infeſtum vno myoparone, eodem (inquit) quo tu orbem terræ. ¶Habere, *audire* Lucillius libro 29. Habes omnem rem. timeo ne accuſer. Terent. Heautont. Habes omnẽ rem, pergam, quò cœpi, hoc iter. ¶Habere, *dirigere*. Lucillius libro 29. Hic aliò cùm iter haberet præteriens venit.

227 ¶ *Habitare*, eſt *inhabitare*. ¶Habitare, *uti*. Varro ſermone Latino libro 3. Vtrunque mulieres, & epicrocum viri quoque habitarunt. Idem rerum diuinarũ lib. 16. Hoc nomine antiquos ſecundis rebus Cumas habitaſſe.

228 ¶ *Hiare*. eſt *aperire*. Salluſt. Hiſt. lib. 4. Atque hiauit humus multa vaſta & profunda. ¶Hiare, *mirari, ſtupere*. Virg. Georg. libro 2. Hunc plauſus hiantem, Per cuneos geminatus enim plebeiſque patrúmque. Et Æneidos libro 6. Incertus clamor fruſtratur hianteis. Varro Marcipore: Quicunque euidenter circumſtant non rident, credo ridere hianteis. Video hianteis, non audio.

229 ¶ *Horrendum*, ſignificat *vitabile*, & *terribile*. Virgilius libro ſexto: Horrendas canit ambages, antróque remugit. ¶Horrendum, *nouum*, & *admirandum*. Virgilius Æneidos lib. tertio: Horrendum dictu, video mirabile monſtrum. Idem libro 8. Naſcenti cui treis animas Feronia mater (Horrendum dictu) dederat. ¶ Horrendum, *ridiculum*. Virg. Georg. libro 2. Oráque corticibus ſumunt horrenda cauatis.

230 ¶ *Haurire*, ſignificat *exhaurire*, vel *implere*. Lucretius libro 4. Iuuat integros accedere fonteis, Atque haurire. Lucillius libro 30. Quantum haurire animus Muſarum & fortia geſtit. ¶ Haurire, *auarè ſumere*. Cicero Tuſc. libro 4. Cum inexplebili cupiditate, quò affluentiùs voluptates vndique hauriret, eo grauiùs, ardentiúſque ſitientem. Virg. lib. 1. ille impiger hauſit Spumãtem pateram, & pleno ſe proluit auro. ¶Haurire, *defatigare*. Virgil. Georg. libro 3. Exſultantiáque haurit Corda pauor pulſans. ¶Haurire, *confondere*. Vir. libro 10. Per tunicam ſqualentem auro latus haurit apertum. ¶Haurire, *accipere*, vel *audire*. Virg. lib. 12. Haud mollia fatu Sublatis aperire dolis, ſimul hæc animo hauri. Et lib. 4. Vocémque his auribus hauſi. ¶ Haurire, *tenere*. Virg. Georg. lib. 4. Et medium ſol igneus orbem Hauſerat.

231 ¶ *Honor*, eſt *dignitas*. M. Tull. Epiſtol. ad Cæſarem lib. 1 Tu cum ea quæ es ab ſenatu ſummo cum honore tuo conſecutus. ¶ Honor, *gratia, & pulchritudo*. Virgil. Georg. lib. 2. Frigidis & ſyluis aquilo decuſſit honorem. Et Æneid. lib. 1. Lumenque iuuentæ Purpureum, & lætos oculis afflarat honores. ¶Honor, *ſubſtantia, delectatio*. Virg. Georg. libro 4. Et etiam hunc ipſum vitæ mortalis honorem. ¶Honor, *cultura, obſeruantia*. Vir. Æneid. lib. 8. Semper honore meo, ſemper celebrabere donis. ¶Honor, *integritas pudicitia*. Virg. Æneid. libro 1. Et rapti Ganymedis honores. ¶Honor, *ſacrificium*, litatio. Virgilius libro 8. Forte die ſolenne illo rex Arcas honorẽ Amphitryoniadæ magno, diuíſque ferebat. Plautus Aulularia: Et quidem maiorem filium, Mihi honorem habere, quàm eius habuiſſet pater. ¶ Honos, *dilectus amor*. Virg. lib. 12. Per ſiquis Amatæ Tangit honos animum. ¶Honor, *hoſtia*. Virgil. Æneid. lib. 3. Meritos aris iactabat honores. ¶Honor, *præmium*. Virgil. lib. 5 Ipſis præcipuè ductoribus addit honores. Lucillius libro 30. Cuius cum vultu, ac facie, ludo, ac ſermonibus noſtris, Virginis hoc pretium, atque hunc reddamus honorem. ¶ Honor, *ſepultura*. Virgilius libro 6. Cernit ibi mœſtos, & mortis honore carentes. Lucillius lib. 28. Nullo honore diſpleto, nullo funere.

I

232 ¶ *Inuitare*; apertam habet ſignificantiam. Virg lib. 5. Celeri certare ſagitta Inuitant, qui fortè velint, & præmia ponit. Terentius ἑαυτόν. Quam vellem Menedemum inuitatum nobiſcum eſſet ampliùs. M. Tull. in Verrem actione 2. Rogat Rubrium, vt quos ei commodum ſit, inuitet. Lucil. lib 30. Contra hæc inuitaſſe, aut inſtigaſſe videntur. Mar. Tul. de ſenectute: Ad quem fruendum nonmodò non retardat, verùm etiam inuitat, atque allectat ſenectus. ¶Inuitari, eſt *delectari*. Virg. Geor. lib. 1. Inuitat genialis hyems curáſque reſoluit. Turpil. Traſileone: Onera, menſam, talos, vinum, in hęc huiuſmodi, quibus rebus vita amat tum inuitari ſolẽ. Idem Philopatro: Locus ipſe inuitat hercle hic Veneris. M. Tull Hortenſio: Voluptates autem nulla ad res neceſſarias inuitamenta afferunt ſenibus. Idem de Rep. Idque ipſa natura non inuitaret ſolùm, ſed etiam cogeret. ¶ Inuitare ſignificat *repleri*. Plautus Amphit. Mirum ſi inuitauit ſeſe in cœna pluſculum. Lucil. Pulcrè inuitati, acceptíque benigné. Turpil. Epicler. Non inuitat pluſculum hic ſeſe vt ſolet. Idem Leucadia: Inuitauit pluſculum hic ſeſe in prandio. Salluſt. Hiſt. lib. 4. Reuerſi poſtero die, multa quæ properantes deſeruerant in caſtris nacti, cùm ſe ibi cibo vinóque læti inuitarent. Lucillius 30. Citò enim benè longinquum mortalibus morbum In vino eſſe, vbi qui inuitauit dapſiliùs ſe. Varro Seſquiulyſſe: Ipſum audi vino inuitari poculis largè atque benigné.

233 ¶ *Iuxta*, eſt *proximè*. Virg. Æneid. lib. 3. Humilis volat æquora iuxta. ¶Iuxta eſt, *coniunctim*. Varro de vita populi Rom. lib. 1. Cùm interea in lucubrando faceret iuxta ancillas lanam. ¶Iuxta rurſum, *ſimiliter*. Salluſt. Iugurthæ bello: Hyemem, atque æſtatem iuxta pati. Plautus Trinummo: Iuxtáque eam curo cum mea. Varro Papiapapæ περὶ ἐγκωμίων. Qui poteſt laus videri verſa cùm motus ſæpe furaces eſſemus atque nequiſſimus ibis iuxtà, ac P. Africanus. Plautus Aulularia: Dixi tibi mater, iuxta mecum rem tenes.

234 ¶ *Inſolens*, *impudens*, & *audax*, dicitur conſuetudine. M. Tul. ad Cæſarem iuniorem lib. 2. Inſolens, arrogans, iactans. Idem de ſenectute: Nec certè verendum ne vera prædicans de ſe nimis videatur aut inſolens, aut loquax. ¶Inſolens rurſum, *nõ ſolens*. Terent. Andria: Quid tu Athenas inſolens? Pacuuius Atalanta: Quæ ægritudo inſolens mentem attẽtat tuam? Turpilius Demetrio: Timere occœpit interdum oſcitarier ineptus. Quid mihi vellem, ex inſolentia neſciebam. Idẽ Leucad. Quem olim oderat, ſectatur vltrò, ac detinet. Ille, inſolens autem vt faſtidit carnifex? Accius Diomede: Ita è fletu, & tenebris obſtinatiùs Speciẽ amiſſi luminis conſpiciunt inſolentem. Salluſt: Catilina: Quæ tametſi animus aſpernabatur inſolens malarum artium. Cic. Orat. Sed me hercule iſtius diſputationis inſolentia, atque earum rerum, quæ quaſi in arte traduntur inſcitia.

235 ¶ *Ingenium*, eſt *naturalis ſapientia* Salluſt. Catilinę bello: Ingenium nemo ſine corpore exercebat. ¶Ingenium veteres dixerunt, & *ſua ſpõte* vel *natura*. Næuius Lycurgo: Vos qui regalis corporis cuſtodiam Agitis, ite actutũ in frondiferos lucos, Ingenium arbuſta vineta ſunt, non obſcuritas. Salluſt. Hiſt. lib. 3. Caſtríſque collatis, pugna tamen ingenio loci prohibebatur. Virg. Geor. lib. 2. Nũc locus aruorũ ingeniis quæ robora cuiq;, Quis color.

236 ¶ *Immane*, ſignificat *ingens*. Virg. lib. 6. Poſuitq; immania templa. ¶Immane, *fœdum*. Accius Andromeda: Immane te habeat templum, obuallatũ oſſib. ¶Immane rurſum *minime bonum*, & *nocens*. Accius Medea: Prima ex immani victũ ad manſuetum applicans. Vir. Geor. lib. 4. Immane ante pedes hydrum moritura puella. Accius Philoctета: Phrygiã minorẽ eſſe immanẽ Græciã. M. Tul. de rep. lib. 4. Quippe ſi ita ſenſit, vt loquitur, eſt homo impurus: ſin aliter, quod malo, oratio eſt tamẽ immanis. Idẽ de offi. lib. 1. Quo deteſtabilior eorũ immanitas, qui & lacerauerunt omni ſcelere patriã. Vir. Æn. lib. 1. Pygmalion ſcelere ante alios immanior omneis. Var. Meleagris: Adde hydram Lernæam, & draconem Heſperidum, quòd beſtiæ fuerunt immanes.

237 ¶ *Inteſtatus*, eſt *qui ſine teſtamento perit.* ¶Inteſtatus eſt rurſum, *cuius verbis fides nõ habetur*. Pomponius Pictoribus: Ipſius cum vno ſeruo ſenex inteſtato proficiſcitur.

238 ¶ *Inuadere*, eſt *appetenter incipere*. Virgil. lib. 12. Aut pugnã, aut aliquid iãdudũ inuadere magnum. Lucilius lib. 30. Vt ſemel in cæli pugnas te inuadere vidi. ¶ Inuadere rurſum, *quaſi in vadum ruere*. Acc. Athamante: Vt profugiens hoſtem, inimici inuadam manus.

239 ¶ *Iubere*, eſt cogere, aliquid vt fiat. Vir. lib. 11. Ac Niſum dicere iuſſit. ¶Iubere, eſt *velle*. Lucil. Satyr. lib. 6. Saluere iubere. ¶Iubere, *ſalutem mittere amico*. Terent. Andria: Iubeo Chremetem. Virgil. Æn. lib. 3. Sed votis, precibúſque iubent expoſcere pacem.

240 ¶ *Impurus*, eſt *aliquo vitio maculatus*. M. Tul. in Verr. actione 2. Quàm multis iſtũ ingenuis, quàm multis matribus familiãs in illa terra, atque impura legatione vim attuliſſe exiſtimatis? Lucil. lib. 26. Coniugẽ infidámq; flacitã familiã impurã domũ. ¶Impurus, *improbus*. M. Tul. de Rep. lib. 4. Sed menti vtique noſtræ minimè audiẽdus. Quippe ſi ita ſenſit, vt loquitur, eſt homo impur[us]. Terẽ. Eun. Mei loci, aq; mei ord[i]n[i]s, hominẽ haud impurũ.

241 ¶ *Imbuere* eſt *intimare* vel *initiare*. Varr. Ephebo περὶ ἐμμονῆς. Quid te facere oportet litteris imbu[tũ] ſolis Mineruæ? M. Tul. de offic. lib. 1. Pleriq; autẽ parẽtũ pręceptis imbuti, ad eorũ cõſuetudinẽ, moréſque deducimur. Virg. lib 7 Promiſſi dea facta potens, vbi ſanguine bellum Imbuit ¶Imbuere, eſt *inficere*. Accius Philoctеta: Cùm ex viperino morſu venæ viſcerũ Veneno imbutæ tetros cruciatus cient: Hoc in doct[i]s intellectibus habemus. Cicero de fi[n]ibus bonorum & malorũ: Accedit mors, quæ quaſi ſaxum Tantalo ſemper impendet: tum ſuperſtitio, qua qui eſt imbutus, quietus eſſe nunquam poteſt.

242 ¶ *Ilico* ſignificat, *ſtatim*, *mox*. Pacuuius Medo: Repudio auſpiciũ, regrediundũ eſt ilico. Cæcilius Notonicaſſione: Ilico ante oſtiũ hìc erimus. ¶ Ilico, *illò*. Turpilius Leucadia: Sed quam longè eſt cùm iſti ilico, id eſt, in eum locum. Næuius Belli Pœnici lib. 6. Septimumdecimum annũ ilico ſedent. Accius Euryſace: Ilico, inquã habitat ouis, quam propitius. Caſſius Hemina, lib. 1. Et quia quò irent, neſciebant, ilico manſerunt. Idem: His perſuadet, vt ilico manerent. pars ilico manent. Cæcilius Notonicaſſione: Manete ilico.

243 ¶ *Ignoſcite*, eſt *veniã date*. Vir. Geor. li. 4. Ignoſcenda quidem, ſcirent ſi ignoſcere manes. ¶Ignoſcite rurſum. *noſcite*, vel *diſcite*. Var. Gloriam περὶ φθόνου. Vóſque in theatro, qui voluntatem auribus. Huc aucupatum concurriſtis domo, Adeſte, id eſt à me, quæ ferã, ignoſcite, Domum vt feratis è theatro litteras.

244 ¶ *Iter*, eſt *via*. Virgil. lib. 6. Hac iter Elyſium nobis. ¶Iter, *nauigatio*. Terent. Hecyra: Ain

ra: An' tu tibi hoc incōmodum eueniſſe iter? Non hercle verbis Parmeno dici poteſt [tantùm,] Quātū re ipſa nauigare incōmodū eſt.

245 ¶*Innocens*, eſt *bonum*, *& nulli nocens.* Virgilius Æneidos lib. 3. Litúſq. rogamus Innocuum. ¶Innocens, ruſus *integer & incorruptus.* Salluſt. Iugurth.: Vbi, quæ Metellus agebat (ex nuntiis accepit, ſimul de innocentia eius certior Roma factus, diffidere ſuis rebus, ac tum demum veram deditionem facere conatus eſt.

246 ¶*Indulgere*, *augere.* Lucil. lib. 29. Tu qui iræ indulges nimis, Manus a muliere abſtinere melius eſt. ¶Indulgere, *veniam dare.* Virg. lib. 10. Tolle fuga Turnum, atque inſtātibus eripe fatis. Hactenus indulſiſſe vacat. ¶Indulgere, *dare, detinere.* Vir. Æneid. li. 4. Indulge hoſpitio, cauſſáſque innecte morandi. Et eodem: Indulgent vino, & vertunt crateras ahenos. ¶Indulgere, *ſpatiū maius dare.* Vir. Geor. lib. 2. Sin tumulis accliue, ſolum colléſque ſupinis, Indulge ordinibus. ¶Indulgere, *temperare, clementem eſſe.* Virg. Geor. li. 2. Si non tanta quies iret, frigúſq. caloremque Inter, & exciperet cæli indulgentia terras. M. Tullius de officiis lib. 3. Magnus vir in primis, & qui perindulgens in patrem idem acerbè ſeuerus in filium.

247 ¶*Inane, vacuum, ſine pondere.* Vir. Geor. lib. 3. Atque illis iam ſæpe rotæ ducantur inanes. ¶Inane, *concauum.* Vir. lib. 5. Galeam ante pedes proiecit inanem. ¶Inane, *vacuum*, ſiue leue. Vir. Georg. li. 4. Inſtabileis animos ludo prohibebis inani. Et Æneidos li. 4. Et inania murmura miſcent.

248 ¶*Iacet.* ſignificantiam habet maniſeſtam. Vt Vir. Bucolicis: Silenum pueri ſomno videre iacentem. Et, Strata iacent paſſim ſua quæque ſub arbore poma. M. Tul. de ſuppliciis in Verrem: Patris hi, quos videtis, iacebant in limine. ¶Iacet, *plenum eſt, oneratum.* Virg. Georg. lib. 3. Sed iacet aggeribus niueis informis & alto Terra gelu latè. ¶Iacet. *per plurimum porrigitur.* Vir. Geor. li 3. Tantū campi iacet: ¶Iacet, *ſordet*, nec lætus eſt. Lucil. li 30. Et ſua perciperet retrò relicta iacere. Lucretius lib. 1. Humana ante oculos fœdè cùm vita iaceret In terris. ¶Iacere, ſignificat *emittere.* Vnde & iaculum. Vir. li. 5. Sublatáque procul dextra connixa coruſcat, Et iacit. M. Tul. in Verrem de ſignis: In quem ſcyphum de manu iacere conatus eſt.

249 ¶*Iacit* habet, *ponit.* Virg. Geor. lib. 4. Omnis in hanc certam regio iacit arte ſalutē. M. Tull. Philippicarum lib 1. In quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis. ¶Iacit. *facit.* Lucil. lib. 26. Aggere in iaciendo, & quo eſt vineis actis opus.

250 ¶*Improbum*, ſicuti eſt maniſeſtum, eſt *minimè probum.* Cicero Epiſtol. ad Cæſarem libro 1. Debes odiſſe improbitatem eius, quia impudentiſſimum nomē delegerit. ¶Improbum, *ſæuum.* Virg. lib. 10. Lauit improba teter Ora cruor. Et Geor. lib. 3. Tum piſcibus atram Improbus ingluuiē, raniſque loquacibus explet. Lucillius lib. 30. Improbior multò, quàm de quo diximus antè: Quanto blandior, hoc tanto vehementiùs mordet. ¶Improbum, *turpe.* Lucillius li. 30. Omnes formoſi, fortes: ergo improbus eſto.

251 ¶*Iactare*, eſt *dimittere, dependere.* Virg. libro 7. Et dextro iactata recumbit in armo. ¶Iactare, *voluere.* Virg. Æneid. lib. 1. Atque illum taleis iactantem pectore curas. ¶Iactare, *plagis ſternere* M. Tul. in Verrem actione 2. Iactatur domi ſuæ vir primarius, & homo honeſtiſſimus, pro ſe quiſque manus affert. ¶Iactare, *fatigare.* Virg. Æneid. lib. 1. Iactatos æquore toto Troas. Et, Iactetúrque odis Iunonis iniquæ. ¶Iactare, *ambitioſius gloriari.* Vir. libro 6. Quem iuxta ſequitur iactantior Ancus, Nunc quoque iam nimium gaudens popularibus auris. Idem lib. 10. Ecce paro, voces dum iactat inerteis. Lucil. libro 18. In re iactanda ipſa ridicula id atque adſederet. ¶Iactare, *iactata mittere.* Virgil. Æneid. libro 3. Et flammas, ac lumina iactant. ¶Iactare, *excutere, commouere.* Varro Eumenidibus: Tibi nunc ſemiuiri teretem comam volantem iactant tibi Galli.

252. *Inuoluere*, ſignificat *volutum ſuperimponere.* Vir. Geor. lib 1. Scilicet atq. Oſſæ frondoſum inuoluere Olympum. ¶Inuoluere, *tegere.* Vir. Æneid. li. 2. Vertitur interea cælum, & ruit oceano nox Inuoluens vmbra magna terramque, polúmque. Mirmidonúmque dolos. ¶Inuoluere, *implicare.* M. Tul. ad Cæſarem iuniorem lib. 1. Sed quod videret nomine pacis bellum inuolutum fore. ¶Inuolutum, *occupatum, comprehenſum.* Varro Sexageſi: Adeſt fax inuoluta incendij.

253 ¶*Interpres*, dicitur *obſcuri diſſertor.* Vir. Æneid. libro 3. Troiugena interpres diuûm, ¶Interpres, *auctor.* Virgilius Æneid. libro 4. Túque harum interpres curarum, & conſcia Iuno.

254 ¶*Imponere*, ſignificat *ſupra ponere.* Virgil. Æneid libro 4. Vidit Thuricremis cum dona imponeret aris. ¶Imponere, *dare.* Virgil. Æneidos libro IIII. Finémque imponere curis.

255 ¶*Intentum, ſolicitum, ſuſpenſum*, ſolicitè, diligenter intuentem. Virgilius libr. 5. Intenti exſpectant ſignum. ¶Intentum, *extenſum.* In eodem: Conſidunt tranſtris, intentáque brachia remis.

256 ¶*Intendere, innectere, illigare.* Virgilius Æneidos lib. 2. Et ſtuppea vincula collo Intendunt. M. Tullius Hortenſio: Quæro enim non quibus intendam rebus animum, ſed

¶Legere, *ſurripere* ſignificat. Vnde & ſacrilegium dicitur, id eſt, de ſacro furtum. Virgil. Bucolicis: Nam quæ ſublegit tacitus tibi carmina nuper. Turpil. Boëthuntibus: Qui verba venatur, mea peſtis ars cædat, & ſermonem hinc ſublegam. Lucil. lib.28. Omnia viſcatis manibus leget. Plaut. Aulul. Sed leno egreditur foras. Hinc ex occulto ſermone ſatus ſublegam. ¶Legere, *rurſum videre*: hoc & aquilegi. Virgil. Æneid. lib.6. Quin protinus omné Perlegerent oculis, ni iam præmiſſus Achates Afforet. Et eodem: Longo ordine poſſent Aduerſos legere.

272 ¶*Luſtra*, dicuntur *ferarum habitacula*. Virgil. Georg. lib.2. Non abſunt illic ſaltus, ac luſtra ferarum. Et Æneid. lib.3. Cùm vitam in ſyluis inter deſerta ferarum Luſtra, domóſque traho. ¶Luſtra etiam *lupanaria* dicuntur. Plaut. Aſinar. Luſtris ſtudet. Idem, Apud ſcortum corruptelæ, & liberis luſtris ſtudet. Idem Caſina: Vbi in luſtra iacuiſti? Egóne in luſtra? Turpillius Lindia: Quibus te in rebus deſpoliaſti fœdum, in luſtris latet. Afranius Priuign. Vxorem quærit firmamentum familiæ, Scias abeſſe ab iis luſtris ingenium procul. Cicero Philippicis libro 2. Cùm omnes impuritates, impudica in domo quotidie ſuſceperis, vino luſtríſque confectus.

273 ¶*Linquere*, eſt *dimittere*. Virg. Æneid. lib.3. Linquimus Orthygiæ portus, pelagóque volamus. Et lib.9. Inque ſalutatam linquo. Varro περὶ ἐδεσμάτων: Illæ nobiles quondam canes hinc liquit homines omnes in terra pila. ¶Linquere, *defluere*. Virg. Georg. libr. 2. Huc ſummis linquuntur rupibus amnes. Idem Æneid. li. 3. Nam quæ prima ſolo ruptis radicibus arbos Vellitur, huic atro linquuntur ſanguine guttæ.

274 ¶*Limare, exquirere, & delinire*, ſecundum conſuetudinem à lima dictum. Plautus Menæchmis: Ianuam lima proterunt. Idem Bacchidibus: Limaces viri, quòd atterant, & conſumant. ¶Limare etiam dicitur *coniungere*. Plautus Bacchidibus: Nec cum quoquam acceperis alio mercedem annuam iuſſi abeſſe, nec cum quoquam limares caput. Idem Scematico: Nam pater tuus nunquam cum illa etiam limabit caput. Liuius Tereo: Credito cùm illos ſoli mea voluntate nunquam limauit caput. Cæcil. Pauſimacho: Hoc à te poſtulo, Ne cum meo gnato poſthac limaſſis caput. Turpilius Leucadia: Veritus ſum, Ne amoris cauſſa cum illa limaſſis caput.

275 ¶*Liquidum, ſuaue, dulce*. Varro Eumenidibus: Frigus per oſſa cornus liquida canit anima. ¶Liquidum, eſt *purum*. Virgilius libro ſexto: Liquidúmque per aera lapſæ. Varro Serrano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Hunc vocas, ſed & liquida vita incutiæ veſtræ fecem. ¶Liquidum, *proſperum*. Plautus Pſeudolo: Ab ſiniſtra auſpicio liquido, atque ex ſententia Confidentia eſt inimicos meos me poſſe perdere. ¶Liquidum, rurſum ſignificat *molle & fluxum*. Plautus Milite: Liquidius, cultiúſque, quàm ventus eſt fauonius. Idem Caſina: Quondam prognatis in ſortiendo ſors delicuerit. Varro Diuinarum rerum libro tertio: Lucius Scipio, cùm aurum factum haberet vt vinea fulmine, ita eſt ictus, vt iſta eſſet integra, aurum colliquiſſet. Idem de proprietate ſcriptorum: Quid eſt tanti, aut quid aliud eius generis feruefactum colliquiſſet, & in forma eſſet infuſum? Virgilius Æneid. libr.1. Aut cùm liquentia mella Stipant. Næuius Lycurgo: Iam ſolis æſtu candor cùm liqueſceret. ¶Liquerit ſignificat *reliquerit*. Accius Staſiaſt. Cùm ſubidæ delio de lore hoc animo corpus liquerit. Næuius Belli Pœnici lib. 2. Blandè & doctè percontaris, quo pacto Troiam vrbem liquerit.

276 ¶*Laudare*, eſt *verbis efferre*. Virgilius: Laudato ingentia rura. ¶Laudare etiam ſignificat *nominare*. Virgilius Georgic. libro 2. Aut illaudati neſcit Buſiridis aras? id eſt, nec nominandi. Plaut. Captiuis: Id vt ſcias, Iouem ſupremum teſtem laudo, Hegio.

277 ¶*Luſtrare, expiare*. Virgilius Bucolicis: Et cùm ſolennia vota Reddemus nymphis, & cùm luſtrabimus agros. Lucillius Satyrarum libro ſecundo: Luſtratus piatus. ¶Luſtrare, *circumſpicere*. Virgilius Æneid. li. tertio: Omnia colluſtrans, hanc primo ab littore claſſem Conſpexi venientem. Cicero Tuſculan. libro quinto: Ego autem omnia colluſtrarem oculis. Eſt enim ad portas Agragianas. ¶Luſtrare, eſt *circumire*. Virgilius libro 8. Luſtrat Auentini montem. Næuius Ægiſtho: Tum autem laſciuum Nerei ſimum pecus Ludens ad cantum clauſum luſtratur. ¶Luſtrare, *ſequi*. Virgilius Bucolicis: At mecum raucis tua dum veſtigia luſtro. ¶Luſtrare, *patefacere*. Salluſtius Catil. libro 1. Si luſtrantur, ſi erumpunt omnia, muta iam iſtam mentem. Virg. Æneid. libro 4. Poſtera Phœbea luſtrabat lampade terras. ¶Luſtrare dicimus & ſcortari, *à luſtris*. Plautus Pſeudolo: Luxantur, luſtrantur, comedunt quod habent. Lucillius lib. xxx. Quem ſumptum facis in luſtris circum oppida luſtrans. ¶Luſtrare, *perſpicere, agnoſcere*. Virgilius libro 8 Ille os, oculóſque loquentis Iamdudum & tacito luſtrabat lumine corpus. M. Tul. de offi. lib.3. Sed cùm omnia ratione, animóque luſtraueris.

278 ¶*Limen, locus ſtandi datus*. Virg. lib. 6. Corripiunt ſpatio audito, liménque relinquunt. ¶Limen, *omnis ingreſſus*. Virg. Æneid. li.2. Limen erat, cæcæque fores, & peruius vſus. Varr. Virgula diuina: Ad quos cùm volucris venti, vt eos vſque ad limina nitidabilis,

¶Limen nõ ſolùm, quod ſub pedibus eſt, dicitur, ſed etiã quod *ſuperius eſt ingreſſus*. Nou. Macco exſule: Limen ſuperum, quod mihi miſero ſæpe confregit caput: inferum autem vbi ego omneis digitos defregi meos.

279 ¶*Leuare, ſoluere*. Virgil. Æneid. lib. 2. Atque arcta leuari Vincla iubet Priamus. ¶Leuare rurſum, *releuare*. Cic. Tuſc. lib. v. Alia nulla potuit inueniri leuatio. Virg. Bucol. Ego hoc te faſce leuabo. M. Tul. Epiſt. ad Cæſarem: Iam amplitudinem, gloriámque tuam magno mihi ornamẽto fore exiſtimo, quòd me leuas cura. Pacu. Peribœa: Neque tuum te ingenium moderat, neque fraternum ira exſilium leuat. Var. Virg. diu. Quos nos iacta nouo leuata paſcat. ¶Leuare etiam *minuere*. Acc. Meleagr. Caue laſſitudo poplitum curſum leuet. Idem Nyctegreſia: Illos ſuapte induxit virtus: tu laudẽ illorum leuas. Var. περὶ ἐξαγωγῆς: Quémnam te eſſe dicam feram, qui manu corporis feruidos fontium aperis lacus ſanguinis, téque vita leuas ferreo enſe? Virg. Georg. libr. 2. Omne leuandum Prodimus. Turpil. Demet. Nũc me ex aliorum ingeniis iudicat, Intercapedo quorum amicitias leuat. Var. Quinquatr. Abſynthium vti bibam grauem, & caſtoreum, leuémque robur.

280 ¶*Lautum*, ſignificat *lotum*. Terentius Phorm. Tene ad ſymbolum venire vnctum, atque lautum è balneis? ¶Lautum, *nudum*. Lucil. li. 26. Malis neceſſe eſt lautum à menſa purè capturus cibum. ¶Lautum, *abundans, cõpetens*. Var. γεροντοδιδασκάλῳ: Video quòd habeat ſatis, ſi vix putant lautum. ¶Lautum etiam *inquinatum*, vel *maculatum*. Virg. Georg. lib. 3. Lauit ater vulnera ſanguis. Acc. Staſiaſtis: vel Tropæo: Vulnere tetro deformatum ſuo ſibi lautum ſanguine tepido. ¶Lautum, *elegans, ſuaue*. Terent. Eunucho: Facetè, lautè, lepidè, nihil ſuprà. Afran. Vopiſco: Equidem te nunquam mihi Paraſitum, verum amicũ, æqualem atque hoſpitem Quotidianum, & lautum etiam conuiuam domi. M. T. in Verrem actione 1. Romam vt ex Sicilia redij, comites iſtius, atque amici, homines lauti, & vrbani. Et Hortenſ. Quæ eſt igitur philoſophia? Socrate nec dubito quid, quæcũque ſit lautitia, cui ictum elegantẽ magnificè, neq; minus quàm deceret, colere inſtituiſſent.

281 ¶*Lentum*, ſignificat *tardum*. M. Tul. de repub. li. v. Marcellus vt taceret pugnax; maximus vt conſideratus, vt lentus. Et Hortenſ. Hunc Craſſum qui lentiùs (vt ſcitis) dicere ſolebat, ad imitationem quaſi noſtri generis contendiſſe. ¶Lentum, *ſecurum, otioſum*. Virgil. Bucol. Nos patriam fugimus, tu Tityre lentus in vmbra. ¶Lentum, *flexuoſum*. Virgil. Bucol. Lenta ſalix quantũ pallenti cedit oliuæ. Idem Geor. 1. Atque Amerina parãt lentæ retinacula viti. ¶Lentum, *patiens, placidum*. M. Tul. Hortenſio: Qui, cùm publicas iniurias lentè tuliſſet, ſuam non tulit. ¶Lentum, *facile*. Lucil. Satyr. li. 11. Cotta ſenex Craſſi pater huius Panæti Magnus tritico fuit nummarius ſoluere nulli Lẽtus. ¶Lentum, *tenax*. Plautus Menæchmis: Nimis lenta ſunt vincula. Virg. Geor. libr. 4. Et viſco, & Phrygiæ ſeruant pice lentiùs Idæ. ¶Lentum, *frigidum*. Virg. Geor. lib. 1. Nocte leues melius ſtipulæ, nocte arida prata Tondentur, noctis lentus nõ deficit humor. Cic. Orat. lib. 2. Neq; enim eſt facile perficere, vt iraſcatur ei, cui tu velis, ſi vel iudex, vel ipſe ferre id lentè videare.

282 ¶*Locum, decus* ſignificare vult Accius Diomed. Non genus virum ornat, generi vir fortis loco. ¶Locus, ſignificationis manifeſtæ eſt. Virg. Æneid. li. 3. Hæc loca vi quondã. Et: Hic locus vrbis erit. ¶Locus, *genus, nobilitas, dignitas*. Acc. Euryſace: Atque, vt vides, non tenui de loco. Salluſtius Catilina: Natus haud obſcuro loco.

283 ¶*Languor*, eſt *torpor*, & *inertia*. M. Tul. de offi. li. 1. Nihil autem magis cauendum eſt ſenectuti, quàm ne languori ſe, deſidiæque dedat. ¶Languor, *defectio*, & *diſſolutio*. Vir. li. 9. Purpureus veluti cùm flos ſuccisus aratro Langueſcit moriens. Idem lib. x. Qualẽ virgineo demeſſum pollice florem, Seu molles violæ, ſeu languentes hyacinthi.

284 ¶*Longum*, eſt *per planũ porrectum*. Virg. Geor. li. 3. Tum longo nullus lateri modus. ¶Longum, *altum, erectum*. Virg. Æneid. li. 9. Stant longis innixi haſtis, & ſcuta tenentes. ¶Longum, *diuturnum, perſeuerans*. Virg. Æn. libr. 3. Et longum Andromache teſtatur amorem. ¶Longum, *ſæuum, pernicioſum*. Virgil. Æneid. li. 1. Infelix Dido, longúmque bibebat amorem.

285 ¶Longè etiam *valde*. Virgil. libro v. Ante omnes ſtupet ipſe Dares, lõgéque recuſat. M. Tul. in Verrem de prætura Sicilienſi: Hic longè primus ciuitatis eſt Epicrates. Et de offi. lib. 1. In his & nobiliſſimi philoſophi longè principes. Lucil. lib. xxx. Cui vbi deciminutia meæ epitegina appedi longè opera ante alia omnia. Siſen. Hiſt. lib. 4. Egregias & longè præſtanteis, ac metuendas aduerſariorum opes eſſe. Terentius Adelph. Et errat longè, mea quidem ſententia. ¶Longè etiam ſignificat aut *temporis prolixitatem*, vt Virgil. Geor. li. 2. Nec longũ tempus, & ingẽs Exiit ad cælum ramis felicibus arbos. Aut *ſpatij æſtimationẽ*. M. Tul. in Clodium, & Curionem: Credo, poſtquam tibi ſpeculum allatum eſt longè, & à pulcris abeſſe ſenſiſti. Virg. lib. 12. Longè illi Dea mater erit, quæ nube fugacem Feminea tegat.

286 ¶*Luxuria*, eſt *contra pudorẽ, & ſupra modum profuſio*. M. Tul. de offi. lib. 1. Intelligimus quàm ſit turpe diffluere luxuria, delicatè ac

mollites

molliter viuere. ¶ Luxuria, *intempeſtiua abundantia.* Virg.Georg.li.1.Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba. M. Tul.de Orat.lib. 1.Et omnis luxuries ſtilo depaſcenda. Virg. Geor. li. 1. Aut ſi luxuria foliorum exuberat vmbra. Cic.de Orat.Gemmare vites,ſitire agros,lætas ſegetes,luxurioſa frumenta.

287 ¶ *Laxum,liberum, & remiſſum.* Vir.Æn. li.1. Et premere, & laxas ſciret dare iuſſus habenas.Idem Geor.li.2. Et cùm ſe lætus ad auras Palmes agit laxis per purum immiſſus habenis. ¶Laxum, *non anguſtum,ſed ſpatij maioris.* Virg.Geor.li.3.Et primum laxos tenui de vimine circlos Ceruici ſubnecte. M.Tull. de offic. lib.1. Et admittenda hominum cuiuſque modi multitudo, adhibenda eſt cura laxitatis.

288 ¶ *Locandi*, ſignificatio manifeſta eſt, vt [illegible]. operis locandi,aut fundi.M.Tul.Epiſt. ad Cæſarem lib.2. Vel quòd locatio ipſa pretioſa. Idem in Ver. Frumentaria: Ac Senonis Meneni nobiliſſimi hominis vxoris fundus erat colono locatus. ¶ Locare,*conſtituere.*Vir. Æneid.li.1.Hinc alta theatri Fundamenta locant alij. Lucil.li.xxx. Virtutis hæc tuæ artis monimenta locantur. ¶Locare, *marito dare.* Plaut.Aulul.Virginem habeo grandem dote caſſam, atque illocabilem. ¶Locare, *parare.* Lucil.li.xxviij. Hæc tamen conuentus, tela, inſidiáſque locaui.

289 ¶ *Lætum, hilarum*, ſecundum conſuetudinem. Vir.Geor.lib.1.Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui. ¶ Lætum, *ferax.*Vir. Geor.li.1 Lætus ager: nullo tantum ſe Mœſia cultu Iactat. ¶ Lætum,*pingue.* Vir. Geor. li.2. Glande ſues læti redeunt. ¶ Lætum, *gratia plenum.* Virg. Æneid. li.1.Luménque iuuentæ Purpureum, & lætos oculis afflarat honores. ¶ Lætum, *plenum, diſtentum.* Virgil. Geor.li.3. Læta magis preſſis manabunt vbera mammis.

290 ¶ *Laſſum*,dicitur *fatigatum.* Lucil. lib. xxx. Leonem ægrotum,ac laſſum. ¶Laſſum, *marcens,grauatum.* Vir. Geor. ix. Laſſóve papauera collo Demiſere caput.

M

291 ¶ *Mactare, præcipitare.* Acc. Antenor. Qui aut illorum copias fundam in campo, Aut naueis vram aut caſtra mactabo in mare. ¶Mactare, *honorare.* Acc. διδασκαλικῶν li. 1.Sapientiæque inuictæ gratia, atque honoris Pater,honeſtè rem mactauit aurea. ¶Mactare,eſt *immolare.*Vir. Geor.li.4.Et nigram mactabis ouem, lucúmque reuiſes. Lucr.li.v.Et nigras mactant pecudes,& ignibus Diui. Ac. Erigone: Quod vtinam me ſuis arcitenens telis mactaſſet Dea.Var.de vita populi Romani libro 1. Quòd Calendis Iuniis & publicè, & priuatim fatuam pultem Diis mactat.¶Mactare,eſt *magis augere.* Vir. lib.ix. Macte noua virtute puer. Cic. Tuſ.lib. 1 Macte virtute. Accius Philoctcta: Vt dixi, macte his, armiſque macte virtutem patris. Lucil. Satyr. li.v. Macte,inquam, virtute, ſimúlque his verſibus eſto.Turp.Boëthōtibus:Macte virtute, eſto.Pacu.Duloreſte:Macte eſto virtute, operáque,oménque approbo.M.Tull. de rep.Ferunt laudibus, mactant honoribus. ¶ Mactare,*malo afficere*,ſignificat. Plautus Amphit. At ego certe cruce, & cruciatu mactabo. exi foras,maſtigia. Idem Aulular.Do date mactantem malo,& damno viros. Nou. Gallin. Mactato te miſce virginis verbenis mactat villam in fortuito.Pomp.Præc.poſteriore: At te Dij omnes cũ cõſilio,calue,mactaſſint malo. Acc.Epigono: Maneas adhiſante exſilio,macte pelopis externis. Et Enn. Telepho: Qui illum Dij, Deæque magno mactaſſint malo. Afranius Priuigno: A fulica penè periſti. Dii te mactaſſint malo.

292 ¶ *Modicum*,in conſuetudine *pauxillum* volumus ſignificare. ¶Modicum, veteres *moderatum*,& cum modo dici volunt. Plaut. Bacchid. Quibus ingens in animo vtibile eſt modicum & ſine vernilitate. Idem Perſa: Modicè & modeſtè eſt melius vitam viuere. Et Milit.Modicè ſapis.Enn. Hecuba:Quæ tibi in concubio verecundè & modicè morem gerit.Acc.Bacch. Agite modico gradu iaceat niſus leuis. Turp. Demiur.Ego ædepol docta dico, quæ mulier volet Sibi ſummum amicũ eſſe indulgentem, & diutinum, Modicè,atque parcè eius ſerui ad cupidines. M.Tul.de repub. lib. 2. Statu eſſe optumo conſtitutam remp. quæ ex tribus generibus illis regali, & optumati, & populari confuſa modicè, nec puniendo irritet animum immanem, ac ferum.Varro περὶ τύχης: Sapiens & bonum ferre poteſt modicè. & malum fortiter,ac leuiter. Var.Tithon. περὶ γάμου: Si multum luſi,modicè ambis.Salluſt.Iugurth. bello: Animus belli ingens,domi modicus, libidinis & diuitiarum victor.

293 ¶ *Mitis*,eſt *tranquillus. & lenis.*Virg.lib. 8.Mitis vt in morem ſtagni,placidǽque paludis.Lucil.lib. 30. Et illud quoque mite malũ, blandum atque doloſum. Tul. Hort. Aut Theopompo acrius,aut Theophraſto mitius inueniri poteſt? ¶Mitis, eſt *maturus.* Plaut. Mil.Mitiſſimè quidem fuſtibus. Virg. Bucol. Sunt nobis mitia poma.Turp. Lindia:Miſero mihi mitigabat ſandalio caput.Pac. Dul.Nec grandiri frugum fetum poſſe, nec miteſcere. M.Tul. de Repub. lib. 4 Cúmque autumno terras ad concipiendas fruges patefecerit, hyeme ad concipiendas relaxarit,à fiſtula maturitate alia mitigauerit,alia torruerit. Idem de ſeneſt. Facit perſæpe ipſa ſibi audientiam diſerti ſenis compta,& mitis oratio.

294 ¶ *Mater*, eſt *quæ quoduis animal partu*

edit. Virg. Georg. lib. 4. Mater Cyrene, mater. ¶ Matrem veteres etiam *nutricem* dici volunt. Plau. Menæch. Ita forma ſimili pueri, vt mater ſua Non internoſſe poſſet, quæ mammam dabat, Neque adeò mater ipſa, quæ illos pepererat. Virg. Æneid. lib. 7. Et lambere matrem, Impauidos. id eſt, nutricem.

295 ¶ *Merum*, eſt *ſolum*. Terent. Phor. Nihil habet niſi ſpem meram. Var. *ὁ πατρὸς τὸ παιδίον*, *περὶ παιδοποιίας*: Ac liberos parare cui neceſſe ſit, nō eſt merum, nec tu ædepol quid ſimulas tuis? Plaut. Aſinar. Aurum atque argentum merum eſt. Fixus hîc apud nos eſt animus tuus clauo Cupidinis. Varro Seſquiulyſſe: Diogenem poſtea pallium ſolum habuiſſe, & habere Vlyſſem meram tunicam, pileum ideò non habere. Idem Eumenid. Tu non inſanis, quò tibi vino corpus corrumpis mero. ¶ Merum, *ſyncerum*. Pompon. Piſcatoribus, Neſcio quid non eſt hoc merum, quòd hic plorat. Var. Marci. Eodem coniecisſe mera miracula neſcio quæ. Cic. de Orator. lib. 2. Ecce tibi exortus eſt Iſocrates magiſter iſtorum omnium, cuius è ludo tāquam ex equo Troiano meri principes exierunt.

296 ¶ *Meret*, *meretur*. Virg. lib. x. Qualem meruit Pallanta remitto. Et lib. 4. Si bene quid de te merui. M. Tul. ad Cæſarem iuniorem lib. 2. Quem periiſſe ita de Repu. merentem conſulem doleo. Lucil. li. xxx. Publica lege vt mereas, præſto eſt tibi quæſtor. Varro Eumenid. Quia plus, inquit, merere debet, in quo eſt virtus. ¶ Mæret rurſus *dolet*. Virg. Æneid. lib. 4. Sola domo mæret vacua. ¶ Meret, *militat*. Lucil. Satyr. lib. xv. Dum miles hybernas ac meret terſa ex ætate quaſi annos. Idem lib. xi. Annos hic errat iam plures miles hyberna. Nobiſcum meret. Virg. li. v. Merui quoque, ſæpe furores Compreſſi. Var. de vita populi Romani lib. 3. Qui in exercitu donati eſſent, & ære publico mererent. ¶ Meret, *humillimum*, *& ſordidiſſimum quæſtum capit*. Varro Rerum humanarum li. xx. Qui in ordine erat, is æs militare merebat, &, ob mercedem, laborem, vel infamiam corporis locat. Lucil. lib. 1. Et mercede meret religiones. Varro Agathone Duloreſte: Qui merita hominem, & ſeruum facit. vnde & *mercenarij*, & *meretrices* dicuntur. Idem Eumenidibus: Primùm iſte qui meret ſeſtertios vicenos.

297 ¶ *Medicamentum*, eſt *quo homines*, *vel animalia cætera curantur*. M. Tul. de offi. lib. 3. Si quis medicamentum cuipiam dederit, ad aquam intercutem. ¶ Medicamentum rurſus *venenum*, vt Græcè *φάρμακον*: vel producta eius verbi prima ſyllaba, quòd apud Medos venefici ſint plurimi, ſecundum Virgilium Geor. libro 2. Media fert ſuccos triſteis, tardúmque ſaporem Felicis mali. Et in ſequentibus: Pocula ſiquando ſæuæ infecere nouercæ, Miſcuerúntque herbas. Var. *περὶ ἐξαγωγῆς*: Quærit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum. quia Romanis, inquit, me Pruſiades tradere volebat.

298 ¶ *Minutum*, eſt, vt ſæpiùs, *breue*. ¶ Minutum, eſt *obſcurum*, *& ſcropuloſum*, vt à Græcis dicitur *μικρόψυχος*. Cicero de finibus bonorū & malorum li. 1. Ecce autem mali, minuti, & anguſti, & omnia ſemper deſperantes, aut maleuoli, inuidi, difficiles, lucifugi, maledici, monſtruoſi.

299 ¶ *Malignum* ſignificat conſuetudine, *maleuolum*. ¶ Malignum, *obſcurum*. Virg. lib. vj. Quale per incertam lunam ſub luce maligna Eſt iter in ſyluis. ¶ Malignum, *gracile*, *minus ferax*. Virg. Georg. 2. Difficiles primùm terræ colléſque maligni.

300 ¶ *Moliri*, eſt *facere*. Virg. Æn. lib. 1. Moliríve moram, & veniendi expoſcere cauſſas. Idem: Res dura, & regni nouitas me talia cogunt Moliri. M. Tul. Philippicis: Quem nihil aliud agere, nihil moliri, niſi necem ciuium, atque impetum ciuitatis videre. Idem de ſenectute: Iners non ſit, verumetiam ſit operoſa, & ſemper agens aliquid, & moliēs. ¶ Moliri, *retinere*, *morari*, *ac repigrare*. Cæcil. Progamo: Ita quod lætitia me mobilitat, mæror molitur metu. Lucil. li. vij. Mutilamur, molimur, ſubducimur. ¶ Moliri, *exſtruere*, dictum à molibus. Virg. Æneid. lib. 1. Molirique arcem, & manibus, ſubuoluere ſaxa. Acc. Philoctete: Vbi horriferæ, & ſoni ſtridor gelidas molitur niues. Vnde *demoliri* dictum eſt deſtruere. M. Tul. de offic. lib. 1. Hîc Scaurus demolitus, acceſſionem adiunxit ædibus. Caſſius Hemina de cenſoribus li. 2. Et iam aurea in Capitolio ſigna quæ erant, demoliuntur. M. Tul. de offic. lib. 3. Demoliri ea, quorum altitudo officeret auſpiciis.

301 ¶ *Molle*, eſt *non durum*. Virg. lib. viij. Mollibus è ſtratis opera ad fabrilia ſurgit. Idem Geor. li. 2. Quid nemora Æthiopū molli canentia lana? ¶ Molle, *recens*, *nouum*. Virg. Bucolic. Sunt nobis mitia poma, Caſtaneæ molles. ¶ Molle, *opportunum*. Virg. Æneid. lib. 4. Sola viri molles aditus, & tempore noras. Idē: Et quæ molliſſima fandi Tempora. ¶ Molle, *leue*, *contemnendum*. Vir. Geor. li. 3. Tua Mœcenas haud mollia iuſſa. M. Tul. de ſenectute: Quod ferendum eſt molliter ſapienti. ¶ Molle, *non arduū*, *nec erectū*. Vir. Buc. Quā ſe ſubducere colles Incipiūt, mollíque iugū dimittere cliuo. ¶ Molle, *dulce*, *iucundum*. Virg. Geor. lib. 2. Molléſque ſub arbore ſomni. M. Tul. de legibus libro 2. In animos teneros, atque molles influere, quàm varios canendi ſonos. Idem de ſenectute: Omneis abſterſeris ſenectutis moleſtias: ſed etiam effeceris mollem, ac iucundam ſenectutem.

¶ Molle,

¶Molle, *placidum*. Accius Teleph. Remiſque nixi properiter nauem in fugam Tradunt, ſubter ſaxa ad læuam, quâ mons mare Mollibat. M. Tullius de ſenectute: Et Annibalem iuueniliter exſultantem patientia ſua molliebat.

302 ¶*Mirari*, ſignificat *nouo aliquo obſtupefieri*. Virgil. Æneid. lib. 1. Artificúmque manus inter ſe, operúmque laborem Miratur. ¶*Mirari, delectari, accendi*. Virg. Georg. lib. 3. Seu quis Olympiacæ miratus præmia palmæ Paſcit equos. ¶Mirari. Virgilius lib. 8. Ille operûm cuſtos, illum admirantur, & omnes Circunſtant.

303 ¶*Micare*, eſt *ſortiri digitis*. M. Tul. de offi. lib. 3. Dignum eſſe dicunt, qui cum in tenebris mices. & eos, quas ipſe quaſi ſorte, aut micando victus alteri cedit. Varro Parmenone: Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meum ſequatur. ¶Micare, *per vices ſine ordine mouere*. Virg. Georg. lib. 3. Micat auribus, & tremit artus. Idem libro decimo: Semianimíque micant digiti, ferrúmque retractant. Et Georg. libro quarto: Et linguis micat ore triſulcis. Lucillius lib. xxx. Omnia tumendo mucro videas feruente micare. ¶Micare, *fulgere*. Virgil. Æneid. libro primo: Micat ignibus æther. Et libro ſecundo: Ardenteis clypeos, atque æra micantia cerno.

304 ¶*Mittere*, manifeſtam habet ſignificationem. Virgilius libro ſeptimo: Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem. Et Georgic. tertio: In ſaltus vtrunque gregem, atque in paſcua mittes. Et: Mitte in Venerem pecuaria primus. ¶*Mittere*, eſt *excludere*. Virgil. Æneid. lib. 1. Mæſtúmque timorem Mittite. Siſenna Hiſtor. lib. tertio: Mulierem miſſa fide, ac pietate propter amoris nefarij lubidinem exſtitiſſe. ¶Mittere. Virgilius Bucolicis: Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hœdos. ¶Mittere, *omittere*. Terentius Adelph. Hera lacrymas mitte. Virgilius lib. 11. Mitto ea quæ muris bellando exhauſta ſub altis. Lucil. lib. 30. Hoc miſſum face, illomet vtere libenter. M. Tullius de offic. lib. tertio: Manlium miſſum fecit. tantùm temporibus illis iuſiurandum valebat. Plaut. Aulularia: Iam ſcrutari mitto: redde huc.

305 ¶*Mandare*, ſignificationem habet notam: vt Virgil. libro octauo: Multa patri mādata dabat portanda. ¶Mandare, *commendare*. Virgil. Æneid. lib. 3. Furtim mandarat alendum Threicio regi. M. Tul. de offic. li. 2. Dein ſcriptis non ea, quæ nunc, ſed actiones noſtras mandaremus, vt ſæpe fecimus.

306 ¶*Maturum*, dicitur *celer*. Virgil. Æneid. li. 1. Maturate fugam, regíque hæc dicite veſtro. Acc. Menalippo: Eſt res aliqua, quæ præſente his priùs maturè inſtitit. M. Tul. de offic. lib. tertio: Venit ipſe maturè, ſcalmum nullum videt. Varro Endymion. Qui vt vigilarē maturè cœpiſti, in eo retinueris. ¶Maturum, *graue, ſapiens*. Virgilius lib. v. Hoc Helymus, hoc æui maturus Aceſtes. M. Tul. de ſenectute: Iam conſtantis ætatis, & ſenectutis maturitas. ¶Maturum, *mite, coctum*. Virg. Bucolicis: Triſte lupus ſtabulis, maturis frugibus imbres. Varro Eumenidibus: Diſcumbimus muſſati: dominus matura oua ad cænam committit.

307 ¶*Metus*, dicitur, ſicuti plurimum, *timor*. Virgilius libro ſexto: Et metus, & malè ſuada fames. ¶Metus, *religio*. Virgil. li. 7. Sacra coma, multóſq; metu ſeruata per annos.

308 ¶*Manere*, eſt *loco inſiſtere*. Virgilius lib. decimo: Manet imperterritus ipſe Hoſtem magnanimum opperiens. M. Tul. in Verrem: Qui iudicia manere apud ordinem ſenatorium volunt. Idem de offic. Cyrſilum quendam ſuadentem, vt in vrbe manerent. ¶Manere, *imminere, deberi*. Virgilius libro ſeptimo: Te, Turne nefas, te triſte manebit Supplicium. M. Tul. Philip. lib. 13. Sin autem me aliud fatum manet. ¶Manere, *exſpectare*. Terent. Eunucho: Quàm mox irruimus? mane. Omnia prius experiri conſilio, quàm armis ſapientem decet. ¶Manet, *inhæret, infixum eſt*. Virgil. Æneid. lib. 1. Manet alta mente repoſtum. Plautus Aſinaria: Vale. aliquanto ampliùs valerem, ſi hîc maneres.

309 ¶*Monſtrum*, dicitur *horrenda magnitudo*. Virg. Æneid. lib. 2. Monſtrum horrēdum, informe, ingens. ¶Monſtrum, *monſtrationem*. Virg. Æneid. li. 3. Monſtra deûm refero.

310 ¶*Maculoſum, ſordidum, immundum*. Lucil. lib. 30. Hæc veſtimentis maculoſis tum aſpicit iſte. ¶Maculoſum, eſt *varium*. Virgil. Æneid. libro 1. Succinctam pharetra, & maculoſæ tegmine lyncis.

311 ¶*Macula, turpitudo*. M. Tul. in Verrem actione 2. Cuius vt adoleſcentiæ maculas, ignominiáſque præteream. Lucillius lib. 30. Quē ſcis ſcire tuas omnes maculáſq;, notáſque. ¶Macula, *in retibus plaga*. M. Tul. de ſupplicijs in Verrem actione 2. Reticulúmque ad nares ſibi admouebat, tenuiſſimo lino, minutis maculis, plenum roſæ.

312 ¶*Metiri*, eſt *tranſmeare*. Lucillius libr. xxx. Vir mare metitur magnum fluctibus tradit. Virg. Georg. li. quarto: Et iuncto bipedum curſu metitur equorum.

313 ¶*Manica*, dicuntur *veſtium*. Virg. li. 11. Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. ¶Manicæ, *quibus manus vinciuntur*. Lucil. li. 30. Si laqueis, manicis, pedicis mens irretita eſt. Virg. Æneid. lib. 2. Manicas atque arcta leuari Vincla iubet Priamus. Plaut. Aſin. Vbi manus manicæ complexæ ſunt.

314 ¶*Maſtum, triſte, miſerabile*. Virg. Æneid.

lib 2. Et mæſtas expromere voces. Lucillius xxix. Cohibet & domi mæſtus ſe Albinus. ¶Mæſtum, *enectum fame*. Lucillius libro xxix. Ventrem alienum, mæſtum, fouere ex molito ordeo, vti cataplaſma.

315 ¶*Mutare, derelinquere*. Lucil. libr. xxvj. Mihi quidem non perſuadetur, publicè vt mutem meos. ¶Mutare, *transferre*. Lucil. lib. 28. Doctiór cæteris iſaſamitis mutes aliquò tecum ſacra facta vitia. ¶Mutare, *aliud pro alio accipere*. Lucil. libro xxvj. Publicanus verò, vt Aſiæ fiam ſcripturarius pro Lucillio, id ego nolo; & vno hoc non muto omnia.

316 ¶*Mouere*, manifeſtum eſt, quam habeat ſignificationem. ¶Mouere, *excludere*. M. Tul. de offi. libr. 3. Atqui quodam quaſi veneno perficiat, vt veros heredes moueat, in eorum locum ipſe ſuccedat.

317 ¶*Meditari*, eſt *diſcere, perdoceri*. Plaut. Amph. Prius ipſe mecum etiam volo hic meditari, ſi hoc pro hoc loquar. ¶Meditari, *excogitare*. Terent. Andria: Venit meditatus alicunde ex ſolo loco.

N

318 ¶*Nobile, ad dignitatem generis refertur*. Sall. Lucius Catilina, nobili genere natus fuit. ¶Nobilis dicitur & *notus*. M. Tul. de offic. lib. 2. Teſtis eſt Phalaris, cuius eſt præter cæteros nobilitata crudelitas. Lucil. Satyr. li. 7. Phryne nobilis illa vbi amatorem improbius quē. Varro περὶ ἀρίσων: Tum contremula aquilenta apud alta litora Oriris, ac reluces nobilis omnibus. Acc. Diomede: Me Argos referam: nam hic fuam nobilis, necui cognoſcar noto. Teren. Heauton. Mea eſt potens, magnifica, ſumptuoſa, nobilis. Virgil. lib. 3. Eſt locus Italiæ medio ſub montibus altis Nobilis. M. Tul. in Verrem actione 2. Oppidū eſt in Helleſpōto Lampſacum. id in primis Aſiæ prouinciæ clarum, & nobile. Lucil. l. xxix. Tum illud Epiphoni, quod etiam tum nobile eſt. Vnde nobilitarent, notificarent dictum eſt. Titinnius Prælia: Magíſque famæ obiectarent, ne eam malefactis nobilitarent. Accius Telepho: Nam is demum miſer eſt, cuius nobilitas miſerias debilitat. Pacuuius Duloreſte: Hiccine is eſt, quem fame gratia ante omneis nobilitat viros?

319 ¶*Numerum, ordinem*. M. Tul. de Deorum natura lib. 2. Nihil eſt enim vt orationem numero moueri poſſit ſine conſilio, in quo nihil eſt temerarium. Virg. Æneid. li. 3. Digerit in numerum. ¶Numero, *ſigno*. Acc. Oenomao: Numero te expurgaſti. Idē Antigona: Ne iſtū numerū amittas ſubitū oblatū. Turpil. Demetrio: Nūquā nimis numero quenquam vidi facere, quàm facto eſt opus. Idē Liodia: Ego interim in turba foras ſubduxi cum hac me, Nequis ad numero mihi videbat currere. Varro περὶ ἐξαγωγῆς: Quid puer rogaſſet, & petaſatus capite annuiſſet: ac diſcedens numero venire ait adoleſcentē. Afran. Priuigno: Numero inepti pertimuiſtis caſſam terriculam aduerſarij. Plaut. Amphit. Numero mihi in mentem fuit. Var. Cato, vel de liberis educandis: Vt qui contra celeriter erant nati, ferè munerariis pręmuniebant: quòd, qui citò facturum quid ſe oſtendere volebat, dicebat numero id fore, quod etiam in partu precabantur numeri, & quam deam ſolent indigetare etiā pontifices. ¶Numeros modos. Virg. Bucol. Numeros memini, ſi verba tenerem. Tul. de offic. li. 3. Perfectum atque abſolutum eſt, &, vt idem dicūt, omnes numeros habet.

320 ¶*Niti*, eſt *conari ſub onere*. Virg. Geor. li. 3. Poſt valido nitens ſub pondere faginus axis Increpat. Cic. Tuſc. li. 1. Num illud, quod Siſyphus verſat Saxum, ſudās nitendo, neque proficit hilum? ¶Niti, *fultum eſſe*. Lucil. libro 26. Summis niti naturæ opibus, at ego contrà, vt diſſimilis ſiem. ¶Niti, eſt *incumbere*. Virgil. lib. 6. Ille vides pura iuuenis qui nititur haſta. ¶Niti rurſum, *ambulare*. Pacuuius Peribœa: Ardua per loca agreſti, ac trepidāte gradu nititur. Virg. Æneid. li. 2. Preſſit humi nitens. Varro Pranſo parato: Contrà coactus ſeruus latratu canum Fertur biſulcis vngulis nitens humu. ¶Niti, *volare*. Virg. Æneid. lib. 3. Hîc primùm paribus nitens Cyllenius alis Conſtitit.

321 ¶*Nare*, eſt *natare*. Virg. li. 8. Et fluuium vinclis innaret Cœlia ruptis. ¶Nare rurſum *volare*. Virg. Georg. lib. quarto: Hinc vbi iam emiſſum caueis ad ſidera cæli Nare per æſtatem liquidam ſuſpexeris agmen. ¶Natare iterum *trepidare*. Virg. Georg li. 4. Condítque natantia lumina ſomnus.

322 ¶*Neceſſitudo*, pro *neceſſitas*. Salluſt. Iugurthæ bello: Etiam iam ante Iugurthæ filia Boccho nupſerat, verùm ea neceſſitudo, quæ etiā timidos fortes facit. Idē eodem: Coactus rerum neceſſitudine, ſtatuit armis certare. Var. Modio: Aſſe vinum, aſſe pulmentarium ſedeas, quò natura aurigatur, non neceſſitudo. Siſen. Hiſt. li. 4. Id me neque metu, neque calamitatis neceſſitudine inductum facere.

323 ¶Neceſſitas, *vis quædam, quæ alterum cogere inuitum poteſt*, vt plerunque. ¶Neceſſitas, *affinitas*, vnde & hoc iure coniuncti neceſſarij appellantur. C. Cæſar, cùm Plautiam ſuaſit rogationem: Equidem mihi videor, pro noſtra neceſſitate, non labore, non opera, non induſtria defuiſſe.

324 ¶*Nomen*, eſt *proprium vocabulum ſingulorum*. Virg. lib. 7. Cui nomina mille, Mille nocendi artes. Et: Nomen aui referens Priamus. ¶Nomen, *decus, dignitas*. Virgil. Æneid. li. 1. Auulſúmque humeris caput, & ſine nomine corpus. ¶[Nomen etiam, *debitum* dicitur.

325 ¶No-

325 ¶*Nota*, dicitur *probrum*. Lucil.li.xxx. Quem ſcis ſcire tuas omneis maculáſque no táſque. ¶Nota, *ſignum*. Virg.Geor.libr.3.Continuóque notas, & nomina gentis inurunt. ¶Nota, *diſtinctio*. Virg.lib.quinto:Cæruleæ cui terga notæ.

326 ¶*Nudum*, conſuetudine *ſine tegmine* dicitur. Virg. lib.v. Nudatóſque humeros oleo perfuſa niteſcit. ¶Nudum, *inſepultum*. Virg. libro v. Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

O

327 ¶*Occupatus*, *impeditus*, vt Græcè dicitur ἀσχολεῖ, id eſt, vacuus non eſt. Plautus Amph. Herus Amphitryo occupatus. Cic.Tuſ.lib.1. Vt ſi occupati profuimus aliquid ciuibus noſtris, proſimus etiam, ſi poſſumus, otioſi.

328 ¶*Occupare*, eſt propriè *præuenire*. Cic. Tuſc.li.v. Quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus occupauit. Titinnius Veliterna: Ergo occupa foras exire, vt præſit linteū. Virg.libro xij. Et venienti Ebiſo, plagámque ferenti Occupat os flammis. Accius Euryſace: Quemadmodum impetu occupemus facere vltrò in regem fidem per eos, & niſi clamoris regem, aut ferre ab regina occupo puerum. Turp. Traſileone: Ceſſo occupare, & me in colloquium conferre horum? Ennius Hectoris Lytris: Hector te ſumma armatos educit foras, Caſtríſque caſtra vltrò iam ferè occupat. Pacuuius Duloreſte: Is quis eſt? qui tunc ſi tu illum occupas, leto dabis. Varro Ephebo, περὶ ἐμμονῆς: Crede mihi plures dominos ſerui comedere, Quàm canes: Quod ſi Actæon occupaſſet, & ipſe prius ſuos canes comediſſet, & non negaſſet ſaltatoribus in theatro fieret. Idem Eumenidibus: Priùs quàm reſponderem, foris neſcio quis occupat res indicare. ¶Occupare, *detinere*. Plaut. Epidico: Atque id non decem occupatum tibi erit argentum dies. Pacu. Atalanta: Super ſatis agere vt ne in mare animum occupes. M. Tul. de officiis libro primo: Et in ea funditus delenda occupati ſunt, & fuerunt. Var. Geor.li.iiij. Maniciſque iacentem Occupat. Var. Eumenidib. Cùm in eo eſſem occupatus, atque in ſchola curaret, vt ſcribit Scantius homo per Dionyſia. ¶Occupare etiam, *inuenire*, *tenere*, vel *poſſidere*. Plaut. Trinummo: Familiam optimam occupauit. M.Tul.Hortenſio: Et Paulum Marcelli occupauiſſe. Vir. Æneid.lib.ſexto: Occupat Æneas aditum cuſtode ſepulto. M.Tul. Philip. xiij. Agri Lucani poſſeſſiones occupauit. ¶Occupare, *collocare*. Pomp. Piſtoribus, Quæ tuleram mecum, nulla deinde victoria tam Greca mercede illico curaui, vt occuparem. M.Tul. in Verrem actione 2. Pręterea pecunias occupauerat apud populos, & ſyngraphas fecerat.

329 ¶*Opinio*, eſt *fama*. M.Tullius ad Cæſarem iuniorem libr.1. Erat opinio bona de Plautio, bona de Lepido. ¶Opinio, *ſuſpitio*. Varr. Eumenid. Qui omnes me bimatram agitare clamitantes, opinionem mihi inſaniæ meæ confirmant. Accius Euryſace: Opinione factum eſt, quanto minùs ſtirpem educabant, tantò vereremur magis eos eſſe. Tul. de offi. lib.3. Qui primùm hæc natura cohærentia, opinione diſtraxiſſent. ¶ Opinio *ſpes*, *opinatio*. Tul. ad Cæſarem iuniorem: Poſt hac quod voles à me fieri ſcripto, vincam opinionem tuam. Idem de offi. 2. Opinionem afferūt populo, eorum ſimiles fore, quos ſibi delegerint ad imitandum. Varro Endymionibus: Sic ad vos citiùs opinionē veſtra abundè miſer cecidi. Siſenna Hiſt. lib. iiij. Popedius opinione fruſtrata.

330 ¶ *Obſcænum*, eſt *immundum*. Virg. Æneidos lib. iij. Obſcænas pelagi ferro fœdare volucres. M. Tul. de offi. lib.1. Alter ne libero quidem, ſi rerum turpitudini adhibetur verborum obſcænitas. Varro Agathone: Pueri obſcænis verbis nouæ nuptulæ aures reſtaurant. ¶ Obſcænum, *vitabile*. Virg. Æneid.lib. iij. Obſcænámque famem, quæ prima pericula, vito. Idem xij. Ne me terrete timentem Obſcænæ volucres. Accius Aſtyanacte: Hunc altaiſpinem regionem fac, ac deſiſtet exercitum morari, nec me ab domuitione marcetur obſcæno homine. Cic. Tuſc.lib.ij. Vna & obſcænas voluntates, de quibus multa ab illis habetur oratio. ¶Obſcænum ſignificat *maledicum*. Acc. Oenomao: Vos ite actutum, atque opere magno edicite per vrbem, vt omnes, qu arcana, aſteúmque accolunt ciues, omnibus fauſtis auguſtam adhibent fauentiam, ore obſcæna dicta ſegregent. Lucil. lib. xxix. Deum rixa vertat verba obſcæna.

331 ¶ *Obitus*, ſignificat *mors*, vel *occaſus*. Virgilius Georgicorum libro primo: Nec fruſtra ſignorum obitus ſpeculamur, & ortus. ¶ Obitus rurſum *aduentus*. Accius Antigona: At, at, niſi me fallit in obitum ſonitus. Turp. Epiclero: Ecquis eſt, qui interrumpit ſermonem meum obitu ſuo?

332 ¶ *Omen* dicitur *auſpicium proſperum*. Virgil. Georg. libro iiii. Omine quo firmans animum, ſic incipit ipſa. ¶Omen, *ſignificatio aduerſa*. Virgil. lib. xii. Néve omine tanto Perſequere.

333 ¶*Olim*, trinam habet ſignificationem temporum *præteriti*. Virg. Buc. Meos olim ſi fiſtula dicat amores. ¶ Olim temporis *futuri*. Virg. Æneid. lib. 1. Hunc tu olim cælo ſpoliis Orientis onuſtum Accipies ſecura. Lucil. Satyr. lib. xix. Sic tu illos fructus quæras aduerſa hyeme olim, Queîs vti poſſis, hęc delectare domive. Turp. Philop. Deinde cùm ad te redierit res olim poſt mortem patris.

Afranius Saſpecta: Non amatorem olim defenſorem per cum voler.

334 ¶ *Optare, eſt precibus à dijs aliquid poſtulare.* Vir. Ænei.lib.vij. Et teor, &, ſi quid veri mens augurat, opto. ¶ Optare, *eligere.* Lucil. Satyr. lib. xix. Aurum vis, hominémve. habeas hominem: quid ad aurum? Quare (vt dicimus) non video hîc quid magnopere optem. Salluſt. Hiſt. li. 3. Atque cùm cupio laudatum accenſum, quæ præmiorum ſpes, quibus cùm optauiſſet, ire iuber. Vir. Æneid. lib. 3. Optauíque locum regno. M. Tul. de offi. li. 1. Quęque maiori parti pulcerrima videantur, ea maximè optant. Terent. Eunuch. Hoc ſi effeceris, Quoduis præmium donum à me optato. Varro Marcipore: Diogenes, qui amicos, qui ab Alexandro rege iuſſus optare, quid vellet ſe facturum.

335 ¶ *Offendere, eſt percutere.* Turpil. Paraterusa: Caput vt offendit ad limen pol. Lucil. li. xxix. Crus lapide, nihil eſt, credam ſi te offenderit. Varro Marcipore: Dein mittit virile verettum in flumen, offendit buccam bolumnio. ¶ Offendere, *lædere.* M. Tul. de ſuppliciis lib. iij. Cùm iſte cum pallio purpureo, paríque tunica verſaretur in conuiuiis cum mulieribus, non offendebantur homines in eo, neque moleſtè ferebant. Lucill. li. xxvij. Nam hîc quidem reditum [ſuum] talem portendebant, neque alia in re vlla offendere. ¶ Offendere, *inuenire.* Pacuu. Iliona: Quos ego ita, vt volui, offendo incolumis. Afran. Homine: Ea memoriter cum venero confecta vt offendam. Quadrigarius Annal. li. ij. Inde poſtquàm aliquantùm receſſit, offendit montem loca munita, réſque omnes habere, quæ militibus opus ſunt, ligna, aquã, pabulum. Et Teren. Eun. Offendi adueniens quendam mei loci, atque ordinis hominem. M. Tul. de ſignis: Quod nondum perfectum templum offenderant, neque ponere, neque vulgò oſtendere voluerunt. Lucil. lib. xxvi. Si quod verum, inuſitatum autem ζηmμάτιον offenderam. M. Tul. de Repub. lib. ij. Sed imitor Architam illum Tarentinum, qui, cùm ad villam veniſſet, & omnia aliter offendiſſet, ac iuſſerat. Plaut. Amphit. Eo more expergefactum, adueniens tenebroſum offendi dominum. Varro Sexageſi: Romam regreſſus, ibi nihil offendi, quod ante annos quinquaginta, cùm primùm dormire cœpi, reliqui.

336 ¶ *Obſcurum, eſt ſine lumine.* Vir. Georg. li. 1. Si nigrum obſcuro comprẽderit aera cornu. ¶ Obſcurum, *ignobile.* M. Tul. de offic. lib. ij. Qui magna ſibi proponunt obſcuris orti maioribus. ¶ Obſcurum, *abſconditum, latens.* Virg. nono: Vidimus obſcuris primùm ſub vallibus vrbem.

337 ¶ *Obſeruare, ſuſpicere, magnificare.* Tul. de offic. li. 1. Sicut aliquo honore aut imperio affectos obſeruare, & colere debemus. ¶ Obſeruare, *celare, & intus tegere.* Plaut. Aulul. Vbi is obiit mortem, qui mihi id aurum credidit, Cœpi obſeruare. ¶ Obſeruare, *cognoſcere.* Virg. Æneid. lib. ij. Et veſtigia retrò Obſeruata ſequor per noctem. ¶ Obſeruare, *curioſe, & ſuſpiciter circum adſpicere.* Plau. Aulul. Oculos ego iſtos improbè effodiam tibi, Ne me obſeruare poſſis, quid rerum geram. ¶ Obſeruare, *captare.* Virg. Geor. li. 3. Quos durus arator Obſeruans nido implumeis detraxit. Lucil. li. xxvij. Quòd ſi obſeruas hominẽ, qui pro commodo, & regno gaudeat. Ter. And. Perterrefacias Dauum, obſerues filium Quid agat.

338 ¶ *Occurrere* dicitur *obuium fieri.* Vir. Æn. li. vi. Hic illi occurrit Tydeus. ¶ Occurrere, *ſubuenire, commouere.* M. Tul. de ſuppliciis: Occurrebat illa ratio.

339 ¶ *Offerre, inuenire.* Lucil. li. xxvi. Homines ipſi hanc ſibi moleſtiam vltrò, atque ærumnam offerunt, ducunt vxores. ¶ Offerre, *afferre.* Lucil. li. xxix. Vt nunc hac re mihi opem, atque auxilium offeras. ¶ Offerre, *oſtendere.* Vir. Æneid. li. vi. Strictámque aciem venientibus offert.

340 ¶ *Obducere, aperire.* Luc. lib. xxix. Vos interea lumen afferte, atque aulæa obducite. ¶ Obducere, *tegere.* Vir. Bucol. Obducat paſcua iunco.

341 ¶ *Orator*, ſignificatione manifeſta eſt. ¶ Oratores, *legatos.* Virg. Ænei. li. xi. Centum oratores prima de gente Latina Ire placet.

342 ¶ *Orare, eſt precibus poſcere.* M. Tull. Verrinarum in diuinatione: Rogare & orare, ne eos ſupplices adſpernarer. ¶ Orare, *agere.* M. Tul. de offic. lib. 3. Vt veram amici cauſſam eſſe malit, vt orandæ litis tempus, quoad per leges liceat, accommodet.

343 ¶ *Oppido, valde.* Plau. Amp. Oppidò interij. obſecro hercle quantus, & quàm validus eſt.

344 ¶ *Oppetere, occumbere, mori.* Virg. Æn. li. 1. Queis ante ora patrum Troiæ ſub mœnibus altis Contigit oppetere. ¶ Oppetere, *incidere.* Plaut. Aſin. Atque illa viua viuus vt peſtem oppetas.

345 ¶ *Obeſum, pro vberi & craſſo* ſæpius ponitur. Vir. Georg. li. 3. Argutúmque caput, breuis aluus, obeſáque terga. ¶ Obeſum, *gracile, & exile.* Næuius Alceſtide: Corpore, pectoréque vndíque obeſo, ac mente exſenſa, tardigemulo ſenio oppreſſum.

P

346 ¶ *Proprium diuturnum.* Siſenna Hiſt. libro iij. Tum ſubitò tacuit: atque metu, & ſuſpicione propriã capere non poterat quietem. ¶ Proprium eſt ſuum vniuſcuiuſque

Virg.

Virg.libro 7. Hunc mihi da proprium virgo ſata nocte laborem. Varro Captino prælio: Nam virtutem propriam mortalibus fecit: cætera promiſcuè voluit communia habere. ¶ Proprium ſignificat rurſum *perpetuum*. Siſenna Hiſt.lib.4.Victoribus propriè ſpem, victis aduerſæ fortunæ maiorem formidinem obiecit. Plautus Ciſtellaria: Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita. Virgil. lib.6.Propria hæc ſi dona fuiſſent. Idem lib.3. Da propriam Tymbræe domum. Terentius Andria: Ego deorum vitam propterea ſempiternam arbitror, Quòd voluptates eorũ propriæ ſunt. Accius Armorum iudicio: Nam nõ facilè ſine deũm opera propria humana ſunt bona. Idem Medea: Fors dominatur, neque vita vlli propria in vita eſt. Lucilius Satyr. libro 17. Cætera contemnit, & in vſura omnia ponit Non magna: proprium verò nil neminem habere. Mar.Tul.de Repub.lib.4. Et noſter Plato, magis etiam quàm Lycurgus, omnia qui prorſus iubet eſſe communia, nequis ciuis propriam, aut ſuam rem vllam adiceret. Afranius Vopiſco: Dij tibi dent propria quæcunque exoptes bona. Lucil.lib.27. Cùm ſciam nihil in vita proprium mortali datum eſſe.

347 ¶ *Præuertere*. *præuenire*. Virg.Æneid.libro 4. Volucrémque fuga præuertitur Hebrum. ¶ Præuertit, *reuocat*. Plaut.Amph. Ibi me inclamat Alcmena, iam ea res horrore afficit, herilis præuertit metus, accurro, vt ſciam, quid velit. ¶ Præuertere iterum ſignificat, *anteponere*. Plautus eodem. Illuc redeundum eſt mihi, ne me vxorem præuertiſſe dicant præ republica.

348 ¶ *Promittere*, eſt *polliceri*. Virgil. Æn.lib. 2. Promiſi vltorem, & verbis odia aſpera moui. M.Tull. ad Cæſarem iuniorem, Promiſſa tua memoria teneas. ¶ Promittere etiam ſignificat *ad magnitudinem nutrire*. Plaut.Rudente: Capillum promittam optimum eſt, incipiámque hariolari. Virgil.Æneid. lib.3. Promiſſáque barba. Var.Modio: Quod tum erant in Græcia coma promiſſa, raſa barba, pallia trahentes.

349 ¶ *Protelare*, eſt *percutere*, *perturbare*. Ter. Phor. Neu te iratus ſuis ſæuis dictis protelet. Siſenna Hiſt.lib.3. Romanos impetu ſuo protelant, prolectos perſequuntur. Protelare rurſus *adiuuare*. Lucil.lib.6. Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri Ducere protelo validis ceruicibus poſſent. Idem li.12 Hũc iuga mulorum protelo ducere centum Non poſſunt. Cato Originũ lib.5. Sed protelo trini boues vnum aratrum ducent. Varro Cato, vel de liberis educandis: Remotiſſimum ad diſcendũ formido, ac nimius timor, & omnis perturbatio animi: contrà delectatio protelo ad diſcendum. ¶ Protelare etiam excludere. Turpilius Lemniis: Propter peccatum pauxillum indigniſſimè Patria protelatum eſſe ſæuitia patris. Siſenna Hiſt.lib.4. Duæ cohortes de ſubſidio procedunt, atque equites protelant.

350 ¶ *Prodere*, ſignificat *deferre*. Vir.Æneid. lib.2. Prodere voce ſua quenquam, aut opponere morti. Prodere rurſus, *differre*, vel *excludere*. Virg.Æn.lib 1. Nos tua progenies, cæli quibus annuis arcem, Nauibus, infandum, amiſſis, vnius ob iram Prodimur, atque Italis longè diſiungimur oris. Lucil.Satyr.lib.5. Poſsiſne elabi an prodenda dies? Terent.Andria: Aliquot ſaltẽ nuptiis prodat dies. ¶ Prodere, etiam *protendere*, vel *edere*. Virg.Æneid. libro 4. Italiam regeret, genus alto à ſanguine Teucri Proderet. Mar.Tul.de ſuppliciis in Verrem: Ius imaginis ad memoriam, poſteritatémque prodendam. Et de ſenectute: Non accipere modò hæc à maioribus voluerunt, ſed etiam poſteris prodere.

351 ¶ *Periculum*, eſt *ſalutis diſcrimen*. Virgil. Æneid.libro 3. Obſcænámque famem, quæ prima pericula, vito. Lucil.libro 29. Adde alios omnes meo periculo ex ordine. Periculum, *experimentum*. Siſen.Hiſtor.lib.quarto: Periclitantur tormenta, ac tela, multáque genera machinamentorum. M.Tull.de republ. lib.tertio: Sed vt ipſi ſeu animum periclitantur, ſeu vident quid ſe putent eſſe facturos. Terent. Eunucho: Fac periculum in litteris. M.Tul.de Deorum natura libro 2. Sicut ex quibuſdam ſtirpibus, & herbis, quorum vtilitates longinqui temporis vſu, & periclitatione percepimus. Lucil.lib.29. Cuius ſi in periculo feceris periculum. Plaut.Amph. Verùm periclitatus ſum animum tuum. Salluſt. Catilinæ bello: Tunc vero periculo, atque negotiis compertum eſt. Periculoſum, *maius*, & *vehemens*. M.Tul.de offic.libro 1. Grauioribus autem morbis periculoſas curationes, & ancipites adhibere coguntur.

352 ¶ *Preſſum*, *ſubtile*. Marc.Tull.Hortenſio: Quis te autẽ eſt, aut fuit vnquam in partiundis rebus, in definiendis, in explanandis preſſior? Preſſum, *onuſtum grauatum*. Virg.Geor. libro 1. Ceu preſſæ cùm iam portum tetigere carinæ Puppibus.

353 *Premere*, *defodere*. Virgil.lib.10. Sulcúmque ſibi premat ipſa carina. Premere: *claudere*. Virg.lib.10. Preſsiue oculos, aut vulnera laui Veſte tegens. Premere, *inſequi*, *fugare*. Virg.Æneid.lib.1. Hac fugerent Graij, premeret Troiana iuuentus. Premere, *vrgere*. Virg. Georg.libro 3. Ingentem clamore premes ad retia ceruum. Et lib.6.Æneid. Fauníque premunt te iuſſa parentis. Premere, ſignificat *inniti cum pondere*. Virg.Georg. libro quarto: Et ſpumãtia cogere preſſis Mella fauis. Idem Æneidos libro 10. Et læuo preſſit pede talia.

ſatus Exanimem, rapiens immania pondera baltei. ¶Premere rurſum, *refrenare*, vel *cohibere*. Virgil. Æneid. libro 1. Imperio premit, & vinclis, & carcere frenat. Idem: Et premere, & laxas ſciret dare iuſſus habenas. Item libro 9. Sic memorat, vocémque premit. ¶Premere, *regere*. Virgil. libro 9. Canitiem galea premimus. Et libro 11. Quos Simois premat ille viros. Varro Modio: Capitis coronæ vaccitis liuei face vt languore flatili viridis Premat. ¶Premere, etiam *remouere*, vel *exſcindere*. Virg. Georg. 1. Et ruris opaci Falce premes vmbrã. Premere, *occidere*. Virg. libro 11. Armigerúmque Remi premit. Premere, *aduerſari*. Virg. libro 10. Numina nulla premunt, mortali vrgemur ab hoſte mortales. Premere, *calcare*. Virgil. Æneid. libro ſecundo: Veluti qui ſentibus anguem Preſſit humi nitens. Premere, *deponere*. Virg. Georg. libro ſecundo: Quod ſupereſt, quæcunque premes virgulta per agros.

354 ¶ *Pretium, pœna exitium*. Liuius Achille: Si malos imitabo, tum pretium pro noxa dabis. Pretium dicitur, *quod re empta datur*. Virg. Æneid. lib. quarto: Vrbem exiguam pretio poſuit. Terent. Eunuch. Pretium ſperans, ilico producit, ac vendit. M. Tul. Verrinarum actione 2. Et parenteis pretium pro ſepultura liberûm poſceret. Lucil. libro 28. Nec parcat vllo pretio. Pretium, *pro præmio*. Salluſt. Iugurthæ bello: Vicit tamen in ſenatu pars illa, quæ vero pretium aut gratiam anteferebant. Næu. Danae: Quia vt quiſque eſt meritus præſens pretium pro factis ferat. Terent. And. Quod habui ſummum pretium perſolui tibi. Virg. Æneid. lib. 5. Et palmæ pretium victoribus. Lucil. lib. 30. Cui vultu, ac facie, ludis, ac ſermonibus noſtris Virginis hoc pretium, atque hunc reddemus honorem.

355 ¶ *Patibulum*, eſt *crux*. Salluſt. Hiſtor. lib. 4. Inquis notiſſimus quiſque aut malo dependens verberabatur, aut immutilato corpore improbi patibulo eminens affigebatur. Patibulum, *ſera qua oſtia obcluduntur*, quòd hac remota valuæ pateant. Titin. Fullon. Si quiſquam hodie præter hanc Poſticum noſtrum pepulerit, patibulo hoc Ei caput defringam.

356 ¶ *Petere*, ſignificat *poſcere*. Virg. Æneid. lib. 8. Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem, Qui petat auxilium. Lucil. lib. 26. Ferri tantum, ſi roget me, non dem, quantum auri petit. Petere, *commemorare*. Virg. Æn. li. 8. Quid cauſſas petis ex alto? Petere, *percutere, ferire*. Virg. Bucol. Iam cornu petit, & pedibus qui ſpargat arenam. Petere, *appetere*. Virg. li. 8. Notúmque petiuit Coniugis infuſus gremio per mẽbra ſoporem. Petere, *ſequi*. Virg. lib. 5. Quem petit, & ſummis annixus virib. vrget. Lucil. 27. Rerũ explicatorẽ mittam, miſerum mendicum petam. Petere, *abducere*. Vig. lib. 6. Tartareũ ille manu cuſtodẽ in vincla petiuit. Petere, *inquirere*. Virg. lib. 8. Euandrum petimus. Petere, *cupere, appetere*. Virg. lib 3. Pulcrámq. petunt per vulnera mortẽ. Lucil. li. 26. Sin autem hoc vident, bona ſemper petere ſapientem putant. Petere, *eligere*. Virg. Geor. lib. 3. Principio ſedes apibus, ſtatióque petenda. ¶Petere, *obtinere*. Virg. Æn. lib. 1. Quæ proxima, litora curſu Contendunt petere. Petere, *manere, exſpectare*. Virg. libro 8. Troianos hæc monſtra petunt. Petere, *tenere*. Virg. Æn. lib. 1. Sũmiſſi petimus terrã, & vox fertur ad aures.

357 ¶ *Propter*, ſignificat *eius cauſſa*. Virgil. Æn. 4. Te propter Libycę gentes, Nomadúmque tyranni Odere. Propter, *alicuius rei cauſſa*. Var. Seſquiul. Quod Minerua propter ſtetit, ſignificare eum propter doctrinam. Propter, *iuxta*. Virg. Georg. 3. Et viridi in cãpo templũ de marmore ponã Propter aquam. Var. Cato, vel de liberis educãdis: Atteſtatus eſt Fortunã propter cuius aram mea hoſtia erat cæſa, id quod poſtea verũ eſſe. Terent. Adelp. Nimiũ iſtuc abiiſti, hîc propter hunc aſſiſte. M. Tul. de ſenectute: Sic adoleſcentiæ voluptate propter intuens magis fortaſſe lætatur: ſed delectatur etiam ſenectus procul eas adſpiciens. Idem de repub. lib. 1. Eum quoque vt ſalutauit, propter Tuberonem iuſſit adſidere. Varr. Seſquiulyſſe: Quod Minerua propter ſtetit, ſignificare eum propter doctrinam. Idem Eumenidibus: Propter eam porticum ſitum erat dolium. Siſenn. Hiſtor. lib. 3. Partem cohortium propter mare collocat in litore.

358 ¶ *Ponere*, eſt *deponere*. Virg. Æneid. lib. 1. Ponúntq; ferocia Pœni Corda volente Deo. ¶ Ponere, *conſumere, continere*. M. Tull. de offic. lib. 2. Mirentúrque in ea tantum me operæ, & temporis ponere. ¶Ponere, *conſtituere*. Virgil. Georg. 3. Templũ de marmore ponam. ¶Ponere, *obſeruare*. Virg. Geor. lib. 3. Aut parco ſale contingunt, hiemíque reponunt. Et Æn. lib. 1. Manet alta mente repoſtũ Iudicium Paridis. ¶ Ponere, *deſinere*. Virg. lib. 8. Cùm venti poſuere, omníſque repentè reſedit Flatus.

359 ¶ *Pernix*, ſignificat *celer*. Virg. Geor. lib. 3. Talis & ipſe iubã ceruice effudit equina Cõiugis aduentu pernis Saturnus. Lucil. lib. 27. Fuimus pernices, ęternum id nobis ſperantes fore. ¶Pernix, *perſeuerans*. Virg. Geor. lib. 3. Et inter Dura iacet pernix in ſtrato ſaxa cubili.

360 ¶ *Pullum*, eſt *ætatis nouella*. Virg. Geor. 3. Continuò pecoris generoſi pullus in aruis. ¶Pullũ, *non album*. Virg. Geor. lib. 3. Reiice, ne maculis infuſcet vellera pullis Naſcentum. Titus Liuius: Veſtis pulla, pro purè ampla. M. Tul. de ſignis: In hac officina partem diei cum tunica pulla, & pallio ſolebat ſedere. Var. Seſquiulyſſe: Vbi nitide Phœbi veſte pulla candidi modeſtè amictus paſcunt pectore.

361 ¶ *Plaga*, ſunt *verbera*. Vir.Geor.lib.3. Plagíſque perempto Tonſa per integram ſoluuntur viſcera pellem. M.Tull.de ſupplicijs: Plagis cõfectum dico à lictoribus tuis, pater ante oculos tuos concidiſſe. ¶Plagæ, *vulnera*. Virg.lib.12. Et venienti Ebiſo, plagámque ferenti Occupat os flammis. Idem Georg.li.3. Multa gemens ignominiam, plagáſque ſuperbi victoris. M.Tul.de ſupplicis: Atque etiam ipſi adoleſcentes cum Sexto de plaga, & de vno illo ictu loquebantur. ¶Plaga, *ſpatium immenſum*. Virgil. Æneid.1. Aetheria quos laxa plaga Iouis ales aperto Turbabat cælo. Varro lege Mænia: Admirantes, quòd ſereno inde tenuiſſet oculis cæli rimari plagas. ¶Plagæ, ſunt *retia, quibus capta implicantur*. Vir.Æneid. lib.8. Retia rara, plagæ. M.Tul.de offic.lib.3. Súntne igitur inſidiæ, tendere plagas, etiamſi excitaturus non ſis? ¶Plaga, *ſpatium ampliſſimum vel cæli vel agri*. Virg.Geor.lib.4. In medio dirimit plaga ſolis iniqui. ¶Plagæ, rurſum *maculæ retiales*. Virgilius Æneid. libro 4. Retia rara, plagæ, latæ venabulo ferro, Maſſilique ruunt equites. ¶Plaga, aliquando *pars lecti*, aliquando *amnis*. Pacu. Atalanta: Et ſi metuo pietate plaga palam, vt ſit plaga, quam nunc dicimus clauum. Varro Prometheo: Eburneis lectis, & plagis ſigillatis. Afran. Palàm facito Demea, & plagulam de lecto, pellis dimitte ordine.

362 ¶ *Putare, colligere, conferre*. Plautus Aulularia: Cur putatur ratio cum argentario? ¶Putare, dicitur *purgare, rarefacere*. Virgilius Geor.lib.2. Fingítque putando. ¶Putare, *aptare*. Titin. Fullon. Date penſam lanam, qui non reddet tempori Putatum rectè, facite vt multetur malo. ¶Putare, *animo diſputare*. Virg.Æn. lib.6. Multa putans, ſortémque animo miſeratus iniquam. Ennius Thyeſte: Ibi quid agat, ſecum cogitat, parat, putat. Cæcil. Exſule: Non hæc putas, non hæc in corde verſantur tibi? Plautus Amphitryone: Quo id, malùm, pacto poteſt? nam mecum argumentis puta. ¶Putare, *æſtimare*. Terentius Andria: Rectè putas. M.Tullius Epiſtolis ad Cæſarem lib.2. Quod ſapientes homines, ac boni putant. Lucil.lib. xxix. Perge amabo, ac, ſi potes, face dignam me vt vobis putem.

363 *Piare*, dicitur, *impiare, contaminare*. Virgilius lib.vi. Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem. ¶Piare, *expiare, purefacere*. Virg. lib.vi. Duc nigras pecudes, ea prima piacula ſunto. ¶Piare, *condere, conſecrare*. Vir.lib.7. Prodigiis acti cæleſtibus oſſa piabunt.

364 ¶Paſſum, *perpeſſum*. Virgilius Æneid. lib.1. O paſſi grauiora. ¶Paſſum dicitur *genus liquoris, quod ex vua paſſa coquitur*. Virg.Georg. libro 2. Et paſſo pſithia vtilior. ¶ Paſſum, *diſperſum, ſolutum*. Virgilius Æneidos libro 1. Crinibus Iliades paſſis. Terent. Phorm. Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida. Cæcilius Synariſtoſis: Heri verò proſpexiſſe eum ſe ex tegulis, Hæc nunciaſſe, & flammeum expaſſum domi. ¶Paſſum, *extenſum patens*. vnde & *paſſus* dicimus, quòd greſſibus mutuis pedes pateſcunt. Enn. Annalium lib.x. Aegro corde, comis, paſſis latè palmis pater. paſſis palmis ait pro patentibus, & extenſis. Neu. Iphigenia: Paſſo vel hoc vicinum aquilone hortum fer foras.

365 ¶ *Parcere*, eſt *veniam dare*. Virg.lib.6. Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos. Lucillius lib.xxx. Quanti nos faciant ſocij cùm parcere poſſunt. ¶Parcere, *ſeruare*. Virgil.li.x. Argenti atque auri memoras quæ multa talenta. Natis parce tuis. Lucil.lib.xxvii. Parcat illi magis cui poſſint, cui fidem eſſe exiſtiment.

366 ¶ *Pax*, ſignificantiam habet notam. Virg.vii. Pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe tyranni. ¶Pax, *venia*. Virg.Æneid.lib.3. Sed votis, precibúſque iubent expoſcere pacem. ¶Pax, *propitiatio*. Virg.Æn.lib.3. Exorat pacem Diuûm.

367 ¶ *Præſtare, facere*. M.Tull.de offic.lib. 3. Emptorem indemnem damno præſtari oportere. ¶*Præſtare*, dicitur conſuetudine *beneficium dare*. ¶Præſtare, *exhibere*. M.Tul.ad Cæſarem iuniorem lib.2. Tu ſi meam fidem præſtiteris, quod confido te eſſe facturum. ¶Præſtare, *antecellere*. Virg.li.12. O præſtans animi iuuenis. Salluſt. Catilinæ bello, Omneis homines, qui ſtudent ſeſe præſtare cæteris animantibus. Terent. Eunucho: Dij immortales, homo homini quid præſtat! M.T.in Verrem: Siculienſi, nimirum illi non ingenio ſolum his patronis, ſed fortuna etiam præſtiterunt. Lucil.lib.xxvii. Si facies præſtat faciem, ſi corpore corpus. M.Tul.de offic.li.2. Quid enim eſt per Deos immortales optabilius ſapientia? quid præſtabilius? Et Hortenſio: Itaque nec in philoſophia cuipiam ceſſit, & vitæ grauitate præſtitit. Varro Quinquatribus: An hoc præſtat hero filius Diogenes? ¶Præſtat, *vtile eſt*. Virg.Æneid.lib.3. Præſtat Tinacrij metas luſtrare Pachyni. Lucillius lib.xxx. Vti pecudem te, aſinúmque, vt deniq. naſci præſtiterit. M.Tul.de ſenectute: Nec vos quidem Titi Pontij centurionis vires habetis. num idcirco ille eſt præſtantior vobis?

368 ¶ *Pium*, dicitur *religioſum*. Virgil. Dij meliora piis. ¶Pium, *caſtum*. Virg.lib.6. Quíque pij vates.

369 ¶ *Præcipuere*, eſt *iubere*, vel *monere*. Vir. lib.xi. Ipſi numerúmque modúmque carinis præcipiunt. Et libro nono: Námque ita diſcedens præceperat optimus armis Æneas. Teren. Adelphis: Nam quid tu hîc agas, Vbi ſiquid bene præcipias, nemo obtemperat. Lucil.lib.xxvi. Portò amici eſt bene præcipere,

tueri,bene prædicare. M.Tul.de offi.libro 3. Nec omnino quicquam de eo genere præcipiendum fuiſſet. Et Hortenſio: Præcipiũt hæc iſtis,& facit nemo. ¶Præcipere *prævenire*. Vir. lib.xi.Exultétque animis.& ſpe iam præcipit hoſtem. Et libro ſexto: Omnia præcepi,atq. animo mecum ante peregi.

370 ¶*Pulſatum* ſignificat, *percuſſum*. Vir.li. vi Pulſatúſve parens, aut fraus innixa clienti.M.Tul.de ſuppliciis: Lictores circumſiſtũt valentiſſimi, & ad pulſandos, verberandóſq. homines excitatiſſimi. ¶Pulſatum, *violatum*, Virg.lib.12.Pulſatus referens infecto fœdere diuos.

371 ¶*Producere*, dicitur *longiùs ducere*. Virg. Æneid.libro 2.Abnegat exciſa vitam producere Troia.Lucillius lib.xxix.Si retinere hũc voles, ſi longius te producturum, & diutius. M.Tull.de ſenectute: Conuiuiúmque vicinorum quoti die compleo, quod ad multam noctem,quàm maximè poſſumus, vario ſermone producimus. Varro ὄνος λύρας: Valete, & me palmulis producite.¶Producere, *proſequi*. Virgilius lib.viii. Nec te tua funera mater Produxi.¶Producere, *inſtituere*. Terent.Adelph.Seni animam primùm extinguerem ipſi,qui illud produxit ſcelus. Lucil.lib.xxvi. Ducunt vxores, producunt quibus hæc faciant liberos. ¶Producere, *deducere*. Teren.Adelph.O,quin egomet produxi.¶Producere, *foras ducere*. Terent.Heaut.Produxi, ac vendidi.M.Tull.in Verrem frumentaria: Quid opus eſt Lollio? nemo tuorum amicorum, nemo abs te productus, nemo interrogatus. Lucil.lib.xxx.Produxit me ad te,tibi me hęc oſtendere cogunt.

372 ¶*Proluuies*, & illuuies ſignificantiam habent parem: & eſt *immunditia*. Virg.Georg. lib.3.Fœdiſſima ventris Proluuies. Et: Reſpicimus,dira illuuies. Terent.Heauton.Pannis obſita,Neglecta,immunda illuie.

373 *Proluuium, profuſio*. Terent.Adelph. Quod proluuium?quæ hæc ſubitò largitas?

374¶*Proiectum*,dicitur *& dimiſſum & derelictum*. Virgil.lib.vi.Proiice tela manu. Idem Bucolicis:Non ego vos poſthac viridi proiectus in antro.¶Proiectum, *longè iactum, extenſum*.M.Tul.de ſignis:Sed quod erat huiuſmodi loco,atque ita proiecta in altum. Vir.Æn. lib.3.Proiectáque ſaxa Pachyni Radimus. M. Tul.de repub.lib.2.Iuſtitia foras expectat, & proiecta tota eſt, atque eminet. Et Orat.lib. 3.Brachium procerius proiectũ, quaſi quoddam telum orationis. ¶Proiectum *ſubtractũ*, M.Tul Philip.li.4.Quid hoc, ſicut facit clàm te ex vrbe proieceris?

275 *Præſtringere, obtenebrare*. Plautus Milite glorioſo: Præſtingat oculorum aciem in acie hoſtibus.

376 ¶*Perſtringere*, *attingere*. M.Tul.de ſigni: Ignoſcite, tei magnitudo me breuiter perſtringere atrocitatem criminis non ſinit. ¶Perſtringere, *radere*. M.Tul.Philipic.lib.3. Cuius quidem vomere portam Capuæ penè perſtrinxiſti.

377 *Poſcere*, *accipere*. Varro Parmenone: In argumentis Cæcilius poſcit palmam,in ethesin Terentius, in ſermonibus Plautus. ¶Poſcere, ſignificat *petere*. Virg.lib.xii.Poſcit equos,gaudétque tuens ante ora frementis. Plaut.Aul.Vbi ſiquid poſcas, vſque ad rauim poſcas prius.Varro γνῶθι σεαυτόν.Non ſub tiliis ac plaudes, & ab aratro poſces aſtrictam coronam. ¶Poſcere, *prouocare*. Virg.lib.8.Aut acrem dubites in prœlia poſcere Turnum.M. Tul.prima & ſecunda actione in Verrē: Poſcunt maioribus poculis. ¶Poſcere, *aduerſari*. Vir.li.v.Equidem ſic poſcere ventos Iamdudum & fruſtra cerno te tendere contrà.

378 ¶*Proferre, palàm facere*. Lucil.li.2. Proferat ergo Iam veſter ordo ſcelera, quæ in ſe admiſerit. ¶Proferre, *protendere*. M.Tul.de Rep.li.3.Sapientia iubet proferre opes,amplificat diuitias.

379 ¶*Penetrare, cum vi ingredi*, ſicuti plerunque. ¶Penetrare, *exire, proripere*. Plautus Trinummo: Quo illic homo fortaſſe penetrauit ædibus.

380¶*Pariter, ex æquo*. Næuius Decuma: Quid prophanari modo, ſi treis menſes in æde, vt pariter diſpertiam.Afra.Abducta:Diſpartiantur patris bona pariter. Pariter, *conuenienter*. Titin.Prælia: Ne tu iſtum ædepol inedia extuliſti pariter,vt dignus fuit. Pariter, *ſimiliter*. Afranius Homine: tibi in vtraque parte pollet,& pariter poteſt. Pacuuius Nyptris: Pariter te eſſe erga illum video, vt illum te erga ſcio. Plaut.Aulularia: Is ex ſe hunc reliquit, qui hîc habitat, filium Pariter moratum, vt pater,atque auus eius fuit.

381 ¶*Poſterius*, dicitur *tardus*, vel *ſecundò*. Poſterius, *minus*. Plautus Aſinaria: Poſterius iſtuc dicis,quàm credo tibi.

382 ¶*Poſtulare*, intelligitur apertiſſimè quam habeat ſignificationem, vt eſt *poſcere*. Ter.Andr.Alios mores poſtulat. Et: Dehinc poſtulo,&,ſi æquum eſt,te oro Daue. Poſtulare, *velle*. Plautus Aſin. Vbi piem pietatem, ſi iſtoc more morata tibi poſtulem placere,mater, mihi quo pacto præcipis? Idem Aulul. Nam qui heri ex ſententia ſeruire ſeruus poſtulat. Paret, *obſequitur*. Virgil.Æneid.lib.1. Paret amor dictis caræ genitricis. Paret, *videtur, oſtenditur*. Virg.li.x.Cui pecudum fibræ, cæli cui ſidera parent.

383 ¶*Portenta*, dicuntur, *quæ aliquid portendunt*, vt ſæpe. Portenta, *inania quædam & irridenda*. Cic.Tuſcul.lib.1.Aut quid negotij eſt hæc poetarum, & pictorum portenta conuincere?

384 *Pro-*

384 ¶ *Protinus*, vbicunque lectum eſt, cōtra vſum intellectus cōmunis, quo ſtatim ſignificare creditur, poſitum inuenitur, vt ſit protinus *porrò*, ac *ſine intermiſſione, continuò*, quòd iunctum tenus, eius ſignificantiam cōfirmat aduerbij. Virg. nanque in quocunq; loco poſuit protinus, ſub hoc ſenſu intelligendū reliquit. Et quoniam nonnulli veterum pro eo, quod protinus eſt, *protinam*, vel *protinis* cōuerterunt, exempla de his neceſſariā decerpenda ſunt. Afra. Epiſt. commiſſa: Tum protenis rectà domum digredimur. Plaut, Aſtraba: Dare pedibus protinam ſeſe ab his regionib. Idem Curcul. præpoſitione addita: Oſtium vbi proſpexi, exinde me ilico protenam Dedi, quaſi in longam fugam. Næuius Colace: Vbi vidi exanimabiliter timidis pedibus protinā me dedi, id eſt longiùs fugi. Varro etiam de lingua Latina lib. 6. Vel protinam, vel protinus continuatione, vel præteritæ, vel futuræ longitudinis dicit: & tamen quoniam (vt mihi videtur) poteſt eius aduerbij enunciatio varia ſignificantia eius mutata pro locis, exemplis teſtibus deſignanda eſt. ¶ Protinus, *inſequenter, deinceps*. Virg. Georg. lib. 4. Protinus aërij mellis cæleſtia dona Exſequar. Et Æn. Protinus Antæum, & Lucam prima agmina Turni perſequitur. Et: Protinus Orſilochum, & Buten duo maxima Teucrum Corpora. Et: Protinus aërias Phæacum abſcondimus arces. ¶ Protinus, *iugiter*, & *continuè*. Siſenna Hiſt. libro primo: Nocte conſumpta poſtero die per incertas vias Eſerniam, inde Romam protinus profugerant. Idem libro quarto: Caſtra de Paniæ conuertit in montes, vt crebro ferculis protinus procedundo poſſet intra fines Æſculapiorum peruenire. Tubero Hiſt. lib. primo: Siquid à parentibus acceptum protinus antiquè memoriæ tradiderunt. Vir. lib. 10. Huic frater ſubit Alcanor, fratrémque ruentem Suſtentat dextra traiecto miſſa lacerto: Protinus haſta fugit, ſeruátque cruenta tenorem. Idem: Mos erat Heſperio in Latio, quem protinus vrbes Albanæ coluere ſacrū. Et Æneid. lib. tertio: Hæc loca vi quondam, & vaſta conuulſa ruina (Tantum æui longinqua valet mutare vetuſtas) Deſiluiſſe ferunt, cùm protinus vtraque tellus Vna foret. Et libro 8. Felix ſi protinus illum Æquaſſet nocti ludum, in lucémque tuliſſet. ¶ Protinus, *ſtatim*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Protinus ad regem curſum detorquet Hiarbam. ¶ Protinus, *longè porrò*. Virg. lib. ſeptimo: Cornúque recuruo Tartaream intendit vocem, qua protinus omne Intonuit nemus, & ſyluæ intonuere profundæ. Idem lib. octauo: Nam memini Heſionæ viſentem regna ſororis Laomedontiadem Priamum Salamina petentem Protinus Arcadiæ gelidos inuiſere fineis. ¶ Protinus, *valde*. Virg. Bucolicis: En ipſe capellas Protinus æger ago, hanc etiam vix Tityre duco. Vt ſit animo & corpore valde æger: aut, ſi aliud enuntiat, refertur ad illud, vt ſit longè, porrò ago. At ipſum, *hactenus* [tenus legendum] licet vt præpoſitionem acceperit, & vt præpoſitionem variet, tamen maximè finem, terminúmque deſignat. Virgil. Georg. lib. 2. Hactenus aruorum cultus, & ſidera cæli. Idem lib. 11. Laterum tenus hiſpida nanti Frons hominem præfert. Idem libro 2. Capulo tenus abdidit enſem. Idem Geor. lib. 3. Et crurum tenus à mento palearia pendent. Idem Æneid. lib. 3. Et pulcro pectore virgo Pubetenus.

385 ¶ *Parumper*, vt ſæpe: *interim*, & *paruo tēpore*. ¶ Parumper, *cito*, & *velociter*. Virg. lib. 6. Pulſúſque parumper Corde dolor, triſti gaudet cognomine terrę. Ennius Annalium lib. 1. Te nunc ſancta precor Venus, & genitrix patris noſtri, Vt me de cœlo viſas cognata parumper. Idem eodem: Inde tuetur ibi lupus, fœmina conſpicit amneis. In cāpo celeri paſſu premens parumper, Coniicit in ſyluā ſeſe.

R.

386 ¶ *Reſtare*, dicitur *ſupereſſe*. Terent. Andria: Reſtat Chremes, qui mihi exorādus eſt. M. Tul. de ſenectute: Nec cum æqualibus ſolùm, qui pauci admodum reſtant, ſed cū veſtra etiam ætate. Vir. Æn. lib. 2. Aut quid iam miſero mihi denique reſtat? ¶ Reſtare, *reſiſtere*. Virg. Æneid. lib. 4. Hoſpes: Hoc ſolum nomen, quoniam de coniuge reſtat. M. Tul. de finibus bonorum, & malorum: Nullam quærentes voluptatem Stoici reſtant.

387 ¶ *Religio*, *eſt deorum cultura*. Vir. Æn. lib. 7. Religione patrum multos ſeruata per annos. ¶ Religioſos quoque dies *infames*, vel *infauſtos* lib. vndecimo commentariorum grāmaticorum Nigidius appellauit. M. Tull. ad Atticum: Nō maiores noſtri funeſtiorē diem eſſe voluerunt Allienſis pugnæ, quàm vrbis captæ, quod hoc malum ex illo. itaque aliter religioſos etiam nunc dies, aliter in vulgus. ¶ Religio, *metus*, vel *ſolicitudo*. Varro αἰδρωπόπολι, περὶ θαλάσσης: Non fit theſaurus non auro pectus ſolutum, Non demunt animis curas, ac relligiones, Perſarum montes, non atria diuitis Craſſi. Lucret. lib. 1. Humana ante oculos fœdè cum vita iaceret In terris oppreſſa graui ſub relligione. Virg. lib. 8. Iam tum relligio pauidos terrebat agreſtes Dira loci. Terent. Andria: Dignus es cum tua religione hac odio. Nodum in ſcirpo quæris. Lucil. lib. 28. Anno vertente dies tetri, miſeri ac religioſi. M. Tul. de offic. lib. 2. Ita eſt habendum religioni contrarium, nocentem aliquando & nefarium, impiúmque defendere.

388 ¶ *Rarum*, conſuetudine *infrequens* ſignificat. Virg. Æneid. lib. 9. Qua rara eſt acies interlucétque corona. M. Tul. de offic. lib. 1. Si

ad hoc genus caſtigandi rarò, inuitiſque veniamus. ¶Rarum, *electum*. Virg. Georg. lib. 4. Hic rarum tamen in dumis olus.

389 ¶ *Ruere*, eſt *decipi*. M. Tul. de offic. lib. 3. Si hoc non eſt emptorem pati ruere, & per venditorem in maximam fraudem incurrere. ¶Ruere ſignificat *cadere*. Virg. Æneid lib. 2. Ruit alto à culmine Troia. M. Tul. de ſuppliciis: Quæ cùm accidunt, nemo eſt, qui intelligat ruere illam Remp. ¶Ruere, *effundi*. Virgilius libro ſexto: Vnde ruunt totidem voces reſponſa Sibyllæ. Idem Georg. lib. 3. Ruit arduus æther. ¶ Ruere, *irruere ſine cautela*. Virg. lib. 10. Quò moriture ruis, maioráque viribus audes? Lucil. lib. 30. Ruis hæc, & colligis omnia furtim. ¶Ruere, *eruere, leuare*. Virg. lib. 11. Et confuſa ruebãt Oſſa focis. Idem Æneid. lib. 1. Totúmque à ſedibus imis Vnà eurúſque, notúſque ruunt. ¶Ruere, *diruere, complanare*. Virg. Geor. libro 1. Quid dicam, iacto qui ſemine comminus arua inſequitur, cumulóſque ruit malè pinguis arenæ? Terẽt. Adelph. Cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & proſternerem. ¶ Ruere, *erigere, extollere*. Virg. Georg. lib. 2. Et ruit atram Ad cælum picea craſſus caligine nubem. Idem Æneid. libro ſecundo: Vertitur interea cælum, & ruit oceano nox. ¶Ruere, *diuidere*. Virgilius Æneid. lib. 1. Et ſpumas ſalis ære ruebant.

390 ¶ *Rigidum, frigidum*. Virg. Georg. lib. 2. Tellurem borea rigidam ſpirante moueri. ¶Rigidum, *erectum*. Virg. Bucolicis: Tunc rigidas nutare cacumina quercus. Idem Geor. lib. 1. Et curuæ rigidum falces formantur in enſem. ¶Rigidum, *durum*. Virg. Geor. lib. 3. Veſtéſque rigeſcunt Indutæ, cædúntque ſecuribus humida vina.

391 ¶ *Relatum*, dicitur *perlatum, dictum*. M. Tul. ad Cæſarem iuniorem lib. 1. Sed hæc videbimus, cùm legati reſponſa retulerint. ¶ Relatum, *conuerſum*. Virg. lib. 11. Multa dies, variúſque labor mutabilis æui Rettulit in melius.

392 *Reddere, reponere*. Plautus Muſtel. Tempeſtas venit, confringit tegulas, imbriceſque. ibi dominus indiligens reddere alias neuult. ¶ Reddere, dicitur *acceptum reſtituere*. Terent. Phorm. Si quid quis reddit, magna habenda eſt gratia. ¶ Reddere, *facere*. Lucil. libro 29. Pluteos excutit, tectáque & teſtudines reddit. ¶Reddere, aduehi. Virg. Æn. 6. Redditur his primum terris. Reddere, *exponere*, & *dare*. Plaut. Aulul. Tibi ego rationem reddam ſtimulorum ſeges?

393 ¶ *Remi*, ſunt nauales pedes, ſicuti plerunque remus remigis. Virg. 5. Quam deinde Cloanthus Conſequitur melior remis, ſed pondere pinus Tarda tenet.

394 ¶ *Referre, recenſere*. Virg. Bucol. Cogere donec oues ſtabulis, numerúmq; referre Iuſſit. ¶Referre, *adſcribere*. Var. Eumen. Forenſes decernunt, vt exiſtimatio nomẽ meum in ſanorum numerũ referat. ¶Referre, *perferre, indicare*. Virg. Æn. lib. 2. Referes ergo hęc, & nũtius ibis Pelidæ genitori. Lucil. li. 26. Quod is intelligere poſſe haud paucos retuli. ¶ Referre, *oſtendere*. Lucr. li. 1. Vnde refer nobis victor quid poſſet oriri, Quid nequeat. ¶Referre, *reuocare*. Vir. lib. 11. Illo pedẽ referẽs, & inutilis, inque ligatus Cedebat. M. Tul. de ſignis: Cũ iã ſatis perſpexiſſe videretur, tollere incipiunt, vt referrẽt. Idẽ de offi. li. 2. Vt eò, vnde digreſſa eſt, referat. Plaut. Aſin. Quo magis te in altũ capeſſis, æſtus te in portũ refert. ¶Referre, *reddere*. Vir. 8. O mihi præteritos referat ſi Iuppiter annos, Qualis eram. Lucil. lib. 29. Quòd te intromiſi, gratiam referat mihi.

395 ¶ *Rimari*, dicitur *ſcrutari, quærere*. Virg. lib. 11. Et parteis rimatur apertas. Idem lib. 7. Quod cuiq. repertũ Rimãti telũ ira facit. Pacuu. Atalãta: Cùm incultos peruestigans inrimare ſinus. Acc. Ilione: Aut ſtagnorũ humorẽ rimaretur loca. Var. lege Menia: Admirantes quòd ſereno lumine tonuiſſet oculis cæli rimari plagas. ¶Rimari, *explere*. Virg. lib. 6. Rimatúrque oculis, habitátq. ſub alto Pectore. ¶Rimari, *inhabitare*. Virg. Georg. lib. 1. Dulcibus in ſtagnis rimantur prata Cayſtri.

396 *Rumpere*, ſignificantiam habet manifeſtam. Virg. 7. Rumpimus inuitè tua vincula. vt plerunque. ¶ Rumpere, *defatigare*. Terent. Hecyr. Vt me ambulando rumperet. Afran. Epiſt. Ego miſera riſu clandeſtino rumperer. Lucil. lib. 30. Quæ quondam populi oris aures pectora rumpit. Idem lib. 27. Contemptũ cùm me ruperim, ſumma omnia fecerim. Rumpere, *disiicere*. Vir. Buc. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Rumpere, *reticitum proferre*, diu *tacita dicere*, Vir. li. 10. Quid me alta ſilentia cogis Rumpere? Ter. Eunuc. Iam me rumpere hoc mihi licet gaudium. Rumpere, *introire*. Idẽ eadem: Ceſſo huc intrò rumpere?

397 ¶ *Rogare, poſcere*. Luc. li. 26. Ferri tantũ ſi roget me, non dẽ, quãtũ auri petit, ſi ſe cupit, & ſi quoq; à me, quę roget nõ impetret. Plau. Aſin. Spectãdũ me cui annulũ det, neq. roget. ¶ Rogare, dicitur *deprecari, poſcere*. Tul. Verr. in diuinatione: Rogare & orare ne eos ſupplices aſpernarer. Virg. Æn. 3. Litúſque rogamus Innocuũ. ¶Rogare, *quærere, ſciſcitari*. M. Tull. ad Cęſarẽ iuniorem lib. 1. Roga ipſum quemadmodũ ego eum Arimini acceperim. Ter. Andr. Accedo ad pediſſequas, Quæ ſit rogo. ¶ Rogare, *inſtituere*. M. Tul. Philipp. lib. 2. Ego ad eam belli ciuilis cauſſam attuli, ego leges pernicioſas rogaui? Lucil. lib. 27. Conſilium patriæ, legúmque oriundus rogator.

398 ¶ *Remiſſum, latum*. Marc. Tull. de Oratore, Quis vnquam leges præter hũc tragicas penè

penè comicè, triſteis remiſsè? ¶Remiſſum, ſignificat *conceſſum*. Virgilius lib. x. Manibus, & cineri, ſi qua eſt ea cura, remitto. ¶Remiſſum, *miſſum*. Lucil. libro xxix. Cohibet domi mæſtus ſe Albinus: repudium quod filiæ remiſit. ¶Remittere, *delectare*. M. Tul. Hortenſ. Quero enim non quibus intendam animum rebus, ſed quibus relaxem, ac remittam. Idē de ſenectute: Sed tamen eſt ſenis ſermo quietus ac remiſſus.

399 ¶*Recipere, promittere, polliceri*. Varro Bimargo: Ebrius eſt Marce, *ἰδ ὑστναι* enim Homeri ruminari incipis, cùm *ἀεὶ πρῶτον* ſcriptum te ſcio receperis. ¶Recipere, *extinguere, proſternere*. Virgilius lib 9. Pectore in aduerſo totum cui cominus enſem Condidit aſſurgenti, & multa morte recepit. ¶Recipere, dictum eſt *datum accipere*. ¶Recipere, *accipere*. M. Tul. de offic. lib. 3. Cyrſilum quendam ſuadentem, vt in vrbe manerent, Xerxémque reciperent, lapidibus obtuerunt. Varro Meleagris: Quem idcirco terra non cepit, & cælum recepit. ¶Recipere, *reuocare*. Lucil. lib. 29. Primum ex aduorſo, ſi quod eſt cenaculum, quò recipiat te. Virg. Æneid. lib. 2. Sic ore effata recepit Ad ſeſe. M. Tull. de offic. libro 3. Qui cùm ad diem ſe recepiſſet, admiratus eorum fidem tyrannus. ¶Recipere, *exceptum facere*. Plaut. Trinum. Vbi nunc adoleſcens habet Poſticulum. hoc recepit cùm ædeis venderet. Cic. de Orat. lib. 2. Sed dicis te, cùm ædes venderes, ne in rutis quidem, & cæſis ſolum tibi paternum recepiſſe.

400 ¶*Redundare, redire*. ¶Redundare, *abundare, ſupereſſe*. Lucil. lib. 28 Primò redundat aurum, & theſauri patent. M. Tul. de offic. libro 3. Nunc fugientes conſpectum ſceleratorum, quibus omnia redundant. Et Hortenſ. Tum intelligas, quàm illud non ſit neceſſarium, quod redundat.

401 *Redire*, manifeſtam habet ſignificantiam. Terent. Andria: Redeo inde iratus, atq. ægrè ferens. ¶Redire, *referri, reuocari*. Luc. lib. 27. Si tamen non ad te hoc rediuit, hoc carebis commodo. Virg. Geor. lib. 2. Redit agricolis labor actus in orbem.

402 ¶*Rurſus*, ſignificat *iterum*. Virg. Ænei. li. 2. Rurſus in arma feror. ¶Rurſus, *retro*. Virgilius Geor. lib. 3. Rurſus cura patrum cadere. Varro Andab. Mortales multi rurſus, ac prorſus meant. Ennius Andromeda: Rurſus prorſus reciprocat fluctus feram.

403 ¶*Rumor*, vt plerunque, *opinio eſt*. Salluſt. Hiſtor. lib. 2. Ad hæc rumoribus aduerſa in prauitatem, ſecunda in caſum, fortunam in temeritatem declinando corrumpebant. ¶Rumor, *fauor, auxiliatio*. Virg. lib. 8 Et iter inceptum peragunt rumore ſecundo, id eſt, proſpero fauore, & auxilio fluminis. Feneſtella Annall. li. 22. Itaque vt magiſtratum tribuni inierunt. C. Cato turbulentus adoleſcens, & audax, nec imparatus ad dicendum, initionibus aſſiduis inuideat, & Ptolemæo, qui iam profectus ex vrbe erat, & P. Lentulo conſuli parenti iam iter cogitare, ſecundo quidem populi rumore cœpit. Ennius Annal. li. 7. Legio reditu rumore ruinas Mox auferre domos populi rumore ſecundo.

S

404 ¶*Sublatum, ſuſceptum*. Virgil. libro 9. Troiæque labores Sublatum erudiit. ¶Sublatum, dicimus *remotum*. Virgil. lib. 12. Sine me hæc aut mollia fatu Sublatis aperire dolis. M. Tullius Philip. lib. 1. Non modò regno, ſed etiam regni timore ſublato. Lucil. li. 30. Sublatus pudor omnis, licentia fœnus refertur. M. Tul. de offi. li. 3. Suſtulit quos obſtare intelligebat. ¶Sublatum, *erectum*. Vir. li. v. Sublatáq. procul dextra connixa coruſcat. Terent. Hecyra: Quia vobis paululum acceſſit pecuniæ, ſublati animi ſunt. Lucil. li. xxx. Hic vt muſcipula tenta, atque vt ſcorpius cauda Sublata. M. Tul. Hort. Eloquentiam tueri, quam tu in cælum Hortenſi, credo, vt ipſe cum ea ſimul aſcenderis, ſuſtuliſſes.

405 ¶*Sufficit*, ſignificat conſuetudine *ſat eſt*. Virg. Æn 12. Idque dudum dum terga dabant pallantia Teucri Sufficiat. ¶Sufficit, *subminiſtrat*. Virg. Æn. libro 2 Ipſe pater Danais animos, viréſque ſecundas Sufficit. ¶Sufficit, *durat*. Virg. li. v. Nec nos obniti contrà, nec tendere tantùm Sufficimus. Idem 9. Nec ſufficit vmbo ictibus. ¶Sufficere, ab *inniÿciendo*. M Tull. Horten. Vt ij, qui conuiuij purpuram tuo ſufficiunt, priùs ſanè medicamentis quibuſdam.

406 ¶*Suſpenſum, placidum, ſilens*. Terē. Phor. Hæc vbi ego audiui, ad fores Suſpenſo gradu placidè ire perrexi. ¶Suſpenſum, dicitur *altè ligatum*. M. Tul. in Verrem, Caput obnubito, arbori infelici ſuſpendito. Virg. li. 5. Quo tendit ferrum malo ſuſpendit ab alto. ¶Suſpenſum, *ſolicitum*. Virg. Æn. li. 2. Suſpenſi Euripylum ſcitatum oracula Phœbi Mittimus. M. Tul. Philip. 7. Aberrat à ſententia, ſuſpenſus à curis maioribus.

407 ¶*Species*, dicitur *effigies, facies*. Liu. Ægiſt. Iam, ne oculis ſpecie læta viri optabili. ¶Species, *factum, ſpectaculum*. Virg. Æn. lib. 2. Non tulit hanc ſpeciem furiata mente Corœbus. ¶Species, *imago*. Cic. de offi. lib. 3. Tum ſcitis quia is bonum iudicet quod honeſtum, quæ autem huic repugnent ſpecie quadam vtilitatis. ¶Species, *pulchritudo*. Varr. Eumen. Quæ caſta ætas, quæ veſtis adoleſcentium, Quæ teneris ſpecies.

408 ¶*Segne, tardum*. Virg. Georg. 3. En age ſegnes Rumpe moras. Et ſegne diſſimile, Vir. Æn. 3. Haud illo ſegnior ibat Æneas.

409 ¶*Saltus*, conſuetudine *à ſaliendo di-*

citur. Virg. VIII. Tum demum ſaltu præceps, ſeſe omnibus armis In fluuium dedit. ¶Saltus *campi ſpatium*. Virg. Geor. lib. 3. Saltibus in vacuis paſcunt, & plena ſecundum Flumina.

410 ¶*Subijcere*, eſt *ſubtus iacere, ſupponere*. Virg. Geor. l. 3. Et ramea coſtis Subiiciũt fragmenta. Et lib. XI. Caudámque remulcens, Subiecit pauitantem vtero. M. Tull. Philip. lib 2. Ceruicéſque ſuas ei ſubiecit ſecuri, qui multi minoribus in peccatis occiderunt. ¶Subiicere, *ſurſum iacere, excreſcere*. Virg. Bucolicis: Quã tum vere nouo viridis ſe ſubiicit alnus. Idem Geor. li. 4. Ter flamma ad ſummum tecti ſubiecta reluxit. Lib. XII. Aut corpora ſaltu Subiiciunt in equos.

411 ¶*Seruare, liberare*. Virg. Æneid. lib. 3. Seruatum ex vndis Strophadum me littora primum Accipiunt. ¶Seruare, dicitur *cuſtodire, tueri*: Virg. Æneid. lib. 2, Seruate domum, ſeruate nepotem. Idem libro nono: Sola domum, & tantas ſeruabit filia ſedes. ¶Seruare, *ſollicitè, & ſuſpicioſè obſeruare*. Lucil. libro XXX. Quid ſeruas, quò eam, quid agam? quid id attinet ad te? Plautus Aſinar. Tuus ſermo ſeruet, Veneri an eas det, an viro. Virgil. Georg. lib. 1. Hoc metuens cæli menſes, & ſidera ſerua. quod eſt Menãdri: τηρεῖ τὸν ἄλλον τὰ τ' ἄστρα. ¶Seruare, *inhabitare, poſsidere*. Virgil. Georg. 4. Centum quæ ſyluas, centum quæ flumina ſeruant. Idem: Immanem ante pedes hydrum moritura puella Seruantem ripas. ¶Seruare, *tenere*. Virg. lib. VII. Curuam ſeruans ſub imagine falcem.

412 ¶*Supremum*, ſignificat *extremum*. Virg. lib. XI. Qui ſupremum comitentur honorem ¶Supremum. *Surſum, altum*. Virg. Georg. lib. 4 Clamore ſupremos Implerunt montes. Terent. Adelph. Ptoh ſupreme Iupiter. Plautus Amphit. Vt Iouis ſupremi vultis hoſteis pacem expetam.

413 ¶*Sæuum, iratum*. Virg. Æneid. libro 1. Et ſæuum ambobus Achillem. ¶Sæuum, dicitur *immite*. Vir. Æneid. lib. 1. Sæuæ memorem Iunonis ob iram. Lucillius lib. XXX. Et ſæuo ac duro in bello multo optimus hoſtis. Idem libro XXVI. Quod quæ te in tranquillum ex ſæuis transfer tempeſtatibus. ¶Sæuum, *forte*. Virgil. Æneid. 1. Sæuus vbi Aeacidæ telo iacet Hector. ¶Sæuum, *potens*. Idem eodem: Non illi imperium pelagi, ſæuúmque tridentem, Sed mihi ſorte datum. ¶Sæuum, *durum*. Virg. lib. V. Cùm ſæuo ſcopulo multa vix arte reuulſus. Lucil. lib. XX. Idque tuis factis ſæuis, & triſtibus dictis.

414 ¶*Superare*, eſt *vincere*. Terent. Eunucho: Superat ipſam Thaidem. Virgil. Bucol. Quid ſi idem certet Phœbum ſuperare canendo? Superare, *abundare*. Virg. Georg. lib. 1. Si ſuperant fetus, pariter frumenta ſequentur. ¶Superare, *vincere, ſupereſſe*. Virg. Æneid. li. 3. Quid puer Aſcanius, ſuperátne, & veſcitur aura? Idem 2. Satis vna ſupérque Vidimus excidia, & captæ ſuperauimus vrbi. ¶Superare, *ſupereſſe*. Virg. Georg. 3. Præterea ſuperat gregibus cùm læta iuuentus. ¶Superare, *aſcendere*. Idem eodem: Superant montes, & flumina tranant. Et: Grauido ſuperant vix vbere limen. ¶Superare, *occidere*. Virg. Æneid. 1. Clam ferro incautum ſuperat.

415 ¶*Stratum*, ſignificat *iacens*. Virg. Geor. 4. Sternunt ſe ſomno diuerſo in litore phocæ. ¶Stratum, *deiectum*. Virgil. lib. X. Sternitur infelix Acron. Idem Bucol. Strata iacent paſſim ſua quæque ſub arbore poma. ¶Stratum, *placatum, leuitum*. Virg. Buc. Omne tibi ſtratũ ſilet æquor. ¶Stratum, *tectum*. Virg. Georg. 3. Multorum ſtipula, filicúmque maniplis Sternere ſubter. Et Æneid. 8. Sternitur omne ſolum telis. ¶Stratum, *compoſitum, extructum*. Virg. Æn. 1. Miratur portas, ſtrepitúmque, & ſtrata viarum.

416 ¶ *Secundum*, eſt *numero, aut ordine ſecundum*. ¶Secũdum, *iuxta*. Virg. Georg. lib. 3. Saltibus in vacuis paſcunt, & plena ſecundum Flumina. ¶Secundum, *proſperum*. Vir. lib. X. Et ſeruare modum rebus ſublata ſecundis. M. Tull. de offic. lib. 1. Sic homines ſecundis rebus effrenatos. Terent. *ἑαυτὸν*. Sic mihi ſecundæ res de amore meo eſſent. M. Tull. ad Cæſarem iuniorem libr. 1. Scriptum erat equeſtre prælium valde ſecundum, in his potiùs aduerſum. ¶Secundum, *leue, placidum*. Virg. Georg. lib. 3. Merſúſque ſecundo defluit amni.

417 ¶*Summiſſum*, ſignificat *humile*. M. Tull. de officiis libro 1. Neque ſummiſſum & abiectum, neque ſeſe efferentem. Virg. Æneid. li. 3. Summiſſi petimus terram, & vox fertur ad aureis. ¶Summittere, *ſubdere, ſupponere*. Lucil. lib. XXVIII. Summittas alios ſi quos poſſis cenſeas. ¶Summittere, *demittere*. Virgil. Bucol. Paſcite vt ante boues pueri, ſummittite tauros. Idem Georg. lib. 3. Tu modò quos in ſpẽ ſtatuis ſummittere gentis.

418 ¶ *Seuerum, triſte*. Var. Eumen. Tertia pœnarũ Infamia ſtans nexa in vulgi pectore, fluctuanti intóſa coma, ſordido veſtitu, ore ſeuero. ¶Seuerum, *graue, cenſorium*. Vir. li. 7. Romulidis, Tatióque ſeni, Curibúſque ſeueris. ¶Seuerum, *aſperum, trucem*. M. Tul. Hortenſio: Aliud ex ſyluis ſeuerum, & triſte. Virg. li. 7. Qui tetricæ horrenteis rupes, montémque ſeuerum. ¶Seuerum, *ſæuum, implacidum, vitabile*. Virgilius Georg. libro 3. Inuidia infelix furias, amnémque ſeuerum Cocyti metuet. M. Tullius de officiis libro 3. Et, qui perindulgens in patrem, idem acerbè ſeuerus in filium.

419 ¶*Soluere*, vſu ſignificat *nodare*. Virgil. 7. Soluite crinales vittas, capite orgia mecũ. ¶Soluere,

¶Soluere, *debitū reddere*. Salluſt. Catil. bello: Argentū ære ſolutum eſt. M. Tul. in Verrem diuinatione: Pro quo frumento pecunia omnis ſoluta non eſt. ¶Soluere, *dimittere*. Virgilius Georg. 2. Solue mares, mitte in Venerem pecuaria primus. ¶Soluere, *à curis liberum eſſe*. Virgilius Georg. 2. Riſúque ſoluto. Idem Æneid. 1. Soluite corde metum Teucri. ¶Soluere, *contemnere, deſpicere*. Virgil. Æneid. 4. Soluíque pudorem. ¶Soluere, *excipere*. Idem lib. x. Nec populos ſoluo.

420 ¶*Superbum, arrogans, truculentum, aſperum*. Virgil. Æneid. lib. 3 Stirpis Achilleæ, faſtus, iuuenémque ſuperbum. Idem lib. x. Te Turne ſuperbum Cæde noua quærens. ¶Superbum, *vitabile*. Virgilius lib. 7. Foribúſque affixa ſuperbis Ora virûm triſti pendebant pallida tabo. ¶Superbum, *elatum, altum*. Virgilius Georg. lib. 3. Et greſſus glomerare ſuperbos. Idem 7. Atina potens, Tybúrque ſuperbum. ¶Superbum, *ornatum*. Virg. Æneid. libr. 2. Barbarico poſtes auro, ſpoliíſque ſuperbi Procubuere. ¶ Superbum, *opulentum*. Virgil. 9. Simul enſe ſuperbum Ramnetem aggreditur, qui fortè tapetibus altis Exſtructus. ¶Superbum, *iniquum*. Virg. lib. 9. Quos illi bello profugos egere ſuperbo.

421 ¶*Stare, conſiſtere* omnium conſenſu dicitur. Virgilius libro tertio: Stare loco neſcit. Plautus Amphit. Ita ſtatim ſtant ad ſigna omnes. ¶*Stare*, iterum *horrere* ſignificat. Titinnius Veliterna: Atque illud ante partum comedet, fundi ſtabunt ſentibus. Cæcilius Syracuſiis: Hic amet, familiæ fame pereant, ager autem ſtet ſentibus. Virgil. Æneid. libro 12. Iam puluere cælum Stare videt. ¶Stare, *erigi, prominere*. Lucil. libro xxix. Hîc corpus ſolidum inuenies, hîc ſtare papillas Pectore marmoreo. ¶Stare, *fidem habere*. M. Tul. de offi. libro 2. Facere promiſſa, ſtare conuentis, reddere depoſita. ¶Stare, *valere, & conſtare, & fixum eſſe*. Varr. Flextabulis, [illegible]. Atque ſi addam quanta miſericordia mea hæredibus meis ſtet, quòd miſeros ſubleuauerim. Virgilius libro x. Stat ſua cuique dies. Idem libro 2. Stat caſus renouare omnes. ¶Stat etiam *plenum eſt*. Lucil. Satyrarum lib. v. Interea ſtat ſentibus pectus. Virg. Bucolic. Stant & iuniperi, & caſtaneæ hirſutæ. Varro Eumenidibus: Denique auarus, Quis ſanus? cui ſiſtet terra, & traditus orbis, Furando tamen, ac morbo ſtimulatus eodem, Ex ſeſe ipſe aliquid quærat, cogátque peculi. Siſenna lib. 9. Cælum caligine ſtat.

422 ¶*Spiſſum, denſum* dicimus. Virgilius Georgic. 2. Sin in ſua poſſe negabunt Ire loca, & ſcrobibus ſuperabit terra repletis Spiſſus ager. Cicero de Oratore libro 2. Et principia tarda ſunt, & exitus tamen ſpiſſi, & producti eſſe debent. ¶Spiſſum ſignificat *tardé*. Cæcilius Dardano: Nihil ego ſpei credo, omneis res ſpiſſas facit. Titinnius Gemina: Longus ſermo habetur, reuortetur ſpiſſa. Afranius Incendio: Itaque ſpiſſum videtur fieri, non poſſunt domi meum Virum exſpectare, quem mihi ſtudeo iamdudum dari. Idem Matertera: Quòd deſeſſa exſpectando domi ſedi, quod ſpiſſo venire viſum eſt mani mihi. Plautus Pœnulo: Eheu quos ego habui ariolos haruſpices, Qui ſi quid boni promittunt, pro ſpiſſo venit: Id quod mali promittunt præſentaneum eſt. Næuius Gymnaſt. At enim tu nimis ſpiſſè, atque tardè incedis. Turpillius Caneph. Ita eſt, verùm haud facile eſt venire illi, vbi ſpiſſa eſt ſapientia. Spiſſum eſt iter adipiſci aut poſſe, niſi cum magna miſeria. Varro Myſteriis: Naſcimur enim ſpiſſiùs, quàm emorimur. Vix duo homines decem menſibus edolatum vnum reddunt puerum: contrà vna peſtilentia, hoſtica acies puncto temporis immaneis aceruos facit. Et libro tertio: [illegible]: Et ne erraremus, ectropas eſſe multas, omnino tutum eſſe, ſed ſpiſſum iter. Pacuuius Hermiona: Habet hoc ſenectus in ſe, cùm pigra eſt ipſa, vt ſpiſſa omnia videantur confieri.

423 ¶*Statim, mox* dicitur. Cicero Verrinis: Statim Meſſanam litteras dedit, vt Teleſinus ad ſe continuò veniret. ¶Statim producta prima ſyllaba à ſtando *perſeueranter, & æqualiter* ſignificat. Terentius Phorm. Bina talenta capiebam ſtatim. Plautus Amphitr. Nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat. Idem eadem: Ita ſtatim ſtant ſigna omnia. Ennius Aiace: Quis eſt cum Achiuis geſſerunt ſtatim. Afranius Augure: Quanquam non iſtis exercere in locis hic noſter delaborat cùm puer ſtatim.

424 ¶*Superſtites*, dicimus *qui ſuperſunt mortuis*. ¶ Superſtites veteres poſuerunt *incolumes*. Terentius Andria: Deos quæſo vt ſit ſuperſtes. Plautus Aſinaria: Sicuti tuum vis vnicum gnatum tuæ ſupereſſe vitæ ſoſpitem, & ſuperſtitem. Virgilius libro x. Liceat ſupereſſe nepotem. Accius Alemçone: Suos deſeruit liberos, ſuperſtites ſunt.

425 ¶*Spurcum, ſæuum*, vel *ſanguinarium*. Afranius Diuort. Mulier nouercæ nomen huc adde impium, Spurca gremio veſtigia haud dici poteſt. Lucillius Satyrarum libro quarto: Eſerninus fuit Flacco ore, vna equidem Samnis Spurco homo, vita illa dignus locóque, Cum Pacidiano componitur, optimus multo Poſt homines natos gladiator qui fuit vnus. Afranius Fratriis: Commemorabo, oſtendam illius facta, & ſpurca improbi. Idem Diuortio: O dignum facinus adoleſcentis optimas Bene conuenientes, concordes cum vites Repente viduas faciat, ſpur-

citia patris. Varro lib.xx. rerum humanarũ: Ne quis lectorem ſpurcum, hominem liberum prehendere iuſſiſſe velit. ¶Spurcum, *vehemens, aſperum*. M. Tul. ad Cæſarem iuniorem libro 2. Cùm iter facerem, claternam tempeſtate ſpurciſſima. Varro Eumenidib. Nunc de te, inquit, meliuſculam ſpem habeo, qui rem ſpurciſſimam guſtare voluerim. ¶Spurcum, ſignificat *obſcænum, impurum, lutulentum*. Plautus Aſinaria, Tot noctes reddat ſpurcas, quot puras habuerit. Pompon. Proſti. Quæ pedibus nubere poterant, equites ſperãt ſpurcæ. ¶Spurcum, etiam *fœtidum*. Plautus Menæch. Nec iſto loco ſpurcatus naſum odore inluuibili. Lucretius lib.6. Deinde videre licet, quàm multæ homini res Acriter infeſtãt ſenſus, ſpurcæque, grauéſque. Idem eodem: At contrà nobis cœnum teterrima cùm ſit Spurcities. Lucil. lib.11. Prætor noſter adhuc, quàm ſpurcus eſt ore, quod omnis Extra caſtra, vt ſtercus, foras eiecit ad vnum. Idem lib.28. Quæque aſpectu ſunt ſpurca & odore.

426 ¶*Siccum*, dicitur *aridum, & ſine humore*. Virgilius libro v. Summa petit ſcopuli, ſiccáque in rupe reſedit. ¶Siccum, *exercitum*. Lucillius libro 26. Cum ſtadio in gymnaſio in duplici corpus ſiccaſſem pila. ¶Siccum dicitur & *ſobrium*, inauditũ. Plautus Aſinar. Siccum, frugi, continentem, amantem vxoris maximé. Idem Pſeudulo: Vino modò cupidæ eſtis: eo vos, veſtróſque adeò pantices madefactis, cùm ego ſim hîc ſiccus. Cicero Academic. lib. 2. Alius adultis, alius ſenibus, alius ægris, alius ſiccis, alius vinolentis. Varr. Cato, vel de liberis educandis: Perſæ propter exercitationes pueriles modicas, eam ſunt conſequuti corporis ſiccitatem, vt neque ſpuerent, neque emungerentur, ſufflatóve corpore eſſent. ¶Siccum, *firmum*. M. Tullius de ſenectute: Nullo imbri, nullo frigore adduci, vt capite operto ſit ſummam eſſe in eo corporis ſiccitatem.

427 ¶Seges, eſt *frumenti fructus*. Virgilius Æneid. 2. In ſegetem veluti cùm flamma furentibus auſtris. ¶Segetem, *terram*. M. Tul. Hortenſio: Vt enim ſegetes agricolæ ſubigunt aratris multo antè, quàm ſerant. ¶Segetem etiam *ipſam terram* dicimus. Virgilius Georg. 4. Nec pecori opportuna ſeges, nec commoda Baccho. Idem Æneid. lib.3. Arebant herbæ, & victum ſeges ægra negabat. Plautus Aulularia: Tibi ego rationem reddam ſtimulorum ſeges? id eſt, in qua ſtimuli eripi poſſunt. Accius Oenom. Ferte ante auroram radiorum ardentem indicem cum ſomno in ſegetem agreſtis cornuto ſcient, vt rorulentas terras, ferro fidas proſcindant glebas, quæ aruo ex molli excitẽt. Idẽ Androm. Quod beneficium haud ſterili in ſegete rex te obeſſe intelligis? Lucil. Satyr. lib.7. Solam auram aduerſam ſegetẽ immutaſſe, ſtatúmque. Varro *ἄμμον μετρεῖς, περὶ σπαργοείας*: Etenim quibus ſeges præbeat domum, eſcam potionem, quid deſideremus?

428 ¶*Sumere*, eſt *accipere, tollere*. Virgilius libro v. Sume pater. Salluſt. Iugurthæ bello: Epiſtolam ſuper caput in puluino temerè poſitam ſumit. M. Tul. de ſignis: Iſte vnumquodque vas ſumere in manus, laudare, mirari. Lucillius lib.28. Omnia viſcatis manibus leget, omnia ſumet, Crede mihi preſſè auferet omnis. Et Plautus Aulularia: Non equidem ego qua voluptate ſumpſi, neque tetigi. ¶Sumere, *ſuſcipere*. Lucil. lib.26. Hunc laborem ſumas, laudem qui tibi, ac fructum ferat. Cicero de finibus bonorum & malorum lib.2. Verùm hoc loco ſumo de verbis his eandem vim voluptatis. ¶Sumere etiam ſignificat *eligere*. Lucil. Satyr. libr.3. Et ſpatium curando corpori honeſtum Sumemus. Plautus Aulular. Syluani locus extra murum eſt auius, Creber ſalictis oppletus, ibi ſumam locum. Lucillius Satyrarum lib. x. Honorum eſt Iudicium craſſis, vt nos deſcribimus antè: Hoc eſt, quid ſumam, quid non, in quoque locemus. Et lib.xix. Sume diem, qui eſt viſus tibi pulcerrimus vnus. Salluſtius Iugurthæ bello: Scilicet, vt in tãta re ignarus omnium trepidet, feſtinet, ſumat aliquem ex populo monitorem officij ſui. M. Tullius Hortẽſio: Quare velim dari mihi Luculle iubeas indicem tragicorum, vt ſumam, qui fortè mihi deſunt. ¶Sumere, *conducere*. M. Tul. de offic. lib.3. Quoad enim peruentum eſt eò, quò ſumpta vis eſt, non domini nauis, ſed nauigantium.

429 ¶*Sufferre*, eſt *ſuſtinere*. Virgil. Æneid. lib.2. Nec clauſtra, nec ipſi Cuſtodes ſufferre valent. Accius Myrmidonibus: Ego me non peccaſſe planè oſtendam, aut pœnas ſufferã. ¶Sufferre, ſignificat *dedere*, vel *ſupponere*. Plautus Caſina: Intro ad vxorẽ meam, ſufferámque meum tergum ob iniuriam. Idem Pœnulo: Vt enim, vbi mihi vapulandum ſit, tu corium ſufferas. Accius Nyctegreſia: At ego illum eripiam, aut illi pœnam ſufferam. Afran. Prodigo: Nam me pudet, vbi meum loquitur Numerius, aliquid ſuffero, Græcè irridet me ilico.

430 ¶*Surgere, creſcere, augere*. Virgil. Geor. lib.1. Queis ſine nec potuere ſeri, nec ſurgere meſſes. Idem Æneid. lib.4. Aſcanium ſurgentem, & ſpes hæredis Iuli Reſpice. ¶Surgere, *erigi*. Salluſtius Hiſtor. libr.v. Sella ſurgere, caput aperire ſolitum. Terentius Adelphis: Vt triduo hoc perpetuo prorſum è lecto nequeat ſurgere. Virgilius libro octauo: Surget & ætherij ſpectans orientia ſolis Lumina.

431 ¶ *Sacrum*, eſt *ſacratum* vel *religioſum*. Virg. lib. 6. Cereríque ſacrum Polybetem. Et lib. 7. Sceptrúmque, ſacérque tiaras. ¶ Sacrum etiam *ſceleſtum*, *& deteſtabile*, *ita & conſecratum*. Afranius Fratriis: O ſacrum ſcurram & malum. Plautus Pœnulo: Vendítque has omneis, & nutricem, & virgines Præſenti argento homini, (ſi leno eſt homo) Quantum hominum terra ſuſtinet, ſacerrimo. Virg. Æneidos lib. 3. Auri ſacra fames. Lucillius Satyrarum lib. xv. Adde iſtos ſacer illoto colfoſax ſyroſenix, Quid facere eſt ſolitus. Turpilius Demetrio: Sed etiámne irrides me peſſime, ac ſacerrime? Idem Lindia: Ab hinc triẽnium ſacerrumum domicilium hoc quidem contulit leno. Varro Lege Mænia: Signata ſacra eſſe deſierunt, poſteaquam homines ſunt facti.

432 ¶ *Saucij*, dicuntur propriè *vulnerati*, non mæſti, ſicuti vult conſuetudo. Acc. Phœniſſis: Vbi nunc veſtra mœnia Omneis ſaucios conuiſit, vt curentur diligentiùs. Turpil. Epiclero: Patrocinantem vbi factum audierit ſaucius. Salluſtius Hiſt. lib. ſecundo: Auidíſque ita, promptíſque ducibus, vt Metellus ictu tragulæ ſauciaretur. Virg. Æneid. lib. 2. Qualis mugitus fugit cùm ſaucius aram Taurus. Idem libro ſeptimo: Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit. Varro de vita populi Romani libro 4. Itaque multis ciuibus ex vtraque parte ſaucijs, multis occiſis fugatur.

433 ¶ *Suppliciũ*, dicebatur *damnatio*, vel *pœna*. Virg. Æneid. libro quarto: Medijs (ſi quid pia numina poſſunt) Supplicia hauſurum ſcopulis. ¶ Supplicium rurſum *ſupplicatio*. Sal. Catilinæ bello: In ſuppliciis deorum magnifici. Ac. Epigonis: Nunc pergamus, ſuppliciis placans cœlitum aras expleam. Afran. Fratribus: Nullam profectò acceſſi ad aram, quin deos ſuppliciis, ſumptu varis, donis, precibus, plorans, obſecrans ne quicquã defatigarem.

434 ¶ *Samium*, eſt *teſteum*. Lucil. Satyr. lib. 14. Et non pauper vti Samio, curtóque catino. M. Tul. de Repub. lib. 6. Læli quàm omnes habemus in manibus, quàm ſi imperia pontificum diis immortalibus grata ſine ſamio, quæ vt his ſcribit capedines. ¶ Samium rurſum *acutũ*, vnde & ſamiare dicimus acuere, quod in Samo hoc genus artis polleat. Lucil. Satyrarum libro 8. Hanc vbi vult malè habere, vlciſci procellæ eius teſtam ſumit homo ſamiam. Ibi an vno telo inquit, præceſſit caulem teſtis, quæ vna amputat ambo.

435 ¶ *Spernere*, *faſtidire*. Virgilius Æneidos libro 3. Comitémne ſororem Spreuiſti moriens? Terentius Andria: Quot modis contemptus, ſpretus, facta, tranſacta omnia. ¶ Spernere rurſum, *ſegregare*. Ennius Hectoris Lytris: Melius eſt virtute ius. nam ſæpe virtute mali nanciſcuntur ius, atque æquum, ſe à malis ſperni procul.

436 ¶ *Subducere*, *ſupputare*. Teren. Adelph. Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit. Lucil. lib. xxix. Eodem vno hi modo rationes ſubducent ſuas. M. Tul. Hortenſio: Niſi etiam ſine ea cogitatione ineundis, ſubducendíſque rationibus. Idem de finibus bonorum & malorum: Quî autem eſſe poteſt, niſi te amore præcepit, quod non ſubducta vtilitatis ratione effici ſolet? ¶ Subducere eſt ſurripere. Turpilius Lindia: Ego interim in turba foras ſubduxi cum hac me. Virgilius Bucol. Et ſuccus pecori, & lac ſubducitur agnis. Terentius Eunucho: Vbi primùm potuerit, ſe illi ſubducet ſcio. Lucillius libro xxx. Neu quis te ignoret famulis ſubducere. M. Tul. Hortenſio: An cùm videat me & meos comites, fortitudinem, magnitudinem animi, patientiam, conſtantiam, grauitatem, fidem, ipſa ſe ſubducat. ¶ Subducere etiam *ſurſum ducere*, *leuare*. Turpilius Paratenuſa: Cùm antechac videbam ſtare triſtes, turbido vultu, ſubductis cum ſuperciliis ſenes. Varro ὕδωρ ἐν λεκάνῃ, περὶ γεγαμηκότων. Ego vnus ſcilicet antiquorum hominum ſubductis ſuperciliis dicam. τεμένων σωίχων. Salluſtius Iugurthæ bello: Dein cunctos pleno gradu in collem ſubducit. Virg. Bucolicis: Quà ſe ſubducere colles Incipiunt. M. Tul. de officiis libro tertio: Huic ille claſſem Lacedæmoniorum, quæ ſubducta eſſet ad Cythæum clàm incendi poſſe. Plaut. Aulul. Vt in puteo cenam coquam: inde coctam ſurſum ſubducemus corbulis.

437 ¶ *Stupidus*, eſt *obſtupefactus*. ¶ Stupidus, *ſtultus*, *iniquus*. Varro περὶ ἐξαγωγῆς: Andromeda iuncta, & propoſita citò non debuit patri ſuo, homini ſtupidiſſimo in os exſpuere vitam.

438 ¶ *Suſpicere*, eſt *ſurſum adſpicere*. Virgilius Æneidos libro 1. Et faſtigia ſuſpicit vrbis. Varro Agathone: Et pueri in ædibus ſæpius pedibus offenſant, dum recentes muſteos in carnario, fluitare ſuſpiciunt. ¶ Suſpicere, eſt *ſuſpectum habere*. Salluſtius Iugurthæ bello: Per idem tempus Bomilcar, cuius impulſu Iugurtha deditionem, quam metu deſeruit, inceperat ſuſpectus regi, & eum ſuſpiciens nouas res cupere, & perniciem eius dolo quærere. Virgilius Æneidos libro 2. Suſpectáque dona Præcipitare iubet. Et Cic. de orat. Quo prudentia hominibus grata eſt, lingua ſuſpecta.

439 ¶ *Subicere*, *acuere*. Virg. lib. 8. Subigúntque in cote ſecures. ¶ Subigere, *exercecere*, *mollire*. Cicero de orat. libro 2. Subacto

mihi ingenio opus eſt, vt agro non ſemel arato,ſed nouato, & iterato. ❡ Subigere, eſt *ſuperare, & ſub ditione habere.* Vir. Æneid.lib.1. Ternáque tranſierint Rutulis hiberna ſubactis.Siſenna Hiſt.lib. 4.Terrore perturbatam multitudinem ſubigunt. ❡ Subigere,*exarare.* M. Tul. de ſenect. Cùm autem admiraretur Lyſander proceritatem arborum, & directos in quincuncem ordines,& humum ſub actam atque puram. ❡ Subigere, *mollire*,vel *exercere.* Virg.Geor.lib.2.Aut ſcrobibus mandet mutata ſubactis. Lucil. libro xxx.An ego te acuam, atque animoſam Theſſalam,vt indomitam frenis ſubigam antè, domémque? M.Tul. Hortenſio: Vt enim ſegetes agricolæ ſubigunt aratris multo antè,quàm ſerant. Idem de ſenectute:Sed etiam ipſius terræ vis ac natura delectat, quæ cum gremio mollito,& ſubacto ſparſum ſemen excepit. ❡ Subigere,*cogere.* Virg. Geor. lib. 3.Et ſæpe ſuperbos Cornibus inter ſe ſubigit decernere amanteis. Idem li. 6. Caſtigátque, audítque dolos, ſubigítque fateri. Lucillius libro xxx. Túne iugo iungas me antè, & ſuccedere aratro Inuitem, & glebas ſubigas proſcindere ferro? Plaut. Mercatore: Mirum quid me ſubagitaret.

440 ❡ *Summum*, ſignificat *quod omnibus ſit altius.* Vir. Æneid. lib. 4. Summóque vlularunt vertice nymphæ. Idem lib. xij. Apicem tamen incita ſummum Haſta tulit, ſummáſque excuſſit vertice criſtas. ❡ Summum,*proximum.* Cic. Tuſc. lib. 1. Summam aquam attingens enectus ſiti Tantalus? ❡ Summum, *extremum.* Vir. Ænei.lib.2. Venit ſumma dies, & ineluctabile tempus Dardaniæ. Lucil. lib. xxvi.Squalitate, ſumma ſcabie, ſumma in ærumna obrutam.M.Tul.Hortenſio: Vixit ad ſummam ſenectutem,valetudine optima.

❡ Summum,*glorioſum, laudabile.* Vir. libro 8. Méne igitur ſocium ſummis adiungere rebus Niſe fugis? Ennius Andromacha: Hæc malos annos, multóſque, longinquè ab domo bellum gerentes ſummum, ſumma induſtria.

441 ❡ *Spectare,dirigere.* Lucil. li. xxx. Quid ſibi vult, quare fit, vt intrò verſus, & ad te Spectent, atque ferāt veſtigia,& omnia prorſus? M. Tul. de offic. lib. 3. Ad extremum ſi ad perniciem patriæ res ſpectabit, patriæ ſalutem anteponet ſaluti patris. Spectare, eſt *videre.* Vir. Geor. li. 1. Heu magnum alterius fruſtra ſpectabis aceruum.Lucret.lib.2.E terra magnum alterius ſpectare laborem. Vir. lib. xij. Sedeant ſpecténtque Latini. M. Tull. Hortenſio: Cæli ſignorum admirabilem ordinē, inſatiabilémque pulcritudinem magis ſpectat. ❡ Spectare, *inſpicere, cauere.* Plaut. Aſinar. Spectandum, necui annulum det, neq. roget. ❡ Spectare,*probare.* Cic. Tuſc. libro v. Non igitur ex ſingulis vocibus philoſophi ſpectandi ſunt. Terentius prologo Andriæ. Spectandæ, an exigendæ ſint vobis prius. Vir. lib.8. Sunt nobis fortia bello Pectora, ſunt animi,& rebus ſpectata iuuentus. M. Tul. de offic. lib. 2. Qui ſimul ac iuuenes eſſe ceperunt, magna ſpectare, atque ad ea rectis ſtudiis debent contendere. Varro γνῶθι σεαυτόν: Qui ſint ſecundùm naturam perfecti homines, vt non modò eos ſpectemus, ſed etiam imitemur.

442 ❡ *Stringere, percutere.* Vir. Æneid. lib. x. Atque animum patriæ ſtrinxit pietatis imago. ❡ Stringere,*nudare*, vel *exercere.* Vir. Æneid. lib. xi. Strictum rotat acer Lucagus enſem. ❡ Stringere, *rareſacere, excindere.* Virg. Bucol. Hic vbi denſas Agricolæ ſtringunt frondes. Et Geor. lib. 2. Tunc ſtringe comas, tunc brachia tonde. ❡ Stringere, *decerpere.* Vir. Geor. lib. 1 Sed tamen & quernas glandes tunc ſtringere tempus Et lauri bacas. Varro de re ruſtica lib.1. Quod non ſolum celeriter præterire ſtringere vocant, ſed etiam te tranſglubit. ❡ Stringere, *radere.* Vir. lib. 8. Ego ſum, pleno quem flumine cernis Stringentem ripas. ❡ Stringere,*Vulnerare.* Vir. li. 8. Hunc primo leuis haſta Camillę ſtrinxerat.

443 ❡ *Succedere*, dicitur *in alterius locum venire.* Vir. lib. x. Interea ſoror alma monet ſuccedere Lauſo Turnum. M. Tul. de offic. lib. 3. Atqui quodam quaſi veneno perficiat, vt veros hæredes moueat, vt in eorum locum ipſe ſuccedat. ❡ Succedere,*ingredi.* Vir. lib. 8. Et noſtris ſuccede penatibus hoſpes. Afranius Excepto: Audite pueri pauca, vos ſuccedite.

444 ❡ *Subit*, *in memoriam reducitur.* Virg. Æneid. lib. 2. Subiit deſerta Creuſa, Aſcaniúſque, omníſque domus. Subire, ſignificat *ingredi.* Vir. lib. 8. Hæc, inquit, limina victor Alcides ſubiit. Lucillius lib. 28. Puer præterea noſtris qui ſubeant iubet. ❡ Subire,*ſuccedere.* Var. Sexageſi: In quarum locum ſubierunt inquilinæ impietas, perfidia, impudicitia, impudentia. ❡ Subire, *ſubdere, ſupponere.* Virg. Æneas ſubiit mucronem, ipſúmque morando Suſtinuit. ❡ Subire, *naſci ſuccreſcere.* Virg. Geor. lib. 1. Ne ſubeant herbæ, neu puluere victa fatiſcat. ❡ Subire, *aggredi, ſuccedere.* Virg. Phadúmque Hebeſúmque ſubit. ❡ Subire,*reſiſtere, reſpondere.* M. Tul. in Verrem diuinatione: Poteríſne eius orationem ſubire?

445 ❡ *Secare*, dicitur *excidere.* Virg. lib. 8. Qualis Nereia Clotho, Et Galatea ſecant ſpumantem pectore pontum. ❡ Secare, *ſequi.* vnde & ſectatores bonorum *ſectores* dicti ſunt Vir. lib. x. Quæ cuique eſt fortuna hodie, quā quiſque ſecat ſpem.

446 ¶*Squalidum*, ſicuti plerunque dicitur, *ſordidum*. Virgilius Æneid. lib. 2. Squalentem barbam, & cõcretos ſanguine crines. ¶Squalidum, *fulgens*. Virg. lib. x. Per tunicam ſqualentem auro latus haurit apertum.

447 ¶*Scitum, elegans*. Terẽtius Andr. Perecaſtor ſcitus puer natus eſt è Pamphilo. M. Tullius in Verrem actione Sicilienſium: Vt etiam nos, qui rudes harum rerum ſumus, intelligere poſſumus ſcitè facta, & venuſté.

447 ¶*Sedet*, ſignificationem habet clarã. Virgilius: Turnus ſacrata valle ſedebat. ¶Sedet, *placet*. Idem v. Idque pio ſedet Æneæ, probat auctor Aceſtes.

448 ¶*Suſtulit*, eſt *ſurſum tulit, erexit*. Virgil. Æneid. lib. 2. Suſtulit exutas vinclis ad ſidera palmas. ¶Suſtulit, *abſtulit*. M. Tul. Philip. lib. 2. Eos qui regni nomen ſuſtulerint, deferendos putatis. Virg. Geor. lib. 1. Suſtulerit fragileis calamos, ſyluámque ſonantem.

449 ¶*Spargere*, ſignificat *diſtillare*, vel *guttatim infundere*. Virg. li. 12. Spargit rapida vngula rores Sanguineos. Idẽ lib. quarto: Spargens humida mella, ſoporiferúmque papauer. ¶ Spargere, *madefacere*. Lucil. lib. 19 Latere pendens, ſaxa ſpargens tabo & ſanguine atro. Virgil. Spumant adſpergine cautes. ¶Spargere, *ſeparare*. Virgil. Geor. lib. quarto: Diſcerptum latos iuuenẽ ſparſere per agros. ¶Spargere, *implere*. Virg. Æneid. li. 11. Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras.

450 ¶*Signare*, eſt *deſignare, oſtendere*. Lucil. lib. 29. Si Socrates in amore, & in adoleſcentulis meliore paullo facie ſignat, nihílque amaret. ¶Signare, *imprimere*. Virgil. Georg. Et ſummo veſtigia puluere ſignent. ¶Signare, *diſcernere, ſeparare*. Lucil. li. 19. Nam diſcrimen non facit, neque ſignat linea alba.

451 ¶*Solidi*, ſignificatio manifeſta eſt. Virgilius lib. 6. Solidóque adamante columnæ. ¶Solidum, *continuum, inge*. Varro Seſquivlyſſe: Nauibus duodecim domo profectum decem annos ſolidos erraſſe.

452 *Subnixum, ſubditum*. Virgil. Æneid. lib. 2. Iuuenémque ſuperbum Seruitio innixæ tulimus. ¶Subnixum, *enixum*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Mæonia mentum mitra, crinémque madentẽ Subnixus rapto potitur. ¶Subnixum, *ſublime*, hoc eſt ſurſum nixum. Cœlius Annal. lib. 1. Et Tatini ſubnixo animo, & victoria inerti conſilium ineunt.

T

453 ¶*Tandem* ſignificat *vix*, vt apud Ciceronem: Tandem aliquando Quirites. Virgilius Æneidos libro tertio: Ergo inſperata tandem tellure potiri. ¶Tandem, ſignificat *tamen*. Titinnius Gemina: Symphonia odioſum tandem, vt moribus placeam viro.

454 ¶*Tamen*, ſignificat *ſtatim*. Plaut. Rudente: Vtinam fortuna nunc ego anthracina vterer, Vt poſtquã exiuiſſem ex aqua, arerem tamen. Virgilius Bucolicis: Hîc hœdos depone, tamen veniemus ad vrbem. ¶Tamen, ſignificat *tandem*. Pacuuius Periboea: Tamen obfirmato animo miteſcit metus. Salluſtius Hiſtor. libro tertio: Nam qui enare conati fuerant, icti ſæpe ferramentis nauium, tamẽ aut vulnerati à ſuis, aut afflicti vndarum vi, multato fœdè corpore, poſtremò periere.

455 ¶*Triſte*. Virgilius: Et pluuio contriſtat frigore cælum. Idem Bucolicis: Triſte lupus ſtabulis, maturis frugibus imbres. Terentius Andria: Caue, ne te pater triſtem ſentiat. M. Tullius Hortenſio: Aliud ex ſyluis ſeuerum & triſte. ¶Triſte, *ſeuerum*. Afranius Priuigno: M. Tullius de offi. lib. 1. In eius familiari Scipione ambitio maior, vita triſtior. Terentius: Triſtis ſeueritas ineſt in vultu, atque in verbis fides. ¶Triſte, *amarũ*. Virgilius Geor. lib. 1. Triſtíſque lupini Suſtuleris fragiles calamos. ¶Triſte, *minax*. Virgil. Æneid. libr. 2. Iſque adytis hæc triſtia dicta reportat. ¶ Triſte, *graue*. Tul. de Rep. lib. 6. Qui numero optimatum. & principum obtulit his vocibus, & grauitatis ſuæ liquit illum triſtem, & plenum dignitatis ſonum. ¶Triſte, *difficile*. M. Tul. de ſenectute: Faciliùs in morbos incidunt adoleſcentes, grauiùs ægrotant, triſtiùs curantur. ¶Triſte, *nigrum*. Virg. Georg. lib. 3. Aut tonſum triſti contingunt corpus amurca. ¶Triſtis, *iratus*. Afran. Epiſtola: Iactauit ſeſe, iactet, mihi erit triſtior. id eſt iratior. Idem eadem: Idem natura triſtiori paullulo. ¶Triſtis, *doctus*. Varro Triodite tripylio, [illegible]. Illud verò quondam meo, vt ego non metuam fulmen, non haruſpicem triſtem ſimul ac dici non quæro: Lucil. lib. 28. Adde eòdem, triſtis ac ſeuerus philoſophus.

456 ¶*Trahere, per terram ducere*. Virgilius Æneid. libro 1. Lora tenens, tamen huic ceruíxque comæque trahũtur Per terrã. ¶Trahere rurſus *leuare*. M. Tul. de deorum natura libro 2. Et recenti foſſione terram fumare calentem, atque etiam ex puteis iugibus aquam calidam trahi. Plautus Amphitryone: Ego illi puteo, ſi occepſo, animam omnem intertraxero.

457 ¶*Tardum*, ſignificat *pigrum, lentum*. Virgilius Georg. libro primo: Sæpe oleo tardi coſtas agitator aſelli. Terentius Eunucho: Fatuus eſt, inſulſus, tardus. ¶Tardum, *diuturnum, perſeuerantem*. Virgilius Geor. libr. ſecundo: Media fert triſteis ſuccos, tardúmque ſaporem.

458 ¶*Tendere, inhabitare tabernacula, & hoſpitia ponere*. Virgil. Æneid. libr. 2. Hîc Dolopum manus, hîc ſæuus tendebat Achilles. ¶ Tendere, *inſidiari, decipere*, dictum à tendicula. Terent. Phorm. Quia non rete accipitri

tenditur neque miluo. ¶Tendere eſt propriè *laxitatem diſtendere, & ſine rugis facere.* Virgilius Æneid.lib.3 Tendunt vela noti. Idem libro ſexto: Tendebántque manus ripæ vlterioris amore. ¶Tendere, eſt *dirigere.* Virgilius Æneid.lib 1 Per tot diſcrimina rerum Tendimus in Latium. Idem lib.ſecundo: Ad cælum tendens ardentia lumina. Lucretius libro primo: Primùm Graius homo mortalis tendere contra Eſt oculos auſus.

¶Tendere, *contendere.* Virgil. Æneid.libro ſecundo: Ille ſimul manibus tendit diuellere nodos. Idem lib. quinto: Æquo diſcrimine Piſtris: Centauróſque locum tendunt ſuperare priorem.

459 ¶*Turpe,* eſt *indecorum, informe.* Virgil. Æneid. libro ſexto: Et metus, & maleſuada fames, & turpis egeſtas. Idem Georg. lib.3. Scabiémq; ferat, turpeíſque podagras. ¶Turpe, *grande.* Virgil.Geor.lib.3. Optima toruæ Forma bouis, cui turpe caput. Idem Georg. lib.4. Et turpeis paſcit ſub gurgite phocas.

460 ¶*Tenerum*, ſignificat *gracile, lentum.* Virg.Geor.lib.3. Et ros in tenera pecori gratiſſimus herba.

461 ¶*Tenue, vehemens.* Virg. Geor.libro 2. Tenuíſque Lageos Tentatura pedes olim, vincturáque linguam. ¶Tenue, *infæcundum.* Virgil.lib. 2. Tenuis vbi argilla, & dumoſis calculus aruis. ¶Tenue, *tenerum.* M.Tul.de ſuppl.in Verrem: Reticulúmque ſibi ad nareis admouebat tenuiſſimo lino. ¶Tenue, *frigidum.* Virgil.Geor.libro primo: Ne tenues pluuiæ, rapidíve potentia ſolis Acrior. Idem lib.3. Tum tenues dare rurſus aquas. ¶Tenue, *paruum, exiguum.* M.Tul.Hortenſio: Eundem non mediocri pecunia, ſed etiam tenui percipere poſſumus. Virgil.lib.v. Et tenueis Teucrum res eripe leto. Idem Geor.lib.1. Ni refugis, tenuéſque piget cognoſcere curas.

462 ¶*Tenet,* ſicuti eſt vſus, ſignificat comprehendit, detinet. Virg. Æneid. lib.quarto: Verum vbi correptum manibus, vincliſque tenebris. M.Tul.in Verrem diuinatione: Non te, ſed hunc librum eſſe reſponſurum, quem monitor tuus tenet hic. ¶Tenet, *inhabitat, poſſidet.* Virg.Georg.lib.4. Quæ gurgitis huius Ima tenes. ¶Tenet, *prohibet.* Virgil.Geor. lib.3. Texendæ ſepes, etiam pecus omne tenendum. ¶Tenet, *compeſcit, ſupprimit.* Virgil. Georg.lib.4. Tenuítque inhians tria Cerberus ora. ¶Tenet, *tegit.* Virgilius Georg.lib.1. Amnis abundans Exit, & obducto latè tenet omnia limo. ¶Tenet, *dirigit.* Virgil.Æneidos libro primo: Sed vos qui tandem? quibus aut veniſtis ab oris? Quóve tenetis iter? ¶Tenet, *intelligit*, dicit Terentius Andria: Id paues, ne dicas illam; tu autem vt ducas. tem tenes.

463 ¶*Tremere*, dicitur *commoueri, agitari.* Virgilius lib.11. Cur ante tubam tremor occupat artus? ¶Tremere, *timere.* Virgilius Æneid.li.2. Hîc aliud maius miſeris, multóque tremendum. Plaut. Aſinaria: Non placet, pro monſtro eſt, quando ſudat qui tremit.

464 ¶*Trahere*, conſuetudine manifeſtam habet ſignificationem. Virgil. Æneid.lib.2. Altaria ad ipſa trementem Traxit. ¶Trahere. Virg.Æneid. lib.1. Partibus æquabat iuſtis, aut ſorte trahebat.

465 ¶*Tentare*, eſt *exerceri.* Virgil.Geor.lib. tertio: Et tentat ſeſe, atque iraſci in cornua diſcit Arboris obnixus trunco. ¶Tentare, *experiri.* Virgilius libro octauo: His fretus non legatos, neque prima per artem Tentamenta tui pepigi. ¶Tentare, *aggredi.* Virg.Æneidos lib.2. Extemplo tentanda fuga, canit æquora Calchas. ¶Tentare, *petere, dare.* Virg. Æneid. libr. 3. Vnde laborum Tentare auxilium iubeat.

466 ¶*Tetrum, vitabile.* M.Tul. de offi.lib. tertio: Poſtremò hæ iam in liberis ciuitatibus regnandi exiſtunt cupiditates, quibus nihil tetrius, nihil fœdius excogitari poteſt. ¶Tetrum, dicitur *illuuioſum, fætidũ.* Virgilius Æneid.lib.3. Tunc vox tetrum dira inter odorem. Idem lib.x. Lauit improba teter Ora cruor. M. Tul. in Verrem actione ſecunda: Quàm multis iſtum ingenuis, quàm multis matribus familiâs, in illa terra, atque impura legatione vim attuliſſe exiſtimatis? Lucil. lib.xxx. Qui non exſpectans ſpectandi ſtudio, Sed hominis tetri impulſu ingreſſus. ¶Tetrum, *amarum.* Lucretius libro quarto: Ac veluti pueris abſinthia tetra medentes Cùm dare conantur. ¶Tetrum, *impium, crudele.* M. Tul.de offi.lib.3. Promiſſum potiùs non faciundum, quàm tetrum facinus admittendum fuit.

467 ¶*Torquere*, ſignificat *inflectere.* Virgil. Georg. libr.2. Ityreos taxi torquentur in arcus. Terent. Eunuch. Illud vide os vt ſibi diſtorſit carnifex. ¶Torquere, *gyro celeri rotare.* Virgilius Æneid. libro primo: Aſt illam ter fluctus ibidem Torquet agens circum. ¶Torquere, *iacere, mittere.* Virgilius libro quinto: In medios telum torſiſti primus Achiuos.

498 ¶*Tueri*, dicitur *ſeruare, cuſtodire.* M. Tul.Epiſtol.ad Cæſarem li.1. Vt ſciret tuenda maiore cura eſſe, quæ parta ſunt. Virgil. libro octauo: Succedunt, variántque vices, quod cuique tuendum eſt. ¶Tueri, *videre.* Virgilius libr. 6. Excipiunt plauſu pauidos, gaudéntque tuêtes Dardanidæ. Pacu. Teucro: Quàm te pòſt multis tueor tempeſtatibus.

469 ¶*Tergora*, dicũtur *coria.* Virg. Æneid. lib.1. Tergora diripiunt coſtis. ¶Terga, *dorſa.* Virg. 7. Hinc raptas fugientibus ingerit haſtas In tergum. Lucil. libr. 28. Orationem

facere

facere compendi poteſt, Solui dum ſaluo in tergo,& tergi non licet. ¶ Tergum, *ſcutum*, Virg.lib.8. Et venit aduerſi in tergum Sulmonis.Idem lib.x. Dentibus infrendens,& tergo decutit haſtas.

470 ¶ *Tranſmittere, trahere, derelinquere*, Lucil.lib.xxviij.Polemon & amauit mortem & huic tranſmiſit ſuam ſtolam, quam ducunt.

471 ¶ *Temerarium*,ſicuti plerunque *à temeritate.* ¶Temerarium,*metuendum*,& *ſollicitum*. Plaut.Aſin.Sed quid[hoc]quòd picus vlmum tundit?haud temerarium eſt: Et in ſequentibus:Aut mihi In mundo ſunt virgæ vt atrien ſi Sauriæ.

472 ¶ *Tegetes*, *à tegendo*. Var. de re ruſtica lib I. Sic quæ fiunt de canabino lino, iunco, palma, ſcirpo, vt funes, reſtes, tegetes, quæ è fundo ſumi non poterunt.

473 ¶ *Taleas ſciſſiones lignorum*,vel *præſegmina*. Varro dicit de re ruſtica lib.I.Nam etiam nunc ruſtica voce intertaliare dicitur diuidere, vel excidere ramum ex vtraque parte æquabiliter præciſum, quas alij clabulas, alij taleas appellant.

V

474 ¶ *Volare*,eſt *animo*. Virg.Æneid.lib.I. Humilis volat æquora iuxta. ¶ Volare, eſt *celeriter currere*. Terent.Hecyra:Ne fruſtra illic exſpectet,vola. Virg.Æneid.lib.v. Ecce volat, calcémque terit iam calce Diores.

475 ¶ *Vaſtum*,eſt *magnum*.Virg.Æneid.lib. iii. Vaſtúmque caua trabe currimus. æquor. ¶ Vaſtum,*horrens*,& *aſperum*.Cicer. de Orat.Ita vultu motúque corporis vaſti, & agreſtes,vt etiam ſi ingeniis valeant,atque arte:tamen in oratorum numerum venire non poſſint. ¶ Vaſtum,*ingens*. Virg.Æneid.lib.I. Hic vaſto rex Æolus antro. ¶ Vaſtum,*ferox*.Cic.Tuſc.Quæ barbaria, India vaſtior,aut agreſtior?

476 ¶ *Ventus*, eſt *flatus*. Virg.Æneid.lib.I. Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento. ¶ Ventus etiam ſignificat odorem. Plaut.Ciſtel.Ita muſtulentus ventus naris obtigit.

477 ¶ *Virtus*,eſt *fortitudo*. Virg.lib.v.Tunc pudor incendit vires,& conſcia virtus. ¶Virtus etiam ſignificat *auxilium*. Plaut. Milite: Deum virtute euntem hoſpitio accipere apud me eſt comitas. ¶ Virtus rurſum *meritum* eſt,& *dignitas*. Plaut. Milite:Sicut merci pretium ſtatuit pro virtute, vt veneat Quæ improba eſt,pro mercis vitio dominum pretio pauperat.

487 ¶ *Veſci*, eſt *edere*. Virg.lib.viij.Veſcitur Æneas ſimul & Troiana iuuentus. Acc. Atreo: Ne cum tyranno quiſquam epulandi gratia, Accumbat menſam, aut eandem veſcatur dapem. ¶ Veſci etiam ſignificat vti. Virgilius Æneidos lib.I. Quem ſi fata virum ſeruant,ſi veſcitur aura Aetherea. Lucret.lib. v. Quóve modo genus humanum, variante loquela Cœperit inter ſe veſci per nomina rerum. Pacu.Chryſe:Fugimus, qui arce hac veſcimur.Idem Armorum iudicio:Qui viget veſcatur armis, vt percipiat præmium. Nouius Macco exſule. Curiſis, tunc vadimonia ſuum veſtimentum veſceris. Acc. Armorum iudicio: Cedit Achilli indutus armis veſci ſtudet, Vt ea cuncta optima Achilli induto, leuia præ illis putet. Idem Phœniſſis:Num pariter videor patris veſci præmiis? Tull. de finibus bonorum & malorum libro v.Si gerundis negotiis poſſit orbatus paratiſſimis veſci voluptatibus. ¶ Veſci iterum *videre*. Acc.Athamante: Priùs, quàm infans eſſes,facinus oculi veſcuntur tui.

479 ¶ *Valere*,eſt *operire*:vnde & *reuelare*,nudare dicitur.¶ Valere rurſum *ligare*.Pompon. Pannuc.Nunc rogas, Quid fiat?reſtis eſt vilis, velet gulam.

480 ¶ *Vola*, eſt *media pars manus*. Varro *Ἐν μύρῳ ὁ ζῦς σοὶ μύρον*: Pleni libri inquam vbi maneant tapeti eorum,quoniam in ſepulcris nec vola,nec veſtigium exſtat. Idem Varro, *ταφῆ μενίππου*: Hæc Huma Pompilius fieri ſi viderit, ſciet ſuorum inſtitutorum nec volam,nec veſtigium apparere. Vol. rurſum cauum eſt ſub planta.

481 ¶ *Vanum*,*leue*,*inane*. Vir.Geor.lib.I.Sed illos Exſpectata ſeges vanis eluſit ariſtis. ¶ Vanum,eſt *mendax*. Virg. Æneid.I. Ni fruſtra augurium vani docuere parentes. Salluſ. Iugurthæ bello: Mauri vanum genus. M. Tul.de offic.lib.I. Nihil enim proficiunt, niſi admodum mentiantur:nec verò quicquam eſt turpius vanitate. Idem Tuſc. lib.3. Tum ita variis imbuimur erroribus, vt vanitati veritas, & opinioni confirmatæ natura ipſa cedat. ¶ Vanum, *inſidioſum*,*ſubdolum*. Virg.Æneid.lib.2. Nec ſi me miſerum fortuna Sinonem Finxit:vanum etiam,mendacémque improba finget. ¶ Vanum,*obſcurum*. Virg.Æneid. iiij. Et procul in tenuem ex oculis euanuit auram. M.Tul.de repub.lib.v. Vt noſtra verò ætas cùm rempublic. ſicut picturam accepiſſet egregiam, ſed iam euaneſcentem vetuſtate.

482 ¶ *Vaſtitas* ſignificat *vaſtationem*. Acc. Aſtyanacte: Propter te tot, tantáſque habemus vaſtitates funerum. ¶ Vaſtitas, *deſertio*. Var.Prometh. lib.I. Mortales nemo exaudit, ſed latè incolens Barathrum inhoſpitalis cāpis vaſtitas. Virg. lib. viij. Hæc ego vaſta dabo, & lato te limite ducam. Cic.de Deorum natura li.ij.Qui quaſi cultores terræ conſtitui non patiuntur eam, nec immanitate belluarum efferari,nec ſtirpium aſperitate vaſtari.

483 ¶ *Vltimum*, *vſu nouiſſimum* dicitur. Vir. Æn.viij. Vltimus ille dies bello,gentique fuiſſet. Et M. Tull. de ſeneƈt. Magis delectatur, qui in prima cauea ſpectat, tamen etiam qui

in vltima. ¶ Vltimum, *primum*. Virg. Æneid. lib. 7. Tu ſanguinis vltimus auctor. M. Tull. de offic. lib. 1. Efficitúrque id, quod Pythagoras vltimum in amicitia putauit, vt vnus fiat ex pluribus. Idem de finibus bonorũ & malorum li. 4. Eorum dico, qui ſummum bonũ, quod vltimum appellant, in animo ponerent.

484 ¶ *Vrgere*, *inſiſtere*. Lucil. lib. 28. Cæde hoſtium, gnato vrgere reſtant, perimus. Quadrigarius Annal. lib. 4. Sed circiter horas duas graui prœlio vrſerunt: deinde in fugam ſunt coniecti. ¶ Vrgere eſt *premere*, *cogere*. Virg. Georg. lib. 3. Ima ſoluuntur latera, atque oculos ſtupor vrget inertes. Et, Verſáque in obnixos vrgentur cornua vaſto Cum gemitu. Lucil. lib. xxix. Vrget grauedo ſæpius culpa tua. Var. Antiquitate rerum humanarum: Qua murum fieri voluit, vrgemur in vnum. M. Tul. Hortenſ. Itaque tunc Democriti manus vrgebatur: eſt enim non magna. ¶ Vrgere, eſt *tegere*. Virg. Geor. lib. 2. Qui ſaxo ſuper, atque ingenti pondere teſtæ Vrgerẽt. ¶ Vrgere, *accelerarare*. Virg. lib. ix. Tibi quam noctes feſtina, diéſque Vrgebam. ¶ Vincere, ſignificat *ſuperare*. Virg. Geor. 2. Vbi aera vincere ſummum Arboris haud vllæ iactu potuere ſagittæ.

485 ¶ *Vincere*, *exprimere*. Vir. Geor. 3. Nec ſum animi dubius, verbis ea vincere magnũ Quàm ſit. ¶ Vincero, *animi compotem fieri*. Vir. Geor. lib. 3. Illi victor ego. & Tyrio conſpectus in oſtro. Idem lib. 7. Iunonem victrix affitur.

486 ¶ *Vertere* dicitur *conuertere*, *contorquere*. Virg. 8. Gorgona deſecto vertentem lumina collo. ¶ Vertere, *fallere*, *decipere*. Virg. Æneid. 2. Seu verſare dolos, ſeu certæ occumbere morti. ¶ Vertere, *mutare*. Vir. Æneid. 1, Quæ te, genitor, ſententia vertit? ¶ Verſat, *agitat*, *commouet*, *voluit*. Virgilius Georgicorum libro 3. Quid iuuenis, magnum cui verſat in oſſibus ignem? Idem Æneidos libro ſexto: Nunc me fluctus habet, verſántque in litore venti.

487 ¶ *Vindicare*, eſt *malefactum defendere*. M. Tul. de offic. lib. 3. Atque iſte dolus malus & legibus erat vindicatus. ¶ Vindicare, *trahere*, *liberare*. Virg. Æneid. 4. Graiúmque ideò bis vindicat armis. Cic. Academ. lib. 3. Aliqua poteſtas ſi ſit, vindicet ſe in libertatem. Idem de ſenectute: Et ſenectus eſt natura loquacior, ne ab omnibus eam vitiis videar vindicare. Varro Andabat. Et me Iupiter Olympiæ, Minerua Athenis, ſuis myſtagogis vindicaſſent. Idem Epiſt. Latinis: Si in libertatem vindicare non potes, feres fortunã. ¶ Vindicare, *reuocare*. Tul. ad Cæſarem iuniorem lib. 1. Quaſi ſi me ad id beneficium acceſſeres, quo per te me vnà cum republica in libertatem vindicaſſem. ¶ Vindicat, *adſciſcit*, *ad ſe trahit*. M. Tul. Hortenſio: Deinde imitator, vt ſibi quidem videtur, naturæ, mos vindicat.

488 ¶ *Vſus* dicitur ab *vtendo*. Virg. Geor. li. 4. Nam neque erat coriis vſus. ¶ Vſus dicitur *conſuetudo*. Terent. Heaut. Mihi ſic eſt vſus, tibi vt opus facto eſt face. ¶ Vſus, *opus*. Virgilius libro octauo: Arma acri facienda viro, nunc viribus vſus, Nunc manibus rapidis.

489 ¶ *Vitam*, manifeſtum eſt à *viuendo* dictam. Salluſt. Catilinæ bello: Vitam ſicuti peregrinantes tranſire. ¶ Vitas, *vmbras*. Virg. lib. vi. Et ni docta comes tenui ſine corpore vitas Andmoneat volitare.

490 ¶ *Venire*, claram habet ſignificationem. Virg. lib. 6. Veniſti tandem. ¶ Venire, *imminere*. Vir. 7. Se ſatis ambobus Teucriſque venire Latiniſque.

491 ¶ *Verrere*, eſt *trahere*. Vir. Æneid. lib. 1. Quippe ferant rapidi ſecum, verrántque per auras. ¶ Verrere, *ferire*, *percutere*. Virgil. Æn. 3. Annixi torquent ſpumas, & cærula verrunt. Lucill. li. 27. Quam non ſolùm deuorare ſe omnia, ac deuerrere. ¶ Verrere, *mundare*. Titin. Gemina: Euerrite ædes, abſtergite araneas. Lucil. lib. 27. Lignum cædat, ædeis verrat, ac vapulet.

492 ¶ *Via*, eſt *iter*. Vir. Æneid. li. 1. Strepitúmque & ſtrata viarum. ¶ Via, *ratio*, *cauſſa*. Virg. lib. x. Hæc via ſola fuit, qua perdere poſſis. Teren. Phorm. Qua via iſtuc facies? ¶ Via, *conſuetudo*. Terent. Heaut. Sed vi, & via peruulgata patrum. Quotidie accuſabam.

493 ¶ *Veſtigium*, dicitur *pedum impreſſio*. Virg. Geor. 3. Et gradiens ima verrit veſtigia cauda. ¶ Veſtigium, *extrema pars pedis*. Vir. lib. v. Veſtigia primi Alba pedis, frontémque oſtentans arduus albam.

494 ¶ *Volutari*, dicitur *volui*. Luci. xxx. Quid tu iſtuc curas, vbi ego oblinar, atque voluter?

495 ¶ Volutare, *cogitatione perquirere*. Virg. Bucol. Id quidem ago, & tacitus mecum, Lycida, ipſe voluto. Lucil. li. xxx. Hæc tu me inſimulas, nónne antè in corde volutas?

496 ¶ *Vis*, eſt *celer impetus*. Lucil. lib. 27. Romanus populus victus vi, ſuperatus prœliis. ¶ Vis, *fortitudo*. Vir. Æneid. lib. 2. Inſtat vi patria Pyrrhus. Idem: Auxilióque leuare viros, vímque addere victis. ¶ Vis, *celeritas*. Lucret. lib. 5. Aut quidnam tremulis facere artubus hœdi, Conſimili in curſu poſſint, ac fortis equi vis?

497 ¶ *Vix*, *cum labore*. Virg. Æneid. v. Vix illum famuli Phegeus, Sagaríſque ferebant. Idem Geor. lib. 2. Vix humiles apibus caſias, rorémque miniſtrat. ¶ Vix, *ſtatim*. Virg. Æn. 2. Vix ea fatus eram, gemitu cùm talia reddit. Var. Eumenid. Vix vulgus confluit, non perfugarum, ſed puerorum, atque ancillarum.

NONNVLLARVM DICTIONVM IN SIGNIFICATO DIFFERENTIÆ.

CAPVT V.

C*Vpido & amor* idem ſignificare videntur,& eſt diuerſitas. *Cupido* enim inconſideratæ eſt neceſſitatis: *Amor* iudicij. Plaut. Bacchid. Cupido te cõfidit, ánne amor? Idem Curcul. diſcreuit, & vim eiuſdem diuerſitatis expreſſit dicens: Quod Venus, Cupidóque imperat, ſuadétque amor. Afran. Homine: Amabit ſapiens, cupient cæteri.

2 ¶ *Cupidinem cum feminino genere* dicimus, cupiditatẽ ſignificamus. Virgil. Æneid. lib. 6. Quæ lucis miſeris tam dira cupido? *cùm maſculino*, deum ipſum. Plaut. Mercat. Cupido, quantus es! Næu. Gymnaſtico: Ædepol, Cupido, cùm tam puſillus ſis, nimis multum vales.

3 ¶ Inter *Amare*, & *Diligere* hoc intereſt: quòd *Amare* vim habet maiorem: *Diligere* autem eſt leniùs amare. Cicero ad Brutum: Sic igitur facies, & me aut amabis, aut, quo contentus ſum, diliges. Et lib. 1. Clodius tribunus plebis deſignatus valde me diligit vel (vt *ἐμφατικώτερον* dicam) valde me amat. Idem ad Dolabellam: Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? Tantum tamen acceſſit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexiſſe.

4 ¶ *Perire*, & *Interire*, plurimum differentiæ habent, quòd Perire leuior res eſt, & habet inuentionis ſpem, & non omnium rerum finem. Plaut. Capt. Qui per virtutem perit, at non interit.

5 ¶ *Alere*, & *Educare*, hoc diſtant: *Alere*, eſt victu temporali vitam ſuſtentare: *Educare* autem ad ſatietatem perpetuam educere. Plaut. Menæch. Nam illic homo homines, non aues educat. Acc. Andr. Alui, educaui: id facite gratum vt ſit ſeni.

6 ¶ Inter *Tollere*, & *Auferre*, eſt diuerſitas. *Tollere*, eſt leuare, & erigere: *Auferre*, legatum transferre. Virg. lib. 8. Tollite cuncta, inquit, cœptóſque auferte labores. Turpil. Philopatro: Simul circunſpectat, vbi præter ſe neminem Videt eſſe: tulit, aufert: ego clam conſequor. Var. Sexag. Nunc quis patrem decem annorum natus, non modò aufert: ſed tollet niſi veneno?

7 ¶ *Horrendum*, & *Horridum*, habent plurimam diuerſitatem. Eſt enim *Horrendum*, tetrum, & vitabile. Virg. Æneid. 3. Concilium horrendum. *Horridum*, plerunque exſtans, & prominens, & incultum. Virgil. Æneid. 4. Et glacie riget horrida barba. Plaut. Pſeudulo: Papillarum horridularum oppreſſiunculę. Acc. Medea: Vt triſteis turbinum toleraret hiemes, mare cùm horret fluctibus. Lucil. Satyr. lib. 16. Hi, quos diuitiæ producunt, & caput vngunt Horridulum. M. Tull. de repub. lib. 1. Sed vt ille, qui nauigat cùm ſubitò mare cœpit horreſcere. Idem de repub. lib. 4. Horum in ſe veritatem dicitur inhorruiſſe primùm ciuitas. Varro Epiſtola ad Cæſarem: Interea propè ad occidentem ſolem horreſcit mare. Siſenna Hiſtoriarum libro 3. Subitò mare ſubhorreſcere, cæcóſque fluctus in ſe prouoluere.

8 Inter *Meretricem*, & *Proſtibulam* hoc intereſt: quòd *Meretrix*, honeſtioris loci eſt, & quæſtus. nam meretrices à merendo dictæ ſunt, quòd copiam ſui tantummodo noctu facerent: *Proſtibula*, quòd ante ſtabulum ſtet quæſtus diurni, & nocturni cauſſa. Plaut. Ciſtellaria manifeſtiſſimè diſcreuit: Intro ad bonam meretricem, adſtare in via ſolum, proſtibula ſanè eſt.

9 ¶ *Genitrix*, à *Matre*, hanc habet diſtantiam: quòd *Genitrix*, ſemper quæ genuerit, nuncupatur: *Mater* verò aliquando pro nutrice ponitur. Virg. lib. 8. Geminos huic vbera circum, Ludere pendentes pueros, & lambere matrem. Plaut. Menæc. ita forma ſimiles pueri, vt mater ſua Non internoſſe poſſet, quæ mammam dabat. Neque adeò mater ipſa, quæ illos pepererat.

10 ¶ *Pudet*, & *Piget*, hoc diſtant. *Pudet* enim verecundiæ eſt: *Piget*, pœnitentiæ. Plaut. Pſeudulo: Nimirum id, quod pudet, faciliùs fertur quàm illud quod piget. Non dediſſe iſtum pudet me, quia non accepi, piget. Idem Trinummo: Pol pudere, quàm pigere præſtat totidem litteris. Accius Neoptol. Do, & pudet quæ grauium me, & verò piget. Idem: An pro me, Dane, quiete adiutem inuenio hortari pudet, non prodeſſe id piget. Turpil. Demetrio: Pudet, pigétq; mei me. Pacu. Duloreſte: Quid quondam & mihi piget paternum nomen, maternum pudet profari. Sallust. Iugurthæ bello: Nam poſteà quæ fecerit, incertum habeo pudeátne, an pigeat magis diſſerere. Var. Parmen. Pudet me tui, & Muſarum agnoſcere, piget currere, & vnà ſequi.

11 ¶ *Oſculum*, & *Suauium*, his intellectibus diſcernuntur: quòd ab ore *Oſculum*, *Suauium*, à ſuauitate dicitur. Varr. de vita populi Romani. Ideóque hoc ab ore dicitur oſculum, non à ſuauitate, vnde ſuauium, quòd ſimi-

le ſit ſuauitati.

12 ¶ Inter *Sacrificare*, & *Litare*, hoc intereſt. *Sacrificare*, eſt veniam petere: *Litare*, eſt propitiare, & votum impetrare. Vig. Æneid. 4. Tu modò poſce Deos veniam, ſacriſque litatis, id eſt, impetratis. Plaut. Pœnulo: Si hercle iſtuc vnquam factum eſt, tum me Iupiter faciat, vt ſemper ſacrificem, neque vnquam litem.

13 ¶ *Expleri*, & *Satiari*, hanc habent differentiam. *Expleri*, eſt tantummodo plenũ eſſe: *Satiari*, ſupra modum, & abundantiam. Lucr. lib. 6. Deinde animi ingrata naturam paſcere ſemper, Atque explere bonis rebus, ſatiaréque nunquam. M. Tull. de repub. lib. 6. Graues enim dominæ cogitationum libidines, infinita quædam cogunt, atque imperant: quæ, quia nec expleri, nec ſatiari vllo modo poſſunt, ad omne facinus impellunt eos, qui illecebris ſuis incenduntur.

14 *Arcus*, & *Arquus*, hoc diſtant, *Arcus*, enim ſuſpenſus fornix appellatur: *Arquus* nõ niſi qui in cælo apparet, quem Irim poetæ dixerunt: vnde & *Arquati* dicuntur, quibus color, & oculi virent quaſi in arqui ſimilitudinem. Lucret. lib. 6. Tum color in nigris exſtabat nubibus arquis.

15 ¶ *Fors*, & *Fortuna*, hoc diſtant. *Fors* eſt caſus tẽporalis; *Fortuna* dea. Acc. Aſtyan. Itera in quibus partibus (nanque audire volo) ſi eſt quem exopto, Et quo captus modo, fortunáne an forte reperitur. Idem Andromeda: Multi in quo mulier animo ſibi mala auferre in malis, Quibus natura praua magis, quàm fors, aut Fortuna obfuit. Lucil. Satyr. lib. 12. Cui parilem Fortuna locum, fatúmque tulit fors. Idem eodem: Aut fortè omnino, ac Fortuna vincere bello. Si fortè ac temerè omnino, quid curſum ad honorem? Var. Epiſt. ad Fuſium: Dij quæſo, fors fortuna quantis commoditatibus hunc diem.

16 ¶ *Ferus*, & *Ferox*, hanc habent diſtantiam. *Ferus*, eſt ſæuus, *Ferox*, eſt fortis. Acc. Tereo: Nouus nouo dabunt, aduena animo audaci in medium proripit ſeſe ferox. Salluſt. Iugurth. bello: Ille animo feroci negat ſe toties fuſum Numidam pertimeſcere. Virg. Æneidos lib. 2. Ferus omnia Iupiter Argos Tráſtulit. Idem libro 4. Et frena ferox ſpumantia mandit.

17 *Antiquus*, & *Antiquior*, vt gradu, ita & intellectu diſtãt. Nam *antiquum*, ſignificat vetus. Virg. Georg. lib. 2. Antiquáſque domos auium. *Antiquior* melior. Varr. rerum humanarum lib. 20. Neque idonei ciues aliquid habent antiquius ſalute communi. Acc. Phœniſſis abdracontis: Surpe amata exoratus, genere antiquior. Lucil. libro 14. Quin potiùs vitam degas ſedatus quietam, Quam tu antiquiùs facere, quàm vt hoc feciſſe videaris. Marc. Tull. de amicitia: Hoc quidem eſt proprium amicitiæ, ſed antiquior, & pulcrior, & magis à natura profecta. Idem de repub. lib. 1. Sed quoniam plurima beneficia continet patria, & eſt antiquior parens, quàm ſi quis (vt aiunt) curauerit: maior ei profectò quàm parenti debetur gratia.

18 ¶ *Fauſtum*, & *Feſtum*, his intellectibus diſcernuntur. etenim *Fauſtum* quaſi à fauendo dictum, ac per hoc proſperum & propitium. vnde contrà infauſtum minax, & inproſperum: *Feſtum*, verò ſolenniter lætum, & feriatum. Virg. Æneid. libro 6. Feſtóſque dies de nomine Phœbi. Terent. O fauſtum & felicem hunc diem.

19 ¶ *Cuius*, & *Cuiatis*, hæc eſt differentia. *Cuius* ad perſonam refertur hominis: *Cuiatis*, vnde ſignificat. Acc. Teleph. Qui neque cuiatis eſſet, vnquam potuimus multi rogitantes ſcire.

20 *Animus*, & *Anima*, hoc diſtant. *Animus* eſt, quo ſapimus: *Anima*, qua viuimus. Acc. Epig. Sapimus animo, fruimur anima. ſine animo anima eſt debilis. Var. Andab. In reliquo corpore ab hoc fonte diffuſa eſt anima. Hinc animus ad intelligentiam tributus.

21 ¶ *Vultus*, & *Facies*, hoc diſtant. *Vultus*, eſt voluntas, quæ pro motu animi in facie oſtenditur: *Facies* ipſa oris ſpecies. Salluſt. Cat. Prorſus in facie, vultúque vecordia inerat. Lucil. Satyr. lib. 1. Vultus item vt facies mors citer morbus venenum. Tul. de offic. li. 1. Præclaráque eſſe æquabilitas in omni vita, & idem ſæpe vultus, eadémque frons.

22 ¶ *Sebum*, & *Vnguentum*, habent hanc diuerſitatem. *Sebum*, fit ex adipe ruminantium. Lucil. Satyr. lib. 4. Tiſiphone te pulmonibus adirem, vnguentum Excoctum attuli Eumenidibus, ſanctiſſima Erinnys.

23 ¶ *Muſſare*, & *Murmurare*, ita diſcernuntur: quòd *Muſſare*, hominum ſit occultè, & depreſſa voce loquẽtium, quod cælatum velint. Virgil. 10. Quid fortuna ferat, populi ſed dicere muſſant. Et alibi: Flẽt mæſti, muſſántque patres. *Murmurare*, autem maioris ſoni eſt proximi ad tumultum. Virgil. Georg. 1. Et reſonãtia longè Litora miſceri, & nemorum increbreſcere murmur.

24 ¶ *Priores*, & *Primores*, hanc habent diuerſitatem. ¶ Priores enim comparatiui ſunt gradus: *Primores* ſummæ quæque res. Lucil. Satyr. lib. 8. Gallinaceus cùm victor ſe gallus honeſtè Suſtulit in digitos, primoréſque erigit vngueis. Turpil. Demet. Sandalio innixa digitis primoribus. Varr. Armorum iudicio: Vt in litore cancri digitis primoribus ſtare. Lucil. Satyr. li. 20. Calphurnij ſæua lege in Piſonis reprehendi, Eduxíque animam in primoribus naribus. Afran. Vopiſc. Apage ſis clientum animum in naribus primoribus vix pertuli

pertuli ædepol. Tul.Hort.Qui illum neſcio quid, quod in primoribus habeat (vt aiunt) labris. Idem Orat.Quæ iſti rhetores ne primoribus quidem labris attigiſſent.

25 ¶ *Poeſis*,& *Poema* hanc habent diſtantiam. *Poeſis* eſt textus ſcriptorum: *Poema*, inuentio parua, quæ paucis verbis expeditur. Lucil.Satyr.li.1x. Non hæc quid valeat, quídve hoc interfiet illud Cognoſcis primùm, hoc quod dicimus eſſe poema. Pars eſt parua poema. Idem Epiſt. Item quæuis non magna pars poema eſt illa. ¶ *Poeſis*, opus totum totáque illa ſumma eſt vna *θέσις*, vt annales Ennij. At quæſtus vnum. Eſt maius multo, quàm quod dixi ante poema. Quapropter dico, nemo, qui culpat Homerum Perpetuò culpat, neque quod dixi ante poeſin Verſum vnum culpat verbum enthymemate malocũ. Var. Parm. *Poema* eſt *λέξις ἐρρυθμος*, id eſt, verba plura modicè in quandam coniecta formam. Itaque etiam diſtichon epigrammation vocant poema. ¶ *Poeſis* eſt perpetuum argumentum, & rhythmis, vt Ilias Homeri, & Annales Ennij. *Poetice*, eſt ars earum rerum.

26 *Doctum*, & *peritum* cùm ſimile videatur, à Tullio diſcretum eſt, vt ſit *peritum* plus, quàm quod doctum, de offic. libro 3. Itaque cùm ſint docti, à peritis deſiſtunt facilè ſententia.

27 ¶ Inter *Vrbem*, & *Ciuitatem* hoc intereſt. *Vrbs* eſt ædificia. *Ciuitas* incolæ. Virg. Æneid. lib.1. Vrbs antiqua fuit. Enn. Telepho: Et ciuitatem video Argiuûm incendier. Pacu. Atalenta: Solicita ſtudio, obſtupida ſuſpenſo animo ciuitas. M.Tull. de repub. lib.1. Quam cùm locis, manúque ſepſiſſent, eiuſmodi cõiunctionem tectorum oppidum, vel vrbem appellarunt delubris diſtinctam, ſpatiíſque communibus. omnis ergo populus, qui eſt talis cœtus multitudinis, qualem expoſui, ciuitas eſt: omníſque ciuitas eſt conſtitutio populi. Idem ij. Quo auctore, & principe vocitatur ciuitas. Siſen. Hiſtor. libro 4. Denique cùm variis voluntatibus incerta ciuitas trepidare. Pompon. Cùm vertice ſuperiorem locum inſcendo.

18 ¶ Inter *Cogitare*, & *Deliberare* hoc intereſt. *Cogitare* eſt dubitare: *Deliberare* confirmare. Turp. Bœothont. Quæſo cogita, ac delibera. Idem Philopatro: Certum ac deliberatum eſt me illis obſequi.

29 ¶ *Scius*, & *conſcius* hoc differunt: quòd *Scius* ſecum: *Conſcius* cum alio ſcius eſt: licet conſcium indifferenter poſitum legerimus.

30 ¶ *Auſpicium*, & *Augurium* his intellectibus diſcernũtur: quòd ſit *Auſpicium* auium inſpectio, & quæ ex volatu auium ſignificetur, & vocibus: *Augurium* autem rerum omnium coniecturas prudenter, ac diligenter amplectitur.

31 *Monſtra*, & *Oſtenta* ſimiliter intelliguntur, quòd imminentia monſtrent, & oſtendant. ¶ *Omen* verò votum eſt mentis, & vocis. vnde ſacrificantibus dicitur, bona omina habete, id eſt, vt circunſtantes & mente rectè velint, & bona oribus proferant. ¶ *Portentum* non ſolùm quod portendat: ſed etiam quod iam apportet, & faciat ex his ſignificationibus, quæ in auſpiciis, & auguriis, & extiſpiciis oſtenduntur. ¶ *Prodigium* autem ſemper peſſimum eſt, dictum quaſi porrò adigendum. Virg. Æneid. lib.3. Sola nouum, dictúque nefas. Harpyia Celæno Prodigium canit, & triſtes denuntiat iras.

32 ¶ *Iniuria*, à *contumelia* hoc diſtat. *Iniuria* enim leuior res eſt. Pacuuius Peribœa: Patior facilè iniuriã, ſi eſt vacua à contumelia. Cæcilius Fallacia: Facilè ærumnã ferre poſſum, ſi inde abeſt iniuria. Etiámque iniuriam niſi contrà conſtant contumeliam.

33 ¶ *Fulmen*, *Fulgur*, & *Fulguritum* his intellectibus ſecernuntur. Eſt enim *Fulmen* telum ipſum quod iacitur. Vt Virg. Georg. li.1. Ipſe pater media nimborum in nocte coruſca Fulmina molitur dextra. *Fulgur* ignis qui coruſcat fulmine. vnde & fulgetra dicũtur, & fulgor. Virg. lib.v. Maculoſus & auro Squamam incedebat fulgor. *Fulguritum* dicitur fulgure tactum, vel exuſtum.

34 ¶ *Iurgium*, & *Lis* hanc habent diſtantiam: quòd *Iurgium* leuior res eſt. ſiquidem inter beneuolos, aut propinquos diſſenſio, vel concertatio iurgium dicitur? Inter inimicos diſſenſio *Lis* appellatur. M.Tull. de Rep. li.4. Admiror nec rerum ſolùm, ſed verborum etiam elegantiam. Si iurgant, inquit, beneuolorum concertatio non lis, inimicorum iurgium dicitur. Et in ſequentis Iurgare igitur lex putat inter ſe vicinos, non litigare.

35 ¶ *Merx*, & *Mercatura* hoc diſtant. *Merx* eſt ſpecies: ipſa *Mercatura* actus ipſe, vel lucrũ de merce. *Mercatus* autẽ locus, in quo agitur mercatura. M.Tul. de Rep. lib.3. Phœnices primi mercaturis, & mercib⁹ ſuis auaritiã & magnificentiã, & inexplebiles cupiditates omnium rerum exportauerunt in Græciam. Var. Sexageſi: Vbi tum comitia habebant, ibi nunc fit mercatus. Serenus opuſculis: Ad mercatũ eo villice, ecquid vis inde euehi aut agi? Cic. li. Tuſc. quinto: Ita nos quaſi in mercatus quandam celebritatem ex vrbe aliqua. Et de offi. lib.3. Ad quos cùm tanquam ad mercaturam bonarum artium ſis profectus, inanem redire turpiſſimum eſt.

36 ¶ *Superſtitionis*, & *Religionis* diſtantiam manifeſtiſſimè diſcernit. M.Tull. de natura deorum lib.2. Non enim philoſophi ſolùm, verùm etiam maiores noſtri ſuperſtitionem à religione ſepararunt. Nam qui tota die precabantur, & immolabant, vt ſibi ſui liberi ſu-

perſtites eſſent, *ſuperſtitioſi* ſunt appellati, quod nomen patuit poſtea latiùs. Qui autem omnia, quæ ad cultum deorum pertinerent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, dicti ſunt *religioſi*, ex eligendo. ¶Sed verè *ſuperſtitioſi* proprietatem ex hoc habent, quòd præ cultura deorum ſuperſedeant cætera, id eſt negligant. Itidem & *religioſi*, quaſi religioſi omnium cæterorum ſacrificiis deſeruiant.

37 ¶*Peius*, & *Deterius* hic ſenſibus diſcernuntur: quod ſit *Peius* à malo, quod in vſu eſt, & creberrimè frequentatur: *Deterius* verò à bono, vt minoris ſit meriti, quàm id, quod placet. Virgil. Georg. libro 4. Deterior qui viſus, eum ne prodigus obſit Dede neci. Idem libro VIII. Deterior donec paullatim ac decolor ætas. Hæc enim melioribus comparata ſunt.

38 ¶Inter *Circum*, & *Globum* hoc intereſt: quòd *Circus* eſt planities rotunda, vt circuitus: *Globus* ſoliditas vndique verſum rotunda, vt eſt ſphæra. M. Tullius de natura deorũ libro 2. Cúmque duæ formæ præſtantiſſimæ ſint ex ſolidis globis, ſic enim ſphæram interpretari placet, ex planis autem [aut eſt] circus, aut orbis. Virgilius libr. V. Mediáque in valle theatri Circus erat. Et: Lucentémque globũ lunæ, Titaniáque aſtra.

39 ¶*Manubias*, à *Præda* hoc diſtare veteres exiſtimarunt, vt ſit *Præda* corpora ipſa rerũ, quæ capiuntur: *Manubiæ* verò pecuniæ ex prędæ vendita redactę, & ſic apud plurimos. nam & Marcum Tullium de lege agraria, ita ſenſiſſe voluerunt. Prædam, manubias ſectiles caſtra denique Cn. Pompeij ſedente imperatore cenſores.

40 ¶*Peruicacia*, & *Pertinacia* hoc diſtant: *Peruicacia* eſt interdum bonarum rerum perſeuerantia, *Pertinacia* ſemper malarum. Accius Myrmidonibus: Tu pertinaciam eſſe Archiloche hanc prædicas, Ego peruicaciam aio, & à me vti volo. Nam peruicacem dicis me eſſe, & vincere Perfacilè patior, pertinacẽ nil moror: Hæc forteis dicitur, illam indocti poſſident, Tu addis quod vitio eſt, demis quod laudi datur.

41 ¶*Senſus*, & *ſenſa* hoc ſeparantur: *Senſus* enim ſunt, qui ſentiunt: *Senſa* quæ ſentiuntur. Cicero de Oratore: Et quod exprimere dicendo ſenſa poſſumus. nã primùm manifeſtum eſt, & ſapere nos, cùm incitatio ſit, vel ſenſus.

42 ¶*Iuuentus* & *Iuuenta* & *Iuuenilitas* hoc differunt. Iuuentus iuuenes: Iuuenta ætas ipſa, Iuuenilitas, quod ὁρμὴν, vel πάθος vocant Græci. Virg. Geor. lib. 3. Et patiens operis, paruóque aſſueta iuuentus. Idem eodem: Interea ſuperat gregibus dum læta iuuentus, Solue mares. Salluſtius Catilinæ bello: Ibique iuuẽtutem ſuam exercuit. Idem Catilina: Scio fuiſſe nonnullos, qui ita exiſtimarent, iuuentutem, quæ domum Catilinæ frequẽtabat. Varro Tithono, περὶ γήρως: Quam dereliquit multicupida iuuenilitas.

43 ¶*Morata*, *morigera*, & *moroſa* hanc habent diſtantiam: quòd *Moroſa* eſt contrariis, peruerſiſque moribus. Afranius Vopiſco: Dũ morigeram, dum moroſam præbeo, Deinde aliquid dedita opera controuerſiæ Concinno, lædo interdum contumeliis. M. Tull. de ſenectute: Ac ſunt moroſi, & anxij, & iracundi, & difficiles ſenes. Plautus Aulul. Dummodo Morata rectè veniat, dotata eſt ſatis.

44 ¶Inter *Vegetum*, & *Vigens* hoc intereſt quòd *Vegetum* ſit incolume, *Vigens* forte. Nã vegetum corporis, vigens etiam animi poſſumus dicere, vt in multis.

45 ¶*Profeſti*, & *Feſti* dies diſcernuntur ſic *Profeſti*, ſunt à feſtiuitate vacui. Afran. Priuigno: Quę feſtiuo nos facere ſolemus die, quotidiano opere promiſcuè omnia, atque profeſto concelebras focum.

46 ¶*Quærere*, & *requirere* hoc differunt: quoniam *Requirere* eſt diu quærere. Afranius Fratriis: Proin tutum quæram, ne requiram te vide.

47 ¶*Specula*, & *ſpeculum* ſicut genere, ita ſignificantia differunt. Nam *Specula* deſpicientiam ſignificat. Virgil. libro decimo: Atque leo ſpecula cùm vidit ab alta Stare procul campis meditantem prœlia taurum. *Speculum*, quod imago redditur. M. Tullius in Clodium, & Curionem: Sed credo poſtquam tibi ſpeculum allatum eſt, longè te à pulcris abeſſe ſenſiſti. Varro Eumenidibus: Sed nos ſimul atque in ſummam ſpeculam peruenimus, Videmus populum futuris incinctum tribus.

48 ¶*Confiteri*, & *Profiteri* hoc diſtant: quòd *Profiteri* voluntatis eſt: *Confiteri*, neceſſitatis, & coactus: quod ita poſitum ſæpiùs legimus. Cicero pro Manlio: Hic ego non ſolùm confiteor, verùm etiam profiteor. Honeſtius profiteri, quàm confiteri.

49 ¶*Vlcus*, & *vulnus* hoc diſtant: quòd *Vlcus* tecta, & clauſa eſt malignitas. Virg. Geor. libro 3. Quam ſi quis ferro potuit reſcindere ſummum Vlceris os, alitur vitium, viuítque tegendo. *Vulnus*, hians, & patens. Idem libro nono: Produxi preſſive oculos, aut vulnera laui Veſte tegens.

50 ¶*Quartùm*, & *quartò* prudentes differre dixerunt. Varro Diſciplinarum quinto: Aliud eſt quartò prætorem fieri, aliud quartùm. Et *Quartùm* locum ſignificat, & tres antẽ factos: *Quartò* tempus ſignat, & ter ante factum. Ennius rectè Quintus pater quartum fit Conſul.

51 ¶*Turpe*, & *fœdum* quam habeant diſtantiam, manifeſtum eſt. Nam *turpe* lenior res eſt,

eſt; *Fœdum*, vim habet maiorem. M.Tull.de offic. Luxuria verò cùm omni ætati turpis, tum ſenectuti fœdiſſima eſt.

52 ¶ *Forma*, & *Figura*, quæ ſit differentia. M.Tull. manifeſtator eſt. Nam *Formam* integritatem ſpeciei eſſe voluit: *Figuram* formam noſtram. M.Tul.de offic.lib.1. Principio corporis noſtri magnam natura ipſa videtur habuiſſe rationem, quæ formam noſtram, reliquámque figuram, in qua eſſet ſpecies honeſta, eam poſuit in promptu.

53 ¶ *Dignitatem*, & *venuſtatem*, diſcerni voluit M.Tull. vt *Dignitas* viris: *Venuſtas* fœminis ſit attribuenda, De offic.libro 1. Venuſtatem muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem.

54 ¶ *Monſtra*, & *Prodigia*, & *Portenta* hoc diſtant: quòd ſunt *Monſtra* & *oſtenta*, monita deorum. Virg.lib.3. Primúmque parentem Monſtra deûm refero. *Prodigia*, deorum minæ, vel iræ. Idem libro tertio: Sola nouum, dictúque nefas Harpya Celæno Prodigium canit. Et libro ſexto: Prodigiis acti cæleſtibus oſſa piabunt. *Portenta*, oſtenta, quæ aliquid imminere ſignificant. Lucil.libro 26. Niſi portenta, anguéſque volucres, ac pinnatos ſcribitis.

55 ¶ *Celare*, & *Cælare*, hanc habent diſtantiam: quòd *Celare* eſt tegere, & abſcondere. Terentius: Bene diſſimulatum amorem, & celatum indicans. Virg.Æn.lib.6. Secreti celant calles. *Cælare*, inſcalpere. Virg.Æn.lib.1. Cælatáq; in auro Fortia facta patrũ. Varro Agathone: Númnam cælatus in manu dextra ſcyphus, Cælo dolitus artẽ oſtẽtat Mentoris?

56 ¶ *Ignoſcere*, & *Concedere*, quemadmodum inter ſe diſtant, aperit M.Tul. ad Cæſarem iuniorem lib.1. Quod mihi, & Philippo vacationem das, bis gaudeo. nã & præteritis *ignoſcis*, & *concedis* futura.

57 *Contemnere*, & *Deſpicere*, eò diſtant: quòd eſt *deſpicere* grauius, quàm *contemnere*. M.Tull. in Verrem actionẽ 3. Quémque contempſerit, deſpexerit, liberum eſſe nunquam duxerit. Idem ad Cæſarem lib.3. Amici nonnulli te contemni, ac deſpici, ac pro nihilo haberi ſenatus voluit. Et de ſenectute: Contemni ſe putant, deſpici, illudi.

58 ¶ *Cupiditas*, & *Cupido*, diuerſa ſunt. Nam *cupiditas* leuior eſt. Lucil.lib.23. *Cupiditas* ex homine; *cupido* ex ſtulto nunquam tollitur: quòd cupiditas pars quædam ſit temperatior defluens ex cupidine.

59 ¶ *Aemulatio*, ab *Imitatione*, hoc diſtat: quòd *Imitatio* ſimplex eſt, & liuorem atque inuidiam non admittit: *Aemulatio* autem habet quidem imitandi ſtudiũ, ſed cum malitiæ operatione. Virg.lib.6. Æmulus exceptum Triton (ſi credere dignum eſt) Inter ſaxa virum ſpumoſa immerſerat vnda. Tull. in Cæſaria. Quaſi quodam æmulo, atque imitatore ſtudiorum & laborum meorum, & comite abſtracto.

60 ¶ *Probatum*, & *Spectatum*, vis maioris eſt. Lucil.lib.26. Tuam probatam mihi, & ſpectatam maximè adoleſcentiam.

61 ¶ *Bellum*, & *Prœlium*, hoc differunt: quòd *prœlia* partes ſunt belli, hoc eſt in bello congreſſiones. Lucil.li.26. Vt populus Romanus victus vi, & ſuperatus prœliis ſæpe eſt multis: bello verò nunquam, in quo ſunt omnia. Vir. lib. vndecimo: Infantem fugiens media inter prœlia belli.

62 ¶ Inter *Cauere*, & *Vitare*, Lucil. eſſe diſtantiam voluit li.26. & eſſe plus *vitare*: Quid tibi cauendum cenſes, quid vitandum maxumé.

63 ¶ *Vetuſtiſcere*, & *Veteraſcere*, quid interſit Nigidius commentator Grammaticus li. 10. deplanauit: Dicemus quæ vetuſtate deteriora fiunt *vetuſtiſcere*: *inueteraſcere*, quę meliora. M.Tul.ad Hirtium lib.7. Cùm enim nobilitas ſit nihil aliud quàm cognita virtus, quis in eo, quem veteraſcẽtem videat ad gloriam, generis antiquitatem deſideret?

64 ¶ *Nocens* à *Nefario*, & *Impio*, diſtare, vti *Nocens* leuius videri poſſit, M.Tull.de offic. lib.2. voluit: Nec tamen vt hoc fugiendum eſt, ita habendum eſt religioni contrarium, nocentem aliquando, & nefarium, impiúmque defendere.

65 ¶ *Innuere*, & *Annuere*, hoc diſtant: quòd *Innuere* eſt facie ſignificare. Terent.Adelphis: Annuere, quin pugnus continuò in mala hæreat. Non innueram, verùm in iſtam partem potiùs peccaro tamen. *Annuere*, concedere Virgil.libro 10. Annuit his Iuno, & mentem lætata retorſit. M.Tul.Hortenſio: Quod cùm vterque noſtrum annuiſſent, omnéſque ad id tempus, quod erat dictum poſtero die veniſſemus. Poſitũ eſt annuere pro innuere: Plautus Aſinaria: Neque illa vlli homini nutet, nictet, annuat.

66 ¶ *Flagrare*, & *Fragrare*, ita diſcernuntur: quòd *Flagrare* eſt incendi, & ardere: *Fragrare* verò olere, & in plurimis inuenitur iſta diſcretio.

67 ¶ *Noxa*, & *Noxia*, hanc habent diuerſitatem: quòd eſt *Noxa* peccatum leue. Virgil. Æneidos libro primo, Vnius ob noxã & furias Aiacis Oilei. *Noxia* nocentia. Virg.libro octauo: Iræque & crimina noxia cordi. Mar. Tull.Hortenſio: Et cæteras quidẽ res, in quibus peccata non maximè afferunt noxias tamen, ni ſciunt, attingunt.

68 ¶ *Plus*, à *Multo*, vetuſtas voluit diſcrepare, & poteſt videri hanc habere diſtantiam, vt ſit *Multum*, à plurimo minus, ac non ſupra modum. Virg.Georg.lib.1. Multùm adeò raſtris glebas qui frangit inertes. *Plus*, ſicut in

pleriſque, quod maioris modi eſt, quàm neceſſarium eſt: atque ideo M. Tull. maius diſcreuit Epiſt. ad Catonem: Nec iccirco mihi deſiderandum eſſe dignitatem meam, quòd eam multi impugnarint, ſed eo magis recolendam, quòd plures deſiderarint.

69 ¶ Inter *Speratam*, *Dictam*, & *Pactam* & *Sponſam*, hoc intereſt: quòd virgo prius quàm petatur *ſperata* dicatur. Plaut. Amph. Amphytrio vxorem ſalutat lætus, ſperatã ſuam. Dehinc *promiſſa*, vel *pacta*, vel *ſponſa* dici poteſt. Virgil. Æneid lib. 2. Cui pater & cõiunx quõdam tua dicta relinquor? Et idem alio loco: Et gremiis abducere pactas. Titin. Diuortio: Cui exacta ætate ſponſa ſit deſponſa.

70 ¶ *Mutuum*, à *Fœnore*, hoc diſtat, quod *Mutuum* ſine vſuris: *Fœnus* cum vſuris ſumitur, & eſt accepti fœtus. vnde & fœnus dictum eſt, vt Græcè τόκος, quaſi partus multi ſumpti. Plaut. Aſin. Nam ſi mutuò non potero, certũ eſt, ſumam fœnore. Vnde honeſtius mutuum eſt, quod ſub amico affectu fiat, tamen vſu temporis neceſſarij fœnore ſumere decet.

71 ¶ Inter *Nutare*, & *Annuere*, & *Nictare*, veteres hoc intereſſe voluerũt: vt *Nutare* capitis: *Annuere*, vel innuere narium vel labiorum: *Nictare* oculorum ſignificantiam eſſe decreuerint. Plautus Aſinaria: Nec illa vlli homini nutet, nictet, annuat.

72 ¶ *Simulare*, & *Diſſimulare*, hanc habent diſtantiã. *Simulare*, eſt fingere ſcire, quæ neſcias: *Diſſimulare*, fingere neſcire, quæ ſcias. Sal. Catilinæ bello: Cuius rei libet ſimulator, ac diſſimulator.

73 ¶ *Caſtitas*, & *Pudicitia*, paria deputantur: cùm ſit *Pudicitia*, ab iniuria turpium libidinum libera: *Caſtitas*, & ab his continens, & remota: præterea & religioſa munditia, & puritas. Virg. Georg. lib. 2. Caſta pudicitiam ſeruat domus. Virg. Æneid. lib. 6. Quique ſacerdotes caſti dum vita maneret. Et lib. 7. Præterea caſtis adolet cùm altaria tedis. atque ideo plus eſt caſtitas à pudicitia, quòd par ſit pudicitia cum aliis cæteris caſtitas.

74 ¶ *Paſcere*, & *Alere*, hoc diſtant auctoritate: vt ſit *Alere*, ſufficiẽdi generis curam habere: *Paſcere*, natos cibo ſaginare: Varr. γεροντοδιδάσκαλος. Vbi prægraues paſcuntur pauonum greges.

75 ¶ *Ora*, & *Ora*, licet paria eſſe videantur, tamen vt genere, ita intellectu diſtant. nam quoties in his *neutrum* genus tangitur, vultus, vel facies noſtra ſignificatur. Virgilius: Os, humeróſque deo ſimilis. Et libro 12. Ora citatorum dextra detorſit equorum. quoties *femininum*, cuius rei libet fines. Virg. Æn. lib. 1. Exire, locóſque Explorare nouos, quas vento acceſſerit oras.

76 ¶ Inter *Exſtinguere*, & *Opprimere*, intereſſe Cicero voluit de amicitia, vt ſit maius *Opprimere*, quàm *Exſtinguere*. Quamobrem primùm danda opera eſt, ne qua amicorum diſſidia fiant: ſin tale aliquid euenerit: vt exſtinctæ potius amicitiæ, quàm oppreſſæ videantur. quaſi quod exſtinguitur poſſit renouari: quod opprimitur, non queat.

77 ¶ *Morbum*, à *Vitio*, prudentia veterum ſic voluit ſeparari: vt ſit *Morbus*, cùm acceſſit vtique aut temporis, aut cõtagij: *Vitium* perpetua & inſanabilis, atq. irreuocabilis cauſa.

78 ¶ *Meminiſſe*, & *In memoriam redire* hoc differre Ariſtoteles putat, διαφέρει μνημονεύειν τοῦ μεμνῆσθαι, & vult *meminiſſe* omnium eſſe animantium, vt cibi, potionis, ſomni, voluptatis: *in memoriam reuocare*, quod exciderit, non niſi homines poſſe.

79 ¶ *Die quarta*, & *Die quarto*, hoc differre prudentes volunt: quorum tamen auctoritas in obſcuro eſt. vt ſit *die Quarto* temporis præteriti: *die Quarta* futuri.

80 ¶ *Mentiri*, & *Mẽdacium dicere*, quemadmodum diſtent, P. Nigidius ſtudiis bonarum artium præclariſſimus manifeſtiſſimè ſeparauit. Qui *mentitur*, ipſe non falſus alterum fallere conatur: qui *mendacium dicit*, ipſe fallitur quantum in ſe eſt, vir bonus præſtare debet, vt non mentiatur, prudens ne mẽdacium dicat: alterum iudicat in homine, alterum non.

81 ¶ *Feſtinare*, & *Properare*, veteres voluerunt habere diſtantiam: Cato oratione, quam de ſuis virtutibus ſcripſit: Aliud eſt properare, aliud feſtinare. qui vnũ quid maturè tranſigit, is *properat*: qui multa ſimul incipit, nec perficit, is *feſtinat*. ¶ Verum vtrorumque verborum ratio ſub hac ſignificantia proxima eſt veritati, vt ſit ſæpe animi *properare* ſtudioſè ad res aliquas contendentis, *feſtinare* corpore neceſſitatibus obſequendi. Virg. lib. 4. Et mediis properas aquilonibus ire per altum. Idem Æneid. lib. 2. Feſtinare viri, nam quæ tam ſera moratur Segnities?

82 ¶ *Matrona*, & *Matresfamilias*, diſſimilitudinem hoc modo veteres docti ſeparant quidãm, vt ſit *Matrona* quæ peperit ſemel: *Materfamiliàs* quæ ſæpius: ſed hæc definitio videtur abſurda. Ad hæc fidelius locupletiores *matronam*, quæ in matrimonio ſit mariti etiam ante ſuſceptos liberos, dictam: meliore tamen matris futuræ ſpe M. Tullius nomine nuncupatam: *matrem verò familiàs* quæ in familia mancipióque ſit patria, etſi in mariti matrimonio eſſet.

83 ¶ *Auarum*, & *Auidum*, ita diſcernuntur: *Auarum* enim ſemper in reprehenſione eſt: *Auidum* autem ab auendo, quod eſt, etiam honeſtè cupiendo, & à delectatione intelligi poteſt, ac per hoc aliquando malis, aliquando bonis adiũgitur cauſſis. Vt Virg. Geor. lib. 2. Paſcuntur oues, auidæq. iuuencę. Salluſt. bell. Catilinæ: Laudis auidi, pecuniç liberales erãt.

84 ¶ Au-

84 ¶ *Audacia*, & *Audentia* hoc differũt quòd *Audentia* fortitudinis ſit, *Audacia* temeritatis. Vt Salluſtius: Audacia pro muro habetur: & apud veteres ſæpe ſic. Audentiâ. Virg. Audenteis fortuna iuuat. Et: Audentior ibo in caſus omneis. quanquam & audaciã pro fortitudine legimus, vt Virg. lib. ix. Irim de cęlo miſit Saturnia Iuno Audacem ad Turnum. Et: Aude hoſpes contemnere opes, quod humanitatis ſit potiùs, quàm temeritatis.

85 ¶ *Proſpicere*, & *Reſpicere* diſtant: vt adnorſum videre. *Proſpicere* rectè dicatur, *Reſpicere* quaſi retrò aſpicere. Varr. Manio: Sedens altus alieno ſumptu, neque pòſt reſpiciens neque ante proſpiciens.

86 ¶ *Furor*, ab *Inſania* diſtare Cic. Tuſc. li. 3. oſtendit: Itaque non eſt ſcriptum, ſi inſanus: ſed, ſi furioſus eſſe incipit. *Inſaniam* enim cenſuerunt inconſtantiam, id eſt, ſanitate vacantem, tamen poſſe tueri mediocritatem officiorum, & vitæ communem cultum, atq. vſitatum. *furorem* autem eſſe rati ſunt mentis ad omnia cæcitatem, quod cùm maius eſſe videatur, quàm inſania, tamen eiuſmodi eſt, vt furor in ſapientem cadere poſſit, inſania non poſſit.

87 ¶ *Confidentiæ*, & *Fidentiæ* diſcretionem pandit M. Tul. Tuſc. lib. 3. Qui fortis eſt, idem *fidens*, quoniam *confidens* mala conſuetudine loquẽtium in vitio ponitur, ductum verbum à confidendo, quod laudis eſt. Qui autem eſt *confidens*, is profectò non extimeſcit. diſcrepat enim à timendo *fidens*.

88 ¶ *Inuidia*, & *Inuidentia*. Cic. Tuſc. lib. 3. Poſſet etiam in miſericordiam, poſſet in inuidiam. Non dixi in *inuidiam*, quæ tum eſt, cùm inuidetur. Ab inuidendo autem *inuidentia* rectè dici poteſt, vt fugiamus ambiguum nomen Inuidiæ. Et lib. 3. Vt ægritudini in uidentia. (vtendum eſt enim docendi cauſa verbo minùs vſitato: quoniam inuidentia non in eo, qui inuidet, ſolùm dicitur, ſed etiam in eo, cui inuidetur.

89 ¶ *Aegrotatio*, & *Aegritudo*. Cic. Tuſc. lib. 3. Sed propriè vt *ægrotatio* in corpore, ſic *ægritudo* in animo nomen habet.

90 ¶ *Iracundus*, & *Iratus*, ebrius & ebrioſus, amator & amans quid inter ſe diſtent, Cicero diſcreuit Tuſc. lib. 4. Aliud iracũdum eſſe, aliud iratum, vt differt anxietas ab angore. neque enim omnes *anxij*, qui anguntur aliquando. ¶ Inter ebrietatem, & ebrioſitatem hoc intereſt, aliud eſt amatorem eſſe, aliud amantem.

91 ¶ *Lætari*, & *Gaudere* diſtant: vt Cicero Tuſc. lib. 4. Atque vt confidere decet, timere non decet, ſic quidem gaudere decet, lætari non decet: quoniam docendi cauſa à gaudio lætitiam diſtinguimus. vt autem innuit idem Cicero. *gaudium* in ſapiente, & in rebus bonis ſemper eſt. *lætitia* etiam in malis, & turpibus rebus eſſe poteſt.

92 ¶ *Pernicitatem*, & *Velocitatem* Cic. diſcreuit Tuſc. li. v. Præſtans valetudine, viribus, forma, acerrimíſque ſenſibus: adde etiam, ſi lubet, pernicitatem. Virgil. Georg. lib. 3. hoc ſenſit, Dura iacet pernix inſtrato ſaxa cubili. vt illud ſit celeritatis, hoc patientiſſimæ fortitudinis.

93 ¶ *Metum*, *Timorem*, *Formidinem*, *Pauorem* Cicero diſcreuit Tuſc. libro quinto: In quem autem metus, in eum formido, timiditas, pauor, ignauia.

94 ¶ *Innocens*, & *innocuum* hoc diſtãt: quòd ſit *Innocens* non nocens, & *Innocuum* illæſum. Virgilius libro decimo: Et ſedere carinæ Omnes innocuæ.

95 *Legere*, & *Eligere* non ſub ea ſignificatione intelligi vult Varro de re ruſtica lib. 1. Aprica prius debet deſcendere de vite: in vindemia diligentis, vua non ſolùm legitur ad bibendum, ſed etiam eligitur ad edendum. vt ſit *legitur*, colligitur, vt plerunque eligitur melior quæque de plurimis.

96 ¶ *Miſerari*, & *Miſereri* cæteri his ſenſibus eſſe voluerunt: vt ſit *Miſerari*, flere & lamentari: *Miſereri*, miſerationem alienis caſibus exhibere, & actiuo ad primum affectum: paſſiuo ad ſecundum. Acc. Euryſace: Heu mihi, vt etiam hæc ærumna mihi luctum addit luctibus. alia perſona: Quid miſerari id me Euryſacem tuam ſodalitatem memoras? formidas tibi? te cõmiſerabar magis, quàm miſerabar mei. & multis mei & aliquando vexata generibus?

97 *Aceroſum*, & *Aceratum* vtrunque nomẽ poſitum: ſed diſtanti proprietate ſignatũ. *Aceroſum* namque panem farre minus purgato, nec ſordibus à candido ſeparato dicendum veteres putauerũt. Lucillius li. xxv. Quę gallam bibere, ac rugis conducere ventris Farre aceroſo, oleo decumano, pane cumano coegit, tunc Græci *ὑπόπυρον* vocant. *Aceratum* verò eſt lutum paleis miſtum, vt laterarij vſus eſt. Lucil. lib. 9. Latere qui ducit habet nihil amplius. Nam quam commune lutum à paleis, cœnúmque aceroſo.

98 ¶ *Multum*, & *Satis* eo diſtant: quòd *Multum* infinitum eſt: *Satis* finitum. Auaris illud, hoc parcis ſe continentibus applicandum eſt. Lucil. lib. v. Nam ſi quid ſatis eſt homini: id ſatis eſſe potiſſet: Hoc ſat erat: nunc cùm hoc non eſt, quî credimus porrò Diuitias vllas animum mi explere poſſe? Et libro xviii. Denique vti ſtulto nil ſit ſatis, omnia cùm ſint.

99 ¶ *Omne*, atque *Totum*, vt ab omni plus eſſe *Totum* putent, volunt quidam eſſe ſeiunctum, cùm indiſcretè inter auctores frequẽter poſitum legerimus, & vtrunque cum ſi-

gnificantia *vniuerſitatis*. Lucret. l. 1. Totum video per inane geri res. Virgilius Bucolicis: Omnia vincit amor. Et idem Georg. lib. 3. Omne adeo genus in terris hominúmq., ferarúmque. Et genus æquoreum, pecudes, pictæque volucres In furias, ignémque ruũt, amor omnibus idem. Et Æneid. lib. 6. Totámque infuſa per artus Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet. Quid quòd totũ, quod plus putatur, nõ *pro cũcto* alicubi accipi poteſt? Vir. Geor. li. 3. Totas Aduoluere focis vlmos, igníq. dedere, vt ſit totas integras: non omnes, quæ in mundo ſunt, vlmos.

100 ¶ *Niti*, & *Obniti* cùm ex vno ſint intellectu, acceptis tamen præpoſitionibus fit diuerſum. *Niti* enim poteſt videri, aut aliquã gratiam, aut honorem, aut vtilitatem ærumnoſo tendere ſine labore: quanquam in aliquibus grauius audiatur, vt ſint enixæ pariendi labore defunctæ, *Inniti* autem incumbere manifeſtũ eſt. Vir. li. 6. Ille vides pura iuuenis qui nititur haſta. Obniti verò eſt cõtra aduerſa obluctari. Virgil. Sæpe vſque adeò obnixi non cedere. Et alibi: Obnixi torquent ſpumas, & cœrula verrunt. Terent. Andria: Pedibus, manibúſque obnixè omnia facturum.

101 ¶ *Illix* & *illex* hoc diſcernuntur. ab illiciendo, *Illix*, *Illex* verò à quo lex nõ ſeruetur. Plautus Pœnulo: Qui illi tantæ rei ante fuim' illices. Idem Perſa: In iure illex, hoc eſt, viuẽs ſine lege, ſine iure labes populi.

102 ¶ *Ergaſtulum*, & *Ergaſtulus* vt genere, ita & intellectibus differunt. Nam *neutro* carceris locus eſt, *maſculino* cuſtos pœnalis loci. Lucil. lib. xv. Non ergaſtulus vnus, & alius iudicem oppoſuit, vt nemo ſententiam liberè, quaſi ergaſtulus poſſit dicere.

103 ¶ *Fremere*, & *Frendere* hoc diſſeparantur: quòd eſt *Fremere* magnum ſonare. Virg. Georgicorum lib. 2. Fluctibus, & fremitu aſſurgens, Benace, marino. *Frẽdere* alicubi cum gemitu, vel iracundia miſerum, aut minax ſonare. Virg. Æneid. li. 3. Luminis effoſſi fluuidum lauit inde cruorem Dentibus infrendẽs gemitu. Pacu. Antiop. Frendere noctes miſera, quas perpeſſa ſum. Plaut. Nec machæram audes dentes frendere. Pacu. Antiopa: Fruges frendo ſolas, ac ſic probo re. Accius Troadibus: Saxo fruges frendas.

104 ¶ *Fora*, & *Fori*, vt genere, ita & intellectibus diſcernũtur. *neutro* enim loca ſunt, quibus ius dicitur, *maſculino* ſpatia in nauibus, vt Virg. 6. Inde alias animas, quæ per iuga longa ſedebant, Deturbat, laxátque foros, ſimul accipit alueo Ingentem Æneam. vel locus apertus, ac patens, vnde & gladiatores foros facere dicuntur, cùm longo circuitu ſectantur.

105 ¶ *Educere*, & *Educare* hanc habent diſtantiam. *Educere* eſt extra trahere, *Educare* enutrire, vel prouehere. Var. de liberis educandis: Educit enim obſtetrix, educat nutrix, inſtituit pædagogus, hoc & magiſter.

106 ¶ *Aborſus*, & *Abortus* varias habẽt ſignificationes. *Aborſus* enim ille dicendus eſt, qui in primis menſibus, cùm cõceptu exordium factum eſt; *Abortus* propè tempus, pariendi: tunc enim moritur quod naſcitur. in plurimis hoc reconditum inuenimus.

DE IMPROPRIIS.

CAP. VI.

E*Dolare* fabrorum eſt verum verbum, cùm materiarum complanatur aſperitas. Vſi ſunt eo laudandi ſcriptores vetuſtatis, etiam ad alias fabricas rerum. Varro Bimarg. Cùm tot comœdias ſine vlla fecerimus, ego vnum libellum non edolem, vt ait Ennius.

2 ¶ *Sulcus* omne quicquid in longitudine aculeatum eſt, dici poteſt veterum auctoritate doctorum. Var. Bimarg. Et pater diuûm triſulcum fulmen igni feruido actutum mittat in tholum Marcelli. Virg. Æn. lib. 2. Et linguis micat ore triſulcis.

3 ¶ *Penulam*, abuſiuè omne quicquid tegit, nobiliſſimi veteres tranſtulerunt. Varr. Manio: Cùm corrigias diſruptas tenet, penula reliquum pedem ſcortea pertegere.

4 ¶ *Vitreum*, pertenue, & perlucidũ quicquid eſt, auctoritate veterum dici poteſt. Varr. Mod. Quàm iſtorum vitrea æſtate os tendat vnicè clauos.

5 ¶ *Tela*, etiam lapides dici poſſe auctoritas docuit, & omnia quæ iaciuntur. Siſenn. Hiſtor. libro 4. Manualeis lapides diſpartit, propterea quòd is ager omnis eiuſmodi telis indigebat.

6 ¶ *Silentium*, fieri conſuetudine ſumptũ, eſt. Siſen. Hiſtor. lib. 4. Oriri de contrario ſilentium.

7 ¶ *Cæcum* non ſolùm oculis captum, ſed & inſidioſum, & occultè malum, vel latens, & tacitum quid veteres dicendum exiſtimauerunt. Siſen. Hiſtor. lib. 4. Subitò mare ſubhorreſcere, cæcóſque fluctus in ſe prouoluere lenter occepit. Vir. Æn. 6. Cæca regens filo veſtigia.

8 ¶ *Labra*, non hominum ſolùm, ſed & margines, vel fines dici poſſe autoritas perſuadet

ſuadet

ſuadet. nam & labruſcam genus erraticæ vitis eſſe volunt, quæ in ſepibus & in labris agrorum, & terminis naſcitur, vt Virgil. Bucolicis: Syluestris raris ſparſit labruſca racemis. Siſenna Hiſtor. iiij. Innoxios trementibus artubus repentè extrahit, ſiſtitq; in labro ſummo fluminis, cælo albente. Virgilius vij. Sicut aquæ tremulum labris vbi lumen ahenis.

9 ¶ *Interfici*, & *occidi*. ad animata veteres vehementi auctoritate poſuerunt. Plautus Menæchmis: Occiſa eſt hęc res. Lucilius: Durum, molle voras, fragmenta interficis panis. Virgilius Georg. lib. iiii. Fer ſtabulis inimicum ignem, atque interfice meſſes. Salluſtius Hiſtor. lib. ij. Multíque commeatus interierant inſidiis latronum. Plaut. Mercatore: Mihi hatum ædium interitus interfectus eſt. Cic. Oeconom. Nullo modo faciliùs arbitror poſſe, neque herbas areſcere, & interfici, neque terram ab ſole percoqui. Idem ad Hirtium lib. ix. Dicis quaſi iſtuc intereat, neſcio; non tamen erat mihi iucundum, ſeueriùs nequi caſus perimeret ſuperioris. Lucillius: Intereunt, labuntur, euntur omnia verſum.

10 ¶ *Gannire*, cùm ſit propriè canum, Varro aſinos rudere, canes gannire, pullos pipare dixit. Lucretius lib. v. alio pacto: Gannitu vocis adulent. Etiam humanam vocem nõnulli gannitum vocauerunt. Afranius Proſa: Gannire ad aurem nunquam didici. Lucil. lib. vij. Eodem pactolo gannis.

11 ¶ *Dotatum*, non à dote dici, ſed ab omni qualibet copia, Cicero de Orat. libr. I. auctor eſt: Cuius artem cùm indotatam eſſe, incomitatam, & incomptam videris, verborum eam dote locupletaſti, & ornaſti.

12 ¶ *Putidum*, & ſenſibus, & auribus probari Cicero de Orat. lib. iij. ſcribit: Quoniam hæc ſatis ſpero vobis quidẽ certè maioribus natu inhoneſta, & putida videri.

13 ¶ *Cinnos*, & *Fucum*, quod eſt aliud coloris, etiam non talium rerum Tullio auctore diſcimus de Orat. libro iij. Atque eò citius in oratore, aut poetæ cinnis ac fuco oſtenditur.

14 ¶ *Abdicare*, non ſolùm de patris facto poteſt dici, quod eſt familia abiicere; ſed rem quamlibet negare. Pacuuius Atalant. Mortem oſtentant, regno expellunt, conſanguineam Eſſe abdicant.

15 ¶ *Equiſones*, non equorum tantùm moderatores aut magiſtros, ſed omnes, quibus regimen conceditur cuiuſlibet rei, dici poſſe veteres probauerunt. Varro Marcipore: Hîc in ambiuio nauem cõſcendimus paluſtrem, quam nautici equiſones per viam conducerent loco.

16 ¶ *Meridiem*, mediam diei diei partem omnes ſolummodo dicendum putant, cùm & noctis eſſe eam temporis partem doctorum auctoritas dixerit. Varro Marcipore: Repentè noctis circiter meridiem. Cùm pictus aër feruidis latè ignibus, Cæli oræ anaſtricæ oſtenderent. Nos in epiſtolis, quæ inſcribuntur, à doctrinis de peregrinando, & vigilia. Igitur aliquando, & morantium cogitationem priùs quàm ætas in meridie & torpedinem pelleret.

17 ¶ *Rhedam*, pro curru Varro Marcipore dixit: Dixe regi Medeam aduectam per aera in rheda anguibus.

18 ¶ *Faſceam*, pro cortice. Varro γεροντοδιδασκάλῳ: In quibus libris ſacraturi faſciis cingit forem.

19 ¶ *Librum*. pro cortice. Virgil. Georg. lib. ij. Vndóque docent inoleſcere libro:

20 ¶ *Viſcum*, poſitum pro rete à tenacitate. Varro Parm. Lepuſculi timentes hoc quadrangulum Dedit Diana rete nexile, ἄρκυας, Viſcum, ſagenam, lineámque compedem.

21 ¶ *Calcar*, pro impetu. Var. Seſquivlyſſe: Ventus ſuo caſu vehementiùs ſufflare, & calcar admouere.

22 ¶ *Ebrios*, & *Ticinios* non vinolentos, aut ſi nociuo, ſed expletos qualibet re poſſumus dicere. Varro Eumenid. Et cæteri ſcholaſticis auribus ſcholica dape, atque ebriis feſticè ἀπεραντολογίᾳ conſurgia conſurgimus ieiunis oculis.

23 ¶ *Torrere*, non ſolùm ignis, ſed etiam frigus poteſt auctoritate Varronis Eumenid. Capite operto eſſe iubet, ante lucem ſuſcitat, frigore torret, venatum eiicit ieiunio villicum. Cuius auctoritatis grauitatem ſecutus Maro à vero non aberrauit Georg. j. Aut Boreæ penetrabile frigus adurat.

24 ¶ *Gibberum*, pro exſtanti, & eminenti. Varro Eumenid. Item tragici prodeunt capite gibbero, cum antiqua lege ad frontem ſuperficias accedebat.

25 ¶ *Aedificandi*, manifeſta ſignificatio eſt. ab eo tractum eſt, vt quæcunque fabricãtur, qualibet opera ædificari dicantur. Virg. Æneid. ij. Inſtar montis equum diuina Palladis arte Ædificant.

26 ¶ *Squalere*, non ſordium plenum eſſe tantummodo, vt nunc conſuetudine perſuaſum eſt, ſed honeſta re abundare, & refertum eſſe veteres honeſta auctoritate poſuerunt, ducíque hanc ſignificantiam à ſquamis putant: vt enim eſt in corporibus ſordidum alta congeries, qua ſqualere dicuntur, ita quod fuerit qualibet re denſatum, oneratum, inculcatúmque, ſqualere voluerunt. Virgil. xi. Per tunicam ſqualentem auro. Accius Pelopidis: Eius ſerpentis ſquamæ ſqualido auro, & purpura textæ.

27 ¶ *Tranſgreſſus*, à pedum gradu propriè

d:citur, ſed auctoritas vetuſtatis liberiorem vſum loquendi dedit. vt Salluſt. Hiſt. 1. & de iis qui nauigaſſent, & ipſis nauibus, eo verbo vti volunt, in quibus gradus non ſit deſertio: Nactus obſcuram noctem, æſtu ſecundo, ac inde tranſgreſſos omnes recipit modos præcepturus à Luſitanis. Alibi de ſcaphis: Earum aliæ paullum nimio progreſſæ interim ſicco onere, cùm pauor corpora agitauerat, deprimebantur. Lucretius: Præterea pauit, vóxque, facítque, Aſperiora foras gradiens arteria clamor.

28 ¶*Bibere*, rectè dici ea omnia, quæ hauſtus habent, vt animalia, & terræ. vt Virgil. Bucol. Sat prata biberunt. Verùm auctoritate litterata etiam arida, aut ſicca, & quibus hauſtus non ſit, bibere poſitum inuenimus. Virgil. xi. Haſta ſub exſertam donec perlata papillam Hæſit, virgineúmque altè bibit acta cruorem.

29 ¶*Libidinem*, & *Appetitum*, vel *Aemulationem* etiam honeſtæ rei poſſumus dicere, vt ſit libido omne quod libuerit. Salluſt. Catilinæ bello: Magíſque in decoris armis, & militaribus equis, quàm in ſcortis, atque conuiuiis libidinem habent.

30 ¶*Vſus*, ab vtendo, vnde & vſurpare dictum eſt obtinere. Poſuit quoque vetuſtas vſu perire, hoc eſt non vtendo aliquid poſſe. Plaut. Amphit. Eſt profectò, caue ſis, ne tu te vſu perduis.

31 ¶*Furtum*, etiam non ablata res ſolùm, ſed etiam quicquid occultè geritur, auctoritate veterum dici poteſt. Virg. Geor. lib. 4. Vulcani, Martíſque dolos, & dulcia furta. Plautus Amphitr. Manifeſto hunc obtorto collo teneo furem flagitij.

32 ¶*Ingredi*, non ſolùm, vt eſt manifeſta eius verbi ſignificatio, ſed etiam venire, ac ſe oſtendere auctoritate Plauti poſſumus dicere in Amphit. Nihil te pudet, ſceleſte, populi in conſpectum ingredi?

33 ¶*Obſequia*, non ſolùm minores maioribus exhibere, ſed etiã minoribus per vicẽ veterum excellẽs auctoritas voluit. Plaut. Aſin. Ego ſanè cupio obſequi gnato meo.

34 ¶*Verſutos*, non ſolùm ad malitiam callidos, verùm & rectè peritos intelligi poſſe Plautus informat Aſinaria: Nec magis verſutũ, nec quo caueas ægrius. Idem: Homini verſuto, ſi quid rectè curatum velis, mandes.

35 ¶*Deuorari*, nõ ſolùm cibus gutture, ſed & vox auribus poteſt. Plaut. Aſin. Auſcultate, atq. operam date, & mea dicta deuorate. Et Aulul. Nimiũ libenter edi ſermonem tuum.

36 ¶*Bicipitem* quoq. rerum incorporearũ poſſe dici Varro de vita pop. Rom. lib. 4. aperuit: In ſpem adducebat, non plus ſoluturos, quàm vellent, iniquus equeſtri ordini iudicia tradidit, ac bicipitem ciuitatem fecit, diſcordiarum ciuilium fontem.

37 ¶*Defæcata*, omnia pura, & inturbata, & ſine ſordibus poſſumus dicere, vt vinum ſine fæcibus. Plautus Aulular. Nunc defæcato demum animo egredior domo.

38 ¶*Malitiam*, veteres, vt dolũ mediũ, ponendã eſſe duxerunt, quaſi ſit & bona. Plaut. Aulul. Certè ędepol equidẽ te ciuẽ ſine mala omni malitia, adeò vt improbum propoſuerit malo, quod grauius putatur. In eadem: Quid factis, neque malis, neque improbis.

39 ¶*Belluam*, indifferenter poſuit auctoritas veterum. Plaut. Aulularia: In quo quidem Agnoſcat ſcio, magis nuſquam curioſam eſſe vllam belluam.

40 ¶*Crocire*, cùm ſit coruorum, Plaut. Aulul. cantare eos dixit: Non temerè eſt, quod coruus cantat nunc mihi ab læua manu.

41 ¶*Roſtrum*, hominis dici non debere cõſuetudo præſumpſit apud Plautum Menæchmis poſitum: Apud menſam plenam homini roſtrum deliges. Turpilius Pedio: Nec vnquam vidit roſtrum tragœdia tantùm vti. Lucillius Satyr. libr. quinto: Ne deſignati roſtrum pretoris, pedéſque Spectes. Idem libro nono: Arripio & roſtrum labe, atque hoc zeferiatim Percutio, dentéſque aduerſos diſcutio omneis. Varro περίπλου libro ſecundo περὶ φιλοσοφίας: Itaque videas barba roſtro illum commentari, & vnumquodque verbum ſtatera auraria pendere. Idem Serrano περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Roſtrum in protrudendum ceſſerent.

42 ¶*Fatum*, ſicuti communiter intelligitur, ſignificantiam decreti habet, à doctis tamen indaganter inuenimus poſitum pro voluntate. Virgilius libro vi. Heu ſtirpem inuiſam, & fatis contraria noſtris, Fata Phrygũ. Nec enim Iuno, aut quiſquam Deorum fatum habet, quod ipſi faciunt. Et eodem: Filius huic fato diuûm, proléſque virilis Nulla fuit. Et alio: Et ſi fata Iouis poſcunt, hic terminus hæret.

43 ¶*Rictum*, ferarum dici volunt, cùm Titinnius etiam auctor ſit hominis dici debere: Caue ex corde frontem labeat ſemper facto rictus. Item Pomponius Proſtibulo: Quis hic eſt quamobrem hic proſtat, rictum & labeas cum conſidero? Lucillius Satyr. lib. iij. Malas tollimus nos atque vtimur rictu. Varro, παππιὰ πάππα, περὶ ἐγκωμίων: Antè auris modo ex ſobolibus paruuli intorti dimittebantur, ſed cincinni oculis ſuppetulis, nigellis, pupillis, quam hilaritatem ſignificantes animi rictus paruiſſimus, vt refrænato riſu roſeo.

44 ¶*Stuprum*, quod cum viduis committitur hoc ſolũ dici putant; veteres pro adulterio & vitio ponunt. Plaut. Amphit. Stupri, dedecoris à viro argutam meo. Salluſtius Hiſtor.

Hiſtoriarum libro tertio: Ac ſtatim fugitiui contra præceptum ducis rapere ad ſtuprũm virgines, matronáſque.

45 ¶ *Theſaurum* etiam peſſimæ rei copiam dici poſſe Plautus voluit Amph. Qui domi vxorem meam impudicitia impediuit, teneo theſaurum ſtupri.

46 ¶ *Compotem*, in bonam partem ſolum accipi putatur, cùm & in malam poſitum ſit. Plaut. Epidico: Cedo manum, accipe ærumnarum, & miſeriarum compotem. Næuius Danaë: Eam nunc eſſe inuentam opprobriis compotem ſcis.

47 ¶ *Viua*, poſſe dici ea, quæ neque animo, nec ſpiritu mouentur. Virgil. auctor eſt Æneid. lib. I. Intus aquæ dulces, viuóque ſedilia ſaxo Nympharum domus.

48 ¶ *Indolem*, adoleſcentium tantùm conſuetudo dicit, quaſi noua ſoboles. indoles autem eſt incrementum, veteres autem ſenum dixerunt. Plaut. Milite, Si albus capillus hîc videtur, neutique ibi ingenium ſenis Eſt, in hoc emuſſitata ſua ſibi ingenua indoles.

49 ¶ *Alacritatem*, in malis habendam Cic. Tuſc. oſtendit. Vir igitur temperatus, conſtãs, ſine metu, ſine ægritudine, ſine alacritate, vlla libidine non vexatus.

50 ¶ *Catuli*, non ſolùm canum diminutiuè, verùm omnium animalium appellantur. Virg. Georg. lib. iij. Tempore non alio catulorum oblita leæna. Et alio loco de ſerpentibus: Compoſitis nouus exuuiis, nitidúſque iuuenta Voluitur, aut catulos tectis, aut oua relinquens. Plaut. Truculento: Iam hercle ego hic te mulier, quaſi ſus catulos pedibus proteram. Lucret. lib. v. At catuli pantherarũ ſcymniíque leonum. Lucil. Satyrarum libro quarto: Concurſaret agros catulos, fœtúmque ferarum. Idem libr. vij. Rate ad catulos accedere inultum.

51 ¶ *Compreſſus*, cum virgine admiſſus dicitur. Plaut. Truculento etiam coitum cum meretrice compreſſum dici vult: Nam ad amicam decimo menſe poſt, Athenas Atticas Viſo, quam grauidam hîc reliqui meo compreſſu, quid ea agat.

52 ¶ *Opificem*, non ex ope poſſe dici Cicero Tuſc. lib. v. auctor eſt: Aduena quidam & ignobilis verborum opifex inſinuaſſe ſe in antiquam philoſophiam videtur.

53 ¶ *Semina* pro virgultis, vel malleolis, vel ſurculis dici poſſe auctoritatem Virgilius dedit Georg. lib. ij. Seminibus poſitis ſupereſt deducere terram Sæpius ad capita, & duros iactare bidentes.

54 ¶ *Sumen*, propriè à ſugendo dictum. Nam & mulieris mammam ſumen veteres dici voluerunt. Lucil. Satyr. lib. quarto: Quod ſi nulla poteſt mulier tam corpore duro Eſſe tamen tenero moueat ſuccuſſa lacerto, Et manus vberior lactanti in ſumine ſidat.

55 ¶ *Exuuias*, & *ſpolia* non ſolùm hominũ tegmina, aut veſtes dici poſſe Virgilius auctor eſt, Georg. libro ſecundo, dicens de ſerpente: Cùm poſitis nouus exuuiis, nitidúſque iuuenta Voluitur. Accius Bacchis: Tunc pecudum Exuuias læuo pictas lateri accommodant. Lucret. Nam ſæpe videmus Illorum ſpoliis vepres volitantibus auctas.

56 ¶ *Diuortia*, non coniugij diſtractionem ſolùm, ſed etiam omnium inflexionum, quæ à rectò detorquentur. Virgilius auctor vij. Obiiciunt equites ſeſe ad diuortia nota Huc illuc.

57 ¶ *Virgines*, non ſolùm fœminæ dicuntur, verùm etiam pueri inueſtes. Nam & quicunque ex ephebis exceſſerant, deuirginati dicebantur, Varro *περὶ εἰσαγωγῆς*: Quam ſympatiam lubiat oculos haberet, quid imaginum intereſſet. puer vtrum eſſe deuirginatum vſurus, an monuce *ἱερὸς* purus dum cogito.

58 ¶ *Enixas*, non in partu ſolùm poſſumus dicere, ſed etiam omni labore exercitas, auctore Virgil. Æneidos libro tertio: Stirpis Achilleæ faſtus, iuuenémque ſuperbum Seruitio enixæ tulimus.

59 ¶ *Pranſi*, non ſolum qui pranderent dicuntur, ſed etiam quibus nihil deſit. Varro Flextabulis, *περὶ ἐπαρχιῶν*: Quare, ô Marce, pranſum, ac paratum eſſet, hoc minimè oportet.

60 ¶ *Os*, roſtrum, vel faciem hominũ tantum dici putant, vt de roſtro Virgilius libro nono: Donec Rutuli clamantis in ore Contudit aduerſo. ſed de facie. Idem Æneid. lib. I. Os humeróſque deo ſimilis: cum auctoritate veterum, & pecudum, & ferarum dici poſſit. Virgilius libro xij. Ora citatorum dextra detorſit equorum. Os etiam alicuius rei omne patens accipi poteſt. Virg. libro tertio: Quàm ſi quis ferro potuit reſcindere ſummum Vlceris os. Et idem de leone lib. vij. Impauidus frangit telum & fremit ore cruento. Idem lib. ij. Et ingentem lato dedit ore feneſtram. M. Tul. de ſuppliciis in Verrem: Nam in ipſo aditu, atque ore portus.

61 ¶ *Dorſa*, & tergora hominum, & aliorum animantium conſuetudo putat, cùm & aquarum dici poſſit. Virg. Georg. libro tertio: Vndáque iam tergo ferratos ſuſtinet orbes. Et Æneid. lib. I. Dorſum immane mari ſummo.

62 ¶ Omne caſtum veteres incorruptum ſub *Virginis* vocabulo appellauêre. Cic. Orat. Philoſophia caſta, verecunda, incorrupta virgo.

63 ¶ *Nidos*, non ſolum domicilia auium, ſed etiam fœtus earum. Virgilio auctore, dicere poſſumus Geor. lib. iiij. Ipſæque volantes

Ore ferunt dulcem nidis immitibus eſcam.

64 ¶ *Imbres*, conſuetudo agmen cęleſtium aquarum; & pluuiarum induxit ſolùm dici, cùm auctoritas variet. Virgilius omnium aquarum dixit, Geor. libro quarto: Ipſe feraces Figat humo planta, & amicos irriget imbres.

65 ¶ *Pecudes*, non ſolùm quadrupedes, ſed etiam alia animalia dicere Virgilio auctore poſſumus Georg. libro quarto: Quem mihi vix frugum, & pecudum cuſtodia ſollers. Et alibi: Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent. Varro ſexageſi: Neque quas agi pennis anates tremipedas, buxeis roſtris pecudes, paludibus, nocte nigra, ad lumina lampadis ſequens. Lucret. lib. 1. Mutæque natantes Squamigerùm pecudes.

66 ¶ *Profundum*, non ſolùm in imum altum, ſed etiam ſummum dici poſſe auctoritas vſurpauit. Virg. Æneid. lib. 1. Maria, ac terras, cælúmque profundum.

67 ¶ *Procacitatem*, non animantium ſolùm à procando, & poſcendo dici poſſe Virgilius auctoritatem dedit Æneid. lib. 1. Penitúſque procacibus auſtris. quod eſt ſæuientibus procelloſis.

68 ¶ *Putidum*, non ſolùm ab ore fœtido, & graui, quod naribus præbetur, ſed & quod auribus triſte & inſuaue, auſterum, rancidum, id putidum dici poſſe auctoritas vetuſtatis, admiſit. Cicero Orat. Quonam igitur modo audiretur Myſus, aut Phryx Athenis, cùm etiã Demoſthenes agitetur putidus.

69 ¶ *Pacem peti*, & à diis poſſe Virg. ſignificat Georg. libro quarto: Tu munera ſupplex Tende petens pacem. Et Æneid. lib. iiij. Hic Helenus cæſis primùm de more iuuencis Exorat pacem diuûm. Plau. Amph. Vt Iouis Supremi multis hoſtiis pacem expetam.

70 ¶ *Deuotum*, ad proſperum tantùm vſus trahit, ſed auctoritas & aduerſus ſignificare voluit. Virg. Æneidos lib. 1. Præcipuè infelix peſti deuota futuræ.

71 ¶ *Reos*, non ſolùm crimini & culpæ obnoxios, ſed etiam honeſti, vel voti debitores promiſſi auctoritas voluit. Virg. lib. v. Conſtituam ante aras voti reus.

72 ¶ *Dapes*, non ſolùm opiparos apparatus, aut religioſos, ſicuti plerunque, ſignificare, ſed & vitabiles & infandos cibos, auctore Virgilio poſſumus dicere Æneid. lib. iij. De Cyclope: Nam ſimul expletus dapibus, vinóque ſepultus. Et Bucol. Quas illi Philomena dapes, quæ dona pararit.

73 ¶ *Domum*, conſuetudo hominum tantùm habitacula dici putat, cùm auctoritas & templum, & nidos domos dixerit. Virgil. Æneid. lib. vj. Hoſtia iámque domus patuere ingentia centũ Sponte ſua. Et Geor. li. ij. Antiquáſq; domos auiũ cum ſtirpibus imis Eruit.

74 ¶ *Inceſtum*, vſu dicitur flagitium in affines admiſſum, ſed & *inceſtare*, funere polluere auctore Virgilio poſſumus dicere libro vj. Præterea iacet exanimum tibi corpus amici. Heu neſcis? totámque inceſtat funere claſsẽ.

75 ¶ *Reuocare*, pedem cum hominum, & aliorum animantium dici manifeſtum ſit, Virgilius libro nono, etiam fluuiorum dici poſſe oſtendit: Cunctatur & amnis Rauca ſonans reuocátque pedẽ Tiberinus ab alto. Et Plautus remos nauium pedes dixit.

76 ¶ *Murices*, vetuſtas etiam ſaxorum aſperitates tela omnia voluit poſſe dici. Virg. libro v. Et acuto in murice remi Obnixi crepuere.

77 ¶ *Dentes*, non ſolùm quibus cibus atteritur, ſed omne quo aliquid exſecari, vel teneri poteſt Virgilius dici voluit Georg. lib. ij. de falce: Et curuo Saturni dente relictam Perſequitur vitem attondens, fingitque putando. Et Æneid. lib. vj. Tum dente tenaci Ancora fundabat naueis.

78 ¶ *Locupletes*, non magnarum opum tãtummodo, ſed & ad quamlibet rem firmos, & certos M. Tul. dici voluit, ad Cæſarem iuniorem lib. ij. Nihil omnino certi, nec locupletem ad hoc auctorem habebamus. Et de offic. libr. iij. Accedit eodem teſtis locuples Poſidonius.

79 ¶ *Monimenta* & templa dici poſſe M. Tul. auctor eſt in Verr. actio. ii. Auſum eſſe in æde Caſtoris celeberrimo, clariſſimóque monimento.

80 ¶ *Promeritum*, etiam in mala parte poſuit Plaut. Amphit. Quid mali ſum here tanta ex re promeritus?

81 ¶ *Pallorem*, vetuſtatem, & negligentiam Lucil. lib. xxx. voluit dici poſſe: Lana opus omne perit, pallor, tineæ omnia cædunt.

82 ¶ *Bonum*, & fortis, & pius dici poteſt. Lucil. lib. xxx. Caluus Palantino quidam vir nobilis bonus bello. Virg. Geor. lib. ij. Et bona bello Cornus.

83 ¶ *Multare*, cùm ſit condemnare, poſitũ eſt augere, voti compotem reddere. Næu. Colace: Et aſſeri laudes ago, cum votis me multatis meis, Quod præter ſpem quem vellem audiebam, hoc mihi Ennius.

84 ¶ *Diſciplinoſus* etiam peſſima arte poteſt dici. Cato de re militari: Quàm gladiator diſciplinoſus.

85 ¶ *Propitios*, & placatos homines dici vetuſtas voluit. Lucil. lib. xxvii. In bonis, porrò eſt viris, ſi irati, ſeu cui propitij ſunt dii, vt diutius eadem vnà maneant in ſententia, nam cũ benignitate ſolicito propoſitus. Teren. Adelph. Quàm vt ea, quæ parentes propitii.

86 ¶ *Cachinnare*, non riſu tantùm, ſed & de ſono vehementiore vetuſtas dici voluit. Accius Phœniſſis: Simul & circum magna

ſonan-

ſonantibus excita ſaxis Sæua ſonando cum crepitu clangentes cachinnant.

87 ¶*Tacere* etiam ea poſſumus dicere, quæ ſine voce, vel ſono ſunt. Virgilius. Æneid libro quarto: Totúmque pererrat Luminibus tacitis. Et: Cùm tacet omnis ager.

88 ¶*Affari*, non ſolùm reſpondere, vel fabulari, ſed etiam rogare poſitum. Accius Tereo: Deum Cadmo generatum ſemel affare, & famularent perpetuere. Virg. Æneid. lib. quarto: I ſoror, atque hoſtem ſupplex affare ſuperbum.

89 ¶*Faſtigia*, conſuetudine ſummæ altitudines dici putantur, cùm ſint & imæ, ſignificant & fineis. Virgilius Georg. lib. ij. Forſitan & ſcrobibus quæ ſint faſtigia quæras. M. Tul. de offi. li. iij. Sed quoniã operi inchoato & propè iam abſoluto faſtigiũ imponimus.

90 ¶*Numerum*, & de iis, quæ non numerantur, ſed admetiuntur, dici auctoritas voluit. M. Tul. de offi. lib. tertio: Si exempli gratia, vir bonus Alexandria Rhodum magnum frumenti numerum aduexerit.

91 ¶*Feruor*, cùm ex igni ſit, & ex flammis, ex contrario & frigoribus poſitus inuenitur, vt ſit feruere, non ſolùm ex incendio calere, ſed ex quibuſcunque moleſtiis perturbari. vnde & ictus marini, & exæſtuatio animi ſub hac ſignificantia rectè poſiti ſentiuntur. Virgilius Georg. libr. I. Omnia tunc pariter vento, nimbíſque videbis Feruere.

92 ¶*Templum*, & ſepulcrum dici poteſt veterum auctoritate. Virgilius Æneid. lib. iiij. Preterea fuit in tectis de marmore templum Coniugis antiqui.

93 ¶*Veſtigia*, conſuetudine ſigna impreſſorum pedum dicimus, lectum inuenimus partes extremas pedum dicta veſtigia. Virg. lib. v. Veſtigia primi Alba pedis, frontémque oſtentans arduus albam.

94 ¶*Parere*, etiam viros dici poſſe Cæcilius auctor eſt. Calchis ſat hic vicinus, ſe autem peperiſſe. & vobis datum id prudenter & natum ab Hom. ἰλια. ζ. αὐτὰρ γλαῦκος ἔτικτεν ἀμύμονα βελλεροφόντην. Parere etiam dictum ea, quæ non concipiant. Virgilius lib. vndecimo: Ite ait, egregias animas, quæ ſanguine nobis Hanc patriam peperere ſuo.

95 ¶*Viros*, etiam de animalibus poſſe dici Virgilij auctoritas iubet in Bucol. Vir gregis ipſe caper deerrauerat. cùm poſſet maritum dicere, ſicut Georg. lib. iij. Quem legere ducem, & pecori dixere maritum.

96 ¶*Grundire*, cùm ſit propriè ſuum, vt Laberius in ſue dicit: Grundientem aſpexi ſcropham. Et Claudius lib. xvi. Agni grundibat dixit, grumiter pecus ſuillum. etiam *hominum eſſe* grunditum, Cæcilius ex Diomede in vmbris deſignauit. Cruento in ore grundibat miſer.

97 ¶*Inſaniam* non hominibus ſolùm, aut animalibus, ſed & his, quæ ſine anima ſunt. Virgil. Bucol. Huc ades, inſani feriant ſine litora fluctus.

98 ¶*Elegantes*, nõ ſolùm vt conſuetudine ab elegantia ingenij, aut cultus electione, & delectus plerũque dici poteſt, ſed à veteribus etiam vitio datur. M. Tul. in Clodium, & Curionem: Tu elegans, tu ſolus vrbanus, quem decet muliebris ornatus, quem inceſſus pſaltriæ, qui leuare vultum, mollire vocem potes. Cato de Moribus: Auaritiam omnia vitia habere putant, ſumptuoſus, cupidus, elegans, vitioſus.

99 ¶*Amarum*, non ſolùm ex ſapore triſte, ſed ex quacunque cauſa terribile, & impenſum Maronis auctoritate dicimus lib. x. Hoſtis amare quid increpitas? mortémque minaris?

100 ¶*Multitudo*, cùm ſit numeri populorum, vt quidam volunt, Var. pro multo non abſurdè adſcripſit de vita populi Rom. lib. ij. Nihilo magis propter argenti facti multitudinem miſerat furandum, quod propter cenſoriam ſeueritatem nihil luxurioſum habere licebat.

101 ¶*Sanguinolentum*, corporum poteſt eſſe lectum eſt & de incorporeis. Varro de vita pop. Rom. lib. iiii. Itaque propter amorẽ imperii magiſtratus grauatim ſeditionibus ſanguinolẽtis, aut dominatus quo appellarent.

102 ¶*Pondus*, pro numero. Varro de vita pop. R. li. iiii. E Græcia Aſiaticas in villas cõportaſſe magnũ pondus omnium artificum.

103 ¶*Audiendi* ſenſum etiam iis rebus Virgilius dedit, quæ nec aures habent, nec ſenſum, Georgic. lib. I. Et fruſtra retinacula tendens Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

104 ¶*Carere*, etiam rem bonam dici poteſt. Turpil. Demetrio: Dolentis perſona eos parentes careo.

105 ¶*Caui* proprietas eſt ſinuoſi, & concaui, ac per hoc ſine dubitatione corporalis. Virgilius verò etiam de incorporalibus, quæ ſunt inania tantùm vel obſcura, dici poſſe teſtatur lib. vi. Et ni docta comes tenueis ſine corpore vitas Admoneat volitare caua ſub imagine formæ. Et lib. x. Tum dea nube caua tenuem, & ſine viribus vmbram.

106 ¶*Lauare*, cum ſit eluere, & ſordida quęque purgare, vetuſtatis etiã auctoritas poſuit pro polluere. Virg. Geor. lib. iii. Lauit ater vulnera ſanguis. Et libr. x. Lauit improba teter Ora cruor. Plaut. Pſeudolo: Eas lacrymis laui. Ennius Hecuba: Heu me miſerã, interii. pergunt lauare ſanguen ſanguine. Varro ἑκατόμβῃ: Pater vt cruore laueret ararũ aggerem. Afran. Suſpecta: Vident lauere lacrymis me tuum collum pater.

107 ¶ *Animas*, pro corporibus. Virg. li. xi. Ite, ait, egregias animas, quæ ſanguine nobis Hanc patriam peperere ſuo, decorate ſupremis Muneribus. In quo etiam hoc vnum eſt, quòd patriã poſuit pro regione, vel terra, cùm patria ſit ciuitas, vel vrbs parentum.

DE CONTRARIIS GENERIBVS VERBORVM.

CAP. VII.

1 ¶ *Aucupaui*, actiuum poſitum pro paſſiuo. Titinnius Veliterna: Id ego aucupaui, plenas aureis affero. Plautus Trucul. Lepidè æcaſtor aucupaui, atque è mea ſententia. Idem Menæchmis: Vt concedamus ex inſidiis aucupa. Enn. Medea: Fructus verborum aures aucupant. Pacuuius Chryſe: Incipio ſaxum tentans ſcandere verticem In ſummum, dein hominis partes proſpectum aucupo. Accius Aſtyanacte: Nunc in conſilio id reges Argiuûm aucupant, Id quærunt. Idem Medea: Ego me extollo in abietẽ, altè ex tuto proſpectans aucupo.

2 ¶ *Vagas*, pro vagaris. Plautus Milite: Te alloquor vitij probrique plenus, qui circum vicinos vagas. Serenus opuſculis: Rure puella vagat virido. Accius Tereo: Fama nam nobilitas lata ſtirpe præclarè viget, vagat. Idem Medea: Vagant, pauore pecuda in tumulis deſerunt. Idem Bacchis: Deinde omnes ſtirpe cum inclyta Cadmi deuagant matronæ percitatæ tumultu. Pacuuius Medea: Quid tandem, vbi ea eſt, quod recepta exul incerta vagat? Turpilius Leucadia: Vecordi vagas inſania Enni. Hectoris Lytris: Conſtitit, credo, Scamander, arbores vento vagant. Pacuuius Periboea: In triplici pertimefactus mærore animi, incertè errans vagat. Varro Pſeudolo Apolline, περὶ θεῶν διαγνώσεως: Cùm ſex pueri, & puellæ pariter item ſex, aut ſeptem numero, quæ cum choro pari vagaſunt. Idem Hercule: Tuam fidem per maritimas oras quæ vagat ſuffragantur. Pomponius Pappo: Præterito populi voluntas hæc eſt, & vulgo vagas.

3 ¶ *Refragabunt*, pro ſuffragabunt. Siſenna Hiſtor. libr. xiiij. Multi populi, plurimæ conciones dictaturam omnibus animis, & ſtudiis refragabunt.

4 ¶ *Meret*, pro meretur. Plautus Menæch. Item hic vltro fit, vt meret, potiſſimus noſtræ domi vt ſit. Idem eodem: Adibo, atque hominem accipiam dictis, quibus meret. Turpil. Philopatro: Vtinã poſſim tibi referre gratias, vt de me meres. Idem Hetera: Meres, merito vt diligare.

5 ¶ *Auſpicaui*, pro auſpicatus ſum. Plaut. Perſa: Lucro faciendo ego auſpicaui. Idem Sticho: Eam ego auſpicaui in re capitali mea. Atta Lucubratione: Cùm primò luci hodie vt exornata ſit, atque vt auſpicetis cras eſt communis dies. Cæcilius Plotio: Inſanum hoſpitium aliter hiſtrionum eſt, atque vt magiſtratus cùm publicè auſpicant. Næuius belli Pœnici libro tertio: Virum prætor aduenier, auſpicat auſpicium[proſperum.]

6 ¶ *Eluctaui*, pro eluctatus ſum. Plautus Trinũmo: Cum hiſce ærumnis eluctauit. Idem Vidul. Quid multa verba? plurimùm luctauimus. Terentius Hecyra: Dicitque illi annulum ſeſe, dum luctat, detraxiſſe.

6 ¶ *Scruto*. Plautus Aulularia: Poſtremò hunc iam perſcrutaui.

7 ¶ *Auguro*. Accius Oenomao: Atque ea coniectura auguro. Idem Amph. Si ſatis rectè aut vera ratione augurent. Ennius Menalippo: Certò hic eſt nulla quin monſtrum ſiet, Hoc ego tibi dico, & coniectura auguro. Pacuuius Chryſe: Propemodum animus coniectura de errore eius augurat. Cicero ad Caluum: Præſentit animus, & augurat quodammodo, quæ futura ſit ſuauitas. Virgil. libro ſeptimo: Et ſiquid veri mens augurat, opto. M. Tul. de Repub. libro quarto: Cui quidam vtinam vetè fideliter abundante augurauerim.

8 ¶ *Aſſenſit*, eſt & paſſiuum. Accius Neoptolemo: Vbi nihil cõtra rationem, & quam habuit aſſenſit ſilens. Idem Erigona: Aſſentio, age nunc tu tuam progeniem & ordine. Pompon. Sponſa: Papæ pol magis vbi cognorit, omnes vnà aſſentiant.

9 ¶ *Cunctant*, pro cunctantur. Accius Alpheſibœa: Ita territa Mẽbra animo ægroto cunctant ſufferre laborem. Ennius Ambracia: Bene mones, tute ipſe cunctato, vide fortem virum. Idem Hectoris Lytris: Qui cupiant dare arma Achilli, vt ipſi cunctent.

10 ¶ *Accinge*, pro accingere. Pomponius Maccis geminis: Iam ego mihi adero, dum ego reuortor, age antè accinge ad molas.

11 ¶ *Contempla*. Accius Philocteta: Contẽpla hanc ſedem, in qua ego nouem hyemes ſaxo ſtratus pertuli. Næuius Danaë: Cõtẽplo placidè formã, & faciem virginis. Titinnius Fullonia: Adſpecta formam, atque os contempla meum. Ennius Medea: Aſta atque Athenas

Athenas antiquum opulentum oppidum Cõtempla. Plaut. Aſin. Meum caput contemples.

12 ¶ *Altercata eſt*, paſſiuum. Pacuu. Iliona: Cur illa hic mecum altercata eſt?

13 ¶ *Arbitrabunt*. Plautus Sticho: Probiores verò arbitrabunt, ſi probis narraueris.

14 ¶ *Amplexa*, pro amplexare. Acc. Alcmæone: Poſtremò amplexa, fructum quem dij dant cape.

15 ¶ *Amplexari*, pro amplecti. Cicero de Orat. lib. iij. Nec voluptatem tuentur, quam amplexari poſſunt.

16 ¶ *Criminat*. Ennius Satyr. libro tertio: Nam is non bene vult tibi, qui falſò criminat apud te.

17 ¶ *Dignaui*, pro dignatus ſum, vel dignum duxi. Accius Meleagro: Remanet gloria apud me; exuuias dignaui Atalantæ dare. Pacuuius Hermiona: Cùm neque me aſpicere æquales dignarent meæ.

18 ¶ *Miſerarent*, pro miſerarentur. Accius Athamante: Atque ita de illis merui, vt iure hæc nunquam miſerarent mala.

19 ¶ *Largi*, pro largire. Lucillius libr. xiiij. Quod viſcus dederas tu quidem, hoc eſt viſcera largi. Accius Diomede: Benignè, & pro beneficio largito atque ampliter. Cato lege Bæbia: Pecuniam inlargibo tibi.

20 ¶ *Intui*, & *Contui* pro contueri. Turp. Pedio: Tamen oculis longa intercapedine ap petunt cupidè intui. Pomponius Maccis geminis: Incœpi contui, conſpicio coleatam cuſpidem.

21 ¶ *Proficiſceret*, pro proficiſceretur. Turpilius Hetæra: Hortatur hominem, quàm primùm proficiſceret.

22 ¶ *Sortirent*, pro ſortirentur. Varro Rerum humanarum lib. xx. Cùm venerint cenſores, inter ſe ſortiant.

23 ¶ *Moderant*, pro moderantur. Pacuu. Peribœa: Neque tuum te ingenium moderat, neque fraternum ira exſilium leuat.

24 ¶ *Sortiunt*. Ennius Creſphonte: An inter ſe ſortiunt vrbem, atque agros?

25 ¶ *Polliceres*, pro pollicereris. Varro Anoputio [illegible]. Nam in omnibus legi [illegible]. Ne dares, ne polliceres quid datum eſt.

26 ¶ *Populat*, & paſſiuum *populatur*. Virg. Geor. lib. 1. Populátque ingentem farris aceruum Curculio. Cæcilius Aſoto: Iamdudum depopulat macellum. Ennius Ambracia: Agros audaces depopulant ſerui dominorum domini. Quadrigarius: Agrum Nolanum populare cœperunt. Accius Aſtyanacte: Qui noſtra per vim patria populauit bona. Siſen. Hiſt. libro quarto: Protinus agros populabundus ad Numeriam conuertit.

27 ¶ *Punitur* aliquem, pro punit. M. Tull. de offic. li. 1. Neque ad eius, qui punitur aliquem, aut verbis fatigat? ſed ad Reipub. vtilitatem referri. Et Tuſc. li. 1. Quo multi inimicos etiam mortuos puniuntur.

28 ¶ *Ruminat*. Vir. Bucol. Ilice ſub nigra pallenteis ruminat herbas.

29 ¶ *Fabricãtur*. M. Tul. de offi. li. 1. Vt enim pictores, & ij, qui ſigna fabricantur. Plautus Aſin. Fabricare, quid vis comminiſcere. Cic. de orat. lib. iij. Capitolij faſtigium illud, & cæterarum ædium non venuſtas, ſed neceſſitas ipſa fabricata eſt.

30 ¶ *Palpatur*, pro palpat. Lucil. lib. xxix. Hic me vbi videt, ſubblanditur, palpatur, caput ſcabit.

31 ¶ *Luctant*, pro luctantur. Ennius li. ix. Viri validis viribus luctant.

32 ¶ *Bellantur*, pro bellant. Virg. li. x. Et pictis bellantur Amazones armis.

33 ¶ *Partiret*, pro partiretur. Lucil. li. xxix. Quid quas partiret ipſe pro doctrina bonis Plaut. Aſinaria: Hanc quidem, quam nactus prædam, cum illis partiam.

34 ¶ *Impertis*. Lucil. lib. xxviij. Soſpitat, Impertit ſalutem plurimam, & pleniſſimam.

35 ¶ *Cohortarent*. Quadrigarius Annal. lib. v. Et dicerent caſtra facta eſſe, atque hos cohortarent, vti maturarent.

36 ¶ *Moderant*, pro moderantur. Acc. Epigonis: Viden' vt te impietas ſtimulat? nec moderat metus? Pacuuius Peribœa: Neque tuum te ingenium moderat, neque fraternum ira exſilium leuat.

37 ¶ *Commiſereſcimus*. Vir. Æneid. lib. ij. His lacrymis vitam damus, & miſereſcimus vltrò. Ennius Hectoris Lytris: Seruos & noſtrum imperium, & fidem Myrmidonum vigiles commiſereſcite.

38 ¶ *Prœliant*. Ennius Achille Ariſtarchi: Ita mortales inter ſeſe pugnant, prœliant.

39 ¶ *Complectite*. Pomponius Fullonibus Quin ergo, quando conuenit, complectite. Mi frater ſalue, ô ſoror ſalue mea.

40 ¶ *Expergiſceret*, pro expergiſceretur Pomp. Agamemnone ſuppoſito: Nequis miraretur, cùm tam clarè tonuerit, vt ſi quis dormitaret expergiſceret.

41 ¶ *Labaſcor*, pro labor. Accius: Nullum eſt ingenium tantum, neque cor tam ferum, quod non labaſcatur lingua, miteſcat malo. Varro Rerum diuinarum lib. vij. Poſtquam vidit miſericordia labaſci mẽtem infirmam populi.

42 ¶ *Congredias*. Plau. Epid. Quid ſi adeam? haud ſcio an congredias, ſi hæc ea eſt.

43 ¶ *Certatur*, pro certat. Pacu. Armorum iudicio: An quis eſt, qui te eſſe dignum, quicum certetur, putet?

44 ¶ *Fruſtro*, pro fruſtror. Pomp. Maiali: Miſeret me eorum, qui ſine fruſtis ventrem fruſtrarent ſuum.

45 ¶ *Exſecrarent.* Afran. Incendio: Experiurabant, exſecrabant, ſe, ac ſuos.

46 ¶ *Imitat.* Varro Epiſtola Latina lib. ij. Tuum opus nemo imitare poteſt. Liuius Achille: Si malos Imitabo, tum tu pretium pro noxa dabis.

47 ¶ *Progredi*, pro progredere. Nouius Vindemiatoribus: Quid ſtas, age, moue te inanem primus, progredi.

48 ¶ *Mutuet*, mutuũ ſumat. Cæcil. Aſoto: Ad amicũ curret mutuatũ, mutuet mea cauſa

49 ¶ *Suauies.* Pomponius Munda: Ego illam non amplectar, non ſuauiem? Nouius Quæſtione: Mammas ſencas; pedes extollas, ſuauies cum gemit.

50 ¶ *Conſolare.* Varro Oedipothyeſte: Per idem tempus Oedipus Athenas exſul venire dicebatur, qui conſolaret.

51 ¶ *Minitas*, pro minaris. Næuius Danaë: Etiam minitas? mitte ea, quæ tua ſunt magis, quàm mea. Plautus Amph. Quid minitabas te facturum, ſi iſtas pepuliſſem fores?

52 ¶ *Percontat.* Næuius Maleuolis: Si percontaſſem, malum hoc me præteriſſet. Næuius Belli Punici lib. ij. Blandè, & doctè percontat Ennius: quo pacto Troiam vrbem reliquiſſet.

53 ¶ *Ominas.* Pomponius Cretula: Nil petituræ bene eueniat. Ita ſit, & tibi bene ſit, qui rectè ominas.

54 ¶ *Paciſcunt.* Næuius belli Punici libro ſeptimo: Id quoque paciſcunt mœnia ſint, quæ Luctatiũ recõciliant captiuos plurimos. Idem: Sicilienſes paſcit, obſides vt reddant.

55 ¶ *Conuiuant*, pro conuiuantur. Pomponius Munda: Si calendis conuiuent, idibus cenant foris. Ennius Satyr. lib. j. Malo hercle ſuo magno conuiuat, ſine modo.

56 ¶ *Mirabis.* Pomponius Patruo: Mirum facies fatuæ ſi ſtudium mirabis diu.

57 ¶ *Vrinatur.* Cicero Academicis lib. ij. Si quando enim nos demerſimus, vt qui vrinantur, aut nihil ſuperum, aut obſcurè admodũ cernimus.

58 ¶ *Miſerete.* Ennius Hecuba: Miſerete manus, date ferrum, qui me anima priuem.

59 ¶ *Opino*, pro opinor. Plaut. Bacch. Præneſtinum opino eſſe, ita erat glorioſus. Pacu. Chryſe: Inueni, opino eſſe optumum, Oreſtes vt hæres ſit, ſed tamen. Enn. Eumenid. Taceie opino eſſe optumum, & pro viribus ſapere, atque fabulari tute noueris. Cæcilius Aſoto: Nihil fore opino inter me, atque illum.

60 ¶ *Promeres*, pro promereris. Plaut. Trinummo: Nam retinere nequeo, quin dicam ea, quæ promeres.

61 ¶ *Opitula.* Liuius Equo Troiano: Da mihi haſce opes, quas peto, quas precor, corrige, opitula.

62 ¶ *Fite*, imperatiuo modo: Cato de prędamilitum diuidenda: Tu diues fite. Craſſus lib. xvi. Iliados: O ſocii nunc fite viri. Liuius Odyſſea: fit quoque, fitum eſt.

63 ¶ *Pœnitebãt.* Pac. Arm. iud. prologo. Nũc pœnitebunt, libant liberi grato ex loco.

64 ¶ *Partiret*, pro partiretur. Afra. Diuortio: Cum teſtamento patria partiſſet bona. Lucil. lib. iii. Tu patrem laudis caperes, tu gaudia mecum Partiſſes. Accius Chryſippo: Æternabilem diuitiam partiſſent. Ennius Telamone: Eandem me in ſuſpicionem ſceleris partiuit pater.

65 ¶ *Recordauit.* Quadrigarius Anna. li. v. Is, vbi Daciũ cognouit, & patria eũ recordauit.

66 ¶ *Poti*, pro potiri. Pac. Iliona: Vt ſi onere credo adhuc ſceptrum patienter poti.

67 ¶ *Præſtolat*, pro præſtolatur. Turpilius Pedio: Ego præſtolabo illi, eo citante opiciũ. Liuius Tereo: Nimis pol imprudenter ſuis præſtolaras.

68 ¶ *Reuortit.* Pomponius Maiali: Cenam quæritat. ſi eum nemo vocat, reuortit mœſtus ad me, nam miſer.

69 ¶ *Rethoricaſti*, pro rethoricatus es. Nouius Aſinio: Age nunc, quando rethoricaſti, reſponde, quod te rogo.

70 ¶ *Tutant.* Plaut. Mercatore: Inuoco vos Lares diales, vt me tutetis. Næuius Lycurgo: Tuos qui celſos terminos tutant. Pomp. Patruo: Non erat Quod corpus tremulum ſimula tutaret toga. Pacu. Peribœa: Tu mulier tege te, & tuta templa Liberi.

71 ¶ *Patitor*, pro patere. Plaut. Aſi. Patitor tu item, cùm ego te referiam.

72 ¶ *Copulantur*, pro copulant, paſſiuum pro actiuo. Plaut. Aulul. Adeunt, conſiſtunt, copulantur dextras.

73 ¶ *Præſagitur* pro præſagit. Plau. Bacch. Occidi. anim⁹ iã iſto dicto plus præſagitur mali

74 ¶ *Expalpabitur*, pro expalpabit, quod eſt extorquebit. Plaut. Vidul. Seruus à patre argentum expalpabitur.

75 ¶ *Reddibo*, pro reddam. Plaut. Caſina: Ruri reddibo. Idem Menæchmis: Saluum tibi ita, vt mihi dediſti, reddibo.

• 76 ¶ *Ludipicata* ero hominẽ, pro, ludificata lepidè ero, culpã omnem in me imponit.

77 ¶ *Oſculaui.* Titinnius Ilarubra: Laudor, quòd oſculaui priuignæ caput.

78 ¶ *Expedibo*, pro expediam. Plau. Truc. Ego expedibo, rem perdidi apud vos. Pacu. Periboea: Mane, expedibo factum, mihi quod contrà rogo, reſpondeas.

79 ¶ *Manducatur*, pro mãducat. Pomp. Pappo agricola: Neſcio qui ſellam vrget, quaſi aſinus vxorem tuam, ita apertis oculis ſimul mãducatur, ac molit. Lucill. Satyr. libro quarto: Aſſequitur neque opinantem, in caput inſilit, ipſum Commanducatur totum. Idem libro xiiij. Cùm illud quid faciat

quod

quod manducamur in ore. Afranius Fratriis: Facilè manducari qui poteſt.

80 ¶ *Miſeretur*, pro miſeret. Turpil. Epiclero: Quàm matris, nunc patris me miſeretur magis. Pacuuius: At accepiſti me iſto cum verbo, miſeretur tui.

81 ¶ *Munerat*, pro muneratur. Turpil. Thraſileone: Dat vltrò, ac munerat, quod ab illo abſtulit.

82 ¶ *Rixat*, pro rixatur. Varro Armorum iudicio: Ille viros hortari, vt rixarent, præclari philoſophi. Idem Serrano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Dormit alius, nimirum vigilant, clamant, calent, rixant. Idem de rerum natura lib. j. Ne familiæ rixent cum vicinis.

83 ¶ *Adiutatur*, pro adiutat. Pacu. Dulореſte: Illum quæro, qui adiutatur. Afranius Inimicis: Hæc obſecro igitur agite, & me adiutamini. Lucill. lib. xxvij. Nec ſi paulo minùs vſuras, & magna ad iutatus diu.

84 ¶ *Pigneraretur*, pro pigneraret. M. Tull. de Rep. lib. i. Sed vt plurimas, & maximas noſtri animi, ingenii, conſilii partes ipſa ſibi ad vtilitatem ſuam pigneraretur.

85 ¶ *Murmurari*, pro murmurare. Varro εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, περὶ τῶν γεγαμηκότων: Ita vt ſoliti eramus, Romæ in balneis plodere cœpimus, & murmurari. Quadrigarius Annal. li. viii. In eo loco populus murmurari cœpit. Varr. παπίᾳ πάππῳ, περὶ ἐγκωμίων: Hoc Græcis renuntiato, vt facilè intelligeres, nos ab his amari, commurmurantur. Auctor idem Virgula diuina: Præſertim, cùm ventrem meum coerceam, nec murmurari patiar.

86 ¶ *Excalceatur*, pro excalceat. Varro Pſeudolo Apolline, περὶ θεῶν μαντεύσεως: Quod in eius Dei templa calceati introeunt. Nam in oppido, quæ eſt ædes Apollinis, & qui ibi ad Herculis introeat, nemo ſe excalcietur.

87 ¶ *Nutritur*, & nutricatur pro nutrit, & nutricat. Varr. Teſtamento, περὶ διαθήκης, μετὰ σιλοφθείας: Natis quos Menippe hæreſis nutricata, & tutores do. Qui rem Romanam, Latiúmque adſciſcere vultis. M. Tul. de Deorum natura lib. ii. Omnium autem rerum, quæ natura adminiſtrãtur, ſeminator, & ſator, & parens (vt ita dicam) atque educator, atque altor eſt mundus, omniáque ſicut membra, ſuas & partes nutricatur, & continet: Afranius Vopiſco: Nam nutricatur oliua. Lucil. lib. xxx. Senſu nutricatum ſanè, caput opprimit ipſe.

88 ¶ *Volam*, pro velim. Lucil. lib. xxvii. Atque dolo attonitos vincere Epicuri volam. Plaut. Aſin. Meo modo loquar quæ volam, quoniam intus non licitum eſt mihi.

89 ¶ *Commanducatur*. Lucil. Satyr. lib. iiii. Aſſequitur nec opinantem, in caput inſilit, iſum Commanducatur totum complexa, coméſtque. Idem libro xxv. Villicum Ariſtocratem mediaſtinum, atque bubulcum Commanducatus corrupit, ad incita adegit.

90 ¶ *Eſuribo*, pro eſuriam. Pompo. Augure: Immo mane non eſuribis diutius, quare roga. Nouius Mortis & vitæ iudicio: Ita vobis otioſus ſum: mihi algebo, & mihi eſuribo.

91 ¶ *Fatiſcuntur*, pro fatiſcũt. Accius, ἐπὶ ναυσὶ μάχη: Tamen haud fatiſcar quin tuam implorem fidem. Varro Antiquitate humana libro xiiii. Altera ira, altera vulneribus fatiſcũtur. Pacuuius Duloreſte: Vereor ſi vnquam fatiſcar facere quidquam, quòd quibo, boni.

92 ¶ *Conſecrabor*, pro conſecrabo. Plautus Perſa: Sed quis hic anſatus ambulat magnificè conſecrabor.

93 ¶ *Fruticari*, pro fruticare. Cicero ad Atticum lib. xv. Exciſa enim eſt arbor, nõ euulſa, itaque quàm fruticetur, vides.

94 ¶ *Exſugebo*. Plautus Epidico: Iam ego me vortam in hirudinem, Atque eorum exſugebo ſanguinem.

95 ¶ *Copulantur*, pro coniungunt. Plaut. Aulul. Adeunt, conſiſtunt, copulantur dextras.

96 ¶ *Inuenibo*, pro inueniã. Põponius Buccone adoptato: Sæpe annuit, inuenibit ſæpe.

97 ¶ *Puniuntur*, pro puniunt. M. Tull. Tuſc. lib. i. Tenendum eſt igitur, nihil curandum eſſe poſt mortem, cùm multi inimicos, & mortuos puniuntur.

98 ¶ *Sacrificantur*, pro ſacrificant. Varro antiquitatum rerum diuinarum libro xiiii. Viris nuptis ſacrificabantur in cubiculo viduæ. Sacrificari. Varro Manio: Non maledicere, pedem in focum non imponere, non maledicere, ſacrificari. Idem Varro de liberis educandis: Cùm primores cibo, & potione initiarẽt pueros, ſacrificabantur ab Idibus Eduſæ, & Potinæ.

99 ¶ *Diſcrepuit*, pro diſcrepauit. Cicer. de orat. libro tertio: Nihil ſanè ad rem pertinet, ſiqua in re diſcrepuit ab Antonij diuiſione.

100 ¶ *Spolior*, pro ſpolio. Afranius Crimine: Quos impunè depopulatur, & diſpoliatur decus. Quadrigarius Annal. Ita per ſexẽnium Iugatiam polam, atque agrum Campanum, quod his per milité licebat, exſpoliabantur.

101 *Verecundantur*. Marc. Tull. Hortenſio: Hi noſtri amici verecundantur capti ſplendore virtutis.

102 ¶ *Conuertitur*, pro cõuertit. Plaut. Amphi. Sed fugam in ſe tamen nemo conuertitur.

103 ¶ *Ruminatur*. Varro Sexageſi: Erras, inquit, Marce, accuſare nos ruminaris antiquitates. Idem Bimargo: Odyſſeam enim Homeri ruminari incipies.

104 ¶ *Precantur*. Varro Eumenid. Ego medicina Serapi vtor, quotidie precantur. intelligo rectè ſcriptum eſſe Delphis Theo hera.

105 ¶ *Miras*, pro miraris. Varro Eumenidibus: Hoſpes quid miras animo curare Seraphim. Quid quaſi nõ curat tantidem Ariſto-

teles. Idem eiſdem: Aut ambos mira, aut noli mirare de eodem.

106 ¶ *Nolitote*, pro nolite. Siſen. Hiſt. lib. iij. Nolitote mirari, quàm deſperata voluntate ad vnam belli faciendi viam.

107 ¶ *Gliſcitur*, pro gliſcit. Sempronius Aſellio Hiſt. lib. iiij. Vt maior inuidia Lepido gliſceretur.

108 ¶ *Igneſcitur*, pro igneſcit. Laberius Colace: Figura humana inimici ardore igneſcitur.

109 ¶ *Luxuriabat*, pro luxuriabatur. Tubero Hiſt. lib. xiiij. Pars omnis luxuriabat. Virg. lib. ij. Luxuriátque toris animoſum pectus.

110 ¶ *Focillatur*, pro fouet. Varro de vita pop. Rom. lib. 2. Propter ſecūdas ſublato metu, non in communi ſpectant: ſed ſuum quiſque diuerſi commodum focillantur.

111 ¶ *Emungerentur*. Varro de liberis educandis: Eam ſunt conſecuti corporis ſiccitatem, vt neque ſpuerent, neque emūgerentur.

112 ¶ *Libertatem vti*, pro, vti libertate. Titinnius lib. v. Item vti eum oportet libertatē, qui ſapit. Nouius Zona: Atque facilitatem video veteris vulgariam. Lucil. Satyr. libro 14. Quem metuas ſæpe, interdum quem vtare libenter. Sic potior illam rem, pro, illa re potior. Terent. Adelph. Mille potior gaudia. Lucret. lib. 3. Adde Heliconiadum comites, quorum vnus Homerus Sceptra potitur. Næuius Lycurg. Dic quo pacto eum potiti, pugna, an dolis? Accius Phœniſſis: Natus virtute ſceptrum potiretur patris. Pacuuius Atalanta: Regi vt memorabis, nunc regnum potitur tranſmiſſu patris.

113 ¶ *Opus* eſt illam rem, pro opus eſt illa re. Plautus Ciſtellaria: Malum aufer, bonum mihi opus eſt. Et Captiuis: Omnes maritimi milites iam opus ſunt tibi. Lucretius lib. 2. Scire licet nil principiis opus eſſe colores. Turpilius Lindia: Me vis potiri? Fac ergo potiar quod volo. Sic & callet illam rem pro, illa re: Pomponius Piſtoribus: Mirum ni hæc Marſa eſt, in colubras callet canticulam. Afran. Epiſtola: Quanquam iſthæc malitioſa non tam calleo, tamen non feſelli.

DE MVTATA DECLINATIONE.

CAPVT VIII.

1 A*Pricatio*, pro apricitas. M. Tul. de ſenectute: Vbi enim poteſt illa ætas aut caleſcere apricatione melius, vel igni?

2 ¶ *Itiner*, dictum pro iter. Varro Pranſo parato: Luna exſpectante Adria ſe itiner longum ſermone leuare. Plaut. Mercatore: Quin tu ergo itiner exſequi meum me ſines? Equidem mutata declinatio non eſt ab eo, quod eſt iter iteris, ſed eſt ab eo, quod eſt iter itineris. Lucretius lib. 6. Obuia diſcutiat gladiis, itinérque ſequatur. Accius Oenomao: Coniugium Tiſis pater eat te itiner tendere. Idem Meleagro: Labore aut minuat itiner ingreſſum via. Turpilius Thraſileone. Age, age, egredere: atque vtinā iſtuc perpetuū itiner ſit tibi.

3 ¶ *Feſtinem*, pro feſtinantem. Titinn. lib. 5. Nunc hoc vror, nūc hæc res me facit feſtinē.

4 ¶ *Lacte*, nominatiuo caſu, ab eo, quod eſt lac. Ennius lib. 11. Etſi mulier erubuit, ceu lacte, & purpura miſta. Hemina Annalium lib. 4. Ex tiberi lacte haurire. Cæcilius Tithe: Præſertī, quę nō peperit, lacte nō habet. Varr. Andabatis: Candidum lacte papilla cùm fluit.

5 ¶ *Manſuete*, *&* *manſues*, pro manſuetus, vt ſit nominatiuus manſues. Plaut. Aſin. Reddam ego te ex fera fame manſuetum. Accius Meleagro: Nunc ſi me matrem manſues miſericordia capſit. Varro ὄνος λύρας. Non vidiſti ſimulacrum leonis ad Idam è loco, vbi quondam ſubitò eum cùm vidiſſent, quadrupedem galli tympanis adeò ferunt manſuem, vt tractarent manibus?

6 ¶ *Quæſti*, vel *Quæſtuis*, dictū pro quæſtus. Titinnius Fullonibus: Ni nos texamus, nihil eſt fullones nobis quæſti. Plautus Aulul. Nam hîc apud nos nihil eſt quæſti furibus. Nouius: Per deam ſanctam Lauernam, quæ cultrix quæſtuis ſit. Terent. Hecyra: Nunquam animum quæſti gratia ad malas inducam parteis. Pomp. Piſtore: Nam plus quæſti facerem, quàm quadrinas ſi haberem molas. Turpilius Demiurgo: Mulier meretrix, quæ me quæſti cauſſa cognouit ſui. Idem Hetæra: Simulauit me à ſe amari quæſti gratia: Cæcilius Venatore: Satíſne huic ordini, & ſi nihil egi quæſti, quia ſunt æmuli? Var. de liberis educādis: Nō in ſuarum manuum opificio: quibus almo lino quid faciunt aut palma. Nam lib. 2. Quæſtuis cauſſa deridebant ſuas res pueris.

7 ¶ *Tumulti*, pro tumultus. Plautus Caſina: Quid intus tumulti fuit? Ter. Andr. Nihil ornati, nihil tumulti. Pomponius Piſcatoribus: Quid hoc eſt tumulti? Acc. Æneadis, vel Decio: Nihil neque periculi, neque tumulti eſt, quod ſciam. Idem Nyctegreſia: Cuius vos tumulti cauſſâ acie timeo quid parum aduorti.

8 ¶ *Victi*, pro victus. Plautus Captiuis: pro victi quotidiani ventrem ad me afferas.

9 ¶ *Æſti*, pro æſtus. Pacuuius Chryſe: Æſti fortè ex arido.

10 ¶ *Senatui*, vel *Senatuis*, pro ſenatus: Plaut. Epidico: Senati qui columē cluēt. Sallu. Catilinæ bello: Igitur ſenati decreto, Q. Martius Rex Feſulas, Metel. Creticus in Apuliam, circúmque ea loca miſſi. Siſen. Hiſt. lib. 3. Lucius Calpurnius Piſo ex ſenati cōſulto duas nouas tribus.

tribus. Idem: ſimul & ſenatis conſultis clariſſimis amplificati. Varr. de vita po. Ro. li. 1. Poſteaquam Q. Fabio Maximo dictatore.

11. ¶*Vas*, pro vades. M. Tul. de offic. lib. 1. Vas factus eſt alter eius ſiſtendi, vt ſi ille non reuertiſſet, moriendum eſſet ipſi.

12 ¶*Sumpti*, pro ſumptus. Plaut. Trinũmo: Quod ebibit, quod comeſt, quod facit ſumpti. Turpilius Philopatro: Ecce autẽ tuo more, vti ſoles videre mihi ægrè id pati: quia hos dies cõpluſculos intercapedo ſumpti faciũdi fuit. Lucil. lib. xxx. Quid dare, quid ſumpti facere, ac præbere potiſſet. Cæcilius Plocio: Quid hoc futurum obſonio, & vbi tantùm ſumpti factum? Varro Bimargo: Cùm nouiſſimè mitteret, quantum ſumpti fecerit.

13 ¶*Iteris*, poſitum pro itineris, & quidem rectè: ab eo, quod eſt iter iteris, facit iter itineris. Nouius Lycurgo: Ignoti iteris ſumus, tute ſcis. Acc. Oenomao: Præſtò etiã adſum, expro me quid fers: nam te longo itere cerno vadere. Idem Telepho: Studiúmque iteris reprime. Varro περὶ ταφῆς: Tua templa ad alta phani properans citus itere.

14 ¶*Exerciti*, vel *exercituis*, pro exercitus. Acc. Armorum iudicio: In quo ſalutis ſpes ſummas ſibi habet exerciti. Idem Ἐπὶ ναυσὶ μάχη: Cõtrà quantũ obfueris, ſi victus ſies, conſidera, & quò reuoces ſummã exerciti. Var. de vita pop. Rom. lib. 2 Quibus cùm turpe fecerant fœdus ſine publico conſilio dederunt hoſti quotquot Decius imperator pro exerciti ſalute ſe diis manibus deuouit.

15 ¶*Adſpecti*, pro adſpectus. Accius Aſtyanacte: Abducite intro. nam mihi Miſeritudine commouit animum excelſa adſpecti dignitas. Idem Alpheſibœa: Odiorum hoſtificúmque diem obuium, turbam, adſpecti atque horribilem.

16 ¶*Scriptio*, pro ſcriptura. Cicero de Orat. libro ſecũdo: Illud autem eſt huius inſtituti, ſcriptionis, ac temporis.

17 ¶*Lucti*, pro luctus. Accius Pelopidis: Ceſſo hinc ire, & rapere lucti veſtem in lecto coniugis. Idem Nyctegreſia: tunc quod ſupereſt, ſocium mittis leto, an lucti pœnitet.

18 ¶*Salti*, pro ſaltus. Acc. Menalippo: Hi Menalippum interea traiectus nemorum in ſalti faucibus.

19 ¶*Parti*, & *partuis*, pro partus. Pacu. Atalanta: Vbi me grauidam ſentio aggraueſcere Propinquitate parti. Varro Andabatis: Candidum lacte papilla cùm fluit, ſignum putant partuis, quòd hic ſequatur mulierem è partu liquor.

20 ¶*Frons*, pro fronde, vt Virgil. Georg. lib. 2. Præterea cùm frons tenera, imprudénſque laborum. Varro Parmenone: Creditur lucos alta frons decidit platanos tenuis.

21 ¶*Ibus*, pro iis minùs Latinum putat conſuetudo, cùm veterum auctoritate pluſimum valeat. Titinnius Gemina: Euæ Caſtor ſi moratæ ſitis ambæ, ibus, vt pro ego maioribus. Plaut. Milite: Latrones ibus denumerẽ ſtipendiũ. Pomponius Pappo agricola: Nunc quando voluiſti facere, fac voluptati ſies ib⁹.

22 ¶*Excelſitas*. M. Tul. de offi. lib. 3. Etenim magis eſt ſecundum naturam excelſitas animi & magnitudo.

23 ¶*Campans*, pro campanum. Plaut. Trinũmo: Credo ego iſtuc Staſime ita eſſe, ſed campãs genus multo Syrorum iã anteit patiẽtia.

24 ¶*Pernici*, pro perniciei. M. Tul. pro Sexto Roſcio: Quorum nihil pernici cauſa diuino conſilio, & vi ipſa ac magnitudine rerum factum putemus. Siſenna Hiſt. lib. vi. Romanos in te cerne pernici cauſſa veniſſe.

25 ¶*Harem*, pro hæredem. Næuius Gymnaſtico: Atque meis bonis omnibus ego te hærem faciam.

26 ¶*Gelu*, ars monoptoton eſſe vult. contrà ſentit auctoritas. Lucretius lib. v. Aſſiduúſque geli caſus mortalibus aufert. Idem li. vi. Deniq. ſæpe geli multus fragor, atque ruina.

27 ¶*Vapos*, & vapor, & timos, & labos & labor ita ſunt, vt color & colos. Lucretius lib. v. Peruolitans permanat odos frigúſque, vapóſque. Næuius Lycurgo: Iam vbi nos duplicant aduenietis timos, vapóſq. Accius Andromeda: Qui neque terræ eſt datus, nec cineris cauſſa vnquam euaſit vapos. Var. Manio: Sternitur iuuencus, quem labos mollem facit.

28 ¶*Peruico*, pro peruicaci. Accius Armorum iudicio: Sed peruico Aiax animo atque morabilioni. Plau. Aulul. Hic quidam peruicus cuſtodem addidit.

29 ¶*Anſtititam*. Accius Aſtyanacte: Vtinam vnicam mihi antiſtitã acquitenẽs ſuã tuetur.

30 ¶*Gemiti*. Plautus Aulul. Tantum gemiti mali, mœſtitiæque hic dies mihi obtulit.

31 ¶*Specu* pro ſpecubus. Accius Alcmæone: Quod dij interdum inferam penitus depreſſum altis clauſere ſpecis?

32 ¶*Gallum*, pro gallorum. Varro Eumenidibus: Peditatem, an pudorem gallûm cœpit mihi videri.

33 ¶*Generibus*, pro generis. Accius Alcmęone: Qui ducat, cùm te viderit ſocerum, generibus tantam eſſe impietatem?

34 ¶*Argus*, pro Argiuus. Plautus Amph. Amphytrio natus Argus ex Argo patre. Virg Æneid. lib. 4 Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus.

35 ¶*Augura*, pro Auguria. Accius Telepho: Pro certo arbitrabor ſortis oracula adytus augura.

36 ¶*Humu*, pro humo. Varro Pranſo parato: Contrà coactus ſeruus latratu canum. Fertur biſulcis vngulis, ne ſe humu videant. Varro περὶ ἐδεσμάτων: In pauimento nõ audes

facere lacunam: at in humu calceos facis elixos.

37 ¶ *Flucti* pro fluctus. Accius Telepho: Flucti cruoris voluerent mihi. Idem Clytemneſtra: Flucti immiſericordes iacere, & ætra ad ſaxa allidere. Pacuuius Chryſe: Interea loca flucti flacciſcunt, ſileſcunt venti, mollitur mare.

38 ¶ *Piſcati*, pro piſcatus. Pomponius Piſcatoribus: Quid habes in ſcirpiculis calue? omne piſcati genus. Turpilius Demetrio: Antehac ſufflabat aquilo, aut auſter, inopia tum erat Piſcati.

39 ¶ *Poematis*. M. Tul. lib. 3. Quod idem in poematis, in picturis vſu venit.

40 ¶ *Cultio*, pro cultura. M. Tul. de ſenectute: Num igitur horum ſenectus miſerabilis, qui ſe agricultione oblectabantur.

41 ¶ *Vulgariam*, pro vulgarem. Næuius Zona: Atque facilitatem video vti vulgariam. Turpilius Thraſyleone: Non eſt mediocris res, neque vulgaria fallacia hæc. Afranius Priuigno: Dehinc temeritatẽ repudio vulgariã.

42 ¶ *Pannibus*, pro pannis. Pomponius. Maccis Geminis: Bono animo es video, eripuiſti primitus de pannibus.

43 ¶ *Indecoris*, pro indecora. Acc. Athamante: Cuius ſit vita indecoris, mortem fugere turpem conuenit. Virgil. lib. XII. Nec genus indecoris.

44 ¶ *Foetis*, pro fœtibus. Accius Bacchis: Vbi ſanctus Cytheron frondet viridantibus fœtis.

45 ¶ *Sublima*, pro ſublimis. Accius Phœniſſis: Aut ſæpe ex humili ſede ſublima euolat. Salluſt. Hiſt. lib. 3. Nam terna tunc erat, & ſublima nebula cælum obſcurabat.

46 ¶ Ab eo, quod eſt labos. *Laboſum* facit, non laborioſum. Lucil. Satyr. lib. 3. Præterea omne iter hoc eſt laboſum. Idem: Tãtalus laboſas pœnas.

47 ¶ *Nefantia*, pro nefanda. Lucil. Satyr. lib. 3. Tantalus, qui pœnas ob facta nefantia pendit. Idem libro XXIX. Diſſociat atque omnia ac nefantia. Varro *σκιαμαχία, περὶ τύφου*: Ego, inquit, eam ſuppetias, quæ tunc mihi nec res, nec ratio eſt diſſociat atque omnia nefantia?

48 ¶ *Gracila* eſt pro gracilis. Lucil. Satyr. lib. VIII. Quòd gracila eſt, pernix, quòd pectore puro, Quòd puero ſimilis.

49 ¶ *Bacchanaliorum*, pro bacchanalium, vt vectigaliorum, compitaliorum, & nouaIiorum, Vulcanaliorum. Salluſtius: Exaudiríque ſonus Bacchanaliorum. Idem Hiſt. lib. 4. Curio Vulcanaliorum die ibidem moratus.

50 ¶ *Tumulti*, pro tumultus. Ennius Hectoris Lytris: Quî hoc hic clamoris? quid tumulti eſt? nomen qui vſurpat meum? Turpilius Pedio: Progredior foras viſere, quid hinc tumulti ante fores. Salluſt. Catilinæ bello: Ille cohorteis veteranas, quas tumulti cauſſa conſcripſerat in frontem poſitas, cæterum exercitum in ſubſidio locat. Afranius Vopiſco, Hem quid hoc, perii, pertimui, quid tumulti exaudii?

51 ¶ *Progenij*, pro progeniei. Pacu. Paulo: Pater ſupremæ noſtræ progenij patris.

52 ¶ *Strepiti*, pro ſtrepitus. Ennius Hectoris Lytris: Quid in caſtris ſtrepiti eſt?

53 ¶ *Mirabilitas*, pro admiratio. Tul. de offic. lib. 2. Ergo & hæc animi deſpicientia admirabilitatem magnam facit.

54 ¶ *Itiner*, pro iter. Enn. Telepho: Deúmque de conſilio hoc itiner credo conatũ modo. Pacuuius Atalanta: Dolet: pigétque magis, magíſque me conatum hoc nequicquam itiner. Idem Duloreſte: Delphos venum pecus ſecundæ abſtabula, ac itiner contuli.

55 ¶ *Ferocia*, pro ferocitate. Pacuuius Teucro: Niſi citia ferocitate, atque ferocia. M. Tul. de Repub. li. quinto: Qui comperit eius vim, & effrenatam illam ferociam.

36 ¶ *Deliritas*, pro deliratio. Laberius: Quænam mens, quæ deliritas vos ſuppilatores facit. cum cano eugio velitari?

57 ¶ *Holerorum*, pro holerum. Lucil. Satyr. lib. XV. Tintinnabulum abeſt hinc, ſurpiculíque holerorum.

58 ¶ *Miſtura*, pro moderatura. Varro de vita pop. Rom. lib. 1. Sed quod ea & propter talem miſturam immoderatam ex aquis cunctis: quod temperatura moderatur in Romuli vita tripliceis ciuitates.

59 ¶ *Guberna*, pro gubernacula. Lucil. Satyr. libr. XX. Proras deſpoliate, & detundite guberna.

60 ¶ *Singularia*, pro ſingulari. Turpil. Demetrio: Homo vnica eſt natura, & ſingularia.

61 ¶ *Lubidinitas*, pro lubidine. Laberius Scylace. Lubidinitate labitur.

61 ¶ *Fructi*, vel fructuis pro fructus. Turpil. Canephoro: Satis fructi reddunt. Idẽ Hetæra: Hæc ſi impetro abs te, vt faciat, ſatis fructi cepero ex te. Varro de re ruſtica lib. 1. Eius enim ſaliuam eſſe fructuis venenum.

63 ¶ *Menſionem*, pro menſura. Cic. de oratore, Aures enim, vel animus aurium nuntio naturalem quandam in ſe continet omnium vocum menſionem.

64 ¶ *Volutabundus*, pro volutans. M. Tul. de Repub. libro 2. Cupido autem & expetenti, & lubidinoſo, & volutabundo in voluptatibus.

65 ¶ *Porti*, pro portus. Turpilius Demiurgo: Neque nautæ cùm eſſent circumuenti ventis, incerto itinere, porti indigentes.

66 ¶ *Domuis*, pro domus. Varro *ταφῆ* [illegible]: Perrexit in interiores partes domuis.

67 ¶ *Soni*, & ſonus pro ſonitus, & ſonu.

Pacu.

Pacu. Doloreſte: Quidnã autẽ hoc ſoniti eſt, quod ſtridũt fores? Cæcilius Caleis: Nã quidnam fores facere ſoniti? Siſenna Hiſt.lib.iij. Poſtquàm in ſonu ſignorum prælium magno cum clamore virorum commiſſum eſt.

68 ¶ *Glutino*, pro glutine. Lucil.lib.xxvj. Præterito tepido glutinator glutino.

69 ¶ *Cautio*, pro cautela. Cic. de orat. li.ij. Neque illa mihi cautio, & timiditas in cauſſis, propter præſtantẽ prudentiam Craſſi negligenda eſt. Terent. Andria: Puerum autem ne reſciſcat mihi eſſe ex illa cautio eſt.

70 ¶ *Gelo*, pro gelu. Var. Seſquiul. Pueri dũ comitẽſq; tenẽt cata gelo putri mõtiũ laxa.

71 ¶ *Ceſtis*, pro ceſtibus. Varr. Væ victis, [illegible]: Pugilis ſpectatoris, qui miſerum putatis vinci, quęro à vobis, ſi aduerſarius ſupercilia miceſtis diſcobinarit, nunquis veſtrum ſuam mihi eſt daturus?

72 ¶ *Fructuis*, pro fructus. Varr. Meleagris: Quæro vtrũ fructuis, an delectationis cauſa, fructus vt vendatis. Idẽ περὶ ἐδεσμάτων: Aliquot Romæ ſunt, qui cellas vinarias fructuis parant, vt vendant.

73 ¶ *Quæſti*, pro quæſtus. Var. Prometheo: Æmulum illius artis, atque obſtrigilatorem, qui per aliquot annos quæſti nihil fecerit.

74 ¶ *Senectã*, pro ſenectute. Virg. li.vj. Vires vltra, ſortẽmq. ſenectæ. Lucil. li.xxviij. Proſpiciẽdũ ergo in ſenecta, nunc adoleſcentia eſt.

75 ¶ *Inermis*, pro inermibus. Sallu. Iugurthæ bello: Neq; quẽquã decere, qui man⁹ armauerat, ab inermis pedibus auxiliũ petere. Siſen. Hiſt.li.iiij. Pleriq. inermi in caſtra perfugiũt.

76 ¶ *Gallia*, pro Gallicæ. Salluſt. Hiſt.li.iiij. Cùm interim lumine etiam tum incerto, duę Galliæ mulieres conuentum vitantes ad mẽſtrua ſoluenda montem adſcendunt.

77 ¶ *Effigia*, ꝓ effigies. Afran. Vopiſco: Cui⁹ te ſuſcitat imago: cui⁹ effigia cognat⁹ patre?

78 ¶ *Intemperia*, pro intemperantia apud veterem auctoritatis obſcuræ: Has eius intemperias in maritum.

79 ¶ *Poematorum*, pro poematũ. Afran. Priuigno: Poematorum non bonorum. Plaut. Aſin. Nam neque fictum vnquam eſt, neque pictum, neque ſcriptum in poematis.

80 ¶ *Acritas*. Accius Neoptolemo: Vis veritatis, atque acritas.

81 ¶ *Largitas*, pro largitio. Ter. Adelph. Quod proluuium? quæ iſthæc ſubita eſt largitas?

82 ¶ *Dextrabus*, pro dexteris. Liuius Odyſſea: Deque manibus dextrabus.

83 ¶ *Curatura*, & *Curatio*, pro cura. Ter. Eun. Tametſi bona eſt natura, reddũt curatura iũceas. Cic. Tuſc. li.iij. Nã vt medici cauſſa morborum curationem eſſe inuentam putant.

84 ¶ *Imberbi*, pro imberbis. Lucil. li.xxx. Maximus ſi argẽto in verbo androgyni barbati mœcho cinædi. Varro Epiſt. ad Fabiũ: Quòd facis Saturnorum ſimiles ſunt, quod maxima ſiunt, idẽmque imberbi.

85 ¶ *Sexcentum*, pro ſexcentorum. Lucil. lib. xxx. Maximus ſi argenti ſexcentûm, ac mille reliquit. Idem lib. xxx. Quid verò eſt, centum, ac ducentum poſſideas ſi Millium?

86 ¶ *Pauperies*, pro paupertate. Enn. Hecuba: Senex ſum, vtinam mortẽ oppetam Priuſquam eueniat, quod in pauperie mea ſenex grauiter gemam.

87 ¶ *Aedis* nominatiuo ſingulari. Varr. de vita pop. Rom. lib. I. Hæc ædis, quæ nunc eſt, multis annis poſt facta ſit, in qua omnia regis temporibus delubra parua facta.

88 ¶ *Victuis*, pro victus. Varro de vita pop. Rom. l. I. Primùm de re familiari ab patribus, ſecundò de victuis cõſuetudine primigenia, tertiò de diſciplinis priſcis neceſſariis vitæ.

89 ¶ *Graduis*, pro gradus. Varr. de vita pop. Rom. li.ii. Multo præditi pudore, & pudicitia adoleſcentes, dixerunt cũ maiore patre eius graduis, & [ætate] ad te ſtipendia facerent.

90 ¶ *Puerilitas*, pro pueritia. Varro de liberis educandis: Velim me hercules, inquit, ipſe viſu magno puerilitatis formulam audire.

91 ¶ *Anuis*, pro anus. Var. Cato, vel de liberis educãdis: Eã nutricẽ oportet eſſe adoleſcẽtẽ. Anuis enim vt ſanguis deterior, ſic lac. Lac enim vt qdã dicũt phyſici, ſãguinis ſpuma eſt.

92 ¶ *Præcantrix*. Varr. de liberis educandis: Vt faciunt pleræque vt adhibeant præcantrices, nec medico oſtendunt.

93 ¶ *Rituis*, pro ritus. Var. Cato, vel de liberis educandis: Itaque domi rituis noſtri, qui per Deum fidium iurare vult, prodire ſolet in compluuium.

94 ¶ *Pronis*, poſitũ pro prona. Varr. Parmenone: Alia trabs pronis in humum accedens proximè frangit ramos cadens.

95 ¶ *Teneritas*, teneritudo. Cicer. de finibus bonorum & malorum lib. v. In primo enim ortu ineſt teneritas, ac mollitia quædam.

DE NVMERIS, ET CASIBVS.

CAPVT IX.

1 *Accuſatiuus*, numeri ſingularis poſitus pro genitiuo plurali. Siſen. Hiſt. lib. quarto: Qui tamen, quibus litibus fœdera maiorum *ſuûm* diſſoluta. Titinnius Veliterna: Omnium *vitiûm* expertem, conſilii plenum prohibui. Idem Gemina: Non execratis paraſitum, nec virum aſpellit domo. Lucretius lib. vi. Flammea tempeſtas *Siculûm*

dominata per agros. Plautus Perſa: Pol *Deûm* virtutem dicam & maiorum *meûm*. Terent. Hecyra: Propè iam remotum ab iniuria *aduerſariûm*. Accius Euryſace: Reprime parumper citatum quadrupedem. Nouius Euryſace: Millia ſex *nummûm* in arcam dimiſi nummariam. Accius ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ: Ab claſſe ad vrbem tendunt, neque quiſquam poteſt Fulgentium *armûm* armatus ardorem obtui. Turpilius Epiclero: In Caliphonis nunc te miſeræ *liberûm*. Pacuuius Atalanta: Parentum, *incertûm inueſtigandûm* gratia. Idem Periboea: Regnum imperator *æternûm* morum ſator. Varro παπία πάππου, περὶ ἐγκωμίων: O mî optanti miniſterio *inuidûm* tabes. Idem de vita populi Romani libro quarto: Hortenſius ſuprà decem millia *cadûm* hæredi reliquit, *medimnûm* vini mille cadum. Salluſt. Hiſtor. libro nono: Cuius duas inſulas propinquas inter ſe, & decem *ſtadiûm* procul à Gadibus ſatis conſtabat ſuopte ingenio aliméta mortalibus gignere. Afranius Vopiſco: Antiquitas petenda in principio eſt mihi. maiores noſtri incupidiores *liberûm* fuere. M. Tul. de offic. li. iij. An emat denario, quòd ſit mille *denariûm*.

2 ¶ *Accuſatiuus*, poſitus pro datiuo: *Ignoſcamus illam rem*, pro, illi rei ignoſcant. Plautus Amphit. Velatis manibus orant, *ignoſcamus peccatum ſuum*. Terentius Eunucho: An, ne comparandus hic quidem ad illum eſt.

3 ¶ *Genitiuus* caſus poſitus pro accuſatiuo. Titinnius Pſaltria: Dicis tu quæſo, quò te auortiſti? *mei faſtidis*? meæ delitiæ. Plautus Aulul. Abiit, neque certiorem fecit. *Faſtidit mei*, pro, me faſtidit. Lucillius Satyr. libro ſeptimo: Triſtes difficiles ſumus, *faſtidimus bonorum*. Turpilius Leucadia: Vide nunc, *faſtidit mei*. Lucillius libro xxviij. Cui ſæpe *mille* impoſui *plagarum* in diem. Idem: *Si argenti indiges*. Plautus Aulul. Deinde egomet mecum cogitare interdum occœpi. Sic *veretur illam rem*, ſicuti & conſuetudo, & Terentius Phorm. auctor eſt dicens: Non ſimultatem meam vereri ſaltem. ¶ Veteribus gentium pro accuſatiuo poni placet. Afranius Compitalibus: Si non verear, nemo *vereatur tui*. Idem Simulante: *Tui veretur*, me ad te miſit. oratum peteret. Idem Emancipato: Optandum vxorem, quæ non *vereatur viri*. Pacuuius Hermiona: Tyndareo fieri contumeliam: cuius à te veretur maximè acta gratulatione: Nihilne te *populi veretur*, quî vociferare in via? Varro Sardis Venalibus: Non te tui ſaltem pudet, ſi nihil *mei revereatur*? Accius Alpheſiboea: Si *tui veretur* progenitoris, cedo.

4 ¶ *Accuſatiuus*, poſitus pro ablatiuo. Titinnius Gemina: Ædepol hominis ignaui *functus officium*. Plautus Menæchmis: Nam paraſitus octo hominum *munia* facile *fungitur*. Idem Trinummo: Sequere hac me, gnata, *vt munus fungaris tuum*. Lucillius Satyr. libro primo: *Munus* tamen *fungi*, & muros ſeruare potiſſent. Idem libro quinto: Liuius pauperem ait ſe ingentia *munera fungi*. Turpilius Epiclero: Sed vola, Vt familia noſtra *officia fungatur* ſua. Idem Pedio: Nuptias abiecí, amicos *vtor primores viros*. Pacuuius Duloreſte: Nonne *officium fungar* vulgi, atque ægrè madefactum feram?

5 ¶ *Accuſatiuus*, vel nominatiuus poſitus pro ablatiuo. Turpilius Demetrio: Meos *parentes careo*. Marcus Tullius de Republ. libro quinto: Sed tamen vt bono patrifamiliâs, colendi, ædificandi, ratiocinandi quidam *vſus opus eſt*. Varro κύνικος, περὶ τροφῆς, Denique ſi *veſtimenta* ei *opus ſunt*, quæ fers? Idem Prometheo lib. primo: Id vt ſcias, audi hoc, quod falſum dicis eſſe, nemini *oculos opus eſſe*, ſi habet. Salluſt. Hiſtor. libro ſecundo: Ruina quæ pars magna, ſuiſmet, aut proxumorum telis cæteri vice pecorum obtruncabantur. Afran. Vopiſco: Tandem vt poſſimus noſtra *fungi munera*. Idem Fratriis: Id aurum me condonat litteris. Lucil. li. xxvj. Tu ſi voles, per aureis pectus irrigarier.

6 ¶ *Genitiuus*, poſitus pro ablatiuo, vel aduerbio loci. Plautus Trinummo: Nō ego ſum *dignus ſalutis*? Cicero Tuſcul. libro quarto: Aliquod malum metuit exanimatus, *pendet animi*. Plautus Amph. Vt ſalui *potiremur domi*. Pompon. Pappo agricola, Domus hæc fuerit placiti. Accius Epigonis: Locrorum latè viridia, & frugum vbera. Lucillius Satyr. libro ſexto: Hortare illorum ſi poſſim capi ſortiri. Idem libro octauo: Quarum & *abundemus rerum, & quarum indigeamus*. Idem libro nono: Si nihil ad faciem, & ſi olim lupa proſtibulū quæ Numini opus, atq. abſit. Pacu. Periboea: Poſtquàm eſt *honoratus frugum, & floris* Liberi. Marcus Tullius de Repub. li. tertio: Noſter autem populus ſociis defendendis terrarum iā *omnium potitus* eſt. Afranius Excepto: Quod vitæ ſtudium, aut quod præſidiū in poſterum mihi ſupponebas, mecum *priuis tui*? Varro de vita populi Romani libro ſecundo: Vt noſter exercitus ita ſit fugatus, vt Galli Romæ *Capitolij ſint potiti*, neque inde ante ſex menſes geſſerint. Significata ad genitiuum in poteſtatem venit. Plautus Capt. Ille alter *potitus hoſtis* eſt. Salluſt. Iugurthæ bello: Vt priuſquam legatos conueniret, *Adherbalis potiretur*. Idem eodem: Ager autem aridus, & *frugum vacuus*. Marcus Tullius de officiis libro primo: Hæc ſunt opera magni animi, & excellentis, & *prudentia* æquè, *conſilíque fidentis*. Idem: Omnium autem rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil eſt agricultura melius. Virgilius Æneidos libro primo: *Implentur*

veteris

veteris Bacchi, pinguiſq. ferinæ. Marc. Tull. Hortenſio: Et qui expectat, pendet animi: quia ſemper quid futurum ſit, incertum eſt. Varro Eumenidibus: Ego autem qui eſſem *plenus vini, & Veneris*. ¶ Sic *deſipiebam mentis*, pro mẽte. Plaut. Epidico: Deſipiebam mentis, cùm illa ſcripta mitterem. ¶ Sic *mille annorum viuunt*, pro mille annis viuunt. Plautus Milite: Qui mille annorum perpetuò viuunt.

7 *Datiuus*, pro accuſatiuo. Titin. Barath. Vbi ambitionem *virtuti* videas *antecedere*, pro virtutem antecedere. Plaut. Truculẽto: Quia tu veſtimento, & cibo *alienis rebus curas*. Acc. Meleag. Cuius exuuias, & coronam huic *numerauit virgini* [legendum munerauit] M. Tul. de repub. lib. 4. Hic verò mulieribus præfectis reponatur, qui apud Græcos creari ſolet: ſed ſit cenſor, qui viros doceat *moderari vxoribus*. Salluſtius Catilinæ bello: Breui ſpacio legiones numero hominũ expleuerat, cùm initio non amplius *duobus millibus habuiſſet*. Lucillius libro vigeſimo ſexto: *Si miſerantur, ſe ipſi*, vide ne illorũ cauſa ſuperiore loco collocauerit. Terent. Facite ita vt *vobis decet*. Terent. Andr. Interea mulier quædam ab hinc triennium Ex Andro *commigrauit huic viciniæ*. Varro de vita populi Romani lib. 4. Tanta porrò *inuaſit* cupiditas honorum *pleriſque*, vt vel cælum ruere, dummodo magiſtratum adipiſcantur exoptent.

8 ¶ *Accuſatiuus*, pro genitiuo. M. Tul. de offi. lib. 2. Dum homines cruenti *haſtam illam cruentam meminerint*, & ſperabunt. Virg. Buco. *Alternos*, Muſæ *meminiſſe* volebant. Plau. Ciſtellaria: *Meminere officium ſuum*. Et Menæchmis: Propterea illius *nomen memini* faciliús. Accius Euryſace: Heu me miſerum, cùm hæc recordor, cùm *illos reminiſcor dies*. Idẽ ἐπὶ ναυὶ μάχῃ: Eos mortalis fœnis libro x. Miſereor ſæpe ſtuditos volo. Et Athamante: Veritus ſum arbitror, atque vtinam *memet* poſſim *obliuiſcier*. Et Nyctegreſia: An ego *Vlyſſem obliuiſcar* vnquam, aut quenquam proponi velim? Turpilius Pedio: Iam deſine *meminiſſe* illius *formam*. M. Tul. de Republ. lib. 4. Atque ipſa mẽs, quæ futura videt, *præterita meminit*. Varro væ victis [illegible]: Libet me epigrammata facere: & quoniam *nomina non memini*, quod inſolum mihi venerit ponam.

9 ¶ *Inuidit illam rem*, pro illa re. Accius Menalippo: Vnde, aut quis mortalis florem liberûm *inuidit* meûm? ¶ *Priuatur illam rem*, pro illa re. Næuius Pedio: Quod res vis hanc priuari pulcras, quas vti ſolet?

10 ¶ *Ablatiuus*, pro genitiuo. Plaut. Pſeudolo: *Vino* modo *cupidi* eſtis. Lucil. Satyr. lib. 1. Porrò quæcunque, & cuicunque, vt diximus antè Obſtiterit primo hoc minuendi refert res. Idem lib. 6. Et id ſolum aduerſæ fortunæ rei quæ reſiſtit. Turpil. Pedio: Neque virum eductà, vt par eſt, *expers* malitiis. Virg. Geor. lib. 2. Illa ferax oleo eſt.

11 ¶ *Accuſatiuus*, pro nominatiuo. Pomp. Præcone poſteriore: Quòd *lætitias inſperatas* modò mihi *irrepſere* in ſinum. Virg. Æneid. lib. 1. *Vrbem quam* ſtatuo, *veſtra eſt*.

12 ¶ *Nominatiuus*, pro datiuo. Nonius Agricola: Lernete duo verbis etiam primo, & poſtremo. Plautus Aulul. Credo ego illũ iam inaudiuiſſe mihi eſſe theſaurum domi. *id inhiat*. Cic. Tuſc. lib. 1. Multáq. ſecula poſt reuiguit Pythagoreorum nomen. Varro de re ruſtica lib. 1. Centum iugeribus vinearum *opus eſſe quindecim mancipia*.

13 ¶ *Genitiuus*, pro datiuo. Accius Neoptolemo: Quid ſi ex Græcia omne nomen Ilium par nemo reperiri poteſt? Turpilius Pedio: Neque mirum educta, vt par eſt, expers malitiis, *metuens ſui*. Virg. Æneid. libro 1. *Diues opum*, ſtudiiſque aſperrima belli. Plaut. Aſin. Volo amori obſecutum illius, volo amet me patrem. Idem Pſeudolo: Duorum labori ego hominem parſiſſem lubens, Me interrogandi, & tui reſpondendi mihi. Cic. de orat. lib. 2. *Bonorum virorum plenum forum*. Varro de vita pop. Ro. lib. 4. Ipſa Italiæ oppida ſunt vaſtata, quæ prius fuerunt *hominum referta*.

14 ¶ *Nominatiuus*, pro genitiuo. Turp. Epicl. At edim ſcies *ea*, quæ *fuiſti inſcius*. Teren. Phorm. Ita plerique ingenio ſumus omnes, *noſtri* noſmet *pœnitet*. Sic & *potior illam rẽ*. Pacu. Peribœa: Regnum potior, coniugem macto inferis.

15 ¶ *Ablatiuus*, pro datiuo. Lucil. Quod ſumptum, atque epulas *dictu præponis* honeſto. Virgil. libr. vi. Téque *adſpectu*, ne *ſubtrahe noſtro*.

16 ¶ *Genitiuus*, pro nominatiuo. M. Tul. de Repub. libro vi. Vt quemadmodum ſcribit ille, quotidiano in forum *mille hominum* cum palliis conchylio tinctis diſcederent.

17 ¶ *Ablatiuus*, pro accuſatiuo. Virgil. lib. v. Gratior & pulcro *veniens in corpore* virtus Adiuuat.

18 ¶ *Accuſatiuus*, pro genitiuo. Acc. Myrmidonibus: *Mea fata* in acie *obliti*. Sallu. Hiſt. libr. 3. Sed Pompeius à prima adoleſcentia ſermone fautorum ſimilem fore credens Alexandro regi. Virg. Æneid. lib. 8. Et vocem Anchiſæ magni, *vultúmque recordor*.

19 ¶ *Accuſatiuus*, pro datiuo. Lucil. xxvi. Suſpendat ne ſe, an *in gladium incumbat*, ne cęlum videat. Plaut. Amph. Velatis manibus orant, *ignoſcamus peccatum ſuum*. Aſtan. Vopiſco: Malè merentur de nobis heri, qui *nos* tantoperè *indigent* in pueritia. Cæcil. Plocio: Dum ego eius mortem inibo. Virg. Æneid. libr. 3. *Treis* adeo incertos cæca caligine *ſoles Erramus* pelago, totidem ſine ſidere noctes. Cicero de Orat. lib. 3. *Locutus* eſſe dicitur homo

copioſus *aliquot horas.*

20 ¶ *Datiuus*,pro ablatiuo.Siſenna Hiſtor. libro IIII. *Alij ſaltui, ac velocitati certare.* Var.de re ruſt.lib I. A quo quòd *indigent potui*, poma dicta eſſe poſſunt. Idem Varro de liberis educandis:Non ſolùm qui primus in alterutra re *præſtet alios*, ſed etiam qui ſit ſecundus, & tertius.

21 ¶ *Nominatiuus*,pro ablatiuo.Siſenn.Hiſtor.lib.III. Omnia quæ diximus *loca*,ſtatim *potitus*. Idem: Hoſtis *loca ſuperiora potiti*. Virg. Ænei.li.x.Saxúmq; vndis immane minatus.

DE MVTATIS CONIVGATIONIBVS.

Cap. x.

F*eruit*,pro feruet.Lucillius lib.nono:Feruit nunc, feruit ad annum. Acc.Nyctegreſia:Claſſis adit,clauditur,feruit. Titinnius Setina:Sapientia gubernator torquet nauem non valentia.Cocus magnum ahenum quando feruit, paulla confutat trua. Accius Meleagro: Heu cor ira feruit cæcum, amentia rapior feróque. Pomponius Agricola: Domus hæc feruit flagitiis. Afranius.Priuigno: Hoc potius hoc nunc feruit minus. hæc volo.Varro Sexageſi:Quod leges iubēt,non faciunt,faciant doſcelàre feruit omnino. Ab eo quod eſt feruit breuiato accentu feruĕre facit,vt ſpernit ſpernere. Afranius Epiſtola: Ego miſo Clandeſtinorum pietor fere matera menſtrua feruĕre.Lucil.Satyr.lib.VIII.Feruere ne longum verò hoc litoribus tradam. Virg.Æneid.lib.IIII.Iam Litora feruere flammis.Lucret.li.II. Feruĕre cùm videas claſſem latéque vagari.Næuius Lycurgo: Latè,longéque trans noſtros feruere. Accius Telepho: Aere,atque ferro feruere igni, inſignibus florere.Varro Deſultorio:περὶ τρυφῆς,Feruere piratis,vaſtaríque omnia circum.

2 ¶ *Lauit*, pro lauat. Virg.Georg.lib.III. Lauit improba teter Ora cruor. Plaut.Pſeud. Eas lacrymis lauit.Lucret.lib.II.Litoris incurui bibulam lauit æquor arenam. Acc.Phœniſſis: Salſis cruorem guttis lacrymarum lauit. Var.Coſmotorina, περὶ φθορᾶς κόσμου: Atque Aegeus fluctus, quam lauit antè aquilo Sæuus vbi poſuit Neptuni filius vrbem. Salluſt.Hiſt.lib.II. Dubium an inſula ſit, quod euri,atq.auſtri ſuperiactis fluctibus circum lauit. Næuius Danaë. Animi iubeo fonte lauere memini manum. Lauere inde tractum eſt. Ennius Telamone ſtrata terra, lauere lacrymis veſtem ſqualam, & ſordidam. Idem Hecuba:Heu me miſerum,interij,pergunt lauere ſanguinem.Lucret.lib.v.Lubrica proluuie larga lauere humida ſaxa. Accius Medea:Lauere ſalſis vultum lacrymis.Var.ἀνθρωπόπολις, περὶ γενεθλιακῆς.Et Hymenæus, qui primò lauere aluum marſupio ſolet. Idem ἑκατόμβη, περὶ θυσιῶν: Pater,vt cruore laueret aram aggerem.Afran.Suſpecta: Vident lauere lacrymis me tuum collum,pater. Lauerēt etiam inde manauit. Enn.Andromeda: Nam vbi introducta eſt, puerúmque vt lauerent, locant in clypeo.Afran.Fratr.Aquam ex cœno haurire, qui lauerent manus. Plaut.Amphitr.Poſtquam peperit, pueros lauere iuſſit nos. Inde imperatiuo modo lauite facit.Titinn.Pſaltria:Manus lauite mulieris,& capita velate. Laui etiam poſitum pro lauari.Pompon.Petitore hærede:Ita velim facias, iampridem volo latrinam laui.

3 ¶ *Feruat*,pro ferueat.Pomp.Fullone:Facite,vt ignis feruat,ligna inſipite,far concidite.Acc.Achil. Ne tum cùm feruat pectus iracundia.

4 ¶ *Sonit*, pro ſonat. Acc. Æneadis, aut Decio:Clamore,& gemitu templum reſonit cœlitum.Idem Phœniſ.Ac vbi curuo litore latratu vnda ſub vndis labunda ſonit.Enn.Hectoris Lytris: Et ſonit, Franguntur haſtæ, terra ſudit ſanguine.Pacuu.Duloreſt.Hymenæum fremunt æquales, aura reſonit crepitu muſico.Sonere inde tractum eſt.Lucr.li.I.Caligare oculos, ſonere aureis, ſuccidere artus. Accius Neopt.Atque adeò valuas ſonere ſenſi regias.Idem Atreo:Sed quid tonitru turbida toruo Concuſſa repentè æquora cæli Senſimus ſonere? Soniuit etiam inde manauit. Ennius Andromach.& Hermaphrodito: Nā neque irati, neque blandi quicquam ſyncerè ſonunt.Acc.Iliona: Ibo ad eam, vt ſciſcam quid velint:valuæ ſonunt.

5 ¶ *Expedibo*, pro expediam. Pacuu.Atalant. Nam quod conabar, cùm interuentum eſt,dicere,Nunc expedibo. Acc.Nycteg.Cunctexa pedibo id modo iuſiurandum date. Pompon.Vernion.Sed qui vtroque error vos agitat,expedibo.Enn.Eumenid.Id ego æquū aptius feciſſe expedibo,atque eloquar.

6 ¶ *Nolito*,pro noli.Lucil.lib.trigeſimo,Nolito,tibi me maledicere poſſe putare.

7 ¶ *Axim*,pro egerim.Pacuu.Perib.Vt quę egi,ago,vel axim verruncent bene.

8 ¶ *Feruitur*, pro feruit. Afran. Vopiſc. Quanta vociferatione feruitur? Hei miſeræ mei.

9 ¶ *Mantat*, pro manet. Cæcilius Hypolimæo, Raſtr. In voltu eodem, in eadem mantat militia.

10 ¶ *Artiuit*, pro artauit. Nou. Dotata: Artiuit linguam in palatum, cœpit labia ſugere. Idem Het. Conatus artiuit matri inter femina fortiter.

11 ¶ *Audibo* pro audiam. Ennius Telamone: More antiquo audibo, neque aureis tibi contra vtendas dabo. Idem Pancratiaſt. Quò nunc me ducis? vbi molarum ſtrepitum audibis maximum? Cæcil. Naucler. Num ab eo audibus præterea, ſi dicis, filia redeat Pergamo.

12 ¶ *Fulgit*, pro fulget. Lucil. Satyr. lib. vij. Primùm fulgit vti caldum, & fornaceum fer rum. Pomponius Macco ſequeſt. Simile eſt, quaſi cùm in cælo fulgit propter lunam lucifer. Lucretius vj. Fulgit item nubes ignis cùm ſemina multa Excuſſere. Idem: Fulgit item cùm rareſcunt quoque nubila cæli. Fulgere correptè pro fulgêre. Lucret. lib. v. Multa videmus enim cæleſtibus incita flammis Fulgere, cùm cæli donauit plaga vapores. Pacuuius Medo: Linguæ biſulcis actu criſpo fulgere. Accius Bacchis: Lætum in Parnaſſo inter pinos tripudiantem, in circulis ludo, atque tedis fulgere. Lucillius Satyrarum lib. xj. Conuentus pulcer bracæ ſaga fulgere torques Magni.

13 ¶ *Es*, pro eſto. Lucillius lib. xxviij. Conſice te intro, ac bono animo es. Pomponius Maccis geminis: Bono animo es, video, deripis tibi primiter de pannibus.

14 ¶ *Amplant*, pro amplificant. Pacuuius Teucro: Vbi poetæ pro ſua parte falſa confictáque canant, Qui cauſam humilem dictis amplant.

15 ¶ *Aperibo*, pro aperiam. Pomponius Vernion. Aperibo, non poſſum ciuem pati. Orcus eſt, quem amare cœpi, pinguis non pulcer puer.

16 ¶ *Cupiret*, pro cuperet. Lucret. lib. j. Perſtingere vt arcta Naturæ primus portarum clauſtra cuperet.

17 ¶ *Dicebo*, pro dicam. Næuius Pathicis: Primùm quod dicebo rectè, ſecundum, quod dicebo eo meliús.

18 *Edim*, pro edam. Cæcil. Aſot. Nihilne tibi eſſe, quod edim? Nou. Buccula: Quod editis nihil eſt, ſi vultis, quod caeteris, copia eſt. Pompon. Condition. Vix nunc quod edim inuenio: quid nam fiet, ſi quã duxero? Plaut. Pœnulo: Eſt domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras.

19 ¶ *Facitur*, pro fit. Nigid. Commentatione grammatices lib. xix. Id quod dico, eſt huiuſmodi: ποιῶ facit, ποιοῦμαι facitur. Titinnius: Quanta ſtultitia cupidinis! petunt conſilium bona gratia, vt paruifaciatur.

20 ¶ *Euenat*, pro eueniat. Ennius Hecub. Senex ſum, vtinam mortem oppetam, Priùs quàm euenat, quod in pauperie mea Senex grauiter gemam.

21 ¶ *Faxim*, pro fecerim Ennius Phœnicæ: Plus miſer ſum, ſi ſceleſtum faxim, quod dicam fore.

22 ¶ *Moneris*, pro monueris. Pacuuius Armor. iudic. Dic quid faciam, quod me moneris effectum da. Item Chryſe: Dij monerint meliora.

23 ¶ *Niuit*, pro ningit. Pacuuius Paulo: Sagittis, plumbo, & ſaxis grandinat, niuit.

24 ¶ *Obedibo*, pro obediam. Afranius Mariitis: Meo vt obſequar amori, obedibo tibi.

25 ¶ *Operibo*, pro operiam. Pompon. Præfect. Morum pater ait eſt negato eſſe, hîc me operibo caput.

26 ¶ *Paribit*, pro pariet. Pompon. Buccone auctorato: Si prægnans non es, paribis núquam.

27 ¶ *Peruenibunt*. Pomponius Pithone gorgonio: Hominem beatum, quò illæ peruenibunt diuitiæ.

28 ¶ *Redibo*. Plautus Vidular. Ego ſeruabo, quaſi ſequeſtri detis, neutri reddibo.

29 ¶ *Reperibitur*, pro reperietur. Pompon. Anulo poſteriore: Id credo, metuis, ne inuidia deſit tibi, Cùm nemo, qui à te recipiat, reperibitur. Plautus Epidico: Quid illa fiet fidicina igitur? aliqua res reperibitur. Cæcilius Obol. Nunc enimuero eſt, cùm meæ morti remedium reperibit nemo.

30 ¶ *Poſſetur*, pro poſſet. Quadrigarius Annalium libr. j. Cùm non poſſetur decerni vtrius pateretur victoria eſſe.

31 ¶ *Sapiui*, pro ſapui. Nouius Virgine prægnante: Quãdo ego plus ſapiui, qui fullonem compreſſi quinquatribus.

32 ¶ *Venibo*, pro veniam. Pomponius Maccis geminis: Serò eſt, ſexta, ſi tibi placet, venibo.

33 ¶ *Poteratur*, pro poterat. Cælius Annal. lib. j. Cùm iure ſine periculo bello geri poteratur.

34 ¶ *Poteſtur*, pro poteſt. Pacuuius Chryſe: Si qua poteſtur inueſtigari via. Quadrigarius Annalium libro tertio: Adeò memorari vix poteſtur, vt omnes ſimul ſuum quiſque negotium adorti eſſent.

35 ¶ *Soluerit*, pro ſolitus ſit. Cælius Annaliũ libro vij. Duos & ſeptuaginta lictores domũ ante deportauiſſe facis, qui ductoribus hoſtiũ ſoluerint ferri.

36 ¶ *Fidebo*. Næu. De pathicis: Tibi cùm fidebo, fidelis ero.

37 ¶ *Deplorabundus*, pro deplorans. Plautus Aulularia: Homo ad prætorem venit deplorabundus.

copioſus *aliquot horas.*

20 ¶ *Datiuus*, pro ablatiuo. Siſenna Hiſtor. libro IIII. *Alij ſaltui, ac velocitati certare.* Var. de re ruſt. lib I. A quo quòd *indigent potui*, poma dicta eſſe poſſunt. Idem Varro de liberis educandis: Non ſolùm qui primus in alterutra *re praeſtet alios*, ſed etiam qui ſit ſecundus, & tertius.

21 ¶ *Nominatiuus*, pro ablatiuo. Siſenn. Hiſtor. lib. III. Omnia quæ diximus *loca*, ſtatim *potitus*. Idem: Hoſtis *loca ſuperiora potiti.* Virg. Ænei. li. x. Saxúmq; vndis immane minatus.

DE MVTATIS CONIVGATIONIBVS.

CAP. X.

FEruit, pro feruet. Lucillius lib. nono: Feruit nunc̄, feruit ad annum. Acc. Nyctegreſia: Claſſis adit, clauditur, feruit. Titinnius Setina: Sapientia gubernator torquet nauem non valentia. Cocus magnum ahenum quando feruit, paulla confutat trua. Accius Meleagro: Heu cor ira feruit cæcum, amentia rapior ferórque. Pomponius Agricola: Domus hæc feruit flagitiis. Afranius. Priuigno: Hoc potius hoc nunc feruit minus. hæc volo. Varro Sexageſi: Quod leges iubēt, non faciunt, faciant doſceláve feruit omnino. Ab eo quod eſt feruit breuiato accentu feruêre facit, vt ſpernit ſpernere. Afranius Epiſtola: Ego miſo Clandeſtinorum pictor fere matera menſtrua feruēte. Lucil. Satyr. lib. VIII. Feruere ne longum verò hoc litoribus tradam. Virg. Æneid. lib. IIII. Iam Litora feruere flammis. Lucret. li. II. Feruêre cùm videas claſſem latéque vagari. Næuius Lycurgo: Latè, longéque trans noſtros feruere. Accius Telepho: Aere, atque ferro feruere igni, inſignibus florere. Varro Deſultorio: περὶ τρυφῆς, Feruere piratis, vaſtaríque omnia circum.

2 ¶ *Lauit*, pro lauat. Virg. Georg. lib. III. Lauit improba teter Ora cruor. Plaut. Pſeud. Eas lacrymis lauit. Lucret. lib. II. Litoris incurui bibulam lauit æquor arenam. Acc. Phœniſſis: Salſis cruorem guttis lacrymarum lauit. Var. Coſmotorina, περὶ φθορᾶς κόσμου: Atque Aegeus fluctus, quam lauit antè aquilo Sæuus vbi poſuit Neptuni filius vrbem. Salluſt. Hiſt. lib. II. Dubium an inſula ſit, quod euri, atq. auſtri ſuperiactis fluctibus circum lauit. Næuius Danaë. Animi iubeo fonte lauere memini manum. Lauere inde tractum eſt. Ennius Telamone ſtrata terra, lauere lacrymis veſtem ſqualam, & ſordidam. Idem Hecuba: Heu me miſerum, interij, pergunt lauere ſanguinem. Lucret. lib. v. Lubrica proluuie largā lauere humida ſaxa. Accius Medea: Lauere ſalſis vultum lacrymis. Var. ἀνθρωπόπολις, περὶ γενεθλιακῆς. Et Hymenæus, qui primò lauere aluum marſupio ſolet. Idem ἑκατόμβη, περὶ θυσιῶν: Pater, vt cruore laueret aram aggerem. Afran. Suſpecta: Vident lauere lacrymis me tuum collum, pater. Lauerēt etiam inde manauit. Enn. Andromeda: Nam vbi introducta eſt, puerúmque vt lauerent, locant in clypeo. Afran. Fratr. Aquam ex cœno haurire, qui lauerent manus. Plaut. Amphitr. Poſtquam peperit, pueros lauere iuſſit nos. Inde imperatiuo modo lauite facit. Titinn. Pſaltria: Manus lauite mulieris, & capita velate. Laui etiam poſitum pro lauari. Pompon. Petitore hærede: Ita velim facias, iamq; pridem volo latrinam laui.

3 ¶ *Feruat*, pro ferueat. Pomp. Fullone: Facite, vt ignis feruat, ligna inſtipite, far concidite. Acc. Achil. Ne tum cùm feruat pectus iracundia.

4 ¶ *Sonit*, pro ſonat. Acc. Æneadis, aut Decio: Clamore, & gemitu templum reſonit cœlitum. Idem Phœniſ. Ac vbi curuo litore latratu vnda ſub vndis labunda ſonit. Enn. Hectoris Lytris: Et ſonit, Franguntur haſtæ, terra ſudit ſanguine. Pacuu. Duloreſt. Hymenæum fremunt æquales, aura reſonit crepitu muſico. Sonere inde tractum eſt. Lucr. li. I. Caligare oculos, ſonere aureis, ſuccidere artus. Accius Neopt. Atque adeò valuas ſonere ſenſi regias. Idem Atreo: Sed quid tonitru turbida toruo Concuſſa repentè æquora cæli Senſimus ſonere? Soniuit etiam inde manauit. Ennius Andromach. & Hermaphrodito: Nā neque irati, neque blandi quicquam ſyncerè ſonunt. Acc. Iliona: Ibo ad eam, vt ſciſcam quid velint: valuæ ſonunt.

5 ¶ *Expedibo*, pro expediam. Pacuu. Atalant. Nam quod conabar, cùm interuentum eſt, dicere, Nunc expedibo. Acc. Nycteg. Cun ctexa pedibo id modo iuſiurandum date. Pompon. Vernion. Sed qui vtroque error vos agitat, expedibo. Enn. Eumenid. Id ego æquū aptius feciſſe expedibo, atque eloquar.

6 ¶ *Nolito*, pro noli. Lucil. lib. trigeſimo, Nolito, tibi me maledicere poſſe putare.

7 ¶ *Axim*, pro egerim. Pacuu. Perib. Vt quę egi, ago, vel axim verruncent bene.

8 ¶ *Feruitur*, pro feruit. Afran. Vopiſc. Quanta vociferatione feruitur? Hei miſeræ mei.

9 ¶ *Mantat*, pro manet. Cæcilius Hypolimæo, Raſtr. In voltu eodem, in eadem mantat militia.

10 ¶ *Artiuit*, pro artauit. Nou. Dotata: Artiuit linguam in palatum, cœpit labia ſugere. Idem Het. Conatus artiuit matri inter femina fortiter.

11 ¶ *Audibo* pro audiam. Ennius Telamone: More antiquo audibo, neque aureis tibi contra vtendas dabo. Idem Pancratiaſt. Quò nunc me ducis? vbi molarum ſtrepitum audibis maximum? Cæcil. Naucler. Num ab eo audibus prætereà, ſi dicis, filia redeat Pergamo.

12 ¶ *Fulgit*, pro fulget. Lucil. Satyr. lib. vij. Primùm fulgit vti caldum, & fornaceum fertum. Pomponius Macco ſequeſt. Simile eſt, quaſi cùm in cælo fulgit propter lunam lucifer. Lucretius vj. Fulgit item nubes ignis cùm ſemina multa Excuſſere. Idem: Fulgit item cùm rareſcunt quoque nubila cæli. Fulgere correptè pro fulgêre. Lucret. lib. v. Multa videmus enim cæleſtibus incita flammis Fulgere, cùm cæli donauit plaga vapores. Pacuuius Medo: Linguæ biſulcis actu criſpo fulgere. Accius Bacchis: Lætum in Parnaſſo inter pinos tripudiantem, in circulis ludo, atque tedis fulgere. Lucillius Satyrarum lib. xj. Conuentus pulcer bracæ ſaga fulgere torques Magni.

13 ¶ *Es*, pro eſto. Lucillius lib. xxviij. Conſice te intro, ac bono animo es. Pomponius Maccis geminis: Bono animo es, video, deripis tibi primiter de pannibus.

14 ¶ *Amplant*, pro amplificant. Pacuuius Teucro: Vbi poetæ pro ſua parte falſa confictáque canant, Qui cauſam humilem dictis amplant.

15 ¶ *Aperibo*, pro aperiam. Pomponius Vernion. Aperibo, non poſſum ciuem pati. Orcus eſt, quem amare cœpi, pinguis non pulcer puer.

16 ¶ *Cupiret*, pro cuperet. Lucret. lib. j. Perſtingere vt arcta Naturæ primus portarum clauſtra cuperet.

17 ¶ *Dicebo*, pro dicam. Næuius Pathicis: Primùm quod dicebo rectè, ſecundum, quod dicebo eo meliús.

18 *Edim*, pro edam. Cæcil. A ſot. Nihílne tibi eſſe, quod edim? Nou. Buccula: Quod editis nihil eſt, ſi vultis, quod cacetis, copia eſt. Pompon. Condition. Vix nunc quod edim inuenio; quid nam fiet, ſi quã duxero? Plaut. Pœnulo: Eſt domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras.

19 ¶ *Facitur*, pro fit. Nigid. Commentatione grammatices lib. xix. Id quod dico, eſt huiuſmodi: ποιεῖ facit, ποιεῖται facitur. Titinnius: Quanta ſtultitia cupidinis! petunt conſilium bona gratia, vt paruifaciatur.

20 ¶ *Euenat*, pro eueniat. Ennius Hecub. Senex ſum, vtinam mortem oppetam, Priùs quàm euenat, quod in pauperie mea Senex grauiter gemam.

21 ¶ *Faxim*, pro fecerim. Ennius Phœnicæ: Plus miſer ſum, ſi ſceleſtum faxim, quod dicam fore.

22 ¶ *Moneris*, pro monueris. Pacuuius Armor. iudic. Dic quid faciam, quod me moneris effectum da. Item Chryſe: Dij monerint meliora.

23 ¶ *Niuit*, pro ningit. Pacuuius Paulo: Sagittis, plumbo, & ſaxis grandinat, niuit.

24 ¶ *Obedibo*, pro obediam. Afranius Maritis: Meo vt obſequar amori, obedibo tibi.

25 ¶ *Operibo*, pro operiam. Pompon. Præfect. Morum pater at eſt negato eſſe, hîc me operibo caput.

26 ¶ *Paribit*, pro pariet. Pompon. Buccone auctorato: Si prægnans non es, paribis nũquam.

27 ¶ *Peruenibunt*. Pomponius Pithone gorgonio: Hominem beatum, quò illæ peruenibunt diuitiæ.

28 ¶ *Redibo*. Plautus Vidular. Ego ſeruabo, quaſi ſequeſtri deris, neutri reddibo.

29 ¶ *Reperibitur*, pro reperietur. Pompon. Anulo poſteriore: Id credo, metuis, ne inuidia deſit tibi, Cùm nemo, qui à te recipiat, reperibitur. Plautus Epidico: Quid illa fiet fidicina igitur? aliqua res reperibitur. Cæcilius Obol. Nunc enimuero eſt, cum meæ morti remedium reperibit nemo.

30 ¶ *Poſſetur*, pro poſſet. Quadrigarius Annalium libr. j. Cùm non poſſetur decerni vtrius pretaretur victoria eſſe.

31 ¶ *Sapiui*, pro ſapui. Nouius Virgine prægnante: Quãdo ego plus ſapiui, qui fullonem compreſſi quinquatribus.

32 ¶ *Venibo*, pro veniam. Pomponius Maccis geminis: Serò eſt, ſexta, ſi tibi placet, venibo.

33 ¶ *Poteratur*, pro poterat. Cælius Annal. lib. j. Cùm iure ſine periculo bello geri poteratur.

34 ¶ *Poteſtur*, pro poteſt. Pacuuius Chryſe: Si qua poteſtur inueſtigari via. Quadrigarius Annalium libro tertio: Adeò memorari vix poteſtur, vt omnes ſimul ſuum quiſque negotium adorti eſſent.

35 ¶ *Soluerit*, pro ſolitus ſit. Cælius Annaliũ libro vij. Duos & ſeptuaginta lictores domũ ante deportauiſſe facis, qui ductoribus hoſtiũ ſoluerint ferri.

36 ¶ *Fidebo*. Næu. De pathicis: Tibi cùm fidebo, fidelis ero.

37 ¶ *Deplorabundus*, pro deplorans. Plautus Aulularia: Homo ad prætorem venit deplorabundus.

38 ¶ *Coctum*, pro ad coquendum. Plautus Aulularia: Solet ire coctum.

39 ¶ *Macet*, pro macilentus eſt. Plautus Aulularia: Qui oſſa, ac pellis totus eſt: ita cura macet.

DE INDISCRETIS ADVERBIIS.

CAP. XI.

H*Vmaniter*. Tul. ad Panſam lib. j. De animo feciſti humaniter, quem quidem ego ſemper dilexi, méque ab eo diligi ſenſi. Ad Atticum lib. ij. Inuitus litteras tuas ſcinderem: ita ſunt humaniter ſcriptæ.

2 ¶ *Diſertè*, & conſuetudine dicitur, & Afran. auctore in Diuort. Quod vult diſertè pactum, aut dictum.

3 ¶ *Diſertim*, dicere planè, palam Titinnio auctore poſſumus Veliterna: Habui rectè diſertim. Plautus Stich. Fuit diſertim, verùm id vſu perdidi. Accius Euryſ. Diſertim id vnum in cómodis deſit meis. Liuius: Túmque mihi narrato omnia diſertim.

4 ¶ *Inſaniter*. Pompon. auctore: Metuo illum, iocari neſcit, ludit nimium inſaniter.

5 ¶ *Seueriter*, pro ſeuerè dici auctoritas veterum iubet. Titinnius Prœlia: Seueriter Hodie ſermonem amica mecum contulit.

6 ¶ *Communitus*, pro communiter. Varro Rerum diuinar. Etenim vt Deos colere debet communitus ciuitas ſic ſingulæ familiæ debemus.

7 ¶ *Blanditer*, pro blandè. Titin. Gemin. Iucunda primùm blanditer comparamus colloquia.

8 ¶ *Celere*, pro celeriter. Næu. Paul. Nunc te obteſtor, celerè facto ſubueni cenſori. Ennius Satyr. lib.·. Dum quicquid des celeré.

9 ¶ *Benigniter*, pro benignè. Titinnius Gemin. Nimium te patrocinari cenſeo benigniter.

10 ¶ *Feſtiuiter*, pro feſtiuè. Næu. Gemin. O domus parata pulcræ familiæ feſtiuiter.

11 ¶ *Auariter*, pro auarè. Plaut. Curcul. Hoc vide, vt ingurgitat impura in ſe merum auariter. Quadrig. Annal. lib. xxj. Crudeliter ille, nos miſericorditer: auariter illi, nos largimur. Cat. de præda militum diuidenda: Fraudulenter atque auariter.

12 ¶ *Amiciter*, pro amicè. Plautus Perſa: Quàm meo amico amiciter hanc commoditatis copiam danunt. Pacu. Duloreſt. Nunc ne illum expectes, quãdo amico amiciter feciſti.

13 ¶ *Probiter*, pro probè. Varro Octogeſi: Poſtquam auida libido rapere, ac concidere cœpit, ſéque opificè non probiter ſtrepere.

14 ¶ *Munditer*, pro mundè. Plaut. Pœnulo: Nam cùm ſedulò mũditer nos habemus, vix, ægréque amatorculos inuenimus.

15 ¶ *Sæuiter*, pro ſæuè. Plaut. Pœnulo: Aha tam ſæuiter. Idem Trinummo: Ah nimium, Staſime, ſæuiter. Accius Aſtyan. Ferum feroci contundendum ſæuiter.

16 ¶ *Seueriter*, pro ſæuiter. Ennius Phœnice: Seueriter ſuſpectionem ferre falſam, futilium eſt. Afran. Simulante: Seueriter ferre hæc, te ſimul ac gnatam ab illo abducere. Ennius Hectoris Lytris: Seueriter fortuna ferri cernunt de victoria.

17 ¶ *Mœſtiter*, pro mœſtè. Plaut. Rudente: Sed vnde vos iſe cum vuida veſte dicam obſecro, tam mœſtiter veſtitas?

18 ¶ *Propritim*, pro propriè. Lucret. lib. ij. Quid genus humanum propritim de quibus actum eſt.

19 ¶ *Ampliter*. Lucil. lib. iiij. Nam ſumptibus magnis, Et ſtructam ampliter, atque cùm accumbimus menſam. Pompon. Hærede petitore: Heus apta te pueri nunc mundè, atque ampliter conuiuium. Plaut. Stich. Sat eſt ſeruo homini modeſtè melius facere ſumptum, quàm ampliter. Accius Diomed. Benignè, & pro beneficio largi, atque ampliter.

20 ¶ *Aliquantiſper*. Quadrigarius Annaliũ lib. vj. Aliquantiſper pugnate, nihil promouet pœnus. Cæcil. Fallac. Nam ſi illi, poſtquã rem paternam amiſerant, Ægeſtate aliquantiſper iactati forent. Idem Fallac. Velim pauliſper experiri te, quantiſper non plus triduum. Pomp. Dotat. Poſſum exorare tẽ, vt recedas à me pauliſper modó. Quantiſper ſat habes.

21 ¶ *Duriter*, pro durè. Terent. Andr. Primò hæc publicè vitam parcè, ac duriter Agebat. Noui. Zona: Duriter me habere, vigilaſſe. Afran. Priuig. Viuax vetus quàm duriter nunc cõſulito tergo meo. Enn. Phœnic. Quã tibi ex ore orationem duriter dictis dedit. Cæcil. Fallac. Nam quàm duriter vos educauit, atque aſperè, non negat.

22 ¶ *Cautim*, pro cautè. Acc. Alpheſib. Sed tibi cautim eſt adeundum ad virum. Idem Philoct. Contrà eſt eundum cautim, & captãdum mihi.

23 ¶ *Strictim*. Cic. de Orat. lib. j. Quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim adſpeximus. Salluſt. Strictim, vt quæque memoria digna

digna videbantur, præſcriberem.

24 ¶ *Firmiter*, pro firmè. Lucill. Sat. lib. x. Fluctibus, à ventíſque aduerſis firmiter eſſent. Idem libro duodecimo: Firmiter hoc pariterque tuo ſit pectore fixum. Afran. Augur. Hic hæret vt clamor oritur, ſed ſpiritu firmiter inſtat. M. Tul. de republic. lib. vj. Firmiter enim maiores noſtri ſtabilita matrimonia eſſe voluerunt.

25 ¶ *Fidele*, pro fideliter. Plau. Captiu. Fac fidelè: caue fidem fluxam feras.

26 ¶ *Æquiter*, pro æquè. Pacuu. Atalanta: Concertare ac diſſentire partim de curſim æquiter. Accius Antenorid. Ad populum intelligo referundum, quoniam horum æquiter ſententiæ fuerunt. Liuius Ægiſt. Nam vt pergam accenſa, & prædam per participes æquiter partita eſt.

27 ¶ *Publicitus*, pro publicè. Lucil. Satyr. lib. xij. Huic homini quæſtore aliquæ eſſe opus, atque chorago Publicitus, qui mihi atque Epiſco præbeat aurum. Idem libro xvi. Publicitus vendis tamen atque extrema ligu ris. Plau. Amphit. Ita peregrè veniens hoſpitio publicitus accipiar. Cæcil. Ploc. Ibo domum, ad plebem pergitur, publicitus defendendum eſt. Pomp. Campanis: Dat ordo ſenio, & fullonibus publicitus cibaria.

28 ¶ *Proteruiter*. Ennius Pancratiaſt. Quis eſt, qui noſtris foribus tam proteruiter.

29 ¶ *Ignauiter*, pro ignauè. Lucill. Satyr. lib. xvj. Cur tam ignauiter hoc præfectim tẽpore quæris? Quadrigarius Annalium libro ii. Et qui ibi erant, non ignauiter putando, cũ diem pro meliore habuerunt.

30 ¶ *Mutuiter*, pro mutuo. Varr. Octogeſi, περὶ νομισμάτων: Viue, méque ama mutuiter.

31 ¶ *Perſpicacè*, pro perſpicaciter. Afranius Diuort. Quàm perſpicacè, quàm benignè, quàm citò, Quàm blandè, quàm miti eſt pectore.

32 ¶ *Aſperiter*, Næuius Pullis: Vbi tu nequaquam cubares aſperiter.

33 ¶ *Celeranter*, pro celeriter. Acc. Anten. Sed quis hic eſt, qui matutinum curſum huc celeranter rapit?

34 ¶ *Dapſile*. Pomp. Ruſtico: Quid nunc vis fieri? verrem ſume dapſilè ac dilucidè.

35 ¶ *Exquiſitim*. Varro Aiace ſtramentitio acre æger medicos exquiſitim conuocabas, vt conualeſceret.

36 ¶ *Hilarè*. Tul. de Orat. Quis vnquam res præter hunc tragicas penè comicè, triſteis remiſſè, ſerias hilarè. Afran. Priuig. Et propter patruelem tuam Conſtituit hilarè anhelans, deiecta coma.

37 ¶ *Feſtinatim*, pro feſtinanter. Pomp. Aſin. Exſilui de nocte ad molam fullone feſtinatim. Siſen. Hiſt. li. iiii. Prætor feſtinatim de caſtellis ad caſtra maximè pedites cõduxit.

38 ¶ *Pugnitus*, pro pugnis. Cæcil. Fallacia, Niſi quidem qui ſe malit pugnitus peſſundari.

39 ¶ *Futile*, futiliter. Ennius Phœnice: Vt quod factum eſt futile, amici nos feramus fortiter.

40 ¶ *Humanitus*, pro humaniter. Turpil. Pedio: Quare eſſe dicat quiſquam illum hominem, haud quicquam facere humanitus? Caſſius Hemin. Hiſtor. lib. iiii. Quare ſi omnes artes atque humanitus aguntur. Afran. Repud. Quantò facilius ego, qui ex equo venio, adducor ferre humana humanitus?

41 ¶ *Inimiciter*. Acc. Διδασκαλικῶν lib. 1. Placare hoſtem ferocẽ, inimicitérque accenſum.

42 ¶ *Memore*, pro memoriter. Pomp. Philoſop. Sed ne cũ iſta hæc memore meminiſti, indica, qui illud aurum abſtulerit, non didici hariolari gratis.

43 ¶ *Immortalitus*. Turp. Hetæra: Sat me, vt meum cor voluptatibus dat, immortalitus ſe obtulit mihi hæc facultas.

44 ¶ *Largitus*, pro largè. Afranius Matertera: Quid iſtuc eſt? quid fles? quid lacrymas? largitùs proloquere.

45 ¶ *Iracunditer*. Cæcil. Subditiuo: Quæſo ne te mete hanc rem agas, & ne iracunditer.

46 ¶ *Minutim*, pro minutè. Lucil. lib. v. Dic quam cogitat vis ire minutim Per commiſſuras rimarum noctis nigrore.

47 ¶ *Parciter*, pro parcè. Pomp. Verre: Salbeolo parciter tanquam frater mihi ſis, medium abdomen cùm diuidam.

48 ¶ *Superbiter*. Afran. Purgamento: Illa ſuperbiter imperat. Næu. belli Pœnici libro vi. Superbiter contẽptim conterit legiones.

49 ¶ *Longinquè & longiter*, pro longè. Acc. Andromache: Hæc malos annos multos longinquè à domo Bellũ gerentes ſummũ ſumma induſtria. Lucil. lib. tertio: Nõ (vt opinor) id à lecto iam longiter rati.

50 ¶ *Perplexim*, pro perplexè. Plau. Stich. Verum ego perplexim laceſſam orationẽ ad hunc modum. Hemin. Hiſtor. lib. 1. Prudens perplexim ſcotino ſcribit.

51 ¶ *Saniter*. Afran. Megalenſibus: Adeſto, aſſentio te amare, me adorare ſaniter.

52 ¶ *Rarenter*. Cæcil. Pauſimach. Ædepol voluntas homini rarenter venit. Næu. Exodio: Multum ames, paulum des crebrò, venias rarenter. Ennius Androm. Sed quaſi ferrum, aut lapis durat rarenter gemitum conatur trabem ergãſtulo: Longè ab vrbe villicarier, quò herus rarenter venit. Liu. Tereo: Rarenter venio.

53 ¶ *Contemptim*, pro contemnenter. Næuius belli Pœnici lib. vi. Superbiter, contemptim conterit legiones.

54 ¶ *Temeriter*. Accius Amphitryon. Hoc in te eſt, quod tu tam temeriter meam be-

5 ¶ *Cenſere*, & *arbitrari*, veteres cognatione quadam ſocia, ac ſimilia eſſe verba voluerunt. Varro de Repub. lib. xx. Quod verbum cenſeo & arbitror idem poterat ac valebat. Plautus Rudente: Non vidiſſe vndas maiores cenſeo. Idem Menæchmis: Demam hanc coronam, atque abiiciam ad læuam manum, Vt ſi ſequetur me hâc, abiiſſe cenſeat. Varro de vita pop. Rom. lib. ij. Itaque quod hos arbitros inſtituerunt, populi cenſores appellarũt. Idem enim valet cenſere, & arbitrari.

6 ¶ *Affici*, malis tantùm conſuetudo præſumpſit, cùm ſit poſitum & bonis. M. Tul. de offi. libro j. Si quo aliquo honore, aut imperio affectos obſeruare, & colere debemus. Varro Eumenidibus: Coronam ex auro, & gemmis fulgentem gerit, Luce locum afficiens.

7 ¶ *Decuriones*, & *Centuriones*, à numero, cui in militia præerant, dicebantur.

8 ¶ *Accenſi*, qui his accenſebantur, id eſt attribuebantur. Varro de vita populi Romani libro iij. Quid ea ſcripti vis. Cùm erãt attributi decurionibus, & centurionibus, qui eorum habent numerum, accenſi vocabantur. Eoſdem etiam quidam vocabant ferentarios, qui depugnabant pugnis & lapidibus, his armis, quæ ferrentur, non quæ tenerentur.

9 ¶ *Lateres*, apud quoſdam, vt ſcrobes, cuius generis habeantur, incertum eſt. ſunt autem generis maſculini. Varro de vita populi Rom. lib. iij. Nam lateres argentei, atque aurei primùm conflati, atque in ærarium conditi. Alio loco idem: Later quod conquadrauit regius.

10 ¶ *Modeſtia*, moderatio, modus, modicum, mediocre, hunc habent ordinem, quòd *Modeſtia*, fundamentum, ſoliditas, baſis ipſa virtutis eſt, è qua gignitur *Moderatio*, quæ temperat, aurigatque *modos*, qui ex ſuprà memoratis diſciplinis in factis, & in dictis, & in cæteris talibus, quæ agendi officia ſunt, iunguntur.

11 ¶ *Modicum*, verò moderatum eſt: *Mediocre* quod medium. Ita ſæpe poſitum in magnis auctoribus aucupauimus. Varro Cato, vel de liberis educandis: Omnia, inquam, in docendis pueris, quæ damna non prohibent verum bonum fieri, mediocria modica ſunt.

12 ¶ *Prouentum*, etiam malarum rerum dici veteres voluerunt. Lucil. lib. xxvj. Deinque adeò malè me accipiunt decimæ, & prouenjunt malé.

13 ¶ *Imbuere*, conſuetudo inducere, vel inficere exiſtimat, cùm ſit propriè maculare, vel polluere, vel inficere. Accius Armorum iudicio: Inter quos ſæpe & multo imbutos ſanguine. Idem Menalippo: Credite me amici morte imbututum manus. Pacuuius Periboea: Nam ſi te regeret pudor, ſiue adeò cor ſapientia imbutum foret. M. Tullius de Repub. lib. v. Quæ cùm Scipio dixiſſet, admodũ probans, nimis enim erat odio rhetorum imbutus. Varro ἑκατόμβη, περὶ θυσιῶν: At regis enſis ſanguine imbutus nigro. Salluſtius Catilinæ bello: Ea quaſi venenis malis imbuta, corpus, animúmque virilem effeminat. Virgilius vj. Quæ ſors prima dedit, ſanguis nouus imbuit arma. M. Tullius Hortenſio: Vt qui combibi purpuram volunt, ſufficiũt priùs lanam medicamentis quibuſdam; ſic literis, talibúſque doctrinis antè excoli animos, & ad ſapientiam concipiendam imbui, & præparari decet. Varro Agath. Ideo quod maiores noſtri virginis acerbæ aureis Veneris vocabulis imbui noluerunt.

14 ¶ *Compotem*, bonæ rei ſolùm dici exiſtimatur, cùm etiam mala re poſitum ſit. Accius Clytemnæſtra: Cur me miſeram irridet magis compotem & multis malis?

15 ¶ *Mira*, & *Miracula*, veteres pro monſtris, vel horrendis ponebant. Lucil. Satyrarum libro i. Miracula ciet thelephantas. Plautus Amphit. Nimia memoras mira, ſed vidiſtin' vxorem meam? Virgil. Georg. lib. iiij. Omnia commutat ſeſe in miracula rerum.

16 ¶ *Diem* volunt cum feminino genere dicimus, tempus ſignificare; maſculino, diem ipſum. Nos contrà inuenimus. Turpil. Pedio: Quando equidem amorem intercapedine ipſe leniuit dies, id eſt, ipſum tẽpus. Pacuuius Duloreſte: Gnatam deſpondit nuptiis, hanc dat diem. Virg. Æneid. li. ij. Ergo dies infanda aderat, mihi ſacra parari.

17 ¶ *Victorem*, altæ rei ſuperatorem dici voluit Virgilius Georg. ſecundo: Inde ſecutus Per montes victor, atque alta cacumina regnat.

18 ¶ *Ver ſacrum*, quidam dictum putant, vt plerunque vitabile, & exſecrandum. Sed Siſenna religioſum dicit Hiſtoriarum libro quarto: Quondam Sabini feruntur vouiſſe, ſi res communis melioribus locis conſtitiſſet, ſe ver ſacrum facturos.

19 ¶ *Apud*, ad. Lucillius libro xxx. Aut cùm iter eſt aliquò, & cauſſam commentaui, vt apud aurificem, ad matrem, cognatam, ad amicam. Error conſuetudinis apud pro *in* vtitur. Itaque vitioſè dicimus, cùm nos in foro fuiſſe dicamus, apud forum fuiſſe, cùm apud *iuxta* ſignificet. Accius Euryſ. Apud ipſum addiſcas. Turpilius Leucadia: Vtinam nũc apud ignem aliquem magnum aſſidam. M. Tullius de republic. libro tertio: Cuius etiam focum Cato ille noſter, cùm venerat ad ſe in Sabinos, vt ex ipſo audiebamus, viſere ſolebat, apud quem ſedens Saminum quondam hoſtium, tum iam clien-

tium ſuorum dona relegauerat. Accius Diomede: Adſum apud te, genitor. Salluſtius Iugurthino bello: Cæterùm apud aquam Syllam cum equitibus nocte agitari iubet. Apud pro *in* etiam dictum inuenimus: vt Terẽtius Andria: Apud forum modò è Dauo audiui. M. Tul. de ſignis: Cenam iſti dabat apud villam in Tyndaritano.

20 ¶ *Pro*, etiam ante ſignificat. vt Virgilius libro octauo: Stabat pro templo & capitolia celſa tenebat.

21 ¶ *Operari*, eſt deos religioſè, & cum ſumma veneratione ſacrificiis litare, vel conuiuari. Pomponius Præc. poſteriore: Ad Veneris profectus eſt manè vetulus, votum vt ſolueret: ibi nunc operatus eſt. Afran. Excepto: Proficiſcor. res, tempus, locus, ſimul otium hortabatur, vt operatum illum Dianæ degerem ſanctum diem. Idem eadem: Iubeo hominem tolli, & collocari, & confoueri, ſoluo operam Dianæ. Virgilius Georg. lib. primo: Lætis operatus in herbis. Lucil. libr. xxx. Aut operatu aliquo in celebri cum æqualibus fano.

22 ¶ *Sexagenarios*, per pontem mittendos malè diu popularitas intellexit, cùm Varro de vita populi Rom. libro ſecundo honeſtam cauſam, religioſámque patefecerit. Cùm in quintum gradum peruenerant, atque habebant ſexaginta annos, tum denique erant à publicis negotiis liberi, atque otioſi. Ideo in prouerbium quidam putant veniſſe, vt diceretur ſexagenarios de ponte deiici oportere, id eſt, quòd ſuffragium non ferant, quod per pontem ferebant.

23 ¶ *Stricturæ*, propriè dictæ ſunt ſcintillæ, quæ de ferro feruenti micant, cùm maſſa malleis cuditur: vnde & incus eſt appellata. dictæ autem quòd aut ſtrictiùs emittantur, aut quòd oculos fulgore perſtringant. Virgilius libro octauo: Stricturæ chalybum, & fornacibus ignis anhelat.

24 ¶ *Proximum*, dicebant veteres non ſolùm adhærens, & adiunctum, verùm etiam longè remotum, ſi tamen inter duo diſcreta nihil medium exſtitiſſet. Virg. Æneid. lib. v. Proximus huic, longo ſed proximus interuallo Inſequitur Salius. Ita & Salluſtius in ſitu Ponti. de promontoriis Paphlagonũ, & quod *προσώ μέτωπον* appellauit, poſuit.

25 ¶ *Memini illam rem*, difficilius dictu putant plurimi. Virgil. Bucol. Numeros memini, ſi verba tenerem. Et, Alternos Muſæ meminiſſe volebant. Cicero de Orat. libro iij. Quod fuit in Graccho, quem tu melius, Catule, meminiſti, quòd me puero tantopere ferretur.

26 ¶ *Turbam*, & *Turbas*, diuerſam volunt habere ſignificationẽ, vt ſit turba populi conuentus, turbæ turbationes. Nos contrà lectũ inuenimus & indiſcretè poſitum, & pro turbis turbã. Acc. Athamãte: Ah dubito, ah quid agis? caue ne in turbam te implices. Idem *στασιαστῆς*, vel Trophæo: Non vides, Quantam turbam, quantóſve fluctus concites? Turpil. Thraſyleone: Nemo vnquam vidit ebrium ire interdiu, Neque turbam facere, neque fores exurere? Terent. Eunucho: Ne quam ille hodie inſanus turbam faciat, aut vim Thaidi. M. Tul. de ſenectute: Cùm in illud diuinorũ animorum concilium, cœtúmque proficiſcar, cúmque ex hac turba, & colluuione diſcedam. Plaut. Aulul. Redeo intro, nequid hic turbæ fiat. Cæcilius Vmbris: Mirum adeò, niſi frater domi ebrius turbam aliquam dedit.

27 ¶ *Demenſum*. Terent. Phorm. quaſi deminutum poſuit: Quod ille vnciatim vix demenſo ſuo Suum defrudans Genium comperſit miſer. Cicero de Orat. Æſtimatum, vel æquatum dicit, quæ non ex inſidiis, ſed apertè palàm elaborat, vt verba verbis quaſi demens, & paria reſpondeant.

28 ¶ *Superuacuum*, non putat oportere dici Varro de vita populi Romani libr. iij. ſed ſuperuacaneum, in quo eſt ſuperuacuum pro ſuperuacaneo.

29 ¶ *Cæcum*, veteres pro improuido dixerunt. Varro de vita populi Romani lib. iiij. Neque id cæci conſules feciſſent, quæ mandata arcana tam pio ſediſſent, aut diuidi centum G N. magnum.

30 ¶ Quoties per *Accuſatiuum* caſum annos vel dies loquimur, iuges annos, vel dies ſignificamus: quoties per *Ablatiuum*, per interuallum interiectis aliquibus annis, vel diebus. Itaque qui optantes multis annis dicunt, multos annos meliùs dixerint. Virgilius Georgic. lib. 2. Ergo non hyemes illam, non flabra, neque imbres Conuellunt, immota manet, multóſque per annos, Multa virûm voluens, durando ſecula vincit. Plaut. Trinum. Quia ruri dum ſum ego, vno ſex dies Me abſente: atque inſciente inconſultu meo Ædes venales hiſce inſcribit litteris. Turpilius Philopat. Ecce autem tuo more, vt ſoles videre mihi Ægrè id pati, quia hos dies compluſculos Intercapedo ſumpti faciundi fuit. Idem Hæter. Rus ad illas commigrat. Habitamus hyemẽ totam cum muliercul is. Virg. Geor. lib. iiii. Septem illos totos perhibent ex ordine menſes Fleuiſſe. Cicero de repub. libr. 1. Nec tantum Carthago habuiſſet opum ſexcentos ferè annos ſine conſiliis, & diſciplina. Idem de repub. lib. ii. Itaque illã præclara inſtitutio Romuli, cùm ducentos annos & triginta ferè firma manſiſſet. Salluſtius Hiſt. lib. 1. Et ponere validam vrbem multos dies reſtantem pugnando vicit. Lucil. lib. xxvi. Qui ſex menſes vitam ducunt, Orco ſpondent ſeptimũ. Inuenimus & in Var-

in Varrone multis annis continuis dici, ἀεὶ γεγαμηκότων. Cuius vbi annis multis maſculini veſtigium inuentum eſt. Dubio potiùs, quàm difficili intellectu vates poſuit Mantuanus: Sed miſera ante diem, ſubitóque accenſa furore. cùm huic ſententiæ obuerſetur verſus eius cum opinione ſentiens plurimorum: Fortuna omnipotens, & ineluctabile fatum. Verùm ſenſibilitatis eius non leuis ratio eſt, quæ prima ſententia philoſophica accipit intellectum, quæ ait, ſui cuique mores fortunam fingunt, omnipotens fortuna eſſe deſinit. quod Salluſtius mirè: Fortuna ſimul cum moribus immutatur. ac per hoc ex ea ſimilitudine iam fatum ineluctabile eſſe non poterit, quod ex vna cauſſa fortuna fieri videatur & fatum. Poteſt etiam fatum morum mutabilitate conuerti, vt ex his aut celere, aut tardum, aut bonum fiat, aut peſſimum. Accenſa enim furore Dido amoris iniqua violentia, quia, vt ipſe ait: Omnia vincit amor, ante diem meritò videretur occidere, quod etiam Homeri eiuſmodi eſt, quę Virg. noſter omni æmulatione ſectatur, σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε᾽ ἔχουσιν. quod eſt ὑπὲρ μόρον, vltra decretum. quòd ſi admittitur vt vlterius protendatur, quoniam id ex moribus factum eſt, quod ſignificat σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν, admittere poteritis de moribus properatam etiam fati celeritatem, vt intra diem poſſit admitti, quoniam recepit (vt Homerus ait) magnitudinem vltra vim fati.

31 ¶ *Impotentiam* enim potentiam auctoritas dedit. Siſenna Hiſtor. libro iij. Sublatus lætitia nimia, atque impotentia commotus animi.

32 ¶ *Dona*, conſuetudine hæc habentur, quæ aut propitiandis diis dantur, aut hominibus pro beneficiis redduntur, ſed auctoritate pro vltione poſitum manifeſtum eſt. Virgilius Bucolicis: Aut vt mutatos Terei narrauerit artus, Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit.

33 ¶ *Quando*, pro quoniam dici poteſt. Virg. libro vj. Vnum oro quando hic inferni ianua ditis Dicitur. Et rurſus idem: Hic tibi ſabor enim, quando hæc te cura remordet.

34 ¶ *Vel* pro etiam eſt. M. Tul. Epiſt. ad Brutũ libro viij. Et quod te tantum amat, vt vel me audeat prouocare. Lucillius lib. xxix. Hoc inueniſſet vnum ad morbum illum homini vel belliſſimum. M. Tullius de officiis libro ſecundo: Contrà quæ beneuolentia fidelis, vel ad perpetuitatem. Idem Hortenſio: Vidi in dolore podagræ nihilo ipſum vel omnium maximum Stoicorum Poſidonium, quàm Nichomacũ Tyrium hoſpitem meum fortiorem. Virgil. Georg. libro tertio: Belgica vel molli meliùs feret eſſeda collo. Varro Eumenid. ex his, atque eiuſmodi inſtitutis, ac vita vel ad Herculis athletæ facti erant. Idem Virgilius: Carmina vel cælo poſſunt deducere lunam? Terent. Eunuch. Vel rex ſemper maxumas mihi agebat.

35 ¶ *De*, pro ab. Lucil. lib. xxv. Solus iam vim de claſſe prohibuit Vulcaniam.

36 ¶ *Pilumnus*, & *Picumnus* dij præſides auſpiciis coniugalibus deputantur. Varro de vita pop. Ro. libro ij. Natus ſi erat vitalis, *ac ſublatus* ab obſtetrice, *ſtatuebatur in terra*, aut auſpicaretur rectus eſſe, diis coniugalibus Pilumno & Picumno in ædibus lectus ſternebatur.

37 ¶ *Caduceus*, pacis ſignum Varro pronuntiat de vita populi Romani libro ſecundo: Verbenarius ferebat verbenam: id erat caduceus pacis ſignum. nam Mercurij virgam poſſumus exiſtimare.

38 ¶ Qui *liberi* fiebant ea cauſſa calui erant, quòd tempeſtatem ſeruitutis videbantur effugere, vt naufragio liberati ſolẽt. Plautus Amphit. Vt ego hodie raſo capite caluus capiam pileum.

39 ¶ *Luces*, numero plurali ſunt, quod dies. Varro Hebdomad. ſub imagine Demetrij: Hic Demetrius eſt natus quod luces habet annus abſolutus.

40 ¶ *Quoties*, genere neutro plurali numero *Opera* legerimus, ſignificantur fabricę. Virg. Æneid. libro iiij. Pendent opera interrupta, minæque Murorum ingentes. Cum genere feminino numero ſingulari, intelligẽdũ eſt opus, vel labor pro mercede ſumpta. Plautus Aſinaria: Par pari Datum hoſtimentum eſt, opera pro pecunia. Vel occaſio & facultas, aut opportunitas. Plaut. Aulul. Da mihi operam parum, ſi opera eſt, Euchio, id quod te volo. Afra. Vopiſco: Deinde id quod dedita opera controuerſiæ concinno.

41 ¶ *Vile*, poſitum legimus pro frequenti. Varro Virgula diuina: Atabos cùm volucres venit, apud illos vſque ad limina indica vilis. Virg. Georg. lib. j. Vilémque faſelum.

42 ¶ *Præter*, pro ante, vel per. Varro Eumenid. En domum præter matris deũm ædẽ exaudio cymbalorum ſonitum. Cic. Verr. lib. ij. Præter loculos ſoli ferebant.

43 ¶ *Fæciales*, apud veteres Romanos erant, qui ſancto legatorum officio ab iis, qui aduerſum populũ Ro. qui aut rapinis aut iniuriis hoſtili mente cõmouerant, pignora facto fœdere iure repetebant: nec bella indicebantur, quæ tamen pia vocabant, priuſquam fuiſſet quid fœcialibus denunciatũ. Varro de vita populi Ro. libro ij. Itaque bella, & tardè & nulla licentia ſuſcipiebant, quod bellum nullum, niſi pium putabant geri oportere, & priùs quàm indicerent bellum iis, à quibus iniurias factas ſciebant, fœciales legatores repetitum mittebant quatuor, quos ora-

tores vocabant. Idem libro iij. Si cuius legati violati eſſent, qui id feciſſent, quanuis nobiles eſſent, vt dederentur ciuitati, ſtatuerunt, fœcialéſque viginti, qui de his rebus cognoſcerent, iudicarent, & ſtatuerent, & conſtituerent.

44 ¶ *Atque* particula, ſi diligentiùs intelligitur, multam habet ſignificantiam, vt vel illud eſt Ennij: Atque atque adſcendit muros Romana iuuentus. quod eſt feſtiuè, & intrepidanter aſcendit. Significat etiam celeriter, & ſtatim, vt Virg. Georgic. j Si brachia fortè remiſit, Atque illum in præceps prono rapit alueus amni. Habet etiam huiuſmodi intellectum, vt dicas, aliter ego feci, & locutus ſum atque tu. hoc eſt, aliter ego ac tu, vel quàm tu.

45 ¶ *Intra*, non ſolùm id ſignificat, quod conſuetudine perſuaſum eſt, vt intra modũ, hoc eſt, à modo minus, ſed etiam in ipſo modo, vt intra calendas dies etiam ipſæ Calendæ accipi debeant: vt intra oppidum, etiam intra cubiculum cùm dicitur, in oppido, & in cubiculo dictum eſſe videatur. Idque ita poſitũ in multis veteribus, ſed non tam claris ſcriptoribus inuenitur.

46 ¶ *Negatiuas duas* negatiuam nouè ſignificantiam habere. Varro Bim. πρόνων πρόνως: Quę non modò ignoraſſe me clamat, ſed omninò omneis heroas negat neſciſſe.

47 ¶ *Ludius*, quòd ludis pueri præſules eſſent glabri, ac depiles propter ætatem, quos antiqui Romani Lydios appellabant. vt eſt in libro j. Varronis de vita populi Romani. Ideò Plaut. Aulul. Tu iſtum gallum ſi ſapis, Glabriorem reddes mihi, quàm vulſus Ludius.

48 ¶ *Deinſuper*. Salluſt. Hiſt. lib i. Sertorius Parthis turbam orantibus, & nullo (vt in terrore ſolet) generis, aut imperij diſcrimine per calonum corpora ad medium, quaſi in deinſuper ſtantium manibus, in murum, attollitur.

49 ¶ *Siſilare*, quod nos vilitatem verbi vitantes ſibilare dicimus. & eſt maledica vocis ſignificatio, vel contumelioſa popularium, cùm ſiſilationibus quis exploditur, à Græco ducere originẽ inuenimus. Huius rei auctor eſt venerabilis Hom. Iliad. xiiij. ἀλλ' ὁ μὲν ὣς [illegible], θεοὶ δὲ [illegible].

50 ¶ *Nubentes*, veteri lege Romana aſſes treis ad maritum venientes ſolebant ferre, atque vnum, quem in manu tenerent, tanquam emendi cauſſa, marito dare: alium quẽ in pede haberent, in foco Larium familiariũ ponere: tertium in ſacciperione cùm condidiſſent compito vicinali ſolere reſonare. Inde Virg. Georg. j. Téque ſibi generum Tethys emat omnibus vndis. quos ritus Varro libro j. de vita populi Romani diligentiſſimè percurrit.

51 ¶ *Secundum*, non ſolùm numeri, & ordinis, vel proſperum, quod plerunque poſitũ legimus, ſed etiam iuxta. Varro de vita populi Romani lib. j. Tullum Hoſtilium in veliis, vbi nunc eſt ædes deûm Penatium: Ancũ in palatio ad portam Mugionis ſecundum viam ſub ſiniſtra. Vir. Geor. iij. Paſcuntur verò ſyluas, & plena ſecundum flumina.

52 ¶ *Fornum* & *Fornaces* dicuntur à forno, quod eſt, calido. inde *Forcipes*, quòd candentes teneant ferrum. vt Virg. lib. viij. Verſántque tenaci forcipe maſſam. Varro de vita populi Romani lib. I. Locula quæ coquebat panẽ. primùm ſub cinere, poſtea in forno: [cuius] vtriuſque vocabulum à forno ductum, id eſt, à calore.

53 ¶ *Aeredituti*, appellabantur milites, quibus propter ignominiam ſtipendium, id eſt, merces menſtrualis, aut annua, quæ eſſet in nummis æreis, ſubtrahebatur. Var. de vita populi Ro. lib. ii. ſtipendium appellabatur, quod æs militi ſemeſtre, aut annuũ dabatur: cui datum non ſit propter ignominiam, ære dirutus eſſet.

54 ¶ *Negatiuas duas* pro negatiua vna accipiendas Varro monſtrauit de vita populi Ro. lib. ii. Qua abſtinentia viri, mulieréſque Romanæ fuerint, quòd à rege munera eorũ noluerit nemo accipere.

55 ¶ *Tabernas*, non vinarias ſolùm, vt nunc dicimus, ſed omnes, quæ ſunt popularis vſus, auctoritas Romana pateſecit. Varr. de vita populi Ro. lib. ii. Hoc interuallo primùm forenſis dignitas creuit, atque ex tabernis lineis argentariæ factæ.

56 ¶ *Statilinum*, & *Statanum*, & *Fabulinum*, præſides Deos Varro Cato, vel de liberis educandis puerilitatis affirmat. Ali Statano, & Statilino, quorũ nomina habent ſcripta Pontifices. Sic cùm primò fari incipiebant, ſacrificabant diuo Fabulino.

DE GENERE NAVIGIORVM
CAPVT XIII.

CElox, eſt nauigium breue, dictum à celeritudine. Plautus Aſinaria: Vnde ſumam? quem interuortam? quò hanc celocem conferam? Idem Captiuis: Vidi in publica celocem,

celocem,ibidem illum adoleſcentulum. Idẽ Pœnulo: Obſecro hercle operam celocẽ hãc mihi,ne corbitam date. Turpil.Lemniis: Remulis ſenſim celox ab oppido proceſſerat. Varr.Hercules:Tuam fidem procella frigida arte obruat celocem. Idem Bimarg. Nautæ remiuagam mouent celocem.

2 ¶*Corbita*, eſt genus nauigij tardum, & grande.Plaut.Pœnulo:Tardiores, quàm corbitæ ſunt in tranquillo mari. Idem eadem: Obſecro hercle operam celocem hanc mihi, ne corbitam date. Lucillius Satyrarum libro xv.Multa homines portenta in Homero verſificata Monſtra putant, quorum in primis Polyphemus ducentos Cyclopes coclites, & porrò huic maius bacillum. Quàm malus nauis in corbita maximus villa.

3 ¶*Horia*.dicitur nauicula piſcatoria.Plautus Rudente:Saluete horia mari fluctuoſo.Idem eadem: Mea opera laboratur, & rate, & horia.

4 ¶*Cercurus*, nauis eſt Aſiana pergrandis. Plautus Sticho: Cùm percontor portitores, ecquæ nauis venerit ex Aſia: negant veniſſe. conſpicatus ſum interim cercurum, quo ego me maiorem non vidiſſe cenſeo. Lucil.Satyr. libro octauo: Rerum flumen, atque vti ipſo diuortio. ligneis pedibus cercurum concurret æquis.Idem libro xiiij. Ad regem legatus Rhodum, Ecbatanam, ac Babylonem ibo, Cercurum ſumam.Plaut.Mercatore:Ædificat nauem cercurum,& merces emit.

5 ¶*Lembus*,nauicula breuis piſcatoria. Accius Deiphobo: Eo autem,nocte extrema recta.vt proueherem,& ſtatuerem, Fortè aliquã to quàm ſolitus lembo ſum progreſſus longiùs. Turpil.Leucadia: Hortari noſtros cepi illico vt celerarent lembum. Idem Lemniis: Lembi redeuntes domum duo ad nos certam accelerarũt ratem. Virgil.Georgic.libro primo:Quam qui aduerſo vix flumine lembum Remigis ſubigit. Siſen. Hiſtor. libro tertio: Otacilium legatum cum ſcaphis, ac lembis. Plaut.Mercatore: Dum hæc aguntur,lembo aduehitur tuus pater pauxillulo.

6 ¶*Myoparo*,eſt nauicula piratarum. Marcus Tullius de Repub.libro tertio:Nam cùm quæreretur ex eo,quo ſcelere impulſus mare haberet infeſtum vno myoparone, eodẽ inquit, quo tu orbem terræ. Salluſt Hiſt. libro tertio:Et fortè in nauigando cohors vna grãdi faſelo vecta à cæteris deerrauit, maríque placido à duobus prædonum myoparonibus circumuenta. Siſenna Hiſtor. libro quarto: Nauéſque triginta biremes, totidem myoparones.

7 ¶*Faſelus*,nauigium Campanum. Varro Deſultorio,περὶ τρυφῆς: In aliis domini delitias faſelo nactum tonſili remo vilem fictam ſoluit.Salluſt.Hiſt.libro tertio: Et fortè in nauigando cohors vna grãdi faſelo vecta à cæteris deerrauit. Siſenna Hiſtor.libr.quarto: Proræ actuariæ trahi grandes, ac faſeli primò.

8 ¶*Lenunculus*,nauigium piſcatorium. Salluſt.Hiſt.lib.ii.Primo indicit fortè ſuper noctem in lenunculo piſcantis.

9 ¶*Actuaria*,nauiculæ celeres,dictæ quòd citò agi poſſent. Salluſt. Hiſt. libro ſecundo: Ad hoc pauca piratica actuaria nauigia. Siſenna Hiſtor.libro iii. Quibus occiſis actuarias ad viginti,naues item complures onerarias incendunt.

10 ¶*Lintres*,naues fluminales. Vir.Georg. lib.i.Cauat arbore lintres.

11 ¶*Scapha*,ſunt nauiculæ,quæ maiores naues conſequuntur.Salluſt.Hiſtor.libro quarto: Eum atque Metrophanen ſenatus magna induſtria perquirebat, cùm per tot ſcaphas, quas ad oſtia cum paucis fidis percontatum miſerant.

12 ¶*Codicarias*, naues etiam nunc conſuetudo appellat, eo quòd in fluminibus ſint vſui.Salluſt.Hiſt.lib.iiii. Quàm maximis itineribus per regnum Ariobarzani contendit ad flumen Euphratem, qua in parte Cappadocia ab Armenia diſiungitur. & quanquam ad id naues codicariæ occultè per hyemen fabricatæ aderant. Varro de vita populi Romani libro tertio: Quod antiqui plureis tabulas coniunctas codices dicebant, à quo in Tyberi naues codicarias appellamus.

13 ¶*Priſtis*,nauigii genus à forma priſtium marinarum,quæ longi corporis ſunt, ſed anguſti. Claudius rerum Romanarum lib. xii. Quinque priſtes,nauigium ea forma à marina bellua dictum eſt. Virgilius libro quinto: Velocem Mneſteus agit acri remige priſtim. Et:Frons hominem præfert,in priſtim deſinit aluus.

14 ¶*Cymba*.Afranius Excepto: Tum conſcendo cymbam interibi lucis piſcatoriam, venio,iacitur ancora, inhibent leuiter. Marcus Tullius de officiis libro tertio:Cymbarũ ante pedes multitudo, pro ſe quiſque quod ceperat afferebat.

15 ¶*Onerarias*,de oneribus tardas. Siſenna Hiſtor. libro iiii. Quibus occiſis actuarias ad viginti, naues item complures onerarias incendunt.

16 ¶*Ancora*,vincula, quibus antennæ tenentur. Lucillius: Armamenta tamen vel omnia ſeruo. Funis enim præciſus citò, atque ancora ſoluta.

17 ¶*Proſumia*:nauigii genus.Cæcil. Meretrice:Qui pro gubernatore propè euertit proſumiã.Idem Amphitryone:De nocte ad portum ſum prouectus proſumia.

DE GENERE VESTIMENTORVM.

CAP. XIIII.

1 TVnica, eſt veſtimentum ſine manicis. Titinnius Veliterna: Tunica & cingula obuncula admetur, pannos poſſidebit fœtidos. Cicero in Cati. Manicatis ac talaribus tunicis. Virgilius: Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. Titinnius: Quin togis cum candidis, tunicis ſordidis ſint, & dicis. Plautus Pſeudulo: Manuleatam tunicã habere hominem addecet. Et icirco manuleatam addidit, ne impropriè vteretur. Lucil. Satyr. lib. primo: Prætextæ, ac tunicæ Lydorũ opus ſordidum id omne. Idem libro xv. Scit poeticon eſſe, videt tunica, & toga quid ſit. Varro Meleagris: Cùm etiam aliis Menandri tunicam demiſſam habeat ad talos. Ennius probro Carthaginenſium tunicatam iuuentutem voluit dicere. Varro Modio: Quàm iſtorum quorundam vitreæ togæ oſtentant tunicæ clauos.

2 ¶ *Calantica*, eſt tegmen muliebre, quod capiti innectitur. M. Tul. in Clodium: Tune, cùm vincerentur pede: faſceis, cùm calanticam capiti accommodares?

3 ¶ *Penula*, eſt veſtis, quam ſupra tunicam accipimus. Pomp. Pannuceatis: Penulam in caput induce, ne te noſcat. Lucil. Satyr. lib. xv. Penula ſi quæris, canterius, ſeruus, ſegeſtre Vtilior mihi quàm ſapiens. Varro Virgula diuina: Non quærenda eſt homini, qui habet virtutem, penula in imbri.

4 ¶ *Aulæa*, genus veſtis peregrinum. Varr. de vita populi Romani lib. iij. Quod ex hæreditate Attalica aulæa, chlamydes, pallæ aureæ. Virg. Georg. iij. Purpurea intexti tollant aulæa Britãni. & eſt tanquam paludamentum Barbarici habitus militaris.

5 ¶ *Plagæ*, grande linteum tegmen, quod nunc torale, vel lectuariam ſindonem dicimus, quarum diminutiuum eſt plagulæ. Var. de vita populi Rom. lib. iij. Chlamydes, plagæ, vela aurea.

6 ¶ *Stólam*, veteres non honeſtã veſtem ſolùm, ſed etiam omnem, quæ corpus tegeret. Enn. Teleph. Cedo, & caueo veſtitus ſqualida ſeptus ſtola. Idem eadem: Regnum reliqui ſeptus medici ſtola. Varro Coſmot. περὶ φθορᾶς κόσμου: Mulieres, aliam cerneres cum ſtola holoſerica. Idem Eumen. Partum venuſta muliebri ornat ſtola.

7 ¶ *Palla*, eſt honeſtæ mulieris veſtimentum, hoc eſt, tunicæ pallium. Plautus Menæchmis: Pallam ad phrygionem fert confecto prandio. Lucillius Satyrarum libro xv. Cùm rectum eſt quiduis? ſatis eſt: viſuri alieni Sint homines, ſpiram, pallas, redimicula promit. Virgilius Æneidos j. Pallam ſignis, auróque rigentem.

8 *Strophium*, eſt faſcia breuis, quæ virginalem tumorem cohibet papillarum. Turpil. Philop. Me miſeram, quid agam? inter vias epiſtola excidit mihi, Infelix inter tuniculã, ac ſtrophium quam collocaueram. Tullius in Clod. Cum ſtrophio accuratè præcingere. Plautus Aulul. Pro illis crocotis ſtrophiis, ſumptu vxorio. Var. Seſquiul. Suſpẽdit Larib' marinas molles pilas, reticula, ac ſtrophia.

9 ¶ *Abolla*, veſtis militaris. Varr. Coſmotor. περὶ φθορᾶς κόσμου. Toga tracta eſt, & abolla data eſt ad turbam, vbi ſera militia in munera velli vt præſtarem.

10 ¶ *Sagum*, veſtimentum militare. Salluſt. Hiſt. libro ij. Occurrere duci & prœlium accendere, adeò vti Metello in ſagum, Herculeio in brachium tela venirent. Virgil. libro viii. Virgatis lucent ſagulis. M. Tul. ad Cæſarem iuniorem libro primo: Pridie nonas Februarias, cùm ad te litteras manè dediſſem, deſcendi ad forum togatus, cùm reliqui conſulares ſagati vellent deſcendere. Var. Virgula diuina: Cùm neque aptam mollis humeris fibulam ſagus ferret. Siſenn. Hiſt. lib. iii. Senatus auctoritate ſagaria nunc.

11 ¶ *Paludamentum*, eſt veſtis, quæ nunc chlamys dicitur. Salluſt. Hiſtor. libro iii. Eodem tempore Lentulus duplici acie locum editum multo ſanguine ſuorũ defenſus, poſtquam ex ſarcinis paludamenta adſtari, & delectæ cohortes intelligi cœpere. Tul. ad Cæſarem iuniorem lib. ii. Antonius demens ante lucem paludatus.

12 ¶ *Chlamys*. Virg. Æneidos libro quarto: Sidoniam picto chlamydem circundata limbo. Var. Hercule Socrat. Cubo in Sardinia iſta pedibus chlamyda, ſed purpurea amicula.

13 ¶ *Regilla*, veſtis diminutiuè à regia dicta, vt & baſilica. Plaut. Epid. An regillam tuniculam induam, an mendiculam? Var. [illegible]: Collum procerum fictũ leui marmore Regillã tunicã diffingitur purpura.

14 ¶ *Ralla*, veſtis dicta à raritate. Plautus Epidico: Tunicam rallam, tunicam ſpiſſam.

15 ¶ *Rica*, eſt quod nunc ſudariũ dicimus. Plaut. Epidico: Ricã, baſilicũ, aut exoticũ. Serenus opuſculo lib. 1. Aut zonulam, aut acum, aut ricam. Nonius Pedio: Mollicinã, crocotam, chiridotam, ricam.

16 ¶ *Ricinum*. Lucil. Satyr. lib. ii. Ricini aurati cicæ, & oraria mitræ. Turp. Veliterna: Duxit me ſecũ: poſtquã ad ædẽ venimus, venerantur deos. interea adſpexit virginẽ geſtantẽ in capite riculã indutã oſtrinã. Varr. Prometheo lib. 1. Aliç mitrã ricinã, aut mitrã melitenſem.

17 ¶ *Caſicium*, linteolum dicitur purum, & candidum à cædendo, quòd ita ad candorem perueniat, vel quòd oras circunciſas habeat. Plaut. Epidico: Linteolum cæſicium.

18 ¶ *Induſium*, eſt veſtimentum, quod corpori intra plurimas veſtes adhæret, quaſi intuſium. Plautus Epidico: Induſiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam.

19 ¶ *Patagium*, aurea chlamys, quæ pretioſis veſtibus immitti ſolet. Plaut. Epidico: Induſiatam, patagiatam. Næuius Lycurgo: Pallis patagiis, crocotis, manicis mortualibus.

20 ¶ *Supparum*, eſt linteum femorale vſque ad talos pendens, dictum quòd ſubtus appareat. Plautus Epidico: Supparum autem ſubnimium eſt ricam, Baſilicum, aut exoticum. Nonius Pedio: Supparum purum bellienſem interim eſcam meram. Afranius Epiſtola: Tace, puella non ſum, ſupparo ſi induta ſum. Varro Eumenidibus: Hic indutus ſupparum, Coronam ex auro, & gemmis fulgentem gerit.

21 ¶ *Exoticum*, dicitur peregrinum. Plaut. Epidico: Baſilicum, aut exoticum.

22 ¶ *Plumatile*, aut clauatum, aut ex plumis factum. Plaut. Epidico: Cumatile, aut plumatile.

23 ¶ *Mollicina* veſtis à mollicie dicta. Nonius Pedio: Mollicinam, crocotam, chiridotam, ricam, ricinium.

24 ¶ *Amphitapæ*, veſtes dicuntur vtrinque habentes villos. Lucil. lib. I. Pſilæ atque amphitapæ villis ingentibus molles. Idem libr. VI. Pluma atque amphitapæ, etſi aliud quid delitiarum. Varro Manio: Alterum bene acceptũ dormire ſuper amphitapa bene molli.

25 ¶ *Toga*, non ſolùm viri, ſed etiam fœminæ vtebantur. Afra. Fratriis: Equidẽ prandere ſtantem nobiſcum incinctam togam. Varro de vita pop. Ro. lib. I. Præterea quod intellecto togas ante habebant. ante enim olim fuit commune veſtimẽtum, & diurnum, & nocturnum, & muliebre, & virile.

26 ¶ *Læna*, veſtimentum militare, quod ſupra omnia veſtimenta ſumitur. Virg. Æneid. lib. IIII. Tyrióque ardebat murice læna.

27 ¶ *Meretrices*, apud veteres ſuccinctiore veſte vtebantur. Afranius Excepto: Meretrix cum veſte longa, peregrino in loco Solet tutandi cauſſa ſeſe ſumere.

28 ¶ *Carbaſus*, pallium, quo fluuij amiciuntur, vel opulẽtiæ cauſſa, vt ſericũ, aut lino tenui. Virg. lib. VIII. Eum tenuis glauco velabit amictu Carbaſus. Idem lib. XI. Tunc croceam chlamydémque, ſinúſque crepantis Carbaſeos fuluo in nodum collegerat auro. M. T. in Verrem de ſuppliciis: Tabernacula carbaſeis intenta velis collocabat. Varro de vita populi Romani lib. IIII. Eadem poſtea carbaſinea magis, vt pellibus tegerentur togæ.

29 ¶ *Prætexta*, inſigne Romanum, quod ſupra tunicas honorati quique ſumunt. M. Tul. de ſuppliciis: Sententiæ dicendæ loco togam prætextam, ſellam curulem, ius imaginis ad memoriam, poſteritatémque prodendam.

30 ¶ *Limbus*, vt annotatum inuenimus, muliebre veſtimentum, quod purpuram in imo habet. Plautus Aulul. Textores limbolarij, arcularij.

31 ¶ *Flammeum*, veſtis, vel tegmen, quo capita matronæ tegunt. Plautus Aulul. Flammearij, violarij, carinarij.

32 ¶ *Reticulum*, tegmen capitis muliebre. Varro Seſquiulyſ. Suſpendit Laribus marinas molleis pilas, reticula, ac ſtrophia.

33 ¶ *Ricinium*, quod nunc maſurtium dicitur, palliolum femineum breue. Varro [illegible]: Nihilo magis dicere muliebre, quã de muliebri ricinio palliolum ſimplex. Idem de vita pop. Romani libro I. Et quo mulieres in aduerſis rebus, ac luctibus cùm omnem veſtitum delicatiorem, ac luxurioſum poſtea inſtitutum ponunt, ricinia ſumunt.

34 ¶ *Tapete*, tegmen vnicè pictum de coloribus variis. Var. Hercule Socratico: In omnibus rebus bonis quotidianis cubo in Sardinianis tapetibꝰ. Virg. lib. IX. Qui fortè tapetibus altis Extructus toto proflabat pectore ſomnum. Turpilius: Glabrum tapete.

35 ¶ *Culcita*. Cic. Tuſcul. lib. IIII. Eripiamus huic ægritudinem. quomodo? collocemus in culcita plumea: pſaltriam adducamus.

36 ¶ *Subucula*. Varro de vita pop. Rom. li. I. Poſtea quàm binas tunicas habere cœperunt, inſtituerunt vocare ſubuculam, & induſium.

37 ¶ *Capitia*, capitum tegmina. Varro de vita populi Rom. lib. IIII. Tunicas, neque capitia, neque zonas. Idẽ eodem: Neque id ab orbita matrumfamiliâs inſtituti quod eę pectore, ac lacertis erant apertis, nec capitia habebant hæc & capitula appellauit.

38 ¶ *Encombomata*, & *Parnacidas*, genera veſtium puellarum. Varro de liberis educandis: Vt puellæ habeant potius in veſtitu chlamydas, encombomata, ac parnacidas, quàm togas.

DE GENERIBVS VASORVM, ET POCVLORVM.

Cap. XIX.

AVla, vel olla, quod nos ollam dicimus, ſed eſt capac iſſimum vas Plaut. Amph. Optimo iure infringatur aula cineris in caput. Varro γεροντοδιδασκάλῳ Sed ſimul manibus trahere lanam, nec non ſimul oculis obſeruare ollam pultis ne aduratur. Idem Bimargo: Vulcanum, nec cùm nouæ lagenę ollarum frangantur, ter precatur.

2 ¶ *Matella*, aquarium vas. Plautus Amphitr. Ne tu poſtules matellam vnam tibi aquæ infundi in caput. Varro Endymionibus: Diuitum Aphocaſchias ad communem reuocat matellam. Idem Manio: Lecto ſtrato, matellam, lucernam, cæteras res huius vbiq; præ ſe portant.

3 ¶ *Mortarium*, in quo teruntur quæ ſoluenda ſunt. Plautus Aulul. Cultrum, ſecurim, piſtillum, mortarium.

4 ¶ *Peluis*, ſinus aquarius, in quo varia perluuntur, vnde ei nomen eſt. Laberius Virgine: Amore cecidi, tanquã blatta in peluim. Cœlius Fœneratore: Peluim ſibi popoſcit.

5 ¶ *Fidelia*, Samium vas ad vſus plurimos. Plaut. Aulul. Mulſi congialem, plenã faciam tibi fideliam.

6 ¶ *Patella*. Varro Eumenid. Patella eſurienti poſita, prouocat Neapolitanas piſcinas. Idem Manio: Quocirca oportet bonum ciuem legibus parere, & deos colere, in patellam dare μικρῦ κρέας.

7 ¶ *Cupas*, & *Tineas*. Varro de vita pop. Ro. lib. j. Antiquiſſimi in conuiuiis vt res vini primò, poſtea tinas ponebant. Idem: Mori longi cum operculo ad cupas, tertio amphoras.

8 ¶ *Vrnula*, eſt vas aquarium. Varr. de vita pop. Rom. lib. j. Item ex ære, vt vrnulæ aquales, matulæ, ſic cæteras.

9 ¶ *Cadi*, vaſa quibus vina conduntur Lucil. lib. xviij. Millia ducentûm frumenti tolle medimnûm, Vini mille cadûm. Virg. Æneid. lib. j. Vina bonus, quæ deinde cadis onerarat Aceſtes. Var. de vita pop. Rom. libro iii. Horteſio ſupra decem millia cadûm hæredi reliquit.

10 ¶ *Vrnarium*. Varro περὶ ἐδεσμάτων. Sed quæ neceſſitas te iuuet aquam effundere domi tuæ, ſi vaſa habes pertuſa, plumbum non habent? ad quam rem nobis eſt confluuium, ad quam rem vrnarium?

11 ¶ *Polubrum*, quod Græci χέρνιβα, nos trulleum vocamus. Liuius: Argenteo polubro, & aureo gutto. Fabius Pictor lib. xvi. Aquam manibus pedibúſq. dato, polubrum ſiniſtra manu teneto, dextera vaſum cum aquã.

12 ¶ *Simpuuium*, eſt vas ligneum. Var. Eſt modus matulæ, περὶ μέθης, Non vides ipſos deos, ſiquando volunt guſtare vinum, deripere ad hominum fana, & tamen tum ipſi illi libero ſimpuuio vinitare?

13 ¶ *Lenis*, vaſis genus. Afran. Fratriis: Labella lenis. Laberius cophino: Cùm prouincias diſpoliauit, columnas monolithas, labella lenis.

14 ¶ *Obba*, poculi genus, vel ligneum, vel ex ſparto. Varro. Eſt modus matulæ, περὶ μέθης, Dolia, atque apothecas tricliniares, melicas, calenas obbas, & Cumanos calices. Idem, epiſtola ad Marullium: Verùm meridie, an veſperi libentius ad obbam accedas, locus, actus, aduentus declarabit.

15 ¶ *Cantharus*. Virgil. Bucolicis: Et grauis attrita pendebat cantharus anſa.

16 ¶ *Dolia*, vaſa grandia, quibus vinum reconditur. Varro. Eſt modus matulæ, περὶ μέθης, Dolias atque apothecas tricliniares, melicas, Calenas. Idem Manio: Hæc aduentoribus accedunt cellæ, claues, clauſtra, carnaria, dolia.

17 ¶ *Alabaſter*. Cicero Academicorum libro ii. Quibus etiam alabaſter plenus vnguenti putere videatur.

18 ¶ *Scyphus*. Virg. Et ſacer impleuit dextram ſcyphus.

19 ¶ *Batiola*. Plautus Colace: Batiolam auream octo pondo habebat, accipere voluit.

20 ¶ *Calices*. Varro. Eſt modus matulæ, περὶ μέθης, Apothecas tricliniares, melicas, calenas, obbas, & Cumanos calices. Cic. Tuſc. lib. iii. Quid huic calix mulſi impingẽdus eſt, vt plorare deſinat?

21 ¶ *Cymbia*. Virgilius libro v. Cymbiáque argento perfecta, atque aſpera ſignis. Varro de vita populi Rom. lib. i. Item erant vaſa vinaria, ſini, cymbia, aquiſinę pateræ, gutti, ſextarii, ſimpuuium.

22 ¶ *Cratera*, vaſa vini. Virg. Æneid. libr. i. Crateras læti ſtatuunt, & vina coronant.

23 ¶ *Crateres*, vaſa olearia. Virg. Bucolicis: Crateréſque ſtatuam tibi pinguis oliui. Idem Æneid. lib. vj. Fuſco crateres oliuo.

24 ¶ *Orcas*. Varro de re ruſt. lib. i. Sæpe vbi conditum vinum nouum, orcæ in Hiſpania feruore muſti ruptæ.

25 ¶ *Naſiterna*, vas aquatile. Var. de re ruſt. lib. i. Vt ex ære ahena, vrceos, & naſiternam, item alia.

26 ¶ *Catinos*. Varro de re ruſt. lib. i. Promendum enim frumentum, quod curculiones exeſſe incipiunt. Id enim cùm promptũ

eſt, id

eſt,in ſole ponere oportet aquę catinos,quod eò conueniunt,vt ipſi ſe necent. Idem de vita populi Rom. lib.j. Dicuntur enim patellæ, ſalini,acetabula,catini,patenæ.

27 ¶*Calamiſtrum*, fiſtula breuis, qua cirri continentur. Cicero Oratore: Remouebitur omnis inſignis ornatus, quaſi margaritarum, nec calamiſtri quidem adhibebuntur.

28 ¶*Carcheſia*, genera poculorum. Virgil. Æneidos libro primo: Hic duo rite mero libans carcheſia Baccho: Et Georg.lib.quarto: Mater cape Mœonij carcheſia Bacchi. Aliâs ſumma pars mali,id eſt,foramina, quæ ſummo mali funes recipiũt. Lucilius, Tertius hic mali ſuperat carcheſia ſumma. Catullus Veronenſis: Lucida qua ſplendent ſummi carcheſia mali.

29 ¶*Cyrnea*,vas vinarium. Plautus Amph. Cadus erat vini,vnde impleui cyrneam.

30 ¶*Miſtarium*,quo miſcemus. Lucil. lib. v. Vrceus,aut longa geminus miſtarius anſa.

31 ¶*Calpar*,nomine antiquo dolum. Varro de vita po.Rom. libro j. Quod ante, quàm nomen dolij prolatum eſſet,cùm id genus vaſorum calpar diceretur, id vinum *calpar* appellatum.

32 ¶*Trulleum*,quo manus perluuntur. Varro de vita populi Romani libro j. Itaque ea ſibi modo ponere,ac ſuſpendere,quæ vtilitas poſtularet,trulleum,matellionē, peluim, naſiternam: non quæ luxuriæ cauſſa eſſe parata eius vrceolum aquæ manalē vocamus, quòd ea aqua in trulleum effundatur. Vnde *Manalis* lapis appellatur in pontificalibus ſacris,qui tunc mouetur, cùm pluuiæ exoptantur. ita apud antiquiſſimos manalem ſacrum vocari quis non nouerit,vnde nomen illius?

33 ¶*Armillum*, vrceoli genus vinarij. Var. de vita populi Romani lib.j. Etiam nunc pocula,quæ vocant capulas,ac capides, quod eſt poculi genus. item armillum,quod eſt vrceoli genus vinarij.

34 ¶*Sinum*,& *Galeola*,vaſa ſinuoſa. Virgil. Buc. Sinũ lactis,& hæc tibi liba Priape quotannis Exſpectare ſat eſt. Varr.de vita populi Romani libro j. Vbi erat vinum in menſa poſitum,aut galeola,aut ſinum.

35 ¶*Lepiſta*, Varr.de vita populi Romani libro j. Vt ferè habent æneum aliqui vonditent oleum. lepiſtæ etiam nunc Sabinorum fanis pauperioribus pleriſque, aut fictiles ſunt,aut æneæ.

36 ¶*Craterra*, eſt quam nunc fitulam vocant. Næu.Lycurg. Nam vt ludere lætanteis inter ſe vidimus propter amnem craterris ſumere aquam ex ponte. Varro de vita populi Romani libro tertio: Ad Sybaritanam prædam, in qua ſunt tripodes, craterræ, anaucea popolo nobilium Tarentinarum. Cicero de Deorum natura libro ſecundo: In medióque ſinu fulgens craterra relucet.

DE GENERE VEL COLORE VESTIMENTORVM.

CAPVT XVI.

1 *Cumatilis*,aut marinus,aut cœruleus à Græco tractum,quaſi fluctuum ſimilis. Fluctus enim Græcè *κύματα* dicuntur. Titin. Setina: Et quem colos cumatilis deceat. Plaut.Epidico:Cumatile,& plumatile.

2 ¶*Molochinum*, à Græco color eſt flori ſimilis maluæ. Cæcil. Pauſimach. Carbaſina, molochina, ampelina. Plaut.Aulul.Infectores molochini coloris,molochinarios appellauit.

3 ¶*Impluuiatus*,color quaſi fumato ſtillicidio impletus,qui eſt Mutinenſis, quem nunc dicimus.Plaut.Epidic.Impluuiatas vt iſtæ faciunt veſtimentis nomina.

4 ¶*Caltulam*,& *Crocotulam*, vtrunque à generibus florum tranſlatum à calta,& à croco. Virgil. Bucol. Mollia luteola pingit vacinia calta. Plaut.Epidico:induſiatam,patagiatam, caltulam,aut crocotulam. Nou.Pedio:Molliciniam,crocotam,chiridotam,ricam, ricinium. Næuius Lycurg.Pallis,patagiis,crocotis,malacis,mortualibus. Sed caltulam Var.de vita pop.Rom.li.j. palliolũ breue voluit haberi.

5 ¶*Caſtula*,eſt palliolum præcinctui,quod nudæ infra papillas præcinguntur, quo mulieres nunc & eò magis vtuntur, poſtquam ſubuculis deſierunt.

6 ¶*Cerinum*,à ceræ colore. Plaut.Epidico: Plumatile,aut cumatile cærinũ, aut melinũ.

7 ¶*Ferrugineum*,colorem ferri ſimilem eſſe volunt.Verè autem ferrugineus color cœruleus eſt.Virg.Georg.lib.iiij. Et ferrugineos hyacinthos. Plaut.Milite: Palliolum habeas ferrugineum:nam is colos thalaſſicus eſt.

8 ¶*Oſtrinam*,ab oſtro colore,qui eſt ſubrubeus. Turpil.Veliterna: Interea adſpexit virginem geſtantem in capite riculam indutam oſtrinam, Varro Eumenidibus: Aurora oſtrinam hîc indutus ſupparum.

9 ¶*Murex*,color purpureus.Virgil.Bucol. Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti Murice.Et Ænid.lib.iiij. Tyrióque ardebat murice læna.

10 ¶*Luteus*,color propriè croceus eſt.Virg.

Bucolicis: Iam croceo mutabit vellera luto. Et Æneid. lib.vij. Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis. Varr.Eumen. Nam vt arquatis & veternoſis lutea quæ non ſunt, æquè & lutea videntur, ſic inſanis ſani,& furioſis eſſe videntur inſani. Idem Mod. Sed cynicis inuolucrũ, & pallium luteum non eſt.

11 ¶*Crocota*, crocei coloris veſtis. Plautus Aul. Cùm incedunt infectores crocotarii.

12 ¶*Violatia*, a violæ colore. Plaut. Aulul. Flammearii,violarii,coriarii.

13 ¶*Pullus*, color eſt, quem nunc Hiſpanũ, vel natiuũ dicimus. Varr.de vita populi Romani lib.iij. Vt dum ſupra terram eſſent, ricinis lugerent funere ipſo, vt pullis pallis amictæ.

14 ¶*Anthracinus*, niger à Græco. ἄνθρακες enim Græcè, carbones Latinè appellantur, & eſt lugentium veſtis. Var. de vita popul. Rom. lib.iij. Propinquæ adoleſcentulæ etiã anthracinis proximo amiculo nigello, capillo demiſſo ſequerentur luctum.

DE GENERE CIBORVM ET POTVVM.

CAPVT. XVII.

1 SParagos. Varr. Virgul. diuin. Oleũm in lucubrationem ſeruauimus, quod in ſparagos totum legitimè vertamus.

2 ¶*Blitum*, eſt holus lene. Var. Eumen. Empedocles natos homines ex terra ait, vt blitũ.

3 ¶*Lapathium*. Varro Mod. Hanc eandem voluptatem taciculus taxim, conſequi lapathio, & priſana poſſum.

4 ¶*Mena*. Tul. de finib. bonor. & mal. lib. ij. Qui enim voluptates ipſas cõtẽnunt, eis licet dicere, ſe acipẽſerẽ menæ nõ anteponere.

5 ¶*Acipenſer*, piſcis genus. Cic. Tuſcul. lib. j. Et ſi quem tuorum affectum mœrore videris, huic acipenſerem potius, quàm aliquem Socraticum libellum dabis.

6 ¶*Naſturtium*. Cicer. Tuſc. lib. v. Quos negat ad panem adhibere quicquam, prẹter naſturtium.

7 ¶*Mariſca*. Varr. de re ruſtica lib. j. Vt nuces Græcæ, ac mariſcæ fici.

8 ¶*Ocymum*, quod ocimum dicimus. Var. de re ruſt. li. j. Primum ocymum, farraginem, viciam nouiſſimè fœnum vocari. Ocymum dictum à Græco verbo ὠκέ, quod venit citò, ſimiliter quod ocymum in horto.

9 ¶*Lopades*, genus conchæ marinæ. Plaut. Paraſito medico: Addite lopades echinos, oſtreas.

10 ¶*Murrhina*, potio confecta. Varr. Anthropopoli: Non modò vinum dare, ſed etiã (vt Plautus ait) murrhina, paſſum, defrutum. Varr. de vita populi Romani lib. 1. Tum autẽ Murrhina.

11 ¶*Loram*, dicebant in vindemia, cùm expreſſiſſent acinis muſtum, & folliculos in dolium conieciſſent.

12 ¶*Portulaca*. Varr. Diſciplinæ libro viii. Manducata portulaca citò tollit.

13 ¶*Lora*, confectæ potionis genus grandæuis aptum. Var. de vita pop. Rom. lib. 1. Antiquæ mulieres maiores natu bibebant lorã; aut ſapam, aut defrutũ, aut paſſum, quã murrhinam quidam Plautum appellare putant.

14 ¶*Sapa*, quod nunc mellaceum dicimus, muſtum ad mediam partem decoctum. Var. de vita pop. Rom. lib. 1. Sapã appellabãt, quod de muſto ad mediam partem decoxerant.

15 ¶*Defrutum*, ſi ex duabus partibus ad tertiam redegerant, deferuefaciendó.

16 ¶*Paſſum*. Varr. de vita populi Romani lib. 1. Paſſum nominabant, ſi in vindemia vuã diutius coctam legerent, eámque paſſi eſſent in ſole aduri.

17 ¶*Moriolam*. Varro de vita populi Romani lib. 1. Vino addito lorã paſſi vocare cœperunt: moriolam nominabant, quod ex vuis expreſſum erat paſſum ad folliculos rei, quos & vinacea ea dicebant ſapam.

18 ¶*Turunda*, vt libum ſacrum quoddam, & farre genus panificii. Varr. Cato vel de liberis educandis: Alii afferunt libum, ac turundam.

DE GENERE ARMORVM.

CAPVT. XVIII.

1 CAtapulta, iaculum celer, vel ſagitta. Plautus Curcul. Atque ita te neruo torquebò, vt catapultæ ſolent. Titin. Setina: Quem procul adſpexit, immittere voluit, retortit, quoniam catapulta volat. Plautus Captiuis: Nam meus eſt baliſta pugnus, cubitus catapulta eſt mihi. Næuius Paeuo: Vt ſole horreſcit cera, caſtra crebro catapulta impulit. Luc. Sat. li. v. Cuſtodẽ claſſis catapulta iiſtila ſariſſas. Siſen. Hiſt. lib. iii. Præterea catapultas xvi. iiii. baliſtar, xx. plauſtra coriis, ac minoribus ſagittis onuſta. Var. de vita pop. Rom. li. iii. Nã poſtea C. Lutatio cõſuli ad Ægades inſulas, cùm ipſe catapulta ictus eſſet.

2 ¶Veles

2 ¶ *Veles*, leuis armatura. Titin. Barbato: Ita Spurius animatur in prælium, veles equis recepit ſe. nec ferit quenquam hoſtem. Salluſtius Iugurthæ bello: Cúmque his permiſti velites. Varro ἄμμοι μετρεῖς ἀεὶ φιλαργυρίας. Quem ſequuntur cum rotundis velites leues parmis.

3 ¶ *Rorarij*, appellabantur milites, qui antè, quam congreſſæ eſſent acies, primò non multis iaculis inibát prælium: tractum, quòd antè maximas pluuias cœlum rorare incipiat. Lucil. Satyr. lib. vii. Quinque haſtæ aureolo cinctu rorarius velox. Idem lib. x. Ponè paludatus ſtabat rorarius velox. Varro de vita populi Rom. lib. iij. Rorarii appellati, quòd imbribus ferè primùm rorare incipiat.

4 ¶ *Anteſignanorum*, proprietas aperta eſt. Varro ἄμμοι μετρεῖς, ἀεὶ φιλαργυρίας. Quem ſequuntur cum rotundis velites leues parmis, anteſignani quadratis multis inſignibus tecti.

5 ¶ *Funditores* ſunt, qui fundis magnis dimicant. Salluſt. Iugurthæ bello: Ipſe cum expeditis cohortibus, dehinc funditorum & ſagittariorum delecta manu apud primos erat: Siſen. Hiſt. li. iii. Ac poſt armatos funditores, & ſagittarios ponit.

6 ¶ *Glandis*, eſt plumbum in modum glandis informatum: Salluſt. Iugurthæ bello: Pars eminus glande, aut lapidibus pugnare. Virg. lib. vii. Pars maxima glandes Liuentis plumbi ſpargit.

7 ¶ *Scorpio*, eſt genus teli. Salluſt. Hiſtor. lib. iii. Quarum vna epiſtola fortè cum ſeruo nacti prædatores Valeriani ſcorpione in caſtra miſere. Siſenna Hiſt. lib. iii. Longius ſcorpios catapultas concitat.

8 ¶ *Tragula*, eſt haſta. Salluſt. Hiſtor. lib. iii. Auidiſſimis, atque promptis ducibus: vt Metellus ictu tragulæ ſauciaretur. Var. Meleag. Aut ille ſeruum, qui volabile currens, ſparo ſecutus, tragulâve traiicit.

9 ¶ *Pugio*, eſt gladius breuis. Salluſt. Hiſt. lib. iii. At Oppius, poſtquam orans nihil proficiebat, timidè veſte tectum pugionem expedire conatus, à Cotta, Vulcióque impeditur.

10 ¶ *Aclides*, iacula breuia. Virg. lib. vii. Teretes ſunt aclides illi Tela, ſed hęc lento mos eſt aptare flagello.

11 ¶ *Ancyle*, ſcutum grande: vnde etiam nunc arma & ancyle appellatur. Virg. lib. vii. Læuáque ancyle gerebat.

12 ¶ *Sparos*, lanceæ tela ſunt non bellica, Salluſt. Catilinæ bello: Sed ex omni copia circiter pars quarta erat militaribus armis inſtructa: cæteri, vt quoſque caſus armauerat, ſparos, aut lanceas, alii præacutas ſudes portabant.

13 ¶ *Phaleræ*, ſunt belli ornamenta. Salluſt. Iugurthæ bello: Ac ſibi reſtitui, & haſtas, vexillum, phaleras, alia militaria dona. Virgil. viii. Burialus phaleras Rãnetis, & aurea bullis Cingula.

14 ¶ *Parma* eſt ſcutum breue. Salluſt. Hiſtor. lib. iiii. Hi locorum perignari, & ſoliti nectere ex viminibus vaſa agreſtia, ibi eum, quod inopia ſcutorum fuerat, ad ea arte ſe quiſquam in formam parmæ equeſtris armabat. Virg. libr. viii. Enſe leui nudo, parmáque inglorius alba.

15 ¶ *Ferentarij*, leuis armatura, quod quicquid opus eſſet, auxilio ferrent excurſu leui, armis grauibus non impediti. Cato de re militari: Inde partem equitatus, atque ferentarios prædatum miſit. Salluſt. Catilinæ bello: Poſtquàm eò ventum eſt, vnde à ferentariis prœlia committi poſſent.

16 ¶ *Verutum*, eſt telum breue, & acutum. Salluſt. Hiſt. lib. iii. Saxáque ingentia, & axæ vinctæ trabes per pronum incitabantur, axibúſque eminebant in modum ericii militaris veruta binum pedum. Varro ὄνος λύρας, Acerbus, qui tibi nihil mali fecit veritus ob artem præclaram.

17 ¶ *Cetra*, ſcutum breue. Virg. lib. vii. Læuas cetra regit.

18 ¶ *Peltæ*, ſcuta Amazonica. Virg. Ænei. libr. i. Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

19 ¶ *Geſa*, tela Galliarum. Virg. lib. ix. Alphina coruſcat Geſa manu. Varro de vita populi Rom. lib. iii. Qui gladiis cincti ſine ſcuto cũ binis geſis eſſent.

20 ¶ *Falarica*, telum maximum. Virgil. Æneid. lib. ix. Sed magnum ſtridens contorta falarica venit Fulminis acta modo. Enn. Quæ validè veniunt falarica miſſa. & dictum hoc genus teli à falis, id eſt, turribus ligneis.

21 ¶ *Sparus*, telum agreſte. Virg. lib. xi. Agreſteiſque manus armat ſparus. Varro Meleagris: Aut ille ceruum, qui volabile currẽs, Sparo ſecutus tragulâve traiicit. Siſenna Hiſtor. lib. iii. Sparis, ac lanceis eminus peterent hoſteis.

22 ¶ *Baliſtæ*, ſaxa maiora & grauiora quibus iaciuntur. Lucillius libr. xxviii. Quid ſit baliſtas iactas centenarias. Siſenn. Hiſt. libro iiii. Baliſtas quatuor talentarias.

23 ¶ *Venabulum*, venantium telum latiſſimum à cæteris aciei longiſſimæ. Virg. lib. ix. Supra venabula fertur. Varro ὄνος λύρας, Nempe ſues ſyluaticos in montibus ſectaris venabulo, aut ceruos.

24 ¶ *Conti*, haſtæ longiores, & robuſtæ. Virg. lib. ix. Ac duris detrudere contis.

25 ¶ *Manipuli*, ſunt manus militum, vel collecti viri. Siſenna Hiſt. lib. iii. Conuictus tamen & tempora ſingula conſtituit, & ſicut ſteterat, manipulos obuerti iuſſit. Idem li. iiii.

Matertera grauia bellica manipulorum.

26.¶ *Lancea.* Siſen. Hiſtor. libro iij. Gallia materibus, Sueui lanceis configunt. Idẽ lib. iiij. Alij materibus, aut lanceis tamen mediũ perturbant agmen.

27 ¶ *Malleoli*, manipuli ſpartei pice contecti, qui incenſi aut in muros, aut in teſtudines iaciuntur. Siſenna Hiſt. lib. iiij. De quibus partim malleolos, partim faſces ſarmentorum incenſos ſupra vallum frequentes.

28 ¶ *Cataphratti.* Siſen. Hiſtor. libro iiij. Cuſtodiæ in muro ſtatuuntur cataphrattorũ. Salluſt. Hiſt. lib. iiij. Dui prægrediebantur equites cataphratti ferrea omni ſpecie.

29 ¶ *Falces*, & harpagæ armorum genera murorum oppugnationi apta. Siſenna Hiſt. lib. iiij. Falces iniectas comminuunt: puteos propius collocatis harpagis, deiiciunt.

30 ¶ *Anſatæ.* iaculamenta cum anſis. Ennius lib. v. Anſatas mittunt è turribus.

31 ¶ *Coriſci*, leue miſſile in modũ ſagittarũ. Vir. Coriſcique leues humeris, & letifer arcus.

DE PROPINQVITATE.

CAP. XIX.

CAeſares dicti qui cæſa matre naſcuntur.

2 ¶ *Agrippa*, qui cum labore matris educuntur, hoc eſt, per pedes cõtra naturam, non per caput, quaſi ab ægro partu.

3 ¶ *Vopiſcus*, qui ex duobus conceptis, vno abortu excluſo, ad partum legitimum deducitur.

4 ¶ *Glos*, appellatur mariti ſoror, atque eadem fratris vxor.

5 ¶ *Leuir*, dicitur frater mariti, quaſi leuus vir.

6 ¶ *Fratriæ*, appellantur fratrum inter ſe vxores.

7 ¶ *Amitini*, fratrum, maris, & fœminæ filij.

8 ¶ *Patrueles*, marium fratrum filij.

9 ¶ *Conſobrini*, ex duabus editi ſororibus, quaſi conſororini: de quibus exempla multa ſunt in antiquis auctoribus, & maximè in Afranio, & iuris vetuſtiſſimis ſcriptoribus.

FINIS.

FVLGEN-

FVLGENTII LIBELLVS DE PRISCO SERMONE, AD CHALCIDIVM GRAMMATICVM TIMAEI PLAtonis Ecphraſten.

SANDAPILAM antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum, id eſt, loculum, non in quo nobilium corpora, ſed in quo plebeiorum atque damnatorum cadauera portabantur, ſicut Steſimbrotus Thaſius de morte Polycratis Samiorum regis ſcripſit, dicens. Poſteaquam de cruce depoſitus, ſandapila etiam deportatus eſt.

2 ¶ *Veſpillones*, dicti ſunt baiuli, quamuis Antidamus Heracleopolites veſpillones dixerit cadauerum nudatores: ſicut in Hiſtoria Alexandri Macedonis ſcripſit: Pluſquàm trecentos cadauerum veſpillones reperiens crucibus affixit. Mnaſeas tamen in Cecrope ſcripſit, Apollinem poſtquam ab Ioue vinctus, atque interfectus eſt, à veſpillonibus ad ſepulturam elatum eſſe.

3 ¶ *Pollinctores*, qui funera morientium accurant, dicti ſunt. Plautus in Pœnulo: Quia mihi pollinctor dixerat, qui eũ pollinxerat. Dicti autem pollinctores, quaſi pollutorum vnctores, id eſt, cadauerum curatores: vnde Apuleius in Hermagora ait: Pollinctor eius funeri dum vnctionem parat.

4 ¶ *Manales*. Labeo qui diſciplinas Hetruſcas Tagetis & Bacchetidis quindecim voluminibus explicauit, ita ſcribit: Fibræ iocinoris ſandaracei coloris dum fuant, manales tunc vertere opus eſt petras, hoc eſt, quas antiqui ſolebant in modum cylindrorum per limites trahere pro pluuiæ cõmutanda inopia.

5 ¶ *Nefrendes*. Diophantus Lacedæmonius, qui de ſacris Deorum ſcripſit, ait apud Meſſenios Ioui ſolere ſacrificari ſacrũ, quod *ἑκατὸν φόνια* appellatur. Si quis enim centum hoſtes interfeciſſet, Ioui homine ſacrificabat apud Ithomen, quod ſacrificatum eſt à duobus, Ariſtomene Gortyneſi, & Theoclo Elæo, ſicut Soſicrates ſcribit. Sed poſtquam hoc Athenienſibus diſplicuit, cœperunt efferre porcum caſtratum, quem nefrendem vocabant, quaſi ſine *νεφρῶν*, id eſt, renibus. At apud Romanos Varro ſcribit Sicinium Dentatum centies, & vicies pugnaſſe ſingulari certamine, cicatrices habuiſſe aduerſas quadraginta quinque, poſt tergum nullam, coronas accepiſſe xxvi. armillas c x l. & iſtum primum ſacrum feciſſe Marti.

6 ¶ *Ambegnæ oues*. Bæb. Macer, qui faſtos dies ſcripſit, ait Iunoni eas, quæ geminas parerent oues, ſacrificare cum duobus agnis altrinſecus alligatis, quas oues ambegnas vocari, quaſi ex vtraque parte agnos habentes.

7 ¶ *Suggrundaria*, antiqui dicebant ſepulcra infantium, qui necdum xl. dies impleſſent, quæ nec iam buſta dici poterant: quia oſſa quæ comburerentur, non erant, nec tanta cadaueris immanitas, qua locus tumeſceret. vnde Rutil. Geminus Aſtyan. ait: Melius ſuggrundarium quæreres, quàm ſepulcrum.

8 ¶ *Silicernios*, dici voluerunt ſenes incuruos, quaſi iam ſepulcrorum ſuorum ſilices adſpicientes. Vnde Cincius Alimetus Hiſt. de Gorgia Leont. ſcribit dicens: Qui dum iam ſilicernius ſui finem temporis exſpectaret, etſi mori non potuit, tamen infirmitatibus inſultauit.

9 ¶ *Aruales Fratres*. Acca Larentia Romuli nutrix conſueuerat pro agris ſemel in anno ſacrificare, xij. filiis ſuis ſacrificiũ præcedentibus: vnde cùm ex iis vnus eſſet mortuus, propter nutricis gratiam Romulus in vicem defuncti ſe ſuccedere pollicetur: vnde & ritus proceſſit, cum xij. iam deinceps ſacrificare, eóſque Aruales dici fratres, ſicut Rutil. Gemin. in libris Pontificalibus memorat.

10 ¶ *Iniuges boues*. Manil. Chreſtus lib.

quem de Deorum hymnis ſcripſit, ait Mineruæ iniuges boues ſacrificari, id eſt, iugum nunquam ferentes, illa videlicet de cauſſa, quòd & virginitas iugum neſciat maritale, & virtus nunquam ſit iugo prementi ſubiecta.

11 ¶*Semones*, dici voluerunt deos, quos nec cælo dignos adſcriberent ob meriti paupertatem, ſicut ſunt Priapus, Hippona, Vertumnus: nec terrenos eos deputare vellent, pro gratiæ veneratione, ſicut Varr. in Myſtagog. ait: Semonéque inferius derelicto, Deum de pinnato attollam orationis eloquio.

12 ¶*Blaterare*, quaſi verba trepidantia metu balbutire dixerunt. Pacu. Pſeudone comœdia inducit Sceparnionem ſeruum ancillæ dicentem: Ni ego te blaterantem adſpiſcerem, his nuncium indicaſſem.

13 ¶*Lucitioſos*, dici voluerunt interdiu parum videntes, quos Græci *μύωπας* vocant. Plautus Milit. Mirum eſt lolio victitare te tam vili tritico, Quid iam? quia luſcitioſus. Dicunt enim, quòd lolium comedentibus oculi obſcurentur.

14 ¶*Tutuli*. Varro in Pontificalibus ait Tutulos ſacerdotes dici breuium deorum. Numa verò Pompilius & ipſe de Pontificalibus ſcribens. Tutulum dici ait pallium, quo ſacerdotes caput tectabant, cùm ad ſacrificium acceſſiſſent, ſicut & Virgilius ait: Et capita ante aras Phrygio velamur amictu.

15 ¶*Oriam*, dicunt nauiculam modicam piſcatoriam. Plautus Caciſto: Malo hunc alligari ad oriam, vt ſemper piſcetur, etſi ſit tempeſtas maxima.

16 ¶*Problema*, eſt propoſitio in capite libri quæſtionaliter poſita. Demoſthenes ad Philippum, (Sed ne quid Græcum te turbet exemplum, ego pro eo Latinum tibi faciam, ait enim) Problematis autem gradum tradamus adſtanti, cui noſtra ſubſequens occurſet oratio. Nam & Tertullianus libro quem de Fato ſcripſit ita ait: Redde huic fati primum problematis mancipatum.

17 ¶*Pumilus*. Apul. Aſino aureo introducit ſorores Pſyches marito detrahentis, dicítque: Patre meo ſeniorem maritum ſortita ſum, dein quouis puero pumiliorem, & cucurbita glabriorem. Pumulos dicunt molles atque eneruės: glabrum verò leuem, & imberbem.

18 ¶*Sutela*: Sutelam dici voluerunt aſtutiam, quaſi ſubtilem telam. Vnde & Plautus Caſina: Poſſiſne, néne, clam me ſutelis tuis. Præripere Caſinam vxorem, proinde vt poſtulas?

19 ¶*Friguttire*, dicitur ſubtiliter adgarrire. Plaut. Caſina: Quidnam friguttis? Ennius Alceſtide: Hæc anus admodum friguttit, nimium ſe ſauciauit flore Liberi.

20 ¶*Titiuillitium*, dici voluerunt fila putrida, quæ de telis cadunt. Plautus Caſina: Non ego iſtud verbum emiſiſſem titiuillitio. id eſt, re admodum vili. Nam & M. Cornutus in Satyra ait: Titiuillitij ſat cedo tibi.

21 ¶*Sculponeas* dici volunt cœſtus plumbo ligatos. Vnde Næuius Philemporo comœdia ait: Sculponeis batuenda ſunt huic latera probé. Et Plaut. Caſina: ſimili modo: Qui queſo potiùs, quàm ſculponeas, Quibus batuatur tibi os, ſenex nequiſſime.

22 ¶*Catillare*, eſt per alienas domos gyrare: tractum à catulis, quòd per omnes domos circumeant. Vnde Propertius: Catillata geris vadimonia publicum proſtibulum. Et Plautus ſimiliter Caſina: Operam vxoris polliceor foras Quaſi catillatum.

23 ¶*Capularem*, nominari volunt ſenem iam morti contiguum; quin & reos capulares dicebant, qui capulo digni fuerunt, vnde & Lucillius ait: Pergit capulare cadauer. Statius Cæcilius Melæne comœdia: Túne amare audes edentule & capularis ſenex: Edentulum autem quaſi ſine dentibus dici placuit.

24 ¶*Promos*, & *Condos*, appellari voluerunt cellarios, eò quòd inde promant, & eò rurſus condant. Plautus Pſeudolo: Ego ſum promus, condus, procurator peni. Penum autem cellariam dicimus.

25 ¶*Suppetias*, dicimus auxilium. Memor in Tragœdia Herculis: Ferte ſuppetias optimi comites.

26 ¶*Auctio*, dicitur venditio, quaſi quod & ementem augeat & vendentem. Plautus Curculione: Auctionem facio paraſiticam.

27 ¶*Naſiterna*, eſt aquæ vrna, id eſt, vrceus. vnde Calpurnius Phroneſi fabula: Vbi tu naſiternatus aquam petas. Plaut. Bacchid. Effer naſiternam cum aqua foras.

28 ¶*Antiſtare*, dicimus præcellere. Criſpinus Heraclea: Diuinis virtutibus antiſtas Alcides.

29 ¶*Stega*, eſt nauis proſcenium, ſiue tabulatum, ſuper quod nautæ ambulant. Plautus Chryſalo: Fortè vt aſſedi in ſtega.

30 ¶*Lembus*, genus nauiculæ, velociſſimæ, quod & dromonis nomine appellamus. Virgilius Georgic. Non aliter quàm qui aduerſo vix flumine lembum Remigiis ſubigit. Limbus verò eſt ora veſtimenti cuiuſque.

31 ¶*Ramentum*, dici voluere quaſi proiectitium quoddam purgamentum. Quintus Fabius Lucullus Epico carm. Viliſſimum ramentum, proluuioſa peſtis.

32 ¶*Diobolares*, dicuntur viliſſimæ meretrices, quæ paruo ſtipendio proſtant. Pammachius: Diobolare proſtibulum, quam ego actutum.

ctutum vt Dircen partitam reddam. Pacuu. Non ego ſic fui, vt nunc ſunt meretrices diobolæ, Quæ ſuam nummi cauſſa paruipendunt gratiam.

33 ¶ *Veruina*, iaculi genus longum, quod aliqui verutum nominant. Galbius Baſſus Satyra, Veruina confodiende non te nauci facio. Nauci enim pro nihilo poſuerunt. Plaut. Bacchid. Si tibi machæra eſt, & nobis veruina eſt domi, Qua quidem te faciam, ſi me irritaueris, Confoſſiorem Soricina nænia.

34 ¶ *Diuidias*, dixerunt triſtitiam. Propert. Diuidias mentis conficit omnis amor.

35 ¶ *Iuſtitium*, dicitur luctus publicus. Vnde Fonteius Orat. pro Nucerinis ait: Denique iuſtitium plebi indicitur.

36 ¶ *Choragium*, virginale funus vocatur. Apuleius Metamorph. Choragio itaque perfecto domuitionem parant.

37 ¶ *Deſiduo*, pro diuturnè. Varr. Corollario: Diuidiæ mihi fuerunt, tam deſiduò abfuiſſe te.

38 ¶ *Floci*, quaſi nihili. Plautus Flocci eſt, quid rerum geras.

39 ¶ *Ientaculum*, cibi deguſtatio. Callim. Αἰτίοις Ientaculum profecto Ioui.

40 ¶ *Edulium*, ab edendo, dicitur prægustatiua comeſtio. Apuleius Aſino aureo: Eduliis opiparè excepta, opiparè, id eſt, lucidè, & delitioſè.

41 ¶ *Tuceta*, dicuntur eſcæ regiæ. Callim. Piſæis: Ambroſio redolent tuceta ſapore.

42 ¶ *Ferculum*, miſſus carnium. Petron. Arbiter: Poſtquam ferculum allatum.

43 ¶ *Myropola*, ſunt qui vnguenta vendunt, & ſunt pigmentarij. Vnde Næuius Diabolaria: Myropola affatim mihi vnguentum largitus eſt, quo me venuſtarem. Affatim dixit abundanter.

44 ¶ *Celocem*, dicunt genus nauiculæ modicum quod bamplum dicimus. Apul. lib. de republic. Qui celocem regere nequit, onerariam petit.

45 ¶ *Cœlibatum*, dici voluerunt virginitatis abſtinentiam. Vnde Felix Capella libr. de nuptiis Mercurij, & Philologiæ: Placuit Mineruæ petere cœlibatum.

46 ¶ *Exercitus*, pro contempto. Plaut. Milit. glor. Itaque nos, noſtrámque familiam habes exercitam.

47 ¶ *Valgia*, ſunt labellorum obtortiones in ſupinatione, vel ſubatione peractæ. Plaut. Milite glorioſo: Maiorem partem videas valgis ſuauiis. Sic Petron. Arbiter: Abroſo valgiter labello.

48 ¶ *Summates*, dicuntur viri potentes.

49 ¶ *Simplones* dicuntur coniuiæ: nam & amicus ſponſi, qui cum eo per conuiuia ambulat, Simplator dicitur. Sutrius Piſcatoria: Summates viri ſimplones facti ſunt ganei. eſt autem ganeum taberna.

50 ¶ *Præſegmina*, ſunt partes corporis inciſæ, vt Tages in Haruſpicina ait: Præſegminibus amputatis.

51 ¶ *Congerrones*, qui aliena ad ſe congregant. Vnde apud Romanos Gerones Brutiani dicti ſunt.

52 ¶ *Ciſtella*, dicitur capſella. Plautus: Ciſtellam efferi cum crepundiis, id eſt, cum puerilibus ornamentis.

53 ¶ *Fabre*, perfectè dicitur. Antidamus in Moralibus: Fabrè compactum animal hominem quis ferat, ſic ex re pecuatum? quis auerruncaſſit tam Aretinas hominum mentes? Porrò auerruncare dixit pro eradicare: Aretinas verò teſteas, vel argillaceas: & Pecuatum ſtultum.

54 ¶ *Hallucinari*, dicitur vana ſomniare. tractum ab allucitis, quos nos κώνωπας dicimus, ſicut Petronius Arbiter aſſerit: Nam cētum vernales me allucitæ moleſtabant.

55 ¶ *Culleus*, dicitur ſaccus in quo rei concluſi in mare mittuntur. Plaut. Vidularia: Iube nunc inſui Culleo, atque in altum deportari, ſi vis annonam bonam.

56 ¶ *Elogium*, eſt hæreditas in malo. Cornelius Tacitus libro facetiarum: Cæſi itaque morum elogio in filiis relicto.

57 ¶ *Lixa*, mercenarius. Lucanus: Stat, dū lixa bibat.

58 ¶ *Sudum*, dicitur ſerenum. Tiberianus: Aureos ſubducit ignes, ſudus ora lucifer.

59 ¶ *Luteum*, dicitur ſplendidum. Pacuu. Thyeſte: Non illic luteis aurora bigis.

60 ¶ *Abſtemius*, obſeruans. Rubrius in Satyra: Abſtemium merulenta fugit Metenia nomen.

61 ¶ *Vadatus*, obſtrictus, vel ſub fide, aut fideiuſſione ambulans, ſicut Funeſtella ait: Apud quem vadatus amicitiæ nodulo tenebatur.

62 ¶ *Manubia*, ſunt ornamenta regum. Petronius Arbiter: Tot regum manubiæ penes fugitiuum repertæ.

63 ¶ *Aumarium*, dicitur locus ſecretus publicus, ſicut in theatris, aut circo. Petronius Arbiter: In aumarium memetipſum conieci.

64 ¶ *Delenificus*, blandiloquus. Lucil. Comicus Nummularia: Neſcio quorſum mihi eueniunt tua verba, tam delenifica.

FINIS.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBRI VIGINTI, EX antiquitate eruti.

SVMMA CAPITVM QVÆ SINGVLIS ISIDORI LIBRIS CONTINENTVR.

Capita libri primi.

1 De diſciplina & arte.
2 De ſeptem liberalibus diſciplinis.
3 De literis communibus.
4 De literis Latinis.
5 De *Grammatica.*
6 De partibus orationis, & de nomine.
7 De pronomine.
8 De verbo.
9 De aduerbio.
10 De participio.
11 De coniunctione.
12 De propoſitione.
13 De interiectione.
14 De voce.
15 De ſyllaba.
16 De pedibus.
17 De accentibus.
18 De figuris accentum.
19 De poſitura.
20 De notis ſententiarum.
21 De notis vulgaribus.
22 De notis iuridicis.
23 De notis militaribus.
24 De notis literarum.
25 De notis digitorum.
26 De orthographia.
27 De analogia.
28 De etymologia.
29 De gloſſis.
30 De differentiis.
31 De barbariſmo.
32 De ſolœciſmo.
33 De cæteris vitiis.
34 De metaplaſmis.
35 De ſchematibus.
36 De tropis.
37 De proſa.
38 De metris.
39 De fabula.
40 De vocabulo hiſtoriæ.
41 De primis auctoribus hiſtoriæ.
42 De vtilitate hiſtoriæ.
43 De generibus hiſtoriæ.

Capita libri ſecundi.

1 De *Rhetorica* & eius nomine.
2 De inuentoribus rhetoricæ artis.
3 De nomine oratoris, & partibus rhetoricæ.
4 De tribus generibus cauſarum.
5 De gemino ſtatu cauſarum.
6 De tripartita controuerſia.
7 De quatuor partibus orationis.
8 De quinque modis cauſarum.
9 De ſyllogiſmis.
10 De lege.
11 De ſententia.
12 De cataſceua & anaſceua.
13 De proſopopeia.
14 De ethopeia.
15 De generibus quæſtionum.
16 De elocutione.
17 De trimodo genere dicendi.
18 De colo, commate & periodis.
19 De vitiis literarum & verborum & ſententiarum cauendis.
20 De iuncturis verborum.
21 De figuris verborum & ſententiarum.
22 De *Dialectica.*
23 De differentia dialecticæ & rhetoricæ artis.
24 De diffinitione Philoſophiæ.
25 De iſagogis Porphyrij.
26 De categoriis Ariſtotelis.

27 De perihermeniis Ariſtotelis
28 De ſyllogiſmis dialecticis.
29 De diuiſione diffinitionum ex Marij Victorini libro, abbreuiata.
30 De topicis.
31 De oppoſitis.
Capita libri tertij. in quo Mathematica.
1 De vocabulo *Arithmetica* diſciplinæ.
2 De auctoribus eius.
3 Quid ſit numerus & vnde dicatur.
4 Quid præſtent numeri.
5 De prima diuiſione parium & imparium.
6 De ſecunda diuiſione totius numeri.
7 De tertia diuiſione totius numeri.
8 De differentia arithmeticæ, geometriæ & muſicæ.
9 Quot numeri infiniti exiſtunt.
10 Quid ſit *Geometria*: & de inuentoribus & vocabulo eius.
11 De quadripartita diuiſione geometriæ.
12 De figuris geometriæ.
13 De numeris ſecundum geometriam quærendis.
14 De *Muſica* & eius nomine.
15 De inuentoribus eius.
16 Quid poſſit muſica.
17 De tribus partibus muſicæ.
18 De triformi muſicæ diuiſione.
19 De prima diuiſione muſicæ quæ harmonica dicitur.
20 De ſecunda diuiſione quæ organica dicitur.
21 De tertia diuiſione quæ rythmica nuncupatur.
22 De muſicis numeris.
23 De *Aſtronomia*.
24 De inuentoribus eius.
25 De ſcriptoribus aſtronomiæ.
26 De differentia aſtronomiæ & aſtrologiæ.
27 De aſtronomiæ ratione.
28 De mundo & eius nomine.
29 De forma mundi.
30 De cælo & eius nomine.
31 De ſitu ſphęræ cæleſtis.
32 De motu eiuſdem.
33 De curſu eiuſdem ſphæræ.
34 De celeritate cæli.
35 De axe cæli.
36 De cæleſtibus polis.
37 De cardinibus cæli.
38 De conuexis cæli.
39 De ianuis cæli.
40 De gemina cæli facie.
41 De quatuor partibus cæli.
42 De hemiſphæriis.
43 De quinque circulis cæli.
44 De zodiaco circulo.
45 De candido circulo.
46 De magnitudine ſolis.
47 De magnitudine lunæ.
48 De natura ſolis.
49 De curſu ſolis.
50 De defectu ſolis.
51 De itinere ſolis.
52 De lumine lunæ.
53 De formis lunæ.
54 De interlunio lunæ.
55 De curſu lunæ.
56 De vicinitate lunæ ad terras.
57 De eclypſi ſolis.
58 De eclypſi lunæ.
59 De differentia ſtellarum, ſiderum & aſtrorum.
60 De lumine ſtellarum.
61 De ſitu ſtellarum.
62 De curſu ſtellarum.
63 De vario curſu ſtellarum.
64 De interuallis ſtellarum.
65 De numero circulari ſtellarum.
66 De ſtellis planetis.
67 De præcedentia & antegradatione ſtellarum.
68 De remotione vel retrogradatione ſtellarum.
69 De ſtatu ſtellarum.
70 De nominibus ſtellarum, quibus ex cauſis nomina acceperunt.
Capita libri quarti. in quo de Medicina.
1 De *Medicina*.
2 De nomine eius.
3 De inuentoribus eius.
4 De tribus hæreſibus medicorum.
5 De quatuor humoribus corporum.
6 De acutis morbis.
7 De chronicis morbis.
8 De morbis qui in ſuperficie cutis videntur.
9 De remediis & medicaminibus.
10 De libris medicinalibus.
11 De inſtrumentis medicorum.
12 De odoribus & vnguentis.
13 De initio medicinæ.
Capita libri quinti, in quo, quæ ad ius pertinent.
1 De auctoribus legum.
2 De legibus diuinis & humanis.
3 Quid differunt inter ſe ius, leges & mores.
4 Quid ſit ius naturale.
5 Quid ſit ius ciuile.
6 Quid ſit ius gentium.
7 Quid ſit ius militare.
8 Quid ſit ius publicum.
9 Quid ſit ius Quiritum.
10 Quid lex.
11 Quid ſcita plebeium.
12 Quid ſenatus conſultum.
13 Quid conſtitutio & edictum.
14 Quid reſponſa prudentum.
15 De legibus conſularibus & tribunitiis.

16 De lege ſatyra.
17 De legibus Rhodiis.
18 De priuilegiis.
19 Quid poſsit lex.
20 Quare lex facta ſit.
21 Qualis debeat fieri lex.
22 De cauſis.
23 De teſtibus.
24 De inſtrumentis legalibus.
25 De rebus.
26 De criminibus.
27 De pœnis in legibus conſtitutis.
28 De *Chronica* vocabulo.
29 De momentis & horis.
30 De diebus.
31 De nocte.
32 De hebdomada.
33 De menſibus.
34 De ſolſtitiis & æquinoctiis.
35 De temporibus anni.
36 De annis.
37 De olympiadibus & luſtris & iubileis.
38 De ſeculis & ætatibus.
39 De diſcretione temporum.

Capita libri ſexti. in quo Theologica tractat.

1 De veteri & nouo Teſtamento.
2 De ſcriptoribus & vocabulis ſanctorum librorum.
3 De bibliothecis.
4 De interpretibus.
5 De eo qui primùm Romã libros aduexit.
6 Qui apud nos bibliothecas inſtituerunt.
7 Qui multa ſcripſerunt.
8 De generibus opuſculorum.
9 De ceris.
10 De chartis.
11 De pergamenis.
12 De libris conficiendis.
13 De librorum vocabulis.
14 De librariis & eorum inſtrumentis.
15 De canonibus euangeliorum.
16 De canonibus conciliorum.
17 De cyclo paſchali.
18 De reliquis feſtiuitatibus.
19 De officiis.

Capita libri ſeptimi.

1 De deo.
2 De filio Dei.
3 De Spiritu ſancto.
4 De eadem Trinitate.
5 De hominibus qui quodã præſagio nomen acceperunt.
7 De patriarchis.
8 De prophetis.
9 De apoſtolis.
10 De reliquis in Euangelio nominibus.
11 De martyribus.
12 De clericis.
13 De monachis.
14 De cæteris fidelium nominibus.

Capita libri octaui.

1 De eccleſia & ſynagoga.
2 De religione & fide.
3 De hæreſi & ſchiſmate.
4 De hæreſibus Iudæorum.
5 De hæreſibus Chriſtianorum.
6 De philoſophis gentium.
7 De poetis.
8 De ſibyllis.
9 De magis
10 De paganis.
11 De diis gentium.

Capita libri noni. in quo de iis quæ ad perſonas.

1 De linguis gentium.
2 De gentium vocabulis.
3 De regnis & militiæ vocabulis.
4 De ciuibus.
5 De affinitatibus & gradibus.
6 De agnatis & cognatis.
7 De prædictis affinitatibus.
8 De coniugiis.

Liber decimus tractat de quibuſdã vocabulis per alphabetum diſtinctis.

Capita libri vndecimi. in quo de homine.

1 De homine & partibus eius.
2 De ætatibus hominis.
3 De portentis.
4 De transformatis.

Capita libri duodecimi. in quo de brutis animalibus.

1 De pecoribus & iumentis.
2 De beſtiis.
3 De minutis animantibus.
4 De ſerpentibus.
5 De vermibus.
6 De piſcibus.
7 De auibus.
8 De minutis volatilibus.

Capita libri tertijdecimi. in quo de Mundo.

1 De Mundo.
2 De atomis.
3 De elementis.
4 De cælo.
5 De partibus cæli.
6 De circulis cæli.
7 De aere & nube.
8 De tonitruo.
9 De fulminibus.
10 De arcu & nubium effectibus.
11 De ventis.
12 De aquis.
13 De diuerſitate aquarum.
14 De maris nomine.
15 De oceano.
16 De mediterraneo mari.
17 De finibus maris.

18 De æſtibus & fretis.
19 De lacis & ſtagnis.
20 De abyſſo.
21 De fluminibus.
22 De diluuiis.

Capita libri quartidecimi. in quo de Geographica.

1 De terra.
2 De orbe.
3 De Aſia & partibus eius.
4 De Europa.
5 De Libya.
6 Do inſulis.
7 De promontoriis.
8 De montibus ceteríſque terræ vocabulis.
9 De inferioribus terræ.

Capita libri quintidecimi. in quo de locis publicis & priuatis.

1 De ciuitatibus.
2 De ædificiis publicis.
3 De habitaculis.
4 De ædificiis ſacris.
5 De repoſitoriis.
6 De operariis.
7 De aditibús.
8 De partibus ædificiorum.
9 De munitionibus.
10 De tentoriis.
11 De ſepulchris.
12 De ædificiis ruſticis.
13 De agris.
14 De finibus agrorum.
15 De menſuris agrorum.
16 De itineribus.

Capita libri ſextidecimi. in quo de metallis, ponderibus & menſuris.

1 De pulueribus & glebis terræ.
2 De glebis ex aqua.
3 De lapidibus vulgaribus.
4 De lapidibus inſignioribus.
5 De marmoribus.
6 De gemmis.
7 De viridioribus gemmis.
8 De rubris gemmis.
9 De purpureis.
10 De candidis.
11 De nigris.
12 De variis.
13 De criſtallinis.
14 De aureis.
15 De vitro.
16 De metallis.
17 De auro.
18 De argento.
19 De ære.
20 De ferro.
21 De plumbo.
22 De ſtanno.
23 De electro.
24 De ponderibus.
25 De menſuris.
26 De ſignis.

Capita libri decimiſeptimi. in quo de re Ruſtica.

1 De auctoribus rerum ruſticarum.
2 De cultura agrorum.
3 De frumentis.
4 De leguminibus.
5 De vitibus
6 De arboribus.
7 De propriis nominibus arborum.
8 De arboribus aromaticis.
9 De herbis aromaticis ſiue communibus.
10 De oleribus.
11 De odoratis oleribus.

Capita libri decimioctaui. in quo de re militari & ludis veterum.

1 De bellis.
2 De triumphis.
3 De ſignis.
4 De buccinis.
5 De armis.
6 De gladiis.
7 De haſtis.
8 De ſagittis.
9 De pharetris.
10 De fundis.
11 De ariete.
12 De clypeis.
13 De loricis.
14 De galeis.
15 De foro.
16 De ſpectaculis.
17 De ludo gymnico.
18 De generibus gymnicorum.
19 De ſaltu.
20 De curſu.
21 De iactu.
22 De virtute.
23 De luctatione.
24 De paleſtra.
25 De agone.
26 De generibus agonum.
27 De ludis circentibus.
28 De circo.
29 De ornamentis.
30 De metis.
31 De obeliſco.
32 De carceribus.
33 De aurigis.
34 De quadrigis.
35 De curru.
36 De equis quibus currunt.
37 De ſeptem ſpaciis.
38 De equitibus.
39 De deſultoribus.
40 De peditibus.
41 De coloribus equorum.
42 De theatro.
43 De ſcena.
44 De orcheſtra.
45 De tragœdis.
46 De comœdis.

47 De

47 De themelicis.
48 De hiſtrionibus.
49 De mimis.
50 De ſaltatoribus.
51 Quid pro patrono agatur.
52 De amphiteatro.
53 De ludo equeſtri.
54 De retiariis.
55 De ſecutoribus.
56 De laqueatoribus.
57 De velitibus.
58 De ferali certamine.
59 De horum execratione ludorum.
60 De alea.
61 De pirgis.
62 De calculis.
63 De teſſeris.
64 De figuris aleæ.
65 De vocabulis teſſerarum.
66 De iactibus teſſerarum.
67 De calculorum motu.
68 De interdictione aleæ.
69 De pila.

Capita libri decimınoni. in quo de iis quæ ad naues, ædificia & veſtes.

1 De nauibus.
2 De partibus nauium & armamentis.
3 De velis.
4 De funibus.
5 De retibus.
6 De fabricis ſiue fornacibus.
7 De inſtrumentis fabrorum.
8 De fabricis parietum.
9 De diſpoſitione.
10 De conſtructione.
11 De venuſtate.
12 De laqueariis.
13 De cruſtis.
14 De lithoſtratis.
15 De plaſtis.
16 De pictura.
17 De coloribus.
18 De inſtrumentis ædificiorum.
19 De lignariis.
20 De inuentione lanificij.
21 De veſte ſacerdotali.
22 De nominibus veſtium cæterarum.
23 De veſtibus quarundam gentium.
24 De palliis virorum.
25 De palliis fœminarum.
26 De ſtratu & reliquis veſtibus quæ in vſu habentur.
27 De lanis.
28 De coloribus veſtium.
29 De inſtrumentis veſtium.
30 De ornamentis.
31 De ornamentis capitis fœminarum.
32 De anulis.
33 De cingulis.
34 De calciamentis.

Capita libri vigeſimi & vltimi. in quo de iis quæ ad victum, ſedes & inſtrumenta.

1 De menſis.
2 De eſcis.
3 De potu.
4 De vaſis eſcariis.
5 De vaſis potatoriis.
6 De vaſis vinariis & aquariis.
7 De vaſis oleariis.
8 De vaſis coquinariis.
9 De vaſis repoſitoriis.
10 De vaſis luminarium.
11 De lecticis & ſellis.
12 De vehiculis.
13 De reliquis quæ in vſu habentur.
14 De inſtrumentis ruſticis.
15 De inſtrumentis hortorum.
16 De inſtrumentis equorum.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER I.

DE DISCIPLINA ET ARTE.

CAPVT PRIMVM.

DISCIPLINA à diſcendo nomen accepit: vnde & ſcientia dici poteſt. Nam *ſcire* dictum eſt à diſcere: quia nemo noſtrûm ſcit, niſi qui diſcit. Aliter *diſciplina*, quia diſcitur plena. ¶ *Ars* verò dicta eſt, quòd artis præceptis regulíſque conſiſtat. Alij dicunt à Græcis hoc tractum eſſe vocabulum ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, id eſt, à virtute, quam ſcientiam vocauerunt. ¶ Inter artem & diſciplinam Plato & Ariſtoteles hanc differentiam eſſe voluerunt, dicentes, *Artem* eſſe in iis quæ ſe & aliter habere poſſunt: *diſciplina* verò eſt quæ de iis agit, quæ aliter euenire non poſſunt. Nam quando veris diſputationibus aliquid diſſeritur, *diſciplina* erit: quando aliquid veriſimile atque opi-

nabile tractatur, nomen *artis* habebit.

De ſeptem liberalibus diſciplinis.
CAP. II.

DIſciplinæ liberalium artium ſeptẽ ſunt. Prima *Grammatica*, id eſt, loquendi peritia. Secunda *Rhetorica*, quæ propter nitorem & copiam eloquentiæ ſuæ, maximè in ciuilibus quæſtionibus neceſſaria exiſtimatur. Tertia *Dialectica* cognomento *Logica*, quæ diſputationibus ſubtiliſſimis vera ſecernit à falſis. Quarta *Arithmetica*, quæ continet numerorum cauſas & diuiſiones. Quinta *Muſica*, quæ in carminibus cantibúſque cõſiſtit. Sexta *Geometria*, quæ menſuras terræ, dimenſionéſque cõplectitur. Septima *Aſtronomia*, quæ continet legem aſtrorum.

De literis communibus.
CAP. III.

PRimordia Grammaticæ artis, *literæ* communes exiſtunt, quas librarij & calculatores ſequuntur. quorũ diſciplina velut quædam Grammaticæ artis infantia eſt. vnde & eam Varro literationem vocat. ¶Literæ autem ſunt indices rerum, ſigna verborum, quibus tanta vis eſt, vt nobis dicta abſentium ſine voce loquantur. Verba enim per oculos non per aures introducuntur. ¶Vſus literarum repertus eſt propter memoriam rerum. Nam ne obliuione fugiant, literis alligantur. In tanta enim rerum varietate nec diſci audiendo poterant omnia, nec memoria contineri. ¶Literæ autem dictæ quaſi legiteræ, quòd iter legentibus præſtent, vel quòd in legendo iterentur. ¶Literæ Latinæ & Græcæ ab Hebræis videntur exortæ. Apud illos enim prius dictum eſt *aleph*, deinde ex ſimili enunciatione apud Græcos tractum eſt *alpha*. idem apud Latinos A. Tranſlator enim ex ſimili ſono alterius linguæ literam condidit, vt noſſe poſſimus linguam Hebraicam omnium linguarum ac literarũ eſſe matrem. ¶Sed Hebræi viginti duobus elementis literarum ſecundum veteris Teſtamenti libros vtuntur: Græci verò, xxiiij. Latini inter vtranque linguam progredientes, xxij. elementa habent. ¶*Hebræorum* literas à lege cepiſſe per Moyſen: *Syrorum* autem & Chaldæorum per Abraham. Vnde cũ Hebræis & numero & ſono concordant, ſolis characteribus diſcrepant. *Aegyptiorum* literas Yſis regina Inachi filia de Græcia veniens in Ægyptum, reperit, & Ægyptiis tradidit. Apud Ægyptios autem alias habuiſſe literas ſacerdotes dicunt, alias vulgus. ſacerdotales ἱερὰς, vulgares πανδήμους. ¶*Græcarum* literarum vſum primi Phœnices inuenerunt: vnde & Lucanus: Phœnices primi (famæ ſi creditur) auſi Manſuram rudibus vocem ſignare figuris. Phœnices dicti à rubro mari, quod profluit in Syriam, qui Sidonem vrbem inibi condiderunt. Hinc eſt quòd & Phœniceo colore librorum capita deſcribuntur, quia ab ipſis literæ initium habuerunt. Cadmus Agenoris filius Græcas literas à Phœnice in Græciam xvij. primus attulit: Α. Β Γ. Δ Ε. Ζ. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν Ο Π. Ρ. Σ. Τ. Φ. His Palamedes Troiano bello tres adiecit Η. Χ. Ω. Poſt quem Simonides miles ſimiliter tres alias adiecit, Ξ Θ. Ψ. Y literam Pithagoras Samius ad exemplum vitæ humanæ primus formauit, cuius virgula ſubterior ſignificat primam ætatem, incertam quippe, & quæ adhuc ſe nec vitiis nec virtutibus dedit. Biuium autem quod ſupereſt, ab adoleſcentia incipit: cuius dextera pars ardua eſt, ſed ad vitam beatam tendens: ſiniſtra facilior, ſed ad labem interitúmque deducens. De qua ſic ait Perſ. Et tibi quæ Samios deduxit litera ramos, Surgentem dextro monſtrauit limite callem. ¶Quinque autem eſſe apud Græcos *myſticas* literas. prima Υ, quæ humanam vitam ſignificat, de qua nunc diximus. Secunda Θ, quæ mortem ſignificat. Nam iudices eandem literam theta apponebant ad eorum nomina quos ſupplicio afficiebant. Et dicitur theta ἀπὸ τοῦ θανάτου, id eſt, à morte. Vnde & habet per medium telum, id eſt, mortis ſignum. De qua quidam ſic ait: O multum ante alias infelix litera theta. Tertia T figuram demonſtrans dominicæ crucis. Vnde & Hebraicè ſignum interpretatur. de qua dictum eſt in Ezechiele angelo: Tranſi per mediam Ieruſalem, & ſigna thau in fronte virorum gementium & dolentium. Reliquas verò duas ſummam & vltimam ſibi vendicat Chriſtus. Ipſe eſt enim principium & finis, dicens: Ego ſum Α & Ω. Concurrentibus enim in ſe inuicem Α ad Ω vſque deuoluitur: & rurſus Ω ad Α replicatur: vt oſtenderet in ſe Dominus & initij decurſum ad finem, & finis decurſum ad initium. Omnes autem literæ apud Græcos & verba componunt & numeros faciunt. Nã alpha litera apud eos vocatur in numeris vnum. Vbi autem ſcribunt beta, vocantur duo. vbi ſcribunt gamma, vocantur in numeris ipſorum tria. vbi ſcribunt delta, vocantur quatuor. & ſic omnes literæ apud eos numeros habent. Latini autem numeros ad literas non computant, ſed ſola verba componunt, exceptis I, quæ vnum, & X, litera, quæ & in figura crucem ſignificat, & in numero decem demonſtrat.

De literis Latinis. *CAP. IV.*

LAtinas literas Carmentis nympha prima Italis tradidit. Carmentis autem dicta,

dicta, quia carminibus futura canebat. Cæterùm propriè vocata Nicoſtrata. Literæ autem, aut ſunt communes aut liberales. *Communes* dicendæ, quia multi eis vtuntur in cõmune, vt in ſcribere & legere. *Liberales*, quia eas tantùm illi nouerunt, qui liberos conſcribunt: rectéque loquendi, dictandique rationem nouerunt. ¶Literarum duplex modus eſt: diuiduntur enim principaliter in duas partes, in vocales & conſonantes. *Vocales*, ſunt quæ directo hiatu faucium ſine vlla colliſione variè emittuntur. Et dictæ vocales, quòd per ſe vocem impleant, & per ſe ſyllabam faciant nulla adhærente conſonante. *Conſonantes* ſunt, quæ diuerſo motu linguæ vel impreſſione labiorum efficiuntur. Et dictæ conſonantes, quia per ſe non ſonant, ſed iunctis vocalibus conſonant. Hæ in duabus partibus diuiduntur: in ſemiuocalibus & in mutis. *Semiuocales* dictæ, eo quòd quiddam ſemiſonum de vocalibus habeant. Ab e quippe vocali incipiunt, & deſinunt in naturalem ſonum. vt f, l, m. *Mutæ* autem dictæ, quia niſi ſubiectis ſibi vocalibus nequaquam erumpũt. Si enim eis extremum vocalis detraxeris ſonum, incluſum literæ murmur ſonabit, vt b, c, d. Vocales autem & ſemiuocales, & mutæ à Veteribus *ſona* & *ſemiſona* & *inſona* dictæ ſunt. ¶Inter vocales autem apud Grammaticos, I & V varias habent ſignificationes. nam modò vocales ſunt, modò ſemiuocales, modò mediæ ſunt. *Vocales* ideo ſunt, quia ſolæ poſitæ ſyllabas faciunt, & aliis conſonantibus cõiunguntur. *Conſonantes* habentur ideo, quia interdum habent poſt ſe vocales in eiſdem ſyllabis conſtitutas. vt Iuno, vates. & habentur pro conſonantibus. *Mediæ* autem ideirco dicuntur, quoniam naturaliter ſolæ medium ſonum habent, vt illius, vnius. Coniunctæ aliis pinguius ſonant, vt Ianus, vanus. Solæ autem poſitæ aliter ſonant, aliter iunctæ. ¶ I verò propterea interdũ duplex dicitur, quia quotieſcunque inter duas vocales inuenitur, pro duabus conſonantibus habetur, vt Troia. Geminatur enim ibi ſonus eius. V quoque litera proinde interdum eſt nihil, quia alicubi nec conſonans eſt, vt quis. Vocalis enim non eſt, quia i ſequitur. conſonans non eſt, quia q præcedit. ideóque quando nec vocalis nec conſonans eſt, ſine dubio nihil eſt. Eadẽ & digamma à Græcis vocatur. quando ſibimet aliiſque vocalibus iungitur: quæ ideo digamma dicitur, quia duplex eſt inſtar F literæ quæ duplex gamma habet. ad cuius ſimilitudinem coniunctas vocales digamma appellari Grammatici voluerunt, vt votum, virgo. ¶Inter ſemiuocales quædam *liquidæ* dicuntur, quia interdum in vna ſyllaba poſtpoſitæ aliis conſonantibus deficiunt, & à metro excluduntur: ex quibus duæ apud Latinos liqueſcunt, L & R, vt fragor, & flatus. reliquæ M & N apud Græcos liqueſcunt: vt Mneſteus. ¶Decem & ſeptem autem Latinis literis vetus ſcriptura conſtabat. Vnde & Latinæ nominãtur illa ratione, ſcilicet vel quòd ab E vocali incipiunt, & in mutum ſonum deſinunt, vt ſunt ſemiuocales, vel quòd à ſuo ſono incipiunt, & in vocalem E deſinunt, vt ſunt mutę. ¶H autẽ litera pro ſola aſpiratione adiecta eſt poſtea. Vnde & à pleriſque aſpiratio putatur eſſe, non litera: quæ proinde aſpirationis nota dicitur, quia vocem eleuat. *Aſpiratio* enim eſt ſonus vberius eleuatus, cui contraria eſt *proſodia* ſonus æqualiter flexus. ¶ K literam Salluſtius ludimagiſter poſtea Latinis adiecit, vt in ſono diſcrimen faceret duarum literarum C & Q. quæ ideo ſuperuacua dicitur, quia exceptis karta, kalendis ſuperflua iudicatur. per C enim vniuerſa exprimimus. ¶Q literam nec Græci reſonant, nec Hebræi: exceptis enim Latinis nulla alia lingua hanc habet. Hæc prius non erat. Vnde & ipſa ſuperuacua eſt vocata, quia per C cuncta veteres ſcripſerunt. ¶X litera vſque ad Auguſti tempora nondum apud Latinos erat, ſed pro ea C & S ſcribebant. vnde & duplex vocatur, quia pro C & S ponitur. vnde & ex eiſdem literis compoſitum nomen habet. ¶ A Græcis duas literas mutuauit Latinitas, Y & Z. propter nomina Græca. & hæ apud Romanos vſque ad Auguſti tempus non ſcribebantur. ſed pro Z ſſ ponebant, vt hilariſſat. pro y verò i ſcribebant. ¶Vnicuique autem literę tria accidunt, *nomen*, quomodo vocetur. *figura*, quo charactere ſignetur. *poteſtas*, quæ vocalis, quæ conſonans habeatur. A quibuſdam & *ordo* adiicitur, quæ præcedat, quæ ſequatur: vt a prior ſit, ſequens b. A autem in omnibus gentibus ideo prior eſt litera, pro eo quòd ipſa prior naſcentibus vocem aperiat. ¶ *Nomina* autem literarum gentes ex ſono propriè linguæ dederunt notatis oris ſonis atque diſcretis. Nam poſtquam eas animaduerterunt, & nomina illis & figuras impoſuerunt: *figuras* autem partim ex placito, partim ex ſono literarum formauerunt: vtputa i & o, quarum vnius ſicut exilis ſonus eſt, ita tenuis virgula: alterius pinguis ſonus, ſicut & plena figura. *Poteſtatem* autem natura: voluntas *ordinem* dedit: ¶Inter figuras literarum & *apices*, veteres dixerunt, apicem dictum pro eo quod longè ſit à pedibus, ſed in cacumine literarũ apponitur. Eſt enim linea iacens ſuper literam æqualiter ducta.

De Grammatica. CAP. V.

GRammatica eſt ſcientia rectè loquendi, & origo & fundamẽtum liberalium artium. Hæc autem in diſciplinis poſt lite-

ras communes inuenta eſt, vt iam qui didicerant literas, per eam rectè loquẽdi rationem ſciant. Grammatica autem à literis nomen accepit. *γράμματα* enim Græci literas vocant. *Ars* verò dicta eſt quòd artis præceptis regulisque conſiſtat. Alij dicunt à Græcis hoc tractum eſſe vocabulum *ἀπὸ τῆς ἀρετῆς*, id eſt à virtute, quam ſcientiam vocauerunt. *Oratio* dicta eſt quaſi oris ratio. nam *orare* eſt loqui & dicere. Eſt autem *oratio* contextus verborum cum ſenſu. Contextus autem ſine ſenſu non eſt oratio, quia non eſt oris ratio. Oratio autem plena eſt *ſenſu, voce, & litera*. *Diuiſiones* autem *Grammaticæ artis* à quibuſdam triginta dinumerantur, & partes orationis octo: vox articulata, litera, ſyllaba, pedes, accentus, poſituræ, notæ, orthographia, analogia, etymologia, gloſſæ, differentiæ, barbariſmi, ſolœciſmi, vitia, metaplaſmi, ſchemata, tropi, proſæ, metra, fabulæ, hiſtoriæ.

De partibus orationis, & de Nomine.
CAP. VI.

PArtes orationis primus Ariſtoteles duas tradidit, *nomen* & *verbum*. deinde Donatus octo definiuit. ſed omnes ad illa duo principalia referuntur, hoc eſt, ad nomen & verbum, quæ ſignificant perſonam & actum. Reliquæ appendices ſunt, & ex his originem trahunt. Nam *pronomen* ex nomine naſcitur, cuius officio fungitur: vt Orator ille. *Aduerbium* de nomine naſcitur: vt doctus, docte. *Participium* de nomine & verbo: vt lego, legens. *Coniunctio* verò & *præpoſitio*, vel *interiectio* in complexum iſtarum cadunt. Ideò & nonnulli quinque partes definiunt: quia iſtæ ſuperfluæ ſunt. ¶*Nomen* dictum quaſi notamen, quòd nobis vocabulo ſuo notas efficiat. Niſi enim nomẽ ſcieris, cognitio rerum perit. ¶*Propria nomina* dicta ſunt, quia ſpecialia ſunt. Vnius enim tamen perſonam ſignificant. *Species propriorum nominum* quatuor ſunt: prænomen, nomen, cognomen, agnomen. *Prænomen* dictum, eo quòd nomini præponatur, Vt Lucius, Quintus. *Nomẽ* vocatum quia notat genus, vt Cornelius. Cornelij enim omnes in eo genere vocantur. *Cognomen*, quia nomini coniungitur, vt Scipio. *Agnomen* verò quaſi accedens nomen, vt Metellus Creticus, quia Cretam ſubegit. Extrinſecus enim venit agnomen ab aliqua ratione. *Cognomentum* autem vulgò, eo quòd nomini cognitionis cauſa ſuperadditur, ſiue quòd cum nomine eſt. ¶*Appellatiua nomina* inde vocantur, quia communia ſunt, & multorum ſignificatione conſiſtunt. Hæc *in viginti octo ſpecies* diuiduntur. ex quib. *Corporalia* dicta, quia vel videntur vel tanguntur, vt cælum, terra. *Incorporalia*, quia carent corpore, vnde nec videri, neque tangi poſſunt, vt veritas, iuſtitia, &c. *Generalia*, quia multarum rerum ſunt, vt animal. Nam & homo, & equus, & auis animalia ſunt. *Specialia*, quia partem demonſtrant, vt homo. Species enim animalium homo. *Principalia*, quia primam poſitionem habent, nec aliunde naſcuntur, vt mons, fons. *Deriuatiua*, eo quòd ex alio nomine deducuntur: vt à monte, montanus. *Diminutiua*, quia minuuntur ſenſu: vt græculus, ſcholaſticulus. *Sono diminutiua*, quia ſonant ſicut diminutiua, ſed intellectu principalia ſunt, vt fabula, tabula: *Tota græca*, quia ex toto Græcè declinantur: vt Caliſto. Sic enim Græcus & Latinus dicit. *Tota latina*, quia ex toto in latinum vertuntur, Græcus dicit Odyſſeus, Latinus Vlyſſes. *Media* dicta, quia ex parte græca ſunt, & ex parte latina. Eadem & *notha*, quia corrumpunt vltimas ſyllabas manentibus prioribus, vt apud Græcos, Alexandros, Menandros: apud Latinos verò Alexander, Menander. Dicta autem notha, quemadmodum nothus dicitur quiſquis de diſpari genere naſcitur. *Synonyma*, hoc eſt plurinomina: eo quòd ſit in pluribus nominibus ſignificatio vna: vt terra, humus, tellus. Idem enim ſunt nomina. *Homonyma*, hoc eſt vninomina, eo quòd ſit in vno nomine ſignificatio plurima: vt tumulus, nunc mons breuis eſt, nunc tumens tellus, nunc ſepulchrum. Eſt enim in vno nomine ſignificatio diuerſa. *Relatiua* dicta, eo quòd ad aliam referantur perſonam: vt magiſter, pater, Dominus. Illa autem quæ dicuntur *ad aliquid* aliter ſe habentia: à contraria ſignificatione dicta ſunt, vt dexter. Dici enim dexter non poterit, niſi ſiniſter fuerit. Porrò *qualitatis* nomina ex eo dicta, quia per ea qualis quiſque ſit oſtenditur: vt ſapiens, formoſus, diues. *Quantitatis*, quia à menſura trahuntur: vt longus, breuis. *Patronymica* dicuntur, eo quòd trahuntur à patribus: vt Titides, Tidei filius: Æneades Æneæ filius, quãuis & à maioribus & à matribus ducantur. *Thetica*, vel *poſſeſſiua*, à poſſeſſione dicuntur, vt Euandrius enſis. *Epitheta*, quæ latinè adiectiua vel ſuppoſita appellantur, eo quòd ad implendam ſui ſignificationẽ nominibus adiiciantur: vt magnus, doctus. Adiice ea perſonis, vt magnus philoſophus, doctus homo, & plenus eſt ſenſus. *Actualia* ab actu deſcendunt: vt rex, dux, curſor, nutrix, orator. *Gentis*, à gente veniunt, vt Græcus, Romanus. *Patria*, à patria deſcendunt: vt Athenienſis, Thebanus. *Loci*, à loco: vt ſuburbanus. *Verbalia* dicuntur, quia de verbo naſcuntur, vt lector. *Participalia*, quæ ſic ſonant ſicut participia: vt clemens, prudens. *Verbis ſimilia*: à verbi ſimilitudine dicta, vt contemplator. Nam & verbum eſt imperatiui modi, futuri temporis, & nomen, quia comparationem recipit. Hæ au-

Hæ autem omnes ſpecies à nominum appellatione deſcendunt. ¶ Secunda pars nominis *Comparatio*. Comparatio dicta, quia ex alterius comparatione alterum præfert. Cuius *gradus* tres ſunt: poſitiuus, comparatiuus, & ſuperlatiuus. *Poſitiuus* dictus, quia primus ponitur in comparationis gradu, vt doctus. *Comparatiuus*, ab eo quòd comparatus poſitiuo præfertur illi: vt doctior. Plus enim doctior nouit, quàm doctus. *Superlatiuus*, eo quòd comparatiuo ſuperferatur, vt doctiſſimus. plus enim ſcit quàm doctior. ¶ *Genera* dicta, ſunt eo quòd generent: vt *maſculinum*, *fœmininum*. Cætera nomina non ſunt genera, ſed hoc nominum ratio & autoritas voluit. *Neutrum* dictum, quia nec hoc eſt, nec illud, id eſt, nec maſculinum nec fœmininum. *Commune* dictum, quòd duobus generibus nomen vnum communicat: vt hic & hæc canis. Cui contrarium eſt *Epicœnum*. quia vtrunque ſexum ſub vno genere enunciat, vt hic paſſer. Eſt enim incerti ſexus, quod nec natura nec oculis diſcernitur, ſed ſenſus tamen peritia. *Omne* genus dictum, quia cunctis generibus ſeruit: maſculino, & fœminino, neutro & cõmuni. ¶ *Numerus* dictus, quia per eum vel ſingularia vel pluralia nomina oſtenduntur. ¶ *Figura*, quia vel ſimplicia vel compoſita ſunt. ¶ *Caſus* à cadendo dicti. per eos enim inflexa nomina variantur & cadunt. *Nominatiuus* caſus dictus: quia per eundem aliquid nominamus, vt hic magiſter. *Genitiuus*, quia per eum genus cuiuſcunque quærimus: vt huius magiſtri filius. vel quod rem ſignificamus: vt huius magiſtri. *Datiuus*, quia per eum alicui aliquid nos dare demonſtramus, vt da huic magiſtro. *Accuſatiuus*, quia per eum aliquem accuſamus: vt, accuſo hunc magiſtrũ. *Vocatiuus*, quia per eum aliquem vocamus, vt ô magiſter. *Ablatiuus*, quia per eum nos auferre aliquid cuiquam ſignificamus, vt auferam à magiſtro. ¶ *Hexaptota* nomina dicta, quia per ſex caſus varietates habent, vt eſt vnus. *Pentaptota*, quòd tantum in quinque caſibus variantur, vt doctus. *Tetraptota*, quòd tantum in quatuor caſibus declinantur, vt latus. *Triptota*, quòd tantum in tribus, vt templum. *Diptota*, quòd tantum in duobus, vt Iupiter. *Monaptota*, quòd vno tantum caſu vtuntur, vt frugi.

De pronomine. CAP. VII.

PRonomen dictum, quia pro vice nominis ponitur, ne faſtidium faciat nomen ipſum dum iteratur. Nam cùm dicimus, Virgilius ſcripſit Bucolica, addimus pronomen, ipſe ſcripſit & Georgica. ſic varietates ſignificationis, & faſtidium tollit, & ornatum inducit. ¶ Pronomina autem finita ſunt, aut infinita: *Finita pronomina* dicta, eo quòd definiunt certam perſonam: vt ego. me enim ſtatim intelligis. *Infinita* dicuntur, quia non ſunt certæ perſonæ. De abſentibus enim dicitur & incertis: vt quis, quæ, quod. *Minus quàm finita* appellantur, quia commemorationem faciunt notæ perſonæ, vt ipſe, iſte. Certum eſt enim de quo dicitur. *Poſſeſſiua* vocantur, eo quòd nos aliquid poſſidere oſtendunt. Nam cùm dico meus, tuus, diffinio aliquid meum eſſe vel tuum. *Relatiua* dicuntur, quia ad interrogationem referuntur, vt quis eſt? reſpondetur, is eſt. *Demonſtratiua*, eo quòd habent demonſtrationis ſignificationem. Aliquem enim præſentem his demonſtramus: vt hic, hæc, hoc: quæ tria & articuli nominantur. ¶ Articuli autem dicti, quòd nominibus coarctantur. i. colligantur, cùm dicimus, hic orator. Inter articulum autem & pronomen hoc intereſt, quod *articulus* tunc eſt, quando nomini iungitur: vt hic ſapiens. Cùm verò non coniungitur, demonſtratiuum *pronomen* eſt: vt hic & hæc & hoc. ¶ Omnia autem pronomina aut primigenia aut deductiua ſunt. *Primigenia* dicta ſunt, quia aliunde originem non trahunt. Hæc viginti vnum ſunt. *Finita* tria: ego, tu, ille. *Infinita* vij. quis, qualis, talis, quantus, tantus, quotus, totus. *Minus quàm finita* ſex: Iſte, ipſe, hic, is, idem, ſui. *Poſſeſſiua* quinque: Meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter. Reliqua autem *deductiua* dicuntur, quia ex illis deducta atque compoſita exiſtunt: vt quiſpiam, aliquis, &c.

De verbo. CAP. IIX.

VErbum dictum eo quòd verberato aëre ſonet: vel quòd hæc pars frequenter in oratione verſetur. ¶ Sunt autem verba mentis ſigna, quibus homines cogitationes ſuas inuicem loquendo demonſtrant. Sicut autem *nomen* ſignificat perſonam: ita *verbum* dictum factúmque perſonæ. ¶ In perſona verbi, agentis & patientis *ſignificatio* eſt. Nam ſcribo, perſonæ factum eſt. Item ſcribor non perſonæ factum indicat, ſed eius à quo patitur. ¶ *Verborum genera duo* ſunt: Grammaticorum atque Rhetorum. *Grammaticorum*. in tria cadunt tempora: inſtans, præteritum, & futurum. vt facit, fecit, faciet. *Rhetorum* autem vniuerſa oratio. Verba dicuntur, veluti, Verbis bonis nos cepit. verba bona habuit. Vbi non tantùm verba quæ in tria cadunt tempora: ſed vniuerſa oratio eſt. ¶ *Verborum ſpecies* ſunt: formæ, modi, coniugationes, & genera. ¶ *Formæ* verborum inde dictæ, eo quòd nos ad vnamquanque rem

informent. per has enim oſtendimus quid agamus. *Perfecta forma* dicitur à perficiendo: vt lego. tunc enim dicendum eſt quando in præſenti tempore legimus. *Meditatiua* dicta à meditátis ſenſu, vt lecturio, id eſt, legere meditor. *Inchoatiua* poſt meditationem ab inchoantis iudicio: vt caleſco. *Frequentatiua* à ſæpius agendo, vt lectito. Formæ enim ſenſum tenent: modi declinationem. Nam neſcis quid ſit declinatio, niſi prius didiceris quid ſit ſenſus. ¶*Modi* dicti ab eo: quemadmodum ſint in ſuis ſignificationibus. *Indicatiuus* modus dicitur: quia ſignificationem indicandi habet, vt lego. *Imperatiuus*, quia ſonum habet imperandi, vt lege. *Optatiuus*, quia per ipſum optamus aliquid agere, vt vtinam legerem. *Coniunctiuus*, quia ei coniungitur aliquid, vt locutio plena ſit. Nam quando dicis, cùm clamem, pendet ſenſus: quòd ſi dicam, cùm clamem, quare putas quòd taceam? plenus eſt ſenſus. *Infinitiuus* dicitur, eo quòd tempora definiens perſonam verbi non definit: vt clamare, clamaſſe. Cui ſi adiungas perſonam: clamare debeo, debes, debet, fit *quaſi finitum*. *Imperſonalis* dicitur, quia indiget perſona nominis vel pronominis: vt, legitur, addis perſonam à me, à te, ab illo, & plenè ſentitur. Sed *infinitiuus* modus perſona tantùm verbi eget: *Imperſonalis* verò vel pronominis perſona, vel nominis. ¶*Coniugatio* dicitur eo quòd per eam ad vnum ſonum multa coniunguntur. Docet enim in quam ſyllabam exeat futurum tempus, ne per imperitiam quis dicat legebo, pro legam. Harum prima & ſecunda mittunt futurum tempus in bo, & in bor: tertia in am, & in ar. ¶Genera verborum ideo dicta, quia gignunt. Nam actiuo adiicis r, & gignit paſſiuum. rurſum paſſiuo adimis r & parit actiuum. Ipſa autem *actiua* dicuntur, quia agunt: vt verbero. *Et paſſiua:* quia patiuntur, vt verberor. *Neutralia*, quia nec agunt nec patiuntur, vt iaceo, ſedeo. His ſi r literam adiicis, non ſonant Latinè. *Communia* autem dicuntur, quia & agunt & patiuntur, vt amplector. Hæc ſimiliter depoſita r litera Latina non ſunt. *Deponentia* verò dicuntur, quia deponunt futuri temporis participium à ſignificatione paſſiua, quod exit in dus, vt gloriandus.

De Aduerbio. CAP. IX.

ADuerbium dictum eſt eo quòd verbis accidat. vt puta, bene legi. Bene aduerbium eſt, legi verbum. Inde ergo dictum aduerbium quòd ſemper verbo iunctum adimpletur. Verbum enim ſolum ſenſum implet, vt ſcribo. Aduerbium autem ſine verbo non habet ſignificationem plenam vt hodie. Adiicis illi verbum, hodie ſcribo. & iuncto verbo impleſti ſenſum.

De participio. CAP. X.

PArticipium dictum quòd nominis & verbi capiat partes, quaſi participium. A nomine enim vendicat ſibi genera & caſus. à verbo tempora & ſignificationes: ab vtroque numerum & figuram.

De Coniunctione. CAP. XI.

COniunctio dicta quòd ſenſus ſententiáſque coniungat. Hæc enim per ſe nihil valet: ſed in copulatione ſermonum quaſi quoddam exhibet glutinum. Aut enim nomina ſociat, vt Auguſtinus & Hieronymus: aut verba, vt ſcribit & legit. ¶Vna autem vis omnium: ſiue copulent, ſiue diſiungant. *Copulatiua* autem coniunctiones dictæ, eo quòd ſenſum vel perſonas coniungant: vt ego & tu eamus ad forum ipſum, & ſenſum coniunxit. *Diſiunctiua* dictæ, quia diſiungunt res aut perſonas: vt ego aut tu faciamus. *Subiunctiua* dicuntur, quia ſubiunguntur: vt que. dicimus enim regíque hominíque Deóque: non dicimus, que regíque hominíque Deo. *Expletiua* dictæ, quia explent propoſitam rem, vt puta, ſi hoc non vis, ſaltem illud fac. *Communes* nominantur: quia vbi vis præponuntur & ſubiunguntur: vt igitur hoc faciam, hoc igitur faciam. *Cauſales* dicuntur à cauſa: eo quòd aliquid cogitent facere, vt puta, Occido illum, quia habet aurum: cauſa eſt. *Rationales* dicuntur à ratione, qua quiſque vtitur in faciendo: vt quomodo eam occidam ne agnoſcar, veneno an ferro?

De præpoſitionibus. CAP. XII.

PRæpoſitio dicta, quòd nominibus præponatur & verbis. *Accuſatiua* autem & *ablatiua* præpoſitiones à caſibus quibus ſeruiunt dictæ. *Loquelares* verò, quia loquelis, id eſt, verbis ſemper cohærent, nec aliquid valent ſolæ poſitæ: vt di, dis. *Coniuncta* verò verbis figuram faciunt, vt diduco, diſtraho.

De Interiectione. CAP. XIII.

INteriectio eſt vocata, quia ſermonibus interiecta, id eſt, interpoſita, affectum commoti animi exprimit: ſicut cùm dicitur *ab exultante* eia. *à dolente* heu. *ab iraſcente* hem.

à *timente* hei. Quæ voces quarumcumque linguarum propriæ ſunt, nec in aliam linguam facilè transferuntur.

De voce. C A P. X I V.

VOx eſt aer ictu ſenſibilis auditu quantum in ipſo eſt. ¶Omnis vox aut eſt articulata aut confuſa. *Articulata* eſt hominum: *confuſa* animalium. *Articulata* eſt quæ ſcribi poteſt: *confuſa* quæ ſcribi non poteſt.

De ſyllaba. C A P. X V.

SYllaba Græcè, Latinè conceptio dicitur, ſiue complectio. Nam ſyllaba dicta eſt ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν γράμματα, id eſt, à conceptione literarum. συλλαμβάνειν enim dicitur concipere. Vnde verè illa eſt ſyllaba quæ ex pluribus naſcitur literis. Nam vnam vocalem pro ſyllaba abuſiuè, non propriè dicimus: quæ non tam ſyllaba dicenda eſt, quàm ratio temporum. ¶ Syllabæ autem aut breues, aut longæ, aut communes ſunt. *Breues* vocatæ, quia nunquam produci poſſunt. *Longæ*, quia ſemper producuntur: & nunquam corripi poſſunt. *Communes* autem quia pro ſcribentis arbitrio cùm neceſſitas cogit & producuntur, & corripiuntur. Lege Donatum. Ideo autem ſyllabæ longæ breuéſque dicuntur, quia varias vocum moras aut dupla aut ſimplicia ſpatia temporis habere videtur. ¶ *Diphthongæ* ſyllabæ Græco nomine dictæ, quòd in eis binæ vocales iungantur. Ex his apud nos *veras* eſſe ſcimus quatuor, ae, oe, au, eu. Ei verò *apud maiores* tantummodo celebrata fuit. ¶Syllaba autem apud metricos ideo *ſemipes* nominatur, quòd ſit dimidius pes. Nam pes duabus conſtat ſyllabis. Cùm ergo ſyllaba vna eſt, quaſi dimidius pes eſt. ¶Dionyſius Lintius ſyllabarum omnium ſingulas formas aptiſſimas fecit, & ob id ſtatua honoratus eſt.

De Pedibus. C A P. X V I.

PEdes ſunt qui certis ſyllabarum temporibus conſiſtunt, nec à legitimo ſpatio vnquã recedunt. ¶*Pedes* dicti eo quòd ꝑ ipſos metra ambulẽt. Nã ſicut nos pedibus incedimus, ita metra quaſi pedibus gradiũtur. ¶Pedes autẽ omnes cxxiiij. ſunt. diſſyllabi iiij. triſyllabi viij. tetraſyllabi xvj. pẽtaſyllabi xxxij hexaſyllabi lxiiij. Vſq. ad iiij. autẽ ſyllabas pedes dicũtur. reliquę συζυγίαι vocãtur. ¶Ipſi aũt pedes habent ſpeciales cauſas nominũ quare ita vocãtur. *Pyrrichius* dictus eſt, quia hic aſſiduè vel in certamine vel in ludo puerili ſępiꝰ frequẽtabatur, ſiue ab igne appellat, qui Græcè πῦρ dicitur, qui veluti ignis celeriter labitur. *Spondæus* dicitur, quia tractim ſonat. Nam ſpondæus tractus quidam dicitur, id eſt, ſonus, qui fundebatur circa aures ſacrificantium. Vnde hi & qui tibiis canebant, in ſacris gentilium *ſpondiales* nominabantur. *Trochæus* verò ab eo dictus eſt, quòd celerẽ conuerſionem faciat cantilenæ, & quaſi rota velociter currat in metris. τρόχος enim Græcè rota dicitur. *Iambus* dictus eſt, quod ἰαμβίζειν Græci detrahere dixerunt. Huiuſmodi enim carmine omnes inuectiones vel detractiones implere poetæ ſunt ſoliti. Dictum autem nomen ab eo quod velut venenum quodammodo maledicti aut liuoris infundat. *Tribrachus* qui & *Chorius* appellatur, dictus, quia fit ex tribus breuibus. *Moloſſus* dictus à ſaltatione moloſſorum, quam exercuerunt armati. *Anapæſtus* Græcè dicitur repercuſſus. Græci enim ἀνάπαισιν repercuſſionem dicunt. Qui ideo dicitur repercuſſus, eo quòd repercutiatur à dactylo. Eſt enim illi contrarius. *Dactylus* à digito dictus, quòd à longiore nodo inchoans in duas deſinat breues. Sic & ille pes iuncturam vnam habet longam, & duas breues. Vnde & manus oppanſa palma dicitur, & pendentes digiti dactyli. *Amphibrachus*, quod in vtraque parte breuem habeat in medio longa interiacente. βραχὺς enim breuis dicitur. *Amphimacrus* dicitur, quòd duæ hinc inde longæ habeant in medio incluſam breuem. μακρὸς enim Græcè longus dicitur. *Bacchius* appellatus eſt, eo quòd iſto pede Bacchia, id eſt, Liberi ſacra celebrabantur. *Antibacchius*, vel *Palimbachius* dictus, quia tractus à Bacchio eſt. *Proceleumaticus* eo quòd ſit ad celeuma canendum aptus. *Diſpondæus* autem & *ditrochæus*, & *dyambus* dictus, quòd geminis conſtent iambis, ſpondæis vel trochæis. *Antiſpaſtus*, quòd ſit ex contrariis ſyllabis, ex breui & longa, ex longa & breui. *Choriambus* verò, quia ex hoc pede compoſitum carmen choris aptiſſimum ſit. *Ionici* ſanè propter numerorum inæqualem ſonum dicti. habent enim binas longas ſyllabas, bináſque breues. *Pæones* autem à Pæone poeta ſuo inuentore vocati ſunt. Conſtant ipſi ex vna longa & tribus breuibus: quæ longa iuxta nomina eorũ variatim eſt conſtituta. *Epitriti* quatuor ex diuiſione ſua nomina acceperunt, & ideo Epitriti vocati, quòd ſemper tres longas habeant ſyllabas & vnam breuem. ¶Syzygiæ autem ſunt pentaſyllabi & hexaſyllabi pedes, dicti apud Græcos συζυγίαι, quaſi quædam declinationes, ſed hi non ſunt pedes, ſed appellantur pentaſyllabi & hexaſyllabi: quia vltra v. & vj ſyllabas non procedunt. vnde non oportet in carmine has ſyllabas quodlibet excedere nomen. vt Carthaginenſium Hieroſolymitanorum, & Conſtantinopolitanorum. ¶Accidunt vnicuique pedi *arſis* & *theſis*, id

eſt eleuatio & poſitio vocis. Neque enim iter dirigere poterunt pedes, niſi alterna vice leuētur & deponantur, vt arma: ar, eleuatio eſt. ma, poſitio. In his duobus per diuiſionem pedes legitimi colligũtur. *Aequa diuiſio* eſt quoties arſis & theſis æquali temporum diuiſione ceduntur. *Dupla* quoties ex his vnum alterum duplo vincit. *Seſcupla* verò eſt quoties vnum alterum ſeſcuplo ſuperat. In ſimpla enim eius parte vnum plus inuenitur: in dupla vno minus habetur. Seſcuplum enim dimidium dicitur. Triplum eſt quãdo maior pars ter continet totum minus, id eſt tria & vnum. *Epitrita* eſt quando minus continetur à maiore, & eius tertia pars. Ceduntur enim pedum membra vel per æqualitatem, vel per duplum, vel per ſeſcuplum, vel per triplum, vel epitritum. Partimur ergo inæquales hos pedes.

Pyrrichium vj vj	*vt fuga. æqua.*
Spondæum	*vt æſtas. æqua.*
Dactylum	*vt Menalus. æqua.*
Anapæſtum	*vt Erato. æqua.*
Diſpondæum	*vt oratores. æqua.*
Proceleumaticum	*vt anicula. æqua.*
Diiambum	*vt propinquitas. æqua.*
Ditrochæum	*vt cantilena. æqua.*
Antiſpaſtum	*vt Salominus. æqua.*
Choriambum	*vt armipotens. æqua.*

Item in dupla partimur hos pedes.

Trochæum,	*vt meta. dupla*
Iambum,	*vt parens. dupla*
Moloſſum	*vt Aeneas. dupla*
Tribrachum	*vt macula. dupla*
Ionicum maiorem	*vt Iunonius. dupla*
Ionicum minorem	*vt Diomedes. dupla*

Vnus verò tantùm eſt qui tripla partitione diuiditur, quæ eſt maxima, atque ideo minimè metris adeſt.

Amphibrachus vt carina . *tripla.*

Seſcupli autem ij ſunt.

Amphimacrus	*vt inſula ſeſcupla.*
Bacchius	*vt Achates. ſeſcupla*
Antibacchius	*vt natura. ſeſcupla*
Pæon primus	*vt legitimus. ſeſcupla*
Pæon ſecundus	*vt colonia. ſeſcupla*
Pæon tertius	*vt Menedemus ſeſcupla*
Pæon quartus	*vt celeritas. ſeſcupla.*

Reſtant quos epitrita partitione diuidimus.

Epitritus primus,	*vt ſacerdotes. epitri.*
Epitritus ſecundus,	*vt conditores. epitri.*
Epitritus tertius,	*vt Demoſthenes. epitri.*
Epitritus quartus,	*vt Feſcennius. epitri.*

Sunt igitur æqui x. dupli verò vj. triplus vnus: ſeſcupli vij. Epitriti iiij.

NVmerus ſyllabarum in pedibus à duabus vſque ad ſex protenditur. vlterius enim non procedit: quia ad vſque ſex ſyllabas tendũtur pedes. *Tempora* in pedibus ſunt, vt quanta vnuſquiſque pes habeat. *Reſolutio* eſt pedum quando pro vna longa duæ breues ponuntur, aut pro duabus longis quatuor breues ponũtur: vt Virgilius. *Sextáque intexunt abiete coſtas.* Abiete nunc reſolutio eſt ſpondæi in proceleumaticum: in qua reſolutione ſemper epiſynalepha ſequitur. Ex vna autem longa duæ breues fiunt: Ex duabus autem breuibus longa nunquam fit. Findi autem ſolida poſſunt, ſolidari ſciſſa non poſſunt. *Figura* eſt, cuius nota ſyllabæ agnoſcuntur. Vbi enim circuli partem inferiorem bis poſitam aſpicis, pirrichius eſt v v vbi i geminum iacens ſpondeus ij-ij.

Nam nota breuis inferior ſemicirculus v. nota longa | iacens.-

¶ Metra pedibus accidunt, vt à trochæo trochaicum, à dactilo dactilicum, à iambo iambicum, de quibus paulo pòſt dicendum eſt.

De accentibus. CAP. XVII.

ACcentus, qui Græcè proſodia dicitur, ex Græco nomen accepit. Nam Græcè πρὸς Latinè ad, ᾠδὴ Græcè, Latinè cantus eſt. Hoc enim nomen de verbo ad verbum expreſſum eſt. Latini autem habent & alia nomina. Nam accentus, & tonos & tenores dicũt, quia ibi ſonus creſcit & deſinit: *Accentus* autem dictus, quòd iuxta cantum ſit: ſicut aduerbium, quia iuxta verbum eſt. *Acutus* accentus dictus, quòd acuat & erigat ſyllabam. *Grauis* quòd deprimat & deponat. Eſt enim contrarius acuto *circumflexus*, quia de acuto & graui conſtat. Incipiens enim ab acuto in grauem deſinit: atque ita dum aſcendit & deſcendit circumflexus efficitur. Acutus autem & circumflexus ſimiles ſunt. Nam vtraque leuat ſyllabam. grauis contrarius eſt ambobus. Nam ſemper deprimit ſyllabas cùm illi leuent, vt, Vnde venit Titan, & nox vbi ſidera condit. vnde hic grauis eſt. minus enim ſonat quàm acutus & circumflexus. ¶Monoſyllaba autem pars orationis ſi naturaliter breuis eſt, vt vir, aut poſitione longa, vt ars, acutum accentum habebit. Si verò naturaliter longa, vt res, circumflexum. ¶Diſſyllaba pars orationis ſi priorem naturaliter longam habet, & vltimam breuem, circumflectitur, vt Muſa, aliter acuitur. ¶ Triſyllaba pars orationis ſi mediam breuem habet, vt tibia, tunc primam acuimus. Si verò naturaliter longam habet ſecundam, & vltimam

vltimam breuem, vt Metellus, tunc mediam circumflectimus. ¶ Tetraſyllaba autem & pentaſyllaba ratione triſyllabarum retinentur. ¶ Grauis accentus cum vno accentu poni poteſt in dictione vna: cum vtriſque nunquam, vt Catullus. In compoſita dictione vnus accentus eſt, vt armipotens, omnipotens. Accentus autem reperti ſunt vel propter diſtinctionem: vt Viridique in littore conſpicitur ſus, ne dicas vrſus. vel propter pronuntiationem, ne dicas meta breuiter, & non producta me. vel diſcernendæ ambiguitatis cauſa, vt ergo. Nam cùm producitur go, cauſam ſignificat, cùm corripitur, coniunctionem.

De figuris accentuum. CAP. XIIX.

Figuræ accentuum decem ſunt, quæ à Grãmaticis pro verborum diſtinctionibus apponuntur. Ὀξεῖα, id eſt, acutus accentus, linea à ſiniſtra parte in dexteram partem ſurſum ducta: fit ita ´. Βαρεῖα, id eſt, grauis linea, à ſummo ſiniſtræ in dexteram depoſita, fit ita `. Περισπωμένη, id eſt circumflexus, linea de acuto & graui facta exprimitur ita ^. Μακρὰ autem, id eſt longa virgula iacens, eſt ita —. Βραχὺς, id eſt breuis, pars eſt circuli inferior iacens ita ᵕ. Ὑφὲν, id eſt coniunctio, quia duo verba coniungit, ſubiecta virgula verſui circumflexa fit ita ‿. *Diaſtole*, id eſt diſtinctio, quæ è contrario ſeparat, dextera pars circuli ſuppoſita verſui, fit ita ɔ. *Apoſtrophos*, pars item circuli dextra, & ad ſummam literam appoſita, fit ita ’ qua nota deeſſe oſtenditur in ſermone vltimas vocales, vt tribunal’, pro tribunale. Δασεῖα, quod interpretatur aſpiratio, id eſt, vbi h litera poni debet, tali figura notatur c. Ψιλή, quod interpretatur ſiccitas, ſiue purum: id eſt vbi h litera eſſe non debet, tali nota oſtenditur ’. Quorum duorum accentuum figuram Latini ex ipſa litera aſpirationis fecerunt. Vnde ſi iungas has: facis eandem aſpirationis notam, H. Rurſum ſi medium eius apicem ſcindis, δασεῖαν & ψιλὴν facis.

De poſitura. CAP. XIX.

Poſitura eſt figura ad diſtinguendos ſenſus per cola, & commata, & periodos. quæ dum ordine ſuo apponitur, ſenſum nobis lectionis oſtendit. ¶ Dictæ autem *poſituræ*, vel quia punctis poſitis annotantur: vel quia ibi vox pro interuallo diſtinctionis deponitur. Has Græci θέσεις vocant, Latini poſituras. ¶ *Prima* poſitura *ſubdiſtinctio* dicitur. eadem & κόμμα. *Media* diſtinctio ſequens eſt. ipſa & κῶλον. *Vltima* diſtinctio quæ totam ſententiam claudit ipſa eſt περίοδος: cuius vt diximus partes ſunt κῶλα & κόμματα: quarum diuerſitas punctis diuerſo loco poſitis demonſtratur. Vbi enim in initio pronunciationis necdum plena pars ſenſus eſt, & tamen reſpirare oportet, fit *comma*, id eſt particula ſenſus, punctúſque ad vnam literam ponitur, & vocatur ſubdiſtinctio .O., ab eo quod pũctum ſubtus, id eſt, ad vnam literam accipit. vbi autem in ſequentibus iam ſententia ſenſum præſtat, ſed adhuc aliquid ſupereſt de ſententiæ plenitudine, fit *colon*, mediámque literam puncto notamus, & mediam diſtinctionem vocamus, quia punctum ad mediam literam ponimus. Vbi verò iam per gradus pronunciando plenam ſentẽtiæ clauſulam facimus, fit *periodus*: punctúmque ad caput literæ ponimus, & vocatur *diſtinctio*, id eſt *disiunctio*: quia integram ſeparat ſententiam. Hoc quidem apud oratores. ¶ Cæterùm apud poetas vbi in verſu poſt duos pedes ſyllaba remanet, *comma* eſt, quia ibi poſt ſcanſionem præciſio verbi facta eſt. Vbi verò poſt duos pedes de parte orationis nihil ſupereſt, *colon* eſt. Totus autem verſus periodus eſt.

De notis ſententiarum. CAP. XX.

Præterea, quædam ſententiarũ notæ apud celeberrimos auctores fuerunt, quáſque antiqui ad diſtinctionẽ ſcripturarum carminibus & hiſtoriis appoſuerunt. Nota, eſt figura propria in literæ modum poſita, ad demonſtrandam vnamquamque verbi ſententiarúmque ac verſuum rationem. Notæ autem verſibus apponuntur numero xxvj. quæ ſunt nominibus infraſcriptis.

Aſteriſcus, apponitur in iis quæ omiſſa ſunt, vt illuceſcant per eam notam quæ deeſſe videntur. Stella enim ἀστὴρ Græco ſermone dicitur. à quo Aſteriſcus ſtellula eſt deriuatus.

Obelus, id eſt virgula iacens apponitur in verbis vel ſententiis ſuperfluè iteratis, ſiue in iis locis vbi lectio aliqua falſitate notata eſt. vt quaſi ſagitta iugulet ſuperuacua, atque falſa confodiat. Sagitta enim Græcè ὀβελὸς dicitur.

Obelus, ſupernè appunctatus ponitur in iis de quibus dubitatur vtrum tolli debeant néne.

Limniſcus, id eſt virgula inter geminos punctos iacens, apponitur in iis locis quæ ſacræ Scripturæ interpretes eodem ſenſu, ſed diuerſis ſermonibus tranſtulerunt.

Antigraphus, cum puncto apponitur ˏ. vbi in tranſlationibus diuerſus ſenſus habetur.

Aſteriſcus cum obelo: hæc propriè Ariſtarchus vtebatur in iis verſibus qui non ſuo loco poſiti erant.

Paragraphus, ponitur ad ſeparandas res à rebus quæ in connexu concurrunt, quemadmodum in catalogo loca à locis, & regiones à regionibus, in agone præmia à præmiis, certamina à diuerſis certaminibus ſeparantur.

Poſitura, eſt figura paragrapho contraria. ideo ſic formata, quia ſicut ille principia notat, ita iſta fines à principiis ſeparat.

Cryphia, circuli pars inferior cum puncto ponitur in iis locis vbi quæſtio dubia & obſcura aperiri vel ſolui non potuit.

Antiſigma, ponitur ad eos verſus quorum ordo permutandus eſt, ſicut & in antiquis auctoribus poſitum inuenitur.

Antiſigma, cum puncto ponitur in iis locis vbi in eodem ſenſu duplices verſus ſunt, & dubitatur qui potius eligendus ſit.

Diple, hanc ſcriptores noſtri apponunt in libris eccleſiaſticorum virorum ad ſeparanda vel demonſtranda teſtimonia ſanctarum ſcripturarum.

Diple, πλιχιτικὴ vel ἀπερίστικη, hanc primus Leogaras Siracuſanus appoſuit Homericis verſibus ad ſeparationem Olimpi à cælo.

Diple, περιεστιγμένη, id eſt, cum geminis punctis. hanc antiqui in iis apponebant, quæ Zenodotus Epheſius non rectè adiecerat, aut detraxerat aut permutauerat, in iis & noſtri ea vſi ſunt.

Diple, ἀντιστιγμένη interponitur ad ſeparandas in comœdiis vel tragœdiis periodos.

Verſa obeliſmene quoties ſtrophe & antiſtrophus infertur.

Aduerſa cum obelo ad ea ponitur quæ ad aliquid reſpiciunt, vt, Nos ne tibi fluxas Frigiæ res vertere fundo Conamur nos, an miſeros qui Troas Achiuis Obiecit.

Diple, ſupernè obelata ponitur ad conditiones locorum, ac temporum, perſonarúmque mutatas.

Recta & aduerſa ſupernè obelata ponitur finita loco ſuo monade ſignificante ſimilem ſequentem quoque eſſe.

Ceraunium, ponitur quoties multi verſus improbantur, nec per ſingulos obelantur; κεραυνὸς enim fulmen dicitur.

Χρίσιμον, hæc ſola ex voluntate vniuſcuiuſque ad aliquid notandum ponitur.

PHI ET RO, id eſt fortis vel frontes. hæc vbi aliquid obſcuritatis eſt ob ſollicitudinem ponitur.

Anchora, ſuperior ponitur, vbi aliqua res magna omnino eſt.

Anchora inferior vbi aliquid viliſſimè aut inconuenientius denuntiatum eſt.

Κορωνίς, nota tantùm in fine libri apponitur.

Ἀλογος, nota quæ ad mendas adhibetur. Fuerunt & aliæ librorum notæ pro agnoſcendis iis quæ per extremitates paginarum exponuntur. vt vbi lector in liminari huiuſmodi ſignum inuenerit ad textum recurrens eiuſdem ſermonis vel verſiculi, ſciat eſſe expoſitionem cuius ſimilem ſuperiacentem notam inuenerit.

De notis vulgaribus. CAP. XXI.

VVlgares notas Ennius primus mille & centum inuenit. Notarum vſus erat, vt quicquid pro concione vel contentione, aut in iudiciis diceretur, librarij ſcriberent complures ſimul aſtantes, diuiſis inter ſe partibus, quot quiſque verba, & quo ordine exciperet. Romæ primus Tullius Tiro Ciceronis libertus commentatus eſt notas. ſed tantum præpoſitionum. Poſt eum Tertius Perſannius, Philargius, & Aquila libertus Mecænatis alius alias addiderunt. Deinde Seneca, contracto omnium digeſtóque & aucto numero, opus effecit in quinque millia. Notæ autem dictæ, eo quòd verba vel ſyllabas præfixis characteribus notent, & ad notitiam legentium reuocent, quas qui didicerunt propriè iam notarij appellantur.

De notis iuridicis. CAP. XXII.

QVædam autem literæ in libris iuris verborum ſuorum notæ ſunt, quo ſcriptio celebris breuior fiat. Scribebatur enim verbi gratia per B & F *bonum factum*. per S & C ſenatus conſultum. per R & P. reſpublica. per P & R populus Romanus. per D & T. duntaxat: per ſupinam w literam mulier. per p ſecundum naturam pupillus: per P verſo capite, pupilla. per vnum k kaput. per duo kk iuncta kalumniæ kauſa: per I & E iudex eſto. per D & M dolum malum. Cuius generis plurimę conſimiles notæ in libris antiquis inueniuntur. Has

iuris

iuris notas nouitij imperatores à codicibus legum abolendas ſanxerũt: quia multos per has callidi ingenio ignorantes decipiebant, atque ita iuſſerunt ſcribendas in legibus literas, vt nullos errores, nullas ambages afferant, ſed ſequenda & vitanda apertè demonſtrent.

De notis militaribus.

CAP. XXIII.

IN breuiculis quoque quibus militum nomina continebantur, propria nota erat apud veteres, quæ inſpiceretur, quanti ex militibus ſupereſſent, quantíque in bello excidiſſent. T nota in capite verſiculi poſita ſuperſtitem deſignabat. Θ verò ad vniuſcuiuſque defuncti nomen apponebatur. Vnde & habet per medium telũ, id eſt mortis ſignũ. de qua Perſius ait, Et potis eſt nigrum vitio præfigere theta. Cùm autem pueritiam ſignificare vellent, A litera vſi ſunt: ſicut mortem ſignificabant cùm ponebant theta ad caput. In ſtipendiorum quoque largitione propriæ erant notæ.

De notis literarum.

CAP. XXIV.

NOtas etiam literarum inter ſe veteres faciebant, vt ſi quid ocultè inuicem ſcriptura ſignificare vellent mutuo ſcriberẽt. teſtis eſt Brutus, qui vſus iis literis ea quæ acturus erat, notabat, ignorantibus aliis quid ſibi vellent eæ literæ. Cæſar quoque Auguſtus ad filium, cùm inquit, Innumerabilia incidunt aſſiduè quæ ſcribi ad alterutrum oportet, & eſſe ſecreta. habeamus ergo inter nos notas ſi vis tales, vt cùm aliquid notis ſcribendum erit, pro vna quaque litera ſcribamus ſequentem hoc modo, pro a, b. pro b, c. & deinceps eadem ratione cæteras. pro z autem litera redeundum erit ad duplex aa. Quidam etiam verſis verbis ſcribebant.

De notis digitorum. CAP. XXV.

SVnt quædam & digitorum notæ, ſunt & oculorum, quibus ſecum taciti procúlque diſtantes colloquuntur: ſic mos eſt militaris, vt quoties conſentiat exercitus, quia voce non poteſt, manu promittat. alij quia voce non poſſunt, gladiorum motu ſalutant. Ennius de quadam impudica, Quaſi in choro pila ludens, datatim dat ſeſe, & communem facit. Alium tenet, alij adnutat, alibi manus eſt occupata, alij peruellit pedem, alij dat anulum ſpectandum, & à labris alium inuocat. cum alio cantat, attamen aliis dat digito literas. Et Salomon: Annuit oculo, terit pede, digito loquitur.

De orthographia. CAP. XXVI.

ORthographia Græcè, Latinè recta ſcriptura interpretatur. ὀρθὴ enim Græcè recta: γραφή, ſcriptura dicitur. Hæc diſciplina docet quemadmodum ſcribere debeamus. Nam ſicut ars tractat de partium declinatione, ita *orthographia* de ſcribendi peritia: vt puta ad, cùm eſt præpoſitio, d literam: cùm eſt coniunctio, t literam accipit. ¶ *Haud*, quando aduerbium eſt negandi, d litera terminatur, & aſpiratur in capite. quando autem coniunctio diſiunctiua eſt, per t literam ſine aſpiratione ſcribitur. ¶ *Apud* præpoſitio per d ſcribitur, ſicut ad. vt apud patrem. quoniam veteres ſæpe apud pro ad vſi ſunt, duabus ex iis mediis literis ſubtractis. ¶ Interdum autem aliæ literæ in locum aliarum literarum ritè ponuntur. B & p literis quædam cognatio eſt. Nam pro Pyrrho dicimus Birrhum. C & g quandam cognationem habent. Nam cùm dicimus centum & trecentos, poſtea dicimus quadringentos, g ponentes pro c. porrò inter c & q quædam cognatio eſt. nam huiuſce per c, cuiuſque per q ſcribimus. Cùm autem præpoſitio per c. ſcribenda eſt, ſi autem aduerbium fuerit, per q. ¶ Dicimus enim quum lego, Deus per e ſolam: dæmon per æ diphthongum eſt notandus. ¶ Equus quod eſt animal, per e ſcribendus. Æquus, quod eſt iuſtus, per æ diphthongum eſt ſcribendus. ¶ Exul addita ſ debet ſcribi: quia exſul dicitur, qui extra ſolum eſt. ¶ Exultat, melius ſine ſ litera ſcribitur. Nam cùm ipſa x ex c & ſ conſtat, quomodo cùm in ea ſit, ſ rurſus ei additur alia? ¶ Æquor per diphthongum ſcribendum, quia non ab aqua ſed ab æqualitate nomen eſt factum. ¶ Forſitan per n in fine ſcribendum, quia integrum eius eſt Fortè ſi tandem. ¶ Fedus quod eſt deformis, per e ſolam ſcribendum: fœdus quod eſt pactum, cũ œ diphthongo ſcribendum. ¶ Formoſus ſine n ſcribitur: quia à forma vocatur. ¶ Gnatus quod eſt filius, per g ſcribendum: quia facit generatus. ¶ H quæ aſpirationis nota eſt, in Latino tantùm vocalibus iungitur: vt honor, homo, humus. Aſpiratur autem & conſonantibus. ſed in Græcis & Hebræis nominibus. Heus autem & heu interiectiones per h ſcribendæ. ¶ I literam inter duas vocales conſtitutam bis ſcribi quidam exiſtimabant, vt Troia, Maia, ſed hoc ratio non permittit.

Nunquam enim tres vocales in vna ſyllaba ſcribuntur. Sed I litera inter duas vocales conſtituta, pro dupla habetur. ¶ Id pronomen neutri generis per d ſcribitur, ab eo quod eſt is, ea, id: quia facit idem. Quod ſi verbum eſt tertiæ perſonæ, per t notabitur, ab eo quod eſt eo, is, it: quia facit itur. ¶ K literam antiqui præponebant quoties a ſequebatur, vt kaput, kama, kalamus. Nunc autem kartago & kalendæ per eandem tantùm ſcribuntur. Omnia autem Græca nomina qualicunque ſequente vocali per k ſunt ſcribenda. ¶ Lætus per æ diphthongon ſcribitur: quia lætitia à latitudine vocata eſt, cui contraria eſt triſtitia, quæ anguſtiam facit. ¶ L autem litera interdum pro d litera vtimur: vt latum pro datum & calamitate pro cadamitate. à cadendo enim nomen aſſumpſit calamitas. ¶ Maxumus, an maximus, & ſi quæ ſimilia ſunt, qualiter ſcribi debeant, quæſitum eſt. Varro tradidit Cæſarem per i huiuſmodi verba enunciare & ſcribere ſolitum eſſe. inde propter auctoritatem tanti viri conſuetudinem factam, vt maximus, optimus, peſſimus ſcribatur. ¶ Malo per vnum l ſcribendum: quia magis eſt volo, Malle per duo ll, quia eſt magis velle: Volo, nolo per vnum l. velle & nolle per duo. Nolo enim, non volo eſt, nolle non velle. ¶ Os ſi vultum aut oſſa ſignificat per o ſolam ſcribendum eſt, ſi perſonam h præponenda eſt. ¶ Ora finium per o. hora diei, per h ſcribendum. ¶ Onus ſi de onere venit per o ſolam ſcribendum, ſi de honore, cum h aſpiratione. ¶ Præpoſitio, & *præterea*, per æ diphthongon ſcribendum. ¶ Penè verò quod eſt coniunctio per e. ¶ Pœna quod eſt ſupplicium, per œ. ¶ Q litera tunc rectè præponitur, cùm illam ſtatim u litera ſequitur, & alia qualibet vna pluréſve vocales iunguntur, ita vt vna ſyllaba fiat. Cætera per c ſcribuntur. ¶ Quæ, pronomen cum a ſcribendum. que coniunctio, ſine a. ¶ Quid, per d literam ſcribitur cùm pronomen eſt, per t, cùm verbum: cuius poſitio prima eſt queo, quis, quit, & in compoſitione nequeo, nequis, nequit. ¶ *Quod* quando Pronomen eſt, per d ſcribendum. quando numerus, per t: quia totidem per t ſcribitur. ¶ *Quotidie*, per q ſcribendum non per c, vt ſit quot diebus. ¶ R litera communionem habet cum ſ litera. Itaque apud atiquos honos, labos, arbos dicebatur. nunc honor, labor, arbor. ¶ *Sat* per t ſcribi oportet, quia integrum eius facit ſatis. ¶ *Sed*, per d oportet ſcribi. apud antiquos enim ſedum dicebatur, nos finales duas literas abſcidimus. ¶ *Tantus*, ſicut & *quantus*, in medio m habebant. Quàm enim & tam. vnde & quantitas, quantus, tantus. ¶ *Væ* interiectio cum a ſcribenda. Ve coniunctio, ſine a. ¶ *Chriſtus*, quia Græcum eſt, per X, id eſt Ch ſcribendum. ita Chriſma. ¶ Y & Z literis ſola Græca nomina ſcribuntur. Nam cum iuſtitia z literæ ſonum exprimat, tamen quia Latinum eſt, per t ſcribendum eſt. Sicut militia, malitia, nequitia, & cætera ſimilia. In dubiis quoque verbis conſuetudo veterum erat, vt cum eadem litera alium intellectum correpta, alium producta haberet, longæ ſyllabæ apicem apponebant. vt puta *populus* an arborem ſignificaret, an hominum multitudinem, apice diſtinguebatur. ſic & vbi literæ conſonantes geminabantur, Sicilicum ſuperponebant, vt ſella, ſerra, aſſeres. Veteres enim non duplicabant literas, ſed ſupra ſicilicos apponebant. qua nota admonebatur lector geminandam eſſe literam: & *Sicilicus*, quia in Sicilia inuentus eſt primò.

De Analogia.

CAP. XXVII.

Analogia Græcè, Latinè ſimilium comparatio, ſiue proportio nominatur. Cuius hæc vis eſt, vt quod dubium eſt, ad aliquod ſimile quod non eſt dubium referatur, vt incerta certis probentur. ¶ Octo autem modis comparatio analogiæ colligitur, id eſt *qualitate*, *comparatione*, *genere*, *numero*, *figura*, *caſu*, *extremitatibus ſimilium ſyllabarum*, & *ſimilitudine temporum*. Siquidem de iis vnum defuerit, iam non eſt analogia, id eſt ſimilitudo, ſed eſt *anomalia*, id eſt, extra regulam, vt lupus & lepus, totum conuenit, ſed diſſentiunt caſu: facit enim lupi, leporis. Nam regulariter eſt, dum quæris vtrum ttames maſculinum an fœminium ſit, ſimilis eſt illi in omni declinatione limes. & erit maſculinum. Item funis ſi incerti generis eſſe credis, ſimilis eſt illi panis in declinatione, & erit maſculinum. Item ex comparatione poſitiuorum: vt ſi dicas, doctus, magnus, poſitiui ſunt & ſui ſimiles. Fit & per diminutionem, vt puta funem maſculinum eſſe funiculus oſtendit. ſicut marmor neutri generis eſſe, marmuſculum indicat. Nam quod genus in principalitate eſt, id eſſe ſolet in diminutione. ſed hoc non ſemper, vt piſtrinum. piſtrilla. ſed ſcire debemus expoſitione, id eſt, primitiuo, declinatione, & ex diminutione genus colligere.

De Etymologia. CAP. XXVIII.

E*Tymologia*, eſt origo vocabulorum, cùm vis verbi vel nominis per interpretationem colligitur. Hanc Ariſtoteles *σύμβολον*, Cicero *annotationem* nominauit: quia nomina & verba rerum nota facit exemplo propoſito, vt puta *flumen*, quia fluendo creuit, à fluendo dictum. ¶ Cuius cognitio ſæpe vſum neceſſarium habet in interpretatione ſua. Nam cùm videris vnde ortum eſt nomen, citius vim eius intelligis. Omnis enim rei inſpectio etymologia cognita planior eſt. ¶ Non autem omnia nomina à veteribus ſecundum naturam impoſita ſunt, ſed quędam & ſecundum placitum: ſicut & nos ſeruis & poſſeſſionibus interdum ſecundum quod placet noſtræ voluntati nomina damus. Hinc eſt quòd omnium nominum etymologiæ non reperiuntur: quia quædam non ſecuudum qualitatem qua genita ſunt, ſed iuxta arbitrium humanæ voluntatis vocabula acceperunt.

¶ Sunt autem etymologiæ nominum, aut *ex cauſa* datæ, vt *reges* à rectè agendo: aut *ex origine*, vt *homo*, quia ſit ex humo: aut *ex contrariis*, vt à lauando *lutum*, dum lutum non ſit mundum, & *lucus*, quia vmbra opacus, parum luceat. Quædam enim facta ſunt *ex nominum deriuatione*, vt à prudētia *prudens*. quædam etiam *ex vocibus*, vt à garrulitate *garrulus*. quædam *ex Græca etymologia* orta & declinatā ſunt in Latinum, vt *ſylua, domus*, Græcè ὕλη, δῶμα. Alia quoque *ex nominibus locorum, vrbium vel fluminum* traxerunt vocabula. Multa etiam *ex diuerſarum gentium ſermone* vocantur. Vnde & origo eorum vix cernitur. Sunt enim pleraque barbara nomina incognita Latinis & Græcis.

De gloſſis. CAP. XXIX.

G*Loſſa*, Græca interpretatione linguæ ſortitur nomen. Hanc Philoſophi *aduerbium* dicunt: quia vocem illam de cuius qualitate requiritur, vno & ſingulari verbo deſignat. Quid enim illud ſit in vnō verbo poſitum declarat, vt Conticeſcere eſt tacere. Item, Latus haurit apertum: haurit, percutit. Item cùm terminum dicimus finem: aut populatas interpretamur eſſe vaſtatas, & omnino cùm vnius verbi rem vno verbo manifeſtamus.

De differentiis. CAP. XXX.

D*Ifferentia*, eſt ſpecies definitionis, quam ſcriptores artium de eodem & de altero nominant. Hæc enim duo quadam inter ſe communione confuſa, coniecta differentia ſecernuntur, per quam quid ſit vtrunque cognoſcitur: vt cùm quæritur, quid inter regem ſit & tyrannum, adiecta differentia quid vterque ſit definitur, vt *Rex* modeſtus & temperans, *tyrannus* verò crudelis. Inter hæc enim duo differentia cùm poſita fuerit, quid ſit vtrunque cognoſcitur. ſic & cætera.

De barbariſmo. CAP. XXXI.

B*Arbariſmus*, eſt verbum corrupta litera vel ſono enūciatum. *litera*, vt floriet, dum florebit dicere oporteat. *ſono*, ſi pro media, prima ſyllaba producatur, vt latebræ, tenebræ. ¶ Appellatus autem barbariſmus à barbaris gentibus, dum Latinæ orationis integritatem neſcirent. vna quæque enim gens facta Romanorum cum ſuis operibus, vitia quoque & verborū & morum Romam tranſmiſit. ¶ Inter *barbariſmum autem & barbarolexim* hoc intereſt, quòd *barbariſmus* in verbo Latino fit, dum corrumpitur: quando autem barbara verba Latinis eloquiis inſeruntur, *barbarolexis* dicitur. Item quando in proſa vitium fit ſermonis, *barbariſmus* vocatur: quando in metro, *metaplaſmus* dicitur. ¶ Barbariſmus autem fit *ſcripto* & *pronunciatione*. *Scripto* iiij. modis, ſi quis in verbo literam vel ſyllabam adiiciat, mutet, tranſmutet. vel minuat. *Pronunciatione* autem fit in temporibus, tonis, aſpirationibus, & reliquis quæ ſequuntur. *Per tempora* quippe fit barbariſmus, ſi pro longa ſyllaba breuis ponatur, aut pro breui longa. *Per tonos*, ſi accentus in alia ſyllaba commutetur. *Per aſpirationem* ſi adiiciatur h litera vbi non debet, aut detrahatur vbi eſſe oportet. *Per hiatum*, quoties in pronunciatione ſcinditur verſus antequam compleatur: ſiue quoties vocalis vocalem ſequitur. vt Muſæ Æonides. Fit barbariſmus & per *Motaciſmos, Iotaciſmos*, & *Labdaciſmos*. *Motaciſmus*, eſt quoties in m literam vocalis ſequitur: vt bonum aurum, iuſtum amicum, ſed & hoc vitium aut ſuſpenſione m literæ, aut detractione vitamus. *Iotaciſmus* eſt, quoties in iota litera duplicatur ſonus, vt Troiia, Maiia. vbi earum literarum adeò exilis erit pronuntiatio vt vnum iota non duo ſonare videatur. *Labdaciſmus* eſt, ſi pro vno l duo pronuncientur, vt Afri faciunt. ſicut Colloquium pro conloquium: vel quoties vnum l exilius, duo largius proferimus, quod contra eſt. Nam vnum largius, duo exilius proferre debemus. *Colliſio* eſt, quoties nouiſſimæ ſyllabæ finis in alterius principio eſt, vt matertera.

De ſolœciſmo. CAP. XXXII.

S*Olœciſmus* eſt plurimorum verborum inter ſe inconueniens compoſitio: ſicut bar-

bariſmus vnius verbi corruptio. Verba enim non recta lege coniuncta *ſolœciſmus* eſt. vt ſiquis dicat, inter nobis, pro inter nos. aut date veniam ſceleratorum, pro ſceleratis. Dictus autem *ſolœciſmus* à ciuibus Silicibus: qui ex vrbe Solœ quæ nunc Pompeiopolis appellatur, profecti, cùm apud Italos commorantes, ſuam & illorum linguam vitioſè inconuenientérque confunderent, ſolœciſmo nomen dederunt. Vnde & ſimiliter loquentes, ſolœciſmos facere dicuntur. ¶ *Solœciſmus* autem apud poetas ſchema dicitur, quoties in verſu neceſſitate metri factus inuenitur. Cùm autem non inuenitur neceſſitas, permanet ſolœciſmi culpa. ¶ Solœciſmus fit duobus modis: aut per partes orationis, aut per accidentia partium orationis. *Per partes orationis* fit, ſi alteram pro altera ponamus: vtputa ſi præpoſitiones aduerbiis applicemus. *Per accidentia* fit, id eſt per ea quæ accidunt partibus orationis, vtputa per qualitates, genera, numeros, figuram, caſus. Per iſta igitur omnia fiunt ſolœciſmi, ſicut Donatus expoſuit. fiunt præterea & plurimis modis. Nam Lucillius *centum genera ſolœciſmorum* dixit, quos omnes vitare potius quàm ſequi debet, qui regulam rectè loquendi ſtudet tenere.

De vitiis. CAP. XXXIII.

VItia apud Grammaticos illa dicuntur quæ in eloquio cauere debemus. Sunt autẽ hæc, barbariſmus, ſolœciſmus, acyrologia, cacemphaton, & reliqua. *Barbariſmus*, eſt corruptio verbi vnius. vt ſi tertiam ſyllabam quis producat in Ignoſcere. *Solœciſmus* compoſitio vitioſa verborum. vt ſi aliquis dicat, inter hominibus, pro inter homines. *Acyrologia*, non propria dictio, vt, Liceat ſperare timenti. Proprium eſt autem timenti formidare, non ſperare: & gramineo in campo. Proprium eſt gramínoſum dicere campum, non gramineum. *Cacemphaton*, dictio obſcœna vel incompoſitè ſonans. Obſcœna, vt, His animum arrecti dictis. Incompoſita, vt, Iuuat ire & Dorica caſtra videre. Mala enim compoſitio fit ab ea ſyllaba incipere, qua ſuperior finierat. ſed & ſi alio modo quolibet incompoſita dictio proferatur, cacemphaton dicitur. *Pleonaſmos*, adiectio vnius verbi ſuperuacua: vt in Virgilio: Hactenus aruorum cultus & ſidera cœli. Neque enim alibi niſi in cælo ſunt ſidera. *Periſſologia*, adiectio plurimorum verborum ſuperuacua, vt viuat Ruben & non moriatur: dum non ſit aliud viuere quàm non mori. Eſt in Eſaia, Aure audietis. Et apud Ioannem, Quod vidimus oculis noſtris, dum non aliter videmus niſi oculis. Et, Locutus ſum lingua mea. *Macrologia*, longiloquium, res non neceſſarias comprehendens, vt Legati non impetrata pace retrò vnde venerant domum reuerſi ſunt. *Tautologia*, id eſt eloquium iteratum. vt Si fata virum ſeruant, ſi veſcitur aura etherea, neque adhuc crudelibus occupat vmbris. Totum enim quod repetitur vna res eſt, ſed crebro ſermone enunciata. *Eclipſis*, eſt defectus dictionis, in quo neceſſaria verba deſunt, vt, Cui pharetra ex auro: deeſt enim, erat. *Tapinoſis*, eſt humilitas, ſtatum magnæ rei dictis infirmans: vt, Apparent rari nantes in gurgite vaſto. Gurgitem poſuit pro mari. *Cacoſyntheton*, vitioſa compoſitio, vt, Verſáque iuuencum Terga fatigamus haſta. *Amphibologia*, ambigua dictio: quæ fit aut per caſum accuſatiuum, vt illud reſponſum Apollinis ad Pyrrhum: Aio te Æacida Romanos vincere poſſe. In quo non eſt certum, quem in illo verſu monſtrauerit eſſe victorem. Fit & amphibologia: *per incertam diſtinctionem*: vt, Bellum ingens geret Italia. Incerta diſtinctio, vtrum bellum ingens, aut ingens Italia. Fit & *per commune verbum*, vt ſi quis dicat, Criminatur Cato: vadatur Cicero: præſtolatur Brutus: deſignatur Antonius, nec addat quem, vel à quo. Cato enim Philoſophus aliorum crimina reprehendebat: Cicero defenſor cauſarum erat. Vades enim dicuntur, qui legaliter cauſas agunt. Sed in hac ambiguitate non oſtendit quem criminetur Cato, pro quo agat Cicero. Vadat enim id eſt cauſam agit, & non dicit cuius. Fit & *per homonymiam*, quando vno nomine multa ſignificantur: vt acies, & non addas aut ferri, aut oculorum aut militum.

De metaplaſmis. CAP. XXXIIII.

MEtaplaſmus, Græca lingua, Latinè dicitur transformatio. qui fit in vno verbo propter metri neceſſitatem, & licentiam poetarum, cuius ſpecies hæ ſunt. *Protheſis*, appoſitio in principio verbi, vt gnato pro nato. *Epentheſis*, appoſitio in medio, vt relliquias, pro reliquias. & maneant in relligione nepotes, pro religione. *Paragoge*, appoſitio in fine, vt admittier, pro admitti, & poteſtur, pro poteſt. *Aphereſis*, abſciſio de principio, vt temno pro cõtemno. *Syncope*, abſciſio de medio, vt forſan, pro forſitan. *Apocope*, abſciſio de fine, vt ſat pro ſatis. *Ectaſis*, productio contra naturam, vt, Italiam fato profugus. &, Exercet Diana choros. *Syſtole*, correptio contra naturam. Aquo ſus Orion. &, Vrbémque Fidenam, cum prima ſyllaba produci debeat. *Diæreſis*, diſciſſio vnius ſyllabæ in

bæ in duas, vt Diues pictai veſtis, pro pictæ, & aulai, pro aulæ. *Epiſynalœphe*, conglutinatio duarum in vnam, vt prende coronas, & ianua pro ianua. *Synalœphe*, colliſio vocaliũ adiunctá vocalibus: vt, Atque ea diuerſa penitus dum parte geruntur. *Eclipſis*, colliſio conſonantium cum vocalibus: vt, Multum ille & terris iactatus & alto. *Antitheſis*, contraria poſitio literæ pro alia litera. impete pro impetu, & olli pro illi. *Metatheſis*, tranſpoſitio literæ, vt Euandre pro Euander, Timbre pro Timber. ¶ Inter *barbariſmum*, & *figuras*, hoc eſt latinam & perfectam elocutionem eſſe dicunt Metaplaſmum, qui in vno ſermone, ratione ſit vitioſus. Item inter *ſolœciſmum*, & *ſchema*, id eſt, perfectam connexionem ſermonum, figura eſt., quæ fit contextu ſermonum ratione vitioſa. Ergo metaplaſmi & ſchemata media ſunt: & diſcernuntur peritia & imperitia. Fiunt autem ad ornatum.

De ſchematibus. CAP. XXV.

Schemata, ex Græco in Latinum eloquium figuræ interpretantur, quæ fiunt in verbis vel ſententiis per varias diſtinctionum formas propter eloquij ornatum. Hæc dũ multa ſunt apud Grammaticos, iſta inueniuntur. *Prolepſis*, eſt præſumptio, vbi ea quæ ſequi dicunt, anteponuntur: vt, Interea reges ingenti mole Latinus. Debuit enim ſic dicere, Interea reges ingenti mole, & ſtatim adiicere quod ſequitur, Procedunt caſtris. deinde dicere Latinus, &c. ſed facta eſt pro ornamento præſumptio rei, & qui ſequi debuere reges interpoſiti ſunt in ſeptem verſibus, & poſtea additum eſt, Procedunt caſtris. Inde præſumptio, quia antepoſita ſunt quæ ſequi debuere. *Zeugma*, eſt clauſula, cùm plures ſenſus vno verbo clauduntur, quæ fit tribus modis. Nam aut in primo, aut in poſtremo, aut in medio id verbum ponitur, quod ſententias iungit. In primo, vt, Vertitur œnophori fundus ſententia nobis. In medio, vt, Græciá Sulpitio ſorti data, Gallia Cottæ. In poſtremo, vt, Namque hoc tempore obſequium amicos, veritas odium parit. *Hypozeuxis*, eſt figura ſuperiori contraria, vbi in ſingulis ſenſibus propria vnicuique clauſula eſt: vt, Regem adit, & regi memorat noménque, genúſque. *Syllepſis*, eſt in diſſimilibus clauſulis, aut pluralis dictio ſingulari verbo finita, vt, Sociis & rege recepto. aut ſingularis dictio plurali verbo expleta, vt, Sũt nobis mitia poma, Caſtaneę molles, & preſſi copia lactis. Supra.n.ſunt dixit. Hic debuit dicere, Eſt preſſi copia lactis. Fit aũt Syllepſis nõ ſolùm per partes orationis, ſed & per accidẽtia partibus orationis. Nam vbi & pro multis vnus, & pro vno multi ponuntur, ſyllepſis eſt. pro multis vnus, vt eſt illud, Vterúmque armato milite complent. cùm non vno, ſed multis militibus. Item pro vno multi, vt in Euangelio, Latrones qui crucifixi erant cum eo improperabant ei: vbi pro vno vterque inducitur blaſphemaſſe. *Anadiploſis*, eſt quando ab eodem verbo quo prior verſus finiuit, ſequẽs verſus incipit, vt eſt illud, Certent & cignis vlulæ, ſit Tityrus Orpheus, Orpheus in ſyluis, inter delſinas Orion. *Anaphora*, eſt repetitio eiuſdem verbi per principia verſuum plurimorũ, vt, Nos te Dardania incenſa tua qui arma ſecuti, Nos tumidum ſub te permenſi claſſibus æquor. *Epanaphora*, eſt in vno verſu per principia ſenſuum eiuſdẽ verbi repetitio, vt Te nemus Angitiæ vitrea te Focinus vnda, Te liquidi fleuere lacus. *Epizeuſis*, in vno ſenſu congeminatio verbi, vt, Sic ſic iuuat ire ſub vmbras. *Epanalepſis*, eſt ſermonis in principio verſus poſiti, eiuſdem in fine replicatio, vt eſt e illud, Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit. *Paranomaſia*, eſt in ſignificatione diuerſa dictio pene ipſa, vt illud, Abire an obire te conuenit, id eſt exulem fieri, an mori. *Scheſis onomaton*, multitudo nominum coniunctorum quodam ambitu copulata, vt, Nubila, nix, grando, procellæ, fulmina, venti. *Paromæon*, eſt multitudo verborum ex vna litera inchoantium, quale eſt apud Ennium, O Tite tute Tati tibi tanta tiranne tuliſti. Sed hoc bene temperat Virgilius dum non toto verſu vtitur hac figura, vt Ennius, ſed nunc in principio verſus tantùm, vt eſt illud, Sæua ſedens ſuper arma. nunc in medio, vt, Quæque lacus latè liquidos, quæque aſpera dumis. Nũc autem in fine, vt Sola mihi tales caſus Caſſandra canebat. *Homoptoton*, eſt cum plurima nomina per vnum caſum denunciantur, vt eſt illud, Sed neque currentem, ſed nec cognoſcit euntem, Tollentémque manus ſaxúmque immane mouentem. *Homoteleuton*, eſt cum vno modo verba plurima finiuntur, vt abiit, abceſſit, euaſit, erupit: *Polyptoton*, eſt cùm diuerſis caſibus ſentẽtia variatur. vt, Ex nihilo nihil, in nihilum nil poſſe reuerti. Marci dona papę Marco ſpondente recuſas. Marcus dixit ita eſt, aſſigna Marce tabellas. *Hirmos*, eſt ſententia continuatæ orationis, tenorem ſuum vſque ad vltimum ſeruans: vt, Eſt in ſeceſſu longo locus, inſula portum, & reliqua. Hinc enim in longum vadit ſenſus vſque ad illud, De ſuper horrẽdis atrũ nemus imminet vmbris. *Polyſyntheton* eſt dictio multis concatenata cõiunctionibus: vt, Tectúmque, larémque, armáque, Amicleúmque canem. *Dialyton* vel *aſyntheton* figura eſt, quæ è contrario ſine coniunctionibus ſolutè ac ſimpliciter effertur: vt, Venimus, vidimus, placuit. *Antitheton* eſt, vbi contraria contrariis

opponuntur, & ſententiæ pulchritudinem reddunt: vt illud, Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis: Mollia cum duris: ſine pondere, habentia pondus. *Hypallage*, eſt quotieſcunque per contrarium verba intelliguntur, vt, Dare claſſibus Auſtros, cum ventis naues demus, non nauibus ventos.

De tropis. CAP. XXXVI.

TRopos, Græco nomine Grammatici vocant, qui Latinè modi locutionum interpretantur. Fiunt autem à propria ſignificatione ad nõn propriam ſimilitudinẽ. Quorum omnium nomina difficillimum eſt annotare, ſed ex omnibus Donatus xiij. vſui tradendos conſcripſit. ¶ *Metaphora*, eſt verbi alicuius vſurpata tranſlatio, ſicut dicimus, fluctuare ſegetes, gemmare vites, dum in iis rebus fluctus & gemmas non inuenimus, in quibus hæc verba aliunde transferuntur: ſed hæ atque aliæ tropicæ locutiones ad ea quæ intelligenda ſunt propterea figuratis amictibus obteguntur, vt ſenſum legẽtis exerceãt, & ne nuda atque in promptu poſita vileſcant. Fiunt autem metaphoræ quatuor modis. *ab animali, ad animale*, vt Aligeros conſcendit equos. Metaphoricè loquens miſcuit quadrupedi alas auis, & quo curſu deſerta petiuit, miſcuit volatili curſum quadrupedis. *Ab inanimali, ad inanimale*: vt, Pontum pinus arat, ſulcum premit alta carina. Miſcuit vſum terræ aquis, dum arare & ſulcum premere, ad terram pertineat, non ad mare. *Ab inanimali ad animale*, vt florida iuuentus: miſcuit flores inanimales, iuuentuti quæ animam habet: *Ab animali ad inanimale*: vt, Tu Neptune pater cui tempora cana crepanti Cincta ſalo reſonant, magnus cui perpete mento Profluit Oceanus, & flumina crinibus errant. Mentum enim & tempora & crines non ad Oceanum pertinent, ſed ad homines. Sic & alia rerum nomina de alio genere in aliud genus decentiſſimè decoris gratia transferuntur, vt oratio perornetur. Metaphora autem aut *partis vnius* eſt, vt fluctuare ſegetes, non potes dicere ſegetare fluctus: aut *antiſtropha* eſt, id eſt, reciproca, vt remigium alarum. Nam & alæ nauium & alarum remigia dicuntur. ¶ *Catachreſis*, eſt alienæ rei nomen appoſitum: & eo à metaphora differt, quòd illa vocabulum habenti largitur aliud: hæc quia non habet proprium, alieno vtitur: vt, Faciémque ſimillima lauro: &, Nunc vna ambæ iunctíſque feruntur, Frontibus, & longa ſulcant vada ſalſa carina: Dum facies, & frons, tantùm animalium & hominum ſint. Quod nomen ſi poeta non appoſuiſſet naui, quid proprium eidem parti diceret non haberet. *Metalepſis*, tropus à præcedente indicãs quod ſequitur. Inque manus cartæ nodoſáque venit arundo. Nam per manum verba, per arundinem literæ ſignificatæ ſunt. ¶ *Metonymia*, eſt tranſnominatio ab alia ſignificatione ad aliam proximitatem tranſlata. Fit autem multis modis. aut enim *per id quod continet, id quod continetur oſtendit*, vt theatra plaudunt, patria mugiūt: dum illic homines plaudant, hic boues mugiant: aut contrà, *per id quod continetur id quod continet*: vt, Iam proximus ardet Vcalegon, dum non ille, ſed domus eius arderet. Item *per inuentorem id quod inuentum eſt*: vt, Sine Cerere & Libero friget venus: &, Commixtam Vulcanus mittit ab aſtra fauillam. Vult enim per Cererem frumenti inuentricem intelligere panem: per Liberum inuentorem vitis, vinum: per Venerem libidinem: per Vulcanum, ignem. At contrà *per Inuentum inuentorem demonſtrant*. vt, vinum precamur pro Libero qui vinũ apud Græcos inuenit. Item *per efficientem, id quod efficitur*, ſicut Pigrum frigus, quòd pigros homines faciat: & timor pallidus, eò quòd pallidos homines reddat. At contrà *per id quod efficitur efficiens*: vt, Iungit equos auri genitor, ſpumantiáque addit frena loris. Spumantia frena dixit, cum vtique non ipſa faciant ſpumas, ſed equus, qui ea gerit, ſpumis conſpergat infuſis. ¶ *Antonomaſia*, eſt pro nomine, id eſt vice nominis poſita, vt Maia genitus pro Mercurio. Qui tropus fit tribus modis ab animo, vt magnanimúſque Anchiſiades. à corpore: vt ipſe arduus: extrinſecus. vt, Infelix puer atque impar congreſſus Achilli. ¶ *Epitheton*, ſuprapoſitum nomen, præponitur enim proprio nomini: vt, Alma Ceres, obſcœníque canes, importunæque volucres. Inter antonomaſian autem & epitheton hoc differt, quòd antononamaſia, pro vice nominis ponitur: Epitheton autem nunquam ſine nomine eſt. Quibus duobus tropis vel vituperamus aliquem, vel oſtendimus, vel laudamus. ¶ *Synecdoche*, eſt conceptio: cùm à parte totum, vel à toto pars intelligitur. Ea enim & per ſpeciem genus, & per genus ſpecies demonſtratur: ſed ſpecies pars eſt, genus autem totum. *A toto enim pars intelligitur*: vt, Quum multæ glomerantur aues, vbi frigidus annus Tranſpontum fugat. Non enim totus annus eſt frigidus. ſed pars anni, id eſt hiems. At contrà *à parte totum*: vt, Flammas cum regia puppis Extulerat. Vbi non ſolùm puppis, ſed nauis: & non nauis, ſed qui in ea: & non omnis, ſed vnus flammas extulit. ¶ *Onomatopœia*, nomen fictum ad imitandum ſonum vocis confuſæ, vt ſtridor valuarum, mugitus boum, balatus ouium.

¶ *Perio-*

¶ *Periphraſis* eſt circumloquium: dum res vna plurimis verbis ſignificatur, vt auras vitales carpit. Significauit enim per copulationem verborum vnam rem, hoc eſt, viuit. Hic autē tropus geminus eſt. Nam aut veritatē ſplendidè producit, aut fœditatem circuitu euitat. *Veritatem ſplendidè producit*: ſicut, Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras Titoni croceum linquens aurora cubile. Vult enim dicere, iam luceſcebat, aut dies ortus erat. *Fœditatem circuitu deuitat*: ſicut, Placitúmque petiuit Coniugis infuſus gremio per membra ſoporem. Hoc enim circuitu euitat obſcœnitatem & decenter oſtendit concubitū.

¶ *Hyperbaton* eſt tranſcenſio, cùm verbum aut ſententia commutatur. Huius ſpecies quinque ſunt, Anaſtrophe, Hyſteron proteron, Parentheſis, Tmeſis, Syntheſis. *Anaſtrophe* verborū ordo præpoſterus: vt, littora circum, pro circum littora. *Hyſteron proteron*, ſententia ordine commutata: vt, Poſtquam altos tetigit fluctus, & ad æquora venit. Ante enim ad æquora venit, & ſic tetigit fluctus. *Parentheſis*, vbi interponimus ſententiam noſtram, quæ ex medio remota integer ſenſus perdurat: vt, Æneas (neque enim patrius conſiſtere mentem Paſſus amor) rapidum ad naues præmittit Achatem. Eſt enim ordo, Æneas rapidum præmittit Achatem. Nam illud in medio parentheſis eſt. *Tmeſis* eſt ſectio vnius nominis per interpoſitionem verborum: vt, Multum nebulæ circum Dea fudit amictum, Pro circumfudit. *Syntheſis* eſt, vbi ex omni parte confuſa ſunt verba: vt illud, Iuuenes, fortiſſima fruſtra Pectora, ſi vobis audendi extrema cupido eſt Certa ſequi, quæ ſit rebus fortuna videtis. Exceſſere omnes aditis ariſque relictis Dij quibus imperium hoc ſteterat, ſuccurritis vrbi Incenſæ, moriamur, & in media arma ruamus. Ordo talis eſt, Iuuenes fortiſſima pectora, fruſtra ſuccurritis vrbi incenſæ, quia exceſſere dij quibus hoc imperium ſteterat. Vnde ſi vobis cupido certa eſt me ſequi, audentem extrema, ruamus in media arma & moriamur.

¶ *Hyperbole* eſt excelſitas fidem excedens vltra quàm credendum eſt: vt, ſydera verberat vnda: &, Terram inter fluctus aperit. Hoc enim modo vltra fidem aliquid augetur: nec tamen à tramite ſignificandæ veritatis erratur, quanuis verba quibus indicatur excedant, vt voluntas loquentis non fallentis appareat. quo tropo non ſolùm augetur aliquid, ſed & minuitur: *augetur*, vt velocior aura: *minuitur*, vt, mollior pluma durior ſaxo.

¶ *Allegoria* eſt alieniloquium. aliud enim ſonat, aliud intelligitur: vt, Tres in littore ceruos Conſpicit errantes. Vbi tres duces belli Punici, vel tria bella Punica ſignificantur. Et in Bucolicis, Aurea mala decem miſi, id eſt ad Auguſtum decem eglogas paſtorum. Huius tropi plures ſunt ſpecies, ex quibus eminent vij. Ironia, Antiphraſis, Ænigma, Charientiſmos, Parœmia, Sarcaſmos, Aſtiſmos. *Ironia* eſt ſententia per pronunciationem cōtrarium habens intellectum. Hoc enim tropo callidè aut per accuſationem, aut per inſultationem aliquid dicitur. vt eſt illud, Veſtras Eure domos, illa ſe iactet in aula Æolus, & clauſo ventorū carcere regnet. Et quomodo aula, ſi carcer eſt? Soluitur enim pronuntiatione. Nam carcer pronuntiatio eſt: iactet in aula, Ironia eſt, & totum per contrariā pronuntiationem enuntiatur per Ironiæ ſpeciem, quæ laudando deridet. *Antiphraſis* eſt ſermo è contrario intelligēdus: vt lucus, quia caret luce per nimiam nemorum vmbram. & manes, id eſt mites & modeſti, cùm ſint terribiles & immanes, & Parcæ & Eumenides, id eſt, Furiæ quod nulli parcant vel benefaciant. Hoc tropo & nani Athlantes, & cæci videntes, & vulgo Æthiopes argentei appellantur. Inter Ironiam autem & Antiphraſin hoc diſtat, quòd Ironia pronuntiatione ſola indicat quod intelligi vult, ſicut cùm dicimus homini agenti malè, Bonum eſt quod facis. Antiphraſis verò non voce pronuntiantis ſignificat contrariū, ſed iis tantùm verbis quorum origo contraria eſt. *Enigma* eſt quæſtio obſcura, quæ difficilè intelligitur, niſi aperiatur: vt eſt illud, De comedente exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo: ſignificans ex ore leonis fauum extractum. Inter allegoriā autem & enigma hoc intereſt: quòd allegoria bis gemina eſt: & ſub re alia aliud figuraliter indicat: Ænigma verò tantùm ſenſus obſcurus eſt, & per quaſdam imagines adumbratus eſt: vt, Quædam filia mater matris, & mater filiarum filiæ ſuæ. *Charientiſmos* eſt tropus, quo dura dictu gratius proferūtur. vti cū interrogantibus nobis, numquid nos quæſierit aliquis? reſpondetur, bona fortuna. Vnde intelligitur, neminem nos quæſiſſe. *Parœmia* eſt rebus & temporibus accommodatū prouerbium. Rebus, vt, Contra ſtimulum calces: dum ſignificatur aduerſis reſiſtendum. Temporibus, vt, Lupus eſt in fabula. Aiunt enim ruſtici vocem hominē perdere, ſi eum prior lupus viderit. Vnde & ſubitò tacenti dicitur illud prouerbium, Lupus in fabula. *Sarcaſmos* eſt hoſtilis irriſio, cum amaritudine: vt, Referes ergo hæc & nuntius ibis Pelidæ genitori, illi mea triſtia facta, Degenerémque Neoptolemum narrare memento. Huic contrarius eſt *Aſtyſmus*, id eſt, vrbanitas ſine iracundia: vt id, Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui, Atque idem iungat vulpes & mulgeat hircos. id eſt, qui Bauium non odit, pro pœna ei contingat vt diligat Meuiū. Fuerunt autē Meuius & Bauius poetæ peſſimi, & ini-

mici Virgilij. Qui hos ergo diligit, faciat quę contra naturam ſunt, id eſt, iungat vulpes & mulgeat hircos. ¶ Ὁμοίωσις eſt, quæ Latinè interpretatur ſimilitudo, per quam minus notæ rei per ſimilitudinem eius quæ magis nota eſt panditur demonſtratio. Huius ſpecies ſunt tres, icon, parabolæ, paradigma, id eſt cõparatio, exemplum. *Icon* eſt imago, cùm figuram rei ex ſimili genere conamur exprimere: vt, Omnia Mercurio ſimilia, vocémq; colorémque, Et crines flauos, & membra decora iuuentæ. Congrua enim eſt ſimilitudo de ſpecie, cuius perſona inducitur. *Parabola* eſt comparatio ex diſſimilibus rebus: vt, Qualis in aruis eſt ferè Libyæ viſus leo, cominus hoſtem conſedit: vbi leoni Cæſarem comparauit, non ex ſuo, ſed ex alio genere comparationem faciens. *Paradigma* eſt exemplum dicti vel facti alicuius, aut ex ſimili, aut ex diſſimili genere, conueniens ei, quã proponimus rei. ita, Tam fortiter periit apud Hipponam Scipio, quàm Vticæ Cato. Similitudo autem tribus modis fit, à pari, à maiore, à minore. *A pari*, Ac veluti magno in populo cũ ſæpè coorta eſt Seditio. *à maiore ad minus*, Qualiter expreſſum ventis per nubila fulmen. *à minore ad maius*, Si potuit manes arceſſere coniugis Orpheus, Threicia fretus cithara, fidibúſque canoris. quaſi dicat, re parua & breui, id eſt, ſi ille cithara fretus, ego pietate.

De proſa. CAP. XXXVII.

PRoſa eſt producta oratio, & à lege metri ſoluta. *Proſum* enim antiqui productum dicebãt & rectũ. Vnde ait Varro, Apud Plautum proſis lectis ſignificare rectis. vnde etiã quæ non eſt perflexa numero: ſed recta, *proſa oratio* dicitur, in rectum producendo. Alij *proſam* aiunt dictam ab eo, quòd ſit profuſa, vel ab eo quòd ſpatioſius proruat & excurrat, nullo ſibi termino præfinito. Præterea ſciendum tam apud Græcos, quàm apud Latinos longè antiquiorem curam fuiſſe carminum, quàm proſæ. Omnia enim prius verſibus condebantur, proſæ autem ſtudium ſerò viguit. Primus apud Græcos Pherecides Syrus ſoluta oratione ſcripſit. apud Romanos autem Appius Cæcus aduerſus Pyrrhum ſolutam orationem, primus exercuit. Iam exhinc & cæteri proſam orationem condiderunt.

De Metris. CAP. XXXVIII.

MEtra vocata, quia certis pedum menſuris atque ſpaciis terminãtur, neq; vltra dimenſionẽ temporũ conſtitutã procedunt. Mẽſura enim Græcè μέτρον dicitur. *Verſus* dicti ab eo, quòd pedibus in ordine ſuo diſpoſitis, certo fine moderantur per articulos: qui cæſa, & membra nominantur. Qui ne lõgius prouoluerentur, quàm iudiciũ poſſet ſuſtinere, modum ſtatuit ratio vnde reuerteretur, & ab eo ipſo verſum vocatũ dicunt, quòd reuertatur. Huic adhæret *rythmus*, qui non eſt certo fine moderatus: ſed tamẽ rationabiliter ordinatis pedibus currit: qui Latinè nihil aliud quã numerus dicitur. de quo eſt illud, Numeros memini ſi verba tenerem. *Carmẽ* vocatur quicquid pedibus cõtinetur: cui datũ nomen exiſtimãt, ſeu quòd carptim pronuntiaretur, vnde hodie lanã quã purgãtes diſcerpunt, carminare dicimus: ſeu quòd qui illa canerẽt, carere mẽte exiſtimabantur. ¶ *Metra* vel à pedibus nũcupata, vel à numero ſyllabarũ, vel ab inuẽtoribus, vel à frequentatoribus, vel à rebus quæ ſcribuntur. *A pedibus* metra vocata, vt dactilica, iãbica, trochaica. A trocheo enim trochaicũ metrũ naſcitur, à dactilo dactilicũ: ſic & alia à ſuis pedibus. *A numero* verò exametrũ, pẽtametrũ, trimetrũ. Nam ſenarios verſus nos ex numero pedum vocamus. Hos Græci quia geminos feriũt, trimetros dicũt. Exametros autẽ Latinos primũ feciſſe Ennius traditur, eóſq; lõgos vocat. *Ab inuentoribus* metra vocata dicũtur, vt Anacreonticũ, Sapphicum, Archiloicũ. Nã Anacreontica metra Anacreõ Teius cõpoſuit. Sapphica, Sappho mulier edidit. Archiloicũ, Archilochus quidam ſcripſit. Colophoniũ, Colophonius quidã exercuit. Sota deorũ quoque repertor eſt Sotades genere Cretẽſis. Simonidia quoq; metra Simonides poeta liricus cõpoſuit. *A frequẽtatoribus*, vt Aſclepiadea. Non enim ea Aſclepius inuenit: ſed proinde ita vocata ſunt, quòd eis idẽ frequentiſſimè, & elegantiſſimè vſus ſit. *A rebus* quæ ſcribũtur, vt heroicũ, elegiacũ, bucolinũ. *Heroicũ* enim carmẽ dictũ, quòd eo virorũ fortiũ res & facta narrẽtur. Nã *heroes* appellãtur viri quaſi aerij, & cœlo digni propter ſapientiã & fortitudinẽ: quod metrũ auctoritate cætera metra præcedit, vnũ ex omnibus, tã maximis operibus aptũ quàm paruis: ſuauitatis & dulcedinis æquè capax. Quibus virtutibus nomẽ ſolùm obtinuit, vt heroicũ vocaretur ad memorãdas ſcilicet heroũ res, hoc eſt fortiũ. Nã & prę cęteris ſimpliſſimũ habetur, cõſtátq; duobus pedibus, dactilo & ſpondæo. ac ſæpe penè vel ex hoc, vel ex illo, niſi quòd temperantius fit vtriuſq; mixtura, quàm ſi inſtruatur à ſingulis. Omnibus quoque metris prius eſt. Hoc primũ Moyſes in cãtico Deuteronomij, lõgè ante Pherecidẽ & Homerũ ceciniſſe ꝓbatur. Vnde & apparet antiquius fuiſſe apud Hebræos ſtudiũ carminũ, quàm apud Gentiles. Siquidẽ & Iob Moyſi tẽporibus adæquat' hexametro verſu dactilo ſpõdæóq; decurrit. Hoc apud Gręcos Achateſius Mileſius fertur primus cõpoſuiſſe: vel, vt alij putãt, Pherecides Syrus. quod metrũ ante Homerũ Pythium

thium dictum eſt: poſt Homerum heroicum nominatũ. Pythium autem vocatum volunt, eo quòd hoc genere metri oracula Apollinis ſint edita. Nam cùm in Parnaſſo monte Pythonem ſerpentem in vindictam matris ſagittis inſequeretur, accolæ Delphici hoc illũ metro hortati ſunt, vt ait Terentianus. *Elegiacum* autem dictum, eo quòd modulatio eiuſdem carminis conueniat miſeris. Terentianus hos elegos dicere ſolet: quòd clauſula talis triſtibus, vt tradunt, aptior eſſet modis. Hoc autem vix omnino conſtat à quo ſit inuentum: niſi quia apud nos Ennius eo prior vſus eſt. Nam apud Græcos ſic adhuc lex Grammaticorum pendet: vt ſub iudice res relegata ſit. Nam quidam eorum Colofoniũ quendam, quidam Archilochum auctorem atque inuentorem volunt. *Bucolicum*, id eſt, paſtorale carmen plerique Syracuſis primum compoſitum à paſtoribus opinantur: nonnulli Lacedæmone. Namque tranſeunte in Thraciam Xerxe rege Perſarum, cùm Spartanæ virgines, ſub hoſtili metu neque egredi vrbem auderent, neque pompam chorúmque agreſtem Dianæ deæ pro more exercerent: turba paſtorum ne religio periret, eundem in conditis cantibus celebrarunt. Appellatur autem Bucolicum de maiore parte: quanuis opilionum caprariorúmque ſermones in iis & cantica inſerantur. *Hymnos* primùm Dauid propheta in laudem Dei compoſuiſſe, ac cecinisse manifeſtum eſt. Deinde apud Gentiles prima Memmia Timotoe fecit in Apollinem & Muſas, quæ fuit temporibus Ennij longe pòſt Dauid. Hymni autem ex Græco in Latinum laudes interpretantur. *Epithalamia* ſunt carmina nubentium, quæ decantantur à ſcholaſticis in honorem ſponſi & ſponſæ. Hæc primum Salomon edidit in laudem eccleſiæ & Chriſti. Ex quo Gentiles ſibi Epithalamium vindicarunt, & iſtius generis carmen aſſumptum hæſit. Quòd genus primum à Gentilibus in ſcænis celebrabatur, poſtea tantùm in nuptiis hæſit. Vocatur autem epithalamium, eo quòd ſuper thalamum decantetur. *Threnos*, quòd Latinè lamentum vocamus, primus Ieremias verſu compoſuit ſuper vrbem Hieruſalem & populum, quando captiuus ductus eſt. Poſt hunc apud Græcos Simonides poeta liricus. Adhibebantur autem funeribus atque lamentis: ſimiliter & nunc. *Epitaphium* Græcè, Latinè ſupra tumulum. Eſt enim titulus mortuorum, qui in dormitione eorum fit qui iam defuncti ſunt. Scribuntur enim ibi vita & mores & ætas eorum. *Poeſis* dicitur Græco nomine opus multorum librorum: *poema* vnius. *Idilion* paucorum verſuum. *diſtichon* duorum: *monoſtichon* vnius. *Epigramma* eſt titulus, quod in Latinum ſuperſcriptio interpretatur: ἐπὶ enim ſuper, γράμμα litera vel ſcriptio nominatur. *Epodon* in poemate clauſula breuis eſt. Dictum autem epodon, quòd adunatur ad ſpeciem elegiaci, vbi præmiſſo vno lõgiori, alter breuior componitur, atque ita in ſingulis quibúſque maioribus ſequentes minores quaſi clauſulæ recinunt. *Clauſulas* autem Lirici appellant, quaſi præciſos verſus integris ſubiectos, vt eſt apud Horatium: *Beatus ille qui procul negotijs*, deinde ſequitur præciſus, *vt priſca gens mortalium*: ſic & deinceps alterni. quibus aliqua pars deeſt: & ipſi præcedentibus ſimiles, ſed minores: *Centones* apud Grammaticos vocari ſolẽt, qui de carminibus Homeri vel Virgilij ad propria opera more centenario, ex multis hic inde compoſitis in vnũ farciuntur corpus ad facultatem cuiuſq; materiæ. Denique Proba vxor Adelphi centonẽ ex Virgilio de Fabrica mundi, & euangelijs pleniſſimè expreſſit. materia compoſita ſecũdum verſus, & verſibus ſecundum materiam concinnatis: ſic quoque & quidam Pomponius ex eo demum poemate inter cætera ſtili ſui otia Tityrum in Chriſti honorẽ compoſuit: ſimiliter & Æneidos.

De fabula. CAP. XXXIX.

Fabulas poetæ à fando nominauerunt: quia non ſunt res factæ, ſed tantùm fando fictæ. Quę ideo ſunt inductæ, vt ficto mutorum animalium inter ſe colloquio imago quædam vitę hominum noſceretur. ¶ Has primus inueniſſe traditur Alcmon Crotonienſis: appellantur Æſopicæ, quia is apud Phrygiam in hac re pollebat. Sunt autem fabulæ aut *Aeſopicæ*, aut *Libyſticæ*. *Aeſopicæ* ſunt, cùm animalia muta inter ſe ſermocinaſſe finguntur, vel quæ animam non habẽt: vt vrbes, arbores, montes, petræ, flumina. *Libyſticæ* autem dum hominum cum beſtiis, aut beſtiarum hominibus fingitur vocis eſſe cõmercium. ¶ Fabulas poetæ quaſdam delectãdi cauſa finxerunt: quaſdã ad naturas rerum: nonnullas ad mores hominum interpretati ſunt. *Delectandi* cauſas fictas, vt eas quas vulgò dicunt, vel quas Plautus & Terentius compoſuerunt. *Ad naturam rerum fabulas fingunt*: vt, Vulcanus claudus, quia per naturam nunquam rectus eſt ignis, vt illa triformis beſtia, prima leo, poſtrema draco, media ipſa Chiméra: id eſt caprea, ætates hominum per eam volentes diſtinguere: quarum ferox & horrens prima adoleſcentia, vt Leo: dimidium vitæ tempus lucidiſſimum, vt caprea, eo quòd acutiſſimè videat: tunc fit ſenectus caſibus inflexis, vt draco. Sic & Hippocentauri fabulam eſſe confictam, id eſt, hominum equo mixtum ad exprimendam humanæ vitæ velocitatem: quia equum conſtat eſſe velociſſi-

mum. *Ad mores*, vt apud Horatium mus loquitur muri: muſtella vulpeculæ: vt per narrationem fictam ad id quod agitur verax ſignificatio referatur. Vnde & Æſopi tales fabulæ ſunt ad morum finem relatæ, vel ſicut in libro Iudicum ligna ſibi regem requirunt, & loquuntur ad oliuam, & ad ficum, & ad vitem, & ad rubum, quod totum vtique ad mores finguntur: vt ad rem quæ intenditur, ficta quidem narratione, ſed veraci ſignificatione veniatur. Sic & Demoſthenes orator fabula abuſus eſt aduerſus Philippũ, qui cum ab Athenienſibus poſtularet, vt ſibi decem oratores darentur, vel diſcederet, finxit ille hanc fabulam, qua diſſuaderet, dicens: lupos aliquorum paſtoribus, quorum diligentiam decipere voluiſſent, ſuaſiſſe, vt in amicitiam conuenirent: ea tamen conditione, vt canes in quibus erat cauſa iurgiorum, iure illis traderentur: annuiſſe paſtores, & in ſpem ſecuritates dediſſe canes, quos ouium ſuarum vigilantiſſimos cuſtodes habebant. Tunc lupi adempta omni formidine, omne quod in gregibus illis erat, nõ pro ſatietate tantũ, verũ etiam pro libidine lacerauerunt. Philippum hoc quoque princeps populi poſtulare, quo facilius poſſet opprimere ſpoliatam cuſtodibus vrbem.

De hiſtoria. CAP. XL.

HIſtoria eſt narratio rei geſtæ, per quam ea quæ in præterito facta ſunt dignoſcuntur. Dicta autem Græcè Hiſtoria ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, vel à videre, vel à cognoſcere. Apud veteres enim nemo conſcribebat Hiſtoriam, niſi is qui interfuiſſet, & ea quæ ſcribẽda eſſent vidiſſet. Melius enim oculis quæ fiunt deprehendimus, quàm ea quæ auditione colligimus. Quæ enim videntur, ſine mendacio proferuntur. Hæc diſciplina ad Grammaticam pertinet, quia quicquid dignũ memoria eſt, literis mandatur. Hiſtoriæ autem ideo *monimenta* dicuntur, quòd memoriam tribuunt rerum geſtarum. *Series* autem dicta per tranſlationem à ſertis florum inuicem comprehenſorum.

De primis auctoribus hiſtoriarum. CAP. XLI.

HIſtoriam autẽ primus apud nos Moyſes de initio mundi conſcripſit. Apud Gentiles verò primus Dares Phrygius de Græcis & Troianis hiſtoriam edidit: quam in foliis palmarum ab eo conſcriptã eſſe ferunt. Poſt Daretem autẽ in Græcia Herodotus primus hiſtoriographus habitus. Poſt quem Phærecides claruit iis temporibus quibus Eſdras legem conſcripſit.

De vtilitate hiſtoriæ. CAP. XLII.

HIſtoriæ gentium non impediunt legentes in iis quæ vtilia dixerunt. Multi enim ſapientes præterita hominum geſta ad inſtitutionem præſentium hiſtoriis tradiderunt. Siquidem & per Hiſtoriam ſumma retrò temporum annorúmque ſupputatio comprehenditur: & per conſulum regúmque ſucceſſum multa neceſſaria perſcrutantur.

De generibus hiſtoriæ. CAP. XLIII.

GEnus hiſtoriæ triplex eſt. *Ephemeris* namque appellatur vnius diei digeſtio: hoc apud nos *Diarium* vocatur. Nam quod Latini diurnum, Græci Ephemerida dicunt. *Kalendaria* appellantur, quæ in menſes ſingulos digeruntur. *Annales*, ſunt res ſingulorum annorum. Quæcunque enim digna memoriæ domi militiæque mari ac terræ per annos in commentariis acta ſunt, ab anniuerſariis geſtis annales nominauerunt. *Hiſtoria* autem multorum annorum vel temporum eſt: cuius diligentia annui commentarij in libris delati ſunt. Inter *Hiſtoriam* autem & *Annales* hoc intereſt, quòd *hiſtoria* eſt eorum temporum quæ vidimus: *annales* verò ſunt annorũ quos ætas noſtra non nouit. Vnde Salluſtius ex hiſtorialibus, Euſebius & Hieronymus ex annalibus & hiſtoria conſtat. ¶Inter Hiſtoriam, & argumentum & fabulam intereſt. Nam *Hiſtoriæ* ſunt res veræ, quæ factæ ſunt. *argumenta* ſunt, quæ etſi facta non ſunt, fieri tamen poſſunt. *fabulæ* verò ſunt, quæ nec facta ſunt, nec fieri poſſunt, qui acontra naturam ſunt.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER II.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

1 *De Rhetorica eiúſque nomine.*
2 *De inuentoribus Rhetoricæ.*
3 *De nomine oratoris & partibus Rhetoricæ.*
4 *De tribus generibus cauſarum.*
5 *De gemino ſtatu cauſarum.*
6 *De tripertita controuerſia.*
7 *De quatuor partibus orationis.*
8 *De quinque modis cauſarum.*
9 *De ſyllogiſmis Rhetoricis.*
10 *De Lege.*
11 *De ſententia.*
12 *De Cataſceua & Anaſceua.*
13 *De proſopopœia.*
14 *De Ethopœia.*
15 *De generibus quæſtionum.*
16 *De locutione.*
17 *De trimodo genere dicendi.*
18 *De colo, & commate, & periodis.*
19 *De vitiis literarum, & verborum & ſententiarum cauendis.*
20 *De iuncturis verborum.*
21 *De figuris verborum & ſententiarum.*

DE RHETORICA.
CAP. I.

RHETORICA eſt bene dicendi ſcientia, in ciuilibus quæſtionibus, ad perſuadendum iuſta & bona in rerum perſonarúmque negocio, & cauſa. ¶ Dicta autem *Rhetorica* Græca appellatione ἀπὸ τοῦ ῥητορίζειν, id eſt, à copia locutionis. ῥῆσις enim apud Græcos locutio dicitur ῥήτωρ orator. ¶ Coniuncta eſt autem Grammaticæ arti Rhetorica. in Grammatica enim ſcientiam rectè loquendi diſcimus. In Rhetorica verò percipimus qualiter ea quæ didicimus proferamus.

De inuentoribus Rhetoricæ artis.
CAP. II.

HÆc autem diſciplina à Græcis inuenta eſt à Gorgia, Ariſtotele, Hermagora: & tranſlata in Latinũ à Tullio videlicet & Titiano, & Quintiliano, ſed ita copioſè, ita variè, vel pro ſciẽtia, vel pro loquacitate verborum, vt eam lectori admirari in promptu ſit, comprehendere impoſſibile. Nam mẽbranis retẽtis, quaſi accreſcit memoriæ ſeries dictionis: ac mox repoſitis recordatio omnis elabitur. Huius diſciplinæ perfecta cognitio oratorem facit.

De nomine oratoris & partibus Rhetoricæ.
CAP. III.

ORator eſt igitur vir bonus dicendi peritus. ¶ *Vir bonus* conſiſtit natura, moribus, vita, artibus. *Dicendi peritus* conſiſtit artificioſa eloquentia, quæ conſtat partibus quinque, Inuentione, Diſpoſitione, Elocutione, Memoria, Pronunciatione, & fine officij, quod eſt aliquid perſuadere. Ipſa autem *peritia dicendi in tribus rebus conſiſtit*, natura, doctrina, vſu. *Natura*, ingenio: *doctrina*, ſcientia: *vſu*, aſſiduitate. Hæc ſunt enim quæ non ſolùm in oratore, ſed in vnoquoque homine artifice ſpectantur, vt aliquid efficiat.

De tribus generibus cauſarum.
CAP. IV.

GEnera cauſarum tria ſunt, deliberatiuum, demõſtratiuum, iudiciale. *Deliberatiuum* genus eſt, in quo de quibuſlibet vtilitatibus vitæ, quod aut debeat aut nõ debeat fieri tractatur. *Demonſtratiuum*, in quo laudabilis perſona aut reprehenſibilis oſtenditur. *Iudiciale*,

in quo de ipſius perſonæ facto: aut pœnæ aut præmij ſententia datur. ¶ Dictum autem *iudiciale*, eo quòd iudicet hominem, & ſenteñtia ſua oſtendat, vtrum laudabilis præmio dignus ſit, aut certè reus condemnari, liberarſve ſupplicio debeat. ¶ *Deliberatiuum* genus vocatur, eo quòd de vnaquaque re in eo deliberatur. Huius genus duplex eſt, ſuaſio & diſſuaſio, id eſt, de expectando & fugiendo, id eſt, de faciendo & non faciendo. Suaſoria autem in tribus locis diuiditur, honeſto, vtili, & poſſibili. Hæc differt aliquid à deliberatiua; quia *ſuaſoria* eget altera perſona, *deliberatiua* interdum & apud ſe agit. In ſuaſoria autem duæ ſunt, quæ plus valēt, ſpes & metus. ¶ *Demonſtratiuum* dictum quòd vnamquanque rē aut laudando aut vituperando demonſtrat. quod genus duas habet ſpecies, laudem & vituperationem. *Laudis ordo tribus temporibus* diſtinguitur, ante ipſum, in ipſum, poſt ipſum. *Ante ipſum*: vt, -quæ te tam læta tulerunt Secula: *In ipſum*: vt, O ſola infandos Troiæ miſerata labores. *Poſt ipſum*: vt, In freta dum fluuij current, dum montibus vmbræ Luſtrabunt, conuexa polus dum ſydera paſcet: Semper honos nomēnque tuum laudéſque manebūt. Pari ordine è contrario & in vituperatione hominis hæc forma ſeruanda eſt, an hominē, in hominem, poſt hominem. ¶ *Locus communis*, locus rhetoricus nullus eſt aliud, niſi argumenti ſedes. Hæc verò communitas ad inquiſitionem pertinet: vt nunquam manducaui commune, etiam immundum. Locus communis ad demonſtratiuū vituperationis genus pertinet. Quod tamen ab eo in aliquo differt. Nā vituperatio quæ contraria eſt laudi, ſpecialiter ad certam facientis perſonam adhibetur. Communis verò locus generaliter in facti crimine præponitur. Vnde & communis locus dicitur: quia abſente perſona nō tantùm in hominem, quantum in ipſum crimen exponitur. Omne enim vitium non in vno tātùm, ſed etiam commune in plurimis inuenitur.

De gemino ſtatu cauſarum.

CAP. V.

S*Tatus cauſarum*, apud Rhetores dicitur ea res, in qua cauſa conſiſtit, id eſt, conſtitutio. Græci enim ſtatum à contentione *ſτάσιν* dicunt. Latini autem non ſolùm à pugna per quam expugnent propoſitionem aduerſarij, ſed quòd in eo pars vtraque conſiſtat. Fit autem ex intentione & depulſione. ¶ Status autem cauſarum duo ſunt, *rationalis & legalis*. De rationali oriuntur coniectura, finis, qualitas, tranſlatio. De fine, iudicialis & negocialis. De iudiciali, abſolutiua & aſſumptiua. De aſſumptiua, conceſſio, remotio criminis, relatio criminis, compenſatio. De conceſſione, purgatio & deprecatio. *Coniecturalis ſtatus* eſt cùm factum quod alij obijcitur, ab alio pernegatur. *Diffinitiuus ſtatus* eſt, cū id quod obijcitur, non hoc eſſe contenditur, ſed quid illud ſit adhibitis diffinitionibus approbatur. *Qualitas* eſt dum qualis ſit res quæritur: & quia de vi & genere negotij controuerſia agitur, conſtitutio generalis appellatur. *Tranſlatio* eſt, cùm cauſa pendet ab eo: quod aut non is agere videtur quem oportet, aut non apud quos, quo tempore, qua lege, quo crimine, qua pœna oporteat. Tranſlatiua conſtitutio eſt: quòd actio tranſlationis & commutationis indigere videtur. ¶ *Iudicialis* eſt, in qua æqui & recti natura & præmij aut pœnæ ratio quæritur. *Negotialis* eſt in qua quid iuris ex ciuili more & æquitate ſit conſideratur. ¶ *Aſſumptiua eſt*, quæ ipſa ex ſe nihil dat firmi ad recuſationem, foris autem aliquid defenſionis aſſumit. *Conceſſio* eſt, cùm reus omnis non id quod factum eſt defendit, ſed vt ignoſcatur poſtulat; quod nos ad pœnitentes probauimus pertinere. *Remotio criminis* eſt, cùm id crimen quod infertur ab ſe & ab ſua culpa, vi & poteſtate in alium reus dimouere conatur. *Relatio criminis eſt*: cùm ideo iure factum dicitur, quòd aliquis ante iniuria laceſſitus ſit. *Comparatio* eſt, cùm aliud aliquod alterius factum honeſtum aut vtile contenditur, quod vt fieret illud quod arguitur, dicitur eſſe commiſſum. ¶ *Purgatio* eſt, cùm factum quidem conceditur, ſed culpa remouetur. Hæc partes habet tres, imprudentiam, caſum, neceſſitatem. *Deprecatio* eſt, cùm & peccaſſe ſe, & conſultu peccaſſe reus confitetur, & tamen vt ignoſcatur poſtulat: quod genus perrarò poteſt accidere. ¶ Item ex legali ſtatu hæc oriuntur, id eſt, ſcriptum & voluntas, leges contrariæ, ambiguitas, collectio ſiue ratiocinatio & diffinitio legalis. *Scriptum & voluntas eſt*, quandò verba ipſa videntur cum ſententia ſcriptoris diſſidere. *Legis contraria ſtatus* eſt: quando inter ſe duæ leges aut plures diſcrepare videntur. *Ambiguitas eſt*, cùm id quod ſcriptum eſt, duas aut plures res ſignificare videtur. *Collectio* vel *ratiocinatio* eſt: quando ex eo quod ſcriptum eſt, aliud quoque quod non ſcriptum eſt, inuenitur. *Diffinitio legalis* eſt, cùm vis verbi quaſi in diffinitiua conſtitutione in qua poſita ſit quæritur. ¶ Status ergo tam rationales quàm legales à quibuſdā certius xviij. connumerati ſunt, cæterùm ſecundum rhetoricos libros Tullij xix. reperiuntur propterea, quia tranſlationem inter rationales principaliter affixit ſtatus. Inde ſe ipſe etiam Cicero reprehendens, tranſlationem legalibus ſtatibus applicauit.

De triper-

De tripertita controuerſia. CAP. LXI.

TRipertita cōtrouerſia, iuxta Ciceronem aut ſimplex eſt, aut iuncta. Et ſi iuncta eſt, conſiderandum eſt, vtrum ex pluribus quæſtionibus iuncta ſit, an ex aliqua comparatione. ¶ *Controuerſia ſimplex* eſt, quæ abſolutam continet vnam quæſtionem hoc modo: Corinthiis bellum indicimus, an non? *Iuncta eſt ex pluribus quæſtionibus*, in qua plura quæruntur hoc pacto: Vtrum Carthago diruatur, aut Carthaginenſibus reddatur, an eò colonia deducatur? *Ex comparatione*, in qua per cōtētionem vtrum potius, aut quid potiſſimum quæritur, ad hunc modum: Vtrum exercitus in Macedoniam contra Philippum mittatur, qui ſociis ſit auxilio, an teneatur in Italia, vt quàm maximæ contra Hannibalem poſitæ copiæ ſint.

De quatuor partibus orationis. CAP. VII.

PArtes orationis in Rhetorica arte quatuor ſunt, Exordium, Narratio, Argumentatio, Cōcluſio. ¶ Harum *prima* auditoris animum prouocat. *ſecunda* res geſtas explicat. *tertia* fidem aſſertionibus facit. *quarta* finem totius orationis complectitur. ¶ *Inchoandum* eſt itaque taliter, vt beneuolum, docilem vel attentum auditorem faciamus. *beneuolum*, precando; *docilem* inſtruendo, *attentum* excitando. ¶ *Narrandum* eſt ita, vt breuiter atque apertè loquamur. ¶ *Argumentandum* ita, vt primùm noſtra firmemus, dehinc aduerſa confringamus. ¶ *Concludendum* eſt ita, vt concitemus animum audientis implere quæ dicimus.

De quinque modis cauſarum. CAP. VIII.

SPecies cauſarum ſunt quinque, id eſt, honeſtum, admirabile, humile, anceps, obſcurū. *Honeſtum* cauſæ genus eſt, cui ſtatim ſine oratione noſtra fauet animus auditoris. *Admirabile* eſt, quò attentus ſit animus eorum qui audituri ſunt. *Humile* eſt, quod negligitur ab auditore, & non magnopere attendendum videtur. *Anceps* eſt, in quo aut iudicatio dubia eſt, aut cauſa honeſtatis & turpitudinis particeps, vt & beneuolentiam pariat & offenſam. *Obſcurum* eſt, in quo aut tardi auditores ſunt, aut difficilioribus ad cognoſcēdum negotiis cauſa cernitur implicata.

De ſyllogiſmis. CAP. IX.

SYllogiſmus Græcè, Latinè argumentatio appellatur. *Argumentatio* autem dicta eſt, quaſi argutè mentis oratio, qua inuentum probabile exequimur. *Syllogiſmus* igitur eſt propoſitionis & aſſumptionis, confirmationiſque extrema concluſio: aut ex ambigentis incerto, aut ex fiducia comprobantis. ¶ Cōſtat enim tribus partibus, propoſitione, aſſumptione, concluſione. *Propoſitione*, vtputa, quod bonum eſt, turpem vſum habere non poteſt. Conſentit audiens, aſſumpſit ille: Pecunia turpem vſum habet. Concluditur, Ergo pecunia non eſt bonum. ¶ Syllogiſmis autem non ſolum rhetores, ſed maximè Dialectici vtuntur, licet Apoſtolus ſæpe proponat, aſſumat, confirmet, atque concludat: quæ, vt diximus, propriæ artis Dialecticæ atque Rhetoricæ ſunt. ¶ Syllogiſmorum apud rhetores principaliter genera duo ſunt, *Inductio & ratiocinatio.* ¶ *Inductionis membra* tria ſunt, prima *propoſitio*: ſecunda *illatio*, quæ & aſſumptio dicitur, tertia *concluſio*. *Inductio* eſt, quæ rebus non dubiis captat aſſenſionem eius cum quo inſtituta eſt: ſiue inter Philoſophos, ſiue inter Rhetores, ſiue inter ſermocinantes. *Propoſitio inductionis* eſt, quæ ſimilitudines concedendæ rei neceſſariò vnius inducit aut plurimorum. *Illatio inductionis* eſt, quæ & aſſumptio dicitur, quæ rem de qua contenditur, & cuius cauſa ſimilitudines habitæ ſunt, introducit. *Concluſio inductionis* eſt, quæ aut conceſſionem illationis confirmat: aut quid ex ea conficiatur declarat. ¶ *Ratiocinatio* eſt oratio, qua id, de quo quæſtio, comprobatur. ¶ *Ratiocinationis duo* ſunt *modi*. Primus *enthimema*, qui eſt imperfectus ſyllogiſmus atque rhetoricus. Secundus *Epichirima*, qui eſt in Rhetoricis latior ſyllogiſmus. *Enthimema* igitur Latinè interpretatur mentis conceptio, quam imperfectum ſyllogiſmum ſolent Antigraphi nuncupare. Nam in duabus partibus eius argumenti forma conſiſtit, quando eo quo ad fidem pertinet faciendam vtitur ſyllogiſmorum lege præterita, vt eſt illud: Si tempeſtas vitanda eſt: nō igitur nauigandum. Ex ſola enim propoſitione conſtat eſſe perfectum: vnde magis Rhetoribus quàm Dialecticis conuenire iudicatum eſt. *Enthimematis mēbra* ſunt quinque, primum conuincibile: ſecundum oſtentabile: tertium ſententiale: quartum exemplabile: quintum collectiuum. *Conuincibile* eſt, quod euidenti ratione cōuincit, ſicut fecit Cicero pro Milone: Eius igitur mortis ſedetis vltores: cuius vitam ſi putaretis per vos reſtitui poſſe, nolleris. *Oſtentabile* eſt, quod certa rei demonſtratione conſtringit: ſicut Cicero in Catilina: Hic tamen viuit, imo viuit, & iam in ſenatum venit. *Sententiale* eſt, quod ſentētia generalis adiicit: vt apud Terentium, Obſequium amicos, veritas odium parit. *Exemplabile* eſt, quod alicuius exempli compa-

ratione euentum ſimilem comminatur: ſicut Cicero in Philippic. Te miror, Antoni, quorũ exempla imitaris, eorum exitus non pertimeſcere. *Collectiuum* eſt, cùm in vnum quæ argumenta ſunt, colliguntur, ſicut ait Cicero pro Milone: Quem igitur cum gratia noluit, hunc voluit cum aliquorum querela. Quem iure, quem loco, quem tempore non eſt auſus: hunc iniuria, alieno tempore, cum piaculo capitis non dubitauit occidere. Præterea ſecundum Victorinum *enthimematis* eſt *altera diffinitio ex ſola propoſitione*, ſicut iam dictum eſt: quæ ita conſtat: Si tempeſtas vitanda eſt, non eſt nauigatio requirenda. *Ex ſola aſſumptione*, vt eſt illud: Si inimicus eſt, occidit, inimicus autem eſt. Et quia illi deeſt concluſio, enthimema vocatur. ¶ Sequitur *epichirema*, deſcendens de ratiocinatione latior & executior rhetoricis ſyllogiſmis, latitudine diſtans & productione ſermonis à Dialecticis ſyllogiſmis propter quod rhetoribus datur. Hic autem conſtat modis tribus. primus modus tripertitus eſt. ſecundus quadripertitus: tertius quinq; partitus. *Tripartitus epichirematis ſyllogiſmus* eſt, qui conſtat membris tribus: id eſt, propoſitione, aſſumptione, concluſione. *Quadripartitus* eſt, qui conſtat ex membris quatuor: prima propoſitione, ſecunda aſſumptione, & vna propoſitionis ſiue aſſumptionis coniunctione: tertia probatione & concluſione. *Quinque partitus* eſt, qui cõſtat ex membris quinque: id eſt, prima propoſitione: ſecũda eius probatione: tertia aſſumptione: quarta eius probatione: quinta concluſione. Hunc Cicero ita facit in arte Rhetorica: Si deliberatio & demonſtratio genera ſunt cauſarũ, non poſſunt rectè partes alicuius generis cauſæ putari. eadem enim res alij genus, aliis pars eſſe poteſt. Idem genus & pars non poteſt. cætera quouſque ſyllogiſmi huius membra clauduntur.

De lege. CAP. X.

LEx eſt conſtitutio populi, quam maiores natu cum plebibus ſanxerunt. Nam quid Rex aut Imperator edicit, Conſtitutio vel Edictum vocatur. ¶ *Inſtitutio æquitatis* duplex eſt, nunc in legibus, nunc in moribus. ¶ Inter *legem* autem & *mores* hoc intereſt, quòd lex ſcripta eſt: *mos* verò eſt vetuſtate probata conſuetudo: ſiue lex non ſcripta: Nam *lex* à legendo vocata, quia ſcripta eſt. *Mos* autem longa conſuetudo eſt, de moribus tracta tãtundem. *Conſuetudo* autem ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex, nec ſcriptura aut ratione conſiſtat: quando & legem ratio commendat. Porrò ſi ratione lex conſiſtat, lex erit omne iam quod ratione conſtiterit, duntaxat quod religioni congruat, quod diſciplinæ conueniat, quod ſaluti proficiat. ¶ Vocata autem *conſuetudo* quia eſt in communi vſu. ¶ Omnis autem lex aut *permittit* aliquid, vt eſt illud, Vir fortis petat præmium: aut *vetat*, vt Sacrarum virginum nuptias nulli petere liceat: aut *punit*, vt, Qui cædem fecerit, capite plectatur. ¶ Factæ ſunt autem leges, vt earum metu humana coerceatur audacia, tutáque ſit inter improbos innocentia: & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur nocendi facultas. Legis enim præmio aut pœna vita moderatur humana. ¶ Erit autem lex honeſta, iuſta, poſſibilis, ſecundum naturam, ſecundum conſuetudinem patriæ, loco temporíque conueniens, neceſſaria, vtilis, manifeſtáque, ne aliquid per obſcuritatem captionem cõtineat, nullo priuato commodo, ſed pro communi ciuiũ vtilitate conſcripta.

De ſententia & Chria.
CAP. XI.

SEntentia eſt dictum impersonale, vt, Obſequium amicos, veritas odium parit. Hinc ſi perſona fuerat adiecta, id eſt, iudiciũ, *chria* erit: ita offendit Achilles Agamemnonem vera dicendo: Metrophanes promeruit gratiam Mithridatis obſequendo. Nam inter *chriam* & *ſententiam* hoc intereſt, quòd *ſententia* ſine perſona profertur, *chria* ſine perſona nũquam dicitur. Vnde ſi ſententiæ perſona adiiciatur, fit *chria*: ſi detrahatur, fit *ſententia*.

De Cataſceue & Anaſceue.
CAP. XII.

CAtaſceue eſt confirmatio propoſitæ rei. *Anaſceue* autem contraria ſuperiori eſt. Reuincit enim non fuiſſe aut non eſſe quod natum, aut factum, aut dictum eſſe proponitur: vt ſi quis Chimeram neget fuiſſe: aut fuiſſe confirmet. Inter has & *theſin* hoc intereſt, quòd *theſis* quamuis & ipſa habeat diſputationem in vtranque partem ſcilicet negandi & confirmandi, tamen incertæ rei quaſi quædam deliberatio vel coarctatio eſt. *Cataſceue* autem & *anaſceue* in his rebus quæ veriſimiles non ſunt, ſed pro veris ponuntur, plerumque verſantur. ¶ Anaſceue prima diuiſio eſt, *inconueniens* & *mendacium*. *Inconuenientis ſpecies* ſunt, quod inhoneſtum eſt, & quod inutile. Item inhoneſtum tractatur, aut in dictis, aut in factis. In dictis, vt ſi quis indecora & non reſpondentia auctoritati dixiſſe dicatur, velut ſi aliquis infamet Catonem illum Cenſorium, iuuentutem illam ad nequitiam & luxuriam coartatum. In factis, vt ſi quis

ſi quis abhorrẽs aliquid à ſanctimonia & nomine ſuo feciſſe dicatur, vt eſt fabula de adulterio Martis & Veneris. *Mendacium* autem tres habet ſpecies: *incredibile*, quod factum non eſſe credatur: vt adoleſcentem qui de Siculo littore ingredientes Africam claſſes videret. *Impoßibile* eſt, vt Clodius inſidias Miloni fecerit, & idem occiſus ſit à Milone. *Contrarium* eſt: Nam ſi inſidias fecit, occidit. Qui occiſus eſt, non fecit inſidias. Hæc diſtributio in contrarium, vt Clodius inſidias fecit Miloni, & occidit. Confirmatio eſt. Reformata cataſceue proderit. Oportebit tamen principia ſic ordinare, vt aut credendum eſſe veterum auctoritati, aut fabulis fidem non habendam eſſe dicamus. Et id poſtremum in anaſceue requiramus, ne quid aliud ſignificare voluerint, qui iſta finxerunt: vt Scillam non marinam, ſed maritimam fœminam: nec ſuccinctam canibus, ſed rapacem aliquam & inhoſpitalem venientibus extitiſſe.

De proſopopœia. CAP. XIII.

PRoſopopœia, eſt cùm inanimalium rerum & perſona & ſermo fingitur: ſicut Cicero in Catilina: Etenim ſi mecum patria mea, quæ mihi vita mea multò eſt charior loqueretur, dicens, &c. Sic & montes, & flumina vel arbores loquentes inducimus, perſonam imponentes rei, quæ non habet naturam loquendi: quod & tragœdis vſitatum eſt, & in orationibus frequentiſſimè inuenitur.

De Ethopœia. CAP. XIIII.

ETHopœiam verò illam vocamus, in qua hominis perſonam fingimus, pro exprimendis affectibus ætatis, ſtudij, fortunæ, lætitiæ, ſexus, mœroris, audaciæ. Nam cum piratæ perſona ſuſcipitur, audax, abrupta, temeraria erit oratio: cùm fœminæ ſermo ſimulatur, ſexui conuenire debet oratio: iam verò adoleſcẽtis improuida: & ſenis, debilis: & militis fortis: & imperatoris, grauis: & paraſiti ſuaſibilis: & ruſtici, inculta: & philoſophi perornata, diuerſa oratio dicenda eſt. Aliter enim loquitur gaudio affectus, aliter vulneratus. In quo genere dictionis illa ſunt maximè cogitanda, quis loquatur, & apud quem, & de quo, & vbi, & quo tempore: quid egerit, quid acturus ſit, aut quid pati poſſit, ſi hæc conſulta neglexerit.

De generibus quæſtionum. CAP. XV.

GEnera quæſtionum duo ſunt: quorum vnum eſt finitum, alterum infinitum. *Finitum* hypotheſis Græcè, Latinè cauſa dicitur, vbi cum certa perſona controuerſia eſt. *Infinitum* quod Græcè theſis, Latinè propoſitum nominatur. hoc perſonam non habet certam, nec ineſt in aliqua certa circunſtantia, id eſt, nec locus, nec tempus. In cauſa verò certa omnia ſunt, vnde quaſi pars cauſæ eſt propoſitum.

De elocutione. CAP. XVI.

IAm verò in elocutionibus illo vti oportebit, vt res, locus, tempus, perſona audientis efflagitat, ne profana religioſis, ne inuerecũda caſtis, ne leuia grauibus, ne laſciuia ſeriis, ne ridicula triſtibus miſceãtur. Latinè autem & perſpicuè loquendum. *Latinè autem loquitur*, qui verba rerum vera & naturalia perſequitur, nec à ſermone atque cultu præſentis temporis diſcrepat. Huic non ſit ſatis videre quid dicat: niſi id quoque ſuauiter & apertè dicere, ne id quidem tantùm: niſi id quod dicit & facere.

De trimodo dicendi genere. CAP. XVII.

DIcenda ſunt quoque ſummiſſa leniter, incitata grauiter, inflexa moderatè. Hoc eſt enim illud trimodum genus dicendi, humile, medium, grandiloquum. Cùm enim magna dicimus, *granditer* proferenda ſunt: cùm parua *ſubtiliter*: cùm mediocria *temperatè*. Nam in paruis cauſis nihil grande, nihil ſublime dicendum eſt, ſed leui ac pedeſtri more loquendum. In cauſis autem maioribus, vbi de Deo vel hominum ſalute referimus, plus magnificentiæ & fulgoris exhibendum. In temperatis verò cauſis vbi nihil agitur vt agat, ſed tantummodo vt delectetur auditor, inter vtrumque eſt moderatè dicendum: ſed & quamuis de magnis rebus quiſque dicat, non tamen ſemper granditer docere debet, ſed ſummiſſè cùm docet, temperatè cùm aliquid vel laudat, vel vituperat: granditer cùm ad conuerſionem auerſos animos prouocat. Vtenda tamẽ verba in ſummiſſo genere ſufficientia, in temperato ſplẽdentia, in grandi vehementia.

De colo, themate, & periodis. CAP. XVIII.

COmponitur autem inſtruitúrq; omnis oratio verbis, commate, colo & periodo. *Cõma* particula eſt ſententiæ. *Colon* membrũ. *Periodos* ambitus vel circuitus. Fit autem ex cõiunctione verborum comma, ex commate colon, ex colis periodos. *Comma* eſt iuncturæ finitio. vtputa, Etſi vereor iudices, ecce vnum comma. ſequitur & aliud comma, ne turpe ſit pro fortiſſimo viro dicere: & factum eſt *colon*, id eſt, membrum, quod intellectum ſenſui præſtat, ſed adhuc pendet

oratio. ſicque deinde ex pluribus membris fit *periodos*, id eſt, extremæ ſententiæ clauſula: ita veterem iudiciorum morem requirũt. *Periodos* autem longior eſſe non debet, quàm vt vno ſpiritu proferatur.

De vitiis literarum & verborum, & ſententiarum cauendis. CAP. XIX.

PRæterea purum & honeſtum oratoris eloquium carere debet omnibus vitiis tã in literis quàm in verbis, quàm etiam in ſententiis. In literis, vt iunctura apta & conueniens ſit. & ſic obſeruandum, ne præcedentis verbi extrema vocalis in eandem vocalem primam incidat verbi ſequentis, vt fœminæ Ægyptiæ. quæ ſtructura melior fit, ſi conſonantes vocalibus applicentur: triúmque conſonantium, quæ in ſe incidentes ſtridere, & quaſi rixari videntur, vitanda iunctura eſt, id eſt, r. ſ. x. vt eſt ars ſtudiorum, rex Xerxes, error Romuli. Fugienda eſt & conſonans m, illiſa vocalibus, vt vetùm enim. Præterea carere debet oratio & omnibus vitiis, quæ inter prima Grammaticorum ſtudia cognoſcuntur.

De iuncturis verborum.
CAP. XX.

IN *verbis* quoque *cauenda* ſunt *vitia*, vt non impropria verba ponantur, quæ Græci *Acyrologian* vocant. Amanda eſt ergo *proprietas*: ſic tamen vt aliquando propter humilitatem ſordidi aut ſputei vocabuli tranſlatis nominibus ſit vtendum. non tamen longè accitis, ſed vt veris proxima & cognata videantur. Fugienda etiam *Hyperbata* longiora, quæ fieri ſine aliorum ſenſuum confuſione non poſſunt. *Ambiguitas* quoque & vitium illud cauendum: cùm quidam iactatione eloquentiæ ducti, quod vno aut duobus verbis ſignificare poterant, interpoſitis inanibus vocibus longa & circumflexa ambage concludunt: quod vitium *Periſſologia* vocatur. Cui contrarium vitium eſt *breuitatis* ſtudio etiam neceſſaria verba furari. Fugienda ſunt quoque ſicut in literis & verbis, ita & in ſententiis vitia, quæ inter prima Grammaticorum ſtudia cognoſcuntur. Sunt autem *Cacemphaton, Tautologia, Ellipſis*, *Acyrologia*, *Macrologia, Periſſologia, Pleonaſmos* & his ſimilia. At contrà, orationem extollit & exornat *Energia* & *Emphaſis*, quæ plus quiddam quàm dixerat, intelligi facit: vt ſi dicas Ad gloriam Scipionis aſcendet & Virgilius, Demiſſum lapſi per funem. Cùm enim dicit lapſi, altitudinem imaginis ſuggerit. Huic contraria virtus eſt, verbis minuere quæ natura ſua magna ſunt.

De figuris verborum & ſententiarum.
CAP. XXI.

AVgetur & *ornatur oratio* etiam *figuris verborum ac ſententiarum.* Nam quia directa & perpetua oratio fatigationem atque faſtidium tam dicendi quàm audiendi creat: flectenda eſt, & in alias verſanda formas, vt & dicentem reficiat & ornatior fiat, & iudicem diuerſo vultu auditúque deflectat. De quibus plurimæ ſuperius à Donato in ſchematibus artis Grammaticæ annotatæ ſunt. Vnde tantùm illa hîc interponi oportuit, quæ in poemate aut nunquam aut difficulter fiunt, in oratione autem libera fiunt. *Anadiploſis*, eſt congeminatio verborum, vt, Hic tamen viuit, imò viuit, & iam in ſenatum venit. *Climax*, eſt gradatio cùm ab eo verbo quo ſenſus ſuperior terminatur, inferior incipit: ac dehinc quaſi per gradus dicendi ordo ſeruatur, vt eſt illud Africani: Ex innocentia naſcitur dignitas: ex dignitate honor: ex honore imperium, ex imperio libertas. Hanc figuram nonnulli *catenam* appellant, propter quod aliud in alio quaſi nectitur nomine, atque ita res plures in geminatione verborum trahuntur. Fit autem hoc ſchema non ſolùm in ſingulis verbis, ſed etiam in contexione verborum, vt apud Gracchum, Pueritia tua adoleſcentiæ tuæ inhoneſtamentũ fuit, adoleſcentia ſenectutis dedecoramentum, ſenectus reipublicæ flagitiũ. Sic & apud Scipionẽ: Vi atque gratis coactus cum illo ſponſionem feci, facta ſponſione ad iudicem adduxi, adductum primo cœtu damnaui, damnatum ex voluntate dimiſi. *Antitheta*, quæ Latinè contrapoſita appellantur: quæ dum ex aduerſo ponuntur, ſentẽtiæ pulchritudinem faciunt, & in ornamento locutionis decentiſſima exiſtunt. vt Cicero, Ex hac parte pudor expugnat, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc ſtuprũ: hinc fides, illinc fraudatio: hinc pietas, illinc ſcelus: hinc conſtantia, illinc furor: hinc poteſtas, illinc turpitudo: hinc continentia, illinc libido: hinc denique æquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, & virtutes omnes certant: cum iniquitate, luxuria, ignauia cum temeritate, & cum vitiis omnibus: poſtremò copia cum egeſtate: bona ratio cum perdita: mens ſana cum amẽtia: bona denique ſpes cum omniũ rerum deſperatione confligit. In huiuſmodi certamine ac prælio, huiuſmodi locutionis ornamento liber Eccleſiaſticus vſus eſt, dicens: Contra malum bonum, & contra mortem vita: ſic contra pium peccator: & ſic intuere in omnia opera altiſſimi. bina & bina, vnum contra vnum. *Synonymia*, eſt quoties in connexa oratione pluribus verbis vnam rem ſignificamus, vt ait Cicero: Nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas. I-

tem,

tem,Non feram,non patiar,non ſinam. *Epanados*,quam regreſſionem noſtri vocant, Principium dignitatis erat penè par, non par fortaſſe eorum quæ ſequebantur. *Antapodoſis*, quoties media primis & vltimis conueniunt,vt ibi: Veſtrum hoc factum reprehendo Patres conſcripti, non meum,ac pulcherrimum quidem factum: verùm, vt dixi, non meum ſed veſtrum. *Paradiaſtole* eſt, quoties id quod dicimus interpretatione diſcernimus, cùm te pro aſtuto ſapientem appellas: pro inconſiderato fortem, pro inliberali diligentem. *Antanaclaſis*,eſt quæ eodem verbo contrarium exprimit ſenſum. Querebatur quidam de filio cur mortem ſuam expectaret:reſpondente, Non expecto: imò peto inquit,vt expectes. *Antimetabole*, eſt conuerſio verborum, quæ ordine mutato contrarium efficit ſenſum: Non vt edam viuo, ſed vt viuam edo. Et illud: Si conſul Antonius, Brutus hoſtis: Si conſeruator reipublicæ Brutus, hoſtis Antonius. *Exothe*, Quis eos appellauit? Appius. Quis produxit? Appius. ¶ Nunc *figuras ſententiarum*, quas operepretium eſt cognoſcere, perſequamur. *Sententia*, eſt dictum imperſonale, vt, Obſequium amicos, veritas odium parit. Huic ſi perſona fuerit adiecta, *Chria* erit, ita: Offendit Achilles Agamemnonem vera dicendo. Metrophanes promeruit gratiam Mithridatis, obſequendo. Nam inter chriam & ſententiam hoc intereſt, quòd *ſententia* ſine perſona profertur, *chria* ſine perſona nunquam dicitur. Vnde ſi ſententiæ perſona adiiciatur, fit chria: ſi detrahatur, fit ſententia. *Sententiarum ſpecies* multæ ſunt: Aliæ enim *indicatiuæ*,aliæ *pronunciatiuæ*: vt, Nuſquam tuta fides. aliæ *imperatiuæ*:vt, Vade,age nate, voca zephyros,& labere pennis. Aliæ *admiratiuæ*: vt, Tantæne animis cœleſtibus iræ? Aliæ *comparatiuæ*, vt eſt: Si vinco & pereo, quid ibi me vincere præſtat? Aliæ *ſuperlatiuæ*, quæ cum aliquo motu animi & indignatione promuntur, vt ibi: Quid non mortalia pectora cogis, Auri ſacra fames. Aliæ *interrogatiuæ*: vt, iuuenes quæ cauſa ſubegit Ignotas tentare vias? Quod genus, vnde domus? pacémne huc fertis an arma? Aliæ *reſponſiuæ*, vt illinc, iſtinc. Aliæ *deprecatiuæ*:vt, Eripe me his inuicte malis. Aliæ *promiſſiuæ*: vt, Parce metu Cytheræa, manent immota tuorum. Aliæ *conceſſiuæ*, quæ cum impulſione prohibeant: vt, Sequere Italiam ventis pete regna per vndas. quæ tamen ne non intellecta ſit perſuaſio, permixta ſunt aliqua quæ vetent latenter, vt, ventis pete regna per vndas. Aliæ *demonſtratiuæ*:vt,en,ecce. Aliæ *optatiuæ*:vt, O mihi præteritos referat ſi Iupiter annos. Aliæ *derogatiuæ*: vt nequaquam. Aliæ *quæ cum exclamatione proferuntur*: vt, Quis furor ô ciues pacem conuertit in arma? Et Cicero, O dij immortales, vbinam gentium ſumus? Aliæ *exhortatiuæ*, cùm ad ſententiam prouocamus: vt, Aude hoſpes contemnere opes. Aliæ *dehortatiuæ*, cùm à contrario vitio peccatóque reducimus. Sunt & *affirmatiuæ*: vt, Quidni, quippe. *Præceptiuæ*: vt, Nudus ara, ſere nudus, habebis frigore meſſes. *Vetatiuæ*: vt, Néve inter vites corilum ſere, néve flagella Summa pete. *Negatiuæ* vt, Non, minimé. Sunt & *miratiuæ*,vt Pape, viuere non licet, & fornicari libet? *Dolentis*, Heu mihi quòd nullis amor eſt ſanabilis herbis. *Flentis* ſimilitudinis ſic: vt, Creta vt fertur quondam labyrinthus in alta. *Admonentis, irridentis, gementis, exhortatiuæ, conſolatiuæ, commiſerantis*: quorum quot ſunt genera vel figuræ, tot & in pronunciando voces. Sunt & *Amphidoxa*: quarum pars honeſta eſt, pars inhoneſta: vt, non eſt tua tuta voluntas: Magna petis Phaëton. Sunt & aliæ, *procatalepſis*: cùm id quod nobis obiici poterat, antè præſumimus ad diluendum: vt, Si quis veſtrûm iudices, aut eorum qui aſſunt fortè miratur. Sunt & *aporia*, dubitatio ſimulantis neſcire ſe quæ ſcit, aut quomodo dicatur. *Kœnoſis* autem dicitur communicatio conſilij cum iudicibus aut aduerſariis. vt ſi dicas: Vos conſulo iudices, aut vos aduerſarij: quid me facere conuenit, aut quid vos facturi fueritis. *Paradoxon*, eſt cùm dicimus inopinatum aliquid accidiſſe, vt pro Flacco Cicero: Cuius laudis prædicator eſſe debuerit, eius periculi deprecatorem ſe eſſe factum. *Epitrope*,id eſt, permiſſio, cùm aliquid ipſis iudicibus aut aduerſariis permittimus exiſtimanda: vt Caluus in Vaticinio: Perfrica frontem, & dic te digniorem qui prætor fieres quàm Catoné. *Parrheſia*, eſt oratio libertatis & fiduciæ plena: vt ibi, Occidi non Spurium Melium, & cætera. Qua figura cautè vtendum eſt, vt Cicero: præmiſit enim rationem. *Ethopœia* eſt, cùm ſermonem ex aliena perſona inducimus: vt pro Cælio Tullius facit Appium Cæcum cum Clodio loquentem. *Energia*, eſt rerum geſtarum aut quaſi geſtarum ſub oculis inductio, de qua locuti iam ſumus. *Metatheſis* eſt, quæ mittit animos iudicum in res præteritas aut futuras, hoc modo: Reuocate mentes ad ſpectaculum expugnatæ miſeræ ciuitatis, & videre vos credite incendia, cædes, rapinas, direptiones, liberorum corporum iniurias, captiuitates matronarum, trucidationes ſenum. In futurum autem, anticipatio eorum quæ dicturus eſt aduerſarius: vt Tullius pro Milone, cùm mittit animos iudicum in eum reipublicæ ſtatum, qui futurus eſt, etiamſi occiſo Milone Clodius viueret. *Apoſiopeſis* eſt, cùm id quod dicturi videbamur, ſilentio intercipimus, ita: Quos ego, ſed motos præſtat componere fluctus. *Epanalepſis*, eſt digreſſio, uæ:

Tulit calor me dicendi, & dignitas rerum paulò longiùs quàm volebam: ſed redeo ad cauſam. *Anamneſis* eſt, commemoratio eius rei quam oblitos fuiſſe nos fingimus. *Apateſis* eſt, cùm id quod in animos iudicum quaſi depoſueramus, opportunè repoſcimus. *Aetiologia* eſt, cùm proponimus aliquid, eiúſq; cauſam & rationem reddimus. *Characteriſmus*, eſt deſcriptio figuræ alicuius expreſſa: vt, Omnia Mercurio ſimilis vocémque colorem, Et crines & flauos & membra decora iuuenta. Ἀθροισμὸς, cùm plures ſenſus breuiter expeditos in vnum locum coaceruat, & cum quadam feſtinatione decurrit: vt Cicero, ſic: Rempublicam Quirites vitámque omnium veſtrûm, bona, fortunas, coniuges, liberóſque veſtros, &c. *Ironia* eſt, cùm per ſimulationem diuerſum, quàm dicit, intelligi cupit. Fit autem, aut cùm laudamus eum quem vituperare volumus, aut vituperamus quem laudare volumus. Vtriuſque exemplum erit: ſi dicas, Amatorem reipublicæ Catilinam: hoſtem reipublicæ Scipionem. *Diaſyrmus*, ea quæ magna ſunt verbis minuit: aut minima extollit. *Hyphe* eſt, quoties in eodem ſenſu diutius immoramur, ſic: Cui tandem pepercit? cuius amicitiæ fidem cuſtodiuit? cui bono inimicus non fuit? quando non aut accuſauit aliquem, aut verberauit, aut prodidit? *Epangelia* eſt promiſſio, qua iudicem attentum facimus: pollicentes nos aliqua magna aut minima dicturos. *Proſopopœia* eſt, cùm inanimalium & perſona & ſermo fingitur. Cicero in Catilina: Etenim ſi mecum patria mea, quæ mihi vita mea multo eſt charior loqueretur, dicẽs, &c. *Paratheſis* eſt, cùm quaſi deponimus aliquid imperfectum apud memoriam iudicum repetituros nos dicentes cùm opportunum fuerit. *Penſis*, id eſt, ſoliloquium, cùm ad interrogata ipſi nobis reſpondemus. *Syncreſis* eſt, cùm differimus aliquid petentes, vt aliud interim nos non permittant dicere.

Incipiunt capitula de Dialectica.

22 *De Dialectica.*
23 *De differentia Dialectica & Rhetorica artis.*
24 *De Diffinitione Philoſophiæ.*
25 *De Iſagogis Porphyrij*
26 *De categorijs Ariſtotelis.*
27 *De perihermenijs Ariſtotelis.*
28 *De ſyllogiſmis Dialecticis.*
29 *De diuiſionibus diffinitionum.*
30 *De topicis.*
31 *De oppoſitis.*

De Dialectica. CAP. XXII.

Dialectica eſt diſciplina ad diſcernendas rerum cauſas inuenta. Ipſa eſt Philoſophiæ ſpecies, quæ *Logica* dicitur, id eſt, rationalis, diffiniendi, quærendi & diſſerendi potens. Docet enim in pluribus generibus quæſtionum, quemadmodum diſputando vera & falſa diiudicentur. ¶ Hanc quidam primi Philoſophi in ſuis dictionibus habuerunt, non tamen ad artis redegere peritiam. Poſt hos Ariſtoteles ad regulas quaſdam huius doctrinæ argumenta produxit, & *Dialecticam* nuncupauit, pro eo quod in ea de dictis diſputatur. Nam λέξις dictio dicitur. ¶ Ideò autem poſt Rhetoricam diſciplinam Dialectica ſequitur: quia in multis vtrique communia exiſtunt.

De differentia Dialectica & Rhetorica artis. CAP. XXIII.

Dialecticam verò & Rhetoricam Varro in nouem diſciplinarum libris, tali ſimilitudine diffiniuit. *Dialectica* & *Rhetorica* eſt quod in manu hominis pugnus aſtrictus & palma diſtenſa: illa verba contrahens, iſta diſtendens. *Dialectica* quidem ad diſſerendas res acutior. *Rhetorica* ad illa quæ nititur docenda facundior. Illa ad ſcholas nonnunquam venit: iſta iugiter procedit in forum. Illa requirit rariſſimos ſtudioſos: hæc autem frequenter & populos. Solent autem Philoſophi antequam ad iſagogen veniant exponendam, diffinitionem Philoſophi oſtendere: quò facilius ea, quæ ad eam pertinent demonſtrentur.

De diffinitione philoſophiæ. CAP. XXIV.

PHiloſophia, eſt rerum humanarum diuinarúmque cognitio cum ſtudio bene viuẽdi cõiuncta. ¶ Hæc autẽ duabus ex rebus conſtare videtur, ſcientia & opinatione. *Scientia* eſt cùm res aliqua certa ratione percipitur. *Opinatio* autem cùm adhuc incerta res latet, & nulla ratione firmata videtur, vt puta: Sol vtrúmne tantus quantus videtur, an maior ſit quàm omnis terra: itẽ luna globoſa ſit an concaua. & ſtellæ vtrúmne adhæreant cœlo an per aerem libero curſu ferãtur: cœlum ipſum qua magnitudine, qua materia conſtat: vtrũ quietum & immobile ſit: an incredibili celeritate voluatur: quanta ſit terræ craſſitu-

do: aut quibus fundamentis librata & ſuſpenſa permaneat. ¶ Ipſum autem *nomen Philoſophiæ*, Latinè interpretatum, amorem ſapientiæ profitetur. Nam Græci φιλὸν amicum, σοφίαν ſapientiam dicunt. ¶ *Philoſophiæ ſpecies* tripertita eſt: vna *naturalis*, quæ Græcè Phyſica appellatur: in qua de naturæ inquiſitione diſſeritur: altera *moralis*, quæ Græcè Ethica dicitur, in qua de moribus agitur: tertia *rationalis*, quæ Græco vocabulo Logica appellatur, in qua diſputatur quemadmodum in rerum cauſis vel vitæ moribus veritas ipſa quæratur. In *Phyſica* igitur cauſa quærendi, in *Ethica* ordo viuendi, in *Logica* ratio intelligendi verſatur. ¶ *Phyſica* apud Græcos primus perſcrutatus eſt Thales Mileſius, vnus ex ſeptem ſapientibus. Hic enim ante alios cæli cauſas atque vim rerum naturalium contemplata ratione ſuſpexit, quam poſtmodum Plato in quatuor diffinitiones diſtribuit, ſcilicet *Arithmeticam, Geometricam, Muſicam, & Aſtronomiam*. ¶ *Ethicam* Socrates primus ad corrigendos componendóſque mores inſtituit, atque omne ſtudium eius ad bene viuendi diſputationē perduxit: diuidens eam in quatuor virtutes, id eſt, prudentiam, iuſtitiam, fortitudinem & temperantiam. *Prudentia* eſt in rebus, qua diſcernuntur à bonis mala. *Fortitudo*, qua aduerſa æquanimiter tolerantur. *Temperantia*, qua libido, concupiſcentiáque frænatur. *Iuſtitia*, qua rectè iudicando ſua cuique diſtribuuntur. ¶ *Logicam*, quæ rationalis vocatur, Plato ſubiunxit, per quam diſcuſſis rerum morúmque cauſis, vim earum rationabiliter perſcrutatus eſt: diuidens eam in *Dialecticam & Rhetoricam*. dicta autem *Logica*, id eſt, rationalis. λόγος enim apud Gręcos & ſermonem ſignificat & rationem. ¶ In his quippe tribus generibus Philoſophiæ, etiam eloquia diuina conſiſtunt. Nam aut de natura diſputare ſolent, vt in Geneſi & Eccleſiaſte: aut de moribus, vt in Prouerbiis & in omnibus ſparſim libris: aut de Logica, pro qua noſtri Theologicam ſibi vēdicant, vt in Cantico canticorum, & Euangeliis. ¶ Item aliqui doctorum Philoſophiam in nomine & partibus ſuis ita diffinierunt. *Philoſophia* eſt diuinarũ, humanarúmq; rerũ, in quantum homini poſſibile eſt, probabilis ſcientia. Aliter: Philoſophia eſt ars artium, & diſciplina diſciplinarum. Rurſus: Philoſophia eſt meditatio mortis: quod magis conuenit Chriſtianis, qui ſeculi ambitione calcata conuerſatione diſciplinabili, ſimilitudine futurę patrię viuunt. ¶ Philoſophia diuiditur in duas partes: prima in ſpectatiuã: ſecunda in actualem. Alij diffinierunt Philoſophiæ rationem in duabus conſiſtere partibus, quarum prior inſpectatiua eſt ſecunda actualis. Inſpectatiua diuiditur in tribus modis, id eſt, prima in naturalem: ſecunda in doctrinalē: tertia in diuinalē. [¶ *Doctrinalis* diuiditur in quatuor partes, id eſt, prima in Arithmeticam, ſecunda in Muſicam, tertia in Geometriā, quarta in Aſtronomiam. *Actualis* diuiditur in tribus, id eſt, prima in moralem, ſecunda in diſpēſatiuam, tertia in ciuilem. *Inſpectatiua* dicitur qua ſupergreſſi viſibilia. de diuinis aliquid & cœleſtibus contemplamur eaque mente ſolummodo inſpicimus, quæ corporeum ſupergrediuntur obtutum.] *Naturalis* dicitur, vbi vniuſcuiuſque rei natura diſcutitur, quia nihil generatur in vita: ſed vnumquodque in iis vſibus deputatur, in quibus à creatore diffinitum eſt: niſi fortè cum voluntate Dei aliquod miraculum prouenire monſtratur. ¶ *Doctrinalis* dicitur ſcientia, quæ abſtractam conſiderat quantitatem. *Abſtracta* enim quantitas dicitur, quam intellectu à materia ſeparantes, vel ab aliis accidentibus, vt eſt par, impar, vel ab huiuſcemodi, in ſola ratiocinatione tractamus. Cuius ſpecies ſunt quatuor, ſcilicet, Arithmetica, Geometria, Muſica, & Aſtronomia. *Arithmetica* eſt diſciplina quantitatis numerabilis ſecundum ſe. *Geometria*, eſt diſciplina magnitudinis immobiliumque formarum. *Muſica*, eſt diſciplina quæ de numeris loquitur, qui ad aliquid ſunt his qui inueniuntur in ſonis. *Aſtronomia*, eſt diſciplina, quæ curſus cæleſtium ſyderumque figuras contemplatur omnes, & habitudines ſtellarum circa ſe & circa terrā indagabili ratione percurrit. ¶ *Diuinalis* dicitur, quando aut ineffabilem naturam Dei: aut ſpiritales creaturas ex aliqua parte profundiſſima qualitate diſſerimus. ¶ Porrò *actualis* dicitur, quæ res propoſitas operationibus ſuis explicat. Cuius partes ſunt tres, moralis, diſpenſatiua, & ciuilis. ¶ *Moralis* dicitur, per quam viuendi mos honeſtus appetitur, & inſtituta ad virtutem tendentia præparatur. *Diſpenſatiua* dicitur, cùm domeſticarum rerum ſapienter ordo diſponitur. *Ciuilis* dicitur, per quam totius ciuitatis vtilitas adminiſtratur.

De Iſagogis Porphyrij. CAP. XXV.

POſt Philoſophiæ diffinitiones, in quibus generaliter omnia continentur, nunc Iſagogas Porphyrij expediamus. ¶ *Iſagoga* quippe Grecè, Latinè introductio dicitur, eorum ſcilicet qui Philoſophiã incipiunt: continens in ſe demonſtrationem primarum rationum de qualibet re quid ſit, ſuaque certa ac ſubſtantiali *diffinitione* declaratur. Nam poſito primo genere, deinde ſpecies & alia quæ vicina eſſe poſſunt ſubiungimus, ac diſcretis communibus ſeparamus: tamdiu interpo-

nentes differẽtias, quouſque ad proprium de quo quærimus ſignata eius expreſſione perueniamus, vt puta: Homo eſt animal rationale, mortale, terrenũ, bipes, riſúſque capax. *Genus* animal cùm dictum eſt, ſubſtantia ipſius hominis declarata eſt. Eſt enim ad hominem genus animal. ſed quia latè patebat, adiecta eſt *ſpecies*, terrenum: & iam excluſum eſt id quod aut æthereum aut humidum. *Differentia* verò, vt bipes, quæ propter animalia poſita eſt, quæ multis pedibus nituntur. Itẽm rationale, propter illa quæ ratione egeant. mortale autem propter id quod non angelus eſt. Poſtea diſcretis atque diſcluſis adiectum eſt *proprium* in parte poſtrema, riſus capax: eſt enim ſolum hominis quod ridet. ſic perfecta eſt omnis ex parte diffinitio, ad hominem declarandum. ¶ Cuius diſciplinæ diffinitionem plenam exiſtimaũt Ariſtoteles & Tullius ex genere & differẽtiis conſiſtere. ¶ Quidam poſtea pleniores in docendo, eius perfectam *ſubſtantialem diffinitionem* in quinque partibus velut in membris ſuis diuiſerunt. Quarum prima eſt de genere: ſecunda de ſpecie: tertia de differentia: quarta de proprio: quinta de accidente. *Genus*, vt animal. Eſt enim animal commune & generale omnium animam habentium. *Species*, vt homo. eſt enim ſpecialitas, qua ſeparatur à cæteris animantibus. *Differentia*, vt rationale, mortale. His enim duobus differt homo à cæteris. Cùm enim dicitur rationale: diſcernitur ab irrationabilibus & mutis, quæ non habent rationem. Cùm mortale, diſcernitur ab angelis, qui neſciunt mortem. *Proprium*, vt riſibile. Homo eſt enim qui ridet, & hoc præter hominem nullius animalis eſt. *Accidens*, vt color in corpore, doctrina in animo. Hæc enim temporum varietate & accedunt & mutantur: vt eſt ex omnibus his quinque partibus oratio plenæ ſententię, ita: Homo eſt animal rationale, mortale, riſibile, boni maliq; capax. ſic enim in omni oratione ſubſtantiali tamdiu interponere debemus ſpecies & doctrinas, quàm diu ſecluſis omnibus, quæ hoc idem poſſunt eſſe: ad id perueniatur, vt proprietas iam certa teneatur. ¶ *Iſagogas* autem ex Græco in Latinum tranſtulit Victorinus orator, commentúmque eius quinque libris Boetius edidit.

De categoriis Ariſtotelis.
CAP. XXVI.

SEquuntur Ariſtotelis categoriæ: quæ Latinè *prædicamenta* dicuntur: quibus per varias ſignificationes omnis ſermo concluſus eſt. ¶ *Inſtrumenta categoriarum* ſunt tria, ſcilicet prima æquiuoca: ſecunda vniuoca: tertia denominatiua. *Æquiuoca* ſunt, quando multarum rerum nomen vnum eſt: ſed non eadem diffinitio, vt leo. Nam quantum ad nomen pertinet, & verus & pictus & cœleſtis leo dicitur. Quantum ad diffinitionem pertinet, aliter verus diffinitur, aliter pictus, & aliter cœleſtis. *Vniuoca* ſunt, quando duarum aut plurimarum rerum vnum nomen eſt & diffinitio, vt veſtis. nam & birrus & tunica nomen veſtis poſſunt accipere & eius diffinitionem. Ergo hoc vniuocum in generibus eſſe intelligitur: quia & nomen & diffinitionem dant formis ſuis. *Denominatiua* & *deriuatiua* dicuntur quæcunque ab aliquo ſolo differentiæ caſu ſecundum nomen habent & appellationem: vt à bonitate bonus, à malitia malus. ¶ *Categoriarum* autem *ſpecies* decem ſunt, ſcilicet *Subſtantia, quantitas, qualitas, relatio, ſitus, locus, tempus, habitus, agere* & *pati*. *Subſtantia*, eſt quæ propriè & principaliter ſubſtare dicitur, quæ neque de ſubiecto prædicatur, neque in ſubiecto eſt, vt aliquis homo, aliquis equus. *Secundæ* autem *ſubſtantiæ* dicuntur, in quibus illæ quæ principaliter ſubſtantiæ primò dictæ inſunt atque clauduntur: vt in homine Cicero. *Quantitas* eſt menſura, per quam aliquid vel magnum vel minus oſtenditur: vt longus, breuis. *Qualitas* eſt: vt qualis ſit orator, aut ruſticus niger, aut candidus. *Relatio* eſt, quæ refertur ad aliquid. Cùm enim dicitur filius: demonſtratur & pater. Hæc relatiua ſimul incipiunt. Nam ſeruus & dominus vno tempore exordium nominis ſumunt: nec aliquãdo inuenitur dominus prior ſeruo, nec ſeruus prior domino. Alterum enim alteri præeſſe non poteſt. Porrò *ſitus* à poſitione dictus eſt, vt quis aut ſtet, aut ſedeat, aut iaceat. *Locus* eſt vbi ſit, in foro, in platea. Loci autẽ motus habet ſex partes, dexteram & ſiniſtrã, antè & retrò, ſurſum & deorſum. Partes quoque iſtæ ſex duo habent, longè & propè. *Tempus*: vt hodie, heri. *Habitus* ab habendo aliquid dictus, vt habere ſcientiam in mente, virtutem in corpore. circa corpus veſtimentum & cætera quæ ad habendi modum deſignato à doctoribus numero comprehenduntur. Iam verò *agere* & *pati* ab agentis & patientis ſignificatione conſiſtunt. Nam ſcribo vocis actum habet: quum facientis rem indicat. Scribor patientis eſt, quum pati ſe oſtendit. In his enim nouem generibus, quorum exempli gratia quædam poſita ſunt, vel in ipſo ſubſtantiæ genere, quod eſt *uſia*, innumerabilia reperiuntur. Nam & ea quæ intellectu capimus, id ad alterum horum decem prædicamentorum ſermone vulgamus. Plena enim ſententia de his ita eſt. Auguſtinus magnus prædicator, filius illius

illius, ſtans in templo, hodie infulatus, prædicando fatigatur. οὐσία autem ſubſtantia eſt, id eſt, proprium. quæ cæteris ſubiacet: reliqua nouem accidentia ſunt. *Subſtantia* autē dicitur ab eo, quòd omnis res ad ſe ipſam ſubſiſtit. Corpus enim ſubſiſtit, & ideò ſubſtantia eſt. Illa verò *accidentia*, quæ in ſubſiſtente atque ſubiecto ſunt, ſubſtantiæ non ſunt; quia non ſubſiſtunt, ſed mutantur, vt color vel forma. *De ſubiecto* autem & *in ſubiecto*: quaſi de ipſo & in ipſo. Vbi enim *dicitur de ſubiecto*, ſubſtantia eſt, quaſi dicatur de ſubſtantia. Vbi autem *dicitur in ſubiecto*, accidentia ſunt, id eſt, quæ accidunt in ſubſtantia, vt quantitas, qualitas, vel figura. *De ſubiecto* igitur genera & ſpecies. *in ſubiecto* accidentia ſunt. Ex his nouem accidentibus tria *intra ouſiam* ſunt, ſcilicet quantitas, qualitas & ſitus. Hæc enim ſine ouſia eſſe non poſſunt. *Extra ouſiam* verò ſunt locus, tempus & habitus. *intra, & extra ouſiam* ſunt relatio, facere & pati. ¶ Appellatas autem *categorias* conſtat: quia non poſſunt niſi ex ſubiectis agnoſci. Quis enim quid ſit homo poſſit agnoſcere, niſi aliquem hominem ſibi ponat ante oculos, quaſi ſubiectum nominis? Hoc opus Ariſtotelis intelligendum eſt, quoniam ſicut dictum eſt, quicquid homo loquitur, inter decem prædicamenta habetur. Proficiet etiam ad libros intelligendos, qui ſine Rhetoribus & Dialecticis apponuntur.

De perihermeniis Ariſtotelis.

CAP. XXVII.

SEquitur dehinc *liber Perihermenias* ſubtiliſſimus nimis, & per varias formas iterationéſque cautiſſimus, de quo dicitur: Ariſtoteles quando perihermenias ſcriptitabat, calamum in mente tingebat. ¶ Omnis quippe res quæ vna eſt, & vno ſignificatur ſermone, aut per *nomen* ſignificatur, aut per *verbum*: quæ duæ partes orationis interpretantur totum quicquid concepit mens ad eloquendum. Omnis enim elocutio conceptæ rei mentis interpres eſt. Hanc Ariſtoteles vir in rerum expreſſione & faciendis ſermonibus peritiſſimus. *Perihermeniam* nominat, quam Interpretationem nos appellamus, ſcilicet quòd res mente conceptas prolatis ſermonibus interpretatur per *cataphaſin*, & *apophaſin*, id eſt, per affirmationem & negationem. *Per affirmationem*, vt homo currit: *per negationem*, vt homo non currit. ¶ In his itaque perihermeniis, ſupradictus philoſophus de ſeptem ſpeciebus tractat, id eſt, de *Nomine*, de *Verbo*, de *Oratione*, de *Enunciatione*, de *Affirmatione*, de *Negatione*, de *Contradictione*. *Nomen* eſt vox ſignificatiua ſecundum placitum, ſine tempore: cuius nulla pars ſignificatiua ſeparata, vt Socrates. *Verbum*, eſt quod ſignificat tempus, cuius pars nihil extra ſignificat: ſed ſemper eorum quæ de altero dicuntur notata, vt cogitat, diſputat. *Oratio*, eſt vox ſignificatiua ad placitum: cuius partium aliquid ſeparatum ſignificatiuum eſt, vt Socrates diſputat. *Enunciatiua* oratio eſt vox ſignificatiua, de eo quod eſt aliquid vel non eſt: vt Socrates eſt, Socrates non eſt. *Affirmatio*, eſt enunciatio alicuius de aliquo, vt Socrates eſt. *Negatio* eſt alicuius ab aliquo, vt Socrates non eſt. *Contradictio*, eſt affirmationis & negationis oppoſitio, vt Socrates diſputat, Socrates non diſputat. ¶ Vtilitas perihermeniarum hæc eſt, quòd ex his interpretamentis *ſyllogiſmi* fiunt. Vnde & *analytica* pertractantur.

De ſyllogiſmis Dialecticis.

CAP. XXVIII.

SEquuntur dehinc *Dialectici ſyllogiſmi*, vbi totius eius artis vtilitas & virtus oſtenditur: quorum concluſio plurimum adiuuat lectorem ad veritatem inueſtigandam: tantùm vt abſit ille error decipiendi aduerſarium per ſophiſmata falſarum concluſionum. ¶ *Formulæ categoricorum*, id eſt, prædicatiuorum ſyllogiſmorum ſunt tres. ¶ Primæ formulæ modi ſunt nouem: *Primus* modus eſt, qui conducit, id eſt, qui colligit ex vniuerſalibus dedicatiuis, dedicatiuum vniuerſale directim: vt, Omne iuſtum honeſtum: omne honeſtum bonum: ergo omne iuſtum bonum. *Secundus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſalibus dedicatiuo & abdicatiuo, abdicatiuum vniuerſale directum: vt, Omne iuſtum eſt honeſtum: nullum honeſtum turpe: ergo nullum iuſtum turpe. *Tertius* modus eſt, qui conducit ex dedicatiuis particulari & vniuerſali, dedicatiuum particulare directum: vt, Quoddam iuſtū honeſtum: omne honeſtum vtile: ergo quoddā iuſtum vtile. *Quartus* modus eſt, qui conducit ex particulari dedicatiua, & vniuerſali abdicatiua, dedicatiuum particulare directum. vt, Quoddam honeſtum iuſtum: nullum honeſtum turpe: ergo quoddam iuſtum non eſt turpe. *Quintus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſalibus dedicatiuis particulare dedicatiuum per reflexionem: vt, Omne iuſtum honeſtum: omne honeſtum bonum: ergo quoddam bonum iuſtum. *Sextus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſali dedicatiua & vniuerſali abdicatiua, abdicatiuum vniuerſale per reflexionem: vt, Omne iuſtum honeſtum: nullum honeſtum turpe: ergo nullum turpe iuſtum. *Septimus* modus eſt, qui

conducit ex particulari & vniuerſali dedicatiuis, dedicatiuum particulare per reflexionem: vt, Quoddam iuſtum honeſtum: omne honeſtum vtile: igitur quoddam vtile iuſtũ. *Octauus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſalibus, abdicatiuo & dedicatiuo, particulare abdicatiuum per reflexionem: vt, Nullum turpe honeſtum: omne honeſtum iuſtum: ergo quoddam turpe non eſt iuſtum. *Nonus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſali abdicatiuo & particulari dedicatiuo, dedicatiuum particulare per reflexionem: vt, Nullũ turpe honeſtum: quoddam honeſtũ iuſtum: igitur quoddam iuſtum non eſt turpe. ¶ Formulæ ſecundi modi ſunt quatuor. *Primus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſalibus dedicatiuo & abdicatiuo, abdicatiuum vniuerſale directim: vt, Omne iuſtum honeſtum: nihil turpe honeſtum: ergo nullum turpe iuſtum. *Secundus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſalibus abdicatiuo & dedicatiuo, abdicatiuum vniuerſale dictum: vt, Nullum turpe honeſtum: omne iuſtum honeſtum: ergo nullum turpe iuſtum. *Tertius* modus eſt, qui conducit ex particulari dedicatiuo & vniuerſali abdicatiuo, particulare abdicatiuũ directim. vt, Quoddam iuſtum honeſtũ: nullum turpe honeſtum: igitur quoddam iuſtũ non eſt turpe. *Quartus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſali dedicatiuo, & particulari abdicatiuo, abdicatiuum particulare directim: vt, Omne iuſtum eſt turpe: quoddam malum non eſt turpe: quoddam ergo malum non eſt iuſtum. ¶ Formulæ tertij modi ſunt ſex: *Primus* modus, qui conducit ex dedicatiuis vniuerſalibus, dedicatiuum particulare tam directim quàm reflexim. vt, Omne iuſtum honeſtum: omne honeſtum iuſtum: omne iuſtum bonum: quoddam ergo honeſtum bonum, quoddam bonum honeſtum. *Secundus* modus eſt, qui conducit ex dedicatiuis particulari & vniuerſali, dedicatiuum particulare directim. vt, Quoddam iuſtum honeſtum: omne iuſtũ bonum: quoddam ergo honeſtum bonum. *Tertius* modus eſt, qui conducit ex dedicatiuis vniuerſali & particulari, dedicatiuũ particulare directim. vt, Omne iuſtum honeſtum: quoddam iuſtum bonum: ergo quoddam honeſtum bonum. *Quartus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſali dedicatiuo, & particulari abdicatiuo, abdicatiuum particulare directim. vt, Omne iuſtum honeſtum: nullum iuſtum malum: ergo quoddam honeſtum non eſt malum. *Quintus* modus eſt, qui conducit ex dedicatiuo particulari & abdicatiuo vniuerſali, abdicatiuum vniuerſale directim. vt, Quoddam iuſtum honeſtum: nullum iuſtum malum: ergo quoddam iuſtum non eſt malum. *Sextus* modus eſt, qui conducit ex dedicatiuo vniuerſali, & abdicatiuo particulari, abdicatiuum particulare directim. vt, Omne iuſtum honeſtum: quoddam iuſtum non eſt malum: Ergo quoddam honeſtum non eſt malum. Has formulas categoricorum ſyllogiſmorum, qui plenè noſſe deſiderat, librũ legat qui inſcribitur Peri hermenias Apulei, & quæ ſubtiliùs ſunt tractata cognoſcet. Diſtincta enim atque conſiderata ad magnas intelligentiæ vias lectorem, præſtante Domino, vtiliter introducunt. ¶ Nunc ad *Hypotheticos ſyllogiſmos* ordine ſequenti veniamus. *Modi ſyllogiſmorum* Hypotheticorum qui fiunt cum aliqua concluſione ſunt ſex. *Primus* modus eſt, Si dies eſt, lucet: Eſt autem dies: Ergo lucet. *Secundus* modus eſt, Si dies eſt, lucet: Non autem lucet: Ergo non eſt dies. *Tertius* modus eſt ita, Non eſt dies, ergo non lucet. atqui dies eſt, lucet igitur. *Quartus* modus eſt ita: Aut dies eſt aut nox, Vtique dies eſt: nox ergo non eſt. *Quintus* modus eſt ita: Aut dies eſt aut nox: Vtique nox non eſt, Igitur dies eſt. *Sextus* modus eſt ita: Non eſt dies: Ergo non lucet: Dies autem eſt: Nox ergo non eſt. *Septimus* modus eſt ita: Non eſt dies & nox: Vtique nox non eſt. Ergo dies eſt. Modos autem ſyllogiſmorum Hypotheticorum ſiquis plenius noſſe deſiderat, librum legat Marij Victorini, qui inſcribitur de Syllogiſmis hypotheticis. ¶ Hinc ad Dialecticas diffinitionum ſpecies accedamus, quæ tanta dignitate præcellunt, vt poſſint iudiciorum apertè manifeſtationes & quædam indicia dictionum oſtendere.

De diuiſione diffinitionum ex Marij Victorini libro abbreuiata. CAP. XXIX.

Diffinitio, eſt Philoſophorum, quæ in rebus exprimendis explicat quod res ipſa ſit, qualis ſit, & quemadmodum mẽbris ſuis conſtare debeat. Eſt enim oratio breuis vniuſcuiuſque naturam à communione diuiſam propria ſignificatione concludens. ¶ Diuiſio diffinitionum in partes xiiij. habetur. ¶ *Prima ſpecies* diffinitionis eſt οὐσιώδης, id eſt *ſubſtantialis*: quæ propriè & verè dicitur diffinitio, vt eſt: Homo eſt animal rationale, mortale, ſenſus diſciplinæque capax. Hæc enim diffinitio per ſpecies & differentias deſcendens venit ad proprium, & deſignat pleniſſimè quid ſit homo. ¶ *Secunda* ſpecies diffinitionis eſt, quæ Græcè ἐννοηματική dicitur, Latinè *notio* nuncupatur: quam notionem communi non proprio nomine poſſumus dicere. Hæc iſto modo ſemper efficitur.

Homo-

Homo eſt quod rationali conceptione & exercitio præeſt animalibus cunctis. Non enim dixit quid ſit homo, ſed quid agat: quaſi quodam ſigno in notitiam deuocato. Iſta enim & reliquis notitia rei profertur, nō ſubſtantialis explicatio declaratur. & quia illa ſubſtantialis eſt, diffinitionum omnium obtinet principatum. ¶ *Tertia* ſpecies diffinitionis eſt, quæ Græcè *ποιότης* dicitur, Latinè *qualitatiua* vocatur: quia ex qualitate nomen accepit pro eo quod, quale ſit id quod quæritur, euidenter oſtendit. Cuius exemplum tale eſt: Homo eſt qui ingenio valet, artibus pollet, & cognitione rerum: aut quod agere debet, eligit, aut animaduerſione quid inutile ſit contemnit. His enim qualitatibus expreſſus ac diffinitus eſt homo. ¶ *Quarta* ſpecies diffinitionis eſt, quæ Græcè *ὑπογραφική*. Latinè à Tullio *deſcriptio* nuncupatur: quæ adhibita circuitione dictorum factorúmque rem, quę ſit, deſcriptione declarat. Quęritur enim, quid ſit auarus, quid crudelis, quid luxurioſus, & vniuerſa luxurioſi, auari & crudelis natura deſcribitur. vt ſi luxurioſum volumus diffinire, dicimus: Luxurioſus eſt victus non neceſſarij, ſed ſumptuoſi & honoris appetēs, in delicijs affluēs, in libidine promptus. Hæc & alia diffiniunt luxurioſum: ſed per deſcriptionem diffiniunt. Quæ ſpecies diffinitionis Oratoribus magis apta eſt quàm Dialecticis: quia latitudines habet, quæ ſimili modo in bonis rebus ponitur & malis. ¶ *Quinta* ſpecies diffinitionis eſt, quam Græcè *κατ᾽ ἀντίλεξιν*, Latinè *aduerbium* dicimus. Hæc vocem illam de cuius re quæritur, alio ſermone deſignat, vno & ſingulari, & quodāmodo quid illud ſit in vno verbo poſitum, vno verbo alio declarat: vt, Conticeſcere eſt tacere. Item cùm terminum dicimus finem: aut populatas interpretamur eſſe vaſtatas. ¶ *Sexta* ſpecies diffinitionis eſt, quam Græci *κατὰ διαφοράν*, nos *per differentiam* dicimus. Scriptores verò artium de eodem & de altero nominā̄t: vt cùm quæritur, quid ſit inter Regem & tyrannum: adiecta differentia quid vterq; ſit diffinitur, id eſt, rex eſt modeſtus & temperans: tyrānus verò impius & immitis. ¶ *Septima* ſpecies diffinitionis eſt, quam Græci *κατὰ μεταφοράν*, Latini *per tranſlationem* dicunt: vt Cicero in Topicis: Littus eſt, quia fluctus elidit, hoc variè tractari poteſt. Modò enim vt moneat, modò vt deſignet, modò vt laudet ac vituperet. Vt moneat, Nobilitas eſt virtutis, modorum apud poſteros ſarcina. Vt deſignet, Apex eſt arx corporis. Vt laudet, Adoleſcentia eſt flos ætatis. Vt vituperet, Diuitiæ ſunt breuis vitæ longum viaticum. ¶ *Octaua* ſpecies diffinitionis eſt, quam Græci *κατ᾽ ἀφαίρεσιν τοῦ ἐναντίου*. Latini *per priuantiam* contrarij eius quod diffinitur, dicunt: Bonum eſt, quod malum non eſt. Iuſtum eſt, quod iniuſtum non eſt, & his ſimilia. Hoc autem genere diffinitionis vti debemus cùm contrarium eſt notum: vt, Si bonum eſt quod prodeſt cum honeſtate, id quod tale non eſt, malum eſt. ¶ *Nona* ſpecies diffinitionis eſt, quam Gręci *κατὰ ὑποτύπωσιν*, Latini *per quandam imaginationem* dicunt: vt, Æneas eſt Veneris & Anchiſæ filius. Hæc ſemper in diuiduis verſatur, quæ Græci *ἄτομα* appellant. ¶ *Decima* ſpecies ipſius diffinitionis eſt, quam Gręci *κατ᾽ ἔλλειψιν πλήρους ὁμοίου γένους*, Latini *per indigentiam pleni ex eodem genere* dicunt. vt ſi quæratur, Quid ſit theſis? reſpondeatur, Cui vis deeſt, vt ſit artis. ¶ *Vndecima* ſpecies diffinitionis eſt, quam Græci *κατ᾽ ἀναλογίαν*, Latini *iuxta rationem* dicunt, vt ſi quæratur, Quid ſit animal? reſpondeatur, vt homo. Rem enim quæſitam prædictum declarauit exemplum. Hoc eſt autem proprium definitionis, quid ſit illud quod quæritur declarare. ¶ *Duodecima* ſpecies diffinitionis eſt, quam Græci *κατ᾽ ἔπαινον* vocant, id eſt, *per laudem*: vt Tullius pro Cluentio: Lex eſt mens & conſilium, & animus, & ſententia ciuitatis. Et alter: Pax eſt tranquilla libertas. Fit & *per vituperationem*, quam Græci *ψόγον* vocant: vt, Seruitus eſt poſtremum omnium malorū, non modò bello, ſed morte quoque repellēda. ¶ *Tertiadecima* ſpecies diffinitionis eſt, quam Græci *κατὰ τὸ πρός τι*, Latini *ad aliquid* vocant, vt eſt illud, Pater eſt, cui eſt filius. Dominus eſt, cui eſt ſeruus. ¶ *Quartadecima* ſpecies diffinitionis eſt *κατὰ τὸν ὅρον*, Latinè *generalis*. Cicero in Rhetoricis: Genus eſt, quod plures amplectitur partes. Itē pars eſt, quæ ſubeſt generi. ¶ *Quintadecima* ſpecies diffinitionis eſt, quam Græci *κατ᾽ ἀναλογίαν*, Latini *ſecundum rei rationem* vocant: vt, Dies eſt ſol ſupra terras. nox eſt ſol ſub terris. ¶ Scire autem debemus prædictas ſpecies diffinitionum topicis meritò eſſe ſociatas: quoniam inter quædam argumenta ſunt poſitæ, & nōnullis locis commemorā̄tur in Topicis. Nūc autem ad *Topica* veniamus, quæ ſunt argumentorum ſedes, fontes ſenſuum, & origines dictionum.

De Topicis. CAP. XXXI.

TOpica eſt diſciplina inueniendorum argumentorum. ¶ Diuiſio Topicorum ſiue locorum, ex quibus argumenta ducuntur, triplex eſt. Nam alia in eo ipſo de quo agitur *hærent*: alia quæ dicuntur *effecta*, quæ quodammodo ex rebus aliis tracta noſcuntur: alia quæ aſſumuntur *extrinſecus*. ¶ Argumenta quæ in eo ipſo de quo agitur, hærent in tribus diuiſa ſunt. Prima à toto: ſecunda à parte: tertia à nota. *Argumentum à toto*, cùm diffinitio adhibetur ad id quod quæritur, ſi-

cut ait Cicero: Gloria eſt laus rectè factorũ, magnorũmque in republica fama meritorũ. *A partibus* eſt argumẽtum, cùm is qui ſe defendit, aut negat factum, aut factum eſſe iure defendit. *A nota* eſt argumentum, cùm ſui nominis argumento aliquod dicitur, vt Cicero: Cõſulem, inquit, quærebam, quem in iſto magali inuenire non poteram. ¶ Effecta argumenta ſunt, quæ quodammodo ex rebus aliis tracta noſcuntur. Sunt autem numero xiiij. id eſt, primùm à *coniugatis* argumentum eſt, cùm declinatur à nomine & fit verbum. vt Cicero Verrem dicit euertiſſe prouinciam: vel nomen à verbo, cùm latrocinari dicitur latro. Nomen eſt à nomine, Terentius: Inceptio eſt amentium, aut amantium. dummodo diſtat vnius appellationis poſtremitas, in alia vocis declinatione formata. Secundum argumẽtum *à genere* eſt, cùm de eodem genere ſententia dicitur, vt Virgilius: Varium & mutabile ſemper fœmina. Tertium *à ſpecie* argumentum eſt, cùm generali quæſtioni fidem ſpecies facit: vt, At non ſic Phrygius penetrat Lacedæmona paſtor. *A ſimili* argumentum eſt, quando rebus aliquibus ſimilia proferuntur: vt, Suggere tela mihi, non illum dextera fruſtra Torſerit in Rutulos, ſteterítque in corpore Graiûm Iliacis campis. *A differentia* argumentum eſt, quando per differentiam aliqua ſeparantur, vt Virgilius. Nõ Diomedis equos, nec currum cernis Achillis. *A contrariis* argumentum dicitur, quando res diſcrepantes ſibimet opponuntur: vt Virgilius, Mortali ne manu factæ, immortale carinæ Fas habeant, certúſque incerta pericula luſtret Æneas. *A conſequentibus* argumentum ducitur. quando poſitam rem aliquid ineuitabiliter conſequitur, vt Virgilius: Non ea vis animo, nec tanta ſuperbia victis. *Ab antecedentibus* argumentum eſt, quando aliqua ex iis quæ prius geſta ſunt, comprobantur, vt Cicero pro Milone, Cùm non dubitauerit aperire quod cogitauerit, vos poteſtis dubitare quid fecerit? *A repugnantibus* argumentum eſt, quãdo illud quod obiicitur, aliqua contrarietate deſtruitur, vt Cicero: Is igitur non modò de tali periculo liberatus, ſed honore ampliſſimo ditatus, domi te interficere voluiſſet? *A coniugatis* argumentum eſt, cũ probabiliter oſtenditur quid ſit ex re quaque venturum, vt Virgilius: Nos ſi pellant, nihil abfore credunt, Quin omnẽ Heſperiam ſua ſub iuga mittant. *A cauſis* argumentum eſt, quando conſuetudine communi res quæque tractatur, vt Terentius, Ego non nihil veritus ſum dudum abs te cauere: Ne faceres quod vulgus ſeruorum ſolet, dolis vt me deluderes. *Ab effectis* argumentum eſt: cum ex iis quæ facta ſunt aliquid approbatur, vt Virgilius: Degeneres animos timor arguit. *A comparatione* argumentum eſt, quando per collationem perſonarum ſiue cauſarum, ſententiæ ratio ſub imputatione formatur, vt Virgilius: Tu potes Æneam manibus ſubducere Graiûm, Nos aliquid contrà Rutulos iuuaſſe nefandum eſt? ¶ Item argumenta quæ ducuntur extrinſecus, quæ Græcè ἄτεχνα, id eſt, artis expertia vocantur, vt eſt teſtimonium. *Teſtimonium* verò conſtat re: & diuiditur quinque modis, id eſt, primo *ex perſona*, ſecundo *ex naturæ auctoritate*, tertio *ex temporibus auctoritatum*, quarto *ex dictis factíſque maiorum*, quinto *ex tormentis*. Tertius ergo ſuperior modus qui eſt *ex temporibus*; in octo ſpecies deriuatur. Prima *ingenio*, ſecunda *opibus*, tertia *ætate*, quarta *fortuna*, quinta *arte*, ſexta *vſu*, ſeptima *neceſſitate*, octaua *concurſione fortuitorum*. Teſtimonium omne eſt quod ab aliqua externa re ſumitur ad faciendam fidem. *Perſona* non qualiſcunque eſt, quæ teſtimonij pondus habet ad faciendam fidem, ſed morum probitate debet eſſe laudabilis. *Naturæ auctoritas* eſt, quæ maxima virtute conſiſtit. Teſtimonia multa ſunt quæ afferunt auctoritatem, id eſt, ingenium, opes, ætas, fortũna, ars, vſus, neceſſitas & concurſio rerum fortuitarum. *A dictis factíſque maiorum* petitur fides, cùm priſcorum dicta factáque memorantur. *A tormentis* fides præbetur, poſt quæ nemo creditur velle mentiri. Ea vero quæ tractantur in tempore, quia ſuis nominibus plena ſunt, diffinitione non indigent. ¶ Memoriæ quoque condendum eſt, *Topica* oratoribus, dialecticis, poetis, & iuriſperitis communiter quidem argumenta præſtare: ſed quando aliquid ſpecialiter probant, ad rhetores, poetas, iuriſperitóſque pertinet: quando verò generaliter diſputant, ad philoſophos pertinere manifeſtum eſt. ¶ Mirabile planè genus operis, in vnum potuiſſe colligi quicquid mobilitas ac varietas humanæ mentis in ſenſibus exquirendis per diuerſas cauſas poterat inuenire concluſum liberum ac voluntarium intellectum. Nam quocunque ſe verterit, quaſcunque cogitationes intrauerit: in aliquid eorum quæ prædicta ſunt neceſſe eſt vt cadat ingenium.

De oppoſitis. CAP. XXXI.

Contrariorum genera quatuor ſunt: quæ Ariſtoteles ἀντικείμενα, id eſt, *oppoſita* vocat. Propter quod ſibi velut ex aduerſo videntur obſiſtere, vt contraria: nec tamen omnia quæ ſibi opponuntur, contraria ſunt, ſed omnia contraria oppoſita ſunt. ¶ Primũ genus eſt *contrariorum*, quod iuxta Ciceronẽ diuerſum vocatur, pro eo quod tãtũ cõtraria ſibi

ſibi opponuntur, vt non eorũ ſint quibus opponuntur, vt ſapientia, ſtultitia. Quod genus in tres ſpecies diuiditur. Nam ſunt quædam ex eis *quæ medium habent*: & ſunt quædam quæ *ſine medio* ſunt: & quædam ſunt *quæ habent medium, & tamen ſine nomine ſunt*: niſi vtrumque contrariorum ei vocabulum creet. Cãdidum & nigrum medium habent. quia inter eos ſæpe color pallidus vel fuſcus inuenitur. ſine medio ſunt quoties vnum de duobus accidit, vt ſanitas vel infirmitas. Horum nihil eſt medium. Ea autem quorum media ſine nomine ſunt, vt felix, infelix, medium habent: videlicet, neque à toto felix, neque in toto infelix. ¶ Secundum genus eſt *relatiuorum*: quæ ita ſibi opponuntur, vt ad ſe conferantur, ſicut duplum, ſimplum. Horum ſolùm oppoſitorum genus ad ſe refertur. Non enim eſt maius, niſi referatur ad minus, & ſimplum niſi ad duplum: aut eius cui opponitur. Nam relatiuum relatiuo ita opponitur: vt hoc ipſum quod opponitur, aut eius ſit cui opponitur, aut ad id quocunque modo referatur. Dimidium enim opponitur duplo, eiúſque dupli medium eſt: ſed ita illi opponitur, vt eius ſit cui opponitur. Sic & paruum opponitur magno: ita vt ipſum paruum ad magnum cui opponitur, ſit paruum. Nam quæ ſuperiora dicuntur contraria ita ſibi opponuntur: vt eorum non ſint quibus opponuntur, nec ad ea quocunque modo referãtur. Siquidem iniquitas iuſtitiæ ita contraria eſt, vt non eiuſdem iuſtitiæ iniquitas ſit, aut ad illam ſit iniquitas. ¶ Tertium genus oppoſitorum eſt *habitus* vel *orbatio*. Quod genus Cicero *priuationem* vocat, qua oſtendit aliquid quempiam habuiſſe, vnde priuatus eſt. Cuius ſpecies ſunt tres: quarum prima eſt in re, ſecunda in loco, tertia in tempore congruo. *In re*, vt cæcitas & viſio in oculis. *In loco*, vt cæcitatis & viſionis in oculis locus eſt. *In tempore* congruo, vt infantem non dicere, ſine dentibus: eum cui dentes ætas adhuc parua negauit. Non enim eſt priuatus dentibus quos nondum habuit. ¶ Quartum verò genus ex *confirmatione & negatione* opponitur, vt: Socrates diſputat, Socrates non diſputat. Hæc à ſuperioribus ideo differunt, quòd illa ſigillatim dici poſſunt, hæc niſi connexè dici non poſſunt. Quod genus quartum apud Dialecticos multum habet conflictum, & appellatur ab eis valde oppoſitum: ſiquidem & tertium non recipit. Nam ex illis quędam habere tertium poſſunt, vt in contrariis, candidum & nigrum. Tertium eius nec candidum nec nigrum, ſed fuſcum vel pallidum. In relatiuis quoque, vt multa & pauca. Tertium eius, nec multa nec pauca, ſed mediocra. In habitu vel orbatione, vt viſio, & cæcitas. Tertium eius, nec cæcitas, nec viſio, ſed lippitudo. Hic ergo legit, non legit. tertium nihil habet.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER III.

Præfatio lib. Tertij de quatuor ſequentibus diſciplinis.

MAthematica Latinè dicitur doctrinalis ſciẽtia, quę abſtractã conſiderat quantitatẽ. *Abſtracta* enim *quãtitas eſt*, quã intellectu à materia ſeparantes vel ab aliis accidentibus, vt eſt, par, impar: vel ab aliis huiuſmodi in ſola ratiocinatione tractamus. Cuius ſpecies ſunt quatuor, id eſt, Arithmetica, Muſica, Geometria & Aſtronomia. *Arithmetica* eſt diſciplina quãtitatis numerabilis ſecundum ſe. *Muſica* eſt diſciplina quæ de numeris loquitur, qui inueniuntur in ſonis. *Geometria* eſt diſciplina magnitudinis & formarum. *Aſtronomia* eſt diſciplina quæ curſus cæleſtium ſiderum atque figuras contemplatur, atque omnes habitudines ſtellarum. Quas diſciplinas deinceps paulò latius indicabimus, vt earum cauſæ competenter poſſint agnoſci.

Incipiunt capitula de Arithmetica.

1 *De vocabulo Arithmetica diſciplina.*
2 *De auctoribus eius.*
3 *Quid ſit numerus.*
4 *Vnde numeri ſunt dicti.*
5 *Quid præſtant numeri.*
6 *De prima diuiſione parium & imparium.*
7 *De ſecunda diuiſione totius numeri.*
8 *De doctrina Arithmetica, Muſica & Geometria artis.*
9 *Quot numeri infiniti exiſtunt.*

DE VOCABVLO ARITHmetica *diſciplina.* CAP. I.

ARithmetica eſt diſciplina numerorum. Græci enim numerum ἀριθμὸν dicũt. Quam ſcriptores ſecularium literarum inter diſciplinas mathematicas ideo primam eſſe voluerunt, quoniam ipſa vt ſit, nulla alia indiget diſciplina. Muſica autem & Geometria, & Aſtronomia quæ ſequuntur, vt ſint, atque ſubſiſtant, iſtius egent auxilio.

De auctoribus eius. CAP. II.

NVmeri diſciplinarum apud Græcos primum Pythagoram autumant conſcripſiſſe: ac deinde à Nicomacho diffuſius eſſe compoſitam: quam apud Latinos primus Apuleius, deinde Boetius tranſtulerunt.

Quid ſit numerus & vnde dicatur. CAP. III.

NVmerus autem eſt multitudo ex vnitatibus conſtituta. Nam vnum ſemen numeri eſſe non numerum volũt. *Numero* nummus nomen dedit, & à ſui frequentatione vocabulum indidit. *Vnus* ex Græco nomen trahit. Græci enim vnitatem μονάδα dicunt: ſic duo & tres, quos illi δύο & τρία appellant. *Quatuor* verò à figura quadrata nomen ſumpſerunt. *Quinque* autem non ſecundum naturam: ſed ſecundum placitum voluntatis vocabulum acceperunt ab eo, qui numeris nomina indidit. *Sex* autem & ſeptem à Græco veniunt. Multis enim nominibus quę in Gręco aſpirationem habent, nos aſpiratione ſ. literam ponimus. Inde pro ἕξ *ſex*, pro ἑπτὰ *ſeptem*, ſicut pro herpillo herba, ſerpillum. *Octo* verò per tranſlationem, ſicut illi ὀκτὼ, & nos *octo*: illi ἐννέα, nos *nouem*: illi δέκα, nos *decem*. Dicti autem *decem* à Græca etymologia, eo quòd ligent & coniungant infra iacentes numeros. Nam δεσμὸν, coniungere vel ligare apud eos dicitur: Porro *viginti* dicti, quòd ſint decem bis geniti, v pro b, litera poſita. *Triginta*, quòd à ternario denario gignantur: ſic vſque ad nonaginta. *Centum* verò vocati à cento, quod eſt circulus. *ducenti* à duo & centum: ſic & reliqui vſque ad mille. *Mille* autem à multitudine, vnde & militia, quaſi multicia: inde & milia, quæ Græci mutata litera ſcilicet pro l. myriades vocant.

Quid præſtent numeri, & quid eorum vtilitas. CAP. IIII.

RAtio numerorum contemnenda nõ eſt. In multis enim ſacrarum Scripturarum locis, quantum myſterium habeant, elucet. Non enim fruſtra in laudibus Dei dictum eſt, Omnia in menſura & numero & pondere feciſti. Senarius namque qui partibus ſuis perfectus eſt, perfectionem mundi quadam numeri ſui ſignificatione declarat. Similiter & xl. dies quibus Moyſes & Helias, & ipſe Dominus ieiunauerunt, ſine numerorum cognitione non intelliguntur. Sic & alij in ſcripturis ſanctis numeri exiſtunt: quorum figuras non niſi huius artis ſcientia ſoluere poſſumus. Datum eſt etiam nobis ex aliqua parte ſub numerorum cõſiſtere diſciplina: quando horas per eam diſcimus, quando de menſium curriculo diſputamus, quando anni ſpacium redeũtis agnoſcimus. Per numerum ſiquidem ne confundamur, inſtruimur. Tolle numerum in rebus omnibus, & omnia pereunt. Adime ſeculo computum, & cuncta ignorantię cæcatio complectitur. nec differre poteſt à cæteris animalibus qui calculi neſcit rationem.

De prima diuiſione parium & imparium. CAP. V.

NVmerus diuiditur parib᾽ & imparibus. *Par numerus* diuiditur in iis, pariter par, & pariter impar, & impariter par, & impariter impar. *Impar numerus* diuiditur in iis, primum & ſimplum, ſecundum & compoſitum, tertium mediocrem, qui quodammodo primus & incompoſitus eſt. Alio verò modo ſecundus & compoſitus eſt. *Numerus par* eſt, qui in duabus æquis partibus diuidi poteſt. vt ii. iiii. viii. *Impar* verò *numerus* eſt, qui diuidi æquis partibus nequit, vno medio vel deficiente vel ſuperante, vt iii. v. vii. ix. & ſic de aliis. ¶ *Pariter* par numerus eſt, qui ſecundum parem numerum pariter diuiditur, quouſque ad indiuiſibilem perueniat vnitatem: vtputa ſexaginta quatuor habet medium xxxii. hic autem xvi. Sedecim verò, viii. octonarius iiii. quaternarius ii. binarius vnum, qui ſingularis indiuiſi-

indiuiſibilis eſt, *Pariter impar* eſt: qui in partes æquas recipit ſectionem, ſed partes eius mox indiſſecabiles permanent. vt vj.& x.& xij.triginta & quinquaginta. Mox enim vt hunc numerum diuiſeris, incurris in numerum quem ſecare non poſſis. *Impariter par* numerus eſt, cuius partes etiam diuidi poſſunt: ſed vſque ad vnitatem non perueniunt, vt xxiiij. Hij autem in medietatem diuiſi, faciũt xij. rurſúmque in aliam medietatem, vj. deinde in aliam tres. & vltra diuiſionem non recipit ſectio illa, ſed ante vnitatem inuenitur terminus quem ſecare non poſſis. *Impariter impar* eſt, qui ab impari numero impariter menſuratur, vt xxv. xlix. qui dum ſint impares numeri: ab imparibus etiam partibus diuiduntur, vt ſepties ſeptem, quadragies nouies, & quinquies quini xxv. ¶ Imparium numerorum: alij ſimplices ſunt, alij compoſiti, alij mediocres. *Simplices* ſunt qui nullam aliam partem habent niſi ſolam vnitatem, vt ternarius ſolam tertiam, & quinarius ſolam quintam. & ſeptenarius ſolam ſeptimam. His enim vna pars ſola eſt. *Compoſiti* ſunt qui non ſolùm vnitatem metiuntur, ſed etiam alieno numero procreantur: vt nouem, xv. xxj. & xxv. Dicimus enim ter nouem: & ſepties ter xxj. ter quini xv. & quinquies quini xxv. *Mediocres* numeri ſunt, qui quodammodo ſimplices & incompoſiti eſſe videntur. Alio verò modo ſecundi & compoſiti. Verbi gratia: Nouem ad xxv. dum comparatus fuerit, primus eſt & incõpoſitus: quia non habet cõmunem numerũ, niſi ſolũ monadicũ. xv. verò ſi cõparatus fuerit: ſecundus eſt & cõpoſitus: quoniã ineſt illi cõmunis numer⁹ præter monadicũ, id eſt ternarius numerus: quia nouẽ menſurat ter terni. & quindecim ter quini. ¶ Itẽ parium numerorum alij ſunt ſuperflui, alij diminuti, alij perfecti. *Superflui* ſunt quorum partes ſimul ductæ plenitudinem ſuam excedunt: vt puta duodenarius. habet enim partes quinque. Duodecimam, quod eſt vnum: ſextam quod duo: quartam quod tria: tertiam quod quatuor: dimidiam quod ſex. Vnum enim & duo & tria, & quatuor, & ſex ſimul ductæ faciunt xvj. & longè à duodenario excedunt: ſic & alij ſimiles plurimi, vt duodeuiceſimus & multi ſuperflui tales. *Diminuti* numeri ſunt, qui partibus ſuis computati, minorem ſummam efficiunt: vt puta denarius, cuius partes ſunt tres: Decima quod eſt vnum: quinta, quod duo: dimidia quod quinque. Vnum enim & duo & quinque ſimul ductæ, octonarium faciunt, longè à denario minorem. Similis eſt huic octonarius vel alij plurimi: qui in partes redacti infra conſiſtunt. *Perfectus* numerus eſt, qui ſuis partibus adimpletur, vt ſenarius, habet enim tres partes, ſextam, tertiam & dimidiam. Sexta enim eius eſt vnum, tertia duo, dimidia tres. Hæ partes in ſummam ductæ, id eſt, vnum & duo & tres ſimul eundem conſummant perficiúntque ſenarium. Sunt autem perfecti numeri inter denarium ſex, inter centenarium xxviij. inter millenarium. CCCCxcvj.

De ſecunda diuiſione totius numeri.

CAP. VI.

OMnis numerus aut ſecundum ſe conſideratur, aut ad aliquid refertur. ¶ Iſte qui eſt ſecundum ſe, diuiditur ſic: Alij enim ſunt *æquales*, vt duo: alij ſunt *inæquales*, vt tres. ¶ Iſte qui refertur ad aliquid diuiditur ſic: Alij ſunt *maiores*, vt duo, alij ſunt minores, vt vnum. Duo enim ad vnum duplum. Maiores diuiduntur ſic, multiplices, ſuperparticulares, ſuperpartientes, multiplices ſuperparticulares, multiplices ſuperpatientes. Minores diuiduntur ſic, ſubmultiplices, ſubſuperparticulares, ſubſuperpartientes, ſubmultiplices, ſubſuperparticulares: ſubmultiplices ſubſuperpartientes. *Per ſe numerus* eſt, qui ſine relatione aliqua elicitur: vt, j. ij. iij. iiij. v. vj. & cæteri ſimiles. *Ad aliquid* eſt *numerus* qui relatiuè ad alios numeros comparatur. Verbi gratia, iiij. ad ij. dum comparatus fuerit duplex dicitur & multiplex. ſex ad iij. octo ad iiij. & iterum tres ad vnum triplex. ſex ad ij. ix. ad tria, &c. *Aequales numeri* dicuntur, qui ſecundum quantitatem æquales ſunt. Verbi gratia, duo ad ij. tria ad tria. x. ad x. c. ad c. *Inæquales numeri* ſunt, qui ad inuicem cõparati inæqualitatem demonſtrant, vt iij. ad ij. iiij. ad iij. v. ad iiij. x. ad vij. & vniuerſaliter maior minori, aut minor maiori. huiuſcemodi dũ comparatus fuerit inæqualis dicitur. *Maior numerus* eſt qui habet in ſe illum minorem numerum ad quem comparatur, & aliquid plus: vt, verbi gratia: quinarius numerus trinario numero fortior eſt, eo quòd quinarius numerus habet in ſe trinarium & alias partes eius duas, & reliqui tales. *Minor numerus* eſt qui continetur à maiore ad quem comparatur cum aliqua parte ſui, vt ternarius ad quinarium continetur ab eo cum duabus partibus ſuis. *Multiplex numerus* eſt, qui habet in ſe illum minorẽ numerum bis aut ter aut quater, aut multipliciter. Verbi gratia, duo ad vnum dum comparati fuerint, duplex eſt. iij. ad vnum triplex. iiij. ad vnum, quadruplex, & reliqui. Econtra & illi ſuperiores qui continẽt intra ſe minores, appellantur *duces*, iſti verò *comites*. *Submultiplex* numerus eſt, qui inter multiplicem continetur bis, aut ter, aut quater, aut multipliciter. Verbi gratia, Vnus à duobus bis cõtinetur, à tribus ter, à quatuor quater, & ab aliis multipliciter. *Superparticularis numerus* eſt, dũ fortior continet inter ſe inferiorem numerum circa quem comparatur,

ſimiliter & vnam partem eius. Verbi gratia, iij. ad ij. dum comparati fuerint, continēt inter ſe duos & alium vnum, qui media pars eſt duorum. Quatuor ad iij. dum comparati fuerint, continent in ſe iij. & alium vnum qui eſt tertia pars trium. Item quinque ad iiij. dū comparati fuerint, habēt in ſe quaternarium numerum, & alium vnum qui quarta pars eſſe dicitur quaternarij numeri, & cæteri tales. *Superpatiens numerus* eſt, qui in ſe inferiorem numerum totum continet, & ſuper hoc alteras partes eius duas, aut iij, aut iiij, aut v. aut alias. Verbi gratia, v. ad iij, dum comparati fuerint, habet in ſe quinarius numerus trinarium, & ſuper hoc alias partes eius duas. vij. ad iiij, dum comparati fuerint, habent in ſe quatuor, & alias tres partes eius, & vocatur ſupertripartiens quartas. Nouem ad v, dū comparati fuerint, habent in ſe quinque, & alias quatuor partes eius. Iſte dicitur ſupertripartiens quintus. *Subſuperpartiens numerus* eſt, qui continetur in numero ſuperpartienti cum aliquibus partibus ſuis duabus aut tribus aut pluribus. Verbi gratia, Tria continentur à v, cum aliis duabus partibus ſuis: v, à ix, cum iiij. partibus ſuis. *Subſuperparticularis numerus* eſt minor, qui continetur in fortiori numero cum aliqua parte ſua, aut media, aut tertia, aut quarta, aut quinta. Verbi gratia, Duo ad iij. iij. ad iiij. iiij. ad v. & cæteri ſimiles. *Multiplex ſuperparticularis numerus* eſt, qui dum comparatus fuerit ad numerum ſibi inferiorem, continet in ſe totum inferiorem numerum multipliciter, aut dupliciter, aut tripliciter, aut quadrupliciter cum aliqua parte eius. Verbi gratia, v. ad duo dum comparati fuerint, continet in ſe bis binos & vnam partem eius. Nouem ad iiij, dum comparati fuerint, continent in ſe bis quaternos octo, & vnam partem eius, videlicet quæ eſt vnum. *Submultiplex ſuperparticularis numerus* eſt, qui dum comparatus ad inferiorem ſibi numerum fuerit, continet eum multipliciter cum aliis partibus eius. Verbi gratia, viij. ad tria dum comparati fuerint, continent in ſe bis ternos, cum aliis duabus partibus eius. xiiij. ad xij. dum comparati fuerint, continent in ſe bis ſenos cum aliis duabus partibus eius. xvj. ad vij. dum comparati fuerint continent inter ſe bis viij. cum aliis tribus partibus eius xxj. ad ix. dum comparati fuerint, continent inter ſe bis ix. cum aliis tribus partibus eius. *Submultiplex ſuperpartionalis numerus* eſt, qui dum ad fortiorem ſibi comparatus fuerit, continetur ab eo multipliciter, cum aliquibus partibus ſuis. Verbi gratia. iij. ad viij. cōtinentur bis cum duabus partibus eius. iiij. ad xj. continentur bis cum tribus partibus ſuis.

De tertia diuiſione totius numeri.
CAP. VIII.

NVmeri aut diſcreti ſunt, aut continentes. Iſte diuiditur ſic, *linealis*, vt vnus, duo. *Superficioſi*, vt tres. Ternarius enim primus latitudinem pandit. *Solidi*, vt octo. Is enim eſt primus cubus. *Diſcretus numerus* eſt, quia diſcretis monadibus continetur. Verbi gratia, ij. iiij. v. vi. & reliqui. *Continens numerus* eſt, qui coniunctis monadibus continetur. Vt verbi gratia, Ternarius numerus in magnitudine intelligitur, id eſt linea aut ſpatiū, aut ſolidum dicitur. Continens ſimiliter: vt quaternarius & quinarius numeri. *Linealis numerus* eſt, qui inchoans à monade linealiter deſcribitur vſque ad infinitum. Vnde alpha ponitur pro deſignatione linearū. quoniam hæc litera vnum ſignificat apud Græcos. iſta eſt figura linealis. *Superficialis numerus* eſt, qui non ſolum longitudine, ſed & latitudine continetur, vt trigonus, quadratus, quinquangulus vel circulares numeri, & cæteri: qui ſemper in plano pede, id eſt ſuperficie continentur. *Circularis* dum ſimiliter multiplicatus fuerit, à ſe inchoans ad ſe conuertitur. Verbi gratia, quinquies quini, vicies quinque. *Solidus numerus* eſt qui longitudine & altitudine cōtinetur, vt ſunt pyramides, qui in modum flammæ conſurgunt. Cubus ſunt teſſeræ. Sphæræ quibus eſt ęqualis vndique rotunditas. *Sphæricus* autem *numerus* eſt, qui circulato numero multiplicatus à ſe inchoat, & in ſe cōuertitur, vt quinquies quini, vigintiquinque. Hic circulus dum in ſeipſo multiplicatus fuerit: facit ſphęram, id eſt, quinquies xxv, Cxxv.

De differentia Arithmetica, Geometria, & Muſica, in medio inueniendo proportione Arithmetica, Geometrica, Muſica.
CAP. VIII.

INter Arithmeticam autem, & Geometriā, & Muſicam hoc intereſt, vt media inuenias *In Arithmetica* primo ſic quæris. Coniungis extrema, & diuidis, & facis medium: vtputa fac extrema eſſe vj. & xij. ſimul iungis & faciunt xviij. partiris media & facis ix. quod eſt analogicū arithmeticæ, vt medius, quot monadibus ſuperat primūm, iis ſuperetur ab extremo. Superant enim ix. vi. tribus monadibus. iis ſuperatur à xij. *Secundum* verò *geometriam* ita quæris. Extrema multiplicata tantū faciunt, quantum & media multiplicata, vt puta, vi. & xii. multiplicata facient ſeptuageſies dipondius, media, viij. & ix. multiplicata tantundem faciunt. *Secūdum muſicam* ita: Qua parte ſuperat medius primū, eadem parte ſuperatur medius ab extremo, vt puta, vi. & viii duabus partibus media ſuperāt: quę duæ partes tertia media viii. ſuperantur ab vlt. nona.

Quot numeri infiniti exiſtunt. CAP. IX.

NVmeros autem infinitos eſſe certiſſimũ eſt. quoniam in quocunque numero finem faciendum putaueris, id eſt, poſſe non dico vnde addito augeri: ſed quamlibet ſit magnus, & quamlibet ingentem multitudinem continens; in ipſa ratione atque ſcientia numerorum non ſolùm duplicari, verùm etiam multiplicari poteſt. Ita verò ſuis quiſque numerus proprietatibus terminatur, vt nullus eorum par eſſe cuicunque alteri poſſit. Ergo & *diſpares* inter ſe atque *diuerſi* ſunt, & ſinguli quique *finiti* ſunt, & omnes *infiniti* ſunt.

Capita Geometriæ.

10 *De inuentoribus Geometriæ & vocabulo eius.*
11 *De quadripartita diuiſione geometriæ.*
12 *De figuris geometriæ.*
13 *De numeris geometriæ.*

DE GEOMETRIÆ IN*uentoribus & vocabulo eius.* CAP. X.

G*Eometria* diſciplina primum ab Ægyptiis reperta dicitur. quia inundante Nilo & omnibus poſſeſſionibus eius limo obductis, initium terræ diuidendæ per lineas & menſuras nomen arti dedit. Quæ deinde longiùs acumine ſapientum producta, & maris & cæli, & aeris ſpacia metitur. Nam prouocati ſtudioſi cœperunt poſt terræ dimenſionem & cæli, ſpacia quærere: quanto interuallo luna à terris, à luna ſol ipſe diſtaret, & vſque ad verticem cæli quanta ſe menſura diſtenderet. ſicque interualla ipſa cæli, orbíſque ambitum per numerum ſtadiorum ratione probabili diſtinxerunt. ¶Sed quia ex terræ dimenſione hæc diſciplina cepit: ex initio ſui & nomen ſeruauit. Nam *geometria* de terra & de menſura nuncupatur. Terra enim Græcè γῆ vocatur. *μέτρον* menſura. ¶Huius diſciplinæ ars continet in ſe lineamenta, interualla & magnitudines, & figuras, & in figuris dimenſiones & numeros.

De quadripartita diuiſione artis Geometriæ. CAP. XI.

GEometriæ quadripartita diuiſio eſt, in *planum*, in *magnitudinem numerabilem*, in *magnitudinem rationabilem*, & in *figuras ſolidas*. *Planæ* figuræ ſunt quæ longitudine & latitudine continentur, quæ ſunt iuxta Platonem numero quinque: Trigonus, tetragonus, pentagonus, hexagonus, heptagonus. Iam octonarius in cubum, id eſt, in ſolidam pergit figuram. *Numerabilis magnitudo* eſt: quæ numeris arithmeticæ diuidi poteſt. *Magnitudines rationales* ſunt, quarum menſuram ſcire poſſumus: *irrationales* verò ſunt, quarum menſuræ quantitas cognita non habetur.

De planis & ſolidis figuris Geometriæ. CAP. XII.

F*Iguræ ſolidæ* ſunt quæ longitudine & latitudine & altitudine continentur, vt eſt cubus, cuius ſpecies ſunt quinque *in plano*. Quarum prima *circulus* eſt, plano pede figura plana, quæ vocatur circumducta. cuius in medio pũct' eſt, quo cũcta cõuergunt, quod centrum Geometræ, Latini punctum circuli nuncupant. *Quadrilatera figura* eſt plano pede quadrata quæ ſub quatuor lineis rectis iacet. *Dianatheton* grammaton, figura plana. *Orthogonium*, id eſt rectangulum figura plana in plano pede. Eſt enim triangulum, & habet angulum rectum. *Iſopleuros*: figura eſt plana, recta & ſubtiliter conſtituta in ſolidum. ¶*Sphæra* eſt figura in rotundum formata, partibus cunctis æqualis in ſolidum. *Cubus* eſt figura propria ſolida: quæ longitudine & latitudine & altitudine continetur in ſolidum. *Cilindrus* eſt figura quadrata, habens ſuperius ſemicirculũ in ſolidum. *Conon*: figura quæ ab amplo in anguſtum finit, ſicut orthogonium. *Piramis* eſt figura, quæ in modum ignis ab amplo in acumen conſurgit. Ignis enim apud Græcos *πῦρ* appellatur. Sicut enim intra x omnis eſt numerus, ita intra circulum omnium figurarum concluditur ambitus. ¶Prima autem figura huius artis *punctus* eſt, cuius pars nulla eſt. Secunda eſt *linea* præter latitudinem. Longitudo recta linea eſt: quæ ex æquo in ſuis punctis iacet. *Superficies* verò, quòd lõgitudines & latitudines ſolas habet. Superficiei verò fines lineæ ſunt, quorum formæ ideo in ſuperioribus x. figuris poſitę non ſunt, quia inter eas inueniuntur.

De numeris Geometriæ. CAP. XIII.

NVmeros autem ſecũdum Geometriam ita quæris: Extrema quippe eius multiplicata tantùm faciunt, quantum & media multiplicata: vtputa, vi & xii, multiplicata faciunt ſeptuagies dipondo, media viii & ix multiplicata tantundem faciunt.

Incipiunt capitula Muſicæ artis.

14 *De muſica & eius nomine.*
15 *De inuentoribus eius.*

16 *Quid poſsit Muſica.*
17 *De tribus partibus Muſicæ.*
18 *De triformi Muſicæ diuiſione.*
19 *De prima diuiſione Muſicæ quæ harmonica dicitur.*
20 *De ſecunda diuiſione, quæ organica dicitur.*
21 *De tertia, quæ rythmica nuncupatur.*
22 *De numeris Muſicæ.*

De Muſica & eius nomine. CAP. XIIII.

M*Vſica* eſt peritia modulationis ſono cantúque conſiſtens: Et dicta Muſica per deriuationem à Muſis. *Muſæ* autem appellatæ ἀπὸ τοῦ μῶσθαι, id eſt, à quærendo, quòd per eas, ſicut antiqui voluerũt, vis carminum & vocis modulatio quæreretur. Quarum ſonus quia ſenſibilis res eſt, præterfluit in præteritum tempus, imprimitúrque memoriæ. Inde à poetis Iouis & Mineruæ filias Muſas eſſe confictum eſt. Niſi enim ab homine memoria teneantur ſoni, pereunt, quia ſcribi nõ poſſunt.

De inuentoribus eius. CAP. XV.

MOyſes dicit repertorẽ Muſicæ artis fuiſſe *Tubal*, qui fuit de ſtirpe Caim ante diluuium. Græci verò *Pythagoram* dicunt huius artis inueniſſe primordia, ex malleorum ſonitu & cordarum extenſione percuſſa. Alij *Linum Thebeum* & *Zetum* & *Amphiona* in arte muſica primos claruiſſe ferunt. Poſt quos paulatim directa eſt præcipuè hæc diſciplina & aucta multis modis. erátque tam turpe Muſicam neſcire, quàm literas. ¶ Interponebatur autem non modò ſacris, ſed & omnibus ſolemnibus, omnibúſque lætis, vel triſtioribus rebus. Vt enim in veneratione diuina *hymni*: ita in nuptiis *Hymenæi*, & in funeribus *threni*, & lamenta ad tibias canebantur. *In conuiuijs* verò lira vel cithara circumferebatur, & accubantibus ſingulis ordinabatur conuiuiale genus canticorum.

Quid poſsit Muſica. CAP. XVI.

ITaque ſine Muſica nulla diſciplina poteſt eſſe perfecta: nihil enim eſt ſine illa. Nam & ipſe mundus quadam harmonia ſonorum fertur eſſe compoſitus, & cælum ipſum ſub harmoniæ modulatione reuoluitur. Muſica mouet affectus, prouocat in diuerſum habitum ſenſus. In prœliis quoqae tubæ concentus pugnantes accendit, & quanto vehementior fuerit clangor, tanto fit fortior ad certamen animus. Siquidem & remiges cantus hortatur. ad tolerandos quoque labores muſica animum mulcet, & ſingulorum operum fatigationem modulatio vocis ſolatur. Excitos quoque animos, muſica ſedat, ſicut legitur de Dauid, qui à ſpiritu immundo Saulem arte modulationis eripuit. Ipſas quoque beſtias, necnon & ſerpentes, volucres, atque delphinos ad auditum ſuæ modulationis muſica prouocauit. Sed & quicquid loquimur, vel intrinſecus venarum pulſibus commonemur, per muſicos rythmos harmoniæ virtutibus probatur eſſe ſociatum.

De tribus partibus Muſicæ. CAP. XVII.

M*Vſicæ partes* ſunt tres, id eſt, harmonica, rythmica, metrica. *Harmonica* eſt quæ diſcernit in ſonis acutum & grauem. *Rythmica* eſt quę requirit incurſionem verborum, vtrum bene ſonus an malè cohæreat. *Metrica* eſt, quę menſuram diuerſorum metrorum probabili ratione cognoſcit: vt verbi gratia, heroicum, iambicum, elegiacon, &c.

De triformi Muſicæ diuiſione. CAP. XVIII.

AD omnem autem ſonum qui materies cantilenarum eſt, triformem conſtat eſſe naturam. Prima eſt *harmonica*, quæ ex vocum cantibus conſtat. Secunda *organica*, quæ ex flatu conſiſtit. Tertia *rythmica*, quæ impulſu digitorum numeros recipit. Nam aut *voce* editur ſonus, ſicut per fauces, aut *flatu*, ſicut per tubam, vel tibiam: aut *impulſu*, ſicut per citharam: aut per quodlibet aliud quod percutiendo ſonorum eſt.

De prima diuiſione muſicæ, quæ Harmonica dicitur. CAP. XIX.

PRima diuiſio Muſicæ quæ *harmonica* dicitur, id eſt, modulatio vocis, pertinet ad comœdos, tragœdos, vel choros, vel ad omnes qui voce propria canunt. Hæc ex animo & corpore motum facit, & ex motu ſonum, ex quo colligitur Muſica, quę in homine vox appellatur. *Vox* eſt aer ſpiritu verberatus, vnde & verba ſunt nuncupata. Propriè autem vox hominum eſt, ſeu irrationabilium animantium. Nam in aliis abuſiuè non propriè ſonitus vox vocatur: vt, Vox tubæ infremuit, fractáſque ad littora voces. Nam proprium eſt vt littore reſonent ſcopuli: &, At tuba terribilem ſonitum procul ære canoro. *Harmonica* eſt modulatio vocis & concordantia plurimorum ſonorum, vel coaptatio. *Symphonia* eſt moderationis temperamentum ex graui & acuto concordantibus ſonis, ſiue in voce, ſiue in

ſiue in flatu, ſiue in pulſu. Per hanc quippe voces acutiores, grauioreſque concordant, ita vt quiſquis ab ea diſſonuerit, ſenſum auditoris offendat. Cuius contraria eſt *diaphonia*, id eſt, voces diſcrepantes vel diſſonæ. *Euphonia* eſt ſuauitas vocis. Hæc & *melos* à ſuauitate & melle dicta. *Diaſtema* eſt vocis ſpatium ex duobus vel pluribus ſonis aptatum. *Dieſis* eſt ſpacium quoddam, & deductiones modulandi atque vergentes de vno in alterum ſonum. *Tonus*, eſt acuta enunciatio vocis. Eſt enim harmoniæ differentia & quantitas, quæ in vocis accentu vel tenore conſiſtit: cuius genera in xv. partibus muſici diuiſerunt: ex quibus *hyperlidius* nouiſſimus & acutiſſimus. *hypodorius* omnium grauiſſimus eſt. *Cantus*, eſt inflexio vocis: nam ſonus directus eſt. præcedit autem ſonus cantum. *Arſis*, eſt vocis eleuatio, id eſt, initium. *Theſis*, vocis poſitio, hoc eſt finis. *Suaues*, voces ſunt ſubtiles & ſpiſſæ, claræ atque acutæ. *Perſpicuæ*, voces ſunt quæ longiùs protrahuntur: ita vt omnem impleant continuò locum, ſicut clangor tubarum. *Subtiles*, voces ſunt quibus non eſt ſpiritus ſpiſſus, qualis eſt infantium, vel mulierum, vel ægrotantium, ſicut in neruis. Quæ enim ſubtiliſſimę cordæ ſunt, ſubtiles ac tenues ſonos emittunt. *Pingues*, ſunt voces, quando ſpiritus multus ſimul egreditur, ſicut virorum. *Acuta*, vox tenuis, alta, ſicut in chordis videmus. *Dura vox*, eſt quæ violenter emittit ſonos, ſicut tonitruū, ſicut incudis ſonus, quoties in durum malleus percutit ferrum. *Aſpera vox*, eſt rauca, & quæ diſpergitur per minutos & indiſſimiles pulſus. *Cæca, vox* eſt quę mox vt emiſſa fuerit, conticeſcit, atque ſuffocata nequaquam longius producitur, ſicut eſt in fictilibus. *Vinnolata vox*, eſt leuis & mollis, atque flexibilis. Et vinnolata dicta à vinno, hoc eſt cincinno, molliter flexo. *Perfecta* autem *vox*, eſt alta ſuauis & clara. *Alta*, vt in ſublimi ſufficiat: *Clara*, vt aures impleat. *Suauis*, vt animos audientium blandiat. Si ex his aliquid defuerit, vox perfecta non erit.

De ſecunda diuiſione quæ Organica dicitur.

CAP. XX.

SEcunda diuiſio *organica* eſt in iis quæ ſpiritu reflante completa, in ſonum vocis animantur: vt ſunt tubæ, calami, fiſtulæ, organa, pandoria, & iis ſimilia inſtrumenta. *Organum*, vocabulum eſt generale vaſorum omnium muſicorum. Hoc autem cui folles adhibentur, alio Græci nomine appellant. Vt autem organum dicatur: magis ea vulgaris eſt conſuetudo Græcorum. *Tuba*, primùm à Tyrrhenis inuenta, de quibus Virgilius: Tyrrhenúſque tubæ mugire per æthera clangor. Adhibebatur autem non ſolùm in prœliis, ſed & in omnibus feſtis diebus propter laudes vel gaudij claritatem. Vnde & in Pſalterio dicitur, Canite initio menſis tuba, in die inſigni ſolemnitatis veſtræ. Præceptum enim fuerat Iudæis, vt initio nouæ lunæ tuba clangerent, quod etiam hucuſque faciunt. *Tibias* excogitatas in Phrygia ferunt: has quidem diu funeribus tantùm adhibitas: mox & ſacris gentilium. Tibias autem appellatas putant, quòd primùm de ceruinis tibiis cruribúſque hinnulorum fierent: deinde per abuſionem ita cœptas vocari etiam, quæ non de cruribus oſſibúſque eſſent. Hinc & *tibicen* quaſi tibiarum cantor. *Calamus*, nomen eſt arboris proprium, à calendo, id eſt, fundendo voces vocatum. *Fiſtulam* quidam putant à Mercurio inuentam: alij à Fauno, quem Græci vocant Pana. Nonnulli eam ab Idi paſtore Agrigentino ex Sicilia. Fiſtula autem dicta, quòd vocem emittat. *Sambuca*, in muſicis ſpecies eſt ſymphoniarum. Eſt enim genus ligni fragilis, vnde & tibiæ componuntur. *Pandorius* ab inuentore vocatus. de quo Virgilius, Pan primus calamos cera coniungere plures Inſtituit, Pan curat oues, ouiúmque magiſtros. Fuit enim apud gentiles Deus paſtoralis, qui primus diſpares calamos ad cantum aptauit, & ſtudioſa arte compoſuit.

De tertia diuiſione, quæ Rithmica nuncupatur. CAP. XXI.

TErtia eſt diuiſio *rithmica* pertinens ad neruos & pulſus, cui dantur ſpecies cithararum diuerſarum, tympanum, & cimbalum, ſiſtrum, acitabula aenea & argentea, vel alia quæ metallico rigore percuſſa reddunt cum ſuauitate tinnitum, & cætera huiuſmodi. *Citharæ* ac *pſalterij* repertor Tubal, vt prædictum eſt, perhibetur. Iuxta opinionem autem Græcorum citharæ vſus repertus fuiſſe ab Apolline creditur. Forma citharæ initio ſimilis fuiſſe traditur pectori humano, quod veluti vox de pectore, ita ex ipſa cantus ederetur, appellatáque eadem de cauſa. Nam pectus Dorica lingua κιθάρα vocatur. Paulatim autem plures eius ſpecies extiterunt, vt *pſalteria, liræ, barbita, phœnices, & pectides*, & quę dicuntur *Indicæ*, & feriuntur à duobus ſimul. Item aliæ autem & aliæ, & quadrata forma vel trigonali. *Cordarum* etiam *numerus* multiplicatus eſt, & commutatum genus. Veteres autem citharam fidiculam, vel fidicen nominauerunt: quia tam concinnunt inter ſe cordæ eius, quàm bene conueniunt inter quos fides ſit. Antiquitus autem *cithara ſeptemcordis* erat. Vnde Vergilius, Septem diſcrimina vocum. *Diſcrimina* autem idcò, quòd nulla corda vicinæ cordæ ſimi-

lem vocem reddat. ſed ideo vij. cordæ, vel quia totam vocem implent: vel, quòd ſeptem motibus ſonat cælum. *Cordas* autem dictas à corde: quia ſicut pulſus eſt cordis in pectore, ita pulſus cordæ in cithara. Has primus Mercurius excogitauit: idémque prior in neruos ſonum ſtrinxit. *Pſalterium*, quod vulgo *canticum* dicitur, à pſallendo nominatum: quòd ad eius vocem chorus conſonando reſpondeat. Eſt autem ſimilitudo citharæ barbaricæ in modum Δ literæ. ſed pſalterij & citharæ hæc eſt differentia, quòd *pſalterium* lignum illud concauum vnde ſonus redditur ſuperius habet, & deorſum feriuntur cordæ, & deſuper ſonant. *Cithara* autem econtrà cō cauitatem ligni inferius habet. Pſalterio autem Hebræi decachordo vſi ſunt propter numerum decalogi legis. *Lyra* dicta à varietate vocum, quòd diuerſos ſonos efficiat. Lyram primùm à Mercurio dicunt inuentam fuiſſe, hoc modo: Cùm regrediens Nilus in ſuos meatus varia in campis reliquiſſet animalia, relicta etiam teſtudo eſt. Quæ cùm eſſet putrefacta, & nerui eius remanſiſſent extenti inter corium: percuſſa à Mercurio ſonitum dedit, ad cuius ſpeciem Mercurius lyram fecit, & Orpheo tradidit, qui erat huius rei maximè ſtudioſus. Vnde & æſtimatur eadem arte non feras tantùm, ſed & ſaxa atque ſyluas cantus modulatione applicuiſſe. Hanc muſici propter ſtudij amorem & carminis laudem, etiam inter ſidera ſuarum fabularum commentis collocatam eſſe finxerunt. *Tympanum* eſt pellis vel corium ligno ex vna parte extentum. Eſt enim pars media ſymphoniæ in ſimilitudinem cribri. Tympanum autem dictum, quod medium eſt. Vnde & margaritum medium tympanum dicitur, & ipſum vt ſymphonia ad virgulam percutitur. *Cymbala* & *acitabula* quædam ſunt, quæ percuſſa inuicē ſe tangunt & ſonum faciunt. Dicta autem cymbala, quia cum ballematica ſimul percutiuntur. Ita enim Græci dicunt cymbala ballematica. *Siſtrum* ab inuentrice vocatum. Iſis enim Ægyptiorum regina id genus inueniſſe probatur. Iuuenalis, Iſis & irato feriat mea lumina ſiſtro. Inde & hoc mulieres percutiunt, quia inuentrix huius generis eſt mulier. Vnde & apud Amazonas ſiſtro ad bellū fœminarum exercitus vocabatur. *Tintinnabulum* de ſono vocis nomen habet, ſicut & plauſus manuum, ſtridor valuarum. *Symphonia* vulgo appellatur lignum cauum ex vtraque parte: pelle extenſa, quam virgulis hinc & inde muſici feriunt. Fitque in ea ex concordia grauis & acuti ſuauiſſimus cantus.

De muſicis numeris. CAP. XXII.

NVmeros autem ſecundum muſicam ita quæris. Poſitis extremis, vt puta vj & decies dipondius, vides quot monadibus ſuperetur, vj. à xij. & vj. monadibus dictis per quadratum, ſexies ſeni faciunt xxxvj. Coniungis extrema illa, vj. ad xij. ſimul efficiunt xviij. Partiris tricies ſexies per decies octo, efficit dipondius. Hos iungis cum ſumma minore ſcilicet, ſexies, erunt viij. & erit mediū inter vi. & xii. Quapropter viii. ſuperant vi. duabus monadibus, id eſt, tertia de ſexies, & ſuperantur viii. à xii. iiii. monadibus, tertia portione. Qua parte ergo ſuperat, eadem ſuperatur. Sed hæc ratio quemadmodum in mundo eſt ex volubilitate circulorum: ita & in microcoſmo in tantum præter vocem valet, vt ſine ipſius perfectione etiam homo ſymphoniis carens non conſiſtat. Eiuſdem muſicæ perfectione, etiam metra conſtant, in arſi & theſi, id eſt, eleuatione & poſitione.

De Aſtronomia.

22 *De Aſtronomiæ nomine.*
23 *De inuentoribus eius.*
24 *De ſcriptoribus aſtronomiæ.*
25 *De differentia aſtronomiæ & aſtrologiæ.*
26 *De aſtronomiæ ratione.*
27 *De mundo & eius nomine.*
28 *De forma mundi.*
29 *De cælo eiuſque nomine.*
30 *De ſitu ſphæræ cæleſtis.*
31 *De motu eiuſdem.*
32 *De curſu eiuſdem ſphæræ.*
33 *De celeritate cæli.*
34 *De axe cæli.*
35 *De cæleſtibus polis.*
36 *De cardinibus cæli.*
37 *De conuexu cæli.*
38 *De ianuis cæli.*
39 *De gemina facie cæli.*
40 *De quatuor partibus cæli.*
41 *De hemiſphæriis.*
42 *De quinque circulis cæli.*
43 *De zodiaco circulo.*
44 *De candido circulo.*
45 *De magnitudine ſolis.*
46 *De magnitudine lunæ.*
47 *De natura ſolis.*
48 *De curſu ſolis.*
49 *De defectu ſolis.*
50 *De itinere ſolis.*
51 *De lumine lunæ.*
52 *De formis lunæ.*
53 *De interlunio lunæ.*
54 *De curſu lunæ.*
55 *De vicinitate lunæ ad terram.*

57 *De eclipſi ſolis.*
58 *De eclipſi lunæ.*
59 *De differentia ſiderum, ſtellarum atque aſtrorum.*
60 *De lumine ſtellarum.*
61 *De ſitu ſtellarum.*
62 *De curſu ſtellarum.*
63 *De vario curſu ſtellarum.*
64 *De interuallis ſtellarum.*

De Aſtronomiæ nomine. CAP. XXIII.

ASTRONOMIA eſt aſtrorum lex, quæ curſus ſiderum ac figuras & habitudines ſtellarum circa ſe, & circa terram indagabili ratione percurrit.

De inuentoribus eius. CAP. XXIV.

ASTRONOMIAM primi Ægyptij inuenerũt. Aſtrologiam verò & natiuitatis obſeruantiam Chaldæi primi docuerunt. Abraham autem inſtituiſſe Ægyptios Aſtrologiã, Ioſephus aſſeuerat. Græci autem dicunt, hãc artem ab Athlante prius excogitatam: ideóque dictus eſt ſuſtinuiſſe cœlum. Quiſquis autem ille fuit motu cœli & ratione animæ excitatus per temporum vices, per aſtrorum rotatus diffinitóſque curſus, per interuallorum ſpacia moderata, cõſiderauit dimenſiones quaſdam & numeros, quæ diffiniendo ac ſecernendo in ordinem nectens, Aſtrologiã reperit.

De ſcriptoribus Aſtronomiæ. CAP. XXV.

IN vtraque autem lingua diuerſorum quidem ſunt de aſtronomia ſcripta volumina: inter quos tamen Ptolemæus rex Alexandriæ apud Græcos habetur præcipuus: hic etiam & canones inſtituit: quibus curſus aſtrorum inueniatur.

De differentia Aſtronomiæ & Aſtrologiæ. CAP. XXVI.

INter Aſtronomiam autem & Aſtrologiã aliquid differt. Nam *Aſtronomia* conuerſionem cœli ortus, obitus, motúſque ſiderum continet: vel qua ex cauſa ita vocentur. *Aſtrologia* verò partim naturalis, partim ſuperſtitioſa eſt. *Naturalis* dum exequitur ſolis & lunæ curſus, vel ſtellarum, certáſque temporum ſtationes. *Superſtitioſa* verò eſt illa quam mathematici ſequuntur, qui in ſtellis augurantur, quiſque etiam xij. cœli ſigna per ſingula animæ vel corporis membra diſponũt, ſiderúmque curſu neceſſitates hominum & mores prædicere conantur.

65 *De circulari numero ſtellarum.*
66 *De ſtellis planetis.*
67 *De præcedentia & antegradatione ſtellarum.*
68 *De remotione vel retrogradatione ſtellarum.*
69 *De ſtatu ſtellarum.*
70 *De nominibus ſtellarum quibus ex cauſis nomina acceperunt.*

De Aſtronomiæ ratione. CAP. XXVII.

ASTRONOMIÆ ratio modis plurimis conſtat. Diffinit enim quid ſit mundus, quid cœlum, quid ſphæræ ſitus & curſus, & quid axis cœli & poli, quæ ſint climata cœli, qui curſus ſolis & lunæ atque aſtrorum, &c.

De mundo & eius nomine. CAP. XXVIII.

MVndus eſt hic, qui conſtat ex cœlo & terra, & mari, cũctiſque ſideribus. Qui idcirco mundus eſt appellatus, quia ſemper in motu eſt: nulla enim requies eius elementis conceſſa eſt.

De forma mundi. CAP. XXIX.

FOrmatio mundi ita demonſtratur. Nam quemadmodum erigitur mundus in ſeptentrionalem plagam, ita declinatur in auſtralem. Caput autem eius & quaſi facies, orientalis regio eſt, vltima pars ſeptentrionalis.

De cœlo & eius nomine. CAP. XXX.

COelum phyſici rotundum, volubile atque ardens eſſe dixerunt: vocatúmque hoc nomine, eò quòd tanquam vas cœlatum impreſſas habeat figuras ſtellarum. Diſtinxit enim id Deus claris luminibus, & impleuit ſole ſcilicet, & lunæ orbe fulgenti, & aſtrorum micantium ſplendentibus ſignis adornauit. Hoc autem Græcè οὐρανὸς dicitur ἀπὸ τοῦ ὁρᾶσθαι, id eſt, à videndo, eò quòd aer perſpicuus ſit, & ad ſpeculandum purior.

De ſitu ſphæræ cœleſtis. CAP. XXXI.

SPhæra, cœli eſt ſpecies quædam in rotundum formata, cuius centrum terra eſt ex omnibus partibus æqualiter concluſa. Hanc ſphæram nec principium habere dicunt, nec terminum, ideò quòd in rotundum quaſi circulus, vnde incipiat, vel vbi deſinat non facilè comprehenditur. Philoſophi autem

mundi ſeptem cœlos, id eſt, planetas globorum conſono motu introduxerunt, quorum orbibus connexa memorant omnia, quos ſibi innexos & velut inſertos verſari retro, & è contrario cæteris motibus ſuis ferri arbitrantur.

De motu eiuſdem. CAP. XXXII.

Sphæræ *motus* duobus axibus voluitur: Quorum vnus *ſeptentrionalis*, qui nunquam occidit: appellatúrque *Borealis*: alter *Auſtralis*, qui nunquam videtur, & *Auſtronotus* dicitur. His duobus polis moueri ſphæram cœli dicunt, & cum motu eius ſidera in ea fixa ab oriente vſque ad occidentem circum ire: ſeptentrionibus breuiores giros iuxta cardinem peragentibus.

De curſu eiuſdem ſphæræ.
CAP. XXXIII.

Sphæra cœli ab oriente & occidente ſemel in die & nocte vertitur xxiiij horarum ſpatiis, quibus ſol curſum ſuum ſupra terras & ſub terra ſua volubilitate concludit.

De celeritate cœli. CAP. XXXIIII.

Tanta celeritate cœli ſphæra dicitur currere, vt niſi aduerſus præcipitem eius curſum aſtra currerent, quæ eam remorarentur, mundi ruinam facerent.

De axe cœli. CAP. XXXV.

Axis, eſt ſeptentrionalis linea recta, quæ per mediam pilam ſphæræ tendit. & dicta axis, quòd in ea ſphæra, vt rota voluitur, vel quia ibi plauſtrum eſt.

De polis cœleſtibus. CAP. XXXVI.

Poli ſunt circuli qui currunt per axem. Horum alter eſt *Septentrionalis*: qui nunquam occidit, appellatúrque *Boreus*: alter *Auſtralis*, qui nunquam videtur. Et *Auſtronotus* dicitur. & dicti poli, quòd ſint axium cicli ex vſu plauſtrorum, à poliendo ſcilicet nomina ei: ſed polus Boreus ſemper videtur, Auſtronothus nunquam: quia dextra cœli altiora ſunt preſſa Auſtri.

De cardinibus cœli. CAP. XXXVII.

Cardines cœli extremæ partes ſunt axis. Et dicti cardines, eò quòd per eos vertitur cœlum, vel quia ſicut cor voluuntur.

De conuexis cœli. CAP. XXXVIII.

Conuexa autem cœli, extrema eius ſunt, à curuitate dicta, vt eſt illud: Cõuexum quoties claudit nox humida cœlum. Conuexum enim curuum eſt quaſi cõuerſum ſeu inclinatum, & ad modum circuli flexum.

De ianuis cœli. CAP. XXXIX.

Ianuæ cœli duæ ſunt, oriens & occidens. Nam vna parte ſol procedit, alia ſe recipit.

De gemina facie cœli. CAP. XL.

Facies cœli vel caput, orientalis regio vltima, ſeptentrionalis. De qua Lucanus, Sic mundi pars ima iacet, quam zona niualis Perpetuæque premunt hiemes.

De quatuor partibus cœli.
CAP. XLI.

Climata cœli, id eſt plagæ, vel partes quatuor ſunt, ex quibus prima pars *orientalis* eſt, vnde aliquæ ſtellæ oriuntur. Secunda, *occidentalis*, vbi nobis aliquæ ſtellæ occidunt. Tertia, *ſeptentrionalis*, vbi peruenit ſol in diebus maioribus. Quarta *Auſtralis*, vbi ſol peruenit noctibus maioribus. *Oriens* autem ab exortu ſolis eſt nuncupatus. *Occidens* quòd diem faciat occidere & interire. Abſcondit enim lumen mundo, & tenebras ſuperinducit. *Septentrio* autem, à ſeptem ſtellis axis vocatus, quæ in ipſo reuolutæ rotantur. Hic propriè & *vertex* dicitur, eò quòd vertitur. *Meridies* autem vocatur, vel quòd ibi ſol facit medium diem quaſi mididies, vel quia tunc purius micat æther. *Merum* enim purum dicitur. ¶ Sunt & *alia* vij *climata cœli* quaſi vij lineæ ab oriente in occidentem, ſub quibus & mores hominum diſpares, atque animalia ſpecialiter diuerſa naſcũtur: quæ vocata ſunt à locis quibuſdam famoſis, quorũ primum eſt *Meroe*, ſecundum *Somis* vel *Sienes*. tertiũ *catacorius* id eſt, *Aphrica*. quartũ *Rhodus*. quintum *Helleſpontus*. ſextum *Meſopontus*. ſeptimum *Boriſthenes*.

De hemiſpherijs. CAP. XLII.

Hemiſpherium, dimidia pars ſphæræ eſt. *Hemiſpharion ſupra terras* eſt ea pars cœli, quæ à nobis tota videtur. *Hemiſpharion ſub terra* eſt, quæ videri non poteſt, quám diu ſub terra fuerit.

De quinque circulis cœli. CAP. XLIII.

Zonæ *cœli* quinque ſunt: quarum diſtinctionibus quædam partes temperie ſua incoluntur, quædam immanitate frigoris aut caloris inhabitabiles exiſtunt. Quæ ideò & zonæ

zonæ vel circuli appellantur, eo quòd in circumductione ſphæræ exiſtunt. Quorum *primus circulus* ideo *Arcticus* appellatur, eo quòd inter eum Arcturi ſigna incluſa proſpiciuntur. *Secundus circulus* θερινὸς, qui & *tropicus* dicitur, quia in eo circuiens ſol Aquilonis finibus æſtatem facit, & vltra eum circulum non tranſit, ſed ſtatim reuertitur, & inde tropicus appellatur. *Tertius circulus, himerinus,* qui à Latinis ideo *æquinoctialis* appellatur, eo quòd ſol cùm ad eum orbem peruenerit, æquinoctium facit. ἡμέρα enim Latinè, dies dicitur atque nox: quo circulo dimidia ſphæræ pars conſtituta perſpicitur. *Quartus circulus Antarcticus* vocatus: eo quòd contrarius ſit circulo, quem Arcticum nominamus. *Quintus circulus* χειμερινὸς *tropicus*, qui à Latinis *hiemalis* ſiue *brumalis* appellatur. ideo ſol cùm ad eum circulum peruenerit, hyemem iis qui ad Aquilonem ſunt facit, & æſtatem iis qui in Auſtri partibus commorantur.

De circulo zodiaco. CAP. 44.

ZOdiacus auté circulus eſt, qui ex linearũ quinque angulis & ex vna linea conſtat.

De candido circulo. CAP. 45.

LActeus circulus via eſt, quæ in ſphæra videtur, à candore dicta, quia alba eſt. quã aliqui dicunt viam eſſe qua circuit ſol, & ex ſplendoris ipſius tranſitu ita lucere.

De magnitudine ſolis. CAP. 46.

MAgnitudo ſolis fortior eſt terra, vnde & eodem momento quo oritur, & orienti ſimul & occidenti æqualiter apparet. Quia verò tanquam cubitalis nobis videtur, conſiderare oportet quantũ ſol diſtat à terris: quæ longitudo facit, vt paruus videatur nobis.

De magnitudine lunæ. CAP. 47.

MAgnitudo quoque lunæ minor fertur eſſe quàm ſolis. Nam dum ſol ſuperior ſit à luna, & tamen à nobis maior quàm luna videatur: iam ſi prope nos acceſſiſſet: multo maior quàm luna conſpiceretur. Sicut autem fortior eſt ſol terra: ita terra fortior eſt luna per aliquam quantitatem.

De natura ſolis. CAP. 48.

SOl dum igneus ſit: præ nimio motu conuerſionis ſuæ amplius incaleſcit. Cuius ignem dicunt philoſophi aqua nutriri, & è contrario elemento virtutem luminis & caloris accipere. Vnde dicimus eum ſæpius madidum & rorantem.

De curſu ſolis. CAP. 49.

SOlem per ſeipſum moueri, non cum mundo verti dicunt. Nam ſi fixus cælo maneret omnes dies & noctes æquales exiſterent: ſed cum alio loco cras occaſurum: alio occidiſſe heſterno videmus: apparet eum per ſeipſum moueri, non cum mundo verti. ſpatiis enim inæqualibus orbes annuos conficit propter temporum mutationes. Oriens diem facit: occidens noctem inducit. Nam vadens longius ad meridiem hyemem facit, vt hibernis humoribus atque pruinis terra pingueſcat. Accedens propius ad Septentrionem, æſtatem reddit, vt fruges maturitate durentur, & quæ ſunt in humidis incocta: ferueſacta miteſcant.

De effectu ſolis. CAP. 50.

SOl oriens diem facit, occidens noctem inducit: nam *dies* eſt ſol ſuper terras, *nox* eſt ſol ſub terra. Ex ipſo enim ſunt horæ: ex ipſo dies, cùm aſcenderit: ex ipſo etiam nox, cùm occiderit: ex ipſo menſes & anni numerantur: ex ipſo viciſſitudines fiunt temporum. Quando autem per meridiem currit, vicinior eſt terræ: quando verò iuxta ſeptentrionem, ſublimis attollitur. Cui ideo Deus diuerſos curſus conſtituit, loca & tempora, ne dum ſemper eiſdem moraretur locis, quotidiano vapore eius vniuerſa conſumerentur. ſicut Clemens ait: Curſus diuerſos accipit quibus aeris temperies pro ratione temporum diſpenſatur, & ordo viciſſitudinum permutationũmq. ſeruatur. Nam dum ad ſuperiora conſcenderit, ver temperat: vbi autem ad ſummum cæli venerit, æſtiuos accendit calores: deſcendens rurſus autumno temperiem reddit. Vbi verò ad inferiorem redit circulum: ex glaciali compage cæli rigorem nobis hiberni frigoris derelinquit.

De itinere ſolis. CAP. 51.

SOl oriens per meridiem iter habet: qui poſtquam ad occaſum venerit, & Oceano ſe intinxerit, per incognitas ſub terra vias vadit, & rurſus ad orientem recurrit.

De lumine lunæ. CAP. 52.

LVnam quidam philoſophi dicunt proprium lumen habere, globiq. eius vnam partem eſſe luciſluam, aliam verò obſcuram, & paulatim ſe vertendo diuerſas formas efficere. Alij econtrà aiunt, lunam non ſuum lumen habere: ſed ſolis radiis illuminari. Vnde & *eclipſim* patitur: ſi inter ipſam & ſolem vmbra terræ interueniat. Sol enim longè ipſa ſuperior eſt. Hinc euenit, vt quoniam ſub

illo eſt, parte ſuperiore luceat, inferiore verò quam habet ad terras parte obſcura ſit.

De formis lunæ. CAP. 53.

PRima figura lunæ bicornis eſt. Secunda ſectilis. Tertia dimidia. Quarta plena. Quinta iterum dimidia ex maiore. Sexta iterum ſectilis. Septima bicornis. Septima autem ſemis, & viceſima ſecunda ſemis in ſuo ordine mediæ ſunt: cæteræ autem proportionales ſunt.

De interlunio lunæ. CAP. 54.

INterlunium lunæ, eſt tempus illud inter deficientem & naſcentem lunam. Eſt autem trigeſimus dies, quo luna non lucet. Quæ ideo videri non poteſt, quia ſoli coniuncta obſcuratur: ſed eodem momento renaſcens paulatim ab eo recedendo videtur.

De curſu lunæ. CAP. 55.

LVna amiſſi ac recepti luminis vicibus menſtrua ſpacia moderatur. Quæ ideo obliquo & non recto incedit curſu, vt ſol: ne incidat in centrum terræ, & frequēter patiatur eclipſim. Vicinus eſt enim circulus eius terræ. Creſcens autē orientem cornibus ſpectat: decreſcens, occidētem: meritò, quia occaſura & amiſſura eſt lumen.

De vicinitate lunæ ad terras. CAP. 56.

LVna terris vicinior eſt quàm ſol. Inde & breuiori orbe celerius peragit curſum ſuum. Nam iter quod ſol in diebus ccclxv. iſta per xxx. dies percurrit. Vnde & antiqui menſes in luna, annos autem in ſolis curſu poſuerunt.

De eclipſi ſolis. CAP. 57.

EClipſis ſolis, eſt quoties luna trigeſima ad eandem lineam qua ſol vehitur peruenit, eique ſe obiiciens ſolem obſcurat. Nam deficere nobis ſol videtur, dum illi orbis lunæ opponitur.

De eclipſi lunæ. CAP. 58.

EClipſis lunæ eſt quoties in vmbram terræ luna incurrit. Non enim ſuum lumē habere, ſed à ſole illuminari putatur. vnde & defectum patitur ſi inter ipſam & ſolem vmbra terræ interueniat. Patitur autem hoc decimaquinta luna eouſque, quàm diu cētrum atque vmbra obſtantis terræ exeat, videátque ſolem, vel à ſole videatur.

De differentia ſtellarum, ſiderum, & aſtrorum CAP. 59.

STellæ, & ſidera, & aſtra inter ſe differunt. Nam *ſtella* eſt quælibet ſingularis. *Sidera* verò ſunt ſtellis plurimis facta, vt Hyades, Pleiades. *Aſtra* autem ſunt ſtellæ grandes, vt Orion, Bootes. Sed hæc nomina ſcriptores confundunt, & aſtra pro ſtellis, & ſtellas pro ſideribus ponunt.

De lumine ſtellarum. CAP. 60.

STellæ non habere proprium lumen: ſed à ſole illuminari dicuntur, ſicut & luna.

De ſtellarum motu. CAP. 61.

STellæ immobiles ſunt, & cum cælo fixæ perpetuo motu ferūtur: neque cadunt per diem, ſed à ſolis ſplendore obſcurantur.

De curſu ſtellarum. CAP. 62.

SIdera autem feruntur, aut mouentur. *Feruntur*, quæ cælo fixa ſunt, & cum cælo voluuntur. *Mouentur* verò quædam, ſicut planetæ, id eſt erraticæ, quæ curſus ſuos vagos certa tamen diffinitione conficiunt.

De vario curſu ſtellarum. CAP. 63.

STellæ dicuntur pro eo quòd per diuerſos orbes cæleſtium planetarū feruntur. nam quædam celerius exortæ, tardius occidunt: quædam tardius exortæ citius ad occaſum perueniunt. aliæ pariter oriuntur & non ſimul occidunt: omnes autem ſuo tempore ad ſuum curſum proprium reuertuntur.

De interuallis ſtellarum. CAP. 64.

STellæ inter ſe diuerſis interuallis diſtant à terra: propterea diſpari claritate magis mi núſve noſtris oculis apparent. Nam multæ maiores ſunt iis quas videmus conſpicuas, ſed longius poſitæ paruæ videntur à nobis.

De numero circulari ſtellarum. CAP. 65.

NVmerus circularis ſtellarum eſt, per quem cognoſci dicitur, in quāto tēpore circulum ſuū vnaquæque ſtella percurrat, ſiue per longitudinem, ſiue per latitudinem. *Latitudo* intelligitur per ſignifcrū, longitudo per proprium excurſum. Nam *luna* viij. annis fertur explere circulum ſuū. *Mercurius* annis xx. *lucifer* annis ix. *Sol* annis xix. *veſper* xv. *Phaeton* xij. *Saturnus* xxx. Quibus peractis ad reuerſionem circuli ſui iiſdem ſignis & partibus reuertuntur. Quædam *ſidera* radiis ſolis

ſolis prædita *anomala* fiunt, aut *retrograda* aut *ſtationaria*: iuxta quod & poeta meminit dicens, Sol tempora diuidit æui: Mutat nocte diem, radiſque potentibus aſtra Ire vetat, curſuſque vago ratione moratur.

De ſtellis planetis. CAP. LXVI.

QVædam ſtellæ ideò *planetæ* dicuntur, id eſt errantes, quia per totum mundum vario motu diſcurrunt. Vnde pro eo quod errant, *retrogradæ* dicuntur: vel *anomalæ* efficiuntur, id eſt, quando particulas addunt & detrahunt. Cæterùm quando tantum detrahunt *retrogradæ* dicuntur: *ſtationem* autem faciunt quando ſtant.

De præcedentia & antegradatione ſtellarum. CAP. LXVII.

PRæcedentia, vel *antegradatio ſtellarum* eſt dum ſtella motum ſuum conſuetum agere videtur, & aliquid præter conſuetudinem præcedit.

De remotione vel retrogradatione ſtellarum. CAP. LXVIII.

REmotio, vel *retrogradatio ſtellarum* eſt, quādo ſtella dum motum ſuum agit, ſimul & retrorſum moueri videtur. Iſta omnia in abſidis colliguntur.

De ſtatu ſtellarum. CAP. LXIX.

STatus ſtellarum eſt, dum ſtella ſemper mouetur: tamen in aliquibus locis ſtare videtur.

De nominibus ſtellarum, quibus ex cauſis nomina acceperunt. CAP. LXX.

SOl appellatus eò quòd ſolus appareat, obſcuratis fulgore ſuo cunctis ſideribus. *Luna* dicta quaſi Lucina, ablata media ſyllaba: de qua Virgilius: Caſta faue Lucina. Sumpſit autem nomen per deriuationem à ſolis luce: eò quòd ab eo lumē accipiat, acceptúmque reddat. *Stella* dictæ à ſtando, quia ſemper fixæ ſtant in cœlo: nec cadunt. Nā quòd videmus de cœlo ſtellas quaſi labi, non ſunt ſtellæ, ſed igniculi ab æthere lapſi: qui fiunt dum ventus altiora petens æthereum ignem ſecum trahit, qui tractu ſuo imitatur ſtellas cadentes. Nam ſtellæ cadere non poſſunt: immobiles enim (vt prædictum eſt) ſunt, & cum cœlo fixæ feruntur. *Sidera* dicta, eò quòd ea nauigantes conſiderando iter dirigunt ad curſus conſilium, ne fallacibus vndis aut ventis aliò deducantur. ¶ Quædam autem ſtellæ idcirco *ſigna* dicuntur, quia eas nautæ obſeruant in gubernandis remigiis, contemplantes aciem fulgorémque eorum, quibus rebus ſtatus cœli futurus oſtenditur. ſed & omnes homines ea intendunt ad præuidendum aeris qualitates per æſtatem & hyemē vernalémque temperiem. Ortu enim vel occaſu ſuo certis ſtationibus temporum qualitates ſignificant. *Signorum* primus *Arctos*, qui in axe fixus, vij. ſtellis in ſe reuolutis rotatur. nomen eſt Græcum quòd Latinè *Vrſa* dicitur: quæ quod in modum plauſtri vertatur, noſtri eam ſeptentrionem dixerunt. *Triones* enim propriè ſunt boues aratorij dicti eò quòd terram terant: q. teriones. Septentriones autem non occidere axis vicinitas facit: quia in eo ſunt. *Arctophylax* dicitur, quòd *Arcton*, id eſt Helicem vrſam ſequitur. Eundémque & *Booten* dixerunt, eò quòd plauſtro hæret: ſignum multis ſpectabile ſtellis, inter quas Arcturus eſt, ſidus poſt caudam maioris vrſæ poſitum in ſigno Bootis. Vnde & *Arcturus* dictus eſt, quaſi ἄρκτου οὖρος: quia Bootis præcordiis ſocia collocata eſt. Oritur autem autumnali tempore. *Orion* aſtrum antè Tauri veſtigia fulget: & dictus Orion ab vrina, id eſt, ab inundatione aquarum. Tempore enim hyemis obortus mare & terras aquis & tempeſtatibus turbat. Hunc Latini *Iugulā* vocāt, quòd ſit armatus, vt gladius, & ſtellarum luce terribilis atque clariſſimus: in quo ſi hæc fulgeant omnia, ſerenitas portenditur, ſi obſcuratur huius acies, tēpeſtas cernitur imminere. *Hyades* dictę ἀπὸ τοῦ ὕειν, id eſt, à ſucco & à pluuiis. Nam pluuiæ Græcè ὑετοὶ dicūtur. Ortu quippe ſuo efficiūt pluuias. vnde & eas Latini ſuculas appellauerūt: quia quando naſcuntur pluuiarum ſigna monſtrantur: de quibus Virgil. Arcturū, pluuiáſque Hyadas geminóſque Triones. Sunt autē in fronte Tauri vij. & oriuntur tempore vernali. *Pleiades* à pluralitate dictæ. Sūt autē ſtellæ ſeptē ante genua Tauri, ex quibus ſex videntur: nā latet vna. Has latini *Vergilias* dicūt, à tēporis ſignificatione, quòd vere exoriūtur. Nam occaſu ſuo hyemē, ortu æſtatem primęque nauigationis tēpus oſtendunt. *Canicula ſtella*, quæ & *Sirius* dicitur, æſtiuis menſibus in medio cētro cœli eſt: & dū ſol ad eā aſcēderit, coniūcta cū ſole duplicatur calor ipſius, & diſſoluūtur corpora & vaporantur. Vnde & ex ipſa ſtella *dies caniculares* dicūtur: quando & moleſtæ ſunt purgationes. *Canis* autē vocatur propterea quòd corpora morbo afficiat: ſiue propter flāmæ candorē, quod eiuſmodi ſit, vt præ cæteris lucere videatur. Itaq; quo magis eā cognoſcerent, *Sirion* appellaſſe. *Cometes* ſtella dicta eſt, eò quòd comas luminis fundat ex ſe. Quod genus ſideris quādo apparuerit, aut peſtilētiā, aut famē, aut bella ſignificat. Cometæ autē Latinè cri-

nitæ appellantur, quòd in modum crinium flãmas ſpargunt, quas Stoici dicunt eſſe vltra xxx. quarũ nomina & effectus quidam Aſtrologi ſcripſerunt. *Lucifer* dictus, eò quòd inter omnia ſidera plus lucem ferat. Lucifer enim eſt vna ex planetis. Hæc propriè & *iubar* dicitur, eò quòd iubas lucis ex ſe fundat: ſed & ſplendor Solis, & lunæ ac ſtellarum iubar vocatur: quòd in modum iubæ radij ipſorũ extendantur. *Veſperus* ſtella occidentalis, quam cognominatã perhibẽt ab Heſpero rege Hiſpaniæ. Eſt autẽ & ipſa ex quinque ſtellis planetis, noctẽ ducens & ſequens ſolem. Fertur autem quòd hæc ſtella oriens luciferum, occidens veſperum facit. de qua Statius,: & alterno deperditur vnus in ortu. ¶ *Planetæ* ſtellæ ſunt, quæ non ſunt fixæ in cœlo, vt reliquæ, ſed in aere feruntur. Dicti autẽ planetæ ἀπὸ τῆς πλάνης, id eſt, ab errore. Nam interdum in Auſtrum, interdum in Septentrionẽ, plerunque contra mundum nonnunquam cum mundo feruntur. Hos Romani nominibus deorum ſuorum, ſcilicet Saturni, Lunæ, Iouis, Martis, Veneris & Mercurij ſacrauerunt. Decepti enim & decipere volentes, in eorũ adulationem, qui ſibi aliquid ſecundum amorẽ præſtitiſſent, ſidera oſtendebant in cœlo, dicentes, quòd illud ſidus eſſet Iouis, & illud Mercurij, & concepta eſt opinio vanitatis. Hanc opinionem erroris diabolus confirmauit, Chriſtus euertit. ¶ Iam verò illa, quæ ab ipſis gentilibus *ſigna* dicũtur, in quibus & animantiũ imago de ſtellis formatur: vt, *Aries, Taurus, Libra* & huiuſmodi alia, ij qui ſidera præuiderunt, in numerum ſtellarũ ſpeciem corporis ſuperſtitioſa vanitate permoti finxerunt, ex cauſis quibuſdam deorũ ſuorum & imagines & nomina conformantes. Nam *Arietem* primum ſignum, cui vt libræ mediam mundi lineam tradunt, propter Ammonem, id eſt, Iouem vocauerunt: quia in eius capite, qui ſimulachra faciunt Arietis cornua fingunt. Quod ſignum Gentiles ideò inter ſigna primũ conſtituerunt, quòd in menſe Martio, qui eſt anni principium, ſolem in ſigno illo curſum ſuum peragere dicunt: ſed & *Taurum* inter ſidera collocant, & ipſum in honorem Iouis, eò quòd in bouem ſit fabuloſè conuerſus, quando Europam tranſuexit. Caſtorem quoque & Pollucem poſt mortẽ inter notiſſima ſidera conſtituerunt: quod ſignum *Gemini* dicitur. *Cancrum* quoque inde dixerunt, eò quòd cùm ad ſignum menſe Iunio ſol venerit, retrograditur in modũ cancri, breuioréſque facit dies. Hoc enim animal incertam habet partem primam. denique ad vtramque partem greſſum dirigit, ita vt prior pars ſit poſterior, & poſterior prior. *Leonem* ingentem Hercules in Græcia occidit, & propter virtutẽ ſuam hunc inter duodecim ſigna conſtituit. Hoc ſignum ſol cùm attigerit, nimium calorem mundo reddit, & annuos flatus & æſtus facit maiores quàm in toto reliquo anno. *Virginis* etiam ſignum id circo inter aſtra collocauerunt, propter quod eiſdem diebus in quibus ſol per illud decurrit, terra exuſta ſolis ardore nihil pariat. Eſt enim hoc tempus canicularium dierum. *Libram* autem vocauerunt ab æqualitate menſis ipſius, quod viij. kal. Octobris ſol per illud ſignum currens æquinoctium facit. Vnde & Lucanus, Ad iuſtæ pondera libræ. *Scorpium* quoque & *ſagittarium*, propter fulgura menſis ipſius appellauerunt. *Sagittarius* vir equinis cruribus deformatur, cui ſagittam & arcum adiungunt, vt ex eo menſis ipſius fulmina demonſtrentur. Vnde & ſagittarius eſt vocatus. *Capricorni* figuram ideò inter ſidera finxerunt propter capram Iouis nutricem: cuius poſteriorem partem corporis in effigiem piſcis ideò finxerunt, vt pluuias eiuſdem temporis deſignarent, quas ſolet idem menſis plerunque in extremis habere. Porrò *Aquarium & piſces*, ab imbribus temporum vocauerunt, quòd hyeme quando in his ſignis ſol vertitur, maiores pluuiæ profunduntur. Et miranda gentilium dementia, qui non ſolùm piſces, ſed etiam arietes, & hircos, & tauros, vrſas & canes, cãcros, & ſcorpiones tranſtulerunt. Nam & *aquilam & cygnum* propter Iouis fabulas inter cœli aſtra eius memoriæ cauſa collocauerunt. *Perſeum* quoque & vxorẽ eius *Andromedam* poſteaquàm ſunt mortui in cœlum receptos eſſe crediderũt: ita vt imagines eorum ſtellis deſignarent, eorúmque appellare nominibus non erubeſcerent. *Aurigam* etiam *Ericthonium* inter cœli aſtra collocauerunt: propter quod vidiſſent eum primum quadrigam iunxiſſe. Mirati ſunt enim ingenium eius ad imitationem Solis acceſſiſſe: & propter hoc nomen eius poſt mortem inter ſidera poſuerunt. ſic *Caliſto*, Licaonis filia, dum ab Ioue compreſſa, & fabuloſè ab Iunone in vrſæ fuiſſet ſpeciem conuerſa, quæ Græcè ἄρκτος appellatur, poſt interfectionem ipſius nomen eius Iouis cũ filio in ſtellis Septentrionalibus tranſtulit, eámque *Arcton*: filium autem eius *Arctophylaca* ea appellauit. Sic *lira* pro Mercurio in cœlum locata. ſic *Centaurus Chiron* propter quod nutrierat Æſculapium & Achillẽ, inter aſtra dinumeratus eſt: ſed quolibet modo ſuperſtitiones hæ ab hominibus nuncupẽtur, ſunt tamẽ ſydera quæ Deus in mundi principio cõdidit, ac certo motu diſtinguere tẽpora ordinauit. ¶ Horũ igitur *ſignorũ obſeruationes*, vel *geneſes*, vel cætera ſuperſtitioſa, quæ ſe ad cognitionẽ ſyderũ coniungunt, id eſt, ad notitiam fatorũ, quæ fidei noſtræ ſine dubitatione contraria ſunt, ſic ignorari debent à Chri-

à Chri-

à Chriſtianis, vt nec ſcripta eſſe videantur. ſed nonnulli ſyderum pulchritudine & claritate pellecti, in lapſus ſtellarũ cæcatis mentibus corruerunt, ita vt per ſupputationes noxias, quæ *matheſis* dicitur, euentus rerum præſcire conentur: quos non ſolùm Chriſtianæ religionis doctores, ſed etiam gentilium Plato, Ariſtoteles, atque alij rerum veritate commoti concordi ſententia damnauerunt, dicẽtes: Confuſionem rerum potius de tali perſuaſione generari. Nam ſi genus humanum ad varios actus naſcendi neceſſitate premeretur, cur aut laudem mereãtur boni, aut mali legum percipiant vltionem? Et quamuis ipſi non fuerint cœleſti ſapientię dediti, veritatis tamen teſtimonio errores eorum meritò perculerunt. ¶ Ordo autem iſte ſeptem ſecularium diſciplinarũ ideo à Philoſophis vſque ad aſtra perductus eſt, ſcilicet vt animos ſeculari ſapientia implicatos à terrenis rebus abduceret, & in ſuperna contemplatione collocaret.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER IIII.

CAPITA LIBRI QVARTI.

1 *De Medicina.*
2 *De nomine eius.*
3 *De inuentoribus eius.*
4 *De tribus hæreſibus medicorum.*
5 *De quatuor humoribus corporis.*
6 *De acutis morbis.*
7 *De cronicis morbis.*
8 *De morbis qui in ſuperficie corporis & cutis videntur.*
9 *De medicinis & medicaminibus.*
10 *De libris medicinalibus.*
11 *De inſtrumentis medicorum.*
12 *De odoribus & vnguentis.*
13 *De initio Medicinæ.*

DE MEDICINA. CAP. I.

M*EDICINA* eſt quæ corporis vel tuetur vel reſtaurat ſalutem: cuius materia verſatur in morbis & vulneribus. Ad hanc itaque pertinent, non ea tantùm quæ ars eorum exhibet, qui propriè Medici nominantur, ſed etiam cibus & potus, tegmen & regimen. Defenſio denique omnis atque munitio qua ſanum corpus noſtrum aduerſus externos ictus caſúſque ſeruatur.

De nomine eius. CAP. II.

NOmen autem *Medicinæ* à modo, id eſt, temperamento impoſitum æſtimatur, vt non ſatis, ſed paulatim adhibeatur. Nam in multo contriſtatur natura, mediocri autẽ gaudet. vnde & qui pigmenta & antidota ſatis vel aſſiduè biberint, vexantur. Immoderatio enim omnis non ſalutem, ſed periculum affert.

De inuentoribus Medicinæ. CAP. III.

MEdicinæ autem artis auctor ac repertor apud Græcos perhibetur *Apollo*. Hanc filius eius *Æſculapius* laude vel opere ampliauit. Sed poſtquã fulminis ictu Æſculapius interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars ſimul cum auctore defecit, latuitque per annos penè quingentos vſque ad tempus Artaxerxis regis Perſarum. Tunc eam reuocauit ad lucem *Hippocrates* Aſclepio patre genitus in inſula Coo.

De tribus hæreſibus Medicorum. CAP. IIII.

ITaque tres viri totidem hæreſes inuenerunt. Prima *methodica* inuenta eſt ab Apolline: quæ remedia ſectatur & carmina. Secunda *Empirica*, id eſt, experientiſſima, inuẽta eſt ab Æſculapio, quæ non indiciorum ſignis, ſed ſolis conſtat experimentis. Tertia Logica, id eſt, *rationabilis*, inuenta ab Hippocrate. Iſte enim diſcuſſis ætatum, regionum, vel ægritudinem qualitatibus, artis curam rationabiliter perſcrutatus eſt. *Empirici ergo* experientiam ſolam ſectantur: *Logici* experientiæ rationem adiungunt: *Methodici* nec elementorum rationem obſeruant, nec tempora, nec ætates, nec cauſas, ſed ſolas morborum ſubſtantias.

De quatuor humoribus. CAP. V.

SAnitas eſt integritas corporis, & temperantia naturæ ex calido & humido, quod eſt ſanguis. vnde & *ſanitas* dicta eſt, quaſi ſanguinis ſtatus. *Morbi* generali vocabulo omnes paſſiones corporis continentur, quod inde veteres morbum nominauerunt: vt ipſa appellatione, mortis vim, quæ ex ea naſcitur demonſtrent. Inter ſanitatem autem & morbum media eſt curatio, quæ niſi morbo congruat, non producit ad ſanitatem. Morbi enim omnes ex quatuor naſcuntur humoribus, id eſt, ex ſanguine & felle, melancholia & phlegmate. Ex ipſis enim reguntur ſani, ex ipſis læduntur infirmi. Dum enim amplius extra curſum naturæ creuerint, ægritudines faciunt. Sicut enim quatuor elementa, ſic & quatuor humores, & vnuſquiſque humor ſuũ elementum imitatur. *ſanguis* aerem, *cholera* ignem, *melancholia* terram, *phlegma* aquam. Et ſunt quatuor humores, ſicut quatuor elementa, quæ conſeruant corpora noſtra. *Sanguis* ex Græca etymologia vocabulum ſumpſit, quòd ex eo corpus vegetetur & ſuſtentetur & viuat. *Choleram* Græci vocauerunt, quod vnius diei ſpacio terminetur: vnde & cholera, id eſt fellicula nominata eſt, hoc eſt, fellis effuſio. Græci enim fel χολὴν dicunt. *Melancholia* dicta, eò quòd ex nigri ſanguinis fece admixta ſit abundantia fellis. Græci enim μέλαν nigrũ vocant, fel autem χολὴν appellant. *Sanguis* Latinè vocatus quòd ſit ſuauis. vnde & homines quibus dominatur ſanguis, dulces ac blandi ſunt. *Phlegma* autem dixerunt quòd ſit frigida. Ex his quatuor humoribus reguntur ſani: ex his læduntur infirmi. Dum enim amplius extra curſum naturæ creuerint, ægritudines faciunt. Ex ſanguine autem & felle acutæ paſſiones naſcuntur, quas Græci ὀξεῖα vocant. Ex phlegmate verò & melancholia veteres cauſæ procedunt, quas Græci χρόνια dicunt.

De acutis morbis. CAP. VI.

OΞεῖα eſt acutus morbus, qui aut citò tranſit, aut celerius interficit, vt *pleuriſis, phreneſis.* ὀξὺ enim acutum apud Græcos & velocẽ ſignificat. Χρόνια eſt prolixus corporis morbus, qui multis temporibus remoratur, vt *podagra, phtiſis.* χρόνος enim apud Græcos tempus dicitur. Quædam autem paſſiones ex propriis cauſis nomen acceperunt. *Febris* à feruore dicta eſt. eſt enim abundantia caloris. *Phreneſis* appellata ſiue ab impedimento mentis: quia Græci mentem φρένας vocant. ſeu quòd dentibus infrendant. Nam *frendere* eſt dentes concutere. Eſt autem perturbatio cum exagitatione & dementia ex cholerica vi effecta. *Cardiaca* vocabulum à corde ſumpſit, dum ex aliquo timore aut dolore afficitur. Cor enim Græci καρδίαν vocant. Eſt enim cordis paſſio cũ formidabili metu. *Lethargus* à ſomno vocata. Eſt enim oppreſſio cerebri cũ obliuione & ſomno iugi, velut ſtertentis. *Synanche* à continentia ſpiritus & præfocatione dicta. Græci enim συνάγχειν continere dicunt. Qui enim hoc vitio laborant, dolore faucium præfocantur. *Phlegmone* eſt feruor ſtomachi cum extenſione & dolore, ſiue φλεγμονὴ eſt inquietudo cum rubore & dolore & extenſione, & duricia & vaſtitate. Quæ cùm cœperit fieri, inquietudo & febris conſequitur. Vnde & dicta eſt φλεγμονὴ ἀπὸ τοῦ φλέγειν. Sic enim ſentitur, & inde nomen accepit. *Pleuritis* eſt dolor lateris acutus cum febre & ſputo ſanguinolento. Latus enim Græcè πλευρὰ dicitur: vnde & pleuritica paſſio nomen accepit. *Peripneumonia* eſt pulmonis vitium cum dolore vehementi & ſuſpirio. Græci enim pulmonem πνεύμονα vocant. inde & ægritudo dicta eſt. *Apoplexia* eſt ſubita effuſio ſanguinis, qua ſuffocati intereunt. Dicta autem apoplexia, quòd ex letali percuſſu repentinus caſus fiat. Græci enim percuſſionem ἀπόπληξιν vocant. *Spaſmus* Latinè cõtractio ſubita partium aut neruorum cum dolore vehementi. Quam paſſionem à corde nominatam dixerunt: quia in nobis principatũ vigoris habet. Fit autem duobus modis: aut ex repletione, aut ex inanitione. *Tetanus* maior eſt contractio neruorum à ceruice ad dorſum. *Telum* lateris dolor eſt. dictum eſt autem ita à medicis, quòd dolore corpus tranſuerberet, quaſi gladius. *Ileos* dolor inteſtinorum. Vnde & *ilia* dicta ſunt. Græcè enim ἰλεῖν obuoluere dicitur, quòd ſe inteſtina præ dolore inuoluant. Hi & torminoſi dicuntur ab inteſtinorum tormento. *Ὑδροφοβία*, id eſt, aquæ metus. Græci enim ὕδωρ aquam vocant: φόβον timorem dicunt. vnde & Latini hunc morbum ob aquæ metum *limphaticum* vocant. Fit autem vel ex canis rabidi morſu, aut ex aeris ſpuma in terram proiecta, quam ſi homo vel beſtia tetigerit, aut dementia repletur, aut in rabiem vertitur. *Carbunculus* dictus, quòd in ortu ſuo rubens ſit vt ignis: poſtea niger, vt carbo extinctus. *Peſtilentia* eſt contagium, quod dum vnum apprehenderit, celeriter ad plures tranſit. Gignitur autem ex corrupto aere, & in viſceribus penetrando innititur. Hæc etſi plerunque per aerias poteſtates fiat, tamen ſine arbitrio omnipotentis Dei omnino non fit. dicta autem *peſtilentia* quaſi paſtulentia, quòd veluti incendium depaſcat: Et toto deſcendit corpore peſtis. Idem & *contagium* à contingendo: quia quem tetigerit, polluit,

polluit. Ipſa & *inguina* ab inguinum percuſſione. Eadem & *lues* à labe & luctu vocata, quæ tantopere acuta eſt, vt non habeat ſpacium temporis, quo aut vita ſperetur aut mors, ſed repentinus languor ſimul cum morte venit.

De Chronicis morbis. CAP. VII.

CHronica eſt prolixus morbus, qui multis temporibus remoratur, vt podagra, phthiſis. χρόνος enim apud Græcos tempus dicitur. *Cephalea* ex capite vocabulum habet. capitis enim paſſio eſt. Græci enim caput κεφαλὴν vocant. *Scotoma* ab accidente nomen ſumpſit, quòd repentinas tenebras ingerat oculis cum vertigine capitis. *Vertigo* autem eſt, quotieſcunque ventus conſurgit, & terram in circuitu mouet. Sic & in vertice hominis arteriæ & venæ ventoſitatem ex reſoluta humectatione gignunt, & in oculis girum faciunt. Vnde & vertigo nuncupata eſt. *Epilepſia* vocabulum ſumpſit, quòd mentem apprehendens pariter etiam corpus poſſideat. Græci enim apprehenſionem ἐπίληψιν vocant. Fit autem ex melancholico humore quoties exuberauerit, & ad cerebrum auerſus fuerit. Hæc paſſio & *caduca* vocatur, eò quòd cadens æger ſpaſmum patiatur. Hos etiam vulgus *lunaticos* vocat, quòd per hunc curſum comitetur eos inſania dæmonum. Eadem & *laruatio*: ipſe eſt & *morbus comitialis*, id eſt, maior & diutinus, quo caduci tenentur. Cuius tanta vis eſt, vt homo vadens concidat ſpumétque. *Comitialis* autem dictus, quòd gentiles cùm comitiorum die cuiquam accidiſſet, comitia dimittebantur. Erat autem apud Romanos comitiorum dies ſolennis in kalend. Ianuariis. *Mania* ab inſania vel furore vocata. Nam Græcorum vetuſtas furorem μανίαν appellabat, ſiue à diuinatione, quia diuinare Græcè μαντεύειν dicitur. *Melancholia* dicta eſt à nigro felle. Græci enim nigrum μέλαν vocant: fel autem χολὴν appellant. *Epilepſia* autem in fantaſia fit, melancholia in ratione, mania in memoria. *Typhi* ſunt frigidæ febres, quæ abuſiuè typhi appellãtur ab herba quæ naſcit in aqua, quæ Latinè forma atq; ſtatus dicitur. Eſt enim acceſſionũ reuolutio per ſtatuta temporum interualla. *Reuma* Grę cè, Latinè eruptio ſiue fluor appellatur. *Catarrus* eſt fluor reumæ iugis ex naribus, quæ dum ad fauces venerit βρόγχος vocatur. dum ad thoracem vel pulmonem φθίσις dicitur. *Coriza* eſt quoties infuſa capitis in oſſa venerit narium & præfocationem fecerit cum ſternutatione. vnde & coriza nomen accepit. *Branchos* eſt præfocatio faucium à frigido humore. Græci enim guttur βρόγχος dicunt. circa quod fauces ſunt, quos nos corruptè brancia dicimus. *Raucedo* amputatio vocis. Hæc & *arteriaſis* vocatur, eò quòd vocem raucam & clauſam reddat ab arteriarum iniuriis. *Suſpirium* nomen ſumpſit, quia inſpirationis difficultas eſt, quam Græci δύσπνοιαν dicunt, id eſt, *ſuffocationem*. *Peripneumonia* à pulmonibus nomen accepit. Eſt enim pulmonis tumor cum ſpumarũ ſanguinearum effuſione. *Hemoptyſis*, emiſſio ſanguinis per os, vnde & nomen accepit. αἷμα enim ſanguis dicitur. *Pthiſis* eſt vlceratio & tumor in pulmonibus qui iuuenibus facilius euenire ſolet. φθίσις autem apud Græcos dicta, quòd ſit totius corporis conſumptio. *Tuſſis* Græcè ab altitudine vocatur, quòd à profundo pectoris veniat. cuius contraria eſt ſuperior in faucibus vbi vua diſtillat. *Apoſtema* à collectione nomen accepit. nam collectiones Græci apoſtemas vocant. Ἐμπύημα dicta eſt apoſtema intrinſecus vel in latere, vel in ſtomacho cũ dolore & febribus, & tuſſi abundantibus ſpumis & purulẽtiis. ἡπατικὰ morbus à iecoris paſſione nomen accepit. Græci enim ἧπαρ iecur vocant. *Lienoſis* à ſplene vocabulum ſumpſit. Græci enim σπλῆν lien vocant. *Hydrops* nomen ſumpſit ab aquoſo humore cutis. Nam Græci ὕδωρ aquam vocauerunt, eſt enim humor ſubcutaneus cum inflatione turgente & anhelitu fetido. *Nephritis*, à renium languore nomen accepit. Renes enim Græci νεφροὺς dicunt. *Paralyſis* dicta à corporis impenſatione: facta ex multa infrigidatione, aut in toto corpore, aut in parte. *Cachexia* nomen ſumpſit à corporis iniuria vel malo habitu. καχεξίαν enim Græci malam vexationem vocauerunt. Fit autem hæc paſſio ex intemperantia ægrotantis, vel curatione medicaminis: aut poſt ægritudinem tarda reſumptio. *Atrophia* nomen accepit à diminutione corporis. Nam Græci nutrimenti ceſſationem ἀτροφίαν dicunt. Eſt enim tenuitas corporis ex cauſis latentibus, & paulatim conualeſcentibus. *Sarcoma* eſt ſuperfluum carnis incremẽtum, quo vltra modum corpora ſaginantur. Græci enim carnem σάρκα vocant. ἰσχιὰς vocata à parte corporis quam vexat. Nam vertibulorũ oſſa quorum ſummitas iliorum initio terminatur, Græci ἰσχία vocant. Fit autem quoties deſcenderit in recta oſſa, & efficitur ibi glutinatio. *Podagram* Græci à retentione pedum dicunt nominatam, & à ferali dolore. Siquidem omne quod immite fuerit, abuſiuè agreſte vocamus. *Arthritis* morbus ab articulorum paſſione vocabulum ſumpſit. *Calculus* lapis eſt qui in veſica fit. vnde & nomen accepit. Gignitur autem ex materia phlegmatica. *Stranguria* dicta eſt, eò quòd ſtringat vrinarum difficultatem. Σατυρίασις iuge deſiderium Veneris cum extenſione naturalium locorum: dicta paſſio à Satyris. *Diarrhœa* iugis

ventris curſus ſine vomitu, *Dyſenteria* eſt diuiſio continuationis, id eſt, vlceratio inteſtini. Δυς enim difficultatem ſignificat, ἔντερα inteſtina. Fit autem antecedente fluore, quam Græci διάῤῥοιαν vocant. *Lienteria* dicta, quòd cibum tanquam per lineam inteſtina nullis obſtantibus facit prolabi: *Colica* paſſio nomen ſumbſit ab inteſtino, quæ Græci κῶλον appellant. *Ragades* dicuntur, eò quòd fiſſuræ ſint rugis collectæ circa orificium. Hæ & hæmorroides à ſanguinis fluore dictæ. Græci enim ſanguinem αἷμα dicunt.

De morbis, qui in ſuperficie cutis videntur.
CAP. VIII.

ALopecia eſt capillorum fluor circumſcriptis pilis fuluis, acris qualitatem habentibus: vocata hoc nomine à ſimilitudine animalis vulpeculæ, quam Græci ἀλώπεκα vocãt. *Parotides* ſunt duritiæ vel collectiones, quæ ex febribus vel aliquo alio naſcuntur in aurium vicinitates: vnde & παρωτίδες ſunt appellatæ. ὦτα enim Græci auriculam dicunt. *Lentigo* eſt veſtigia macularum paruula in rotunditatem formata. à ſpecie lenticulæ dicta. *Eryſipelas* eſt quam Latini ſacrum ignem appellant, id eſt, execrandum per antiphraſim. Siquidem in ſuperficie rubore flammeo cutes rubeſcunt. Tunc mutuo rubore quaſi ab igne vicina inuaduntur loca: ita vt etiam febris excitetur. *Serpedo* eſt rubor cutis cum puſtularum extantia, & nomen ſumpſit à ſerpendo, eò quòd ſerpat per membra. *Impetigo* eſt ſicca ſcabies: prominens à corpore cum aſperitate & rotunditate formæ. Hanc vulgus ſarnam appellat. *Prurigo* vocata à peruſendo & ardendo. Νυκταλωπία eſt paſſio qua per diem viſus patentibus oculis denegatur, & nocturnis irruentibus tenebris redditur, aut verſa vice (vt plerique volunt) die redditur, nocte negatur. *Verruca* aliud ſunt, *Satyriaſis* aliud. *Verrucæ* ſingulatim ſunt: *ſatyriaſis* verò illa fortior, ac circa ipſam plures inueniuntur. *Scabies* quoque & *lepra* vtraque paſſio aſperitas cutis cum pruritu atque ſquammatione: ſed ſcabies tenuis aſperitas & ſquammatio eſt. Hinc denique nomen accepit, quæ ita veluti purgamenta admittat. Nam *ſcabies* quaſi ſquamies. *Lepra* verò cutis aſperitas ſquammoſa lepidæ herbæ ſimilis, vnde & nomẽ ſumpſit: cuius color nunc in nigredinem vertitur, nunc in alborem, nunc in ruborem. In corpore hominis ita lepra dignoſcit, ſi variatim inter ſanas cutis partes color diuerſis appareat: aut ſi ita ſe vbique diffundat, vt omnia vnius coloris quamuis adulterini faciat. *Elephantiaſis* morbus dicitur ex ſimilitudine elephanti: cuius naturaliter dura & aſpera pellis, nomen morbo in hominibus dedit: quia corporis ſuperficiem ſimilem facit elephantorum cuti: ſiue quia ingens paſſio eſt, ſicut animal ipſum ex quo deriuatum ducit nomen. *Icteris* Græci appellant à cuiuſdam animalis nomine, quòd ſit coloris fellei. Hunc morbum Latini *arcuatum* appellant ad ſimilitudinem cœleſtis arcus. *Auriginem* verò Varro appellari ait à colore auri. *Regium* autem *morbum* inde æſtimant dictum, quòd vino bono & regalibus cibis citius curetur. *Cancer* à ſimilitudine maritimi animalis vocatum, vulnus ſic medici dicunt nullis medicamentis ſanabile. Aut ergo præcidi debet à corpore membrum vbi naſcitur, vt aliquantulum viuat: tamen inde mortem quamlibet tardius affuturam. *Ordeolus* eſt paruiſſima & purulenta collectio in capillis palpebrarum conſtituta, in medio lata, & ex vtroque conducta, hordei granum ſimilans: vnde & nomen accepit. *Furunculus* eſt tumor in acutum ſurgens dictus, quòd ferueat, quaſi ferunculus: vnde & Græcè ἄνθραξ dicitur, quòd ſit ignitus. *Oſcedo* eſt, in qua infantum ora exulcerantur, dicta ex languore oſcitantium. *Frenuſculi* vlcera circa rictum oris: ſimilia his, quæ fiunt iumentis aſperitate frenorum. *Vlcus* putredo ipſa: vulnus quod ferro fit quaſi vi vlcus. Et vlcus quod olet quaſi olcus. *Puſtula* eſt in ſuperficie corporis turgida veluti collectio. *Papula* eſt paruiſſima cutis erectio circunſcripta cum rubore: & ideo papula dicta, quaſi pupula ſirimpia. *Sanies* dicta quòd ex ſanguine naſcitur: excitato enim calore vulneris, ſanguis in ſaniẽ vertitur. Nam ſanies non fit in quocunque loco, niſi vbi ſanguis aduenerit: quia omne quod putreſcit. niſi calidum & humidum fuerit, quod eſt ſanguis, putrefieri non poteſt. Sanies autem & tabes ſibi differunt. Fluere enim ſanie viuorũ eſt, tabe mortuorum. *Cicatrix* eſt obductio vulneris, naturalẽ colorem partibus ſeruans: dicta quòd obducat vulnera & obcæcat.

De remedijs & medicaminibus.
CAP. IX.

MEdicinæ curatio non eſt ſpernenda. Meminimus enim & Eſaiam Ezechiæ languenti aliquid medicinale mandaſſe: & Paulus apoſtolus Timotheo modicum vinũ prodeſſe dixit. ¶Curatio autem morborum tribus generibus cõſtat: *Pharmacia*, quam Latini medicamina vocant: *Chirurgia*, quam Latini manuum operationem appellant: manus enim apud Græcos χεὶρ vocatur: *dieta*, quam Latini regulam appellant: eſt enim obſeruatio legis & vitæ. ¶Sunt autem omni curationi ſpecies tres: primum genus *diæteticum*: ſecundum *pharmaceuticum*: tertium *chirurgicum*. *Dieta* eſt obſeruatio legis & vitæ. *Pharmaceu-*

tica eſt

tica eſt medicamentorum curatio. *Chirurgia* eſt ferramentorum inciſio. nam ferro exciduntur quæ medicamentorum non ſenſerint medicinam. ¶ Antiquior autem medicina herbis tantùm ex ſuccis erat. Talis enim medendi vſus cœpit: deinde ferro & cæteris medicamentis. ¶ *Omnis* autem *curatio* aut ex contrariis aut ex ſimilibus adhibetur. *Ex contrariis*: vt frigidum calido, vel ſiccum humido. ſicut & in homine ſuperbia ſanari non poteſt, niſi humilitate ſanetur. *Ex ſimilibus* verò, ſicut ligamentum vel rotundo vulneri rotundum: vel oblongo oblongum apponitur. Ligatura enim ipſa non eadem membris & vulneribus omnibus, ſed ſimilis ſimili coaptatur. quæ duo etiam ipſa adiutoria nominibus ſuis ſignificant. Nam *antidotum* Græcè, Latinè ex contrario datum dicitur. Contraria enim contrariis medicinæ ratione curantur. At contrà ex ſimili: vt *πικρά*, quod interpretatur amara: quia guſtus eius amarus eſt. Ex conuenienti enim nomen accepit, quia amaritudo amaritudinem morbi ſoluere ſolet. ¶ Omnia autem medicamenta ex propriis cauſis habent vocabula. *Hiera* enim dicta quaſi diuina. *Arteriaca*, quòd apta ſint gutturis meatui, & tumores faucium & arteriarum leniant. *Theriaca* eſt antidotum ſerpentinum, quo venena pelluntur, vt peſtis peſte ſoluatur. *Cathartica* Græcè, Latinè purgatoria dicuntur. *Catapotia*, eò quòd modicum porgetur ſeu inglutiatur. *Diamoron* à ſucco mora nomen ſumpſit, ex quo côficitur. ſicut *diacodion*: quia ἐκ τῆς κωδίας, id eſt, ex papauere fit. ſicut diaſpermaton: quia ex ſeminibus componitur. *Electuarium* vocatum, eò quòd molle ſorbeatur. *Trociſcos* dictus, quia in modum rotulæ deformatur. τροχὸς enim Græcè rota dicitur. *Collyria* Latinum ſonat, quòd vitia oculorum detergant. *Epithema*, eo quòd ſupponatur, aliis adiutoriis præcedentibus. *Cataplaſma*, eo quòd inductio ſola ſit. *Emplaſtrum*, eo quòd inducatur. *Malagma*, eo quòd ſine igne maceretur & comprehendatur. *Enema* Græcè, Latinè relaxatio dicitur. *Preſſaria* dicta quòd intus initiantur. ¶ *Medicinam iumentorum* Chirô quidam Græcus inuenit. inde pingitur dimidia parte homo: dimidia equus. dictus autem Chiron ἀπὸ τοῦ χειρίζεσθαι, quia Chirurgus fuiſſe dicitur: vnde appellatus. ¶ *Criticos dies* medici vocant, quibus, vt credo, ex iudicio infirmitatis illud nomẽ impoſitum eſt. quod quaſi iudicent hominem, & ſententia ſua aut puniant aut liberent.

De libris medicinalibus. CAP. X.

APhoriſmus eſt ſermo breuis, integrũ ſenſum propoſitæ rei ſcribens. *Prognoſtica* præuiſio ægritudinum, à prænoſcendo vocata. Oportet enim medicum & præterita agnoſcere, & præſentia ſcire, & futura præuidere. *Dynamia*, potentia herbarum & vis & poſſibilitas. Nã in herbarum cura vis ipſa δύναμις dicitur. vnde & *δυναμερὰ* nuncupatur, vbi eorum medicinæ ſcribuntur. *Botanicum* herbarium dicitur, quòd ibi herbæ notentur.

De inſtrumentis Medicorum. CAP. XI.

ENchiridion dictum, quod manu aſtringatur, dum plurima contineat ferramenta. χεὶρ enim Græcè manus vocatur. *Phlebotomũ* ab inciſione vocatum. Nam inciſio Latinè, Græcè τομὴ dicitur. *Similaria*, *angiſtrum*. *Spatomelegana*, quæ à Latinis à ſimilitudine cucurbitæ, à ſuſpirio *ventoſa* vocatur. Denique animata ſpiritu per igniculum, dehinc præciſo corpori ſuperpoſita omne quod inter cutem vel altius æſtuat, ſiue humorem, ſiue ſanguinem, vocat in ſuperficiem gliſcere. *Piſa* à pinſendis ſeminibus & terendis. Hinc & *pigmenta*, eo quòd in pila & pilo aguntur quaſi piligmenta. Eſt enim *pila* vas concauum & medicorum aptum vſui, in qua propriè ptiſanæ fieri & pigmenta concidi ſolẽt. Varro autem refert *Pilumnium* quendam in Italia fuiſſe, qui pinſendis præfuit aruis: vnde & *pilumni* & *piſtores*. Ab hoc ergo pilum & pila inuenta, quibus far pinſitur, & ex eius nomine ita appellata. *Pilum* autem eſt vnde contunditur quicquid in pila mittitur. *Mortarium*, quòd ibi iam ſemina in puluerem redacta & mortua condiantur. *Citicula* eſt, in qua circundũcta collyria reſoluũtur. erit enim lenis. Nam aſpera frangi potius quàm reſolui collyrium facit.

De odoribus & vnguentis. CAP. XII.

ODor vocatus ab aere. *Thymiama* lingua Græca vocatur, quòd ſit odorabile. Nã timos dicitur flos qui odorem refert. de quo Virgilius: redolẽntque timo flagrãtia mella. *Incenſum* dictum: quia igne conſumitur dum offertur. *Tetraidos* formulæ incenſi in longitudinem porrectæ, quæ fiunt ex quatuor pigmentis. Quatuor enim Græcè τέτταρα, formula εἶδος dicitur. *Stacte* eſt incenſum quod ex preſſura manat. dictum à Græcis ἀπὸ τοῦ στάζειν, quod eſt manare & diſtillare. *Mirobalanũ*: quia fit ex glande odorata. de quo Horatius: Et preſſa tuis balanus capillis. *Vnguentum* verò eſt omne quod ex communi oleo confectum, aliarum ſpecierum cõmixtione augetur, odoris iocunditatem ſumens, & lõgius redolens. *Vnguenta* autem quædam dicuntur à locis vt telinum, cuius Iulius Cæſar meminit, dicens: Corpus ſuaui telino vnguimus. Hoc conficiebatur in inſula Delo, quæ eſt v-

na ex Cycladibus. Sunt & quædam ab inuentorum nomine, vt *amaracinum*. Nam quidam tradunt regium quendam puerum Amaracũ nomine quamplura vnguẽtorum genera ferentem, caſu prolapſum eſſe, & maiorem ex commixtione odorẽ creaſſe. Vnde nunc optima vnguẽta amaracina dicuntur: ſunt autem ex genere florum. Item quæ à materiæ ſuæ qualitate dicuntur: vt *roſaceum* à roſa: *cyprinum* à flore Cypri: quæ proinde & propriæ materiæ odorem referunt. Ex his quædam ſimplicia vnguenta ſunt, quæ vna tantùm ſpecie exiſtunt: vnde & ſui nominis referunt odoratum, vt *anetinum*: eſt enim ſyncerum ex oleo & aneto tantum. Compoſita autem ſunt quæ pluribus admixtis fiunt: vnde & nominis ſui odorem non habent: quia obtinentibus aliis quæ admiſcentur, incertum odorem ducunt: vt *carotum, caleſticum, marciatum*.

De initio Medicinæ. CAP. XIII.

QVæritur à quibuſdam, quare inter cæteras artes liberales ars Medicinæ nõ cõtineatur. Propterea, quia illæ ſingulares continent cauſas: iſta verò omniũ. Nam & *Grammaticam medicus ſcire iubetur*, vt intelligere vel exponere poſſit quæ legit. ſimiliter & Rhetoricam, vt veracibus argumentis valeat diffinire quæ tractat: necnon & *Dialecticam* propter infirmitatũ cauſas ratione adhibita perſcrutandas atque curandas. Sic & *Arithmeticam* propter numerum horarũ in acceſſionibus, & periodis dierum: non aliter & *Geometriam* propter qualitates regionum, & locorum ſitus: in quibus doceat, quid quiſque obſeruare debeat. Porrò *Muſica incognita illi non erit*. nã multa ſunt quæ in Græcis hominibus per hanc diſciplinam facta leguntur: ſicut habetur de Dauid, qui à ſpiritu immundo Saulem arte modulationis eripuit. Aſclepiades quoq; medicus Phreneticum quendã per ſymphoniã priſtinæ ſanitati reſtituit. Poſtremò & *Aſtronomiam notam habebit*, per quam contẽpletur rationem aſtrorum & mutationem temporum. nam ſicut ait quidam medicorũ, cum ipſorum qualitatibus & noſtra corpora cõmutantur, hinc eſt quod Medicina ſecunda Philoſophia dicitur. Vtraque enim diſciplina totum ſibi hominem vendicat. Nam ſicut per illã anima, ita per hãc corpus curatur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER V.

CAPITA LIBRI QVARTI.

1 *De authoribus legum.*
2 *De legibus diuinis & humanis.*
3 *Quid differunt inter ſe ius, leges, & mores.*
4 *Quid ſit ius naturale.*
5 *Quid ius ciuile.*
6 *Quid ius gentium.*
7 *Quid ius militare.*
8 *Quid ſit ius publicum.*
9 *Quid ſit ius Quiritum.*
10 *Quid lex.*
11 *Quid ſcita plebium.*
12 *Quid ſenatus conſultum.*
13 *Quid conſtitutio & edictum.*
14 *Quid reſponſa prudentium.*
15 *De legibus conſularibus & tribunitiis.*
16 *De lege Satyra.*
17 *De legibus Rhodiis.*
18 *De priuilegiis.*
19 *Quid poſſit lex.*
20 *Quare facta eſt lex.*
21 *Qualis debeat fieri lex.*
22 *De cauſis.*
23 *De teſtibus.*
24 *De inſtrumentis legalibus.*
25 *De rebus.*
26 *De criminibus in lege conſcriptis.*
27 *De pœnis in legibus conſtitutis.*

De authoribus legum. CAP. I.

MOYSES genti Hebraicæ primus omnium diuinas leges ſacris literis explicauit. *Foroneus* rex Græcis primus legis iudiciáq; conſtituit. *Mercurius Triſmegiſtus* primus leges Ægyptiis tradidit. *Solon* primus leges Athenienſibus dedit. *Lycurgus* primus Lacedæmoniis iura legum ex Apollinis authoritate confinxit. *Numa Pompilius* qui Romulo ſucceſſit in regno, primus leges Romanis edidit: deinde cùm populus ſeditioſos magiſtratus ferre non poſſet, *Decem-viros* legibus ſcribendis creauit, qui leges ex libris Solonis in Latinum ſermonem tranſlatas

xij. tabulis expoſuerunt. Fuerunt autem hi Appius Claudius, Genutius, Veterius, Iulius, Manilius, Sulpitius, Sextius, Curatius, Romelius, Poſthumius. Hi Decem viri legum conſcribendarum electi ſunt. ¶ *Leges* autem *redigere in libris* primus conſul Pompeius inſtituere voluit, ſed non perſeuerauit, obtrectatorũ metu: deinde Cæſar cœpit id facere, ſed ante interfectus eſt. Paulatim autem antiquæ leges vetuſtate atque incuria exoleuerunt: quarum etſi nullus iam vſus eſt, notitia tamen neceſſaria videtur. ¶ *Leges nouæ* à Conſtantino Cæſare cœperunt, & reliquis ſuccedentibus: erántque permixtæ & inordinatæ. Poſtea Theodoſius minor Auguſtus ad ſimilitudinem *Gregoriani & Hermogeniani codicem* factum conſtitutionum à Conſtantini temporibus, ſub proprio cuiuſque Imperatoris titulo diſpoſuit, quem à ſuo nomine *Theodoſianum* vocauit.

De legibus diuinis & humanis.
CAP. II.

OMnes autem *leges* aut diuinæ ſunt, aut humanæ. *Diuinæ* naturæ: *humanæ* moribus conſtant: ideóque hæc diſcrepant, quoniam aliæ aliis gentibus placent. *Fas* lex diuina eſt: *ius* lex humana. Tranſire per agrum alienum fas eſt, ius non eſt.

Quid differunt inter ſe ius, leges, & mores.
CAP. III.

IVs generale nomen eſt: *lex* autem iuris eſt ſpecies. *Ius* autem dictum, quia iuſtum eſt: omne autem ius legibus & moribus conſtat. *Lex* eſt conſtitutio ſcripta. *Mos* eſt vetuſtate probata conſuetudo: ſiue, lex non ſcripta. Nam *lex* à legendo vocata eſt: quia ſcripta eſt. *Mos* autem longa conſuetudo de moribus tracta tantùm. *Conſuetudo* autem eſt ius quoddam moribus inſtitutum: quod pro lege ſuſcipitur, cùm deficit lex: nec differt ſcripturaan ratione conſiſtat, quando & legem ratio commendat. Porrò ſi ratione lex conſtat, *lex* erit omne quod iam ratione conſtiterit, duntaxat quòd religioni congruat: quòd diſciplinæ conueniat: quòd ſaluti proficiat. vocata autem *conſuetudo*, quia in communi eſt vſu.

Quid ſit ius naturale. *CAP. IIII.*

IVs *naturale* eſt, aut ciuile, aut gentium. *Ius naturale* eſt commune omnium nationum, eò quòd vbique inſtinctu naturæ, non conſtitutione aliqua habeatur, vt viri & fœminæ coniunctio, liberorum ſucceſſio & educatio: communis omnium poſſeſſio: & omnium vna libertas, acquiſitio eorum, quæ cælo, terra marique capiuntur. Item depoſitæ rei vel commendatæ pecuniæ reſtitutio: violentiæ per vim repulſio. Nam hoc aut ſi quid ſimile eſt, nunquam iniuſtum, ſed naturale æquúmque habetur.

Quid ſit ius ciuile. *CAP. V.*

IVs *ciuile* eſt, quod quiſque populus vel ciuitas ſibi proprium, humana diuináque cauſa conſtituit.

Quid ſit ius gentium. *CAP. VI.*

IVs *gentium* eſt ſedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, ſeruitutes, poſtliminia, fœdera pacis, induciæ, legatorũ non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita, & inde ius gentium, quòd eo iure omnes ferè gentes vtuntur.

Quid ſit ius militare. *CAP. VII.*

IVs *militare* eſt belli inferendi ſolennitas: fœderis faciendi nexus, ſigno dato congreſſio in hoſtem vel commiſſio. Item ſigno dato receptio: item flagitij militaris diſciplina, ſi locus deſeratur: item ſtipendiorum modus: dignitatum gradus: præmiorum honor, veluti cum corona vel torques donatur. Item prædæ deciſio: & pro perſonarum qualitatibus & laboribus iuſta diuiſio ac principis portio.

Quid ſit ius publicum. *CAP. VIII.*

IVs *publicum* eſt in ſacris & ſacerdotibus & in magiſtratibus.

Quid ſit ius Quiritum. *CAP. IX.*

IVs *Quiritum* eſt propriè Romanorũ, quod nulli tenent niſi Quirites, id eſt, Romani tanquam de legitimis hæreditatibus, de cretionibus: de tutelis: de vſucaptione, quæ iura apud nullum alium populum reperiũtur, ſed propria ſunt Romanorum: & in eiſdem ſolis conſtituta. Conſtat autem Quiritum ius ex legibus & plebiſcitis, conſtitutionibus principum & edictis, ſiue prudentium reſponſis.

Quid lex. *CAP. X.*

LEx eſt conſtitutio populi, qua maiores natu ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt.

Quid ſcita plebium. *CAP. XI.*

SCita ſunt quæ plebs tantùm conſtituunt: & vocata ſcita, quòd ea plebs ſciat, vel

quòd ſciſcitatur & rogat vt fiat.

Quid ſenatusconſultum. CAP. XII.

SEnatuſconſultum, eſt quòd tantùm ſenatores populis conſulendo decernunt.

Quid conſtitutio & edictum. CAP. XIII.

COnſtitutio vel edictum quod rex vel Imperator conſtituit vel edicit.

Quid reſponſa prudentium. CAP. XIIII.

REſponſa ſunt quæ iuriſconſulti reſpondere dicuntur conſulentibus: vnde & reſponſa Pauli dicta. fuerunt enim quidam prudentes & arbitri æquitatis, qui *inſtitutiones ciuilis iuris* compoſitas ediderunt: quibus diſſidentium lites contentionéſque ſopirent.

De legibus conſularibus & tribunitijs. CAP. XV.

QVædam eſſe *leges* dicuntur ab iis qui condiderunt, vt *conſulares*, *tribunitiæ*, *Iuliæ*, *Corneliæ*. Nam & ſub Octauio Cæſare ſuffecti conſules Papius & Pompeius legem tulerunt: quæ à nominibus eorum appellatur Papia & Pompeia, continens primum pręmia pro ſuſcipiendis liberis. Sub eodem quoque Imperatore *Falcidius* tribunus plebis legem fecit, ne quis plus in extraneis teſtamento legaret, quàm vt quarta pars ſuperaſſet hęredibus. Ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata eſt. *Aquilius* quoque legem condidit, quæ hactenus Aquilia vocatur.

De Lege ſatyra. CAP. XVI.

SAtyra verò lex eſt, quæ de pluribus rebus ſimul loquitur, dicta à copia rerum, & quaſi à ſatietate: vnde & *ſatyram ſcribere* eſt poemata varia condere, vt Horatij, Iuuenalis & Perſij.

De legibus Rhodijs. CAP. XVII.

RHodiæ leges naualium commerciorum ſunt, ab inſula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum fuit vſus.

De priuilegijs. CAP. XVIII.

PRiuilegia autem ſunt leges priuatorum, quaſi priuatæ leges. Nam priuilegium inde dictum, quòd in priuato feratur.

Quid poſsit lex. CAP. XIX.

OMnis autem *lex* aut *permittit* aliquid, vt, Vir fortis petat præmium, aut *vetat*, vt, Sacrarum virginũ nuptias nulli petere liceat: aut *punit*. vt, Qui cædem fecerit capite plectatur: aut enim *præmio*, aut *pœna* vita moderatur humana.

Quare facta ſit lex. CAP. XX.

FActæ ſunt leges, vt earum metu humana coerceatur audacia, tutáque ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio, refrenetur nocendi facultas.

Qualis debeat fieri lex. CAP. XXI.

ERit autem lex honeſta, iuſta, poſſibilis, ſecundum naturam, ſecũdum patriæ conſuetudinem, loco temporíque conueniens, neceſſaria, vtilis, manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captione cõtineat, nullo priuato commodo, ſed pro communi ciuium vtilitate conſcripta.

De cauſis. CAP. XXII.

PRagma Græcum eſt, quod Latinè cauſa dicitur: vnde & *pragmatica* negotia dicuntur, & actor cauſarum & negociorum *pragmaticus* nuncupatur.

De teſtibus. CAP. XXIII.

TEſtes ſunt à quibus quæritur veritas in iudicio, quos quiſque ante iudicium ſibi placitis alligat: nec cui ſit poſtea liberum aut diſſimulare, aut ſubtrahere ſe: vnde & *alligati* appellantur. Item teſtes dicti, quòd teſtamento adhiberi ſolent: ſicut *ſignatores*, qui teſtamenta ſignant.

De inſtrumentis legalibus. CAP. XXIIII.

VOluntas generale nomen omnium legalium inſtrumentorum, quæ quia non vi, ſed voluntate procedit, ideo tale nomen accepit. *Teſtamentum* vocatum: quia niſi teſtator mortuus fuerit, nec confirmari poteſt, nec ſciri quid in eo ſcriptum ſit: quia clauſum & obſignatum eſt, & inde dictum teſtamentum: quia non valet niſi poſt teſtatoris monumentũ: vnde Apoſtolus, Teſtamentum, inquit, in mortuis confirmatur. *Teſtamentũ* ſanè in ſcripturis ſacris non hoc ſolum dicitur: quòd non valet niſi teſtatoribus mortuis, ſed om-

ſed omne pactum & placitum, teſtamentum vocabant: nam Laban & Iacob teſtamentum fecerunt, quod vtique etiam inter viuos valeret. & in Pſalmis legitur, Aduerſum te teſtamẽtum diſpoſuerunt, hoc eſt, pactũ: & innumerabilia talia. *Tabulæ* teſtamẽti ideo appellatæ ſunt: quia ante chartæ & membranarum vſum in tabulis dolatis non ſolùm teſtamentum, ſed etiã epiſtolarum alloquia ſcribebãtur: vnde & portitores earum *tabularij* vocantur. *Teſtamentum iuris ciuilis*, eſt quinque teſtiũ ſignis ſignatum ⁊ ſubſcriptione firmatum. *Teſtamentum iuris pratorij*, eſt ſeptem teſtium ſignis ſignatum: ſed illud apud ciues fit, inde *ciuile*: iſtud apud prætores, inde *iuris pratorij*. *Teſtamentum* autem *ſignare*, notare eſt, vt *notum ſit* quod ſcriptum eſt. *Holographum teſtamentum*, eſt manu autoris totum cõſcriptum atque ſubſcriptum: vnde & nomen accepit. Græci enim ὅλον totam, χαρὰν literam dicunt. *Irritum teſtamentum*, eſt ſi is qui teſtatus eſt, capite diminutus eſt, aut ſi non ritè factum ſit. *Inofficioſum teſtamentum* eſt, quod fruſtrà liberis exhæredatis, ſine officio naturalis pietatis in extraneas perſonas redactum eſt. *Ruptum teſtamentum*, inde vocatur, eò quòd naſcente poſthumo, neque exhæredato nominatim, neque hærede inſtituto diſrumpitur. *Suppreſſum teſtamentum* eſt, quod in fraudem hæredum vel legatariorum ſeu liberorum non eſt palam prolatum: quod ſi non latet, tamen ſi prædictis perſonis non proferatur, ſupprimi tamen videtur. *Nuncupatio* eſt, quam in tabulis ceriſque teſtator recitat, dicens: Hæc vt in his tabulis ceriſque ſcripta ſunt, ita videtur, ita dico, ita lego: itaque vos ciues Romani teſtimonium mihi perhibete, & hoc dicitur nuncupatio: *nuncupare* enim eſt in palam nominare & confirmare. *Ius liberorum*, eſt coniugium ſine liberis inuicem pro loco pignorum hæreditatis alterna conſcriptio. *Codicellum*, vt veteres aiunt, ſine dubio ab autore dictum, qui hoc ſcripturę genus inſtituit. Eſt autem ſcriptura nulla indigens ſolennitate verborum, ſed ſola teſtatoris voluntate qualicunque ſcripturæ ſignificatione expreſſa: cuius beneficio voluntatibus defunctorum eſſe conſtat ſubuentum propter legalium verborum difficultatem, aut certè propter neceſſitatem adhibendorum ſolennium: ita vt qui titulum ſcribit eiuſdem ſcripturæ codicellum vocet: ſicut autem *codicellus* fit vice teſtamẽti: ita *epiſtola* vice codicellorum. *Cretio*, eſt certus dierum numerus, in quo inſtitutus hæres aut accipit hæreditatem, aut finito tempore cretionis excluditur, nec liberum eſt illi vltra capiendi hæreditates. *Cretio* autem appellata eſt quaſi decretio, id eſt, decernere, vel conſtituere: vtputa, ille hæres eſto mihi: additur, cernitóque infra tot dies. Adeundarum autem hæreditatum centeſimus ſtatutus erat dies, quibus non eſſet cretio adiecta. *Fideicommiſſum* dictum, vt fiat quod à defuncto committitur. Nam *fides* dicta, eo quòd fiat. quod tamen non in directis verbis, ſed precatiuis expoſcitur. *Pactum*, dicitur inter partes ex pace conueniens ſcriptura, legibus ac moribus comprobata: & dictum pactum quaſi ex pace factum, ab eo quod eſt *pango*, vnde & pepigit fœdus. *Placitum*, quoque ſimiliter ab eo quòd placet. Alij dicunt *pactum* eſſe quod volens quis facit: *placitum* verò quo quiſquam nolens compellitur, veluti quando quiſquam paratus ſit in iudicio ad reſpondendum: quod nemo poteſt dicere pactum, ſed placitum. *Mandatum*, dictum quod olim in commiſſo negotio, alter alteri manum dabat. *Ratum* verò quaſi rationabile & rectum: vnde & qui pollicetur dicit: Ratum eſſe profiteor, hoc eſt, firmum atque perpetuum: ritè autem eſſe non rectè, ſed ex more. *Chirographum*, cautio vel ſcriptio duarum inſtar chartarum. Græcè enim manuſcriptum, Latinè dicitur cautio. *Emptio*, & *venditio*, eſt rerum commutatio atque contractus, ex conuenientia veniens. *Emptio* autem dicta, quòd à me tibi fit: *venditio* quaſi venundatio, id eſt, à nundinis. *Donatio*, eſt cuiuſlibet rei tranſactio. Dictam autem dicunt donationem, quaſi domi actionem: & *dotem*, quaſi do item. Præcedente enim in nuptiis donatione, dos ſequitur. Nam antiquus nuptiarum erat ritus, quòd ſe maritus & vxor inuicem emebant, ne videretur ancilla vxor: ſicut habemus in iure. Inde eſt quod præcedente donatione viri, ſequitur dos vxoris. *Donatio vſufructuaria*, ideo dicitur: quia donator ex ea vſumfructum adhuc retinet, ſeruato cui donatum eſt iure. *Donatio directa*, ideo nuncupatur: quia & iure & vſu ſtatim tranſit in alterum: nec vltra inde aliquid ad ius donatoris retorquetur. *Conditiones*, teſtium ſunt propriè: & dictæ conditiones à condicendo, quaſi condictiones: quia non ibi teſtis vnus iurat, ſed vel duo vel plures. Non enim in vnius ore, ſed in duorũ aut triũ teſtium ſtat omne verbum. Item conditiones, quòd inter ſe conueniat ſermo teſtium, quaſi condictiones. *Stipulatio*, eſt quaſi promiſſio vel ſponſio: vnde & promiſſores *ſtipulatores* vocantur: dicta autem *ſtipulatio* à ſtipula. Veteres enim quando ſibi aliquid promittebant, ſtipulam tenentes frangebant: quam iterum iungentes, ſponſiones ſuas agnoſcebant. *Sacramentum*, eſt pignus ſponſionis: vocatum autem ſacramentum, quia violare quod quiſque promittit perfidiæ eſt.

De rebus. CAP. XXV.

HAEreditas, eſt res quæ morte alicuius ad quempiam peruenit, vel legato teſtamento, vel poſſeſſione retenta. Dicta autem *hæreditas* à rebus additis: ſiue ab ære, quia qui poſſidet agrum & cenſum ſoluit: inde & res. *Res* ſunt quæ in noſtro iure cõſiſtunt. *Iura* autem ſunt, quæ à nobis iuſtè poſſidentur, nec aliena ſunt. Dicta autem *res* à rectè habendo: *ius* à iuſtè poſſidendo. Hoc enim iure poſſidetur quod iuſtè: hoc rectè quod bene. Quod autem malè poſſidetur alienum eſt. *Malè* autem *poſſidet*, qui vel ſuis malè vtitur, vel aliena præſumit. *Poſſidet* autem *iuſtè*, qui non irritatur cupiditate. Qui autem cupiditate tenetur, *poſſeſſus* eſt non poſſeſſor. *Bona*, ſunt honeſtorum ſeu nobilium: quæ proinde bona dicuntur, vt non habeant turpem vſum, ſed ea homines ad res bonas vtantur. *Peculium*, propriè minorum eſt perſonarum ſiue ſeruorum. Nam peculium eſt, quod pater vel dominus filium ſuum vel ſeruum pro ſuo tractare arbitrio patitur. Peculium autem à pecudibus dictum: in quibus veterum conſtabat vniuerſa ſubſtantia. *Bonorum poſſeſſio*, eſt ius poſſeſſionis, certo ordine certóque titulo acquiſita. *Inteſtata hæreditas*, eſt quæ teſtamento ſcripta non eſt: aut ſi ſcripta ſit, iure tamen nequaquam eſt edita. *Caduca*, inde dicuntur, quia eius hæredes ceciderunt. *Familia herciſcunda* eſt diuiſio hæreditatis inter hæredes. *Herciſcunda* enim apud veteres diuiſio nuncupatur. *Communi diuiſio*, eſt inter eos, quibus communis res eſt: quæ actio iubet poſtulantibus iis arbitrum dari, cuius arbitratu res diuidantur. *Finium regundorum actio* dicta, eo quòd per eam regantur fines vtrique ne diſſipentur: dummodo non anguſtiore quinque pedum loco ea controuerſia ſit. *Locatio*, eſt res ad vſum data cum diffinitione mercedis. *Conductio*, eſt res in vſum accepta, cum conſtituta mercede. *Res credita*, eſt quæ in obligatione ita deducta eſt, vt ex tempore quo res contrahebatur, certum ſit eas deferri. *Vſura*, eſt incrementum fœnoris, ab vſu æris crediti nuncupata. *Commodum*, eſt id quod noſtri iuris eſt, & ad alios temporaliter trãſlatum eſt commodũ temporis quamdiu apud eum ſit: vnde & commodum dictum eſt. *Precarium*, eſt dum prece creditor rogatus permittit debitorem in poſſeſſione fundi ſibi obligati demorari, & ex eo fructus capere. Et dictum precarium, quia prece additur: quaſi dictũ precadiũ, r pro d litera cõmutata. *Mutuum*, appellatum eſt: quia id quod à me tibi datur, ex meo tuum fit. *Depoſitum*, eſt pignus commendatum ad tempus, quaſi diu poſitum. *Deponere* autem quis videtur, cùm aliquid metu furti, incendij, naufragij, apud alium cuſtodiæ cauſa deponit. Intereſt autem in loquendi vſu inter *pignus* & *arram*. Nam *pignus* eſt quod datur propter rem creditam: quæ dum redditur, ſtatim pignus aufertur. *Arra* verò eſt primum quod pro re bonæ fidei cõtracta empta, ex parte datur, & poſtea completur. Eſt enim arra complenda, non auferenda: vnde qui habet arram, non reddit ſicut pignus, ſed deſiderat plenitudinem. & dicta arra à re pro qua traditur. Item inter pignus & fiduciam & hypothecam hoc intereſt. *Pignus*, eſt enim quod propter rem creditam obligatur: cuius rei poſſeſſionem ſolam ad tempus conſequitur creditor. Cæterùm dominium penes debitorem eſt. *Fiducia*, eſt cùm res aliqua ſumendæ mutuæ pecuniæ gratia vel mancipatur: vel in iure creditur. *Hypotheca*, eſt cùm res aliqua commodatur ſine depoſitione pignoris, pacto vel cautione ſola interueniente. *Momentum*, dictum à temporis breuitate, vt tam citò quàm ſtatim ſaluo negotio reformetur, nec in vllam moram produci debeat quod repetitur: ſicut nec vllum ſpatium eſt momenti, cuius tam breuis eſt temporis pũctus, vt in aliquam moram nullo modo producatur. *Inſtrumentum*, eſt vnde aliquid conſtruimus: vt calamus, aſcia, culter. *Inſtructum*, quod per inſtrumentum efficitur: vt baculus, codex, tabula. *Vſus*, quo in re inſtructa vtimur: vt in baculo inniti: in codice legere: in tabula ludere: ſed & ipſe fructus agrorum, quia eo vtimur, vſus vocatur. Hæc ſunt tria illa. *Vſusfructus* autem vocatus: quia ſolo vſu habetur eius fructus, manẽte apud alium iure. *Vſucapio*, eſt adeptio dominij, per continuationem iuſtæ poſſeſſionis, vel biennij, vel alicuius temporis. *Mancipatio*, dicta eſt: quia res manu capitur. Vnde oportet eum qui mancipium accipit, comprehendere idipſum, quod ei mancipio datur. *Ceſſio*, eſt propriè rei conceſſio, ſicut eſt illud: Cedo iure propinquitatis. *Cedere* enim dicimus quaſi concedere, & quæ propria ſunt: nam aliena reſtituimus, non cedimus. Nam cedere propriè dicitur, qui contra veritatem alicui conſentit: vt Cicero, Ceſſit, inquit, ampliſſimi viri authoritati, vel potius paruit. *Interdictum* eſt, quod à iudice non in perpetuum, ſed pro reformando momento ad tempus interim dicitur: ſalua propoſitione actionis eius. *Precium* vocatum, eo quòd prius illud damus, vt pro eius vice rem quam appetimus poſſidere debeamus. *Commercium*, dictum à mercibus, quo nomine res vænales appellamus. Vnde *mercatus* dicitur cœtus multorum hominum, qui res vendere & emere ſolent. *Integri reſtitutio*, eſt cauſæ vel rei reparatio. *Cauſa redintegratur*, quæ vi poteſtatis

explet a

expleta non eſt. *Res redintegratur* quæ vi poteſtatis ablata atque extorta eſt.

De criminibus in lege conſtitutis.

CAP. XXVI.

CRimen à carendo nomen accepit:vt furtum,falſitas,&c.quæ non occidunt, ſed infamant. *Facinus* dictum à faciendo malum,quòd noceat alteri.*Flagitium* a flagitando corruptelam libidinis, quòd noceat ſibi. Hæc duo ſunt genera omnium peccatorum. *Vis* eſt virtus poteſtatis, per quam cauſa ſiue res vel aufertur vel extorquetur. *Vis priuata* eſt ſi quiſquam ante iudicium armatis hominibus, quenquam à ſuo deiecerit vel expugnauerit. *Vis publica* eſt,ſi quis ciuem ante populum vel iudicem vel regem appellantem necauerit,aut torſerit,ſiue verberauerit, vel vinxerit. *Dolus* eſt mentis calliditas, ab eo quòd deludat. Aliud enim agit & aliud ſimulat. Petronius aliter æſtimat, dicens: Quid eſt iudicis dolus? Nimirum vbi aliquid factum eſt quod legi dolet: habetis dolum, accipite nunc malum. *Calumnia* eſt iurgium alienæ litis:à caluendo,id eſt, decipiendo dicta. *Falſitas* appellata à fando aliud quàm verum eſt. *Iniuria* eſt iniuſtitia: hinc eſt apud Comicos:In iure ſequi:vel,Iniuria eſt qui audet aliquid contra ordinem iuris. *Seditio* dicitur diſſentio ciuium, quòd ſeorſum alij ad alios eunt.Nam hi maximè turbatione rerũ & tumultu gaudent. *Sacrilegium* propriè eſt ſacratum rerum furtum: poſtea & in idolorum cultu hæſit hoc nomen. *Adulterium* eſt illuſio alieni coniugij, quòd quia alter alterius torum commaculauit: adulterij nomen accepit. *Stuprum*,id eſt, raptus, propriè eſt illicitus coitus,à corrumpendo dictus:vnde & qui rapto potitur,ſtupro fruitur. *Homicidij* vocabulum compoſitum eſt ex homine & cæde. Qui enim cædem in hominem feciſſe compertus erat: homicidam veteres appellabant. *Parricidij actio* non ſolùm in eum dabatur, qui parentem, id eſt, qui patrem vel matrem interemiſſet: ſed & in eum qui fratrem occiderat, & dictum parricidium quaſi parentis cædium. *Interneciei iudicium* in eum dabatur, qui falſum teſtimonium fecerat, & ob id hominem occiderat.Accuſatorem eius poſſeſſio bonorum ſequebatur. Interneciei autem ſignificatio eſt, quaſi hominis quædã necatio.Nam propoſitionem *Inter*,ponebant antiqui pro E.Næuius:Mare interbibere. Et Plautus: Interluere mare,id eſt,ebibere & eluere. *Furtum* eſt rei alienæ clandeſtina contrectatio,à *furuo*,id eſt, fuſco vocatum: quia in obſcuro fit. Furtum autem capitale crimen apud maiores fuit ante pœnam quadrupli. *Perſuaſio* eſt rei alienæ manifeſta præſumptio. Furtum autem earundem rerum fit, quæ de loco in locum transferri poſſunt: perſuaſio autem & earum quæ transferuntur, & earum quæ immobiles ſunt. *Infitiatio* eſt negatio debitæ rei cùm à creditore depoſcitur.Item & *abiuratio*, id eſt, rei creditæ abnegatio. *Ambitus* iudicium in eum eſt, qui largiorem honorem capit & ambit, amiſſurus dignitatem quam munere inuadit. *Peculatus* iudicium in eos datur, qui fraudem ærario faciunt, pecuniámque publicam interuertunt.Nam à pecunia peculatus eſt dictus. Non autem ſic iudicatur furtum publicę rei, ſicut rei priuatæ.Nam ille ſic iudicatur vt ſacrilegus,quia fur eſt ſacrorum. *Repetundarum* accuſatur,qui pecunias à ſociis cepit. In hoc iudicio reus ſi antè moriatur,in bona eius iudicium redditur.*Inceſti* iudicium in virgines ſacratas, ſiue in propinquas ſanguine, conſtitutum eſt. Qui enim talibus miſcetur, inceſti,id eſt,incaſti habentur.*Maieſtatis* reatu tenentur ij, qui regiam maieſtatem deſeruerunt, vel violauerunt, vel qui rempublicam prodiderunt, vel cum hoſtibus conſenſerunt. *Piaculum* dictum quòd expiari poteſt:commiſſa ſunt enim quæ erant quoquo ordine expianda.

De pœnis in legibus conſtitutis.

CAP. XXVII.

DVpliciter *malũ* appellatur: vnum quod homo facit:alterũ quod patitur. Quod facit,peccatum eſt,quod patitur pœna. Malum autem tunc plenum eſt, cum & præteritum eſt,& impetit vel impendet, vt ſit dolor & metus.*Pœna* dicta quòd puniat.Eſt autem epithetũ nomen, & ſine adiectione non habet plenum ſenſum:adiicis pœna carceris, pœna exilij, pœna mortis, & imples ſenſum. *Supplicium* propriè dicitur non quo quis punitur:ſed qui ita damnatur vt bona eius conſecrentur & in publico redigantur.Nam *ſupplicia* dicebantur ſupplicamenta. Et ſupplicium dicitur de cuius damnatione delibatur aliquid Deo:vnde & *ſupplicare*. Octo genera pœnarum in legibus contineri Tullius ſcribit,ſcil. damnum,vincula,verbera,talionem, ignominiam,exilium, ſeruiturẽ & mortem His namque pœnis vindicatur omne perpetratum peccatum. *Damnum* à diminutione rei vocatum. *Vincula* à vinciendo,id eſt,arctando dicta, eò quòd cõſtringant atque retineant:vel quia vi ligant colla. *Compedes* dictæ,quia continent pedes. *Pedicæ* ſunt laquei quibus pedes illaqueantur, dictæ à pedibus capiendis.*Catenæ* autem quòd accipiendo tenent vtraque veſtigia, ne progrediantur. Itam catenæ quòd ſe capiendo teneant plurimis nodis. *Manicæ* ſunt vincula,quibus ma-

nus capiuntur, licet & manicæ tunicarum ſint. *Neruus* eſt vinculum ferreum, quo pedes vel ceruices impediuntur. *Boya* eſt torques damnatorum, quaſi iugum boum: ex genere vinculorum eſt. *Carcer*, in quo cuſtodiuntur noxij. Et dictus carcer, quòd eo homines coerceantur, includantúrque: quaſi arcens, ab arcendo ſcil. Locum autem in quo ſeruantur noxij *carcerem* dicimus numero tantùm ſingulari: vnde verò emittuntur quadrigæ, *carceres* vocamus numero tantùm plurali. *Verbera* dicta: quia cùm agitantur, aerem verberant. Hinc *flagra*, & *plagæ* & *flagella*: quia cũ flatu & ſtrepitu in corpore ſonant. Nam *plagæ* quaſi flagæ: ſed plagæ & flagra primæ poſitionis ſunt: flagella autem per diminutionem dicta. *Anguilla* eſt, qua coercentur in ſcholis pueri, quæ vulgò *ſcutica* dicitur. *Fuſtes* ſunt, quibus pro criminibus iuuenes feriuntur: appellati quòd præfixi in foſſis ſtent, quos *palos* ruſtici vocant. *Vectes* dicti, quòd manibus vectentur: vnde oſtia ſaxáque velluntur: ſed hi ad pœnas legum non pertinẽt. *Virgæ* ſunt ſummitates frondium arborúmque, dictæ quòd virides ſunt: vel quòd vim habeant arguendi: quæ ſi lenis fuerit, virga eſt. ſi certè nodoſa vel aculeata, ſcorpio rectiſſimo nomine vocatur: quia arcuato vulnere in corpus infigitur. *Ictus* propriè flagellorũ ſunt ab agitando vocati. *Vngulæ* dictæ, quòd effodiant: hæc & fidiculæ, quia iis rei in eculeo torquentur, vt fides inueniatur. *Eculeus* autem dictus, quòd extendatur. Tormenta verò quòd torquendo mentem inueniant. Eſt & *lautumnæ* ſupplicij genus ad verberandum aptum, inuentum à Tarquinio Superbo ad pœnas ſceleratorum. Iſte enim prior lautumnas, tormenta, fuſtes, metella atque exilia adinuenit, & ipſe prior ex regibus exilium meruit. *Talio* eſt ſimilitudo vindictæ, vt taliter quis patiatur: vt fecit. Hoc enim & natura & lege eſt inſtitutum: vt lædentem ſimilis vindicta ſequatur. Vnde & illud eſt legis: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Talio autem non ſolùm ad iniuriam referendam: ſed etiam pro beneficio reddendo ponitur. Eſt enim communis ſermo & iniuriæ & beneficentiæ. *Ignominium* dictum, eò quòd deſinat habere honeſtatis nomen, is qui in aliquo crimine deprehenditur. Dictum autem ignominium quaſi ſine nomine: ſicut *ignarus* ſine ſcientia, ſicut *ignobilis* ſine nobilitate. Hoc quoque & *infamium*, quaſi ſine bona fama: *fama* autem dicta: quia fando & loquendo peruagatur per traduces linguarum & aurium ſerpens. Eſt autem *nomen* & bonarum rerum & malarum. Nam *fama* felicitatis interdum eſt, vt illud eſt, Illuſtris fama quod laus eſt: malarum, vt Virgil. Fama malum quo non aliud velocius vllum. Famæ autem nomen certi locum non habet, quia plurimum mendax eſt, adiiciens multa, vel demutans de veritate: quæ tamdiu viuit quandiu non probatur. At vbi probaueris, eſſe ceſſat, & exinde res nominatur: non fama. *Exilium* dictum quaſi extra ſolum. Nã exul dicitur qui extra ſolum eſt. Vnde *poſtliminium* redeuntibus hoc eſt de exilio reducendis, qui ſunt eiecti iniuria, id eſt extra limen patriæ. Diuiditur autem exilium in relegatis & deportatis. *Relegatus* eſt quem bona ſua ſequuntur. *Deportatus* quem nõ ſequuntur. *Proſcriptio* exilij procul damnatio, quaſi porrò ſcriptio. Item *proſcriptus*, quia palam ſcriptus. *Metallum* eſt vbi exules deputantur ad eruendam venam, marmoráque ſecanda in cruſtis. *Seruitus* à ſeruando vocata. apud antiquos enim qui in bello à morte ſeruabantur, ſerui vocabantur. Hæc eſt ſola malorum omnium poſtrema, quæ liberis omni ſupplicio grauior eſt. nam vbi libertas periit. vnà ibi perierunt & omnia. *Mortium* verò diuerſi caſus, ex quibus *crux* vel *patibulum* in quo homines appenſi cruciantur vel patiuntur. vnde & nomina habent. *Patibulum* enim vulgò *furca* dicitur, quaſi ferens caput. ſuſpenſum enim & ſtrangulatum hæc exanimat: ſed patibuli minor pœna, quàm crucis. Nam *patibulum* appenſos ſtatim exanimat, *crux* autem ſuffixos diu cruciat: vnde & in Euangelio latronibus, vt morerentur, & de ligno ante ſabbatum deponerentur, crura confracta ſunt: quia ligno ſuſpenſi citò mori non poterant. In ipſo quoque genere necis differt. Crudelius eſt enim in aqua ſpiritum torquentis extingui: ignibus vri, frigore & fame necari, canibus & beſtiis exponi. Nam ferro mori, ætas quoque maior optauit. *Gladius* enim ſine grauiori cruciatu compendioſa morte vitam finire nouit. *Culeus* eſt parricidale vaſculum ab occulendo, id eſt claudendo dictum. Eſt autem vter ex corio factus, in quo parricidæ cum ſimia & gallo & ſerpente incluſi, in mare præcipitantur. Omnium autem iſtarum mortium genus *animaduerſio* nominatur. *Animaduerſio* eſt, quando iudex reum punit, & dicitur animaduertere, id eſt animum illuc vertere, intendere vtique ad puniendum reum, quia iudex eſt. Ideò autem Romani *aquam & ignem interdicebant* quibuſdam damnatis: quia aer & aqua cunctis patet, & omnibus data ſunt: vt illi non fruerentur, quod omnibus per naturam conceſſum eſt.

De temporibus.

De temporibus.

28 *De Chronica vocabulo.*
29 *De momentis & horis.*
30 *De diebus.*
31 *De nocte.*
32 *De hebdomada.*
33 *De menſibus.*
34 *De ſolſtitiis & æquinoctiis.*
35 *De temporibus anni.*
36 *De annis & iubileis.*
37 *De olimpiadibus & luſtris.*
38 *De ſeculis & ætatibus.*
39 *De diſcretione temporum, & de prima ætate.*
40 *De ſecunda ætate.*
41 *De tertia ætate.*
42 *De quarta ætate.*
43 *De quinta ætate.*
44 *De ſexta ætate.*

De Chronica vocabulo. CAP. XXVIII.

CHronica, Græcè dicitur quæ Latinè temporum ſeries appellatur: qualem apud Græcos Euſebius Cæſarienſis epiſcopus edidit, & Hieronymus presbyter in Latinam linguam conuertit. *χρόνος* enim Græcè, Latinè tempus interpretatur.

De momentis & horis. CAP. XXIX.

TEmpora autem momentis, horis, diebus, menſibus, annis, luſtris, ſeculis, ætatibus diuiduntur. *Momentum* eſt minimum atque anguſtiſſimum tempus, à motu ſiderum dictum. Eſt enim extremitas horæ in breuibus interuallis, cùm ſol aliquid ſibi cedit atque ſuccedit. *Hora* Græcum eſt nomen & tamen Latinum ſonat. *Ora* enim finis eſt temporis: ſicut & *ora* ſunt fines maris, fluuiorum & veſtimentorum.

De diebus. CAP. XXX.

DIes, eſt præſentia Solis: ſiue ſol ſuper terras: ſicut *nox*, ſol ſub terris. Vt enim dies aut nox ſit: cauſa eſt, aut ſuper terram ſol, aut ſub terris. *Dies legitimus* xxiiij. horarum eſt, vſque dum dies & nox ſpatia ſui curſus ab oriente vſque ad alium oriẽtalem ſolem cæli volubilitate concludat. *Abuſiuè* autem *dies* vnus eſt ſpatium ab oriente ſole vſque ad occidentem. Sunt autem *diei ſpatia* duo *interdianum & nocturnum*: & eſt dies quidem horarum xxiiij. ſpatium autem horarum xij. Vocatus autem *dies* à parte meliore. Vnde & in vſu eſt, vt ſine commemoratione noctis, numerum dicamus dierum: ſicut & in lege diuina ſcriptũ eſt: Factum eſt veſpere & mane dies vnus. *Dies* ſecundum Ægyptios inchoat ab occaſu ſolis: ſecundum Perſas, ab ortu ſolis: ſecundum Athenienſes, à ſexta hora diei: ſecundum Romanos à media nocte. Vnde & tunc *gallicinium* eſt, quorum vox diei oſtendit præconium, quando & *meſonictium* afflatus fit. *Dies* dicti à diis, quorum nomina Romani quibuſdam ſideribus ſacrauerunt. *Primum* enim *diem* à ſole appellauerunt: qui princeps eſt omnium ſiderum: ſicut & idem dies caput eſt cunctorum. *Secundum* à luna, quæ Soli & ſplendore & magnitudine proxima eſt: & ex eo mutuat lumen. *Tertium*, à ſtella Martis, quæ Veſper vocatur. *Quartum*, à ſtella Mercurij, quam quidam candidum circulum dicunt. *Quintum*, à ſtella Iouis, quam Phaetontem aiunt. *Sextum* à Veneris ſtella, quam Luciferum aſſerunt: quia inter omnia ſidera plus lucis habet. *Septimum* à ſtella Saturni, quæ ſexto cælo locata, xxx. annis fertur explere curſum ſuum. Proinde autẽ ex his ſeptem ſtellis nomina diebus gentiles dederunt, eo quòd per eoſdem aliquid ſibi effici æſtimarent, dicentes habere à ſole ſpiritum, à luna corpus, à Mercurio ingenium & linguam, à Venere voluptatem, à Marte ſanguinem, à Ioue temperantiam, à Saturno humorem. Talis quippe extitit gentilium ſtultitia: qui ſibi finxerant tam ridiculoſa figmẽta. Apud Hebræos autem dies prima, *vna ſabbati* dicitur: quæ apud nos dies Dominicus eſt, quem Gentiles Soli dedicauerunt. *Secunda ſabbati*, ſecunda feria: quem ſeculares diem lunæ vocant. *Tertia ſabbati*, tertia feria: quem illi diem Martis vocant. *Quarta ſabbati*, quarta feria: qui Mercurij dies dicitur à paganis. *Quinta ſabbati*, quinta feria eſt: id eſt quintus à die dominica, qui apud gentiles Iouis vocatur. *Sexta ſabbati*, ſexta feria eſt, quæ apud eoſdem paganos Veneris nuncupatur. *Sabbatum* autem ſeptimus à dominico die eſt: quem gentiles Saturno dedicauerunt, & Saturnũ nominauerunt. Sabbatum autem ex Hebræo in Latinum requies interpretatur, eo quòd Deus in eo requieuiſſet ab omnibus operibus ſuis. Melius autem in vocabulis dierum de ore Chriſtiano ritus loquẽdi Eccleſiaſticus procedit. Tamen ſi quem fortè conſuetudo traxerit, vt illud exeat ex ore quod improbat corde: intelligat illos omnes, de quorum nominibus appellati ſunt hi dies homines fuiſſe, & propter beneficia quædã mortalia, quia

plurimum potuerunt & inuenerunt in hoc ſeculo, delati ſunt eis ab amatoribus ſuis diuini honores, & in diebus, & in ſideribus: ſed prius à nominibus hominũ *ſidera* nuncupata, & à ſideribus *dies* ſunt appellati. A fando autem *feriæ* nuncupatæ ſunt, quod in eis nobis ſit tempus dictionis, id eſt, in diuino vel humano officio fari. ſed ex iis *feſti dies* hominũ cauſa inſtituti ſunt: *feriati* cauſa diuinorũ ſacrorũ. *Partes diei* tres ſunt: mane, meridies, & ſuprema. *Mane*, lux matura & plena: nec iam crepuſculũ. Et dictũ *mane* à manu. *manũ* enim antiqui bonũ dicebãt. Quid enim melius luce? Alij *mane* exiſtimant vocari à manibus, id eſt, à diis quorũ conuerſatio à luna ad terram eſt. Alij putant ab aere: quia manus, id eſt rarus eſt atque perſpicuus. *Meridies* dictus quaſi medidies, hoc eſt medius dies: vel quia tunc prior dies eſt. *Merũ* enim purũ dicitur. In toto enim die nihil clarius meridie: quando ſol è medio cælo rutilat: & omnem terrã pari claritate illuſtrat. *Suprema* eſt poſtrema pars diei, quando ſol curſum ſuũ in occaſum vertit: dicta eo quòd ſupereſt ad partẽ vltimam diei. *Serum* vocatũ à clauſis ſeris, quãdo iam nox venit, vt vnuſquiſque ſomno tutior ſit. *Hodie*, quaſi hoc die, & quotidie non totidie, vt ſit quot diebus. *Cras*, quod eſt poſtea. *Heſternũ* eſt pridie: & dictum heſternum ab eo quòd iam dies ipſe ſit à nobis extraneus, & prætereundo alienus. *Pridie* autem quaſi priori die. *Perendie*, id eſt per ante die vel in anteceſſu, id eſt prius.

De nocte. CAP. XXXI.

NOx à nocendo dicta, eo quòd oculis noceat. Quæ idcirco lunæ ac ſiderũ lucẽ habet, ut indecora eſſet, & vt conſolaretur omnes nocte operantes: & vt quibuſdam animantibus quæ lucem ſolis ferre non poſſunt ad ſufficiẽtiã temperaretur. Noctis autẽ & diei alternatio propter viciſſitudinẽ dormiendi & vigilandi effecta eſt, & vt operis diurni laborẽ noctis requies temperet. Noctem autẽ fieri dicunt, aut quia longo itinere laſſatur ſol, & cùm ad vltimũ cæli ſpatiũ peruenit, elãgueſcit, ac tabefactus efflat ſuos ignes: aut quia eadem vi ſub terras cogitur, qua ſuper terras pertulit lumẽ, & ſic vmbra terræ noctem facit. Vnde & Virgilius, Ruit Oceano nox, Inuoluens vmbra magna terrámque polúmque. *Noctis partes* ſeptẽ ſunt. id eſt veſper, crepuſculu, conticinium, intẽpeſtum, gallicinium, matutinum, diluculum. *Veſper* à ſtella occidentali vocatur, quæ ſolẽ occiduũ ſequitur, & tenebras ſequentes præcedit. De qua Virgilius, Ante diẽ clauſo cõponet veſper Olympo. *Tenebræ* autem dictæ, quòd teneant vmbras. *Crepuſculum* eſt dubia lux. Nam creperũ dubium dicimus, hoc eſt inter lucem & tenebras. *Conticinium* eſt quãdo omnia ſilent. Cõticeſcere enim ſilere eſt. *Intempeſtum*, eſt medium & inactuoſum noctis tẽpus: quando agi nihil poteſt, & omnia ſopore quieta ſunt. Nam tempus per ſe non intelligitur, niſi per actus humanos. *Medium* autem *noctis* actu caret. Ergo intempeſta, inactuoſa quaſi ſine tempore, hoc eſt ſine actu per quẽ dignoſcitur tempus. Vnde eſt, Intẽpeſtiuè veniſti. ergo intempeſta dicitur, quia caret tempore, id eſt actu. *Gallicinium*, propter Gallos lucis prænuncios dictum. *Matutinum*, eſt inter abſceſſum tenebrarum, & auroræ aduentum: & dictum matutinum, quod hoc tempus inchoantes manè ſit. *Diluculum*, quaſi iam incipiens parua diei lux. Hæc & aurora quæ ſolem præcedit. Eſt autem *aurora* diei clareſcentis exordiũ, & primus ſplendor aeris, qui Græcè ἠὼς dicitur, quam nos per deriuationem auroram vocamus: quaſi eo roram. Vnde eſt illud, Lætus Eois Eurus equis. &: Eoáſque acies.

De hebdomada. CAP. XXXII.

HEbdomada, dicta à numero ſeptẽ dierũ quorum repetitione, & menſes, & anni, & ſecula peraguntur. ἑπτὰ enim Græci ſeptẽ dicunt. hanc nos *ſeptimanam* vocamus, quaſi ſeptem luces. Nam mane lux eſt. Octauus autem dies, idem primus eſt, ad quem reditur, & à quo rurſus hebdomadis ſeries orditur.

De menſibus. CAP. XXXIII.

MEnſis, nomen eſt Græcum de lunæ nomine tractum, Luna enim μήνη Græco ſermone vocatur. vnde & apud Hebræos *menſes legitimi*, non ex ſolis circulo, ſed ex lunæ curſu enumerantur, quod eſt de noua ad nouam. Ægyptij autem propter lunæ velociorem curſum, & ne error computationis eius velocitate accideret, ex ſolis curſu diem menſis adinuenerunt: quo tardior ſolis motus facilius poterat comprehendi. *Ianuarius menſis*, à Iano dictus, cui fuit à gentilibus conſecratus, vel quia limes & ianua ſit anni. Vnde & bifrons idem Ianus pingitur: vt introitus anni & exitus demonſtretur. *Februarius*, nuncupatur à Februo, id eſt Plutone, cui eo menſe ſacrificabatur. Nam Ianuariũ diis ſuperis, Februarium diis manibus Romani cõſecrauerũt. Ergo Februarius à Februo, id eſt à Plutone, non à febre, id eſt ægritudine nominatur. *Martius*, appellatur propter Martẽ Romanæ gentis auctorẽ, vel quòd eo tẽpore cuncta animantia ad marẽ agantur, & ad cõcumbendi voluptatẽ. Idem appellatur & *menſis nouorum*, quia anni initium menſis eſt Martius. Idem & *Nouember* ab indiciis ſcilicet germinum: quia in eo vireſcentibus fructibus nouis tráſactorum probatur occaſus. *Aprilis*, pro Venere dicitur, quaſi Afrodis

Græcè

Græcè enim ἀφροδίτη Venus dicitur, vel quia hoc menſe omnia aperiuntur in florem: quaſi aperilis. *Maius* dictus à Maia matre Mercurij, vel à maioribus natu: qui erant principes reipublicæ. Nam hunc menſem maioribus, ſequenté verò minoribus Romani conſecrauerunt. Vnde & *Iunius* dicitur. Antè enim populus in centurias ſeniorum, & iuniorum diuiſus erat. *Iulius* verò & *Auguſtus* de honoribus hominum Iulij & Auguſti Cæſarum nuncupati ſunt. Nam prius *Quintilis* & *Sextilis* vocabantur: *quintilis*, quia quintus erat à Martio: quem principem anni teſtantur eſſe Romani. *Sextilis* ſimiliter quòd ſextus ſit. *September*, nomen habet à numero & imbre quia ſeptimus eſt à martio & imbres habet. Sic & *October*, *Nouember*, atque *December* ex numero & imbribus acceperũt vocabula: quem numerum decurrentem december finit: pro eo quòd denarius numerus præcedentes numeros claudit. *Kalendas* autẽ *Nonas* & *Idus* propter feſtos dies Romani inſtituerunt, vel propter officia magiſtratuum. In iis enim diebus conueniebatur in vrbibus. Quidam autem *kalendas* à colendo appellari exiſtimãt. Apud veteres enim omniũ menſium principia colebantur: ſicut & apud Hebræos. *Idus* autem plerique Latinorum ab edendo dictas putant: quòd ii dies apud veteres epulatum eſſent. *Nonæ* à nundinis vocatæ. nundinæ enim ſunt publicæ conuentiones, ſiue mercimonia.

De ſolſtitijs & æquinoctijs. CAP. XXXIV.

SOlſtitium dictũ: quaſi ſolis ſtatiũ: quòd tunc ſole ſtante creſcant dies vel noctes. *Æquinoctium* appellatũ, quòd tunc dies & nox horarũ ſpatio æquali conſiſtunt. *Duo* autem ſunt *ſolſtitia*. vnum *æſtiuum* octauo kalendarum Iuliarum, de quo tẽpore remeare ſol ad inferiores incipit circulos: aliud *hyemale*, octauo kalẽdarum Ianuariarũ, quo tempore ſol altiores incipit circulos petere. Vnde & hyemalis ſolſtitij dies minimus, ſicut æſtiui maximus inuenitur. Item *duo* ſunt *æquinoctia*, vnum *vernale* & aliud *autũnale*, quæ Græci ἰσημερίας vocant. Sunt autem hæc æquinoctia die octaua kalendarum Aprilium, & octauo kalendarũ octobrium, quia annus in duas partes tantũ diuidebatur: hoc eſt in æſtiuũ & in hyemale ſolſtitium & in duo hemiſphæria.

De temporibus anni. CAP. XXXV.

TEmpora anni, *ſunt quatuor*: ver, æſtas, autumnus, & hyems. dicta ſunt autem tẽpora à communionis temperamento, quòd inuicem ſe humore, ſiccitate, calore & frigore temperent. Hæc & *curricula* dicuntur: quia non ſtant ſed currunt. Conſtat autem poſt factum mundum ex qualitate curſus ſolis tempora in ternos menſes fuiſſe diuiſa. Quorum temporum talem veteres diſcretionem faciunt, vt primo menſe *ver nouũ* dicatur, ſecundo *adultum*, tertio *præceps*. Sic & *æſtas* in ſuis tribus menſibus, *noua*, *adulta*, & *præceps*. Item *hyems noua*, *adulta*, & *præceps* ſiue extrema. Vnde & illud: Extremæ ſub caſum hyemis. *Ver* autem dictum quòd vireat. Tũc enim poſt hyemem veſtitur tellus herbis, & in florem cuncta prorumpunt. *Æſtas* dicitur ab æſtu, id eſt à calore. & æſtas quaſi v-ſta, id eſt exuſta & ariſta. Nam calor aridus eſt. *Autumnus* à tempeſtate vocatur: quando & folia arborum cadunt, & omnia matureſcunt. *Hyemem* autem ratio hæmiſphærii nũcupauit. quia tunc breuiori ſol voluitur circulo. Vnde & hoc tempus *bruma* dicitur: quaſi βραχεῖα ἡμέρα, id eſt breuis, vel à cibo, quòd maior tunc ſit veſcendi appetitus. Edacitas Græcè *bruma* appellatur. vnde & *imbrumati* dicuntur quibus faſtidium eſt ciborum. *Hybernus* autem inter hyemem & vernum eſt quaſi hyuernus: qui plerunque à parte totam hyemem ſignificat. Hæc tempora ſingulis etiam cœli partibus aſcribuntur. *Ver* quippe *orienti datur*. quia tunc ex terris omnia oriuntur. *æſtas* verò *meridiano*, eò quòd pars eius calore flagrãtior ſit. *hyems*, *Septentrioni*, eò quòd frigoribus & perpetuo gelu torpeat. *autumnus*, *occiduo*, propter quod graues morbos habet. vnde & tunc folia arborum defluunt. Vt autem autumnus abundet morbis: facit hoc confinium frigoris & caloris, & compugnantia inter ſe contrariorum aerum.

De annis. CAP. XXXVI.

ANnus eſt ſolis anfractus: cum peractis trecentis lxv. diebus ad eadem loca ſiderum redit. Annus autem dictus: quia menſibus in ſe recurrẽtibus voluitur. Vnde & *annulus*, quaſi annuus, id eſt circulus, quòd in ſe redeat. Virgilius: Atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus. Sić enim apud Ægyptios indicabatur ante inuentas literas, picto dracone caudam ſuam mordente. quia in ſe recurrit. Alii annum dicunt, ἀπὸ τοῦ ἀνανεοῦσθαι, id eſt, ab innouatione: renouatur enim ſemper. Tria ſunt autem tempora annorum. Aut enim *lunaris annus* eſt triginta dierum: aut *ſolſtitialis* qui xii continet menſes: aut *magnus*, omnibus planetis in eundem locum recurrentibus, qui fit poſt annos ſolſtitiales plurimos. *Era* ſingulorum annorum conſtituta eſt à Cæſare Auguſto: quando primum cenſum exegit: ac Romanum orbem deſcripſit. Dicta autem Era ex eo quòd omnis orbis, æs reddere profeſſus eſt reipublicæ.

De olimpiadibus & luſtris & iubileis.

CAP. XXXVII.

OLimpias apud Græcos conſtituta apud Elidem Græciæ ciuitatem. Eliis agentibus agonem: & quinquennale certamen quatuor mediis annis vacantibus: & ob hoc Elidum certaminis tempus olimpiadem vocauerunt, quadriennio in vna olimpiade ſupputato. *Luſtrum* verò eſt πενταετηρίς, id eſt quinquennium, quòd quinto anno dicitur condi propter olimpiadas à Romanis: adhuc enim conſule, ſadhuc æra nondum erant. Eſt enim quinquennale tempus. Ideò verò ſic vocatur: eo quòd cenſu per quinquennium in republica peracto, vrbs Roma luſtrabatur. *Iubileus* interpretatur remiſſionis annus. Eſt enim Hebraicus & ſermo & numerus, qui ſeptenis annorum hebdomadibus, id eſt, quadraginta nouem annis texitur, in quo clangebatur tubis, & ad omnes reuertebatur antiqua poſſeſſio, debita abſoluebantur, confirmabantur libertates. Hunc numerum etiam in diebus pentecoſtes & ipſi celebramus poſt Domini reſurrectionem remiſſa culpa: & totius debiti chirographo euacuato, ab omni nexu liberi ſuſcipientes aduenientem in nos gratiam Spiritus ſancti.

De ſeculis & ætatibus.

CAP. XXXVIII.

SEcula generationibus conſtant: & inde ſecula quòd ſe ſequantur. Abeuntibus enim aliis, alia ſuccedunt. Hunc quidam quinquageſimum annum dicunt, quem Hebræi iubileum vocant. Ob hanc cauſam & ille Hebræus qui propter vxorem & liberos amat Dominum ſuum, aure pertuſa, ſeruitio ſubiugatus, ſeruire iubetur in ſeculum: hoc eſt vſque ad annum quinquageſimum. *Ætas* plerunque dicitur & pro vno anno, vt in annalibus, & pro ſeptem, vt hominis: & pro centum, & pro quouis tempore. Vnde & ætas tempus quod de multis ſeculis inſtruitur. Et dicta ætas quaſi æuitas, id eſt ſimilitudo æui. Nam *æuum* eſt ætas perpetua: cuius neque initium neque extremitas naſcitur: quod Græci αἰῶνας vocant: quod aliquādo apud eos pro ſeculo, aliquando pro æterno ponitur. Vnde & apud Latinos eſt deriuatum. *Ætas* autem propriè duobus modis dicitur: aut enim *hominis*, ſicut infantia, iuuentus, ſenectus: aut *mundi*, cuius *prima ætas* eſt ab Adam vſque ad Noe. *ſecunda* à Noe vſque ad Abraham. *tertia* ab Abraham vſque ad Dauid. *quarta* à Dauid vſque ad tranſmigrationem Iudæ in Babyloniam. *quinta* deinde ad aduentum Saluatoris in carne. *ſexta* quæ nunc agitur vſque quo mundus iſte finiatur. Quarum decurſus per generationes & regna ita inſpicitur.

De diſcretione temporum.

CAP. XXXIX.

PRima ætas continet in exordio ſui creationem mundi. Primo enim die Deus in lucis nomine condidit angelos. ſecundo in firmamenti appellatione cœlos. tertio in Diſcretionis vocabulo ſpeciem aquarum & terræ. quarto luminaria cœli. quinto animantia ex aquis. ſexto animantia ex terra, & hominem, quem appellàuit Adam.

ADam anno ccxxx genuit Seth à quo filii Dei. ccxxx.

Seth anno ccv genuit Enos: qui primus cœpit inuocare nomen Domini. ccccxxxv.

Enos anno clxxx genuit Cain. Dcxxv.

Cain anno centeſimo lxx genuit Malaleel. Dccxcv.

Malaleel anno clxv genuit Iareth. Dcccc.lx.

Iareth anno cĕteſimo lxij genuit Enoch qui tranſlatus eſt. M cxxij.

Enoch anno lxv genuit Matuſalem. M cc lxxxvij.

Matuſalem anno clxvij genuit Lamech. Mccccliiij.

Lamech anno clxxxviij genuit Noe. arca ædificatur. M Dcxlij.

Noe autem anno Dc. factum eſt diluuium. II Mccxlij.

Secunda ætas. CAP. XL.

SEm poſt diluuium ſecundo anno genuit Arfaxat, à quo Caldæi. IIM ccxliiij.

Arfaxat anno cxxxv genuit Sala: à quo antiqui Samaritæ vel Indi fuerunt. IIM ccclxxix.

Sala anno cxxx genuit Deber à quo Hebræi IIM Dix.

Heber anno cxxxiiij genuit Faleg. Turris ædificatur. IIM Dcxliij.

Faleg anno cxxx genuit Ragau. dij primum adorantur. IIM Dcclxxiii.

Ragau anno cxxxii genuit Seruch. regnum inchoat Scytharum. IIM Dccccv.

Seruch anno cxxx genuit Nachor. Regnum Ægyptiorum naſcitur. IIIM xxxv.

Nachor anno lxxix. genuit Tharam. Regnū Aſſyriorum & Sicioniorum exoritur. IIIMcxiiii.

Thara anno lxx. genuit Abraham.

Zoroaſtes magicam artem reperit. IIIM clxxxiii.

Tertia ætas. CAP. XLI.

ABraham an. centeſimo genuit Iſaac ex Sara libera. Nam prius & Iſmahel à quo & Iſmahelitæ. IIIMcclxxxiiij.

Iſaac an. ſexageſimo genuit Iacob. Argiuorum regnum inchoat. IIIMcccxliiij.

Iacob an.xcj. genuit Ioſeph.

Phoroneus Græciæ leges dedit. IIIMccccxxxv.

Ioſeph an.cv.vixit.Græcia ſegetes habere cœpit. IIIMdxlv.

Hebræorum ſeruitutis in Ægypto an. cxliiij. Atlas Aſtrologiam inuenit. IIIMDclxxxix.

Moyſes an.xl.rexit populum in heremo. Hebræi legem & literas habere cœperunt. IIIMDccxxix.

Ioſue an. xxvij. Erictonius in Troia quadrigam iunxit. IIIMDcclv.

Othoniel an.xl.Cadmus literas Græcis dedit. IIIMDcxxv.

Aoth anno lxxx.fabulæ fictæ ſunt. IIIMDccclxxv.

Debora ann. xl. Apollo medicinæ artem inuenit & citharam reperit. IIIMDccccxvj.

Gedeon anno xl. Mercurius lyram reperit & Orpheo tradidit. IIIMDcccclvj.

Abimelech an.tres: Chorus in Græcia inuentus eſt. IIIMDcccclix.

Thola an.xxij.Priamus regnauit in Troia. IIIMDcccclxxxj.

Iair an.xxij.Carmentis Latinas literas reperit. IIIIMiij.

Iephte an.vj.Hercules ſe flammis iniecit. IIIIMix.

Abeſon an.vij.Alexander Helenam rapuit. IIIIMxvj.

Abdon an. viij. Troia capta eſt & Æneas in Italiam venit. IIIIMxxiiij.

Samſon an.xx. Aſcanius Albam condidit ciuitatem: à qua Albani. IIIIMxliiij.

Heli ſacerdos an.xl. Arca teſtamenti capitur. IIIIMlxxxiiij.

Samuel & Saul an.xl.Homerus fuiſſe putatur. IIIIMcxxviij.

Quinta ætas. CAP. XLII.

DAuid ann. quadrag. Cartago à Didone conditur. Gad. Nathan & Aſaph prophetauerunt. IIIIMclxiiij.

Salomon an.xl. Templum Hieroſolymis ædificatur. IIIIMcciiij.

Roboam an.xvij. Regnum Iſrael & Iuda diuiditur. IIIIMccxxj.

Abia an. tribus, ſub quo Abimelech pontifex fuit. IIIIMccxxiiij.

Aſa an. xlj. Achias Amos Iehu. Iohel Azarias prophetauerunt. IIIIMcclxv.

Ioſaphat an. xxv. Prophetauit Helias & Helizeus Abdias & Michear. IIIIMccxc.

Ioram ann. viij. Prophetauit Helias & Heliſeus. IIIIMccxcix.

Ochozias anno vno. Helias rapitur. IIIIMccxcix.

Athalia an.vij. Ionadab ſacerdos claruit. IIIIMcccvj.

Ioas an. xl. Zacharias propheta occiditur inter templum & altare. Heliſeus moritur. IIIIMcccxlvj.

Amaſias an.xxix. Cartago condita eſt. IIIIMccclxxv.

Ozias ann. lij. Olimpias à Græcis inſtituitur, Aſſiriorúmque regnum in Medos transfertur. IIIIMccccxxvij.

Ioathan ann.xvi. Remus & Romulus naſcuntur. IIIIMccccxliij.

Achaz anno xvi. Roma conditur. IIIIMcccclviiij.

Ezechias an.xxix. Senatus Romæ fit. IIIIMcccclxxxviij.

Manaſſes an.lv.Sibilla Samia claruit. IIIIMDxliij.

Amon an.xii.Cenſus primum agitur. IIIIMDlv.

Ioſias an. xxxii. Thales philoſophus agnoſcitur. IIIIMDlxxxvij.

Ioachim ann. xi. Nabuchodonoſor Iudæam capit. IIIIMDxcviij.

Sedechias an.xi. Templum Hieroſolymis incenſum. Sappho mulier diuerſo poemate claruit. IIIIMDcix.

Quinta ætas. CAP. XLIII.

HEbræorum captiuitas ann. ſeptuaginta. Iudith hiſtoria ſcribitur. IIIIMDclxxix.

Darius an.xxxiiii. Iudæorum captiuitas ſoluitur. IIIIMDccxiij.

Xerxes an.xx. Sophocles & Euripides, tragœdi celebrantur inſignes. IIIIMDccxxxiij.

Artaxerxes an. xl. Eſdras incenſam legem renouat. IIIIMDcclxxiij.

Darius qui & nothus an.xix. Hæc ætas habuit Platonem primum rhetorem. IIIIMDccxcij.

Artaxerxes an.xl. Heſter hiſtoria ſcribitur. IIIIMDccccxxxij.

Artaxerxes qui & Ochus an.xxvi. Demoſthenes & Ariſtoteles prædicantur. IIIIMDccclviij.

Xerxes an.iiij. Xenocrates illuſtris habetur. IIIIMDccclxij.

Darius an. vi. Alexander Hieroſolymam cepit. IIIIMDccclxviij.

Alexander magnus an.v. Aſiam obtinuit. IIIIMDccclxxiij.

Ptolemæus ann. xl. Machabæorum liber inchoat primus. IIIIMDccccxiij.

Philadelphus an. xxxviij. Septuaginta inter-

pretes agnoſcuntur. IIIIMDccccli.

Euergetes an.xxvi. Ieſus ſapientiæ librum cōponit. IIIIMDcccclxxvii.

Philopator an. xvii. Machabæorum ſecundi libri hiſtoria componitur. IIIIMDccccxciiii.

Epiphanes an.xxiiii. Romani Græcos obtinuerunt. VMxix.

Philometor an.xxxv. Scipio Africam vicit. VMliii.

Euergetes an. xxiiii. Brutus Hiſpaniam ſubegit. VMlxxxii.

Soter ann.xvii. Thraces Romanis ſubiiciuntur. VMxcix.

Alexander an. x. Syria Romanis ſubiecta eſt. VMcix.

Ptolemæus an. viii. Rhetorica ars Romæ cepit. VMcxvii.

Dionyſius an.xxx. Pompeius Iudæam capit. VMcxlvii.

Cleopatra an.ii. Ægyptus Romanis ſubditur VMcxlix.

Iulius Cæſar ann.v. Hic primus Monarchiam tenuit. VMcliiii.

Sexta ætas. CAP. XLIIII.

Octauianus an.lvi. Chriſtus naſcitur. VMccx.

Tiberius an.xxiii. Criſtus crucifigitur. VMccxxiii.

Caius Caligula ann.iiii. Matthæus Euangeliū ſcripſit. VMccxxvii.

Claudius an.xiiii. Marcus Euangelium edidit. VMcclii.

Nero an.xiiii. Petrus & Paulus necantur. VMcclxv.

Veſpaſianus an.x. Hieroſolyma à Tito ſubuertitur. VMcclxxv.

Titus an.ii. Hic facundus & pius fuit. VMcclxxvii.

Domitianus ann.xvi. Ioannes in Pathmos relegatur. VMccxciii.

Nerua an.i. Ioannes Epheſum redit. VMccxciiii.

Traianus ann.xviiii. Ioannes apoſtolus requieſcit. VMcccxiii.

Adrianus an.xxi. Aquila interpres habetur. VMcccxxx.

Antoninus pius an.xxii. Valentinus & Marciō agnoſcuntur. VMccclvi.

Antonius Verus an.xix. Catafrigarum hæreſis oritur. VMccclxxv.

Commodus ann.xiii. Theodotion tertius interpres habetur. VMccclxxxviii.

Elius Pertinax an.i. Nihil habet hiſtoriæ. VMccclxxxviii.

Seuerus an.xviii. Symmachus interpres quartus habetur. VMccccvii.

Antoninus Caracalla ann. vii. Quinta editio Hieroſolymis inuenitur. VMccccxiii.

Macrinus ann.i. Huius breuitas vitæ nihil geſtorum habetur. VMccccxv.

Aurelius Antoninus ann. iiii. Sabellii hæreſis oritur. VMccccxix.

Alexander ann. xiii. Origenes inſignis habetur. VMccccxxxii.

Maximus an.iii. Iſte Germanos vicit. VMccccxxxv.

Gordianus an.vi. Iſte de Parthis & Perſis triūphauit. VMccccxli.

Philippus an. vii. Hic primus Chriſtianus imperator fuit. VM.ccccxlviii.

Decius an. j. Antonius monachus claruit. VMccccxlix.

Gallus an.ii. Nouatus hæreſim condit. VMcccclj.

Valerianus an. xv. Cyprianus martyrio coronatur. VMcccclxvi.

Claudius an. ii. Iſte Gothos ab Illyrico expulit. VMcccclxviii.

Aurelianus an.v. Iſte Chriſtianos perſequitur. VMcccclxxiiii.

Tacitus ann.i. Huius breuitas vitæ nihil habet hiſtoriæ. VMcccclxxv.

Probus an.vi. Manichæorum hęreſis orta eſt. VMcccclxxxi.

Carus an.ii. Iſte de Perſis triumphauit. VMcccclxxxiii.

Diocletianus ann.xx. Iſte diuinis libris aduſtis martyria facit. VMDiii.

Galerius ann.ii. Huius breuſtas vitæ nihil dignum hiſtoriæ contulit. VMDv.

Conſtantinus ann.xxx. Nicæna ſynodus congregatur. VMDxxxv.

Conſtantius an.xxiiii. Anthropomorphitarū hæreſis oritur. VMDlviii.

Iulianus annis ii. Hic ex Chriſtiano paganus effectus eſt. VMDlxi.

Iouinianus an. i. Iſte iterum Chriſtianus effectus eſt. VMDlvi.

Valentinianus ann. xiiii. Gothi hæretici efficiuntur. VMDlxxxvi.

Gratianus an.vj. Priſcillianus agnoſcitur. VMDlxxxii.

Valentinianus ann.vii. Hieronymus in Bethleem prædicatur. VDlxxxix.

Theodoſius ann.iii. Ioannes Anachoreta claruit. VMDxcii.

Arcadius an. xiii. Ioannes Chryſoſtomus floruit. VMDcv.

Honorius ann.xv. Auguſtinus Epiſcopus claruit. VMDcxx.

Theodoſius an.xxvii. Neſtorius hæreſiarches extitit. VMDcxlvii.

Martianus ann.vi. Chalcedonenſis ſynodus agitur. VMDcliii.

Leo maior an.xvi. Ægyptus errore Dioſcori languet. VMDclxix.

Zenon an.xvii. Acephalorum hęreſis orta eſt. VMDclxxxvi.

A naſta-

Anaſtaſius an. xvii. Fulgentius Epiſcopus prædicatur. VMDccxiii.

Iuſtinus an.vii. Acephalorum hæreſis abdicatur. VMDccxxi.

Iuſtinianus xxix an. Vvandali in Africa à Beliſario extinguuntur. VMDcclx.

Iuſtinus an.xi. Armenij fidem Chriſti ſuſcipiunt. VMDcclxxi.

Tiberius an.vij. Longobardi Italiam capiunt. VMDcclxxviii.

Mauritiꝰ an.xxi. Gothi catholici effecti ſunt. VMDcccxix.

Focas an.viii. Romani cæduntur à Perſis. VMDcccvi.

Eraclius an xxvii. Reſiduum ſextæ ætatis tempus Deo ſoli eſt cognitum. Colligitur omne tempus ab exordio mundi vſque in præſentem annum decimum glorioſiſſimũ principis, qui eſt Eracliꝰ. VMDccclvii. Huius quarto & quinto religioſiſſimi principis Siſebuti, in Hiſpania Iudęi baptizãtur. Quarum decurſus per generationes & regna: primus ex noſtris Iulianus Africanus ſub Imperatore Marco Aurelio Antonino, ſimplicis hiſtoriæ ſtilo elicuit. dehinc Euſebius epiſcopus Cæſarienſis: atque ſanctæ memoriæ Hieronymus presbiter, chronicorum canonem multiplicem ediderunt, Hiſtoriam regnis ſimul & temporibus ordinatam. Dehinc alii atque alii inter quos præcipuè Victor Turonenſis eccleſiæ Epiſcopus recenſitis priorum hiſtoriis geſta ſequentium ætatum vſque ad conſulatum Iuſtini iunioris imperatoris expleuit. Horum nos temporũ ſummam ab exordio mundi ad Auguſti Heraclii Imperatoris vel Sumptilani regis Gottorum, quanta potuimus breuitate notauimus tempora adiacente è latere deſcendente linea temporum cuius indicio ſumma præteritæ ſeculi cognoſcatur.

Sequentia habentur in quodam codice excuſo ante titulum, De diſcretione temporum: *In manuſcriptis verò exemplaribus non leguntur.*

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER VI.

Capita libri ſexti.

1 *De nouo & veteri teſtamento.*
2 *De ſcriptoribus & vocabulis ſanctorum librorum.*
3 *De bibliothecis.*
4 *De interpretibus.*
5 *De eo qui primùm Romam libros aduexit.*
6 *Qui apud nos bibliothecas inſtituerunt.*
7 *Qui multa ſcripſerunt.*
8 *De generibus opuſculorum.*
9 *De ceris.*
10 *De cartis.*
11 *De pergamenis.*
12 *De libris conficiendis.*
13 *De librorum vocabulis.*
14 *De libris & eorum inſtrumentis.*
15 *De canonibus euangeliorum.*
16 *De canonibus conciliorum.*
17 *De cyclo paſchali.*
18 *De reliquis feſtiuitatibus.*
19 *De officijs.*

LIBER SEXTVS DE VEteri & nouo teſtamento.

VEtus teſtamentũ ideo dicitur: quia veniẽte nouo ceſſauit. de quo Apoſtolus meminit, dicens: Vetera tranſierunt, & ecce omnia facta ſunt noua. Teſtamẽtum autem nouum ideo nuncupatur, quia innouat. Non enim illud diſcunt, niſi homines renouati ex vetuſtate per gratiam, & pertinentes iam ad teſtamentum nouum: quod eſt regnum cælorum. Hebręi autem vetus teſtamentum, Eſdra auctore, iuxta numerũ literarum ſuarum, viginti duobus libris accipiunt: diuidentes eos in *tres ordines*, *legis* ſcilicet, & *prophetarum*, & *agiographorum*. ¶ *Primus ordo legis* in quinque libris accipitur: quorum primus eſt Bereſith, quod eſt *Geneſis*. ſecundus Veelle Semoth, quod eſt *Exodus*. tertius Vaicra, quod eſt *Leuiticus*. quartus Vaiedabber quod eſt *Numeri*. quintus Elle addebarim, quod eſt *Deuteronomium*. Hi ſunt quinque li-

ad eum locum: idcirco ego me reprehendo & agopœnitentiam, omnia heroico metro diſcurrunt. *Pſalmorum* liber Græcè pſalterium, Latinè organum dicitur. Vocatus autem liber Pſalmorum, quòd vno propheta canente ad pſalterium, Chorus conſonando reſponderet. Titulus autem in pſalmis Hebraicus Thehilim, quod interpretatur Volumen hymnorum. Auctores autem pſalmorũ ſunt quę ponuntur in titulo, Moyſes ſcilicet, & Dauid & Salomõ, Aſaph, Ethã, Idithim & filij Core, Emã, & reliquorũ: quos Eſdras vno volumine cõprehendit. Omnes autẽ pſalmos apud Hebræos metrico carmine cõſtat eſſe cõpoſitos. Nã in more Romani Flacci: & Gręci Pindari, nunc alij iãbo currunt: nunc elegiaco perſonant nunc Sapphico nitent trimetro: vel tetrametro pede incedẽtes. *Salomõ* filius Dauid regis Iſrael iuxta numerũ vocabulorum ſuorũ tria volumina edidit: quorum primus eſt Hebraicè Miſle: quẽ Gręci *Parabolas*: Latini *Prouerbiorũ* nominãt, eo quòd in ipſo ſub cõparatiua ſimilitudine figuras verborum & imagines veritatis oſtenderit. Ipſam autẽ veritatem ad intelligendũ legentibus reſeruauit. Secundum librum Coheleth vocauit, qui Gręcè *Eccleſiaſtes* dicitur, Latinè Concionator: eo quòd ſermo eius non ſpecialiter ad vnum ſicut in Prouerbiis, ſed ad vniuerſos generaliter dirigatur: docens omnia quæ in mundo cernimus caduca eſſe & breuia, & ob hoc minimè appetenda. Tertium librum Sir haſſirim prænotauit: qui in Latinã linguam vertitur *Cantica canticorum*: vbi per epithalamium carmen coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ myſticè canit. Dictum autem Canticum canticorum, eo quòd omnibus canticis præferatur, quę in ſcripturis ſacris habentur: ſicut quædam in lege dicuntur ſancta, quibus maiora ſunt, Sancta ſanctorum. Horum autem trium librorum carmina, hexametris & pentametris verſibus apud ſuos compoſita perhibentur, vt Ioſephus & Hieronymus ſcribunt. *Eſaias* euangeliſta potius quàm propheta edidit librum ſuum: cuius omnis textus eloquentiæ proſa incedit. Canticum verò hexametro & pentametro verſu diſcurrit. *Hieremias* ſimiliter edidit librum ſuum cum threnis ſuis: quos nos Lamenta vocamus: eo quòd in triſtioribus rebus funeribúſq; adhibeantur, in quibus quadruplex diuerſo metro cõpoſuit alphabetũ, quorũ duo prima quaſi ſapphico metro ſcripta ſunt: quia tres verſiculos qui ſibi nexi ſunt, & ab vna tantùm litera incipiunt, heroicum coma cõcludunt. Tertium alphabetum trimetro conſcriptum eſt: & à ternis literis iijdem verſus terni incipiunt. Quartum alphabetum ſimile primo & ſecundo habetur. *Ezechiel* & *Daniel* à viris quibuſdam ſapientibus ſcripti eſſe perhibentur: quorũ *Ezechiel* principia & fines multis habet obſcuritatibus inuoluta. *Daniel* verò claro ſermone regna mundi pronuntiat, & tempus aduentus Chriſti maniſeſtiſſima prædicatione annotat. Hi ſunt quatuor prophetæ qui maiores vocãtur: quia prolixa volumina condiderunt. *Liber* autem *duodecim prophetarum* auctorum ſuorum nominibus prænotatur: qui propterea dicuntur minores, quia ſermones eorum breues ſunt. Vnde & connexi ſibimet inuicem in vno volumine continentur: quorum nomina ſunt: *Oſeas, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias* & *Malachias*. *Eſdræ* liber auctoris ſui titulo prænotatur, in cuius textu eiuſdem Eſdræ Neemiæque ſermones pariter continentur. Nec quicquam moueat, quòd vnus Eſdræ dicitur liber: quia ſecundus, tertius & quartus non habẽtur apud Hebros: ſed inter apocryphos deputantur. *Heſter librum* Eſdras creditur conſcripſiſſe. In quo eadem regina ſub figura Eccleſiæ Dei populum à ſeruitute & morte eripuiſſe ſcribitur: atque interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, diei celebritas in poſteros mittitur. *Liber ſapientiæ* apud Hebræos nuſquam eſt: vnde & ipſe titulus græcam magis eloquentiam redolet. Hunc Iudæi Philonis eſſe affirmãt, qui proinde Sapientiæ nominatur: quia in eo Chriſti aduentus qui eſt ſapientia Patris, & paſſio eius euidenter exprimitur. *Librum autem Eccleſiaſticum* certiſſimè Ieſus filius Sirach Hieroſolymita nepos Ieſu ſacerdotis magni compoſuit: cuius meminit Zacharias: qui liber apud Latinos propter eloquij ſimilitudinem Salomonis titulo prænotatur: dictus autem Eccleſiaſticus, eo quòd de totius eccleſiæ diſciplina religioſæ conuerſationis magna cura & ratione ſit editus. Hic liber apud Hebræos reperitur: ſed inter apocryphos habetur. *Iudith* verò & *Tobias* ſiue *Machabæorum libri*: quibus auctoribus ſcripti ſint, minimè conſtat. Habent autem vocabula ex eorum nominibus quorũ geſta ſcribuntur. ¶*Quatuor libros Euangeliorum*, quatuor Euangeliſtæ ſingulariter conſcripſerunt. Primus *Matthæus* conſcripſit Euangelium literis Hebraicis & ſermonibus in Iudæa initians euangeliſare ab humana Chriſti natiuitate dicens: Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham: ſignificans deſcendiſſe corporaliter ex ſemine patriarcharũ Chriſtum: ſicut promiſſum erat in prophetis per Spiritũ ſanctum. Secundus *Marcus* plenus ſpiritu ſancto ſcripſit Euangelium Chriſti eloquio Græco in Italia ſecutus Petrum, vt diſcipulus. Is initium à ſpiritu prophetali fecit, dicens, Vox clamantis in deſerto, parate viam Domino: & reliqua, vt oſtenderet Chriſtũ poſt aſſumptionem carnis Euangeliũ prædicaſſe in mundo. Ipſe enim Chriſtus & propheta dictus eſt, ſi-

cut ſcriptum eſt, Et prophetam in gentibus poſui te. Tertius *Lucas* inter omnes Euangeliſtas Græci ſermonis eruditiſſimus, quippe vt medicus in Græcia Euangelium ſcripſit Theophilo Epiſcopo, initians à ſacerdotali ſpiritu, dicens: Fuit in diebus Herodis regis Iudeæ ſacerdos quidam nomine Zacharias, vt manifeſtaret Chriſtum poſt natiuitatē carnis & prædicationem Euangelii, hoſtiā fuiſſe effectum pro ſalute mundi. Ipſe eſt enim ſacerdos de quo dictum eſt in pſalmis, Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Vbi enim Chriſtus aduenit ſacerdotium Iudæorum obmutuit: lex & prophetia ceſſauit. Quartus *Iohannes* ſcripſit Euangelium vltimus in Aſia; incipiens à Verbo, vt oſtēderet eundem ſaluatorem, qui pro nobis dignatus eſt naſci & pati: ipſum ante ſecula Dei Verbū eſſe: ipſum à cœlo veniſſe, & poſt mortem iterum ad cœlum remeaſſe. Hi ſunt *quatuor Euangeliſtæ* quos per Ezechielem Spiritus ſanctus ſignificauit in quatuor animalibus. Propterea autē quatuor animalia, quia per quatuor mundi partes, fides Chriſtianæ religionis eorum prædicatione diſſeminata eſt. Animalia autem dicta ſunt: quia propter animam hominis per eos prædicatur Euangelium Chriſti. Nam & oculis plena erant intus & foris, quoniam præuidentur ea Euangelia quæ dicta ſunt à prophetis, & quæ promiſerant in priori tempore. Crura autē eorū recta: quia nihil prauum in Euangeliis eſt. & alas ſenas tegentes crura & facies ſuas: reuelata ſunt enim quæ tegebantur in aduentu Chriſti. *Euangelium* autem interpretatur bona annuntiatio. Græcè enim εὖ bene. ἀγγελία dicitur annūciatio. Vnde & angelus nuncius dicitur. *Paulus Apoſtolus* ſuas ſcripſit epiſtolas quatuordecim, ex quibus nouem, ſeptem eccleſiis ſcripſit, reliquas diſcipulis ſuis Timotheo, Tito, & Philemoni. Ad Hebræos autem epiſtola à pleriſque Latinis eius eſſe incerta eſt, propter diſſonantiam ſermonis. eandémque alii Barnabā conſcripſiſſe, alii à Clemente ſcriptam fuiſſe ſuſpicantur. *Petrus* ſcripſit duas nominis ſui epiſtolas, quæ catholicæ ideo nominantur, quia non vni tantum populo vel ciuitati, ſed vniuerſis gentibus generaliter ſcriptæ ſunt. *Iacobus* & *Ioannes* & *Iudas* ſuas ſcripſerunt epiſtolas. *Actus apoſtolorum* primordia fidei Chriſtianæ in gentibus & naſcentis eccleſiæ hiſtoriam digerit. Actuum apoſtolorum ſcriptorem Lucam eſſe affirmāt euangeliſtam: in quo opere naſcentis Eccleſiæ infantia texitur, & apoſtolorum hiſtoria continetur. Vnde & actus apoſtolorum dicitur. *Apocalypſin* librum Iohannes Euangeliſta conſcripſit, eo tempore quo ob euangelii prædicationem in inſula Pathmos traditur relegatus. Apocalypſis autem ex Græco in Latinum reuelatio interpretatur. Reuelatio enim dicitur manifeſtatio eorum quę abſcondita erant. iuxta quod & ipſe Iohannes dicit, Apocalypſin Ieſu Chriſti quam dedit illi Deus palā facere ſeruis ſuis. Hi ſunt ſcriptores ſacrorum librorū, qui per Spiritū ſanctum loquentes ad eruditionem noſtram & præcepta viuendi, & credendi regulam conſcripſerunt. Præter hæc & alia volumina *apocrypha* nuncupantur. *Apocrypha* autem dicta, id eſt ſecreta, quia in dubium veniunt. Eſt enim eorum occulta origo, nec patet Patribus ex quibus vſque ad nos auctoritas veracium ſcripturarum certiſſima & notiſſima ſucceſſione peruenit. In iis apocryphis etſi inuenitur aliqua veritas, tamen propter multa falſa, nulla eſt in eis canonica auctoritas, quæ rectè à prudentibus iudicantur non eſſe eorum credenda, quibus aſcribuntur. Nam multa & ſub nominibus prophetarum, & recentiora ſub nominibus apoſtolorum ab hæreticis proferuntur, quæ omnia ſub nomine apocryphorum auctoritate canonica diligenti examinatione remota ſunt.

De bibliothecis interpretibus & interpretationibus librorum veteris Teſtamenti.

CAP. III.

Bibliotheca à Græco nomen accepit, eo quòd ibi recondantur libri. Nam βίβλιον librum, θήκη repoſitionem interpretatur. *Bibliothecam veteris teſtamenti* Eſdras ſcriba poſt incenſam legem à Chaldæis, dum Iudæi regreſſi fuiſſent in Hieruſalem, diuino afflatus ſpiritu reparauit, cunctáque legis ac prophetarum volumina, quæ fuerunt à gentibus corrupta correxit, totúmque vetus teſtamentum in viginti duos libros conſtituit, vt tot libri eſſent in lege, quot & literæ habebantur. *Apud Græcos* autem *Bibliothecam* primus inſtituiſſe *Piſiſtratus* creditur, Athenienſium tyrannus: quam deinceps ab Athenienſibus auctam Xerxes incenſis Athenis euexit in Perſas, longóq; poſt tempore Seleucus Nicanor rurſus in Græciam retulit. Hinc ſtudiū regibus vrbibúſque cæteris natum eſt comparandi volumina diuerſarum gentium, & per interpretes in Græcam linguā vertendi. dehinc magnus Alexander vel ſucceſſores eius inſtruendis omnium librorum bibliothecis animū intenderunt, maxime *Ptolemæus* cognomento *Philadelphus* omnis literaturæ ſagaciſſimus, cùm ſtudio bibliothecarum Piſiſtratum æmularetur, nō ſolùm ſcripturas, ſed etiam & diuinas literas in bibliothecam ſuam contulit. Nam ſeptuaginta milia librorum huius temporibus Alexandriæ inuenta ſunt.

De interpretibus. *CAP. IIII.*

Hic etiam & ab Eleazaro pontifice ſcripturas petens veteris Teſtamenti, in Græcam vocem ex Hebraica lingua per

ſeptuaginta

ſeptuaginta interpretes transferre curauit: quas in Alexādrina bibliotheca habuit. Siquidem ſinguli in ſingulis ſeparati, ita omnia per Spiritum ſanctum interpretati ſunt, vt nihil in alicuius eorum codice inuentum eſſet, quod in cæteris vel in verborum ordine diſcreparet. Fuerunt & alii interpretes, qui ex Hebraica lingua in Græcum ſacra eloquia tranſtulerunt: ſicut *Aquila, Symmachus, & Theodotion.* ſicut etiam & *Vulgaris* illa *interpretatio*, cuius autor non apparet: & ob hoc ſine nomine interpretis, *Quinta editio* nuncupatur. Præterea *ſextam & ſeptimam editionem* Origenes miro labore reperit, & cum cæteris editionibus comparauit. *Presbyter* quoque *Hieronymus* trium linguarum peritus: ex Hebræo in Latinum eloquium eaſdem ſcripturas conuertit, eloquentérque transfudit. Cuius interpretatio meritò cæteris antefertur. Nam eſt & verborum tenacior, & perſpicuitate ſententiæ clarior, atque vtpote Chriſtiana interpretatione verior.

De eo qui primum Romam libros aduexit.
CAP. V.

ROmæ primus librorum copiam aduexit Aemilius Paulus, Perſe Macedonum rege deuicto. deinde Lucullus è Pontica præda. Poſt hos Cæſar dedit Marco Varroni negotium cāuſa maximè bibliothecæ conſtruendæ. Primum autem Romæ bibliothecas publicauit Pollio, Græcas ſimul atque Latinas, additis autorum imaginibus in atrio quod de manubiis magnificentiſſimum inſtruxerat.

Qui apud nos bibliothecas inſtituerunt.
CAP. VI.

APud nos quoque *Pamphilus Martyr*, cuius vitam Euſebius Cæſarienſis conſcripſit, Piſiſtratum in ſacræ bibliothecæ ſtudio adæquare primus contendit. Hic enim in bibliotheca ſua prope triginta voluminum millia habuit. *Hieronymus* quoque atque *Gennadius* eccleſiaſticos ſcriptores toto orbe quærentes ordine proſecuti ſunt, eorúmque ſtudia in vno voluminis indiculo comprehenderunt.

Qui multa ſcripſerunt. CAP. VII.

M*Arcus Terentius Varro* apud Latinos innumerabiles libros ſcripſit. Apud Græcos quoque *Caliterius* miris attollitur laudibus, quòd tantos libros ediderit, quantos quiſque noſtrum aliena & ſcribere propria manu vix poſſit. De noſtris quoque apud Græcos *Origenes* in ſcripturarum labore tam Græcos quàm Latinos operum ſuorum numero ſuperauit: Denique Hieronymus ſex millia librorum eius ſe legiſſe fatetur. Horum tamen omnium ſtudia Auguſtinus ingenio vel ſciētia ſua vicit. Nam tanta ſcripſit, vt diebus ac noctibus non ſolùm ſcribere libros eius quiſquam, ſed nec legere quidem poſſit.

De generibus opuſculorum.
CAP. VIII.

O*Puſculorum* genera ſunt tria. Primum genus excerpta ſunt: quæ Græcè *ſcholia* nuncupantur, in quibus ea quæ videntur obſcura vel difficilia, ſummatim ac breuiter perſtringuntur. Secundum genus, *homeliæ* ſunt, quas Latini verba appellant, quæ proferuntur in populis. Tertium, *tomi*: quos nos libros vel volumina nuncupamus. *Homeliæ* autem ad vulgus loquuntur: tomi verò, id eſt libri maioris ſunt diſputationis. *Dialogus* eſt collatio duorum vel plurimorum, quem Latini ſermonem dicunt. Nam quos Græci dialogos vocant, nos ſermones vocamus. *Sermo* autem dictus, quia inter vtrunque ſeritur. Vnde & in Virgilio, Multa inter ſe longo ſermone ſerebant. *Tractatus*, eſt vnius rei multiplex expoſitio, eo quòd trahat ſenſum in multa, ſentiendo, contractando ſecum. Differt autem ſermo, tractatus, & verbum. *Sermo* enim altera eget perſona: *tractatus* ſpecialiter ad ſeipſum eſt: *verbum* autem ad omnes. Vnde & dicitur, Verbum fecit ad populum. *Commentaria* dicta quaſi cum mente. Sunt enim interpretationes, vt commenta iuris, commenta euangelii. Nam quicquid breuiter componitur commentarium dicitur: quod verò elongatur expoſitio nominatur. *Apologeticum* eſt excuſatio, in quo ſolent quidam accuſantibus reſpondere. In defenſione enim aut negatione ſola poſitum eſt, & eſt nomen Græcū. *Panagiricum* eſt licentioſum & laſciuioſum genus dicendi in laudibus regum: in cuius compoſitione homines multis mendaciis adulantur. Quod malum à Græcis exortum eſt: quorum leuitas inſtructa dicendi facultate & copia incredibili multas mēdaciorum nebulas ſuſcitauit. *Faſtorum libri* ſunt, in quibus reges vel conſules ſcribuntur, à faſcibus dicti, id eſt poteſtatibus. Vnde & Ouidij libri Faſtorum dicuntur, quia de regibus & conſulibus editi ſunt. *Proœmium* eſt initium dicendi. Sunt enim proœmia principia librorum, quæ ante cauſæ narrationem ad inſtruendum audientium aures coaptantur. Cuius nomen plerique latinitatis periti ſine translatione poſuerunt. Hoc autem vocabulum apud nos interpretatum, præfatio nuncupatur, quaſi prælocutio. *Præcepta* ſunt, quæ aut quid faciendum, aut quid non faciendum ſit docent. Quid faciendum, vt *Di-*

lige Deum tuum: & honora patrem tuum, & matrem tuam. Quid non faciendum, vt, Non mœchaberis, non furtum facies. Similiter & gentilium præcepta vel iubent vel vetant. Iubent faciendum, vt Nudus ara, ſere nudus. Vetant, vt Néue inter vites corilum ſere, néue flagella, Summa pete. Primus autem præcepta apud Hebræos Moyſes ſcripſit: apud Latinos Martius vates primus pręcepta compoſuit. Ex quibus eſt illud, Poſtremus dicas, primus taceas. *Parabolæ* & *problemata* nominibus ſuis indicant altius ſe perſcrutari oportere. Parabola quippe alicuius rei ſimilitudinem per ſe gerit. quod licet ſit vocabulum Græcum, iam tamen pro Latino vſurpatur. Et notum eſt quòd in parabolis quæ dicuntur per rerum ſimilitudines, rebus de quibus agitur comparantur. *Problemata* autem quæ Latinæ appellantur propoſitiones, quæſtiones ſunt habentes aliquid quod diſputatione ſoluendum ſit. *Quæſtio* aut eſt quęſitio cùm quæritur, an ſit, aut quid ſit, aut quale ſit. *Argumentum* verò dictum quaſi argutú, vel quaſi argutè inuentum, ad comprobandas res. *Epiſtolam* propriè Grǽci vocant, quod interpretatur Latinè miſſa. Antè cartæ & membranarũ vſum, in dolatis ex ligno codicellis epiſtolarum colloquia ſcribebantur. Vnde & portitores earum *tabellarios* vocauerunt.

De ceris. CAP. IX.

CEræ literarum materies paruulorum nutrices. Ipſæ dant ingenium pueris primordia ſenſus, quarum ſtudium primi Græci tradidiſſe produntur. Græci enim & Tuſci primùm ferro in ceris ſcripſerunt. poſteà Romani iuſſerunt, ne graphium ferreum quis haberet. Vnde & apud ſcribas dicebatur *Ceram ferro ne cædito.* Poſtea inſtitutum eſt, vt in cera oſſibus ſcriberent, ſicut indicat Atta in ſatyra dicés, Vertamus vomerem in ceram mucronéque aremus Oſſeo. *Graphium* autem Græcè: Latinè *ſcriptorium* dicitur. Nam γραφὴ dicitur ſcriptura.

De cartis. CAP. X.

CArtarum vſum primum Ægyptus miniſtrauit, cæptum apud Memphiticam vrbem, Memphis namque ciuitas Ægyptiorum eſt. vbi cartæ vſus inuentus eſt primum, ſicut ait Lucanus, Conficitur bibula Memphitis carta papiro. *Bibulam* autem *papirum* dixit quòd humorem bibat. *Carta* autem dicta, quòd carptim papiri tegmen decerptum glutinatur. Cuius genera quàm plura ſunt. Prima & præcipua *Auguſtea regia* maioris formæ in honorem Octauiani Auguſti appellata. ſecunda *Libyana* ad honorem Lybiæ prouinciæ, tertia *hieratica* dicta, eo quòd ad ſacros libros eligebatur, ſimilis Auguſteę, ſed ſubcolorata. Quarta *Teneotica* à loco Alexandriæ qui ita vocatur vbi fiebat. Quinta *Saltica* ab oppido Salo. ſexta *Corneliana* à Cornelio Gallo præfecto Ægypti primùm confecta. ſeptima *emporetica*, quod ea merces inuoluuntur, cùm ſit ſcripturis minus idonea.

De pergamenis. CAP. XI.

PErgameni reges cùm carta indigerent, membranas primò excogitauerunt. Vnde & *pergamenarum* nomen hucuſque tradente poſteritate ſibi ſeruatum eſt. Hæc & *membrana* dicuntur, quia ex membris pecudum detrahuntur. Fiebant autem primùm *coloris lutei*, id eſt crocei, poſtea verò Romæ *candida membrana* reperta ſunt: quòd apparuit inhabile eſſe: quòd & facile ſordeſcant, aciémque legentium ledant cum peritiores architecti neque aurea lacunaria ponenda in bibliothecis putent, neque pauimenta alia quàm eucariſteo marmore, quòd auri fulgor hebetat. & euchariſti viriditas reficiat oculos. Nam & qui nummulariam diſcunt, denariorum formis mirteos pannos ſubiiciunt, & gemmarum ſculptores, ſcarabæorum terga quibus nihil eſt viridius ſubinde reſpiciunt. & pictores idem faciunt vt laborem viſus eorum viriditate recreent. *Membrana* autem aut *candida*: aut *lutea*: aut *purpurea* ſunt. *Candida* naturaliter exiſtunt. *Luteum membranum* bicolor eſt: quòd à confectore vna tingitur parte, id eſt crocatur. de quo Perſius, Iam liber & poſitis bicolor membrana capillis. *Purpurea* verò inficiuntur colore purpureo in quibus aurum & argentum liqueſcens, pateſcat in literis.

De libris conficiendis. CAP. XII.

QVædam nomina librorum apud gentiles certis modulis conficiebantur. breuiore forma, carmina atque epiſtolæ. At verò hiſtoriæ maiore modulo ſcribebantur. & non ſolùm in carta vel membranis, ſed etiam & in momẽtis elephantinis textilibúſq; maluarum foliis atque palmarum. Cuius generis Cinna ſic meminit, Hæc tibi areteis multum inuigilata lucernis Carmina, quæ ignes nouimus aereos, Leuis inaridulo maluæ deſcripta libello Perſica vexi munera nauicula. Circumcidi libros Siciliæ primũ increbruit. Nam initio pumicabantur. Vnde & ait Catullus, Cui dono lepidum nouum libellum Arido modo pumice expolitum?

De librorum vocabulis. CAP. XIII.

COdex multorum librorũ eſt: liber vnius voluminis. Et dictus codex, per tranſlationem

lationem à corticibus arborum, ſeu vitium, quaſi caudex: quòd in ſe multitudinem librorum quaſi ramorum contineat. *Volumen*, liber eſt à voluendo dictus: ſicut apud Hebræos volumina legis, volumina prophetarum. *Liber*, eſt interior tunica corticis quæ ligno cohæret: in qua antiqui ſcribebant. De quo Virgilius, Sic alta liber hæret in vlmo. Vnde & liber dicitur in quo ſcribimus: quia ante vſum cartæ membranorum de libris arborum volumina fiebant, id eſt compaginabantur. Vnde & ſcriptores à libris arborum *librarios* vocauerunt.

De librariis & eorum inſtrumentis.

CAP. XIIII.

Librarios, conſtat ante *bibliopolas* dictos. Librum enim Græci βίβλον vocant. *Librarij* autem, idem & antiquarij vocantur: ſed librarij ſunt qui & noua & vetera ſcribunt. *antiquarij* qui tantummodo vetera, vnde & nomen ſumpſerunt. A ſcribendo autem *ſcriba* nomen accepit: officium exprimens vocabuli qualitate. Inſtrumenta ſcribæ, *calamus* & *penna*. Ex his enim verba paginis infiguntur: ſed *calamus* arboris eſt, *penna* auis, cuius acumen diuiditur in duo: in toto corpore vnitate ſeruata, credo propter myſterium, vt in duobus apicibus vetus & nouum Teſtamētum ſignaretur, quibus exprimitur verbi ſacramentum ſanguine paſſionis effuſum. Dictus autem *calamus* quod liquorem ponat. Vnde & apud nautas *calare* ponere dicitur. *Penna* autem à pendendo vocata, id eſt, volando. Eſt enim, vt diximus, auium. *Folia* autem librorum appellata: ſiue ex ſimilitudine foliorum arborum: ſeu quia ex *follibus* fiunt, id eſt, ex pellibus quæ de occiſis pecudibus detrahi ſolent: cuius partes *paginæ* dicuntur, eo quòd ſibi inuicem compingantur. *Verſus* autem vulgò vocati: quia ſic ſcribebant antiqui ſicut aratur terra. A ſiniſtra enim ad dexteram primùm deducebant ſtilum: deinde conuertebantur ab inferiore & rurſum ad dexteram verſus: quos & hodie ruſtici verſus vocant. *Scheda*, eſt quod adhuc emendatur, & nec dum in libris redactum eſt, & eſt nomen Græcũ, ſicut & *tomus*.

De canonibus Euangeliorum.

CAP. XV.

Canones *Euangeliorum*, Ammonius Alexandriæ Epiſcopus primus excogitauit, quem poſtea Euſebius Cæſarienſis ſecutus plenius compoſuit. Qui ideo facti ſunt: vt per eos ſcire & inuenire poſſimus, qui reliquorum Euangeliſtarum ſimilia aut propria dixerũt. Sunt autem numero decẽ, quorum *primus* cõtinet numeros, in quibus quatuor eadem dixerunt: Matthæus, Marcus Lucas & Iohannes. *Secundus*, in quibus tres, Matthæus, Lucas, Marcus. *Tertius*, in quibus tres, Matthæus, Lucas & Iohannes. *Quartus*, in quibus tres, Matthæus, Marcus, Iohannes. *Quintus*, in quibus duo, Matthæus, Lucas. *Sextus*, in quibus duo, Matthæus, Marcus. *Septimus*, in quibus duo, Matthæus, Iohannes. *Octauus*, in quibus duo, Lucas, Marcus. *Nonus*, in quibus duo, Lucas, Iohannes. *Decimus*, in quibus ſinguli eorum propria quædam dixerunt: quorum expoſitio hæc eſt. Per ſingulos enim Euangeliſtas numerus quidam capitulis affixus adiacet, quibus numeris ſubdita eſt era quædam minio notata: quæ indicat in quoto canone poſitus ſit numerus, cui ſubiecta eſt era. Verbi gratia: Si eſt era prima: in primo canone: ſi ſecunda in ſecũdo: ſi tertia in tertio, & ſic per ordinẽ vſque ad decimũ peruenies. Si igitur aperto quolibet Euangelio placuerit ſcire qui reliquorum Euangeliſtarum ſimilia dixerunt, aſſumes adiacentem numerum capituli: & requires ipſum numerum in ſuo canone quem indicat, ibique inuenies qui & quid dixerunt: & ita demum in corpore inquiſita loca, quæ ex ipſis numeris indicantur per ſingula Euangelia de eiſdem dixiſſe inuenies.

De canonibus Conciliorum.

CAP. XVI.

Canon autem Græcè, Latinè regula nuncupatur. *Regula* autem dicta, quòd rectè ducit, nec aliquando aliorſum trahit. Alij dixerunt regulam dictam vel quòd regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat: vel quia diſtortum prauúmque corrigat. *Canones* autem *generalium conciliorum* à temporibus Conſtantini cœperunt. In præcedentibus namque annis perſecutione feruentè, docendarum plebeium minimè dabatur facultas. Inde Chriſtianitas in diuerſas hæreſes eſt ſciſſa: quia non erat licentia epiſcopis in vnũ conuenire, niſi tempore ſupradicti Imperatoris. Ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis liberè congregari. Sub hoc etiam ſancti Patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum conuenientes: iuxta fidem Euãgelicam & Apoſtolicam ſecundum poſt Apoſtolos tradiderunt ſymbolum. Inter cætera autem concilia quatuor eſſe ſcimus venerabiles ſynodos: quæ totam principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Euangelia, vel totidem paradiſi flumina. Harum *prima Nicæna ſynodus* trecentorum octodecim epiſcoporum Conſtantino Auguſto imperante peracta eſt. In qua Arianæ perfidiæ condemnata blaſphemia, quam de inæqualitate ſanctæ Trinitatis idem Arius aſſerebat: con-

ſubſtantialem Deo patri Deum filium eadem ſancta ſynodus per ſymbolum definiuit. *Secunda* ſynodus centum quinquaginta patrum ſub Theodoſio ſeniore *Conſtantinopoli* congregata eſt, quæ Macedonium, Spiritum ſanctum Deum eſſe negantem, condemnãs, cõſubſtantialem Patri & Filio Spiritum ſanctum demouſtrauit, dans ſymboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confeſſio in Eccleſiis prædicat. *Tertia* ſynodus *Epheſina prima*, ducentorum epiſcoporum ſub iuniore Theodoſio Auguſto edita eſt, quæ Neſtorium duas perſonas in Chriſto aſſerentem iuſto anathemate condemnauit: oſtendens manere in duabus naturis, vnam Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam. *Quarta* ſynodus *Chalcedonenſis* ſexcentorum triginta ſacerdotum ſub Martiano principe habita eſt, in qua Eutychem Conſtantinopolitanum abbatem Verbi Dei & carnis vnam naturam pronunciantem, & eius defenſorem Dioſcorum quondam Alexandrinum Epiſcopum, & ipſum rurſum Neſtoriũ cum reliquis hæreticis vna Patrum ſententia prędamnauit, prædicans eadem ſynodus Chriſtum Dominum de virgine ſic natum, vt in eo ſubſtantiam diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. Hæ quatuor ſunt ſynodi principales, fidei doctrinam pleniſſimè prædicãtes: ſed & ſi qua ſunt concilia quæ ſancti Patres ſpiritu Dei pleni ſanxerunt, poſt iſtorum quatuor auctoritatem omni manent ſtabilita vigore: quorum geſta in hoc opere condita continentur. *Synodus* autem ex Græco interpretatur comitatus vel cœtus. *Concilij* autem nomen tractum eſt ex Romano more. Tempore enim quo cauſæ agebantur, conueniebant omnes in vnum, communíque intentione tractabant. Vnde & concilium à communi intentione dictum. Nam *cilia* oculorum ſunt. Vnde & *conſidium*, id eſt, conſilium. d in ſ literam tranſeunte. *Cœtus* verò conuentus eſt, vel congregatio à coeundo, id eſt, conueniendo in vnum. Vnde & conuentus eſt nuncupatus: ſicut à conuentu cœtus vel concilium à ſocietate multorum in vnum.

De cyclo Paſchali. CAP. XVII.

Paſchalem cyclum, Hyppolitus Epiſcopus temporibus Alexandri Imperatoris primus conſcripſit. Poſt quem probatiſſimi authores Euſebius Cæſarienſis, Theophilus Alexandrinus, Proſper quoque natione Aquitanus atque Victorinus amplificatis eiuſdem feſtiuitatis rationibus, multiplices circulos ediderunt. Cuius quidem rationẽ beatiſſimus Cyrillus Alexandriæ vrbis Epiſcopus in xcv. annos per quinquies decem nouies calculans: quoto Kalendas vel luna debeat paſchalis ſolennitas celebrari, ſumma breuitate notauit. *Cyclus* autem vocatus, eo quòd in orbe digeſtus ſit, & quaſi in circulo diſpoſitum ordinem complectatur annorũ ſine varietate, & ſine vlla arte. Vnde factum eſt, vt cuiuſque materiæ *carmina* ſimplici formitate facta *cyclica* vocarentur. Hinc & *laterculum* dictum, quòd ordinem habeant ſtratum annorum.

Primus cyclus Decem nouenalis.

B.Com.an.ij.Idus	April.	xx.
C.vj.Kal.	April.	xvj.
Em.xvj.Kal.	Maij	xvij.
C.vj.Idus	April.	xx.
B.C.ix.Kal.	April.	xv.
E.ij.Idus	April.	xvj.
C.ij.Non.	April.	xix.
E.viiij.Kal.	Maij	xx.
B.C.v.Idus	April.	xv.
C.ij.Kal.	April.	xviij.
B.xij.Kal.	Maij	xix.
C.Non.	April.	xv.
B.C.v.Kal.	April.	xvij.
E.xvj.Kal.	Maij	xvj.
C.vj.Idus	April.	xxi.
C.ix.Kal.	April.	xvij.
B.E.Idus	April.	xvij.
C.ij.Non.	April.	xx.
E.viij.Kal.	Maij	xxj.

Secundus cyclus lunæ.

		luna
C.v.Idus	April.	xviij.
B.ij.Kal.	April.	xx.
E.xii.Kal.	Maii	xxi.
C.Non.	April.	xvii.
C.v.Kal.	April.	xx.
B.E.xvi.Kal.	Maii	xx.
C.Kal.	April.	xvi.
E.xi.Kal.	Maii	xvii.
C.Idus	April.	xx.
B.C.v.Kal.	April.	xv.
E.xv.Kal.	Maii	xvi.
C.v.Idus	April.	xx.
C.viii.Kal.	April.	xv.
B.E.Idus	April.	xv.
C.Non.	April.	xviii.
C.v.Kal.	April.	xxi.
E.iiii.Idus	April.	xv.
B.C.Kal.	April.	xvii.
E.xi.Kal.	Maii	xviii.

Tertius cyclus lunæ.

		luna
C.viii.Idus	April.	xv.
C.iiii.Kal.	April.	xviii.
B.xv.Kal.	Maii	xviii.
C.v.Idus	April.	xxi.

C.viij.kal.	April.	xvij.
E.xviij.kal.	Maij	xviij.
B.C.Non.	April.	xx.
E.vij.kal.	Maij	xxj.
C.iiij.Idus	April.	xvij.
C.iiij.Non.	April.	xx.
B.E.xi.kal.	Maij	xx.
C.viij.Idus	April.	xvj.
C.iiij.kal.	April.	xix.
E.xiiij.kal.	Maij	xx.
B. C.iiij. Non.	April.	xv.
C.viij.kal.	April.	xviij.
E.xviij.kal.	April.	xviij.
C.iii.kal.	Maii	xix.
B.E.xiiii.kal.	April.	xv.

Quartus cyclus lunæ.

		Luna.
C.iii.Idus	April.	xix.
C.vii.kal.	April.	xv.
E.xviii.kal.	Maii	xvi.
B.C.viii.Idus	April.	xviii.
C.iiii.kal.	April.	xxi.
E.iii.Idus	April.	xv.
C.iii.Non.	April.	xviij.
B.E.x.kal.	Maii	xviii.
C.xviii.kal.	Maii	xxi.
C.iii.kal.	April.	xvii.
E.xiii.kal.	Maii	xviii.
B.C.iiii.Idus	April.	xx.
C.vii.kal.	April.	xvi.
E.xvii.kal.	Maii	xvi.
C.vii.Idus	April.	xx.
B.C xi.kal.	April.	xv.
E.iii.Idus	April.	xvi.
C.iii.Non.	April.	xix.
E.ix.kal.	Maii	xx.

Quintus cyclus lunæ.

		Luna.
B.C.vii.Idus	April.	xvi.
C.iii.Kal.	April.	xix.
E.xiii.Kal.	Maii	xx.
C.ii.Non.	April.	xxi.
B.C.vii.Kal.	April.	xvii.
E.xvii.Kal.	Maii	xix.
C.ii.Kal.	April.	xv.
E.xii.Kal.	Maii	xvi.
B.C.iii.Idus	April.	xviii.
C.iii.Non.	April.	xxi.
E.xvi.Kal.	Maii	xv.
C.vi.Idus	April.	xviii.
B.C.iii.Kal.	April.	xx.
E.xiii.Kal.	Maii	xxi.
C.ii.Non.	April.	xvii.
C.vi.Kal.	April.	xx.
B.E.xvii.Kal.	Maii	xx.
C.ii.Kal.	April.	xvi.
E.xii.Kal.	Maii	xvii.

A conditione mundi vſque adhuc nouiſſimum cycli annum computantur anni VMdcccccxx. poſt cuius expletionem ad primum exordium recurrendum. Antiquitus eccleſia paſcha decima quarta luna cũ Iudæis celebrabatur, quocũque die occurreret. Quẽ ritum ſancti Patres in Nicæna ſynodo prohibuerunt, conſtituentes non ſolùm lunam paſchalem & menſem inquirere, ſed etiam & diem reſurrectionis Dominicæ obſeruare: & ob hoc paſcha à decima quarta luna vſque ad vigeſimam primam extenderunt: ne dies Dominicus omitteretur. *Paſcha* autem vocabulum non Græcum, ſed Hebraicũ eſt: nec à paſſione, quoniam πάσχειν Græcè dicitur pati: ſed à tranſitu Hebræo verbo paſcha appellatum eſt, eò quòd tunc populus Dei ex Ægypto tranſierit. Vnde & in Euangelio: Cùm vidiſſet, inquit Ieſus, quòd venit eius hora vt tranſiret de mundo ad Patrem. Cuius nox ideò *peruigil* ducitur, propter aduentum regis ac Domini noſtri, vt tempus reſurrectionis eius nos non dormientes, ſed vigilantes inueniat: cuius noctis duplex ratio eſt: ſiue quòd in eadem tunc vitam recepit cùm paſſus eſt, ſiue quòd poſtea eadem hora qua reſurrexerit, ad iudicandum venturus eſt. Eo autem modo agimus paſcha, vt non ſolùm mortem & reſurrectionem Chriſti in memoriam reuocemus, ſed etiam cætera quæ circa eum atteſtantur, ad ſacramentorum ſignificationem inſpiciamus. Propter initiũ enim nouæ vitæ, & propter nouum hominẽ quem iubemur induere & exuere veterem: expurgamus vetus fermentum, vt ſimus noua conſperſio, quoniam paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Propter hanc ergo vitæ nouitatem primus menſis nouorum in anni menſibus celebrationi paſchali myſticè attributus eſt. Quòd verò tertiæ hebdomadæ die paſcha celebratur, id eſt, qui dies occurrit à decima quinta luna vſque in vicesimam primã, hoc ſignificat: quia in toto tempore ſeculi quod ſeptenario dierũ numero agitur, nunc tertium tempus hoc ſacramentum apparuit. Primum enim tempus eſt *ante legem*: ſecundũ *ſub lege*: tertium *ſub gratia*. Vbi iam manifeſtatum eſt ſacramentum prius occultũ in prophetico ænigmate: ideò & propter hæc tria ſeculi tempora reſurrectio Domini triduana eſt. Quòd verò à quarta decima luna vſque ad vigeſimam primam per dies ſeptem paſchalis dies quæritur: hoc fit propter ipſum *numerum ſeptenarium*, quo vniuerſitatis ſignificatio ſæpe figuratur, quę etiam ipſi eccleſiæ tribuitur propter inſtar vniuerſitatis: vnde & Ioannes Apoſtolus in Apoc. vij. ſcribit eccleſiis. Eccleſia verò in iſta adhuc mortalitate carnis conſtituta propter ipſam mutabilitatem, lunæ nomine ſignificatur in Scripturis. Varia autem obſeruantia opinionem paſ-

chalis feſtiuitatis interdum errorem gignit. Latini namque à tertio Non. Martij vſque in tert. Non. Aprilis primi menſis lunam inquirunt, & ſi decimaquarta luna die Dominico prouenerit, in alio die Dominico paſcha pertrahunt. Græci primi menſis lunam ab octauo idus Martias vſque in diem nonarum Aprilium obſeruant: & ſi decimaquarta luna die Dominico incurrerit, ſanctum paſcha celebrant. Huiuſmodi igitur diſſenſio inter vtroſque paſchalem regulam turbat. *Communis annus* dicitur qui tantùm lunationes, hoc eſt, dies cccliiij. habet. Dictus autem communis: quia ſæpe duo coniuncti incedunt, vt inuicem ſe in paſchali ſolennitate ſequantur. Nam emboliſmus annus eſt ſemper ſolus. *Emboliſmus* annus eſt, qui tredecim menſes lunares, id eſt, ccclxiiij. dies habere monſtratur. Ipſe eſt annus ſancto Moyſi diuinitus reuelatus, in quo iubentur ij qui longiùs habitant in ſecundo menſe paſcha celebrare. Emboliſmus autem nomen Græcum eſt, quod interpretatur Latinè ſuperaugmentũ, eò quòd expleat numerum annorum communium: quibus vndecim lunares dies deeſſe cernuntur. Emboliſmi autem anni & communes ſic inueniuntur. Si enim à decima quarta luna paſchæ præcedentis vſque ad decimam quartam ſequentis ccclxiiij dies fuerint, emboliſmalis annus eſt. ſi cccliiij. communis. *Biſextus* eſt poſt annos quatuor vnus dies adiectus. Creſcit enim per ſingulos annos quarta pars aſſis, id eſt, duodecim horæ. At vbi quarto anno aſſem compleuerit, biſextilem annum facit. Dictus autem biſextus, quia bis ſexies ductus aſſem facit: quod eſt vnus dies, ſicut quadrantem propter quater ductum, quod eſt biſextus: quem ſuper dierum curſum in anno ſol facit: ſiue quòd nequeat annum ſubintroducere: niſi biſextæ nonas Mart. computaueris, hoc eſt & prima die ſex. non. Mart. & addito bis ſexto alio die ſexta non. Mart. iteraueris. A ſexto autem non. Mart. vſque in diem pridie kal. Ianuarias, in lunæ curſu biſextus apponitur, atque inde detrahitur. *Intercalares* autem *dies* idcirco vocantur: quia interponuntur, vt ratio lunæ ſoliſque conueniat. Calare enim ponere dicitur: intercalare interponere. *Epactas* Græci vocãt. Latini adiectiones annuas lunares, quæ per vndenarium numerum vſque ad tricenarium in ſe reſoluuntur. Quas ideò Ægyptij adiiciunt vt lunaris emenſio rationi Solis æquetur. Luna enim iuxta curſum ſuum viginti nouem ſemis dies lucere dignoſcitur, & fiunt in annum lunares dies cccliiij. remanẽt ad curſum anni ſolares dies vndecim, quas Ægyptij adiiciunt. Vnde & *adiectiones* vocantur: abſque his non inuenies Lunam quota ſit in quolibet anno & menſe & die. Iſtæ epactæ ſemper xi. kal. April. reperiuntur in eadem luna quæ fuerit eo die. Continentur autem circulo decemnouenali: ſed cùm ad xxix. epactas peruenerit, qui eſt circulus decemnouenalis, iam ſequenti anno non addes ſuper viginti nouem, vndecim, vt decem annuncies detractis triginta, ſed inde reuerteris vt vndecim pronuncies.

De reliquis feſtiuitatibus.

CAP. XVIII.

FEſtiuitas dicta à feſtis diebus, quaſi feſtiditas, eò quòd in eis ſola res diuina fit. Quibus contrarij ſunt faſti, in quibus ius fatur, id eſt, dicitur. *Solennitas* à ſacris dicitur, ita ſuſcepta, vt mutari ob religionem non debeat: à ſolito, id eſt, firmo atque ſolido nominata. *Celebritas* autem nominatur, quòd non ibi terrena, ſed cœleſtia tantùm agantur. *Paſcha* feſtiuitatum omnium prima eſt, de cuius vocabulo iam ſuperius dictum eſt. *Pentecoſte* ſicut & paſcha apud Hebræos celebris dies eſt, quòd poſt quinque decades paſchæ celebratur: vnde & vocabulum ſumpſit. πέντε enim Græcè quinque, in quo die ſecundum legem panes Propoſitionis de nouis frugibus offerebantur. Cuius figuram annus iubileus in teſtamento veteri geſſit: quæ nunc iterum per figuram repromiſſionis æternam requiem præfigurat. *Epiphania* Græcè, Latinè apparitio ſiue manifeſtatio vocatur. Eo enim die Chriſtus ſideris indicio apparuit Magis adorandus. Quod fuit figura primitiæ credentium gentium. Quo die & dominici baptiſmatis ſacramentum, & permutatæ in vinum aquæ factorum per dominum ſignorum principia extiterunt. *Duæ* ſunt autẽ *epiphaniæ: prima*, in qua natus Chriſtus paſtoribus Hebræorum angelo nunciante apparuit: *ſecunda*. in qua ex gentium populis ſtella indice præſepis cunabula Magos adoraturos exhibuit. *Scenopegia* ſolennitas Hebræorum, de Græco in Latinum, tabernaculorum dedicatio interpretatur: quæ celebratur à Iudæis in memoriam expeditionis, cùm ab Ægypto promoti in tabernaculis agebãt, & ex eo ſcenopegia dicitur. σκηνὴ enim Græcè, Latinè tabernaculum dicitur. Quæ ſolennitas apud Hebræos Septembri menſe celebrabatur. *Neomenia* apud nos kalendæ: apud Hebræos autem (quia ſecundum lunarem curſum menſes ſupputantur) & Græcè μήνη luna appellatur: inde neomenia, id eſt, noua luna. Erant enim apud Hebræos ipſi dies kalendarum ex legali inſtitutione ſolennes: de quibus dicitur in Pſalmo: Canite initio mẽſis tuba, in die inſigni ſolennitatis veſtræ.

Encænia autem eſt noua templi dedicatio. Græcè enim καινὸν dicitur nouum. Quando enim aliquid nouum dedicatur, encænia dicitur. Hanc dedicationis templi ſolennitatem Iudæi Octobri menſe colebant. *Dies palmarum* ideo dicitur, quia in eo Dominus & ſaluator noſter, ſicut Propheta cecinit, Hieruſalem tendens aſello ſediſſe perhibetur. Tunc gradiens cum ramis palmarum multitudo plebeium obuiam ei clamauerũt: Oſanna, benedictus qui venit in nomine Domini rex Iſrael. Vulgus autem ideo diem hunc *Capitilauium* vocant: quia tunc moris eſt, lauandi capita infantium, qui vngendi ſunt: ne obſeruatione quadrageſimæ ſordidata, ad vnctionem accederent. hoc autem die ſymbolum confitentibus traditur propter confinem Dominicæ paſchæ ſolennitatem: vt qui iam ad Dei gratiam percipiendam feſtinant, fidem quam cõfitentur agnoſcant. *Cœna Dominica* dicta eſt, eo quòd in illo die Saluator paſcha cũ diſcipulis ſuis fecerit, quod & vſque hodie ſicut eſt traditum, celebratur, ſanctúmque in eo chriſma conficitur. *Sabbatum*, ab Hebræis ex interpretatione vocabuli ſui requies nominatur: quod Deus in ipſo, perfecto mundo, requieuiſſet. Siquidem & eo die requieuit in ſepulchro Dominus, vt quietis illius myſterium confirmaret: quod Iudæis obſeruandum in vmbra futuri præceptum eſt. Sed poſtquam Chriſtus in ſepultura ſua eius figuram adimpleuit, obſeruatio eius quieuit. *Dominicus dies*, proinde vocatur: quia in eo reſurrectionis Domini noſtri gaudiũ celebratur. Qui dies non Iudæis, ſed Chriſtianis in reſurrectionem Domini declaratus eſt, & ex illo cepit habere feſtiuitatem ſuam. Illis enim ſolum celebrandum ſabbatum traditum eſt: quia erat ante requies mortuorum: reſurrectio autem illius erat, qui reſurgens à mortuis nõ moreretur. Poſtquam autem facta eſt talis reſurrectio in corpore Domini, vt præiret in capite Eccleſiæ, quod corpus Eccleſiæ ſperaret in fine, iam dies Dominicus, id eſt, octauus, qui & primus, celebrari cœpit.

De officiis. CAP. XIX.

Officiorum plurima ſunt genera: ſed præcipuum illud quod in ſacris diuiniſque rebus habetur. Officium autem ab efficiendo dictum, quaſi efficium: propter decorem ſermonis vna mutata litera: vel certè vt quiſque illa agat, quæ nulli officiãt, ſed proſint omnibus. *Veſpertinum officium*, eſt in noctis initio vocatum, à ſtella veſpere quæ ſurgit oriente nocte. *Matutinum verò officium*, eſt in lucis initio à ſtella lucifero appellatum, quæ inchoante manè oritur. Quorum duorum temporum ſignificatione oſtenditur. vt die ac nocte ſemper Deus laudetur. *Miſſa*, tempore ſacrificij eſt: quando cathecumeni foras mittuntur, clamante leuita, *Si quis cathecumenus remanſit, exeat foras*. & inde miſſa: quia ſacramentis altaris intereſſe non poſſunt, qui nondum regenerati noſcuntur. *Chorus*, eſt multitudo in ſacris collectus & dictus chorus, quòd initiò in modũ coronę circa aras ſtarent & ita pſallerent. Alij chorum dixerunt à concordia, quæ in charitate conſiſtit, quia ſi charitatem non habeat, reſpondere conuenienter non poteſt. Cùm autem vnus canit Græcè *monodia*, Latinè *ſicinium* dicitur: cùm verò duo canunt, *bicinium* appellatur: cùm multi, *chorus*. Nam *chorea* ludicrum cantilenæ, vel ſaltationes claſſium ſunt. *Antiphona*, ex Græco interpretatur vox reciproca: duobus ſcil. choris alternatim pſallentibus ordine commutato: ſiue de vno ad vnum. quod genus pſallendi Græci inueniſſe traduntur. *Reſponſorios* Itali tradiderunt. Quod carmen inde *reſponſorios cantus* vocant, quod alio definẽte id alter reſpõdeat. Inter reſponſorios autem & antiphonas hoc differt, quòd in *reſponſoriis* vnus verſum dicit: in *antiphonis* autem verſibus alternant chori. *Lectio*, dicitur, quia nõ cantatur vt pſalmus vel hymnus: ſed legitur tantùm. Illic enim modulatio, hîc ſola pronunciatio quæritur. *Canticum*, eſt vox cantantis in lætitiam. *Pſalmus* autem dicitur, qui cantatur ad Pſalterium, quo vſum eſſe prophetam Dauid in magno myſterio prodit hiſtoria. Hæc autem duo in quibuſdam Pſalmorum titulis iuxta muſicam artem alternatim ſibi apponuntur. Nam *cãticum Pſalmi* eſt id quod cùm organum modulatur, vox poſtea cantãtis eloquitur. *Pſalmus* verò cãticum quod humana vox præloquitur, ars organi modulantis imitatur. *Pſalmus* enim à pſalterio dicitur: vnde nec mos eſt ex alio opere eum cõponi. Tres autem gradus ſunt in cantando: primus *ſuccentoris*: ſecundus *incentoris*: tertius *accentoris*. *Diapſalma*, Hebræum verbum quidam eſſe volunt: quo ſignificatur, ſemper, id eſt, quòd illa quibus hoc interponitur ſempiterna eſſe confirment. Quidam verò Græcum verbum exiſtimant. quo ſignificatur interuallũ pſallendi: vt *pſalma* ſit quod pſallitur: *diapſalma* verò interpoſitum in pſallendo ſilentium: vt quemadmodum *ſympſalma* dicitur vocũ copulatio in cantando: ita *diapſalma* disiunctio earum, vbi quædã requies diſtinctæ cõtinuationis oſtenditur. Vnde illud probabile eſt, non coniungendas ſententias in pſallendo, vbi diapſalma interpoſita fuerit: quia ideo interponitur vt conuerſio ſenſuum vel perſonarum eſſe noſcatur. *Hymnus*, eſt canticum laudantium, quod de Græco in Latinum interpretatur, pro eo, quod ſit car-

men lætitiæ & laudis. Propriè autem hymni ſunt continentes laudem Dei. Si ergo ſit laus & non ſit Dei, non eſt hymnus. ſi ſit & laus & Dei laus & non cantetur, non eſt hymnus. Si ergo in laudem Dei dicitur, & cantatur, tunc eſt hymnus. Cui contrarium eſt *threnum*, quod eſt lamenti carmen & funeris. *Alleluia* duorũ verborum interpretatio eſt, hoc eſt, laus Dei, & eſt Hebræum. *Ia* enim vnum eſt de decem nominibus, quibus apud Hebræos Deus vocatur. *Amen*, ſignificat verè ſiue fideliter, quod & ipſum Hebræum eſt. Quæ duo verba *amen* & *alleluia* nec Græcis, nec Latinis, nec barbaris licet in ſuam linguam omnino transferre: vel alia lingua annunciare. Nam quamuis interpretari poſſint: propter ſanctiorem tamen auctoritatem ſeruata eſt ab apoſtolis in iis propriæ linguæ antiquitas. Tantò enim ſacra ſunt nomina: vt etiam Iohannes in Apocalypſi referat ſe ſpiritu reuelante vidiſſe & audiuiſſe vocem cœleſtis exercitus tanquam vocem aquarum multarum & tonitruum validorum dicentium: amen & alleluia: ac per hoc ſic oportet in terris vtraque dici ſicut in cælo reſonant. *Oſanna* in alterius linguæ interpretationem in toto tranſire non poteſt. Oſi enim ſaluifica interpretatur: anna interiectio eſt, motum animi ſignificans ſub deprecantis affectu. Integrè autem dicitur oſianna: quod nos corrupta media vocali litera & eliſa: dicimus oſanna, ſicut fit in verſibus cùm ſcandimus. Litera enim prima verbi ſequentis extremam prioris verbi veniens excludit, & dicitur Hebraicè oſanna, quod interpretatur ſaluifica. ſubaudiendo vel populum tuum, vel totum mundum. *Offertorium*, tali ex cauſa ſumpſit vocabulum. *Fertum* enim dicitur oblatio quæ alteri offertur, & ſacrificatur à Pontificibus, à quo offertorium nominatur, quaſi propter fertũ. *Oblatio* vocatur: quia offertur. *Dona*, propriè Dei dicuntur: *munera* hominum. Nam *munera* dicuntur obſequia quæ pauperes diuitibus loco munerum ſoluunt. Ita *munus* homini datur: *donum* Deo. Vnde etiam in templis donaria dicimus. *Munera* autem vocantur: quia manibus vel accipiũtur, vel dãtur. Duo autem ſunt quæ offeruntur, *donum & ſacrificium*. *Donum*, dicitur quicquid argento auróque aut qualibet alia ſpecie efficitur. *Sacrificium* autem eſt victima & quæcunque cremantur in ara, ſeu ponuntur. Omne autem quod Deo datur, aut dedicatur, aut conſecratur. *Quod dedicatur*: dicendo datur, vnde & appellatur. Vnde & errant qui *dedicationem* conſecrationem putant ſignificare. *Immolatio*, ab antiquis dicta, eo quòd in mole altaris poſita victima cæderetur. Vnde & *mactatio* poſt immolationem eſt. Nunc autem immolatio panis & calicis conuenit: libatio autem tãtummodo calicis oblatio eſt. Hinc eſt illud: Et libauit de ſanguine vuæ. ſic & ſecularium quidam poetarum: Nunc, inquit, pateras libate Ioui —. *Libare* enim propriè fundere eſt. ſumptúmque nomen de Libero quodam qui in Græcia vſum reperit vitis. *Hoſtiæ*, apud veteres dicebantur ſacrificia, quæ fiebant antequam ad hoſtem pergerent. *Victima* verò ſacrificia, quæ poſt victoriam deuictis hoſtibus immolabantur. Et erant victimæ maiora ſacrificia quàm hoſtiæ. Alij victimam dictam putauerunt: quia ictu percuſſa cadebat: vel quia vincta ad aras ducebatur. *Holocauſtum* illud eſt, vbi totum igne conſumitur quod offertur. Antiqui enim cùm maxima ſacrificia adminiſtrarent, ſolebant totas hoſtias in ſacrorum conſumere flammis: & ipſa erant holocauſtomata. ὅλον enim Græcè, totum dicitur, καῦμα incenſio: & holocauſtum totum incenſum. *Cerimoniæ*, apud Latinos dicuntur ſacra omnia, quæ apud Græcos Orgia vocantur. Propriè autem viſum eſt doctoribus à carẽdo appellari *cerimonias*, quaſi carimonias, eo quòd ea quæ in ſacris diuinis offeruntur, in ſuo vſu carerent homines: quod etiam nomen in vſu eſt literarum ſanctarum. Alij cerimonias propriè in obſeruationibus Iudæorum credunt: abſtinentiam ſcilicet quarundam eſcarum ſecundum veterem legem, eo quòd obſeruantes careant his rebus, quibus ſe abſtinuerint. *Sacrificium* dictum, quaſi ſacrum factum: quia prece myſtica cõſecratur: in memoriam pro nobis Dominicæ paſſionis: vnde hoc eo iubente corpus Chriſti & ſanguinem dicimus, quòd dum ſit ex fructibus terræ, ſanctificatur, & fit ſacramẽtum, operante inuiſibiliter Spiritu Dei: cuius panis & calicis ſacramentum Græci Euchariſtian dicunt, quod Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore & ſanguine Chriſti? *Sacramentum*, eſt in aliqua celebratione: cùm res geſta ita fit, vt aliquid ſignificare intelligatur, quod ſanctè accipiendum eſt. Sunt autem ſacramenta, baptiſmũ & criſma: corpus & ſanguis Chriſti: quæ ob id ſacramenta dicũtur: quia ſub tegumẽto corporaliũ rerũ, virtus diuina ſecretius ſalutẽ eorundem ſacramentorum operatur: vnde & à ſecretis virtutibus vel ſacris ſacramenta dicuntur. Quæ ideo fructuoſè penes Eccleſiam fiunt: quia ſanctus in ea manens ſpiritus, eorundem latenter ſacramentorum operatur effectum: vnde ſeu per bonos ſeu per malos miniſtros intra Dei Eccleſiam diſpenſetur: tamen quia Spiritus ſanctus myſticè illa viuificat: quæ quondam Apoſtolico in tempore, viſibilibus apparebat operibus: nec honorũ meritis diſpenſatorum

ampli fi-

amplificantur hæc dona, nec malorum attenuantur: quia neque qui plantat eſt aliquid, neq; qui rigat: ſed qui incrementũ dat Deus: Vnde & Græcè myſterium dicitur, quòd ſecretam & reconditam habet diſpẽſationem. *Baptiſmum* Græcè, Latinè tinctio interpretatur, quæ idcirco tinctio dicitur: quia ibi homo ſpiritu gratiæ in melius immutatur, & longè aliud quàm erat, efficitur. Prius enim deformitate peccatorum fœdi eramus: in ipſa tinctione reddimur pulchri dealbatione virtutum: vnde in Canticis ſcribitur canticorum, Quæ eſt iſta quæ aſcendit dealbata? Cuius myſterium non aliter niſi ſub Trinitatis deſignatione, id eſt, Patris & Filij & Spiritus ſancti cognominatione completur, dicente Domino ad apoſtolos: Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Sicut enim in tribus teſtibus ſtat omne verbum, ita hoc ſacramentum confirmat ternarius numerus nominum diuinorum. Quod autem per aquam baptiſmũ datur, hęc ratio eſt. Voluit enim Dominus vt res illa inuiſibilis, per congruens, ſed profectò contractabile & viſibile impenderetur elementum, ſuper quod etiam in principio ferebatur Spiritus ſanctus. Nam ſicut aqua purgatur exterius corpus, ita latẽter eius myſterio per Spiritum purificatur & animus. Cuius ſanctificatio ita eſt. Inuocato enim Deo deſcendit Spiritus ſanctus de cœlis, & medicatis aquis ſanctificat eos de ſemetipſo & accipiunt vim purgationis, & in eis vt caro & anima delictis inquinata mundetur. *Chriſma* Græcè, Latinè vnctio nominatur: ex cuius nomine & Chriſtus dicitur, & homo poſt lauacrum ſanctificatur. Nã ſicut in baptiſmo peccatorũ remiſſio datur: ita per vnctionem ſanctificatio ſpiritus adhibetur: & hoc de priſtina diſciplina, qua vngi in ſacerdotium & in regnum ſolebãt: ex quo & Aaron à Moyſe vnctus eſt. Quæ dum carnaliter fit, ſpiritualiter proficit: quomodo & in ipſa baptiſmi gratia. viſibilis actus eſt quod in aqua mergimur: ſed ſpiritualis effectus, quod delictis mundamur. Hoc ſignificat illud vnguentum: quod peccatrix mulier ſuper pedes, & ea quæ dicitur non fuiſſe peccatrix ſuper caput Ieſu fudiſſe ſcribitur. *Manus impoſitio* ideò fit vt per benedictionem aduocatus inuitetur Spiritus ſanctus. Tunc enim ille paracletus poſt mundata & benedicta corpora libens à Patre deſcendit, & quaſi ſuper baptiſmi aquam tanquam ſuper priſtinam ſedem recognoſcens quieſcit. Nã legitur quòd in principio aquis ſuperferebatur Spiritus ſanctus. *Exorciſmus* Græcè, Latinè coniuratio ſiue ſermo increpationis eſt aduerſus diabolum vt diſcedat: ſicut eſt illud in Zacharia: Et oſtendit mihi Ieſum ſacerdotem magnum ſtantem coram angelo Domini, & Sathan ſtabat à dextris eius, vt aduerſaretur ei: & dixit Dominus ad Sathan: Increpet Dominus in te Sathan, & increpet Dominus in te qui elegit Hieruſalem. Hoc eſt exorciſmus: increpare & coniurare aduerſus diabolum: vnde ſciendũ quod non creatura Dei in infantibus exorcizatur aut exſufflatur, ſed ille ſub quo ſunt omnes qui in peccato naſcuntur. Eſt enim princeps peccatorum. *Symbolum* per linguam Græcam ſignum vel cognitio interpretatur. Diſceſſuri enim apoſtoli ad euangelizandum in gentibus: hoc ſibi prædicationis ſignum vel indicium poſuerunt. Continet enim confeſſionem Trinitatis, & vnitatem Eccleſiæ, & omne Chriſtiani dogmatis ſacramentum. Quod ſymbolum fidei & ſpei noſtræ non ſcribitur in charta & atramento, ſed in tabulis cordis carnalibus. *Oratio* petitio dicitur. Nam orare eſt petere, ſicut exorare impetrare. Conſtat autem oratio loco & tẽpore. Loco, quia non vbique, cùm prohibeamur à Chriſto orare in publico: ſed vbi opportunitas dederit, aut neceſſitas importauerit. Neque enim contra præceptum reputatur ab apoſtolis factum, quia in carcere audientibus cuſtodibus orabant & canebant Deo. De tempore verò dictum eſt: Sine intermiſſione orate, ſed hoc in ſingularibus. Nam eſt obſeruatio quarundã horarum communium: quæ diei interſpacia ſignant, tertia, ſexta & nona: Similiter & noctis, ſed ideò orandi hæ horæ diuiſæ ſunt: vt ſi fortè aliquo fuerimus opere detenti, ipſum nos ad officium tempus admoneat: quæ tempora in Scripturis inueniuntur. Primùm enim Sanctus ſpiritus congregatis diſcipulis hora tertia eſt infuſus. Petrus qua die viſionem communicationis in illo vaſculo expertus eſt, ſexta hora orandi gratia aſcenderat. Idem etiam cum Iohanne hora nona templum adiit quando claudum ſanitate reformauit. Sed & Danielem legimus hæc tempora in oratione obſeruaſſe: & vtiq; ex Iſraelis diſciplina, vt ne minus quàm ter in die adoremus. Debitores enim ſumus trium perſonarum, Patris & filij & Spiritus ſancti, exceptis vtiq; & aliis legitimis orationibus, quæ ſine vlla admonitione debentur in ingreſſu lucis ac noctis ſiue vigiliarum: ſed & cibum non prius ſumere, quàm interpoſita oratione debemus. Priora enim habenda ſunt ſpiritus refrigeria: quia priora cœleſtia quàm terrena. Qui autem vult orationem ſuam volare ad Dominum, faciat illi duas alas, ieiunium & eleemoſynam, & aſcendet celeriter & exaudietur. *Ieiunium* eſt parſimonia victus abſtinentiáque ciborum, cui nomen eſt inditum ex quadam parte viſcerũ tenui ſemper & vacua: quod vulgò ieiunium vocatur.

Vnde Ieiunij nomen creditur deriuatũ: quod ſui inedia viſcera vacua & exinanita exiſtũt. *Ieiunium* autem & *ſtatio* dicitur. *Statio* autem de militari exemplo nomen accepit, pro eo quòd nulla lætitia obueniens caſtris ſtationem militum reſcindat. Nam lætitia libentius: triſtitia ſollicitius adminiſtrat diſciplinam. vnde & milites nunquam immemores ſacramenti magis ſtationibus parent. Diſcernunt autem quidam inter ieiunium & ſtationem. Nam *ieiunium* eſt indifferenter cuiuſlibet diei abſtinentia: non ſecundum legem, ſed ſecũdum propriam voluntatem: *ſtatio* autem eſt obſeruatio ſtatutorum dierum vel temporum. dierum, vt quartæ feriæ & ſextæ ieiunium, ex veteri lege præceptum: de qua ſtatione in Euangelio dixit ille: Ieiuno bis in ſabbato, id eſt, quarta & ſexta ſabbati. Tẽporum autem quæ legalibus ac propheticis inſtitutionibus terminatis temporibus ſtatuta ſunt, vt ieiunium quarti, quinti, ſeptimi, & decimi menſis, vel ſicut in Euangelio dies illi, in quibus ablatus eſt ſponſus, vel ſicut obſeruatio quadrageſimæ, quæ in vniuerſo orbe inſtitutione apoſtolica obſeruatur circa confinium Dominicæ paſſionis. His tertium genus quidam adiiciunt: qua *Xerophagiam* dicunt, abſtinentiam ſcil. humentium ciborum. Vnde & nomen hoc datum, eò quòd ſiccis quidam eſcis vtantur. *Pœnitentia* appellata, quaſi punientia, eò quòd ipſe homo in ſe puniat pœnitendo quod malè admiſit. Nam nihil aliud agunt quos veraciter pœnitet: niſi vt id quod malè fecerunt impunitũ eſſe non ſinant. Eo quippe modo ſibi non parcentibus ille parcit: cuius altum iuſtúmque iudicium nullus contemptor euadet. Perfecta eſt autem pœnitentia, præterita deflere & futura non admittere. Hæc ſecunda in ſimilitudinem fontis eſt: vt ſi fortè impugnãte diabolo aliquod peccatum irrepſerit, huius ſatisfactione purgetur. *Satisfactio* autem eſt cauſas peccatorum & ſuggeſtiones excludere & vltra peccatum non iterare. *Reconciliatio* verò eſt quæ poſt complementum pœnitentiæ adhibetur. Nam ſicut conciliamur Deo, quando primùm à gentilitate cõuertimur: ita reconciliamur, quando poſt peccatũ pœnitendo regredimur. *Exomologeſis* Græco vocabulo dicitur, quod Latinè confeſſio interpretatur: cuius nominis duplex ſignificatio eſt. Aut enim in laude intelligitur confeſſio, ſicut eſt: Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ. aut dum quiſque confitetur ſua peccata ab eo indulgenda, cuius indeficiens eſt miſericordia. Ex hoc ergo Græco vocabulo exprimitur & frequentatur exomologeſis, qua delictum noſtrũ Domino confitemur: non quidem vt ignaro, cuius cognitioni nihil occultum eſt, ſed confeſſio eſt rei ſcil. eius quæ ignoratur profeſſa cognitio. Vtile enim ac iocundum quiſquam eſſe exiſtimauerat, rapere, adulterari, furari, ſed vbi hæc æternæ dãnationi obnoxia eſſe cognouit, cognitis iis, confitetur errorẽ. *Confeſſio* autem erroris, profeſſio eſt definẽdi: deſinendum ergo à peccatis: dum confeſſio eſt. Confeſſio autem antecedit, remiſſio ſequitur. Cęterùm extra veniam eſt qui peccatum cognoſcit, nec cognitum confitetur. Itaque exomologeſis proſternendi & humiliandi hominis diſciplina eſt: habitu atque victu, ſacco & cineri incubare: corpus ſordibus obſcurare: animũ mœroribus deiicere: illa quæ peccauit triſti tractatione mutare. *Letania* autem Græco nomine appellantur, quæ Latinè dicuntur rogationes. Inter letanias verò & exomologeſin hoc differt, quòd *exomologeſes* pro ſola confeſſione peccatorum aguntur: *letaniæ* verò dicuntur propter rogandum Dominum & impetrandum in aliquo miſericordiam eius. Sed nunc iam vtrumque vocabulum ſub vna ſignificatione habetur: nec diſtat vulgò vtrum letaniæ, an exomologeſis dicantur. *Supplicationis* autem nomen quodammodo nunc ex gẽtilitate retinetur. Nam *feriæ* aut legitimæ erant apud eos, aut indictæ. *Indictæ* autem quia paupertas antiqua Romanorum ex collatione ſacrificabat, aut certè de bonis damnatorum. Vnde *ſupplicia* dicuntur, ſupplicationes quæ fiebant de bonis paſſorum ſupplicia. *Sacra* enim res de rebus execrandorum fiebant.

⁂

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER VII.

CAPITA LIBRI SEPTIMI.

1 *De Deo.*
2 *De filio Dei.*
3 *De ſpiritu ſancto.*
4 *De eadem Trinitate.*
5 *De angelis.*
6 *De hominibus, qui quondam præſagio nomen acceperunt.*
7 *De Patriarchis.*
8 *De Prophetis.*
9 *De Apoſtolis.*
10 *De reliquis in Euangelio nominibus.*
11 *De Martyribus.*
12 *De clericis.*
13 *De Monachis.*
14 *De cæteris fidelium nominibus.*

DE DEO CAP. I.

BEATISSIMVS Hieronymus vir eruditiſſimus & multarum linguarum peritus Hebræorum nominum interpretationē primus in Latinam linguam conuertit. Ex quibus pro breuitate prætermiſſis multis, quædam huic operi adiectis interpretationibus interponenda ſtudui. vocabulorum enim expoſitio ſatis indicat quid velint intelligi. Habent enim quædam ex propriis cauſis nominum rationem. In principio autem decem nomina ponimus, quibus, apud Hebræos Deus vocatur. Primum apud Hebræos Dei nomen *El* dicitur: quod alij Deum: alij etymologiam eius exprimentes, *ἰσχυρὸν*, id eſt, fortem interpretati ſunt: ideo quòd nulla infirmitate premitur, ſed fortis eſt, & ſufficiens ad omnia perpetranda. Secundum nomē *Eloi* eſt. Tertium *Eloe*, quod vtrumque in Latinum Deus dicitur. Eſt autem nomen in Latinum: ex Græca appellatione tranſlatum. Nam Deus Græcè *Θεὸς* dicitur quaſi *δέος*, id eſt, timor: vnde tractum eſt nomen Deus, quòd eum colentibus ſit timor. Deus autem propriè nomen eſt Trinitatis pertinens ad Patrem & Filium & Spiritum ſanctum. Ad quam Trinitatem etiam reliqua quæ in Deo infrà ſunt poſita vocabula referuntur. Quartum nomen Dei dicitur *Sabaoth*, quod vertitur in Latinum, exercituū ſiue virtutum. de quo in Pſalmo ab angelis dicitur: Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus virtutum. Sunt autem in huiuſmodi ordinatione virtutes multæ, vt angeli, archangeli, principatus & poteſtates, cunctique cœleſtis militiæ ordines: quorum tamen ille Dominus eſt. Omnes enim ſub ipſo ſunt, eiúſque dominatui ſubiacēt. Quintum nomen *Elion*, quod interpretatur in Latinū excelſus: quia ſupra cœlos eſt, ſicut ſcriptū eſt de eo: Excelſus Dominus ſupra cœlos gloria eius. Excelſus autē dictus, pro valde celſus. Ex enim pro valde ponitur: ſicut eximius, quaſi valde eminens. Sextū nomē *Eieie*, id eſt, qui eſt Deus. Deus enim ſolus, quia æternus eſt, hoc eſt, quia exordiū nō habet, eſſentiæ nomē verè tenet. Hoc enim nomen ad ſanctum Moyſen per angelum eſt delatū. Quærenti enim quod eſſet nomen eius, qui eū pergere præcipiebat ad populum ex Ægypto liberandum, reſpondit: Ego ſum qui ſum: & dices filiis Iſrael: Qui eſt, miſit me ad vos, tanquā in eius comparatione qui verè eſt: quia incōmutabilis eſt, ea quę cōmutabilia facta ſunt, quaſi non ſint. Quod enim dicitur fuit, non eſt: & quod dicitur erit, nōdū eſt. Deus autē eſſe tantū nouit: fuiſſe & futurum eſſe nō nouit. Solus enim Pater cum Filio & ſpiritu ſancto, veraciter eſt. Cuius eſſentiæ cōparatū eſſe noſtrū, non eſſe eſt. Vnde & in colloquio dicimus: *Viuit Deus*: quia eſſentia vita viuit, quā mors nō habet. Septimū *Adonai*, quod generaliter Dominus interpretatur, quòd dominetur creaturæ cunctæ, vel quòd creatura omnis dominatui eius deſeruiat. Dominus ergo & Deus vel quòd domi-

netur omnib. vel quòd timeatur à cũctis. Octauũ *Ia*, quod in Deo tantũ ponitur: quod etiã in alleluia in nouiſſima ſyllaba ſonat. Nonũ *Tetragrãmaton*, hoc eſt, quatuor literarum, quod propriè apud Hebræos in Deo ponitur, ioth, he, vau, he, id eſt, duabus ia, ia, quæ duplicata ineffabile illud & glorioſum nomen Dei efficiũt. dicitur autẽ ineffabilis, non quia dici non poteſt, ſed quia finiri ſenſu & intellectu humano nullatenus poteſt, & quia de eo nihil dignè dici poteſt. Ineffabilis eſt. Decimũ *Saddai*, id eſt, omnipotẽs. Vocatus autẽ omnipotens, eò quòd omnia poteſt, ſed à faciendo quod vult, nõ à patiẽdo quod nõ vult. Quod ſi ea accideret, nequaquã eſſet omnipotẽs, facit enim quicquid vult, & inde omnipotens. Dicũtur autẽ & alia quædã in Deũ ſubſtantialiter nomina, vt immortalis, incorruptibilis, incõmutabilis, æternus. Vnde & meritò cunctę pręponitur creaturę. *Immortalis* ſicut de eo ſcriptũ eſt, Qui ſolus habet immortalitatem: quia in eius natura nulla eſt cõmutatio. Nam omnis mutabilitas nõ incõueniẽter mortalis dicitur, ſecũdũ quã & anima mori dicitur: nõ quia in corpus vel in aliquã alterã ſubſtantiã mutatur & vertitur, ſed in ipſa ſua ſubſtantia quicquid alio modo nũc eſt, aut fuit. ſecundũ id quod deſtitit eſſe quod erat, mortalis vtiq; deprehẽditur, ac per hoc ſolus Deus dicitur immortalis, quia ſolus incõmutabilis. *Incorruptibilis* appellatur, quia corrumpi & diſſolui nõ poteſt, nec diuidi. Quicquid enim capit diuiſionẽ & interitum capit. Ille nec diuidi poteſt, nec interire. Inde incorruptibilis eſt. *Incõmutabilis* eſt, quia ſẽper manet & mutari neſcit. Nec proficit: quia perfectus eſt, nec deficit quia ęternus. *Aeternus* eſt, quia ſine tẽpore eſt. Nõ enim habet initiũ neq; finẽ. Hinc & ſempiternus, eò quòd ſit ſemper æternus. A quibuſdã autẽ æternus ab ęthere creditur dictus: quoniam cœlum ſedes eius habetur. vnde eſt illud: *Cœlum cœli Domino*. & hæc iſta quatuor vnũ ſignificãt. nã vna eadẽmq; res dicitur, ſiue dicatur æternus Deus, ſiue immortalis, ſiue incorruptibilis, ſiue immutabilis. *Inuiſibilis*, quia nunquã per ſubſtantiã ſuã apparuit oculis mortaliũ Trinitas, niſi per ſpeciẽ ſubiectæ creaturæ eiuſdẽmq; corporeæ. Nã nemo poteſt ipſam maieſtatẽ eſſentiæ Dei videre & viuere, ſicut & dictũ eſt Moyſi. vnde & Iohannes in Epiſtola ſua dicit: Deũ nemo vidit vnquã. Res eſt enim inuiſibilis: ideóque nõ oculo, ſed corde quęrẽdus eſt. *Impaſſibilis* eſt, quia nullis perturbationibus afficitur: quibus fragilitas humana ſuccũbit. Nõ enim attingunt eũ vllæ paſſiones vt libido, iracundia, cupiditas, dolor, mœror, inuidia, &c. quibus humana mẽs turbatur. Sed cũ dicitur, Deus iraſci, aut zelari, aut dolere, noſtro vſu dicitur. Apud Deum enim perturbatio nulla eſt, apud quẽ tranquillitas ſumma eſt. *Simplex* autẽ dicitur ſiue nõ amittendo quod habet: ſeu quia nõ aliud eſt ipſe, & aliud quod in ipſo eſt: ſicut in homino, cuius aliud eſt eſſe, aliud ſapere. Nam & eſſe: quis poteſt, & ſapiens nõ eſſet Deus autẽ habet eſſentiã, habet & ſapientiam: ſed quod habet, hoc & eſt, & omnia vnus eſt: ac proinde ſimplex eſt: quia nõ in eo aliquid accidẽtis eſt, ſed quod eſt & quod in ipſo eſt, eſſẽtialiter eſt: excepto quod relatiuè ad quãcunque perſonã eſt. *Summè* bonus, quia incõmutabilis eſt. Creatura verò bonum, ſed non ſummum eſt: quia mutabilis eſt. Et dũ ſit quiddam bonum, non tamen eſſe poteſt & ſummum bonum. *Incorporeus* autem vel incorporalis ideo dicitur Deus, vt ſpiritus credatur vel intelligatur eſſe, non corpus. Nã dum dicitur ſpiritus: eius ſignificatur ſubſtantia. *Immenſus*, quia cuncta concludit, ſed omnia intra eius omnipotentiam coartantur. *Perfectus* dicitur, quia nihil ei poſſit adiici. Attamen de cõſummatione alicuius facti perfectio dicitur. Deus autẽ qui nõ eſt factus, quomodo eſt perfectus? Sed hoc vocabulum de vſu noſtro ſumpſit humana inopia, ſicut & reliqua verba, quatenus id quod ineffabile eſt, vtcunque dici poſſit: quoniã de Deo nihil dignè humanus ſermo dicit, ſicut ſunt & alia. *Creator* dictus pro totius mundi rebus ab ipſo creatis. Nihil enim eſt quod non originẽ à Deo traxerit. Ipſe & vnus, quia diuidi non poteſt, vel quia nihil eſſe aliud poteſt, quod tantundem capiat poteſtatis. Hæc igitur quæ de Deo dicta ſunt, ad totã pertinent Trinitatẽ propter vnã & coæternã ſubſtantiã, ſiue in Patre, ſiue in Filio eius Vnigenito in forma Dei, ſiue in Spiritu ſancto, qui vnus & ſpiritus Dei Patris & Filij eius vnigeniti. ¶ Sunt autem & quædã *vocabula ex vſu noſtro ad Deũ ſumpta*: de mẽbris noſtris: ſiue de inferioribus: & quia in propria natura inuiſibilis & incorporeus eſt, pro efficientiis tamẽ cauſarũ in ipſo rerũ ſpecies aſcribuntur, vt more locutionis noſtræ facilius ſeipſum inſinuet: vt quia omnia videt, dicatur *oculus*: propter quod audit omnia, dicatur *auris*. pro eo quod auertitur, *ambulat*: pro eo quod ſpectat, *ſtat*. Sic & in cæteris horũ ſimilibus ab humanis mẽtibus trahitur ſimilitudo ad Deum: ſicut eſt *obliuiſcens* & *memorans*. Hinc eſt quod & Propheta dicit: Iurauit Dominus exercituũ per animã ſuã: non quòd animã Deus habeat, ſed hoc noſtro narrat affectu. Nam & facies Dei in ſcripturis ſanctis non caro, ſed diuina cognitio intelligitur: eadem ratione qua per faciem cõſpectam quiſque cognoſcitur. Hoc enim in creatione dicitur Deo: Oſtende nobis faciem tuam. ac ſi dicatur: Da nobis cognitionem tuam. Sic *veſtigia Dei* dicuntur: quia nunc Deus per ſpeculum agnoſcitur: ad perfectum verò

omni-

omnipotens reperietur, dum in futuro, facie ad faciem quibúſque electis præſentabitur, vt ipſam ſpeciem contemplentur: cuius nunc veſtigia comprehendere conantur, hoc eſt, quem videre per ſpeculum dicuntur. Nam & ſitus & habitus locus & tempus in Deo non propriè, ſed per ſimilitudinem tranſlatiuè dicuntur: quippe ſedere ſuper Cherubin dicitur, quod eſt ad ſitum: &, Abyſſus tanquam veſtimentum amictus: quod eſt ad habitum. Et, Anni tui non deficient, quod ad tempus pertinet. Et, Si aſcẽdero in cælum, tu ibi es, quod ad locum manet. Nam & in Propheta, Plauſtri portantis fœnum ſpecies ad Deum ducitur. Hæc & omnia per figurã Deus: quia nihil eſt horum ad proprietatem ſubſtantiæ eius.

De filio Dei. C A P. I I.

MVltis etiam modis Chriſtus appellari in ſcripturis inuenitur diuinis. Nam ipſe Dei Patris *Vnigenitus filius* dum eſſet æqualis Patri, propter ſalutem noſtram formã ſerui accepit. Proinde quædam nomina in illo ex diuinitatis ſubſtantia: quædam ex diſpenſatione ſuſceptæ humanitatis aſſumpta ſunt. *Chriſtus* nanque à chriſmate eſt appellatus: hoc eſt, vnctus. Præceptum enim fuerat Iudæis, vt ſacrum conficerent vnguentum, quo perungi poſſent ij qui vocabantur ad ſacerdotium vel ad regnum: & ſicut nunc regibus indumentum purpuræ inſigne eſt regiæ dignitatis: ſic illis vnctio ſacri vnguenti nomen ad poteſtatem regiam conferebat: & inde Chriſti dicti à chriſmate, quod eſt vnctio. Nam *chriſma* Græcè, Latinè vnctio nuncupatur: quæ etiam Domino nomen accommodauit facta ſpiritualis: quia ſpiritu vnctus eſt à Deo Patre: ſicut dicitur in Actibus apoſtolorum: Collecti ſunt enim in hac ciuitate, aduerſus ſanctum Filium tuum, quem vnxiſti: non vtique oleo viſibili, ſed gratiæ dono, quod viſibili ſignificatur vnguento. Non eſt autem Saluatoris proprium nomen Chriſtus, ſed communis nuncupatio poteſtatis, dum enim dicitur Chriſtus, commune nomen dignitatis eſt, dum *Ieſus* Chriſtus, proprium eſt vocabulum Saluatoris. Chriſti enim nomen nuſquam alibi omnino, nec in aliqua gente fuit, niſi tantùm in illo regno vbi Chriſtus prophetabatur, & vnde venturus erat. *Meſſias* autem Hebraicè dicitur, Græcè Chriſtus, Latina autem locutione vnctus. *Ieſus* Hebraicè, Græcè σωτὴρ, Latinè autem ſalutaris: ſiue ſaluator interpretatur, pro eo quod cunctis gentibus ſalutifer venit. Etymologiam enim nominis huius etiam Euangeliſta ſignificat, dicens, Vocabitur nomen eius Ieſus, id eſt, Saluator: quia ipſe ſaluum faciet populum ſuum. Sicut enim Chriſtus ſignificat Regem: ita Ieſus ſignificat Saluatorem. Non itaque nos ſaluos facit quicunque rex, ſed rex Saluator. Quod verbum Latina lingua antea non habebat, ſed habere poterat: ſicut potuit quãdo voluit. *Emmanuel*, ex Hebræo in Latinum ſignificat nobiſcum Deus, ſcilicet, quia per virginem natus Deus hominibus in carne mortali apparuit, vt terrenis viam ſalutis ad cælum aperiret. Ad diuinitatis autem ſubſtantiam quæ pertinent, iſta ſunt, Dominus & Deus. *Deus* autem dictus propter vnitam cum Patre ſubſtantiam. *Dominus* autem, propter ſeruientem creaturam. *Deus* autem & *homo*, quia Verbum & caro. Vnde & *bis genitus* dicitur, ſiue quia Pater eum genuit ſine matre in æternitate, ſiue quia mater ſine patre in tempore. *Vnigenitus* autem vocatur ſecundum diuinitatis excellentiam, quia ſine fratribus: *primogenitus* eſt ſecundum ſuſceptionem hominis, in qua per adoptionem gratiæ fratres habere dignatus eſt: quibus eſſet primogenitus. *Omouſios* Patri ab vnitate ſubſtantiæ appellatur. *Subſtantia* enim vel eſſentia Græcè οὐσία dicitur: ὅμος vnus. Vtrumque igitur coniunctum ſonat vna ſubſtantia. Hoc autem vocatur *omouſion*, quod eſt, Ego & Pater vnum ſumus, hoc eſt, eiuſdem cum Patre ſubſtantiæ. Quod nomen etſi ſcriptum in ſanctis literis non inueniatur in aſſertione tamen totius Trinitatis defenditur: quia datur ratio vnde rectè dici oſtendatur: ſicut & Pater in illis libris nuſquam *Ingenitus* legitur, ſed tamen dicendus eſſe atque credendus non dubitatur. *Omouſios* ſimilis ſubſtantiæ: quia qualis Deus: talis eſt imago eius inuiſibilis. *Principium*, eò quòd ab ipſo ſint omnia; & quia ante eum nihil. *Finis* vel quia dignatus eſt in fine temporum humiliter in carne naſci & mori: & iudicium nouiſſimum ipſe ſuſcipere: vel quia quicquid agimus ad illum referimus. Et cùm ad eum peruenerimus vltra quod quæramus non habebimus. *Os Dei* eſt: quia verbum eius eſt. Nam ſicut pro verbis, quæ per linguam fiũt ſæpe dicimus, illa & illa lingua: ita & pro Dei verbo os ponitur, quia mos eſt vt ore verba formentur. *Verbum* autem ideo dicitur quia per eum omnia condidit ſiue iuſſit. *Veritas*: quia non fallit, ſed tribuit quod promiſit. *Vita*, quia creauit. *Imago Dei*, propter parem ſimilitudinem Patris. *Figura* eſt: quia ſuſcipiens formam ſerui, operum virtutúmque ſimilitudinem, Patris in ſe imaginem atque immenſam magnitudinem deſignauit. *Manus Dei* eſt, quòd omnia per ipſum facta ſunt. Hinc & dextera propter effectum operis totius creaturæ, quæ per ipſum formata eſt. *Brachium*, quia ab ipſo omnia continentur. *Virtus* pro eo quòd omnem poteſtatem Patris in ſemetipſo habeat, & omnem cæli

tes æque creaturam gubernet, contineat atque regat. *Sapientia* pro eo quòd ipſe reuelet myſteria ſciétię & arcana ſapiétia. Sed tamen cùm ſit Pater & Filius & Spiritus ſanctus ſapientia & virtus & lux, propriè tamen iis nominibus Filius nuncupatur. *Splendor* autem appellatur propter quod manifeſtat. *Lumen*, quia illuminat. *Lux*, quia ad veritatem contemplandam cordis oculos reſerat. *Sol*, quia illuminat omnes. *Oriens*, quia luminis fons & illuſtrator eſt rerum: & quòd oriri nos faciat ad vitam æternam. *Fons*, quia rerum omnium origo eſt, vel quòd ſatiat ſitientes. Ipſe quoque A & Ω *Alpha* enim literam nulla pręcedit. Prima eſt enim literarum, ſicut & Filius Dei. Ipſe enim ſe principium Iudæis interrogantibus eſſe reſpondit. Vnde & Iohannes in Apocalypſi, propriè ipſam literam ponẽs ait: Ego ſum A & Ω, primus & nouiſſimus. *Primus*, quia ante eum nihil eſt. *Nouiſſimus*, quia nouiſſimum iudicium ipſe ſuſcipiet. *Mediator*, quia inter Deum & hominem medius conſtitutus eſt, vt hominem ad Deum perduceret: vnde & illum Græci μεσίτην vocant. *Paracletus*, id eſt, aduocatus, quia pro nobis intercedit apud Patrem: ſicut & de eo dicit Iohãnes: Aduocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum iuſtum. Paracletus autem Græcum eſt, quod Latinè dicitur aduocatus. Quod nomen & Filio & Spiritui ſancto aſcribitur. iuxta quod & Dominus in Euangelio ait: Rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis. *Interceſſor* autem ideo vocatur, quia pro culpa noſtra remouenda curam gerit. & pro abluendis noſtris criminibus curam impendit. *Sponſus* quia deſcendens è cælo, adhæſit Eccleſiæ, vt pace noui teſtamenti eſſent duo in carne vna. *Angelus* dicitur propter annunciationem paternæ ac ſuæ voluntatis. Vnde & apud Prophetam magni conſilij angelus legitur, dum ſit Deus, & Dominus angelorum. *Miſſus* dicitur, eò quòd apparuit huic mundo Verbum caro factum: vnde & idem dicit, Ego à Patre exiui, & veni in hunc mundum. *Homo* autem dicitur, quia natus eſt. *Propheta*, quia futura reuelauit. *Sacerdos*, quia pro nobis hoſtiam ſe obtulit. *Paſtor*, quia cuſtos. *Magiſter*, quia oſtenſor. *Nazarenus* verò à loco. *Nazaræus* à meritò, id eſt ſanctus, ſiue mundus, quia peccatum non fecit. ¶ Siquidem & de aliis inferioribus rebus nominum ſpecies ad ſe trahit Chriſtus, vt facilius intelligatur. Dicitur enim *Panis*, quia caro. *Vitis*, quia ſanguine ipſius redempti ſumus. *Flos*, quia electus. *Via*, quia per ipſum ad Deum imus. *Oſtium*, quia per ipſum ad Deum ingredimur. *Mons*, quia fortis. *Petra*, quia firmitas eſt credentium. *Lapis* angularis, vel quia duos parietes è diuerſo de circumciſione & præputio venientes in vnam fabricam Eccleſiæ iungit: vel quòd pacem in ſe angelis & hominibus facit. *Lapis offenſionis*, quia veniens humilis, offenderunt in eum increduli homines: & factus eſt petra ſcandali, ſicut dicit Apoſtolus: Iudæis quidem ſcandalum. *Fundamentum* autem ideo vocatur, quia fides in eo firmiſſima eſt, vel quia ſuper eum catholica Eccleſia conſtructa eſt. Sed & Chriſtus *Agnus* pro innocentia. *Ouis*, propter patientiam. *Aries*, propter principatum. *Hædus*, propter ſimilitudinem carnis peccati. *Vitulus*, pro eo quòd pro nobis eſt immolatus. *Leo*, pro regno & fortitudine. *Serpens*, pro morte & ſapientia. *Vermis*, quia reſurrexit. *Aquila*, propter quod reſurrectionem ad aſtra remeauit. Nec mirũ ſi vilibus ſignificationibus figuretur, qui vſque ad noſtrarum paſſionum, ſeu carnis contumelias deſcendiſſe cognoſcitur. Qui cùm ſit coæternus Dei patris ante ſecula Filius, poſtquam venit plenitudo temporis, propter ſalutem noſtram formam ſerui accepit, & factus eſt Filius Dei, hominis filius. Inde quædam de illo in ſcripturis ſanctis. ſecundum formam Dei, quædam ſecundum formam ſerui dicuntur. Quorum exempli gratia duo quædam commemorantur: vt ſingula ad ſingula referantur. Secundum formam Dei de ſeipſo dixit: Ego & Pater vnum ſumus: ſecundum formam ſerui, Quoniam Pater maior me eſt. Homines autem minus intelligentes quid pro quo dicatur, ea quæ propter formã ſerui dicta ſunt, volunt transferre ad formam Dei: & rurſus ea quæ dicta ſunt, vt ad ſe inuicem perſonæ referantur, volunt nomina eſſe naturæ atque ſubſtantiæ, & faciunt errorem in fide. Sic autem Dei filio coniuncta eſt humana natura, vt ex duabus ſubſtantiis fieret vna perſona. Solus ergo homo pertulit crucem, ſed propter vnitatem perſonæ & Deus dicitur pertuliſſe. Hic eſt quod ſcribitur: Si enim cognouiſſent nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent, Filium ergo Dei crucifixũ fatemur: nõ ex virtute diuinitatis, ſed ex infirmitate humanitatis: non ex ſuæ naturæ permanſione, ſed ex noſtra ſuſceptione.

De Spiritu ſancto. CAP. III.

SPiritus ſanctus ideo prædicatur *Deus*, quia ex Patre Filióque procedit: & ſubſtantiam eorum habet. Neque enim aliud de Patre procedere potuit, quàm quòd ipſe eſt Pater. *Spiritus ſanctus* autem dictus ſecundum id quod ad aliquid refertur ſpirans. *Spirans* vtique ſpiritu inſpirans eſt, & ex eo appellatus ſpiritus eſt. Proprio autem modo quodã Spiritus ſanctus ſecundum quod refertur ad Patrem & Filium quòd eorum ſpiritus ſit. Nam & hoc nomen quod ſpiritus dicitur, non

non ſemper ſecundum id quod refertur ad aliquid: ſed ſecundum id quod aliquam naturam ſignificat, intelligitur. Omnis enim incorporea natura ſpiritus in ſcripturis ſacris appellatur. vnde non tantum Patri & Filio, & Spiritui ſancto, ſed omni rationali creaturæ & animæ hoc vocabulum congruit. Ideo igitur Spiritus Dei ſanctus vocatur, quia Patris & Filij ſanctitas eſt. Nam cùm ſit & Pater ſpiritus, & Filius ſpiritus, & Pater ſanctus & Filius ſanctus: propriè tamen ipſe vocatur Spiritus ſanctus, tanquam ſanctitas coeſſentialis & conſubſtantialis amborum. *Spiritus ſanctus* ideo *non dicitur genitus*, ne duo in Trinitate Filij ſuſpicentur. Ideo *non prædicatur ingenitus*, ne duo Patres in ipſa Trinitate credantur. *Procedens* autem dicitur teſtimonio Domini dicẽtis: Multa adhuc habeo quæ vobis loquar, ſed nõ poteſtis illa modò audire. Veniet autẽ Spiritus veritatis, qui à Patre procedit & de meo accipiet: ille vobis indicabit omnia. Hic autem non ſolùm natura procedit, ſed ſemper ad peragenda diuinitati opera indeficienter procedit. Hoc autem intereſt inter *naſcentem Filium & procedentem Spiritum ſanctum*, quòd filius ex vno naſcitur: Spiritus ſanctus ex vtroque procedit: & ideo dicit Apoſtolus: Qui autẽ ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Spiritus ſanctus ex opere etiam *angelus* intelligitur. dictũ eſt enim de illo: Et quæ ventura ſunt annunciabit vobis: & vtique angelus Græcè, Latinè nuncius interpretatur. Vnde & duo angeli apparuerũt Loth, in quibus Dominus ſingulariter appellatur, quod intelligimus Filium & Spiritum ſanctũ: nam Pater nunquam legitur miſſus. Spiritus ſanctus quòd dicitur *paracletus*, à cõſolatione dicitur. παράκλησις enim Græcè, Latinè conſolatio appellatur. Chriſtus enim eum apoſtolis lugentibus miſit, poſtquam ab eorum oculis ipſe in cœlum aſcendit. *Conſolator* enim triſtibus mittitur, ſecundum illã eiuſdem Domini ſententiam, Beati lugentes, quoniam ipſi conſolabuntur. Ipſe etiam dixit: Tũ lugebunt filij ſponſi, cùm ablatus ab eis fuerit ſponſus. Item paracletus pro eo quòd conſolationem præſtet animabus, quæ gaudium temporale amittunt. Alij paracletum Latinè *oratorem* vel *aduocatum* interpretantur. Ipſe enim Spiritus ſanctus dicit: Ipſe docet, per ipſum datur ſermo ſapientiæ: ab ipſo ſancta ſcriptura inſpirata eſt. Spiritus ſanctus ideo *ſeptiformis* nuncupatur, propter dona quæ de vnita eius plenitudine particulatim recipientes quique vt digni ſunt cõſequi promerentur. Ipſe enim Spiritus *ſapientiæ & intellectus*: ſpiritus *conſilij & fortitudinis*: Spiritus *ſcientiæ & pietatis*: ſpiritus *timoris Domini*. *Spiritus* autẽ *principalis* in Pſalmo quinquageſimo legitur: vbi quia tertiò ſpiritus repetitur, nonnulli Trinitatem intellexerunt in Deũ, quia ſcriptum eſt: Deus ſpiritus eſt. Quod enim non eſt corpus, & tamen eſt, videtur reſtare vt ſpiritus ſit. Intelligũt ergo ibi nõnulli Trinitatem ſignificari: in ſpiritu principali Patrem: in Spiritu recto Filiũ: in Spiritu ſancto, Spiritũ ſanctũ. Spiritus ſanctus ideo *donum* dicitur, eò quòd datur. A dãdo enim donũ eſt nuncupatũ. Notiſſimum eſt enim Dominũ Ieſum Chriſtum cùm poſt reſurrectionẽ à mortuis aſcendiſſet in cœlum, dediſſe Spiritũ ſanctum, quo credẽtes impleti, linguis omnium gentium loquebantur. In tantum autẽ donum Dei eſt: in quãtum datur eis, qui per eum diligunt Deum. Apud ſe autem Deus eſt: apud nos autem, donum eſt, ſed ſempiternæ ſalutis Spiritus ſanctus donũ eſt, diſtribuens ſingulis gratiarum dona, prout vult. Nam & prophetias quibus vult impartit, & peccata quibus vult dimittit. Nam peccata ſine Spiritu ſancto non donantur. Spiritus ſanctus inde propriè *charitas* nuncupatur: vel quia naturaliter eos à quibus procedit, cõiungit, & ſe vnum cum eis eſſe oſtendit: vel quia in nobis id agit, vt in Deo maneamus, & ipſe in nobis. vnde & in donis Dei nihil maius eſt charitate: & nullum maius eſt donum Dei quàm Spiritus ſanctus. Ipſe eſt & *gratia*, quæ quia non meritis noſtris, ſed voluntate diuina gratis datur, inde gratia nuncupatur. Sicut autem vnicum Dei verbum propriè vocamus nomine ſapientiæ cùm ſit vniuerſaliter & Spiritus ſanctus & Pater ipſe ſapientia: ita Spiritus ſanctus propriè nuncupatur vocabulo charitatis: cùm ſit Pater & Filius vniuerſaliter charitas. Spiritus ſanctus *Digitus Dei* eſſe in libris Euãgeliorum apertiſſimè declaratur. Cùm enim vnus euangeliſta dixiſſet: In digito Dei eiicio dæmonia: alius hoc idem ita dixit: In ſpiritu Dei eiicio dæmonia. vnde & digito Dei ſcripta lex eſt, data die quinquageſimo ab occiſione Agni: & die quinquageſimo à paſſione Domini venit Spiritus ſanctus. Ideo autem digitus Dei dicitur, vt eius operatoria virtus cum Patre & Filio ſignificetur: vnde & Paulus ait: Hæc omnia operatur vnus atque idem Spiritus diuidens ſingulis prout vult. Sic autem per Baptiſmum in Chriſto morimur & renaſcimur: ita Spiritu ſignamur, qui eſt digitus Dei & ſpiritale ſignaculum. Spiritus ſanctus idcirco *in columbæ ſpecie veniſſe* ſcribitur, vt natura eius per auem ſimplicitatis & innocentiæ declaretur. vnde & Dominus: Eſtote, inquit, ſimplices ſicut columbæ. Hæc enim auis corporaliter ipſo felle caret: habens tantùm innocentiam & amorẽ. Spiritus ſanctus inde nomine *ignis* appellatur propter hoc quòd in actibus apoſtolorũ per diuiſionẽ linguarum vt ignis apparuit, qui & inſedit ſuper vnumquemq; eorum. Propterea autẽ diuerſarum linguarum gratiã apoſtolis

dedit, vt idonei efficerentur fidelium eruditione populorum. Quòd verò ſupra ſingulos ſediſſe memoratur, id cauſæ eſt, vt intelligatur per plures non fuiſſe diuiſus, ſed manſiſſe in ſingulis totus, ſicut verè ignibus mos eſt. Hanc enim naturam habet ignis accenſus: vt quanti ad eum, quanti ad crinē purpurei ſplēdoris aſpexerint: tātis viſum ſuæ lucis impertiat, tantis miniſterium ſui muneris tribuat, & nihilominus ipſe in ſua integritate permaneat. Spiritus ſanctus nomine *aquæ* appellatur in Euangelio, Domino clamante & dicente, Si quis ſitit, veniat ad me & bibat. Qui credit in me, flumina aquæ viuæ fluent de vētre eius. Euangeliſta autem expoſuit vnde diceret. Secutus enim ait, Hoc autem dicebat de ſpiritu quem accepturi erant credētes in eū, ſed aliud eſt aqua ſacramenti, aliud aqua quæ ſignificat ſpiritum Dei. Aqua enim ſacramenti viſibilis eſt. aqua Spiritus ſancti inuiſibilis eſt. Iſta abluit corpus, & ſignificat quod fit in anima. per illum autem Spiritū ſanctum ipſa anima mundatur & ſaginatur. Spiritus ſanctus ideo *vnctio* dicitur, Ioanne apoſtolo teſtante, quia, ſicut oleum naturali pondere ſuperfertur omni liquori, ita in principio ſuper ferebatur Spiritus ſanctus aquis. Vnde & Dominus oleo exultationis, hoc eſt Spiritu ſancto legitur fuiſſe vnctus: ſed & Ioannes apoſtolus Spiritum ſanctum vnctionē vocat dicens, Et vos inquit vnctionem quam accepiſtis ab eo permaneat in vobis, & non neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio eius docet vos de omni re. Ipſe enim Spiritus ſanctus vnctio eſt inuiſibilis.

De eadem Trinitate. CAP. IIII.

TRinitas appellatur, quod fiat totū vnum ex quibuſdam tribus, quaſi Triunitas, vt *memoria*, *intelligentia*, & *voluntas*, in quibus mens habet in ſe quandam imaginem diuinæ Trinitatis. Nam dum tria ſint, vnum ſunt: quia & ſingula in ſe manent, & omnia in omnibus. Pater igitur & Filius & Spiritus ſanctus Trinitas & vnitas. Idem enim vnum, idē & *tria*. In natura *vnum*, in perſonis tria. *Vnum* propter maieſtatis communionem. *tria* propter perſonarum proprietatem. Nam alius pater, alius filius, alius Spiritus ſanctus: ſed *alius* quidem *non aliud*, quia pariter ſimplex, paritérque incommutabile bonum & coæternū. *Pater* ſolus, non eſt de alio: ideo ſolus appellatur ingenitus. *Filius* ſolus de patre eſt natus: ideò ſolus dicitur genitus. *Spiritus ſanctus* ſolus de patre & filio procedit: ideo ſolus amborum nuncupatur ſpiritus. ¶ In hac Trinitate, alia ſunt appellatiua nomina, alia propria ſunt. *Propria* enim ſunt eſſentialia, vt Deus, Dominus, omnipotens, incommutabilis, immortalis. Et inde propria, quia ipſam ſubſtantiam ſignificant, qua vnum ſunt. *Appellatiua* verò pater & filius & Spiritus ſanctus, ingenitus, & genitus, & procedens. Eadem & *relatiua*: quia ad ſe inuicē referuntur. Cùm enim Deus dicitur, eſſentia eſt, quia ad ſeipſum dicitur. Cùm verò dicitur pater & filius & Spiritus ſanctus, relatiuè dicuntur, quia ad ſe inuicem referuntur. Nā pater nō ad ſeipſum, ſed ad filium, relatiuè dicitur: quia eſt ei filius: ſic & filius relatiuè dicitur, quia eſt ei pater: ſic S. ſanctus, quia eſt patris filiíque ſpiritus. His enim appellationibus hoc ſignificatur, quod ad ſe inuicem referuntur, nō ipſa ſubſtantia qua vnum ſunt. Proinde Trinitas in relatiuis perſonarum nominibus eſt, deitas non triplicatur, ſed in ſingularitate eſt: quia ſi triplicatur, deorum inducimus pluralitatē. Nomē autem *deorum* in angelis & ſanctis hominibus ideo pluraliter dicitur, propter quod non ſint meritò æquales: De quibus pſalmus, Ego dixi dij eſtis. De patre autem & filio & Spiritu ſancto propter vnā & æqualē diuinationē nō nomē deorum: ſed Dei eſſe oſtēditur: ſicut ait apoſtolus, Nobis tamē vnus Deus, vel ſicut voce diuina dicitur, Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt, vt ſcilicet Trinitas ſit, & vnus Dominus Deus ſit. Fides apud Græcos de Trinitate hoc modo eſt vna *οὐσία*, ac ſi dicatur vna natura, aut vna eſſentia. Tres *hypoſtaſes*, quod reſonat in Latinum vel tres perſonas, vel tres ſubſtantias. Nā latinitas propriè non dicit de Deo niſi *eſſentiā*, *ſubſtantiam* verò non propriè dicit ſed abuſiuè: quoniā verè ſubſtantia apud Græcos pſona intelligitur, nō natura.

De angelis. CAP. V.

ANgeli Græcè vocantur, Hebraicè dicuntur malooth: Latinè verò nuncij interpretātur, ab eo quòd Domini voluntatem populis nuntient. Angelorum autē vocabulum, officij nomē eſt, nō naturæ. ſemper enim ſpiritus ſunt, ſed cùm mittuntur vocantur angeli. Quibus ideo pictorum licentia pēnas facit, vt celerē eorum in cuncta diſcurſum ſignificēt, ſicut & iuxta fabulas poetarum venti pennas habere dicuntur, propter velocitatē ſcilicet. Vnde ſcriptura ſacra dicit, Qui ambulat ſuper pennas ventorum. ¶ Nouē autē ordines eſſe angelorum ſacræ ſcripturæ teſtantur, id eſt *angeli, archāgeli, throni, dominationes, virtutes, principatus, poteſtates, cherubin & ſeraphin*. Quorum officiorum vocabula cur ita dicta ſint, interpretando exequimus. ¶ *Angeli* vocantur propter quod de cœlis ad annuntiandū hominibus mittūtur. Angelus enim Græcè Latinè nuntius dicitur. ¶ *Archāgeli* Græca lingua, Latina ſummi nuncij interpretantur. Qui enim parua vel minima annuntiant, angeli: qui verò ſumma, archangeli nuncupantur. Archangeli dicti quod primatum teneant inter angelos. Ἀρχὴ enim Græcè, Latinè principatus interpretatur. Sunt enim duces & principes, ſub quorum ordine vnicuique angelorum

officia deputata ſunt. Nã quia archangeli angelis præſunt, Zacharias propheta teſtatur dicẽs: Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur, & alius angelus egrediebatur in occurſum eius, & dixit ad eũ, Curre, & loquere ad puerum iſtũ dicens: Abſque muro habitabitur Hieruſalẽ. Si enim in ipſis officiis angelorum nequaquã poteſtates ſuperiores inferiores diſponerent, nullo modo hoc quod homini diceret angelus ab angelo cognouiſſent. Quidam autem archangelorum priuatis nominibus appellantur, vt per vocabula ipſa in opere ſuo quod valeãt deſignetur. *Gabriel* Hebraicè in linguam noſtram vertitur fortitudo Dei. Vbi enim potentia diuina vel fortitudo manifeſtatur: Gabriel mittitur. Vnde & eo tempore quo erat Dominus naſciturus & triumphaturus de mundo Gabriel mittitur ad Mariam, vt illum annuntiaret, qui ad debellandas aereas poteſtates humilis venire dignatus eſt. *Michael* interpretatur, quis vt Deus? Quando enim aliquid in mundo miræ virtutis fit, hic archangelus mittitur. Et ex ipſo opere nomen eſt eius: quia nemo valet facere quod facere præualet Deus. *Raphael* interpretatur curatio, vel medicina Dei. Vbicunque enim curandi & medendi opus neceſſarium eſt, hic archangelus à Deo mittitur, & inde medicina Dei vocatur. Vnde & ad Tobiam idem archangelus miſſus oculis eius curationem adhibuit, & cæcitate deterſa viſum eius reſtituit. Nominis enim interpretatione & angeli officium deſignatur. *Vriel* interpretatur Ignis Dei, ſicut legimus apparuiſſe ignem in rubo. Legimus etiam ignẽ miſſum deſuper, & impleſſe quod præceptum eſt. ¶*Throni* autem, & dominationes, & principatus, & poteſtates, & virtutes, quibus vniuerſam cæleſtem ſocietatem Apoſtolos complectitur, ordines angelorum & dignitates intelliguntur, & pro hac ipſa diſtributione officiorum alij throni, alij dominationes, alij principatus, alij poteſtates dicuntur pro certis dignitatibus quibus inuicem diſtinguuntur. ¶*Virtutes* angelicæ quædam miniſteria perhibentur, per quæ ſigna & miracula in mundo fiunt: propter quod & virtutes dicuntur. ¶*Poteſtates* ſunt, quibus virtutes aduerſæ ſubiectæ ſunt, & inde Poteſtatum nomine nuncupantur quia magni ſpiritus eorum poteſtate coercentur, ne tantùm mundo noceant, quantum cupiunt. ¶*Principatus* ſunt hi, qui angelorum agminibus præſunt. Qui pro eo quod ſubditos angelos ad explendum miniſterium diuinum diſponunt, principatus vocabulum acceperunt. Nã alij ſunt qui adminiſtrant, alij qui aſſiſtũt, ſicut per Danielem dicitur. Milia milium miniſtrabant ei, & decies milies centena milia aſſiſtebant ei. ¶*Dominationes* ſunt ij, qui etiam Virtutibus & principatibus præeminent: qui pro eo quòd cæteris angelorũ agminibus dominãtur, Dominationes vocãtur. *Throni* ſunt agmina angelorum, qui latino eloquio ſedes dicuntur: & vocati Throni, quia illis conditor præſidet, & per eos iudicia ſua decernit vel diſponit. *Cherubin* autem & ipſæ ſublimes cęlorum poteſtates, & angelica miniſteria perhibentur: qui ex Hebræo in linguãm noſtram interpretantur ſciẽtiæ multitudo. Sunt autem ſublimiora agmina angelorum: qui pro eo quod vicinius poſiti diuina ſcientia cæteris amplius pleni ſunt, Cherubin hoc eſt, plenitudo ſcientiæ appellantur. Ipſa ſunt duo illa animalia ſuper propiciatorium arcæ ficta ex metallo, propter ſignificandam angelorum præſentiam, in quorũ medio oſtenditur Deus. *Seraphin* quoque ſimiliter multitudo angelorum eſt, qui ex Hebræo in Latinũ ardẽtes vel incendentes interpretantur. Qui idcirco ardentes vocãtur, quia inter eos & Deum nulli alij angeli cõſiſtunt: & ideo quanto vicinius corãDeo conſiſtunt, tanto magis claritate diuini luminis inflammantur. Vnde & ipſi velãt faciem & pedes ſedentis in throno Dei: & idcirco cætera angelorum turba videre Dei eſſentiam plenè non valet: quoniam Seraphim eã tegit. Hæc igitur vocabula agminũ angelorum ita ſunt ſpecialia ordinum ſingulorũ, vt tamen ſint ex parte communia omnium. Nam dum Throni ſedes Dei in quorundam angelorũ ordine ſpecialiter deſignentur, tamen per Pſalmiſtam, Qui ſedes ſuper Cherubin, dicitur. Sed ideo iſti ordines angelorum priuatis nominibus appellantur: quia hoc ipſum officium in proprio ordine plenius acceperunt. Et cũ ſint omnibus cõmunia, propria tamẽ hęc nomina ſuis ordinibus deputantur. Vnicuique etiam, ſicut prędictum eſt, propria officia ſunt iniuncta: quæ eos promeruiſſe in mundi conſtat exordio. Nã quia angeli & locis & hominibus præſunt, per prophetam teſtatur angelus dicens, Princeps regni Perſarũ reſtitit mihi. Vnde apparet, nullum eſſe locum cui angeli non præſint. Præſunt enim & auſpiciis operum omnium. Hic eſt ordo vel diſtinctio angelorum: qui poſt lapſum malorum in cęleſti vigore ſteterunt. Nam poſtquã apoſtatæ angeli ceciderunt, hi in perſeuerantia æternæ beatitudinis ſolidati ſunt. Vnde & poſt cæli creationem in principio reperitur, Fiat firmamentum, & vocatum eſt firmamẽtum cælum. nimirum oſtendens: quod poſt ruinam angelorum malorum, hi qui permãſerunt, firmitatem æternæ perſeuerantiæ cõſecuti ſunt. nullo iam lapſu auerſi, nulla ſuperbia cadentes, ſed firmiter in Dei amore & contemplatione manentes, nihil aliud dulce habent, niſi eum à quo creati ſunt. Quod autem duo Seraphim in Eſaia loquuntur, figuraliter veteris & noui teſtamenti ſignifi-

cationem oſtendunt. Faciem verò & pedes operiunt Dei, quia præterita ante mundum, & futura poſt mundum ſcire non poſſumus: ſed media tantùm eorum teſtimonia contemplamur. Singuli ſenas alas habent, quia fabricam tantum mundi, quæ in ſex diebus facta eſt, in præſenti ſeculo nouimus. Quod clamant ter ſanctus alter ad alterum, Trinitatis in vna diuinitate demonſtrāt myſteriū.

De hominibus qui quodam præſagio nomen acceperunt. CAP. VI.

PLerique primorum hominum ex propriis cauſis originem nominum habent. Quibus ita propheticè indita ſunt vocabula, vt aut futuris aut præcedentibus eorum cauſis conueniant. In quibus tamen manente ſpiritali ſacramento, nunc tantum ad literam intellectum hiſtoriæ perſequimur. Vbi autē etymologiæ interpretationem non attingimus: ſolam ipſam etymologiam in Latinum ponimus. Quod autem vnum nomen Hebraicum aliter atque aliter interpretatur: hoc ſecundum accentuum & literarum euenit diuerſitatem, vt in variis ſignificationibus nomina computentur. *Adam*, ſicut beatus Hieronymus tradidit, homo ſiue terrenus: ſiue terra rubea interpretatur. Ex terra enim facta eſt caro, & humus hominis faciendi materies fuit. *Eua* interpretatur vita: ſiue calamitas, ſiue Væ vita: quia origo fuit naſcendi, calamitas: & Væ, quia per præuaricationem cauſa extitit moriendi. A cadendo enim nomen ſumpſit calamitas. Alii autem dicunt ob hoc etiam Euam vitam & calamitatem appellatam, quia ſæpe mulier viro cauſa ſalutis eſt, ſæpe calamitatis & mortis origo, quod eſt Vę. *Cain* poſſeſſio interpretatur: vnde etymologiam ipſius exprimens pater eius ait: Cain, id eſt poſſedi hominem per Deum. Idem & lamentatio, eo quòd pro interfecto Abel interfectus ſit, & pœnam ſui ſceleris dederit. *Abel* luctus interpretatur, quo nomine præfigurabatur occidendus. Idem & vanitas, quia citò ſolutus eſt atque ſubtractus. *Seth* interpretatur reſurrectio, eo quòd poſt fratris interfectionem natus ſit: quaſi reſurrectionem fratris ex mortuis reſuſcitaret. Idem & poſitio, quia poſuit eum Deus pro Abel. *Enos* iuxta propriæ linguæ varietatem, homo vel vir dicitur. Et congruè hoc vocabulum habuit. De eo enim ſcriptum eſt: Tunc enim initium fuit inuocandi nomen Domini. licet plerique Hebræorum arbitrentur, quod tunc primùm in nomine Domini, & ſimilitudine eius fabricata ſunt idola. *Enoch* dedicatio. In ipſius enim nomine ciuitatem poſtea ædificauit Cain. *Cainan* lamentatio vel poſſeſſio eorum: ſicut enim Cain poſſeſſio, ita deriuatum nomen, quod eſt Cainam, facit poſſeſſio eorum. *Matuſalem* interpretatur mortuus eſt. euidens eſt etymologia nominis. quidam enim cum patre tranſlatum fuiſſe, & diluuium præteriſſe putauerunt. Ob hoc ſignanter transfertur & mortuus eſt, vt oſtēderetur non vixiſſe eum poſt diluuium: ſed in eodem cataclismo fuiſſe defunctum. Soli enim octo homines in arca euaſerunt diluuium. *Lamech* percutiens. Ipſe enim percuſſit & interfecit Cain: quod etiam ipſe poſtea perpetraſſe vxoribus cōfitetur. *Noe* requies interpretatur, pro eo quòd ſub illo omnia retro opera quieuerunt per diluuium. Vnde & pater eius vocans nomen eius Noe dixit, Iſte requieſcere nos faciet ab omnibus operibus noſtris. *Sem* dicitur nominatus, eo quòd nomen ex poſteritatis præſagio accepit. Ex ipſo enim Patriarchæ, & prophetæ & apoſtoli & populi Dei. Ex eius quoque ſtirpe & Chriſtus, cuius ab ortu ſolis vſque ad occaſum magnum eſt nomen in gentibus. *Kam*, calidus: quia ipſe ex præſagio futuri cognominatus eſt. Poſteritas enim eius eam terræ partem poſſedit, quæ vicino ſole calentior eſt. Vnde & Ægyptus vſque hodie Ægyptiorum lingua Kam dicitur. *Iafeth* latitudo. Ex eo enim populus gentium naſcitur, & quia lata eſt ex gentibus multitudo credentium, ab eadem latitudine, Iafeth dictus eſt. *Kanaan* filius Kam, interpretatur, motus eorum. Quod quid eſt aliud niſi opus eorum? Pro motu enim patris, id eſt pro opere eius maledictus eſt. *Arfaxat* ſanans depopulationē. *Chus* Hebraicè Æthiops interpretatur: à poſteritate ſui generis nomen ſortitus. Ab ipſo enim ſunt propagati Æthiopes. *Nembroth* interpretatur tyrannus. Iſte enim prior arripuit inſuetam in populos tyrannidem, & ipſe aggreſſus eſt aduerſus Deum impietatis ædificare turrem. *Heber* tranſitus. Etymologia eius myſtica eſt, quod ab eius ſtirpe tranſiret Dominus: nec perſeueraret in eis, tranſlata gentibus gratia. Ex ipſo enim ſunt exorti Hebræi. *Faleg* diuiſio, cui pater propterea tale nomen impoſuit, quia tunc natus eſt, quando per linguas terra diuiſa eſt. *Thara* exploratio aſcenſionis. *Melchiſedech* rex iuſtus. Rex, quia ipſe poſtea imperauit Salem. iuſtus, pro eo quòd diſcernens ſacramenta legis & Euangelii: non pecudum victimas, ſed oblationem panis & calicis in ſacrificium obtulit. *Loth* declinans. Factis enim Sodomorum non conſenſit, ſed eorum illicita carnis incendia declinauit. *Moab* ex patre & totum nomen etymologiam habet. Concepit enim eum primogenita filia de patre. *Ammon* cuius cauſa nomen redditur filius populi mei: ſic deriuatur, vt ex parte ſenſus nominis, ex parte ipſe ſit ſermo. Ammi enim

enim

enim à quo dicti ſunt Ammanitæ, vocatur populus meus. *Sarai* interpretatur princeps mea, eo quòd eſſet vnius tantummodo domus materfamilias. Poſtea cauſa nominis immutati ablata de fine litera dicitur Sara, id eſt princeps. Omnium quippe gentium futura princeps erat, ſicut & Dominus pollicitus fuerat Abraham: Dabo tibi ex Sara filiũ, & benedicam ei, & erit in gentes, ſed & reges populorum erunt ex eo. *Agar*, aduena vel conuerſa. Fuit enim Ægyptia. *Cethura*, thymiama interpretatur. *Iſmael*, interpretatur auditio Dei: ſic enim ſcriptum eſt, Et vocauit nomen eius Iſmael, quia exaudiuit eum Deus. *Eſau*, trinomius eſt, & ex propriis cauſa variè nuncupatur. dicitur enim Eſau, id eſt rufus ob coctionem rufæ lentis ita appellatus, cuius edulio primogenita perdidit. *Edom*: aut ob ruborem corporis dictus eſt, quod Latinè ſanguineus dicitur. *Seir* verò quod fuerit hiſpidus, & piloſus: quoniam enim natus eſt, totus ſicut pellis piloſus erat. atq; ideo tribus nominibus appellatur, Eſau, id eſt rufus. *Edom*, id eſt ſanguineus. *Seir*, id eſt piloſus: quia non habuit lenitatẽ. *Rebecca*, patientia: ſiue quæ multũ accepit. *Lia*, laborioſa vtique generãdo. Plurimos enim dolores quàm Rachel fecunditate pariendi experta eſt. *Rachel*, interpretatur ouis, pro ea enim Iacob pauit oues Laban. *Zilpa*, os hians. *Bala*, inueterata. *Dina*, transfertur in cauſam. Iurgij enim in Sichimis cauſa extitit. *Thamar*, amaritudo pro viris mortuis. Eadẽ & cõmutans. Mutauit enim ſe in habitũ meretricis, quãdo cum ſocero ſuo concubuit *Phares*, diuiſio, ab eo quòd diuiſerit mẽbranulam ſecũdarũ diuerſoris. Inde & Phares ſortitus eſt nomen. Vnde & Phariſæi qui ſe quaſi iuſtos à populo ſeparabant, diuiſi appellabãtur. *Zara*, frater eius in cuius manu erat coccinũ, interpretatur oriẽs, ſiue quia primus apparuit, ſiue quòd plurimi ex eo iuſti nati ſunt, vt in libro Paralipomenon continetur, Zara, id eſt oriens appellatus eſt. *Iob*, in Latinũ vertitur dolẽs, & rectè: propter percuſſionẽ carnis & paſſiones dolorũ. Calamitates enim ſuas nominis etymologia præfigurauit. *Pharao*, nomẽ eſt nõ hominis ſed honoris: ſicut & apud nos Auguſti appellantur reges cum propriis nominibus cenſeantur. Exprimitur autem in Latinum Pharao denegans eum, vtique Deum, ſiue diſſipator eius. Populi enim Dei fuit afflictor. *Iãnes* marinus, ſiue vbi eſt ſignũ eius. Ceſſit & defecit ſignum eius coram ſignis Moyſi. vnde & dixerunt Magi, Hic digitus Dei eſt. *Mambres*, mare pelliceum, ſiue mare in capite. Deniq; Moyſes interpretatur ſumptus ex aqua. Inuenit enim eum ad ripã fluminis expoſitũ filia Pharaonis, quẽ colligens adoptauit filiũ ſibi: vocauitque nomen eius Moyſes, eo quòd de aqua ſumpſiſſet eũ. *Aaron*, mons fortitudinis interpretatur, propter quòd thuribulum accipiẽs in medio ſuperſtitum & interemptorum obuiam ſtetit, & ruinam mortis quaſi quidam mons fortis excluſit. *Eleazar*, Dei adiutorium. *Balac*, præcipitãs ſiue deuorans. *Balaam*, vanus populus. *Phinees*, ori parcens. transfixit enim pugione Zambri cum ſcorto Madianitide, & Domini furorem placauit, vt parceret. *Zambri*, ſtella laceſſiẽs vel amaricans. Propriè enim eſt nomen ab amaritudine vocatum: quòd peccando amaricauerit populum. *Raab*, latitudo vel fames ſiue impetus. *Ioſue* interpretatur ſaluator. Ipſe enim in figura Chriſti populum à deſerto ſaluauit, & in terram repromiſſionis induxit. *Caleb*, quaſi cor aut canis. *Othoniel*, tempus eius Deus, vel reſponſio Dei. *Aod*, glorioſus. *Barach*, fulgurans. *Debora*, Apis vel loquax. Apis, quia fuit ad bellum promptiſſima, dimicans aduerſus Siſaram: quo perempto cecinit canticum: inde loquax. *Iahel*, aſcenſio. *Gedeon*, experimentũ iniquitatis eorum. Frequentibus enim documentis informatus eſt quaſi præſagio contra hoſtes futuram victoriam expediret: ex quo futuro experimento etymologiam nominis ſumpſit. *Abimelech*, pater meus Rex. *Thola*, vermiculus vel coccinũ. *Iair*, illuminãs. *Iephte*, aperiẽs vel apertus. *Eſebon*, cogitatio ſiue vinculum mœroris. *Abdo*, ſeruus eius. *Samſon*, ſol eorũ vel ſolis fortitudo. Fuit enim virtute clarus, & liberauit Iſrael de hoſtibus eorum. *Dalila*, paupercula vel ſitula. *Booz* in fortitudine: ſiue in quo robur. *Noemi*, quem interpretari poſſumus conſolatã: eo quòd marito & liberis peregrè mortuis, nurũ Moabitidẽ in cõſolationem ſuã tenuit. *Ruth*, interpretatur feſtinans. Alienigena enim erat ex populo gentili: quæ relicta patria feſtinauit tranſire in terram Iſrael dicens ſocrui ſuæ, Quocunque perrexeris, pergã. *Anna*, gratia eius interpretatur, quia dum eſſet prius ſterilis natura, poſtremò Dei gratia fecundata eſt. *Eli*, Deus meus. *Ofni*, diſcalciatus. Filius enim fuit Heli electus in miniſterium ſacerdotij: cuius amiſſionem ſuo expreſſit vocabulo Apoſtolus enim ait, Calciati pedes in præparationem Euangelij pacis. Et propheta: Quàm ſpecioſi pedes qui annunciant pacẽ! Iſte ergo diſcalciatus interpretatur, vt eius nomine veteris Teſtamenti ſacerdotium à veteri populo ſignificaretur ablatum. *Phinees*, frater Ofni, os mutum interpretatur, quo ſignificatur ſacerdotij veteris & doctrinæ ſilẽtium. *Samuel*, nomen eius Deus. *Geſſai*, in ſole ſacrificium vel incenſum. *Saul* petitio interpretatur. Notum eſt enim quomodo Hebræorũ populus cum ſibi regem petierit, & accepit nomẽ nõ ſecundũ Deum: ſed ſecũdũ ſuã voluntatem.

David, manu fortis interpretatur: vtiq; quia fortiſſimus in prælijs fuit. Ipſe & deſiderabilis in ſtirpe ſcilicet ſua, de quo dixerat propheta, Veniet deſideratus cunctis gentibus. *Salomon*, tribus nominibus fuiſſe perhibetur. Primum vocabulum eius *Salomon* dicitur, id eſt pacificus, eo quòd in regno eius pax fuerit. Secũdum nomẽ *Idida*: eo quòd fuerit dilectus & amabilis Domino. Tertium vocabulum eius *Coeleth*, quod Græcè appellatur Eccleſiaſtes, Latinè Cõcionator: quòd ad populũ loqueretur, *Ionathas*, colũbæ donũ. *Abſalon*, patris pax per antiphraſin: eo quòd bellũ aduerſus patrẽ geſſiſſet: ſiue quòd in ipſo bello Dauid placatus fuiſſe legitur filio: adeo vt etiã magno cum dolore extinctum plangeret. *Roboam*, latitudo populi, & ipſum per antiphraſin: quòd decem tribubus ab eo ſeparatis, duæ tantùm ei relictæ ſunt. *Abia*, pater Dominus, vel pater fuit. *Aſa*, tollens ſiue ſuſtollẽs. *Ioſaphat*, Domini iudicium. *Iorã*, qui eſt excelſus. *Achazias*, apprehendens Dominũ. *Athalia*, tẽpus Domini. *Ioas*, ſpirãs vel Domini robur. *Amaſias*, populũ tollẽs. *Oſias*, fortitudo Domini. *Azarias*, auxiliũ Domini. *Ozias* autẽ ipſe eſt qui & Azarias duplici nomine. Ipſe eſt qui illicitum ſibi ſacerdotiũ vẽdicare conatus, lepra in frõte percuſſus eſt. *Ioathã*, eſt perfectus. Pulchrã etymologiã nominis habet. Fecit enim tectũ in cõſpectu Domini, & portam templi ædificauit excelſam. *Achas*, apprehendens. *Ezechias*, fortis Dominus. *Manaſſes*, obliuioſus. Per multa enim ſcelera & ſacrilegia reliquerat & oblitus fuerat Domini. *Amon*, fidelis vel honeſtus. *Ioſias* vbi eſt incenſum Domini, propria etymologia nominis. Iſte eſt enim qui ſimulacra cõbuſſit. *Ioachas*, robuſtus. *Ioachim*, vbi eſt præparatio. *Eliachim*, Dei reſurrectio. *Ieconias*, pręparatio Domini. *Sedechias*, iuſtus Domini. *Ierobaam*, iudicatio ſiue cauſa populi, vel, vt quidã aiũt, diuiſio interpretatur, pro eo quòd in regno eius diuiſus ſit populus Iſrael, & pręciſus à regno ſtirpis Dauid. Diuiſionis enim populi cauſa iſte extitit. *Zambri*, pſalmus, vel canticũ meũ. *Amri*, criſpans meus. *Achab*, frater patris. *Iezabel*, fluxus ſanguinis: vel fluens ſanguinem: ſed melius vbi eſt ſterquilinium. Præcipitata enim deorſum comederũt carnes eius canes: ſicut prædixerat Helias, Et erũt, inquit, carnes Iezabel, ſicut ſtercus ſuper faciẽ terræ. *Ochozias*, apprehẽdens Deũ. *Iehu*, ipſe, vel eſt. *Ioathã*, robuſtus. *Sella*, vmbra eius vel petitio. *Manaẽ*, cõſolãs. *Phaceas*, aperiẽs. *Nabuchodonoſor*, prophetiæ lagunculæ anguſtæ, ſiue prophetans iſtiuſmodi ſignum per ſomnium ſcilicet futurorũ quod vidiſſe narratur, & Daniel interpretatus eſt, ſiue ſeſſio in agnitione anguſtiæ pro iis qui in captiuitatem ab eo ducti ſunt. *Zorobabel*, apud Hebræos ex tribus integris nominibus traditur eſſe cõpoſitus. *Zo*, iſte, *ro*, magiſter, *babel*, propriè Babylonium ſonat: & efficitur nomen Zorobabel, iſte magiſter de Babylone. In Babylone enim ortus eſt, vbi & princeps gentis Iudææ extitit.

De patriarchis. CAP. VII.

QVorundam patriarcharũ etymologiæ notãdæ ſunt, vt ſciamus quomodo ſuo vocabulo reſonent. Nam plerique eorum ex cauſa propria nomina acceperunt. *Patriarcha* interpretatur patrum princeps. Ἀρχὴ enim Græcè principatus eſt. *Abram*, primùm vocatus eſt, pater videns populum, propter Iſraelitas ſcilicet tantùm. poſtea appellatus eſt Abraham, quod transfertur pater multarum gentium, quod erat adhuc per fidem futurũ. Gentium autem non habetur in nomine, ſed ſubauditur, iuxta illud: Erit nomen tuum Abraham, quia patrem multarũ gentium poſui te. *Iſaac*, ex riſu nomen accepit. Riſerat enim pater: quando ei promiſſus eſt admirans in gaudio. Riſit & mater, quando per illos tres viros promiſſus eſt, dubitans in gaudio. Ex hac ergo cauſa nomen accepit Iſaac. interpretatur enim riſus. Sciẽdum autem quod quatuor in veteri Teſtamento abſque vllo velamine nominibus ſuis antequam naſcerentur vocati ſunt. Iſmael, Iſaac. Salomon & Ioſias. Lege ſcripturas. *Iacob*, ſupplantator interpretatur, ſiue quòd in ortu plantam naſcentis fratris apprehenderit: ſiue quòd poſtea deceperit fratrẽ arte. Vnde Eſau dixit: Iuſtè vocatũ eſt nomẽ eius Iacob, ſupplantauit enim me ecce ſecũdo. *Iſrael*, vir vidẽs Deum. Tunc enim hoc nomen accepit, quando tota nocte luctatus vicit in certamine angelũ. & oriente lucifero benedictus eſt. Inde propter viſionẽ Dei Iſrael appellatus eſt, ſicut & ipſe ait: Vidi Dominum & ſalua facta eſt anima mea. *Ruben*, interpretatur viſionis filius. Sic enim quãdo eum peperit Lia: vocauit nomẽ eius Ruben dicens: Quia vidit Deus humilitatẽ meã. *Simeon*, interpretatur auditio Dei. Sic enim dixit Lia quãdo eum peperit, Quia exaudiuit me Deus. Leui additus. Dixit enim Lia quando peperit eum nõ ambigens de amore viri: Nunc mecum erit vir meus, quia peperi tres filios. *Iudas*, cõfeſſio dicitur. Quãdo enim eum peperit Lia, laudẽ Domino retulit dicens: *Nunc ſuper hoc confitebor Domino*. & ob id vocatus eſt Iudas. A confeſſione itaque nomen eius dictum eſt: quod eſt gratiarum actio. *Iſachar*, interpretatur merces. Hoc autẽ ideo, quia mãdragoris filij Ruben introitum viri qui Racheli debebatur, ad ſe emerat Lia. Vnde & dum natus eſt, dixit Lia, Dedit Deus mercedem meã. *Zabulon*, interpretatur habitaculum. Sextum enim hunc filium genuerat Lia: propterea iam

ſecura dixit, Habitabit mecum vir meus. Vnde & filius eius vocatus eſt habitaculum. *Nephtalim* de conuerſatione ſiue comparatione: cauſa nominis eius eſt. Vnde & dixit Rachel, cùm eum peperiſſet ancilla eius Bala: Habitare me fecit Deus habitationem cum ſorore mea. *Dan* interpretatur iudicium. Bala enim dum eum peperiſſet, dixit Rachel domina eius: Iudicauit me Dominus, & exaudiens dedit mihi filium. Cauſam nominis expreſſit, vt ab eo quòd iudicaſſet Dominus: filio ancillæ iudicij nomen imponeret. *Gad* ab euentu ſiue procinctu vocatus eſt. Quando enim eum peperit Zilpha, dixit domina eius Lia in fortuna, id eſt quod dicitur, in procinctu vel euentu. *Aſer* beatus dicitur, dum enim peperiſſet eum Zilpha, dixit Lia: Beata ego, & beatificāt me mulieres: & ab eo quòd beata dicatur, ex etymologia nominis Beatum vocauit. *Ioſeph* ab eo quòd ſibi alium filium addi mater optauerat, vocauit augmentum. Hūc Pharao, *Cephaneth* appellauit, quod Hebraicè abſconditor repertorū ſonat, pro eo quòd obſcura ſomnia reuelauit, & ſterilitatem prædixit. Tamen quia hoc nomen ab Ægyptio ponitur, ipſius linguæ deberet habere rationē. Interpretatur ergo Cephaneth Ægyptio ſermone Saluator mundi, eo quòd orbē terræ ab imminente famis excidio ipſe liberaret. *Beniamin* interpretatur filius dextræ quod eſt virtutis. Dextra enim interpretatur Iamin. Mater quippe eius moriens vocauerat nomen eius Benoni, id eſt, filius doloris mei. Pater hoc mutauit, filium dextræ nominans. *Manaſſes* dictus ab eo quòd ſit pater eius oblitus laborum ſuorum. Ita enim Hebraicè vocatur obliuio. *Ephraim* eo quòd auxerit eum Deus, & ex hoc vocabulo in linguam noſtram transfertur augmentum.

De prophetis. CAP. VIII.

QVos gentilitas vates appellat, hos noſtri *prophetas* vocant, quaſi præfatores: quia porrò fantur, & de futuris vera prædicunt. Qui autem à nobis prophetæ, in veteri teſtamento *videntes* appellabantur: quia videbant ea quæ cæteri non videbant, & proſpiciebant ea, quæ in myſterio abſcondita erant. Hinc eſt quod ſcriptum eſt in Samuele, Eamus ad videntē. Hinc Eſaias, Vidi, inquit, Dominum ſedētem ſuper ſolium excelſum & eleuatum. Et Ezechiel, Aperti ſunt cœli & vidi viſiones Dei. Quorundam autem prophetarum nominum etymologiæ annotandæ ſunt. Vocabula enim eorum ſatis oſtendunt, quid in futuris factis dictiſque ſuis prænunciaſſent. *Helias* interpretatur Dominus Deus. Ex futuri ergo præſagio ſic vocatur. Nam dū altercaretur in ſacrificio cum quadringentis ſacerdotibus Baal, inuocato nomine Domini deſcendit de cœlo ignis ſuper holocauſtum. Quod cùm vidiſſet omnis populus cecidit in faciem ſuam, & ait: Dominus ipſe eſt Deus. Ex hac ergo cauſa tale prius nomen accepit, pro eo quòd per eum poſteà cognouerit populus Dominū Deum. Idem & fortis Dominus interpretatur: vel propter quòd interfecit eoſdem ſacerdotes, vel propter quòd Achab aduerſitatem tolerauit. *Heliſæus* Domini ſalus interpretatur. vocabulum autem idem ex futuri præſagio ſuſcepit, denique & multas virtutes fecit, & famem pellens populum à morte ſaluauit. *Nathan*, dedit, ſiue dantis. *Iſaias* interpretatur ſaluator Domini. Et meritò. Saluator eſt enim vniuerſarum gentium, eiúſque ſacramenta ampliùs quàm cæteri prædicat. *Ieremias* excelſus Domini, pro eo quòd dictum eſt ei: Conſtitui te ſuper gentes & regna. *Ezechiel*, fortitudo Dei. *Daniel*, iudicium Dei, ſiue quia in presbyterorum iudicio ſententiam diuinæ examinationis exhibuit, dum reperta eorum falſitate Suſannam ab interitu liberauit: ſiue quòd viſiones & ſomnia quibus per ſigna quædam & ænigmata futura monſtrabantur, ſagaci mente diſcernēs aperuit. Hic & deſideriorum vir appellatus eſt, quia panem deſiderij non manducauit, & vinum concupiſcentiæ non bibit. *Ozee* ſaluator aut ſaluans. Dum enim iram Dei in populum Iſrael ob crimen idololatriæ prophetaſſet, domui Iudæ ſalutem pronunciauit. Propter quod Ezechias rex Iuda, ſublatis idolis quæ præcedentes reges conſecrauerant, templum Domini purgaſſe ac purificaſſe monſtratur. *Iohel* Dominus Deus, ſiue incipiens Deo, vel fuit Dei. Hoc enim eius vocabulum reſonatur, etymologia incerta. *Amos* populus auulſus. Prophetia enim eius ad populum fuit Iſrael, quia iam auulſus erat à Domino, & aureis vitulis ſeruiebat ſiue auulſus à regno ſtirpis Dauid. *Naum* germen ſiue conſolator. Increpat enim ciuitatem ſanguinum, & poſt euerſionem illius conſolatur Sion dicens: Ecce ſuper montes pedes euangelizantis & annunciantis pacem. *Abacuc* amplexans, quia vel ex eo quòd amabilis Domini fuit, vocatur amplexatio, vel quòd in certamen cū Deo congreditur, amplexantis, id eſt luctantis ſortitus eſt nomen. Nullus enim tam audaci voce auſus eſt Deū ad diſceptationem iuſtitiæ prouocare: cur in rebus humanis & mundi iſtius tanta rerum verſaretur iniquitas? *Micheas*, quis hic, vel quis iſte? Cōminatur enim Samariæ ob cauſam ſimulachrorū illo modo de quo Heliu dicit: Quis eſt iſte inuoluens ſententias? *Sophonias* ſpeculum vel arcanum Domini interpretatur: vtrumque ad prophetas con-

uenit. Ipſi enim ſciūt myſteria Dei. Vnde ad Ezechielem dicitur: Speculatorem te poſui domui Iſrael. Et alibi, Non faciet Dominus quicquam, niſi reuelauerit ſeruis ſuis prophetis. *Abdias*, ſeruus Domini. Sicut enim Moyſes ſeruus Domini & Apoſtolus ſeruus Chriſti: ita iſte legatus ad gentes miſſus videt & prædicat quæ prophetali digna ſunt miniſterio & ſeruitute: vnde ſeruus Domini. *Ionas* interpretatur columba ſiue dolens. Columba, pro gemitu quando in ventre ceti triduo fuit. Dolens autē vel propter triſtitiam quam habuit de ſalute Niniuitarum: vel propter ederam ſubitò areſcentem: cuius vmbraculo tegebatur contra ſolis ardorem. Ipſe eſt & Amathi Sareptenitę viduę filius, vt Iudæi aſſirmant, quem reſuſcitauit Helias, matre poſtea ad eum dicente: Nunc cognoui quoniā vir Dei es tu. & verbum Domini in ore tuo verum eſt. Ob hanc cauſam ipſum puerum Amathi vocatum. Amathi enim ex Hebræo in Latinam linguam veritas dicitur, & ex eo quòd verùm Helias locutus eſt: ille qui ſuſcitatus eſt, filius nuncupatus eſt veritatis. *Zacharias* memoria Domini. Septuageſimo enim anno deſolationis templi completo, Zacharia prædicante memoratus eſt Dominus populi ſui: iuſſúque Darij reuerſus eſt populus Dei, & reædificata eſt vrbs, & templum. *Aggeus* in Latinum feſtiuus & lætus reſonat. Deſtructum enim templum ædificandum prophetat, & poſt luctum captiuitatis regreſſionis lætitiam prædicat. *Malachias* interpretatur angelus Domini, id eſt, nuncius. Quicquid enim loquebatur: quaſi à Domino eſſent mandata, ita credebantur, & inde ita nomen eius Septuaginta tranſtulerunt dicentes, Aſſumptio verbi Domini ſuper Iſrael in manu angeli eius. *Eſdras* adiutor. *Neemias* conſolator à Domino. Quodam enim præſagio futurorum nomina iſta ſortiti ſunt. Fuerunt enim in adiutorium & conſolationem omni illi populo redeunti ad patriam. Nam & templum Domini idem reædificauerunt, & murorum & turrium opus ipſi reſtaurauerunt. *Ananias* gratia Dei interpretatur. Idem & *Sidrac* lingua Chaldæa, quod interpretatur decorus meus. *Azarias* auxilium Domini. Idem & Abdenago, quòd in Latinum vertitur Seruiens taceo. *Miſahel*, qui populus Domini. Ipſe & Miſac quod interpretatur riſus vel gaudiū. *Azia* frater meus. *Semeia* audiens Dominum. *Aſap* congregans. *Ethan*, robuſtus, ſiue aſcenſus. *Idithun* tranſiliens eos, ſiue ſaliens eos. Quoſdā enim inhærentes humo: curuatos in terram, & ea quæ in imo ſunt cogitantes, & in rebus tranſeuntibus ſpem ponentes, tranſiliuit canendo iſte, qui vocatur tranſiliens. *Eman* accipiens vel formido eorum. *Barachia* benedictus Dominus, vel benedictus Domini. *Olda* diſtrictio, ſiue diuerticulum. *Iudith* laudās vel confitens Domino. *Heſter* abſconſa. *Zacharias* memoria Domini, ob hoc quia canit memoriale teſtamenti ſui ſancti. *Ioannes* Domini gratia: eo quòd ſit limes prophetiæ, prænuncius gratiæ, ſiue initium baptiſmatis, per quod gratia miniſtratur. Hi ſunt prophetæ veteris nouíque teſtamenti: quorum finis Chriſtus, cui dicitur à Patre, Et prophetam in gentibus poſui te. ¶ *Prophetiæ* autem *genera* ſunt ſeptem. Primū genus *Ecſtaſis*, quod eſt mentis exceſſus, ſicut vidit Petrus vas illud ſumiſſum de cœlo in ſtupore mentis cum variis animalibus. Secundum genus *viſio*, ſicut apud Eſaiam dicentem: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum. Tertium genus *Somnium*, ſicut Iacob ſubnixam in cœlo ſcalam dormiens vidit. Quartum genus *per nubē*, ſicut ad Moyſen & ad Iob poſt plagam loquitur Deus. Quintum genus *Vox de cœlo*, ſicut ad Abraham ſonuit dicens, Ne iniicias manum tuam ſuper puerum. Et ad Saulum in via: Saule Saule quid me perſequeris? Sextum genus, *accepta parabola*, ſicut apud Salomonem in Prouerbiis, & apud Balaam cùm euocaretur à Balac. Septimum genus *repletio ſancti Spiritus*, ſicut penè apud omnes prophetas. ¶ Alia *tria genera viſionum* dixerunt eſſe. Vnum *ſecundum oculos corporis*, ſicut vidit Abraham tres viros ſub ilice Mābre: & Moyſes ignem in rubo: & diſcipuli transfiguratum Dominum in monte, inter Moyſen, & Heliam, & cætera huiuſmodi. Alterum *ſecundum Spiritum quo imaginamur ea quæ per corpus ſentimus*, ſicut vidit Petrus diſcū illum ſubmitti de cœlo cum variis animalibus: & ſicut Eſaias Deum in ſede altiſſima non corporaliter, ſed ſpiritualiter vidit. Non enim Deum forma corporea circumterminat: ſed quemadmodum figuratè, non propriè multa dicuntur: ita etiam figuratè multa monſtrantur. Tertium autem genus viſionis eſt, *quod neque corporeis ſenſibus, neque vlla parte animæ qua corporalium rerum imagines capiuntur: ſed per intuitum mentis quo intellecta conſpicitur veritas*: ſicut Daniel præditus mente vidit quod Balthaſar viderat corpore, ſine quo genere illa duo vel infructuoſa ſunt, vel etiam in errorem mittunt. Omnia tamē hæc genera Spiritus ſanctus moderatur. ¶ Habere autem prophetiam non ſolùm bonus, ſed etiam malus poteſt. Nam inuenimus Saulem regem prophetaſſe. Perſequebatur enim ſanctum Dauid, & impletus Spiritu ſancto prophetare cepit.

De apoſtolis. CAP. IX.

Apoſtoli miſſi interpretantur. Hoc enim eorum nomen indicat. Nā ſicut Græcè

ἄγγελοι

ἄγγελοι Latinè nuntij vocantur: ita Græcè Apoſtoli, Latinè miſſi appellantur. Ipſos enim miſit Chriſtus euangelizare per vniuerſum mundum: ita vt quidam Perſas Indóſque penetrarent: docentes gentes, & facientes in nomine Chriſti magna & incredibilia miracula, vt atteſtantibus ſignis & prodigiis crederetur illis in iis quæ dicebant & viderant. Habent enim plerique eorum ex iis cauſas ſuorum vocabulorum. *Petrus* à petra nomen accepit, hoc eſt à Chriſto ſuper quem fundata eſt Eccleſia. Non enim à Petro petra, ſed Petrus à petra nomen ſortitus eſt: ſicut non Chriſtus à Chriſtiano, ſed Chriſtianus à Chriſto vocatur. ideóque ait Dominus: Tu es Petrus & ſuper hanc Petram, & cætera. quia dixerat Petrus, Tu es Chriſtus filius Dei viui. deinde ei Dominus, Super hanc petrã, quam confeſſus es, ædificabo, inquit, Eccleſiã meã. Petra enim erat Chriſtus ſuper quod fundamentum etiam ipſe ædificatus eſt Petrus. *Cephas* dictus, eo quòd in capite ſit conſtitutus Apoſtolorum. κεφαλὴ enim Græcè, caput dicitur, & ipſum nomen in Petro Syrum eſt. *Simon Bariona*, in linguam noſtram ſonat filius columbæ, & eſt nomen Syrum pariter & Hebræum. *Bar* quippe Syra lingua filius, *Iona* Hebraicè columba, vtroque ſermone dicitur bariona. Alij ſimpliciter accipiunt quod Symon, id eſt Petrus filius ſit Iohannis, iuxta illam interrogationem: Simon Iohannis diligis me? & volunt ſcriptorum vitio deprauatum, vt pro bar Iohanna, hoc eſt filius Iohannis, bariona ſcriptum ſit, vna detracta ſyllaba. Ioanna autem interpretatur Domini gratia. Et fuiſſe conſtat Petrum, trinomiũ: *Petrum, Cephan, & Simon Bariona*: Simon autem Hebraicè interpretatur obediens. *Saulus*, Hebraico ſermone tentatio dictus, eo quòd prius in tentatione Eccleſiæ ſit verſatus. Perſecutor enim erat, & inde nomen habebat iſtud, quando perſequebatur Chriſtianos. Poſtea mutato nomine de Saulo factus eſt Paulus, quod interpretatur mirabilis ſiue electus. Mirabilis, vel quia multa ſigna fecit, vel quia ab oriente vſque ad occaſum Euangelium Chriſti in omnibus gentibus prædicauit. Electus, ſicut in Actibus Apoſtolorum Spiritus ſanctus dicit: Segregate mihi Barnabam & Paulum ad opus ad quod elegi eos. Latino autem ſermone *Paulus* à modico dictus: vnde & ipſe ait, Ego ſum minimus Apoſtolorum omniũ. Quando enim Saulus, ſuperbus, elatus: quando Paulus, humilis & modicus. Ideo ſic loquimur, paulo pòſt videbo te, id eſt poſt modicum. Nam quia modicus factus, ipſe dicit, Ego enim ſum nouiſſimus Apoſtolorũ. & Mihi minimo omnium ſanctorum. Cephas autẽ & Saulus ideo mutato nomine ſunt vocati, vt eſſent etiam ipſo nomine noui, ſicut Abrahã & Sara. *Andreas* frater Petri carne, & cohæres gratiæ, ſecundum Hebræam etymologiã interpretatur decorus, ſiue reſpondens. ſermone autem Græco à viro virilis appellatur. *Ioannes*, quodam vaticinio ex merito nomine accepit. Interpretatur enim, In quo eſt gratia, vel Domini gratia. Amplius enim eum cæteris Apoſtolis dilexit Ieſus. *Iacobus Zebedæi* à patre cognominatur, quẽ relinquens, cum Ioanne verũ patrem ſecuti ſunt. Hi ſunt filij tonitrui, qui etiam Boanerges ex firmitate & magnitudine fidei nominati ſunt. Hic eſt Iacobus filius Zebedæi, frater Ioannis: qui poſt aſcẽſionem Domini ab Herode manifeſtatur occiſus. *Iacobus Alphæi*, ob diſtinctionem prioris cognominatus, qui dicitur filius Zebedæi: ſicut iſte filius Alphæi. Cognomentũ igitur ambo à patre ſumpſerunt. Iſte eſt Iacobus minor, qui in Euangelio frater Domini nominatur, quia Maria vxor Alphæi ſoror fuit matris Domini, quam Mariam Cleophæ Ioãnes Euangeliſta cognominat: à patre ſiue à gẽtilitate familiæ, aut quacunque alia cauſa ei nomen imponens. Alphæus autem Hebrçorum ſermone in Latinum exponitur milleſimus, ſiue doctus. *Philippus*, os lampadarum, vel os manuum. *Thomas*, abyſſus vel geminus, vnde Græcè Didymus appellatur. *Bartholomæus*, filius ſuſpendentis aquas, vt filius ſuſpendentis me: Syrum eſt non Hebræum. *Matthæus*, in Hebræo donatus exprimitur. Idem & appellatus Leui ex tribu à qua ortus fuit. In Latino autem ex opere publicani nomen accepit, quia ex eis fuit electus, & in apoſtolatum tranſlatus. *Simon Cananeus*, ad diſtinctionem Simonis Petri, de vico Galilææ Cana, vbi aquas Dominus mutauit in vinũ. Ipſe eſt qui in alio Euangeliſta ſcribitur *Zelotes*. Cana quippe zelus interpretatur. *Iudas Iacobi*, qui alibi vocatur Lebbeus, figuratum nomẽ habet à corde: quod nos diminutiuè corculum poſſumus appellare. Ipſe in alio Euangeliſta Thaddæus ſcribitur, quem eccleſiaſtica tradit hiſtoria miſſum Edeſſam ad Abgarũ regẽ. *Iudas Iſcariotes*, vel à vico in quo ortus eſt, vel ex tribu Iſachar vocabulũ ſumpſit, quodã præſagio futuri in cõdemnationẽ ſui. Iſachar enim interpretatur merces, vt ſignificaretur pretiũ proditoris, quo vendidit Dominũ, ſicut ſcriptum eſt, Et acceperunt mercedẽ meã, triginta argenteos, &c. *Mathias*, qui inter Apoſtolos ſine cognomine ſolus habetur interpretatur donatus, vt ſubaudiatur pro Iuda. Ipſe enim in locum eius electus eſt ab Apoſtolis, cùm pro duobus ſors mitteretur. *Marcus* excelſus mandato, vtique propter Euangelium altiſſimi quod prædicauit. *Lucas* ipſe conſurgens, ſiue eleuans, eo quòd eleuauerit per prędicationẽ Euangeliũ poſt alios.

nomen habet compoſitum ex Græco & Latino, quaſi ſacrum dans. ſicut enim rex à regendo, ita ſacerdos à ſacrificando vocatus eſt. Conſecrat enim & ſanctificat. Sacerdotes gentilium *flamines* dicebantur. Hi in capite habebant pileum in quo erat breuis virga deſuper, habens lanæ aliquid: quod cùm pro æſtu ferre non poſſent, filo tantùm capita religare cœperunt. Nam nudis eos penitus capitibus incedere nefas erat. Vnde à filo quo vtebantur, flamines dicti ſunt: quaſi filamines. Verùm feſtis diebus filo depoſito: pileũ imponebant pro ſacerdotij eminentia. *Preſbyter* Græcè, Latinè ſenior interpretatur, non pro ætate vel decrepita ſenectute: ſed propter honorem & dignitatem quam acceperunt, presbyteri nominantur. Vnde & apud veteres idem epiſcopi, & presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis: hoc eſt ætatis. Ideò autem & presbyteri ſacerdotes vocantur, quia ſacrum dant, ſicut & epiſcopi: qui licet ſint ſacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent, quia nec chriſmate frontem ſignant, nec paracletum ſpiritum dant: quòd ſolùm deberi epiſcopis lectio Actuum apoſtolorum demonſtrat. *Leuitæ* ex nomine autoris vocati. de Leui enim leuitæ exorti ſunt, à quibus in templo Dei myſtici ſacramenti myſteria explebantur. Hi Græcè diaconi: Latinè miniſtri dicuntur, quia ſicut in ſacerdote conſecratio: ita in diacono miniſterij diſpenſatio habetur. *Hypodiaconi* Græcè: quos nos ſubdiaconos dicimus. qui ideò ſic appellantur, quia ſubiacent præceptis & officiis leuitarum: qui in Eſdra Nathanei appellantur, id eſt in humilitate Domino ſeruientes. Oblationes enim in templo Dei à fidelibus ipſi ſuſcipiunt, & leuitis ſuperponendas altaribus deferunt. Hi apud Hebræos Nathinnei vocantur. *Lectores* à legendo & pſalmiſtæ à pſalmis canendis vocati. Illi enim prædicant populis quid ſequantur. iſti canũt vt excitent ad compunctionem animos audientium. licet & quidam lectores ita miſeranter pronuncient, vt quoſdam ad luctum lamentationémque compellant. Idem etiam pronunciatores vocãtur, quod porrò annuncient. Tanta enim & tam clara erit vox eorum, vt quamuis longè poſitorum aures adimpleant. *Cantor* autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte muſica, ſicut ea docti homines Latinè dicere potuerunt, præcentor & ſuccentor. *Præcentor*, qui vocem præmittit in cantu. *Succentor* autem qui ſubſequenter canendo reſpondet. *Concentor* autem dicitur qui conſonat: qui autem non conſonat, nec concinit, nec cantor, nec ſuccentor erit. *Acolyti* Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur, à deportandis cereis quando Euangelium legẽdum eſt, aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis & deportantur: non ad fugandas tenebras, dum ſol eodẽ tempore rutilet: ſed ad ſignum lætitiæ demõſtrandum, vt ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur de qua in Euangelio legitur: Erat lux vera quæ illuminat, & cætera. *Exorciſtæ* ex Græco in Latinum adiuratores ſiue increpantes vocantur. Inuocant enim ſuper cathecumenos, vel ſuper eos qui habent ſpiritum immundum, nomen Domini Ieſu, adiurantes per eum, vt egrediatur ab eis. *Oſtiarij*, id eſt ianitores qui in Eſdra cuſtodes templi dicuntur ſeruorum Salomonis filij: qui in veteri teſtamento electi ſunt ad cuſtodiam templi, vt non ingrederetur eum immundus in omni re. dicti autem oſtiarij, quòd præſint oſtiis templi. Ipſi enim tenentes clauem, omnia intus extráque cuſtodiunt: atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, reſpuunt infideles.

De monachis. CAP. XIII.

MOnachus Græca etymologia vocatus, eò quòd ſit ſingularis. μονὰς n. Græcè ſingularitas dicitur. Ergo ſi ſolitarius interpretatur vocabulum monachi, quid facit in turba, qui ſolus eſt? Plura autem ſunt genera monachorum. *Cenobitæ*: quos nos in commune viuentes poſſumus appellare. Cœnobium enim plurimorum eſt. *Anachoritæ* ſunt, qui poſt cœnobialem vitam deſerta petunt & ſoli habitãt per deſerta: & ab eo quòd procul ab hominibus receſſerunt, tali nomine nuncupantur: ſed anchoritæ Heliam & Ioannem cœnobitæ apoſtolos imitãtur. *Heremitæ* ij ſunt: qui & anachoritæ, ab hominum cõſpectu remoti: heremum & deſertas ſolitudines appetentes. Nam heremum dicitur quaſi remotum. *Abba* autem Syrum nomen, ſignificat in Latinum pater: quod Paulus Romanis ſcribens expoſuit dicens: In quo clamamus abba pater: in vno nomine duabus vſus linguis. Dicit enim Abba Syro nomine patrem, & rurſus Latinè nominat, id eſt, patrem.

De cæteris fidelium nominibus. CAP. XIV.

CHriſtianus, quãtum interpretatio oſtendit, de vnctione dicitur, ſiue de nomine autoris & creatoris. A Chriſto enim Chriſtiani ſunt cognominati, ſicut à Iuda Iudæi. De magiſtri quippe nomine cognomen ſectatoribus datum eſt. Chriſtiani autem olim à Iudæis quaſi ob opprobrium *Nazareni* vocabantur, pro eo quòd Dominus noſter atque ſaluator à vico quodam Galileæ Nazareus ſit appellatus. Non ſe autem glorietur

Chriſtianũ qui nomen habet & facta non habet. Vbi autem nomen ſecutum fuerit opus: certiſſimè ille eſt Chriſtianus, quia ſe factis oſtendit Chriſtianum, ambulans ſicut & ille ambulauit, à quo & nomen traxit. *Catholicus* vniuerſalis, ſiue generalis interpretatur. Nã Græci vniuerſale καθολικὸν vocant. *Orthodoxus* eſt rectè credens, & vt credit rectè viuens. ὀρθὸς enim Græcè rectè dicitur. δόξα gloria: hoc eſt vir rectæ gloriæ. Quo nomine non poteſt vocari qui aliter viuit quàm credit. *Neophytus* Græcè: Latinè nouellus & rudis, fidelis vel nuper renatus interpretari poteſt. *Cathecumenus* dictus pro eo quòd adhuc doctrinam fidei audit, necdum tamen baptiſmum percepit. Nam κατηχούμενος Græcè: auditor dicitur. *Competens* vocatur qui poſt inſtructionem fidei competit gratiam Chriſti, inde & à petendo competens vocatur. *Laicus*, popularis. λαὸς enim Græcè populus dicitur. *Proſelytus*, id eſt aduenã & circumciſus, qui miſcebatur populo Dei. Græcum eſt.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER VIII.

Capitula libri octaui.

1 *De Eccleſia & ſynagoga.*
2 *De religione & fide.*
3 *De hæreſi & ſchiſmate.*
4 *De hæreſibus Iudæorum.*
5 *De hæreſibus Chriſtianorum.*
6 *De philoſophis gentium.*
7 *De poetis.*
8 *De Sybillis.*
9 *De magis.*
10 *De paganis.*
11 *De diis gentium.*

De Eccleſia & ſynagoga. CAP. I.

Ecclesia Græcũ eſt: quod in Latinum vertitur conuocatio, propter quòd omnes ad ſe conuocet. *Catholica* vniuerſalis, quaſi καθ' ὅλον, id eſt, ſecundũ totum. Non enim ſicut conuenticula hæreticorũ in aliquibus regionũ partibus coarctatur: ſed per totũ orbem terrarum dilatata diffunditur. Quod etiam Apoſtolus approbat ad Romanos dicens: Gratias ago Deo meo pro omnibus vobis, quia fides veſtra annũciatur in vniuerſo mũdo. ſiue quod in vnitate cunctos coniungit credentes. Hinc & vniuerſitas ab vno cognominata eſt, propter quod in vnitatem colligitur. Vnde Dominus in Euangelio: Qui mecum non colligit, ſpargit. Cur autem eccleſia cùm vna ſit, à Ioanne ſeptem ſcribuntur, niſi vt vna catholica ſeptiformi plena ſpiritu deſignetur. ſicut & de Domino nouimus dixiſſe Salomonem: Sapientia ædificauit ſibi domum & exſcidit columnas vij. quæ tamen vij. vna eſſe non ambigitur, dicente Apoſtolo, Eccleſia Dei viui, quæ eſt columna & firmamentum veritatis. ¶ Inchoauit autem Eccleſia à loco vbi venit de cœlo Spiritus ſanctus, & impleuit vno loco ſedentes. ¶ Pro peregrinatione autem præſenti Eccleſia, *Sion* dicitur, eò quòd ab huius peregrinationis longitudine promiſſionem rerum cæleſtium ſpeculetur: & idcirco Sion, id eſt ſpeculatio nomẽ accepit. Pro futura verò patriæ pace Hieruſalem vocatur. nam Hieruſalem viſio pacis interpretatur. Ibi enim abſorpta omni aduerſitate: pacem, quæ eſt Chriſtus, præſenti poſſidebit obtutu. *Synagoga* Græcè, Latinè congregatio dicitur, quod proprium nomen Iudæorum populus tenuit. Ipſorum enim propriè ſynagoga dici ſolet: quamuis & Eccleſia dicta ſit. Noſtram verò Apoſtoli nunquam ſynagogam dixerunt, ſed ſuper Eccleſiam: ſiue diſcernendi cauſa, ſiue quòd inter congregationem vnde ſynagoga, & conuocationem vnde Eccleſia nomen accepit diſtet aliquid, quòd ſcilicet congregari & pecora ſolent, quorum & greges propriè dicimus congregari. conuocari autem magis eſt vtentium ratione: ſicut ſunt homines.

De religione & fide. CAP. II.

Dogma à putando philoſophi nominauerũt, id eſt, hoc puto eſſe verũ, hoc puto eſſe bonum. Religio appellata, quòd per eam

eam vni Deo religamus animas noſtras ad cultum diuinum vinculo ſeruiendi. Quod verbum compoſitum eſt à religendo, id eſt, eligendo, vt ita Latinum videatur religio ſicut eligio. Tria ſunt autem quæ in religionis cultu ad colẽdum Deum in hominibus perquiruntur, id eſt, *fides, ſpes, charitas. In fide* quid credendum, *in ſpe* quid ſperandum, *in charitate* quid ſit amandum. *Fides* eſt, quia veraciter credimus id quod nequaquam videre valeamus. Nã credere iã non poſſumus quod videmus. Propriè autẽ nomen fidei inde eſt dictũ: ſi omnino fiat quod dictum eſt, aut promiſſum. Et inde fides vocata, ab eo quòd ſit illud quod inter vtroſque placitum eſt, quaſi inter Deũ & hominem, hinc & fœdus. *Spes* vocata quòd ſit ſpes progrediendi, quaſi eſt pes. Vnde contrarium deſperatio. deeſt enim ibi pes, nulláque progrediẽdi facultas eſt, quia dum quiſque pũctum amat, futuram gloriam non ſuperat. Charitas Græcè: Latinè dilectio interpretatur, quòd duo in ſe ligant. Nam dilectio à duobus incipit: quod eſt amor Dei & proximi. de qua Apoſtolus, Plenitudo, inquit, legis dilectio. Maior eſt autem hęc omnibus: quia qui diligit, & credit & ſperat. Qui autem non diligit, quãuis multa bona faciat, fruſtra laborat. Omnis autẽ dilectio carnalis non dilectio: ſed magis amor dici ſolet. dilectionis autem nomen tantùm in melioribus rebus accipi ſolet.

De hæreſi & ſchiſmate. CAP. III.

HÆreſis Græcè ab electione vocatur, quòd ſcilicet vnuſquiſque id ſibi eligat quod melius ſibi eſſe videtur, vt philoſophi Peripatetici, Academici, Epicurei & Stoici: vel ſicut alij qui peruerſum dogma cogitantes, arbitrio ſuo de Eccleſia receſſerunt. Inde ergo hæreſis dicta Græca voce, ex interpretatione electionis qua quiſque arbitrio ſuo ad inſtituenda ſiue ad ſuſcipienda quælibet ipſe ſibi eligit. Nobis verò nihil noſtro ex arbitrio inducere licet: ſed nec eligere quod aliqui de arbitrio ſuo induxerint. Apoſtolos autẽ Dei habemus autores: qui nec ipſi quicquam ex ſuo arbitrio quod inducerent elegerunt, ſed acceptam à Chriſto diſciplinam fideliter nationibus aſſignauerũt. Itaque etiamſi angelus de cœlis aliter euangelizauerit: anathema vocabitũr. *Secta* autẽ à ſequendo & tenendo nominata. Nã ſectas dicimus habitus animorũ, ac inſtituta circa diſciplinã vel propoſitum quem tenendo ſequuntur: longè alia in religionis cultu opinantes quàm cæteri. *Schiſma* à ſciſſura animorũ nomẽ accepit. Eodẽ. n. cultu eodẽmq; ritu credit vt cæteri: ſolo cõgregatiõis delectatur diſſidio. Fit aũt ſchiſma cùm dicũt homines, nos iuſti ſumus, nos ſanctificamus immundos, & cætera ſimilia. *Superſtitio* dicta, eò quòd ſit ſuperflua, aut ſuperſtatuta obſeruatio. Alij dicũt à ſenibus: quia multis annis ſuperſtites per ætatem delirant, & errant ſuperſtitione quadam, neſcientes quæ vetera colant, aut quæ veterum ignari aſciſcunt. Lucretius autem ſuperſtitionem dicit ſuperſtantium rerum, id eſt cæleſtium & diuinorum quæ ſuper nos ſtant: ſed malè dicit. Hæreticorum autem dogmata, vt facilè poſſint agnoſci: cauſas eorum vel nomina demonſtrare oportuit.

De hæreſibus Iudæorum. CAP. IIII.

IVdæi, confeſſores interpretantur. Multos enim ex iis ſequitur confeſſio: quos antea perfidia poſſidebat. *Hebræi*, tranſitores dicuntur. Quo nomine admonentur, vt de peioribus ad meliora tranſeant, & priſtinos errores relinquant. *Phariſæi & Sadducæi* inter ſe contrarij ſunt. Nam *Phariſæi* ex Hebræo in Latinum interpretantur Diuiſi, eo quòd traditionum & obſeruationum ſuarum quas illi *δευτερώσεις* vocant, iuſtitiam præferunt. Vnde & diuiſi vocantur à populo, quaſi per iuſtitiam, *Sadducæi*, interpretantur iuſti. vendicant enim ſibi quod non ſunt: corporis reſurrectionem negant, & animam interire cum corpore prædicant. Hi quinque tantùm libros Legis recipiunt, prophetarum vaticinia reſpuunt. *Eſſæi*, dicunt ipſum eſſe Chriſtum, qui docuit illos omnem abſtinentiam. *Morbonei*, dicunt ipſum eſſe Chriſtum, qui docuit illos in omni re ſabbatizare. *Geniſtei*, dicti eo quòd de genere Abrahæ eſſe ſe glorientur. Nam cùm in Babyloniam veniſſet populus Dei: plerique relinquentes vxores ſuas, Babylonicis mulieribus adhæſerunt: quidam autem Iſraeliticis tantùm coniugiis contenti vel ex eis geniti, dum reuerſi eſſent de Babylonia, diuiſerunt ſe ab omni populo, & aſſumpſerunt ſibi hoc nomen iactantiæ. *Meriſtei*, appellati, eo quòd ſeparant Scripturas, non credentes omnibus prophetis, dicentes aliis & aliis ſpiritibus illos prophetaſſe: *μέρος* enim Græcè, Latinè pars dicitur. *Samaritæ* dicti, quòd legem ſolam cuſtodiunt. Nam prophetas non recipiunt. *Hemerobaptiſtæ*, eo quòd quotidie veſtimenta ſua & corpora lauent.

De hæreſibus Chriſtianorum. CAP. V.

QVidam etiam hæretici qui de Eccleſia receſſerunt ex nomine autorum ſuorũ nuncupantur. quidam verò ex cauſis quas eligentes inſtituerunt. *Simoniani*, dicti à Simone magicæ diſciplinæ perito, cui Petrus in Actibus Apoſtolorum maledixit, pro eo quòd ab Apoſtolis Spiritus ſancti gratiam pecunia emere voluiſſet. Hi dicunt creatu-

ram non à Deo: ſed à virtute quadam ſuperna creatam. *Menandriani* à Menandro magno diſcipulo Simonis nuncupati, qui mundum nō à Deo, ſed ab angelis factū eſſe aſſeruit. *Baſilidiani* à Baſilide appellati, qui inter reliquas blaſphemias paſſum Ieſum abnegauit. *Nicolaitæ* dicti à Nicolao diacono Eccleſiæ Hieroſolymorum, qui cum Stephano & cæteris cōſtitutus eſt à Petro: qui propter pulchritudinem relinquens vxorem dixerat, vt qui vellet ea vteretur, verſa eſt in ſtuprum talis conſuetudo, vt inuicem coniugia mutarentur. Quos Ioannes in Apocalypſi improbat dicens, Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum. *Gnoſtici* propter excellentiam ſcientiæ ſe ita appellare voluerunt. Animam naturam Dei eſſe dicunt, bonum & malum Deum ſuis dogmatibus fingunt. *Carpocratiani* à Carpocrate quodam vocantur: qui dixit Chriſtum hominem fuiſſe tantùm, & de vtroq; ſexu progenitum. *Cherinthiani* à Cherintho quodam nuncupati. Hi inter cæterà circumciſionem obſeruant: mille annos poſt reſurrectionem in voluptate carnis futuros prædicant. Vnde & Græcè *Chiliaſtæ*: Latinè *Milliaſtæ* ſunt appellati. *Nazaræi* dicti, qui dum Chriſtum qui à vico Nazaræus eſt appellatus filium Dei confiteantur, omnia tamen veteris legis cuſtodiūt. *Ophitæ* à colubro nominati ſunt. Coluber enim Græcè ὄφις dicitur. Colunt enim ſerpentem, dicentes ipſum in paradiſum induxiſſe virtutis cognitionem. *Valentiniani* à Valentino quodam Platonico ſectatore vocati, qui αἰῶνας, id eſt, ſecula quædam in originem Dei Creatoris induxit: Chriſtum quoq; de virgine nihil corporis aſſumpſiſſe, ſed per eam quaſi per fiſtulam trāſiſſe aſſeruit. *Apellitæ*, quorum Apelles princeps fuit, qui creatorem angelum neſcio quem glorioſum ſuperioris Dei faciens Deū legis Iſrael: illū igneū affirmās. *Appellitæ* quorum author Apelles, qui dixit Chriſtum non Deum veritate, ſed hominem in phātaſia apparuiſſe. *Archontiaci* à principibus appellantur, qui vniuerſitatem quam Deus condidit: opera eſſe archangelorum defendunt. *Adamiani* vocati, quòd Adæ imitentur nuditatem. vnde & nudi orant, & nudi inter ſe mares fœminæque conueniunt. *Cainiani* proinde ſic appellati, quoniam Cain adorant, *Sethiani* nomen acceperūt à filio Adam, qui vocatus eſt Seth, dicentes eundem eſſe Chriſtum. *Melchiſedechiani* vocati, pro eo quòd Melchiſedech ſacerdotem Dei, non hominem fuiſſe, ſed virtutem Dei eſſe arbitrantur. *Angelici* vocati, quia angelos colunt. *Apoſtolici* hoc ſibi nomen ideo præſumpſerunt, quòd nihil poſſidentes propriū, nequaquam recipiant eos qui aliquid in hoc mundo vtūtur. *Cerdoniani* à Cerdone quodam nominati, qui duo contraria principia aſſerunt. *Martioniſtæ* à Martione Stoico philoſopho appellati. qui Cerdonis dogma ſecutus, alterū bonum alterum iuſtum Deum aſſeruit, tanquam duo principia creatoris & bonitatis. *Artotyritæ* ab oblatione vocati. Panem enim & caſeum offerunt: dicentes primis hominibus oblationē à fructibus terræ & à fructibus ouium fuiſſe celebratam. *Aquarij* appellati, eò quòd aquā ſolam offerunt in calice ſacramenti. *Seueriani* à Seuero exorti, vinū non bibūt: vetus Teſtamentum & reſurrectionem non recipiūt. *Tatiani* à Tatiano quodam vocati, qui & Encratitæ dicti, quia abominantur carnes. *Alogy* vocantur tanquam ſine Verbo. λόγος enim Græcè verbum dicitur. Deū enim verbū non credunt, reſpuentes Iohannis euangeliū & Apocalypſin. *Cataphrygys* nomen prouinciæ Cataphrygia dedit, quia ibi extiterunt authores eorum Montanus & Priſca & Maximilla. Hi aduētum Spiritus ſancti non in apoſtolis, ſed in ſe traditum aſſerunt. *Cathari* propter munditiam ita ſe nominauerunt. Gloriantes enim de ſuis meritis, negant pœnitētibus veniam peccatorum: Viduas ſi nupſerint, tanquam adulteras damnant: Mundiores ſe cæteris prædicant. Qui nomen ſuū ſi cognoſcere vellēt, mūdanos ſe potius quàm mundos vocarent. *Pauliani* à Paulo Samoſateno exorti ſunt: qui dixit non ſemper fuiſſe Chriſtum, ſed à Maria ſumpſiſſe initium. *Hermogeniani* ab Hermogene quodam vocati: qui materiā non natam introducens, Deo non nato eam comparauit, matrémq; elemētorum & deam aſſeruit: quos Apoſtolus improbat, elementis ſeruientes. *Manichæi* à quodam Perſa extiterunt, qui vocatus eſt Manes. Hic Manes duas naturas & ſubſtantias introduxit, id eſt, bonā & malam, & animas ex Deo quaſi ex aliquo fonte manare aſſeruit. Teſtamentum vetus reſpuit: Nouum ex parte recipit. *Anomiani*, id eſt, Latinè ſine lege dicūtur. *Anthropomorphitæ* dicti, pro eo quòd ſimplicitate ruſtica Deum habere humana mēbra, quæ in diuinis libris ſcripta ſunt, arbitrantur. Ἄνθρωπος enim Græcè, Latinè homo interpretatur: ignorātes vocem Domini qui ait: Spiritus eſt Deus. Incorporeus eſt enim, nec mēbris diſtinguitur: nec corporis mole cenſetur. *Eraclitæ* ab Eraclio authore exorti. Monachos tantùm recipiunt, coniugia reſpuunt, regna cœlorum paruulos habere non credunt. *Nouatiani* à Nouato Romæ vrbis presbytero exorti: qui aduerſus Cornelium cathedram pontificalem conatus inuadere, hæreſim inſtituit, nolens apoſtatas recipere: & rebaptiſans baptizatos. *Montani* hæretici dicti, quòd tempore perſecutionis in montibus latuerunt; qua occaſione à catholicæ Eccleſiæ corpore ſe diuiſerunt.

Ebionitæ,

Ebionitæ ab Ebione dicti: ſiue à paupertate. Chriſtum enim per prophetam ſolum verum Ieſum putant effectum. Vnde competenter Ebionitæ pro paupertate intelligentię compellati ſunt. Hi ſemiiudæi ſunt: & ita tenent Euangelium, vt legem carnaliter ſeruent: aduerſus quos Apoſtolus ad Galatas ſcribens inuehitur. *Fotiniani* à Fotino Gallogræciæ Sirmiæ epiſcopo nuncupati: qui Ebionitarum hæreſim ſuſcitans, aſſeruit Chriſtum à Maria per Ioſeph nuptiali coitu fuiſſe conceptum. *Aetiani* ab Ætio quodam nuncupati ſunt. Hi offerre ſacrificium pro defunctis ſpernunt. *Aetiani* ab Ætio quodam ſunt vocati. Idémque *Eunomiani*, ab Eunomio quodam dialectico Ætij diſcipulo: ex cuius nomine magis innotuerunt: diſſimilem Patri aſſerentes Filium & Filio Spiritum ſanctum. Dicunt etiam nullum imputari peccatum in fide manentium. *Origeniani* ab Origene authore exorti ſunt, dicentes quòd non poſſit Filius videre Patrem: nec Spiritus ſanctus Filium. Animas quoque in mundi principio dicunt peccaſſe: & pro diuerſitate peccatorum de cælis vſque ad terras lapſas, diuerſa corpora quaſi vincula meruiſſe: eáque cauſa mundum factum fuiſſe. *Noetani* à quodam Noeto vocati: qui dicebant Chriſtum eundem eſſe & Patrem, & Spiritum ſanctum: ipſámque Trinitatem in officiorum nominibus non in perſonis accipiunt. Vnde & *Patripaſsiani* vocantur: quia Patrem paſſum aiunt. *Sabelliani* ab eodem Noeto pullulaſſe dicuntur: cuius diſcipulum perhibent fuiſſe Sabellium: ex cuius nomine maximè innotuerunt. Vnde & Sabelliani vocati ſunt. Hi vnam perſonam Patris & Filij & Spiritus ſancti aſtruunt. *Arriani* ab Arrio Alexandrino presbytero orti ſunt, qui coæternum Patri Filium non agnoſcens, diuerſas in Trinitate ſubſtantias aſſeruit: contra illud quod ait Dominus, dicens: Ego & Pater vnum ſumus. *Macedoniani* à Macedonio Conſtantinopolitano Epiſcopo dicti ſunt: negantes Deum eſſe Spiritum ſanctũ. *Apollinariſtæ* ab Apollinare vocati ſũt, dicentes, Chriſtum corpus tantummodo ſine anima ſuſcepiſſe. *Antidicomaritæ* appellati ſunt, pro eo quòd Mariæ virginitati contradicunt: aſſerentes eam poſt Chriſtum natum viro ſuo commixtam. *Metangiſmonitæ* ideo tale nomen acceperunt: quia *ἄγγος* vas dicitur. Aſſerũt enim eſſe in Patre Filiũ, tanquam vas minus inter vas maius. *Patriciani* à quodã Patricio nuncupati ſunt, qui ſubſtantiam humanæ carnis à diabolo conditam dicunt. *Colithani* à quodam Colitho nominati, qui dicunt, Deum non facere malum: contra illud quod ſcriptum eſt: Ego Dominus creans mala. *Floriani* à Florino, qui econtrariò dicũt Deum creaſſe mala: contra id quod ſcriptum eſt: Fecit Deus omnia bona. *Donatiſtæ* à Donato quodam Afro nuncupati, qui de Numidia veniens totam penè Africam ſua perſuaſione decepit, aſſerẽs minorem Patre Filium, & minorem Filio Spiritum ſanctum: & rebaptizans catholicos. *Bonoſiani* à Bonoſo quodã Epiſcopo exorti produntur: qui Chriſtum filium Dei adoptiuum non proprium aſſerunt. *Circumcelliones* dicti, eò quòd agreſtes ſunt, quos *Cotopitas* vocant ſupradictæ hæreſis habentes doctrinam. Hi amore martyrij ſemet ipſos perimunt, vt violenter de hac vita diſcedentes martyres nominentur. *Priſcillianiſtæ* à Priſcilliano vocati: qui in Hiſpania ex errore Gnoſticorum & Manichæorum permixtũ dogma compoſuit. *Luciferiani* à Lucifero Sirmiæ Epiſcopo, qui contra Epiſcopos catholicos, qui Conſtantij perſecutione perfidiæ Arrianorum conſentiẽtes erãt, & poſtea correcti redire in catholicã delegerunt, damnãtes, ſiue quod crediderant, ſiue quòd ſe crediſſe ſimulauerant: quod Eccleſia catholica materno recipit ſinu: tanquam Petrum poſt fletum negationis. Hanc illi matris charitatem ſuperbè accipientes: eóſque recipere nolentes à communione receſſerunt: & cum ipſo Lucifero authore ſuo, qui manè oriebatur cadere meruerunt. *Iouinianiſtæ* à Iouiniano quodam monacho dicti: aſſerentes nullam nuptiarum & virginum eſſe diſtantiam: nullúmque inter abſtinentes & ſimpliciter epulantes eſſe diſcrimen. *Eluidiani* ab Eluidio nominati: qui dicunt poſt natum Chriſtum, alios Mariam filios de viro Ioſeph peperiſſe. *Paterniani* à Paterno quodam exorti, qui inferiores corporis partes à diabolo factas opinantur. *Arabici* nuncupati, eò quòd in Arabia exorti ſunt, dicentes animam cum corpore mori, atque in nouiſſimo die vtrumque reſurgere. *Tertullianiſtæ* dicti à Tertulliano bresbytero Africanæ prouinciæ, ciuitatis Carthaginenſis, animam immortalẽ eſſe, ſed corpoream prædicantes: & animas hominum peccatorum poſt mortem in dæmones verti putantes. *Τεσσαρεσκαιδεκατῖται* dicti, quòd xiiii. luna paſcha cum Iudæis obſeruandum contendunt. nam *τέσσαρες* quatuor, *δέκα* decem ſignificat. *Nyctages* à ſomno nuncupati, quòd vigilias noctis reſpuant: ſuperſtitionem eſſe dicentes: iura temerare diuina, qui noctem ad requiem tribuit. *Pelagiani* à Pelagio monacho exorti. Hi liberum arbitrium diuinę gratiæ anteponunt, dicẽtes ſufficere voluntatem ad implenda iuſſa diuina. *Neſtoriani* à Neſtorio Conſtantinopolitano Epiſcopo nuncupati, qui beatam virginem Mariam, non Dei, ſed hominis tantummodo aſſeruit genitricem: vt aliam perſonam carnis: aliam faceret Deitatis. neque vnum Chriſtum in verbo Dei & carne credidit, ſed ſeparatum atque

ſeiunctim alterum filium Dei, & alterum hominis prædicauit. *Eutychiani* dicti ab Eutyche Conſtantinopolitano abbate, qui Chriſtum poſt humanam aſſumptionem negauit exiſtere de duabus naturis, ſed ſolam in eo aſſeruit diuinam naturam eſſe. *Acephali* dicti, id eſt, ſine capite, quem ſequuntur hæretici. Nullus enim eorum reperitur author à quo exorti ſint. Hi trium Chalcedonenſium capitulorum impugnatores duarum in Chriſto ſubſtantiarum proprietatem negant, & vnam in eius perſona naturam prædicant. *Theodoſiani* & *Gaianitæ*, à Theodoſio & Gaiano appellati, qui temporibus Iuſtiniani principis in Alexandria populi peruerſi electione vno die ſunt ordinati Epiſcopi. Hi errores Eutychetis & Dioſcori ſequentes, Chalcedonenſe concilium reſpuunt: ex duabus vnam in Chriſto naturam aſſerunt, quam Theodoſiani corruptam, Gaianitæ incorruptam contendunt. *Gnoitæ* & *Tritheitæ* à Theodoſianis exorti ſunt, ex quibus Gnoitæ ab ignorantia dicti: quia peruerſitate à quo exorti ſunt, id adiiciunt, quòd Chriſti diuinitas ignoret futura. quæ ſcripta ſunt de die & hora nouiſſima: non recordantes Chriſti perſonam in Eſaia loquentis: dies iudicij in corde meo. Tritheitæ verò vocati, quòd ſicut tres perſonas in Trinitate: ita quoque tres aſtruunt deos eſſe, contra illud quod ſcriptum eſt: Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, vnus eſt. Sunt & aliæ hæreſes ſine authore & ſine nominibus: ex quibus aliæ triformem putant Deum eſſe: aliæ Chriſti diuinitatem paſſibilem dicunt: aliæ Chriſti de Patre natiuitati initium temporis dant: aliæ liberationem hominum apud inferos factam Chriſti deſcenſione non credunt: aliæ animam imaginem Dei negant: aliæ animas conuerti in dæmones & in quæcunque animalia exiſtimant: aliæ de mundi ſtatu diſſentiunt: aliæ innumerabiles mundos opinantur: aliæ aquam Deo coæternam faciunt aliæ nudis pedibus ambulant, aliæ cum hominibus non manducant. ¶ Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam fidem exortæ, & ab Apoſtolis & à ſanctis Patribus vel Conciliis prædamnatæ: quæ dum in ſe multis erroribus diuiſæ, inuicem ſibi diſſentiunt: communi tamen nomine aduerſus Eccleſiam Dei conſpirant. Sed & quicunque aliter Scripturam ſacram intelligit quàm ſenſus Spiritus ſancti flagitat, à quo conſcripta eſt: licet de Eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus poteſt appellari.

De Philoſophis gentium. CAP. VI.

PHiloſophi Græca appellatione vocantur, qui Latinè amatores ſapientiæ interpretantur. Eſt enim Philoſophus qui diuinarum & humanarum rerum ſcientiam habet & omnem bene viuēdi tramitem tenet. Nomen Philoſophorum primùm à Pythagora fertur exortum. Nam dum anteà Græci veteres ſophiſtas, id eſt, ſapientes aut doctores ſapientiæ ſemetipſos iactantius nominarent: iſte interrogatus, quid profiteretur? verecundo nomine philoſophum, id eſt amatorem ſapientiæ ſe eſſe reſpondit: quoniam ſapientem profiteri arrogantiſſimū videbatur. Ita deinceps poſteris placuit: vt quantalibet de rebus ad ſapientiam pertinentibus doctrina quiſque vel ſibi vel aliis videretur excellere: non niſi philoſophus vocaretur. Iidem autem philoſophi triplici genere diuiduntur: nam aut Phyſici ſunt, aut Ethici, aut Logici. *Phyſici* dicti, quia de naturis tractant. Natura quippe φύσις Græcè vocatur. *Ethici*, quia de moribus diſputant. Mos enim ἦθος apud Græcos appellatur. *Logici* autem, quia in naturis & moribus rationem adiungunt. Ratio enim Græcè λόγος dicitur. Diuiſi ſunt autem *Ethici* in hæreſibus ſuis: habentes quidam nomina ex authoribus vt Platonici, Epicurei, Pythagorici: alij à locis conuenticulorum, & ſtationum ſuarum, vt Peripatetici, Stoici, Academici. *Platonici* à Platone philoſopho dicti. Hi enim animarum creatorem eſſe Deum, corporum angelos aſſerunt: & poſt multos annorum circulos in diuerſa corpora redire animas dicunt. *Stoici* à loco dicti. Porticus enim fuit Athenis, quam Piſianactia appellabant: in qua picta erant geſta ſapientium, atque virorum fortium hiſtoriæ. In hac porticu ſapientes philoſophabantur: ex qua & Stoici dicti ſunt. Græcè enim porticus στοὰ dicitur. Hanc ſectam primus Zeno inſtituit. Hi negant ſine virtute effici quenquam beatum. Omne peccatū vniforme eſſe aſſerunt, dicentes ſic: Ille tam nocens erit, qui paleas furatus fuerit, quàm qui aurum: qui mergum occiderit, quàm qui equum. Non enim animal crimen, ſed animus facit. Hi etiam animam cum corpore perire dicunt. Animam quoque virtutem continentiæ eſſe negant: affectant gloriam æternam, cùm ſe fateantur non eſſe æternos. *Academici* appellati à villa Platonis academia Athenarum, vbi idem Plato docebat. Hi omnia incerta opinantur: ſed ſicut fatendum eſt multa incerta & occulta eſſe, quæ Deus voluit excedere hominis intelligentiam: ſic tamen plurima eſſe, quæ poſſint & ſenſus penetratione comprehendi. Hanc ſectam Archeſilaus Cyrenaicus philoſophus reperit: cuius ſectator fuit Democritus, qui dixit tanquam in puteo alto, ita vt nullus fundus ſit: ita in occulto iacere veritatem. *Peripatetici* à deambulatione dicti, eò quòd Ariſtoteles author eorum deambulans diſputare ſolitus eſſet. Hi dicunt quandam parti-

culam animæ eſſe æternam: de reliquo magna ex parte mortalem. *Cynici* ab immunditia impudentiæ nuncupati. Contra humanã enim verecundiam in propatulo coire cum coniugibus eis mos erat: cenſentes licitũ honeſtúmque eſſe palàm cũ vxoribus concumbere, quia coniugium iuſtum eſt, publicè id prædicantes agendum eſſe, vt canes in vicis vel plateis. Vnde & à canibus, quorum vitam imitabantur, etiam vocabulum, noménque traxerunt. *Epicurei* dicti ab Epicuro quodam philoſopho amatore vanitatis non ſapientiæ, quem etiam ipſi philoſophi porcum nominauerunt: quaſi volutans in cœno carnali, voluptatem corporis ſummum bonum aſſerens: qui etiam dixit nulla prouidentia diuina inſtructum eſſe aut regi mundũ: ſed originem rerum atomis, id eſt, inſecabilibus ac ſolidis corporibus aſſignauit: quorum fortuitis concurſionibus vniuerſa naſcuntur & nata ſint. Aſſeruit tamen Deum nihil agere: omnia cõſtare corporibus, animã nihil aliud eſſe quàm corpus. Vnde & dixit: Non ero poſtea quàm mortuus fuero. *Gymnoſophiſtæ* nudi per opacas Indiæ ſolitudines perhibentur philoſophari, adhibentes tantùm genitalibus tegmina. γυμνὸ enim eò dictum eſt, quòd iuuenes nudi exercerẽtur in campo, vbi pudenda ſola tantùm operiunt. Hi & à generando ſe cohibent. *Theologi* autem idem ſunt qui & *Phyſici*, dicti autem *Theologi*: quoniam in ſcripturis ſuis de Deo dixerunt. quorum varia conſtat opinio, quid Deus eſſet dum quærerent. Quidam enim corporeo ſenſu nunc viſibilẽ mundũ ex quatuor elementis Deum eſſe dixerunt: vt Dionyſius Stoicus. Alij verò ſpiritaliter intellexerunt mentem eſſe deum: vt Thales Mileſius. Quidam animum in omnibus commanentem, & lucidum, vt Pythagoras. Quidam Deum ſine tempore incõmutabilem, vt Plato. Quidam mentem ſolutam, vt Cicero. Quidam & ſpiritũ & mentem, vt Maro. Inuentum enim ſolũmodo Deum non vt inuenerunt expoſuerunt: quia euanuerunt in cogitationibus ſuis. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt. Platonici quidẽ Deũ curatorem & arbitrum & iudicem aſſerunt. Epicurei otioſum & inexercitatũ. De mundo autem Platonici affirmant incorporalẽ. Stoici corporalẽ. Epicurus atomis. Pythagoras ex numeris: Eraclitus ex igne. Vnde & Varro ignẽ mundi animũ dicit. proinde quòd in mũdo ignis omnia gubernet, ſicut animus in nobis. Quam vaniſſimè: Qui cùm eſt, inquit, in nobis, ipſi ſumus: cùm exit, emorimur. Ergo & ignis cùm de mundo per fulgura proficiſcitur, mũdus emoritur. Hi philoſophorũ errores etiam apud Eccleſiam induxerunt hæreſes. Inde αἰῶνες & formæ neſcio quæ inde apud Ariũ Trinitas nominis, & apud Valentinum, Platonicus furor. Inde Martionis Deus melior de tranquillitate: à Stoicis enim venerat, & vt anima interire dicatur, Epicurus obſeruatur: & vt carnis reſurrectio negetur, de vana omniũ philoſophorũ ſchola ſumitur: & vbi materia cum Deo æquatur, Zenonis diſciplina eſt: & vbi quid de igneo Deo legitur, Eraclitus interuenit. Eadẽ materia apud hæreticos & philoſophos volutatur, idem & retractatus implicatur.

De Poetis. CAP. VII.

POetæ vnde ſint dicti, ſic ait Tranquillus: Cùm primùm homines exuta feritate rationẽ vitæ habere cepiſſent, ſéq; ac deos ſuos noſſe, cultum modicum, ac ſermonẽ neceſſarium cõmenti ſibi vtriuſque magnificentiã ad religionem deorum ſuorum excogitauerunt. Igitur vt templa illis domibus pulchriora, & ſimulacra corporibus ampliora faciebãt, ita eloquio etiam quaſi auguſtiore honorandos putauerunt, laudéſque eorũ & verbis illuſtrioribus & iocũdioribus numeris extulerũt. Id genus quia forma quadã efficitur, quæ ποίησις dicitur: poema vocitatum eſt, eiúſque fictores, poetæ. *Vates* à vi mentis appellatos Varro auctor eſt: vel à viendis carminibus, id eſt, flectendis, hoc eſt, modulandis: & proinde poetæ Latinè vates olim: & ſcripta eorũ vaticinia dicebantur, quòd vi quadã, & quaſi veſania in ſcribendo commouerentur: vel quòd modis verba connecterent: Viere enim antiquis pro vincere ponentibus, etiam per furorem. *Diuini* eodem erant nomine: quia & ipſi quoque pleraque verſibus efferebãt. *Lyrici* poetæ dicti ἀπὸ τοῦ λυρεῖν, id eſt, à varietate carminũ. Vnde & lyra dicta. *Tragœdi* dicti, quòd initiò canentibus præmium erat hircus, quẽ Græci τράγον vocant. Vnde & Horatius: Carmine qui tragico vilẽ certauit ob hircũ. Iã dehinc ſequentes tragici multum honorem adepti ſunt, excellentes in argumentis fabularũ ad veritatis imaginem fictis. *Comœdi* appellati ſiue à loco, quia circum pagos agebant: quos Græci κώμας vocant: ſiue à comeſſatione. Solebant enim poſt cibum homines ad eos audiendos venire. Sed comici priuatorum hominum prædicant acta: tragici verò res publicas & regum hiſtorias. Item tragicorum argumenta ex rebus luctuoſis ſunt: comicorum ex rebus lætis. Duo ſunt autem genera comicorum, id eſt, veteres & noui. *Veteres*, qui & ioco ridiculares extiterũt, vt Plautus, Actius, Terentius. *Noui* qui & *Satyrici*, à quibus generaliter vitia carpuntur, vt Flaccus, Perſius, Iuuenalis, & alij. Hi enim vniuerſorum delicta corripiunt: nec vetabatur eis peſſimum quenque deſcribere: nec cuiuſlibet peccata moréſque reprehẽdere. Vnde & nudi pingũ-

tur, eò quòd per eos vitia ſingula denudentur. *Satyrici* autem dicti, ſiue quòd pleni ſint omni facundia: ſiue à ſaturitate & copia. De pluribus enim ſimul rebus loquuntur: ſeu ab illa lance quæ plena diuerſis frugum vel pomorum generibus ad templa gentilium ſolebat deferri. aut à ſatyris nomen dictum: qui multa habent, ea quæ per violentiam dicuntur. Quidam autem poetę *Theologi* dicti ſunt: quoniam de diis carmina faciebant. ¶ *Officium* autem *poetæ* in eo eſt, vt ea quæ verè geſta ſunt in alias ſpecies obliquis figurationibus cum decore aliquo conuerſa transducat. Vnde & Lucanus ideo in numero poetarum non ponitur, quia videtur hiſtorias compoſuiſſe non poema. ¶ *Apud poetas* autem *tres characteres* ſunt *dicendi*: *vnus* in quo tantùm poeta loquitur, vt eſt in libris Virgilij Georgicorum. *Alius* dramaticus, in quo nuſquam poeta loquitur, vt eſt in Comœdiis & Tragœdiis. *Tertius* mixtus, vt eſt in Æneide. Nam Poeta illic & introductæ perſonæ loquuntur.

De ſybillis. CAP. VIII.

Sibyllæ generaliter dicuntur omnes fœminæ vates lingua Græca. Nam *σιὸς* Æolico ſermone Deum, *βουλὴν* Græci mentem nuncupant, quaſi Dei mentem. Proinde igitur, quia diuinam voluntatem hominibus interpretari ſolebant, Sibyllæ nominatæ ſunt. ſicut enim omnis vir prophetans vel vates dicitur, vel propheta: ita omnis fœmina prophetans Sibylla vocatur. Quod nomen ex officio, non ex proprietate vocabuli eſt. *Decem* autem *Sibyllæ* à doctiſſimis auctoribus tradũtur fuiſſe: quarum *prima de Perſis* fuit: ſecunda *Libyca*: tertia *Delphica* in templo Delphici Apollinis genita, quæ ante Troiana bella vaticinata eſt, eiúſque plurimos verſus operi ſuo Homerus inſeruit: quarta *Cimmeria* in Italia: quinta *Erythræa* nomine Erophyla in Babylone orta, quæ Græcis Ilium petentibus vaticinata eſt perituram eſſe Troiam, & Homerum mendacia ſcripturum. Dicta autem Erythræa, quia in eadem inſula, eius inuenta ſunt carmina: ſexta *Samia*, quæ Samonota dicta eſt à Samo inſula, vnde fuit cognominata: ſeptima *Cumana* nomine Amalthea, quæ nouem libros attulit Tarquinio Priſco, in quibus erant decreta Romana conſcripta. Ipſa eſt & Cumæa, de qua Virgilius: Vltima Cumæi venit iam carminis ætas. Dicta autem Cumana à ciuitate Cumis, quæ eſt in Campania, cuius ſepulchrũ in Sicilia adhuc manet: octaua *Helleſpontia* in agro Troiano nata, quæ ſcribitur Solonis & Cyri fuiſſe temporibus: nona *Phrygia*, quæ vaticinata eſt Ancyræ: decima *Tiburtina* nomine Albunea. Quarum omnia carmina efferuntur: in quibus de Deo & de Chriſto, & gentibus multa ſcripſiſſe manifeſtiſſimè comprobantur. Celebrior autem inter cæteras ac nobilior Erythræa perhibetur.

De magis. CAP. IX.

Magorum primus *Zoroaſtes* rex Bactrianorum extitit, quem Ninus rex Aſſyriorum prælio interfecit: de quo Ariſtoteles ſcribit, quòd vicies centum millia verſuum ab ipſo condita indiciis voluminum eius declarentur. Hanc autem multa poſt ſecula *Democritus* ampliauit: quando & Hippocrates medicinæ diſciplina effloruit. Apud Aſſyrios autem magicæ artes copioſæ ſunt, teſtante Lucano: quis noſcere fibra, Facta queat, quis prodat aues, quis fulgura cœli Seruet, & Aſſyria ſcrutetur ſidera cura? Itaque hæc vanitas magicarum artium ex traditione angelorum malorum in toto terrarum orbe plurimis ſeculis valuit. Per quandam ſcientiam futurorum & infernorum, & inuocationes eorum inuenta ſunt aruſpicia, augurationes, & ipſa quæ dicuntur oracula & necromantia. Nec mirum de magorum præſtigiis: quorum in tantum prodiêre maleficiorum artes, vt etiã Moyſi ſimillimis ſignis reſiſterent, vertentes virgas in dracones: aquas in ſanguinem. Fertur & quædam maga famoſiſſima *Circe*: quæ ſocios Vlyſſis mutauit in beſtias. Legitur & de ſacrificio, quod Arcades deo ſuo Lyceo immolabant, ex quo quicunque ſumerent, in beſtiarum formas conuertebantur. Hinc apparet, non eſſe in totum dubium quòd nobilis ille poeta ſcripſit de quadam fœmina, quæ magicis artibus excellebat: Hæc, inquit, ſe carminibus promittit ſoluere mẽtes Quas velit, aſt aliis duras immittere curas. Siſtere aquam fluuiis, & vertere ſidera retrò, Nocturnóſque ciet manes, mugire videbis Sub pedibus terram, & deſcendere montibus ornos. Quid plura? Si credere fas eſt, de Pythoniſſa: vt prophetæ Samuelis animam de inferni abditis euocaret, & viuorum præſentaret conſpectibus, ſi tamen animam prophetæ fuiſſe credamus, & non aliquam phantaſmaticam illuſionem Satanæ fallacia factam. Prudentius quoque de *Mercurio* ſic ait: Traditur extinctas ſumpto moderamine virgæ In lucem reuocaſſe animas, Aſt alios dãnaſſe neci. Et pòſt paululum adiecit: Murmure nam magico tenues excire figuras, Atque ſepulchrales ſcitè incantare fauillas. Vita itidem ſpoliare alios ars noxia nouit. *Magi* ſunt qui vulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi & elementa cõcutiunt, turbant mentes hominum, ac ſine vllo veneni hauſtu violentia tantùm carminis interimunt. Vnde & Lucanus: Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni Incantata perit.

Dæmoni-

Dæmonibus enim accitis audent ventilare, vt quiſque ſuos perimat malis artibus inimicos. Hi etiam ſanguine vtuntur & victimis, & ſæpe contingunt corpora mortuorum. *Necromantici* ſunt: quorum præcantationibus videntur reſuſcitati mortui diuinare, & ad interrogata reſpondere. Νεκρὸς enim Græcè mortuus, μαντεία diuinatio nuncupatur: ad quos ſuſcitandos, cadaueris ſanguis adiicitur. Nam amare dæmones ſanguinem dicunt. Ideóque quoties necromantia fit, cruor aqua miſcetur, vt calore ſanguinis facilius prouocentur. *Hydromantij* ab aqua dicti. Eſt enim hydromantia in aquæ inſpectione vmbras dæmonum euocare, & imagines vel ludificationes eorum videre, ibíque aliqua ab eis audire, vbi adhibito ſanguine etiam inferos perhibentur ſuſcitari. Quod genus diuinationis à Perſis dicitur allatum. Varro dicit diuinationis quatuor eſſe genera, terrã, aquã, aerẽ & ignẽ. Hinc *geomantiam, hydromantiã aeromãtiam, pyromantiam* dictam cõſtat. *Diuini* dicti, quaſi Deo pleni: diuinitate enim ſe plenos aſſimulant, & aſtutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. *Duo* ſunt autem *genera diuinationis: ars & furor. Incantatores* dicti ſunt, qui artem verbis peragunt. *Arioli* vocati, propter quòd circa aras idolorum nefarias preces emittunt, & funeſta ſacrificia offerunt: iiſque celebritatibus dæmonum reſponſa accipiunt. *Aruſpices* nuncupati, quaſi horarum inſpectatores: dies enim & horas in agendis negociis operibúſque cuſtodiunt, & quid per ſingula tempora obſeruare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inſpiciunt, & ex eis futura prædicunt. *Augures* verò ſunt qui volatus auium & voces intendunt, aliáque ſigna rerum vel obſeruationes improuiſas hominibus occurrentes. Iidem & auſpices. Nam auſpicia ſunt quæ iter facientes obſeruant. Dicta ſunt autem *auſpicia*, quaſi auium aſpicia: & auguria, quaſi auium garria, hoc eſt, auium voces & linguæ. Item *augurium* quaſi auigerium quod aues gerunt. *Duo* ſunt *genera auſpiciorum*: vnum ad oculos: alterum ad aures pertinens. *Ad oculos* ſcilicet volatus: *ad aures*, vox auium. *Pythones* à Pythio Apolline dictæ, quòd is auctor fuerit diuinandi. *Aſtrologi* dicti, eò quòd in aſtris augurantur. *Genethliaci* appellati propter natalium conſiderationem dierum. Geneſes enim hominum per duodecim cœli ſigna deſcribunt, ſiderúmque curſu naſcentium mores, actus & euentus prædicare conantur, id eſt, quis quali ſigno fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ qui naſcitur. Hi ſunt qui vulgò *Mathematici* vocantur: cuius ſuperſtitionis genus *Conſtellationes* Latini vocant, id eſt, notationes ſiderum, quomodo ſe habeat cùm quiſque naſcitur. Primùm autem iidem ſtellarum interpretes magi nuncupabantur: ſicut de his legitur qui Euangelio natum Chriſtum annuntiauerunt. poſtea hoc nomine ſoli Mathematici. Cuius artis ſcientia vſque ad Euangelium fuit conceſſa, vt Chriſto edito nemo exinde natiuitatem alicuius de cælo interpretaretur. *Horoſcopi* dicti, quòd horas natiuitatis hominum ſpeculantur diſſimili & diuerſo fato. *Sortilegi* ſunt, qui ſub nomine fictæ religionis per quaſdam quas ſanctorum ſortes vocant, diuinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcunque ſcripturarum inſpectione futura promittunt. *Saliſatores* vocati ſunt, quia dum eis membrorum quæcunque partes ſalierint, aliquid ſibi exinde proſperum ſeu triſte ſignificare prædicunt. Ad hæc omnia pertinent & *ligaturæ execrabilium remediorum*, quæ ars medicorum condemnat: ſiue in præcantationibus, ſiue in characteribus vel in quibuſcunque rebus ſuſpendendis atque ligandis. In quibus omnibus ars dæmonum eſt ex quadam peſtifera ſocietate hominum & angelorum malorum exorta. Vnde cuncta vitanda ſunt à Chriſtiano & omni penitus execratione repudianda atque damnanda. *Auguria* autem auium, Phryges primi inuenerunt. *Præſtigium* verò Mercurius primus dicitur inueniſſe. Dictum autem præſtigium, quòd perſtringat aciem oculorum. *Aruſpicina* autem primus Etruſcis tradidiſſe dicitur quidam Tages. Hic ex horis aruſpicinam dictauit: & poſtea non apparuit. Nam dicitur fabuloſè arante quodam ruſtico ſubitò ex glebis exiliuiſſe & aruſpicinam dictaſſe, qua die & mortuus eſt. Quos libros Romani ex Etruſca lingua in propriam mutauerunt.

De paganis. CAP. X.

PAgani ex pagis Athenienſium dicti, vbi exorti ſunt. Ibi enim in locis agreſtibus & pagis gentiles lucos idoláque ſtatuerunt, & à tali initio vocabulum paganum ſortiti ſunt. *Gentiles* ſunt, qui ſine lege ſunt, & nondum crediderunt. dicti autem gentiles, quia ita ſunt vt fuerunt geniti, id eſt, ſicut in carne deſcenderunt ſub peccato, ſcilicet idolis ſeruientes: & necdum regenerati. Proinde gentiles primitus nuncupabantur: ipſi dicuntur Græcè Ethnici. Ethnici enim ex Græco in Latinum interpretantur gentiles. Ἔθνος enim Græcè, gens dicitur. Poſt fidem autem non debent vocari gentes, ſiue gentiles, hi qui ex gentibus credunt: ſicut poſt fidem dici iam non poteſt Iudæus, teſtante Paulo apoſtolo, & dicente iam Chriſtianis: Quoniam cùm gentes eſſetis, hoc eſt, infideles. *Apoſtatæ* dicuntur, qui poſt baptiſmum Chriſti ſuſceptũ ad idolorum cultum & ſacrificiorum conta-

minationes reuertuntur. Eſt autem nomen Græcum.

De dijs gentium. CAP. XI.

QVos autem pagani *deos* aſſerunt, homines olim fuiſſe produntur: & pro vniuſcuiuſque vita vel meritis coli apud ſuos poſt mortem cœperunt, vt apud Ægyptum Iſis: apud Cretam Iouis: apud Mauros Iuba: apud Latinos Faunus: apud Romanos Quirinus. Eodem quoque modo apud Athenas Minerua: apud Samum Iuno: apud Paphos Venus: apud Lemnos Vulcanus: apud Naxos Liber: apud Delos Apollo. In quorum etiam laudibus acceſſerunt poetæ, & compoſitis carminibus in cælum eos ſuſtulerunt. Nam quorundam inuentiones artium cultu peperiſſe dicuntur, vt Eſculapio medicina, Volcano fabrica. Ab actibus autem vocantur, vt *Mercurius*, quòd mercibus præeſt: *Liber* à libertate. Fuerunt etiam & quidam viri fortes aut vrbium conditores: quibus mortuis homines, qui eos dilexerunt, ſimulacra finxerunt: vt haberent aliquod ex imaginum contemplatione ſolatium: ſed paulatim hunc errorem perſuadentibus dæmonibus, ita in poſteris conſtat irrepſiſſe, vt quos illi pro ſola nominis memoria honorauerunt, ſucceſſores deos exiſtimarent atque colerent. ¶ *Simulachrorum vſus* exortus eſt, cùm ex deſiderio mortuorũ conſtituerentur imagines vel effigies, tãquam in cælum receptæ, pro quibus ſe terris dæmones colendi ſuppoſuerunt, & ſibi ſacrificari à deceptis & perditis perſuaſerũt. *Simulachra* autem à ſimilitudine nuncupata, eò quòd manu artificis ex lapide aliáve materia eorum vultus imitantur, in quorum honorem finguntur. Ergo ſimulacra, vel pro eo quòd ſunt ſimilia, vel prò eo quòd ſimulata atque conficta, vnde & falſa ſunt. Et notandum quòd Latinus ſermo ſit, & nõ Hebræus. Apud eos enim idolum ſiue ſimulacrum ſemel dicitur. Iudæi dicunt quòd Iſmael primus ſimulacrum luto fecerit. Gentiles autem primum Prometheum ſimulacra hominum de luto finxiſſe perhibent: ab eóque natam eſſe artem ſimulacra & ſtatuas fingendi. Vnde & poetæ ab eo homines primum factos eſſe confingunt figuratè propter effigies. Apud Græcos autem Cecrops ſub quo primùm in arce oliua orta eſt, & Athenienſium vrbs ex Mineruæ appellatione nomen ſortita eſt. Hic primus omnium Iouem appellauit: ſimulacra reperit, aras ſtatuit, victimas immolauit: nequaquam iſtiuſmodi rebus in Græcia vnquam viſis. *Idololatria* idolorum ſeruitus ſiue cultura interpretatur. Nã *λατρεία* Græcè, Latinè ſeruitus dicitur: quæ quantum ad veram religionem attinet, nonniſi vni & ſoli Deo debetur. Hanc ſicut impia ſuperbia, ſiue hominum, ſiue dæmonum ſibi exhiberi vel iubet vel cupit: ita pia humilitas vel hominum vel angelorum ſanctorũ ſibi oblatam recuſat, & cui debetur oſtendit. *Idolum* autem eſt ſimulacrum quod humana effigie factum & conſecratum eſt: iuxta vocabuli interpretationem. *εἶδος* enim Græcè formam ſonat, & ab eo per diminutionem idolum deductum: quod apud nos formulam facit. Igitur omnis forma vel formula idolũ ſe dici expoſcit. Inde *idololatria* omnis circa idolum famulatus & ſeruitus. Quidam verò Latinè ignorantes, Grecè imperitè dicunt, idolum ex dolo ſumpſiſſe nomen, quòd diabolus creaturæ cultum diuini nominis inuexit. *Dæmonas* à Græcis dictos aiunt, quaſi *δαήμονας*, id eſt peritos ac rerum præſcios. Præſciunt enim futura multa: vnde & ſolent reſponſa aliqua dare. Ineſt enim illis cognitio rerum pluſquam infirmitati humanæ: partim ſubtilioris ſenſus acumine, partim experientia longiſſimæ vitæ: partim per Dei iuſſum angelica reuelatione. hi corporum aereorum natura vigent. Ante tranſgreſſionem quidem cæleſtia corpora gerebant. Lapſi verò, in aeream qualitatem conuerſi ſunt: nec aeris illius puriora ſpatia, ſed iſta caliginoſa tenere perpeſſi ſunt, qui eis quaſi carcer eſt vſque ad tempus iudicij. Hi ſunt præuaricatores angeli: quorum princeps diabolus eſt. *Diabolus* Hebraicè dicitur deorſum fluens: quia quietus in cęli culmine ſtare contemſit: ſed ſuperbiæ pondere deorſum corruens cecidit. Græcè verò diabolus criminator vocatur, vel quòd crimina quæ ipſe inlicit ad Deum referat: vel quia electorum innocentiam criminibus accuſet fictis: vnde & in Apocalypſi voce angelica dicitur: Proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum qui accuſabat illos in conſpectu Dei noſtri die ac nocte. Satanas in Latinum ſonat aduerſarius ſiue tranſgreſſor. Ipſe enim eſt aduerſarius, qui eſt veritatis inimicus: & ſemper ſanctorum virtutibus contrà ire nititur. Ipſe & tranſgreſſor quia præuaricator effectus in veritate quà conditus eſt, non ſtetit. Idem & tentator, quia tentandam iuſtorum innocentiam poſtulat: ſicut in Iob ſcribitur. *Antichriſtus* appellatur, quòd contra Chriſtum venturus eſt: non quomodo quidam ſimplices intelligunt: Antichriſtum ideo dictum, quòd ante Chriſtum venturus ſit, & poſt eum veniat Chriſtus. Non ſic, ſed antichriſtus Græcè dicitur: quod eſt Latinè contrarius Chriſto. *ἀντὶ* enim Græcè in Latinum contra ſignificat. Chriſtum enim ſe mentietur dum venerit, & contra eum dimicabit: & aduerſabitur ſacramentis Chriſti, vt veritatis eius euangelium ſoluat. Nam & templum Hieroſolymis reparare, & omnes veteris legis cęremonias reſtaurare tentabit.

Sed &

Sed & ille Antichriſtus eſt qui negat eſſe Dominum Chriſtum. Contrarius enim Chriſto eſt. Omnes enim qui exeunt de Eccleſia & ab vnitate fidei præciduntur, & ipſi Antichriſti ſunt. *Bel*, idolum Babylonicum eſt, quod interpretatur vetus. fuit enim hic Belus pater Nini primus rex Aſſyriorum, quem quidam Saturnum appellant: quod nomen & apud Aſſyrios & apud Afros poſtea cultū eſt: vnde & lingua Punica Bal Deus dicitur. Apud Aſſyrios autem Bel vocatur, quadam ſacrorum ſuorum ratione, & Saturnus & ſol. *Beelfegor*, interpretatur ſimulachrum ignominiæ. Idolum enim fuit Moab cognomento *Baal* ſuper montem *Fegor*: quem Latini *Priapum* vocant, deum hortorum. Fuit enim de Lapſaco ciuitate Helleſponti, de qua pulſus eſt, & propter virilis membri magnitudinem in numerū deorum ſuorum eum Græci tranſtulerunt, & in nomine ſacrauerunt hortorum: vnde & dicitur præeſſe hortis, propter eorum fœcunditatem. *Beelzebub*, idolum fuit Accaron, quod interpretatur vir muſcarum. Zebub autem muſca vocatur. Spurciſſimum igitur idolum, ideo vir muſcarum vocatur, propter ſordes idololatriæ: ſiue propter immunditiam. *Belial*, ſine iugo: Belial Hebraicè bel dicitur, idolum Niniuitarum. *Behemoth*, ex Hebræa voce in Latinā linguam animal ſonat: propter quod de excelſis ad terrena cecidit, & pro merito ſuo vt animal brutum effectus ſit. Ipſe eſt & Leuiathan, id eſt, ſerpens de aquis, quia in huius ſeculi mari, volubili verſatur aſtutia. Leuiathan autem interpretatur additamētum eorum, quorum ſcilicet, niſi hominum: quibus in paradiſo ſemel per culpam præuaricationis intulit mortem, & hanc vſque ad æternam mortem quotidie perſuadendo adducit vel extendit. Quædam autem nomina deorum ſuorum gentiles per vanas fabulas ad rationes Phyſicas conantur traducere: eáque in cauſis elementorum compoſita eſſe interpretantur: ſed hoc à poetis totum fictum eſt, vt Deos ſuos ornarent aliquibus figuris: quos perditos ac dedecoris infamia plenos fuiſſe hiſtoriæ confitentur. Omnino enim fingendi locus vacat, vbi veritas ceſſat. *Saturnus*, origo deorum & totius poſteritatis à paganis deſignatur. Hunc Latini à ſatu appellatum ferunt, quaſi ad ipſum ſatio omniū pertineat rerum, vel à temporis longitudine quod ſaturetur annis. Vnde eum Græci *χρόνον* nomen habere dicunt, id eſt, tempus, quòd filios ſuos fertur deuoraſſe, hoc eſt, annos, quos tempus produxerit in ſe reuoluit, vel eo quòd ſemina vnde oriuntur iterum redeunt. Hunc Cœli patris abſcidiſſe genitalia dicunt, quia nihil in cælo de ſeminibus naſcitur. Falcem tenet, inquiunt, propterea agriculturam ſignificandam: vel propter tempora & annos quòd in ſe redeant, vel propter ſapientiam quòd intus acuta ſit. In aliquibus autem ciuitatibus Saturno liberos ſuos gentiles immolabant: quia Saturnum poetæ liberos ſuos deuoraſſe ſolitum tradiderunt. Iouis fertur à iuuando dictus, & Iupiter quaſi iuuans pater, hoc eſt, omnibus præſtans. Hunc & priuato titulo Iouem optimum dixerunt, dum fuiſſet inceſtus in ſuis: impudicus in extraneis, quem modò taurum fingunt propter Europæ raptum: fuit enim in naui cuius inſigne erat taurus, modò Danaes per imbrem aureum appetiſſe concubitum: vbi intelligitur pudicitiam mulieris ab auro fuiſſe corruptam: modò in ſimilitudinem aquilæ fuiſſe, propter quod puerum ad ſtuprum rapuerit: modò ſerpentem, quia reptauerit: & cygnum, quia cantauerit. Et ideo non figuræ iſtę ſunt: ſed plana de veritate ſcelera. vndè turpe erat tales deos credi, quales homines eſſe non debeant. *Ianum* dicunt, quaſi mundi vel cœli menſium ianuam: duas Iani facies faciunt, propter orientem & occidentem. Cùm verò faciunt eum quadrifrontem, & Ianum geminum appellant, ad quatuor mundi partes hoc referunt, vel ad quatuor elementa ſiue tempora. Sed dum hoc fingunt, monſtrum non deum faciunt. *Neptunum*, aquas mundi prædicant, & dictus ab eis Neptunus, quaſi nube tonans. *Vulcanum*, volunt ignem: & dictus Vulcanus quaſi volans candor, vel quaſi volicanus, quod per aerem volet. Ignis enim de nubibus naſcitur. Vnde etiam Homerus dicit eum præcipitatum de aere in terras: quod omne fulmen de aere cadit. Idcirco autem Vulcanus de fœmore Iunonis fingitur natus, quòd fulmina de imo aere naſcuntur. Claudus autem dicitur Vulcanus, quia per naturam nunquam eſt rectus ignis, ſed quaſi claudus eiuſmodi ſpeciem motúmque habet. Ideo autem in fabrorum fornace eundem Vulcanum auctorem dicunt, quia ſine igne nullum metalli genus fundi extendique poteſt. *Pluton* Græcè, Latinè *Dieſpiter* vel *Ditis pater*, quem alij *Orcum* vocant, quaſi receptorem mortium. Vnde & orca nuncupatur vas quod recipit aquas. Ipſe & Græcè *Charon*, *Liberum* à libetamento appellatum volunt, quod quaſi mares in coeundo per eius beneficium emiſſis ſeminibus liberentur, quod idem Liber muliebri & delicato corpore pingitur. Dicunt enim mulieres ei attributas, & vinum propter excitandam libidinem. Vnde & frons eius pampino cingitur: ſed ideo coronam viteam & cornu habet, quia cùm gratè & moderatè vinum bibitur, lætitiam pręſtat: cùm vltra modum, excitat lites:

id eſt, quaſi cornua dat. Idem autem & *Lyæus* ἀπὸ τοῦ λύειν, quòd multo vino membra ſoluantur. Iſte & Græcè Διόνυσος à monte Indiæ Niſo, vbi dicitur eſſe nutritus. Ceterùm eſt Niſa ciuitas, in qua colitur idem & Liber, vnde Niſæus dictus eſt. *Mercurius*, ſermonem interpretatur. Nam ideo Mercurius quaſi medius currẽs dicitur appellatus, quòd ſermo currat inter homines medius. Ideo & ἑρμῆς Græcè, quòd ſermo vel interpretatio, quæ ad ſermonem vtique pertinet, ἑρμηνεία dicitur. Ideo & mercibus præeſſe, quia inter vendentes & ementes ſermo fit medius. Qui ideo fingitur habere pennas, quia citius verba diſcurrunt. Vnde & velox & errans inducitur: alas enim eius in capite & in pedibus, ſignificare volucrem fieri per aera ſermonem. Nuncium dictum, quoniam per ſermonem omnia cogitata enunciantur. Ideo autem hunc furti magiſtrum dicunt, quia ſermo animos audientium fallit. Virgam tenet qua ſerpentes diuidit, id eſt venena. Nam bellantes ac diſſidentes interpretum oratione ſedantur: vnde & ſecundum Liuium legati pacis *Caduceatores* dicuntur. Sicut enim per feciales bella indicebantur, ita pax per caduceatores fiebat. *Hermes* autem Græcè dicitur ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας. Latinè interpres, qui ob virtutem multarúmque artium ſciẽtiam Trimegiſtus ter maximus nominatus eſt. Cur autem eum capite canino fingunt, hæc ratio dicitur, quòd inter omnia animalia canis ſagaciſſimum genus & perſpicax habeatur. *Martem*, deum belli eſſe dicunt, & Martem appellatum: quia per viros pugnatur, vt ſit Mars quaſi mas: licet & tria ſunt genera conſuetudinum, ſicut Scytharum: vbi & fœminæ & viri in pugnam eunt. Amazonum, vbi ſolæ fœminæ: Romanorum aliarúmque gentium, vbi ſoli mares. Item Martem dicũt quaſi eff ctorem mortium. Nam à Marte mors nũcupatur. Vnde & adulterũ dicunt, quia belligerantibus incertus eſt. Quòd verò nudo pectore ſtat, vt bello ſe quiſque ſine formidine cordis obiiciat. Mars autem apud Græcos Gradiuus dicitur, eo quòd in bello gradũ inferant qui pugnant, aut quòd impigrè gradiantur. *Apollinem*, quamuis diuinatorem & medicum vellent, ipſum tamen ſolem etiam dixerunt, quaſi ſolum. Ipſum Titan, quaſi vnum ex Titanis, qui aduerſum Iouem bellum nõ fecit. Ipſum Phœbum quaſi ephebum, hoc eſt, adoleſcentem. vnde & ſol puer pingitur, eo quòd quotidie oriatur, & noua luce naſcatur. *Pythium* quoque eundem Apollinem vocari aiunt: à Pythone immenſæ molis ſerpente: cuius non magis venena quàm magnitudo terrebat. Hunc Apollo ſagittarum ictibus ſternẽs nominis quoque ſpolia reportauit, vt Pythius vocaretur. Vnde & ob hoc inſigne victoriæ Pythia ſacra celebrãda cõſtituit. *Dianã* quoque ſororem eius ſimiliter lunam & viarum præſidem aiunt. Vnde & virginem volunt, quòd via nihil pariat, & ideo ambo ſagittas habere fingũtur, quòd ipſa duo ſidera de cælo radios vſque ad terras emittunt: Dianam autem vocatam quaſi Duanam, quòd luna die ac nocte appareat. Ipſam & *Lucinam* aſſeuerant, eo quòd luceat. Eandem & *Triuiã*, quòd tribus fingatur figuris. de qua Virgilius: Tria virginis ora Dianæ. quia eadem luna, eadem Diana, & eadem *Proſerpina* vocatur. Sed cùm luna fingitur: Subluſtri ſplendet amictu. Cùm ſuccincta iacit calamos, Latonia virgo eſt: Cùm ſubnixa ſedet ſolio, Plutonia coniunx. *Latonia* autẽ Diana, eo quòd Latonis fuerit filia. *Cererem*, id eſt, terram à creandis frugibus aſſerunt dictam: appellantes eam nominibus plurimis. dicunt etiam eã & *Opem*, quod opere melior fiat terra. *Proſerpinam*, quòd ex ea proſerpant fruges. *Veſtam*, quòd herbis vel variis veſtita ſit rebus, vel à vi ſua ſtando: Eandem & *Tellurem* & *Matrem magnam* fingunt: turritam cum tympana & gallo & ſtrepitu cymbalorum. Matrem vocatam, quòd plurima pariat: magnam, quòd cibũ gignat: almam, quia vniuerſa animalia fructibus ſuis alit. Eſt enim alimentorũ nutrix terra. quòd ſimulacrũ eius cum claui fingitur: quia tellus hyeme clauditur, Vere aperitur, vt fruges naſcantur. Quod tympanum habet, ſignificari volunt orbem terræ. Quòd curru vehitur, dicitur, quia ipſa eſt terra quæ pendet in aere. Quòd ſuſtinetur rotis: quia mundus rotatur & volubilis eſt. Quòd leones illi ſubiiciunt manſuetos, vt oſtendãt, nullum genus eſſe terræ tam ferum quod non ſubigi poſſit aut ſuperari ab ea. Quòd in capite turritam geſtat coronam, oſtẽditur ſuperpoſitas terræ ciuitates, quaſi inſignitas turribus conſtare. Quòd ſedes finguntur circa eam: quia cùm omnia moueantur, ipſam nõ moueri. Quòd Corybantes eius miniſtri cum ſtrictis gladiis eſſe fingũtur, vt ſignificetur omnes pro terra ſua debere pugnare. Quòd gallos huic deæ vt ſeruirẽt fecerunt, ſignificãt qui ſemine indigeant, terram ſequi oportere. In eo quippe omnia reperiri. Quod ſe apud eam iactant, præcipitur, inquiunt, vt qui terram colũt ne ſedeant: ſemper enim eſſe quod agant. Cymbalorum autem æreorum ſonitus: ferramentorum crepitus in colendis agris: & ideo ære, quod terram antiqui colebant ære, prius quàm ferrũ eſſet inuentum. Eandem *Veſtam* & *ignem* eſſe perhibent: quia terram ignem habere non dubium eſt: vt ex Ætna Vulcanóque datur intelligi. Et ideo *virginem* putant, quia ignis inuiolabile ſit elementum: nihilque naſci

poſſit ex eo: quippe qui omnia quæ arripuerit abſumat. Ouidius in Faſtis: Nec tu aliud Veſtam, quàm viuam intellige flammã, Natáque de flamma corpora nuda vides. propterea & virgines ei ſeruire dicũtur, eò quòd ſicut de virgine: ita nihil ex igne naſcatur. *Iunonem* dicunt quaſi ianonem, id eſt ianuam, pro purgationibus fœminarũ, eò quòd quaſi portas matrum natorum pandat, id eſt, nubentium maritis. Sed hoc philoſophi. Poetæ autem Iunonem Iouis aſſerunt ſororem & coniugem: ignem enim & aerem Iouem: aquam & terram Iunonẽ interpretantur, quorum duorum permixtione vniuerſa gignuntur. Et *ſororem* dicunt, quòd mundi pars eſt. *Coniugem*, quòd commixta corda tundit. Vnde & Virgilius: Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther Coniugis in gremiũ deſcendit. *Minerua* apud Græcos ἀθήνη dicitur, id eſt, fœmina. Apud Latinos autẽ Mineruam vocatam, quaſi deam & munus artium variarum. Hanc enim inuentricem multorũ ingeniorum perhibent, & inde eam artem & rationem interpretãtur, quia ſine ratione nihil poteſt contineri. Quæ ratio, quia ex ſolo animo naſcitur, animúmque putant eſſe in capite & in cerebro: ideò eam dicunt de capite Iouis eſſe natam: quia ſenſus ſapientis qui inuenit omnia in capite eſt. In cuius pectore ideò caput Gorgonis fingitur, quòd illic eſt omnis prudentia quæ confundit alios, & imperitoſque ac ſaxeos comprobat: quod & in antiquis Imperatorũ ſtatuis cernimus in medio pectore loricæ, propter inſinuandam ſapientiam & virtutem. hæc Minerua & *Tritonia* dicitur. Triton enim Africæ palus eſt, circa quã fertur virginali apparuiſſe ætate: propter quod Tritonia nuncupata eſt. Vnde & tantò procliuius dea credita eſt: quãtominus origo eius innotuit. *Pallas* autem dicta vel ab inſula Pallene in Thracia, in qua nutrita eſt: vel ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὸ δόρυ, id eſt, ab haſtæ concuſſione, vel quòd Pallantem gigantem occiderit. *Venerem* exinde dicunt nuncupatam, quòd ſine vi fœmina eſſe virgo non deſinat. Hanc Græci ἀφροδίτην vocant propter ſpumã ſanguinis generantem. ἀφρὸς enim Græcè ſpuma vocatur. Quod autem fingunt Iouem Saturno Cœlo patri genitalia abſcidiſſe: & ſanguinem fluxiſſe in mare: atque ex ſpuma maris concreta Venus nata eſt: illud aiunt, quòd per coitum ſalſi humoris ſubſtantia eſt: & inde ἀφροδίτην Venerem dici, quia coitus ſpuma eſt ſanguinis, quæ ex ſucco viſcerum liquido ſalſóque conſtat. Ideò autẽ Venerem, Vulcani dicunt vxorem, quia Venereum officium non ſine calore conſiſtit. vnde & frigidus in Venerem ſenior. Nam Saturnus dicitur Cœlo patri virilia amputaſſe, quæ in mare cadentia Venerem creauerunt. Ideò fingitur, quia niſi humor de cœlo in terrã deſcenderit, nihil creatur. *Cupidinem* vocatũ ferunt propter amorem. Eſt enim dæmon fornicationis. Qui ideò alatus pingitur: quia nihil amantibus leuius, nihil mutabilius inuenitur. Puer pingitur, quia ſtultus & irrationabilis amor. Sagittam & facem tenere fingitur. Sagittam, quia amor cor vulnerat: facem, quia inflammat. *Pan* dicunt Græci, Latini Syluanum: deum ruſticorum, quem in naturæ ſimilitudinem formauerunt: vnde Pan dictus eſt, id eſt, omne. Fingunt enim eum ex vniuerſali elementorum ſpecie. Habet enim cornua in ſimilitudinem radiorũ ſolis & lunæ. Diſtinctam maculis habet pellem, propter cœli ſidera. Rubet eius facies, ad ſimilitudinem ætheris. Fiſtulam ſeptem calamorum geſtat, propter armoniam cœli in qua ſeptem ſunt ſoni & ſeptem diſcrimina vocum. Villoſus eſt, quia tellus eſt conueſtita & agitur ventis. Pars eius inferior fœda eſt, propter arbores & feras & pecudes. Caprinas vngulas habet, vt ſoliditatem terræ oſtendat, quem volunt rerũ & totius naturæ deũ: vnde & Pan quaſi omnia dicunt. *Iſis* lingua Ægyptiorum terra appellatur: quam Iſin volunt eſſe. Fuit enim Iſis regina Ægyptiorum Inachi regis filia, quæ de Græcia veniens Ægyptios literas docuit, & terras colere inſtituit, propter quod & terram eius nomine appellauerunt. *Serapis* omnium maximus Ægyptiorum Deus. Ipſe eſt Apis rex Argiuorum, qui nauibus tranſuectus in Ægyptum, cùm ibidem mortuus fuiſſet, Serapis appellatus eſt, propterea quia arca in qua mortuus ponitur, quã Sarcophagum vocant, σορὸς Græcè dicitur, & ibi eum venerari ſepulcũ ceperunt, priuſquam templum eius eſſet inſtructũ, velut σορὸς. Sed Apis Sorapis primò, deinde vna litera commutata Serapis dictus eſt. *Apis* fuit apud Ægyptios taurus Serapi conſecratus, & ab eo ita cognominatus: quem Ægyptus ad inſtar numinis colebat, eò quòd de futuris daret quædam manifeſta ſigna. Apparebat enim in Mẽphis. Quem centum antiſtites proſequebantur & repentè velut limphatici præcinebant. Huius capitis imaginem ſibi in heremo videri fecerunt. *Fauni* à fando velut ἀπὸ τῆς φωνῆς dicti, quòd voce non ſignis oſtendere viderentur futura. In lucis enim conſulebãtur à paganis: & reſponſa illis non ſignis, ſed vocibus dabant. *Genium* dicunt, quòd quaſi vim habeat omnium rerum gignendarum, ſeu à gignendis liberis: vnde & geniales lecti dicebantur à gentibus, qui nouo marito ſternebantur. ¶Hæc & alia ſunt gentilium fabuloſa figmenta, quæ interpretata ſic habẽtur, vt ea non intellecta dãnabiliter tamen adorent. ¶Fatum autem dicunt eſſe quicquid dij fantur: quicquid Iupiter fatur. A fando igitur

fatum dicunt, id eſt, à loquendo. Quòd niſi hoc nomen iam in alia re ſoleret intelligi, quo corda hominum nolumus inclinare: rationabiliter poſſemus à fando fatum appellare. Non enim abnuere poſſumus eſſe ſcriptũ in literis ſanctis: Semel locutus eſt Deus: duo hæc audiui, &c. Quod enim dictum eſt, ſemel locutus eſt, intelligitur immobiliter, hoc eſt incommutabiliter eſt locutus, ſicut nouit incommutabiliter omnia quæ futura ſunt, & quæ ipſe facturus eſt. Tria autem fata fingunt in colo & fuſo, digitíſque fila ex lana torquentibus, propter tria tempora: præteritum, quod in fuſo iam netũ atque inuolutum eſt: præſens, quod inter digitos nentis traiicitur: futurũ, in lana quæ colo implicata eſt: & quod adhuc per digitos nentis ad fuſum tanquam præſens ad præteritũ traiiciendum eſt. *Parcas* dicunt *κατ' ἀντίφρασιν* appellatas, quòd minimè parcant. Quas tres eſſe voluerunt: vnam, quæ vitam hominis ordiatur: alteram, quæ contexat: tertiam, quæ rumpat. Incipimus enim cùm naſcimur: ſumus, cùm viuimus: deſinimus cùm interimus. *Fortunam* à fortuitis nomen habere dicunt, quaſi deam quandam res humanas variis caſibus & fortuitis illudentem: vnde & cæcam appellant, eò quòd paſſim in quoſlibet incurrẽs ſine vllo examine meritorũ, & ad bonos & ad malos venit. Fatum autem à fortuna ſeparant: & *fortunam* quaſi ſit in his quæ fortuitu veniunt, nulla palàm cauſa. *Fatum* verò appoſitum ſingulis & ſtatutum aiunt. *Aiunt & tres furias fœminas crinitas* ſerpentibus, propter tres effectus, qui in animis hominum multas perturbationes gignunt, & interdum cogunt ita delinquere, vt nec famæ nec periculi ſui reſpectum habere permittant. Ira quæ vindictam cupit: cupiditas quæ deſiderat opes: libido quæ appetit voluptates. Quæ ideò furiæ appellantur: quòd ſtimulis ſuis mentem feriant, & quietam eſſe non ſinant. *Nymphas* deas aquarum putant, dictas à nubibus. Nam ex nubibus aquæ: vnde deriuatum eſt, nymphas aquarum deas, quaſi numina lympharum. Ipſas autẽ dicunt & Muſas, quas & nymphas, nec immeritò. Nam aquæ motus muſicen efficit. Nympharum apud gentiles varia ſunt vocabula. Nymphas quippe montium *Oreades* dicunt: ſyluarum, *Dryades*: fontium, *Hamadryades*: camporum, *Naiades*: maris *Nereides*. *Heroas* dicunt à Iunone traxiſſe nomen: Græcè enim Iuno *ἥρα* appellatur. Et ideò neſcio quis filius eius ſecundum Græcorũ fabulam *ἥρως* fuit nuncupatus: hoc videlicet velut myſticum ſignificante fabula, quòd aer Iunoni deputetur, vbi volũt heroas habitare. Quo nomine appellãt alicuius meriti animas defunctorum, quaſi *ἀερῶας*, id eſt, viros aerios & cœlo dignos propter ſapientiam & fortitudinem. *Penates* gentiles dicebant omnes deos, quos domi colebant. Et penates dicti, quòd eſſent in penetralibus, id eſt in ſecretis. Hi dij quomodo vocabantur, vel quæ nomina habuerint ignoratur. *Manes* dicunt deos mortuorũ, quorum poteſtatem inter lunam & terram aſſerunt: à quibus & mane dictum exiſtimant; quos putant ab aere, qui manus, id eſt, rarus eſt, manes dictos: ſiue quia latè manant per auras: ſiue quia mites ſunt in manibus, contrario nomine hoc appellantur. Apuleius autem ait eos *κατ' ἀντίφρασιν* dici manes, hoc eſt, mites ac modeſtos, cùm ſint terribiles & immanes: vt *Parcas*, vt *Eumenides*. *Laruas* ex hominibus factos dæmones aiunt, qui meriti mali fuerint. Quarũ natura eſſe dicitur, terrere paruulos, in angulis garrire tenebroſis. *Lamias* quas fabulæ tradunt infantes corripere ac laniare ſolitas, à laniando ſpecialiater dictas. *Piloſi* qui Græcè *panita*, Latinè incubi appellãtur: ſiue *inui* ab ineundo paſſim cum animalibus. Vnde & *incubi* dicuntur ab incumbendo, hoc eſt, ſtuprãdo. Sæpe enim improbi exiſtunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitũ, quos dæmones Galli *Duſios* nuncupant, quia aſſiduè hanc peragunt immunditiam. Quem autem vulgò *incubonem* vocant, hunc Romani *Faunum ficarium* dicunt, ad quem Horatius dicit: Faune Nympharum fugientium amator, Per meos fines & aprica rura, Lenis incedas. Hunc alij Satyrum vocant.

ISIDORI

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER IX.

CAPITA LIBRI NONI.

1 *De linguis gentium.*
2 *De gentium vocabulis.*
3 *De regnis militiaque vocabulis.*
4 *De ciuibus.*
5 *De affinitatibus & gradibus.*
6 *De agnatu & cognatu.*
7 *De prædictis affinitatibus.*
8 *De coniugiis.*

De linguis gentium. CAP. I.

L*INGVARVM diuerſitas* exorta eſt in ædificatione turris poſt diluuium. Nã prius quàm ſuperbia turris illius in diuerſos ſignorum ſonos humanam diuideret ſocietatem, vna omnium nationum lingua fuit, quæ Hebræa vocatur, qua Patriarchæ & prophetæ vſi ſunt non ſolùm in ſermonibus ſuis, verumetiam in literis ſacris. Initio autẽ quot gentes, tot linguæ fuerunt: deinde plures gentes quàm linguæ: quia ex vna lingua multæ gentes ſunt exortæ. *Linguæ* autem dictæ in hoc loco pro verbis, quæ per linguam fiunt, genere locutionis illo, quo is qui efficit per id quod efficitur nominatur: ſicut os dici ſolet pro verbis: ſicut manus pro literis. ¶ *Tres* autem ſunt *linguæ ſacræ*, Hebræa, Græca, Latina, quæ toto orbe maximè excellunt. His enim tribus linguis ſuper crucem Domini à Pilato fuit cauſa eius ſcripta. Vnde & propter obſcuritatem ſanctarum ſcripturarum harum trium linguarum cognitio neceſſaria eſt, vt ad alteram recurratur, ſi quam dubitationem nominis vel interpretationis ſermo vnius linguæ attulerit. ¶ *Græca* autem *lingua* inter cæteras gentium clarior habetur. Eſt enim Latinis & omnibus linguis ſonantior: cuius varietas in quinque partibus diſcernitur. Quarum *prima* dicitur *κοινὴ*, id eſt, mixta: ſiue communis, qua omnes vtuntur. Secunda *Attica*, videlicet Athenienſis: qua vſi ſunt omnes Græciæ auctores. Tertia *Dorica*, quam habent Ægyptij & Syri. Quarta *Ionica*. Quinta *Æolica*, qua ſe Æoles locutos dixerunt, & ſunt in obſeruatione Græcæ linguæ eiuſmodi certa diſcrimina. Sermo enim eorum ita eſt diſpartitus. ¶ *Latinas* autem *linguas quatuor eſſe* quidam dixerunt, id eſt, Priſcam, Latinam, Romanam, Miſtam. *Priſca* eſt qua vetuſtiſſimi Italiæ ſub Iano & Saturno ſunt vſi incondita, vt ſe habeant carmina Saliorum. *Latina*, quam ſub Latino & regibus Tuſciæ cæteri in Latio ſunt locuti: ex qua fuerunt duodecim tabulæ ſcriptæ. *Romana*, quæ poſt reges exactos à populo Romano geſta eſt: quam Næuius, Plautus, Ennius, Virgilius poetæ: ex oratoribus Graccus & Cicero vel cæteri effuderunt. *Mixta*, quæ poſt imperium latius promotum ſimul cum moribus & hominibus in Romanam ciuitatem irrupit: integritatem verbi per ſolœciſmos & barbariſmos corrumpens. ¶ Omnes autem Orientis gentes in gutture linguam & verba collidunt: ſicut Hebræi & Syri. Omnes mediterraneæ gentes in palato ſermones feriunt: ſicut Græci & Aſiani. Omnes occidentis gentes verba in dentibus frangunt: ſicut Itali & Hiſpani. ¶ Syrus & Chaldæus, vicinus Hebræo eſt in ſermone: conſonans in pleriſque & literarum ſono. Quidam autem arbitrantur linguam ipſam eſſe Chaldæam, quia Abrahã de Chaldæis fuit. Quòd ſi hoc recipitur, quomodo in Daniele Hebræi pueri linguam quam nouerãt doceri iubentur? ¶ Omnem autem linguam vnuſquiſque hominum ſiue Græcam, ſiue Latinam, ſiue cæterarum gentium aut audiendo poteſt tenere, aut legendo, aut ex præceptore accipere.

Cùm autem omnium linguarum ſcientia difficilis cuiquam ſit: nemo tamen tam deſidioſus eſt, vt in ſua gente poſitus ſuæ gentis linguam neſciat. Nam quid aliud putandus eſt niſi animalium brutorum deterior? Illa enim proprię vocis clamorem exprimunt: iſte deterior, qui propriæ linguæ caret notitia. ¶Cuiuſmodi autem lingua locutus eſt Deus in principio mundi cùm diceret: Fiat lux, difficile eſt inuenire. Nondum enim erant linguæ. Item qua lingua inſonuit poſtea exterioribus hominum auribus, maximè ad primum hominem loquens, vel ad prophetas, vel dum corporaliter inſonuit vox dicentis Dei: Tu es filius meus dilectus, vbi à quibuſdam creditur illa lingua vna & ſola quæ fuit antequam eſſet linguarum diuerſitas. In diuerſis autem gentibus creditur quòd eadem illis lingua Deus loquatur, qua ipſi homines vtuntur, vt ab eis intelligatur. Loquitur autem Deus hominibus non per ſubſtãtiam inuiſibilẽ: ſed per creaturam corporalẽ, per quã & hominibus apparere voluit, quando locutus eſt. Dicit autem Apoſtolus: Si linguis hominum loquar & angelorũ. vbi quæritur: Qua lingua angeli loquantur: non quòd angelorum aliquę ſint linguæ, ſed hoc per exaggerationem dicitur. Item quæritur, qua lingua in futurum homines loquantur, nuſquam reperitur. Nam dicit Apoſtolus: Siue linguæ ceſſabunt. Ideo autẽ prius de linguis ac deinde de gentibus poſuimus, quia ex linguis gentes, non ex gentibus linguæ exortæ ſunt.

De gentium vocabulis. CAP. II.

GEns eſt multitudo ab vno principio orta: ſiue ab alia natione ſecundum propriam collectionem diſtincta: vt, Græciæ, Aſiæ. Hinc & gentilitas dicitur. Gens appellata propter generationem familiarum, id eſt, à gignendo: ſicut natio à naſcendo. Gentes autem à quibus diuiſa eſt terra quindecim ſunt: *de Iaphet* triginta & vna: *de Cham* viginti ſeptem: *de Sem* quinque: quæ fiunt ſeptuaginta tres, vel potius vt ratio declarat, ſeptuaginta duæ, totidémque linguæ, quæ terras eſſe ceperunt: quæque creſcendo prouincias & inſulas impleuerunt. ¶Filij Sem quinque, ſingulariter gentes ſingulas procrearunt. Quorum primus Elam: à quo Elamitæ principes Perſidis: ſecũdus Aſſur, à quo *Aſſyriorum* pullulauit *imperium*: tertius Arfaxat, à quo *Chaldæorum gens* exorta eſt: quartus Lydi, à quo *Lydy*: quintus Aram, à quo *Syri*: quorum metropolis fuit Damaſcus. Filij Aram nepotes Sem quatuor Hus & Vl, & Gether & Meſa. Hus *Traconitidis* conditor, qui inter Palæſtinam & Cœloſyriam tenuit principatum. vnde fuit Iob ſecundum quod ſcriptum eſt: Vir erat in terra Hus nomine Iob: ſecundum Vl, à quo *Armenij*: tertius Gether, à quo *Carmenij* ſiue *Carij*: quartus Meſa, à quo ſunt ij qui vocantur *Meones*. Poſteritas Arfaxat, filij Sem, Heber nepos Arfaxat, à quo *Hebræi* ſunt. Ietan filius Heber, à quo *Indorum* gens orta eſt. Sale filius Ietan, à quo *Bactriani*: licet eos alij Scytharum exules ſuſpicentur. Iſmael filius Abraham, à quo *Iſmaelitæ*, qui nunc corrupto nomine *Saraceni*, quaſi à Sara, & *Agareni* ab Agar. Nabaioth filius Iſmael, à quo *Nabathei*, qui ab Euphrate in mare rubrum habitant. Moab & Ammon filij Loth, à quibus *Moabitæ* & *Ammonitæ*. Edom filius Eſau, à quo *Idumæi*. Hæ ſunt gẽtes, quæ de Sem ſtirpe deſcendunt, poſſidentes terram meridianam: ab ortu Solis vſque ad Phœnices. ¶Filij Cham quatuor, à quibus ortæ ſunt gẽtes hæ, Chus à quo progeniti *Æthiopes*. Miſraim à quo *Ægyptij* perhibentur exorti. Phut à quo *Lybij*. Vnde & Mauritaniæ fluuius vſque ad præſens dicitur Phut: omniſque circa eum regio *Phuthenſis*. Chanaan, à quo *Afri* & *Phœnices* & *Chananæorum decem gentes*. Item ex nepotibus Cham filij Chus nepotes Cham ſex. Filij Chus Saba, Euilat, Sabata, Rema, Saba & Cuſa. Saba à quo progeniti & appellati *Sabæi*: de quibus Virgilius, Solis eſt thurea virga *Sabæis*. Euila, à quo *Getuli* in parte remotioris Aphricæ heremo cohærentes. Sabata, à quo *Sabateni*, qui nunc *Aſtabari* nominantur. Rema verò & Saba & Cuſa paulatim antiqua vocabula perdiderũt: & quæ nunc à veteribus habeant ignoratur. Filij Rema, Saba & Dadan. Hic autem Saba per ſchin literam ſcribitur in Hebræo: ille autem ſuperior Saba per ſamech, à quo appellantur *Sabæi*: interpretatur autẽ nunc Saba *Arabia*. Dadan, à quo gens eſt Æthiopiæ in occidentali plaga. Filij Miſraim Labin, à quo *Lybij*, qui quondam Phuthei vocantur. Ceſloim, à quo *Philiſtim*: quos veteres ἀλλοφύλους, nos modò corruptè Palæſtinos vocamus. Cæteræ ſex gentes ignotæ ſunt, quæ bello Æthiopico ſubuerſę vſque ad obliuionem præteritorum nominũ peruenerunt. Filij Chanaan vndecim, ex quo Chananæorum decem gentes: quorum terrã iis expulſis Iudæi poſſederunt. Quorum primogenitus Sidon, à quo *Sidones*. Vnde & vrbs eorum in Phœnice Sidon vocatur. Secundus Eth, à quo *Ethei*. tertius Iebus à quo *Iebuſæi*, quorum fuit Hieruſalẽ. Quartus Amorręus, à quo *Amorræi*. Quintus Iergeſeus, à quo *Iergeſæi*. Sextus Euæus, à quo *Euæi*. Ipſi ſunt *Gabaonitæ*, à ciuitate eorum Gabaon: qui ſupplices venerunt ad Ioſue. Septimus Arachæus qui *Athas* condidit *oppidum* contra Tripolim in radicibus Libani ſitum. Octauus Aſeneus, à quo *Aſenæi*. Nonus Aradius, à quo *Aradij*,

Aradij, qui & Aradum inſulam poſſederunt anguſto freto à Phœnicis littore ſeparatam. Decimus Amareus, à quo Syriæ nobilis ciuitas quæ vocatur *Cælis*. Vndecimus Amatheus. Hæ ſunt gentes de ſtirpe Cham, quæ à Sidone vſque ad Gaditanum fretum omnem meridianam partem tenent. ¶ Item tribus Filiorum Iaphet. Filij autem Iaphet ſeptem nominantur: Gomer, ex quo *Galatæ*, id eſt galli. Magog, à quo arbitrantur *Scythas* & *Gothos* traxiſſe originẽ. Maday, à quo *Medos* exiſtere putant. Iauan, à quo *Iones*, qui & Græci. Vnde & mare Ionium. Tubal, à quo *Iberi*, qui & *Hiſpani*, licet quidam ex eo & Italos ſuſpicentur. Moloch, ex quo *Cappadoces* ſunt. Vnde & vrbs apud eos vſque hodie Maleca dicitur. Tyras, à quo *Thraces*, quorum non ſatis immutatum vocabulum eſt, quaſi Traces. Filij Gomer nepotis Iaphet. Aſcanaz, à quo *Sarmatæ* quos Græci *Reginos* vocant. Riſan, à quo *Paphlagones*. Gotorna, à quo ſunt *Phryges*. Filij Iauan Eliſa, à quibus Græci *Heliſæi*, qui vocantur *AEolides*. Vnde & lingua quinta Græcè Æolis appellatur. Tarſis, à quo *Cilices*, vt Ioſephus arbitratur. Vnde & metropolis ciuitas eorum Tarſis dicitur. Cethim, à quo *Cithei*, id eſt *Cipry*, à quibus hodiéque vrbs Scithia nominatur. Dodanim à quo *Rhodij*. ¶ Hæ ſunt gentes de ſtirpe Iaphet, quæ à Tauro monte ad aquilonem mediam partem Aſiæ, & omnem Europam vſque ad Oceanum Britannicum poſſident, nomina & locis & gentibus relinquentes, de quibus poſtea immutata ſunt plurima, cætera permanent vt fuerunt. Nam multarum gentium vocabula partim manſerunt: ita vt hodiéque appareat vnde fuerant deriuata, ſicut ex Aſſur Aſſyrij, ex Heber Hebræi: partim verò temporis vetuſtate ita mutata ſunt, vt vix homines doctiſſimi antiquiſſimas hiſtorias perſcrutantes: nec omnium ſed aliquarum ex iſtis origines gentium potuerint reperire. Nam quòd ex filio Cham qui vocabatur Miſraim, Ægyptij ſunt exorti, nulla hoc reſonat origo vocabuli: ſicut nec Æthiopum qui dicuntur ad eum filium Cham pertinere qui Chus appellatus eſt. Et ſi omnia conſiderentur, plurima tamen gentium mutata, quàm manentia vocabula apparẽt: quibus poſtea nomina diuerſa, diuerſa dedit ratio. Nanque *Indi* ab Indo flumine dicti ſunt, qui ab occidentali parte eos includit. *Seres* à proprio oppido nomen ſortiti ſunt, gẽs ad orientẽ ſita, apud quos de arboribus lana contexitur. De quibus eſt illud, Ignoti facie, ſed noti vellere Seres. *Gangaridæ* populi ſunt inter Aſſyrios Indóſque inhabitantes circa Gangem fluuiũ. Vnde etiã Gangaridæ nuncupati ſunt. *Hircani* dicti ſunt à ſilua Hircana, vbi ſunt plurimæ tigres. *Bactriani* Scythæ fuerũt qui ſuorũ factione à ſedibus ſuis pulſi iuxta Bactron orientis fluuiũ conſederunt, ex cuius vocabulo & nomen ſortiti ſunt. Huius gẽtis rex fuit Zoroaſtes inuẽtor magicæ artis. *Parthi* quoque & ipſi à Scythis originem trahũt. Fuerunt enim eorũ exſules, quod etiam vocabulo eorũ manifeſtatur. Nam Scythico ſermone exſules *Parthi* dicũtur. Hi ſimiliter vt Bactriani domeſticis ſeditionib. Scythia pulſi, ſolitudines iuxta Hircaniam primum furtim occupauerunt: deinde pleraque finium etiam virtute obtinuerunt. *Aſſyrij* ab Aſſur filio Sem vocati, gens potentiſſima, quæ ab Euphrate vſque ad Indorum fines omnẽ in medio tenuit regionẽm. *Medi*, à rege ſuo cognominati putantur. Namque Iaſon Peliaci regis frater, à Peliæ filiis Theſſalia pulſus eſt cũ Medea vxore ſua, cuius fuit priuignus Medus rex Athenienſium: qui poſt mortem Iaſonis orientis plagam perdomuit, ibiq; Mediam vrbem condidit, gẽtémque Medorum nomine ſuo appellauit. Sed inuenimus in Geneſi quòd Madai auctor gentis Medorum fuit, à quo & cognominati, vt ſuperius dictũ eſt. *Perſæ* à Perſeo rege ſunt vocati, qui è Græcia in Aſiam tranſiens, ibi barbaras gentes graui diuturnóque bello perdomuit. nouiſſimè victor nomen ſubiectæ genti dedit. Perſæ autem ante Cyrum ignobiles fuerunt, & nullius inter gentes loci habebantur. Medi ſemper potentiſſimi fuerunt. *Caſdei* qui nunc *Chaldæi* vocantur, à Caſeth filio Nachor fratris Abrahæ cognominati ſunt. *Sabæi* dicti ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι, quod eſt ſupplicare & venerari, quia diuinitatem per ipſorum thura veneramur. Ipſi ſunt & *Arabes* qui in montibus Arabiæ ſunt: qui vocantur *Libanus* & *Antilibanus* vbi thura colliguntur. *Syri* à Surim vocati perhibentur: qui fuit nepos Abraham ex Cethura quos autẽ veteres Aſſyrios, nunc nos vocamus Syros, à parte totũ appellantes. *Hebræi* vocati ſunt ab Heber: qui pronepos fuit Sem. *Iſraelitæ* verò ab Iſrael filio Iſaac. Nã patriarcham Hebræorũ cõſtat fuiſſe Iſrael: à quo duodecim tribus Iudæorũ Iſraelis vocabulũ ſortiti ſunt. Iudæis autem ſciſſura decẽ tribuũ nomina impoſuit. Nã anteà *Hebræi* ſiue Iſraelitæ nuncupabantur. Ex quo autem in duo regna populus Dei diuiſus eſt: tũc duæ tribus quæ de ſtirpe Iuda reges habebant, Iudæorũ nomen ſortitæ ſunt. Reliquã pars decẽ tribuũ quæ in Samaria ſibi regem conſtituit ob populi magnitudinem priſtinũ nomen retinuit Iſrael. *Samaritanorũ gens* ſumpſit exordium ab Aſſyriis, qui trãſmigrati habitauerũt in Samaria: qui Latinè interpretãtur cuſtodes, eo quòd captiuato Iſrael iſti in terra regionis eorũ ad cuſtodiam collocati ſunt. Phœnix Cathmi frater de Thebis Ægyptiorũ in Syriam profectus, apud Sidonẽ re-

gnauit, cóſque populos ex ſuo nomine *Phœnices*, cámque prouinciā Phœniciam nūcupauit. *Sidones* autē à ciuitate quæ vocatur Sidō traxiſſe vocabulū perhibentur. *Saraceni* dicti, vel quia ex Sara genitos ſe prædicent, vel ſicut gentiles aiunt, quòd ex origine Syrorum ſint quaſi Syriginæ. Hi peramplam habitant ſolitudinē. Ipſi ſunt & Iſmaelitæ, vt liber Geneſeos docet, quòd ſint ex Iſmaele. Ipſi Cedar à filio Iſmaelis. Ipſi *Agareni* ab Agar, qui vt diximus, peruerſo nomine Saraceni vocātur, quia ex Sara ſe genitos gloriantur. *Philiſtei* ipſi ſunt Palæſtini, quia p literam ſermo Hebræus non habet: ſed pro eo Græco vtuntur. Inde Philiſtei pro Palæſtinis dicuntur, ciuitate vtiq; ſua. Iidē & Allophili, id eſt alienigenæ, ob hoc quia ſemper fuerūt inimici Iſrael, & lōgè ab eorū genere & ſocietate ſeparati. *Chananei* appellati de Chanaan filio cham: quorū terrā Iudæi poſſederunt. Ex cuius origine fuit Emor pater Sichen, à quo Amorrei ſunt nūcupati. *Ægyptij* ab Ægypto quodā ſuo rege vocati ſunt. Nā antea *Æry* dicebātur. Interpretantur autē lingua Hebraica *Ægyptij* affligentes, eò quòd afflixerint Dei populū priuſquā diuino auxilio liberarentur. *Armenius* ex Theſſalia vnus de numero ducum Iaſonis qui ad Colchos profecti ſunt: recollecta multitudine quæ amiſſo rege Iaſone paſſim vagabatur, Armeniam condidit, gentíque ex ſuo vocabulo nomen dedit. *Limes* eſt *Perſicus*: qui Scythas ab eis diuidit, Scythia cognominata à quodam limite Scythæ, à quo perhibentur vocati, gēs antiquiſſima ſemper habita. Hi Parthos Bactrianóſque, fœminæ autem eorum Amazonum regna condiderunt. *Maſſageta* ex Scytharū origine ſunt. Et dicti Maſſagetæ quaſi graues, id eſt fortes Getę. Nam ſic Liuius argentū graue dicit id eſt *maſſas*. Hi ſunt qui inter Scythas atque Albanos ſeptentrionalibus iugis inhabitant. *Amazones* dictæ ſunt, ſeu quòd ſimul viuerēt ſine viris, quaſi ἄμα ζῶσαι, ſiue quòd adustis dexterioribus māmis eſſent, ne ſagittarū iactus impediretur, quaſi ἀνὰ μαζῶν. Nudabant enim quā aduſſerant mammā. Has Titianus vnimammas dicit. Nā hoc eſt Amazō, quaſi ἀνὰ μαζῶν, id eſt ſine mamma. Has iam non eſſe conſtat: quòd earū gētes partim ab Hercule, partim ab Achille, vel ab Alexandro vſque ad internecionē deletæ ſunt. In partibus Aſiaticæ Scythiæ gētes quæ poſteras ſe Iaſonis credunt albo crine naſcuntur ab aſſiduis niuib. & ipſius capilli color genti nomē dedit & inde dicuntur *Albani*. Horū glauca oculis, id eſt picta ineſt pupilla: adeò vt nocte pluſquā die cernant. Albani autē vicini Amazonibus fuerūt. *Vgnos* antea *Hunnos* vocatos, poſtremo à rege ſuo *Abares* appellatos dicūt, qui prius in vltima Mæotide inter glacialem Tanaim & Maſſagetarum immanes populos habitauerunt. Deinde pernicibus equis Caucaſi rupibus feras gētes Alexandri clauſtra cohibente ruperunt: & orientē viginti annis tenuerunt captiuū, & ab Ægyptiis atq; Æthiopibus annuū vectigal exegerunt. Troianorū *gens* antea *Dardana*, à Dardano rege nominata. Nam Dardanus & Iaſius fratres è Græcia profecti: ex iis Iaſius ad Thraciam, Dardanus ad Phrygiam peruenit, ibíque primus regnauit. Poſt quē filius eius Ericthonius, deinde nepos eius Tros, à quo *Troiani* nūcupati ſunt. *Galatæ* Galli eſſe noſcūtur, qui in auxilium à rege Bithiniæ euocati, regnū cum eo peracta victoria diuiſerunt: ſicque deinde Græcis admixti, primùm *Gallogræci*: nunc ex antiquo gallorū nomine Galatæ nuncupantur. Græci ante *Theſſali* a Theſſalo, poſtea à Græco rege *Græci* ſunt nuncupati. Nā Gręci propriè Theſſali ſunt. *Lapithas* autē gentē Theſſaliæ fuiſſe aiunt, circa Penion amnē olim inhabitatē, à Lapitha Apollinis filia nuncupatos. *Sicyonij* Gręci ſunt nuncupati, à Sicyonio rege. Hi primùm Agialei vocabātur, à rege Agialio, qui primus Sicyoniis imperauit, à quo & Agialea ciuitas nuncupata eſt, quæ nunc Peloponneſus à Pelope rege ſuo vocantur. Ipſi ſunt & Arcades, ab Arcade rege Iouis & Calyſtæ filio dicti. *Danai* a Danao rege vocati. Iidē & Argiui ab Argo conditore cognominati. Poſtquam autē rex Græcorum Apis mortuus eſt, huic filius Argus ſucceſſit in regnum, & ex eo Argiui vocati ſunt, qui etiā ab eis poſt obitū vt Deus haberi cepit, templo & ſacrificio honoratus. *Achæi* qui & *Achiui* ab Achæo Iouis filio dicti. *Pelaſgi* nominati, quia cùm velis panſis verno tēpore aduenisse Italiā viſi ſunt, vt aues. Primò enim eos Varro Italiā appuliſſe cōmemorat. Græci verò Pelaſgos à Ioue & Lariſſæ filio perhibēt dictos. *Myrmidones* fuerūt Achillis ſocij: Dolopes Pyrrhi. dicti autem Myrmidones propter aſtutiam quaſi μύρμηκες, id eſt formicæ. Eratoſtenes autē dicit dictos Myrmidones à Myrmidone duce Iouis & Eurimeduſæ filio. *Cecropi* Athenienſium regi ſucceſſit Agranus, cuius filia Athis nomē & regioni & genti dedit. Et ex ea Attici cognominati, qui ſunt Athenienſes. Ion vir fortis ex ſuo nomine eoſdem Athenienſes vocauit *Iones*. *Macedones* à nomine Macionis regis antea Emaci nuncupati ſunt: poſtea Macedones dicti à Macedone rege Deucalionis materno nepote. *Epirotæ* à Pyrrho Achillis filio prius Piride dicto, poſtea verò à Pyrrho rege ad Italiam tranſire præſumpſerunt. Dorus Neptuni & Ellopis filius fuit, vnde *Dori* & originem & nomen ducunt. Sunt autem pars Græciæ gentis, ex quibus etiam cognominata eſt tertia lingua Græcorum quæ Dorica appellatur.

Lacedæmones

Lacedæmones à Lacedæmone Semelæ filio dicti. Hi diu perſeuerantes in bello cõtra Meſſenios, veriti ne diuturnitate prælij prolis ſpẽ perderent: præceperunt, vt virgines eorum cũ iuuenibus domi relictis concumberent, ſicque ex promiſcuo virginum & maritorũ cõcubitu iuuenes de incertis parentibus nati ſunt, & ex nota materni pudoris *Spartani* vocati ſunt. Nam ipſos eſſe Spartanos quos & Lacedæmones. *Thraces* ex filio Iaphet qui vocatus eſt Tiras & orti & cognominati, vt ſuperius dictum eſt perhibentur. licet gentiles eos ex moribus ita dictos exiſtiment, quòd ſint truces. Sæuiſſimi enim omnium gentium fuerunt, vnde & multa de iis fabuloſa memorantur: quòd captiuos diis ſuis litarent, & humanum ſanguinem in oſſibus capitum portare ſoliti ſunt. De quibus Virgilius: Heu fuge crudeles terras, fuge littus auarum: quaſi crudelium & auarorum. *Iſtrorum gens* originẽ à locis ducit: qui miſſi ad Argonautas perſequendos, vt à ponto intrauerunt Iſtrum fluuium, à vocabulo amnis quo à mari receſſerant, appellati ſunt. *Romani* à Romuli nomine nuncupati qui vrbem Romam condidit, gentique & ciuitati nomen dedit. Hi antè à Saturno *Saturni*, à Latino *Latini* vocati ſunt. Nam Latinus Italiæ rex fuit qui ex ſuo nomine Latinos appellauit, qui poſtea Romani nuncupati ſunt. Hi & *Quirites* dicti, quia Quirinus dictus eſt Romulus, quòd ſemper haſta vtebatur, quæ Sabinorum lingua *quiris* dicitur. *Italus* quoque & Sabinus, & Sicanus, fratres fuerunt ex quibus nomina populis impoſita & regionibus ſunt. Nam ab Italo *Itali*, à Sabino *Sabini*, à Sicano *Sicani*: qui & *Siculi* cognominati ſunt, idem & *Sicilienſes*. *Tuſci* Italiæ gens eſt à frequentia ſacrorum, & thuris vocata, id eſt ἀπὸ τοῦ θύειν. *Vmbri* Italiæ genus eſt: ſed Gallorum veterum propago: qui Apenninũ montem incolunt, de quibus hiſtoriæ perhibent quòd tempore aquoſæ cladis imbribus ſuperfuerint, & ob hoc ὀμβρίους Græcè nominatos. *Marſi* gens Italiæ dicta à comite Liberi Marſia: qui vſum illis vitium oſtendit, & ob hoc illi ſtatuam fecerunt, quam poſtea Romani victis Marſis tulerunt. Marſos autem Græci Tuſcos vocant quaſi ὀφιοῦχους: quòd multos ſerpentes habeant, & ὄφις ſerpens dicatur. illæſos autem eſſe carminum maleficiis. Inhabitant autem plagam Apennini montis ſimul cũ Vmbris. *Gothi* à Magog filio Iaphet nominati putantur, de ſimilitudine vltimæ ſyllabæ, quos veteres magis Getas quam Gothos vocauerunt, gens fortis & potentiſſima, corporũ mole ardua, armorũ genere terribilis, de quibus Lucanus, Hinc Dacus premat inde Getes occurrat Iberis. *Daci* autẽ Gothorum ſoboles fuerunt, & dictos putant Dacos quaſi dagos, quia de Gothorum ſtirpe creati ſunt. De quibus ille, Ibis Arctos procul vſque Dagos. *Beſſi* barbari fuerũt: qui à multitudine boũ ſic vocati creduntur. De quibus quidam: Qui colit terræ medio vel ille Diuitis multo boue pilleatus Accola ripæ. *Gipedes* pedeſtri prælio magis quàm equeſtri ſunt vſi, & ex hac cauſa ita vocati. *Sarmatæ* patentibus *campis* armati inequitabant prius quam eos Lentulus Danubio prohiberet, atque inde ob ſtudium armorũ Sarmatæ nuncupati exiſtimantur. Lanus fluuius fertur vltra Danubium, à quo *Alani* dicti ſunt, ſicut & populi habitantes iuxta Lemannũ fluuiũ *Alemani* vocantur: De quibus Lucanus, Deſeruere cauo tentoria fixa Lemanno: *Longobardos* vulgo ferunt nominatos à prolixa barba & nunquam tonſa. Vandelicus amnis ab extremis Galliæ erumpẽs, iuxta quem fluuium habitaſſe, & ex eo traxiſſe nomen *Vandali* perhibentur. *Germanicæ* gentes dictæ, quòd ſint immania corpora, immanéſque nationes ſæuiſſimis duratę frigoribus, qui mores ex ipſo cœli rigore traxerunt, ferocis animi & ſemper indomiti, raptu venatúſque viuentes. Horũ plurimæ gentes variæ armis, diſcolores habitu, linguis diſſonæ, & origine vocabulorũ incertæ, vt *Tolerates, Samſi, Variquadi, Tungri, Marcomanni, Bruteri, Camaſi, Blangiana, Tubantes*, quorũ immanitas barbarie etiã in ipſis vocabulis horrorẽ quendã ſignificat. *Sueui* pars Germanorũ fuerunt in fine Septentrionis, de quibus Lucanus, Fũdit ab extremo flauos Aquilone Sueuos. Quorũ fuiſſe centũ pagos & populos multi tradiderunt. Dicti autem *Sueui* putantur à monte Sueuo, qui ab ortu initium Germaniæ facit, cuius loca incoluerunt. *Burgundiones* quondã à Romanis ſubacta interiore Germania per caſtrorũ limites poſiti à Tiberio Cæſare in magnã coluerunt gentẽ, atque ita nomen ex locis ſumpſerunt: quia crebra per limites habitacula conſtituta, burgos vulgò vocant. Hi poſtea rebelles effecti Romanis: pluſquã octoginta millia armatorũ ripæ Rheni fluminis inſederũt, & nomen gentis obtinuerunt. *Saxonum gens* in oceani maris littoribus & paludibus inuiis ſita, virtute atq; agilitate habilis. Vnde & appellata, quod ſit durum & validiſſimum genus hominum & præſtans cæteris piraticis. *Franci* à quodam proprio duce vocari putantur. Alij eos à feritate morũ nuncupatos exiſtimant. Sunt enim in illis mores inconditi, naturaliſque ferocitas animorũ. *Britones* quidam Latinè nominatos ſuſpicantur: eo quòd bruti ſint, gens inter oceanũ interfuſo mari quaſi extra orbem poſita. de quibus Virgilius, Toto diuiſos orbe Britannos. *Scotti* propria lingua nomen habent à picto corpore, eo quòd aculeis ferreis cum atramento variarum figurarum ſtigmate annotentur. *Galli* à candore corporis nun-

cupati ſunt. γάλα enim Græcè lac dicitur. Vnde & Sybilla ſic eos appellat: cùm ait de iis, Tunc lactea colla Auro innectuntur. Secundum diuerſitatem enim cœli, & facies hominum & colores & corporum quantitates & animorum diuerſitates exiſtunt. Inde Romanos graues, Græcos leues, Afros verſipelles, gallos natura feroces atque acriores ingenio peruidemus, quod natura climatũ facit. Galli autem Senones antiquitus *Xenones* dicebantur, quod Liberum hoſpitio recepiſſent, poſtea x in ſ literam commutata eſt. Vacca oppidum fuit iuxta Pyrenæum, à quo ſunt cognominati *Vaccei*, de quibus creditur dixiſſe poeta: Latéque vagantes Vaccei. Hi Pyrinæi iugis peramplam montis habitant ſolitudinem. Idem & *Vaſcones* quaſi Vaccones c in ſ literam demutata. quod genus Pompeius edomita Hiſpania, & ad triumphũ venire feſtinans de Pyrinæi iugis depoſuit, & in vnum oppidum congregauit. Vnde & *Conuenarum* vrbs nomen accepit. Hiſpani ab Ibero amne primum Iberi, poſtea ab Hiſpalo *Hiſpani* cognominati ſunt. *Gallicij* à candore dicti finguntur, vnde & galli. Reliquis enim Hiſpaniæ populis candidiores exiſtunt. Hi Græcam ſibi originem aſſerunt. Vnde & naturali ingenio callent. Siquidem poſt finem Troiani belli Teucrum morte Aiacis fratris in viſum patri Telamoni dum non reciperetur in regnum, Cyprum conceſſiſſe ferunt, ibíque vrbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidiſſe, inde ad Galliciam profectus expoſitis ſedibus ex loco nomen genti dediſſe. *Aſtures* gens Hiſpaniæ vocati, eo quòd circa Iſturam flumen ſeptem montibus ſiluíſque crebris inhabitent. *Cantabri* gens Hiſpaniæ à vocabulo vrbis, & Iberi amnis, cui inſidunt, appellati. Horum animus pertinax & magis ad latrocinandum, & ad bellandum, vel ad perpetiendum verbera ſemper parati. *Celtiberi* ex Gallis Celticis fuerunt, quorum ex nomine appellata eſt regio Celtiberia. Nã ex flumine Hiſpaniæ Ibero vbi conſederant, & ex Gallis qui Celtici dicebantur, mixto vtroque vocabulo Celtiberi nuncupati ſunt. *Afri* appellati ex vno ex poſteris Abrahæ, qui vocabatur Afer: qui dicitur duxiſſe aduerſus Libyã exercitum, & ibi victis hoſtibus conſediſſe, eiúſque poſteros ex nomine ataui & Afros & Africam nuncupaſſe. *Pœni* autem Cartaginenſes ſunt à Phœnicibus nuncupati: qui cũ Didone profecti ſunt. *Tyrij* verò à Tyria vrbe Phœnicum nuncupati, de qua profecti ſunt, & in Africæ littus venerunt. *Getuli* Getæ dicuntur fuiſſe, qui ingenti agmine à locis ſuis nauibus conſcendẽtes, loca Syrtiũ in Libya occupauerũt: & quia ex Getis venerant, deriuato nomine Getuli cognominati ſunt. Vnde & opinio eſt apud Gothos, ab antiqua cognatione Mauros conſanguinitate propinquos ſibi vocare. Africam autem initio habuere *Libyes*, deinde *Afri*, poſt hæc *Getuli*, poſtremũ *Mauri* & *Numides*. *Mauri* & *Numidæ*, vt Afri putãt, ſic ſum pſerunt exordiũ & vocabulum. Nã poſtquam in Hiſpania Hercules interiit: & exercitus eius cõpoſitus ex variis gentibus amiſſo duce paſſim ſibi ſedes quæreret, ex eo numero Medi & Perſæ & Armenij nauibus in Africã trãſuecti proxima maris loca occupauere: ſed Perſæ dum materiã in agris pro conſtruendis domiciliis non inuenirent, & ignara lingua commercium prohiberet: per patentes agros & diuerſas ſolitudines vagabantur, & à pabulationibus vagabundis ſemetipſos propria lingua *Numides* appellauerunt, id eſt ſine oppido vagos & errantes. Medi autem cũ Libyis ſe miſcuerunt: qui proximam Hiſpaniam inhabitabant, quorum nomen paulatim Libyes corruperũt, barbara lingua *Mauros* propter Medos appellantes: licet Mauri ob colorem à Græcis nominentur. Græci enim nigrum μαῦρον vocant. Æſtifero quippe calore afflati atri coloris ſpeciẽ ducunt. *Maſſilia* ciuitas Africæ eſt, non longè ab Athlante & hortis Heſperidũ: à qua ciuitate *Maſſilij* exorti ſunt: quos nos corruptè *Maſſulos* vocamus, de quibus Virgilius, Hic mihi Maſſiliæ gentis monſtrata ſacerdos. *Gaulali* gentes ſunt à meridie vſque oceanum heſperium peruagantes. His nomen gauloen inſula dedit quæ eſt iuxta Æthiopiã, vbi nec ſerpens naſcitur, nec viuit. *Garamantes* populi Africæ propè Cyrenas inhabitantes, à Garamante rege Apollinis filio nominati: qui ibi ex ſuo nomine Garama oppidũ condidit. Sunt autem proximæ gentes Æthiopum, de quibus Virgilius, Extremi Garamantes. Extremi autem, quia ſæui & à conſortio humanitatis remoti. *Heſperij* verò ſunt qui circa Hiſpaniam cõmorantur. Nã Hiſpania Heſperia dicitur. *Aethiopes* dicti à filio Cham qui vocatus eſt Chus, à quo originem trahunt. Chus enim Hebraicè Æthiops interpretatur. Hi quondã ab Indo flumine conſurgentes, iuxta Ægyptũ inter Nilũ & oceanum in meridie ſub ipſa ſolis vicinitate conſederunt, quorum tres ſunt populi. ¶ Heſperi, Garamantes & Indi. Heſperi ſunt occidentis, Garamantes tripolis, Indi orientis. *Tragloditæ* gens Æthiopum: ideo nuncupati, quòd tanta celeritate pollent, vt feras curſu pedum aſſequantur. *Panphagi* & hi in Æthiopia ſunt: quibus eſca eſt, quicquid mandi poteſt & omnia fortuitu gignentia, vnde & appellati. *Ichthyophagi* quòd venando in mari valeant, & piſcibus tantum alantur. Hi poſt Indos montanas regiones tenent, quas ſubactas Alexander magnus piſcibus veſci prohibuit.

Anthropophagi gens aſperrima ſub regione Siricum ſita: qui quia humanis carnibus veſcuntur, ideo anthropophagi nominãtur. Itaque ſicut his, ita & ceteris gentibus per ſecula aut à regibus, aut à locis, aut à moribus: vel ex quibuſlibet aliis cauſis immutata vocabula ſunt: ita vt prima origo nominis eorum temporum vetuſtate non pateat. Iam verò his qui Antipodæ dicuntur, eo quòd contrarij eſſe veſtigiis noſtris putantur: vt quaſi ſub terris poſiti aduerſa pedibus noſtris calcent veſtigia, nulla ratione credendum eſt. quia nec ſoliditas patitur, nec centrum terræ. ſed neque hoc vlla hiſtoriæ cognitione firmatur. ſed hoc poetæ quaſi ratiocinando cõiectant. *Titanas* autem quoſdam in Græcia ferunt fuiſſe robuſtos & excellentes viribus populos, quos ferunt fabulæ ab irata contra deos terra ad eius vltionem creatos. Vnde & *Titanes* dicti ſunt ἀπὸ τῆς τίσεως, id eſt ab vltione, quòd quaſi vlciſcendæ matris Terræ cauſa in deos armati exiſterent: quos fabulæ à Ioue bello fuiſſe ſuperatos atq; extinctos fingunt, propter quòd è cælo iactis fulminibus interierunt.

De regnis & militia vocabulis. CAP. III.

REgnum à regibus dictum. Nam ſicut reges à regendo vocati: ita regnum à regibus. Regnum vniuerſæ nationes ſuis quæque habuere temporibus, vt Aſſyrij, Medi, Perſæ, Ægyptij, Græci, quorum vices ſors tẽporum ita volutauit, vt alterum ab altero ſolueretur. Inter omnia autem regna terrarum duo regna cæteris glorioſiora traduntur, Aſſyriorum primò, deinde Romanorum, vt temporibus & locis inter ſe ordinata atque diſtincta. Nam ſicut illud prius & hoc poſterius: ita illud in oriente & hoc in occidente exortum eſt: denique in illius fine huius initium confeſtim fuit. Regna cętera, cæterique reges velut appendices iſtorum habentur. *Reges* à regendo. Sicut enim *ſacerdos* à ſanctificando: ita & rex à regendo. non autem regit qui non corrigit. Rectè igitur faciendo regis nomen tenetur, peccando amittitur. Vnde & apud veteres tale erat prouerbium. Rex eris ſi rectè facias: ſi non facias non eris. *Regiæ virtutes* præcipuæ *duæ, iuſtitia & pietas*. Plus autem in regibus laudatur pietas. Nam iuſtitia per ſe ſeuera eſt. *Conſules* appellati à conſulendo, ſicut reges à regendo, & ſicut leges à legendo. Nam cùm Romani regum ſuperbam dominationem non ferrent: annua imperia, binóſque conſules ſibi fecerunt. Nam faſtus regius non beniuolentia conſulentis, ſed ſuperbia dominantis erat. Hinc ergo conſules appellati, vel à conſulendo ciuibus, vel à regendo cuncta conſilio. Quos tamen idem mutandos per ſingulos annos inſtituerunt, vt nec inſolens diu maneret, & moderatior citò ſuccurreret. Inde autem duo pares, quia vnus rem ciuilem, alter rem militarem adminiſtrabat. Regnauerũt autem annis cccclxvij. *Proconſules* ſubiecti erant conſulibus, & dicti proconſules, eo quòd vice conſulis fungerentur. ſicut procurator curatoris, id eſt, actoris. *Exconſules* autem dicti, quòd iam à conſulatu exierint ſiue diſceſſerint pacto vicis ſuæ anno. *Dictatores* quinto anno poſt reges expulſos Romani ſibi creauerunt, dum gener Tarquinij ad iniuriam ſoceri vindicandam, ingentem aduerſus Romam collegiſſet exercitum. Hi quinquennij temporis imperio vtebantur. Plus enim erãt honore quàm conſules, qui annuas poteſtates tenebant. Et dicti dictatores quaſi principes & præceptores. Vnde & magiſtri populi nominabantur. Vnde & edicta dicuntur. *Cæſarum* nomen à Iulio cepit: qui bello ciuili commoto primus Romanorum ſingularem obtinuit principatum. Cæſar autem dictus: quòd cæſo mortuæ matris ſuæ vtero prolatus eductúſque fuerit. vel quod cum cæſarie natus ſit, à quo & imperatores ſequentes Cæſares dicti: eo quòd comati eſſent. Qui enim exſecto vtero eximebantur: cæſones & cæſares appellabantur. *Iulius* autem dictus quia ab Iulo Æneæ filio originem duxit, vt confirmat Virgilius, Iulius à magno demiſſum nomen à Iulo. *Imperator* autem nomen apud Romanos eorum tantum fuit prius, apud quos ſumma rei militaris conſiſteret, & ideo imperatores dicti ab imperãdo exercitibus, ſed dum diu duces titulis imperatoris fungerentur, ſenatus cenſuit, vt Auguſti Cæſaris hoc tantum nomen eſſet, eo quòd is diſtingueretur à cæteris gentium regibus: quod & ſequentes Cæſares hactenus vſurpauerunt. ¶ Solet enim fieri: vt primi regis nomen etiam reliqui poſſideant, ſicut apud Albanos ex Siluij nomine omnes reges Albanorum *Siluij* appellati ſunt. ſicut & apud Perſas *Arſacidæ*. apud Ægyptios *Ptolemæi*. apud Athenienſes *Cecropidæ*. ¶ *Auguſtus* ideo apud Romanos nomen imperij eſt, eo quòd olim augerent rempublicam amplificando. Quod nomen primò ſenatus Octauiano Cæſari tradidit, vt quia auxerat terras, ipſo nomine & titulo conſecraretur. Dum autem idem Octauianus iam Cæſar & imperator appellaretur vel Auguſtus: poſtea verò dum ludos ſpectaret, & pronunciatum eſſet illi à populo vt vocaretur & *Dominus*, ſtatim manu vultúque auerſo indecoras adulationes repreſſit, & Domini appellationem vt homo declinauit, atque in ſequenti die omnem populum grauiſſimo edicto corripuit, Dominúmque ſe poſthac appellari ne à liberis quidem ſuis permiſit. Fuit enim filius

Actia, quæ nata eſt de ſorore Iulii Cæſaris. *Reges* autem ob hanc cauſam apud Græcos βασιλεῖς vocantur, quòd tanquam baſes populum ſuſtinent. Vnde & baſes coronas habent. Quanto enim quiſque magis præponitur, tanto amplius pondere laborum grauatur. *Tyranni* Græcè dicuntur iidem Latinè & reges. Nam apud veteres inter regem & tyrannum nulla diſcretio erat; vt, Pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe tyranni. *Fortes* enim reges tyranni vocabantur. Nam tiro fortis. de quibus Dominus loquitur: Per me reges regnant & tyranni per me tenēt terram. Iam poſtea in vſum accidit tyrannos vocari peſſimos, atque improbos reges, luxurioſæ dominationis cupiditatem & crudeliſſimam dominationem in populis exercentes. *Princeps* & dignitatis modo ſignificatur & ordinis, ſicut eſt illud Virgilianum, Princeps ardentem coniecit lampada Turnus, pro, primus. Dictus autem princeps à capiendi ſignificatione, quòd primùm capiat: ſicut municeps ab eo quòd munia capiat. *Dux* dictus eo quòd ſit ductor exercitus: ſed non ſtatim quicunque principes vel duces ſunt, etiam reges dici poſſunt. In bello verò melius ducem nominari conuenit quàm regem. Nam hoc nomen exprimit in prælio ducentem. Vnde Virgilius, ducis Euandri: Saluſtius, Quo cupidius in ore ducis ſeſe quiſque bonum. Non dixit in ore conſulis. *Monarchæ* ſunt qui ſingularem poſſident principatum, qualis fuit Alexander apud Græcos, & Iulius apud Romanos. Hinc & monarchia dicitur. μόνος quippe ſingularitas Græco nomine, ἀρχὴ principatus eſt. *Tetrarchæ* ſunt quartam partem regni tenentes. Nam τέτταρα quatuor ſunt: qualis fuit apud Iudæam Philippus. *Patricij* inde vocati ſunt pro eo quòd ſicut patres filiis: ita prouideant reipublicæ. Præfecti dicti, quòd prætoria poteſtate præſint. *Pretores* iidem qui & præfecti, quaſi præpoſitores. *Præſides* verò dicti, quia alicuius loci tutelam præſidialiter tenent. *Tribuni* vocati, quòd militibus ſiue plebibus iura tribuunt. *Chiliarchæ* ſunt qui mille præſunt militibus, quos nos millenarios appellamus, & eſt nomen Græcum. *Centuriones* dicti eo quòd centum præſunt militibus, ſicut quinquagenarij qui ſunt in capite quinquaginta militum, ſicut decani ab eo quòd militibus decem præferuntur. *Miles* dictus, quia mille erant antè in numero vno, vel quia vnus eſt ex mille electus. Romulus autem primus ex populo milites ſumpſit & appellauit. Liber verò primus militiæ ordinem docuit. *Miles* autem *ordinarius* dicitur, aut extraordinarius. *Ordinarius* eſt qui per ordinem militat: nec adhuc aliquem conſecutus eſt gradum honoris. eſt enim gregarius, id eſt humilis militiæ. *Extraordinarius* eſt: qui ob virtutē promouetur ex ordine. *Emeriti* dicūtur veterani ſolutique militia, qui iam in vſu prælij nō ſunt, quia mereri militare dicitur, à ſtipendiis ſcilicet quæ merentur. iidem & veterani dicuntur, quia iam in vſu prælij non ſunt: ſed poſt multos militiæ labores quietis ſuffragium conſequuntur. *Equeſtres milites* dicti, eo quòd equo ſedeant. Item militat ille in equeſtri ordine. *Tirones* dicuntur fortes pueri quod ad militiam deligantur, atque armis gerendis habiles exiſtunt. Hi enim non ex ſola profeſſione natiuitatis: ſed ex aſpectu & valetudine corporis æſtimantur. Vnde & tirones dicti, qui antequam ſacramento probati fuerint, milites nō ſunt. Romanæ autem militiæ fuit mos puberes primo exerceri armis. Nam decimoſexto anno tirones militabant, quo etiam ſolo ſub cuſtodibus agebāt, de quibus Virgilius, Et primo flore iuuentus. *Seruos* ſanè nunquam militaſſe conſtat, niſi ſeruitute depoſita, excepto Hannibalis tempore, cùm poſt Cannenſe prælium in tanta neceſſitate fuiſſent Romani, vt ne liberandorum quidem ſeruorum daretur facultas.

Deſertores vocati eo quòd deſertis militaribus officiis euagantur. Hi in alios numeros militiæ nomen dare prohibentur, ſed ſi non magni temporis culpam contraxerint, cæſi numeris ſuis reſtituuntur. ſed & qui deſerunt exercitum ad hoſtes tranſeuntes, & ipſi deſertores vocantur. *Conſcripti milites* dicuntur, quia in tabulis conſeruntur ab eo qui eos ducturus eſt: ſicut tranſcripti vocantur, cum de alia in aliam legionem tranſeūt: & inde tranſcripti, quod nomina dant, vt tranſcribantur. *Optiones* dicti quòd ſint electi. Nam optare eligere eſt, ſicut & illud, Optauitque locum regno, id eſt elegit. *Excubitores* dicuntur, pro eo quòd excubias ſemper agunt. Sunt enim ex numero militum & in porticibus excubant propter regalem cuſtodiam. *Excubiæ* autem diurnæ ſunt: *vigiliæ* nocturnæ. Vnde & *vigiles*. *Velites* erant apud Romanos genus militiæ, à velitando vocati. Lecti enim agilitate iuuenes cum armis ſuis poſt terga equitum conſedebant, & mox cùm ad hoſtes ventum eſſet, equis deſiliebant, & continuò pedites ipſi ex alia parte, equitibus per quos aduecti fuerant dimicantibus, hoſtem perturbabant. Ab his ergo velitibus elephanti quondam Hannibalis retro acti cùm regi iam à ſuis non poſſent, fabrili ſcalpro inter aures adacto necabantur. *Caſtra* ſunt vbi miles ſteterit. dicta autem caſtra quaſi caſta, eo quòd illic caſtraretur libido. Nam nunquam iis intererat mulier. *Militia* autem à militibus dicta, aut à multis, quaſi multicia, quaſi negotium multorum, aut à mole rerum, quaſi moletia. *Legio* ſex milium armatorum eſt, ab electo vocata quaſi lecti, id eſt armis electi. pro-

cti. propriè autem Macedonũ phalanx, Gallorum caterua, noſtra legio dicitur. Legio autem habet ſexaginta cẽturias, manipulos triginta: cohortes duodecim: turmas ducentas. *Centuria* eſt pars exercitus in centenos milites diuiſa. Vnde & qui iis præſunt, centuriones dicuntur. *Succenturiati* ſunt, non qui in prima, ſed in ſecunda centuria ſunt, quaſi ſub prima centuria: tamen ſtricti etiam ipſi & in ſpeculis poſiti in bello ſunt, vt ſi prima defecerit, iſti quos ſub ſe diximus laborãtibus primis ſubueniant. Vnde & ad inſidiandum ponitur ſuccenturiatus, quaſi armis doloſis inſtructus. *Manipulus* ducentorum eſt militum, Manipuli autem dicti ſunt milites, ſiue quia bellum primò manu incipiebant, ſiue quòd antequam ſigna eſſent, manipulos ſibi, id eſt, faſciculos ſtipulæ, vel herbæ alicuius pro ſignis faciebant, à quo ſigno manipulares milites cognominati ſunt. De quibus Lucanus, Conuocat armatos extemplo ad ſigna maniplos. Turma triginta equites ſunt. Romani enim equites in vna tribu trecenti fuerũt. De ſingulis enim centuriis decẽ dabantur, & fiebat turma. Cohors quingentos milites habet. ¶ *Tria* ſunt *militiæ genera* ſacramentum, euocatio, cõiuratio. *Sacramentum*, in quo poſt electionem iurat, vnuſquiſque miles ſe non recedere à militia, niſi poſt cõpleta ſtipendia, id eſt, militiæ tempora, & hi ſunt qui habent aplenam militiam. Nam vigintiquinque annis tenentur. *Euocatio*, dum ad ſubitum bellũ nõ ſolum milites, ſed & cæteri euocantur. Vnde etiam conſul ſolebat dicere: Qui rempublicã ſaluam eſſe vult, me ſequatur. *Coniuratio*, quæ fit tumultu, quando vicinũ vrbis periculũ ſingulos iurare non patitur: ſed repente colligitur multitudo & tumultuoſa in ira conflatur. Hæc & *tumultuatio* dicitur. ¶ *In acie* autem *iſtæ* ferè *formæ ſũt*, Exercitus, claſſis, nodus, cuneus, alæ, cornua, agmen: quæ formas & nomina ab ipſis rebus de quibus trãſlata ſunt imitantur. *Acies* dicta, quòd ferro armata ſit, & acumine gladiorum. *Exercitus* multitudo ex vno genere, ab exercitatione belli vocata. *Claſſes* dictæ propter diuiſionẽ exercitus, qui poſtea manipuli dicti ſunt. Vnde & Virgilius: Claſſibus hic locus, hic acies certare ſolebant. Nam poſtea & claſſica nauiũ dicta. *Nodus* proprie eſt denſa peditum multitudo, ſicut turma equitum. Nodus autem dictus, pro difficultate quòd vix poſſit reſolui. *Cuneus* eſt collecta in vnũ militũ multitudo. Vnde propter quòd in vnum coit ipſa coitio in vnum, cuneus nominatus eſt, quaſi conneus, eo quòd in vnum omnes coguntur. *Alæ* in exercitu triginta equites eſſe dicuntur. Alæ autem equites ob hoc dicti, quia tegunt pedites alarum vice. *Cornua* vocantur extremitas exercitus, quòd intorta ſit. *Agmen* dicitur cùm exercitus iter facit, ab agendo vocatũ, id eſt eundo. Plautus, Quo te agis & ipſe? Eſt enim exercitus ambulans. Nam agmen dicitur quod in longitudine directum eſt, quale ſolet eſſe cùm exercitus portis procedit: quicquid fuerit aliud, abuſiuè dicitur.

De ciuibus. CAP. IIII.

DE imperiis militiæq; vocabulis ex parte dictum eſt, deinceps *ciuium nomina* ſummatim ſubiungimus. *Ciues* vocati, quòd in vnum coeuntes viuant, vt vita communis & ornatior fiat & tutior. *Domus* vnius familiæ habitaculum eſt, ſicut vrbs vnius populi, ſicut orbis domicilium totius generis humani eſt. Eſt autem domus genus familiæ, ſiue coniunctio viri & vxoris. Incipit autem à duobus & eſt nomen Græcum. Nam δῶμα Græci tecta vocant. Nam *familia* eſt, liberi ex liberis legibus ſuſcepti, à femore. *Genus* autẽ à gignendo & progenerando dictum: aut à diffinitione certorum prognatorum, vt nationes: quæ propriis cognationibus terminatæ, gentes appellantur. *Populus* eſt humanæ multitudinis, iuris conſenſu, & concordi communione ſociatus. Populus autem eo diſtat à plebibus, quòd populus vniuerſi ciues ſunt, connumeratis ſenioribus ciuitatis. *Plebs* autem reliquum vulgus ſine ſenioribus ciuitatis. *Populus* ergo tota ciuitas: vulgus verò plebs eſt. *Plebs* autem dicta à pluralitate. maior eſt enim numerus minorum quàm ſeniorum. *Populus* verò à Græco dicitur, quaſi πολιτῶν ἀθροισμὸς, id eſt, ciuium cœtus. Vnde & populus dictus eſt. Græcè autem populus dicitur λαὸς à lapidibus. Vulgus eſt paſſim inhabitans multitudo, quaſi quiſque quod vult. *Tribus* dicuntur tanquam curiæ & congregationes diſtinctæ populorum, & vocatæ tribus ab eo quòd in principio Romani trifariè fuerunt à Romulo diſpertiti, in ſenatoribus, militibus, & plebibus. Quæ tamen tribus nunc multiplicatæ nomen priſtinum retinent. *Senatui* nomen ætas dedit, quòd ſeniores eſſent. Alij à ſinendo dictos accipiunt ſenatores: Ipſi enim agendi facultatem dabant. *Senatuſconſultus* à conſulendo & tractando eſt dictus: quòd ſic fit, vt conſulat & nocere non poſſit. *Patres* autem, vt dicit Saluſtius, à curæ ſimilitudine vocati ſunt. Nam ſicut patres filios ſuos: ita illi rempublicam alebant. *Patres conſcripti*, quia dum Romulus decem curias ſenatorum elegiſſet: nomina eorum præſente populo in tabulas aureas contulit, atque inde patres conſcripti vocati. *Primò ordines ſenatorum* dicuntur *illuſtres*, ſecundi *ſpectabiles*, tertij *clariſſimi*. Iam inferius quartum aliquod genus non eſt. Quamuis autem

ſenatoria quiſque origine eſſet, vſque ad legitimos annos eques Romanus erat, deinde accipiebat honorem ſenatoriæ dignitatis. *Cenſores* apud Romanos veteres erant. Eſt enim cenſor, nomen dignitatis iudicialis. Cenſere enim iudicare eſt. Item cenſores ſunt patrimoniorum iudices, à cenſu æris appellati. *Iudices* dicti quaſi ius dicentes populo, ſiue quòd iure diſceptent. Iure autem diſputare, eſt iuſtè iudicare. Non eſt autem iudex, ſi non eſt iuſticia in eo. *Præſides* rectores ſunt prouinciæ: dicti eo quòd præſunt. *Pretores* autem quaſi præceptores ciuitatis & principes. Idem & quæſtores quaſi quæſitores, eo quòd quæſtionibus præſunt. Conſilium enim & cauſa apud eôs eſt. *Proceres* ſunt principes ciuium vel ciuitatis, quaſi procedes, quòd ante omnes honore præcedant. Vnde & capita trabium quæ eminent extra parietes proces dicuntur, eo quòd primo procedant. Hinc auté ad primores facta tranſlatio: quòd à cætera multitudine prominēt. *Tribuni* dicti, eo quòd plebi iura vel opem tribuunt. Conſtituti ſunt autem ſexto anno poſt reges exactos. Dum enim plebs à ſenatu & conſulibus premeretur: tunc ipſi tribunos quaſi proprios iudices & defenſores creauit: qui eorum libertatem tuerentur, & eos aduerſus iniuriam nobilitatis defenderent. Vnde & defenſores dicti, eo quòd ſibi plebem commiſſam contra inſolentiam improborum defendant. At contrà nunc quidam euerſores: non defenſores exiſtunt. *Numerarij* vocati ſunt, qui publicū nummum ærariis inferūt. *Functi*, ab eo quòd fungantur honore & officio aliquo dicti. Hinc & defunctos mortuos dicimus, qui compleuerunt vitæ officia, nihil enim iam faciunt. *Municipes* ſunt in eodem municipio nati: ab officio munerum dicti, eo quòd publica munia accipiunt. Munia enim officia ſunt. vnde & immunes dicuntur, qui nullum gerunt officium. *Municipales* originales ciues & in locum officium gerentes. *Decuriones* dicti quòd ſint de ordine curiæ. Officiū enim curiæ adminiſtrant. Vnde non eſt decurio qui ſummā non intulit, vel curiam participauit. *Curiales* autem idem & decuriones. Et dicti curiales, quia ciuilia munera procurant & exequuntur. *Principales* magiſtratus & duumuirales curialium officiorum ordines ſunt. Principales dicti quòd præſint magiſtratibus. *Magiſtratus* verò quod maiores ſint reliquis officiis. *Duumuirales* autem qui ſuper duos viros habent poteſtatem. *Tabellio* vocatus, eo quòd ſit portator tabellarum. Idem *exceptor*, idem & *ſcriba publicus*, quia ea tantùm quæ geſtis publicantur ſcribit. *Burgarij* à burgis dicti, quia crebra per limites habitacula conſtituta burgos vulgò vocant. Vnde & *Burgundionum gentis nomen* inhæſit: quos quondam ſubacta Germania, Romani per caſtra diſpoſuerunt, atque ita ex locis nomen ſumpſerunt. *Collegiati* dicuntur quod ex eorum collegio cuſtodiíſque deputentur qui facinus aliquod commiſerunt. Eſt enim ſordidiſſimū genus hominum patre incerto progenitum. *Priuati* ſunt extranei ab officiis publicis. Eſt enim nomen magiſtratum habenti contrarium, & dicti priuati, quòd ſint ab officiis curiæ abſoluti. *Mercenarij* ſunt, qui ſeruiunt accepta mercede, iidem & *Barones* Græco nomine, quòd ſint fortes in laboribus. βαρὺς enim dicitur grauis, quòd ſit fortis. Cui contrarius eſt leuis & infirmus. *Publicani* appellantur conductores vectigalium fiſci vel rerum priuatarum, ſiue quia vectigalia publica exigunt, vel quia per negotia ſeculi lucra ſectantur. Vnde & cognominati ſunt. *Villicus* propriè villæ gubernator eſt. Vnde & à villa villicus nomen accepit. Interdum autē villicus non gubernationem villæ ſed diſpenſationem vniuerſæ domus, Tullio interpretante ſignificat, quod eſt vniuerſarum poſſeſſionum & villarum diſpenſator. *Actores* idem & curatores ab agendo & curando vocati. *Procuratores* verò, eo quòd vice curatoris funguntur: quaſi propter curatores: ſicut proconſul pro conſule. *Coloni* ſunt cultores aduenæ, dicti à cultura agri. Sunt enim aliunde venientes, atque alienum agrum locatum tenentes, ac debentes conditionem genitali ſolo propter agri culturam ſub dominio poſſeſſoris, pro eo quòd iis locatus eſt fundus. Coloni autem quattuor modis dicuntur. Nam coloni aut Romani ſunt, aut coloni Latini, aut coloni auxiliares, aut coloni ruris priuati. *Inquilini* vocati quaſi incolentes aliena. Non enim habent propriam ſedem: ſed in terra aliena inhabitant. Differt autem inter inquilinum & aduenam. *Inquilini* enim ſunt qui emigrant, & non perpetuò permanent. *Aduenæ* autem vel incolæ aduentitii perhibentur, ſed permanentes: & inde incolæ, quia iam habitatores ſunt, ab incolendo. *Indigenæ* ſunt inde geniti, & in eodem loco nati vbi inhabitant. *Incola* autem non indigenam, ſed aduenam indicat. *Peregrini* dicti eo quòd ignorantur eorum parentes à quibus orti exiſtunt. Sunt enim de longinqua regione. *Vrbani* vocabantur qui Romæ habitabant. Qui verò in cæteris locis, oppidani. Nam ſola vrbs, Roma, cætera oppida. *Famuli* ſunt ex propria ſeruorum familia orti. *Serui* autē vocabulum inde traxerunt, quòd hi qui iure belli poſſēt occidi à victoribus, cōſeruabātur: & ſerui fiebāt à ſeruādo ſcilicet ſerui appellati. *Ancillæ* à ſuſtētaculo vocatę. ἀγκὼν enim Gręcè cubitus dicitur. Vnde & anconē dicimus.

Manci-

Mancipium eſt quicquid manu capi ſubdique poteſt, vt homo, equus, ouis. Hæc enim animalia ſtatim vt nata ſunt, mancipium eſſe putantur. Nam & ea quæ in beſtiarum numero ſunt tunc videntur mancipium eſſe, quando capi ſiue domari cœperint. *Ingenui* dicti qui in genere habent libertatem, non in facto, ſicut liberti. Vnde & eos Græci εὐγενεῖς vocãt, quòd ſint boni generis. *Libertus* autem vocatus quaſi liberatus. Erat enim prius iugo ſeruitutis addictus. Libertorum autem filij apud antiquos libertini appellabantur, quaſi de libertis nati. Nunc verò libertinus aut à liberto factus, aut poſſeſſus. *Manumiſſus* dicitur, quaſi manu emiſſus. Apud veteres enim quando manu mittebant, alapa percuſſos circumagebant, & liberos confirmabant. vnde & manumiſſi dicti, eò quòd de manu mitterentur. *Dedititij* primùm à deditione ſunt nuncupati. *Deditio* enim dicitur, quando ſe victi aut vincendi hoſtes victoribus tradunt: quibus hæc origo nominis fuit. Dum quondam aduerſus populum Romanum ſerui armis ſumptis dimicaſſent, victi ſe dederunt, comprehenſiſque varia turpitudine affecti ſunt. Ex his quidam poſteà à Dominis manumiſſi propter ſuppliciorum notas quas manifeſtè perpeſſi ſunt, ad dignitatem ciuium Romanorum nó peruenerunt. *Latini* ante Romam conditam apud Latinos fiebant, nunquam per teſtamentum ſed per epiſtolam libertatem ſumentes. Inde quia per teſtamentum non fiebant: nec ex teſtamento aliquid capere, nec ſuos hæredes facere poterãt, ciues Romani poſtea ſub conſulibus per teſtamenta in vrbe Romana effecti ſunt. Dicti autem *ciues* Romani quia teſtamento liberi effecti in numerum Romanorum ciuium redigũtur. His primum aditus erat in vrbe Roma commorari, cæteris autem libertis prohibebatur. ne vel in vrbe Roma, vel intra ſeptimum ab vrbe milliarium commanerent.

De affinitatibus & gradibus. CAP. V.

HAeredis *nomen* impoſuit cenſus æris. Soluit enim tributum auctoris. In hoc enim vocabulo prima ſucceſſio eſt *hæreditatis* & generis, vt ſunt filij & nepotes. *Prohæres* eſt qui loco hæredis fingitur: quaſi pro hærede. Eſt enim aut inſtitutus aut ſubſtitutus. *Pater* eſt à quo naſcitur initium generis: Itaque is *paterfamiliâs* vocitatur. *Pater* autem dictus eo quòd patratione peracta filium procreet. Patratio enim eſt rei Venereæ conſummatio. Lucretius. Et bene patra patrum. *Genitores* autem à gignendo: & parentes quaſi parientes. Iidem & *creatores*. *Crementum* enim eſt ſemen maſculi, vnde animalium & hominum corpora concipiuntur. Hinc creatores parentes dicuntur. *Mater* dicitur quòd exinde efficiatur aliquid. Mater enim eſt quaſi materia: nã pater cauſa eſt. *Paterfamiliâs* autem dictus, quòd omnibus in familia ſua poſitis ſeruis tanquam pater filiis patria dilectione conſulit, ſeruorũmque conditionem à filiorum affectu non diſcernit: ſed quaſi vnum membrũ amplectitur. Hinc enim exortum eſt nomen patrisfamiliâs. Qui autem dominatur in ſeruis, hoc ſe nomine nequaquam reputent appellari. *Materfamiliâs* inde vocatur, quia per quandam iuris ſolennitatem in familiam tranſit mariti. Tabulæ enim matrimoniales inſtrumenta emptionis ſuæ ſunt. Aliâs ſicut *matrona* eſt mater primi pueri, id eſt quaſi mater nati: ita *materfamiliâs* illa eſt, quæ plures enixa eſt. Nam familia ex duobus eſſe incipit. *Auus* patris pater eſt, ab æuo dictus, id eſt ab antiquitate. *Proauus* aui pater eſt, quaſi prope auum. *Abauus* proaui pater, iam longè ab auo. *Atauus* abaui pater. *Tritauus* atraui pater: quaſi tetrauus, id eſt quartus ſupra abauum. Sed tritauus vltimum cognationis nomen eſt. *Familia* autem *oritur* à patre: *terminatur* in tritauo. *Filius* & *filia* à familia dicti ſunt, ipſi enim primi in ordine naſcentium exiſtunt. Vnde & Cornelia familia ſtirps ipſa omnis à Cornelio orta. *Familia* autem à femore. *Femur* enim genus eſt & ſtirps oſtenditur. Nam familia pro ſeruis abuſiuè non propriè dicitur. *Stirps* ex longa generis ſignificatione vocatur. *Gnatus* dictus quaſi generatus. Vnde & per g ſcribitur. *Soboles* eo quòd ſubſtitutio ſit generis. Quadripartitus eſt autem ordo filiorum ita: Vnigenitus, primogenitus, medius, nouiſſimus. *Vnigenitus* quòd ſit vnicus, nec ante, nec pòſt vllus. *Primogenitus* ante quem nullus, *Medius*, inter omnes. *Nouiſſimus*, poſt omnes. Idem & *minimus* à monade. Nouiſſimus autem propter quod nouus: quia cæteri præcedendo antiquiores exiſtunt. ¶ *Quatuor* etiam *modis filij* appellantur, natura, imitatione, adoptione, doctrina. *Natura*. veluti dicuntur filij Abrahæ Iudæi. *Imitatione*, vt ipſius Abrahæ fidem imitantes ex gentibus, dicente Euangelio, Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ, vel ſicut eoſdem Iudæos Dominus filios eſſe dicit diaboli, à quo non nominati, vel nati, ſed quem fuerant imitati. *Adoptione* quoque, quod humana conſuetudine nulli licet neſcire, vel ſicut nos Deo non natura ſed adoptione dicimus, Pater noſter qui es in cælis. *Doctrina*, ſicut Apoſtolus filios ſuos appellat eos quibus Euangelium prædicauit. Filij autem ideo in legibus *liberi* appellantur, vt iſto vocabulo ſecernantur à ſeruis: quia ſicut ſeruus in poteſtate domini, ſic filius in poteſtate eſt patris. Inter etiam filios fit *emancipatio*, vt ſit liber à patre: ſicut fit ſeruo *manumiſſio*, vt ſit liberatus à domino.

Item *liberi* dicti, quia ex libero ſunt matrimonio orti. Nam filij ex libero & ancilla ſeruilis conditionis ſunt. Semper enim qui naſcitur deteriorem parentis ſtatum ſumit. *Naturales* autem dicuntur ingenuarum concubinarum filij, quos ſola natura genuit non honeſtas coniugij. iidem & *pueri* à pube. *Adoptiuus* filius eſt, qui aut patre iuſto, aut auo, aut proauo, cuius poteſtate per mancipationes eſt traditus in alienam poteſtatem, quia vtriuſque fert nomen, vt Flauius Æmilius, vel Scipio Paulus. *Gemini* ſunt non duo tantùm ſimul nati: ſed & plures. De geminis autem vno abortiuo, alter qui legitimè natus fuerit *Vopiſcus* nominatur. *Poſthumus* vocatur eo quò poſthumationem patris naſcitur, id eſt poſt obitum. Iſte & defuncti nomen accepit. Sic enim lex voluit vt qui de defuncto naſcitur, defuncti nomine appelletur. *Nothus* dicitur qui de patre nobili & matre ignobili gignitur, ſicut ex concubina. Eſt autem hoc nomen Græcum, & in latinitate deficit. Huic contrarius eſt *ſpurius*, qui de matre nobili & patre ignobili naſcitur. Item ſpurius patre incerto matre vidua genitus, velut tantùm ſpurij filius, quia muliebrem naturam veteres ſpurium vocabant velut [illegible], hoc eſt ſeminis, non patris nomine. Eoſdem & *Fauonios* appellabant, quia quædam animalia Fauonio ſpiritu hauſto concipere exiſtimantur. Vnde & ij qui non ſunt de legitimo matrimonio, matrem potius quàm patrem ſequuntur. Latinè autem *ſpurij* quaſi extra puritatem. id eſt quaſi immundi. *Nepos* eſt qui ex filio natus eſt. dictus autem nepos quaſi natus pòſt. Primùm enim filius naſcitur. deinde nepos. Gradus enim ſubſtitutionis eſt. Hinc & *poſteritas*, quaſi poſtera ætas. Nepos autem vtriuſque ſexus eſt. Nam vt *neptis* dicamus in iure eſt, propter diſcretionem ſucceſſionis admiſſam. *Pronepos* eſt qui ex nepote conceptus natúſque. Et dictus pronepos, quaſi natus porro pòſt. Ex hoc quoque gradu incipit vocari & progenies: quaſi porro poſt geniti. Nam filij & nepotes non ſunt progenies: quia non eſt in eis lōga poſteritas. Sicut autem inferius longè editi *progenies* dicuntur, ita ſuperius proaui atauíque *progenitores* appellantur: quaſi porro generantes. *Pronepos* dictus quia prope nepotem. *Abnepos*, quia ſeiungit ab nepote. Eſt enim inter illum & nepotem pronepos. *Adnepos* abnepotis filius. *Trinepos* adnepotis filius, quia poſt nepotem quartus in ordine eſt, quaſi tetranepos. *Minores* autem non dicimus niſi quoties graduum deficit nomen: vtputa filius, nepos, pronepos, abnepos, adnepos, trinepos. Vbi iſti gradus defecerint: meritò iam dicimus, poſt patris aui proaui abaui, tritauíque vocabulum.

De agnatis & cognatis. CAP. VI.

AGnati dicti eo quòd accedant pro natis, dum deſunt filij. Qui ideo prius in gente agnoſcuntur, qui veniunt per virilis ſexus perſonas: veluti frater eodem patre natus, vel fratris filius nepos, vel ex eo item patruus propinquitate cognationis. *Cognati* dicti. quia ſunt & ipſi propinquitate cognationis coniuncti. Qui inde poſt agnatos habentur, quia per fœminini ſexus perſonas veniunt: nec ſunt agnati, ſed aliâs naturali iure cognati. *Proximus*, propter proximitatem ſanguinis appellatus. *Conſanguinei* vocati, eo quòd ex vno ſanguine, id eſt ex vno patris ſemine nati ſunt. Nam ſemen viri ſpuma eſt ſanguinis, ad inſtar aquæ in ſcopulos colliſæ: quæ ſpumam candidam facit, vel ſicut vinum nigrum quod in calice agitatum ſpumam albentem reddit. *Fratres* dicti, eo quòd ſint ex eodem fructu, id eſt ex eodem ſemine nati. *Germani* verò de eadem genitrice manantes: non, vt multi dicunt, de eodem germine, qui tantùm fratres vocantur. Ergo *fratres* ex eodem fructu, *germani* ex eadem genitrice manantes. *Vterini* vocati, eo quòd ſint ex diuerſis patribus, & vno vtero editi. Nam vterus tantum mulieris eſt. ¶ *Quatuor autem modis fratres dicuntur* in diuinis ſcripturis, natura, gente, cognatione, affectu. *Natura*, vt Eſau & Iacobus, Andreas & Petrus, Iacobus & Iohannes. *Gente*, vt omnes Iudæi fratres inter ſe vocantur. vt in Deuteronomio, Si autem emeris fratrem tuum qui eſt Hebræus. Et Apoſtolus, Optabam, inquit, ego Anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem, qui ſunt Iſraelitæ. Porro *cognatione* fratres vocantur, qui ſunt de vna familia, id eſt, patria: quas Latini paternitates interpretantur, cùm ex vna radice multa generis turba diffunditur, vt in Geneſi dixit Abraham ad Loth, Non ſit rixa inter me & te, & inter paſtores tuos & paſtores meos, quia omnes fratres nos ſumus. Et certè Loth non erat frater Abrahæ, ſed filius fratris eius Aram. Quarto modo *affectu* fratres dicti, qui in duo ſcinduntur: ſpiritale & commune. Spiritale quo omnes Chriſtiani fratres vocantur: vt, Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Item commune, cùm omnes homines ex vno patre nati patri inter nos germanitate coniungimur, Scriptura loquente, dicite iis, qui oderunt vos, fratres noſtri vos eſtis. *Germana* ita intelligitur vt germanus eadem genitrice manans. Soror autē vt frater. Nam *ſoror* eſt ex eodem ſemine dicta, quòd ſola cum fratribus in ſorte agnationis habeatur. Fratrum filij *patrueles* dicti, eo quòd patres eorum germani fratres inter ſe fuerunt. *Conſobrini* verò

voca-

vocati, qui aut ex ſorore & fratre, aut ex duabus ſororibus ſunt nati: quaſi conſororini. *Fratrueles* autem matertera filij ſunt. *Sobrini* conſobrinorum filij. *Tius* Græcum nomen eſt. *Patruus* frater patris eſt: quaſi pater alius. Vnde & decedente patre pupillum prior patruus ſuſcipit, & quaſi filium lege tuetur. *Auunculus* eſt matris frater, cuius nomen formã diminutiui habere videtur: quia ab auo venire monſtratur. *Amita* eſt ſoror patris quaſi altera mater. *Socer* eſt qui filiam dedit. *Gener*, eſt qui filiam duxit. Gener autẽ dictus, quòd aſciſcatur ad augendum genus. *Socer* autem & *ſocrus* quòd generum vel numerum ſibi aſſociauit. *Vitricus* autem qui vxorem ex alio viro filium aut filiam habentem duxit. Et dictus vitricus quaſi nutricius, quòd à matre ſuperducatur nouus. *Priuignus*, eſt qui ex alio patre natus eſt, & priuignus dici putatur, quaſi priuigenus: quia prius genitus. Vnde & vulgo antenatus. Vocabula autem à gente hæc videntur declinata genitor genitrix, agnati agnatæ, cognati cognatæ, progenitores progenitrices, germani germanæ.

In quibuſdam exempl. hæc adiiciuntur.

* Hæc conſanguinitas dũ ſe paulatim propaginum ordinibus dirimens, vſque ad vltimum gradum ſubtraxerit, & propinquitas eſſe deſierit: eam rurſus lex matrimonij vinculo repetit, & quodammodo reuocat fugientem. Ideo autem vſque ad ſextum generis gradum conſanguinitas cõſtituta eſt, vt ſicut ſex ætatibus mundi generatio & hominis ſtatus finitur: ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

Item de prædictis affinitatibus.

AVctor mei generis *pater* mihi eſt, ego illi filius aut filia. Patris mei pater, mihi *auus* eſt, ego illi nepos, aut neptis. Patris mei auus mihi *proauus* eſt: ego illi pronepos aut proneptis. Patris mei proauus: mihi *abauus* eſt, ego illi abnepos aut abneptis. Patris mei abauus, mihi *atauus* eſt, ego illi adnepos aut adneptis. Patris mei atauus mihi *tritauus* eſt, ego illi trinepos aut trineptis.

De patruis.

PAtris mei frater mihi *patruus* eſt, ego illi fratris filius aut filia. *Patrui* mei pater mihi *patruus magnus* eſt: ego illi filij fratris filius aut filia. *Patrui* mei, auus, mihi *propatruus* eſt, ego illi filij aut filiæ nepos aut neptis. *Patrui* mei proauus mihi *adpatruus* eſt: ego illi nepotis aut neptis filius aut filia.

De amitis.

MAtris meæ ſoror mihi *amita* eſt, ego illi fratris filius aut filia. *Amitæ* meæ mater, mihi *amita magna* eſt, ego illi filię fratris filius aut filia. *Amitæ* meæ auia mihi *proamita* eſt, ego illi neptis filius aut filia. *Amitæ* meæ proauia mihi *abamita* eſt: ego illi neptis, nepos, aut neptis.

De auunculis.

MAtris meæ frater mihi *auunculus eſt*, ego illi ſororis filius aut filia. *Auunculi* mei pater mihi *auunculus magnus* eſt, ego illi ſororis filius aut filia. *Auunculi* mei auus mihi *proauunculus* eſt, ego illi neptis filius aut filia.

De materteris.

MAtris meæ ſoror mihi matertera eſt, ego illi ſororis filius aut filia. *Matertera* meæ ſoror mihi *matertera magna* eſt, ego illi ſororis nepos aut neptis. *Auiæ* meæ ſoror mihi *abmatertera* eſt, ego illi pronepos ſororis aut pronepotis. *Proauiæ* meæ ſoror mihi *promatertera* eſt, ego illi neptis filius aut filia.

STEMMATA STIRPIS HVMANÆ.

Hæc conſanguinitas dum ſe paulatim propaginum ordinibus dirimens, vſque ad vltimum gradum ſubſtraxerit, & propinquitas eſſe deſierit, eam rurſus lex hæc, matrimonij vinculo reperto, & quodam modo reuocat fugientem. Ideo autem vſque ad ſextum generis gradum conſanguinitas conſtituta eſt, vt ſicut ſex ætatibus mundi generatio, & hominis ſtatus finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

De coniugiis. CAP. VIII.

VIr ſexum ſignificat, non coniugium, niſi adieceris, vir eius. *Maritus* verò etiam ſine adiectione coniugem ſonat, & à mare maritus, quaſi mas. Eſt enim nomen primæ poſitionis, quod facit in diminutione maſculus: in deriuatione maritus. *Sponſus*, à ſpondendo vocatus. Nam ante vſum tabellarum matrimonij cautiones ſibi inuicem emittebant, in quibus ſpondebant ſe inuicem conſentire in iura matrimonij, & fideiuſſores dabant. Vnde admiſſum eſt vt ſponſum dicamus virum, à ſpondendo & ſponſam ſimiliter. Cæterùm propriè ſpondere, velle eſt. Ergo ſponſus non quia promittit, ſed quia ſpondet & ſponſores dat. *Arrabo*, dicta quaſi arra bona. Quod enim datur pro coniugio, bene datur: quia coniugium bonum eſt. Quod verò cauſa fornicationis aut adulterij, malum eſt: idcirco arrabo non eſt. Dicta autem arra à re pro qua traditur. Eſt autem arra non ſolùm ſponſio coniugalis, ſed etiam pro qualibet promiſſa re data, vt compleatur. *Proci*, nuptiarum petitores, à procando, id eſt, petendo dicti. *Pronuba* dicta, eo quòd nubentibus præeſt: quæque nubentem viro coniungit. Ipſa eſt & *paranympha*. Nam *nympha* ſponſa in nuptiis, & nympha pro lauationis officio, quod ad nomen nubentis alluditur. *Coniuges*, appellati propter iugum quod imponitur matrimonio coniungendis. Iugo enim nubentes ſubiici ſolent: propter futuram concordiam, ne ſeparentur. Coniuges autem veriùs appellantur à prima deſponſationis fide, quamuis adhuc inter eos ignoretur coniugalis concubitus, ſicut Maria Ioſeph coniunx vocatur, inter quos nec fuerat nec futura erat carnis vlla commixtio. *Nuptæ* dictæ, quòd vultus ſuos velent: tranſlatum nomen à nubibus, quibus tegitur cælum. Vnde & *nuptiæ* dicuntur, quòd ibi primùm nubentium capita velātur. *Obnubere* enim, cooperire eſt. Cuius contraria *innuba*, hoc eſt: innupta, quæ adhuc vultum ſuum non velat. *Vxores*, vocatæ quaſi vnxiores. Moris enim erat antiquitus, vt nubentes puellæ ſimul venirent ad limen mariti, & poſtes antequam ingrederentur, ornarentur laneis vittis, & oleo vngerentur. Et inde vxores dictæ, quaſi vnxiores: quæ ideo vetabantur limina calcare, quòd illic ianuæ & coeunt & ſeparentur. *Matrona*, eſt quæ iam nupſit, & dicta matrona, quaſi mater nati, vel quia iam mater fieri poteſt: vnde & matrimonium dictum. Diſtinguitur autem inter matronam, matrem & matremfamiliâs. Nam matronæ, quia iam in matrimonium conuenerunt: matres, quia genuerunt: matresfamiliâs, quia iam per quandam iuris ſolennitatem in familiam mariti tranſierunt.

Monogamus dictus, quia vni tantùm nupſit. Μόνον enim apud Græcos vnum dicitur: γάμος nuptiæ interpretantur. *Bigamus* autem & trigamus à numero vxorum vocatus, quaſi à duabus vel tribus mulieribus. *Vidua* vocata, quòd cum *viro vno* fuerit: nec circa conſortium alterius viri poſt mortem coniugis primi adhæſerit. Nam quæ alteri poſt mortem prioris viri nupſerint, viduæ non dicuntur. Item vidua dicta, quòd ſola ſit, nec circa conſortium alterius viri coniugalia iura cuſtodiat. Fratris vxor *fratriſſa* vocatur. Mariti frater *leuir* dicitur. Duorum inter ſe fratrum vxores *ianitrices* vocantur: quaſi eandem ianuam terentes, vel per eandem ianuam iter habentes. Viri ſoror *glos* appellatur. Sororis vir ſpeciale nomen non habet: nec vxoris frater. *Matrimonium*, eſt nobilium iuſta conuentio & conditio. *Coniugium*, eſt legitimarum perſonarum inter ſe coeundi & copulandi nuptiæ. Coniugium eſt dictum, quia coniuncti ſunt: vel à iugo quo in nuptiis copulantur, ne reſolui aut ſeparari poſſint. *Connubium* autem non à nupta, ſed à nubendo formatum: dicitur autem connubium cùm æquales in nuptias coeunt, vtputa ciues Romani: pari vtique dignitate. Connubiū autem non eſt, cùm ciuis Romanus cum Latina iungitur. Quoties autem connubium non eſt, filij patrem non ſequuntur. *Hymenæus*, dicitur à quodam Hymenæo, qui prius proſperè vſus eſt nuptiis, vel ἀπὸ τοῦ ὑμένος, quæ membranæ virginitatis eſt clauſtrum. *Contubernium*, eſt ad tempus coeundi conuentio: vnde & tabernaculum quod modò huc, modò illuc præfigitur. *Repudium*, eſt quod ſub teſtimonium teſtium vel præſenti vel abſenti mittitur. *Diuortium*, eſt quotieſcunq; diſſoluto matrimonio, alter eorum alteras nuptias ſequitur. Diuortium autem dictum à flexu viarum, hoc eſt, via in diuerſa tendens. *Fribolum*, eſt cùm eo animo ſeparantur, vt rurſum ad ſe inuicē reuertantur. Nam fribolum eſt velut quaſſæ mentis & effluxæ, nec ſtabilis. Propriè autem fribola vocantur fictilia vaſa inutilia. ¶ *Tres autem ob cauſas ducitur vxor: prima* eſt *cauſa prolis*, de qua legitur in Geneſi, Et benedixit eos, dicens: Creſcite & multiplicamini: ſecunda cauſa *adiutorij*, de qua ibi in Geneſi dicitur, Non eſt bonum eſſe hominem ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile: tertia cauſa *incontinentiæ*. Vnde dicit Apoſtolus, vt, Qui ſe non continet, nubat. ¶ *In eligendo marito quatuor ſpectari ſolent. Virtus, genus, pulchritudo, ſapientia.* Ex his ſapientia potentior eſt ad amoris effectum. Refert hæc quatuor Virgilius de Ænea, quòd his Dido impulſa eſt in amorem eius. Pulchritudine, Quem ſeſe ore ferens. Virtute, -Quàm forti pectore & armis. Oratione, -Heu quibus ille iactatus fa-

gnauit, eóſque populos ex ſuo nomine *Phœnices*, eámque prouinciā Phœniciam nūcupauit. *Sidones* autē à ciuitate quæ vocatur Sidō traxiſſe vocabulū perhibentur. *Saraceni* dicti, vel quia ex Sara genitos ſe prædicent, vel ſicut gentiles aiunt, quòd ex origine Syrorum ſint quaſi Syriginæ. Hi peramplam habitant ſolitudinē. Ipſi ſunt & Iſmaelitæ, vt liber Geneſeos docet, quòd ſint ex Iſmaele. Ipſi Cedar à filio Iſmaelis. Ipſi *Agareni* ab Agar, qui vt diximus, peruerſo nomine Saraceni vocātur, quia ex Sara ſe genitos gloriantur. *Philiſtei* ipſi ſunt Palæſtini, quia p literam ſermo Hebræus non habet: ſed pro eo Græco vtuntur. Inde Philiſtei pro Palæſtinis dicuntur, ciuitate vtiq; ſua. Iidē & Allophili, id eſt alienigenæ, ob hoc quia ſemper fuerūt inimici Iſrael, & lōgè ab eorū genere & ſocietate ſeparati. *Chananei* appellati de Chanaan filio cham: quorū terrā Iudæi poſſederunt. Ex cuius origine fuit Emor pater Sichen, à quo Amorrei ſunt nūcupati. *AEgyptij* ab Ægypto quodā ſuo rege vocati ſunt. Nā antea *AErij* dicebātur. Interpretantur autē lingua Hebraica *AEgyptij* affligentes, eò quòd afflixerint Dei populū priuſquā diuino auxilio liberarentur. *Armenius* ex Theſſalia vnus de numero ducum Iaſonis qui ad Colchos profecti ſunt: recollecta multitudine quæ amiſſo rege Iaſone paſſim vagabatur, Armeniam condidit, gentíque ex ſuo vocabulo nomen dedit. *Limes* eſt *Perſicus*: qui Scythas ab eis diuidit, Scythia cognominata à quodam limite Scythæ, à quo perhibentur vocati, gēs antiquiſſima ſemper habita. Hi Parthos Bactrianóſque, fœminæ autem eorum Amazonum regna condiderunt. *Maſſageta* ex Scytharū origine ſunt. Et dicti Maſſagetæ quaſi graues, id eſt fortes Getę. Nam ſic Liuius argentū graue dicit id eſt *maſſas*. Hi ſunt qui inter Scythas atque Albanos ſeptentrionalibus iugis inhabitant. *Amazones* dictæ ſunt, ſeu quòd ſimul viuerēt ſine viris, quaſi ἅμα ζῶσαι, ſiue quòd aduſtis dexterioribus mãmis eſſent, ne ſagittarū iactus impediretur, quaſi ἄνευ μαζῶν. Nudabant enim quā aduſſerant mammā. Has Titianus vnimammas dicit. Nā hoc eſt Amazō, quaſi ἄνευ μαζῶν, id eſt ſine mamma. Has iam non eſſe conſtat: quòd earū gētes partim ab Hercule, partim ab Achille, vel ab Alexandro vſque ad internecionē deletæ ſunt. In partibus Aſiaticæ Scythiæ gētes quæ poſteras ſe Iaſonis credunt albo crine naſcuntur ab aſſiduis niuib. & ipſius capilli color genti nomē dedit. & inde dicuntur *Albani*. Horū glauca oculis, id eſt picta ineſt pupilla: adeò vt nocte pluſquā die cernant. Albani autē vicini Amazonibus fuerūt. *Hunnos* antea *Hunnos* vocatos, poſtremo à rege ſuo *Abares* appellatos dicūt, qui prius in vltima Mæotide inter glacialem Tanaim & Maſſagetarum immanes populos habitauerunt. Deinde pernicibus equis Caucaſi rupibus feras gētes Alexandri clauſtra cohibente ruperunt: & orientē viginti annis tenuerunt captiuū, & ab Ægyptiis atq; Æthiopibus annuū vectigal exegerunt. Troianorū *gens* antea *Dardana*, à Dardano rege nominata. Nam Dardanus & Iaſius fratres è Græcia profecti: ex iis Iaſius ad Thraciam, Dardanus ad Phrygiam peruenit, ibique primus regnauit. Poſt quē filius eius Ericthonius, deinde nepos eius Tros, à quo *Troiani* nūcupati ſunt. *Galatæ* Galli eſſe noſcūtur, qui in auxilium à rege Bithiniæ euocati, regnū cum eo peracta victoria diuiſerunt: ſicque deinde Græcis admixti, primùm *Gallogræci*: nunc ex antiquo gallorū nomine Galatæ nuncupantur. Græci ante *Theſſali* a Theſſalo, poſtea à Græco rege *Græci* ſunt nuncupati. Nā Gręci propriè Theſſali ſunt. *Lapithas* autē gentē Theſſaliæ fuiſſe aiunt, circa Penion amnē olim inhabitatē, à Lapitha Apollinis filia nuncupatos. *Sicyonij* Gręci ſunt nuncupati, à Sicyonio rege. Hi primùm Agialei vocabātur, à rege Agialio, qui primus Sicyoniis imperauit, à quo & Agialea ciuitas nuncupata eſt, quæ nunc Peloponneſus à Pelope rege ſuo vocantur. Ipſi ſunt & Arcades, ab Arcade rege Iouis & Calyſtæ filio dicti. *Danai* à Danao rege vocati. Iidē & Argiui ab Argo conditore cognominati. Poſtquam autē rex Græcorum Apis mortuus eſt, huic filius Argus ſucceſſit in regnum, & ex eo Argiui vocati ſunt, qui etiā ab eis poſt obitū vt Deus haberi cœpit, templo & ſacrificio honoratus. *Achæi* qui & *Achiui* ab Achæo Iouis filio dicti. *Pelaſgi* nominati, quia cùm velis panſis verno tēpore aduenisse Italiā viſi ſunt, vt aues. Primò enim eos Varro Italiā appuliſſe cōmemorat. Græci verò Pelaſgos à Ioue & Lariſſæ filio perhibēt dictos. *Myrmidones* fuerūt Achillis ſocij: Dolopes Pyrrhi. dicti autem Myrmidones propter aſtutiam quaſi μύρμηκες, id eſt formicæ. Eratoſtenes autē dicit dictos Myrmidones à Myrmidone duce Iouis & Eurimeduſæ filio. *Cecropi* Athenienſium regi ſucceſſit Agranus, cuius filia Athis nomē & regioni & genti dedit. Et ex ea Attici cognominati, qui ſunt Athenienſes. Ion vir fortis ex ſuo nomine eoſdem Athenienſes vocauit *Iones*. *Macedones* à nomine Macionis regis antea Emaci nuncupati ſunt: poſtea Macedones dicti à Macedone rege Deucalionis materno nepote. *Epirota* à Pyrrho Achillis filio prius Piride dicto, poſtea verò à Pyrrho rege ad Italiam tranſire præſumpſerunt. Dorus Neptuni & Ellopis filius fuit, vnde *Dori* & originem & nomen ducunt. Sunt autem pars Græciæ gentis, ex quibus etiam cognominata eſt tertia lingua Græcorum quæ Dorica appellatur.

Lacedæmones

Lacedæmones à Lacedæmone Semelæ filio dicti. Hi diu perſeuerantes in bello cōtra Meſſenios, veriti ne diuturnitate prælij prolis ſpē perderent: præceperunt, vt virgines eorum cū iuuenibus domi relictis concumberent, ſicque ex promiſcuo virginum & maritorū cōcubitu iuuenes de incertis parentibus nati ſunt, & ex nota materni pudoris *Spartani* vocati ſunt. Nam ipſos eſſe Spartanos quos & Lacedæmones. *Thraces* ex filio Iaphet qui vocatus eſt Tiras & orti & cognominati, vt ſuperius dictum eſt perhibentur. licet gentiles eos ex moribus ita dictos exiſtiment, quòd ſint truces. Sæuiſſimi enim omnium gentium fuerunt, vnde & multa de iis fabuloſa memorantur: quòd captiuos diis ſuis litarent, & humanum ſanguinem in oſſibus capitum portare ſoliti ſunt. De quibus Virgilius: Heu fuge crudeles terras, fuge littus auarum: quaſi crudelium & auarorum. *Iſtrorum gens* origine à locis ducit: qui miſſi ad Argonautas perſequendos, vt à ponto intrauerunt Iſtrum fluuium, à vocabulo amnis quo à mari receſſerant, appellati ſunt. *Romani* à Romuli nomine nuncupati qui vrbem Romam condidit, gentique & ciuitati nomen dedit. Hi antè à Saturno *Saturni*, à Latino *Latini* vocati ſunt. Nam Latinus Italiæ rex fuit qui ex ſuo nomine Latinos appellauit, qui poſtea Romani nuncupati ſunt. Hi & *Quirites* dicti, quia Quirinus dictus eſt Romulus, quòd ſemper haſta vtebatur, quæ Sabinorum lingua *quiris* dicitur. *Italus* quoque & Sabinus, & Sicanus, fratres fuerunt ex quibus nomina populis impoſita & regionibus ſunt. Nam ab Italo *Itali*, à Sabino *Sabini*, à Sicano *Sicani*: qui & *Siculi* cognominati ſunt, idem & *Sicilienſes*. *Tuſci* Italiæ gens eſt à frequentia ſacrorum, & thuris vocata, id eſt ἀπὸ τοῦ θύειν. *Vmbri* Italiæ genus eſt: ſed Gallorum veterum propago: qui Apenninū montem incolunt, de quibus hiſtoriæ perhibent quòd tempore aquoſæ cladis imbribus ſuperfuerint, & ob hoc ὀμβρίους Græcè nominatos. *Marſi* gens Italiæ dicta à comite Liberi Marſia: qui vſum illis vitium oſtendit, & ob hoc illi ſtatuam fecerunt, quam poſtea Romani victis Marſis tulerunt. Marſos autem Græci Tuſcos vocant quaſi ὀφιοῦχους: quòd multos ſerpentes habeant, & ὄφις ſerpens dicatur. illæſos autem eſſe carminum maleficiis. Inhabitant autem plagam Apennini montis ſimul cū Vmbris. *Gothi* à Magog filio Iaphet nominati putantur, de ſimilitudine vltimæ ſyllabæ, quos veteres magis Getas quam Gothos vocauerunt, gens fortis & potentiſſima, corporū mole ardua, armorū genere terribilis, de quibus Lucanus, Hinc Dacus premat inde Getes occurrat Iberis. *Daci* autē Gothorum ſoboles fuerunt, & dictos putant Dacos quaſi dagos, quia de Gothorum ſtirpe creati ſunt. De quibus ille, Ibis Arctos procul vſque Dagos. *Beſſi* barbari fuerūt: qui a multitudine boū ſic vocari creduntur. De quibus quidam: Qui colit terræ medio vel ille Diuitis multo boue pilleatus Accola ripæ. *Gipedes* pedeſtri prælio magis quàm equeſtri ſunt vſi, & ex hac cauſa ita vocati. *Sarmatæ* patentibus *campis* armati inequitabant priusquam eos Lentulus Danubio prohiberet, atque inde ob ſtudium armorū Sarmatæ nuncupati exiſtimantur. Lanus fluuius fertur vltra Danubium, à quo *Alani* dicti ſunt, ſicut & populi habitantes iuxta Lemannū fluuiū *Alemani* vocantur: De quibus Lucanus, Deſeruere cauo tentoria fixa Lemanno: *Longobardos* vulgo ferunt nominatos à prolixa barba & nunquam tonſa. Vandelicus amnis ab extremis Galliæ erumpēs, iuxta quem fluuium habitaſſe, & ex eo traxiſſe nomen *Vandali* perhibentur. *Germanicæ* gentes dictæ, quòd ſint immania corpora, immanéſque nationes ſæuiſſimis duratę frigoribus, qui mores ex ipſo cœli rigore traxerunt, ferocis animi & ſemper indomiti, raptu venatúſque viuentes. Horū plurimæ gentes variæ armis, diſcolores habitu, linguis diſſonæ, & origine vocabulorū incertæ, vt *Tolerates*, *Samſi*, *Variquadi*, *Tungri*, *Marcomanni*, *Bruteri*, *Camaſi*, *Blangianæ*, *Tubantes*, quorū immanitas barbariæ etiā in ipſis vocabulis horrorē quendā ſignificat. *Sueui* pars Germanorū fuerunt in fine Septentrionis, de quibus Lucanus, Fūdit ab extremo flauos Aquilone Sueuos. Quorū fuiſſe centū pagos & populos multi tradiderunt. Dicti autem *Sueui* putantur à monte Sueuo, qui ab ortu initium Germaniæ facit, cuius loca incoluerunt. *Burgundiones* quondā à Romanis ſubacta interiore Germania per caſtrorū limites poſiti à Tiberio Cæſare in magnā coluerunt gentē, atque ita nomen ex locis ſumpſerunt: quia crebra per limites habitacula conſtituta, burgos vulgò vocant. Hi poſtea rebelles effecti Romanis: pluſquā octoginta milia armatorū ripæ Rheni fluminis inſederūt, & nomen gentis obtinuerunt. *Saxonum gens* in oceani maris littoribus & paludibus inuiis ſita, virtute atq; agilitate habilis. Vnde & appellata, quod ſit durum & validiſſimum genus hominum & præſtans cæteris piraticis. *Franci* à quodam proprio duce vocari putantur. Alij eos à feritate morū nuncupatos exiſtimant. Sunt enim in illis mores inconditi, naturaliſque ferocitas animorū. *Britones* quidam Latinè nominatos ſuſpicantur: eo quòd bruti ſint, gens inter oceanū interfuſo mari quaſi extra orbem poſita. de quibus Virgilius, Toto diuiſos orbe Britannos. *Scoti* propria lingua nomen habent à picto corpore, eo quòd aculeis ferreis cum atramento variarum figurarum ſtigmate annotentur. *Galli* à candore corporis nun-

cupati ſunt. γάλα enim Græcè lac dicitur. Vnde & Sybilla ſic eos appellat: cùm ait de iis, Tunc lactea colla Auro innectuntur. Secundum diuerſitatem enim cœli, & facies hominum & colores & corporum quantitates & animorum diuerſitates exiſtunt. Inde Romanos graues, Græcos leues, Afros verſipelles, gallos natura feroces atque acriores ingenio peruidemus, quod natura climatũ facit. Galli autem Senones antiquitus *Xenones* dicebantur, quod Liberum hoſpitio recepiſſent, poſtea x in ſ literam commutata eſt. Vacca oppidum fuit iuxta Pyrenæum, à quo ſunt cognominati *Vaccei*, de quibus creditur dixiſſe poeta: Latéque vagantes Vaccei. Hi Pyrinæi iugis peramplam montis habitant ſolitudinem. Idem & *Vaſcones* quaſi Vaccones c in ſ literam demutata. quod genus Pompeius edomita Hiſpania, & ad triumphũ venire feſtinans de Pyrinæi iugis depoſuit, & in vnum oppidum congregauit. Vnde & *Conuenarum* vrbs nomen accepit. Hiſpani ab Ibero amne primum Iberi, poſtea ab Hiſpalo *Hiſpani* cognominati ſunt. *Gallicij* à candore dicti finguntur, vnde & galli. Reliquis enim Hiſpaniæ populis candidiores exiſtunt. Hi Græcam ſibi originem aſſerunt. Vnde & naturali ingenio callent. Siquidem poſt finem Troiani belli Teucrum morte Aiacis fratris in viſum patri Telamoni dum non reciperetur in regnum, Cyprum conceſſiſſe ferunt, ibíque vrbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidiſſe, inde ad Galliciam profectus expoſitis ſedibus ex loco nomen genti dediſſe. *Aſtures* gens Hiſpaniæ vocati, eo quòd circa Iſturam flumen ſeptem montibus ſiluíſque crebris inhabitent. *Cantabri* gens Hiſpaniæ à vocabulo vrbis, & Iberi amnis, cui inſidunt, appellati. Horum animus pertinax & magis ad latrocinandum, & ad bellandum, vel ad perpetiendum verbera ſemper parati. *Celtiberi* ex Gallis Celticis fuerunt, quorum ex nomine appellata eſt regio Celtiberia. Nã ex flumine Hiſpaniæ Ibero vbi conſederant, & ex Gallis qui Celtici dicebantur, mixto vtroque vocabulo Celtiberi nuncupati ſunt. *Afri* appellati ex vno ex poſteris Abrahæ, qui vocabatur Afer: qui dicitur duxiſſe aduerſus Libyã exercitum, & ibi victis hoſtibus conſediſſe, eiúſque poſteros ex nomine atauí & Afros & Africam nuncupaſſe. *Pœni* autem Cartaginenſes ſunt à Phœnicibus nuncupati: qui cũ Didone profecti ſunt. *Tyrij* verò à Tyria vrbe Phœnicum nuncupati, de qua profecti ſunt, & in Africæ littus venerunt. *Getuli* Getæ dicuntur fuiſſe, qui ingenti agmine à locis ſuis nauibus conſcendẽtes, loca Syrtiũ in Libya occupauerũt: & quia ex Getis venerant, deriuato nomine Getuli cognominati ſunt. Vnde & opinio eſt apud Gothos, ab antiqua cognatione Mauros conſanguinitate propinquos ſibi vocare. Africam autem initio habuere *Libyes*, deinde *Afri*, poſt hæc *Getuli*, poſtremũ *Mauri* & *Numides*. *Mauri* & *Numidæ*, vt Afri putãt, ſic ſumpſerunt exordiũ & vocabulum. Nã poſtquam in Hiſpania Hercules interiit: & exercitus eius cõpoſitus ex variis gentibus amiſſo duce paſſim ſibi ſedes quæreret, ex eo numero Medi & Perſæ & Armenij nauibus in Africã trãſuecti proxima maris loca occupauere. ſed Perſæ dum materiã in agris pro conſtruendis domiciliis non inuenirent, & ignara lingua commercium prohiberet: per patentes agros & diuerſas ſolitudines vagabantur, & à pabulationibus vagabundis ſemetipſos propria lingua *Numides* appellauerunt, id eſt ſine oppido vagos & errantes. Medi autem cũ Libyis ſe miſcuerunt: qui proximam Hiſpaniam inhabitabant, quorum nomen paulatim Libyes corruperũt, barbara lingua *Mauros* propter Medos appellantes: licet Mauri ob colorem à Græcis nominentur. Græci enim nigrum μαυρὸν vocant. Æſtifero quippe calore afflati atri coloris ſpeciẽ ducunt. *Maſsilia* ciuitas Africæ eſt, non longè ab Athlante & hortis Heſperidũ: à qua ciuitate *Maſsilij* exorti ſunt: quos nos corruptè *Maſſulos* vocamus, de quibus Virgilius, Hic mihi Maſſiliæ gentis monſtrata ſacerdos. *Gaulali* gentes ſunt à meridie vſque oceanum heſperium peruagantes. His nomen gauloen inſula dedit quæ eſt iuxta Æthiopiã, vbi nec ſerpens naſcitur, nec viuit. *Garamantes* populi Africæ propè Cyrenas inhabitantes, à Garamante rege Apollinis filio nominati: qui ibi ex ſuo nomine Garama oppidũ condidit. Sunt autem proximæ gentes Æthiopum, de quibus Virgilius, Extremi Garamantes. Extremi autem, qnia ſæui & à conſortio humanitatis remoti. *Heſperij* verò ſunt qui circa Hiſpaniam cõmorantur. Nã Hiſpania Heſperia dicitur. *Aethiopes* dicti à filio Cham qui vocatus eſt Chus, à quo originem trahunt. Chus enim Hebraicè Æthiops interpretatur. Hi quondã ab Indo flumine conſurgentes, iuxta Ægyptũ inter Nilũ & oceanum in meridie ſub ipſa ſolis vicinitate conſederunt, quorum tres ſunt populi. ¶ Heſperi, Garamantes & Indi. Heſperi ſunt occidentis. Garamantes tripolis, Indi orientis. *Traglodite* gens Æthiopum: ideo nuncupati, quòd tanta celeritate pollent, vt feras curſu pedum aſſequantur. *Panphagi* & hi in Æthiopia ſunt: quibus eſca eſt, quicquid mandi poteſt & omnia fortuitu gignentia, vnde & appellati. *Ichthyophagi* quòd venando in mari valeant, & piſcibus tantùm alantur. Hi poſt Indos montanas regiones tenent, quas ſubactas Alexander magnus piſcibus veſci prohibuit.

Anthro-

Anthropophagi gens aſperrima ſub regione Siricum ſita: qui quia humanis carnibus veſcuntur, ideo anthropophagi nominãtur. Itaque ſicut his, ita & ceteris gentibus per ſecula aut à regibus, aut à locis, aut à moribus: vel ex quibuſlibet aliis cauſis immutata vocabula ſunt: ita vt prima origo nominis eorum temporum vetuſtate non pateat. Iam verò his qui Antipodæ dicuntur, eo quòd contrarij eſſe veſtigiis noſtris putantur: vt quaſi ſub terris poſiti aduerſa pedibus noſtris calcent veſtigia, nulla ratione credendum eſt. quia nec ſoliditas patitur, nec centrum terræ. ſed neque hoc vlla hiſtoriæ cognitione firmatur. ſed hoc poetæ quaſi ratiocinando cõiectant. *Titanas* autem quoſdam in Græcia ſerunt fuiſſe robuſtos & excellentes viribus populos, quos ferunt fabulæ ab irata contra deos terra ad eius vltionem creatos. Vnde & *Titanes* dicti ſunt ἀπὸ τῆς τίσεως, id eſt ab vltione, quòd quaſi vlciſcendæ matris Terræ cauſa in deos armati exiſterent: quos fabulæ à Ioue bello fuiſſe ſuperatos atq; extinctos fingunt, propter quòd è cælo iactis fulminibus interierunt.

De regnis & militiæ vocabulis. CAP. III.

Regnum à regibus dictum. Nam ſicut reges à regendo vocati: ita regnum à regibus. Regnum vniuerſæ nationes ſuis quæque habuere temporibus, vt Aſſyrij, Medi, Perſæ, Ægyptij, Græci, quorum vices ſors têporum ita volutauit, vt alterum ab altero ſolueretur. Inter omnia autem regna terrarum duo regna cæteris glorioſiora traduntur, Aſſyriorum primò, deinde Romanorum, vt temporibus & locis inter ſe ordinata atque diſtincta. Nam ſicut illud prius & hoc poſterius: ita illud in oriente & hoc in occidente exortum eſt: denique in illius fine huius initium confeſtim fuit. Regna cętera, cæterique reges velut appendices iſtorum habentur. *Reges* à regendo. Sicut enim *ſacerdos* à ſanctificando: ita & rex à regendo. non autem regit qui non corrigit. Rectè igitur faciendo regis nomen tenetur, peccando amittitur. Vnde & apud veteres tale erat prouerbium. Rex eris ſi rectè facias: ſi non facias non eris. *Regiæ virtutes* præcipuæ *duæ, iuſtitia* & *pietas*. Plus autem in regibus laudatur pietas. Nam iuſtitia per ſe ſeuera eſt. *Conſules* appellati à conſulendo, ſicut reges à regendo, & ſicut leges à legendo. Nam cùm Romani regum ſuperbam dominationem non ferrent: annua imperia, binóſque conſules ſibi fecerunt. Nam faſtus regius non beniuolentia conſulentis, ſed ſuperbia dominantis erat. Hinc ergo conſules appellati, vel à conſulendo ciuibus, vel à regendo cuncta conſilio. Quos tamen idem mutandos per ſingulos annos inſtituerunt, vt nec inſolens diu maneret, & moderatior citò ſuccurreret. Inde autem duo pares, quia vnus rem ciuilem, alter rem militarem adminiſtrabat. Regnauerũt autem annis ccccLxvij. *Proconſules* ſubiecti erant conſulibus, & dicti proconſules, eo quòd vice conſulis fungerentur. ſicut procurator curatoris, id eſt, actoris. *Exconſules* autem dicti, quòd iam à conſulatu exierint ſiue diſceſſerint pacto vicis ſuæ anno. *Dictatores* quinto anno poſt reges expulſos Romani ſibi creauerunt, dum gener Tarquinij ad iniuriam ſoceri vindicandam, ingentem aduerſus Romam collegiſſet exercitum. Hi quinquennij temporis imperio vtebantur. Plus enim erãt honore quàm conſules, qui annuas poteſtates tenebant. Et dicti dictatores quaſi principes & præceptores. Vnde & magiſtri populi nominabantur. Vnde & edicta dicuntur. *Cæſarum* nomen à Iulio cepit: qui bello ciuili commoto primus Romanorum ſingularem obtinuit principatum. Cæſar autem dictus: quòd cæſo mortuæ matris ſuæ vtero prolatus eductúſque fuerit. vel quod cum ceſarie natus ſit, à quo & imperatores ſequentes Cæſares dicti: eo quòd comati eſſent. Qui enim exſecto vtero eximebantur: cæſones & cæſares appellabantur. *Iulius* autem dictus quia ab Iulo Æneæ filio originem fluxit, vt confirmat Virgilius, Iulius à magno demiſſum nomen à Iulo. *Imperator* autem nomen apud Romanos eorum tantum fuit prius, apud quos ſumma rei militaris conſiſteret, & ideo imperatores dicti ab imperãdo exercitibus, ſed dum diu duces titulis imperatoris fungerentur, ſenatus cenſuit, vt Auguſti Cæſaris hoc tantum nomen eſſet, eo quòd is diſtingueretur à cæteris gentium regibus: quod & ſequentes Cæſares hactenus vſurpauerũt. ¶ Solet enim fieri: vt primi regis nomen etiam reliqui poſſideant, ſicut apud Albanos ex Siluij nomine omnes reges Albanorum *Siluij* appellati ſunt. ſicut & apud Perſas *Arſacidæ*. apud Ægyptios *Ptolomæi*. apud Athenienſes *Cecropidæ*. ¶ *Auguſtus* ideo apud Romanos nomen imperij eſt, eo quòd olim augerent rempublicam amplificando. Quod nomen primò ſenatus Octauiano Cæſari tradidit, vt quia auxerat terras, ipſo nomine & titulo conſecraretur. Dum autem idem Octauianus iam Cæſar & imperator appellaretur vel Auguſtus: poſtea verò dum ludos ſpectaret, & pronunciatum eſſet illi à populo vt vocaretur & *Dominus*, ſtatim manu vultúque auerſo indecoras adulationes repreſſit, & Domini appellationem vt homo declinauit, atque in ſequenti die omnem populum grauiſſimo edicto corripuit, Dominúmque ſe poſthac appellari ne à liberis quidem ſuis permiſit. Fuit enim filius

Act x. quæ nata eſt de ſorore Iulij Cæſaris. *Reges* autem ob hanc cauſam apud Græcos βασιλεῖς vocantur, quòd tanquam baſes populum ſuſtinent. Vnde & baſes coronas habent. Quanto enim quiſque magis præponitur; tanto amplius pondere laborum grauatur. *Tyranni* Græcè dicuntur iidem Latinè & reges. Nam apud veteres inter regem & tyrannum nulla diſcretio erat; vt, Pars mihi pacis erat dextram tetigiſſe tyranni. *Fortes* enim reges tyranni vocabantur. Nam tiro fortis. de quibus Dominus loquitur: Per me reges regnant & tyranni per me tenẽt terram. Iam poſtea in vſum accidit tyrannos vocari peſſimos, atque improbos reges, luxurioſæ dominationis cupiditatem & crudeliſſimam dominationem in populis exercentes. *Princeps* & dignitatis modo ſignificatur & ordinis, ſicut eſt illud Virgilianum, Princeps ardentem coniecit lampada Turnus, pro, primus. Dictus autem princeps à capiendi ſignificatione, quòd primùm capiat: ſicut municeps ab eo quòd munia capiat. *Dux* dictus eo quòd ſit ductor exercitus: ſed non ſtatim quicunque principes vel duces ſunt, etiam reges dici poſſunt. In bello verò melius ducem nominari conuenit quàm regem. Nam hoc nomen exprimit in prælio ducentem. Vnde Virgilius, ducis Euandri: Saluſtius, Quo cupidius in ore ducis ſeſe quiſque bonum. Non dixit in ore conſulis. *Monarchæ* ſunt qui ſingularem poſſident principatum, qualis fuit Alexander apud Græcos, & Iulius apud Romanos. Hinc & monarchia dicitur. μόνας quippe ſingularitas Græco nomine, ἀρχὴ principatus eſt. *Tetrarchæ* ſunt quartam partem regni tenentes. Nam τέτταρες quatuor ſunt: qualis fuit apud Iudæam Philippus. *Patricij* inde vocati ſunt pro eo, quòd ſicut patres filiis: ita prouideant reipublicæ. Præfecti dicti, quòd prætoria poteſtate præſint. *Pretores* iidem qui & præfecti, quaſi præpoſitores. *Præſides* verò dicti, quia alicuius loci tutelam præſidialiter tenent. *Tribuni* vocati, quòd militibus ſiue plebibus iura tribuunt. *Chiliarchæ* ſunt qui mille præſunt militibus, quos nos millenarios appellamus, & eſt nomen Græcum. *Centuriones* dicti eo quòd centum præſunt militibus, ſicut quinquagenarii qui ſunt in capite quinquaginta militum, ſicut decani ab eo quòd militibus decem præferuntur. *Miles* dictus, quia mille erant antè in numero vno, vel quia vnus eſt ex mille electus. Romulus autem primus ex populo milites ſumpſit & appellauit. Liber verò primus militiæ ordinem docuit. *Miles* autem *ordinarius* dicitur, aut extraordinarius. *Ordinarius* eſt qui per ordinem militat: nec adhuc aliquem conſecutus eſt gradum honoris. eſt enim gregarius, id eſt humilis militiæ. *Extraordinarius* eſt: qui ob virtutẽ promouetur ex ordine. *Emeriti* dicũtur veterani ſolutique militia, qui iam in vſu prælij nõ ſunt, quia mereri militare dicitur, à ſtipendiis ſcilicet quæ merentur. iidem & veterani dicuntur, quia iam in vſu prælij non ſunt: ſed poſt multos militiæ labores quietis ſuffragium conſequuntur. *Equeſtres milites* dicti, eo quòd equo ſedeant. Item militat ille in equeſtri ordine. *Tirones* dicuntur fortes pueri quod ad militiam deligantur, atque armis gerendis habiles exiſtunt. Hi enim non ex ſola profeſſione natiuitatis: ſed ex aſpectu & valetudine corporis æſtimantur. Vnde & tirones dicti, qui antequam ſacramento probati fuerint, milites nõ ſunt. Romanæ autem militiæ fuit mos puberes primo exerceri armis. Nam decimoſexto anno tirones militabant, quo etiam ſolo ſub cuſtodibus agebãt, de quibus Virgilius, Et primo flore iuuentus. *Seruos* ſanè nunquam militaſſe conſtat, niſi ſeruitute depoſita, excepto Hannibalis tempore, cùm poſt Cannenſe prælium in tanta neceſſitate fuiſſent Romani, vt ne liberandorum quidem ſeruorum daretur facultas. *Deſertores* vocati eo quòd deſertis militaribus officiis euagantur. Hi in alios numeros militiæ nomen dare prohibentur, ſed ſi non magni temporis culpam contraxerint, cæſi numeris ſuis reſtituuntur. ſed & qui deſerunt exercitum ad hoſtes tranſeuntes, & ipſi deſertores vocantur. *Conſcripti milites* dicuntur, quia in tabulis conferuntur ab eo qui eos ducturus eſt: ſicut tranſcripti vocantur, cum de alia in aliam legionem tranſeũt: & inde tranſcripti, quod nomina dant, vt tranſcribantur. *Optiones* dicti quòd ſint electi. Nam optare eligere eſt, ſicut & illud, Optauitque locum regno, id eſt elegit. *Excubitores* dicuntur, pro eo quòd excubias ſemper agunt. Sunt enim ex numero militum & in porticibus excubant propter regalem cuſtodiam. *Excubiæ* autem diurnæ ſunt: *vigiliæ* nocturnæ. Vnde & *vigiles*. *Velites* erant apud Romanos genus militiæ, à velitando vocati. Lecti enim agilitate iuuenes cum armis ſuis poſt terga equitum conſedebant, & mox cùm ad hoſtes ventum eſſet, equis deſiliebant, & continuò pedites ipſi ex alia parte, equitibus per quos aduecti fuerant dimicantibus, hoſtem perturbabant. Ab his ergo velitibus elephanti quondam Hannibalis retro acti cùm regi iam à ſuis non poſſent, fabrili ſcalpro inter aures adacto necabantur. *Caſtra* ſunt vbi miles ſteterit. dicta autem caſtra quaſi caſta, eo quòd illic caſtraretur libido. Nam nunquam iis intererat mulier. *Militia* autem à militibus dicta, aut à multis, quaſi multicia, quaſi negotium multorum, aut à mole rerum, quaſi moletia. *Legio* ſex milium armatorum eſt, ab electo vocata quaſi lecti, id eſt armis electi. pro-

cti. propriè autem Macedonũ phalanx, Gallorum caterua, noſtra legio dicitur. Legio autem habet ſexaginta cẽturias, manipulos triginta: cohortes duodecim: turmas ducentas. *Centuria* eſt pars exercitus in centenos milites diuiſa. Vnde & qui iis præſunt, centuriones dicuntur. *Succenturiati* ſunt, non qui in prima, ſed in ſecunda centuria ſunt, quaſi ſub prima centuria: tamen ſtricti etiam ipſi & in ſpeculis poſiti in bello ſunt, vt ſi prima defecerit, iſti quos ſub ſe diximus laborãtibus primis ſubueniant. Vnde & ad inſidiandum ponitur ſuccenturiatus, quaſi armis doloſis inſtructus. *Manipulus* ducentorum eſt militum, Manipuli autem dicti ſunt milites, ſiue quia bellum primò manu incipiebant, ſiue quòd antequam ſigna eſſent, manipulos ſibi, id eſt, faſciculos ſtipulæ, vel herbæ alicuius pro ſignis faciebant, à quo ſigno manipulares milites cognominati ſunt. De quibus Lucanus, Conuocat armatos extemplo ad ſigna maniplos. Turma triginta equites ſunt. Romani enim equites in vna tribu trecenti fuerũt. De ſingulis enim centuriis decẽ dabantur, & fiebat turma. Cohors quingentos milites habet. ¶*Tria* ſunt *militiæ genera* ſacramentum, euocatio, cõiuratio. *Sacramentum*, in quo poſt electionem iurat, vnuſquiſque miles ſe non recedere à militia, niſi poſt cõpleta ſtipendia, id eſt, militiæ tempora, & hi ſunt qui habent plenam militiam. Nam vigintiquinque annis tenentur. *Euocatio*, dum ad ſubitum bellũ nõ ſolum milites, ſed & cæteri euocantur. Vnde etiam conſul ſolebat dicere: Qui rempublicã ſaluam eſſe vult, me ſequatur. *Coniuratio*, quæ fit tumultu, quando vicinũ vrbis periculũ ſingulos iurare non patitur: ſed repente colligitur multitudo & tumultuoſa in ira conflatur. Hæc & *tumultuatio* dicitur. ¶*In acie* autem *iſta* ferè *formæ ſũt*. Exercitus, claſſis, nodus, cuneus, alæ, cornua, agmen: quæ formas & nomina ab ipſis rebus de quibus trãſlata ſunt imitantur. *Acies* dicta, quòd ferro armata ſit, & acumine gladiorum. *Exercitus* multitudo ex vno genere, ab exercitatione belli vocata. *Claſſes* dictæ propter diuiſionẽ exercitus, qui poſtea manipuli dicti ſunt. Vnde & Virgilius: Claſſibus hic locus, hic acies certare ſolebant. Nam poſtea & claſſica nauiũ dicta. *Nodus* propriè eſt denſa peditum multitudo, ſicut turma equitum. Nodus autem dictus, pro difficultate quòd vix poſſit reſolui. *Cuneus* eſt collecta in vnũ militũ multitudo. Vnde propter quòd in vnum coit ipſa coitio in vnum, cuneus nominatus eſt, quaſi couneus, eo quòd in vnum omnes coguntur. *Ala* in exercitu triginta equites eſſe dicuntur. Alæ autem equites ob hoc dicti, quia tegunt pedites alarum vice. *Cornua* vocantur extremitas exercitus, quòd intorta ſit. *Agmen* dicitur cùm exercitus iter facit, ab agendo vocatũ, id eſt eundo. Plautus, Quo te agis & ipſe? Eſt enim exercitus ambulans. Nam agmen dicitur quod in longitudine directum eſt, quale ſolet eſſe cùm exercitus portis procedit: quicquid fuerit aliud, abuſiuè dicitur.

De ciuibus. CAP. IIII.

DE imperiis militiæq; vocabulis ex parte dictum eſt, deinceps *ciuium nomina* ſummatim ſubiungimus. *Ciues* vocati, quòd in vnum coeuntes viuant, vt vita communis & ornatior fiat & tutior. *Domus* vnius familiæ habitaculum eſt, ſicut vrbs vnius populi, ſicut orbis domicilium totius generis humani eſt. Eſt autem domus genus familiæ, ſiue coniunctio viri & vxoris. Incipit autem à duobus & eſt nomen Græcum. Nam δώματα Græci tecta vocant. Nam *familia* eſt, liberi ex liberis legibus ſuſcepti, à femore. *Genus* autẽ à gignendo & progenerando dictum: aut à diffinitione certorum prognatorum, vt nationes: quæ propriis cognationibus terminatæ, gentes appellantur. *Populus* eſt humanæ multitudinis, iuris conſenſu, & concordi communione ſociatus. Populus autem eo diſtat à plebibus, quòd populus vniuerſi ciues ſunt, connumeratis ſenioribus ciuitatis. *Plebs* autem reliquum vulgus ſine ſenioribus ciuitatis. *Populus* ergo tota ciuitas: vulgus verò plebs eſt. *Plebs* autem dicta à pluralitate, maior eſt enim numerus minorum quàm ſeniorum. *Populus* verò à Græco dicitur, quaſi πολιτῶν ἀθροισμὸς, id eſt, ciuium cœtus. Vnde & populus dictus eſt. Græcè autem populus dicitur λαὸς à lapidibus. Vulgus eſt paſſim inhabitans multitudo, quaſi quiſque quod vult. *Tribus* dicuntur tanquam curiæ & congregationes diſtinctæ populorum, & vocatæ tribus ab eo quòd in principio Romani trifariè fuerunt à Romulo diſpertiti, in ſenatoribus, militibus, & plebibus. Quæ tamen tribus nunc multiplicatæ nomen priſtinum retinent. *Senatui* nomen ætas dedit, quòd ſeniores eſſent. Alij à ſinendo dictos accipiunt ſenatores: Ipſi enim agendi facultatem dabant. *Senatuſconſultus* à conſulendo & tractando eſt dictus: quòd ſic fit, vt conſulat & nocere non poſſit. *Patres* autem, vt dicit Saluſtius, à curæ ſimilitudine vocati ſunt. Nam ſicut patres filios ſuos: ita illi rempublicam alebant. *Patres conſcripti*, quia dum Romulus decem curias ſenatorum elegiſſet: nomina eorum præſente populo in tabulas aureas contulit, atque inde patres conſcripti vocati. *Primi ordines ſenatorum* dicuntur *illuſtres*, ſecundi *ſpectabiles*, tertij *clariſſimi*. Iam inferius quartum aliquod genus non eſt. Quamuis autem

ſenatoria quiſque origine eſſet, vſque ad legitimos annos eques Romanus erat, deinde accipiebat honorem ſenatoriæ dignitatis. *Cenſores* apud Romanos veteres erant. Eſt enim cenſor, nomen dignitatis iudicialis. Cenſere enim iudicare eſt. Item cenſores ſunt patrimoniorum iudices, à cenſu æris appellati. *Iudices* dicti quaſi ius dicentes populo, ſiue quòd iure diſceptent. Iure autem diſputare, eſt iuſtè iudicare. Non eſt autem iudex, ſi non eſt iuſticia in eo. *Præſides* rectores ſunt prouinciæ: dicti eo quòd præſunt. *Pratores* autem quaſi præceptores ciuitatis & principes. Idem & quæſtores quaſi quæſitores, eo quòd quæſtionibus præſunt. Conſilium enim & cauſa apud eos eſt. *Proceres* ſunt principes ciuium vel ciuitatis, quaſi procedes, quòd ante omnes honore præcedant. Vnde & capita trabium quæ eminent extra parietes proces dicuntur, eo quòd primo procedant. Hinc autẽ ad primores facta tranſlatio: quòd à cætera multitudine prominẽt. *Tribuni* dicti, eo quòd plebi iura vel opem tribuunt. Conſtituti ſunt autem ſexto anno poſt reges exactos. Dum enim plebs à ſenatu & conſulibus premeretur: tunc ipſi tribunos quaſi proprios iudices & defenſores creauit: qui eorum libertatem tuerentur, & eos aduerſus iniuriam nobilitatis defenderent. Vnde & defenſores dicti, eo quòd ſibi plebem commiſſam contra inſolentiam improborum defendant. At contrà nunc quidam euerſores: non defenſores exiſtunt. *Numerarij* vocati ſunt, qui publicũ nummum ærariis inferũt. *Functi*, ab eo quòd fungantur honore & officio aliquo dicti. Hinc & defunctos mortuos dicimus, qui compleuerunt vitæ officia, nihil enim iam faciunt. *Municipes* ſunt in eodem municipio nati: ab officio munerum dicti, eo quòd publica munia accipiunt. Munia enim officia ſunt. vnde & immunes dicuntur, qui nullum gerunt officium. *Municipales* originales ciues & in locum officium gerentes. *Decuriones* dicti quòd ſint de ordine curiæ. Officiũ enim curiæ adminiſtrant. Vnde non eſt decurio qui ſummã non intulit, vel curiam participauit. *Curiales* autem idem & decuriones. Et dicti curiales, quia ciuilia munera procurant & exequuntur. *Principales* magiſtratus & duumuirales curialium officiorum ordines ſunt. Principales dicti quòd præſint magiſtratibus. *Magiſtratus* verò quod maiores ſint reliquis officiis. *Duumuirales* autem qui ſuper duos viros habent poteſtatem. *Tabellio* vocatus, eo quòd ſit portator tabellarum. Idem *exceptor*, idem & *ſcriba publicus*, quia ea tantùm quæ geſtis publicantur ſcribit. *Burgarij* à burgis dicti, quia crebra per limites habitacula conſtituta burgos vulgò vocant. Vnde & *Burgundionum gentis nomen* inhæſit: quos quondam ſubacta Germania, Romani per caſtra diſpoſuerunt, atque ita ex locis nomen ſumpſerunt. *Collegiati* dicuntur quod ex eorum collegio cuſtodiíſque deputentur qui facinus aliquod commiſerunt. Eſt enim ſordidiſſimũ genus hominum patre incerto progenitum. *Priuati* ſunt extranei ab officiis publicis. Eſt enim nomen magiſtratum habenti contrarium, & dicti priuati, quòd ſint ab officiis curiæ abſoluti. *Mercenarij* ſunt, qui ſeruiunt accepta mercede, iidem & *Barones* Græco nomine, quòd ſint fortes in laboribus. βαρὺς enim dicitur grauis, quòd ſit fortis. Cui contrarius eſt leuis & infirmus. *Publicani* appellantur conductores vectigalium fiſci vel rerum priuatarum, ſiue quia vectigalia publica exigunt, vel quia per negotia ſeculi lucra ſectantur. Vnde & cognominati ſunt. *Villicus* propriè villæ gubernator eſt. Vnde & à villa villicus nomen accepit. Interdum autẽ villicus non gubernationem villæ ſed diſpenſationem vniuerſæ domus, Tullio interpretante ſignificat, quod eſt vniuerſarum poſſeſſionum & villarum diſpenſator. *Actores* idem & curatores ab agendo & curando vocati. *Procuratores* verò, eo quòd vice curatoris funguntur: quaſi propter curatores: ſicut proconſul pro conſule. *Coloni* ſunt cultores aduenæ, dicti à cultura agri. Sunt enim aliunde venientes, atque alienum agrum locatum tenentes, ac debentes conditionem genitali ſolo propter agri culturam ſub dominio poſſeſſoris, pro eo quòd iis locatus eſt fundus. Coloni autem quatuor modis dicuntur. Nam coloni aut Romani ſunt, aut coloni Latini, aut coloni auxiliares, aut coloni ruris priuati. *Inquilini* vocati quaſi incolentes aliena. Non enim habent propriam ſedem: ſed in terra aliena inhabitant. Differt autem inter inquilinum & aduenam. *Inquilini* enim ſunt qui emigrant, & non perpetuò permanent. *Aduenæ* autem vel incolæ aduentitii perhibentur, ſed permanentes: & inde incolæ, quia iam habitatores ſunt, ab incolendo. *Indigenæ* ſunt inde geniti, & in eodem loco nati vbi inhabitant. *Incola* autem non indigenam, ſed aduenam indicat. *Peregrini* dicti eo quòd ignorantur eorum parentes à quibus orti exiſtunt. Sunt enim de longinqua regione. *Vrbani* vocabantur qui Romæ habitabant. Qui verò in cæteris locis, oppidani. Nam ſola vrbs, Roma, cætera oppida. *Famuli* ſunt ex propria ſeruorum familia orti. *Serui* autẽ vocabulum inde traxerunt, quòd hi qui iure belli poſſẽt occidi à victoribus, cõſeruabãtur: & ſerui fiebãt à ſeruãdo ſcilicet ſerui appellati. *Ancilla* à ſuſtẽtaculo vocatę. ἀγκὼν enim Grę cè cubitus dicitur. Vnde & anconẽ dicimus.

Manci-

Mancipium eſt quicquid manu capi ſubdique poteſt, vt homo, equus, ouis. Hæc enim animalia ſtatim vt nata ſunt, mancipium eſſe putantur. Nam & ea quæ in beſtiarum numero ſunt tunc videntur mancipium eſſe, quando capi ſiue domari ceperint. *Ingenui* dicti qui in genere habent libertatem, non in facto, ſicut liberti. Vnde & eos Græci εὐγενεῖς vocāt, quòd ſint boni generis. *Libertus* autem vocatus quaſi liberatus. Erat enim prius iugo ſeruitutis addictus. Libertorum autem filij apud antiquos libertini appellabantur, quaſi de libertis nati. Nunc verò libertinus aut à liberto factus, aut poſſeſſus. *Manumiſſus* dicitur, quaſi manu emiſſus. Apud veteres enim quando manu mittebant, alapa percuſſos circumagebant, & liberos confirmabant. vnde & manumiſſi dicti, eò quòd de manu mitterentur. *Dedititij* primùm à deditione ſunt nuncupati. *Deditio* enim dicitur, quando ſe victi aut vincendi hoſtes victoribus tradunt: quibus hæc origo nominis fuit. Dum quondam aduerſus populum Romanum ſerui armis ſumptis dimicaſſent, victi ſe dederunt, comprehenſique varia turpitudine affecti ſunt. Ex his quidam poſteà à Dominis manumiſſi propter ſuppliciorum notas quas manifeſtè perpeſſi ſunt, ad dignitatem ciuium Romanorum nō peruenerunt. *Latini* ante Romam conditam apud Latinos fiebant, nunquam per teſtamentum ſed per epiſtolam libertatem ſumentes. Inde quia per teſtamentum non fiebant: nec ex teſtamento aliquid capere, nec ſuos hæredes facere poterāt, ciues Romani poſtea ſub conſulibus per teſtamenta in vrbe Romana effecti ſunt. Dicti autem *ciues* Romani quia teſtamento liberi effecti in numerum Romanorum ciuium redigūtur. His primum aditus erat in vrbe Roma commorari, cęteris autem libertis prohibebatur. ne vel in vrbe Roma, vel intra ſeptimum ab vrbe milliarium commanerent.

De affinitatibus & gradibus. CAP. V.

HAeredis nomen impoſuit cenſus æris. Soluit enim tributum auctoris. In hoc enim vocabulo prima ſucceſſio eſt *hæreditatis* & generis, vt ſunt filij & nepotes. *Prohæres* eſt qui loco hæredis fingitur: quaſi pro hærede. Eſt enim aut inſtitutus aut ſubſtitutus. *Pater* eſt à quo naſcitur initium generis: Itaque is *paterfamiliâs* vocitatur. *Pater* autem dictus eo quòd patratione peracta filium procreet. Patratio enim eſt rei Venereæ conſummatio. Lucretius. Et bene patra patrum. *Genitores* autem à gignendo: & parentes quaſi parientes. Iidem & *creatores*. *Crementum* enim eſt ſemen maſculi, vnde animalium & hominum corpora concipiuntur. Hinc creatores parentes dicuntur. *Mater* dicitur quòd exinde efficiatur aliquid. Mater enim eſt quaſi materia: nā pater cauſa eſt. *Paterfamiliâs* autem dictus, quòd omnibus in familia ſua poſitis ſeruis tanquam pater filiis patria dilectione conſulit, ſeruorúmque conditionem à filiorum affectu non diſcernit: ſed quaſi vnum membrū amplectitur. Hinc enim exortum eſt nomen patrisfamiliâs. Qui autem dominatur in ſeruis, hoc ſe nomine nequaquam reputent appellari. *Materfamiliâs* inde vocatur, quia per quandam iuris ſolennitatem in familiam tranſit mariti. Tabulæ enim matrimoniales inſtrumenta emptionis ſuæ ſunt. Aliàs ſicut *matrona* eſt mater primi pueri, id eſt quaſi mater nati: ita *materfamiliâs* illa eſt, quæ plures enixa eſt. Nam familia ex duobus eſſe incipit. *Auus* patris pater eſt, ab æuo dictus, id eſt ab antiquitate. *Proauus* aui pater eſt, quaſi prope auum. *Abauus* proaui pater, iam longè ab auo. *Atauus* abaui pater. *Tritauus* ataui pater: quaſi tetrauus, id eſt quartus ſupra abauum. Sed tritauus vltimum cognationis nomen eſt. *Familia* autem *oritur* à patre: *terminatur* in tritauo. *Filius* & *filia* à familia dicti ſunt, ipſi enim primi in ordine naſcentium exiſtunt. Vnde & Cornelia familia ſtirps ipſa omnis à Cornelio orta. *Familia* autem à femore. *Femur* enim genus eſt & ſtirps oſtenditur. Nam familia pro ſeruis abuſiuè non propriè dicitur. *Stirps* ex longa generis ſignificatione vocatur. *Gnatus* dictus quaſi generatus. Vnde & per g ſcribitur. *Soboles* eo quòd ſubſtitutio ſit generis. Quadripartitus eſt autem ordo filiorum ita: Vnigenitus, primogenitus, medius, nouiſſimus. *Vnigenitus* quòd ſit vnicus, nec ante, nec pòſt vllus. *Primogenitus* ante quem nullus, *Medius*, inter omnes. *Nouiſſimus*, poſt omnes. Idem & *minimus* à monade. Nouiſſimus autem propter quod nouus: quia cæteri præcedendo antiquiores exiſtunt. ¶ *Quatuor* etiam *modis filij* appellantur, natura, imitatione, adoptione, doctrina. *Natura*, veluti dicuntur filij Abrahæ Iudæi. *Imitatione*, vt ipſius Abrahæ fidem imitantes ex gentibus, dicente Euangelio, Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ, vel ſicut eoſdem Iudæos Dominus filios eſſe dicit diaboli, à quo non nominati, vel nati, ſed quem fuerant imitati. *Adoptione* quoque, quod humana conſuetudine nulli licet neſcire, vel ſicut nos Deo non natura ſed adoptione dicimus, Pater noſter qui es in cælis. *Doctrina*, ſicut Apoſtolus filios ſuos appellat eos quibus Euangelium prædicauit. Filij autem ideo in legibus *liberi* appellantur, vt iſto vocabulo ſecernantur à ſeruis: quia ſicut ſeruus in poteſtate domini, ſic filius in poteſtate eſt patris. Inter etiam filios fit *emancipatio*, vt ſit liber à patre: ſicut fit ſeruo *manumiſſio*, vt ſit liberatus à domino.

Item *liberi* dicti, quia ex libero ſunt matrimonio orti. Nam filij ex libero & ancilla ſeruilis conditionis ſunt. Semper enim qui naſcitur deteriorem parentis ſtatum ſumit. *Naturales* autem dicuntur ingenuarum concubinarum filij, quos ſola natura genuit non honeſtas coniugij. iidem & *pueri* à pube. *Adoptiuus* filius eſt, qui aut patre iuſto, aut auo, aut proauo, cuius poteſtate per mancipationes eſt traditus in alienam poteſtatem, quia vtriuſque fert nomen, vt Flauius Æmilius, vel Scipio Paulus. *Gemini* ſunt non duo tantùm ſimul nati: ſed & plures. De geminis autem vno abortiuo, alter qui legitimè natus fuerit *Vopiſcus* nominatur. *Poſthumus* vocatur eo quò poſthumationem patris naſcitur, id eſt poſt obitum. Iſte & defuncti nomen accepit. Sic enim lex voluit vt qui de defuncto naſcitur, defuncti nomine appelletur. *Nothus* dicitur qui de patre nobili & matre ignobili gignitur, ſicut ex concubina. Eſt autem hoc nomen Græcum, & in latinitate deficit. Huic contrarius eſt *ſpurius*, qui de matre nobili & patre ignobili naſcitur. Item ſpurius patre incerto matre vidua genitus, velut tantùm ſpurij filius, quia muliebrem naturam veteres ſpurium vocabant velut ἀπὸ τῆς σπορᾶς, hoc eſt ſeminis, non patris nomine. Eoſdem & *Fauonios* appellabant, quia quædam animalia Fauonio ſpiritu hauſto concipere exiſtimantur. Vnde & ij qui non ſunt de legitimo matrimonio, matrem potius quàm patrem ſequuntur. Latinè autem *ſpurij* quaſi extra puritatem. id eſt quaſi immundi. *Nepos* eſt qui ex filio natus eſt. dictus autem nepos quaſi natus pòſt. Primùm enim filius naſcitur. deinde nepos. Gradus enim ſubſtitutionis eſt. Hinc & *poſteritas*, quaſi poſtera ætas. Nepos autem vtriuſque ſexus eſt. Nam vt *neptis* dicamus in iure eſt, propter diſcretionem ſucceſſionis admiſſam. *Pronepos* eſt qui ex nepote conceptus natúſque. Et dictus pronepos, quaſi natus porro pòſt. Ex hoc quoque gradu incipit vocari & progenies: quaſi porro poſt geniti. Nam filij & nepotes non ſunt progenies: quia non eſt in eis lõga poſteritas. Sicut autem inferius longè editi *progenies* dicuntur, ita ſuperius proaui atauíque *progenitores* appellantur: quaſi porro generantes. *Pronepos* dictus quia prope nepotem. *Abnepos*, quia ſeiungit ab nepote. Eſt enim inter illum & nepotem pronepos. *Adnepos* abnepotis filius. *Trinepos* adnepotis filius, quia poſt nepotem quartus in ordine eſt, quaſi tetranepos. *Minores* autem non dicimus niſi quoties graduum deficit nomen: vtputa filius, nepos. pronepos, abnepos, adnepos, trinepos. Vbi iſti gradus defecerint: meritò iam dicimus, poſt patris aui proaui abaui, tritauique vocabulum.

De agnatis & cognatis. CAP. VI.

AGnati dicti eo quòd accedant pro natis, dum deſunt filij. Qui ideo prius in gente agnoſcuntur, qui veniunt per virilis ſexus perſonas: veluti frater eodem patre natus, vel fratris filius nepos, vel ex eo item patruus propinquitate cognationis. *Cognati* dicti, quia ſunt & ipſi propinquitate cognationis coniuncti. Qui inde poſt agnatos habentur, quia per fœminini ſexus perſonas veniunt: nec ſunt agnati, ſed aliâs naturali iure cognati. *Proximus*, propter proximitatem ſanguinis appellatus. *Conſanguinei* vocati, eo quòd ex vno ſanguine, id eſt ex vno patris ſemine nati ſunt. Nam ſemen viri ſpuma eſt ſanguinis, ad inſtar aquæ in ſcopulos colliſæ: quæ ſpumam candidam facit, vel ſicut vinum nigrum quod in calice agitatum ſpumam albentem reddit. *Fratres* dicti, eo quòd ſint ex eodem fructu, id eſt ex eodem ſemine nati. *Germani* verò de eadem genitrice manantes: non, vt multi dicunt, de eodem germine, qui tantùm fratres vocantur. Ergo *fratres* ex eodem fructu, *germani* ex eadem genitrice manantes. *Vterini* vocati, eo quòd ſint ex diuerſis patribus, & vno vtero editi. Nam vterus tantum mulieris eſt. ¶ *Quatuor autem modis fratres dicuntur* in diuinis ſcripturis, natura, gente, cognatione, affectu. *Natura*, vt Eſau & Iacobus, Andreas & Petrus, Iacobus & Iohannes. *Gente*, vt omnes Iudæi fratres inter ſe vocantur. vt in Deuteronomio, Si autem emeris fratrem tuum qui eſt Hebræus. Et Apoſtolus, Optabam, inquit, ego Anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem, qui ſunt Iſraelitæ. Porro *cognatione* fratres vocantur, qui ſunt de vna familia, id eſt, patria: quas Latini paternitates interpretantur, cùm ex vna radice multa generis turba diffunditur, vt in Geneſi dixit Abraham ad Loth, Non ſit rixa inter me & te, & inter paſtores tuos & paſtores meos, quia omnes fratres nos ſumus. Et certè Loth non erat frater Abrahæ, ſed filius fratris eius Aram. Quarto modo *affectu* fratres dicti, qui in duo ſcinduntur: ſpiritale & commune. Spiritale quo omnes Chriſtiani fratres vocantur: vt, Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Item commune, cùm omnes homines ex vno patre nati patri inter nos germanitate coniungimur, Scriptura loquente, dicite iis, qui oderunt vos, fratres noſtri vos eſtis. *Germana* ita intelligitur vt germanus eadem genitrice manans. Soror autẽ vt frater. Nam *ſoror* eſt ex eodem ſemine dicta, quòd ſola cum fratribus in ſorte agnationis habeatur. Fratrum filij *patrueles* dicti, eo quòd patres eorum germani fratres inter ſe fuerunt. *Conſobrini* verò

vooa-

vocati, qui aut ex ſorore & fratre, aut ex duabus ſororibus ſunt nati: quaſi conſororini. *Fratrueles* autem materteræ filij ſunt. *Sobrini* conſobrinorum filij. *Tius* Græcum nomen eſt. *Patruus* frater patris eſt: quaſi pater alius. Vnde & decedente patre pupillum prior patruus ſuſcipit, & quaſi filium lege tuetur. *Auunculus* eſt matris frater, cuius nomen formã diminutiui habere videtur: quia ab auo venire monſtratur. *Amita* eſt ſoror patris quaſi altera mater. *Soror* eſt qui filiam dedit. *Gener*, eſt qui filiam duxit. Gener autẽ dictus, quòd aſciſcatur ad augendum genus. *Socer* autem & *ſocrus* quòd generum vel numerum ſibi aſſociauit. *Vitricus* autem qui vxorem ex alio viro filium aut filiam habentem duxit. Et dictus vitricus quaſi nutricius, quòd à matre ſuperducatur nouus. *Priuignus*, eſt qui ex alio patre natus eſt, & priuignus dici putatur, quaſi priuigenus: quia prius genitus. Vnde & vulgo antenatus. Vocabula autem à gente hæc videntur declinata genitor genitrix, agnati agnatæ, cognati cognatæ, progenitores progenitrices, germani germanæ.

In quibuſdam exempl. hæc adiiciuntur.

* Hæc conſanguinitas dũ ſe paulatim propaginum ordinibus dirimens, vſque ad vltimum gradum ſubtraxerit, & propinquitas eſſe deſierit: eam rurſus lex matrimonij vinculo repetit, & quodammodo reuocat fugientem. Ideo autem vſque ad ſextum generis gradum conſanguinitas cõſtituta eſt, vt ſicut ſex ætatibus mundi generatio & hominis ſtatus finitur: ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

Item de prædictis affinitatibus.

AVctor mei generis *pater* mihi eſt, ego illi filius aut filia. Patris mei pater, mihi *auus* eſt, ego illi nepos, aut neptis. Patris mei auus mihi *proauus* eſt: ego illi pronepos aut proneptis. Patris mei proauus: mihi *abauus* eſt, ego illi abnepos aut abneptis. Patris mei abauus, mihi *atauus* eſt, ego illi adnepos aut adneptis. Patris mei atauus mihi *tritauus* eſt, ego illi trinepos aut trineptis.

De patruis.

PAtris mei frater mihi *patruus* eſt, ego illi fratris filius aut filia. *Patrui* mei pater mihi *patruus magnus* eſt: ego illi filij fratris filius aut filia. *Patrui* mei, auus, mihi *propatruus* eſt, ego illi filij aut filiæ nepos aut neptis. *Patrui* mei proauus mihi *adpatruus* eſt: ego illi nepotis aut neptis filius aut filia.

De amitis.

MAtris meæ ſoror mihi *amita* eſt, ego illi fratris filius aut filia. *Amita* meæ mater, mihi *auita magna* eſt, ego illi filię fratris filius aut filia. *Amita* meæ auia mihi *proamita* eſt, ego illi neptis filius aut filia. *Amitæ* meæ proauia mihi *abamita* eſt: ego illi neptis, nepos, aut neptis.

De auunculis.

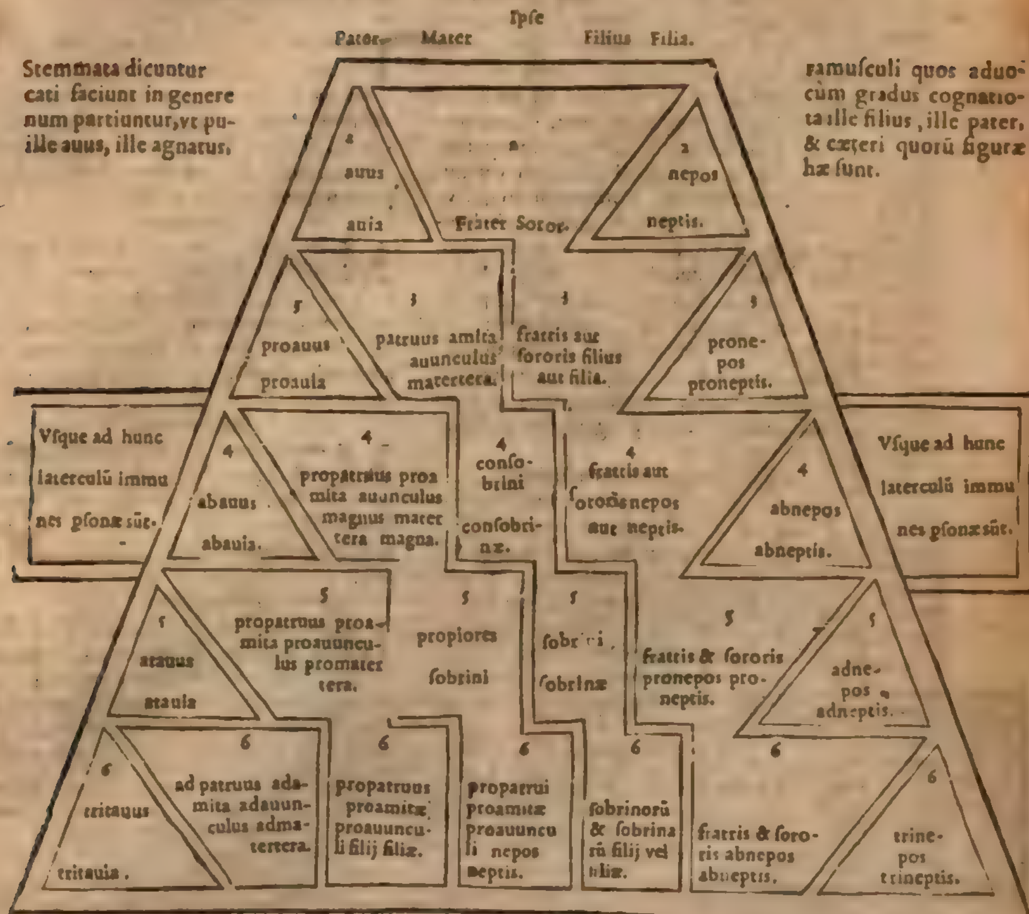
MAtris meæ frater mihi *auunculus eſt*, ego illi ſororis filius aut filia. *Auunculi* mei pater mihi *auunculus magnus* eſt, ego illi ſororis filius aut filia. *Auunculi* mei auus mihi *proauunculus* eſt, ego illi neptis filius aut filia.

De materteris.

MAtris meæ ſoror mihi matertera eſt, ego illi ſororis filius aut filia. *Matertera* meæ ſoror mihi *matertera magna* eſt, ego illi ſororis nepos aut neptis. *Auiæ* meæ ſoror mihi *abmatertera* eſt, ego illi pronepos ſororis aut pronepotis. *Proauiæ* meæ ſoror mihi *promatertera* eſt, ego illi neptis filius aut filia.

Stemmata dicuntur
cati faciunt in genere
num partiuntur, vt pu-
ille auus, ille agnatus,

ramuſculi quos aduo-
cùm gradus cognatio-
ta ille filius, ille pater,
& cæteri quorũ figuræ
hæ ſunt.

trita ui pater & m. 7
trita ui pa ter & m 7
Tripatruus Tritamita 7
Tritauus 6
Tritauia 6
triauunculus trimatertera. 7
adpatrui adamitæ filij 7
adpatruus adamita 6
adauus 5
adauia 5
adauunculus admatertera. 6
adauunculi admateterę filij 7
abpatr. abamitæ nepotes 7
abpatrui ab amitæ filius 6
abpatru᷒, ab amita, 5
abauus 4
abauia 4
abauunculus abmatertera. 5
abauúculi ab matertetæ filij 6
abauunculi abmat. nepot. 7
ꝓpatrui proamitæ nepot. 7
propat. ꝓamitę pronepotes. 6
ꝓpatrui proamitæ filij 5
propatruus proamita. 4
Proauus 3
Proauia 3
Proauunculus Promatertera. 4
ꝓauúc. promatertetæ filij 5
ꝓauúc. pro ma tert. nepotes 6
proauúc promatert. pronepotes 7
ꝓpatruorú amitarúve ꝓnepot 7
ꝓpatruorúamitarúve nepot. 6
ꝓpatruorúamitarúve filii 5
ꝓpatruelis amitinus 4
ꝓpatruus ꝓamita magna. 3
Auus 2
Auia 2
auúcul. matertera magna 3
propri᷒ ſobrin᷒. propria ſobrina 4
Sobrini ſobrinæ filij 5
Sobrini Sobrinæ nepot. 6
Sobrini Sobrinæ pronepotes. 7
Fratris patrui amitinę nepotes. 7
Patrui amitani pronepotes. 6
Patrui amitani nepotes 5
Propatrui amitani filij 4
Frater Soror patruelis amita. 3
Patruus Amita. 2
PATER
MATER
Auunculus Matertera 2
Conſobrinus Conſobrina. 3
Conſobrini Conſobrinæ filii 4
Conſobrini Conſobrinæ nepot. 5
Conſobrini cóſob. pronepotes 6
Sobrini Sobrin Trinepotes. 7
1 Fili᷒ 2 nepos 3 ꝓnepos 4 abnepos 5 adnepos 6 trinepotis filij 7 trinepotis nepot.
1 Filia 2 neptis. 3 ꝓneptis 4 abneptis 5 adneptis 6 trineptis filiæ. 7 trineptis

De coniugiis. CAP. VIII.

VIr ſexum ſignificat, non coniugium, niſi adieceris, vir eius. *Maritus* verò etiam ſine adiectione coniugem ſonat, & à mare maritus, quaſi mas. Eſt enim nomen primæ poſitionis, quod facit in diminutione maſculus: in deriuatione maritus. *Sponſus*, à ſpondendo vocatus. Nam ante vſum tabellarum matrimonij cautiones ſibi inuicem emittebant, in quibus ſpondebant ſe inuicem conſentire in iura matrimonij, & fideiuſſores dabant. Vnde admiſſum eſt vt ſponſum dicamus virum, à ſpondendo & ſponſam ſimiliter. Cæterùm propriè ſpondere, velle eſt. Ergo ſponſus non quia promittit, ſed quia ſpondet & ſponſores dat. *Arrabo*, dicta quaſi arra bona. Quod enim datur pro coniugio, bene datur: quia coniugium bonum eſt. Quod verò cauſa fornicationis aut adulterij, malum eſt: idcirco arrabo non eſt. Dicta autem arra à re pro qua traditur. Eſt autem arra non ſolùm ſponſio coniugalis, ſed etiam pro qualibet promiſſa re data, vt compleatur. *Proci*, nuptiarum petitores, à procando, id eſt, petendo dicti. *Pronuba* dicta, eo quòd nubentibus præeſt: quæque nubentem viro coniungit. Ipſa eſt & *paranympha*. Nam *nympha* ſponſa in nuptiis, & nympha pro lauationis officio, quod ad nomen nubentis alluditur. *Coniuges*, appellati propter iugum quod imponitur matrimonio coniungendis. Iugo enim nubentes ſubiici ſolent: propter futuram concordiam, ne ſeparentur. Coniuges autem veriùs appellantur à prima deſponſationis fide, quamuis adhuc inter eos ignoretur coniugalis concubitus, ſicut Maria Ioſeph coniunx vocatur, inter quos nec fuerat nec futura erat carnis vlla commixtio. *Nuptæ* dictæ, quòd vultus ſuos velent: tranſlatum nomen à nubibus, quibus tegitur cælum. Vnde & *nuptiæ* dicuntur, quòd ibi primùm nubentium capita velātur. *Obnubere* enim, cooperire eſt. Cuius contraria *innuba*, hoc eſt: innupta, quæ adhuc vultum ſuum non velat. *Vxores*, vocatæ quaſi vnxiores. Moris enim erat antiquitus, vt nubentes puellæ ſimul venirent ad limen mariti, & poſtes antequam ingrederentur, ornarentur laneis vittis, & oleo vngerentur. Et inde vxores dictæ, quaſi vnxiores: quæ ideo vetabantur limina calcare, quòd illic ianuæ & coeunt & ſeparentur. *Matrona*, eſt quæ iam nupſit, & dicta matrona, quaſi mater nati, vel quia iam mater fieri poteſt: vnde & matrimonium dictum. Diſtinguitur autem inter matronam, matrem & matremfamiliâs. Nam matronæ, quia iam in matrimonium conuenerunt: matres, quia genuerunt: matresfamiliâs, quia iam per quandam iuris ſolennitatem in familiam mariti tranſierunt. *Monogamus* dictus, quia vni tantùm nupſit. Μόνος enim apud Græcos vnum dicitur: γάμος nuptiæ interpretantur. *Bigamus* autem & trigamus à numero vxorum vocatus, quaſi à duabus vel tribus mulieribus. *Vidua* vocata, quòd cum *viro vno* fuerit: nec circa conſortium alterius viri poſt mortem coniugis primi adhæſerit. Nam quæ alteri poſt mortem prioris viri nupſerint, viduæ non dicuntur. Item vidua dicta, quòd ſola ſit, nec circa conſortium alterius viri coniugalia iura cuſtodiat. Fratris vxor *fratriſſa* vocatur. Mariti frater *leuir* dicitur. Duorum inter ſe fratrum vxores *ianitrices* vocantur: quaſi eandem ianuam terentes, vel per eandem ianuam iter habentes. Viri ſoror *glos* appellatur. Sororis vir ſpeciale nomen non habet: nec vxoris frater. *Matrimonium*, eſt nobilium iuſta conuentio & conditio. *Coniugium*, eſt legitimarum perſonarum inter ſe coeundi & copulandi nuptiæ. Coniugium eſt dictum, quia coniuncti ſunt: vel à iugo quo in nuptiis copulantur, ne reſolui aut ſeparari poſſint. *Connubium* autem non à nupta, ſed à nubendo formatum: dicitur autem connubium cùm æquales in nuptias coeunt, vtputa ciues Romani: pari vtique dignitate. Connubiū autem non eſt, cùm ciuis Romanus cum Latina iungitur. Quoties autem connubium non eſt, filij patrem non ſequuntur. *Hymenæus*, dicitur à quodam Hymenæo, qui prius proſperè vſus eſt nuptiis, vel ἀπὸ τοῦ ὑμένος, quæ membranæ virginitatis eſt clauſtrum. *Contubernium*, eſt ad tempus coeundi conuentio: vnde & tabernaculum quod modò huc, modò illuc præfigitur. *Repudium*, eſt quod ſub teſtimonium teſtium vel præſenti vel abſenti mittitur. *Diuortium*, eſt quotieſcunq; diſſoluto matrimonio, alter eorum alteras nuptias ſequitur. Diuortium autem dictum à flexu viarum, hoc eſt, via in diuerſa tendens. *Fribolum*, eſt cùm eo animo ſeparantur, vt rurſum ad ſe inuicē reuertantur. Nam fribolum eſt velut quaſſæ mentis & effluxæ, nec ſtabilis. Propriè autem fribola vocantur fictilia vaſa inutilia. ¶ *Tres* autem *ob cauſas ducitur vxor*: *prima* eſt *cauſa prolis*, de qua legitur in Geneſi, Et benedixit eos, dicens: Creſcite & multiplicamini: ſecunda cauſa *adiutorij*, de qua ibi in Geneſi dicitur, Non eſt bonum eſſe hominem ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile: tertia cauſa *incontinentiæ*. Vnde dicit Apoſtolus, vt, Qui ſe non continet, nubat. ¶ *In eligendo marito quatuor ſpectari ſolent. Virtus, genus, pulchritudo, ſapientia.* Ex his ſapientia potentior eſt ad amoris effectum. Refert hæc quatuor Virgilius de Ænea, quòd his Dido impulſa eſt in amorem eius. Pulchritudine, Quem ſeſe ore ferens. Virtute, -Quàm forti pectore & armis. Oratione, -Heu quibus ille iactatus fa-

tis, quæ bella exhauſta canebat. Genere, Credo equidem, nec vana fides, genus eſſe deorum. ¶Item in re eligenda vxore: quatuor res impellunt hominem ad amorem: pulchritudo, genus, diuitiæ, mores. Melius tamen eſt ſi in ea mores quærantur, quàm pulchritudo. Nunc autem illæ quæruntur, quas aut diuitiæ, aut forma, non quas probitas morum commendat. ¶Ideo autem fœminæ ſub viri poteſtate conſiſtunt, quia leuitate animi plerunque decipiuntur. Vnde & æquum erat eas viri auctoritate reprimi. Proinde & veteres voluerunt fœminas innuptas quamuis perfectæ ætatis eſſent, propter ipſam animi leuitatem, in tutela conſiſtere.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM.

LIBER X.

De quibuſdam vocabulis nominum per alphabetum diſtinctis.

ORIGO quorundam nominum, id eſt, vnde veniant, nõ penè omnibus patet. Proinde quædam noſcendi gratia operi interiecimus. Licet origo nominum vnde veniat à philoſophis eam teneat rationem, vt per denominationem homo ab humanitate, ſapiens à ſapientia nominetur, quia prius ſapientia, deinde ſapiens: tamen eclaret alia ſpecialis in origine quorundam nominum cauſa: ſicut homo ab humo, vnde propriè eſt appellatus. Ex quibus exempli gratia quædam in hoc opere poſuimus.

A

HEros, vir fortis & ſapiens. *Auctor*, ab augendo dictus. Auctorē etiam fœmineo genere dici non poſſe exiſtimant. Nam quædam ſunt, quæ in fœminino flecti non poſſunt, vt curſor. *Actor*, ab agendo. *Alumnus*, ab alendo vocatus: licet & qui alit, & qui alitur, alumnus dici poteſt, id eſt, & qui nutrit, & qui nutritur: ſed melius tamen qui nutritur. *Amicus*, per deriuationem, quaſi animi cuſtos. dictus autem propriè amicus ab amo, id eſt, catena charitatis: vnde & amici quod teneant. *Amator* turpitudinis, quia amore torquentur libidinis. *Amabilis* autem, quòd ſit amore dignus. *Amaſius*, eo quòd ſit pronus ad amorem. *Aſtutus*, ab aſtu vocatus, qui eſt callidi & cauti nominis, qui poſſit ſine periculo fortiter aliquid facere. *Argutus*, quia argumentum citò inuenit in loquendo. *Acer*, in vnamquamque formam vegetus ac nimius. *Alacer*, à velocitate & curſu, quaſi diceret aliger. *Armiger*, quòd arma gerat. *Alacris*, lætus: alacriter geſtiens & nullius rei nouitate turbatus. *Agilis*, ab agendo aliquid celeriter: ſicut docilis. *Aemulus*, eiuſdem rei ſtudioſus, quaſi imitator & amabilis. Aliàs inimicus inuenitur. *Aequus*, eſt ſecundum naturam iuſtus dictus, ab æqualitate: hoc eſt ab eo quòd ſit æqualis: vnde & æquitas appellata, ab æqualitate quadam ſcilicet. *Aequæuus*, ab eo quòd ſit alteri æqualis æuo, id eſt, coætaneus. *Arrogans*, eo quòd multum rogetur, & ille multum faſtidioſus ſit. *Audax*, propriè pro arrogante ponitur. *Animoſus*, eo quòd ſit animis & viribus plenus. *Animatus*, quaſi animo auctus, & quaſi animo firmatus. *Aelatus*, pro eo quòd ſeipſum ſuper menſuram ſuam eleuet: dum magnus ſibi videtur de his quæ agit. *Attollens*, quòd ſe eleuet & erigat. *Ambitioſus*, quòd honores ambiat. *Auidus* dictus ab auendo: auere enim cupere eſt: Hinc & auarus. Nam quidam auarum eſſe dixerunt, progredi vltrà quàm ſufficit. *Auarus* ex eo dictus, quòd ſit auidus auri, & nunquam opibus expleatur: & quantum plus habuerit, tantum plus cupiat: Flacci ſuper hoc concordante ſententia: qui ait, Semper auarus eget —. & Salluſtius, Quòd neque auaritia copia, neque inopia minuatur. *Amarus*, à ſapore tranſlatum nomen habet. Eſt enim inſuauis, nec nouit quenquam ad conſortium ſuum aliqua inuitare dulcedine. *Adulter*, violator maritalis pudoris, eo quòd alterius torum polluit.

Ancipi,

Anceps huc illúcque fluctuans ac dubius iſtud aut illud capiat, & in qua parte declinet anxius. *Atrox*, quòd ſit tetris moribus. *Abſtemius* à temeto, id eſt, vino, quaſi abſtinens à vino. *Ablactatus*, quòd ſit à lacte ablatus. *Æger*, quòd agatur infirmitate, vel triſtitia ad tempus. *Ægrotus*, quòd ſit æger frequentius, ſicut iratus & iracundus. *Ærumnoſus*, à rumine dictus, quòd per inopiam miſer factus eſuriat & ſitiat. *Auſpex*, eo quòd auium auſpicia intendat, ſicut auceps, quòd aues capiat. *Aſtroſus* ab aſtro dictus, quaſi malo ſidere natus. *Ænormis*, eo quòd normam & menſuram excedat. *Abactor* eſt fur iumentorum & pecorum, quem vulgò abigeum vocant, ab abigendo ſcil. *Atratus*, & *Albatus*, ille à veſte nigra: iſte ab alba. *Aduena*, eo quòd aliunde adueniat. *Alienigena*, qui ex alia gente genitus eſt: & non ex ea vbi eſt. Item alienigena, quòd alienæ regionis ſit, & non eius vbi eſt. *Accola*, eo quòd adueniens terram colat. *Agricola* à colendo agro, ſicut ſyluicola. *Aſſecla*, eo quòd ſequatur aliquem lucri cauſa. *Aſſiduus* dicebatur apud antiquos, qui aſſibus ad ærarium expenſum conferendis præerat, & in negociis quoque publicis frequens: vnde & per ſ, non per d ſcribendum eſt. *Apparitor* nominatus, quòd appareat & videatur; & præſto ſit ad obſequium. *Attentus*, vt aliquid audiens teneat. *Attonitus*, veluti furore quodam inſtinctus atque ſtupefactus: dictus attonitus à tonitrui ſtrepitù: quaſi tonitruo ſtupe factus & vicino fulgore, aut à tactu proximus. *Allectus*, quòd ſit palàm electus. *Abactus*, quòd ſit ab actu remotus. *Abortiuus*, eo quòd non oriatur, ſed aboriatur & excidat. *Adoptiuus*, quia eſt palàm adoptatus in filiũ. *Ambo* ab eo quod *ἄμφω*, nomen de Gręco Latinum factum, litera tertia demutata. *Alius* de multis dicitur: alter verò de duobus dicitur. *Æquimanus* appellatus, qui vtraque manu gladio incunctanter vtatur.

B

BEatus dictus quaſi bene auctus, ſcilicet ab habendo quod velit, & nihil patiendo quod nolit. Ille autem verè beatus eſt, qui & habet omnia quæ vult bona, & nihil vult mali. Ex his enim duobus beatus homo efficitur. *Bonus* à venuſtate corporis creditur dictus: poſtea & ad animum tranſlatum nomen eſt. Eum autem dicimus bonum, cui nõ præualet malum: cúmque optimum, qui peccat minumum. *Benignus* eſt vir ſpontè ad benefaciendum paratus & dulcis alloquio. Nõ autem multum diſtat benignus à bono, quia & ipſe ad benefaciendum videtur expoſitus. Sed in eo differt, quia poteſt bonus eſſe & triſtior, & bene quidem facere & præſtare quod poſcitur, non tamen ſuauis eſſe nouit conſortio. Benignus autem ſua cunctos nouit inuitare dulcedine. *Beneficus* à benefaciendo alteri dictus. vnde & beneficentia vocatur, quæ proximo prodeſt. *Beniuolus* quia bene vult. Non tamen dicimus beneuolus ſicut nec maleuolus. Sæpe enim ex duabus partibus compoſitum nomen, aut priorem aut ſequentem literam corrumpit. Nam beneuolentia abſurdum ſonat. *Blandus*, dulcis & inuitans ad familiaritatem ſui. *Brutus* quaſi obrutus, quia ſenſu caret. Eſt enim ſine ratione, ſine prudentia. Vnde & ille Iunius Brutus ex ſorore Tarquinij Superbi genitus, cùm eundẽ caſum timeret in quem frater inciderat, qui ob diuitias & prudentiã ab auunculo fuerat occiſus, vtilem temporis ſimulauit ſtultitiam. Vnde etiam Brutus eſt cognominatus, dum vocaretur Iunius. *Balbus* à balando potiùs quàm loquendo dictus. Verba enim non explicat. Inde & *bleſus*, quia verba frangit. *Bucco* garrulus, quòd cæteros oris loquacitate, non ſenſu exſuperet. *Bilioſus*, quòd ſemper ſit triſtis, ab humore nigro, qui bilis vocatur. *Baburrus*, ſtultus, ineptus. *Biothanatus*, quòd eſt bis mortuus. *θάνατος* enim Græco ſermone mors dicitur.

C

CLarus à Cœlo, quòd ſplendeat. Vnde & clara dies, pro ſplendore cœli. *Celſus* à cœlo dictus, quòd ſit ſublimis & altus, quaſi cœleſtis. *Caſtus* primùm à caſtratione nuncupatus: poſtea placuit veteribus etiam eos ſic nominari, qui perpetuam libidinis abſtinentiam pollicebantur. *Cœles* dictus, quia iter ſibi facit ad cœlum. *Cœlebs*, connubij expers, qualia ſunt nomina in cœlo, quæ abſque coniugibus ſunt. Et cœlebs, dicitur, quaſi cœlo beatus. *Cælicola*, eo quòd cœlum colat: eſt enim angelus. *Continens* non ſolùm in caſtitate dicitur, ſed & in cibo & potu: in ira quoque & vexatione mentis & detrahendi libidine. Et continens dicitur, quòd ſe à multis malis abſtineat. *Clemens*, miſericors ab eo quòd eluat, id eſt, protegat & tueatur: ſicut ſolet patronus clientem. *Concors* à coniũctione cordis appellatus. Nam ſicut conſors dicitur, qui ſortem iungit: ita ille concors dicitur, qui corde iungitur. *Concionator*, multitudinis allocutor. *Conſolator*, vnius allocutor. Et inde dictus conſolator, quòd ſoli ſe applicat cui loquitur, & ſolitudinem leuat alloquio ſuo. Hinc & ſolatium. *Conſultus* eſt qui conſulitur, cui contrarius eſt inconſultus, qui nõ accipit conſilium. *Conſtans* dictus, quòd vndique ſtat: nec in aliquam partem declinari poteſt. *Confidens* quòd ſit in cunctis fiducia plenus. Vnde & Cecilius: Si confidentiam

habes,confide omnia. *Cautus* à cauendo dictus. *Callidus* fraudulentus, quia celare nouit, & malè peritus. *Callidum* autem veteres non pro aſtuto tantùm, ſed etiam pro aſtutè docto ponebant. Hunc & verſutũ,ab eo quòd animum citò vertat. *Cupidus* à cupiendo multum, id eſt, accipiendo vocatus. *Clamoſus*, quaſi calamoſus à calamo, ſcilicet quòd ſonet. *Calumniator* falſi criminis accuſator, à caluendo, id eſt, fruſtrando & decipiendo dictus. *Calculator* à calculis, id eſt, lapillis minutis, quos antiqui in manu tenentes numeros componebant. *Compilator* qui aliena dicta ſuis permiſcet: ſicut ſolent pigmentarij in pila diuerſa mixta contũdere. Hoc ſcelere quõdam accuſabatur Mantuanus ille vates, cùm quoſdam verſus Homeri transferens ſuis permiſcuit: & cùm compilator veterum ab æmulis diceretur, ille reſpondit: Magnarum eſſe virium clauam Herculi extorquere de manu. *Contumax* ab eo quòd contemnat. *Chromaticus*, quia non confunditur, nec colorem mutat. Græcè enim χρῶμα color vocatur. *Contumelioſus*, quia velox eſt & tumet in verbis iniuriæ. *Contentioſus* ab intentione vocatus, qui non ratione aliqua, ſed ſola pertinacia vindicat. *Contemptibilis*, vel quia contemptui habilis, vel quia contemptus & vilis, id eſt, ſine honore. *Crudelis* hoc eſt, crudus, quem Græci ὠμὸν appellant per tranſlationẽ, quaſi non coctus nec eſui habilis. Eſt enim aſper & durus *Carnifex* quòd carnem afficiat. *Cruciarius*, eò quòd ſit cruce dignus. *Collega* à colligatione ſocietatis & complexu amicitiæ dictus. *Coætanus* quaſi compar ætatis. *Complex*, qui vno peccato vel crimine alteri eſt applicatus ad malum: ad locum verò nunquam complicem dicimus. *Conſors*, eo quòd ad eum pars pertinet bonorum. Nam ſortem veteres pro parte ponebant. Conſors ergo quòd ſit communis ſorte, ſicut diſſors diſſimilis ſorte. *Celer* appellatus à celeritate, quia quod vſus exigit velocius facit. *Confinialis* ab eo quòd ſit genere vel loco affinis. *Colonus* à colonia, vel ab agro colendo dictus. *Curator* quòd curam ferat pueris, qui adhuc eius ætatis ſunt, vt negocia ſua ſatis adminiſtrare non poſſint. *Cognitor* à cognoſcendo cauſam dictus. *Clientes* prius colentes dicebantur, à colendis patronis. *Captus*, captiuus dicitur, quaſi capite diminutus ingenuitatis: fortuna enim ab eo excedit: vnde & à viris peritis capite diminutus dicitur. *Columnis* à columna vocatus, eo quòd erectus & firmiſſimus ſit. *Comptus* à coma dictus, quòd ſit formoſus capillis, vel quia comam nutrit. *Calamiſtratus* à calamiſtro, id eſt, acu ferreo in calami ſimilitudine facto, in quo crines obtorquentur, vt criſpi ſint: quem in cinere calefacere ſolent qui capillos criſpant, vt calamiſtrati ſint. *Corpulentus* quòd ſit corpore validus & lentis carnibus. *Craſſus* à ſagina corporis à creando carnes. *Comeſor* à comedendo ſatis. Eſt enim gulæ ac ventri immoderatè deditus. *Caupo* peſſimus de vino aquam faciens. *Candidus*, canus dictus candore, & candidus quaſi candor datus. Studio enim accedit candor. Nam album vocari, naturæ eſt. *Clodus*, curuus, criſpus. *Cæcus* appellatus quòd careat viſu. Eſt enim luminibus amiſſis. Cæcus eſt qui vtroque oculo non videt. *Caducus* à cadendo dictus, id eſt, lunaticus, eo quòd certo lunæ tempore patiatur. *Confuſus* à confeſſione ſceleris appellatus. Inde & confuſio. *Conuulſus* dicitur, cui ſua, vi aliqua adimuntur. Vnde & conuulſa nauis, cuius eminentia vi tempeſtatis adimitur: vnde & Virgilius: Vix ſeptem conuulſæ vndis, quaſi mutilatæ. *Conſumptus* totus ſumptus & deuoratus. *Conciliatrix* ob ſocietatem flagitioſæ conſenſionis dicta, eo quòd intercurrat, alienúmque nundinet corpus. Hanc etiam & lænonem vocant. *Circumforanus*, qui aduocationum cauſa circum fora & conuentus vagatur. *Colligatus. Carpentarius.*

D

DOminus per deriuationem dictus, quòd domui præſit, & cunctæ familiæ dominetur. *Diſertus*, doctus à diſſerendo dictus: diſpoſitè enim diſſerit. *Doctus* à docendo, inde & doctor. *Docilis* non quòd ſit doctus, ſed quia doceri poteſt: eſt enim ingenioſus, & ad diſcendum aptus. *Diſcipulus* à diſciplina dictus: diſciplina autem à diſcendo vocatur, diſpenſator vocatur cui creditur adminiſtratio pecuniarũ. Et ideo diſpenſator, quia prius qui dabãt pecuniã, nõ numerabant eam, ſed appendebant. *Diues* ab ære vocatus, vel diu veſcens. *Decorus*, perfectus, à decem dicitur. *Decens*, compoſitus, à numero decem dictus. Hinc & decorus & decibilis. *Directus*, eo quòd in rectum vadit. *Dilectus* à diligentia. Hæc ſunt enim ſigna diligendi. *Delibutus*, de oleo vnctus, vt athletæ ſolent, vel in ceromate pueri. Hinc & delibutum gaudio, id eſt, perfuſum vel plenũ. *Delicatus*, quòd ſit delitiis paſtus: viuens in epulis & nitore corporis. *Defeſſus*, ſemper infirmus, quaſi diu feſſus. *Debilis*, quòd per bilem factus ſit fragilis. Bilis enim humor eſt afficiens corpus. *Decolor*, quòd deſit illi color. *Deſperatus* vulgò vocatur malus ac perditus, nec iam vllius proſperæ ſpei. Dicitur autem per ſimilitudinem ægrorũ, qui affecti & ſine ſpe deponuntur. Conſuetudo autẽ erat apud veteres, vt deſperati ante ianuas ſuas collocarentur, vel vt extremũ ſpiritum redderent terræ,

vel vt

vel vt poſſent à trãſeuntibus fortè curari, qui aliquando ſimili laborauerant morbo. *Degener* aut ignobilis, aut quòd ſit impari genere, aut ſi dum ſit optimo genere natus, inhoneſtè tamẽ viuit. *Decrepitus*, quòd morti ſit propior, & quaſi ad mortis tenebras crepat: ſicut crepuſculum tempus noctis. Alij dicunt decrepitum, non qui ſenectute auulſus eſt, ſed qui iam crepare deſierit, id eſt, loqui ceſſauerit. *Depreciatus* ab eo quòd ſit vilis, nec aliquo precio dignus. *Dirus* præparcus & teter, quaſi diuina ira in id actus. Nam dirum dicitur, quòd diuina refertur ira. Aliàs dirus, magnus. *Dehiſcens* valde hiſcens. Hìc enim *De* augentis eſt, vt deamare, deſiderare. *Deſpiciens* eo quòd deorſum aſpiciat, vel cõtemptui habeat. *Doloſus*, inſidioſus, vel malignus, ab eo quòd deludat. Vt enim decipiat, occultam malitiam blandis ſermonibus ornat. *Dubius*, incertus, quaſi duarũ viarum. *Delator* dictus, eo quòd detegat quod latebat. *Dilator*, quia differt ad proferendum. *Deſidioſus*, tardus, piger, à deſidendo vocatus, id eſt, valde ſedẽdo. Idem & reſidens à reſidẽdo. de, enim hìc augentis eſt. *Delirus* mente defectus per ætatem ἀπὸ τῦ ληρεῖν, vel quòd à recto ordine & quaſi à lira aberret. *Lira* enim eſt arationis genus, cùm agricolæ facta ſemente dirigunt ſulcos, in quos omnis ſeges decurrit. *Demens* idem qui amens, id eſt, ſine mente, vel quòd diminutionem habeat mentis. *Deſipiens*, eo quòd minùs ſapere incipit, quàm ſolebat. *Damnatus* & damnabilis: quorum prior iam addictus eſt, ſequens poteſt addici. *Degulator*, quòd gulæ ſit deditus.

E

E*Loquens*, profuſus eloquio. *Exertus* in loquendo expeditus. *Exerere* enim proferre vel expedire eſt. *Eruditus*, quia non rudis, ſed iam doctus. *Expertus*, multùm peritus. *Ex* enim hic pro valde ponitur. *Expers* verò, qui eſt extra peritiam & intellectum. *Exornatus*, valde ornatus: *Ex*, enim pro valde ponitur: ſicut excelſus, quaſi valde celſus. *Eximius*, quaſi valdè eminens. *Efficax* dictus, quia nullam difficultatem habet in qualibet re facienda. Hinc & efficiens à faciendo dictus. *Exſpes* quòd ſine ſpe. *Expers*, quia extra partem: caruit enim parte. *Exſors*, quia extra ſortem eſt. *Exſul*, quia extra ſolum ſitum eſt: quia trans ſolum miſſus: aut extra ſolum vagus. Nam *exulare* dicuntur qui extra ſolum eunt. *Extorris*, quia extra terram ſuam eſt, quaſi ex terris. Sed propriè extorris, cùm vi expulſus ſit: & cum terrore ſolo patrio eiectus: & extorris, ex terra ſua pulſus. *Exterris*, extra terram: aut extra terminos ſuos, quia exterretur. *Exterminator* non ille, qui vulgo dicitur ἐξόριστος, ſed qui deiicit & expellit à terminis ciuitatis. *Exterminatus*, ab eo quòd ſit extra terminos ſuos eiectus. Sic & externus, eo quòd ſit alienæ terræ. *Egens* & egenus, ſine gente & ſine genere, indigens. *Exiguus* multum egens. Ex enim pro valde ponitur. *Exilis*, tenuis, quòd poſſit quamuis per anguſtum exire. *Exeſus* quaſi percomeſus. Eſt enim aridus, tenuis & exilis. *Exhauſtus*, quia conſumptus eſt & inanis effectus. *Exanguis*, quòd ſit extra ſanguinem. *Exanimus* eſt mortuus. Exanimis autem & exanimus dicimus, ſicut vnanimus & vnanimis: inermus, inermis: & hoc noſtro arbitrio ſubiacet. *Exuſtus* dicitur, de quo nihil ſupereſt, quaſi valde vſtus. Ex enim pro valde ponitur. *Exoſus* ab odio dictus. Nam antiqui & odi dicebant & oſus ſum. Hinc eſt exoſus, quo vtimur, licet iam oſus non dicamus. *Effractor*, quòd ſit expugnator clauſtrorum. *Exitioſus*, eo quòd multis exitio ſit. *Executor*, ab exequendo. Idem & exactor. *Efferatus*, mẽte ferina effectus, & vltra humanum modum excedens. *Effrenatus*, ab eò quòd ſit præceps & pronus, & ſine freno rationis. *Eunuchus* Græcum nomen eſt, quod eſt ſpado. Horum quidam coeunt, ſed tamen virtus in ſemine nulla eſt. Liquorem enim habent & emittũt, ſed ad gignendum inanem atque inualidum. *Effœta*, quòd ſit frequenti fœtu exhauſta. Partus enim eam aſſiduus debilem reddit.

F

F*Acundus* dictus, quia facilè fari poſſit. *Facetus*, qui iocos & luſus geſtis & factis cõmendat, à faciẽdo dictus. *Frugalis* à fruge nominatus, id eſt, à fructu vel parſimonia, ſiue, vt alij volunt, à modeſtiæ temperantia. *Fœnerator* qui pecuniam deponit apud debitorem, quaſi fœnoris actor: nam fœnus pecunia eſt. *Fœnerator* autẽ Latinè dicitur, & qui dat mutuum, & qui accipit. *Flamines*, pontifices idolorum. *Felix* dicitur, quæ felicitatem dat: felix qui accipit: & felix, per quem datur felicitas: vt felix tempus, felix locus. *Fidelis*, pro eo quod fit ab eo id quod dicit, vel promittit bonum. *Facilis* à faciendo, nec tardus. *Firmus*, vnde & formoſus. *Fortis*, quia fert aduerſa, vel quæcunque acciderint: ſiue à ferro, quòd ſit durus, nec molliatur. *Formoſus* à forma dictus. Formum enim veteres calidum & feruens dixerunt. Feruor enim ſanguinem mouet: ſanguis pulchritudinem. *Fœdus* nomen habet ab hirco & hœdo, f litera addita. Hunc veteres in graui ſignificatione ponebant: vt, Sanguine fœdantem quos ipſe ſacrauerat ignes. *Fragilis* dictus, eo quòd facilè frangi poſſit. *Feſſus*, quaſi fiſſus: nec iam integer ſalute: eſt autem generale. Dicimus enim feſſus animo, vt Terentius: Feſſus valde re-

ſedit: & feſſus corpore, quod magis eſt proprium, & feſſus rerum à caſu venientium. *Fatigatus*, quaſi fatis agitatur. *Formidoloſus* à formo, id eſt, ſanguine dictus, cùm ſe à cute vel à præcordio fugiens contrahit ſanguis. Nam timor ſanguinẽ gelat, qui coactus gignit formidinem: vnde eſt illud, Gelidúſque coit formidine ſanguis. Formidoloſus autem cùm ſit timidus, & timendum ſignificat. *Fatuus* ideo exiſtimatur dictus, quia neque quod fatetur ipſe, neque quod alij dicunt intelligit. Fatuos originem ducere quidam putant à miratoribus Fatuæ Fauni vxoris fatidicæ, eóſque primùm Fatuos appellatos, quòd præter modum obſtupefacti ſunt vaticiniis illius vſque ad amentiam. *Fautor* ab eo quòd faueat & conſentiat. *Fictor* appellatus à fingendo & componendo aliquid, ſicut qui capillos mulierum linit & pertractat, vngit & nitidat. *Fallax* quod fando, id eſt, loquendo decipiat. *Feruidus*, iracundus. Ira enim inflammat. *Frendens*, quòd minando frangat dentes & comprimat fremens. *Ferox*, ab eo quòd feritatem exerceat, vt beſtia. *Fur* à furendo vel furuo dictus eſt, id eſt, à fuſco. Nam nocturno vtitur tempore. *Factioſum* inter opprobria cùm ſeditioſũ accipi volumus: cùm verò gratioſum ac potentem & quaſi magnæ factionis. *Facinoroſus* à facti commiſſo nominatus: facit enim quòd alteri noceat. *Flagitioſus*, eo quòd frequentius flagitet atque oppetat libidinem. *Furcifer* dicebatur olim, qui ob leue delictum cogebatur à dominis, ignominiæ magis quàm ſupplicij cauſa, furcam circa viam ferre, prædicans peccatum ſuum, & monere cæteros nequid ſimile peccarent. *Futilis*, vanus, ſuperfluus, loquax. Et eſt metaphora à vaſis fictilibus, quæ caſſa & rimoſa non tenent ea, quæ inieceris. *Fornicarius*, & Fornicatrix eſt, cuius corpus publicum & vulgare eſt. Hæc ſub arcuatis proſternebatur, quæ loca fornices dicuntur: vnde & fornicariæ. Virgilius: Atque aduerſo fornice. *Fœcunda* à fœtu dicta, quaſi fœtu abunda. Eſt enim partu frequens. *Fœta*, prægnans. *Flens*, quaſi lachrymis fluens. *Fugitiuus*, nemo rectè dicitur, niſi qui dominum fugit. Nam ſi paruulus puer à nutrice vel à ſcholis diſceſſerit, fugitiuus non eſt.

G

GLorioſus à frequentia claritatis dictus, pro c g litera commutata. Glorioſus à laurea dictus, quæ datur victoribus. *Gnarus*, ſciens, cui contrarius eſt ignarus, neſciens. *Grauis*, venerabilis. Vnde & contemptibiles leues dicimus. Grauis pro conſilio & conſtantia dictus, quia non leui motu diſſilit, ſed fida conſtantiæ grauitate conſiſtit. *Grandæuus*, quòd ſit grandis æuo. *Gratus*, gratiam ſeruans. Sed gratus tantùm animo: gratiſſimus & animo & corpore dicitur. *Gratificus*, ab eo quòd gratis faciat bonum. *Gratioſus*, quòd plus vnicuique quàm meretur, tribuit. *Garrulus* propriè dicitur, qui vulgò verboſus appellatus accedente lætitia nec valens, nec volens tacere: ſumptum nomen à graculis auibus, quæ importuna loquacitate ſemper ſtrepunt, nec vnquam quieſcunt. *Ganeo*, luxurioſus & tanquam in occultis locis & ſubterraneis, quæ ganea Græci vocant. *Glutto* à gula, id eſt, guloſus.

H

H*Vmilis*, quaſi humo accliuis. *Honorabilis*, quaſi honore habilis, hoc eſt, aptus. *Honeſtus*, quòd nihil habeat turpitudinis. Nam quid honeſtas, niſi honor perpetuus, id eſt, quaſi honoris ſtatus? *Humanus*, quòd habeat circa homines amorem & miſerationis affectum. Vnde humanitas dicta, qua nos inuicem tuemur. *Habilis*, quòd ſit ad habendum commodus atque aptus. *Honoroſus* plus eſt quàm honoratus, ſicut ſceleroſus plus eſt quàm ſceleratus. *Hirſutus*, ab eo quòd ſit hirtus & pilis horridus. *Hypocrita* è Græco ſermone, in Latinum ſimulator interpretatur. Qui dum intus malus ſit, bonum ſe palàm oſtendit. ὑπὸ enim falſum. κρίσις iudicium interpretatur. Nomen autem Hypocritę tractũ eſt à ſpecie eorum, qui in ſpectaculis contecta facie incedunt: diſtinguentes vultum ceruleo minióque colore & cæteris pigmentis, habentes ſimulacrum oris lintea, gipſata & vario colore diſtincta nonnunquam, & collum & manus creta perungentes, vt ad perſonæ colorem peruenirent, & populum dum in ludis agerent, fallerent, modò in ſpecie viri, modò in fœminæ, modò tonſi, modò criniti anili & virginali, cæteráque ſpecie ætate ſexúque diuerſo, vt fallant populum dum in ludis agunt. Quæ ſpecies argumenti tranſlata eſt, in iis qui falſo vultu incedunt, & ſimulant quod non ſunt. Nam hypocritæ dici non poſſunt, ex quo foras exierint. *Humatus* quòd ſit humo tectus, i. ſepultus.

I

I*Ngenioſus* dictus, quòd intus vim habeat gignẽdi quamlibet artem. *Inuentor*, dictus, quòd in ea quæ quærit, venit. Vnde & ipſa quæ appellatur inuentio, ſi verbi originem retractemus, quid aliud reſonat, niſi quia inuenire eſt in id venire quod quæritur? *Interpres*, quòd inter partes medius ſit duarũ linguarum dum trãſfert. Sed & qui inter Deum quem interpretatur, & homines, quibus diuina

diuina indicat myſteria, interpres vocatur. *Iuridicus*, quia Legum iura dicit. *Indolis* propriè eſt imago quædam futuræ virtutis. *Iuſtus* dictus, quia iura cuſtodit, & ſecundum legem viuit. *Innox*, quòd non noceat. *Innocuus*, cui nociuum non ſit, ſed apud veteres vtrunque indifferens eſt. *Hilaris* Græcum eſt nomen. *Iocundus*, eo quòd ſit ſemper iocis aptus & hilaritate ac frequentia, ſicut iracundus. *Iocoſus*, iocis vſus. *Inclytus* Græcum nomen eſt. Nam κλυτὸν Græci glorioſum vocant. *Illuſtris* nomen notitiæ eſt, quòd clareat multis ſplendore generis, vel ſapientiæ, vel virtutis, cui contrarius eſt obſcurè natus. *Incolumis* à columna nomen habet, quaſi erectus, fortis & ſtabilis. *Immarceſsibilis*, incorruptus & ſempiternus, quòd ſit ſine maceratione & languore. *Intemeratus*, incorruptus & nulla temeritate violatus. *Infirmus*, quia ſine forma. *Imbecillis*, quaſi ſine baculo fragilis & inconſtans. *Inanis*, leuis. *Inconſtans*, quia non eſt ſtabilis, & quod placet ei, rurſus diſplicet. *Iactans* vel *arrogans* eſt, qui maiorum inſtitutis non acquieſcit: ſed propriam quandam viam iuſtitiæ & ſanctitatis inquirit. *Iracundus* dictus, qui accenſo ſanguine in furorem compellitur. πῦρ enim flamma dicitur, & ira inflammat. *Incentor*, ab eo quòd incēdat atque inflammet. Incentor, quia praua ſuggeſtione ad vitia cor aliorum ſuccendit, & perſuadendo inflammat. *Inexpiabilis*, quòd nūquam expietur, nunquam purgetur. *Inlaudabilis*, non quia laudatus non ſit, ſed quia laudari non meruit. *Iratus*, ira actus. *Impius*, quia ſine pietate religionis eſt. *Iniquus* propriè dictus, quia non eſt æquus, ſed inæqualis. Inter pium autem & iniquum hoc diſtare nonnunquam ſolet, quia omnis impius iniquus, non tamen omnis iniquus eſt impius. Impius nanque pro infideli ponitur: & dictus impius, quòd ſit à pietate religionis alienus. Iniquus verò dicitur pro eo quod non eſt æquus, ſed prauis operibus maculatur, ne Chriſtianitatis nomine cenſeatur. *Inimicus*, quia non eſt amicus, ſed aduerſarius. Duæ autem res inimicos faciunt: fraus & terror. Terror quod timent. Fraudis malū, quod paſſi ſunt. *Inuidus* dictus ab inuidendo felicitati alterius. *Inuidioſus* eſt, qui ab alio patitur inuidiam. *Inuiſus*, odioſus, ab inuidia & zelo dictus. *Inteſtabilis*, cuius teſtimonium nō valet, & quod dixerit, irritum improbatúmque ſit. *Infamis*, non bonæ famæ. *Improbus* dictus, quòd inſtat etiam prohibenti. *Importunus*, inquietus: quia non habet portum, id eſt, quietem. Vnde & importuni, quaſi in naufragium citò feruntur. *Infrenis* eſt, qui frenis nō regitur, vt Numidæ infreni. *Infrendens* propriè eſt inter ſe comprimens dentes. Nam & frendere ſignificat dentibus frangere: vnde nefrendes infantes qui nec dum dentes habent. *Ingluuioſus* à gula & voracitate dictus. *Inglorioſus*, quod ſit ſine gloria, id eſt, ſine triumphis. Item inglorius immemor gloriæ. *Informis*, ingens, non quod non habeat formam, ſed quod vltra formam magnitudinē habeat. *Inueteratus*, eo quòd ſit multi veteriſque vſus in malitia. *Immanis*, quia non bonus, ſed crudelis & terribilis. *Manum* enim bonum dicitur. Vnde κατ' ἀντίφρασιν dij manes, minimè boni. *Immunis*, minimè munificus, vt eſt in prouerbio veteri: Immunem ciues odore ſui. Item immunis, qui non facit munia, id eſt, officio non fungitur. Eſt enim omni priuilegio vacuus. *Indemnis*, eo quòd ſine damno viuat, & ſine vlla culpa atque periculo. *Iners*, ſine arte, & ob hoc ne operis quidem vllius. *Inermis*, vel ſine armis, vel ſine viribus. Nam ſemper arma pro viribus accipiuntur. *Ignauus*, ignauus viæ, id eſt, rationis & vitæ. *Ignarus*, non gnarus, id eſt, inſcius vel ſine naribus. Olfeciſſe enim veteres, ſciſſe dicebant. Ignarus autem duo ſignificat, vel qui ignorat, vel qui ignoratur. *Immemor*, qui oblitus eſt: perdit enim memoriam. *Inſcius*, quia ſine ſcientia eſt. *Idiota*, imperitus, Græcum eſt. *Imperitus*, ſine peritia. *Inconſultus*, ab eo quòd non accipiat conſilium. Itē inconſultus, quia eſt ſine conſilio & inſcius rerum atque ignarus. *Ineptus*, apto contrarius eſt, quaſi inaptus. *Inops*, qui ſine terra eſt: opem enim terram intelligimus, quia opem fert fructificando. Alij inopem intelligunt non ſepultum, inhumatum, cui nec animam manè habenti ſurrexit tumulus. *Ignobilis*, eo quod ſit ignotus & vilis, & obſcuri generis: cuius nec nomen quidem ſcitur. *Ircoſus*, quia ſudore corporis fœtido putet. *Ignotus*, ignobilis, vel ex improuiſo veniens. *Improuiſus* dictus, eo quòd ſubito fit: & non porro antè viſus. *Index*, proditor ab indicando. *Indigena* vocatus, quòd inde genitus ſit, id eſt in eodem loco natus. *Impudens*, eo quòd ab eo pudor & pudicitia procul abeſt. *Impudicus* à pudore vocatus. Pudorem enim fetorem dicunt. *Inceſtus*, propter illicitam commixtionem vocatus, quaſi incaſtus, ſicut qui virginem ſacram vel affinitatis ſuæ proximam ſtuprauerit. *Internecida* eſt, qui falſum teſtamētum fecit, & ob id hominem occidit. *Inficiator*, negator, quia non fatetur, ſed contra veritatem mendacium nititur. *Impoſtor*, interceptor propriè dicitur, qui inter duos de medio tollitur. *Inſidioſus*, quòd inſidiatur. Nam propriè inſidere eſt doloſè aliquem expectare. Vnde & inſidiæ non nominatæ ſunt. *Incincta*, id eſt, ſine cinctu: quia præcingi fortiter vterus permittit. *Inueſtis*, id eſt, ſine veſte: nondum enim habet ſtolam, quod eſt ſignum maritalis virginitatis. *Iſcurra* vocatur, quia cauſa eſcæ quemlibet conſectatur.

K

KAtholicus, vniuerſalis: Græcum enim nomen eſt Kharus Græcum nomen eſt: ſicut & Kharitas. vnde & eucharistia ſacrificiũ, id eſt, bona gratia.

L

LVculentus ab eo quòd ſit lingua clarus, & ſermone ſplendidus. *Lector* dicitur à legendo, id eſt, percurrendo. Vnde & nauis dicitur legere quicquid tranſit. Nam legit, tranſit, præterit, vt, Crebris legimus freta concita terris. Item lector à colligendo animo quæ legit, quaſi collector: ſicut illud, Qui legitis flores. *Loquax* non eſt eloquens. *Latus* à latitudine. *Locuples*, quaſi locis plenus, & poſſeſſionum plurimarum poſſeſſor, quemadmodum docet Tullius in lib. ij. de Republica: multa quę editione ouium & boum, quòd tunc res erat in pecoribus & in locorum poſſeſſionibus: ex quo pecunioſi locupletes vocabantur. *Liberalis* dictus ab eo, quòd libenter donet, nec murmuret. *Largus*, abundans, affluens. *Longus* à linea dictus, propter quòd ſit porrectus. *Longæuus*, quaſi longi æui & temporis. *Longanimis* ſiue magnanimus, eo quòd nullis paſſionibus perturbatur, ſed ad vniuerſa ſuſtinenda patiens eſt. Cui contrarius eſt *puſillanimis*, anguſtus, & in nulla tribulatione ſubſiſtẽs, de quo ſcribitur: Puſillanimis vehementer inſipiens. *Leuis* ob inconſtantiam vagationis appellatur, quia leui motu mentis nunc iſta, nunc illa deſiderat. *Lubricus* ab eo quòd labitur. *Labens* interdum velox, vt, Labere nympha polo, & Labere pennis. Curſu enim lapſus celerior eſt. *Latro* inſeſſor eſt viarum à latendo dictus: meliùs autem latro eſt, quaſi latero, qui a latere inſidiatur viæ. *Laniſta*, gladiator, id eſt, carnifex Tuſca lingua appellatus, à laniendo ſcilicet corpora. *Laceſſitor* per tranſlationem dictus à canibus, vel à feris quæ ſolent lacerando prouocare. *Leno*, conciliator ſtupri, eo quòd mentes miſerorũ blandiat, & deliniendo ſeducat. *Libidinoſus* ab eo quòd facit quod libet. Libidinoſus à Libero, qui puellarum corpore pingitur. *Luxurioſus*, ſolutus in voluptates: vnde & membra loco mota, luxa dicuntur. *Laſciuus*, quòd ſit luxus. i. ſolutus & vanus. *Lymphaticus*, quòd aquam timeat, quem Græci ὑδροφόβην vocant. Lymphaticus propriè dicitur, qui vitium ex aqua contrahit: cuius vitium eſt huc atque illuc currere, aut à fluore aquæ ſumpto vitio. Sed poetæ iam hoc genus nominis pro furioſis vſurpant. *Luridus*, quòd ſit pallidus, à loro dictus, quòd huiuſmodi habeat cutem. *Leproſus* à pruritu nimio ipſius ſcabiei dictus: vnde & per p ſcribi dicitur. *Luſcus* quod lucem ex parte ſciat: ſicut luſcioſus, qui veſpere nihil videt. Luſcos coclites dixerunt antiqui: vnde & cyclopas coclites legimus dictos, qui vnum oculum habuiſſe perhibentur. *Lotus*, lautus, id eſt, mundus. *Lupa* meretrix à rapacitate vocata, quòd ad ſe rapiat miſeros & apprehendat.

M

MIſericors, à compatiendo alienæ miſerię vocabulum ſortitus eſt: & hinc appellata miſeria, quòd miſerum cor faciat dolentis alienam miſeriam. Non autem occurrit vbique hæc etymologia: nam eſt in Deo miſericordia ſine vlla cordis miſeria. *Mactus*, magis auctus gloria, & eſt nomen tractum à ſacris. Quoties enim thus aut vinum ſuper victimam fundebatur dicebant, mactus eſt taurus vino vel thure, hoc eſt cumulata eſt hoſtia & magis aucta. *Munificus* dictus, vel quia alicui munera multa dat: vel quia munus ſuum. i. officium quod debet adimplet: ſic & munifex, quia munera fert. *Magnanimus* ab eo quod ſit magni animi & magnæ virtutis. Cui cõtrarius puſillanimis. *Magnificus* autem à magna faciendo vocabulum traxit. *Manſuetus*, mitis vel domitus, quaſi manu aſſuetus. *Modeſtus* à modo dictus & temperie: nec plus quicquam nec minus agens. *Mitis*, lenis & manſuetus & cedens improbitatibus, & ad ſuſtinendam iniuriam tacens quaſi mutus. *Mutus*, quia vox eius non eſt ſermo, niſi mugitus: vocalem enim ſpiritum per nares quaſi mugiens emittit. *Memor*, vel qui memoriã tenet, vel qui memoria tenetur. *Magiſter* maior in ſtatione: nam στάσις Græcè ſtatio dicitur. *Miniſter* minor in ſtatione, ſiue quia officium debitum manibus exequitur. *Maior*, minor, minimus: à numero monadis, quod poſt eum non ſit alter. *Maximus* aut meritis, aut ætate, aut honore, facundia, aut virtute, aut omnibus magis eximius. *Modicus*, paruus, ſed abuſiuè, cæterùm rationabilis. *Moderatus* à modo ſcilicet & temperamento. *Mediocris*, quod modicum illi ſufficiat. *Miſer* propriè, eo quòd omnem felicitatem amiſerit. Secundum autem Ciceronem propriè mortuus, qui in Tuſculanis miſeros mortuos vocat, propter quod iam amiſerunt vitam. *Miſerabilis*, quòd ſit miſeriæ habilis. *Mœſtus* naturaliter triſtis, non caſu. Eſt enim à natura mentis & animi: vnde & mœſtus. *Mendicus* dictus, quia minus habet vnde vitam degat, ſiue quia mos erat apud antiquos os claudere egenum, & manum extendere, quaſi manu dicere. *Mendax*, quòd mentem alterius fallat. *Malignus*, quia malitiæ votum vel opus peragit. *Malus* appellatus à nigro felle, quod Græci μέλαν dicunt: vnde & melancholici appellantur homines qui ad conuerſationem humanam refugiunt, & amicorum charorum ſuſpecti ſunt. *Malitioſus* deterior malo, quia frequenter malus: à malo autem peior dicitur: à bono melior. *Melior* dictus, quia

quia mollior: non durus aut ferreus: nam melius quaſi mollius. *Minax* à facie oculorum quando furioſè ardeſcunt, vt videns amplius pertimeſcat. *Minator* eſt monitor, ſed monitor dicitur cum prænunciat bona: minator cum prænunciat aduerſa. *Mulcator*, eo quòd blandis verbis mulceat ad declinandum animum: tranſlatio à mulſo, id eſt, quod acceptũ lenire ſolet fauces dolentis, aut oppletum ſordibus ſtomachum. *Metatores* appellantur, qui caſtra deſignant, à metiendo ſcil. Lucanus: Heſperios audax veniat metator in agros. *Mollis*, quòd vigorem ſexus, eneruati corporis dedecore, & quaſi mulier emolliatur. *Macer* à Macie: & macies à macia, eo quòd immoderata libido macros faciat. *Mancus*, manu ancus, vel manu caſſus. *Moribundus* morienti ſimilis: ſicut vitabundus viuenti ſimilis. Quando enim dicimus, moriturus eſt, verè moriturus eſt: moribũdus autem non verè, ſed verè ſimilis morienti eſt. *Meretrix* dicta, eo quòd precium libidinis mereatur. Inde & meritoriæ tabernæ: nam & milites cùm ſtipendia accipiunt, mereri dicuntur. *Morio* à morte vocatus, eo quòd non vigeat intellectu. *Mullo* dictus à mulis, eo quòd præſidet iiſdem vehiculis. *Manifeſtum* dicitur, quod in manu eſt promptum.

N.

NObilis non vilis, cuius & nomen & genus ſcitur. *Nubilis* ad nubendum habilis. *Nemo* ab homine tractum eſt, id eſt, ne homo, quod eſt pro nullo. *Nullus* autem, quaſi ne vllus. *Nihili* compoſitum eſt ex nil & hilo. Hilum autem Varro ait ſignificare medullam eius ferulæ quam Græci aſphodelon vocant: & ſic dici apud nos nihilum, quomodo apud Græcos oydegry. *Nequam* à malo plerique diſtinguunt: alium pernicioſum: alium nugacem exiſtimantes, vt ait Monatius: Hic adoleſcens nequam non malus, id eſt, nugax, non pernicioſus. Alij confundunt, quaſi vtrunque vnum idémque ſignificet. *Nequaquam*, eo quòd nec quicquam ſit, id eſt, ex eo quòd nihil ſit, veteres eſſe dictum voluerunt. *Neuter* neque iſte, neque ille, quaſi dicat nec vterque. *Nefarius*, non dignus farre, quo primo cibi genere vita hominum ſuſtentabatur. *Nefandus*, id eſt, nec nominandus quidem. *Nuncius* enim & qui nunciat & quod nunciatur, id eſt, ἄγγελος καὶ ἀγγελία: ſed nuncius ipſe homo genere maſculino: id verò quod nunciat genere neutro, vt hoc nuncium, & hæc nuncia. *Nazaræus*, id eſt, ſanctus Dei. Nazaræus olim dicebatur qui ſanctam comam nutriebat, & nihil contaminatum conſpiciebat, abſtinens ſe à vino omníque ſicera, quæ mentem ab integra ſanitate peruertit. *Nugas* autem Hebræum nomen eſt. Ita enim in Prophetis eſt expoſitum, vbi dicit Sophonias: Nugas, qui à lege receſſerunt, vt noſſe poſſimus linguam Hebraicam omnium linguarum eſſe matrem.

Nugigerulus appellatus, ab eo quòd ſit garrulus turpis nuncius. *Negligens*, quaſi neclegens. *Nepos* dictus à genere quodam ſcorpionum, qui natos ſuos cõſumit, excepto eo, qui dorſo eius inſederit: nam rurſus ipſe qui ſeruatus fuerit conſumit patrem: vnde homines qui bona parentum per luxuriam conſumunt, nepotes dicuntur. Hinc quoque nepotatio pro luxuria ponitur, qua certè quæque res conſumuntur. *Niger*, quaſi nubiger: quia non ſerenus, ſed fuſco coopertus eſt. Vnde & nubilum diem, tetrum dicimus.

O

ORthodoxus rectæ gloriæ. *Orator* ab ore vocatus, à perorando nominatus. i. dicendo. nam orare dicere eſt. *Obaudiens*, ab aure, eo quòd audiat imperantem. *Oſpes*, quòd inferat oſtiis pedes. *Oſpes* facilis, apertus & oſtio patens. vnde & oſpitalis homo dicitur. *Oſor* inimicus ab odio dictus: ſicut amator ab amore, & eſt generis communis. *Odibilis*, odio habilis. *Obſitus*, obſeſſus, id eſt, vndique inſidiis conuallatus. *Obſcenus* impuræ libidinis, à vitio obſcuro dictus. *Obtunſus*, hebetior & obtuſior, quaſi ex omni parte tunſus. *Obnixus*, contraniſus & conabundus. *Obnoxius*, quia obligatus eſt nexibus culpæ. *Oblectator*, quaſi cum lacte & fraude, vt Terentius: Niſi me lactaſſes amantem. vnde & oblectare dictum eſt. *Obtrectator*, malignus, & qui obſtringillando officiendóque non ſinat quempiam progredi & augeſcere. *Orbus*, quòd liberos non habeat, quaſi oculis amiſſis. *Opifex*, quòd opus faciat aliquid. *Opilio*, cuſtos ouium, quaſi ouilio.

P

PRudens, quaſi porrò videns. perſpicax enim eſt, & incertorum præuidet caſus. *Patiens* dictus à pauendo: pauere enim feriri eſt: percutitur enim & tolerat. *Perfectus*, cui nihil iam adiici poteſt. Huic nomini apud Grammaticos comparatio nõ adiicitur, quia ſi dixeris: illa perfectior eſt: iſte perfectus non erit. *Pulcher* à ſpecie cutis dictus, quod eſt rubens pellis: poſtea tranſiit hoc nomen in genus. Nam pulchritudo hominis aut in vultu eſt, vt: Os humeróſque Deo ſimilis. aut in capillis, vt: Námque ipſe decoram Cæſariem. aut in oculis, vt: Lætos oculis afflarat honores. aut in candore, vt: Quale manus addunt ebori decus. aut in lineamentis, vt: Te multò plus figura & lineamenta hoſpitis delectabant. aut in proceritate, vt Turnus:

Vertitur in mediis,& toto vertice ſuprà eſt.

Pellex à pelliciendo. *Perſpicax* ſplendidus,eo quòd perluceat. *Perpetuus*,perennis. *Perennis* ab eo quòd ſit perpetuus annis. *Præſul* vocatus,quia præeſt ſolicitudine. *Præpoſitus* appellatus,eo quòd ſit ſubiectorum ac famulantium ordinator vel rector. *Patroni* à patribus dicti ſunt,quod huiuſmodi affectum clientibus exhibeant, vt quaſi patres illos regant. *Pædagogus*,cui paruuli aſſignãtur:Græcum nomen eſt, & eſt compoſitũ ab eo quòd pueros agat, i.doceat, & laſciuientem refrenet ætatem. *Præſens* dictus, quòd ſit præ ſenſibus,id eſt,coram oculis,qui ſenſus ſunt corporis. *Prior*, quòd primus ſit in ordine: & primus quaſi præminens. *Primus*,poſterior, poſtremus. *Potens*,rebus latè patens:vnde & poteſtas, quòd pateat illi quaquà velit,& nemo intercludat,nullus obſiſtere valeat. *Præopimus*, præ cæteris opibus copioſus. *Pecunioſus* Tullius primùm eos dictos refert,qui plurimam habuiſſent pecuniam,id eſt,pecora. Ita enim antiqui eos appellabant. paulatim autem per abuſionem nomen ad aliud deuolutum eſt. *Peruicax* propriè dicitur, qui in propoſito ſuo ad victoriam perſeuerat. Antiqui enim viciam dicebant, quam nos victoriã: credo quòd inde dicatur herba * vitia,id eſt, victorialis. *Pernix* à pernitendo tractum eſt,id eſt,in conatibus perſeuerando.Alij pernicem velocem intelligunt pedibus. Nã pernicitas pedum eſt, vt: Pernicibus ignea plantis:ſicut celeritas pennarum eſt,vt: Celeríque fuga ſub ſidera lapſæ. *Piger*, quaſi pedibus æger. Eſt enim tardus ad incedendum: quod nomen per vſum tranſiit ad animum. *Pernox*, peruigilans nocte, perſeuerans. *Pertinax*.impudenter tenens,quaſi pertinens. *Petulans* nunc quidem pro audace & improbo ponitur: olim autem acerbi flagitatores, & propriè argẽtariorum coactorũ pueri, quod precia rerum crebrius & aſperius exigebant: à petendo petulantes vocati ſunt. *Procax*, propriè idem quod petax. Nã procari eſt petere:vnde & nuptiarum petitores proci dicũtur. *Prodigus* ſumptuoſus atq; conſumptor, qui omnia porro agit & quaſi proiicit. *Profugus* propriè dicitur qui procul à ſedib.ſuis vagatur, quaſi porro fugatus. *Peregrinus* longè à patria poſitus ſicut alienigena. *Proiectus* quaſi longè & procul iactus, ſicut & produxit, quaſi porro illum duxit, & prouocauit,quaſi porro illum vocauit. *Proiectus* quaſi porro eiectus ac proiectatus,vnde: proiectáque ſaxa Pachyni, id eſt porro iactata. *Proſcriptus* cuius bona palam & apertè deſcribuntur, boniſque fiſci agglomerantur. *Præſcriptus* ordinem ſignificat, ſicut & præſcriptiones apud Iuriſconſultos. *Procinctus* expeditus & armatus, vnde & In procinctu, id eſt cùm belli cauſa arma ſumebant. *Præcinctus* eo quòd ante ſe ponat aliquid quo præcingitur. Vnde & de Domino dictum eſt, Præcinctus linteo, lauit pedes diſcipulorum ſuorum. *Prædo* eſt qui populando alienam inuadit prouinciam. Prædo ab abigẽdo prædas dictus,& prædo qui prædam habet. *Prædator* eſt cui de præda debetur aliquid. *Plagiator* ἀπὸ τοῦ πλαγίου, id eſt obliquo, quòd non certa via gradiatur,ſed pelliciendo dolis. *Piratæ* ſunt prædones maritimi ab incendio nauium tranſeuntium, quas capiebant dicti. Nam πῦρ ignis eſt. *Pugillator*, qui de manu in manum nummorum aliquid ſubtrahit. *Peculator* pro eo quòd ſit pecuniæ publicæ defraudator. *Proditor* pro eo quòd detegit. Item proditor perditor: vt, Vnius ob irã Prodimur. *Perfidus* quia fraudulentus eſt & ſine fide, quaſi perdens fidem. *Periurus*, quia perperè iurat, id eſt malè iurat. Periurus autem in verbo r non habet. Nam peiero & deiero dicimus. *Præuaricatus* malè fidei aduocatus, & qui vel in accuſando nocitura, vel in defendendo profutura prætereat, aut inutiliter dubiéque ponat mercedis gratia, licet corruptus. Cicero,Quid enim tam præuarũ, id eſt validè varum. *Pellax* doloſus & fallax, à pelle, id eſt vultu. Foris enim vt fallat arridet, ſed nequitiam intus gerit. *Profanus* quaſi porro à fano. Sacris enim illi non licet intereſſe. *Patricida* propriè dicitur interfector parentis, quamuis quidam veteres hunc parenticidam dixerint, qui hominem occiderat, quoniam parricidium & homicidium in quocunque intelligi poſſit, cùm ſint homines hominibus pares. *Perſecutor* non ſemper pro malo intelligitur, vnde Perſecutor, perfectè ſecutor. *Publicanus* eſt qui vectigalia publica exigit, vel qui per publica negocia ſeculi lucra ſectatur,vnde & cognominatus eſt. *Peccator* pellicè id eſt meretrice vocatus, quaſi pelicator, quod nomen apud antiquos tantùm flagitioſum ſignificabat, poſtea tranſiit hoc nomen in appellationem omnium iniquorũ. Peccator item à pectoris caterua cognominatus, pro eo quòd inibi occulta delictorum conduntur. *Proſtitutæ* meretrices à proſedendo in meritoriis, vel in fornicibus. *Pellex* apud Græcos propriè dicitur à Latinis concuba vel concubina. Dicta autem à fallacia,id eſt verſutia, ſub doloſitate vel mendacio. *Procurus* quaſi per longum curuus. *Pauidus* eſt quem vexat trepidatio mentis.habet enim cordis pulſationem, cordis motum. nam pauere ferire eſt, vnde & pauimentum. *Petræ* autem & rupes à duritia ſaxorum nominantur. *Puſillanimis*, puſillo animo. *Petulcus* dictus ab appetendo, vnde etiam & meretrices petulcas vocamus.

Piſſimus

Piſinnus à puſione dictus. *Productus*, quaſi porro ductus. *Pellicanus* vir ſanctus ſolitudini deditus.

Q

QVæſtor, à quærendo dictus, quaſi quæſitor. *Quæſtuoſus* querimonioſus. *Querulus* quia querelam infert. *Quietus* quòd ſit ipſe ſibi animo ſecurus neminem tangens.

R

REligioſos ait Cicero à relegendo appellatos, qui retractant, & quaſi relegunt ea quæ ad cultũ diuinum pertineant. Hi ſunt dicti religioſi ex religendo tanquam exeligẽdo eligentes, ex diligendo diligẽtes, ex intelligẽdo intelligẽtes. *Ratiocinator* dictus vir magnus, quia de omnibus rebusquas eſſe mirabiles conſtat, poſſit reddere rationẽ. *Retractator* repetitor, nã retractare, eſt repetere quod omiſeras. *Reſipiſcens* eo quod mentem quaſi poſt inſaniam recipiat, aut quia reſipit qui ſapere deſierat. Caſtigat enim ſeipſum dementiæ, & confirmat animum ſuum ad rectius viuendum: cauens ne iterum corruat. *Repentinus* à repente. Repente autem & aduerbium & nomen poteſt eſſe. *Robuſtus* fortis, validus, à fortitudine roboreæ arboris appellatus. *Rapidus* velox pedibus. *Raptor* eo quod corruptor. Inde & rapta eo quod corrupta eſt. *Reus* à re de qua obnoxius eſt, & reatus à reo eſt nuncupatus. *Reus* maieſtatis primùm dictus qui aduerſus rempublicam aliquid egiſſet, aut quicunque hoſtibus conſenſiſſet. Dictus autem reus maieſtatis, quia maius eſt lædere patriam quàm ciuem vnum. Poſtea autem & hi rei maieſtatis dicti ſunt: qui aduerſus maieſtatẽ principis egiſſe viderentur, vel qui leges inutiles reipublicæ contulerant, vel vtiles abrogauerant. *Rixoſus* à rictu canino dictus. Semper enim ad contradicendum paratus eſt, & iurgio delectatur & prouocat contendẽtem. *Ruſticus* dictus quod rus operetur, id eſt terram.

S

SApiens dictus à ſapore, quia ſicut guſtus aptus eſt ad diſcretionem ſaporis ciborum, ſic ſapiens ad dinoſcentiam rerum atque cauſarum, quod vnumquodque dinoſcat, atque ſenſu veritatem diſcernat. Cui contrarius eſt inſipiens quod ſit ſine ſapore, nec alicuius diſcretionis vel ſenſus. *Studioſus*, quaſi ſtudiis curioſus. *Sanctus* veteri conſuetudine appellatus, eo quòd hi qui purificari volebant, ſanguine hoſtię tangebantur & ex hoc ſancti nomen acceperunt. *Sincerus* quaſi ſine corruptione, cui contrarius eſt inſincerus, vitiatus, corruptus. *Supremus*, ſummus, ab eo quod ſuperemineat. Vnde & ſupremas partes dicimus. *Sublimis* ab alt[illegible] ne vocatus honoris. nam propriè ſub[illegible] dicitur, quod in alto eſt, vt

Subl[illegible] ad ſidera cæli.

Specioſus à ſpecie vel aſpectu: ſic formoſus à forma. *Solers* quòd ſit ſollicitus in arte & vtilis. Solers enim apud antiquos dicebatur: qui erat omni bona arte inſtructus. Terentius,

Adoleſcentem ſolertem dabo.

Superſtitioſos ait Cicero appellatos, qui totos dies precabantur, & immolabant, vt ſibi ſui liberi ſuperſtites eſſent. *Solicitus* quaſi ſolers & citus atque inrequietus. *Sedulus* familiare verbum Terentii: hoc eſt ſine dolo. aliàs aſſiduus. *Sodales* dicuntur, qui ad ſymbolum conuenire conſueuerunt, quaſi ſuadentes, aliàs quaſi ſedales. Ipſi & ſocij dicuntur propter periculi & operis ſocietatem, quaſi in vna caliga, & vno veſtigio manentes. *Stultus* ebetior corde, ſicut quidam ait, Ego meipſum ſtultum eſſe exiſtimo: fatuum eſſe non opinor, id eſt obtuſis quidem ſenſibus, non tamen nullis. Stultus eſt, qui per ſtuporem non mouetur iniuria, ſæuitiam enim perfert, nec vltus eſt, nec vlla ignominia commouetur ad dolorem. *Segnis*, id eſt ſine igne, ingenio carens. Se autem ſine ſignificat, vt Sedulus ſine dolo. *Securus* quaſi ſine cura, id eſt frigus, per quod inutiles accipimus. *Stupidus* ſepius ſtupens. *Superbus* dictus, quia vult peruideri quàm eſt: Qui enim vult ſupergredi quod eſt, ſuperbus eſt. *Suſurro* de ſono locutionis appellatus, quia non in facie alicuius, ſed in aure loquitur de altero detrahendo. *Seditioſus*, qui d[iſ]ſenſionem animorũ facit, & diſcordias gignit: quam Græci *διχασ-ταν* dicunt, *Seuerus* quaſi ſatis verus, tenet enim ſine pietate iuſtitiam. *Simulator* dicitur à ſimulacro. Geſtat enim ſimilitudinem eius quod non eſt ipſe. *Suaſor* decipiens, id eſt in ſuam ſortem trahens. *Scrupuloſus* animi minuti & aſperi. Scrupo enim eſt arena durior. *Sacrilegus* dicitur ab eo quod ſacra legit, id eſt furatur. *Sicarius* vocatur, qui ad perpetrandum ſcelus telis armatus eſt. Sica enim gladius eſt à ſecando vocatus. *Sæuus* ſiniſter atque peruerſus à peruerſitate. Eſt enim peſſimi & crudelis animi. *Scenicus* qui in theatro agit. Theatrum enim ſcena eſt. *Scorta* quæ à Græcis *σκύτη* vocabantur: quo defricantur pelles, quibus corruptela fit. *Spurcus*, quod ſit impurus. *Sceleroſus*, ſceleribus plenus, vt lapidoſus locus & arenoſus. Plus eſt autem ſceleroſus quàm ſceleratus. *Sator* ſeminator, vel pater à ſemine. *Scurra*, qui ſectari ſolet quempiam cibi gratia. A ſequendo ergo inde ſcurras conſtat appellatos. Idem aſſecla, à ſequendo. *Satelles*, quod adhæreat alteri, ſiue à lateris cuſtodia *Suffectus*, in loco alterius ſuppoſitus, quaſi ſuffactus. Vnde & conſulem ſuffectum dicimus eum, qui pro alio ſubſtituitur. *Secundus*, quia ſecus pedes [illegible] eſt ſermo à ſequentibus ſer[illegible]

ſecunda fortuna dicitur,quod ſecundum nos eſt,id eſt prope nos. Inde & res ſecundæ, id eſt proſperæ. Secundæ autem à ſequēdo ſunt dictæ. *Stipulator* promiſſor. Stipulari enim promittere eſt,ex verbis iuriſperitorū. *Sanus* à ſanguine,quia ſine pallore eſt. *Soſpes* ſalutis hoſpes. *Salus* à ſale nomen accepiſſe putatur. *Subtilis* ab extenuatione dictus. *Sequeſter* dicitur,qui certantibus medius interuenit,qui apud Græcos ὁ μέσος dicitur,apud quem pignora deponi ſolent. Quod vocabulum à ſequendo factum eſt,quod eius qui electus ſit, vtraque pars fidem ſequatur. *Seßilis*,quod non videtur ſtare ſed ſedere. *Surdus* à ſordibus humoris aure conceptis, & quanuis multis caſibus accedat, nomen tamen æger prædicto vitio retinet. Siccus quòd ſit exſiccatus, ſiue per antiphraſin,quòd ſit ſine ſucco. *Sepultus* dictus,eo quòd ſit ſine palpitatione vel ſine pulſu,id eſt ſine motu. *Sagio* ab exigendo dictus. *Sutor* à ſuendis pellibus nominatur. *Subulcus* porcorū paſtor, ſicut bubulcus à cura boum.

T

TVtor qui pupillum tuetur,hoc eſt intuetur,de quo in conſuetudine vulgari dicitur,quid me mones? Et tutorem & pædagogum olim obrui. *Teſtes* dicti quòd teſtamēto adhiberi ſolent, ſicut ſignatores quod teſtamentum ſignent. *Tetricus mons* in Sabinis aſperrimus. Vnde & triſtes homines tetricos dicimus. *Taciturnus* in tacendo diurnus. *Trutinator* examinator ex iudicij libra perpendens recta, tranſlatione à trutina, quæ eſt gemina ponderum lancis. *Triſtis*,tenax,nummi cupidior,quòd teneat. Interdum & pertinax. *Truculentus*, toruus, terribilis, eo quòd ſit toruo vultu & turbulento aſpectu, vt torua leæna, & Cernimus aſtantes nequicquam lumine toruo. *Turbidus*,terribilis. *Teter* ab obſcura tenebroſáque vita. *Teterrimus* pro fero dixerūt, vt Ennius, Tetróſque elephantes. *Terribilis*, quia timorem habet & timetur. *Tergiuerſator*, quòd animum quaſi tergum vertat huc & illuc,nec facilè qualis ſit intelligitur. *Temulentus* à temeto,id eſt vino dictus. *Timidus* quòd timeat diu,id eſt à ſanguine, nam timor ſanguinem gelat, qui coactus gignit timorem. *Turpis* quòd ſit informis & torpeat.

V

VIr à Virtute. *Vtilis* ab vtendo bene ſua, vel quòd bene quid vti poſſit, ſicut docilis quod doceri poſſit. *Verus* à veritate,hinc & verax maior eſt veritas quàm verus, quia non eſt veritas à vero, ſed verus à veritate deſcendit. *Veridicus*,quia verum dicit,& veritatis aſſertor eſt. *Verecundus*, quia verum factum erubeſcit. *viridis*,vi & ſucco plenus. *Venuſtus* pulcher, à venis, id eſt ſanguine *Viuens*, id eſt viuus. *Varius*, quaſi non vnius viæ, ſed incertæ, mixtæque ſententiæ. *Verſutus*, eo quòd eius mens in quolibet actu ad quamlibet fraudem facilè vertitur, vnde & verſutia dicitur contorta ſententia. Plautus, Verſutior eſt quàm rota figularis. *Vilis* à villa, nullius enim vrbanitatis eſt. *Verſipellis* eo quòd in diuerſa vultum & mentem vertat. Inde & verſutus & callidus *Violentus*, quia vim infert. *Vecors* mali cordis & malæ conſcientiæ. *Vagus*,quaſi ſine via. *Vanus* à Venere etymologiam trahit. Item vanus inanis, falſus, eo quòd ſine memoria euaneſcat, *Veſanus* porro ſanus. *Vinolentus*,qui & ſatis bibit & difficile inebriatur. *Vexatus*,id eſt portatus, ab eo quòd eſt veho,vexo,vecto,vt,Vexaſſe ſit portaſſe. *Veneficus* eo quòd venenum mortis cauſa parauit,aut præſtitit,aut vendidit. *Vector* quaſi vehitor. Eſt autem vector & qui vehit & qui vehitur. *Venator*, quaſi venabulator, à venatione ſcilicet qua beſtias premit. Quatuor autem ſunt venatorum officia,

Veſtigatores,indagatores,alatores, & preſſores.

* * *

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XI.

CAPITA LIBRI VNDECIMI.

1 *De homine & partibus eius.*
2 *De ætatibus hominis.*
3 *De portentis.*
4 *De transformatis.*

De homine & partibus eius. CAP. I.

NATVRA dicta eſt ab eo quòd naſci aliquid faciat. Gignendi enim & faciendi potens eſt. Hãc quidam Deum eſſe dixerunt, à quo omnia creata ſunt & exiſtunt. *Genus*, à gignendo dictum, cui deriuatiuum nomen à terra ex qua omnia gignuntur. γῆ enim Græcè terra dicitur. *Vita*, dicta propter vigorem, vel quòd vim teneat naſcendi atque creſcendi. Vnde & arbores vitam habere dicuntur, quia gignuntur & creſcunt. *Homo*, dictus quia ex humo factus eſt, ſicut dicitur in Geneſi, Et creauit Deus hominẽ de limo terræ. Abuſiuè autem pronunciatur ex vtraque ſubſtantia totus homo, id eſt ex ſocietate corporis & animæ. Nam propriè homo ab humo. Græci verò hominem *ἄνθρωπον* appellauerunt: eo quòd ſurſum ſpectet ſubleuatus ab humo ad contemplationem artificis ſui. Quod Ouidius poeta deſignat cùm dicit, Pronáque cùm ſpectent animalia cætera terram, Os homini ſublime dedit cælúmque videre iuſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus. Qui ideo erectus cælum aſpicit, vt Deum quærat, non vt terram intendat, veluti pecora quæ natura prona & vẽtri obedientia finxit. *Duplex* eſt autẽ *homo*: interior & exterior. *Interior* homo anima, *exterior* homo corpus. *Anima* autem à ventis nomen accepit, eo quòd ventus ſit. Vnde & ventus Græcè *ἄνεμος* dicitur, quòd ore trahentes aerem viuere videamur: ſed apertiſſimè falſum eſt, quia multo prius gignitur anima quàm concipi aer poſſit: quia iam in genitricis vtero viuit. Non eſt ergo aer anima, quod quidam putauerunt, qui non potuerunt incorpoream eius cogitare naturam. *Spiritum*, idem eſſe quod animam Euangeliſta pronunciat, dicens, Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & rurſus poteſtatem habeo ſumendi eam. De hac quoque ipſa Domini anima paſſionis tempore memoratus euangeliſta ita protulit, dicens, Et inclinato capite emiſit ſpiritum. Quid eſt enim emittere ſpiritum, niſi quòd animam ponere? ſed anima dicta propter quod viuit. ſpiritus autem vel pro ſpeciali natura, vel pro eo quòd ſpiret in corpore. Itẽ *animum* idem eſſe quod animam: ſed *anima* vitæ eſt, *animus* conſilij. Vnde dicunt philoſophi etiam *ſine animo vitam manere, & ſine mente animam durare*. vnde & *amentes*. nam *mentem* vocari volunt vt ſciat: *animum* vt velit. *Mens* autem vocata quòd emineat in anima, vel quòd meminit. Vnde & immemores amentes, quapropter non anima, ſed quod excellit in anima mens vocatur, tanquam caput eius vel oculus. Vnde ipſe homo ſecundum mentem imago Dei dicitur. Ita autem hæc omnia adiuncta ſunt animæ, vt vna res ſit. Pro efficientiis enim cauſarum diuerſa nomina ſortita eſt anima. Nam & *memoria* mens eſt, vnde & *immemores* amentes. dum ergo viuificat corpus, *anima* eſt. dum ſcit, *mens* eſt. dum vult, *animus* eſt. dum recolit, *memoria* eſt. dum rectum iudicat, *ratio* eſt. dum ſpirat, *ſpiritus* eſt. dum aliquid ſentit, *ſenſus* eſt. Nam inde animus ſenſus dicitur pro iis quæ ſentit, vnde & ſententia nomen accepit. *Corpus*, dictum pro eo quòd corruptum reperit. Solubile enim atque mortale eſt, & aliquando ſoluendum. *Caro* autem à creando eſt appellata. *Crementum* enim ſemen maſculi, vnde animalium & hominum corpora concipiuntur. Hinc &

parentes creatores vocantur. *Caro* autem ex quatuor elementis compacta eſt. nam terra in carne eſt, aer in alitu, humor in ſanguine, ignis in calore vitali. Habent verò in nobis elementa ſuam quæque partem, quibus quid debetur compage reſoluta. *Caro* autem & *corpus* diuerſa ſignificant. In carne ſemper corpus eſt, non ſemper in corpore caro. nam caro eſt quæ viuit, idem & corpus. Corpus quod non viuit, id eſt non caro. Nam corpus dicitur aut quod poſt vitam mortuum eſt, aut ſine vita eſt conditum. Interdum & cum vita corpus, & non caro, vt herba, & lignum. ¶ *Senſus corporis* quinque ſunt, viſus, auditus, odoratus, guſtus & tactus. Ex quibus duo aperiuntur, & clauduntur ſemper, duo patentes ſunt. *Senſus dicti*, quia per eos anima ſubtiliſſimè totum corpus agitat vigore ſentiendi. Vnde & *præſentia* nuncupantur, quòd ſint præ ſenſibus, id eſt præ oculis, quæ præſto ſunt oculis. *Viſus*, eſt qui à philoſophis humor vitreus appellatur. Viſum autem fieri quidam aſſeuerant, aut externa ætherea luce, aut interno ſpiritu lucido per tenues venas à cerebro venientes, atque penetratis tunicis in aerem exeuntes, & tunc commixtione ſimilis materiæ viſum dantes. Viſus dictus quòd viuacior ſit cæteris ſenſibus, ac præſtãtior ſiue velocior, ampliúſque vigeat, quantum memoria inter cætera mentis officia. Vicinior eſt enim cerebro vnde omnia manant, ex quo fit, vt ea quæ ad alios pertinent ſenſus, videre dicamus, veluti cùm dicimus: Vide quomodo ſonat, vide quomodo ſapit, ſic & cætera. *Auditus*, appellatus quòd voces hauriat, hoc eſt aere verberato ſonos ſuſcipiat. *Odoratus*, quaſi aeris odore attractus. Tacto enim aere ſentitur, ſic & olfactus quod odoribus afficiatur. *Guſtus*, à gutture dictus. *Tactus*, eo quòd pertractet & tangat, & per omnia membra vigorem ſenſus aſpergat. Nam tactu probamus quicquid cęteris ſenſibus iudicare non poſſumus. duo autem tactus genera ſunt: nam aut extrinſecus venit quod feriat, aut intus in ipſo corpore oritur quod ſentiatur. Vnicuique autem ſenſui propria natura data eſt. Nã quod videndum eſt, oculis capitur, quod audiendum auribus: mollia & dura tactu æſtimantur, ſapor guſtu, odor naribus ducitur. ¶ Prima pars corporis caput, datúmque illi hoc nomen eo quòd ſenſus omnes & nerui inde initium capiant, atque ex eo omnis vigendi cauſa oriatur. Ibi enim omnes ſenſus apparent. Vnde ipſius animæ quæ conſulit corpori quodammodo perſonam gerit. *Vertex*, eſt ea pars qua capilli capitis colliguntur, & in qua cæſaries vertitur, vnde & nuncupatur. *Caluaria*, ab oſſibus caluis dicta, per defectionem, & neutraliter pronuntiatur.

Occipitium, capitis pars poſterior, quaſi contra capitium, vel quòd ſit capitis retrorſum. *Capilli* vocati, quaſi capiti pili, facti vt decorem præſtent & cerebrum aduerſus frigus muniant atque à ſole defendant. *Pili* autem dicti à pelle qua prodeunt, ſicut & pilum dicitur à pila, vbi pigmentum contunditur. *Cæſaries*, à cædendo vocata, ideóque tantùm virorum eſt. Virum enim tonſum eſſe decet: mulierem non decet. *Comæ*, ſunt propriè non cæſi capilli, & eſt Græcus ſermo. Nam comas Græci à ſecando nominant, vnde & *κυρεῖν* tondere dicunt. Vnde & *cirri* vocantur, quod etiam idem Græci mallonem vocant. *Crines*, propriè mulierum ſunt. Dicti autem crines eo quòd vittis diſcernantur. Vnde & *diſcriminalia* dicuntur, à quibus diuiſi religãtur. *Tempora*, ſunt quæ caluariæ dextra læuáque ſubiacent. Quæ ideo ſic nuncupantur, quia mouentur, ipſáque mobilitate quaſi tẽpora quibuſdam interuallis mutãtur. *Facies*, dicta ab effigie. ibi eſt enim facta tota figura hominis & vniuſcuiuſque perſonę cognitio. *Vultus* verò dictus, eo quòd per eũ volũtas oſtenditur animi, ſecundum voluntatem enim in varios motus mutatur, vnde & differunt ſibi vtraque: nam facies ſimpliciter accipitur de vniuſcuiuſque naturali aſpectu. Vultus autem animorum qualitates ſignificat. *Frons*, ab oculorum foraminibus nominata eſt. Hæc imago quædam animi mentis motum ſpecie ſua exprimit, dum vel lęta vel triſtis eſt. *Oculi* vocati, ſiue quia eos ciliorum tegmina occultant: ne qua incidentis iniuriæ offenſione lædantur, ſiue quia lumen occultum habent, id eſt ſecretum. vel intus poſitum. Hi inter omnes ſenſus viciniores animæ exiſtunt. In oculis enim omne mentis iudicium eſt, vnde & animi perturbatio vel hilaritas in oculis apparet. Oculi autem idẽ & lumina. Et dicta lumina quòd ex eis lumen manat, vel quod ex initio ſui clauſam teneant lucem, aut extrinſecus acceptam viſui præponendo refundat. *Pupilla*, eſt medius punctus oculi in quo vis eſt videndi, vbi quia paruæ imagines nobis videntur: propterea pupillæ appellantur. Nam paruuli pupilli dicuntur. Hanc plerique pupillam vocant. vocatur autem pupilla quòd ſit pura atque impolluta, vt ſunt puellæ. Phyſici dicunt eaſdem pupillas quas videmus in oculis, morituros ante triduum non habere, quibus non viſis certa eſt deſperatio. *Circulus* verò quo à pupilla partes albæ oculi ſeparantur diſcreta nigredine corona dicitur, quòd rotunditate ſui ornent ambitum pupillæ. *Voluos* autem quidam appellant ipſos vertices oculorum ex ſimilitudine valuarum. *Palpebræ*, ſunt ſinus oculorum, à palpitatione dictæ, quia ſuper mouentur. Concurrunt enim.

enim inuicem, vt aſſiduo motu reficiant obtutū. Munitæ ſunt autem vallo capillorum, vt & apertis oculis ſi quid inciderit repellatur, & ſomno conniuentibus tanquam inuoluti quieſcant latentes. In ſummitate autem palpebrarum locis quibus ſe vtræque clauſæ contingunt extant admoti ordine ſeruato capilli, tutelam oculis miniſtrantes, ne irruente ſorde facilè iniurias excipiant, & ex eo noceantur, vt pulueris vel cuiuſquam craſſioris materiæ arceant contactum: aut ipſum quoque aerem concidendo mitificent, quòd tenuem atque ſerenum faciant viſum. *Lacrymas* quidam à laceratione mentis putant dictas, alij exiſtimant ideò quòd Græci *δακρύα* vocant. *Cilia* ſunt tegmina quibus cooperiuntur oculi, & dicta cilia quòd celent oculos, tegántque tuta cuſtodia. *Supercilia* dicta, quia ſuperpoſita ſunt ciliis, quæ idcirco pilis veſtita ſunt, vt oculis munimenta prætendant, & ſudorem à capite defluentem depellant. *Intercilium* verò eſt medium illud inter ſupercilia quod ſine pilis eſt. *Genæ* ſunt inferiores oculorum partes, vnde barbæ inchoant. Nam Græcè *γένειον* barbæ. Hinc & genæ quòd inde incipiant gigni barbæ. *Malæ* ſunt eminentes ſub oculis partes, ad protectionem eorum ſuppoſitæ. Vocatæ autem malæ ſiue quòd infra oculos promineant, in rotunditatem, quæ Græci *μῆλα* appellant, ſiue quòd ſint ſuper maxillas. *Maxillæ* per diminutionem à malis, ſicut paxillus à palo, taxillus à talo. *Mandibulæ* ſunt maxillarū partes, ex quo & nomen factum. *Barbam* veteres vocauerunt quòd virorum ſit, non mulierum. *Aurium* inde dictum nomen à vocibus hauriendis, vnde & Virgilius, vocémque his auribus hauſi. Aut quia vocem ipſam Græci *αὐδὴν* vocant, ab auditu. Per immutationem enim literæ aures, quaſi audes nūcupatæ ſunt. Vox enim repercuſſa per anfractus earum ſonū facit quo ſenſum excipiant audiendi. *Pinnula* ſumma pars auris ab acumine dicta. Pinnum enim antiqui acutū dicebant, vnde & bipennis & pinna. *Nares* idcirco nominantur, quia per eas vel odor vel ſpiritus manare nō deſinit, quia nos odore admonent, vt norimus aliquid & ſciamus. Vnde econtrà inſcij ac rudes ignari dicuntur. Olfeciſſe enim veteres ſciſſe dicebant. Terentius, Ac non totis ſex menſibus prius olfeciſſent quàm ille quicquam ceperit. *Narium* recta pars propter quod æqualiter ſit in longitudine & rotunditate porrecta, columna vocatur: extremitas eius, pirula à formula pomi piri. Quæ verò dextra leuáque ſunt, pinnulæ ab alarum ſimilitudine: medium autem interfinium. *Os* dictum quòd per ipſum quaſi per oſtium & cibos intus mittimus, & ſpiritum foris proiicimus, vel quia ibi ingrediuntur cibi, & inde egrediūtur ſermones. *Labia* à lambendo nominata. quod autem ſuperius eſt, labium dicimus, quod inferius eo quòd groſſius ſit, labrum. Alij virorum labra, mulierum labia dicunt. *Linguæ* à lingendo cibum putat Varro nomen impoſitum. Alij quòd per articulatos ſonos verba ligat. Sicut enim plectrum cordis, ita lingua illiditur dentibus & vocalem efficit ſonum. *Dentes* Græci *ὀδόντας* vocant, & inde in Latinum nomen trahere videntur. Horum primi *præciſores* dicuntur, quia omne quod accipitur ipſi priùs incidunt. Sequentes *canini* vocantur, quorum duo in dextra maxilla, & duo in ſiniſtra ſunt. Et dicti canini, quia ad ſimilitudinem caninorum exiſtunt, & canis ex ipſis oſſa frangit, ſicut & homo, & quod non poſſunt priores præcidere, illis tradunt, vt confringant. Hos vulgus pro longitudine & rotunditate *colomellos* vocant. Vltimi ſunt *molares*, qui conciſa à prioribus atque confracta ſubigunt, & molūt, atque immaſſant, vnde & molares vocati ſunt. Dentium autem numerum diſcernit qualitas ſexus. Nam in viris plures, in fœminis pauciores exiſtunt. *Gingiuæ* à gignendis dentibus nominatæ. Factæ autem ſunt, etiam ad decorem dentium: ne nudi horrori potiùs, quàm ornamento exiſterent. *Palatum* noſtrum ſicut cœlum ſurſum eſt poſitum, & inde palatum à polo per deriuationem: ſed & Græci ſimiliter palatum *οὐρανὸν* appellant, eo quòd pro ſui concauitate cœli ſimilitudinem habeat. *Fauces* à fundendis vocibus nominatæ, vel quòd per eas famur voces. *Arteriæ* vocatæ, ſiue quòd per eas à pulmone aer, hoc eſt ſpiritus fertur, ſeu quòd arctis, & anguſtis meatibus ſpiritum vitalem retineant, vnde vocis ſonos emittunt: qui ſoni vno modo ſonarent, niſi linguæ motus diſtantias vocis efficeret. *Toles* Gallica lingua dicuntur: quas vulgò per diminutionem *tuſillas* vocant, quæ in faucibus turgeſcere ſolent. *Mentum* dictum quòd inde mandibulæ oriantur, vel quòd ibi iungantur. *Gurgulio* à gutture nomen trahit, cuius meatus ad os & nares pertendit: habens viam qua vox ad linguam tranſmittitur: vt poſſit verba collidere. Vnde & *garrire* dicimus. *Rumen* proximum gurgulioni, quo cibus & potio deuoratur. Hinc beſtiæ quæ cibos reuocant ac remandunt, ruminare dicuntur. *Sublinguium* operculum gurgulionis, quaſi parua lingua, quòd foramen linguæ recludit operitve. ¶ *Collum* dictum, quòd ſit rigidum & rotundum, vt columna, baiulans caput & ſuſtentans, quaſi capitolium: cuius anterior pars gula vocatur, poſterior ceruix. *Ceruix* autem vocata, quod per eam partem cerebrum ad medullam ſpinæ dirigitur, quaſi cerebri via. Veteres autem plurali tan-

tum numero ceruices dicebant: primus Hortenſius ceruicem ſingulariter dixit. Ceruix autem numero ſingulari membrum ipſum ſignificat. Nam pluraliter contumaciam ſæpè demonſtrat. Cicero in Verrinis, Prætorē tu accuſes frangere ceruices. ¶ *Humeri* dicti, quaſi armi, ad diſtinctionem hominis à pecudibus mutis, vt hi humeros, illi armos habere dicuntur. nam propriè armi quadrupedum ſunt. *Ala* ſummi humeri pars poſterior. ¶ *Brachia* à fortitudine nominata, βαρὺ enim Græcè, graue & forte ſignificat. In brachiis enim tori lacertorum ſunt, & inſigne muſculorum robur exiſtit. Hi ſunt tori, id eſt muſculi: & dicti tori, quòd illi viſcera torta videantur. *Cubitus* dictus, quòd ad cibos ſumendos in ipſo cubamus. *Vlna* ſecundum quoſdam vtriuſque manus extenſio eſt, ſecundum alios cubitus, quod magis verum eſt, quia Græcè ὠλένη cubitus dicitur. *Alæ* ſub brachia ſunt appellatæ, eo quòd ex eis in modum alarum motus brachiorum inchoet quas quidam aſcillas vocant, quòd ex his brachia *cillantur*, id eſt mouentur, vnde & oſcilla dicta ab eo, quòd cillantur, id eſt moueantur ora. Nam *cillere* eſt mouere. Hos quidam *ſubhircos* vocant, propter quod in pleriſque hominibus hircorum fetorem reddant. *Manus* dicta, quòd ſit totius corporis munus. Ipſa enim cibum ori miniſtrat, ipſa operatur omnia, atque diſpenſat: per eam accipimus & damus. Abuſiuè autem manus etiam ars vel artifex, vnde & manus precium dicimus. *Dextra* vocatur à dando, ipſa enim pignus pacis datur, ipſa fidei teſtis atque ſalutis adhibetur, & hoc eſt illud apud Tullium, Fidem publicam iuſſu ſenatus dedi, id eſt, dextram. Vnde & Apoſtolus dicit, Iacobus & Ioannes dextras dederunt mihi & reliqua. *Læua*, quòd aptior ſit ad leuandum. Siniſtra autem vocata, quaſi ſine dextra, ſiue quòd rem fieri ſinat. A ſinendo enim ſiniſtra eſt nũcupata. *Palma* eſt manus expanſis digitis, ſicut palma ab expanſis palmæ ramis. *Digiti* nuncupati, vel quòd decem ſunt, vel quia decenter iuncti exiſtunt. Nam habent in ſe & numerum perfectum & ordinem decentiſſimũ. Primus pollex vocatur, eo quòd inter cæteros virtute polleat, & poteſtate. Secundus index & ſalutaris, ſeu demonſtratorius, quia eo ferè ſalutamus atque oſtendimus. Tertius impudicus, quod plerunque per eum probri inſectatio exprimitur. Quartus anularis, eo quòd in ipſo anulus geritur. Idem & medicinalis, quòd eo trita colliria à medicis colliguntur. Quintus auricularis, pro eo quòd eo aurem ſcalpimus. *Vngulas* ex Græco vocamus. Illi enim has ὄνυχας dicunt. ¶ Trũcus media pars corporis à collo vſq; ad inguina. De quo Nigid. Caput collo vehitur, trũcus ſuſtinetur coxis & genib. cruribúſque. *Thorax* à Græcis dicitur anterior pars trunci à collo vſque ad ſtomachũ, quam nos dicimus arcam, eo quòd ibi arcanum ſit, id eſt ſecretum quo cæteri arceantur. Vnde & arca & ara dicta, quaſi res ſecretæ. cuius eminentes pulpæ mamillæ dicuntur. Inter quas pars illa oſſea pectus dicitur, dextra leuáque coſtæ. *Pectus* vocatum quòd ſit pexum inter eminentes mamillarum partes, vnde & pectinem dicimus, quòd pexos capillos faciat. *Mamillæ* vocatæ, quia rotundæ ſunt, quaſi malæ, per diminutionem ſcilicet. *Papillæ* capita mammarũ ſunt, quas infantes ſugentes comprehendunt. Et dictæ papillæ quòd eas infantes quaſi pappant dum lac ſugunt: proinde mamilla eſt omnis eminentia vberis: papilla verò breue illud vnde lac trahitur. *Vbera* dicta, vel quia lacte vberta: vel quia vuida humore ſcilicet lactis in more vuarum plena. *Lac* vim nominis à colore trahit, quòd ſit albus liquor: λευκὸν enim Græcè, album dicunt, cuius natura ex ſanguine commutatur. nam poſt partum ſi quid ſanguinis nondum fuerit vteri nutrimento conſumptum: naturali meatu fluit in mammas, & earum virtute albeſcens lactis accipit qualitatem. ¶ *Cutis* eſt quæ in corpore prima eſt appellata, quòd ipſa copori ſuperpoſita inciſionem prima patitur. Cutis enim Græcè inciſio dicitur: eadem & pellis quòd externas iniurias corporis tegendo pellat, pluuiáſque & ventos ſoliſque ardores perferat. *Pellis* autem mox detracta. ſubacta iam corium dicitur. *Corium* autem per deriuationem caro appellatur, quòd eo tegatur: ſed hoc in brutis animalibus proprium eſt. *Pori* corporis Græco nomine appellantur, qui Latinè propriè ſpiramenta dicuntur, eo quòd per eos viuificus ſpiritus exterius miniſtretur. *Aruina* eſt pinguedo cuti adhærens. *Pulpa* eſt caro ſine pinguedine, dicta quòd palpitet: reſilit enim ſæpe. Hanc plerique & viſcum vocant, propter quod glutinoſa ſit. *Membra* ſunt partes corporis. *Artus* quibus colligantur membra, ab artando dicti. *Nerui* Græca appellati deriuatione: quos illi νεῦρα vocant. Alij Latinè vocatos neruos putant, eo quòd per artuum cõiunctiones inuicem his inhæreant. Maximam autem virium ſubſtantiam neruos facere certiſſimum eſt. Nam quantò fuerint denſiores: tantò propenſius augeſcere firmitatem. *Artus* enim dicti quòd colligati inuicem neruis artentur, id eſt ſtringantur, quorum diminutiua ſunt articuli. Nam artus dicimus membra maiora, vt brachia, articulos minora membra, vt digiti.

Compagia capita ſunt oſſium: dicta, eo quòd ſibi

ſibi compacta neruis velut glutino quodam adhæreant. *Oſſa*, ſunt corporis ſolidamenta. In his enim poſitio omnis robúrque ſubſiſtit. Oſſa autem ab vſto dicta, propter quòd cremarentur ab antiquis, ſiue, vt alij putant, ab ore, quòd ibi pateant. Nam vbique cutẽ viſceribúſque obtecta celantur. *Medulla* appellatæ, quòd madefaciant oſſa, irrigant enim & confortant. *Vertibula*, ſunt ſummæ oſſium partes nodis craſſioribus conglobatæ: dictæ ita, eo quòd ad inflexionem membrorum illa vertantur. *Cartilagines*, oſſa mollia & ſine medulla, quòd genus auriculæ & narium diſcrimen & coſtarum extremitates habent, ſiue opercula oſſium quæ mouentur. Et dictæ cartilagines, quòd leni attritu carent dolore dum flectuntur. *Coſtas*, appellari quidam putant, quòd ab ipſis interiora cuſtodiantur, vt tota mollicies ventris vallata ſeruetur. *Latus*, qui iacentibus nobis latet. Eſt enim læua pars corporis, dextro autem lateri habilior motus: leua fortior, & oneri ferendo accommodatior. Vnde & læua nuncupata, quòd aptior ſit ad leuandum aliquid & portandum. Ipſa enim geſtat clypeum, enſem, pharetram & reliqua onera, vt expedita ſit dextera ad agendum. *Dorſum*, eſt à ceruice vſque ad renes. dictum autem dorſum, quòd ſit ſuperficies durior corporis in modum ſaxi, fortis ad portandum & ad perpetiendum. *Terga*, quia in ea ſupini iacemus in terra: quod ſolus homo poteſt. Nam muta animalia tantùm in ventre, aut in latere iacent. Vnde & in animalibus terga abuſiuè dicuntur. *Scapula*, à ſcandendo dicitur. *Interſcapilium*, ſpacium quod inter ſcapulas eſt, vnde & nominatum. *Palæ*, ſunt dorſi dextra leuáque eminentia membra, dicta quòd in luctando eas premimus, quod Græci παλαίειν dicunt. *Spina*, eſt iunctura dorſi, dicta eo quòd habeat radiolos acutos, cuius iuncturæ ſpondilia appellantur, propter partem cerebri quæ fertur per eos longo tractu ad cæteras corporis partes. *Sacra ſpina*, eſt ima perpetuæ ſpinæ quam Græci ἱερὸν ὀστοῦν vocant: quoniam primùm infante concepto naſcitur, ideóque & hoſtia. id primùm à gentilibus diis ſuis dabatur, vnde & ſpina ſacra dicitur. *Renes*, ait Varro dictos, quòd riui ab his obſcæni humoris naſcantur. Nam venæ & medullæ tenuem liquorem deſudant in renibus, qui liquor rurſus à renibus calore Venereo reſolutus decurrit. *Lumbi*, ob libidinis laſciuiam dicti, quia in viris cauſa corporeæ voluptatis in ipſis eſt, ſicut in vmbilico mulieribus. Vnde & ad Iob in exordio ſermonis dictum eſt, Accinge ſicut vir lumbos tuos: vt in iis eſſet reſiſtendi præparatio, in quibus libidini eſt vſitata dominandi occaſio. *Vmbilicus*, eſt medius locus corporis: dictus quòd ſit ibi vmbo iliorum. Vnde & *vmbo* appellatur locus in medio clypei, à quo pendet. Ex eo enim infans in vtero pendet, ex eo etiam & nutritur. *Ilium* Græco ſermone appellatum, quòd ibi obuoluamus nos. Græcè enim εἰλύειν obuoluere dicitur. *Clunes*, vocatæ, quod ſint iuxta colum: quod eſt longa ω. *Nates*, quòd in ipſis innitimur dum ſedemus. Vnde & conglobata eſt in eis caro, ne prementi corporis mole oſſa dolerent. *Genitalia* corporis partes ſunt: vt nomen ipſum docet: à gignenda ſobole acceperunt vocabulum, quod his procreatur & gignitur. Hæc & pudenda pro verecundia ſiue à pube. Vnde & indumento operiuntur. dicuntur autem iſta & inhoneſta, quia non habent eam ſpeciem decoris, ſicut membra quæ in promptu locata ſunt. Idem & *veretrum*, quia viri eſt tantùm, ſiue quòd ex eo virus emittitur. Nam virus propriè dicitur humor fluens à natura viri. *Teſticuli*, per diminutionem à teſtibus dicti, quorum numerus incipit à duobus. Hi enim ſemen calamo miniſtrant, quod ab ſpinæ medulla & renibus & lumbis ſuſcipiunt ad gratiam procreandi. *Viſcus*, eſt pellis in qua teſticuli ſunt. *Poſteriora* vero vocata, quod retro ſunt & à vultu auerſa, ne dum aluum purgamus inquinaremus aſpectum. *Meatus* inde appellatus, quia per eũ meant, id eſt egeruntur ſtercora. *Fæmora* dicta ſunt, quod ea parte à fœmina ſexus viri diſcrepet. Sunt autem ab inguinibus vſq; ad genua. *Fæmina* autẽ per deriuationẽ fœmorum partes ſunt, quibus in equitando tergis equorum adhæremus. Vnde & præliatores olim *ſub fæminibus equos amiſiſſe* dicebãtur. *Coſta*, quaſi coniunctæ axes. In ipſis enim fœmora mouentur, quorum concaua, vertebra vocantur, quia in eis capita fœmorũ vertuntur. *Suffragines*, quia ſubtus franguntur, id eſt flectuntur, non ſuprà ſicut in brachiis. *Genua*, ſunt cõmiſſiones femorũ & crurũ, & dicta genua, eo quòd in vtero ſint genis oppoſita. Cohærent enim ſibi ibi, & cognata ſunt oculis lacrymarũ indicibus & miſericordiæ. nam à genis genua dicuntur. deniq; cõplicatum gigni formaríque hominẽ dicunt, ita vt genua ſurſum ſint quibus oculi formãtur, vt caui & recõditi fiant. Ennius, Atq; genua cõprimit arta gena. Inde eſt quod homines dũ ad genua ſe proſternunt, ſtatim lacrymãtur. Voluit enim eos natura vterũ maternũ remorari, vbi quaſi in tenebris cõſedebant, antequam ad lucẽ peruenirẽt. *Crura* dicta, quia in iis currimus & greſſum facimus. Sunt autem ſub genibus vſq; ad ſuras. *Tibiæ* vocatæ, quaſi tubæ. Sunt enim longitudine & ſpecie ſimiles. *Talus*, dictus à tolo. Nam tolus eſt eminens rotunditas: vnde & faſtigium templi rotundi tolus vocatur. Talus autem ſub

crure eſt, ſub talo, calcanei. *Pedes*, ex Græca etymologia nomen ſortiti ſunt. Hos enim Græci πόδας dicunt, quia alternis motibus ſolo fixi incedunt. *Plantæ*, à planitie nuncupatæ, quia non rotundæ. vt in quadrupedibus, ne ſtare non poſſit bipes homo: ſed planæ atque longiores formatæ ſunt, vt ſtabile corpus efficerent. Sunt autem plantæ anteriores partes, quæ etiam ex multis oſſibus conſtant. *Calcu*, prima pars plantæ, à callo illi nomen impoſitum, quo terram, hinc & calcaneus. *Solum*, inferior pars pedis, dictum quia eo terræ veſtigia imprimimus. ſed & ſolum dicitur omne quod aliquid ſuſtinet, quaſi ſolidum: vnde & terra ſolum quòd cuncta ſuſtineat, & ſolum pedis quòd totam corporis molem portat. ¶ *Viſcera*, nõ tantùm inteſtina dicimus, ſed quicquid ſub corio eſt, à viſco quod eſt inter cutem & carnem. Item viſcera vitalia, id eſt circumfuſa cordis loca, quaſi viſcoſa, eo quòd ibi vita, id eſt anima continetur. Item viſcera capita neruorum ex ſanguine & neruis copulata. Eadem lacerti ſiue mures, quia ſic in ſingulis membris cordis loco ſunt, vt ſit in media parte totius corporis cor: appellantúrque à nomine ſimilium animalium ſub terra deliteſcentium. Nam inde *muſculi* à murium ſimilitudine: iidem etiam & *tori*, quòd illic viſcera torta videantur. *Cor*, à Græca appellatione deriuatum: quòd illi καρδίαν dicunt, ſiue à cura. In eo omnis ſolicitudo, & ſcientiæ cauſa manet. Quod ideo pulmoni vicinum eſt, vt cùm ira accenditur, pulmonis humore temperetur. Huius duæ arteriæ ſunt, de quibus ſiniſtra plus ſanguinis habet, dextra plus ſpiritus: vnde & dextro brachio pulſum inſpicimus. *Præcordia* verò ſunt loca cordi vicina, quibus ſenſus percipitur: & dicta præcordia, eo quòd ibi ſit principium cordis & cogitationis. *Pulſus*, vocatus quod palpitet, cuius iudicio aut infirmitatem intelligimus, aut ſalutem. Huius duplex eſt motus, aut ſimplex, aut compoſitus. Simplex eſt qui ex vno ſaltu conſtat, compoſitus eſt qui ex pluribus motibus inordinatus & inæqualis exiſtit, qui motus certa habent ſpacia, dactylicum percuſſum quandiu ſine vitio ſunt. Si quando verò citatiores ſunt, vt δορκαδίζοντες, aut leniores, vt μυρμίζοντες, mortis ſigna ſunt. *Venæ* dictæ, eo quòd viæ ſint natantis ſanguinis, atque riui per corpus omne diuiſi: quibus vniuerſa membra irrigantur. *Sanguis*, ex Græca etymologia nomẽ duxit, quòd vegetetur & ſuſtentetur, & viuat. Sanguis autem eſt dum in corpore eſt, effuſus verò cruor dicitur. Nam cruor vocatus eo quod effuſus decurrit, vel ab eo quod currendo corruat. Alij autem cruorem interpretantur ſanguinem corruptum qui emittitur.

Alij aiunt vocatum ſanguinem quòd ſuauis ſit. Sanguis autem non eſt integer: niſi in iuuenibus. Nam dicunt phyſici minui ſanguinem per ætatem. vnde & in ſenibus tremor eſt. Propriè autẽ ſanguis animæ poſſeſſio eſt. Inde genas lacerare in luctu mulieres ſolent: vnde & purpureas veſtes & flores purpurei mortuis præbentur. *Pulmo*, ex Græco trahit vocabulum. Græci enim pulmonem πνεύμονα vocant: eo quòd cordis flabellum ſit, in quo πνεῦμα, id eſt ſpiritus ineſt, per quod & agitantur & mouentur, vnde & pulmones vocati ſunt. Nam Græcè πνεῦμα ſpiritus dicitur, qui flando & agitando aerem admittit & recipit, à quo mouentur pulmones, & palpitant, & adaperiendo ſe, vt flatum capiant: ſtringendo, vt eiiciant. Eſt enim organum corporis. *Iecur*, nomen habet: eo quòd ignis ibi habeat ſedem: qui in cerebro ſubuolat. inde ad oculos, cæteróſque ſenſus, & membra diffunditur, & calore ſuo ad ſe ſuccum ex cibo tractum vertit in ſanguinem: quem ad vſum paſcendi nutriendique ſingulis membris præbet. In iecore autem perſiſtit voluptas & concupiſcentia, iuxta eos, qui de phyſicis diſputant. *Fibræ*, iecoris ſunt extremitates, ſicut extremæ partes foliorum in vitibus, ſiue quaſi linguæ eminentes. Dictæ autem fibræ: quod apud gentiles in ſacris ad Phœbi aras ferebantur ab ariolis, quibus oblatis atque ſuccenſis reſponſa acciperent. *Splen* dictus à ſupplemento, ex contraria parte iecoris ne vacua exiſterent: quem quidam etiam riſus cauſa factum exiſtimant. Nam ſplene ridemus, felle iraſcimur, corde ſapimus, iecore amamus. Quibus quatuor elementis conſtantibus integrum eſt animal. *Fel*, appellatũ quòd ſit folliculus geſtans humorem qui vocatur bilis. *Stomachus*, Græcè os vocatur, eo quod oſtium ventris ſit, & cibum excipiat, atque in inteſtina trãſmittat. *Inteſtina* dicũtur, eo quòd corporis interiore parte cohibentur, quæ idcirco longis nexibus in circulorum ordinata ſunt modum, vt ſuſceptas eſcas paulatim digerant, & ſuper additis cibis non impediãtur. *Omentum*, membranum quod continet inteſtinorũ maiorem partem, quod ἐπίπλοον Græci vocant. *Diſſeptum*, inteſtinum quod diſcernit ventrem & cætera inteſtina à pulmone vel corde. *Cæcum* inteſtinum, quod ſit ſine foramine & exitu, quod Græci τυφλὸν ἔντερον dicunt. *Ieiuna*, tenue inteſtinum, vnde & ieiunũ dicitur. *Venter* autem, & aluus, & vterus inter ſe differunt. Venter eſt qui acceptos cibos digerit, & apparet extrinſecus, pertingítq; à pectore ad inguina, & dictus vẽter quod per totum corpus vitæ alimenta tranſmittat. *Aluus*, eſt quæ cibũ recipit, & purgari ſolet. Salluſtius, Simulãs ſibi aluum purgari.

Et vox

Et vocatur aluus quòd abluatur, id eſt purgetur. Ex ipſa enim ſordes ſtercorum defluunt. *Vterum* ſolæ mulieres habent in quo concipiũt, ad ſimilitudinem cauliculi. Tamẽ autores vterum pro vtriuſque ſexus ventre plerũque ponunt, nec poetæ tantummodo, ſed & cæteri. Vocatus autem vterum, quòd duplex ſit, & ab vtraq; in duas ſe diuidit partes, quæ in diuerſum diffuſæ ac replexæ circumplicantur in modum cornuũ arietis, vel quòd interius impleatur fœtu. Hinc & vter quod aliquid extrinſecus habuerit, vt membra & viſcera. *Aqualiculus* autem propriè porci eſt, hinc ad ventrem tranſlatio. *Matrix* dicitur quòd fœtus in ea generetur, ſemen enim receptũ confouet, confotũ corporat, corporatum in membra diſtinguit. *Vulua* vocata quaſi valua ventris, id eſt ianua, vel quòd ſemen recipiat, vel quòd ex ea fœtus procedat. *Veſica* quaſi vas aquæ, quia ſicut vas aqua, ita de renibus vrina collecta completur, & humore diſtenditur. Cuius vſus in volucribus non habetur. *Vrina* autem dicta, ſiue quòd vrat, ſiue quòd ex renibus egeritur. Cuius indicio & ſalus & ægritudo futura mõſtratur. Qui humor vulgo lotium dicitur, quòd eo lota, id eſt munda veſtimenta efficiantur. *Semen* eſt quod iactu ſumitur, aut terra aut ab vtero ad gignendum vel fructus vel fœtus. Eſt enim liquor ex cibi & corporis decoctione factus, ac diffuſus per venas atque medullas, qui inde deſudatus in modum ſentinæ concreſcit in renibus eiectúſque per coitum & in vtero mulieris ſuſceptus calorem quodammodo viſcerum, & menſtruali ſanguinis irrigatione formatur in corpore. *Menſtrua* ſuperuacuus mulierum ſanguis. Dicta autem menſtrua propter circuitũ lunaris luminis, quo ſolet hoc venire profluuiũ. Luna enim Græcè μήνη dicitur, hæc & muliebria nuncupantur. Nam mulier ſolum menſtruale eſt animal. Cuius cruoris contactu fruges non germinant, aceſcũt muſta, moriuntur herbæ, amittunt arbores fructus, rubigo ferrum corrumpit, nigreſcunt æramenta. Si qui canes inde ederint, in rabiem efferuntur. Glutinum aſphalti quod nec ferro, nec aquis diſſoluitur pollutum cruore ipſo ſponte diſpergitur. Poſt plurimos autem dies menſtruos ideo ſemen non eſt germinabile, quia iam non eſt menſtrualis ſanguis à quo perfuſum irrigetur. Tenue ſemen locis muliebribus non poteſt adhærere. Labitur enim nec habet vim adhærendi. Similiter & craſſum vim non habet gignendi, quia muliebri ſanguini miſcere ſe non poteſt propter nimiam ſui ſpiſſitudinem. Hinc & ſteriles mares & fœminas dicunt fieri, vel per nimiam ſeminis vel ſanguinis craſſitudinem, vel propter nimiã raritatem. ¶ Primùm autem aiunt cor hominis fingi, quòd in eo ſit & vita hominis & ſapientia: deinde quadrageſimo die totum corpus expleri: quod ex abortionibus, vt fertur, collectum eſt. Alij fœtus à capite ſumere dicunt exordium. Vnde & in auiũ fœtibus primum oculos fingi in ouis videmus. *Fœtus* autem nominatus, quod adhuc in vtero foueatur. Cuius ſecundæ dicuntur *folliculus* qui ſimul cum infante naſcitur, continétq; eum: dictus ita, quia eum cùm editur, ſequitur. ¶ Naſci autem patribus ſimiles aiunt, ſi paternum ſemen validius ſit: matribus, ſi matris, hac ratione ſimiles exprimi vultus. Qui autem vtriuſque parentis figuram reddunt, æqualiter mixto paterno maternóque ſemine concipiuntur, auorum proauorum ſimiles fieri, quia ſicut in terra multa ſemina occulta, ita & in hominibus ſemina celantur, figuras parentum redditura. ex paterno autem ſemine puellas naſci, & ex materno pueros: quia omnis partus conſtat duplici ſemine: cuius pars maior cùm inualuerit, occupat ſimilitudinem ſexus. ¶ In corpore noſtro *quædam tantum vtilitatis cauſa* facta ſunt: vt viſcera: quædam *& vtilitatis & decoris*, vt ſenſus in facie, & in corpore manus ac pedes. quorum membrorum & vtilitas magna eſt, & ſpecies decentiſſima. *Quædam tantùm decoris*, vt mamillæ in viris, & in vtroque ſexu vmbilicus. *Quædam diſcretionis*, vt in viris genitalia, barba prolixa, pectus amplum: in mulieribus læues genæ, & anguſtum pectus: ad concipiendos autem & portandos fœtus renes & latera dilatata. Quod ad hominem, & ad partes attinet corporis ex parte dictum eſt, nunc ætates eius ſubiungamus.

De ætatibus hominũ. CAP. II.

GRadus ætatis ſex ſunt, infantia, pueritia, adoleſcentia, iuuentus, grauitas atque ſenectus. Prima ætas *infantia* eſt pueri naſcentis ad lucem, quæ porrigitur in ſeptem annis. Secunda ætas *pueritia*, id eſt pura & necdũ ad generandum apta, tendens vſque ad decimumquartum annum. Tertia *adoleſcentia* ad gignendum adulta, quæ porrigitur vſq; ad vigeſimumoctauum annũ. Quarta *iuuentus* firmiſſima omnium ætatũ, finiens in quinquageſimo anno. Quinta ætas *ſenioris*, id eſt grauitas, quæ eſt inclinatio à iuuentute in ſenectutẽ: nondum ſenectus: ſed iam nondum iuuentus, quia ſenioris ætas eſt quã Græci πρεσβύτην vocant. Nam ſenex apud Græcos non presbyter, ſed γέρων dicitur. Quæ ætas à quinquageſimo anno incipiens ſeptuageſimo terminatur. Sexta ætas eſt *ſenectus*, quæ nullo annorũ tẽpore finitur: ſed poſt illas quinq; ætates quantumcũque vitæ eſt, ſenectuti deputatur.

tur. *Senium* autem pars eſt vltima ſenectutis, dicta quòd ſit terminus ſextæ ætatis. In his ergo ſex ſpaciis philoſophi vitam deſcripſerunt humanam, in quibus mutatur & currit, & ad mortis terminum peruenit. Pergamus ergo breuiter per prædictos gradus ætatis etymologias earum in homine demonſtrantes. *Infans* dicitur homo primæ ætatis, dictus autem infans, quia adhuc fari neſcit, id eſt loqui non poteſt. Nondum enim bene ordinatis dentibus, minus eſt ſermonis expreſſio. *Puer* à puritate vocatus: quia purus eſt, & necdum lanuginem florémque genarũ habens. Hi ſunt *ephebi*, id eſt à Phœbo dicti, necdum viri, ſed adoleſcentuli læues. *Puer* autem *tribus modis dicitur*, pro *natiuitate*, vt Eſaias. Puer natus eſt nobis. Pro *ætate*, vt octennis, decennis. Vnde eſt illud, iam puerile iugum tenera ceruice gerebat. *Pro obſequio* & fidei puritate, vt Dominus ad prophetam, Puer meus es tu, noli timere, dum iam Ieremias longè pueritiæ exceſſiſſet annos. *Puella* eſt paruula quaſi pupilla. Vnde & pupillos, non pro conditione: ſed pro ætate puerili vocamus. *Pupilli* autem dicti, quaſi ſine oculis, hoc eſt à parentibus orbi. Hi autem verè pupilli dicũtur: quorum parentes antè diſceſſerint, quàm ab eis nomen acciperent. Cæteri orbi vocantur orphani, id eſt qui & pupilli. illud enim Græcũ eſt, hoc Latinum. Nam & in pſalmo vbi legitur, Pupillo tu eris adiutor. Græcus habet ὀρφανῷ. *Puberes* pube, id eſt à pudendis corporis nuncupati, quòd hæc loca tunc primùm lanuginem ducunt. Quidam autem ex annis pubertatem exiſtimant: id eſt eum puberem eſſe qui quatuordecim annos expleuerit, quãuis tardiſſimè pubeſcat. Certiſſimum autem puberem eſſe, qui & ex habitu corporis pubertatem oſtendat & generare iam poſſit. *Puerperæ* ſunt quæ annis puerilibus pariunt. Vnde & Horatius, Laudatur primo prole puerpera nato. Et dictæ puerperæ, vel quòd primo partu grauãtur, vel quòd primùm pueros pariant. *Adoleſcens* dictus, eò quòd ſit ad gignendum adultus, ſiue à creſcere & augeri. *Iuuenis* vocatus, quòd iuuare poſſe incipiat, vt in bubus iuuẽci, cùm à vitulis diſceſſerint. Eſt enim iuuenis in ipſo ætatis incremento poſitus, & ad auxilium paratus. Nam iuuare hominis eſt opus aliquid conferentis. Sicut autem xxx. perfectæ ætatis eſt annus in hominibus: ita in pecudibus ac iumentis tertius robuſtiſſimus. *Vir* nuncupatus quòd maior in eo vis eſt, quàm in feminis. Vnde & *virtus* nomen accepit: ſiue quòd vi agat fœminam. *Mulier* verò mollitie tanquam mollier detracta litera, vel mutata appellata eſt mulier. Vtrique enim fortitudine & imbecillitate animorũ vel corporum ſeparantur. Sed ideò virtus maxima viri, mulieris minor, vt patiens viro eſſet, ſcilicet ne fœminis repugnãtibus libido cogeret viros aliud appetere, aut in alium ſexum proruere. Dicitur igitur mulier ſecũdum fœmineum ſexũ, non ſecundùm corruptionem integritatis: & hoc ex lingua ſacræ Scripturæ. Nam Eua ſtatim facta de latere viri ſui, nondum contacta à viro, mulier appellata eſt, dicente ſcriptura, Et formauit eam in mulierem. *Virgo* à viridiore ætate dicta eſt: ſicut virga & vitula. Aliàs ab incorruptione, quaſi virago: quòd ignoret fœmineam paſſionem. *Virago* vocata, quia vt vir agit, hoc eſt opera virilia facit, & maſculini vigoris eſt. Antiqui enim fortes fœminas ita vocabant. Virgo autem non rectè virago dicitur ſi non viri officio fungatur. Mulier verò ſi virilia opera facit, rectè virago dicitur, vt Amazones. Quæ verò nunc fœmina, antiquitus vira vocabatur, ſicut à ſeruo ſerua: ſicut à famulo famula: ita à viro vira. Hinc & virginis nomen quidam putant. *Fœmina* verò à partibus fæmorũ dicta, vbi ſexus ſpecies à viro diſtinguitur. Alij Græca etymologia fœminam ab ignea vi dictam putant; quia vehementer concupiſcit. Libidinoſiores enim viris fœminæ ſunt, tam in mulieribus, quàm in animalibus. Vnde nimius amor apud antiquos fœmineus vocabatur. *Senior* eſt adhuc viridior. Ouid. in ſexto libro Senior. Inter iuuenémq; ſenémque. Terentius, Qui viri iure ſumus. *Adoleſcentior* non vtique magis eſt adoleſcens, ſed minus, vt *ſenior*, minus eſt ſene, vbi comparatiuus gradus minus ſignificat à poſitiuo. Ergo ſenior non ſatis, ſicut *iunior* inter iuuenem & ſenem, ſicut pauperior inter ditem & pauperem. *Senes* autem dictos quidam putant à ſenſus diminutione, eo quòd iam præ vetuſtate deſipiant. Nam phyſici dicunt homines ſtultos eſſe frigidioris ſanguinis, prudentes calidi. Vnde & ſenes in quibus iam friget, & pueri in quibus necdum calet, minus ſapiunt. Inde eſt quod conuenit ſibi infantum ætas & ſenum. Senes enim per nimiã ætatem delirant, pueri per laſciuiã & infantiam ignorant quid agant. Senex autem tantùm maſculini generis eſt, ſicut anus fœminini. Nã anus dicitur ſola mulier. *Anus* autẽ appellata à multis annis quaſi annoſa. Nam ſi cõmune eſſet nomen, cur diceret Terentius, ſenẽ mulierem? Hinc & vetula, quia vetuſta. Sunt autem à ſene *ſenectus*, ita ab anu *anilitas* nominata eſt. *Canities* autẽ vocata à candore, quaſi candicies. Vnde eſt illud, Florida iuuentus, lactea canities. prout diceret candida. *Senectus* autem multa ſecum & bona affert & mala. Bona, quia nos à potentiſſimis dominis liberet, voluptatibus imponit modum, libidinis frangit impetus, auget ſapientiam, dat maturiora conſilia. Mala autem

quia ſenium miſerrimum eſt, debilitate & odio. Subeunt enim morbi triſtiſque ſenectus. Nam duo ſunt quibus minuuntur corporis vires: ſenectus & morbus. *Mors* dicta quòd ſit amara, vel à Marte, qui effector mortium: ſiue mors à morſu primi hominis quo ille pomi eſu mortem meruit. *Tria* ſunt autem *genera mortis*, acerba, immatura, naturalis. *Acerba* infantium: *immatura* iuuenum: *matura*, id eſt naturalis, ſenum. *Mortuus* autem ex qua parte orationis declinetur incertum eſt. Nam ſicut ait Cæſar, ab eo quòd eſt morior in participio præteriti temporis in Tus exire debuit, per vnum ſcilicet u non per duo. Nam vbi geminata eſt litera, nomen eſt participium, vt fatuus, arduus. Conuenienter itaque factum eſt, quemadmodum id quod ſignificat, non poteſt agendo: ita & ipſum nomen non poſſit loquendo declinari. Omnis autem mortuus aut funus eſt aut cadauer. *Funus* eſt ſi ſepeliatur. Et dictum funus à funibus accenſis: quos ante feretrum papiris cera circumdatis ferebant. *Cadauer* autem eſt ſi inſepultum iacet. Nam cadauer nominatum à cadendo, quia iam ſtare non poteſt. Quod dū portatur, exequias dicimus: crematum, reliquias, conditum, iam ſepultum. Corpus autē à conſuetudine dicitur, vt illud, Tum corpora luce carentū. *Defunctus* vocatus, quia compleuit vitæ officium. Nam dicimus defunctos officio, qui officia debita compleuerunt, vnde & honoribus functos. Hinc ergo defunctus, quod ab officio ſit vitæ depoſitus: ſiue quòd ſit diem functus. *Sepultus* autem dictus, eo quòd iam ſine pulſu & palpitatione eſt, id eſt ſine motu. *Sepelire* autem eſt condere corpus. Nam *humare* obruere dicimus, hoc eſt humum iniicere.

De portentis. CAP. III.

PORTENTA eſſe ait Varro, quæ contra naturam nata videntur: ſed non ſunt contra naturam, quia diuina voluntate fiunt, cùm voluntas creatoris cuiuſque conditæ rei natura ſit. Vnde & ipſi gentiles Deū modò Naturam, modò Deum appellant. Portentum ergo fit non contra naturam, ſed contra quam eſt nota natura. Portenta autē & oſtenta monſtra atque prodigia ideo nuncupantur; quòd portendere atque oſtendere, monſtrare atque prædicere aliqua futura videntur. Nam *portenta* dicta perhibentur à portendendo, id eſt præoſtendendo. *Oſtenta* autem, quòd oſtendere quicquam futurum videantur. *Prodigia*, quòd porro dicant, id eſt futura prædicent. *Monſtra* verò à monitu dicta, quòd aliquid ſignificandum demonſtrent, ſiue quod ſtatim monſtrent quid appareat, & hoc proprietatis eſt: abuſione tamen ſcriptorum plerumque corrumpitur. Quædam autem portentoſum creationes in ſignificationibus futuris conſtitutæ videntur. Vult enim Deus interdum ventura ſignificare per aliqua naſcentium noxia: ſicut & per ſomnia, & per oracula, quibus præmoneat & ſignificet quibuſdam vel gentibus vel hominibus futuram cladem, quod plurimis etiam experimentis probatum eſt: vt in temporibus Xerxis regis. Tunc quippe vulpes ex aqua creata, diſſolui regnum eius portendit. Alexandro ex muliere monſtrum creatum eſt: quod ſuperiores corporis partes hominis, ſed mortuas habuerit: inferiores diuerſarum beſtiarum, ſed viuentes: ſignificaſſe repentinam regis interfectionem, ſuperuixerant enim deteriora melioribus. Sed monſtra quæ in ſignificationibus dantur, non diu viuunt, ſed continuò vt nata fuerint occidunt. Inter portentum & portentuoſum differt. Nam *portenta* ſunt quæ transfigurantur, ſicut fertur in Vmbria mulierem peperiſſe ſerpentem. Vnde Lucanus, Matrémque ſuus cōterruit infans, *Portentuoſa* verò leuem ſumunt mutationem. Exempli cauſa, cum ſex digitis nati. *Portenta* igitur vel *portentuoſa exiſtunt alia, magnitudine totius corporis* vltra communem hominum modum, quantus fuit Tition in nouem iugeribus iacens, Homero teſtante: alia *paruitate totius corporis*, vt Nani, vel quos Græci pygmæos vocant, eo quòd ſint ſtatura cubitales. Alij *magnitudine partium*, veluti capite informi, aut ſuperfluis membrorum partibus, vt bicipites & trimani: vel Schinodontes, quibus gemini procedunt dentes. Alij *à defectu partium*, in quibus altera pars plurimum deficit ab altera, vt manus à manu vel pes à pede. Alij *à diſciſione*, vt ſine manu, aut capite generata: quos Græci ſterioſos vocant. Alia *per numeria*: quando ſolum caput, aut crus naſcitur. Alia *quæ in parte transfigurantur*: ſicut qui leonis habent vultum, vel canis, vel taurinum caput, aut corpus, vt ex Paſiphae memorant genitum Minotaurum, quod Græci *ἑτερομορφίας* vocant. Alia *quæ ex omni parte transfigurantur* in alienæ creationis portentum: vt ex muliere vitulum dicit hiſtoria generatum. Alia *quæ ſine transfiguratione mutationem habent locorum*, vt oculos in pectore vel in fronte, aures ſupra tempora: vel ſicut Ariſtoteles tradidit, quendam in ſiniſtra parte iecur, in dextera parte ſplen habuiſſe. Alia *ſecundum connaturationem*, vt in alia manu digiti plures connaturati & cohærentes reperiuntur, in alia minus ſiue in pedibus. Alia *ſecundum immaturam & intemperatā creationem*, ſicut ij qui dentati naſcuntur, ſiue barbati, vel cani. Alia *complexu plurimarum differentiarū*, ſicut illud quod prædiximus in Alexandro multiforme portentum. Alia *commixtione generis*, vt *ἀνδρόγυνοι* & *ἑρμαφροδῖται* vocantur. *Hermafroditæ* autem nuncupati, eo quòd eis vterque ſexus ap-

pareat. ἑρμῆς quippe apud Græcos Mercurius eſt. ἀφροδίτη Venus nuncupatur. Hi dextram mamillam virilem, ſiniſtram muliebrem habentes viciſſim coeundo, & gignunt, & pariunt. ¶Sicut autẽ in ſingulis gentibus quædã monſtra ſunt hominũ, ita in vniuerſo genere humano quædã mõſtra ſunt gentiũ, vt gigãtes, cynocephali, cyclopes, & cætera. *Gigantes* dicti iuxta Græci ſermonis etymologiam, qui eos γηγενεῖς exiſtimant, id eſt terrigenas, eo quòd fabuloſè parens terra immenſa mole & ſimiles ſibi genuerit. γῆ enim terra appellatur. γένος genus, licet & terræ filios vulgus vocet: quorum genus incertum eſt. Falsò autem opinantur quidam imperiti de ſcripturis ſanctis, præuaricatores angelos cum filiabus hominum ante diluuium cõcubuiſſe, & exinde natos gigantes, id eſt nimium grandes & fortes viros, de quibus terra completa eſt. *Cynocephali* appellantur, eo quòd canina capita habeant, quóſque ipſe latratus magis beſtias, quàm homines confitetur. Hi in India naſcuntur. *Cyclopes* quoque eadem India gignit, & dicti cyclopes, eo quòd vnum oculum in fronte media habere perhibentur. Hi & ἀγριοφάγιται dicuntur: propter quod ſolas ferarum carnes comedũt. *Lemnias* in Libya credunt truncos ſine capite naſci, & os & oculos habere in pectore. Alios ſine ceruicibus gigni, oculos habentes in humeris. In vltimo autem orientis monſtruoſæ gentium facies ſcribuntur. *Alia ſine naribus*, æquali totius oris planitie, informes habentes vultus. *Alia labro ſubteriori adeò prominẽti*, vt in ſolis ardoribus totam ex eo faciem contegant dormientes. *Aliis concreta ora* eſſe, modico tantùm foramine calamis venarum potum haurientes. *Nonnulli ſine linguis* eſſe dicuntur, inuicem pro ſermone vtentes nutu ſiue motu. *Panotios* apud Scythiam eſſe ferunt tam diffuſa aurium magnitudine, vt omne corpus ex eis contegant. πᾶν enim Græco ſermone omne, ὦτα aures dicuntur. *Artabatitæ* in Æthiopia proni, vt pecora ambulare dicuntur: quadrageſimum æui annum nullus ſupergreditur. *Satyri* homunciones ſunt aduncis naribus, cornua in frontibus habent, & caprarum pedibus ſimiles: qualem in ſolitudine Antonius ſanctus vidit. Qui etiam interrogatus à Dei ſeruo reſpondiſſe fertur dicens: Mortalis ego ſum vnus ex accolis heremi, quos vario deluſa errore gentilitas Faunos Satyróſque colit. Dicuntur quidam & ſylueſtres homines, quos nonnulli Faunos ficarios vocant. *Sciopodum* gens fertur eſſe in Æthiopia ſingulis cruribus & celeritate mirabili: quos inde σκιόποδας Græci vocant, eò quòd per æſtum in terra reſupini iacentes, pedum ſuorum magnitudine adumbrentur. *Antipodes* in Libya plantas verſas habent poſt crura & octenos digitos in plantis. ἱππόποδες in Scythia ſunt, humanam formam & equinos pedes habentes. In India ferunt eſſe gentem, quæ μακρόβιοι nuncupantur duodecim pedum ſtaturam habentes. Eſt & gens ibi ſtatura cubitalis, quos Græci à cubito *pygmæos* vocant, de qua ſuprà diximus. Hi montana Indiæ tenent, quibus eſt vicinus oceanus. Perhibent & in eadem India eſſe gentem fœminarum *quæ quinquennes concipiunt*, & octauum vitæ annum non excedunt. Dicuntur autem & alia hominum fabuloſa portenta quæ non ſunt, ſed ficta: & in cauſis rerum interpretantur, vt *Gerionem* Hiſpaniæ regem triplici forma proditum. Fuerunt enim tres fratres tantæ concordiæ, vt in tribus corporibus, quaſi vna anima eſſet. *Gorgones* quoque meretrices crinitas ſerpentibus fertur, quæ aſpicientes ſe conuertebant in lapides, habentes vnum oculum quo inuicem vtebantur. Fuerunt autem tres ſorores vnius pulchritudinis, quaſi vnius oculi, quæ ita inſpectores ſuos ſtupeſcere faciebant, vt vertere eos putarentur in lapides. *Sirenas* tres fingunt fuiſſe ex parte virgines, ex parte volucres: habentes alas & vngulas: quarum vna voce, altera tibiis, tertia lira canebat. Quæ illectos nauigantes ſuo cantu in naufragia trahebant. Secundum veritatem autem meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes, quoniam ad egeſtatem deducebant, iis fictæ ſunt inferre naufragia. Alas autem habuiſſe & vngulas, quia amor & volat & vulnerat. Quæ inde in fluctibus commoraſſe dicuntur, quia fluctus Venerem creauerunt. *Scillam* quoque ferunt fœminam capitibus ſuccinctam caninis, cum latratibus magnis, propter fretum Siculi maris, in quo nauigantes verticibus in ſe concurrentium vndarum exterriti, latrare, exiſtimant vndas, quas ſorbentis æſtus vorago collidit. Fingunt & monſtra quædam irrationabilium animantium, vt *Cerberum inferorum canem* tria capita habentem, ſignificantes per eum tres ætates, per quas mors hominem deuorat, id eſt, infantiam, iuuentutem & ſenectutem. Quem quidam ideo dictum Cerberum putant, quaſi ſit κρεοβόρος, id eſt, carnem vorans. Dicunt & *Hydram* eſſe ſerpentem cum nouem capitibus, quę Latinè ſcedra dicitur, quòd vno cæſo tria capita excreſcebant. Sed conſtat hydram locum fuiſſe euomentem aquas, vaſtantem vicinam ciuitatem, in quo vno clauſo meatu multi erumpebant. Quod Hercules videns, loca ipſa exuſſit, & ſic aquæ clauſit meatus. Nam hydra ab aqua dicta eſt: huius mentionem facit Ambroſius in ſimilitudinem hæreſium dicens: Hæreſis enim velut quædam hydra fabularum, vulneribus ſuis creuit: & dum ſæpe reciditur, pullulat, igni debita incendióque

cendóque peritura. Fingunt & *Chimæram triformem* beſtiam, ore leonem, poſtremis partibus draconem, media capream. Qua quidem Phyſiologi non animal, ſed Ciliciæ montem eſſe aiunt, quibuſdam locis leones & capreas nutrientem, quibuſdam ardentem, quibuſdã plenum ſerpentibus. Hũc Bellerophõtes habitabilem fecit, vnde Chimæram dicitur occidiſſe. *Centauris*, id eſt, hominibus equo mixtis ſpecies vocabulum dedit, quos quidam fuiſſe equites Theſſalorum dicunt, ſed quòd diſcurrentes in bello velut vnum corpus equorum & hominum viderentur, inde Centauros fictos aſſeruerunt. Porrò *Monocentaurum* nomen ſumpſiſſe ex tauro & homine, qualem beſtiam dicunt fabuloſè in Labyrintho incluſam fuiſſe. De qua Ouidius: Semibouémque virum, ſemivirúmque bouem. *Onocentaurus* autem vocatur, eò quòd media pars hominis ſpecies: media aſini eſſe dicatur, ſicut & Hypocentauri quòd equorum hominúmque in eis natura coniuncta fuiſſe putatur.

De transformatis. CAP. III.

SCribuntur autem & quædam monſtruoſæ hominum *transformationes* & commutationes *in beſtias*, ſicut de illa maga famoſiſſima *Circe*, quæ ſocios quoque Vlyſſis *mutaſſe fertur in beſtias*: & de Arcadibus, qui ſorte ducti, tranſnatabant quoddam ſtagnum atque ibi *conuertebãtur in lupos*. Nam & Diomedis ſocios *in volucres* fuiſſe conuerſos, non fabuloſo mendacio, ſed hiſtorica affirmatione confirmant. Sed & quidam aſſerunt *Strigas ex hominibus fieri*. Ad multa enim latrocinia figuræ ſceleratorum mutantur, & ſiue magicis cantibus, ſiue herbarum veneficio, totis corporibus in feras tranſeunt. Siquidem & per naturam pleraque mutationem recipiunt: & corrupta in diuerſas ſpecies transformantur: ſicut *de vitulorum carnibus putridis apes*: ſicut *de equis ſcarabei: de mulis locuſtæ: de cancris ſcorpiones*. Ouidius: Concaua littorei ſi demas brachia cancri: Scorpius exibit, caudáque minabitur vnca.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XII.

Capita libri duodecimi.

1 *De pecoribus & iumentis.*
2 *De beſtijs.*
3 *De minutis animantibus.*
4 *De ſerpentibus.*
5 *De vermibus.*
6 *De piſcibus.*
7 *De auibus.*
8 *De minutis volatilibus.*

De pecoribus & iumentis.

CAP. I.

OMNIBVS animantibus Adam primus vocabula indidit, appellans vnicuique nomen ex præſenti inſtitutione, iuxta conditionem naturæ cui ſeruiret. Gentes autem vnicuique animalium ex propria lingua dederunt vocabula. Non autẽ ſecundum Latinam linguam atque Græcam aut quarumlibet gentiũ barbararum nomina illa impoſuit Adam: ſed illa lingua quæ ante diluuium omnium vna fuit, quæ Hebræa nuncupatur. Latinè autem *animalia* ſiue *animantia* dicta, quòd animentur vita & moueantur ſpiritu. *Quadrupedia* vocata, quia quatuor pedibus gradiuntur: quæ dum ſint ſimilia pecoribus, tamen ſub cura humana nõ ſunt, vt cerui, damę, onagri, &c. ſed neque beſtiæ ſunt, vt leones: neque iumenta, vt vſus hominum iuuare poſſit. *Pecus* dicimus omne quod humana lingua & effigie caret. Propriè autem pecorum nomẽ iis animalibus accommodari ſolet, quæ ſunt aut ad veſcendum apta, vt oues & ſues: aut vſui hominum commoda, vt equi & boues. Differt autem inter pecora & pecudes: nam veteres communiter in ſignificatione omniũ animalium *pecora* dixerunt. *Pecudes* autem tantùm illa animalia quæ eduntur quaſi pecuedes. Generaliter autem animal *pecus* à pa-

ſcendo vocatur. *Iumenta* nomina inde traxerunt, quòd noſtrum laborem vel onus ſuo adiutorio ſubuectando vel arando iuuent. Nam bos carpenta trahit, & duriſſimas terræ glebas vomere vertit. Equus & aſinus portant onera, & hominum in gradiendo laborem temperant. Vnde & iumenta appellantur ab eo quòd iuuent homines. Sunt enim magnarum virium animalia. Eaſdem quoque *armenta*, vel quòd ſint apta armis, id eſt, bello: vel quòd his in armis vtimur. Alij armenta tantùm boues intelligunt ab arando, quaſi aramenta. Diſcretio eſt autem inter armenta & greges: nam *armenta* equorum & boum ſunt: *greges* verò caprarum & ouium. *Ouis* molle pecus lanis, corpore inerme; animo placidum, ab oblatione dictum, eo quòd apud veteres in initio non tauri, ſed oues in ſacrificio mactarentur. Ex iis quaſdam *bidentes* vocant, eo quòd inter octo dentes duos altiores vocant: quas maximè gentiles in ſacrificium offerebant. *Veruex* vel à viribus dictus, quòd cæteris ouibus ſit fortior, vel quòd ſit vir.i.maſculus, vel quòd vermem in capite habeat: quorum excitati pruritu, inuicem ſe concutiunt, & pugnantes cum magno impetu feriunt. *Aries* vel ἀπὸ τοῦ ἄρεος, id eſt à Marte vocatus: vnde apud nos in gregibus maſculi mares dicuntur: ſiue quòd hoc pecus à gentilibus primum aris eſt immolatum. Aries quòd aris imponeret. Vnde eſt illud: --Aries mactatur ad aram. *Agnum* quanquam & Græci vocant ἀπὸ τοῦ ἁγνοῦ, quaſi pium. Latini tamen ideò hoc nomen habere putãt, eò quòd præ cæteris animantibus matrem agnoſcant: adeò vt etiam ſi in magno grege errauerit, ſtatim balatu recognoſcat vocem parentis. *Hædi* ab edendo vocati. Parui enim pinguiſſimi ſunt, & ſaporis iocundi: vnde & edere: inde & edulium vocatur. *Hircus* laſciuum animal, & petulcum & feruens ſemper ad coitum: cuius oculi ad libidinem in tranſuerſum aſpiciunt: vnde & nomen traxit. Nam hirci ſunt oculorum anguli ſecundum Suetonium: cuius natura adeò calidiſſima eſt, vt adamantem lapidem, quem nec ignis, nec ferri domare valet materia, ſolus huius cruor diſſoluat. Maiores hirci *cinyphi* dicuntur à fluuio Cinife in Libya, vbi grandes naſcuntur. *Capros & capras* à carpendis virgultis quidam dixerunt. Alij quòd carpent aſpera. Nonnulli à crepitu crurum: vnde eas *capreas* vocitatas, quæ ſunt capræ agreſtes, quas Græci pro eo quòd acutiſſimè videant, ἀπὸ τοῦ ὀξὺ δέρκεσθαι, dorcadas appellauerunt. Morantur enim in excelſis montibus, & quamuis de longinquo, vident tamen omnes qui veniunt. Eædem autem & *capreæ*: eædem *ibices*, quaſi auices, eo quòd ad inſtar auium ardua & excelſa teneant, & in ſublimibus inhabitent, ita vt de ſublimitate vix humanis obtutibus pateant: vnde & meridiana pars *ibices aues* vocat, quæ Nili fluentis inhabitant. Hæc itaque animalia, vt diximus, in petris altiſſimis commorantur, vt ſi quando ferarum vel hominum aduerſitatem perſenſerint, de altiſſimis ſaxorum cacuminibus ſeſe præcipitantes in ſuis ſe cornibus illæſa ſuſcipiunt. *Cerui* dicti ἀπὸ τῶν κεράτων, id eſt, à cornibus: κέρατα enim Græcè cornua dicuntur. Hi ſerpentium inimici cùm ſe grauatos in infirmitate perſenſerint, ſpiritu nariũ eos extrahunt de cauernis: & ſuperata pernicie veneni eorum pabulo reparãtur. Dictamnum herbam ipſi prodiderunt. Nam & paſti excutiunt acceptas ſagittas. Mirantur autem ſibilum fiſtularum. Erectis auribus acutè audiunt, ſummiſſis nihil. Si quando immenſa flumina vel maria tranſnatant, capita clunibus præcedentium ſuperponunt, ſibique inuicem ſuccedentes nullum laborem ponderis ſentiunt. Τραγέλαφοι à Græcis nominati, qui dum eadẽ ſpecie ſint, vt cerui: villoſos tamen habent armos, vt hirci, & menta promiſſis hirſuta barbis, qui non alibi ſunt quàm circa Phaſidem. *Hinnuli* filij ſunt ceruorum, ab innuere dicti: quia ad nutum matris abſconduntur. *Damula* vocata, quòd de manu effugiat: timidum animal & imbecille: de quo Martialis: Dente tuetur aper, defendunt cornua ceruum. Imbelles damæ, quid niſi præda ſumus? *Lepus* quaſi leuipes, quia velociter currit. Vnde & Græcè pro curſu λαγὼς dicitur: velox eſt enim animal & ſatis timidum. *Cuniculi* genus agreſtium animalium, dicti quaſi caniculi, eo quòd canum indagine capiantur, vel excludantur ab ſpeluncis. *Sus* dicta, quòd paſcua ſubigat, id eſt terra ſubacta eſcas inquirat. *Verres*, quòd grandes habeat vires. *Porcus*, quaſi ſpurcus. Ingurgitat enim ſe cœno, luto immergit, limo illinit. Horat. Et amica luto ſus. hinc etiam ſpurcitia vel ſpurius nuncupatur. Porcorum pilos *ſetas* vocamus, & ſetas à ſue dicta: à quibus & *ſutores* vocantur, quòd ex ſetis ſuant, id eſt, conſuant pelles. *Aper* à feritate vocatus, ablata e litera, & ſubrogata p. Vnde & apud Græcos σῦς ἄγριος, id eſt, ferus dicitur. Omne enim quod ferum eſt & immite abuſiuè agreſte vocamus. *Iuuencus* dictus, eo quòd iuuare incipiat hominum vſus in excolenda terra, vel quia apud Gentiles Ioui ſemper vbique iuuencus immolabatur, nunquam taurus. Nam in victimis etiam ætas conſiderabatur. *Taurus* Græcum nomen eſt ſicut & bos. Indicis tauris color fuluus eſt, volucris pernicitas, pilis in contrarium verſis, caput circumflectunt flexibilitate qua volunt, tergi duricia omne telum reſpuunt immiti feritate. *Bouem* Græci βοῦν dicunt. Hunc Latini *trionem* vocant, eo quòd terram terat, quaſi terionem Neuius.

Trionem

Trionem hic moderatur ruſticus. Cuius latitudo pellium à mento ad crura, palearia dicuntur, à pelle ipſa, quaſi pelleatia, quod eſt generoſitatis in boue ſignum. Boum in ſociis eximia pietas. Nam alter alterum inquirit cum quo ducere collo aratra conſueuit, & frequenti mugitu pium teſtatur affectum ſi fortè defecerit. *Vacca* dicta, quaſi boacca. Eſt enim ex qualitate nobilium nominum: ſicut leo læna: draco dracæna. *Vitulus & vitula*, à viriditate vocati ſunt, id eſt, ætate viridi, ſicut virgo. *Vitula* autem parua eſt & nondum enixa. Nam enixa, *iuuenca* eſt aut *vacca*. *Bubali* vocati per deriuationem, quòd ſint ſimiles boum: adeò indomiti, vt præ feritate iugum ceruicibus nõ recipiant. Hos Africa procreat. *Vri* agreſtes boues ſunt in Germania, habentes cornua intantum protenſa, vt regiis menſis inſigni capacitate ex eis gerulæ fiant. *Camelis* cauſa momen dedit, ſiue quòd quando onerantur, vt breuiores & humiles fiant, accumbant, quia Græci χαμαὶ humile & breue dicunt: ſiue quia curuus eſt dorſo. Camor enim verbo Græco curuum ſignificat. Hos licet & aliæ regiones mittant, ſed Arabia plurimos. Differũt autem ſibi. Nam Arabici bina tubera in dorſo habent: reliquarum regionum ſingula. *Dromeda* genus eſt camelorum, minoris quidem ſtaturæ, ſed velocioris. Vnde & nomen habet. Nam δρόμος Græcè curſus velocitas appellatur. Centum & amplius miliaria vno die pergere ſolet. Quod animal ſicut bos & ouis & camelus ruminat. *Ruminatio* autem dicta eſt à rumine eminente gutturis parte: per quam dimiſſus cibus à certis animalibus reuocatur. *Aſinus* & aſellus à ſedendo dictus, quaſi aſſedus: ſed hoc nomen quod magis equis conueniebat, ideo hoc animal ſumpſit, quia priuſquam equos caperent homines, huic præſidere ceperunt. Animal quippe tardum & nulla ratione renitens, ſtatim vt voluit ſibi homo ſubſtrauit. *Onager* interpretatur aſinus ferus. ὄνον quippe Græci aſinum vocant: ἄγριον ferum. Hos Africa habet magnos, id eſt, indomitos, & in deſerto vagantes. Singuli autem fœminarum gregibus præſunt. Naſcentibus maſculis celant, & teſticulos eorum morſu detruncant: quod tamen cauentes matres eos in ſecretis locis occultant. *Aſini Arcadici dicti*, quòd ab Arcadia primùm vecti ſint magni & alti. Minor autẽ aſellus agro plus neceſſarius eſt, quia & laborem tolerat & negligentiam propemodum non recuſat. *Equi* dicti, eò quod quando quadrigis iungebantur, æquabantur, paréſque forma & ſimiles curſu copulabantur. *Caballus* à cauando dictus, propter quod gradiens vngula impreſſa terram concauet, quòd reliqua animalia non habent. Inde & ſonipes quod pedibus ſonat. *Viuacitas equorum* multa: exultant enim in campis, odorantur bellum, excitantur ſonitu tubæ ad prælium: voce accenſi ad curſum prouocantur. dolent cùm victi fuerint: exultant cùm vicerint. Quidam hoſtes in bello ſentiunt, adeò vt aduerſarios morſu petant. Aliqui etiam proprios dominos recognoſcunt: obliti manſuetudinis, ſi mutentur: aliquid præter dominum nullum dorſo recipiunt. Interfectis vel morientibus dominis multi lachrymas effundunt. Solius equi eſt propter hominem lachrymari, & doloris affectum ſentire. Vnde & in centauris equorum & hominum natura permixta eſt. Solent enim ex equorum mœſtitia vel alacritate euentum futurum dimicaturi colligere. Ætas longæua equis Perſicis, Vngaricis, Epiroticis ac Siculis: in annis vltra quinquaginta: breuior autem Hiſpanis ac Numidis & Gallicis, frequens opinio eſt. *In generoſis equis*, vt aiunt veteres, *quatuor ſpectantur*: forma, pulchritudo, meritum, atque color. *Forma* vt ſit validum corpus & ſolidum robore, conueniens altitudo, latitudo, latus longum ſubſtrictius, maximæ & rotundæ clunes, pectus latè patens, corpus omne muſculorum denſitate nodoſum, pes ſiccus, & cornu concauo ſolidatus. *Pulchritudo*, vt ſit exiguum caput, & ſiccum, pelle propè oſſibus adhærente, aures breues & acutæ, oculi magni, nares patulæ, & erecta ceruix, coma denſa & cauda, vngularum ſoliditatis fixa rotunditas. *Meritum*, vt ſit animo audax, pedibus alacer, trementibus membris, quod eſt indicium fortitudinis: quique ex ſumma quiete facilè concitetur: vel excitata feſtinatione non difficilè teneatur. Motus autem equi in naribus intelligitur: virtus in membris trementibus. *Color* hic præcipuè ſpectandus: *badius*, *aureus*, *roſeus*, *mirteus*, *ceruinus*, *giluus*, *glaucus*, *ſcutulatus*, *canus*, *candidus*, *albus*, *guttatus*, *niger*. Sequenti autem ordine, *varius* ex nigro badióque diſtinctus: reliquis *varius* color, vel *cinereus* deterrimus. *Badium* autem antiqui vadium dicebant, quòd inter cætera animalia fortius vadat. Ipſe eſt & *ſpadix*, quem phœnicatum vocant: & dictus ſpadix à colore palmæ, quam Siculi *ſpadicam* vocant. *Glaucus* verò eſt veluti pictos oculos habens, & quodam ſplendore perfuſos. Nam *glaucum* veteres dicebant album. *Giluus* autem *melinus* color eſt ſubalbidus. *Guttatus*, albus nigris interuenientibus punctis. *Candidus* autem & albus inuicem ſibi differunt. Nam albus cum quodam pallore eſt: candidus verò, niueus & pura luce perfuſus. *Canus* dictus, quia ex candido colore & nigro eſt. *Scutulatus* vocatus propter orbes quos habet candi-

dos inter purpureos. *Varius*, quòd vias habeat colorum imparium. Qui autem albos tantum pedes habent, petali appellantur: qui frontem albam, calidi. *Ceruinus* eſt, quem vulgò gauranem dicunt. *Aeranem* idem vulgus vocat, quòd in modum Ærei ſit coloris. *Mirteus* autem eſt preſſus in purpura. *Doſinus* autem dictus, quòd ſit color eius de aſino: idem & *cinereus*. Sunt autem hi de agreſti genere orti: quos *equiferos* dicimus, & proinde ad vrbanam dignitatem tranſire non poſſunt. *Mauron* niger eſt. *Nigrum* enim Græci μαῦρον vocant. *Mannus* verò equus breuior eſt', quem vulgò, *brunitum* vel *brunitium* vocant. *Veredos* antiqui dixerunt, quòd veherent rhedas, id eſt, ducerent, vel quòd vias publicas currant: per quas & rhedas ire ſolitum erat. *Equorum tria* ſunt *genera*: vnum *generoſum*, præliis & oneribus aptum: alterum *vulgare* atque *gregarium* ad vehendum, non ad equitandum aptum: tertium ex permixtione diuerſi generis ortum, quod etiam *bigenerum* dicitur: quia ex diuerſis naſcitur, vt mulus. *Mulus* autem à Græco tractum vocabulum habet, Græcè enim quod iugo piſtorum ſubactus, tardas molendo ducat in girum molas. Judæi aſſerunt quòd Ana abnepos Eſau equarum greges ab aſinis in deſerto ipſe fecerit primus aſcendi, vt mulorum inde noua contra naturam animalia naſcerentur. Onagros quoque admiſſos eſſe ob hoc ad aſinas: & ipſum iſtiuſmodi reperiſſe concubitum, vt velociſſimi ex his aſini naſcerentur. Induſtria quippe humana diuerſum animal in coitu coegit: ſicque adulterina commixtione genus aliud reperit: ſicut & Iacob contra naturam colorum ſimilitudines procurauit. Nam tales fœtus oues illius concipiebant, quales vmbras arietum deſuper aſcendentium in aquarum ſpeculo contemplabantur. Denique & hoc ipſum in equarum gregibus fieri fertur, vt generoſos obiiciant equos viſibus concipientium, quo eorum ſimiles concipere & creare poſſint. Nam & columbarum dilectores depictas ponunt pulcherrimas columbas eiſdem locis, quibus illæ verſantur, quo rapiente viſu ſimiles generent. Inde eſt quòd quidam grauidas mulieres iubent nullos intueri turpiſſimos animalium vultus, vt cynocephalos & ſimias, ne viſibus occurrentes ſimiles fœtus pariant. Hanc enim fœminarum dicunt eſſe naturam, vt quales proſpexerint, ſiue mente conceperint in extremo voluptatis æſtu dum concipiunt, talem ſobolem procreent. Etenim animal in vſu Venereò formas extrinſecus intus tranſmittit, eorúmque ſaciata typis rapit ſpecies eorum in propriam qualitatem. In animantibus *bigenera* dicuntur, quæ ex diuerſis naſcuntur, vt *mulus* ex equa & aſino: *burdo* ex equo & aſina: *hibridæ* ex apris & porcis: *titirus* ex oue & hirco: *muſino* ex capra & ariete. Eſt autem dux gregis.

De beſtiis. CAP. II.

BEſtiarum vocabulum propriè conuenit leonibus, tigribus, pardis, & vulpibus, canibúſque & ſimiis & cæteris quæ vel ore vel vnguibus ſæuiunt, exceptis ſerpentibus. *Beſtiæ autem* dictæ à vi qua ſæuiunt. *Feræ* appellatæ, quòd naturali vtantur libertate, & deſiderio ſuo ferantur. Sunt autem liberæ earum voluptates, & huc atque illuc vagantur, & quo animus duxerit eò feruntur. *Leonis* vocabulum ex Græca origine inflexum eſt in Latinum. Græcè enim λέων vocatur, & eſt nomen nothum, quia ex parte corruptũ. *Leæna* verò totum Græcum eſt, ſicut & dracæna. Vt autem leæna lea dicatur, vſurpatum eſt à poetis. Leo autem Græcè, Latinè rex interpretatur, eò quòd ſit princeps omnium beſtiarum. Cuius genus trifarium dicitur. E quibus breues ac iuba criſpa, imbelles ſunt: longi & coma ſimplici acres. Animos eorum frons & cauda indicat. Virtus eorum in pectore: firmitas in capite. Septi autem à venatoribus terram contuentur, quo minus conſpectis venabulis terreantur. Rotarum timent ſtrepitus, ſed ignis magis. Cùm dormierint vigilant oculi: cùm ambulant cauda ſua cooperiunt veſtigia ſua, ne eos venator inueniat. Cùm genuerint catulum, tribus diebus & tribus noctibus catulus dormire fertur. tunc deinde patris fremitu vel rugitu veluti tremefactus cubilis locus, ſuſcitare dicitur catulum dormientem. Circa hominem leonum natura eſt benigna, vt niſi læſi nequeant iraſci. Patet enim eorum miſericordia exemplis aſſiduis. Proſtratis enim parcunt: captiuos obuios repatriare permittunt: hominem non niſi in magna fame interimunt. De quibus Lucretius: Scymníque leonum, &c. *Tigris* vocata propter volucrem fugam. Ita enim nominant Perſæ & Medi ſagittam. Eſt enim beſtia variis diſtincta maculis, virtute & velocitate mirabilis: ex cuius nomine flumen Tigris appellatur, quòd is rapidiſſimus ſit omnium fluuiorum. Has magis Hircania gignit. *Panther* dictus ſiue quòd omnium animalium amicus ſit, excepto dracone, ſiue quia & ſui generis ſocietate gaudet, & ad eandem ſimilitudinem quicquid accipit reddit. πᾶν enim omne dicitur. Beſtia eſt hæc minutis orbiculis ſuperpicta, ita

picta, ita vt oculatis ex fuluo circulis, nigra vel alba diſtinguatur varietate. Hæc ſemel omnino parturit: cuius cauſæ ratio manifeſta eſt. Nam cùm in vtero matris coaluere catuli, maturiſque ad naſcendum viribus pollent, odiunt temporum moras. Itaque oneratam fœtibus vuluam tanquam obſtantem partui vnguibus lacerãt: effundit illa partum ſeu potius dimittit, dolore cogẽte. Ita poſtea corruptis & cicatricoſis ſedibus genitale ſemen infuſum non erit acceptum, ſed irritum reſilit. Nam Plinius dicit animalia cum acutis vnguibus frequenter parere non poſſe. Vitiantur enim intrinſecus ſe mouentibus catulis. *Pardus* ſecundus poſt Pantherem eſt, genus varium & velociſſimum, & præceps ad ſanguinem. Saltu enim ad mortem ruit. *Leopardus* ex adulterio leænæ & pardi naſcitur, & tertiam originem efficit: ſicut & Plinius in naturali hiſtoria dicit, leonem cum parda: aut pardum cum leæna concumbere, & ex vtroque coitu degeneres partus creari, vt mulus ex equa & aſino. *Rinoceros* à Græcis vocatus Latinè interpretatur in nare cornu. Idem & monoceros, id eſt, vnicornis, eo quòd vnũ cornu in media fronte habeat pedum quatuor: ita acutum & validũ, vt quidquid impetierit, aut vẽtilet, aut perforet. Nam & cum elephante ſæpe certamen habet, & in ventre vulneratum proſternit. Tantæ autem eſt fortitudinis, vt nulla venantium virtute capiatur: ſed, ſicut aſſerunt qui naturas animalium ſcripſerunt, virgo puella præponitur, quæ venienti ſinum aperit: in quo ille omni ferocitate depoſita caput ponit: ſicque ſoporatus velut inermis capitur. *Elephantem* Græci à magnitudine corporis vocatum putant, quòd formam montis præferat. Græcè enim mons elifio dicitur. Apud Indos autem à voce *barro* vocatur. Vnde & vox eius *barritus* dicitur, & dentes eius *ebur*. Roſtrum autem *promoſcida* dicitur, quo ille pabulum ori admouet, & eſt angui ſimilis, vallo munitus eburneo. Hos *boues Lucanos* vocabant antiqui Romani: boues, quia nullum animal grandius videbant: Lucanos, quia in Lucania illos primus Pirrhus in prælio obiecit Romanis. Nam hoc genus animantis in rebus bellicis aptum eſt. In eis enim Perſæ & Indi ligneis turribus collocatis, tanquam de muro iaculis dimicãt. Intellectu autem & memoria multa vigent. Gregatim incedunt: motu quo valent ſalutant homines: murum fugiunt: auerſi coeunt: quando autem parturiunt, in aquis vel inſulis dimittunt fœtus, propter dracones, quia inimici ſunt & ab eis implicanti necãtur. Biennio autem portant fœtus, nec amplius quàm ſemel gignunt, nec plures, ſed tantùm vnum. Viuunt autem annos trecentos. Apud ſolam Africam & Indiam elephanti prius naſcebantur: nunc ſola eos India gignit. *Gryphus* vocatur, quòd ſit animal pennarum & quadrupes. Hoc gen⁹ ferarum in Hyperboreis montibus naſcitur. omni parte corporis leones ſunt: alis & facie aquilis ſimiles, equis vehementer infeſti. Nam & homines viuos diſcerpunt. *Cameleon* non habet vnum colorem, ſed diuerſa varietate conſperſus, vt pardus. Dict⁹ autem ita, eo quòd cameli ſimilitudinem habet & leonis: huius cameleõtis corpuſculum ad colores quos videt facillima conuerſione variatur, quod animalium aliorum non eſt ita ad conuerſionem facilis corpulentia. *Cameleonpardus* dictus, quòd dum ſit vt pardus albis maculis ſuperaſperſus, collo equo ſimilis, pedibus bubalis, capite tamen camelo eſt ſimilis: hunc Æthiopia gignit. *Lynx* dictus, quia in luporum genere numeratur: beſtia maculis diſtincta terga, vt pardus, ſed ſimilis lupo. Vnde & ille λύκος, iſte lynx. Huius vrinam conuerti in duritiem precioſi lapidis dicunt, qui *Ligurius* appellatur, quòd & ipſos lynces ſentire, hoc documẽto probatur. Nam egeſtum liquorem arenis inquantum potuerint, contegunt, inuidia quadam naturæ, ne talis egeſtio trãſeat in vſum humanum. Lynces dicit Plinius. Secundus extra fœtũ vnum non admittere. *Caſtores* à caſtrando dicti ſunt. Nam teſticuli eorum apti ſunt medicaminibus. propter quod cùm præſenſerint venatorem, ipſi & ſe caſtrant & morſibus vires ſuas amputant. De quibus Cicero in Scautiana, redimunt ſe à parte corporis, propter quod maximè expetuntur. Iuuenalis: --Qui ſe, Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damnum Teſticuli---. Ipſi ſunt & *Fibri*, qui etiam *Pontici canes* vocantur. *Vrſus* fertur dictus, quòd ore ſuo formet fœtus, quaſi orſus. Nam aiunt eos informes generare partus, & carnem quandam naſci, quam mater lambendo in membra componit. Vnde eſt illud: Sic format lingua fœtum cùm protulit vrſa. Sed hoc immaturitas partus facit, denique triceſimo die generat. Vnde euenit, vt præcipitata fœcunditas informis procreetur. Vrſorum caput inualidum: vis maxima in brachiis & in lumbis. Vnde interdum erecti inſiſtunt. *Lupus* Græca deriuatione in linguam noſtram transfertur. Lupos enim illi λύκους dicunt: λύκος autem Græcè à morſibus appellatur, quòd rabie rapacitatis quæque inuenerit, trucidet. Alij lupos vocatos aiunt, quaſi leopos, quòd quaſi leoni, ita ſit illi virtus in pedibus: vnde quicquid pede preſſerit, non viuit. Rapax autem beſtia & cruoris appetens: de quo ruſtici aiunt, vocem hominem perdere, ſi eũ prior lupus viderit. Vnde & ſubitò tacenti dicitur, Lupus in fabula. Certè ſi ſe prius viſum ſenſerit, deponit feritatis audaciam. Lupi toto anno non amplius quàm duodecim diebus

coeunt: famem diu portant, & poſt longa ieiunia multum deuorãt. Lupos Æthiopia mittit ceruice iubatos, & tantum varios, vt nullum colorem dicant illis abeſſe. *Canis* nomen Latinum, Græcam etymologiam videtur habere. Græcè enim *κύων* dicitur: licet eum quidam à canore latratus appellatum æſtiment, eo quòd inſonet: vnde & canere. Nihil autem ſagacius canibus. Plus enim ſenſus cæteris animalibus habent. Namque ſoli ſua nomina recognoſcunt: dominos ſuos diligunt: dominorum tecta defendunt: pro domino ſuo ſe morti obiiciunt: voluntariè cum domino ſuo ad prædam currunt: corpus domini ſui etiam mortuum non relinquunt. Quorum poſtremò naturæ eſt, extra homines eſſe non poſſe. In canibus duo ſunt ſpectanda, aut fortitudo, aut velocitas. *Catuli* abuſiuè dicuntur quarumlibet beſtiarum filij. Nam catuli propriè canum ſunt, per diminutionem diſtincti. *Lyciſci* autem dicuntur, vt ait Plinius, canes nati ex lupis & canibus, cùm inter ſe fortè miſcentur. Solent & fœminæ canes noctu in ſyluis alligatæ admitti ad beſtias tygres, à quibus inſiliri & naſci ex eodem fœtu canes adeò acerrimos & fortes, vt in complexu leones proſternant. *Vulpes* dicta, quaſi volupes. Eſt enim volubilis pedibus, & nunquam rectis itineribus, ſed tortuoſis anfractibus currit, fraudulentum animal, inſidiíſque decipiens. Nam dum non habuerit eſcam, fingit mortem: ſícque deſcendente; quaſi ad cadauer volucres rapit & deuorat. *Simia* Græcum eſt nomen. i. preſſis naribus. Vnde & Simias dicimus, quòd ſuppreſſis naribus ſint, & facie fœda, rugis turpiter follicantibus: licet & capellarum ſit preſſum habere naſum. Alij ſimias Latino arbitrantur ſermone vocatas, eo quòd multa in eis ſimilitudo humanæ rationis ſentitur, ſed falſum eſt. Hæ elementorum ſagaces noua luna exultant: medio & caua triſtantur. Fœtus quos amant ante ſe geſtant: neglecti circa matrem hærent. Harum genera quinque ſunt, ex quibus *cercopitheci* caudas habent. *Simia* enim cum cauda eſt, quam quidam cruda vocant. *Sfingæ* villoſæ ſunt comis, mammis prominentibus: dociles ad feritatis obliuionem. *Cynocephali* & ipſi ſimiles ſimiis, ſed facie ad modum canis, vnde & nuncupati. *Satyri* facie admodum grata & geſticulatis motibus inquieti. *Callitriches* toto penè aſpectu & cæteris diſtant. Sunt enim in facie producta barba, & lata cauda. *Leontophonos* beſtia modica, & ex eo ita vocata, quia capta exuritur: eiúſque cinere aſperſæ per compita ſemitarum leones necant, ſi quantuluncunque ex illis ſumpſerint. *Hiſtrix* animal in Africa erinacij ſimile, vocatum à ſpinarum ſtridore, quas tergo laxatas emittit, vt canes inſequentes vulneret. *Enhydros* beſtiola ex eo nuncupata, quod in aquis verſetur: & maximè in Nilo. Quæ ſi inuenerit dormiẽtem crocodilum, volutat ſe in lutum primum, & intrat per os eius in ventrem, & carpens omnia interiora eius, exit viua de viſceribus crocodili, ipſo mortuo. Hinc *ἰχνεύμων* Græcè vocatus, eò quòd odore ſuo & ſalubria ciborum & venenoſa prodentur. De quo Dracontius ait: Prædicit ſuillus vim cuiuſcunque veneni. *Suillus* autem à ſetis eſt nuncupatus. Hi etiam ſerpentes inſequitur, qui, cùm aduerſus aſpidem pugnat, caudam erigit, quam aſpis maximè obſeruat quaſi minantem: ad quam cùm vim ſuam transfert: decepta corripitur. *Muſio* appellatus, quòd muribus infeſtus ſit. Hunc vulgus *captum* à captura vocant. Alij dicunt quòd captat, id eſt, videt. Nam tanto acutè cernit, vt fulgore luminis noctis tenebras ſuperet. Vnde & à Grǣcis venit *catus*, id eſt, ingenioſus, [illegible]. *Furo* à furuo dictus: vnde & *fur*. Tenebroſos enim & occultos cuniculos effodit, & eiicit prædam quam inuenerit. *Melo*, quod ſit rotundiſſimo membro, vel quòd fauos petat, & aſſiduè mela captet.

De minutis animantibus. CAP. III.

MVs puſillum animal, Græcum illi nomen eſt: quicquid verò ex eo trahit Latinum fit. Alij dicunt mures, quòd ex humore terræ naſcuntur. Nam mus terra, vnde & humus. His in plenilunio iecur creſcit: ſicut quædam maritima augentur, quæ rurſus decreſcente luna deficiunt. *Sorex* Latinum eſt, eo quòd rodant, & in modum ſerræ præcidant. Antiqui autem ſoricem, *ſauricem* dicebant: ſicut & clodum *claudum*. *Muſtella* dicta, quaſi mus longus. Nam telum à longitudine dictum. Hæc ingenio ſubdola, in domibus vbi nutrit catulos ſuos, transfert mutátque ſedem. Serpentes etiam muréſque perſequitur. *Duo* autem ſunt *genera muſtelarum*. Alterũ enim *ſylueſtre* eſt diſtans magnitudine, quod Græci *ἰκτίδας* vocant: alterum *in domibus oberrans*. Falſo autem opinantur, qui dicunt muſtelam ore concipere, aure effundere partum. *Muſaraneum*, cuius morſu aranea moritur. Eſt in Sardinia animal perexiguum, araneæ forma, quæ *ſolifuga* dicitur: eo quòd diem fugiat. In metallis argentariis plurima eſt, occulto reptans, & per imprudentiam ſuperſedentibus peſtem facit. *Talpa* ideo dicta, quòd ſit damnata cæcitate perpetua & tenebris. Eſt enim abſque oculis, ſemper quoque terram fodit, & humum egerit, atque radices ſubter frugibus comedit, quam Græci *ἀσπάλακα* vocant. *Glires* dicti ſunt, quia pingues eos efficit ſomnus. Nam *gliſcere* dicimus creſcere. Hyeme enim tota dormiunt & immobiles quaſi

quaſi mortui iacent, tempore æſtiuo reuiuiſcunt. *Ericius*, animal ſpinis coopertum, quod exinde dicitur nominatum, eo quòd ſubrigit ſe quando ſpinis ſuis clauditur, quibus vndique protectus eſt contra inſidias. Nam ſtatim vt aliquid ſenſerit, primùm ſe ſubrigit: atque in globum conuerſus, in ſua ſe arma recolligit. Huius prudentia quædam eſt. Nam dum abſciderit vuam de vite, ſupinus ſeſe volutat ſuper eam, & ſic eam exhibet natis ſuis. *Grillus*, nomen à ſono vocis habet. Hic retrò ambulat, terram terebrat, ſtridet noctibus, venatur eum formica circumligata capillo in cauernam eius coniecta, afflata prius puluere ne ſe abſcondat. Ita formicæ complexibus trahitur. *Formica* dicta, eo quòd ferat micas farris, cuius ſolertia multa. Prouidet enim in futurum, & præparat in æſtate quòd hyeme comedat. In meſſe autem eligit triticum: hordeum non tangit. Dum pluit ei ſuper frumentum, totum eiicit. *Dicuntur in Aethiopia eſſe formicæ ad canis formam*, quæ arenas aureas pedibus eruunt, quas cuſtodiunt ne quis auferat, captantes ad necem perſequuntur. *Formicoleon*, ob hoc vocatus, quia eſt vel formicarum leo, vel certè formica pariter & leo. Eſt enim animal paruum formicis ſatis infeſtum, quòd ſe in puluere abſcondit, & formicas frumenta geſtantes interficit. Proinde autem leo & formica vocatur, quia aliis animalibus vt formica eſt: formicis autem vt leo eſt.

De ſerpentibus. CAP. IIII.

ANguis vocabulum omnium ſerpentium genus, quod plicari & contorqueri poteſt. Et inde anguis, quòd anguloſus & nunquam ſit rectus. Angues autem apud gentiles pro geniis lucorum erant habiti ſemper: vnde & Perſius: Pinge duos angues pueri ſacer eſt locus. *Colubrum*, conſtat ab eo dictum, quòd colat vmbras, vel quòd in lubricos tractus flexibus ſinuoſis labatur. Nam *lubricum* dicitur, quicquid labitur dum tenetur, vt piſcis & ſerpens. *Serpens* autem nomen accepit, quia occultis acceſſibus ſerpit: non apertis paſſibus, ſed ſquamarum minutiſſimis niſibus repit. Illa autem quæ quatuor pedibus nituntur, ſicut lacerti & ſtelliones, non ſerpentes ſed *reptilia* nominantur. Serpentes autem reptilia ſunt, quia ventre & pectore reptant. Quorum tot venena, quot genera: tot pernicies, quot ſpecies: tot dolores, quot colores habentur. *Draco*, maior cunctorum ſerpentium, ſiue omnium animantium ſuper terram. Hunc Græci δράκοντα vocant. Vnde & deriuatum eſt in Latino vt diceretur draco, quia ſæpe à ſpeluncis abſtractus fertur in aerem, concitatúrque propter eum aer. Eſt autem criſtatus ore paruo: & artis fiſtulis per quas trahit ſpiritum, & linguam exerit. Vim autem non in dentibus, ſed in cauda habet, & verbere potius quàm rictu nocet. Innoxius autem eſt à venenis: ſed ideo huic ad mortem faciendam venena non eſſe neceſſaria, quia ſi quem ligauerit, occidit. A quo nec elephas tutus eſt ſui magnitudine corporis. Nam circa ſemitas deliteſcens, per quas elephanti ſolito gradiuntur: crura eorum nodis eligat, ac ſuffocatos perimit. Gignitur autem in Æthiopia & India, in ipſo incendio iugis æſtus. *Baſiliſcus*, Græcè, Latinè interpretatur regulus, eo quòd rex ſerpentiũ ſit: adeò vt eũ videntes fugiant, quia olfactu ſuo eos necat: nam & hominem, vel ſi aſpiciat, interimit. Siquidem ad eius aſpectum nulla auis volans illæſa tranſit: ſed quamuis procul ſit, eius ore combuſta deuoratur. A muſtelis tamen vincitur, quas illic homines inferunt cauernis, in quibus deliteſcit. Itaque ea viſa fugit, quem illa perſequitur & occidit. Nihil enim parens ille rerum ſine remedio conſtituit. Eſt autem longitudine ſemipedalis: albis maculis lineatus. *Reguli* autem, ſicut ſcorpiones, arentia quæque ſectantur, & poſtquam ad aquas venerint, ibique aliquem momorderint, ὑδροφόβους & lymphaticos faciunt. *Sibilus*, idem eſt qui & regulus. Sibilo enim occidit antequam mordeat vel exurat. *Vipera* dicta, quòd vi pariat. Nam cùm venter eius ad partum intumuerit, catuli non expectantes naturæ maturam ſolutionem, ſed corroſis eius lateribus vi erumpunt cum matris interitu. Lucanus: Viperei coeunt abrupto corpore nati. Fertur autem quòd maſculus ore inſerto viperæ ſemen expuat. Illa autem ex voluptate libidinis in rabiem verſa, caput maris ore receptum præcidit. Ita fit vt parens vterque pereat, maſculus dum coit, fœmina cùm parturit. Ex vipera autem paſtilli fiunt, qui θηριακοὶ vocantur à Græcis. *Aſpis* vocata, quòd morſu venena immittat & aſpergat: ἰὸς enim Græci venenum dicunt: & inde aſpis quòd morſu venenato interimat. Huius diuerſa genera & ſpecies, & diſpares effectus ad nocendum: fertur enim aſpis cùm ceperit pati incantatorem, qui eam quibuſdam carminibus propriis euocat, vt eam de cauerna educat: illa autem cùm exire noluerit, vnam aurem ad terram premit, alteram cauda obturat & operit: atque ita voces illas magicas non audiens, non exit ad incantantem. *Dipſas*, genus eſt aſpidis, quæ Latinè ſitula dicitur, quia quem momorderit, ſiti perit. *Hypnalis*, genus aſpidis dicta, quòd ſomno necat. Hãc ſibi Cleopatra appoſuit, ac ita morte quaſi ſomno ſoluta eſt. *Hemorrhois aſpis* nuncupatur, eo quòd ſanguinem ſudet qui ab eo morſus

fuerit: ita vt diſſolutis venis, quicquid vitæ eſt per ſanguinem euocet. Græcè enim ſanguis αἷμα dicitur. *Preſter aſpis*, ſemper ore patenti & vaporante currit. Cuius poeta ſic meminit: Oráque diſtendens auidus fumantia preſter. Hic quem percuſſerit, diſtenditur, enormique corpulentia necatur. Extuberatum enim putredo ſequitur. *Seps*, tabificus aſpis, qui dum momorderit hominem, ſtatim eum conſumit: ita vt liqueſiat totus in ore ſerpentis. *Ceraſtes*, ſerpens dictus, eo quòd in capite cornua habeat ſimilia arietum. Κέρατα enim Græci cornua vocant: ſunt autem illi quadrigemina cornicula: quorum oſtentatione, veluti eſca, illiciens ſollicitata animalia perimit. Totum enim corpus arenis tegit: nec vllum indicium ſui præbet, niſi ex ea parte qua inuitatas aues vel animalia capit. Eſt enim flexuoſus plus quàm alij ſerpentes, ita vt ſpinam non habere videatur. *Scitalis*, ſerpens vocatus, eo quòd tanta præfulget tergi varietate, vt notarum gratia retardet aſpicientes: & quia reptando pigrior eſt, quos aſſequi non valet miraculo ſui ſtupentes capit. Tanti autem feruoris eſt, vt etiam hyemis tempore exuuias corporis feruentis exponat. De quo Lucanus: Et ſcitale ſparſis etiam nunc ſola pruinis Exuuias poſitura ſuas —. *Amphibæna* dicta, eo quòd duo capita habeat: vnum in loco ſuo: alterum in cauda, currens ex vtroque capite, tractu corporis circulato. Hęc ſola ſerpentium frigori ſe committit: prima omniũ procedens. De qua Lucanus: Et grauis in geminum vergens caput amphiſibæna. Cuius oculi lucent veluti lucernæ. *Enhydris*, coluber in aqua viuens. Græci enim ὕδωρ aquam vocant. *Hydros*, aquatilis ſerpens, à quo icti obturgeſcunt, cuius quidam morbum *Boam* dicunt, eo quòd fimo bouis remedietur. *Hydra* draco multorum capitum: qualis fuit in Lerna palude prouinciæ Arcadiæ: hæc Latinè exedra dicitur, quòd vno cæſo tria capita excreſcant: ſed hoc fabuloſum eſt. Nam conſtat Hydram lacum fuiſſe euomentem aquas, vaſtantem vicinam ciuitatem, in quo, vno meatu clauſo, multi erumpebant. Quod Hercules videns, loca ipſa exuſſit: & ſic aquæ clauſit meatus. Nam Hydra ab aqua dicta eſt. *Chelydros*, ſerpens, qui & cherſydros dicitur, quia & in aquis & in terris moratur. Nam χέρσον dicunt Græci terram, ὕδωρ aquam: hic per aquam labitur, terram fumare facit: quem ſic Macer deſcribit: Seu terga exſpirant ſpumantia virus: Seu terram fumat, qua teter labitur anguis. Et Lucanus: Tractique via fumante Chelydri. Semper enim directus ambulat. Nam ſi torſerit ſe dum currit, ſtatim crepat. *Natrix*, ſerpens aquam veneno inficiens. In quocunque enim fonte fuerit, veneno eum immiſcet: de quo Lucanus, Et Natrix violator aquæ —. *Cencris*, ſerpens inflexuoſus, quæ ſemper iter rectum efficit. De quo Lucanus: Et ſemper recto lapſurus limite Cencris. *Parias*, ſerpens qui ſemper in cauda ambulat, & ſulcum facere videtur. De quo idem Lucanus: Quo contemptus iter cauda ſulcare Parias. *Boas*, anguis Italiæ immenſa mole: perſequitur greges armentorum & bubalos, & plurimo lacte irriguis vberibus ſe innectit & ſugens interimit: atque inde à boum populatione Boas nomen accepit. *Iaculus*, ſerpens volans. De quo Lucanus: Iaculique volucres. Exiliunt enim in arboribus, & dum aliquod animal obuium fuerit, iactant ſe ſuper illud & perimunt. Vnde & Iaculi dicti ſunt. In Arabia autem ſerpentes ſunt cum alis, quæ Sirenæ vocantur, quæ non ſolùm plus currunt equis, ſed etiam volare dicuntur: quorum tãtum virus eſt, vt morſum ante mors inſequatur, quàm dolor. *Obites* dicta, quòd colorem arenæ habeat. De qua poeta: Quàm paruis maculis Teuſanus obites Concolor exuſtis atque indiſcretus arenis Admotus. *Seps*, exigua ſerpens, quæ non ſolùm corpus, ſed & oſſa veneno conſumit. Cuius poeta ſic meminit: Oſſáque diſſoluens cum corpore tabificus Seps. *Dipſas*, ſerpens tantæ exiguitatis fertur, vt cùm calcatur non videatur. Cuius venenum antè extinguit quàm ſentiatur, vt facies præuenta morte, nec triſtitiam induat morituri. De quo poeta: Signiferum iuuenem Tyrrheni ſanguinis Aulum Torta caput retrò dipſas calcata momordit, Vix dolor aut ſenſus dentis fuit —. *Salpinga*, ſerpens eſt, quæ non videtur. *Cæcula* dicta, eo quòd parua ſit, & non habeat oculos. *Centupeda*, à multitudine pedum dicta. *Brucus* eſt, cuius penè totum corpus in ventre colligitur. *Lacertus*, reptilis genus eſt, vocatus ita, quòd brachia habeat. Genera lacertorum plura, vt botrax, ſalamandria, ſaura, ſtellio. *Botrax* dicta, quod ranæ habeat faciem. Nam Græci ranam βάτραχον vocant. *Salamandria* vocata, quod contra incendia valeat: cuius inter omnia venenata vis maxima eſt. Cætera enim ſingulos feriunt. hæc plurimos pariter interemit: nam ſi arbori irrepſerit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ea ederint, occidit, quæ etiam ſi in puteum cadat, vis veneni eius potantes interficit. Iſta contra incendia repugnans, ignes ſola animalium extinguit. Viuit enim in mediis flammis ſine dolore & conſumptione, & non ſolùm quia non vritur, ſed extinguit incendium. *Saura* lacertus, qui quando ſeneſcit, cæcantur oculi eius, & intrat in foramen parietis aſpi-

aſpicientis contra Orientem, & orto ſole intendit & illuminatur. *Stellio* de colore nomen habet inditum. Eſt enim tergore pictus lucentibus guttis in modum ſtellarum. De quo Ouidius, Aptúmque colori. Nomen habet, variis ſtellatus corpore guttis. Hic autẽ ſcorpionibus adeò contrarius traditur, vt viſo eo pauorem iis afferat & torporem. Sunt & alia genera ſerpentium, vt *Admodite, Elephantie, Chamædracontes*. Poſtremò quantus nominum, tantus mortium numerus. ¶ Omnes autem ſerpentes natura ſua frigidi ſunt, nec percutiunt, niſi quando caleſcunt. Nam quando ſunt frigidi, nullum tangunt. Vnde & venena eorũ plus die quàm nocte nocent. Torpent enim noctis algore, & meritò, quia frigidi ſunt nocturno rore. In ſe enim adducunt vaporem corporis gelidæ peſtes, & natura frigidæ. Vnde & hyeme in nodos torquentur, ęſtate ſoluuntur. Inde eſt, quòd dum quidquam ſerpentium veneno percutitur, primùm obſtupeſcit: & poſtea vbi in illo calefactum ipſum virus exarſerit, ſtatim & hominem extinguit. *Venenum* autem dictum, eò quòd per venas vadit. Infuſa enim peſtis eius per venas vegetatione aucta diſcurrit, & animam extinguit. Vnde non poteſt venenũ nocere, niſi hominis tetigerit ſanguinem, Lucanus, Noxia ſerpentum eſt admixto ſanguine peſtis. Omne autem venenum frigidum eſt, & ideò anima quæ ignea eſt, fugit venenum frigidum. In naturalibus bonis, quæ nobis & irrationabilibus animantibus videmus eſſe communia, viuacitate quadam ſenſus ſerpẽs excellit. Vnde & legitur in Geneſi: Serpens autem erat ſapientior omnibus pecoribus terræ. Dicit autem Plinius: Si creditur, quòd ſerpentis caput etiam ſi cum duobus euaſerit digitis, nihilominus viuit. Vnde & totum corpus obiicit pro capite, ferientibus. *Anguibus* vniuerſis hebes viſus eſt. Rarò in aduerſum cõtuentur, nec fruſtrà, cùm oculos non in fronte habeant, ſed in temporibus, adeò vt citius audiant quàm aſpiciant. Nullum autem animal in tanta celeritate linguam mouet, vt ſerpens: adeò vt triplicem linguam habere videatur cùm vna ſit. Serpentium vda ſunt corpora: adeò vt quacunque eunt, viam humore deſignent. Veſtigia ſerpentium talia ſunt, vt cum pedibus carere videantur: coſtis tamen & ſquamarum niſibus crepant: quas à ſummo gutture vſque ad imam aluum parili modo diſpoſitas habent. Squamis enim quaſi vnguibus, coſtis quaſi cruribus innituntur. Vnde ſi in qualibet corporis parte ab aluo vſque ad caput ictu caput aliquo colliditur, debilis reddita curſum habere non poſſit: quia vbicunque ictus ille inciderit, ſpinam ſoluit, per quam coſtarum pedes & motus corporis agebantur. Serpentes autem diu viuere dicuntur, adeò vt depoſita vetere tunica, ſenectutem deponere, atque in iuuentutem redire perhibeantur. Tunicæ ſerpentum *exuuiæ* nuncupatur, eo quòd iis quando ſeneſcunt ſeſe exuunt. quibus exuti in iuuentutem redeunt. Dicuntur autem *exuuiæ & induuiæ*, quia exuuntur & induuntur. ¶ Pythagoras dicit de medulla hominis mortui quæ in ſpina eſt, ſerpentem creari, quod etiam Ouidius in Metamorphoſ. libris commemorat, dicens: Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulchro Mutari credant humanas angue medullas. Quòd ſi creditur, meritò euenit, vt ſicut per ſerpentem mors hominis: ita per hominis mortem ſerpens. Fertur autem quòd ſerpens hominem nudum non ſit auſus attingere.

De vermibus. CAP. V.

VErmis eſt animal quod plerunque de carne vel de ligno, vel de quacunque re terrena ſine vllo concubitu gignitur: licet nonnunquam & de ouis naſcantur, vt ſcorpio. Sunt autem *vermes* aut *aeris*, aut *aquæ*, aut *terræ*, aut *carnium*, aut *frondium*, aut *lignorum*, aut *veſtimentorum*. ¶ *Aranea* vermis *aeris*: ab aeris nutrimento cognominata. quæ exiguo corpore longa fila deducit: & telæ ſemper intenta, nunquã deſinit laborare, perpetuum ſuſtinens in ſuo labore ſuſpendium. ¶ *Sanguiſuga* vermis *aquatilis*, dicta quia ſanguinẽ ſugit. Potantibus enim inſidiatur, cúmque illabitur faucibus, vel vbi vſpiam adhæſerit, ſanguinem haurit: & cùm nimio cruore maduerit, id euomit quod hauſit, vt recentiorẽ denuò ſugat. ¶ *Scorpio* vermis *terrenus*, qui potius vermibus aſcribitur quàm ſerpẽtibus: animal armatum aculeo: & ex eo Græcè vocatum, quòd cauda figat: atque arcuato vulnere diffundat venena. Proprium autem eſt ſcorpionis, quòd manus palmam non feriat. *Cantarida* vermis terrenus, qui humano corpori ſtatim vt fuerit applicatus, ſui aduſtione veſicas efficit plenas humore. *Multipes* vermis terrenus, ex multitudine pedũm vocatus qui contra ictum contractus in globũ complicatur. Naſcitur ſub petris ex humore & terra. *Limax* vermis limi dictus, quòd in limo, vel de limo naſcatur: vnde & ſordidus ſemper & immundus habetur. ¶ *Bombyx* vermis *frondium*: ex cuius textura bombycinum conficitur. Appellatur autem hoc nomine ab eo quòd euacuetur dũ fila generat, & aer ſolus in eo remaneat. *Eruca* frondium vermis oleribus vel pampinis inuoluta: ab erodendo dicta, cuius meminit Plautus, Imitatus nequam beſtiam & maleficam inuolutam in pampino. Implicat ſe eadem: nec aduolat vt locuſta, vt huc il-

lúcque diſcurrens, ſemipaſta dimittat, ſed permanet perituris frugibus & tardo lapſu pigríſque morſibus vniuerſa conſumit. ¶ *Teredonas* Græci vocant *lignorum* vermes, eò quòd terendo edant. Hos nos *Termites* dicimus. Ita enim apud Latinos ligni vermes vocantur, quos tempore importuno cæſæ arbores gignunt. ¶ *Tinea* vermis *veſtimentorum* dicta, quòd teneat, & eoúſque inſedeat quò erodat. Inde pertinax dicitur, eò quòd in eandem rem identidem vrgeat. ¶ *Vermes* carnium, hemicraneus, lumbricus, aſcaridę, coſti, pediculi, pulices, lendes, tarmus, ricinus, vſia, cimex. *Hemicraneus* vermis capitis vocatur. *Lumbricus* vermis inteſtinorum, dictus quaſi lumbicus, quia labitur, vel quòd in lumbis ſit. *Aſcarida*, coſti. *Pediculi* vermes cutis à pedibus dicti. Vnde & pediculoſi dicuntur, quibus pediculi in corpore efferueſcunt. *Pulices* verò vocati ſunt, quòd ex puluere magis nutriantur. *Tarmus* vermis eſt lardi. *Ricinus* vermis eſt canis, vocatus eo quòd hæret in auribus canum. *κύων* enim Græcè canis eſt. *Vſia* vermis eſt porci, appellata quia vrit. Nã vbi momorderit, adeò locus ardet, vt ſtatim ibi veſicæ fiant. *Cimex* de ſimilitudine cuiuſdam herbæ vocatus, cuius fetorẽ habet. Propriè autem *vermis* in carne putrefracta naſcitur: *tinea* in veſtimentis: *eruca* in olere: *teredo* in ligno: tarmus in lardo. ¶ Vermis nõ vt ſerpens apertis paſſibus vel ſquamarum niſibus repit, quia non eſt illi ſpinæ rigor vt colubri, ſed in directum corpuſculi ſui partes gradatim porrigendo contractas, contrahendo porrectas motum explicat: ſícque agitatus perlabitur.

De piſcibus. CAP. VI.

PIſces dicti, vnde & pecus, à paſcendo ſcilicet. *Reptilia* ideò dicuntur hæc quæ natant, eo quòd reptandi habeant ſpeciem & naturam, quamuis ſe in profundum immergant, tamen in natando repunt. Vnde & ait David: Hoc mare magnũ & ſpacioſum manibus: illic reptilia, quorum nõ eſt numerus. *Ἀμφίβια* ſunt quædam genera piſcium, dicta eò quòd ambulandi in terris vſum & natandi in aquis officium habeant. *Ἀμφὶ* etiã Græcè vtrunque dicitur, id eſt, quia in aquis & in terris viuunt, vt Phocæ, Crocodili, Hippopotami, hoc eſt, equi fluuiales. ¶ Pecoribus autem & beſtiis & volatilibus ante homines nomina impoſuerunt, quàm piſcibus, quia prius viſa ſunt & cognita. Piſcium verò poſtea cognitis generibus nomina inſtituta ſunt, aut ex ſimilitudine terreſtrium animalium, aut ex ſpecie propria, ſiue moribus, ſeu colore, vel figura, aut ſexu. *Ex ſimilitudine terreſtrium*, vt ranæ, leones, & vituli, & nigri meruli, & parui diuerſo colore, collo & dorſo picti, & turdi albo varij, & cætera quæ ſibi iuxta ſpecies terreſtrium animalium nomina vindicarunt. *Ex moribus terreſtrium*, vt canes in mari à terrenis canibus nuncupati, quòd mordeant. Et lupi, quòd improba voracitate alios perſequantur. *A colore*, vt vmbri, quia colore vmbræ ſunt: & auratæ, quia in capite auri colorem habent: & varij à varietate, quos vulgò tructas vocat. *A figura*, vt orbis, quia rotundus eſt, totúſque in capite conſtat, vt ſolia, quòd ſit inſtar calciamentorum ſoliis. *A ſexu*, vt muſculus, quòd ſit balenæ maſculus. Eius enim coitu concipere bellua hæc perhibetur. Hinc & muſculi coclearum, quorum lacte concipiunt oſtreæ. *Balenæ* autem ſunt immenſæ magnitudinis beſtiæ, ab emittendo & fundendo aquas vocatæ. Cæteris enim beſtiis maris altius iaciũt vndas. *βάλλειν* enim Græcè emittere dicitur. *Ceto* dicta *τὸ κῆτος ϗ τὸ κύτος*, hoc eſt, ob immanitatem. Sunt enim ingentia genera beluarum æqualia montium corpora, qualis cetus excepit Ionam: cuius aluus tantæ magnitudinis fuit, vt inſtar obtineret inferni: dicente propheta, Exaudiuit me de ventre inferni. *Equi marini*, quòd prima parte equi ſunt, poſtrema ſoluuntur in piſcem. *Boccas* dicunt etiam boues marinos, quaſi boacas. *Coruleoi* à colore appellati. Nam cœruleum eſt viride cum nigro, vt eſt mare. *Delphines* certum habent vocabulum, quòd voces hominum ſequantur: vel quòd ad ſymphoniam gregatim cõueniant. Nihil in mari velocius iſtis. Nam plerunque ſalientes, naues tranſuolant. Quando autem prætudunt in fluctibus, & vndarum motibus ſaltu præcipiti feruntur, tempeſtates ſignificare videntur. Hi propriè Simones nominantur. Eſt & Delphinum genus in Nilo dorſo ſerrato, qui crocodilos tenera ventrium ſecantes interimunt. *Porci marini*, qui vulgò vocantur *ſuilli*: qui dũ eſcam quærunt, more ſuis terram ſub aquis fodiunt. Circa guttur enim habent oris officium, & niſi roſtrum arenis immergant, paſtum non colligunt. *Corui* à cordis voce dicti, quia grunniunt pectore, ſuáque voce proditi capiuntur. *Thynni* nomen Græcum habent. Hi ingrediuntur Veris tempore: intrãt dextro latere læuo exeunt. Hoc inde creduntur facere, quòd dextris oculis acutius videãt, quàm ſiniſtris. *Gladius* dicitur, eo quòd roſtro mucronato ſit: & ob hoc naues profeſſas mergit. *Serra* nuncupatur, quia ſerratam criſtam habet, & ſubternatans nauem ſecat. *Scorpio* dictus, quia lędit dum manu tollitur. Tradũt enim decem cancris cum ocimi manipulo alligatis, omnes qui ibi ſunt ſcorpiones ad.

nes ad eum locum congregari. *Aranea*, genus piſcis; dictus quòd aure feriat. Habet enim ſtimulos, de quibus percutit. *Crocodilus*, à croceo colore dictus. gignitur in Nilo, animal quadrupes in terra, & in aquis välens, longitudine plerunque viginti cubitorum, dentium & vnguium immanitate armatum, tantáque cutis duricia, vt quamuis fortium ictus lapidum tergo repercuſſus, non ſentiat. Nocte in aquis, die in humo quieſcit: oua in terra fouet: maſcula & fœmina vices ſeruant. Hunc piſces quidam ſerratam habentes criſtam tenera ventrium deſecantes interimũt. Solus ex animalibus ſuperiorem maxillam mouere dicitur. *Hippopotamus* vocatus, quòd ſit equo ſimilis dorſo, iuba, & hinnitu, roſtro reſupinato aprinis dentibus, cauda tortuoſa, vngulis binis, die in aquis commoratur: nocte ſegetes depaſcitur, & hunc Nilus gignit. *Pagrum*, quem Græci *fagrum* ideo nuncupant, quòd duros dentes habeant, ita vt oſtreis in mari alatur. *Dentrix*, pro multitudine & granditate dentium dictus. *Lepus*, à ſimilitudine capitis nuncupatus. *Lupum*, vt dictum eſt, auiditas appellauit, piſcem in captura, ingenioſum: denique rete circumdatus fertur arenas arare cauda, atque ita conditus tranſire rete. *Mullus* vocatus, quòd mollis atque tenerrimus: cuius cibo tradunt libidinem inhiberi: oculorum autem aciem hebetari: homines verò à quibus ſæpe paſtus eſt, piſcem olent. Mullus in vino necatus, hi qui inde biberint, tædium vini habent. Mugilis nomen habet, quòd ſit multum agilis. Nam vbi diſpoſitas ſenſerit piſcatorum inſidias, confeſtim retrorſum rediens ita tranſilit rete, vt volare piſcem videas. *Melanurus*, eo quòd nigram caudam habeat, & nigras pennas, & in corpore lineas nigras. *μέλαν* enim Græci nigrum vocant. *Glaucus*, à colore dictus, eo quòd albus ſit. Græci enim *λευκὸν* dicunt. Hic æſtate raró apparet niſi tantùm in nubilo. *Timallus*, ex flore nomen accepit. *Timum*, quippe flos appellatur: nam dum ſit ſpecie gratus, & ſapore iocundus, tamen ſicut flos flagrat, & corpore odores aſpirat. *Eſcarus* dictus, eo quòd ſolus eſcam ruminare perhibetur: denique alij piſces non ruminant. Tradunt autem hunc ingenioſum etiã. Námque incluſum naſſis, non fronte erumpere, nec infeſtis luminibus caput inſerere, ſed aduerſum caudæ ictibus crebris laxare fores, atque ita retrorſum redire. quem luctatum eius ſi fortè alius eſcarus extrinſecus videat, apprehenſa mordicus cauda adiuuare niſus erumpentis. *Sparus*, à lancea miſſili accepit nomen, quòd eiuſdem figuræ ſit. Terreſtria enim prius inuẽta ſunt, quam marina. Nam ſparus eſt telum ruſticanum miſſile, à ſpargendo dictum. *Auſtralis* piſcis, ſiue quia aquarum vndam ſuo ore ſuſcipit: ſiue quia tunc hic piſcis oritur, quo tempore tendere in occaſum Pleiades ceperint. *Amio*, ſaxatilis dextra ſiniſtráque lateribus virgis puniceis perpetuis, aliiſque diſcoloribus deſignatur: dictus amio, quia non capitur niſi hamo. *Echeneis* paruus & ſemipedalis piſciculus: nomen ſumpſit, quòd nauem adhærendo retineat. Ruant licet venti, & ſæuiant procellæ, nauis tamen quaſi radicata in mari ſtare videtur, nec moueri, non retinendo, ſed tantummodo adhærendo. Hunc Latini Moram appellauerũt, eo quòd cogat ſtare nauigia. *Vranoſcopus*, vocatur ab oculo quem in capite habet, à quo ſemper ſuprà intendit. *Milago* nominatus, quia euolat ſuper aquam. Quoties autem cernitur extra aquam volitans, tempeſtates mutari deſignat. *Squamatus* dictus, quòd ſit ſquamis acutis. Vnde & eius cute lignum politur. Ciuitas Syriæ quæ nunc Tyrus dicitur, olim Sarra vocabatur à piſce quodam qui illic abundat, quem lingua ſua *ſar* appellant: ex quo deriuatum eſt, huius ſimilitudinis piſciculos *ſardas ſardináſque* vocari. *Halec*, piſciculus ad liquorẽ ſalſamẽtorũ idoneus: vnde & nuncupatus. *Aforus*, piſciculus qui propter exiguitatem hamo capi non poteſt. *Anguillæ*, ſimilitudo anguis dedit nomen: origo eius ex limo. Vnde & quando capitur adeo lenis eſt, vt quanto fortius preſſeris, tanto citius elabatur. Ferunt autem & orientis fluuium Gangen anguillas tricenis pedibus gignere. Anguillæ vino necatæ, qui ex eo biberint, tædium vini habent. *Draco* marinus, aculeos in branchiis habet ad caudam ſpectantes, qui dum percuſſerit, quaqua ferit venenum fundit, vnde & vocatus. *Murenam* Græci *μύραιναν* vocant, eo quòd complicet ſe in circulos. Hanc fœminini tantùm ſexus eſſe tradunt & concipere à ſerpente: ob id à piſcatoribus tanquam à ſerpente ſibilo euocatur & capitur. Ictu autem fuſtis difficulter interimitur, ferula protinus: animam in cauda habere certum eſt. Nam capite percuſſo vix eam interimi, cauda ſtatim exanimari. *Congrus* polypus, id eſt, multipes: plurimos enim nexus habet. Iſte ingenioſus hamum appetens brachiis complectitur, nõ morſu: nec prius dimittit, quàm eſcam circumroſerit. *Torpedo* vocata, eo quòd corpus torpeſcere faciat, ſi eam quiſquam viuentem tangat. Narrat Plinius Secũdus: Ex Indico mari torpedo etiam procul & è longinquo, vel ſi haſta virgáq; attingatur, quãuis præualidos lacertos torpeſcere, quamlibet ad curſum veloces pedes alligari. Tanta enim vis eius eſt, vt etiam aura corporis ſui afficiat membra. *Sepia* dicitur, quia ſæpius intercluſa facilius capitur. In coeundo obſcenum genus: ore enim conci-

pit ſicut vipera. Cuius atramenti tanta vis eſt, vt lucernæ additum, Æthiopes videri ablato priori lumine quidam tradunt. *Lulligo.* tradunt in Oceano Mauritaniæ, non procul à Lixo flumine tantam multitudinem lulliginum euocari ex aqua, vt etiam naues dimergere poſſint. ¶*Conchæ*, & *cochleæ* hac ex cauſa vocatæ, quia deficiente luna cauantur, id eſt, euacuantur. Omnium enim clauſorum maris animalium atque concharum incremento lunæ membra turgeſcunt, defectu euacuantur. Luna enim cùm in augmẽto fuerit, auget humorem: cùm verò in defectum venerit, humores minuũtur. Hoc enim Phyſici dicunt. Conchæ autem primæ poſitionis nomen: cochleæ verò per diminutionem quaſi conculæ. Cõcharũ multa genera ſunt, inter quas & *margaritiferæ*, quæ *celoe* dicuntur, in quarum carne precioſus calculus ſolidatur. De quibus tradunt ij qui de animantium ſcripſere naturis, eo quòd nocturno tẽpore littora appetunt, & ex cæleſti rore margaritarum concipiunt: vnde & celoe nominantur. *Murex*, cochlea eſt maris, dicta ab acumine & aſperitate, quæ alio nomine conchilium nominatur, propter quod circumciſa ferro lachrymas coloris purpurei emittat, ex quibus purpura tingitur: & inde oſtrum appellatum, quòd hæc tinctura ex testæ humore elicitur. *Cancri* vocantur, quia conchæ ſunt crura habentes: inimica oſtreis animalia. Eorum enim carnibus viuunt, miro ingenio. Nam quia valida teſta eius aperiri nõ poteſt, explorat quando oſtrea clauſtra teſtarum aperiat: tunc cancer latenter lapillum iniicit, atque impedita concluſione oſtreæ carnes erodit. Tradunt quidam à decem cancris cum ocimi manipulo alligatis, omnes qui ibi ſunt ſcorpiones ad eũ locũ coituros. *Duo* autẽ ſunt *genera cancrorũ, fluuiales* & *marini*. *Oſtrea* dicta eſt à teſta, quib⁹ mollities interior carnis munitur. Græci enim teſtam ὄστρακα vocant. Oſtrea autẽ neutro, carnes eius fœminino dicuntur genere. *Muſculi* ſunt, vt prædiximus cochleæ, à quorũ lacte cõcipiũt oſtreæ. & dicti muſculi, quaſi maſculi. *Pelorides*, à Pelore promontorio Siciliæ, vbi abundant, cognominatæ ſunt. Vnde Virgilius dicit, Ecce autem Boreas anguſta ab ſede Pelori. Vngues à ſimilitudine humanarũ vnguiũ dictæ. *Teſtudo* dictus, eo quòd tegmine teſtæ ſit adopertus in cameræ modum. Sunt autem quatuor genera, *terreſtres, maritima, lutaria*, id eſt in ceno & paludibus viuẽtes. Quartum genus *fluuiales*, quæ in dulci aqua viuunt. Tradunt quidam, quòd incredibile eſt, tardius ire nauigia, teſtudinis pedem dextrum vehentia. *Echinus*, à terreſtri echino nomen traxit, quem vulgus Erycium vocat, cuius teſta duplex, ſpinis aculeata in modum caſtanearum: quando adhuc opertæ de arboribus cadunt. Caro eius mollis & minio ſimilis. *Vris*, tribus modis dicitur, vt teſtudo, ac pelorus, & cochlea. Nã & quod edimus & vbi caro ineſt: vtrũq; dicitur pelorus. *Ranæ*, à garrulitate vocatæ: eo ꝙ circa genitales ſtrepunt paludes & ſonos vocis importũnis clamoribus reddunt. Ex iis quædam *aquaticæ* dicuntur, quædam *paluſtres*, quædam *rubetæ*, ob id quia in vepribus viuunt, grandiores cunctarum. Aliæ *calamites* vocantur, quoniam inter arundines fruticéſque viuũt, minimæ omnium & viridiſſimæ, mutæ & ſine voce ſunt. *Agredulæ*, ranæ paruæ in ſicco vel agris commorantes, vnde & nuncupatæ. Negant quidam canes latrare, quibus in oſſa rana viua fuerit data. *Spongia*, à fingere. i. nitidare & extergere dicta. Afranius, Accedo ad te vt tibi ceruicem fingam linteo, id eſt extergam. Cicero, Et fingebatur ſſungiis ſanguis, id eſt extergebatur. Animal autem eſſe docetur cruore inhærente petris. Vnde & dum abſcinditur, ſanguinem remittit. Nã alia ſunt viuentia in aquis & diſcurrunt, vt piſces, alia ſunt fixa, vt oſtreæ, echini, ſfungiæ. Ex his alias mares dici, eo quòd tenues ſunt fiſtulæ ſpiſſioréſque: alias fœminas, quæ maioribus fiſtulis ſunt ac perpetuis: alias duriores, quas Græci appellant τράγους, & nos hircoſas dicere poſſumus ob aſperitatem ſui. Molliſſimum genus earum penicilli vocantur, eo quòd apertæ ſint ad oculorum tumores, & ad extergendas lippitudines vtiles. Candidæ ſfungiæ cura fiunt. Per æſtatẽ enim ad ſolem ſternuntur, & ſicut cera punica candorem bibunt. ¶Animalium omnium in aquis viuentium nomina cxliiij. Plinius ait, *diuiſa in generibus, belluarum, ſerpentium communium terra & aqua: cancrorum, concharum, locuſtarum, peloridum, polyporum, ſolearum, Lacertorum*, & *lolliginum*, & his ſimilia, ex quibus multa quodam naturæ intellectu temporum ſuorum ordinem cognoſcunt, quædam verò in ſuis locis mutatione vagantur. ¶ In piſcibus autem fœminis *aliæ commixtione maſculi concipiunt, & pariunt* catulos, aliæ *ponunt oua ſua* ſine maſculi commixtione ſuſcepta, quæ idem inſequens ſui ſeminis iactu perfunduntur, & quæ hoc munere fuerint afflata, fiunt generabilia, quæ vero perfuſa non fuerint, ſterilia perſeuerant, aut putreſcunt.

De auibus. CAP. VII.

VNum nomen auium, ſed genus diuerſum. Nã ſicut ſpecies ſibi differũt, ita & naturæ diuerſitate. Nam *aliæ ſimplices* ſunt, vt colũbæ: aliæ *aſtutæ*, vt perdix: aliæ *ad manũ ſe ſub-*

ſubiiciunt, vt accipiter: *alia reformidant*, vt garamantes: *alia hominum conuerſatione delectantur*, vt hirūdo: *alia in deſertis ſecretam vitam degunt*, vt turtur: *alia ſolo ſemine reperto paſcuntur*, vt anſer: *alia carnes edunt, & rapinis intendunt*, vt miluus: *alia incolæ quæ manent in locis ſemper*, vt ſtrutio: *alia aduenitiæ*, quæ propriis temporibus reuertuntur, vt ciconiæ & hirundines: *alia congregæ*, id eſt gregatim volantes, vt ſturni & coturnices: *alia ſolinagæ*, id eſt ſolitariæ propter inſidias deprædandi, vt aquila, accipiter & quæcunque ita ſunt: *alia vocibus ſtrepunt*, vt hirundo: *alia cantus edunt* dulciſſimos, vt cygnus & merula: *alia verba & voces hominum imitantur*, vt pſitacus & pica. Sed & alia ſicut genere, ita & moribus innumerabilia. Nam volucrum quot genera ſint, inuenire quiſquam non poteſt. Neque enim omnes Indiæ & Æthiopiæ atque Scythiæ deſerta penetrare potuit, qui eorum genus vel doctrinas noſſet. *Aues* dictæ, eo quòd vias certas non habeant: ſed per auia quæque diſcurrant. *Alites* quòd alis alta intendant, & ad ſublimia remigio alarum conſcendant. *Volucres* à volando. nam inde volare, inde & ambulare dicimus, *Vola* enim dicitur media pars pedis ſiue manus, & in auibus vola pars media alarum, quarum motu pennæ agitantur, inde & volucres. *Pulli* dicuntur omnium auium nati, ſed & animalium quadrupedum nati pulli dicuntur, & homo paruus pullus. Recentes ergo nati pulli dicuntur, eo quòd polluti ſunt. Vnde & veſtis nigra pulla dicta eſt. *Alæ* ſunt in quibus pennæ per ordinē fixæ volandi exhibent vſum. Vocatæ autem alæ, eo quòd iis aues complexos alant & foueant pullos. *Penna* à pendendo, id eſt à volando dicta. vnde & pendere. *Volucres* enim pennarum auxilio mouentur, quando ſe aeri mandant. *Pluma* quaſi piluma. Nam ſicut pili in quadrupedū corpore, ita pluma in auibus. ¶ *Auium* nomina multa *à ſono vocis* conſtant eſſe compoſita, vt grus, coruus, cygnus, pauo, miluus, vlula, cuculus, graculus, &c. Varietas enim vocis eorum docuit homines quid nominarentur. Aliqua *ab acumine oculorum* vocata. Tanti enim contuitus eſſe dicitur, vt cùm ſuper maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus: de tanta ſublimitate piſciculos natare videat: ac tormenti inſtar deſcendens raptam prędam pēnis ad littus pertrahat. Nam & contra radium ſolis fertur obtutum non flectere, vnde & pullos ſuos vngue ſuſpenſos radiis ſolis obiicit, & quos viderit immobilem tenere aciē, vt dignos genere conſeruat, ſi quos verò flectere obtutum, quaſi degeneres abiicit. *Vultur* à volatu tardo nominata putatur. Magnitudine quippe præpetes volatus non habet. Harū quaſdam dicūt concubitu non miſceri, & ſine copula concipere & generare, natóſque earū penè vſque ad centum annos procedere. Vultures autem ſicut & aquilæ etiam vltra maria cadauera ſentiunt. Altius quippe volantes multa quæ montium obſcuritate cælantur, ex alto illi conſpiciunt. *Gradipes* apud Græcos vocatur auis apud nos tarda, eo quòd graui volatu detenta, nequaquam, vt cæteræ volucres attollitur velocitate pennarum. *Grues* verò nomē de propria voce ſumpſerunt, tali enim ſono ſuſurrant. Hæ autem dum properant, vnam ſequuntur ordine literato. De quibus Lucanus, Et turbata perit diſperſis litera pennis. Excelſa autem petunt quò faciliùs videant quas petant terras. Caſtigat autem voce quæ cogit agmen. At vbi rauceſſit, ſuccedit alia. nocte autem excubias diuidunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos ſuſpenſis digitis, quibus ſomnos arceant: quod cauendū erit clamor indicat. Ætatem in illis color prodit. Nam ſenectute nigreſcunt. *Ciconiæ* vocatæ à ſono quo crepitant, quaſi cicaniæ: quem ſonū oris potius eſſe conſtat, quàm vocis, quia eum quatiente roſtro faciunt. Hæ veris nunciæ, ſocietatis comites, ſerpentium hoſtes, maria tranſuolant, in Aſiam collecto agmine pergunt. Cornices duces eas præcedunt, & ipſæ quaſi exercitus proſequuntur. Eximia illis circa filios pietas. Nam adeò nidos impenſius fouent, vt aſſiduo incubitu plumas exuant. Quantum autem temporis impenderint in fœtibus educandis, tantùm & ipſæ inuicem à pullis ſuis alūtur. *Olor* auis eſt quam Græci *κύκνον* appellant. Olor autem dictus, quòd ſit totus plumis albus. Nullus enim meminit cignum nigrum: *ὅλος* enim Græcè totum dicitur. *Cygnus* autē à canendo eſt appellatus, eo quòd carminis dulcedinem modulatis vocibus fundit. Ideò autē ſuauiter eum canere dicunt, quia collū longum & inflexū habet: & neceſſe eſt eluctantem vocem per longum & inflexuoſum iter varias reddere modulationes. Ferūt in Hyperboreis partib. præcinētibus citharedis olores plurimos aduolare, aptéque admodum concinere. Olores autem Latinum nomen eſt. Nam Græcè cycni dicūtur. Nautæ verò ſibi hanc bonā prognoſim facere dicūt, ſicut ait Æmilius: Cygnus in auſpiciis ſemper lętiſſimus ales. Hūc optant nautæ, quia ſe non mergit in vndas. *Strutio* Græco nomine dicitur, quod animal in ſimilitudine auis pennas habere videtur: tamen de terra altius non eleuatur. Oua ſua fouere negligit: ſed proiecta tantūmodo fotu pulueris animantur. *Ardea* vocata, quaſi ardua, id eſt, propter altos volatus. Lucanus, Quódque auſa volare Ardea. Formidat enim imbres, & ſuper nubes euolat, vt procellas nubiū ſentire nō poſſit. Cùm autē altius vo-

lauerit, ſignificat tempeſtatem. Hanc multi Tantalũ nominant. *Phœnix* auis Arabiæ, dicta quòd colorẽ Phœniceũ habeat, vel quòd ſit in toto orbe ſingularis & vnica. Nã Arabes ſingularem & vnicã Phœnicem vocant. Hæc quingentis vltra annis viuens, dũ ſe viderit ſenuiſſe, collectis aromatum virgultis, rogũ ſibi inſtruit, & conuerſa ad radium ſolis alarum plauſu voluntarium ſibi incendiũ nutrit, ſicque iterum de cineribus ſuis reſurgit. *Cynomolgus* & ipſa Arabiæ auis, proinde ita vocata, quòd in excelſis nemoribus texit nidos ex fructicibus cinnami: & quoniã non poſſunt ibi conſcendere homines propter ramorũ altitudinem & fragilitatem, eoſdẽ nidos plumbatis appetunt iaculis, ac ſic cinnamia illa deponunt, & preciis amplioribus vẽdunt: eo quòd cinnamum illud magis quàm alia mercatores probent. *Pſitacus* in Indiæ littoribus gignitur, colore viridi, torque puniceo, grandi lingua & cæteris auibus latiore. Vnde & articulata verba exprimit, ita vt ſi eã non videris, hominem loqui putes. Ex natura autem ſalutat dicens, aue, vel χαῖρε. Cætera nomina inſtitutione diſcit. Hinc eſt illud: Pſittacus à vobis aliorum nomina diſcam, Hoc didici per me dicere, Cæſar aue. *Halcyon* pelagi volucris dicta, quaſi ales oceana, eo quòd hyeme in ſtagnis oceani nidos faciat, pullóſque educit: qua excubante fertur extento æquore pelagus ſilentibus ventis continua ſeptem dierum tranquillitate miteſcere, & eius fœtibus educãdis obſequium ipſa rerum natura præbere. *Pellicanus* auis Ægyptia habitans in ſolitudine Nili fluminis, vnde & nomen ſumpſit. Nam Canopus Ægyptus dicitur. Fertur, ſi verum eſt, eam occidere natos ſuos, eóſque per triduum lugere, deinde ſeipſam vulnerare, & aſperſione ſui ſanguinis viuificare filios. *Stymphalidæ* oues à Stymphadibus inſulis appellatæ, vbi plurimum abundant, aduerſus quas Hercules ſagittis eſt vſus. Sunt enim pelagi volucres in inſulis habitantes. *Diomediæ aues* à ſociis Diomedis appellatas, quos ferunt fabulæ in eaſdem volucres fuiſſe cõuerſos, forma fulicæ ſimiles, magnitudine cygnorum, colore candido, duris & grandibus roſtris. Sunt autem circa Apuliam in inſula Diomedia inter ſcopulos littorum & ſaxa volitantes, iudicant inter ſuos & aduenas. Nam ſi Græcus eſt propius accedũt & blãdiuntur: ſi alienigena, morſu impugnant & vulnerant, lacrymoſis quaſi vocibus dolẽtes vel ſuã mutationem, vel regis interitum. Nã Diomedes ab Illyriis interemptus eſt. Hę aues Latinè Diomediæ dicuntur. Græci eas ἐρωδιοὺς dicunt. *Memnonides aues* Ægyptiæ appellatæ à loco vbi Memnon periit. Nã cateruatim aduolare dicuntur ex Ægypto ad Iliũ iuxta Mẽnonis ſepulchrum, & proinde eas Iliẽſes Mẽnonias vocãt. Quinto autẽ anno ad Iliũ veniũt, & cùm biduo circumuolauerint, tertia die ineuntes pugnã viciſſim ſe vnguib. roſtríſque dilacerant. *Hercinia aues* dictæ ab Hercinio ſaltu vbi naſcũtur, quarũ pennæ adeò per obſcura emicant, vt quãuis nox obtenta denſis tenebris ſit, ad præſidium itineris dirigendi latè interluceant, curſúſque viæ pateat indicio plumarum fulgentium. *Onocrotalon* Græci vocant roſtro longo. Quorũ duo genera ſunt, aliud aquatile, aliud ſolitudinis. *Ibis* auis Nili fluminis quæ ſemetipſam purgat, roſtro in anum aquam fundens. Hæc ſerpentiũ ouis veſcitur, ex eis eſcam gratiſſimã nidis ſuis deportans. *Meropes* eoſdem & gaulos, qui parentes ſuos recondere atque alere dicuntur. *Coredulus* genus volatilis eſt, quaſi cor edẽs. *Monedula*, quaſi monetula, quæ cùm aurum inuenit, aufert & occultat. Cicero pro Valerio Flacco, Nõ plus aurũ tibi quàm monedulæ committendũ. *Veſpertilio* pro tẽpore nomẽ accepit, eo quòd lucem fugiẽs crepuſculo veſpertino circunuolat, præcipiti motu acta, & tenuiſſimis brachiorũ mẽbris ſuſpenſa, animal murium ſimile, non tam voce reſonans quàm ſtridore, ſpecie quoque volatilis, ſimul & quadrupes, quòd in aliis auibus reperiri non ſolet. *Luſcinia* auis inde nomen ſumpſit, quòd cantu ſuo ſignificare ſolet diei ſurgentis exortũ, quaſi lucinia. Eadẽ & acredula, de qua Cicero in Prognoſticis, Et matutinos exercet acredula cantus. *Vlula auis* ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, id eſt à planctu & luctu nominata, Cùm.n. clamat, aut fletum imitatur aut gemitum. Vnde apud augures ſi lamentetur triſtitiã, tacens oſtendere fertur proſperitatẽ. *Bubo* à ſono vocis compoſitum nomẽ habet, auis feralis, onuſta quidem plumis, ſed graui ſemper detenta pigritia: in ſepulchris diu noctúque verſatur, & ſemper cõmoratur in cauernis. de qua Ouidius, Fœdáque ſit volucris venturi nuntia luctus, Ignauus bubo dirum mortalibus omen. Denique apud augures malum portendere fertur. Nam cùm in vrbe viſa fuerit ſolitudinem ſignificare dicunt. *Noctua* dicitur pro eo quòd nocte circũuolat, & per diẽ non poſſit videre. Nã exorto ſplendore ſolis, viſus illius hebetatur. Hãnc autem inſula Cretẽſis non habet: & ſi veniat aliũde, ſtatim moritur. Noctua autem non eſt bubo: nã bubo maior eſt. *Nycticorax* ipſa eſt noctua quia noctem amat. Eſt.n. auis lucifuga, & ſolẽ videre non patitur. *Strix* nocturna auis habẽs nomen de ſono vocis. Quando enim clamat ſtridet. de qua Lucanus: Quod trepidus bubo, quòd ſtrix nocturna queruntur. Hæc auis vulgò *Amma* dicitur, ab amando paruulos, vnde & lac præbere dicitur naſcentibus. *Coruus* ſiue *corax* nomen à ſono gutturis habet, quod voce coracinet. Fertur hæc auis

quòd

quòd editis pullis eſcam plenè non præbeat, priuſquam in iis per pennarum nigredinem ſimilitudinem proprij coloris agnoſcat. Poſtquam verò eos tetros plumis aſpexerit, in toto agnitos abundantius paſcit. Hic prior in cadaueribus oculum petit. *Cornix* annoſa auis apud Latinos Græco nomine appellatur, quam aiunt augures hominum curas ſignificationibus augere, inſidiarum vias monſtrare, futura prædicere. Magnum nefas hæc credere, vt Deus conſilia ſua cornicibus mandet. Huic inter multa auſpicia tribuunt etiam pluuias portendere vocibus. vnde eſt illud, Tunc cornix plena pluuiam vocat improba voce. *Graculus* à garrulitate nuncupatus, non, vt quidam volunt, pro eo quòd gregatim volent, cùm ſit manifeſtum ex voce eum nuncupari. Eſt autem loquaciſſimum genus & vocibus importunũ. *Pica* quaſi poeticæ, quòd verba in diſcrimine vocis exprimant, vt homo. Per ramos enim arborum pendulæ importuna garrulitate ſonantes, & ſi linguas in ſermone nequeunt explicare, ſonum tamen humanæ vocis imitantur, de qua congruè quidam ait, Pica loquax certa dominum te voce ſaluto. Si me non videas, eſſe negabis auem. *Picus* à Pico Saturni filio nomen ſumpſit, eo quòd eo in auſpiciis vtebantur. Nam ferunt hanc quiddam habere diuinum: illo indicio, quòd in quacunque arbore nidificauerit, clauus vel quicquid aliud fixum fuerit, diu hærere non poſſit, quin ſtatim excidat, vbi illa inſederit. iſte eſt picus martius, nam alia eſt pica. *Pauo* nomen de ſono vocis habet, cuius caro tam dura eſt, vt putredinem vix ſentiat, nec facilè coquatur, de quo quidam ſic ait, Miraris quoties gemmantes explicat alas, Si potes hunc ſæuo tradere iure coco. *Phaſianus* à Phaſide inſula Græciæ vnde primùm aſportatus eſt, appellatus. Teſtatur id vetus diſtichon illud, Argiua primùm ſum tranſportata carina. Ante mihi notum nil niſi Phaſis erat. *Gallus* à caſtratione vocatus. Inter cæteras enim aues huic ſoli teſticuli adimuntur. Veteres enim abſciſos gallos vocabant. ſicut autem à leone *leæna*, & à dracone *dracæna*, ita à gallo *gallina*. Cuius membra ferunt quidam, ſi auro liqueſcenti miſceantur, conſumit. *Anas* ab aſſiduitate natandi aptum nomen accepit. Ex quo genere quædam germanæ dicuntur, quòd plus cæteris nutriant. *Anſeri* nomen anas dedit per deriuationem, vel à ſimilitudine, vel quòd & ipſa natandi frequentiam habeat. Iſte vigilias noctis aſſiduitate clangoris teſtatur. Nullum autem animal ita odorem hominis ſentit, vt anſer: vnde & clangore eius Gallorum aſcenſus in Capitolio deprehenſus eſt. *Fulica* dicta, quòd caro eius leporinam ſapiat. λαγὼς enim lepus dicitur, vnde & apud Græcos λάγως dicitur. Eſt enim *auis ſtagnenſis*, habens nidum in medio aquæ vel in petris quas aquæ circundant, maritimóque ſemper delectatur profundo. Quæ dũ tempeſtatem perſenſerit, fugiens in vado ludit. *Mergus* ab aſſiduitate mergendi nomẽ habet. Sępe autem dimiſſo in profundum capite aurarum ſigna ſub fluctibus colligunt, & præuidentes æquoris tempeſtatem cum clamore ad littora tendunt. Nam in pelago iam grauiſſimam eſſe tempeſtatem conſtat, cùm ad littora mergi confugerint. *Accipiter* auis animo plus armata quam vngulis, virtutem maiorem in minore corpore geſtans. Hinc ab accipiendo, id eſt à capiendo nomen ſumpſit. Eſt enim auis rapiendis aliis auibus auida, ideóque vocatur accipiter, id eſt raptor. vnde & Paulus Apoſtolus, Suſtinetis enim ſi quis vos accipit, vt enim diceret, ſi quis rapit, dixit ſi quis accipit. Fertur autem accipitres circa pullos ſuos impios eſſe. Nam dum viderint eos poſſe tentare volatus, nullas eis præbent eſcas, ſed verberant pennis & à nido præcipitant: atque à tenero compellunt ad prædam ne forte adulti pigreſcant. *Capus* Itala lingua dicitur à capiendo. Hunc noſtri *falconem* vocant, eo quòd incuruis digitis ſit. *Miluus* mollis viribus & volatu, quaſi mollis auis, vnde & nuncupatur, rapaciſſimus tamen, & ſemper domeſticis auibus inſidiatur. *Oſſifrangus* vulgo appellatur auis quæ oſſa ab alto dimittit, & frangit. Vnde & à frangendo oſſa nomen accepit. *Turtur* de voce vocatur auis pudica, & ſemper in montium iugis, & in deſertis ſolitudinibus commorans. Tecta enim hominum & conuerſationem fugit, & commoratur in ſiluis. Quæ etiam hieme deplumata in truncis arborum concauis habitare perhibetur. Cuius contrario columba hoſpitia humana diligit, domorum ſemper blanda inhabitatrix. *Columbæ* dictæ, quòd earum colla ad ſingulas conuerſationes colores mutent, aues manſuetæ, & in hominum multitudine conuerſantes, ac ſine felle, quas antiqui *Venerias* nuncupabant, eo quòd nidos frequentent, & oſculo amorem concipiant. *Palumbes*, eo quòd ſint fartæ, à pabulo quas vulgus titos vocant, auis caſta ex moribus appellatur, quòd comes ſit caſtitatis. Nam dicitur quòd amiſſo corporali conſortio ſolitaria incedat, nec carnalem copulam vltra requirat. *Perdix* de voce nomen habet, auis doloſa atque immunda. Nam maſculus in maſculum cõſurgit & obliuiſcitur ſexum libido ipſa præceps. Adeò autem fraudulenta, vt alteri oua diripiens foueat: fraus fructum non habet. Denique dum pulli propriæ vocem genitricis audierint, naturali quodam inſtinctu, hanc quæ eos fouit relinquunt, & ad eandem quæ genuit reuertuntur. *Coturnices* à ſono vocis dictæ, quas Græ-

ci ὄρτυγας vocant, eo quòd primum viſæ fuerint in Ortygia inſula. Hæ adueniendi habẽt tempora. Nã æſtate depulſa maria transmeãt. *Ortygometra* dicitur auis quæ gregem ducit, eam terræ propinquantem accipiter videns rapit, ac propterea cura eſt vniuerſis ducem ſolicitare externi generis, per quam caueant prima diſcrimina. Cibos gratiſſimos habent ſemina venenata, quàm ob cauſam veteres veſci interdixerunt. Solum enim hoc animal ſicut & homo caducum patitur morbum. *Vpupam* Græci appellant, eo quòd ſtercora humana conſideret, & fetenti paſcatur fimo, auis ſpurciſſima, criſtis extãtibus, galeata, ſemper in ſepulcris & humano ſtercore commorans. Cuius ſanguine ſi ſe quiſquam inunxerit, dormitum pergens, dæmones ſuffocantes ſe videbit. *Tucos*, quos Hiſpani *cuculos* vocant, à propria voce conſtat nominatos. Hi veniẽdi tempus habent, miluorum ſcapulis ſuſcepti, propter breues & paruos volatus ne per longa aeris ſpacia fatigati deficiant. Horum ſaliuæ cicadas gignunt, oua paſſeris nido reperta comedit & ſua obiicit: quæ illæ ſuſcepta & fouet & nutrit. *Paſſeres* verò ſunt minuta volatilia, à paruitate vocata, vnde & puſilli & parui. *Merula* antiquitus medula vocabatur, eo quòd moduletur. Alij merulam vocatam aiunt, quia ſola volat, quaſi mera volans. Hæc cum in omnibus locis nigra ſit: in Achaia candida eſt. *Hirundo* dicta quòd cibos non ſumat reſidens, ſed in aere capiat eſcas & edat, garrula auis, & per tortuoſos orbes & flexuoſos circuitus peruolans, & in nidis conſtruendis educandiſque fœtibus ſolertiſſima, habens etiam quiddam præſcium, quòd lapſura deſerat, nec appetat culmina: aliis quoque auibus non impetitur, nec vnquam præda eſt, maria tranſuolat, ibique hieme commoratur. *Turdi* à tarditate dicti: hyemis enim confinio ſe referunt. *Turdela* quaſi minor turdus, cuius ſtercore viſcum generari putatur. Vnde & prouerbium apud antiquos erat, Malum ſibi auem cacare. *Furfurio* vocatus, quòd prius farre in farinam redacto paſceretur. *Ficedulæ* dictæ quòd ficos magis edant. Quòd panditur verſiculo veteri illo, Cùm me ficus alat, cùm paſcar dulcibus vuis. Cur potius nomen non dedit vua mihi? *Carduelis* quòd ſpinis & cardibus paſcitur, vnde etiam apud Græcos ἀκανθὶς dicta eſt, ab ἀκάνθαις, id eſt ſpinis quibus alitur. *Augures* autem dicunt & in geſtu, & in motu, & in volatu, & in voce auiũ ſigna eſſe conſtituta. *Oſcines* aues vocant quæ ore cantúque auſpicium faciunt, vt coruus, cornix, picus. *Alites* quæ volatu oſtendere futura videntur, quæ ſi aduerſæ ſunt, inhibæ dicuntur, quòd inhibeant. id eſt vetent: ſi proſperæ præpetes, & ideò præpetes, quia omnes aues priora petunt volantes. *Tertiam* faciunt ſpeciem auguriorum in auibus quam communem vocant, ex vtroque commixtam, id eſt cùm aues ex *ore & volatu auguria* faciunt: ſed fidem non habet. ¶Omnium autem genera volucrum bis naſcuntur. Primùm enim oua gignuntur. inde calore materni corporis formantur & animantur. ¶*Oua* autem dicta ab eo quòd ſint vuida. Vnde & vua, eo quòd intrinſecus humore ſit plena. Nam humidum eſt quod exterius humorem habet, vuidum quod interius. Quidam autem putant ouum Græcam habere originem nominis. Iſti autem dicunt ὠὸν v litera ablata. ¶Oua autem quædam inani vento concipiuntur: ſed non ſunt generabilia niſi quæ fuerint concubitu maſculino concepta, & ſeminali ſpiritu penetrata. ¶Quorum vim tantam dicunt vt lignum perfuſum ouo non ardeat, ac ne veſtis quidem contrà aduratur. Admixta quoque calce glutinare fertur viri fragmenta.

De minutis volatilibus. CAP. VIII.

APes dictæ, vel quòd ſe pedibus inuicem alligent, vel pro eo quòd ſine pedibus naſcantur. Nam poſtea & pedes & pennas accipiunt. Hæ ſolertes in generandi mellis officio, aſſignatas incolunt ſedes, domicilia inenarrabili arte componunt, ex variis floribus fauum condunt, textiſque ceris innumera prole caſtra replent, exercitum & reges habent, prælia mouent, fumum fugiunt, tumultu exaſperantur. Has plerique experti ſunt naſci de boum cadaueribus. Nã pro his creãdis, vitulorum occiſorum carnes verberant, vt ex putrefacto cruore vermes naſcãtur, qui poſtea efficiũtur apes. Propriè autem *apes* vocantur ortæ de bobus, ſicut *crabrones* de equis: *fuci* de mulis, *veſpæ* de aſinis. *Caſtros* Græci appellãt: qui in extremis partibus fauorum maiores creantur: quos aliqui reges putant, dicti quòd caſtra ducant. *Fucus* eſt maior ape, crabrone minor. Dictus autem fucus quòd alienos labores edat, quaſi focus. Depaſcitur enim quod non laborauit. de quo Virgilius, Ignauum fucos pecus à præſepibus arcet. *Crabrones* vocati à cabo, id eſt caballo, quòd ex his creentur. ſicut autem crabrones naſcũtur de equorum carnibus putridis: ita ex eis iterũ ſæpe naſcuntur ſcarabei, vnde & cognominati ſunt. *Tauri* vocantur ſcarabei terreſtres ricino ſimiles. *Bupreſtis* animal eſt in Italia paruum: ſimillimũ ſcarabeo, longipedum. Fallit inter herbas bouem maximè, vnde & nomen habet, deuoratúmque tacto felle ita inflãmat, vt rumpat. *Cicendula* ſcarabeorum genus eſt, eo quòd gradiens vel volans lucet. *Blattæ* à colore nuncupatæ, ſiquidem & comprehenſæ

prehenſæ manum tingunt, vnde *blatteum colorem* ducũt. Hoc autẽ animal lucẽ videre non patitur, contrarium muſcæ. Nam *muſca* lucipeta, & *blatta* lucifuga eſt. Per noctem enim tantum ambulat. *Papiliones* auiculæ ſunt: quæ maximè abundant florentibus maluis, quiq; vermiculos ſtercore ſuo faciunt naſci. *Locuſta* quòd pedibus ſit longis, veluti haſta, vnde & eam Græci tam maritimam quam terreſtrem haſtago appellant. *Cicadæ* ex cuculorum naſcuntur ſputo, hæ in Italia apud Reginos multæ ſunt, nec vſquam alibi. *Muſca* ex Græco venit, ſicut & mus. Hæ ſicut & apes necatæ in aqua, aliquoties poſt vnius horæ ſpacium reuiuiſcunt. *Cinomya* Græcè vocatur, id eſt muſca canina. Nam κύων, Græcè canis vocatur. *Culex* ab aculeo dictus, quòd ſanguinẽ ſugat. Habet enim in ore fiſtulam, in modum ſtimuli, qua carnem terebrat: vt ſanguinem bibat. *Cyniphes* muſcæ minutiſſimæ ſunt, ſed aculeis permoleſtæ, quibus tertia plaga ſuperbus populus Ægyptiorum cæſus eſt. Oeſtrum animal armentis aculeis permoleſtum. Oeſtrum autem Græcum eſt: quod Latinè aſilus, vulgo tabanus vocatur. *Bibiones* ſunt qui in vino naſcuntur, quos vulgo *muſtiones* à muſto appellant. vnde & Afranius. Cum ad me expectas & fabulari incipis, ex ore in oculis tuis bibiones inuolant. *Gurgulio* dicitur, quia penè nihil aliud eſt niſi guttur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XIII.

CAPITA LIBRI DECIMITERTII.

1 *De mundo.*
2 *De atomis.*
3 *De elementis.*
4 *De cælo.*
5 *De partibus cæli.*
6 *De circulis cæli.*
7 *De aere & nubo.*
8 *De tonitruo.*
9 *De fulminibus.*
10 *De arcu & nubium effectibus.*
11 *De ventis.*
12 *De aquis.*
13 *De diuerſitate aquarum.*
14 *De maris nomine.*
15 *De oceano.*
16 *De mediterraneo mari.*
17 *De ſinibus maris.*
18 *De æſtibus & fretis.*
19 *De lacis & ſtagnis.*
20 *De abyſſo.*
21 *De fluminibus.*
22 *De diluuijs.*

Præfatiuncula in librum ſequentem.

IN hoc libello quaſi in quadam breui tabula quaſdam cæli cauſas, ſitúſque terrarum & maris ſpacia annotauimus, vt in modico lector ea percurrat, & compendioſa breuitate etymologias eorum cauſáſque cognoſcat.

De mundo. CAP. I.

MVNDVS eſt cælum, terra, mare, & quæ in eis ſunt opera Dei, de quo dicitur, Et mundus per ipſum factus eſt. Mundus Latinè à philoſophis dicitur, quòd in ſempiterno motu ſit, vt cælum, ſol, luna, aer, maria. Nulla enim requies eius elementis conceſſa eſt, ideóque ſemper in motu eſt. Vnde & animalia Varroni videntur elementa, quoniam per ſemetipſa, inquit, mouentur. Græci verò nomen *mundo* de ornamento accommodauerunt, propter diuerſitatem elementorum, & pulchritudinem ſiderum. Appellatur enim apud eos κόσμος, quod ſignificat ornamentum. Nihil enim mundo pulchrius oculis carnis aſpicimus. ¶ *Quatuor* autem eſſe conſtat *climata mundi*, id eſt plagas, Oriẽtem, Occidentem, Septentrionem & Meridiem. *Oriens* ab exortu ſolis nuncupatus. *Occidens* quod diem faciat occidere & interire. Abſcõdit enim lumen mundo & tenebras ſuperin-

ducit. *Septētrio* autem à ſeptē ſtellis axis vocatur quæ in ipſo reuolutæ rotantur. Hic propriè & vertex dicitur, eo quòd vertitur, ſicut ait poeta, Vertitur interea cælum. *Meridies*, vel quia ibi ſol faciat mediū diem quaſi medidies, vel quia tunc purius micat æther. *Merum* enim purum dicitur. ¶ *Ianuæ cæli duæ* ſunt, *Oriens* & *occaſus*. nam vna porta ſol procedit, alia ſe recipit. ¶ *Cardines* autem *mundi* duo, *ſeptentrio* & *meridies*, in ipſis enim voluitur cælum.

De atomis. CAP. II.

ATomos philoſophi vocant quaſdam in mundo corporum partes tam minutiſſimas, vt nec viſui pateant, nec τομὴν, id eſt ſectionem recipiant, vnde & ἄτομοι dicti ſunt. Hi per inane totius mundi irrequietis motibus volitare, & huc atque illuc ferri dicuntur, ſicut tenuiſſimi pulueres, qui infuſi per feneſtras radiis ſolis videntur, ex iis arbores & herbas & fruges omnes oriri, & ex iis ignem & aquam, & vniuerſa gigni atque conſtare quidam philoſophi gentium putauerunt. Sunt autem *atomi* aut *in corpore*: aut *in tempore*: aut *in numero*: aut *in litera*. *In corpore* vt lapis. Diuides eum in partes & partes ipſas diuides in grana, veluti ſunt arenæ, rurſúmque ipſa arenæ grana diuide in minutiſſimū puluerem: donec ſi poſſis peruenias ad aliquam minutiam quæ iam non ſit quæ diuidi vel ſecari poſſit. Hoc eſt atomus in corporibus. *In tempore* verò, ſic intelligitur atomus. Annum verbi gratia diuides in menſes: menſes, in hebdomadas: hebdomadas in dies: dies, in horas, adhuc partes horarum admittunt diuiſionem quouſque peruenias ad tantùm temporis punctum, & quandam momenti ſtillam, vt per nullam morulam produci poſſit, & ideo iam diuidi non poteſt, hoc eſt atomus temporis. *In numeris*, vtputa octo diuidūtur in quatuor: rurſum quatuor in duo: deinde duo in vnum. Vnus autē atomus eſt, quia inſecabilis eſt, ſic & in litera. nam orationem diuidit in verba: verba autē in ſyllabas: ſyllabam autem in literas. Litera pars minima atomus eſt: nec diuidi poteſt. *Atomus* ergo eſt, quod diuidi non poteſt, vt punctus in geometria. Nam τομὴ Græcè ſectio dicitur, ἄτομον, quod ſecari nequit.

De elementis. CAP. III.

YΛην Græci rerum quandā primam materiam dicunt: nullo prorſus modo formatam, ſed omnium corporalium formarum capacem, ex qua viſibilia hæc elementa ſunt. vnde & ex eius deriuatione vocabulum acceperunt. Hanc ὕλην Latini materiam appellauerunt, ideo quia omne informe vnde aliquid faciendum eſt ſemper materia nuncupatur. Proinde & eam poetæ *ſyluam* nominauerunt. Nec incongruè, quia materiæ ſyluarū ſunt. Græci autem elementa στοιχεῖα nuncupant, eo quòd ſibi ſocietatis concordia & communione quadam conueniant. Nam ſic ea inter ſe naturali quadam ratione iuncta dicuntur, vt modò originem ab igne repetentes vſque ad terram: modò à terra vſque ad ignem, vt ignis quidem in aera deſinat, aer in aqua denſetur, aqua in terram craſſeſcat, rurſúſque terra diluatur in aquam, aqua areſcat in aerem, aer in ignem extenuetur. Quapropter omnia elementa omnibus conſtat ineſſe: ſed vnum quodque eorum ex eo quòd amplius habet accepiſſe vocabulum. ¶ Sunt autem diuina prouidentia propriis animantibus diſtributa. nam cælum angelis, aerem volucribus, mare piſcibus, terram hominibus, cæteriſque animantibus creator ipſe impleuit.

De cælo. CAP. IIII.

COelum vocatum eſt, eo quòd tanquam cælatum vas impreſſa lumina habeat ſtellarum veluti ſigna. Nam *celatum* dicitur vas quod ſignis eminentioribus refulget: diſtinxit enim eum Deus claris luminibus, & impleuit: ſolis ſcilicet & lunæ orbe fulgenti, & aſtrorum micantium ſplendentibus ſignis adornauit. Alias autem à ſuperiore cęlando. Hoc autem Græcè οὐρανὸς dicitur ἀπὸ τοῦ ὁρᾶν, id eſt à videndo, eo quòd aer perſpicuus ſit, & ad ſpeculandum purior. Cælum autem in Scripturis ſanctis ideo *firmamentum* vocatur, quòd ſit curſu ſiderum & ratis legibus fixiſq; firmatum. Interdum & *cælum* pro *aere* accipitur, vbi venti & nubes, procellæ & turbines fiunt. Lucretius, Cœlum quod dicitur aer. Et Pſalmus Volucres cœli appellat: cùm manifeſtum ſit aues in aere volare: & nos in conſuetudine hunc aerem cœlum appellamus, nam cùm de ſereno vel nubilo quærimus, aliquando dicimus: qualis eſt aer? aliquando, quale eſt cœlum?

De partibus cæli. CAP. V.

AEther locus eſt in quo ſidera ſunt, & ſignificat eum ignem, quia toto mundo in alterum ſeparatus eſt. Sanè æther eſt ipſum elementum: αἴθρα verò ſplendor ætheris, & eſt ſermo Græcus. *Sphæra* cœli dicta, eo quòd ſpecies eius in rotundum formata ſit: ſed & quicquid tale eſt à volubilitate Sphæra à Græcis dicitur, ſicut & pilæ quibus ludunt infantes. Nam philoſophi dicunt cœlum in Sphæræ figuram vndique eſſe conuexum:

omni

omnibus partibus æquale, concludens terram in media mundi mole libratam. Hoc moueri dicunt, & motu eius ſidera in eo fixa ab oriente vſque ad occidentem circuire, ſeptentrionibus breuiores giros iuxta cardinem peragentibus. *Axis* eſt ſeptentrionis linea recta: quæue per mediam pilam Sphæræ tendit, & dictus axis: quòd in eo Sphæra vt rota voluitur, vel quia ibi plauſtrum eſt. *Cardines* extremæ partes ſunt axis, & dicti cardines, eo quòd per eos vertitur cœlum. *Poli* ſunt circuli qui currunt per axem. Horum alter eſt *ſeptentrionalis*, qui nunquam occidit, appellatúrque *Boreus*: alter *auſtralis* qui nunquam videtur, & *auſtronothus* dicitur, & dicti *poli* quòd ſint axium circuli ex vſu plauſtrorum, à poliẽdo ſcilicet nominati, ſed polus Boreus ſemper videtur: Auſtronothus nunquã, quia dextra cœli altiora ſunt, preſſa Auſtri. *Cõuexa* extrema cœli ſunt, à curuitate dicta. Nam conuexum curuum eſt & inclinatum, & in modum circuli flexũ. *Lacteus circulus* via eſt quæ in Sphæra videtur, à candore dicta, quia alba eſt: quam aliqui dicunt viam eſſe quam circuit ſol, & ex ſplendoris ipſius tranſitu ita lucere.

De circulis cæli. CAP. VI.

HAbitatio iſta *circulorum* diſtincta *zonis*, quaſdam partes temperie ſua incolere permiſit, quaſdam negauit, enormitate frigoris aut caloris. *Zonæ* autem ipſæ quinque ſunt, quæ ideo zonæ vel circuli appellantur, eo quòd in circumductione Sphæræ exiſtũt. Quorum *primus circulus* ideo *arcticus* appellatur, eo quòd inter eum Arcturi ſigna incluſa perſpiciuntur, quæ à nobis in vrſarum ſpeciem ficta ſeptentriones appellantur. *Secundus circulus* ex eo τροπικὸς θερινὸς dicitur, quia in eo circulo ſol aquilonis finibus æſtatem faciens vltra eum circulum non tranſit: ſed ſtatim reuertitur, & inde tropicus appellatur. *Tertius circulus* ἰσημερινὸς, qui à Latinis ideo æquinoctialis appellatur, eo quòd ſol cùm ad eum orbẽ peruenerit: æquinoctium facit: ἡμέρα enim Latinè dies dicitur atque nox quo circulo dimidia ſphæræ pars conſtituta proſpicitur. *Quartus circulus* antarcticus vocatur: eo quòd contrarius ſit circulo quem arcticon nominamus. *Quintus circulus* χειμερινὸς τροπικὸς: qui à Latinis hiemalis ſiue brumalis appellatur, ideo quia cùm ſol ad eum circulum peruenit, hiemem iis qui ad Aquilonem ſunt facit, æſtatem autem iis qui in Auſtri partibus commorantur. *Zodiacus autem circulus eſt*, qui duodecim continet ſigna, ἀπὸ τῶν ζώων, id eſt ab animalibus, ita dictus.

De aere & nube. CAP. VII.

AEr eſt inanitas plurimum habens admixtum raritatis quàm cætera elementa. De quo Virgilius, Longum per inane ſecutus. Aer dictus ἀπὸ τοῦ αἴρειν, ab eo quòd ferat terram, vel ab eo quòd feratur. Hic autem partim ad cæleſtem, partim ad terrenam materiam pertinet. Nam ille ſubtilis, vbi ventoſi ac procelloſi motus non poſſunt exiſtere, ad cœleſtem pertinet partem, iſte verò turbulentior, qui exhalationibus humidis corporeſcit, terræ deputatur, quíque ex ſe multas ſpecies reddit. nam commotus ventos facit, vehemẽtius concitatus, ignes & tonitrua: contractus, nubila: conſpiſſatus, pluuiam: congelantibus nubibus niuem: turbulentius congelantibus denſioribus nubibus, grandinem: diſtentus, ſerenum efficit. nam *aerem denſum* nubem eſſe conſtat: *nubem rarefactam & ſolutam*, aerem. *Nubes* dictæ ab obnubendo, id eſt operiendo cœlum, vnde & *nuptæ* quòd vultus ſuos velent, vnde & *Neptunus* quòd nubat, id eſt mare & terram tegat. *Nubes* autem aeris denſitas facit. *Venti* enim aerem conglobant, nubémque faciunt, vnde eſt illud, Atque in nubem cogitur aer.

De tonitruo. CAP. VIII.

TOnitruum dictum quòd ſonus eius terreat. nam tonus, ſonus. Qui ideo interdum tam grauiter concutit omnia, ita vt cœlum diſcidiſſe videatur, quia cùm procella vehementiſſimi venti nubibus ſe repente immiſerit: turbine inualeſcente, exitúmque quærente: nubẽ quam excauauit, impetu magno proſcindit, ac ſic cum horrendo fragore defertur ad aures. Quod mirari quis non debet, cum veſicula quamuis parua, magnum tamen ſonitũ diſploſa emittat. Cum tonitruo autem ſimul & *fulgura* exprimit: ſed illud celerius videtur, quia clarum eſt: hoc autem ad aures tardius peruenit. Lux autem quæ apparet ante tonitruum, alibi *fulgor* vocatur. Quæ vt diximus, ideo antè videtur, quia clarum eſt lumen, tonitruum autem ad aures tardius peruenit.

De fulminibus. CAP. IX.

FVlgur & fulmen ictus cæleſtis iaculi à feriendo dicti. *Fulgere* enim ferire eſt ac percutere. *Fulmina* autem colliſa nubila faciunt. nam omniũ rerum colliſio ignẽ creat, vt in lapidibus cernimus, vel attritu rotarũ, vel in ſiluis arborũ: ſimili modo in nubibus ignis, vnde & prius nubila ſunt, deinde ignes. Ex vento autem & igne fulmina certum eſt in nubibus fieri & impulſu ventorum emitti. Ideo autem fulminis ignẽ vim habere maiorem ad penetrandum, quia ſubtilioribus elementis factus eſt, quàm noſter, id eſt qui nobis in vſu eſt. Tria ſunt autem eius nomina, fulgur, fulgor, & fulmen. *Fulgur*, quia tangit:

fulgor, quia incendit & vrit: *fulmen*, quia findit, ideo & cum trinis radiis pinguntur.

De arcu & nubium effectibus.
CAP. X.

A*Rcus cœleſtis* dictus à ſimilitudine curuati arcus. *Iris* huic proprium nomen eſt. Et dicitur iris quaſi aeris, id eſt quòd per aerem ad terras deſcendit. Hic autem à ſole reſplendet dum cauæ nubes ex aduerſo radium ſolis accipiunt, & arcus ſpeciem fingunt, cui varios colores illa dat res, quia aqua tenuis, aer lucidus, & nubes caligantes irradiata iſta varios creat colores. *Pluuiæ* dictæ, quòd fluant quaſi fluuiæ. Naſcuntur enim de terræ & maris anhelitu. quæ, cùm altius eleuatæ fuerint, aut ſolis calore reſolutæ, aut vi ventorum cōpreſſæ ſtillantur in terris. *Nimbus* eſt denſitas nubis intempeſta & obſcura, & inde nimbus à nube. Sunt autem nimbi repentinæ & præcipites pluuiæ. nam pluuias vocamus lentas & iuges quaſi fluuias, vel quaſi fluentes. *Imbres* autem & ad nubes & ad pluuias pertinēt: dicti à Græco vocabulo quòd terram inebrient ad germinandum. Ex his enim cuncta creantur. vnde & Lucretius, Ex igni terra atque anima naſcuntur & imbri. eſt autem nomen Græcum. *Grando* appellata, quòd forma eius granorum ſimilitudinem habeat. Hæc autem ventorum rigore durantur in nube, ac ſolidantur in niuem, ruptóque aere ſoluuntur. *Nix* à nube vnde venit. *Glacies* à gelu & aqua quaſi gelacies, id eſt gelata aqua. *Gelu* autem quòd eo ſtringatur tellus. γῆ quippe terra dicitur. Tunc autem maiori gelu ſtringitur terra, cùm fuerit nox ſerena. *Pruina* eſt matutini temporis frigus: quòd inde pruinæ nomē accepit, quia ſicut ignis vrit. πῦρ enim ignis, vrere verò & ad ſolem & ad frigus pertinet. Nam vno ſermone duo diuerſa ſignificantur, pro eo quòd vnum effectum habent. Similis enim eſt vis & caloris & frigoris, vnde & vtraque ſaxa rumpunt. Nam & calor vrit, vt eſt, Vritur infœlix Dido. Item frigus vrit, vt eſt, Aut boreæ penetrabile frigus adurat. *Ros* Græcum eſt, quod illi δρόσος dicunt. Alii ros putant dictū, quia rarus eſt non ſpiſſus, vt pluuia. *Nebula* inde dicta, vnde & nubila, ab obnubendo, hoc eſt operiendo terram, ſiue quòd nubes volans faciat. Exhalant enim valles humidæ nebulas & fiunt nubes, inde nubilum, inde niues. Nebulæ autem ima petunt cùm ſerenitas eſt, ſumma cùm nubilum. *Caligo* vmbra eſt de ſpiſſitudine aeris effecta. Et dicta caligo, quòd maximè aeris calore gignatur. *Tenebræ* dicūtur quòd teneant vmbras. Nihil enim ſunt tenebræ, ſed ipſa lucis abſentia tenebræ dicuntur: ſicut ſilentiū non aliqua res eſt: ſed vbi ſonus non eſt, ſilentium dicitur, ſic tenebræ non aliquid ſunt: ſed vbi lux non eſt, tenebræ dicuntur. *Vmbra* eſt aer carens ſole. dictum autem quòd fiat cùm ſolis obiicimur radiis. Eſt autem mobilis & certa, & ex ſolis circuitu, & ex motu ventorum. Nanque quoties mouetur in ſole, nobiſcum moueri videtur: quia vbi quoquo loco à radiis ſolis obſiſtimus, proinde illi lumen auferimus. ſicque ingredi nobiſcū vmbra, & geſtus noſtros videtur imitari. *Lux* ipſa ſubſtantia: lumen quod à luce manat, id eſt candor lucis. ſed hoc confundunt autores.

De ventis. CAP. XI.

V*Entus* aer commotus & agitatus: & pro diuerſis partibus cœli, nomina ſortitur diuerſa. dicitur autem ventus, quòd ſit vehemens & violentus. Vis enim eius tanta eſt, vt non ſolùm ſaxa & arbores euellat, ſed etiam cœlum terrámque conturbet, maria commoueat. *Ventorum quatuor principales ſpiritus* ſunt. Quorum primus ab oriente *Subſolanus*, à meridie *Auſter*, ab occidente *Fauonius*, à ſeptentrione *einſdem nominis ventus* aſpirat habens geminos hinc inde ventorum ſpiritus. *Subſolanus* à latere dextro *Vulturnum* habet, à læuo *Eurum*. *Auſter* à dextris *Euroauſtrum*, à ſiniſtris *Auſtroafricum*. *Fauonius* à parte dextra *Africū*, à læua *Corum*. Porro *Septentrio* à dextris *Circiū*, à ſiniſtris *Aquilonem*. Hi duodecim venti mūdi globum flatibus circumagunt. Quorū nomina propriis ex cauſis ſignata ſunt. Nam *Subſolanus* ventus, eo quòd ſub ortu ſolis naſcatur. *Eurus*, eo quòd ab Eoo flat: id eſt ab oriente. Eſt enim *Subſolano* coniunctus. *Vulturnus*, quòd altè tonat: de quo Lucretius, Altitonans Vulturnus & Auſter fulmine pollens. *Auſter* ab hauriendo aquas vocatus. vnde & craſſum aerē facit, & nubila nutrit. Hic Græcè νότος appellatur, propter quod interdū corrumpat aerem. Nam peſtilentiā quæ ex corrupto aere naſcitur, Auſter flans in reliquas regiones tranſmittit: ſed ſicut Auſter peſtilentiam gignit, ſic Aquilo repellit. *Euroaſter* dictus, quòd ex vna parte habeat Eurum: ex altera Auſtrum. *Auſtroafricus*: quòd iunctus ſit hinc inde Auſtro & Africo. Ipſe & *Libanotus*, quòd ſit ei Libs hinc & inde Notus. *Zephirus* Græco nomine appellatus, eo quòd flores & germina eius flatu viuificentur. Hic Latinè *Fauonius* dicitur propter quòd foueat quæ naſcuntur. vnde eſt illud, Et zephiro putris ſe gleba reſoluit. Auſtro autem flores ſoluūtur, zephiro fiunt. *Africus* à propria regione vocatus. In Africa enim initium flandi ſumit. *Corus* eſt qui ab occidente æſtiuo flat. & vocatus Corus, quòd ipſe ventorum circulū claudat, & quaſi chorum faciat. Hic antea *Caurus* dictus, quem plerique *Argeſten* dicunt, non vt imprudēs vulgus *Agreſte*. *Septentrio* dictus, eo ꝙ à circulo ſeptē ſtellarū cōſurgit: quæ vertēte ſe mūdo reſupinato capite ferri videtur. *Circius* dictus, eo quòd Coro ſit iunctus. Hunc Hiſpa-

Hiſpani *Gallicum* vocant, propter quòd eis à parte Galliæ flat. *Aquilo* dictus, eo quòd aquas ſtringat & nubes diſſipet. Eſt enim gelidus ventus & ſiccus. Idem & Boreas, qui ab Hyperboreis montibus flat. Inde enim origo eiuſdem venti eſt, vnde & frigidus. Natura enim omnium ſeptentrionalium ventorũ frigida & ſicca eſt: auſtralium humida & calida. ¶Ex omnibus autẽ ventis duo cardinales ſunt, *Septentrio & Auſter.* ¶*Eteſiæ* autem flabra Aquilonis ſunt, quibus nomen inditũ eſt, quòd certo anni tempore flatus agere incipiũt. ἐνιαυτὸς enim Græcè, annus Latinè dicitur. Hæc autẽ curſum rectum à Borea in Ægyptum ferunt: quibus Auſter cõtrarius eſt. ¶*Duo* ſunt autem extra hos vbique *ſpiritus magis quàm venti*, aura & altanus. *Aura* ab aere dicta, quaſi aerea, quòd lenis ſit motus aeris. Agitatus enim aer auram facit, vnde & Lucretius, Aereas auras. *Altanus*, qui in pelago eſt per deriuationem ab alto, id eſt mari vocatus. Nam altus eſt flatus in ripis quem diximus auram. Nam aura terræ eſt. ¶*Turbo* eſt volubilitas ventorum, & turbo dictus à terra quoties vẽtus conſurgit, & terram in circuitum mittit. *Tempeſtas* aut pro tẽpore dicitur, ſicut vbique hiſtoriographi ſolent, dum dicunt, ea tempeſtate: aut ab ſtatu cæli, quia magnitudine ſui multis diebus oritur. Verno autem & autumnali tempore quàm maximæ fiunt tempeſtates: quando nec plena eſt æſtas, nec plena hyems: vnde medium & cõfine vtriuſque temporis ex coniunctione aerum contrariorum efficiuntur tempeſtates. *Fragor* à fractarum rerum nominatus, eſt ſonitus: quia ſicca quæque & arida frangit facilè. *Procella* ab eo quòd percellat, id eſt percutiat & euellat. Eſt enim vis venti cum pluuia. Procellæ enim aut de fluminibus aut de ventis fiunt. Nihil autem velocius ventis. vnde & propter celeritatem tam ventos quam fulmina alata fingunt poetæ, vt Alatis viribus Auſtri.

De aquis. CAP. XII.

AQ*ua dicta* quòd ſuperficies eius æqualis ſit. Hinc & æquor appellatum, quia æqualiter ſurſum eſt. ¶Duo autem ſunt validiſſima vitæ humanæ elementa ignis & aqua. vnde grauiter damnantur quibus ignis & aqua interdicitur. ¶Aquarum elementum cæteris omnibus imperat. Aquę enim cælum temperant, terram fecundant, aerem exhalationibus ſuis incorporant, ſcandunt in ſublime, & cælum ſibi vendicant: quid enim mirabilius aquis in celo ſtantibus? Parum ſit in tantam perueniſſe altitudinem: rapiunt & ſecum piſcium examina: effuſæ, omnium in terra naſcẽtium cauſa fiunt. Fruges gignunt, arbores frutices herbáſque producunt, ſordes detergunt, peccata abluunt, potum cunctis animantibus tribuunt.

De diuerſitate aquarum. CAP. XIII.

A*Quarum natura multa eſt diuerſitas.* Aliæ enim *ſalis*, aliæ *nitri*, aliæ *aluminis*, aliæ *ſulphuris*, aliæ *bituminis*, aliæ *curam morborum adhibentes.* Nam iuxta Romam Albulæ aquæ *vulneribus medentur.* In Italia fons Cicer, *oculorum vulnera* curat. In Æthiopia lacus eſt quo perfuſa *corpora velut oleo niteſcunt.* Zamæ fons in Africa *canoras voces facit.* Ex Clitorio lacu Italiæ qui biberint, vini tædium habent. In Chio inſula fontem eſſe dicunt, *quo hebetes fiunt.* In Bœotia duo fontes alter *memoriam*: alter *obliuionem affert.* Cizici fons, *amorem Veneris tollit.* Bœotiæ lacus furialis eſt: de quo qui biberit *ardore libidinis exardeſcit.* In Campania ſunt aquæ, quæ *ſterilitatem* feminarum, & virorum *inſaniam abolere* dicuntur. In Æthiopiæ fonte rubro qui biberit *limphaticus fit.* Lechnus fons Arcadiæ *abortus fieri non patitur.* In Sicilia fontes ſunt duo, quorum vnus *ſterilem fœcundat*: alter *fœcundam ſterilem facit.* In Theſſalia duo ſunt flumina: ex vno bibentes *oues nigras fieri* ferunt: ex altero *albas*, ex vtroque *varias.* Clitumnus lacus in Vmbria *maximos boues gignit.* Reatinis paludibus *iumentorum vngulas indurari* dicunt. In Aſphaltite lacu Iudææ *nihil mergi poteſt* quicquam animam habens. In India Siden vocatur ſtagnũ, in quo *nihil innatat, ſed omnia merguntur.* At contrà in Alce lacu per Porcidamum *omnia fluitant, nihil mergitur.* Marſidæ fons in Phrygia *ſaxa generat.* In Achaia aqua profluit è ſaxis Stix appellata, quòd ilico *potata interficit.* Gelonum ſtagnum Siciliæ *tetro odore abigit proximantes.* Fons eſt in Africa circa templum Ammonis qui *humoris nexibus humum ſtringit. Fauillas etiam in ceſpitem ſolidat.* Fons Iob in Idumæa *quater in anno colorem mutaſſe dicitur*, id eſt puluerulẽtum, ſanguineum, viridem, & limpidum: trinis menſibus in anno tenens ex his vnum colorem. In Troglodytis lacus eſt, *ter in die fit amarus & deinde toties dulcis.* Fons Siloa ad radicem montis Sion: non iugibus aquis, ſed *in certis horis diebúſque ebullit.* In Iudæa quondam riuus *ſabbatis omnibus ſiccabatur.* In Sardinia fontes calidi *oculis medentur, fures arguunt.* Nam cæcitate detegitur eorum facinus. In Epiro eſſe ferunt fontem, in quo *faces extinguuntur accenſæ: & accenduntur extinctæ.* Apud Garamentes fontem eſſe aiunt ita *algentem die*, vt non bibatur: ita *ardentem nocte*, vt non tangatur. Iam verò in multis locis aquæ manant perpetim *feruentes*, tanta vi vt balnea calefaciant. Quædam enim terræ ſunt quæ multum ſulphuris & aluminis habent. Itaque cùm per venas calentes aqua frigida venit, vicino ſulphuris calore contacta excandeſcit: nec talis ab origine effluit, ſed permutatur dum venit. Sulphur enim aluménque

ſecum ferunt aquæ, vtranque materiam igne plenam mariſque motibus incaleſcentem.

De maris nomine. CAP. XIIII.

MAre eſt aquarum generalis collectio. Omnis enim congregatio aquarum ſiue ſalſæ ſint, ſiue dulces, abuſiuè maria nuncupantur, iuxta illud, Et congregationes aquarum vocauit maria. Propriè autem *mare* appellatum: eo quòd aquæ eius amaræ ſint. *Æquor* autem vocatum, quia æqualiter ſurſum eſt: & quanuis aquæ fluctuantes velut montes erigantur: ſedatis rurſus tempeſtatibus adæquantur. Altitudo enim maris diuerſa eſt: indiſcreta tamen dorſi eius æqualitas. Ideo autem mare incrementum non capere, cùm omnia flumina & omnes fontes recipiat, hæc cauſa eſt: partim, quòd influentes vndas ipſa magnitudo eius non ſentiat, deinde quòd amara aqua dulce fluentum conſumat, vel quòd ipſæ nubes multum aquarum ad ſe attrahant, ſiue quòd illam partim venti auferāt, partim ſol exſiccet, poſtremū quòd per occulta quædam terræ foramina percolatur, & ad caput omnium fonteſque reuolutum recurrat. Maris autem certum non eſſe colorem: ſed pro qualitate ventorum mutari. Nā modò flauum eſt, modò luculentum, modò atrum.

De Oceano. CAP. XV.

OCeanum Græci & Latini ideo nominant eo quòd in circuli modo ambiat orbē: ſiue à celeritate, eo quòd ocyus currat. Item quia vt cælum purpureo colore nitet. Oceanus quaſi κυάνεος. Iſte eſt qui oras terrarum amplectitur, alterniſque æſtibus accedit atq; recedit. Reſpirantibus enim in profundum ventis aut remouet maria, aut reſorbet. Quique à proximis regionibus diuerſa vocabula ſumpſit: vt Gallicus, Germanicus, Scythicus, Caſpius, Hircanus, Athlanticus, Gaditanus. Nam *Gaditanum fretum* à Gadibus dictum, vbi primò ab Oceano maris magni limen aperitur. Vnde & Hercules cùm Gadibus perueniſſet, columnas ibi poſuit, ſperans illic eſſe orbis terrarum finem.

De mediterraneo mari. CAP. XVI.

MAre magnum eſt quod ab occaſu ex Oceano fluit, & in meridiem vergit, deinde ad ſeptentrionem tendit. Quòd inde magnum appellatur, quia cætera maria in comparatione eius minora ſunt. Iſtud eſt *mediterraneum*: quia per mediam terram vſque ad orientem perfunditur, Europam & Africam Aſiámque diſterminans: Cuius primæ partis ſinus, qui Hiſpaniis perfunditur, *Ibericus & Balearicus* appellatur. Deinde *Gallicus*, quæ Narbonenſem prouinciam alluit. Mox *Liguſticus*, qui iuxta Genuam vrbem eſt proximus. Poſt hæc *Tyrrhenus* qui Italiam attingit: quem Græci Ionium, Itali inferum vocant. Deinde *Siculus*, qui à Sicilia vſque ad Cretam vadit. Deinde *Creticus*, qui in Pamphiliam & Ægyptum pertendit. Inde *Helleſpontus*, qui in ſeptentrionem retorquens, anfractibus magnis iuxta Græcias & Illyricum in anguſtias ſeptem ſtadiorum ſtringitur: quo Xerxes ponte nauibus facto in Græciam commeauit. ibi eſt Abydos. Inde diffuſus ab æquore patente rurſus ſtringitur & facit. *Propontidem*, qui mox in quingentos paſſus coartatur, fitque *Boſphorus Thracius*, quo Darius copias tranſportauit. Inde Ponticus ſinus ampliſſimus à tergo *Mæotidis paludis*, quod mare ex multitudine fluminum dulcius quàm cætera, nebuloſúmque & breuius eſt, vnde & *Ponticum vocatum*, quòd ſit breuius, atque prçter phocas & thymos atque delphinos, alias belluas maiores non patitur. ¶ Sicut autem terra dum vna ſit, pro diuerſis locis variis appellatur vocabulis: ita & pro regionibus hoc mare magnum diuerſis nominibus nuncupatur. Nam Ibericum & Aſiaticum *à prouinciis* dictum: *ab inſulis*, Balearicum, Siculum, Creticum, Cyprium, Ægeum, Carpatium. Nam inter Tenedum & Chium, ſaxum eſt in mari potiùs quàm in inſula, quod videntibus procul capræ ſimile creditur, quam αἶγα nuncupant, vnde & Ægeum mare eſt dictum. ſic & Carpatium mare inter Ægyptum & Rhodū ab inſula Carpatho illic poſita. *A gentibus*, Gallicum, Auſonium, Dalmaticum, Liguſticum. Ab oppidis Argolicon, Corinthium, Tyrium, Adriaticum. Nam Adria quędam ciuitas Illyrico mari proxima fuit, quæ Adriatico mari nomen dedit. *A poſitione cæli*, vt ſuperum & inferum, quòd ſit oriens ſuperior, occidens inferior. Eſt autem Tuſcum & Adriaticum. *A memoria regis*, vt Ionium. Io quippe rex fuit Græcię, vnde Iones Athenienſes. Hoc mare & Tyrrhenum dictum: ſiue quòd Tuſciam alluit: id eſt Tyrrhenum, ſiue à Tyrrhenis nautis qui ſe in hoc mare præcipitauerunt. Et ſciendum Ionium ſinum eſſe immenſum, ab Ionia vſque ad Siciliam, & huius partes eſſe Adriaticum, Achaicum & Epiroticum, *A moribus accolarum*, alibi Euxinus, Axenus antea appellatus eſt. *A caſibus hominum* qui ceciderunt in mari, vt Helleſpōticum, Icarium, Myrteum. Nam Myrteum mare dictum à Myrtili lapſu, quòd illic ab Oenomao præcipitatus ſit. Icarus verò Cretenſis, vt fabulæ ferunt, altiora petens, pennis ſolis calore ſolutis mari in quo cecidit nomē impoſuit. Frixus quoque, cum Helle ſorore ſua fu-

ſua fugiens inſidias nouercales, conſcendit nauem ſignum arietis habentem, qua liberatus eſt. Helles autem ſoror eius perpeſſa naufragium decidit in mari, & mortua Helleſponto mari dedit nomen. *Ab ordine*, fluenta Propontidis. Nam dictum Propontum, quia pontum præuenit. Idem & à *tranſitu vel anguſtiis meatibus boum* Boſphorus. Ægyptium autem pelagus Aſiæ datur, Gallicum Europæ, Africum Libyæ. His vt quæque proxima ſunt, venerunt in partes. *Pelagus*, autem eſt latitudo maris ſine litore & portu. Græco nomine ἀπὸ τοῦ πλάγους, hoc eſt à latitudine dictũ, vnde & plagia, eo quòd ſint importuoſa.

De ſinibus maris. CAP. XVII.

SInus, dicuntur maiores receſſus maris, vt in mari magno *Ionius*: in Oceano, *Caſpius, Indicus, Perſicus, Arabicus*, qui & *mare rubrum*, qui Oceano aſcribitur. *Rubrum* autem *mare* vocatum, eo quòd ſit roſeis vndis infectum: non talem naturam habet, qualem videtur oſtendere, ſed vicinis litoribus vitiatur gurges atque inficitur, quia omnis terra quæ circumſtat pelago rubra eſt & ſanguineo colori proxima. Ideóque inde minium acutiſſimum excerpitur, & alij colores quibus pictura variatur. Ergo cùm terra habeat hanc naturam: fluctibus ſubinde diluitur. & quicquid adhæſum eſt, in colorem cadit. Ob hoc etiam in iis litoribus gemmæ rubræ inueniuntur. Lapillus enim huiuſmodi humo inuolutus cùm inter arenas attritus eſt, & terræ colorem habet & maris. Hoc mare in duos ſcinditur ſinus. Ex iis qui ab oriente eſt *Perſicus* appellatur, quia ora illius Perſæ inhabitant. Alter verò *Arabicus* dicitur, quòd ſit circa Arabiam.

De æſtibus & fretis. CAP. XVIII.

AEſtus, ad Oceanum pertinet: fretum ad vtrumque mare. Nam æſtus eſt maris acceſſus vel receſſus, id eſt inquietudo, vnde & æſtuaria per quæ mare viciſſim tam accedit quàm recedit. *Fretum* autem appellatum, quòd ibi ſemper mare ferueat. Nam fretum eſt anguſtũ & quaſi feruens mare, ab vndarũ feruore nominatũ, vt Gaditanũ vel Siculum. Nam freta dicta Varro ait, quaſi feruida, id eſt feruentia, & motũ feruoris habentia. *Fretum Siciliæ* quod regium dicitur, Saluſtius ex tali cauſa vocari ſcribit dicens, Italiæ olim Siciliam coniunctam fuiſſe, & dum eſſet vna tellus, mediũ ſpacium aut per humiditatem abruptum eſt aquis, aut per anguſtiã ſciſſum. Et inde ῥήγιον nominatum, quia Græcè abruptum hoc nomine nuncupatur. Eſt autem arctiſſimum trium milliũ ſpatio Siciliam ab Italia diuidẽs, fabuloſis infame mõſtris, quibus hinc inde Scilla & Charibdis oſtenditur. *Scillam*, accolæ ſaxum in mari imminens appellant, ſimile celebratæ formæ procul viſentibus. Vnde & monſtruoſam ſpeciem fabulæ illi dederunt, quaſi formã hominis, capitibus ſuccinctã caninis, quia colliſi ibi fluctus latratus videntur exprimere. *Charibdis* dicta, quòd gurgitibus occultis naues abſorbeat. Eſt enim mare verticoſum, & inde ibi laniata naufragia, profundo emergunt. Ter autem in die erigit fluctus, & ter abſorbet. Nam accipit aquas, vt vomat: vomit, vt rurſus accipiat. *Sirtes* autem ſunt arenoſa in mari loca. Sirtes autem Saluſtius à tractu vocari dicit, quòd omnia ad ſe trahant, & appropinquantes vadoſo mari hæreãt. Hæ autem ad mare Ægyptium vicinæ ſunt, & pariter admiſcentur. *Vada* verò ſunt per quę in mari vel in fluminibus homines vel animalia pedibus vadant: quæ Virgilius Breuia appellat, Græci βραχέα.

De lacis & ſtagnis. CAP. XIX.

SVnt & quędam maria quæ non miſcentur Oceani fluctibus aut mari magno, & dicuntur lacus & ſtagna. *Lacus*, eſt receptaculũ in quo aqua retinetur, nec miſcetur fluctibꝰ. vt lacus Aſphalti, lacus Benacus & Larius, & cæteri quos Græci λίμνας, id eſt ſtagna vocãt. Nam fontes labũtur in fluuiis: flumina in freta diſcurrunt. Lacus ſtat in loco, nec profluit. Et dictus lacus quaſi aquæ locus. *Lacus Aſphaltites*, idẽ & mare mortuum vocatũ, propter quod nihil gignit viuum, nihil recipit ex genere viuẽtium. Nã neque piſces habet, neque aſſuetas aquis & lætas mergẽdi vſu patitur aues: ſed & quæcũque viuentia mergẽda tẽtaueris: quacunque arte dimerſa ſtatim reſiliunt: & quanuis vehementer illiſa cõfeſtim excutiuntur. ſed neq; vẽtis mouetur reſiſtẽte turbinibus bitumine, quo aqua omnis ſtagnatur. neque nauigationis patiẽs eſt, quia omnia vita carẽtia in profundũ merguntur: nec materiã vllã ſuſtinet, niſi quæ bitumine illuſtratur. Lucernam accẽſam ferunt ſupernatare: extincto lumine demergi. Hoc & mare Salinarum dicitur, ſiue lacus Aſphalti, id eſt bituminis. & eſt in Iudæa inter Hierico & Zoaran. Longitudo vſque ad Zoaras Arabiæ. dirigitur ſtadiis ſeptingentis octoginta: latitudo ſtadiis centum quinquaginta vſque ad vicinia Sodomorum. *Lacus Tiberiadis*, ab oppido Tiberiade vocatus, quod quondam Herodes in honorem Tiberij Cæſaris condidit. Eſt autem in Iudæa omnibus lacis ſalubrior, & ad ſanitatẽ corporum quodammodo efficacior. *Geneſar lacus*, ampliſſimus in Iudæa lõgitudine centum quadraginta extẽditur ſtadiis, latitudine quadraginta diffundi-

tur, criſpantibus aquis: auram non ventis, ſed de ſeipſo ſibi excreans. Vnde & Geneſar dicitur Græco vocabulo, quaſi generans ſibi aurā. denique per diffuſiora ſpatia lacus frequentibus auris ſpirantibus agitatur. Vnde & purior hauſtus eius, & ad potandum dulcis & habilis. *Benacus lacus*, Italiæ in Venetia. de quo fluuius naſcitur Mincius, qui lacus magnitudine ſui tempeſtates imitatur marinas. *Lucrinus & Auernus lacus* Campaniæ ſunt. *Lucrinus* autem dictus, quia olim propter copiam piſcium vectigalia magna præſtabat. *Auernus* autem lacus vocatus, quia aues ibi ſuperuolitare non poſſent. Nam antea ſiluarum denſitate ſic ambiebatur, vt exhalantis inde per anguſtias aquæ ſulphureæ fetor grauiſſimus ſuperuolantes aues halitu ſuo necaret. Quam rem Auguſtus Cæſar intelligens, deiectis ſiluis ex peſtilentibus amœna reddidit loca. Lacus autem idem & *ſtagnum*, vbi immenſa aqua conuenit. Nam dictum eſt ſtagnū, ab eo quòd illic aqua ſtet, nec decurrat.

De abyſſo. CAP. XX.

ABYſſus, profunditas aquarum impenetrabilis: ſiue ſpeluncę aquarum latentium, de quibus fontes & flumina procedunt. vel quæ occultè ſubtereunt. vnde & abyſſus dictus. Nam omnes aquas ſiue torrentes per occultas venas ad matricem abyſſum reuertuntur. *Fluctus*, dicti quòd flatibus fiant. Ventorum enim impulſu agitatæ aquæ fluctuāt. *Aqua*, eſt ſtatiua & ſine motu æqualis. *Vnda* verò eminēs liquor, qui ſemper in motu eſt. Lucretius, *Aerias vndas*, id eſt motus, & corpus illud quod refluctuat. Nam nec vnda per ſe aqua eſt: ſed aqua in motu quodam & agitatione quaſi abeundo & redeundo vnda vocata. *Latex* propriè liquor fontis eſt. Et dictus latex quòd in venis terræ lateat. *Gutta*, eſt quæ ſtat: ſtilla, quæ cadit. Hinc & ſtillicidium, quaſi ſtilla cadēs. *Stiria* enim Græcum eſt, id eſt gutta. inde fit diminutiuum, vt dicimus ſtilla: dum autem ſtat aut pendet de tectis vel arboribus, quaſi glutinoſa eſt: dum ceciderit, ſtilla eſt. *Spuma* dicta eo quòd ſpuatur. ſordes enim ſunt vndarum. vnde & muſtum, & ea quæ coguntur ſpuma purgantur. Hinc & ſputum.

De fluminibus. CAP. XXI.

FLuuius, eſt perennis aquarum decurſus, à fluendo perpetim dictus. Propriè autem *flumen* ipſa aqua, *fluuius* curſus aquæ. Prius autem flumen quàm fluuius, id eſt, prior aqua quàm decurſus. *Duo* ſunt *fluminum genera*: vnum *torrens*: alterū *viuū*; de quo Virgilius, -do nec me flumine viuo, Abluero —. *Torrens*, eſt aqua veniens cum impetu. Dictus autem *torrēs*, quia pluuia creſcit, ſiccitate torreſcit, id eſt areſcit, de quo Pacuuius, Flammeo vapore torrens torret. Cui Gręci ab hyeme nomen dederunt, nos ab æſtate: illi à tempore quo ſuccreſcit, nos a tempore quo ſiccatur. *Amnis*, fluuius eſt nemore ac frondibus redimitus, & ex ipſa amœnitate amnis vocatur. *Decurſus*, propriè finis curſus, ſiue aquarum ſit, ſeu quarumlibet rerum. *Riui* dicti, quòd deriuentur ad irrigandum, id eſt inducēdum aquas in agris. Nam *irrigare* inducere eſt. *Gurges*, propriè locus altus in flumine. *Puteus*, eſt locus defoſſus ex quo hauritur aqua, à potatione dictus. *Fons*, caput aquæ eſt naſcētis, quaſi fundens aquas. ¶ Quidā autem fluuiorum propriis ex cauſis nomina acceperunt: ex quibus nonnulli nominandi ſunt qui in hiſtoriis celebres memorantur. *Geon*, fluuius de paradiſo exiens atque vniuerſam Æthiopiam cingēs, vocatus hoc nomine quòd incremento ſuæ inundationis terram Ægypti irriget: γῆ enim Gręcè, Latinè terrā ſignificat. Hic apud Ægyptios Nilus vocatur, propter limum quem trahit, qui efficit fœcūditatē. Vnde & *Nilus* dictus eſt quaſi νέαν ἰλὺν trahens. Nam antea Nilus Latinè Melo dicebatur. Apparet autem in Nilide lacu, de quo in meridiem verſus excipitur Ægypto, vbi Aquilonis flatibus repercuſſus aquis retro luctantibus intumeſcit, & inundationem Ægypti facit. *Ganges*, fluuius, quem *Phyſon* ſcriptura ſacra nominat, exiens de paradiſo pergit ad Indiæ regiones. Dictus autem Phyſon, id eſt, caterua, quia decē fluminibus magnis ſibi adiūctis impletur & efficitur vnus. *Ganges* autem vocatus à Gangaro rege Indiæ. Fertur autem Nili modo exaltari, & ſuper Orientis terras erumpere. *Tigris*, fluuius Meſopotamiæ de paradiſo exurgens, & pergens contra Aſſyrios, & poſt multos circuitus in mare mortuum influens. Vocatur autē Tigris propter velocitatē inſtar beſtiæ Tigridis, nimia pernicitate currentis. *Euphrates*, fluuius Meſopotamiæ de paradiſo exurgens, copioſiſſimus gemmis, qui per mediam Babyloniam influit: hic à frugibus vel ab vbertatę nomen accepit. Nam Hebraicè Euphrata fertilitas interpretatur. Meſopotamiam enim in quibuſdam locis ita irrigat, ſicut Nilus Alexandriam. Saluſtius autem autor certiſſimus aſſerit, Tigrim & Euphratem vno fonte manare in Armenia, qui per diuerſa euntes longius diuiduntur ſpatio medio derelicto multorum millium: quæ tamen terra quæ ab ipſis ambitur, Meſopotamia dicitur. Ex quo Hieronymus animaduertit, aliter de paradiſi fluminibus intelligendum. *Indus*, fluuius orientis, qui à rubro mari accipitur. *Hidaſpes*, fuit Medorum rex antiquiſſimus, ex quo amnis orientis nomen accepit, qui nunc Hidaſpes dicitur. de quo Lucanus:

Vaſtis

Vaſtis Indus aquis mixtum non ſentit Hidaſpen. Et, quâ Medus Hidaſpes Accedit pelago, Phœbi ſurgentis ab igne. Qui dum ſit fluuius Perſarum, dicitur tamen contra orientem decurrere. *Ararus* fluuius Germaniæ. De quo Virgilius: aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim. Currit enim Tigris per Parthiam & Aſſyriam. *Bactrus* fluuius orientis à rege Bactro vocatus fertur, à quo & Bactriani, & vrbs eorum. *Choaſpis* fluuius Perſarum, vocatus eorum lingua, quòd miram aquæ dulcedinē habeat: adeò vt Perſici reges quamdiu inter ripas Perſidis fuerunt, ſibi ex eo pocula vendicarint. Ex hoc amne quidam Cygnum Ciliciæ fluuium deriuari exiſtimant. *Araxes* amnis Armeniæ, qui ab vno monte cum Euphrate diuerſa ſpecie oritur, dictus quòd rapacitate cuncta proſternat. Vnde & cùm Alexander eum transgredi vellet ponte fabricato, tanta vi inundauit vt pontem dirueret. Hic breuibus interuallis ab Euphratis ortu caput tollit: ac deinde Caſpium fertur in mare. Fluuius Scythiæ qui vocatur *Orontes* iuxta Antiochię muros decurrens, qui à ſolis ortu oriens non longè ab vrbe mari conditur, quem de originis ſuæ tractu orientem veteres Latinè appellauerunt. Cuius fluentis ex ipſo impetu frigidioribus, & zephiris aſſiduè ibi ſpirantibus, tota ciuitas momentis propè omnibus refrigeratur. *Iordanis* Iudææ fluuius, à duobus fontibus nominatus: quorum alter vocatur Ior, alter Dan. His igitur procul à ſe diſtantibus in vnum alueum fœderatis, Iordanis deinceps appellatur. Naſcitur autem ſub Libano monte, & diuidit Iudæam & Arabiam, qui per multos circuitus iuxta Iericho in mare Mortuum influit. *Euſis* Caucaſeis montibus fuſus cum pluribus aliis in Euxinum ſe præcipitat mare. Vnde & nuncupatur. *Cydnus* amnis Ciliciæ, à Tauro monte progrediens, miram aquarum habens ſuauitatem, & quicquid candidum eſt, Cydum gentili lingua Siri dicunt. Vnde cydnus amni huic nomen datum, quia tumet æſtate quando niues ſoluuntur: reliquis anni temporibus tenuis eſt & quietus. *Ilias* fluuius Aſiæ. *Pactolus* fluuius Aſiæ, arenas aureas trahens: de quo Virgilius, Pactolúſque irrigat auro. quem pro aurato fluore alij Chryſoroam vocant. *Erinus* fluuius Aſiæ, qui Smirnęos ſecat campos, & ipſe fluctibus aureis & arenis plenus, à quo Smirna vocata eſt. *Meander* amnis Aſiæ flexuoſus, qui recurrentibus ripis inter Aſiam & Ionium præcipitatur in ſinum, qui Miletum diuidit & Prienen. Meander autem vocatus, quòd ſit flexuoſus: & nunquam currat rectus. De quo Ouidius, Quique recuruatus ludit Meander in vndis. *Tanus* fuit rex Scytharum primus, à quo Tanais fertur fluuius nuncupatus, qui ex Riphæis ſyluis veniens, dirimit Europam ab Aſia inter duas mundi partes medius currens, atque in Pontum fluens. *Inachus* Achaiæ amnis, Argolicos irrigans campos, quem rex Inachus à ſe nominauit, qui exordium Argiuæ gēti primus dedit. Ibi eſt & Erimantus ab Erimento monte dimiſſus. *Padus* Italiæ fluuius à iugis alpium fuſus, ex tribus fontibus oritur: ex quibus vni vocabulum eſt Padus, qui diffuſus in modum ſtagni amnem ſinu dirigit, à quo & Padus eſt nūcupatus. Hic à Græcis *Eridanus* cognominatur, ab Eridano Solis filio, quem Phaetontem dicunt, qui fulmine percuſſus in eodem fluuio deiectus eſt, & extinctus. Augetur autem ex ortu Canis liqueſcentibus niuibus. & cum acceſſione triginta fluminum circa Ranennam in Adriaticum mare defertur. *Tiberis* Italię fluuius à Tiberino rege Albanorum dicitur appellatus, qui in hunc fluuium cecidit, de exitu ſuo nomen dedit. Nam antea *Albula* antiquum nomen à colore habuit, quòd niuibus albus ſit. Ipſe eſt autem *Tibris*, qui & *Tiberis*, ſed Tiberis in quotidiano ſermone: *Tibris* in verſu dicitur. *Danubius* Germaniæ fluuius vocari fertur à niuium copia, quibus magis augetur. Iſte eſt qui in Europa plus omnibus famam habet. Idem & *Iſter*, quia dum per innumeras vadit gentes, mutat & nomen, & maiores ſibi ambigendo colligit vires. Oritur à Germanicis iugis & occidentalibus partibus barbarorum, pergens contra orientem: ſexaginta in ſe fluuios recipit. ſeptem oſtiis in Pontum influit. *Rhodanus* Galliæ fluuius ab oppido Rhodo cognominatus eſt, quē coloni Rhodiorum vocauerunt, qui rapido concitus curſu, Tyrrheni æquoris freta ſcindens, non modicum ſępe nauigātium facit periculum, dum inter ſe maris fluctus & amnis fluenta decertant. *Rhenus* à Rhodani ſocietate fertur vocatus: quoniam cum eodem ex vna prouincia oritur. Eſt autem Germaniæ fluuius inter tres Europæ maximos fluuios computatus, qui à iugo Alpium vſque in Oceani profunda curſus ſuos dirigit. *Iberus* amnis qui quondam totius Hiſpaniæ nomen dedit. *Mineus* fluuius Galliciæ nomen à colore pigmenti ſumpſit, qui in eo plurimus inuenitur: *Durius* à Græcis quaſi Doricus cognominatus. *Tagum* fluuium Carthago Hiſpaniæ nuncupauit, ex qua ortus procedit, fluuius arenis aureis copioſus, & ob hoc cæteris fluuiis Hiſpaniarum prælatus. *Betis* fluuius, qui & Beticæ prouinciæ nomen dedit: de quo Martialis: Betis oliuifera crinem redimite corona, Aurea qui nitidis vellera tingis aquis, eò quòd ibi lanæ pulchro colore tinguntur. Betis autem dictus, eò quòd humili ſolo decurrat. *Βαθὺ* enim Græci hu-

mile vel merſum vocant. Quædam autem flumina in diluuio ſoluta mole terrarũ præcluſa ſunt: quædam verò quæ non erant abiſſi, tunc prærup tis meatibus eruperunt.

De diluuijs. CAP. XXII.

D*iluuium* dictum, quòd aquarum clade omnia quæ inundauerit deleat. *Primum diluuium* extitit ſub Noe, quando hominum ſceleribus offenſus omnipotens, toto orbe contecto, deletis cunctis, vnum ſpacium cœli fuit ac pelagi. Cuius hactenus indicium videmus in lapidibus, quos in remotis montibus conchis & oſtreis concretos, ſæpe etiã cauatos aquis viſere ſolemus. *Secundum diluuium* fuit in Achaia, Iacob patriarchæ, & Ogigi temporibus, qui Eleuſinæ conditor & rex fuit, noménque loco & tempori dedit. *Tertium diluuium* in Theſſalia Moyſi vel Amphitryonis temporibus, qui tertius poſt Cecropem regnauit. Cuius temporibus aquarum diluuies maiorem partem populorum Theſſaliæ abſumpſit: paucis per refugia mõtium liberatis: maximè in monte Parnaſo, in cuius circuitu Deucalion tunc regno potiebatur: qui tunc ad ſe ratibus confugientes ſuſceptos, per gemina Parnaſi iuga fouit & aluit. A quo propterea genus hominũ Græcorum fabulæ ex lapidibus reparatum ferũt, propter hominum inſitam cordis duritiam. ¶ Sed & flumina cùm inſolitis aucta imbribus vltra cõſuetudinem, vel diuturnitatem, vel magnitudinem redundant, multáque proſternunt, & ipſa diluuium dicuntur. Sciendum autem flumina cùm ſuper modum creſcunt, non tantùm ad præſens inferre damna, ſed etiam & aliqua ſignificare futura.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XIV.

CAPITA LIBRI DECIMIQVARTI.

1 *De terra.*
2 *De orbe.*
3 *De Aſia & partibus eius.*
4 *De Europa & partibus eius.*
5 *De Libya & partibus eius.*
6 *De inſulis.*
7 *De promontorijs.*
8 *De montibus cæteriſque terræ vocabulis.*
7 *De inferioribus terræ.*

De Terra. CAP. I.

T*ERRA* eſt in media mundi regione poſita, omnibus partibus cœli in modum centri æquali interuallo cõſiſtens, quæ ſingulari numero totum orbem ſignificat: plurali verò ſingulas partes, cui nomina diuerſa dat ratio. Nam terra dicta à ſuperiori parte, qua teritur: humus ab inferiore vel humida terra, vt ſub mari: tellus autem, quia fructus eius tollimus: hæc & *Ops* dicta, eò quòd opem fert frugibus. Eadẽ & arua, ab arando & colendo vocata. Propriè autem terra ad diſtinctionem aquæ, arida nuncupatur: ſicut Scriptura ait, *Quia vocauerit Deus terram, aridam.* Naturalis enim proprietas, ſiccitas eſt terræ. Nam vt humida ſit, hoc aquarum affinitate ſortitur. Cuius *motum* alij dicunt ventum eſſe in concauis eius, qui motus eam mouet. Saluſtius, Venti per concaua terræ præcipitati rupti aliquot montes tumulíque ſedere. Alij aquam dicunt generalem in terris moueri, & eas ſimul concutere, ſicut vas, vt dicit Lucretius. Alij *ſpongiæ* eandem terram vocant: cuius plerunque latentes ruinæ ſuperpoſita cuncta concutiunt. *Terræ* quoque *hiatus* aut motu aquæ inferioris fit, aut crebris tonitruis, aut de concauis terræ erumpentibus ventis.

De Orbe. CAP. II.

O*Rbis* à rotunditate circuli dictus, quia ſicut rota eſt. Vnde breuis etiam rotella *orbiculus* appellatur. Vndique enim Oceanus circũfluens eius in circulo ambit fines. ¶ Diuiſus eſt autem trifariè. Ex quibus vna pars Aſia: altera Europa; tertia Africa, quæ & Libya

Libya nuncupatur. Quas tres partes orbis veteres non æqualiter diuiſerint. Nam *Aſia* à meridie per orientem vſque ad ſeptentrionem peruenit. *Europa* verò à ſeptentrione vſque ad occidentem: atque inde *Africa* ab occidente vſque ad meridiem. Vnde euidenter orbem dimidium duæ tenent Europa & Africa: alium verò dimidium ſola Aſia: ſed ideo iſtæ duæ partes factæ ſunt, quia inter vtramque ab Oceano mare magnum ingreditur, quòd eas interſecat. Quapropter ſi in duas partes orientis & occidentis orbē diuidas, Aſia erit in vna: in altera verò Europa & Africa.

De Aſia. CAP. III.

ASia, ex nomine cuiuſdam mulieris appellata, quæ apud antiquos imperium tenuit Oriētis. Hæc in tertia orbis parte diſpoſita, ab oriente ortu Solis, à meridie Oceano, ab occiduo noſtro mari finitur: à ſeptentrione Mæotide lacu & Tanai fluuio terminatur. Habet autem prouincias multas & regiones quarum breuiter nomina & ſitus expediam: ſumpto initio à paradiſo. *Paradiſus*, eſt locus in orientis partibus conſtitutus, cuius vocabulum ex Græco in Latinum vertitur hortus. Porrò Hebraicè Eden dicitur, quod in noſtra lingua deliciæ interpretatur. Quod vtrunque iunctum facit hortū deliciarum. Eſt enim omni genere ligni & pomiferarum arborum conſitus, habens etiam lignum vitæ. Non ibi frigus, non æſtas: ſed perpetua aeris temperies. E cuius medio fons prorumpens totum nemus irrigat: diuiditúrque in quatuor naſcentia flumina: cuius loci poſt peccatum hominis aditus interclusus eſt. Septus eſt enim vndique romphea flamma, id eſt, muro igneo accinctus, ita vt eius cū cælo penè iungatur incendium. Cherubin quoque, id eſt, angelorū præſidiū arcēdis ſpiritibus malis ſuper rompheæ flagrantiā ordinatū eſt, vt homines flammæ, angelos verò malos angeli boni ſubmoueant, ne cui carni vel ſpiritui trāſgreſſionis aditus paradiſi pateat. *India* vocata ab Indo flumine, quod ex parte occidētali clauditur. Hęc à meridiano mari porrecta vſq; ad ortū Solis, & à ſeptentrione vſq; ad mōtem Caucaſum peruenit, habens gentes multas & oppida: inſulam quoque Taprobanā è gēmis & elephantis refertam. Chryſen & Argyren auro argētóque fœcundas, vtilē quoque arboribus foliis nunquā carentem. Habet & fluuios Gangen & Nidan & Hypanen illuſtrantes Indos. Terra Indiæ Fauonij ſpiritu ſaluberrima, in anno bis metit fruges: vice hyemis & æſtatis Eteſias patitur. Gignit autem tincti coloris homines, elephantes ingentes, monoceron beſtiam, pſitacum auem, ebenum quoque lignum, & cinnamomū, & piper, & calamum aromaticū. Mittit & ebur: lapides quoq; pretioſos, berillos, chryſopraſios & adamātem, carbunculos, lychnites, margaritas, & vniones, quibus nobilium fœminarū ardet ambitio. Vbi ſunt & mōtes aurei, quos adire propter dracones, & gryphas, & immenſorū hominū monſtra impoſſibile eſt. *Parthia*, ab Indiæ finibus vſque ad Meſopotamiā generaliter nominatur. Propter inuictā enim virtutē Parthorū, & Aſſyria & reliquæ proximæ regiones in eius nomē trāſierunt. Sunt enim ea Aracuſia, Parthia, Aſſyria, Media & Perſia: quę regiones inuicē ſibi coniunctę initiū ab Indo flumine ſumunt. Tigri clauduntur, locis montuoſis & aſperioribus ſitæ, habentes fluuios Hydaſpen & Arbem. Sunt enim inter ſe finibus ſuis diſcretæ: nomina à propriis authoribus ita trahentes. *Aracuſia*, ab oppido ſuo nuncupata. *Parthiam*, Parthi à Scythia venientes occupauerunt, eámque ex ſuo nomine vocauerunt. Huius à meridie rubrū mare eſt, à ſeptentrione Hircanum ſalum: ab occidua Solis plaga, Media. Regna in ea octodecim ſunt, porrecta à Caſpio littore vſque ad terras Scytharum. *Aſſyria* vocata ab Aſſur filio Sem, qui eam regionē poſt diluuiū primus incoluit. Hæc ab ortu Indiam: à meridie Mediam tangit: ab occiduo, Tigrim: à ſeptētrione mōtem Caucaſum, vbi portæ Caſpiæ ſunt. In hac regione primus inuētus eſt vſus purpuræ: inde primum crinium & corporū vnguenta venerunt, ac odores quibus Romanorū atque Græcorū effluxit luxuria. *Media* & *Perſia*, à regibus Medo & Perſo cognominatæ, qui ſcilicet eaſdem prouincias bellādo aggreſſi ſunt. Ex quibus Media ab Occaſu tranſuerſa Parthia regna amplectitur: à ſeptentrione Armenia circūdatur: ab ortu Caſpios videt: à meridie Perſiam. Huius terra Medicam arborem gignit, quam alia regio minimè parturit. Sunt autē Mediæ duæ, maior & minor. *Perſida*, tēdens ab ortu vſque ad Indos: ab occaſu rubrum mare habet: ab aquilone verò Mediam tangit: ab auſtro Armeniā, quæ Perſidæ annectitur, quibus eſt Suſa oppidū nobiliſſimum. In Perſia primùm orta eſt ars magica, ad quam Nemroth gigas poſt cōfuſionē linguarum abiit, ibíque Perſas ignem colere docuit. Nam omnes in illis partibus ſolem colunt, qui ipſorum lingua El dicitur. *Meſopotamia*, Græcam etymologiam poſſidet: quòd duobus fluuiis ambiatur. Nam ab oriente Tigrim habet, ab occiduo Euphratem: incipit autem à ſeptentrione inter montem Taurum & Caucaſum: cuius à meridie ſequitur Babylonia, deinde Chaldæa, nouiſſimè Arabia *Eudæmon*. *Babylonia* regionis caput Babylon

vrbs eſt, à qua nuncupata, tam nobilis, vt Chaldæa & Aſſyria & Meſopotamia in eius nomen aliquando tranſierint. *Arabia* appellata, id eſt, ſacra. Hoc enim ſignificare interpretatur, eo quòd ſit regio thurifera, odores creans. Hinc eam Græci *εὐδαίμονα*, noſtri beatam nominauerunt. In cuius ſaltibus, & myrrha & cinamomum prouenit. Ibi naſcitur auis Phœnix, Sardonix gemma, *ἴρις*, Molochites & Pæderos ibi inueniuntur. Ipſa eſt Saba appellata, à filio Chus, qui nuncupatus eſt Saba. Hæc autē anguſto terræ tractu ad orientem verſus ad Perſicum ſinum extenditur, cuius ſeptentrionalia Chaldæa claudit: Occaſum, ſinus Arabicus. *Syriam*, Syrus quidam perhibetur indigena à ſuo vocabulo nuncupaſſe. Hæc ab oriente, fluuio Euphrate: ab occaſu, mari noſtro & Ægyptio terminatur, habens à ſeptentrione Armeniam & Cappadociam: à meridie ſinum Arabicum. Situs eius porrectus in immenſam longitudinem: in lato anguſtior. Habet enim in ſe prouincias Commagenam, Phœniciam, & Palæſtinam: cuius pars eſt Iudæa abſque Sarracenis, & Nabatheis. Commagena prima prouincia Syriæ à vocabulo Commagæ vrbis nuncupata, quæ quondam ibi metropolis habebatur. Huius eſt à ſeptentrione Cappadocia: ab ortu Meſopotamia: à meridie Syria: ab occaſu mare magnum. Phœnix Cadmi frater de Thebis Ægyptiorum in Syriam profectus, apud Sydonem regnauit, eámque prouinciam ex nomine ſuo Phœniciam appellauit. Ipſa eſt vbi Tyrus eſt, ad quam Eſaias loquitur. Habet autem ab oriente Arabiam: à meridie mare rubrum. *Palæſtina*, prouincia Philiſtinam vrbem metropolim habuit, quæ nunc dicitur Aſcalon: ex qua ciuitate omnis circa eam regio Palæſtina eſt nuncupata. Huius ab oriente mare rubrum occurrit: à meridiano latere Iudæa excipitur: à ſeptentrionali plaga Tyriorum finibus clauditur: ab occaſu Ægyptio limite terminatur. *Iudæa*, regio Palæſtinæ ex nomine Iudæ appellata: ex cuius tribu reges habuit. Hæc prius Chanaan dicta eſt, à filio Cham, ſiue à decem Chananæorum gentibus: quibus expulſis eandem terram Iudæi poſſederunt. Initium longitudinis eius à vico Arſa vſque ad vicum Iuliaden porrigitur: in quo Iudæorum pariter & Tyriorum habitatio communis eſt. Latitudo autem eius à monte Libani vſque ad Tiberiadis lacum extenditur. In medio autem Iudææ ciuitas Hieroſolyma eſt, quaſi vmbilicus regionis totius terræ: variarū opū diues, frugibus fertilis, aquis illuſtris, opima balſamis. Vnde ſecundum elementorum gratiam æſtimauerunt Iudæi eam promiſſam patribus terram fluentem lacte & melle: cùm hinc illis Deus reſurrectionis prærogatiuam pollicetur. *Samaria*, regio Palæſtinæ ab oppido quodam nomen accepit quod vocabatur Samaria: ciuitas quondam regalis in Iſrael: quæ nunc ab Auguſti nomine Sebaſtia nuncupatur. Hæc regio inter Iudæam & Galilæam media iacet: incipiens à vico, cui nomen eſt Eleas, deficiens in terra Agrabat. Situs eius natura conſimilis: nec vllo differens à Iudæa. *Galilæa*, regio Palæſtinæ vocata, quòd gignat candidiores homines quàm Palæſtina. Hæc autem duplex eſt, ſuperior & inferior: ſibi tamen connexæ, Syriæ & Phœniciæ adhærentes. Terra earum ópima & ferax & fructibus ſatis fœcunda. *Pentapolis*, regio in confinio Arabiæ & Palæſtinæ ſita. Dicta à quinque ciuitatibus impiorum, quæ cæleſti igne conſumptæ ſunt: terra amplius olim à Hieroſolymis vbertima: nunc autem deſerta atque exuſta. Nam pro ſcelere incolarum de cęlo deſcendit ignis, qui regionem illam in cineres æternos diſſoluit. Cuius vmbra quædā & ſpecies in fauillis & arboribus ipſis etiam adhuc videtur. Naſcuntur enim ibi poma virentia ſub tanta ſpecie maturitatis, vt edendi deſiderium gignant. Si carpas fatiſcunt ac reſoluuntur in cinerem, fumúmque exhalant, quaſi adhuc ardeant. *Nabathea*, regio à Nabath filio Iſmael nuncupata. Iacet autem inter Iudæam & Arabiam: & ſurgens ab Euphrate in mare rubrum porrigitur, & eſt pars Arabiæ. *Aegyptus*, quæ prius Ærea dicebatur, ab Ægypto Danai fratre poſtea ibi regnante nomen accepit. Hæc ab oriente Syriæ ac mari rubro cōiuncta, ab occaſu Libyam habet: à ſeptentrione mare magnum: à meridie verò retrorſus recedit, pertendens vſque ad Æthiopiam: regio cæli imbribus inſueta & pluuiarum ignara. Nilus ſolus eam circumfluens irrigat, & inundatione ſua fœcundat: vnde & ferax frugibus multam partem terrarum frumento alit: cæterorum quoque negotiorum adeò copioſa, vt impleat neceſſariis mercibus omnem etiam orbem terrarum. Finis Ægypti *Canopia* à Canope Menelai gubernatore ſepulto in ea inſula, quæ Libyæ principium & oſtium Nili facit. *Seres*, oppidum orientis: à quo & genus ſericum & regio nuncupata eſt. Hæc à Scythico Oceano & mari Caſpio ad Oceanum orientalem inflectitur, nobilibus fertilis frondibus: à quibus vellera decerpūtur, quæ cæteris gētibus Seres ad vſum veſtium vendunt. *Bactria*, regioni proprius amnis Bactrus vocabulum dedit. Partes eius quæ planæ ſunt, propanſis iugis ambiūtur: quæ aduerſæ ſunt, Indi fluuij fontibus terminantur. Reliqua includit Ochus fluuius. Mittit Bactria fortiſſimos camelos nunquam atterentes pedes. *Scythia* ſicut & *Gothia* à Magog filio Iaphet

fertur cognominata: cuius terra olim ingens fuit: nam ab oriente India: à ſeptentrione per paludes Mæotides inter Danubium & Oceanum vſque ad Germaniæ fines porrigebatur. Poſtea verò minor effecta à dextra orientis parte quà Oceanus Syricus tenditur vſque ad mare Caſpium, quod eſt ad occaſum: dehinc à meridie vſque ad Caucaſi iugum deducta eſt: cui ſubiacet Hircania, ab occaſu habens pariter gentes multas propter terrarum infœcunditatem latè vagantes. Ex quibus quædam agros incolunt, quædã portentuoſæ ac truces carnibus humanis & eorum ſanguine viuunt. Scythiæ plures terræ ſunt locupletes: inhabitabiles tamen plures: nam dum in pleriſque locis auro & gemmis affluant, gryphorum immanitate acceſſus hominum rarus eſt. Smaragdis autem optimis hæc patria eſt. Cyaneus quoque lapis & cryſtallus puriſſimus Scythiæ eſt. Habet & flumina magna Oſcoron, Phaſiden atque Araxen. *Hircania* dicta à ſylua Hircana, quæ Scythiæ ſubiacet, habẽs ab oriente mare Caſpium: à meridie Armeniam: à ſeptentrione Albaniam: ab occaſu Iberiam. Eſt autem ſylua aſpera, copioſa immanibus feris, tigribus, pantheriſque ac pardis. de qua Virgilius: Hircanæque admorunt vbera tigres. *Albania* à colore populi nũcupata, eo quòd albo crine naſcantur. Hæc ab oriente ſub mari Caſpio ſurgens, per ora Oceani ſeptentrionalis vſque ad Mæotides paludes per deſerta & inculta extenditur. Huic terræ canes ingentes ſunt, tantæque feritatis, vt tauros premãt, leones perimant. *Armenia* nuncupata ab Armeo Iaſonis Theſſali comite, qui amiſſo rege Iaſone collecta multitudine eius, quæ paſſim vagabatur, Armeniam cepit, & ex ſuo nomine nuncupauit. Sita eſt inter Taurum & Caucaſum à Cappadocia vſque ad Caſpium mare protenſa, habens à ſeptentrione Ceraurios montes, ex cuius collibus Tigris naſcitur: & in cuius montibus arca poſt diluuium reſediſſe perhibetur. Duplex eſt autem Armenia, ſuperior & inferior: ſicut duæ Pannoniæ. *Hiberia* regio Aſiæ eſt, prope Põtum Armeniæ iuncta. In hac herbæ tincturæ vtiles naſcuntur. *Cappadociam* vrbs propria nominauit. Hæc in capite Syriæ ſita, ab oriẽte Armeniam tangit: ab occaſu, Aſiam minorem: ab æquilone, mare Cimmericum: & Hemiſcirios campos, quos habuêre Amazones: à meridie verò, Taurum montem, cui ſubiacet Cilicia & Iſauria vſque ad Cilicum ſinum, qui ſpectat contra inſulam Cyprum. Terra eius ante alias nutrix equorum. Halys amnis per eam fluit, qui quondam Lydiæ regna diſiunxit à Perſis. *Aſia minor* ab Oriente Cappadocia cingitur: ab aliis partibus vndique mari circundatur. Nam à ſeptentrione pontum Euxinum habet: ab occaſu Propontidem: à meridie Ægyptium mare. Habet prouincias Bithiniam, Phrygiam, Galatiam, Lydiam, Cariam, Pamphiliam & Hiſauriam, Liciam atque Ciliciam. Prima Aſiæ minoris *Bithinia* in Põti exordio ad Solis orientis partem, aduerſa Thraciæ iacet multis antea nominibus appellata. Nam priùs Beritia dicta, deinde Migdonia, mox à Bithinio rege Bithinia nuncupata. Ipſa eſt & maior Phrygia. Nicomedia vrbs in ea eſt, vbi Hannibal fugiens veneni hauſtu animam exhalauit. *Galatia* dicta à priſcis Gallorum gẽtibus à quibus extitit occupata. Nam Galli in auxilium à rege Bithiniæ euocati, regnum cum eo peracta victoria diuiſerunt: ſicque deinde Græcis admixti, primùm Gallogræci, nunc ex antiquo Gallorum nomine Galatæ dicuntur, & eorum regio Galatia nuncupatur. *Phrygia* dicta à Phrygia Europis filia. Hæc *Dardania* à Dardano Iouis filio dicta. De quo Homerus ait: Quem primùm genuit cœleſti Iupiter arce. Hic enim profectus de Corintho ciuitate primus venit in Phrygiam. Eſt autem regio *Troadis* ſuperiecta ab Aquilonis parte Galatiæ: à meridiana, vicina eſt Lyacaoniæ: ab oriente Lydię adhęret: ab occidente Helleſponto mari terminatur. Huius regio Troia eſt, quam ex ſuo nomine appellauit Tros Troianorũ rex Ganimedis pater. *Duæ* ſunt autem *Phrygiæ*, maior & minor. *Maior Phrygia* Smirnam habet. *Minor* verò Ilium, Licaoniam. *Cariam* Hermus fluuius diſcernit à Phrygia. *Lydia* ſedes antiqua regum, quam Pactoli vnda extulit in diuitias, torrentibus aureis. hęc antea Męonia dicebatur. quę dum pro breuitate duos fratres reges Lydum & Tyrrhenum ferre non poſſet: hinc ex ſorte Tyrrhenus cum ingenti multitudine profectus loca Gallię occupauit, & Tyrrheniam nuncupauit. Lydia autem à Lydo regis fratre, qui in prouincia remanſerat, cognominata eſt. Coniungitur ab occidente minori Phrygię: ab ortu Smirnam vrbem habet, quam Helles fluuius cingit, cuius cãpos Pactolus & Hermus circumfluunt, arenis aureis ditiſſimi. *Iſauria* ex ſitu loci perhibetur cognominata, quòd vndique aurarum aperta flatibus pateat. Metropolim vrbem Seleuciam habet. *Cilicia* à Cilice quodam nomen traxit, quẽ ortum Phœnice dicunt, antiquiorem Ioue fuiſſe aſſerunt. Plurima iacet campis, recipiens ab occiduo Lyciam: à meridie mare Perſicum: à tergo montis Tauri iuga. Hanc Cygnus amnis interſecat: matrem vrbium habet Tarſum. In ea & Coriſcos oppidum eſt: vnde crocum plurimum & optimum venit: ſpiramine flagrantior & colore pulchrior auro. *Lycia* nuncupata, quòd ab oriente ad-

iuncta Ciliciæ ſit. Nam habet ab ortu Ciliciam: ab occaſu & meridie mare: à ſeptentrione Cariam. Ibi eſt mons Chimera, qui nocturnis ęſtibus ignem exhalat: ſicut in Sicilia Ætna & Neſeuus in Campania.

De Europa. CAP. IIII.

POſt Aſiam ad Europam ſtilus vertendus eſt. *Europa* quippe Agenoris regis Libyæ filia fuit, quam Iouis ab Africa raptam Cretam aduexit, & tertiam partem orbis ex eius nomine appellauit. Iſte autem eſt Agenor Libyæ filius, ex qua & Libya, id eſt, Africa fertur cognominata. Vnde apparet prius Libyam accepiſſe vocabulũ, poſtea Europam. Europa autem in tertiam partem orbis diuiſa, incipit à flumine Tanais, deſcendens ab occaſu per ſeptentrionalem Oceanum vſque ad fines Hiſpaniæ, cuius pars orientalis & meridiana à Ponto conſurgens, tota mari magno coniungitur, & in inſulis Gadibus finitur. ¶ Prima Europæ regio *Scythia* inferior, quæ à Mæotidis paludibus incipiens, inter Danubium & Oceanum ſeptentrionalem vſque ad Germaniam porrigitur: quæ terra generaliter propter barbaras gẽtes, quibus inhabitatur, barbarica dicitur. Huius pars prima *Alania* eſt, quæ ad Meotidas paludes pertingit. Poſt hãc *Dacia*, vbi & *Gothia*: deinde *Germania*, vbi plurimam partem Sueui incoluerunt. *Germania* poſt Scythiam inferiorem à Danubio inter Rhenum fluuium Oceanúmque concluſa, cingitur à ſeptentrione & occaſu Oceano: ab ortu verò, Danubio: à meridie Rheno flumine dirimitur: terra diues virium, ac populis numeroſis & immanibus. Vnde & propter fœcũditatem gignendorum populorum, Germania dicta eſt. Gignit aues hircinas, quarum pẽnæ noctu perlucent. Biſontes quoque feras & vrſos atque alces parturit. Mittit & gemmas, cryſtallum, & ſuccinum, callaicum quoque viridem, & ceraunium candidum. *Duæ* ſunt autem *Germaniæ ſuperior* iuxta ſeptentrionalem Oceanum: *inferior* circa Rhenum. ¶ Prouincias autem quas Danubius à Barbarico ad mediterraneum mare ſecluſit: prima eſt *Meſia*, à meſſium prouentu vocata. Vnde eam veteres Cereris horreum nuncupabant. Hæc autem ab oriente oſtiis Danubij iungitur, ab Euro verò, Thraciæ: à meridie Macedoniæ ab occaſu Hiſtriæ copulatur. Poſt Meſiam autem *Pannonia* eſt. Inde *Noricus ager* frigidus, & parcius fructuoſus. Poſt quem *Rheticus* ferax frugibus, qui excipit Galliam Belgicam. ¶ *Thraciæ* Tyras Iaphet filius veniens nomen dediſſe perhibetur. Alij à ſæuitia incolarum Thraciam appellatam dixerunt. Huic ab Oriente Propontis & vrbs Conſtantinopolis oppoſita eſt: à ſeptentrione verò Iſter obtendit: à meridie verò Ægæo mari adhæret: ab occaſu Macedonia illi ſubiacet. Cuius regionem olim Beſſorum populus Maſſagetæ, Sarmatæ, Scythæ, & aliæ plurimę nationes incoluerunt. Ampla eſt enim, ideóque plurimas continuit gentes. Ebrum fluuium Thracia fundit, qui etiam gentes barbarorum plurimas tangit. ¶ *Græcia* à Græco rege vocata, qui cunctam eam regionem regno incoluit. Sunt autem prouinciæ Græciæ vij, quarum prima ab occidente *Dalmatia*, inde *Epirus*, inde *Hellas*, inde *Theſſalia*, inde *Macedonia*, inde *Achaia*, & duæ in mari *Creta* & *Cyclades*. *Illiricum* autem generaliter omnis Græcia eſt. *Dalmatiam* à Delmi maxima eiuſdem prouinciæ ciuitate traxiſſe nomen exiſtimant. Adhæret ab oriente Macedoniæ: à ſeptentrione, Miſiæ: ab occaſu Hiſtria terminatur: à meridie verò Adriatico ſinu clauditur. *Epirus* à Pyrrho Achillis filio cognominata, cuius pars Chaonia, quæ ante Molloſia dicta eſt, à Moloſſo filio Pyrrhi, quem de Andromacha habuit. Sed poſtquam occiſus eſt Pyrrhus Oreſtis inſidiis, Andromacham Helenus ſuſcepit, tenuítque regnum priuigni qui ſucceſſerat patri, à quo Moloſſia dicta pars Epiri, quam Helenus poſtea à fratre Chaone, quem in venatu per ignorantiam dicitur occidiſſe, Chaoniam nominauit, quaſi ad ſolatium fratris extincti. *Hellas* dicta à rege Hellene Deucalionis & Pyrrhæ filio, à quo & priùs Græci Hellenes nuncupati à rege Hellene ſunt. Ipſa eſt & Attica terra Atta priùs dicta. Nam Graius quidam Græciæ indigena fuit, ex cuius filia Attis nomine Attica terra vocata eſt. Hæc inter Macedoniam & Achaiam media iacet, Arcadiæ à ſeptentrionali parte coniuncta. Ipſa eſt & vera Græcia, vbi fuit Athenienſis ciuitas mater liberalium literarum philoſophorum nutrix, qua nihil habuit Græcia clarius atque nobilius. In ea eſt & Maratonius campus opinione quondam prælij cruentiſſimus. Hellades autem duæ ſunt prouinciæ *Bœotia* & *Peloponenſis*. *Bœotia* autem dicta hac ex cauſa: Dum Cadmus Agenoris filius Europam ſororem à Ioue raptam ex præcepto genitoris quæreret nec reperiret, patris iram formidans exilium elegit. Nam bouis fortè conſpectæ ſecutus veſtigia, amplexus eſt ſedem vbi recubauerat: ſicque locum de nomine bouis Bœotiam nominauit: vbi & Thebas vrbem conſtruxit, in qua olim ciuilia bella detonuerunt: & vbi nati ſunt Apollo & Hercules maior ille Thebanus. Eadem eſt Aonia vocata, à fonte quodam Apollini & Muſis conſecrato, qui in eadem Bœotia eſt.

Pelopo-

Peloponenſis ſecunda pars Helladis à Pelope regnata atque vocata. *Theſſalia* à Theſſalo rege cognominata, quæ ad meridianam plagã Macedoniæ coniuncta eſt, cuius à tergo Pieria eſt. Multa in Theſſalia flumina & oppida: inter quæ præcipuè Theſſalonica & Thebæ. Ibi eſt mons Parnaſſus quondã Apollini conſecratus. Theſſalia patria Achillis, & origo Lapitarum fuit, de quibus fertur, quòd hi primò equos frenis domuerunt. vnde & Cẽtauri dicti ſunt. In Theſſalia primùm ſolidi aurei facti ſunt: domandorum quoque equorum vſus primum repertus eſt. *Macedonia* in exordio ab Emathio rege Emathiæ nomen erat, ſed Macedo Deucalionis maternus nepos poſtquam ibi accepit principatum, mutauit vocabulum, Macedoniámque à ſuo nomine dixit. Eſt autem confinis ab oriente Ægeo mari: à meridie Achaiæ: ab occaſu Dalmatiæ: à Septentrione Miſiæ: patria Alexandri Magni, & regio aureis venis argentóque opima. Lapidem quem peranitem vocant, iſta gignit. Mons Olympus in ea eſt, qui excelſenti vertice tantus attollitur, vt in cacumine eius nec nubes nec venti ſentiantur. *Achaia* ab Achæo rege & vrbs & prouincia appellata. Hæc penè inſula eſt. Nam abſque Septentrionali parte qua Macedoniæ iungitur, vndique ſepta eſt mari. Ab oriente enim habet Mirteum mare: ab Euro Creticum: & meridie Ionium: ab Africo & occaſu Caſſiopas inſulas: à ſola ſeptentrionali parte Macedoniæ vel Atticæ terræ adiungitur: huius caput eſt vrbs Corinthus Græciæ decus. Inachus eſt Achaiæ fluuius. *Arcadia* ſinus Achaiæ eſt, vt platani folium, inter Ionium & Ægeum mare expoſita, quam Arcas Iouis & Caliſtę filius, Pelaſgis in ditionem redactis, ex ſuo nomine Arcadiam nũcupauit. Ipſa eſt & Sicyonia à Sicyone rege, à quo & regnum Sicyoniorum eſt dictum. Habet autem Arcadia fluuium magnum Erimantum: Asbeſton quoque lapidem, qui ſemel accenſus nunquam extinguitur. Candidiſſimæ etiam merulæ ibi naſcuntur. ¶ *Pannonia* ab Alpibus Appenninis eſt nuncupata, quibus ab Italia ſecernitur: regio verò fortis & ſolida duobus ſatis acribus fluuiis Drabo Sabóque vallata. Coniungitur autẽ cum Norico & Rhetia, habens ab oriente Miſiam: ab Euro Iſtriam: ab Africo verò alpes Apenninas: ab occaſu Galliam Belgicam: à ſeptentrione Danubij fontem, vel limitem, qui Germaniam Galliámque ſecernit. ¶ Iſtriam Iſter amnis vocauit, qui eius terram influit. Ipſe eſt Danubius. Habet autem Iſtria à ſeptentrione Pannoniam. ¶ *Italia* olim à Græcis populis occupata, magna Græcia appellata eſt: deinde à regis nomine *Saturnia*, mox & Latium dicta, eò quòd idem Saturnus à Ioue ſedibus ſuis pulſus ibi latuerit: poſtremò ab Italo Siculorum rege ibi regnante, *Italia* nuncupata eſt. Cuius ſitus longitudine amplius quàm latitudine à Circio in Eurum extenditur: meridie Tyrrheno mari: ab Aquilone Adriatico clauditur: ab occiduo Alpium iugis finitur: terra in rebus omnibus pulcherrima: ſoli fertilitate, pabuli vbertate gratiſſima. Habet lacus Benacum, Auernum, atque Lucrinum: fluuios, Eridanum & Tiberim, & tepẽtes fontibus Baias. Gignit gemmas Serciten, Ligurium, & coralliume: Boam quoque ſerpentem, lyncem feram, & Diomedias aues. Italia autem & Hiſpania idcirco *Heſperia* dictæ, quòd Græci Heſpero ſtella nauigent, & in Italia & in Hiſpania, duæque hac ratione diſcernuntur. Aut enim Heſperiam ſolam dicis, & ſignificas Italiam: aut addis vltimam, & ſignificas Hiſpaniam, quia in fine occidentis eſt. *Tuſcia* pars Italiæ: Vmbria verò pars Tuſciæ. Tuſcia autẽ à frequentia ſacrorum & thuris vocata ἀπὸ τοῦ θυάζειν. *Vmbriam* verò hiſtoriæ narrant, eò quòd tempore aquoſę cladis imbribus ſuperfuerit, & ob hoc Vmbria Græcè cognominata. Eſt enim in iugis Appennini montis ſita, in parte Italiæ iuxta meridiem: *Hetruria* pars Italiæ dicta, quòd eius fines tendebantur vſque ad ripam Tiberis, quaſi ἕτερος ὅρος. Nam ἕτερος alter, ὅρος finis vocatur. Romæ enim finis antea vnam tantùm Tiberis ripam tenebat. Alij *Etruriam* ab Etruſco principe putant. Itẽ & *Tyrrhenia* à Tyrrhene Lidij fratre, qui ex ſorte cum populi parte de Mæonia venit ad Italiam. Hæc eſt & *Tuſcia*, ſed Tuſciam dicere non debemus, quia nuſquã legimus. Tuſcia autem à frequentia ſacrificij & thuris dicta eſt ἀπὸ τοῦ θύειν. Illic & aruſpicinam dicunt eſſe repertam. *Apulia* eſt vbi Brunduſium ſitũ eſt, quam Etholi ſecuti Diomedem ducẽ condiderunt. *Campania* habet terras hyeme atque æſtate vernantes. Sol ibi mitis, temperies grata, aer purus & blandus. ¶ *Gallia* à candore populi nuncupata eſt. γάλα enim Græcè lac dicitur. Montes enim & rigor cœli ab ea parte Solis ardorem excludunt, quo fit vt candor corporum non coloretur. Hanc ab oriẽte alpium iuga tuentur: ab occaſu Oceanus includit: à meridie prærupta Pyrenæi: à ſeptẽtrione Rheni fluenta atque Germania: cuius initium Belgica, finis Aquitania eſt, regio gleba vberi ac pabuloſa ad vſum animantium apta, fluminibus quoque & fontibus irrigua, perfuſa duobus magnis Rheno & Rhodano fluuiis. *Belgis* autem ciuitas eſt Galliæ à qua Belgica prouincia dicta eſt. *Ciſalpina*, quia citra alpes. *Tranſalpina*, id eſt trans alpes, contra Septentrionem. *Rhetia* verò quòd ſit iuxta Rhenum. *Aquitania* autem ab obliquis aquis Ligeri fluminis appellata, quia ex plurima parte

terminus eius eſt, eámque penè in orbe cingit. ¶*Hiſpania* prius ab Ibero amne Iberia nũcupata. Poſtea ab Hiſpano Hiſpania cognominata eſt. Ipſa eſt & vera Heſperia, ab heſperia ſtella Occidentali dicta. Sita eſt autem inter Africam & Galliam, à Septentrione Pyrenæis montibus clauſa: à reliquis partibus vndique mari concluſa ſalubritate cœli æqualis, omnium frugum generibus fœcunda, gemmarum, metallorúmque copiis ditiſſima. Interfluunt eam flumina magna, Betis, Mineus, Iberus & Tagus aurum trahens vt Pactolus. Habet prouincias ſex, *Taraconenſem, Carthaginenſem, Luſitaniam, Galiciam, Beticam,* & transfreta in regione Africæ *Tingitaniam.* *Duæ* ſunt *Hiſpaniæ, Citerior,* quæ in Septentrionali plaga à Pyrenæo vſque ad Carthaginem porrigitur: *Vlterior,* quæ in meridiem à Celtiberis vſque ad Gaditanum fretum extenditur. Citerior autem & vlterior dicta, quaſi citra & vltra: ſed citra, quaſi circa terras: & vltra, vel quòd ſit vltima, vel quòd non ſit poſt hanc vlla, hoc eſt, alia terra.

De Libya. CAP. V.

LIbya dicta, quòd inde Libs flat, hoc eſt, Africus. Alij aiunt Epaphum Iouis filium, qui Memphim in Ægypto condidit, ex Caſſiota vxore procreaſſe filiam Libyam, quæ poſtea in Africa regnum poſſedit. Cuius ex nomine terra Libya eſt appellata. *Africam* autem nominatam quidam inde exiſtimant, quaſi apricam, quòd ſit aperta cœlo vel Soli, & ſine horrore frigoris. Alij dicunt Africam appellari ab vno ex poſteris Abrahæ de Cethura, qui vocatus eſt Afer, de quo ſuprà meminimus. Incipit autem à finibus Ægypti pergens iuxta meridiem per Æthiopiam vſque ad Athlantem montem. A ſeptentrionali verò parte, mediterraneo mari coniuncta clauditur, & in Gaditano freto finitur, habens prouincias *Libyam Cyrenenſem, Pentapolim, Tripolim, Bizantium, Carthaginem, Numidiam, Mauritaniam Sitifenſem, Mauritaniam Cæſarienſem, Mauritaniam Tringitanam,* & circa Solis ardorem *Æthiopiam.* ¶*Libya Cyrenenſis* in parte Africæ prima eſt, à Cyrene vrbe metropoli, quæ eſt in eius finibus nuncupata. Hinc ab oriente Ægyptus eſt: ab occaſu Sirtes maiores & Troglodytæ: à ſeptentrione mare Lybicum: à meridie Æthiopia, & barbarorum variæ nationes, & ſolitudines inacceſſibiles, quæ etiam baſiliſcos ſerpentes creant. ¶*Pentapolis* Græca lingua à quinque vrbibus nuncupata, id eſt, Berenice, Ceutria, Apollonia, Ptolomais, ex quibus, Ptolomais, & Berenice à regibus nominatæ ſunt. Eſt autem Pentapolis Libyæ Cyrenenſi adiuncta, & eius finibus deputata. ¶*Tripolitanam* quoque prouinciam Græci lingua ſua deſignant de numero trium magnarum vrbium: Occa, Tabracæ, Leptis magnæ: hæc habet ab oriente Sirtes maiores & Troglodytas, à ſeptentrione mare Adriaticum: ab occaſu Bizantium: à meridie Getulos & Garamantes vſque ad Oceanum Æthiopicum pertendentes. ¶*Bizantena* regio ex duabus nobiliſſimis vrbibus nomen ſortita eſt, ex quibus vna Adrumetus vocatur, altera Bizantium. Hæc ſub Tripoli eſt, patens paſſuum ducenta vel amplius millia, fœcunda oleis, & glebis ita præpinguis vt iacto ibi ſemine, incremento penè centeſimo fruges renaſcantur. ¶*Zeugis* vbi *Carthago* magna. ipſa eſt & vera Africa inter Bizantium & Numidiam ſita, à ſeptentrione mari Siculo iuncta, & à meridie vſque ad Getulorum regionem porrecta: cuius proxima quæque frugifera ſunt: vlteriora autem beſtiis & ſerpentibus plena, atque onagris magnis in deſerto vagantibus. ¶*Getulia* autem Africæ pars mediterranea eſt. ¶*Numidia* ab incolis paſſim vagantibus ſic vocata, quòd nullam certam haberent ſedem. Nam lingua eorum incertæ ſedes & vagæ, Numidiæ dicuntur. Incipit autem à flumine Amiſiga, & Zeugitanum limitem definit: habens ab ortu ſirtes minores: à ſeptentrione mare quod intendit Sardiniam: ab occaſu Mauritaniam Sitifenſem: à meridie Æthiopum gentes. regio campis præpinguis. Vbi autem ſylueſtris eſt, feras educat, vbi iugis ardua, equos & onagros procreat: eximio etiam marmore prædicatur, quod Numidicum dicitur. Habet vrbes præcipuas Hipponen, Regium & Suſicadam. ¶*Mauritania* vocata à colore populorum. Græci enim nigrum μαῦρον vocant. Sicut enim Gallia à candore populi, ita Mauritania à nigredine nomen ſortita eſt. Cuius prima prouincia Mauritania Sitifenſis eſt, quæ Sitifi habet oppidum: à quo & vocabulum traxiſſe regio perhibetur. ¶*Mauritania* verò *Cæſarienſis* coloniæ, Cæſariæ ciuitas fuit, & nomen prouinciæ ex ea datum. Vtræque igitur ſibi coniunctæ ab oriente Numidiam habent: à ſeptentrione mare magnum: ab occaſu flumen Maluam: à meridie montem Aſtrixim, qui diſcernit inter fœcundam terram & arenas iacentes vſque ad Oceanum. ¶*Mauritania Tingitana* à Tingi metropolitana huius prouinciæ ciuitate vocata. Hæc vltima Africæ exurgit à montibus vij, habens ab oriente flumen Maluam: à ſeptentrione fretum Gaditanum: ab occiduo Oceanum Athlanticum: à meridie Gaulalum gentes vſque ad Oceanum heſperium perrerrantes. regio gignens feras, ſimias, dracones, & ſtruthiones. Olim etiam &

tiam & elephantis plena fuit, quos ſola nunc India parturit. ¶ *Garamantis* regionis caput Garama oppidum fuit. Eſt autem inter Cirenenſem & Æthiopiam, vbi eſt fons qui friget calore diei, & calet frigore noctis. ¶ *Aethiopia* dicta à calore populorum, quos Solis vicinitas torret. Denique vim ſideris prodit hominum color: eſt enim ibi iugis æſtus. Nã quicquid eius eſt ſub meridiano cardine eſt. Circa occiduum autem montuoſa eſt, arenoſa in medio, ad orientalem verò plagam deſerta: cuius ſitus ab occiduo Athlantis montis ad orientem vſque in Ægypti fines porrigitur: à meridie Oceano: à ſeptentrione Nilo flumine clauditur: plurimas habens gentes, diuerſo vultu & monſtruoſa ſpecie horribiles. Ferarum quoque & ſerpentium referta eſt multitudine. Ibi quippe Rhinoceros beſtia: & camelopardus, baſiliſcus, dracones ingentes, ex quorum cerebro gemmæ extrahũtur. Iacynthus quoque & chryſopraſſus ibi reperiuntur. Cinamomũ ibi colligitur. *Duæ* ſunt autem *Aethiopiæ*, vna circa ſolis ortum: altera circa occaſum in Mauritania. ¶ Extra tres autem partes orbis, *Quarta pars trans Oceanum* interior eſt in meridie, quæ Solis ardore nobis incognita eſt, in cuius finibus antipodes fabuloſè inhabitare produntur. ¶ Proxima autem Hiſpaniæ Mauritania eſt, deinde Numidia: inde regio Carthaginenſis, poſt quæ, Getuliam accipimus, poſtea Æthiopiã: inde loca exuſta Solis ardoribus. ¶ Sciendum ſanè quòd quædam prouinciæ primùm de nomine auctoris appellatæ ſunt: poſtea à prouincia gentis nomen eſt factum. Nam ab Italo Italia, & rurſus ab Italia Italus, & ſic vtimur ipſo nomine gentis, quomodo fuit ipſum nomen auctoris: vnde deriuatum eſt nomen prouinciæ. Ex quo accidit ex vno homine nominari & ciuitatem & regionem & gentem. *Prouinciæ* autem ex cauſa vocabulum acceperunt. Principatus namque gentium, qui ad alios reges pertinebant, cùm in ius ſuum Romani vincendo redigerent, procul poſitas regiones prouincias appellauerunt. *Patria* autem vocata, quòd communis ſit omnium, qui in ea nati ſunt. *Terram* autem ſignificari, vt prædiximus, elementum: *terras* verò ſingulas partes, vt Africa, Italia. Eadem & loca. Nam *loca*, & terræ ſpatia in orbe terrarum, multas in ſe continẽt prouincias, ſicut in corpore locus eſt pars vna multa in ſe continens membra: ſicut & domus multa in ſe continens cubicula: ſic terra & loca dicuntur terrarum ſpatia, quorum partes ſunt prouinciæ, ſicut in Aſia, Phrygia: in Gallia, Rhetia, in Hiſpania, Betica. Nam Aſia locus eſt: prouincia Aſiæ Phrygia, Troia regio Phrygiæ: Iliũ ciuitas Troię. Itẽ *regiones* partes ſunt prouinciarum, quas vulgus cõuentus vocat: ſicut in Phrygia Troia: ſicut in Gallitia Cãtabria, Aſturia. A rectoribus autem regio nuncupata eſt: cuius partes territoria ſunt. *Territorium* autem vocatum, quaſi *tauritorium*, *tritum bobus & aratro*. *Antiqui* enim ſulco ducto, poſſeſſionem & territorium limites deſignabãt.

De inſulis. CAP. VI.

INſulæ dictæ, quòd in ſalo ſint, id eſt, in mari. Ex iis quoque notiſſimæ & maximæ, quas plurimi veterum ſolerti ſtudio indagauerunt, notandæ ſunt. *Britannia* Oceani inſula interfuſo mari toto orbe diuiſa, à vocabulo ſuæ gentis cognominata. Hæc aduerſa Galliarum parte ad proſpectum Hiſpaniæ ſita eſt: circuitus eius quadragies octies ſeptuaginta quinque millia: multa & magna flumina in ea: fontes calidi, metallorum larga & varia copia. Gagates lapis ibi plurimus & margaritæ. *Thanatos* inſula Oceani freto Gallico à Britannia eſt, varia, tenuis, ſeparata frumentariis campis & gleba vberi. Dicta autem Thanatos, à morte ſerpentum, quos dum ipſa neſciat, aſportata inde terra quoque gentium vecta ſit, angues ilico perimit. *Thyle* vltima inſula Oceani inter ſeptentrionalem & occidentalem plagam vltra Britanniam, à Sole nomen habens, qui in ea æſtiuum ſolſtitium ſol facit, & nullus vltra eam dies eſt. Vnde & pigrum & concretum eſt eius mare. *Orchades* inſulæ Oceani vltra Britanniam poſitæ numero octoginta tres, quarum duodecim deſertæ ſunt: tredecim coluntur. *Scotia* eadem & *Ibernia proxima* Britanniæ inſula: ſpacio terrarum anguſtior, ſed ſitu fœcundior. Hæc ab Africo in Boream porrigitur. cuius partes priores Iberiam & Cantabricum Oceanum intendunt. Vnde & Ibernia dicta. Scotia autem quòd ab *Scotorum* gentibus colitur appellata. Illic nullus anguis, auis rara, apis nulla: adeò vt aduectos inde pulueres ſeu lapillos ſiquis alibi ſparſerit inter aluearia, examina fauos deſerant. *Gades* inſula in fine Beticæ prouinciæ ſita, quæ dirimit Europam ab Africa, in qua Herculis columnæ viſuntur, & vnde Tyrrheni maris faucibus Oceani æſtus immittitur. Eſt autem à continenti terra centum viginti paſſibus diuiſa, quam Tyrij à rubro profecti mare occupantes in lingua ſua Gades, id eſt, ſeptam nominauerunt, pro eo quòd circumſepta ſit mari. Naſcitur in ea arbor ſimilis palmæ, cuius gummi infectum vitrum Ceraunium gemmam reddit. *Fortunatæ inſulæ* vocabulo ſuo ſignificant omnia fere bona, quaſi felices & beatæ fructuum vbertate. Sua enim aptè natura precioſarum poma ſyluarum parturiũt. Fortuitis vitibus iuga collium veſtiuntur. Ad herbarum vicem meſſis & olus vulgò eſt.

Vnde gentilium error & ſecularia carmina poetarum propter ſoli fœcũditatem eaſdem eſſe paradiſum putauerunt. Sitæ ſunt autem in Oceano contra læuam Mauritaniæ occiduo proximæ, & inter ſe interiecto mari diſcretæ. *Gorgodes* inſulæ Oceani obuerſæ promontorio quod vocatur Heſperuceras. quas incoluerunt Gorgones fœminæ aliti pernicitate, hirſuto & aſpero corpore, & ex iis inſulæ cognominatæ. Diſtant autem continenti tria bidui nauigatione. *Heſperidum inſulæ* vocatæ à ciuitate Heſperide, quæ fuit in fine Mauritaniæ. Sunt enim vltra Gorgones ſitæ ſub Athlanteum littus in intimis maris ſinibus, in quarum hortis fingunt fabulæ draconem peruigilem aurea mala ſeruantem. Fertur ibi eſſe maris æſtuarium adeò ſinuoſis lateribus tortuoſum, vt viſentibus procul lapſus angueos imitetur. *Chryſe & Argyre* inſulæ in Indico Oceano ſitæ, adeò fœcundæ copia metallorum, vt plerique eas auream ſuperficiem & argenteam habere prodiderint, vnde & vocabula ſortita ſunt. *Taprobana* inſula Indiæ ſubiacens ad Eurum, ex quo Oceanus Indicus incipit, patens in longitudine octingentis ſeptuaginta quinque millibus paſſuum, in latitudine ſexcentis xxv. millibus ſtadiorum. Scinditur amne interfluo, tota margaritis repleta & gemmis. Pars eius beſtiis & elephantis repleta eſt: partem verò homines tenent. In hac inſula dicunt in vno anno duas eſſe æſtates & duas hyemes, & bis locum vernare floribus. *Telos* inſula eſt Indię ferens omni tempore folia. Hucuſque inſulæ Oceani. ¶ Item inſulæ quæ ab Helleſponto vſque ad Gades in mari magno conſtitutæ ſunt. *Cyprus* inſula à ciuitate Cypro quæ in ea eſt, nomen accepit: ipſa eſt & Paphos Veneri conſecrata in Carpathio mari, vicina Auſtro, famoſa quondam diuitiis, & maximę æris. Ibi enim prima huius metalli inuentio & vtilitas fuit. *Creta* inſula Græciæ pars eſt iungens contra Peloponnenſem. Hæc primũ à temperie cæli *Macaroneſum* ſiue μακάρων νῆσος appellata eſt: deinde Creta dicta à Crete quodam indigena, quem aiunt vnum Cretarum fuiſſe à quibus Iupiter ibi abſconditus eſt enutritus. Eſt autem inſula Græciæ inter ortum & occaſum longiſſimo tractu porrecta, à ſeptentrione Græciæ æſtibus, ab Auſtro Ægyptiis vndis perfuſa. Fuit autẽ quondam centum vrbibus nobilis, vnde & hæc Hecatompolis dicta eſt. Prima etiam hæc inſula remis & ſagittis claruit. prima literis iura finxit. equeſtres turmas docuit. Studium muſicum ab Idæis dactylis in ea ceptum: capris copioſa, ceruis eget, lupos & vulpes aliáque ferarum noxia nuſquam gignit, ſerpens ibi nullus, & noctua nulla, & ſi inueniatur, ſtatim moritur. Larga eſt autem vitibus & arboribus. Dyctamnus herba in Creta naſcitur & Alimus, quæ admorſa diurnam famem prohibet. Phalangos autem venenatos gignit & lapidem qui Idæus dactylus dicitur. *Abydos* inſula in Europa ſuper Helleſpontum poſita, anguſtior & periculoſo mari ſeparata & ἄβυδος Græcè dicta, quòd introitus Helleſponti maris, in quo Xerxes pontem ex nauibus fecit, & in Græciam tranſiit. *Coos* inſula adiacens prouinciæ Atticæ, in qua Hippocrates medicus natus eſt, quæ vt Varro teſtis eſt, arte lanificij prima in ornamento fœminarum inclaruit. *Cyclades* inſulæ antiquitus Græciæ fuerunt, quas inde Cyclades autumnant dictas, quòd licet ſpaciis longioribus à Delo proiectæ, in orbem tamen circa Delum ſitæ ſint. Nam orbem κύκλον Græci loquuntur. Quidam verò, non quòd in orbem digeſtæ, ſed propter ſcopulos, qui circa eandem ſunt, dictas putant Cyclades. Hæ in Helleſponto inter Ægeum & Maleum mare conſtitutæ circundantur etiam pelago Mirteo. Sunt autem omnes numero quinquaginta tres, tendentes à Septentrione in meridiem millia quingenta: ab oriente in occaſum millia ducenta: metropolis earum *Rhodus*. *Delos* inſula in medio Cycladum ſita. Et dicta Delos fertur, quòd poſt diluuium quod Ogygij temporibus notatur, cùm orbẽ multis menſibus continua nox inumbraſſet, ante omnes terras radiis Solis illuminata eſt, ſortitáque ex ea nomen, quòd prima manifeſtata ſit viſibus. Nam δῆλον Gręci manifeſtum dicunt. Ipſa eſt & Ortygia, eo quòd primùm ibi viſæ ſunt coturnices aues, quas Græci ὄρτυγας vocant. In hac inſula Latona enixa eſt Apollinem & Dianam. Delos autem & ciuitas dicitur & inſula. *Rhodos* Cycladum prima ab oriente, in qua roſæ capitolium dicitur eſſe inuentum, dum ibi ciuitas conderetur: ex quo & vrbs & inſula Rhodos eſt appellata. In hac vrbe Solis Coloſſus fuit æreus. lxx. cubitorum altitudine. Fuerunt & alij centum numero in eadem inſula Coloſſi minores. *Tenedos* vna ex Cycladibus ad ſeptentrionem ſita, in qua olim ciuitas à Tene quodam condita eſt. Vnde nomen vrbis illius, vel potius inſulæ fuit. Nam Tenes iſte infamatus, vel quòd cum nouerca ſua concubuiſſet, fugiens in hanc inſulam, vacuam cultoribus obtinuit. Vnde & Tenedos inſula dicta eſt: ſic Cicero, Tenen ipſum, cuius ex nomine Tenedos nominatur. *Carpathos* vna ex Cycladibus in meridie poſita contra Ægyptum, à qua Carpathium mare appellatum eſt, vocata propter celerem fructuum maturitatem. Eſt enim inter Ægyptum & Rhodum. Ex hac inſula dicuntur & Carpaſiæ naues magnæ & ſpacioſæ. *Citherea* inſula vna ex Cycladibus à parte occidua ſita: cuius Porphyris an-

ris antea nomen fuit. Citherea autem vocata, quòd ibi Venus orta ſit. *Icaria* inſula vna de Cycladibus, quæ Icario mari nomen dedit. Hæc inter Samum & Miconium procurrentibus ſaxis inhoſpitalis eſt, & nullis ſinibus portuoſa. Dicitur autem Icarum Cretenſem ibi naufragio interiiſſe, & de exitu hominis impoſitum nomen loco. *Naxos* inſula à Dionyſio dicta, quaſi Dionaxos, quòd fertilitate vitium vincat cæteras: eſt autem à Delo nouemdecim millia paſſuum ſeparata, ex qua olim Iouis fertur aduerſus Titanas fuiſſe profectus. *Melos* ex numero Cycladum, vna omnium inſularum rotundiſſima, vnde & nuncupata. Hiſtoria dicit ex Iaſone natum fuiſſe Philomelum & Plutum: ex Philomelo Pareantum genitum: qui de ſuo nomine *Paron* inſulam & oppidum appellauit. prius autem Minoia, deinde Paros dicta. De qua Virgilius: Niueúmque Paron. Gignit enim marmor candidiſſimum, quod Parium dicunt. Mittit & Sardan lapidem marmoribus quidem præſtantiorem, & inter gemmas viliſſimum. *Chios* inſula Syra lingua appellatur, eò quòd ibi maſtix gignitur. Syri enim maſticem *Chiam* vocant. *Samos* inſula eſt mari Ægeo, vbi nata eſt Iuno: ex qua fuit Sibylla Samia, & Pythagoras Samius, à quo philoſophię nomen inuentum eſt. in hac inſula reperta prius fictilia vaſa traduntur. Vnde & vaſa Samia appellata ſunt. *Sicilia* à Sicano rege Sicania cognominata eſt: deinde à Siculo Itali fratre Sicilia. Prius autem Trinacria dicta propter tria ἄκρα, id eſt, promontoria, Pelorum, Pachinum, & Lilibæum. Trinacria enim Græcum eſt, quod Latinè triquetra dicitur, quaſi in tres quadras diuiſa. hæc ab Italia exiguo freto diſcreta, Africum mare proſpectans, terris frugifera, auro abundans: cauernis tamen & fiſtulis penetrabilis, ventiſque & ſulphure plena. Vnde & ibi Ætnæ montis extant incendia: in cuius freto Scilla eſt & Charibdis. quibus nauigia aut abſorbentur aut colliduntur. Fuit autem quondam patria Cyclopum, & poſtea nutrix tyrannorum, frugum fertilis, ac primùm terris omnibus commiſſis ſeminibus aratro proſciſſa. Principem vrbium Syracuſas habet: fontem Aretuſam, & Alphæum fluuium magnorum generatorem equorum. In ea inſula primùm eſt inuenta comœdia. Achaten lapidem ipſa primùm ex Achate flumine edidit. Parturit & mare eius corallum: gignit & ſales Agrigentinos in igne ſolubiles, crepitantes in aquis. Omnis ambitus eius clauditur ſtadiorum trium millium. Saluſtius autem dicit Italiæ coniunctam Siciliam fuiſſe: ſed medium ſpacium impetu maris diuiſum & per anguſtiam ſciſſum. *Tapſum* inſula, ſtadiis decem à Sicilia remota iacens & planior, vnde & nuncupata. de qua Virgilius, Tapſúmque iacentem.

¶ *Aeoliæ inſulæ Siciliæ*, appellatæ ab Æolo Hippotæ filio: quem poetæ finxerunt regem fuiſſe ventorum: ſed vt Varro dicit, rector fuit iſtarum inſularum: & quia ex earum nebulis & fumo futuros prædicebat flatus ventorum, ab imperitis viſus eſt ventos ſua poteſtate retinuiſſe. Eædem *inſulæ* & *Vulcaniæ* vocantur, quòd & ipſæ ſicut Ætna ardeant. Sunt autem nouem habentes propria nomina: quarum primam *Liparon* quidam Liparen vocauit, qui eam ante Æolum rexit. Altera *Hiera* vocatur, quòd ſit collibus eminentiſſimis: reliquæ verò, id eſt, *Strongyle, Didyme, Ericuſa, Phenicuſa, Euonymos, Ericodes, Phacicodes*: quæ quoniam nocte ardent, *Aeoliæ* ſiue *Vulcaniæ* dicuntur. Ex iis quædam ab initio non fuerunt, quædam poſtea mari editæ vſque nunc permanent.

¶ *Stœchades* inſulæ Maſſilienſium ſexaginta millium ſpacio à continenti in fronte Narbonenſis prouinciæ, quà Rhodanus fluuius in mare exit. Dictæ autem Græcè Stœchades, quaſi opere in ordinem ſint poſitæ.

¶ Sardis Hercule procreatus cum magna multitudine à Libya profectus *Sardiniam* occupauit, & ex ſuo vocabulo inſulæ nomen dedit. Hæc in Africo mari facie veſtigij humani, in oriente quàm occidente latior prominet: fermè paribus lateribus, quæ in meridiem & ſeptentrionem vertunt: ex quo ante commercium à nauigantibus Græcorum ἴχνος appellata eſt. Terra patet in longitudine millia cxl. latitudine xl. In ea neque ſerpens gignitur, neque lupus, ſed ſolifuga tantùm, animal exiguum hominibus pernicioſum. Venenum ibi quoque non naſcitur, niſi herba per ſcriptores plurimos & poetas memorata, apiaſtro ſimilis, quæ hominibus rictus contrahit, & quaſi ridentes interimit. Fontes habet Sardinia calidos, infirmis medelam præbentes: furibus cæcitatem, ſi ſacramento dato oculos aquæ eius tetigerint.

¶ *Corſica* inſulæ exordium incolæ Ligures dederunt, appellantes eam ex nomine ducis. Nam quædam Corſa nomine Ligus mulier, cùm taurum ex grege, quem prope littora regebat tranſnatare ſolitum, atque per interualla corpore aucto remeare videret: cupiens ſcire incognita ſibi pabula, taurum à cæteris digredientem vſque ad inſulam nauigio proſecuta eſt. Cuius regreſſu inſulæ fertilitatem cognoſcentes Ligures, ratibus ibi profecti ſunt, eámque nomine mulieris auctoris & ducis appellauerunt. Hæc autem inſula Græcè κύρνη dicitur, à Cyrno Herculis filio habitata, de qua Virgilius: Cyrnia Taxos. Diuiditur autem à Sardinia xx. millium freto, cincta Liguſtici æquoris ſinu ad proſpectum Italiæ. Eſt autem

multis promontoriis anguloſa, gignens lætiſſima pabula & lapidem, quem Catochiten Græci vocant. *Ebolus* inſula Hiſpaniæ dicta quòd à zonis non procul ſit, quaſi ebozos. Nam lxx. ſtadiis ab ea diſtat, cuius terram ſerpentes fugiunt. Huic contraria eſt Colubraria, quæ referta eſt anguibus. *Barbares* inſulæ Hiſpaniæ duæ ſunt, Aphroſiades, & *Gymnaſides*, maior & minor. Vnde & eas vulgus Maioricam & Minoricam nuncupant. In iis primùm inſulis inuenta eſt funda qua lapides emittuntur, vnde & Baleares dictæ: *βάλλειν* enim Græcè emittere dicitur: vnde & balliſta quaſi miſſa, & fundibulum. Virgilius: Balearis verbere fundæ.

De Promontoriis. CAP. VII.

COmmune eſt inſulis, vt promineant. Vnde & loca earum *promontoria* dicuntur. Sic Saluſtius de Sardinia: In Oriente latior prominet quàm in Occidente. *Sigæum promontorium* Aſiæ, vbi Helleſpontus apertius dilatatur. Dictum autem Sigæum propter Herculis taciturnitatem, quia prohibitus hoſpitio à Laomedonte Troianorum rege, ſimulauit abſceſſum, & inde contra Troiam cum ſilentio venit, quod dicitur σιγῇ. *Maleum promontorium* Græciæ, quod intrat mare, & per millia quinquaginta protenditur, vbi vnda ita ſæua eſt, vt proſequi nauigantes videatur. Hoc autem promontorium à Maleo rege Argiuorum nomen accepit. *Pelorum promontorium* Siciliæ reſpiciens ad Aquilonem, ſecundum Saluſtium dictum à gubernatore Hannibalis illic ſepulto. *Pachinum promontoriũ* Sicilię Auſtrũ ſpectãs ab aeris craſſitudine dictũ. Nam παχὺς eſt pinguis & craſſus. Auſtro enim perflatur. *Lilybæum promontorium* Siciliæ, Solis occaſum intendens: vocatum ab eiuſdem nomine ciuitatis, quæ ibi eſt ſita. *Borio promontorium* Numidiæ vocatum, eo quòd Aquilonem intendat. Hoc Hippone regium poſtea dictum, pro eo quòd ſit æquore interruptum. *Calpis* Hiſpaniæ promontorium.

De cæteris terræ vocabulis. CAP. VIII.

MOntes ſunt tumores terrarum altiſſimi dicti, quòd ſint eminentes. Quidam autem propriis ex cauſis vocati ſunt, ex quibus notandi ſunt qui opinione maximi celebrantur. *Mons Caucaſus* ab India vſque ad Taurum porrectus, pro gentium & linguarum varietate quoquo verſum vadit, diuerſis nominibus nuncupatur. Vbi autem ad orientem in excelſiorem cõſurgit ſublimitatem: propter niuium candorem Caucaſus nuncupatur. Nã orientali lingua Caucaſum ſignificat candidum: id eſt, niuibus denſiſſimus candidantem. Vnde & eum Scythæ qui eidem monti iunguntur, Caſim vocauerunt. Caſim enim apud eos candor ſiue nix dicitur. Mons *Taurus* à pleriſque idem vocatur qui & Caucaſus. *Libanus* mons Phœnicum altiſſimus, cuius meminerunt prophetæ: dictus à thure, quia ibi colligitur. cuius ea pars quæ eſt ſuper eum ad orientalem plagam reſpiciens, Antilibanus appellatur, id eſt, contra Libanum. *Ararath* mons Armeniæ in quo arcam hiſtoriæ poſt diluuium reſediſſe teſtantur. Vnde & vſque hodie ibidem lignorum eius videntur veſtigia. *Acroceraunij montes* propter altitudinem & fulminum iactus vocati ſunt. Græcè enim κεραυνὸς fulmen dicitur. Sunt autem inter Armeniam & Iberiam, incipientes à portis Caſpiis vſque ad fontem Tigridis fluuij. *Hyperborei montes* Scythiæ dicti, quòd ſupra, id eſt vltra eos flat Boreas. *Riphæi montes* in capite Germaniæ ſunt à perpetuo ventorum flatu nominati. Nam ῥιπὴ Græcè impetus & ὁρμὴ dicitur, ἀπὸ τοῦ ῥίπτειν. *Olympus mons* Macedoniæ nimium præcelſus, ita vt ſub illo nubes eſſe dicantur. De quo Virgilius, Nubes exceſſit Olympus. Dictus autẽ Olympus, quaſi ὅλος λαμπρὸς, id eſt quaſi cœlum. Hic mons Macedoniam diuidit à Thracia. *Athos mons* Macedoniæ, & ipſe altior nubibus, tantóque ſublimis, vt in Lemnum vmbra eius pertendat, quæ ab eo lxxvi. millibus ſeparatur. *Parnaſus mons* eſt Theſſaliæ: iuxta Bœotiam, qui gemino vertice eſt erectus in cœlum. Hic in duo finditur iuga Cirra & Niſa. vnde & nuncupatus, eo quòd in ſingulis iugis colebantur Apollo & Liber. Hæc iuga à duobus fratribus Citheron & Helicon appellantur. Nam Helicon dictus ab Helicone fratre Cithæronis. Item *Ceraunij ſunt montes* Epiri, à crebris dicti fulminibus. Græcè enim fulmen κεραυνὸς dicitur. *Apenninus* mons appellatus, quaſi alpes *Pœninæ*: quia Hannibal veniens ad Italiã eaſdẽ alpes aperuit, vnde & Virgilius, Alpes immittit apertas. Has enim Hannibal poſt bella Hiſpanię aceto rupit. Iuuenalis, Et mõtem rupit aceto. Et inde loca ipſa quę rupit Apenninę alpes vocantur. *Mons Aetna* ex igne & ſulphure dictus: vnde & Gehenna. Conſtat autem hunc ab ea parte qua Eurus & Africus flat, habere ſpeluncas plenas ſulphuris, & vſque ad mare deductas: quæ ſpeluncę recipientes in ſe fluctus ventum creant, qui agitatus ignem gignit ex ſulphure, vnde fit quòd videtur incendium. *Pirenæus* & ipſe à crebris fulminum ignibus nuncupatus. Gręcè enim ignis πῦρ vocatur. Iſte eſt qui inter Galliam atque Hiſpaniam quaſi de induſtria munimentum interiacet. *Solurius* à ſingularitate dicitur, quòd omnibus Hiſpaniæ montibus ſolus altior videatur, ſiue quòd oriente ſole antè radius eius in eo quàm ipſe cernatur. *Calpes* mons in vltimis finibus Oceani, qui dirimit

dirimit Europam ab Africa, quem Athlantis finem eſſe dicunt, de quo Lucanus, Heſperiam Calpen: ſummúmque impleuit Athlantem. *Athlas* Promethei frater fuit & rex Africæ, à quo aſtrologiæ artem, prius dicunt excogitatam. ideóque dictus eſt ſuſtinuiſſe cęlum. Ob eruditionem igitur eius diſciplinæ & ſcientiam cæli nomen eius in montem Africæ deriuatum eſt: qui nunc Athlas cognominatur, qui propter altitudinem ſuam quaſi cæli machinam atque aſtra ſuſtentare videtur. *Alpes* autem propriè mõtes Galliæ ſunt, de quibus Virgilius, Aerias alpes. Et dicendo aerias, verbum expreſſit à verbo. Nam Gallorum lingua alpes montes alti vocantur. Hæ ſunt enim quæ Italiæ murorum exhibet vicem. *Colles* ſunt præminentiora iuga montium, quaſi colla. *Iuga* autem montium ex eo appellata ſunt: quòd propinquitate ſui iungantur. Tumulus eſt mons breuis, quaſi tumens tellus. Item tumulus terra congeſta, vbi nulla memoria eſt. *Valles* ſunt humilia loca, quaſi vulſa. Hinc & conualles, depreſſa loca terrarum inter montes. *Campus* eſt terrarũ planities. Dictus autem campus quòd breuis ſit pedibus, nec erectus vt montes: ſed patens & ſpatio ſuo porrectus & iacens. vnde & Græcè πεδίον dicitur. Sumpſit autem nomen ex Græca etymologia, χαμαὶ enim Græci humi dicunt. *Solum* eſt omne quod ſuſtinet, à ſoliditate dictum ſcilicet. vnde & de mari Virgilius ait, Subtrahitúrque ſolum. *Saltus* ſunt vaſta & ſiluestria loca, vbi arbores exiliunt in altum. *Fauces* ſunt anguſtorum locorum aditus inter arduos montes loca anguſta & breuia, dicta à faucium ſimilitudine, quaſi foces. *Confrages* loca in qua vndique venti curriunt, ac ſaxa frangunt: vt Neuius ait: In montes vbi venti frangebant locum. *Scabra* ſunt loca ſitu aſpera. Vnde & ſcabies dicitur, à corporis aſperitate. *Luſtra* obſcura latibula ferarum & luporum cubilia ſunt, vnde & lupanaria luſtra dicuntur, per contrarium videlicet, quia parum luſtrantur. *Lucus* eſt locus denſis arboribus ſeptus, ſoli lucem detrahens. Poteſt & à collucendo crebris luminibus dici, quæ ibi propter religionem Gentilium cultúmque fiebant. *Deſerta* vocata, quia non ſeruntur, & ideo quaſi deſeruntur: vt ſunt loca ſiluarum & montium, contraria vberrimatũ terrarum quæ ſunt vberrimæ glebæ. *Deuia* ſunt loca ſecreta & abdita, quaſi extra viam. Ipſa ſunt & inuia. Inde & auiaria ſecreta loca, & à via remota: aut tantùm adibilia auibus. Vnde eſt illud, Inculta rubent auiaria baccis. *Amœna* loca Varro dicta ait, eo quòd ſolum amorem præſtẽt, & ad ſe amanda alliciant. Verrius Flaccus, quòd ſine munere ſunt, nec quicquam in his officij, quaſi amunia, hoc eſt ſine fructu, vnde nullus fructus exſoluitur. Inde etiam nihil præſtantes, immunes vocantur. *Aprica* loca quæ ſole gaudent, quaſi ἄνευ φρίκης, id eſt, ſine frigore: ſiue quòd ſint aperto cælo. *Opaca verò loca* quaſi operto cælo, aprico contraria. *Lubricum* dici conſtat locum ab eo quòd ibi quis labitur: & lubricum dicitur, non quòd labitur, ſed in quo labitur. *Aeſtiua* ſunt loca vmbroſa, quibus per æſtatem vitant pecora ſolis ardorem. Statius, Et vmbroſi patuere ęſtiua Licęi. *Naualia ſunt loca* vbi naues fabricantur. Hoc & textrinum vocatur. *Portus* autem locus eſt ab acceſſu ventorum remotus, vbi hiberna opponere ſolent. Et portus dictus à deportandis commerciis. Hunc veteres à baiulandis mercibus baias vocabant, illa declinatione à baia baias, vt à familia familias. *Litus* eſt terra aquæ & mari vicina. Et dictum litus, quia fluctu eliditur, vel quòd aqua alluitur. Cicero in Topicis, Litus eſt quod fluctus alludit. *Circumluuium* locus quem aqua circumluit. Alluuium conſumptio riparum ex aquis. *Margo* eſt pars cuiuſlibet loci, vtputa maris, unde & nomen accepit. *Maritima* quaſi maris intima. *Oſtia* ab ingreſſu & exitu fluminis dicta in mari. *Continens* perpetua terra, nec vllo mari diſcreta: quem Græci ἤπειρον vocant.

De inferioribus terræ. CAP. IX.

SPecus eſt foſſa ſub terra quæ proſpici poteſt. σπήλαια Græcè, ſpelunca Latinè. *Spiracula* appellata omnia loca peſtiferi ſpiritus, quem Græci χαρώνεια appellant, vel Acheruntea. Etiam Varro ſpiraculum dicit huiuſcemodi locum, & ſpiracula ex eo dicuntur loca: qua terra ſpiritum edit. *Hiatus* præruptio terræ profunda, quaſi hiatus. Propriè autem hiatus eſt hominis oris apertio, tranſlata à feris, quarum auiditas oris adapertione monſtratur. *Profundum* propriè, quaſi cuius porro ſit fundus. Abuſiuè autem profundum vel ſurſum vel deorſum dicitur. vt, Maria ac terras cælúmque profundum. *Baratrum* nimiæ altitudinis nomen eſt, & dictum barattrum quaſi vorago atra, ſcilicet à profunditate. *Erebus* inferorum profunditas atque proceſſus. *Styx* ἀπὸ τῆς στυγνότητος, id eſt à triſtitia dicta, eo quòd triſtes faciat, vel quòd triſtitiam gignat. *Cocytus* locus inferi. Cocytus autem nomen accepit Græca interpretatione, à luctu & gemitu. *Tartarus* vel quia illic omnia turbata ſunt ἀπὸ τῆς ταραχῆς, vel, quod verius, ἀπὸ τοῦ τρίζειν, id eſt à timore frigoris, quod eſt algere, ſcilicet quia luce ſoléque caret. Nam neque illic vapores ſunt, qui ex ſolis luce gignuntur: neque flatus qui eiuſdẽ motibus incitantur, ſed perpetuus ſtupor. ταρταρίζειν enim horrere & tremere apud Græcos

legitur. Illic enim erit fletus & ſtridor dentium. *Gehenna* eſt locus ignis & ſulphuris, quem putant ita nominatum à valle idolis cõſecrata, quæ eſt iuxta murum Hieruſalem, repleta olim cadaueribus mortuorum. Ibi enim Hebræi filios ſuos immolabant dæmonibus, & appellabatur locus ipſe Gehennon. Futuri ergo ſupplicij locus vbi peccatores cruciandi ſunt, huius loci vocabulo deſignatur. Duplicem autem eſſe gehennam & ignis & frigoris in Iob legimus. *Infernus* appellatur eo quòd infra ſit. Sicut autem ſecundum corpus, ſi ponderis ſui ordinem teneant, inferiora ſunt omnia grauiora: ita ſecundum ſpiritum inferiora ſunt omnia triſtiora, vnde & in Græca lingua origo nominis quo appellabatur inferus: ex eo quòd nihil ſuaue habeat, reſonare perhibetur. Sicut autem cor animalis in medio eius eſt, ita & infernus in medio terræ eſſe perhibetur. Vnde & in Euangelio legimus, In corde terræ. Philoſophi autem dicunt quòd inferi pro eo dicantur, quòd animæ hinc illinc ferantur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XV.

CAPITA LIBRI QVINTIDECIMI.

1 *De ciuitatibus.*
2 *De ædifitijs publicis.*
3 *De habitaculis.*
4 *De ædificijs ſacris.*
5 *De repoſitorijs.*
6 *De operarijs.*
7 *De aditibus.*
8 *De partibus ædificiorum.*
9 *De munitionibus.*
10 *De tentorijs.*
11 *De ſepulchris.*
12 *De ædificijs ruſticis.*
13 *De finibus agrorum.*
14 *De menſuris agrorum.*
15 *De itineribus.*

De ciuitatibus. CAP. I.

DE autoribus conditarum vrbium plerunque diſſenſio inuenitur: adeò vt nec vrbis quidem *Romæ* origo diligenter poſſit agnoſci. Nam Saluſtius dicit: vrbem Romam ſicuti ego accepi condere atque habitauere in initio Troiani, & cum iis Aborigines. Alij dicunt ab Euandro, ſecundum quod Virgilius dicit, Tunc rex Euandrus Romanæ conditor arcis. Alij à Romulo, vt Ennius, His nata auſpiciis illa inclita Roma. Si igitur tantæ ciuitatis certa ratio non apparet, non mirum ſi in aliarum opinione dubitatur. Vnde nec hiſtoricos nec commentatores varia dicentes imperitè condemnare debemus, quia antiquitas ipſa creauit errorem. Sanè quaſdam de quibus aut Sanctæ ſcripturæ, aut hiſtoriæ gentium certã originem referunt, paucis admodum verbis retexere oportet. Primus ante diluuium Cain ciuitatem *Enoch* ex nomine filij ſui in India condidit; quam vrbem ſola multitudine ſuæ poſteritatis impleuit. Primus poſt diluuium Nembroth gigas *Babylonem* vrbem Meſopotamiæ fundauit. Hanc Semiramis regina Aſſyriorum ampliauit, murúmque vrbis bitumine & cocto latere fecit. Vocabulum autem ſumpſit à confuſione: eo quòd ibi confuſæ ſint atque permixtæ linguæ ædificantiũ turrim. Iudęi aſſerunt Sem filium Noe, quem dicunt Melchiſedech, primum poſt diluuium in Syria condidiſſe vrbem *Salem*: in qua regnum fuit eiuſdem Melchiſedech. Hanc poſtea tenuerunt Iebuſæi: ex quibus & ſortita eſt vocabulum Iebus: ſicque duobus nominibus copulatis, Iebus & Salé, vocata eſt Hieruſalem, quæ poſtea à Salomone Hieroſolyma quaſi Ieroſolomonia dicta eſt. Hęc & corruptè à poetis Solima nuncupata eſt, & poſtea ab Ælio Adriano *Elia* vocitata eſt. Inde ipſa eſt & *Sion*, quæ Hebraicè ſpeculatio interpretatur, eo quòd in ſublimi conſtructa ſit, & de longè venientia contempletur. Hieruſalem autem pacifica in noſtro ſermone transfertur. Oppida nobilia, qui vel quæ conſtituerunt. Dionyſius, qui & Liber pater, cùm Indiam victor perambulaſſet, *Niſam* vrbem ex ſuo nomine iuxta Indum fluuiũ condidit, & quinquaginta milibus hominum impleuit.

Medus

Medus autem Egæi filius *Mediam* conſtruxit. vnde & regio eius Mediæ nomen ſortita eſt. *Perſipolim*, vrbem caput Perſici regni Perſeus Adiæ filius condidit, formoſiſſimam confertiſſimámque opibus, à quo & Perſida dicta eſt. *Cteſiphontem* quoque Parthi apud Parthiam condiderunt, in æmulationem Babyloniæ vrbis. *Suſis*, oppidum Perſidæ aiunt Memnonis fratrem conſtituiſſe. Dictum autem Suſis quod immineat Suſæ fluuio. Ibi eſt regia Cyri, lapide candido & vario cum columnis aureis, & lacunaribus gemmíſque diſtincta, continens etiam ſimulacrum cæli, ſtellis micantibus præſignatum, & cætera humanis mentibus incredibilia. *Bactrum*, oppidum Bactriani condiderunt ex proprio amne illud cognominantes, qui Bactrus vocatur. *Carra*, ciuitas Meſopotamiæ trans Ediſſam* condita à Parthis, vbi quondam Romanus eſt cęſus exercitus, & Craſſus dux captus. *Ediſſam* vrbem Meſopotamiæ condidit Nembroth filius Chus poſtquam de Babylone migrauit, in qua & regnauit, quæ antè Iare cognominata eſt. Ipſe conſtruxit & Calamie quæ poſtea verſo nomine à Seleuco rege dicta eſt Seleucia. *Philadelphiam* vrbem Arabiæ condidit Raphaim, gens antiquiſſima, quam interfecerunt filij Loth. *Seleucus*, vnus ex pueris Alexandri poſt mortem eiuſdem Alexandri occupato regno orientis vrbem in Syria condidit, eámque ex Antiochi patris ſui nomine *Antiochiam* nuncupauit, & Syriæ caput inſtituit. Ipſe quoque *Laodiciam & Seleuciam*: ipſe *Apamiam* & *Ediſſam* vrbem conſtruxit. *Damaſcus*, Syriæ condita & nuncupata à Damaſco diſpenſatore Abrahæ filio. Hæc antea in omni Syria tenuit principatum. Necdum enim efflorebant ibi Antiochia, Laodicia, & Apamia: quas vrbes poſt Alexandrum conſtructas eſſe cognoſcimus. Hic eſt Damaſcus quem Abraham futurum ſibi hęredem dixerat, antequam eſſet illi promiſſus Iſaac. *Gazam*, oppidum Palæſtinæ condiderunt Euæi, in qua habitauerunt Cappadoces priſtinis cultoribus interfectis. Vocata autem Gaza, eo quòd ibi Cãbyſes rex Perſarum theſauros ſuos poſuit, cùm bellum Ægyptiis intuliſſet. Perſarum enim lingua theſaurus Gaza nominatur. Philiſtim vrbẽ cõdiderũt Allophili, ipſa eſt *Aſcalon*, de qua ſuperius memorauimus: nuncupata ex nomine Ceſloim, qui fuit nepos Cain & filius Miſrain. *Dor*, vrbs fuit quõdam potentiſſima, & verſa vice *Stratonis turris*: poſtea ab Herode rege Iudææ in honorẽ Cæſaris auguſti Cæſarea nũcupata. In qua Cornelij domũ Chriſti vidit Eccleſia, & Philippi ediculas, & cubiculũ quatuor virginũ prophetarũ. *Ioppe*, oppidũ Palæſtinæ maritimũ. Idẽ Palæſtini ædificauerunt, vbi ſaxũ oſtenditur, quod vinculorum Andromedæ adhuc veſtigia retinet: cuius beluæ forma eminentior elephãtis fuit. *Iericho*, à Iebuſæis condita traditur: à quibús & nomen traxiſſe perhibetur. hanc ſubuertit Ieſus. Poſtquam inſtruxit aliam Ozam de Bethel ex tribu Ephraim. Sed & hæc eo tempore quo Hieruſalem oppugnabatur à Romanis, propter perfidiam ciuium capta atque deſtructa eſt. poſtquam tertia ædificata eſt vrbs, quæ vſque hodie permanet. *Sichem*, Samariæ vrbem, quę Latinè & Gręcè Sicima vocatur, ædificauit Emor, appellauítque eam nomine Sichem filij ſui. Ipſa eſt nunc Neopolis ciuitas Samaritanorũ. *Bethel*, vrbẽ Samariæ condiderunt Iebuſæi: quæ prius vocabatur Luz, ſed poſtquam dormiens ibi Iacob vidit ſcalam innitentem cælo & dixit, Verè hæc domus Dei eſt & porta cæli: hac ex cauſa nomen locus accepit Bethel: id eſt domus Dei. Quando autem ibi ab Ierobam vituli fabricati ſunt, vocata eſt Bethauen, id eſt domus idoli, quæ antea vocabatur domus Dei. *Bethleem Iuda*, ciuitas Dauid, quæ mundi genuit ſaluatorem, à Iebuſæis condita fertur, & vocata primùm Effrata. Quando autem Iacob ibi pecora ſua pauit, eidem loco Bethleẽ nomen quodam vaticinio futuro impoſuit, quòd domus panis interpretatur, propter eũ panem qui ibi de cælo deſcendit. *Ebron*, ciuitas Iudææ, quæ quondam vocabatur Arbe, condita eſt à gigantibus ante ſeptem annos quàm ab eis Tanis vrbs Ægypti conderetur. Ipſa eſt Arbe à numero ita vocata, quòd ibi tres patriarchæ ſepulti ſunt, & quartus Adam. Ipſa eſt Mambre vocata: ex vno amico Abrahæ. *Samariam*, à qua omnis regio quæ circa eam fuit, nomen accepit, Sennacherib rex Aſſyriorum conſtruxit, vocauítque Samariam, id eſt, cuſtodiam, quam quando Iſrael tranſtulit, ibi conſtituit. Hanc obſidione captam Antiochus ſolo coæquauit. Quam poſtea Herodes à fundamẽtis inſtaurans, in honorem Auguſti, Auguſtã, id eſt Sebaſtiã Græco ſermone vocauit. Ibi ſepulti ſunt Heliſæus & Abdias Prophetæ, & quo maior inter natos mulierum non fuit Baptiſta Ioannes. *Tiberiadem* verò Herodes alius in Iudæa in nomine Tiberij Cæſaris condidit. *Tyrus*, vrbs Phœnicum condita à Phœnicibus fuit. Hæc eſt ciuitas, ex qua aurum regi Salomoni deferebatur, in qua optima purpura tingitur. Vnde & Tiria dicitur nobilis purpura. Phœnices à Rubro mari profecti, *Sidonem* vrbem opulentiſſimam condiderunt: quam à piſcium copia Sidon appellauerunt. Nam piſcem Phœnices *Sidon* vocant. Ipſi etiam *Tyrum* in Syria: ipſi *Vticam* in Africa, *Hipponem*, *Leptim*, aliáſque vrbes in ora maritima condiderunt. Ipſi *Thebas* in Bœotia duce Cadmo: ipſi po-

ſtremò in vltima orbis tendentes vrbem in Oceano condiderunt, eámque lingua ſua Gades nominauerunt. Nam mos erat antiquus Phœnicum gentis, cum multis ſimul mercandi cauſa à domo proficiſci, & cùm incolarum animos commercio rerum iis antè incognitarum ſibi conciliaſſent: loca quæ condendis vrbibus idonea videbantur, capere. Ex iis profecta & Dido in litus Africæ vrbem condidit, & *Carthadam* nominauit, quod Phœnica lingua exprimit ciuitatem nouam. mox ſermone verſo Cartago eſt dicta. hanc Scipio deleuit. Quæ autem nunc eſt, poſtea à Romanis eſt condita. Cartago autem antea *Birſa*, poſtea *Tyrus* dicta eſt. deinde Cartago. *Memphim*, ciuitatem Ægypti ædificauit Epaphus Iouis filius, cùm in ſecunda Ægypto regnaret. Hæc eſt vrbs in qua charta naſcitur, vbi etiã optimi mathematici fuerunt. Nam hanc vrbem magicis artibus deditam, priſtini vſque ad præſens tempus veſtigia erroris oſtẽdunt. *Tanis*, Metropolis Ægypti, vbi Pharao fuit, & Moyſes cuncta ſigna fecit, quæ in Exodo ſcribuntur. Hanc conſtruxiſſe perhibentur Titanes, id eſt gigantes, & ex ſuo nomine nuncupauerunt. *Aeliopolis*, vrbs Ægypti, quæ Latinè interpretatur ſolis ciuitas, ſicut lxx. interpretes arbitrantur. Ædificata eſt autem à filiis Iſrael, in qua Phutifares ſacerdos fuit, cuius meminit Ezechiel. *Vrbem Alexandrinam* condidit Alexander magnus, cuius & nomen detinet. Hanc enim idem in terminis regionis Africæ & Ægypti conſtituit, & caput eſſe regionis Africæ & Ægypti iuſſit. Interiacet autem inter Ægyptum & mare: quaſi clauſtrum, importuoſa. Hæc eſt vrbs Ægypti, poſtea verſa in Alexandriam. *Thebas Aegyptias* condidit Cadmus, quæ inter Ægyptias vrbes numero portarum nobiliores habẽtur, ad quas commercia Arabes vndique ſubuehunt. Hinc regio Ægypti Thebais dicta eſt. Thebæ autem & Bœotiæ ſunt & Ægyptiæ, vno tamen auctore ſunt conditæ. *Ptolemais* & *Berenice* à regibus Ægyptiis nominatæ, à quibus & ædificatæ fuerunt. *Caeſaream Cappadociæ*. Philippus in honorem Cæſaris ædificauit. *Tarſum Ciliciæ*, Danaes proles Perſeus ædificauit. de qua ciuitate Paulus Apoſtolus, Natus, inquit, Tarſo Ciliciæ. Quidam etiam locus Indiæ Tarſus vocatur. *Seleuciam Iſauriæ* condidit Seleucus: qui & Antiochiam. Ilus autem Apollinis filius in Phrygia *Ilium* condidit. Amazones *Epheſum* in Aſia conſtruxerunt. Theſeus verò *Smirnam* conſtruxit, quæ Homero poetæ patria extitit, & Smirna vocata, quòd eius campos Ermus fluuius ſecat. *Dioſcoriam*, Colchorum vrbem Amphitus & Circius aurigæ Caſtoris & Pollucis fabricauerunt, ex eorum nomine eam cognominantes. Nam Caſtor & Pollux Græcè Διόσκουροι appellantur. *Nicomedia* à Nicomedo rege Bithiniæ ædificata eſt. *Bithinia*, condita à Phœnice, quæ primùm Mirandina vocabatur. *Conſtantinopolim*, vrbem Thraciæ Conſtantinus ex nomine ſuo inſtituit, ſolam Romæ meritis & potentia adæquatam. Hæc condita primùm à Pauſina rege Spartanorum, & vocata *Bizantium*, vel quòd tantùm pateat inter Adriaticum mare & Propontidem, vel quòd ſit receptaculum terræ maríſque copiis. Vnde & eam Conſtantinus aptiſſimam condere iudicauit, vt receptaculum ſibi terra maríſque fieret. Vnde & nunc Romani imperij ſedes & totius caput eſt orientis: ſicut & Roma occidentis. *Epirus*, Thraciæ condita eſt à Pyrrho & cognominata. *Athenas*, in Hellade Cecrops condidit, & ex ſuo nomine Cecropiam nominauit: hanc Amphion qui in Græcia tertius poſt Cecropem regnauit, Mineruæ ſacrauit, & nomen ciuitati Athenas dedit. Nam Minerua Græcè Ἀθήνη dicitur. vnde & Mineruam Græci inuentricem multarum artium aſſerunt, quia & literæ & artes diuerſorum ſtudiorum, & ipſa Philoſophia veluti templum Athenas habuerunt. *Corinthum*, in Achaia condidit Corinthus Oreſtis filius. Hanc Græci Corintheam vocant. hoc eſt adminiſtrationem reipublicæ. *Thebas Bœotiæ*, Cadmus veniens à Phœnicibus condidit, Thebis Ægyptiis prius ab eo conſtructis. *Mycenas* Lacedæmonia condita à Lacedæmone Semele filio. *Sparta*, à Sparto filio Phoronei vocata: qui fuit filius Inachi. Ipſam autem eſſe Spartam, quam & Lacedæmoniam ciuitatem, atque inde Lacedæmonios Spartanos dici. *Achaia*, ab Achæo conſtructa. Pelops qui apud Argos regnauit, *Peloponenſem vrbem* condidit. *Cecrops*, in inſula Rhodo, *Rhodum* ædificauit. Carpatus *Coum*. Acos Tifonis filius, *Paphum*. Angæus Licurgi filius, *Samum*. Dardanus autem condidit *Dardaniã*. *Theſſalonicã* Theſſalus Græci filius ædificauit, in qua etiam regnauit. *Brũduſium*, conſtruxerunt Græci. Brundiſium autem dictum eſt Græcè, quòd *brunda* caput cerui dicatur: ſic eſt enim vt & cornua videantur: & caput & lingua in poſitione ipſius ciuitatis. In Italia autem à Iano *Ianiculum*: à Saturno *Saturnia* atque *Latium* conditum, eo quòd ibi fugiens latuiſſet, cognominatum. Ab Hercule in Campania *Pompeia*, qui victor ex Hiſpania pompam boum duxerat. Æneas autem poſt excidium Troiæ in eandem Italiam veniens, ab vxoris nomine *Lauiniam* condidit. Aſcanius verò relicto Lauiniæ nouercæ ſuæ regno, *Albam longam* ædificauit. Alba autem vocata propter colorem ſuis, longa, quia longum oppidum eſt, iuxta prolixi-

prolixitatem collis in quo poſitum eſt. Ex hac etiam vrbe reges Albanorum appellari cœperunt. *Capuam* Capis Siluius rex Albanorum conſtruxit, appellatam nomine conditoris, licet & ſint qui dicant à capacitate eam Capuã dictam, quòd eius terra omnem vitæ fructum capiat: alij, à locis campeſtribus in quibus ſita eſt. Eſt autem caput vrbium Campaniæ, inter tres maximas Romam, Cartaginémque numerata: ex qua & prouincia Italiæ Campania dicta eſt. Romulus cùm interfecto apud Albam Amulio, auum Numitorem in regnum conſtituiſſet, in eum locum vbi nunc Roma eſt deuenit: ibíque ſedes poſuit, mœnia conſtruxit, vrbémque ex nomine ſuo *Romam* vocauit. Hanc autem antè Euander dicitur condidiſſe, vt eſt illud, Tunc pater Euander Romanæ conditor arcis. Ancus Martius ex filia Numæ Pompilij natus, hic vrbem in exitu Tiberis condidit, quæ & peregrinas merces exciperet, & hoſtem moraretur, quam ab ipſo ſitu *Oſtiam* appellauit. Galli quidam inteſtina diſcordia & aſſiduis diſſenſionibus ſuorum permoti, ſedes nouas quærentes Italiam profecti ſunt: ſedibúſque propriis Tuſcis expulſis, *Mediolanum* atque alias vrbes condiderunt. Vocatum autem Mediolanum, ab eo quòd ibi ſus in medio lanea perhibetur inuenta. Hiſtoriis placet à Meſappo Græco *Meſappia* datam originem, verſa poſt modum in nomen Calabriæ, quam in exordio Oenotri frater Peucetius Peucetiam nominauerat. Manto Tireſiæ filia poſt interitum Thebanorum dicitur delata in Italiam *Mantuam* condidiſſe. Eſt autem in Venetia quę Gallia Ciſalpina dicitur. Et Mãtua dicta quòd manes tuetur. *Parthenopia* à Parthenope virgine quadam illic ſepulta, Parthenopia appellata: quòd oppidũ poſtea Auguſtus *Neapolim* eſſe maluit. Ad promontoriũ Leucatem in quo tractu Apollinis templum fuit, bellum Auguſtus contra Antonium geſſit. Quo victo, vrbẽ in Actiaco ſinu condidit: quam à victoria *Nicopolim* appellauit. Palantus Partheniorum dux *Parthenios* conſtituit. Taras Neptuni filius fuit, à quo *Tarentum* ciuitas & condita & appellata eſt. Cùm Cyrus maritimas vrbes Græciæ occuparet, & Phocenſes ab eo expugnati omnibus anguſtiis premerentur, iurauerũt vt profugerent quàm longiſſimè ab imperio Perſarum, vbi ne nomen quidẽm eorum audirent: atque ita in vltimos Gallię ſinus nauibus profecti, armíſque ſe aduerſus Gallicam feritatem tuentes, *Maſſiliam* condiderunt, & ex nomine ducis nuncupauerunt. Hos Varro trilingues eſſe dicit: quòd & Gręcè loquantur, & Latinè & Gallicè. *Narbonam* & *Arelatum* & *Pictauium* coloni proprij condiderunt. *Burdegalim* appellatam ferunt, quòd *Burgos* Gallos primùm colonos habuerit: quibus antea cultoribus impleta eſt. *Terraconam* in Hiſpania Scipiones conſtruxerunt: ideò caput eſt Terraconenſis prouinciæ. *Cæſaraugusta* Terraconenſis Hiſpanię oppidum à Cæſare Auguſto & ſitum & nominatum, loci amœnitate & delitiis præſtantius ciuitatibus Hiſpaniæ cunctis, atque illuſtrius, florens ſanctorum martyrum ſepulturis. Afri ſub Hannibale maritima Hiſpaniæ occupantes, *Carthaginem Spartariam* conſtruxerunt, quæ mox à Romanis capta & colonia facta, nomen etiam prouinciæ dedit. Nunc autem à Gothis ſubuerſa atque in deſolationem redacta eſt. *Saguntum* Græci ex inſula Zacyntho profecti in Hiſpaniam condiderunt: quam Afri poſtea bello impetitam deleuerunt. *Emeritam* Cæſar Auguſtus ædificauit, poſtquam Luſitaniam & quaſdam Oceani inſulas cepit: dans ei nomẽ ab eo quòd ibi milites veteranos conſtituiſſet. Nam emeriti dicuntur veterani, ſolutíque à militia. *Vlyſſipona* ab Vlyſſe condita & nuncupata: quo loco, ſicut hiſtoriographi dicunt, cœlum à terra, & maria diſiunguntur à terris. *Hiſpalim* Cæſar Iulius condidit: quam ex ſuo nomine, & Romæ vrbis vocabulo *Iuliam Romulam* nuncupauit. *Hiſpalis* autem à ſitu cognominata eſt, eo quòd in ſolo paluſtri ſuffixis profundo palis locata ſit: ne lubrico atque inſtabili fundamento caderet. *Gades* oppidum à Pœnis conditum: qui & Carthaginem Spartariam condiderunt. *Septa* oppidum, à montibus ſeptem: qui à ſimilitudine fratres vocati Gaditano imminẽt freto. *Tingu* ciuitas & *Lixis* Anteus auctor eſt, quem Hercules fertur luctæ certamine ſuperatum interfeciſſe. Lix autem à Lixo flumine Mauritaniæ nuncupata, vbi antea regia fuit & Sala quòd immineat Salæ flumini. *Cæſaream* Mauritaniæ oppidum Iuba rex Maurorum in honorem Cæſaris Auguſti condidit: quam ex eius nomine Cæſaream appellauit: ſicut Herodes aliam Cæſaream in Paleſtina, quæ nunc eſt vrbs clariſſima. *Icoſium* Cæſarienſis Mauritaniæ oppidum, Hercule illic tranſeunte, viginti à comitatu eius diſcedentes conſtruxerunt. Hanc ne quis impoſito à ſe nomine priuatim gloriaretur, de cõdentium numero vrbi Icoſio nomen eſt datum. Cyrene regina fuit Libyæ quæ ex ſuo nomine *ciuitatem Cyrenem* condidit: ex qua & Libyam Cyrenenſem vocauit.

De ædificiis publicis.

CAP. II.

Ciuitas eſt hominũ multitudo ſocietatis vinculo adunata, dicta à ciuib. id eſt ab

incolis ipſis vrbis, pro eò quòd plurimorum conſciſcat & contineat vitas. Nam vrbs ipſa mœnia ſunt: ciuitas autem non ſaxa, ſed habitatores vocantur. ¶ Tres autem ſunt ſocietates: familiarum, vrbium, gentium. *Vrbs* vocata ab *orbe*, quòd antiquæ ciuitates in orbes fiebant: vel *ab vrbo* parte aratri quo muri deſignabantur, vnde eſt illud, Optauítque locum regno & cõcludere ſulco. Locus enim futuræ ciuitatis ſulco deſignabatur, id eſt aratro. Cato, *Qui vrbem* inquit, *nouam condit, Tauro & vacca aret, vbi arauerit, murum faciat: vbi portam vult eſſe, aratrum ſuſtollat & portet, & portam vocet.* Ideò autem vrbs aratro circundabatur, diſpari ſexu iuuencorum, propter commixtionem familiarum, & imaginem ſerentis, fructúmque reddentis. Vrbs autem aratro conditur: aratro vertitur. Vnde Horatius, Imprimerétque muris hoſtile aratrum. *Oppidum* quidam ab oppoſitione murorum dixerunt: alij ab opibus recondendis: eo quòd ſit munitum, alij quòd ſit in eo conuentus habitantium, & opem det mutuam contra hoſtem. Nam primùm homines tanquam nudi & inermes, nec contra beluas præſidia habebant, nec receptacula frigoris & caloris, nec ipſi inter ſe homines ab hominibus ſatis erant tuti. Tandem naturali ſolertia ſpeluncis ſiluestribúſque tegumentis tuguria ſibi & caſas virgultis arundinibúſque contexuerunt, quò eſſet vita tutior, ne iis qui nocere poſſent aditus eſſet. Hæc eſt origo oppidorum, quæ quòd opem darẽt, idcircò oppida nominata dixerũt. Oppidũ aũt magnitudine & mœnib. diſcrepat à vico, & caſtello & pago. Ciuitates autem aut *coloniæ*, aut *municipia*, aut *vici*, aut *caſtella*, aut *pagi* appellantur. *Ciuitas* propriè dicitur quam non aduenæ, ſed eodem innati ſolo condiderunt. Ideóque vrbs à propriis ciuibus conditæ, ciuitates non coloniæ nuncupantur. *Colonia* verò eſt quæ defectu indigenarum nouis cultoribus adimpletur. Vnde & Colonia à cultu agri eſt dicta. *Municipium* eſt quòd manente ſtatu ciuitatis ius aliquod minoris aut maioris officij à principe impetrat. Dictum autem municipium à muniis, id eſt officiis, quòd tantùm munia, id eſt tributa debita, vel munera reddant. Nam liberales & famoſiſſimę cauſæ, & quæ ex principe proficiſcuntur, ibi non aguntur. Hæc enim ad dignitatem ciuitatum pertinent. *Vici & caſtella & pagi* ij ſunt, qui nulla dignitate ciuitatis ornantur, ſed vulgari hominũ conuentu incoluntur, & propter paruitatem ſui maioribus ciuitatibus attribuuntur. *Vicus* autem dictus à vicinis tãtùm habitatoribus, vel quòd vias habeat tantùm ſine muris. Eſt autem ſine munitione murorum, licet & vici dicantur ipſæ habitationes vrbis. Dictus autẽ vicus, eo quòd ſit vice ciuitatis, vel quòd vias habeat tantùm ſine muris. *Caſtrum* antiqui dicebant oppidum loco altiſſimo ſitum, quaſi caſam altam: cuius pluralis numerus caſtra diminutiuum caſtellum eſt: ſiue quòd caſtrabatur licentia inibi habitantium, ne paſſim vaga hoſti pateret. *Pagi* ſunt apta ædificiis loca inter agros habitantibus. Hæc & conciliabula dicta, à conuentu & ſocietate multorum in vnum. *Competa* ſunt vbi vſus eſt conuentus fieri ruſticorum, & dicta competa quia multa loca in agris eodem competunt, & quò conuenitur à ruſticis. *Suburbana* ſunt circumiecta ciuitatis ædificia, quaſi ſub vrbe. *Mœnia* ſunt muri ciuitatis, dicti ab eo quòd muniant ciuitatem, quaſi munimenta ciuitatis, id eſt, tutamenta. *Munium* autem dictum, quaſi manu factum: ſic & *muri* à munitione dicti, quaſi muniti: eo quòd muniant & tueantur interiora vrbis. *Mœnia* autẽ duplicem habent ſignificationem. Nam interdum mœnia abuſiuè dici ſolent omnia ædificia publica ciuitatis vt, Diuidimus muros, & mœnia pandimus vrbis. Propriè autem mœnia ſunt tantùm muri. *Murus* autem turribus propugnaculíſque ornatur. *Turres* vocatæ quòd teretes ſint & longæ. *Teres* enim eſt aliquid rotundum cum proceritate, vt columna. Nam quamuis quadratæ aut latæ conſtruantur, procul tamen videntibus rotundæ exiſtimantur, ideò quia omne cuiuſque anguli ſimulachrum per longum aeris ſpacium euaneſcit atque conſumitur, & rotundũ videtur. *Propugnacula* pinnæ murorum ſunt dicta, quia ex his propugnatur. *Promurale* verò eo quòd ſit pro munitione muri. Eſt enim murus proximus ante murum. *Porta* dicitur: quia poteſt vel importari vel exportari aliquid. Propriè autem porta aut vrbis aut caſtrorum vocitatur, ſicut ſuperiùs dictum eſt. Vicus, vt prædictum eſt, ipſæ habitationes vrbis ſunt, vnde & vicini dicti. Viæ ipſa ſpatia anguſta quæ inter vicos ſunt. *Plateæ* perpetuæ ac latiores ciuitatum viæ ſunt: iuxta proprietatem linguæ Græcæ à latitudine nuncupatæ. πλατὺς enim Græci latum dicunt. *Quintana* pars plateæ quinta eſt: qua carpentum progredi poteſt. *Cloacæ* dictæ, quòd iis percolantur aquæ. Has primùm Romæ feciſſe dicunt Tarquinium Priſcum, vt quotiens pluuiarum inundatio exiſteret, per eas aquæ extra ciuitatem emitterentur, ne maximis perpetuíſque tempeſtatibus planitiem vel fundamenta vrbium ſtrages aquarum ſubuerteret. *Imbuli*, vel quia ſub volumine ſunt, vel quia ſub iis ambulant. Sunt enim porticus hinc inde platearum. *Forum* eſt exercendarum litium locus à fando dictus: ſiue à Phoroneo rege, qui primus Græcis leges dedit. Hæc loca & proroſtra vocantur, ideò

quòd

quod ex bello Punico captis nauibus Cartaginenſium, roſtra ablata ſunt, & in foro Romano præfixa, vt eſſent huius inſigne victoriæ. *Curia* dicitur, eo quòd ibi cura per ſenatum de cunctis adminiſtretur. *Prætorium*, eo quòd ibi prætor ſedeat ad diſcutiendum. *Gymnaſium*, generalis eſt exercitiorum locus. Tamen apud Athenas locus erat vbi diſcebatur philoſophia, & ſapientiæ exercebatur ſtudiũ. Nam γυμνάσιον Græcè vocatur, quod Latinè exercitium dicitur, hoc eſt meditatio. Sed & balnea, & loca curſorum & athletarum gymnaſia ſunt, eo quòd illic omnes in ſuæ artis ſtudio exercitentur. *Capitolium*, Romæ vocatum, eo quòd fuerit Romanæ vrbis & religionis caput ſummum. Alij aiũt, cùm Tarquinius Priſcus Capitolij fundamenta Romæ aperiret, in loco fundamenti caput hominis literis Tuſcis notatum inuenit, & proinde Capitolium appellauit. *Arces*, ſunt partes vrbis excelſæ atque munitæ. Nã quæcunque tutiſſima vrbium ſunt, ab arcendo hoſtem arces vocantur. Vnde & arcus & arca. *Circum*, Romani dictum putant à circuitu equorum, eo quòd ibi circum metas equi currant. *Theatrum* autem à ſpectaculo nominatum, ἀπὸ τοῦ θεάσθαι, quòd in eo populus ſtans deſuper atque ſpectans, ludos ſcenicos contemplaretur. *Amphitheatrum* verò vocatum, quòd ex duobus ſit theatris compoſitũ. Nam amphitheatrum rotundum eſt, theatrum verò ex medio amphitheatri eſt, ſemicirculi figuram habens. *Labyrinthus*, eſt perplexis parietibus ædificium, qualis eſt apud Cretam à Dedalo factus, vbi fuerit Minotaurus incluſus: in quo ſiquis introierit ſine glomere lini, exitum inuenire non valet. Cuius ædificij talis eſt ſitus, vt aperientibus fores, tonitruum intus terribile audiatur. Deſcenditur centenis vltra gradibus, intus ſimulacra & monſtriferæ effigies, in partes diuerſas tranſitus innumeri per tenebras, & cętera ad errorem ingredientium facta, ita vt de tenebris eius ad lucem venire impoſſibile eſſe videatur. Quatuor ſunt labyrinthi. Primus *Aegyptius*: ſecundus *Creticus*: tertius *in Lemno*: quartus *in Italia*, omnes ita conſtructi, vt diſſoluere eos nec vlla ſecula quidem poſſint. ¶ *Pharus*, turris eſt maxima, quam Græci & Latini in commune ab ipſius rei vſu Pharũ appellauerint: eo quòd flammarum indicio longè videatur à nauigantibus, qualem Ptolemæus iuxta Alexandriam conſtruxiſſe octingentis talentis traditur. Vſus eius eſt nocturno nauiũ curſui ignes oſtendere, ad pronuncianda vada, portúſque introitus, ne decepti tenebris nauigantes in ſcopulos incidant. Nam Alexandria fallacibus vadis inſidioſos acceſſus habet. Hinc igitur in portubus machinas ad prælucẽdi miniſterium fabricatas pharos dicunt. Nam φῶς lux eſt. ὁρᾶν videre. Vnde & lucifer Græcè φωσφόρος appellatur. *Cocleæ*, ſunt altæ & rotundæ turres, & dictæ cocleæ, quaſi cycleæ, quòd in eis tanquam per circulum orbémque conſcendatur, qualis eſt Romæ clxxxv. pedibus. *Thermæ*, appellatæ quòd caleant. Græci enim θέρμην calorem vocant. Balneis verò nomen inditum à leuatione mœroris. Nam Græci βαλανεῖον dixerunt, quòd anxietatem animi tollat. Hæc & gymnaſia dicuntur, quia ibi athletæ vncto corpore & perfricato manibus exercitantur. Nam γυμνάσιον Græcè, Latinè exercitium dicitur. γυμνὸς verò nudus. *Apodyterium*, vbi lauantium veſtimenta ponuntur, ab exuendo dictum. Ἀποδύειν enim Gręcè exuere dicitur. *Propina*, Græcus ſermo eſt, qui apud nos corruptè popina dicitur. Eſt autem locus iuxta balnea publica, vbi poſt lauacrũ à fame & ſiti reficiuntur. Vnde & propina & propinare dicitur. Πεῖνα enim Græcè famem ſignificat, eo quòd hic locus famem tollat. *Tabernæ*, olim vocabantur ædiculæ plebeiorum paruæ & ſimplices in vicis, axibus, & tabulis clauſæ, vnde & tabernariæ, quòd ibi ſoleant conſedere. dictæ autẽ tabernæ quòd ex tabulis ligneis erant conſtructæ: quæ nũc etſi non ſpeciem, nomen tamen priſtinum retinent. *Macellum* dictum, quòd ibi mactentur pecora, quæ mercantibus venundantur. *Mercatum* autem à commercio nominatum. Ibi enim res vendere vel emere ſolitum eſt, ſicut & telonium dicitur, vbi merces nauium & nautarum emolumenta redduntur. Ibi enim vectigalis exactor ſedet, precium rebus impoſiturus, & voce à mercatoribus flagitans. *Carcer*, eſt à quo prohibentur exire, & dictus carcer à coercendo. Hinc Fronto, Vt pergræcari potius amœnis locis, quàm coerceri carcere videretur.

De habitaculis. CAP. III.

H*Abitatio*, ab habitando vocata, vt Habitare caſas. *Domus*, ex Græca appellatione vocata. Nã δῶμα Græci tecta dicunt. Eſt autem domus vnius familiæ habitatio: ſicut vrbs vnius populi: ſicut orbis, domiciliũ totius generis humani. Omne ædificium antiqui *adem* appellauerunt. Alij ædem ab ædendo quidem ſumpſiſſe nomen exiſtimant, dãtes exemplum de Plauto, Si vocaſſem vos in ædem ad prandium. Hinc & ædificium, eo quòd fuerit prius ad edendum factum. *Aula*, domus eſt regia, ſiue ſpacioſum habitaculum, porticibúſque quatuor concluſum. *Atrium*, magna ædes eſt, ſiue amplior & ſpacioſa domus, & dictum eſt atrium, eo quòd addantur ei tres porticus extrinſecus. Aliis atrium quaſi ab igne & ligno atrum dixerunt

Atrum enim fit ex fumo. *Palatium*, à Palante principe Arcadum dictum: in cuius honore Arcades Palanteum oppidum conſtruxerunt, & regiam in ipſius nomine conditam palatium vocauerunt. *Thalamum*, hac ex cauſa vocatum ferunt. Cùm enim raptæ fuiſſent à Romanis Sabinæ, ex quibus cùm vna ante alias ſpecie nobilis cũ magna omnium admiratione raperetur, Talamoni duci eam oraculo reſponſum eſt dari: & quoniam hæ nuptiæ feliciter ceſſerant, inſtitutum eſt, vt in omnibus nuptiis thalami nomen iteretur. Ægyptij quoque lingua ſua loca in quibus nubentes ſuccedunt & incubant, thalamum nominant. *Cœnaculum*, dictum à communione veſcendi: vnde & cœnobium, congregatio. Antiqui enim publicè & in commune veſcebantur, nec vllius cõuiuium ſingulare erat, ne in occulto deliciæ luxuriam gignerent. *Triclinium*, eſt cœnaculum, à tribus lectulis diſcumbentium dictum. Apud veteres enim in loco vbi conuiuij apparatus exponebatur, tres lectuli ſtrati erant, in quibus diſcũbentes epulabãtur. κλίνη enim Græcè lectus vel accubitus dicitur, ex quo confectum eſt, vt triclinium diceretur. *Cella*, dicta quòd nos occultet & celet. *Cubiculum* verò, quòd eo cubemus, ibique dormientes requieſcamus. *Cubile* autem cubandi locus eſt. *Seceſſus*, quòd ſit locus ſecretus, id eſt ſine acceſſu. *Diuerſorium* dictum, eo quòd ex diuerſis viis ibi conueniatur. *Hoſpitiũ*, ſermo Græcus eſt: vbi quis ad tempus hoſpitali iure inhabitat, & iterum inde tranſiens migrat. Inde & metatum, quia mutatur. Vnde & legitur, & Caſtra metati ſunt pro mutauerunt. Non enim illic permanet exercitus: ſed pertranſit. *Mœniana*, dicta ſunt quòd maneamus. Mœnianus collega Craſſi in foro proiecit materias, vt eſſent loca in quibus ſpectantes inſiſterent, quæ ex nomine eius mœniana appellata eſt. Hæc & ſolaria, quia patent ſoli: poſt hæc alij lapide, alij materia ædificare porticibus mœniana, & foribus, & domibus adiecerunt. *Tabulata*, olim ligneæ domus fiebant. Inde nomen permanet tabulatorum. *Apogeum*, eſt conſtructum ſub terris ædificium, quod nos antrum vel ſpeluncam dicimus. *Solarium*, quòd ſoli & auræ pateat, qualis fuit locus in quo Dauid Berſabeã lauantẽ aſpexit & adamauit. Cùm Hieroſolymam Antiochus obſideret, Hircanus princeps Iudæorum reſerato Dauid ſepulcro, tria millia auri talenta inde abſtraxit: ex quibus ccc. Antiocho dedit, vt obſidionem relinqueret, atque vt facti inuidiam demeret, fertur ex reliqua pecunia inſtituiſſe primus *Xenodochia*, quibus aduentum ſuſciperet pauperum & peregrinorum, vnde & vocabulum ſumpſit. Nam ex Græco in Latinam ξενοδοχεῖον peregrinorum ſuſceptio nuncupatur. Vbi autem ægrotantes de plateis colliguntur: νοσοκομεῖον Græcè dicitur: in quo cõſumpta languoribus atque inediis miſerorum membra fouentur.

De ædificiis ſacris. CAP. IIII.

Sacra ſunt loca, diuinis cultibus inſtituta, vtpote ea in quibus altaria litantibus de more pontificibus conſecrantur. *Sancta*, iuxta veteres exteriora templi ſunt. *Sancta* autem ſanctorum locus templi ſecretior, ad quem nulli erat acceſſus, niſi tantùm ſacerdoti. Dicta autem *Sancta ſanctorum*, quia exteriori oraculo ſanctiora ſunt, vel quia ſanctiorum comparatione ſanctiora ſunt, ſicut Cantica canticorum, quia cantica vniuerſa præcellunt. Sanctum autem à ſanguine hoſtiæ nuncupatum. Nihil enim ſanctum apud veteres dicebatur, niſi quòd hoſtiæ ſanguine eſſet conſecratum aut conſperſum. Item ſanctum quod extat eſſe ſancitum. *Sancire* autem eſt confirmare & irrogatione pœnæ ab iniuria defendere, ſic & leges ſanctæ, & mores ſancti eſſe dicuntur. *Propitiatorium*, oraculum inter duo Cherubin. Et dictum propitiatorium quaſi propitiationis oratorium. Propitiatio enim placatio eſt. *Oracula*, dicta eo quòd inde reſponſa redduntur, & oracula ab ore. *Penetralia*, ſecreta ſunt oraculorum, & penetralia dicta ab eo quod eſt penitus, hoc eſt penè intus. *Oratorium*, orationi tantùm eſt conſecratum, in quo nemo aliud agere debet, niſi ad quod eſt factum, vnde nomen accepit. *Monaſterium* vnius monachi, id eſt ſolitarij habitatio. *Cœnobium*, ex Græco & Latino videtur eſſe compoſitum. Eſt enim habitaculum plurimorum in commune viuentium. κοινὸν enim Græcè commune dicitur. *Templi*, nomen generale, pro locis enim quibuſcunque magnis antiqui templa dicebant. Et templa dicta quaſi tecta ampla. Sed & locus deſignatus ad orientem, à contemplatione templum dicebatur. Cuius partes quatuor erant: antica ad ortum, poſtica ad occaſum, ſiniſtra ad ſeptentrionem, dextra ad meridiem ſpectans, vnde & quando templum conſtruebant, orientem ſpectabant æquinoctialem, ita vt lineæ ab ortu ad occidentem miſſæ fierent partes cæli dextra ſiniſtra æquales, vt qui conſuleret ac deprecaretur rectum aſpiceret orientem. *Fana*, dicta à Faunis quibus templa error gentilium conſtruebat, vnde conſulentes dæmonium reſponſa audirent. *Delubra*, veteres dicebant templa fontes habentia, quibus ante ingreſſum diluebantur, & appellati delubra à diluendo. Ipſa nunc ſunt ædes cum ſacris fontibus in quibus fideles

fideles regenerati purificantur, & bene quodam præſagio delubra ſunt appellata. Sunt enim in ablutionem peccatorum. Fons autem in delubris locus regeneratorum eſt, in quo ſeptem gradus in Spiritus ſancti myſterio formantur, tres in deſcenſu & tres in aſcenſu. Septimus verò is eſt qui & quartus, id eſt ſimilis Filio hominis: extinguens fornacem ignis, ſtabilimentum pedum, fundamentum aquæ, in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. *Baſilicæ* priùs vocabantur regum habitacula, vnde & nomen habent. Nam βασιλεὺς rex, & baſilicæ regiæ habitationes. Nunc autem ideò diuina templa baſilicæ nominantur, quia ibi regi omnium deo cultus & ſacrificia offeruntur. *Martyrium* locus martyrum Græca deriuatione, eo quòd in memoriam martyris ſit conſtructum, vel quòd ſepulchra ſanctorum ibi ſint martyrum. *Aram* quidam vocatam dixerunt, quòd incenſæ ibi victimæ ardeant. Alij aras dicunt à precationibus, id eſt, quas Græci ἀρὰς vocant, vnde contrà imprecatio ſatura dicitur. Alij volunt ab altitudine aras: ſed malè. *Altare* autem ab altitudine conſtat eſſe nominatum, quaſi alta ara. *Pulpitum* quòd in eo lector vel pſalmiſta poſitus in publico conſpici à populo poſſit, quò liberius audiatur. *Tribunal*, eo quòd inde à ſacerdote tribuantur præcepta viuendi. Eſt enim locus in ſublimi conſtitutus, vnde vniuerſa exaudiri poſſint. Aliàs tribunal à tribubus denominatum: quòd ad illum tribus conuocentur. *Analogium* dictum quòd ſermo inde prædicetur. Nam λόγος Græcè ſermo dicitur: quòd & ipſum altius ſitum eſt.

De repoſitoriis. CAP. V.

SAcrarium propriè eſt locus templi in quo ſacra reponuntur: ſicut donarium eſt in quo collocantur oblata, ſicut lectiſternia dicuntur, vbi homines ſedere conſueuerunt. Ab inferendis ergo & deportandis ſacris ſacrarium nuncupatur. *Donaria* verò eo quòd ibi dona reponantur, quæ in templis offerri conſueuerunt. *Aerarium* vocatum, quia priùs æs ſignatum ibi recondebatur. Hoc enim olim in vſu erat auro argentóque nondum ſignato, ex quorum metallis quanuis poſtea facta fuiſſet pecunia, nomen tamen ærarij permanſit ab eo metallo vnde pecunia initium ſumpſit. *Armarium* locus vbi quarumcunque artium inſtrumenta ponuntur. *Armamentarium* verò vbi tãtùm tela armorum. Vnde Iuuenalis, Quicquid habent telorum armamentaria cœli. Dicta autem vtraque ab armis, id eſt brachiis quibus exercentur. *Bibliotheca* eſt locus vbi reponuntur libri. βίβλος enim Græcè liber, θήκη repoſitorium dicitur. *Promptuarium* dictum eo quòd inde neceſſaria victui promuntur, id eſt, proferuntur. *Cellarium* quòd in eo colligantur miniſteria menſarum, vel quæ neceſſaria victui ſuperſunt. Inter promptuarium autem & cellarium hoc intereſt, quòd cellarium eſt paucorum dierum, promptuarium verò temporis longi. *Apotheca* autem vel horrea à Græco verbum ex verbo repoſitoria vel reconditoria dici poſſunt, eo quòd in iis homines elaboratas fruges reponunt. Vnde & ὑπόθηκην Græco ſermone repoſitam rei copioſam ſubſtantiam appellamus.

De operariis. CAP. VI.

ERgaſterium locus eſt vbi opus aliquod fit. Græco enim ſermone ἐργάζομαι operor ſignificat. *Ergaſtula* quoque & ipſa à Græco vocabulo nuncupantur, vbi deputantur noxij ad aliquod opus faciendum, vt ſolent gladiatores & exules qui marmora ſecant, & tamen vinculorum cuſtodiis alligati ſunt. *Gynæcium* Græcè dictum, eo quòd ibi conuentus fœminarum ad opus lanificij exercendũ conuenit. Mulier enim Græcè γυνὴ nuncupatur. *Piſtrinum* quaſi piliſtrinum, quia pilo antea tundebant granum. Vnde & apud veteres non molitores, ſed piſtores dicti ſunt quaſi finſores, à findendis granis frumenti: molæ enim nondum vſus erat, ſed granum pilo tundebant: vnde Virgilius, Nunc torrete igni fruges, nunc frangite ſaxo. *Clibanus* fornax à cliuo dictus, ab eo quòd in erectione ſit collectus. *Cliuum* enim aſcenſum dicimus ſiue flexuoſum. *Furnus* per deriuationem à farre dictus, quoniam panis ex eo factus ibi coquitur. *Torcular* dictum, eo quòd ibi vuæ calcentur, atque extortæ exprimantur. *Forus* eſt locus vbi vua calcatur, dictus quòd ibi feriatur vua, vel propter quod ibi teratur pedibus. Vnde & calcatorium dicitur: ſed hoc nomen multa ſignificat. Prima ſpecies fori, locus eſt in ciuitate ad exercendas nundinas relictus. Secunda, vbi magiſtratus iudicare ſolet. Tertia, quam ſuprà diximus, quam calcatoriũ nominamus. Quarta, ſpacia plana in nauibus. de quibus Virgilius, Laxátque fores. Lacus dictus quòd ibi decurrit frugum liquor.

De aditibus. CAP. VII.

ADitus ab eundo dictus, per quem ingredimur & admittimur. *Veſtibulum* eſt vel aditus domus priuatæ, vel ſpatium adiacens ædibus publicis. Et veſtibulum dictum, eo quòd veſtiuntur fores, aut quòd aditum tecto veſtiat, aut à ſtando. *Porticus* quòd tranſitus ſit magis quàm ad ſtandum

ſita ſit, quaſi porta, & porticus eo quòd ſit aperta. *Ianua* à Iano quodam appellatur, cui gentiles omne introitum vel exitum ſacrauerunt. Vnde Lucanus, Ferrea Belligeri compeſcat limina Iani. Eſt autem primus domus ingreſſus: cætera intra ianuam oſtia vocantur. Generaliter quidem oſtium eſt, per quod ab aliquo arcemur ingreſſu, ab obſtando dictum, ſiue oſtium, quia oſtendit aliquid intus. Alij aiunt oſtium appellari, quia hoſtem moratur. Ibi enim aduerſariis nos obiicimus. hinc & Oſtia Tiberina, quia hoſtibus ſunt oppoſita. *Fores* & *valuæ* clauſtra ſunt. Sed fores dicuntur quæ foras: valuæ, quæ intus reuoluuntur, & duplices complicabileſq; ſunt: ſed generaliter vſus vocabula iſta corrumpit. *Clauſtra* ab eo quòd claudantur dicta. *Feneſtræ* ſunt quibus pars exterior anguſta & interior diffuſa eſt, quales in horreis videmus dictæ, eo quòd lucem fœnerentur. Lux enim Græcè φῶς dicitur: vel quia per eas intus poſitus homo foras videt. Alij feneſtram putant dictam, eo quòd domui lucem miniſtrat, compoſitum nomen ex Græco Latinóque ſermone. φῶς enim Græcè lux eſt. *Cardo* eſt locus in quo oſtium vertitur, & ſemper mouetur, dictus ἀπὸ τῆς καρδίας, quòd quaſi cor hominem totum, ita ille cuneus ianuam regat ac moueat. Vnde & prouerbiale eſt, In cardine rem eſſe. *Limina* oſtiorum dicta, eò quòd tranſuerſæ ſunt, vt limes, & per ea ſicut in agro aut introeatur, aut foris eatur. *Poſtes* & *antes* quaſi poſt & ante ſtãtes. Et antes quia ante ſtant, vel quia antea ad eas accedimus priuſquam domum ingrediamur. Poſtes eo quòd poſt oſtium ſtent.

De partibus ædificiorum.

CAP. VIII.

FV*ndamentum* dictum quòd fundus ſit domui. Idem & cementũ à cedendo dictũ, quòd craſſo lapide ſurgat. *Paries* nuncupatus, quia ſemper duo ſunt pares, vel à fronte, vel à latere. Siue enim tetragonum ſiue hexagonum ſit, qui ſe conſpiciunt ex pari erunt. Aliter enim ſtructura facta deformis eſt. *Parietinas* dicimus quaſi parietum ruinas. Sunt enim parietes ſtantes ſine tecto & ſine habitantibus. *Angulus* quòd duos parietes in vnum coniungat. *Culmina* dicta ſunt, quia apud antiquos tecta tegebantur culmo, vt nũc ruſtica. Hinc tecti ſummitas culmen dicitur. *Cameræ* ſunt volumina introrſum reſpicientia appellatæ à curuo. καμπύλον enim Græcè curuum eſt. *Laquearia* ſunt quæ camerã ſubtegunt & ornant: quæ & lacunaria dicuntur. Principaliter autem lacus dicitur: vt Lucilius, Reſultant ædéſque lacúſque. Cuius diminutio lacunar facit: vt Horatius, Neque aureum mea renidet in domo lacunar. Inde ſit alia diminutio lacunarum, & per ἀντίςοιχον laquearium facit. *Abſida* Græco ſermone, Latinè interpretatur lucida, eo quòd lumine accepto per arcum reſplendeat. Sed vtrum abſidam an abſidem dicere debeamus, hoc verbi genus ambiguum quidam doctorum exiſtimant. *Teſtudo* eſt camera templi obliqua. nam in modum teſtudinis veteres templorum tecta faciebant: quæ ideò ſic fiebant, vt cœli imaginem redderet, quod conſtat eſſe conuexum. Alij teſtudinem volunt eſſe locum in partem atrij aduerſum venientibus. *Arcus* dicti quòd ſint arta concluſione curuati. ipſi & fornices. *Pauimenta* originem apud Græcos habent elaborata arte picturæ. *Litoſtrota* paruulis cruſtis ac teſſellis tinctis in varios colores. vocata autem pauimenta, eò quòd pauiantur, id eſt cædantur. Vnde & pauor, quia cædit cor. *Oſtracus* eſt pauimentum teſtaceum, eò quòd fractis teſtis calce admixta feriatur. Teſtam enim Græci ὄςρακα dicũt. *Compluuium* dictum, quia aquæ partes quæ circa ſunt eò conueniant. *Teſſellæ* ſunt è quibus domicilia ſternuntur, à teſſeris nominatæ, id eſt quadratis lapillis, per diminutionẽ. *Baſes* fulturæ ſunt columnarum, quæ à fundamento conſurgunt, & ſuperpoſitæ fabricæ ſuſtinent pondus. Baſes autem nomen petræ eſt fortiſſimę Syro ſermone. ¶*Columnæ* pro longitudine & rotũditate vocatę, in quibus totius fabricę pondus erigitur. Antiqua ratio columnarum erat altitudinis, tertia pars latitudinis. Genera rotundarum quatuor: *Dorica, Ionica, Tuſcanica, Corinthea*, menſura groſſitudinis & altitudinis inter ſe diſtantes. Quintum genus eſt earum quę vocantur *Attica*, quaternis angulis aut amplius, paribus laterum interuallis. *Capitolia* dicta, quòd ſint columnarum capita: ſicut ſuper collum, caput. *Epiſtilia* ſunt, quę ſuper capitella columnarum ponuntur: & eſt Græcum, id eſt ſupermiſſa. *Tegulæ* quòd tegant ędes, & *imbrices*, quòd accipiant imbres. *Lateres* & *Laterculi*, quòd lati formentur circumactis vndique, quatuor tabulis. *Canalis* ab eo quòd caua ſit in modum cannę. Sanè canalem melius genere fœminino quàm maſculino proferimus. *Fiſtulæ* aquarum ſunt dictę, quòd aquas fundant, & emittant. Nam σίφων Gręcè mittere eſt. Formę earum pro magnitudine aquę & capacitatis modo fiunt.

De munitionibus.

CAP. IX.

MV*rus* vel *munimentum* dictum, quia manu eſt factũ. *Cohors* vocata, vel quòd coarcet cuncta quæ interius ſunt, id eſt conclu-

concludat, vel quòd coerceat obiectu ſuo extraneos, & adire prohibeat. *Vallum* eſt, quod mole terrę erigitur, vt cuſtodia prætendatur. dictum autem vallum à vallis. Nam *valli ſudes* ſunt, quibus vallum munitur. Et valli dicti, quòd figantur & euellantur. *Internalla* ſpacia ſunt inter capita vallorum, id eſt ſtipitum quibus vallum fit, vnde & cętera quoque ſpacia dicuntur, à ſtipitibus ſcilicet. *Agger* eſt cuiuſlibet rei aceruatio, vnde foſſæ aut valles poſſunt repleri. Agger propriè dicitur terra aggeſta, quæ vallo facto propius ponitur, ſed abuſiuè & muros & munimenta omnia aggerem dicimus. *Maceriæ* ſunt parietes longi, quibus vineæ aliquæ clauduntur. Longum enim Græci μακρὸν dicunt. *Formatum* ſiue *formaticum* in Africa vel Hiſpania parietes de terra appellant, quomodo in forma circumdatis duabus vtrinque tabulis inferciuntur verius quàm inſtruuntur. Æuis durant incorrupti, ventis, ignibus, omni cemento fortiores. *Sepes* munimenta ſatorum ſunt, vnde & appellatæ. *Caulæ* munimenta ouium, vel ſepimenta ouilium. Eſt enim Græcum nomen è detracta. Nam Græci αὐλαὶ vocant animantium receptacula.

De tentoriis. CAP. X.

TAbernacula tentoria ſunt militum, quibus in itinere ſolis ardores tempeſtatéſque imbrium frigoríſque iniurias vitant. Dicta autem tabernacula, quòd cortinæ diſtentæ funibus, tabulis interſtantibus appenderentur, quæ tentoria ſuſtinerent. *Tentorium* vocatum, quòd tendatur funibus & palis, vnde & hodie prætendere dicuntur. *Papiliones* vocantur à ſimilitudine paruuli animalis volantis, quod maximè abundat florentibus maluis. Hæ ſunt auiculæ quæ lumine accenſo conueniunt, & circa volitantes ab igne proximo interire coguntur.

De ſepulcris. CAP. XI.

SEpulchrum à ſepulto dictum. Prius autem quiſque in domo ſua ſepeliebatur. Poſtea vetitum eſt legibus, ne fœtore ipſo corpora viuentium contacta inficerentur. *Monumentum* ideo nuncupatur, eo quòd mentem moneat ad defuncti memoriã. Cũ enim non videris monumentum, obliuiſceris mortuũ. Hoc eſt illud quod ſcriptum eſt, Excidit tanquam mortuus à corde. Cùm autem videris, monet mentem & ad memoriam te reducit, vt mortuum recorderis. Monumenta itaque & memoriæ, pro mentis admonitione dictę. *Tumulus* dictus quaſi tumens tellus. *Sarcophagus* Græcum nomen eſt, eo quòd ibi corpora aſſumantur, σὰρξ enim Græcè, caro, φάγειν comedere dicitur. *Mauſolea* ſunt ſepulchra ſeu monumenta regum, à Mauſoleo rege Ægyptiorum dicta. Nam eo defuncto vxor eius miræ magnitudinis & pulchritudinis ſepulchrum extruxit, in tantum vt vſque hodie omnia monumenta precioſa ex eius nomine mauſolea nuncupentur. *Pyra eſt* genus ſepulchrorum quadratum & faſtigiatum vltra omnem celſitudinem quæ fieri manu poſſit, vnde & menſuram vnam vmbrarum egreſſæ nullam habere vmbram dicuntur. Tali autem ædificio ſurgunt, vt à lato incipiant & in anguſto finiantur, ſicut ignis. πῦρ enim dicitur ignis, has Ægyptus habet. Apud maiores enim, potentes aut ſub montibus aut in montibus ſepeliebantur. Inde tractum eſt, vt ſuper cadauera aut pyramides fierent, aut ingentes columnæ collocarentur.

De ædificiis ruſticis. CAP. XII.

CAſa eſt agreſte habitaculum palis atque virgultis, arundinibúſque contextum, quibus poſſint homines tueri à vi frigoris, vel caloris iniuria. *Tugurium* caſula eſt, quã faciunt ſibi cuſtodes vinearũ ad tegimen ſui quaſi tegurium, ſiue propter ardorem ſolis & radios declinandos, ſiue vt inde homines vel beſtiolas, quæ inſidiari ſolent natis frugibus, abigant. Hanc ruſtici *capannam* vocant: quod vnum tantum capiat. *Teſcua* quidam putant eſſe tuguria, quędam loca prærupta & aſpera. *Magalia* ædificia Numidarum agreſtium oblonga, incuruis lateribus tecta, quaſi nauium carinæ ſint: ſiue rotunda in modum furnorũ. Et magalia dicta, quaſi magaria, quia *magar* Punici nouam villam dicunt, vna litera commutata l pro r magaria, tuguria.

De agris. CAP. XIII.

AGer Latinè appellari dicitur, eo quòd in eo agatur aliquid. Alij agrum ex Græco nominari manifeſtius credunt. Vnde & villa Græcè χωρίον dicitur. *Villa* à vallo, id eſt aggere terræ nuncupata, quòd pro limite cõſtitui ſolet. *Poſſeſſiones* ſunt agri latè patentes publici priuatique: quos initio non mancipatione, ſed quiſque vt potuit occupauit, atque poſſedit, vnde & nuncupati. *Fundus* dictus, quòd eo *fundatur* vel ſtabiliatur *patrimonium*. Fundus autem, & vrbanum ædificium & ruſticum intelligendum eſt. *Prædium*, quòd ex omnibus *patrisfamiliâs maximè prauidetur*, id eſt apparet, quaſi præuidium, vel quòd antiqui agros, quos bello ceperant, vt *præda* nomine habebant. ¶Omnis autem ager, vt Varro docet, quadrifarius diuiditur. Aut enim *aruus* eſt ager, id eſt ſationalis: aut *conſitus*, id eſt aptus arboribus: aut *paſcuus*, qui herbis tantum,

& animalibus vacat: aut *florens*, quòd ſunt horti apibus congruentes & floribus. Quod etiam Virgilius in quatuor libris Georgicorum ſecutus eſt. *Rura* veteres incultos agros dicebant, id eſt ſiluas & paſcua, agrum verò qui colebatur. Nam rus eſt quo mel, quo lac, quo pecus haberi poteſt. Vnde & ruſticus nominatur. hæc agreſtium prima & otioſa fœlicitas. *Seges* ager eſt in quo ſeritur. vnde & Virgilius, Illa ſeges demum votis reſpondet auari Agricolæ. *Compaſcuus* ager dictus, qui à diuiſoribus agrorum relictus eſt ad paſcendum communiter vicinis. *Alluuius* ager, eſt quem paulatim fluuius in agrum reddit. *Arcifinius* ager dictus eſt, quia certis linearum menſuris continetur: ſed arcentur fines eius obiectu fluminum, montium, arborum, vnde & in iis agris nihil ſubſiciuorum interuenit. *Nonalis* ager eſt primum proſciſſus, ſiue qui alternis annis vacat, nouandarum ſibi virium cauſa. Noualia enim ſemel cum fructu erant, & ſemel vacua. *Squalidus* ager quaſi excolidus, eo quòd iam à cultura exierit, ſicut excóſul, quod à conſulatu diſceſſerit. *Vliginoſus* ager eſt ſemper vuidus. Nam vuidus dicitur, qui aliquando ſiccatur. Vligo enim humor terræ naturalis eſt, ab ea nunquam recedens. *Subſiciua* ſunt propriè quæ de materia præcidens ſutor quaſi ſuperuacua abiicit. Inde & ſubſiciui agri, quos in pertica diuiſos recuſát, quaſi ſteriles vel paluſtres. Itẽ ſubſiciua, quæ in diuiſura agri non efficiunt centurias, id eſt iugera cc. *Area* dicitur tabularum æqualitas. dicta autem area à planicie atque æqualitate, vnde & ara. Alij aream vocatam dicunt, quòd pro triturandis frugibus eradatur, vel quòd non triturentur in ea niſi arida. *Pratum* eſt cuius fœni copia armenta tuentur, cui veteres Romani nomen indiderunt ab eo quòd protinus ſit paratum: nec magnum laborem culturæ deſideret. Prata autem ſunt quæ ſecari poſſunt. *Paludes* dictæ à Pale paſtorali dea, quòd paleam, id eſt pabula nutriant iumentorum.

De finibus agrorum. CAP. XIIII.

FInes dicti, eo quòd agri funiculis ſunt diuiſi. Menſurarum enim lineæ in terrarũ partitione tenduntur, vt dimenſionis æqualitas teneatur. *Limites* appellati antiquo verbo tranſuerſi. Nam tranſuerſa omnia antiqui limia dicebant: à quo & limina oſtiorũ per quæ foris & intus itur: & limites quòd per eos foras in agros eatur. Hinc & *limus* vocabulum accepit, cingulum quo ſerui publici cingebãtur obliqua purpura. *Termini* dicti, quòd terræ menſuras diſtinguunt atque declarant. His enim teſtimonia finium intelliguntur, & agrorum intentio & certamen aufertur. *Limites maximi* in agris ſunt duo, *cardo* & *decumanus*. *Cardo* qui à ſeptentrione directus à cardine cœli eſt: nam ſine dubio cœlum vertitur in ſeptentrionali orbe. *Decumanus* eſt qui ab oriente in occidentem per tranſuerſum dirigitur, qui pro eo quòd formam X faciat, decumanus eſt vocatus. Ager enim bis diuiſus figuram numeri denarij efficit. *Area* ab arcendo vocata. *Fines* enim agri cuſtodit, eóſque adire prohibet. *Trifinium* dictum, eo quòd trium poſſeſſionum fines aſtringit. Hinc & *quadrifinium*, quod quatuor. Reliqui limites anguſtiores & inter ſe diſtant imparibus interuallis & nominibus deſignatis.

De menſuris agrorum. CAP. XV.

MEnſura eſt quicquid pondere, capacitate, longitudine, altitudine, animóque finitur. Maiores itaque *orbem* in partibus: *partes*, in prouinciis: *prouincias* in regionibus: *regiones*, in locis: *loca*, in territoriis: *territoria*, in agris: *agros*, in centuriis: *centurias*, in iugeribus: *iugera*, in climatibus: deinde *climata* in *actus*, *perticas*, *paſſus*, *gradus*, *cubitos*, *pedes*, *palmos*, *vncias*, & *digitos* diuiſerunt: Tanta enim fuit eorũ ſolertia. *Digitus* eſt minima pars agreſtium menſurarum. Inde vncia habens digitos tres. *Palmus* autem quatuor habet digitos: *pes* ſedecim digitos: *paſſus* pedes quinque: *pertica* paſſus duos, id eſt, decem pedes. *Pertica* autem à portãdo dicta, quaſi portica. Omnes autem præcedentes menſuræ in corpore ſunt, vt palmus, pes, paſſus, & reliqua: ſola pertica portatur. Eſt enim decem pedum ad inſtar calami in Ezechiele templum menſurantis. *Actus* eſt minimus, latitudine pedum quatuor, longitudine centum ſexaginta. *Climata* quoque vndique verſum habent ſexaginta pedes. *Actus quadratus* vndique finitur pedibus centum viginti. Hunc Betici arapennem dicunt, ab arando ſcilicet. *Actus duplicatus* iugerum facit: & ab eo quod eſt iunctum, iugeri nomen accepit. *Iugerum* autem conſtat longitudine pedũ ducentorum quadraginta, latitudine centum viginti. *Actum* prouinciæ Beticæ ruſtici agrũ vocant. *Porcam* iidem Betici triginta pedum latitudine, & octoginta lõgitudine definiũt. Sed porca eſt quod in arãdo extat. *Lyra* quod defoſſum eſt. At Galli *candetum* appellant in areis vrbanis ſpacium centum pedum, quaſi centenum. In agreſtibus autem pedum CL. quod aratores candetũ vocant. Porrò *ſtadialis ager* habet paſſus cxxv, id eſt, pedes DCXXV, cuius menſura octies computata miliare facit, quod conſtat quinque millibus pedum. *Centuria* autem ager eſt ducentorum iugerum, qui

rum, qui apud antiquos à centum jugeribus vocabatur: ſed poſtea duplicata eſt, noménque priſtinum retinuit. In numero enim centuriæ multiplicatæ ſunt, nomen mutare non potuerunt.

De itineribus. CAP. XVI.

MEnſuras *viarum* nos *milliaria* dicimus, Græci *ſtadia*, Galli *leucas*, Ægyptij *ſignes*, Perſæ *paraſangas*. Sunt autē propriè queq; ſpacia. *Milliarium* mille paſſibus terminatur: & dictum milliarium, quaſi mille adium, habens pedes quinque millia. *Leuca* finitur paſſibus quingentis. *Stadium* octaua pars milliarium eſt, conſtans paſſibus cxxv. Hoc primùm Herculem ſtatuiſſe dicunt, cúmque eo ſpacio determinaſſe, quod ipſe ſub vno ſpiritu confeciſſet: ac proinde ſtadium appellaſſet, quod in fine reſpiraſſet, ſimúlque ſtetiſſet. *Via* eſt, qua poteſt ire vehiculum: & via dicta à vehiculorum incurſu. Nam duos actus capit, propter euntium & venientium vehiculorum occurſum. Omnis autem via aut publica eſt, aut priuata. *Publica* eſt quæ in ſolo publico eſt, qua iter actus populo patet. Hæc autem ad mare, aut ad oppida pertinet. *Priuata* eſt quæ vicino municipio data eſt. *Strata* dicta, quaſi vulgi pedibus trita. Lucretius: Strataq; iam vulgi pedibus detrita viarum. Ipſa eſt & *delapidata*, id eſt, lapidibus ſtrata. Primùm autem Pœni dicuntur lapidibus vias ſtrauiſſe: poſtea Romani eas per omnem penè orbem diſpoſuerūt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs eſſet ocioſa. *Agger* eſt media ſtratæ eminentia, coacervatis lapidibus ſtrata, ab aggere, id eſt, coacervatione dicta, quam hiſtorici viam militarem dicunt: vt, Qualis ſæpe viæ deprenſus in aggere ſerpens. *Iter* vel itus eſt via, qua iri *ab homine* quaquaverſum poteſt. Iter autem & itiner diuerſam habent ſignificationem: *Iter* enim locus eſt tranſitu facilis. vnde & appellamus itum. *Itiner* autem eſt itus longæ viæ: & ipſe labor ambulandi, vt quò velis peruenias. *Semita* itineris dimidium eſt, à ſemi itu dicta. Semita autē hominum eſt: callis ferarum & pecudum. *Callis* eſt iter pecudum inter montes anguſtum & tritum, à callo pecudum vocatum, ſiue callo pecudum perduratum. *Tramites* ſunt tranſuerſa in agris itinera, ſiue recta via, dicti quòd tranſmittant. *Diuertia* ſunt flexus viarum, hoc eſt, viæ in diuerſa tendentes: eadem *diuerticula* ſunt, hoc eſt, diuerſæ ac diuiſæ viæ: ſiue ſemitæ tranſuerſæ, quæ ſunt alteræ viæ. *Biuium*, quia duplex eſt via. *Competa*, quia plures in ea competunt viç, quaſi *triuia*, *quatriuia*. *Ambitus* inter vicinorum ædificia locus, duorum pedum & *ſemipedis* ad circumeundi facultatem relictus, & ab ambulando dictus. *Orbita* veſtigium carri, ab orbe rotæ dicta. Porrò *actus* quo pecus agi ſolet. *Clivoſum* iter flexuoſum. *Veſtigia* ſunt pedum ſigna primis plantis expreſſa, vocata quòd iis viæ præcurrentium inueſtigentur, id eſt, cognoſcantur.

***

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XVI.

CAPITA LIBRI DECIMISEXTI.

1 *De pulueribus & glebis terra.*
2 *De glebis ex aquis.*
3 *De lapidibus vulgaribus.*
4 *De lapidibus inſignioribus.*
5 *De marmoribus.*
6 *De gemmis.*
7 *De viridioribus gemmis.*
8 *De rubris gemmis.*
9 *De purpureis.*
10 *De candidis.*
11 *De nigris.*
12 *De varijs.*
13 *De cryſtallinis.*
14 *De aureis.*
15 *De vitro.*
16 *De metallis.*
17 *De auro.*
18 *De argento.*
19 *De ære.*
20 *De ferro.*
21 *De plumbo.*
22 *De ſtanno.*
23 *De electro.*
24 *De ponderibus.*
25 *De menſuris.*
26 *De ſignis ponderum.*

De pulueribus & glebis terræ.

CAP. I.

PVLVIS dictus, quòd vi venti pellatur. Tollitur enim eius flatu nec reſiſtit: nec ſtare nouit: ſicut ait propheta: Tanquā puluis, quem proiicit vētus à facie terræ. *Limus* vocatus, quòd leuis ſit. *Cœnum* eſt vorago luti. *Cinis* ex incēdio dicitur, ab eo enim fit. *Fauilla*, quòd per ignem effecta ſit. Nam φῶς ignis eſt. *Gleba*, quòd globus ſit. Pulueris enim collectione compingitur, & in vno glomere adunatur. Terra autem ligata gleba eſt, ſoluta puluis. *Labina* eo quòd ambulantibus lapſum inferat, dicta per deriuationem à labe. *Lutum* vocatum quidam per antiphraſin putant, quòd non ſit mundum: nam omne lotum mundum eſt. *Volutabra* appellata, quòd ibi apri volutentur. *Vligo* ſordes limi vel aquæ ſunt. *Sabulum* leuiſſimum terræ genus. *Argilla* ab Argis vocata: apud quos primùm ex ea vaſa confecta ſunt. *Creta*, ab inſula *Creta*, vbi melior eſt. *Creta Cimolia* candida eſt: à Cimęa Italiæ inſula dicta: quarum altera veſtimentorum precioſos colores emollit: & confricato ſulphure quodam nitore exhilarat: altera gemmis nitorem præſtat. *Creta argentaria* & ipſa candida appellata, eo quòd nitorem argēto reddat. *Terra Samia* à Samo inſula dicta, glutinoſa & candida, & linguæ lenis, medicamentis & vaſculis neceſſaria. *Puluis Puteolanus* in Puteolanis Italiæ colligitur collibus, opponitúrque ad ſuſtinenda maria fluctúſque frangendos. Nam merſus aquis protinus lapis fit, vndíſque cotidie fortior effectus in ſaxum mutatur, ſicut argilla igne in lapidem vertitur. *Sulphur* vocatum, quia igne accenditur. πῦρ enim ignis eſt. Nam vis eius in aquis feruentibus ſentitur, nec alia res facilius accenditur. Naſcitur in inſulis Æoliis inter Siciliam & Italiam, quas ardere dicunt. Inuenitur & in aliis locis effoſſum. Huius genera quatuor. *Vnum* quod foditur tranſlucet & viret, quo ſolo ex omnibus medici vtūtur. *Alterum* quod appellant glebam vſibus tantùm fullonum familiare. *Tertium* liquor eſt, vſus eius ad lanas ſuffiendas, quia candorem molliciémque præſtat. *Quartum* ad licinia cōficienda maximè aptum. Sulphuris tanta vis eſt, vt morbos comitiales deprehendat nitore ſuo impoſitis ignibus in calice vini, prunáque ſubdita circumferens exardeſcentibus repercuſſo pallorem dirum velut defunctorum effundit.

De glebis ex aqua. CAP. II.

BItumen in Iudæa de lacu Aſphaltite emergit, cuius glebas ſupernatantes, nautæ ſcaphis appropinquantes colligunt. In Syria autem limus eſt paſſim à terra exæſtuans. Spiſſantur autem vtraque & denſitate coeunt, & vtraque Græci ἄσφαλτον appellant. Natura eius ardens & igni cognata, & neque aqua neque ferro rumpitur, niſi ſolis muliebribus inquinamentis: vtilis ad compages nauium. *Alumen* vocatum à lumine, quòd lumen coloribus præſtat tingendis. Eſt autem ſalſugo terræ, efficitúrque hyeme ex aqua & limo, & æſtiuis ſolibus maturatur. Huius ſpecies duæ ſunt, liquidum & ſpiſſum. *Sal* quidā dictum putant, quòd in igne exiliat. Fugit enim ignem dum ſit igneus, ſed naturam ſequitur, quia ignis & aqua ſemper inter ſe inimica ſunt. Alij ſal à ſalo & ſole vocatum exiſtimant: nam *aquis maris ſponte gignitur*, ſpuma in extremis littoribus vel ſcopulis derelicta & ſole decocta. Sunt & *lacus & flumina & putei è quibus hauritur*. Dehinc in ſalinis ingeſtus ſole ſiccatur, ſed & flumina denſantur in ſale, amne reliquo ſub gelu fluente. *Alibi quoque detractis arenis colligitur*, creſcens cum lunæ noctibus: nam in Cyrenea Ammoniacus ſub arenis inuenitur. Sunt & montes *natiui ſalis*, in quibus ferro ceditur, vt lapis renaſcens maius: tantæ alicubi duritiæ, vt muros domóſque maſſis ſalis faciant, ſicut in Arabia. In natura quoque ſalis differentiæ ſunt. Nā alibi ſuauis, alibi ſalſiſſimus: *commune ſal* in igne crepitat. *Tragaſæum* nec crepitat in igne, nec exilit. *Agrigentinum* Siciliæ flammis patiens in aqua exilit, in igne fluit contra naturam. Sunt & colorum differentiæ. Memphiticus *rufus* eſt: in parte quadam Siciliæ *purpureus*, vbi Ætna mons eſt. Item in eadem Sicilia in Pachyno adeò *ſplendidus* & *lucidus*, vt imagines reddat. In Cappadocia *crocinus* effoditur. ¶ Salis natura neceſſaria eſt ad omnem eſcam. Pulmentis enim ſaporem dat: excitat auiditatem, & appetitum in omnibus cibis facit. Ex eo quippe omnis victus, delectatio & ſumma hilaritas. Hinc & ſalis nomen accepiſſe putatur. Nihil enim vtilius ſale & ſole. Denique cornea videmus corpora nauticorum. Quinetiam pecudes, armenta & iumenta ſale maximè prouocantur ad paſtum: multum largiores lacte, multóque gratiores caſei dote. Corpora etiam ſal aſtringit, ſiccat & alligat. Defuncta etiam à putreſcendi labe vindicat, vt durent. *Nitrum* à loco ſumpſit vocabulum. Naſcitur enim in oppido vel regione Ægypti Nitria, ex quo & medicinæ fiunt, & ſordes corporum veſtiúmque lauantur. Huius natura nō multum à ſale diſtat. Habet enim virtutem ſalis & ſimiliter oritur caneſcentibus littoribus ſiccitate. *Aphronitrum* Græcè, Latinè ſpuma nitri eſt, de quo quidam ait, Ruſticus es, neſcis quid Græco nomine dicar. Spuma vocor nitri, Græ-

tri, Græcus eſt aphronitrum. Colligitur autẽ in Aſia, in ſpeluncis diſtillans, dehinc ſiccatur ſole. Optimum putatur, ſi minimè fuerit ponderoſum & maximè friabile, colore penè purpureo. *Chalcantum* dictum, quia chalcidis eſt timum, id eſt, flos: vnde & apud Latinos aeris flos appellatur. Fit autem nunc multis in regionibus: olim in Hiſpaniæ puteis vel ſtagnis id genus aquæ habentibus, quam decoquebant, & in piſcinas ligneas fundebant, appendentes ſuper eas reſtes, lapillis extentas, quibus limus in ſimilitudinem vitreis acinis adhærebat: ſicque eiectum ſiccabatur diebus xxx. Fit autem nunc alibi in ſpeluncis, quod liquidè collectum dehinc diffuſum in quoſdam ſolidatur botros: fit & in ſcrobibus cauatis, quarum de lateribus decidentes guttæ coaleſcunt: fit & ſalis modo, ex flagrantiſſimo ſole. Adeò autem conſtrictæ virtutis eſt, vt in leonum & vrſorum ora ſparſum tantam vim habeat ad ſtringendum vt non valeant mordere. In codice quodam manuſcripto ante vocabulum Aphronitrum habentur hæc: Nam ſicut ſalem in littore maris feruor conficit Solis, durando in petram aquas marinas, quas maior vis ventorum vel ipſius maris feruor in littora vlteriora proiecerit: ita in Nitria, vbi æſtate pluuiæ prolixiores tellurem infundunt, adurit ſideris ardor tantus, qui ipſas pluuiales per latitudinem arenarum concoquat in petram: ſali quidem vel glaciei aſpectu ſimilimam, ſed nihil rigidi rigoris, nil ſalſi ſaporis habentem. quæ tamen iuxta naturam ſalis in caumate durare atque nubiloſo aere fluere ac liquefieri ſolet. Hanc indigenæ ſumentes ſeruant, & vbi opus fuerit, pro lauamento vtuntur. Vnde Iudææ peccanti dicit propheta: Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam Borith, maculata es in iniquitate tua, dicit Dominus. Crepitat autem in aqua, quomodo calx viua, & ipſa quidem diſperit, ſed aquam lauationi aptam reddit.

De lapidibus vulgaribus. CAP. III.

LApis à terra tanquam denſior etiam vulgò diſcernitur. Lapis autem dictus, quòd lædat pedem. Lapis mollis eſt & ſparſus. *Saxa* hærent & à montibus exciduntur. Petra Græcum eſt. *Silex* eſt lapis durus, eò quòd exiliat ignis, ab eo dictus. *Scopulus* à ſaxo eminenti, quaſi à ſpeculando dictus: ſiue à tegimento nauium, ἀπὸ τοῦ σκέπειν. *Spelea* Græcè, ſpelunca Latinè. Eſt autem rupis cauata. *Crepido* extremitas ſaxi abrupti: vnde & crepido vocata, quòd ſit abrupti ſaxi altitudo: ſicut hæret pede-pes denſus, vnde & vocatur. *Cautes* aſpera ſaxa in mari, dictæ à cauando, quaſi cauatæ. *Murices* petræ in littore ſimiles muricibus viuis, acutiſſimæ & nauibus pernicioſę. *Icon* ſaxum eſt, quod humanę vocis ſonum captans, etiam verba loquentium imitatur. εἰκὼν autem Græcè, Latinè imago vocatur, eò quòd ad vocem reſpondens alieni efficitur imago ſermonis: licet hoc quidem & locorũ natura eueniat, ac plerunque conuallium. *Calculus* eſt lapillus terræ admixtus, rotundus atque duriſſimus, & omni puritate leniſſimus. Dictus autem calculus, quòd ſine moleſtia breuitate ſui calcetur: cui contrarius eſt ſcrupus, lapillus minutus & aſper: qui ſi inciderit in calciamentum, nocet, & moleſtia eſt animo: vnde & moleſtiã animi dicimus ſcrupulum: hinc & ſcrupea ſaxa, id eſt, aſpera. *Cos* nomen accepit, quòd ferrum ad incidendum acuat. Cos enim Gręco ſermone inciſio nominatur. Ex his aliæ aquariæ ſunt: aliæ oleo indigent in acuendo, ſed oleum lenem, aquarię aciem acerrimam reddunt. *Pumex* vocatur, eò quòd ſpumę denſitate concretus fiat, & eſt aridus, candore paruus: tantámque naturam refrigerandi habens, vt in vaſe miſſus, muſta deferuere deſinant. *Rudus* artifices appellant lapides contuſos & calci admixtos, quos in pauimentis faciendis ſuperfundunt: vnde & rudera dicuntur. *Gipſum* cognatum calci eſt, & eſt Gręcum nomen: plura eius genera. Omnium autem optimum *lapis ſpecularis*. Eſt enim ſignis ędificiorum & coronis gratiſſimus. *Calx viua* dicta, quia dum ſit tactu frigida, intus occultum continet ignem. Vnde & perfuſa aqua ſtatim latens ignis erũpit. Natura eius mirum aliquid facit. Poſtquam enim arſerit, aquis incenditur, quibus ſolet ignis extingui: oleo extinguitur, quo ſolet ignis accendi. Vſus eius ſtructuris fabricæ neceſſarius. Nam lapis lapidi non poteſt adhærere fortius, niſi calce coniunctus. Calx è lapide albo & duro melior ſtructuræ: ex molli, vtilis tectoriis. *Arena* ab ariditate dicta, non adhærendo in fabricis, vt volunt quidam. Huius probatio, ſi manu impreſſa ſtridat: aut ſi in veſtem candidam ſparſa nihil ſordis relinquat.

De lapidibus inſignioribus. CAP. IIII.

MAgnes lapis Indicus ab inuentore vocatus. Fuit autem in India primum repertus. Clauis crepidarum, baculíque cuſpidi hærens cùm armenta idem Magnes paſceret: poſtea & paſſim inuentus. Eſt autem colore ferrugineus, ſed probatur cùm ferro adiunctus eius fecerit raptum. Nam adeò apprehendit ferrum, vt catenam faciat annulorum. Vnde & eum vulgus ferrum viuum appellat. Liquorem quoque vitri, vt ferrum trahere creditur, cuius tanta vis eſt (vt refert beatiſſimus Auguſtinus) quòd quidam eundem

Magnetem lapidem tenuerit ſub vaſe argenteo, ferrúmque ſuper argentum poſuerit: deinde ſubtermouente manu cum lapide ferrum curſu deſuper mouebatur. Vnde factum eſt, vt in templo quodam ſimulachrum ex ferro pendere in aere videretur. Eſt quippe & alius in Æthiopia Magnes, qui ferrum non ambit, ſed reſpuit. Omnis autem Magnes tanto melior eſt, quanto magis cœruleus. *Gagates* lapis primùm inuentus eſt in Sicilia: Gagatis fluminis fluore reiectus. Vnde & nominatus, licet in Britannia ſit plurimus. Eſt autem niger, planus, lenis & ardens igni admotus. Fictilia ex eo ſcripta non delentur: incenſus ſerpentes fugat: dæmoniacos perdit, virginitatem deprehendit: mirum, quia accenditur aqua, oleo reſtinguitur. *Asbeſton* Arcadiæ lapis, ferrei coloris: ab igne nomen ſortitus, eo quòd accenſus ſemel, nunquam extinguitur. De quo lapide mechanicum aliquid humana ars molita eſt: quòd gentiles capti ſacrilegio mirarentur. Denique in templo quodam fuiſſe Veneris fanum dicunt, ibíque candelabrum & in eo lucernam ſub diuo ſic ardentem, vt eam nulla tempeſtas nullus imber extingueret. *Pyrites* Perſicus lapis fuluus aeris ſimulans qualitatem, cuius plurimus ignis: ſiquidem facilè ſcintillas emittit: hic tenentis manum ſi vehementius prematur adurit: propter quod ab igne nomen accepit. Eſt alius Pyrites vulgaris, quem viuum lapidem appellant, qui ferro vel lapide percuſſus ſcintillas emittit, quæ excipiuntur ſulphure vel aliis fungis vel foliis, & dicto celerius præbet ignem. Hunc vulgus focarem petram vocat. *Selenites* Latinè lunaris interpretatur, eo quòd interiorem eius candorem cum luna creſcere atque deficere aiunt. Gignitur in Perſide. *Dionyſius* lapis fuſcus & rubentibus notis ſparſus. Vocatur autem ita, quia ſi aquæ mixtus conteratur, vinum flagrat: & quod in illo mirum eſt, ebrietati reſiſtit. *Thracius* niger & ſonorus: naſcitur in flumine, cuius nomen eſt pontus in Equitia. *Phrygius lapis* ex loco traxit vocabulum. Naſcitur enim in Phrygia, colore pallidus, mediocriter grauis. Eſt autē gleba pumicoſa. Vritur ante à vino perfuſus, flatúſque follibus donec rubeſcat: ac rurſus vino dulci intingitur, trinis vicibus, tingendis tantùm veſtibus vtilis. *Syrius lapis* à Syria, vbi reperitur appellatur: hic integer fluctuari traditur: comminutus mergi. *Arabicus* ſimilis eſt ebori ſine vlla macula. Hic defricatus ad cutem, ſuccum demittit croco ſimilem. *Iudaicus* lapis albus eſt, atque in ſchemate grandis ſcripturis ſub inuicem modulatus, quas Græci γραμμὰς appellant. *Samius* à Samo inſula, vbi reperitur, vocatus, & eſt grauis & candidus, poliendi aurum vtilis. *Memphitis* vocatus à loco Ægypti, & eſt gemmantis naturæ. hic tritus, atque in iis quæ vrenda & ſecanda ſunt ex aceto illinitus ita obſtupeſcere facit corpus, vt non ſentiat cruciatum. *Sarcophagus* lapis dictus, eo quòd corpora defunctorum condita in eo infra quadraginta dies abſumuntur. σὰρξ enim Græcè caro dicitur, φαγεῖν comedere. Naſcitur autem in Troade, fiſſilíque vena ſcinditur. Sunt & eiuſdem generis in Oriente ſaxa, quæ etiam viuentibus alligata, erodunt corpora. *Aemathites* appellatus, eo quòd cute reſolutus in colorem veniat ſanguinis. Eſt autem admodum liuidus. Eſt & ferrugineus. Naſcitur in vltima Ægypto, Babylonia & Hiſpania. *Androdamantus* colore niger, pondere & duritia inſignis, vnde & nomen traxit, præcipuus reperitur in Africa. Trahere autem in ſe argentum vel æs dicitur, quíque attritus vt hæmathites in colorem redigitur ſanguinis. *Iſciſtos* inuenitur in vltima Hiſpania croco ſimilis cum leui fulgore, facilè friabilis. *Amiantos* appellatus à veteribus, eo quòd ſi ex ipſo veſtis fuerit contexta, contra ignem reſiſtat, & igni impoſita non ardeat, ſed ſplendore accepto niteſcat, & eſt ſciſſi aluminis ſimilis: veneficiis reſiſtens omnibus, ſpecialiter magorum. *Batrachites* ſimilis eſt teſtæ laminoſæ ſciſſibilis. *Galactites* colore cinereus, guſtu ſuauis, ſed ideo ſic vocatus, quòd quiddam de ſe lacteum attritus dimittat. *Obſius* lapis niger eſt tranſlucidus, & vitri habens ſimilitudinem. Ponitur in ſpeculis parietum propter imaginum vmbras reddendas. Gemmas multi ex eo faciunt: naſcitur in India & in Samo Italiæ. *Mytridas* lapis Euphratis Sole repercuſſus coloribus micat variis. *Aethides lapides* reperiuntur in nidis aquilarum: aiunt binos inueniri, marem & fœminam: nec ſine iis parere aquilas. Horum maſculus durus ſimilis gallæ, ſubrutilus: fœmineus verò puſillus ac mollis. Alligati, partus celeritatem faciunt: etiam à quibus vuluæ excidunt, niſi citò parturientibus auferantur. *Phengites* Cappadociæ lapis, duritia marmoris candidus atque tranſlucens: ex quo quondam templum conſtructum eſt à quodam rege foribus aureis, quibus clauſis claritas intus diurna erat. *Emites* eboris ſimilis, in quo Darium conditum fertur, Parióque ſimilis candore & duritia, minus tamen ponderoſus, qui Porus vocatur. *Oſtracites* vocatus, quòd ſimilitudinem teſtæ habeat: vſus eius eſt pro pumice. *Melantes* lapis dictus, eo quòd melleum & dulcem ſuccum emittat. *Iſmirus* lapis aſper & indomitus, & omnia atterens: ex quo gemmæ teruntur. *Chryſites* colore ſimilis ochreæ: inuenitur in Ægypto.

Amnites

Amnites ſimilis nitro,ſed durior: gignitur in Ægypto & Arabia: qui naſcitur in Æthiopia veluti viridis, ſed lacteus, cùm reſoluitur, remordens vehementer. *Coranus* albus eſt, durióque Pario. *Melotius* veluti viridis & grandis inuenitur in Ægypto. *Tuſculanus* à loco Italiæ dictus, diſſilire igne traditur. *Sauinus* lapis fuſcus addito oleo etiam lucere fertur. Eſt & quidam viridis lapis vehementer igni reſiſtens. *Siſnius* mollis & candidus, excalefactus oleo nigreſcit atque dureſcit. *Lapides* quoque *medicinalium mortariorum* & *pigmentorum* vſibus apti. *Edoſius* præcipuus & inde *colaticus*. *Thebaicus* quoque & *baſanites* lapides vel ex ſeſe remittentes. *Specularis* lapis vocatus eſt, quòd vitri more transluceat: repertus primùm in Hiſpania citeriore & circa Segobricam vrbem. Inuenitur enim ſub terra & effoſſus exciditur, atque finditur in quamlibet tenues cruſtas.

De marmoribus. CAP. V.

POſt lapidum genera veniamus ad *marmora*. Nam inter *lapides* & *marmora* differentia. Nam *marmora* dicuntur eximij lapides, qui maculis & coloribus commendantur. Marmor ſermo Gręcus eſt à viriditate vocatus, & quamuis poſtea & alij colores inueniantur: nomen tamē priſtinum à viriditate retinuerunt. *Marmorum colores & genera* innumerabilia ſunt. Non tamen omnia è rupibus exciduntur, ſed multa ſub terra ſparſa ſunt precioſiſſimi generis: ſicut *Lacedæmonium* viride cūctis hilarius: repertum prius apud Lacedæmones, vnde & vocabulum traxit. *Ophites* ſerpentium maculis ſimile eſt, vnde & vocabulum ſumpſit: duo eius genera, molle cādidum, nigrum durum. *Auguſtum & Tiberium* in Ægypto Auguſti & Tiberij primùm principatu reperta ſunt. Differentia eorum eſt ab Ophite: cùm illud, vt prædiximus, ſerpentium maculis ſit ſimile: hæc maculas diuerſo modo colligunt. Nam Auguſteum vndatim eſt criſpum in vertice: Tiberium ſparſa non conuoluta canitie. *Purpurites* ex Ægypto, eſt rubens, candidis interuenientibus punctis. Nominis eius cauſa quòd rubeat vt purpura. *Baſanites* ferrei coloris ſiue duritia. Vnde & nomen ei datum eſt: inuentus in Ægypto & Æthiopia. *Alabaſtrites* lapis candidus: intertinctus variis coloribus: ex quo Euangelici illius vnguenti vaſculum fuit. Cauant enim hunc ad vaſa vnguētaria: quoniam optimè ſeruare incorrupta dicitur. Naſcitur circa Thebas Ægyptias & Damaſcum Syriæ, cæteris candidior: probatiſſimus verò in India. *Parius* candoris eximij *Ligdinus* cognomento. hic apud Paron inſulam naſcitur: vnde & Parius nuncupatus. Magnitudo eius quæ lances crateráſque nō excedat. vnguentis & ipſe aptus. *Corallititicus* in Aſia repertus, menſuram non vltra cubitos binos: candore proximo eboris ad quandam ſimilitudinem è diuerſo niger. *Alabandicus* terræ ſuæ nomine nuncupatus: purpuræ aſpectu ſimilis. Iſte in oriente igni liquatur, atque ad vſum vitri funditur. *Thebaicus* intertinctus aureis guttis inuenitur in parte Ægypti aſcriptus coticulis ad terenda collyria quadam vtilitate naturali conueniens. *Sienites* circa Sienem vel Thebas naſcitur: trabes ex eo fecêre reges. *Marmora* autem *quæ in officinis* ſunt, rupibus gignuntur: ex quibus iſtæ Sienites diuerſi coloris maculis diſtinctus eſt: cuius primùm vſum inſulæ Cyclades dederunt. *Lesbius* liuidior eſt paulò hoc, ſed & ipſe diuerſi coloris maculas habēs. *Corintheus* Ammoniacę guttæ ſimilis cum varietate diuerſorum colorū. Corintho primùm repertus: ex eo columnæ ingentes límináque fiūt ac trabes. *Chariſteum* viride, optimum nomen ab aſpectu habens, eo quòd gratum ſit iis qui gemmas ſculpunt: eius enim viriditas reficit oculos. *Numidicum* marmor Numidia mittit, ad cutem ſuccum dimittit, croco ſimilem: vnde & nomen accepit, non cruſtis, ſed in maſſa & liminum vſu aptum. *Luculleum* marmor naſcitur in Choo inſula, cui Lucullus conſul nomen dedit, qui delectatus illo primùm Romam inuexit, ſolúmque penè hoc marmor ab amatore nomen accepit. Eſt & *Limenſis τιφεια* appellatus à colore cineris, cuius lapidis alligatio contra ſerpentes laudatur. *Ebur à barro*, id eſt, elephāte dictum. Horatius, Quid tibi vis mulier nigris digniſſima barris?

De gemmis. CAP. VI.

POſt marmorum genera gemmæ ſequuntur, quæ multum auro decorum tribuunt venuſtate colorum. Primordia earum à rupe Caucaſi. Fabulæ ferunt, Prometheum primū fragmentum ſaxi eiuſdem incluſiſſe ferro ac digito circumdediſſe: iiſque initiis cepiſſe *anulum* atque *gemmas*. Genera gemmarum innumerabilia eſſe traduntur, è quibus nos ea tantùm quæ principalia ſunt ſiue notiſſima annotabimus. *Gemmæ vocatæ*, quòd inſtar gummi transluceant. *Pretioſi lapides* ideo quia carè valent: ſiue vt à vilibus diſcerni poſſint: ſeu quòd rari ſint. Omne enim quod rarum eſt, magnum & precioſum vocatur: ſicut & in Samuelis volumine legitur: Et ſermo Domini precioſus erat in Iſrael, hoc eſt, rarus.

De viridioribus gemmis. CAP. VII.

OMnium gemmarum virentium. *Smaragdus* principatum habet, cui veteres ter-

tiam poſt margaritas & vniones tribuunt dignitatem. Smaragdus à nimia viriditate dicitur. Omne enim ſatis viride Smaragdum dicitur. Nullis enim gemmis vel herbis maior hoc auſteritas eſt. Nam herbas virentes frondéſque exuperat: inficiens circa ſe viriditate repercuſſum aerem. Sculpentibus quoq; gemmas nulla gratior oculorum refectio eſt. Cuius corpus ſi extentum fuerit, ſicut ſpeculum, ita imagines reddit. Quippe Nero Cæſar gladiatorum pugnas in ſmaragdo ſpectabat. Genera eius duodecim, ſed nobiliores *Scythici*, qui in Scythica gente reperiuntur. Secundum locum tenent *Bactriani*. Colliguntur enim in commiſſuris ſaxorum flante Aquilone. Tunc enim tellure deoperta intermicant, quia iis ventis arenæ maximè mouentur. Tertium *Aegyptij* habent. Reliqui in metallis ærariis inueniuntur, ſed vitioſi. Nam aut ære aut plumbo aut lapillamentis vel ſalis ſimiles notas habēt. *Smaragdi* autem mero & viridi proficiunt oleo, quamuis natura imbuantur. *Chalcoſmaragdus* dicta, quòd viridis ſit: & turbida, aeris venis. Hæc in Ægypto vel Cypro inſula naſcitur. *Praſius* pro viridante colore dictus, ſed vilis. Cuius alterum genus ſanguineis punctis abhorret. Tertium diſtinctum virgulis tribus candidis. *Berillus* in India gignitur, gentis ſuæ lingua nomen habens, viriditate ſimilis ſmaragdo, ſed cum pallore. Politur autem ab Indis in ſexangulas formas, vt hebetudo coloris repercuſſione angulorum excitetur. Aliter politus non habet fulgorem. Genera eius nouē *Chryſoberillus* dictus, eo quòd pallida eius viriditas in aureum colorem reſplendeat: & hunc India mittit. *Chryſopraſſus* Indicus eſt, colore porri ſuccū referēs, aureis interuenientibus guttis, vnde & nomen accepit, quem quidam Berillorum generis indicauerunt. *Iaſpis* de Græco in Latinum viridis gemma interpretatur. Eſt autem ſmaragdo ſubſimilis & craſſi coloris. Species eius xvij. Volunt autem quidam Iaſpidem gemmam, & gratiæ & tutelæ eſſe geſtantibus, quòd credere non fidei, ſed ſuperſtitionis eſt. *Topazion* ex virenti genere eſt omníque colore reſplendens: inuenta primùm in Arabiæ inſula, in qua Troglodytæ prædones fame & tempeſtate feſſi cùm herbarum radices effoderent, eruerunt. Quæ inſula poſtea quæſita nebulis cooperta, tandem à nauigantibus inuenta eſt. Sed ob hoc locus & gemma nomen ex cauſa accepit. Nam τοπάζειν Troglodytarum lingua ſignificationem habet quærendi. Eſt autem ampliſſima gemmarum: eadem ſola nobilium limam ſentit: genera eius duo. *Callaica* colore viridis, ſed pallens & nimis craſſa, nihil iocundius aurium decens, vnde & appellata. Naſcitur in India vel Germania in rupibus gelidis, oculi modo extuberans. *Molochites* ſpiſſius virens & craſſior quàm ſmaragdus, à colore maluæ nomen accepit: in reddendis laudata ſignis. Naſcitur in Arabia: *Heliotropium* viridi colore & nubilo ſtellis puniceis ſuperſparſa cum ſanguineis venis. Cauſa nominis de effectu lapidis eſt. Nam deiecta in labris æneis radio Solis mutat ſanguineo repercuſſu. Extra aquam autem ſpeculi modo Solem excipit, deprehendítq; defectus eius ſubeuntem lunam oſtendens. Magorum impudentiæ, manifeſtiſſimum in hoc quoque exemplum eſt, quòd admixta herba Heliotropio qnibuſdam additis præcantationibus gerentem conſpici negent. Gignitur in Cypro & Africa, ſed melior in Æthiopia. *Sagda* gemma praſini coloris apud Chaldæos. Cuius tanta vis eſt, vt permeantes naues è profundo petat, & carinis ita tenaciter adhæreat, vt niſi abraſa parte ligni vix ſeparetur. *Myrrhites* dicta eſt, quòd in eo myrrhæ color eſt: Compreſſus autem vſque ad colorem nardi, ſpirat ſuauitatem aromatis. Reperitur in Arabia vel Ægypto myrrhæ coloris & odoris, vnde & nomen accepit. *Melichloros* bicolor ex vna parte viridis: ex altera melli ſimilis. *Choaſpites* à flumine Perſarū dicta eſt, ex viriditate fulgoris aurei.

De rubris gemmis. CAP. VIII.

Corallius gignitur in mari, forma ramoſus colore viridis & maximè rubens: baccæ eius vel viæ candidæ ſub aqua & molles: detractæ confeſtim durantur & rubeſcūt, tactúque protinus lapideſcunt. Itaque occupari euellique retibus ſolet, aut acri ferramento præcidi: qua de cauſa corallius vocitatur. Quantum autem apud nos margaritū Indicum precioſum eſt, tantum apud Indos corallium. Hunc Magi fulminibus reſiſtere affirmant, ſi creditur. *Sardius* dicta, eo quòd primùm reperta ſit à Sardis: hæc rubrum habet colorem marmoribus præſtans: ſed inter gemmas viliſſima. Genera eius quinque, *Onyx* appellata, quòd habeat in ſe permixtū candorem in ſimilitudinem vnguis humanę. Græci enim vnguem ὄνυχα dicunt. Hanc India & Arabia gignit: diſtant autem inuicem. Nam Indica igniculos habet albis cingentibus zonis: Arabica autem nigra eſt cum candidis zonis, genera eius quinque. *Sardonix* ex duum nominum ſocietate vocata eſt. Eſt enim ex onychis candore & Sardo. Conſtat autem tribus coloribus: ſubterius nigro, medio candido, ſuperius mineo. Hæc ſola in ſignando nihil ceræ euellit. Reperitur autem apud Indos & Arabes detecta torrentibus. Genera eius quinque. *Hamathites* rubore ſanguineus ac propterea Hæmathites vocatur.

αἷμα quippe ſanguis eſt. Gignitur in Æthiopia quidem, ſed principalis in Arabia & in Africa inuenitur. De qua promittunt Magi quiddam ad coarguendas barbarorum inſidias. *Succinus*, quem appellant Græci ἤλεκτρον, fului cereíque coloris, fertur arboris ſuccus eſſe: & ob id ſuccinum appellari. Electrum autem vocari fabuloſa argumentatio dedit. Namque Phaetonte fulminis ictu interempto ſorores eius luctu mutatas in arbores populos, lachrymis electrũ omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem: & electrum appellatum, quoniam ſol vocitatus ſit alectron plurimi poetæ dixerũt. Conſtat autem non eſſe ſuccum populi, ſed pineæ arboris. Nam accenſus tedæ nidore flagrat. Naſcitur autem in inſulis Oceani ſeptentrionalis ſicut gummi, dẽſatúrque vt cryſtallum rigore vel tempore. Ex ea fiunt decoris gratia agreſtium fœminarum monilia. Vocari autem à quibuſdam harpaga, eo quòd attritu digitorum accepta caloris anima folia paleáſque veſtiũ fimbrias rapiat: ſicut magnes ferrum. Quocunque autem modo libeat tingitur. Nam Anchuſæ radice conchilióque inficitur. *Ligurius* vocatus, quòd fiat ex vrina lyncis beſtiæ tempore indurata. Eſt autem ſicut & ſuccinum fulua, attrahens ſpiritu folia propinquantia.

De purpureis. CAP. IX.

INter purpureas gemmas principatum *Ametiſtus* Indicus tenet. Ametiſtus purpureus eſt permixto violaceo colore, & quaſi roſæ nitor, & leniter quaſdam flammulas fundens. Alterum eius genus deſcendit ad hyacinthos. Cauſam nominis eius afferunt, quia ſit quiddam in purpura illius nõ ex toto igneum, ſed vini colorem habens. Eſt autem ſculpturis facilis: genera eius quinque. *Saphirus*, ceruleus eſt cum purpura, habens pulueres aureos ſparſos: apud Medos optimus, nuſquam tamen perlucidus. *Hyacinthus*, ex nominis ſui flore vocatur. Hic in Æthiopia inuenitur, ceruleum colorem habẽs. Optimus qui nec rarus eſt, nec denſitate obtuſus, ſed ex vtroque temperamento lucens purpuráque refulgens: hic autem non rutilat æqualiter, ſed cum facie cæli mutatur. Sereno enim perſpicuus eſt atque gratus, nubilo coram oculis euaneſcit atque marceſcit: in os miſſus frigidus eſt, in ſculpturis duriſſimus, nec tamen inuictus. Nam adamante ſcribitur & ſignatur. *Hyacinthizon*, Indicus eſt hyacinthum propè referens. Quidam autem eorum cryſtallis ſimiles, capillamentis intercurrentibus obſcurantur, ex quo etiam vitio nomen illorum eſt. *Ameliſtizon* appellatur, quia eius extremus igniculus in ametiſti violam exit. *Chelidonia*, ex hirũdinum vocata colore, & duum eſt generum, quarum vna ex altera parte purpurea, & altera purpurea nigris interuenientibus maculis. *Cyanea*, Scythiæ gemma cœruleo coruſcans nitore purpura interdum & punctulis intermicantibus auratis puluiſculis varians. *Rodites*, roſea eſt, & ex eo nomen accepit.

De candidis. CAP. X.

MArgarita, prima candidarum gemmarum, quam inde margaritam aiunt vocatam, quòd in conchulis maris hoc genus lapidum inueniatur. Ineſt enim in carne cochleæ calculus natus, ſicut in cerebro piſcis lapillus. Gignitur autem de cæleſti rore, quẽ certo anni tempore conchulæ hauriunt. Ex quibus margaritis quædam vniones vocantur: aptum nomen habẽtes, quòd tantùm vnus nunquam duo vel plures ſimul reperiantur. Meliores autem candidæ margaritæ, quàm quæ flaueſcunt. Illas enim aut iuuentus: aut matutini roris conceptio reddit candidas: has ſenectus vel veſpertinus aer gignit obſcuras. *Pederos*, ſecunda poſt margaritam candidarum gemmarum: de qua quæritur in quo colore numerari debeat: toties iactari per alienas pulchritudines nominis: adeò vt decoris prærogatiua vocabulo facta ſit. *Aſterites*, candida eſt: incluſam lucem cõtinens, veluti ſtellam intus ambulantem, redditque Solis candidantes radios, vnde & nomen inuenit. *Galachites*, lactea eſt, quæ attrita reddit ſuccum album ad lacteum ſaporem: fœminis nutrientibus illigata fœcundat vbera. Infantium quoque collo ſuſpenſa ſaliuam facere fertur: in ore autem liqueſcere, & memoriam adimere. Mittunt eam Nilus & Achelous amnes. Sunt qui ſmaragdum albis venis circumligatum Galactiten vocant. *Galatias*, grandinis & candorem præfert & figuram, duritie quoque inuicta vt adamas: etiam in igne poſita, manet ſuum frigus. *Solis gemma*, candida eſt, traxítque nomen quòd ad Solis ſpeciem in orbem fulgentes ſpargit radios. *Selenites*, tranſlucet candido malleóque fulgore, continens lunæ imaginem quã iuxta curſum aſtri ipſius perhibent in dies ſingulos minui atq; augeri. Naſcitur in Perſide. *Cimedia*, inuenitur in cerebro piſcis eiuſdem nominis: candida & oblonga. Præſagire iis ferunt Magi ſigna tranquillitatis vel tempeſtatis. *Beloculus* albicans pupillam cingit, nigra medio aureo fulgore lucentem, & propter ſpeciem Aſſyriorum regi Belo dicatam, vnde & appellata. *Epimelas*, dicitur cùm in candida gemma ſupernè nigricat color, vnde & nomen habet. *Exebenus*, ſpecioſa & candida, qua aurifices aurum poliunt.

De nigris. CAP. XI.

ACHATES, reperta primùm in Sicilia iuxta flumen eiuſdem nominis, poſtea plurimis in terris. Eſt autem nigra habens in medio circulos nigros & albos iunctos & variatos, ſimilis Hæmathiti. Magi ſuffitu earũ, ſi creditur, tempeſtates euertunt: flumina ſiſtunt. *Abſectos*, nigra & ponderoſa diſtincta venis rubentibus. Hæc excalefacta igni ſeptem diebus calorem tenet. *Aegyptilla*, nigra eſt radice, cœrulea facie, ex Ægypto vbi inuenitur vocata. *Media*, nigra eſt, à Medea illa fabuloſa inuẽta. Habet venas aeris coloris, ſudorem reddit croci, ſaporem vini. *Veientana* Italica gẽma eſt, à Veiẽtibus reperta. nigra facie, albis intermicantibus notis. *Bariptos*, nigra eſt cum ſanguineis & albis notis. *Meramelas*, nigra vena, quemlibet colorem ſecans per medium. *Veneris crinis*, nigerrimi nitoris: continens in ſe ſpeciem rufi crinis. *Tricuus*, ex Africa nigra eſt, ſed tres ſuccos reddit: ab radice nigrum eſt, medio ſanguineum, è ſummo ocreæ. *Dionyſia* nigro mixtis rubentibus notis ex aqua trita vinum flagrat, & odore ſuo ebrietati reſiſtere putatur. *Pyritis*, nigra quidem, ſed attritu digitos adurit.

De variis. CAP. XII.

SANGRUS, varius ex omnibus penè coloribus conſtans, vnde & nominatur. *Olca*, barbari nominis ex fuluo & nigro, viridíque & candido eſt. *Mitridax*, Sole percuſſa: coloribus micat variis. Gignitur in Perſide. *Droſelitus* varius nominis cauſa: quia ſi ad ignem applicetur velut ſudorem mittit. *Opalus* diſtinctus, diuerſarũ colore gemmarum. Eſt enim in eo carbunculi tenuior ignis: ametiſti fulgens purpura: ſmaragdi nitens viriditas, & cuncta pariter ſub quadam varietate lucentia. Nomen habet ex patria. Sola enim eum parturit India. *Pontica*, à Ponto dicuntur: genere diuerſo, nunc ſanguineis, nunc auratis guttis micantes: aliæ habentes ſtellas, aliæ longis colorum ductibus lineatæ. *Execontalibus*, in parua magnitudine multicolor: vnde & hoc nomen ſibi adoptauit. Tam diuerſis enim notis ſparſus eſt, vt ſexaginta gemmarum colores in paruo eius orbiculo deprehendantur. Naſcitur autem in Libya apud Troglodytas. *Murina*, apud Parthos gignitur, ſed præcipua in Germania, humorem ſub terra putant calore déſatum, vnde & nomen ſumpſit. Varietas eius in purpuram candorémque & ignem cum quibuſdam colorum repercuſſionibus, quales in cæleſti arcu ſpectantur. Cuius contraria cauſa cryſtallum facit, gelu concreto vehementiore.

De cryſtallinis. CAP. XIII.

CRYSTALLUS, reſplendẽs & aquoſus colorẽ. Traditur, quòd nix ſit glacie durata per annos. Vnde & nomen ei Græci dederunt. Gignitur autem in Aſia & Cypro: maximè in Septentrionum alpibus, vbi nec æſtate ſol feruentiſſimus inuenitur. Ideo ipſa diurna & annoſa duritia reddit hanc ſpeciem quæ cryſtallus dicitur. Hic oppoſitus radiis Solis adeò rapit flammã, vt aridis fungis vel foliis ignem præbeat. Vſus eius etiam ad pocula deſtinatur. Nihil autem aliud quàm frigidũ pati poteſt. *Adamas Indicus*, lapis paruus & indecorus, ferrugineum habens colorem & ſplendorem cryſtalli. Nunquam autem vltra magnitudinem nuclei auellani repertus. Hic nulli cedit materiæ, nec ferro nec igni, nec vnquam incaleſcit: vnde & nomen Græca interpretatione, indomita vis, accepit. Sed dũ ſit inuictus ferri igniſque contemptor, hircino rumpitur ſanguine, recenti & calido maceratur, ſícque multis ictibus ferri perfringitur. Cuius fragmentis ſculptores pro gemmis inſigniendis perforandíſque vtuntur. Hic autem diſſidet cum Magnete lapide, in tantum vt iuxta poſitus, ferrum non patiatur abſtrahi Magneti, aut ſi admotus Magnes comprehenderit, rapiat atque auferat. Fertur quoque in electri ſimilitudine venena deprehendere: metus vanos expellere: maleficis reſiſtere artibus. Genera eius ſex. *Galatias*, grandinum & candorem & figurã: adamantinæ duritiæ habet. Etiam in igne poſitus manet ſuum frigus. *Ceramniorum duo genera* ſunt. Vnum quem Carmania mittit cryſtallini ſimilem, ſplendet tamen cœruleo, & ſi ſub diuo poſitus fuerit, fulgorem rapit ſidereum. Ceraunium alterum Hiſpania in Luſitanis littoribus gignit, cui color Pyropo rubenti, & qualitas vt ignis. Hæc aduerſus vim fulgurum opitulari fertur, ſi credimus. Dicta autem Ceraunia, quoniam alibi non inuenitur, quàm in loco fulminis ictui proximo. Græcè enim fulmen κεραυνὸς dicitur. *Iris*, apud Arabiam in mari rubro naſcitur coloris cryſtallini, ſexangulata, dicta ex argumento iris. Nam ſub tecto percuſſà Sole, ſpecies & colores arcus cæleſtis in proximos parietes imitatur. *Aſtrion*, ex India eſt, cryſtallo propinqua: in cuius centro ſtella lucet fulgore lunæ plenæ. Sumpſit autem nomen quòd aſtris oppoſita, fulgorem rapit ac egerit. *Electria*, quaſi electoria. In ventriculis enim gallinaciis inuenitur, cryſtallina ſpecie, magnitudine fabæ. Hac in certaminibus inuictos fieri Magi volunt, ſi credimus. *Enhydros*, ab aqua vocata. Exundat enim aquam, ita vt clauſam in ea putes fontaneam ſcaturiginem. Omnium ardentium gemmarum princi-

principatum *carbunculus* habet. Carbunculus autem dictus, quòd ſit ignitus vt carbo, cuius fulgor nec nocte vincitur. Lucet enim in tenebris, adeò vt flammas ad oculos vibret. Genera eius xij. ſed præſtantiores qui videntur fulgere, & velut ignem effundere. Carbunculus autem Græcè ἄνθραξ dicitur. Gignitur in Libya apud Troglodytas. *Anthracites* vocatus, quòd ſit & ipſe coloris ignei, vt carbunculus, ſed candida vena præcinctus, cuius proprium eſt quòd iactatus in ignem velut inter mortuos extinguitur: at cõtrà aquis perfuſus exardeſcit. *Sandaſirus* naſcitur in India loco eiuſdẽ nominis. Species eius, quòd veluti intro lucido igne intus fulgent aureæ guttæ. Conſtat autem inter omnes quantus numerus ſtillarum accedit, tantò & precium accedere. *Lignis* ex eodem genere ardentium eſt appellata à lucernarum flagrantia. Gignitur in multis locis, ſed probatiſſima apud Indos. Quidam eam remiſſiorem carbũculum eſſe dixerunt. Huius duplex facies: vna quæ purpura radiat: altera quæ cocci rubore. A Sole excalefacta, aut digitorũ attritu paleas & chartarum fila ad ſe rapere dicitur. Sculpturis reſiſtit, ac ſiquãdo ſculpta fuerit, dum ſigna imprimit, quaſi quodam animali morſu partem ceræ retẽtat. Genera eius quatuor. *Carchedonius* hoc quod & *Lychnites* facere dicitur, quanquam multum vilior prædictis. Naſcitur apud Naſamonas imbre, vt ferunt, diuino. Inuenitur ad repercuſſum lunæ plenæ. Omnia autem genera ſculpturæ reſiſtunt. *Alabandina* dicta ab Alabanda Aſiæ regione, cuius color ad Carchedonium vadit, ſed rarus. *Dracontites* ex cerebro draconis eruitur, quæ niſi viuenti abſciſa fuerit, non ingemmeſcit: vnde & eam Magi dormientibus draconibus amputant. Audaces enim viri explorant draconũ ſpecus, & ſpargunt ibi gramina medicata ad incitandum draconũ ſoporem, atque ita ſomno ſopitis capita deſecant, & gemmas detrahunt. Sunt autem candore tranſlucido. Vſu earum orientis reges præcipuè gloriantur. *Chryſopraſius* Æthiopicus eſt, quem lapidem lux celat, prodit obſcuritas. Nocte enim igneus, eſt die aureus. *Flogites* ex Perſida eſt, oſtentans intra ſe quaſi flammas æſtuantes quæ non exeant. *Syrtites* vocata quoniam in littore Syrtium inuenta primùm eſt in parte Lucaniæ. Color eius croceus, intus ſtellas continens elanguidas, ſub nubilo renitentes. *Ermiſcion* inter gratiſſimas aſpicitur, & ex igneo colore radians auro, portans ſecum in extremitatibus candidam lucem.

De aureis. CAP. XIIII.

SVnt quædam gemmarũ genera ex ſpecie metallorum vel lapidum cognominata. *Chryſophis* aurum tantùm videtur eſſe. *Chryſolitus* auro ſimilis eſt cum marini coloris ſimilitudine: hunc Æthiopia gignit. *Chryſolectrus* ſimilis auro, ſed in colorem electri vergens, matutino tantùm aſpectu iocundus, rapaciſſimus ignium, & ſi iuxta fuerit, celerrimè ardeſcens. *Chryſolampis* ex auro & igne vocata. Aurea eſt enim die, & nocte ignea. hanc Æthiopia gignit. *Ammochryſus* arenis auro intermixtis nunc bractearum, nunc pulueris habet quadrulas. Gignitur in Perſide. *Leucriſus* colore aureo interueniente candida vena. *Melectriſis* dicta, quòd veluti per aurum ſincerum: ſic hæc gemma tranſlucet. *Chryſocolla* gignitur in India, vbi formicæ eruunt aurum. Eſt autem auro ſimilis & habet naturam Magnetis, niſi quòd augere aurum traditur, vnde & nuncupatur. *Argirites* ſimilis argento, habens ſtigmata aurea. *Androdamas* argenti nitorem habet, & penè adamas, quadrata ſemper teſſeris. Magi putant nomen impoſitum ab eo quòd animorum impetus vel iracundias domare & refrenare dicatur, ſi credimus. Gignitur in mari Rubro. *Chalcites* aerij coloris eſt. *Calcofanus* nigra eſt, ſed lapidi illiſa æris tinnitum reddit. *Balanites* duo ſunt genera, ſubuirides & Corinthij æris ſimilitudine, mediam ſecante flammea vena. *Sideritis* à contemplatione ferri nihil diſſonat. In maleficiis quoquo modo ſi inferatur diſcordias excitat. *Idæus dactilus* ex inſula Creta eſt, ferri coloris, cauſa nominis eius, quia pollicem humanum exprimit. *Æthiopicus* ferrei coloris eſt, qui dum teritur, ſuccum emittit. *Similianicius* in Euphratis alueo legitur pro connexione marmoris ſimilis, medio colore glauco, veluti oculi pupilla internitens. *Arabica* ex patria dicta, aſpectu eburnea eſt. *Hephaſtitis* ſpeculi naturam habet in reddendis imaginibus, quanquam rutilet: experimentum eius ſi feruenti aquæ addita ſtatim refrigeret: aut ſi Soli oppoſita aridam materiam accendat. Naſcitur in Coryco. *Oſtracites* lapidoſus colore teſtaceo durior. *Alteria* Achati ſimilis, niſi quòd Achates politura pingueſcit. Duriori tanta ineſt vis, vt aliæ gemmæ ſculpantur fragmentis eius. *Gloſſopetra* ſimilis eſt linguæ humanæ, vnde & nomen ſumpſit. Fertur autem deficiente luna cœlo cadere, cui non modicam Magi tribuunt poteſtatem. Nam ex eo lunares motus excitari putant. ¶ Sunt & quædam gemmarum genera cognominata ab animalibus. *Echites* vipereas maculas exprimit. *Carcinæ* marini cancri coloris eſt. *Scorpitis* ſcorpionem & colore & effigie refert. *Myrmicites* formiceæ reptantis effigiem imitatur. *Taos* pauoni eſt ſimilis. *Hieracites* accipitris coloris. *Æetites* aquilæ. *Æ-*

gophthalmos, caprino oculo ſimilis. *Lycophthalmos* quatuor eſt colorum, ex rutilo ſanguineum, in medio nigrum candidus cingit vt luporum oculus. *Meconites* papauer exprimit. ¶ Sunt & quædam gemmæ quibus gentiles in ſuperſtitionibus quibuſdam vtuntur. *Liparia* ſuffita, omnes beſtias euocare tradunt. *Anancitida* in necromantia dæmonum imagines euocare dicuntur. *Sinochitida* vmbras inferorum euocatas tenere dicuntur. *Chelonites* oculus eſt Indicę teſtudinis, varius & purpureus. Per hunc Magi impoſitum linguæ futura prænunciare fingunt. *Bronia* à capite teſtudinum, è tonitruis cadi putatur, & reſtinguere fulminis ictus. *Hienia* lapis in oculis hienæ beſtiæ inuenitur: qui ſi ſub lingua hominum ſubditus fuerit, futura eum præcinere dicunt. Sed & *corallius* tempeſtati & grandini reſiſtere fertur. *Pontica* eſt *gemma* quędam liuore perlucida: habens ſtellas rubras, interdũ & aureas. Dicunt per eam interrogari dęmones & fugari. ¶ In quibuſdam gemmarum generibus vera à falſis diſcernere magna difficultas eſt: quippe cùm inuentum ſit ex vero genere alterius in alia falſa transducere, vt Sardoniches, quæ trinis glutinantur gemmis, ita vt deprehendi non poſſint. Fingunt enim eas ex diuerſo genere, nigro, candido minióque colore. Nam & pro lapide precioſiſſimo ſmaragdo quidam vitrum arte inficiunt, & fallit oculos ſub dolo quædam falſa viriditas, quo aduſque non eſt qui probet ſimulatum & arguat: ſic & alia alio atque alio modo. Neque enim eſt ſine fraude vlla vita mortalium. Omnes autem non tranſlucidas gemmas *cæcas* appellant, eò quòd denſitate ſua obſcurentur.

De vitro. CAP. XV.

VItrum dictum, quòd viſui perſpicuitate tranſluceat. In aliis enim metallis quicquid intrinſecus continetur, abſconditur. in vitro verò quilibet liquor vel ſpecies qualis eſt interius, talis exterius declaratur, & quodammodo clauſus patet. Cuius origo hęc fuit. In parte Syriæ quæ Phœnice vocatur finitima Iudæę, circa radicem montis Carmeli palus eſt, ex qua naſcitur Belus amnis, quinque millium paſſuum ſpacio in mare fluens iuxta Ptolemaidem: cuius arenæ de torrente fluctu ſordibus eluuntur. Hìc fama eſt pulſa naue mercatorum nitri, cùm ſparſim per littus epulas pararent, nec eſſent pro attollendis vaſis lapides: glebas nitri ex naue ſubdiderunt, quibus accenſis permixta arena littoris, tranſlucentes noui liquoris fluxiſſe riuos, & hanc fuiſſe originem vitri. Mox vt eſt ingenioſa ſolertia, non fuit contenta ſolo nitro, ſed & aliis mixturis hanc artem ſtuduit. Leuibus enim aridiſque lignis concoquitur, adiecto cupro ac nitro, continuíſque fornacibus, vt æs liquatur maſſæque fiunt. Poſtea ex maſſis rurſus funditur in officinis, & aliud flatu figuratur: aliud torno teritur: aliud argenti modo cælatur. Tingitur etiam multis modis, ita vt hyacinthos ſaphiróſque & virides imitetur, & oniches vel aliarum gemmarum colores: neque eſt alia ſpeculis aptior materia vel picturæ accommodatior. Maximus tamen honor in candido vitro, proximo in cryſtalli ſimilitudine. Vnde & ad potandum argenti metalla & auri vitrum repulit. Olim fiebat & in Italia, & per Gallias & Hiſpaniam arena alba & molliſſima pila moláq; terebatur. Dehinc miſcebatur tribus partibus, nitri pondere & menſura: ac liquata in alias fornaces transfundebatur, quæ maſſa vocabatur admonitrum, atque hæc recocta fiebat vitrum purum & candidum. In genere vitri & obſianus lapis annumeratur. Eſt autem virens, interdum & niger, aliquando & tranſlucidus, craſſiore viſu & in ſpeculis parietum pro imagine vmbras reddẽte: gemmas ex eo multi faciunt. Hunc lapidem & in India, & in Italia, & ad Oceanum in Hiſpania naſci tradunt. Fertur autem ſub Tiberio Cæſare quendam artificem excogitaſſe vitri temperamentum, vt flexibile eſſet & ductile. Qui dum admiſſus fuiſſet ad Cæſarem, porrexit phialam Cæſari. Quam ille indignatus in pauimentum proiecit. Artifex autem ſuſtulit phialam de pauimento, quæ complicauerat ſe tanquam vas æneum: deinde malleum de ſinu protulit, & phialam correxit. Hoc facto Cæſar dixit artifici, Nunquid alius ſcit hanc conditurum vitrorum? Poſtquam ille iurans negauit, alterum hoc ſcire, iuſſit eum Cæſar decollari, ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur, & omnium metallorum precia abſtraherentur. Reuera, quia ſi vaſa vitrea non frangerentur meliora eſſent quàm aurum & argentum.

De metallis. CAP. XVI.

METallum dictum Græcè ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν, quòd natura eius ea ſit, vt vbi vna vena apparuerit, ibi ſpes ſit alterius inquirendi. Septem autem ſunt genera metallorum: aurum, argentum, æs, electrum, ſtannũ, plumbum, & quod domat omnia ferrum.

De auro. CAP. XVII.

AVrum ab aura dictum, id eſt, à ſplendore quòd repercuſſo ære plus fulgeat. Vnde

& Virgi-

& Virgilius: Diſcolor inde auri per ramos aura refulſit,hoc eſt,ſplendor auri. Naturale enim eſt vt metallorum ſplendor plus fulgeat luce alia repercuſſus. Hinc & aurarij dicti,quorum fulgor ſplendidos reddit. *Obryſum* aurum dictum, quòd obradiet ſplendore:eſt enim coloris optimi,quod Hebræi Ophax, Græci carion vocant. *Bractea*, dicitur tenuiſſima lamina, ἀπὸ τοῦ βραχεῖν, quod eſt ἠχεῖν,id eſt à crepitando. *Pecunia*,prius de pecudibus,& proprietatem habebat & nomen. *De corio* enim pecudum *nummi* incidebantur & ſignabantur. Poſtea à Saturno *æreus nummus* inuentus eſt.Ipſe enim ſignari nummos & ſcribi cõſtituit. Propterea & ærarium Saturno à gentilibus conſecratum eſt. Alij, vt ſuperius, pecuniam à pecudibus appellauerunt: ſicut à iuuando *iumenta* dicta ſunt. Omne enim patrimonium apud antiquos *peculium* dicebatur à pecudibus, in quibus eorum conſtabat vniuerſa ſubſtantia. vnde & *pecuarius* dicebatur qui erat diues: modò verò *pecunioſus*. Antiquiſſimi nondum auro argentóque inuento, ære vtebantur. Nam prius *ærea pecunia* in vſu hominum fuit: pòſt argentea: deinde *aurea* ſubſecuta: ſed ab ea qua cepit nomen retinuit. Vnde & *ærarium* dictum, quia prius æs tantùm in vſu fuit., & ipſum ſolum recondebatur, auro argentóque nondum ſignato, ex quorum metallis quamuis poſtea facta fuiſſet pecunia, nomen tamen ærarij permanſit ab eo metallo,vnde initium ſumpſit. *Theſaurus* iuxta Græcam proprietatem ἀπὸ τῆς θέσεως à poſitione, hoc eſt, à repoſito nominatur. Nam θέσις poſitio dicitur, & eſt nomen ex Græco Latinóque ſermone compoſitum. Nam θὴς Græci repoſitum dicunt: χρυσὸν aurum quod iunctum ſonat repoſitum aurum. *Auraria*, nomen habet ab auro. *Tributa* verò,eo quòd antea per tribus ſingulas exigebantur: ſicut nunc per ſingula territoria. Sic autem in tres partes diuiſum fuiſſe Romanum populum conſtat, vt qui præerant in ſingulis partibus, *Tribuni* dicerentur. Vnde etiam ſumptus, quos dabant populi *tributa* nominauerunt. *Vectigalia*, ſunt tributa, à vehendo dicta. *Stipendium*,à ſtipe pendenda nominatum. Antiqui enim appendere pecuniam ſoliti erant magis quàm annumerare. *Moneta* appellata eſt, quia monet ne qua fraus in metallo vel pondere fiat. *Numiſma*,eſt ſolidus aureus vel argenteus ſiue æreus, qui ideo numiſma dicitur,quia nominibus principũ effigiebúſque ſignabatur. Prius nummus ἄργυρος nuncupabatur, quia quamprimum ex argento percutiebatur. *Numi* autem à Numa Romanorum rege vocati ſunt, qui eos primùm apud Latinos imaginibus notauit, & titulo nominis ſui præſcripſit. *Solidi*, dicũtur à facculo,quo conduntur, à continente, id quod continetur appellatum. ¶ In numiſmate tria quæruntur, *metallum figura,& pondus.* Si ex iis aliquid defuerit,numiſma non erit. ¶ Tria ſunt autem genera argenti, & auri, & æris: *ſignatum, factum, infectum.* *Signatum*, eſt quod in nummis eſt: *factum*, eſt quod in vaſis & ſignis:*infectum*,quod in maſſis eſt,quod & graue dicitur,id eſt,maſſa. ¶In notitiam autem formarum metalla ita venerunt. Dum enim quacunque cauſa ardentes ſyluæ excoquerent terram, ex calefactis venis fudit riuos cuiuſcunque ſtructuræ. Siue igitur æs illud fuerat, ſiue aurum cùm in loca terræ depreſſiora decurrerit, ſumpſit figuram, in quam illud vel profluens riuus vel excipiens lacuna formauerat. Quarum rerum ſplendore capti homines cùm ligatas attollerent maſſas. viderunt in ea terræ veſtigia figurata,in quæ excogitauerunt liquefactas ad omnem formam poſſe deduci.

De argento. CAP. XVIII.

ARgentum, non longè à Græca appellatione diſtat. Hoc autem illi ἄργυρον vocant.Cùm mirum in modum illud dum candidum ſit: impreſſum corpori lineas nigras reddit. *Argentum viuum* dictum,quòd excindat materias,in quibus inijcitur:hoc & liquidum,quia percurrit. Inuenitur ſpecialiter in metallis, ſiue in argentariis fornacibus guttarum concretione tectis inhærens: ſæpe etiam & in ſtercore vetuſtiſſimo cloacarum vel puteorum limo. Fit etiã & ex minio impoſito conchulæ ferreæ patena teſtea ſuperpoſita: tum circumlito vaſculo circundantur carbones, ſícque argentum viuum ex minio ſtillat: ſine hoc neque argentum, neque æs inaurari poteſt. Tantæ autem virtutis eſt, vt ſi ſuper ſextarium argenti viui centenarium ſaxum ſuperponas: oneri ſtatim reſiſtat. Sin verò auri ſcrupulum, leuitatem eius raptim ſinu recipit: ex quo intelligitur non pondus, ſed naturam eſſe cui cedit. Seruatur autem melius in vitreis vaſis: nam cæteras materias perforat. Potui autem datum interficit,ponderis cauſa.*Argenti purgamenta* λιθάργυρος,quã nos ſpumam argenti appellamus. Fit autem ex argento & plumbo.

De ære. CAP. XIX.

AEs, à ſplendore aeris vocatum,ſicut aurum & argentum. Apud antiquos autem prius æris quàm ferri cognitus vſus. Ære quippe prius ſcindebant terram, ære certamina belli gerebant: erátque in pretio magis æs: aurum verò & argentum propter inutilitatem reiiciebantur. Nunc verſa vice

iacet æs, aurum ſummo ceſſit honori: Sic voluenda ætas commutat tempora rerum. Et, Quod fuit in pretio, fit denique nullo in honore. Vſus æris poſtea tranſiit in ſimulacris, in vaſis, in ædificiorũ ſtructuris: maximè & ad perpetuitatem monimentorum etiam publicæ in eis conſtitutiones ſcriptæ ſunt. *Cyprium æs*, in Cypro inſula prius repertum, vnde & vocatum: factum ex lapide eroſo, quem Cadmiam vocant, & eſt ductile: huic ſi addatur plumbum, colore purpureo fit. *Aurichalcum* dictum, quòd & ſplendorem auri & duritiam æris poſſideat. Eſt autem nomen compoſitum ex lingua Latina & Græca. Æs enim ſermone Græcorum χαλκὸς vocatur. Fit autem ex ære & igne multo, ac medicaminibus perducitur ad aureum colorem. *Corintheum*, eſt omnium commixtio metallorum quod caſus primùm miſcuit, Corintho cùm caperetur incenſa. Nam dum hanc ciuitatem Hannibal cepiſſet: omnes ſtatuas æneas & aureas & argenteas in vnum rogum congeſſit, & eas incendit. Ita ex hac commixtione fabri ſuſtulerunt & fecerunt parapſides. Sic Corinthia nata ſunt ex omnibus in vnũ, nec hoc nec illud. Vnde & vſque in hodiernum diem: ſiue ex ipſo, ſiue ex imitatione eius æs Corinthium vel Corinthia vaſa dicuntur. Huius tria genera, candidum vnum ad argẽti nitorem accedens, alterum in quo ipſius auri fulua natura eſt: tertium in quo æqualis cunctorum temperies. *Coronarium*, ex ductili ære tenuatur in laminas: taurorúmque felle tinctum ſpeciem auri coronis hiſtrionũ præbet, vnde & appellatum. *Pyropum*, igneus color vocauit. Nanque in ſingulas vncias æris additis auri ſcrupulis ſenis prætenui bractea igneſcit, flammáſque imitatur, vnde & pyropum dicitur. *Regulare æs* dicitur, quòd ab aliis ductile appellatur: quale omne Cyprium eſt. *Ductile* autem dicitur, eo quòd malleo producatur: ſicut contrà *fuſile*, quòd tantùm funditur. Hoc & *caldarium*, quòd tantùm funditur. Nam malleis fragile eſt. Siquidem omne æs diligentius purgatis igne vitiis excoctiſque, regulare efficitur. *Campanum* quoque inter omnia genera æris vocatur à Campania prouincia, quæ eſt in Italiæ partibus, vtenſilibus & vaſis omnibus probatiſſimum. *Aes* omne frigore magno melius funditur. Æs rubiginem celerius trahit niſi oleo perungatur, ſeruari autem id optimè in liquida pice tradunt. ¶ Inter omnia metalla æs viliſſimum eſt, & maximæ poteſtatis, ideo & *ænea limina*: vnde & Virgilius, Hinc foribus cardo ſtridebat ahenis. *Origo æris*, Cadmia & Chalcitis. *Purgamenta æris*, Cadmia, & origo, & *æris flos*. *Cadmia*, gignitur in metallorum æris atque argenti fornacibus inſidente nidore. Namque vt ipſe lapis ex quo fit æs, Cadmia vocatur: ſic rurſus in fornacibus exiſtit, & nominis ſui originem recipit. *Aeris flos*, fit ſeu gignitur conflationibus, reſoluto atque liquato ære, ſuperfuſa frigida aqua. Repentina enim denſatione tanquam de ſucco reparatur flos. *Aeruginem* æs quoque creat. Nam laminæ æreę ſuper vas aceti acerrimi ſarmentis ſuperpoſitæ, atque ita diſtillantibus, quòd ex eo ceciderit in ipſum acetum teritur & cribratur.

De ferro. CAP. XX.

FErrum, dictum quòd farra, id eſt ſemina frugum terræ condit. Idem & chalybs à Chalybe flumine vbi ferrum optima acie tẽperatur. Vnde & abuſiuè dicitur chalybs ipſa materies, vt, Vulnificúſque chalybs. *Ferri vſus*, poſt alia metalla repertus eſt. Cuius poſtea verſa in opprobrium ſpecies. Nam vndè prius tellus tractabatur, inde modò cruor effunditur. Nullum autem corpus tam denſis inter ſe cohærentibus & implicitis elemẽtis quàm ferrum: vnde ineſt illi duritia cum frigore. Ferri autem metallum penè vbique reperitur: ſed ex omnibus generibus palma *Serico ferro* datur. Seres enim hoc cum veſtibus ſuis pellibúſque mittunt. Secunda *Parthico*, neque alia genera ferri ex mera acie temperantur. Cęteris enim admiſcetur mollior cõplexus. ¶ Differentia ferri plurima iuxta terræ genus. Nam aliud *molle plumbóque vicinum*, rotarum & clauorum vſibus aptum. *aliud fragile & eroſum*, culturæ terræ conueniens. *aliud ſola breuitate placet clauiſque caligatiis*. *aliud rubiginem celerius ſentit*. *Strictura* vocantur hæ omnes, quòd non in aliis metallis: à ſtringendo aptè vocabulo impoſito. ¶ Aquarum verò ſumma differentia eſt quibus ferrum candẽs immergitur quo vtilior fiat: ſicut Bilbilis in Hiſpania & Tirraſona, Comus in Italia. ¶ In acuendo ferro, oleo delectatior fit acies, vnde & tenuiora ferramenta oleo reſtringi mos eſt: ne aqua in fragilitatem durétur. A ferro ſanguis humanus ſeſe vlciſcitur. Contactum nanque celerius rubiginem trahit. Cum ferro *magnes* lapis concordiam habet. Sola enim hæc materia vim ab hoc lapide accipit, retinétque longo tẽpore. Ex eodem lapide architectus quidam Alexandriæ templum concamerauit: vnde & in eo ſimulacrum ferro in aere pẽdere videretur. ¶ Ferrum accenſum igni niſi duretur ictibus, corrumpitur. Rubens non eſt habile ad tundendũ, neque antequam albeſcere incipiat, aceto vel alumine illitum ferrum, fit æris ſimile. *Purgamenta ferri*, rubigo & ſcoria. *Rubigo*, eſt vitium rodens ferrum ipſum vel etiam ſegetes, quaſi rodigo mutata vna litera: hæc & erugo ab erodendo. Nam erugo vitium eſt ſyr-

eſt ſyr-

eſt ferri ab erodendo dicta, nô ab eramento. *Scoria* verò purgamenta & ſordes ſunt quæ igne excoquuntur, dicta ſcoria, quia de ferro excutitur. *Rubigine* autem caret ferrum ſi ceruſſa & gipſo & liquida pice perungitur. Item rubigo ferramenta non vitiat, ſi eadem medulla ceruina, vel ceruſſa mixta roſaceo vngatur.

De plumbo. CAP. XXI.

PLumbum dictum quòd ex eo primùm pilis factis maris altitudo tentata eſt. Huius verò genera duo ſunt *nigrum & candidum*, ſed melius candidum, quod prius in inſulis Atlantici maris inuentum eſt. Siquidem & in Luſitania & in Gallicia gignitur, ſumma terra arenoſa, & coloris nigri, & pôderis grauis: interueniunt & minuti calculi, maximè torrẽtibus ſiccatis: lauant eas arenas, & quod ſub ſidit, coquunt in fornacibus. Inueniuntur & in aurariis metallis aqua miſſa calculi nigri, & graues, & dum aurum colligitur cum eo remanent, poſtea ſeparati conflantur, & in plumbum album reſoluũtur. Inde & eadem grauitas plumbi quæ auri. *Nigrum plumbum* circa Cãtabriam abundat, cuius origo duplex eſt. Aut enim ſolùm ex ſua vena prodit, aut cum argento naſcitur, mixtíſque venis conflatur. Huius primus in fornacibus liquor ſtãnum eſt, ſecundus argentum: quod remanet ſupperaddita vena rurſúſque conflata, fit nigrum plumbum. India neque plumbum neque æs habet, gemmis tantùm & margaritis hæc permutat. Nigro plumbo fiſtulis laminíſque vtimur. Laborioſius in Hiſpania & Gallia eruitur plumbum. Nam in Britannia ſummo terræ corio.

De ſtanno. CAP. XXII.

STanni etymologia ἀποχωρίζειν, id eſt ſeparans dicitur & ſecernens. Mixta enim & adulterata inter ſe per ignem metalla diſſociat, & ab auro & argento æs plumbúmque ſecernit, alia quoque metalla ab igne defendit, & cùm ſit natura æris ferríque duriſſima, ſi abſque ſtanno fuerit, vritur & crematur. Stannum illitum æreis vaſis ſaporem facit gratiorem, & compeſcit virus æruginis. Specula etiam ex eo temperantur. Ceruſſa quoque ex eo ſicut ex plumbo conficitur.

De electro. CAP. XXIII.

ELectrum vocatum quòd ad radium ſolis clarius auro argentóque reluceat. Sol. n. à poetis electron vocatur. Defecatius eſt enim hoc metallum omnibus metallis. Huius tria ſunt genera. Vnum quod ex pinis arboribus fluit, quod ſuccinum dicitur. *Alterum* metallum, quod naturaliter inuenitur, & in precio habetur. *Tertium* quod fit de tribus partibus auri & argenti vna. Quas partes, etiam ſi naturam reſoluas, inuenies. Vnde & nihil intereſt natum ſit an factum, vtrunque enim eiuſdem naturæ eſt. *Electrum* quod eſt *naturale*, eiuſmodi natura eſt, vt in conuiuio & ad lumina clarius cũctis metallis fulgeat, & venenũ prodat. Nam ſi ei infundas venenum: ſtridorem edit, & colores varios in modum arcus cœleſtis emittit.

De ponderibus. CAP. XXIIII.

POnderum ac *menſurarum* iuuat cognoſcere modum. Nam omnia corporalia ſicut ſcriptum eſt à ſummis vſque ad ima in menſura, & numero, & pondere diſpoſita ſunt atque formata. Cunctis corporeis rebus pondus natura dedit. Suum regit omnia pondus. ¶ Primus Moyſes in heremo filiis Iſrael pondera & menſuras dedit. Primus Sidon Argiuus ponderum rationem in Græcia conſtituit, & licet alij antiquiores extiterint, iſte hac arte experientior fuit. ¶ *Pondus* dictum, eo quòd in ſtatera libratum pendeat, hinc & penſum. Abuſiuè autem pondus libra vna eſt. Vnde etiam *dipondium* dictũ eſt, quaſi duo pondera, quod nomen adhuc in vſu retinetur. *Trutina* eſt gemina ponderum lances æquali examine pendens, facta propter talenta & centenaria appendendã, ſicut *momentana* pro parua modicáque pecunia. Hæc & *moneta* vocata. Eadem & *ſtatera* nomen ex numero habens, quòd duabus lancibus & vno in medio ſtilo librata æqualiter ſtet. *Examen* eſt filum mediũ quo trutinę ſtatera regitur, & lãces æquãtur. Vnde in lanceis *amentũ* dicitur. *Campana* à regione Italię nomẽ accepit, vbi primũ eius vſus repertus eſt. Hæc duas lances non habet: ſed virga eſt ſignata libris & vnciis, & vago pondere menſurata. Vnicuique autem ponderi certus eſt modus nominibus propriis deſignatis. *Calcus* minima pars ponderis, quarta pars oboli eſt. conſtans lentis geminis granis. Appellatur autem calcus quod ſit paruulus, ſicut & lapis calculus, qui adeò minimus eſt, vt ſine moleſtia ſui calcetur. *Siliqua* vigeſimaquarta pars ſolidi eſt, ab arboris ſemine vocabulum tenens. *Cerates* oboli pars media eſt, ſiliquam habens vnam ſemis. Hunc latinitas *ſemiobolũ* vocat. *Cerates* aũt Gręcè, Latinè *ſiliqua* cornuũ interpretatur. Obolus ſiliquis tribus appenditur, habẽs cerates duos calcos quatuor. Fiebat enim olim ex ęre ad inſtar ſagittę. Vnde & nomen à Gręcis accepit, hoc eſt ſagitta. *Scrupulus* ſex ſiliquarum pondere cõſtat. Hic apud Græcos dramma vocatur. Scrupulus

autem dictus per diminutionẽ à lapillo breui:qui ſcrupus vocatur. *Dragma* octaua pars vnciæ eſt, & denarij pondus argenti tribus conſtans ſcrupulis,id eſt xviij. ſiliquis. *Denarius* autem à dando dictus, quia pro decem nummis imputatur. *Solidus* nuncupatur,quia nihil illi deeſſe videtur. Solidum enim antiqui integrum dicebant & totum. Ipſe quoque *nomiſma* vocatur pro eo quòd nominibus principum effigiebúſque ſignetur. Ab initio verò vnum nomiſma vnus argenteus erat. Hoc enim ab Aſſyriis cœpit. Dicunt enim Iudæi, quòd Abraham in terram Chanaam primus hanc aduexit formam. *Solidus* apud Latinos alio nomine *ſextula* dicitur, quòd de iis ſex vncia cõpleatur. Hunc,vt diximus, vulgus aureum ſolidum vocat. cuius tertiam partem ideò dixerunt *tremiſſem*: eo quòd ſolidum faciat termiſſus. *Sextula* bis aſſumpta duellum facit,ter poſita ſtaterem reddit. *Stater* autem medietas vnciæ eſt, appendens aureos tres,vnde & vocatur ſtater, quòd tribus ſolidis ſtet. Hic & *ſemiuncia*, quia ſemis habet de vncia. Hic & *ſemiſſis*, quia ponderis ſemiſſem quaſi ſemis aſſis. *Quadrantem* ſimiliter Hebræi cadrantem vocant. & vocatur quadra quòd vnciæ quartam partem appendaut. *Sicel* qui Latino ſermone ſiclus corruptè appellatur:Hebræum nomen eſt, habens apud eos vnciæ pondus. Apud Latinos autem & Grçcos quarta pars vnciæ eſt, & ſtateris medietas,dragmas appẽdens duas. Vnde cum in literis diuinis legitur ſiclus, vncia eſt:cùm verò in gentilium libris, quarta pars vnciæ eſt. *Vncia* dicta quòd vniuerſitatem minorũ ponderum ſua vnitate vinciat,id eſt complectatur. Cõſtat autem dragmis viij,id eſt ſcrupulis xxiiij. Quod proinde legitimum pondus habetur, quia numerus ſcrupulorum eius horas diei noctiſque metitur, vel quia libram efficit duodecies computatus XII. vnciis perficitur, & inde habentur perfecti ponderis genus:quia tot conſtat vnciis quot menſibus annus. Dicta autem *libra* quòd ſit libera, & cuncta inter ſe pondera prędicta concludat. *Mna* in ponderibus centum dragmis appenditur,& eſt nomen Græcum. *Talentum* autem ſummum eſſe pondus perhibetur in Græcis. nam nihil eſt chalco minus, nihil talento maius. Cuius variũ apud diuerſas gentes pondus habetur. Apud Romanos enim talentũ eſt lxxij librarũ, ſicut Plautus oſtendit, qui ait duo talenta eſſe CXLIIII. libras. Eſt autem triplex,id eſt minor,medius,ſummus. Minor quinquaginta,medius lxxij librarum: ſummus cxx. conſtat. *Centenarium* numeri nomen eſt, eo quòd centum librarum ponderis ſit. Quod pondus propter perfectionem centenarij numeri Romani inſtituerunt.

De menſuris. CAP. XXV.

MEnſura eſt res aliqua modo ſuo vel tempore circumſcripta. Hæc aut corporis eſt,aut temporis. *Corporis* eſt, vt hominum, lignorum,& columnarum lõgitudo, vel breuitas. Sed & ſolum iſtum propriam ſui orbis habere menſuram,quod Geometrici perſcrutari audent. *Temporis*, vt horarum,dierum,& annorum. Vnde & metiri pedes horarum dicimus,hoc eſt menſurare. *Propriè* autem *menſura* vocata, quòd ea fruges metiuntur atque frumentum, id eſt humida & ſicca, vt modius, vrna, & amphora. Menſurarum pars minima *cochlear*, quòd eſt dimidia pars dragmæ,appendens ſiliquas nouem. Qui triplicatus conculam facit. *Concula* dragma vna & dimidia adimpletur. *Cyathi* pondus decem dragmis appenditur: qui etiam à quibuſdam *caulacus* dicitur. *Oxifalus* fit ſi quinque dragmæ adduntur ad x. *Acitabulus* quarta pars heminæ eſt, xij dragmas appendens. *Cotula* hemina eſt habens cyathos ſex, quæ idcirco cotula vocatur, quia Græco ſermone cote inciſio dicitur, & hemina ſextarij in duo æqua inciditur,& cotulam facit. *Hemina* autem appendit libram vnam, quæ geminata ſextarium facit. *Sextarius* duarum librarum eſt, qui bis aſſumptus bilibris nominatur. aſſumptus quater,fit Gręco nomine Chœnix.quinquies complicatus quinarum ſiue gomor facit. Adiice ſextum, congium reddit. Nam congius ſex metitur ſextariis: à quo & ſextarij nomen dederunt. *Congium* autem à congiendo, id eſt per augmentum creſcendo vocatur. Vnde poſtea pecunia beneficij gratia dati cœpta,congiarium appellatum eſt. Vnuſquiſque enim ſui temporis imperator fauorem populi captans, adiiciebat vt largior videretur in donis. *Congiarium* autem ſpecialiter mẽſura eſt liquidorum, cuius & rem ſimul & nomen à Romanis impoſitum inuenimus. *Metreta* eſt menſura liquidorum. Hęc à menſura accepit nomen. μέτρον enim menſuram dicunt Græci: & inde appellata metreta,licet & vrna & amphora & reliqua huiuſmodi nomina menſurarum ſint: tamen iſta hoc nomen à denarij numeri perfectione accepit. *Metrum* ad omnem menſuram pertinet. μέτρον enim Græcè: Latinè menſura dicitur. Nam & cyathus menſura eſt,& amphora menſura eſt, & quicquid plus minúſve capit,menſura eſt. Sed ideò hoc nomen ſpecialiter ſibi aſſumpſit, quòd ſit menſura perfecti numeri,id eſt denarij. *Modius* dictus ab eo quòd ſit ſuo modo perfectus. Eſt autem menſura librarum XLIIII. id eſt ſextariorum xxij. Cuius numeri cauſa inde tracta eſt, eo quòd in principio Deus xxij opera fecerit. Nam prima die vij opera fecit, id eſt materiam informem,angelos,lucem, cœlos ſuperiores

periores, terram, aquam atque aerem. Secũda die firmamentum ſolum. Tertia die quatuor: maria, ſemina, ſationes atque plantaria. Quarta die tria: ſolem & lunam & ſtellas. Quinta die tria: piſces & reptilia aquarum, & volatilia. Sexta die quatuor: beſtias, pecudes, reptilia terræ & hominem. Et facta ſunt omnia xxij. genera in diebus ſex. Et xxij. generationes ſunt ab Adam vſque ad Iacob, ex cuius ſemine naſcitur omnis gens Iſrael. Et xxij. libri veteris teſtamenti vſque ad Heſter. Et xxij. literarum ſunt elementa quibus conſtat diuinæ legis doctrina. His igitur exẽplis modius xxij. ſextariorum à Moyſe ſecundum ſacræ legis menſuram effectus eſt. Et quamuis diuerſæ gentes huic menſuræ pondus vel adiiciant ignoranter vel detrahant: apud Hebræos conſtitutione diuina tali ratione ſeruatur. Modius enim à modo dictus. Hinc & modica, id eſt moderata. Modicis enim modius nomen impoſuit. Nam modica pro paruis abuſiuè non propriè dicimus. *Satum* genus eſt menſuræ iuxta morem prouinciæ Palæſtinæ, vnum & dimidium modium capiens: cuius nomen ex Hebræo ſermone tractum eſt. Satum enim apud eos nominatur ſumptio, ſiue leuatio: eo quòd qui metitur, eandem mẽſuram ſumat ac leuet. Eſt & aliud ſatum mẽſura ſextariorum xxij. capax quaſi modius. *Batus* vocatur Hebraica lingua ab olearia mola quæ bath apud eos vel batha nominatur, capiens quinquaginta ſextaria, quæ menſura, vna molæ vice proteritur. *Amphora* vocata quòd hinc & inde leuetur. Hæc Græcè à figura ſui dicitur: quòd eius anſæ geminatæ videantur aures imitari. Recipit autem vini vel aquæ pedem quadratum, frumenti verò modios Italicos tres. *Cadus* Græca amphora eſt continens vrnas tres. *Vrna* menſura eſt: quam quidam quartarium dicunt. Propriè autem vrna vas eſt quod pro condendis defunctorum cineribus adhiberi ſolet: de quo poeta, Cœlo tegitur qui non habet vrnam. *Medimna* eſt menſura quinque modiorum. Medimna autem Latina lingua vocatur, id eſt dimidia, eo quòd quinque modiis metiatur, qui eſt dimidius numerus à perfecto denario. *Artaba* menſura eſt apud Ægyptios ſextariorum lxxij, compoſita ex numero, propter lxxij. gentes vel linguas, quæ orbem impleuerunt. *Gomor* xv. modiorum onus appendit. *Corus* xxx. modiis impletur. Hic ab Hebraico ſermone deſcendit: qui vocatur cora ſimilitudine collis. Cora enim Hebraicè colles appellantur. Coaceruati enim modij xxx. inſtar collis videntur, & onus cameli efficiunt.

De ſignis ponderum. CAP. XXVI.

Ponderis ſigna pleriſque ignota ſunt, & inde errorem legentibus faciunt. Quapropter formas eorum & characteres ita vt à veteribus ſignata ſunt ſubiiciamus. *Zeta* litera ſignificat dimidium obolum. Z *Virgula* æqualiter iacens & porrecta ſimpliciter ſignificat obolum. *Geminata virgula* duo oboli ſunt.

T Latinum ſignificat obolos tres. T *F Latinum* ſignificat obolos quatuor. F. *E Latinum* demonſtrat obolos quinque. E. Oboli vero ſex propterea caracterem non habent quòd in vna dragma ſex veniant, quod eſt pondus denarij argentei. *Heta* litera ſignificat ſiliquas viij. id eſt tremiſſem. H. *N Latinum* ſignificat nomiſma Græcum, id eſt ſolidum. N. *Iota* adiuncta beta ſignificat dimidium ſolidum. I B. *Virgula* duæ ex vno angulo à læua in dextram ſe diuidentes, ſignificant dragmam: quam etiam olcem appellant.

N Latinum adiuncto gamma Græco ſignificat ſemiunciam. N Γ. *Gamma* autem Græcæ literæ o Latinum in fine adiunctum, ſignificat vnciam. Γ O. *Lambda* Græcum per medium ſui I Latinum adiectum, ſignificat libram.

Kappa Græcum circa finem cornuum adiuncto y Græco ſignificat cyatum. K Y. *Si verò* o Latinum habuerit adiũctum heminam demonſtrat, quam Græci corylen vocant. K O. *Xi Græcum* ſi habuerit iunctum E Latinum, ſignificat ſextarium. Ξ E. *Si verò o* Latinum habuerit adiunctum, indicat acitabulum, quod Græci oxiſalon vocant. Ξ O. *M Græcum* ſuperpoſita n Latino ſignificat mna. μ *A Latinum* in fine habens Lambda Græcum ſignificat talentum. A Λ. *Alpha* Græcum in dextro brachio ſuperiori o litera coniuncta chœnix eſt. αο

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XVII.

CAPITA LIBRI DECIMISEPTIMI.

1 *De autoribus rerum ruſticarum.*
2 *De cultura agrorum.*
3 *De frumentis.*
4 *De leguminibus.*
5 *De vitibus.*
6 *De arboribus.*
7 *De proprijs nominibus arborum.*
8 *De arboribus aromaticis.*
9 *De herbis aromaticis vel communibus.*
10 *De oleribus.*
11 *De odoratis oleribus.*

De autoribus rerum ruſticarum. CAP. I.

Rervm ruſticarum ſcribendi ſolertiam apud Græcos primus *Heſiodus* Bœotius humanis ſtudiis contulit, deinde *Democritus* magnus quoque Carthaginenſis in xviij. voluminibus ſtudium agricolationis cõſcripſit. Apud Romanos autem de agricultura primus *Cato* inſtituit, quam deinde *Marcus Terentius* expoliuit, mox *Virgilius* laude carminum extulit. Nec minus ſtudium habuerunt poſtmodum *Cornelius Celſus* & *Iulius Atticus*, *Aemilianus* ſiue *Columella*, inſignis orator, qui totum corpus eiuſdem diſciplinæ complexus eſt. ¶ Primum ad aratrum boues iunxiſſe ferunt quendam priuatum hominem & fulminatum nomine *Homogirum*. Quidam autem Oſirim dicunt eſſe artis huius inuentorem. quidam *Triptolemum*. Et hîc quæſtio eſt, quomodo prima *Ceres* ferro in Græcia vertere terrã inſtituit, ſed ferro qualicunque, non ſpecialiter vomere aut aratro. ¶ Stercorandi agri rationem primus induxit quidam nomine *Stercutus* in Italia, cuius ara apico dedicata eſt Romæ. Hic plura inſtrumẽta agriculturę reperit, primúſque agros firmauit. Eundem quidam *Saturnum* putauerunt: vt maiorem illi nobilitatem facerent hoc nomine, quo ſplendidè ſonaret, & dignitatem tituli compararet.

De cultura agrorum. CAP. II.

C*Vltura eſt* qua frumenta vel vina magno labore quæruntur, ab incolendo vocatum. *Diuitiæ* enim *antiquorum* in iis duobus erant, *bene paſcere*, & *bene arare*. ¶ *Cultura agri* cinis, aratio, intermiſſio, incenſio ſtipularum, ſtercoratio, occatio, runcatio. *Cinis* eſt incendium per quod ager inutilem humorem exudat. *Aratio* dicta, quia de ære prius terræ culturam exercebant, antequam ferri fuiſſet vſus repertus. duplex eſt autem aratio, vernalis & autumnalis. *Intermiſſio* eſt qua alternis annis vacuus ager vires recipit. *Stercoratio* eſt lætaminis aſperſio. *Stercus* autem vocatum, vel quia ſternitur in agris, vel quòd extergi oporteat quicquid ſordium in ciuitate redundat. Idem & *fimus* eſt, qui per agros iacitur. Et dictus fimus quòd fiat imus, id eſt ſtercus quod vulgo *letamen* vocatur, eo quòd ſuo nutrimento læta faciat germina, reddátque pinguia arua & fœcunda. *Occatio* eſt cum ruſtici ſatione facta bubus dimiſſis grandes glebas cædunt & ligonibus frangunt: & dicta occatio quaſi obcæcatio, quòd operiat ſemina. *Occare* igitur eſt operire ſemina terra, vites vel arbores. *Runcatio* eſt à terra herbas euellere. Nam rus terra eſt. *Sulcus* à ſole vocatus, quòd proſciſſus ſolem capiat. *Veractum* dicitur, quaſi verè actum, id eſt verno aratum. *Proſciſſio* eſt aratio prima cum adhuc durus eſt ager. *Satio* dicta quaſi ſeminis actio, vel quæ fit ſatorum actio. *Serere* autem vocatum, quia hoc cælo ſereno faciendum eſt: non per imbres. Hinc eſt & illud Virgilianum, Nudus ara, ſere nudus. *Meſſis* à metendo, id eſt recidendo dicta. *Seges* autem de ſemine dicta quòd iacimus, ſiue à ſectione.

De frumentis. CAP. III.

PRima *Ceres* cepit vti frugibus in Græcia, & habere ſegetes tranſlatis aliunde ſeminibus. Huius meminit Ouidius dicens. Prima Ceres vno glebam dimouit aratro, Prima dedit fruges alimentáque mitia terris. *Frumenta* ſunt propriè quæ ariſtas habent: *fruges* autem reliqua: frumenta autem vel fruges à *frumendo*, hoc eſt à veſcendo dictæ. Nam *frumen* dicitur ſumma pars gulæ. *Primitiæ* propriè ſunt quæ de frugibus præcerpuntur. *Triticum* vel à tritura dictum, quod puriſſimum horreo condatur, vel quia granum eius commolitur & teritur. *Far* dicitur, eo quòd initio frangeretur. Apud antiquos enim molarum vſus nondum erat: ſed frumentum in pila miſſum frangebant, & hoc erat genus molendi. *Adoreum* tritici genus, quod idem vulgo ſemen dicitur. *Ador* quondam appellatum ab edendo, quia primo eo vſi ſunt homines, ſiue quia in ſacrificio ipſius generis panis ad aras offerebatur. Vnde *adorea* ſacrificia dicuntur. *Siligo* genus tritici à ſelecto dictum. Nam in pane eius ſpecie præcipua eſt. *Trimenſe triticum* ideo nuncupatum, quia ſatum poſt tres menſes colligitur. Nam vbi propter aquam aliámve cauſam matura ſatio omiſſa eſt, præſidium ab hoc petitur. *Alica* Græcum nomen eſt. *Alicaſtrum* ſimile eſt alicæ, pondere & bonitate præcipuum. *Hordeum* dictum, quòd præ cæteris generibus frumenti aridum antè fiat, vel quòd ſpica eius ordines habeat. Horum *tria genera*. Primum exaticum vocatur, eo quòd ſpica eius ſex ordines habeat, quod quidam cāterinum appellāt, quoniā animalia melius quàm triticum paſcit, & homines ſalubrius quàm malum triticum. Alterum *diſtichon*, eo quòd duos ordines habeat. hoc plerique calaticum vocāt. Tertium *trimenſe*, quia dum cogit neceſſitas verno ſeminatur, & celeriter colligitur. *Scindula* à diuiſione vocata. Duplex enim eſt, ſcinditur, id eſt diuiditur, *Ctenum* appellatum, eo quòd in pleriſque locis iactus ſeminis eius in incrementū frugis centeſimum renaſcantur. Hinc & *milium* à multitudine fructus vocatum. *Panicium* dictū, quòd in multis regionibus ex eo panis vice homines ſuſtenentur, quaſi panis vitium. *Piſum* à paſtu. *Siſamum* Græcum nomē eſt. *Farrago* dicta à farre. Eſt enim herba hordeacea adhuc viridis: necdum granis ad maturitatē turgentibus. *Spicam* de maturis frugibus abuſiuè dicimus. Nam propriè ſpica eſt, cùm per culmi folliculum, id eſt extremum tumorem ariſtæ adhuc tenues in modū ſpiculi eminent. *Ariſta* appellata, quòd prius ipſa areſcat. *Culmus* eſt ipſe calamus ſpicæ qui a radicibus naſcitur. Et dictus culmus, quaſi calamus. *Folliculus* eſt theca frumenti, in qua granum ſeruatur interius. Hæc ſuper ſpicam vallo inſtructa munimen prætēdit, ne auium minorum morſibus ſpica ſuis fructibus exuatur, aut veſtigiis proteratur. *Stipulæ* ſunt folia ſeu vaginæ, quibus culmus ambitur atque fulcitur, ne pondere frugis curuetur qua ambiunt culmum. Et dicta ſtipula quaſi vſta, & quaſi vſtipula. Stipula dicta ab vſto: collecta enim meſſe vritur propter culturam agri. Item ſtipula, vel quia pars eius vritur, pars interdum pro palea præciditur. *Palea* à quibuſdam vocari dicitur, quòd pala ventiletur, vt frumenta purgentur. Gentiles autem paleam à quadā Pale frugum inuentrice vocauerunt: quam Cererem eſſe volunt. De qua Virgilius, Te quoque magna Pales, & te memorande canemus. Item alij à pabulo nuncupatam dicunt paleam, quòd ea primùm ſola in paſcēdis animalibus paſtus præbebatur. Cuius natura ex contrario tātùm eſt frigida, vt obrutas niues fluere non ſinat: adeò calida, vt matureſcere poma compellat.

De leguminibus. CAP. IIII.

LEgumina à legendo dicta, quaſi electa. Veteres enim meliora quæque legebant ſiue quod manu legantur, neque ſectionem requirant. ¶ Leguminum plurima genera, ex quibus faba, lens, piſa, faſelum, cicer lupinum, gratiora in vſu hominum videntur. *Faba* Græca etymologia à veſcendo vocabulum ſumpſit, quaſi faga. φάγειν enim Græcè comedere dicitur. Primùm enim homines hoc legumine vſi ſunt. Huius ſpecies duæ, quarum altera *communis*, altera *Aegyptia*. *Faba freſa* dicta, eo quòd eam homines frendant, id eſt frangāt, id eſt molēdo cōminuāt. *Lēs* vocata, quòd humida & lēta eſt, vel quod adhæret humi. *Faſelum* autem & *cicer* Græca nomina ſunt. ſed faſelum vile genus leguminis, quia omne quod abundat vile eſt, hoc autem ſemen abundanter inuenitur. *Lupinum* Græcum & ipſum nomen eſt: de quo Virgilius, --Triſtéſque lupini, quia vultum guſtantis amaritudine contriſtant, vnde & illud præ amaritudine, nec vermis nec vllum animal comedit. *Medica*, *vitia*, eruum pabulorum optima ſūt. *Medica* dicta, quia à Medis tranſlata eſt in Græciam tempore quo eam Xerxes rex Perſarum inuaſit. Hæc ſemel ſeritur & decem annis permanet, ita vt quater vel ſexies poſſit per annum recidi. *Vitia* dicta, quòd vix ad triplicem perueniat fructum: cùm alia legumina prouentum habeant fertilem: vnde & Virgilius, Et tenuis fœtus viciæ. *Piſa* quòd ea penſabatur aliquid auri minutum. Nam *pis* aurum dicitur. *Eruum* à Græco trahit vocabulum. Hoc enim illi ὄροβον dicūt, quod dum ſit quibuſdam pecoribus infeſtum, tauros tamen pingues efficit.

De vitibus. CAP. V.

VItis plantationem primus Noe inſtituit, rudi adhuc ſeculo. Apud Græcos autem inuentorem vitis Liberum appellant. Vnde & eum gentiles poſt mortem deum eſſe voluerunt. *Vitis* dicta, quòd vim habeat citius radicandi. Alij putant vites dictas, quòd inuicem ſe vitis innectant, viciniſque arboribus reptando religentur. Eſt enim earum natura flexibilis, quia quaſi brachiis quibuſdã quicquid comprehenderint ſtringunt. *Labruſca* eſt vitis agreſtis quæ in terræ marginibus naſcitur. Vnde & labruſca dicta à labris & extremitatibus terræ. *Codex* dictus, quaſi caudex. Sic enim & veteres clodum pro claudo dicebant. *Sarmentum* à ſerendo, quaſi ſeramẽtum. *Malleolus* eſt nouellus palmes innatus prioris anni flagello, cognominatus ob ſimilitudinem rei: quòd in ea parte qua deciditur ex veteri ſarmento prominẽs vtrunque mallei ſpeciem præbeat. *Spadones* ſunt ſurculi fruge carentes, ex ipſa appellatione, quòd ſint inhabiles fructu & ſterilitate affecti. *Sagittam* ruſtici vocant nouiſſimam partem ſurculi: ſiue quia longius receſſit à matre, & quaſi proſiliuit: ſeu quia acuminis tenuitate teli ſpeciẽ præfert. Summitates vitium & fruticum *flagella* nuncupantur, eo quòd flatu agitentur. *Palmes* vitis materia mollis, quia per nouella brachia emiſſus fructum affert. Nam ideò ruſtici partem vitis palmitem vocant. Palmes enim diminutiuum nomen eſt, quòd nomen paragogum dicitur, quòd à palma deriuetur. *Palma* enim habet nomen proprium, quòd dicitur principale, ab eo quòd ex ſe deriuatũ faciat. *Pampinus* eſt folium cuius ſubſidio vitis à frigore vel ardore defenditur, atque aduerſus omnem iniuriam munitur. Qui ideo alicubi interciſus eſt, vt ſolem ad maturitatẽ fructus admittat, & vmbram faciat. Et dictus pampinus, quòd de palmite pendeat. *Caprioli* dicti quòd capiant arbores, ſunt enim cincinni ſiue vncinoli: quibus ſe innectere vites & ſuſpendere ſolent arboribus, quo adminiculo freti palmites ventos ac turbines continere queant, & ſine lapſu pediculorum fructus ſuos ſuſtineant, ac ſeſe vaga proceritate diffundant. *Corimbi* ſunt annuli qui proxima quæque ligant & comprehendunt: nec longius laxati palmites ventorum flatibus diſſipentur. *Vuæ* dictæ quòd intrinſecus humore ſunt plenæ, ſiccique & pinguedinis. Nam humidum eſt, quod exterius humorem habet, vuidum quod interius. *Acinus* brotus eſt. *Racemus* eſt botrionis pars, & *botrio* Græcum eſt. ¶*Suburbanæ vuæ* quædam dicuntur, quia fructus earum ad eſcam velut pomum in vrbibus venditur. Commendat enim eas & ſpecies & ſaporis iocunditas, ex quibus ſunt *præcoqua, duracina, purpurea, dactyli, Rhodiæ, Libycæ, Cerauniæ, Stephanitæ, Trepedianæ, Vnciariæ, Cidonitæ. Præcoquæ* vocatæ, quòd citò matureſcant, & ante omnes ſole coquantur. Has λάγως dicunt, quòd currant ad maturitatem velociter vt lepus. *Duracina* autem per totam hiemem. *Venicula* & *Numeſiana. Purpurea* à colore dicuntur. *Dactyli* à longitudine. *Rhodia* & *Libyca* à regionibus nuncupatæ ſunt. *Ceraunia* verò quòd rubeant velut ignis. *Stephanita* à rotunditate. *Vnciaria* à magnitudine. Genera autem vuarum quæ vino deſeruiunt plurima. Ex quibus *aminea* dicta, quaſi ſine minio, id eſt ſine rubore. Album enim vinum reddit: quæ cùm ſint vnius nominis, non vnam ſpeciem reddit. Amineæ enim duę geminæ ab eo dictæ quòd duplices vuas mittunt. *Aminea lagana*, quia plus omnibus laneſcit lanugine. *Rubiliana* dicta, quia eius materia rubet. *Fecinia* minuti acini & duræ cutis vuas habet, nobilitate Amineam ſequitur, fœcunditate præcedit. Quam proinde Feciniam vocant, quòd plus quàm cæteræ feces afferat. *Apianæ* vinum dulce faciunt: quas niſi cito legas, pluuiis & ventis, & maximè apibus infeſtantur, quarum deprædatione apianæ cognominatæ ſunt. *Balanitæ* à magnitudine nomen ſumpſerunt. Balanin etiam Gręcè grande vocata. *Biturica* à regione nomen ſortita eſt, turbines & pluuias & calores fortiſſimè ſuſtinens, nec in macra terra deficiens, huius meriti & *baſilica* eſt. *Argitis* græcula vitis generis albi, fertilis, vaſtam materiam, & breue, & latum folium mittens, cuius fructum niſi primo tempore colligas, aut ad terram decidet, aut humore putreſcit. *Inerticula* nigra eſt, quam Græci *amaracion* vocant, boni vini & lenis, à quo etiam nomen traxit, quòd iners in tentandis neruis habeatur, quanuis guſtu non ſit hebes. *Mareotica* à regione Ægypti Mareotis dictæ, vnde prius venerunt, ſunt enim & albæ & nigræ. *Elbola* quas quidam varias appellant, neque purpureæ, neque nigræ: ab elbo colore ita dictæ, ſubalbi tamen muſti. *Elbum* enim eſt inter nigrum candidúmque colore. Nam elbum nec album nec nigrum eſt. *Tertius* locus vitium quæ ſola fœcunditate commendantur, abundantia copioſa, multúmque vini fluens. *Viticionia* vuas magnas magis quàm multas habet: nomen autem inde hoc ſumens, quòd multum vini fluat. *Syriaca*, vel quia de Syria allata, vel quia nigra eſt. ¶Multa autem genera vitium ſunt: quæ tamen mutatione loci, & qualitatem & nomen amittunt. *Vitibus* inter cætera magis iſta conueniunt, *oblaqueatio, putatio, propaginatio, foſſio. Oblaqueare* eſt circa codicem terram aperire, & velut lacus efficere. Hoc aliqui *excodicare* appellant. *Putare* eſt virgam ex vite ſuperfluam reſecare cum flagellis

flagellis luxuriat. Putare enim dicitur purgare, id eſt amputare. *Traducere* trãſducere. *Propaginare* verò flagellum vitis terræ ſubmerſum ſternere, & quaſi porrò pangere. Hinc *propagines* ac *propagare* & *protendere* dicuntur. *Fodere* verò eſt foueam facere, quaſi fouere.

De arboribus. CAP. VI.

ARborum nomen ſiue *herbarum* ab aruis inflexum creditur, eo quòd terris, fixis radicibus adhærent. Vtraque autem ideò ſibi penè ſimilia ſunt, quia ex vno alterum gignitur. Nam dum ſementem in terram ieceris, herba prius oritur: dehinc confota ſurgit in arborem, & infra paruum tempus quam herbam videras, arbuſtam ſuſpicis. *Arbuſta* arbor nouella & tenera in qua inſertio fieri poteſt, & dicta arbuſta, quaſi arboris haſta. Alij *arbuſtum* locum in quo arbores ſunt volunt accipere, ſicut ſalictum. Sic & *virectum* vbi virgulæ nouellę & virentes. *Arbor* autem & *fructifera* & *ſterilis*, *arbos* autem non niſi fructifera. Genere autem fœminino *arbores* dicimus, *poma* verò neutro. *Frutex* breuis eſt appellatus, quòd terram fronde tegat. cuius plurale nomen fruteta arbor alta eſt. *Sylua* verò ſpiſſum nemus & breue. Sylua dicta quaſi *xilina*, quòd ibi ligna cædantur. Nam Græci ξύλον lignum dicunt. Multa enim Latina nomina Græcam plerunque etymologiam recipiunt. *Nemus* à numinibus nuncupatum, quia pagani ibi idola conſtituebant. Sunt enim nemora arbores maiores, vmbroſæ frondibus. *Lucus* eſt denſitas arborum ſolo lucem detrahens, tropo per antiphraſin, eo quòd nõ luceat, ſiue à luce, quòd in eo lucebant funalia vel cerei propter nemorum tenebras. *Saltus* eſt denſitas arborum alta vocata hoc nomine: eo quòd exiliat in altum, & in ſublime conſurgat. *Auiaria ſecreta* nemora dicta, quòd ea aues frequentant. Recidiua arborum ſunt quæ aliis ſectis repullulãt. Alij recidiua à cædendo dicunt, quia poſt caſum naſcuntur. Alij à recidendo & repullulando dixerunt. Ergo recidiuum vbi mors aut caſus. *Inſitio* dicitur cum fiſſo trunco ſurculus fœcundæ arboris ſterili inſeritur, aut oculorum impoſitio, cum inciſo cortice, libro alienæ arboris germen immittitur. *Plantæ* ſunt de arboribus: *Plantaria* verò quæ ex ſeminibus nata ſunt cum radicibus, & à terra propria transferuntur. *Ceſpites* frutices ſunt, quaſi cuſpites, vel quaſi circa pedes. *Frondes* quòd ferant virgulta vel vmbras, ſunt autem cauſa vmbrarum. *Oculi* nodi ſunt ex quibus frondes exeunt. *Radix* appellatur, quòd quaſi radiis quibuſdã fixa terris, in profunda demergitur. Nam phyſici dicunt parem eſſe altitudinem radicum & arborum. Alij radicem à ſimilitudine radiorum dictam putant, vel quia ſi eradatur, non repullulat. *Truncus* eſt ſtatura arboris inſiſtens radici. *Corticem* veteres corucem vocabant. Dictus autem cortex, quòd corio lignũ tegat. *Liber* eſt corticis pars interior dictus à liberato cortice, id eſt ablato. Eſt autem medium quoddam inter lignum & corticẽ. *Rami* ſunt qui de trunco manant, ſicut à ramuſculis cætera. *Surculi* à præciſione ſerræ nuncupati. *Virgultum* eſt, quod de radice pullulat. ramus qui de ipſo robore arboris. virga quæ de ramis. Propriè autem Virgultum appellatur, quod ad radicem arboris naſcitur, & quaſi inutile ab agricolis amputatur. Et hinc dictum virgultũ, quia ex virga tollitur. *Virga* à virtute dicitur, quòd vim in ſe multam habeat, vel à viriditate, vel quia pacis indicium eſt, quòd vim regat. Vnde hac vtuntur magi ad placandos inter ſe ſerpentes, & idcirco in ea hos ſuſtinent illigatos. Hac etiam philoſophi, & reges ac magiſtri, nuncij & legati vtuntur. *Flagella* dicuntur: vt prædiximus, ſummæ arborum partes, ab eo quòd crebros ventorum ſuſtinent flatus. *Cimas* vocatas dicunt quaſi comas. *Folia* Græcè φύλλα dicuntur, inde eſt ad nos hoc nomen per deriuationẽ tranſlatum. Flores nominati, quòd cito defluant de arboribus, quaſi fluores, quòd cito ſoluantur. In his duplex gratia, coloris & odoris. Auſtro enim flores ſoluuntur. Zephtyro fiunt. *Germen* dicimus ſurculum prægnantem, à gerendo: vnde & germinatio. *Fructus* nomen accepit à frumine, id eſt eminente gutturis parte qua veſcimur. Inde & fruges. Fructus autem propriè dicuntur agrorum & arborum, quibus vtique vtimur. In animalibus verò abuſiuè & tranſlatiuè vocamus fructum. *Poma* dicta ab opimo, id eſt à copiæ vbertate. *Matura* dicuntur, quia apta ſunt ad manducandum: ſic & immatura, quia priuſquam matura fiant, dura ſunt ad manducandum. *Ligna* dicta, quia incenſa conuertuntur in lumen. Vnde & *licinium* dicitur, quòd lumen det. *Haſtula* à tollendo nuncupata, quaſi abſtula. fomes eſt haſtula quæ ab arboribus excutitur, reciſione aut haſtulæ ambuſtæ, aut ligno cauata, à fungis nomine accepto, quòd ita capiat ignem. De quo Virgilius, Rapuitque in fomite flammam. *Torris* lignum aduſtum: quem vulgus titionem appellat extractum ex foco, ſemiuſtum & extinctum. *Quiſquiliæ* ſtipulæ immixtæ ſurculis & foliis aridis. Sunt autem purgamenta terrarum. *Caries* putredo lignorum. dictum hoc nomine, quòd eueniat ligneis virtute carentibus.

De propriis nominibus arborum. CAP. VII.

PAlma dicta, quia manus victricis ornatus eſt, vel quòd oppanſis eſt ramis, in modum palmæ hominis. Eſt enim arbor inſigne

victoriæ, procerόque ac decoro virgulto, diuturniſque frondibus veſtita, & folia ſua ſine vlla ſucceſſione conſeruans. Hanc Græci *φοίνικα* dicunt: quòd diu duret, ex nomine auis illius Arabiæ, quæ multis annis viuere perhibetur. Quæ dum in multis locis naſcatur: non in omnibus fructus perficit maturitatem. Frequenter autem in Ægypto & Syria. Fructus autem eius *dactili*, à digitorum ſimilitudine nuncupati ſunt: quorum etiam & nomina variantur. Nam alij appellant *palmulas*, ſimiles *mirobalani*. Alij *Thebaici*: qui & *Nicolai*. Alij *nucales*, quos Græci *καρυωτὰς* vocant. *Laurus* à verbo laudis dicta. Hac enim cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem *laudea* nominabatur, poſtea d litera ſublata, & ſubrogata r dicta eſt laurus: vt in auriculis quæ initio audiculæ dictæ ſunt, & medidies, qui nunc meridies dicitur. Hanc arborem Græci *Δάφνην* vocant, quòd nunquã deponat viriditatem, inde illa potius victores coronantur. Sola quoque hæc arbor vulgo fulminari minimè creditur. *Malum* à Græcis dictum, quòd ſit fructus eius pomorum omnium rotundiſſimus. Vnde & hæc ſunt vera mala, quæ vehementer rotunda ſunt. *Malum Matianum* à loco vocatum, vnde prius aductũ eſt. Nam multæ arbores nomina ex prouinciis & ciuitatibus de quibus allatæ ſunt, acceperunt. Virgilius, Amãtibus quid ex malo quæri ſoleat oſtendit. *Mala cidonia* nomen ſumpſerũt ex oppido, quòd eſt in inſula Creta, de qua dicere ſolent Græci, vrbium Crétenſium matrem Cidoniam: ex cuius pomo cidonitum conficitur. Fit quoque ex ea & vinum quo languentium deſideria falluntur. Nam ſpecie & guſtu & odore cuiuſlibet vini veteris imaginem repræſentat. *Malomellum* à dulcedine appellatum, quòd fructus eius mellis ſaporem habeat, vel quòd in melle ſeruetur: vnde & quidam, Si tibi Cecropio ſaturata cidonia melle Ponentur, dicas: hæc melimella placent. *Malum punicũ* dicitur, eo quòd ex Punica regione ſit genus eius tranſlatum. Idem & *malogranatum*, eo quòd inter corticis rotunditatem granorum contineat multitudinem. Arbor autem *malogranata* eſt generis fœminini, pomum verò generis neutri. Flores malorũ à Græcis appellati ſunt *quintinas*: Latini *caducum* vocant. Agreſtium autem malorum flores Græci *βαλαύστιον* appellauerunt, quorum alij albi, alij purpurei, alij roſei reperiuntur ſimiles floribus mali punici. Negant medici mali punici cibo noſtra corpora nutriri: ſed eo ſic opinantur vtendum vt medicari potius non alere videatur. *Malum perſicum*, cuius breuis admodum vita conceſſa eſt, trium generum eſſe fertur. *Duracenum*, *Armeniacum* & *Perſicum*. *Duracenũ* nuncupatur pro eo quòd pomum eius in guſtu acorẽ referat. *Armeniacũ* dicitur: quòd primũ genus ab Armenia ſit aducctum. *Perſicum* vocatum, quòd eam arborem primus in Ægypto ſeuerit Perſeus, à quo ſe oriundos Ptolemæi ferebant. Hæc in Perſide fructum generat interfectorium: apud nos autem iocundum ac ſuauem. Horum aliud *præcox*, aliud vocatur *æſtiuum*. *Medicæ arbor* cuius nomen etiam in carminibus Mantuanis inclaruit, aſportata primùm à Medis, vnde & vocabulum ſumpſit. Hanc Græci *κεδρόμηλον*, Latini *citriam* vocant, quòd pomum eius ac folia cedri odorem referant. Malum eius inimicũ venenis, & hoc eſt quòd idem poeta intelligi voluit: cùm tradat ex illa foueri animã. Hæc arbor omni penè tempore plena eſt pomis, quæ in ea partim acerba, partim matura, partim adhuc in flore ſunt poſita, quod in cæteris arboribus rarum eſt. *Mella* quam Græci *loton* appellant, quæ vulgo propter formã & colorẽ *faba Syriaca* dicitur. Arbor enim eſt magna, fructum ferens comeſtibilem, maiorẽ pipere, guſtu ſuauẽ: vnde & mella vocata eſt. *Coquimella* quam Latini ob colorem primum vocant, alij à multitudine enixi fructus nixam appellant. Cuius generis *Damaſcena* melior à Damaſco oppido, vnde prius aſportata eſt, dicta: cuius ſolum pomum ſtomacho mederi probatur: nã cætera noxia perhibentur. Hæc ſola arbor gummi glutinoſum, & cõpactiuum diſtillat, quo & medici & ſcriptores vtuntur. *Oleomella* naſcitur in Palmaria Syriæ ciuitate, ex eo ita appellata, quòd ex trunco oleum defluat in craſſitudine mellis, ſaporis ſuauis. *Pomelida* ſorbo ſimilis, mediocris arbor & flore candidulo, dicta quòd dulcedine ſit eius fructus, & acuto ſapore commixtus. Hæc arbor ætate durat exigua. *Meloſos* arbor in Aphrica punica lingua vocata, ex qua profluit lentus *ſuccus*, qui à loco *Ammoniacus* nominatur. *Meſpila* arbor ſpinoſa, fructu ſimilis malorũ: ſed paulo breuiore, vnde & appellata, quòd pilulæ formam habeant eius poma. *Pirus* vocata videtur: quòd in ignis ſpeciem formata eſt. nam hoc genus pomi ab amplo incipit, & in anguſtũ finit, ſicut ignis. Pirus autem arbor, fructus eius *pirum* eſt. Cuius multæ ſpecies, ex quibus *Cruſtumia* ſunt *pira* ex parte rubentia, ab oppido Cruſtumio nominata. *Poma piri* iumentis impoſita, vel ſi pauca vehementer oneroſa dicuntur eſſe. *Ceraſus* à Ceraſo vrbe Ponti vocata. Nam Lucullus cùm Ceraſum ciuitatem Ponti deleſſet: hoc genus pomi inde aduexit, & à ciuitate ceraſum appellauit. Arbor autem ceraſus, pomum vero *ceraſum* dicitur. Hoc etiam & ante Lucullum erat in Italia, ſed durum, vnde & *cornum* appellatũ eſt. Eſt autẽ arbor apta haſtilibus. Vnde & Virgilius, Bona bello cornus. *Ficus* Latinè à fœcunditate vocatur. Feracior enim eſt cęteris arboribus. Nã ter quatérq; ꝑ

ſingulos

ſingulos annos generat fructum, atque altero matureſcente alter oboritur. Hinc & *Caricæ* à copia nominatæ. *Ficus Aegyptia* fœcundior fertur, cuius lignum in aqua miſſum illico mergitur, & cùm in limo aliquandiu iacuerit, deinde in ſuperficiem ſuſtollitur verſa vice naturæ, quando madefactum debuit humoris pondere reſidere. Antea athletæ ficis alebãtur, priuſquàm eos Pythagoras exercitator ad carnis vſum, qui fortior cibus eſt, transtuliſſet. A ſenibus quoque in alimentum ſumptæ ſæpius ficus, rugas eorum feruntur diſtendere. Tauros quoque ferociſſimos ad fici arborem colligatos repentè manſueſcere dicunt. *Caprificus* appellata, eo quòd parietes quibus innaſcitur, carpitur. Rumpit enim & prodit ex latebris quibus concepta eſt. Alij putant caprificum dictum, quòd ficus arbor eius remedio fœcundetur. *Morus* à Græcis vocata, quam Latini *rubum* appellant, eo quòd fructus vel virgulta eius rubent. Eſt enim *morus ſylueſtris* fructus afferens, quibus in deſerto paſtorum fames vel penuria confouetur. Huius folia ſuperpoſita ſerpenti, feruntur interimere eum. *Sicomorus* ſicut & morus ſunt Græca nomina. Dicta autem ſicomorus, quòd ſit foliis ſimilis moro. Hanc Latini *Celſam* appellant ab altitudine, quia non eſt breuis vt morus. *Nux* appellata, quòd vmbra vel ſtillicidium foliorum eius proximis arboribus noceat. Hanc alio nomine Latini *inglandem* vocant, quaſi Iouis glandem. Fuit enim hæc arbor conſecrata Ioui, cuius pomum tantam vim habet, vt miſſa inter ſuſpectos herbarũ vel fungorum cibos, quicquid in eis virulentum eſt exudet, rapiat atque extinguat. *Nuces* autem generaliter dicuntur omnia poma tecta corio duriori, vt *pinea, nuces, auellana, glandes, caſtanea, amigdala*. Hinc & *nuclei* dicti, quòd ſint duro corio tecti. At contrà *poma* omnia mala, *mala* dicta: ſed cum adiectione terrarum in quibus antea nata ſunt, vt *Perſica, Punica, Matina, Cidonia, &c.* *Amigdala* nomen Græcum eſt: quòd Latinè *nux longa* vocatur. Hanc alij *nucidam* vocant, quaſi minorem nucem. De qua Virgilius, Cùm ſe nux plurima ſyluis induit in florem. Cũctis enim arboribus prior ſe flore veſtit, & ad ferẽda poma, arbuſta ſequentia præuenit. *Auellana* ab Auellano Campaniæ oppido vbi abundant, cognominatæ ſunt. Hæc à Græcis ponticæ appellantur, eo quòd circa Ponticum mare abundent. *Caſtaneam* Latini à Græco appellant vocabulo. Hanc enim Græci κάστανον vocant, propter quòd fructus eius gemini in modum teſticulorum intra folliculum recõditi ſunt, qui dum eiiciuntur, quaſi caſtrãtur. Hæc arbor ſemel vt exciſa fuerit, tanquam ſylua expullulare conſueuit. *Ilex* ab electo vocata. Huius enim arboris fructum homines primùm ad victũ ſibi elegerunt. vnde poeta, Mortales primùm ructabant gutture glandẽ. Prius enim quàm frumenti vſus eſſet antiqui homines glãde vixerũt. *Suberies* arbor ex qua validiſſimus cortex natatorius extrahitur. Et ideo appellata ſuberies, eo quòd fructus eius ſues edunt. porcorum enim ſunt alimẽta non hominum, & dicta ſuberies quaſi ſubedies. *Fagus* & *eſculus* arbores glandiferæ, ideo vocatæ credũtur, quòd harũ fructibus olim homines vixerunt: cibúmq; ſumpſerunt, eſcámque habuerunt. Nam *eſculus* ab eſca dicta, *fagus* verò à Græco vocabulum traxit. φαγεῖν enim Græcè comedere dicitur. *Silicon* quam Latini corruptè ſilicam vocant, ideo à Græcis tale nomẽ accepit, eo quòd ligni eius fructus dulcis: ξύλον quippe dicunt lignum γλυκὺ dulce. Huius arboris pomo ſuccus expreſſus acatia à Græcis dicitur. *Piſtacia* quòd cortex pomi eius nardi Piſtici odorem referat. *Pinus* arbor picea ab acumine foliorũ vocata. Pinũ enim antiqui acutum nominabant, Pinũ autem aliã *pitin*, aliam Græci πεύκην vocant, quam nos *piceam* dicimus, eo quòd deſudat picem. Nã & ſpecie ſibi differunt. In Germaniæ autem inſulis huius arboris lacrima gignit electrum. Gutta enim defluẽs rigore vel tẽpore in ſoliditatem dureſcit, & gemmã facit de qualitate ſua nomẽ accipiẽs, id eſt ſuccinũ: eo quòd ſuccus ſit arboris. Pinus creditur prodeſſe cũctis quæ ſub ea ſeruantur, ſicut nux nocere omnibus. *Abies* dicta, quòd præ cæteris arboribus longè eat, & in excelſum promineat. Cuius natura expers eſt terreni humoris, ac proinde habilis atque leuis habetur. De qua Virgilius, Et caſus abies viſura marinos: quia ex ea naues fiunt. Hanc quidam *Gallicum* vocant propter candorem. Eſt autem ſine nodo. *Cedrus*, quàm Græci κέδρον vocant, quaſi ceomenes drioſiorõ, id eſt arboris humor ardentis, cuius folia ad cypreſſi ſimilitudinẽ reſpõdẽt. Lignum verò iocundi odoris eſt & diu durãs: nec à tinea vnquã exterminatur. De qua Perſius, Et cedro digna locutus. Scilicet propter durabilẽ perpetuitatem. Vnde & in templis propter diuturnitatẽ ex hoc ligno lacunaria fiunt. Huius ligni reſina *cedria* dicitur, quæ in conſeruandis libris adeo eſt vtilis, vt perliniti ex ea nec tineas patiantur, nec tempore conſeneſcãt. Naſcitur in Creta, Aphrica atque Syria. *Cypreſſus* Græcè dicitur, quòd caput eius à rotunditate in acumen erigitur. Vnde & *conon* vocatur, id eſt alta rotunditas. Hinc & fructus eius *conus*, quia rotunditas eius talis eſt, vt conum imitetur. Vnde & *conifera cypariſſi* dicuntur Huius lignum cedro penè proximã habet virtutem. Templorum quoque trabibus aptum, impenetrabili ſoliditate nũquam oneri cedit: ſed ea qua in principio fuerit firmitate perſeuerat. Antiqui cypreſſi ramos

propè rogum conſtituere ſolebāt, vt odorem cadauerum dum vrerentur comprimerent iocunditate odoris ſui. *Iuniperus* Græcè dicta, ſiue quòd ab amplo in anguſtum finiant, vt ignis: ſiue quòd cōceptum diu teneat ignem: adeò vt ſi prunæ ex eius cinere fuerint opertæ, vſque ad annum perueniant. πῦρ enim apud Græcos ignis dicitur. Iuniperus autem alia parua, alia magna eſt. *Ebenus* in India & Æthiopia naſcitur, quæ cæſa dureſcit in lapidem. Cuius lignum nigrum eſt, & cortex leuis vt lauri: ſed *Indicū* maculoſum eſt in paruis diſtinctionibus albis ac fuluis. *Aethiopicum* verò, quod præſtantius accipitur, in nullo eſt maculatum: ſed in nigrum leue & corneum. Eſt autem Mareotica palus in India vnde ebenus venit. Lucanus, Ebenus Mareotica, inquit. Ebenus autem crepundiis illigatur, vt infantem viſu nigra non terreant. *Platanus* à latitudine foliorum dicta, vel quòd ipſa arbor patula ſit & ampla. Nam πλάτος Græci latum vocant. Expreſſit huius arboris Scriptura & nomen & formam dicens, Quaſi platanus dilatata ſum in plateis. Eſt autem tenerrimus foliis ac mollibus & vitium ſimilis. *Quercus* ſiue quernus dicta, quòd ea ſoliti erant diligentium quærentibus reſponſa dare, arbor multum annoſa: ſicut legitur de quercu Mambre, ſub qua habitauit Abraham: quæ fertur vſque ad Conſtantini regis imperium per multa ſecula perduraſſe. Huius fructus *glandula* appellatur. E quibus vna agreſtis ὁμφακὶς dicta, parua forma, ſed firmo corpore atque nodoſo, quæ medicaminibus & incauſtis adhibetur, altera βάλανος leuis ac lenis: ac nimium perforata. Lucernarum tātum vſibus neceſſaria. *Fraxinus* vocari fertur, quòd magis in aſperis locis montaniſque fragis naſcatur. Hinc per deriuationem fraxinus, ſicut à monte montanus. De quo Ouidius, Et fraxinus vtilis haſtis. *Taxus* venenata arbor. Vnde & *toxica* venena exprimuntur. Ex hac arcus Parthi & aliæ gentes faciunt. Vnde & poeta, Iſtireos taxi torquentur in arcus. Iſtireos autem dicit Parthicos. *Acer* coloribus impar. *Robur* autem generaliter dicitur ex omni materia quicquid eſt firmiſſimum. *Alnus* vocatur, quòd alatur amne. Proximè enim aqua naſcitur, nec facilè extra vndas viuit. Hinc & tenera & mollis, quia in humecto loco nutritur. *Vlmus* nomē accepit, quòd vliginoſis locis & humidis melius proficit.

Nam in montanis & aſperis minus læta eſt. *Larex* cui hoc nomen à caſtello Laricino inditum eſt, ex qua tabulæ tegulis affixæ flammam repellunt, neque ex ſe carbonem ambuſtæ efficiunt. *Populus* dicta, quòd ex eius calce multitudo naſcatur. Cuius genus duplex eſt. Nā altera eſt alba, altera nigra. Alba autē populus dicta, quia folia eius vna parte ſunt alba, altera viridia. Hæc igitur bicolor habens quaſi noctis & diei notas, quę tempora ortu ſolis occaſúq; cōſtant. Generat etiam reſinā circa Eridanū fluuiū, vel vt alij memorāt, in finibus Syriæ. *Tiliam* dicūt vocatam, eo quòd vtilis ſit ad vſum telorum nitore & leuitate iaculandi. Eſt enim genus materię leuiſſimæ. *Salix* dicta quòd celeriter ſaliat, hoc eſt velociter creſcat, arbor lenta vitibus habilis vinciendis. Cuius ſeminis hanc dicunt eſſe naturam, vt ſi quis illud in poculo hauſerit, liberis careat: ſed & fœminas infœcundas efficit. *Populus* autē & *ſalix*, & tilia molles materiæ ſunt, & ad ſculturam aptæ. *Vimen* vocatur, eo quòd vim habeat multam viroris. Natura enim eius talis eſt, vt etiā ſi areſacta abluatur, vireſcat: deinde exciſa atque in humo fixa, radicibus ſeſe ipſa dimergat. *Mirica* quā Latini tramaritiam vocāt: ex amaritudine nominata. Guſtus enim eius nimis amarus eſt. Hæc arbor in ſolitudine & ſaxoſo humo naſcitur: ex qua etiam arbore maleficis artibus miſtra, id eſt odia concitari dicūtur. *Mirtus* à mari dicta, eo quòd magis litorea arbor ſit. Vnde & Virgilius, Littora mirteis lætiſſima & Amantes littora Mirte. Hinc eſt quod & à Græcis μυρσίνη dicitur. Medicorū autem libri hanc arborem aptam ſcribunt mulierum neceſſitatibus plurimis. *Lentiſcus*, quod cuſpis ipſius lētis ſit & mollis. Nā lentū dicim⁹ quicquid flexibile eſt: vnde & lentū vimē & vites. Virgilius, Et lentæ vites: pro, flexibiles. Huius fructus oleū deſudat, cortex reſinam quę maſtix appellatur, cuius plurima & melior in Chio inſula gignitur. *Terebintus* arbor, Græcū nomē, generās reſinā omniū reſinarū præſtantiorē. *Buxus* Gręcū eſt nomē à Latinis ex parte corruptum. πύξος enim appellatur apud eos arbor ſemper virens, & lenitatē materiæ elementorum apicibus apta. Vnde & Scriptura, Scribe in buxo. *Rodandarum*, quod corruptè vulgo lorādeum vocatur, quòd ſit foliis lauri ſimilibus, flore vt roſa, arbor venenata. Interficit enim animalia, & medetur ſerpentiū vexationes. *Herbitum* vocauerūt paſtores, eo ꝙ vice herbæ præbeatur pecoribus vbi deſunt paſcua. *Turbiſcus*, ꝙ de vno ceſpite eius multa virgulta ſurgant quaſi turba. *Stipa* vocata propter quòd ex eo ſtipētur tecta. Hinc & ſtipula per diminutionem. *Arundo* dicta, quod cito areſcat. Hanc veteres cannā vocauerunt, arundinē verò poſtea Varro dixit. Sanè ſciendum, quod Latinum cāna de lingua Hebræa ſumptum eſt. Apud eos enim calamus *canna* dicitur. *Cicuta* autem eſt, quod eſt inter cannarum nodos: dicta, quòd lateat. In Indicis ſtagnis naſci arundines calamíque dicuntur, ex quorū radicibus expreſſum ſuccū bibunt. vnde & Varro ait: Indica non magnū in arbore creſcit arūdo. Illius & lētis premitur radicib⁹ humor. Dulcia cui nequeūt ſucco concedere mellis. *Sambucus* mollis & peruia arbor.

Rhamnus

Rhamnus, genus eſt rubi quam vulgò ſenticem vrſinam appellant, aſperum nimis & ſpinoſum. *Sentix*, dicta à ſitu, quòd eſt terra inculta: in qua ſentices ſpinæque naſcuntur. Maiores autem noſtri omnem arborem ſpinoſam veprem dicebant, quòd vi prendat. *Oleaſter*, dictus quòd ſit foliis oliuæ ſimilibus ſed latioribus, arbor inculta atque ſylueſtris: amara atque infructuoſa. cui inſertus oliuæ ramus vim mutat radicis, & vertit eam in propriam qualitatem. Lacryma oleaſtri arboris duplex eſt. Alia enim gummi ſimilat ſine vllo qualitatis morſu, alia ammoniaci guttam ex ſtillatione collectam ac remordentem. *Oliua*, Græcè ἐλαίας dicitur: ex quo in Latinum tractum eſt, vt oliua dicatur. *Olea* autem ipſa arbor eſt, fructus oliua, ſuccus *oleum*. Eſt autem arbor pacis inſigne, cuius fructus diuerſis nominibus appellatur. *Orchades oliuæ*, Græca etymologia à ſimilitudine teſticulorum vocatæ: quos Græci ὄρχεις vocant. *Radiolæ*, pro eo quòd oblongæ ſunt in modũ radiorum. *Paphæ*, à Papho inſula dictæ, vnde prius allatæ ſunt. *Lychniæ* eo quòd optimum dent lumen. Nam λύχνος lumen eſt. Vnde & lignum nomen accepit, quia aptum eſt flammis & luminibus. *Pauſia*, quam corruptè ruſtici *puſiam* vocant, viridi oleo & ſuaui apta. Et dicta pauſia quòd pauiatur, id eſt tundatur, vnde & pauimẽtum. *Syria* dicta, pro eo quòd de Syria eſt allata, ſiue quia nigra eſt. *Cruſtumia*, idem & *volemis* dicta: eo quòd volam cõpleat magnitudine, hoc eſt mediam manum: vnde & *inuolare* dicimus. Quidam autem *volemum* Gallica lingua bonum & magnum intelligunt: colymbades appellatæ. *Oleum* autem ab olea nominatur. Nam vt diximus, olea eſt arbor, vnde deriuatum ſit oleum. Sed quòd ex albis fuerit oliuis expreſſum vocatur *Spanum*, à Græcis ὠμφάκιον appellatum. Quod autem ex fuluis & nondum maturis fuerit expreſſum, *Viride* appellatur. Quod verò ex nimium maturis, *Commune* dicitur. Ex iis ad vſum vitæ primum eſt ſpanum, ſecundum viride, tertium commune. *Amurca*, olei pars aquoſa ab emergendo dicta, id eſt quòd ab oleo mergat & fæx eius ſit. Hanc Græci *amurcem* vocant ex Latina lingua trahẽtes vocabulum. *Gummi*, Græcum nomen eſt, hoc enim illi κόμμι dicunt. *Reſinam*, Græci ῥητίνην vocant: ῥεῖν enim Græcè dicitur quicquid manat. Eſt enim lacryma ſudore exhalata lignorum, vt ceraſi, lentiſci, balſami, vel reliquarum arborum ſiue virgultorum quæ ſudare produntur, ſicut & odorata orientis ligna: ſicut gutta balſami, ac ferularũ vel fucinorũ, cuius lacryma dureſcit in gemmã. Prima eſt *reſina terebintina* omnium præſtantior. Affertur autẽ ex Arabiæ partibus atq; Iudæa & Syria, Cypro & Aphrica, ex inſulis quoque Cycladibus. Secunda eſt *lentiſcina*: quæ maſty* vocatur: hæc ex Chio inſula deportatur. Tertia *pinalis*: quarum alia πιτυΐνη, alia πευκίνη. alia liquida, alia arida: & afferuntur ex Tyrrhena, Colophonia. Vnde etiam Colophonia reſina ſumpſit. *Pix*, Græcum nomen eſt: quam illi πίσσαν vocant. Alij volunt ex pino picem vocari, hæc à Græcis appellatur clodonia, nos *ramalem* dicere poſſumus, cui probatio ſplendens lenis & munda. ¶ Creandarum arborum naturaliter tria ſunt genera: aut enim ſua ſponte naſcuntur, aut ex ſeminibus fortuitu iacentibus ſurgunt, aut ex radicibus pullulant. Nam cætera vſus inuenit fauente natura. ¶ Omnia poma Latinè neutri generis eſſe dicuntur: arbores autẽ fœminini ſunt generis: exceptis paucis, vt hic oleaſter, hoc ſiler: vt Virgilius, Molle ſiler. Item hoc buxũ, licet & hæc buxus dicatur. Nã ſuperfluã quidã volũt facere diſcretionẽ, vt hæc buxus de arbore dicam*: buxũ verò de ligno cõpoſito.

De arboribus aromatibus. CAP. VIII.

Aromata ſunt quæque fragrantis odoris quæ India vel Arabia mittit, ſiue aliæ regiones. Nomen autẽ aromata traxiſſe videtur: ſiue quòd aris impoſita diuinis inuocationibus apta videãtur, ſeu quòd ſeſe aeri inſerere ac miſcere probãtur. Nã quid eſt odor niſi aer cõtactus? *Thus*, arbor Arabiæ immẽſa atque ramoſa leniſſimi corticis, ramis ad aeris qualitatem. Amigdala modo ſuccum aromaticum fundẽs albũ, & maſticatione velut in puluerẽ reſolutum: & cùm frangitur, intus pingue eſt, & igni appoſitũ facilè ardeſcens. Et appellatur apud nos maſculũ, eo ꝙ ſit natura rotundum in modum teſticulorũ. Reliquum planum penè ſcabroſum: minus optimum. Adulteratur autẽ admixta reſina ſiue gũmi, ſed dignoſcitur ſua proprietate. Nam *thus* igni impoſitum ardeſcit, reſina fumeſcit: *gummi* verò liqueſcit calefactum. *Tus* verò ſine aſpiratione à tundendo dicitur, quia dũ gummi guttæ ex arbore cadunt in glebis miſcentur: dum verò glebæ in puluerem rediguntur, thus carpitur & virgulis tunditur, & ſic inde manibus tollitur. Hoc & *libanum* vocatum à monte Arabiæ vbi Sabæi ſunt. Nam mons eorum Libanus dicitur, vbi thura colliguntur, *Myrrha*, Arabiæ arbor altitudinis quinque cubitorum ſimilis ſpinæ, quam ἄκανθαν dicũt. cuius gutta viridis atque amara, vnde & nomen accepit myrrha. Gutta eius ſponte manans precioſior eſt, elicita corticis vulnere vilior iudicatur. Sarmenta eius Arabes ignibus fouent: quorum fumo ſatis noxio, niſi ad odorem ſtoracis accurrant, plerũque inſanabiles morbos contrahunt. *Myrrha* autem *Troglodyta* ab inſula Arabiæ dicta, vbi

melior colligitur & purior. *Storax*, arbor Arabiæ, ſimilis malo Cidonio, cuius virgulæ inter Caniculæ ortum cauernatim lacrymā fluunt. Diſtillatio eius in terram cadens munda non eſt, ſed cum proprij corticis ſcrobe ſeruatur. Illa autem quæ virgis & calamis inhæſerit, munda eſt & albida: dehinc fulua fit Solis cauſa, & ipſa ſtorax calamites pinguis, reſinoſa, odoris iocundi, humecta & veluti melloſum liquorem emittens. Storax autem dicta, quòd ſit gutta arboris profluens & congelata. Nam Græci ſtyriam guttam dicunt. Græcè autem στύραξ, Latinè ſtorax dicitur. *Bidella*, Indiæ & Arabiæ arbor, cuius lacryma melior Arabica. Eſt enim lucida, ſubalbida, leuis, pinguis, æqualiter cerea. & quæ facilè molliatur, neque ligno vel terræ commixta, amara, odoris boni. Nam ex India ſordida eſt & nigra & maiori gleba. Adulteratur autem admixto gummi: qui nō ita amarificat guſtu. *Maſtix*, arboris lentiſci gutta eſt. Hæc *granomaſtix* dicta eſt, quia in modum granorum eſt. Melior autem in Chio inſula gignitur, odoris boni, candoris ceræ punicæ. Vnde & ſplendorem cutis pulchrificat. Adulteratur autem interdum reſina vel thure. *Piperis*, arbor naſcitur in India, & in latere montis Caucaſi, quòd Soli obuerſum eſt: folijs ad iuniperi ſimilitudinem. Cuius ſyluas ſerpentes cuſtodiunt, & ſerpentes igne fugantur: & inde ex flamma nigrum piper efficitur. Nam natura piperis alba eſt, cuius quidam diuerſus eſt fructus. Nam quod immaturum eſt *piper longum* vocatur: quod incorruptum ab igne, *piper album*. quod verò *cute rugoſa & horrida* fuerit, ex calore ignis trahit & colorem & nomen. Piper ſi leue eſt vetuſtum eſt, ſi graue eſt nouellum: vitanda eſt autem mercatorum fraus. Solent enim vetuſtiſſimo piperi humecto argenti ſpumam aſpergere aut plumbum vt ponderoſum fiat. *Aloa* in India atque Arabia gignitur: arbor odoris ſuauiſſimi ac ſummi. Denique lignū ipſius, vice thymiamatum adoletur altaribus, vnde & nomen traxiſſe videtur. *Cinamomum* dictum, quòd cortex eius in modum cannæ ſit rotundus & gracilis. Gignitur in Indiæ & Æthiopiæ regionibus, frutice breui: duorum tantum cubitorum, colore ſubnigro vel cinereo, tenuiſſimarum virgularum. Nam quod in craſſitudinem extenditur deſpectui eſt, quod verò gracilius prouenerit, eximium. Quod cùm frangitur viſibile ſpiritamentum emittit: ad imaginem nebulæ vel pulueris. *Amomum* vocatum, quòd veluti odorem cinamomi referat. Naſcitur in Syria & Armenia: frutex eius botroſum ſemen reddens ſibi cōnexum, flore albo velut violæ, foliis ſimilibus brioniæ, odore etiam bono, ſomnos ſuauificat. *Caſſia*, naſcitur in Arabia: virga robuſti corticis, & purpureis foliis, vt piperis. Eſt autem virtutis cinamomi ſimilis, ſed potentia inferior: vnde pro cinamomi vice duplex eius pondus in medicamentis admiſcetur. *Calamus aromaticus*, à ſimilitudine calami vſualis vocatur. Gignitur in India multis nodis geniculatus, fuluus, fragrans ſuauitate ſpiritus. Qui cùm frangitur, in multas fit partes ſciſſilis, ſimulans guſtu caſſiam cum leui acrimonia remordente. *Balſami*, arbor in Iudæa intra terminos tantùm xx. iugerum erat. Poſteaquam eandem regionem Romani potiti ſunt, etiā latiſſimi collibus propagata eſt, ſtirpe ſimilis viti, foliis ſimilis rutæ, ſed albidioribus ſempérque manentibus. Arbor autem *balſamum*: lignum eius *xilobalſamum*: ſuccus *opobalſamum*. Quod ideo cum adiectione ſignificatur, eo quòd percuſſus ferreis vngulis cortex ligni per cauernas eximij odoris guttam diſtillat. Cuius guttam adulterant admixto Cyprino oleo vel melle. Sed ſincera probatur à melle, ſi cum lacte coagulauerit: ab oleo, ſi inſtillata aqua aut admixta facilè fuerit reſoluta: præterea ſi laneæ veſtes ex ipſa pollutæ non maculantur. Adulteratum quidem neque cum lacte coagulat, & vt oleum in qua ſupernatat & veſtem maculat. Balſama autem ſi pura fuerint, tantam vim habent, vt ſi ſol excanduerit, ſuſtineri manu non poſſint.

De herbis aromaticis ſiue communibus.

CAP. IX.

EXtant & quarundam *herbarum nomina*, quæ ex aliqua cauſa reſonant, habentes nominum explanationem. Non tamen omnium herbarum etymologiam inuenies. Nam pro locis mutantur etiam nomina. *Folium* dictum, quòd ſine vlla radice innatans in Indiæ littoribus colligitur. Quod ligno perforatum, ſiccant Indi atque reponunt. Fertur autem *paradiſi* eſſe *herba* guſtu nardum referens. *Nardus*, herba eſt ſpicoſa, vnde & à Græcis ναρδόσταχυς appellata: quarū alia *Indica*, alia *Syriaca* vocatur, non quòd in Syria naſcatur, ſed quòd mons in quo inuenitur alio latere Indiam ſpectat, alio Syriam. Eſt autem Indica multiformis, ſed melior Syriaca, leuis, fulua, comoſa, ſpica parua, odoriſſima, Cyprum ſimulans. Quod ſi multum in ore tardauerit, linguam ſiccat. *Nardus Celtica*, à regione Galliæ nomen traxit. Naſcitur enim ſæpiùs in Liguriæ alpibus, & in Syria, frutice paruo, radicibus in manipulo collectis ligamentis. Flos eius tātùm propter odorem bonus. Tyrſi eius atque radiculæ vtiles probantur vſibus noſtris. *Coſtum* radix herbæ eſt naſcentis in India, A-

rabia.

rabia & Syria,ſed melius *Arabicum*: eſt enim album & leue,ſuaue,iocundi odoris: *Indicum* colore nigro,& leue vt ferula: *Syriacum* verò pōdere graue,colore buxeo, odore acro,ſummum tamen album, leue aridum, guſtu incendens. *Crocus* dictus ab oppido Ciliciæ, quod vocatur Coritium, quanquam & alibi naſcatur, ſed non tantùm vel tale quale in Cilicia. Vnde & à potiore parte nomen accepit. Nam multæ res nomina ſumpſerunt à locis vbi plus prouenit,& aliquid melius. Optimum eſt autem quod fuerit recens,odoris boni,albedine parua, porrectæ longitudinis, integrum,& neque in fragmenta comminutum inſpiratione, & cùm carpitur manus inficiens,& leuiter acre. Quòd ſi eiuſmodi non fuerit, aut vetuſtum, aut infuſum agnoſcitur. Adulteratur autem admixto *crocomagmate*. Augendi quoque ponderis cauſa, ſpuma argenti contrita adiicitur, & proditur,ſi puluerulentum reperitur, atque decoctum ab odore proprio fuerit lapſum. *Crocomagma* expreſſis aromatibus crocini vnguenti atque informato redimine in pannuſculos fit: & ideò ſic applicatur. *Alarum* naſcitur in vmbroſis montibus, floribus Caſſiæ ſimilibus, inter quæ flos iuxta radicem purpureus,in quo ſemen continetur vuarū ſimile, radicibus plutibus atque tenuiſſimis &bene redolentibus, & eſt virtute ſimilis nardo. *Fu* naſcitur in Ponto,foliis oleaſtro ſimilibus. *Quipparum* à Græcis vocatur, quòd habeat virtutem feruentem. Radix eius eſt iunci trianguli foliis porri ſimilibus,radicibus nigris ſiue contiguis,in ſimilitudinem oliuarum odoriſſimis atque acerrimis. Naſcitur in paludibus atque variis locis. Traditur etiam alia ſpecies quippari,quæ in India naſcitur, & appellatur lingua corū *zingiber*. *Iris Illyrica* à ſimilitudine Iris cœleſtis nomen accepit. Vnde & Latinis *arcumen* dicitur. Iris quòd flos eius coloris varietate eundem arcum cœleſtem imitetur. *Illyrica* autem dicitur, quia in Illyrico plurima & violentiſſima eſt: ſpecies eius foliis gladioli ſimilibus, radice aromatica, odoris boni. *Acorum* foliis viridibus, ſimilibus radicibus,acerrimi odoris,ſed iocundi propter quod & aromatica eſt. *Men* foliis paſtinacæ ſimilibus. *Cardamomum* herba,quam vulgus *Naſturgum* vocat. *Schinos* melius quod in Euphrate naſcitur,quàm quod in Arabia fuluū, multiflorum,purpureum,tenue, odoris roſei cum manu fricatur, guſtu multum incendit linguam atque mordet. Huius flos χνάνθος dicitur. Ἄνθος enim Græcè flos nuncupatur. *Timum* appellatum, quòd flos eius odorem refert. De quo Virgilius, Redoléntque timo flagrantia mella. *Epitimum* Græcum nomen quod Latinè dicitur flos timi. Nam flos Græcè timum vocatur. Eſt autem flos timbræ ſimilis. *Samſucus* eſt,quem Latini *amaracum* vocant. Cuius nominis vſum Virgilius etiam ad Venerem referens ait: Vbi mollis amaracus illum Floribus aſpirās molli complectitur vmbra. Apta eſt autem hæc herba vnguentis. Vnde & nomen traxit amaracus à puero cuiuſdam regis: qui caſu lapſus dum ferret vnguenta, nouum & gratiſſimum ex confuſione odorem creauit. *Hiacinthus* herba eſt habens florem purpureum. Traxit autem nomen à puero quodam nobili,qui in ſaltibus inter purpureos flores repertus eſt interfectus, deditque nomen herbæ puerilis funeris caſus. Eſt autem radice & flore violæ ſimilis, pueros à pubertate retinens. *Narciſſus* herba fabuloſè impoſitum nomen habet à quodam puero, cuius membra in hunc florem tranſierunt,qui &nomen Narciſſi in appellatione cuſtodit, & decus pulchritudinis in candore retinet foliorum. *Roſa* à ſpecie floris nuncupata, quòd rutilante colore rubeat. *Lilia* lacteis floris herba, vnde & nuncupata, quaſi lidia, cuius cùm candor ſit in foliis, auri tamen ſpecies intus effulget. *Viola* propter vim odoris nomen accepit. Huius genera ſunt tria,purpureum, album,melinum. *Acanthus* herba Ægyptia ſemper frondens,ſpinis plena, flexili virgulto. In cuius imitatione arte veſtis ornatur, quæ achantina dicitur, & acanthis dicta. *Hedera* dicta, quòd arboribus reptando adhæreat. De qua Virgilius,Inter victrices hederam tibi ſerpere lauros. Alii hederam aiūt vocatam, quòd hedis ſupra lactis abundantiam in eſca à veteribus præbeatur. Hederæ, frigidæ terræ Indices ſunt ſecundum Phyſicos. Nam antipharmacum ebrietatis eſt, ſi quis potus hedera coronetur. *Elleborum* memorant Græci circa Elleborum quendam fluuium plurimum gigni, atque inde à Græcis appellari. Hoc Romani alio nomine *veratrum* dicunt,pro eo quòd ſumptum, motam mentem in ſanitatem reducit. Duo ſunt autem genera,*album*,& *nigrum*. *Acone* portus eſt Bithiniæ,qui prouentu malorum graminum vſque adeò celebris eſt, vt noxiam herbam *aconita* illinc nominemus. Nam *toxica* venena ex eo dicta, quòd ex arboribus taxeis exprimuntur: maximè apud Cantabriam. *Euphorbium* dictum, quòd eius ſuccus oculorum acuat viſum. Cuius vis tanta eſt, vt duris carnibus ſuperadiecta citius coqui compellat. Naſcitur in multis locis, ſed maximè in Mauritania. *Laſer* herba naſcitur in monte Oſcobagi: vbi & Ganges fluuius oritur: cuius ſuccus dictus primùm *laſis*: quoniam manat in modum lactis: deinde vſu deriuante *laſer* nomina-

rum eſt. Hoc & à quibuſdam *opium Cyrenaicum* appellatum, quoniam & apud Cyrenas naſcitur. *Aloe* herba amariſſimi ſucci. *Panace* herba fragrantis odoris, tyrſo ferulæ ſimilis, ex quo profluit ſuccus, qui *opoponace* dicitur, croceus & pinguis, odore grauis & amariſſimus. *Galbanum* eſt genus pigmenti albi, creſcens in monte Amomo Syriæ. aliàs ſuccus eſt ferulæ. *Dycta* eſt mons Cretæ, ex quo *dictamnum* herba nomen accepit, propter quam apud Virgilium cerua vulnerata ſaltus peragrat. Tantæ enim potentiæ eſt dictamnum vt ferrum à corpore expellat, ſagittas excutiat. vnde & eius pabulo feræ percuſſæ ſagittas à corpore inhærentes eiiciunt. Hanc quidam Latinorum *poleium* Martis dicunt, propter belli tela excutienda *Mandragora* dicta, quòd habeat mala ſuaueolentia, in magnitudinem mali Matiani. Vnde & eam Latini *malum terræ* vocant. Hanc poetæ ἀνθρωπόμορφον appellant, quòd habeat radicem formam hominis ſimulantem. ἄνθρωπος enim Græcè, Latinè, dicitur homo. Cuius cortex vino mixtus ad bibendum datur iis quorum corpus propter curam ſecandum eſt, vt ſoporati dolorem non ſentiant. Huius ſpecies duæ. *Fœmina*, foliis lactucæ ſimilibus, mala generans in ſimilitudinem prunorum. *Maſculus* verò, folia betæ ſimilia habet. *Papauer* herba ſomnifera: de qua Virgilius, Lethæo perfuſa papauera ſomno. Soporem enim languentibus facit. Eius alia eſt vſualis, alia agreſtis, ex qua fluit ſuccus, quem opium vocant. *Colocynthis* cucurbita agreſtis & vehementer amara, quę ſimiliter vt cucurbita flagella per terram tendit. Dicta autem colocynthis, quòd ſit fructu rotundo atque foliis vt cucumis vſualis. *Centauriam* Græci vocant, quoniam à Chirone Centauro fertur reperta. Eadem & λιμνήσιος, quia locis humectis naſcitur. Eadem & fel terræ propter amaritudinem. *Glycyriza* Græcè ex eo dicta, quòd dulcem radicem habeat. γλυκὺ enim dulce Græci dicunt. Eadem ἄδιψος, quia ſitientibus ſitim ſedat. *Dracontea* vocata, quòd haſta eius varia ſit in modum colubri, ſimilitudinémq; draconis imitetur, vel quòd eam herbam vipera timeat. *Chelidonia* ideò dicitur, vel quòd aduentu hirundinum videtur erumpere, vel quòd pullis hirundinum ſi oculi auferantur, matres eorum illis ex hac herba mederi dicuntur. *Heliotropium* nomen accepit primò, quòd æſtiuo ſolſtitio floreat, vel quòd Solis motibus folia circumacta conuertat. Vnde & à Latinis *ſolſequia* nuncupatur. Nam & Sole oriente flores ſuos aperit, item ſerò claudit, cùm ſol occubuerit. Ipſa eſt quam Latini *intubum ſyluaticum* vocant. Hæc & *verrucaria*, quòd extingat verrucas ex aqua potata, vel in cataplaſmatè poſitè abſtergat. *Pentaphyllon* à numero foliorum dicta: eam Latini quinquefolium vocant: herba adeò munda vt purificationi & templis adhiberi à gentibus ſolita eſſet. *Hyſopus* herba purgandis pulmonibus apta. Vnde & in veteri teſtamento per Hyſopi faſciculos aſpergebantur ſanguine qui mundari volebant. Naſcitur in petris hærens ſaxo radicibus. *Reubarbarum*, ſiue *reuponticum*, illud quod trans Danubium in ſolo barbarico: iſtud quod circa Ponticum colligitur nominatum eſt. Reu autem radix dicitur. *Reubarbarum* ergo quaſi radix barbara. *Reu ponticum* quaſi radix pontica. *Hyſquiamos* à Græcis, à Latinis *herba calicularis*, quòd caliculi eius in figuram cantarorum naſcantur, vt eſt mali Punici, quorum ora ſerrata ſunt, habentia intrinſecus ſemina papaueris ſimilia. Hæc herba *inſana* vocatur, quia vſus eius periculoſus eſt. Denique ſi bibatur vel edatur, inſaniam facit, vel ſomni imaginem torpidam. Hanc vulgus milimindrum dicit: propter quod alienationem mentis inducit. *Saxifraga* vocata, quòd ſemen eius petras in veſica frangat atque comminuat. *Gentiana* nomen ſumpſit vt medici memorant, ab inuentore, radicibus ariſtolochiæ ſimilibus. Naſcitur ſub alpibus Galatiæ & Aſiæ. *Satureia* calida & propè ignita. Vnde illi & nomen inditum credunt, quòd pronos facit in venerem. *Satyrion* dicta à Satyris, propter incendium libidinis, quam vulgus *ſtringum* vocat: venerem enim ſuſcitat. Eadem & *orchis*, quòd radix eius in modum teſticulorum ſit: quos Græci ὄρχεις vocant. Item & *leporina*, propter quod caulem mollem emittat. *Vrtica* vocata, quòd tactus eius corpus adurat. Eſt enim igneæ omnino naturæ, & tactu perurit: vnde & pruriginem facit. *Artemiſia* herba Dianæ à gentilibus conſecrata eſt, vnde & nuncupata. Græcè enim Diana ἄρτεμις dicitur. *Chamæmelon* Græcè dicta, quòd mali Matiani odorem habeat: ſitque breuis terræque vicina. *Chamedrys* à Græcis appellatur, quòd ſit breuis, & per terram ſtrata & minuta foliis paruiſſimis. *Pæon* quidam medicus fuit, à quo Pœonia herba perhibetur inuenta, vt Homerus dicit. Hanc quidam *glycyſiden* vocant, quòd dulcis ſaporis, vel pentorobinam à numero granorum, vel, vt alij, *dactiloſam* à digitorum ſimilitudine. Naſcitur in ſyluis. *Bugloſſos* à Græcis dicta, eo quòd folia aſperrima admodum linguæ bouis habeat. Quæ mirum in modum ob ſapientiam nutriendam vino infundenda à veteribus memoratur. Conuiuij

uiuij quoque hilaritatem præbere fertur. pro olere etiam ſumitur. *Arnogloſſos*, id eſt, agni lingua, quæ Romanis plantago dicitur, quòd planta eius citò adhæreat terræ. Hac multi pro olere veſcuntur. *Herpillus*, quæ apud nos *ſerpillus* vocatur, pro eo quòd radices eius lõgæ ſerpant. Eadem & matris animula, propter quòd menſtrua moueat. *Ariſtolochia* dicitur, quòd mulieribus fœtis optima ſit. Nam ſuperſeſſa poſt partum, matricem beneficio vaporis expurgat. Huius herbæ genera ſunt duo: quarum vna ariſtolochia rotunda dicitur, propter quod rotundam radicem habeat: altera ariſtolochia longa, quia longam radicem habet, cum ramis & foliis longioribus. quam etiam & dactylinam vocant, quòd ſit radice robore digitali & longa. *Erigonon*, nomen à Græcis dicitur, quòd vere primò ſeneſcat. Vnde & eam Latini herbam *ſenecionem* vocant. Naſcitur per macerias. *Pſyllion* dicta, quòd ſemen pulicis ſimile habeat. Vnde eam Latini *herbam pulicarem* vocant. *Hierabotane* ideo à Græcis hoc nomen accepit, quòd remediis ac ligamentis hominum & purificationibus ſacerdotum à gentilibus probaretur apta. Vnde & eam pontifices *ſagmen* appellabant, quaſi ſancimen, & hæc *verbena*, quia pura. *Paliurus*, herba aſperrima & ſpinoſa, pungens & retinens: vulnerans appropinquantem ſibi & adunco dente comprehendens. *Strutius*, quam quidam *herbam lanariam* vocant, eo quòd plerique lanam ex ea lauent. Naſcitur in locis cultis. *Cimicia*, propter ſimilitudinem cimicis. Vnde & eam Græci *corionem* vocauerunt. Naſcitur in locis aſperis atque cultis. *Marrubium*, quod Græci *praſium* dicunt, vocatum propter amaritudinem. Naſcitur in campis. *Pulegium*, apud Indos pipere precioſius eſt. Habet autem vim thermanticam, calefacit & deducit, extenuat, & purgat, & digerit. *Abſinthium*, Græcum nomen, cuius probabilius eſt, quod in Ponti regione naſcitur: vnde & abſintium Ponticum nominatur. Eſt amarum guſtu, ſuaue odore, temperamentum corpori præſtans. cuius contuſa folia auferendis doloribus vel contuſioni corporum vtiliſſima comprobantur. *Symphyton*, Græcè dictum, eo quòd tantam in radice virtutem habeat, vt fruſta carnis aſperſa in cacabo coagulet. *Polypodion* herba, cuius radix hiſpida atque crinita, vt eſt polypus: ex quo deriuatum vt polypodion diceretur. Naſcitur in tenetis petrarum terris, ſiue quercubus vicinis. *Polios*, à Græcis, à Latinis *Omnimorbia*, quòd multis morbis ſubueniat. Naſcitur in montibus & duris locis. *In quodam exemplari hæc præterea habentur*: De vna radice multas & tenues fibras mittit ſeminis plenas: in ſummitate habens quoſdam corimbos caneſcentes: odori graui & ſubdulci. Succus eius in aqua cocta à ſerpentibus percuſſos ſanat: ſparſa in domo vel incenſa omnes ſerpentes fugat. *Scammonia*, quam Latini *acridium* vocant, herba ſucci plena, quæ colligitur ſub cauata radice. Denique terram rotunda cauitate fodiunt: tum ſuppoſitis aut cochleis, aut nucis foliis excipitur ſuccus atque ſiccatus aufertur. Venit autem ſæpius probabilior ex Myſia Aſiæ. Huic contrarius atque falſus ex Syria atque Iudæa. *Daucus*, foliis fœniculis thyrſo bipalmis. *Citocatia* dicta, quòd ventrem cito depurget, quam vulgus corruptè *citocotiam* vocant. *Lappa* dicta, quòd habeat caulem ingentem per terram diſpoſitam. Hæc herba à Græcis φιλάνθρωπος vocatur, quòd veſtibus hominum inhæreat ob aſperitatem ſui. Naſcitur iuxta muros. *Capillus Veneris* vocatus, ſiue quòd delapſos poſt alopeciam capillos recreat, vel quòd capillorum fluores coercet, vel quòd ſit virgulis nigris lenibus cum ſplẽdore quaſi capilli. Naſcitur in aquoſis locis. *Rubia* dicta, quòd radix eius ſit rubea, vnde & colorare lanas perhibetur. Eſt & vtilis pultis ex eius radice factus, ſiue in cibum ſumptus, ſiue potui datus ad eos qui rabiem patiuntur. *Anchuſa*, cuius radix contrita digitos inficit. Eſt enim colore ſanguineo, vnde etiam pictoribus ad purpuram efficiendam vſui eſt. *Chamæleon*, quæ Latinè *viſcarago* vocatur, eo quòd viſcum gignat: in quo hærent aues quæ propria voluntate deſcenderũt ad eſcam. *Cicuta*, propter quod in thyrſo geniculatos nodos habeat occultos vt canna: ſic dicitur foſſa cæca, quæ occulta eſt. Hæc potui data interficit. Hanc in carcere Socrates bibit & expirauit. Perſius dicit, *Sorbitio quem tollit dira cicuta*. Hæc dum hominibus venenum fit: capellas efficit pingues. *Trifolium*, eſt quod Græci τρίφυλλον vocant, quod ſit foliis trinis per ſingulas annotationes. *Flomos*, quam Latini *herbam lucernalem* vocant, ab eo quod ad lucinium proficiat. Eadem & *lucubros*, quòd lucem præbeat vmbris. *Pyretron*, Græcè dicta, quòd habeat radicem incendioſam atque coaceruantem. *Althea*, malua agreſtis, ſiue maluæ viſcus, ſed althea quòd in altum ſurgit: & viſcus, quia glutinoſa eſt. *Origanum*, quod Latinè *colena* interpretatur, propter quod infuſum coloret vinum. *Titimallum*, vocabulum ſumpſit, quòd foliorum comam vel radium Solis circumacta conuertat. Nam Græci Solem τιτᾶνα vocant, μαλλὸν comam ex quo confectum eſt, vt titimallum diceretur. Huius ſpecies ſeptem diuerſis locis naſcentes. *Strychnos*, quæ Latinè *herba ſalutaris* vocatur, propter quod dolorem capitis & ſtomachi incendium mitigat. Eadem & *vua lupina* propter ſemen eius vuæ ſimile. *Pologonus*, quam Latini *her-*

bam ſanguinariam vocant, propter quòd miſſa in naribus ſanguinem moueat. *Ambroſia*, quam Latini *apium ſyluaticum* vocant. De qua Virgilius: Ambroſiæque comæ diuinum vertice odorem Spirauere —. *Apiacium*, quòd flores eius apes maximè appetunt. *Roſmarinum*, quam Latini ab effectu *herbam ſalutarem* vocant: cuius folia fœniculi ſunt ſimilia atque aſpera: & rotatim terræ proſtrata. *Mantha* agreſtis, quam Græci καλαμίνθην noſtri vulgò *nepeta* vocauerunt: maioris virtutis & vehemens in calore. *Geniculatus* herba ſubſternitur ob ſcorpionum vim repellendam. *Gladiolus*, quòd ſit foliis gladij ſimilibus, cubitalis, floribus purpureis. *Agaricum*, radix vitis albæ. *Aſphodelus*, quam Latini à calore *albutium* vocant. *Squilla*, quòd nocens ſit: de qua ſuperſtitio gentilium dicit, quòd ſi integra ad limen ſuſpendatur omnia mala fugat. Χαμαιπίτυς à Græcis dicta, quòd terræ adhæreat, & odorem pini habeat. Hanc Latini *cucurbitularem* vocant, quòd ex parte odorem cucurbitæ referat. *Staphyſagria*, naſcitur in locis amœnis. *Splenion* dicta, quòd ſplenem auferat, ſiue *ſcolopendryos*, eo quòd folia ipſius ſcolopendro animali ſunt ſimilia. Naſcitur in humidis petris. *Volumus* appellatus, quòd radix eius volubilis ſit & rotunda. *Sthœchas*, in inſulis Sthœchadibus naſcitur: vnde & nuncupatur. *Cyclaminos*, Græcè dicta à quodam qui Κύμινος vocatus eſt, qui primus virtutem huius herbæ inuenit: ſiue quòd talis herba habeat radicem rotundam. Græci enim κύκλον rotundum vocant. Cuius radix aut ſuccus ſi vino fuerit admixtus, ebrios facit. Naſcitur in ſyluoſis locis & agris. Ἄμπελος λευκὴ, ſiue brionia, quam Latini *vitem albam* vocant: vel à qualitate coloris, vel quòd eius radix contrita & corpori infricata teneriorem & candidiorem cutem reddat. Nam & ſuccus baccarum eius lac vberibus ſiccis reddit. Ἄμπελον μέλαιναν, id eſt, *vitis nigra*, eadémque labruſca: folia hederæ ſimilia, in omnibus maior quàm ipſa vitis alba: baccas ſimiliter habens, quæ baccæ immaturitate nigreſcunt: vnde & vocabulum ſumpſit. *Viticella* verò herba à Latinis appellata, quòd ſicut vitis quicquid proximum habuerit, apprehendat corimbis, quos annulos appellamus. *Buphthalmos*, florem habet croceum, oculo ſimilem. Vnde & à Græcis nomen accepit. Eſt autem caule molle, foliis coriandri ſimilibus. Naſcitur iuxta muros ciuitatum. *Flomos*, quam Latini *verbaſcum* vocant, quarum altera eſt maſculus, albidioribus foliis atque anguſtioribus: altera fœmina foliis latioribus atque nigris. *Ferula*, vocata à medulla. Nam *illam* Varro tradit eſſe ferulæ medullam, quam appodelon Græci vocant. Nonnulli à feriendo *ferulam* dicunt. Hac enim pueri & puellæ vapulare ſolent: huius ſuccus *galbanum* eſt *papirum* dictum; quòd igni & cereis eſt aptum: πῦρ enim Græci ignẽ dicunt. *Iuncus* dicitur, eo quòd iunctis radicibus hæreat. *Scirpus*, à quo ſegetes teguntur ſine nodo: de quo Ennius: Quærunt in ſcirpo ſoliti quod dicere nodum. Et in prouerbio: Qui inimicus eſt, etiam in ſcirpo nodum quærit. *Fucus*, genus herbæ eſt, de qua tingitur veſtis: dicta, quia mentitur alienum colorem: vnde & Virgilius: -Diſcet mentiri lana colores. *Alga*, naſcitur in aquis ſtantibus. Ita denique nomen ſumpſit ab algore aquæ: vel quòd alliget pedes, quia craſſa eſt foliis aquam ex parte ſuperantibus. *Vlua* & *tiphus* herbæ circa fontes & paludes ſtagníſque naſcuntur. Ex quibus vlua, id eſt, alga mollis & quodammodo fungus, dicta ab vligine. *Tiphus* verò quæ ſe ab aquis inflat. Vnde etiam ambitioſorum & ſibi placentium hominum tumor typhus dicitur. *Carix*, acuta herba & duriſſima ſparto ſimilis. de qua Virgilius: Et carice paſtus acuta. *Spartus*, frutex virgoſus ſine foliis ab aſperitate vocatus. Volumina enim funium quæ ex eo fiunt, aſpera ſunt. *Gramen*, à ſitu potius dictum, quòd plurimorum agrorum ſit. Vnde illud Græci ἄγρωστιν vocauerunt: licet omnis herba gramen vocetur, ab eo quòd germinetur: ſicut robur omnis ligni ſpecies & cutis, ab eo quòd firmiſſima. *Filix*, à ſingularitate folij dicta. Denique ex vna virgula altitudine cubitali vna ſciſſa folia gignit reſimplicata, velut pinna. *Zizania*, quod poetæ ſemper *infelix lolium* dicũt, quòd ſit inutile & infœcundum. *Fænum* dictum, quòd eo flamma nutritur. φῶς enim flamma eſt. *Manipulum*, dicimus faſcem fœni. Et dictus manipulus, quòd manum impleat.

De oleribus. CAP. X.

HOrtus nominatur, quòd ſemper ibi aliquid oriatur. Nam cùm alia terra ſemel in anno aliquid creet: ortus nunquam ſine fructu eſt. *Olus*, ab alendo dictum, eo quòd primùm homines ab oleribus alerentur, antequam fruges & carnes ederent. Tantùm enim pomis arborum & oleribus alebantur, ſicut animalia herbis. *Caulis*, eſt generaliter herbarum & olerum medius frutex: qui vulgo *tyrſus* dicitur, quòd à terra ſurſum cõſcendat: ex quo deriuatũ eſt, vt ſpecialiter quoddam genus olerum caulis diceretur, quia tyrſus ipſius amplius cæteris oleribus coaleſcit, id eſt, creſcit. Eſt autem generale nomen. Omnis enim frutex caulis. *Cima* dicitur quaſi co-

ſi coma. Eſt enim ſummitas olerum vel arborum, in qua vigens virtus naturalis eſt. *Malua* ex parte Græco vocabulo appellatur ἀπὸ τοῦ μαλάσσειν, eò quòd molliendi aluum ſoluendique naturam habeat. Cuius ſucco ſi quis ſe oleo mixto perunxerit, ab apibus negatur feriri. Folia eius ex oleo trita & impoſita ſcorpionibus, creduntur afferre torporē. *Piſtinaca* vocata, quòd radix eius præcipuus paſtus ſit hominis. Eſt enim odoratu iocunda, cibo delectabilis. *Rapa* dicta à rapiendo, id eſt comprehendendo. Eſt autem radice amplior napo, ſapore dulcior, & folio tenui. *Napus* à ſimilitudine rapæ vocatus, niſi quòd foliis latior & radicis guſtu ſubacrior eſt. Nominis autem affinitas in vtriſque inde penè communis, quia vtrumque ſemen in alterum viciſſim mutatur. Nam rapa in alio ſolo, vt Æmilianus ait, per biennium mutatur in napum: alio verò, napus tranſit in rapam. *Napocaulis* ex duobus oleribus compoſitum nomen habet, quia dum ſit ſapore napo ſimilis: non in radice, ſed in tyrſo conſcendit vt caulis. *Sinapis* appellatur quòd foliis ſit ſimilis napis. *Raphanum* Græci, nos radicem vocamus, eo quòd deorſum totus nititur: dū reliqua olera in ſumma magis proſiliant. cuius ſemine macerato quiſquis manus infecerit, ſerpentes impunè tractabit. Siquidem ex ipſius radice etiam ebur albeſcit. In cibo quoque venenis obſiſtit. Nam contra venena radices, nuces, lupini, citrum, apium, proſunt, ſed contra futurum, non contra acceptū venenum. Vnde & apud veteres ante alias epulas hæc ſolebant menſis apponere. *Lactuca* dicta eſt, quòd abundantia lactis exuberet, ſeu quia lacte nutrientes fœminas implet. Hæc & in viris Veneris vſum coercet. *Lactuca* agreſtis eſt, quam ſarraliam nominamus, eò quòd dorſum eius in modum ſerræ eſt. *Intubus* Græcum nomen eſt. Et intubus quòd intus ſit toſus. *Cepa* vocatur, quia non aliud eſt, niſi tantum caput. *Aſcalonia* nuncupata ex vna vrbium Palæſtinæ, quæ Aſcalon dicitur, vnde prius aducta eſt. *Allium* dictum quod oleat. *Vlpicum* appellatum, quod allij odorem habeat. *Faſelos* vocati aiunt à Phaſelo inſula Græciæ, vbi non procul mons Olympus eſt. *Porrum* cuius duo genera ſunt, capitatum & ſectile. Capitatum melius, ſectile paruulum. *Beta* apud nos oleris, apud Græcos litera eſt. *Blitum* genus oleris, ſaporis euanidi, quaſi vilis beta. *Cucumeres* quod ſint interdum amari, qui dulces naſci perhibentur, ſi lacte mellito eorū ſemen infundatur. *Olus* molle *atriplex*, *braſſica oliſatrum*. *Naſturtium* ſapor appellauit, quòd acrimonia ſui naſum torqueat. *Fungi*, quod aridi ignē acceptum concipiant. φῶς enim ignis eſt, vnde & *eſca* vulgo dicitur, quod ſit fomes ignis & nutrimentum. Alij dicunt fungos vocatos, quod ſint ex eorum genere quidam interemptorii, vnde & defuncti. *Tubera* tumor terræ prodit, eáque cauſa nomen illi dedit. *Voluí* appellati, quòd ſint volubiles & rotundi. *Aſparagus*, quòd ſit ſpinoſa & aſpera, & frutex eius ex quo gignitur. *Capparis* à Græcis nomen ſumpſiſſe videtur, quòd habeat rotunda in ſummitatibus ſeminum capitella. *Arboraca*, hoc eſt, lapſana. *Lapiſtrus* lapatium. Hæc in cibo ſumpta ſtomachum confortat, venerem reprimit. *Carduus* genus herbæ ſpinoſæ. Huius natura mordax & cum auſtera eſt, mollis. Frigidus & indigeſtus ſuccus eius alopecias curat. *Eruca* quaſi vrica, quod igneę ſit virtutis, & in cibo ſæpe ſumpta veneris incendiū moueat. Huius ſpecies duæ: quarum altera vſualis, altera agreſtis, acrioris virtutis: vtraque tamen veneris commouens vſum.

De odoratis oleribus. CAP. XI.

APium dictum, quòd ex eo apex, id eſt, caput antiquorum triumphantium coronabatur. Hercules autem hanc herbam primus capiti circumtulit. Nam nunc populum capite præferebat: nunc oleaſtrū: nunc apium. Cuius radices efficaciter pugnant contra inſidias venenorum. Eius generis ſunt *petroſelinon*, *hippoſelinon*, & *oleoſelinon*. *Petroſelinon* vocatum quod ſit ſimile apio, & naſcatur in petris montibúſque præruptis, quod nos *petrapium* dicere poſſumus. Σέλινον enim Græcè apium dicitur, ſed eſt ſummum ac probabile Macedonicum: guſtu ſuaue, & odore aromatico. *Hippoſelinon*, quòd ſit durum & auſterum. *Oleoſelinon*, quòd mollius folio & caule tenerū. *Feniculum* Latini vocant, quòd eius tyrſi ſeu radicis ſuccus acuat viſum: cuius virtus traditur vt ſerpentes annuam ſenectutem eius guſtu deponant. Hoc olus Græci μάραθρον vocant. *Liguſticum* à regione nomen accepit. Naſcitur enim plurimum in Liguria, odore aromatico & guſtu acre. *Anneſon*, vt Græci dicunt ſiue vt Latini anneſum, herba, omnibus cognita, acerrimè feruens. *Coriandrum* ex Græco nomine ſumptum, quod illi κορίαννον vocant. Cuius ſemen in dulci vino datum, proniores reddit in venerem, ſi ſupra modū dederis, amentiam nutrit. Canos etiam ex coriandro infici traditum eſt. *Ruta* dicta, quòd ſit feruentiſſima. Cuius altera agreſtis atque virtute acrior, ſed vtraque feruētiſſima comprobatur. Hanc venenis repugnare muſtelæ docēt, quæ dum cum ſerpente dimicauerint, cibo eius armantur. *Inula* quam ruſtici alam vocant, radice aromatica, odoris ſummi, leui acrimonia. *Menta*, genus herbæ odoriferæ, huius genera ſex.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XVIII.

CAPITA LIBRI DECIMIOCTAVI.

1 *De bellis.*
2 *De triumphis.*
3 *De ſignis.*
4 *De buccinis.*
5 *De armis.*
6 *De gladijs.*
7 *De haſtis.*
8 *De ſagittis.*
9 *De pharetris.*
10 *De fundis.*
11 *De ariete.*
12 *De clypeis.*
13 *De loricis.*
14 *De galeis.*
15 *De foro.*
16 *De ſpectaculis.*
17 *De ludo gymnico.*
18 *De generibus gymnicorum.*
19 *De ſaltu.*
20 *De curſu.*
21 *De actu agonum.*
22 *De virtute.*
23 *De luctatione.*
24 *De palaſtra.*
25 *De agone.*
26 *De generibus agonum.*
27 *De ludis Circenſibus.*
28 *De circo.*
29 *De ornamentis Circi.*
30 *De metis.*
31 *De obeliſco.*
32 *De carceribus.*
3 *De aurigis.*
4 *De quadrigis.*
5 *De curru.*
36 *De equis quibus currunt.*
37 *De ſeptem ſpacijs.*
38 *De equitibus.*
39 *De deſultoribus.*
40 *De peditibus.*
41 *De coloribus equorum.*
42 *De theatro.*
43 *De ſcena.*
44 *De orciſtra.*
45 *De tragœdis.*
46 *De comœdis.*
47 *De themelicis.*
48 *De hiſtrionibus.*
49 *De mimis.*
50 *De ſaltatoribus.*
51 *Quid pro patrono agatur.*
52 *De amphitheatro.*
53 *De ludo equeſtri.*
54 *De retiarijs.*
55 *De ſecutoribus.*
56 *De laqueatoribus.*
57 *De velitibus.*
58 *De ferali certamine.*
59 *De horum execratione.*
60 *De alea.*
61 *De pyrgis.*
62 *De calculis teſſerarum.*
63 *De teſſeris.*
64 *De figuris aleæ.*
65 *De vocabulis.*
66 *De iactu teſſerarum.*
67 *De calculorum motu.*
68 *De interdictione aleæ.*
69 *De pila.*

De bellis.

De bellis. CAP. I.

PRIMVS bella intulit *Ninus* Aſſyriorum rex. Ipſe enim finibus ſuis nequaquã contentus, humanæ ſocietatis fœdus irrumpens, exercitus ducere, aliena vaſtare, liberos populos aut trucidare, aut ſubiicere, vniuerſámque Aſiam vſq; ad Libyæ fines noua ſeruitute perdomuit. Hinc etiam ſtuduit orbis in mutuo ſanguine graſſari alterna cæde. *Quatuor* autem ſunt *genera bellorum*, id eſt iuſtum, iniuſtum, ciuile & pluſquam ciuile. *Iuſtum* bellum eſt, quod ex prædicto geritur de rebus repetitis, aut propulſandorum hoſtiũ cauſa. *Iniuſtum* bellum eſt quod de furore, non de legitima ratione initur. De quo in republica dicit Cicero: Illa iniuſta bella ſunt, quæ ſunt ſine cauſa ſuſcepta. Nam extra vlciſcẽdi aut propulſandorum hoſtium cauſam, bellum iuſtum geri nullum poteſt. Et hoc idẽ Tullius paruis interiectis ſubdidit: Nullum bellum iuſtum habetur, niſi denuntiatum, niſi indictum, niſi de repetitis rebus. *Ciuile* bellum eſt inter ciues orta ſeditio & concitatio tumultus, ſicut inter Syllam & Marium, qui bellum ciuile inuicem in vna gente geſſerunt. *Plus quàm ciuile* bellum eſt, vbi non ſolum ciues concertant, ſed & cognati: quale actum eſt inter Cęſarem & Pompeium, quando gener & ſocer inuicem dimicauerunt. Siquidem in hac pugna frater cum fratre dimicauit: & pater aduerſus filium arma portauit. Lucanus: In fratrem ceciderunt præmia fratris. Item, Cui cer uix cæſa parentis Cederet. *Bella* itaque dicuntur *interna, externa, ſeruilia, ſocialia, piratica.* Nã *piratica* bella ſunt ſparſa latronum manus per maria myoparonibus, leuibus & fugacibus, non ſolùm nauium commeatus, ſed etiam inſulas prouinciáſque vaſtantibus. Quos primùm Cneus Pompeius poſt multam vaſtationem quam terra maríque diu egerat, mira celeritate cõpreſſit ac ſuperauit. Sicut autem bellum vocatur, quod contra hoſtes agitur: ita *tumultus* qui ciuili ſeditione concitatur. Nã ſeditio eſt diſſenſio ciuium: dicta quòd ſeorſum alij ad alios eant. Alij æſtimant *diſſenſionem* animorum ſeditionem vocari, quã Græci *διάστασιν* vocant. Quo autem differat vtrũque Cicero docet: Poteſt enim, inquit, eſſe bellum vt tumultus non ſit. Tumultus autem eſſe ſine bello non poteſt. Quid eſt enim tumultus, niſi perturbatio tãto vt maior timor oriatur? Vnde etiam dictus tumultus quaſi timor multus. Grauior autem eſt tumultus, quàm bellum. Nam in bello vocationes valent, in tumultu non valent. Differt autem *bellum, pugna & prælium.* Nam *bellum* vniuerſum dicitur, vt Punicum. Huius partes ſunt pugnæ, vt Cannenſis, Trimenſis. Rurſum in vna pugna ſunt multa prælia. Aliud enim in cornibus, aliud in media, aliud in extrema acie geritur. Bellum igitur eſt totum: *pugna* vnius diei, prælium pars pugnæ eſt. *Bellum* antea *duellum* vocatum, eò quòd duæ ſint partes dimicantium, vel quòd alterum faciat victorem, alterum victum. Poſtea detracta litera d, & mutata u in b, dictum eſt bellum. Alij per antiphraſin putant bellum, quòd ſit horridum: vnde eſt illud, Bella horrida bella, cùm bellum contrà ſit peſſimum. *Prælia* dicuntur à premendo, hoſtis hoſtem. Vnde & præla, ligna quibus vua premitur. *Pugna* vocata, eò quòd initiò vſus fuiſſet in bello pugnis contendere, vel quia primò bellum pugnis incipiebant. Vnde etiam pugna duorum eſt aliquando ſine ferro. Quatuor autem in bello aguntur. *Pugna, fuga, victoria, pax.* *Pacis* vocabulum videtur à pacto ſumptum. Poſterius autem pax accipitur, fœdus primùm initur. *Fœdus* eſt pax, quæ fit inter dimicantes, vel fide, vel à fecialibus, id eſt, ſacerdotibus dictum. Per ipſos enim fiebant fœdera, ſicut per ſeculares bella. Alij fœdera dicta putant à porca fœdè & crudeliter occiſa, cuius mors optabatur ei qui à pace reſiliſſet. Virgilius: Et cæſa iungebant fœdera porca. Fœderis partes induciæ. Et dictæ, quaſi in dies ocia.

De triumphis. CAP. II.

OMne regnum ſæculi huius bellis quæritur, victoriis propagatur. *Victoria* dicta, quòd vi, id eſt, virtute adipiſcitur. Hoc eſt enim ius gentium, vim vi expellere. Nam turpis eſt dolo quæſita victoria. Certa autem victoria eſt vel occiſio hoſtis, vel expoliatio, vel vtrunque. Non eſt autem iocunda victoria, quæ per immenſa detrimenta contingit. Et hoc eſt quod laudat Saluſtius, duces victoriam incruento exercitu deportaſſe. *Pompa* dicta eſt Græca ſignificatione, ἀπὸ τοῦ πομπεύειν, hoc eſt, publicè oſtentare. Præcedit autem victoria pompam, ideo quòd ituris ad hoc certamen primum eſt victoriæ votum. *Trophæum* dictum ἀπὸ τῆς τροπῆς. i. conuerſione hoſtis & fuga. Nam ab eo quòd hoſtem quis fugaſſet merebatur trophęum: quòd occidiſſet triumphum, qui dictus eſt ἀπὸ τῆς θριάμβης, id eſt, ab exultatione. Plenæ enim victoriæ *triumphus* debetur: ſemiplenæ *trophæum*, quia nondum plenam eſt conſecutus victoriam. Non enim obtinuit, ſed fugauit exercitum. Hæc tamen nomina ſcriptores confundunt. Tranquillus autem triumphum Latinè dicit potius appellatum, quòd is qui triumphans vrbem ingrederetur, tripartito iudicio hono-

ratetur. Nam primùm de triumpho duci concedendo exercitum iudicare ſolitum erat: ſecundò ſenatum: tertiò populum. ¶Erat autem apud Romanos mos, vt triumphãtes quadrigis veherentur: ex illo quòd ſoliti ſunt priores duces hoc habitu bella inire. Quicunque autem in conflictu viciſſent, *palmis aure* coronabantur, quia palma ſtimulos habet. *a* Qui verò ſine conflictu fugientem proſtraſſet: *laurea*, eo quòd hæc arbor ſine ſpinis eſt. Namque & purpuream & palmatam togam triumphantes induebantur, & ſcorpionem cum ſceptro in manu gerebant ad imitationem victoriæ Scipionis: licet & ſcipio baculus ſit quo homines innituntur. Vnde & ille primus Cornelius Scipio appellatus eſt, quia in foro pater eius cæcus innixus eo ambulabat. Super ſcipionem autem aquila ſedebat ob indicium quod per victoriam quaſi ad ſupernam magnitudinem accederent. Inde & colore ruſo perliniebantur, quaſi imitarentur diuini ignis effigiem. Quod verò à carnifice contingebantur, id erat indicio, vt ad tantum faſtigium euecti mediocritatis humanæ commouerentur. ¶Duobus autem generibus deletur exercitus, aut *internecione*, aut *diſperſione*. Saluſtius, Hoſtes, inquit, aut oppreſſi aut dilapſi forent. Sic & vtrumque Virgilius. *Internecione*, vt: Submerſáſque obrue puppes. *Diſperſione*, vt: Aut age diuerſos & diſiice corpora ponto. Expolia, hoſtium præda: manubiæ, exuuiæ partes. *Præda* à prædando vocata. *Manubiæ* eo quòd manibus detrahuntur. Hæ & *exuuiæ* ab exuendo dictæ, quia exuuntur. Hæ & *partes* à pari diuiſione pro perſonarum qualitate, & laborum iuſta diuiſione. *Expolia* autem à palliis, quaſi expallia: victis enim detrahuntur.

De ſignis. CAP. III.

SIgna bellorum dicuntur, quòd ex iis exercitus & pugnandi & victoriæ receptui accipit ſymbolon. Nam aut per vocem tubæ, aut per ſymbolon admonetur exercitus legionum. *Principalia ſigna* aquilæ, dracones & pilæ. *Aquila* ideo quòd eadem auis Iouis in armis auſpicio fuerit. Nam dum idem Iouis aduerſus Titanos proficiſceretur, aquilam ei in auſpicio apparuiſſe ferũt, quam ille pro indicio victoriæ acceptam tutelæ ſuæ auſpicatus, eam legioni ſignum dedit: quo factum eſt, vt deinceps militum ſignis committeretur. Cuius Lucanus meminit dicens: Signa pares aquilas & pila minantia pilis. *Draconum ſigna* ab Apolline morte Pythoni, ſerpentis inchoata eſt. Dehinc à Græcis & Romanis in bello geſtari cœperunt. *Pilam* in ſigno conſtituiſſe fertur Auguſtus, propter nationes ſibi in cuncto orbe ſubiectas, vt magis figuram orbis oſtenderet. *Vexillum* & ipſum ſignum bellicum, tractum nomen habens à veli diminutione, quaſi velillum. Sub Romulo autem faſciculos fœni, pro vexillis milites habuerunt. Hinc & *manipuli* appellantur. *Manipulos* enim dicimus faſces fœni, quòd manum impleant. Cætera ſigna diuerſis prælata agminibus ſecundum militarem conſuetudinem exiſtunt, per quæ exercitus permixtionem præliorum agnoſceret.

De bucinis. CAP. IIII.

BVcina eſt, qua ſignum datur in hoſte dicta à voce, quaſi vocina. Nam pagani agreſtéſque ad omnem vſum bucina ad compita vocabantur. Propriè ergo hoc agreſtibus ſignum fuit. de qua Perſius: Bucina iam priſcos cogebat ad arma Quirites. Huius clangor bucinum dicitur. *Tubam* Tyrrheni primùm inuenerunt. vnde Virgilius: Tyrrhenúſque tubæ mugire per æthera clangor. Hanc enim à Tyrrhenis prædonibus excogitatam dicunt, cùm diſperſi circa maritimas oras non facilè ad quamque prædæ occaſionem voce aut bucina conuocarentur, vento plerumque obſtrepente. Hinc poſtea bellicis certaminibus adhibita eſt ad denuncianda ſigna bellorum, vt vbi exaudiri præco pro tumultu non poterat, ſonitus tubæ clangentis attingeret. Tuba autem dicta quaſi toſa, id eſt, caua. Item tuba, quaſi tibia. Inter tubam autem & bucinam veteres diſcernebant. Nam *bucina* inſonans ſolicitudinem ad bella denunciabat. Virgilius: Qua buccina ſignum Dira dedit. *Tuba* autem prælia indicabat, vt: At tuba terribilem ſonitum dedit ære canoro. Cuius ſonitus varius eſt. Nam interdum canitur vt bella committantur: interdum vt inſequantur eos qui fugiunt: interdum receptui. Nam receptus dicitur, quò ſe exercitus recipit. vnde & ſigna receptui canere dicuntur. *Claſſica* ſunt cornua quæ conuocandi cauſa, erant facta, & à calando claſſica dicebantur. de quibus Virgilius: Claſſica námque ſonant. Apud Amazonas autem non tuba ſicut à regibus: ſed à regina ſiſtro vocabatur fœminarum exercitus.

De armis. CAP. V.

ARma generaliter omnium rerum inſtrumenta ſunt: vnde & vbi reponuntur armaria dicta ſunt. Item arma & tela omnium generũ, ſed arma ſũt quibus ipſi tuemur, tela quæ emittimus. Nã arma duplicia, id eſt, quibus percutimus, vel quib. tegimur. *Arma* autẽ propriè dicta ſunt, eo quòd armos tegunt. Nã arma

arma

arma vel ab armis dicũtur, id eſt, humeris, vt: --Latos huic haſta per armos Acta tremit --. vel ἀπὸ τοῦ ἄρεος, id eſt, à Marte.

De gladijs. CAP. VI.

GLadius generaliter dicitur enſis in prælio, ſed enſis ferrum tantùm: gladius verò totus. Propriè autem appellatus gladius, quia gulam diuidit, id eſt, ceruicem deſecat. ad hoc enim eſt factus: nam cætera membra ſecuribus cæduntur, collum gladio tantùm. *Acies* autem gladij ab acumine dicta eſt. *Capulus* vocatur, vel quia caput eſt gladij, vel quia ibi capitur vt teneatur. Nam alibi acies ferri non ſinit. Mucro non tantùm gladij eſt, ſed & cuiuſlibet teli acumen: dictus à longitudine. Nam μακρὸν Græci longum dicunt: hinc & machera. *Machera* autem eſt gladius longus ab vna parte acutus. *Framea* verò gladius ex vtraq; parte acutus, quam vulgo ſpatam vocant. Ipſa eſt & *romphæa*. Framea autem dicta, quòd ferrea eſt. Nam ſicut ferramẽtum ſic framea dicitur, ac proinde omnis gladius framea. *Spata* à paſſione dicitur verbo Græco, quoniam παθεῖν Græcè dicitur pati: vnde & patior & patitur dicimus. Alij ſpatam Latinè autumant dictum, eo quòd ſpacioſa ſit, id eſt, lata & ampla. Vnde & *ſpatula* in pecoribus. *Semiſpatium* gladius eſt a media longitudine ſpatæ appellatus, non vt imprudens vulgus dicit, ſine ſpacio, dum ſagitta velocior ſit. *Pugio* à pungendo & transfigendo vocatur. Eſt enim gladius paruus bis acutus lateri adhærens. Item & clunabulũ dictum, quòd religetur ad clunem. *Chelidoniacus* gladius ferrum eſt latum: cuius duplex mucro ad biſurcus in modum caudæ hirundineæ formatur: vnde & chelidoniacus dicitur. *Sica* à ſecando dicta eſt. Eſt enim gladius breuis, quo maximè vtuntur qui apud Italos latrocinia exercent, à quo & ſicarij dicti ſunt. Tranquillus autem dicit: Dũ cuiuſdam gladiatoris in ludũ emiſſi gladius curuatus fuiſſet ex acie recta: procurrit vnus ad eum corrigendum, túmque à pugnante reſponſum eſt, ſica pugnabo: inde ſicę nomen datum eſt. *Secures* ſigna ſunt quæ ante conſules ferebãtur, ne aut vſum perderent belli, aut vacantes ocio aſpectum amitterent gladiorũ. Quas & Hiſpani ab vſu Francorum per deriuationem *Franciſcas* vocant.

De haſtis. CAP. VII.

HAſta eſt contus cum ferro: cuius dimidiũ tiuum facit haſtile. Nomen autem haſta ab aſtu ſumpſit: vnde & aſtutia. *Contus* ferrum non habet: ſed tantùm cuſpide acuta eſt. Virgilius: Ferratáſque trudes & acuta cuſpide contos. Contus autem, quaſi conitus. Eſt enim conitus acuta rotunditas. *Trudes* amites ſunt cum lunato ferro, quæ Gręci apluſtria dicunt. Trudes autẽ dicũtur ab eo quòd trudunt & detrudunt. Virgilius: Ferratáſque trudes---. *Venabula* dicta, quaſi venatui habilia. Excipia, quia venientem excipiunt, quaſi excipiabilia. Excipiũt enim apros, expectántque leones, intrãt vrſos, ſit tantùm firma manus. *Lancea* eſt haſta, amentum habens in medio: dicta autem lancea, quia æqua lance, id eſt, æquali amento põderata vibratur. *Amentum* vinculum eſt iaculorum haſtilium, quod medijs haſtis aptatur. Et inde amentum, quo media haſta religatur, vt ſcil. iaculetur. *Claua* eſt, qualis fuit Herculis, dicta quòd ſit clauis ferreis inuicem religata, & eſt cubito ſemis facta in longitudine. Hæc & *cateia*, quam Horatius *caiam* dicit. Eſt enim genus gallici teli ex materia quàm maximè lẽta, quæ iactu quidem non longè propter grauitatẽ euolat: ſed quò peruenit, vi nimia perfringit: quòd ſi ab artifice mittatur, rurſum redit ad eũ qui miſit. Huius meminit Virgilius dicens: Teutonico ritu ſoliti torquere cateias. Vnde & eos Hiſpani & Galli, teutones vocant. *Falarica* eſt telum ingens torno factum, habens ferrum cubitale, & rotũditatem de plumbo in modum ſpheræ in ipſa ſummitate. Dicitur etiam & ignem habere affixum. Hoc autem telo pugnatur de turribus, quas phalas dici manifeſtũ eſt. Iuuenalis: Conſulis ante phalas delphinorúmque columnas. A phalis igitur dicta eſt *phalarica*: ſicut à muro muralis. Sanè phalaricam Lucanus dicit neruis mitti tortilibus, & quadam machina, vt: -Nunc vibrata phalerica neruis. Virgilius verò ait, Turnum manu phalaricam iaculaſſe. *Pila* ſunt arma iaculorum atque telorum, à torquendo vel emittẽdo vocata. De quibus Lucan⁹: Signa paréſque aquilas & pila minantia pilis. Cuius ſingulare pilum dicitur. *Telum* vocatur ſecundum Gręcam etymologiam, ἀπὸ τοῦ τηλόθεν, quicquid lõgè iaci poteſt: quanquam abuſiuè dicatur & gladius, vt eſt illud: At non hoc telum mea quod vi dextera verſat. Propriè autem telum à longitudine dicitur. Vnde & *muſtella* dicitur, quòd longior ſit quàm mus. *Cuſpis*, haſtile amentatum, à ceſpite dicta, quod eſt virgultũ. Virgilius, Et paſtoralẽ præfixa cuſpide myrtum. Propriè autem cuſpis eſt poſterior pars haſtæ.

De ſagittis. CAP. VIII.

SAgitta à ſagaci iactu, id eſt, veloci ictu vocata. Pennis enim fertur quaſi auis, vt celeriter mors percurrat ad hominũ. His primũ Cretenſes vſi ſunt: quibus pennæ ideo, vt diximus, agglutinantur, vt leues ſint & peruolent ſcutatos. *Spicula* ſunt ſagittæ vel lanceæ breues, ab ſpicarum ſpecie nuncupatæ.

Scorpio eſt ſagitta venenata arcu vel tormentis excuſſa. Quæ dum ad hominem venerit, virus quod figit infundit: vnde & ſcorpio nomen accepit.

De pharetris. CAP. IX.

PHaretra ſagittarum theca, à ferendo iacula dicta, ſicut & *feretrum*, vbi funus defertur: quæ ideo etymologiam communem habent, quia pharetra mortem, feretrũ mortuum portat. *Coriti* propriè ſunt arcuum thecæ: ſicut ſagittarum *pharetra*. *Vagina* appellatur, eo quòd in ea mucro vel gladius baiuletur. *Theca* ab eo quòd aliquid receptum tegat: c litera pro g poſita. Alij Græco nomine thecam vocari aſſerunt, quòd ibi reponatur aliquid. Inde *bibliotheca* librorum repoſitio dicitur. *Dolones* ſunt vaginæ ligneæ, inter quas latet pugio ſub baculi ſpecie. Dolones autem à dolo dicti ſunt, quòd fallant & decipiant ferro cùm ſpeciem præferant ligni. Hos vulgus Græco nomine *oxos* vocat, id eſt, acutos. Vnde & apud medicos acutus morbus ὀξεῖα vocatur. *Arcus* vocatur, eo quòd arceat aduerſarium. Inde & *arces* dicuntur, à quibus arcentur hoſtes. Item *arcus* ob ſpeciem, quòd ſint curuati artius.

De fundis. CAP. X.

FVnda dicta, eo quòd ex eo fundantur lapides, id eſt emittantur. *Baliſta* genus tormenti ab emittendo iacula dicta. βάλλειν enim Græcè mittere dicitur. Torquetur enim verbere neruorum, & magna vi iacit aut haſtas aut ſaxa. Inde, & *fundibalus*, quaſi fundens & emittens. Contra baliſtam *teſtudo* valet. Series enim fit armorum vmbonibus inter ſe collectis.

De ariete. CAP. XI.

ARieti nomen ſpecies dedit, eo quòd cum impetu impingit murum in modum arietum pugnantium. Validæ enim ac nodoſæ arboris caput ferro veſtitur, eáque ſuſpenſa finibus multorum manu ad murum impellitur: deinde retrorſum ducta impetu maiore deſtinatur: ſicque crebris ictibus concuſſum muri latus cedit, cauatúmque irrumpit, ac feneſtram facit. Contra impulſum arietis remedium eſt *ſaccus paleis plenus*: & in eum locum demiſſus, quò aries percutit. Laxo enim ſaccorum ſinu ictus arietis illiſus mollitur. Duriora enim mollioribus facilius cedunt. *Plutei* ſunt crates corio crudo intextæ, quæ in opere faciendo hoſti obiiciuntur. *Muſculus* cuniculo ſimilis eſt, quo murus perfoditur, ex quo & appellatur, quaſi muruſculus.

De clypeis. CAP. XII.

CLypeus eſt ſcutum maius, dictus ab eo quòd cleper, id eſt, cælet corpus, periculiſque ſubducat, ἀπὸ τοῦ κλέπτειν. Oppoſitus enim ſua defenſione ab haſtis & iaculis corpus munit. Clypeus autem peditum eſt, ſcutũ equitum. *Scutum* appellatum, eo quòd à ſe excutiat telorum ictum. Vt enim telis reſiſtatur clypeus antefertur. *Vmbo* ſcuti pars media eſt, quaſi vmbilicus. *Ancile* vocatur ſcutum breue & rotundum: de quo Virgilius: —Leua ancile gerebat. Et ancile dictum ab anciſione, quòd ſit ab omni parte veluti anciſum & rotundum. Ouidius: Idque ancile vocāt quod ab omni parte reciſum. Quémque notes oculis angulus omnis abeſt. *Pelta* ſcutum breuiſſimum in modum lunæ mediæ. Cuius meminit liber Regum: Fecit rex Salomon ducenta ſcuta de auro puro & trecentas peltas ex auro probato. *Scetra* ſcutum loreum ſine ligno, quo vtuntur Afri & Mauri, de quo Poeta: Leuam ſcetra tegit—. *Parma* leuia arma, quaſi paruus clypeus. Dicitur autem & *teſtudo* ſcutum. Nam in modum teſtudinis fit clypeus. Eſt & *teſtudo* ſcutorum connexio curuata in teſtudinis more. Námque in armorum generibus milites etiam ab animalibus nomina ſumunt, vt aries. Et Saluſtius, In modum, inquit, ericij militaris.

De loricis. CAP. XIII.

LOrica vocatur, eo quòd loris careat: ſolis enim circulis ferreis contexta eſt. *Squama* eſt lorica ferrea ex laminis ferreis aut æreis concatenata in modum ſquamarum piſcis, & ex ipſo ſplendore ſquamarum & ſimilitudine nuncupata eſt. De ciliciis autem & poliuntur & teguntur loricæ.

De galeis. CAP. XIIII.

CAſſis de lamina eſt: *galea* de corio. Nam *galeros* corium dicitur. *Caſſidem* autem à Tuſcis nominatam dicũt. Illi enim galeam *caſſim* nominant: credo à capite. *Apex* eſt, quod in ſumma galea eminet, quo figitur criſta, quam Græci κῶνον vocant. Nam *conus* eſt curuata, quæ in galea prominet, & ſupra quam criſtæ ſunt.

De foro. CAP. XV.

FOrum exercendarum litium locus, à fando dictum. Qui locus & *Proroſtra* vocatur ab eo quòd ex bello Punico captis nauibus Carthaginenſium roſtra ablata ſunt, & in foro Romano præfixa, vt eſſent huius inſigne victoriæ. Conſtat autem forum cauſa, lege,

ſa, lege, & iudice. *Cauſa* vocatur à caſu quo euenit. Eſt enim materia & origo negocij: necdum diſcuſſionis examine patefacta: quæ dum præponitur cauſa eſt, dum diſcutitur iudicium eſt, dum finitur iuſtitia. Vocatum autem *iudicium* quaſi iuriſdictio, & iuſtitia, quaſi iuris ſtatus. Iudicium autem prius *inquiſitio* vocabatur. Vnde & actores iudiciorum & præpoſitos *quæſtores* vel quæſitores vocamus. *Negocium* multa ſignificat, modò actum alicuius, cui eſt contrarium ocium: modò actionem cauſæ, quod eſt iurgium litis. Et dictum negocium, quaſi nec ocium, id eſt, ſine ocio. *Negocium* autem eſt in cauſis, *negociatio* in cōmerciis dicitur, vbi aliquid datur vt maiora lucrentur. *Iurgium* dictum, quaſi iuris garrium, eò quòd qui cauſam dicunt, iure diſceptent. *Lis* à contentione limitis prius nomen ſumpſit. De quo Virgilius: Limes erat poſitus litem vt diſcerneret agri. *Cauſa* aut argumento aut probatione conſtat. *Argumentum* nunquam teſtibus, nunquam tabulis dat probationem, ſed ſola inueſtigatione inuenit veritatem: vnde & dictum argumentum, id eſt, argutum inuentum. *Probatio* autem teſtibus & fide tabularum cōſtat. ¶ In omni autem iudicio ſex perſonæ quæruntur, iudex, accuſator, reus, & tres teſtes. *Iudex* dictus, quaſi ius dicens populo, ſiue quòd iure diſceptet. Iure autem diſceptare eſt iuſtè iudicare. Non eſt autem iudex, ſi non eſt in eo iuſtitia. *Accuſator* vocatus, quaſi adcauſator, quia ad cauſam vocat eum quem appellat. *Reus* à re qua petitur nuncupatus, quia quamuis ſceleris conſcius non ſit: reus tamen dicitur quandiu in iudicio pro re aliqua petitur. ¶ Teſtes antiquitus *ſuperſtites* dicebantur, eò quòd ſuper ſtatum cauſæ proferebantur. Nūc parte ablata nominis, *teſtes* vocantur. *Teſtis* autem conſideratur: conditione, natura & vita. *Conditione*, ſi liber non ſeruus. Nam ſæpe ſeruus metu dominantis teſtimonium ſupprimit veritatis. *Natura*, ſi vir, non fœmina: *Vita*, ſi innocens & integer actu. Nam ſi vita bona defuerit, fide carebit. Non enim poteſt iuſticia cū ſcelerato habere ſocietatē. ¶ *Duo* ſunt autem *genera teſtium*: aut dicendo id quod viderunt, aut proferendo id quod audierunt. *Duobus* autem *modis teſtes delinquunt* cùm aut falſa promunt, aut vera ſilentio obtegunt.

De ſpectaculis. CAP. XVI.

SPectacula, vt opinor, generaliter nominantur voluptates, quæ non per ſemetipſa inquinant, ſed per ea quæ illic geruntur. Dicta autem ſpectacula, eo quòd hominibus publica ibi præbeatur inſpectio. Hæc & *lubrica* nuncupata, quòd in ludis gerantur aut in ſcenis. *Ludorum* origo traditur: Lydiis ex Aſia tranſeuntes in Hetruria cōſederunt duce Tyrrheno, qui fratri ſuo ſucceſſerat in regno. Contentione ergo in Hetruria inter cæteros ritus ſuperſtitionum ſuarum, ſpectacula quoque religionis nomine inſtituerunt. Inde Romani accerſitos artifices mutuati ſunt, & inde *ludi* à Lydiis vocati ſunt. Varro autem dicit ludos à luſo vocatos, quòd iuuenes per dies feſtos ſolebant ludi exultatione delectare populum. Vnde & eum luſum iuuenum & diebus feſtis & templis & religionibus reputant. Nihil iam de cauſa vocabuli, dum rei cauſa idololatria ſit. Vnde & promiſcuè ludi, *Liberalia* vocabantur, ob honorem Liberi patris. Ob hoc deſpicienda eſt originis macula, ne bonum æſtimes, quòd initium à malo accepit. *Ludus* autem *gymnicus* eſt aut *circenſis*, aut *gladiatorius*, aut *ſcenicus*.

De ludo Gymnico. CAP. XVII.

GYmnicus ludus eſt velocitatis ac virium gloria. Cuius locus *gymnaſium* dicitur, vbi exercentur athletæ, & curſorum velocitas comprobatur. Hinc accidit vt omniū propè artium exercitia *gymnaſia* dicantur. Antea enim in locis certantes cincti erant ne nudarentur: poſt relaxato cingulo repentè proſtratus & exanimatus eſt quidam curſor. Quare ex conſilij decreto tunc *archon Hippomenes*, vt nudi deinceps omnes exercitarentur permiſit. Ex illo gymnaſium dictum eſt, quòd iuuenes nudi exercentur in campo, vbi ſola tantùm pudenda operiuntur.

De generibus gymnicorum. CAP. XVIII.

GEnera gymnicorum quinque: ſaltus, curſus, iactus, virtus atque luctatio. Vnde ferunt quendam regem tot filios adoleſcentes habentem: totidem generibus de regno iuſſiſſe contendere.

De ſaltu. CAP. XIX.

SAltus dictus, quaſi exilire in altum. Eſt enim ſaltus altius exilire, vel longius.

De curſu. CAP. XX.

CVrſus à velocitate crurum vocatur. Eſt enim curſus celeritas pedum.

De iactu. CAP. XXI.

IActus dictus à iaciendo. Vnde & piſcatorium rete iaculum dicitur. Huic arti vſus eſt arreptos lapides procul ferire, haſtas pondere librato iacere, ſagittas arcu emittere.

De virtute. CAP. XXII.

VIrtus eſt immenſitas virium in labore & pondere corporis.

De luctatione. CAP. XXIII.

LVctatio à laterum cõplexu vocatur: quibus cominus certantes inuitẽt qui Græca appellatione athletæ vocantur. Locus autem luctationis *palæſtra* dicitur.

De palæſtra. CAP. XXIIII.

PAlæſtram autem vel ἀπὸ τῆς πάλης, id eſt à luctatione, vel ἀπὸ τοῦ πάλλειν, id eſt à motu ruinæ fortis nominatam dicunt. ſcilicet, quòd in luctando cùm medios arripiat, ferè quatiunt, idque apud Græcos πάλλειν ocatur. Quidam opinantur artem luctandi vrſorum contentione monſtratam. Námque inter cæteras feras eos ſolos & erigi congreſſos, & ſubſidere celeriter ac reuerti, & modò manibus tentare inuicem, modò complexu abigere ſeſe more luctantium dicunt.

De agone. CAP. XXV.

QVæ Latini certamina, Græci ἀγῶνας vocant à frequentia qua celebrantur. Siquidem & omnem cœtum atque conuentum *agona* dici. alij quòd in circulis, & quaſi agonijs, id eſt ſine angulo locis ederentur, nuncupatos agonas putant.

De generibus agonum. CAP. XXVI.

AGonum genera fuiſſe: immẽſitas virium, curſus celeritas, ſagittandi peritia, ſtandi patientia: ad citharam quoque vel tibias incedendi geſtus: de moribus quoque, de forma, de cantandi modulatione, terreſtris quoque belli & naualis prælij, perpetiendorúmque ſuppliciorum certamina.

De ludis Circenſibus. CAP. XXVII.

LVdi Circenſes ſacrorum cauſa ac deorum gentilium celebrationibus inſtituti ſunt. Vnde & qui eos ſpectant dæmonum cultibus inſeruire videntur. Nam res equeſtris antea ſimplex agebatur, & vtique communis vſus reatus non erat: ſed cùm ad ludos coactus eſt naturalis vſus, ad dęmoniorum cultum tranſlatus eſt. Itaque & Caſtori & Polluci deputantur hæ ſpecies: quibus equos à Mercurio diſtributos hiſtoriæ docent. ſed & Neptuno equeſtris ludus eſt, quem Græci ἵππιον vocãt: ſed & Marti & Ioui in ludis equi ſunt conſecrati, & ipſi quadrigis præſunt. Circenſes autem ludi ideo dicti, vel à circumeundo, vel vbi nunc merę ſunt, olim gladij poñebantur, quos quadrigæ circuibant, & inde dicti Circenſes, ab enſibus circa quos currebant. Siquidem in littore circa ripas fluminum curſus agitantes, gladios in ordine in ripę littore ponebant, & erat artis, equum circa pericula torquere. Inde & Circenſes dicti putantur: quaſi circum enſes.

De circo. CAP. XXVIII.

CIrcus Soli principaliter conſecratus eſt à paganis, cuius ædes medio ſpacio & effigies de faſtigio ædis emicat, quod non putauerunt ſub tecto conſecrandum, quem in aperto habent. Eſt autem circus omne illud ſpacium quod circuire equi ſolẽt. Hunc Romani dictum putant à circuitu equorum, eo quòd ibi circum metas equi currant. Græci verò à Circe filia ſolis, quæ patri ſuo hoc genus certaminis inſtituit, aſſerunt nuncupatũ, & ab ea circi appellationem argumentantur. Fuit autem maga & venefica, & ſacerdos dæmonum, in cuius habitu & opere magicæ artes & cultus idololatriæ recognoſcuntur.

De ornamentis circi. CAP. XXIX.

ORnamenta circi, oua, meta, obeliſcus, carcer. *Oua*, honori Caſtoris & Pollucis aſcribunt, qui illos ouo editos credendo de cigno Ioue non erubeſcunt. Fingunt autem Circenſia Romani ad cauſas mundi referri: vt ſub hac ſpecie ſuperſtitiones vanitatum ſuarum excuſent.

De metis. CAP. XXX.

MEtarum quippe appellatione propriè terminum ac finem mundi deſignare volunt, ab eo quòd aliquis emenſus finis eſt, ſiue ad teſtimonium orientis occidentiſque ſolis.

De obeliſco. CAP. XXXI.

OBeliſcum Meſpres rex Ægypti primus feciſſe fertur tali ex cauſa. Cùm quodã tempore Nilus vehementi inundatione Ægyptum nocuiſſet: indignatus rex tanquam pœnas à flumine exigeret, ſagittam in vndas miſit. Non multo pòſt graui valitudine correptus, lumen amiſit: qui poſt cæcitatem viſu recepto duos obeliſcos Soli conſecrauit. Obeliſcus enim ſagitta dicitur: qui ideo in medio Circo ponitur, quia per medium mundũ ſol currit. Medio autẽ ſpacio ab vtraq; meta conſtitutus obeliſcus, faſtigiũ ſummitatémq; cœli ſignificat: cum ſol ab vtroque ſpacio medio

horarum

horarum diſcrimine tranſcendit. Summo obeliſco ſuperpoſitum eſt quoddam auratum in modum flammæ formatum, quoniam ſol plurimum caloris atque ignis habet.

De carceribus. CAP. XXXII.

IN Circo vnde emittuntur equi *carceres* dixerunt, ab ea re qua & ille carcer qui eſt in ciuitate: quòd, vt ibi homines damnati atque incluſi, ita hîc equi coercentur, ne exeant antequam ſignum emittant.

De aurigis. CAP. XXXIII.

ARs Circi auriga & currus, equites vel perdites. *Auriga* propriè dictus, quòd currum agat, ſiue quòd feriat iunctos equos. Nam haurit, ferit dicimus, vt, Latus haurit apertum. Ipſe eſt & agitator, id eſt verberator ab agendo dictus. Aurigæ autem duobus coloribus ſunt: quibus ſpeciem idololatriæ veſtiunt. Nam *praſinus* terræ, *venetus* cælo & mari a paganis dicatus eſt.

De quadrigis. CAP. XXXIV.

ERicthonius autem qui regnauit Athenis primus quatuor equos iunxiſſe fertur, ſicut Virgilius autor eſt dicens, Primus Ericthonius currus & quatuor auſus Iungere equos, rapidiſque rotis inſiſtere victor. Fuit autem Mineruæ & Vulcani filius de caduca in terram libidine, vt fabulæ ferunt procreatus, portentum dæmoniacum, imò diabolus qui primò Iunoni currum dedicauit. Tali autore quadrigæ productæ ſunt.

De curru. CAP. XXXV.

CVrrus à curſu dictus, vel quia rotas videtur habere multas, vnde & carrum quaſi currum. Quadrigarum verò currus duplici temone olim erant, perpetuóque, & qui omnibus equis iniiceretur. Iugo primus Ciriſtenes Sicionius tantùm medios iugauit, eóſq; ſingulos ex vtraque parte ſimplici vinculo applicuit, quos Græci *enexoeiegus* Latini *funarios* vocant, à genere vinculi quo prius alligabantur.

De equis quibus currimus. CAP. XXXVI.

QVadrigæ & *bigæ, trigæ*, & *ſeiugæ* ab equorum numero & iugo dictæ. Ex quibus *quadrigas* ſoli: *bigas* lunæ, & *trigas* inferis, *ſeiugas* Ioui: deſultores lucifero, & heſpero conſecrauerunt. *Quadrigas* ideò ſoli iungunt, quia per quatuor tempora annus vertitur, ver & æſtatem, autumnum & hyemem. *Bigas*, lunæ quoniam gemino curſu cum ſole contendit, ſiue quia & nocte videtur & die. Iungunt enim vnum equum nigrum, alterum candidum. *Trigas* diis inferis, quia hi per tres ætates homines ad ſe rapiunt, id eſt, per infantiã, iuuentutem, atque ſenectam. *Seiuga* maximus currus currit Ioui, propter quòd maximum deorum ſuorum eum eſſe credũt. Ideo autem rotis quadrigas currere dicunt, ſiue quia mundus iſte circuli ſui celeritate tranſcurrit, ſiue propter ſolem, quia volubili ambitu rotat, ſicut ait Ennius, Inde patefecit radiis rota candida cœlum.

De ſeptem ſpatiis. CAP. XXXVII.

SEptem ſpacia quadrigæ currunt referentes hoc ad curſum ſeptem ſtellarum quibus mundum regi dicunt, ſiue ad curſum ſeptem dierum potentium, quibus peractis vitæ terminus conſummatur, quorum finis eſt creta, id eſt iudicium.

De equitibus. CAP. XXXVIII.

POrrò *equites ſingulares* ideo currere dicunt, quia ſingulariter vnuſquiſq; curſum vitæ huius peragit atque tranſit, alio tempore ſequens alium: per vnam tamen viam mortalitatis videlicet ad propriam metam mortis.

De deſultoribus. CAP. XXXVIIII.

DEſultores nominati, quòd olim prout quiſque ad finem curſûs venerat deſiliebat, & currebat: ſiue quòd de equo in equum tranſiliebat.

De peditibus. CAP. XL.

PEdites autem aiunt propterea pede currere, quia pedibus curritur mortalitati. Ob hoc à ſuperiore parte curritur ad inferiora, id eſt ab oriente ad occidentem, quia mortales oriuntur & occidũt. Nudi currunt, quia & hominis & ſeculo nullæ reliquiæ ſunt. Recto ſpacio currunt, quia inter vitam & mortem nihil diſtant. Hæc ergo propterea fingũt, vt vanitates ſuas, & ſacrilegia excuſare conentur.

De coloribus equorum. CAP. XLI.

CIrca cauſas quoque elementorum idem gentiles etiam colores equorum iunxerunt: *roſeos* ſoli, id eſt igni: albos aeri: *praſinos* terræ, *venetos* mari aſſimilantes. Item *roſeos* æſtati currere voluerunt, quòd ignei coloris ſint, & cuncta tunc flaueſcant. *Albos* hyemi, quòd ſit glacialis, & frigoribus vniuerſa caneſcant: veri *praſinos* viridi colore, quia tunc pampinus denſatur. Item *roſeos* currere

Marti ſacrauerunt, à quo Romani exoriuntur,& quia vexilla Romanorum cocco decorantur, ſiue quòd Mars gaudeat ſanguine. *Albos* zephiris & ſerenis tempeſtatibus: *praſinos* flori & terræ: *venetos* aquis vel aeri, quia ceruleo ſunt colore: *luteos*, id eſt croceos igni & ſoli: purpureos Iri ſacrauerunt, quem arcũ dicimus, quòd Iris plurimos colores habeat. Sicque dum hac expectatione deorum cultibus atque elementis mundialibus prophanantur: eoſdem deos atque eadem elementa procul dubio colore naſcuntur. Vnde animaduertere debes Chriſtiane, quòd Circum nomina immunda poſſideant. Quapropter alienus erit tibi locus, quem plurimi Satanæ ſpiritus occupauerunt. Totum enim illud diabolus& angeli eius repleuerunt.

De theatro. CAP. XLII.

THeatrum eſt quo ſcena includitur, ſemicirculi figuram habens: in quo ſtantes omnes inſpiciunt. Cuius forma primùm rotunda erat ſicut & amphitheatri: poſtea ex medio amphitheatro theatrum factum eſt. Theatrum à ſpectaculo nominatum ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι, quòd in eo populus ſtans deſuper atque ſpectans ludos contemplaretur. Idem verò theatrum, idem & proſtibulum: eo quòd poſt ludos exactos meretrices ibi proſternerẽtur. Idem & *lupanar* vocatum ab eiſdem meretricibus: quæ propter vulgati corporis leuitatẽ, *lupæ* nũcupabantur. Nã *lupæ* meretrices ſunt à rapacitate vocatæ, quòd ad ſe miſeros rapiant & apprehendant. *Lupanaria* autem à paganis conſtituta ſunt: vt pudor infelicium mulierũ ibi publicaretur, & ludibrio haberentur tam ij qui facerent, quàm quæ paterentur.

De ſcena. CAP. XLIII.

SCena autem erat locus infra theatrum in modum domus inſtructa cum pulpito. qui pulpitus orciſtra vocabatur, vbi cantabant comici tragici, atque ſaltabant hiſtriones & mimi. Dicta autem ſcena Græca appellatione, eo quòd in ſpeciem domus erat inſtructa. Vnde & apud Hebræos tabernaculorum dedicatio à ſimilitudine domiciliorum σκηνοπηγία appellabatur.

De orciſtra. CAP. XLIV.

ORciſtra autem pulpitus erat ſcenæ vbi ſaltator agere poſſet, aut duo inter ſe diſputare. Ibi enim poetæ comœdi & tragœdi ad certamen conſcendebant: iiſque canentibus alij geſtus edebant. Officia ſcenica tragœdi, comœdi, themelici, hiſtriones, mimi & ſaltatores.

De tragœdis. CAP. XLV.

TRagœdi ſunt qui antiqua geſta atque facinora ſceleratorum regum luctuoſo carmine ſpectante populo concinebant.

De comœdis. CAP. XLVI.

COmœdi ſunt qui priuatorum hominum acta dictis aut geſtu canebant, atque ſtupra virginum & amores meretricum in ſuis fabulis exprimebant.

De themelicis. CAP. XLVII.

THemelici autem erant muſici ſcenici qui in organis & liris & citharis præcinebant. Et dicti themelici, quòd olim in orciſtra ſtantes cantabant ſuper pulpitum, quòd themele vocabatur.

De hiſtrionibus. CAP. XLVIII.

HIſtriones ſunt qui muliebri indumento geſtus impudicarum fœminarum exprimebant: ij autem ſaltando etiam hiſtorias & res geſtas demõſtrabant. dicti autem hiſtriones, ſiue quòd ab Hiſtria id genus ſit adductũ, ſiue quòd perplexas hiſtoriis fabulas exprimerent, quaſi hiſtoriones.

De mimis. CAP. XLVIIII.

MImi ſunt dicti Græca appellatione, quòd rerum humanarum ſint imitatores. nã habebant ſuum autorem qui antequam mimum agerent, fabulam pronuntiaret. Nam fabulę ita componebantur à poetis, vt aptiſſimæ eſſent motui corporis.

De ſaltatoribus. CAP. L.

SAltatores autem nominatos Varro dicit ab Arcade Salio, quem Æneas in Italiam ſecum adduxit, quíque primò docuit Romanos adoleſcentes nobiles ſaltare.

Quid pro patrono agatur. CAP. LI.

EST planè in artibus ſcenicis Liberi & Veneris patrocinium, quæ priuata & propria ſunt, ſcenæ de geſtu & fluxu corporis. Nam molliciem Libero & Veneri immolabant, illi per ſexum, illi per luxum diſſoluti. Quæ verò ibi vocibus & modis & organis & liris tranſiguntur, Apollines, & Muſas, & Mineruas, & Mercurios patronos habent. Quod ſpectaculum odire debes Chriſtiane: quorum odiſti autores.

De amphitheatro. CAP. LII.

A*Mphitheatrum*, locus eſt ſpectaculi, vbi pugnant gladiatores. Et inde ludus gladiatorius dictus: quòd in eo iuuenes vſum armorum diuerſo motu condiſcant, & modò inter ſe aut gladij aut pugnis certantes, modò contra beſtias incedentes: vbi non odio, ſed præmio illecti ſubeunt ferale certamen. Amphitheatrum dictum, quòd ex duobus theatris ſit factum. Nam amphitheatrum rotundum eſt, theatrum verò ex medio amphitheatro eſt, ſemicirculi figuram habens.

De ludo equeſtri. CAP. LIII.

G*Enera gladiatorum plura*, quorum primum ludus equeſtrium. Duo enim equites præcedentibus prius ſignis militaribus vnus à porta orientis, alter ab occidentis procedebāt in equis albis cum aureis galeis minoribus & habilioribus armis, ſícque atroci perſeuerantia pro virtute ſua inibant pugnam, dimicantes quouſque alter in alterius morte proſiliret, vt haberet qui caderet caſum, gloriam qui perimeret. Quæ armatura pugnabat Marti duelli cauſa.

De retiariis. CAP. LIIII.

R*Etiarius*, ab armaturæ genere, in gladiatorio ludo contra alterum pugnantem occultè ferebat rete (quod iaculum appellatur) vt aduerſarium cuſpide inſiſtente operiret, implicitúmque viribus ſuperaret, quæ armatura pugnabat Neptuno tridentis cauſa.

De ſecutoribus. CAP. LV.

S*Ecutor*, eſt ab inſequēdo retiarium dictus. Geſtabat enim cuſpidem & maſſam plumbeam, quæ aduerſarij iaculum impediret, vt antequam ille feriret rete, iſte ſuperaret. Hæc armatura ſacrata erat Vulcano. Ignis enim ſemper inſequitur: ideóque cum retiario componebatur, quia ignis & aqua ſemper inter ſe inimica ſunt.

De laqueatoribus. CAP. LVI.

L*Aqueatoriorum* pugna erat fugiētes in ludo homines iniecto laqueo impeditos conſecutóſque proſtrare amictos vmbone pelliceo.

De velitibus. CAP. LVII.

V*Elitum pugna* erat, vt vltrò citróque tela obiectarent. Erat autem eorum varia pugna & ſpectantibus gratior quàm reliqua: velites autem vocati ſunt, ſiue à volitatione: ſiue à ciuitate Hetruſcorum, quæ Veletes vocabatur.

De ferali certamine. CAP. LVIII.

F*Erarum pugna* erat miſſas beſtias iuuenes excipere & pugnare aduerſus eas, vltroneo funere certare, non crimine ſed furore.

De horum exercitatione ludorum. CAP. LIX.

HÆc quippe ſpectacula crudelitatis & inſpectio vanitatum: non ſolùm hominum vitiis: ſed & dæmonum iuſſis inſtituta ſunt. Proinde nihil eſſe debet Chriſtiano cum Circenſi inſania, cum impudicitia theatri, cum amphitheatri crudelitate, cum atrocitate arenæ, cum luxuria ludi. Deum enim negat, qui talia præſumit, fidei Chriſtianæ præuaricator effectus, qui id denuo appetit quod in lauacro iam pridem renunciauit, id eſt diabolo, pompis, & operibus eius.

De tabula. CAP. LX.

A*Lea*, id eſt ludus tabulæ inuenta à Græcis in ocio Troiani belli à quodam milite nomine Alea, à quo & ars nomen accepit. *Tabula* luditur pirgo, calculis, teſſeriſque.

De pirgis. CAP. LXI.

P*Irgus* dictus, quòd per eum teſſeræ pergant, ſiue quòd turris ſpeciem habeat. Nam Græci turrim *πύργον* vocant.

De calculis. CAP. LXII.

C*Alculi* vocati, quòd leues ſint & rotundi. Vnde & calculus dicitur lapis breuis qui ſine moleſtia ſui breuitate calcatur. Item calculi, quòd per vias ordinales quaſi per calles eant.

De teſſeris. CAP. LXIII.

T*Eſſeræ* vocatæ, quia quadræ ſunt ex partibus omnibus. Has alij *lepuſculos* vocāt, eo quòd exiliendo diſcurrunt. Olim autem teſſeræ iacula appellabantur à iaciendo.

De figuris aleæ. CAP. LXIIII.

QVidam autem *aleatores* ſibi videntur philoſophicè per allegoriam hanc artem exercere, & ſub quadam rerum ſimilitudine fingere. Nam tribus teſſeris ludere perhibent propter tria ſeculi tempora, præterita, præſentia & futura, quia non ſtant, ſed decurrunt. Sed ipſas vias ſenariis locis diſtinctas propter ætates hominum trinariis lineis propter tempora argumentantur. Inde & tabulam ternis deſcriptam dicunt lineis.

De vocabulis teſſerarum. CAP. LXV.

IActus quiſque apud *luſores* veteres à numero vocabatur, vt vnio, binio, trinio, quatrio, quinio, ſenio. Poſtea appellatio ſingulorum mutata eſt, & vnionem canem, trionem ſuppum, quatrionem planum vocabant.

De iactu teſſerarum. CAP. LXVI.

I*Actus teſſerarum* ita à peritis aleatoribus componitur, vt afferat quod voluerit, veputa ſenionem, qui eis actu bonum affert. Vitant autem canem, quia damnoſus eſt, vnum enim ſignificat.

De calculorum motu. CAP. LXVII.

C*Alculi* partim ordine mouentur, partim vagè. Ideo alios *ordinarios*, alios *vagos* appellant. At vero qui moueri omnino non poſſunt incitos dicunt. Vnde & egentes homines *inciti* vocantur: quibus ſpes vltra procedendi nulla reſtat.

De interdictione aleæ. CAP. LXVIII.

AB hac arte fraus & mendacium atque periurium nunquam abeſt, poſtremò & odium & damna rerum, vnde & aliquando propter hæc ſcelera interdicta legibus fuit.

De pila. CAP. LXIX.

P*Ila* propriè dicitur, quòd ſit pilis plena. Hæc & *ſphæra* à ferendo vel feriendo dicta, de quarum genere & pondere Dorcatius ſic tradidit, Neu tu parce pilos viuaces condere cerui, Vncia donec erit geminam ſuperaddita libram. Inter ſpecies pilarum ſunt, *trigonaria* & *arenaria*. *Trigonaria* eſt qua inter tres luditur. *Arenaria* qua in grege dum ex circulo aſtantium ſpectantiúmque emiſſa, vltra iuſtum ſpatium pilam excipere luſúmque inire conſueuerunt. *Cubitalem luſum* appellant, cùm duo cominus ex proximo ac penè coniunctis cubitis palàm feriūt. *Suram* dicitur *dare*, qui pilam crure prolato ferendam colluſoribus præbet.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XIX.

CAPITA LIBRI DECIMINONI.

1 *De nauibus.*
2 *De partibus nauium & armamentis.*
3 *De velis.*
4 *De funibus.*
5 *De retibus.*
6 *De fabris ſiue fornacibus.*
7 *De inſtrumentis fabrorum,*
8 *De fabricis parietum.*
9 *De diſpoſitione.*
10 *De conſtructione.*
11 *De venuſtate.*
12 *De laquearib.*
13 *De cruſtis.*
14 *De lithoſtrotis.*
15 *De plaſtris.*
16 *De pictura.*
17 *De coloribus.*
18 *De inſtrumentis ædificiorum.*
19 *De lignariis.*
20 *De inuentione lanificij.*
21 *De veſte ſacerdotali in lege.*
22 *De nominibus veſtium cæterarum.*
23 *De veſtibus quarundam gentium.*
24 *De palliis virorum.*
25 *De palliis fœminarum.*
26 *De ſtratu & reliquis quæ in vſu habentur.*
27 *De lanis.*
28 *De coloribus veſtium.*
29 *De inſtrumentis veſtium.*
30 *De ornamentis.*
31 *De ornamentis capitis fœminarum.*
32 *De anulis.*
33 *De cingulis.*
34 *De calciamentis.*

De nauibus.

De nauibus. CAP. I.

ARTIVM quarundam vocabula quibus aliquid fabricatur, vel inſtrumenta artificum, vel quę miniſterium exhibent, atque aliquid huiuſmodi deinceps ex parte notanda ſtudui. *Artifex* generale nomen vocatur quòd artem faciat: ſicut aurifex qui aurum. *Faxo* enim antiqui pro facio dicebant. *Nauclerus* dominus nauis eſt appellatus ita quòd nauis in ſorte eius ſit. κλῆρος enim Græcè ſors dicitur. Cæteri autem in naui in contributione ſunt. *Gubernio* qui & gubernator, quaſi cohibernator, quòd cohibeat prudentia ſua hiberna, id eſt tempeſtates maris. *Nauta* à naue dictus per deriuationem. Nauita autem pro nauta poeticè dicitur, ſicut Mauors, pro Mars. Nam rectum eſt nauta. *Remex* vocatur quòd remum gerit, ſic autem remex quomodo iubex dicitur nominatiuo caſu. *Epipata* Græco ſermone appellatur: qui Latinè dicitur ſuperueniens. Hic nihil habet negotij: ſed naulo dato in alias terras tranſire diſponit. *Nauim* quidā perhibent dictam, eo quòd gnauum rectorem quærat, id eſt peritum, ſapientem, ſtrenuum, qui continere & gubernare nouit propter maritima pericula & caſus. vnde eſt illud Salomonis, Intelligens gubernacula poſſidebit. Lydij autē primum nauim fabricauerunt, pelagíque incerta petentes peruium mare vſibus humanis fecerunt. *Rates* primum & antiquiſſimum genus nauigij è rudibus tignis aſſeribúſque conſertum. Ad cuius ſimilitudinem fabricatæ naues, ratariæ dictæ. Nunc iam rates abuſiuè naues. Nam propriè rates ſunt connexæ inuicem trabes. *Trieris* nauis magna quā Græci dulconem vocant: de qua in Eſaia dicitur, Non tranſibit per eam trieris magna. *Carpaſia* nauis à Carpatho inſula nominata: ſicut à Rhodo Rhodia: ſicut ab Alexandria Alexandrina. *Liburnæ* dictæ à Libyis: naues enim ſunt negotiatorum. De quibus Horatius, Ibis liburnis inter alta nauium. *Roſtratæ* naues dictæ ab eo quòd in fronte roſtra ærea habeant propter ſcopulos, ne feriantur & collidantur. *Longæ* naues ſunt, quas dromones vocamus: dictæ eo quòd longiores ſint cæteris, cuius contrarius muſculus, curtum nauigium. Droma autem à decurrendo dicitur. Curſum enim Græci δρόμον vocant. *Claſsis* dicta eſt à Græco vocabulo ἀπὸ τῶν κάλων, id eſt lignis. vnde & calones nauiculæ quæ ligna militibus portant. *Ancиromacus* dictus, pro eo quòd celeritate ſui anchoris & inſtrumentis reliquis nauium vehendis ſit aptus. *Phaſelus* eſt nauigium, quod nos corruptè baſelum dicimus. De quo Virgilius, Pictíſque phaſelis. *Scafa* quæ κατάσκοπος nauigium, quod Latinè ſpeculatorium dicitur. *Barca* eſt, quæ cuncta nauis cōmercia ad litus portat. Hæc naues in pelago propter nimias vndas ſuo ſuſcipit gremio. Vbi autē appropinquauerit portui reddit vicem barca naui quam accepit in pelago. *Paro* nauigium piratarū aptum, & ex iis ita vocatū. Cicero, Tunc ſe fluctigero tradit mādatque paroni. Et alibi, Paruunculis ad litus ludit celeribus. *Mioparo* quaſi minimus paro, idē & carabus. Eſt enim parua ſcafa ex vimine facta, quæ contexta crudo corio genus nauigij præbet, quales vtuntur Germanorū piratæ in oceani littoribus vel paludibus ob agilitatem. De qualibus Hiſtoria, Gens, inquit, Saxonum mioparibus non viribus nituntur, fugæ potius quàm bello parati. *Celones* quas Gręci κέλητας vocant, id eſt veloces biremes vel triremes agiles, & ad miniſteriū claſſis aptæ. Ennius, Labitur vncta carina per ęquora cana celonis. *Biremes* autē naues ſunt habentes remorum ordinem geminum. *Triremes & quatriremes* triū & quatuor ordinū: ſic & penteremes & hexeremes quinos vel ſenos ordines habentes. *Actuariæ naues* ſunt, quæ velis ſimul & remis aguntur. *Hippagoge* in quo equos tranſuehere ſolitum eſt. *Pontonium* nauigium fluminale tardum & graue, quod nonniſi remigio progredi poteſt. Hinc & *traiectus*, id eſt extentus. Eſt enim funis latus, vnde *transfenna* dicitur extētus funis. *Limbus* nauicula breuis, quæ alia appellatione dicitur & cymba & caupolus: ſicut & lintris, id eſt carabus quo in Pado palidibúſque vtuntur. *Carabus* parua ſcafa ex vimine facta, quæ contexta crudo corio genus nauigij præbet. *Portemia* nauicula Syriatici generis lata & ſine carina à portando vocata. Vtuntur iis in Pānonia. *Trabariæ* amnicæ naues, quę ex ſingulis trabibus cauantur: quę alio nomine litorarię dicuntur. Hæ ex caudice factæ ex vno ligno cauato, & inde caudicę: quia à quatuor vſque ad decem homines capiant.

De partibus nauium & armamentis. CAP. II.

PVppis poſterior pars nauis eſt, quaſi poſt. Prora anterior quaſi priora. *Cymba*, locus vnus nauis, quòd aquis incūbat. *Carina* à currēdo dicta quaſi curtina. *Fori nauium* latera concaua, à ferendo onere dicta, ſiue tabulata nauiū quæ ſternūtur dicta, ab eo quòd inceſſus ferant vel foris emineant. De quibus Virgilius, Laxántque foros. *Colūbaria* in ſummis lateribus nauium loca concaua: per quæ eminent remi, dicta credo, quòd ſint ſimilia latibulis colūbarum in quibus nidificant. *Agiauia* ſunt loca in naui per quæ ad remiges hortator accedit. De qua Ennius, Multa foro ponet. Et, Agiauia longa repletur. *Tranſtra* ſunt

tabulæ vbi ſedent remiges, quòd in tranſuerſo ſint dicta, quæ Virgilius iuga appellat. *Remi* à remouendis, & decutiendis fluctibus dicti: ſicut tonſores à tondendis & decutiendis capillis. *Palmula* eſt extrema latitudo remi à palma dicta, qua mare impellitur. *Antemnæ* autē dictæ, quòd ante amnē ſint poſitæ. Præterfluit.n. eas amnis. *Cornua* extremæ partes antemnarum ſunt, dicta per tropum ab animali ad inanimale. *Malus* eſt arbor nauis, qua vela ſuſtinētur. Malus autem dictus: quia habet inſtar mali in ſummitate, vel quia qua ſi quibuſdā malleolis ligneis cingitur, quorū volubilitate vela faciliùs eleuantur. *Modius* eſt cui arbor inſiſtit, ob ſimilitudinem menſuralis vaſis dictus. *Carcheſia* ſunt in cacumine arboris. *Troclea*, quaſi F litera per quas funes trahuntur. Cinna, Lucida conſulgent alti carcheſia mali. *Troclea* autem vocatæ, quòd rotulas habeant. τρόχος enim Græcè rota dicitur. *Paraſtata* ſtipites ſunt pares ſtantes, qui bus arbor ſuſtinetur. Cato, Malū deligatum paraſtatæ iunctæ. *Clauus* eſt quo regitur gubernaculum. De quo Ennius, Vt clauum rectum teneam nauímque gubernem. *Porticulus* malleus in manu portatus, quo modus ſignúmque datur remigantibus. De quo Plautus, ad loquendum atque tacendum tute habes porticulum. *Tonſilla* vncinus ferreus vel ligneus ad quem in litore defixum funes nauium illigantur. De quo Ennius, Tonſillas rapiunt, configunt litus ad vncas. *Anchora* dens ferreus ex Græca etymologia nomen ducit: quòd quaſi hominis manus comprehendat vel ſcopulos vel arenas. Nam manus Græcè χεὶρ dicitur. Apud Græcos autem aſpirationem non habet. Nam ἄγκυρα dicitur, vnde & apud maiores ſine aſpiratione proferebatur. *Puluini* ſunt machinæ quibus naues deducuntur & ſubducuntur in portum. *Pons* ſcala nauium.

De velis. CAP. III.

VEla Græci ἄρμενα dicūt, proinde quod aere mouentur. Apud Latinos autem vela à volatu dicta. Vnde eſt illud, Velorum pandimus alas. Genera velorū ἀκάτιον, ἐπίδρομος, δόλων, ἀρτέμων, Siparum, mendicium. Ex quibus *acatium* velum maximū eſt, & in media naui conſtitutum. *Epidromos* ſecundæ amplitudinis: ſed ad puppim. *Dolon* minimum velum, & ad proram defixum. *Artemo* dirigendæ potiùs nauis cauſa commendatum quàm celeritatis. *Siparum* genus veli vnum pedem habens, quo iuuari nauigia ſolent in nauigatione quoties vis venti lāgueſcit. De quo Lucanus, Summáque tendens Sipara velorum perituras colligit auras, quòd ex ſeparatione exiſtimant nominatum. Per extremus angulus veli in quo nautæ locantur.

De funibus. CAP. IV.

FVnes dicti, quòd antea in vſum luminis fuerint circundati cera, vnde & funalia. *Reſtes*, ſiue quòd rates contineant: ſeu quòd in iis retia tendantur. *Rudentes* ſunt funes nauium ex nimio ſtridore ita dicti. *Spira* funes quibus in tempeſtatibus vtuntur, quas nautici ſuo more curcubas vocant. Spiræ autem à ſparto vocatæ. *Propes* funis quo pes veli alligatur, quaſi propedes. De quo Turpilius, Quaſi cùm ventus fert nauim in mare ſecundus ſi quis propedon miſit ſi velis ſiniſtrum. *Tormentum* funis in nauibus longus quo prora ad puppim extēditur, quò magis conſtringantur. Tormenta autem à tortu dicta: ſunt teſtes funéſque. *Saphon* funis in prora poſitus. De quo Cecilius, Venerio curſu veni pro lato pede vſque ad ſaphonem. *Opifera* funes, quæ cornibus antemnæ dextra ſiniſtráque tenduntur retrouerſo. *Proſneſium* funis, quo nauis in litore religatur ad palum. *Mitra* funis, qua nauis media vincitur. *Anquina* qua ad malū antenna conſtringitur. De qua Cinna, Atque anquina regit ſtabilem fortiſſima curſum. *Remulcum* funis, qua deligata nauis trahitur vice remi. De quo Valgius. Hic mea me longo ſuccedens prora remulco Lætantem gratis ſiſtit in hoſpitiis. *Struppi* vincula loro vel lino facta, quibus remi ad ſcalmos alligantur. De quibus Liuius, Túncque remos iuſſit religare ſtruppis. *Cataporates* linea cum maſſa plumbea qua maris altitudo tentatur. Lucilius, Hanc Cataporatem puer eodem defert vnctum plumbi pauxillum rudis liníque mataxam.

De retibus. CAP. V.

REtia vocata ſiue à retinendis piſcibus, ſiue à reſtibus quibus tenduntur. Minus autem rete *implagium* dicitur à plagis. Nam plagas propriè dicimus funes illos, quibus retia tenduntur circa imam & ſummam partem. *Funda* genus eſt piſcatorij retis, dicta ab eo quòd in fundum mittatur. Eadem etiam à iactando iaculū dicitur. Plautus, Probus quidem antea iaculator eras. *Tragum* genus retis ab eo quòd trahatur nuncupatum, ipſum & verriculum. Verrere enim trahere eſt. *Naſſa* ex viminibus tanquam rete cōtextum. *Caſſis* genus venatorij retis, quòd capiant. Hinc eſt quod incaſſum dicimus, id eſt ſine cauſa: quaſi ſine caſſibus, ſine quibus venatio inanis eſt. *Conopeum* eſt rete in ſimilitudinem tentorij contextum propter muſcas & culices excludendos, quo magis Alexandrini vtuntur, quia ibi ex Nilo culices copioſè naſcuntur. vnde & Conopea dicitur. Nam conopea Ægyptus eſt.

De fabricis

De fabricis ſiue fornacibus.

CAP. VI.

FAber, à faciendo ferrum impoſitum nomen habet. Hinc deriuatum eſt nomen ad alias artium materias: fabros vel fabricas dicere: ſed cum adiectione, vt *faber lignarius*, & reliqua propter operis ſcilicet firmitatem. In fabrorum autem fornace gentiles *Vulcanum* auctorem dicunt: figuraliter per Vulcanum ignem ſignificantes, ſine quo nullum metalli genus fundi extendíque poteſt. Nihil eſt enim penè quòd igne non efficiatur. Alibi enim vitrum, alibi argentum, alibi plũbum, alibi minium, alibi pigmenta, alibi medicamenta efficit. Igne lapides in æra ſoluuntur, igne ferrum gignitur ac domatur, igne aurum perficitur, igne cremato lapide cemẽta & parietes ligantur. Lapides nigros ignis coquendo candificat, ligna candida vrendo obfuſcat, carbones ex pruna fulgida nigros facit. de lignis duris fragiles, de putribilibus imputribiles reddit, ſtricta ſoluit, ſoluta reſtringit, dura mollit, mollia dura reddit. Habet & medicaminis vſum. Nam ſæpe vri prodeſt. Peſtilentiæ quoque quæ obſcuratione ſolis contrahitur, auxiliari certum eſt. In opere quoque aliud gignit primis ignibus, aliud ſecundis, aliud tertiis. Habet quoque & aliam in ſe diuerſitatem ignis. Nam alius eſt ignis qui vſui humano, alius qui iudicio paret diuino, ſiue qui de cælo fulmen aſtringit: ſiue qui de terra per vertices montium eructat. *Ignis* autem dictus, quòd nihil gigni poteſt ex eo. Eſt enim inuiolabile elemẽtum aſſumens cuncta quæ rapit. *Fabrica*, duabus rebus conſtat, ventis & flammis. *Flamma* verò propriè fornacis eſt dicta, quòd flatu follium excitetur. *Fornax* verò ab igne vocata: φῶς enim ignis eſt. *Caminus*, eſt fornax, & eſt Græcum nomen deriuatum, ἀπὸ τοῦ καύματος, id eſt, à calore. *Fauilla*, eſt deſerta igne ſcintilla. *Pruna*, eſt quamdiu ardet: cùm extincta fuerit, *carbo* nominatur. Pruna autem à perurendo dicta eſt: carbo verò quòd flamma caret. Qui dum interiiſſe creditur, maioris fit virtutis. Nam iterum incenſus fortiore luce caleſcit. Cuius tanta vis eſt & ſine igne firmitas, vt nullo humore corrumpatur, nulla vetuſtate vincatur. Extinctus enim tantùm incorruptibiliter durat, vt ij qui limites figunt, eos infoſſos terra ſubſternant: & lapides deſuper figant, ad conuincendum litigatorem, vt fixum lapidem poſt quantalibet ſecula limitem eſſe cognoſcant.

De inſtrumentis fabrorum. CAP. VII.

INcus, eſt in quo ferrum tuditur à cædendo dictus, eo quòd illic aliquid cudamus: id eſt, feriendo producamus. *Cudere* enim cædere & ferire eſt. Veteres autem non incudem vocabant: ſed *intudem*, eo quòd in ea metallum tundatur, id eſt, tendatur. vnde & tudis malleus, id eſt, à tundendo, id eſt, tendendo dictus. *Malleus* vocatur, quia dum quid calet & molle eſt, cædit & producit. *Marcus* malleus maior, & dictus marcus, quòd maior ſit ad cædẽdum & fortior. *Marcellus*, medioeris. *Marculus*, malleus puſillus. Lucillius: Et velut in fabricam feruens cùm marculus ferrum, Multorum magnis ictibus tundit. *Forcipes*, quaſi ferricipes, eo quòd ferrum candens capiant, teneántque: ſiue quòd ab his aliquid foruum capimus & tenemus, quaſi *fornicapes*. Nam *foruum* eſt calidum, vnde & feruidum: vnde & *formoſos* dicimus quibus calor ſanguis ex rubore pulchritudinem creat. *Lima* dicta, eo quòd lene faciat. Nam *limum* lene eſt. *Cilium*, eſt vnde operantur argentarij, à quo & *calata vaſa* dicuntur.

De fabricis parietum. CAP. VIII.

IN fabricis parietum atque tectorum Græci inuentorem *Dedalum* aſſerunt. Iſte enim primus didiciſſe fabricam à Minerua dicitur. *Fabros* autem ſiue *artifices* Græci τέκτονας vocant, id eſt, inſtructores. *Architecti* autem *cementarij* ſunt qui diſponunt in fundamentis. Vnde & Apoſtolus de ſemetipſo, Vt ſapiens, inquit, architectus fundamentum poſui. *Machiones*, dicti à machinis in quibus inſiſtunt propter altitudinem parietum.

De diſpoſitione. CAP. IX.

AEdificiorum partes ſunt tres: *diſpoſitio, conſtructio, vetuſtas. Diſpoſitio*, eſt areæ vel ſolij & fundamentorum deſcriptio.

De conſtructione. CAP. X.

COnſtructio, eſt laterũ & altitudinis ædificatio. *Cõſtructio* autẽ vel *inſtructio* vocata eo quòd inſtringat, & cohærere faciat, vt lapides luto, & ligna, & lapides inuicem ſibi. Nam & intinctio ferri in aqua *inſtructura* eſt. Niſi enim candens tingatur, ſtringi & cohærere non poteſt ferrum. Item *conſtructio* à multitudine lapidum & lignorum dictas vnde & *ſtrues*. *Aliud* eſt enim *ædificatio*, aliud *inſtauratio*. Nam *ædificatio* noua conſtructio eſt. *Inſtauratio* verò quod reparatur ad inſtar prioris. Nam veteres *inſtar*, pro ſimilitudine ponebant. Inde & *inſtaurare* dicebant. *Conſtructio* autem conſtat fundamento, lapidibus, arena, calce & lignis. *Fundamentum*, dictum quòd fundus ſit ædificii. Idem &

mentum à cedendo dictum, quòd craſſo lapide ſurgat. *Lapides*, in ſtructuris apti, albus, Tiburtinus, columbinus, fluuialis, ſſungia, rubrus & reliqui. *Albus* lapis, alius durus, alius mollis. Mollis dentata ſerra ſecatur, tractabilis in opere eſt, ita vt in eo, quaſi in ligno literæ ſcribantur. *Tiburtinus*, à loco Italiæ dictus, qui dum ſit ad fabricam fortis, vapore tamen diſſilit. *Tophus* ædificiis inutilis eſt, fundamentis aptus mortalitate & mollitia. Ex æſtu enim & halitu maris fricatur & verberatur imbribus. *Arenatius lapis*, concretus maris arenis, hic & bibulus dicitur. Seruat enim humorem acceptum. Idem & in Betica. *Gaditanus*, ab inſula Oceani vbi plurimus exciditur. *Piperinus*, ſubalbidus cũ punctis nigris, durus atque fortiſſimus. *Concleatius*, cocleis lapilliſque & arena concretus, aſperrimus & interdum fiſtuloſus. *Columbinus*, à colore auis nuncupatus, natura vicinus gipſo &, mollitie ſimillimus. *Molaris*, in parietibus vtilis: quia eſt quædam natura eius pinguior, duráque & aſpera, ex quo etiam & molæ fiunt, vnde & nomen traxit. Huius quatuor genera, albus, niger, permixtus ac fiſtuloſus. *Sfungia* lapis creatus ex aqua leuis ac fiſtuloſus & cameris aptus. *Silex*, durus lapis ex cuius genere nigri ſilices optimi quibuſdam in locis & rubentes. Alibi ſilices contra vetuſtatem incorrupti permanent. Iidem & in monumentis ſculpti, & incorrupti permanent: quibus nec ignis quidem nocet. Nam ex iis etiam formæ fiunt, in quibus æra funduntur. *Viridis ſilex*, vehementer & ipſe igni reſiſtens: ſed nuſquam copioſius, & vbi inuenitur, lapis non ſaxum eſt. *Pallidus*, in cemento raro vtilis. *Globus*, contra iniurias fortis, & in ſtructuris infidus: niſi fuerit multa ſuffrenatione deuinctus. *Fluuiatilis ſilex*, ſemper veluti madens eſt. Hunc æſtate exhiberi oportet, nec ante biennium inſeri in ſtructuris domorum, fictilium operum, ad parietes & fundamenta: quæ coctis laterculis ad tecta imbriculis teguliſque aptantur. *Tegulæ*, vocatæ quòd tegant ædes, & imbrices quòd accipiãt imbres. Tegulæ autem primæ poſitionis nomen, cuius diminutiuum *tigillum*. *Laterculi* verò vocati, quòd lati formentur circumactis vndique quatuor tabulis. *Lateres* autem crudi ſunt: qui & ipſi inde nominati, quòd lati ligneis formis efficiuntur. Quorum *crates* dicuntur, in quibus lutum pro eiſdem lateribus crudis portare ſolent. Sunt enim cõnexiones cannarũ, dicti ἀπὸ τοῦ κρατεῖν, id eſt quòd ſe inuicem teneant. *Lutum* autem vocatum quidam per antiphraſin putant: quòd non ſit mundum. Nam omne lotum mundum eſt. *Calx viua* dicta: quia dum ſit tactu frigida, intus occultum continet ignẽ. vnde perfuſa aqua ſtatim latens ignis erumpit. Natura eius mirum aliquid facit. Poſtquam enim arſerit aquis incenditur, quibus ſolet ignis extingui, oleo extinguitur quo ſolet ignis accendi, vſus eius in ſtructuris fabricæ neceſſarius. Nam lapis lapidi non poteſt adhærere fortius, niſi calce coniunctus. *Gipſum*, cognatum calci eſt, & eſt Græcum nomen. Plura eius genera. Omnium autem optimum *lapis* eſt *ſpecularis*. Eſt enim in ſignis ædificiorum & coronis gratiſſimus. *Arena*, ab ariditate dicta: non ab adhærendo in fabricis, vt quidam volunt. Huius probatio ſi manu impreſſa ſtridet, aut ſi in veſtem candidam ſparſa nihil ſordis relinquat. *Columnæ*, pro longitudine & rotunditate vocatæ: in quibus totius fabricæ pondus erigitur. Antiqua ratio erat columnarum altitudinis tertia pars latitudinum. *Genera* rotundarũ quatuor. *Dorica, Ionica, Tuſcanica, Corinthea*, menſura craſſitudinis & altitudinis inter ſe diſtantes. Quintum genus eſt earum quæ vocantur *Attica*: quaternis angulis aut amplius, paribus laterum interuallis. *Baſes*, fulturæ ſunt colũnarum, quæ à fundamento conſurgunt, & ſuperpoſitæ fabricæ ſuſtinent pondus. Baſes autem nomen petræ eſt fortiſſimę Syro ſermone. *Capitella* dicta, quòd ſint columnarum capita, quaſi ſuper collum caput. *Epiſtylia* ſunt, quæ ſuper capitella columnarum ponuntur; & eſt Græcum. *Pauimenta* originem operis à Græcis habent. vocata autem pauimenta eo quòd pauiantur, id eſt cedantur. vnde & pauor: quia cedit cor. *Oſtracus*, eſt pauimentum teſtaceum, eo quòd fractis teſtis calce admixto feriatur. *Teſtam* enim Græci ὄστρακα dicunt. *Rudus*, artifices appellant lapides contuſos & calce admixtos, quos in pauimentis faciendis ſuperfundunt. vnde & rudera dicuntur. *Canalis*, ab eo quòd caua ſit in modum cannæ. Sanè canalẽ melius genere fœminino quàm maſculino proferimus. *Fiſtulæ*, aquarum ſunt dictæ: quòd aquas fundant & mittant. Nam Græcè στέλλειν mittere eſt. Formæ earũ pro magnitudine aquę & capacitate fiunt: per quas aquę per modulos certos diuiduntur. E quibus eſt vncia & quinaria, digitus quadratus: digitus rotundus, & cæteri modi cuique cauſæ. Huculque partes conſtructionis.

De venuſtate. CAP. XI.

VEnuſtas, eſt quicquid illud ornamenti & decoris cauſa ædificiis additur, vt tectorum cauſa auro diſtincta laquearia, & pretioſi marmoris cruſtæ & colorum pictura.

De laqueariis. CAP. XII.

LAquearia, ſunt quæ camerã ſubtegunt & ornant: quæ & lacunaria dicuntur: quòd

lacus.

lacus quoſdam quadratos vel rotundos ligno vel gipſo vel coloribus habeat pictos, cum ſignis intermicantibus. Principaliter autem lacus dicitur, vt Lucius, Reſultant ædéſque lacúſque. Cuius diminutio *lacunar* facit, vt Horatius, Neque aureum mea renidet in domo lacunar. Inde fit alia diminutio *lacunarium* & per antiſticon *laquearium* facit.

De cruſtis. CAP. XIII.

CRuſtæ ſunt tabulæ marmoris. Vnde & *marmorati parietes* & *cruſtati* dicuntur. Qui autem marmora ſecandi in cruſtas rationem excogitauerunt non conſtat. Fiunt autem arena & ferro ſerráque in prætenui linea premente arenas, tractúque ipſo ſecante: ſed craſſior arena plus erodet marmoris. Nam tenuis fabricis & polituris accommodata eſt.

De lithoſtrotis. CAP. XIV.

LIthoſtrata ſunt elaborata arte picturę paruulis cruſtis ac teſſellis tinctis in varios colores. *Teſſelli* autem à teſſeris nominati, id eſt quadratis lapillis per diminutionem.

De plaſtis. CAP. XV.

PLaſtice eſt parietum ex gipſo effigies ſignáque exprimere pingeréq. coloribus. Plaſtice autem dictum Græcè, quod Latinè eſt pingere terra vel gipſo ſimilitudines. Nã impreſſa argilla formam aliquam facere plaſtis eſt. Vndę & *protoplaſtus* eſt dictus homo: qui ex limo primus eſt conditus.

De pictura. CAP. XVI.

PIctura autem eſt imago exprimens ſpeciem alicuius rei, quæ dum viſa fuerit ad recordationem mentem reducit. Pictura autem dicta quaſi fictura. Eſt enim imago ficta non veritas. Hinc & *fucata*, id eſt ficto quodam colore illita nihil fidei, & veritatis habentia. Vnde & ſunt quædam picturæ quæ corpora veritatis ſtudio coloris excedunt, & fidem dum augere contendunt, ad mendacium prouehunt: ſicut qui *Chimeram tricapitem* pingunt vel Scillam hominem ſurſum, caninis autem capitibus cinctam deorſum. *Picturam* autem *Aegyptij excogitauerunt primùm* vmbram hominis lineis circumductam. Itaque initio talis, ſecunda ſingulis coloribus, poſtea diuerſis: ſicque paulatim ſeſe ars ipſa diſtinxit, & inuenit lumen atque vmbras differentiáſque colorum, vnde & nũc pictores priùs vmbras quaſdam & lineas futurę imaginis ducũt, deinde coloribus implẽt, tenentes ordinem inuentæ artis.

De coloribus. CAP. XVII.

COlores autem dicti ſunt, quòd calore ignis vel ſole perficiuntur, ſiue quòd in initio colebantur, vt ſummæ ſubtilitatis exiſterent. *Colores* autem aut naſcuntur aut fiunt. *Naſcuntur*, vt ſinopis, rubrica, paretonium, melinum, fretia, auripigmentum. *Ceteri finguntur* aut arte, aut permixtione. *Sinopis* primùm inuenta in Ponto eſt. Inde nomen à Synope vrbe accepit. Species eius tres, rubra & minus rubens, & inter has media. *Rubrica* vocata quòd ſit rubra & ſanguineo proxima. Hæc plurimis locis gignitur: ſed optima Ponto, vnde & Pontica dicitur. *Siricum* rubri coloris pigmentum, ex quo & librorũ capita ſcribuntur. Ipſum eſt & *Phœniceum* appellatum ita, eo quòd in Syria colligatur in littoribus rubri maris vbi Phœnices inhabitant. *Aliud* eſt *ſericum*, aliud *Syricum*. Nam *ſericum* lana eſt quam Seres mittunt: *Syricum* verò pigmentum quod Syri Phœnices in rubri maris littoribus colligunt. Eſt autem inter factitios. Nam ſæpe fit aut ſinopide, aut ſandice mixtus. *Minium* primi Gręci in Epheſiorum ſolo inueniſſe traduntur. Cuius pigmenti Hiſpania cæteris regionibus plus abundat. vnde etiam nomen proprio flumini dedit. Huius diſtillatio argentũ liquidum gignit. Minium autem hoc quidam dicunt eſſe cinnabarin. *Cinnabaris* à dracone & barro, id eſt elephanto cognominatum. Aiunt enim draconum eſſe ſanguinem dum implicant elephantos. Ruunt enim beluæ & dracones obruuntur, quorum fuſus cruor terram inficit, fitque pigmentum quicquid ſolo tinxerit. Eſt autem puluis coloris rubri. *Praſina* id eſt creta viridis, etſi in aliquibus terris promiſcuè generetur, optima tamen in Libya Cyrenenſi. *Chryſocolla* colore praſino eſt dicta, quòd vena eius habere aurum traditur. Hæc & in Armenia naſcitur, ſed ex Macedonia probabilis venit. Foditur enim ex metallis æris: cuius inuentio argentum atque indicum prodit. Nam venæ eius cum iis habent naturæ ſocietatem. *Cypria* ab inſula Cypro, vbi plurima reperitur. *Sandaracha* in inſula rubri maris topazon naſcitur colore cinnabari, odore ſulphureo. Inuenitur autem in aureis & argentariis metallis melior quo magis rufa, quoque mage virus redolet. quanquam & ceruſſa ſi torreatur in fornace ſandarachum facit, vnde & color eſt flammeus. Quòd ſi torreatur ęqua parte rubrica admixta, ſandicem reddit. *Arſenicum* quòd Latini ob colorem auri, *auripigmentum* vocant, colligitur in Ponto ex auraria materia, vbi etiam Sandaracha. Optimum eſt quod in auri colorem tranſit purum & fiſſile, gracili venarũ diſcurſu. Quòd verò pallidius aut Sanda-

rachæ ſimile eſt, deterius iudicatur. Eſt & tertiũ genus ſquamoſum, quo miſcetur aureus color. Vis earum vt Sandarachæ, ſed acrior. *Ocra* & ipſa in inſula maris rubri topazon gignitur: vbi & Sãdaracha. Fit quoque & ocra exuſta rubrica in ollis nouis luto circũlitis: quę quanto magis in camino arſerit, tanto melior fit. *Venetum* ceruleum temperare primum Alexandria reperit. In Italia ex arenæ puluere & nitri flore idem faciunt. Sed ſi Cyprium in fornace aduſtum huic per mixtioni addes, *veſtoriani* ſimilitudo erit. *Purpuriſſum* ex creta argentaria cum purpuris pariter tingitur, bibitque eum colorem celerius lanis. Præcipuum eſt tamen aliud quod adhuc vaſe rudibus medicamentis inebriatur. Proximum eſt egeſto eo addita creta in vas idem, & quoties id factum eſt, eleuatur bonitas. Preciotiſſimæ purpuræ cauſa eſt quòd iſcino maximè inficitur rubeáque. *Indicum* in Indicis inuenitur calamis, ſpuma adhærente limo. Eſt autem coloris cyanei, mixturam purpuræ ceruliſque mirabilem reddẽs. Eſt alterum genus in purpurariis officinis, ſpuma in æreis cortinis innatans: quam infectores detrahentes ſiccant. *Atramentum* dictum, quòd ſit atrum: cuius ſpecies & picturæ & quotidiano vſui neceſſaria eſt, iſtud inter factitios eſt. Fit enim & fuligine plurimis modis ſuper ardentes tedas reſina adiecta, lacuſculo ædificato, quòd fumum retineat. Huic pictores cum aqua miſcẽt gluten, vt illuſtrius reſplendeat. Ad feſtinationem autem operis etiam ſarmentorum veterum carbones cum glutino triti inducendis parietibus atramenti ſpeciem reddunt. Sunt & qui vini fæcem ſiccatam excoquant, affirméntque, ſi ex bono vino fex fuerit Indici ſpeciem id atramẽtum præbere. Sed & ſarmentum vuæ nigræ vino optimo tinctum poſteaquam ſiccitate aruerit, ſi exuras & conteras, adiecto glutine, nitorem Indici reddet, vſtáque plurimum neceſſaria eſt, nullo negotio prouenit. Nam & ſi glebam ſilicis bene igne excoquas, & aceto acerrimo ſuperfuſam extinguas, madefacta ſuffungia colorem purpureum reddit. Eam vbi contriueris vſta erit. Omne autem atramentum ſole perficitur. Omnes colores calcis admixtione corrumpuntur. *Melinum* dictum, quòd eius metalli ferax ſit vna ex Cycladibus inſula Melos nomine. Eſt enim candidum, nec vtuntur eo pictores propter nimiam pinguedinem. *Anulare* quod vocãt candidum eſt: quo muliebres picturæ luminantur. Fit & ipſum ex creta admixtis vitreis gemmis. *Ceruſſa* fit hoc modo: In vaſe enim aceto acerrimo impleto ſarmenta aminea in eodem vaſculo collocabis, ac ſuper ſarmenta tabulas plumbi tenuiſſimas pones, deinde vas diligentiſſimè claudes, illinéſque ne aliquid inde ſpiraminis exeat. Poſt dies autem xxx. vas aperitur, & ex diſtillatione tabularũ innata ceruſſa inuenitur. Quòd ablatum & arefactum teritur, atque iterũ aceto admixtum in paſtillis diuiditur, & in ſole ſiccatur. Hac obſeruantia ſi laminas æreas ſarmentis ſuper ponas, eruginem creant Chalcantium.

De inſtrumentis ædificiorum. CAP. XVIII.

IN *ſtructura* autem parietum *ad normam* fieri, & *ad perpendiculum* reſpondere oportet. *Norma* dicta Græco vocabulo extra quã nihil rectum fieri poteſt. Componitur autem ex tribus regulis, ita vt duæ ſint binorum pedum, tertia habeat pedes duos vncias decem, quas æquali craſſitudine politas extremis acuminibus ſibi iungit, vt ſchema tritoni faciant. Id erit norma. *Regula* dicta quòd ſit recta: quaſi rectula: & impedimentum non habeat. *Perpendiculum* eſt quod ſemper appenditur. denique in fabrica niſi omnia ad perpendiculum, & certam regulam fiant, neceſſe eſt vt cuncta mendoſa inſtruantur, vt aliqua praua ſint, aliqua cubantia, prona nonnulla, alia ſupina, & propter hoc vniuerſa ſunt conſtructa. *Linea* à genere ſuo appellata quia ex lino fit. *Trullæ* nomẽ factum, eo quòd trudit & detrudit, id eſt, includit calce vel luto lapides. *Marcellus* machina. *Scalæ* à ſcandendo vocatæ. hærent enim parietibus. Scalæ autẽ dicuntur, quæ aut vnæ ſunt, aut plures: quia numeri tantùm pluralis eſt nomen, vt literæ, quæ epiſtolam ſignificat.

De lignarijs. CAP. XIX.

LIgnarius generaliter ligni opifex appellatur. *Carpentarius* ſpeciale nomen eſt. Carpentum enim ſolùm facit: ſicut nauicularius, quia tantùm nauium eſt fabricator & artifex. *Sarcitector* dictus, ꝙ ex multis hinc inde coniunctis tabulis vnum tecti ſarciat corpus. Idem & *tignarius*, quia tectoria lignis inducit. *Lignum* vocatur Græca etymologia, quia incenſum in lumen conuertitur & in flammam. Vnde & *licinium* dicitur, quòd lumen det. *Materia* inde dicitur omne lignum, quòd ex ea aliquid efficiatur: vel ſi ad ianuã referas, vel ad ſtatuam, materia erit. Ad aliquid enim ſemper materia accipienda eſt, ſicut elemẽta materiam rerum eſſe dicimus: quia inde ea quæ ſunt facta videmus, & materia quaſi mater dicta. *Trabes* vocatæ, quod in tranſuerſo poſitæ vtroſque parietes contineant. *Aliud* autem ſunt *tigna*, aliud *trabes*. *Tigna* enim iuncta trabẽ faciunt. *Trabes* autẽ ſunt, cùm ſunt dolatæ. *Tolus* propriè eſt veluti ſcutum breue quod in medio tecto eſt in quo trabes coeunt. *Cupla* vocatæ, quòd copulent in ſe luctantes. *Luctantes* dicuntur, quòd erecti inuicem ſe teneant more luctantium.

Agrauiti.

Agrantes. *Aſſeres* ab aſſe dicti, quia ſoli ponuntur neque coniuncti. *Scindulæ*, eo quòd ſcindantur, id eſt diuidantur. *Epigri* & claui ſunt quibus lignum ligno adhæret. *Claui* autem dicti quaſi chalybi, quia ex chalybe fiũt, id eſt ferro. *Chalybs* enim ferrum eſt. *Tabulæ* à veteribus tagulæ vocabantur, à tegendo ſcilicet, vnde & *tegulæ*. *Commiſſura* dicitur tabularum coniunctio. *Sectio* autem dicta à ſequendo ea quæ ceperit. Nam ſecare ſectari & ſequi eſt. *Serræ* autem nomen de ſono factum eſt, id eſt à ſtridore. *Serræ* circiníque vſum Perdices quidam adoleſcens inuenit, quem puerum Dædalus frater matris ſuæ ſtudiis perdocendum acceperat. Cuius pueri tantum ingenium fertur: vt dum materiæ diuidendæ compendium quæreret, ſpinam piſcis imitatus de ferro laminam exaſperans dentium mordacitate armauit: quam ſerram artifices nuncupant. Pro cuius artis inuentione Dædalus magiſter eius inuidiæ liuore permotus, præcipitem puerum ex arce deiecit. dehinc exulatum Cretam abiit, ibíque aliquandiu fuit, vt fabulæ ferunt. Ex Creta pennis volauit & inde Ciliciam venit. *Circinus* dictus, quòd vergendo efficiat circulum. Huius modus duplicata linea fit, quæ ſimplex per latitudinem extenſa fuerat. Punctus autem in medio circini centrum à Græcis dicitur in cuius medium cuncta conuergunt. *Securis* vocatur, eo quòd ea arbores ſuccidantur: quaſi ſuccurris. Item ſecuris, quaſi *ſemicuris*. Ex vna enim parte acuta eſt, ex altera foſſoria. Hæc & apud veteres *penna* vocabatur, vtraque autem habens aciem, bipennis. Nam *bipennis* dicitur, quòd ex vtraque parte habeat acutam aciem: quaſi duas pennas. *Pennum* autem antiqui acutum dicebant. Vnde & auium pennæ, quia acutæ. Et ecce nomen quod reſeruauit antiquitatem, quia veteres dicebant pennas non pinnas. Hæc & *dolabra*: quòd habeat duo labra. nam ſecuris ſimplex eſt. *Dextralis* dexteræ habilis. *Aſcia* ab aſtulis dicta, quas à ligno eximit, cuius diminutiuum nomen eſt aſciola. Eſt autem manubrio breui ex aduerſa parte referens vel ſimplicem malleum, aut cauatum, vel bicorne raſtrum. *Scalprum* dictum, quòd ſcalpturis & foraminibus ſit aptum, quaſi ſcalforus. Cuius diminutiuum *ſcalpella*. *Terebra* vocata à verme ligni, qui vocatur terebra: quem Græci τερηδόνα vocant. Hinc terebra dicta, quòd vt vermis terendo forat, quaſi terefora, vel quaſi transforans. *Taratrum* quaſi teratrum. *Scoſina* dicta, quòd hærendo ſcophen faciat. Canterium, Gallia *Guuia*.

De inuentione lanificij. CAP. XX.

Mineruam quandam gentiles multis ingeniis prædicant. Hanc enim primam lanificij vſum monſtraſſe, hanc etiam telam ordiſſe & coloraſſe lanas perhibent. Oliuæ quoque hanc dicunt inuentricem & fabricæ, multarúmque artium repertricem. Ideóque illi vulgo opifices ſupplicant. Sed & hoc poeticè fingitur. Non enim Minerua iſtarum artium princeps eſt: ſed quia ſapientia in capite eſſe dicitur hominis, & Minerua de capite Iouis nata fingitur, hoc eſt ingenium, ideóq. ſenſus ſapientis qui inuenit omnia, in capite eſt. Ideo & dea artium Minerua dicitur, quia nihil excellentius eſt ingenio quo reguntur vniuerſa.

De veſte ſacerdotali in lege. CAP. XXI.

Octo ſunt in lege *genera ſacerdotalium veſtimentorum*. *Poderis* eſt tunica ſacerdotalis linea, corpori aſtricta vſque ad pedes deſcendens. vnde & nuncupatur. πόδας enim Græci pedes dicunt. Hæc vulgo *camiſia* vocatur. *Abanem* cingulum ſacerdotale rotundum polimita arte ex cocco, purpura, hyacinthóq; contextum, ita vt flores atque gemmæ in eo videantur eſſe diſtinctæ. *Pileum* eſt ex biſſo rotundum quaſi ſphæra media, caput tegens ſacerdotale, & in occipitio vitta cõſtrictum. Hoc Græci & noſtri *tiaram* vel *galeam* vocant. *Machil* quòd eſt tunica talaris tota thiclnyna habens ad pedes LXXII. tintinnabula: totidémque intermixta ad dependentia pubica mala. *Ephod*, quod Latine interpretatur ſuperindumentum. Erat enim pallium ſuperhumerale ex quatuor coloribus & auro contextum, habẽs in vtroque humero lapides duos ſmaragdinos auro concluſos, in quibus ſculpta erant nomina patriarcharum. *Logicon*, quod Latinè dicitur rationale, pannus duplex auro & quatuor textus coloribus, habens magnitudinem palmi per quadrum, cui intexti erant XII. pretioſiſſimi lapides. Hic pannus ſuperhumerale contra pectus pontificis annectebatur. *Petalum* aurea lamina in fronte pontificis. quæ nomen Dei tetragrammaton Hebraicis literis habebat ſcriptum. *Batin*, ſiue fœminalia, id eſt bracæ lineæ vſque ad genua pertingentes, quibus verecunda ſacerdotis velabantur.

De nominibus veſtium cæterarum. CAP. XXII.

Diuerſitas *veſtimentorum*, tegmen, tegumẽ, indumentum, veſtimentum, & reliqua. *Tegmen* dictum eo quòd tegat membra: ſicut tegumenta, tecta quæ tegunt corpora. *Indumẽtũ* quòd intus ad corpus induitur: quaſi intumẽtũ. *Veſtimentũ* verò eſt quod vſq; ad veſtigium prætenditur, quaſi veſtimentum, vt eſt tunica talaris. Sed & hæc conſuetudo ſermo-

nes auctorũ cõfundit. Diſcernitur autem *veſtitus* à cultu: quoniam lautius intelligitur *cultus*. Item cultus ab *habitu*. Nam habitus ad naturam pertinet, cultus ad homines. ¶ Pleræque autem veſtium aut à tempore quo maximè in vſu ſunt appellãtur, aut à locis vbi vel primùm vel maximè vendicantur, aut à genere coloris, aut à nomine repertorum. ¶ Veſtis antiquiſſima hominum fuit *perizomatum*, id eſt, ſuccinctorium: quo tantum genitalia conteguntur. Hoc primum primi mortales è foliis arborum ſibi fecerunt, quãdo poſt præuaricationem erubeſcentes pudẽda velabant. Cuius vſum quædam barbaræ gẽtes dum ſint nudæ vſque hodie tenent. Hæc & *campeſtria* nuncupantur, pro eo quòd eiſdẽ iuuenes qui nudi exercentur in campo, pudenda operiũt. *Tunica* veſtis antiquiſſima appellata, quia in motu incedentis ſonum facit. *Tonus* enim ſonus eſt. Primùm autem fuere pelliceæ tunicæ quibus poſt offenſam & eiectionem de paradiſo Adam & Eua induti ſunt. *Talaris tunica* dicta, eo quòd ad talos vſque deſcendat, & ad pedes deſluat, ſicut *pectoralis*, quia apud antiquos breuis erat: vt tantùm pectus operiret, licet nũc profuſior ſit. *Manicleata* tunica, id eſt manicata, eo quòd habeat manicas, quam χειρίδωτὴν Græci vocant. *Dalmatica* veſtis primùm in Dalmatia prouincia Græciæ texta eſt, tunica ſacerdotalis candida cum clauis ex purpura. *Ruſſata* quam Græci phœnicam vocant, nos coccineam, reperta eſt à Lacedæmoniis ad celãdum coloris ſimilitudine ſanguinem, quotiens quis in acie vulneraretur, contemplanti aduerſario animus augeſceret. Hac ſub conſulibus Romani vſi ſunt milites, vnde etiam *ruſſati* vocabantur. Solebat enim pridie, quàm d micãdum eſſet *ante principia poni*, quaſi admonitio & indicium futuræ pugnæ. *Laculata* eſt, quę lacus quadratos quoſdã cum pictura habet intextos aut additos acu. *Iacinthina* veſtis eſt aërio colore reſplendens. *Molocina* quæ maluarũ ſtamine cõficitur, quam alij *melocinam*, alij *maluellam* vocant. *Bombicina* eſt à bombice vermiculo, qui longiſſima ex ſe fila generat, quorum textura bombicinum dicitur, conficitúrque in inſula Choo. Apocalama. *Serica* à ſerico dicta, vel quòd etiam Seres primi miſerunt. *Holoſerica* tota ſerica: ὅλον enim totum. *Tramoſerica* ſtamine lineo: trama ex ſerico. *Holoporphyra* tota ex purpura. *Byſſina* candida confecta ex quodã genere lini groſſioris. Sũt & qui genus quoddam lini byſſum eſſe exiſtiment. *Fibrina*, tramã de fibri lana habens caprina. *Maſtrucina* & mena. *Linea*, quæ ex ſolo lino fit. *Linoſtema* veſtis eſt ex lana linóque contexta. Et dicta linoſtema, quia in ſtamine linum, in trama lanam habet. *Recta* dicitur veſtis, quam ſurſum verſum ſtantéſque texunt. *Segmenta* zonis quibuſdam, & quaſi præciſamentis ornata. Nam & particulas cuiuſque materiæ abſciſæ præſegminas vocant. *Leuidenſis*, quòd raro filo ſit, leuitérque denſata. *Pauitenſis* cõtraria Leuidenſi dicta, quòd grauiter preſſa atque calcata ſit. *Citroſa*, quaſi concriſpa ad ſimilitudinem citri. Neuius: Pulchram ex auro veſtémque citroſam. *Velenenſis* tunica eſt, quæ affertur ex inſulis. *Exotica* veſtis eſt peregrina deforis veniẽs, vt in Hiſpania à Græcis. *Polimita* multicoloris. *Polimitus* enim textus multorum colorum eſt. *Acupicta* veſtis acu textilis aut acu ornata. Eadẽ & *Phrygia*. Huius enim artis periti Phrygij omnes dicuntur: ſiue quia in Phrygia inuenta eſt. Vnde & artifices qui id faciunt, *Phrygiones* dicuntur. Virgilius: Phrygiam chlamydem. *Trilicu* à tribus liciis, quia eſt ſimplex & biplex. *Ralla*, quæ vulgò raſilis dicitur. *Interpola* veſtis illa vocatur, quæ dum ſit vetus ad nouam ſpeciem recurratur. *Pannutia* nuncupata, quòd ſit diuerſis pannis obſita. *Colobium* dictum, quia longum eſt, & ſine manicis. Antiqui enim magis hoc vtebantur. *Libitonarium* eſt colobium ſine manicis, quali monachi Ægyptij vtuntur. *Lumbare* vocatur, quòd lumbis religetur, vel quòd lumbis hæreat. Hoc in Ægypto & in Syria non tantùm fœminæ, ſed & viri vtuntur. Vnde & Hieremias, Trans Euphratem tulit lumbare ſuum, ibíque illud in foramine petræ abſcondit, & poſtea ſciſſum reperit. Hoc à quibuſdam & *renale* dicitur, quia renibus alligatur. *Limus* eſt veſtis, quæ ab vmbilico vſque ad pedes producitur. Hæc autem veſtis habet in extremo ſui purpuram limam, id eſt, fluxuoſam, inde & nomen accepit. Nam *limum* obliquum dicimus. *Licinium* vocatum, quòd textura eius ligata ſit in totum, quaſi diceret liginum, c pro g litera commutata. *Armelauſa* vulgò vocata, quòd antè & retro diuiſa atque aperta eſt in armos tantùm clauſa, quaſi armiclauſa: c litera ablata. *Camiſias* vocamus, quòd in his dormimus in camis, id eſt, in ſtratis noſtris. *Fœmoralia* appellata, eo quòd fœmora tegant. Ipſa & *bracæ*, quod ſint breues & verecunda corporis his velentur. *Tubrucos* vocatos dicunt, quòd tibias bracháſque tegant. *Tubraci*, quòd à bracis ad tibias vſque perueniant.

De veſtibus quarundam gentium.

CAP. XXIII.

QVibuſdam autem nationibus ſua cuique propria veſtis eſt: vt Parthis *ſarabara*. Gallis *linna*. Germanis *renones*. Hiſpanis *ſtriges*. Sardis *maſtruga*. *Sarabaræ* ſunt fluxa ac ſinuoſa veſtimenta: de quibus

quibus legitur in Daniele, Et ſarabara eorum non ſunt immutata. Et Publius: Vt quid ergo in ventre tuo Parthi ſarabara ſuſpenderunt? Apud quoſdam autem ſarabaræ quædam capitum tegmina nuncupantur, qualia videmus in capite Magorum picta. *Linnæ* ſaga quadra & mollia ſunt. De quibus Plautus: Linnæ cooperta eſt textrino Gallia. *Renones* ſunt velamina humerorum & pectoris vſque ad vmbilicum, atque intortis villis adeò hiſpida, vt imbres reſpuant, quos vulgò reptos vocant, eo quòd longitudo villorum, quaſi reptat: de quibus Saluſtius, Germani intectū renonibus corpus tegunt. Dicti autem renones à Rheno Germaniæ flumine, vbi iis frequenter vtuntur. *Maſtruga* veſtis Germanica ex pelliculis ferarum, de qua Cicero pro Scauro: Quem purpura regalis non commouit, eum Sardorum maſtruga mutauit. Maſtruga autem dicta, quaſi monſtruoſa, eo quòd qui ea induuntur, quaſi in ferarū habitum transformentur. ¶Dignoſcūtur & gentes ita habitu, ſicut & lingua diſcordes. *Perſæ* brachia & crura liniamentis, caput tiara tegunt. Eminent apicibus faſtigiatis *Alani*: horrent & malè tecti cum latratoribus linguis *Scotti*: ſacrati vel ſagati *Alemanni*. Linteati *Indi*: gemmati *Perſæ*: ſericati *Seres*: pharetrati *Armenij*. ¶Nonnullæ enim gentes non ſolùm in veſtibus: ſed in corpore aliqua ſibi propria, quaſi inſignia vindicant, vt videmus *cirros* Germanorum: *granos* & *cinnabar* Gothorum: *ſtigmata* Britonum. *Circumcidunt* quoque Iudæi *præputia*: *pertundunt* Arabes *aures*: *flauent capitibus intextis* Getæ: *nitent* Albani *albentibus crinibus*. Mauros habet *tetra nox corporum*: Gallos *candida cutis*: *ſine equis inertes extant* Alani: nec abeſt gens *Pictorum* nomen à corpore, quòd minutis opifex acus punctis & expreſſos natiui graminis ſuccos includit, vt has ad ſui ſpecimen cicatrices ferat, pictus artubus maculoſa nobilitas. ¶Habet & ſexus inſtitutam ſpeciem habitus, vt *in viris tonſi capilli: in mulieribus redundantia crinium*, quod maximè virginibus inſigne eſt: quarum & ornatus ipſe propriè ſic eſt, vt concumulatus in verticem ipſam capitis ſui arcem ambitu crinium contegat.

De pallis virorum. CAP. XXIIII.

PAllium eſt quo adminiſtrantium ſcapulæ conteguntur, vt dum miniſtrant expeditius diſcurrant. Plautus: Si quid facturus es, appende in humeris pallium, & pergat quantum valet tuorum pedum pernicitas. Dictum autem *pallium* à pellibus, quia prius ſuper *indumenta pellicia* veteres induebantur, quaſi pellea, ſiue à *palla* per deriuationem. *Chlamis* eſt quæ ex vna parte induitur neque conſuitur, ſed fibula infrenatur. Hinc & Græcè nomen accepit. *Toga* dicta, quòd velamento ſui corpus tegat atque operiat. Eſt autē pallium purum forma rotunda & fuſiore, & quaſi inundante ſinu & ſub dextro veniens, ſuper humerum ſiniſtrum ponitur: cuius ſimilitudinē in operimentis ſimulachrorum vel picturarum aſpicimus, eáſque ſtatuas togatas vocamus. *Toga* autem Romani in pace vtebantur: belli autem tempore paludamentis. Menſura togæ iuſtæ, ſi ſex vlneas habeat. *Toga* autem *palmata* dicebatur, quam merebantur ij, qui reportabant de hoſtibus palmas. Ipſa vocabatur & *toga picta*, eo quòd victorias cum palmis intextas haberet. *Toga candida* eadémque *cretata*, in qua candidati, id eſt magiſtratum petentes ambiebant, addita creta quo candidior inſigniórque eſſet. Cicero oratione quã habuit contra competitores, in toga candida ſcripſit. *Cinctus Gabinus* eſt, cùm ita imponitur toga, vt togæ lacinia, quæ poſt ſecus reiicitur, attrahitur ad pectus, ita vt ex vtroque latere ex humeris picturæ pendeant. vt ſacerdotes gentilium faciebant, aut cingebantur prætores. *Trabea* erat togæ ſpecies ex purpura & cocco, qua operti Romanorum reges initiò procedebant. Hanc primùm Romulus adinueniſſe perhibetur, ad diſcretionem regij habitus. Trabea autem dicta, quòd in maiore gloria hominem tranſbearet, hoc eſt, vltra & in poſterum ampliori dignitate honoris beatum faceret. *Paludamentum* erat inſigne pallium Imperatorū cocco purpuráque & auro diſtinctū. De quo Saluſtius, Togā, inquit, paludamento mutauit. Erat enim palliū bellicum, dictum, vt quibuſdam videtur, quòd eo indutus palam faceret Imperator bellum futurum. *Circumtextum* eſt, quod Græcè κύκλας dicitur. de quo Virgilius: Et circumtextum crocco velamen acantho. Circumtextum autem dictum, quia eſt rotundum pallium. *Diplos* Græcum nomen, ab eo quòd ſit duplex amictus. Horatius: Contra quem duplici panno patientia velat. Eſt autem veſtis militaris, cuius vſus Gallicis primùm expeditionibus cepit è præda hoſtili. De qua vox illa ſenatus, Togis depoſitis Quirites ad ſaga conuerſi fuerant. *Sagum* autem Gallicum nomen eſt: dictum autem ſagum quadrum, eo quòd apud eos primùm quadratus vel quadruplex eſſet. *Penula* eſt pallium cum fimbriis longis. *Lacerna* pallium fimbriatū, quo olim ſoli milites vtebantur. Vnde & in diſtinguenda caſtrenſi vrbanáque turba hos togatos, illos *lacernatos* vocabant. Inde autem *lacerna* quaſi amputatis capitibus fimbriarum, neque ita laxis vt ſunt penularum. *Mantum* Hiſpani vocant, quòd manus tegat tantùm. Eſt enim breue amictum. *Prætexta* puerile pallium eſt, quo vſque ad xvj annos pueri no-

biles ſub diſciplinæ cultu vtebantur. Vnde & *prætextati pueri* appellati ſunt. Dicta autem *prætexta*, quia prætexebatur ei latior purpura. *Caſula* eſt veſtis cucullata, dicta per diminutionem à caſa, quòd totum hominem tegat, quaſi minor caſa. Vnde & *cuculla*, quaſi minor cella. ſic & Græci *Planetas* dictos volunt, quia horis errantibus euagantur. Vnde & *ſtellæ planetæ*, id eſt, vagæ ſuo errore motúque diſcurrunt. *Birrus* à Græco vocabulum trahit: illi enim birrum bibrum dicunt. *Melotes*, quæ etiã *pera* vocatur, pellis eſt caprina à collo pendẽs præcincta vſque ad lumbos. Eſt enim habitus propriè neceſſarius ad operis exercitium. Fiebat autem prius, vt quidam exiſtimãt de pelliculis melonum. Vnde & *melotes* vocatę ſunt. *Fimbriæ* vocatæ ora veſtimentorum, hoc eſt, fines ex Græco vocabulum trahentes. Græci enim terminum [illegible] vocant.

De palliis fœminarum. CAP. XXV.

Regillum eſt prælatum reginarum amiculum, vnde & appellatum. *Peplum* matronale pallium ex purpura ſignatum: cuius fimbriæ aureis ſtaminis ſummitate reſplendent. *Palla* eſt quadrum palliũ muliebris veſtis deductum vſque ad veſtigia, affixis in ordinem gemmis. Et palla dicta, ἀπὸ τοῦ πάλλειν, id eſt, à nobilitate, quę eſt circa finem huiuſmodi indumenti: ſiue quòd rugis vibrantibus ſinuata criſpetur. *Stola* matronale opertimentũ, quod cooperto capite & ſcapula à dextro latere in læuum humerum mittitur. Stola autem Gręcè vocatur, quòd ſuperemittatur. Eadem & *ricinium* Latino nomine appellatum, eo quòd dimidia eius pars retro eiicitur, quod vulgo *mauortem* dicunt. Vocatam autem dicunt Mauortem, quaſi Martem. Signum enim maritalis dignitatis & poteſtatis in eo eſt. Caput enim mulieris vir eſt: inde & ſuper caput mulieris eſt. *Amiculum* eſt meretricum pallium lineum. Hos apud veteres matronę in adulterio deprehenſæ induebantur, vt in tali amiculo potius quàm in ſtola pollueret pudicitiã. Erat enim hoc apud veteres ſignum meretricię veſtis: nunc in Hiſpania honeſtatis. *Theriſtrum* pallium muliebre dictum, quòd ἐν θέρει, id eſt, in æſtu & caumate corpora mulierum protegat, quouſque hodie Arabiæ & Meſopotamiæ mulieres velantur, quibus in æſtu tutiſſimo teguntur vmbraculo. De quo in Iſaia legitur. *Anaboladium* amictorium lineum fœminarum, quo humeri operiũtur, quod Græci & Latini *ſindonem* vocant.

De ſtratis & reliquis quæ in vſu habentur. CAP. XXVI.

Stragulum veſtis eſt diſcolor, quòd manu artificis diuerſa varietate diſtinguitur. Dictum autem, quòd in ſtratu & in amictu aptum ſit. De quo Salomon: Stragulatam veſtem fecit ſibi. *Ludices* à ludis, id eſt theatris vocatas exiſtimant. Cùm enim egrediebantur de ludi proſtibulo iuuenes horum velamento tegebant caput & faciem, quia ſolebant erubeſcere, qui lupanar introiſſent. *Galnapes*. *Fulcra* ſunt ornamenta lectorum, dicta quòd in iis fulcimur, id eſt, ſuſtinemur, vel quòd toros fulciant, ſiue caput quæ reclinatoria vulgus appellat. *Ceruicalia* autem eo quòd ponantur ſub ceruice vel cubito. *Puluillus* dictus à puluinari, qui eſt diuitum lectus. *Culcitræ* vocatæ, quòd calcentur, id eſt farciantur pluma ſiue tomento, quò molliores calidioréſque ſint. *Tapeta* dicta, quòd pedibus primùm ſternerentur, quaſi tapedia. *Sipla tapeta* ex vna parte villoſa quaſi ſimpla. *Amphitaba* ex vtraque parte villoſa tapeta. Lucilius: Siple atque amphitaba villis ingentibus molles. *Mantelia* nunc pro operiendis menſis ſunt, quæ vt nomen ipſum indicat, olim tergendis manibus præbebantur: ſiue mandelia à mandendo. *Mappæ* conuiuij & epularum appoſitarum ſunt, quaſi manupæ, atque ob id nominatæ: cuius diminutiuum mapella eſt. *Toralia* longæ perpetuæque mappæ, à toro dictæ. *Sabanum* Græcum nomen eſt. *Facitergium* & *manutergium* à tergendo faciem vel manus vocatur. *Vela* dicta, quòd obiectu ſuo interiora domorum velent. *Aulæa* vela picta & grandia, quæ ideo aulea dicta ſunt, quòd primùm in aula Attili regis Aſiæ, cui ſucceſſit populus Romanus, inuenta ſunt. *Cortinæ* ſunt aulea, id eſt, vela de pellibus, qualia in Exodo leguntur, à quibus tabernaculum extrinſecus tegebatur. Dictæ autem cortinæ à coriis, eo quòd prius ex pellibus fuiſſent factæ. Vnde & in eodem tabernaculo legis iubetur, cortinas fieri ex pellibus arietũ rubris, & ex pellibus hyacinthinis. *Cilicia* Arabes nuncupant velamenta pilis caprarum contexta, ex quibus ſibi tentoria faciunt.

De lanis. CAP. XXVII.

Lana à laniendo, id eſt vellendo dicta. Hinc & *vellus* dictus, quod prius lanæ vellerentur, non tonderentur. *Linum* ex terra oritur, deflexúmque nomen eius ex Græco. Nam linum Græci λινάριον dicunt: ſiue quòd ſit molle & leue. *Stupa* verò cannabi eſt ſiue lini. Hæc ſecundum antiquam orthographiam ſtuppa dicitur, quòd ex ea rimæ nauium ſtipentur. Vnde & ſtipatores dicuntur, qui in vallibus eam componunt. *Tomentum* appellatum, quòd aut in filo aut in tela tumeat, nec ſubtilitatem habeat. *Canabum* à ſimilitudine cannæ vocatum: ſiue à Græca etymologia. Nam illi canabum κάνναβιν vocãt.

Byſſum

Byſſum genus eſt quoddam lini nimium candidi & molliſſimi, quod Græci *papatem* vocăt. *Fibrinum* lana eſt animalium, quæ fibros vocant: ipſos & caſtores exiſtimant: quos dum venatores ſequuntur, ipſi ſibi teſticulos adimunt. *Aranea* vocata, eo quòd aeris infuſione in frondibus nutriatur. *Sericum* dictũ, quia id Seres primi miſerunt. Vermiculi enim ibi naſci perhibentur, à quibus hæc circum arbores fila ducuntur. Vermes autem ipſi Græcè *βόμβυκες* nominantur. *Placium* eſt ſtuppa & quaſi craſſedo ſerici, & eſt Græcum nomen.

De coloribus veſtium. CAP. XXVIII.

TInctura vocata, quia tingitur, & in aliam fucatam ſpeciem nitoris gratia coloratur. *κόκκον* Græci, nos *rubrum* ſeu *vermiculum* dicimus. Eſt enim vermiculus ex ſylueſtribus frondibus. *Conchilium* dictum, eo quòd ex cõchulis marinis color eius colligitur. Idem & *oſtrum* vocatur. *Oſtrum*, quòd pro colore purpuræ temperatur: plurimis quidem in locis, ſed optimum in inſula Cypro gignitur: ſiue in iis quos propior Solis curſus illuminat. *Conchilia* autem ſunt maris, quæ circumciſa ferro lachrymas purpurei immittunt coloris. His collectis color purpureus temperatur. Et oſtrum exinde appellatum dicunt, quòd ex teſte humore elicitur. *Purpura* apud Latinos à puritate lucis vocatur: apud Græcos autem *πορφύρα* dicitur cum aſpiratione: apud nos purpura ſine aſpiratione. *Ferrugo* eſt color purpuræ ſubnigræ, quæ fit in Hiſpania, vt: Ferrugine clarus Ibera. Dicta autem ferrugo, quòd omnis purpura prima tinctura huiuſmodi coloris exiſtat. *Glaucum* color eſt ferrugineus, ſubniger. *Elbidum* ab elbo colore vocatum. *Elbum* enim eſt medius color inter album & nigrum: & elbum ab albo deriuatum. *Luteus* color rubicundus, quòd eſt croceus. Nam *croceum* lutei coloris eſt, vt: Croceo mutatáque vellera luto. *Menum*, quòd ſit colore nigro. Græci enim *μέλαν* nigrum dicunt. *Maſticinum*, quòd colorem maſticis habeat. *Blatteum*, blauum. *Meſticium*, oſticium, quia ex vſto eſt. Fit enim ex dependenti fuligine tectorum egeſta aſſiduis ignibus. Vnde & color eiuſdem tincturæ flammeus eſt.

De inſtrumentis veſtium. CAP. XXIX.

TEla pro longitudine ſtaminum dicta, cuius deriuatum eſt *telaria*. *Inſubuli*, quia infrà & ſuprà ſunt: vel quia inſubulantur. *Radij* dicti, quia radendo fiunt. *Pectines*, quia pexa fila reddant & imprimant. *Colum*, quòd ſit in longitudine & rotunditate, quaſi columna. *Fuſus*, quòd per ipſum fundatur quod netum eſt. *Alibrum*, quòd in eo librantur fila, id eſt, ſoluantur. *Calatum* leue geſtamen ex ligno vel canna, aut ex iunco factum, in qua vel penſa ponuntur, vel leguntur flores. *κᾶλον* enim Græcè lignum eſt, à quo deriuatum eſt calatum. Nam Latinè *quaſillum* dicitur. Cicero in Philippicis, Aut verò inter quaſilla pendatur aurum. *Penſum* mulierum à pendendo dictum. Vnde penſa & impenſa netum. *Fila* dicta, vel quia ex pilis animalium ſunt, vel quia lanificium filis tenuibus conſtat in modum pilorum, id eſt, quaſi filorum. *Mataxa* à circuitu ſcilicet filorum. Nam meta circuitus dicitur, vel quòd transferatur. *Gubellum* corruptè à globo dictum per diminutionem, quaſi globellum. *Panulia* vel *panucla*, quòd ex iis panni texantur. Ipſæ enim diſcurrunt per telam. *Stamen* dictum, quia rectum ſtat. *Trama*, quòd via recta tranſmittatur per telam. Eſt enim filum inter ſtamen currens. *Licia* ſunt quibus ſtamina ligantur, quaſi ligia. *Ordire* eſt texere.

De ornamentis. CAP. XXX.

HActenus de veſte: dehinc ad cæterum cultum veniamus. *Ornamenta* dicta, quòd eorum cultu ora vultúſque decorentur. Primum ornamentum corona inſigne victoriæ, ſiue regij honoris ſignum. quæ ideo in capite regum ponitur, ad ſignificandum circumfuſos in orbe populos, quibus accinctus, quaſi caput ſuum coronatur. Hæc à Lucilio corolla, ab Homero *στεφάνη* dicta eſt. Huius principium à Libero quodam gentiles exiſtimant, quòd is in potando mota vino capita vincire faſciolis inſtituerit: idcirco olim linei & lanei generis corona fuit: ſicut erat in ſacerdotibus gentilium. Nomen *corona* hac ex cauſa vocatum, quòd initio circum aras curreretur, atque ad imaginem circuitus vel chori eſt formata & nominata corona. Imperatores Romani & reges quidam gentium aureis coronis vtuntur. Perſæ *tiaras* gerunt: ſed reges *rectas*, ſatrapæ *incuruas*. Reperta autem tiara à Semiramide Aſſyriorum regina. Quod genus ornamenti exinde vſque hodie gens ipſa retinet. Athenienſes enim *cyclades aureas* gerebant partim in vertice, nonnulli in fronte. Non enim eadem ſunt inſignia omnium regnorum. Gentilium vates *infula*, *apice*, *pileo* ſiue *galerio* vtebantur. *Infula* eſt faſciola ſacerdotalis capitis alba in modum diadematis, à qua vittæ ab vtraque parte dependent, quæ infulam vinciunt. Vnde & *vittæ* dictæ ſunt, quòd vinciant. Infula autem plerunque lata erat, plerunque tortilis de albo & cocco. *Apex* eſt pileum ſutile, quo ſacerdotes gentiles vtebantur: appellatus ab *apiendo*, id eſt, à ligando. Nam

virgula quæ in pileo erat, contexebatur filo, quod fiebat ex lana hoſtiæ. *Galerium* pileum, ex pelle cæſæ hoſtiæ factum. *Pilleum* autem dictum à pelle hoſtiæ vnde fiebant. *Cidaris* & ipſum ſacerdotum erat, quod à pleriſque *mitra* vocatur.

De ornamentis capitis fœminarum. CAP. XXXI.

ORnamenta capitis fœminarum: Diadema, nimbus, capitulum & mitra. *Diadema* eſt ornamentum capitis matronarum ex auro & gemmis contextum, quod in ſe circumactis extremitatibus retrò aſtringitur, & exinde dictum Græcè quòd præligetur. *Nimbus* eſt faſciola tranſuerſa ex auro aſſuta in linteo, quod eſt in fronte fœminarum. Plautus: Quò magis eam aſpicio, tantò magis nimbata eſt. Nam & lumen quod circa angulorum capita pingitur, *nimbus* vocatur: licet & nimbus ſit denſitas nubis. *Capitulum* eſt quod vulgo *capitulare* dicunt. Idem & *cappa*, vel quòd duos apices vt cappa litera habeat: vel quia capitis ornamentum eſt. *Mitra* eſt pileum Phrygium caput protegés, quale eſt ornamentum capitis deuotarum. Sed *pileum* virorum eſt: *mitra* autem fœminarum. *Redimicula* autem ſunt, quibus mitra alligatur. *Pileum* autem, vt prædiximus, à pelle erat. Nam mitra ex lana eſt. *Rigula* eſt mitra virginalis capitis. *Vitta* ſunt quæ crinibus innectuntur, quibus fluentes religantur capilli: & vittæ dictæ, quòd vinciunt. *Tenia* autem eſt vittarum extremitas dependens diuerſorum colorum. Item *vitta* eſt qua corona vincitur: *tenia* verò extrema pars vittæ, quæ dependet coronæ. *Reticulum* eſt, quod colligit comas, dictum ab eo quòd retinet crines ne effundantur. *Diſcriminalia* capitis mulierum ſunt vocata, ex eo quòd caput auro diſcernant. Nam diſcriminare diuidere dicitur. *Antia* ſunt cincinni dependentes prope auriculas, Græco vocabulo ab auribus dictæ. *Acus* ſunt quibus in fœminis ornandorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant, & ſparſos diſſipent capillos. *Inaures* ab aurium foraminibus nuncupatæ, quibus precioſa genera lapidum dependuntur. Harum vſus in Græcia: puellæ vtraque aure, pueri tantùm dextra gerebant. *Torques* ſunt circuli aurei à collo ad pectus vſque dependentes. *Torques* autem & *bullæ* à viris geruntur: à fœminis verò monilia & catella. Dictæ autem torques, quòd ſint tortæ: & bullæ, quòd ſint ſimiles rotunditate bullis, quæ in aqua vento inflantur. *Monile* ornamentum ex gemmis eſt, quod ſolet ex fœminarum pendere collo, dictum à munere. Hoc etiam & *ſerpentum* dicitur, quia conſtat ex amphorolis quibuſdam aureis, gemmiſque variis in modum facturæ ſerpentis. Nonnulli hoc & *ſegmenta* & *longos habitus*: licet & *ſegmentatas veſtes* dicamus: vt ipſa, Et ſegmentatis dormiſſet paruula cunis. Plerunquè autem & per *monile* omnia ornamenta matronarum ſignificantur quicquid illis munere datur. *Murena* vulgò vocatur, quòd ſcilicet auri metallo in virgulis lenteſcente quædam ordinis flexuoſi catena contexitur: in ſimilitudinem murenæ ſerpentis, quæ ad collum ornandum aptatur. Hæc interdùm auri atque argenti texitur virgulis. Vnde & dicitur in Canticis canticorum: Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. *Catellæ* ſunt catenulæ colli inuicem ſe comprehendentes in modum catenæ, vnde & appellatæ. *Dextras* communes eſſe virorum ac fœminarum: quia vtriuſque ſexus dextra ſunt, ampla & ante manicam portantur: & poſſunt ibi iungi clauo vno. *Armillæ* autem propriè virorum ſunt collatæ victoriæ cauſæ militibus ob armorum virtutem. Vnde & quondam vulgò *virilia* dicebantur. Ab intellectu autem circuli armilla non diſcrepat: quia ipſa quoque hoc vbi ponitur ambigendo conſtringit, ſed quando *armilla* latius extenditur, *circulus* rotundus fit. *Fibulæ* ſunt quibus pectus fœminarum ornatur, vel pallium tenetur: viris in humeris, ceù cingulum in lumbis. *Lunulæ* ſunt ornamenta mulierum in ſimilitudine lunæ bullulæ aureæ dependentes. *Specula* dicuntur, in quibus fœminæ vultus ſuos intuentur. Dictum autem ſpeculum, vel quòd ex ſplendore reddatur, vel quòd ibi fœminæ intuentes conſiderent ſpeciem ſui vultus: & quicquid ornamenti deeſſe viderint, adiiciant. *Periſcelides* ſunt ornamenta crurum mulierum, ſiue armillæ pedum à quibus greſſus earum ornantur. *Olfactoriola* vaſcula ſunt muliebria, in quibus odoramenta geſtantur.

De anulis. CAP. XXXII.

PRimus *Prometheus* fertur circulum ferreum incluſo lapide digito circumdediſſe. Qua conſuetudine homines vſi annulos habere ceperunt. *Anuli* autem per diminutionem dicti à circulis & anis, qui ſunt circa brachia & circũ crura. Vnde & ſigna eorum per diminutionem *ſigilla*. Nam *ſigna* maiora ſunt: *ſigilla* verò quaſi minora ſigna. ¶ *Annulos primùm homines geſtare ceperunt quarto à pollice digito*, quod eo vena quædam vſque ad cor pertingat, quam notandam ornandámque aliquo inſigni veteres putauerunt. ¶ Apud Romanos *anuli de publico dabantur*, & non ſine diſcrimine. Nam dignitate præcipuis viris gemmati dabantur, cæteris ſolidi.

Anulum

Anulum aureum neque ſeruus neque libertinus geſtabat, in publico: ſed anulo aureo liberi vtebantur: libertini argenteo: ſerui ferreo vtebantur. ¶Apud veteres *vltra vnum anulum vti infame habitum viro.* Gracchus in Meuium, Conſiderate Quirites ſiniſtram eius, en cuius auctoritatem ſequimini, qui propter mulierum cupiditatem vt mulier eſt ornatus. Craſſus qui apud Parthos periit, in ſenectute duos habuit anulos, cauſam præferés, quòd pecunia ei immenſa creuiſſet. Multi etiam Romanorum pro grauitate anulum geſtare in digito abſtinuerunt. *Fœminæ non vſæ ſunt anulis*, niſi quos virgini ſponſus miſerat: neque amplius quàm binos anulos aureos in digitis habere ſolebant. At nunc præ auro nullum fœminis leue eſt atq; immune membrum. ¶Inter *genera anulorum* ſunt vngulus, ſamothracius, tinius. *Vngulus* eſt gemmatus vocatúſque hoc nomine, quia ſicut vngula carni: ita gemma anuli auro accingitur. *Samothracius* aureus eſt quidem, ſed capitulo ferreo, à loco ita vocatus. *Tinius* purus eſt, primum in Bithinia fabricatus: quam olim tinam vocabant. Flaccus: Lugente mea vita, nec ſmaragdos berillóſque mi Flacce, nec nitentes per candida margaritas quæro, nec corinthalis me perpolibit anulus, nec Iaſpius capillus.

De cingulis. CAP. XXXIII.

CInctus eſt lata zona, & minus lata ſemicinctium, & vtriſq; minima cingulum. Nam à cincto per diminutionem cingulum nominatur. Cincto autem iuuenes in exercitatione campeſtri verecunda velabant, vnde & *campeſtris* dicebatur. *Baltheus* cingulum militare eſt dictus, propter quod ex eo ſigna dependent, ad demonſtrandā legionis militaris ſummam, id eſt, ſex milium ſexcentorum, ex quo numero & ipſi conſiſtunt. Vnde & baltheus dicitur non tantùm quo cingitur, ſed etiam à quo arma dependent. *Zona* Græcum eſt, quam illi ζωνάριον, nos cingulum nuncupamus. *Strophium* eſt cingulum aureum cum gemmis, de quo ait Cinna: Strophio lactantes cincta papillas. Et prudentius: Nomen hoc gemmæ ſtrophio illigatæ. *Lunus* eſt cinctus, quem publicè habent ſerui. Et dictus lunus, quia tranſuerſas habet purpuras, id eſt, lunas. *Calculum* cinguli genus à coacto loro dictum. *Fibula* Græcum eſt, quam illi φίβλω dicunt, quòd ligat. *Subfibulum*, ſubligaculum. *Redimiculum* eſt quod ſuccinctorium, ſiue bracile nuncupamus, quod diuidens per ceruicem & à lateribus colli diuiſum; vtrarumque alarum ſinum ambit atque hinc inde ſuccingit, vt conſtringens latitudinem veſtiat corpus, atque coniungendo componat. hoc vulgò *bracile*, quaſi *brachiale vocant*, quamuis nunc non brachiorum, ſed renum ſit cingulum. *Succinctorium* autem vocatum, quod, vt dictum eſt, ſub brachiis ductum alarum ſinum ambit atque hinc inde ſuccingit. *Faſcia* eſt qua tegitur pectus, & papillæ comprimuntur, atque criſpante cingulo anguſtius pectus arctatur, & dicta faſcia, quòd in modum faſciculi corpus alligat. Hinc & *faſciolæ* quibus vulnera colligantur. *Vitta* dicta, quòd ea pectus vincitur inſtar vitis ligantis. *Limbus* eſt quem nos ornaturam dicimus. *Faſciola* eſt quæ ambit extremitates veſtium: aut ex filis aut ex auro contexta aſſutáq; extrinſecus in extrema parte veſtiméti vel chlamidis. De qua Virgilius: Sidoniam picto chlamidem circumdata limbo.

De calciamentis. CAP. XXXIIII.

SVtores nuncupati ſunt, quòd inſertis filo porcorum ſetis ſuant, id eſt, conſuāt, quaſi *ſetores*. *Caligarius* verò non à callo pedum, ſed à calo, id eſt, ligno vocatus: ſine quo conſui calciamenta non poſſunt, quod Græci καλοπόδιον dicunt. Fiebant autem prius ex ſalice tantùm. hinc & *calciamenta* dicta, quòd in calo, id eſt, in ligno fiant, vel quòd calcentur. *Crepidas* Græci ante repertas vſi ſunt. Eſt autem genus ſingulari forma, & idem vtrique aptum pedi vel dextro vel ſiniſtro. Crepidæ autem dictæ, quòd cum ſono ſtringantur: ſiue à pedum crepitu in ambulando. *Calceis* reges vtebantur, & Cæſares forma eorum. *Patricios calceos* Romulus reperit iiij corrigiarum, aſſutáque luna. Iis ſoli Patricij vtebantur. *Luna* autem in eis non ſideris formā, ſed notam centenarij numeri ſignificabat, quòd initio patricij ſenatores centum fuerint. *Ocreæ* tibialia calciamenta ſunt, dicta quòd crura tegant. *Coturni* ſunt, quibus calciabantur tragœdi, qui in theatro dicturi erant, & alta intonantíque voce carmina cantaturi. Eſt enim *calciamentum* in modum crepidarum quo heroes vtebantur: ſed tale eſt vt in dextro & læuo conueniat pede. *Braxea* calciamentum comœdorum erat, ſicut tragœdorum *coturni*. Quos quidam etiam calones appellant, eo quòd ex ſalice fierent. Nam Græci, vt diximus, lignum καλόν vocabant. *Talares calcei ſocci* ſunt, qui inde nominati videntur, quòd ea figura ſint vt contingant talum: ſicut *ſubtalares*, quod ſub talo ſunt, quaſi ſubtalares. *Obſtrigilli* ſunt, qui per plantas cōſuti ſunt, & ex ſuperiore parte corrigia trahitur, vt conſtringantur: vnde & nominantur. *Oſſas* puto ab Oſo primum factas, & quāuis nunc ex alio genere, tamen nomen priſtinum retinent. *Mullei* ſimiles ſunt coturnorum ſolo alto: ſuperiore autem parte cum

oſſeis vel æreis malleolis ad quos lora deligabantur. Dicta autem ſunt à colore rubro, qualis eſt mulli piſcis. *Soleæ* ſunt quibus tantùm pedum plantę teguntur, dictæ à ſoſo pedum. Item ſoleæ materiales ex materia corio intexta. *Socci* cuius diminutiuum *ſocelli*, appellati inde quòd ſoccum habeant in quo pars plantæ iniicitur. *Calicula caligæ* vel à callo pedum dictæ, vel quia ligantur. Nam *ſocci* *non ligantur*, ſed tantum intromittuntur. *Cernui ſocci* ſunt ſine ſolo. *Lingulati*, quos nos *ſubliatos* vocamus. *Clauati*, quaſi caluiati, eo quòd minutis clauis, id eſt acutis ſoleæ caligis vinciantur. *Perones* & *culponiæ* ruſtica calciamenta ſunt. *Braxeæ* calciamenta mulierum ſunt. *Corrigiæ* à coriis vocantur, vel à colligatione quaſi colligiæ.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XX.

CAPITA LIBRI VIGESIMI.

1 *De menſis.*
2 *De eſcis.*
3 *De potu.*
4 *De vaſis eſcarÿs.*
5 *De vaſis potatorÿs.*
6 *De vaſis vinarys & aquariis.*
7 *De vaſis oleariis.*
8 *De vaſis coquinariis & piſtoriis.*
9 *De vaſis repoſitorÿs.*
10 *De vaſis luminariorum.*
11 *De lecticis & ſellis.*
12 *De vehiculis.*
13 *De reliquis quæ in vſu habentur.*
14 *De inſtrumentis ruſticis.*
15 *De inſtrumentis hortorum.*
16 *De inſtrumentis equorum.*

De menſis. CAP. I.

PRIMVS *Dædalus* menſam & ſellam fecit. Coquinæ apparatum *Apicius* quidam primus compoſuit, qui in eo abſumptis bonis morte voluntaria periit, & meritò: quia is qui gulæ atque edacitati ſeruit, & animam & corpus interficit. Ab eſu & comeſu *menſæ* factum dicitur vocabulum. Nullum enim alium habet vſum. *Torus* dicitur à tortis herbis, quæ accumbentium humeris ſupponuntur. *Stefadium* à ſtipitibus dictum, quaſi ſtipadium: ſic enim prius ceptum eſt. *Accubitum* à cibo vocatum, quaſi ad cubitum epularum. *Conuiuium* apud Græcos à compotatione *συμπόσιον*. Apud nos verò à cõuictu rectiùs appellatur: vel quia vitæ collocutionem habet. Item conuiuium dicitur à multitudine conueſcentium: nã priuata menſa victus eſt. *Conuiuÿ triplex* eſt *modus* diſcumbendi, edendi & bibendi. *Diſcumbendi*: vt, --- Toris iuſſi diſcumbere pictis. *Edendi* & *bibendi*, vt: Poſtquam prima quies epulis menſæque remotæ. Crateras magnos ſtatuit & vina coronant.

De eſcis. CAP. II.

CIbus dictus, quia capitur ore: ſicuti *eſca*, quia eam nos capit. *Victus* propriè vocatur, quia vitam retinet, vnde & ad cibum vocare, incitare dicitur. *Alimonia* dicitur, eo quòd eius ſumptu corpus alatur. Hanc iuuenes accipiunt ad incrementum, ſenes ad perſeuerantiam. Neque enim ſubſiſtere poterit caro niſi alimentis. *Alimentum* enim eſt quo alimur. *alimonium* alendi cura. *Affluentia* nuncupata, quaſi rei nimium exuberantis effuſio vltra quàm ſatis eſt, modúſque non eſt. *Opulentia* ab ope dicta eſt, quam ſi diſcutias, inuenies eius tenere modum. Nam quomodo opitulatur quod nimium eſt, cùm incommodius ſit ſæpe quàm paruum? *Epulæ* ab opulentia rerum dictæ. Epulæ autẽ ſimplices in duo neceſſaria diuiduntur, panem & vinum: & in duo ſuperflua, quæ terra & mari veſcendi cauſa exquiruntur. *Dapes* autem regum ſunt, epulæ priuatorum. *Deliciæ* nuncupatæ, quòd iis delectentur homines, eáſque ſuauiter appetant. *Pulmentum* vocatur à pulte, ſiue enim ſola pultis, ſiue quid aliud eius permixtione ſumatur, pulmentum propriè dicitur. *Satietas* autem & ſaturitas cibi

cibi differunt. Nam *ſatietas* ex vno cibo dici poteſt pro eo quòd ſatis ſit: *ſaturitas* autem à ſaturo nomen accepit, quod eſt vario alimentorum apparatu compoſitum. *Crapula*, eſt immoderata voracitas, quaſi cruda epula: cuius cruditate grauatur cor, & ſtomachus indigeſtus efficitur. Immoderata enim voracitas vitiũ eſt, ſed tantum id ſalutis eſt, quantum ſuſtentationi naturæque ſufficiat. *Ientaculum*, eſt primus cibus quo ieiunium ſoluitur, vnde & nuncupatum. Nigidius: Nos ipſi ieiunia ientaculis leuibus polluimus. *Prandium*, ab apparatu edẽdi dictum: propriè autẽ veteres prandium vocabant omnium militũ cibum ante pugnam: vnde eſt illud Ducis alloquium, Prandeamus tanquam ad inferos cœnaturi. *Merenda*, eſt cibus qui declinante die ſumitur, quaſi poſt meridiem edenda & proxima cœnæ. Vnde & *antecænia* à quibuſdam vocabantur. Item *merendare*, quaſi meridie edere. *Annona*, tractum eſt à tempore, quo Romani veteres ad cibos aduocabantur, ſicut Martialis: Imperat excelſos frangere nona toros. quod adusque hodie Perſæ faciunt. *Cœna*, vocatur à communione veſcentium. κοινὸν quippe Græci commune dicunt. Vnde & *communicantes*, quòd communiter, id eſt, pariter conueniant. Apud veteres enim ſolitum erat in propatulo veſci, & communiter epulari, ne ſingularitas luxuriam gigneret. Eſt autem *cœna* veſpertinus cibus, quam veſpertinam antiqui dicebant. In vſu enim non erant *prandia*. *Panis* dictus, quòd cum omni cibo apponatur: vel quòd omne animal eum appetat. πᾶν enim Græcè omne dicitur. *Cibarius*, eſt, qui ad cibum ſeruis datur nec delicatus. *Fermentarius*, fermentis confectus. *Azymus*, non fermentatus. Nam ἄζυμος eſt ſine fermento, ſincerus. *Acrizymus*, leuiter fermentatus, quaſi acroazymus. *Siligineus*, panis à frumenti genere nuncupatur. *Siligo* enim genus eſt tritici. *Rubidus*, recoctus & rubefactus. *Subcinericius*, cinere coctus & reuerſatus. Ipſe eſt & *focatius*. *Clibanitius*, in teſta coctus. *Sfungia*, panis aqua diutiſſimè laxatus, ſimilam modicam accipit, & fermentum modicum, & habet humectationis pluſquam omnis panis. Vnde & *ſpongia* nomen accepit. *Placentæ*, ſunt quæ fiunt ex farre, quas alij *liba* dicunt, eo quòd libant & placeant. *Laganum*, eſt latus & tenuis panis qui primùm in aqua, poſtea in oleo frigitur. *Dulcia*, ſunt genera piſtorij operis, à ſapore dicta. Melle enim aſperſo ſumuntur. *Cruſtula*, diminutiuum eſt à cruſta: panis oleo conſperſus, in medio concauus & tortus. Hæc & *torta panis*. *Cruſta*, eſt ſuperficies panis. Ipſa & fragmenta, quia diuiditur vt fracta. *Simila*, ſubtiliſſima eſt farina. *Amolum*, flos farinæ tenuiſſimum præ leuitate de mola eiectum: vnde & appellatum, quaſi amola. *Farina* & *furfures*, à farre dictæ, cuius ſunt purgamenta. *Polles*, genus eſt farinæ candidiſſimæ. *Fermentum*, à feruore nuncupatum, quòd plus prima hora non poteſt contineri. Creſcendo enim excedit. *Carnes* dictæ, quia caræ, ſiue à creando: vnde & à Græcis κρέας vocatur. *Crudum*, quòd ſit cruentum: eſt enim cum ſanguine coctum. *Coctum*, quaſi coactum dicitur, id eſt ab igne & aqua violento modo actúque comeſtioni aptum. Sed & multi temporis aliquid coctum vocatur. *Aſſum*, quòd ardeat, quaſi arſum. *Elixum*, eo quòd in aqua ſola decoquitur. *Lixa* enim aqua dicitur, ab eo quòd ſit ſoluta: vnde & ſolutio libidinis *luxus*, & *membra* loco mota luxata dicũtur. *Frixum*, à ſono dictum, quando in oleo ardet. *Salſum*, quaſi ſale aſperſum, demptis è medio ſyllabis tribus. *Rancidum*, ex vitio nuncupatum, quòd rancos efficiat. *Succidia*, carnes in vſum repoſitæ, à ſuccidendo dictæ. *Lardum* dicitur, eo quòd in domo repoſitum conſeruatur. Nam antiqui domos *lares* dicebant. *Taxea*, lardum eſt Gallicè dictum. Vnde dicit Afranius: In roſa gallum ſaginatum pingui paſtum taxea. *Axungia*, ab vnctione vocata. *Sebum*, à ſue dictum, quaſi ſuebum, quòd plus pinguedinis hoc animal habeat. *Offa*, eſt propriè fruſtum dentium, cuius diminutiuum *offellam* facit. Vnde & *offarij* coci, quia particulatim, id eſt *offatim* excoquunt. Nunc *offa* eſt latrantium, quia ſi in os canis iacitur, ſaciatus ilicò compeſcitur & ſileſcit. *Fruſtum*, vocatum, quòd capiatur à frumine. Eſt enim *frumen* ſumma pars gulæ. *Pulpa* dicta, quia cum pulte olim commixta veſcebatur. Vnde & *pulmentum* & *pulmentarium* dicitur. *Pulpa* autem eſt caro ſine pinguedine: dicta, quia palpitet: reſilit enim ſæpe. Hanc plerique *viſcum* vocant, eo quòd glutinoſa ſit. *Lucanicæ* dictæ, quòd prius in Lucania factæ ſunt. *Farcimen*, caro conciſa & minuta, dictũ quòd eo inſtitutum farciatur, hoc eſt impleatur, cum aliarum rerum commixtione. *Minutal* vocatum, quòd fiat de piſcibus & iſicus oleribúſque minutatim conciſis. *Afratum*, quòd Latinè *ſpumeum* vocatur. ἀφρὸς enim Græcè ſpuma dicitur. *Martiſia*, in mortario ex piſce fiunt, vnde & nominata. *Iſicen*, piſcem quendam vocant, ex quo primùm *iſicia* facta ſunt: & quanuis ex alio genere piſcium fiant, initium tamen piſcis vocabulum dedit. *Galaticæ*, à colore lacteo nominatæ. Græci enim γάλα lac dicunt. *Sphæra*, à rotunditate Græco vocabulo appellatur. Quicquid enim in rotundum formatur σφαῖρα à Græcis dicitur. *Ius*, coquinæ magiſtri à iure nuncupauerunt, quia ea lex condimenti eius. Hanc

Græci *zemam* vocant. *Caſeus* vocatur, quòd careat ſero, quaſi careum. Nam ſerum ei omne deducitur, vt ponderibus arguatur. *Colustrum*, lac nouum, quod neutri generis eſt. *Lac*, à Græco ſermone deriuatum eſt pro candore. Græci enim album λευκὸν dicunt: lac verò & ſanguis quod nutrit & quod nutritur. Nam lacte nutrimur: viuimus ſanguine. *Quactum*, quaſi coactum & quaſi coagulatum. Accepta enim ſecum alia ſpecie coagulat. *Mel*, Græcæ appellationis eſt, quod ab apibus nomen habere probatur. Nam *apis* Græcè μέλισσα dicitur. Antea autem mella de rore erant, inueniebantúrque in arundinum foliis: vnde Virgilius: Hactenus aerij mellis cœleſtia dona. Siquidem hucuſque in India & Arabia colligatum reperitur: ramis inhærens in ſimilitudinem ſalis. Omne autem mel dulce dicitur. *Sardum*, amarum eſt abſinthij cauſa: cuius copia, eius regionis apes nutriũtur. *Fauus* vocatur, quia comeditur magis quàm bibitur: φαγεῖν enim Græci comedere appellant. Aiunt enim medici, & qui de humanorum corporum ſcripſere naturis, præcipuéque Galenus puerorum & iuuenum ac perfectæ ætatis virorum mulierúmque corpora calore feruere, & noxios eſſe iis ætatibus cibos qui calorem augeant, ſanitatíque conducere frigida quæque in eſum ſumere: ſicut contrario ſenibus qui pituita laborant & frigore, calidos cibos & vina vetera prodeſſe.

De potu. CAP. III.

Potio, à Græca deriuatione vocatur. Hanc enim illi πόσιν dicunt. *Aqua*, generaliter vocata, quòd ſuperficies eius æqualis ſit: hinc & æquora. Hanc quidam recentem vocant, quia reiicitur noua à fonte vel à flumine. Nam vetus putreſcit, quia non eſt vtilis vetuſta, vt vinum, ſed ſtatim ſublata de flumine, fonte, vel puteo: fœteſcit enim vetuſta. *Vinum* inde dictum, quòd eius potus ſanguine venas citò repleat. Hoc alij quòd nos cura ſoluat, *Lyaeum* appellant. Veteres vinum *venenum* vocabant. Sed poſtquam inuentum eſt virus lætiferi ſucci: hoc vinum vocatum eſt, illud venenum. Vnde & Hieronymus in lib. quem de Virginitate conſeruanda ſcripſit: Adoleſcentulas, dixit, ita vinum debere fugere, vt venenum, ne pro ætatis calore feruenti bibant & pereant. Inde eſt quod apud veteres Romanos fœminæ non vtebantur vino, niſi ſacrorum cauſa: certis diebus. *Merum*, dicimus cùm vinum purum ſignificamus. Nam *merum* dicimus quicquid purum atque ſincerum eſt: ſicut & *aquam meram*, nulli vtique rei mixtam. Hinc & *merenda*, quòd antiquitus id temporis pueris operariis, quibus panis merus dabatur, aut quòd meridient eodem tempore, id eſt ſoli ac ſeparatim non vtique in prandio aut in cœna ad vnam menſam. Inde credimus etiam illud tempus quod poſt medium diem eſt, *meridiem* appellari, quòd purum ſit. *Muſtum*, eſt vinum è lacu ſtatim ſublatum. Dictum autem creditur muſtum, quòd in ſe limum & terram habeat mixtam. Nam *mus* terra eſt, vnde & humus. Cuius tanta vis feruoris eſt vt vaſa quamuis grandia ex eo plena abſque ſpiramine relicta ilicò diſrumpat. *Roſeum vinum*, id eſt cum rubore. Roſa enim rubet. *Amineum* verò, quaſi ſine minio, id eſt ſine rubore: nam album eſt. *Succinatium*, ſuccinæ gemmæ ſimile eſt, id eſt fului coloris. *Limpidum* vinum, id eſt perſpicuum ab aquæ ſpecie dictum, quaſi limphidum. *Limpha* enim aqua eſt. *Turbidum*, quaſi terbidum, id eſt terra commixtum, quod eſt fece. *Falernum*, vinum vocatum à Falerna regione Campaniæ, vbi optima vina naſcuntur. *Colatum*, vas proprium nuncupauit in quo deportatur. *Gazetum* verò à regione vnde defertur. Gaza enim oppidum eſt Palæſtinæ. *Infertum*, vinum dicitur, quòd altario libatur atque offertur. *Spurcum*, quod offerri non licet, aut cui aqua admixta, quaſi ſpurium, hoc eſt immundum. *Honorarium vinum*, quòd regibus & potentibus honoris gratia offertur. Cato de innocentia ſua: Cùm eſſem in prouincia legatus, quamplures ad prætores & conſules vinum honorarium dabant: nunquam accepi, nec priuatus quidem. *Crudum*, vinum eſt inſuaue, quod ſerui potant. *Acetum*, vel quia acutum, vel quia aqua mixtum. Vinum enim aqua mixtum citò in hunc ſaporem redigitur. Vnde & *acidum* quaſi aquidum, quia aqua lauantur vuæ in torculari poſt expreſſum vinum. Eſt vilis potus ſeruis aptus. *Conditum* vocatum, quòd non ſit ſimplex, ſed commixtione pigmentorum compoſitum. *Lactatum*, eſt potio è lacte. *Mulſum*, ex melle mixtum. Eſt enim potio ex aqua & melle, quod Græci μελίκρατον vocant. *Oenomelum*, muſtum melle admixtum vehementer agitatum atque commotum. *Hydromelum*, quòd fiat ex aqua & malis Matianis. *Saccatum*, liquor eſt aquæ feci vini admixtus, ſacco expreſſus. *Luria*, oximelum appellatum, quòd aceti & mellis permixta conficitur materia: vnde & dulcedinem retinet & acorem. *Rodomelum* dicitur, eo quòd in ſucco roſæ mel admiſceatur. *Melicratum*, vinum melle mixtum. *Medus*, quaſi melus, quia ex melle fit: ſicut calamitas pro *cadamitas*. *Fecula*, vua pinguis, decocta vſque ad craſſitudinem mellis, ac refrigerata vtilis ſtomacho. *Paſſum*, quicquid ex vua paſſa compreſſum effluxerit. Dicitur au-

tur autem paſſum à patiendo. Nam percutitur vua ſiccior, & decoquitur, & inde fit paſſum. *Defrutum* dictum eſt, quòd defrudetur, & quaſi fraudem patiatur. *Carenum*, eo quòd feruendo parte careat. Tertia enim parte muſti amiſſa, quòd remanſerit carenum eſt. Cui contraria *Sapa* eſt, quæ feruendo ad tertiam redacta deſcendit. *Sicera* eſt omnis potio: quæ extra vinum inebriare poteſt. Cuius licet nomen Hebræum ſit: tamen Latinum ſonat pro eo quò ex ſucco frumenti vel pomorum conficiatur, aut palmarum fructus in liquorem exprimantur, coctiſque frugibus aqua pinguior, quaſi ſuccus colatur: & ipſa potio ſicera nuncupatur. *Ceruiſia* à Cerere, id eſt fruge vocata. Eſt enim potio ex ſeminibus frumenti vario modo confecta. *Celia* à calefaciendo appellata. Eſt enim potio ex ſucco tritici per artem confecta. Suſcitatur enim igne illa vis germinis madefactæ frugis: ac deinde ſiccatur, & pòſt in farinam redacta molli ſucco admiſcetur, quo fermentato ſapor auſteritatis & calor ebrietatis adiicitur, quæ fit in iis partibus Hiſpaniæ, cuius ferax vini locus non eſt. *Fex* dicta, quòd ſeſe vaſis emergendo afficiat. *Garum* eſt liquor piſciũ ſalſus, qui olim conficiebatur ex piſce, quem Græci γάρον vocabant: & quanuis nunc ex infinito genere piſcium fiat, nomen tamẽ priſtinum retinet, à quo initium ſumpſit. *Liquamen* dictum, eo quòd ſoluti in ſalſamẽto piſciculi eundem humorem liquant. Cuius liquor appellatur *ſalſugo* vel *muria*. Propriè autem *muria* dicitur aqua ſale commixta, effectáque guſtu in modum maris. *Succi* dicti, quòd ſacco exprimuntur, vt tiſſanæ. *Tiſſana, Zema, apozema* Græca vocabula ſunt.

De vaſis eſcarum. CAP. IV.

VAs dictum à veſcendo, quòd in eo eſcæ ponantur. Cuius diminutiuum *vaſculum* quaſi veſculum. *Fictilia* dicta, quòd fiant & fingantur ex terra. Fingere enim eſt facere & formare & plaſmare: vnde & *figuli* dicuntur. Et *vas fictile* dicitur, nõ fictum in illud quod mendacium eſt, ſed quod formatur vt ſit, & habeat aliquam formam: vnde & Apoſtolus ait: Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit, quare me ſic feciſti? *Fictilia vaſa* in Samo inſula priùs inuenta traduntur, facta ex creta & indurata igne, vnde & Samia vaſa. Poſtea inuentum eſt rubricam addere, & ex rubra creta fingere. Antiquiorem autẽ fuiſſe dicunt vſum fictilium vaſorum, quàm fundendi æris aut argẽti. Apud veteres enim nec aurea nec argentea, ſed fictilia vaſa habebantur: ſicut ad vina doliis excogitatis: ad aquas *amphoris*, *hydriis* ad balnea: ac reliquis quæ in vſibus hominũ, aut rota fiunt, à manu aptantur. *Argilla* autem ex terra excocta teſtæ vocabulum ſuſcepit, quia dum mollis eſſet, efficitur teſta, nec communicat cum vocabulo priſtini generis, quia quod fuit non eſt. *Aretina vaſa* ex Aretio municipio Italiæ dicuntur, vbi fiunt: ſunt enim rubra. De quibus Sedulius: Rubra quod appoſitum teſta miniſtrat olus. *Samia vaſa* quidam putant ab oppido Samo Græciæ habere nomen. Alij dicũt cretam eſſe Italiæ, quæ non longè à Roma naſcitur, quæ Samia appellatur. *Calata vaſa* argentea vel aurea, ſunt, quæ ſignis eminentioribus intus extráve expreſſa: à cælo vocata, quod eſt genus ferramenti, quod vulgò cilionẽ vocant. *Criſendita vaſa* deaurata, Græcum eſt. *Anaglifa*, quòd ſuperius ſint ſculpta. Græci enim ἀνὰ ſurſum, γλυφὴν ſculpturam dicunt, id eſt ſurſum ſculpta. *Diſcus* antea iſcus vocabatur à ſpecie ſcuti: vnde & ſcutella per diminutionem. Eſt enim eiuſdem ſimilis. Poſtea diſcus vocatus eſt, quòd det eſcas, id eſt apponat. A quo & diſcumbentes dicti: ſiue ἀπὸ τοῦ κεῖσθαι, id eſt quòd iaceant. *Meſſorium* vocatum a menſa per deriuationem, quaſi menſorium. *Parapſis* quadrangulum & quadrilaterum vas, id eſt paribus abſidis. *Patina*, quòd diſpanſis patentibúque oris ſit. *Lancu granata*, quaſi cauata, g pro c litera poſita. Hinc & concha, ſed illa cauata, iſta cõcaua: ſic & Græci hæc nuncupant. *Apophereta* à Græcis à ferendo poma, vel aliquid nominata: eſt enim plana. *Salinum* vas aptum ſalibus. Idem & *ſulzica*, quaſi ſalzica. *Acetabulum*, quaſi *acetaferum*, quòd acetum ferat. *Coclear* ab vſu priùs dictum. Hinc eſt illud veterum diſtichon: Sum cocleis habilis, & nec minus vtilis ouis: Nunquid ſcis potiùs cur cocleare vocor? *Triſiles* Græcè, Latinè tripedes. Qui autem quatuor pedibus inſiſtunt, abuſiuè dicuntur. In vaſculis autem tria quæruntur quæ placeant, manus artificis, pondus argenti, ſplendor metalli.

De vaſis potatorijs. CAP. V.

POculum à potando nominatum. Eſt enim omne vas in quo bibendi eſt conſuetudo. *Phyalæ* dictæ, quòd ex vitro fiant. Vitrum enim Græcè ὕαλος dicitur. *Pateræ* phialæ ſunt dictæ, vel quòd in ipſis potare ſolemus, vel quòd patentes ſunt diſpanſiſque labris. *Cratera* calix eſt duas habens anſas, & eſt nomen Græcum: declinatur autem apud eos, hic crater. Nã Latinè hæc cratera dicitur. Vnde Perſius: Si tibi crateras argenti. Virgilius. Crateras magnos ſtatuunt & vina coronant. Fiebant autem primùm à connexionibus virgulatum: vnde & dictæ *cratera* ἀπὸ τοῦ κρατεῖν, id eſt quòd inuicem ſe teneant. *Cyathi* quoque & *ſcyphi*, *cymbia*, & ipſa pocu-

lorum ſunt genera. Ex quibus *cymbia* ſunt pocula ex ſimilitudine cymbæ nauis. *Emiſtu* ſpecies poculi, qua ductim, id eſt vno ſpiritu bibitur. *Bacchia* primùm à Baccho, quod eſt vinum nominata: poſtea in vſus aquarum tranſiit. *Calices* & *calathi* & *ſcalæ* poculorum genera, antea ex ligno facta, inde & vocata. Græci enim omne lignum κᾶλον dicebant. *Ampulla*, quaſi ampla bulla: ſimilis eſt enim rotunditate bullis quæ ex ſpumis aquarum fiunt, atque ita inflantur vento.

De vaſis vinarijs & aquarijs. CAP. VI.

OEnoforum vas ferens vinum: οἶνος enim vinum eſt. de quo illud eſt: Vertitur œnofori fundus ſententia nobis. *Flaſcæ* à Græco vocabulo dictæ. Hæ pro vehendis ac recondendis phialis primùm factæ ſunt: inde & nuncupatæ ſunt. Poſtea in vſum vini tranſierunt manente Græco vocabulo, vnde & ſumpſerunt initium. *Lagena* & *ſitula* Græca nomina ſunt: inflexa ex parte vt fierent Latina. Illi enim λάγυνος: nos lagenam: illi ſicile, nos ſitulam dicimus. *Cantarus*. *Hydria* vaſis genus aquatilis per deriuationẽ vocata: ὕδωρ enim Græci aquam dicunt. *Situla* quòd ſitientibus apta ſit ad bibendum, quod vas Græci κάδδον vocant. *Catinum* vas fictile, quod melius neutro genere dicitur quàm maſculino, ſicut & *ſalinum* dicitur vas aptum ſalibus. *Orca* eſt amphoræ ſpecies, cuius minore vocabulo *vrceus* diminutiuo vrceolus eſt. *Scyphus* in quo manus lauamus. *Seriola* eſt orcarum ordo directus vel vas fictile vini: apud Syriam primùm excogitatum: ſicut Cilicienſes à Cilicia nuncupatæ, vnde primùm aduectæ ſunt. *Dolium*, *cupos* & *cupas*, à capiendo, id eſt, accipiendo aquas vel vinum vocatas volunt: vnde & *caupones*. *Vtres* ab vtero. *Mulgarium vas*, in quod mulgentur pecora. Idem & *mulctrum*, quòd in eo mulgeatur lac. *Labrum* vocatum, eo quòd in eo lauationem ſolitum eſt fieri infantum, cuius diminutum *labellum*. Idem & *alueum*, quòd in eo ablutionem fieri ſolitum ſit. *Pelues* vocatæ, quòd pedes ibi lauentur. *Siphon* vas appellatum, quòd aquis ſufflando fundat: vtuntur enim hoc orientales. Nam vbi ſenſerint domum ardere, currunt cum *ſiphonis plenis aquis*, & extinguũt incendia: ſed & cùm aras expreſſis ad ſuperiora aquis emundant.

De vaſis olearijs. CAP. VII.

EMicadium vas olearium. *Scortia* vas olearium, eo quòd ſit ex corio dictum. *Alabaſtrum* vas vnguentarium à lapide ſui generis cognominatum, quem *alabaſtriten* vocant, qui incorrupta vnguenta conſeruat. *Pyxides* vaſcula vnguentaria ex buxo facta. Nam quod nos buxum, Græci πύξον vocant. *Lenticula* medicum vas æneum vel argenteum quadrangulum in latere apertum, quod & lichitum. Eſt enim vas olei, quo reges & ſacerdotes vngebantur, à liniendo dictum.

De vaſis coquinarijs. CAP. VIII.

OMnia vaſa coquendi cauſa parata *cocula* dicuntur. Plautus: Ex æneis coculis mihi excocta eſt omnis miſericordia. *Olla* dicta, pro eo quòd ebulliat in ea aqua igni ſubiecto, vt altius vapor emittatur. Vnde & *bulla* dicitur quæ in aqua venti intus ſpiritu ſuſtentatur. *Patella* quaſi patula. Eſt enim olla oris patentioribus. *Cacabus* & *cucuma* à ſono feruoris cognominantur. Hæc in Græcis & Latinis communia nomina habent: ſed vtrum Latini à Græcis, an Græci à Latinis hæc vocabula ſumpſerint, incertum eſt. *Lebetes* æneæ ſunt Græco vocabulo vocatæ: ſunt enim ollę minores in vſum coquendi paratę. *Sartago* à ſtrepitu ſoni vocata, quando in ea ardet oleum. *Tripedes* appellatæ, quòd tribus pedibus conſtent: has Græci tripodas vocant. *Mola* à rotunditate ſui vocata, vt mala pomorum: ſic & Græci. *Cribrum* quòd ibi currat frumentum, quaſi currifrum. *Rotabulum* dictum à proruendo ſtercora: ſiue ignem panis coquendi gratia.

De vaſis repoſitorijs. CAP. IX.

GAzophylacium arca eſt vbi colliguntur in templa ea quæ ad indigentiam pauperum mittuntur. Compoſitum eſt autem nomen ex lingua Perſica & Græca. *Gaza* enim lingua Perſarum theſaurus, φυλακὴ Græcè cuſtodia interpretatur. *Arca* dicta, quòd arceat viſum atque prohibeat. Hinc & *archiuum*: hinc & *arcanum*, id eſt ſecretum, vnde cæteri arceantur. *Cibutum* Græcum nomen eſt, quod nos arcam dicimus. *Loculus* ad aliquid ponendum in terra factus locus, ſeu ad veſtes vel pecuniam cuſtodiendam, vnde & per diminutionem dicitur. *Mozica*, quaſi modica: vnde & modicum z pro d, ſicut ſolent Itali dicere *ozie* prò hodie. *Scrinia* ſunt vaſa, in quibus ſeruabantur libri vel theſauri. Vnde apud Romanos illi qui libros ſacros ſeruant, ſcriniarij nuncupantur. *Saccus* à ſago dictus, quòd eo conſuto efficiatur quaſi ſagus. *Marſupium* ſacculus nummorum, quẽ Græci μάρσυπον appellant. Quædam enim Græca nomina in Latinum paulò inflectuntur propter Romanum eloquium.

Siter-

Sitarchæ nautarũ ſunt, ab eo quòd ſutæ ſunt. *Inuolucrum* dictum, quòd aliquid in ſe teneat inuolutum. *Fiſcus*, ſaccus eſt publicus. vnde & *fiſcella* & *fiſcina* dicuntur: hunc habent exactores, & in eo mittunt debitum publicum quod redditur regibus. *Fiſcus* autem primæ poſitionis eſt: deriuatiuum *fiſcina* eſt: diminutiuum *fiſcella*. *Caniſtrum*, fiſſis cannis contexitur, vnde & nuncupatur: alij Græcum aſſerunt. *Ciſtella*, à coſtis ex canna vel ligno quibus contexitur nominata. *Cophinus*, eſt vas ex virgultis aptum mundare ſtercora & terram portare. De quo dicit Pſalmiſta pro Iſrael: Manus eius in cophino ſeruierunt. Dictus autem cophinus quaſi *conus*, quaſi cauus. *Corbes* dicti, quia curuatis virgis contexuntur. *Sportula*, diminutiuum à ſporta: *ſporta* autem dicta, quia exportet aliquid, vel quia ex ſparto fit. *Spartus* verò eſt frutex virgoſus ſine foliis: ab aſperitate vocatus, ſimilis carici herbæ, & funes de eo conficiuntur.

De vaſis luminariorum. CAP. X.

A Colendo ignem & ligna, antiqui appellauerunt *focum*: φῶς enim Græcè, Latinè ignis eſt, vnde iuxta philoſophos quoſdam cuncta procreantur. Et reuera ſine calore nihil naſcitur, adeò vt de ſeptentrione dicatur, Sterili non quicquam frigore gigni. Varro autem *focos* ait dictos, quòd foueant ignes: nam ignis ipſa flamma eſt. quicquid autem ignem fouet focus vocatur: ſeu ara ſit, ſiue quid aliud in quo ignis fouetur. *Lucerna*, à licinio dicta eſt, vnde & breuis eſt lux, vt Perſius: Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ. Si enim à luce diceretur: non ſtaret verſus. *Licinius* autem quaſi lucinius. Eſt enim candela lucernæ. *Candelabrum*, à candelis dictum, quaſi candelaferum, quòd cãdelam ferat. *Cereus*, per deriuationẽ nomen à cera habet ex qua formatur: de quo quidam, Hic tibi nocturnos præſtabo cereus ignes. Subducta luce altera lux tibi ſum. *Candela*, à candendo dicitur, eo quòd candendo deleatur. *Lacunaria*, pendentia ſunt lumina, quaſi lucanaria, id eſt in aere lucentia. *Funalia*, ſunt quæ intra ceram ſunt: dicta à funibus, quos ante vſum papiri cera circundatos habuêre maiores, vnde & funera dicuntur. Funalia autem Græci *ſcolaces* dicunt, quòd ſint ſcoliciæ, hoc eſt mortis. Hos Romani funes & funalia nominabant. *Funalia* candelabra apud veteres extantes ſtimulos habuerũt aduncos, quibus funiculi cera vel huiuſmodi alimento luminis obliti figebantur. Idem itaque & ſtimuli præacuti funalia dicebantur. *Lampas* flamma eſt in vertice lucens, dicta quòd labentis motum oſtendere videatur. *Fax* dicta, quòd focos faciat, cuius diminutiuum facula. *Laterna* dicta, quòd lucem interius habeat clauſam. Fit enim ex vitro, intus recluſo lumine vt venti flatus adire non poſſit, & ad præbendum lumen facilè vbique circumferatur. *Lucubrum* vocatum, quòd luceat in vmbra. Eſt enim modicus ignis qui ſolet ex tenui ſtuppa ceráque formari. *Pira*, eſt quæ in modum aræ ex lignis conſtrui ſolet vt ardeat. πῦρ enim ignis eſt, ſed pira eſt ipſa lignorum congeries, cùm nondum ardet: rogus eſt cùm ardere cœpit: buſtum verò iam exuſtum vocant. *Farus*, eſt turris maxima, quam Græci & Latini in commune ex ipſius rei vſu pharum appellauerunt, eo quòd flammarum indicio longè videatur à nauigantibus, ſicut ſuprà diximus: qualem Ptolemæus iuxta Alexandriam conſtruxiſſe octingentis talentis traditur. Vſus eius eſt nocturno nauium curſui ignes oſtendere ad pronuncianda vada, portúſque introitus, ne decepti tenebris nauigantes in ſcopulos incidant: nam Alexandria fallacibus vadis inſidioſos acceſſus habet. Hinc igitur in portubus machinas ad prælucendi miniſterium fabricatas pharos dictas. Nam φῶς lux eſt: vnde & lucifer Græcè φωσφόρος appellatur.

De lecticis & ſellis. CAP. XI.

Lectica, à lectis herbis vocatæ. *Stratus*, à ſternendo dictus, quaſi ſtoriatus. In iis ſolis antiqui ad dormiendum accubabant: nondum laneis ſtramentis repertis. *Storia*, quòd ſit terra ſtrata. *Cama*, eſt breuis & circa terram. Græci enim cami breue dicunt. *Cubile*, eſt cubandi locus. *Grabatum*, Græcum eſt. *Baionula*, eſt lectus qui in itinere baiulatur, à baiulando, id eſt, deportando. *Puluinar*, lectus diuitum eſt, inde & pulullus. *Spingæ*, ſunt in quibus ſunt ſpingatæ effigies, quos nos *griphos* dicimus. *Punicani lecti*, parui & humiles primùm à Carthagine aduecti, & inde nominati. *Lectica*, ſiue plutei lecti; de quibus Satibius Rufus de vita ſua, Primùm, inquit, conſuetudinem imperatorum ipſe pro lectis lecticis vtebatur. *Spõda* autem exterior pars lecti, pluteus interior. *Geniales lecti*, propriè ſunt qui ſternuntur puellis nubentibus, dicti à generandis liberis. *Cunabula*, ſunt lectuli in quibus infantes iacere ſolebant, dicta quòd partui adhibebantur quaſi cynabula. nam κύειν eſt Græcè eniti. *Feretrum*, dicitur quòd in eo mortui deferantur, & eſt Græcum nomen. Nam φέρετρον dicitur ἀπὸ τοῦ φέρειν, id eſt à ferendo. nam Latinè *capulus* dicitur, quòd ſuper capita hominum feratur: ſic Plautus, *Capularis ſenex*, id eſt vicinus capulo. *Scamna*, ſunt quæ altioribus lectis apponuntur dicta à ſcandendo. Hinc

& *ſcabelli* qui lectis paruis vel ſellis ad aſcenſum apponuntur. *Scabellum* autem & ſuppedaneum dicitur. Nam quod Græci dicunt ὑποπόδιον: dixerunt Latini ſcabellum, & alij dixerunt ſuppedaneum, quòd ſub pedibus ſit. *Scanſilia*, gradus ſunt: vbi honorati in ſedibus hærent. *Sedes* dictæ quòd apud veteres Romanos non erat vſus accumbendi: vnde & conſedere dicebantur. Poſtea vt Varro ait de vita populi Romani, Viri diſcumbere cœperunt, mulieres ſedere, quia turpis viſus eſt in muliere accubitus. Sedes ſingulari numero propriè regni eſt, quòd Græcè θρόνος dicitur. Item *thronum* Græci dicunt, nos ſolium. *Subſellia*, in quo rex ſedet propter tutelam corporis ſui, ſecundum quoſdam à ſoliditate dictum, quaſi ſolidum: ſecundum alios per antiſticon, quaſi ſolidum, à ſedendo. Vnde & ſella quaſi ſedda dicta eſt, & ſubſellia quaſi ſubſeddia. *Sellæ curules*, erant in quibus magiſtratus ſedentes iura reddebant. Dictæ autem curules, quia apud veteres prætores & conſules propter itineris longinquitatem curru prouehebantur, ſellæ autem quæ poſt eos vehebantur, quibus ſedentes dicere iura ſolebant, à curru currules ſellæ ſunt nominatæ. *Tripodes*, ſcabelli ſunt habentes tres pedes, ſed & candelabra tripoda ſunt, quia ſimiliter habent tres pedes.

De vehiculis. CAP. XII.

C*Arrum*, à cardine rotarum dictum. vnde & currus dicti quòd rotas habere videntur. *Rota* autem dicta quòd ruat, & rotundum à rota vocatum. *Reda*, genus vehiculi quatuor rotarum. Has antiqui retas dicebant propter quòd haberent rotas. *Carpentum pompaticum*, vehiculi genus eſt quaſi carrum pompaticũ. *Plauſtrum*, vehiculum duarum rotarum, quibus onera deferuntur. Et dictum plauſtrum quia voluitur quaſi dicat pilauſtrum. *Carracutium*, vehiculum altiſſimarum rotarum, quaſi carrum acutum. *Capſus*, carruca vndique contexta, quaſi capſa. *Pilentum* vel *petoritum*, contextum iiij. rotarum vehiculum, quibus matronæ olim vtebantur. Virgilius, Pilentis matres mollibus. Horatius, Plures calones atque caballi Paſcendi, ducenda petorita. Erat enim antea pilenta veneti coloris, non vt tunc ſunt ruſſati, quibus niſi caſtæ matronæ vti non poterant: ſicut nec vittis. *Baſterna*, vehiculum itineris, quaſi viæ ſterna, mollibus ſtramentis eſt poſita, à duobus animalibus deportatur.

De reliquis quæ in vſu habentur. CAP. XIII.

B*Aculus*, à Baccho repertore vitis fertur inuentus quo homines moti vino inniterentur. Sunt autem à Baccho baculus. ita à baculo *bacillus* per diminutionem. *Fuſtes* dicti, quòd præfixi in terram ſtent, quos ruſtici palos vocant, quibus iuuenes pro criminibus feriuntur. *Vectes*, dicti quòd manibus vectentur. vnde hoſtia ſaxáque euelluntur. *Forfices*, ſecundum etymologiam ſi à filo dicuntur f ponitur vt forfices quæ ſunt ſartorum: ſi à pilo per p vt *forpiceps*, quæ ſunt tonſorum: ſi ab accipiendo per c, vt forcipes, eo quòd formum capiant, quæ ſunt fabrorum. *Formum* enim dixerunt antiqui calidum. vnde & *formoſus*. *Nouacula*, ferrum ſubtile: ſatiſque acutum. Dicta autem nouacula eo quòd innouat faciem. *In quodam vet. cod. ita legitur*, Nouacula eſt in quadam ſubtilitate tenſum latius ferrum, radẽdis pilis acutiſſimum præparatum, quòd licet barbæ ſegetem metat impreſſum corpori, tamen ſubſtantiam relinquit illæſam. *Pecten*, dictus eo quòd pexos capillos faciat atque compoſitos. *Calamiſtrum*, eſt acus quæ calefacta & adhibita calefacit, & intorquet capillos. Vnde & *calamiſtrati* appellantur qui comam torquent. *Clauis*, dicta quòd claudat & aperiat. *Catena*, quòd capiendo teneat. *Horologium*, quòd ibi horas legamus, id eſt colligamus. Eſt enim in ſolariis poſitum vbi à clauo per lineam currit vmbra, vt quancunque diei horam oſtendat.

De inſtrumentis ruſticis. CAP. XIIII.

V*Omer*, eſt dictus quòd vi humum eruat, ſeu ab euomendo terram. De quo Lucretius, Vncus aratri Ferreus, occultò decreſcit vomer in aruis. Sumitque per detrimenta nitorem. *Aratrum*, ab arando terram vocatum dicimus quaſi araterrium. *Buris*, eſt curuamentum aratri, dictum quaſi bosoira, quòd ſit in ſimilitudine caudæ bouis. *Dentale*, eſt aratri pars prima in qua vomer inducitur quaſi dens. *Culelli*, à coltura dicti, eo quòd ex ipſis putatione veteres in arbore vtebantur & vite, priuſquam falces eſſent repertæ. *Falx*, eſt qua arbores putantur & vites. Dictæ autem ſunt falces, quòd his primùm milites herbam filicem ſolebãt abſcindere. vnde eſt illud, Pax me certa ducis placidos curuauit in vſus. *Agricola*, nunc ſum, militis antè fui. *Falcaſtrum*, à ſimilitudine falcis vocatum. Eſt autem ferramentũ curuum cum manubrio longo, ad denſitaté veprium ſuccidendam. Hi & *runcones* dicti quibus vepres ſecantur, à runcãdo dicti. *Serrula* eſt prætenuis lamina ferri, dentium mordacitate reſecans arbores ſeu ramos. *Raſtra* quoque aut à radendo terram aut à raritate dentiũ dicta. *Ligones*, quòd terram leuent quaſi leuones. *Scudicia*, dicta eo quòd circa caudicem terram

tam aperiat, & quanuis eius vſus in reliquis operiatur: nomen tamen ex caudice retinet. Hanc alij generaliter *foſſorium* vocant, quòd foueam faciat quaſi foueſſoriam. *Sarculum* ferrum foſſorium eſt habens duos dentes à ſarriendo, id eſt fodiendo dictum. *Paſtinatum* vocant agricolæ ferramentum bifurcum quo ſemina purgantur. Vnde etiam *repaſtinari* dictæ ſunt vineæ veteres, quæ reſodiuntur. *Cilindrus* lapis eſt teres in modum columnæ qui à volubilitate nomen accepit. de quo Virgilius, Area cum primis ingenti æquanda cilindro, Et vertenda manu. *Tribula* genus vehiculi vnde teruntur frumenta, & ob hoc ita vocatur. *Pala* quæ *ventilabrum* vulgò dicitur à ventilandis paleis nominata. *Furcillæ* dictæ, eo quòd iis frumenta cillentur, id eſt moueantur. Vnde & *oſcilla* dicta ab eo quòd cilleantur, hoc eſt moueantur ora. Nam *cillere* eſt mouere. *Teſſeræ* ſunt, quibus frumentorum numerus deſignatur. *Trapedum* mola oliuaria. *Prælum* trabes quo vua calcata premitur, à premendo vocatum quaſi *preſſorium*. *Lacus* prælum quo premitur oleum qua liquatus profluat, & quo ab vuis vel oliuis torquendo oleum vinúmque exigitur. *Veremnes* à vehere, id eſt exportare nominatæ. *Qualus* corbes coláque prælorum per quæ muſtum fluit, à colando dictus. *Fiſclum* quaſi fiſculum, à colando oleum dictum, vel quaſi fiſcella olei.

De inſtrumentis hortorum. CAP. XV.

ROta dicta quòd quaſi ruat. Eſt enim machina, de qua à flumine aqua extrahitur. Lucretius, In fluuio verſare rotas atque auſtra videmus. *Auſtra* autem, id eſt rota, ab hauriendo aquas dicta. *Girgillus* quòd in girum vertatur. Eſt enim lignum in tranſuerſa pertica mobile, ex quo funis cum ſitula vel vtre in puteum dimittitur hauriendæ aquæ cauſa. *Telonem* hortulani vocant lignum longum quo hauriunt aquas. Et dictus telon à longitudine. τηλὸν enim Græcè dicitur quicquid longum eſt. Vnde & *muſtela* vocata, quaſi mus longus. Hoc inſtrumentum Hiſpani *ciconiam* vocant, quòd imitetur eiuſdem nominis auẽ, leuantem ac deponentẽ roſtrũ dum clangit. *Amalupus* qui & *canicula, ferreus harpax*, quia ſiquid in puteum decidit, rapit & extrahit. vnde & nomen accipit. *Harpax* enim dictus quia arripit. ἁρπάζειν enim Græcè rapere eſt.

De inſtrumentis equorum. CAP. XVI.

PHaleræ ornamenta equorum ſunt, & eſt ſermo Græcus. *Frena* dicta quòd equos fremere cogant, vel hoc equi frendant, id eſt imprimant dentibus & obmordeant. Vnde & *nefrendes* dicti, adhuc lactantes porculi, quòd nondum aliquid frendant, id eſt comminuant dentibus. Hinc & *faba freſa* quæ molita eſt. *Lupati* ſunt freni aſperrimi. Dicti autem lupati à lupinis dentibus: qui inæquales ſunt. vnde etiam eorum morſus vehementer obeſt. *Camus* genus aſperi freni eſt, quo caballi ſuperbi coerceri ſolent, dictus à curuitate. χαμὸν enim Græci curuum dicunt. *Habenæ* ab habendo dictæ, quòd iis equos habeamus, hoc eſt teneamus. vnde & *equi habiles* dicti. Hæc & retinacula à retinendo ora. *Capiſtrum* à capite iumentorum dictum. *Sella* à ſedendo quaſi ſedda. *Antella* quaſi ante ſella, ſicut & poſtellam quaſi poſt ſellam. *Cingula* hominum, generis neutri eſt. Nam animalium genere fœminino dicimus, has cingulas. *Sagma* quæ corruptè vulgò dicitur ſalma, à ſtratu ſagorum vocatur. Vnde & caballus *ſagmarius*, *mula ſagmaria*. *Capulum* funis à capiendo quòd eo indomita iumenta comprehendantur. *Calcaria* dicta, quia in calce hominis ligantur, id eſt in pedis poſteriore parte, ad ſtimulandos equos quibus aut pugnandum eſt aut currendum, propter pigritiam animalium aut timorem. Nam ex timore ſtimuli nuncupati, licet ſint & libidinis ſtimuli. *Strigiles* nuncupati à tergendo, quòd iis equi tergantur. *Character* eſt ferrum coloratum, quo notæ pecudibus inuruntur. χαρακτὴρ autem Græcè Latinè forma dicitur. *Cauterium* dictum quaſi cauturium, quòd vrat & prouida ſit in eum ſeueráque cautio, vt dum videtur cuius ſit auaritia refrenetur. Quod interdum pro ſigno, interdum pro cura adhibetur, vt vis morbi ignis ardore ſiccetur.

VETERVM GRAMMATICORVM DE PROPRIETATE ET DIFFERENTIIS LATINI SERMONIS LIBELLI.

Authorum hæc ſunt nomina.

1 CORNELII FRONTONIS.
2 NONII MARCELLI.
3 AGRAETII.
4 ÆLII DONATI.
5 ARRVNTII CELSI.
6 FL. SOSITARII CHARISII.
7 Q. ASCONII PAEDIANI.
8 MARII SERVII HONORATI.
9 SEX. POMPEII FESTI.
10 M. TERENTII VARRONIS.
11 Q. TERENTII SCAVRI.
12 AGELLII.

Notæ quibus ſignificatur

† Deeſſe aliquid aut corruptum eſſe.
* Bis dictum, vel eſſe authoris alterius.
[] Gloſſæ.

Cornelij Frontonis.

VLTIO vindicat factũ: *Vindicta* vel *vindicatio* futura prohibet. Ideò Mars vltor, non vindex dicitur.

Præda victos ſpoliat: *Rapina* ſubitò venit. Itaque illa victoria gaudet, hęc petulantia.

Cur, ſimpliciter percontatur: *Quare*, cauſam rationémque deſiderat.

Qui deliquit, non fecit, quod facere debuit: *Qui peccauit*, hoc fecit, ſed parum rectè.

Remedium, ne periclitemur, datur: *Medicamentum* ad ſubita pericula aptatur. Atque ita *remedium* ſubmouet imminentia, *medicamentũ* ſanat non ſana.

Flumen idem fluit & manet: *Fluuius* temporibus ſiccatur.

Corinthium ciuẽ dicimus, *Corinthiacum* vas, *Corinthienſem* fontem.

Picenum vas dicimus: *Picentem* verò hominem. Hilenius.]

Roſeum per ſe: *Roſaceum* mixtum.

Fuſco album opponitur: *Nigro* candidum. Qui *pugnat*, reſiſtit: qui *oppugnat*, obſeſſor eſt: qui *impugnat*, per omnia inimicus eſt. Itaque *pugnat* exercitus: *oppugnantur* vel caſtra vel vrbes: *impugnantur* inimici.

Album natura: *Candidum* cura fit.

Decus honoris: *Decor* formæ; *Decorum* actionis.

Pompeij porticus, ſi poſſidet: *Pompeia*, ſi publicauit: *Pompeiana* ſi in alterius dominationem venit.

Satiatus ventris. *Saturatus* animi.

Obiurgat eum, cuius habet poteſtatẽ: *Monet* propter beneuolentiam: *Admonet*, vt confirmet memoriã: *Submonet*, vt poſſit ordinatè pronunciare. Igitur in *obiurgante* poteſtas, in *monente* beneuolentia, in *admonente* memoria, in *ſubmonente* officium.

Antiquũ eſt, quod exceſſit patrũ memoriã: *Vetus* annorum multorum ſentit vtilitatem. Vinum hoc melius eſt, quò fit vetuſtius.

Sartrix, quę ſarcit: *Sarcinatrix*, quę ſarcinas ſeruat.

Videmus natura, *Spectamus* voluntate, *Intuemur* cura, *Aſpicimus* ex improuiſo, *Animaduertimus* animo, *Cernimus* oculis.

Oſtentum, quod pręter conſuetudinem offertur, vt puta ſi videatur terra ardere, vel cœlum, vel mare: *Portentum*, quod porrò & diutius manet, futurúmque poſtmodum aliquid ſignificat: *Monſtrum* eſt contra naturam, vt eſt Minotaurus: *prodigium*, quod mores faciunt, per quod detrimentum expectatur. Itaque qui *prodigia* faciunt, *prodigi* vocantur. In *oſtento* raritas adminiſtrationem facit. In *monſtro* rectus ordo naturę vertitur. In *portento* differtur euentus. In *prodigio* detrimentum ſignificatur.

Tu-

Turbam anguſtus locus facit: *Frequentiam* multitudo.

Qui *putant*, omni genere errant: qui *ſuſpicantur*, aliquo modo præuident.

Frater aut ex alia matre, aut ex alio patre poteſt eſſe.

Germanus ex iiſdẽ parentib. ſit neceſſe eſt.

Sermo omnium gentium eſt: *Loquela* cuiuſque gentis dialectus propria.

Comes iter facit: *Aſſecla* ſequitur potentiorem: *Sodalis* adoleſcentiæ nomen eſt: *Cliens* implorat opem & fidem. Ita *comes* tutus, *aſſecla* officioſus, *ſodalis* amicus, *cliens* ſubmiſſus.

Cauſa docet factum: *Ratio* ſoluit obſcura.

Nomen proprium indicat: *Vocabulum* diffundit ſignificationem.

Horret corpus: *Trepidat* motus animi.

Quærimus diſciplinam: *Inquirimus*, de quo dubitamus. *Deſideramus*, vel quod diligimus, vel quod amiſimus.

Temerarius, qui ſine reſpectu ſalutis obiicit ſe periculis: *Audax* ſine ratione impetũ facit. Ergo *audax* nõ prouidet, *temerarius* nõ timet.

Longum prouerbium eſt, itaque verbum illi opponitur: *Longinquum* itineris eſt.

Felix ita natus eſt: *Fortunatus* cum opibus nomen accipit. Ita *felix* naturæ bono fruitur: *Fortunatus* commodo temporis.

Aeſtas eſt pars anni: *Aeſtus* calor temporis. *Aeſtus* à nimio calore nomen accipit: *Aeſtas* nomen nõ amittit, etiamſi temperata eſt.

Citius prouerbium qualitatis prælatiuæ, ſimile cognomini. Pro maturius eſt etiam ſignificantiam habens. Vt, Iam feſſi ante tempus citius, vt loquantur: non oſtenſio qualitatis nec certi temporis: At *celeritas* ſui temporis eſt perfecta.

Simul locũ demõſtrat: *Vnà* cõgregationẽ.

Cominus & *Eminus* de iaculis, quòd illud à manibus non recedit, hoc è manib. emittitur.

Parci ſemel: *Peperci* ſæpius.

Dicimus, quod volumus: *Loquimur* inuicem: *Narramus*, quod ignoratur.

Vultus propriè hominis: *Os* omnium: *Facies* plurium.

Memorioſus habet ad dicta factáque referẽda memoriam: *Memor*, beneficij memoriam vel iniuriæ refert. Ita *memorioſè* qui facit, oſtẽdit in omni re naturæ bonũ: *Memoriter* gratũ vel fortẽ ex eo oſtẽdit, quòd vel retribuit beneficium gratè, aut iniuriã vindicat fortiter.

Ordinatio ſimplex eſt: *Diſpoſitio* vaga.

Conſideratius prouerbium ex cognomine: *Conſiderantius* ex participio.

Dedicatur deo: *Conſecratur*, quaſi ſanctum conſtituitur. hoc eſt, *Dedicatur* deo, quod illi debetur: *Conſecratur*, quod prophanum ſit.

Quatenus, qua fine: *Quatinus*, quoniam.

Voluntas facto gaudet: *Voluptas* fieri cupit.

Nouiſſimum ordinis: *Vltimum* orbis.

Furtim cùm incipit: *Furaciter* quaſi artificioſè, à conſuetudine inuolãdi: *Furtiuè* quod iam ablatum. Ergo *Furtim* & *furaciter* furax, *furtiuè* locus facit.

Imum ſummo reſpondet: *Infimum*, vt infrà humum.

Commodat mutuam pecuniam: *Accommodat*, aptat.

Fulget natura, vt ignis, ſol: *Splendet* artificio: vt aurum, argentum.

Meret precium: *Meretur* gratiam. Itaque illud vectigale, hoc honorarium eſt.

Pedale menſura eſt pedis: *Pedule* verò ſub pedibus præſtat vtilitatem.

Araneum, quod textum eſt: *Aranea*, quæ texit.

Opinio hominẽ ſuſpectum facit: *Fama* vel commendat, vel deſtruit: *Opinio* oſtendit: *Fama* indicat: *Rumor* tumultuatur.

Querimonia certæ rei eſt: *Querela* ſuperuacua eſt. Itaque prior grauitatis eſt, poſterior leuitatis.

Transfuga ſuos relinquit, & ad alios venit: *Perfuga* ſupplex eſt. Ergo *transfuga* vt adiuuetur, fit *perfuga*.

Hunc & *Iſtum* in proximo notant: *Illum*, oſtendit quidem longè ſtantem, ſed in conſpectu: *Eum*, abſentem refert.

Glorius, vnius eſt gloriæ: *Gloriator*, non habet cauſam gloriandi, ſed tamen gloriatur, *Glorioſus* pluribus de cauſis cogitur.

Adrogat aliquid ſibi, etiamſi non meruit.

Abrogat, qui alij aufert, vel qui legẽ tollit.

Continuè, aſſiduè: *Continuatè*, ſine intermiſſione.

Externus eſt exteræ gentis: *Alienus*, non loco, ſed re differt: *Extraneus*, qui extra eandem ianuam eſt: *Extrarius*, qui extra eandẽ aream.

Lucidum eſt, quod aperto cœlo lumen accipit: *Luminoſum*, quod multis foraminibus illuminatur.

Expertus eſt aliquid, aut in bona parte, aut in mala: *Experrectus* de ſomno.

Delubrum, in quo homines pericula ſua diluunt: ponunt enim vel pileum, vel ſcutum, vel alia ſuſcepta votis: *Sacellum*, paruulum ædificium diis conſecratum: *Templum*, in loco augurato: *Lucus*, locus fulmine ictus, & arborum ſpiſſitate tectus: *Fanum*, Fauno conſecratum: vnde *Fauni* appellabantur prius, & illi, qui vagabantur Fanatici. *Bidental*, locus fulmine tactus, & expiatus oue: *bidentes* enim oues appellantur.

Interficere & *perimere* priſca ſunt: *Occidere*, ob cædem dictum eſt: *Iugulare*, ob iugulum: *Necare*, à nece: *Interficere*, à facto: *Perimere* ab emtione, quaſi iure tollere.

Virtus hominis ſummũ bonũ eſt, quæ & in oratione & in curſu poteſt videri: *Fortitudo* vis corporis, ad ſuſtinendos labores: *Vigor*, a-

mini habet elationem : *Velocitas*, corporalis celeritas, quaſi velox & cita : *Vehementia* à vi, id eſt, impetu mentis.

Facultas locupletis: *Facilitas* artificis eſt. Itaque diues *facultatẽ* habet multã vel emẽdi, vel redimendi : Artifex opera perficiẽdi *facilitatẽ*.

Silet, cuius loquentis ſermo comprimitur, ab ipſa ſignificatione literæ S. *Tacet*, qui ne loqui quidem cœpit.

Ignoſcit, qui diſſimulat ſe noſſe, quod comperit, & ita ſilentio peccata impunita dimittit: *Concedit*, qui omnia peccata condonat.

Habere poteſt etiam fur & nequam: *Poſſidet* nemo, niſi qui rei aut relictæ, aut donatæ, aut emptæ dominus eſt. Ita in *habente* onus, *poſſidente* ius eſt.

Munus, quod amicus, vel cliẽs, vel libertus officij cauſa mittunt, vel munus gladiatoriũ: *Donũ*, quod diis datur : Inde, vbi *dona* ponuntur, *donariũ* appellatur. Poſſunt & illa nihilominus *dona* dici, quæ donãt pauperib. diuites vel potẽtes: illud quoq; *donũ* putãdũ eſt, quod militib. donatur in caſtris, vt corona vallaris.

Noxa pœna eſt: *Noxia* culpa.

Sciens, qui ſcit : *Scitus*, qui ſcitur, vel feſtiuꝰ.

Animantia animus facit : *Animalia* animam habent.

Viſum ſemel: *Viſitatum* ſæpius eſſe ſcito.

Abſpulſus eſt ab aliquo pulſus : *Repulſus* retrò pulſus.

Metus, motus eſt animi : *Timor*, quaſi tumor: *Formido* fert interdum rationem : *Pauor* puerilis eſt.

Reperimus noſtra, *Inuenimus* aliena.

Videte imperatiuum : *Videtote*, mandatiuũ.

Proprium cuiuſque ſuum : *Priuatum*, non publicum.

Onus vehiculorũ & maius eſt : *Sarcina* hominum.

Sumimus, quæ poſita ſunt : *Accipimus*, quæ porriguntur.

Locuples à copia locorum: *Diues*, quia diuidendi facultatem habet: *Opulentus* ab opibus: *Potens*, qui, quod vult, poteſt : *Fortunatus*, cui fortè aliquid contingit: *Beatus*, qui apud Græcos μακάριος eſt: *Pecunioſus*, qui habet pecuniã vel pecora.

Grande incremento : *Magnum* amplitudine: *Immane*, præcipuæ amplitudinis.

Poeticè eſt rei, vt hiſtoricè: *Poeſis*, operũ cõtextus: *Poema*, certis pedib. & legitimis numeris incluſa materia: *Poeticũ* in poeta vtile eſt.

Homonymia, vna voce multa ſignificat: *Synonymia* multis vocibus idem teſtatur.

Clupeum armorum: *Clypeum* imaginis.

Paruũ in tẽpore: *Breue* in ſpacio : *Exiguũ* in corpore infãtis: *Puſillũ* in corpore pumilionis.

Inuolat, qui in die venit : *Surripit* clàm, id eſt, furtiuè.

Species diuiſio eſt generis : *Specialitas* ficta eſt ab Antonio [Guiphone] Grammatico: *Specietas* qualitatis.

Prouerbiũ eſt euphonon: *Aduerbiũ* vicioſum & fictum, tamen in vſum nunc eſt receptum.

Cõpendium vtiq; ad pondus pertinet: *Diſpẽdium* detexitur in ponderibus : *Damnũ* dat omnibus: *Detrimentum*, vſu tritũ : *Iactura*, quod iacitur ex onere nauis.

Aeger animo: *Aegrotus* corpore.

Altitudo incrementũ eſt corporis : *Alimentum* incrementum infantis : *Alimonia* deriuatiuum ab alendo, quaſi particula animi.

Aequalis alterius ſtaturæ par : *Aequabile*, quod æquari poteſt.

Inſcius aliquid neſcit : *Neſcius* nil nouit: alter in parte errat, alter in toto.

Glacies eſt, quæ ex coitu aquæ conſtagnat: *Nix* ventorum ritu cadit.

Contrarium negotium: *Aduerſarius* homo.

Gallus natione: *Gallicus* ex Gallia.

Acuere & Exacuere, præpoſitione diſtinguuntur.

Incertum, nec tempus, nec numerum recipit: *Dubium* à duobus incipit.

Ambulare incipiunt infantes : *Inambulant* homines.

Modulari eſt, carminis modos facere : *Moderari* eſt, modum imponere.

Barbara locutio propriè peregrina eſt : *Barbariſmus* fit etiã in ſermonis Latini locutione.

Cadit etiam in plano: *Decidit* ex alto.

Subſidiũ, quod ſubeſt deficiẽtibus : *Præſidiũ* imponitur: *Auxilium* repentinum eſt. Ita *Subſidium* ad ſecundos caſus præparatur : *Præſidiũ* ad cuſtodiam collocatur: *Auxilium*, vt proſit, ex inſperato venit.

Diſtrahere à trahendo: *Deducere* à ducendo: *Diuellere* à vellendo.

Corruptela ipſa res eſt, *Corruptio*, corrumpentis adminiſtratio.

Cæruleus naturæ color eſt, *Cæruleus* naturam fingit. Ita alterum eſt, alterum fit.

Qui *properat*, appàret non eſſe feſſus, Qui *feſtinat*, videtur eſſe defatigatus.

Polimus rudia, *Nouamus* vetera.

Nobilem nobilitate rerum, *Generoſus*, qui Græcè γενναῖος appellatur. Ita alter ex re, alter ex generatione eſt.

Natio ſolũ patriũ quærit: *Gẽs* ſeriẽ maiorũ.

Præparare prius: *Comparare*, vndique parare.

Gutta manat: *Stilla* cadit.

Conuenit in vnum: *Coit* in multos.

Cauſa eſt, de qua agitur : *Patrocinium*, quod accommodatur: *Oratio*, quæ loquitur.

Superbia eſt, à ſuperhabendo: *Arrogantia* etiam in pauperem cadit.

Scrutatur in te ille, qui intercipit aliqua ſecreta : *Quærere* duo ſignificat, vel quod abeſt, vel quod ad patrimonium pertinet.

Innuit vel capite, vel ſupercilio : *Annuit* ad id, quod dictum vel factum eſt.

Gnatus

Gnatus filius: *Natus* pullus.

Qui *inſimulat*, vel arguit, vel fingit: Qui *ſimulat*, probare vult, quod non eſt.

Bellum etiam ſine prælio eſt: cùm indicitur: *Prælium* ipſa pugna.

Diligentia à deligendo ſingula, huic negligentia opponitur, nec recipit errorem: *Cura* animi eſt, quę anxium facit hominem, & tam honeſtæ quàm inhoneſtæ rei eſt.

Regium, quod regis: *Regale*, quod rege dignum eſt.

Erraticus & poteſt errare, & ſolet: *Erratiuus* animus eſt, qui ſolet errare, & deſinit: *Erratio* enim animi eſt repentina commotio.

Error eſt rei vitium, vt amor, dolor: *Erratio* incertæ viæ.

Erratrix, per ſe rapta eſt, vt venatrix: *Erratica*, vt hedera, vitis.

Notat vel locum quis, vel perſonam, vel noxiam: *Annotat* qui notæ quid adiicit.

Salubre ad locum refertur, & ad cibum: *Salutare* conſilium eſt. Ita *Salubre* non nocet: *Salutare* prodeſt conſilio.

Committimus conſilia. *Credimus* pecuniam.

Sub, nõnunquam pro clàm ponitur. Vt, *Subripuit*, clàm rapuit: aut ferè notat aliquid ſubditum: *In*, aut intus ſignificat, aut minus, aut valde & in compoſitione pro non ponitur, vt, indoctus.

Claritas tam luminis, quàm perſpicuitatis: *Claritudo* generis. Prior itaque ſplendoris, poſterior nobilitatis eſt.

Vicinia vicorum coniunctio: *Vicinitas* hominum conſeruatio eſt.

Communitas eſt communicandi voluntas: *Communio*, vndique munitio.

Fultio, dum fit: *Futura*, cùm facta eſt.

Ieiunium dies eſt: *Ieiunitas*, cibi abſtinentia.

Elinguis, habet linguam, ſed vſu eius caret: *Elinguatus* amiſit.

Suſpicax arguit: *Suſpicioſus* recipit.

Reſtiarius, qui facit: *Reſtio*, qui vendit.

Auſterus Græca conſuetudine: *Seuerus*, à Sæuo.

Eloquentia perfecta vis orationis: *Eloquium*, pars ſuppoſita commodè eloquendi.

Seruitus eſt ſub domino: Serui patientia *Seruitium* facit.

Vituperatio vitium parit: *Culpatio* à culpa incipit.

Nominatio nominat, quem appellat. *Appellatio* appellantis vox eſt, in miniſterio, & Appellat ad potentiorem propter iniuriam, vt cùm inuocat auxilium magiſtratus, vel cùm pecuniam repoſcit.

Treis in accuſatiuo caſu: *Tres* in nominatiuo & vocatiuo.

Neceſſitudo vel ſanguinis, vel meritorũ, cũ præceptoribus, cum amicis. *Neceſſitas* immutabilis res eſt, vt mori neceſſitas eſt.

Serum ad negotium pertinet: *Serò* ad tempus.

Decus eſt inſtrumentum cuiuſque: *Gloria* quaſi honoris merces.

Honor dignitatis conſummatio, vel priuatim, vel publicè: *Laus* ſecunda exiſtimatio rectè factorum.

Familiare ad dominum non refertur, cùm amici familiares ſint: *Familiarium*, quod ſeruo competit, vt ſagum, gladius.

Infector colorem mutat: *Offector* officio obeſt.

Certum recipit præpoſitionem, & fit incertum, certúmque vel pondus vel rei precium: *Verum* opponitur falſo.

Figura artis eſt opus: *Forma* naturę bonum, vnde etiam *formoſus* dicitur.

Ignominia imponitur ab eo qui poteſt animaduerſione notare: *Infamia* ex multorum ſermone naſcitur.

Nullus eſt tam in re, quàm in perſona: *Nemo* in perſona dicitur, vt, nemo homo.

Iratus ex offenſa eſt: *Iracundus* natura.

Periculum contra quamuis rem timetur: *Pernicies*, contra necem.

Omnes nullum excipit, vt omnes homines, ita & res: *Cuncti* in perſonarum numero nominãtur, priſcò dicti verbo: *Vniuerſi*, in vnam ſententiam conuerſi, dicendi quid, ſiue faciendi.

Feroces animo: *Feri* leones cæteríq. ſimiles.

Aufert, qui dedit: *Adimit* imperio coactus: *Eripit*, qui plus valet. Itaque *auferre* poſſumus, *adimere* iubemur, *eripere* valemus.

Studium animi eſt: *Diſciplina* artis.

Inchoat, qui incertum facit. *Incipit*, cuius exitum ſperat.

Bonus opponitur malo, qui alij vſu: *Commodus* alij neceſſariò vtique prodeſt.

Decens in geſtu eſt, & motu corporis: *Formoſus* ab excellenti ſpecie dicitur.

Decor communis eſt omnium, & is facit decentiam ſpeciei: *Species* propria eſt cuiuſq. Itaque *Decor* in habitu eſt: *Species* in membris.

Lis naſcitur: Pertinacia efficit *controuerſiam*: Et *litigant* homines: res in *controuerſiam* deducitur. Ita *controuerſia* partis eſt, *Lis ſumma*.

Rixa ſine armis eſt, habet defenſionem: *Pugna* legem habet vel naturalem, vel moralem: Palæſtrans enim vel exhibet virtutem, vel armis per ſumma vitæ pericula dimicat.

Occultè latent: *Clàm* cælant. Alteri non prodere, alteri cælare habitui naturali ineſt.

Nauus à præcipuo nauis curſu dicitur, vel alterius cauſa natus, qui ſtudet per officium ſuum, & recipit comparationem ſuperlatiónemque quia cognomẽ eſt. Ita *nauus* operam nauat alteri: *Celer*, vt ſuam rem, ita alterius quoque celeriter perficit.

Agilem actio facit. *Strenuum* motus: *Fortem*

animus. *Robuſtum* corpus.

Contumeliam inferunt. *Iniuriam* patiuntur homines.

Spectacula loca ſunt, vnde ſpectamus, *Spectamenta*, quæ ſpectantur.

Paſcentia ſunt, quæ ex ſe paſcuntur, vt prata, & paſcentia mancipia: quia paſcuntur, ideo etiam paſtores vocantur: *Pabulantia* verò, quæ iis vtuntur, vt iumenta.

Voluentia, quæ voluunt: *Volubilia*, quæ voluuntur.

Animus qualitas viuentis: *Anima*, cauſa vitæ.

Materies animi eſt: *Materia* arboris. Et *materies* qualitas ingenij, *Materia* fabris apta.

Hebeſcit, quod natura obſtupeſcit: *Hebeteſcit*, quod amittit aciem.

Cedò ſibi poſcit, & eſt immobile: *Dat*, qui non finire facit datum.

Fidelis fit: *Fidus* naſcitur.

Laus facti inſtrumentum eſt: *Laudatio* verò eſt rerum geſtarum relatio.

Ferè futurum ſignificat: *Aliquando* & *Nonnunquam* quod intermittere non patitur.

Aptum loco venit & tempore, quod habet ſuam materiam: *Vtile* vſus fecit, vt prudentis literæ: *Idoneum*, vt amicum per conſilia dicimus, & vt ſeruum in vſu hominis.

Saxum naturale: *Lapis*, qui è ſaxo cæſus eſt.

Certatio eſt adminiſtrantium: *Certamen* operis.

Victima maior eſt: *Hoſtia* minor.

Nonij Marcelli.

CVpido & Amor idem ſignificare videntur, ſed eſt diuerſitas. *Cupido* enim incõſideratæ eſt neceſſitatis: *Amor* iudicij. Plaut. Curculione diſcreuit, & vim eiuſdem diuerſitatis expreſſit, dicens,

Quod Venus Cupidóque imperat, ſuadétque amor.

Cupidinem cùm genere fœmineo dicimus, cupiditatem ſignificamus. Virg. lib. 6.

Quæ lucis miſeris tam dira cupido?

Cùm maſculino, deũ ipſum. Plaut. Mercat.

Cupido quantus es?

Amare vim habet maiorem: *diligere* autem eſt leuius amare. Cic. ad Brutum: *Sic igitur facies, & me aut amabis, aut, quo contentus ſum, diliges.*

Perire leuior res eſt, & habet inuentionis ſpem, & non omnium rerum finem. Plaut. Capt.

Qui per virtutem peritat, non pol interit.

Alere eſt victu temporali vitam ſuſtentare: *Educare* autem ad ſatietatem perpetuam educere. Accius Andromeda,

Alui, educaui, id facite gratum vt ſit ſeni.

Tollere eſt leuare & erigere: *Auferre* legatũ transferre. Virg. lib. 8.

Tollite cuncta, inquit, cœptóſque auferte labores.

Horrendum eſt tetrum & euitabile. Virgil. lib. 3. Æneid.

Concilium horrendum.

Horridum plerunque extans, & prominens. Virg. lib. 4. Æneid.

Et glacie riget horrida barba.

Meretrix honeſtioris loci eſt, & quæſtus. Nam *meretrices* à merendo dictæ ſunt, quòd copiam ſui tãtummodo noctu facerent: *Proſtibula*, quòd ante ſtabulum ſter, quæſtus diurni & nocturni cauſa. Plaut. in Ciſtel. manifeſtiſſimè diſcreuit.

Intro ad bonam meretricem, aſtat ea in via ſola.
Proſtibula ſanè eſt.

Genitrix ſemper, quæ genuerit, nũcupatur.

Mater verò aliquando pro nutrice ponitur. Virg. lib. 8.

Geminos huic vbera circum
Ludere pendentes pueros, & lãbere matrẽ.

Plaut. in Menæch.

Ita forma ſimiles pueri, vt mater ſua
Non internoſſe poſſet, quæ mammam dabat,
Neq; adeò mater ipſa, quę illos pepererat.

Pudet verecundiæ eſt: *Piget* pœnitentiæ. Plaut. in Pſeud.

Nimirum id quod pudet,
Facilius fertur, quàm illud quod piget.

Oſculum ab ore, *Suauium* à ſuauitate dicitur. Varro de vita pop. Romani, *Ideóque hoc ab ore dicitur oſculum, non à ſuauitate, vnde & ſuauium, quod ſimile ſit ſuauitati.*

Sacrificare eſt, veniã petere: *Litare* eſt propitiare, & votum impetrare. Virg. lib. 4. Æn.

Tu modò poſce deos veniam, ſacríſque litatis, id eſt, impetratis.

Expleri eſt tantummodo plenum eſſe: *Satiari* ſuprà modum, & abundantiam. M. Tull. de republ. lib. 6. *Graues enim dominæ cogitationum libidines, infinita quadam cogunt atque imperant: quæ, quia expleri nec ſatiari vllo modo poſſunt, ad omne facinus impellunt eos qui illecebris ſuis incenduntur.*

Arcus omnis ſuſpenſus fornix appellatur: *Arquus* non niſi qui in cœlo apparet, quem Irin poetæ dixerunt. Vnde & *Arquati* dicuntur, quibus color & oculi virent, quaſi in arqui ſimilitudinem. Lucret. lib. 6.

Tum color in nigris extabat nubibus arqui.

Fors eſt caſus temporalis: *Fortuna* dea. Terent. in Phor.

O fortuna, ô fors fortuna: quantis commoditatibus
Quàm ſubitò hero meo Antiphoni ope veſtra onerastis hunc diem?

Ferus eſt ſæuus: *Ferox* eſt fortis. Virg. 2. Æn.

Ferus omnia Iuppiter Argos
Tranſtulit. Idem lib. 4.
Et frena ferox ſpumantia mandit.

Antiquum ſignificat vetus. Virg. lib. 2. Geor.

Antiquáſque domos auium.

Antiquior, melior. M. Tull. de repub. li. 1. *Sed quoniam plurima beneficia continet patria, & eſt antiquior parens, quàm ſi quis (vt aiunt) curauerit, maior ei profectò, quàm parenti debetur gratia.*

Fauſtum quaſi à fauendo dictum, ac per hoc proſperum & propitium. Vnde contrà *Infauſtum*, minax & inproſperum. Terent.

O fauſtum & felicem hunc diem.

Cuius ad perſonam refertur hominis: *Cuiatis*, vnde ſignificat. Accius Telepho,

Qui neque cuiatis eſſet vnquam potuimus
Multa rogitantes ſcire.

Animus eſt, quo ſapimus: *Anima*, qua viuimus. Accius Epigono,

Sapimus animo, fruimur anima: ſine animo anima eſt debilis.

Vultus eſt voluntas, quæ pro motu animi in facie oſtenditur: *Facies*, ipſa oris ſpecies. Sal. in Catil. *Prorſus in facie vultúque verecundia inerat.*

Sebum fit ex adipe ruminantium.

Muſſare hominum fit occultè & preſſa voce loquentium, quod celatum velint. Virgil. lib. 10.

Se ſcire fatentur
Quid fortunas ferat populi, ſed dicere muſſant.

Murmurare maioris ſoni eſt, proximi ad tumultum. Virg. Georg. lib. 1.

Et reſonantis longè
Littora miſceri, & nemorum increbreſcere murmur.

Priores comparatiui ſunt gradus: *Primores* ſummæ quæque res. Cicero Orat. *Quæ iſti rhetores ne primoribus quidem labris attigiſſent.*

Poeſis eſt textus ſcriptorum: *Poema* inuentio parua, quæ paucis verbis expeditur. *Poeſis* opus totum, totáque illa ſumma eſt vna θέσις, vt Annales Ennij: *Poema* eſt λέξις ἔρρυθμος, id eſt, verba plura modicè in quãdam coniecta formam: Itaque etiam diſtichon epigrammation vocant poema:

Poeſis eſt perpetuum argumẽtum ἔρρυθμον, vt Ilias Homeri, & Annales Ennij. *Poeticẽ* eſt ars earum rerum.

Doctum & Peritum cùm ſimile videatur, à M. Tull. diſcretũ eſt, vt ſit *Peritum* plus, quàm quod *Doctum*, de Off. lib. 3. *Itaque cùm ſint docti à peritis deſiſtunt facilè ſententia.*

Vrbs eſt ædificia: *Ciuitas* incolæ.

Cogitare eſt dubitare: *Deliberare*, confirmare. Turpilius Philopatro,

Certum ac deliberatum eſt, me illis obſequi.

Scius ſecum, *Conſcius* cum alio ſcius eſt: licet conſcium indifferenter legerimus.

Auſpicium, auium inſpectio, & quæ ex volatu earum ſignificetur & vocibus: *Augurium* autem rerum omnium coniecturas prudenter & diligenter amplectitur.

Monſtra & Oſtenta ſimiliter intelliguntur, quòd imminentia monſtrent & oſtendant: *Omen* verò votum eſt mentis & vocis: Vnde ſacrificantibus dicitur, *bona omina habere*, id eſt, vt circumſtantes & mente recta velint, & bona oribus proferant: *Portentum* non ſolùm quòd portendat, ſed etiam quòd iam apportet, & faciat ex his ſignificationibus, quæ in auſpiciis & auguriis, & extiſpiciis oſtenduntur: *Prodigium* autem ſemper peſſimum eſt, dictum quaſi porrò adigendum. Virgil. Æn. libro 3.

Sola nouũ, dictuq; nefas Harpyia Celæno.
Prodigium canit, & triſtes denunciat iras.

Iniuria à Contumelia hoc diſtat: *Iniuria* enim leuior res eſt. Pacuuius Peribœa,

Patior facilè iniuriam, ſi eſt vacua à contumelia.

Fulmen telum ipſum, quod iacitur. Vt Virgil. Georg. lib. 1.

Ipſe pater medio nimborum, in nocte coruſca,
Fulmina molitur dextra.

Fulgur, ignis, qui coruſcat: Vnde & *fulgetra* dicuntur, & *Fulgor*. *Fulguritum* dicitur fulgure tactum, vel exuſtum.

Iurgium leuior res eſt: ſiquidem inter beneuolos aut propinquos diſſenſio vel concertatio *iurgium* dicitur: Inter inimicos diſſenſio, *Lis* appellatur. M. Tull. de repub. lib. 4. *Admiror nec rerum ſolùm, ſed verborum etiam elegantiam. Si iurgant, inquit, beneuolorum concertatio non lis, inimicorum iurgium dicitur.*

Merx eſt ſpecies ipſa: *Mercatura* actus ipſe vel lucrum de merce: *Mercatus* autem locus, in quo agitur mercatura.

Superſtitionis & Religionis diſtantiam maniſeſtiſſimè diſcernit M. Tull. de natura deorum libro 2. *Non enim philoſophi ſolùm, verum etiam maiores noſtri ſuperſtitionem à religione ſepararunt. Nam qui tota die precabantur & immolabant, vt ſibi ſui liberi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati, quod nomen patuit poſtea latius. Qui autem omnia, quæ ad cultum deorum pertinerent diligenter retractarent, & tanquam relegerent, dicti ſunt religioſi, à religendo.* Sed verè *ſuperſtitioſi* proprietatem ex hoc habent, quòd præ cultura deorum ſuperſedeant cætera, id eſt, negligant. Itidem & *religioſi* quaſi religoſi, omnium cæterorum ſacrificiis ſeruiant.

Peius à malo, quod in vſu eſt, & creberrimè frequentatur: *Deterius* verò à bono, vt minoris ſit meriti, quàm id quod placet. Vir-

gil.Georg.lib.4.

Deterior qui viſus eum ne prodigus obſit
Dede neci. Idem lib.8.Æneid.
Deterior donec paulatim ac decolor ætas.

Hæc enim melioribus comparata ſunt.

Circus eſt planicies rotunda, vt circuitus: *Globus* ſoliditas vndique verſum rotunda, vt eſt ſphæra, & ſtaminum glomer. M.Tull.de Natura deorum libro 2. *Cùmque duæ formæ præſtantiſſimæ ſint: ex ſolidis, globus (ſic enim ſpheram interpretari placet) ex planis autem, aut eſt circus, aut orbis.*

Manubias à Præda hoc diſtare veteres exiſtimarunt, vt ſit *Præda*, corpora ipſarum rerum, quæ capiuntur: *Manubiæ* verò pecuniæ ex præda vendita redactæ, & ſic apud plurimos.

Peruicacia eſt interdum bonarum rerum perſeuerantia: *Pertinacia* ſemper malarum. Acc.Myrmidonibus,

Tu pertinaciam eſſe Archiloche hanc prædicas,
Ego peruicaciam aio, & me vti volo.
Nam peruicacem dicis me eſſe, & vincere.
Perfacilè patior, pertinacem nil moror,
Hæc fortes ſequitur, illã indocti poſſident.
Tu addis quod vitio eſt, demis, quod laudi datur.

Senſus ſunt, qui ſentiunt: *Senſa*, quæ ſentiũtur. Cic.de Orat. *Et quod exprimere dicendo ſenſa poſſumus. nam primùm manifeſtum eſt, & ſæpere nos cùm incitatio ſit vel ſenſus.*

Iuuentus, iuuenes: *Iuuenta* ætas ipſa: *Iuuenilitas*, quod ἥβην vel παῖδας vocant Græci. [*Iuuentas* dea, ἥβη. Cic.in Bruto, *Ludis Iuuentas.* Et Liuius lib.5. *Iuuentas Terminúſque maximo gaudio patrum noſtrorum moueri ſe non ſunt paſſi.*]

Moroſa eſt contrariis peruerſiſque moribus. Afranius Vopiſco,

Dum morigeram me, dum moroſam præbeo.

Vegetum eſt incolume: *Vigens*, forte. Nam *Vegetum* corporis: *Vigens* etiam animi poſſumus dicere.

Profeſti dies ſunt, à feſtiuitate vacui. Afran. Priuigno,

Quæ feſtiuo nos facere ſolemus die,
Quotidiano opere, promiſces omnia.
Et quæ profeſto concelebras die focum.

Quærere & requirere hoc differunt, quoniam *Requirere* eſt diu quærere. Afra. Fratriis,

Proin tu, dum quæram, ne requiram te vide.

Specula deſpicientiam ſignificat. Virgilius libro 10.

Leo, ſpecula cùm vidit ab alta
Stare procul campis meditantem prælia taurum.

Speculum, quo imago redditur. Marc.Tull. in Clodium & Curionem, *Sed credo poſtquàm tibi ſpeculum allatum eſt, longè te à pulchris abeſſe ſenſiſti.*

Profiteri voluntatis eſt: *Confiteri* neceſſitatis & coactus, quod ita poſitum ſæpius legimus. Cic.pro Manilio, *Hic ego non ſolùm confiteor, verumetiã profiteor.* Honeſtius profiteri, quàm confiteri.

Vlcus tecta & clauſa eſt malignitas. Virg. Georg.lib.3.

Quàm ſi quis ferro potuit reſcindere ſummum
Vlceris os, alitur vitium, viuítque tegẽdo.

Vulnus hians & patens. Idem lib.9.

Produxi, preſſiue oculos, aut vulnera laui
Veſte tegens.

Quartùm & Quartò prudentes differre dixerunt. Varro Diſciplinarum 5. *Aliud eſt quartò prætorem fieri, aliud quartùm.* Et *Quartùm* locum ſignificat, & tres antè factos: *Quartò* tempus ſignat, & ter ante factum.

Turpe & Fœdum quam habeãt diſtantiam, manifeſtum eſt, nam *Turpe* leuior res eſt. Mar. Tullius de Offic. *Luxuria verò cùm omni ætati turpis, tum ſenectuti fœdiſſima eſt.*

Forma & Figura quæ ſit differentia. Marc. Tullius manifeſtator eſt. Nam *formam* integritatem ſpeciei eſſe voluit: *Figuram*, formã noſtram. Marcus Tullius de officiis libro primo, *Principiò corporis noſtri magnam natura ipſa videtur habuiſſe rationem, quæ formam noſtram reliquámque figuram, in qua eſſet ſpecies honeſta, eam poſuit in promptu.*

Dignitatem & Venuſtatem diſcernere voluit Marcus Tullius vt *Dignitas* viris: *Venuſtas* fœminis ſit attribuenda, de Offic.libro 1. *Venuſtatem muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem.*

Monſtra & Oſtenta ſunt monita deorum. Virg.lib.3.

primúmque parenti
Monſtra deûm refero.

Prodigia, deorum minæ vel iræ. Idem lib.3.

Sola nouũ, dictúq; nefas Harpyia Celæno
Prodigium canit.

Portenta, Oſtenta, quæ aliquid imminere ſignificant. Lucil.lib.25. *Niſi portenta anguéſque volucres ac pinnatos ſcribitis.*

Celare eſt tegere & abſcõdere. Ter.in And.

Bene diſſimulatum amorem & celatum indicans.

Celare, inſculpere. Virg.Æneid.lib.1.

cælatáque in auro
Fortia facta patrum.

Ignoſcere & Concedere quemadmodum inter ſe diſtent, aperit M.Tull.ad Cæſarem Iuniorem lib.1. *Quòd mihi & Philippo vacationem das, bis gaudeo: nam & præteritis ignoſcis, & concedis futura.*

Contemnere

Contemnere & Deſpicere eo diſtant, quòd Deſpicere grauius, quàm Contemnere. M. Tull.de ſenectute, *Contemni ſe putant, deſpici, illudi.*

Cupiditas & Cupido diuerſa ſunt: nam Cupiditas leuior eſt.Lucil.lib.23.*Cupiditas ex homine, Cupido ex ſtulto nunquam tollitur: quòd cupiditas pars quædam ſit temperatior, defluens ex cupidine.*

Imitatio ſimplex eſt,& liuorem atque inuidiam non admittit. *Aemulatio* autem habet quidem imitandi ſtudium, ſed cum malitiæ operatione.M.Tul.in Cæſarianis. *Quaſi quodã æmulo atque imitatore ſtudiorum & laborum meorum & comite abſtracto.*

Probatum & Spectatum, hoc vis maioris eſt. Lucil.lib.26.*Tuam probatam mihi, & ſpectatam maximè adoleſcentiam.*

Bellum & prælium hoc differunt, quòd *prælia* partes ſunt belli, hoc eſt, in bello congreſſiones.Lucil.lib.26. *Vt populus Rom. victus vi, & ſuperatus præliis ſæpe eſt multis, bello verò nunquam in quo ſunt omnia.*

Inter *Cauere & vitare*, Lucilius eſſe diſtantiam voluit lib.26.& eſſe plus *Vitare. Quid tibi cauendum cenſes, quid vitandum maximè?*

Vetuſtiſcere & Veteraſcere quid interſit, Nigidius(Figulus)commentator Grammaticus lib.10.deplanauit. *Dicimus quæ vetuſtate deteriora fiunt vetuſtiſcere: inueteraſcere, quæ meliora.*

Nocens à Nefario, & Impio diſtare vti *Nocens* leuius vitari poſſit. M.Tul.de offic.lib.2. voluit, *Nec tamen vt hoc fugiendum eſt, ita habendum eſt religioni contrarium, nocentem aliquando & nefarium impiúmque defendere.*

Innuere eſt facie ſignificare. Ter.in Adelph.

Non innueram, verùm in iſtam partem potius peccare tamen.

Annuere, concedere. Virg.lib.10.

Annuit his Iuno.

Flagrare eſt incendi & ardere, *Fragrare* verò olere & in plurimis inuenitur iſta diſcretio.

Noxa eſt peccatum leue. Virgil.Æn.lib.1.

Vnius ob noxam & furias.

Noxia, nocentia. Idem lib.8.

iræque & crimina noxia cordi.

Plus à Multo vetuſtas voluit diſcrepare, & poteſt videri hanc habere poſſe diſtantiam. vt ſit *Multum* à plurimo minus, ac non ſupra modum. *Plus*, ſicut in pleriſque, quod maioris modi eſt quàm neceſſarium eſt, atque ideo M.Tul.diſcreuit Epiſt.ad Catonem, *Nec iccirco mihi deſiderandum eſſe dignitatem meã, quòd eam multi impugnarint, ſed eò magis recolendam, quòd plures deſiderarint.*

Inter *Speratam, & Dictam, & Pactam, & Sponſam* hoc intereſt, quòd virgo priuſquàm petatur, *Sperata* dicitur. Plaut.in Amph.

Amphitruo vxorem ſalutat lætus, ſperatam ſuam.

Dehinc *Promiſſa*, vel *Pacta*, vel *Sponſa* dici poteſt. Virgil.Æneid.lib.2.

cui paruus Iulus.
Cui pater, & coniunx quondam tuæ dicta relinquor?

Et idem in alio loco,

Et gremiis abducere pactas.

Mutuum ſine vſuris: *Fœnus* cum vſuris ſumitur, & eſt accepti fœtus. Vnde & *Fœnus* dictum eſt, vt Græcè τόκος, quaſi partus mutui ſumti. Plaut.in Aſin.

Si mutuò non potero, certum eſt ſumam fœnore.

Vndè honeſtius *mutuum* eſt, quod ſub amico affectu fiat meum tuum, vſu temporis neceſſarij.

Nutare capitis. *Annuere* vel *Innuere* narium vel labiorum: *Nictare* oculorum ſignificantiam eſſe decreuerunt veteres. Plaut.in Aſin.

Nec vlla vlli homini nutet, nictet, annuat.

Simulare eſt fingere ſcire, quæ neſcias: *Diſſimulare*, fingere neſcire, quæ ſcias.

Caſtitas & pudicitia paria deputantur, cùm ſit *Pudicitia* ab iniuria turpium libidinum libera: *Caſtitas* & ab his continens, & remota: præterea & religioſa mundicia & puritas. Virg.lib.7.

Præterea caſtis adolet dum altaria tedis.

Atque ideo plus eſt *Caſtitas à pudicitia*, quòd par ſit cum aliis cæteris *caſtitas*.

Alere & Paſcere hoc diſtant auctoritate: vt ſit *Alere* ſufficiendi generis curam habere, *Paſcere* natos cibo ſaginare [illegible]. *Vbi pragrantes paſcuntur pauonum greges.*

Ora & Ora licet paria eſſe videantur, tamen, vt genere, ita intellectu diſtant. Nam quoties in his neutrum genus tangitur, vultus vel facies noſtra ſignificatur. Virg.lib.12.

Ora citatorum dextra detorſit equorum.

Quoties fœmininum, cuiuſlibet rei fines. Virg.Æn.lib.1.

exire, locóſque
Explorare nouos, quas vento acceſſerit oras.

Inter *Extinguere & opprimere* intereſſe Cicero voluit de Amicitia, vt ſit maius *Opprimere*, quàm *Extinguere. Quamobrem* inquit, *primùm danda opera eſt, ne qua amicorum diſsidia fiant: ſin tale quid euenerit, vt extincta potiùs amicitia, quàm oppreſſa videantur.* Quaſi quod *Extinguitur*, poſſit renouari: quod *opprimitur*, non queat.

Morbum à Vicio prudentia veterum ſic voluit ſeparari, vt ſit *Morbus* cum acceſſu vtiq. aut temporis, aut contagij: *Vicium* perpetua & inſanibilis atque irreuocabilis cauſa.

Meminiſſe & memoriam redigere hoc differre Ariſtoteles putat, quòd διαφέρει μνημονεύειν τοῦ μεμνῆσθαι & vult *Meminiſſe* omnium

eſſe animantium, vt cibi, potionis, ſomni, voluptatis: *In memoriam reuocare* quod exciderit, non niſi homines poſſe.

Die quarta, & Die quarto hoc differre prudentes volunt, (quorum tamen auctoritas in obſcuro eſt) vt ſit *Die quarto* temporis præteriti: *Die quarta*, futuri.

Mentiri & Mendacium dicere, quemadmodum diſtent, P. Nigidius ſtudijs bonarum artium præclariſſimus, manifeſtiſſimè ſeparauit. Qui *mentitur*, ipſe non fallitur, ſed alterum fallere conatur. Qui *mendacium dicit*, ipſe fallitur. Qui mentitur, fallit, quantum in ſe eſt. Vir bonus præſtare debet, vt non *mentiatur*, prudens, ne *mendacium dicat*: alterum iudicat in homine, alterum non.

Feſtinare & Properare veteres voluerunt habere diſtantiam. Cato oratione quam de ſuis virtutibus ſcripſit. *Aliud eſt properare, aliud feſtinare.* Qui vnum quid maturè tranſigit, is *properat*: qui multa incipit, neque perficit, is *feſtinat.* Verùm vtrorumq; verborum ratio ſub hac ſignificãtia proxima eſt veritati, vt ſit ſæpe animi *properare*, ſtudioſè ad res aliquas contendentis *feſtinare* corporis neceſſitatibus obſequendi.

Matrona & Matriſfamiliâs diſſimilitudinem, hoc modo veteres quidam docti ſeparant, vt, ſit *Matrona*, quæ peperit ſemel: *Materfamiliâs*, quæ ſæpius: ſed hæc definitio videtur abſurda. Ad hæc fidelius locupletiores, *Matronam*, quæ in matrimonio ſit mariti, etiam ante ſuſceptos liberos dictam, meliore tamen matris futuræ ſpe, M. Tullius nomine nuncupatam: *Matrem* verò *familiâs*, quæ in familia mancipióque ſit patriſfamiliæ, etſi in mariti matrimonio eſſet.

Auarum ſemper in reprehenſione eſt: *Auidum* autem ab auendo, quòd eſt etiam honeſtè cupiendo, & ab electione intelligi poteſt, ac per hoc aliquando malis, aliquando bonis adiungitur cauſis. Virg. lib. 2. Georg.

Paſcuntur oues, auidæque iuuencæ.

Audentia fortitudinis ſit: *Audacia* temeritatis. Salluſt. *Audacia pro muro habetur.* Virg. lib. 6.

audentior ito,
In caſus omnes. Ibidem.
Aude hoſpes contemnere opes.

quòd humanitatis ſit potius, quã temeritatis.

Proſpicere & Reſpicere diſtant, vt aduorſum videre, *Proſpicere* rectè dicatur: *Reſpicere*, quaſi retrò aſpicere. Varro Manio, *Sedens alius alieno ſumptu, neque pòſt reſpiciens, neque antè proſpiciens.*

Furorem ab Inſania diſtare. Cic. Tuſc. lib. 3. oſtendit. *Itaque non eſt ſcriptum, ſi inſanus, ſed ſi furioſus eſſe incipit. Inſaniam enim cenſuerunt inconſtantiam. Inſanitatem ſanitate vacantem: poſſe tamen tueri mediocritatem officiorum, & vitæ communem cultum atque vſitatum. Furorem autem eſſe rati ſunt mentis ad omnia cæcitatem: quod cùm maius eſſe videatur, quã inſania: tamẽ eiuſmodi eſt, vt furor in ſapientem cadere poſſit: inſania nõ poſſit.*

Confidentiæ Fidentiæ diſcretionem pandit M. Tuſc. lib. 3. *Qui fortis eſt, idem fidens, quoniam confidens mala cõſuetudine loquentium, in vitio ponitur: ductum verbum à confidendo, quod laudis eſt. Qui autem eſt confidens, is profectò non extimeſcit, diſcrepat enim à timendo fidens.*

Inuidia & inuidentia. Cic. Tuſc. lib. 3. *Non dixi in inuidiam, quæ tum eſt, cùm inuidetur. Ab inuidendo autem inuidentia rectè dici poteſt, vt effugiamus ambiguum nomen inuidiæ.*

Aegrotatio & Aegritudo. Cic. Tuſc. lib. 3. *Sed propriè vt Aegrotatio in corpore, ſic Aegritudo in animo nomen habet.*

Iracundus & Iratus, Ebrius & Ebrioſus, Amator & Amans & alia quid inter ſe diſtent, Cic. diſcreuit Tuſc. lib. 4. *Aliud iracundum eſſe, aliud iratum, vt differt anxietas ab angore: neque enim omnes anxij, qui anguntur. Inter ebrietatem & ebrioſitatem intereſt, vt aliud eſt amatorem eſſe, aliud amantem.*

Lætari & Gaudere diſtant, vt Cic. Tuſc. lib. 4. *Atque vt confidere decet, timere non decet: ſic quidem gaudere decet, lætari non decet: quoniam docendi cauſa à gaudio lætitiam diſtinguimus.* Vt autem innuit idem Cic. *Gaudium in ſapiente, in rebus bonis ſemper eſt. Lætitia etiam in malis & turpibus eſſe poteſt.*

Pernicitatem & Velocitatem Cic. diſcreuit Tuſc. lib. 5. *Præſtant valetudine, viribus, forma, acerrimis integerrimiſque ſenſibus. adde etiam ſi lubet, pernicitatem.* Virg. Georg. lib. 3. hoc ſenſit.

Dura iacet pernix inſtrato ſaxa cubili.

Vt illud ſit celeritatis, hoc patientiſſimæ fortudinis.

Metum, Timorem, Formidinem, Pauorem Cicero diſcreuit Tuſcul. lib. 5. *In quem autem metus in eũ formido, timiditas, pauor, ignauia incidit.*

Innocens eſt non nocens, & *Innocuum* illæſum. Virg. lib. 2.

Et ſedere carinæ Omnes innocuæ.

Legere & Eligere, non ſub eadem ſignificatione intelligi vult Varro de re ruſtica, *Vua nõ ſolùm legitur ad bibendum, ſed etiam eligitur ad edendum.* Vt ſit *legitur*, colligitur, vt plerũque, *eligitur* verò melior quæque de plurimis.

Miſerari eſt flere & lamentari, *Miſereri*, miſerationem alienis caſibus exhibere, & ſignificatione actiua ad primum affectum, paſſiua ad ſecundum.

Acerosum & Aceratum vtrunque nouè poſitum, ſed diſtanti proprietate ſignatum. *Acerosum* namque panem farre minus purgato, ac ſordibus à candido ſeparato dicendum veteres putauerunt. Lucil. lib. 25.

Quæ gallã bibere ac rugis cõducere vẽtris
Farre aceroſo olei decumano pane coegit.

Hunc Græci *αὐτόπυρον* vocant. *Aceratum* verò eſt lu-

eſt lutum paleis miſtum, vt laterariis vſus eſt. Lucil. lib. 10.

Nam laterem qui ducit, habet nil amplius vnquam,
Quàm commune lutum è paleis, cœnúmque aceroſum.

Multum infinitum eſt, *Satis* finitum: Auaris illud, hoc parcis & ſe continentibus applicandum eſt. Lucil. lib. 18.

Deniq; vt ſtulto nil ſit ſatis, omnia cũ ſint.

Omne atque totũ volunt quidam eſſe ſeiunctum, vt *Omni* plus eſſe *Totũ* putent: cùm indiſcretè inter auctores frequenter poſitum legerimus, vt vtrunque cum ſignificantia vniuerſitatis. Quid quòd *Totũ*, quod plus putatur, non pro cuncto alicubi accipi poteſt. Virgil. Georgic. lib. 3.

-totas
Aduoluere focis vlmos, ignéque dedere.

Vt ſit totas, integras: non omnes, quæ in mundo ſunt vlmos.

Eniti, Inniti, Obniti, cùm ex vno ſint intellectu, acceptis tamen præpoſitionibus fiunt diuerſa. *Eniti* enim poteſt videri aut aliquam gratiam, aut honorem, aut vtilitatẽ ærumnoſo tẽdere ſine labore, quanquam in aliquibus grauius audiatur, vt ſint *enixæ*, pariendi labore defunctæ. *Inniti* autem, incumbere, manifeſtum eſt. Virg. lib. 6.

Ille vides pura iuuenis qui innititur haſta.

Obniti verò eſt, contra aduerſarium obluctari. Virg. 4. Georg.

Vſqueadeò obnixi non cedere.

Illix & Illex hoc diſcernuntur, ab illiciendo *Illix*: *Illex* verò à quo lex non ſeruetur. Plaut. Pænulo,

Qui malæ rei antè fuimus Ilices.

Idem Perſa,

Iniurie, illex, labes populi.

hoc eſt, viuens ſine lege, ſine iure.

Ergaſtulũ & Ergaſtulus vt genere, ita & intellectibus differunt. Nam neutro carceris locus eſt: maſculino, cuſtos loci pœnalis.

Fremere eſt magnum ſonare. Virg. Georg. lib. 2.

Fluctibus & fremitu aſſurgens Benace marino.

Frendere cũ gemitu vel iracũdia, miſerum aut minax ſonare. Virg. lib. 3. Æneid.

Luminis effoſſi fluidũ lauit inde cruorem,
Dentibus infrendens gemitu.

Fora & Fori, vt genere, ita & intellectibus diſcernũtur. Neutro loca ſunt, quibus ius dicitur: maſculino, ſpatia in nauibus. Vt idẽ lib. 6.

Inde alias animas, quæ per iuga longa ſedebant
Deturbat, laxátque foros.

Vel locus apertus ac patens, vnde & gladiatores foros facere dicuntur, cùm longo ſectantur circuitu.

Educere eſt extra trahere. *Educare*, enutrire & prouehere. Varro Catone, vel de liberis educandis, *Educit enim obſtetrix, educat nutrix, inſtituit pædagogus, docet magiſter.*

Aborſus ille dicendus eſt, qui & in primis menſibus, cùm conceptui exordium factum eſt. *Abortus* prope tempus pariẽdi: tunc enim moritur, quod naſcitur. In plurimis hoc reconditum inuenimus.

Agrætij.

FVerimus coniunctiuo modo, tẽpore præterito. *Fuerimus* eodem modo, tempore futuro.

Cùm diceres, verbo actiuo, cõiunctiuo modo. *Diceris*, verbo paſſiuo, indicatiuo modo.

Miramur opera, *Admiramur* virtutes.

Labium ſuperius dicitur. *Labrum* inferius.

Roſtrum non eſt, niſi quod incuruum eſt.

Exercitus laboribus. *Exercitatus* ſtudiis.

Minores res eſſe aliquas, aut homines dicimus: nam *minoris* emptum aut æſtimatum aliquid rectè dicimus, ſicut eſt. *Pluris*, quod maioris ſumma taxatur.

Plures de multitudine ſcribimus, *Plures* de comparatiui gradu. Cic. *Vnus plures prædonum duces cepit Seruilius, quàm cæteri.* Poſitiuum habet *Multi*, ſuperlatiuum *Plurimi*.

Cepit, de capiendo. *Cœpit*, de incipiendo.

Vterque venit. *Vtrique* veniunt. Cic. *Iubeo promi vtroſque, binos vt habeam.*

Comparia vaſa Delphica ſemper ſunt: vnde ipſe Cicero dicebat, *Scyphorũ paria complura.*

Quæritur de inquirendo. *Queritur* de plorãdo dicimus: & ſic *Quæſtus* lucro, & *Queſtus* lacrymarum.

Poculum vas eſt. *Potio* quod hauritur. Cic. *Accepto poculo ſubitò in media potione exclamauit.*

Dimidiatũ calicem bibi, non *dimidium* dicere debemus: non enim ipſe vas bibis, ſed quod intra vas eſt.

Olim & Quondam, & aliquãdo, tria tempora tenent, præteriti, præſentis, & futuri: affatim inueniuntur exempla. Præſentis demus, quod difficile videtur. Virg.

Tumidis quod fluctibus olim
Tunditur.

Idem,

Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.

Cic. *Expergiſcimini aliquãdo, & capeſcite Remp.*

Conſcribere eſt multa ſimul ſcribere. *Exſcribere*, quod ab aliis ſcriptum ſit, transferre. *Tranſcribere*, cùm ius noſtrũ in alium tranſit. *Inſcribere* accuſationis eſt, vel occaſionis. *Adſcribere* ſignificationis eſt. *Deſcribere* dictionis vel ordinationis.

Extruere, eſt in altum ſtruere. *Inſtruere* aciẽ vel actionem. *Aſtruere*, affirmare. *Conſtruere*,

ſtruendo coniungere. *Subſtruere*, eſt aliqua ſubſternere, ſuperpoſita re.

Memini me facere, dicere debemus, non, *Memini me feciſſe*: nam *Memini*, ſermo eſt totus præteriti temporis, qui ante factam rem in præſens reuocat. & ſi dixeris: *Memini me feciſſe*, duo præterita ſimul iungis. Cic. *Memini Pamphilum Lilybetanum mihi narrare ſolitum.* Idem infrà, *Reſpondi Metello vt debui, & memini me dicere.* Terent.

Ego illam vidi virginem, forma bona,
Memini videre. Virg.

memini, fama eſt obſcurior annis,
Aruncos ita ferre ſenes.

& multis præterea in locis. Neque inuenitur vbi ab aliis magnis auctoribus *Memini* ita poſitum ſit, vt non addatur aut etiam, aut aliquantus ſermo, qui præſens tempus reſtituat, niſi vno loco, & hoc quaſi mirabile,

Namque ſub Oebaliæ memini me turribus altis
Corycium vidiſſe ſenem.

quod poetæ pro neceſſitate metri licuit vſurpare.

Inſtar illius rei dicere debemus, nō ad inſtar.

Arbor omne lignum dicitur. *Arbos* non niſi fructifera.

Hora dierum. *Ora* pro finibus.

Pignera rerum. *Pignora* filiorum & affectionum.

Columbæ, quæ manſuetæ fieri poſſunt, & domibus aſſueſcere. *Palumbes* feræ, arboribúſque & ſiluis, ſaxíſque inhabitantes.

Veniūt, quī accedūt: Væneūt, qui vēduntur.

Conſueſcimus bona. *Inſueſcimus* mala. *Aſſueſcimus* vtraque.

Contingunt bona. *Accidunt* mala. *Eueniunt* vtraque.

Fungi agere eſt. *Defungi* eſt deficere, vel peragere.

Adoleſcere augmenti eſt. *Inoleſcere* coagmenti. *Exoleſcere* vaneſcentis.

Auenæ ſteriles, germen eſt. *Habenæ* dicuntur retinacula iumentorū: hoc de habēdi poteſtate, illud de occupandi auiditate dictum.

Deuncem, decem vncias. *Diuncem vndecim.*

Pulchritudo formæ: in viris *Dignitas*: vnde Cic. pro Cælio. *Quis non poſſit huic ætati, atque dignitati, etiamſi ſine ſuſpicione, at non ſine argumento maledicere*? In fœminis autem *Honeſtas* dicitur: vnde Terent. de horrido & ſene Eunucho,

Illúmne obſecro inhoneſtum hominem, ſenem, mulierem?

Formoſus verò in luxurioſis, vt,

Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexim.

Ipſe pronomen dignitatis, *Iſte* abiectionis. Terent. in And.

Id iſti vituperant factum.

Donū dātis eſt. *Munus* accipiētis: illud à dādo, hoc à muniendo vel à mouēdo dicimus.

Hæ manus, huius hominis dicimus. *Hæ* manum, multos homines coniungentes.

Coarguere eſt coercere, & compenſare.

Arguere oſtendere & patefacere. Virg.

Degeneres animos timor arguit.

vnde argumenta dicuntur, quæ cauſam cauſæ oſtendunt.

* *Sunt* ſermones (vt ita dixerim) cōmunes duo ſibi contraria ſignificantes.

Victor eſt ille, qui portat, & qui portatur.

Hoſpes eſt, qui recipit, & qui recipitur.

Sacer eſt, venerandus & execrandus. Virg.

Auri ſacra fames.

Vltus eſt vindicatus & punitus.

Gratia malæ & bonæ rei cauſa, nam ſic dicimus inimicitiarum, vel beneficij gratia. Ita vt Salluſt. Opprobrij gratia. Cic. *Religionis & ſupplicij gratia, colendam & fruendam tradiderat.* Et Terent.

Quî referam ſacrilegio illi gratiam?

Suffragia populi, & quæ honorāt, dicuntur, & quæ donantur. Cic. de præfectura vrbana, *Iſtum vix vllis populi ſuffragiis redimere potui.*

Donamus, & illud, quod damus: & illum, cui damus.

Afficimus honore. *Afficimus* iniuria.

Eleuamus, & quæ in altum extollimus, & quæ alleuiamus, id eſt, leuiora facimus.

Subducimus, & quæ retrò ſubtrahimus, & quæ in promptu afferimus bello. Salluſt. *Catilina optimum quenque in primam aciē ſubduxit.*

Pudet, & quæ ab alterius facto, & quæ de ſuo, vt in Adelph de verbis Æſchini,

Vbi eum pudet fratris non ante confeſſum.

Supremus, Summus & Vltimus, & ſuperiorem & inferiorem ſignificat.

Altū, & quod ſurſum eſt, & quod deorſum.

Procul, & longè & propè ſignificat. Vt,

clypeo eſt excuſſa ſagitta, procúlque
Egregium autorē, latus inter & ilia fixit.

Damnatus, & *Addictus*, & *obligatus*, vel potius abſolutus. Virg.

Quem damnet labor, aut quò vergat.

id eſt quem virtus ſua abſoluat, aut victorem faciat. Nunquam enim Virgilius in duobus locis vnam rē ponebat, præſertim cùm AVT, interponeret coniunctionem diſiunctiuam. Idem alio loco,

Damnabis tu quoque votis:

ſicut voti reus, dixerat hîc, ita & abſoluendos dixit: Vnde & *iure damnas* iſtius & iſtum, *eſto ligatum* dicitur, hoc eſt, *ſoluendo, eſto iſtum*, quod ſolui omnibus modis neceſſe eſt, etſi res aliena ligatur.

In præpoſitio vtrique caſui ſeruit. Cùm in loquelas tranſit, fit etiam communis intellectus, nā & ſatis & parū factū aliquid, vel non factum dicimus, ſicut *Impotens & infractus.*

Latere & *Abſconſum eſſe aliquid* dicimus,& latè patere. Virg.

Et ſcuta latentia condunt. Et,

Quod torua ſolum ſub fronte latebat.

Horridum dicimus deſpicabile aliquid.

Horrendum,admirandum. Virg.

Oculos horrenda in virgine fixit.

Aduocatur, daturus patrocinium:*Inuocatur* præſtaturum auxilium. *Euocatur* præbiturus obſequium.

Illuuies ſordiũ eſt:*Ingluuies* vẽtris. illud quidem à lauando, hoc ab inglutiendo dictum.

Torres,lignũ præuſtum : *Torrens*,aqua præruptè decurrens.

Commonemus præterita: *Admonemus* præſentia:*Præmonemus* futura.

Ne, multas ſignificationes habet. *Vt*, *Ne quære doceri*. *Ne longa*,aduerbium prohibendi. *Ne breuis*,coniunctio diſiunctiua,vt eſt,

Hominéſne feræne.

Ne longa coniunctio cauſalis, Vt eſt,

Ne tenues pluuiæ. Et,

Ne ſubeant herbæ.

Temeritas ſine cõſilio dicitur.*Audacia* poſt conſilium.

Velocitas pedum & corporum. *Celeritas* animorum atque factorum.

Gaudium animi lætitia eſt: *Exultatio* membrorum atque factorum.

Vlcus eſt, quod naſcitur. *Vulnus*, quod ab alio infertur.

Viuum, de victuro dicimus. *Viuentem*,de morituro.

Naſcitur,quod de vtero decedit. *Enaſcitur* quod de terra aut de aqua exurgit.

Adducitur quis ad rem inhoneſtam : *Perducitur* ad ſtudia: *Deducitur* ad honorem.

Eluxit, qui luctum deponit:*Illuxit*,cùm lumen apparuit.

Nunciatur de lõginquo: *Denunciatur* de præſenti : *Adnunciatur* de futuro : *Renunciatur* de excuſando & repudiando. Cic. *Renunciata eſt tota conditio*. *Deportare*,deponere : *Adportare* eſt aliquid afferre : *Comportare*, in vnum locum conferre:*Exportare*,de loco tollere.*Temperantia* eſt animorũ:*Temperatio* rerum:*Temperies* ventorum.

Paſſim aliquid inueniri rerum,de re corporali rectè dicimus.*Affatim* de re aliqua incorporali : primùm enim de inceſſu,illud de affatu dictum.

Lepus animal eſt. *Lepor* iucũditas voluptatis,vnde & gradum aliquid, *lepidum* dicimus. *Lepos* eloquij.

Recipimus aliquid deferendum rogati. *Suſcipimus* noſtra ſponte.

Aſpicimus ſurſum. *Conſpicimus* palàm.*Reſpicimus* retro.*Inſpicimus* intus.

Præterea præteriti temporis.Salluſt.

Nunquam Hiſpanos præterea tale facinus facere audiui. *Temporis futuri*. Præterea haud ſuſpecteris.

Eo verbum primæ perſonæ, facit *Eo, is, it*.

Eò aduerbium loci,vt ſi dicis,

Eò redactus ſum.

Eho aduerbium interrogantis eſt. Terent.

Eho Parmeno mi,noſtin?

Eho eſt interiectio iubentis vel hortantis. Idẽ.

Eho puer,curre ad Bacchidem.

Heu interiectio dolentis eſt: *Eu* laudantis. Terent.

Eu Phormio, Idem,

Eu noſter,laudo.

Hem aduerbiũ vocãtis.*Heu* reſpondentis.

Limen ædium eſt.*Limes* regionum.

Arundo canna eſt ab ariditate dicta. Vt,

Fluuialis arundo.

Harundo,telum è canna. Virg.

Hæret lateri lethalis harundo.

Hirundo auis eſt,quæ tignis adhæret. *Hirudo* ſanguiſuga dicitur.

Spirare viuentis eſt.*Expirare* mortui.

Pertinacia malæ rei.*Perſeuerantia* bonæ.

Conſequimur ſtudio. *Obſequimur* officio. *Perſequimur* iniuria.*Proſequimur* ordine. *Aſſequimur* voto.

Nihil aduerbium.*Nihili* nomen eſt.

Nemo momẽnti.*Nullus* nihil dicitur.

Genus familiæ.*Gentem* regionem rectè dicimus.

Lætamur de noſtris. *Gratulamur* de alienis. Hoc gratificans lætitia, Cicero dixit, *Neque iſtius hominis perditi ſubita lætitia, quàm huius hominis ampliſſimi noua gratulatio, diuitijs eum commouebat*.

Herbidum locũ dicimus, in quo herba eſt, etſi aridus eſſe cõſueuerit:*Herboſum*,qui herbam facilè generat,etiamſi ad tempus aridus ſit.*Aquaticam* potionem rectè dicimus, quæ aquam aliunde recipit.*Aquoſum* locum,quòd ex ſe aquam fundat. Ita & *mericã* potionem, *meroſum* autem vinum appellatur.

Attollit Aggerat, non attollit,adgerat ſcribendũ eſt.In compoſitione enim AD præpoſitio accuſatiui caſus corrumpitur. cùm ſeruire vocali incipit, quando eam muta ſequitur. Integra autem permanet, quando ſemiuocalis, vt *adficit*,*adripit*. Huius rei ratio reddẽda eſt: vocales omnis vocis principes ſunt, & dominæ literarũ, vtque ſint vniuerſa fortiora naturaliter faciunt, ſubiecta & adiecta ſibi protegunt, æqualia autem & reſiſtentia elidunt. Nam quemadmodum nonnũquam inter ſe colliſa franguntur, interdum & Synalœphã faciunt: Ita conſonantes ſibi creditas cõſeruant, quarũ virtutẽ neceſſe eſt,vt ſemiuocales imitatæ vicina ſibi muta tueantur.

Quæritur ab aliquibus quid diſtat inter *Super* & *Supra*, & *Subter* & *Subtus*. *Super* eſt,quod eminet. *Supra*, quod ſubſtratũ aliquid habet.

Item *Subter* eſt, quod ab re aliqua ſuperiore premitur & conculcatur. *Subtus* eſt, quod demiſſum altiùs non contingitur.

Sinum dicimus exterius expanſum receptaculum: *Gremium* veſtis réceptaculum, interius iacens ſecretum. Virg.

Pandentémque ſinus, & tota veſte vocātē
Cœruleum in gremium.

Gremium autem dicitur à contrario, ab ingreſſu difficili.

Dicimus *Adytum & Penum, & Penetrabile*, eo quòd adiri & penetrari raro ſoleant.

Largitas, humanitatis eſt: *Largitio* ambitionis.

Craſſari in corporeis eſt, & ſanguineis.

Graſſari aut animi aut crudelitatis.

Album natura tantùm eſt: Candidū etiam ſtudio: nam & corpori & animo aliquoties aſſignantur: *Albos* ergo capillos, carmen *candidum* rectè dicimus.

Muliebre dicimus à muliere aliquid factū: *Mulierarium*, per mulieres ordinatum, & per viros geſtum.

Iuuentus ipſa hominis ætas, *Iuuentas* dea poeticè, ἥβη, vt Græcè dicitur.

Delictum, peccatū aliquando dicimus: Delictū militiæ. At alicuius rei examinatæ *Delectionem* appellamus. nam *Diligi* affectionis, *Deligi* iudicij eſt.

Inter *Commodatū & Mutuatum* nōnihil diſtat. *Commodamus* amico pro tēpore equū, ſeruū, veſtē. hanc ipſam rē, quā dedimus, recepturi. *Mutuò damus* pecuniā, triticū, vinū, & his ſimilia, quæ mutuò data recipi neceſſe non eſt.

Ligat quis vinculo. *Legat teſtamento.*

Loqui eſt hominis. *Obloqui* eſt obtrectatoris. *Alloqui* ſuadentis eſt, vel hortantis, vel blandientis. *Eloqui* oratoris.

Percuſſum corpore dicimus, *Perculſum* animo. Cicero de ſignis, *Tanquam illa face perculſos eſſe.*

Effertur, qui portatur. Et, *Efferunt*, qui laudando extollunt. Idem Cicero, *Nimium hac illi fortaſſe efferunt.*

Diſcrimen & ad periculū pertinet, & ad experimentum.

Indigena homines dicuntur. *Indigenes* dij. Idem *Indigetes*, vnde geniti dii.

Circumpedes ſunt obſequia ſeruorum. *Antipedes* amicorum.

Inſita arbor eſt, cui infiſſæ alienum germē includitur. *Adſita*, cui incolumi aliquid, vt ſuſtineat, adiungitur. Horat.

Quia populus adſita ſurgit, *quippe qua vitibus maritatur.*

Fremor eſt rumor hominū. *Fremitus* ferarū.

Flauum dicimus rubeū, ſicut Flaua Ceres. *Furuum*, nigrum. Horat.

Quam penè furuæ regna Proſerpinæ.

Fuluū, rubeū & nigrū. Vt, Fuluū leonem, & fuluam aquilam; & fuluum aurum. Vt Virg.

Fulua pugnas de nube tuentem.

quæ haberet igneum de cœleſti, & ſordidum de lugubri, aut certè de Ænea iracundiam, de Turno triſtitiā. *Fuluum* certè aurū, cui ad decorē ſplendoris ſui ingeniti aliquid addatur.

Poſtulatur aliquid honeſtè: *Poſcitur* improbè. Cicero in Frumentaria, *Incipiunt poſtulare, poſcere nimia.*

Aluus virorum rectè dicitur: *Vterus* mulierum: *Venter* vtroque modo.

Supplicia de tormentis dicimus: *Supplicationes* de precibus diuinis.

Triceni de tricenis dices, *Trigeni* de triginta

Accerſit, qui vocat: *Arceſſit*, qui accuſat. Sic Cicero, *Nos capitis arceſſere.*

Ecquando, increpando, vel inquirendo, interrogantis aduerbium eſt. *Quando* ſimpliciter loquentis.

Ecce, cùm oſtendis. *En*, cùm increpas. Cic. *En cui tu quoque liberos tutò committas.*

Hem, cùm dolor iram mouerit, aut cùm admiratio, cogitatióque ſtuporem.

Aceruus mobilis eſt: *Acerbus* immaturus.

Aſper in moribus, & in ſignis.

Abitum ſine aſpiratione de abſceſſu ſcribis

Habitū de veſtitu geſtúq. corporis dicimꝰ.

Primus è multis, & *Prior* è duobus. Ita, *Poſtremus*, de multis, & *Poſterior* de duobus. Et, *Alter* de duobus dicitur: Alius de multis.

Ve interiectio dolentis eſt, ſine æ: *Ve*, coniunctio diſiunctiua.

Præmiū cū diphthongo. *Pretium* per t. ſine æ. Veteres enim maiores res ſermonis cū diphthōgo, & quadā dignitate ſcribi voluerūt.

Precari, eſt rogare. *Deprecari* eſt purgare, & excuſare. Virg.

Equidem merui, nec deprecor.

Cicero, *Quid faciet Hortenſius, auaritiane crimina frugalitatis laudibus deprecabitur?*

Fides de fidelitate dicitur, *Fidis* de chorda.

Diſertus orator eſt: *Deſertus*, derelictus.

Delator, qui defert ad accuſandum: *Dilator* qui differt ad proferendum. Martialis,

Traducta eſt Gyaris, nec cepit arena nocentes,
Et delator habet, quod dedit exilium.

Deluit, purgat: *Diluit*, temperat. Liuius de morte Mithridatis, *Quod cùm diluiſſet.*

Aduerſum te, Aduerſarius: *Aduerſus te*, imitator.

Deduco, de amico producendo, *Diduco*, diſtraho.

Derectum, in rectum vadens: *Directum*, in latera apratum.

Partem nomē eſt, *Partim* aduerbium.

Faſtus de ſuperbia, & facit’ genitiuum faſtuum: *Faſtus* de libris, & facit faſtorum.

Expectatur, vēturus: *Spectatur*, qui videtur, vel probatur.

Appāret, qui videtur. *Pāret*, qui obſequitur.

ÆLII DONATI, Arruntij Celſi, & aliorum Terentij interpretum.

C*Redimus*, quod plerunque falſum eſt: *Intelligimus*, quod certum eſt.

Vtimur, fructibus rei, quæ ab amantibus ſaluo vſu nobis ſubminiſtrantur. *Abutimur*, quando deperdimus rem & fructum. *Vſui* eſt ager, domus: *abuſui*, vinum, oleum, & cætera huiuſmodi.

Scribit, qui verba adhibet tantùm: *Facit*, qui etiam argumentum componit.

Oratio, in ſenſu eſt: *Stilus* in verbis. *Oratio* ad res refertur: *Stilus* ad verba. *Stilus* non eſt in tempore, ſed prolata oratione: *Oratio*, eſt in cogitatione, & in prolatu.

Orationem in ſententiis dicunt eſſe: *Stilum* in verbis: *Argumentum* in rebus.

Auferimus ea, quæ cum faſtidio cernimus: *Ferimus* ea, quæ cum honore tractamus.

Curatio, propriè medicorum eſt: *Cura* reliquorum. *Facere* eſt in opere eſſe: *Efficere* perfectionem deſignat.

Iuſtum, in quo nihil iniquum iubetur: *Clemens*, in quo etiam multũ de iuſto remittitur.

Aduerſum, ſine dubio præpoſitio eſt. Vt, Aduerſum te habeo gratiam. *Aduerſus* participium poteſt eſſe, ab eo, quod eſt, Aduerto.

Scimus, quod certum eſt. In And.

Nam qui ſcire poſſis, aut ingenium noſcere?

Noſcimus, quæ adhuc incerta deſideramus. In Hæcyra,

Forma in tenebris noſci non quita eſt.

Laudat etiam alienus: *Gaudet*, qui pater eſt.

Ferre, eſt cum certo tempore: *Perferre*, finẽ expectat euentus.

Feruntur onera: *Suſtinentur* ſupplicia.

Dedere ſe pertinacib⁹: *Obſequi* ſuperioribus.

Obſequium aſſentator debet: *Veritatem* amicus. In And.

Obſequium amicos, veritas odium parit.

Duriter, ſine ſenſu laboris: *Durè*, crudeliter: illud ad laborem, hoc ad ſæuitiam. *Durè* in alterum, *duriter* in nos aliquid facimus.

Cibus, qui etiam delicatis præbetur: *Victus* in paruis aridíſque alimoniis eſt conſtitutus.

Quærit, qui ad plenum & perpetuum reponit: *Quæritat*, qui vix quotidie inquirendo victum inuenit.

Amator fingere poteſt: *Amans* verè amat.

Spondet puellæ pater: *Deſpondet*, adoleſcentis.

Metuo illum, qui mihi ipſi aliquid facturus eſt: *Timeo* ab illo, cuius cauſa poſſum aliquid mali pati, etiamſi ipſe nihil in me mali conſulat.

Efferri dicuntur cadauera mortuorum: *Ire* propriè ad exequias. In And.

Effertur, imus. Virg.

Ite, ait egregias animas.

Forma immobilis eſt & naturalis: *Vultus* mouetur & fingitur. *Vultũ* ſibi fingere multi poſſunt, *formam* nemo.

Modeſtia, ad probitatem vultus & morum pertinet: *Venuſtas* ad naturam corporis.

Honeſtum ad formam: *Liberale* ad vultum.

Feci, quaſi facinus: *facere* enim quis & homicidium dicitur: *Commerui* minoris culpæ eſt: *Peccaui*, multo minoris, vel leuioris.

In And.

Quid feci, quid cõmerui, aut quid peccaui?

Damnum rei eſt: *Malum* ipſius hominis.

Aeger animus dicitur: *Aegrotum* corpus.

Dare, eſt quod repetas: *Dedere*, eſt ad perpetuũ. *Damus* amicis: *Dedimus* tantùm hoſtibus.

Lex ad homines: *Omen* ad deos refertur.

Segnitia ad agendum: *Socordia* ad conſiderandum. In And.

Nihil loci ſegnitiæ neque ſocordiæ.

Opem ferre dicitur in malis rebus, & iis, qui de ſalute dubij ſunt. In Adelph.

Fer opem, ſerua me.

Opitulari & opitulatio dicta ab opem tollendo, hoc eſt, ferendo. In And.

Sin opitulor, huius minas.

In verbis παρηγμένον dicitur. In And.

Inceptio eſt amentium, haud amantium.

In nominibus παρονομασία. Cic. *Facie magis quàm facetiis ridiculus.*

Παρηγμένον quoties verba ſunt: Παρονομασία, quoties nomina.

Temulentus vino: *Temerarius* natura.

In And.

Sanè pol illa temulenta eſt mulier, & temeraria.

Sanus, qui ſaluus eſt: *Validus*, qui multum rerum neceſſariarum ad ſalutem.

Exanimatus eſt perturbatus. Virg.

Exanimata ſequens impingeret agmina muris.

Exanimus, mortuus. Idem.

Corpus vbi exanimum poſitum Pallantis.

Iracundia, ex iniuria: *Dolor*, ex miſeria.

Inuenuſtus, cui diſplicens obiicitur: *Infelix*, cui placens negatur.

Ineptum, quod à quouis reprehendi poteſt.

Falſum, quod etiam prudentem poſſit fallere.

Sollicitudo eſt, quæ inhæret mentibus: *Sollicitatio*, quæ ab alio fit.

Amor, aduerſus inhumanitatem: *Pudor*, aduerſus ingratum animum.

Obteſtatio dicitur, quando eum adiuramus, quem rogamus: *Oramus* per eas res, propter quas rogamus. Virgil.

--per euerſæ genitor fumantia Troiæ
Excidia obteſtor.

**Oramus*, quæ bona ſunt: *Supplicamus* in aduerſis magis, vel cum lacrymis.

Laſſus cura, ex præterita ſpe: *Cōfectus*, ſic vulneratus aut percuſſus, vt ſanari non poſſit. Conuenit gladiatoribus. Cic. in Catil. *Gladiatori illi confecto & ſaucio.*

* *Laſſus* adempta attentione: *Cōfectus* cura, confirmato timore.

Fit, quod verum eſt: *Fingitur* quod falſum eſt: *Inuenitur*, ne temere fiat: *Efficitur*, vt in effectum perducatur.

Quæ opinamur, putamus: *Quæ putamus*, incerta ſunt.

Promiſſio & Pollicitatio eandē vim habent: ſed *Pollicitatio* maioris aſſeuerationis eſt.

Imponitur manus rebus, cùm perficitur id, quod cœperit. Virgil.

Imponit regina manum.

Relinquūtur res, cùm imperfectæ manēt. Idē,

Atq; opere in medio defixa reliquit aratra.

Petimus precariò. *Poſcimus* imperioſè: *Poſtulamus* iure.

Expectamus tam bona quàm mala: *Speramus* bona tantùm.

Aſſolet conſuetudinis eſt: *Oportet* rationis.

Coràm ad certas perſonas refertur. Vt,

Coràm quem quæritis, adſum.

Palàm ad omnes.

Veretur liber: *Metuit* ſeruus.

Deſpicere & diſquirere conſilium: *Deſpicere*, deorſum aſpicere.

Timor eſt malorum: *Pudor* tantùm bonorū.

Aduerbia temporis aut certa ſunt, vt, hodie, cras: *Aut incerta*, vt dudum, nuper. Itaque in certis certum additur tempus, vt iamdudum, nunc, nuper.

Pudor eſt mali facti: *Verecundia* recti & honeſti.

Expoſtulare eſt querelam apud eum ipſum deponere, de eo ipſo qui fecit iniuriam: *Poſtulare* autem, querelam dicere de altero apud alterum.

Amoliri dicuntur ea, quæ cum magna difficultate & molimine ſummouentur & tolluntur è medio: *Diſcedere* dicitur, qui facilè abit è medio.

Amicus animi eſt: *Amator* corporis.

* *Amator*, qui ad tempus: *Amicus*, qui perpetuò amat.

Interrogatio eſt, cui neceſſariò reſpondetur aut etiā, aut non: *Percontatio*, cui nihil horum.

Grandis ad partem ætatis refertur. Vt, grādis natu: *Maior*, generaliter & ad ſummam ætatis refertur, & ad comparationem ætatis pariter ponitur.

Commodus eſſe quis poteſt, & alieno tempore ſuperuenire: *Opportunus* malum etiā aduentum habere poteſt: *Commodum* in homine eſt *aduentus* in eius facto.

Quantumuis & quantiuis differunt, nam alterum contemptionis, alterum laudis.

Confidentia interdum in bona ſignificatione, interdum in mala ponitur: *Fiducia* ſemper in bona.

Gaudemus noſtris: *Gratulamur* alienis.

Sempiternum ad deos pertinet: *Perpetuum* propriè ad homines.

Viuus perit, qui etiā dormiens opprimitur. *Videns* perit, qui vigilās vim patitur & perit.

Falſum eſt, quo tegitur id quod factū eſt: *Vanum* quod fieri non poteſt: *Fictum*, quod non eſt factum, & fieri potuit.

Falſum eſt fictum mendaciū, ſimile veritati: *Vanum* nec poſſibile, nec veriſimile: *Fictū*, totum ſine vero, ſed veriſimile. *Falſum* loqui, mendacis eſt: *Fictum*, callidi: *Vanū*, ſtulti. *Falſum* loqui, culpæ eſt: *Fictum* virtutis: *Vanum*, væcordiæ. *Falſis* decipimur: *Fictis* delectamur: *Vana* contemnimus. Sic Arruntius.

Prudentia naturalis eſt: *Guaritas* extrinſecus venit. *Imprudens* per ſe: *Ignarus* per alios.

Reſtituimur iis, quibus nos volumus: *Reddimur* iis, qui nos volunt. *Reſtituimus* volentem: *Reddimus* volentibus.

Reſtituitur cupiēs: *Redditur* cupiētibus: *Redditur & reſtituitur* cupiens cupientibus.

Expectatio certorum: *Spes* incertorum. *Expectatio* rerum propinquarum: *Spes* longinquarum. *Expectatio* deſtinat tempus: *Spes* non deſtinat.

Expectamus ante diem: *Speramus* ad diem.

Locus natalium eſt: *Ordo* fortunæ.

Conſilium, in bonis animi: *Res*, in poteſtate fortunæ.

Lanij, qui laniunt pecora: *Laniſtæ*, qui laniendis præſunt gladiatoribus.

Ducitur quis, ad ſupplicium: *Deducitur* ad lætitiam.

Cura, mentis eſt: *Curatio*, medicinæ: *Curatura* diligentiæ.

Proxima nobis aut præterita ſunt aut futura: *Præſentia* ea ſunt, in quibus nunc ſumus.

Labra ſunt ſuperiora: *Labia* inferiora.

Abducimur vnde nolumus: *Ducimur*, quò volumus.

Ceſſat deſidioſus: *Requieſcit* defeſſus.

Facetus eſt, qui facit verbis, quod vult: *Lepidus*, qui politus eſt, vt κομψός. *Lautus*, qui mūdus & ſplendidus eſt.

Oſcula officiorum ſunt: *Baſia* pudicorum affectuum: *Suauia* libidinum vel amorum.

Dolus à lædendo dictus eſt, id eſt, à dolando, id eſt minuendo. Nam & δόλος Græcis læſio dicitur, & *Dolones*, tela quædam bellica: & *Dolare* fabri, lignum eſt aſcia cædere.

Prædicamus vt res ſunt: *Laudamus* extollendo. *Prædicamus* voce. *Laudamus* argumentum.

Statura corpori aſcribitur. *Status* ad habitū refertur. *Status* eſt σχῆμα. *Statura*, longitudo corporis.

Indicat.

Indicat is, qui de ſe volens aliquid, & de aliis [etiam prodit: *Confitetur*, qui de ſe tantùm, & qui inuitus.

Ius eſt, quod omnia recta & inflexibilia exigit: *Aequitas* eſt, quæ de iure multùm remittit.

Rurſum eſt introuerſum: *Prorſum*, prius verſum.

Fides in concipiendis comminationibus: *Denunciatio*, comminantis eſt.

Iniuria, quæ fit innoxio: *Ius*, illa vindicta, quæ redditur reo.

Mancipia dicũtur, quòd manu capta ſunt: *Serui*, qui ſeruati ſunt, cùm eos occidi oporteret iure belli.

Concertatio ipſe actus. In Adelph.

Nunquam vidi iniquius concertationem comparatam.

Certamen, res ipſa, de qua certatur. Virg. 5.

Velocis iaculi certamine ponit in vlmo.

Diuiduum à diuiſione: *Dimidium* à dimenſione dicimus.

Memor, qui apud ſe meminit: *Gratus*, qui meruit hoc nomine vocari, dũ vicem reddit.

Laudat coràm, qui non tacet apud alios, & hoc agit non per epiſtolam, ſed ipſe præſens: *Laudat* in os, qui apud ipſum loquitur qui collaudat.

Genus ad viuos pertinet: *Familia* etiam ad defunctos.

* *Genus* ad nobilitatem: *Familia* ad copiam refertur.

Raptio ad perſonam refertur: *Rapina* ad rem: *Raptus* ad ſtuprum propriè.

Ducimus volentes: *Abducimus* inuitos.

Suademus facilia: *Perſuademus* difficilia *Suadere* facientis eſt: *Perſuadere* perficientis.

Ordo vel bonorũ vel malorũ dicitur: *Grex* vel bonorum, vel malorũ eſt, & leuium. Cic. *In his bonis gregibus omnes aleatores, omnes impuri impudicique verſantur.*

Ineptũ, eſt tantùm ſtultum: *Abſurdum*, quod & ſtultum eſt, & in ipſa ſtultitia diuerſum, & quaſi ſibi repugnans.

Ludere piſcem, eſt non læſum viuere: *Natare*, quod etiam languidi poſſunt.

Lenitas ad permittendum: *Facilitas* ad ignoſcendum.

Prauum eſt quod ipſum lædit facientem: *Malum*, quod alios tantùm.

Pudet, in his, quæ turpiter facit: *Piget*, in his quæ cũ damno & malo. *Pudere* etiam ad decus: *Pigere* ad dolorẽ refertur. *Pudet*, quod turpe eſt. *Piget*, quod dolet.

Aggredimur, de longinquo: *Adorimur*, ex inſidiis, & è proximo.

Patronus aut temporale nomen eſt defenſoris, aut certè appellatio, per quam oſtenditur, quid illi cultus aut obſequij debeatur: *Parens* autem veri amoris nomen eſt.

Deficit ſocius: *Prodit* parẽs: *Deſerit* patron'. Salluſt. *Poſt defectionẽ ſociorum & Latij.* Terent

Prodidiſti & te, & illam miſerã, & gnatum quod quidem in te fuit.

Plaut. Qui liberos habent, eos deſerunt.

Bonus eſt, qui non nocet: *Liberalis*, qui etiã prodeſt. *Bonus*, qui non peccat in facto: *Liberalis*, qui nec in verbis.

Orare eſt placidos petere: *Obſecrare*, iratos rogare. *Obſecrans* plus facit, quam *orans*: Plus *orans*, quàm *rogans*.

Torquemus hominẽ: *Extorquemus* veritatem.

Obnunciat, qui malam rem nunciat: *Annunciat*, qui bonam.

Erratio eſt pecudum: *Error* animi eſt, & loci, in quo erratur.

Coràm indiget adiectione: *Palàm* non indiget. *Coràm* ad certas perſonas refertur: *Palàm* generaliter dicitur.

Circũſpicimus præſentia: *Proſpicimus* futura.

Deſpondet puellam, qui petit: *Spondet*, à quo petitur.

Ira de cauſa eſt: *Iracundia* de vitio multùm iraſcentis.

Conſeruamus parta: *Quærimus* noua: *Parcimus* omnibus.

Ligare eſt iniicere alicui vincula: *Alligari* q; dicitur ad aliquid, ſine quo eſſe nõ poſſit.

Ridet, qui ſimpliciter ridet: *Deridet*, qui alterius irriſione & contemptu ridet.

Ducere eſt apud alium & palàm: *Subducere* apud ſeipſum & ſecretò.

Facilis eſt, cuius ira citò ſoluitur: *Clemens*, qui non iraſcitur.

Clemens eſt circa rectè agentes: *Placidus* etiam circa delinquẽtes. *Clementis* eſt, nulli lædere os. *Placidi*, arridere omnibus.

Clemens animo: *Placidus* vultu.

Sæuus factis: *Triſtis* animo: *Truculentus* vultu. *Triſtis*, qui dolet: *Truculentus* & *Sæuus*, qui terret.

Probus ſibi: *Modeſtus*, apud alios.

Adiutor dicitur in re bona: *Impulſor* in mala.

Adiutor à non iraſcente: *Impulſor* à criminãte & irato.

Vitium eſt, ſi tonat tantùm: *Calamitas*, ſi tonat, & grandinat, & etiam fulminat.

Calamitas παρὰ τοῦ καλάμου dicitur: *Clades*, quia clamatur: alius grandinis culmum frangentis, aliud furti aut doli mali. Sic Probus.

Orator eſt, dum agit: *Exorator*, cùm impetrauerit: Aliud dicentis, hoc effectiuã ſignificationem habet.

Docet poeta: *Diſcit* Scenicus.

Fidus in maximis: *Fidelis* in minoribus negotiis.

Fidus eſt amicus: *Fidelis* ſeruus.

Monemus conſilio: *Hortamur* impulſu.

Spoliare eſt, non minimam partem auferre: *Mutilare*, aliquid detrahere, ſine quo res

eſſe non poſſit. *Lacerare*, cùm omnino non habeas, quod imminuas.

Agere eſt aliquid neceſſarium facere: *Agitare*, voluptarium.

Expoſtulatio, apud illum ipſum, qui peccauit, *Poſtulatio* de illo apud alterum.

Viſere officij eſt: *Videre*, quærẽtis aliquem.

Viſere officij eſt apud ægrotos: *Videre* cognitionis.

Scimus, quæ ad nos deferuntur: *Reſcimus* cælata.

Confeſſio bonæ rei eſt. *Coniuratio* malæ.

Dedecoratur, quod honeſtum eſt in animo. Horat. Dedecorant bene nata culpæ.

Turpatur, quod honeſtum eſt corpore.

Opera eſt, ſi ſciẽtes læſerimus. *Culpa*, ſi neſcientes: alterũ ſceleris, alterum ſtultitiæ eſt.

Refellit, qui negat: *Purgat*, qui fatetur, & ſic defendit. *Refellimus* per coniecturam: *Purgamus*, per cæteros ſtatus.

Iratus, qui ex aliqua re laceſſitus iraſcitur. *Iracundus*, qui ex parua, nulláve cauſa præcedente iraſcitur.

Rurſũ ꝓpriè retro: *Prorſum* antè ſignificat.

Trepidatio ad vocem refertur loquentium: *Curſatio* ad ſonum pedum. *Trepidatur* ab his qui morbum putant. *Curſatur* ab his, qui raptum ſciunt.

Exanimatus eſt conterritus, conturbatus. In And. Quidnam Pamphilum exanimatum video?

Exanimus verò eſt occiſus. Virg.

Corpus vbi exanimũ poſitum Pallantis.

Fortuna in incerto: *Fors Fortuna* in bono ponitur. Virg.

Si qua in te fortuna fuiſſet. Et ipſe,
O fors fortuna.

* *Fortuna* dicta eſt incerta res. *Fors Fortuna*, euentus fortunæ bonus.

Tecta, ne videantur: *Tacita*, ne dicantur.

* *Tecta* ſunt, ne hæc alij ſciant: *Tacita*, ne ipſe indicet.

Sobrini ex duabus ſororibus: *Conſobrini* ex fratre & ſorore. *Conſobrini*, cùm de fratre natus eſt alter, & alter ex ſorore, cùm ex fratribus, *Patrueles* dicuntur.

Mereri bona dicimus: *Commereri* mala, id eſt, delinquere, peccare. In Hecyra,

Sæpe, quod vellem, meritam ſcio.

Virg. Ego te, quæ plurima fando
Enumerare vales, nunquam regina negabo Promeritam.

Scimus manifeſta. *Reſcimus* occulta.

Proſpicere futura. *Iudicare* pręſentia.

Edicimus, quod iubemus fieri. *Interdicimus*, quod vetamus fieri. *Edicimus* vni generi hominum. *Interdicimus* diuerſis.

Agit, qui rẽ iuſtã dicit: *Orat*, q animo demiſſo precatur, vt quaſi beneficiũ præſtetur ſibi.

Scitũ dicũt, quod placet: *Inſcitũ* qđ diſplicet.

Offerimus iniuriam non merenti. *Reddimus* ei, qui meretur.

Accerſi dicitur vxor ad maritum. *Abduci* à marito ad diuortium. Virg.

Et gremiis abducere pactas.

Facilis ad peccatũ, *Beneuolus* ad irã refertur.

Segregari dicitur quis à meretrice: *Seiungi* ab vxore.

Redditur nobis, quod noſtri cupidum eſt.

Reſtituitur nobis, cuius cupidi ſumus.

Reſciſcunt ad quos pertinet & qui neſciunt: *Sciunt*, qui negligunt. *Reſciſcimus* ex alio: *Scimus* etiam per noſtram opinationem.

Bonitas in omnibus generaliter rebus eſt.

Aequanimitas in ſpectando, *Bonitas* in probãdis his, quæ bona ſunt. *Aequanimitas* in ignoſcendis vitiis atque delictis.

Metuimus eos, qui nos amant: *Timemus* etiam inimicos.

Vtimur cũ honore: *Abutimur* cum iniuria.

Cura eſt in ſpe bonorum: *Solicitudo* in metu malorum.

Refutatio in rẽ eſt: *Confutatio* in perſonam.

Stillare eſt guttas emittere è corpore: *Exſtillari*, ipſum corpus guttatim finiri.

Deliratio ſenectuti cõuenit: *Timor* cõſciẽtię.

Fl. Soſipatri Chariſij ex artis Grãmaticę inſtitutionibus.

S*eruitium* multitudo eſt ſeruorum: *Seruitus* conditio ſeruiendi: ſed veteres indifferenter ſeruitium & pro ſeruitute poſuerunt. Virgilius Æneid. 3.

Seruitio enixè tulimus.

Mendum in mendacij ſignificatione dicitur: *Menda* in culpa operis aut corporis.

Eboreum, & *Eboratum*, & *Eburnum*, ita placuit diſtingui, vt *Eboreum* ſit ex ſolido ebore confectum: *Eboratum* extrinſecus ebore ornatũ: *Eburnum* à ſimilitudine eboris aptatum

Podagroſus à podagra bene dicitur: Sed & *Podagricus* à pedum ægritudine.

Aeditimus dicitur, qui ædem ſeruat, quaſi ædis intimus: *Aedituus*, ab æde tuenda.

Cùm dicimus *Hiſpanos*, nomen nationis oſtẽdimus: Cùm autem *Hiſpanienſes*, cognomen eorum, qui prouinciam Hiſpaniam incolunt, etſi non ſint Hiſpani.

Lanius dicitur, vt Terent.

Lanij, coci.

Lanio autem quaſi diminutio lanii.

Cubicularius eſt cuſtos cubiculi: *Cubicularis* verò lectus, cubiculo aptus.

Caligarius artifex: *Caligaris* clauus.

Clypeus genere maſculino, ſignificatione ſcuti ponitur, vt Labienus ait: neutro autem genere, imaginem ſignificat. Plinius dubij ſermo-

ſermonis ſecũdo, indiſtincto genere dici ait, ſed litera differre, vt pugnatorium per i *Clipeum* dicamus, quod eſt à Clepere, id eſt, celare dictum: Imaginem verò per u, à cluendo. Sed hæc differentia mihi diſplicet, propter communionem i & u literarum.

Munificus eſt tanquam beneficus: *Munifex* autem tanquam opifex & artifex: Itaque *Munificus* munera largitur: *Munifex* autem munere fungitur.

Diuinitus cùm dicimus, ex Dei mente factum ſignificamus: *Diuinè* verò cùm laudamus.

Rediuiua dicimus, quæ poſt interitum redeunt: *Recidiua*, quæ ex ſuo caſu reſtituuntur: vnde Virg.

Recidiua manu poſuiſſem Pergama victis.

Neceſſitas imperij: *Neceſſitudo* ſanguinis coniunctio. Salluſtius tamen neceſſitudinem aut ſæpe pro neceſſitate ponit, nec vnquam neceſſitatem aut ipſe, aut quiſquam veterum.

Vicinia dicitur loci demonſtratio: *Vicinitas* verò vicinorum conductio.

Longitudo menſura eſt: *Longinquitas* regionis aut temporis.

Largè qualitatis: *Largiter* quantitatis: vnde naſcitur *Largitas* aut *Largitio*. Nam *Largitudo* nuſquam inuenitur, niſi apud Nepotem.

Inſomnia plurali numero ſignificari volunt Grammatici *Somnia*: ſingulari verò numero *vigiliam*. Vt Pacuuius in Antiopa dixit,

Perdita illuuie atque inſomnia.

id eſt, vigilia.

Cilones dicuntur, quorum capita oblonga & compreſſa ſunt: *Chilones* autem cum aſpiratione ex Græco, à labris improbioribus, quæ illi χείλη vnde Chilones, improbius labeati.

Nihil ſi dicas, quantitatem notas: Si verò *Nihili* adiuncta i, hominis mores.

Labra modica: *Labia* immodica, & inde *Labiones*.

Lingula cùm non à linguendo dicta eſt, in argento. In calceis verò *Lingula* à ligando: Sed vſus *ligulam* ſine n frequentat.

Saturitas in cibo tantùm dicitur: In cæteris verò *Satietas*.

Stirps in ſignificatione ſobolis fœminino genere dicitur, vt ait Virg.

Heu ſtirpem inuiſam.

Sed cùm materiam ſignificat, maſculino modò ſtirpem rectum. Idem,

Sed ſtirpem Teucri nullo diſcrimine ſacrum
Suſtulerant.

Breuis in natura: *Puſillus* in corpore, vt *Breuis* dies, *Puſillus* homo.

Pometa dicuntur, vbi poma naſcuntur, vt olineta: *Pomaria* autem, vbi ſeruantur, vt Penuaria.

Intrò eſt, in locum: *Intus*, in loco dicimus.

Quando acuta prima ſyllaba interrogationem temporis ſignificat. Vt,

Quando erit illa dies?

Sed ſi poſterior grauetur, ſignificat quoniam vel quandoquidem. Virgil.

Quando tot ſtragis aceruos.
Teucrorum, tua dextra dedit.

Tergũ hominis: *Tergus* pecoris nominatur.

Here, quàm diu: *Heri*, quando: ita enim quidam putant dici debere.

Accedo tibi, eadem tecum ſentio: *Accedo* te, id eſt, ad te venio.

Q. Aſconij Pædiani interpretis Ciceronis.

Populati auaritia: *Vexati* libidine & crudelitate.

Sunt, qui *Templa* eſſe dicant, ſingulorum diis attributorum locorum: *Delubra* multarum ædium ſub vno tecto, à diluuio pluuiæ munitarum: *Fana*, vnde fata petuntur.

Rogare, vt hominem: *Orare*, vt Deum.

Qui defendit alterum in iudicio, aut *Patronus* dicitur, ſi orator eſt: aut *Aduocatus*, ſi aut ius ſuggerit, aut præſentiam ſuam amico commodat: aut *Procurator*, ſi negotium ſuſcipit: aut *Cognitor*, ſi præſentis cauſam nouit, & ſic tuetur, vt ſuam.

Praiudicium dicitur res, quæ cùm ſtatuta fuerit, adfert iudicaturis exemplum, quod ſequantur: *Iudicium* autem res, quæ cauſam litémque determinat.

Suſcipitur totum: *Recipitur* pars. *Recipitur*, quod hinc pendet: Solum aliquid propter ſe ſuſcipitur.

Aſportare aliquid, vt intereat: *Deportare* vt mutet locum.

Trãſigere, quod manifeſtũ eſt: *Expedire*, quod definiendum: *Abſoluere*, quod diuidendum. An *Tranſigere* eſt, quod aut confiteri non timeat, aut negationé excludat: *Expedire*, quod definitione ſoluatur: *Abſoluere*, quod per qualitatem licitum eſſe monſtratur.

Iniuria ſemper iniuſta eſt: *Lædi* etiam aliquis iuſtè poteſt. Nam & qui iure damnantur, læduntur, ſed non iniuria.

Corrupta iudicia ſunt in iis, qui acceperunt pecuniam: *Contaminata* in iis, qui offenſione ordinis infamantur.

Dies fœminino genere tempus, & ideo diminutiuè *Diecula*, dicitur breue tẽpus & mora: *Dies* horarum duodecim generis maſculini eſt. Vnde *Hodie* dicimus, quaſi hoc die.

Perditum, quod inueniri non poteſt. *Profligatum*, quod poteſt.

Peius *Prodere*, quàm *Oppugnare*, propterea quòd *Oppugnare* inimici & hoſtis officium eſt: *Prodere* grauius, cùm ad eos, qui amici eſſe debent, referatur hoc verbum.

Alacer dicitur is, cui omnis ſenſus, in ſuo quiſque loco degit. *Lætus* verò qui ſic eſt affectus, vt vultu indicet adeſſe animum non ſincerum ſenſibus ſuis: Qua re cognita illud quoque intelligitur, aliud eſſe *Alacrem* aliud *Lætum*. Sunt, qui *Alacrem* feſtinantem & properum putant, quaſi alis acrem.

Apertè ad verba pertinet non obſcura: *Palàm* ad præſentium multitudinem, & qualitatem frequentis loci.

Deſtrictus poteſt eſſe ſine vinculis in diuerſum manu ducentiũ ferri: *Obligatus* etiam notis vinculorum in loco intelligitur: Plus eſt ergo *obligatum* eſſe, quàm *deſtrictum*.

Intelligitur aliquid argumentis: *Animaduertitur* ſenſibus præſenti animo vtentibus: Plerunque enim *Aduertimus* rem aliquam oculis, aut quouis ſenſu corporis ſine animi attẽtione: Ergo plus eſt *Animaduerſum*, quàm *Intellectum*. An ab aliis *Intellectum*, ab aliis *Animaduerſum* intelligi poſſet? quod ſi eſt, rurſus plus erit *Intelligere*, quàm *Animaduertere*.

Deponitur in ſequeſtri: *Accipitur* ab eo, qui corrumpitur: *Recipitur*, id eſt, promittitur, id eſt, pro iudicato reſpondetur.

Sequeſtres ſunt, apud quos pecunia deponitur: *Interpretes*, per quos inducitur pactio.

Argumentari & Argumentis vti ad rẽ probandam: *Dicere*, amplificatione vti ad rem, ad delectandum, commouendúmque auditorem oratione perpetua.

Nefandum eſt non fandum: *Nefarium*, quod ſacra polluit, farre pio ſolita celebrari: Ergo *Nefarij*, ſacrilegi.

Reiiciens malos & retinens bonos, *Verus Accuſator* intelligitur. Qui verò contrà facit, vt ſit impedimento cæteris, aſtúque tegat, de hoc intelligitur, quòd *Præuaricator*.

Figura eſt circa geſtum ſitúmque membrorum: *Status* circa ornatum & habitum veſtis, inſignium, & armorum.

Videmus, quod in promptu eſt: *Inueſtigamus*, quod non videmus.

In *naſcendo* ſortem: in *faciendo* induſtriam eſſe veteres dicebant. Terent. in Adelph.

Ego profectò ingenio egregiè ad miſeriam natus ſum.

Cic. 3. Verrina, *Homo factus ad iſtius libidines*.

Plus ſignificatur dicendo *Spiritus*, quàm ſi *Animoſitas*, *Contentióve* diceretur.

Inter *Syngraphas, & cætera Chirographa* hoc intereſt, quòd in *Chirographis* tãtùm quæ geſta ſunt ſcribi ſolent: In *Syngraphis* etiam contra fidem veritatis pactio venit, & non numerata quoque pecunia, aut non integrè numerata, pro temporaria voluntate hominum ſcribi ſolent. More inſtitutóque Græcorum & cæteræ tabulæ ab vna parte ſeruari ſolent; *Syngraphæ* neutrius manu vtrique parti ſeruandæ traduntur.

Bona in ipſis poſſeſſionibus: *Fortuna* in fructibus eorum.

Prætexta honeſtiorum: *Toga* viliorum, quod etiam circa mulieres ſeruabatur.

Omen, auſpicium: *Cauſa*, excuſatio.

Boni pro magnis: *Honeſti* pro diuitibus, vetuſtè.

Detrimentum vel vnius parti dici poteſt: *Intertrimentum* verò ad vtriuſque partem ſpectat, dantis & accipientis.

Bona prædia dicuntur, *bona* ſatiſdationibus obnoxia, ſiue ſint in mancipiis, ſiue in pecunia numerata: *Prædia* verò, domus: agri.

Prædia ſunt res ipſæ: *Prædes homines*, id eſt, fideiuſſores: quorum res, *Bona prædia* nunc vno nomine dicuntur.

Aliud *Socius*, aliud *Particeps*. *Particeps*, qui certam habet partẽ, non diuiſè agit, vt *Socius*.

Thenſæ ſunt ſacra vehicula: *Pompa* ordinũ & hoſtiarum. *Thenſas* alij à diuinitate dici putant: alij, quòd ante ipſas lora tenduntur, quæ gaudent manu tenere & tangere, qui eas deducunt.

Spolia quæſita de viuo hoſtẽ nobili per deditionem, *Manubias* veteres dicebant, & erat Imperatorum hæc præda, ex qua, quod vellent, facerent.

Ius, ad doctrinam pertinet: *Officium* ad virtutem.

Marij Seruij Honorati interpretis Virgilij.

ARa & ſuperis & inferis diis conſecratæ ſunt: *Altaria* verò ſunt ſuperorum tantùm deorum, quæ ab altitudine conſtat eſſe nominata. Vt,

> En quatuor aras,
> Ecce duas tibi Daphni: duas, altaria Phœbo.

Aræ dictæ ab ariditate, quia in iis adoletur ignis: *Altaria* ab alendo, quia igni adducuntur alimenta.

Armenta ſunt equorum & boum, quòd hæc animalia apta ſint armis, vt ſcutis boum coria, equi prælio: *Greges* capellarum & ouiũ ſunt. Hæc tamen, armenta ſcilicet & greges, ſciendũ quòd plerunque cõfundit autoritas.

Angues aquarum ſunt: *Serpentes* terrarum: *Dracones* templorum. Vt Æn. 2.

> per alta immenſis orbibus angues.

Et paulò poſt,

> ſerpens amplexus vterque. *Item*,
> delubra ad ſumma dracones.

Sed hæc ſignificatio plerunque confunditur.

Aedem numero ſingulari de templo tantùm dicimus: plurali, & de domibus, & de templo.

Augere

Auguro dicimus ſecundum Plinium.[Grãmaticum] cùm præſagio mentis futura colligimus: *Auguror* verò tum cùm futura veris captamus auguriis.

Balſamum eſt ipſa arbor: *Opobalſamum* ſuccus collectus ex arbore: *Xylobalſamum*, lignũ ipſius arboris.

Barba, ſingulari numero hominum: plurali verò quadrupedum dicitur.

Culmus eſt ipſe calamus: *Stipula* verò folia, quæ ambiunt culmum.

Coryli, propriè dicuntur: *Auellanæ* ab Auella oppido Campaniæ, vbi abundant, nominatæ ſunt.

Camuri ſunt boum, qui cõuerſa introrſum cornua habent: quibus contraria *Patuli*, qui cornua diuerſa habent, quorúmque cornua terram ſpectant: His contrarij *Licini*, qui ſurſum verſum cornua habent.

Candidum eſſe, id eſt quadam nitenti luce perfuſum: Aliud *album*, quod pallori conſtat eſſe vicinum.

Cruſtam cùm dicimus fœminino genere, lapidis aut ligni, aut gelu partem ſignificamus: Cùm verò *Cruſtum*: edulium aliquod ſignificamus, partem panis vel placentæ. Virgil. 7.

Orbem fatalis cruſti. Horat.
dant cruſtula blandi
Doctores.

Cellarium eſt paucorum dierum, vnde & in cella dicitur importatum frumentum: *Penus* verò longi temporis.

Ceruix cùm numero ſingulari dicitur, collum ſignificat: ſi plurali vtimur, ſuperbiam oſtendimus. Vt in Verr. Cic. *Frange ceruices.*

Carcer eſt vndecunque prohibemur exire, & dictus quaſi arcer, ab arcendo: & quando locum in quo ſeruantur noxij ſignificamus, carcere tantùm numero ſingulari vtimur, *Carceres* dicimus numero tantùm plurali, vnde erumpunt quadrigæ, ſed poeta plerunque ſingularem vſurpat. Vt eſt 5. Æneid.

Ruúntque effuſi carcere curſus.

Copiæ, de exercitu numero plurali dicimus. vt Salluſt. *Memorare poſſem, quibus in locis maximas hoſtium copias populus Rom. parua manu fuderit*: *Copia* verò aliarum rerum eſt.

Cornus ipſa arbor dicitur: Pomum verò *Cornum*, & *Corna*. Vt,

Lapidoſáque corna.

Cæſtus per diphthongum, ſignificat arma pugilum, habet etiam pluralem numerum, & eſt quartæ formæ: nam *Ceſtu*, *ceſti*, numeri ſingularis, ſine diphthongo, baltheum Veneris.

Conſultor eſt, qui conſulit: *Conſultus*, qui cõſulitur: *Conſultum* verò res ipſa, de qua conſulitur.

Deduco eſt perſequor: *Diduco* verò diuido.

Deſpiciens, deorſum aſpiciens: *Suſpiciens*, ſurſum aſpiciens.

Diſſimulamus nota, *Simulamus* ignota. *Diſſimulamus*, quod ſumus: *Simulamus* quod non ſumus. Vt Salluſt. *Cuiuſlibet rei ſimulator, & diſſimulator.* de Catilina.

Dapes regum ſunt: *Epulæ* priuatorum. Vel *Dapes* deorum ſunt. *Epulæ* hominum.

Deos, perpetuos dicimus, *Diuos*, ex hominibus factos, quaſi diem obierint. Vnde diuos & Imperatores vocamus. Iuuen.

Reſpice riuales diuorum.

Sed Varro & Ætius [Philologus Grammaticus] contrà ſentiunt, dicentes, *Diuos* perpetuos: *Deos*, qui propter ſui conſecrationem timentur, vt ſunt dij manes. Quod tangit in 12. dicens,

Turni ſic eſt affata ſororem,
Diua deam, ſtagnis quæ fluminibúſque ſonoris
Præſidet.

Dona ſunt tantùm ſuperorum: *Munera* inferorum. Vt in Bucol.

Phœbo ſua ſemper apud me
Munera ſunt, lauri & ſuaue rubens hyacinthus.

Ἐπικήδιον eſt, quod dicitur cadauere nondum ſepulto. Vt,

Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnim.

Ἐπιτάφιον poſt completam ſepulturam dicitur. Vt,

Daphnis ego in ſiluis, hinc vſque ad ſidera notus.

Excubiæ ſunt diurnæ: *Vigiliæ* nocturnæ.

Fas ad religionem: *Iura* pertinent ad homines.

Flabra, hoc nomen tantùm pluralẽ recipit numerum, ab eo verò, quod *Flamina*, *Flamen* poſſumus accipere: licet ſit vitãdum propter aliam ſignificationem, nam dicitur *Flamen* Dialis, *Flamen* Martialis.

Frondeum eſt totum de frondibus, vt truncus: *Frondoſus* verò eſt, lucus.

Flagrat dicimus, quoties incendium ſignificatur, quod flatu alitur: vt,

Flagrantibus aris.

Sed quoties odor, qui fracta ſpecie maior eſt, per R dicimus *Fragrat*. Vt,

thymo fragrantia mella.

Fores propriè dicuntur, quæ foris aperiuntur, ſicut apud veteres fuit: *Valuæ* autem ſunt, vt dicit Varro, quæ reuoluuntur, & ſe velant: *Ianua* verò eſt primus domus ingreſſus, dicta, quia Iano cõſecratum eſt omne principium. Cætera inter ianuam *oſtia* vocantur generaliter, ſiue valuæ ſunt, ſiue fores.

Furioſus eſt, à quo furor nunquam recedit: *Furiatus* vero, qui furit ex cauſa.

Funus eſt cadauer iam ardẽs, quod dũ portatur *Exequias* dicimus:crematum, *Reliquias & buſtum*:conditum iam,*ſepulchrum.*

Fundere eſt ſupina manu libare,quod fit in ſacris ſupernis:*Vergere* eſt conuerſa in ſiniſtrã partem manu ita fundere,vt ſupernè conuertatur,quod in infernis fit.

Forfices ſunt, quibus incidimus: *Forcipes* ſunt,quibus aliquid foruum tenemus, quaſi *formicapes*, nam foruum eſt calidum. Vnde & *Formoſos* dicimus, quibus calor ſanguinis ruborem pulchritudinis creat.

Humidum eſt, quod extrinſecus habet aliquid humoris:*Vuidum*,quod intrinſecus, vnde & vuæ dictæ ſunt.

Hoſtia dicuntur ſacrificia, quæ ab his fiunt,qui in hoſtem pergunt. *Victima* ſacrificia,quæ poſt victoriam fiunt: ſed hæc licẽter confundit autoritas.

Hiſtoria eſt eorum temporum, quæ vidimus,vel videre potuimus, dicta ἀπὸ τῶ ἱςορεῖν, à videndo: *Annales* ſunt eorum annorum & temporum,quæ ætas noſtra non nouit. Vnde Liuius, Ex annalibus & hiſtoriis conſtat, inquit.

Ignarus eſt,qui ignorat: *Immemor*,qui oblitus eſt.

Ius generale eſt,ſed *lex* iuris eſt ſpecies. *Ius* ad non ſcripta etiam pertinet: *Leges*, ad ius ſcriptum.

Infenſus propriè dicitur plus, quàm *inimicus*.

Indocile eſt,quod penitus nõ poteſt diſcere: *Indoctum*,quod nondum didicit.

Labra ſunt virorum:*Labia* mulierum.

Liquor cùm nomen eſt, LI breuis eſt: Cùm ad verbum venerit,producitur. Vt:*Liquor*, Liqueris. Virg.1.Georg.

canis cum montibus humor
Liquitur.

Legumen dicitur, quòd manu legatur, nec ſectionem requirat:*Frumẽta* ſunt omnia,quæ ex ſe ariſtas mittunt.

Lactans eſt,qui lac præbet: *Lactens*, cui lac præbetur.

Legiones peditum ſunt:*Turme*,equitum.

Lucens eſt. quod aliunde illuminatur: *Lucibile*,quod lucet per ſe.

Mulctra tempus dicitur, quo mulgentur animalia.

Mulctrale vas,in quo mulgentur.

Medicor accuſatiuum regit. Vt,*Medicor* illam rem: *Medicor verò illi res* vſitatè dicimus: *Medicor illam rem*.figuratum eſt.

Myrtetum, ipſe locus eſt: *Myrtus*, ipſa arbor.

Metor, metaris, metatus ſum, ſignificat eligere.Vnde Lucan.

Heſperios audax veniã metatur in agros,

Metior,metiris,menſus ſum.

Monſtrum dictum à monſtrando, & refertur ad præſens eius ſignificationem: *Prodigiũ* eſt,quod in longum tempus dirigit ſignificationem.

Monumenta ſunt memoriæ:*Monimenta* verò,à mentis admonitione ſunt dicta.

Matrona dicitur prima pueri mater: *Materfamiliâs*,quæ plures peperit. Alij dicunt rectius. *Matronam* dici quæ in matrimonio cũ viro conuenerit, & in eo matrimonio manſerit, etiamſi liberi nondum fuerint: dictam matris nomine ſpe,atque omine,vnde & *matrimonium* dictum. *Matrem* verò *familiâs* eſſe, quæ in mariti manu mancipique eſſet, quæ in familiam quoque mariti, & ſui hæredis veniſſet. Alij *Matronas*,virgines nobiles dicunt. *Materfamiliâs* verò, quæ in matrimonio per coemptionem conuenerunt.Nam per quandam iuris ſolennitatem in familiam migrant mariti.Inter *Matrem, &* *Matremfamiliâs* hoc intereſt, quòd *Mater* eſt, quæ præter illam ſignificationem, quæ eſt [illegible], quæ tantùm conuenit in matrimonio: quod alij *Materfamiliâs* verò,quæ conuenit, vt iam diximus,per coemptionem.

Naiades ſunt Nymphæ fontium: *Oreades montium*:*Dryades* arborum.

Noxia eſt culpa, id eſt, peccatum: *Noxa*, pœna.

Nimbi dicuntur repentinæ & præcipites pluuiæ:*Pluuias* ipſas vocamus lentas & iuges.

Olea eſt arbor ipſa, vnde deriuatum eſt *oleum*: *Oliua* fructus ipſe, Vnde eſt *oliuum*. Legimus tamen *oliuam* & de arbore. Vt,

Incumbens tereti Damon ſic cœpit oliuæ.

Oneratus eſt qualicunque preſſus pondere: *Onuſtus*,cui onus ipſum honori eſt. Vt, ſi quis hoſtium ſpolia ferat. Sed *Oneratus* aſpirationem non habet, quia ab onere venit: *Honuſtus*,quia etiam ab honore deſcendit, retinet aſpirationem.

Opes numero tantùm plurali diuitias ſignificat. Virg.

Troianas vt opes.

Numero tantùm ſingulari, auxiliũ. Terẽt.

Iuno Lucina fer opem, ſerua me obſecro.

Vtroque numero,poſſibilitatem.

Opim quando dicimus, nympham ſignificamus: Si autem dicimus *opem*,auxilium intelligimus. *Opes* numero plurali, auxilia & cenſus accipimus.Nam *Ops* terra eſt vxor Saturni,quam Græci Rheam vocant.

Orare eſt petere:*Exorare*,impetrare.

Odorum.quod per ſe olet. *Odoratum*, quod odorem aliunde accipit.

Hoc Opus & hæc Opera tũc dicimus, quando negotium ipſum, quod geritur, ſignificamus: Si autem fœminino genere dixerimus *Operas*,perſonas ipſas,quæ aliquid faciunt, ſignificamus.

Patulum

Patulum dicimus, quod per ſe patet naturaliter, vt, nares, arbor: *Patens* eſt, quod & aperitur & clauditur, vt, oſtium, oculi.

Patrij dij ſunt, qui præſunt ſingulis ciuitatibus, vt Minerua Athenis, Iuno Carthagini: *Indigetes* autem propriè ſunt dij ex hominibus facti, quaſi in diis agentes, vt Æneas Romulus.

Plantæ raptæ ſunt de arboribus: *Plantaria*, quæ ex ſeminibus nata, cum radicibus & terra propria transferuntur. Virg. 2. Georg.

Et viua ſua plantaria terra.

Pecuaria, ab eo quod eſt pecuare venit: nã *pecua*, vt ait in Pompeiana Cicero, ab eo, quod eſt *pecu* venit: Vt, *genu genua*.

Peior à malo dicitur: *Deterior* à meliore.

Parêre eſt obedire. Vt, Paret amor dictis: *Apparêre* autem eſt videri. Vt,

Apparet liquido ſublimis in aëre niſus.

Pernix pedum eſt. Vt,

Pernicibus ignea plantis.

Celeritas pennarum. Vt,

celerique fuga ſub ſidera lapſæ.

Populos cùm numero plurali dicimus, vrbes ſignificamus: cùm verò *Populum*, vnius multitudinem ciuitatis intelligimus. Vt, populum latè regem, bellóque ſuperbum, de Romano intellexit.

Pollicemur ſponte: *Promittimus* rogati.

Pauidus eſt ſemper timẽs: *Pauens*, ex cauſa.

Pone verbum, nullum habet accentum. Vt,

Pone metum Cytherea.

Ponè tamen in vltima habet accentũ, cùm ſignificat retro. Terent. in Phor.

Ponè apprehendit pallio.

Piget ad futurum ſpectat: *Pudet* ad præteritum. Et licet penè vna ſit ſignificatio, tamen dicimus, *Piget* me illud dicere: *Pudet* me feciſſe.

Poſcere, eſt ſecundum Varronem, quoties aliquid pro merito noſtro depoſcimus: *Petere* verò eſt, cùm aliquid humiliter & precibus poſtulamus.

Penetrale dicitur, quod penetrat: quod autem penetratur, *Penetrabile*.

Rura dicebant ſiluæ & paſcua: *Agrum* verò eum, qui colitur.

Ripæ propriè fluminum ſunt: *Littora* maris. Vt, Ouid.

Pro ripis littora pulſant.

Sinus genus eſt vaſis, quod cùm ſignificamus, *si*, producitur: Cùm gremium ſignificamus, *si* corripimus.

Squallens, ſplendens ſignificat, quod à ſquammis venit. Vt,

ſquammis auróque trilicem.

nam à ſquallore ſordidum ſignificat. Vt,

Squallentem barbam.

Spinus maſculino genere prunorũ arbor vocatur: *Spina* verò fœminino, ſentes vocantur.

Salem quo vtimur, ſingulari tãtùm numero dicimus: cùm *iocum* ſignificamus, pluralem tantùm ponimus numerum, ſecundum Lucanum, qui ait,

Non ſoliti luſere ſales.

Aliquando & *vrbanitatem* per ſingularem numerum ſignificamus. Terent. in Eunuch.

Qui habet ſalem, quod in te eſt,

id eſt, quæ res in te eſt. Maſculini enim generis eſt, non neutri, & neutra πλάγια ſunt, nec ab hoc accuſatiuo nominatiuus eſſe poteſt, hoc ſale.

Salum ab eo venit, quod eſt *Salum Sali*, Vt,

Pérque vndas ſuperante ſalo:

Et quod ait,

Et ſale tabentes artus, ab eo quod eſt, hic *Sal Salis*, cùm *Salum*, à σαλεύω.

Statio eſt, vbi ad tempus ſtant naues: *Portus*, vbi hiemant.

Stirps genere fœminino genꝰ ſignificat. Vt, Heu ſtirpẽ inuiſam: Maſculino arborẽ. Vt, Sed ſtirpẽ Teucri nullo diſcrimine ſacrũ.

Specula, quando ſpeculationem ſignificamus, generis eſt fœminini. Vt,

Specula Miſenus ab alta.

Speculum autem, in quo nos intuemur, generis neutri eſt. Iuuen.

Speculum ciuilis ſarcina belli.

quòd Græcè ἔσοπτρον.

Sertum & Serta, cùm nihil adiicitur, dicimus. Vt,

Sertíſque recentibus halant.

Item alibi expreſſius,

Serta procul tãtùm capiti delapſa iacebãt.

Si autem *Sertos* dixero, addo flores: Si *Sertas*, addo coronas. Vt Lucanus,

Accipiunt ſertas nardo florente coronas.

Species rerum præſentium eſt, quod quaſi aſpicitur: *Fama* rerum abſentium.

Sanies, mortui eſt: *Tabus*, viuentis ſcilicet ſanguinis.

Timor de futuro eſt: *Odium* de præſenti.

Turbo quando appellatiuum eſt, facit *turbinis*: Si nomen proprium, *Turbonis*. Vt Horat.

Turbonis in armis.

Troia, cùm prouinciam dicimus, & principale eſt nomen, breuis eſt Tro. Vt,

Troiæ ruinis.

κτητικῶς. Quando nõ eſt principale, & deriuatio eſt, longa eſt, Tro. Vt, Troius Æneas.

Tellurem deam dicimus: *Terram* verò elementum.

Totum eſt vnius corporis plenitudo. Vt, Totum auditorium, id eſt, integrum. *Omne* de vniuerſis dicimus. Vt, *Omne auditorium*, id eſt, Vniuerſa auditoria.

Terror propriè eſt, qui aliis infertur, vt ſi dicas, Ille habet terrorem, hoc eſt, timẽdus eſt: vnde & *terribilis* dicitur.

Metus dicitur, quem habent timentes.

eſſe animantium, vt cibi, potionis, ſomni, voluptatis: *In memoriam reuocare* quod exciderit, non niſi homines poſſe.

Die quarta, & Die quarto hoc differre prudentes volunt, (quorum tamen auctoritas in obſcuro eſt) vt ſit *Die quarto* temporis præteriti: *Die quarta*, futuri.

Mentiri & Mendacium dicere, quemadmodum diſtent, P. Nigidius ſtudiis bonarum artium præclariſſimus, manifeſtiſſimè ſeparauit. Qui *mentitur*, ipſe non fallitur, ſed alterum fallere conatur. Qui *mendacium dicit*, ipſe fallitur. Qui mentitur, fallit, quantum in ſe eſt. Vir bonus præſtare debet, vt non *mentiatur*, prudens, ne *mendacium dicat*: alterum iudicat in homine, alterum non.

Feſtinare & Properare veteres voluerunt habere diſtantiam. Cato oratione quam de ſuis virtutibus ſcripſit. *Aliud eſt properare, aliud feſtinare.* Qui vnum quid maturè tranſigit, is *properat*: qui multa incipit, neque perficit, is *feſtinat*. Verùm vtrorumq; verborum ratio ſub hac ſignificãtia proxima eſt veritati, vt ſit ſæpe animi *properare*, ſtudioſè ad res aliquas contendentis *feſtinare* corporis neceſſitatibus obſequendi.

Matrona & Matriſfamiliâs diſſimilitudinem, hoc modo veteres quidam docti ſeparant, vt ſit *Matrona*, quæ peperit ſemel: *Materfamiliâs*, quæ ſæpius: ſed hæc definitio videtur abſurda. Ad hæc fidelius locupletiores, *Matronam*, quæ in matrimonio ſit mariti, etiam ante ſuſceptos liberos dictam, meliore tamen matris futuræ ſpe, M. Tullius nomine nuncupatam: *Matrem* verò *familiâs*, quæ in familia mancipióque ſit patriſfamiliæ, etſi in mariti matrimonio eſſet.

Auarum ſemper in reprehenſione eſt: *Auidum* autem ab auendo, quòd eſt etiam honeſtè cupiendo, & ab electione intelligi poteſt, ac per hoc aliquando malis, aliquando bonis adiungitur cauſis. Virg. lib. 2. Georg.

Paſcuntur oues, auidæque iuuencæ.

Audentia fortitudinis ſit: *Audacia* temeritatis. Salluſt. *Audacia pro muro habetur.* Virg. lib. 6.

audentior ito,
In caſus omnes. Ibidem.
Aude hoſpes contemnere opes.

quòd humanitatis ſit potius, quã temeritatis.

Proſpicere & Reſpicere diſtant, vt aduorſum videre, *Proſpicere* rectè dicatur: *Reſpicere*, quaſi retrò aſpicere. Varro Manio, *Sedens altus alieno ſumptu, neque pòſt reſpiciens, neque antẽ proſpiciens.*

Furorem ab Inſania diſtare. Cic. Tuſc. lib. 3. oſtendit. *Itaque non eſt ſcriptum, ſi inſanus, ſed ſi furioſus eſſe incipit. Inſaniam enim cenſuerunt inconſtantiam. Inſanitatem ſanitate vacantem: poſſe tamen tueri mediocritatem officiorum, & vitæ communem cultum atque vſitatum. Furorem autem eſſe rati ſunt mentis ad omnia cæcitatem: quod cùm maius eſſe videatur, quã inſania: tamẽ eiuſmodi eſt, vt furor in ſapientem cadere poſſit: inſania nõ poſſit.*

Confidentiæ Fidentiæ diſcretionem pandit M. Tuſc. lib. 3. *Qui fortis eſt, idem fidens, quoniam confidens mala cõſuetudine loquentium, in vitio ponitur: ductum verbum à confidendo, quod laudis eſt. Qui autem eſt confidens, is profectò non extimeſcit, diſcrepat enim à timendo fidens.*

Inuidia & inuidentia. Cic. Tuſc. lib. 3. *Non dixi in inuidiam, quæ tum eſt, cùm inuidetur. Ab inuidendo autem inuidentia rectè dici poteſt, vt effugiamus ambiguum nomen inuidiæ.*

Aegrotatio & Aegritudo. Cic. Tuſc. lib. 3. *Sed propriè vt Aegrotatio in corpore, ſic Aegritudo in animo nomen habet.*

Iracundus & Iratus, Ebrius & Ebrioſus, Amator & Amans & alia quid inter ſe diſtent, Cic. diſcreuit Tuſc. lib. 4. *Aliud iracundum eſſe, aliud iratum, vt differt anxietas ab angore: neque enim omnes anxij, qui anguntur. Inter ebrietatem & ebrioſitatem intereſt, vt aliud eſt amatorem eſſe, aliud amantem.*

Lætari & Gaudere diſtant, vt Cic. Tuſc. lib. 4. *Atque vt confidere decet, timere non decet: ſic quidem gaudere decet, lætari non decet: quoniam docendi cauſa à gaudio lætitiam diſtinguimus.* Vt autem innuit idem Cic. *Gaudium in ſapiente, in rebus bonis ſemper eſt: Lætitia etiam in malis & turpibus eſſe poteſt.*

Pernicitatem & Velocitatem Cic. diſcreuit Tuſc. lib. 5. *Præſtans valetudine, viribus forma, acerrimis integerrimíſque ſenſibus, adde etiam ſi lubet, pernicitatem.* Virg. Georg. lib. 3. hoc ſenſit.

Dura iacet pernix inſtrato ſaxa cubili.

Vt illud ſit celeritatis, hoc patientiſſimæ fortudinis.

Metum, Timorem, Formidinem, Pauorem Cicero diſcreuit Tuſcul. lib. 5. *In quem autem metus in eũ formido, timiditas, pauor, ignauia incidit.*

Innocens eſt non nocens, & *Innocuum* illæſum. Virg. lib. 2.

Et ſedere carinæ Omnes innocuæ.

Legere & Eligere, non ſub eadem ſignificatione intelligi vult Varro de re ruſtica, *Vua nõ ſolùm legitur ad bibendum, ſed etiam eligitur ad edendum.* Vt ſit *legitur*, colligitur, vt plerũque, *eligitur* verò melior quæque de plurimis.

Miſerari eſt flere & lamentari, *Miſereri*, miſerationem alienis caſibus exhibere, & ſignificatione actiua ad primum affectum, paſſiua ad ſecundum.

Aceroſum & Aceratum vtrunque nouè poſitum, ſed diſtanti proprietate ſignatum. *Aceroſum* namque panem farre minus purgato, ac ſordibus à candido ſeparato dicendum veteres putauerunt. Lucil. lib. 25.

Quæ gallã bibere ac rugis cõducere vẽtris
Farre aceroſo olei decumano pane coegit.

Hunc Græci *αὐτόπυρον* vocant. *Aceratum* verò

eſt lu-

eſt lutum paleis miſtum, vt laterariis vſus eſt. Lucil. lib. 10.

Nam laterem qui ducit, habet nil amplius vnquam,
Quàm commune lutum è paleis, cœnúmque aceroſum.

Multum infinitum eſt, *Satis* finitum: Auaris illud, hoc parcis & ſe continentibus applicandum eſt. Lucil. lib. 18.

Deniq; vt ſtulto nil ſit ſatis, omnia cũ ſint.

Omne atque totũ volunt quidam eſſe ſeiunctum, vt *Omni* plus eſſe *Totũ* putent: cùm indiſcretè inter auctores frequenter poſitum legerimus, vt vtrunque cum ſignificantia vniuerſitatis. Quid quòd *Totũ*, quod plus putatur, non pro cuncto alicubi accipi poteſt. Virgil. Georgic. lib. 3.

-totas
Aduoluere focis vlmos, ignéque dedere.

Vt ſit totas, integras: non omnes, quæ in mundo ſunt vlmos.

Eniti, Inniti, Obniti, cùm ex vno ſint intellectu, acceptis tamen præpoſitionibus fiunt diuerſa. *Eniti* enim poteſt videri aut aliquam gratiam, aut honorem, aut vtilitatẽ ærumnoſo cedere ſine labore, quanquam in aliquibus grauius audiatur, vt ſint *enixa*, pariendi labore defunctæ. *Inniti* autem, incumbere, manifeſtum eſt. Virg. lib. 6.

Ille vides pura iuuenis qui innititur haſta.

Obniti verò eſt, contra aduerſarium obluctari. Virg. 4. Georg.

Vſqueadeò obnixi non cedere.

Illix & Illex hoc diſcernuntur, ab illiciendo *Illix*: *Illex* verò à quo lex non ſeruetur. Plaut. Pænulo,

Qui malæ rei antè fuimus Ilices.
Idem Perſa,
Iniurie, illex, labes populi.

hoc eſt, viuens ſine lege, ſine iure.

Ergaſtulũ & Ergaſtulus vt genere, ita & intellectibus differunt. Nam neutro carceris locus eſt: maſculino, cuſtos loci pœnalis.

Fremere eſt magnum ſonare. Virg. Georg. lib. 2.

Fluctibus & fremitu aſſurgens Benace marino.

Frendere cũ gemitu vel iracũdia, miſerum aut minax ſonare. Virg. lib. 3. Æneid.

Luminis effoſſi fluidũ lauit inde cruorem,
Dentibus infrendens gemitu.

Fora & Fori, vt genere, ita & intellectibus diſcernũtur. Neutro loca ſunt, quibus ius dicitur: maſculino, ſpatia in nauibus. Vt idẽ lib. 6.

Inde alias animas, quæ per iuga longa ſedebant
Deturbat, laxátque foros.

Vel locus apertus ac patens, vnde & gladiatores foros facere dicuntur, cùm longo ſectantur circuitu.

Educere eſt extra trahere. *Educare*, enutrire & prouehere. Varro Catone, vel de liberis educandis, *Educit enim obſtetrix, educat nutrix, inſtituit pædagogus, docet magiſter.*

Aborſus ille dicendus eſt, qui & in primis menſibus, cùm conceptui exordium factum eſt. *Abortus* prope tempu pariẽdi: tunc enim moritur, quod naſcitur. In plurimis hoc reconditum inuenimus.

Agrætij.

F*Verimus* coniunctiuo modo, tẽpore præterito. *Fuerimus* eodem modo, tempore futuro.

Cùm diceres, verbo actiuo, cõiunctiuo modo. *Diceris*, verbo paſſiuo, indicatiuo modo.

Miramur opera, *Admiramur* virtutes.

Labium ſuperius dicitur. *Labrum* inferius.

Roſtrum non eſt, niſi quod incuruum eſt.

Exercitus laboribus. *Exercitatus* ſtudiis.

Minores res eſſe aliquas, aut homines dicimus: nam *minoris* emptum aut æſtimatum aliquid rectè dicimus, ſicut eſt. *Pluris*, quod maioris ſumma taxatur.

Plures de multitudine ſcribimus, *Plures* de comparatiui gradu. Cic. *Vnus plures prædonum duces cepit Seruilius, quàm cæteri.* Poſitiuum habet *Multi*, ſuperlatiuum *Plurimi*.

Cepit, de capiendo. *Cœpit*, de incipiendo.

Vterque venit. *Vtrique* veniunt. Cic. *Iubeo promi vtroſque, binos vt habeam.*

Comparia vaſa Delphica ſemper ſunt: vnde ipſe Cicero dicebat, *Scyphorũ paria complura.*

Quæritur de inquirendo. *Queritur* de plorãdo dicimus: & ſic *Quæſtus* lucro, & *Queſtus* lacrymarum.

Poculum vas eſt. *Potio* quod hauritur. Cic. *Accepto poculo ſubitò in media potione exclamauit.*

Dimidiatũ calicem bibi, non *dimidium* dicere debemus: non enim ipſe vas bibis, ſed quod intra vas eſt.

Olim & Quondam, & aliquãdo, tria tempora tenent, præteriti, præſentis, & futuri: affatim inueniuntur exempla. Præſentis demus, quod difficile videtur. Virg.

Tumidis quod fluctibus olim
Tunditur. Idem,
Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.

Cic. *Expergiſcimini aliquãdo, & capeſcite Remp.*

Conſcribere eſt multa ſimul ſcribere. *Exſcribere*, quod ab aliis ſcriptum ſit, transferre. *Tranſcribere*, cùm ius noſtrũ in alium tranſit. *Inſcribere* accuſationis eſt, vel occaſionis. *Adſcribere* ſignificationis eſt. *Deſcribere* dictionis vel ordinationis.

Extruere, eſt in altum ſtruere. *Inſtruere* aciẽ vel actionem. *Aſtruere*, affirmare. *Conſtruere*,

ſtruendo coniungere. *Subſtruere*, eſt aliqua ſubſternere, ſuperpoſita re.

Memini me facere, dicere debemus, non, *Memini me feciſſe*: nam *Memini*, ſermo eſt totus præteriti temporis, qui ante factam rem in præſens reuocat. & ſi dixeris: *Memini me feciſſe*, duo præterita ſimul iungis. Cic. *Memini Pamphilum Lilybetanum mihi narrare ſolitum.* Idem infrà, *Reſpondi Metello vt debui, & memini me dicere.* Terent.

Ego illam vidi virginem, forma bona,
Memini videre. Virg.

memini, fama eſt obſcurior annis,
Aruncos ita ferre ſenes.

& multis præterea in locis. Neque inuenitur vbi ab aliis magnis auctoribus *Memini* ita poſitum ſit, vt non addatur aut etiam, aut aliquantus ſermo, qui præſens tempus reſtituat, niſi vno loco, & hoc quaſi mirabile,

Namque ſub Oebaliæ memini me turribus altis
Corycium vidiſſe ſenem.

quod poetæ pro neceſſitate metri licuit vſurpare.

Inſtar illius rei dicere debemus, nõ ad inſtar.

Arbor omne lignum dicitur. *Arbos* non niſi fructifera.

Hora dierum. *Ora* pro finibus.

Pignera rerum. *Pignora* filiorum & affectionum.

Columbæ, quæ manſuetæ fieri poſſunt, & domibus aſſueſcere. *Palumbes* feræ, arboribúſque & ſiluis, ſaxíſque inhabitantes.

Veniũt, qui accedũt: Vęneũt, qui vẽduntur.

Conſueſcimus bona. *Inſueſcimus* mala. *Aſſueſcimus* vtraque.

Contingunt bona. *Accidunt* mala. *Eueniunt* vtraque.

Fungi agere eſt. *Defungi* eſt deficere, vel peragere.

Adoleſcere augmenti eſt. *Inoleſcere* coagmenti. *Exoleſcere* vaneſcentis.

Auenæ ſteriles, germen eſt. *Habenæ* dicuntur retinacula iumentorũ: hoc de habẽdi poteſtate, illud de occupandi auiditate dictum.

Deuncem, decem vncias. *Diuncem vndecim.*

Pulchritudo formæ: in viris *Dignitas*: vnde Cic. pro Cælio. *Quis non poßit huic ætati, atque dignitati, etiamſi ſine ſuſpicione, at non ſine argumento maledicere*? In fœminis autem *Honeſtas* dicitur: vnde Terent. de horrido & ſene Eunucho,

Illúmne obſecro inhoneſtum hominem, ſenem, mulierem?

Formoſus verò in luxurioſis, vt,

Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexim.

Ipſe pronomen dignitatis. *Iſte* abiectionis. Terent. in And.

Id iſti vituperant factum.

Donũ dãtis eſt. *Munus* accipiẽtis: illud à dãdo, hoc à muniendo vel à mouẽdo dicimus.

Has manus, huius hominis dicimus. *Hanc manum*, multos homines coniungentes.

Coarguere eſt coercere, & compenſare.

Arguere oſtendere & patefacere. Virg.

Degeneres animos timor arguit.

vnde argumenta dicuntur, quæ cauſam cauſæ oſtendunt.

* *Sunt* ſermones (vt ita dixerim) cõmunes duo ſibi contraria ſignificantes.

Victor eſt ille, qui portat, & qui portatur.

Hoſpes eſt, qui recipit, & qui recipitur.

Sacer eſt, venerandus & execrandus. Virg.

Auri ſacra fames.

Vltus eſt vindicatus & punitus.

Gratia malæ & bonæ rei cauſa, nam ſic dicimus inimicitiarum, vel beneficij gratia. Ita vt Salluſt. Opprobrij gratia. Cic. *Religionis & ſupplicij gratia, colendam & fruendam tradiderat.* Et Terent.

Quî referam ſacrilegio illi gratiam?

Suffragia populi, & quæ honorãt, dicuntur, & quæ donantur. Cic. de præfectura vrbana, *Iſtum vix vllis populi ſuffragiis redimere potui.*

Donamus, & illud, quod damus: & illum, cui damus.

Afficimus honore. *Afficimus* iniuria.

Eleuamus, & quæ in altum extollimus, & quæ alleuiamus, id eſt, leuiora facimus.

Subducimus, & quæ retrò ſubtrahimus, & quæ in promptu afferimus bello. Salluſt. *Catilina optimum quenque in primam aciẽ ſubduxit.*

Pudet, & quæ ab alterius facto, & quæ de ſuo, vt in Adelph de verbis Æſchini,

Vbi eum pudet fratris non ante confeſſum.

Supremus, Summus & Vltimus, & ſuperiorem & inferiorem ſignificat.

Altũ, & quod ſurſum eſt, & quod deorſum.

Procul, & longè & propè ſignificat. Vt,

clypeo eſt excuſſa ſagitta, procúlque
Egregium autorẽ, latus inter & ilia fixit.

Damnatus, & *Addictus*, & *obligatus*, vel potius abſolutus. Virg.

Quem damnet labor, aut quò vergat.

id eſt quem virtus ſua abſoluat, aut victorem faciat. Nunquam enim Virgilius in duobus locis vnam rẽ ponebat, præſertim cùm AVT, interponeret coniunctionem diſiunctiuam. Idem alio loco,

Damnabis tu quoque votis:

ſicut voti reus, dixerat hîc, ita & abſoluendos dixit: Vnde & *iure damnas* iſtius & iſtum, *eſto ligatum* dicitur, hoc eſt, *ſoluendo, eſto iſtum*, quod ſolui omnibus modis neceſſe eſt, etſi res aliena ligatur.

In præpoſitio vtrique caſui ſeruit. Cùm in loquelas tranſit, fit etiam communis intellectus, nã & ſatis & parũ factũ aliquid, vel non factum dicimus, ſicut *Impotens & infractus*.

L. atire.

Latere & *Abſconſum eſſe aliquid* dicimus, & latè patere. Virg.

Et ſcuta latentia condunt. Et,

Quod torua ſolum ſub fronte latebat.

Horridum dicimus deſpicabile aliquid.

Horrendum, admirandum. Virg.

Oculos horrenda in virgine fixit.

Aduocatur, daturus patrocinium: *Inuocatur* præſtaturum auxilium. *Euocatur* præbiturus obſequium.

Illuuies ſordiũ eſt: *Ingluuies* vẽtris. illud quidem à lauando, hoc ab inglutiendo dictum.

Torres, lignũ præuſtum: *Torrens*, aqua præruptè decurrens.

Commonemus præterita: *Admonemus* præſentia: *Præmonemus* futura.

Ne, multas ſignificationes habet. *Vt*, *Ne quære doceri. Ne longa*, aduerbium prohibendi. *Ne breuis*, coniunctio diſiunctiua, vt eſt,

Hominéſne feræne.

Ne longa coniunctio cauſalis. Vt eſt,

Ne tenues pluuiæ. Et,

Ne ſubeant herbæ.

Temeritas ſine cõſilio dicitur. *Audacia* poſt conſilium.

Velocitas pedum & corporum. *Celeritas* animorum atque factorum.

Gaudium animi lætitia eſt: *Exultatio* membrorum atque factorum.

Vlcus eſt, quod naſcitur. *Vulnus*, quod ab alio infertur.

Viuum, de victuro dicimus. *Viuentem*, de morituro.

Naſcitur, quod de vtero decedit. *Enaſcitur* quod de terra aut de aqua exurgit.

Adducitur quis ad rem inhoneſtam: *Perducitur* ad ſtudia: *Deducitur* ad honorem.

Eluxit, qui luctum deponit: *Illuxit*, cùm lumen apparuit.

Nunciatur de lõginquo: *Denunciatur* de præſenti: *Adnunciatur* de futuro: *Renunciatur* de excuſando & repudiando. Cic. *Renunciata eſt tota conditio.* *Deportare*, deponere: *Adportare* eſt aliquid afferre: *Comportare*, in vnum locum conferre: *Exportare*, de loco tollere. *Temperantia* eſt animorũ: *Temperatio* rerum: *Temperies* ventorum.

Paſſim aliquid inueniri rerum, de re corporali rectè dicimus. *Affatim* de re aliqua incorporali: primùm enim de inceſſu, illud de affatu dictum.

Lepus animal eſt. *Lepor* iucũditas voluptatis, vnde & gradum aliquid, *lepidum* dicimus. *Lepos* eloquij.

Recipimus aliquid deferendum rogati. *Suſcipimus* noſtra ſponte.

Aſpicimus ſurſum. *Conſpicimus* palàm. *Reſpicimus* retro. *Inſpicimus* intus.

Præterea præteriti temporis. Salluſt.

Nunquam Hiſpanos præterea tale facinus fecere. audiui. Temporis futuri. Præterea haud ſuſpecteris.

Eo verbum primæ perſonæ, facit *Eo, is, it.*

Eò aduerbium loci, vt ſi dicis,

Eò redactus ſum.

Eho aduerbium interrogantis eſt. Terent.

Eho Parmeno mi, noſtin?

Eho eſt interiectio iubentis vel hortantis. Idẽ.

Eho puer, curre ad Bacchidem.

Heu interiectio dolentis eſt: *Eu* laudantis. Terent.

Eu Phormio, Idem,

Eu noſter, laudo.

Heus aduerbiũ vocãtis. *Heu* reſpondentis.

Limen ædium eſt. *Limes* regionum.

Arundo canna eſt ab ariditate dicta. Vt,

Fluuialis arundo.

Harundo, telum è canna. Virg.

Hæret lateri lethalis harundo.

Hirundo auis eſt, quæ tignis adhæret. *Hirudo* ſanguiſuga dicitur.

Spirare viuentis eſt. *Expirare* mortui.

Pertinacia malæ rei. *Perſeuerantia* bonæ.

Conſequimur ſtudio. *Obſequimur* officio. *Perſequimur* iniuria. *Proſequimur* ordine. *Aſſequimur* voto.

Nihil aduerbium. *Nihili* nomen eſt.

Nemo momenti. *Nullus* nihil dicitur.

Genus familiæ. *Gentem* regionem rectè dicimus.

Lætamur de noſtris. *Gratulamur* de alienis. Hoc gratificans lætitia, Cicero dixit, *Neque iſtius hominis perditi ſubita lætitia, quàm huius hominis ampliſſimi noua gratulatio, diuitijs eum commouebat.*

Herbidum locũ dicimus, in quo herba eſt, etſi aridus eſſe cõſueuerit: *Herboſum*, qui herbam facilè generat, etiamſi ad tempus aridus ſit. *Aquaticam* potionem rectè dicimus, quæ aquam aliunde recipit. *Aquoſum* locum, quòd ex ſe aquam fundat. Ita & *mericã* potionem, *meroſum* autem vinum appellatur.

Attollit Aggerat, non attollit, adgerat ſcribendũ eſt. In compoſitione enim AD præpoſitio accuſatiui caſus corrumpitur. cùm ſeruire vocali incipit, quando eam muta ſequitur. Integra autem permanet, quando ſemiuocalis, vt *adficit, adripit*. Huius rei ratio reddẽda eſt: vocales omnis vocis principes ſunt, & dominæ literarũ, vtque ſint vniuerſa fortiora naturaliter faciunt, ſubiecta & adiecta ſibi protegunt, æqualia autem & reſiſtentia elidunt. Nam quemadmodum nonnũquam inter ſe colliſa franguntur, interdum & Synalœphã faciunt: Ita conſonantes ſibi creditas cõſeruant, quarũ virtutẽ neceſſe eſt, vt ſemiuocales imitatæ vicina ſibi muta tueantur.

Quæritur ab aliquibus quid diſtat inter *Super* & *Supra*, & *Subter* & *Subtus*. *Super* eſt, quod eminet. *Supra*, quod ſubſtratũ aliquid habet.

Item *Subter* eſt, quod ab re aliqua ſuperiore premitur & conculcatur. *Subtus* eſt, quod demiſſum altiùs non contingitur.

Sinum dicimus exterius expanſum receptaculum: *Gremium* veſtis réceptaculum, interius iacens ſecretum. Virg.

Pandentémque ſinus, & tota veſte vocarē
Cœruleum in gremium.

Gremium autem dicitur à contrario, ab ingreſſu difficili.

Dicimus *Adytum & Penum, & Penetrabile*, eo quòd adiri & penetrari raro ſoleant.

Largitas, humanitatis eſt: *Largitio* ambitionis.

Craſſari in corporeis eſt, & ſanguineis.

Graſſari aut animi aut crudelitatis.

Album natura tantùm eſt: Candidũ etiam ſtudio: nam & corpori & animo aliquoties aſſignantur: *Albos* ergo capillos, carmen *candidum* rectè dicimus.

Muliebre dicimus à muliere aliquid factũ: *Mulierarium*, per mulieres ordinatum, & per viros geſtum.

Iuuentus ipſa hominis ætas, *Iuuentas* dea poeticè, ἥβη, vt Græcè dicitur.

Delictum, peccatũ aliquando dicimus: Delictũ militiæ. At alicuius rei examinatæ *Delectionem* appellamus, nam *Diligi* affectionis, *Deligi* iudicij eſt.

Inter *Commodatũ & Mutuatum* nõnihil diſtat. *Commodamus* amico pro tépore equũ, ſeruũ, veſté. hanc ipſam rē, quã dedimus, recepturi. *Mutuò damus* pecuniã, triticũ, vinũ, & his ſimilia, quæ mutuò data recipi neceſſe non eſt.

Ligat quis vinculo. *Legat teſtamento.*

Loqui eſt hominis. *Obloqui* eſt obtrectatoris. *Alloqui* ſuadentis eſt, vel hortantis, vel blandientis. *Eloqui* oratoris.

Percuſſum corpore dicimus, *Perculſum* animo. Cicero de ſignis, *Tanquam illa face perculſos eſſe.*

Effertur, qui portatur. Et, *Efferunt*, qui laudando extollunt. Idem Cicero, *Nimium hac illi fortaſſe efferunt.*

Diſcrimen & ad periculũ pertinet, & ad experimentum.

Indigenæ homines dicuntur. *Indigenes* dij. Idem *Indigetes*, vnde geniti dii.

Circumpedes ſunt obſequia ſeruorum. *Antipedes* amicorum.

Inſita arbor eſt, cui inſiſſæ alienum germē includitur. *Adſita*, cui incolumi aliquid, vt ſuſtineat, adiungitur. Horat.

Quia populus adſita ſurgit, *quippe quæ vitibus maritatur.*

Fremor eſt rumor hominũ. *Fremitus* ferarũ.

Flauum dicimus rubeũ, ſicut Flaua Ceres.

Furuum, nigrum. Horat.

Quam penè furuæ regna Proſerpinæ.

Fuluũ, rubeũ & nigrũ. Vt, Fuluũ leonem, & fuluam aquilam; & fuluum aurum. Vt Virg.

Fulua pugnas de nube tuentem.

quæ haberet igneum de cœleſti, & ſordidum de lugubri, aut certè de Ænea iracundiam, de Turno triſtitiã. *Fuluum* certè aurũ, cui ad decorē ſplendoris ſui ingeniti aliquid addatur.

Poſtulatur aliquid honeſtè: *Poſcitur* improbè. Cicero in Frumentaria, *Incipiunt poſtulare, poſcere nimia.*

Aluus virorum rectè dicitur: *Vterus* mulierum: *Venter* vtroque modo.

Supplicia de tormentis dicimus: *Supplicationes* de precibus diuinis.

Triceni de tricenis dices, *Trigeni* de triginta

Accerſit, qui vocat: *Arceſſit*, qui accuſat. Sic Cicero, *Nos capitis arceſſere.*

Ecquando, increpando, vel inquirendo, interrogantis aduerbium eſt. *Quando* ſimpliciter loquentis.

Ecce, cùm oſtendis. *En*, cùm increpas. Cic. *En cui tu quoque liberos tutò committas.*

Hem, cùm dolor iram mouerit, aut cùm admiratio, cogitatióque ſtuporem.

Aceruus mobilis eſt: *Acerbus* immaturus.

Aſper in moribus, & in ſignis.

Abitum ſine aſpiratione de abſceſſu ſcribis

Habitũ de veſtitu geſtúq. corporis dicim⁹.

Primus è multis, & *Prior* è duobus. Ita, *Poſtremus*, de multis, & *Poſterior* de duobus. Et, *Alter* de duobus dicitur: Alius de multis.

Ve interiectio dolentis eſt, ſine æ: *Ve*, coniunctio diſiunctiua.

Præmiũ cũ diphthongo. *Pretium* per t. ſine æ. Veteres enim maiores res ſermonis cũ diphthõgo, & quadã dignitate ſcribi voluerũt.

Precari, eſt rogare. *Deprecari* eſt purgare, & excuſare. Virg.

Equidem merui, nec deprecor.

Cicero, *Quid faciet Hortenſius, auaritiane crimina frugalitatis laudibus deprecabitur?*

Fides de fidelitate dicitur, *Fidis* de chorda.

Diſertus orator eſt: *Deſertus*, derelictus.

Delator, qui defert ad accuſandum: *Dilator* qui differt ad proferendum. Martialis,

Traducta eſt Gyaris, nec cepit arena nocentes,
Et delator habet, quod dedit exilium.

Deluit, purgat: *Diluit*, temperat. Liuius de morte Mithridatis, *Quod cùm diluiſſet.*

Aduerſum te, Aduerſarius: *Aduerſus te*, imitator.

Deduco, de amico producendo, *Diduco*, diſtraho.

Derectum, in rectum vadens: *Directum*, in latera aptatum.

Partem nomen eſt, *Partim* aduerbium.

Faſtus de ſuperbia, & facit genitiuum faſtuum: *Faſtus* de libris, & facit faſtorum.

Expectatur, vēturus: *Spectatur*, qui videtur, vel probatur.

Apparet, qui videtur. *Paret*, qui obſequitur.

ÆLII DONATI, Arruntij Celſi, & aliorum Terentij interpretum.

Credimus, quod plerunque falſum eſt: *Intelligimus*, quod certum eſt.

Vtimur, fructibus rei, quæ ab amantibus ſaluo vſu nobis ſubminiſtrantur. *Abutimur*, quando deperdimus rem & fructum. *Vſui* eſt ager, domus: *abuſui*, vinum, oleum, & cætera huiuſmodi.

Scribit, qui verba adhibet tantùm: *Facit*, qui etiam argumentum componit.

Oratio, in ſenſu eſt: *Stilus* in verbis. *Oratio* ad res refertur: *Stilus* ad verba. *Stilus* non eſt in tempore, ſed prolata oratione: *Oratio*, eſt in cogitatione, & in prolatu.

Orationem in ſententiis dicunt eſſe: *Stilum* in verbis: *Argumentum* in rebus.

Auferimus ea, quæ cum faſtidio cernimus: *Ferimus* ea, quæ cum honore tractamus.

Curatio, propriè medicorum eſt: *Cura* reliquorum. *Facere* eſt in opere eſſe: *Efficere* perfectionem deſignat.

Iuſtum, in quo nihil iniquum iubetur: *Clemens*, in quo etiam multũ de iuſto remittitur.

Aduerſum, ſine dubio præpoſitio eſt. Vt, Aduerſum te habeo gratiam. *Aduerſus* participium poteſt eſſe, ab eo, quod eſt, Aduerto.

Scimus, quod certum eſt. In And.

Nam qui ſcire poſſis, aut ingenium noſcere?

Neſcimus, quæ adhuc incerta deſideramus. In Hæcyra,

Forma in tenebris noſci non quita eſt.

Laudat etiam alienus: *Gaudet*, qui pater eſt.

Ferre, eſt cum certo tempore: *Perferre*, ſinè expectat euentus.

Feruntur onera: *Suſtinentur* ſupplicia.

Dedere ſe pertinacib⁹: *Obſequi* ſuperioribus.

Obſequium aſſentator debet: *Veritatem* amicus. In And.

Obſequium amicos, veritas odium parit.

Duriter, ſine ſenſu laboris: *Durè*, crudeliter: illud ad laborem, hoc ad ſæuitiam. *Durè* in alterum, *duriter* in nos aliquid facimus.

Cibus, qui etiam delicatis præbetur: *Victus* in paruis aridiſque alimoniis eſt conſtitutus.

Quærit, qui ad plenum & perpetuum reponit: *Quæritat*, qui vix quotidie inquirendo victum inuenit.

Amator fingere poteſt: *Amans* verè amat.

Spondet puellæ pater: *Deſpondet*, adoleſcentis.

Metuo illum, qui mihi ipſi aliquid facturus eſt: *Timeo* ab illo, cuius cauſa poſſum aliquid mali pati, etiamſi ipſe nihil in me mali conſulat.

Efferri dicuntur cadauera mortuorum: *Ire* propriè ad exequias. In And.

Effertur, imus. Virg.

Ite, ait egregias animas.

Forma immobilis eſt & naturalis: *Vultus* mouetur & fingitur. *Vultũ* ſibi fingere multi poſſunt, *formam* nemo.

Modeſtia, ad probitatem vultus & morum pertinet: *Venuſtas* ad naturam corporis.

Honeſtum ad formam: *Liberale* ad vultum.

Feci, quaſi facinus: *facere* enim quis & homicidium dicitur: *Commerui* minoris culpæ eſt: *Peccaui*, multo minoris, vel leuioris.

In And.

Quid feci, quid cõmerui, aut quid peccaui?

Damnum rei eſt: *Malum* ipſius hominis.

Aeger animus dicitur: *Aegrotum* corpus.

Dare, eſt quod repetas: *Dedere*, eſt ad perpetuũ. *Damus* amicis: *Dedimus* tantùm hoſtibus.

Lex ad homines: *Omen* ad deos refertur.

Segnitia ad agendum: *Socordia* ad conſiderandum. In And.

Nihil loci ſegnitiæ neque ſocordiæ.

Opem ferre dicitur in malis rebus, & iis, qui de ſalute dubij ſunt. In Adelph.

Fer opem, ſerua me.

Opitulari & opitulatio dicta ab opem tollendo, hoc eſt, ferendo. In And.

Sin opitulor, huius minas.

In verbis παρήχησιν dicitur. In And.

Inceptio eſt amentium, haud amantium.

In nominibus παρονομασία. Cic. *Facie magis quàm facetiis ridiculus.*

Παρήχησιν quoties verba ſunt: Παρονομασία, quoties nomina.

Temulentus vino: *Temerarius* natura.

In And.

Sanè pol illa temulenta eſt mulier, & temeraria.

Sanus, qui ſaluus eſt: *Validus*, qui multum rerum neceſſariarum ad ſalutem.

Exanimatus eſt perturbatus. Virg.

Exanimata ſequens impingeret agmina muris.

Exanimus, mortuus. Idem.

Corpus vbi exanimum poſitum Pallantis.

Iracundia, ex iniuria: *Dolor*, ex miſeria.

Inuenuſtus, cui diſplicens obiicitur: *Infelix*, cui placens negatur.

Ineptum, quod à quouis reprehendi poteſt. *Falſum*, quod etiam prudentem poſſit fallere.

Sollicitudo eſt, quæ inhæret mentibus: *Sollicitatio*, quæ ab alio fit.

Amor, aduerſus inhumanitatem: *Pudor*, aduerſus ingratum animum.

Obteſtatio dicitur, quando eum adiuramus, quem rogamus: *Oramus* per eas res, propter quas rogamus. Virgil.

--per euerſæ genitor fumantia Troiæ
Excidia obteſtor.

* *Oramus*, quæ bona ſunt: *Supplicamus* in aduerſis magis, vel cum lacrymis.

Laſſus cura, ex præterita ſpe: *Cōfectus*, ſic vulneratus aut percuſſus, vt ſanari non poſſit. Conuenit gladiatoribus. Cic. in Catil. *Gladiatori illi confecto & ſaucio.*

* *Laſſus* adempta attentione: *Cōfectus* cura, confirmato timore.

Fit, quod verum eſt: *Fingitur* quod falſum eſt: *Inuenitur*, ne temere fiat: *Efficitur*, vt in effectum perducatur.

Quæ opinamur, putamus: *Quæ putamus*, incerta ſunt.

Promiſſio & Pollicitatio eandē vim habent: ſed *Pollicitatio* maioris aſſeuerationis eſt.

Imponitur manus rebus, cùm perficitur id, quod cœperit. Virgil.

Imponit regina manum.

Relinquūtur res, cùm imperfectæ manēt. Idē,

Atq; opere in medio defixa reliquit aratra.

Petimus precariò. *Poſcimus* imperioſè: *Poſtulamus* iure.

Expectamus tam bona quàm mala: *Speramus* bona tantùm.

Aſſolet conſuetudinis eſt: *Oportet* rationis.

Coràm ad certas perſonas refertur. Vt,

Coràm quem quæritis, adſum.

Palàm ad omnes.

Veretur liber: *Metuit* ſeruus.

Deſpicere & diſquirere conſilium: *Deſpicere*, deorſum aſpicere.

Timor eſt malorum: *Pudor* tantùm bonorū.

Aduerbia temporis aut certa ſunt, vt, hodie, cras: *Aut incerta*, vt dudum, nuper. Itaque in certis certum additur tempus, vt iamdudum, nunc, nuper.

Pudor eſt mali facti: *Verecundia* recti & honeſti.

Expoſtulare eſt querelam apud eum ipſum deponere, de eo ipſo qui fecit iniuriam: *Poſtulare* autem, querelam dicere de altero apud alterum.

Amoliri dicuntur ea, quæ cum magna difficultate & molimine ſummouentur & tolluntur è medio: *Diſcedere* dicitur, qui facilè abit è medio.

Amicus animi eſt: *Amator* corporis.

* *Amator*, qui ad tempus: *Amicus*, qui perpetuò amat.

Interrogatio eſt, cui neceſſariò reſpondetur aut etiā, aut non: *Percontatio*, cui nihil horum.

Grandis ad partem ætatis refertur. Vt, grādis natu: *Maior*, generaliter & ad ſummam ætatis refertur, & ad comparationem ætatis pariter ponitur.

Commodus eſſe quis poteſt, & alieno tempore ſuperuenire: *Opportunus* malum etiā aduentum habere poteſt: *Commodum* in homine eſt *aduentus* in eius facto.

Quantumuis & quantiuis differunt, nam alterum contemptionis, alterum laudis.

Confidentia interdum in bona ſignificatione, interdum in mala ponitur: *Fiducia* ſemper in bona.

Gaudemus noſtris: *Gratulamur* alienis.

Sempiternum ad deos pertinet: *Perpetuum* propriè ad homines.

Viuus perit, qui etiā dormiens opprimitur. *Videns* perit, qui vigilās vim patitur & perit.

Falſum eſt, quo tegitur id quod factū eſt: *Vanum* quod fieri non poteſt: *Fictum*, quod non eſt factum, & fieri potuit.

Falſum eſt fictum mendaciū, ſimile veritati: *Vanum* nec poſſibile, nec veriſimile: *Fictum*, totum ſine vero, ſed veriſimile. *Falſum* loqui, mendacis eſt: *Fictum*, callidi: *Vanū*, ſtulti. *Falſum* loqui, culpæ eſt: *Fictum* virtutis: *Vanum*, væcordiæ. *Falſis* decipimur: *Fictis* delectamur: *Vana* contemnimus. Sic Arruntius.

Prudentia naturalis eſt: *Gnaritas* extrinſecus venit. *Imprudens* per ſe: *Ignarus* per alios.

Reſtituimur iis, quibus nos volumus: *Reddimur* iis, qui nos volunt. *Reſtituimus* volentem: *Reddimus* volentibus.

Reſtituitur cupiēs: *Redditur* cupiētibus: *Redditur & reſtituitur* cupiens cupientibus.

Expectatio certorum: *Spes* incertorum. *Expectatio* rerum propinquarum: *Spes* longinquarum. *Expectatio* deſtinat tempus: *Spes* non deſtinat.

Expectamus ante diem: *Speramus* ad diem.

Locus natalium eſt: *Ordo* fortunæ.

Conſilium, in bonis animi: *Res*, in poteſtate fortunæ.

Lanij, qui laniunt pecora: *Laniſta*, qui laniendis præſunt gladiatoribus.

Ducitur quis, ad ſupplicium: *Deducitur* ad lætitiam.

Cura, mentis eſt: *Curatio*, medicinæ: *Curatura* diligentiæ.

Proxima nobis aut præterita ſunt aut futura: *Præſentia* ea ſunt, in quibus nunc ſumus.

Labra ſunt ſuperiora: *Labia* inferiora.

Abducimur vnde nolumus: *Ducimur*, quò volumus.

Ceſſat deſidioſus: *Requieſcit* defeſſus.

Facetus eſt, qui facit verbis, quod vult: *Lepidus*, qui politus eſt, vt λεπίς. *Lautus*, qui mūdus & ſplendidus eſt.

Oſcula officiorum ſunt: *Baſia* pudicorum affectuum: *Suauia* libidinum vel amorum.

Dolus à lædendo dictus eſt, id eſt, à dolando, id eſt minuendo. Nam & δόλος Græcis læſio dicitur, & *Dolones*, tela quædam bellica: & *Dolare* fabri, lignum eſt aſcia cædere.

Prædicamus vt res ſunt: *Laudamus* extollendo. *Prædicamus* voce. *Laudamus* argumentum.

Statura corpori aſcribitur. *Status* ad habitū refertur. *Status* eſt σχῆμα. *Statura*, longitudo corporis.

Indicat.

Indicat is, qui de ſe volens aliquid, & de aliis ſetiam prodit: *Confitetur*, qui de ſe tantùm, & qui inuitus.

Ius eſt, quod omnia recta & inflexibilia exigit: *Aequitas* eſt, quæ de iure multùm remittit.

Rurſum eſt introuerſum: *Prorſum*, prius verſum.

Fides in concipiendis comminationibus: *Denunciatio*, comminantis eſt.

Iniuria, quæ fit innoxio: *Ius*, illa vindicta, quæ redditur reo.

Mancipia dicũtur, quòd manu capta ſunt: *Serui*, qui ſeruati ſunt, cùm eos occidi oporteret iure belli.

Concertatio ipſe actus. In Adelph.

Nunquam vidi iniquius concertationem comparatam.

Certamen, res ipſa, de qua certatur. Virg. 5.

Velocis iaculi certamine ponit in vlmo.

Diuiduum à diuiſione: *Dimidium* à dimenſione dicimus.

Memor, qui apud ſe meminit: *Gratus*, qui meruit hoc nomine vocari, dũ vicem reddit.

Laudat coràm, qui non tacet apud alios, & hoc agit non per epiſtolam, ſed ipſe præſens: *Laudat* in os, qui apud ipſum loquitur qui collaudat.

Genus ad viuos pertinet: *Familia* etiam ad defunctos.

* *Genus* ad nobilitatem: *Familia* ad copiam refertur.

Raptio ad perſonam refertur: *Rapina* ad rem: *Raptus* ad ſtuprum propriè.

Ducimus volentes: *Abducimus* inuitos.

Suademus facilia: *Perſuademus* difficilia *Suadere* facientis eſt: *Perſuadere* perficientis.

Ordo vel bonorũ vel malorũ dicitur: *Grex* vel bonorum, vel malorũ eſt, & leuium. Cic. *In his bonis gregibus omnes aleatores, omnes impuri impudicique verſantur.*

Ineptũ, eſt tantùm ſtultum: *Abſurdum*, quod & ſtultum eſt, & in ipſa ſtultitia diuerſum, & quaſi ſibi repugnans.

Ludere piſcem, eſt non læſum viuere: *Natare*, quod etiam languidi poſſunt.

Lenitas ad permittendum: *Facilitas* ad ignoſcendum.

Prauum eſt quod ipſum lædit facientem: *Malum*, quod alios tantùm.

Pudet, in his, quæ turpiter facit: *Piget*, in his quæ cũ damno & malo. *Pudere* etiam ad decus: *Pigere* ad dolorẽ refertur. *Pudet*, quod turpe eſt. *Piget*, quod dolet.

Aggredimur, de longinquo: *Adorimur*, ex inſidiis, & è proximo.

Patronus aut temporale nomen eſt defenſoris, aut certè appellatio, per quam oſtenditur, quid illi cultus aut obſequij debeatur: *Parens* autem veri amoris nomen eſt.

Deficit ſocius: *Prodit* parẽs: *Deſerit* patron*. Salluſt *Poſt defectionẽ ſociorum & Latij.* Terent

Prodidiſti & te, & illam miſerã, & gnatum quod quidem in te fuit.

Plaut. Qui liberos habent, eos deſerunt.

Bonus eſt, qui non nocet: *Liberalis*, qui etiã prodeſt. *Bonus*, qui non peccat in facto: *Liberalis*, qui nec in verbis.

Orare eſt placidos petere: *Obſecrare*, iratos rogare. *Obſecrans* plus facit, quam *orans*: Plus *orans*, quàm *rogans*.

Torquemus hominẽ: *Extorquemus* veritatem.

Obnunciat, qui malam rem nunciat: *Annunciat*, qui bonam.

Erratio eſt pecudum: *Error* animi eſt, & loci, in quo erratur.

Coràm indiget adiectione: *Palàm* non indigẽt. *Coràm* ad certas perſonas refertur: *Palàm* generaliter dicitur.

Circũſpicimus præſentia: *Proſpicimus* futura.

Deſpondet puellam, qui petit: *Spondet*, à quo petitur.

Ira de cauſa eſt: *Iracundia* de vitio multùm iraſcentis.

Conſeruamus parta: *Quærimus* noua: *Parcimus* omnibus.

Ligare eſt iniicere alicui vincula: *Alligari* q: dicitur ad aliquid, ſine quo eſſe nõ poſſit.

Ridet, qui ſimpliciter ridet: *Deridet*, qui alterius irriſione & contemptu ridet.

Ducere eſt apud alium & palàm: *Subducere* apud ſeipſum & ſecretò.

Facilis eſt, cuius ira citò ſoluitur: *Clemens*, qui non iraſcitur.

Clemens eſt circa rectè agentes: *Placidus* etiam circa delinquẽtes. *Clementis* eſt, nulli lædere os. *Placidi*, arridere omnibus.

Clemens animo: *Placidus* vultu.

Sæuus factis: *Triſtis* animo: *Truculentus* vultu. *Triſtis*, qui dolet: *Truculentus & Sæuus*, qui terret.

Probus ſibi: *Modeſtus*, apud alios.

Adiutor dicitur in re bona: *Impulſor* in mala.

Adiutor à non iraſcente: *Impulſor* à criminãte & irato.

Vicium eſt, ſi tonat tantùm: *Calamitas*, ſi tonat, & grandinat, & etiam fulminat.

Calamitas παρὰ τὸν καλάμον dicitur: *Clades*, quia clamatur: alius grandinis culmum frangentis, aliud furti aut doli mali. Sic Probus.

Orator eſt, dum agit: *Exorator*, cùm impetrauerit: Aliud dicentis, hoc effectiuã ſignificationem habet.

Docet poeta: *Diſcit* Scenicus.

Fidus in maximis: *Fidelis* in minoribus negotiis.

Fidus eſt amicus: *Fidelis* ſeruus.

Monemus conſilio: *Hortamur* impulſu.

Spoliare eſt, non minimam partem auferre: *Mutilare*, aliquid detrahere, ſine quo res

eſſe non poſſit. *Lacerare*, cùm omnino non habeas, quod imminuas.

Agere eſt aliquid neceſſarium facere: *Agitare*, voluptarium.

Expoſtulatio, apud illum ipſum, qui peccauit, *Poſtulatio* de illo apud alterum.

Viſere officij eſt: *Videre*, quærĕtis aliquem.

Viſere officij eſt apud ægrotos: *Videre* cognitionis.

Scimus, quæ ad nos deferuntur: *Reſcimus* cælata.

Confeßio bonæ rei eſt. *Coniuratio* malæ.

Dedecoratur, quod honeſtum eſt in animo. Horat. Dedecorant bene nata culpæ.

Turpatur, quod honeſtum eſt corpore.

Opera eſt, ſi ſciĕtes læſerimus. *Culpa*, ſi neſcientes: alterũ ſceleris, alterum ſtultitiæ eſt.

Refellit, qui negat: *Purgat*, qui fatetur, & ſic defendit. *Refellimus* per coniecturam: *Purgamus*, per cæteros ſtatus.

Iratus, qui ex aliqua re laceſſitus iraſcitur. *Iracundus*, qui ex parua, nulláve cauſa præcedente iraſcitur.

Rurſũ ꝓpriè retro: *Prorſum* antè ſignificat.

Trepidatio ad vocem refertur loquentium: *Curſatio* ad ſonum pedum. *Trepidatur* ab his qui morbum putant. *Curſatur* ab his, qui raptum ſciunt.

Exanimatus eſt conterritus, conturbatus. In And. Quidnam Pamphilum exanimatum video?

Exanimus verò eſt occiſus. Virg.

Corpus vbi exanimũ poſitum Pallantis.

Fortuna in incerto: *Fors Fortuna* in bono ponitur. Virg.

Si qua in te fortuna fuiſſet. Et ipſe,
O fors fortuna.

* *Fortuna* dicta eſt incerta res. *Fors Fortuna*, euentus fortunæ bonus.

Tecta, ne videantur: *Tacita*, ne dicantur.

* *Tecta* ſunt, ne hæc alij ſciant: *Tacita*, ne ipſe indicet.

Sobrini ex duabus ſororibus: *Conſobrini* ex fratre & ſorore. *Conſobrini*, cùm de fratre natus eſt alter, & alter ex ſorore, cùm ex fratribus, *Patrueles* dicuntur.

Mereri bona dicimus: *Commereri* mala, id eſt, delinquere, peccare. In Hecyra,

Sæpe, quod vellem, meritam ſcio.

Virg. Ego te, quæ plurima fando
Enumerare vales, nunquam regina negabo Promeritam.

Scimus manifeſta. *Reſcimus* occulta.

Proſpicere futura. *Iudicare* præſentia.

Edicimus, quod iubemus fieri. *Interdicimus*, quod vetamus fieri. *Edicimus* vni generi hominum. *Interdicimus* diuerſis.

Agit, qui rĕ iuſtã dicit: *Orat*, q̃ animo demiſſo precatur, vt quaſi beneficiũ præſtetur ſibi.

Scitũ dicũt, quod placet: *Inſcitũ* q̃d diſplicet.

Offerimus iniuriam non merenti. *Reddimus* ei, qui meretur.

Accerſi dicitur vxor ad maritum. *Abduci* à marito ad diuortium. Virg.

Et gremiis abducere pactas.

Facilis ad peccatũ, *Beneuolus* ad irã refertur.

Segregari dicitur quis à meretrice: *Seiungi* ab vxore.

Redditur nobis, quod noſtri cupidum eſt.

Reſtituitur nobis, cuius cupidi ſumus.

Reſciſcunt ad quos pertinĕt & qui neſciunt: *Sciunt*, qui negligunt. *Reſciſcimus* ex alio: *Scimus* etiam per noſtram opinationem.

Bonitas in omnibus generaliter rebus eſt. *Aequanimitas* in ſpectando, *Bonitas* in probãdis his, quæ bona ſunt. *Aequanimitas* in ignoſcendis vitiis atque delictis.

Metuimus eos, qui nos amant: *Timemus* etiam inimicos.

Vtimur cũ honore: *Abutimur* cum iniuria.

Cura eſt in ſpe bonorum: *Solicitudo* in metu malorum.

Refutatio in rĕ eſt: *Confutatio* in perſonam.

Stillare eſt guttas emittere è corpore: *Exſtillari*, ipſum corpus guttatim finiri.

Deliratio ſenectuti cõuenit: *Timor* cõſcientię.

Fl. Soſipatri Chariſij ex artis Grãmaticę inſtitutionibus.

SErvitium multitudo eſt ſeruorum: *Seruitus* conditio ſeruiendi: ſed veteres indifferenter ſeruitium & pro ſeruitute poſuerunt. Virgilius Æneid. 3.

Seruitio enixè tulimus.

Mendum in mendacij ſignificatione dicitur: *Menda* in culpa operis aut corporis.

Eboreum, & *Eboratum*, & *Eburnum*, ita placuit diſtingui, vt *Eboreum* ſit ex ſolido ebore confectum: *Eboratum* extrinſecus ebore ornatũ: *Eburnum* à ſimilitudine eboris aptatum

Podagroſus à podagra bene dicitur: Sed & *Podagricus* à pedum ægritudine.

Aeditimus dicitur, qui ædem ſeruat, quaſi ædis intimus: *Aedituus*, ab æde tuenda.

Cùm dicimus *Hiſpanos*, nomen nationis oſtĕdimus: Cùm autem *Hiſpanienſes*, cognomen eorum, qui prouinciam Hiſpaniam incolunt, etſi non ſint Hiſpani.

Lanius dicitur, vt Terent.

Lanij, coci.

Lanio autem quaſi diminutio lanii.

Cubicularius eſt cuſtos cubiculi: *Cubicularis* verò lectus, cubiculo aptus.

Caligarius artifex: *Caligaris* clauus.

Clypeus genere maſculino, ſignificatione ſcuti ponitur, vt Labienus ait: neutro autem genere, imaginem ſignificat. Plinius dubij ſermo-

ſermonis ſecũdo, indiſtincto genere dici ait, ſed litera differre, vt pugnatorium per i *Clipeum* dicamus, quod eſt à Clepere, id eſt, cælare dictum: Imaginem verò per u, à cluendo. Sed hæc differentia mihi diſplicet, propter communionem i & u literarum.

Munificus eſt tanquam beneficus: *Munifex* autem tanquam opifex & artifex: Itaque *Munificus* munera largitur: *Munifex* autem munere fungitur.

Diuinitus cùm dicimus, ex Dei mente factum ſignificamus: *Diuinè* verò cùm laudamus.

Rediuiua dicimus, quæ poſt interitum redeunt: *Recidiua*, quæ ex ſuo caſu reſtituuntur: vnde Virg.

Recidiua manu poſuiſſem Pergama victis.

Neceſſitas imperij: *Neceſſitudo* ſanguinis cõiunctio. Salluſtius tamen neceſſitudinem aut ſæpe pro neceſſitate ponit, nec vnquam neceſſitatem aut ipſe, aut quiſquam veterum.

Vicinia dicitur loci demonſtratio: *Vicinitas* verò vicinorum conductio.

Longitudo menſura eſt: *Longinquitas* regionis aut temporis.

Largè qualitatis: *Largiter* quantitatis: vnde naſcitur *Largitas* aut *Largitio*. Nam *Largitudo* nuſquam inuenitur, niſi apud Nepotem.

Inſomnia plurali numero ſignificari volunt Grammatici *Somnia*: ſingulari verò numero *vigiliam*. Vt Pacuuius in Antiopa dixit,

Perdita illuuie atque inſomnia.

id eſt, vigilia.

Cilones dicuntur, quorum capita oblonga & compreſſa ſunt: *Chilones* autem cum aſpiratione ex Græco, à labris improbioribus, quæ illi χείλη vnde Chilones, improbius labeati.

Nihil ſi dicas, quantitatem notas: Si verò *Nihili* adiuncta i, hominis mores.

Labra modica: *Labia* immodica, & inde *Labiones*.

Lingula cùm non à linguendo dicta eſt, in argento. In calceis verò *Lingula* à ligando: Sed vſus *ligulam* ſine n frequentat.

Saturitas in cibo tantùm dicitur: In cæteris verò *Satietas*.

Stirps in ſignificatione ſobolis fœminino genere dicitur, vt ait Virg.

Heu ſtirpem inuiſam.

Sed cùm materiam ſignificat, maſculino modò ſtirpem rectum. Idem,

Sed ſtirpem Teucri nullo diſcrimine ſacrum
Suſtulerant.

Breuis in natura: *Puſillus* in corpore, vt *Breuis* dies, *Puſillus* homo.

Pometa dicuntur, vbi poma naſcuntur, vt oliueta: *Pomaria* autem, vbi ſeruantur, vt Penuaria.

Intrò eſt, in locum: *Intus*, in loco dicimus.

Quando acuta prima ſyllaba interrogationem temporis ſignificat. Vt,

Quando erit illa dies?

Sed ſi poſterior grauetur, ſignificat quoniam vel quandoquidem. Virgil.

Quando tot ſtragis aceruos
Teucrorum, tua dextra dedit.

Tergũ hominis: *Tergus* pecoris nominatur.

Here, quàm diu: *Heri*, quando: ita enim quidam putant dici debere.

Accedo tibi, eadem tecum ſentio: *Accedo* te, id eſt, ad te venio.

Q. Aſconij Pædiani interpretis Ciceronis.

Populati auaritia: *Vexati* libidine & crudelitate.

Sunt, qui *Templa* eſſe dicant, ſingulorum diis attributorum locorum: *Delubra* multarum ædium ſub vno tecto, à diluuio pluuiæ munitarum: *Fana*, vnde fata petuntur.

Rogare, vt hominem: *Orare*, vt Deum.

Qui defendit alterum in iudicio, aut *Patronus* dicitur, ſi orator eſt: aut *Aduocatus*, ſi aut ius ſuggerit, aut præſentiam ſuam amico commodat: aut *Procurator*, ſi negotium ſuſcipit: aut *Cognitor*, ſi præſentis cauſam nouit, & ſic tuetur, vt ſuam.

Præiudicium dicitur res, quæ cùm ſtatuta fuerit, adfert iudicaturis exemplum, quod ſequantur: *Iudicium* autem res, quæ cauſam litémque determinat.

Suſcipitur totum: *Recipitur* pars. *Recipitur*, quod hinc pendet: Solum aliquid propter ſe ſuſcipitur.

Aſportare aliquid, vt intereat: *Deportare* vt mutet locum.

Trãſigere, quod manifeſtũ eſt: *Expedire*, quod definiendum: *Abſoluere*, quod diuidendum. An *Tranſigere* eſt, quod aut confiteri non timeat, aut negationẽ excludat: *Expedire*, quod definitione ſoluatur: *Abſoluere*, quod per qualitatem licitum eſſe monſtratur.

Iniuria ſemper iniuſta eſt: *Lædi* etiam aliquis iuſtè poteſt. Nam & qui iure damnantur, læduntur, ſed non iniuria.

Corrupta iudicia ſunt in iis, qui acceperunt pecuniam: *Contaminata* in iis, qui offenſione ordinis infamantur.

Dies fœminino genere tempus, & ideo diminutiuè *Diecula*, dicitur breue tẽpus & mora: *Dies* horarum duodecim generis maſculini eſt. Vnde *Hodie* dicimus, quaſi hoc die.

Perditum, quod inueniri non poteſt. *Profligatum*, quod poteſt.

Peius *Prodere*, quàm *Oppugnare*, propterea quòd *Oppugnare* inimici & hoſtis officium eſt: *Prodere* grauius, cùm ad eos, qui amici eſſe debent, referatur hoc verbum.

Alacer dicitur is, cui omnis ſenſus, in ſuo quiſque loco degit. *Lacer* verò qui ſic eſt affectus, vt vultu indicet adeſſe animum non ſincerum ſenſibus ſuis: Qua re cognita illud quoque intelligitur, aliud eſſe *Alacrem* aliud *Lætum*. Sunt, qui *Alacrem* feſtinantem & properum putant, quaſi alis acrem.

Apertè ad verba pertinet non obſcura: *Palàm* ad præſentium multitudinem, & qualitatem frequentis loci.

Deſtrictus poteſt eſſe ſine vinculis in diuerſum manu ducentiũ ferri: *Obligatus* etiam notis vinculorum in loco intelligitur: Plus eſt ergo *obligatum* eſſe, quàm *deſtrictum*.

Intelligitur aliquid argumentis: *Animaduertitur* ſenſibus præſenti animo vtentibus: Plerunque enim *Aduertimus* rem aliquam oculis, aut quouis ſenſu corporis ſine animi attẽtione: Ergo plus eſt *Animaduerſum*, quàm *Intellectum*. An ab aliis *Intellectum*, ab aliis *Animaduerſum* intelligi poſſet? quod ſi eſt, rurſus plus erit *Intelligere*, quàm *Animaduertere*.

Deponitur in ſequeſtri: *Accipitur* ab eo, qui corrumpitur: *Recipitur*, id eſt, promittitur, id eſt, pro iudicato reſpondetur.

Sequeſtres ſunt, apud quos pecunia deponitur: *Interpretes*, per quos inducitur pactio.

Argumentari & *Argumentis* vti ad rẽ probandam: *Dicere*, amplificatione vti ad rem, ad delectandum, commouendúmque auditorem oratione perpetua.

Nefandum eſt non fandum: *Nefarium*, quod ſacra polluit, farre pio ſolita celebrari: Ergo *Nefarij*, ſacrilegi.

Reiiciens malos & retinens bonos, *Verus Accuſator* intelligitur. Qui verò contrà facit, vt ſit impedimento cæteris, aſtúque tegat, de hoc intelligitur, quòd *Præuaricator*.

Figura eſt circa geſtum ſitúmque membrorum: *Status* circa ornatum & habitum veſtis, inſignium, & armorum.

Videmus, quod in promptu eſt: *Inueſtigamus*, quod non videmus.

In *naſcendo* ſortem: in *faciendo* induſtriam eſſe veteres dicebant. Terent. in Adelph.

Ego profectò ingenio egregiè ad miſeriam natus ſum.

Cic. 3. Verrina, *Homo factus ad iſtius libidines*.

Plus ſignificatur dicendo *Spiritus*, quàm ſi *Animoſitas*, *Contentióve* diceretur.

Inter *Syngraphas*, & *cætera Chirographa* hoc intereſt, quòd in *Chirographis* tãtùm quæ geſta ſunt ſcribi ſolent: In *Syngraphis* etiam contra fidem veritatis pactio venit, & non numerata quoque pecunia, aut non integrè numerata, pro temporaria voluntate hominum ſcribi ſolent. More inſtitutóque Græcorum & cæteræ tabulæ ab vna parte ſeruari ſolent: *Syngrapha* neutrius manu vtrique parti ſeruandæ traduntur.

Bona in ipſis poſſeſſionibus: *Fortuna* in fructibus eorum.

Prætexta honeſtiorum: *Toga* viliorum, quod etiam circa mulieres ſeruabatur.

Omen, auſpicium: *Cauſa*, excuſatio.

Boni pro magnis: *Honeſti* pro diuitibus, vetuſtè.

Detrimentum vel vnius parti dici poteſt: *Intertrimentum* verò ad vtriuſque partem ſpectat, dantis & accipientis.

Bona prædia dicuntur, *bona* ſatiſdationibus obnoxia, ſiue ſint in mancipiis, ſiue in pecunia numerata: *Prædia* verò, domus: agri.

Prædia ſunt res ipſæ: *Prædes homines*, id eſt, fideiuſſores: quorum res, *Bona prædia* nunc vno nomine dicuntur.

Aliud *Socius*, aliud *Particeps*. *Particeps*, qui certam habet partẽ, non diuiſè agit, vt *Socius*.

Thenſæ ſunt ſacra vehicula: *Pompa* ordinũ & hoſtiarum. *Thenſas* alij à diuinitate dici putant: alij, quòd ante ipſas lora tenduntur, quæ gaudent manu tenere & tangere, qui eas deducunt.

Spolia quæſita de viuo hoſtẽ nobili per deditionem, *Manubias* veteres dicebant, & erat Imperatorum hæc præda, ex qua, quod vellent, facerent.

Ius, ad doctrinam pertinet: *Officium* ad virtutem.

Marij Seruij Honorati interpretis Virgilij.

ARæ & ſuperis & inferis diis conſecratæ ſunt: *Altaria* verò ſunt ſuperorum tantùm deorum, quæ ab altitudine conſtat eſſe nominata. Vt,

En quatuor aras,
Ecce duas tibi Daphni: duas, altaria Phœbo.

Aræ dictæ ab ariditate, quia in iis adoletur ignis: *Altaria* ab alendo, quia igni adduntur alimenta.

Armenta ſunt equorum & boum, quòd hæc animalia apta ſint armis, vt ſcutis boum coria, equi prælio: *Greges* capellarum & ouiũ ſunt. Hæc tamen, armenta ſcilicet & greges, ſciendũ quòd plerunque cõfundit autoritas.

Angues aquarum ſunt: *Serpentes* terrarum: *Dracones* templorum. Vt Æn. 2.

per alta immenſis orbibus angues.

Et paulò poſt,

ſerpens amplexus vterque. *Item*,
delubra ad ſumma dracones.

Sed hæc ſignificatio plerunque confunditur.

Aedem numero ſingulari de templo tantùm dicimus: plurali, & de domibus, & de templo.

Auguro

Auguro dicimus ſecundum Plinium [Grãmaticum] cùm præſagio mentis futura colligimus: *Auguror* verò tum cùm futura veris captamus auguriis.

Balſamum eſt ipſa arbor: *Opobalſamum* ſuccus collectus ex arbore: *Xylobalſamum*, lignũ ipſius arboris.

Barba, ſingulari numero hominum: plurali verò quadrupedum dicitur.

Culmus eſt ipſe calamus: *Stipulæ* verò folia, quæ ambiunt culmum.

Coryli, propriè dicuntur: *Auellanæ* ab Auella oppido Campaniæ, vbi abundant, nominatæ ſunt.

Camuri ſunt boum, qui cõuerſa introrſum cornua habent: quibus contraria *Patuli*, qui cornua diuerſa habent, quorúmque cornua terram ſpectant: His contrarij *Licini*, qui ſurſum verſum cornua habent.

Candidum eſſe, id eſt quadam nitenti luce perfuſum: Aliud *album*, quod pallori conſtat eſſe vicinum.

Cruſtam cùm dicimus fœminino genere, lapidis aut ligni, aut gelu partem ſignificamus: Cùm verò *Cruſtum*: edulium aliquod ſignificamus, partem panis vel placentæ. Virgil. 7.

Orbem fatalis cruſti. Horat.
dant cruſtula blandi
Doctores.

Cellarium eſt paucorum dierum, vnde & in cella dicitur importatum frumentum: *Penus* verò longi temporis.

Ceruix cùm numero ſingulari dicitur, collum ſignificat: ſi plurali vtimur, ſuperbiam oſtendimus. Vt in Verr. Cic. *Frange ceruices.*

Carcer eſt vndecunque prohibemur exire, & dictus quaſi arcer, ab arcendo: & quando locum in quo ſeruantur noxij ſignificamus, carcere tantùm numero ſingulari vtimur, *Carceres* dicimus numero tantùm plurali, vnde erumpunt quadrigæ, ſed poeta plerunque ſingularem vſurpat. Vt eſt 5. Æneid.

Ruúntque effuſi carcere curſus.

Copia, de exercitu numero plurali dicimus. vt Salluſt. *Memorare poſſem, quibus in locis maximas hoſtium copias populus Rom. parua manu fuderit: Copia* verò aliarum rerum eſt.

Cornus ipſa arbor dicitur: Pomum verò *Cornum*, & *Corna*. Vt,

Lapidoſáque corna.

Ceſtus per diphthongum, ſignificat arma pugilum, habet etiam pluralem numerum, & eſt quartæ formæ: nam *Ceſtu, ceſti*, numeri ſingularis, ſine diphthongo, baltheum Veneris.

Conſultor eſt, qui conſulit: *Conſultus*, qui cõſulitur: *Conſultum* verò res ipſa, de qua conſulitur.

Deduco eſt perſequor: *Diduco* verò diuido.

Deſpiciens, deorſum aſpiciens: *Suſpiciens*, ſurſum aſpiciens.

Diſſimulamus nota, *Simulamus* ignota. *Diſſimulamus*, quod ſumus: *Simulamus* quod non ſumus. Vt Salluſt. *Cuiuſlibet rei ſimulator, & diſſimulator.* de Catilina.

Dapes regum ſunt: *Epulæ* priuatorum. Vel *Dapes* deorum ſunt. *Epulæ* hominum.

Deos, perpetuos dicimus, *Diuos*, ex hominibus factos, quaſi diem obierint. Vnde diuos & Imperatores vocamus. Iuuen.

Reſpice riuales diuorum.

Sed Varro & Ætius [Philologus Grammaticus] contrà ſentiunt, dicentes, *Diuos* perpetuos: *Deos*, qui propter ſui conſecrationem timentur, vt ſunt dij manes. Quod tangit in 12. dicens,

Turni ſic eſt affata ſororem,
Diua deam, ſtagnis quæ fluminibúſque ſonoris
Præſidet.

Dona ſunt tantùm ſuperorum: *Munera* inferorum. Vt in Bucol.

Phœbo ſua ſemper apud me
Munera ſunt, lauri & ſuaue rubens hyacinthus.

Ἀκήδεστον eſt, quod dicitur cadauere nondum ſepulto. Vt,

Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnim.

Ἐντάφιον poſt completam ſepulturam dicitur. Vt,

Daphnis ego in ſiluis, hinc vſque ad ſidera notus.

Excubiæ ſunt diurnæ: *Vigiliæ* nocturnæ.

Fas ad religionem: *Iura* pertinent ad homines.

Flabra, hoc nomen tantùm pluralẽ recipit numerum, ab eo verò, quod *Flamina*, *Flamen* poſſumus accipere: licet ſit vitãdum propter aliam ſignificationem, nam dicitur *Flamen* Dialis, *Flamen* Martialis.

Frondeum eſt totum de frondibus, vt truncus: *Frondoſus* verò eſt, lucus.

Flagrat dicimus, quoties incendium ſignificatur, quod flatu alitur: vt,

Flagrantibus aris.

Sed quoties odor, qui fracta ſpecie maior eſt, per R dicimus *Fragrat*. Vt,

thymo fragrantia mella.

Fores propriè dicuntur, quæ foris aperiuntur, ſicut apud veteres fuit: *Valuæ* autem ſunt, vt dicit Varro, quæ reuoluuntur, & ſe velant: *Ianua* verò eſt primus domus ingreſſus, dicta, quia Iano cõſecratum eſt omne principium. Cætera inter ianuam *oſtia* vocantur generaliter, ſiue valuæ ſunt, ſiue fores.

Furioſus eſt, à quo furor nunquam recedit: *Furiatus* verò, qui furit ex cauſa.

Patulum dicimus, quod per ſe patet naturaliter, vt, nares, arbor: *Patens* eſt, quod & aperitur & clauditur, vt, oſtium, oculi.

Patrij dij ſunt, qui præſunt ſingulis ciuitatibus, vt Minerua Athenis, Iuno Carthagini: *Indigetes* autem propriè ſunt dij ex hominibus facti, quaſi in diis agentes, vt Æneas Romulus.

Plantæ raptæ ſunt de arboribus: *Plantaria*, quæ ex ſeminibus nata, cum radicibus & terra propria transferuntur. Virg. 2. Georg.

Et viua ſua plantaria terra.

Pecuaria, ab eo quod eſt pecuare venit: nã *pecua*, vt ait in Pompeiana Cicero, ab eo, quod eſt *pecu* venit. Vt, *genu genua*.

Peior à malo dicitur: *Deterior* à meliore.

Parêre eſt obedire. Vt, Paret amor dictis: *Apparêre* autem eſt videri. Vt,

Apparet liquido ſublimis in aëre niſus.

Pernix pedum eſt. Vt,

Pernicibus ignea plantis.

Celeritas pennarum. Vt,

celerique fuga ſub ſidera lapſæ.

Populos cùm numero plurali dicimus, vrbes ſignificamus: cùm verò *Populum*, vnius multitudinem ciuitatis intelligimus. Vt, populum latè regem, bellóque ſuperbum, de Romano intellexit.

Pollicemur ſponte: *Promittimus* rogati.

Pauidus eſt ſemper timẽs: *Pauens*, ex cauſa.

Pone verbum, nullum habet accentum. Vt,

Pone metum Cytherea.

Ponè tamen in vltima habet accentũ, cùm ſignificat retro. Terent. in Phor.

Ponè apprehendit pallio.

Piget ad futurum ſpectat: *Pudet* ad præteritum. Et licet penè vna ſit ſignificatio, tamen dicimus, *Piget* me illud dicere: *Pudet* me feciſſe.

Poſcere, eſt ſecundum Varronem, quoties aliquid pro merito noſtro depoſcimus: *Petere* verò eſt, cùm aliquid humiliter & precibus poſtulamus.

Penetrale dicitur, quod penetrat: quod autem penetratur, *Penetrabile*.

Rura dicebant ſiluæ & paſcua: *Agrum* verò eum, qui colitur.

Ripæ propriè fluminum ſunt: *Littora* maris. Vt, Ouid.

Pro ripis littora pulſant.

Sinus genus eſt vaſis, quod cùm ſignificamus, SI, producitur: Cùm gremium ſignificamus, SI corripimus.

Squallens, ſplendens ſignificat, quod à ſquammis venit. Vt,

ſquammis auróque trilicem.

nam à ſquallore ſordidum ſignificat. Vt,

Squallentem barbam.

Spinus maſculino genere prunorũ arbor vocatur: *Spina* verò fœminino, ſentes vocantur.

Salem quo vtimur, ſingulari tãtùm numero dicimus: cùm *iocum* ſignificamus, pluralem tantùm ponimus numerum, ſecundum Lucanum, qui ait,

Non ſoliti luſere ſales.

Aliquando & *vrbanitatem* per ſingularem numerum ſignificamus. Terent. in Eunuch.

Qui habet ſalem, quod in te eſt,

id eſt, quæ res in te eſt. Maſculini enim generis eſt, non neutri, & neutra *τρίπτωτα* ſunt, nec ab hoc accuſatiuo nominatiuus eſſe poteſt, hoc ſale.

Salum ab eo venit, quod eſt *Salum Sali*, Vt,

Pérque vndas ſuperante ſalo:

Et quod ait,

Et ſale tabentes artus, ab eo quod eſt, hic *Sal Salis*, cùm *Salum*, à *σαλεύω*.

Statio eſt, vbi ad tempus ſtant naues: *Portus*, vbi hiemant.

Stirps genere fœminino gen' ſignificat. Vt,

Heu ſtirpẽ inuiſam: Maſculino arborẽ. Vt,

Sed ſtirpẽ Teucri nullo diſcrimine ſacrũ.

Specula, quando ſpeculationem ſignificamus, generis eſt fœminini. Vt,

Specula Miſenus ab alta.

Speculum autem, in quo nos intuemur, generis neutri eſt. Iuuen.

Speculum ciuilis ſarcina belli.

quòd Græcè *ἔσοπτρον*.

Sertum & Serta, cùm nihil adiicitur, dicimus. Vt,

Sertíſque recentibus halant.

Item alibi expreſſius,

Serta procul tãtùm capiti delapſa iacebãt.

Si autem *Sertos* dixero, addo flores: Si *Sertas*, addo coronas. Vt Lucanus,

Accipiunt ſertas nardo florente coronas.

Species rerum præſentium eſt, quod quaſi aſpicitur: *Fama* rerum abſentium.

Sanies, mortui eſt: *Tabus*, viuentis ſcilicet ſanguinis.

Timor de futuro eſt: *Odium*, de præſenti.

Turbo quando appellatiuum eſt, facit *turbinis*: Si nomen proprium, *Turbonis*. Vt Horat.

Turbonis in armis.

Troia, cùm prouinciam dicimus, & principale eſt nomen, breuis eſt Tro. Vt,

Troiæ ruinis.

διαιρετικῶς. Quando nõ eſt principale, & deriuatio eſt, longa eſt, Tro. Vt, Troius Æneas,

Tellurem deam dicimus: *Terram* verò elementum.

Totum eſt vnius corporis plenitudo. Vt, Totum auditorium, id eſt, integrum. *Omne* de vniuerſis dicimus. Vt, *Omne auditorium*, id eſt, Vniuerſa auditoria.

Terror propriè eſt, qui aliis infertur, vt ſi dicas, Ille habet terrorem, hoc eſt, timẽdus eſt: vnde & *terribilis* dicitur.

Metus dicitur, quem habent timentes.

Volema ab eo, quod volam impleant, dicta ſunt: *Vola* autem eſt medietas palmæ vel pedis, vnde & *inuolare* dicimus. *Volema* lingua Gallica bona & grandia dicuntur, ſed magis dicta ſunt ab eo, quod volam impleant.

Voluens, qui voluit: *Volubilis*, qui voluitur.

Vterus eſt mulierum: *Aluus* eſt, qua defluunt ſordes. Salluſt. Simulans ſibi aluum purgari: *Venter* qui videtur. Iuuen.

Montani quoque venter adeſt abdomine tardus.

Vanus eſt, qui etiam ſine vtilitate, mentitur: *Mendax*, qui tantùm ad decipiendũ. Sanè *vanus* apud idoneos, ſtultꝰ inuenitur. Vt Iuuẽ.

Sic libitũ, vano qui nos diſtinxit Othoni.

Vrbs muros: *Ciuitas* eius habitatores ſignificat.

Viſus genere vtimur *maſculino*, cùm de his loquimur, quibus videmus. Vt ſi dicam, Nubecula obeſt viſibus meis: Sin *neutro* vtamur, ea quæ videntur, ſignificamus.

Vittæ ſacerdotis ſunt: *Laurus* verò etiam Imperatoris victoris.

Vallum dicitur ipſa munitio: nam *Valli* fuſtes ſunt, quibus vallum munitur. Virg. de ſuſtentaculis inquit vitium,

Primus vallos ſub tecta referto.

Sexti Pompeij Feſti DE VERBIS VETERIBVS.

AMbaruales hoſtiæ appellabantur, quæ pro aruis à duobus fratribus ſacrificabantur. *Amburbiales* hoſtiæ dicebantur, quæ circum terminos vrbis Romæ ducebantur.

Acus dicitur, qua ſarcinatrix vel etiam ornatrix vtitur: *Acus* etiam paleæ quædam de frumento dicuntur.

Aſsiduus dicitur, qui in ea re, quã frequenter agit, quaſi conſediſſe videatur. Alij *aſsiduũ*, locupletem, quaſi multorum aſſium, dictum putarunt. Alij eum, qui ſumptu proprio militabat, ab eſſe dando vocatum exiſtimarunt.

Ad, aut propriè perſonam ſignificat, vt, eo ad Põpeium: aut locum, vt, abiit ad theatrum. *At*, differẽtiã rerũ ſignificat, vt cùm dicimus: Scipio eſt bellator, at Marcus Cato orator.

Adſcripti dicebantur, qui in colonias nomina dediſſent, vt eſſent coloni. *Adſcriptitij* veluti quidam ſcripti dicebantur, qui ſupplendis legionibus adſcribebantur.

Arbitrium dicitur ſententia, quæ ab arbitro ſtatuitur. *Arbitrariũ*, cùm adhuc res apud arbitrum geritur.

Ambitus honoris dici cœptus eſt, à circuneundo, ſupplicandóque. *Ambitio* eſt ipſa actio ambientis.

Adeo, cùm prima acuta effertur, idẽ ſignificat quod accedo, vt cùm dicimus, adeo prætorem. Cùm ſecunda, idem eſt, quod vſq; eo non quidem ſecundũ rationem, quia Ad præpoſitio accuſatiuis accommodanda eſt, ſed vetuſta quadam loquendi conſuetudine.

Aquilus color eſt fuſcus & ſubniger, à quo aquila dicta eſſe videtur, quamuis eam ab acutè videndo dictã volunt. *Aquilus* autẽ color, ab aqua eſt nominatus. *Aquilo* ventus à vehementiſſimo volatu, aquilæ inſtar, appellatur.

Apud & *Penes* in hoc differunt, ꝙ alterum perſonam cũ loco ſignificat: alterũ perſonã, & dominũ, ac poteſtatẽ, ꝙ trahitur à penitus.

Abgregare eſt à grege, *Adgregare* ad gregẽ ducere, *Segregare* ex plurib. gregib. partes ſeducere: vnde & *Egregius* dicitur, ẽ grege lectꝰ.

Auidus à non videndo, propter nimiam cupiditatem appellatur: ſicut *Amens*, qui mentem ſuam non habet.

Beneficiarij dicuntur milites, qui vacãt muneris beneficio: è contrario *Munifices* vocantur, qui non vacant, ſed munus Reip. faciunt.

Bardus ſtultus à tarditate ingenij appellatur. *Bardus* Gallicè cantor appellatur, qui virorum fortiũ laudes canit à gente Bardorum.

Concinnare eſt aptè componere, *Concinere* eſt conuenire.

Cohum lorum, quo temo buris cum iugo colligatur, à cohibendo dictum. *Cohum* poëtæ cœlum dixerunt, à chaos, ex quo putabant cœlum eſſe formatum.

Comptum, genus libaminis, quod ex farina conſperſa faciebant: *Comptum* Afranius pro ornatu, & cultu poſuit.

Chilo dicitur cognomẽto, à magnitudine labiorũ. *Cilo* ſine aſpiratione, cui frõs eſt eminẽtior, ac dextera ſiniſtraq; velut reciſa videtur.

Cupes & *Cupedia* antiqui lautiores cibos nominabant: inde & macellum & forum Cupedinis Romæ appellabant: *Cupedia* autem à cupiditate ſunt dicta.

Curia locus eſt, vbi publicas curas gerebãt. *Calabra* curia dicebatur, vbi tantùm ratio ſacrorum gerebatur. *Curiæ* etiam nominantur, in quibus vniuſcuiuſq; partis pop. Rom. quid geritur. *Curiata* comitia, à curiis appellata.

Curiales eiuſdẽ curię, vt tribules, & municipes. *Curules* equi, quadrigales. *Curules* magiſtratus appellati ſunt, qui curru vehebantur.

Cœna apud antiquos dicebatur, quod nunc eſt prãdiũ. *Veſperna* quã nunc cœnã appellamꝰ. *Cœnacula* dicũtur, ad quæ ſcalis aſcẽditur.

Cum imperio eſſe dicebatur apud antiquos, cui nominatim à populo dabatur imperium: *Cum poteſtate* eſſe dicebatur de eo, qui à populo alicui negotio præficiebatur.

Cenſere nunc ſignificat putare, nunc ſuadere, nunc decernere. *Cenſio* haſtaria dicebatur dum militi multæ nomine ob delictũ militare indicebatur, quòd haſtas daret. *Cẽſui agri*

à cenſendo

à cenſendo propriè appellātur, qui & emi & vænire iure ciuili poſſunt. *Cenſores* dicti, quòd rem ſuam quiſque tanti æſtimare ſolitus ſit, quantum illi cenſuerint.

Comedus, di, qui bona ſua conſumit, antiqui dixerunt: *Comedio, onis*, recentiorēs.

Extrarius eſt, qui extra forum, ſacramentum, iúſque ſit. *Extraneus* ex altera terra, quaſi extraneus. *Externus*, ex altera gente. *Extraneus*, ex alia terra, *Exterraneus* quoque dicitur, qui ante tempus natus, vel potius eiectus eſt: dictus autem *Exterraneus*, quòd eum mater exterrita, aluo eiecit.

Explorator à *Speculatore* hoc diſtat, quòd *Speculator* hoſtia ſilentio perſpicit: *Explorator* pacata clamore cognoſcit.

Feralia, diis manibus ſacrata feſta, à ferendis pecudibus appellata. *Feriæ* à feriendis victimis appellata.

Fœnus & Fœneratores, & lex de credita pecunia, *Fœnebris*, à fœtu dicta, quòd crediti nummi alios pariant, vt apud Græcos eadem res τόκος dicitur. *Fœnum* quoque pratorum ab hac cauſa eſt appellatum, quādo idipſum manens, quotannis nouum parit: vnde etiam *feſtuca* vocata eſt.

Fœnus appellatur naturalis terræ fœtus, ob quam cauſam & nummorum fœtus *Fœnus* eſt vocatum, & de ea re *leges Fœnebres*.

Factio & Factioſus initio honeſta vocabula erant: vnde adhuc factiones hiſtrionum & quadrigariorum dicuntur. Modò autē *nomine factionis* ſeditio, & arma vocantur.

Here, eſt aduerbium temporis: *Heri* dictum à Græco χθὲς.

Hæres apud antiquos pro domino ponebatur. *Hæredium*, prædium paruulum.

Hoſtis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hoſtis, perduellis.

Impages, dicūtur quæ à fabris in tabulis finguntur, quò firmius cohæreant, à *pangendo*, id eſt, fingendo. Vnde & poetæ *Pangere verſus* dicuntur, & agricolæ *Pangere plantas*, id eſt, infigere.

In, non ſemper abnuitionem ſignificat, ſed interdum etiam pro ademtione ponitur, vt inuolando, inclamando, inuocando.

In præpoſitio ſignificat modò *quod non*, vt inimicus: modò *actionem*, vt inclamauit: modò *vbi quod tendatur*, vt incurrit: modò *vbi quis ſit*, vt inambulat.

Infectores qui alienum colorem in lanam conijciunt: *Offectores*, qui è colore proprio nouum efficiunt.

Illex producta ſequenti ſyllaba ſignificat, qui legi non paret, qui legem putat tenere ſe nullam: *Illex* correpta ſequente ſyllaba ſignificat, inductionem, ab illiciendo.

Manubiæ Iouis tres dicuntur eſſe, quarum vnæ ſunt minimæ, quæ moneāt, placidæque ſint. Alteræ quę maiores ſunt, ac veniant cum fragore, diſcutiántque, aut diuellant, quæ à Ioue ſint, & conſilio deorum mitti exiſtimētur. Tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniant. & quanquam nullum ſine igne fulgur ſit, hæ propriam differentiam habeant, quòd aut adurant, aut fuligine deforment, aut accendant.

Modò, cùm per correptum o. dicitur, ſignificat *tempus*, vt, Modò introij, & ponitur pro *tantùm*, vt, Tace modò, nunc iam. Quòd ſi producta poſteriore ſyllaba enuntietur, datiuus vel ablatiuus eſt caſus ab eo, quod eſt *modus*. Vt, *Modo quodam*, id eſt, ratione.

Mente captus dicitur, cùm mens ex hominis poteſtate abiit: & idem *Demens*, qui de ſua mente diſceſſerit: & *Amens*, qui a mente abierit.

Miſeratur is qui conqueritur aliena incommoda: *Miſeratur* is, qui miſerum ſubleuat. *Miſeret me*, eadem forma dicitur, qua *Piget me*.

Oculiſſimum, chariſſimum. Plaut.

Oculiſſimum oſtium amicæ.

Oculatum, pro præſenti poſuit idem Plaut. cùm dixit,

oculata die. Idem ipſe,

Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem.

id eſt, qui ſe vidiſſe dicat. *Oculitus* quoque dicitur, vt funditus, penitus: quo ſignificatur tā charum eſſe quàm oculum.

Orba ſignificat apud poetas priuata aliqua perſona chara. *Orba* eſt, quæ patrem, aut filios, quaſi lumen amiſit.

Inter *Obſidionalem & Ciuicam coronam* hoc intereſt, quòd altera ſingularis ſalutis ſignum eſt: altera vniuerſorum ciuium ſeruatorum.

Ob præpoſitio, aliàs ponitur pro *circum*: vt cùm dicimus, Vrbem obſideri, obſignari, obuallari. Aliàs *In*, vicem præpoſitionis, quæ eſt propter, vt, Ob merita, Ob ſuperatos hoſtes, vnde *obſides* quaſi *obfides*, qui ob fidem patriæ præſtandam dantur. Aliàs pro *ad*, vt Ennius,

Ob Romam noctu legionē ducere cœpit.

Præſidium eſt, quod pro ſalute, & vtilitate alicuius auxilij gratia præponitur: *Subſidium* quod poſtpoſitum eſt ad ſubueniēdum laborantibus.

Properare aliud eſt, aliud *feſtinare*. Qui vnumquodque maturè tranſigit, is *Properat*: qui multa ſimul incipit, neque perficit, is *Feſtinat*, [Qui neque citius agit, neque ſerius, ſed medium quiddam tenet, is *maturat*: vt bene atque propriè Nigidius.]

Portenta rerum fieri dicuntur, cùm ſolida corpora rarò ſe oſtendunt, vt cometæ, turbines, barathra, item ſereno cælo fieri tonitrua. *Oſtenta*, quæ tantummodo oſtendunt. *Monſtra*, quæ perſpiciantur, quæque remedio purgentur.

Puri, Probi, Profani, Sui auri dicitur in manumiſſione, ſacrorum cauſa: ex quibus *Puri*, ſignificat quod in vſu ſpurcum non fuerit: *Probi*, quòd rectè excoctum, purgatúmque ſit: *Profani*, quod ſacrum non ſit, & quod omni religione ſolutum ſit: *Sui*, quod alienum non ſit.

Quatenus ſignificat qua fine. vt hactenus, hac fine: at *Quatinus*, quoniam.

Inter *Legem & Rogationem*: *Rogatio* eſt genus legis. Quæ *lex* non continuò eſt, ea *rogatio* eſt, non poteſt non eſſe lex, ſi modò iuſtis comitiis rogata eſt. Ælius Gallus.

Rogatio eſt, cùm populus conſulitur de vno, pluribúſque hominibus, quòd non ad omnes pertineat: & de vna pluribúſve rebus, de quibus non omnibus ſanciatur. Quod in omnes homines, réſve populus ſciuit *Lex* appellatur.

Reus ſtipulando, eſt idem qui ſtipulatur: *Reus promittendo*, eſt qui ſuo nomine alteri quid promiſit, quíve pro altero quid promiſit.

Inter *Sacrum, Sanctum, & Religioſum* hæc differentia. *Sacrum*, ædificium conſecratum Deo. *Sanctum* murum, qui ſit circa oppidum. *Religioſum* ſepulchrum, vbi mortuus ſepultus aut humatus ſit.

Regium eſt, quòd aut eſt, aut fuit regis: *Regale*, eſt dignum rege.

Sub vitem haſtas iacere dicitur veles, cùm eas ſub manu ſurſum mittit: *Sub vitem* præliari dicuntur milites, cùm ſub vinea militaturi pugnant: *Sub vineam iacere* dicuntur, cùm aſtantibus centurionibus iacere coguntur ſudes.

Taciturnus, qui facilè tacet: *Tacitus*, argutus etiam, quia poteſt aliquando tacere.

Martij Terentij Varronis DE LINGVA LATINA.

VErba aliud nunc oſtendunt, aliud ante ſignificabant, vt *hoſtis*. Nam tum eo verbo dicebant *Peregrinum*, qui ſuis legibus vteretur: nunc autem eum, quem tum dicebant *Perduellem*.

Lacus, lacuna magna, vbi aqua contineri poteſt: *Palus*, paululum aquæ in altitudinem & palàm latius diffuſæ.

Præſidium eſt dictum, quia extra caſtra pręſidebāt in loco aliquo, quò tutior regio eſſet:

Obſidium dictum ab obſidendo, quo minus hoſtis egredi poſſit in die.

Pauper, à paulo lare: *Mendicus* à minus, cui cùm opus eſt, minus eſt.

Diues, à diuo, qui vt deus, nullo videtur indigere. *Opulentus* ab ope, cui ea optimè. *Pecunioſus*, à pecunia magna.

Vindemiator, vel quòd vinum legere dicitur, vel quòd de vite id demit: *Veſtigator*, à venatu.

Aſſum dictum, quod ab igni aſſudeſcit. *Vuidum* eſt, quod humidum: & ideo vbi id nō eſt, ſuccus abeſt, & ideo ſudando aſſum deſtillat humorem. Vt *Crudum* minimū habet humoris, ſic *Excoctum* parum habet ſucci. *Elixum* eſt è liquore aquę deductum, & ex iure: quod iucundum magis, conditione ſucci.

Haſta, quòd aſtās ſolet ferri. *Iaculum*, quod vt iaciatur, fit. *Tragula*, à traiiciendo.

Damnum, à demtione, cùm minus re factum, quàm quanti conſtat: *Detrimentum*, à detritu: quòd ea, quæ trita, minoris ſunt precij.

Merces à meredo, quod manu factum erat, & datum pro eo. *Manupretium*, à manibus & precio: *Præmium*: à præda, quòd ob rectè quid factum, conceſſum.

Loquax, qui nimium loquitur: *Eloquens*, qui copioſè loquitur.

Colloquium, cùm conuenitur in vnum locū, loquendi cauſa: *Loquela*, verbum quod in loquendo efferimus.

Loquitur is, qui ſuo loco quodque verbum ſciens ponit: *Proloquitur* iſte, cùm animo quod habuit, idque extulit loquendo.

Conſerere manum dicimus cum hoſte: *Aſſerere manu*, cùm libertatem comprehendimus.

Spondet, qui dicit à ſua ſponte: *Sponſor* etiam ſpondet, qui idem faciat obligatus: *Præs*, qui à magiſtratu interrogatus, in publicum vt præſtet, à quo & cùm reſpondet, dicitur *præs*. *Vas* appellatus, qui pro altero vadimonium promittebat.

Inter *Agendi, Faciendi, & Gerendi* verba. Poteſt quis quid *facere*, & non *agere*. vt, *poeta facit fabulam*, & non agit: Contrà *actor agit*, & non facit, & ſic à poeta fabula fit, & non agitur, & non fit. Contrà Imperator qui dicitur res gerere, in eo neque agit, neque facit: ſed *gerit*, id eſt, ſuſtinet: tranſlatum ab his qui onera gerunt, quòd hi ſuſtinent.

Signa dicuntur eadem & *Sidera*. *Signa*, quòd aliquid ſignificent, vt, libra, æquinoctium: *Sidera* quæ inſidiuntur, atque ita ſignificant aliquid in terris perurendo.

Fretum, dictum à ſimilitudine feruentis aquæ, quòd in fretum ſæpe concurrat æſtus, atque efferueſcat. *Aequor*, mare appellatum, quod æquatum, commotum vento non eſt.

Q. TERENTII SCAVRI DE ORthographia.

De, nonnunquam perperam ponitur, pro ex. *De prouincia* venire, qui ſe dicit, dicit perperam. Imus enim *in prouinciam*, vt, in nauem, vt in Circum. *Eximus è prouincia*, vt è nauibus, è Corſica. *De prouincia* exiſtimamus, cùm de ea bene aut malè prædicamus. *De naui* dicimus, cùm longa an oneraria ſit, rogamus. *De Circo*, cùm Flaminius, an Maximus.

Vitioſè dicitur, Senatum haberi *apud ædem* Apollinis, quod *in æde* dici oportet. Et *de ſenatus ſententia* vitioſè: nam habent dicere, vt ex mea ſententia. Item quidam dicunt, *de ſenatu ire*, dici potius, quàm *è ſenatu*: quòd de eo, quo inimus dicimus, in: de, cùm redimus. *Ex ſenatu eiectus* potius quàm de ſenatu.

Malè imperant qui dicunt, *de tabulis* quid dicere. De tabulis enim is dicit, qui eas laudat, aut culpat: *è tabulis* is dicit, qui quod eſt in his ſcriptum, recitat è ſcripto, quæ pronũtiantur.

A capite dempta quæ vocant, malè appellant, quòd ſunt *de capite dempta*, non à capite. *Ad caput additum* rectè dicitur, ſi eſt extra caput quod additur.

Qui tranſcribunt tabulas, non deſcribunt, ſed exſcribunt, qui quales ſunt ſcribunt, id eſt, tribuunt.

A ſcena, venit ſpectator: *è ſcena* venit, qui egit. Contrà *ſpectator è theatro*: *à theatro actor*. *De ſcena* loquitur, qui de ea bene an malè ornata ſit, loquitur. *In ſcena* pronuntiat, qui hoc idem ſubtiliùs vult dicere, non *in ſcena*, ſed pro ſcena dicit, pronuntiare actorem *in ſcena* ſignificanter Græcè dicimus. *E ſcena* actor exit, venit in pulpitum, ac veſtibulum: *in ſcena* itaque actor eſt, cùm eò venit.

Prodire dicimus, qui domo excedit. *Procedere* qui eo quod ducit producere.

Pro roſtris dici oportet, cùm is qui concionatur, his dicit, qui ante roſtra ſunt. *Pro roſtris* enim *&* *ante*, idem ſunt.

In roſtra aſcendit, *è roſtris* deſcẽdit: *de roſtris* dicit, qui ea eiuſmodi ſint, dicit. †

In cõcione ſtat, *è cõcione* venit, *de cõcione* dicit.

Inſcribunt quidam literis, *Data è Gallia*: Item, *Data in Roma*, vitioſè: nam ſic dici oportet, *in Gallia*, & *Romæ*. *Dantur* enim *in loco*, afferuntur *è loco*: ſequitur vt dentur *in Gallia & Romæ*.

Agellij.

Adoptatio dicitur, quòd per prætorẽ fit. *Arrogatio*, quòd per populum.

Auarus appellatur, qui auidus æris eſt. *Locuples*, qui multas poſſeſſiones tenet.

Lex eſt generale iuſſum populi aut plebis, rogante magiſtratu. *Plebiſcitum* eſt lex, quam plebes, non populus accipit.

Rogatio eſt, ſiue cùm populus, ſiue cùm plebs rogatur, ſiue quod vniuerſos pertinet, caput ipſum, & origo, & quaſi fons.

Populus eſt, in quo omnis pars ciuitatis, omnéſque eius ordines continentur. *Plebs* ea dicitur, in qua gentes ciuium patriciæ non inſunt.

Qui mentitur, ipſe non fallitur, ſed alterum fallere conatur. *Qui mendacium dicit*, ipſe fallitur. *Qui mentitur*, fallit quantum in ſe eſt. *Qui mendacium dicit* ipſe non fallit, quantum in ſe eſt. Ita Nigidius.

Neceſſitudo dicitur pro eo, quod neceſſum eſt. *Neceſſitas* pro iure officióque obſeruantiæ affinitatíſque.

Errare dictum, ἀπὸ τοῦ ἔῤῥειν. Hallucinari ex eo quod Græcè dicitur ἀλύειν.

Qui vnum quid maturè tranſigit, is *properat*: Qui multa ſimul incipit, neque perficit, is *feſtinat*.

Vani dicuntur, non (vt vulgus dicit) deſipientes aut hebetes, aut inepti: ſed vt veterũ doctiſſimi dixerunt, mendaces & infidi, & leuia inaniáque pro grauibus & veris aſtutiſſimè componentes. *Stolidi* vocantur non tã ſtulti, & excordes, quàm tetri, & moleſti, illepidi, quos Græci μοχθηροὺς καὶ φορτικοὺς dicunt.

Venæ ſuapte vi immobiles ſunt, & ſanguinis tantùm demittendi gratia explorantur.

Arteriæ motu atque pulſu ſuo habitu & modum febrium demonſtrant.

VOCVM ALIQVOT APVD TERENtium explicatio.

E veteribus membranis.

Hem, *Ohe*, *Eho*, *Ehodum*. vocandi.
Antehac, *Quoad*, *Poſthac*, temporis.
Vſquam, *Vſpiam*, *Nuſquam*, *Quopiam*, loci.
Amabò, *Sodes*, *Hem*, *Mea tu*, blandientis.
Pol, *Edepol*, *Caſtor*, *Hercle*, iurandi.
En, *Euge*, *Eia*, *Age*, *Agedum*, hortandi.
Nullus, pro non.
Vtut, qualitercunque. *Vbiubi*, *vbicunque*, *Cuicui*, *cuicunque*.
Heu, *heu*, dolentis.
Hui, *Phy*, *Papa*, admirantis.
Vaha, deridentis vel indignantis.
Attat, expaueſcentis.
Ha ha ha, deridentis.
Heu heu, *au au*, flentis.
Nequicquam, fruſtra. *Neutiquam*, nullo modo.

Itidem, ſimiliter.
Apprime, Valde.
Atqui. Certè.
Potis eſt, poteſt: *Pote*, potes.
Etſi, tametſi, pro quamuis.
Qui, quare vel quomodo.
Quàm, quantum.
Maximè, ſæpe pro libenter.
Eccum, ecce eum vel ipſum.
Ecca ipſa, ecce ea ipſa.
Hicce, pro hic, *hiccine*, pro hicne: *hÿce*, pro hij: *iſteccine*, pro iſtòne: huiuſce, pro huius: *hiiſcine*, pro hiiſne.
Illaclon', pro illaclóne.
Malùm, interiectio.
Tute, tuipſe.
Scelus, quandoque pro ſceleſto.
Periculum, pro experientia.
Res, pro prædiis vel vtilitate.
Facinus, quandoque factum.
Mala, maxilla.
Dica, ſcedula.
Angiportum, via arcta.
Occipio, incipio.
Ceſſo, tardo.
Faxo, faxim, pro faciam vel fecerim: *faxint*, faciant, fecerint.
Dedo, do: *dedim*, dabo: *duint*, dent.
Scies, pro ſcis: *Sient*, pro ſint.
Face, pro fac. *Adduce*, pro adduc.
Mitte, pro dimitte. *Rogo*, pro interrogo.
Offendi, pro inueni.
Mane, pro auſculta.
Opperior, expecto.
Percontor, inquiro.
Maturo, accelero.
Obtundo, eneco, de magna moleſtia.
Concedo, obedio.
Exigo, expello & ſperno.
Arceſſor, vocor.
Vereor, timeo. *Reuereor*, obſeruo.
Calleo, callidè ſcio.
Abnuo, nego & ſubtraho.
Refello, contradico.
Gannit, latrat, inaniter loquitur.
Diſperÿ, per deos perÿ.
Poſterdie, pro poſtridie, hoc eſt, poſtero die.
Aſtu, aſtutia vel prouidentia. *Aſtu* pro ciuitate.
Miſerè, interdum pro immoderatè.
Prauiſo, videre deſidero.
Sedulò, intentò, *vtiliter*, ſtudioſè, *ex animo*, ſine dolo.
Ambages, verba fruſtratoria. *Phalera*, inſidioſa.
Clientela, ſeruitium vel multitudo clientium.
Conclamatum, ſatis dictum.
Faceſſere, libenter & cum deſiderio facere.
Id propterea, propter id.
Oſtentare, vanè ſe iactare vel oſtendere.
Propediem, breui vel cito.
Diem, breue tempus: *Aetatem*, tempus lõgum ſignificat, aduerbialiter.
Debacchari, furere, à furore non ceſſare.
Deſpicatus, deſpectus.
Aerumna, moleſtia vel miſeria.
Flocci facere, contemnere, deſpicere.
Laceſſere, prouocare.
Suffarcinatus, ſuccinctus.
Iurandum, pro iuſiurandum.
Exemplum facere, id eſt pœnam conſtituere.
Poteſſe, potis eſſe, poſſe.
Quis, pro qui. *Quiuis* pro quæuis. *Quiſnam* pro quænam.
Sycophanta, pro comedone.
Succenturiatus, ſub centuria poſitus.

PAVLI

FINIS.

PAVLI MANVTII PATRIS DE VETERVM DIERVM RATIONE.

SI N V O dierum in genera diſtribui Annum oporteat, multifariam rectè diuidetur, vt ſic; *Annus conſtat ex Diebus* vel *Faſtis*, vel *Nefaſtis*: aut ſic, ex Diebus vel *Feſtis*, vel *Profeſtis*: aut ſic, ex Diebus vel *Senatorijs*, vel *non Senatorijs*: aut ſic, ex Diebus vel *Comitialibus*, vel *non Comitialibus*. harum enim quatuor diuiſionum, ſi ſeparatim ſingulæ conſiderentur, totum Annum quælibet complectitur. Nos autem, cùm de Diebus ex quæ ſcitu digna cenſuimus, quæque ad Romanæ hiſtoriæ notitiam valde pertinent, breuiter oſtendere inſtituerimus, ex his diuiſionibus vtemur ea in qua quæ maior pars eſt, (duas enim partes habent ſingulæ) ea, cum ea parte, quæ in aliis diuiſionibus item maior eſt, comparata, vbertior aliquanto eſſe cognoſcitur. incipiemus igitur à nominatis in prima diuiſione, Faſtis, & Nefaſtis: quandoquidem Faſti, quæ duarum primæ diuiſionis partium plenior eſt, plures in anno ſunt, quàm quæcunque pars in tribus reliquis diuiſionibus latiùs patet, hoc eſt, quàm vel Profeſti, vel non Senatorij; vel non Comitiales. quòd ſi quis opponat, in kalendario plures notatos eſſe dies littera C, quàm littera F, vnde plures ſignificantur Dies Comitiales, quàm Faſti: itaque non rectè me à Faſtis, vt à pleniore parte, exordiri: ſciat, non à me Faſtos modò vocari quos notatos litera F videmus, ſed omnes planè quibus fari tria verba, Do, Dico, Addico, Prætori licebat: quorum è numero Comitiales erant, & ij, quos in kalendario hæ literæ demonſtrant EN. NP. Q. REX. C. Q. ST. D. F. P. quibus omnibus cùm fari liceret, etiam ſi nō id ſemper fieret: qua de cauſſa notati ſunt aliis literis potiùs, quam F, vt indicetur, præter Fari aliquid etiam fieri licuiſſe: non abſurdè mihi facere videor, ſi ad Faſtos, littera F notatos, qui quidem verè Faſti dici poſſunt, quòd iis aliud prorſus nihil fiebat, quo Prætor à iure dicendo impediretur, eos quoque dies aggrego, quibus, Fari ſemper quidem licebat, non tamen, quod liceret, fieri ſemper ſolebat. vt omnino tria eſſent genera, quibus de ſingulis agetur ſuo loco: primùm Faſti ij, quibus fari ſemper & liceret, & ſoleret, qui notantur littera F, ſúntque omnes XXXIIX. hi & propriè erant Faſti, & toti: propriè quòd per eos niſi cùm aliquis caſus extra ordinem interueniret, nunquam Prætor ius non dicebat: toti, quòd, Fari, horis omnibus liceret. Alterum genus fuit, Faſti ij, qui & ipſi propriè Faſti erant, ſed non toti, quòd iis quidem omnibus Fari, non tamen horis omnibus, liceret. erāt autem hi, EN. NP. F. P. EN. Q. REX. C. Q. S. T. D. quas litteras infrà explanauimus. atque hi erant omnes LXV. Tertium genus Comitiales fuēre, caſu Faſti, non propriè, quia, cum Comitia non haberentur, tūc fari ſolum Prætor ſolebat, hi modò toti erant Faſti, cùm nulla ſcilicet Comitia haberentur, modò ex parte, cùm haberentur illa quidem, ſed minimè per totum diem. hi CLXXXIV. erant. Nos igitur Faſtos omnes vocamus: quibuſcunque Fari liceret, ſiue Faſti propriè, ſiue non propriè eſſent. Itaque ab his profeſti, paullatim progrediemur diuidendo, vt, qui nobis propoſitus eſt huius narrationis finis, eò perueniamus. Omnes Dies aut Faſti ſunt, aut Nefaſti: & Faſti partim Feſti, partim Profeſti: Feſtos pleroſque partim Faſtos, partim Nefaſtos fuiſſe, vt Quirinalia, Lupercalia, Terminalia, ex kalendario cognoſcitur. quibus enim Feſtis diebus, adſcriptum eſt NP, ij ſunt Nefaſti ſimul, & Faſti Nefaſti, priore parte, Faſti, poſteriore Dies Feralia adſcriptam habet F. qui feſtus propriè non fuit, ſed geſtandæ ad mortuos cenæ dicatus dies. quòd quia non hora ſtata fiebat, ſed vt cuique commodum erat, ideò totus dies potuit eſſe Faſtus. propterea, vt opinor, littera F. notabatur. Feſtis porrò diebus,

non dubito, quin omnibus haberi Senatum licuerit. cuius rei exempla ſunt in antiquorum libris admodum multa. quanquam ſolemne hoc non erat vt ſemper Diebus Feſtis Senatus haberetur, ſed legitimum vt haberi poſſet. ſolemne autem illud, ac ſtatutum, ex more maiorum, vt kalendis, Nonis, Idibus, haberetur. Itaque in kalendario neque Kalendis, neque Nonis, neque Idibus littera C. quæ Comitiales dies ſignificabat, per quos haberi Senatus non poterat, neque diebus omnino vllis Feſtis adhæret Profeſti dies aut faſti erant, aut Nefaſti, & omnibus Profeſtis Nefaſtis haberi Senatum licebat. Profaſtis autem Faſtis non planè omnibus, ſed iis tantùm, qui Comitiales non eſſent, quibus autem Profeſtis haberi Senatus poterat, iis omnino Agi cum Populò non poterat: contrà quibus Profeſtis haberi Senatum non licebat, iis Agi quidem cum Populo licebat, nec tamen ſemper agebatur: cùm ea res ex eorum voluntate penderet, penes quos Populi cogendi poteſtas eſſet. non enim, quod licet, id etiam neceſſe eſt. Quod autem dixi Comitialibus haberi Senatum non licuiſſe, declarant illa verba, in epiſtola Ciceronis ad fratrem, quæ tertia eſt lib. II. Conſecuti ſunt dies Comitiales, per quos Senatus haberi non poterat. & illa in S. C. quod Cœlius ad Ciceronem miſit. Epiſt. fam. lib. IIX. Vtique eius rei cauſſa per dies Comitiales Senatum haberent, S. Q. C. facerent. Quibus verbis, quod extra ordinem à Senatu eo S. C. decretum eſt, id omnino fieri ſolitum non eſſe, dilucidè conſtat. ita Senatus Faſtis quibuſdam haberi poterat, quibuſdam non poterat: ſiquidem Comitiales inter Faſtos iam retulimus. Nefaſtis autem haberi omnibus potuiſſe, iam diximus. Sanè qui me torqueat, nodus eſt, mihi quidem perdifficilis, in epiſtola ad Atticum libro I, in qua, cùm dixiſſet iam, Nam, cùm dies veniſſet rogationi ex S.C. ferendæ, paucis poſt verſibus ſubiunxit, Senatus vocatur. quod certè mos maiorum minus ferre videbatur. nam, ſi Rogationi ferendæ dies eſt, certè Comitialis eſt: quòd ſi Comitialis, haberi Senatum non licet: cuius rei teſtimonio ſunt ea, quæ paullò antè recitauimus, & ex epiſtola ad fratrem verba Ciceronis, & è S. C. niſi ſi factum id extra ordinem dicamus, vt Piſonis Conſulis iniquiſſimis conatibus obuiam iretur: qui cùm eſſet lator rogationis & eius Rogationis, quam ex S. C. & de religione ferebat, idem tamen erat diſſuaſor. Comitialium magnus erat numerus: eóſque fuiſſe dies Faſtos, quod ſuprà dixi, ita exiſtimo, vt mihi videar affirmare poſſe. non enim inani quadam coniectura, ſed certa in primis, vt puto, ratione commoueor. nam in Orationibus Ciceronis, in Piſonem, de Prouinciis conſularibus, pro Sextio, mentionem video fieri ea de lege, qua P. Clodius Tribunus pl. ſanxit, vt omnibus diebus Faſtis Agi cum Populo liceret. quo fit apertum, Faſtis quibuſdam non id licuiſſe, quod, vt omnibus liceret, lege Clodia ſancitum eſt. quam tamen legem non fuiſſe obſeruatam, demonſtratū eſt à nobis in lib. de Legibus Romanis. Nec verò mirari ſatis poſſum, cum, Faſtos aliquot fuiſſe Comitiales pateat, quî venerit in mentem Macrobio Faſtis, dicere, Lege agi licuiſſe, cum Populo non licuiſſe, Comitialibus autem vtrunque licuiſſe. quorum alterum verè dictum conſtat, Comitialibus, inquam, & Lege agi, & cum Populo licuiſſe: quia ſcilicet Comitiales erant de numero Faſtorum: itaque & illud, omnium Faſtorum commune habebant, vt Lege agi poſſe, & hoc præter ea proprium, vt etiam cum Populo poſſet: Alterum autem de Faſtis diebus, quibus ait lege agi licuiſſe, cum populo non licuiſſe, in prima parte verum eſſe video, in ſecunda quî poſſit non eſſe falſum, haud facilè reperio. quî enim Faſtis agi cum populo non licet, cùm Comitiales omnes faſti ſint &, Comitialibus agi licuiſſe cum populo, iam oſtenderim? dixiſſet hoc modo: Faſtis omnibus lege agi licet, cum populo non omnibus licet: nihil erat, quod reprehenderes: ſiquidē, quod docuimus, quibuſdam Faſtis agi cum populo poterat, quibuſdam non poterat: quibus poterat, eos ſi quis Faſtos, aut Faſtos Comitiales diceret, non erraret, cùm dies fuerit nullus Comitialis, quin idem & Faſtus: ſed Comitiales potius, quàm Faſti, vt reliquis Faſtis proprio nomine diſtinguerentur, & Comitiales item potius, quàm Faſti Comitiales, breuitatis cauſſà, vocabantur. Verùm quia libenter, quantum in me eſt, Antiquitatem ſoleo tueri; Macrobium, à quo multa didici, quaſi gratiæ referendæ loco, ita conor excuſare: vt cum Faſtos nominauit, de iis tantum intellexerit qui Faſti vulgò dicebantur, non etiam de iis qui etſi Faſti ipſi quoque erant, Comitiales tamen appellabantur. ſpectauit igitur non verbi vim, quæ dies omnes, quibus Prætor tria verba fari poſſet ſiue Comitiales eſſent, ſiue nō, complectitur; ſed conſuetudinem loquendi, quod Faſtos nominabant eos, quibus tantum lege agi poſſet, cùm eos quibus cum populo poſſet, Comitiales præcipuo vocabulo mallet appellare. Quæritur hîc fortaſſe: cùm Comitiales omnes eſſent Faſti, iiſque & cum populo, & lege agi poſſet, cum populo, quia Comitiales: lege, quia Faſti, fieréne ſimul vtrunque. Negatur. nam, etſi licebat vtrunque

que

que eodem die, non tamen vtrunque poterat eodem tempore. cùm enim populus in Forum conueniſſet, quid iudicibus, aut litigantibus loci relinqueretur? portò, ſi vacaret locus, quî tamen poſſet Prætor, aut Iudices, in tanto ſtrepitu, quantus coactæ in vnum locum multitudinis ſolet eſſe, eorum, qui cauſas agerent, orationes attentis auribus, animiſque, vt par eſt, excipere? ſedata mente diligenter aliquid conſiderantibus opus eſt. itaque abſurdum eſt, credere, potuiſſe eodem tempore & cum populo agi, & iudiciis operam dari: ſicuti Faſtis iis, qui Comitiales non erant, eodem quidem die non tamen eodem tempore, & Lege actum, & Senatum eſſe habitũ inuenio; ſic, vt Lege ageretur primùm, deinde Senatus haberetur. quòd cum ex aliis locis, tum ex III. & XII. epiſtola libri II. ad Quinctum fratrem intelligitur. Ergo cùm omnes Comitiales eſſent Faſti, non quia ſemper Lege ageretur, ſed quia ſemper liceret, ſi modò cum populo non ageretur; (nec enim vtrunque ſimul fieri, iam diximus) ita concludemus: Faſtos, litera F in kalendario notatos, iuriſdictionem omnes habuiſſe; Faſtis, littera C notatis, & ius dici, & agi cum populo eodem die, non eodem tamen tempore, potuiſſe: ideoq; Faſtos eos quoque fuiſſe dico, nõ ex eo, quod fieret, ſed ex eo, quod liceret. Hæc de faſtis: ſuperſunt Nefaſti. His omnino neque lege agi, neque cum populo licebat. cùm enim opponantur Faſtis, quorum è numero ſunt Comitiales, eo iure, quòd omnes Faſti, ſiue Comitiales, ſiue non Comitiales, habent, prorſus careant neceſſe eſt. Feſtus etiam ſic: Die nefaſto apud Prętorẽ lege agere, religioſum erat. Cauſas tamẽ agi, & Cõcionem haberi, & legem promulgari, licebat. nã neque cauſſas agi, eſt lege agi: neque Cõcionem haberi: aut, legem promulgari, eſt cum populo agi. quæ probare ſingula magni negotij non eſt. Agitur lege, cùm Prætor tria verba fatur, Do, Dico, Addico: qui eſt vltimus iudicij dies: cùm verò cauſſis audiendis Prætor operam dat, lege tunc non agitur. quare faſtos eſſe neceſſe non eſt omnes dies, quibus aut pro reo, aut contra reũ dicitur: ſed faſtũ eum quidem eſſe, neceſſe eſt, quo Prætor, aut qui iudicio præeſt, cum conſilio iudicum ſententiam ferre debet. itaque in epiſtola III. libri II. ad Quinctum fratrem, Ad III. Idus, inquit, dixi pro Beſtia de Ambitu, apud Prætorem Cn. Domitium. Quem tamen diem (eſt autem III. Idus Februarij) faſtum non fuiſſe, kalendarium indicat: notatur enim, vt nefaſtus, litera N nec omnino de octo diebus, qui ab Idibus appellãtur, menſe Februario Faſtus vllus fuit, vltimo tantùm die, hoc eſt Idibus ipſis, excepto, qui nefaſtus prior, faſtus poſteriore parte fuit: notatur enim ſic, NP. Cõciones licet ad populum haberentur, non tamen Comitiali tantùm die, ſed eo faſto, qui Comitialis non eſſet, & Nefaſto pariter haberi poterant. nolo enim quemquam in eo falli, quia fortaſſe, Agi ad populum, & Agi cum populo idem eſſe videatur: quæ diuerſa ſunt. nam Agebatur ad populum, cùm ad populum concionem aliquis habebat, vt Gellius docet lib. XIII. c. V. Agebatur autem cum populo, vt ait Feſtus, cùm magiſtratus ad Conſilium aut Comitia vocabat. quod fieri Comitiali duntaxat die licebat. Concionari autem omnibus æquè diebus licuiſſe, exempla demonſtrãt. itaque quoties aliquod S. C. erat factum, dimiſſo Senatu, & S. C. ad populum recitato, magiſtratus aliquis, aut etiam priuatus Senator, Concione ei à magiſtratu data, ad populũ verba faciebat. nec tamen is erat dies Comitialis. nam Comitialibus fieri S. C. aut omnino Senatum haberi non potuiſſe, demonſtratũ eſt. & Feſtus hæc apertè diſtinguit, cùm ait, Forum eſt, in quo iudicia fieri, Cum populo agi, Conciones haberi, ſoleant. Quo die igitur, Agi cum populo, eodem, Agi apud populum, licebat: quo autem Agi apud populum, eodem, Agi cum populo, non ſemper licebat. Exempla ſibi quiſque notet in legendo, quod facillimum eſt: ſunt enim infinita. itaque puto me facere non ineptè, quòd iis recitandis quæ paſſim extant, conterendum mihi tempus eſſe non exiſtimem. Illud addendum vnum videtur: Cùm aduocabatur Concio, vt populus aliquid ſuffragiis, rogante magiſtratu, ſciſceret, tum actum eſſe cum populo, non ad populum: cùm verò Magiſtratus, aut etiam priuatus aliquis, magiſtratu ei concionem dante, ad populum verba faciebat, non vt ſuffragia deinde ferrentur, ſed vt aliquid exponeretur, tunc non cum populo, ſed ad populum actũ eſſe. Aliud eſt igitur, Habere concionem: aliud Aduocare concionem. Habere concionem, eſt Agere ad populum: Aduocare concionem, ſi aduocatur, vt ſuffragia ferantur, eſt Agere cum populo. ideo ſcripta ſunt hæc, apud Macrobium lib. primo Sat. Iulius Cæſar Auſpiciorum lib. XVI. negat, Nundinis Concionem aduocari poſſe, id eſt, Cum populo agi, ideóque Nundinis Romanorum haberi Comitia non poſſe. Addita enim ſunt illa verba, Id eſt, Cum populo agi: quia non ſemper, Concione aduocata, cum populo agebatur, ſed interdum ad populum dũtaxat. Nundinis autem, cum populo quidem agere non licuit. ex quo ſequebatur, vt Comitia haberi nõ poſſent: ad populũ autẽ agere, hoc eſt concionem habere, certè licuit. non enim

aduerſatur illud quod à Cicerone ſcriptum eſt, lib. IV. ad Atticum: Ante diem X. kal. Nundinæ: Concio biduo nulla. Quibus verbis, id quod factum non eſt non id; quod nō licuit, oſtēditur. nam cùm haberi Nundinis Comitia non poſſent, quod non ex Macrobio tantùm, verùm etiam ex Plinio lib. XIIX. cap. III. cognoſcitur: propterea ne concionandum quidem P. Clodius, Appius, Metellus putauerunt; qui proximis diebus, Comitiorum cauſſa, Conciones habuerant. Supereſt de lege promulganda. id enim de tribus, quæ propoſuimus, erat tertium. Ferendæ legis, & Promulgandæ non eadem ratio fuit. Ferebatur die tantùm Comitiali: Promulgabatur etiā non Comitiali ſiue Faſtus, ſiue Nefaſtus eſſet. itaque C. Cato Tribunus pl. rogationem de abrogando Lentulo imperio, die non Comitiali, promulgauit. cùm enim & poſt IV. Nonas Februarij, & ante IIX. Idus eiuſdem menſis promulgauerit: quod ex epiſtola III. libri II. ad fratrem colligitur: Comitiali die promulgare non potuit, ac ne Faſto quidem. primi enim duodecim Februarij dies Nefaſti omnes fuerunt. Haberi autem Senatum per Nefaſtos omnes, licebat: nec per omnes tamen ſed tantùm, cùm res poſtularet, habebatur, eorum magiſtratuum, quibus id iuris erat, arbitratu. ita Senatus in hoc præſtare populo videbatur: quod agi cum populo per vnum modo dierum genus, hoc eſt, per Comitiales, quæ Faſtorum pars erat, haberi autem Senatum per duo genera, hoc eſt, & per Faſtos eos, qui Comitiales non eſſent, & per Nefaſtos omnes, licebat. Erant præterea Dies aliquot promiſcui, quibus totis lege agi, neque omnino licebat, neque omnino non licebat, ſed partim Faſti erant, partim Nefaſti. horum tria erant genera: alii, prima & poſtrema diei parte, Nefaſti, media Faſti, qui dicebantur *Interciſi*, & in kalendario his duabus litteris notantur, EN: quod eſt Endoterciſi, pro Interciſi. Veteres enim Endo pro In vſurpabant. itaque dixit Cicero lib. II. de legibus: Quos endo cælum merita vocauerint. Et Feſtus notat, Endoitiū pro initium. Varro autem lib. III. de re Ruſt. Endo ſuam domum. Alij priore parte Nefaſti, poſteriore Faſti: qui notantur ipſi quoque duabus litteris, N P, ſed coniunctis, hoc modo N^{P}: quod valet, Nefaſtus primo. cuiuſmodi fuiſſe dies ferè omnes Feſtos, inſpecto kalendario, cognoſcitur. Nonnulli priore parte Faſti, poſteriore Nefaſti; qui notantur ſic, F. P. quod, Faſtus primo, ſignificat. quo ex genere videmus in Kalendario Vinalia fuiſſe. Dies eos, qui priore parte aut Faſti erant, aut Nefaſti, de Veteribus, quod meminerim, nemo nominat. de Faſtis autem media diei parte hoc eſt de Interciſis, Varro ſic lib. V. de lingua Latina, *Interciſi* dies ſunt, per quos mane & veſperi eſt Nefas medio tempore, inter hoſtiam cæſam, & exta porrecta fas: à quo, quod fas tum intercedit, Interciſi dies; aut quod Interciſum nefas. Patet iam, his litteris, quæ ſunt in Kalendario, F. N. C. F. P. N^{P}. EN, ſex dierum genera ſignificari, Faſtos, Nefaſtos, Comitiales, Faſtos primo, Nefaſtos primo, Interciſos. Quòd ſi cui veniat in mentem, hac duarum litterarum connexione N non ſignificari, quod nos diximus, Nefaſtus primo ſed potius, Nefas Prætori: huius opinionem argumentum primo è cōiectura, vel ex ipſa potius vt ego ſentio, ratione ductum, deinde etiam Hiſtoriæ veteris infirmat auctoritas. argumentum eſt hoc, Nemo, cui pauciora ſufficiunt, pluribus vtitur, quid opus erat, vt ij dies, quibus adſcriptum videmus N, Nefaſti eſſe indicarentur, duas potius litteras, quàm vnam, apponere? Cur N^{P}, inquam, non N? præſertim cùm Nefaſti dies omnes hac vna littera, N, notentur: ſicuti & Faſti, eorum quaſi aduerſarij, vna litera, F. demonſtrantur. Age, dicat aliquis, leue hoc eſſe, planéque nugatorium argumentum. quod ſanè mihi videtur contrà, quid Ciceroni reſpondebitur? mendaciine, & falſitatis, quaſi teſtem corruptum, aut inſciētem, arguemus, non ita, vt opinor, quiſquam deſipiet. Sunt igitur hæc in Epiſtola, Rufi, Ciceronis verba, libro II. ad fratrem: Cognoſce nunc Idus. Decimus erat Cœlio dies: Domitius ad numerum iudices non habuit. Quibus verbis, cùm Idus Februarij, de quibus Cicero loquitur, Faſtum ex parte diem fuiſſe, ſatis conſtet: quandoquidem eo die Prætor Domitius, vt de reo cognoſceret; ſententiámque ferret, in Forum deſcendit: ſequitur, vt N, quod Idibus omnium menſium, exceptis Iuniis, in Kalendario adſcriptum videmus Nefaſtus dies omnino ſignificari non poſſit. Eodem in libro altera eſt Epiſtola, quæ ſic incipit: Sextius noſter abſolutus eſt ad II. Idus Mart. qui dies, ſi eo die Sextius abſolutus eſt, certè Nefaſtus planè non fuit, fuit autem, cùm ei ſit adiunctum, priore quidem parte Nefaſtus, poſteriore autem Faſtus: ſicuti & Idus Februarij, de quibus proximè diximus. & omnes dies, quibus in Kalendario N^{P} appoſitum animaduertimus. Aggrediamur nunc quando & de Dierum ratione, & de litteris, eos ſignificantibus, ſatis multa, atque etiam, vt arbitramur, ſatis vera dicta, alias, quæ in Kalendario ſunt, litteras, aut conciſas, eóque obſcuriores dictiones interpretari [illegible] quos Antiquitas capit eorum commodo pro noſtra virili parte conſulamus.

KALEN.

A	K.IAN.F
B	F
C	C
D	C
E	NON.F
F	F
G	C
H	C
A	AGON
B	EN
C	CAR.N'
D	C
E	EID.N'
F	EN DIES VITIOS.
G	CAR EX.S.C.
H	C
A	C
B	C
C	C
D	C
E	C
F	C
G	C
H	C
A	C
B	C
C	C
D	C
E	F
F	N
G	C
XXXI	

H	K.FEB.N
A	N
B	N
C	N
D	NON
E	N
F	N
G	N
H	N
A	N
B	N
C	N
D	EID.N'
E	N
F	LVPER.N'
G	EN
H	QVIR.N'
A	C
B	C
C	C
D	FERAL.F
E	C
F	TER.N'
G	REGIF.N
H	C
A	EN
B	EQ.N'.
C	C
XXIIX	

D	K.MAR.N'
E	F
F	C
G	C
H	C
A	N' HOC DIE CAESAR PONTIF. MAXIM. FACT. EST
B	NON.F
C	F
D	C
E	C
F	C
G	C
H	EN
A	EQ.N'
B	EID.N'
C	C
D	LIB.N'
C	C
D	LIB.N'
E	C
F	QVIN.N
G	C
H	C
A	N
B	TVBIL.N'
C	Q.REX.C.F
D	C
E	C
F	N' HOC DIE CAESAR ALEXAND. RECEPIT
G	C
H	C
A	F
B	C
XXXI	

C	K.APR.N
D	C
E	C
F	C LVDI MATRI. MAG.
G	N'ON.LVD
H	N' LVDI
A	N LVDI
B	N LVDI
C	N LVDI
D	N LVD.IN.CIRC.
E	N
F	N LVDI CERER.
G	EID.N' LVDI
H	N LVDI
A	FORD.N'LVD
B	N LVDI
C	N LVDI
D	N LVDI
E	CER.N.LVD IN.CIRC
F	N
G	PAR.N
H	N
A	VIN
B	C
C	ROB.N'.
D	F
E	C
F	N'LVD.FLOR.
G	C LVDI
H	C LVDI
XXX	

A	K.MAI N
B	F COMP
C	C
D	C
E	C
F	C
G	NON N
H	F
A	LEM.N
B	C
C	LEM.N
D	N'LVD.MART. IN.CIRC
E	LEM.N
F	C
G	EID.N'
H	F
A	C
B	C
C	C
D	C
E	AGON.N'
F	N
G	TVB.N'
H	Q.REX.C.F
A	C
B	C
C	C
D	C
E	C
F	C
G	CXXXI

H	K.IVN.N
A	F MART. CAR. MONET
B	C
C	C
D	NON
E	N
F	N
G	MENTI.IN.CAPIT
H	VEST.N'F.PR.
A	N
B	MART.
C	N
D	EID.N
E	N
F	Q.ST.D.F
G	C
H	C
A	C
B	C
C	C
D	C
E	C
F	C
G	C
H	C
A	C
B	C
C	C
D	F
E	C
XXX	

F K.IVL. N.
G N
H N
A N
B POPLIF. N'
C N. LVDI APOLLIN
D NON. N. LVDI
E N LVDI
F N LVDI
G C LVDI
H C LVDI
A N' LVDI
B C LVD. IN CIR.
C C MERk.
D EID. N' MERk.
E F MERk.
F C MERk.
G C MERk.
H LVCAR. N' MERk.
A C LVD. VICT. CAES.
B LVCAR. LVD.
C C LVDI
D NEPT. LVDI
E N LVDI
F FVRR. N' LVDI
G C LVDI
H C IN CRC.
A C IN CIRC.
B C IN CIRC.
C C IN CIRC.
D C
XXXI

E K. AVG. N.
F C FER. HOC DIE C. CAESAR HISP. VICIT.
G C
H C
A NON. F
B F
C C
D C
E N' HOC DIE CAESAR HISPALIN. VIC.
F C
G C
H C
A EID. N'
B F
C C
D C
E PORT. N'
F C
G VIN. F. P.
H C
A CONS. N'
B EN
C VOLC. N'
D C
E OPIC. N'
F C
G VOLT. N'
H N' M. H. ARA VICTORIA IN CVRIA DEDIC. EST
A F
B F
C C
XXX

D K. SEPT. N HOC DIE FER. NEF.
E N
F N'
G C LVDI. ROMANI
H NON. F. LVD.
A F LVDI
B C LVDI
C C LVDI
D C LVDI
E C LVDI
E C LVDI
G N LVDI
H EID. N'
A F. F. EQVOR. PROB.
B LVD. ROM. IN. CIRC.
C C IN CIRC.
D C IN CIRC.
E C IN CIRC.
F C IN CIRC.
G C MERK.
H C MERK.
A C MERK.
B N' MER. H. D.
C C AVGVSTI. NATALIS LVD. CIRC.
D C
E C
F C
G C
H F
A C
XXX

B K. OCT. N
C F
D C
E
F C
G C
H NON. F
A F
B C
C C
D MEDITR.
E AVGVST. N'
F FONT. N'
G EN
H EID. N'
A F
B C
C C
D ARM. N'
E C
F C
G C
H C
A C
B C
C C
D C LVD. VICT.
E C LVDI
F C LVDI
G C LVDI
H C LVDI
XXXI

A K. NOVEM. N
B
C
D
E NON. F
F F LVDI
G C LVDI
H C LVDI
A C LVDI
B C LVDI
C C LVDI
D C LVDI
E EID. N' EPVL. INDICT.
F F EQVOR. PROB.
G C LV. PL. IN CIR.
H C IN CIRC.
A C IN CIRC.
B C MERK
C C MERK.
D C MERK.
E C
F C
G C
H C
A C
B C
C C
D C
E F
F C
XXX

G K. DEC. N
H
A
B
C NON. F
D
E C
F C
G C
H C
AGON.
B EN
C EID. N'
D F.
E CONS. N'
F C
G SAT. FERIAE SAT.
H C
A OPAL. N'
B C
C DIV. N'
D C
E LAR. N'
F C
G C
H C
A C
B C
C F
D F
E C
XXXI

KALENDARII ROMANI EXPLANATIO.

F. Faſtus dies
C. Comitialis
N. Nefaſtus

IAN.

NON. nonæ
AGON. Agonalia. Ouidius
EN. Endoterciſus: pro, Interciſus
CAR. Carmentalia: quod ſacra tum, & feriæ Carmenti. Varro
EID. Idus

FEBR.

LVPER. Lupercalia: quod in Lupercali Luperci ſacra faciunt. Varro.

QVIR. Quirinalia, a Quirino: quod huic Deo feriæ ad Q. fratrem lib. 2.

FERAL. Feralia: ab inferis, & ferendo, quod ferunt tum Epulas ad ſepulchrum, quibus ius ibi Parentare.

TER. Terminalia: quod is dies Anni extremus conſtitutus. duodecimus enim menſis fuit Februarius.

REGIF. Regifugium. Ouidius. quanquam eſt inter Ouidium, & kalendarium, de Die Regifugij controuerſia. ille enim aſſignat ei Februarij diem XXIII, in kalendario autem video ad XXIV. eſſe appoſitum, nec ſanè, ſi modo Regifugij dies N fuit videtur eſſe potuiſſe die XXIII, hoc eſt Terminalib, qui N' dies fuit. alioqui dies idem & N' & N fuiſſet.

EQ. Equiria. Varro, Feſtus, Ouidius

MART.

LIB. Liberalia. Varro

QVIN. Quinquatrus. Varro

TVBIL. Tubiluſtrum: quod eo die in Atrio ſutorio Sacrorum Tubæ luſtrantur. Varro libro 5. Ouidius libro 3. Faſtorum, & Feſtus

Q. REX. C. F. Quando Rex Comitiauit, Fas. Varro, Feſtus

APR.

CIRC. Circenſes

FORD. Fordicidia: à Fordis bubus. Bos forda, quę fert in ventre, quod ea die publicè immolantur boues prægnantes in Curiis. complures à Fordis cædendis Fordicidia dicta. Varro libro 5. Ouid. libro 4.

CER. Cerialia. Varro

PAR. Parilia: à Pariendo, vt ait Victorinus Afer. Alij, Palilia, à Pale: quod eo die Feriæ ei deæ fiunt. Varro lib 5. Ouidius lib. 15. Faſt. Feſtus in verbo, Pales: & Parilibus. Tibull. el. 6. lib. 2. Propertius in IV.

VIN. Vinalia: à Vino. Varro

ROB. Robigalia: dicta ab Robigo, ſecundum ſegetes. Varro

FLOR. Floralia. Ouidius, Plinius

MAI.

COMP. Compitalia

LEM. Lemuria. Varro, Ouidius

LVD. MART. IN CIRC. Ludi. Marti in Circo. Ouidius

Q. REX C. F. Quando Rex comitiauit, fas

IVN.

MART. CAR. MONET. Marti, Carneæ Deæ, Monetæ Iunoni. Macrobius, Ouidius

IN. CAPIT. In Capitolio

VEST. NE. PR. Veſtæ, Nefas Prætori

MAT. Matri Matutæ, Ouidius

Q. ST. DE. Quando Stercus defertur. Varro, Feſtus, Ouidius

IVL.

POPLIF. Popliſugium: pro, Pupuliſudium

APOLLIN. Apollinares
MERK. Merkatus
VICT. CAESAR. Victoriæ Cæſaris
NEPT. Neptunalia
FVR. Furinalia

AVG.

FER. Feralia
HISP. VIC. Hiſpaniam vicis
PORT. Portunalia
VIN. F. P. Vinalia, Fas Prætori. Varro, Plinius
CONS. Conſualia. Plutarchus
VOLC. Volcanalia. Varro
OPIC. Opiconſiua. Varro
VOLT. Volturnalia. Varro
H. D. ARA. VICTORIAE. IN. CVRIA. DEDIC. EST. Hoc die Ara Victoriæ in Curia dedicata eſt

SEPT.

FER. NEP. Feriæ Neptuno
F. EQVOR. PROB. Feriæ Equorum probandorum. Valerius Max. lib. II.
LVD. CIRC. Ludi Circenſes, in Auguſti die natali, Suetonius, Dio

OCT.

MEDITR. Meditrinalia, à Meditrina Dea. Varro
AVGVST. Auguſtalia
FONT. Fontinalia. Varro
ARM. Armiluſtrum. Varro

NOV.

EPVL. INDICT. Epulum indictum
LVD. PLEB. IN. CIRC. Ludi Plebeij, in Circo, Suetonius

DEC.

AGON. Agonalia
SAT. Saturnalia. Macrobius
OPAL. Opalia. Varro, Macrobius
DIV. Diualia. Diuæ Angeronæ dies feſtus. Is dies à Varrone lib. 5. de ling. Lat. appellatur Angeronalia, ab Angerona, cui ſacrificium fit in curia. Macrob. Saturn. lib. 1. 12. kal. Ian. feriæ ſunt diuæ Angeroniæ cui Pontifices in ſacello Volupiæ ſacrum faciunt.
LAR. Larentinalia. Varro, Ouidius, Plutarchus.

DE NO-

DE NOMINIBVS IMPOSITIVIS EX CONSTANTINI CENSVRA.

Hæc Tito Probo tribuuntur.

DE PRÆNOMINE.

VARRO *ſimplicia in Italia fuiſſe nomina* ait exiſtimationiſque ſuæ argumentum refert, quòd Romulus & Remus, & Fauſtulus, neque prę nomen vllum, neq. cognomen habuerunt. Qui ab eo diſſentiunt, aiunt matrem eorum Rhæã Syluiam vocatã: auum Syluium Numitorem: fratrem eius, Amulium Syluium: & ſuperiores Albanorũ reges, Capetum Syluium; Agrippã Syluium: poſterioréſque duces, Metium Suffetium, & Tutorem Claudiũ vocatos: nec cõtenti iis, ad Sabinos tranſgrediuntur, & Titũ Tatium, Numam Pompilium, & patrem eius Pompium Pompilium: eius denique regionis principes enumerãt, Putilianum Lauianum, Voleſium Valentium, Metium Curtium. Alium Sumuſileaticum. Hetruſcis, recitant Lartem Porſenam. Ab equiculis, Septimum Medium, primum regem eorum, & Sertorem Reſium, qui primus Ius Feciale inſtituit In hunc modũ Varronis ſententia ſubruitur. ¶Romanos autem arbitrandum eſt *ab Albanis & Sabinis multiplicandorum nominum conſuetudinem traxiſſe*: quoniam ab illis orti ſunt. Omnia autem quæ ad vnumquemque noſtrum definiendum excogitata ſunt, eandem vim ſignificandi hominis obtinent. Quod per proprietatem dicitur, hoc diſtat, quia eo *gens cognoſcitur*, ideóque dicitur *gentilitiũ*. Cætera ordine variantur. Nam quod præponitur, *prænomen*: quod pòſt fertur, *cognomen*: quod ad vltimum dicitur, *agnomen*: quorum ſeries non ita, vt expoſui, ſemper ſeruata eſt. Animaduerto enim in conſulum faſtis, perplexũ vſum prænominum & cognominum fuiſſe, dictum, Poſthumum Cominium Aruntium: & Poſthumum Ebutium Heluam, & Vopiſcum Iulium, & Opitrem Virgineum Tricoſcum, & Paulum Fabium Maximum. Quinetiam quædam cognomina in nomen verſa ſunt: vt *Cepio*: nanque hoc in Bruto nominis locum obtinuit. *Gentilium nomina* Varro putat fuiſſe numero & prænomina circa triginta. Pueris non priuſquam togam virilem ſumerent puellis non antequam nuberẽt prænomina imponi moris fuiſſe, Quintus Scæuola autor eſt. Quæ olim prænomina fuerũt, nunc cognomina ſunt: vt, Poſthumus Agrippa, Proculus. Cæſar *Opiter*, qui patre mortuo, auo viuo gignebatur: vt *Opiſcus*, qui in vtero matris geminus conceptus, altero abortu eiecto, incolumis editus erat. *Hoſpes* prænomẽ fuit in eo qui peregrè apud hoſpité nat⁹ erat, idq. habuit Lucretius Tricipitius collega Lucij Sergij. *Volero* enim in prænomẽ abiit, quia nõlẽtibus naſci liberis parentibus videbatur, quo vſus eſt Pub. Philo. *Laertus* prænomen, eſt ſumptũ à lerib. Tuſcũ antè creditũ eſſe, fuitque conſularis, *Herimimus*, eſt prænomẽ Tito Virgineo Caſto. *Statius*, à ſtabilitate: *Fauſtus* à fauore prænomen ceperũt. Tullius prænominatus eſt ominis gratia, quaſi tollendus, o litera, in u, conuerſa. *Sertor*, qui per ſationẽ natus eſt, appellatus eſt. *Ancum* prænomen, Varro à Sabinis tranſlatum putat: Valerius autem ſcribit, quòd cubitum vitioſum habuit, quòd Græcè vocatur ἀγκών. *Lucij* cœperunt appellari, qui ipſo initio lucis orti erant: aut (vt quidam arbitrantur) à Lucumonibus Hetruſcis. *Manij*, qui manè editi erant: vel ominis cauſa, quaſi boni: Manum enim antiqui bonũ dicebant. *Cneus*, ob inſignem rem appellatus, quòd vnum prænomen varia ſcriptura notatur: alij Neum, alij Gneum, alij Cneum ſcribunt: qui G litera in hoc prænomine vtuntur, antiquitatem ſequi videntur, quæ multum ea litera vſa eſt: olim enim dicebant frugmentum, nunc frumentum refertur: & gnatura modò natura. Igitur etiam qui in corporibus gigni ſolet, Gneus appellatur, Qui C. corruptione ſyllabæ delectari videntur. Qui Neus, leuitatem Gaij indicant, à gaudio parentum dicti. *Auli*, qui diis alentibus naſcuntur. *Marci*, qui Martio menſe geniti. *Publij*, qui prius pupilli facti erant, quàm prænomina haberent: alij ominis cau-

ſac, ex pube. *Tiberij* vocari cœperunt, qui ad flumen Tiberim naſcebantur. *Titus* à Sabino nomine Tito fluxit. *Appius*, ab Acteo eiuſdem regionis prænomine. *Cæſones* appellati ſunt, qui mortuis matribus execti erant. *Servius*, qui mortua matre in vtero ſeruatus eſt. *Spurij*, patre incerto geniti, quaſi Epoptæ. *Numerij*, ſola patricia familia vſa eſt Fabia, idcirco quòd c c c v I. apud Trebiam flumen cæſis: qui vnus ex ea ſtirpe extiterat, ducta in matrimonium vxore filij Numerij Iotalicij Malemitani, ſub eo pacto, vt quem primum filium ſuſtuliſſet, ei Numerij prænomen imponeret, obtemperauit. ¶ Antiquarum mulierum frequenti in vſu prænomina fuerunt, Rutilia, Ceſellia, Rodocilla, Murrulla, Burra, à calore dicta. Iſta prænomina, à viris tracta ſunt, Caia, Lucia, Publia, Mœrea. Cæterùm Caia vſu ſuper omnes celebrata eſt: fertur enim Caiam Cæciliam, Tarquinij Priſci regis vxorem, optimam lanificam fuiſſe, & ideo inſtitutum fuit, vt nouæ nuptæ ante ianuam mariti interrogatæ quænam vocarentur, Caiam eſſe ſe dicerent.

CAROLI

CAROLI SIGONII
DE NOMINIBVS ROMANORVM LIBER.

Cur Romani multis nominibus vſi ſint.

CVm multæ res in tota antiquitate Romana parum adhuc tractatæ ac cognitæ ſunt, tum illa difficilis atque obſcura quæſtio eſt quæ eſt de ratione nominum Romanorũ. Nam etſi res eſt & à veteribus explicata diligenter, & ad huius etiam memoriæ hominibus penitus non neglecta, tamen quia illorum ſcripta vetuſtas vel conſumpſit ferè vel deformauit, hi in hoc genere non ſatis accuratè omnia collegerunt, plurimum adhuc lucis deſiderare videtur. Itaque, quoniam ad hos quos ſcripſimus, Romanorum magiſtratuum Faſtos eiuſmodi maximè diſputatio pertinet, quique proximè hac de re ſcripſerunt, nec ſatis plenè nec ad rei veritatem ſatis aptè tantum argumentum tractarunt, faciendum eſſe nobis videtur, vt hoc loco quid de nominibus Romanorum inuenerimus, exponamus. Quum autem Romanos homines duobus primùm pòſt etiam tribus nominibus vſos eſſe reperiamus, quorum vnum præcipuè Nomen, alterum Prænomen, tertium Cognomen aut Agnomen appellauerunt, iccirco danda opera eſt vt in huius quaſi veſtibulo diſputationis cauſſam huiuſce facti, quæ probabilis maximè videatur eſſe, reddamus. Qui igitur de his cauſſis diſſeruerunt, ij in duas ferè partes diuiſi ſunt. quorum alij hanc conſuetudinem propriam fuiſſe Romanorum, alij à vicinis populis acceptam eſſe tradiderunt. Ac priorem quidem opinionem tuetur Varro, (vt eſt apud Valerium Maximum in epitoma de prænominibus) poſteriorem verò quidam alij. Varronem autem mouit maximè illa ratio, quòd in Italia ante Romam conditam quoſdam homines vno tantummodo nomine præditos fuiſſe, vt Romulum & Remum & Fauſtulum animaduertit. Itaque Varronis opinionem Priſcianus fortè ſequutus, cauſſas cur Romani nomina duplicauerint, exponit duas: vnam, vt qui in quaque familia eodem nomine vocarentur, propoſito aliquo alio nomine, quo inde prænomen dixerunt, diſtinguerentur: alteram, vt Sabinorum gratiam beneuolentiámque colligerent, quos Romulus in ciuitatem ſuſcepit, aut ſuis Sabinorum nomina, aut contrà ſua Sabinorum nominibus præponentes. Id quod in Romulo ſcripſit etiam Eutropius. Quinetiam Appianus huc ſpectaſſe videtur, quum in proœmio hiſtoriæ ſcripſit Romanos vno primùm nomine vſos eſſe, pòſt duobus, tum tribus. Sic enim ait, Καὶ τὰ ὀνόματα Ῥωμαίοις πάλαι μὲν ἦν ἕν, ὥσπερ ἀνθρώποις ἅπασιν ἑκάστῳ· μετὰ δὲ ἐγένετο δύο, καὶ ὁ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ καὶ τρίτον ἤρξαντό τισιν ἐπιγίγνεσθαι ἐκ πάθους ἢ ἀρετῆς ἐς ἐπίδειξιν. Itémque. Varro libro De lingua Lat. quum ait, Quum eſſent duo Terentij, aut plures, diſcernendi cauſſa, vt aliquid ſingulare haberent, notabant forſitan ab eo qui manè natus diceretur, vt is Manius eſſet, qui luci, Lucius, qui poſt patris mortem, Poſtumus. Qui verò ſecus ſenſerunt, hanc rationem ab aliis populis mutuatos eſſe Romanos dixerunt: præſertim verò quum ipſi ante Romam conditam matrem Romuli legerẽt Rheam Siluiam, auum Numitorem Siluium, fratrem eius Amulium Siluium, poſterioréſque duces Metium Fufetium, Titum Tatium, Numam Pompilium, patrémque eius Pomponem Zompilium nominatos. In hac autem opinione fuerunt Arruntius Claudius & Valerius Maximus. Nam Claudius (vt Diomedes ſcribit) à Græcis hoc ſumptum tradit, apud quos multi æquè atque apud Romanos, tria nomina vſurpauerint, id quod in Alexandro Dardanio Paride & in Achille Æacida

Celeri intelligi poſſe putat. Valerius autem ab Albanis & Sabinis, à quibus potiſſimum traxerunt originem, Romanos hanc conſuetudinem accepiſſe ait. Atque huic quidem ego etiam aſſentior, quippe qui & hanc rationem apud Italos populos fuiſſe, & aliis præterea eos quibuſdam prænominibus à Romanis vſos eſſe comperiam, & Remum ac Romulum, aut quia ſpurij fuerunt, gentis nomine caruiſſe, aut certè ex Siluia gente, cuius & mater erat, extitiſſe exiſtimem. Diſtinguendorum tamen filiorum atque nepotum cauſſa inuenta prænomina eſſe, Varroni grauiſſimo in primis auctori aſſentior.

Quid ſit nomen, prænomen & cognomen.

Celebrata eſt igitur (quemadmodum demonſtratum eſt) à Romanis hæc tota multiplicandorum nominum ratio. neque enim nomine aut prænomine tantummodo contenti fuerunt, ſed cognomen & agnomen etiam adiunxerunt. Quod etiam ſignificat Pauſanias in Atticis, quum eos tribus aut etiam pluribus nominibus vſos eſſe tradidit, ita, καλοῦνται γὰρ οἱ πατρόθεν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ ταὐτὰ Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ τρία (ὅτε τὸ ὀλίγιστα) καὶ ἔτι πλείονα ὀνόματα ἑκάστῳ τίθενται. De quibus omnibus quum ab aliis alia tradita ſint, quid ipſe ſentiam, non dicam, quid autem veteres ſenſerint, verbis eorum expoſitis, breui concludam. Ac primùm quidem nominabo Valerium, qui ita ait, Omnia quæ ad vnumquenque noſtrum definiendum excogitata ſunt, eandem vim ſignificandi hominis obtinent. Quod per proprietatem dicitur, hoc diſtat, quia eo genus cognoſcitur, ideóque dicitur gentilicium. cetera ordine variantur. Nam quod præponitur, prænomen: quod pòſt fertur, cognomen: quod ad vltimum dicitur, agnomen vocatur. Neque verò aliter ſenſiſſe videntur Soſipater, Donatus & Diomedes, grammatici non ſolùm antiquitate, ſed etiam doctrina nobiles. quorum, vbi de propriis nominibus agunt, hæc verba ſunt, Vocabulorum, quibus Romani capita recenſebant, quatuor genera ſunt, prænomen, nomen, cognomen, agnomen. Prænomen, quod nomini gentilicio præponitur, vt Publius: nomen, quod originem gentis declarat, vt Cornelius: cognomen, quod nominibus gentiliciis ſubiungitur, vt Scipio: agnomen, quod extrinſecus addi ſolet aliqua ratione, vel euentu quæſitum, vt Africanus. Quod ſiquis hos fortaſſe, vt leues, huiuſce rei auctores repudiauerit, nunc animum referat ad ea quæ ſcripta ſunt apud Dionyſium, Plutarchum, Ciceronem & Suetonium, auctores rerum Romanarum grauiſſimos, eoſdémque certiſſimos, à quibus hæc eadem opinio confirmatur. Dionyſius quidem nomen vnum commune Romanis fuiſſe ait, alterum verò gentilicium. Sic enim de Lucumone ait, μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖοι ἑκάστῳ κοινὸν ὄνομα κεῖται, καὶ μετὰ τὸ κοινὸν, ὄνομα, ὃ δὴ συγγενικὸν αὐτοῖς ἐστὶ καὶ παρωνυμικόν. ſic alibi commune nomen appellat prænomen, vt de Attio Neuo, αὐτὸς ἐφ' ἐκαλεῖτο τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα καὶ προηγορικὸν Νέβιος· τὸ δὲ συγγενικὸν, Ἄττιος. Eodem autem in loco Dionyſius commune nomen vocat Lucium, gentilicium verò Tarquinium. Plutarchus verò in Coriolano ait ita, Tertium igitur ei nomen Coriolano inditum eſt: ex quo intelligi poteſt, Caium ei fuiſſe propriũ nomen, Marcium verò gentilicium. id eſt, ἐκ τούτου τρίτον ἔσχεν ὄνομα τὸ Κοριολανός. ᾧ καὶ μάλιστα δῆλόν ἐστιν ὅτι τῶν ὀνομάτων ἴδιον ἦν ὁ Γάϊος· τὸ δὲ δεύτερον, οἰκίας ἢ γένους κοινὸν ὁ Μάρκιος. Idem etiam initio Marij. Ea verba quia nimis multa viſa ſunt, atque etiam in promptu ſunt omnibus, non appoſui: quid tamen ille tradiderit, breuiter mihi eſſe oſtendendum putaui. Sic igitur ille diſputat vt varia & ipſe fuiſſe nominum genera dicat. quorum alia prima, alia ſecunda, alia tertia vocat. Ac prima quidem nomina quæ propria, vt Cnæum, Lucium, Publium: ſecunda verò quæ gentis cauſſa multis communia ſunt, vt Pompeios, Manlios & Cornelios: tertia, quæ ab actione aliqua, vel à corpore, vel à moribus indita ſunt, vt Macrinum, Torquatum & Sullam. & ſecundis quidem reſpondere apud Græcos Heraclidas ac Pelopidas: tertiis verò Grypum & Gallinicum putat. Quid? quũ Cicero epiſtola ad Atticum libro quarto, ita ait, Qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius: & Suetonius in Cęſare, quum inquit, Vt quod eo anno actum eſſet, Iulio & Cæſare actum ſcriberent, bis eundem repetentes, nomine ac cognomine: nónne ſatis oſtendunt Titum quidem prænomen, Cęcilium verò & Iulium nomina, Cæſarem verò cognomen eſſe? Hæc mihi ſatis multa & ſatis firma viſa ſunt quæ afferrem cùm ad harum appellationum vim & naturam definiendam, tum ad eorum opinionem labefactandam qui contrà aut aliter ſenſerint aut ſcripſerint.

Quot & quæ prænomina fuerint, & unde ſingula ducta ſint.

Quum ergo multa vocabulorum genera ſint, quibus plerunque veteres Romani appellarentur, primùm de prænominib. pòſt de reliquis, quid ſentiamus dicẽdum eſt. Ac prænomen quidem προόνυμον Græcè dictum ſcribit

bit Diomedes: Plutarchus autem modò primum nomen, modò proprium nomen. Dionyſius (vt oſtendi) commune nomen appellat. Vis autem Latini vocabuli ſatis perſpicua eſt, nam quod nomini præponitur, id prænomen dici voluerunt. Ex his autem prænominibus alia à Romanis, alia à finitimis populis frequentius vſurpata eſſe reperio: Romana autem ad triginta fuiſſe ex Varronis ſententia tradit Valerius. Hæc autẽ fuiſſe videntur, Agrippa, Appius, Aulus, Cæſo, Caius, Cnæus, Decimus, Fauſtus, Hoſtus, Lucius, Mamercus, Manius, Marcus, Numerius, Opiter, Poſtum⁹, Proculus, Publius, Quinctus, Seru⁹, Sextus, Spurius, Tiberius, Titus, Tullus, Vibus, Volero, Vopiſcus: peregrina verò Ancus, Aruns, Lar, Lucumo, Metius, Numa, Petro, Pōpo, Sertor, Tallus, Turnus, Voluſus. De quorum prænominum origine ac ſignificatione, quoniam qui de nominibus modò ſcripſerunt, nihil dixerunt, nos ſcribemus ea quæ à veteribus tradita, à nobis quanta maxima fieri potuit diligentia ſunt collecta.

Agrippa, Feſto auctore, vocatus qui cum labore matris ſit natus, exempli cauſſà in pedes contra naturam, & non in caput, id eſt, ab ægro partu. Item Marcellus & Quinctilianus lib. 9.

Appius ex Sabinorum prænomine Actio venit, vt ait Valerius, idque Romæ Claudiorum fuit: quorum princeps Actius Clauſus dictus eſt. Liuius lib. 3. quo in loco multa in ſcholiis diximus.

Auli dicti qui diis alentibus naſcerentur. Valerius.

Cæſo qui ex vtero matris exectus eſt. Feſtus, Valerius, Plin. lib. 7. cap. 9.

Caius à gaudio patrũ appellatus. Valerius.

Cnæum ob inſigne nęui qui in corporibus gignitur.

Fauſtum à fauore dictum ſcribit Valerius.

Quinctus, Sextus, Decimus, à numero dicti ſunt, teſte Varrone, vt qui quincto, ſexto & decimo quoque loco eſſet natus, is demum primis temporibus Quinctus, Sextus & Decimus diceretur.

Hoſtes, inquit Valerius, fuit prænomen in eo qui peregrè apud hoſpitem natus eſt, fuítque prænomen Lucretij Tricipitini, collegę L. Sergij conſulis. Macrobius lib. Saturnal. primo, qui in hoſtico procreatus eſſet, eum Hoſtum vocatum fuiſſe ſcribit. Eſt autem mendum apud Valerium. Hoſpes enim legitur non Hoſtus. Quòd autẽ legendum ſit Hoſtus, ex eo intelligi poteſt quòd Liuius Lucretium Tricipitinum, cuius Valerius meminit, Hoſtum vocat. Et in conſulibus Capitolinis, An. CCCXXXVI. ſcriptum eſt. *P. Lucretius Hoſti F.* Macrobius etiam lib. 1. Hoſti Hoſtilij mentionem facit.

Lucij duplex origo traditur à Valerio. aut enim à Lucumonibus Etruſcis dictus eſt, vt Lucumo Tarquinićſis, qui ſe L. Tarquinium appellauit: aut is demum Lucius appellatus eſt qui lucis initio natus eſt. Quod ſcribit etiam Feſtus & Varro.

Mamercus prænomen gentis Æmiliæ fuit, de quo Plutarchus in Numa & Æmilio ſic. Mamercus fuit Pythagoræ filius, à quo Numa Pompilius rex filium Mamercum nominauit, qui auctor & princeps gentis Æmiliæ fuit. Feſtus autem prænomen Oſcum eſſe putat, quòd Oſci Martem Mamercum appellauerint.

Manius dictus eſt qui manè eſt ortus: aut ominis cauſſa, quaſi bonus: manum enim antiqui bonum dicebant. Varro lib. 2. De analogia, Valerius, Feſtus, Macrobius lib. 1. Saturnal. Zoſimus autem Græcus hiſtoriarum auctor lib. 1. tradit Manium in gentem Valeriam profectum eſſe à quodam Valerio, qui primus ſacra diis manibus fecit. Sic enim ait, τοῦτον τὸν βωμὸν ὁ Οὐαλέριος ἱερὸν, καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς παννυχίδας ἐπιτελέσας ἐκλήθη Μάνιος Οὐαλέριος Ταραντῖνος. τοῖς τε γὰρ χθονίοις θεοῖς μανίας καλοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ τὸ ὑγιαίνειν βαλέρε.

Marcus dictus eſt qui menſe Martio natus eſt. Valerius.

De Numerio ſic Feſtus. Numerius prænomen nunquam antea fuiſſe in patricia familia dicitur, quàm Q. Fabius, qui vnus poſt ſex & trecentos ab Etruſcis interfectos ſuperfuit, inductus magnitudine diuitiarum vxorem duxit Otacilij Maleuentani (vt tum dicebantur) filiam, ea conditione vt qui primus natus eſſet, prænomine aui materni Numerius appellaretur. Et Valerius ita, Numerio ſola patricia familia vſa eſt Fabia, icirco quòd CCCVI apud Cremeram flumen cæſis, qui vnus ex ea ſtirpe extiterat, ducta in matrimonium vxore filia Numerij Otacilij Maleuentani, ſub eo pacto, vt quem primum filium ſuſtuliſſet, ei Numerij prænomen imponeret, obtemperarit. Hinc mendoſè apud Ciceronem lib. 1. De diuinatione legitur ita, His adiũgatur etiam ſomnium Æneæ, quod in numerum Fabij Pictoris Græcis annalibus ſcriptum eſt, quum ſit legendum, Quod in Numerii Fabii Pictoris. Fuit enim alter Fabius Pictor prænomine Quinctus qui de rebus Romanis Latinè ſcripſit, Gellio & Nonio teſte (qui eius ſæpe verba Latina proferunt) itémque Cicerone de legib. 1. qui eum inter hiſtoricos Latinos numerat, at qui Græcè iiſdem de rebus ſcripſit, is videtur fuiſſe Numerius nominatus, quem tamen 1. libro Dionyſ. Quinctum nominat. Hac ratione in oratione pro Cluentio Numerios Aurios legimus. & lib. 3. De orat. Numerium Furium, & lib. 2. De diuin. Numerium Suffucium, &

apud Pædianum Numerium Quinctium.

Opiter dictus, cuius pater, auo viuo, mortuus eſt, quaſi qui poſt obitum patris genitus ſit, aut qui ob patrem auum habeat. Quod prænomen Virginio Tricoſto conſuli fuit. Valerius & Feſtus.

Poſtumus, qui poſt humatum patrem eſt natus. Varro lib. 2. de analogia, & Plutarch. in Coriolano, vt Poſthumus Æbutius, de quibus Valerius. Nam Liuij libri mendoſi erant, qui haberēt Poſtumius pro Poſtumus: quum tamen Poſtumius gentis nomē ſit, Poſtumus prænomen.

Proculus, qui natus ſit patre peregrinante patria procul, vt ait Plutarchus in Coriolano. Valerius autem ait, qui patre ſene natus ſit, quaſi procul ætate progreſſo, eum Proculum eſſe vocatum.

Publij, ait Valerius, qui prius pupilli facti erant quàm prænomina haberent. alij ominis cauſſa à pube.

Seruius is primùm dictus eſt quem ſeruiēs mulier peperiſſet, vt de Ser. Tull. rege ſcribit Dionyſius. at Valerius, qui mortua matre, in vtero ſeruatus eſt.

Spurius dictus, qui ſine patre eſſet, antiqui enim iiſdem literis SP. Spurium, & ſine patre ſcripſerunt. Plutarchus in quæſtionibus, & Valerius.

Tiberij, qui ad Tiberim naſcerētur. Valeri.

De Tito controuerſia eſt. Valerius à Sabino quodam, nomine Tito, manaſſe ait, Feſtus à Titulo. Titulos autem milites fuiſſe quòd patriam tuerentur, quaſi Titulos.

Tullus ominis cauſſa dictus eſt, quaſi tollendus, o in u verſa. Valerius.

Volero, inquit Valerius, in prænomē abiit, quia nolentibus naſci liberis parentibus videbatur. quo vſus eſt Publilius Philo. Quare in anno CCCLIII. Capitolino ita eſt, *L. Publilius L. F. Voler. N. Philo.*

Vibiū prænomē eſſe indicat annus CCC Capitolin. vbi ita eſt, *F. Seſtius Q. F. Vibi N. Capitolinus.* Itémque Liuius lib. 26, Vibus Virius.

Vopiſcus dictus, qui ex duobus conceptis vno abortu excluſo ad partū legitimum deduceretur, quo prænomine præcipuè Iulia gens vſa eſt, Valerius, Feſtus, Plutarchus in Coriolano, Plin. lib. 6. cap. 9. Sed de Romanorum prænominum vi ac ſignificatione hactenus. Peregrinorum autem multo obſcurior ratio & ſignificatio eſt.

Ancum ſcribit Varro à Sabinis ortum. Valerius autem tradit eum Ancum eſſe appellatum, qui vitioſum habuit cubitum, qui ἄγκων Græcè dicitur, cui etiam Feſtus aſſentitur Ancus enim, (inquit) ille vocatur, qui aduncū habet brachium, ita vt regi non poſſit. Hinc Ancus Marcius rex. & Ancus Poblicius imperator Lanuuinus contra Hoſtilium regem, Dionyſio auctore.

Arruntem & Lucumonem Etruſca prænomina fuiſſe ſcribit Dionyſius. Itaque Arruntem Tarquinium ſuperbi regis filium, & Arruntem Toluminium Porſenæ filium legimus.

Voluſus Sabinū fuit. eóque vſus eſt pater P. Valerij Poplicolæ, Liuio & Capitolinis lapid. auctoribus: quanquam Græci οὐάλεσον vocāt.

Lartis prænomen, vt tradit Valerius, à laribus ſumptum eſt. Tuſcum autem antè creditum eſt eſſe, fuitque conſulis Herminij. Idem ferè Cariſius & Priſcianus lib. 5. Lar ſi familiaris eſt, facit laris, ſi Tolumij Porſenæ, Lartis. Et Seruius in 6. Æneidos, Lar Tolumnius à Coſſo occiſus, à loco dictus eſt. flectitur autem Lar Lartis. Et Liuius lib. 4. Daturos, quod Lar Tolumnius dediſſet. Et Cicero Philippica IX. Lar Tolumnius Veientium rex. De Larte Porſena ita Dionyſius lib. 5 βασιλεὺς ἦν Κλουσινῶν Λάρς ὄνομα, Πορσίνας ἐπίκλησιν. Quòd autem hoc prænomen Herminij conſulis fuerit, (vt ait Valerius) id ex Dionyſij lib. 6. quoque cognoſcitur: à quo ita anno CCCIII conſul ſcribitur Λάρς Ἑρμίνιος, & à Diodoro Λάρτιος Ἑρμίνιος. Ex his autem intelligi poteſt quàm verè ſcripſerint quidā in libro de Nominibus ita, Poſteaquam in vrbem migrarunt Sabini, duplicari nomina cœperunt, vt Numa Pompilius, Seruius Tullius, Lares Porſena. quanuis hoc nomen Etruſcum fuerit. In quo prænomine *Lartes* ſciendum eo veluti prænomine vſos veteres. Seruius interpres Vergilianus ab oppido dictum putat. Itidem Plutarchus in Publicola exiſtimauit, qui tamen Λαίρτης ſcribit, ſed malè. Hæc illi. quàm autem verè, ipſi viderint. neque enim Lartes Porſena duobus tantùm nominibus vſus eſt, quum ex Tolumni gente fuerit. Cariſio (quem antè nominaui) auctore nec *Lartes* in recto caſu dicitur, ſed *Lar*, quod ſuperioribus teſtimoniis comprobatum eſt. nec Seruius *Lartem* ab oppidò dictum ait, ſed à loco: nec item Plutarchus vllo in libro, nedum in Poplicola, ab oppido dictum ait, neque item eſt apud Plutarchum. Λαίρτης, ſed Λάρς, quanquam mendoſè. inquit enim ἱκέτιδον Κλάρθω Πορσίναν. quum ſit legēdum ex Dionyſio, τὸν Λάρθα Πορσίναν. Cūr igitur hoc illi dixerunt? quia interpretem legerūt, qui ita vertit, Supplex ad LaertēPorſenam confugit. Illi verò in Græcis libris verſati, quid in Græco codice eſſe deberet, intelligentes, illud quod non erat, eſſe affirmarunt.

Metius, Albanorum prænomen fuit, vt in Metio Fufetio: & Sabinorū, vt in Metio Curtio: & Latinorum, vt in Metio Geminio & Metio Octauio, de quibus Liuius.

Numa Sabinorum fuit, vt in Numa Pompilio rege, & in Numa Marcio pont. max. de quo dixi in primum Liuij librum.

Pompe-

Pompeius prænomine vſus eſt Pōpo Pōpilius Numæ regis pater. Dionyſ. in Numa, & Liuius li. 41. Itaq; Numa filiū etiā habuit nomine Pōponē, qui ex ſe gētē Pōponiā propagauit, auctore Plutarcho. quāquā quidā imperitè Pomponij filiū Numā eſſe ſcripſerunt.

Tallus Sabinorum prænomen fuit. de quo Feſtus. Dionyſius etiam cum Tatio rege Sabinorum Romam commigraſſe ait Tallum cognomine Tyrannum.

Turnus Latinorum fuit, vt in Turno Herdonio Aricino.

Sertor auctore Valerio dictus eſt, qui per ſationē natus eſſet, eóq; prænomine Sertor Reſius vſus eſt, is qui primus ius feciale inſtituit. Feſtus autē Sertorē à prendendo dictū à quibuſdam ait, quia quū cuipiam aſſerat manū, educēdi eius gratia ex ſeruitute in libertatē, vocetur adſertor, quū veriſimilius ſit dictum quòd ſereret quid: ac potius adſertorē à ſerēdo accepiſſe nomē, quū aliquē ſerat, petendo in libertatem eandem qua ipſe ſit, id eſt iungat. quia fruges, quum ſerūtur, terræ iungit.

Satium prænomen à ſtabilitate dictū tradit Feſtus: ſimile autem nomē fuiſſe, Gellius.

QVEMADMODVM RO. PRAEnomina ſcriberentur, & errores quidam in iis ſcribendis ſublati.

His rebus expoſitis, reliquū eſt vt (quod in ſcholiis etiam Liuianis fecimus) qua ratione hæc ipſa prænomina ſcriberētur, tradamus. id enim maximè rē cauſſamque cōtinere videtur. Romanorū igitur prænominū alia ſingulis, alia binis, alia ternis literis ſcribi ſolita, cùm à veteribus traditū, tū ab antiquiſſimo quoq; lapide numóq; ita retentū eſt vt nihil ea re poſſit eſſe illuſtrius. Auctores ſunt Plutarchus in quæſt. Soſipater, Donatus & Priſcianus: quorū verba recitarē ſi rem indigere probationis putarē. Singulis literis ſcribebātur, Aulus, Cæſo, Caius, Quinctus, Decimus, Lucius, Marcus, Manius, Numerius, Publius, Titus, vt A.Poſtumius, C.Iulius, K.Fabius, Q. Cæcilius, D. Iunius, L. Licinius, M.Valerius, M'.Curius, N.Fabius, P.Cornelius, T.Mālius: Binis, Appius, Cnæus, Spurius, Tiberius, Opiter: vt Ap.Claudius, Cn.Pōpeius, Sp.Veturius, Titus Æmilius, Op.Virginius: Ternis, Mamercus, Sextus, Seruius, Tullus: vt Mam. Æmilius, Sex.Iulius, Ser.Cornelius, Tul. Hoſtilius. Neq; verò horū omniū antiquæ notæ in libris ſunt cōſeruatæ, verùm nōnullorum ita aut vetuſtate aut negligentia ſunt deletæ, vt non ſolùm nulla veſtigia nobis ſui reliquerint, ſed ipſa etiā in alia prænomina tranſmigrarint. Cui tamē incōmodo nos & apud Liuiū & in Faſtis ipſis ita occurrimus, vt & ſua cuiq; prænomina reddiderimꝰ, & ea propriis cuiuſque, quæ deſiderabantur, notis diſtinxerimus. Ac primùm quidē, quoniā multos eſſe animaduerti qui D. Decium interpretarētur, notū quidē errorē, ſed errorē tamen, tollere volui. nam præterquā quòd Decius eſt gentis nomen, Græcorum etiam monumenta ſatis indicant, quoties in libris Latinis aut aliis eiuſmodi monumentis D. loco prænominis ſcriptum eſt, Decimum eſſe exponendum, quia Δέκιμον plerunque habent, non Δέκιον.

Manius ſcribebatur hoc pacto M'. Id autē ex eo argumēto collegi. Animaduerti Curiū Dentatū, quē libri Latini, Græcíque plerūque Maniū Curiū nominant, in quarto eius triūpho Capitolino ita deſcribi, M'.Curius, M. F. N. *Dentatus*. eadē ratione Valerium, qui anno CCLIX. dictator eſt, & à Dionyſio Manius Valerius dicitur, in fragmētis Capitolinis ita vocari, M'. *Val.* -- , præterea cōſules, qui anno CDXC in cōſulibus Capitolinis M'. *Valerius*, & M'. *Octacilius* ſcribūtur, à Polybio Μάνιον Οὐαλέριον, & Μάνιον Ὀτακίλιον nominari. Hæc igitur ipſa quū legiſſem, accuratior deinde factus ſum in Aciliis & Aquiliis, Æmiliis, Sergiis, cæteríſq; eiuſmodi ſuo prænomine decorādis, quos in antiquis monumentis iiſdē notis eſſe deſcriptos, apud Græcos ferè, aut Manios aut Mallios finitimo errore vocatos eſſe reperiebā. Quibus rebus adductus, tū prænomē tū eius antiquā notā linguæ Latinæ reſtitui, eáque ipſa re hiſtoriā ipſam Romanā, quæ magnā iacturā fecerat, ſubleuaui. Puto autē veteres his notis M'. & M' diſtingui Maniū à Marco voluiſſe, qui M. litera notatur. Iccirco autē dixi & M'. Nam quæ nota in Capitolinis tabulis eſt M'. ea eſt in numis argenteis M'. vt M' *Cordius Rufus*. M'. *Acilius IIIuir valetu*. M'. *Sergius Silus*. Quos numos cùm apud alios, tum maximè apud clariſſimum virum Andream Lauredanum, patricium Venetum, reperi.

Numerius N litera ſcribebatur. Itaq; ego & prænomē & prænominis notā renouaui, quæ iā prorſus vetuſtate obſoleuerat. Etenim quū hoc eſſe Fabiæ gētis prænomē ex Feſto & Valerio didiciſſem, quúmq. ex Fabiis eū primū Numeriū eſſe dictū, qui Q. Fabij filius eſſet eius qui, CCCVI ad Cremerā interfectis, ſuperfuit, ſcirē, eūdémque in Capitolinis cōſulibus anno CCCXLVI N. *Fabius* Q. F. Q. N. *Vibulanus* deſcribi animaduerterē, nō dubitaui quin & in eo & in cæteris Fabiis, qui N. Fabij ſcriberētur, Numerius eſſet interpretandum. Quod ipſum deinde ex Diomede & ex Valerij lib. 4. c 3. apertiùs etiā cognoui. Nam Diomedes Numerij prænomē N. litera deſignatū fuiſſe ſcribit, & qui in Capitolinis triumphis N. *Fabius Pictor* ſcribitur, is à Valerio Numerius Fabius Pictor appellatur. Hæc autē nota eſt in L. *Sextio, Sex.* F. N. N. *Sextin. Laterano.* & in epigrammatis antiquæ vrbis, N. *Iunio Epigono*. In libris autem Latinis ita euanuerat, vt

nullam propè ſui imaginem reliquiſſet, ſed in C N.& M.& C euaſerat.

Cæſonis etiã nota K quũ interiiſſet, ex Terẽtio Scauro & lapidib. Capitolinis reſtituta eſt. Quod tamen intellectu non admodum fuit difficile. nam quum in Fabiorum gente, quos Cæſonis filios aut nepotes eſſe Liuius & Dionyſius ſcribũt, eos in marmoribus Capitolinis, K. F. K. N. deſcribi animaduerterẽ, in eã veni ſententiã vt pro K. Cæſonẽ eſſe intelligendũ putarẽ. Quã literã eos iccirco in hoc prænomine vſurpaſſe exiſtimo, vt à Caio, qui C litera notatur, internoſceretur, in quã literam paſſim in libris Latinis mutata erat.

Tiberiũ duabus literis notatũ fuiſſe, & Probus tradit & antiqua marmora teſtimonio ſunt, in quibus quoties TI. inuenitur, ſemper Tiberius in Græcorũ monumẽtis eſt ſcript', vt in Sẽproniis, Æmiliis, Claudiíſque Neronibus. Hæc autẽ ratio ſcribẽdi, prterquã in paucis, hoc tẽpore ſeruabatur. Quã certè in omnibus noſtri nõ neglexiſſent, ſi Plutarchi verba in quæſtionibus ſcripta attendiſſent, à quo inter ea prænomina, quæ duabus notantur literis, *Tiberius* numeratur. quãquam verba eius mẽdoſa ſunt. inquit enim alia prænomina binis fuiſſe notata literis, ὥσπερ τὸν Βέρβιον καὶ τὸν Γνάϊον. quũ ſit legendũ ὥσπερ τὸν Τιβέριον. quã vocẽ omnes qui hucuſque eius loci teſtimoniũ protulerũt, (fuerũt autẽ plurimi) quique eũ librũ Latinè verterunt, vt ſuperuacaneã omiſerũt. Miror autẽ amicum meum in libello De nominibus ita ſcribere T. i. Titus. vt T. Ampius (quãuis in Sẽpronio Graccho Tiberiũ ſignificet) in quo multi errant. miror (inquã) eũ ea ſcribere, quæ neque ſcriptorũ neq; lapidũ neq; numorũ auctoritate cõprobare poſſit, quũ in omnibus ſit Ti. Sempronius, non T. Sempronius, niſi mendoſè.

Mamerci prænomen quũ eſſet prorſus tenebris vetuſtatis oppreſſum, in lucẽ produximus. Quod ipſum vnà cum eius nota debemus tum Capitolinorum marmorum, tum maximè Græcorum annalium monumentis.

Tullus item & *Opiter* eodem in numero poni poſſunt. Nam quum ab omnibus paſſim integra ſcriberentur, ea à nobis ad antiquæ ſcripturæ formulã ex Priſciani & Probi auctoritate redacta ſunt, ita vt ille tribus, hic duabus literis notaretur.

De Seruio prænomine, quod nonnulli *Serg.* ſcribere cœperant, quaſi eſſet gentis Sergiæ nomen, non dicam. eſt enim error iam ſatis à multis exagitatus.

Agrippa modò omnibus literis deſcriptus eſt, modò pleriſque, vt in Capitolinis cõſulibus an. CCL. *Agrippa Menenius Lanatus*, & CCCXXXIIII. *Menenius Agrip.* F. Reliqua omnib. vt an. CCCXXXVI. *P. Lucretius Hoſti.* F. CCC. P. *Sextius Vibi* N. & CCCXXXVIII. *C. Valerius Voluſi.* N. CCCLII. *L. Iulius Vopiſci.* N. at Volero pleriſque, vt CCCLIII. *L. Publilius Voler.* N. Hactenus de notis prænominũ, de quibus nõ ita admodũ longa diſputatione opus fuiſſet, ſi amicus meus qui de nominibus ſcripſit, in his tradẽdis, eadẽ qua cæteris ſolet in rebus, diligẽtia vſus eſſet. Ille enim ſatis eſſe duxit admonuiſſe, quædã prænomina vna litera notata, vt M. P. Q. L. C. D. T. quædam duabus. vt SP. AP. CN. quædã tribus, vt SER. SEX. quæ omnibus nota erant: quæ verò omnibus ignota, ea præteriit. nihil enim de Manio, nihil de Numerio, nihil de Cæſone, nihil de Tiberio, & priſcis eorũ notis, nihil de ſignificatione eorũ, nihil de tota hac tam multiplici & varia ratione, niſi quæ multis iam ſæculis ſciebamus, ſine vlla tamẽ auctoritate, tradidit: ita vt niſi quatuordecim prænomina cognouiſſe videatur, aut certè, ſi plura cognouit, nõ, niſi ea quæ omnibus erãt in promptu, & quæ nulla ex parte deprauata erant, docuiſſe, quæ autẽ interciderãt, aut corrupta erant, pro notis præteriiſſe. Neque verò conſultò omiſiſſe poteſt, quippe quum inter prænomina ſtatuat ea etiã quæ prænomina nõ ſunt, vt *Licinius*, in Licinio Menenio Lanato apud Liuiũ. Quũ Licinius ſit gentis nomẽ, & apud Liuiũ legendum ſit L. Menenius Lanatus, quod ipſe in ſcholiis Liuianis docui. ſiquidẽ Diodorus eũ nominat, Λεύκιον Μενήνιον Λανάτον. Ergo ſi breuitati ſtuduit, cur ea quæ prænomina nõ ſunt, pro prænominibus attulit? ſi nihil ex iis quæ ab aliis, vt ipſe ſe facturũ profitetur, dicta erãt, prætermiſit, vt ignotiſſimũ & obſcuriſſimũ quódq. prteriit?

De duorum prænominum pronuntiatione, Caij & Cnæi.

Iam verò illa nõ cõtemnenda ea videntur quæ de duorũ prænominũ pronuntiatione à veteribus tradita ſunt, Caij & Cnæi. Quæ ipſa cũ C litera notẽtur, G tamẽ ſono pronũtiari Diomedes his verbis teſtatur, G nona conſonans eſt, in cuius locũ C ſolebat apponi, vt & hodie quum Gaium Cæſarẽ notamus, ſcribimus C. Cæſarẽ. ideóque poſt B literã tertio loco digeſta eſt, vt apud Græcos Γ poſita reperitur in eo loco. Et alibi, N prænominis nota Numerium ſignificat, & præpoſita ſibi G Gnæũ, quẽ antiqui Cnæũ ſcribunt. Et Valerius, Cnæi prænomen varia ſcriptura notatũ eſt: alij enim Cnæũ, alij Gnæũ, alij Næũ ſcripſerunt. Qui G. litera in hoc prænomine vſi ſunt, antiquitatẽ ſequuti eſſe videntur, quæ multùm ea litera vſa eſt. Olim enim dicebãt frugmentum, pòſt frumentum: olim gnaturam, pòſt naturam. itaque etiam qui in corporibus gigni ſolet, Gnæus appellatur. qui Cnæum dixerunt, corruptione ſyllabæ delectati eſſe videntur: qui Næum, leuitate.

Quæ prænomina pro cognominibus vſurpata ſint.

Fuiſſe præterea aliquot etiã prænomina quę

lõgo pòſt,tẽpore pro cognominibus vſurpare cœperint ex vetuſtis non ſolùm grãmaticis,ſed etiã annalibus intelligitur. Quod ipſũ in Agrippa, Voluſo, Mamerco, Proculo & Tullo facilè perſpici poteſt. quæ in L. Vipſanio Agrippa, L. Valerio Voluſo, M. Æmilio Mamerco, C. Plautio Proculo, L. Volcatio Tullo, viris cõſularib. cognomina eſſe perſpicuũ eſt. Quod etiã tradit Valerius his verbis, Quæ olim prænomina fuerunt, nunc cognomina ſunt, vt Poſtumus, Agrippa, Proculus. Itémque Priſcian. lib. 2. his, Inueniuntur autem multa quæ in aliis perſonis ſunt prænomina, loco cognominum accipi.

De Prænominibus feminarum.

Sanè reſtat vt quoniã de virorũ prænominibus ſatis dictũ eſt, de feminarum prænominibus dicendum eſſe videatur. Quod eò accuratius mihi faciendum eſſe exiſtimo, quòd amicus meus nulla antiquorũ auctoritate adductus, ſuo iure, feminas Romanas omnino caruiſſe prænominibus docuit. ſic.n. in lib. De nominibus loquitur, Mulieres à nomine gẽtis vocabãtur, & vno tantùm nomine, vt Porcia, Cornelia, Iulia, Tullia. Item Plutachus in Problem. vbi quærit cur maribus nono, feminis octauo die nomina imponerẽtur, ait, Mulieres vno aut duobus appellabantur nominibus. Ego duobus appellari nũquam obſeruaui, ni fortaſſe prænomẽ illud ſignificare voluit Plutarchus, quod eſt omnibus mulierib. cõmune, vt dicerentur Caiæ. Hæc ille ſe obſeruaſſe ait. ab hac autẽ obſeruatione omnia tum auctorũ tum lapidũ etiã veterum teſtimonia maximè diſſentiunt. Scriptorum primùm verba recitabo, pòſt lapidũ. Valerius ita, Antiquarũ mulierũ frequenti in vſu prænomina fuerunt, Rutilla, Ceſella, Rodocilla, Mutrulla, Burra. Iſta prænomina à virilibus tracta ſunt, Caia, Lucia, Publia, Numeria. Feſtus verò ita, Prænominibus feminas vſas eſſe teſtimonio ſunt Cæcilia & Tarratia, quæ ambæ Caiæ ſolitæ ſint appellari, pari modò Lucia & Tita. Varro autem ita, In noſtris nominibus, qui ſumus in Latio, & liberi, analogia neceſſaria. itaq. ibi apparet analogia, ac dicitur Terẽtius vir, Terentia femina, Terentium genus. In præſentibus nominibus ideò non fit item, quòd hæc inſtituta ad vſum ſingularia, quibus diſcernerentur nomina gẽtilicia, vt à numero, Secunda, Tertia, Quarta: in viris, vt Quintus, Sextus, Decimus: ſic ab aliis rebus quũ eſſent duo Terẽtij, aut plures, diſcernẽdi cauſſa, vt aliquid ſingulare haberent, notabãt forſitan ab eo qui manè natus diceretur, vt is Manius eſſet: qui luci, Lucius: qui poſt patris mortem, Poſtumus. E quibus quædã item cecidiſſe in feminis, proportione appellata declarãt Prænomina antiqua mulierum, Mania, Lucia, Poſtuma. Videmus.n. Maniam matrem Larũ, dici, Luciã Volumniã Saliorũ carminibus appellari, Poſtumã à multis poſt patris mortẽ etiã nunc appellari. Iccirco autem dixit, Quædã. nã paulò antè dixerat, Nõ quia Marcus & Numerius dicitur, iccirco Marcã & Numeriã dici. Poſtremò Plutarchus in Mario Poſidoniũ reprehendit, qui quũ primum nomen propriũ eſſe diceret, nulli tamẽ mulieri primũ nomen eſſe dicebat. ex quo efficiebatur, mulieres proprio nomine caruiſſe. Itaque idẽ in quæſtionibus apertè ſcribit, mulieres duobus, viros tribus nominibus eſſe vſos. ſic enim ait, χρῶνται δὲ δυσὶν ὀνόμασιν αἱ θήλειαι, τρισὶ δὲ οἱ ἄῤῥενες. Itaq. miror amicũ meũ Græcarũ literarũ peritũ ita vertiſſe, Mulieres vno aut duobus appellabãtur nominibus. Nõ enim Plutarchus inquit, vno aut duobus, verùm expreſſè duobus. Idẽ præterea auctor eſt Romulũ ex Erſilia filiã vnam ſuſcepiſſe, eámque ab ordine procreationis Primã appellaſſe: itémque Sullæ dictatori filiã ex Valeria eſſe natam, eandémque (quia poſt obitũ patris nata erat) Poſtumam eſſe vocatam.

Hæc ex auctoribus, quibuſcũ lapidum etiã teſtimonia conſentiunt. Extant epigrammata duo Mutinæ vetuſtiſſima, vnũ in turri D. Geminiani, alterũ apud eruditiſſimũ virũ Ludouicũ Caſteluetrum, in quibus *prima* mẽtio eſt. ea verò ſunt hæc, *Saluia* C. F. *Sex Tullius Sex.* F. V. *ſibi & primæ fecit & ſuis & primæ Valeria Sp.* F. Et in multis epigrãmatis antiquæ vrbis, *Iulia ſecunda, & Cornelia ſecunda.* Item in eodem libro: *Tertia Priſcia Ionia Saluia.* Tertiã item Iuniam legimus apud Sueton. in Cæſare, & apud Macrob. lib. 2. quam Tertullam vocat Cicero lib. 13. epiſt. ad Atticũ, & Valerius Paullo Æmilio filiam fuiſſe ait nomine *Tertiam.* vnde Paullus apud Cic. O mea Tertia, inquit. De Quarta eſt inſcriptio vetus in prætorio Patauino eiuſmodi,

V. F.
T. LIVIVS
LIVIA ET. F.
QVARTAE L.
HALYS
CONCORDIALIS
PATAVI
SIBI, ET SVIS
OMNIBVS

Et apud Liu. li. 40. Quarta Hoſtilia memoratur. Quinctæ mẽtio eſt apud Liuiũ lib. 28. vt Quincta Claudia. Itẽ apud Cic. in oratione ꝑ Cœlio, & de aruſpicũ reſponſis. Præterea epigrãmata duo apud Horatium Malegutium clariſſimum iuuenem ſunt in agro Regienſi eiuſmodi,

QVINCTAE NONIAE SEPTIMIVS
RVFAE ET D. L. NICEPOR-
NONIAE Q. F. QVINCTVLAE & SEPTI-
MIA SP. F. QVINTA

De Lucia extat etiam tale Mutinæ monumentum in ſepulchro marmoreo.

MEMORIAE CLA. FEM.
L. PAEDVCEAE IVLIANAE
MORIB. NATAL. AC PVD. PRISCIS.

INLVSTRIBVS Q. FEM. COMPARANDA.
QVAE VIXIT ANNOS XIII. D.XLVII.
CVM MARITO FECIT ME. V. D. XX.
L. NONIVS VER.

De Mania tale eſt in lib. epigr. antiq. vrbis.

M'. ACILIAE M'. F. IVSTINAE.
P. SIRIVS SERPICANVS MARITVS.
VXORI OPTIMAE, ET KARISSIMAE.

Et alio loco,

POPPIDIA SP. F. A. XIIX.
IVLIA PROCLA F. EIVS. V. A. X. M. III.

Eſt autem *Proculus* Iuliorum prænomen, vt in Proculo Iulio regnante Romulo, de quo Liuius & Dionyſius. In eodem libro eſt T. *Flauia Aug.* L. multáque eiuſmodi alia. Quibus ex omnibus cùm illud intelligi arbitror de quo dicere cœperam, mulieres præter Caiam, alio aliquando prænomine eſſe vſas, tũ illud etiã (quod idẽ ne fieri quidẽ vnquã ſe obſeruaſſe profitetur) prænomina modò præponi, modò poſtponi conſueuiſſe. ſiquidẽ Primam Valeriã, & Saluiã Primam, ac Quartã Hoſtiliã, & Liuiam Quartam, ac Quintã Noniam, & Noniam Quinctulã ſcriptas eſſe, animaduerti poteſt. Quod idem in viris Liuius etiã fecit, qui Attius Tullus, Attius Næus, Manlius Cnæus, & Octauius Metius: & Cicero, Maluginenſis M. Scipio: & Suetonius, Claudius Appius Regillanus, & alia eiuſmodi dixerunt. *Caiam* præterea, quod cõmune omnibus mulieribus prænomen fuit, Ↄ inuerſa notatam fuiſſe, contráque Caium in viris, ſatis eſt ex Probo aliiſque veteribus grammaticis atque lapidibus perſpicuum.

De Prænominibus imponendis.

Nunc, quoniã ad rem pertinet, quid de prænominibus imponendis veteres ſenſerint, explicemus. Ac ſanè qui de tẽpore tradunt, quo ea imponeretur, auctores habeo nobiles illos quidẽ & magnos, verùm ita inter ſe diſſidentes, vt vtrã ſequaris ſententiam, facilè ſtatuere non poſſis, niſi aliud aliis tẽporibus obſeruatum eſſe intelligas. Quid eſt enim tam diſſimile, quàm ea quæ à Valerio & à Plutarcho Feſtóve ſcribũtur? quorũ ille pueris nõ prinſquam togã virilem ſumerent, puellis non antequam nuberent, hi verò maribus quidẽ nono, feminis autem octauo die imponi conſueuiſſe prænomina tradunt. Verba Plutarchi ſunt hæc in quæſtionibus, τῶν μὲν παίδων, τοῖς δὲ ἄῤῥεσιν ἐνναταίοις, ταῖς θηλείαις ὀγδοαίαις τὰ ὀνόματα τίθενται. Feſti verò hæc, Luſtrici dies infantium appellantur, puellarum octauus, puerorum nonus, quia his luſtrantur atque eis nomina imponuntur. De ratione autem imponendi ſatis conſtat, ſuis quenque filiis ea prænomina indidiſſe quæ ſuæ eſſent cuiuſque familiæ maximè propria, ac primùm quenque filium patris eſſe prænomine plerunque vſum, eandémque deinceps rationẽ in adoptiuis filiis & libertis & nouis ciuibus eſſe ſeruatã, vt à quo quiſque adoptatus eſſet, aut per quẽ quiſque vel libertatẽ vel ciuitatem conſequutus eſſet, eius maximè nomina vſurparet. Ac primùm quidẽ quod dixi, ſuæ quenque familiæ propria prænomina impoſuiſſe, intelligendum eſt, non omnia omnibus familiis prænomina fuiſſe communia, ſed alia aliis fuiſſe familiaria. *Appius* enim vix in alia quàm in Claudia gente patricia reperitur. *Marco* nequis vteretur decreto gentis Manliæ patriciæ cautum eſſe: *Lucium* à Claudiis repudiatum, *Cneum* & à Domitiis Ahenobarbis tantùm fuiſſe probatos, Suetonius in Tiberio & in Nerone tradit. Quòd autem plerunque primus quiſque filius prænomen patris tulerit, id ex familiis iis quas in ſcholiis Liuianis digeſſimus, animaduerti poteſt. Fuiſſe autem quandam diſtinguendi rationem, ſi eodem pater & filius prænomine præditi eodẽ tẽpore floruiſſent, hinc intelligi licet, quòd Cicero Q. Q. Catulos, modò patre, modò filio, modò ſene, modò adoleſcente diſtinguit. Quod idem de Q. Q. Fabiis Liuius. C. C. Curionibus Suetonius. Neque verò de adoptiuorum appellatiõne multa mihi eſſe dicenda exiſtimo, quum à multis iam res ſit ex veterum annal. obſeruatione tractata. Illud tamen dicam, Dionem lib. 40. & 46. huius auctorem ſententiæ eſſe: qui adoptarentur ab aliquo, eos nomina illorum omnia, à quibus adoptarentur, ferre conſueuiſſe, ſuum verò gentilicium nomen retinuiſſe illud quidem, ſed aliquo tamen modo commutaſſe. vt C. Octauius qui dicebatur, poſtea quam à C. Iulio Cæſare eſt adoptus, C. Iulius Cæſar appellari cœptus eſt, ita tamen vt gentilicium Octaui nomen non deſereret, ſed id quodammodo commutaret, & Octauianum pro Octauio redderet. Idem in P. Cornelio Scipione Æmiliano, & in L. Mãlio Acidino Fuluiano, & in P. Licinio Craſſo Muciano factũ eſt: qui omnes ab eo à quo adoptati erãt, nomina ſumpſerunt. Eodem ſpectans Cicero lib. epiſt. ad Attic. III. dixit, Cicero ſalutẽ Q. Cæcilio Pomponiano Attico. Eodem etiam referuntur ea quæ ab eo ſcripta ſunt lib. 7. Dolabellã video Liuiæ teſtamenta cũ duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed iuberi mutare nomen. Quod autẽ ſcribit Dio, id etiãſi verũ eſt, non ab omnibus tamen vbique retentum eſt. Neque enim Aurelius Oreſtes, qui à Cn. Aufidio, nec Calpurnius Piſo, qui à M. Pupio (vt ſcribit pro domo Cic.) adoptati fuerunt, aut Aurelianus, aut Calpurnianus appellati ſunt, ſed ille Cn. Aufidius Oreſtes, hic M. Pupius Piſo nominatus eſt. Eadẽ etiã ratione neque quidẽ Corneli' Scipio, qui, Dione auctore, à Q. Metello Pio, nec M. Iunius Brutus, qui teſte Plutar. à Q. Seruilio Cæpione ſunt adoptati, aut Cornelianus, aut Iunianus, ſed ille Q. Cæcilius Metellus Pius Scipio, hic

Q. Seruilius Cæpio Brutus eſt appellatus. vt Dio lib. 40. Cicero in Philippicis, numi argentei teſtantur, in quibus numis eſt ita,

Quintus Metellus Scipio. *Q. Cæpio Brutus pro Coſſ.*

Metellus autē hic Scipio P. Corneli Scipionis Naſicæ filius naturalis fuerat, teſte Dione, qui ita ait lib. 40. ὁ Πομπήιος Κόϊντον Σκιπίωνα πενθερὸν οἱ ὄντα προσείλετο. ἦν γὰρ γόνῳ μὲν υἱὸς τοῦ Νασικοῦ ὤν, ἐκ δὲ τῶν κλήρων διαδοχῆς ἐς τὸ τοῦ Μετέλλου τοῦ Εὐσεβοῦς γένος ποιηθείς. id eſt, Pompeius Q Scipionem ſocerum ſibi collegam aſciuit: qui naturalis filius fuit Naſicæ, ille quidē, at adoptatus à Q Metello Pio. Quod quum ita ſit, neſcio quid in mentē amico meo venerit ſcribere in libro De nominibus ita. Cicero lib. epiſt. ad Att. 6. Scipionē hic Metellus proauum ſuum neſcit cenſorem nō fuiſſe. Significat Scipionē Aſiatici illius filiū, qui adoptatus fuit à Q. Metello Pio. Cur mirer, hęc cauſa eſt. nemo enim Aſiatici filiū fuiſſe Scipionē hūc ſcribit, niſi quem hic ſequitur Dionis interpres. Neq; verò omnino hic Scipio Metellus Aſiatici filius eſſe potuit, ſed Naſicę primùm, quia hic idē P. Cornelius Scipio apud Eutropium, & Eutropii Græcū interpretem Pæaniū nominatur: & P. Scipio in Epitomis, & apud Ciceronē pro domo dicitur, quū ait, Atqui C. Atinius patrum memoria bona Q. Metelli, qui cū ex ſenatu cenſor eiecerat, aui tui. Q. Metelle, & tui P. Seruili, & proaui tui P. Scipio. Aſiatici verò Lucij prænomē tulerunt. Deinde quod in Bruto auum huius vocat P. Scipionem Naſicam oratorē, proauum P. Scipionem Naſicam Serapionem, oratoris patrem, abauum verò P. Scipionem Naſicam Corculum Serapionis patrem: quæ quum in Aſiatici filium cadere nullo modo poſſint, in Naſicæ certè maximè cadunt hoc modo,

1 P. Scipio Naſica Corculū. cos. 591. 598. abauus Scipionis Met.	1 C. Lælius cos. 613. abauus Scipionis Metelli.
2 P. Scipio Naſica Serapio cos. 615. proauus Metelli Scipionis.	2 Lælia filia. vxor Q. Mucij Scæuolæ aug. cos. 636. proaui Scipionis Metelli.
3 P. Scipio Naſica orator. auus Scipionis Metelli cos. 642. vxor Cæcilia Macedonici filia.	3 Mucia filia. vxor L. Licinij Craſſi oratoris cos. 658. aui Scipionis Metelli.
4 P. Scipio Naſica pater Metelli Scipionis.	4 Licinia filia. vxor P. Scipionis Naſicæ, patris Metelli Scipionis.
5 P. Scipio Naſica, qui adoptatus à Q. Metello Pio, Q. Metellus Pius Scipio dictus eſt. cos. 701.	5 P. Scipio Naſica, qui adoptatus à Q. Metello Pio, Q. Metellus Pius Scipio dictus eſt cos. 701.

Deſcripſi autem etiā maternos Metelli auos ex Ciceronis ſententia in Bruto, ne quis eundē de maternis, non paternis intellexiſſe ſuſpicari poſſet, atq; ita rē (qđ fieri ne hoc quidē pacto poteſt) ad Aſiaticos traheret. Hæc autē cōmutandorum ex adoptione nominū ratio cum in aliis tū maximè in M. Licinio Lucullo. C. Caſſij in cōſulatu collega Ciceronis interpretes decepit, qui quū in Verrē M. Terētiū, C. Caſſium cos. ac legem Terētiam & Caſſiam nominaret, mendū eſſe in Terētio, & Liciniū reponendū eſſe duxerūt: quod profectò nō feciſſent ſi adoptionem ſubeſſe intellexiſſent, quod ex fragmento illius cōſulatus Capitolino colligitur, in quo ita eſt, M. TERENTIVS M. F. VARR. LVCVLLVS C. CASSIVS. Ita etiam alibi A. TERENTIVS VARRO MVRENA. neque enim Murena Terentiorū ſed Liciniorum, vt Lucullus, cognomen fuit.

Tranſeamus ad ſeruos. Nō eſt autē dubiū quin quēadmodū quū ſeruitutē ſeruiebant, prænomen domini ſequebātur ita, vt Lucipores, Marcipores, Publipores, Quinctipores: quaſi Lucii, Marci, Publii, & Quincti pueri dicerentur, vt à Plinio & Quinctiliano ſcriptū eſt: ita etiā in libertatem vindicati, patroni à quo manumiſſi eſſent, nomina vſurpauerint. nā pręterquā q̄ exemplo ſunt M. Tullii Ciceronis liberti duo, quorū alter M. Tullius Tiro, alter M. Tullius Laurea dictus eſt, & Liuius Andronicus poeta, quē à M. Liuio Salinatore, cuius filios erudierat, libertate donatū ſcribit Euſebius in Chronicis: id etiam ex verbis Ciceronis ad Att. lib. 4. & Artemidori libro 1. effici poteſt. Cicero enim de Eutychide ſeruo Attici manumiſſo ita loquitur, De Eutychide gratū, qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, vt ex me & ex te iunctus M. Pōponius. Artemidorus autē de ſerui cuiuſdā ſomnio ita, Cognoui (inquit) quēdam, qui quū ſibi videretur tria pudēda habere, ex ſeruitute in libertatē vindicatus, pro vno nomine tria accepit, duobus nominibus ab eo à quo manumiſſus fuerat, ſumptis. Iā verò eos qui in ciuitatem ſuſcepti eſſent, illorū potiſſimùm nomina tuliſſe quorum beneficio ciuitatē impetraſſent, Latinorum ſcriptorum exempla oſtendunt. nam & Cicero ad Aciliū ita ſcribit, Cum Demetrio Mega mihi vetuſtum hoſpitiū eſt. ei Dolabella rogatu meo ciuitatē impetrauit: qua in re ego interfui. Itaque nunc P. Cornelius vocatur. Itémque in Verrem, Q. Lutatius Diodorus beneficio Q. Catuli à Sulla ciuis Romanus factus. Eadém-

que ratione de Dione, qui beneficio Q. Metelli ciuis factus. Q. Cæcilius Dio eſt appellatus. Et Cæſar lib. 1. De bello Gallico, ita, Cõmodiſſimũ viſum eſt M. Valeriũ Procillum C. Valerij Caburi filium, cuius pater à C. Valerio Flacco ciuitate donatus erat, mittere.

CVR GENTILICIA NOMINA IN IVS deſinant, & quid Gens ſit, & à Familia differat.

His rebus expoſitis, reliquum eſt vt de nominibus gentiliciis agamus, de quibus amicus meus ſic ſcripſit, Sciendũ omnia nomina quibus familiæ ſignificantur, proferri in IVS, vt Porcius & Cornelius. Iulius, rectè ille quidẽ, ſed parũ ad rẽ tantã. Illud enim docti hominis, & Romanę antiquitatis periti erat, cauſam oſtendere, eámq; veterũ vſu & auctoritate probare, quã ipſe (ſi potero) exponã. Credo enim eos ita factitaſſe, vt gẽtis originẽ eiuſmodi deriuatione ſignificarẽt, vt quẽadmodũ in voce deriuatio verbi, ſic generis etiam, quæ voce illa exprimeretur, principiũ in voce appareret. Siquidẽ antiquiſſimã quanque gentẽ aut à viro aut à loco, tãquã à fonte aliquo, manaſſe & nomẽ accepiſſe, perſpicuum eſt: ita quidẽ vt hæc deriuationis ſignificatio in omnib. ſtudioſiſſimè cõſeruata ſit. Hãc autẽ cõſuetudinẽ ſi in paucis quibuſdã gẽtibus, & antequã vrbs cõderetur, & poſtquã cõdita eſt, ſub regibus cõſulibúſq; diligẽtiſſimè retentã eſſe oſtẽdero, tũ neminẽ fore puto qui cõtrà dicat. Age.n. cur Iuliã gentẽ credimus aut Æmiliã, aut Atiã, aut Nautiã hãc eiuſmodi terminationẽ adeò religioſè ſeruaſſe, niſi vt appareret in voce quod in re exiſtit, ab aliquo ipſas initio deriuaſſe? eſt autẽ ita. Nã Iulia gẽs Iuliũ Æneæ, Æmilia Æmiliũ Iulij filiũ, Atia Atim, Nautia Nautẽ Troianos viros ſui generis auctores nũcupãt. At verò cõdita vrbe nónne id etiã obſeruatum eſt? Scribit enim Plutarchus Numã regem filios quatuor reliquiſſe, Põponẽ, Calpum, Pinũ, & Mamercũ, ab iiſq; Pomponiã, Calpurniã, Pinariã & Mamerciã gẽtes Romæ propagatas. L. autem Tarquiniũ Priſcũ ſcribit Dionyſius Damarati Corinthii fuiſſe filiũ, & quũ Tarquiniis viueret Lucumonẽ Etruſco prænomine fuiſſe vocatũ: vbi verò Romã cõmigrauit, ad morẽ Romanũ ſibi nomina cõpoſuiſſe: itaq; cõmuni nomine ſe pro Lucumone Luciũ, gẽtilicio verò à Tarquiniis vrbe nõ ſe Tarquinienſem, ſed Tarquinium appellari voluiſſe. Idẽ fecit Ap. Claudius, qui ex Regillo Sabinorũ oppido poſt reges exactos anno ſexto ſe cũ clientib. Romã cõtulit. Etenim quũ Clauſus antè diceretur, nõ iã amplius Clauſum, ſed Claudiũ, poſt Claudiũ dici ſe, vbi Romæ domiciliũ collocauit, oportere exiſtimauit. Itaq; ab eo cæteri omnes Romæ Claudii nominati ſunt. Id autẽ ita eſſe, ex eo etiã intelligi poteſt quod ait Priſcianus lib. 2. nomina hæc in IVS apud Romanos idem valere quod apud Græcos patronymica. verba eius ſunt hæc, Nominum deriuatiuorũ multa genera ſunt. quorũ patronymicũ, i. quod à ꝓpriis tãtũmodo patrũ nominibus deriuatur ſecũdum formã Græcã, quod ſignificat cũ genitiuo primitiui filios vel nepotes, vt Æacides Æaci filius vel nepos. pro quo Romani nominib. familiarũ vtũtur, vt Cornelii. Omnes.n. ab illo qui primus Cornelius appellatus eſt, hoc nomẽ habuerũt, quicũque eiuſdem familiæ ſunt, ſicut omnes minores Theſei Theſidas Græci appellauerũt. Hæc ille. Idẽ autẽ ſentit etiã Dionyſius, qui in Priſco hæc nomina συγγενικὰ & πατρωνυμικὰ vocat. Neq; verò dubiũ eſt quin hæc tota ratio terminãdi vſq; ad reip. interitũ incorrupta peruenerit. Nam etſi nõnullos quaſi gentilicii nominis expertes eſſe reperimus, vt M. Perpennã, & C. Norbanũ cõſulares, quos ita & in libris & in Capitolinis marmorib. nominari videmus, id tamẽ cõtigiſſe videtur, aut ꝙ ii cognomine magis quàm nomine delectati ſunt, vt M. Agrippa, cuius gẽtiliciũ nomẽ in omnibus lapidibus omiſſum eſt, quũ tamen ex Vipſaniorũ eũ gente fuiſſe Nepos & Dio tradiderint: aut certè ꝙ ea nobis ignota ſunt. Quæcũque autẽ cauſa ſit, nõ eſt ꝙ exiguus horũ numerus tã religioſam tot aliorũ conſuetudinẽ impediat, præſertim verò amico meo ſummo viro auctore, qui ita habere omnia ſine vlla exceptione aſſeuerauit. Quid autem ſit Gens, vnde ipſa omnia gentilicia dicta ſunt, ac quid à familia differat, nunc dicamus. Inter gentem & familiam illud intereſt, ꝙ gẽs ad nomẽ, familia ad cognomen refertur. Itaque illa tãquã totũ continere videtur, hæc quodãmodo partẽ. exẽpli gratia. Valerij omnes vnius eſſe gẽtis dicuntur, quia vno nomine continentur omnes: at verò partes gentis huius ſunt plures, quæ ex cognominũ varietate diſtinctæ ſunt, eæq; familiæ nominãtur, vt in gente Valeria Maximi, Meſſalæ, Flacci, Læuini, Faltones: in Cornelia Scipiones, Lẽtuli, Dolabellæ, Sullæ, Cinnæ: in Æmilia Mamercini, Lepidi, Paulli, Scauri, Barbulæ, itẽque in cęteris. At verò Valerij omnes vnius ſunt gẽtis, itémque Cornelij atque Æmilii. Itaque rectè Feſtus gentem definit eã quę ex multis familiis cõficeretur. Quod autẽ intereſt inter gentem & familiã, idẽ intereſt inter genus & ſtirpem. Quæ quidem ita eſſe, ex his veterum hiſtoriarum verbis intelligitur. Suetonius in Galba, Imagines vniuerſi generis exequi lõgum eſt, familiæ breuitèr attingam. Qui primus Sulpiciorũ cognomẽ Galbæ tulit, cur aut vnde traxerit, ambigitur. Et Liuius lib. 38. P. Scipio Naſica orationẽ habuit plenã veris decorib. nõ cõmuniter Corneliæ gẽtis, ſed ꝓpriè familię ſuę.

Et apud

Et apud Suetonium Cæſar, Ab Anco Marcio ſunt Marcij Reges, quo nomine fuit mater: à Venere, Iulij, cuius gentis familia eſt noſtra. Et in Auguſto, Gẽs Octauia à Tarquinio Priſco rege inter Romanas gentes allecta, mox à S. Tullio inter patricias tranſducta. primus ex hac magiſtratum cepit C. Rufus. is quæſtorius Cnæũ & Caium procreauit, à quibus duplex Octauiorum familia defluxit, conditione diuerſa. Et Cic. in Bruto, Funebres orationes ipſæ familiæ quaſi ornamenta ſeruabant ad vſum, ſiquis eiuſdẽ generis occidiſſet. Et Liu. libr. ix. Duodecim Potitiorum familias fuiſſe, quum gens Potitia tota interiit. Et lib. i, Iulia gẽs Iulũ auctorẽ ſui nominis nũcupat. Et lib. ſeptimo ſic loquitur Valer. Coruus, Nõ ſi mihi nouũ hoc Corui cognomẽ diis auctoribus homines dediſtis, Poplicolarũ vetuſtũ noſtræ familiæ cognomẽ memoria exceſſit. Et lib. 40, Inde cognomẽ familiæ inditũ, vt Amnales appellarẽtur. Et Catul. Non decet tam vetus ſine liberis nomẽ eſſe, id eſt tã veterẽ gẽtem, qualis erat Manlia. Hæc de gẽte, familia & genere. nũc de ſtirpe dicam. Cic. pro Rabirio, Qua in familia laus aliqua fortè floruerit hanc ferè qui ſunt eius ſtirpis, cupidiſſimè perſequuntur. Et primò De legibus, Hîc orti ſtirpe antiquiſſima ſumus. Et in Lælio, Qui aliquandiu propter ignorantiã ſtirpis & generis in famulatu fuerũt. Et lib. i. De oratore, Quid? qua de re inter Marcellos & Claudios patricios centũuiri iudicarunt? quũ Marcelli à liberti filio ſtirpe, Claudij patricij eiuſdem hominis hæreditatẽ gente ad ſe rediſſe dicerent, nónne in ea cauſſa fuit de toto ſtirpis & gentilitatis iure dicendũ? Et Suet. in Claudio, Claudius Cn. Pompeio antiquiſſimæ ſtirpis Magni cognomẽ ademit. Quæ autẽ ratio eſt inter gentẽ & familiã, eadẽ eſt inter gentiles & agnatos. vt. n. familia aut ſtirps nos propiùs attingit quàm gẽs aut genus, ſic agnati quàm gentiles. Siquidẽ gẽtilis auctore Feſto dicitur, qui eodem ex genere natus, & is qui ſimili nomine appellatur. rectè. quatenus. n. ait, Ex eodẽ genere, eos intelligit qui eiuſdẽ gentis eundem principẽ habent: quatenus, Simili nomine, eos qui quanquam vno gentis nomine omnes vtuntur, tamen aliũ atque aliũ auctorẽ ſui generis nũcupant. quomodo Cicero in prima Tuſculana, ſe gentilem eſſe ait Ser. Tullij regis, quòd vterque ſimili gentilicio nomine vteretur, quũ tamen è diuerſo vterque fonte manaret. Quũ autẽ ad Herennũ ſcriptũ ſit, Si furioſus exiſtat, agnatorum gẽtiliũmque in eo pecuniáque eius ius eſto. itẽ, Si paterfamiliâs inteſtato moritur, familia pecuniáque eius agnatorũ gẽtiliũmque eſto: agnati profectò videntur eſſe qui ex eadẽ familia ſint, quibus deficiẽtibus, gẽtiles ſubeant. Nã Cic. dixit i. De oratore, Iura gentilitatũ & agnationũ. itẽ, Ius gentilitatis & ſtirpis. & de legib. i, Homines deorũ agnatione & gente tenentur: quum vtrãque coniunctionem complecti vellet. Amicus autem meus in ſuo libro de nominibus gentem & familiã gentiles & agnatos idem eſſe cenſet, quũ ait, Agnomen familiæ eſt appellatio & gentis, vnde agnati & gentiles dicebantur qui ex eadẽ erant familia, vt Cic. in Topicis ait, & idẽ in Brut. Ser. Tullium regem gentilem ſuum ea de cauſſa nominat. Mea autem ſententia. Ciceronis ſententiam percepiſſe non videtur, qui in Topicis gentiles eos definit qui inter ſe eodem nomine ſunt, id eſt ex eadẽ gẽte, vt infrà alio loco oſtendã: familiæ verò aut agnatorũ nõ meminit. Eſt præterea intelligẽdũ Plinium gẽtiles nouo quodã modo appellare. ſiquidem ſeruos gentiles eſſe dominorum ait, quia eodem prænomine appellarentur quo dominus, vt Marcipor, Quinctipor, id eſt Marci & Quincti puer.

De Romanarum gentium origine.

Duos autẽ populos ſeminarũ gentiũ Romanarum fuiſſe reperio, Aborigines & Troianos, qui ambo ab Ænea (vt Liuius & Dionyſius tradunt) cõmuni nomine Latini ſunt appellati. Aborigines autẽ, qui ante aduentũ Æneæ Latiũ, regnante Latino, tenebant, docet Dionyſius ex Græcis in Italiã venientibus eſſe conflatos. Græcos autem hos nominat, OEnotrũ ex Arcadia, Pelaſgos ex Theſſalia, Euandrũ itẽ ex Arcadia, Herculem ex Peloponneſo profectũ. Atque etiã iidem ſcribunt Romulũ ſuperante Latinorum Albanorúmque multitudine, vrbẽ in Palatio condidiſſe. Quæ quũ ita ſint, iam id dubium eſſe nõ poteſt quin ad hos populos alij etiã plurimi acceſſerint, qui Romanã vrbem gentib. repleuerint. Siquidem accepimus Romulũ Cæninenſes, Antemnates, Camerinos, Veientes, Fidenates, quos bello deuicerat. Sabinos verò etiã quibuſcum æquo marte pugnauerat, in ſocietatem nouæ vrbis vocaſſe. Quinetiã multas Etruſcorum vrbes ſe ad eum recepiſſe initio à Medullia facto, traditũ eſt. Hoc autẽ Romuli inſtitutũ reliqui deinceps reges ſtudioſiſſimè ſibi conſeruandum eſſe duxerunt, vt finitimas ciuitates aut vi aut beneuolentia ſibi adiungerent, Romámque transferrent. Itaque Tullus Hoſtilius euerſa Alba familias eius vrbis Romã traduxit. Ancus Lucumonẽ Etruſcũ in ſenatum aſciuit: Priſcus Ser. Tull. Corniculanũ ſibi etiam generum adiunxit. Idẽ pòſt quoque factũ eſt, liberata regio dominatu reip. Neque enim vnquã deſitum eſt, ciuitatem victis populis & gẽtibus dari, Italiámque ipſam municipiis deuinciri, quouſque bello Marſico vniuerſa ferè ciuitate donata eſt. Quo tẽpore multi etiam ne Italicæ quidem gentis virtutis ergò in ciuitatem ſuſ-

cipi cœpti ſunt. Quoniam autem difficile, imò verò difficillimum eſt, omnium gētium originem inuenire, paucarum tantū quarundam fontes & initia indicabo: ex quibus intelligi poterit, idem etiam in reliquis factum eſſe. neque enim vllam aliam hiſtoriæ Romanæ partem tam & à veteribus & ab iis qui nunc ſunt, neglectam eſſe comperi, quàm quæ hanc quæſtionem continet.

Huius autem tractationis hos quaſi fontes conſtituo, vt alias gentes à nominibus Aboriginum vel Troianorum, vel aliorum eiuſmodi populorum alias à prænominibus, nominibus & cognominibus, alias à locis, vrbibus & populis, alias à quadrupedibus, alias à re alia dictas eſſe affirmem.

Gentes ab Aboriginibus & Troianis ortæ.

At Vitellios quidem Fauno Aboriginum rege, & Vitellia, quæ multis locis pro numine colebātur, ortos tradit Suetonius in Vitellio.

Fabij à Fabio Herculis filio orti. Plutarchus in Fabio. Vnde Iuuenalis, *Natus in Herculeo Fabius lare.*

Antonij ab Antonio Herculis filio. Plutarchus in Antonio.

Potitiam gentem antiquiorem origine vrbis nominat Liuius, à Potitio illo ſene qui ad tempus affuit epulis. Seruius.

Mamilij à Mamilia Telegoni filia. Liuius, Dionyſius, Feſtus.

Multas prætereà gentes Romanas à Troianis fluxiſſe credidit antiquitas. Itaque Seruius in 5. Æneid. ſcribit Varronem librum reliquiſſe de familiis Troianis, id eſt quæ genus trahebant à Troianis: & Iuuenalem idcirco Troiugenas appellare nobiles Romanos quaſi è Troianis genitos. Inter cæteras autem hæ fuerunt,

Iulia à Iulo Æneæ filio. Liuius, Dionyſius, Suetonius, Virgilius. Itaque Proculum Iuliū Romuli tempore *Iuli* Aſcanij progeniem vocat Dionyſius, & ipſi *Iulij* cognomen etiam tulerunt *Iuli*. Albana fuit.

Æmilia ab Æmilio Aſcanij Troiani filio, vt ait Feſtus, cui rei fortè alluſit Virgilius, quum dixit,

Progeniem ſed enim Troiano à ſanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces.
Hinc populum latè regem belloque ſuperbum
Venturum excidio Libyæ.

Etenim progeniem Æneæ & Iuli vocare videtur Scipionē Pauli Æmilij filiū, qui Imp. Carthaginē excīdit: populū autem, legiones Romanas quæ ab iiſdē etiā genus trahebant. alioquin ſi progeniem & populū idem dicas, ſuperuacanea iteratio videatur. Nihil tamen contra veteres affirmo. alij iudicabunt. Plutarchus autē Æmilios à filio quodam Pythagoræ Mamerco dictos ait, qui ſummo lepore præditus fuit, quæ Græcè αἱμύλια dicitur.

Atij ab Ati. Virg. *Atis, genus vnde Atij duxere Latini.* Quod Auguſti cauſſa dictū ſcribit Seruius, qui ex Atia matre natus eſt.

Nautij à Naute Æneæ comite. Dionyſius, Virgil. & Seruius in 2. Æneid. Quum Diomedes raptum Palladium ſibi non eſſe aptum intelligeret, illud Æneæ tranſeunti obtulit. ſed quum ſe ille capite velato ſacrificans cōuertiſſet, Nautes quidam ſimulacrū accepit. quare Mineruæ ſacra non Iulia gens habuit, ſed Nautia. Idem ſcribit Varro in lib. *De familijs Troianis.*

Cloelij à comite Æneæ eius nominis. Dion.

Iunij à comite Æneæ eius nominis. Dion.

Sergij à Sergeſto comite Æneæ. Virgilius lib. 5, *domus à quo Sergia nomen.*

Memmij à Mneſtheo comite Æneæ. Virg. in 5, *genus à quo nomine Memmi.*

Cluentij à Cloantho comite Æneæ. Virg. in 5, *genus vnde tibi Romane Cluenti.*

Geganij à Gia comite Æneæ, vt ait Seruius in 5. Æneidos.

Cæcilij à Cæcade comite Æneæ, alij à Cæculo, qui condidit Præneſte. Feſtus.

Ab Italis.

Coelij à Cœle Vibenna Etruſco, qui ſe Romam, regnante Romulo, cōtulit. Dionyſius, Feſtus, Tacitus, Varro.

Pomponij à Pompone, Numæ regis filio. Plutarchus.

Calpurnij à Calpo Numæ F. Plutarchus, Feſtus.

Pinarij à Pino Numæ F. Plutarch. Seruius à quodā ſene, qui quia ad tempus ad dapes non venit, *Pinarius* dictus ἀπὸ τῆς πείνης, id eſt à fame. Fortaſſe Pinaria gens duplex.

Claudij à Clauſo Sabino. Liuius.

Valerij à Valeſo Sabino. Dion. Itaq. Valeſij primùm, pòſt Valerij dicti. Feſtus. Boni autē ominis cauſſa in delectu cenſúve primi nominabantur Valerius, Saluius, Statorius.

A prænominibus, nominibus & cognominibus.

Quæ adhuc expoſita ſunt, ea locupletiſſimorū monumentorum auctoritate probata ſunt, quæ verò infrà dicentur, veriſimilibus potiùs quàm veris argumentis nituntur. Vera autem eſſe nego quæ veterū annalium fide carent. A prænominibus autem & nominibus & cognominibus gentes multæ manaſſe videntur.

Vt autē prætermittā ea prænomina quæ integra pro nomine gentilicio vſurpata videntur, vt Metius, Numerius, Appius, Statius, vt P. Metius in epiſt. ad Mariū. & M. Mettius, & Q. Mettius, & P. Mettius, quæ ſe in veteribus lapidibus Romæ legiſſe Pierius ſcripta profitetur, quāquā duobus T T. vt Cn. Numerius in lapide vetuſto, qui eſt Venetiis in turri diui Vitalis: M. Appius, cuius lapidem citat in Brutū Sebaſtianus Corradus: T. Statius apud Liuium tribunus plebis, & P. Statius in antiquis lapidibus vrbis antiq. vt hæc, inquam,

omittam, quæ aliquam fortaſſe quæſtionem habere poſſint, at AVLII certè ab AVLO deſcendiſſe videntur. vnde Q. Aulius Cerretanus. Liuius, lapides Capitolini.

Cæſonij à Cæſone.

Cnæij à Cnæo, vt de petit. conſul. Ex equeſtri ordine Pompilios & Cnæios.

Decimij à Decimo.

Hoſtij ab Hoſto. Vnde epigramma antiq. vrbis. *P. Hoſtio. P. F. Seuero.* Et Plutarchus in Romulo. L. Hoſtius.

Lucilij à Lucio.

Manilij à Manio.

Marcij à Marco, vel à Mamerco, vt ait Plutarchus in Numa. Etenim vbi ait, à Mamerco Mamercios Reges, lego ipſe, Marcios Reges.

Lartij à Larte. quanquam Græcè *Λάρτιοι* ſcribitur.

Poſthumij à Poſtumo.

Proculeij à Proculo.

Publilij à Publio.

Spurilij à Spurio.

Seruilij à Seruio.

Sextij à Sexto.

Quinctij à Quincto.

Titij à Tito.

Vibij à Vibo. vnde C. Vibius Panſa.

Voluſij à Voluſo.

Tullij à Tullo.

Ancij ab Anco. Vnde Sp. Ancius legatus Fidenis interfectus. & Sp. Ancius Briſo, de quo in Bruto Cicero.

Petronij à Petrone.

Metilij à Metio.

Arruntij ab Arrunte.

Numitorij à Numitore.

Sertorij à Sertore.

Statilij à Statio.

Hæ à prænominibus: à nominibus verò hæ,

Sextilij à Sextiis.

Quinctilij à Quinctiis.

Atilij ab Atiis.

Porcilij à Porciis.

Hoſtilij ab Hoſtiis.

A cognominibus verò hæ,

Rutilij à Rutilo.

Varij à Varo.

Plautij à Plauto.

Fuluij à Fuluo.

Vennonij à Vennone.

Albij ab Albo. Varro.

Albinij ab Albino.

Licinij à Licino.

Silij à Silo.

Geminij à Gemino.

Gallij à Gallo.

Flauij à Flauo.

Plancij à Planco.

Catij à Cato.

Fictorij à Fictore. Vnde Q. Fictorius, de quo Liu.

Cordij à Cordo. Vnde M. Cordius, in numis argenteis.

Papij à Papo. Vnde lex Papia à Papio lata. vt Cicero De offic. ait. (Papia auté gens fuit, quæ Mutili cognomen tulit, Appiano & lap. Capi. auctoribus) non à Q. Æmilio Papo, vt amicus meus tradit in lib. De nominib. neq; enim leges à cognomine appellantur, vt in *Ius* deſignant, ſed, ſi id fortè fiat, in *Anus*, vt Gracchanæ leges, at non Gracchiæ: & Cæſarianæ fortaſſe, non Cæſariæ. à nomine verò ſemper, vt Semproniæ & Iuliæ. Vnde Cicero in Philipp. prima, Quære acta Gracchi, Semproniæ leges proferentur. quære Sullæ, Corneliæ. Idem etiam improbat lectionem illam in Lælio. Videmus Papum Æmilium C. Luſcinio familiarem fuiſſe. improbat auté, quòd cognomen nomini nunquam præponatur. quaſi verò Liuius non ſæpe dixerit Macer Licinius, Antias Valerius, Curſor Papirius: & Cicero, Vetus Antiſtius: & Cœlius: Balbus Cornelius: & alij, Paullus Æmilius & Criſpus Saluſtius.

Furij, qui antè Fuſij, à Fuſo, quod etiam cognomen tulerunt.

Valerij, qui olim *Valeſij*, à Valeſo gentis auctore. Itaque cognomen etiam tulerunt Voluſi.

Ab vrbibus & populis.

Tarquinij à Tarquinis vrbe Etruriæ. Dionyſius.

Gabinij à Gabinis item dicti videntur.

Cominij ab Cominis Italiæ populis. de quibus Plinius.

Volſcij à Volſcis: vnde *M. Voluſius* Fictor, de quo Liuius.

Vatinij à Vatinis priſcis Latinorum populis, quorum oppidum Vatia.

A quadrupedibus.

A quadrupedib. etiam multas gentes nuncupatas eſſe, idoneos teſtes habemus Plutarchum & Varronem. Plutarchus in Poplicola ita, Quia pecudibus omnia bona conſtabant, iccirco filiis ſuis eiuſmodi nomina impoſuerunt, vt Porcios. Et Varr. lib. 2. De re ruſt. Nomina multa habemus ab vtroque pecore: à minore, *Porcius, Ouinius, Caprilius*: à maiore, *Equitius*. Eadem etiam ratione nos & *Aſinios* & *Sullios* adiungere poſſumus.

A miniſterio aliquo.

Flaminij dicti, quòd flamini Diali miniſtrarent. Feſtus.

Pontificij fortè dicti quòd pontificibus miniſtrarent. ex quibus fuit Ti. Pontificius tribunus plebis. de quo Dionyſius & Liuius.

A voce aliqua.

Terentij à tereno, voce Sabina dicti, quæ molle ſignificat, Varrone teſte, vt ait Macrobius. quod ſi ita eſt, ergo & multi alij eodem modo, vt

Aurelij, qui antè *Auſelij*, quòd iis publicè locus datus ſit vbi ſoli ſacrificium facerent. Feſtus.

Atricij ab Atro. Varro.

Publicij à publico.

Popilly à popillo.

Hirty ab hirto.

Iuuentij à iuuenta.

Saluij à ſaluo. vnde boni ominis cauſſa primus Saluius in cenſu & delectu nominabatur. Feſtus.

Septij à numero ſeptem.

Septimij à ſeptimo.

Octauij ab octauo.

Nouij à nouem

Nonij à nono.

Decij à decem.

Decimij à decimo.

Quemadmodum vſus cognominum & agnominum ſit inuentus.

Cur autẽ duobus nominibus Romani homines, non contenti prænomine & nomine, tertium etiam & quartum adiunxerint, quod cognomen vocarint, magna exiſtere quæſtio poteſt. Ac mihi quidem videtur eos primùm vt qui idem prænomen noménque ferebant, nota aliqua internoſcerent, hanc tertij nominis rationem excogitaſſe, pòſt autẽ, quũ cognominũ vſus increbuiſſet, eoſdem etiam ſine eiuſmodi cauſſa cognomina indidiſſe. Hac ratione L. Tarquiniũ Priſcum & L. Tarquinium Superbum, quum & prænomine & nomine conuenirẽt, (inquit Dionyſius) Priſcum illum quòd natu maior, hunc Superbũ, quòd contumacior eſſet, eſſe vocatum. Valuit autem in primis hic cognominum vſus ad confuſam ipſarum (vt oſtendi) gentium turbam diſtinguendam. Quod exempli cauſſa in gente Cornelia perſpici poteſt quæ cognominum varietate in multas familias diffuſa eſt, Maluginenſes atque inde Coſſos, Scipiones, Lentulos, Merulas, Cinnas, Sullas, Dolabellas. Iterúmque quum familia Maluginenſium creuiſſet, quartis nominibus eſt in alias etiam familias diſtributa. ita vt alij Maluginenſes Coſſi, alij Maluginenſes Scipiones, alij Maluginenſes Lẽtuli, itémque Scipiones, alij Africani, alij Aſiatici, alij Naſicæ dicerentur: neque enim probo amici emendationem ab eo traditam libro ſecũdo annotationum, cap. 13. his verbis, Verba Ciceronis ſunt libro ſecundo De orat. vbi agitur de ſalibus, Eſt autem ex hoc genere vetus illud quod aiũt Maluginenſem illum M. Scipionem, quũ ex centuria ſua renuntiaret Acidinum conſulẽ, precóque dixiſſet, &c. Sed multùm etiam me torquet quiddam in his nominibus *M. Scipionem Malugin.* Nam nuſquam inuenio Scipionem tanquam familiæ nomen poni, ſed pro cognomine. Scio equidem per librariorum errorem ſæpe *Scipionem* legi pro *Cæpionem*. quare crediderim hoc etiam loco non Scipionem, ſed Cæpionem legi debere. Ratio qua impellor eſt hæc. Scio Q. Seruilium Maluginenſem ſæpe à Liuio nominari in libris primæ decados, quo tempore Romæ creabantur tribuni militares. Scio quoque Seruilios cognomen habuiſſe Cæpionum, vt facilè poſſim affirmare hic eſſe legendum *M. Cæpionem Maluginenſem.* hanc ergo ipſe emendationem non probo. Nam quòd ait, Liuium ſæpe Q. Seruilium Maluginenſem nominare, non eſt ita. Semel enim tantùm libro quinto, anno CCCLXXII. nominat P. Seruilium Maluginenſem mendosè pro Ser. Cornelium Maluginenſem, vt in ſcholiis Liuianis oſtendi cum aliis teſtimoniis, tum quòd eo anno Diodorus pro eo tribunum mil. cos. pot. edit Σέργιον Κορνήλιον Μαλούγινον. Maluginenſem autem fuiſſe cognomen non Seruiliorum, ſed Corneliorum perinde atque Scipionem, apparet ex *L. M. P. & Ser.* Corneliis Maluginenſibus, qui aut conſules, aut tribuni mil. aut cenſores fuiſſe à Liuio ſæpe traduntur. Quod cognomen aliquot etiam ex Corneliis retinuiſſe, poſtquam alia cognomina inueniſſent, cum hic locus indicat, in quo eſt M. Scipio Maluginenſis, qui auctore Liuio anno DLXXIIII. prætor fuit tum anno DCLXXII, in Capitolinis tabulis, vbi eſt *Ser. Cornelius CN. F. CN. N. Lentulus Maluginenſis.* vt omnino *Scipionem*, non *Cæpionem* legendum eſſe, contrà quàm ille cenſet, eſſe exiſtimem. Neque enim intelligo quî illud ſit, quod aiunt ſe nunquam *Scipionem* familiæ nomen inueniſſe, ſed pro cognomine. Siquidem eandem rationem eſſe iudico, quum dico M. Scæpio Maluginenſis, atque quum dico M. Scipio Maluginenſis, & P. Scipio Naſica, & P. Scipio Africanus, & alia eiuſmodi multa. Sed ad propoſitum reuertamur. Ergo neceſſitas primum cognomina excogitauit, pòſt vſus, & commoditas cuſtodiuit, & propagauit. Qui verò agnomen aliud eſſe à cognomine tradiderunt, ij mihi ſatis quòd ſentiunt non probant. Ex eorum verò numero grammatici veteres exiſtunt, qui (vt ſuprà dixi) cognomina appellant ea quæ tertio loco: quæ verò præterea adiiciunt, ea omnia agnomina nuncupant, vt Africanum & Aſiaticum. Eiuſmodi verò opinio facilè locuple-

locupletiſſimi auctoris Ciceronis verbis refellitur, apud quem animaduertere poſſumus, ea omnia cognomina dici quæ etiam quarto loco ponuntur. Sic enim ille ait pro Murena, Quam laudem ille Africa oppreſſa cognomine ipſo præ ſe ferebat, eandem hic ſibi ex Aſia cognomen aſſumpſit. Et in Suetonio, Eritque cognomen id tibi per te partum, quod nunc habes à me hæreditarium. Idem Sapientem & Diuitem cognomina vocat, quæ tamen quarto loco erant in M. Porcio Catone & in M. Licinio Craſſo. Inquit enim in Catone, Cato quaſi cognomen habebat in ſenectute Sapientis. Et in ſecundo De offic. P. Craſſus tum cognomine Diues, tum copiis. Hac de cauſſa nos omnia, præter priora duo, cognomina appellabimus. Nā quòd amicus meus in libro De nominibus agnomen pro nomine gentilicio ſumit, atque inde agnatos ducit, multo mihi minus ex iis quæ dixi, & iis quæ dicam, probatur.

Vnde cognomina tracta ſint.

Deinceps ſequitur vt vnde cognomina tracta ſint, dicam ea quæ vel veteres prodiderunt, vel ipſe aut ratione aut opinione, ſequutus eorum regulas atque præcepta, conſequi potui. Ac Plutarchus quidem in Coriolano multos nobis huius quæſtionis quaſi fontes oſtendit, quum ait, Cognomina apud Romanos imponi conſueuiſſe, aut ab actione aliqua, aut à forma, aut à fortuna, aut à virtute, perinde atque Græci Σωτῆρα & Καλλίνικον ab actione, Φύσκωνα & Γρυπὸν à forma, Εὐεργέτην & Φιλάδελφον à virtute, Εὐδαίμονα à fortuna dixerunt: aut à ſalibus & dicacitate, quo pacto Græci Antigonum Δώσωνα, Ptolemæum Λάθυρον appellarunt, Romani verò etiam Metellum vnum Diadematum, quod frontem ex vlcere diademate diu obligaſſet, alterum verò Celerem, quòd celeritatem eius in apparandis funebribus patri ludis ſunt admirati, vocarunt: aut à caſu naſcendi, vt Proculum, Poſtumum, Vopiſcum: aut demū etiam à corporis vitiis, vt Syllas, Nigros, Rufos, Cæcos, Clodios. quibus nec cæcitas nec vllum aliud corporis vitium cōtumeliæ fuit, verùm ipſa vitia pro nominibus propriis æquiſſimo animo audita ſunt. Plutarchus (vt dixi) in Coriolano. Mendum autem ſuſpicor eſſe in exemplis eius: ſcribit enim Σύλλας dictos eſſe à corporis vitio, quum alia longè ſit eius nominis origo, vt tradit Macrobius. Itaque legendum puto Σίλλους, id eſt Silos. Sili autem ſunt qui naſo ſunt ſurſum verſus adunco, quod vitiū eſt corporis. neque etiam placet, eundem de cognominibus agentem Clodiorum feciſſe mentionem, quod nomen eſt gentis, quæ nec à vitio quidem corporis nominata eſt, (vt antè dixi) niſi forte Clodios pro Claudis acceperit. Claudius enim Quinctiorum cognomen. Quæ autem ſcribit in Coriolano, eadem ferè tradita ſunt ab eo etiam in Mario. Quinetiam Macrobius libro primo, alios à virtute, alios ab honore vel iniuria, alios à caſu cognomina ait inueniſſe. Libro autem tertio aliquot etiam à ſtudio piſcium cognominatos eſſe oſtendit. Præterea Plin. lib. 18. cap. 3. à ruſticis operibus, libro autem 11. cap. 37. à vitioſis corporis partibus nōnullos cognomen traxiſſe ait. Poſtremò etiā Varro à maiore & minore pecore cognomina indita eſſe tradit libro 2. De re ruſt. cuius verba aſcribam, quia deprauata ſunt & manca. Nomina, inquit, multa habemus ab vtroque pecore, à maiore & à minore. à minore, Porcius, Ouinius, Caprilius: ſic à maiore Equiti⁹, Taur⁹, cognomina adſignificari, quòd dicūtur Annij Capræ, Statilij Tauri, Pomponij Vituli. ſic à pecudibus multi alij. hæc Varro. Nemo eſt autem qui non intelligat hîc confundi exempla nominum & cognominū, & ſenſum nullum bonum elici. Itaque ſi ita legamus, erit ſententia aptior: Nomina multa habemus, ab vtroque pecore, à maiore, & à minore. à minore Porcius, Ouinius, Caprilius. ſic à maiore Equitius, Aſinius. Eſt autem intelligendum, quum dicimus Capram, Taurum, Vitulū, cognomina adſignificari, quòd dicūtur Annij Capræ, Statilij Tauri, Pōponii Vituli: ſic à pecudibus alij multi. Quinctilian⁹ eadem fermè docet libro primo. verba eius hæc ſunt, Scrutabitur præceptor acer origines nominum quæ ex habitu corporis, vt Rufos Longóſque fecerunt: vbi erit aliud ſecretius, Syllæ, Burri, Galbæ, Plauti, Panſæ, Scauri, taliáque. & ex caſu naſcentium: hinc Agrippa & Opiter & Cordus & Poſtumus erunt. & iis quæ poſt natos eueniunt, vnde Vopiſcus. iam Cottæ, Scipiones, Lænates, Serrani ſunt. Et ex variis cauſis gentes quoque & loca & alia multa reperias inter nominum cauſſas. Hæc Quintilianus, apud quem item credo eſſe mendosè Syllas pro Silos ob eam quam dixi cauſſam. Longum eſſet hoc loco Liuij, Dionyſij, Dionis, Suetonij, Ciceronis, aliorúmque multorum quo loco de hac re agunt, in hanc ſententiam verba proferre. Quum igitur res ita habeat, iam quo modo hoc in ſingulis factum ſit, videamus. Quibus in exponendis hanc diuiſionem tuebimur, vt alia ab animo, alia à corpore, alia à fortuna tracta eſſe dicamus. Ad animum autem pertinent virtutes, mores, oratio, artes, ſtudia, res geſtæ: ad corpus, partes corporis, color, habitus, veſtitus, ſimilitudo alterius, locus & quę ſunt eiuſmodi. His autem rebus diligenter animaduerſis, omnis (vt puto) impoſitorum cognominum ratio erit perfecta. Qui autem cognominū terminationes perſequuti ſunt, ii fruſtra laboraſſe mihi videntur, quum om-

nes terminationes cognominibus (ſi ita tempus & euentus tulerit) conuenire poſſint, præter eam quæ gentem notet. Itaque quum apud Liuium nomina gentilicia multa pro cognominibus mendosè legerētur, ea ad ſuam integritatem ex antiquorum monumentis à me paulo antè redacta ſunt, vt Fabius Licinus, Marcius Rutilus, Quinctius Flaminus, Furius, Pacilus & alia eiuſmodi, nō Licinius, Rutilius, Flaminius, Pacilius, vt vulgò legebatur.

Cognomina à ſapientia ducta, aut contrà.

Sapientiam autem atque ſtultitiam dediſſe multa cognomina Romanis, cū ex Plinij verbis percipitur, tum exempla quæ ſubiiciā, indicant. Scribit enim Plinius libro tertio, Reliquis animi bonis præſtitere ceteros mortales ſapientia: ob id Cati, Corculi apud Romanos cognominati.

Sophus, qui eſt Græcè ſapiens, Semproniorum cognomen. quod primus tulit P. Sempronius iuris ciuilis peritiſſimus.

Cato, auctore Plutarcho in Catone maiore vir dicitur multarum rerum peritus. eáq. de re M. Porcius Cato vocatus eſt. Fuit autem etiam cognomen Hoſtiliorum.

De Cato inquit Varro lib. 6. De ling. Lat. Cata acuta Sabini dicūt: quare Catus Ælius Sextus, non (vt aiunt) ſapiens, ſed acutus. Quare dixit Ennius, Egregiè cordatus homo catus Ælius Sextus.

Sapientis cognomen inuenit C. Lælius (vt ait Plutarchus in Gracchis) quia, quum Tiberij partes aduerſus optimates tueri cœpiſſet, diſcordiam ciuitatis metuens ab incepto deſtitit.

Corculum, auctore Feſto, antiqui à corde ſolertem & acutum dixerunt, eóque cognomine vſus eſt P. Cornelius Scipio Naſica, optimi viri filius, vt ait Cicero in Bruto.

Brutus ſtultum ſignificat, vt ait Dionyſius. Itaq. L. Iunius, qui reges eiecit, factus ad imitationem ſtultitiæ, Bruti quoque haud abnuit cognomen. Liuius, Dionyſius.

Bellutus eſt belluæ ſimilis, vt ait Feſtus. quod cognomen tulit. L. Sicinius, primus tribunus pl. Dionyſius & Pædianus.

A virtute & moribus.

Nero Sabinorum lingua ſtrenuum ſignificat. Itaque Ti. Claudius Ap. Cæci F. id primus tulit, quod poſt in eius familia manſit. Suetonius in Tiberio.

Marcellus vt Plutarchus tradit, Eſt Bellicoſus, id eſt Ἀρήϊος. hoc eſt Martius. Puto autem Marcellum dictum eſſe quaſi Martellum, id eſt Paruum Martem. Eo plebeia gens Claudia vſa eſt.

L. Sicinius Dentatus ob fortitudinē *Achilles* dictus. Gell. lib. 2. cap. 11.

Superbi cognomē tulit L. Tarquinius rex. quia ſocerum gener ſepultura prohibuit. Dionyſ. & alij.

Frugi L. Calpurnius Piſo appellatus ob mores, vt ait Pædianus in Piſonianam, & Cicero in Verrem.

Ouicula dictus Q. Fabius Maximus, quia moribus fuit humilibus. Plutarchus in Fabio & qui ſcribit de viris illuſtribus.

Caprarij cognomē C. Metellus ex cōtumelia traxit. Cicero libro tertio De orat. Itaque Scipio de eo dixit, matrem eius, ſi quintum pareret, aſinum fuiſſe parituram.

Gurges vocatus Q. Fabius Rulliani F. à deuorato patrimonio. Macrobius. Plutarchus Λαμυρὸν nominat.

Nepos aliquando cognomen contumeliæ fuit à prodigalitate, vt de Q. Metello collega P. Lentuli cos. ſcribit Valerius. vnde luſit Cicero ad Att. Sumptu iam nepos euaſit Scaptius. Patrem tamē Metelli eum qui cum T. Didio conſul fuit, Q. Metellum Nepotem vocāt etiam Capitolini ſcriptores. Nepotem autem eum dictum, quaſi Q. Metelli Macedonici nepotem, ſignificat in Cornelianam Pædianus.

Aſper C. Trebonius ab inſectandis patribus nominatus. Liuius lib. 3.

Lurcones, auctore Feſto, dicti qui cū auiditate cibum ſumerent. Fuit autem Aufidiorū cognomen.

Camillus, quo cognomine Furij vſi ſunt, eſt puer ingenuus. Feſtus, Plutarchus in Numa, Macrobius lib. 3. Seruius in Virgil. vbi de Camilla.

Cicurinus cognomen Veturiæ gentis à morum ſimplicitate dictus. Varro de ling. Lat.

Vir optimus P. Scipio Naſica à ſenatu iudicatus & appellatus eſt. Liuius.

Ab oratione & dicto aliquo.

Lepidi Æmilij dicti ſunt à lepore orationis, quia Mamercus Numæ F. Princeps eius generis ſummo lepore præditus fuit, quem Græci αἱμύλιον dicunt. Plutarchus in Paullo.

Eutrapelus fuit cognomen Volumniorum. vnde Cicero ad Volumnium, Εὐτραπελία, inquit, tuarum literarum. eſt autem εὐτράπελος idem quod Lepidus.

Attici cognomen inuenit T. Pomponius, quòd Atticè optimè loqueretur. Cicero in Catone, Nepos in vita.

Figuli cognomen adeptus eſt Nigidius, quòd inconſtantiam rerum humanarum rotæ figulinæ comparauit. Auguſtinus De ciuitate Dei.

Sura dictus P. Lentulus, qui quum Sulla rationem ab eo pecuniæ publicæ repeteret, quam quæſtor tractauerat, dixit ſe non poſſe rationem reddere, ſed præbiturum ſuram, vt pueri ſolent qui in ſphæræ ludo peccauerint. Plutarchus in Cicerone.

Scrofa

Scrofa Tremellius appellatus auctore Macrobio, quòd quærentibus quibuſdam ſcrofam ruri, verba iurationis concepit, nullam eſſe in villa ſua ſcrofam niſi quæ in centonibus iaceret, lectulum monſtrans. vt autem ait Varro lib.2. De re ruſt. quòd apud exercitum dixerit, hoſtes celeriter ſe, vt ſcrofa porcos, diſiecturum: idque fecerit.

Ab arte & ſtudio aliquo.

Pictor Q.Fabius dictus, quòd primus Romæ ædem Salutis pinxit. Plin.lib 35. cap.4. Cicero in Tuſculana prima.

Metelli in re militari ſunt quaſi mercenarij: vnde genti Cæciliæ fuit cognomẽ. Feſtus.

Præconinus L. Ælius Stilo, quòd præco fuerit. Plin.lib.33.cap.1.

Eadem ratione videtur *Fictor* M.Volſcij cognomen. Liuius.

Cornicen Oppiorum, Liuius. Vnde & Cornicinus apud Ciceronem in epiſt.ad Attic.

Fullo Apuſtiorũ, Liuius, lapis Capitol. Vnde iocus apud Macrobiũ, Miror ſororem meam habere Maculam, quum Fullonem habeat.

Porrò autem à ſtudio rerum ruſticarum multa tracta fuiſſe cognomina, auctor eſt Plin.lib.18.cap.3. Ex eorum numero ſunt.

Bubulcus Iuniorum cognomen, qui optimè bubus vteretur.

Pilumnus, qui pilum piſtrinis inuenit.

Cicerones, Lentuli, vt quiſque optimè cicerẽ aut lentem ſerebat. illud Claudiorum & Tulliorum: hoc Corneliorum cognomẽ. eadémque fortè ratione *Piſo* Calpurniorum.

Serranus Atilius, quòd eum ſerentem inuenerunt dati honores.

Lactucinus Valeriorum cognomen à lactuca. Plinius lib.19.cap.3. Quare qui cos. anno CCXCVII. M.Valerius Maximus dicitur in Cap.tabulis, is à Diodoro lib.11. Μάρκος Οὐαλέριος Λακτούκης appellatur. Idem Plin.lib.17. cap.1. ſcribit ita, Fuere & ab arboribus cognomina antiquis, *Frondicio* militi illi qui præclara facinora Vulturnum tranſnatans, fronde capiti impoſita, aduerſus Annibalem edidit.

Stolo Liciniæ genti (ita enim appellatur in ipſis arboribus fructicatio inutilis:) vnde & pampinatio inuenta primo Stoloni dedit nomen.

Iam à ſtudio piſcium dicti ſunt Licinius *Muræna*, Sergius *Orata*, qui eiuſmodi piſcibus delectati ſunt, vt ait Macrobius lib.tertio, Varro libro tertio De re ruſtica. quanquam Feſt. Sergium Oratam dictum ſcribit, quòd duobus annulis aureis & grandibus vteretur.

Eadem ratione à maiore & à minore pecore cognomina multa ducta ſunt, auctore Varrone libro ſecundo. hinc Statilij *Tauri*, Annij *Capræ*, Pomponij, & Mamilij *Vituli*. Quod etiam in Poplicola ſcribit Plutarchus, ἐπίθετο δὲ τοῖς παισὶν αὐτοῦ Σουΐλλους, καὶ Βουβούλκους, καὶ Καπραρίους ὀνόματα.

Quin etiam à ſtudio auium multa ſumpta eſſe placet Varroni. Hinc Cornelium *Merulam*, Fircellium *Pauonem*, Minucium *Picam*, Petronium *Paſſerem* eſſe dictum.

Ab vrbe vel regione deuicta.

Iam verò ab vrbe vel regione deuicta, hæc quæ ſequuntur.

Coriolanus à Coriolis oppido captis dictus eſt C.Marcius. Liuius lib.2.

Fidenas à Fidenis L.Sergius & poſteri eius. Liuius.

Meſſalla Valerius à Meſſana primo Punico bello capta. Macrobius, lap. Capitolini.

Priuernas L. Æmilius Mamercinus à Priuernate bello. Liuius.

Numantinus P. Scipio à Numantia deleta. Appianus, Velleius.

Iſauricus P.Seruilius ab Iſauris vrbe Ciliciæ captis. lap.Cap. Velleius.

Idem fecerunt qui regiones in poteſtatem P.R. redegerunt. quorum primus (vt ait Liuius libro 30.) P.Scipio fuit, qui à deuicta Africa cognomen *Africani* tulit: itémque L. Scipio frater eius, *Aſiatici* ab Aſia: Q.Metellus *Macedonici*, à Macedonia: L. Mummius *Achaici* ab Achaia: Q.Metellus alter *Balearici* à Balearibus, & L.Metellus *Dalmatici* à Dalmatia: Q.Fabius *Allobrogici* ab Allobrogibus: Q.Metellus *Cretici* à Creta: D. Iunius Brutus *Callæcus* à Callæcia: Q.Metellus *Numidici* à Numidia. Quorum apud omnes teſtata cognomina ſunt. Hoc autem loco verba quædam amici mei non poſſum tacitus præterire, quæ ab eo in libro De nominibus poſita ſunt eiuſmodi, Iſauricus ab vrbe dictus. Ideo conqueritur Cicero libro epiſtol. ad Attic.5. quum eſſet in Cilicia procos. & expugnaſſet oppidum Pindeniſſum, non eſſe aptum ad cognomen parandum. Qui (malùm) Pindeniſſæ? Nam Seruilius antè ab Iſauro vrbe præclara fuerat appellatus. Non poſſum autem præterire, quia hic ſenſum germanum Ciceronis non videtur aſſequutus. Neque enim Cicero queritur Pindeniſſum non eſſe aptum ad cognomen parandum, ſed ad gloriam ex eius expugnatione propter oppidi obſcuritatem comparandam. Sic enim ait, Saturnalibus manè ſe mihi Pindeniſſæ dediderunt. Qui (malùm) iſti Pindeniſſæ? Qui ſunt? inquies. nomen audiui nunquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Ætoliam, aut Macedoniam reddere. Quibus verbis de obſcuritate (vt dixi) oppidi queritur, nõ de cognomine ine-

pto. neque enim quiſquam vnquam imperator Romanus, aut Cilix, aut Ætolus eſt ex victoria nominatus, vt iis in cognomine incidere poſſet: verùm aliquot ex iis prouinciis clariſſimos triumphos egerunt. Hoc idẽ ſentit etiam Cicero, quum ſcribit ad Cœlium, Oppugnabam oppidum Pindeniſſum tantis opibus tantóque negotio vt mihi ad ſummam gloriam nihil deſit niſi nomen oppidi. id eſt, quòd obſcuriſſimo nomine quum ſit, ne mea quidem ſatis glorioſa eſſe victoria & expugnatio poſſit, qualis eorum fuit qui Ciliciam, Ætoliam & Macedoniam ſubegerunt. Nam quòd ait amicus meus ineptum ad cognomen eſſe, non video cur non Cicero Pindeniſſi dici facilè potuiſſet, & quondam Valerius Meſſalla à Meſſana victa, ſi ſplendidum oppidi nomen fuiſſet.

A loco vbi bene maléue pugnatum eſt

Regillenſis A. Poſtumius dictator dictus, quòd ad lacum Regillum cum Latinis bene pugnauerit. quod cognomen poſteri etiam eius tulerunt.

Aeſerninus M. Marcellus appellatus, quòd Æſerniæ captus eſt. Epitomæ.

Creticus M. Antonius triumuiri pater dictus, quòd Cretæ mortuus eſt. Pædianus. Plutar. in Antonio. hunc tamen quidam Antonium *Ciceteium* vitioſè nominant.

Germanicus Cæſar dictus, quòd in Germania obiit.

Bithynicus Pompeius dictus, quòd ex Bithynia ſuppellectilem regis Nicomedis deportarit. Feſtus.

Caudinus L. Lentulus, quòd ad furcas Caudinas obſeſſus cum coſ. fœdus turpe ſuaſerit, vt ex Liuio elici poteſt.

Ab aliis euentibus.

Collatinus Tarquinius dictus, quòd diu Collatiæ præfectus fuerit Dionyſius.

Poplicola Valerius, quòd populum coluerit. Dionyſius, Liuius.

Torquatus Manlius quòd torquem in pugna Gallo detraxerit. Liuius, Gellius.

Pius Q. Metellus, quòd pietatem in reditu patris lacrymis deprecando adhibuerit. Cicero.

Pietas L. Antonius, quòd eo animo remp. tractarit vnà cum Fuluia, quaſi pro Marco Triumuiro fratre laboraret. Vnde à Dione dicitur Λούκιος Ἀντώνιος Πίετας, id eſt, εὐσεβὴς. quanquam à Glareano mendoſè Pœtus nominatur.

Druſus Liuius vocatus, quòd Drauſum regem hoſtium interfecerit. Suetonius in Tiberio.

Cunctator Fabius, quòd cunctando Annibalem fregit. Plutarchus.

Venox Plautius quia cenſor, aquæ Claudiæ venas indagauerit. Liuius, Frontinus.

Scipio Cornelius, quòd patrem luminibus carentem pro Scipione rexerit. Macrobius.

Curſor L. Papirius à velocitate curſus. Liu.

Salinator M. Liuius dictus, quòd vectigal nouũ ex ſalaria annona commentus eſt. Liu.

Ambuſtus Fabiorum fuit (vt puto) quòd à fulmine ambuſtus fuerit. Sic enim Feſtus, Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quòd eius natis fulmine icta erat. Antiqui puerum quem quis amabat, pullum eius dicebant. Hinc etiam quidam *Rullum* Fabij Maximi cognomen profectum exiſtimant.

Imperioſſus Manlius, quia ſeueriùs delectũ habuit. Liu. Plutarchus Ἐπιτάκτην appellat.

Gracchanus dictus eſt Iunius hiſtor. ab amicitia C. Gracchi tribuni pl. vt ſcribit Plin. l. 30.

Maximus Valerius, quòd plebem patribus conciliauit. *Cicero* in Bruto.

Maximus Fabius, quòd libertinos in quatuor tribus ſecreuit, Liu. lib. 9.

Magnus Pompeius, quòd res magnas ante ætatem geſſit, Appianus, Plutarchus.

Aſina Cornelius Scipio quia quum ſponſores ab eo poſcerentur, aſinam produxit in forum cum pecuniæ onere, quaſi pro ſponſoribus præſens pignus. Macrobius.

Veſpillo Lucretius dictus, quòd ædilis cadauer Ti. Gracchi tanquam Veſpillo in Tiberim proiecit. De viris illuſtribus in Graccho. Idem etiam fuit Veſpa. Vnde in 2. De orat. Veſpa. Terentius.

Annalis Villius, quòd legem annalem tulit. Liu. lib. 40.

Diadematus Metellus, quòd frontem ex vlcere diu ligauerit faſcia, quæ diadema Græcè dicitur. Plutarchus in Coriolano.

Prætextatus Papirius, quòd in ætate prętextata ſummã prudentiam oſtenderit. Macrob.

Lænas Popillius, quòd quum flamen ſacrificium faceret, cum læna in publicum exierit & ſeditionem ſedarit. Cic. in Bruto.

Coruus Valerius, quòd ei cum Gallo pugnãti coruus omen victoriæ fuit. Liuius, Gellius.

Buteo Fabius, quia inſidens in naui buteo auis bono auſpicio duci ei fuit. Plin. li. 10. c. 8.

Caudex Ap. Claudius dictus, quòd primus caudicem, id eſt nauem, belli gerendi cauſſa primo Punico bello conſcenderit. Seneca.

Cæſar Iuliorum cognomen fuit, de quo alij aliter tradiderunt. amicus autem meus in libro De nominibus ita, Illud nõ prætermittam, Cæſarem non ab vtero cæſo dictũ, quòd multis video placere, ſed quod ait Seruius & Spartianus, ab elephanto primùm cæſo. Nam lingua Punica Cæſar elephas dicebatur. Quare in quibuſdam argenteis numis apud me videre eſt, ab altera parte elephantem cũ hac inſcriptione *Cæſar*, ab altera autẽ inſtrumẽta quib. elephãtos Romani perimebãt. Hęc ille.

Numum

Numum illum cuius ipſe meminit, ego accu ratè effingendum curaui, vt omnes homines eius induſtriam in Romana antiquitate illuſtranda cognoſcerent. Sunt enim eiuſmodi numi multi cum apud alios, tum apud clariſſimum & humaniſſimum virum Andream Lauredanum patricium Venetum. quanquã quæ ille ad hunc numum impetrandum attulit, ea à multis huius artis peritis reprehendi ſæpe animaduerti, qui quæ ille inſtrumenta elephantorum interimendorum eſſe tradidit, ea pontificalia ac religionis potiùs inſignia eſſe contẽderẽt, albogalerũ, vel tutulũ, ſeceſpitam, aſperſorium, & vas ſacrificale. Albogalerum enim ita deſcribit Feſtus, Albogalerus à galeea nominatꝰ eſt. eſt enim pileũ capitis quo diales flamines, id eſt ſacerdotes Iouis vtebantur. fiebat enim ex hoſtia alba Ioui cæſa, cui affigebatur apex virga oleagina. Tutulum autem ita. Tutulum vocari aiunt flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinib. & extrũctũ in altitudinem. Ennius, Libáque fictores, argeos & tutulatos. Itaque Varro lib. De lingua Lat. exponens hunc eundem Ennij verſum, ait, Titulati dicti ij qui in ſacris capitibus habere ſolent, vt metam. Id tutulus appellatur ab eo quòd matres familiâs crines conuolutos ad verticem capitis, quos habent vti velatos, dicunt tutulos: ſiue ab eo quòd tuendi cauſſa capilli fiebant, ſiue ab eo quòd altiſſimum in vrbe eſt, quod eſt arx, ea res tutiſſima tutulus vocatur. De ſeceſpita ſic Feſtus, Seceſpitam alij ſecurim, alij dolabram æneam, alij cultellum putant. Item, Seceſpita cultrum ferreum oblõgum, manubrio eburneo, rotundo, ſolido, iuncto ad capulum auro argentóque, fixum clauis æneis ære Cyprio, quo flamines, flaminicæ virgines, pontificéſque ad ſacrificia vtebantur. dicta autẽ eſt ſeceſpita à ſecando. Aſperſorium quidam vocant, quo aquam luſtralem aſpergebant. vnde Virgilius,

-ter pura ſocios circumtulit vnda,
Spargens rore leui. Et alibi,
-corpúſque recenti
Spargit aqua-

Vas ſacrificale eſt vel capedo, vel ſimpuuiũ. De capedine Cic. in Paradoxis, Quid autem Numa Pompilius? minúſne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles vrnula quàm filicatas aliorum pateras fuiſſe arbitramur? Et lib. 3. De nat. Docebo meliora me didiciſſe de colendis diis immortalibus iure pontificio & more maiorum quàm capedunculis quas Numa nobis reliquit. De Simpulo Feſtus, Simpulum vas paruum nõ diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificiis libabatur, à ſumendo dictum, Varrone auctore, vt fortaſſe à capiendo capedo dicta eſt. Et iuuenal. Satyra ſexta, aut quis Simpuuium ridere Numę nigrúmque catinum. Et Plin. lib. 35, In ſacris quidem etiam inter has opes non murrhinis cryſtalliníſve, ſed fictilibus prolibatur ſimpullis. His igitur rationibus adducti multi inſtrumenta hæc, quibus elephantes interficerentur, eſſe iure negant, pontificalia autem (vt dixi) inſignia eſſe aſſerunt, quæ diuo Iulio Cæſari conſecrato, & in deos relato tributa ſint ab Auguſto, qui in patris pont. max. mortui honorem hunc numum percuſſerit. itaque ab altera parte eſſe elephantem, conſecrationis ſymbolum. Vnde Suet. in Claudio ſcripſerit, Claudius auiæ Liuiæ diuinos honores, & circenſi pompa currũ elephantorum Auguſteo ſimilem decernendum curauit. eadem etiam de cauſſa anguem elephanti ipſi eſſe ſubiectum, qui (auctore Plutarcho in Cleomene) heroibus ſacer eſſet. Vnde Virgilius de angue ad tumulum Anchiſę mortui dixerit,

Incertus geniúmve loci, famulúmve parentis,

quum apotheoſin eius ſignificare vellet, vt ait Seruius. Sed ſiue hæc, ſiue alia ſunt, profectò nihil hic numus ad eum qui primum elephantem occidit, neque ad ipſa demum elephantorum interimendorum inſtrumenta pertinet, quod amicus meus ingenioſè potius quàm verè cõfinxit, præſertim verò quũ fabrile ſcalprum cum malleo ad eiuſmodi beluas interimendas adhibitum ſit, auctore Liuio.

Cenſorinus Marcius vocatus fuit, quòd bis Cenſor factus eſt. Valerius, Capitolinæ cenſuræ.

Flaminius Quinctiorum & Claudiorum.

Augurinus Minuciorum eadem ratione co-

gnomen fuit, ab inſigni fortaſſe aliqua re vel in flaminio vel in auguratu geſta.

Sacerdotu cognomen tulerunt Licinii.

Augu Q. Scæuola: *Pont. Max.* alter Q. Scęuola ab ipſo ſacerdotio quo fungebantur, vocati ſunt.

Curio Scriboniorum cognomen fuit, quòd qui primus id tulit, curio maximus fuerit, vt ex Liuio intelligi poteſt. Qua ex familia C. Curio conſul, qui de Macedonia triumphauit, & C. Curio filius tribunus pl. auctor ciuilis belli fuit: ad quem ſunt epiſtolę Ciceronis in ſecundo libro. de quibus epiſtolis ſic ſcribit amicus meus in lib. De nominibus, Ambiguitas eſt in nomine Curionis lib. 2. epiſtol. fam. In qua re multi decepti ſunt, non diſtinguentes patrem Curionem à filio. Nam illæ epiſtolæ, *non* dum erat auditum, & *ſera* gratulatio ſcribuntur ad patrem. Hæc ille. Hanc tamen opinionem intelligo à ſcholis omnibus eſſe repudiatam. neque enim videre ſe eruditi homines aiunt, quemadmodum, quum in extrema epiſtola de tribunatu C. Curionis filij agatur, ea epiſtola ad patrẽ transferri poſſit, qui multis antè annis conſul triumphauerat. In priore verò, quum de reditu Curionis in Aſia agatur, cur non idem ſit Romam reuertens, qui fuerat abſens? id eſt, cur non ad eundem redeuntem hanc ſcripſerit, ad quem abſentem ſuperiores ſcripſerat? præſertim verò quum in ſuperioribus de patris clariſſimi viri obitu mentionem fecerit.

Thurinus cognomen Octauio puero fuit, quòd in regione Thurina natus ſit. Suetonius in Auguſto.

Sylla P. Cornelius dictus, quòd decemuir, aut prætor ex libris Sibyllinis ludos Apollinares inſtituit. ſiquidem Sylla, quaſi Sibylla appellatus eſt. Macrob. quod cognomen pòſt in familia manſit.

Auguſtus Cæſar Octauianus dictus eſt honoris & amplitudinis cauſſa. Suet.

A corporis partibus.

A corporis autem partibus tot cognomina tracta ſunt, vt vix comprehendi oratione poſſe videantur. Nam à capite *Capitones*, *Cilones*, *& Tuditani* ſunt. Cilones enim dicti ſunt, quorum vita oblonga, & compreſſa ſunt, vt ait Cariſius. Feſtus autem eos eſſe ait, quorum frons eſt eminentior, ita vt dextra ſiniſtráque velut reciſa videatur. fuit verò Flaminiorum. vnde in Numis argenteis C. *Flamini Cilo.* Tuditani, qui caput ſimile malleo habeant. Tudites enim mallei ſunt, à tundendo dicti. Iam *Cincinnati*, *Calui*, *Criſpi*, in Quinctiis, Liciniis, Saluſtio à capillis ſunt, vt *Criſpinus* Quinctiorum. Quare Suetonius Caligulam Cincinnato crinem ademiſſe ſcribit veteris familiæ inſigne. *Frontones* à fronte, *Naſones*, *Sili*, *Simi* à naſo ſunt. Sili ſunt qui naſo ſunt ſurſum verſus repando. Feſtus. Silus Sergiorum cognomen fuit. vnde in numis, M. Sergius ſilus. De ſimis Plin. lib. 11. cap. 38. A naribus cognomina Simorum & Silonum. videndum tamen ne legendum ſit, Simonum & Silorum. Ita *Strabo*, *Pætus*, *Cocles*, *Luſcus*, *Luſcinus*, *Rauilia*, *Ocella*, *Cæcus*, ab oculis. Plin. lib. 11. cap. 37. Strabo, qui peruerſis & detortis oculis eſt. Porphyrio. Plinius. Talem autem fuiſſe Cn. Pompeium Magni patrem cognomine Strabonem, ſcribit idem *Pætus*, auctore Porphyrione, eſt qui oculis eſt leuiter declinatis, vel cuius oculi huc & illuc celeriter mouentur, vt ait Acro. Horatius Satyra tertia, ſtrabonem appellat Pætum pater. *Coclitem* luſcum dixerunt. vnde Cyclopas coclitas appellarunt. Seruius. At Plinius libro 11. Qui orbi altero lumine naſcerentur, Coclites dicti: item Varro de ling. Lat. *Luſcus* Aniorum, *Luſcinus* Fabriciorum cognomẽ fuit, auctoribus Cap. lap. *Rauilia* à rauis oculis. Feſtus. Vnde Caſſius Longinus Rauilia. *Ocella*, qui paruis vtriſque oculis eſſent. Plin. libro 11 vnde Ser. Ocella apud Cœlium in VIII. epiſtolarũ. Ap. Claudius *Cæcus* appellatus, poſtquam aſpectum oculorum amiſit. A ſuperciliis *Silones*, id eſt qui eminentibus ſunt ſuperciliis. à Sileno, qui hirſutis ſuperciliis pingebatur. Nonius ex Varrone. A lingua *Balbi & Blæſi*, quorum illud Aciliorum, hoc Semproniorum cognomen eſt. Sunt autẽ qui R literã pronuntiare non poſſunt, quo vitio laborauit Demoſthenes. Vnde eſt in 1. De orat. Demoſthenes ita balbus fuit, vt eius artis cui ſtudebat, primam literam dicere non poſſet. Et in Priapo, Quum loquor vna mihi peccatur litera. nam præ, Pæ dico ſemper, blæſáque lingua mea eſt. eadémque fortè ratione *Blæſus* Corneliorum & Heluiorum fuit. Aures (inquit Plinius) homini tantùm immobiles, ab iis Flaccorum cognomen. *Labeones & Chilones* à labiis. Plinius, Feſtus & Cariſius. *Verrucoſſus*, à verruca in labiis, Fabij Maximi fuit. Plutarchus. *Dentati*, qui cum dentibus nati ſunt. Plinius lib. 7. cap. 16. Curij & Sicinij cognomen. *Barbatus* Horatiorum & Scipionũ. *Barbula* Æmiliorum. *Ahenobarbus*, id eſt, qui ęnea barba eſſet, Domitiorum, fuit à barba. Plutarchus in Paullo. A colore *Rutilus*, *Eburnus*, *Aquilinus*, vt ait Feſtus. eadémque ratione *Albus*, *Niger*, *Rufus*, *Flauus*. Iam *Scæua*, & *Scæuola*, & *Læuinus*, quòd lęua manu pro dextra vterentur, dicti ſunt, quæ Brutorum, Muciorum, & Valeriorum cognomina ſunt. De Scæuola ſcribit Zonaras. *Mento* Iuliorum, *Dorſo* Fabiorum, *Scapula* Corneliorum, *Axilla*, & *Ahala* Seruiliorum. A cruribus autem hæc ſunt, *Varus*, *Vatia*, *Atta*. Vari qui crura incurua habent, & ſunt contrarij valgis. Vatiæ, quibus in exteriorem partem crura flectuntur.

ſtuntur. Attæ, qui propter vitium crurum aut pedum plantis inſiſtunt, & attingunt magis terram quàm ambulant. quorum primum Liciniorum, ſecundum Seruiliorum, tertium Quinctij poetæ fuit. Feſtus, Nonius, Plinius. Iam *Plauti, Panſæ, Planci, Scauri*, quæ pedum vitia ſunt, cognomina Romanis fuerunt. Plautus eſt, qui planis eſt pedibus, & nullam habet in medio cauitatem. Panſa, cui pedes lati ac panſi. Plancus, cui plani pedes. Scaurus, qui talos pedum tumẽtes & porrectos habet. Plin. lib. 11. Feſtus.

A corporis habitu.

A corporis autem habitu ſunt *Craſſus, Macer*, vtrunque Liciniorum. *Longus* Semproniorum. *Galba* Sulpiciorum. *Gracchus* item Semproniorum. *Pulcher* Claudiorum. *Glabrio* Aciliorum. *Coſſus* & *Aruina* Corneliorũ. *Paulus* Æmiliorum. De Galba ſcribit Suetonius in Nerone, atque an craſſum an macrum ſignificet, ambigit. Gracchum à gracilitate corporis dictum ſcribit Cariſius. Varro autem à gerendo, quia mater eius qui primus Gracchus dictus ſit, duodecim menſes vterum geſſerit. ac propterea ſine aſpiratione ſcribendum, vt ait Scaurus. Glabri ſunt depiles. Coſſi, rugoſi corporis, à ſimilitudine vermium ligno editorum, qui coſſi dicũtur. Feſtus. Aruina durum eſt pingue, quod eſt inter cutem & viſcus. Seruius. Paulus (vt puto) paruus eſt. vnde Terentius, Paullo ſumptu dixit. cognomen eſt Æmiliorum, vt *Paullulus* & *Magnus* Poſtumiorum Albinorum.

Ab ortu.

Iam verò ab ortu ducta ſunt *Geminus* cognomen Seruiliorum, quod primum tulerunt. P. & Q. Seruilij fratres. quorum Publius bis conſul fuit cum C. Cotta an. DI. & DV. auctor Cicero in Lucullo. *Tergeminus* Horatiorum & Curatiorum. Liuius. *Cordus* C. Mucij. Dionyſius. Eſt autem Cordus ſerò natus. Quinctilianus. Quare Plutarchus C. Mucium Cordũ Ὀψίγονον vocat. *Priſcus* Tarquinij, quòd maior natus eſſet. Dionyſius. Idem Priſcus fuit etiam cognomen Seruiliorum, ac neſcio an eadem ratione *Caſca*, quẽ pro ſene Latini veteres dixerunt, Varrone auctore De lingua Latina. De *Agrippa* & *Proculo* Vipſaniorum & Plautiorum cognominibus dictum eſt in prænominibus.

A loco vnde commigrauerint, aut vbi nati ſint, aut vbi habitauerint.

A locis porrò vnde quiſque Romam commigrauerit, hæc ſumpta ſunt,

Sabinus Regillenſis, vel Regillanus, vt eſt apud Suetonium, Ap. Claudius dictus, quia ex Regillo Sabinorum oppido venit. Liuius.

Antias Valerius. Plinius in præfatione, quòd Antias & eſſet & diceretur.

Amerinus Sex. Roſcius ex Ameria. Cicero pro Roſcio.

Eadem ratione dicti videntur Furij *Medullini*, Fuſij *Caleni*, Sulpicij *Camerini*, Appuleij *Saturnini*, Manlij *Vulſones*, Publij *Vulci*, Aulij *Cerretani*, Plautij *Vennones*, Ælij *Ligures*, Cominii *Aurunci*. *Vfenas* certè & *Carrinas* & *Mecenas* à loco tracta ſunt, teſte Varrone lib. 2. De analogia.

Capitolini Manlij dicti ſunt etiam antequam M. Manlius Gallos à Capitolio depelleret, quòd in Capitolio habitarent: quòd nequis patricius faceret, damnato M. Manlio, decreto cautum eſt. Liuius. Eadem fortaſſe ratione & Quinctij & Seſtij, Capitolini vocati ſunt, & Genucij *Auentinenſes*, quòd Auentinum, & Verginij *Cælimontani*, quòd Cœlium montem incolerent: & P. Terentius *Tuſcivicanus* apud Liuiũ libro 45. quòd vicum Tuſcum habitaret.

A principe generis.

Ælius *Lamia* à Lamo Formiarum conditore dictus. Horat. lib. 3. Odarum.

Fuſus, Furiorum, qui antè Fuſii à Fuſo. *Voluſus*, Valeriorum, qui antea Valeſii à Valeſo. *Iulus*, Iuliorum, qui à Iulo generis ſui auctore nuncupati. Marciorum cognomẽ fuit *Rex*, fortaſſe ab Anco Marcio rege. Siquidem in nummis quibuſdam eſt ab vna parte caput hominis cum hoc nomine, *Ancus*: ab altera verò aquæductus cum his vocibus, *Aqua mar.* in ora verò nummi, *Philippus*. Nam & aqua Marcia à Marcio Rege deducta eſt, & Philippus Marciorum cognomen eſt, cuius gentis auctor Ancus Marcius rex.

A ſimilitudine alterius.

Tantam præterea vim habuit ſimilitudo alterius, vt inde cognomina etiam ſæpe inuenta ſint. vt de Cn. Pompeio Magno ſcribit Valerius libro 9. qui *Menogenes* à multis dictus ſit, quòd Menogeni coquo ſuo ſimilis eſſet, & de P. Scipione, qui *Serapio* à Victimario eius nominis ſibi ſimili, & P. Lentulo, qui *Spintheris*, ab hiſtrione Spinthere, adeptus ſit: & alter Scipio, qui *Salutionis* à Salutione mimo cognomen inuenerit. Plinius lib. 7. cap. 12.

A fortuna.

A fortuna poſtremò hæc ducta, *Felix, Fauſtus*, in Sulla: *Diues* in Craſſis: *Egerius* ab egeſtate in Tarquinio, poſt patris auique mortem egenus natus. Dionyſius, Liuius.

Cognomina ex cognominibus orta.

Multa etiam cognomina ita immutata ſunt, vt per diminutionem in *inus* à ſuo primitiuo deflexa ſint. Albus enim, quod fuit cognomen primum Poſtumiorum, pòſt *Albinus* euaſit. ita Rufus in Corneliis *Rufinus*,

Mamercus in Æmilis *Mamercinus*, *Meſſalla* in Valeriis *Meſſallinus*, inque iiſdem Coruus *Coruinus*, in aliis etiam eadem fortaſſe ratione *Longinus*, *Craſſinus*, *Caluinus*, *Læuinus*, *Paullinus*, *Criſpinus*, *Cæſoninus*, *Paulinus*, *Balbinus*, *Nigrinus*. quæ omnia deriuata ſunt. Item *Marcellinus* vt in Cn. Cornelio Lentulo Marcellino, quod tamen cognomen in eo adoptionis ſignum fuiſſe arbitror. Hic enim P. Lentuli filius fuit, qui fuit M. Marcelli filius, Cicerone auctore in Bruto.

Cognomina an hæreditaria fuerint.

His rebus expoſitis, æquum eſt etiam cognoſcere, quemadmodum ex cognominibus alia ad poſteros quàm longiſſimè propagarentur, alia ne ad filios quidem peruenirent. Itémque ſuccreſcentibus in eadem gente cognominibus, quemadmodum vetuſtiſſimum quódque aboleretur, recentia verò omnia plerunque retinerentur. Ac primùm quidem qui cognomen patris, auíque, & maiorum tulerunt, idipſum feciſſe videntur præſtanti illius qui primus id cognomen inuenit, virtute & gloria adducti, ita tamen vt aut mutare aut relinquere illud cognomen pro arbitratu potuerint. cuius rei eſſe documéto poſſunt ea quæ de Cicerone ſcribit Plutarchus. Qui primus (inquit) Ciceronis cognomé tulit, is maxima laude floruiſſe videtur, quòd id cognomen à poſteris non ſolùm non neglectum ſit, verumetiam ſtudioſè retentum. Et paulo pòſt, Quum auté M. Cicero poſteaquam magiſtratus cepit, crederetur cognomé illud aut vitaturus, aut certè mutaturus, reſpondit operam ſe daturum vt id eſſet & Scauris & Catulis illuſtrius. Præterea verò idem Cicero cognomina hęreditaria fuiſſe oſtendit, quũ loquenté inducit Africanũ cum nepote hoc modo, Erit id tibi cognomé per te partum, quod nunc habes ex me hæreditarium. Itaque videmus hac de cauſſa Album & Albinum per quingentos amplius annos in gente Poſtumia cuſtoditum, Maximúmque in Valeria, & ferè etiam in Fabia, & item in Mucia Scæuolam. Hoc tamen non in omnibus ſeruatum eſſe inde apparere poteſt, quòd Strabonis cognomen, quod fuit patris Pompeii Magni, ne filius quidem vſurpauit, neque filij Q. Maximi Ouiculæ Verrucoſſi ea quæ fuerant patris. Nouis autem aſcitis familiæ cognominibus, vetera eſſe deleta agnoſci poteſt ex Manlia géte, cuius primùm cognomen fuit Vulſo, pòſt Vulſo Capitolinus, tum Capitolinus Imperioſſus, pòſt Imperioſſus Torquatus, ad extremum autem tantùm Torquatus retentus eſt.

An æquè omnium cognomina fuerint.

Ex iis quæ dicta ſunt, illud ſatis intelligi poteſt, æquè omnes Romanos ciues vti inuentis cognominibus potuiſſe, neque ipſum cognominũ vſum plebi magis interdictum quàm optimatibus fuiſſe. Factũ eſt tamen vt quoniã reſp. primùm in patriciorũ poteſtate fuit, eorũ etiam antè cognomina celebrata quàm plebis ſint. Vbi verò plebs ad remp. acceſſit, tum & plebeiorũ etiã ad diſtinguendas familias cognomina audiri, perinde atque imagines ad poſteritatem prodendam, poni ſunt cœptę. Quamobrem amicũ meum in lib. De nominibus, in hoc præcepto tradẽdo ita loquutum eſſe miror. Tribus nominibus ſenatores fuiſſe appellatos olim obſeruaui, equites auté & plebeios maiori ex parte duobus. Liuius vbi de tribunis militaribus loquitur, hos plebeios nominat, ſic, C. Sextilius, D. Albinus, P. Titinnius, L. Antiſtius. Senatores autem ita vocabantur, C. Ælius Pætus, M. Licinius Craſſus, M. Porcius Cato. Hæc ille. Igitur quia Liuius quatuor tribunos militum è plebe duobus nominibus afficit, ipſe in vniuerſum præcipit, equites & plebeios duobus, ſenatores tribus nominibus eſſe vſos. neque quot incõmoda hanc rationem conſequantur, animaduertit. Quid enim ait? an qui ex equeſtri & plebeio ordine in ſenatum legebantur, tum quum legebantur, cognomen inueniſſe, ante lectionem cognomine caruiſſe, atque à lectione ipſa, non ab euentu, cognomen ſumpſiſſe? an vero P. Valerium, inquit eum qui primus conſul ſenatum ex equeſtri ordine ſuppleuit, antequã tertium Poplicolæ nomen ferre cœpit, ſenatorem non fuiſſe? an vero aut C. Mænium, aut Ti. Coruncanium, aut C. Dulium, aut Q. Cędicium, aut M'. Maniliũ, aut Q. Opimium, aut T. Didium, aut Marios, aut Antonios, qui conſulatus, cenſuras, dictaturas geſſerunt, & clariſſimos triumphos egerunt, ſenatores, quia tertio nomine, veteribus & ſcriptoribus & lapidibus teſtibus caruerunt, non fuiſſe? Quid? nónne Cn. Pompeius Magni cognomen tulit tum quum ex Africa & ex Hiſpania eques Rom. triumphauit? ſiquidem viuente Sulla id cognomé inueniſſe idem ipſe ſcribit. M. vero Tullius, nónne antequam in ſenatum lectus eſſet, Ciceronis cognomine vſus eſt? At Liuius (inquit) quatuor tribunos plebeios ſine tertio nomine protulit. ergo plebeij tertio nomine caruerunt. Quis affirmare poſſit eorum cognomina nõ eſſe à Liuio conſulto omiſſa? quod in aliis etiam, eodem ipſo auctore, fecit. Sic enim ait, Liuius ſæpe duo profert nomina, neque caret reprehenſione, quia hiſtorici eſt omnia explicare, & debet ſanè ſcriptor poſteritatis habere rationem magis quàm ſuorum temporum. An vero credibile eſt C. Sextilio & collegis eius tribunis militum conſulari poteſtate remp. domi foriſque à populo R. commiſſam eſſe, ſenatũ, in quem ſæpe homines nullo vſi

hono-

honore pro arbitratu cenſorum legebantur, eis lectione cenſoria non patuiſſe? Neque verò ſenatores pro patriciis eum ſumpſiſſe, atque patricios tribus, plebeios duobus vſos eſſe cognominibus, intellexiſſe puto, præſertim verò quum C. Ælius Pætus, M. Licinius Craſſus, M. Porcius Cato, quos ille ſenatores appellat, plebeij fuerint, quod ne illum quidem latere exiſtimo. Quid quòd Pauſanias, vt antè oſtendi, Romanos minimùm tribus, plerunque pluribus nominibus eſſe vſos tradidit? Mihi quidem hæc eiuſmodi præceptio non ſatis in vniuerſum probari, niſi exceptione aut interpretatione aliqua illuſtretur, poteſt.

De patricijs familijs, plebeiis, nobilibus, & nouis.

Hactenus de gentium & familiarum Romanarũ origine, nunc de familiarum conditione dicamus: quas, ſi genus ſpectabimus, alias patricias, alias plebeias: ſi honores, partim nobiles, partim nouas eſſe conſtituemus. de quibus omnibus ſigillatim mihi videtur eſſe dicendum, vt hęc tota de nominibus Romanis ſuſcepta diſputatio perficiatur ac primùm de patriciis & plebeiis.

Romulum ſcribit Dionyſius vrbe condita totum populum in duas partes diſtribuiſſe, vnam eorum qui inter cæteros aut genere aut virtute aut diuitiis excellebant, alteram eorum qui his omnibus rebus inferiores erant: atque illos quidem patres, hos verò plebeios nominaſſe: patres autem vel ab ætate quaſi ſenes, vnde ſenatores, vel quòd filios, vel quòd patres haberent, plebij non haberent: vel denique Athenienſium exemplo, qui ſummo loco natos, εὐπατρίδας: obſcuro, ἀγροίκους vocarunt appellaſſe. vt autem patriciis ſacra iudicia, magiſtratus, ſenatum & totius reip. adminiſtrationem commiſiſſe, ſic plebeios his omnib. muneribus vacuos quæſtuoſis artibus operam dare voluiſſe. Itaque in hanc ſententiam apud Liuium libr. 10. P. Decius plebeius apud patres loquutus eſt ita, Semper iſta audita ſunt eadem, penes vos auſpicia eſſe, vos ſolos gentem habere, vos ſolos iuſtum imperium domi militiæque. Et lib. 6. App. Claudius patricius, ſic, Penes quos ſunt auſpicia more maiorum? nempe penes patres. nam plebeius quidem magiſtratus nullus auſpicatò creatur. nobis adeò propria ſunt auſpicia, vt non ſolùm quos populus creat patricios magiſtratus aliter quàm auſpicatò creet, ſed nos quoque ipſi ſine ſuffragio populi auſpicatò inter regẽ prodamus, & priuatim auſpicia habeamus, quę iſti ne in magiſtratib. quidẽ habẽt. Quid igitur aliud quàm tollit ex ciuitate auſpicia, qui plebeios conſules creando à patribus, qui ſoli ea habere poſſunt aufert? Et lib. 4. Liuius, Interroganti tribuno, cur plebeium conſulem fieri non oporteret, reſpondit, quod nemo plebeius auſpicia haberet. ideóque decemuiros connubium diremiſſe, ne incerta prole auſpicia turbarent. Plebs ad id maximè indignatione exarſit, quod auſpicari tanquam inuiſi diis immortalibus negarentur poſſe. Et alibi, Connubia communicata ſunt, quibus ſacra confuſa ſunt & auſpicia. Atque hac eadem etiam ratione adductus Scæuola in Topicis apud Ciceronem gentiles definit, qui inter ſe eodem nomine ſunt, & qui ab ingenuis oriundi ſunt, quorum nemo ſeruitutem ſeruiuit, nec capite diminutus eſt. Hæc autem definitio aptè in patricios Romuli cadit, de quibus P. Decius ſic apud Liuium loquitur, En Romæ vnquam fando audiſtis, patricios primùm eſſe factos, non de cœlo demiſſos, ſed qui patrem ciere poſſent, id eſt nihil vltra quàm ingenuos? Et A P P. Claudius, An hoc, ſi Claudiæ familiæ non ſim, nec ex patricio ſanguine ortus, ſed vnus Quiritium quilibet, qui modo me duobus ingenuis eorum & viuere in libera ciuitate ſciã, reticere poſſim? Quibus ex rebus intelligi poteſt, gentẽ primùm de patriciis dictam, quòd ſoli ipſi eam haberent, vnde etiam maiorum & minorum generum patricij dicti ſunt, poſt ad plebeios etiam eſſe tranſlatam, qui duobus, vt patricij, eſſent ingenuis orti. qui iidem poſtea non ſolùm gentem adepti ſunt, ſed procedente tempore patricios magiſtratus omnes, ſacerdotia, auſpicia, ordines, imperia & triumphos ſunt aſſequuti. Eſt præterea intelligendum qui ciuitate Romana donabatur eum plebeium fuiſſe, patricium autem, neminem, niſi nominatim vel à regibus, vel à populo, vel denique ab imperatore factus eſſet, fuiſſe. De Romulo Dionyſius ita lib 3. Πατρικίους ἐποίησε, καὶ κατέλεξεν εἰς τὸν τῶν βουλευτῶν ἀριθμόν. Albanas porro familias Iuliam, Geganiam, Metiliam, Quinctiliam à Tullo Hoſtilio in patricias eſſe tranſlatas, Liuius & Dionyſius auctores ſunt: Octauiam à Seru. Tullio, Suetonius. Poſt Reges autem exactos App. Claudium à populo patricium factum, Dionyſius lib. 5, his verbis, Καὶ ὁ δῆμος εἰς τοὺς πατρικίους αὐτὸν ἔγραψε. Et Liuius lib. 4. in Oratione Canuleij trib. pleb. Quid? hoc ſi polluit nobilitatem iſtam veſtram, quam plerique oriundi ex Albanis & Sabinis non genere nec ſanguine, ſed cooptatione in patres habetis, aut à regibus lecti, aut poſt reges exactos, iuſſu populi, &c. De Cæſare autẽ ita Sueton. Senatum ſuppleuit, patricios allegit. Dio ita expreſſit, Ἐς τὸ τῶν γερουσιῶν ἐνέγραψε, καὶ εἰς τοὺς εὐπατρίδας ἐγκατέλεξεν. De Auguſto item Sueton. Senatũ legit, patritiorum numerum

expleuit. quòd Dio ita expreſſit. ἐπειδὴ δὲ πάνυ βουλεύειν ἐκλεῖπον, τὸ, τῶν εὐπατριδῶν γένος ἀνεπλήρωσεν. De Claudio Tacitus lib. 11. In numerum patriciorum vetuſtiſſimum quenque è ſenatu aſciuit, paucis iam reliquis familiarum quas Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium appellauerunt, exhauſtis etiã quas Dictator Cæſar, lege Caſſia, & princeps Auguſtus lege Seuia ſublegere. Fuiſſe enim hanc patriciorum diſſimilitudinem, quòd alij maiorum, alii minorum gentium eſſent, Liuius & cæteri auctores ſunt, quanquam nõ eodem modo omnes. Liuius enim quos Romulus primùm legit, eos maiorum gentium, quos Tarquinius Priſcus, minorum, quos liberata ciuitate L. Brutus, patres conſcriptos appellat, quos ipſos Tacitus minorum gentium vocat. Hinc Cicero ad Papirium, aliquot patricios Papirios, quãquam minorum gentium, nominat. An verò minorum gentium omnes, præter eos quos Romulus primùm fecerat, dicerentur, facilè vocari in quæſtionem poſſit. Cur autem vnius gentis ac nominis familiæ altera patricia, altera plebeia fuerit, quales pleraſque fuiſſe reperimus, nemo adhuc tradidit, nos cauſſas has potiſſimùm reddi poſſe putamus: vnam, quòd non ab eodem ambæ fonte fluerent, vt ſiquis familiam M. Tullii Longi, qui patricius anno poſt reges exactos decimo conſul cum Ser. Sulpicio fuit, quæ à Ser. Tullio rege duceretur, diuerſam eſſe à M. Tullii Ciceronis oratoris familia dixerit, qui plebeius fuit, quam à Tullo Attio Volſcorum rege, qui multo pòſt Ser. Tullium regem vixit, manaſſe, quibuſdam, auctore Plutarcho, placuit. alteram, quòd ex patricia aliqua gente alii ad plebem ſe contulerint, alii in patriciatu remanſerint: ex plebeia verò alii à plebe ad patres tranſierint, alii non tranſierint: ſiquidem ſcribit Suetonius gẽtem Octauiam in patricias transductam procedente tempore ad plebem ſe contuliſſe, ac rurſus per diuũ Iulium in patriciatum rediiſſe. Et Cicero in Bruto, Tranſitiones (inquit) à plebe ſunt, quũ homines humiliores in alienum eiuſdem nominis infunduntur genus, vt ſi ego me à M. Tullio eſſe dicerem, qui patricius cum Seru. Sulpicio conſul fuit. L. etiam Minutium Augurium patricium ad plebem tranſiſſe, & tribunum plebis vndecimum factum eſſe tradit Plinius. tertiam, ab adoptione, vt quum plebeius à patricio, aut cõtrà patricius à plebeio adoptaretur. Neceſſe enim erat eum cõditionem ſequi adoptantis. Ita M. Brutus plebeius à Q. Cæpione patricio adoptatus, & Q. Cæpio Brutus dictus, & P. Scipio patricius à Q. Metello plebeio adoptatus, & Q. Metellus Scipio dictus, patriciam Brutorum, & plebeiam Scipionũ familiã reddiderunt. Quartam à libertate. liberti enim aſſequuntur illi quidem nomen domini gentilicium, at conditionem, ſi patricius ſit, non aſſequuntur. Vnde Horatius Flaccus Plebeius, quũ & Horatii patricii ſint. Quãquam nec qui adoptione, nec qui manumiſſione in alienam gentẽ migrabant, gentiles cum iis fuiſſe ex Scæuolæ definitione videntur, vel à quibus, vel ad quos tranſibant: illi, quòd capite diminuti eſſent: hi, quòd ſeruitutem ſeruiſſent. vt in Topicis exponit Boetius. Quintam, à ciuitate, nam qui ciuitatem beneficio alicuius patricii impetrabant, ii, nomẽ eius tantùm adipiſcebantur, in plebe autem remanebant: & ſiquæ aliæ ſunt eiuſmodi. hæc de patriciis & plebeiis. Nobiles autem primùm patricii dicti ſunt, quippe quibus primùm honores ii ex quibus nobilitas comparatur, in rep. patuerunt: pòſt autem plebeii etiam, vbi primùm ad curules honores peruenerunt, nobiles dici cœpti ſunt. Neque enim ex genere nobilitas, ſed ex imaginibus parabatur. ſiquidem ii nobiles dicti, qui maiorum ſuorum imagines haberent. imaginem autem ſui ponere ac poſteris tradere non poterant, niſi qui curulem magiſtratum geſſiſſent, quorum poſt aliquot tempora primus eſſe cœpit ædilitas curulis, qui magiſtratus antè patriciis patuit quam plebeiis. Eſt autem imago, vt ait Polybius lib. v. ſimulachrum oris ſimilitudinem affabrè miróque artificio effictam, coloribus pigmentíſque adumbratam referens. quam in inſigniori & celebriori domus parte collocabant. de iure autem ponendarum imaginum ſic Cicero in Verrem, Ego me ob ædilitatem mihi delatam adeptum eſſe intelligo antiquiorem in ſenatu ſententiæ dicendæ locum, togam prætextam, ſellam curulem, ius imaginis ad memoriam poſteritatémque prodendã. Sic enim legit Nonius. Et contrà Rullum, Eſt hoc in more poſitum, Quirites, vt ii qui beneficio veſtro imagines familiæ ſuæ conſequuti ſunt, eam primam habeant concionem quæ gratiam beneficii veſtri cũ ſuorum laude coniungant. Eſt autem conſequi imagines familiæ, magiſtratus curules à maioribus ſuis item geſtos capere. Noui autem dicti ſunt qui nulla maiorum commendatione, ipſi primi ad magiſtratus curules peruenerunt. Quod intellexit etiam Plutarchus, quum in Catone maiore ita ſcripſit, εἰώθεισαν δὲ τῶν Ῥωμαίων τοὺς ἀπὸ γένους δόξαν οὐκ ἔχοντας, ἀρχομένους δὲ γνωρίζεσθαι δι' αὐτῶν, καινοὺς προσαγορεύειν ἀνθρώπους, ὥσπερ καὶ τὸν Κάτωνα. προσηγόρευον. Et App. lib. 2. καλοῦσι δὲ καινοὺς τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐ τῶν προγόνων γνωρίμους. Itaque Cicero in Rullum ait, Me hominem nouum conſulem feciſtis. Item, mihi apud vos de meis maioribus dicendi facultas non datur, non quòd non tales fuerint quales

nos

nos illorum ſanguine creatos, diſcipliníſque inſtitutos videtis, ſed quòd laude populari atque honoris veſtri luce caruerunt. Item, Quemadmodum quum petebam nulli me vobis auctores generis mei commendarunt, ſic, ſiquid deliquero, nullæ ſunt imagines quæ me à vobis deprecentur. Et in Piſonem, Obrepſiſti ad honores commendatione fumoſarum imaginum. Et Liuius lib. I. Ancus Marcius nobilis vna imagine Numæ. Et lib. 3. Ap. Claudium, virum honoratiſſimæ imaginis futurum ad poſteros, legumlatorem conditorémque Romani iuris. Et Suetonius in Veſpaſiano, Flauia gens obſcura illa quidem ac ſine vllis maiorum imaginibus, ſed reip. non pœnitenda. Et Pædianus in orationem in toga candida, Cicero competitores quatuor plebeios habuit, ex quibus duo nobiles, duo qui tantumnon primi ex familiis ſuis magiſtratum adepti erant. Et Liuius lib. 22. Nec ſinē ante belli habituros quàm conſulem verè plebeium, id eſt hominē nouum, feciſſent. nam plebeios nobiles iam iiſdem initiatos eſſe ſacris, & contēnere plebē ex quo contemni deſierint à patribus. Et Plin. lib. 35. cap. 2. Extat Meſſallæ oratoris indignatio, qua prohibuit inſeri genti ſuæ Læuinorum alienam imaginem. ſimilis cauſſa Meſſalæ ſeni expreſſit volumina illa quæ de familiis condidit, quum Scipionis Africani tranſiſſet atrium, vidiſſétque adoptione teſtamentaria Salutionis (hoc enim ei fuerat cognomē) Africanorum dedecore notam irrepentem Scipionum nomini.

De alia nominandi ratione.

Hæc igitur omnia, quū illi haberent quaſi inſtrumenta quædam nominandi, prænomē, nomen, atque cognomina: non his tamen contenti alia etiam ad ſingulos ſignificādos, exempli cauſſa patris, aut aui prænomen, tribúſque nomen adhibuerunt. Quòd cùm ex vetuſtis illorum monumentis, tum maximè ex Pædiano cognoſcitur, qui in 2. in Verrem, ſic ait, Moris fuit quum aliquis ciuis Rom. oſtendendus eſſet, ſignificaretur aut à prænomine ſuo, aut à nomine, aut à cognatione, aut à cognomine, aut à tribu in qua cenſeretur, aut à curia, aut à cenſu, vt ſi eſſet ſenator equéſve Romanus. Quod autem à cognatione ſignificatos eſſe ſcribit, à patris vel aui vel proaui prænomine, puto intelligi eum voluiſſe. Nam quòd à patris prænomine nominandi conſuetudo fuerit, pleni ſunt omnes libri: vt Q. Cæcilius L. F. à patris autem & aui, Capitolina marmora ſatis oſtendunt: à proaui verò, epigramma quod eſt in li. Vet. Inſcriptionum eiuſmodi,

L. Munatius L. F. L. N. L. Pron. Plancus.

Cos. cens. impiter.

VII vir epul. triumph. ex Rhetis.

Aedem Saturni F. de manubiis.

Agros diuiſit in Italia Beneuenti.

In Gallia colonias deduxit Lugdunū & Rauricam.

Inuenio etiam ſignificatos eſſe à cognomine patris multos, vt Q. Fabius Maximi filius, T. Quinctius Capitolini filius. & in adoptiuis, vt Metellus Naſicæ F. & in vetere lapide Romæ,

P. Cornelius Paulli Scipio.

Aemilianus cos. II. cenſor.

Augur triumphauit.

& in numis aliquot argenteis apud clariſſimum virum Andream Lauredanum,

A. Poſtumius cos.

Bruti F. Albinus.

Porrò autem quod à tribu ait, id tale eſt. quum tribus omnes Romæ xxxv. numerarētur, atque ex iis aliquam neceſſe eſſet, cuiuſque ordinis eſſet, ciuis Romanus obtineret, iccirco factum eſt vt à tribu in qua cenſeretur, ſignificaretur: tribus autē nomē in auferendi caſu poneretur. Ita legimus in 2. Verr. C. Verres Romilia. & alibi, L. Claudius Palatina. Et in 9. Philip. Ser. Sulpicius Q. F. Lemonia Rufus. Nam Romilia, Palatina, & Lemonia, tribuum nomina ſunt. Tribus autem ipſa prioribus ferè tantùm literis ſignificabatur. Quod videmus adhuc in epiſtola Cœlij eſſe recentū, hoc modo, C. Luceius C. F. Pup. Hirrus. C. Scribonius C. F. Pop. Curio. id eſt Pupinia & Popilia. Quo in loco multa in hanc rem à Paulo Manutio diligentiſſimè atque ingenioſiſſimè ſunt collecta.

Quæ de nominibus Romanorum tradita ſunt, ea ſtante rep. obſeruata eſſe intelligi.

Hæc habui quæ de nominibus Romanorum dicerem, quæ certa veterum auctoritate confirmarentur, quorum veſtigiis inſiſtentē haud difficile vnūquenque ea quæ à me prætermiſſa ſunt, indagaturum eſſe opinor. Eſt igitur intelligendum hanc (de qua diximus) nominum rationem ſtante potiſſimùm rep. conſeruatam eſſe: pòſt autem cum libertate hanc etiam religioſam deſcriptionem labi ex omni parte cœpiſſe. Siquidem aliquot, quæ antè cognomina fuerant, pro prænominibus cœpta ſunt vſurpari. Nam Iulum Antonium Africanum, Paullum Fabium Maximum, Potitum Valerium Voluſum, Coſſum Cornelium Lentulum ſanè animaduertere licet imperante Auguſto iis prænominibus eſſe præditos, quæ antè cognomina fuerant. quod ipſum Valerius quoque & Priſcianus docuerunt.

VALERII PROBI GRAMMATICI, DE NOTIS ROMANORVM INTERPRETANDIS LIBELLVS.

DE MARCO VALERIO PROBO, EX SVE- tonij Tranquilli de illuſtribus Grammaticis libro.

MARCVS Valerius Probus Berytius diu centuriatum petijt, donec tædio ad ſtudia ſe contulit. Legerat in prouincia quoſdam veteres libellos apud grammatiſtam, durante adhuc ibi antiquorum memoria, necdum omnino abolita, ſicut Romæ. Hos cùm diligentius repetere, atque alios deinceps cognoſcere cuperet, quanuis ſe contemni, magíſque opprobrio legentibus, quàm gloriæ & fructui eſſe animaduerteret, nihilominus in propoſito manſit. Multáque exemplaria contracta emendare, ac diſtinguere, & adnotare curauit. Soli huic, nec vlli præterea Grammatices parti deditus. hic non tam diſcipulos, quàm ſectatores aliquot habuit, nunquam enim ita docuit, vt magiſtri perſonam ſuſtineret. Unum vel alterum, vel cùm plurimos treis, aut quatuor pomeridianis horis admittere ſolebat, cubánſque inter longos, ac vulgares ſermones legere quædam, ídque perraro nimis pauca, & exigua de quibuſdam minutis quæſtiunculis edidit. Reliquit autem non mediocrem Syluam obſeruationum ſermonis antiqui.

VALE-

VALERII PROBI GRAMMATICI, DE NOTIS ROMANORVM INTERPRETANDIS LIBELLVS.

EST CIRCA perſcribendas, vel paucioribus literis notandas voces ſtudium neceſſariũ. Quod partim pro voluntate cuiuſque ſit, partim vſu publico, & obſeruatione communi. Nam apud Veteres, cùm vſus Notarum nullus eſſet, ſcribendi facultatem, maximè in Senatu qui aderant ſcribendo, vt celeriter cõprehenderent, quædam verba, atque nomina ex communi conſenſu primis literis notabãt. Et ſingulæ quid ſignificarent, in promptu erat. Quod in Nominibus, Prænominibus, Legibus Publicis, Pontificúmque Monumentis, Iuriſque Ciuilis libris etiam nunc manet. Ad quas Notas Publicas acceſſit, & ſtudioſorum voluntas, vt vnuſquiſque familiares ſibi Notas pro voluntate ſignaret. Quas comprehendere infinitum eſſet. Publicæ ſanè tenendæ ſunt: quæ in monumentis plurimis, & Hiſtoriarum libris, Sacriſque Publicis reperiuntur, Vt P. Publius. C. Caius. M. Marcus. CN. Cneus. Q. Quintus. MAR. Martius. Ti. Tiberius. CL. Claudius. T. Titus. SP. Spurius. SEX. Sextus. SER. Seruius. OP. Opiter. AB. V.C. Ab vrbe condita. P.R.E. Poſt Reges exactos. P. C. Patres conſcripti. S. P. Q. R. Senatus, Populúſque Romanus. E Q. R. Eques Romanus. V. R. Vrbs Romana. C. R. Ciuis Romanus. COL. Colonia. Coloni. MVN. Municipia. Municeps. N. L. Nominis Latini. L. C. Latini Coloni. S. N. L. Socij Nominis Latini. *Et ſimilia, Secundùm hæc*: Curiarum nomina. Tribuum. Comitiorum. Sacerdotiorum. Poteſtatum. Magiſtratuum. Præfecturarum. Sacrorum Ludorum. Rerum Vrbanarum. Rerum Militarium. Collegiorum. Decuriarum. Faſtorum. Numerorum. Menſurarum. Iuris Ciuilis: & ſimilium cæterorum, notas proprias habem.

A

A	*Auguſtus, vel Aulus, vel Aut, vel aliquando, vel Ager, vel agrũ, vel aiũt.*
A A.	*Auguſti, vel Auguſta.*
A A. (overlined)	*Auguſtalis.*
A. A.	*Apud agrum, vel Aurum, Argentum.*
A AA.	*Auguſti.*
A. A. A. F. F.	*Aere, argento, auro flato ferundo. vel Flamferiundo.*
A. A. A. F. F. QV. TY.	*Auri, argenti, æris flator fabrica Quirinalis Tybèrini.*
A. A. S. L. M.	*Apud agrum ſibi locum monumenti*
A. B.	*Alia bona.*
A B N.	*Abnepos.*
A B S.	*Abſolutus.*
A. B. V.	*A bono viro.*
A B. V. C.	*Ab vrbe condita.*
A. C.	*Alius ciuis.*
A C	*Actio.*
A C C.	*Acceptas.*
A C I N.	*Actionem.*
A C O N. vel A C O N. (overlined)	*Actionem, vel Actionum.*
A. C. V.	*A claro viro.*
A. C V B. A V G G.	*A cubiculo Auguſtorum.*
A D. E.	*Ad exactorem, vel Effectorem, vel Extorrem.*
A D. F.	*Ad finem.*
A D. L.	*Ad locum.*
A D I A B.	*Adiabenicus.*
A D I.	*Adiutor.*
A D I. P.	*Adiutor prouinciæ, vel Patriæ, vel populi.*
A D N.	*Adnepos.*
A D P. vel A D O P.	*Adoptiuus.*
A. D. P.	*Ante diem pridie.*
A E D.	*Aedes.*
A E D I L.	*Aedilis.*
A E D I L L.	*Aediles.*

AEDIL. CVR. *Aedilis curulis.*
AED. PL. *Aedilis plebis.*
AEG. *Aeger.*
AEQ. P. *Aequalis perſona.*
AER. *Aerarium, vel Aerarij.*
AER. COL. *Aere collato.*
AER. P. *Aere publico.*
A. F. *Alio facto.*
A. F. P. R. *Actum fide Publij Rutilij. vel Ante factum, poſt relatum. vel Aemilius fecit, plectitur Rutilius.*
AG. *Agit. vel Agel.*
AG. *Agrippa. vel Agro.*
A. H. *Alius homo.*
A. I. *A iudice.*
A. L. AE. *Arbitrium litis aeſtimandae. vel Liti aeſtimandum.*
A. L. E. *Arbitrium liti examinãdae. vel exiſtimandae. vel exiſtimandum.*
A. L. *Alia lex.*
AL. III. L. *Alpinae tertiae legionis.*
AM. *Amicus.*
AM. N. *Amicus noſter.*
AM. P. *Amabilis perſona.*
AN. *Annius.*
A. N. *Ante noctem.*
AN. M. *Actionem mandat.*
ANN. vel AN. vel A. *Annis.*
ANN. LXXII. *Annis ſeptuaginta duobus.*
ANT. *Ante vel antea.*
ANT. T. C. *Ante terminũ conſtitutũ.*
A. O. *Alij omnes.*
AP. *Apud.*
AP. IVD. *Apud iudicem.*
APP. *Appius.*
A̅P̅P̅. *Appellat.*
A. P. Q. *Aulus Publij Quinti. vel Auli.*
A. P. R. C. *Anno poſt Romam conditam.*
ARM. P. *Arma publica.*
A̅T̅. *Autem.*
A. TE. *A tergo.*
A. T. M. D. O. *Aio te mihi dare oportere*
ATQ. *Atque.*
A. TREB. *Aulus Trebonius.*
AVG. *Auguſtus, vel Augur.*
AVGG. *Auguſtis.*
AVG. N. *Auguſtus noſter.*
AVR. *Aurelius.*
AVT. vel AVTR. vel AVC. *Autoritas.*
A. X. *Annis decem.*

B

B *Bonus vel Brutus.*
B̅. *Balbus, vel Balbus. vel Bene. vel Bona.*
B. A. *Bonam actionem. vel Bonis auſpicijs. vel Bonis auibus.*
B. C. *Bonum conceſſum.*
B. D. *Bonum datum.*
B. F. *Bona fide. vel fortuna. vel Filia.*
BF. *Beneficium. vel Bonũ factum. & aliquando Benfecit.*
B. F. C. *Bona fide contractum.*
B. F. P. *Bona fidei poſſeſſor.*
B. GR. *Bona gratia.*
B. H. *Bonus homo. vel Bona hereditaria.*
B. I. *Bonum iudicium.*
B. I. I. *Boni iudicis iudicium.*
B. L. *Bona lex.*
B. M. *Bona memoria.*
B. M. F. *Benemerita fecit.*
B. M. F. *Benemerenti poſuit. vel Benemerita.*
B. N. *Bona noſtra.*
B. O. *Bene optime.*
B. P. *Bona poſſeſſio. vel Bonorum poſſeſſor.*
B. P. *Bonum publicum. vel Bona paterna.*
B. Q. *Bona quaeſita.*
BR. *Bonorum.*
B. R. *Bonorum rector.*
BRITANNIC. *Britannicus.*
B. RP. N. *Bono reipublicae nato.*
BRT. *Britannicus.*
B. S. *Bene ſatisfecit.*
B. T. *Bonorum tutor.*
B. V. *Bene vixit. vel Bonus vir*
B. V. A. *Boni viri arbitratu.*
B. V. V. *Balnea, vina, Venus.*

C

C *Caius. vel Cum.*
Ɔ. *Caia. vel Con.*
C̅A̅. *Cauſſa.*
CA. vel CAM. *Camillus.*
CAES. *Caeſar.*
CAES. AVG. vel A. *Caeſar Auguſtus.*
CAESS. AVGG. *Caeſares Auguſti.*
CÆSSS. AVGGG. *Caeſares. De tribus.*
CAR. COIV. *Cariſſimae coniugi.*
CARISS. *Cariſſimus.*
C. B. *Commune bonum.*
C. C. *Conſiliũ cepit. vel Ceſſit.*
C. D. *Quadringenta.*
CEL. *Celeres.*
CEN. PP. vel CENS. vel CNS. *Cenſor perpetuus.*
CEN. A. *Cenſoris arbitratu.*
CENT. *Centuria. vel Centurio. vel Centenario.*
CENTV. *Centuriones.*
C. F. *Caij filius.*
C. H. *Cuſtos heredum.*
CIC. *Cicero.*
C. I. C. *Caius Iulius Caeſar.*

CIPP.

CIPP.	Cipppus, i. terminus, ut Cippum, ſeu Lapidem.
CL.	Claudius.
C.L.	Caij Libertus, vel Caius Libertus.
Ɔ.L.	Conlibertus.
Ɔ.⅂. vel L. vel ⅂.	Caia Liberta.
Ɔ.L.	Caia liberta.
C.LIB.	Caij libertus, vel Liberorum.
ƆL. K.	Conliberta cariſsima.
CM.	Comis.
C.M. vel $\overline{\text{CA.}}$ M.	Cauſa mortis, vel C. Marius.
CN.	Cneus, vel Cnenius.
C.N.	Caius noſter, vel Cæſar noſter.
CN.ARR.	Cneus Arrius.
CN.L.	Cnei Libertus.
CO.	Coniugi.
C.O.	Ciuitas omnis.
ƆO.	Controuerſia.
COM.OB.	Comitia obdriaca, vel Obdurata, vel obchiaca.
CON.	Conſularis.
CON.SEN.ORD. P.Q.R.	Conſenſu Senatus, equeſtris ordinis, populique Romani.
CONS. vel CS.	Conſiliarius.
COL. vel CL.	Colonia, vel Coloniæ, vel Coloni, Collega, vel Collegia, vel Collegium.
COL.	Collega, vel Colonia, vel Columen.
COLL.FABR.	Collegium fabrum, vel Fabrorum.
COH. vel $\overline{\text{COH.}}$	Cohors.
CONIV.	Coniunxit.
CONIV. OBSEQVENTISS.	Coniugi obſequentiſsime.
CONIVG.M.	Coniugi merenti.
CONIVX.	Coniunx.
CONLIB.	Conlibertus, vel Conliberta.
CONTVB.	Contubernalis.
COR.	Cornelius.
COS.	Conſul.
COS. QVAR. vel IIII.	Conſul quartum, vel Quarto.
COS. TER.	Conſul tertium, vel Tertio.
COSS. DESIG.	Conſules deſignati.
COSS.	Conſules, vel Conſiliarij.
COS.DES.	Conſul deſignatus.
C.P.	Ciuis publicus.
C.R.	Ciuis Romanus.
CR.	Creticus, vel Criſpus.
C.R.	Contractum.

C.R.C.	Cuius rei cauſa.
C.R.C.P.	Cuius rei cauſa promittis.
C.V.	Centumuirum, vel Clariſsimus vir.
C.V.	Clariſsimo viro.
CVL.	Cultores.
CVR.	Curionum, vel Curiarum, vel Curſor.
D	Diuus, vel Decius, vel Diebus, vel Denatus, vel Diuitius, vel Dedicauit.
D.	Diua.
D.A. vel AVG.	Diuus Auguſtus.
DATHI.	Dathico.
D.AVG.	Deo Auguſto, vel Diuo Auguſto.
D.B.I.	Dis bene iuuantibus.
D.C. vel CAES.	Diuus Cæſar.
D.C.A.	Diuus Cæſar Auguſtus.
D.C.S.	De conſulum ſententia, vel De conſilij ſententia.
DD.	Dedicauerunt, vel Dedicarunt.
D.D.	Deo dicauit, vel Dotis datio, vel Dictio, vel Dis dantibus, vel Donantibus, vel Dono dedit, vel Dono datum, vel Deo domeſtico, vel Donauit, vel Dono dicauit.
D.D.D.	Datus decreto decurionum, vel Dono decurionum dedit, vel Dono dedit, dicauit, vel Dono decurio dedit.
D.D.D.	Dono dederunt, vel Dedere.
D.D.D.D.	Dignum deo donum dicauit.
D.DD.D.	Decreto decuriones dederunt.
D.D.L.M.	Dono dedit libero munere.
DD.NN.	Domini noſtri.
DDD.NNN.	Domini noſtri, De tribus Impp.
DD.Q.	Dedit, donauítque.
DD.Q.S.	Dis, deabúſque ſacrum.
D.D.S.	Dis, deabus ſacris, vel Sacrum.
DE.	Decius.
DEST.	Deſtinato.
DF.	Defunctus.
D.F.	Decij filius.
D.F.	Dotem fecit, vel Donum.
D.G.	Dedit gratis.
D.H.	Donauit hæredibus, vel Dono habuit.
DICT.	Dictator.
DIG.M.	Dignus memoria.
DIL. vel DILE.	

AEDIL.CVR.	*Aedilis curulis.*
AED.PL.	*Aedilis plebis.*
AEG.	*Aeger.*
AEQ.P.	*Aequalis perſona.*
AER.	*Aerarium, vel Aerarij.*
AER. COL.	*Aere collato.*
AER.P.	*Aere publico.*
A.F.	*Alio facto.*
A.F.P.R.	*Actum fide Publij Rutilij. vel Ante factum, poſt relatum. vel Aemilius fecit, plectitur Rutilius.*
AG.	*Agit. vel Agil.*
AG.	*Agrippa. vel Agros*
A.H.	*Alius homo,*
A.I.	*A iudice.*
A.L.AE.	*Arbitrium litis ęſtimandæ. vel Liti ęſtimandum.*
A.L.E.	*Arbitrium liti examinãdæ. vel exiſtimandæ. vel exiſtimandum.*
A.L.	*Alia lex.*
AL.III.L.	*Alpina tertiæ legionis.*
AM.	*Amicus.*
AM.N.	*Amicus noſter.*
AM.P.	*Amabilis perſona.*
AN.	*Annius.*
A.N.	*Ante noctem.*
AN.M.	*Actionem mandat.*
ANN. vel AN. vel A.	*Annis.*
ANN.LXXII.	*Annis ſeptuaginta duobus.*
ANT.	*Ante vel antea.*
ANT.T.C.	*Ante terminũ conſtitutũ.*
A.O.	*Alij omnes.*
AP.	*Apud.*
AP.IVD.	*Apud iudicem.*
APP.	*Appius.*
APP.	*Appellat.*
A.P.Q.	*Aulus Publij Quinti. vel Auli.*
A.P.R.C.	*Anno poſt Romam conditam.*
ARM.P.	*Arma publica.*
AT.	*Autem.*
A.TE.	*A tergo.*
A.T.M.D.O.	*Aio te mihi dare oportere*
ATQ.	*Atque.*
A.TREB.	*Aulus Trebonius.*
AVG.	*Auguſtus, vel Augur.*
AVGG.	*Auguſtis.*
AVG.N.	*Auguſtus noſter.*
AVR.	*Aurelius.*
AVT. vel AVTR. vel AVC.	*Autoritas.*
A.X.	*Annis decem.*

B

B	*Bonus vel Brutus.*
B̄.	*Balbus, vel Balbus. vel Bene. vel Bona.*
B.A.	*Bonam actionem. vel Bonis auſpicijs. vel Bonis auibus.*
B.C.	*Bonum conceſſum.*
B.D.	*Bonum datum.*
B.F.	*Bona fide. vel fortuna. vel Filia.*
BF.	*Beneficium. vel Boni factum. & aliquando Benefecit.*
B.F.C.	*Bona fide contractum.*
B.F.P.	*Bona fidei poſſeſſor.*
B.GR.	*Bona gratia.*
B.H.	*Bonus homo. vel Bona hereditaria.*
B.I.	*Bonum iudicium.*
B.I.I.	*Boni iudicis iudicium.*
B.L.	*Bona lex.*
B.M.	*Bona memoria.*
B.M.F.	*Benemerita fecit.*
B.M.P.	*Benemerenti poſuit. vel Benemerita.*
B.N.	*Bona noſtra.*
B.O.	*Bene optime.*
B.P.	*Bona poſſeſſio. vel Bonorum poſſeſſor.*
B.P.	*Bonum publicum. vel Bona paterna.*
B.Q.	*Bona quæſita.*
BR.	*Bonorum.*
B.R.	*Bonorum rector.*
BRITANNIC.	*Britannicus.*
B.RP.N.	*Bono reipublicæ nato.*
BRT.	*Britannicus.*
B.S.	*Bene ſatisfecit.*
B.T.	*Bonorum tutor.*
B.V.	*Bene vixit. vel Bonus vir*
B.V.A.	*Boni viri arbitratu.*
B.V.V.	*Balnea, vina, Venus.*

C

C	*Caius. vel Cum.*
Ɔ.	*Caia. vel Con.*
C̄Ā.	*Cauſſa.*
CA. vel CAM.	*Camillus.*
CAES.	*Cæſar.*
CAES. AVG. vel A.	*Cæſar Auguſtus.*
CAESS. AVGG.	*Cæſares Auguſti.*
CÆSSS. AVGGG.	*Cæſares. De tribus.*
CAR. COIV.	*Cariſſimæ coniugi.*
CARISS.	*Cariſſimus.*
C.B.	*Commune bonum.*
C.C.	*Conſiliũ cepit. vel Ceſſit.*
C.D.	*Quadringenta.*
CEL.	*Celeres.*
CEN.PP. vel CENS. vel CNS.	*Cenſor perpetuus.*
CEN.A.	*Cenſoris arbitratu.*
CENT.	*Centuria. vel Centurio. vel Centenario.*
CENTV.	*Centuriones.*
C.F.	*Caij filius.*
C.H.	*Cuſtos heredum.*
CIC.	*Cicero.*
C.I.C.	*Caius Iulius Cæſar.*

CIPP.	*Cipppus, i. terminus, vt Cippum,ſeu Lapidem.*
CL.	*Claudius.*
C.L.	*Caij Libertus, vel Caius Libertus.*
Ↄ.L.	*Conlibertus.*
Ↄ.⅂.vel L.vel ⅂.	*Caia Liberta.*
Ↄ.L.	*Caia liberta.*
C.LIB.	*Caij libertus, vel Liberorum.*
ↃL.X.	*Conliberta cariſſima.*
CM.	*Comis.*
C.M.vel C̄Ā. M.	*Cauſa mortis, vel C.Marius.*
CN.	*Cneus, vel Cneuius.*
C.N.	*Caius noſter, vel Cæſar noſter.*
CN.ARR.	*Cneus Arrius.*
CN.L.	*Cnei Libertus.*
CO.	*Coniugi.*
C.O.	*Ciuitas omnis.*
ↃO.	*Controuerſia.*
COM.OB.	*Comitia obdriaca, vel Obdurata. vel obchiaca.*
CON.	*Conſularis.*
CON.SEN.ORD. P.Q.R.	*Conſenſu Senatus, equeſtris ordinis, populíque Romani.*
CONS.vel CS.	*Conſiliarius.*
COL.vel CL.	*Colonia. vel Coloniæ, vel Coloni, Collega, vel Collegia. vel Collegium.*
COL.	*Collega, vel Colonia, vel Columen.*
COLL.FABR.	*Collegium fabrum, vel Fabrorum.*
COH. vel C̄ŌH̄.	*Cohors.*
CONIV.	*Coniunxit.*
CONIV.OBSEQVENTISS.	*Coniugi obſequentiſſimæ.*
CONIVG.M.	*Coniugi merenti.*
CONIVX.	*Coniunx.*
CONLIB.	*Conlibertus, vel Conliberta.*
CONTVB.	*Contubernalis.*
COR.	*Cornelius.*
COS.	*Conſul.*
COS.QVAR. vel IIII.	*Conſul quartum, vel Quarto.*
COS.TER.	*Conſul tertium, vel Tertio.*
COSS.DESIG.	*Conſules deſignati.*
COSS.	*Conſules, vel Conſiliarij.*
COS.DES.	*Conſul deſignatus.*
C.P.	*Ciuis publicus.*
C.R.	*Ciuis Romanus.*
CR.	*Creticus, vel Criſpus.*
C.R.	*Contractum.*

C.R.C.	*Cuius rei cauſa.*
C.R.C.P.	*Cuius rei cauſa promittis.*
C.V.	*Centumuirum, vel Clariſſimus vir.*
C.V.	*Clariſſimo viro.*
CVL.	*Cultores.*
CVR.	*Curionum, vel Curiatum, vel Curſor.*
D	*Diuus, vel Decius, vel Diebus, vel Deuotus, vel Diuitius, vel Dedicauit.*
D.	*Diua.*
D.A. vel AVG.	*Diuus Auguſtus.*
DATHI.	*Dathico.*
D.AVG.	*Deo Auguſto, vel Diuo Auguſto.*
D.B.I.	*Dis bene iuuantibus.*
D.C.vel CAES.	*Diuus Cæſar.*
D.C.A.	*Diuus Cæſar Auguſtus.*
D.C.S.	*De conſulum ſententia, vel De conſilij ſententia.*
DD.	*Dedicauerunt, vel Dedicarunt.*
D.D.	*Deo dicauit, vel Dotis datio, vel Dictio, vel Dis dantibus, vel Donantibus, vel Dono dedit, vel Dono datum, vel Deo domeſtico, vel Donauit, vel Dono dicauit.*
D.D.D.	*Datus decreto decurionum, vel Dono decurionum dedit, vel Dono dedit, dicauit, vel Dono decurio dedit.*
D.D.D.	*Dono dederunt, vel Dedere.*
D.D.D.D.	*Dignum deo donum dicauit.*
D.D.D.D.	*Decreto decuriones dederunt.*
D.D.L.M.	*Dono dedit libero munere.*
DD.NN.	*Domini noſtri.*
DDD.NNN.	*Domini noſtri, De tribus Impp.*
DD.Q.	*Dedit, donauítque.*
DD.Q.S.	*Dis, deabúſque ſacrum.*
D.D.S.	*Dis, deabus ſacris, vel Sacrum.*
DE.	*Decius.*
DEST.	*Deſtinato.*
DF.	*Defunctus.*
D.F.	*Decij filius.*
D.F.	*Dotem fecit, vel Donum.*
D.G.	*Dedit gratis.*
D.H.	*Donauit hæredibus, vel Dono habuit.*
DICT.	*Dictator.*
DIG.M.	*Dignus memoria.*
DIL. vel DILE.	

FL.	*Flauius vel Flauia, vel Flaminius.*
FLAM.	*Flaminius vel Flamen.*
F.M.	*Fati munus, vel fieri mandauit.*
F.M.I.	*Fati munus impleas, vel Impleuit.*
F.N.	*Fides noſtra.*
F.N.C.	*Fidei noſtræ commiſit, vel Commiſſum.*
FOR.	*Forte, vel forũ, vel foris. vel Foras, vel Fortuna, Vel fortunata.*
FOR. RED.	*Fortunæ reduci.*
FR.	*Fronte.*
FR. COR.	*Forum Cornelij.*
FR.F.	*Fratris filius.*
FR.I.	*Forum Iulium.*
FR. L.	*Forum Liuium.*
FR. POM.	*Forum Pompilij. vel Pōponij.*
FR. S.	*Forum Sempronij.*
FS.	*Fratres.*
FV.C.	*Fraudiſue cauſa.*
FVNC.	*Functus.*
G	*Gaudium, vel Genus, vel Gens, vel Gellius.*
G.AVG.	*Genio Auguſti.*
G.B.	*Gens bona.*
G.D.	*Gens doloſa.*
GEN.CORN.	*Gente Corneliorum.*
GEM. vel GERM.	*Germ. vel Germanico.*
GG.	*Geſſerunt.*
GL.	*Gloria.*
GL.E.R.	*Gloria exercitus Romani.*
GL.N.L.	*Gloria nominis Latini.*
GL.P.	*Gloria parentum, vel Patriæ vel Populi.*
GL.P.R.	*Gloria populi Romani.*
GL.R.	*Gloria Romanorum.*
GL.S.	*Gallus Sempronius.*
G.M.	*Gens mala.*
GN.N.	*Genus noſtrum.*
GN.R.S.	*Genus Romani Senatus.*
G.R.	*Genus regiũ. Vel Rerum*
G R.	*Gratis, vel Gerit.*
GRA.	*Græcus.*
GR.D.	*Gratis dedit.*
G.S.	*Genio ſacro, vel Sacrum.*
GT.	*Gentem.*
h, ħ, ꝁ, H	Loco *G. Antiqui ponebant.* vel C. loco *H.*
H	*Honeſtas, vel Hic. vel Hæres, vel Hæredes, vel Homo, vel Honeſtus.*
H̄.	*Hora, vel Honeſtas.*
H.	*Honor, vel Honori, vel Hora, vel Hoc.*
HA.	*Hadrianus.*
H.B. vel H̄.	*Hora bona, vel Hæres bonorum.*
H B.F.	*Homo bonæ fidei.*
H D.	*Hic dedicauit.*
H.DD.	*Hic dedicauit, vel Dedicauerunt.*
H.F.	*Honeſta fœmina, vel Fortuna, vel Hic fundauit. vel fundat.*
H.I.	*Hæreditario iure, vel Hercle iurauit.*
HIC LOC. HÆR. NON SEQ.	*Hic locus Hæredes non ſequitur.*
H.L.	*Honeſto loco, vel hic loc⁹.*
H.L.D.	*Hunc locum dedit.*
H.L.N.	*Honeſto loco natus.*
H.L.H.N.S.	*Hic locus Hæredes non ſequitur, vel ſequetur.*
H.M. vel W.	*Honeſta mulier.*
H M. vel H̄.	*Hora mala.*
H.M.A D. H.N. TRAN.	*Hoc monumentum ad hæredes non tranſit.*
H.M.D.M.A.	*Huic monumento dolus malus abeſt.*
H.M.H.B.N.S.	*Hoc monumentũ hæredes eius non ſequuntur.*
H.M.H.N.S.	*Hoc monumẽtũ Hæredes non ſequitur, vel hæredẽ non ſequetur.*
H.M.P.	*Hic memoriæ poſuit, vel Hoc monimẽtũ poſuit.*
HO. vel H.	*Homo, vel Honeſtus.*
HOR. VI.	*Horis ſex, vel hora ſexta.*
HOS.	*Hoſtis.*
H.P. vel H̄.	*Hora peſſima, vel honeſta perſona.*
H.P.	*Hic poſuit, vel Poſſent. vel poſſint.*
H.POSS.	*Hæreditatis poſſeſſor, vel Poſſeſſores.*
H.R.	*Honeſta ratio.*
H.R.I.P.	*Hic requieſcit in pace.*
H.S.	*Hæc ſit, vel Herculis ſacrũ*
H.S. vel H̄.	*Hora ſecunda, vel Sacra*
H.S.E.	*Hic ſitus eſt.*
H.S.H.N.S.	*Hoc ſepulchrum hæredes non ſequuntur.*
H.S.S.	*Hic ſepulti ſunt.*
H.S.V.F.M.	*Hoc ſibi viuens fieri mandauit.*

Nota in ſupraſcriptis quod hæredes non ſequebantur monimentum, ſed monimentum ſequebatur hæredes.

I. II. III. IIII.	*Vnus, Duo, Tres, Quatuor vel Primus, ſecundus, Tertius, Quartus.*
Ī	In.
Ɨ	*Inter. vel Interdum. vel Intra.*
Ɨ A.	*Interea.*
IAN.	*Ianuarius.*
Ɨ .C. vel I.	*Intra circulum.*
I.C.	*Iulius Caſar.*
I.C.E.V.	*Iuſta cauſa eſſe videbitur*
I.C.	*Iuriſconſultus.*
ID.	*Idus.*
I.D.	*Inferis dis.*
I.D.	*In dimidio. vel Iuriſdicēdi vel Iuridicundo.*
Ɨ E.	*Interdum.*
I.D.C.	*Iuris dicendi cauſa.*
I.D.P.	*Iuredicēdo praerit. vel Iuridicundo præfuit.*
I.E.	*Index eſto.*
I.F.	*Iulij Filius.*
I.F O. vel I.F.	*In foro.*
I.F O.B.	*In foro Boario.*
I.F O.C.	*In foro Cæſaris.*
I.F O.F L A M.	*In foro Flaminij. vel Flaminis.*
I.F O.I V. vel I.	*In foro Iulij.*
I.F O.L. vel L.	*In foro Liuij vel Lucij.*
I.F O.P.	*In foro pacis. vel Palladis*
I.F O.P O P.	*In foro populi. vel Pōpilij vel popilij.*
I.F O.P.R.	*In foro pro roſtris.*
I.F O.T R.	*In foro Traiani.*
I.H.	*Iuſtus homo.*
III. VIR.	*Triumviri.*
IIII. VIR.	*Quartumuiri. & ſimiliter. VII. Septemuiri. X. V. Decemuiri. & deinceps.*
IIIIII vel IIIIII vel IIIIII vel IIIIII vel IIIIII vel IIIIII	*Sextumuir. vel Sextumuir.*
I.I.N.Q.	*Iniuſtis nuptiis quæſitus.*
I. L.	*Iure legis. vel in loco vel Iuſta lex.*
Ɨ .L.	*Intra limitem.*
I.L.D.	*In loco diuino.*
I.L.P.	*In loco publico.*
I.L.R.	*In loco religioſo.*
I.L.S.	*In loco ſacro.*
IMP.	*Imperator.*
IMPP.	*Imperatores.*
IMPPP.	*Imperatores. De tribus.*
IN.F R.P.VI. LAT.VII.	*In frōte pedes ſex, Latum. ſeptem. vel latitudine.*

IN.F R.P.X X.	*In fronte pedes viginti.*
IN.A G R.P.X X.	*In agro pedes viginti.*
I.O.M.S.	*Ioui optimo maximo ſacrū*
I O.M.I M.	*Ioui optimo maximo immortali.*
I.P.	*Iuſta perſona. vel Iuſtuspoſſeſſor. vel In poſſeſſione vel Ius Pontificium.*
I.	*Iure rogauit. vel Iure Romano.*
I.R.	*Ius Romanum.*
I R̄.	*Iuribus Romanorum.*
I.S.	*Iudiciū ſolui. vel In ſenatu vel Iudicio ſenat⁹ vel Iudicium ſoluis. vel Iudicatum ſolui.*
I.S.C.	*In ſenatu conſulto.*
I.S.D.	*In ſeris dis.*
I.S N.R.	*In ſenatu Romano.*
I.S.S.	*Inferius ſcripta ſunt.*
Ɨ .T.	*Intra tempus. vel Iure teſtamenti.*
Ɨ .T.C.	*Intra tempus conſtitutum.*
IV. vel IIII.	*Quatuor.*
I.V.	*Iuſtus vir.*
IVD.	*Iudicium.*
IVNON. ET PROSERP.	*Iunonij & Proſerpinæ.*
IVRD.	*Iuriſdictio.*
IVV.	*Iuuenis. vel iuuentus.*
K	*Calendæ. vel Caput. vel Clariſſimus. vel Cardo.*
K. vel K A L. vel K I.	*Calendæ.*
K̸	*Caſtra.*
K. vel. K.	*Cardo.*
K.	*Cariſſima.*
K A L. I A N.	*Calendæ Ianuarij, vel Ianuarias.*
K A R.	*Karthago. vel Kariſſimus*
K. A V G.	*Calendæ Auguſti. vel Calendas.*
K.C.	*Capite cenſus. vel Cēſitus vel Karthago ciuitas. vel Capite cenſiti. vel Cenſus.*
K.D.	*Capite diminutus.*
K.D D.	*Caſtra dedicatia, vel dedicauit. vel Dedicauerunt, vel Dedicamus.*
K.F.	*Cardo finalis.*
K.I. vel I A. vel I A N.	*Calendæ Ianuarij.*
K.K. vel C.	*Calumniæ cauſa.*
K L. vel K A L. vel K.	*Calendæ.*
K L. vel K. vel K A L.	*Calendis.*
K.M.	*Cardo Maximus.*
K.P.	*Cardo poſitus, vel Caſtra ponit, vel poſuit.*

K. Q.	Calendæ Quintilis. vel Quintiles.
K. S.	Calendæ Sextiles. vel Sextilis.
K. T.	Capite tonſus.
L	Lucius, vel Lucia, vel Lælius, vel Lælia, vel Libertus, vel Quinquaginta.
L. vel LIB. vel LIBERT.	Libertus.
L A. C.	Latini Coloni, vel Coloniani, vel Coloniarij.
L. A. D.	Locus alteri datus.
L. ÆL.	Lucius Aelius.
L. AG.	Lex Agraria.
L. AN.	Quinquaginta annis.
L. AP.	Ludus Apollinis, vel Apollineus.
L. BIB.	Lucius Bibulus.
L. B. M. D.	Locum benemerenti de dis.
L. BO.	Lex Boaria.
L. C.	Lucius Catius. vel Lucius Cornelius.
L. C. DIV. vel D.	Lucus diuinus. vel Lucum diuinum.
L. CAE. vel COE.	Lucius Cælius. vel Cœlius.
L. CEN.	Lucius Cenſorianus.
L. CIN.	Lex Cincia.
L. C. S.	Lucus ſacer. vel Lucrum ſacrum.
L. D.	Locum deditum, vel Lucrum dedititium.
L. D. A. B. M.	Locum dedit Aulus benemerenti.
L. D. D.	Locus dono datus.
L. D. D. D.	Locus datus decreto Decurionum, vel Libens dono dedit, dicauit, vel Libens datum decreto Decurionum.
L. D. DD.	Locum dono dederunt.
L. DIV.	Lucus diuinus.
L. E. D.	Lege eius damnatus.
LEG. vel L. G.	Legio.
LEG. III. ITAL.	Legionis tertia Italicæ.
L. EM.	Locus emptus.
L. F. vel FIL. vel FL.	Lucius filius.
L. FV.	Lucius Furius.
L. G.	Legauit.
L. G. D.	Legio decima, vel Legem dat.
L. H.	Locum hunc, vel Locus hæredum.
LIB. vel L.	Libertus, vel Liberti, vel Libertas.
L. IV. REP.	Lex Iulia repetundarum.
LIB. LIB. Q. POST. Q. EOR.	Libertis, libertabusque, poſteriſque eorum.

L. L.	Lælius. vel Legibus.
L. L.	Lucij liberti, vel Lucius libertus, vel Liberta, vel Lucij libertus, vel Liuij libertus.
L. L. Q. E.	Libertis, libertabuſque eorum.
L. L. L.	Lucij liberti locus.
L. L. L. M. M.	Lacerat lacertum Largij mordax Menius. Author. M. T. C. libro de Oratore ſecundo.
HS. vel HS	Seſtertius.
L. LVC. Q. F.	Lucius Lucius Quinti filius.
L. M.	Locus, vel Locum monumento, vel mortuorum.
L. M. vel M M V. vel	Lucius Murena, vel Morena.
L. MAN.	Lucius Manlius.
L. NN. FAV.	Lucius Nonius Fauſtinus.
L. N.	Latini nominis.
LONG. P. VII. LAT. P. III.	Longum pedes ſeptem, Latum pedes tres.
L. P.	Locus proprius. vel Propitius, vel lege punitus.
L. P. C. R.	Latini Priſci Ciues Romani.
L. P. D.	Locus publicè datus.
L. PL.	Lex Plebeia.
L. POS.	Lucius Poſthumius.
L. PR.	Loco priuato, vel Locus priuatus.
L. PVB.	Loco publico, vel Locus publicus.
L. Q. S.	Locus, qui ſupra, vel quo
L. R.	Lex Romana.
L. RV.	Lex Ruſticana.
L. S.	Laribus ſacrum, vel Sacrorum, vel Locus ſacer, vel Lucius Sanius.
L. SC.	Locus ſacer.
L. S. DEN.	Lucius Sicinius dentatus.
L. T.	Lucius Tacitus, vel Legē tulit, vel Lucius Titius.
LV.	Quinquagintaquinque.
L. V.	Lex vetus.
L. VAL.	Lucius Valerius.
LVCR.	Lucretius. vel Lucretia.
LVD. vel LV D AP.	Ludi Apollinares.
L. VOC.	Lex Voconia.
LV D . SAEC.	Ludi ſeculares.
M	Marcus, vel Miles, vel Monumentū, vel Mutius, vel Mulier.
M. vel W. vel MVL.	Mulier.
M.	Minutius.

MA.	*Macnuius.*
MAG.	*Magiſtratus.*
MAG.EQ.	*Magiſter Equitum.*
M.ÆM.	*Marcus Aemilius.*
MAT.P.FEC.ET. S.ET.S.P.Q.E.	*Mater pyſſima fecit & ſibi, & ſuis poſteriſque eorum.*
MARIT.	*Maritus.*
M.AVR.	*Marcus Aurelius.*
MAX.	*Maximus.*
M.B.vel W.vel MVL.B.	*Mulier bona.*
M.C.vel CIC.	*Marcus Cicero.*
M.C.	*Marcus Cenſor.*
M.C.	*Monumentum condidit, vel Conſecrauit, vel Conſtituit.*
M.E.M.	*Municeps eius Municipy.*
MENS.	*Menſes.*
MER.S.	*Mercurio ſacrum.*
MES.IAN.	*Menſis Ianuary.*
MES.FEBR.	*Menſis Februarÿ.*
MES.MAR.	*Menſis Marty.*
MES.APR.	*Menſis Aprilis.*
MES MAI.	*Menſis May.*
MES.IVN.	*Menſis Iuny.*
MES.IVL.	*Menſis Iuly.*
MES.AVG.	*Menſis Auguſti.*
MES.SEPT.	*Menſis Septembris.*
MES.OCT.	*Menſis Octobris.*
MES.NOV.	*Menſis Nouembris.*
MES.DEC.	*Menſis Decembris,*
M.F.	*Marci filius.*
M.FA.	*Marcus Fabius.*
M.H.	*Magnus homo, vel Malus.*
M.I.	*Maximo Ioui.*
MIL.	*Miles, vel Militauit, vel Millia.*
M.vel ϴ. INTER.	*Morte interuentus.*
M.L.	*Marci Liberti, vel Martÿ Liberti, vel Libertus, vel Militis locus.*
M.LEP.C.REG. INST.	*Marcus Lepidus ciuitatem Regienſium, vel Regÿ inſtaurauit.*
MM.	*Milites.*
M.M.vel MVL.M.	*Mulier mala.*
M.MAN.	*Marcus Manlius.*
M.MAR.	*Marcus Marcellus.*
M.N.	*Meo nomine.*
M N F.L.	*Manifeſtus locus.*
M̄.N.	*Millia nummum. vel Numorum.*
M.P.	*Marcus Pacuuius, vel Menſæ poſuit, vel Maximus Princeps.*
M.POP.	*Marcus Popilius.*
M.R.	*Miles Romanus.*
M̄.R̄.	*Militia Rhauennatis.*
M.REG.	*Militia Regienſium, vel Militum.*
M.S.P.	*Memoriæ ſuæ poſuit.*
M̄S̄.	*Menſibus, vel Menſes.*
M.T.C. vel TVL. CIC.	*MARCVS TVLLIVS CICER.*
MV.vel M. vel MV.	*Mutius.*
MV.F.	*Mutÿ filius.*
M.V̄Ī. vel MENS.	*Menſibus ſex.*
MVN. vel MVNP.	*Municipia, vel Municeps.*
MVLIEB.	*Muliebrem.*
N	*Nominis, vel Non.*
N.vel N̄.	*Noſter, vel Nepos, vel Numiſma.*
N̄.	*Non, vel Numorum.*
NAC.	*Nactus.*
NAT.	*Natalia, vel Natio, vel Natione.*
NATOR.	*Natorum.*
NAV.	*Naues, vel Nauibus.*
NAVIC.	*Nauicula.*
N.CL. vel NR.CL.	*Nero Claudius.*
N.C.S.C.S.D.E.	*Nouus ciuibus Senatuſconſulti ſuffragium datum eſt.*
NEG.	*Negociator.*
NEP.	*Nepos.*
NEPT.	*Neptunalia.*
NEP.RED.	*Neptuno reduci.*
NEP.S. vel SAC.	*Neptuni Sacellum.*
N.F.C.	*Noſtræ fidei commiſſum.*
N.F.N.vel NOB.	*Nobili familia natus.*
N.H.	*Notus homo.*
N.K.C.	*Non calumniæ cauſa.*
N.L.	*Nominis Latini vel Non licet.*
N.M.	*Nonius Macrinus.*
NN.vel N̄N.	*Noſtri. In plurali.*
NOB.	*Nobilis.*
NOBB.	*Nobilibus.*
NOB.G.	*Nobilis genere.*
NON.APR. vel APRIL.	*Nonis Aprilis.*
N.Q.	*Nuſquam, vel Neque.*
NR.	*Nero.*
N̄.R̄.	*Nobilis Rhauennas.*
N.T.	*Noſtri temporis.*
N. vel NAT.	*Natio.*
NVP.	*Nuptiæ.*
N.V.N.D.N.P.O.	*Neque vendetur, neque donabitur, neque pignori obligabitur.*
O	*Ollius, vel Optimo, vel Oportet.*
O.vel OR.	*Ordo, (vel Ordo, vel Opinio.*
O.A.Q.	*Omnis ad quos.*
OB.	*Obiter.*

OB.C.S.vel CIV. SER.vel O.	Ob ciues ſeruatos.
OB.M.E.	Ob merita eius.
OB.M.P.E.C.	Ob merita pietatis, & concordiæ.
O.CON.	Operas conduxit.
O.E.R.	Ob eam rem.
OFF.	Officium.
O.H.S.S.	Oſſa hic ſita ſunt.
O.L.	Operas locauit.
O M.	Optimus Maximus.
O.P.	Optimo.vel Opiter.vel Oportet.
OP.E.T.S.P.	Optimo, & ſancto patrono.vel Optimæ, & ſanctæ patronæ.
O.P.F.	Optimo principi fecit.
OP.PRIN.vel O.	Optimo principi.
O.P.P.	Oppidum.
OR.	Ornato.vel Ordo.
OR.vel O.	Ordo.
ORB.PAR.	Orbati parentes.
ORD.	Ordinis.
OR.M vel MIL.	Ordo Militum.
O̅S. C.	Omnes conciliat.
O.V.D.	Omni virtute dedito.
O.V.F.	Optimo viuenti fecit. vel Omnia viuens fecit. vel omnibus viuis fecit. vel Omnibus viris fecit.vel Omnibus viuens fecit.
⌀	Opertum.
θ.vel Θ.	Mortē ſignificat. Eſt autē Græca litera cui Thīta nomen eſt.
P.	Publius. vel Pedes. vel Paſſus.vel Pater. vel Pupillus.vel Poſuit.
PA.	Pupilla.
P.AEL.AG.LIB.	Publius Aelius Auguſti libertus.
PAL.	Palmatus.
PAR.	Parentum.
PARTH.	Parthicus.
PATR.	Patritius.
P.C.	Patres conſcripti.vel Pactum conuentum. vel Pecunia conſtituta. vel Patrono Coloniæ. vel Patronus Coloniæ. vel Præfectus caſtrorū
P.C̄. vel P.C.	Pecunia conſtituta.
P.CON.	Pactis conuentum.
P.D.	Publicè dedit.
PEC.	Pecunia.
PERT.	Pertinax.
P.F.	Publij filius. vel Publicè fecit, vel Pius Felix.

P.H.C.	Publicus honor curandus
PICEN.	Picenum.vel Picentes.
PIENT.vel PIENTISS.	Pientiſsimus.
P.I.R.	Populus iure rogauit
P.L.	Publij libertus .vel Publius libertus.
PLE.vel PL.	Plebis.
PLEBS VRB.ET HON.V.	Plebs vrbana.& honore vſi.
P.M.	Pontifex Maximus. vel Plus.minus.
P̄.M̄.	Principi Militum
POB.	Poblicius.
PON.vel POM	Pompeius.
PONT.MAX.	Pontifex Maximus. vel Pontifici Maximo.
PONTIF.	Pontifici.
POP.	Populus.vel Popilius.
POT.	Poteſtas.vel Poteſtate.
PO.R.O.	Populi Romani.
P.P.	Pater patriæ. vel Pater Patratus.
PP.C.vel P.C.	Patres conſcripti.
P.P.P.	Primus pater patriæ. vel Pater patriæ Proconſul.
P.P.P.B.M.	Pietas plenus poſuit benè merenti.
P.P.P.P.E.S.S.S.E. V.V.V.V.V.V.F.F. F.F.	Primus pater patriæ profectus eſt. Secum ſalus ſublata eſt. Venit victor validus. vicit vires vrbis veſtræ. ferro, fame. flamma, frigore.
P.P.R.vel PACE. P.R.	Pace populo Romano.
P.Q.	Poſtquam.
P.R.	Populus Romanus . vel Poſſeſſori redditum.
PR.	Prætor.
PRÆF.	Præfectus.
PRÆF.COH.	Præfectus cohortis.
PRÆFECT.	Præfectum.
PRÆF.FABR.	Præfectus fabrum.
PRÆ.PRÆS.	Præfectus præſidij.
PRÆF.VRB.	Præfectus Vrbis.
PRÆ.VIGIL.	Prætor vigilum. vel Præfectus.
PR.C.	Prætor conſtitutus.
P.R.E.	Poſt reges exactos.
PRI.ID.DEC.	Pridie idus Decembris.
PRI.K.MAR.	Pridie Calendas Martij.
PRI.N.	Pridie nonas.
PRINC.IVVEN.	Principi iuuentutis.
PRK.	Pridie calendas.
PROC.vel PROCOS.	Proconſul.
PROCOS.	Proconſules.
PRON.vel PRONEP.	Pronepos.

PR S.P.	*Præſes prouinciæ.*
PR SS.	*Præſides.*
P.S.	*Poſuit ſibi.*
P S.	*Plebiſcitum.*
P.S. ET.S.	*Poſuit ſibi & ſuis.*
P.S.F.	*Publicè ſibi fecit.*
P.S.F.C.	*Publicè ſaluti faciundum curauit. vel Publico ſumptu faciundum curauit.*
P.V.D.	
Q	*Pro voto dedit.*
Q. vel QVINT.	*Quintus. vel Quinctius & Quinctius. vel Quæ vel Quę. vel Quartum. vel Quintilius.*
Q. vel QV. vel IV.	*Quintilius.*
Q.A.M.	*Quartus.*
QVÆS.	*Quemadmodum.*
QVÆSS.	*Quæſtor.*
Q.B.F.	*Quæſtores.*
Q.B.M.V.	*Quæro. vel quare bonum factum. vel Quare bonum facis.*
Q.CAS.	*Quare bene mecum vixit.*
Q.E.R.E.	*Quintus Caſsius.*
Q.F.	*Quanti ea res erit.*
Q.L.	*Quinti filius.*
Q.L.F.	*Quinti libertus.*
Q.L.S.S.	*Quinti Lucij filius.*
Q.M.	*Quæſiuit liberam ſtatuã ſenatus.*
Q.MAX.	*Quo magis. vel Quomodo.*
Q.N Q.A N.Q.N.	*Quintus Maximus.*
Q̄. Q̄. vel Q̄Q̄. vel QQ.	*Quando neque ais, neque negas.*
Q.R.F.E.V.	*Quinquennalis.*
	Quare. vel Quod. vel Quemadmodum rectè factum eſſe videtur. vel videbitur.
Q.S.S.S.	*Quæ ſupra ſcripta ſunt.*
Q.V.A. vel ANN.	*Quæ. vel Qui vixit annis.*
QVÆ V E.E.C.P. D.L.	*Quéve eius cauſſa parata. do, lego, vel Paraui.*
QVES.	*Quæſtor.*
QVÆSS.	*Quæſtores.*
QVIR.R.	*Quirites Romani.*
QVARTÆL.	*Quarta legionis.*
R	*ROMA.*
R.C.	*ROMA ciuitas.*
R.D.D.	*Res dono data.*
REG.	*Regio.*
REI.M.	*Rei Militaris.*
REI.P.	*Rei publicæ.*
REST.	*Reſtituit.*
RET.P.C.	*Retro pedes centum.*
RET.P.XX.	*Retro pedes viginti.*
RET.P.	*Retro pedum.*
R.F.E.D.	*Retro factum eſſe dicitur.*
RG.RHAV.	*Regio Rhauenna.*
RG.D.	*Regis domus.*
RG.F.	*Regis filius.*
R̄H̄. vel RHAV.	*Rhauenna & quandoque ſine aſpiratione RAV.*
R.L.P.	*Rectè legi poſſit.*
R.N.L O N.P.X.	*Retro non longè pedes decem.*
RO.	*Romani.*
ROM.	*Romam.*
R.P.	*Res publica. vel Romani Principes.*
R.P.C.	*Rei publicæ conſtituto.*
R.PRI.	*Res priuata.*
R.R.	*Reiectis ruderibus. vel Ruderibus recolligẽdis.*
R.REG.	*Rerum Regienſium.*
RR.R.	*Rerum Romanorum.*
R.R.R.F.F.F.	*Regnum Roma ruet, ferro, flamma, fame.*
R.VER.	*Rerum Veronenſium. vel Reſtitutor.*
S	*Sacrum. vel Sacellum. vel Semis. vel Sepulchrũ. vel Scilicet.*
SACR.	*Sacrum.*
SARM.	*Sarmaticus.*
SARMATAR.	*Sarmatarum.*
SATVR.	*Saturnalia.*
S.C.	*Senatus conſultum. vel Conſulum.*
SC.D.	*Senatus conſultus decretũ vel Senatus conſultus decreuit.*
SC.FACE.	*Senatus conſultum factum eſt.*
SCRI.SVL.P.	*Scriba Sulmonenſis populi.*
S.D.SYL.	*Sententiam dicit, vel Dedit Sylla.*
SEMP.	*Sempronius.*
SEPT.	*Septimius.*
SER.	*Seruius, vel Seruilius, vel Sergius.*
SEX.	*Sextus, vel Sextius.*
SEV.	*Seuerus.*
SEV.AV.G.ARM. PART.	*Seuerus Auguſtus Armenicus, Parthicus.*
S.F.S.	*Sine fraude ſua.*
SIC.V.	*Sicuti voluit.*
S.L.	*Sacrorum ludorum. vel Sacrum ludum.*
SN.	*Senatus.*
S.N.L.	*Socij nominis Latini.*
S.N.S.Q.	*Si negat, ſacrum quærit. vel Sacramentum quærito.*

S.O.

S.O.	*Sine occaſione.*
S.P.	*Sine pecunia.*
SP.	*Spurius.*
S.P.D.	*Salutem plurimam dicit.*
SP.F.	*Spurij filius.*
SP.L.	*Spurij libertus.*
SP.M.	*Spurius Milius.*
SPOR.	*Sportulæ, vel Sportulis.*
S.P.Q.R.	*Senatus, Populúſque Romanus.*
S.P.Q.R.P.T.	*Senatus, Populúſque Romanus præcipiet tibi.*
S.P.Q.S.C.P.S.	*Sibi, poſteriſque ſuis curauit pecunia ſua.*
S.Q.S.S.E.Q.N.I. S.R.E.H.L.N.R.	*Siquid ſacri ſancti eſt, quod non iure ſit rogatum, eius hac lege nihil rogatur.*
S.S.	*Sententia Senatus, vel Somnium. vel Somniorum ſomniator.*
SS.	*Sanctiſſimus.*
S̄S̄.	*Sacri ſcrinij.*
S.S.C.	*Secundum ſuam cauſſam.*
S.S.S.	*Sancto Siluano ſacrum. vel Suprà ſcripta ſumma.*
S.S.S.S.	*Sanio ſanctiſſimo ſacrum.*
S.T.	*Sine teſtibus.*
S.T.A.	*Sine tutoris authoritate.*
STD.	*Stadium.*
STLITIBVS pro	*Litibus quod inuentum eſt apud Ferentum, in ciuitate Hiſtomo.*
ST.P.	*Stadium poſuit.*
S.V.L.Q.	*Sibi, uxori, liberiſque.*
SVRVM	*Suorum.*
SYL.	*Sylla.*
T	*Titus. vel Titius.*
T.A.	*Titus Annius. vel Tutore authore. vel Tutoris authoritate.*
TABVL.	*Tabulas.*
TAR.	*Tarquinius.*
T.B. vel T.P.B.	*Tempus bonorum.*
T.C.	*Teſtamento cauetur.*
TER.	*Terentius.*
T.F.	*Titi filius. vel Titus Flau⁹.*
T.F.I.	*Teſtamento fieri iuſſit.*
T.FL.	*Titus Flauius.*
THR.	*Thrax.*
TI. vel TIB.	*Tiberius.*
TIB.D.F.M.	*Tibi dulci filio meo (tus.*
T.L.	*Titus Liuius. vel Tibi Liber*
T.LEG.III.	*Tribunus legionis tertiæ.*
TM.D.D.	*Terminum dedicauit. vel dedicante. vel Thermæ dedicatæ.*
T.P.	*Titulum poſuit.*
T.P.B. vel T.B.	*Tempus bonum.*
TR.CEL.	*Tribuni Celerũ. vel Celeriũ.*
TR.AE.	*Tribuni Aerarij.*
TRANS. AM.	*Trans Amnem.*
TRANS PAD.	*Trans padum. vel Trãſpadana.*
TRIB. POT. vel POTEST. vel TRIBVNIC.	*Tribunicia poteſtate.*
TRIVMPH.	*Triumphator.*
TR.LEG.II.	*Tribunus legionis ſecundæ.*
TR.M. vel MIL. vel MILIT.	*Tribunus Militum.*
TR.POT. vel PT. vel TRIB.POT.	*Tribunicia poteſtate.*
TR.V.CAP.	*Triumuiri Capitales.*
TR.V.MON.	*Triumuiri Monetales.*
T.S.F.I.	*Teſtamento ſibi fieri iuſſit. vel Teſtamento ſuo.*
T.V. vel TVT VI.	*Titulo vſus.*
TVL.	*Tullius.*
TVL.H.	*Tullius Hoſtilius.*
TVL.	*Tutela.*
7.	*Turma, vel Turmarius.*
V	*Vir. vel quinque.*
V. VI. VII. VIII.	*Quinque, Sex, Septem, Octo.*
V.A.	*Veterano aſsignatum.*
VAL.	*Valerius.*
VAT.	*Vates. vel Vatum.*
V.A.XI.	*Vixit annis vndecim.*
V.B.A.	*Viri boni arbitratu.*
V.B.F.	*Vir bonæ fidei.*
V.C.	*Quinti Conſulis. vel vir Conſularis vel Clariſſ.*
V.D.	*Viuus dedit.*
V.DICT.	*Vir dictatorius.*
V.E.	*Verum etiam.*
V.F.	*Viuens vel Viuus fecit. vel Valde feliciter. vel Vſusfructus.*
V.F. vel FR.	*Vſusfructus. vel Virfortis.*
V.F.S.E.S.	*Viuens fecit ſibi, & ſuis. vel Viuus.*
V.F.C.	*Viam faciendam curauit.*
V.I.	*Vir iuſtus vel Illuſtris.*
VIC.	*Victores.*
VII.	*Septemuiri.*
VIR.	*Virtutes.*
VIR.V.E.	*Virgo Veſtalis.*
V̄I̅.VIR.	*Sextum vir. vel Sextumuiri.*
VIX. vel V.	*Vixit.*
VIX. AN. vel ANN. III.MENS.XI. DIEB. XV. vel V.A.III. M.XI. D.XV.	*Vixit annis tribus, menſibus vndecim, diebus quindecim.*
V.M.M.	*Votum merito Mineruæ.*
V.N.	*Quinto Nonas.*
V.P.	*Viuus poſuit. vel Vrbis præfect⁹. vel vir prob⁹. vel vir prudens.*

V.P.R.	*Veteri poſſeſſori redditum.*
V.PRÆ.	*Vir prætorius.*
V.QVÆS.	*Vir quæſtorius.*
VR.	*Vrbs. vel Vrbis. vel Vrba- (num.*
VR B.C.	*Vrbis condita.*
VRBISAL.	*Vrbiſalia.*
V.S.	*Viuens ſtatuit. vel Vir facer*
V.S.C.	*Voti ſui compotes.*
V.S.L.M.	*Viuens ſibi locũ monumenti. Vel monumẽto. vel Viuus. vel Voto ſoluto libero munere. vel Viuens ſibi legauit monumentum. vel Votũ ſoluit lubens merito. vel Voto ſolẽni libero munere.*
V.S.L.L.M.	*Viuens ſibi legauit locum monumento.*
V.S.P.	*Viui ſibi poſsiderunt.*
V.V.F.	*Viuis viuens fecit.*
V.TRIVMPH.	*Vir triumphalis.*
V.F.F.	*Viuentes fecerunt.*
V.VRB.	*Vir vrbanus.*
VX. vel VNX. vel V̄C̄.S.	*Vxor.*
VXO.D.	*Vxorem ducit.*
X	*Decem.*
X.P.	*Decem pondera. vel Pondo.*
X.V.	*Decem viri.*
X.VIR.	*Decem vir.*
x.DIBSS.	*Decem diebus.*
X.MILL.	*Decem milliaria.*
x.P.	*Decem pedes.*
x.PSS.	*Decem paſſuum.*
*	*Denarij.*
7 .r. ¥.	Y.V.~.

LITERÆ SINGVLARES IN IVRE CIVILI.

In Legibvs Et Plebiscitis Hae.

A.A.A.F.F.	*Aere, argento, auro, flandô, ferundo.*
C.E.C.	*Colonis eius coloniae.*
D.C.S.	*De Conſulis ſententia.*
E.H.O.L.N.R.	*Eius hac omnibus lege nihilum rogatur.*
I.N.Q.Q.	*Iuſtis nuptijs quæſita, quæſitus. vel Iuſtus nũcius quæſitos, quæſitus.*
L.I.D.A.C.	*Lex Iulia de adulterijs coërcendis.*
L.P.C.R.	*Latini priſci, ciues Rom.*
M.E.M.D.D.E.	*Municipibus eius municipij dare damnas eſto.*
P.I.R.P.Q.I.S.I. F.P.R.E.A.D.P.	*Populum iure rogauit, populuſque iure ſciuit, in foro pro roſtris, & ante diem pridie.*
Q.D.E.R.F.P.D. E.R.V.I.C.	*Quod de ea re fieri placeret, de ea re vniuerſi ita cenſuerunt.*
Q.E.R.F.E.D.	*Quod eius rei factum eſſe dicetur.*
Q.F.E.I.S.F.	*Quod factum eſt, in Senatu fuerit.*
S.C.P.S.	*Senatus Conſultũ plebiſcitũ.*
S.F.S.	*Sine frauda ſua.*
S.N.L.	*Socij nominis Latini.*
S.Q.M.D.E.R.A. P.P.V.L.O.E. COSS.PRR.TR. PL.Q.N.S.Q. E.V.A.P.P.V.F.	*Siquid me de ea re ad populũ, plebémve lati opus eſt. Conſulares, Prætores, Tribuniplebis, qui nunc ſunt, quod eis videbitur, ad populum plebémve ferant.*
S.Q.S.S.E.Q.I. N.S.R.E.H.L.	*Si quid ſacri ſancti eſt, quod iure nõ ſit rogatũ, eius hac lege nihil rogauit.*
S.R.L.E.I.C.Q. O.R.E.	*Si rem lex ex iuſſu, cauſſáque omnium rerum eſto.*
V.A.	*Veterano aſsignatum.*
V.D.P.R.L.P.	*Vnde de plano rectè legi (poſsit.*
V.F.	*Vſufructus.*
V.P.R.	*Veteri poſſeſſori redditum.*

In Actionibvs Hae.

A.L.Æ.	*Arbitrium liti æſtimandum.*
A.T.M.D.O.	*Aio te mihi dare oportere.*
C.E.D.	*Coniunctum eſſe dicetur, vel Conuictum.*
E.I.M.C.V.	*Ex iure manu conſertum vocari.*
F.C.	*Fraude creditores. vel Fiducia cauſſa. vel Fidei commiſſum.*
I.D.C.	*Iuris dicundi cauſſa.*
I.D.I.I.	*Iudicium dabo iuris iudicio.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præerit. vel iuri indicando.*
I.D.T.S.P.	*In diẽ tertiũ, ſiue perendinum.*
N.C.C.	*Non calumniæ cauſſa.*
P.P.L.V.	*Pro præda litis vindiciarũ.*
Q.A.N.Q.N.	*Quando ais, neque negabo.*
Q.B.F.	*Quare bonum factum.*
Q.N.T.S.Q.P.	*Quando negas te ſacramento quinquagenario prouoco.*
Q.I.I.T.C.P.A. F.A.	*Quando in iure te conſpicio, poſtulo, an fias author.*
S.N.S.Q.	*Si negat ſacramento quærito.*
S.S.C.S.D.E.T.V.	*Secũdũ ſuam cauſſam, ſicuti dixi, ecce tibi vindicta.*
T.I.A.V.P.V.D.	*Tempore iudicem arbitrúmue poſtulat, vt des.*

IN EDICTIS PERPETVIS HÆ.

C.C.	*Conſilium cœpit, vel cauſſa cognita.*
C.E.D.	*Conuictum eſſe diceretur.*
C.V.	*Cētumuiri, vel clariſſimi viri.*
D.M.L.F.V.C.	*Dolo malo, Fraudiſue cauſſa. vel cauſſa commiſſa.*
F.C.	*Fraude creditoris. vel Fidei cauſſa vel Fidei commiſſum.*
F.E.D.	*Factum eſſe dicetur.*
H.S.	*Hæc ſit. vel Hic ſit. vel Hora ſecunda.*
I.C.E.V.	*Iuſta cauſſa eſſe videbitur.*
I.D.	*Iudicium dabo. vel Iuris dictio.*
I.D.C.	*Iuris dicundi cauſſa.*
I.D.P.	*Iuridicundo prætor.*
I.S.	*Iudicatum ſolui.*
M.F.P.	*Malæ fidei poſſeſſor.*
N.K.C.	*Non calumniæ cauſſa.*
P.C.	*Patres conſcripti. vel Pactum conuentum. vel Pecunia cōſtituta.*
P.D.E.L.V.	*Pro delictis vindicarium.*
P.P.L.I.	*Pro prædicta litis iudicijs.*
Q.A.M.	*Quemamodum.*
Q.E.R.E.T.P.I. R.D.T.Q.D.T. D.D.P.F.	*Quanti ea res erit, tanta pecuniæ iudicium recuperatoriū dabo. teſtibúſque duntaxat decem denunciandi poteſtatem faciam.*
Q.M.	*Quomodo. vel Quo magis.*
Q.R.F.E.V.	*Quod rectè factum eſſe videbitur.*
Q.S.S.S.	*Quæ ſuprà ſcripta ſunt.*

PONDERVM NOTÆ.

Semis alicuius rei notatur horum ſignorum quouis. { S ∾ 8

A S numus eſt Libralis, & notatur per Ł

Dipondius numus eſt bilibris, cuius nota eſt LL

Seſtertius numus eſt duarum ſemis librarū, cuius ſignum eſt huiuſmodi. LLS
vel, vt foſſæ Clodiæ viſitur, ſic. HS
vel, vt Iadræ, in arcu quodā ſic. H-S

DE NOTIS NVMERORVM.

OMnis Numerus per figuram vnitatis repræſentari deberet. Vt Denarius per decem vnitates IIIIIIIIII. Nouenarius per nouem IIIIIIIII, & ſic de aliis. Verùm quia hoc ſcriptori pariter, & lectori faſtidiū pareret, inſtitutum eſt, vt omnis numerus vſque ad Quinarium per figuram vnitatis ſcribatur. Vnitas per vnum I. Binarius numerus per duo II. Ternarius per tria III. Quaternarius per quatuor IIII. quanquam alij etiam ſic IV. Quinarius verò per quintam vocalē V, notatur: à quo numero per adiectionem vnitatum deinceps ad Denarium peruenitur. Denarius per decimam conſonantem X. Et notandum, quòd, quantum I. addit poſtpoſita ad X. tantundem demit ei præpoſita. Quare ſi ſupponas I. ad X. habebis vndecim: vt IX. Quòd ſi præponas, habebis nouem: vt XI. Idq; de ſimplici vnitate intelligimus, quę ſemel tamen præponitur. Nam ſi poſtponatur, ter repeti poteſt. Quod autem de I diximus, idem de X, & aliis Notis, cùm eas præponi aut poſtponi contigerit, intelligatur.

L. notat quinquaginta, ad imitationem Græcorum, qui per ν. id eſt N hunc numerū ſcribunt. L autem & N inuicem ſibi cedunt, vt Lympha, Nympha. Huic ſi præponas X, habebis Quadraginta. Si poſtponas habebis Sexaginta.

C Centum ſignificat, qui prima litera eius numeri eſt.

D Quingenta, quia, vt nonnullis placuit, poſt CD ſubſequatur. vel, vt aliis, quia inter hanc & M, quod Mille ſignificat, quinque literæ intercedant, quæ dimidium millenarij numeri innuant. vel, quod magis placet, quia ſit capitalis litera huius nominis dimidium, quod dimidium millenarij ſignificet. vel potiùs quia Antiqui hunc numerum per ſiniſtram partem M notarent ſic ꟿ. quæ nota penè D ſimilis eſt.

M Mille, quia principalis eſt huius nominis litera.

Et ſciendum, quòd quælibet figura, ſi ei iacens recta linea ſupraducatur, tot ſignificabit millenarios, quot per ſe ſignificat vnitates, vt

$\overline{I}$	*Mille vnitates, id eſt mille ſignificat.*
$\overline{V}$	*Quinque millia.*
$\overline{X}$	*Decem millia. & aliquando mille.*
$\overline{L}$	*Quinquaginta millia.*
$\overline{C}$	*Centum millia.*
$\overline{D}$	*Quingenta millia.*
$\overline{M}$	*Mille millia. & aliquando Millia.*

DE NVMERO LITERARVM EX ANTIQVISSIMO CODICE.

A notat	CCCCC	*Quingenta.*
B	CCC.	*Trecenta.*
C	C.	*Centum.*
D	D.	*Quingenta.*
E	CCL.	*Ducentum quinquaginta.*
F	XL.	*Quadraginta.*
G	CCCC.	*Quadringenta.*
H	CC	*Ducenta.*
I	I.	*Vnum.*
K	LI	*Quinquagintaunum.*
L	L.	*Quinquaginta.*
M	M.	*Mille.*
N	LXXXX.	*Nonaginta.*
O	XI.	*Vndecim.*
P	CCCC	*Quadringenta.*
Q	CCCCC.	*Quingenta.*
R	LXXX.	*Octuaginta.*
S	LXX	*Septuaginta.*
T	CLX.	*Centum ſexaginta.*
V	V.	*Quinque.*
X	X.	*Decem.*
Y	CL.	*Centumquinquaginta.*
Z.	II.	*Duo millia.*

ITEM, SI HIS IACENS RECTA LINEA SVPERADDATVR, Quid ſignificent.

$\overline{A}$	*Quinque millia.*
$\overline{B}$	*Tria millia.*
$\overline{C}$	*Centum millia.*
$\overline{D}$	*Quingenta millia.*
$\overline{E}$	*Ducenta quinquaginta millia.*
$\overline{F}$	*Quadraginta millia.*
$\overline{G}$	*Quadringenta mill*
$\overline{H}$	*Ducenta millia.*
$\overline{I}$	*Mille.*
$\overline{K}$	*Centum quinquaginta vnum millia.*
$\overline{L}$	*Quinquaginta millia.*
$\overline{M}$	*Mille millia:*
$\overline{N}$	*Nonaginta millia.*
$\overline{O}$	*Vndecim millia.*
$\overline{P}$	*Quadringenta millia.*
$\overline{Q}$	*Quingenta millia.*
$\overline{R}$	*Octuaginta millia.*
$\overline{S}$	*Septuaginta millia.*
$\overline{T}$	*Centum ſexaginta millia.*
$\overline{V}$	*Quinque millia.*
$\overline{X}$	*Decem millia.*
$\overline{Y}$	*Cẽtum quinquaginta millia.*
$\overline{Z}$	*Bis millies mille.*

ALIÆ NOTÆ NVMERORVM.

ꟗ	CC.	*Ducenta.*
∞, cXɔ	$\overline{M}$	*Mille.*
qɔ, Iɔɔ	$\overline{V}$	*Quinque millia.*
IMI, ccIɔɔ	$\overline{X}$	*Decem millia.*
ɔMc, DMIɔɔɔ	$\overline{L}$	*Quinquaginta millia.*
Iɔɔɔ, cccIɔɔɔ, LCM, , 	c	*Centum millia.*
cQɔ	$\overline{D}$	*Quingenta millia.*
cMɔ	$\overline{M}$	*Mille millia.*

NOTÆ

NOTAE IVRIS A MAGNONE COLLECTÆ.

Hæc iuris σημεῖα libens rex accipe Carle
Offert deuotus quæ tibi Magno tuus.

AVG.	*Auguſtus.*
AA.	*Auguſti.*
A.	*Auguſtalis.*
AVR.	*Aurelius.*
AG.	*Agit.*
AG.	*Ager.*
A.	*Aut.*
AT.	*Autem.*
AC.	*Actio.*
ACM.	*Actionem.*
ACB.	*Actionibus.*
AM̄N.	*Amantiſſime.*
AM̄.	*Amicus.*
ATR.	*Auctoritas.*
A.M.	*Actio mandati,*
AP.	*Apud.*
AP̄P.	*Appellatio.*
AP̄A.	*Amputata.*
AC̄C.	*Accepta.*
AD̄I.	*Adiutor.*
AD̄I.P.	*Adiutor prouinciæ.*
AD Ꝉ.	*Ad locum.*
AD.F.	*Ad finem.*
ADQ̄S.	*Ad queſtorem. vel ad quæſtionem.*
A.P.T.	*Ad poteſtatem tuam.*
AP.A.	*Apud acta.*
AC̄O.	*Accuſatio.*
APPB̄.	*Appellationibus.*
AVCTIB.	*Auctoritatibus.*
A.T.	*Auctoritas tua.*
ALL.	*Allegata.*
AQ̄LS.	*Aquiliana ſtipulatio.*
ANN.P.	*Annonæ præfecto.*
AQL.	*Aquileia.*
AFR.	*Africa.*
ANT.	*Anteſtatus.*
ASI.	*Aſia.*
ACH.	*Achaia.*
APVꝈ.	*Apulia.*
A.P.PO.	*Apud præfectum prætorio.*
AP.P.VRB.	*Apud præfectum urbi.*
AT̄.	*Auctor tutor.*
ANT.	*Antonius.*
AꝈ.	*Antelata.*
AVR.	*Aurelius.*
BA.	*Bona.*
B.P.	*Bonorum poſſeſſio.*
BF.	*Beneficium.*
B̄.	*Bus.*
BL.	*Breuis.*
BF.D.	*Beneficium dedit.*
BFO.	*Beneficio.*
B.F.	*Bona fide.*
BŌF.	*Bona fortuna. vel, Bonum factum.*
B̄IIF.L.	*Beneficij loco.*
B.E.	*Bonorum emptor.*
B.PO.	*Bonorum poſſeſſio.*
B.PN.	*Bonorum poſſeſſionem.*
BŌR.	*Bonorum.*
BN.	*Bene.*
B Ꝗ.	*Bona caduca.*
BV̄.	*Bona vacantia.*
B̄T.	*Breui tempore.*
BP̄T.	*Bona paterna.*
BĒO.	*Bonorum emptio.*
B.G.	*Bona gratia.*
BF̄T.	*Bona fide contractum.*
B.M.	*Bona memoria.*
Bꝰ.	*Balbius.*
B.M.	*Bona materna.*
CA.	*Cauſa.*
Ↄ.	*Cum.*
ꝯ.	*Con.*
ꝯ.	*Contra.*
C.	*Cauſa.*
C̄C.	*Cauſa cognita.*
C̄D.	*Contradictio.*
C.T.	*Certum tempus.*
Cꝰ RN.	*Comes rerum nitentium.*
C.RIP.	*Cauſa Reip.*
CLV.	*Clariſſimus vir.*

AEDIL.CVR. *Aedilis curulis.*
AED.PL. *Aedilis plebis.*
AEG. *Aeger.*
AEQ.P. *Aequalis perſona.*
AER. *Aerarium, vel Aerarij.*
AER. COL. *Aere collato.*
AER.P. *Aere publico.*
A.F. *Alio facto.*
A.F.P.R. *Actum fide Publij Rutilij. vel Ante factum, poſt relatum. vel Aemilius fecit, plectitur Rutilius.*
AG. *Agit. vel Agil.*
AG. *Agrippa. vel Agro.*
A.H. *Alius homo.*
A.I. *A iudice.*
A.L.AE. *Arbitrium litis aſtimandæ. vel Liti aſtimandum.*
A.L.E. *Arbitrium liti examinãdæ. vel exiſtimandæ. vel exiſtimandam.*
A.L. *Alia lex.*
AL.III.L. *Alpina tertiæ legionis.*
AM. *Amicus.*
AM.N. *Amicus noſter.*
AM.P. *Amabilis perſona.*
AN. *Annius.*
A.N. *Ante noctem.*
AN.M. *Actionem mandat.*
ANN. vel AN. vel A. *Annis.*
ANN.LXXII. *Annis ſeptuaginta duobus.*
ANT. *Ante vel antea.*
ANT.T.C. *Ante terminũ conſtitutũ.*
A.O. *Alij omnes.*
AP. *Apud.*
AP.IVD. *Apud iudicem.*
APP. *Appius.*
APP. *Appellat.*
A.P.Q. *Aulus Publij Quinti. vel Auli.*
A.P.R.C. *Anno poſt Romam conditam.*
ARM.P. *Arma publica.*
AT. *Autem.*
A.TE. *A tergo.*
A.T.M.D.O. *Aio te mihi dare oportere*
ATQ. *Atque.*
A.TREB. *Aulus Trebonius.*
AVG. *Auguſtus, vel Augur.*
AVGG. *Auguſtis.*
AVG.N. *Auguſtus noſter.*
AVR. *Aurelius.*
AVT. vel AVTR. vel AVC. *Autoritas.*
A.X. *Annis decem.*

B

B *Bonus vel Brutus.*
B̄. *Balbus, vel Balbus. vel Bene. vel Bona.*
B.A. *Bonam actionem. vel Bonis auſpicijs. vel Bonis avibus.*
B.C. *Bonum conceſſum.*
B.D. *Bonum datum.*
B.F. *Bona fide. vel fortuna. vel Filia.*
BF. *Beneficium. vel Bonũ factum. & aliquando Benefecit.*
B.F.C. *Bona fidẽ contractum.*
B.F.P. *Bona fidei poſſeſſor.*
B.GR. *Bona gratia.*
B.H. *Bonus homo. vel Bona hæreditaria.*
B.I. *Bonum iudicium.*
B.I.I. *Boni iudicis iudicium.*
B.L. *Bona lex.*
B.M. *Bona memoria.*
B.M.F. *Benemerita fecit.*
B.M.P. *Benemerenti poſuit. vel Benemerita.*
B.N. *Bona noſtra.*
B.O. *Bene optime.*
B.P. *Bona poſſeſſio. vel Bonorum poſſeſſor.*
B.P. *Bonum publicum. vel Bona paterna.*
B.Q. *Bona quæſita.*
BR. *Bonorum.*
B.R. *Bonorum rector.*
BRITANNIC. *Britannicus.*
B.RP.N. *Bono reipublicæ nato.*
BRT. *Britannicus.*
B.S. *Bene ſatisfecit.*
B.T. *Bonorum tutor.*
B.V. *Bene vixit. vel Bonus vir*
B.V.A. *Boni viri arbitratu.*
B.V.V. *Balnea, vina, Venus.*

C

C *Caius. vel Cum.*
Ɔ. *Caia. vel Con.*
CA. *Cauſſa.*
CA. vel CAM. *Camillus.*
CAES. *Cæſar.*
CAES.AVG. vel A. *Cæſar Auguſtus.*
CAESS.AVGG. *Cæſares Auguſti.*
CÆSSS.AVGGG. *Cæſares. De tribus.*
CAR.COIV. *Cariſſimæ coniugi.*
CARISS. *Cariſſimus.*
C.B. *Commune bonum.*
C.C. *Conſiliũ capit. vel Ceſſit.*
C.D. *Quadringenta.*
CEL. *Celeres.*
CEN.PP. vel CENS. vel CNS. *Cenſor perpetuus.*
CEN.A. *Cenſoris arbitratu.*
CENT. *Centuria. vel Centurio. vel Centenario.*
CENT.V. *Centuriones.*
C.F. *Caij filius.*
C.H. *Cuſtos hæredum.*
CIC. *Cicero.*
C.I.C. *Caius Iulius Cæſar.*

CIPP.

CIPP. *Cipppus, i. terminus, vt Cippum, ſeu Lapidem.*
CL. *Claudius.*
C.L. *Caij Libertus, vel Caius Libertus.*
Ↄ.L. *Conlibertus.*
Ↄ.Ꞁ.vel L.vel Ꞁ. *Caia Liberta.*
Ↄ.L. *Caia liberta.*
C.LIB. *Caij libertus, vel Liberorum.*
Ↄ L. Ӿ. *Conliberta cariſſima.*
CM. *Comis.*
C.M.vel C̅A̅. M. *Cauſa mortis, vel C. Marius.*
CN. *Cneus, vel Cnenius.*
C.N. *Caius noſter, vel Cæſar noſter.*
CN. ARR. *Cneus Arrius.*
CN. L. *Cnei Libertus.*
CO. *Coniugi.*
C.O. *Ciuitas omnis.*
ↃO. *Controuerſia.*
COM. OB. *Comitia obdriaca, vel Obdurata. vel obchiaca.*
CON. *Conſularis.*
CON. SEN. ORD. P.Q.R. *Conſenſu Senatus, equeſtris ordinis, populique Romani.*
CONS. vel CS. *Conſiliarius.*
COL. vel CL. *Colonia, vel Colonia, vel Coloni, Collega, vel Collegia. vel Collegium.*
COL. *Collega, vel Colonia, vel Columen.*
COLL. FABR. *Collegium fabrum, vel Fabrorum.*
COH. vel C̅O̅H̅. *Cohors.*
CONIV. *Coniunxit.*
CONIV. OBSEQVENTISS. *Coniugi obſequentiſſimæ.*
CONIVG. M. *Coniugi merenti.*
CONIVX. *Coniunx.*
CONLIB. *Conlibertus, vel Conliberta.*
CONTVB. *Contubernalis.*
COR. *Cornelius.*
COS. *Conſul.*
COS. QVAR. vel IIII. *Conſul quartum, vel Quarto.*
COS. TER. *Conſul tertium, vel Tertio.*
COSS. DESIG. *Conſules deſignati.*
COSS. *Conſules, vel Conſiliarij.*
COS. DES. *Conſul deſignatus.*
C.P. *Ciuis publicus.*
C.R. *Ciuis Romanus.*
CR. *Creticus, vel Criſpus.*
C.R. *Contractum.*
C.R.C. *Cuius rei cauſa.*
C.R.C.P. *Cuius rei cauſa promiſit.*
C.V. *Centumuirum, vel Clariſſimus vir.*
C.V. *Clariſſimo viro.*
CVL. *Cultores.*
CVR. *Curionum, vel Curiatum, vel Curſor.*

D *Diuus, vel Decius, vel Diebus, vel Deuotus, vel Diutius, vel Dedicauit.*
D. *Diua.*
D.A. vel AVG. *Diuus Auguſtus.*
DATHI. *Dathico.*
D. AVG. *Deo Auguſto, vel Diuo Auguſto.*
D.B.I. *Dis bene iuuantibus.*
D.C. vel CAES. *Diuus Cæſar.*
D. C. A. *Diuus Cæſar Auguſtus.*
D. C. S. *De conſulum ſententia, vel De conſilij ſententia.*
DD. *Dedicauerunt, vel Dedicarunt.*
D. D. *Deo dicauit, vel Dotis datio, vel Dictio, vel Dis dantibus, vel Donantibus, vel Dono dedit, vel Dono datum, vel Deo domeſtico, vel Donauit, vel Dono dicauit.*
D.D.D. *Datus decreto decurionum, vel Dono decurionum dedit, vel Dono dedit, dicauit, vel Dono decurio dedit.*
D.D.D. *Dono dederunt, vel Dedere.*
D.D.D.D. *Dignum deo donum dicauit.*
D.DD.D. *Decreto decuriones dederunt.*
D. D. L. M. *Dono dedit libero munere.*
DD.NN. *Domini noſtri.*
DDD. NNN. *Domini noſtri, De tribus Impp.*
DD.Q. *Dedit, donauítque.*
DD.Q.S. *Dis, deabúſque ſacrum.*
D.D.S. *Dis, deabus ſacris, vel Sacrum.*
DE. *Decius.*
DEST. *Deſtinato.*
DF. *Defunctus.*
D.F. *Decij filius.*
D.F. *Dotem fecit, vel Donum.*
D.G. *Dedit gratis.*
D.H. *Donauit hæredibus, vel Dono habuit.*
DICT. *Dictator.*
DIG. M. *Dignus memoria.*
DIL. vel DILE-

FL.	*Flauius vel Flauia, vel Flaminius.*
FLAM.	*Flaminius vel Flamen.*
F.M.	*Fati munus, vel fieri mandauit.*
F.M.I.	*Fati munus impleat, vel Impleuit.*
F.N.	*Fides noſtra.*
F.N.C.	*Fidei noſtræ commiſit, vel Commiſſum.*
FOR.	*Forte, vel forū, vel foris, vel Foras, vel Fortuna, Vel fortunata.*
FOR. RED.	*Fortunæ reduci.*
FR.	*Fronte.*
FR. COR.	*Forum Cornelij.*
FR.F.	*Fratris filius.*
FR.I.	*Forum Iulium.*
FR.L.	*Forum Liuium.*
FR.POM.	*Forum Pompilij. vel Pompeij.*
FR.S.	*Forum Sempronij.*
FS.	*Fratres.*
FV.C.	*Fraudiſue cauſa.*
FVNC.	*Functus.*
G	*Gaudium, vel Genus, vel Gens, vel Gellius.*
G.AVG.	*Genio Auguſti.*
G.B.	*Gens bona.*
G.D.	*Gens doloſa.*
GEN.CORN.	*Gente Corneliorum.*
GEM. vel GERM.	*Germ. vel Germanico.*
GG.	*Geſſerunt.*
GL.	*Gloria.*
GL.E.R.	*Gloria exercitus Romani.*
GL.N.L.	*Gloria nominis Latini.*
GL.P.	*Gloria parentum, vel Patriæ vel Populi.*
GL.P.R.	*Gloria populi Romani.*
GL.R.	*Gloria Romanorum.*
GL.S.	*Gallus Sempronius.*
G.M.	*Gens mala.*
GN.N.	*Genus noſtrum.*
GN.R.S.	*Genus Romani Senatus.*
G.R.	*Genus regiū. Vel Rerum*
GR.	*Gratis, vel Gerit.*
GRA.	*Græcus.*
GR.D.	*Gratis dedit.*
G.S.	*Genio ſacro, vel Sacrum.*
GT.	*Gentem.*

Loco G. Antiqui ponebant. vel C. loco H.

H	*Honeſtas, vel Hic, vel Hæres, vel Hæredes, vel Homo, vel Honeſtus.*
H̄.	*Hora, vel Honeſtas.*
H.	*Honor, vel Honori, vel Hora, vel Hoc.*
HA.	*Hadrianus.*
H.B. vel H̄.	*Hora bona, vel Hæres bonorum.*
H.B.F.	*Homo bonæ fidei.*
H.D.	*Hic dedicauit.*
H.DD.	*Hic dedicant, vel Dedicauerunt.*
H.F.	*Honeſta fœmina, vel Fortuna, vel Hic fundauit. vel fundat.*
H.I.	*Hæreditario iure, vel Hercle iurauit.*
HIC LOC. HÆR. NON SEQ.	*Hic locus Hæredes non ſequitur.*
H.L.	*Honeſto loco, vel hic locus.*
H.L.D.	*Hunc locum dedit.*
H.L.N.	*Honeſto loco natus.*
H.L.H.N.S.	*Hic locus Hæredes non ſequitur, vel ſequetur.*
H.M. vel W.	*Honeſta mulier.*
H.M. vel H̄.	*Hora mala.*
H.M.A D. H.N. TRAN.	*Hoc monumentum ad hæredes non tranſit.*
H.M.D.M.A.	*Huic monumento dolus malus abeſt.*
H.M.H.E.N.S.	*Hoc monumentū hæredes eius non ſequuntur.*
H.M.H.N.S.	*Hoc monumētū Hæredes non ſequitur, vel hæredē non ſequetur.*
H.M.P.	*Hic memoriæ poſuit, vel Hoc monimētū poſuit.*
HO. vel H.	*Homo, vel Honeſtus.*
HOR. VI.	*Horis ſex, vel hora ſexta.*
HOS.	*Hoſtis.*
H.P. vel H̄.	*Hora peſſima, vel honeſta perſona.*
H.P.	*Hic poſuit, vel Poſſent. vel poſſint.*
H.POSS.	*Hæreditatis poſſeſſor, vel Poſſeſſores.*
H.R.	*Honeſta ratio.*
H.R.I.P.	*Hic requieſcit in pace.*
H.S.	*Hæc ſit, vel Herculi ſacrū*
H̄.S. vel H̄.	*Hora ſecunda, vel Sacra*
H.S.E.	*Hic ſitus eſt.*
H.S.H.N.S.	*Hoc ſepulchrum hæredes non ſequuntur.*
H.S.S.	*Hic ſepulti ſunt.*
H.S.V.F.M.	*Hoc ſibi viuens fieri mandauit.*

Nota in ſupraſcriptis quod hæredes non ſequebantur monimentum, ſed monimentum ſequebatur hæredes.

I. II. III. IIII.	*Vnus, Duo, Tres, Quatuor vel Primus, ſecundus, Tertius, Quartus.*
Ī	In.
Ɨ	*Inter. vel Interdum. vel Intra.*
Ɨ A.	*Interea.*
IA.N.	*Ianuarius.*
Ɨ .C. vel L.	*Intra circulum.*
I.C.	*Iulius Cæſar.*
I.C.E.V.	*Iuſta cauſa eſſe videbitur*
I.C.	*Iuriſconſultus.*
ID.	*Idus.*
I.D.	*Inferis dis.*
I.D.	*In dimidio. vel Iuriſdicẽdi vel Iuridicundo.*
Ɨ E.	*Interdum.*
I.D.C.	*Iuris dicendi cauſa.*
I.D.P.	*Iuredicẽdo præerit. vel Iuridicundo præfuit.*
I.E.	*Iudex eſto.*
I.F.	*Iulij Filius.*
I.F O. vel I.F.	*In foro.*
I.F O.B.	*In foro Boario.*
I.F O.C.	*In foro Cæſaris.*
I.F O.F L A M.	In *foro Flaminij. vel Flaminis.*
I.F O.I V. vel I.	In *foro* Iulij.
I.F O.L. vel L.	In *foro Liuij vel Lucij.*
I.F O.P.	In *foro pacis. vel Palladis*
I.F O.P O P.	In *foro populi. vel Põpilij vel popilij.*
I.F O.P.R.	In *foro pro roſtris.*
I.F O.T R.	In *foro Traiani.*
I.H.	Iu*ſtus homo.*
III. VIR.	*Triumuiri.*
IIII. VIR.	*Quartumuiri. & ſimiliter.* VII. *Septemuiri.* X. V. *Decemuiri. & deinceps.*
IIIIII vel IIIIII vel IIIIII vel IIIII vel IIIII vel IIIIII	*Sextumuir. vel Sexumuir.*
I.I.N.Q.	*Iniuſtis nuptiis quæſitus.*
I. L.	*Iure legis. vel in loco vel* Iuſta *lex.*
Ɨ .L.	I*ntra limitem.*
I.L.D.	In *loco diuino.*
I.L.P.	In *loco publico.*
I.L.R.	In *loco religioſo.*
I.L.S.	In *loco ſacro.*
IMP.	I*mperator.*
IMPP.	I*mperatores.*
IMPPP.	I*mperatores. De tribus.*
IN.FR.P.VI. LAT.VII.	In *frõte pedes ſex, Latum. ſeptem. vel latitudine.*
IN.F R.P.X X.	In *fron'e pedes viginti.*
IN.AGR.P.X X.	In *agro pedes vig nti.*
I.O.M.S.	I*oui optimo maximo ſacrũ*
IO.M.IM.	I*oui optimo maximo immortali.*
I.P.	I*uſta perſona. vel Iuſtuspoſſeſſor. vel* In *poſſeſſione vel* Ius *Pontificium.*
I.	I*ure rogauit. vel* I*ure Romano.*
I.R.	Ius *Romanum.*
IR̄.	I*uribus Romanorum.*
I.S.	I*udiciũ ſolui. vel* In *ſenatu vel Iudicio ſenat' vel Iudicium ſoluis. vel Iudicatum ſolui.*
I.S.C.	In *ſenatu conſulto.*
I.S.D.	In *ſeris dis.*
I.S N.R.	In *ſenatu Romano.*
I.S.S.	I*nferius ſcripta ſunt.*
Ɨ .T.	I*ntra tempus. vel* I*ure teſtamenti.*
Ɨ .T.C.	I*ntra tempus conſtitutum.*
I V. vel IIII.	*Quatuor.*
I.V.	I*uſtus vir.*
IVD.	I*udicium.*
IVNON. ET PROSERP.	I*unonij & Proſerpinæ.*
IVRD.	I*uriſdictio.*
IVV.	I*uuenis. vel iumentus.*

K

K	*Calendæ. vel Caput. vel Clariſſimus. vel Cardo.*
K. vel K A L. vel K L.	*Calendæ.*
K̄	*Caſtra.*
K. vel. K.	*Cardo.*
K.	*Cariſſima.*
K A L. I A N.	*Calendis* I*anuarij, vel* I*anuarias.*
K A R.	K*arthago. vel* K*ariſſimus*
K. A V G.	*Calendæ Auguſti. vel Calendis.*
K.C.	*Capite cenſus. vel Cẽſitus vel* K*arthago ciuitas. vel Capite cenſitũ. vel Caſus. Capite diminutus.*
K.D.	
K.D D.	*Caſtra dedicatia, vel dedicauit. vel Dedicauerunt, vel Dedicamus.*
K.F.	*Cardo finalis.*
K.I. vel IA. vel IAN.	*Calendæ* I*anuarij.*
K.K. vel C.	*Calumniæ cauſa.*
K L. vel K A L. vel K.	*Calendæ.*
K L. vel K. vel K A L.	*Calendis.*
K.M.	*Cardo Maximus.*
K.P.	*Cardo poſitus, vel Caſtra ponit, vel poſuit.*

K.Q.	*Calendæ Quintilis. vel Quintiles.*
K.S.	*Calendæ Sextiles. vel Sextilis.*
K.T.	*Capite tonſus.*
L	*Lucius, vel Lucia, vel Lælius, vel Lælia, vel Libertus, vel Quinquaginta.*
L. vel LIB. vel LIBERT.	*Libertus.*
LA.C.	*Latini Coloni, vel Coloniani, vel Coloniarij.*
L.A.D.	*Locus alteri datus.*
L.ÆL.	*Lucius Aelius.*
L.AG.	*Lex Agraria.*
L.AN.	*Quinquaginta annis.*
L.AP.	*Ludus Apollinis, vel Apollineus.*
L.BIB.	*Lucius Bibulus.*
L.B.M.D.	*Locum benemerenti dedit.*
L.BO.	*Lex Boaria.*
L.C.	*Lucius Catius, vel Lucius Cornelius.*
L.C.DIV. vel D.	*Lucus diuinus. vel Lucum diuinum.*
L.CAE. vel COE.	*Lucius Cælius. vel Cælius.*
L.CEN.	*Lucius Cenſorianus.*
L.CIN.	*Lex Cincia.*
L.C.S.	*Lucus ſacer. vel Lucrum ſacrum.*
L.D.	*Locum deditum, vel Lucrum dedititium.*
L.D.A.B.M.	*Locum dedit Aulus benemerenti.*
L.D.D.	*Locus dono datus.*
L.D.D.D.	*Locus datus decreto Decurionum, vel Libens dono dedit, dicauit, vel Libens datum decreto Decurionum.*
L.D.DD.	*Locum dono dederunt.*
L.DIV.	*Lucus diuinus.*
L.E.D.	*Lege eius damnatus.*
LEG. vel LG.	*Legio.*
LEG.III.ITAL.	*Legionis tertia Italicæ.*
L.EM.	*Locus emptus.*
L.F. vel FIL. vel FL.	*Lucius filius.*
L.FV.	*Lucius Furius.*
LG.	*Legauit.*
LG.D.	*Legio decima, vel Legem dat.*
L.H.	*Locum hunc, vel Locus heredum.*
LIB. vel L.	*Libertus, vel Liberti, vel Libertas.*
LIV.REP.	*Lex Iulia repetundarum.*
LIB.LIB.Q. POST.Q.EOR.	*Libertis, libertabúſque, poſteriſque eorum.*
L.L.	*Lælius, vel Legibus.*
L.L.	*Lucij liberti, vel Lucius libertus, vel Liberta, vel Lucij libertus, vel Liuij libertus.*
L.L.Q.E.	*Libertus, libertabúſque eorum.*
L.L.L.	*Lucij liberti locus.*
L.L.L.M.M.	*Lacerat lacertum Largij mordax Menius. Author. M.T.C. libro de Oratore ſecundo.*
HS. vel LLS	*Seſtertius.*
L.LVC.Q.F.	*Lucius Lucius Quinti filius.*
L.M.	*Locus, vel Locum monumento, vel mortuorum.*
L.M. vel M M V. vel	*Lucius Murena, vel Morena.*
L.MAN.	*Lucius Manlius.*
L.NN.FAV.	*Lucius Nonius Fauſtinus.*
L.N.	*Latini nominis.*
LONG.P.VII. LAT.P.III.	*Longum pedes ſeptem, Latum pedes tres.*
L.P.	*Locus proprius. vel Propitius, vel lege punitus.*
L.P.C.R.	*Latini Priſci Ciues Romani.*
L.P.D.	*Locus publicè datus.*
L.PL.	*Lex Plebeia.*
L.POS.	*Lucius Poſthumius.*
L.PR.	*Loco priuato, vel Locus priuatus.*
L.PVB.	*Loco publico, vel Locus publicus.*
L.Q.S.	*Locus, qui ſupra, vel quo*
L.R.	*Lex Romana.*
L.RV.	*Lex Ruſticana.*
L.S.	*Laribus ſacrum, vel Sacrorum, vel Locus ſacer, vel Lucius Samius.*
L.SC.	*Locus ſacer.*
L.S.DEN.	*Lucius Sicinius dentatus.*
L.T.	*Lucius Tacitus, vel Legem tulit, vel Lucius Titius.*
LV.	*Quinquagintaquinque.*
L.V.	*Lex vetus.*
L.VAL.	*Lucius Valerius.*
LVCR.	*Lucretius. vel Lucretia.*
LVD. vel LVD AP.	*Ludi Apollinares.*
L.VOC.	*Lex Voconia.*
LVD.SAEC.	*Ludi ſeculares.*
M	*Marcus, vel Miles, vel Monumentũ, vel Mutius, vel Mulier.*
M. vel W. vel MVL.	*Mulier.*
M.	*Minutius.*

O.B.C.S.vel CIV. SER.vel O.	*Ob ciues ſeruatos.*
OB.M.E.	*Ob merita eius.*
OB.M.P.E.C.	*Ob merita pietatis, & concordiæ.*
O.CON.	*Operas conduxit.*
O.E.R.	*Ob eam rem.*
OFF.	*Officium.*
O.H.S.S.	*Oſſa hic ſita ſunt.*
O.L.	*Operas locauit.*
O.M.	*Optimus Maximus.*
O.P.	*Optimo. vel Opiter. vel Oportet.*
OP.ET.S.P.	*Optimo, & ſancto patrono. vel Optimæ, & ſanctæ patronæ.*
O.P.F.	*Optimo principi fecit.*
OP.PRIN.vel O.	*Optimo principi.*
O.P.P.	*Oppidum.*
OR.	*Ornato. vel Ordo.*
OR.vel O.	*Ordo.*
ORB.PAR.	*Orbati parentes.*
ORD.	*Ordinis.*
OR.M vel MIL.	*Ordo Militum.*
O̅S.C.	*Omnes conciliat.*
O.V.D.	*Omni virtute dedito.*
O.V.F.	*Optimo viuenti fecit. vel Omnia viuens fecit. vel omnibus viuus fecit. vel Omnibus viris fecit. vel Omnibus viuens fecit.*
Ø	*Opertum.*
Θ.vel Θ.	*Mortē ſignificat. Eſt autē Græca litera cui Θῆτα nomen eſt.*
P	*Publius. vel Pedes. vel Paſſus. vel Pater. vel Pupillus. vel Poſuit.*
PA.	*Pupilla.*
P.AEL.AG.LIB.	*Publius Aelius Auguſti libertus.*
PAL.	*Palmatus.*
PAR.	*Parentum.*
PARTH.	*Parthicus.*
PATR.	*Patritius.*
P.C.	*Patres conſcripti. vel Pactum conuentum. vel Pecunia conſtituta. vel Patrono Coloniæ. vel Patronus Coloniæ. vel Præfectus caſtrorū.*
P.C̄. vel P.C.	*Pecunia conſtituta.*
P.CON.	*Pactis conuentum.*
P.D.	*Publicè dedit.*
PEC.	*Pecunia.*
PERT.	*Pertinax.*
P.F.	*Publij filius. vel Publicè fecit, vel Pius Felix.*
P.H.C.	*Publicus honor curandus*
PICEN.	*Picenum. vel Picentes.*
PIENT.vel PIENTISS.	*Pientiſſimus.*
P.I.R.	*Populus iure rogauit*
P.L.	*Publij libertus. vel Publius libertus.*
PL.E.vel PL.	*Plebs.*
PLEBS VRB.ET HON.V.	*Plebs vrbana, & honore vſi.*
P.M.	*Pontifex Maximus. vel Plus, minus.*
P̄.M̄.	*Principi Militum.*
POB.	*Poblicius.*
PON.vel POM	*Pompeius.*
PONT.MAX.	*Pontifex Maximus. vel Pontifici Maximo.*
PONTIF.	*Pontifici.*
POP.	*Populus. vel Popilius.*
POT.	*Poteſtas. vel Poteſtate.*
PO.R.O.	*Populi Romani.*
P.P.	*Pater patriæ. vel Pater Patratus.*
P.P.C.vel P.C.	*Patres conſcripti.*
P.P.P.	*Primus pater patriæ. vel Pater patriæ Proconſul.*
P.P.P.B.M.	*Pietas plenus poſuit bene merenti.*
P.P.P.P.E.S.S.S.E. V.V.V.V.V.V.F.F. F.F.	*Primus pater patriæ profectus eſt. Secum ſalus ſublata eſt. Venit victor validus. vicit vires vrbis veſtræ, ferro, fame, flamma, frigore.*
P.P.R.vel PACE. P.R.	*Pace populo Romano.*
P.Q.	*Poſtquam.*
P.R.	*Populus Romanus. vel Poſſeſſori redditum.*
PR.	*Prætor.*
PRÆF.	*Præfectus.*
PRÆF.COH.	*Præfectus cohortis.*
PRÆFECT.	*Præfectum.*
PRÆF.FABR.	*Præfectus fabrum.*
PRÆ.PRÆS.	*Præfectus præſidij.*
PRÆF.VRB.	*Præfectus Vrbis.*
PRÆ.VIGIL.	*Prætor vigilum. vel Præfectus.*
PR.C.	*Prætor conſtitutus.*
P.R.E.	*Poſt reges exactos.*
PRI.ID.DEC.	*Pridie idus Decembris.*
PRI.K.MAR.	*Pridie Calendas Martij.*
PRI.N.	*Pridie nonas.*
PRINC.IVVEN.	*Principi iuuentutis.*
PRK.	*Pridie calendas.*
PROC.vel PRO- COS.	*Proconſul.*
PROCOS.	*Proconſules.*
PRON.vel PRO- NEP.	*Pronepos.*

PR S.P.	Præſes prouinciæ.
PR SS.	Præſides.
P.S.	Poſuit ſibi.
P.S.	Plebiſcitum.
P.S.ET.S.	Poſuit ſibi & ſuis.
P.S.F.	Publicè ſibi fecit.
P.S.F.C.	Publica ſaluti faciundum curauit. vel Publico ſumptu faciundum curauit.
P.V.D.	Pro voto dedit.

Q

Q. vel QVINT.	Quintus. vel Quinctius & Quinctius. vel Quæ vel Quę. vel Quartum. vel Quintilius.
Q. vel QV. vel IV.	Quintilius.
Q.A.M.	Quartus.
QVÆS.	Quemadmodum.
QVÆSS.	Quæſtor.
Q.B.F.	Quæſtores.
Q.B.M.V.	Quæro. vel quare bonum factum. vel Quare bonum facis.
Q.CAS.	Quare bene mecum vixit.
Q.E.R.E.	Quintus Caſſius.
Q.F.	Quanti ea res erit.
Q.L.	Quinti filius.
Q.L.F.	Quinti libertus.
Q.L.S.S.	Quinti Lucij filius.
Q.M.	Quæſiuit liberam ſtatuã ſenatus.
Q.MAX.	Quo magis. vel Quomodo.
Q.N Q.A N.Q.N.	Quintus Maximus.
Q.Q. vel QQ. vel QQ.	Quando neque ais, neque negas.
Q.R.F.E.V.	Quinquennalis.
	Quare. vel Quod. vel Quemadmodum rectè factum eſſe videtur. vel videbitur.
Q.S.S.S.	Quæ ſupra ſcripta ſunt.
Q.V.A. vel ANN.	Qua. vel Qui vixit annis.
QVÆ V E.E.C.P. D.L.	Quę vę eius cauſſa parata, do, lego, vel Paraui.
QVES.	Quæſtor.
QVÆSS.	Quæſtores.
QVIR.R.	Quirites Romani.
QVARTÆ L.	Quarta legionis.

R

	ROMA.
R.C.	ROMA ciuitas.
R.D.D.	Res dono data.
REG.	Regio.
REI.M.	Rei Militaris.
REI.P.	Rei publicæ.
REST.	Reſtituit.
RET.P.C.	Retro pedes centum.
RET.P.XX.	Retro pedes viginti.
RET.P.	Retro pedum.
R.F.E.D.	Retro factum eſſe dicitur.
RG.RHAV.	Regio Rhauenna.
RG.D.	Regis domus.
RG.F.	Regis filius.
RH. vel RHAV.	Rhauenna & quandoque ſine aſpiratione RAV.
R.L.P.	Rectè legi poſſit.
R.N.L.ON.P.X.	Retro non longè pedes decem.
RO.	Romani.
ROM.	Romam.
R.P.	Res publica. vel Romani Principes.
R.P.C.	Rei publicæ conſtituto.
R.PRI.	Res priuata.
R.R.	Reiectis ruderibus. vel Ruderibus recolligẽdis.
R.REG.	Rerum Regienſium.
R.R.R.	Rerum Romanorum.
R.R.R.F.F.F.	Regnum Romæ ruet, ferro, flamma, fame.
R.VER.	Rerum Veronenſium. vel Reſtitutor.

S

	Sacrum. vel Sacellum. vel Semis. vel Sepulchrũ. vel Scilicet.
SACR.	Sacrum.
SARM.	Sarmaticus.
SARMATAR.	Sarmatarum.
SATVR.	Saturnalia.
S.C.	Senatus conſultum. vel Conſultum.
S.C.D.	Senatus conſultos decretũ vel Senatus conſultus decreuit.
S.C.FACE.	Senatus conſultum factum eſt.
SCRI.SVL.P.	Scriba Sulmonenſis populi.
S.D.SYL.	Sententiam dicit, vel Dedit Sylla.
SEMP.	Sempronius.
SEPT.	Septimius.
SER.	Seruius, vel Seruilius, vel Sergius.
SEX.	Sextus, vel Sextius.
SEV.	Seuerus.
SEV.AVG.ARM. PART.	Seuerus Auguſtus Armenicus, Parthicus.
S.F.S.	Sine fraude ſua.
SIC.V.	Sicuti voluit.
S.L.	Sacrorum ludorum. vel Sacrum ludum.
SN.	Senatus.
S.N.L.	Socij nominis Latini.
S.N.S.Q.	Si negat, ſacrum quærit. vel Sacramentum quærito.

S.O.

S.O.	*Sine occaſione.*
S.P.	*Sine pecunia.*
S.P.	*Spurius.*
S.P.D.	*Salutem plurimam dicit.*
S.P.F.	*Spurij filius.*
S.P.L.	*Spurij libertus.*
S.P.M.	*Spurius Milius.*
S.P.O.R.	*Sportula, vel Sportulis.*
S.P.Q.R.	*Senatus, Populúſque Romanus.*
S.P.Q.R.P.T.	*Senatus, Populúſque Romanus præcipiet tibi.*
S.P.Q.S.C.P.S.	*Sibi, poſteriſque ſuis curauit pecunia ſua.*
S.Q.S.S.E.Q.N.I. S.R.E.H.L.N.R.	*Siquid ſacri ſancti eſt, quod non iure ſit rogatum, eius hac lege nihil rogatur.*
S.S.	*Sententia Senatus, vel Somnium. vel Somniorum ſomniator.*
S.S.	*Sanctiſſimus.*
S̅.S̅.	*Sacri ſcrinij.*
S.S.C.	*Secundum ſuam cauſſam.*
S.S.S.	*Sancto Silnano ſacrum. vel Suprà ſcripta ſumma.*
S.S.S.S.	*Sanio ſanctiſſimo ſacrum.*
S.T.	*Sine teſtibus.*
S.T.A.	*Sine tutoris authoritate.*
S.T.D.	*Stadium.*
STLITIBVS pro	*Litibus quod inuentum eſt apud Ferentum, in ciuitate Hiſtonio.*
S.T.P.	*Stadium poſuit.*
S.V.L.Q.	*Sibi, vxori, liberíſque.*
SVRVM	*Suorum.*
SYL.	*Sylla.*
T	*Titus. vel Titius.*
T.A.	*Titus Annius. vel Tutore authore. vel Tutoris authoritate.*
TABVL.	*Tabulas.*
TAR.	*Tarquinius.*
T.B. vel T.P.B.	*Tempus bonorum.*
T.C.	*Teſtamento cauetur.*
TER.	*Terentius.*
T.F.	*Titi filius. vel Titus Flau⁹.*
T.F.I.	*Teſtamento fieri iuſſit.*
T.FL.	*Titus Flauius.*
THR.	*Thrax.*
TI. vel TIB.	*Tiberius.*
TIB.D.F.M.	*Tibi dulci filio meo (tus.*
T.L.	*Titus Liuius. vel Tibi Liber*
T.LEG.I̅I̅I̅.	*Tribunus legionis tertiæ.*
TM.D.D.	*Terminum dedicauit. vel dedicante. vel Thermæ dedicata.*
T.P.	*Titulum poſuit.*
T.P.B. vel T.B.	*Tempus bonum.*
TR.CEL.	*Tribuni Celerũ. vel Celtiũ.*

TR.AE.	*Tribuni Ærarij.*
TRANS. AM.	*Trans Amnem.*
TRANS PAD.	*Trans padum. vel Trãſpadana.*
TRIB. POT. vel POTEST. vel TRIBVNIC.	*Tribunicia poteſtate.*
TRIVMPH.	*Triumphator.*
TR.LEG.II.	*Tribunus legionis ſecundæ.*
TR.M. vel MIL. vel MILIT.	*Tribunus Militum.*
TR.POT. vel PT. vel TRIB. POT.	*Tribunicia poteſtate.*
TR.V.CAP.	*Trium viri Capitales.*
TR.V.MON.	*Triumuiri Monetales.*
T.S.F.I.	*Teſtamento ſibi fieri iuſſit. vel Teſtamento ſuo.*
T.V. vel TVT VI.	*Titulo vſus.*
TVL.	*Tullius.*
TVL.H.	*Tullius Hoſtilius.*
TVL.	*Tutela.*
7.	*Turma, vel Turmarius.*
V	*Vir. vel quinque.*
V. VI. VII. VIII.	*Quinque, Sex, Septem, Octo*
V.A.	*Veterano aſſignatum.*
VAL.	*Valerius.*
VAT.	*Vates. vel Vatum.*
V.A.XI.	*Vixit annis vndecim.*
V.B.A.	*Viri boni arbitratu.*
V.B.F.	*Vir bonæ fidei.*
V.C.	*Quinti Conſulis. vel vir Conſularis vel Clariſſ.*
V.D.	*Viuus dedit.*
V.DICT.	*Vir dictatorius.*
V.E.	*Verum etiam.*
V.F.	*Viuens vel Viuus fecit. vel Valde feliciter. vel Vſufructus.*
V.F. vel FR.	*Vſusfructus. vel Vir fortis.*
V.F.S.E.S.	*Viuens fecit ſibi & ſuis. vel Viuus.*
V.F.C.	*Viam faciundam curauit.*
V.I.	*Vir iuſtus vel Illuſtris.*
VIC.	*Victores.*
VII.	*Septemuiri.*
VIR.	*Virtutes.*
VIR.VE.	*Virgo Veſtalis.*
V̅I̅.VIR.	*Sextum vir. vel Sextumuiri.*
VIX. vel V.	*Vixit.*
VIX. AN. vel ANN. III. MENS. XI. DIEB. XV. vel V.A.III. M. XI. D.XV.	*Vixit annis tribus, menſibus vndecim, diebus quindecim.*
V.M.M.	*Votum merito Mineruæ.*
V.N.	*Quinto Nonas.*
V.P.	*Viuus poſuit. vel Vrbis præfect⁹. vel vir prob⁹. vel vir prudens.*

V.P.R.	*Veteri poſſeſſori redditum.*
V.PRÆ.	*Vir prætorius.*
V.QVÆS.	*Vir quæſtorius.*
VR.	*Vrbs. vel Vrbis. vel Vrbanus.*
VR B.C.	*Vrbis condita.*
VRBISAL.	*Vrbiſalia.*
V.S.	*Viuens ſtatuit. vel Vir ſacer*
V.S.C.	*Voti ſui compotes.*
V.S.L.M.	*Viuens ſibi locũ monumenti. Vel monumẽto. vel Viuus. vel Voto ſoluto libero munere. vel Viuens ſibi legauit monumentum. vel Votũ ſoluit lubens merito. vel Voto ſolẽni libero munere.*
V.S.L.L.M.	*Viuens ſibi legauit locum monumento.*
V.S.P.	*Viui ſibi poſuderunt.*

V.V.F.	*Viuis viuens fecit.*
V.TRIVMPH.	*Vir triumphalis.*
V.F.F.	*Viuentes fecerunt.*
V.VRB.	*Vir vrbanus.*
VX. vel VNX. vel V̅C̅.S	*Vxor.*
VXO.D.	*Vxorem ducit.*
X	*Decem.*
X.P.	*Decem pondera. vel Pondo.*
X.V.	*Decem viri.*
X.VIR.	*Decem vir.*
x.DIBSS.	*Decem diebus.*
x.MILL.	*Decem milliaria.*
x.P.	*Decem pedes.*
x.PSS.	*Decem paſſuum.*
✱	*Denarij.*
7 .x. ¥.	Y.V. ∾.

LITERÆ SINGVLARES IN IVRE CIVILI.

IN LEGIBVS ET PLEBISCITIS HAE.

A.A.A.F.F.	*Aere, argento, auro, flando, ferundo.*
C.E.C.	*Colonis eius coloniae.*
D.C.S.	*De Conſulis ſententia.*
E.H.O.L.N.R.	*Eius hac omnibus lege nihilum rogatur.*
I.N.Q.Q.	*Iuſtis nuptijs quæſita, quæſitus. vel Iuſtus nũcius quæſitos, quæſitus.*
L.I.D.A.C.	*Lex Iulia de adulterijs coërcendis.*
L.P.C.R.	*Latini priſci, ciues Rom.*
M.E.M.D.D.E.	*Municipibus eius municipij dare damnas eſto.*
P.I.R.P.Q.I.S.I. F.P.R.E.A.D.P.	*Populum iure rogauit, populúſque iure ſciuit, in foro pro roſtris, & ante diem pridie.*
Q.D.E.R.F.P.D. E.R.V.I.C.	*Quod de ea re fieri placeret, de ea re vniuerſi ita cenſuerunt.*
Q.E.R.F.E.D.	*Quod eius rei factum eſſe dicetur.*
Q.F.E.I.S.F.	*Quod factum eſt, in Senatu fuerit.*
S.C.P.S.	*Senatus Conſultũ plebiſcitũ.*
S.F.S.	*Sine fraude ſua.*
S.N.L.	*Socij nominis Latini.*
S.Q.M.D.E.R.A. P.P.V.L.O.E.	*Siquid me de ea re ad populũ plebẽmve lati opus eſt.*
COSS.PRR.TR. PL.Q.N.S.Q. E.V.A.P.P.V.F.	*Conſulares, Prætores, Tribuni plebis, qui nunc ſunt, quod eis videbitur, ad populum plebẽmve ferant.*
S.Q.S.S.E.Q.I. N.S.R.E.H.L. N.R.	*Si quid ſacri ſancti eſt, quod iure nõ ſit rogatũ, eius hac lege nihil rogauit.*
S.R.L.E.I.C.Q. O.R.E.	*Si rem lex ex iuſſu, cauſſáque omnium rerum eſto.*
V.A.	*Veterano aſſignatum.*
V.D.P.R.L.P.	*Vnde de plano rectè legi poſſit.*
V.F.	*Vſusfructus.*
V.P.R.	*Veteri poſſeſſori redditum.*

IN ACTIONIBVS HAE.

A.L.Æ.	*Arbitrium liti æſtimandum.*
A.T.M.D.O.	*Aio te mihi dare oportere.*
C.E.D.	*Coniunctum eſſe dicetur, vel Conuictum.*
E.I.M.C.V.	*Ex iure manu conſertum vocari.*
F.C.	*Fraude creditores. vel Fiducia cauſſa. vel Fidei commiſſum.*
I.D.C.	*Iuris dicundi cauſſa.*
I.D.I.I.	*Iudicium dabo iuris iudicio.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præerit. vel iuri iudicando.*
I.D.T.S.P.	*In diẽ tertiũ, ſiue perendinum.*
N.K.C.	*Non calumniæ cauſſa.*
P.P.L.V.	*Pro præda litis vindiciarũ.*
Q.A.N.Q.N.	*Quando ais, neque negabo.*
Q.B.F.	*Quare bonum factum.*
Q.N.T.S.Q.P.	*Quando negas te ſacramento quinquagenario prouoco.*
Q.I.I.T.C.P.A. F.A.	*Quando in iure te conſpicio, poſtulo, an fias author.*
S.N.S.Q.	*Si negat ſacramento quærito.*
S.S.C.S.D.E.T.V.	*Secũdũ ſuam cauſſam, ſicuti dixi, ecce tibi vindicta.*
T.I.A.V.P.V.D.	*Tempore iudicem arbitrúmue poſtulat, vt des.*

IN

IN EDICTIS PERPETVIS HÆ.

C.C.	*Conſilium cœpit, vel cauſſa cognita.*
C.E.D.	*Conuictum eſſe diceretur.*
C.V.	*Centumuiri, vel clariſsimi viri.*
D.M.L.F.V.C.	*Dolo malo, Fraudiſve cauſſa. vel cauſſa commiſſa.*
F.C.	*Fraude creditoris. vel Fidei cauſſa vel Fidei commiſſum.*
F.E.D.	*Factum eſſe dicetur.*
H.S.	*Hæc ſit. vel Hic ſit. vel Hora ſecunda.*
I.C.E.V.	*Iuſta cauſſa eſſe videbitur.*
I.D.	*Iudicium dabo. vel Iuris dictio.*
I.D.C.	*Iuris dicundi cauſſa.*
I.D.P.	*Iuridicundo præerit.*
I.S.	*Iudicatum ſolui.*
M.F.P.	*Malæ fidei poſſeſſor.*
N.K.C.	*Non calumniæ cauſſa.*
P.C.	*Patres conſcripti. vel Pactum conuentum. vel Pecunia cõſtituta.*
P.D.E.L.V.	*Pro delictis vindicarium.*
P.P.L.I.	*Pro prædicta litis iudicijs.*
Q.A.M.	*Quemadmodum.*
Q.E.R.E.T.P.I. R.D.T.Q.D.T. D.D.P.F.	*Quanti ea res erit, tantæ pecuniæ iudicium recuperatoriũ dabo. teſtibúſque duntaxat decem denunciandi poteſtatem faciam.*
Q.M.	*Quomodo. vel Quo magis.*
Q.R.F.E.V.	*Quod rectè factum eſſe videbitur.*
Q.S.S.S.	*Quæ ſuprà ſcripta ſunt.*

PONDERVM NOTÆ.

Semis alicuius rei notatur horum ſignorum quouis. { S ∼ 8 }

A S numus eſt Libralis, & notatur per Ł

Dipondius numus eſt bilibris, cuius nota eſt LL

Seſtertius numus eſt duarum ſemis librarũ, cuius ſignum eſt huiuſmodi. LLS vel, vt foſſæ Clodiæ viſitur, ſic. HS vel, vt Iadræ, in arcu quodã ſic. H-S

DE NOTIS NVMERORVM.

OMnis Numerus per figuram vnitatis repræſentari deberet. Vt Denarius per decem vnitates IIIIIIIIII. Nouenarius per nouem IIIIIIIII, & ſic de alijs. Verùm quia hoc ſcriptori pariter, & lectori faſtidiũ pareret, inſtitutum eſt, vt omnis numerus vſque ad Quinarium per figuram vnitatis ſcribatur. Vnitas per vnum I. Binarius numerus per duo II. Ternarius per tria III. Quaternarius per quatuor IIII. quanquam alij etiam ſic IV. Quinarius verò per quintam vocalẽ V, notatur: à quo numero per adiectionem vnitatum deinceps ad Denarium peruenitur. Denarius per decimam conſonantem X. Et notandum, quòd, quantum I. addit poſtpoſita ad X. tantundem demit ei præpoſita. Quare ſi ſupponas I. ad X. habebis vndecim: vt IX. Quòd ſi præponas, habebis nouem: vt XI. Idq; de ſimplici vnitate intelligimus, quæ ſemel tamen præponitur. Nam ſi poſtponatur, ter repeti poteſt. Quod autem de I diximus, idem de X, & aliis Notis, cùm eas præponi aut poſtponi contigerit, intelligatur.

L. notat quinquaginta, ad imitationem Græcorum, qui per ν. id eſt N hunc numerũ ſcribunt. L autem & N inuicem ſibi cedunt, vt Lympha, Nympha. Huic ſi præponas X, habebis Quadraginta. Si poſtponas habebis Sexaginta.

C Centum ſignificat, qui prima litera eius numeri eſt.

D Quingenta, quia, vt nonnullis placuit, poſt C D ſubſequatur. vel, vt aliis, quia inter hanc & M, quod Mille ſignificat, quinque literæ intercedant, quæ dimidium millenarij numeri innuant. vel, quod magis placet, quia ſit capitalis litera huius nominis dimidium, quod dimidium millenarij ſignificet. vel potiùs quia Antiqui hunc numerum per ſiniſtram partem M notarent ſic Ꟁ. quæ nota penè D ſimilis eſt.

M Mille, quia principalis eſt huius nominis litera.

Et ſciendum, quòd quælibet figura, ſi ei iacens recta linea ſupraducatur, tot ſignificabit millenarios, quot per ſe ſignificat vnitates, vt

$\overline{I}$	*Mille vnitates, id eſt mille ſignificat.*
$\overline{V}$	*Quinque millia.*
$\overline{X}$	*Decem millia. & aliquando mille.*
$\overline{L}$	*Quinquaginta millia.*
$\overline{C}$	*Centum millia.*
$\overline{D}$	*Quingenta millia.*
$\overline{M}$	*Mille millia. & aliquando Millia.*

DE NVMERO LITERARVM EX ANTIQVISSIMO CODICE.

A notat	CCCCC	*Quingenta.*
B	CCC.	*Trecenta.*
C	C.	*Centum.*
D	D.	*Quingenta.*
E	CCL.	*Ducentum quinquaginta.*
F	XL.	*Quadraginta.*
G	CCCC.	*Quadringenta.*
H	CC	*Ducenta.*
I	I.	*Vnum.*
K	LI	*Quinquagintaunum.*
L	L.	*Quinquaginta.*
M	M.	*Mille.*
N	LXXXX.	*Nonaginta.*
O	XI.	*Vndecim.*
P	CCCC	*Quadringenta.*
Q	CCCCC.	*Quingenta.*
R	LXXX.	*Octuaginta.*
S	LXX	*Septuaginta.*
T	CLX.	*Centum ſexaginta.*
V	V.	*Quinque.*
X	X.	*Decem.*
Y	CL.	*Centumquinquaginta.*
Z.	II.	*Duo millia.*

ITEM, SI HIS IACENS RECTA LINEA SVPERADDATVR,

Quid ſignificent.

$\overline{A}$	*Quinque millia.*
$\overline{B}$	*Tria millia.*
$\overline{C}$	*Centum millia.*
$\overline{D}$	*Quingenta millia.*
$\overline{E}$	*Ducenta quinquaginta millia.*
$\overline{F}$	*Quadraginta millia.*
$\overline{G}$	*Quadringenta mill.*
$\overline{H}$	*Ducenta millia.*
$\overline{I}$	*Mille.*
$\overline{K}$	*Centum quinquaginta vnum millia.*
$\overline{L}$	*Quinquaginta millia.*
$\overline{M}$	*Mille millia:*
$\overline{N}$	*Nonaginta millia.*
$\overline{O}$	*Vndecim millia.*
$\overline{P}$	*Quadringenta millia.*
$\overline{Q}$	*Quingenta millia.*
$\overline{R}$	*Octuaginta millia.*
$\overline{S}$	*Septuaginta millia.*
$\overline{T}$	*Centum ſexaginta millia.*
$\overline{V}$	*Quinque millia.*
$\overline{X}$	*Decem millia.*
$\overline{Y}$	*Cētum quinquaginta millia.*
$\overline{Z}$	*Bis millies mille.*

ALIÆ NOTÆ NVMERORVM.

ᔕ	CC.	*Ducenta.*
∞, cXɔ	$\overline{M}$	*Mille.*
qɔ, Iɔɔ	$\overline{V}$	*Quinque millia.*
IMI, ccIɔɔ, ɔMc	$\overline{X}$	*Decem millia.*
DMIɔɔɔ, Iɔɔɔ	$\overline{L}$	*Quinquaginta millia.*
cccIɔɔɔ, LCM, , ↈ	c	*Centum millia:*
cQɔ	$\overline{D}$	*Quingenta millia.*
cMɔ	$\overline{M}$	*Mille millia.*

NOTÆ

NOTAE IVRIS A MAGNONE COLLECTÆ.

Hæc iuris σημεῖα libens rex accipe Carle
Offert deuotus quæ tibi Magno tuus.

AVG.	*Auguſtus.*
AA.	*Auguſti.*
A.	*Auguſtalis.*
AVR.	*Aurelius.*
AG.	*Agit.*
AGr.	*Ager.*
A.	*Aut.*
AT.	*Autem.*
AC.	*Actio.*
ACM.	*Actionem.*
ACB.	*Actionibus.*
AMN.	*Amantiſſime.*
AM.	*Amicus.*
ATR.	*Auctoritas.*
A.Mr.	*Actio mandati,*
AP.	*Apud.*
APP.	*Appellatio.*
APA.	*Amputata.*
ACC.	*Accepta.*
ADI.	*Adiutor.*
ADI.P.	*Adiutor prouinciæ.*
AD Ł	*Ad locum.*
AD.F.	*Ad finem.*
ADQS.	*Ad quæſtorem. vel ad quæſtionem.*
A.P.T.	*Ad poteſtatem tuam.*
AP.A.	*Apud acta.*
ACO.	*Accuſatio.*
APP ƀ:	*Appellationibus.*
AVCTIB.	*Auctoritatibus.*
A.T.	*Auctoritas tua.*
ALL.	*Allegata.*
AQL.S.	*Aquiliana ſtipulatio.*
ANN.P.	*Annonæ præfecto.*
AQL.	*Aquileia.*
AFR.	*Africa.*
ANT.	*Anteſtatus.*
ASI.	*Aſia.*
ACH.	*Achaia.*
APVŁ.	*Apulia.*
A.P.P.O.	*Apud præfectum prætorio.*
A.P.P.VRB.	*Apud præfectum vrbi.*

AT.	*Auctor tutor.*
ANT.	*Antoninus.*
AŁ.	*Amelata.*
AVR.	*Aurelius.*
BA.	*Bona.*
B.P.	*Bonorum poſſeſſio.*
BF.	*Beneficium.*
ƀ.	*Bus.*
BL.	*Breuis.*
BF.D.	*Beneficium dedit.*
BFO.	*Beneficio.*
B.F.	*Bona fide.*
BOF.	*Bona fortuna. vel, Bonum factum.*
BIIF.L.	*Beneficij loco.*
B.E.	*Bonorum emptor.*
B.PO.	*Bonorum poſſeſſio.*
B.PN.	*Bonorum poſſeſſionem.*
BOR.	*Bonorum.*
BN.	*Bene.*
B C.	*Bona caduca.*
BV.	*Bona vacantia.*
BT.	*Breui tempore.*
BPT.	*Bona paterna.*
BEO.	*Bonorum emptio.*
B.G.	*Bona gratia.*
BF'T.	*Bona fide contractum.*
B.M.	*Bonæ memoriæ.*
B'.	*Balbius.*
B.M.	*Bona materna.*
CA.	*Cauſa.*
Ʋ.	*Cum.*
ꝯ. Q.	*Con.*
ꝯ.	*Contra.*
C.	*Cauſa.*
CC.	*Cauſa cognita.*
CD.	*Contradictio.*
C.T.	*Certum tempus.*
C' RN.	*Comes rerum nitentium.*
C.RIP.	*Cauſa Reip.*
CL.V.	*Clariſſimus vir.*

CAMP.	*Campania.*
CVR.P.	*Curſus publicus.*
CDO.	*Conditio.*
CORS.	*Corſica.*
CRI.	*Conſulari.*
COR.	*Correctori.*
CC.VV.	*Clariſſimis viris.*
C M.V.	*Clariſſimæ memoriæ vir.*
C.M.F.	*Clariſſimæ memoriæ fœminæ.*
C.P.	*Clariſſ. puer.*
CSL.	*Comes ſacrarum largitionū.*
C.R.P.	*Comes rei priuatæ.*
COM.	*Comes.*
C.LARGN.	*Comes largitionum.*
ꝯSNVS.	*Conſtantinus.*
ꝯSVS.	*Conſenſus.*
CVI.	*Cuius.*
COM.OR.	*Comes Orientis.*
CMVꝯ.	*Centeſimum miliarium.*
C.R.	*Ciuis Romanus.*
CS.	*Cauſæ.*
CALA.	*Calumnia.*
COVSIA.	*Controuerſia.*
CDRNC.	*Cautum de re non neceſſaria.*
CDM.	*Comes domeſticorum.*
CQRF.	*Cantúmque ratum fore.*
CALAB.	*Calabria.*
CA.M.V.	*Cauſa memorati viri.*
C.M.D.	*Centum milia denariorum.*
CV.IVD.	*Centumuirale iudicium.*
CTRIO.	*Centurio.*
CL.	*Claudius.*
CF.	*Confinius.*
CS.	*Cæſar.*
CP.	*Corpus.*
CPTVS.	*Corporatus.*
CAT.	*Cautus.*
CD.	*Certo die.*
CT.	*Certo tempore.*
C.D.E.R.N.E.	*Cuius de ea re notio eſt.*
Cꝯ.	*Cautio.*
CꝯNS.	*Cautiones.*
ESA.	*Cæſar Auguſtus.*
COMOB.	*Comitia Obrixiaca.*
C.	*Cornelius.*
CT.	*Contractus.*
CRꝯ.	*Contrarium.*
CC.	*Circum.*
CM.	*Cauſa mortis.*
CVIꝯ.	*Cuius.*
CR.C.P.	*Cuius rei cauſa promittis.*
CS.	*Conſiliarius.*
CM.	*Capitis minutio.*
D.	*Dedicauit.*
DD.	*Dedicauerint.*
D.ML.	*Dolum malum.*
D.M.	*Dijs manibus.*
D.M.	*Domus mortui.*
Ð.	*Dixit.*

DD.	*Deinde.*
ÐÐ.	*Dixerunt.*
Ð.	*Donatio.*
DOT.	*Dotem.*
DP.	*Dotem petit.*
D.Q.S.	*Die quo ſupra.*
DT.	*Duntaxat.*
D.	*Diuus.*
D.C.	*Diuus Cæſar.*
D.C.A.	*Diuus Cæſar Auguſtus.*
DN.	*Dominus.*
D.P.	*D. Pius.*
DA.	*Diuus Auguſtus.*
DB.	*Deuotus.*
D.V.	*Deuotus vir.*
D.P.	*Deuota perſona.*
Ð.	*Dampnat.*
D.L.	*Do lego.*
DCT.	*Decretum.*
DÐ.	*Defunctus.*
DF.	*Defunctus.*
DIG.	*Dignus.*
DIG.M.	*Dignus memoria.*
D.Q.R.	*De qua re.*
DVL.	*Dulciſſimus.*
DIL.	*Dilectiſſimus.*
DPC.	*Deprecatio.*
DT.	*Dotis tempore.*
D.	*Diuus.*
DS.	*Deus.*
DT.	*Detur.*
Ð.	*Dam.*
D Q.	*Denique.*
DBO.	*De beneficio.*
DMO.	*Domino.*
DAT.	*Data.*
DOCS.	*Diocletianus.*
DELO.	*Delatio.*
D.I.S.	*Decimus Iulius Siluanus.*
DQAT.	*Denique auctoritas tua.*
DNM.	*Dominum.*
DDNN.	*Domini noſtri.*
D.P.	*Decretum principis.*
DCRIONꝯ.	*Decuriones.*
DOPA.	*Data opera.*
DA.	*Dicto audiens.*
DIAM.	*Diuina manu.*
ÐOS.	*Domus ſua.*
DAT.	*Datiuo.*
DONIB.	*Donationibus.*
DFT.	*Directum factū, vel potius defunctum.*
DBAT.	*Debuerat.*
DCRAT.	*Decuerat.*
D.F.Q.	*Domi foriſque.*
D.N.E.	*Dubium non eſt.*
D.N.P.	*Dubitari non poteſt.*
DD T.	*Dictum decies.*
DELNIS.	*Decretum legationis.*
D.P.	*De periculo.*

D. In.

D.L.	*De libello.*
D.C.S.	*De conſilij ſententia.*
DN.	*Damnum.*
Dꝰ.	*Damnatus.*
D.R.P.	*De republica.*
DES.	*De ſtatu.*
D.E.S.I.	*De ſtatu ingenuitatis.*
D M.	*Dum modo*
DECB.	*Decembres.*
D.F.P.	*Dare facere præſtare.*
ET.	*Etiam.*
ETNc.	*Etiam nunc.*
E Iꝰ.	*Eius.*
Eˢ.	*Eſt*
E M.	*Eiuſmodi.*
EE.	*Eſſe.*
ER.	*Erunt.*
EG.	*Egeo, vel Ergo.*
EP.	*Epiſtola.*
EPM.	*Epiſtola miſit.*
EN.	*Enim.*
EET.	*Eſſet.*
EDO.	*Editio.*
EEM.	*Eſſem.*
EAT.	*Eatur.*
EX7.	*Exiſtimo.*
EX9.	*Exiſtimatio.*
EXPRT.	*Experientia tua.*
ED	*Edictalis.*
EEL7.	*Exemplum.*
EMA.	*Emiſſa.*
ETMD.	*Et manu diuina.*
CD.	*Edictum.*
EX,	*Exiſtimationi.*
EX7C. ET.	*Excellentia tua.*
EXS.C.	*Ex Senatuſconſulto.*
EXI.Q.	*Ex iure Quiritium.*
EX99.	*Ex communi conſenſu.*
F.	*Filius.*
FA.	*Filia.*
FFAM.	*Filius familias.*
FF.	*Fratres.*
FA.	*Femina.*
F.C.L.	*Fraudationis cauſa latitare.*
F.R.	*Finium regundorum.*
FFꝰ.	*Fratris filius*
FLꝰ	*Flauius.*
F.	*Forte.*
FR.	*Forum.*
FM	*Fati munus.*
F.M.I.	*Fati munus impleuit.*
F.C.	*Fideicommiſſum.*
FF.	*Fecerunt.*
FF.	*Fabricauerunt.*
FF.	*Fundauerunt.*
FSR.	*Fideiuſſor.*
FV.	*Fuerit.*
FVA.	*Fubia vel Fuluia.*
FO.	*Fortes.*
F V.	*Fuit, fuirit.*
F I.	*Fides.*
F.	*Fundus.*
FI CA.	*Fiducia.*
FOB.	*Fuſtionibus.*
F E.	*Factum eſt.*
FD.	*Fundum.*
FAMA.	*Familia.*
FL CA.	*Falcidia.*
FVAT.	*Fuerat.*
FLAM.	*Flamina.*
FLAV.	*Flauianus.*
FHCD.	*Familiæ herci ſcundæ.*
FFAB.	*Filius familiæ.*
FEB.	*Februarium.*
FL P.	*Flamen perpetuus.*
F L D.	*Flamen Dialis.*
FLQ L	*Flamen Quirinalis.*
FCTAS.	*Facultas.*
FACTIB.	*Facultatibus.*
G.	*Gratia.*
G R.	*Gerit.*
G.	*Gaudium.*
GG.	*Geſſerunt.*
GORD.	*Gordianus.*
G.	*Gaius.*
GR ANS.	*Gratianus.*
G.VAL.	*Gaius Valerius.*
GC.	*Gaius Cæſar.*
GS.	*Grauitas.*
G.	*Genus.*
GR.	*Genus Regum.*
GM	*Germanus.*
G.F.	*Germanus frater.*
GF L.	*Germanus filius.*
GL	*Gloria.*
GR.P.	*Gloria parentum.*
GL.D.	*Gloria decus.*
GT.	*Grauitas tua.*
GRA.	*Gratia.*
H.	*Honor.*
H.	*Honeſtus.*
H.V.	*Honeſtus vir.*
H.P.	*Honeſta perſona, vel honeſtus puer.*
H.F.	*Honeſta femina.*
HV.	*Honeſta vita.*
HL.	*Honeſto loco.*
HLN.	*Honeſto loco natus.*
H	*Hora.*
-H-	*Heres.*
HH.	*Heredes.*
OHO.	*Homo.*
OHONꝰ.	*Homo honeſtus.*
HB.	*Hora bona, vel hæres bonorum.*
HM.	*Hora mala.*
H.P.	*Hora peſtima, vel hereditatis poſſeſſio.*

H I.	*Hereditario iure.*
H P⁹.	*Hic poſuit.*
H F	*Hic fundauit.*
H D.	*Hic dedicauit.*
H.B.V.P.	*Hereditatis bonorumve poſſeſſio.*
H C.	*Hac.*
H T.	*Hereditatem.*
H VI.	*Huius.*
H V C	*Hunc.*
H VI M.	*Huiuſmodi.*
H O NOR.	*Honorius.*
H I V S.	*Heres inſtitutus.*
H S.	*In ſuſum.*
H E R.F.	*Heredem facio.*
H.E.V.	*Heredem eſſe voluit.*
H.D.	*Hereditas diuiſa.*
A E R B.	*Hereditatibus.*
H V.	*Aue.*
H.R.C.	*Honeſta recordationis.*
H.M.V.	*Honeſta memoria vir.*
H D N V S.	*Hadrianus.*
I.	*In.*
I	*Inter.*
I I	*Interea.*
I D.	*Interdum.*
I A.	*Intra.*
I.L.	*Intra limitem.*
I.C.	*Iuriſconſultus, vel intra circulum.*
I.T.	*Intra tempus.*
I.T.C.	*Intra tempus conſtitutum.*
I MP.	*Imperator.*
I MPP.	*Imperatores.*
I MP.C S.	*Imperator Cæſar.*
I MP.A.	*Imperator Auguſtus.*
I .I	*In iure.*
I.D.	*In Domino.*
I.P S.	*In poſſeſſione.*
I.L.S.	*In loco ſacro.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præfſ.*
I.L.R.	*In loco religioſo.*
I.L.D.	*In loco diuino.*
I.L.P.	*In loco præſenti.*
I.P.	*In publico. In platea.*
I.L.A.	*In loco abſenti.*
I.S N.	*In Senatu.*
I.S N.R.	*In Senatu Romano.*
I F°.	*In foro.*
I F°.C S.	*In foro Cæſaris.*
I.F° C S.A.	*In foro Cæſaris Auguſti.*
I.F°.P⁹.	*In foro pacis.*
I.F° T R.	*In foro Traiani.*
I.F.N.	*In foro Neruæ.*
I.F.T R.	*In foro tranſitorio.*
I F°.IV L.	*In foro Iulii.*
I.F° P OP⁹.	*In foro populi.*
I.F° B.	*In foro boario.*
I.F°.FL.M.	*In foro Flaminio.*
I.I.	*Inibi.*

I X I.	*Duodecies.*
I X X I.	*Duodeuicies.*
I G	*Igitur.*
I.Q.	*Iure Quiritium.*
I D N E.	*Iuriſdictione.*
I N.	*Inde.*
I T.	*Item.*
I V D.	*Iudicium.*
I R.	*Iure.*
I.	*Iter.*
I R M.	*Interim.*
I L.	*Illuſtris.*
I D ꝯ V.	*Indulcatio, vel indulgentia.*
I D.	*Inde.*
I I.	*Integris.*
I I R.	*Integri reſtitut.*
I V D O.	*Iudicio.*
I V D A.	*Iudicia.*
I A.	*Ita.*
I T Q.	*Itaque.*
I N L.M A.T.	*Illuſtris magnificentia tua.*
I⁹.	*Interiectio, vel interdictio.*
I V N.	*Iunius.*
I L.S.T.	*Illuſtris ſublimitas tua.*
I E A.	*Interea.*
I D A A.	*Iidem Auguſti.*
I.A.R.	*In aquaductus reſtitutionem.*
I I.	*Iuriſiurandi.*
I V L.	*Iulius.*
I V L A N V S.	*Iulianus.*
I.C.E.	*Iure cautum eſt.*
K.	*Kalendæ.*
K.I A N.	*Kalendas Ianuarias.*
K.F.	*Kalendas Februarias.*
K.M.	*Kalendas Martias.*
K.A B.	*Kalendas Aprilis.*
K.M.	*Kalendas Maias.*
K.I V N.	*Kalendas Iunias.*
K.I V L.	*Kalendas Iulias.*
K.A G.	*Kalendas Auguſtas.*
K.S E P T.	*Kalendas Septembris.*
K.O C T.	*Kalendas Octobris.*
K.N O V.	*Kalendas Nouembris.*
K.D E C.	*Kalendas Decembris.*
K.Q.	*Kalendas Quintilas.*
K.S.	*Kalendas Sextiles.*
K	*Kariſſime.*
K K.	*Kariſſimi.*
K D.	*Kapite deminutus.*
K C.	*Kapite cenſus.*
K.	*Kardo*
K M.	*Kardo maximus.*
K A R.	*Kartago.*
K.C.	*Kartago ciuitas.*
K.P.	*Kardo poſitus.*
K.F.	*Kardo finalis.*
K.	[illegible]

Ka

K A.	Kaſtra.
K M̄ T.	Kalimontanus.
K. P.	Kaſtra poſuit.
K D D.	Kaſtra deditiтia.
L G.	Legem.
L T.	Licet.
L̄ T P̄ 7 P Ō	Longi temporis præſcriptio.
L.	Lucius.
L.T.	Lucius Titius.
L.C.	Lucius Cornelius.
L.M.	Lucius Murena.
Ł.	Locus.
Ł. S̄ C̄.	Locus ſacer.
L.D V̄I.	Locus diuinus.
L.D D.	Locus deditiтius.
L.R.	Locus religioſus.
L.Q.S.	Loco quo ſuprà.
L V D.	Ludus.
L.G.D.	Legem dedit, vel Legatum dedit.
L G.	Legauit.
L V D. A P.	Ludi Apollinares.
L P.	Librıpens.
L.P.	Locus proprius.
L.P L.	Locus publicus.
L.V A L.	Lucius Valerius.
L.E M.	Locus emptus.
L. C E S S.	Locus ceſſitius.
L.M D.	Locus mortuo dedicatus.
L. A D Q.	Locus adquiſitus.
L. B. P.	Locus bene poſſeſſus.
L.M.P.	Locus malè poſſeſſus.
L. I. I.	Locus in iure.
L. I. Q.	Locus iuri Quiritium.
L. I̱ ⱡ. A D F.	Locus inter adfines.
L. I M P L.	Loca imperialia.
L.P R.	Loca priuata.
L.S A.P A L.	Loca Sacri palatij.
L.ĪC.	Loca incerta.
L V A L. R F.	Lucius Valerius Rufus.
L. ꝑ L.	Loca periculoſa.
M O.	Modo.
M̄ C.	Mancipium.
M̄ T̄.	Mortis tempore.
M̄.	Mihi.
M̄ M̄.	Matrimonium.
M F̄ T L F.	Manifeſti furti.
M.	Marcus.
M C S.	Marcus Caſar.
M A X.	Maximus.
M A X. C S.	Maximus Caſar.
M A X. P O N T.	Maximus Pontifex.
M.P.T R.P O T.	Maximus Pontifex Tribunitiæ poteſtatis.
M̄°.	Miles.
M M.	Milites.
M L.	Militia locus.
M. A G.	Militis ager.
M°.	Modo.
M G.	Magis.
M A G.	Magiſter.
M A G.M I L.	Magiſter militiæ.
M M̄ T.	Momentum.
M̄ M P.	Momentum petit.
M M. A C C.	Momentum accepit.
M M. L.	Momenti loco.
M F̄I.	Mala fide.
M. F̄I. P.	Mala fidei poſſeſſor.
M. H.	Malus homo.
M F.	Maleficus.
M̄°.	Martius.
M.R F.	Martius Rufus.
M I N.	Minor.
M̄.	Men.
Mᵒ.	Mus.
Mɪ.	Mihi.
Mꝼ.	Manifeſtum.
Ms.	Moleſtus.
Mᴘ.	Malè poſitus.
M T.	Mater.
M V L.	Mulier.
MᴀMᴀ.	Matertera.
M V L.B.	Mulieris bona, vel Mulier bona.
M V L. M.	Mulier mala.
M̄ N F.	Manifeſtum.
M̄ F. L.	Manifeſtus locus.
M̄ F. O P P.	Manifeſtum oppidum.
M̄ F. T̄. T.	Manifeſtum territorium.
N I.	Niſi.
N Q.	Neque.
N.S.	Niſi ſi.
N̄.	Nam.
N°.	Nec.
N̄.	Non.
Nʀ.	Noſter.
N O B.	Nobis.
N O B. P.	Nobiliſſimus puer.
N O P 7.	Non oportet.
N ᴘ7.	Non poſſunt.
N L̄I.	Nihil.
N̄ V O.	Nunc verò.
N Ē 7.	Neceſſe eſt.
Nᴄ.	Nunc.
Nᴏ.	Noſter.
[illegible]	Nihil.
N̄.	Nam.
N' N'.	Noſtrum.
N̄.	Niſi.
N.M.	Non minus.
N.	Nus.
N.Q.	Namque.
N Q.	Nuſquam.
N̄ V.	Non vis.
N V V.	Non vult.
N O̅B̅. G.	Nobilis genere.

NOB. G.N.	*Nobili genere natus.*
NOB. F.N.	*Nobili familia natus.*
NR.	*Nero.*
N.C.	*Nero Cæſar.*
N.CL.	*Nero Claudius.*
Ō.	*Oportet.*
OM̄B⁹.	*Omnibus.*
ŌŌ.	*Oportuit.*
O⁹.	*Os.*
OB.	*Obriziacum.*
OP⁹.	*Opus.*
OPP.ˀ	*Oppidum.*
ŌŌ.	*Omnino.*
ŌE.	*Oportere.*
O.C.	*Ope conſilio.*
O.D.M.	*Opera donum munus.*
P̄.	*Pre.*
P̄P̄.	*Propter.*
P.R.	*Populus Romanus.*
P̄.	*Prie.*
Pʼ.	*Pos.*
P⁹.	*Pro.*
ꝑ.	*Per.*
P̄O.	*Poteſt.*
PL.	*Placuit.*
PE.	*Peregrinum.*
PQ̄.	*Poſtquam.*
PS̄ʼ.	*Poſſunt.*
PR̄.	*Prætor.*
P.RO.	*Pop. Romanus.*
PR̄S.	*Præſes, vel præſens.*
PR.P.	*Præſes prouinciæ.*
PP.V.C.	*Præſes prouinciæ, vir clariſſimus,*
P.Q.R.	*Populuſque Romanus.*
P.KA.	*Parens kariſſime.*
Pı.	*Pri.*
P F̄.	*Prater.*
PıVG.	*Priuilegium.*
PS̄.	*Poſſunt.*
P⁹.	*Poterit.*
PF̄.	*Præfectus.*
PF̄L.	*Patris filius.*
PF̄M.	*Paterfamilias.*
PP.	*Propoſita.*
Pʼ.	*Poſt.*
Pc.	*Poſt Conſulatum.*
P.C.	*Patres conſcripti.*
P.AO.	*Patris actio, vel principalis actio.*
ꝑ.	*Pœnam.*
ꝑIC.	*Periculum.*
PV̄.	*Prouincia.*
PAT.	*Patri eius.*
P.	*Publius.*
ꝑRGʼ.	*Peregrinus.*
P̄C.	*Proconſul.*
P.C.L.	*Priſca lex, vel priſci Latini.*
PIC.	*Picano.*
PIC. ANN.	*Picano annonario.*
PIC. VRB.	*Picano vrbicario.*
P.V.	*Præfectus vrbi.*
P.P.	*Præfectus pratorio.*
PF.VIG.	*Præfectus vigilum.*
PF. ANN.	*Præfectus annonæ.*
P.CL.R.	*Præfectus claſſis Rauennatium.*
F.CL⁹.	*Præfectus Claſſis.*
P.AEG.	*Præfectus Aegypti.*
P.SYR.	*Præfectus Syriæ.*
P.IVD.	*Præfectus Iudeæ.*
P.GAL.	*Præfectus Galliarum.*
P.AF.	*Præfectus Africæ.*
P.AF.P.	*Præfectus Africæ prouinciæ.*
PP.AVG.	*Perpetuo Auguſto.*
P.S.T.Q.H.	*Præcipito ſumito tibíque habeto.*
QA⁹.	*Quia.*
Q̄R7.	*Quare.*
Q̄S.	*Quas.*
Qȝ.	*Quod.*
Qꝰ.	*Quam.*
Q̄N.	*Quando & quoniam.*
Q̄.	*Quare.*
QVAM7.	*Quemadmodum.*
Q̄D.	*Quedam.*
Q̄ȝ.	*Quia.*
Q̄S.	*Quos.*
Q̄VI.	*Quamuis.*
Qꝰ Qʼ.	*Quinque.*
Q̄.	*Qui.*
Q̄PP.	*Quippe.*
Q̄B9.	*Quibus.*
Qʼ.	*Quo.*
Q̄.	*Quæ.*
Qꝰ Qꝰ.	*Quamquam.*
QIS.	*Quis.*
Qꝰ..	*Quem.*
Q̄S.	*Quaſi.*
Qꝰ.	*Quæſtio.*
Q̄.	*Querius.*
Q.R.	*Querius Relius, vel Queres.*
Q̄T.	*Quantum.*
Q̄T.	*Quotiens.*
Q̄OT.	*Quo tempore.*
QoMo.	*Quomodo.*
QQ̄.	*Quoque.*
QoQoMo.	*Quoque modo.*
QA.	*Qua.*
QR̄.	*Quare.*
QAPP.	*Quapropter.*
Q.D.R.	*Qua de re.*
Q.D.R.P.G.V.	*Qua de re peto grauitatem veſtram.*

Q.D.R.P.L.V.

Q.D.R.P.L.V.	*Qua de re peto laudabilitatem veſtram.*
Q̄Q̄.	*Quur.*
Q'N.	*Quanam.*
Q.D.C.	*Qua de cauſa.*
Q.D.C.V.	*Qua de cauſa venio.*
QR̄O.	*Quare.*
Q°MG.	*Quo magis.*
Q^i.	*Qui.*
Q^i T.	*Quintus.*
Q^{is} C^s.	*Quintus Celius.*
Q^i.M.	*Quintus Murana.*
Q R.	*Quam rem.*
Q.L.	*Quem locum.*
Q.PT.	*Quam patriam.*
Q.PROV.	*Quam prouinciam.*
Q°.P.	*Quo petit.*
Q P.	*Quem petit.*
Q R.	*Quem rogat.*
QADS.	*Quem adſerit.*
Q.DIC.	*Quem dicit.*
Q V.	*Quem vult.*
R.	*Res.*
RT.	*Reſcriptum.*
RPŌN.	*Reſpondit.*
RD̄.	*Reddi.*
℞.	*Rum.*
℞.	*Reſpondit.*
R.	*Romanus.*
R.	*Rom.*
RS.	*Reſponſum.*
RG.	*Recognoui.*
REG.	*Rege.*
REC.	*Recuperatores.*
R.C.	*Romani Ciues.*
R.	*Rex.*
RP.	*Reſpublica.*
R.P^r.	*Rei priuatæ.*
RGL.	*Regulis.*
RG.F^s.	*Regis filius.*
RG.FA.	*Regis filia.*
R.D.	*Regis domus vel domum.*
R.M.	*Regis munus.*
RA.	*Roma.*
RAV.	*Rauenna.*
SD̄.	*Secundum.*
SC̄.7.	*Sicuti.*
S.	*Senatus.*
S.C.	*Senatuſconſultum.*
ST.	*Sententia.*
SV̄.	*Sine.*
SN̄.	*Sine.*
SN.A	*Senatoria auctoritate.*
S.	*Sunt.*
S^p.	*Sed.*
SA.	*Sententia.*
S D.	*Sententiam dedit.*

S. D	*Sententiam dixit.*
S.F.	*Satu fecit, vel Sacris faciundis.*
SF̄T.	*Satisfactum.*
S̄S.	*Seſtu.*
S̄.	*Sunt.*
SN̄D.	*Sine dubio.*
S.	*Ser.*
C̄LS.	*Scilicet.*
SN̄P.	*Sine periculo.*
SN.P.M.	*Sine periculo mortis.*
SIGN.	*Signum.*
S̄S.	*Supraſcriptus.*
SP̄M.	*Supra memoratus.*
SC̄S.	*Sanctus.*
SC̄A.	*Sancta.*
SC̄.MM.	*Sancta memoria.*
SPD̄.	*Supra dictus.*
SCD.	*Secundum.*
ST.	*Statutum.*
ST.T̄P.	*Statutum tempus.*
S.D.	*Statutum diem.*
ST.9S̄.	*Statutum Conſulem.*
ST.SN̄.	*Statutum Senatum.*
S.P.Q.R.	*Senatus populúſque Romanus.*
SC.L.	*Sacra largitiones.*
SC̄LCM.	*Sacrarum largitionum Comes.*
ST.P.	*Stadium poſuit.*
ST.DD.	*Stadium dedicauit.*
TR.	*Trans.*
T̄M.	*Tamen.*
T̄MRĀC.	*Tranſactio.*
TR'.	*Ter.*
TR.P.	*Tribunitia poteſtas.*
TAB.	*Tabula.*
T̄'.	*Ton.*
T'.	*Tum.*
TmT.	*Teſtamentum.*
T'T.	*Teſtamenti.*
T°T.	*Teſtamento.*
Tc.	*Tunc.*
T⁷.	*Tur.*
TBM.	*Tabubula matrimoniales.*
T.	*Tunc.*
T°	*Tanto.*
T̄.	*Ter.*
T.	*Trans.*
T̄P.	*Tempus.*
TP.B.	*Tempus bonum.*
T'B.	*Tribunus.*
TR.PL.	*Tribunus plebis.*
TBC.	*Tribunitia.*
T.	*Tullius.*
TIB.	*Tiberius.*
TIB.CS.	*Tiberius Cæſar.*
TIB.CL.	*Tiberius Claudius.*

Tⁱ.	*Tri.*
TM.	*Terminus.*
TM.P.	*Terminum poſuit.*
TM.DD.	*Terminum dedicauit.*
TIB.I.	*Tiberij.*
TIB.R.	*Tiberij Romæ.*
TM.	*Terma.*
TM.DD.	*Terma dedicata.*
T.	*Tem.*
TB.	*Tibi.*
TB.D.F.	*Tibi dulci filio.*
TB.D.F.M.	*Tibi dulci filio meo.*
TB. D. F. M. AOPT.	*Tibi dulci filio meo adoptiuo.*
TRAL	*Traianus.*
V.	*Vel.*
VVT.	*Velut.*
V VI.	*Veluti.*
V°.	*Vero.*
V.F.	*Vſum fructum.*
V.C.	*Vſucapio.*

VB.	*Verba.*
VV.	*Velut.*
V.ET.	*Verum etiam.*
V.G.	*Verbi gratia.*
VRB.	*Vrbis.*
V.P.	*Vir perfectiſſimus.*
VIR.	*Virgo.*
VIR. V.	*Virgo veſtalis.*
V.	*Veſtes.*
VESP.	*Veſpaſianus.*
VESP.CS.	*Veſpaſianus Caſar.*
VAL.	*Valerius.*
VAL.CS.	*Valerius Caſar.*
V.MVN.	*Vias muniuit.*
✗.	*Exiſtimauit.*
✗.	*Exiſtimatio.*
✗.	*Xenodochus.*
✗.	*Decies.*
YMN.	*Hymnum.*
ZEN.	*Zenobius.*

PETRI

PETRI DIACONI

DE NOTIS LITERARVM MORE ROMANO LIBER, AD CONRADVM IMP. RO. PRIMVM.

CONRADO Dei Gratia Imp.Romano, omnibus inuicte perpetuo, PETRVS Diaconus. Quicquid vbiq; in Solomatero remorantes Apocriſarij adeo conſeruati Imperij matri erunt, ex parte præceptoris noſtri Rodulphi, Cancellarij noſtri Imperij flagitari, ſcilicet, vt Librũ notarũ, iam iam penè deletum, renouans veſtræ eminentiæ deſtinarem. Amplexus ſum (fateor) interioribus brachiis tanti præceptoris famam, & de ſacri veſtri Imperij incolumitate Deo conſeruatori omniũ gratias egi, ardentiſſimo deſiderio flagrãs aliquod opuſculum tãto imperio gratum quomodolibet exarare. Similiter etiam concernentes vos omni nixu veterum prædeceſſorum veſtrorũ induſtriam imitari: qui vbique diſpertos libros in Romano palatio adunauerunt. Æmilius namq; Paulus Imp.Rom. Perſen regem potentiſſimum ſuperãs, librorum copiam in Vrbis palatio adunauit. Dehinc Lucullus ex Pontica præda. Poſt Cæſar dedit P.Terentio M.Varroni negocium maximæ bibliothecæ exornandæ. Qui tam multa ſcripſit, quàm multa vix quiſquam legere poſſet: tam multa legit, vt aliquid ei ſcribere vacauiſſe, nobilitas Romana miretur. Similiter etiam Publius Græcas, & Latinas adduxit. De his iterum. Nunc, quas primus notas inſtituit, ſcribamus. Vulgares notas habemus, primus Mille, & Centum inuenit, ad hunc ſcilicet vſum, vt quicquid per contemptionẽ præſentium decẽretur, librarij ſcriberent complures ſimul aſtantes diuerſis inter ſe partibus, quot quiſque verba, & quo ordine exciperet. Dehinc Tullius Tyro Ciceronis libertus notas præpoſitionum commentatus eſt. Poſt hunc Philargius Samius, & aliqui Mecœnatis alias addiderunt. Deinde Lucius Anneus Seneca contractis omnium digeſto, & aucto numero, opus in quinque millia extendit. Notæ autẽ dictæ ſunt eo, quòd verba in ſyllabas præfixis characteribus notant, vt ad notitiam legentium reuocarent, quas didicerunt, Quas, qui ſcribunt, propriè iam Notarij appellãtur. Scribebantur autẽ verba per huiuſmodi notas breuitatis cauſſa, vt per B.F. Bonũ factum. Per S.C. Senatus conſultũ. Per R.P. Res publica. Per P.R. Populus Romanus. Per D T. Duntaxat. Per ſupremam ∸ literam, Mille: Per P. Pupillus. Per q. aduerſo capite: Pupilla. Per vnum K. Caput. Quinque autem ſunt apud Græcos myſticæ literæ. Prima Y. humanam vitã ſignificat. Hac Pythagoras Samius primus formauit vitæ curſum. Nam primam ætatem, quippe, quæ adhuc ſine vitiis eſt, inferiori parti huius literæ dedit. Biuium, quod dupereſt, adoleſcentia cœpit. cuius dextera pars ardua eſt, ſed ad beatam vitam tendens: ſiniſtra facilior, ad malum vergens. Secunda θ. quod mortem denotat. Nam cuius nomini Imperatores eandem θ apponebant, ſupplicio afficiebatur, & dicitur θ ἀπὸ τοῦ θανάτου. i. à morte: & habet per medium telum. i. mortẽ ſignificat Militis in bello. Tertiam eſt T figuram demonſtrans Dominicæ Crucis. Reliquas vero duas, primam, & vltimam, ſibi vẽdicat Chriſtus dicens, Ego ſum α, & ω. Concurrentibus enim in ſe inuicem α, & ω vſque deuoluitur, & rurſus ω ad α replicatur, vt oſtendatur intra ſe Dominus initij decurſus ad finem & finis decurſus ad initium. Sanè literã K Saulius magiſter primus Romanis adiecit, vt in ſono duarum literarum diſcretionem faceret H, & Q. Quæ ideo ſuperuacuæ dicuntur, quòd, exceptis calendis, ſuperfluæ videantur. X litera vſque ad Auguſti tempus non erat: ſed pro ea C. & S ſcribebant. Sed tempore Crucis euenit, vnde duplex vocatur: quia pro C & S ponatur. A Græcis duas Auguſtus literas mutuauit Romanis Y & Z. & hæ vſque ad Auguſti tempus non ſcribebantur: Sed pro Z duas SS ponebant: Pro Y verò I ſcribebant. Sed de his hactenus. Ad Notarum deſcriptionem renouandam, CHRISTO Auſpice, veniamus.

A	*Aſſolet, vel Aulus.*
Ā	*Aut, vel Ager.*
A A.	*Auguſto, vel Auguſta.*
A̅ A̅.	*Augeſtalu.*
A V G. vel A V̄G	*Auguſtus.*
A Ḡ.	*Ago.*
A C.	*Actio.*
A C O N.	*Actionem.*
A M S̄.	*Amicus.*
A V R.	*Aurelius, vel Aurum.*
A M N.	*Amantiſſimus.*
A T̄.	*Autem.*
A T̄ R.	*Authoritas, vel Author.*
A D̄.	*Adiutor.*
A C C.	*Acceptas, vel Acceperas.*
A E R.	*Aerarium.*
A D I. P.	*Adiutor prouinciæ.*
A D. L.	*Ad locum.*
A D. Q S R.	*Ad quæſtorem.*
A P.	*Apud.*
A P P̄.	*Appellat.*
A M. N̄T. A M N.	*Amicus noſter amantiſſimus.*
A C. M T.	*Actione mandati.*
A D. F.	*Ad finem.*
A G.	*Agit.*
A G T.	*Agitur.*
A L A. L G.	*Alia lege, vel Legione.*
A.	*Annus, vel Abſolue, vel Abſolutio.*
A N N.	*Annos, vel Annorum.*
A. T P.	*Annuo tempore.*
A. D. P.	*Ante diem pridie.*
A E D I L. C V R V L.	*Aedilis curulis.*
A E D I L. P L E B.	*Aedilis plebis.*
A E. D.	*Aedem dicauit.*
A E D. I N. M.	*Aedes inſcripſit mercede.*
A E D. S.	*Aedibus ſacris.*
A R C.	*Area.*
A. P. Q.	*Aulij Publij Quinti.*
A. A. C.	*Ante auditam cauſam.*
A V T. P R. R̄.	*Author prouinciæ Romanorum.*
A P. N.	*Apud nos.*
A P̄P N.	*Appellantur.*
A R G.	*Argentum.*
A P̄P S. C L V.	*Appius Claudius.*
A L X A.	*Alexander.*
A D. D.	*Ad Dioſcorem, vel Ad diſcordiam.*
A. A L R.	*Alij adulterauit.*
A. T. A B.	*Adoleſcenti teſticulos abſcidit.*
A P.	*Apud.*
A N T.	*Ante, vel Antea.*
A G O.	*Agor.*
A C N.	*Actione.*
A V G. N.	*Auguſtus noſter.*
A Ḡ.	*Agio.*
A G.	*Agrippa, vel Agit.*
A' S. L. F.	*A' ſua lege fecit.*
A' S.	*A' ſuis.*
A R M. E.	*Arma eius.*
A' C S L.	*A' Conſulibus.*
A' C. S. L. E. C.	*A' conſiliariis ſuæ legionis, & ciuitatis.*
A C. M R.	*Ancus Martius.*
A N G. P.	*Angelus percuſſit.*
A O. P.	*Auro puro, vel Auro poſito.*
A. C. P. V I.	*Ad caput pedes ſex.*
A. T T.	*Ante titulum.*
A R C. I I.	*Arcas duas.*
A R R.	*Arrius.*
A M P H T R.	*Amphiteatrum.*
A' S. T T.	*A' ſupra tecto.*
A E R. S T.	*Aerario Saturni.*
A. P. C L N.	*Ad pedes columnæ.*
A' C O S S. C̄I.	*A' conſulibus ciuitatum, vel à conſiliarijs.*
A D. D.	*Ad diſcendum.*
A C. D. Q. T. P.	*Actione dotis, quæ tibi petitur.*
A C. D. N.	*Actione domini noſtri.*
A V C.	*Auctoratus, vel auctoritas, vel auctor.*
A N M.	*Anima.*
A. T R. T P.	*Ad turrem Tarpeiam.*
A. F B R.	*Ad Foſſabaurum.*
A C. L. A Q.	*Actio legis Aquiliæ.*
A.	*Militis ignorantiam denotat.*
A D.	*Adeſt.*
A D. F.	*Ad frontem.*
A L.	*Aluit.*
A. G.	*Aulus Gellius.*
A D L R.	*Adulterauit.*
A D. P. X I I.	*Ad pedes duodecim.*
A. A T.	*Antea audita.*
A N N. S E N.	*Annæus Seneca.*
A. ☧. n.	

B.	*Bonus, vel Bene, vel Balbus, vel Brutus.*
B̄.	*Bene, vel Bona, vel Balbus.*
Ꞗ.	*Buſtum.*
B. A.	*Bonus, amabilis.*
B. F.	*Bona fides.*
B. S.	*Bona ſua.*
B S.	*Bonus.*
B̄Ō. E M.	*Bonorum emptores.*
B. P C.	*Bona pecunia.*
B. A R A.	*Bona aurea.*
B̄. A.	*Bonam actionem, vel Bonis Augurijs, vel auſpicijs.*

B. M. H. E.

B.M.H.E.	*Bona memoria hic eſt.*
B M N.	*Bona munera.*
B̄I.	*Balbius.*
B M.	*Bene merentes.*
B.M R.C.	*Bene mereat cibum.*
B.M R S E.	*Benemerentibus ſerua.*
B.M R.S E.H.	*Benemerentibus ſeruatur hoc.*
B B.	*Bonorum.*
B F C.	*Beneficiū, vel Benefecit.*
B.M.F.	*Benemerentibus fecit, vel Benemerenti.*
B.V.	*Bonorum venditor.*
B.H.	*Bonorum hæres.*
B. H T S.	*Bonorum hæreditas.*
B R̄.	*Bonorum.*
B̄R.S I.	*Bonorum ſerui.*
B. L B.	*Bonorum liberi.*
B. F L.	*Bonorum filius.*
B.P.	*Bonorum poſſeſſor, vel Bonorum poteſtas, vel Bonorum publicum.*
B̄A.	*Bona.*
B N.	*Bonum.*
B.N.	*Bona noſtra.*
B̄.V.	*Bona veſtra.*
B̄. F.	*Bona fœmina, vel Bona fortuna vel Bonum factum*
B. F I C.	*Bona fide contractus.*
B V S.	*Bonus.*
B.F.C T.	*Bona fide contracta.*
B V D.	*Bona vendita.*
B.M.	*Bona materna.*
B.P.	*Bona paterna.*
B. E R.	*Bona eorum.*
B. E R. S T.	*Bona eorum ſeruantur.*
B. E R. I N T. B.E.I.	*Bona eorum inueniuntur, vel ſic aliquando.*
B N.H.I.	*Bona hic inuenies.*
B.Eꝰ.	*Bona eius.*
B.E.I A.	*Bona eius inſtituta.*
B.E.C A.	*Bona eius caduca.*
B.F.	*Beneficium, vel Benefecit.*
B.E.E.	*Bona ex edicto.*
B E.	*Breuiter, vel Beneficium.*
B F R.	*Bona fortuna.*
B H.Σ I.	*Bona hic ſita inuenies.*
B.M T.	*Bona materia.*
B.R.P.N.	*Bono rei publicæ nato.*
B E L.	*Bellum.*
B A.	*Bra.*
B̄E.	*Bre.*
Bꝰ	*Bus.*
B;	*Bus.*
BIINIIMIIRII NTIFIICIT.	*Benemerenti fecit.*
B N.M.F EC.	*Benemerenti fecit.*

C Cauſa. Cauſat. & Centum. & Con. & Contra. & Cum. & Cornibus. & Condemno, & condemnatio. & Caius. Inuerſa verò, ſi ſcribatur eadem littera. vt Ɔ, mulierē Caiam ſignificat: quia tam Caias eſſe vocitatas, quàm Caios, ex nuptialibus ſacris apparet: & plurima ſunt monumenta veterum documento. Item de digāma Æolico, Ⅎ. vt in multis ſepulchris SERⅎVS, ⅎVLGVS, ⅎALE, ⅎIXIT.

C. vel C A.A M.	*Cauſa amabilis.*
C A.Mꝰ.	*Cauſa mortis.*
C.C.E.	*Cauſa cōuenta eſt.*
C.N.E E.C C.	*Credimus nō eſſe cauſam conuentam.*
C ÆS. vel C S.	*Cæſar.*
C̄S.A.	*Cæſar Auguſtus.*
C̄S.M.	*Cæſar Maximus.*
C̄S.I P.	*Cæſar Imperator.*
C N T O.	*Centenario.*
C̄T.	*Centum millia.*
C T R.	*Cæterum.*
C̄C.	*Circum.*
C̄T.	*Cauſat.*
C T. R M.	*Ciuitatis Romanæ.*
C.R.	*Ciuis Romanus.*
C.R.C.P.	*Cuius rei cauſa promittis.*
C C.	*Ducenti.*
C.M L.	*Centum millia.*
C T R.M.	*Citra murum.*
C̃.	*Corymbus.*
C.N.	*Ciuis noſter.*
C T̄R.	*Cæterum, vel Ciuitatis Romanæ.*
C̄T.	*Caput.*
C.C.	*Calumniæ cauſa.*
C Mꝰ.	*Comis.*
C O R.	*Cornelius.*
C O R P.	*Corpus.*
C T̄.	*Contrarium, vel Contractum.*
Ɔ O.	*Conſulibus, vel Conſules.*
C O S S. vel C O N S. C S.	*Communes, vel Conſiliarius & aliquādo Cōſul*
C O M. vel C̄O. O B D.	*Comitia obdurata.*
C L.V.	*Clariſſimus vir.*
C L.F.	*Clariſſima fœmina, vel Filia.*
Cꝰ.	*Cuius.*
Ɔ.	*Con.*
C.C.F.	*Caius Caij filius.*
C I V.	*Ciuis, vel Ciuitas.*
C R.C.	*Cuius rei cauſa.*
C L I.	*Claudius.*
C. I I I. I N V.	*Cubitos tres inuenies.*
Ɔ. L D B L.	*Cauſam laudabilem.*
C S.S.	*Cum ſuis ſeruis.*
C.S.F L.	*Cum ſuis filijs.*

C.CL.R.	*Cauſa clara regi.*
C.V.	*Cauſa virginum.*
C.M.	*Ciuis malus.*
C.B.	*Ciuis bonus.*
CORN.R.F.	*Cornelia regis filia.*
C.F.R.	*Cauſa filiæ Regis.*
CCC.DP.	*Trecentum duplex.*
CORN.AVRS.	*Coronas aureas.*
C.IT.	*Cauſa iuſti.*
C.S.H.	*Cum ſuis hæredibus.*
C.S.P.E.	*Cum ſua pecunia eſt.*
C.II.IV.P.	*Cubitos duos inuenies plumbum.*
C.X.IV.ARG.	*Cubitos decem inuenies argentum.*
C.XX IV. AVR. M.	*Cubitos viginti inuenies aurum mirabile.*
C.PT.	*Cauſa petitionis.vel Cauſam poſuit.*
C.MAR.P.	*Caput margine plena.*
CVIT.	*Ciuitas.*
CCC.T.P.	*Tercentum terra pedes.*
CPS.	*Capſa.*
C.MT.	*Cauſam mali tui.*
C.M.T.	*Crementum multum.*
CPRSS.	*Cupreſſi.*
CNT.VI.	*Centenaria ſex.*
CT. V.O.A.B.	*Ciuitas vita omnia aufert bona.*
CMLXII.	*Camelos duodecim.*
CORN.	*Cornibus.*
CVI.	*Cuius.*
C.E.D.	*Coniunctus eſſe dicitur.*
C.C.R.	*Contrarius contractus.*
CONTVB.	*Contubernali.*
CR.	*Crepitus.vel Criſpus.*
CD.	*Condemnatus.*
C.PS.E.	*Cauſam poſuit edicti.*
CENS. vel CNS. P.	*Cenſor Pompeius.*
CD'.	*Condignum.*
CLS.	*Clariſſimus.*
CL. COS. DESIG.	*Claudius Conſul deſignatus.*
CS.	*Communit.*
CSI.	*Controuerſia.*
CT.RÆ.	*Ciuitatis Romæ.*
C.	*Comitialem diem quoque ſignificabat.*
COʒ ʒ.	*Collega.*
D	*Diuus.*
D̄.	*Dedicauit.*
D'.	*Dedit.vel Dies.*
DD.	*Damnum Dedit.*
DR.P.	*Dare ſpondet. vel Promittit.*
D'.E.	*Damnatus eſt.*
D̄D̄.	*Dedimus.*
DD'.	*Dandam.*
DD.M.	*Dedimus mercedem.*
D'D'	*Dandas.*
Ð.	*Dedit.& quandoque Dedicauit. & aliquando Denarium dicit.*
D.D.	*De donis.vel Deinde.*
D.D.	*Dedicatio.*
D.D.	*Doctio Ducis.*
D.D.	*Dedit Deus, vel Deus dedit.*
D.D.	*Decreto dato, vel Deo dedicauit.*
D.D.	*Doctis dictio.*
D̄D.	*Dedicauerunt,vel Declinauerunt.*
Ð'Ð.	*Dixerunt, vel Dederunt.*
DEST.	*Deſtinauit.*
DPO.	*Depoſitio.*
D.L.	*De loco.*
DOT.R.	*Dotem recuperauit.*
D̄.F.	*Defunctus, vel Defuncta.*
D.Q̄.R.	*De quare.*
DV.	*Deuotus.*
DV'.	*Deuotus.*
D.B.	*Decius Brutus.*
D.P.	*Deuota perſona.*
D.A.	*Diuus Auguſt.*
DA.	*Dona.*
DB.C.D.C.D.B.	*Diebus Cæſaris dictatoris cauſa dedicata eſt.*
D.C.A.	*Diuus Cæſar Auguſtus.*
D.B.D.D.	*De bonis, dixerunt, vel Dederunt.*
D.B.S.F.	*De bonis ſuis fecit.*
D.B.N.	*De bonis noſtris.*
D.C.S.	*De conſulis ſententia.*
DCT.	*Detractum.*
D'.	*Dedicauit, vel dixit, vel Damnauit,vel Ducit, vel Donat,vel Donauit.vel Damni.*
D.P.	*Diuus Pius.*
DIG.M.	*Dignus morte, vel memoria.*
DDC.	*Dedicauerunt.*
DIL.	*Dilectus, vel Dilectiſſimus.*
D.M.	*Dis Manibus, vel Domus mortui.*
DM.	*Deum,vel Demum.*
D.M.	*Diuus maximus, vel Dis maximus, vel Diuos Manes.*
D.M.S	*Dis manibus ſacrum, vel Dormierunt,vel Dormiunt mortui ſecuri.*
D.M.S.C.P.	*Dies mali ſequantur, cras peius.*
D.M.L.	*De male loquentibus.*
D.M.S.C.	*Dies malus ſequitur cras.*
D.Q.S.	*Die quo ſupra.*
DOT.	*Dotem.*

D.P.	*Dotem petis, vel Dotis promiſſio.*
D.F.	*Dotem fecit.*
D°O.	*Donatio.*
D.L.	*Do legem, vel Dono legauit. vel Dico legem.*
DNS.	*Dominus.*
DNA.	*Domina.*
DNO.	*Domino.*
D'.DS.	*Duo deſerebantur.*
DV.I.S.	*Deuotus iſtorum ſeruatur.*
D T̄.	*Duntaxat.*
DĒE.	*Damnatum eſſe.*
D.D.N.M.P.	*Dare de nutu mihi parat.*
D.M.O.	*Domum initius operans.*
D.P.F.	*Denunciandi poteſtatem fecit.*
DERS.	*Deſerta.*
DD.DD.D.A.A. A.	*Dedicarunt, dederunt, dono, auro, argento, ære.*
D.V.M.T.	*Dolo, vel malo tuo.*
DVL.	*Dulcis.*
DVMS.	*Dulciſſimus.*
DS.	*Deus.*
D̄S̄.	*Dis.*
DT.	*Durat.*
DO.TRA. vel TRIN.	*Diuo Traiano.*
DO.VAL.	*Diuo Valerio, vel Valeriano.*
D.S.P.O.	*De ſua pecunia obijt.*
DSP.S.P.	*De ſapientia ſua perfecit*
D.MN.FL.R.L S. E.I.	*De munere filia Regis locus eſt iſte*
D.H.P.I.M.R.R. H.	*De hac petra intus munera Regis habes*
D.M.B.D.	*De memoria bene dicit*
D.P.	*De pecunia*
DOS.CS.D.CCL. PC.AG.VS.	*Duos cubitos eſt concluſa pecunia Auguſta virginis*
D.D.VRG.	*De donis virginis*
D.RS.	*De Regibus*
D.PS.	*De Principibus, vel Pauperibus*
D.VS.	*Dea virgines*
D.VS.	*De virtutibus*
D.VS.	*De verbis*
D.M.L.	*De malè loquentibus*
D.SP.	*De ſapientibus*
D.IPS.	*De ipſis*
D.B.MB.	*De bene merentibus*
D.TB.	*De Tribubus*
D.PF.	*De Præfecto*
D.RM.	*De Romanis*
D.TRBNL.T.S.	*De tribunali tulit ſententiam*
D.P.ORT.	*De parte orientis*
D.P.OC.	*De parte occidentis*
DETI.	*Defuncti*

DPS.	*Diſcipulus*
D.M.S.C.S.R.P. T.D.E.I.N.V. GAR.	*Dies malus ſequitur cras, ſi ruperis tonitrua, deinuenies carbones*
D.P.E.C.R.	*De pecunijs repetundis*
DIIIB.	*Diebus*
DVC.DVC.	*Ducum ductor*
D.D.	*Ducum dux, vel Dux, dux*
D.AE.	*De ærario*
D B.C.	*De bene conſulentibus*
D.B.N.	*De bene notatis*
D.R.P.	*De republica*
D.B.C.	*De bono communi*
D.B.IN.	*De bonis incertis*
D.B.I.	*De bono iudicio*
D.S VP.P.	*De ſupina pila*
D.N.G.	*Diutius non gaudebit*
DD.M.V.	*Dies mali venerunt*
D.R.N.	*Deus reſpice nos*
D.C.N.N.B.D.	*De Cæſare nemo non bene dicat*
D.A.M.S.A.V.	*De auibus malè ſenſerunt Augures*
D.I.L.ĪV.A.	*De iſto lapide inuenies aurum*
D.N.P.F.S.	*De numerata pecunia faciet ſacrum*
D.T.G.Q.S.	*De tuo genio quid ſentis*
DEG.A.M.	*Degeneras à tuis maioribus*
DEGN.T.O.	*Degenerem te oſtendit*
DI.V.BB.	*Dilutum vinum biberat*
D.M.B.M.F.	*Dis manibus bonæ memoriæ fecit, vel Bene merentibus fecit*
D.L.D.P.	*Dis locum dedit publicè*
D.S.	*Dato ſolo*
D.D.Q.O.H.L. S.E.V.	*Dis, Deabúſque omnibus hunc locum ſacrum eſſe voluerunt*
DD.F.H.L.I.O. LIB.PRI.D̄D̄. MAR.PV.ET. LI.P.	*Dedicatus eſt hic locus Ioui Liberatori primùm, deinde Marti Pugnatori, & Libero Patri*
E'	*Eius*
E.N.	*Eſt noſter, vel Et non*
EE.	*Eſſe*
EX.	*Eius*
EX.M.D.	*Eius memoria dixi*
EX.B.	*Eius bona*
EC.ABSC.P.	*Hac abſcondita pecunia*
ER.L.M.ETN.	*Erit locus memoria æterna*
ELG.B.E.	*Elanguit bonitas eius*
ESS.VDD.MM. R.	*Eſſe videndum monumentum Regis, vel vendendum*

ET.	*Etiam*
FT.NC.	*Etiamnunc.*
EG.	*Ego, vel Aeger, vel Eius, vel Aegrum*
EG.M.	*Eiuſmodi*
EE.	*Eſſe*
EE.I.P.	*Eſſe in poteſtate, vel in poſterum*
EE.MG.P.	*Eſſe magis poteſt, vel Magiſter poteſt*
EE.M.F.I.	*Eſſe magis fieri iuſsit*
EE.N.P.	*Eſſe non poteſt*
E.ERG.R.	*Eius ergo Rex*
EIMO.	*Eiuſmodi*
E p̄ vel E.P.	*Epiſtula, vel Epitaphium*
EP.M.	*Epiſtulam miſit*
ER.	*Erunt*
ER.	*Erit*
ERP.	*Eripiet, vel Erit paratus*
ERG°. vel ERG.	*Ergo*
EPS.	*Epiſcopus.*
EQR.	*Eques Romanus.*
EV.	*Eius*
EX̄.	*Exigitur*
EXC.	*Ex conſuetudine, vel Ex contione, vel Ex conditione*
E.A.	*Eſt ante*
E.R.B.	*Eius regit bona.*
EOR.	*Eorum*
E.P̄P̄.	*Et praeparat*
E.H.E.	*Exhaeres eſto*
E.H.	*Exhaeredibus, vel Exhaereditatis*
EI.RQ.	*Exiui requietum.*
E.R.A.	*Ea res agitur*
E.I.M.C.V.	*Ex iure manu conſertum vocauit*
E.H.O.L.N.R.	*Eius hac omnibus lege nihil rogauit.*
E.E.	*Ex edicto*
E.H.E.	*Ex haereditate eſt*
E.C.S.A.B.	*Eius cauſa Senatus abdicauit*
E.M.	*Ex more*
EXM.	*Ex malitia*
EDV.P.D.	*Edulium populo dedit*
ED.V.	*Edendo viuimus*
E.V.V.N.V.V.E.	*Ede, ut viuas, ne viue, ut edas*
E.P.	*Edendum parca*
E'CONV.	*E' connubio*
E'S.	*E' Senatu*
E'C.	*E' comitio, vel E' Capitolio*
E'S.AE.MR.	*E' ſacra aede Martis*
E'P.	*E' palatio, vel E' publico*
EQ.COH.	*Equeſtris cohortis.*
ꟍ	*Eſt*
ſ	*Ea*

F

F	*Fecit aliquando Felix. & Familia. & Fuit & Fit. & Figura. & Fides. & Filius*
FAM.	*Familiaris*
F̄R.	*Frater*
FEM.	*Foemina*
F.FL.	*Fratris filius*
FA.	*Folia*
FO.	*Forum*
FD.C. vel F.C.	*Fideicommiſſum.*
FD.M.	*Fides mundi*
FRS.	*Fortis*
F̄E.	*Fundauerunt*
FER̄.	*Fecerunt*
FB.	*Fabricauit*
Fc.	*Fecerunt*
FRMS.	*Fortiſsimus*
FEA.	*Foemina.*
F̄F.	*Fecerunt*
FC.	*Fecit*
FLA.R.	*Folia Regis*
F.F.	*Filius familiae*
FF.	*Fabrefactum*
FLB.	*Flabrum*
FRT.	*Forſitan*
F.D.	*Fecit diues, vel Deus*
F.FBC.	*Fecit fabricatio*
FO.	*Forum*
FR.	*Frater*
FR̄.	*Forum.*
FR.F.	*Fratris filius*
F.S̄.	*Fratres*
FRA.C.	*Fraude creditoris*
FO.S.V.P.XX.INN. M̄M̄.LDBLE.	*Fode ſub via pedes viginti, inuenies monumentum laudabile*
F.H.IV.	*Fortunam hic inuenies*
FN.AGR.	*Fines agrorum*
FRES.ARR.	*Fornaces Aurificum*
F.P.H.S B.T L A.	*Fortu porta hac ſub tabula.*
F.R.	*Forum regundorum vel Regum, vel Finium regundorum*
FĖS.	*Flauius*
F.M.IT.	*Fati munus impleuit*
FN.AGR.	*Fines agrorum*
F.M.	*Fecit memoriam, vel Factum monumentum*
F.S.E.	*Factum ſic eſt*
FS.E.	*Factus eſt*
F.T.C.	*Familia teſtis cauſa, vel Famula*
F.FAM. vel F.F.	*Filius familiae*
FIC.	*Fiſcum, vel Fideicommiſſum*
FIC.RP.C.	*Fiſcum Reipublicae cauſa*
FI.B.	*Fide bona*
FIR.	*Fideiuſſores*
F'E.	*Fortem.*

F.D.A G.	*Fundum agri.*
F.B.	*Frabricabant.*
F.P.	*Forma publica. vel Fama.*
F.PP.R	*Forum populi Romani.*
FE.	*Familia.*
F.	*Fit. & aliquando For.*
F.P.	*Fidei promiſſor. vel Fides promiſſa.*
F.R.	*Finibus regnandis.*
F.C L.	*Fraudationis cauſa Latina.*
F.CD.	*Fraude credentes.*
F.E.	*Filios eius*
F.E D.	*Factum edicto.*
F.E.D.	*Factum eſſe dicetur.*
FABR.	*Fabrorum.*
FDI.M.	*Fides mera.*
FF.	*Feſellarunt.*
F.F.	*Fortuna felici.*
FAC.B.	*Factum bene.*
FAC.F.	*Factum feliciter.*
FAV.F.	*Fauſtine factum.*
FID.D.	*Fide-dignus.*
FID. SER.	*Fidelis ſeruus.*
FID.F.	*Fideliter factum.*
FID.P.R.	*Fides populi Romani.*
FID.R.P.	*Fides Reipublica.*
FID.S.	*Fides Senatus.*
FID.P.C.	*Fides Patrum Conſcriptorum.*
FID.IMP.	*Fides Imperatoria.*
FID ℞.	*Fides Regia.*
FID. INTEM.	*Fides intemerata.*
FIG.	*Figulus. vel Figura.*
F.CL.	*Fraude clientis.*
F.	*Faſtum quoque declarabat diem.*

G	*Gaudium. & aliquando Gaius, & genus & Gens, & Gratia.*
G.	*Gens.& Genus.*
GR.	*Gerit. vel Gratis.*
G S.	*Geſſerunt.*
G G.	*Geſſerunt.*
GA.	*Grauis.*
GAV.V.	*Grauitas vera, vel Veſtra.*
G.B.	*Genis bona.*
GENS.	*Gentes.*
GD.	*Gaudium.*
GR.EX.	*Gratia eius.*
G R C.	*Græcus.*
GLA.	*Gloria.*
GLA. S. H. I.	*Gloria ſua hic intus.*
G.RM.HI.RQ	*Genus regium hic requieſcit.*
GN.N	*Genus noſtrorum. vel Noſtrum.*
GN.	*Gens & aliquando Genus.*
GT.	*Gentes.*
GRI.	*Geris.*
GS.	*Genus.*
G.D.	*Gens doloſa.*
G M.F.	*Germanus frater.*
G V.	*Genus.*
GN.R S.	*Genus Romani Senatus.*
G R.A T.R S.B.	*Genitor autem reſeruator bonus vel, Gerit rem Senatus bene.*
G.V.	*Grauis Valerius.*
G°.R.	*Genus Regium.*
G M°.F I°.	*Germanus filius.*
G L I.	*Gloria.*
G L.P.	*Gloria parentum.*
G A V.	*Grauitas vera, vel Veſtra.*
G X.	*rex.*
G.I I.IVI.L.M.	*Cubitos duos inuenies locum mirabilem.*
G.G E N.G E R.	*Gaudium generis Germanici.*
GLA S.H INT.E.	*Gloria ſua hic intus eſt.*
G E R M.	*Germanicus.*
G M.F I.	*Germani filius.*
G O T H.	*Gothicus.*
G R.E.	*Gratia eius.*
G S.	*Geſſit.*
G R.D.	*Gratis datum.*
G.P.	*Gula parentum.*
G.F.	*Gula filiorum.*
G.I N.	*Gens iniqua.*

H	*Hoc.*
H.	*Hæres.*
H.	*Hæc.*
H.	*Habet, vel Hæres. vel Hæius.*
H O.H.	*Homo honeſtus.*
H C.	*Hunc.*
H.F.	*Hic fundauit.*
H.D D.	*Hic dedicauit.*
H.E.M.T B N R.	*Hæc eſt memoria Tribunorum.*
H.Æ D F.Q.C.P. AMR.PF E C.	*Hoc ædificium, quod cernis, prudens amator perfecit.*
H E R.S.	*Herculis ſacrum.*
H Æ S.P R C.	*Hæredes principis.*
H Æ.M.	*Hæredem meum.*
H I C.I V. E D F. R E G L.	*Hic inuenies ædificium Regale.*
H.M M.	*Hic memoria immorabilis.*
H.C O G.	*Hæredem cognitorem, vel Hæredem cognouit.*
H C.L.R O.	*Hunc locum Romanorum.*
H C.A M.N.	*Hunc amicum noſtrum.*
H C.L.	*Hunc locum.*
H.D D.	*Hic dedicant, vel Hoc dono datum.*
H.S P L.M.A V.	*Hæc ſepultura modò aucta.*
H.S.V.F.M.	*Hoc ſibi viuens fieri mandauit.*
H.M.S.M.	*Hic mater ſua mortua, vel Hora mala ſumpſit moram.*
TH R.	*Theatrum.*

H.S.E.	*Hic ſepultus eſt.*
H.H A.P.	*Hic habes pecuniam.*
H.S.	*Hic ſunt.*
H̅H.	*Hæredes.*
H R.	*Hæres.*
H T T.	*Hæreditatibus.*
H.P.	*Hæreditario iure.*
H.I̅.	*Hic inuenies.*
H A.	*Hora.*
H S.	*Hos.*
H.O.S.	*Hic hora ſecunda.*
H.P.	*Honeſta perſona. vel Puella.*
H.L.N.	*Honeſto loco natus.*
H.V.	*Honeſta vita.*
H S B.	*Hoſtibus.*
H S̅S̅.	*Hoſtes.*
H O M.	*Homo.*
H.H O N.	*Homo honeſtus.*
H C.V.	*Hunc virum.*
H C.A M.N.	*Hunc amicum noſtrum.*
H E M.M.	*Hæredem meum.*
H.B.V.P.	*Hæres bonorum ve poſſeſſor.*
H V.	*Huius.*
H.M.	*Hora mala. vel Hora mortis.*
H.M.H.N.S.	*Hoc monumentum hæredes nõ ſequuntur.*
H O C.M.N. NON.SEQ.	*Hoc monumentum hæredes non ſequuntur.*
H.P S.	*Hora peſſima.*
H.S.	*Hæc ſit. vel Hora ſecunda. vel Hoc ſatio.*
H.S̅.	*Hæc ſunt.*
H.S.B.	*Hic ſitus bonus.*
H.S S.	*Hoſtes ſacrilegi.*
H.V.B.P.	*Hæres verus bonorum poſſeſſor.*
H.D.M.	*Hæc domus mortis.*
H.S.	*Hoſtia ſacrilega.*
H.M.E X T.N. R E C.	*Hoc monumentum exteros non recipit.*
H.M.D A.	*Hoc mandauit dari Auguſtus*
H.M.S.S.E.H.N.S.	

I

I̲	*Inter. & Intra. & In.*
I.	*In.*
I'.	*Intra.*
I.S.	*Ii ſunt.*
I.A G L.	*In angulo.*
I M P L.	*Imperialis.*
I I I I.T T.	*Quatuor tituli. vel Tribuni.*
III.V I R.R.P.C.	*Triumuiri reipublicæ conſtituendæ.*
I I̅I̅I̅I̅I.V I R.	*Sextum vir.*
I I I.V I R.ÆD. C E R.	*Triumuiri ædiles cereales. vel Cærimoniales.*
I̅I̅.	*Duo millia.*
I̅I̅I̅I̅.V.	*Quartum viri.*
I̅I̅I̅.V I R.A.A.A. F.F.	*Triumuiri ære, argento, auro, flando feriundo.*

I.I.	*Ius iurandum vel iuſtè iudicauit*
I.G.	*In agro*
I.I.I.	*Iuſta iudicauit iudicia*
I.L.	*Intra limites vel In loco*
I N T. vel I N C.	*Initio*
I N T S.	*Introeuntes*
I.M.I.S T.B. A B C D.	*In memoria iſta ſunt bona abſcondita vel In monumento iſto &c.*
I N.H C.M M.S. P.S N.F N.	*In hoc monumento ſunt pecuniæ ſine fine*
I N.B.M.	*In bona memoria*
I N T.S.B.E X.	*Intus ſunt bona eius*
I N.L.ADMRBL.	*Inuenies locum admirabilem*
IN.M.I.S.T.D. A V G I.	*In memoria iſta ſunt diuitiæ Auguſti*
I N.H C.M M.S. P.S.	*In hoc monumento ſunt pecuniæ ſacra*
IN T.S.A R.E. M.S.	*Intus ſub ara eſt memoria ſacra*
I N.A G R.P.	*In agro pedes*
I N.F R.P.	*In fronte pedes*
I.T P L.A P L.	*In templo Apollinis*
I.M.T P L.	*In medio templo*
I D.	*Index*
I T.P.V I.	*Intra pedes ſex*
I T.P.X I I I.	*Intra pedes treſdecim*
I.M O.	*In medio*
I N R.A R.	*Intra aram*
IN.F O.vel I.F O	*In fundo vel in foro*
I.M.C T T.	*In media ciuitate*
I T.L M.	*Intra limen vel limites*
I'D:	*Interdum*
I A.	*Interea*
I A D.	*Iamdudum vel Iamdiu*
I A.S D.	*Iam ſatiſdandum*
I A.R I.	*Iam reſpondit*
I.A G L.	*In angulo*
I.F T.	*In fonte*
I.P T O.	*In puteo*
I.P N A.	*In piſcina*
I T.I I.C L.	*Intra duos colles*
I T.I I.S P L C.	*Intra duo ſepulchra*
I.P T E.	*In pariete*
I M P L E.	*Imperiale*
I.C.	*Iuxta Catulum*
I.D.	*In dominio vel In dimidio vel Iuriſdicundi*
I.P S.	*In poſſeſſione*
I.L.S.	*In loco ſacro*
I.L.D.	*In loco diuino vel In loco domus*
I.S.N.R.	*In ſenatu Romano*
I.F.	*In foro*
I D.I D.	*Iudicium iudicandum*
I D.	*Interdum*
I.D P.	*Iuredicundo præcepit*
I.D.C.	*Iuris dicundi cauſa*

I.E.	*Index eſto.*
I.F.	*In foro. vel Interfuit.*
I.FOR.CS.A.	*In foro Cæſaris Auguſti.*
I.FOR.FLM.	*In foro Flaminio.*
II.	*Ibi, vel Inibi.*
IM.	*Iam.*
I A R̃. I.	*Iam reſpondit.*
IA.Q.	*Iam quam.*
ID'.E.	*Idem eſt.*
ID.Q.	*Idémque.*
I.PT.	*In poſitione.*
I. L̃ R̃.	*In loco religioſo.*
I. L̃ .D.	*In loco diuino.*
I. L̃ .PI.	*In loco præſenti.*
I. L̃ .A.	*In loco abſenti.*
I.B'.	*In breui.*
I.P'.	*Intra prouinciam.*
I.C.	*Intra circulum.*
I.T.TP.	*In tuo tempore.*
I.T.C.	*Intra tempus conſtitutum.*
I'.P.	*Intra poſuit.*
I̶ E.	*Intereſt. vel In eum.*
IMP.CS.A.	*Imperator Cæſar Auguſtus.*
I.P̄CE.	*Ius præcepti.*
XIIX.	*Duodeuigeſies, vel Duodenicies, vel Duodeuiginti.*
IX.I.	*Nonus decimus.*
IX.I.	*Nouem decem.*
I.D.T.S.P.	*In die tertio, ſiue perendinum.*
I.S.F.	*In Senatu fuerunt.*
IFT.	*Interfuerunt.*
IDI.D.	*Iudicium dabo.*
IMP.AV'.	*Imperator Auguſtus.*
I̶ A.	*Interea.*
IG.	*Igitur.*
IT̄.	*Item.*
I'M.	*Hymnus i. laus.*
I.N.E.E.	*Iuſtum non eſſe.*
I.FOR.CS.A.	*In foro Cæſaris Auguſti.*
I.FOR.FLM.	*In foro Flaminio.*
I.F.CS.	*In foro Cæſaris.*
I.F.P.	*In foro Pacis.*
I.F.TR. vel TR̃.	*In foro Tranſitorio.*
I.F.N.	*In foro Neruæ.*
I.F.TR.	*In foro Traiani.*
I.F.HA.	*In foro Hadriani.*
I.F.IV.	*In foro Iulij.*
I.F.POP.	*In foro Pompilij, vel Pompeij, vel Popilij, vel Populo.*
I.F.B.	*In foro Boario.*
L.F.L.	*In foro Liuij.*
I.F.FLAM.	*In foro Flaminij, vel Flaminia.*
I.F.P.R.	*In foro pro roſtris, vel Populi Romani.*

I.L.P.	*In loco publico.*
IP.CS.	*Imperator Cæſar.*
I.S.C.	*In Senatu conſulto.*
I.F.P.XIII.I.A.P.T.	*In fronte pedes xiij. in agro pedes totidem.*
I.CL.	*Intra cliuum.*
I.P.	*Imperatoru, vel Præcepti.*
IIX.	*Duodecies.*
I N̄.	*Intercifum denotabat diem.*
K	*Caſtra, vel Caput.*
K.	*Calendæ, vel Calendis.*
K̶.	*Cariſſima.*
K°.	*Cardo.*
KS.	*Chaos.*
KM̄. vel K.	*Chariſſimus.*
KK.	*Cariſſima, vel Cariſſimi.*
K.IAN.	*Calendis Ianuarij.*
KLD.	*Calendas.*
KL.	*Cariſſimi.*
KR.R.N.	*Carus Rex noſter.*
KR.AMN.	*Carus amicus noſter.*
KRA.C.M.	*Cara caue me.*
KRM.	*Carmen. i. tonus, vel ſonus.*
KK.ST.CND. SPLC.	*Cara ſunt cernenda ſepulchra.*
K.Q.	*Calendis Quintilis.*
KS.	*Calendis Sextilis.*
KR.	*Chorus.*
KR.M.	*Cara memoria.*
K.C.	*Capite cenſus, vel Calumniæ cauſa, vel Capite caſus.*
K.D.	*Capite diminutus.*
L.PS.	*Caſtra poſuit, vel Caſtra peregrina.*
K̄.FES.	*Calendis Februarijs.*
K̄.MART.	*Calendis Martij.*
K̄.AP.	*Calendis Aprilis.*
K̄.MA.	*Calendis Maij.*
K.P.	*Caſtra Ponti, vel Cardo poſitus.*
K.MR.	*Cara memoria.*
K.M.	*Cardo maximus.*
KL.SEP.	*Calendis Septembris.*
KL.OCT.	*Calendis Octobris.*
KL.NOV.	*Calendis Nouembris.*
KL.DEC.	*Calendis Decembris.*
K.M.	*Cardo maximus.*
KĀRO.	*Carthago.*
K.F.	*Cardo finalis.*
K.	*Cælius.*
K.MT.	*Cælius mortuus.*
K.FX.	*Caſtra fixit.*
K.DD.	*Caſtra dedicauit.*
CARC.	*Cara ciuitas.*
K.M.	*Cardo maximus.*
K.D.	*Capite donatus.*
KARC.	*Carthago ciuitas.*

L	*Lucius, vel Libertus, vel Locus*
L̶	*Lex vel Lector*
LG	*Leges*
LITR	*Litera*
LC	*Locus*
L.L	*Laudabilis loci.*
LD	*Laudandum*
LG.D	*Legem dedit*
LG.S.F	*Legem ſuam fecit*
LG.PM	*Legem promiſit.*
LG.S'.I	*Legem ſeruare iuſſit*
LG.S'.P	*Legem ſeruare promiſit, vel præcepit*
LG	*Legauit*
LB	*Liberi*
LC.S	*Locus ſacer*
LC.SN	*Locus Senatus*
L.DVI	*Locus diuinus*
L.DD	*Locus dedicatus, vel Dono datus, vel Locum dono dederunt*
L.R	*Locus Religioſus*
L.Q.S	*Loco quo ſuprá*
L.P	*Locus propitius*
L.EM	*Locus emptus*
L.PL	*Locus publicus*
L.ADQ	*Locus adquiſitus*
L.M.D	*Locus morti deditus*
L.B.P	*Locus bene poſſeſſus*
L.II	*Locus iniuria*
L.II.Q	*Locus iniuria Quiritum*
L.IT.F	*Locus inter fines*
L.IMPL	*Locus imperialis*
L.PR	*Locus priuatus, vel Proprius*
L.S.PAL	*Loca ſacra palatij*
L.I̅C.	*Loca incerta*
L.P̲L	*Loca periculoſa*
LT	*Lucius Titius*
L.T	*Locus Titij*
L.M°	*Lucius Muræna*
L.VAL.RF	*Lucius Valerius Rufus*
LVD.AP	*Ludus Apollinis*
L.PR.C.R	*Latini priſci, ciues Romani*
L.C	*Libertatis cauſa, vel Latini ciues, vel Conſules*
L.I.D.AG	*Lex Iulia diui Auguſti*
L.M.E	*Lex mecum eſt*
LG.EG	*Legem egiſſe*
L.R.I	*Lex Regis iuſta*
L.B.P	*Locus bene poſſeſſus*
LC.DIV	*Lucrum diuinum*
LC.S	*Lucrum ſacrum, vel Locus ſacer*
LD	*Locum deditum, vel Dedit*
L.D.D.D	*Locus datus decreto Decurionum, vel Locum dedicationis dono dederunt, vel Locus dedicationum deo dicatus*

LG.F.S	*Legem fecit ſuam*
LEG	*Legio*
L.H	*Locum hunc*
LT.PR	*Latini patres*
L.M.D.	*Locus morti deditus, vel Manibus dicatus*
LX	*Sexaginta*
L.Q.S.E	*Locus qui ſuper eſt*
LEG.X	*Legione decima*
H-S	*Seſtertium notat*
LIBER.L.F.F.O. M.D.S	
M	*Meum, vel Meū, vel Marcus, vel Miles, vel Martius.*
MR	*Marcus*
MAX.POT	*Maximus Pontifex*
MC	*Mancipio*
MF.F	*Manifeſtum fecit*
M.F	*Mala fide, vel Malefidus, vel Malæ fidei*
M.F.P	*Malæ fidei poſſeſſor.*
MNF.L	*Manifeſtus locus*
MF.OPP	*Manifeſtum oppidum*
MF.TT	*Manifeſtum territorium, vel Titulum*
MNM	*Manumiſſum*
M.D.O	*Mihi dare oportet*
MAG.ML	*Magiſter Militum, vel Magiſtratus*
M.RF	*Marcus Rufus*
M.CS	*Marcus Cæſar*
MM°N	*Matrimonium*
MAI	*Maior*
M[i]	*Mihi*
MIN	*Minor*
MM	*Militem*
M.L	*Militis locus*
M.AG	*Militis ager*
M°	*Modo*
M°[r].P	*Mortem poſuit*
M̶	*Moleſtus*
MMT	*Monumentum*
MM.P	*Monumentum petit, vel Poſuit*
MM.A	*Monumentum accepit*
MM.L	*Monumenti locus*
MS	*Mos, vel Mus*
M.VN.T	
MVL.B	*Mulier bona*
MVL.M	*Mulier mala*
MVL̲.P	*Mulier peſſima*
M.P	*Male poſitus*
M.P.D	*Maiorem partem dicit*
M.C.V	*Manu conſertum vocauit*
M.T.F.E	*Malo tuo factum eſt*

M.M.P.	*Malo mancipio poteſtate*
M L.Q.E.	*Melius quicunque erit*
M H.E.	*Mihi hæres erit*
M.C.M.	*Mortis cauſa manumiſſus*
M N.M N.	*Municipalis municeps*
M V N.	*Municipium vel Municipes*
M.O.	*Modi*
M L.P R.	*Multum primum*
M R.C.P.	*Murum cum porta*
M M.R G.	*Memoria Regis*
M M L A N T.	*Memoria Latona*
M V N R.vel M V N	*Munerabilis*
M L.	*Miles.vel Maleficus.*
M L T.	*Milites.*
M.	*Munus.*
M̄ S.	*Moleſtus.*
M M L̄Ē.	*Memoria legatorum.*
M.M.F	*Mutius Martij filius.*
M.C.F	*Mortis cauſa fecit. vel fuit.*
M I I C V M.	*Mucum.*
M I I S.	*Menſes.vel menſibus.*

N	*Nam. vel Nec. vel Non. vel Nomen. vel Nepos. vel Nonius.*
N Q.	*Namque. vel Nunquam.*
N.M	*Nam malum.*
N.S̄.F.E	*Nam ſatisfactum eſt.*
N°.	*Naſcitur.*
N°.E.P	*Natus eſt puer.*
N Q̄.	*Neque. vel Nuſquam.*
N R.	*Nero*
N.	*Nos aliquando.*
N°.	*Niſi vel Noſter.*
N.C.	*Nero Cæſar.*
N.P.	*Nihil poteſt. vel poſſet.*
N.N.	*Non enim.*
N.M.	*Non minus.*
N.V.	*Non vacat.vel non valet.*
V.VV.	*Non vult.*
N.S.E.	*Non ſic eſt.*
N̄ C.	*Nunc.*
N.C.	*Non certè.*
N.L.	*Non longè.*
N.V.	*Non vis*
N.L.C.	*Non licet.*
NB.	*Nobis.*
N B L.	*Nobilis.*
N O B. G.N.	*Nobili genere natus.*
N O.	*Nos.*
N O B. F. N.	*Nobili familia natus.*
N N R.	*Noſtrarum.*
N. E. D.	*Notus, & diues.*
N Q N.	*Nunquid non?*
N.Q.A N.	*Numerat, qui annumerat.*
N.P.	*Non poteſt. vel Non patet.*
N.C.	*Non credo.*
N. C. N. P.	*Non clam, nec precario.*
N.L.	*Nominis Latini.*
N.R.	*Non reſtituerunt.*
N.K.C.	*Non calumniæ cauſa.*
N.N Q.N.	*Numerat, neque numero.*
N S.	*Noſter.*
N̄T	*Noſtri.*
N̄T	*Noſtrum.vel Num.*
N̄ O.	*Noſtro.*
N O̅N.	*Nonarum.*
N.M.	*Nomen mari.*
N O̅ R.	*Noſtrorum.*
N̄.	*Non.*
N O B.G.	*Nobilis generatus.*
N.L.	*Nonius Lucius. vel Non lege. vel Nominis Latini.*
N̄.	*Numerator.*
N E P T.	*Neptunus.vel Neptunalia.*
N.vel NF.vel NP. & N F.	*Nephaſtus.*
N T.	*Nominatis.*

O	*Oportet. vel Omnis. vel Oſtendit. & aliquando Omnibus.*
O O.	*Oportebit. & Oportuit. vel Omnino, & Omnes aliquando.*
O P T.	*Oportet.*
O.F.B.	*Oportebit fide bona.*
O P.	*Opiter.& Opettere.*
O N̄A.	*Omnia.*
O P.	*Opus.*
O P̅P.	*Oppidum.*
O B.	*Obriacum.*
O.B N.	*Omnia bona.*
O N̄T.	*Omnino.*
O.A.C.O.N. T.I.	
O B.	*Orbem.*
O D.	*Ordo.*
O F F.	*Officium.*
O C.	*Occurſum.*
O.	*Os. & oſtentat quandóque.*
ONTM.I M P L.	*Ornamentum Imperiale.*
O.O.T S.	*Ornamentis omnibus textus.*
O.E.R.	*Ob eam rem.*
O.C.	*Ore concilio.vel Ora concilij.*
O.D.M.	*Opera domus munus.*
O T.F N.	*Oſtium feneſtra.*
O°.	*Oſtendit. & Oportet.*
O M S.	*Omnibus.*
O̅S.	*Omnes.*
O M.	*Omnium.*
O M A.	*Omnia.*
O P T.P.	*Optimo principe.*
O M.V.F.	*Omnibus viuis fecit.*
O R N.I M P.	*Ornatus Imperialis.*
Ꝙ	*Operto.vel Opertum, & nomini Militis.*

O Ə.K.	*appoſitum ipſum obiiſſe demonſtrat.*
ORN.	*Ornauit. vel Ornamento.*
P	*Publicus. & Pœna. & Plus.*
P.LGA.TP.	*Per longa tempora.*
PLT.	*Placitum.*
PNT.	*Ponte.*
PLRS.	*Pleroſque.*
PRF.	*Præfectus.*
P.E.	*Poſitus eſt.*
PBLC.	*Publicum.*
P.H.	*Poſitus hic.*
PD.DC.	*Pondera duodecim.*
P PQ.R.	*Populúſque Romanus.*
P̄.	*Præ. vel Præpes.*
ꝓ.	*Pro.*
ꝑ.	*Per.*
P P̄T.	*Promptus.*
PVG.	*Priuilegium.*
P.	*Poteſt.*
P.C.	*Patres conſcripti. vel Per conſulatum. vel Poſt conſulatum. vel Patris conſcriptũ.*
PAT.	*Patritius.*
P.X.	*Patris actio. vel pedes decem.*
PMS.	*Præſtamus.*
PTM.	*Patrimonium.*
P.F.	*Patris filius.*
P.FM.	*Pater familias.*
PEC.	*Pecunia.*
P.A.	*Pluuiæ arcendæ.*
P.P.	*Poſſideri, præſcribi.*
PE.	*Potes.*
PS.	*Poſſunt. vel poſui. vel Poſuit.*
PDE.	*Poſſidere.*
PCP.	*Principem.*
PC.	*Priſca.*
PCL.	*Priſcalis.*
PIVG.	*Priuilegiis.*
P̄P̄.	*Propoſita.*
PP'T.	*Proprietati.*
PT.Q.R.	*Propter quam rem.*
ꝓT.Q.	*Propter quod. vel propter quantum.*
ꝓV.	*Prouincia.*
ꝓC.	*Proconſul.*
ꝓPT.	*Proponitur.*
ꝑP.	*Perpetuum.*
PP.AVG.	*Perpetuo Auguſto.*
P.	*Pedes. vel Pater. vel Patria.*
P̄P̄.	*Perpetua.*
PEG.	*Peregrinus.*
P.E.C.	*Pecunia eſt conſtituta.*
PIC.ORB.	*Piceno Orbicario.*
P̌E.	*Poteſt.*
Pˢ.PE.	*Poſt pœnam.*
Pˢ.CONS.	*Poſt conſules.*
P̄R̄S̄.	*Præſes.*
PCT.	*Præceptum.*

P̄.P.V.C.	*Præſes prouinciæ vir clariſſimus.*
P̄.AF.	*Præſes Africæ.*
P̄.AEG.	*Præſes Aegypti.*
P̄.SYR.	*Præfectus Syriæ.*
P̄.IVD.	*Præfectus Iudææ.*
P̄.CL'.	*Præfectus Claſſis.*
P̄.CL.R.	*Præfectus Claſſis Rhamnatum. vel Romanorum.*
P̄.ISP.	*Præfectus Hiſpaniæ.*
PR.ILL.	*Pæfectus Illyrij.*
PR.DM.	*Præfectus Damaſci.*
P̄C.MSPT.	*Præfectus Meſopotamiæ.*
P̄C.PRT.	*Præfectus Prætorij.*
P.FBR.	*Præfectus Fabrum. vel Fabrorum.*
P.IMP.OR.	*Præfectus Imperij Orientalis.*
P̄S.COOR.	*Præfectus Cohortis.*
PRAEF. VIGIL.	*Præfectus Vigilum.*
PRAEF.VRB.	*Præfectus vrbis.*
PR.PR.	*Præfectus Prætorij.*
PRAEF.ANN.	*Præfectus Annonæ.*
PRAE. PRAES.	*Præfectus præſidij.*
PS.	*Plebiſcitum.*
PR.CLD.	*Pridie calendas.*
ꝑIC.	*Periculum.*
P̄R.	*Prætor.*
PIC.	*Picenum.*
P.F.	*Poteſt fieri.*
Pξ.	*Poteſt. vel poſſunt. vel Potentes.*
P.E.	*Profectus eſt.*
PR.P.	*Præſes prouinciæ.*
P̄D.	*Prædium.*
P.R.	*Poſſeſſori redditum.*
PE.	*Præter.*
PS.	*Præceps.*
PR.TR.PL.	*Prætores Tribuni plebis.*
PR.I.A.	*Prætori iudicem arbitrum.*
P.S.T.Q.H.	*Præcipito, ſumito, tibique habeto.*
Pˣ.	*Pax.*
PŌ.	*Poteſt.*
P̄EC.	*Pecunia.*
PP̄A.	*Propterea.*
PRT.	*Prætorij.*
P.STLITIB. IVD.	*Præfectus ſtlitibus iudicandis id eſt, litibus.*
P.C.	*Per Concilium. vel per Conſules.*
P.F.O.	*Patris filius optimus.*
PCP.	*Principe.*
PA.T.R.	*Patritij Romani.*
P.V.	*Populus videtur.*
P.VID.	*Populo videtur.*
PV.E.	*Populo viſum eſt.*
PRO.P.	*Proditor Patriæ.*
PVB.IV.	*Publice iurauit.*
PVB.HO.	*Publicus hoſtis.*
PORC.F.	*Porcij Catonis filius.*

PP.AX.

P.PAT.	*Pater patratus.*
PCT.	*Præceptum.*
P.C.	*Publicè gerendum.*
PRF.	*Præfectos.*
PRR.	*Prætores.*
PRESBB.	*Preſbyteri.*
Q	*Quæ, vel Qua, vel Quia, vel Qui, vel Quintus.*
Q.M.P.	*Quadrũ munere plenum.*
QT.MAX.	*Quintus Maximus.*
QS.	*Quis.*
Q.	*Quod, vel Quas, vel Quãtum, vel Quur, vel Quæſtio.*
Q. D.	*Quidem.*
QA.	*Qua.*
QA.	*Qua.*
QVI.	*Quamdiu.*
Q.	*Quatenus.*
QV.	*Quarum.*
Q.Q. vel Q Q .vel QQ.	*Quanquam, & Quoque.*
QR.	*Quare.*
Q.S.	*Qua ſicut.*
QAPP.	*Quapropter.*
Q.D.R.P.	*Qua de re peto.*
Q.D.R.P.G.V.	*Qua de re peto grauitate virum, vel Graues viros.*
Q.D.R.P.L.IV.	*Qua de re peto laudabiliter iura.*
Q.P.	*Quo peris.*
Q.E.	*Cur eius.*
Q.A.	*Quemadmodum.*
Q.	*Quaſi.*
QT.C.	*Quintus cælius.*
QM.	*Quomodo.*
Q.R.EL.	*Curtius Helius.*
Q.ST.	*Quur ſtellis.*
QMS.	*Quæſumus.*
Qo.TP.	*Quo tempore.*
QP.	*Quippe.*
Q.R.	*Quæ res.*
Q.E.	*Quæ.*
QRO.	*Quæro.*
Q. Q.	*Quæcunque.*
QM.PT.	*Quam patriam:*
Q.R.	*Quem rogat.*
Q ASS.	*Quem aſſerit.*
Q.DIC.	*Quem dicit.*
Q.P.	*Quem petit.*
Q.S.	*Quis.*
Q.E.	*Quærendum eſt.*
Q.	*Quæſtio.*
Q.N.	*Quæ nam.*
QM.L.	*Quem locum.*
QM.PV.	*Quam prouinciam.*
QE.V.	*Quæ vult.*
QV.	*Qui.*

QT.M.	*Quintus Murena.*
Qo.M.	*Quo modo.*
Q.E.R.E.	*Qualis ea res erit.*
Q.QD.	*Quando quidem.*
Q.G.V.	*Quæ grauitas viri?*
Q.C.P.	*Qua cauſa petit?*
Q.I.P.	*Quo iure petit?*
Q IND.P.	*Quibus indicijs petit?*
QM.PTR.D.	*Quam patriam dicis?*
Q.B.N.F.	*Quare bonũ non factum?*
QT.M.	*Quanta munera, vel Quot munera.*
R	*Roma, vel Romanus, vel Romanorum, vel Rom. vel Rex, vel Regulis, vel Regnum.*
RT.	*Refert.*
RTD.	*Rotundum.*
RM.L.	*Romanæ leges.*
R.M.I.	*Res materna iacet.*
RG.TS.	*Regium Theſaurum.*
R.PCP.	*Rei principium.*
RC. vel ℞ C.	*Reſcriptum.*
℞.	*Reſponſum, vel Reſpondit, vel Res, vel Rus, vel Rex, vel Ruunt.*
R. vel RR.	*Rura.*
R̄.	*Res, vel Rem.*
℞ EE.	*Recuperatores.*
R.PI.	*Res priuata.*
R.D.	*Regis donum, vel Domus.*
R.M.	*Regis manus, vel Rege maiori.*
RG.F.	*Regis filius.*
R.M.	*Regis mundum.*
RGL.	*Regulus, vel Regalis.*
RG.FA.	*Regis filia.*
RMS.	*Romanus.*
R.C.	*Romana ciuitas, vel Romani ciues.*
RA.	*Romana.*
RHAV.	*Rhauenna, vel Rhauennatum.*
RE.	*Rhauenna.*
℞S.	*Reſponſio.*
℞C.	*Recognouit.*
℞.G.	*Res geſta.*
R.C.	*Romani ciues.*
RAR.	*Rarum.*
R.V.	*Rura venalia.*
RG.F.	*Regis familia.*
℞.P.	*Rura publica.*
S	*Senatus, vel Stabat, vel Stultus, vel Stupidus, vel Sic, vel Sunt, vel Sint, vel Sub.*
SLX.	*Silexerius.*
S.T.P.	*Studium poſuit.*

SC. CM.	*Sacratus communes.*
SC.L.	*Sacri largitoris.*
SS. vel	
SAT.	*Satis*
STF.	*Satisfecit*
S F.	*Satisfacit*
S.G.	*Satis geſtum*
SC.CM.	*Sacra coma*
SCOR.	*Sanctorum*
SC.MM.	*Sanctæ Memoriæ*
SPM.	*Spiritum*
SN.	*Sententia, vel Sine*
S.D.	*Sententiã dixit, vel Dedit, vel Senatus dixit*
SG.	*Sacrilegium*
SN.D.	*Sine dubio*
SCL.	*Scilicet*
SN.P.M.	*Sine periculo mortis*
S.C.	*Senatus conſulto*
SS.	*Supraſcriptus, vel Sine ſenſu*
SCD.	*Secundum*
SGN.	*Signum*
ST.T ⁊c.	*Statutum tempus*
ST.D.	*Statutum diem*
STD.D.	*Stadium dedicauit*
SD.	*Supradictus*
SP.M.	*Supra memorauit*
STG.	*Sigillum*
ST.TP.	*Statuta tempora*
ST.CS.	*Statuti Conſules*
ST.SN.	*Statuti Senatores, vel Stupet Senatus*
ST.P.	*Stadium poſuit*
S⁹.	*Sunt*
SPD.	*Supradicti*
SCS.	*Sanctius*
SCM.	*Sanctum*
SB.	*Sibi*
ST.	*Statutum*
SV.	*Sine*
SQD.	*Siquidem*
SA.	*Sententia*
SL.	*Sylla*
S.T.	*Sine teſticulis, vel Sine teſtibus*
S.VR.	*Sine viribus*
S.GN. vel G.	*Sine genitalibus*
S.O.	*Sine oculis, vel Sine occaſione*
S.M.	*Sine manibus, vel Sine malo*
S.P.	*Sine pedibus, vel Sua pecunia*
S.P.	*Sine patre*
SP.	*Spurius*
S.9.	*Senatus conſultus, vel Conſultum*
ST.SN.	*Statuta ſententia*
ST.COS.	*Statuto Conſule*

S.C.PS.	*Senatus conſultum Plebiſcitum.*
SCI.AF.	*Scipio Africanus*
S.I.D.	*Supplicatio immortali Deo*
S.VR.	*Sine viribus, vel Sine virtute*
S.X.P.Q.R.	*Salua Crux populum, quem redemiſti*
S.S.	*Sacri ſcrinij*
S. CON.	*Sine conſenſu*
S.AV.	*Sine auribus*
S.COR.	*Sine corde*
S.L.	*Sine lingua, vel Sine liberis*
SAC.S.	*Sanctio ſancta*
SS.	*Sanctiones ſancta*
S.D.	*Sacrum Dis*
S.M.	*Sacrum manibus*
SEQ. Q. OD.ET. P.R.	*Senatus Equeſtriſque ordo, & Populus Romanus*
S.L.M.N.	
T :	*Tullius, vel Tanto, vel Titus*
T9.	*Ter, vel Tam, vel Trans, vel Tum*
TC.	*Tunc*
TP.	*Tempus*
TM.	*Tantum, vel Terminus, vel Thermæ*
T.M.R.	
TN.	*Tamen*
TM.P.	*Terminus poſitus*
TTO.	*Teſtamento*
7 T 7.	*Intus*
TB.R.	*Tiberius Roma*
TB.T.	*Tibi tantum*
TB.D.F.M.AD.	*Tibi dulci filio meo adoptato*
TRAI.	*Traianus*
T¹.	*Tibi, vel Tribuni*
TB.	*Tribunus*
TB.POT.	*Tribunitia poteſtatis*
TB.CL.	*Tiberius Claudius*
TT.QTS.	*Titus Quintus*
TB.CS.	*Tiberius Cæſar*
TT.IMP.	*Titulum impoſuit*
TP.M.	*Tempus malum, vel Medium*
T.I.A.V.P.V.V.D.	*Tento indicem, arbitriumve, poſt volo, uti des*
T.	*Nomini Militis appoſitum ipſum in bello ſuperſtitem eſſe ſignabat*
V :	*Vicit, vel Victor, vel Veniet, vel Vitellius, vel Veſter, vel Veſtro, vel Vero.*

V.E.

V S.E	*Viſum eſt*
V.vel V S	*Veſter*
V.V.V	*Viros vrbis veſtra*
V A L. C̄S.	*Valerius Cæſar*
V̄S.C̄S.	*Veſpaſianus Cæſar*
V P.I P	*Veſpaſianus Imperator*
V. M V N	*Vias muniuit*
V R B	*Vrbi*
V I. G.	*Verbigratia*
V M.E	*Verum etiam, vel Veterum etiam*
V°	*Vero*
V̄.	*Vel, & Ver*
V V	*Veluti, vel Venerunt*
V I R	*Virgo*
V R B R	*Vrbis Romana*
V A L	*Valerianus*
V L P S	*Vlpius, vel Vlpianus*
V.C̄	*Vir clariſſimus, vel Clarus.*
V M	*Veſtrum*
V L.	*Videlicet*
V B.	*Vobiſcum*
V̄V.C̄C.	*Viri clari*
V R.	*Vrbs Romana*
V R B.R	*Vrbis Roma*
V S.L.M.P	*Viuens locum monumenti poſuit*
V.N.V	*Viro noſtræ vrbis.*
V.T	*Veruntamen*
V.S	*Voluit Senatus*
V.C O S S.	*Voluerunt Conſules*
V.C.C.F	*Vale coniunx chariſſima feliciter*
V.D.A.	*Vale dulcis amice*
V.D.N.V	*Vale decus noſtræ Vrbis*
V. S L.M H D. S.S	*Viuus ſtatuit lege mandari hoc de ſuo ſibi*
V V.F F.	*Viuentes fecerunt*
✕	*Xidus*
X.	*Denarius*
*.	*Xynodus*
X°.	*Exiſtimatio*
X°. vel X	*Decies dedit*
X.D	*Decies exiſtimat*
X.E	*Decem viri*
X X I I X	*Duo de triginta*
X I X	*Vndeuigeſimo anno*
XXX I I I I.	*Triginta quatuor*
XV.	*Quindecim*
Y M N.	*Hymnus*

DE MINVTIIS, EX DEMETRIO ALABALDO.

As XII Scrupulos habet	Vnciarum Libra		-SS-	id eſt CCLXXXVIII.
Deunx, vel Deuns	XI.	-SSS-	-SS-	CCLXIIII.
Dextans, ſiue Decuns	X.	SSS	SS'	CCXL.
Dodrans	VIIII	S'S'	,SS'	CCXVI.
Bes	VIII		-SS-	CLXXXXI
Septunx, ſiue Septus	VII	S	S S	CLXVIII.
Semis	VI	S	-SS-	CXLIIII.
Quicunx, ſiue Quincus. S		Ʋ.ʒ.	-SS-	CXX.
Triens	IIII	ʒ S	-SS-	XCVI.
Quadrans	III	ʒ˘	-SS-	LXXII.
Sexuncia	I	ʒ	-SS-	XXXVI.
Vncia		ʒ !	-SS-	XXII.
Sextans	II.	ʒ˘	-SS-	XLVIIII
Semiuncia		S	-SS-	XII.
Duella		Ʋ•	-SS-	VIII.
Sicilicus		ꝯ	-SS-	VI.
Sextula		•	-SS-	IIII.
Hemiſecla		⸗	-SS-	II.

DE PONDERIBVS.

Siliqua dimidia Sextula, κεράτιον Græcè. Lentis octo ſemina cõtinet. Sic autẽ eſt. ʒ II.

Obolus, qui Latinè dicitur Scrupulus, Siliquas omnino continet ſex.

Drachma, ſiue Argenteus. ʒ III.

Tres autem Scrupuli Drachmam faciunt.

Sextulam creat additus Scrupulus Drachmæ. ʒ 4.

Denarius ʒ 4. hoc eſt, ſexta pars Vnciæ, ita pro vna Libra xij. Vnciarum faciet Denarios lxxij.

Sicilicum facit duplex Drachma. Ð.VI.

Sextulæ duæ Duella vocantur, & tertia pars Vnciæ eſt. I.℈.VII.

Semiuncia, Semiſuncia, Sexcuns, vel Sexcuntia tres dimidiæ partes Vnciæ.

Vncia Sextulas ſenas habet. vel dicas, Vncia vna Drachmæ. VIII.

Scrupuli xxiiij. Siliquæ cxliiij.

Libra Italica continet Drachmas xcvj. id eſt duodecim Vncias.

Libra Græca minor eſt, vt quæ Drachmis conficiatur ſeptem & ſeptuaginta.

Mnam, ſeu Minam cõſtituunt centũ Drachmę, maiorem Drachmis quatuor Romana Libra.

Dipondius Libræ duæ.

Sextarius verò Libræ duæ cum dimidia ſunt.

Talentum Atticum maius tres, & octoginta Minas, & Vncias inſuper quatuor habet, nec maius vllum pondus Attico Talento.

Talentum Atticum minus Minas continet ſexaginta, quæ ſex millia Drachmarum ſunt.

DE MENSVRIS.

Amphora, capit quantum Teſſera quoquo verſus in Area Pedum quatuor.

Pes ſexdecim conſtat digitis.

Modius eſt duplex Amphora. Græcè μέδιμνος id eſt Medimnus.

Sextarius fit triplici Amphora.

Cotyle vocatur dimidium Sextarij, & Hemina.

Chœnica completur quatuor Sextariis.

Congius verò completur ſex ſextariis, qui Latinè Chus dicitur. Inde quidam putans Sextarij nomẽ, quod eum ſexies Congius capit. Scribit tamen Iulius Pollux Cotulam Chœnicis eſſe tertiam partem Chœnicas. octo & quadraginta Medimno contineri. Sed & Hemina ſex impletur Cyathis. Cyathi verò pondus ferè Drachmæ decem, ſicut Oxybaphi quindecim Cyathi pars quarta Myſtros. Huius tertia Cyamæ, quæ duo Cochlearia capit. Sunt & Artabæ, quæ ternæ denos capiunt Modios, & omnium maximus Culleus, quem viginti Amphoræ complent.

Sextarij nota hæc eſt. SS.

Et hæc nota aliquando capitur pro Scrupulo.

Sed Scrupuli figura talis eſſe cenſetur. ℈

Vnciæ verò ℥

Semis ß

Libræ. talis Δ

NOTA

XXIIII.

NOTARVM ET LI-TERARVM SINGVLARIVM DICTIONVMQVE CONTRACTIVS

ET PER COMPENDIVM TAM IN antiquis Inſcriptionibus quàm in nummis ſcriptarum explicatio.

A.	Aulus, *prænomen*.
A.F.	Auli filius.
A.F.A.N.	Auli filius Auli nepos.
A.L.	Auli Libertus.
A. *vel* AN.	Annis, *vel* Anno, *vel* Annos, *vel* Annum.
A.D.	Ante diem.
A.A A. F. F.	Ære, Argento, Auro, flando, feriundo.
A.P.F.	Argento *ſiue* Auro publico feriundo.
A.P V.	Argento publico.
A.P.R.C.	Anno poſt Romã cõditam.
A.P.	Antonij Prætoria.
A.RA.MIL.FRV.	A rationibus militaris frumenti.
AB.AVG.M.P.	Ab Auguſta millia paſſuum.
AB.V.C.	Ab vrbe condita.
ABD.	Abdicauit, *in Faſtis*.
ABD. *vel* ABN.	Abnepos.
ACT.	Actiacus *ſiue* Actium.
AD.AVG.TEMPT. C.P.	Ad Auguſti tempora certum pondus.
AD. FRV. EMV.	Ad fruges emundas.
ADIAB.	Adiabenicus.
ADN. *vel* ADN.	Adnepos.
AD.TR.IVD.	Ad tribus iudicandas.
AED. *vel* AID.	Ædilis.
AED. CVR.	Æ lilis curulis.
AED PL.	Ædilis plebis.
AEL.	Ælia, *tribu ſcilicet*.
AEMI. *vel* AIM.	Æmilia, *tribu videlicet*.

AFR.	Africa.
AG. *vel* AGR.F.	Agrippæ filius.
ALA.I.PR.C.R.	Alia prima Prætoria ciuium Romanûm.
ALIM.ITAL.	Alimenta Italica.
AN. *ſeu* ANI.	Anienſi, *ſcilicet tribu*.
AN.V.P.M.	Annos vixit plus minus.
AN.XV.PR.H.O.C.S.	Annorum quindecim prætextatus hoſtem occidit, ciuem ſeruauit, *vel* hoſte occiſo, &c.
ANN. DCCCLXXIIII. NAT. VRB.CIR.CON.	Annorum DCCC. LXXIIII. natalis vrbis circus conditus. *Hadriano*.
ANT.AVG.	Antonius Augur.
AP.	Appius, prænomen.
AP.F.	Appij filius.
AP.F.AP.N.	Appij filius, Appij nepos.
AP.L.	Appij libertus.
APP.E.	Appellatus eſt, *in faſtis*.
AQ.MAR.	Aqua Marcia.
ARAB.	Arabicus, *ſiue* Arabia.
ARAB.AQVI.	Arabia Adquiſita.
ARM.	Armenia, *vel* Armeniacus.
ARM.CAP.	Armenia capta.
ARG.P.X.	Argenti pondo decem
ARK.RET.P.	Ai kae retro poſitae.
ARN.	Arnienſis, *tribu ſcilicet*.
AR.VV.D.D.	Arã votiuãdono dedit.

COL.BER.IO.MH	Colonia Beryt⁹ io, *ignoratur*, MH. *forſan* MHTROPOLIS.
COL.BER.SEC	Colonia Beryt⁹ Secūdanor
COL.CAES.AVG	Colonia Cęſarea Aug.
COL COR	Colonia Corinthus
COL.FEL AVG	Colonia Felix Auguſta
COR. FOR.IVL	Colonia forum Iul.
COL.IVL. AVG.FEL. BER	Colonia Iulia Auguſta Felix Berytus
COL.IVL. AVG.FEL. CAR.	Colonia Iulia Auguſta Felix Carthago
COL.IVL.AVG F.C. GAB.	Colonia Iulia Auguſta Felix C.GAB *ignoratur*
COL.IVLAV.FEL. HEL.	Colonia Iulia Auguſta Felix Heliopolis
COL.IVL BER	Colonia Iulia Berytus
COL.IVL.CONC APAM. AVG DD.	Colonia Iulia concordia Apameorū Auguſta dedicat
COL.IVL.COR	Colonia Iulia Corinthus
COL.IVL.VAL	Colonia Iulia Valētia
COL.NAR	Colonia Narnienſis
COL.NEM	Colonia Nemauſus
C.TT	Colonia Tifernatium Tiberinorum *forſan*
COL. VEN EENIA. AVG.ALEXANDRIA. ANT.APELLINATIVM	Colonia Venelenia *ignoratur*, Auguſta Alexandria Antonia, *ab Antonio Gordiano Aug.*
COL. VIC. IVL.CEL-SA	Colonia Victoria Iulia Celſa
COL.V.T.T	*ignoratur* (no r.
COL.VIM.AN.I	Colonia Viminatiū.an
COL.VLP. TRA	Colonia Vlpia Traiana
COM.ASIÆ	Communitas Aſiæ
COMM.CONS	Communi conſenſu
COM.DOM	Comes Domeſticorū
COM.HAB.C	Comitiorum habendorū cauſa. *in Faſtis*
CONG.P.R	Congiariū pop.Rom.
CONS.SVO	Conſeruatori ſuo
COR.	Cornelia *tribu ſcilicet*
COR.TR	Cornicularius Tribunī
CORR.FLAM.	Corrector Flaminiæ
COSS	Conſul
COS.DES.	Conſul deſignatus
COS.& COSS	Conſules
CONS.& *aliquando*	CONSS.Conſules
COS.VIR.	Conſularis vir
COSS.S.S	Cōſulib.ſupra ſcriptis
COST	Conſtitit
CVR.COL	Curator Coloniæ
CVR.KAL	Curator Kalendar:j
CVR.P.P	Curator pecunię publ.
CVR.R.P	Curator Reipublicæ
CVRR.P.PIS.ET. FAN.	Curator Reipublicæ Piſauri & Fani.

CVR.VIAR	Curator viarum
CVST	Cuſtodi ſiue Cuſtos
D	Decimus
D.F	Decimi filius (nepos
D.F.D.N	Decimi filius, Decimi
D.L	Decimi libertus
D	Domo, quādo locorū nominib.præponitur vt.D PERVSIA.
Ɖ	Domo
Ɖ	Quingenti
D.D	Donum dedit, & *aliquando* dedicarunt.
D.D.D	Donū dedit, dedicauit
D.D.D.D	Donum dederunt dedicarūnt. (rito
D.D.L.M	Donū dedit libēs me-
Δ.Є	ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ (crum
D.I.M.S	Deo Ioui Maximo ſa-
D.M	Dis manibus
D.M.S	Dis manibus ſacrum.
D.P	Di Penates. (perialib.
D.N.& D̄N̄	Domino noſtro in Im
D̄N̄	Dominus
D.D N N	Domini noſtri, *de duob.*
D D.D.N.N.N	Domini noſtri, *de trib.*
D.D.AVGG.Q NN	Dominorum Auguſtorúmque noſtrorum
D.N.M.Q.E	Deuotus numini maieſtatíque eius.
D S.D	De ſuo dedit
D.S.D.D	De ſuo donum dedit
D.S.P	De ſua pecunia, *vel* De ſuo poſuit
D.S.P.P	De ſua pecunia poſuit
D.S.P.F.	De ſua pecunia faciundum
D.S.P.F.C	De ſua pecunia faciundum curauit
D S.B M	De ſe bene merenti
D.S.I.M	Deo ſoli īuictoMithę:
D S.P.V.I.S.L.M.	De ſua pecunia votū, iā ſoluit libēs merito, *ſiue* De ſua pecunia vouit, idem ſoluit libens merito
D A C	Dacia, *ſiue* Dacicus.
DAC.CAP	Dacia capta
DEC	Decurio
DEC.C.C.COL. AVG.LVG.	Decurio Collegij cētonariorū Colonię Auguſtæ Lugdunenſis
DEC.ORN.	Decuriæ ornamento
DEO.NEM	Deo Nemauſenſium
DES, *vel* DESIG.	Deſignatus
DICT	Dictator
DIC.PER	Dictator perpetuus.
DVC.DVC.	Duce decenario
DVM.	Dumia *tribu videlicet*
E	Eius, *vel* Eſt

ΔΕ.ΣΕΒΑΣΤ	ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΥΤΥΧΗΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΕΤΑΡΤΟΥ.
E.ID.MAR	Eidus *vel* Idus Martię.
ΕΠΙΣΤ	ΕΠΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ
EQ.AVG.N	Eques Auguſti noſtri.
EQ.ORD	Eques Ordinis.
EQ.PVB	Eques publicus.
EQR	Eques Romanus.
ER.LEG	Eraniſta Legionis.
ESQ	Eſquilina, *tribu ſcilicet.*
ET.Δ	ΕΤΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.
EVR	Europa.
EX.A.D	Ex ante diem.
EX.A.D.C.A	Ex auctoritate diui Cæſaris Auguſti.
EX.AVQ.IR.PV.& EX.AVC.Q.IVN RVS.PR.VR	Ex auctoritate Q. Iunii Ruſtici Prætoris Vrbani.
EX.A.PV	Ex argento publico.
EX.EA.P.Q.I.S AD.A.D.E	Ex ea pecunia quę iuſſu Senatus ad ęrariũ delata eſt.
EX.B.S	Ex bonis ſuis.
EX.C.C	Ex Colonorum conſulto.
EX.FIG	Ex Figlina *ſeu* Figulina
EX.D.D	Ex Decurionum decreto.
EX.D.ORD	Ex decreto Ordinis.
EX.PR	Ex Praedio.
EX.S.C	Ex Senatuſconſulto.
EX.S.C.TERMIN	Ex Senatuſconſulto terminauerunt.
EX.V	Ex voto.
EX.V.P	Ex voto poſuit.
EXEM.DEC Q.F	Exemplũ decreti quõdam facti.
EXERC	Exercituum.
ESQ	Eſquilina *tribu ſcilicet.*
F.	Factus, Fecit, Felix, Feria & Feſta.
F.	Filia & Filius.
F.C	Faciendum curauit.
F.F	Flando Feriundo.
F.F	Fieri iuſſit.
F.L	Flauius, *& aliquando* Flauia, *vtpote tribu.*
FAB	Fabia, *tribu ſcilicet.*
FABR	Fabrum.
FAL	Falerina, *tribu videlicet.*
FEB	Februariis.
FEC	Fecialis, Fecit, Fecerũt.
FER.LAT.C	Feriarum Latinarum cauſa.
FIG	Figlina, ſeu Figulina.
FIN.POM.TER	Fines Pomerij terminauerunt
FLAM.DIAL.	Flamen Dialis
FLAM.MART.	Flamen Martialis
FLAM.P.H.C.P. H.C.	Flaminini Prouinciæ Hiſpaniæ citerioris, Prouincia Hiſpania citerior
FL.FEL.	Flauiæ felicis. epitheta Legionum in militaribus
FLAV.	Flauia, *tribu ſcilicet*
FOR.COR.	Forum Cornelii
FOR.RE.	Fortunæ reduci
FORT.PRIM.	Fortunæ primigeniæ
FR.	Fronte.
Ⅎ.	F. *conuerſum ſeu digamma Aeolicum pro V.*
G.F.	Geminæ fidelis
G.P.F.	Geminæ piæ fidelis
G.P.R.	Genius populi Rom.
GAL.	Galeria, *tribu ſcilicet*
GER.	Germanicus
H.	Heres, & Hora
H.F.	Heredes fecerunt
H.F.C.	Heredes faciundum curarunt
H.B.M.F.C.	Heres bene merenti faciundum curauit
H.A.I.R.EMIS.	Honore accepto impenſam remiſit.
H.A.R.H.N.S.	Hæc ara heredes non ſequetur
H.C.D.D.	*Quia in principio aliquid deeſt, ignoratur, fort.* *IN*, *vt ſit*, In honorẽ collegii dedicatum
HEL.	Heluetia
H.ET.L.	Heredes & liberti
HERED.EX.T. F.C.	Heredes ex teſtamento faciundum curarunt
H.E.T.F.C.	Idem notant
H.M.H.S.	Hoc monumentũ heredes ſequetur
H.M.H.N.S.	Hoc monumentũ heredes non ſequetur.
H.M.H.E.N.S.	Hoc monumentũ heredes exteros nõ ſequetur
H.M.D.M.A.	Huic monumento dolus malus abeſt
H.R.I.R.	Honore recepto, impẽdium remiſit
H.S.E.	Hic ſitus eſt
H.S.S.	Hic ſiti ſunt
H.S.F.	Hoc ſacellum fecit
H.S.T.N.E.	Hic ſita tamen non eſt
HS.	Seſtertii nota
H.V.S.R.	Honore vſus ſumptũ remiſit

H.O.

H.O.	Hoſtem occidit *ſeu* hoſte occiſo.
HOR.	Horatia, *tribu videlicet.*
I.D.	Iure, *ſeu* Iuri dicundo.
I.O.M.	Ioui optimo maximo.
I.O.M.D.	Ioui optimo maximo dedicatum.
I.O.M.H.	Ioui optimo maximo Hammoni.
I.O.M.S.	Ioui optimo maximo ſacrum.
I.O.M.S.P.Q.R. V.S.PR.S.IMP. CAE.QVOD. PER.EV.R.P. IN AMP.ATQ. TRANS.E.	Ioui optimo maximo ſenatus populúſque Romanus voto ſuſcepto pro ſalute Imperatoris Cæſaris, quòd per eum reſpublica in ampliori atque tranquilliori ſtatu eſt.
I.S.C.	Iudex ſacrarum cognitionum.
I.S.M.R.	Iuno Soſpita Magna Regina, *vel* Mater Romanorum.
I.S.S.	Infrà ſcripta ſunt.
IAN.CLV.	Ianus Cluſus.
IMM.A.IIII.	Immunis annis quatuor.
IMM.II.HON.IIII.	Immunis iterum, honoratus quartum.
IMP.	Imperator.
IMP.N.	Imperatoris noſtri.
IMPP.	Imperatores, *videlicet duo.*
IMPPP.	Imperatores *tres.*
IN.A.P.IIII.	In agro pedes quatuor.
IN.AG.P.X	In agro pedes decem.
IN.FR.P.IIIII.	In fronte pedes quinque.
IN.FR.P.IIX.	In fronte pedes octo.
IN.H.D.D.	In honorem dedicatum.
IN.H.H.	In hoc honore.
IN.H.M.	In hoc Magiſtratu.
IN.M.M.E.	In Magiſtratu mortuus eſt.
IN.E.L.F.E.	In eius locum factus eſt.
IN.M.O.E.	In Magiſtratu occiſus eſt.
IN.PR.O.E.	In prælio occiſus eſt.
IN.SINGH.	In ſingulos homines.
IN.TVT.	In tutelam.
INF.AER.P.P.R.	Inferat ærario Pōtificum Romanorum.
INL.	Inluſtris.
II.VIR.	Duumuir *ſiue* Duouir.
II.VIR.	Duumuir *ſiue* Duouir.
II.V.D.D.	Duumuiris dedicantibus.
II.VIR.I.D.	Duumuir iuridicundo.
II.VIR.Q.	Duumuir Quinquennalibus.
III.VIR.	Triumuir.
III.VIR.A.A.A.F.F.	Triumuir ære, argento, auro flando feriundo.
III.VIR.R.P.C.	Triumuir Reipublicę cōſtituendæ.
IIII.VIR.	Quartumuir, *vel potius* Quadrumuir.
IIII.VIR.I.D.	Quattumuir iuri dicundo.
IIII.VIR.A.P.F.	Quattumuir argento, *ſiue* auro publicè feriūdo.
IIIIII.VIR.	Sexuir *ſeu* Seuir.
IIIIII.VIR.AVG.	Seuir Auguſtalis.
IVL.	Iulia, *tribu videlicet.*
IVR.DIC.	Iuri dicundo.
IVR.REG.	Iuridico Regionis.
IVVEN.MED.	Iuuentutis Mediolanenſium.
IVVEN.M.	Iuuenum moderator.
K.	Kæſo *ſeu* Cæſo *prænomen.*
K.F.	Kæſonis filius.
K.F.K.N.	Kæſonis filius, Kæſonis nepos.
K.L.	Kæſonis libertus.
K. *ſiue* KAL.	Kalendæ.
L.B.	ΛΥΚΆΒΑΝΤΟΣ ΔΕΥΤΕ΄ΡΟΥ.
L.	Lucius, *prænomen.*
L.F.	Lucij filius.
L.F.L.N.	Lucij filius, Lucij nepos.
L.L.	Lucij libertus.
L.C.M.EMIES.	Lucius & Caius Memies.
L.C.	Locus conceſſus, *vel* Loco conceſſo.
L.D.S.	Locum de ſuo.
L.D.S.C.	Locus datus Senatus conſulto.
L.D.D.C.	Locus datus decreto collegij *ſiue* collegarum.
L.D.D.D.	Locus datus decreto Decurionum.
L.Ↄ.Ↄ.Ↄ.	pro eodem, vt puto.
L.D.E.D.D.	Locus datus ex decreto Decurionum.
L.P.D.D.D.	Locus publicè Decurionum decreto datus.
L.L.P.E.	Libertis libertabus poſteríſque eorum.
L.M.	Libens merito.
L.P.V.LAT.P.III.	Longum pedes quinque latum pedes tres.
LEG.	Legatus.
LEG.A.P.	Legatus Antonij Prætoris.
LEG.AVG.	Legatus Auguſti.
LEG.AVG.PR.PR.	Legatus Auguſti Proprętore.
LEG.LEG.	Legatus Legionis.

LEG.PRO.PR.	Legatus Proprætore, *ſiue* Proprætoris.
LEG.PROV.	Legatus Prouinciæ.
LEG.	Legauit.
LEG.	Legio.
LEG.PRI.	Legio prima.
LEG.II.TR.FOR.	Legio ſecunda Traiana fortis.
LEG.VII.CL.GEM. P.FID.	Legionis ſeptimæ Claudiæ Geminæ, Piæ, Fidelis.
LEG.XII.GEM. M.V.	Legionis duodecimæ Geminæ, Mineruæ, Victricis.
LEG.XVI.FR.	Legio decimæſextæ Frentenſis.
LEG.XX.V.V.	Legionis vigeſimæ Valeriæ Victricis.
LEG.S.S.	Legionis ſuprà ſcriptæ.
LEM.	Lemonia, *tribu ſcilicet.*
LIB.LIB.Q.P.Q.E.	Libertis libertabúſq; poſteriſque eorum.
LOC.D.EX.D.D.	Locus datus ex decreto Decurionum.
LVD.S.	Ludos Sæculares.
M.	Marcus, *prænomen.*
M.F.	Marci filius.
M.F.L.N.	Marci fili⁹, Marci nepos.
M.L.	Marci libertus.
M.M.L.	Marcorum libertus, *duorum ſcilicet.*
M.M.M.LIB.	*Trium* Marcorum liber.
M.M.ET ɔ.L.	Marcorum & Caiorum libertus.
M.	Mater *aliquando.*
M.	Menſis.
M.	Miles.
M.COH.	Miles Cohortis.
M.B.	Municipij Bergomatiũ.
M.S.	Municipij ſuo.
M.R.	Municipij Rauennatis.
M.D.M.I.	Magnæ Deum matri Ideæ.
M.F.C.	Monumentum fieri curauit.
M.P.II.	Millia paſſuum duo.
M.N̄.	Milia nummum.
M.V.	Mineruę Victricis, *Legionum epitheta in militaribus.*
M'.	Manius, *prænomen.*
M'.F.	Manij filius.
M'.F.M'.N.	Manij filius Manij nepos.
M'.L.	Manij libertus.
MAC.AVG.	Macellum Auguſti.
MAEC.	Mæcilia, *tribu ſcilicet.*
MAG.	Magiſter.
MAG.EQ.	Magiſter equitum.
MAG.ET DEC.	Magiſter & Decurionibus.
MAG.IVV.	Magiſter iuuentutis.
MAG.QVINQ. COL.FAR. TIGN.	Magiſter Quinquennalicius collegij fabrum tignariorum.
MAG.X.VIR.	Magiſter Decemvirum.
MAM.	Mamercus, *prænomen.*
MAM.F.	Mamerci filius.
MAM.F.MAM.N.	Mamerci filius Mamerci nepos.
MAM.L.	Mamerci libertus.
MAR.VLT.	Mars vltor, *ſiue* Martis vltoris.
MEN.	Menia, *tribu ſcilicet.*
MERC.AVG.	Mercurio Auguſto.
MERV.	Meruit.
Mil.	Miles & Milia.
MIL.	Militauit.
MIL.IN COH.	Militauit in Cohorte.
MIL.LEG.S.S.	Militi Legionis ſuprascriptæ.
MIL.CL.PR.RA.	Miles claſſis Prætorię Rauennatis.
MIN.	Minucia, *vtpote tribu.*
MVL.	Mulier.
MVN.CAL.IVL.	Municipium Calaguris Iulia.
MVN.SASS.	Municipij Saſſinatum.
N.	Numerius, *prænomen.*
N.F.	Numerij filius.
N.F.N.N.	Numerii filius Numerii nepos.
N.L.	Numerii libertus.
NS.	Numerus etiam.
N.& N.	Numeralibus literis pręposito, notant NVMERO.
N.	Nautarum.
N.MONVM.	Nouum monumentum.
N.& NAT.	Natione.
NAT.GAL.	Natione Gallus.
NON.	Nonas *vel* Nonis.
N.TRAN.H.L.	Non tranſilias hunc locum.
NVM.DOM.AVG.	Numini domus Auguſtanæ.
O.C.S.	Ob ciues ſeruatos.
O.D.S.M.	Optimè de ſe merenti.
O.E.B.Q.C.	Oſſa eius bene quieſcant.
OB.AN.L.	Obiit anno quinquageſimo.
OC.CIV.SER.	Ob ciues ſeruatos.
OB.HON.AVG.	Ob honorem Auguſtalitatis.
OCR.	Ocriculana, *tribu videlicet.*
OFF.	Officiarius.
OP.DOL.	Opus doliare.

ORD.

ORD.RET.	Ordine retrogrado.
OST.	Oſtia.
OVF.	Oufentina, *nempe tribu.*
OVF.MED.	Oufentina Mediolano, *tribu ſcilicet & patria.*
P.	Publius, *prænomen.*
P.F.	Publij filius.
P.F.P.N.	Publij filius, Publij nepos.
P.L.	Publij libertus.
P.	Pater. Pontifex. Poſuit. Puer.
P.C.	Patrono Coloniæ.
P.C.	Patrono corporis.
P.C.	Ponendum curauit, *ſiue* curarunt.
$\overline{\text{P.C.}}$	Poſt conſulatum.
P.F.	Pius felix. *In Imperialib.*
P.F.	Pia fidelis, *Legionum epitheta in militarib.*
P.M.	Pontifex Maximus.
P.M. vel $\overline{\text{P.M.}}$	Plus minus.
P.P.	Pater patriæ.
P.P.	*Idem notant.*
P.P.	Patris parentis.
P.P.	Pater patrum, *vel* Pater patratus.
P.P.	Pecuniæ publicæ.
P.P.	Publicè poſuit.
$\overline{\text{P.P.P.}}$	Pater patriæ prouidentiſſimus, *forſan vel aliud ſimile epithetum.*
P.P.P.C.	Patrono ꝑpetuo Coloniæ.
P.P.H.T.	Præſes prouinciæ Hiſpaniæ Tarraconenſis.
P.P.HISP.CIT.	Præſes prouinciæ Hiſpaniç citerioris.
P.H.C.	Prouinciæ Hiſpaniæ citerioris.
P.D.D.	Publicè dono datum, *ſiue* dedicatum.
P.D.D.	Poſita decreto Decurionū.
P.R.	Populus Romanus.
P.S.F.	Pecunia ſua fecit.
P.V.	Piæ Victricis, *Cohortium epitheta.*
P.V.A.	Prætorij Vrbani Antoniani.
P.M.SALONIEI.	Publius Salonius, *&* Marcus Salonius.
P.POR.	Publij Por. *ſiue* puer, *pro ſeruo.*
PAL.	Palatina, *tribu videlicet.*
PAP.	Papia, *nempe tribu.*
PAPIR.	Papiria, *vt pote tribu.*
PART.MAX.	Parthicus Maximus.
PAT.COL.	Patrono Coloniæ.
PEC. *ſiue* PEQ.	Pecunia *ſiue* Pequnia.
PED.	Pedes.
POB. *ſiue* PVB.	Poblicia, *ſiue* Publicia, *tribu ſcilicet.*

POL.	Pollia, *tribu videlicet.*
POM.	Pomptina, *tribu.*
POP.	Popilla, *vel* Popillia, *tribu.*
POST.	Poſtumus, *prænomen.*
PR.	Prætor.
PR.CI.	Prætor Ciliciæ.
PR.A.	Prætoria Antonij.
PR.AER.	Præfecti ærario.
PR.K.	Prætori Kandidato.
PR.Q.A.	Prætori Quinquennalicio Kandidato.
PR.Q.	Proquæſtore.
PR.Q. *&* $\overline{\text{PR}}$.Q.	Præfecto Quinquennalicio.
PR.I.D.AVX.	Præfectus Iure dicundo Auximi.
PR.$\overline{\text{II}}$.VIR.	Præfectus Duum viri.
PR.IVV.	Præfectus Iuuentuti, *ſiue* iuuenum.
PR.PR.	Præfectus prætorio.
PR.PR.	Proprætor, *ſiue* Proprætore.
PR.PROCOS.	Præfectus Proconſuli.
PR. *vel* PRID.	Pridie.
PRAEF.OR. MAR.ET CL.	Præfectus oræ maritimæ, & claſſis.
PROCOS.	Proconſul, *vel* Proconſule.
PROP.PR.A.	Proprætor Prætoria Antonij.
PROQ.	Proquæſtor *vel* Proquæſtore.
PROQ.P.	Proquæſtor Prætorius. *vel* Prætoria.
PRON.	Pronepos.
PVP.	Pupinia, *nempe tribu.*
Q.	Quinctus, *prænomen.*
Q.F.	Quincti filius.
Q.F.Q.N.	Quincti filius Quincti nepos.
Q.L.	Quinti libertus.
Q.C.M.P.I.	Quinctus Cæcilius Metellus Pius Imperator.
Q. *vel* $\overline{\text{Q}}$.	Quæſtor *ſiue* Quæſtori.
$\overline{\text{Q}}$.ALIM.	Quæſtori alimentorum.
Q.P.	Quæſtor Prętorius, *ſiue* Prætoris.
Q.PR.	Quæſtori prouinciæ.
Q.DES.	Quæſtor deſignatus.
Q.PROCOS.	Quæſtor Proconſulis.
Q.VRB.	Quæſtor vrbani.
Q.Q.	*Quinquennalicij.*
Q.Q.CORPOR.	Quinquennalicius corporis.
Q.Q.P.P.	Quinquennalicij perpetui.
$\overline{\text{QQII}}$.	Quinquennalicio iterum.
Q.I.S.S.	Quæ infrà ſcripta ſunt.
Q.$\overline{\text{IF}}$.S.S.	Quæ infrà ſcripti ſunt.

Q.D.E.R.F.P.D. E.R.I.C.	Quod de ea re fieri placuit, de ea ita cenſuerunt.
QVI.S.P.P.S.	Qui ſacris publicè præſtò ſunt.
QVI. & QVIR.	Quirina, *vt pote tribu.*
Q.H.H ſſ.	Qui heredes ſunt.
QVINQ.	Quinquennalitatis.
QVOD. V.M.S. EX.EA.P.Q.I. S.AD.A.D.E.	Quod viæ munitæ ſunt ex ea pecunia quæ iuſſu Senatus ad ærarium delata eſt.
R.G.C.	Rei gerundæ cauſſa.
R.P.C.	Reipublicæ conſtituendæ.
R.P.C.C.	Reipublicæ conſtituendæ cauſſa.
REIP.	Rei publicæ.
REI.P.TIF. TIB.	Rei publicæ Tiferatium Tiberinorum.
R.VER.	Rei publicæ Veronenſis.
REM.P.N.	Rempublicam noſtram.
R.P. & RES.P.	Reſpublica.
RAT.S R.	Rationalis ſacratum rationum.
REC.	Recepta.
REG.	Regione, Regni, Regis.
REST.	Reſtituit.
REST.A.CAMB. M.P.XI.	Reſtituerunt à Cambidono millibus paſſuum vndecim.
ROM.	Romilia *vt pote tribu.*
ROM ET AVG.	Romæ & Auguſto.
R.R.PROX. CIP.	Ruderibus reiectis proximo cippo.
R.XL.	Remiſſa quadraginta.
S.	Sextus, *prænomen.*
Ƨ.	*pro eodem.*
S.	*nominibus proprijs poſtpoſitum,* ſeruum, *vel* ſeruam *notas.*
S.	Semiſſis nota.
S.C.	Senatus conſulto.
S.V E.C.	Senatuſve conſulto.
S.C.F.C.	Senatus conſulto faciundũ curauit, *vel* curauerunt.
S.S.	Sanctus Senatus.
S.S. & S̅S̅.	Suprà ſcripti,
S.S.S.	Suprà ſcriptæ ſummæ.
S.S.T.N.	Suprà ſcriptorum tantùm nomine.
S.L.	Senatus legitimus.
S.L.M.	Soluit lubens merito.
S.P.F.	Sua pecunia fecit.
S.P.F.C.	Sua pecunia faciundum curauit.
S.P.D.D.	Sua pecunia donum dedit.
S.P.P.D.D.	Sua pecuna poſuit, donum dedit.

S.P.P.S.	Sacris publicis præſto ſunt.
S.P.Q.L.	Senatus populúſque Lanuuinus.
S.P.Q.R.	Senatus populúſque Romanus.
S.T.T.L.	Sit tibi terra leuis.
S.V.T.L.H.F.C.	Sit vobis terra leuis: heredes faciundum curarunt.
S.V.P.	Sibi viuens poſuit.
SAB.	Sabatina, *nempe tribu.*
SAC.	Sacerdos.
SAC.V̄G.	Sacerdos virginis.
S.SOL.	Sacerdos Soli.
SAL.	Salutem.
SARM.	Sarmaticus. *in Imperialibus.*
SCA.	Scaptia, *tribu ſcilicet.*
SED.S.C.	Seditionis ſedendæ cauſſa.
SEQ.	Sequanus.
SER. & SERG.	Sergia, *vt pote tribu.*
SER.	Seruius, *prænomen.*
SER.F.	Seruij filius.
SER.F. SER.N.	Seruij filius, Seruij nepos.
SER.L.	Seruij libertus.
SER.	Seruus.
SER.OFF.	Seruo officinario.
SEV.AVG.	Seuiro Auguſtali.
SEX.	Sextus, *prænomen.*
SEX.F.	ſexti filius.
SEX.F.SEX.N.	ſexti filius ſexti nepos.
SEX.L.	ſexti libertus.
SEXT.	ſextilis, *menſis.*
SIG.LIB.	ſignum liberi.
SIL.	ſilius.
SING.X.II.	ſingulis denarios binos.
SP.	ſpurius, *prænomen.*
SP.F.	ſpurij filius.
SP.F.SP.N.	ſpurij filius ſpurij nepos.
SP.L.	ſpurij libertus.
SPEC.LEG.	ſpeculator Legionis.
SPLEQ.R.	ſplendidiſſimo Equiti Romano.
STE. & STEL.	ſtellatina, *tribu ſcilicet.*
STIP.	ſtipendiorum, *ſiue* ſtipendiauit.
STIP.AN.VI.	ſtipendiauit annis ſex.
ST̄.	ſtipendiorum.
SVB.SVC.	ſuburana quæ & ſucenſſana *ſcilicet tribu.*
SVC.IVN.	ſucenſſana quæ & Iunia, *vt pote tribu.*
SVBROG.	ſubrogaſſet.
SVF.	ſuffectus *aut* ſuffecti.
SVMMAG.	ſummus Magiſtrati-

~~SS~~.	Seſtertij nota eſt, quæ aliàs S̶I̶I̶. & LS. & TTS &. -L-SS & LLS. & IS.
T.	Titus, *prænomen.*
T.F.	Titi filius.
T.F.T.N.	Titi filius Titi nepos.
T.L.	Titi Libertus.
T T.L.	Titorum libertus.
T.	Turma.
T.AVG.	Tutelae Auguſtae.
T.F.I.	Teſtaméto fieri iuſſit.
T.P.I.	Teſtaméto poni iuſſit.
T.LEG.III.	Tribunus Legionis tertiae.
T.LEG.III.ITAL.	Tibicẽ, *vel* Tribunus Legionis tertiae Italicae.
TAB.	Tabularius.
TAB.P.H.C.	Tabularius prouinciae Hiſpaniae citerioris.
TABVL.XX.	Tabularius vigeſimae.
TER.	Terentina, *tribu videlicet.*
TI.	Tiberius, *prænomen.*
TI.F.	Tiberij filius.
TI.F.TI.N.	Tiberij filius Tiberij nepos.
TI.L.	Tiberij libertus.
TON.	Tonſor.
TR.MIL.	Tribuni militum, *aut* Tribunus militum.
TR.PL.	Tribunus plebis.
TR.PL.DESS.	Tribuni plebis deſignati.
TR.P. *ſeu* TRIB.POT.	Tribunicia poteſtate.
TRIB.SVCC.	Tribus Succuſſana.
TRO.	Tromentina, *ſcilicet tribu.*
TRIVN.PPP.	Triũ Publiorũ, *forſan.*
TVL.	Tullus, *prænomen.*
TVR.	Turma.
Θ &	*Nominibus præpoſitum,* mortuum *ſiue* mortuam *ſignificat.*
Θ K.	Θεοῖς καταχθονίοις.
V.	Volerus, Voluſus, *ſiue* Vopiſcus, *prænomen.*
V.	*Nominibus proprijs in ſepulchralibus aliquando præpoſitum,* viuum *denotat*
V.F.	Victrix, fidelis. *Legionum epitheta.*
V.F.	Viuens, *aut* Viuus, *ſeu* Viua fecit.
V.F.S.ET.S.	Viuẽs fecit ſibi & ſuos.
V.P.	Viuens poſuit.
V.B.	Viro bono.
V.C. & V̄.C̄.	Vir clarus, *aut* clariſſimus.
V.E.	Vir egregiꝰ, *aut* excellẽs.
V.P.& V̄.P̄.	Vir Patricius *ſeu* præfectus.
V.P.P.P.H.	Vir præfectus, Præſes, prouinciæ Hiſpaniæ.
V.E.FL.AVG.PP.	Vir excellens, *aut* egregius, Flamen Auguſti, *ſiue* Auguſtalis, ꝑpetuꝰ.
V.S.	Votum ſoluit.
V.L.S.	Votum libens ſoluit.
V.S.L.M.	Votum ſoluit libẽs merito.
V.S.P.L.L.M.	Votum ſoluit publicè, libens meritò, alterũ enim L. ſuperfluum eſſe reor.
V.S.C.	Votum ſolui, *aut* ſoluendum curauit.
V.S.	Voto ſuſcepto.
V.D D.	Voto dedicatum.
V.S.I̅.	Vice ſacra iudicans.
V.V.	Valens Victrix, *ſiue* Valeria Victrix. *Legionum epitheta.*
V.V.	Virgini Veſtali.
V.V.MAX.	Virgini Veſtali maximę
V.V.ET.V.	Valentini veterani & veteres.
VV.C C.	Viri clariſſimi, & Virorum clariſſimorum.
V.V.E.	Vobis viſum erit.
VAL.BYZAC.	Valeriæ Byzacenæ.
VEIEN.	Veientina, *tribu ſcilicet.*
VEL.	Velina, *tribu videlicet.*
VET.	Veturia, *nempe tribu.*
VET.	Veteranus.
VET.AVG.N.	Veteranus Auguſti noſtri.
VET.LEG.II.	Veteranus Legionis ſecundæ.
VIC.S.	Victoria Sicula.
VIR.DIAN.	Virgini Dianæ.
VOL.	Voluſus, *prænomen.*
VOL.F.	Voluſi filius.
VOL.N.	Voluſi nepos.
VOLT.	Voltina, *tribu ſcilicet.*
VOT.	Voltinia, *tribu videlicet.*
VOT.P.SVSC.	Voto publicè ſuſcepto.
VOT P.SVSC.PR. SAL.ET RED. IO M.SAC.	Voto publicè ſuſcepto pro ſalute & reditu Ioui optimo Maximo ſacrum.
VOT S.PR.R. CAES.	Voto ſuſcepto pro reditu Cæſaris.
V.PR. RE.CAE.	Voto pro reditu Cęſaris.
VOT.V.	Votis quinquennalibus.
VOT.Q.Q.MVL.X.	Votis quinquennalibus, multis decennalibus.

VOT. X. FEL.	
VOT. XX. MVLT. XXX.	Votis vicẽnalibus, multis tricennalibus.
VI. VIR.	Sexuir, *aut* Seuir.
VI. VIR. AVG.	Sexuir Auguſtalis.
VI. VIR. VRB.	Sexuir Vrbini.
VII. VIR. EPVL.	Septemuir epulonum.
VIII. VIR.	Octumuir.
VIII. VIR. II. Q. Q.	Octumuir iterũ Quinquennalicius.
VIII. VIR. III. AER. SAT.	Octumuir tertium ærarij Saturni.
VIX. A. LIIX.	Vixit annis quinquaginta octo.
⊖. AN. & ⊖. A.	Vixit annis, *vel* mortuus eſt anno.
X.	Decimus, *prænomen.*
X. VIR.	Decemuir.
X. VIR. A G. D. A. TR. IVD.	Decemuir agris dandis ad tributis iudicãdis.
XV. VIR. S. F.	Quindecimuir ſacris faciundis.
XX. HER.	Vigeſimę hereditatium.
Ӿ. & Ӿ	Denarij notæ ſunt,
✗✗✗	pro XXX.

Numerorum notæ, antiquitus magis quàm nunc vſurpatæ.

IV.	*Pro* IIII.
IIIIII.	*pro* VI.
IIX.	*pro* VIII.
XIIX.	*pro* XVIII.
XXXX.	*pro* XL.
XXC.	*pro* LXXX.
CD *ſiue* CƉ.	*pro* CCCC.
D. *vel* Ɖ.	*pro* CCCCC.
M.	*pro* M. Mille.
∞.	*pro* Mille.
CIƆ *vel* ⅄	*pro* Mille.
∞ IƆ.	Quatuor millia.
Ȝ *aut* ⅄	Quinque millia.
⅄ *aut* ȹ	Decem millia.
⅄ *aut* ȹ Ȝ	Quindecim millia: & ſic deinceps.

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI TRACTATVS DE COMPVTO, VEL LOQVELA PER GESTVM DIGITORVM.

De Temporvm Ratione, Domino iuuante, dicturi neceſſarium duximus, vtiliſſimam primo, promptiſſimámque flexus digitorum paucis præmonſtrare ſolertiam. vt, cùm maximam computandi facultatem dederimus, tum promptiores legentium ingenio ad inueſtigandam, dilucidandámque computando ſeriem temporum veniamus. Neque enim contemnenda, paruipendendáque eſt Regula, cuius omnes penè Sacræ expoſitores Scripturæ non minus, quàm literarum figuris monſtrantur amplexi. Denique & multi alij alias, & ipſe Diuinæ interpres Hiſtoriæ Hieronymus in Euangelicæ tractatu ſententiæ huius adiumentum diſciplinæ non dubitauit aſſumere. Centeſimus inquit, & Sexageſimus, & Trigeſimus fructus, quanquam de vna terra, & de vna ſemente naſcatur, tamen multum differt in numero. Triginta referuntur ad Nuptias, nam & ipſa digitorum coniunctio quaſi molli oſculo complexans ſe, & fœderans, maritum pingit, & coniugem. Sexaginta verò ad Viduas, eo quòd in anguſtia, & tribulatione ſunt poſitæ. vnde & ſuperiori digito deprimuntur. Quantóque maior eſt difficultas expertæ quondam voluptatis illecebris abſtinere, tanto maius eſt præmium. Porrò Centeſimus numerus (diligenter quæſo lector attende) de ſiniſtra transfertur in dexteram. Et eiſdem quidem digitis, (ſed non eadem manu) quibus in læua Nuptæ ſignificantur, & Viduæ. Circulum faciens exprimit virginitatis coronam.

Cùm ergo dicis Vnum, minimum in læua digitum inflectens in medium palmæ arctum infigas.

Cum dicis II, ſecundum à minimo ibidem impones.

Cum dicis III, tertium ſimiliter inflectes.

Cum dicis IIII, minimum leuabis.

Cum dicis V, ſecundum à minimo ſimiliter eriges.

Cum dicis VI, tertium nihilominus eleuabis, medio duntaxat ſolo, qui medicus appellatur, in medium palmæ fixo.

Cum dicis VII, minimum ſolũ ſuper palmæ radicẽ, cæteris interim leuatis, impones.

Iuxta quem, cum dicis VIII, medicum.

Cum dicis VIIII, impudicum è regione compones.

Cum

Cum dicis X, vnguem indicis in medio figes arctu pollicis.

Cum dicis X X, ſummitatem impudici inter nodos indicis,& pollicis arctè figes.

Cum dicis X X X. vngues indicis,& pollicis blando coniuges amplexu.

Cum dicis X L, interior pollicis lateri, vel dorſo indicis ſuperduces ambobus duntaxat erectis.

Cum dicis L, pollicem exteriore arctu inſtar Græcè literæ Γ curuatum ad palmam inclinabis.

Cum dicis L X, pollicem, vt ſuprà curuatum indice circumflexo diligenter à fronte præcinges.

Cum dicis L X X, indicem, vt ſuprà, circumflexum pollice in longum extenſo implebis, vngue videlicet in medium indicis arctum fixo.

Cum dicis L X X X, indicem, vt ſuprà, circũflexum pollice in longum tenſo implebis, vngue illius erecto trans medium indicis arctum.

Cum dicis X C, indicis inflexi vnguem radici pollicis erecti infiges.

Atque hactenus in læua.

Centvm vero in dextera, quomodo in læua X facies.

C C in dextera, quo modo X X in læua.

Eodem modo cætera vſque D C C C C.

Itẽ Mille in dextera, quo modo vnũ in læua.

Duo millia in dextera, quo modo I I in læua.

I̅I̅I̅. in dextera, quo modo I I I in læua. Et cætera vſque ad nouem millia.

Porro X̅. cum dices, læuam in medio pectoris ſupinam appones, digitis tantum ad cælum erectis.

X̅X̅ cum dicis, eandem pectori expanſam late ſuperpones.

X̅X̅X̅. cum dicis, eadem prona, ſed erecta, pollicẽ cartilagini medij pectoris immittes

X̅L̅ cum dices, eandem in vmbilico erectam ſupinabis.

L̅ cum dicis, eiuſdem pronæ, ſed erectæ pollicem in vmbilico impones.

L̅X̅ cum dices, eandem prona femur læuum deſuper comprehendes.

L̅X̅X̅ cum dicis, eandem ſupinam femori ſuperimpones.

L̅X̅X̅X̅ cum dicis, eandem pronam femori ſuperimpones.

X̅C̅ cum dicis, eãdem lumbos apprehendes, pollice ad inguina verſo.

At verò C̅, & C̅C̅, Et cætera vſq. ad D̅C̅C̅C̅C̅, eodem, quo diximus ordine, in dextera corporis parte complebis.

Decies autem centena millia cum dicis, ambas ſibi manus in rectis ſibi inuicem digitis implicabis.

Eſt & alter modi computus articulatim decurrens, qui, quoniam ſpecialiter ad Paſchatis rationem pertinet, cùm ad hanc ex ordine ventum fuerit, opportunius explicabitur.

Cuius ordo ludi, vel loquelæ talis eſt.

Cum primam Alphabeti literam intimare cupis, vnũ manu teneto. Cum ſecundam, I I. Cum tertiam I I I. Et ſic ex ordine cæteras, verbi gratia, ſi amicum inter inſidiatores poſitum, vt cautè ſe agat, admonere deſideras, I I I, & I, & X X, & XVIIII, & V & I, & V I I, & V digitis oſtende. Huius nanque ordinis (cautè age) ſignificant. Poteſt & ita ſcribi, ſi cauſa ſecretior exigat. Sed hoc Græcorum computo, literiſq. facilius diſci ſimul, atque agi poſſunt. Qui non, vt Latini, paucis, iiſdémque geminatis, ſuos numeros ſolent exprimere literis. Verùm toto Alphabeti charactere in numeroſum ordinem figuras extendunt. Tres, qui plus ſunt, numeros notis ſingulis depingunt, eundem penè numeri, figurandíque ſcribendi Alphabeti ordinem ſequentes hoc modo, α.β γ δ.ε.& cætera. id eſt I. I I. I I I. I I I I. V. Qui & ideo mox numeros digitis ſignificare didicerunt, nulla inſtante mora literas quoque pariter iiſdem præfigere ſciunt. Verùm hæc hactenus. Nunc ad ordinem Vnciarum, & rationem, quantum ipſe temporum conditor, ordinatórq; Dominus adiuuare dignabit, exponendum veniamus.

EIVSDEM DE RATIONE VNCIARVM.

Vnciarvm Quoque diuiſionem noſſe, quæ non minus temporibus, rebúſve aliis, quàm minus eſt apta computandis non ignobilis intẽtio eſt, quibus quia & diſperſæ paſſim hiſtoriæ, & ipſa ſacra ſcriptura vtitur, nomina pariter, & figuras earum paucis affigere curauimus.

X	Libra, vel As, vel Aſſis,	XII	vnciæ.
	Deunx, ſiue Labus,	XI	vnciæ.
	Deunx, vel Dextans,	X	vnciæ.
	Dodrans, ſiue Doras,	VIIII	vnciæ.
	Bes, ſiue Biſſe,	VIII	vnciæ.
	Septunx, ſiue Septus,	VII	vnciæ.

NOTAE IN MARCVM TERENTIVM VARRONEM DE LINGVA LATINA.

LIBER PRIMVS.

DE LINGVA Latina ad M. Tullium Ciceronem liber quartus. Alij legunt, De lingua Latina, de diſciplina originum verborum ad Ciceronē incipit liber primus. Poteſt ita legi, M. Terentij Varronis de lingua Latina liber quartus, qui eſt de verborum originibus ad Ciceronē liber primus. Quam lectionē auſim pro vera affirmare. Conſtat enim omne opus de lingua Latina in tres partes à Varrone diſtributum, Etymologicen, Declinationem & Syntaxin: duáſq; poſteriores partes ſeptimo, ac deinceps, libris explicari. Primā verò, eámque bipartitam, ſex libris contineri, quorum tres priores P. Septimio quæſtori: poſteriores Ciceroni inſcripti. Illos quidem, de diſciplina originis fuiſſe, in queis ſingulis per ſe libris, quæ contra etymologiam, quæ pro Etymologia, quæ ad eius formam pertinerent à Varrone diſputantur. Hos autem de verborum origine fuiſſe, quibus quæ vocabula locorum ac temporum ex ſcriptis veterum qui proſa oratione ſcripſerunt, excerpta eſſent, quarto & quinto: vt & ſexto, earundem affectionum vocabula ex poetarum libris ſelecta, Varro explicauit. Ac proinde hic liber quartus eſt de lingua Latina: primus autem de verborum originibus.

A pertendendo] cur non potius à pertineo, pertinaciam, quam à pertendo, declinat, cùm à teneo tenaciam dicamus. Plautus Captiuis, Tenáxne ei' pater? PH. Imò edepol pertinax. Ea fortaſſe ratio eſſe poteſt, quòd plerunque pertendere ſignificat idem ac pertinacem eſſe, vt apud Terentium Eunucho act. 1. Scen. 1. Pertendens gnauiter: Propertium, pertendens animo. Cæterùm vt à peruicacia differat pertinacia, vide Nonium in Peruicacia.

In quo non debet pertendi] ac proinde Nonio Peruicacia, interdum bonarum rerum perſeuerantia: Pertinacia, ſemper malarum dicitur. Gloſſis pertinax φιλόνεικος, φίλερις, δυσήνιος καὶ φιλέριστος. Gloſſis meis manuſcriptis impudens, obſtinatus, durus. tametſi pleriſq;, vt & eædem gloſſæ teſtantur. Pertinacia ſit idem, quod perſeuerantia. vnde Gloſſis excuſis Pertinacia ἰσχυρότητα φιλονεικία.

At pertendit] pertenditur. Vertr. id Græci διαφιλονεικεῖν. Gloſſæ manuſcriptæ imminere: ego verò, immorari.

Scrutantur] ſcrutamur.

Περὶ σημαινομένων] id eſt de ſignificationibus.

Quaſdam] quædam.

Cuncta] alij, certa: non neceſſarió Cuncta enim hîc, integra, non mutila, non mutata.

Vt hoſtis] idem penè Cicero 1. offic.

COLVMNA 4.

Vetuſtas non pauca deprauat] Vetuſtas interdum etiam ſumitur pro diuturnitate temporis in futurum. Cicero, hoc nulla vnquam vetuſtas obruet.

Non pauca deprauat] pauca non deprauat. T. id eſt pauca retinet integra.

Fugitiua ſedulitas Mutij & Bruti retrahere nequit] Sic Terentius, fugitiuum retraham argentum: & Varro 1. de re ruſtica, Fugitiuarius, qui fugitiuos ſequitur, vt retrahat. adde quæ ſcripſi ad legē 18. in verbo fugitiuarius, ſide præſcriptis verbis.

Non ſi non potuero] non ſi potuero. T.

Si quiuero] ſi quæro, alij ſi quiero.

In tramitibus] intrantibus.

Poſſent] poſſint.

Propter bis quaternas cauſas, &c.] alij, propter quaternas cauſſas: alii, propter has quatuor cauſſas: alij, propter ternas cauſſas: alii, propter has quaternas cauſſas. Vertranius Maurus hanc vocem, Commutationem, de-

lendam exiſtimat hoc loco, artationis ſeu arctationis vocabulo correptionem dictionis intelligens. Turnebus putat mutationem vocabulis accidere vel litterarum, vel ſyllabarum cauſa. Eam, quæ ex litteris accidit mutationem, quadrupliciter fieri, demptione, additione, artatione, commutatione. Quę in ſyllabis, productione demptione, additione, artatione: atque ita, non malè hic legi, propter bis quaternas cauſſas. Qua forma libro 7. infrà, libros faciam bis ternos. Verùm propiùs conſideranti, locus deprauatus ita reſtituendus mihi videtur. Propter has quinque cauſſas, litterarum enim, item ſyllabarum fit demptione aut additione: & propter earum artationem, productionem aut commutationem. Nam Fabius libro 1. has quinque mutationis cauſſas in vocabuleis enumerat. Si corripiantur, ſi porrigantur, ſi quid illis adiiciatur, ſi detrahatur, ſi permutentur litteræ vel ſyllabæ. Dicam apertius: dictiones ſingulas maximè mutari, ſi littera vel ſyllaba illis vel adiiciatur, vel dematur, vel ex vno loco in alium mutetur. Vel ex breui longa: vel ex longa breuis, efficiatur. Totidem enim mutationem cauſſæ accidunt.

Artationem] attractionem. Ita veteres legunt, ſuperfluè: cùm attractio literæ vel ſyllabæ nihil aliud ſit, quàm vel litteræ vel ſyllabæ additio, de qua immediatè dictum eſt. Proinde Vertranius legit, arctationem, eo vocabulo ſyllabæ potiùs quàm litteræ correptionem intelligens. Tametſi interdum artare ſignificet replere, vt apud Ciceronem pro Rabirio. Vt econtrario Anguſtum, idem quod plenum ac denſum, apud Tibullum. Turnebus verò tractationem legit, idque interpretatur traiectionem & tranſpoſitionem. Alij alternationem: alij alterationem legũt. Ego excuſæ nihil neceſſariò mutandum cẽſeo.

Idem enim artum quòd arctum] Artationi productionem ac latitudinem opponit.

Heic commorandum eſſe modo non putari] hic admonendum A. commonendum V. & S. cõmemorandum, Ver.

Expediam] expendam.

Quatuor explicandi gradus &c.] quatuor explicandi gradus. Infimus in quo &c.

Aerifodinæ] Aurifodinæ. V. Areſodinæ M. S. Cretifodinæ. M. S.

Viocurus] Vnoculus, malè. legendum eſt, viocurus. Significat autem viarum publicarum curatorẽ, de quo in l. 2. in fin. ff. de cloacis. Paulus 5. ſentent. 6 §. 2. qui publicis operibus procurat. l 2 § 17. ff. Ne quid in loco publico: l. 2 ff. de via publica.

Confinxerit] quod finxerit.

Rudentiſibilus] in epiſtola Cœlii legitur Rudentum ſibilus: malè. Rudentiſibilus enim Pacuuius ita confixit, vt alibi Curuifrontem: vt & Lucillius Repandiroſtrum, Cortinipotentem, Hippocampelephantocamelos. Laberius reciprocicornem, lanicutem, veſtitrabum, & Ariſtophanes innumera huiuſmodi.

Incuruicervicum pecus] idem apud Quintilianum 1. c. 10.

Chlamyde contorta clupeat brachium] Verba Pacuuii in Hermiona. Apud Nonium legitur clypeat: pro quo Liuius dixit paludamento circum læuum brachium impetum facit. Eſt autem hîc obiter notandum peregrinantes, chlamydem ſumere ſolitos. vide Plaut. in Mercatore.

Philoſophia aſcendens] deſcendens.

Vbi eſt aditus & initia regis] aditus ad initia rei A. ali, aditus & initia regiæ. Turnebus ita, Et initia regis, eo ſenſu, qui ad quartum gradum peruenerint, ij reges fuerint. Nam & ita Horatius, Rex eris, ſi rectè facies. Auſon. erit rex, qui faciet rectè. Plautus, Rex ſum ſi illum attigero.

Scientiam ad opinionem aucupabor, quod etiam nonnunquam &c.] id eſt, quid opiner, dicam. Nam in noſtra valetudine opinionem interdum medici ſequi ſolent.

COLVMNA 5.

Secundum non prætèribo] ſecundum prætèribo, vel eo ſenſu: Si gradum ſummum nõ aſcendo, tamen ſecundum prætergrediar. Turnebus verò ſic: Non ſolùm ad Ariſtophanis & Cratetis Grammaticorum lucernam hoc elucubro, ſed ad Cleanthis, qui fuit Philoſophus: quaſi diceret, non modò vt grammaticus, ſed vt philoſophus, has verborum origines expediam. Solebant enim philoſophi, maximè Stoici, ad ineptias vſque verborum origines enucleare. Quod cum Cicero faciebat, dicebat ſe Stoicorũ ineptias imitari. Huic interpretationi fauet quod ſequitur in M S. Volui præterire eos, qui poetarum modo verba, vt ſint ficta, expediunt.

Volui præterire eos] Volui præterire eos M. S. T. Hoc enim vult Varro, ſe voluiſſe vltra quoſdam grammaticos progredi, qui nuda ac ſola poetarum verba, vtcunque ſint ficta, expediunt. Vnde mox adiicit, ſe non tantùm in Ennii verba (Ennii vocabulo veteres poetas intelligens) ſed & antiqua ac priſca à Latini etiam regis temporibus deducta, inquiſiturum. Neque probo quod quidam hîc accipiunt poetarum modo, pro poetarum more.

Expediunt] expendunt.

Non enim videbatur conſentaneũ quærere me in eo verbo, quod finxiſſet Ennius, cauſam: negligere quod antè rex Latinis feciſſet] Ennius, cauſas: negligere &c. Scal. Si ita eſt, ni quærere e-

ſuam,

tiâ vt ſuperfluũ, diſpungendũ eſt, ſed excuſſæ vt apertæ ſatis, nihil mutandum cenſeo: ait enim Varro, non eſſe conſentaneum poeticorum tantùm verborum origines ſcrutari, priſcorum verò originationem negligere.

An non potiùs mea verba] An non potiùs vſitata verba.

Oblinia] id eſt obſoleta, ignota, quorum Latini obliuiſcebantur.

De obliueis reliquam quorum partem, cùm ita inuenerim, vt opinor, ſcribam] partim, quo ita inuenerim, ita opinor, ſcribam. T. ita reſtituo, De obliuecis reliquam eorum partem, cùm ita euenerit, vt opinor, ſcribam. Vt hoc Varro velle videatur, obliuiorum verborũ quædam nõ omnino ac penitus obliuia, ſed quaſi de his, prout res ita ac ſermo tulerit, etiam ex ſui ingenij ſententia quædam dicturum: alia, præter miſſurum: at non illa quæ etſi raro, ſunt tamen in vſu aliquo.

Pythagoras] v. Ariſtot. Ethic. & Phyſic.

Initia] Principia. A.

Vt omnia ferè] vt adeò ferè. A.

Quin fuerit motus] quin fuerint motus. MS. T.

Eius enim interuallum] eius annum interuallum MS T.

Initiorum quadrigæ] quadrigas, quadripartitionem per trãſlationem vocat. Propriè quadriga Gloſſis τέθριππον quadrigum τετράζυγον quadrigæ τετραρρυχία.

Quare quatuor] Quare quod quatuor A.

Quatuor genera rerum, totidem verborum] Idem Varro lib. 20. rerum humanarum (vel vt ibidem quidam legunt Rhetoricorum) apud Nonium in Quadrifariam, quæ ad mortales pertinent, quadrifariam diſpertierim, in homines, in loca, in tempora, in res.

Horum enim] harum enim MS. Vtrunque mendoſè A. niſi legas, minimum horum.

De his locis] de quibus locis MS. T.

Sed quæ] ſi quæ.

Quæ radices] quod radices.

Fines ſuas] fines ſuos.

Sæpe enim ad limitem arboris radices, ſub vicini prodierunt ſegetes] vel, ſub vicinas protriuerunt ſegetes: vel ita, arboris radices ſubuicinæ protriuerunt ſegetes. arbores dixit vel radices ſubuicinas proterere plerunque ſegetes alterius.

Incipiam de locis, ſub ipſius loci origine] id eſt dicturus de vocabuleis locorum ab originatione huius vocabuli, locus, incipiam.

Vt nunc dicunt conlocatum] τὸ nunc, non fruſtrà adiectum à Varrone. Nam antea Varronis ætatem dicebant locatum, non vt nunc, conlocatum.

Apud Plautum in Aulularia.

Titiam habeo] v. Nonium in Locandi ſignificatio. Virginem habeo: ita apud ipſum Plautum in Aulularia.

Caſſam dote] dote caſſam. ita apud ipſum Plautum loco ſuperiore.

Trita] alij terea: alij terea: alii Græca: alii Treca: alii Creta: alii Thrace: alii Threſſa. Scaliger legit, Tritaui.

Fanum in cuius muro locaui] fanum intumũ locaui V. fanum in ciuium muro. T. in cuius mœro liberi fanum locaui. S.

Vbi quidquam] vbi quidque MS. T.

Quod vſque id emitur] quod vſque id emit. V. Quod vſque idem, vt T. S. eo ſenſu, non antè conquieſcit, quàm locatus eſt publicano: Vt hæc verba vel ad Præconem (qui ſemper vagatur donec repererit pretium) vel ad mercedem quæ ſemper ἐπαλλάζει referantur: eóque ſignificatu Plaut dixit, It ad me lucrum.

Locarium] quod & ſolarium in l. 15. ff. qui potiores: Græci τοπιατικόν.

Quod datur in ſtabulo & taberna vbi conſiſtant] quod datur in ſtabulo & taberna vti conſiſtant. Sic in l. 15. 1. ff. locati, ibi ſtabulum vel vbi greges eius ſtare oporteat.

Loci muliebres] honeſtè, pro vtero & natura mulieris: vt & apud Catonem & Lucretium. Dioſcordes I. τόπους dixit.

COLVMNA 6.

Cœlum dicitur duobus modis] pro eo ſcilicet in quo ſunt fixa ſidera & pro aere, ita in iure Inſtit. de iure naturali animalia quæ in cœlo: pro quo Theophilus τὰ ἐναέρια.

Nam & Aſia] Nam vt Aſia MS. T. Duas autem hìc orbis partes facit, tametſi Saluſtio teſte, in Iugurtha, plerique tertiam poſuere Africam.

Aſia dicitur pars prioris Aſia] ea Aſia minor dicitur intra Taurum ſita.

In qua eſt Ionia & prouincia noſtra Cilicia] τὸ Cilicia diſpungendum. nec enim Cilicia minoris Aſiæ pars. v. Ciceronem pro Flacco, & Strabonem.

Pars eius ſummum] pars eius, ſummum T.

Demonſtrat cùm dicit] cùm demonſtrat dicit. T.

Hoc vide &c.] Verſus Pacuuii Trochaicus.

Memorant] memorant Graii aera. T. atque ita verſus erit abſolutus.

Lucretius ſuorum & vnius viginti librorum initium fecit hoc] Si is numerus librorum Lucretii fuit, aut eius epitomen aut reliquias tantùm: aut alterius Lucretii opus habemus. alterius, inquam, fortaſſe eius qui amatorio poculo in furorem verſus per dilucida interualla libros conſcripſit emendatos, poſtea à Cicerone: natus ab eo vndecim annis: à Varrone 24.

Aelius Gallus) Ælius M.S. Stillonem intelligit: quanquam & Ælius Gallus de ſignificatione verborum, quæ ad ius pertinent, ſcripſerit.

Non malè, quod poſterior Aelius multò potiùs celare à cælo: quàm cælum à celando) Atqui Plinius ex Varrone probat, cœlum à celãdo dictum. Ea te, Scaliger hunc locum ita emendat, quòd poſt reor multò potiùs celare à cęlo, quàm cœlum à celando. Ego verò ita lego, non malè, quòd poſtremò Ælius (tradit ſcilicet) multò potiùs celare &c. eo ſenſu, Ælii Galli, duæ de cœli originatione ſententiæ non probandæ. Nam à prima, quà cœlum à cælando (Græci τεγένειν) putat dici, Ælius tandem deſciuit propterea quòd idem putat cęlare potiùs à cœlo: quàm cœlum à celando dici. Secunda item eius opinio falſa, cœlum ideò dici, quòd diu minimè cælatur, id eſt occultatur, nam & interdiu & noctu cælatur.

A chao cauum) à chao couum M S fortaſſe cohum: nam & ita Feſtus, alii etiam à κοίλου deducunt.

Andromacha) Andromeda. S. Vt ſint Anapeſti ex Andromeda Ennij.

Noctique caua) Andromacha: Nocti quæ caua. A. T. alii, pro nocti legunt noctu. Hi autem Anapeſti hoc modo reſtitui poſſunt, nocti, Quæ caua cœli, ſignitenentibus conficit biges.

Cauationem) alii rationem, alii notionem, alii nationem. Turneb. procreationem (Cœlum enim omnia Ennio generat) alii adgnationem, alii adnationem legunt.

Cœli ingentes fornices) Sic Varro in Menippea, Cœli cauernas dixit: & vetus poeta cortinam: ſed tamen fornicis vocabulum hac ſignificatione impropriè ſumi Cicero 3. de Oratore exiſtimat.

Vt à cauo, cauea, cauile) Pro cauile alii legũt caulliæ: alii cauille, alii caulæ (quo ſenſu Lucretius caulas corporis, pro meatibus corporis vſurpauit) Turnebus cauile pro cauillatione hic ſumi arbitratur. quid ſi, cauernæ.

Conuallis, cauata vallis) hæc duo cauata vallis ineptum gloſſema. S. Gloſſis conuallis μεσαγκάγγιον.

Et cauere cautione) caue cautio vel cauatæ cauitione. V. cauete cauitiones M S. T. & cauedium S. Ego, verba priſcæ formulæ aut legis hîc laudari non puto: ita tamen reſtituo: & caſæ, à cauatione. id ita eſſe vel Feſtus in caſa, mihi conceſſerit.

Vt cauum ſit ortum, vnde omnia apud Heſiodum à chao cauum cælum) vt cauum ſit ortum, vnde omnia apud Heſiodum à chao: à cauo, cœlum.

Territorium) v. l. 239 §. 8. ff de verborum ſignification. Ciceronem in Verrem, Frontinum, Siculum, Flaccum. Gloſſis Territorium ἀγρός, ὑπηκοωτία, ὑποτειχισμα, [illegible] χώρα.

Termentarium] extermentarium. V. malè hîc obiter notandum. Termentum Plauto detrimentum eſſe, teſte Feſto. Eſt & Gloſſis Terſorium ἐκμαγεῖον, quod & alibi Tergorium.

Triuolum, quo teritur] Tribulum, quo teritur. quidam ita legunt, non malè. Nã & Tribulum legitur apud Varronem 1. de re ruſtica & Nonium. Veteres etiam dixêre, Tribulam in fœminino. Virgil 1. Georg. 2. Columell. 21. vnde Tribulare apud Catonem pro agitare: hinc etiam Trebla Catoni.

Fines agrorum termini] v. titul. finium reg. & Titul. de Termino moto.

Limitare iter] limitaneum iter, militare iter. Vertr. (nam & militaris via Ciceroni. Higino, Columellæ malè. Limitare iter, eſt ſemita modica, quæ relinquitur inter duo confinia lata pedes quinque ex duodecim tabularum præſcripto, de quo dixi ad l. quinque Pedum. C. Finium regundor.

Termini cùm in Latio] alii, quàm is in Latio: alii, cuius & Latio: alii cùm in Latino: alii cùm Terminus in Latio. T.

Termen] alii termon: alij termo. T. quidam terminia.

τέρμων] τέρμονα. T. Gloſſæ Termini τέρμονες, Termino τερμονίζω.

Via quidem] Via ſiquidem. A.

Quæ ſola teri poßint] quæ ſolo teri poſſint. Scal. Lucretius, Loca nullius antè trita ſolo. Solum, infimum pedum calcaneum. Plautus, Qui auro habent ſuppactum ſolum.

Pinſibant] pinſabant A. Piſabant apud Nonium. alij pinſebant. quo modo Ennius annal. 10. pinſebant terram genibus.

Ab eo qui Romanus combuſtus eſt] alij legunt, ab eo quod Romanus Romæ non combuſtus: alij, quo ad Romę, eo ſenſu, mortuo non combuſto, vel combuſto, oſſe tamen eius excepto, ad purgandam familiam, nec ſepulto, familia funeſta manet. Cætera vide apud Seruium libro 6. Æneid. Cicero 2. de legibus. Varronem 3. de vita populi Romani, & Nonium in Anthraciis. de ſepulturæ veteris ratione. Quod ad penultimam lectionem attinet, ea Vertranio placet, diſplicet Scaligero. Nam etiamſi Romæ non fuiſſet combuſtus, non dicebatur humatus, antequam iuſta ſoluta fuiſſent. neque propriè ſitus niſi poſita inſcriptione. Ante Nouendiale ſacrum ſupra terram eſſe dicebatur: vbi comburebatur locus vſtrina: cùm conditur funus: poſt denicale ſacrum, humatus: vbi humatus ſepultus.

Aut ſi os exceptum mortui] digitum ad eam

eam rem abſcindi teſtatur Feſtus:id genus Februi exuertias, vel exuerræ Feſto in Euerriator.

COLVMNA 7.

Et dicitur humilior quæ ad humū ſunt, aut à re vt Sabini & Lucani] Et dicitur humilior,quę ad humum, vt Sabini vt Lucani. V. Et dicitur humilior, demiſſior, infimus, humillimus. Turn.vt hoc modo coniungantur, voci humilior ea quæ pòſt ſequūtur, ibi, vbi nunc eſt Roma Septimontium. Scal.ita legit,Sunt quæ ab humo, vt Apulia & Latium: aut declinata ab hominibus, & Sabini & Lucani; Vtrumque vt Hetruria & Thuſci, eo ſenſu: ab humo Hetruriam, ab hominibus Thuſcos dici. Idem paulò antè ſic legit, Et dicitur humilior, hinc vbi nunc eſt Roma Septimontium. Et pòſt, Sunt quæ ab humo vt Apulia & Latium.alioquin, funeſta non dicitur humilior, ſed mortuus potius. Idem alio loco notat poſſe & húc locum ita legi, & dicitur ſitus.

Latium vtrumque] nouum & vetus Latium intelligit: alij tamen legunt, Latium aut vtrunque.

Qua regnum fuit Latini vniuerſus ager dictus Latium] dictus Latius V.T.vt aruus apud Plaut.Poteſt ita legi,dictus Latinus, vt & infra à Præneſte Præneſtinus, Aricia Aricinus.

Vt noſtri augures publicè dixerunt] publicei. V.S.Cicero.publici augures videntur.

Ab Romulo] à Romo.V.T.

feruntur auſpicia] feruntur auſpicia.V.T.

Eo enim ex agro Romano primum progrediebatur] àlij.Romam primùm. Scaliger ita legit, Romani primùm progrediebantur.

Gabinus ſiue peregrinus] Gabinus quoque peregrinus.S.

Secundum hos hoſpitia habent ſingularia. Ab reliquo diſcretus] Secundum quos auſpicia habent ſingularia: alij, ſecundum hos auſpicia habent ſingularia ab reliquo: alij, ſecundum quos hoſpitia habent ſingularia, ab reliquo diſcretus.

Ager] Vetus ſcriptura ita habet, ager dictus eſt, in qua terra agebant, & vnde quid agebant,aut quo fructus cauſa:à quo id Græci dicunt ἄγειν vt ager, quo agi poterat. Fabius tamen primo & vltimo ridet Varronem cùm ager ab ἄγος Græco ſit, non econtra.

Sic qua agri dictus] Sic agitatus eius.M.S.

In quadratum actus] Vetus ſcriptura in quadratum actum, & latum & longum eſt centum & viginti.Turn.

Centuria] vide Columellam. Sic.Flac.Varronem de re ruſtica.

Vt tribus multiplicatæ idem tenet] alij legunt tribus partibus. Turnebus verò ita, vt tribus partibus multiplicatæ: vel ita, tribus multiplicatæ.

Qua vehebant viæ, quo fructus conuehebant villæ,] Imò quà vehebant primò vehæ, deinde viæ. Item quo fructus vehebant & vnde vehebant,vehilæ:& poſtea villę,vide Varron. 1.de re ruſtic.

Ager cultus à coaleſcendo] malè à coaleſcēdo.Varr.cultum agrum deducit, cùm potiùs à coaleſcendo eſſe ac dici debeat.

Quod primùm ex agro plano fructus capiebant campus] malè:id enim potius à Græco. Nam Siculi ἱππόδρομον καμπὸν vocabant à flexu equorum qui ibi certabant.

A collendo colles] cur non potius à collo, colles.

Saltus &c.] v.l.penult. § 1.ff ſi ſeruit. vindicetur:l.25.ff de pignorat.act. l 52 ff. de act. empti.l. 8. ff de inſtructo. alia eſt explicatio huius verbi. Nam in aſſignatione agrorum quatuor centuriæ coniunctæ, ſaltus. ſignificat aliàs ſaltus montem ingentem, vt ſaltus Pyrenæus dixi plenius ad Feſtum in voce Saltum.

Semē,quod non planè id quod eſt] alij id quod inde:alij,id quidem vnde. Vertranius, Semen dici putat, quòd ſe minus ſit cùm ſeritur quàm cùm metitur. Turnebus à ſemi, quòd ſit ſemiperfectum quiddā, habita ratione ad id quod ex eo prodit.

Alia quæ] alia.quæ M.S A.

Sectaterantur] de tritico id intelligi oportet,non de farre. Far enim non in area, ſed in piſtrino pinſebatur, atque ex ſuis folliculis extricabatur:cui vſui piſtulæ farrariæ.

Loca in vrbe pura areæ] Pura, id eſt non ædificata, vnde locus purus in iure,non ædificatus.

COLVMNA 8.

Ager reſtibilis, qui reſtituitur] alia ſignificatione ager reſtibilis dicitur, qui bis in anno aratur. Cæterum ea forma reſtibilis à reſtitué lo,qua proſtibulæ & proſtibulum,à proſtituendo. Reſtibilis autem πολυφόρος & παλίμβλαστος Græcis dixi plenius ad Feſtum.

à Nouando noualis ager] Nouare hic eſt arare quod Græci νεοῦν, adde Varronem 1. de re ruſtic.18.Plin.19. quid Nouālis terra, vide l.30.§ 2. ff. de verborum ſignif. Gloſſis Nouale νεάτιμον,Noualis terra,νέωσις νεατός.

Noualis ager aruum] alij ita legunt, noualis ager aruus, vt apud Plaut. non aruus hic ſed paſcuus eſt ager.Eadem ratione apud Grammaticos & Varronem, ager aruus dicitur.alij aruum interpretantur agrum aratum nec ſatum:alij agrum ſationalem.

Arationes] Arationes, agri erant publici,

qui aratoribus colendi dabantur (plerunque aratoribus etiam lege publica auferebãtur, & colonis aſſignabantur. vt Capuanus lege Iulia) ex quibus decumæ ſiue decimæ (vnde agri decumani dicebantur, iis oppoſiti qui immunes Ciceroni 4. in Verr. dicuntur) vt ex paſcuis agris, ſcripturæ (Plautus, ob meam pecudẽ ſcripturã accepit. vide quæ ſcripſi ad l.9. Cod de vectigalibus in verbo Arabarchiæ) è portubus, portoria, vectigalia populo Romano pendebantur. Cicero pro L. Manilia, Neque ex portu, neque ex decumis, neque ex ſcriptura vectigal ſeruari poteſt: & 4. in Verr. Mercator, arator, an pecuarius. Vbi poſtea meminit ordinis aratorum, pecuariorum & mercatorum. Et hoc quidem modo aruus & paſcuus ager diſtinguuntur, vt & pecuaria & aratiuncula apud Plautum.

Suſtollit] ſuſtulit. A.

Sulcus &c.] Varro τὸ ſulcus, à ſuſtollit deducit, quòd melius à Græco ὄλκος. Et in libris de re ruſt. ſulcum interpretatur, quà aratrum vomere lacunam facit. Et veteres quinto, ſexto & nouo ſulco ſerere dicebãt, pro quinquies, ſexies, aut nouies ſerere agrum. de ſulcis aquariis v.l.1.§.5. §.9.l.24. ff. de aqua & aquæ pluuiæ.

quòd ea terra iacta, id eſt proiecta, porca] alij legunt, porrecta. Sic idem Varro 1. de re ruſt. 29. porcam dictam eſſe ait, quòd ea ſeges frumentum porricit. Alij grammatici quòd porriciat, id eſt prohibeat aquam frumento nocere. Porcas à ruſticis liras vocari Columella ait. Cùm inter duos ſulcos latius diſtantes medius cumulus ſicam ſedem frumẽtis præbet. De porcis & ſulcis aquariis, v.l.24.ff. de aqua & aquæ pluuiæ. vide Feſtum.

prata quod ſine opere parata] aliter Colum. 11.c.17. quòd protinus ſint parata, nec magnum laborem deſiderent. Et Varro 1. de re ruſtic. prata parata appellant. Fortè pratum à Græco eſt. Nam apud Græcos πρασινὸν, viride. adde l. 31. ff. de verborum ſignif. adde Feſtum.

Sine opere] ſine opera.

Diuidit in eos agros, cùm ſcribit Sulpitius] mẽdoſus hic locus videtur Vertranio. Vetus ita habet, Diuidit enim eos eius Sulpitius. Turnebus, diuidit enim eos Seius Sulpitius. Scal. alludit eò cùm ſcribit Sulpitius.

Vt rurſus capias fructus appellantur rura] Falſò hæc à Varrone. Rura enim potius à Græco ἄρουρα.

Sulpitius] Iuriſconſultus ſcilicet.

plebei rura largitur ad aream] alij legunt largitatur ad aream. Scal. verò, plebi rura largiuntur adoream, vel plebi rura largitura adoream. Adoream, id eſt vberes fructus & prouentus. Id enim Plauto ex aliis authoribus. aliàs ad aream largiri rura, quidam putant idem eſſe quod, agros frumentarios largiri: contra quam prata ad fœnile. Alij, ad annuas meſſes largiri. fortè addendum eſt ad arandum. Alioquin aream dictam Feſtus arbitratur, quaſi exaruerit, neque quicquam poſſit generare.

Prædia dicta: item vt prædes à præſtando] cùm quid de publico conducebant mancipes & publicani, prædes dabant, qui prædia ſua ob eam rem obligarent, teſte Cicerone in Verrem. Ac prędia, res ipſæ: prædes, ipſi fideiuſſores, Aſconio. v. Feſtum in Præs.

quod ea pignori data] pignore dato, alij eo pignore dato.

publicè mancupes fidem præſtant] Publicè mãcupi fidem præſtent, Verr.

Vbi nunc eſt Roma ſeptemmontium demiſſior infimus locus] vbi nunc eſt Roma Septimontium nominatum à tot montibus. T. Scaliger in appendice putat citare hîc à Varrone verſum Trochaicum cum acroſtichide hoc modo, Hîc vbi nunc eſt Roma, Septemmontium demiſſior infimus locus. Quæ verba, Varronis interpretatio mox ſequitur, infimus, humilimus. Antea quoque dixi quibuſdam videri hæc verba Varronis coniungenda ſuperioribus, vbi de familia funeſta agitur.

Terra abijt in nimbos] abit.

Pacuuius, Terra exhalat auram atque auroram humidam atque humectam] Eſt qui ita reſtituat, Pacuuius, exhalat auram terram atque auroram humidam atque humectam.

Hinc ſudor quiuis deorſum in terra himber] hinc ſudor aquæ vis deorſum. A. hinc ſudor vdor ei quamuis, V. hinc ſudor, vdor. Is quanuis deorſum in terram vnde ſumi poteſt puteus. Alij ita legunt, hinc ſudor quiuis himber in terra: alii, hinc vdor. Aquæ vis in terra himber. Alii, hinc vdor aquæ vis deorſum. hinc terra Vmbria. (Vmbri Diodoro, Solino & aliis ἀπὸ τῶν ὄμβρων) Vel ita, hinc vdor, hinc quæuis deorſum terra, vt humbria humilior. De Vmbria adde Iſidorum.

Aeoles dicebant τὸν πύθεον καὶ πότεμον &c.] Æoles dicebant vt πότεμον: ſic πώτιον & πότον, vt nunc φρέαρ. T. Ætoles dicebant πότεμον, ſic potura à potu V. Æoles dicebant πωτῆον ἀπὸ τοῦ πότου, non vt nunc φρέαρ. Si alioquin πύθεον non eſt dictio Græca eo ſenſu: ſicuti & πότεμος. Illud enim Thucydidi ſignificat templum Pythii Apollinis (non aquam vt perperam putat Heſychius) Hoc verò fluuiũ ſignificat, non puteum. Quinetiam potura verbum ſatis inſolens.

Puteoli à puteis vel putore.] adde Feſtum. Strabonem 5. Stephanum de vrbibus.

Vbi in puteis obruebantur homines qui locus publicus extra Exquibias] Horatius de Exquilus Fo-

lijs loquens, Hîc miſeræ plebis ſtabat commune ſepulchrum, &c. plebis dixit, quia is locus ſepulturæ inopum in ſuburbanis deſtinatus: Culinas appellatum eundem locum Vrbicus ſcribit.

Puticulos]alij Putiluculos: legendum Puticulos.S.

Quòd inde ſuſpiciunt lumen] quòd antea ſuſcipiunt. A. Quo deinde ſuſcipiunt perpetuò flumen,lacus: Lacunę, in qua ibi aqua. T. quo inde ſuſcipiunt. V. quo inde ſuſcipiunt perpetuò flumen, Lacus, Lacunę. Lama vbi aqua contineri poteſt S. vt τὸ quo inde ſit idem quòd vnde.

Perpetuò lumen]perpetuos lumen V. perpetuo flumen. T. Niſi τὸ Lumen ſignificet funera quæ cum funalibus efferebantur.

Stagnum quod Græcè ςάμιον] σέγανον Vertr. ςέγνον T. Stagnum à Græco ςέγνον S. inde Statinæ ſeu Statiuæ aquæ, contrariæ perennibus & manantibus. 2. Plin. 88. Ego nihil mutandum cenſeo. Id enim vult Varro, Stagnum à ςέγνον deriuari: id enim appellationis habuiſſe primùm. de Stagno. adde l. 1. §. 4. π. vt in flumine publico. quod reſtagnare. v. l. 1. §. 6. π. de aqua & aquæ pluuiæ: l. 2. §. 28. π. ne quid in loco publico.

Quod nomen habet primum] habuit primum V. hoc quid ſit, dixi. ſed quid? Scaliger ita legit, quod non habet rimam. mouetur autem eo quòd Græci vocant ςέγνον, id quòd minimè rimoſum eſt & fideliter continet, cui contrarium ſit futile.

Stillicidia, fluminàque vt ita fluant cadántque] Stillicidia fluuia, quæ vt ita fluant, cadántque V. Stillicidia, flumina, aquæ vti fluant cadántque S. (ſic enim in Senatuſconſulto apud Frontinum quominus ea aqua ire, cadere, fluere) inde Caducæ aquæ, quæ ex diuidiis ſeu Caſtellis & fiſtularum manationibus fluebant. Ego ita lego, ſtillicidia, vti nunc ſunt, vt ita ſint, cadántque. argumento legis 17. §. 3. π de ſeruitutibus prædiorum vrbanorum.

Fluit continuè]fluit continuò. A.

Qui circum Aternum habitant flumen Amiternini] fortè legendum Amaternini Græci ἀμφὶ τ' ἕρμονας.

Qui aliter facit ex ambitu cauſam dicit] qui aliter facit indagabili ex ambitu cauſſam dicit. V. Vertr. ita lego, Qui ad honores iter affectat indagabili &c. vel qui honores ita aſſectat &c. indagabili ὑπούλως.

Quod caput]cuius caput. S.

Extra Latium] rectè: oritur enim Tiberis in Tuſcis: idcóque nomen eius nō Latinum.

Nihil Latinum, vt quod] Latinum & ignotum vt quod A. malè. nec enim ignota Tiberis origo. Nam à Tiberi Tuſco, Tiberis qui antè Albula. vide Feſtum.

Anceps eſt hiſtoria] id eſt duplex. ſic enim apud Nonium in Anceps.

Dehebrim] alii Tibrim; alii Deheberim. 3. Plin. 5.

Albulam vocitatum] Albulam appellatum. V.

COLVMNA 9.

Propter Tiberim regē] alii Tiberium legūt ex Liuio. De Tiberi hoc conſtat. Tiberim, à Tiberi Tuſco: à Tiberi, Tiberium regem, Deum Tiberinum, Tiberiū̃ familiam.

Et Auſtrum]& Eurum. V.

Europa] vide Feſtum in Europa.

Manlius] Manilius v. Mallius M S: de Manliorum & Maniliorum familia dixi ad Feſtum.

Sunt & nomina] multa deſunt *quæ ibi ab Sabineis necata armis*] necata armillis: ita lego.

Tarpeium ſaxum] pars erat montis Tarpei ſeu Capitolini, vnde nocentes deiiciebantur periuri communiter. Manlius eò etiā deiectus: vt & qui Tribunorum maieſtatem violaſſent, quæ pœna poſtea legibus vetita. l. 25. π. de pœnis. ſaxum etiam dicebatur ſimpliciter. Horat. Deiicere è ſaxo ciues.

Ab eo latè Saturniam terram, vt etiam Ennius appellat] Italiam, Saturniam olim vocatam author Halicarnaſſeus: eorū oppidum Saturniam illic fuiſſe vbi Roma, teſtatur Ennius apud Catonem in Fragmentis Originum. Hinc Virgilius, Ianiculum hinc: illi fuerat Saturnia nomen. T. S.

Quam Iunius ſcribit] quam Iunius deſcribit, vel de qua Iunius ſcribit.

Iunius]Gracchanus ſ. de quo in l. vnica. π. de officio Quæſtoris.

Nunc vocant Pandanam] quòd ſemper pāde[-]retur, ac pateret, teſte Verrio.

Ab aduentu hominum] ab aduentu hominum. T. hanc emendationem à Scaligero nō probatam: eò magis admittendā puto, quòd ſequentia Varronis verba eam ſatis euidenter arguunt, ibi paludibus: & pòſt, qui aduehebantur ratibus.

Ea qua tum itur Velabrum]ea qua tum deſcendebant, dicitur Velabrum. ea qua tum dicitur velabrum. V. de qua tum dicitur velabrum. infrà, qua nunc itur velabrum. S.

Vnde aſcendebant ad rumam noua via lucus eſt & ſacellum lacum] Vnde eſcendebant ad imam nouam viam locus ſacellus labrum. V. vnde eſcendebant ad imam nouam viam locus ſacer velabrum T. vnde aſcendebant ad Rumiam, noua via, vti lucus & ſacellum larum. S.

Velaturam facere dicuntur] velaturam facere Varroni lib. de re ruſtica dicuntur qui

ex plauſtrorum vecturis viuunt. Plutarchus, τῶν δὲ πορθμείων βαλανεῖων χαλκοῦν.

Quadrantis ratiti] ratici. V. malè. Quadrans ratitus dicitur Feſto & Plinio 38. cap. 3, quòd in eo eſſet ratis effigies: vt nauis, in aſſe. Ratitus igitur idem quòd ratem habens, rati inſignitus ac notatus. Quin, ex hoc loco notari poteſt, quadrantem portitoribus ſolui ſolitum vt & balneatori Horat. Iuuenal. vnde balneum, res quadrantaria dicitur Senecæ epiſt 87..

Reliqua vrbis loca diſcreta, vt Argeorum ſacraria in XXVII. partes vrbis diſpoſita &c.] Alij Argeos loca ſacris faciendis interpretantur. Alij verò exiſtimant per quatuor tribus Argeos diffuſos per XXVII. ſacraria: cùm & infrà legatur Primæ regionis quartum ſacrarium: & pòſt, Argeorum ſacellum ſextum. Planè Varro hoc dicere videtur, Argeorum ſacraria in XXVII. partes vrbis diſpoſita.

Vt Argeorum] cum Argeorum. V.

In XXVII. partes] in totidem partes, ſeculo Varronis, Roma diſtributa: ſeculo Auguſti, in XIV. teſte Dione lib. 55. Plinio, Tacito. P. Victore.

COLVMNA 10.

E queis prima eſt ſcripta regio Suburana] vt vltima Arnienſis. Cicero in Rullum, deſcribat ab Suburana vſque ad Arnienſem.

A cœlio] à Cœle. V. alij Cele. Halicarnaſſius Καίλιος.

Cœlij] Cœlis. V.

Vicus Tuſcus] Ergo Varro putat à Vibenni Tuſci copiis in eum locum deductis vicum Tuſcum appellari, quòd aliter extat apud Liuium.

Inter eas] inter eos. V.

Mineruium.] Templum Mineruæ, vt Dianium, templum Dianæ.

Cerionia. quòd hinc oritur caput ſacra via] videtur id velle Varro, Cerioniam denominari à κάρα quod caput eſt Græcis: quaſi Carionіam dicas.

Sacra via] v. Feſtum in Sacram viam.

Ab Streniæ ſacello] ab Strireniæ ſacello. V. alij Sereniæ. v. Feſtum in Sacram viam.

Quotquot menſibus] quot menſibus V. ſic Cato c. 43. rei ruſticæ, Capita oleagina quot menſibus fodere oportet. Idem verbum reperitur in lege Cum hi 7. § ſi cui 24. ff. de tranſac. l. nec ſemel 12. § nouiſſimè 5. ff. quãdo dies legatorum. ad eam formam, ſuperioribus locis in iure, quotannis dicitur: & Plauto in Sticho, ſcena 2. quot Kalendis. Liuio 5. quot diebus. Cæterũ Idibus (vnde Idulia Feſto in Sacram viam) hæc ſacra fiebant: iiſque agnã immolabant Ioui, teſte Ouidio. ex cuius agnæ lana, flamines Diales conficiebant albogaleros ſuos. Ad eã cõſuetudinẽ alludere videtur Horatius his verbis, Dum Capitolium, Scandet cum tacita virgine Pontifex.

Proximo cliuo] primore cliuo V. & Vert: primori cliuo. A.

Subura] Sucurra v. Feſtum & Quintilian. 1.

Sucuſam] Succuſam. V. & Vertr.

Secunda regionis Eſquilinæ] ſecundæ regionis collis Eſquilinæ.

Eſquilinæ] Exquilinæ. V.

Rege Tullio] rege Tullo. V. & Vertr.

Lucus fagutalis &c.] lucus fagutalis & virarum Querquetularum ſacellum.

Concinit] conuenit V.

Lucus Mephitis] lucus Mefitis. V. lucus Martis. V. lucus Meficis. V. malè. vide Feſtũ in Septimontio: & Seruium 7. Æneidos.

Quorum anguſti fines non mirum. Iamdiu enim latè auaritia vna eſt.] quorum quod anguſti fines non mirum: iamdiu enim latè auaritia vagata eſt. vel auaritię via eſt. Hinc Ouidius, Iupiter anguſta vix totus ſtabat in æde. & Varro 1. de vita populi Romani, Omnia regiis temporibus delubra parua fuerũt. vt in veteri cultu: quę ſunt conſentanea, quòd ſint paupertina, ſine elegantia ac cum caſtimonia, certè ſtatuaria, quam Alexandrinus κακοτεχνίαν appellat, multò pòſt introducta.

Lucus larum & Querquetulanum ſacellum] & larium Querquetulanum ſacellum. V. larum Querquetulanum. T. vt apud Liuium larum permarinum. Porrò, quos lares querquetulanos hîc Varro appellat, Feſtus Nymphas Querquetulanas vocare videtur.

Terticepſos] Terticepſos. V. terticeps V. T. Vertr. Tricepſis Volaterranus.

Dexterior via] dexteriore via T.

Tabernola] pars quædam in vrbe ad Cœlium montem.

Quadricepſos] quatriceps V. quatricepſis Volaterranus.

In figlineis eſt] in ſingulis eſt. V. in Eſquilis eſt. T.

Quinticepſis] quinticepſis V. quinticepſois T. Porrò biceps, triceps, quatriceps, quinticeps, nõ ſignificat, habere quatuor vertices, vt putat Volaterranus: ſed ſecundũ eſſe, tertium, quartum, quintum caput.

Septimius mons] Sceprius mons. V. T.

Petilium] Petillium V. alij Petellinum: alij Petilinum: ex P. Victore. Vertr.

Eſquilinus ſexticepſos.] Eſquiliis eſt. S.

Ciſpius mons] ſic Feſtus: alij, Ciſpeus.

Aeditumus] æditutus. V.

Habere] habitare.

E queis] è quibus. V.

Viminio] Vimineo. Victor. Vimino. V.

Vimineta] vimina nata. A.

COLVMNA 11.

Ex Argeorũ ſacrificiis] ex Argeorum ſacris.

Aduerſum

Aduerſum eſt pila Nauis, ædem ſalutis] aduerſum eſt pila Honoris V. aduerſus eſt pilã Horatiam T. (in ea Curatiorum ſpolia fuiſſe teſtis eſt Halicarnaſſeus) Alij Pilonoris legunt:alij,honoris ædem,malè.cùm trecentis annis poſt Argeorum ſacra, dedicata ædes honoris fuerit à Marcello. Turnebus aliquando legit aduerſus eſt Apollineris ædem. vel aduerſus eſt Apollinaris. Collis vel vicus. Hunc ſecutus Scaliger legit Apollineris ædẽ & Salutis. Hæc enim omnia fuerunt in colle Quirinali & Apollineris ἀρχαϊκῶς vt boueris, fuëris,lapiderum,nucerum,regerum.

Collis Mutialis] collis Martialis S. teſte Dionyſio 9.

Habere ſolet]habitare V.Vetr.T.

Dei fidy] per eum ſanctiſſimè adiurabant: vnde Græcis πίστιε.Comicus per Dium fidiũ quæris,iurato mihi.Video, neceſſe eſt eloqui quidquid roges.

Muſtellario] Inſtellario.V.

Turaculum]auraculum V.auguraculum.T. Locus erat vnde augures auſpicabantur Feſto:in quo Numa inauguratus, Liuio. auguratoriũ appellat Victor, ídque in Palatio col locat.Græcè οἰωνιστήριον,οἰωνοσκοπεῖον. In caſtris quoque ſimilis locus erat,vbi duces auſpiciis operam dabant: ídque augurale Tacito 2.

Aedificium ſolum eſt] id eſt, multa illic delubra & fana,ſed priuata tantùm ædificia.

Quod Palantes] quod Palantei V.

Aborigines] qui eſſent.v.Feſtum.

A pecore] id eſt pecoris balatu vt Næuius. niſi ſit legendum, pecuſcum à pecore, v. Feſtum in pecuſcum,partem Palatij fuiſſe Scaliger notat.

Germalum] Cermalum Feſt.Κέρμαλον & γέρμαλον Plutarchus in Romulo.

Hi inuenti] è Tibri inuecti.S.

Veliæ] Cato teſtatur in fragmentis Veliam, partem montis Capitolini a vellenda lana appellatam ante monſtratam ab Hetruſcis vellaturam.

Vellera] vellemera V. vellemina:vel vellimina. Nam & ita Varro in libris de re Ruſtica.S.

A quo tribus appellatæ.] ſic Plutarchus in Romulo. Centurias tamen equitum fuiſſe ait Liuius, & Plin. de viris illuſtrib. vnde Horatio,celſi Rhamnes. Sed nihil vetat populum in tres partes diuiſum:& tamen ex ea vnaquaque centuriam equitum inſtitutam.

Tatienſium] Tatium.V.

Tatienſes]Taties. V. Vetr. Titienſes.Plin. Liuius. Feſtus: alij,Tatij.vtrunque non malè: nam à prænomine Titi Tatij regis, Titienſes:à nomine,Tatienſes,Titios vocat Propertius:vt Lucanus Titios ſodales.

Ramnenſes à Romulo] Ramnes. Vsalij Rhãnes. Cæterùm qui Ramnes vel Ramnenſes hic, Varroni, tribus: Horatio, ciues Romani.

A Romulo] idem Liuius,Plutarchus,Plinius.

Luceres à Lucumone] Sic Plinius: Feſto Lucerenſes & Lucomedi a Lucomo Tuſco vel à Lucero rege Ardeæ. Plutarchus ab aſyli loco.Vide Sigonium 1.Emendat.

Iunius] Gracchanus cognominatus à Gracchi amicitia,vt ait Plinius. Eius Cicero meminit 3 de legibus, & lex vnica ff. de officio Quæſtoris.

Volumnius] Voluius.V.

Quinta, quod ſub Roma, Romilia] Ex hoc loco poſſis colligere, certum quendam ordinem fuiſſe tribuum. Sic Cicero in Rullum conqueritur in agri diuiſione & aſſignatione,Rullum incipere à Romilia prætermiſſis vrbanis Saburana,Eſquilina,Collina, Palatina,à quibus primis incipere debuit.T.

Et ſic Harpocrates digito ſignificat, qui ſunt Taantes & cæt.] Et ſoc & cæt. V. etſi, & cæt. Vetr. etſi Harpocrates digito ſignificat,vt taceas,Politianus Miſcell. 83. Fortè legendum, vt taceam, optimo ſenſu. Etſi Harpocrates digito teneat labellum & ſignificet ne hoc euulgem,tamen hoc dicam. Alij ita hunc locum emendant. Et ſt. non malè, pro ſilentij indicio τὸ ſt.vſurpantes,vt eſt apud Plautum Truculento Act.3. ſcen.1. apud Terentium Phormione Act.5 ſcena 1 Scaliger putat,hæc verba ſumpta ex veteri quodam pœta qui ita fortè ſcripſerit,Sancte Serapis,Iſis & Harpocrates digito qui ſignificas ſt.

Harpocrates] Plutarchus in Iſide refert Harpocratem Oſiris & Iſidis filium exterricinium, id eſt natum ante iuſtũ tempus(quẽ ἠλιτόμηνον Græci) vocem non emiſiſſe naſcendo: atque ob id ſilentij Deum haberi, eiúſque ſignum apud Ægyptios ore obligato atque digito obſignante.Inde Auſonio ſigalion dicitur.Aut tua Sigalion Ægyptius oſcula ſignet. Catullus, & patruum reddidit Harpocratem, id eſt mutum & elinguem. his adde Auguſtinum 18.de Ciuitate 5.

Taautes] Taantes Euſebio. Mercurius fuit non Deus Phœniciorum ſed Ægyptiorum Thot vel Theuth. teſte Cicerone in libris de Natura.

Aſtarte] quæ & Aſtaroth. Ea fuit Venus quam Solomon etiam coluit.3. Reg.11. dicta autem Aſtarte à grege & victimarum multitudine. Alij putant fuiſſe Iunonem ſub ouis forma adoratam: Nam & Iuppiter Ammon, ſub ſpecie arietis colebatur. Alij, deam fuiſſe Sidoniorum & quidem Venerem.Aſtri figura cultam: quemadmodum & Dagon à reliquis Phœnicibus, ſub piſcis forma, quibus

Dag piſcem ſignificat.

Ambracia] Samothracia V. rectè. Hi enim omnes Dij in Samothracia culti. alij legunt Imbraſia. Nam & ita Ambracia dicitur a fluuio Imbraſo, teſte Callimacho & Stephano. quanquam τὸ Ambracia non omnino repudiandum, cùm inibi Æneam Veneri & Diis magnis (qui ſunt Dii Samothraces) templum ædificaſſe Dionyſius ſcribat.

Samothraces Dij] qui à Dardano in Phrygiam: ex Phrygia ab Ænea in Italiam poſtea deuecti. Varr. 2. Humanar. Feſtus in Salios. Vnde hi Romanorum penates καὶ θεοὶ μεγάλοι, teſte Caſſio Hemina. Tertullianus libro de ſpectaculis, Tres aræ, trinis Diis parent, Magnis, Potentibus, Valentibus. & Iuuenalis, Iuret licet, & Samothracũ & noſtrorum aras. Eorundem ſacris religioſiſſimis homines initiabantur.

Neque, vt vulgus putat, hi Samothraces Dij qui Caſtor & Pollux] Pauſaniæ tamen & Euſebio de præparatione Euãgelica, Samothraces Dij Caſtor & Pollux. Cabiri, Corybantes. Macrobius Iouem Iunonem & Mineruam fuiſſe ait.

Diui potes] qui & ob id κάβειροι Euſebio de præparatione Euangelica: Cabir enim Syriaca & Phœnicia lingua, potem ſiue potentem ſignificare, vir doctiſſimus antea notauit, quo pertinet illud Tertulliani, ſuperius à me relatum ex libro de Spectaculis. Tres aræ Triniis Diis, magnis, potentibus, valentibus.

Hæc duo cœlum & terra quod anima & corpus: humidum & frigidum] hæc verba humidũ & frigidum, ad corpus referenda. Eſt enim anima calor & ſiccitas.

Parire] ἀρχαϊκῶς pro parere.

Genus pennen condecoratum] id eſt aues: vt & apud eundem Ennium corpora pennipotentum, id eſt auium.

Non animas] ſumptum ex Epicharmo vide Laertium in Platone.

Venit diuinitus ſe pulleis inſinuans ſe ipſa anima] Lucretius in pecudes alias diuinitus inſinuet ſe Ennius, vt noſter cecinit.

Animalium ſemen ignis] v. Feſtum in geniales Deos. Turnebus putat Zenonis eam ſententiam fuiſſe, ignem ſua vi omnia deflagrare: deinde omnia per ignem renaſci, quod Scaligero diſplicet: primò, quòd Zeno huius ſententiæ author non fuit. Deinde nó magis fieri poſſe vt anima conſtet ex incẽdio & conflagratione, quàm ex corruptione. Cenſet itaque, hic non agi περὶ ἐκπυρώσεως, ſed de eo quod præter quatuor elementa, quintum conſtituitur à Zenone (quod ab Ariſtotele ἐντελέχεια) igni ſcilicet: ex quo mens & anima. De quo vide Ciceronem 4. de finibus. & in Academicis. Tertull. libro de anima. Plutarchum in Decretis. Laertiũm in Zenone.

COLVMNA 12.

Innumerabiles & immortales ignes] Stellas & Solem intelligit.

Epicharmus Enni] id eſt Ennius in eo opere cui titulum fecit, Epicharmus. Nam Epicharmi poetæ Pythagorici quædã περὶ τῆς παλιγγενεσίας interpretatus eſt Ennius: ab eo opus ſuum Epicharmum inſcripſit, in quo illã παλιγγενεσίαν ſibi accidiſſe teſtatus eſt. Hoc verſu, Nam videbar ſomniare ego Medeſſe mortuũ. Et Horatius ds Ennio loquens, dicit Ennium, curaſſe ſomnia Pythagorica.

Iſtic eſt &c] Trochaicus ex Ennij Epicharmo.

De ſole ſumptus ignis] Varro 1. de re ruſtica, Principia mundi Ennius ſcribit, aqua, terra, anima, Sol.

Iſque actus mentis] iſque totus mentis eſt. T.

mentis] id eſt mens, quomodo in eodem opere alibi Terra corpus eſt, at mentis, ignis eſt.

Humores frigida ſunt humi] humores frigideſcunt humi. V.

Omnia ex ſe genuerunt] omnia exgenuerunt. V. T.

Frigori immiſcet calorem] Trochaicus.

Humori aritudinem] Sic Varro in Prometheo. Excuſi & Vertranius, ariditatem habẽt. vtrũque probabile eſt. Nam & Plauto hilaritudo & hilaritas dicitur: Cęcilio Pulchritudo & pulchritas: Tullio beatitudo & beatitas. de quibus vide Gellium 13. cap. 3.

Animam æther adiungat] adiungat, id eſt adiungit: eſt autem clauſula Trochaici verſus Paccuuij in Chryſe, qui integer eſt apud Nonium. Cæterùm hoc innuit, animam eſſe ex æthere, corpus ex terra: ne alioqui putes hîc agi de connubio & amore cœli & terræ, de quo apud Euripidem, Æſchylum, Virgilium, Statium, ex opinione, Scytharum cuius meminit etiam Herodotus 4. & Pauſanias.

Eſſe igitur corpus terram quæ deperit ipſam] quæ peperit ipſam. V. qui dederit ipſam S. ego ita lego, Eſſe igitur corpus terram quæ deperit ipſum. Quod dedit atque capit, neque diſpendi facit hilum. His ita, Ennii verſus integer reſtituitur ex ipſomet Varrone infrà, libro octauo. Eſt autem ſenſus Animam ab æthere: corpus è terra, vnumquodque illuc, vnde profectum, reuerti: terram (metaphora eſt ab amantibus ſumpta) deperire ipſum quod rei vnicuique dedit: eandem recipere (metaphora ſumpta eſt à fœneratoribus) id omne quod dedit, ſine vllo diſpendio.

natis]Nati.Vulg.& malè.

Vbi nimius ardor] non minus ardor M S. malè. hoc enim ſignificat omne corpus interire,ac ſterile eſſe vbi nimius ſit ardor, aut humor.

ardor & humor] Principia illa duo Pythagorica.

in Nuptijs] Idem Varro x 1.de vita populi Romani apud Nonium.v. Feſtum in Facem. Plutarchum in Problemat.dixi ad legem penultimam.ff.de donationibus inter virum & vxorem.

hic &]hinc &.V.

iunctione ſumit Venus, hinc Comicus]iunctione ſumit Venus Comites hinc. V.iunctionis Venus, comites hinc. T.eo ſenſu ab aquæ & ignis iunctione Venerem dici: ac proinde Ignem & aquam Comites Veneris in Nuptiis adhiberi.ſed alij legunt,vinctione,quod magis probo. Nam Venus à vinctione potius, quàm à iunctione eſt.Ego verò locum deprauatum ſcio, non tamen inſanabilem.Sententia,itaque paulò altius repetita ſic lego, in limine adhibentur, quòd coniungunt hæc. & mas ignis,quòd ibi ſemẽ:aqua fœmina, quod fœtus(velque fouet) ab eius humore & igniũ vinctione,ſubit Ven⁹.Hinc Comicus victrix Venus,&c.meæ emendationi fauet, quòd poetæ de cœlo ſemen igneum deſcendiſſe in mare fingunt, ac natam è ſpumeis Venerem vinctione,aut ſi mauis coniunctione ignis & humoris. Quin Varro ex Comico ſtatim probat Venerem victricem appellari non à vincendo,ſed à vinciendo.

ſumit Venus] ſubit Venus. Ita legendum cenſeo,vti ſuperius oſtendi.

Victrix]alii vinctrix, cùm à vinciendo deducat,non à vincendo.

Venus Cæligena] οὐρανία Platoni in ſympoſio,ea ab Ægyptiis celebratur, teſte Æliano lib.x.diuinãdi dea,cui rei qui vacabãt,ἁγνεία celebrabant,abſtinentes temeto.ab ea Venere alia fuit Venus πάνδημος, quæ volgiuaga Lucretio,ἀποστροφία & verticordia.

In Aſoto Ennij]In Sota Ennii V.legendum in Sotadico Ennii. nec enim Ennius ſed Cæcilius Aſoto ſcripſit.

Ibant malam viere] ibant malam viere. V. ibant manè viere. A.Vettr.alii, ibant malaci (id eſt molles) alii, ibant malaciam viere. T. S.quod eſt, mollem Plauto. Hic autem verſus valde deprauatus eſt apud Cenſorinum,c. vlt.hoc modo, ibant mala eluere, Veneriam corollam.

Palmam &c]Palmam Varro hoc loco dici exiſtimat, quòd paria habeat folia.dicẽdum potius, à ſimilitudine palmæ humanæ dici, vt & palmites.Quin idem Varro in libris de re ruſtica à pariendo, parilemam deducit: inde poſtea,factum,Palma.adde Plutarchum 8. ſympoſ. Cæterùm vt nihil diſſimulem tota hæc ſententia de Palmæ originatione, videtur à ſua ſede aberrare, & inceptam de Venere originem interturbãre.

quam haberet vim ſignificantes] quam habeat vimque ſignificant res Veneris. Vettr.res veneris,id eſt coniunctio maris & fœminæ, vt in lege 23.ff.de adulteriis. In aliis ita legitur, ſignificantes Veneris.ſ.Excuſa valde placet. licet hæc verba,quã haberet vim ſignificantes, nihil aliud oſtendunt, quàm vitam & originem. nam mox declarat, Vis vocabulum pro vita accipi,laudato ad eam rem verſu Lucilli.Vt ad rem redeam,Effectus ignei ſeminis è cælo delapſi,& ſpumæ maritimæ Venus. Inde,vis,origo,ac vita eius. Alludere his verbis videtur ad Græcum vocabulum ἀφροδίτης, quæ ab ἀφρὸς ſpuma.

a qua vis nateis dicta vita] à qua vi nateis dicta vita,vides. Vis V.

Saturnus]vocabulum Tuſcum: Tuſcorum autem lingua Aramæa & Syriaca. Saturnus latentem ſignificat, à quo Latium eius vxor ops Latia in Pontificum indigitamentis. Vide 13.Gell.21.

Et quod ignis Saturnalibus] ex quo igneis Saturnalibus. Vettr. hoc autem vult Varro Saturnum à Satu,id eſt principio rerum omnium dici oſtẽdi, quod eius feriis Saturnalibus ignis (principium generationis)ſeu cerei lucentes dabantur.

cerei ſuperioribus mittuntur] ſuperioribus dixit:quia pauperes clientes proceribus cereos mittebant.de quo vide Macrob.1.cap.7.& 12. eóque pertinet illud Epigramma Antipatri. 6. Anthologiæ λαμπάδα κηροχίτωνα,&c. Quin Saturnium cereis accenſis precabantur,ídque Lucem facere Saturno dicebant:quod tamen Feſtus interpretatur caput detegere Saturno, propterea quòd, cùm aliis diis preces concipiebant,caput obnubebant.

Ops,quòd hæc omne opus] Poteſt & à Græco ὄπις.

Hæc enim Terreis genteis, &c.] Iſthæc terris genteis omnes peperit & reſumit denuo: Iſthæc dat cibaria. Iſthæc omnibus fruges gerit. Scaliger ita hoc verſus reſtituit Ennii Epicharmo.

Ennius]in Epicharmo.

quæ quòd gerit,quæque gerat.V.

Ceres] huic Etymo aſſentitur Cicero. niſi malis à Cereo antiquo verbo quod eſt Creo: aut à Græco γῆρις. Nam ita prius vocabatur, teſte Heſychio.

Iſtic]Trochaici verſus Epicharmi Ennii.

Iuppiter quem Græci aera] ita Æſchylus apud Clementem Stromat. Democritus apud eundem in Protreptico,& Plato Comicus.

quem Græci vocant aera]ſimilis eſt locus Pacuuii in Chryſe,vbi,Græci perhibent æthera: & Ennii, vt à Probo citatur,perhibẽt quemne æthera lingua.

Hæc propter, &c.] locus eſt corruptus, niſi etiam legas, Hæc propter Iouem ſunt, iſta quæ dico tibi.

Qui mortaleis atque vrbes belluáſque omnes iuuat,] quia mortaleis omnes atque arbores herbáſque iuuat. Vertr.

Iuuat.]Iouem à iuuando dici Varro,&poſt eum, Cicero exiſtimat:diſplicet tamen illa originatio Lactantio 1.Inſtitut 2.

Quod patefaciat omnia & ipſum ſemen. Nam tunc eſt conceptum & inde cum exit.]conceptum & idem cum exit. V.conceptum,exinde cum exit,quod oritur. Vertr.eo ſenſu, ex quo primum ſemen quod oritur apparet, tum conceptum eſſe cernitur. Scaliger verò ita,& idē tunc exit,quum oritur. Ego verò ita legendum cenſeo.Nam.tunc,vel, quòd tūc eſt conſpectum inde cum exit, quod oritur. vel ita, Nam tunc eſt conſpectum exinde, cum exit quod oritur. niſi etiam malis ita, cum exit, cum oritur.

COLVMNA 13.

Diouis & Dieſpiter dictus,hoc eſt aer dies pater.] τὸ aer refero ad Diouis. Gellio Diouis quaſi die iuuans. vnde idem Lucetius dictus eſt.Eſt etiam Dieſpiter, Dis pater,Iuppiter & aer infimus.

Sub dio.] adde legem vnicam § 3.ff. de via publica:Feſtum in Dium.

Negant ſub tecto per hunc deierare oportere] Idem Varro de liberis educandis :& Plutarchus in Romanis c.28. Cato apud Nonium. Sic nominare deam Tutelinam ſub tecto,religio erat,teſte Plinio.

Putabant hunc eſſe Sanctum à Sabina lingua.] putabant hunc eſſe Sāgum, &c.V.rectè. Nam Catone in originibus teſte,qui Sangus Sabinis,is Sanctus Romanis, ab eo Sagi pontifices.verùm Feſtus in Propter uiam, & Lactantius eum Sancum vocant. Propertius autem Sanctum. Pars Sanctum voce canebat Auctorem generis. Abs Sango, Sanqualis porta Romę,quòd proxima ędibus Sangi.Feſtus in Sanqualis. Ouidius 6.Faſtorum,Quærebam Nonas Sanco Fidione referrem, an tibi Semo pater (anteà malè in illo Ouidij loco legebatur, Semipater vt & in inſcriptione veteri Sanco ſemipatri:vt apud Liuium 8.idem Semi pater qui & Sancus) tum mihi Sancus ait.Cuicunque ex illis dederis, ego munus habebo,Nomina terna fero, ſic voluere Cures. Quo ex loco notari poteſt trina nomina fuiſſe vnius ac eiuſdem,Semo pater,Dius Fidius, Sancus.aliis, Sanctus Fidius & Hercules.& ita Vertranius putat.

Dius Fidius,id eſt Diouis filius.] Vt Græci Διὸς κοῦρον.]ſic Feſtus in medius fidius.

Sanctum ab Sabina lingua & Herculem ab Græca] Feſtus in Propter viam, Herculi aut Sanco,qui idem eſt Deus.

Idem]Item.

Quorum quòd finis ortus,orcus dictus.]quorum quòd finis,orcus dictus.Scaliger in Coniect. Vt orcum in neutro, pro loco vſurpetur: in maſculino, orcus pro Deo,quemadmodū cœlus & cœlum Alij putant Diouem hic infimum aerem &orcum appellari, cuius vxor inferna Iuno ſeu Proſerpina. vnde Virgilius, Iunoni infernæ dictus ſacer. Poteſt quoque videri orcus dici à Græco ὅρκος quod conditorium mortuorum eſt Menandro.

Finis ortus]ſic Amphiaraus in Thetide de orco loquens. O cunctis finitor maxime rerum.

Ea dicta Noctiluca in Palatio.] Horatius ita Lunam appellat,Ritè creſcentem face Noctilucam.Lemnius vetuſtiſſimus author Venerem eam eſſe ait.alia ſignificatione Varroni in Bimarco,Noctiluca vſurpatur pro lucerna.

Noctiluca.] quòd noctu luceat. eadem ratione à Plauto in Curculione Noctiuigila, νυκτιλάμπης dicitur.Gloſſ.Nocticula.ἐκείνη νυκτιλάμπης.

Ibi noctu lucet templum,] id eſt noctu in eius templo lampades lucebāt.vnde Varr.li.5.ſcribit, Noctiluca, lucere, ab luce:quod propter lumen amiſſam is cultus inſtitutus.

Vocabulum Græcum alterum,Latinum alterū] id eſt Apollinis Gręcum vocabulum eſt,Dianæ,Latinum.

Et hinc quod in altitudinem & latitudinē ſimul Diuiana appellata]& hinc quod Diuia &c.T. hæc quòd Diuia in altitudinē &c.S. Hoc vult Varro,Dianā ſeu Diuianā dictā, quòd Diuia ſit:id eſt in duas vias feratur,in altitudinē ſcilicet & latitudinem. Nigidius tamen apud Macrobium lib.1.Dianam Ianam interpretatur, fortaſſe abs Iano ſeu Fano, qui & Sol, quòd ſimul cum eo in altitudinem & latitudinem feratur.cui aſſentitur Cornificius lib. 3.vt eo ſenſu Diuina ſit,quaſi Diuina Iana,vel Fana.Ianæ Lunæ ſit mentio apud Varronem 1.de re ruſtica 37.

Diuiana]alij Duana.

Plautus] in Aſinaria, Act.3.ſcæna 3.in Perſa ait 2.ſcæna 4.in Pœnulo.act.5.ſcæna 2.Sticho act.5.ſcæna 4.

Quaſi proſerpens beſtia)id eſt quaſi ſerpens.

Vel quod Terra,vt Phyſici dicunt iuuat & lucet. (Turnebus ita legit,vel quòd altera terrā, &c.Nam vt ſcribit Cicero, Xenophantis opinio fuit habitari in Luna:eámque, terram multarum Vrbium eſſe ac montium. Hoc igitur indicat Varro, Lunam eſſe quandam

terram

terram lucentem, adde Plutarchum in tractatu de facie quæ in orbe Lunæ.

Parientes eam inuocant] ſic apud Terentium, Glycerium parturiens, Iuno Lucina fer opē.

Iuno Lucina] de Iunone hoc notandum præter ſuperiores ſignificationes, Iunonem id mulieribus fuiſſe, quod viris geniū: ideóque apud Petronium iurat mulier per Iunonem ſuam:& apud Iuuenalem de viro muliebria patiente & molli dicitur, & per Iunonem domini iurante miniſtro.

Ignis à naſcendo, quod hic naſcitur, & omne quod naſcitur] quòd hic naſcitur, &c.V.quod hinc naſcitur omne, & quod naſcitur S.quod hinc naſcimur.

Quod naſcitur ignis ſcindit, Ideo calet &c.] Ignis gignit V ignoſcit, ideo calet.A.Vett. ignis indit.S. Porro ſcindere eſt penetrare.

Vt qui denaſcitur] Caſſius Hemina apud Nonium cap.2.in Denaſci quæ nata ſunt ea Denaſci aiunt. Denaſci Græcis [Greek]:alii verò legunt, vt quod denaſcitur.

ab ignis iam maiore vi ac violentia Volcanus dictus] ab ignis valore vique Volcanus dictus.V.Vett.quidam Vulcanum eum fuiſſe exiſtimant, qui Tubalcaim in Scripturis.

ab eo quòd per ſplendorem fulget, fulgor] Sic Feſtus fulgura à fulgure, id eſt ferire:alii fulgorem à flammæ fluore dici putant. Vett.

Et fulguri, quod fulmine ictus Phaeton contrariis Diis] & fulguritum quòd fulmine ictum, V.Phaeton Vett. fulmine ictum contrariis diis.S.Inde fulgurita loca, fulgure icta. Feſtus in fulguritum (eadem bidentalia & obſtita, apud eundem auctorem in Obſtitum.) Fulguritæ arbores Plauto in Trinūmo: & fanatica arbor, fulmine icta.v.Feſtū in Fanatica.

Contrariis diis] id eſt igneis, quíque igni prę ſunt, his enim Phaeton fulguritus.

Nympha Iuturna] Sororem fuiſſe Turni Virgilius ſcribit.ab ea lacus & ædes Iuturnæ Romæ ab eadem fortè, Iuturnæ fons in Italia ſalubris iuxtà Numicum amnē, vnde Romam ad omnia ſacrificia afferre aquam ſolebant, teſte Seruio:tametſi Varro eam aquam non ad ſacrificia, ſed ab ægrotis peritā fuiſſe notat.Idem Strabo refert de Lacu Acutilienſi

quæ iuuaret] quod iuuatet.

Tiberinus] Is genius & Deus Tiberis, Ciceroni 3.de Natura.

Velino] Velini.

Velinia] Nympha quæ lacui Velinio præſidet.

Nympha Commotia] Commotiæ.V.Comitiæ V.alii legunt Lymphæ Comitiæ.T.

à commotu] quod ibi inſula in aqua cōmouetur.v.Macr.1.Satur.7.Dionyſium.Plin.li.2.

Neptunus] ab obnubendo Neptunum appellari Varro hic ait:Cicero 2. de Natura, à nando.

à quo Nuptiæ, Nuptiúſque dictus] à quo Nuptiæ dictæ. vel Nupta dicta.

Salaria Neptuni à Salo] Ea [Greek] Græcis vti refert Tullius in Timæo.Eſt autem ſalaria maris receſſus aqua quæ ad ſalum cedit: vt Venilia quæ ad littus venit, & eiuſdem acceſſus. Illam veteres Saxones Lidunam: hanc Malinam vocabant, vti teſtis eſt Beda Anglo ſaxo, & apud Marcellum Empyricum, Liduna, & Malina aliquot locis, acceſſus maris & receſſus non quotidianos, ſed Lunares ſignificāt: quos obſeruari iubet in herbis legendis.

COLVMNA 14.

Venilia à veniendo] dixi ſuperiùs Venilia maris acceſſum eſſe.fuit etiam Venilia Nympha, Turni mater. Virgilius, Cui Pilumnus auus, cui diua Venilia mater.

Plautus] Ciſtellaria.

quod ille] quod ibi.V.

tranquillo] deeſt apud Plautum.

Ventum gaudeo] ventum gaudet.V.hac formula aduenientes exceptos, Scaliger exiſtimat.Verùm tamen Varro hoc velle videtur aduenientes ipſos, euitato maris periculo, his verbis, Ventum gaudeo, vti ſolitos.adde Plautum in Curculione. alia ſignificatione ſumitur vētum facere apud Liuium Comicum & Terentiū quod vel flabello vel tunica fiebat.

Mamers] nouit etiam hoc nomen Martis Lycophron.

Virtus vt viri vis à virilitate] Virtus vt viritus à virilitate.S.

Honus eſt honos] Species prouerbii.

Polluces, nō vt nunc Pollux] ſic Plautus Bacchidibus, Caſtor Polluces, &c.

Feronia] Flaccus, ora manúſque tua lauimus Feronia Lympha. alii legunt, Ceronia, alii Cerronia.

Nouenſiles] alii Nouenſides. Horum ſæpe meminit Liuius. Arnobius refert ex Piſone fuiſſe nouē Deos, in Sabinis apud Trebiam: ex Granio, nouem Muſas. Cornificius verò nouitatum præſides eſſe ait.

dicimus Laram Veſtam] ita Antonius Auguſtinus, dicimus veteres verò, Herculē Veſtā. Scaliger, dicimus Herem, Veſtā. Eam antiqui colebant poſtquam creuerant hæreditatem. v.Feſtū in Herē. Idem, in Apendice (quod & monuit T.) ex veteri ſcriptura, dicimus Heccatem: legit, dicimus hæc, Palen. Excuſę nihil neceſſarium mutandū. Quid enim Lara fuerit, ſatis notū. fuit autē Larū mater, quæ Muta & Larūda Lactātio lib.1.& Macr.Auſon. Larūda progenitus Lar.aliis Larum mater, Mania.

Fortem fortunam fidem. Ea re Sabinorum linguam olent] Fortunā fortē, fidē Lares Sabinorum linguam olent.S.

Iouis Opi] idem refert Halicarnaſſeus, niſi quod pro Ope Rheam nominat.

Larundæ] Larū deę.V.de ea ſuperius dictū.

Quirino) id eſt Marti (quē Enyalion vocat

Seneca Epiſt 129. Antonius Sciochus Florentinus author libelli, quem vulgus Feneſtellæ tribuit c. 8. dixi de ea re ad leges XII. Tabulalarum.

Pontifices] Potifices T. à pote ſeu poſſibili & facere, quod ſacrificare. v. Halicar.

cùm ideo] quod eo. V.

Vis & cis Tiberim] Ius & cis. V. & malè. cis & vlcis Tiberim in l. 2. § 31. ff. de origin. iur.

Curiones dicti à curijs] Curiones totidem erant quot & Curiæ, id eſt xxx. ſacrificabant autem pro Curiis, teſte Dionyſio. in iis etiam epulabantur cum magna hilaritate. Iidem ludis publicis Epiſtolas hiſtrionum, Comœdorum, Tragœdorum legebant, cùm quid à populo vel principe vel domino petebant. vnde Martialis dixit, Epigrammata Curione non indigere, ſed contenta ſua eſſe lingua: lingua ſua, inquam, hoc eſt maledica. & apud Trebellium Pollionem, Dici iuſſit per Curionem Taurum toties ferire non difficile. Idem per Curionem dici iuſſit, Impoſturam fecit & paſſus eſt.

Flamines quod in Latio capite velato erãt ſemper] Hæc verba in Latio, videntur ſupereſſe. Alij legunt flamines quòd in ſacro. Scaliger verò ita, flamines quod licio in apice velati erãt. Apice, id eſt galero filo inuoluto. Velati legati etiam dicebantur, quibus caput cinctũ licio laneo. Liuius 1. Virgil 12. hæc ſupplicia & velamenta Græci ἱκετήρια. & ab eo Plautus Amphitr. dixit orare velatis manibus, quòd filo laneo velatum eſſet eorum caduceum. Hoc etiam vocabant velamina. velationem, Græci ςέμματα. Illud adiiciendum Diali flamini ſiue apice ſub tecto eſſe, licuiſſe: ſub dio, non licuiſſe. vtebatur autem pileo albo, qui inde Albogalerus, in quo oleaginea erat virgula.

Furinales feriæ] V. Feſtum in Furinalia.

à diuo patre Falacre] an quòd ſaliis circi præeſſet, de quibus Tertullianus & Iuuenalis: aut quòd caluitiem arceret. Huc enim vix pertinet, quòd phalacræ Heſychio dicuntur quædam Nymphæ.

in Comitio] in comitiis. Nam. quinquatribus menſe Martio ſaltabant in foro, vbi Comitium erat: & in Capitolio XII. erant à Numa Pompilio inſtituti. qui Palatini ob id vocati: vt quos addidit Hoſtilius Collini & Agonales. Trabeati erant (vti refert Halicar.) & altos apices gerebant, in conum faſtigiatos, & ancilia manu altera, altera haſtã tenebant, accinctique gladio erant. Eorum Præſul motus edebat, & ab aliis referebantur. Illud Ampiruare, hoc redandruare dicitur à Lucilio. motis ancilibus necdum conditis infauſtum erat aliquid ſuſcipi. v. Feſtum in Redantruare: Tacitum, Suetonium vbi de Othone.

COLVMNA 16.

Luperci] de Lupercis vide Liuium Halicarnaſſ. Plutarchum. Eorum in vrbe purganda agmina erant plura. quidam Fabiani à Fabio: quidam Quintiliani, à Quintilio. Hinc Propertio, licens Fabius Lupercus. vide Feſtũ in Fabiani.

Fratres aruales] Vide Plin. Gell. 6. c. 7. in f.

quia fratria dixerunt] ſunt qui à fratria dixerunt. T.

Fratria eſt Græcum vocabulum] In tres fratrias ſeu tribus Athenæ diſtributæ. dictæ autem φρατρίαι ἀπὸ τῶν φρατόρων.

Vt Apollini etiam nunc] Vt Apuli. V. alii Appoli. Turnebus, Neapoli. non malè. fuit enim Neapolis oppidum Græcum. fauet huic emendationi Strabo libro 5.

Sodales Titij] ita Lucano dicti vt Tatii, à Tacito.

à Titijs auibus] Titos vocare videtur Perſius, eiúſque antiquus interpres. Seruius Palũbes Tetas. Iſidor. Titos, quòd fartæ pabulo.

quas in augurys certis] quas in tuguriis Pomp. Feſtus: Vertr. malè. vult enim Varro non in omnibus auguriis, Titias aues obſeruari.

Feciales] quos Feſt. Fetiales. εἰρηνοδίκας Dionyſ. εἰρηνοποιοὺς καὶ σπονδοφόρους Plutarc. adde Cic. de Repub. Varr. de vita P. Romani.

& inde deſitum] alii, non pugnare deſitum eſt. Fœdere fides pacis conſtituitur. author Feneſtellæ Alii, & cum pugnare deſitum, &c. malè. Nam teſtatur Varro apud Nonium. hoc obſoleuiſſe ſuis tẽporibus: id eſt, fœdera quidem per eo, fieri, ſed bella ab eis non indicta. Vnus fecialium Pater Patratus dicebatur, quòd & ipſum parentem & illi parentem eſſe oporteret.

Qui res repeterent] id genus repetitionis clarigatio appellabatur. quod verbum prehenſionem Liuio ſignificat lib. 8. Gloſſis clarigatio ἐνεχυρασμός, ἐνεχυρασία.

quine nuntij ſenatus eſſent] qui verò nuntii, &c. V.

Iſicrates] ita legit Antonius Auguſtinus. Iphicrates. V. alii Iſocrates. alii Crates. Vertranius Hypſicrates (quem Grammaticum fuiſſe conſtat ex 16. Gell. 12. Eſt & alius apud Lucianum in Macrobiis Amiſenus hiſtoriarũ ſcriptor) Turnebus ipſa Crates. Eſt autẽ nomen Grammatici.

Græcè χόρτον apud Poetas dictam] alii cohorton: Turnebus χόρτον. Eſt autem χόρτος, ὁ αὐλὼν Iliad. λ & ω. Euripidi σύγχορτα πεδία limitanea.

Manipulos] in ſingulari: vt Marinos apud Catullum. S. ſed ſi ita eſt, inſi à legendum exercitus minimę manus: non minimas manus. A manipulo fit manipularius. l. 3. Cod. Theo-

ex qua fructus maior] & qua fructus de malo. S.id eſt, ex quo fructus fit per interuerſionem. ita loquitur Plautus & Apuleius. Verùm de hoc loco ſuperiore ſententia dixi, & legendum, ex quo facta numaria.

Græcis bos βοῦς] Græcis illis vſus, quòd βοῦς bos. V. Græcis ὗς ſus. Bos quòd bos T. Græcis ὗς ſus: βοῦς bos. S.

Οἶς ouis Ita enim antiqui dicebant, non vt nunc πρόβατον] Suidas. οἶς: τὸ πρόβατον.

Armenta] vide Feſtum in Armenta.

Ἰταλοὺς] ἰταλός. V. ita vituli apud Gellium l.c.11. à quorum copia Italia dicta quòd armentoſiſſima. Heſychius idem eſſe ſcribit.

aut quòd plerique vegetis virtutis] Plerique vegetei, vel plerunque vegetei. A.

Capra, carpa] vel à carpēdo. ſic enim Feſtus. Eſt tamē Tyrrenū ſiue Tuſcū vocabulū, Heſych. Antiqui etiā dicebātur Crepæ. vide Feſt.

omnicarpæ capra] omni carpę capræ. V. nullo ſenſu. omnicarpæ παμφάγοι.

Porcus quòd Sabini dicunt de aprino porco porridus, inde porcus] Ita Auguſtinus legit eo ſenſu, Sabini catulū capri vocabāt porcū. Turneb' ita, Sabini dicunt à primo porco, inde porcus. obſcuro ſenſu. Scal. verò ſic, Sabini dicunt aprū porcū: proinde porcus. videtur ita legi oportere. Sabini dicūt de aprino porco, porrigus vel porgus, inde porcus.

niſi à Græcis quòd Athenis in libris ſacrorū ſcriptū eſſet πόρκῳ καὶ χοίρῳ] Eſt & apud Lycophronē in Alexandria etiā πόρκος. vnde ab Sabinis Porcopor, id eſt puer. ſuis. Nā τὸ Por Laconibus & Dorienſibus puer. hinc Marcipor, Publipor, Quintipor apud Nonium in Gargaridiare. ſic & Gripor apud Feſtū in Quintipor. pro Marci Publi, Quinti filius. de Porco hoc etiā Varro in 2. de re ruſt. c.4. Porcū ait Græcum nomē antiquum, ſed obſcuratum. nunc enim vocari χοῖρον.

dicebant Aries veteres] apud eoſdem veteres dicebant ἀρῆν.

noſtri aruiga] alij Haruigen, alij Haruiga ex Feſto: alij Hariga ex Donato: alij Hariga vt Turneb. S. Ariga. Nā Heſ. ἀρειγα, ἄρρεν πρόβατον.

hinc aruignus] id eſt arietinus. alij legunt aruigris. inde fortaſſe aruina, pinguedo.

COLVMNA 18.

quas & Actius] quemadmodum & Actius.

in Pontificalibus libris] in Pontificiis libris.

videmus in hoſtijs] videmus. In hoſtiis vel Bidentes in hoſtiis. S. nihil mutandum puto, vt mox dicam.

In Pontificalibus libris videmus in hoſtijs eam aruigē quæ cornua habet, quoniā ſi cui oui mari teſticuli dempti, & ideo vt natura verſa veruex appellatur] Locus eſt deprauatus. dixi paulo antè videri quibuſdā legēdū ita eſſe. In Pontificalibus libris bidētes in hoſtiis eā aruigem vel aruiga quæ cornua habet. Eiuſmodi boues πατάλεις Græcis: Patales Feſto: quemadmodū in oue ſacrificio deſtinatur, requirebant vt dentes haberet cæteris longiores. Mihi aliud videtur, non ꝙ oues cornigeræ eſſe non poſſint, ſed quòd inPontificalibus libris aruigem vocari dicat Varro, quæ cornua habeat: cui cùm opponat aruigem, cui teſticuli ſunt adēpti: cōſtat cornuū perperā hîc fieri mētionē. Nec enim cornua marem faciunt. Legēdum itaque videmus in hoſtiis eam aruigem, quæ ὀρχίδια habet: quoniā, ſi cui mari teſticuli dēpti, ob id, vt Natura verſa, veruex declinatur. Hac emēdatione nihil apertius, nihil verius.

agnatus, agnus] à Græco potius ἀμνὸς agnus deducitur.

Hinc canis] à ſagaci ſcilicet ſenſu & acuto. Canum enim pro acuto.

quod hic item] hunc locum mox emendo.

Nocticulus] Noctuculus T. à noctu & lucu, .i. luce. Victorius, Noctulus vel Noctulucus. Scal. verò Noctulugus, quòd canis in ſomnis ſoleat σκύζειν. (Gloſſis σκύζει canit.) alij Nictaculus, vt canis à nictādo dicatur. Feſto enim nictit ꝓpriè canis in odorandis ferarū veſtigiis leniter gannienss. Itaq; totum hūc locum ſic reſtituo, quod hîc item nictit. vlulátq; in cuſtodia, & venando ſignū dat, canis dictus. his addendū. Gloſſis Nocticulā σελήνην νυκτοφαίνουσαν dici. Quin & verbum Canis melius à Græco κυών.

in cuſtodia] Canes enim cuſtodes dicuntur. vt apud Columellam.

à quo etiam vete quoddam Panther] hinc Pātheram emere in l.11. in fin ff. de act. empti.

qui viuus adhuc capi non potuit] Tigris primùm viſa eſt Romæ in dedicatione theatri Marcelli multis poſt editionem huius libri annis 8. Plin. 17. in fin.

Camelopardalis] de qua Horatius, diuerſum confuſa genus, panthera Camelo. Æthiopes Nabin appellant. Eſt autem collo ſimilis equo: pedibus & cruribus boui: camelo capite albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus: inde Camelopardalis 8. Plin. 18.

Alexandria Camelopardalis nuper aduecta] Ea primùm viſa dictatoris Cæſaris ludis Circenſibus, 8 Plin. 18. Dion 43.

quaſi gerui] à gerendis cornibus ceruos deducit, qui melius declinaſſet à Græco κεραός.

volpes, quod volat pedibus] Cur non potius à Græco ἀλώπηξ?

Proxima animantibus ſunt ea] Proxima animalia V. proximè animalia ſunt ea. T. proximè animal. S. id eſt ſtatim poſt animalia. niſi malis, ſtirpes quaſi animalia eſſe, quod & cēſuere quidam Philoſophi, inter quos Plato in Timæo.

virgultum à viridi] Imò viride à virgulto, cùm prius fuerit virgultum.

pinus iuglans] Nux iuglans.V.

Nux quòd vt nox aerem, ita huius ſuccus, facit corpus atrum] alij tamen à nocendo nucē. vnde à Græcis κάρυον παρὰ τὸ καρεῖν. Niſi malis à Syriaco Luz. τὸ L in N mutato, vt in Lympha Nympha.S.

Ruta quam nunc πήγανον appellant] rectè. nam antiquis ῥύτη dicebatur. Nicander. Heſych.

Radix] extat apud Nicādrū, ſed ꝓ baculo.

χαρίωδρον] κορίανδρον κορίαννον.T.

μαλάχη κύμινον] malacheCyminon. his enim vt Latinis vtebantur.

Braſſica, vt præſeca] Braſſica vt præſica. vt infrà.

præſecatur] alij præſicatur. vt apud Plautum exicas arundines, pro execas.

cucumeres dicuntur à curuore] Imò à Græco κικυός.

Fructus à ferendo res & hæ quas fundus, & hæ quæ in fundo ſeruntur vt fruamur] ſeruntur vt fruantur. T. ſerunt vt fruamur. S. ego nihil mutandum cenſeo, niſi quòd duobus locis το, &, accipitur pro ſiue: eo ſenſu, Fructus dicimus quòd eos feramus vt fruamur, ſiue eos fundus vltrò ac ſponte, ſiue arte, cura, diligētia, opera & induſtria hominum ſollicitatus ac cultus proferat. vt in ea re duo genera fructuum conſtituat Varro, Naturales & Artificiales, de quibus dixi ad legem fructus 45. ff de vſuris. l. 48. ff de adquir. rerum dominio. l. 22. Cod. de rei vindicat.

& frumentum] vnde frugamentum. vide Feſtum in Frugamentum.

Sed hæ è terra, etiam frumentum, quòd exta loco quo ſolent addi ex mola, id eſt ex ſale & farre molito] Hæ à terra: & ipſum frumētum, quòd exta aulicoqua ſolet addi mola. ea eſt ex ſale & farre molito. Vetr. alij legunt exta olliſta. alij quod in ollico, quo ſolet addi ex mola. Antonius Auguſtinus, quod exta olla coqui ſolent, addita mola. ea eſt ex ſale, &c. Ad hunc modum interpretes variarunt in huius loci reſtitutione: quod antequam faciā, obſeruandum, molam dici far toſtum & ſale ſparſum, quod molitum hoſtiæ ſpargebatur. Feſtus in Mola. Et aulicoqua exta, quòd in aulis coquerentur, teſte Feſto in Aulicoqua, ad differentiam eorum extorum quę torrebantur in veru. de quibus Varro paulò antè dixit ibi, Hæ ſunt quarum in ſacrificiis exta in olla non in veru coquuntur. His ita explicatis, locum ſic emendo. Hinc declinatæ fruges, vnde frugamentum. ſed eſt è terra etiam far, quod extis aulicoquis ſolet addi in mola. ea eſt ex ſale & farre molito. adde Valer. c. 1.

COLVMNA 19.

Puls: vel quòd ita Græci, vel ab eo, &c.] Puls Græcis πόλτος vel πολτός. inde Gloſſæ πολτός, Farres. Pultes. inde Puls eſſe poteſt. vide Athenæum. Erat autem Puls Romanorum: vt polenta Græcorum. 18. Plin. 8. Itaque pultifagum artificem Plautus ſumit pro Romano & Italo: & ſe Pultifagonidem dicens, Romanū aut Italum ſignificat. à Pulte Pultorium vas. Gloſſis πυριοχίς.

quòd ita ſonet] Puls igitur à ſono quem reddit cùm inſipitur ei aqua. cui ſimile illud Neuij, Bilbit ſimphora. & Eubuli Comici apud Athenæum 6. λοπὰς παφλάζει βαρβαρῶ λαλήματα.

aquæ feruenti inſipitur] alij, inſpergitur. non neceſſariò. Eſt enim inſipere vel inſipare, Feſto iniicere. Quare legendum, cùm aqua feruens ei inſipitur vel inſipatur. Sic inſipare & & obſipare farinam pullis vel eſcam, Feſto in Inſipare, & Puls, eſt iniicere, proiicere. alij, pro inſipitur legunt pinſitur.

Panis quòd primùm figuras faciebant mulieres in paniſicio, Panis] quòd primò figuras faciebant vt mulieres in laniſicio panus: Turnebus, eo ſenſu, Panē ideo appellatū à tumore. Eſt enim in laniſicio panus, tramę tumēs inuolucrum. Eſt etiā panus, ita obſeruante Scaligero, cruſtulum quod in ſacris adhibetur cybij figura, oleo coctum. Quinimo ab Athenæo 3. πανὸν ἄρτον ſignificare. à quo πανία, πλησμονή: πάνια τὰ πλήσματα. Sic ſentio, Panis vocabulum ex eo eſſe, quòd initio mulieres in paniſicio: id eſt, tunc cùm panem facerent, Panos figurā imprimerent. poſtea, figuras alias inſtitutas, ſed quoniam in veteri legitur, poſteáque ei. Poſſumus & hunc locū ita emēdare, Panis, quòd primò figuras faciebāt mulieres in Paniſicio, Pani: poſteaquā ei figuras facere inſtituerunt alias. ac proinde anceps erit Panis originatio, vel quòd Panos figurā ſingulis Panibꝰ imprimerent: vel quod in Paniſicio maſſulā quandam panis ſeligebant, ex qua figuram Pani Deo ponerent.

in Paniſicio] Gloſſis Paniſicium ἀρτοποιΐα. quin & locus vbi fit panis ἀρτοποιεῖον: quo defertur Panarium ἀρτοφόριον. Quin iiſdem Gloſſis Paniſicium ποπανεῖον. ſunt autē πόπανα liba.

vnde id dictum] inde dictum.

niſi ab eo quòd Græci κίκκον: à quo Græcis quoque granum dictum] à quo Gręci κόγχον V. Sūt enim κόγχαι littora, à quorū ſimilitudine Gręcis granaria dicta. ſed tamē Turnebus legi poſſe exiſtimat ῥόγος. Id enim Siculis granarium, teſte Epicharmo apud Pollucē. Sed quid? Scal. aliter emendat, hoc videlicet modo: Græcis κοκκὸν, à quo Gręcis κόκκος, granū dictum. Sed meo iudicio longè petita erit grani etymologia, ſi id à κόκκον vel κοκκὸ declines. Certè Varro de re ruſt. granum à gerendo eſſe ait, quòd gerat ſpicas.

horreum ab horrendo] ab horrido A. al'j ab hordeo. à farre, farreum primò dictum. Feſtus notat. ex farreo horreum factum.

quod tritum eſt ſpiceu] è ſpiceis.S.

Far à faciendo, quòd in piſtrino fit] longè petitum. poteſt ita paulò commodius legi far à

frageſcendo (id frangere ſignificat Nonio) quòd in piſtrino fit. Emendationi noſtræ fauet Iſidorus 17.c.3. Is enim teſtatur, Far à frangendo, quòd initio ante molarum vſum, frumentum in pila miſſum frangerent, id enim primum genus molendi fuiſſe.

Nam id priùs μίλιν] nam id priùs μελίνην. T. vt apud Feſtum in Milium.

Quòd libaretur, priuſquam eſſet, vt erat coctũ] priuſquam eſſetur. V.T. priuſquam eſſent. S. libabatur enim Diis, antequã comederetur.

Priuſquam eſſet, vt erat, coctum] priuſquam eſſent coctum.

Quòd in teſtu caldo] in teſta calda. V. Teſtus vel Teſtum κλίβανος. (vide Feſtum.

Matralibus] Matralia matris Matutæ feſta.

Circuitũ æquabiliter fundebant] Quidã hîc τὸ fundere, accipiũt pro ἰκμάζειν: vnde ἰκμάστος genus cibi. alij ita, quòd mixtæ farinæ caſeo aquam in circuitum æquabiliter fundebant.

A globo globuli] globi. V.T. & ita apud Catonem. Glomi Feſto. Sphæras vocat Iſidorus à forma. 20.c.2.

Cruſtula à cruſta pultis, quoius cruſta dicta ea quæ vt corium exuritur] lego, Cruſtula, à cruſta panis, quę quòd oleo exuritur, cruſta dicta. ſic enim Iſidorus 20.c.2. Cruſtula, diminutiuum à cruſta, panis oleo conſperſus. & poſt cruſta ſuperficies panis. Idem meæ Gloſſæ quoque teſtantur. Cruſta, quaſi vſta.

θρύλλον ϗ τρύφον] hęc duo Turneb. diſpũgit.

τρύφον & placenta quod edebant cum pulte] placẽta. Quod A. Tritõ & placẽta V. Thrium V. genus libi Athenienſium iucundum, eo ꝙ ſimile frondibus quæ θρῖα dicuntur, inuolueretur. niſi malis legere ἴτριον. hoc enim Græcis Laganum. Scaliger verò ita legit, Intritũ ϗ πλακοῦντα. Nam, interere, verbum culinariũ. Terent. Tute hoc intriſti. & entriti meminit Heſychius. quod Galatis Embrecton: meminit etiam Apicius Embracti Baiani lib. 9.

Quòd edebant cum pulte. Ab eo pulmentum, vt Plautus: Hinc pulmentarium dictum] Chariſius legit, Pulmentũ, quòd id cum pulte eſſet. vt Plautus inde Pulmentum dictũ. Ego verò ita lego, & placẽta, quod edebant cũ pulte, ab eo pulmentũ. Plauto in Aulul. Hinc pulmentarium dictum. Gloſſis πρὸσφάγιον Pulmentarij meminit Horatius 2. Satyr. 2.

Plautus] in Aulul. vt Vertranium defecerit memoria aut diligentia, qui in nulla Comœdia Plauti id extare ſcripſerit.

Hoc primũ debuit paſtoribus Caſeus] hoc primum fuit. V. hoc primum prębuit. S. ita emẽdo, Hoc (id eſt pulmentariũ) primũ præbuit paſtoribus Caſeus. vel, Hoc primum fuit paſtoribus Caſeus. id eſt primis tẽporibus Caſeus paſtoribus fuit loco pulmẽtarij. ſi tamen legas, tepuit dicendũ erit, caſeũ à cocto non coacto lacte: ſed id mihi nõ placet. Hoc enim vult Varro, Primis temporibus, Pulmentarij vice caſeũ paſtoribus fuiſſe: & poma quæ natura illis ſuppeditabat ſine igne: poſteà verò poma cœpiſſe decoquere in olla.

Caſeus à coacto lacte vt coaxeus dictus] à cocto lacte & coxeus. V. Iſidorus 2.c.2. Qua-xum à coacto lacte declinat.

Quæ nimis cruda] quæ minus cruda. A.V.T. Etſi ſcio minus pro nimis interdum accipi, vt in lege 1. § 1. ff. ne quid in flumine in editione Haloandri, ibi ne deriuationibus minus conceſſis flumina exareſcãt: hanc tamen prælicentem licentiam hîc vix admitto. vult enim Varro, paſtores nõ cõtentos iis quæ natura illis ſuppeditabat ſine igne, poma quæ nimis cruda eſſe poterant, decoxiſſe in olla. cui rei τὸ minus non conueniret.

Ab olla olera dicta] hic locus poteſt adiuuare explicationẽ prouerbij, ipſa olera olla legit.

Olera, è queis ad coquendum quod rueret è rure, Ruapa vnde Rapa] quòd erueretur è terra V. quòd terræ rure, Ruapa &c. V. quòd è terra ruerent, Ruapa &c. S. Ego verò ita emendo, olera, è queis ad coquendum quæ ruebant è rure, Ruapa, vnde Rapa. ſed tamen ſatius erat Varroni Rapam à Græco ῥάπυς & ῥαφανὶς vel ῥάφανος (quod Gloſſis Radix) deducere. hic interea obſeruandum, Rapinę verbum, inſolens ſatis, à rapa deductum, quo ius noſtrum vtitur in lege Lucius Titius 88. §. matre & vxore 16. ff. de legat. 2. Rapinam facere pro rapas ſerere. id rapiſtrũ vocat Columella 9.c.4.

Orchitis] ita dicta à magnitudine teſticulorum, qui Græcis ὄρχεις. de orchite vide Feſtum & Virgilium 2. Georg.

Quòd ea antiquitus orchemora] quòd ea Attico orchę minor. V.

Orchemora] orcae minor. V.

Suilla ſic ab illis generibus cognominata] ſuilla ſic habilis &c. V. Alii, ſuilla, ſic à ſuillis generibus.

Hanc primò aſſam; ſecundò elixam, tertiò è iure vti cepiſſe natura docet] hac primò aſſa, ſecundò elixa: ſed tamẽ veteres vſi accuſatiuo pro ablatiuo. vti aſſam, elixam, pro aſſa, elixa. vide Nonium in Accuſatiuus.

Tertiò, è iure vti cepiſſe natura docet] Suilla è iure, quæ neque aſſa, neque elixa eſt. ſed quæ in patina condita. Plautus quouis modo condias vel patinarium vel aſſum. Ius autem coquinæ magiri (ita lege apud Iſidorum 20.c. 2. non magiſtri) à iure nuncupauerunt, quia ea lex condimenti eius.

Aſſum, quòd ab igne aſſudeſcit] aſſudeſcere, à ſudo. ſudum quaſi ſeudum, id eſt ſine vdo: Feſtus in Sudum. vdum verò (vt mox Varro) ſeu vuidum idem quòd humidum. Iſidorus 20.c.2. aſſum quaſi arſum.

Elixum è liquore aquæ] Iſidorus 20.c.2. Elixum à lixa, id eſt aqua, quòd fit ſoluta: vnde

qui aratoribus colendi dabantur (plerunque aratoribus etiam lege publica auferebãtur, & colonis aſſignabantur. vt Capuanus lege Iulia) ex quibus decumæ ſiue decimæ (vnde agri decumani dicebantur, iis oppoſiti qui immunes Ciceroni 4. in Verr. dicuntur) vt ex paſcuis agris, ſcripturæ (Plautus, ob meam pecudẽ ſcripturã accepit. vide quæ ſcripſi ad l.9. Cod de vectigalibus in verbo Arabarchiæ) è portubus, portoria, vectigalia populo Romano pendebantur. Cicero pro L. Manilia, Neque ex portu, neque ex decumis, neque ex ſcriptura vectigal ſeruari poteſt: & 4. in Verr. Mercator, arator, an pecuarius. Vbi poſtea meminit ordinis aratorum, pecuariorum & mercatorum. Et hoc quidem modo aruus & paſcuus ager diſtinguuntur, vt & pecuaria & aratiuncula apud Plautum.

Suſtollit] ſuſtulit. A.

Sulcus &c.] Varro τὸ ſulcus, à ſuſtollit deducit, quòd melius à Græco ὁλκὸς. Et in libris de re ruſt. ſulcum interpretatur, quà aratrum vomere lacunam facit. Et veteres quinto, ſexto & nouo ſulco ſerere dicebãt, pro quinquies, ſexies, aut nouies ſerere agrum. de ſulcis aquariis v. l. 1. §. 5. §. 9. l. 24. ff. de aqua & aquæ pluuiæ.

quòd ea terra iacta, id eſt proiecta, porca] alij legunt, porrecta. Sic idem Varro 1. de re ruſt. 29. porcam dictam eſſe ait, quòd ea ſeges frumentum porricit. Alij grammatici quòd porriciat, id eſt prohibeat aquam frumento nocere. Porcas à ruſticis liras vocari Columella ait. Cùm inter duos ſulcos latius diſtantes medius cumulus ſiccam ſedem frumẽtis præbet. De porcis & ſulcis aquariis, v. l. 24. ff. de aqua & aquæ pluuiæ. vide Feſtum.

prata quod ſine opere parata] aliter Colum. 11. c. 17. quòd protinus ſint parata, nec magnum laborem deſiderent. Et Varro 1. de re ruſtic. prata parata appellant. Fortè pratum à Græco eſt. Nam apud Græcos πρασιὸν, viride. adde l. 31. ff. de verborum ſignif. adde Feſtum.

Sine opere] ſine opera.

Diuidit in eos agros, cùm ſcribit Sulpitius] mẽdoſus hic locus videtur Vertranio. Vetus ita habet, Diuidit enim eos eius Sulpitius. Turnebus, diuidit enim eos Seius Sulpitius. Scal. alludit eò cùm ſcribit Sulpitius.

Vt rurſus capias fructus appellantur rura] Falsò hæc à Varrone. Rura enim potius à Græco ἄρουρα.

Sulpitius] Iuriſconſultus ſcilicet.

plebei rura largitur ad aream] alij legunt largitatur ad aream. Scal. verò, plebi rura largiuntur adoream, vel plebi rura largitura adoream. Adoream, id eſt vberes fructus & prouentus. Id enim Plauto ex aliis authoribus. aliàs ad aream largiri rura. quidam putant idem eſſe quod, agros frumentarios largiri: contra quàm prata ad fœnile. Alij, ad annuas meſſes largiri. fortè addendum eſt ad arandum. Alioquin aream dictam Feſtus arbitratur, quaſi exaruerit, neque quicquam poſſit generare.

Prædia dicta: item vt prædes à præſtando] cùm quid de publico conducebant mancipes & publicani, prædes dabant, qui prædia ſua ob eam rem obligarent, teſte Cicerone in Verrem. Ac prędia, res ipſæ: prædes, ipſi fideiuſſores, Aſconio. v. Feſtum in Præs.

quod ea pignori data] pignore dato, alij eo pignore dato.

publicè mancupes fidem præſtant] Publicè mãcupi fidem præſtent, Vertr.

Vbi nunc eſt Roma ſeptemmontium demiſſior infimus locus] vbi nunc eſt Roma Septimontium nominatum à tot montibus. T. Scaliger in appendice putat citare hîc à Varrone verſum Trochaicum cum acroſtichide hoc modo, Hîc vbi nunc eſt Roma, Septemmontium demiſſior infimus locus. Quæ verba, Varronis interpretatio mox ſequitur, infimus, humilimus. Antea quoque dixi quibuſdam videri hæc verba Varronis coniungenda ſuperioribus, vbi de familia funeſta agitur.

Terra abijt in nimbos] abit.

Pacuuius, Terra exhalat auram atque auroram humidam atque humectam] Eſt qui ita reſtituat. Pacuuius, exhalat auram terram atque auroram humidam atque humectam.

Hinc ſudor quiuis deorſum in terra himber] hinc ſudor aquæ vis deorſum. A. hinc ſudor vdor ei quamuis, V. hinc ſudor, vdor. Is quanuis deorſum in terram vnde ſumi poteſt puteus. Alij ita legunt, hinc ſudor quiuis himber in terra: alii, hinc vdor. Aquæ vis in terra himber. Alii, hinc vdor aquæ vis deorſum. hinc terra Vmbria. (Vmbri Diodoro, Solino & aliis ἀπὸ τῶν ὄμβρων) Vel ita, hinc vdor, hinc quæuis deorſum terra, vt humbria humilior. De Vmbria adde Iſidorum.

Aeoles dicebant τὸν πύθειον καὶ πόταμον &c.] Æoles dicebant vt πόταμον: ſic ποτεον & πότον, vt nunc φρέαρ. T. Æroles dicebant πόταμον, ſic potura à potu V. Æoles dicebant ποτῆρα ἀπὸ τοῦ πότου, non vt nunc φρέαρ. S: alioquin πύθειον non eſt dictio Græca eo ſenſu: ſicuti & πόταμος. Illud enim Thucydidi ſignificat templum Pythii Apollinis (non aquam vt perperam putat Heſychius) Hoc verò fluuiſi ſignificat, non puteum. Quinetiam potura verbum ſatis inſolens.

Puteoli à puteo vel putore.] adde Feſtum. Strabonem 5. Stephanum de vrbibus.

Vbi in puteis obruebantur homines qui locus publicus extra Exquilias] Horatius de Exquiliis Fo-

liis loquens, Hìc miſeræ plebis ſtabat commune ſepulchrum, &c. plebis dixit, quia is locus ſepulturæ inopum in ſuburbanis deſtinatus: Culinas appellatum eundem locum Vrbicus ſcribit.

Puticulos]alij Putiluculos: legendum Puticulos. S.

Quòd inde ſuſpiciunt lumen] quòd antea ſuſcipiunt. A. Quo deinde ſuſcipiunt perpetuò flumen, lacus: Lacunę, in qua ibi aqua. T. quo inde ſuſcipiunt. V. quo inde ſuſcipiunt perpetuò flumen. Lacus, Lacunę. Lama vbi aqua contineri poteſt S. vt τὸ quo inde ſit idem quòd vnde.

Perpetuò lumen]perpetuos lumen V. perpetuo flumen. T. Niſi τὸ Lumen ſignificet funera quæ cum funalibus efferebantur.

Stagnum quod Græcè ϛάμνον] ϛέγανον Vertr. ϛέγνον T. Stagnum à Græco ϛέγνον S. inde Statinæ ſeu Statiuæ aquæ, contrariæ perennibus & manantibus. 2. Plin. 88. Ego nihil mutandum cenſeo. Id enim vult Varro, Stagnum à ϛέμνον deriuari: id enim appellationis habuiſſe primùm. de Stagno. adde l. 1. §. 4. π. vt in flumine publico. quod reſtagnare. v. l. 1. §. 6. π. de aqua & aquæ pluuiæ: l. 2. §. 28. π. ne quid in loco publico.

Quod nomen habet primum] habuit primum V. hoc quid ſit, dixi. ſed quid? Scaliger ita legit, quod non habet rimam. mouetur autem eo quòd Græci vocant ϛέγνον, id quòd minimè rimoſum eſt & fideliter continet, cui contrarium ſit futile.

Stillicidia, fluminàque vt ita fluant cadántque] Stillicidia fluuia, quæ vt ita fluant, cadántque V. Stillicidia, flumina, aquæ vti fluant cadántque S. (ſic enim in Senatuſconſulto apud Frontinum quominus ea aqua ire, cadere, fluere) inde Caducæ aquæ, quæ ex diuidiis ſeu Caſtellis & fiſtularum manationibus fluebant. Ego ita lego, ſtillicidia, vti nunc ſunt, vt ita ſint, cadántque. argumento legis 17. §. 3. π de ſeruitutibus prædiorum vrbanorum.

Fluit continuè]fluit continuò. A.

Qui circum Aternum habitant flumen Amiternini] fortè legendum Amaternini Græci [illegible].

Qui aliter facit ex ambitu cauſam dicit] qui aliter facit indagabili ex ambitu cauſſam dicit. V. Vertr. ita lego, Qui ad honores iter affectat indagabili &c. vel qui honores ita affectat &c. indagabili ὑπεύθυνος.

Quod caput]cuius caput. S.

Extra Latium] rectè: oritur enim Tiberis in Tuſcis: ideóque nomen eius nō Latinum.

Nihil Latinum, vt quod] Latinum & ignotum vt quod A. malè. nec enim ignota Tiberis origo. Nam à Tiberi Tuſco, Tiberis qui antè Albula. vide Feſtum.

Anceps eſt hiſtoria] id eſt duplex. ſic enim apud Nonium in Anceps.

Dehebrim] alii Tibrim; alii Deheberim. 3. Plin. 5.

Albulam vocitatum] Albulam appellatum. V.

COLVMNA 9.

Propter Tiberim regē] alii Tiberium legūt ex Liuio. De Tiberi hoc conſtat. Tiberim, à Tiberi Tuſco: à Tiberi, Tiberium regem, Deum Tiberinum, Tiberiûm familiam.

Et Auſtrum]& Eurum. V.

Europa] vide Feſtum in Europa.

Manlius] Manilius v. Mallius MS: de Manliorum & Maniliorum familia dixi ad Feſtum.

Sunt & nomina] multa deſunt *quæ ibi ab Sabineis necata armis*] necata armillis: ita lego.

Tarpeium ſaxum] pars erat montis Tarpei ſeu Capitolini, vnde nocentes deiiciebantur periuri communiter. Manlius eò etiā deiectus: vt & qui Tribunorum maieſtatem violaſſent, quæ pœna poſtea legibus vetita. l. 25. π. de pœnis. ſaxum etiam dicebatur ſimpliciter. Horat. Deiicere è ſaxo ciues.

Ab eo latè Saturniam terram, vt etiam Ennius appellat]Italiam, Saturniam olim vocatam author Halicarnaſſeus: eorū oppidum Saturniam illic fuiſſe vbi Roma, teſtatur Ennius apud Catonem in Fragmentis Originum. Hinc Virgilius, Ianiculum hinc: illi fuerat Saturnia nomen. T. S.

Quam Iunius ſcribit] quam Iunius deſcribit, vel de qua Iunius ſcribit.

Iunius]Gracchanus ſ. de quo in l. vnica. π. de officio Quæſtoris.

Nunc vocant Pandanam] quòd ſemper pāderetur, ac pateret, teſte Verrio.

Ab aduentu hominum] ab aduentu hominum. T. hanc emendationem à Scaligero nō probatam: eò magis admittendā puto, quòd ſequentia Varronis verba eam ſatis euidenter arguunt, ibi paludibus: & pòſt, qui aduehebantur ratibus.

Ea qua tum itur Velabrum]ea qua tum deſcendebant, dicitur Velabrum. ea qua tum dicitur velabrum. V. de qua tum dicitur velabrum. infrà, qua nunc itur velabrum. S.

Vnde aſcendebant ad rumam noua via lucus eſt & ſacellum lacum] Vnde eſcendebant ad imam nouam viam locus ſacellus labrum. V. vnde eſcendebant ad imam nouam viam locus ſacer velabrum T. vnde aſcendebant ad Rumiam, noua via, vti lucus & ſacellum larum. S.

Velaturam facere dicuntur] velaturam facere Varroni lib. de re ruſtica dicuntur qui

ex plauſtrorum vecturis viuunt. Plutarchus, τῶν δὲ πορθμείων βιοτευόντων κεχλεδόνων.

Quadrantis ratitis] ratici. V. malè. Quadrans ratitus dicitur Feſto & Plinio 38. cap. 3, quòd in eo eſſet ratis effigies: vt nauis, in aſſe. Ratitus igitur idem quòd ratem habens, rati inſignitus ac notatus. Quin, ex hoc loco notari poteſt, quadrantem portitoribus ſolui ſolitum vt & balneatori Horat. Iuuenal. vnde balneum, res quadrantaria dicitur Senecæ epiſt 87.

Reliqua vrbis loca diſcreta, vt Argeorum ſacraria in XXVII. *partes vrbis diſpoſita &c.*] Alij Argeos loca ſacris faciendis interpretantur. Alij verò exiſtimant per quatuor tribus Argeos diffuſos per XXVII. ſacraria: cùm & infrà legatur Primæ regionis quartum ſacrarium: & pòſt, Argeorum ſacellum ſextum. Planè Varro hoc dicere videtur, Argeorum ſacraria in XXVII. partes vrbis diſpoſita.

Vt Argeorum] cum Argeorum. V.

In XXVII. *partes*] in totidem partes, ſeculo Varronis, Roma diſtributa: ſeculo Auguſti, in XIV. teſte Dione lib. 55. Plinio, Tacito. P. Victore.

COLVMNA 10.

E queis prima eſt ſcripta regio Suburana] vt vltima Arnienſis. Cicero in Rullum, deſcribat ab Suburana vſque ad Arnienſem.

A cœlio] à Cœle. V. alij Cele. Halicarnaſſius Καίλιος.

Cœlij] Cœlis. V.

Vicus Tuſcus] Ergo Varro putat à Vibenni Tuſci copiis in eum locum deductis vicum Tuſcum appellari, quòd aliter extat apud Liuium.

Inter eas] inter eos. V.

Mineruium.] Templum Mineruæ, vt Dianium, templum Dianæ.

Cerionia. quòd hinc oritur caput ſacra via] videtur id velle Varro, Cerioniam denominari à κάρα quod caput eſt Græcis: quaſi Carioniam dicas.

Sacra via] v. Feſtum in Sacram viam.

Ab Streniæ ſacello] ab Striteniæ ſacello. V. alij Sereniæ. v. Feſtum in Sacram viam.

Quotquot menſibus] quot menſibus V. ſic Cato c. 43. rei ruſticæ, Capita oleagina quot menſibus fodere oportet. Idem verbum reperitur in lege Cum hi 7. § ſi cui 24. ff. de tranſac. l. nec ſemel 12. §. nouiſſimè 5. ff. quādo dies legatorum. ad eam formam, ſuperioribus locis in iure, quotannis dicitur: & Plauto in Sticho, ſcena 2. quot Kalendis. Liuio 5. quot diebus. Cæterū Idibus (vnde Idulia Feſto in Sacram viam) hæc ſacra fiebant: iiſque agnā immolabant Ioui, teſte Ouidio. ex cuius agnæ lana, flamines Diales conficiebant albogaleros ſuos. Ad eā cōſuetudinē alludere videtur Horatius his verbis, Dum Capitolium, Scandet cum tacita virgine Pontifex.

Proximo cliuo] primore cliuo V. & Vert: primori cliuo. A.

Subura] Sucurra v. Feſtum & Quintilian. 1.

Sucuſam] Succuſam. V. & Vertr.

Secundæ regionis Eſquilinæ] ſecundæ regionis collis Eſquilinæ.

Eſquilinæ] Exquilinæ. V.

Rege Tullio] rege Tullo. V. & Vertr.

Lucus fagutalis &c.] lucus fagutalis & virarum Querquetularum ſacellum.

Concinit] conuenit V.

Lucus Mephitis] lucus Mefitis. V. lucus Martis. V. lucus Meficis. V. malè. vide Feſtū in Septimontio: & Seruium 7. Æneidos.

Quorum anguſti fines non mirum. Iamdiu enim latè auaritia vna eſt.] quorum quod anguſti fines non mirum: iamdiu enim latè auaritia vagata eſt. vel auaritię via eſt. Hinc Ouidius, Iupiter anguſta vix totus ſtabat in æde. & Varro 1. de vita populi Romani, Omnia regiis temporibus delubra parua fuerūt. vt in veteri cultu: quę ſunt conſentanea, quòd ſint paupertina, ſine elegantia ac cum caſtimonia, certè ſtatuaria, quam Alexandrinus κατατεχνίαν appellat, multò pòſt introducta.

Lucus larum & Querquetulanum ſacellum] & larium Querquetulanum ſacellum. V. larum Querquetulanum. T. vt apud Liuium larum permarinum. Porrò, quos lares querquetulanos hîc Varro appellat, Feſtus Nymphas Querquetulanas vocare videtur.

Terticepſos] Terticepſos. V. terticeps V. T. Vetr. Tricepſis Volaterranus.

Dexterior via] dexteriore via T.

Tabernola] pars quædam in vrbe ad Cœlium montem.

Quadricepſos] quatriceps V. quatricepſis Volaterranus.

In figlineis eſt] in ſingulis eſt. V. in Eſquilis eſt. T.

Quinticepſos] quinticepſis V. quinticepſois T. Porrò biceps, triceps, quatriceps, quinticeps, nō ſignificat, habere quatuor vertices, vt putat Volaterranus: ſed ſecundū eſſe, tertium, quartum, quintum caput.

Septimius mons] Sceptius mons. V. T.

Pætilinus] Petillium V. alij Petellinum: alij Petilinum: ex P. Victore. Vertr.

Eſquilinus ſexticepſos] Eſquiliis eſt. S.

Ciſpius mons] ſic Feſtus: alij, Ciſpeus.

Æditumus] æditiuus. V.

Habere] habitāre.

E queis] è quibus. V.

Viminio] Vimineo. Victor. Vimino. V.

Viminetis] vimina nata. A.

COLVMNA 11.

Ex Argeorū ſacrificiis] ex Argeorum ſacris.

Aduerſi...

Aduerſum eſt pila Naris, ædem ſalutis] aduerſum eſt pila Honoris V. aduerſus eſt pilā Horatiam T. (in ea Curatiorum ſpolia fuiſſe teſtis eſt Halicarnaſſeus) Alij Pilonoris legunt: alij, honoris ædem, malè, cùm trecentis annis poſt Argeorum ſacra, dedicata ædes honoris fuerit à Marcello. Turnebus aliquando legit aduerſus eſt Apollineris ædem. vel aduerſus eſt Apollinaris. Collis vel vicus. Hunc ſecutus Scaliger legit Apollineris ædē & Salutis. Hæc enim omnia fuerunt in colle Quirinali & Apollineris ἀρχαϊκῶς vt boueris, fueris, lapiderum, nucerum, regerum.

Collis Mutialis] collis Martialis S. teſte Dionyſio 9.

Habere ſolet] habitare V. Vert. T.

Dei fidy] per eum ſanctiſſimè adiurabant: vnde Græcis πίστις. Comicus per Dium fidiū quæris, iurato mihi. Video, neceſſe eſt eloqui quidquid roges.

Muſtellario] Inſtellario. V.

Turaculum] auraculum V. auguraculum. T. Locus erat vnde augures auſpicabantur Feſto: in quo Numa inauguratus, Liuio. auguratoriū appellat Victor, idque in Palatio collocat. Græcè οἰωνιστήριον, οἰωνοσκοπεῖον. In caſtris quoque ſimilis locus erat, vbi duces auſpiciis operam dabant: idque augurale Tacito 2.

Aedificium ſolum eſt] id eſt, multa illic delubra & fana, ſed priuata tantùm ædificia.

Quod Palantes] quod Palantes V.

Aborigines] qui eſſent. v. Feſtum.

A pecore] id eſt pecoris balatu vt Næuius. niſi ſit legendum, pecuſcum à pecore, v. Feſtum in pecuſcum, partem Palatij fuiſſe Scaliger notat.

Germalum] Cermalum Feſt. Κέρμαλον & Γέρμανον Plutarchus in Romulo.

Hi inuenti] è Tibri inuecti. S.

Veliæ] Cato teſtatur in fragmentis Veliam, partem montis Capitolini à vellenda lana appellatam ante monſtratam ab Hetruſcis vellaturam.

Vellera] vellemera V. vellemina: vel vellimina. Nam & ita Varro in libris de re Ruſtica. S.

A quo tribus appellatæ.] ſic Plutarchus in Romulo. Centurias tamen equitum fuiſſe ait Liuius, & Plin. de viris illuſtrib. vnde Horatio, celſi Rhamnes. Sed nihil vetat populum in tres partes diuiſum: & tamen ex ea vnaquaque centuriam equitum inſtitutam.

Tatienſium] Tatium. V.

Tatienſes] Taties. V. Vert. Titienſes Plin. Liuius. Feſtus: alij, Tatij. vtrunque non malè: nam à prænomine Titij Tatij regis, Titienſes: à nomine, Tatienſes, Titios vocat Propertius: vt Lucanus Titios ſodales.

Ramnenſes à Romulo] Ramnes. Vt alij Rhānes. Cæterùm qui Ramnes vel Ramnenſes hic, Varroni, tribus: Horatio, ciues Romani.

A Romulo] idem Liuius, Plutarchus, Plinius.

Luceres à Lucumone] Sic Plinius: Feſto Lucerenſes & Lucomedi à Lucomo Tuſco vel à Lucero rege Ardeæ. Plutarchus ab aſyli loco. Vide Sigonium 1. Emendat.

Iunius] Gracchanus cognominatus à Gracchi amicitia, vt ait Plinius. Eius Cicero meminit 3 de legibus, & lex vnica ff. de officio Quæſtoris.

Volumnius] Voluius. V.

Quinta, quod ſub Roma, Romilia] Ex hoc loco poſſis colligere, certum quendam ordinem fuiſſe tribuum. Sic Cicero in Rullum conqueritur in agri diuiſione & aſſignatione, Rullum incipere à Romilia prætermiſſis vrbanis Saburana, Eſquilina, Collina, Palatina, à quibus primis incipere debuit. T.

Et ſte Harpocrates digito ſignificat, qui ſunt Taantes & cæt.] Et ſoe & cæt. V. etſi, & cæt. Vert. etſi Harpocrates digito ſignificat, vt taceas, Politianus Miſcell. 83. Fortè legendum, vt taceam, optimo ſenſu. Etſi Harpocrates digito teneat labellum & ſignificet ne hoc euulgem, tamen hoc dicam. Alij ita hunc locum emendant. Et ſt. non malè, pro ſilentij indicio τὸ ſt. vſurpantes, vt eſt apud Plautum Truculento Act. 3. ſcen. 1. apud Terentium Phormione Act 5 ſcena 1 Scaliger putat, hæc verba ſumpta ex veteri quodam pœta qui ita fortè ſcripſerit, Sancte Serapis, Iſis & Harpocrates digito qui ſignificat ſt.

Harpocrates] Plutarchus in Iſide refert Harpocratem Oſiris & Iſidis filium exterricinium, id eſt natum ante iuſtū tempus (quē ἠλιτόμηνον Græci) vocem non emiſiſſe naſcendo: atque ob id ſilentij Deum haberi, eiuſque ſignum apud Ægyptios ore obligato atque digito obſignante. Inde Auſonio ſigalion dicitur. Aut tua Sigalion Ægyptius oſcula ſignet. Catullus, & patruum reddidit Harpocratem, id eſt mutum & elinguem. his adde Auguſtinum 18. de Ciuitate 5.

Taautes] Taantes Euſebio. Mercurius fuit non Deus Phœniciorum ſed Ægyptiorum Thot vel Theuth. teſte Cicerone in libris de Natura.

Aſtarte] quæ & Aſtaroth. Ea fuit Venus quam Solomon etiam coluit 3. Reg. 11. dicta autem Aſtarte à grege & victimarum multitudine. Alij putant fuiſſe Iunonem ſub ouis forma adoratam: Nam & Iuppiter Ammon, ſub ſpecie arietis colebatur. Alij, deam fuiſſe Sidoniorum & quidem Venerem Aſtri figura cultam: quemadmodum & Dagon à reliquis Phœnicibus, ſub piſcis forma, quibus

Dag piſcem ſignificat.

Ambracia] Samothracia V. rectè. Hi enim omnes Dij in Samothracia culti. alij legunt Imbraſia. Nam & ita Ambracia dicitur a fluuio Imbraſo, teſte Callimacho & Stephano. quanquam τὸ Ambracia non omnino repudiandum, cùm inibi Æneam Veneri & Diis magnis (qui ſunt Dii Samothraces) templūm ædificaſſe Dionyſius ſcribat.

Samothraces Dij] qui à Dardano in Phrygiam: ex Phrygia ab Ænea in Italiam poſtea deuecti. Varr. 2. Humanar. Feſtus in Salios. Vnde hi Romanorum penates καὶ θεοὶ μεγάλοι, teſte Caſſio Hemina. Tertullianus libro de ſpectaculis, Tres aræ, trinis Diis parent, Magnis, Potentibus, Valentibus. & Iuuenalis, Iuret licet, & Samothracū & noſtrorum aras. Eorundem ſacris religioſiſſimis homines initiabantur.

Neque, vt vulgus putat, hi Samothraces Dij qui Caſtor & Pollux] Pauſaniæ tamen & Euſebio de præparatione Euāgelica, Samothraces Dij Caſtor & Pollux. Cabiri, Corybantes. Macrobius Iouem Iunonem & Mineruam fuiſſe ait.

Diui potes] qui & ob id [illegible] Euſebio de præparatione Euangelica: Cabir enim Syriaca & Phœnicia lingua, potem ſiue potentem ſignificare, vir doctiſſimus antea notauit. quo pertinet illud Tertulliani, ſuperius à me relatum ex libro de Spectaculis. Tres aræ Triniis Diis, magnis, potentibus, valentibus.

Hæc duo cœlum & terra quod anima & corpus: humidum & frigidum] hæc verba humidū & frigidum, ad corpus referenda. Eſt enim anima calor & ſiccitas.

Parire] ἀρχαϊκῶς pro parere.

Genus penitem condecoratum] id eſt aues: vt & apud eundem Ennium corpora pennipotentum, id eſt auium.

Non animas] ſumptum ex Epicharmo vide Laertium in Platone.

Venit diuinitus ſe pulleis inſinuans ſe ipſa anima] Lucretius in pecudes alias diuinitus inſinuet ſe Ennius, vt noſter cecinit.

Animalium ſemen ignis] v. Feſtum in geniales Deos. Turnebus putat Zenonis eam ſententiam fuiſſe, ignem ſua vi omnia deflagrare: deinde omnia per ignem renaſci, quod Scaligero diſplicet: primò, quòd Zeno huius ſententiæ author non fuit. Deinde nō magis fieri poſſe vt anima conſtet ex incēdio & conflagratione, quàm ex corruptione. Cenſet itaque, hic non agi περὶ ἐκπυρώσεως, ſed de eo quod præter quatuor elementa, quintum conſtituitur à Zenone (quod ab Ariſtotele ἐντελέχεια) igni ſcilicet: ex quo mens & anima. De quo vide Ciceronem 4. de finibus. & in Academicis, Tertull. libro de anima: Plutarchum in Decretis. Laertium in Zenone.

COLVMNA 12.

Innumerabiles & immortales ignes] Stellas & Solem intelligit.

Epicharmus Enni] id eſt Ennius in eo opere cui titulum fecit, Epicharmus. Nam Epicharmi poetæ Pythagorici quædā περὶ τῆς μετεμψυχώσεως interpretatus eſt Ennius: ab eo opus ſuum Epicharmum inſcripſit, in quo illā μετεμψύχωσιν ſibi accidiſſe teſtatus eſt. Hoc verſu, Nam videbar ſomniare ego Me deſſe mortuū. Et Horatius de Ennio loquens, dicit Ennium, curaſſe ſomnia Pythagorica.

Iſtic eſt &c] Trochaicus ex Ennij Epicharmo.

De ſole ſumptus ignis] Varro 1. de re ruſtica, Principia mundi Ennius ſcribit, aqua, terra, anima, Sol.

Iſque actus mentis] iſque totus mentis eſt. T.

mentis] id eſt mens, quomodo in eodem opere alibi Terra corpus eſt, at mentis, ignis eſt.

Humores frigidæ ſunt humi] humores frigideſcunt humi. V.

Omnia ex ſe genuerunt] omnia exgenuerunt. V. T.

Frigori immiſces calorem] Trochaicus.

Humori aritudinem] Sic Varro in Prometheo. Excuſi & Vertranius, ariditatem habēt. vtrūque probabile eſt. Nam & Plauto hilaritudo & hilaritas dicitur: Cęcilio Pulchritudo & pulchritas: Tullio beatitudo & beatitas. de quibus vide Gellium 13. cap. 3.

Animam æther adiungat] adiungat, id eſt adiungit: eſt autem clauſula Trochaici verſus Paccuuij in Chryſe, qui integer eſt apud Nonium. Cæterùm hoc innuit, animam eſſe ex æthere, corpus ex terra: ne alioqui putes hîc agi de connubio & amore cœli & terræ, de quo apud Euripidem, Æſchylum, Virgilium. Statium, ex opinione Scytharum cuius meminit etiam Herodotus 4. & Pauſanias.

Eſſe igitur corpus terram quæ deperit ipſam] quæ peperit ipſam. V. qui dederit ipſam S. ego ita lego, Eſſe igitur corpus terram quæ deperit ipſum. Quod dedit atque capit, neque diſpendi facit hilum. His ita, Ennii verſus integer reſtituitur ex ipſomet Varrone infrà, libro octauo. Eſt autem ſenſus Animam ab æthere: corpus è terra, vnumquodque illuc, vnde profectum, reuerti: terram (metaphora eſt ab amantibus ſumpta) deperire ipſum quod rei vnicuique dedit: eandem recipere (metaphora ſumpta eſt à fœneratoribus) id omne quod dedit, ſine vllo diſpendio.

naſis

natis]Nati.Vulg.& malè.

Vbi nimius ardor] non minus ardor MS. malè. hoc enim ſignificat omne corpus interire,ac ſterile eſſe vbi nimius ſit ardor, aut humor.

ardor & humor] Principia illa duo Pythagorica.

in Nuptijs] Idem Varro xi.de vita populi Romani apud Nonium.v. Feſtum in Facem. Plutarchum in Problemat.dixi ad legem penultimam.ff.de donationibus inter virum & vxorem.

hic &]hinc &.V.

iunctione ſumit Venus, hinc Comicus]iunctione ſumit Venus Comites hinc. V.iunctionis Venus, comites hinc. T.eo ſenſu ab aquæ & ignis iunctione Venerem dici: ac proinde Ignem & aquam Comites Veneris in Nuptiis adhiberi.ſed alij legunt,vinctione,quod magis probo. Nam Venus à vinctione potius, quàm à iunctione eſt.Ego verò locum deprauatum ſcio, non tamen inſanabilem.Sententia,itaque paulò altius repetita ſic lego, in limine adhibentur, quòd coniungunt hæc. & mas ignis,quòd ibi ſemẽ:aqua fœmina, quod fœtus(velque fouet) ab eius humore & igniũ vinctione,ſubit Ven⁹.Hinc Comicus victrix Venus,&c.meæ emendationi fauet, quòd poetæ de cœlo ſemen igneum deſcendiſſe in mare fingunt, ac natam è ſpumeis Venerem vinctione,aut ſi mauis coniunctione ignis & humoris. Quin Varro ex Comico ſtatim probat Venerem victricem appellari non à.vincendo,ſed à vinciendo.

ſumit Venus] ſubit Venus. Ita legendum cenſeo,vti ſuperius oſtendi.

Victrix]alii vinctrix, cùm à vinciendo deducat,non à vincendo.

Venus Cæligena] οὐρανία Platoni in ſympoſio,ea ab Ægyptiis celebratur, teſte Æliano lib.x.diuinãdi dea,cui rei qui vacabãt,νηφάλια celebrabant,abſtinentesque temeto.ab ea Venere alia fuit Venus πάνδημος, quæ volgiuaga Lucretio,ἀποστροφία & verticordia.

In Aſoto Ennij]In Sota Ennii V.legendum in Sotadico Ennii. nec enim Ennius ſed Cæcilius Aſoto ſcripſit.

Ibant malam viere] ibant malam viere. V. ibant manè viere. A.Vett.alii, ibant malaci (id eſt molles)alii, ibant malaciam viere. T. S.quod eſt, mollem Plauto. Hic autem verſus valde deprauatus eſt apud Cenſorinum,c. vlt.hoc modo, ibant mala eluere, Veneriam corollam.

Palmam &c]Palmam Varro hoc loco dici exiſtimat, quòd paria habeat folia.dicẽdum potius, à ſimilitudine palmæ humanæ dici, vt & palmites.Quin idem Varro in libris de re ruſtica à pariendo, parilemam deducit:inde poſtea,factum,Palma.adde Plutarchum 8. ſympoſ. Cæterùm vt nihil diſſimulem tota hæc ſententia de Palmæ originatione, videtur à ſua ſede aberrare, & inceptam de Venere originem interturbare.

quam haberet vim ſignificantes] quam habeat vimque ſignificant res Veneris. Vett.res veneris,id eſt coniunctio maris & fœminæ, vt in lege 23.ff.de adulteriis. In aliis ita legitur, ſignificantes Veneris.ſ.Excuſa valde placet. licet hæc verba,quã haberet vim ſignificantes, nihil aliud oſtendunt, quàm vitam & originem. nam mox declarat, Vis vocabulum pro vita accipi,laudato ad eam rem verſu Lucilli.Vt ad rem redeam,Effectus ignei ſeminis è cælo delapſi,& ſpumæ maritimæ Venus. Inde,vis,origo,ac vita eius. Alludere his verbis videtur ad Græcum vocabulum ἀφροδίτης, quæ ab ἀφρὸς ſpuma.

a qua vi nateis dicta vita] à qua vi nateis dicta vita,vides.Vis V.

Saturnus]vocabulum Tuſcum: Tuſcorum autem lingua Aramæa & Syriaca. Saturnus latentem ſignificat, à quo Latium eius vxor ops Latia in Pontificum indigitamentis. Vide 13.Gell.21.

Et quod ignis Saturnalibus] ex quo igneis Saturnalibus. Vett. hoc autem vult Varro Saturnum à Satu,id eſt principio rerum omnium dici oſtẽdi, quod eius feriis Saturnalibus ignis (principium generationis)ſeu cerei lucentes dabantur.

cerei ſuperioribus mittuntur] ſuperioribus dixit:quia pauperes clientes proceribus cereos mittebant.de quo vide Macrob.1.cap.7.& 12. eóque pertinet illud Epigramma Antipatri. 6. Anthologiæ λαμπάδα κηροχίτωνα,&c. Quin Saturnium cereis accenſis precabantur,idque Lucem facere Saturno dicebant:quod tamen Feſtus interpretatur caput detegere Saturno, propterea quòd, cùm aliis diis preces concipiebant,caput obnubebant.

Ops,quòd hæc omne opus] Poteſt & à Græco ὦπς.

Hæc enim Terreis genteis, &c.] Iſthæc terris genteis omnes peperit & reſumit denuo: Iſthæc dat cibaria. Iſthæc omnibus fruges gerit. Scaliger ita hoc verſus reſtituit Ennii Epicharmo.

Ennius]in Epicharmo.

quæ quòd gerit,quæque gerat.V.

Ceres] huic Etymo aſſentitur Cicero. niſi malis à Cereo antiquo verbo quod eſt Creo: aut à Græco γῆρις. Nam ita prius vocabatur, teſte Heſychio.

Iſtic]Trochaici verſus Epicharmi Ennii.

Iuppiter quem Græci aera] ita Æſchylus apud Clementem Stromat. Democritus apud eundem in Protreptico,& Plato Comicus.

quem Græci vocant aera]ſimilis eſt locus Pacuuii in Chryſe,vbi,Græci perhibent ætherar & Ennii,vt à Probo citatur,perhibẽt quem ne æthera lingua.

Hæc propter. &c.] locus eſt corruptus, niſi etiam legas, Hæc propter Iouem ſunt, iſta quæ dico tibi.

Qui mortaleis atque urbes belluáſque omnes iuuat,] quia mortaleis omnes atque arbores herbáſque iuuat. Vertr.

Iuuat.]Iouem à Iuuando dici Varro, &poſt eum, Cicero exiſtimat: diſplicet tamen illa originatio Lactantio 1. Inſtitut 2.

Quod patefaciat omnia & ipſum ſemen. Nam tunc eſt conceptum & inde cum exit.]conceptum & idem cum exit. V. conceptum, exinde cum exit, quod oritur, Vertr eo ſenſu, ex quo primum ſemen quod oritur apparet, cum conceptum eſſe cernitur. Scaliger verò ita, & idẽ tunc exit, quum oritur. Ego verò ita legendum cenſeo. Nam tunc, vel, quòd tũc eſt conſpectum inde cum exit; quod oritur. vel ita, Nam tunc eſt conſpectum exinde, cum exit quod oritur. niſi etiam malis ita, cum exit, cum oritur.

COLVMNA 13.

Diouis & Dieſpiter dictus, hoc eſt aer dies pater.] τὸ aer refero ad Diouis. Gellio Diouis quaſi die iuuans. vnde idem Lucetius dictus eſt. Eſt etiam Dieſpiter, Dis pater, Iuppiter & aer infimus.

Sub dio.] adde legem vnicam § 3. ff. de via publica: Feſtum in Dium.

Negant ſub tecto per hunc deierare oportere] Idem Varro de liberis educandis: & Plutarchus in Romanis c.28. Cato apud Nonium. Sic nominare deam Tutelinam ſub tecto, religio erat, teſte Plinio.

Putabant hunc eſſe Sanctum à Sabina lingua.] putabant hunc eſſe Sãgum, &c. V. rectè. Nam Catone in originibus teſte, qui Sangus Sabinis, is Sanctus Romanis, ab eo Sagi pontifices. verùm Feſtus in Propter uiam, & Lactantius eum Sancum vocant. Propertius autem Sanctum. Pars Sanctum voce canebat Auctorem generis. Abs Sango, Sanqualis porta Romę, quòd proxima ędibus Sangi. Feſtus in Sanqualis. Ouidius 6. Faſtorum, Quærebam Nonas Sanco Fidione referrem, an tibi Semo pater (anteà malè in illo Ouidij loco legebatur, Semipater vt & in inſcriptione veteri Sanco ſemipatri: vt apud Liuium 8. idem Semi pater qui & Sancus.) tum mihi Sancus ait. Cuicunque ex illis dederis, ego munus habebo, Nomina terna fero, ſic voluere Cures. Quo ex loco notari poteſt trina nomina fuiſſe vnius ac eiuſdem, Semo pater, Dius Fidius, Sancus, aliis, Sanctus Fidius & Hercules. & ita Vertranius putat.

Dius Fidius, id eſt Diouis filius.] Vt Græci Διὸς κοῦρος.] ſic Feſtus in medius fidius.

Sanctum ab Sabina lingua & Herculem ab Græca] Feſtus in Propter viam, Herculi aut Sanco, qui idem eſt Deus.

Idem] Item.

Quorum quòd finis ortus, orcus dictus.] quorum quòd finis, orcus dictus. Scaliger in Coniect. Vt orcum in neutro, pro loco vſurpetur: in maſculino, orcus pro Deo, quemadmodũ cœlus & cœlum. Alij putant Diouem hic infimum aerem & orcum appellari, cuius vxor inferna Iuno ſeu Proſerpina. vnde Virgilius, Iunoni infernæ dictus ſacer. Poteſt quoque videri orcus dici à Græco ὅρκος quod conditorium mortuorum eſt Menandro.

Finis ortus] ſic Amphiaráus in Thetide de orco loquens. O cunctis finitor maxime rerum.

Ea dicta Noctiluca in Palatio.] Horatius ita Lunam appellat, Ritè creſcentem face Noctilucam. Lemnius vetuſtiſſimus author Venerem eam eſſe ait. alia ſignificatione Varroni in Bimarco, Noctiluca vſurpatur pro lucerna.

Noctiluca.] quòd noctu luceat. eadem ratione à Plauto in Curculione Noctiuigila, νυκτιφάεια dicitur. Gloſſ. Nocticula. [illegible]

Ibi noctu lucet templum.] id eſt noctu in eius templo lampades lucebãt. vnde Var r. li.5. ſcribit, Noctiluca, lucere, ab luce: quod propter lumen amiſſam is cultus inſtitutus.

Vocabulum Græcum alterum, Latinum alterũ] id eſt Apollinis Grę cum vocabulum eſt, Dianæ, Latinum.

Et hunc quod in altitudinem & latitudinẽ ſimul Diuiana appellata] & hinc quod Diuia &c. T. hæc quòd Diuia in altitudinẽ &c. S. Hoc vult Varro, Dianã ſeu Diuianã dictã, quòd Diuia ſit: id eſt in duas vias feratur, in altitudinẽ ſcilicet & latitudinem. Nigidius tamen apud Macrobium lib.1. Dianam Ianam interpretatur, fortaſſe abs Iano ſeu Fano, qui & Sol, quòd ſimul cum eo in altitudinem & latitudinem feratur. cui aſſentitur Cornificius lib. 3. vt eo ſenſu Diuiana ſit, quaſi Diuina Iana, vel Fana. Ianæ Lunæ ſit mentio apud Varronem 1. de re ruſtica 37.

Diuiana] alij Duana.

Plautus] in Aſinaria, Act.3. ſcæna 3. in Perſa ait 2. ſcæna 4. in Pœnulo. act.5. ſcæna 2. Sticho act.5. ſcæna 4.

Quaſi proſerpens beſtia) id eſt quaſi ſerpens.

Vel quod Terra, vt Phyſici dicunt iuuat & lucet. (Turnebus ita legit, vel quòd altera terra, &c. Nam vt ſcribit Cicero, Xenophantis opinio fuit habitari in Luna: eámque, terram multarum Vrbium eſſe ac montium. Hoc igitur indicat Varro, Lunam eſſe quandam terram

terram lucentem, adde Plutarchum in tractatu de facie quæ in orbe Lunæ.

Parientes eam inuocant] ſic apud Terentium, Glycerium parturiens, Iuno Lucina fer opé.

Iuno Lucina] de Iunone hoc notandum præter ſuperiores ſignificationes, Iunonem id mulieribus fuiſſe, quod viris geniũ: ideóque apud Petronium iurat mulier per Iunonem ſuam: & apud Iuuenalem de viro muliebria patiente & molli dicitur, & per Iunonem domini iurante miniſtro.

Ignis à naſcendo, quod hic naſcitur, & omne quod naſcitur] quòd hic naſcitur, &c. V. quod hinc naſcitur omne, & quod naſcitur S. quod hinc naſcimur.

Quod naſcitur ignis ſcindit, Ideo calet &c.] Ignis gignit V. ignoſcit, ideo calet. A. Vetr. ignis indit. S. Porro ſcindere eſt penetrare.

Vt qui denaſcitur] Caſſius Hemina apud Nonium cap. 2. in Denaſci quæ nata ſunt ea Denaſci aiunt. Denaſci Græcis ἀπογίνεσθαι: alii verò legunt, vt quod denaſcitur.

ab ignis iam maiore vi ac violentia Volcanus dictus] ab ignis valore víque Volcanus dictus. V. Vetr. quidam Vulcanum eum fuiſſe exiſtimant, qui Tubalcaim in Scripturis.

ab eo quòd per ſplendorem fulget, fulgor] Sic Feſtus fulgura à fulgure, id eſt ferire: alii fulgorem à flammæ fluore dici putant. Vetr.

Et fulguri, quod fulmine ictus Phaeton contrariis Dijs] & fulguritum quòd fulmine ictum, V. Phaeton Vetr. fulmine ictum contrariis diis. S. Inde fulgurita loca, fulgure icta. Feſtus in fulguritum (eadem bidentalia & obſtita, apud eundem auctorem in Obſtitum.) Fulguritæ arbores Plauto in Trinũmo: & fanatica arbor, fulmine icta. v. Feſtũ in Fanatica.

Contrariis diis] id eſt igneis, quíque igni præ ſunt, his enim Phaeton fulguritus.

Nympha Iuturna] Sororem fuiſſe Turni Virgilius ſcribit. ab ea lacus & ædes Iuturnæ Romæ ab eadem fortè, Iuturnæ fons in Italia ſalubris iuxta Numicum amnẽ, vnde Romam ad omnia ſacrificia afferre aquam ſolebant, teſte Seruio: tametſi Varro eam aquam non ad ſacrificia, ſed ab ægrotis petitã fuiſſe notat. Idem Strabo refert de Lacu Acutilienſi

quæ iuuaret] quod iuuaret.

Tiberinus] Is genius & Deus Tiberis, Ciceroni 3. de Natura.

Velino] Velini.

Velinia] Nympha quæ lacui Velinio præſidet.

Nympha Commotiæ] Commotis. V. Comitiæ V. alii legunt Lymphæ Comitiæ. T.

à commotu] quod ibi inſula in aqua cõmouetur. v. Macr. 1. Satur. 7. Dionyſium. Plin. li. 2.

Neptunus] ab obnubendo Neptunum appellari Varro hic ait: Cicero 2. de Natura, à nando.

à quo Nuptiæ, Nuptiúſque dictus] à quo Nuptiæ dictæ. vel Nupta dicta.

Salaria Neptuni à Salo] Ea πίδυς Græcis vti refert Tullius in Timæo. Eſt autem ſalaria maris receſſus aqua quæ ad ſalum cedit: vt Venilia quæ ad littus venit, & eiuſdem acceſſus. Illam veteres Saxones Lidunam: hanc Malinam vocabant, vti teſtis eſt Beda Anglo ſaxo, & apud Marcellum Empyricum, Liduna, & Malina aliquot locis, acceſſus maris & receſſus non quotidianos, ſed Lunares ſignificãt: quos obſeruari iubet in herbis legendis.

COLVMNA 14.

Venilia à veniendo] dixi ſuperiùs Venilia maris acceſſum eſſe. fuit etiam Venilia Nympha, Turni mater. Virgilius, Cui Pilumnus auus, cui diua Venilia mater.

Plautus] Ciſtellaria.

quod ille] quod ibi. V.

tranquillo] deeſt apud Plautum.

Ventum gaudeo] ventum gaudet. V. hac formula aduenientes exceptos, Scaliger exiſtimat. Verùm tamen Varro hoc velle videtur aduenientes ipſos, euitato maris periculo, his verbis, Ventum gaudeo, vti ſolitos. adde Plautum in Curculione. alia ſignificatione ſumitur vẽtum facere apud Liuium Comicum & Terentiũ quod vel flabello vel tunica fiebat.

Mamers] nouit etiam hoc nomen Martis Lycophron.

Virtus vt viri vis à virilitate] Virtus vt viritus à virilitate. S.

Honus eſt honos] Species prouerbii.

Polluces, nõ vt nunc Pollux] ſic Plautus Bacchidibus, Caſtor Polluces, &c.

Feronia] Flaccus, ora manúſque tua lauimus Feronia Lympha. alii legunt, Ceronia, alii Cerronia.

Nouenſiles] alii Nouenſides. Horum ſæpe meminit Liuius. Arnobius refert ex Piſone fuiſſe nouẽ Deos, in Sabinis apud Trebiam: ex Granio, nouem Muſas. Cornificius verò nouitatum præſides eſſe ait.

dicimus Laram Veſtam] ita Antonius Auguſtinus, dicimus veteres verò, Herculẽ Veſtã. Scaliger, dicimus Herem, Veſtã. Eam antiqui colebant poſtquam creuerant hæreditatem. v. Feſtũ in Herẽ. Idem, in Apendice (quod & monuit T.) ex veteri ſcriptura, dicimus Hecatem: legit, dicimus hæc, Palen. Excuſę nihil neceſſariò mutandũ. Quid enim Lara fuerit, ſatis notũ. fuit autẽ Larũ mater, quæ Muta & Larũda Lactãtio lib. 1. & Macr. Auſon. Larũda progenitus Lar. aliis Larum mater, Mania.

Fortem fortunam, fidem. Ea re Sabinorum linguam olent] Fortunã fortẽ, fidẽ Lares Sabinorum linguam olent. S.

Vouit Ops] idem refert Halicarnaſſeus, niſi quod pro Ope Rheam nominat.

Larundæ] Larũ deę. V. de ea ſuperius dictũ.

Quirino) id eſt Marti (quẽ Enyalion vocat

Seneca Epiſt 129. Antonius Sciochus Florentinus authoꝛ libelli, quem vulgus Feneſtellæ tribuit c. 8. dixi de ea re ad leges XII. Tabularum.

Pontifices] Potifices T. à pote ſeu poſſibili & facere, quod ſacrificare. v. Halicar.

cùm ideo] quod eo. V.

Vis & cis Tiberim] Ius & cis. V. & malè. cis & vlcis Tiberim in l. 2. § 31. ff. de origin. iur.

Curiones dicti à curijs] Curiones totidem erant quot & Curiæ, id eſt xxx. ſacrificabant autem pro Curiis, teſte Dionyſio. in iis etiam epulabantur cum magna hilaritate. Iidem ludis publicis Epiſtolas hiſtrionum, Comœdorum, Tragœdorum legebant, cùm quid à populo vel principe vel domino petebant. vnde Martialis dixit, Epigrammata Curione non indigere, ſed contenta ſua eſſe lingua: lingua ſua, inquam, hoc eſt maledica. & apud Trebellium Pollionem, Dici iuſſit per Curionem Taurum toties ferire non difficile. Idem per Curionem dici iuſſit, Impoſturam fecit & paſſus eſt.

Flamines quod in Latio capite velato erāt ſemper] Hæc verba in Latio, videntur ſupereſſe. Alij legunt flamines quòd in ſacro. Scaliger verò ita, flamines quod licio in apice velati erāt. Apice, id eſt galero filo inuoluto. Velati legati etiam dicebantur, quibus caput cinctū licio laneo. Liuius 1. Virgil 12. hæc ſupplicia & velamenta Græci ἱκετηρία. & ab eo Plautus Amphitr. dixit orare velatis manibus, quòd filo laneo velatum eſſet eorum caduceum. Hoc etiam vocabant velamina. velationem, Græci στέμματα. Illud adiiciendum Diali flamini ſiue apice ſub tecto eſſe, licuiſſe: ſub dio, non licuiſſe. vtebatur autem pileo albo, qui inde Albogalerus, in quo oleaginea erat virgula.

Furinales feriæ] V. Feſtum in Furinalia.

à diuo patre Falacre] an quòd faliis circi præeſſet, de quibus Tertullianus & Iuuenalis: aut quòd caluitiem arceret. Huc enim vix pertinet, quòd phalacræ Heſychio dicuntur quædam Nymphæ.

in Comitio] in comitiis. Nam quinquatribus menſe Martio ſaltabant in foro, vbi Comitium erat: & in Capitolio XII. erant à Numa Pompilio inſtituti, qui Palatini ob id vocati: vt quos addidit Hoſtilius Collini & Agonales. Trabeati erant (vti refert Halicar.) & altos apices gerebant, in conum faſtigiatos, & ancilia manu altera, altera haſtā tenebant, accinctique gladio erant. Eorum Præſul motus edebat, & ab aliis referebantur. Illud Amptruare, hoc redandruare dicitur à Lucilio. motis ancilibus necdum conditis infauſtum erat aliquid ſuſcipi. v. Feſtum in Redantruare: Tacitum, Suetonium vbi de Othone.

COLVMNA 16.

Luperci] de Lupercis vide Liuium Halicarnaſſ. Plutarchum. Eorum in vrbe purganda agmina erant plura. quidam Fabiani à Fabio: quidam Quintiliani, à Quintilio. Hinc Propertio, licens Fabius Lupercus. vide Feſtū in Fabiani.

Fratres aruales] Vide Plin. Gell. 6. c. 7. in f.

quia fratria dixerunt] ſunt qui à fratria dixerunt. T.

Fratria eſt Græcum vocabulum] In tres fratrias ſeu tribus Athenæ diſtributæ. dictæ autem φρατρίαι ἀπὸ τῶν φρατόρων.

Vt Apolline etiam nunc] Vt Apuli. V. alii Apoli. Turnebus, Neapoli. non malè. fuit enim Neapolis oppidum Græcum. fauet huic emendationi Strabo libro 5.

Sodales Tity] ita Lucano dicti vt Tatii, à Tacito.

à Titijs auibus] Titos vocare videtur Perſius, eiúſque antiquus interpres. Seruius Palūbes Tetas. Iſidor. Titos, quòd fartæ pabulo.

quas in augurys certis] quas in tuguriis Pomp. Feſtus: Vertr. malè. vult enim Varro non in omnibus auguriis, Titias aues obſeruari.

Fetiales] quos Feſt. Fetiales. εἰρηνοδίκας Dionyſ. εἰρηνοποιοὺς καὶ σπονδοφόρους Plutarc. adde Cic. de Repub. Varr. de vita P. Romani.

& inde deſitum] alii, non pugnare deſitum eſt. Fœdere fides pacis conſtituitur. authoꝛ Feneſtellæ Alii, & cum pugnare deſitum, &c. malè. Nam teſtatur Varro apud Nonium, hoc obſoleuiſſe ſuis tēporibus: id eſt, fœdera quidem per eo, fieri, ſed bella ab eis non indicta. Vnus fecialium Pater Patratus dicebatur, quòd & ipſum parentem & illi parentem eſſe oporteret.

Qui res repeterent] id genus repetitionis clarigatio appellabatur. quod verbum prehenſionem Liuio ſignificat lib. 8. Gloſſis clarigatio ἐνεχυρασμὸς, ἐνεχυρασία.

quòd nuntij ſenatus eſſent] qui verò nuntii, &c. V.

Iſicrates] ita legit Antonius Auguſtinus. Iphicrates. V. alii Iſocrates. alii Crates. Vertranius Hypſicrates (quem Grammaticum fuiſſe conſtat ex 16. Gell. 12. Eſt & alius apud Lucianum in Macrobiis Amiſenus hiſtoriarū ſcriptor) Turnebus ipſa Crates. Eſt autē nomen Grammatici.

Græcè χόρτον apud Poetas dictam] alii cohorton: Turnebus χόρτον. Eſt autem χόρτος, ὁ φραγμὸς Iliad. λ & ω. Euripidi σύγχορτα πεδία limitanea.

Manipulos] in ſingulari: vt Marinos apud Catullum. S. ſed ſi ita eſt, inſi à legendum exercitus minimę manus: non minimas manus. A manipulo fit manipularius. l. 3. Cod. Theo-

doſ.ad l.Iul.repetundar. manipulatim. v.Nonium in Manipulatim & Manipuli.

milites-quod trium millium] l.1.in f.ff.de teſt am.militis.

Haſtati] hi loricam,ſcutum,gladium Hiſpanicum,& veruta duo ferebant (ὑσσοὺς vocat Polybius) in prima acie pugnabant.

Pilani] in legione Romana pilani (quos Polybius χειρομάχους & χειροφόρους) gladium, parmam, vel cetram ferebant. v.Feſtum in Pilanis.gloſſis Pilum ῥομφαῖον δόρυ.

Principes]hi veruta ferebant, vt haſtas triarij.cætera,ſimiles triariis,in ſecunda acie pugnabant.

& poſt]ſed poſt.

minus illuſtres ſumuntur] minus illuſtres ſumunt.T.

Triarij] in extrema acie pugnabant. Polybius.

extremeis]extremi.A.

Plautus] eadem referuntur à Sexto Pompeio in Subſidium: ex qua comœdia, non liquet.

ab abſcindendo]ab obſidendo. V.ab obſcindẽdo.T eſt enim obſidium quaſi obſcidium. vt diſcidium & diſſidium.

Duplicarij]ſic apud Vegetium, ſunt armaturæ duplares, quæ conſequuntur binas annonas:vt ſimplices,quæ ſingulas: antea malè legebatur duplicaui. alij legunt duplarii,qua forma dicitur ſimplaria venditio in l.48.in f. ff.de ædilicio.

Turma terma eſt]terima.vide Feſtum.

Decuriones]Gloſſis Decuria δεκαρία δεκάς.

optiones]v.l 6 ff.de bonis damnatorum.

Liticines & claſsicos à claſſe]liticines à lituo: claſſicos à claſſe.

Claſsicos à claſſe)claſſines. V.Claſſicines. T. nihil mutandum:nam & infrà libro 5.Claſſici appellantur.

qui item cornu canunt) qui item cornu vtuntur.V.

Colvmna 17.

Comicijs ad comitatum vocant) comitiis comitiatum aduocant, Vertr.(nam & ita Liuio, Ciceroni,Gellio. vnde Incomitiare & Comitiare)comitiis comitatum legunt.V.

minus nullo eſt)minus nihilo. vel minus vllo vel vno.

cui ea ptima) cui ea opima A.cui eſt opimè.V.T.

ab eodem fonte copiæ)copiis.V.copis T.Copis ἀρχαϊκῶς pro copioſus.adde Nonium in Copi, Feſtum in Copona.

id eſt ab arte, &c.) vt ab arte medicina fit medicus.

quæ omnino vltima. Huic rei) quæ omnino vltima huic rei.S.

aperietur.Quare quòd ab arte artifex dicitur,nec multa in eo obſcura relinquam,ſimilis cauſa, quæ abſcientia vocantur aliqua)aperientur nec multa in eo obſcurâ relinquam. Quare quòd ab arte artifex dicitur ſimilis cauſa,quæ ab ſciẽtia vocatur aliqua&c.S.

præſtigiator) tales ſunt ψηφοκλέπται qui gloſſis θαυματουργοί qui oculos ſpectantium fallunt.

monitor) Gloſſis ὑποβολεύς,ſubiector,ſubmiſſor: Vide l.8.ff.de inſtructo. quanquam ibi quidam legunt vinitor.

nomenclator) qui nomenculator à nomine calando in lege7.§ 5.ff.de operis libertorum: l.vlt.ff.de liberali cauſa.

legulus) qui oleam legit. V.Catonem lib.de re ruſtica:l.13 § 6. ff.de vſufructu.

vinum legere] id eſt vuas legere. Nam hîc vinum pro vuis.

Veſtigator) l.12.§.12.ff.de inſtructo *quas indagator*)quaſi indagatur.A.

Venator à venatu. Quod ſequitur verbum ad ventum & inuentum)venator à vento,quod ſequitur Feram ad ventum & in ventum. A.venator à venatu quod ſequitur ceruum ad ventum & in ventum S.

perpaſcat)paſcebant.

pecora vniuerſa)pecunia vniuerſa.V.

quòd in pecore) & quòd in pecore.

qui fundamentum inſtituit) qui negotium inſtituit.A.

pedem ponit)pedem poſuit.

pes magnus) vide authores de limitibus agrorum.

peculatoriæ oues)peculatus.V.peculiatoriæ oues T quæ peculiares Plauto.

id enim peculium primum) inde enim peculium primò.S.

Hinc peculatum publicum primò, vt cum pecore diceretur multa) hinc peculatum publicum furtum & peculatoriæ oues aliúdve quid. S. Ego ita reſtituo, Hinc peculatum publicum primò,vt cum pecore diceretur.mulra: & id pecus eſſet coactum in publicum, ſi erat auerſum,ex quo facta nummaria. Hoc ait Varro, multas ſeu mulctas primis temporibus fuiſſe è pecore: pecora huiuſmodi in publicum coacta. eum qui pecus huiuſmodi auertiſſet, peculatus publici teneri ſolitum, hodie multas non eſſe,aut dici è pecore, ſed nummarias factas. Huic emendationi fauet Feſtus in Peculatum:ſed quàm maximè ius noſtrũ in lege aliud eſt fraus 131. §.1 ff.de verb. ſig. vbi inter cætera, Vlpianus notat, multam hodie pecuniariam eſſe animaduerſionem.In eo enim quod dicit, hodie, ſatis oſtendit. primò non ita fuiſſe, ſed pecore multam primis temporibus dictam fuiſſe: peculatum ideo dictũ pecoris in publicum coacti auerſionem: nimirum ante vſum frequentem & quotidianum æris argenti.

ex qua

ex qua fructus maior] & qua fructus de malo. S.id eſt, ex quo fructus fit per interuerſionem. ita loquitur Plautus & Apuleius. Verùm de hoc loco ſuperiore ſententia dixi, & legendum, ex quo facta numaria.

Græcis bos βοῦς] Græcis illis vſus, quòd βοῦς bos. V. Græcis ὗς ſus. Bos quòd bos T. Græcis ὗς ſus: βοῦς bos. S.

Οἶς ouis Ita enim antiqui dicebant, non vt nunc πρόβατον] Suidas. οἶς: τὸ πρόβατον.

Armenta] vide Feſtum in Armenta.

Ἰταλὸς] ἰταλός. V. ita vituli apud Gellium I.c.11. à quorum copia Italia dicta quòd armentoſiſſima. Heſychius idem eſſe ſcribit.

aut quòd plerique vegetis virtutis] Plerique vegetei, vel plerunque vegetei. A.

Capra, carpa] vel à carpēdo. ſic enim Feſtus. Eſt tamē Turrenū ſiue Tuſcū vocabulū, Heſych. Antiqui etiā dicebātur Crepæ. vide Feſt.

omnicarpæ capræ] omni carpę capræ. V. nullo ſenſu. omnicarpæ παμφάγοι.

Porcus quòd Sabini dicunt de aprino porco porridus, inde porcus] Ita Auguſtinus legit eo ſenſu, Sabini catulū capri vocabāt porcū. Turneb⁹ ita, Sabini dicunt à primo porco, inde porcus. obſcuro ſenſu. Scal. verò ſic, Sabini dicunt aprū porcū: proinde porcus. videtur ita legi oportere. Sabini dicūt de aprino porco, porrigus vel porgus, inde porcus.

niſi à Græcis quòd Athenis in libris ſacrorū ſcriptū eſſet πόρκῳ καὶ κάπρῳ] Eſt & apud Lycophronē in Alexandria etiā πόρκος. vnde ab Sabinis Porcopor, id eſt puer. ſuis. Nā τὸ Por Laconibus & Dorienſibus puer. hinc Marcipor, Publipor, Quintipor apud Nonium in Gargaridiare. ſic & Gripor apud Feſtū in Quintipor. pro Marci Publi, Quinti filius. de Porco hoc etiā Varro in 2. de re ruſt. c.4. Porcū ait Græcum nomē antiquum, ſed obſcuratum. nunc enim vocari χοῖρον.

dicebant Ares veteres] apud eoſdem veteres dicebant ἀρὴν.

noſtri aruiga] alij Haruigen, alij Haruiga ex Feſto: alij Haruiga ex Donato: alij Hariga vt Turneb. S. Ariga. Nā Heſ. ἀρχα, ἄῤῥεν πρόβατον.

hinc aruignus] id eſt arietinus. alij legunt aruigris. inde fortaſſe aruina, pinguedo.

COLVMNA 18.

quas & Actius] quemadmodum & Actius.

in Pontificalibus libris] in Pontificiis libris.

videmus in hoſtijs] videmus. In hoſtiis vel Bidentes in hoſtiis. S. nihil mutandum puto, vt mox dicam.

In Pontificalibus libris videmus in hoſtijs eam aruigē quæ cornua habet, quoniā ſi cui oui mari teſticuli dempti, & ideo vt natura verſa veruex appellatur] Locus eſt deprauatus. dixi paulo antè videri quibuſdā legēdū ita eſſe. In Pontificalibus libris bidētes in hoſtiis eā aruigem vel aruiga quæ cornua habet. Eiuſmodi boues παταλεῖς Græcis: Patales Feſto: quemadmodū in oue ſacrificio deſtinatur, requirebant vt dentes haberet cæteris longiores. Mihi aliud videtur, non q̀ oues cornigeræ eſſe non poſſint, ſed quòd in Pontificalibus libris aruigem vocari dicat Varro, quæ cornua habeat: cui cùm opponat aruigem, cui teſticuli ſunt adēpti: cōſtat cornuū perperā hîc fieri mētionē. Nec enim cornua marem faciunt. Legēdum itaque videmus in hoſtiis eam aruigem, quæ ὀρχίδια habet: quoniā, ſi cui mari teſticuli dēpti, ob id, vt Natura verſa, veruex declinatur. Hac emēdatione nihil apertius, nihil verius.

agnatus, agnus] à Græco potius ἁμνὸς agnus deducitur.

Hinc canis] à ſagaci ſcilicet ſenſu & acuto. Canum enim pro acuto.

quod hic item] hunc locum mox emendo.

Nocticulus] Noctuculus T. à noctu & lucu, .i. luce. Victorius, Noctulus vel Noctulucus. Scal. verò Noctulugus, quòd canis in ſomnis ſoleat κνυζᾶν. (Gloſſis κνυζᾶ canit.) alij Nictaculus, vt canis à nictādo dicatur. Feſto enim nictit ꝓpriè canis in odorandis ferarū veſtigiis leniter ganniens. Itaq; totum hūc locum ſic reſtituo, quod hîc item nictit. vlulátq; in cuſtodia, & venando ſignū dat, canis dictus. his addendū. Gloſſis Nocticulā ἰχνεύειν νυκτοφαίνουσαν dici. Quin & verbum Canis melius à Græco κυὼν.

in cuſtodia] Canes enim cuſtodes dicuntur. vt apud Columellam.

à quo etiam rete quoddam Panther] hinc Pātheram emere in l.11. in fin ff. de act. empti.

qui viuus adhuc capi non potuit] Tigris primùm viſa eſt Romæ in dedicatione theatri Marcelli multis poſt editionem huius libri annis 8. Plin. 17. in fin.

Camelopardalis] de qua Horatius, diuerſum confuſa genus, panthera Camelo. Æthiopes Nabin appellant. Eſt autem collo ſimilis equo: pedibus & cruribus boui: camelo capite albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus: inde Camelopardalis. 8. Plin. 18.

Alexandria Camelopardalis nuper aduecta] Ea primùm viſa dictatoris Cæſaris ludis Circenſibus, 8 Plin. 18. Dion 43.

quaſi gerui] à gerendis cornibus ceruos deducit, qui melius declinaſſet à Græco κεραὸς.

volpes, quod volat pedibus] Cur non potius à Græco ἀλώπηξ?

Proxima animantibus ſunt ea] Proxima animalia V. proximè animalia ſunt ea. T. proximè animal. S. id eſt ſtatim poſt animalia. niſi malis, ſtirpes quaſi animalia eſſe, quod & cēſuere quidam Philoſophi, inter quos Plato in Timæo.

virgultum à viridi] Imò viride à virgulto, cùm prius fuerit virgultum.

pinus iuglans] Nux iuglans.V.

Nux quòd vt nox aerem, ita huius ſuccus, facit corpus atrum] alij tamen à nocendo nucē. vnde à Græcis κάρυον παρὰ τὸ καρεῖν. Niſi malis à Syriaco Luz. τὸ L in N mutato, vt in Lympha Nympha. S.

Ruta quam nunc πήγανον appellant] rectè. nam antiquis ῥύτη dicebatur. Nicander. Heſych.

Radix] extat apud Nicādrū, ſed pro baculo.

καρίνανδρον] κορίανδρον κορίαννον. T.

μαλάχη κύμινον] malache Cyminon. his enim vt Latinis vtebantur.

Braßica, vt præſeca] Braſſica vt præſica. vt infrà.

præſecatur] alij præſicatur. vt apud Plautum exicas arundines, pro execas.

cucumeres dicuntur à curuore] Imò à Græco κικυός.

Fructus à ferendo res & hæ quas fundus, & hæ quæ in fundo ſeruntur vt fruamur] ſeruntur vt fruantur. T. ſerunt vt fruamur. S. ego nihil mutandum cenſeo, niſi quòd duobus locis τὸ, &, accipitur pro ſiue: eo ſenſu, Fructus dicimus quòd eos feramus vt fruamur, ſiue eos fundus vltrò ac ſponte, ſiue arte, cura, diligētia, opera & induſtria hominum ſollicitatus ac cultus proferat. vt in ea re duo genera fructuum conſtituat Varro, Naturales & Artificiales, de quibus dixi ad legem fructus 45. ff. de vſuris. l. 48. ff. de adquir. rerum dominio. l. 22. Cod. de rei vindicat.

& frumentum] vnde frugamentum. vide Feſtum in Frugamentum.

Sed hæ è terra, etiam frumentum, quòd exta loco quo ſolent addi ex mola, id eſt ex ſale & farre molito] Hæ à terra: & ipſum frumētum, quòd exta aulicoqua ſolet addi mola. ea eſt ex ſale & farre molito. Vetr. alij legunt exta ollicta. alij quod in ollico, quo ſolet addi ex mola. Antonius Auguſtinus, quod exta olla coqui ſolent, addita mola. ea eſt ex ſale, &c. Ad hunc modum interpretes variarunt in huius loci reſtitutione: quod antequam faciā, obſeruandum, molam dici far toſtum & ſale ſparſum, quod molitum hoſtiæ ſpargebatur. Feſtus in Mola. Et aulicoqua exta, quòd in aulis coquerentur, teſte Feſto in Aulicoqua, ad differentiam eorum extorum quę torrebantur in veru, de quibus Varro paulò antè dixit ibi, Hæ ſunt quarum in ſacrificiis exta in olla non in veru coquuntur. His ita explicatis, locum ſic emendo. Hinc declinatæ fruges, vnde frugamentum. ſed eſt è terra etiam far, quod extis aulicoquis ſolet addi in mola. ea eſt ex ſale & farre molito. adde Valer. c. 1.

COLVMNA 19.

Puls: vel quòd ita Græci, vel ab eo, &c.] Puls Græcis πόλτος vel πολτός. inde Gloſſæ πολτὸς, Farres. Pultes. inde Puls eſſe poteſt. vide Athenæum. Erat autem Puls Romanorum: vt polenta Græcorum. 18. Plin. 8. Itaque pultificum artificem Plautus ſumit pro Romano & Italo: & ſe Pultifagonidem dicens, Romanū aut Italum ſignificat. à Pulte Pultorium vas. Gloſſis σπεῖσχίς.

quòd ita ſonet] Puls igitur à ſono quem reddit cùm inſipitur ei aqua. cui ſimile illud Næuij, Bilbit ſimphora. & Eubuli Comici apud Athenæum 6. λόπας παφλάζει βαρβάρῳ λαλήματι.

aquæ feruenti inſipitur] alij, inſpergitur. non neceſſariò. Eſt enim inſipere vel inſipare, Feſto iniicere. Quare legendum, cùm aqua feruens ei inſipitur vel inſipatur. Sic inſipare & & obſipare farinam pullis vel eſcam, Feſto in Inſipare, & Puls, eſt iniicere, proiicere. alij, pro inſipitur legunt pinſitur.

Panis quòd primùm figuras faciebant mulieres in panificio, Panis] quòd primò figuras faciebant vt mulieres in lanificio panus: Turnebus, eo ſenſu, Panē ideo appellatū à tumore. Eſt enim in lanificio panus, tramę tumēs inuolucrum. Eſt etiā panus, ita obſeruante Scaligero, cruſtulum quod in ſacris adhibetur cybij figura, oleo coctum. Quinimo ab Athenæo 3. πανὸν ἄρτον ſignificare. à quo πανία, πλησμονή: πάνια τὰ πλήσματα. Sic ſentio, Panis vocabulum ex eo eſſe, quòd initio mulieres in panificio: id eſt, tunc cùm panem facerent, Panos figurā imprimerent. poſtea, figuras alias inſtitutas, ſed quoniam in veteri legitur, poſteáque ei. Poſſumus & hunc locū ita emēdare, Panis, quòd primò figuras faciebāt mulieres in Panificio, Pani: poſteaquā ei figuras facere inſtituerunt alias. ac proinde anceps erit Panis originatio, vel quòd Panos figurā ſingulis Panibus imprimerent: vel quod in Panificio maſſulā quandam panis ſeligebant, ex qua figuram Pani Deo ponerent.

in Panificio] Gloſſis Panificium ἀρτοποιΐα. quin & locus vbi fit panis ἀρτοποιεῖον: quo defertur Panarium ἀρτοφόρον. Quin iiſdem Gloſſis Panificium ποπανεῖον. ſunt autē πόπανα liba.

vnde id dictum] inde dictum.

niſi ab eo quòd Græci κέγχρον: à quo Græcis quoque granum dictum] à quo Græci κεγχρὶν V. Sūt enim κρῆναι littora, à quorū ſimilitudine Græcis granaria dicta. ſed tamē Turnebus legi poſſe exiſtimat ῥόγες. Id enim Siculis granarium, teſte Epicharmo apud Pollucē. Sed quid? Scal. aliter emendat, hoc videlicet modo: Græcis κοκκὸν, à quo Græcis κόκκος, granū dictum. Sed meo iudicio longè petita erit grani etymologia, ſi id à κόκκον vel κοκκοὶ declines. Certè Varro de re ruſt. granum à gerendo eſſe ait, quòd gerat ſpicas.

horreum ab horrendo] ab horrido A. alij ab hordeo. à farre, farreum primò dictum. Feſtus notat. ex farreo horreum factum.

quod tritum eſt ſpiceu] è ſpiceis. S.

Far à faciendo, quòd in piſtrino fit] longè petitum. poteſt ita paulò commodius legi far à

frageſcendo (id frangere ſignificat Nonio) quòd in piſtrino fit. Emendationi noſtræ fauet Iſidorus 17.c.3. Is enim teſtatur, Far à frangendo, quòd initio ante molarum vſum, frumentum in pila miſſum frangerent, id enim primum genus molendi fuiſſe.

Nam id priùs μέλιν] nam id priùs μιλίνη. T. vt apud Feſtum in Milium.

Quòd libaretur, priuſquam eſſet, vt erat coctũ] priuſquam eſſetur. V. T. priuſquam eſſent. S. libabatur enim Diis, antequã comederetur.

Priuſquam eſſet, vt erat, coctum] priuſquam eſſent coctum.

Quòd in teſtu caldo] in teſta calda. V. Teſtus vel Teſtum κλίβανος. (vide Feſtum.

Matralibus] Matralia matris Matutæ feſta.

Circuitũ æquabiliter fundebant] Quidã hîc τὸ fundere, accipiũt pro ἐλαύνειν: vnde ἐλατήρ genus cibi. alij ita, quòd mixtæ farinæ caſeo aquam in circuitum æquabiliter fundebant.

A globo globuli] globi. V. T. & ita apud Catonem. Glomi Feſto. Sphæras vocat Iſidorus à forma. 20.c.2.

Cruſtula à cruſta pultis, quoius cruſta dicta ea quæ vt corium exuritur] lego, Cruſtula, à cruſta panis, quę quòd oleo exuritur, cruſta dicta. ſic enim Iſidorus 20.c.2. Cruſtula, diminutiuum à cruſta, panis oleo conſperſus. & poſt cruſta ſuperficies panis. Idem meæ Gloſſæ quoque teſtantur. Cruſta, quaſi vſta.

θρύλλον καὶ τρύφος] hęc duo Turneb. diſpũgit.

τρύφος & placenta quod edebant cum pulte] placẽta. Quod A. Tritõ & placẽta V. Thrium V. genus libi Athenienſium iucundum, eo ꝙ ſimile frondibus quæ θρία dicuntur, inuolueretur. niſi malis legere ἴτριον. hoc enim Græcis Laganum. Scaliger verò ita legit, Intritũ καὶ πλακοῦντα. Nam, interere, verbum culinariũ. Terent. Tute hoc intriſti. & entriti meminit Heſychius. quod Galatis Embrecton: meminit etiam Apicius Embracti Baiani lib. 9.

Quòd edebant cum pulte. Ab eo pulmentum, vt Plautus: Hinc pulmentarium dictum] Chariſius legit, Pulmentũ, quòd id cum pulte eſſet. vt Plautus inde Pulmentum dictũ. Ego verò ita lego, & placẽta, quod edebant cũ pulte, ab eo pulmentũ. Plauto in Aulul. Hinc pulmentarium dictum. Gloſſis ὀψοφάγον Pulmentarij meminit Horatius 2. Satyr. 2.

Plautus] in Aulul. vt Vertranium defecerit memoria aut diligentia, qui in nulla Comœdia Plauti id extare ſcripſerit.

Hoc primũ debuit paſtoribus Caſeus] hoc primum fuit. V. hoc primum prębuit. S. ita emẽdo, Hoc (id eſt pulmentariũ) primũ præbuit paſtoribus Caſeus. vel, Hoc primum fuit paſtoribus Caſeus. id eſt primis tẽporibus Caſeus paſtoribus fuit loco pulmẽtarij. ſi tamen legas, tepuit dicendũ erit, caſeũ à cocto non coacto lacte: ſed id mihi nõ placet. Hoc enim vult Varro, Primis temporibus, Pulmentarij vice caſeũ paſtoribus fuiſſe: & poma quæ natura illis ſuppeditabat ſine igne: poſteà verò poma cœpiſſe decoquere in olla.

Caſeus à coacto lacte vt coaxeus dictus] à cocto lacte & coxeus. V. Iſidorus 2.c.2. Quaxum à coacto lacte declinat.

Quæ nimis cruda] quæ minus cruda. A. V. T. Etſi ſcio minus pro nimis interdum accipi, vt in lege 1. § 1. ff. ne quid in flumine in editione Haloandri, ibi ne deriuationibus minus conceſſis flumina exareſcãt: hanc tamen prælicentem licentiam hîc vix admitto. vult enim Varro, paſtores nõ cõtentos iis quæ natura illis ſuppeditabat ſine igne, poma quæ nimis cruda eſſe poterant, decoxiſſe in olla. cui rei τὸ minus non conueniret.

Ab olla olera dicta] hic locus poteſt adiuuare explicationẽ prouerbij, ipſa olera olla legit.

Olera, è queis ad coquendum quod rueret è rure, Ruapa vnde Rapa] quòd erueretur è terra V. quòd terræ rure, Ruapa &c. V. quòd è terra ruerent, Ruapa &c. S. Ego verò ita emendo, olera, è queis ad coquendum quæ ruebant è rure, Ruapa, vnde Rapa. ſed tamen ſatius erat Varroni Rapam à Græco ῥάπυς & ῥαφανίς vel ῥάφανος (quod Gloſſis Radix) deducere. hic interea obſeruandum, Rapinę verbum, inſolens ſatis, à rapa deductum, quo ius noſtrum vtitur in lege Lucius Titius 88. §. matre & vxore 16. ff. de legat. 2. Rapinam facere pro rapas ſerere. id rapiſtrũ vocat Columella 9.c.4.

Orchitis] ita dicta à magnitudine teſticulorum, qui Græcis ὄρχεις. de orchite vide Feſtum & Virgilium 2. Georg.

Quòd ea antiquitus orchemora] quòd ea Attico orchę minor. V.

Orchemora] orcae minor. V.

Suilla ſic ab illis generibus cognominata] ſuilla ſic habilis &c. V. Alii, ſuilla, ſic à ſuillis generibus.

Hanc primò aſſam; ſecundò elixam, tertiò è iure uti cepiſſe natura docet] hac primò aſſa, ſecundò elixa: ſed tamẽ veteres vſi accuſatiuo pro ablatiuo. vti aſſam, elixam, pro aſſa, elixa. vide Nonium in Accuſatiuus.

Tertiò, è iure vti cepiſſe natura docet] Suilla è iure, quæ neque aſſa, neque elixa eſt. ſed quæ in patina condita. Plautus quouis modo condias vel patinarium vel aſſum. Ius autem coquinæ magiri (ita lege apud Iſidorum 20.c.2. non magiſtri) à iure nuncupauerunt, quia ea lex condimenti eius.

Aſſum, quòd ab igne aſſudeſcit] aſſudeſcere, à ſudo. ſudum quaſi ſeudum, id eſt ſine vdo: Feſtus in Sudum. vdum verò (vt mox Varro) ſeu vuidum idem quòd humidum. Iſidorus 20.c.2. aſſum quaſi arſum.

Elixum è liquore aquæ] Iſidorus 20.c.2. Elixum à lixa, id eſt aqua, quòd ſit ſoluta: vnde

luxurioſus & luxata membra.

Ex iure, quod iucundum magis conditione eſt] Conditio conditura.

Succidia, à ſuibus concidendis] Iſidorus dicto loco carnes in vſum repoſitas à ſuccidendo.

Salere] Diomedes 1.c.4. ita ſcripſiſſe Varronem exiſtimat, non ſalire.

Tergus ſuis. ab eo quòd eo tegitur] Tegus ſuis, ab eo quòd tegitur. V. atque ita tegus legitur apud Plautum in Captiuis, callos detruncato tegoribus. quo loco, tegoribus, non tergoribus neceſſe eſt legi, propter rationem trochaici verſus. & in octonario eiuſdem fabulæ, prætruncauit tribus tegoribus glandia.

Perna à pede ſuis, à nomine eius] à pede ſuetis &c. V. T. non malè: Nam veteres ſuerum dicebāt pro ſuum, vt bouerū apud Catonem pro boum. Scaliger verò aliter, Perna a pede: ſueres à nomine eiuſdem, vt ſueres ſint ſuillæ partes. vide Feſtum in Spetile.

Sus, à nomine eius, Offula vt offa minima in ſue] quædam quæ ad hunc locum pertinerent ſuperiore ſentētia à nobis explicata ſunt. hæc ſequuntur, offula ab offa minimæ ſueræ T. ſuillæ carnis. A nomine eius offa. S. ſuis. A nomine eodē offa dicta, vt offula minima inſue.

Inſicia] ſic apud Arnobium. Iſicia. V. quæ Græci etiam ἰσίκια. vide Alexand. Trall. Aphrodiſienſ. Athenæum.

Profectum] Ouidius, impoſuit profecta calentibus aris. ſic pro ſecari exta dicūtur Suetonio in Auguſto. Feſto Proſicium eadē forma qua inſectum dicitur Inſicium. Præſicias dixit Arnobius.

Murtatū] myrtātū. V Myrti vel murtæ vſū ante piper fuiſſe apud veteres refert Plin. 15.

A murto] à murta. V. ſic enim veteres genere feminino enunciarunt.

Quòd eo largè fartum] quòd eo largè fartis. V. fartis, id eſt farciminibus.

Lucanicam] vide Martialem in Xeniis, Apicium, Papinium. Lucania vel Lucaniæ dicuntur Iſidoro 20.c.2.

COLVMNA 20.

τύφλον ἔντερον] ὁ ὑπλον ἔντερον. V. alij, τυφλὸν ἔντερον.

Ennius. Neque diſpendi facit hilū] dixi de hoc loco ſuperiùs, vbi de diis & infrà libro 8.

Apexabo] Arnobius lib.7. Quid hæc ſibi volūt Apexabo, inſicia, ſilicerniū, longauo, quæ ſunt nomina & farcimium genera?

Tertium fartum] Tria igitur genera fartorū in extis, Hilum, Apexabo & Longabo.

Longabo] Longauo. Arnob. lib.7. Longauo. V. alij Longao & Longuno.

Quod longius quàm duo hila] quàm duo illa. V.

Augumentum] argumentum. V. augmentū. T. vt & apud Arnobium lib.7. Augumina etiam dicuntur.

Magmentum] Magnentū. V. malè. Arnob. lib.7. Non magmenta, non augmina feciſtis. adde Feſtum.

Ad religionem] ad regionem. S.

Propter hoc montana fama] propter hoc cūta rea. V. propter hoc magmentarea fana. T.

Itaque propter hoc mōtana fana conſtituta locis certis, quo id imponeretur mata: ab eo quod Græcè μάτται καὶ μάκται] imponeretur mactæ, & pòſt pro μάτται, μάκτι. V. mactæ, vel macteæ ab eo quòd Græci ματτύη. T. nā macteæ vel mattya Athenæo omnia pretioſa edulia. Alij, μάκτρα: alij, μάττειν: alij μαγίδα: alij, mactre. Scaliger ita emendat, vel ab eo quòd cùm id imponeretur mactè dicerent. Eo ſenſu. Magmentū dupliciter dici, vel ꝙ magis ad religionē faceret: vel quòd cùm id Deo pollucerent, mactè dicerēt. Hoc. n. veteres dicebant in pollucenda dape. Macte hocce vino, macte hacce dape. Hæc opinio defendi poteſt ex Catone de re ruſtica c.130:132:134:141. Arnob.7. Mactus hoc vino. Seruius 9 Æneid. Mactus eſt Taurus, & 4. Æneid. Mactū verbū ſacrorū κατ' εὐφημίαν dictū, quaſi magis auctum. vnde & Magmentum dicebant: quaſi magis augmentum: adde Nonium cap.1. in Adolere. cap.4. in Adolere & Mactare. Iſidorum 10.

Imponeretur] verbū ſacrorū. Tertul. in Apologet. de decima Herculis, ne tertiā partē in arā eius imponatis. Ouid. 1. Faſt. Sacerdos imponit libū. Iuuen. Farra imponite: adde Virgil.1. Æn. & 4: Lucanū 6. Silium 4. Ariſtot. οὐδ' ὁ ἐπιθεῖναι λιβανωτόν. Eſt autem imponere ἐπὶ τοῖς βωμοῖς ἐπιτιθέναι. vt Dionyſ. li.7. vel, τοῖς βωμοῖς ἐπιτιθέναι vt Herodianus lib.5. loquitur.

Item Græcè ſigillatim vt ouum bulbum] Hic locus deprauatus Antonio: deploratus Vertranio videtur. Scaliger ita emendat, Itē Græca fingit Latium vt ouum bulbum, ὠὸν βολβόν.

Lana ex Græcis] non à λάχνη, ſed à λῆνος vnde λῆναι Apollinario & Æſchylo.

Pœnicum quod à Pœnis] Tibullus puniceum, purpureúmq; Tyros. illud φοινικοῦν, ſeu rubrū, & ſanguineū: hoc πορφυροῦν in cæruleū vergēs.

Subtemen] ſubtegmen. V. de ſtamine & ſubtemine. v.l. ſi cui lana 70. § 2. ff. de legat. 3. l. veſtimentum 22. ff de auro.

Trama quòd tranat frigus id genus veſtimenti] trania quòd tranat phrygiū, id genus veſtimēti. V. trameat filū genus veſtimenti dēſum A. quòd tramat frigus T. quòd trameat frugionis veſtimentum. S. Frugionia veſtimenta Itali ex voce Syriaca Ricamata: in quibus tramæ diuerſis modis retortæ & perplexi mæādri ſunt.

Tranat] alij traniat, alij tramēat. i. trāſmeat.

Denſum] inde leuidēſis veſtis, vario filo ac leuiter denſata: cui opponitur pauidenſis vel pauitenſis dēſius texta. Vide Iſidorū 19.c.22.

A dentibus pectinis] de pectine adde l.4. C. de veſtibus olouer is.

Panus Græcum] Nam Græcè πῆνος & πηνίον πηνίον.

Panulam

pannelum] pannellum. A. pannuellum T. pannelium. S. Iſidoro 19.c.29. Panulıæ & Panuclæ, Heſychius πανούκλαι. Nonius Panulam vocat à luendo. Non eſt igitur ſudarium, ſed cùm totum lanificium & filum inuolutum eſt. id à diuidendo, alij à voluendo. Sunt & apud Iſidorum 19. c. 22, Pannutia diuerſis pannis obſita: & Pannicularia in lege 6.ff. de bonis damnat. Eſt & Gloſſis Panucellium πηνίον, & Panuculum πλινιςήριον.

alterum viri] Cinctus virorum, cingulum mulierum (interdum tamen virorum) cinċticulum Plauto puerorum & adoleſcentum ſemicinctiũ, zona dimidia & anguſtior. Cinctus verò Gallicus, modus tuendæ togæ.

Parma, quòd à medio in omnes partes par] ea erat rotunda, minor ſcuto, quod oblongum & longitudinis 4. pedum & ſemis. V. Polyb. Gloſſis parma. ἀσπὶς ἱππικὴ ἀπαιδευτὰ ἐγέρσιν.

Conum, quòd cogitur] Imò potius à Græco κῶνος.

in cacumen] in acumen.

Tragula à traijciendo] ab ea Tragularij Vegetio, qui ad manubaliſtas, vel arcubaliſtas dirigebant ſagittas.

Scutum à ſectura] Imò à Græco σκῦτος.

confectum ſit tabellis] conſecteis ſit tabellis. A.

aut à Græco] vmbones à Græco: ὑβοὶ enim curui: ὕβωμα curuitas, gibbus. ἄμβων ſupercilioſa eminẽtia: nõ ab ἄμβων quod ab ἀναμβαίνω

aut à Græco vel quod ambones] à Græco quod ἄμβωνες.

à clade] Clades ſurculorum detractio. (Nã κλάδος Græcis ramus) vt calamitas calamorum, ſtrages ſtratorum.

ſimiliter ab omine pilum, quòd hoſtis feriret vt perilum] quòd hoſtis periret vt perilum. V. feriret vt pilum. T. ita lego, quòd hoſtes ferit, vt pellat. (huic lectioni fauet Feſtus in Pilumnoe) vel quod hoſtes ferit vt pilum.

Lorica] Gloſſis θώραξ.

ſuccuderant Galli è ferro] ſuccudit Gallia è ferro. V.

ſub id vocabulum] locus mendoſus, niſi legas, ſignificat id vocabulum.

ex anulis ferream tunicam] ἁλυσιδωτὸν Diodorus 5. Gall. Halecret, quaſi ἁλύσεωτον.

Balteum] Gloſſis ζώνη. Balteus, cingulum quod & ζωστὴρ & ζωστήριον & cingula. adde Titul. Cod. Nulli licere in frenis & in equeſtribus ſellis & in balteis margaritas, & cæt.

Ocrea quod opponebant ob crus] aliud etymon vide apud Feſtum in Ocrem. Gloſſis ocreæ περικνημῖδες.

Galea ab galero] fortè à γαλῆ galeæ dictæ, quòd ex felina pelle fierent: vt à cane κυνέη: à lupis, λυκέη. Cæterùm Gloſſis Galea περικεφαλαία: & quod ſæpe criſtata, λόφος.

Tuba à tubo] quaſi diceret Tuba à Tubo dicitur: id eſt Tubo canali.

quod ea varicare nemo poſſit] quòd ea vari ac ærumnæ eſſent. S. Vari vel varij (vnde Varrones) bacula fucillata. Ærumnæ verò Feſto, furcillæ. Si retineamus excuſam, ſenſus erit, Quòd ea parte nemo deductis diuaricatíſque cruribus & pedibus ſtari poſſit. Ego verò Varicandi verbum, quo hîc vtitur Varro, ſimplicius accipio pro ſuperare. nam gloſſis Varicat & Tranſuaricat, ὑπερβαίνει.

littera. V. Cerui] litteræ. V. vocantúrque Cerui. ita legendum.

à ſimilitudine cornuum cerui] Ceruorum ambuſtis imitantes cornua ceruis. Sil. 10. his vtebantur ad pluteos & vineas. brachia vocat Lucanus.

à ſimilitudine vineæ] Idem Feſtus Vineæ. Vegetius 4. c. 15.

Teſtudo] vide Vegetium 4. c. 14.

aries] vide Vitruuium 10. c. 19.

cibillam appellabant. ea erat quadrata, vt etiam nũc in caſtris eſt. à cibo cibilla dicta: poſtea rotunda facta] traiectio manifeſta. ſic lego. cibillã appellabãt. à cibo cibilla dicta, ea erat quadrata, vt etiã in caſtris eſt: poſtea rotunda facta.

à cibo cibilla dicta] à cibo cilliba. V. ſic Feſtus Græcis κιλλίβας, menſa tripes.

μίσυ] μίσυς. T.

menſa] id eſt admenſa. ac proinde mẽſa vel à Græco μέσον: vel à metiendo.

Trulla] Tryllæ & Truellæ in iure dicuntur. vide l. 13. ff. de inſtructo.

COLVMNA 21.

Vt Trulla. Hinc Græci τρυβλίον] vt Troulla. hinc Græci Trullam. V. Torulla. hinc Græci τορύνην. hoc vocabulo vtitur Ariſtophanes Nubibus. Truilla à Truare, quod mouere ſignificat Lucilio. vel, hinc Græci τρυπάνην quod idem eſt ac τορύνη Heſych. aliàs τρυβλίον, catinus, patina, acetabulum, poculum Heſychio. Trulla vas potorium, Iuuenali. Gloſſis Trulleum, Guttum Aquiminale, χέρνιβον ξέστιον Trulla lignea, ζωμήρυσις, ζωμάρυστρον, ſeu ζωμάρυστρον.

niſi quod latius concipit aquam] niſi quod latius eſt quod concipit aquam. V. T.

& quod manubrium cauum eſt] Cicero in Verrem, Trulla excauata cum manubrio aureo.

manubrium] Gloſſis κώπιον & σκιλίον.

niſi vinaria trulla acceſſit] niſi in vinaria trulla. T.

matellio] huius verbi meminit Varro apud Nonium: Feſtus, Cicero in Paradoxis.

matula] quæ matella. Gloſſis σάμιον, σάμιος, vrceus, vrna.

futum] futim. V. futis. Sipontinus.

μάγιος] hanus Sipont. magnus. V. Nanus. T. id, Feſto in Nanum, vas aquarium humile, quod vulgò ſitulum barbatum appellant. vnde Nani. & Gloſſis, barbatus (vbi tamen

corruptè Bardatus) γαύσος, τὸ σκεῦος.

barbatus] barbatos. V. ſitulus barbatus. Feſto in Nanum. Bardatus Gloſſis corruptè dicitur. Eſt & iiſdem Barbutum εἶδος ὀργάνου, & Barbatoria πωγωνοκουρία. Barbatus etiam alio ſignificatu ἠγέτης.

peluis à pedum lauatione pedeluis] Imò à Græco πέλις. de quo vide Pollucem.

χύτρον] χύτρινον.

vbi aſſa ponebant] in Catino iurulenta & pulmenta ponebantur: in lance aſſa. apud Siculos tamen in Catino etiam aſſa ponebãtur.

magidam] magidem, in lege ſeruus 36. ff. de cond. indebiti.

Langulam] lanculam. V. Lancula vt langula ſit diminutiuum lancis.

à magnitudine] Imò potius à Græco μαγίς. quæ & Gloſſis μάκτρα. magidis fit mentio in l. 36. ff. de cond. indebiti. adde Pollucem 6. Onomaſt. 10. & 7. c. 5. & 6. c. 12.

Patinas à patulo] Imò à Græco πατάνη.

quòd heis libarent cœnas patellas] quòd heis libarent cœnis patellas. V. ego ita lego, vt puſillas queis Diis libabant è cœna, patellas. Vult enim hoc Varro, patellas eſſe puſillas patellas, quibus antiqui diis ſuis libabant aliquid è cœna. Nam id pro more apud veteres. Varro apud Nonium c. 15. in patella: Oportet bonum ciuem legibus parere, deos colere, in patellam dare, μικρὰ κρέα. Cicero de finibus. non ita religioſi, vt non edant de patella: id eſt, de iis quæ ſunt diis libata.

Τρυβλίον καὶ κάνεον Græca ſunt] Triplion & canum de Græco ſunt. V.

Cylibathum] Cilibanum. V. Cilibantum T. ſunt enim Græcis κυλλίβαντες, tripodes in quibus milites fatigati reponunt ſcutum.

ἀπὸ τοῦ κύλικος] à Cylicio. V. Athenæo κυλικεῖον, repoſitorium vaſorum.

Qui illa capit] Cilibantus. A. T. quo illa Capis. S. de Capide vide Feſtum in Armillum.

Capulæ] Capides. V.

Fictiles] ex eodem genere antiqua ſupellex ſacrorum ac templorum fuit.

Magiſtri] hi in conuiuiis bibendi arbitri. Nonius c. 2. in Modiperatores. vnde lex magiſtra Catullo, quæ συμποσιαρχία.

Poma quòd hæc poſcunt potum] Idem Varro 1. de re ruſt. Vetus verò liber, Et etiam poſtea hæc poſſunt. Turnebus, & etiam poſca: hæc poſcunt, à poto.

ἀπὸ τοῦ πότου Græca] ἀπὸ τοῦ πότου Græco.

Origo potionis. Aqua] origo potionis aqua.

Aqua.] vide Feſtum.

Fons vnde funditur è terra aqua viua] adde l. 1. §. 4. vbi de viua aqua. ff. de fonte.

fiſtula] adde 19. Iſidor. 10. paſſim in iure fiſtularum fit mentio.

Sinum] vide Nonium in Sinum.

Depeſta] Lepiſta. Feſto & Varroni apud Nonium c. 15. in Lepiſtæ. Flepeſta. V. Lepeſta T. S. à λεπαστή, vel à δέπαστρον, vel à δέπας.

δέπαστρον] δέπαστρον. & ita Athenæus & Pollux. T. S.

Quare vel inde] Quare videlicet inde.

Guttum] vide Nonium c. 15. in Polubrum.

à ſumendo] id eſt bibendo.

Simpulum] ſimpiuium. Arnob. 5. 6. ſimpubium Nonio & Iuuenali 6. ab ſimpulo ſimpulatrices, vide Feſtum in ſimpulum. inde natum prouerbiũ, Fluctus in Simpulo excitare.

Epichyſis] ex ea fundebant in cyathum. vide Athenæum.

vna columella] id eſt oblongo pede. Erat & incitega machina, vbi amphoræ ponebantur.

& in ea & cum ea] & tina & cum ea. S. vide Nonium c. 5. in Cupa, & Tinas.

vrna] Gloſſis vrna ὑδρία. Cadus, aquaria. hinc vrnula, Nonio.

vrnarium] vide Nonium c. 15. Vrnarium, 6. Vitruuium 4. in f. 1. Pallad. 9.

COLVMNA 22.

ante balineum] ante balneum. V. id eſt ante domus lauatrinam. Balneum, priuatum: Balinea, publica.

vrinare eſt mergi in aquam Imburum &c.] Vrinari eſt mergi in aquam in vibum, fictum &c. S. alij Impurio: alij Bura: alij Buris. Vruſ τὸ ἀνάσιμον ſurſum verſus reflexum, qui motus vrinatoribus accidit.

mergi in aquam] Gloſſis vrinator κολυμβητὴς à narãdo, & δύτης quod mergatur. vnde mergus, δύτης ὄρνις.

quod eſt vrbum] quod eſt bura. V.

Calix à caldo] Imò à κύλιξ Græco. id aēnum vel ahenum videtur appellare lex cùm de Lanionis 58. § 3 ff. de inſtructo. eo enim aqua ad potandum calefiebant: vt cacabis pulmentarium coquebatur.

calda puls] calda plus. V. nec enim calicibus puls, ſed aqua ponebatur. Eodẽ loquendi genere vſus eſt Varro infrà eodẽ vbi de inſtrumẽtis. Vomer, inquit, quod vomit plus terrã.

calidum eo bibebant] caldum &c. Calidam bibebant veteres: quinimò id illis in deliciis. vide Senecam, 1 de Ira 12. & 2. de Ira 25. v. l. 18. §. 3. ff. de inſtructo.

cibum] pulmentarium appellat lex. 18 § 3. ff. de inſtructo.

ab eo cacabum] Imò à Græco. Nam cacabi meminit Pollux & Athenæus.

cacabum] caccabũ in d. l. 18. §. 3. ff. de inſtru.

ſedum] ſonum: V. alij ſolũ: ſolium T. aliàs ſedum herba eſt quæ ſemperuiuum dicitur.

ſoliquaſtrũ] ita legit ab Holoãdro in l. 4. ff. de ſupellectile vbi Florentina ſedularia habet.

ſubſelliũ] ita in l. 25. §. 1. ff. de auro. ſur ſelliũ. l. 3. ff. de ſupellect. vbi Græci συμψέλια. dabantur ſubſellia Triumuiris, Quæſtoribus, Iudicibus:

cibus: ſellæ fuerunt Curules ac Tribunales. vide Nonium.

Arca quòd arcentur fures ea clauſa] Sic Græci φωριαμὸν, παρὰ τὸ τοὺς φῶρας εἴργειν. Poteſt etiam arca ab arcendo, id eſt continendo. vt apud Feſtum. vnde arcus in fornicato opere, παρὰ τὸ ἀρκεῖν.

Armarium] Aumarium Fulgentio. Gloſſis πυργίσκος à forma: vnde & iiſdem Turricula.

Armamentarium] armamentum.

Mundus muliebris] huc refer legem 7.l.13.l.25.§.10:l.30.l.32.§ 6.l.39 ff. de auro, argento mundo. Tertullianus duplicem cultum fœminarum facit. Cultum quem mundum muliebrem quemque in auro, argento, gemmis & veſtibus collocat: alterum ornatum, quem immundum muliebrem vocat, in cura capilli, cutis, & earum partium quæ oculos trahunt poſitum.

Cinerarius] Gloſſis Cinerarius δοῦλος ἐμπλόκος. Idem Cinifl o. Huc pertinent ornatrices. de quibus in lege Item legato 49:l. legatis 65. §. ornatricibus ff. de leg 3. aliis Gloſſis Criſpicapillus οὐλόθριξ.

Diſcerniculum] quod aliis diſcriminale & acus: de acu vide l.25.§.10 ff. de auro.

Speculũ] mũdi muliebris eſt ſpeculũ l. cùm aurum 19.§. lectum 8. in f. l. argumento 25.§. ornamenta 10. verſ. continentur. ff de auro.

Quod ibi ſpectant] quod ibi expectant. V. quod ibi ſe ſpectant. T. Plaut. quæ ſe ſuámque ætatem ſpicit, ſpeculo eluſa eſt.

Vniuerſa ouis] vniuerſæ ouis. S.

Veſtis à velis] Imò à Græco ἐσθὴς.

Vel ab eo] vela ab eo. T.

Quòd vellebant lanam, ex lana facta veſtis.] quòd lauabant &c. T. Lanea ex lana facta. S. τὸ lanam expungendum.

Contineret] retineret.

à rete reticulum] quod & Reticulus Gloſſis κεκρύφαλος: vnde apparet in lege 25.§.10. ff. de auro, reticula & crocuſantia pro eodẽ ſumi & tamẽ non diſſimulandũ eò loci legi ab Haloandro Crocohyphantia: ab aliis Crocyphantum, aliis Gloſſis Reticulum κεκρύφαλον.

Texta] alij Teſta.

Colligarent. Dictum capital] colligarent, dictum Capital. A.

Capital] Capitulare Gloſſis κεφαλόδεσμον.

Rica] vide Feſtum in Rica: 10. Gellium 15. ab Rica, Ricula Turpillio & Heſiodo. Sudarium eſſe ſcribit Nonius. Græci καλύπτρα.

Mitra] vide l.23.§.2. ff. de auro. hinc ſemimitræ. l.25 § 10. ff. de auro.

Prius de indutu aut amictu] Priùs de indutu, tum amictu. V. T. de his quæ præcingendi, inſternendi, adiiciendi, incumbendi cauſa parantur, vide legem 23.§.1. ff. de auro.

Capitium ab eo quòd capit pectus] malè igitur Nonius c.14 Caphium capitis tegumentum eſſe ait: cùm non capitis, ſed pectoris ſit. atque ita capitium accipiendũ in l.23 § 2. ff. de auro. Tentari poteſt an idem ſit Capitium quòd faſciæ pectorales, quæ Gloſſis ἐνδόδεσμοι. Nam strophiis cohibebant papillarum tumorem puellis. Nonius c.14. in ſtrophium.

Subucula] Gloſſis ὑποδύτης. vide Nonium cap.14.

Plautus] in Epidico ſcena 4.

Intuſiatam] Induſiatam, & ita apud Nonium cap.14.

Patagiatam caltulam] ita apud Nonium ſuperiore loco, in Caſtula.

Ac crocotulam] aut crocutulam. A.

vt doſticis &c.] alij, vt a. byſtõ. Vetus & abaſtõ. Scaliger, vt Ambuſtum. Amictus dictum, quòd Amiectum, id eſt circumiectum. aliàs ἄσβεστον Plinio, Pauſaniæ & Stephano linum quod igne non conſumitur, ex quo regũ funebres tunicæ cõtextæ corporis fauillam ab reliquo ſeparabant cinere: pretium eius æquabat pretium excellẽtium margaritarum. à quibuſdam aſbeſtinum, & viuum. 19. Plinius 1.

Amictus] amictui. T. adde l.23 §.1. in verbo amiciendi ff. de auro.

Quòd veſtes ſe] quo veſtes ſe. V.

Quod veſte ſe] T. quod veſtitas ſe. V.

Circumiectum] circumiectui. V. T. id eſt ad circumiiciendum. id περίστρωμα. l.45. ff. de verborum ſignificat.

Circumtextum] Græcis cyclas. Iſid. Virgilius, & circumtextum croceo velamen acantho.

Antiquiſſimi amictui] Antiquiſſimis amictui. V. antiquiſſimi amictuis. S.

Ricinium] vide Seruium & Ciceronem de legibus.

Duo ſimplicia paria] ἡ διπλοΐς. Paria idem quod duo. Feſtus, paribus equis quibus quod æs dabatur, pararium. Eadem forma pararius dicitur Senecæ, qui inter duos medius.

Reclaſum propter leuitatem] reticulum propter leuitatem. Vetr. R. excluſum propter leuitatem, eo ſenſu: primo parilia, deinde pallia τὸ R. extrito ac reiecto.

παραπήχιον, χλαμύς] παραπήχυα. V. T. veſtis muliebris Heſych. & Polluci 7.4.

COLVMNA 23.

Colendi] colligendi A. lego quærendi & cogendi, vt in lege in inſtrumento 8. ff. de inſtructo. Paul. 3. ſentent. 6. § querendorum §. cogendorum: & vtrunque etiam re ipſa hîc exponit Varro.

Sarriendo] ſarciendo. V. alij ſariendo, ſerando, vt libro 6. eſt enim ſerare, claudere.

Rutum] Græci κρωπίον. inde Rutellum apud Nonium, à ruendo, id eſt æquando. vide

Ciceronem 16. ad Atticum.

Quod arauit terram] quod eruit terrã. V. quod adruit. T. alij, quod . ruit.

Manicula] manibula. V.

A curuo curuum] à curuo vruum. V. alij ab vruo, curuum.

Conum] cauum.

Appellatur] oppilatur. V. id eſt oppletur, clauditur. Cicero, iis oppilatis.

Conum] cauum.

Irpices] vrpices: alij Hurpices. Cato c. 9. de re ruſtica.

Quæ in terra ſunt ſirpices] quæ in terra ſerpũt ſirpices: ſic infra, ſpinæ quæ in agris ſerpunt.

Sirpices] Græci ὀξυαί. vide Heſych.

Feniſecia] feniſecta. V.

Quibus dentalibus] quibus dentatis. V. qui dentalibus.

A quo & Rutabri dicti] alij Rutabri: alij Rutubatri: alij Runcaſtri (quomodo legendum 2. Gell. 25.) alii Rumiceſtri S. alii Rubiceſtri: alii à quo erutum, Raſtri dicti T. Vt ab raſu raſtelli: à quo rutu Raſtri dicti. S. ego nihil mutandum cenſeo.

Falces à farre] Imò à Syriaco Phelc. à quo φάλκης: vt à Phalga, Falx.

Falces fenariæ & adoreæ] alii, pro adoreæ arboreæ: alii arborariæ: quæ & putatoriæ in lege 8. ff. de inſtructo: & apud Paulum 3. ſentent. 6 §. quærendorum: ſunt & ſtramentariæ apud Catonem 3.

Lumariæ falces] linatiæ. V. alij Lunariæ, alii Lunecta. quid ſi Dumariæ legas? vt ſint falces quibus ſecant dumeta. Lumariæ tamen legi poteſt. Eſt enim Luma Feſto genus herbæ & ſpinæ.

Agricolæ ſoluunt. id eſt luunt] manifeſta mutatio. eſt enim legendum agricolæ luunt, id eſt ſoluunt.

Sirpata] ſirpicia. V.

Phancillas] falcillas. V. Zanculas. S. ζάγκλη. Syracuſia lingua δρέπανον.

Cherſoneſice] Chermoneſicè. V. alii Cheroneſitæ: alii Cremonenſes. Scaliger, Chermes Pœnicè dicunt, vt hæc videatur Varro ex libris Magonis Carthaginenſis, qui de re ruſtica ſcripſit, hauſiſſe.

Inde poſt in vrbe Lucilli piſtrina &c.] Locelli. V. Inde piſtor vel Lucilii piſtrina, vel piſtrix. S. citare autem videtur Lucilium, Is libro 26. teſte Chariſio libro 1. piſtrina in genere fœminino extulit: vt Terentius piſtrillam. Piſtrix etiam legitur apud Feſtum in Mamphul.

Trapetes, mola olearia] dicitur Trapetum in lege, Sed addes 19. §. 2. ff. locati. Gloſſę Trapetum ὀλκαρὸν μύλος, ἐλαιουργεῖον.

Mola olearia] molæ oliuariæ in l. 21. ff. de inſtructo. Paul. 3. ſentent. 6 §. cogendorum.

Niſi Græcum] fortè à τερεῖν.

Mola à molendo] alii à moliendo. vnde paulò poſt, moliuntur. ſed tamen apud Plautum legitur molere, apud Horatium permolere, quod eſt ſubigere.

Vallum à volatu] vanum. V.

Volant inde leuia] id ἄχυρ. ventilabro iactamus fruges, vt ventus diſſipet paleam & acus. vallo ita in aerem proiicimus fruges, vt tamen in vallum recidant. vannus autem idem ferè quod vallum. adde Varronem de re ruſtica.

Corbes] adde l. 8 ff. de inſtructo.

Quod corruebant] quòd eò corruebant. V. id eſt conſiciebant. Catullus. & in quo me corruerit genere. niſi potiùs torruerit legas, propter ea quæ apud eundem auctorem ſequatur de ardore.

Tragula] trahula. V. à traha. Virg. Georgic. Tribuláque, traheęque. alii trahes. Gloſſis Trahea τυχάιν τοῖς βόεσιν ἀναλίζουσα.

Sirpea quæ virgeis] ſirpea quæ ianceis. A.

Sirpatur] id eſt colligatur. Nam Sirpare eſt colligare. vnde quæſtiones obſcuræ, ſirpi Latinis. Græcis γρῖφοι.

In qua ſtercus aliúdve quid euehitur] v. l. 2. §. & molas 10. ff. de inſtructo.

Aliúdve quid vehitur, quo ex viminibus vietentur. & quod eo vehitur, breuis veha vehiculum dictum] aliúdve quod geritur quod ex viminibus vietur: aut eo vehitur breui, eſt vehiculum dictum.

Arceræ] dixi ad leges XII. Tabul. adde Nonium in Arcera.

Sed ea omni parte] ſed à parte. V. ſed apertè. T.

Quòd perlucent] id eſt videntur, ſpectari palàm poſſunt.

Nominata à parte] nominata apertè.

Munitur] mœnitur.

Vbi ſint] vbi ſunt. S. vbi ſint & quod opus eſt ad vitam ſuſtinendam, vbi habitent tutò.

COLVMNA 24.

Tutò, vel oppida quòd &c.] tutò, oppida. Quod S.

Quò munitius eſſent] quò mœnitius eſſent T. quò muniti eſſent. A.

Et quòd aggerem contineret murus, &c.] continent manus V. T. quòd aggerem cõtineret murum. Quòd muniendi cauſa parabatur murus: quòd ſepiebant oppidum, eo mœnire. Munus enim ſumma T. Quod mœniendi cauſa parabatur, mœnus: quo ſepiebant oppidũ, eo munere. Mœnus. In ſummo pinnæ. S. ego ſic legẽdum puto, quòd aggerem contineret, munium: quòd muniendi cauſa parabatur, quo ſepiebãt, oppidum, ex eo munio, murus: niſi malis ita, vel quòd aggerem contineret, munitio. Huic emẽdationi fauet Iſidorus 15. cap. de ædificiis publicis, vbi do-

eet Munium dictum,quaſi manu factum: & muros à munitione dictos.

quas inſigniti milites habere ſolent] quas inſignia milites.S.alij quas inſignes milites.

in gladiatoribus Samnites] docet Samnites milites galeas habuiſſe. hinc Iuuenalis,Pinnirapi cultos iuuenes, puerósque Laniſtæ. Per Laniſtas,Samnites intelligit,ab armatura Sãnitum.Liuius 9.Clemens Alexand.Stromat.1. Athenæus. Hinc Samnis pro gladiatore apud Lucilium & Horatium.

Turres à toruis quòd hæ proſpiciunt antè alios] Ego verò ita lego, Turres à tuendo,quòd hæ proſpiciunt alios: vel, quòd hinc proſpiciũt exactè alios. niſi malis Turrim à Græco τύρσις.

Etruſco ritu multa] Etruſco ritu vt multa V.

Tauro & vacca] Cato, Qui vrbem nouam condit, Tauro & vacca aret.vbi arauerit,murum faciat:vbi portas vult eſſe,aratrum ſuſtollat & portet,vt portam vocet.

aratro] vt aratro vrbs condebatur (quemadmodum ſuperiùs eſt oſtenſum, & confirmatur l.pupillus.239.l.vrbs 6.ff.de verborum ſignif. ita euertebatur. Horatius, Imprimerétque muris hoſtile aratrum: & Modeſtinus noſter refert Carthaginem aratrum paſſam in l.ſi vſusfructus 21. ff. quibus modis vſusfructus.

munita] muniti.T.

introrſum factum murum] introrſum factum, murum.V.T.

Poſteà quòd fiebat orbis] qui poſtea fiebat orbis, vrbis principium.T. alij vrbs. Principium &c.

eiúſque ambitu auſpicia vrbana finiuntur] Auſpicia vrbana vocat, quæ fiebant à magiſtratibus, cùm in campum irent, ac pomerium tranſirent. Cicero 2.deNatura.Id genus auſpicij perenne.

Cippi] Lapides pomerij finitores.

circum Ardelam Ardeam]circum ars clam. V.circum Ardeam.T.

colonia] coloni.V.T.

quod ex vtraque &c.] quod dextra ex parte viæ,ſunt ædificia,fundulæ à fundo. Quod exitum &c.V.T.

fundula à fundo,quod exitum non habet.] Ita lego,Fundulæ à fundo. Quod exitum non habet,ac peruium non eſt iter,Angiportũ:quod id anguſtum ab angendo & portu.Et Fundularum verbo, vt opinor, intelligit ſemitam plenam.Nam Fundus,ager planus, à ſimilitudine fundi vaſorum.v.Feſtum.

ac peruium non eſt] ac peruia non eſt.V.S.

& id Anguſtum] ſi id Auguſtum.V.T.

μακελλωτὰς] ſubaudi θύρας.

& Caſtelli μακέλλους] Gloſſis μάκελλος ſeptũ.

ſecundum Tiberim] id eſt vltra, vel ad ripas Tiberis.

ad Iuniũ forum piſcariũ vocant. Ideo ait Plautus,apud piſcarium vbi variæ res] ad Ianum &c. V.ad Iunonium &c. Alexander 2. genial.2.& Vetr.ad lanium.S.Nondum video in tot variis lectionibus rationẽ Etymi vocis, de qua noſter Varro tractat. quid enim foro Iunio, Iano, Iunonio & lanio ad res varias? Interim tamen cupedinis forũ,eſt piſcatorium,vt cognoſcimus ex Apulei locis.

Plautus] in Curculione act.4.ſcen.1.

Forum Cupedinis à Cupedio] alij à faſtidio, quòd faſtidioſis quæruntur cupediæ: & Faſtidium id Latinis quòd Gallis friãdiſe,& faſtidioſus friand. Fauorinus, quibus ſumptus & faſtidium pro facetiis procedit.& Iſidorus cupes faſtidioſus. Alij cupedinis forum dici volunt,à cupediis ſeu cauponando(quod Græcis καπηλεύειν)dictum forum Cupedium,qua forma Caupo,Cupo & Copo: Cupa Caupa & Copa.Cicero ad Pontifices.Panis & vinum à propola & decupa. Virgil. Copa ſyriſca. Aliud Etymon Varro 1. rerum humanarum adfert fori cupedinis, quòd in area euerſæ domus Numerii Equitij Cupedij fuerit.v. Feſtum in Cupedinis.

Macellũ] ridicula Varr.Etymol.nam à mactãdo potius dicitur macellũ,quàm ab alia re.

Macellus]idẽ teſtatur Var.li.rerũ humanarũ.

Lacum Curtium] Tres hiſtoriæ hîc referuntur à Varrone de Curtio lacu.

Procilius]Porcillus.v. & malè. vide Ciceronem 2.ad Atticum.

(Ælius Stilo)L.Ælius Stilo Varr.magiſter.

Ex ſenatuſconſulto]de quo v.Liuium 7. Plutarchum in Parallelis:Feſtum.

COLVMNA 25.

Deum manium]qui &Summanus:quòd manium ſummus. alij legunt,Deum maino: alii Deum manio.

Poſtulionem poſtulare] id eſt poſtulationem poſtulare T.S.Eſt autem poſtulatio,cũ dij violati expiationẽ poſtulant:quinimo, res ipſa petita,poſtulatio.ſic Cicero,Poſtulationes decretæ Ioui, &c. Sed quid? Turnebus legit poſti Leonem eo ſenſu: id eſt Deum maniũ poſtulare Leonem,id eſt fortiſſimum ciuem.alij legunt Peſti Leonem. ſed quia hiſtoriæ teſtãtur non de peſte, ſed de hiatu terræ occludendo quæſtionem fuiſſe,præſtat priorem interpretationem amplecti.

eodem mitti] eo dimitti.T.S.

& à Concordia verſum] & à Concordia verſum.V.& ad Concordiæ conuerſum. S. eo enim conuerſum.

(Ælius)Cornelius.V.

Lutatius] Luccius.

Fulguratum] fulguritum V.T.ita apud Feſtũ in fulguritũ:inde fulguritæ arbores Plauto:loca fulgurita,de cœlo tacta & ſacra. Latinis Bidental & Bidentale Gloſſis κεραυνοβόλητον κεραυνωθεὶς tactus. hinc fit vt apud Lucanum,

aruſpex collectas fulguris reliquias ſanctiſſimè condit.

Tullio] vide Saluſtium in Catilina.

quòd Syracuſis] de Latumiis Syracuſanis, vide Ciceronis vltimam in Verrem.

Latomia] ſic Feſtus, & apud Liuiũ Triumuiri carceris latumiarũ. alii, latumiæ: vt veteres libri. hinc lautumarius Ciceroni in Piſonẽ dixi ad Feſtum. Gloſſis λιθοτομεῖον lapidicina.

Armiluſtrum] erat etiam Romæ vicus Armiluſtri: & locus qui caput armiluſtri diceba tur in Auentino.

ſpectaculeis ædificatus,] id eſt locus contabulatus, vnde ludos ſpectant: loca autem erant diuiſa patribus, equitibúſque. Gloſſis ſpectacula θεωρίαι.

Fertur pompa] in ea pompa ſimulachra deorũ tranſuehebatur, Victoriç, Neptuni, Martis, Apollinis, Cereris. Ouid. Amor. ſed iã pompa venit linguis, animiſque fauete, Tẽpus adeſt plauſus, aurea pompa venit. Idem circus erit celeber pompáque deorum.

In corniculα] nomen Comœdiç Plauti cuius meminit etiam Varro infrà lib. 6.

millites aduentu] milites ad vectim. vel milites ad vectũ. V. milites aduẽtu, T. (vt miles in ea fabula luderetur, & ꝓ circo eſſet, cùm per ludibriũ circuiretur.) mulieres ad reſtim A. V. vt reſtim ducere, ſit cordax, genus ſaltationis Comicæ, de qua Ariſtophanes in Nubibus: Lucianus de ſaltatione: Pollux 4. Athenæus 1. in ea præſultor funẽ ducebat, quo adprehẽſo eum alij ſequebãtur. Terentius Adelphis, Tu reſtim ductabis. Horat. 1. Epiſt. 10. Tortum digna ſequi potius quàm ducere funẽ. Scal. ita emendat, milites ad vectim. id enim milites vocaſſe circum, quo in loco vecti aut palo ad terram adfixo circumeundo ludebãt. qui locus veteribus ideo etiam Palaria dicebatur, teſte Chariſio.

Quid ceſſamus] verſus Trochaicus.

Circus noſter ecce adeſt] Sic Plaut. in Milite. Iã eſt ante ædes circus, vbi ſunt ludificandi mihi. eſt autem apud Plautum eò loci idem iocus qui & hîc.

antequam magiſtratus miſit] antequam magiſtratus ſignum miſit A. Ouidius, Maxima iam paruo Prætor ſpectacula circo Quadriiuges ſigno, carcere miſit equos.

ſcripſit poeta] ſcripſit Ennius. V. fortè nihil mutandũ in hoc Varronis loco. cuius ſeculo, Poetæ vocabulo per Antonomaſiam fortaſſe Ennius intelligebatur: vt ſuccedaneis temporibus Virgil. §. 2. Iuſt. de iure naturali.

ad murtium vocatus] ad murcie. V. ad murũ, alii ad murtim.

quòd is locus eſſet] quòd alij ineſſe. A.

Mutia veneris] quæ & myrrea & murtea. Plinio & Liuio. Fuit etiã Romanis dea Murcia, de qua v. Feſtum, Tertullianum, & ea quæ ſcripſi, ad leges XII. Tabularum.

Ludis Tauricen] ludis Tauri is. V. ludis Tauriis. Feſtus. In honorem inferorum Deorũ inſtituti fuerunt hi ludi, cùm peſtis in mulieres grauidas incidiſſet ex carne taurorum vẽdita populo.

COLVMNA 26.

Curia veteres] Vide Feſtum.

Roſtra] huiuus loci, qui Romæ, fit mentio in lege 2 § poſtea 4 ff. de origine iuris.

Græcoſtaſis] vide 33. Plin. 2. Aſconiũ 3. Verr. Vide Feſtum in ſenacula tria.

ſubſtructus] erat enim ſub ſenaculo, de quo mox.

ſenaculum] ita legitur apud Feſtum & Valerium. alij ſenatulum legunt à ſenatu, ex P. Victore & Lampridio.

Lautolæ] Lautulæ. Feſt.

ad Ianum geminum] dicitur enim bifrons.

Locus ad buſtã Gallica] v. Liuium 5.

oſſa conſita] id eſt ſimul humata.

Doliola ad cloacam maximam] Ruffus, & Victor hunc locum in Auentino ponunt.

vbi non licet deſpuere] vide Feſtum Doliola.

duæ traditæ hiſtoriæ] tertiam vide apud Liuium 5 & Feſtum in Doliola.

ab Argo] ab Argula, ſeu quod V. ab Argu lapſu. T. id eſt Argus lapſu. vel ab Argula, ſeu Argo.

Publilius vicus] vicus Publij, Ruffo: vicus Publius. V. T.

quod ab his viris dicuntur ædificati] quodam viocuris. T. S ego nihil mutandum cenſeo: vt, his viris, referatur ad ea quæ ſuperiùs poſita ſunt, Ædilibus plebeis.

ad florales vſus] ad floras ſuſus. V. (floras pro floræ ἀρχαϊκῶς. vt familias pro familiæ.) ſuſus autem pro ſurſum. T. ſuſum verſum aut ſuſus verſum. S.

Capitolium vetus] quod in regione vrbis quæ alta ſemita prope tẽplũ Floræ victori. ibi Iouis, Iunonis & Mineruæ ſacella. In altero Capitolio, quod erat in octaua vrbis regione communi templo colebantur illi Dij. Mediũ Templum Iuppiter: Minerua dextrã: Iuno ſiniſtrã occupabat. In Capitolio quoque omnium Deorum ſimulachra erant. vnde à quodam Capitolium, Eccleſiæ Idololatriæ.

Vicus Ciprius à Cipro] v. Liuium 1.

Ciprum Sabinè bonum] ex Syriaca lingua qua vſi Tuſci antiquitus.

immitteret] iniiceret. A. V. T.

ὀπισθόδομον] ita poſticum templi Mineruæ Athenis: vbi publicum ærarium.

dicimus] dicamus. V. id eſt conſeruamus. vnde dicatio.

Cauum ædium] quod Cauedium. Id[illegible]

ſi nullus locus relictus erat ſub diuo qui eſſet] locus ſub dio Gloſſis ſubdiual ὕπαιθρον.

Teſtudo] vide Vitruuium: dixi etiam quedam

dã de teſtitudine ſuperius, vbi de Inſtrumentis bellicis.

impluuium] Impluuium ad tectum: Imopluuium, ad ſolum.

compluuium, vtrumque à pluuia] eſt impluuiũ & compluuium, à pluuia. illud, locus in quam: hoc, locus à quo, atque ita intelligi oportet quod à Feſto ſcribitur in voce Impluuium. Cæterùm quod hîc compluuium, cõfluuium dici exiſtimo apud Nonium, in Vrnarium. Ad quam rem nobis eſt confluuium, ad quam vrnarium? Gloſſis compluuium μέσαυλον.

Tuſcanicum] v. Victruuium.

COLVMNA 27.

Atrium ab Atriatibus Tuſcis] Imò quod αἴθριον. S.

Cœnaculum] quod olim in plano: poſtea in edito. vnde Gloſſis ὑπερῷον. Ratus venit in cœnacula miles. adde Feſtum in Scenſas.

Iunonis] Hoſtiliæ ſcilicet. Nam ea Lanuuii colebatur.

ibi cænabant] vbi cænabant. V.

hiberna] v. Plin. Epiſt. ad Apollinarem.

religionem] ligionem V. regionem: T.

Porcius] potius. V.

Tutilinæ loca] Tullinæ, vel Titulinæ V. & ita Varro Menippea. Erat autem hæc Dea frumẽtorũ reconditorum, cuius ædicula in XIII. vrbis regione. eiuſdem etiam ſignum erat in Circo. Tutani verò templum extra portam Capenam, cùm Annibal pedem ab vrbe retuliſſet, quòd ea ratione ab euentu Rediculum. Tutani meminit Varro in Hercule. adde Feſtum, Plinium 10.

Nemoribus Næuis] vide Feſtum in Næuia.

Randuſcula] Randuſcula quæ & Raduſcula. Feſto Roduſculana.

Mugionis] Mucionis. V. Mugionæ, Feſto. Myconis Halicarnaſſ.

à mugitu] à Mugio quodam. Feſt.

Buccinatum antiquum oppidum] in buccinatum antiquum oppidum vel imbuccinatum. T. (id eſt buccina citatum. de quo vide Varronem: huius etiam conſuetudinis meminit Polybius) Scaliger verò ita, quòd ea pecus in bucita, tum antiquum oppidum, exigebatur, &c. Nam Buceta & Bucita in antiquo gloſſario, quæ Gellio 11. c. 1 paſcua.

antiquum oppidum] id eſt palatium in quo Roma, quæ & quadrata Ennio. Adde Feſtum in quadrata Roma. ſic κατ' ἐξοχὴν Græcis ἄστυ Athenæ.

Romanulam] Romaniam. V. T.

quæ habet gradum in naualia] in noualia. V. in noua via. S.

ſignum & ius inſtitutum] ſignum & inſtitutum. A.

Vt ſit clauſa] vt ſit aperta. V. operta. T.

cùm ibi bellum ſit] hinc belli porta à Plutarcho de fortuna pop. Romani.

Vt etiam nunc fit in Caſtris] Lecticæ militares dicebantur Cubæ, Sabina lingua. vide Feſtum in Cubam: Græca, χαμευνάδες: Platoni in ſympoſio χαμεύνια: Euripidi χαμεύνας: Ariſtophani στιβάδες.

Lectos] lecticas. V. lectis. T. rectè. Nam lecti in lecticis ponebantur vt in feretro. lectus mortui. Eſt enim lectica, id quod lecto ſubſternitur.

quam lecticam] quam lectionem. V. T.

quod inuoluebant] quæ inuoluebant. & ita Varro apud Nonium in Toral.

ferè ſtramenta erant è ſegete] poſtea ex pellibus. Plaut. Anus licet in pellibus protenditur. & Iuuenalis, ſilueſtrem montana torum cùm ſterneret vxor Frondibus, aut culmo, vicinarúmque ferarum pellibus. & Valerius Maximus refert Catonem hædinis pellibus vſum pro ſtragulis, tanquam nihil mutaſſet è priſca frugalitate. Certè στίγαστρον pellem ſignificat: & Latinum Dormio (quod antiqui Dormio) ἀπὸ τῶν δερμάτων à pellibus.

ſegeſtriam appellant] ſegeſtria appellabant. Varro lib. de vita pop. Rom. apud Nonium c. 1. in Toral. & cap. 14. in penula. alij ſegeſtriam legunt. Gloſſis ſegeſtrum περίστρωμα, στίγαστρον.

quod in ea ſagum] quod in eas agus V. quod in eas ſagus. M. S. quod in eas acus. T. id eſt paleam. Græci ἄχυρον.

calcabant] inculcabant. V. S. rectè. id enim de culcita.

Culcita] Culcita eſt quicquid tomento inculcatur.

ac quidquid] hac quidquid. T.

puluinar.] Gloſſis στρῶμα καὶ ἵδρυμα. στρώματα.

à pellulis] à pellibus. alij, plumis, alii à pluribus. alii, à pollulis. V. à polulis T. non malè. Nã pollũta, idem quod parua. Cato labellum pollulum. Igitur puluinaria & puluini, polluli lectuli. Scaligero tamen polulæ ſeu Polæ ſunt pilæ aluta molli tomento farctæ, quibus datatim ludebant in foro. vnde Pollice pila ludere Feſto. inde Polliones & Pollæ cognomenta Romana.

In heis multa peregrina, vt ſagum Reno Galli quid gauna cũma eim ſagum & Amphimalon Græca] locus mendoſus Antonio Auguſtino: Vertranius ſic, vt à Senonibus Gallis queis Gauſapina eſt, vt ſagum & amphimalon Græca. Turnebus ita, ſagum, Reno, Gallica, gaunacum (καυνάκαι Heſychio ſtragula altera parte villoſa vel genus pallij.) Scaliger ad hunc modum legit, ſagum, Reno Gallica: Gaunacum maius ſagum, &c. vide Athenæum. Heſych. Pollionem 6. Aelianum de animalibus. 17. c. 17.

Sagum] vox Gallica vel teſte Strabone. Plinius ait inuentũ Gallorũ eſſe: erat autem ſcutulata & virgata, id eſt reticulatè diſtincta.

Reno] Gallis ſignificat exuuias pecudum. Cæſar 6. Salluſt. Seruius. Soſipater.

COLVMNA 28.

Torale] Toral. A. Vertr. στρῶμα Gloſſis Toral. Sternum, ſtratus.

Torus à torno] Torus funis ex loris retortus. Cato, ob id tori dicti quòd loris tenderētur. Herodotus τόνος.

Toruium] Torulus. T. quo verbo Plautus vtitur in Amphitruone.

Scabellum] quod gloſſis ὑποπόδιον: alij ſcalum.

geritur ab inferiore in ſuperiorem] gerit in inferiora ſuperiorem. V.

Periſtromata] l. 45 ff de verbor. ſign.

ſic aliud aliquid item conuiuij cauſa ibi] ſic aliquid item in conuiuiis. vt gauſapea. V. ea erant villoſa tapetia: vt hodie Turcica. nec alioquin τὸ ibi referendum eſt ad ædeis, vt Turnebus exiſtimat. Cæterum Gauſapia Gloſſis βαρβαρικὸν ταπήτιον.

Aſſipondium] Aſſipondium as vnus.

as erat libræ pondus] hinc aſſes librales. Feſtus in graue æs: olim enim aſſes erant librales. poſtea ſexcentarij facti. vide Feſtum in ſexcentarij.

decuſſibus biceſſis] decuſſibus viceſſis Vertr. T. vicenſis. V. Eſt autem differentia inter illa duo, Biceſſis quod eſt duos aſſes: & viceſſis quod eſt viginti.

quod dixi ſolum] quod diei ſolitum. V.

decuſſibus biceſſis] decuſſibus viceſſis. V.

ducenti] ducenties. V.

ſe valet dimidium, vt in ſelibra & ſemodio] aliàs ſignificat ſine. v. Feſtum in Sed.

vncia ab vno] Imò à vocabulo Siculo: de quo vide Ariſtotelem apud Pollucem 9.

Semiſſis quod ſemi as id eſt dimidium aſſis] gloſſis ſeſquas ἀναχαλκώματα.

concluſum] conliſum. V.

Nummi, id à Siculis] Idē Pollux 9. ac proinde Suetonius apud Suidam malè à Numa, nummos appellatos ſcribit.

denos æris] denos aſſes.

ſeſtertius quod ſemiſtertius] Idem Voluſius Metianus libro de aſſe. Feſtus. Apuleius apud Priſcianum lib. 6. Chariſius tamen lib. 1 Inſtitut. dici putat ſeſtertium, quòd de tribus aſſibus ei ſemis tertius deficiat. adde 33. Plin. 3. Gloſſis ſeſtertium δραχμή, δηνάριον.

retro æra diceerentur] id eſt ære retro numerarent pro dupondio & ſemiſſe, ſemiſſem tertium dicentes.

ſembella quòd ſit libella dimidium] eadem ſemilibra ἡμιλίτριον.

ſembella quod valet dimidium, & eſt quarta pars] quod libellę vt hęc quarta pars. V. *Antiua* ... S. vt eſt apud Heſiodum.

ab eodem Donum] ab eodem Demum. V.

Vt ipſi δῶρον] vt aſſedonium. V. vt Aſiæ δῶμα T. eo ſenſu domum, vel ab Aſianis, vel à Græcis, vel ab Atticis.

à Græco ἀμβῶνα] imò à Syriaco antea malè ἀμβῶνα.

refactum] refectum. vide refectum. T.

COLVMNA 29.

quàm exoluerit] quàm vt exuleret. V. ex eo luerit, quàm quanti. A.

Intrigo] Intertrigo T. vt cùm inter ſe pedes vel femina teruntur.

dicta vt exigi poſſint ob peccatum] dicata vt exigi poſſint ob reatum. V.

olim vnum dicebant multa] origo multæ inde ſumpta.

vnum] vinum. A.

pœna à puniendo, vel à pœnitendo] pœna à pœniendo, &c. V. puniendo vel ponendo. V. vel à ponè, vt quòd poſt peccatum ſequitur. Vertr. T.

corollarium] vide Plinium.

μοῖτον] vide Heſychium.

Sophron] ſcripſit Sophron mimiambos proſa oratione, vt eius imitatione Herodotus, vel Herodes, quem ſecutus Martius, teſte Mauro Terentiano & Gellio.

μοῖτον ἀντίδωρον] μοῖτον ἀν thynno V. pro ἀντιμοῖ, id eſt ſupero pretio. T. alij μοῖτον ἄντιμον. Scaliger, μοῖτον ἀντίτιμον, id eſt par pari.

ea pecunia] ſi is ea pecunia. V. ſuper ea pecunia. V. T.

ſacramento à ſacro] Vide Feſtum. Fab. 7. c. 16. Valer. Maximum 7. c. de teſtamentis.

vterque quingentos æris ad pontem deponebant] quinquagenos æris ad Pontificem dependebant. V. in Probi notis legitur, Quādo negante ſacramento quinquagenario prouoco: & apud Feſtum eſt quinquaginta.

quæ à populo] quæ populo. T.

COLVMNA 30.

adtributa] adtributa pecunia, quæ tradita ea lege, vt alij ſoluatur. Xenoph. Cicero in Verr. & Aſconius ibidem.

Tribuni ærarij] vide Feſtum in Aerarij Tribuni.

Id quos] in quos. V.

æs militare] Hinc milites ære diruti, quorum ſtipendia in fiſcum deferebantur. Feſtus in Dirutum ære militem. Eo fine in militia & exercitu, librarij caducorum, & librarii depoſitorum, de quibus in lege vlt. ff. de muneribus.

quod ait Plautus] Aulular. act. 3. ſcen. 5.

cedit miles] id eſt venit.

as quoque ſtipem dicebant] vide Feſtum in Stipem.

aſſes libræ pondo erant] aſſes libras pondo. T. antiquus genitiuus, pro libræ.

à ſtipando ſtipem] ſic Plutarch. & Porphyrio:

rio:hæc pecunia impenſa Feſto.

vocabulo] verbo.A.

Theſaureis] *id eſt* deorum cellis.

ſtipem dicunt] vide Ciceronem 2. de legibus. Ouid. Senecam in Epiſtolis.

reſtipulari] vide Feſtum in Stipem.

ſtipulari] Gloſſis Reſtipulat ἀνθορίζει Reſtipulatio ἀνθορισμός.

milites] militis.V.multi.T.

impendendo] pendendo.T.

& inde prima penſio, & ſic, aut ſecunda, aut quæ alia] & in prima penſione & in ſecunda ſit.V.

quod compenditur] quod cùm penditur.

accedebat] impendebat.

impendium appellatum] impendium appellatur: Malaſpina in 6. ad Atticum 1. impendiũ appellatam T.

ſors quod ſuum ſit ſorte] Ex hoc toto notandum quid ſors, quid vſura, quid compendiũ, quid impendium. ſors quod ſuum vel noſtrum ſit ſorte. ſorte id eſt ſortitione vel dei munere. vſura quod ſorti accidit ex vſu, id eſt ob vſum. eadem, impendium quod in ſortem vel ſorti impendeat. Compẽdium, quòd cùm penditur ſors, vna ſit ac pendatur.

per trutinam ſolum ſolitum veſtigium nunc manet in æde Saturni quod & etiam nunc propter penſuram trutinam habet poſitam] idem Feſtus in Aerarij vbi dixi.

Finis libri Quarti.

Notæ in quintum librum Varronis de lingua Latina.

Loquitur] loquuntur.V.T.

Chryſippus] Ariſtippus.V.T.

plus litterarum) id eſt doctrinæ.

amittant] mutent.V.mittant.V.T.

COLVMNA 31.

Turdario, Turdelice] Turdelice. V. Turdelico, Turdelice.T. alij Turdelicio.

Lucianum] Lucienum.V.T.S. ſic apud Varronem de re ruſtica.

declinauit, vt à vetere vetuſtum, vt ab] declinauit, vt à vetere, vt ab V.T. declinauit à vetere.T.

ab ſolo ſolum] ab ſolo ſolum.V T. ab ſolo, ſclium. S. Putat autem Turnebus veteres ſolùm declinaſſe in maſculino. Verùm hoc velle videtur Varro, ſolùm & ſolus veteribus pro eodem.

ab libero liberum ab laſibus lares] Quid hoc ab libero liberum? Ita emẽdo, ab lœbeſo liberum: ab laſibus lares. emendationem noſtram confirmat Feſtus in Lœbeſum. ſic veteres Arboſem, pluſima, pignoſa, Quæſo, maioſibus, & melioſibus: & in lege 2. § fuit autem 36 ff. de origine iuris Valeſij, Fuſij: nimirum vere inuentam R.

Ab laſibus lares] v. Feſtum in R.

mundi & motus] mundi motus.T.S.

tempeſtiua & à motu eorum] Tempeſtiua ætas. motor eorum.S.

& à motu eorum] & à motore eorum, V. motor eorum S. & a motu deorum qui toto cœlo coniuncti.

mundus deo] mundus dio.

à quo tempus id ab hoc dio, dies] à quo tempus: & ab hoc deo, dies.

Meridies, &c.] adde Nonium cap. 1. & c. 6. in Meridiẽ, vbi hoc adiicit, Meridiẽ veterib⁹. etiã ſignificaſſe, mediam noctis: adde Iſidor. 3.

inumbrauit] id eſt ex deſcriptione vmbræ comparauit. Huiuſmodi horologium σκιοθηρικόν. Gloſſis, vmbro σκιάζω.

à ſupremo] à ſuperrimo.V.T.

hoc tempus x i i. Tabulæ, dicunt occaſum ſolis] Idem lib. 6. infrà cap. 2.

Lex prætoria] lex Pletoria.

crepuſculum à crepero] id eſt dubio. Creperũ enim dubium. Feſtus, Creperum. 5. Iſid. 4. Crepuſculum igitur idem quod dubia lux.

Lucij prima luce in creatione] Lucii prima luce in Reate. Varr. Lucij prima luce creati Vertr. adde Feſtum in Lucius.

vt Catulus ait] Catullus V. Paccuuius. S. vide Varronem 1. de re ruſtica.

ἐωίον] ita Homerus: & Auguſtinus 21. de Ciuitate 8.

Plautus] Amph. ſcena 1. 9. Vitru. 4. Fabius.

Iubar quòd iubata] σέλας ἰδίως ἑωσφόρος. Scal. Gloſſis αὐγὴ φωσφόρος. alibi σέλας ἡλίου fulgor ſolis.

Ennius, Aiax] Ennius Aiace.V.

vt in Bruto Caſſius] in Bruto Caſſij.V. in Bruto. C. Attij. T. Actij Brutus à multis citatur à Cicerone 1. de Diuinat. & in Seſtiana: & à Varrone lib. 4. 5.

nocte intempeſta] ſunt verba Lucretiæ conquerentis de Tarquinio. His ſimile illud Ouidii, Nox erat, & tota lumina nulla domo.

deuenit] aduenit V.

Plautus] Aſinaria act. 3. ſcen. 3.

videbimus. Factum volo. i redito conticinio.] Idem lib. 6. vbi de temporibus & de conticinio legendum ita videtur. Factum volo, redito huc conticinio A. Vertr.

dies eſt] tunc dies eſt.A.

ſolſtitium quòd ſol eo die ſiſtere] Solſtitium quòd ſolo die ſiſtere.S.

aut quòd ſol ad nos verſum, proximũ eſt] aut ꝙ ſol aduerſum nos, proximè ſtet: vel ita, aut quòd ſol ad verſum proximum ſtet. S. Metaphora à bubus. Verſum enim ruſtici appellant, cùm ſulcó ad finem perducto iterum redditur eò vnde arationis initium ſuſcipitur. Plinius 18. hine in porticibus verſura Vitruuio: & apud Lacedemonios, τριώνυξ, certamẽ virginum, in quo tres verſus percurrendi.

COLVMNA 33

forſan hic dies appellatur potius Agonica] de die Liberaliorum loquitur. Eóque pertinet quod ſcribit Maſſurius Sabinus libro Faſtorum 2. apud Macrob. 1. Satur. 4. Liberalium dies, inquit, à Pontificibus Agonium Martiale appellatur. Martiale autem vocat, quod veteribus idem numen Bacchus & Mars. de quo vide Varronem in Menippea ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς Macrob. 1 c. 19.

Quinquatrus: hic dies, vnus à nominis errore obſeruatur] Hoc innuit, Dies quinquatrium quinque fuiſſe, cùm dies vnus eſſe debeat. Quintus ſcilicet poſt Idus Martias. Cæterùm Gloſſis quinquatria παναθήναια.

proinde vt ſint quinque] vt ſunt quartus ſiue quintus. A.

eo die[Quinquatrium. Faſti verò X. Kal. April. & X. Kal. Iunij.

in atrio ſutorio] ita Feſtus, in atrio ſaturio. Alexand. 11. Genial. 22. in atrio ſatrii. Vertr.

ſacrorum tubæ] id eſt Mineruæ & Volcani: nec enim omnes Tubæ luſtrabantur, teſte Ouidio. de Tubiluſtrio adde Feſtum in Tubiluſtria.

accerſita] arceſſita. S.

Pergami prope murum Megaleſion, vbi Templum eius Deæ] Peſſinunte, vbi Megaleſion templum eius deæ: vel ita, Pergami ἄντι μητρὸς μεγάλης, vbi templum eius deæ. S. Eſt autẽ Megaleſion templum τῆς μεγάλης θεᾶς.

Fordicidia] quæ Hordicidia Feſto & Varroni 1. de re ruſtica: ex promiſcuo vſu τῶ Digamma & F Faſtis Horcicalia.

Bos forda quæ fert in ventre] quæ prægnans Varroni 2. de re ruſtica, & Feſt. Græcis boues fordæ, φορίδες. Gloſſis fordas ἐγκυμονούσας Forba θυσία ἐγκύμονος βοός.

Forda] ſic Ouidius 4 Faſtor. horda Varro 2. de re ruſtica & Feſtus. Et ita paulò antè fordicidia pro Hordicidia apud eoſdem authores.

in curiis compluribus] id eſt triginta pro numero Curiarum, quæ totidem fuerunt, teſte Ouidio.

Palilia] ſic Ouidius 4. Faſtorum, quæ & Parilia Ciceroni. 2. de diuinat. Athenęo. Faſtis marmoreis & Feſto in Popularia & Parilibus. ſed facilis fuit mutatio τῶ L. in R. vt in Remuribus & Lemuribus. Cæterùm notandum hoc eſt obiter Paliliorum die Romam conditam, XII. Kal. Maias.

Cerealia] in hac pompa ouum poni ſolitum Varro 1. de re ruſtica 2.

vinalia] dies quo Ioui vinum nouum libabatur. vide Feſtum in Calpar. Macrob. 1. Saturn. 4. Græci πιθοίγια Plutarchus ſympoſ. 3. Priora X. Kalend teſte Ouidio (IX Plinio) Poſteriora XIII. Kal. Septemb. & his poſterioribus quæ hîc dicuntur à Varrone, magis conueniunt quàm prioribus, quibus nemo tunc vindemiam auſpicatur. Porro quod de vino diximus, idem penè in frumento. Nam quòd primo præmetebant ſacrificii cauſa. Præmeſſum Latinis, vel Præmetium teſte Feſto. προλογία Laconibus: quòd verò poſt meſſem offerebant Cereri, floriſertum.

aliquot locis vindemiæ primùm à ſacerdotibus publicè fiebant] ſic Athenis quandiu ferueret muſtum, religio erat tangere. Plutarch. ſympoſ. 8.

vt iuſſit vinum legere] vuas. eadem forma à Catone vinum pendens dicitur.

aqua facit] aquam facit.

facit] id eſt ſacrificat.

inter cuius exta caſa & porrecta] Exta cocta cædebantur: deinde proiiciebātur in terram. Iis proiectis res diuina facta videbatur. Quid cæſa & porrecta, vide Feſtum in Exta & Proſiciæ. Nonium in Proſecta. Macrob. 1. Saturn. 16. in pr.

flamen prorſus vinum legit] mos enim fuit vt flamen prior auſpicii cauſa vinum legeret.

Robigalia] alii Rubigalia, ea fiebant VIII. Kal. Maii.

ſecundum Tiberim] id eſt vltra.

Iunio menſe] Iulio menſe. T. vide Ouid. & Macrob.

Populifugia] quæ opinor Fugalia, & Fugialia appellat Auguſtinus 2. de Ciuitate 6.

Nonæ Caprotinæ] vide Macrob. 1. Satur. 11.

mulieres ſacrificant] mulieres liberæ, & ancillæ ſacrificant. Vertr. vide mox addit Varro, ob hoc togam prætextam datam eis, aliàs ingenuorum mulierum prætexta, promiſcua & communis erat. & ex Macrobio 1. c. 11. apparet, Ius togæ, ea die ancillis datum, quòd habitu matrumfamiliâs & virginum aſſumpto hoſtes fefelliſſent.

ſacrificant] ſacrificantur. Veteres ita habent, & antiqui quoque ita locuti, teſte Nonio.

ob hoc toga prætexta] cur toga. V. Vertr. togata prætextata. Turnebus ita legit, exiſtimans hũc locum referri ad fabulas togatas, quarũ ſpecies Atellana, Prætextata, & Tabernaria, citátque ad id Horat. illo loco. vel qui prætextas, vel qui docuere togatas. verùm hîc nihil de prætextatis fabulis. & hic locus ad prætextarum vſum Nonis Caprotinis ancillis permiſſum referendus.

Apollinaribus ludeis docui populum] locus eſt mutilus, vt conicere licet ex libro 25. & 27. Liuii. Fiebant autem hi ludi ante III. Nonas Quintil.

cui eo die] XIV. Kal. Septemb.

in portu Tiberino] in ponte Æmylio. T. propè portam Colinam. Vertr.

vinalia ruſtica] diuerſa ab vrbanis quæ Ioui fiebant. IX. Kal. Maii menſe Veneri ſacro.

ante diem xiij. kal. Sept.] ante diem XIV. Kal

ſeruationes ex Faſtis notabantur: quo ſenſu Cicero ſolenne & ſtatutum ſacrificium dixit. Solennes feriæ, extra ordinem impoſitis feriis opponuntur in l. 6. § 7. ff. ex quibus cauſis maiores: & repentinis in l 3. Cod. de dilationibus.

de annalibus dicam] id eſt anniuerſariis, non tamen ſtatutis, ſed cōceptiuis: quę indicebantur quotannis.

ſacrificatur) ſacrificant.

ſementinæ] ſementiuæ, ita M.S. & Feſtus.

Paganicæ] quæ diuerſæ à Paganalibus, de quibus paulo antè. etſi Paganalia in conceptiuis numerat Macrob. 1. Satur. 16.

COLVMNA 35.

Nouendialis] Nouendiales. Nouendiale ſacrum, à nouem diebus quibus feriabantur, indicebatur, quoties lapidibus pluerat. adde Feſtum in Nouendiales.

Calentur] calantur. M S. id eſt pronuntiantur.

Curia Calabra] quæ in Capitolio prope Romuli caſam. vide Feſtum in Curia. Macrob. 1. Saturn. 15.

ſic dicta, Quinque calo &c.] ſic dicto quinquies, Kalo Iuno Nouella vel ſic, Dies te quinque Kalo Iuno Nouella. Septem dies te Kalo Iuno Nouella. Scaliger: eo ſenſu. Quinquies, cùm quintanæ erant futuræ Nonæ dicebat: ſepties, cùm ſeptimanæ. Macrobius Saturnal. 15. refert, priſcis temporibus Pontifici minori hanc prouinciam delegatam, vt nouæ lunæ primum obſeruaret aſpectum, viſámque regi ſacrificulo nunciaret. Itaque ſacrificio à rege & minore ſacrificulo celebratis populo calato, id eſt vocato in Curiam Calabram (quæ caſæ Romuli in Palatio proxima erat) quot numero dies à Kalendis ad Nonas ſupereſſent, pronunciabant: & quintanas quidem quinquies dicto verbo ΚΑΛΩ. Septimanas, eodem verbo repetito ſepties.

Iuno Nouella] Iuno Couella. V. non malé. à coho (quod eſt cauo & cœleſti) quæ eadē ac οὐρανία. Ceterùm Nouellā an Couellā Iunonē legas, nihil intereſt. Eadem autem erat quæ Luna & Lucina: quam mulieres, vt viri ſuum genium, habebant. In eiuſdem tutela Kalendæ Macrob. 1. c. 9. vnde Kalendariis Iuno. Macrob. 1. cap. 15. Neque hoc prætermittendum quod hoc loco vir doctiſſimus coniecit, poſſe & ita legi, Iana nouella. quomodo & apud Varronem in libris de re ruſtica.

ferias primas] id eſt celebriores. niſi malis legere ferias priuas.

Tuſci Itim] apud Macrobiū Satur. 15. Itis, vbi alij Idis, eſſe verbum Tuſcum, quod Iouis fiduciam interpretatur, quòd Idus Ioui conſecratæ: vel à videndo, Vidus, quòd eo die plena luna videatur: vel διὰ τὸ εἶδος, quòd eo die plenam ſpeciem Luna demonſtret, vel ab oue Iduli, quam Tuſci omnibus Idibus immolabant, vel ab Iduare, quod Hetruſca lingua ſignificat videre, vt ſint Idus, dies mēſem diuidentes.

poſtridie Kalendas] vide Afranium Fratriis. Ouid. Plutarch. Macrob. Gell.

dies noui inciperent] nihil noui inciperent. T. vide Gellium.

omnia verba] id eſt Do, dico, addico.

Comitiales] hi contrarij nefaſtis. Plautus Pſeudol. Iſtorum nullus nefaſtus, Comitiales ſunt meri. adde Macrob. 1. c. 16.

Itaque non poteſt agi, neceſſe eſt aliquo eorum vti verbo] ita quia non poteſt lege agi, neceſſe aliquo vti verbo, cùm quid peragitur. Vetr. antea legebatur, Neceſſe eſt enim &c.

Q. Mutius] C. Mutius. M S.

abnegabat] ambigebat. A.

Interciſi] vide Macrob. 1. c. 16.

Quando Rex comitiauit fas] Comitiauit, id eſt, ſacrificauit in Comitio, vel in Comitium venit. Fas, id eſt, Faſtus dies. vide Feſtum in Quando Rex comitiauit fas.

Rex] herus. vulgata: & malé.

fas] fiſſus. Giral. libro de anno & menſibus, quaſi hic dies in Faſtis interciſus.

dicat ad Comitium] itat ad Comitium. Hoc enim vult Varro his verbis, Quando Rex comitiauit, fas: Regi ſacrorum in Comitium ire non licuiſſe, propterea quòd neque magiſtratum, neque verba ad populum habere poterat, niſi hoc die qui notatus eſt in Faſtis. Ibat enim in Comitium ſacrificij cauſa, eóque properanter patrato, protinus fuga ſe è Comitio corripiebat, teſte Plutarcho. proinde notas illas Q.R.C.F. quæ leguntur in Faſtis, quidam interpretantur, Quando Rex Comitio fugit. Ouidius, Quatuor inde notis locus eſt, quibus ordine lectis, vel mos ſacrorum, vel fuga Regis ineſt.

Quando ſtercus delatum fas] vide Feſtum in Quando ſtercus delatum fas.

pertineat] pertinet.

Iunius Gracchus] Iunius Gracchanus. M.S. citatur in lege vnica de officio Quæſtoris.

cuius nomen ego, antiqueis litereis, quod nuſquam inueni] rectè. nec enim ſub antiquis regibus Veneris nomen nec Latinum, nec Græcum, teſte Macrobio 1. Saturnal. 12. & Arnob. 2.

quod ver omnia aperit, Aprilem] quaſi Aperilem. vide Macrob. 1. Satur. 12.

COLVMNA 36.

à die Februato] id eſt à Lupercalibus.

teſtatur antiquum oppidum Palatium] luſtratum antiquum oppidum Palati. S.

gregibus cinctum] de gregibus Lupercorum intelligit, quorum alij Fabiani, alij Quintiliani dicebantur. T. de quibus vide Feſtum in Fabiani. ſed tamen Scaliger ita legit, gregibus humanis cinctum. eo ſenſu: Circa vetus oppidum initio greges paſtos fuiſſe: eo verò in vrbem incluſo, cinctum gregibus humanis.

verborum declinantium] verborum declinationem T. Declinationes, deriuationes, inflexiones, à primigeniis ſeu primitiuis.

adſignificat] id eſt, conſignificat.

diſcrimina] diſcriminum.

aliquò] illò. A.

vna. In nullis] vna nullius. Vel vna cum multis, V. vna in nullius. T.

erant] erunt.

praverbijs] id eſt præpoſitionibus.

& deceßit, & conceßit] & deceſſit, & diſceſſit, & conceſſit. Vert.

hac decem] Re, ad, ab, in, ex, ſub, de, dis, con, præ. proinde rectè emendatum ſuperius, receſſit, acceſſit, abſceſſit, inceſſit, exceſſit, ſucceſſit, deceſſit, diſceſſit, conceſſit, præceſſit.

diſcrimina] diſcriminum.

Democritus] Epicurus. T.

ſecuti & item alij] ſecutus, quod, Vertr. ſecutus T.

poſtulet] poſtuletur. S. vt ſit Helleniſmus: nā & ſic dicitur, Exigi pecuniam.

non poſtulat] non poſtulatur. S.

COLVMNA 37.

Locus] locutus. V. pro, de iis difficile eſt loqui.

quorum repertum] quorum in promptu. A. quorum in partu. V. T. id eſt, quorum in origine.

& cùm hoc agitamus] & cùm hoc cogitamus. V. cùm nos agitamus. S.

Coactio] coemptio, vel coitio. V.

apud fullonem cùm cogitur, conſiliari dicitur] Conſiliari, pedibus argutari. Titinnio in Fullonibus. A. Fullonibus, ſaltus Fullonius. Senecæ Epiſt. 15.

cogitur] coacta veſtimenta ex pilis, vocamus Feltra.

conſiliari] conciliari. V. Conciliare: Fullonium verbum. Græci *συμπιλοῦν, πιέζει, ἱστουν ἢ σημαντῆρα*.

ſic alia vt Libentina] ſic alia Lubentina. Ita Vetus: ita Nonius, & Auguſt. 4. de Ciuitate 8. alij ita, vt Libentia, alij, ac Venus Libentina & Libitina. ſic alia, &c. Id autem epitheton Veneris fuit, teſte Plutarcho, in Romanis & in Numa. ab ea Libitinarij in eius templo, quæ ad Libitinam & funera pertinebant, vendebant. Gloſſ. Libitinarius, ἐνταφιαστὴς, qui & alio loco νεκροθάπτης, & veſpillo. ſicuti νεκροκαυστὴς, Rogarius, & buſtuarius.

COLVMNA 38.

Mamurium Veturium] Mamuriam veterū. Vel Mamuri veteri. V. Ex hoc loco conſtat multis in rebus, certa nomina dicis cauſa vſurpata. vt in Nuptiis Caiæ & Cæciliæ & Talaſſionis: in Veſtali capienda, Amatæ 11. Gell. 12. Nonis Caprotinis, Caij, Marci, Lucij: in cenſu vel delectu faciendo, Valeſij, Saluij, Statorij. & breuiter, in ſacrificiis & aliis multis, bonis nominibus aliquos eligebant. ſic in Saliari carmine, boni ominis cauſa, Luciam Volumniā, & Mamuriū Veturiū nominabant.

Terentius ait] Iuuentius ait, vel Iuuentinæ ait. V. ſed nihil impedit P. Terentium hæc ipſa ſcripſiſſe in Comœdia Agnorizomene. de qua Feſtus. ac præterea, duo Terentij fuere, vnus Afer: alter Terentius Libo.

ſic enim] ſic enim.

narrum] gnarum. id enim abſque g veteres dicebant.

adijcienda] à tacendo. V. à iacendo M.S. à dicendo. T.

pueri dicuntur infantes] vide Æſchylū Choëphoris.

fatuus] locus mendoſus. A. fatuus nec fari. T.

fari] *προφητεύειν*.

idem vaticinari] fatui primò pro vatibus, poſtea pro veſaniis accepti. Sic apud Platonē. *μαντικὴ* quaſi *μανικὴ*.

poetein] pœnateis. A.

faſti dies] vide ſuprà.

extra vrbem agris effati] vide Priſcianum.

effari templa] adfari templa. V. *τεμενίζειν* Græci, ſiſtere fana, Feſto & Tacito.

pollutum] polluctum. vt infrá.

inde Herculi decima data eſt] Macrobius 3. c. 12. Re bene geſta decimam Herculi profanauit. adde quæ de decimis ſcripſi ad l. 2. in fin. ff. de decimis.

id dicitur. Pollutū &c.] id dicitur pollutum A Plaut. vt decumam partē Herculi pollucerē.

Pollutum quod à porricendo] cur non potius à pollucendo? niſi fortè pollucere, à porricere eſt.

porrecta] proiecta A. malé. Hinc Macrobius 1. cap. 6. Inter cæſa & porrecta fari. *Porricere* verbum ſolenne fuit ſacrificantibus, 3. Macrob. 2. Virgil. 3. Æneid. Extáque ſalſos porriciam in fluctus. Hinc illa, exta porriciunto. Plaut. Pſeudol. ait, Sceen. 3. In manibus exta teneam, vt porriciam.

pollutum] polluctum, vt ſuprà. Id autem verbum ſolenne ſacrificantibus. Cato de re ruſtica 132. Ioui dapem pollucere. Plinius 32. c. 2. Ne ſquamoſi piſces pollucerentur: Feſtus. Herculi eſculenta poculentáque pollucere. Eſt autem diuerſiſſimū pollucere à polluere.

ea cùm

at cùm] at cùm Gyrald.17.hiſtor. Deorum.

profanum dicitur] profanatum dicitur.T.

Prator vrbanus] Populus Romanus Vertr. malè. nam Prætor vrbanus in eo ſacrificio lancam geſtabat.3.Macrob.12.5.

iuuencã] vide Halicarnaſ. Liuium. Virg 8.

falli] à Græco σφάλλω & φάλλω.

COLVMNA 39.

trãſlatione] tranſlatio.V.tranſlatitio.Vertr.

pes beta] ita etiam loquitur Varro.1. de re ruſt.eo verbo intelligi propagines betarum.

Famiger, Affabile] famigerabile Satta quoque Sipontinus legit.

& fatuus & fatue] fatuus & Fautus.Vertr. Fatuus & Fatua A.Macrob.1 Saturnal.13.

loqui ab loco]Imò potiùs à λόγος,vel λέγω.

quiſque]quidque.

infans Sabinis] ſumptum id videri poteſt ex aliquo veteri ſcriptore.

ad aliquam locutum] ad aliquem locum V.

conſulendo]conſolandi.V.T.παραμυθεῖσθαι.

concinne &c.] continuè loqui à cõtinuo V.

à continne] à concinno A. à concino T. id eſt conſono à cinnare,S.à cinno Nonius.

reſpondent]cudant V.cadunt S.

proſcenio]in proſcenio A.

poeta cogitante] Terentius, cogitare commodè.

ab his rebus] ab queis rebus V. à nouis rebus T.vt nuntium à nouo interpretetur.

Aelius] qui & Stilo & Præconinus vocatus eſt,Varronis magiſter.

ſenes aliquot nimium nouum verbum] ſenes alij quod nimium &c.vide 10.Gell.21.

nouum verbum] eo vſus eſt M. Cato,Salluſtius, Cæſar in oratione pro Roſcio Comœdo & aliis locis : & vetus interpres Nouellæ, de Lenonibus 14. ἐσχάτας ποινὰς vertit, nouiſſima ſupplicia,quę Iulianus interpres vltima. & in Nouella vt defuncti cap. 2. nouiſſima ſententia.pro vltima ac definitiua.

Quomodo addita]quom additæ A.

in legibus] XII. Tabularum : dixi ad leges XII.Tabularum,Titulo de pactis.

vbi nuncupata pecunia ſunt ſcripta] id eſt in quibus legibus fit mentio nuncupatæ pecuniæ.Ne alioquin putes , hic à Varrone , nuncupatas pecunias appellari, quæ ſint ſcriptæ.

quis eſt qui meum nomen nuncupat]apud Cenſorinum , Quis meum nominans nomen exciet.

διαζω, διίσω.

poteſt]cupit.

COLVMNA 40.

indicit illum]indicit bellum.V.T.indicit ilicium S.

indixit funus] indictiuum funus S. indictiuum illi funus prædicit T. vide Feſtum in Indictiuum funus.

prodixit diem] prædixit diem.V.malè.Prodicere diem eſt diem antè denunciare.

dictum in mimo]dictum in mimo, idẽ quod dicterium.

dicta ducibus] dicta à ducibus MS.dice ibus T.dictum à ducibus παράγγελμα,teſſera.

dicis immo]dicitur in imo.V. dicũtino MS. dicitur immo.V.dicunt in os T.niſi fortè, dicuntino,ſit Imperatiuus,ea forma qua præfamino apud Catonem , progredimino apud Plautum in Pſeudolo.

dicis cauſſa]ſic dicis gratia in l.4 ff. commodati, vbi pleniùs dixi de ea re. hoc adiiciendum , Dicis cauſſa Soſipatro eſſe nomen indeclinabile vnius tantùm caſus,& quidem genitiui.

ſi dico quid ſcienti &c] locus mendoſus A. Vertr.ſic dico quid ſcienti.quod,& , &c. T.ſi dico neſcienti quid & quod ignorauit trado, hunc doceo.Id declinatum,vel quòd cùm docemus dicimus.

ratio putari dicitur] putare rationem Plutarcho in tractatu de Adulatore, ἀναθεῖναι λογισμόν. ſic in l.31.§.3. ff. de negotiis , putare ſumptus:in lege Thais 41.§ Titius 7. ff. de fideicommiſſ.libert.putata ratio.

diſputare] diſputat.

cuiuſque generis]vniuſcuiuſque generis A.

Sermo à ſerie] vel ab εἴρω vel ab ἔρω.

& in veſtimento ſartum] Imò ſartum deducitur potiùs à ſarciendo quàm à ſerie:Sarcire eſt integrum facere:vnde ſanè ſartéque in Augurum libris,id eſt integrè. Feſtus in Sarte.hinc Sarta .tecta in l. 7 § 1. ff.de officio proconſulis. l. 7. §. 2.ff.de vſufructu: l.7. §.2 ff. ad l. Iul.repetundar.vbi quidam legunt ſarcta,non ſarta.

ſic Augures dicunt.ſi mihi auctor es verbi]hoc in precatione ſua dicebant augures:Iouis pater,ſi mihi auctor es verbi , populo Romano Quiritium hæc ſanè, ſartéque eſſe. vti tu nũc mihi benè ſponſis benéque volueris.

Ex iure manu conſertum vocare]ex iure, manuconſertum vocare. V. adde quæ ſcripſi ad leges XII. Tabularum Titul. de poſſeſſionib:

nũ adſerere manu] locus eſt interpolatus alij ita legunt,manum adſerere. adde Feſtum in Adſerere.& in Sertorem.

Conſortes] vide Feſtum in ſors.l.14.Cod.de contr.empt.

ſors eſt impendium quod inter ſe iungat] quod in ſortem,vel quòd ſorti ſe iungat. Malaſpina in 6.ad Atticum 1.ſors eſt quod inter ſe iũgit.T.In iure,ſors,pecunia principalis quibus vſuræ accedunt,& lib.4.§.10 f.ſors , quod ſuũ fit ſorte. adde l. 24. ff. de vſufructu legato:l. pen §.ff. ad l.Falcid.l.58 §.cùm autem. 6.ff.ad Trebell.

Legumina] vide Varronem 1. de re ruſtica.

Murmurantia littora] ſic venter murmurari dicitur. vide Nonium in Murmurari.

COLVMNA 41.

Quirites à Curenſibus] à Curetibus V. Vertr. alii à Curibus.

Et ab iis] id eſt ab iis.

Itaque hos imitatus Apriſſius ait in Bacche] imitans Chryſippus in bucco, quis me iubilat? vicinus atus antiquus. V. T. Apriſſius in Bacche. V. Itaque hoc imitatus apte Attius in Bacchis. vel, Itaque hoc apertè Attius. S. Bacchas vertit ex Euripide Attius. Eſt tamen qui Chryſippi nomine perſonam ex Tragœdia Attici intelligat.

à θριάμβω Græco] θριαμβεύω.

Sua voluntate] quidam putant hæc verba ſupereſſe: ac proinde hoc loco ſponte ſuapte, id eſt ſua voluntate.

Terentius] in Adelphis: vbi tamen hæc verba paulò aliter referuntur.

Qui idem vt faciat] qui id dum facit V. T.

Conſponſi] fide mutua obligati.

Qua pecunia] qua pecunia. Sipontinus & T.

Contra ſponſum rogata] id eſt ad mutuam quandam ſponſionem. Itaque proximo libro legitur, ſponſus contra ſponſum rogatus, id eſt ad ſpondendum rogatus. adde 4 Gel. 4.

Non enim ſi volebat] non enim ſi nolebat. V.

Cùm ſpondere] conſpondere. T. id eſt ſimul dicere: ſic, reſpondere poſt alium dicere.

Cùm à ſponte reſponderetur] ad ſpontem reſponderent. T. id eſt ad voluntatem: ſponte tamen in ablatiuo vt frequentius inuenias: cum genitiuo etiam nonnunquam. hinc apud Gellium homo ſuæ ſpontis.

Non ſpondet ille ſtatim qui dixit ſpondeo, ſi iocandi cauſſa dixit] huc pertinet lex 3. in f. ff. de obligationibus & actionibus.

Sequere &c.] ſequere, ſequere Polybadiſce: meam ſpem cupio conſequi. Polyb. ſequor hercule quidem, nam lubenter mea ſperata conſequor. adde Nonium in verbis Inter ſpe ratam, dictam, pactam & ſponſam.

Hercule] hercle. A.

Sperata] ἡ μνηστευθεῖσα pro denupta accipitur apud Plautum in Amphitruone & Afraniū. vide Nonium d loco.

Et quod] & non.

Dicunt] dicitur. MS. Vertr. alij dicitur.

Neque illa ſperatur &c.] neque ille ſperatus qui dicitur adoleſcens: neque illa ſperata eſt: eo ſenſu, cùm ſine ſponte dicunt, verè neque ille ſperatus eſt, qui dicitur adoleſcēs, neque illa ſperata eſt.

COLVMNA 42.

Vas] hinc vadat. Liuiū 3. vades autem ideò dicti, quòd qui eos dederit, vadēdi, id eſt diſcedendi habet poteſtatem. Acro ad illa verba Horatii 1. Satyr. 1. Ille datis vadibus. Gloſſis, vades ἔγγυοι, ἀνάδοχοι vadatur κατεγγυᾶται μετὰ παραγγελίας συνηθείας τῆς.

Qui pro altero vadimonium promittebat] etiam in cauſa criminali. Liuius 3. Gloſſis vadimonium ἐγγύη ἐκ παραδόσεως.

Vades ne darent] alioquin ordinarium erat fideiuſſorem à venditore dari. l. vlt. § vlt. ff. de reſcindenda. Primus vades dedit Cæſo Quintius teſte Liuio. vide Demoſthenem, κατὰ τιμοκράτους.

Nec ſine canendo tibicines dicti] ſic ſuprà lib. 4, Nec vinalia ſine vino: nec Curia Calabra ſine calatione poteſt aperiri.

Alterum cum præpoſitione] cum R poſitione, Vertr. vt id dicat, oſmen & oſnamen (quod poſtea ornamentum dictum eſt. S. in R mutato) non idem eſſe. aliàs in oſmen & oſnamen nulla præpoſitio eſt.

Facit fabulam] id eſt Comœdiam: verbi gratia, Andriam, Perinthiam.

Et qui aliquid agit non eſſe infitientem] ſic vocabāt otioſum. A. Auguſtinus putat locum eſſe deprauatū. Scaliger ita emēdat, Et qui aliquid neget, eſſe inficientē. rectè, vt Negare, non agere eſt: ita inficientē eſſe, nihil facere.

Adlucet] adlucere eſt cereum aut facem ferre. Plaut. Curcul. Luces cereum: in Caſina, Lucebis nouæ nuptæ facem.

Abluere & luce diſſoluuntur tenebræ] ab ad & lucere. V. abluere MS. alii ablure: alii ab luce ego ita emendo, Id ab eluere, & luce diſſoluuntur tenebræ.

Noctiluca] id eſt Luna.

Lucere item à luce] Luci item à luce, quod &c. Lucaria item à luce, quòd propter lucem amiſſam is cultus inſtitutus. S. vide Feſtum in Lucaria.

Qua res] id eſt aliqua res.

Conquæſtor] quæſtor.

Actiaticum illud] Articum MS. Arcticum. V. Actiacum. T. vitium illi obtulit, violauit: quod incidit in inuidendum, vel quod incidit in videndum. S.

Obliuio lauet] obuiolauit. V.

COLVMNA 43.

Cum muliere fuiſſe] ſic Cicero de Fato, pro connubere: τὸ συνεῖναι.

Cerno idem valet. Itaque pro video] Cerno pro video, atque idem valet. Vert.

In membreis] in tenebreis.

Cerno à creo] à κρίνω MS. à cereo. V. quod idem ac creo. Nam & in Saliari carmine Ceruſmanus eſt creator bonus. & Ceres quòd omnia creat, Cerno à κρίνω. S.

Deſcripti] diſcreti.

Et qui id in teſtamento] & quod in teſtamento cernito. T. & quid in teſtamento. V. & qui id in teſtamento dicit vel iubet. Vertranius.

ita lego, & cernito in teſtamento, &c. dixi ad Vlpianum. & libro ſuperiore.

in creatione] in cretione. vide Vlpianum c: 22. & cap. 28.

adhibere iubent] adhiberi debent, Vertr.

ab eodem] Ennio.

vitam cernere] multa cernere. V. malé. Nam ter ſub armis vitam cernere dixit, ex Euripide. & alibi, vitam cernamus vtrique, id eſt, de vita decernamus.

vos epulo] Nos epulo. V. apud Feſtum ita legitur, Quos vbi Rex paulò ſpecit de montibu' celſis. vbi dixi de huius loci lectione.

qui habeant ſpectionem] vide Feſtum, Ciceronem Philipp.

quo oculos iniungimus &c.] oculo iniungimus. V. ita lego, quod oculo iniungimus: huo ſpicimus, ſpecillum.

poeta] Ennii, ſcilicet videtur autem hic locus ſumptus ex Ennio: citatur autem à Cicerone.

aut auſculto] & auſculto. alii, haud auſculto. ſic audire & auſcultare opponuntur apud Cæcilium & Pacuuium.

Repotatio] Repotia. A.

antiquum non vt nunc ορίαρ] antiquum πόταρ non vt nunc ορίαρ dictum. S.

mantellium] mantellum. V. mãtelum, Plauto.

manuterium] manutergium. A. χειρόμακτρον, χειρεκμάκτρον, μανδύλιον.

nuntium erit] nuntiatum erit. nuntiamus in lætis: obnuntiamus in malis.

Quod bonum &c.] huius formulæ, meminit Cicero, & 2. de diuinatione, & Liuius.

COLVMNA 44.

de mœris] ἀρχαϊκῶς pro muris.

voca inlicium hoc ad me] antiquum, pro huc ad me. vide Feſtum.

murrha, vnguentiſque vnguntur] diſtinguit inter murrham & vnguenta. murrha ſuo cõſtat ſucco: vnguenta compoſita ſunt.

poſt autem] poſtante. V. poteſtate. T. prior lectio non mala: nam & ita Latini, Inante dicunt.

conuentionem] pro concione id vſurpatur. vt Vertranio neceſſe non fuerit mutare in concionem. Gloſſæ, Conuentio, συνέλευσις, σύνοδος.

C. Calpurni] C. Calpurnio.

Iudices] id eſt, Conſules. ſic Conſulere pro iudicare. Qui rectè conſulat, Conſul fuat. vide Feſtum.

Hic accenſo, illic pracono] Hic accenſo, ille præconi.

Idem vt præco] item & præco. A.

Bœotia] An hæc comœdia ſit Plauti, vide Varronem apud Gellium 3. c. 3.

alij eſſe dicunt] M. Attii. A. Aquilij Vertr. 3. Gell. 3 M. Accii Plauti. M S Ælii S.

circum aras] circum aures. M. S. circum aureas, vel circum mœros, vt & ſuprà & infrà: niſi aras pro mœris intelligas.

inquiſitionis] anquiſitionis.

accuſauit] anquiſiuit.

mittas auſpicium] id eſt qui nuntiet ſecundũ auſpicium.

commeatum. Pratores vocet ad te] Cùm ᵉcat præco, reum vocet ad te.

cornicine] cornicem. V.

ad priuati ianuam] Huius moris facit mentionem Plutarchus in Gracchis. Tacitus 2. Annal.

Argentarij tabernas] quæ in foro.

ex ara] exire.

concionem aduoces] concionem auoces.

quod attingat] id eſt. quod incipiat.

Cenſoribus] antea legebatur ceſſoribus. vt coſſ. pro conſulibus.

Claſſicus canat] Claſſicum canat. A. malé. nam claſſicum, Tuba: is qui tuba vtitur, claſſicus. Claſſicum autem à claſſibus populus dicebatur, quæ in comitia centuriata conueniebant,

hoſtium] oſtium.

ex heu qua interea] ex iiſque interea.

COLVMNA 45.

quod cenſor] locus mendoſus. A.

id quod propter &c.] id quod per. &c.

Inlicio & inlicium] Inlicis. V. Inlicium & Inlicio quod. S.

in choro Proſerpina] erat in Laodamia Liuij Andronici. vbi Laodamia Proſerpinam exorat, vt ſibi frui liceat, complexibus viri mortui.

pellexit] pellicuit.

quod Augur Conſuli adeſt] vide Varronem. 3. de re ruſtica.

ac prais] Præire. ὑποτίθεσθαι.

dicis cauſſa] de eo dictum eſt ſuperius.

COLVMNA 46.

M. Iunij] Gracchani.

Inlicium] Inlecium.

illicite illexit] Illigit, illecitque. T. illicit & illexit. Vertr.

qua cum E] quia I cum E. A. Vertr.

Errare ἐρῶν] Errare ἔῤῥειν.

ἐρῶν] ἐῤῥεῖν.

ῥύγμος] ῥυγμὸς.

NOTÆ IN LIBRVM VI. VARRONIS.

Priore libro] id eſt, prioribus libris, quarto & quinto.

inde ſi poſt aliqua dempta ſint] inde ſi pôſt aliquæ demptæ ſint. Vetr. S.

obſcurior ſit voluntas, in poſteriores non reprehendenda. Igitur] Obſcura ſit voluntas impoſitoris. Non reprehẽdendi igitur illi &c. A. T.

facilius] vt facilius.

operam Myrmecidis] Myrmecides (vt & Callicrates Lacedæmonius) quadrigas fecit quas muſca tegeret: & in ſeſamo diſtichon elegiacon literis aureis ſcripſit. ſed & nauem quam apicula pennis abſconderet. Ælian. lib. 1. Plinius lib. 7.

verba omnia] non omnia verba. Vetr. nihil mutandum cenſeo, vt mox dicam.

ab eo quod &c.] locus mendoſus videtur Antonio Auguſtino. Senſus eſt quidem obſcurus, at non deſperatus. ita poteſt reſtitui, ab eo quòd non ea ſunt in lucubratione liberali proſecuti. Id vult Varro. Non multa eſſe verba in ſoluta oratione & poeſi, de quorũ etymo non conſtet. ab eo quod, id eſt, propter ea quòd viri litterati qui de Etymologia ſcripſerunt, paucorum vocabulorum origineẽ reddiderunt, ídque probatum iri oſtendit ex C. Ælij lectione.

licet multum legerent] licet multum legerim. A licet multum legeris Vetran. non malé. vt reſpondeat ſequenti, videbis.

in primo] in primis. V.

exili littera expeditam] i. leuiter explicatam.

cùm non modò Epimenides poſt annos quinquaginta expeditus] pro expeditus Turnebus legit experrectus, pro Epimenides Epimenidis. alij ita, Epimenidis opus poſt annos quinquaginta expeditum. Scaliger verò, Epimenidis corpus poſt annos quinquaginta expergitum. Hæc ille. Expergitum verò antiquè pro experrectum, Feſto.

poſt annos quinquaginta] ita Plutarchus & Laërtius.

Teucer Liuij] id eſt, Tragœdia Liuij Andronici. Teucrum etiam Pacuuius compoſuit, teſte Cicerone, 2. de Oratore.

duodecim] decem.

Pompilij] ab eo inſtituti Salij, ab queis ſaliare carmen.

ſunt in carminibus ſaliorum] fõris in carminibus ſaliorum. V. S.

COLVMNA 47.

multo propius nobis fanto] hæc non expungenda, vt cenſet Auguſtinus, cùm id Plautino more dixerit.

prima verba poetica] id eſt Carmen Saliorum, qui primi poetæ apud Romanos.

vt quia quare] vt quærere à qua re ſit. T.

ad medendum medicina] à medendo medicina. A.

non poſſem] non poſſim.

equites ab equite: equitem ab equo] equites ab equito: equito ab equo. V.

unus erit &c.] verſus ex Annalibus Ennij paulò immutatus ab Ouidio in Metamorphoſi, & 2. Faſtorum. Sunt autem verba Martis ad Iouem de Romulo in numerum deorum referendo.

Hecuba] Ennij fabula.

ô magna templa cæli, tam commiſta ſtellis ſplendidis] ô magna templa cælitum commiſta ſtellis ſplendidis. S.

in Peribœa] Pacuuij.

ſcrupea ſaxa &c.] Ardua per loca agreſti Nititur, ac trepidante gradu, ſaxáque ſcrupea Bacchi, altáque templa propè aggreditur. S.

ex Andromacha] Ennij, vt coniici poteſt ex Cicerone: quanquam apud Ciceronem citatur aliter hic verſus.

quàm quia initium erat oculi] quaqua intuerant oculi M. S. quaqua intuemur oculis.

in hemiſphario] in Hemiſphæriũ T. Eſt autem locus vbi æther conſpicitur.

vbi terra cærulo ſeptum ſtat] vbi concha cærulo. M. S. vbi concha cæruli T. vbi æthera cærula ſeptum ſtat. V. S. poteſt ita legi, vbi terra cærulo ſepto ſtat. Cærulum autem ſeptum, mare: ſtare, vel pro contineri, vel pro replere.

in arce item] in arce ita. M. S. in arce autẽ. S.

Teſtáque meta ſunto &c.] Locus mendoſus videtur Antonio Auguſtino. Veteres excuſi ita habent: Teſtáq; me ita ſunto, quoad ego eas te linguã, alij, Teſcáque me ita ſunto. Scal. ita emendat in Coniectaneis, Teſca dumecta ſunto, quoad ego caſtè lingua nuncupauero. quo loco Teſca dumecta interpretatur deſerta dumecta. In Appendice verò ita, Templa Teſcáq; incita ſunto, quoad ego caſtè lingua nuncupauero. vbi, incita, idem quod immota. hinc calculi inciti Iſidoro 18. cap. 73. & Ciere calces, Plauto *[illegible]*.

olla ver arbor] olla ter. V. vlla ber. M. S. olla vera arbor. T. alij olla fera: alij olla vber. S. ad hunc modum reſtituit, Olla veter arbor quiſquis eſt, quam me ſentio dixiſſe, Templũ lectúmque eſto in ſiniſterum: olla veter arbor quiſquis eſt, quidquid eſt ſentio dixiſſe Templũ, tectúmq; eſto in dexterũ: inter ea &c. S.

quod ego relinquam nuncupauero] quod ego eas te linguam. V. quoad ego caſtè lingua nuncupauero. S.

quam

quam me]quod me:ſic infrà.

interea] intra ea.V.S.teſca ſpatia & effata.

concretione]concrecione. V. conregione T, conrecione. S.quod idem eſt quod conregione.ſic veteres ſubicitare.Inicere,pro ſubigitare & inicere. Conregione autem eſt è regione,vti Feſtus notat. Turnebus contrà : corregionem definit, regionem intra fines comprehenſam.moris enim fuit in dedicandis tēplis & fanis.etiam fines ipſos concipi.

ſenſi]ſenſit.

Ennius in Medea] hîc præponendus eſt hic verſus, Aſtu atque Athenas antiquum opulentum,oppidum.

COLVMNA 48.

quod addit templa] quod ad id templum.

Curia Hoſtilia templum eſt, & ſanctum non eſt] adde 14. Gell.7.

Teſca] vide Feſtum.

Lemnia quis tu es &c.] Quis tu es mortalis qui in deſerta Lemnia & Teſca te apportas loca?S.

Lemnia præſtolare]Præſto littera rara. vel Lēnia Peræ eſto litor arat MS.Qui Lemni aſpera teſca tuere & celſa Cabirum delubra tenes, myſteriáque &c.ſunt autem verſus Anapæſtici,ex Ph.loctete Attij.

& celſa]excelſæ.

Cabirum] Cabirorum myſteria erant in Lēno & in Samothrace, de quibus vide Strabonem.

deinde Volcania]& Volcania.

ab limine] ab lumine.

Et Neuius &c.] Ætnea vi ſpitante vapor feruidus.S.

vides, vnde ignes cluet mortalibus diueis] videmus, vnde ignis lucet mortalibus clam diuiſus.Faernus ita hunc locum emendauit ex Cicerone 2.Tuſculana. ab eo ſunt, A. Auguſtinus, Vertranius, Turnebus.Scaliger hos Anapæſticos contrà,ita reſtituit:vnde ignes mortalibus Diuiſſe cluet doctu' Prometheus clepſiſſe dolo,pœnáſque Ioui fato expendiſſe ſupremo.

cluet]clauet.MS.claret T.

diueis]diuus MS.diuiſſe S.

ideo quòd ſancta] ideóque ſancta T.

ibi]id eſt in Lemno.

illud] ex Medo Paccuuij.

Quis pater]verſus Ennij.

Bellum tueor &, tueri villam] velle tueri villam.V.

Æditumum] ita Varro 2.de re ruſtica:adde Gellium 12.c.10.

Tu domi] Tueri.V.

quod opus fiat] quid opus fiet. V. quid opus fuat A.quod opus fuat. V. quod opus eſt, vt fiat. ita apud Plautum Menæchmis. actu 2, ſcen.3.

etiam inde idem, illud enim extemplo]etiam indidem illud Ennii, extemplo, acceptum me necato & filium.S.

Extemplo] verbum ſacrorum: vt Ilicet iudiciorum.hoc, dimiſſo ſenatu: illud, patrato ſacrificio à prætore pronuntiabatur.

Peruade polum[Anapæſtici.

continuo ſecepit ſpoliis]ſe cæpit.MS.ſi vel ſic cæpit ſpoliis T. continuus ſex apti : Scaliger ita hos Anapæſtos reſtituit: vt hoc quidē loco τὸ S. ſignificet ſignis.

circum ſeptum] contra ſeptum V. conſeptum S.

inſidunt]ἱερόνται.

ſignum candens]ſignum cadens.V.

In vectore] ita Vertranius : in pectore.V.in Euryſace T. Eſt autem in hunc modum locus hîc reſtituendus. ſuper oceani ſtagna alta patris.terrarum anfracta reuiſam.

ab eo leges]XII.Tabularum.v.l.8.ff.de ſerui. ruſtic.

In directo pedum octo : in amfracto ſexdecim] Idem habetur in l.8 ff. de ſeruit. ruſticorum prædiorum,niſi quòd pro in directo, in porrectum ibi legitur.

octo]d.l.8.& l.23.

in amfracto] in anfractum, id eſt vbi flexum.d.l.8.

ſexdecim] imo XXIIII. Nam ambitu tres dimetientes ſuas & ſeptimam complectitur. ac proinde Scaliger in Appendice putat hîc non agi de toto ambitu,ſed de dimidio, ídque angulorum cuiuſuis viæ rationem expoſcere.

Triuia]τριοδῖτις.1.Macrob.9.

quod in triuio ponitur] cum corona quernea & draconum voluminibus. vide Sophoclem ῥιζοτόμοις. Eſtque querna corona, deorū inferorum, ad quem etiam modum Parcæ coronantur.

COLVMNA 49.

Titanis]quæ & τιτηνίς Appollonio 4.

Manilius]Manlius.

Latona parit &c.]Latona pariit caſto complexu Iouis Deli gemellos creta Titano deos.ita reſtituendi hi verſus.

obtines] obſides. Cicero 2. de diuinat. apud quem pleniores hi verſus.

quòd in medius ſit locus terrarum] Creditū ab antiquis, Delphos in eundem locum conueniſſe duos coruos. vide Strabonem libro 9. (duos olores fuiſſe Plutarchus ſcribit duas aquilas, Pindari interpres) miſſos à Ioue, hunc ab ortu, illū ab occaſu. Inde (referente Pauſania) poſteri rati ſunt illum locum medium terrarum eſſe, in cuius rei memoriam inibi in lapide extructū monumentum cum hac inſcriptione ὀμφαλός. Eo pertinet Ouidianum illud 10. Metamorphoſ. Et orbe

In medio caruerunt præſide Delphi. & author obſcœni carminis. Delphos Pithius, orbis vmb.licum vocat.

Neque hic locus terrarum eſt medius] Idem refert Plutarchus libro De defectu oraculorum.

Neque noſter vmbilicus, hominis eſt medius] Andreas Veſalius aduerſus receptam veterum authoritatem (id enim ita ſentit Vitruuius 3.c. 1. Galenus libro xv. de vſu partium: & libro xi. de placitis Hippocratis & Platonis) libro ſexto, de hominis fabrica tradit, nô in vmbilico, ſed in pubis oſſium coalitu corporis humani exquiſitum mediû eſſe. quod & Pythagoras exiſtimat, vt mox dicetur.

Itaque pingitur qui vocatur ἰχθὺν à Pythagora] Itaque pingitur ἡ χθὼν Terra Pythagoræ. MS. ἡ χθὼν Πυθαγόρα, id eſt Terra Pythagoræ. vt Pythagora ſit genitiuus Doricus. ſed planè ſenſus perturbatus eſt. ita lego, Ita pingitur (quæ vocatur ἡ χθὼν à Pythagora, vtque media cœli) linea ducta infra vmbilicum, parte qua diſcernitur homo, an fœmina ſit: vbi ortus humanus ſimilis vt in mûdo. quaſi diceret Varro, Media pars hominis non in vmbilico eius, ſed in pubis parte. ea enim diſcernitur homo, mas an fœmina ſit. Eandem partem Pythagoras obſcurè (quemadmodum multa alia) videtur appellaſſe terram (ad differentiam fortè alterius partis quâ cæleſtem aut cælum nominabat) terram, inquam, mediam cæli: nec enim duo illa verba, ac terræ, hîc quidquam conferunt, ſed potiùs à quodam prauo ac diſtorto interprete, è gloſſa in contextum coniecta.

Per id quod diſcernitur homo, mas an fœmina ſit] hac enim parte ſexus æſtimatur l. quæritur 10. ff. de ſtatu.

Vbi] ibi.

Terra mûdi media] mirum id tribui Pythagoræ à Varrone, cùm id apertè neget Pythagoras apud Plutarchum in Numa.

Sed quod vocât Delphis in æde &c.] ſed quod vocant Delphis μεσομφαλίαν in æde.

Ad latum eſt quiddam vt theſauri ſpeciem &c.] allatus, vel allatum. V. ad latus foraminis eſt quiddam vt theſauri ſpecie, quod Græci ὄμφαλον dixerunt. Vetr. Scaliger ita legit, foramen allatum eſt quoddam theſauri ſpecie: vel, theſauri ſpecie allatum. (Straboni 10. eſt ταινιωτὸν, à faſciis, in modum alarum vtrinque penſile. adde Strabonem lib. 9.) Idê apud Feſtum in Fauiſſæ ita legit, foramen ad latus eſt quoddâ theſauri ſpecie &c. id eſt ad modum illarum fauiſſarum, quas Græci θησαυροὺς vocât. vide Plutarchum in Philopoem. & Liuium 39.

Vt theſauri ſpeciem] vt theſauri ſpecie Vetr. vt tenſauri ſpecie S. quaſi diceret, eſt foramê Delphis ſimile tenſorio foramini, eo ſenſu: Foramen illud tæniis vtrinque vinctum eſt, quemadmodum & tenſorij vmbilici, in quos inſeruntur funes illi, quibus vtrinque ad latus vinciuntur equi funales. ſed præſtat his verbis intelligi foramen quoddam allatum fuiſſe Delphis, vt ibi eſſet theſaurus.

Vmbilicum] hanc vocem diſpungendam exiſtimat Scaliger.

Altrix terra] βωτιάνειρα, κουροτρόφος.

Ennius] in Eumenidibus, quas ipſe vertit ex Æſchylo.

Areopagitæ quid dedere aliud quàm pedam] quàm peram V. quam pudam T. id eſt quàm pudet. Scaliger ita, Areopagiticam ea de re vocant petram.

Muſæ quæ pedibus magnum pulſatis olympum] vnicuique Muſæ veteres ſedes in cœlo adſignabant. qua de re vide Macrob. 2. in ſomnium 3 atque ita è cœlo Muſam inuocat Horatius: Deſcende cœlo.

Pulſatis olympum] citatur à Seruio.

Quaſi Helleſpontum & clauſtra] Qua Pontus Helles T. ad Helleſponti clauſtra, quod Xerxes S.

Concludit] conlidit, malè. Nam Æſchylus dixerat κλεῖσαι βιάσεσθαι. Herodotus ζεῦξαι.

Loqui in Aegeo freto] alicui in Ægeo freto. V. allicui in Ægeo freto. S. id eſt allexi.

Ab inſulis] id eſt ſcopulis: alii legunt ab hinnulis.

Paccuuius] in Duloreſte.

Aeges] diſpungenda hæc vox eſt.

Dicitur] dixit. V.

Ennius] Næuius.

Conferre aut ratem æratam qui perit, & qui dum mare] conferre queant T. conferta rate, inæratáque peritè, Qui dium mare &c. S. vt côferta, hoc loco, ſit numeroſa: Inærata, χαλκεμβολος: diû mare, id quod Græci, εἰς ἅλα δῖαν. aliàs, conferre ratem, eſt eam agere. ſed quid? Idem ipſe in Appendice hunc locum ita legit, Vt conferre queant, rate mœratáque perite, per liquidum mare. vt Varro hoc loco videatur referre, quo primùm claſſem fabricare, & in ea ſe exercere cœperunt Romani. de quo vide Polyb. 1.

Videntur. Ratis enim &c.] vidêtur, rareſcût, & hoc ratis. Striatum illud, vbi plures mali aut aſſeres ac reſtes ab lato. S. vt ratis ab rareſcendo dicatur. aliàs nullum hîc Etymon ratis adfertur.

Dextra & ſiniſtra] dextra ſiniſtra. S.

COLVMNA 50.

*Aut aſſeres *. agreſtis ab agro*] aut aſſeres ac reſtes ab lato. S.

Inſulas

Inſulas] ab Infilare dictæ inſulæ. Infilare autem eſt amicire.

cùm ad ſepulchrū] velari.n. ſolita ſepulchra.

ſed velatas] cùm velatas. T. locus mendoſus videtur Antonio Auguſtino. velatas frondentes comas. S.

Cornuatam vmbram iacit] Cornua taurum. T. Cornuat aurum, vmbram iacit. icere paret. Cornuata à cornibus. S. Cornuare eſt inflecte re: paret, idem quod apparet, vt ex formulis iuriſconſultum conſtare poteſt, ſi paret eum dare oportere l 5. ff de rei vindi. l. 11. § proſcribere ff. de inſti. l 47 § ſed ſi ff. de legat. 1. l. 7 ff. ſecundum tab. l. 7. §. illud ſciendum ff. ex quib. cauſſ. in poſſeſſ. l. 179. ff. de verb. ſignif. l. 34. ff. de regulis iuris, vmbram etiam iacere. Plinius dixit lib. 2. niſi legas vibrans iacit. vel, vibrat, iacit.

curuamus] curuantur. A.

Coſauli, doloſi] oſculo, dolori. V. orculo, doloſi. T. Coeſuli. S. id eſt cæruli vel Coſaulæ.

omina verò adpatula coemiſſe] Locus hic corruptus Antonio Auguſtino videtur. omnia ad patula, eſt in veteri. Scaliger ita emendat, Ennio verò ac Paccuuio miſeſia incuſia, &c. In Appendice verò ita, omnia dapatilia coemiſſe Iani Cuſiones, Duonus, Ceruſes, Diuius, Ianúſque venit. Putat autem duos eſſe verſus Saturnios, in queis τὸ Coemiſſe, vel Comiſſe, Comediſſe: Duonus Ceruſes, bonus creator Cuſiones, Curiones. Quin, in coniectaneis ſcribit, errores qui hic ſunt, vel eruditiſſimos, deterrere à tanto negotio adgrediendo, hoc eſt ab emendatione huius loci. Ego verò tentabo vt potero hunc locum reſtituere, verbis Varronis paulò altius repetitis, ad pleniorem intellectum. Ad hunc itaque modū reſtituo, vt in multis verbis antiquis dicebant. S. poſtea dicunt R. vt in carmine Saliorū ſunt hęc Coſauli, Doloſi, Eſo, oſnamēta, arboſem, quęſere. Item Cuſiatii Muſes, Ruſe, itemque laſes, feſiæ &c. pro Corauli, dolori, ero, ornamēta, arborem, quærere, Curiatij, mures, rure, lares, feriæ. Rem ita eſſe deprehendet lector exacta collatione, Feſti, Varronis, ac veterum adhibita.

coemiſſe] conueniſſe. V.

Iam Cuſiatij] incuſia vel Iani Cuſiones, S. Iani Cuſianes. M. S. T.

muſes Ruſe] meſidie oneſe vel Duonus Ceruſus. S.

Ruſe dúmque] rudeſúmque. S.

dúmque Ianus venet poſt] Veneſe quod Venere poſt. vel Diuius Ianúſque venet. S. Turnebus, ſunt Curiones qui iam venerant ad omina Diuius & Ianus.

diuum exta cante] Diuum, id eſt Ianum.

cante] id eſt cantate. ſic apud Feſtum Canta pro Cātato; vbi tamen emendo Cante pro Cantate.

ſupplicè Cante] id eſt ſuppliciter.

veteres Caſmenas Caſ. as res volo profari. Et primum &c.] veteres ò Camænæ, caſcas res volo profarier. & Priamum.

volo profari] pro fari volo MS. volo profarier.

Ennius] hunc verſum citare videtur Cicer. 2. Tuſculana.

Caſci populi] coloni deducti à Latinis antè Romam conditam. v. Halicarnaſſ.

Manlius] Manlius.

Caſcum duxiſſe caſcam] id eſt decrepitum decrepitam duxiſſe.

Canoras conficiebant nuptias] alij canoras interpretantur concinentes: alij, Caron eas faciebat nuptias, eo ſenſu, Charontem eas nuptias celebraſſe, quòd decrepito decrepita nupſerit.

Papinij] Pomponij apud Priſcianum.

Ridiculum eſt, &c.] hos verſus ita reſtituit Octauius Pantagathus, cùm antea legerentur corrupti hoc modo, Ridiculum eſt, cùm te Caſcam tua Caſca dicit. Amica Philippotomis, eius qui ſenex puerum dicit puſum: puellam puſam. ſic fiet mutuam mulinam. Vt ſis verum puſus tu, tua amica ſenex. Turnebus ita, Fili Petroni ſeſquiſenex puerum dicit puſū puſa puella, aſt mutua muli. Nam es verè puſus tu, tua amica ſenex. Scaliger verò ad hunc modum, Ridiculum eſt cùm te Caſcam tua dicat amica, Fili Petroni, ſeſquiſenex puerum. Dic tu puſam illam, ſic fiet mutua muli. Nam verè puſus tu, tua amica ſenex.

mutua muli] mutuam mulinam. V. mutua muli. T. S.

tua amica ſenex] Idem apud Priſcianum libro 3.

Caßinum] Caſcinum.

Caßinum forum] Caſcinum forum.

pupum ſenem] papum ſenem. S.

Caſnar] v Feſtum & Nonium.

Ambe] Ambio MS ἄμφω.

Canit caninam non eſt] Caninam, id eſt carnem vel pellem.

Ambagio dicta vt Ambuſtum] Abagio dicta vt Abuſtum.

Ambiegna] Ambegna. Feſt. T. ambigna Fulg.

COLVMNA 51.

Fœta] feta. S.

magnus homo] μέγας apud Ariſtophanem Stolidus & ineptus.

immanis canes vt] ſic Homerus ὀρχῶντ ἂς.

Vt ſigna canant] vt, ſigna canunt. citatur autem hoc commation ex Ennio.

roſtrata] roſtra. V.

adcidiſſet] accidiſſet. Cicero 5. ad Atticum cecidiſſet.

trabes] vide Priſcianum lib. 7. & Varronem infra.

Ennius, &c.] hæc verba à Macrobio 3. cap. 8 tribuuntur Medeæ apud Paccuuium Scribendum igitur, in Medo Paccuuius: ſic apud Diomedem, falſò tribuuntur illa verba, Quis tu es mulier, Medo Ennij.

gloſſemata] id eſt verba obſcura.

Caſmillus] vide Plutarchum in Numa: Halicarnaſſ. 2.

qui cummerum fert] qui merum. V. ita legendum, qui cumerum. Cumerum ſeu Cumera vas nuptiale. v. Feſtum.

in quo quid ſit in miniſterio] cum quo quid ſit in miniſterio. Vetr.

extrinſecus neſciunt] extrinſecus neſciunt.

Caſmillus vocatur in Samotrachum myſteriis] idem refert interpres Appollonii.

Diis magnis] qui & Diui potes, & Cabiri. id enim Cabir Syriacè ſignificat.

verbum Græcum arbitror] idem refert Feſtus. Tuſcum tamen verbum eſſe Macrobius lib 3. ſcribit.

apud Callimachum] Vide Macrobium dicto loco.

in penateis eius] in poemat. β. Vetr.

apud Ennium] in Sotadico ſcilicet. adde Feſtum.

ſubulo finitimas, &c.] ſubulo quondam marinas propter aſtabat plagas.

aſtabat] aſſabat. Scaliger. Aſſare tibicines dicũtur qui ſola tibia canunt, nulla voce adm ſſa. v Feſtum in Aſſa.

vereſiu] ſcripſere alij rem verſibus, &c. apud Ciceronem in oratore ad Brutum ita legitur

Fauni] qui iidem apud Latinos quod Magi apud Perſas, & Bardi apud Gallos.

in verſibus quos vocant Saturnios] qui tandem, inuentore Ennio, degenerarunt in Heroicos. Cicero ſecundo de legibus. Horatius de arte. & hoc quidem Ennius ait in Næuium, qui Saturnio carmine ſecũdum bellum Punicum ſcripſerat. Eſt autẽ verſus Saturnius Iãbicus Hypercatalecticus. vt: Dabũt malum Metelli Næuio poetæ. vide Feſtum in Saturno dies Feſtus.

à verſibus viendis] à verſibus vagiendis, Scaliger.

Corpore Tartarino] deſumptum à Græcis, ταρταρέου ἐκγεγαυῖα μελάμπυγος ἀπαίνετο. Scaliger.

paluda virago] Paluda virago cui par imber & ignis ſpiritus & graui terra. ita citatur apud Probum. Porro Paluda pro paludata. alii legunt prognata.

virago] Gloſſis ἀνδρειά, γυναίκα: alio loco ἀνδρογύνος.

Tartarino] id eſt horrendo, horribili. Feſtus.

Plato in quarto de fluminibus] Hic dialogus eſt Phædo, quartus primæ tetralogiæ. Nam & ita diuiſi Platonis libri à Criticis, vide S. in Appendice.

Epeum fumificum coquum] Coquum fuiſſe teſtatur Athenæus: lixam verò Theocritus.

apud Ennium] apud Næuium. V.

Lucam bouem] id eſt Elephantum. Hoc etiam adiiciendum Scarabeos, quos Galli Ceruos volantes appellant, Lucas etiam dici à Plinio 11 cap. 28.

Verginy] Virgilij.

COLVMNA 52.

id eſt] identidem vel non item. V.

cornutas] cornuatas. V.

quos dentes multi dicunt, ſunt cornua] idem refert Pauſanias.

non Africanæ beſtiæ] id eſt Pantheræ.

Orator ſine pace redit] Cyneam intelligit qui re infecta à ſenatu remiſſus, de quo vide Plutarchum in Pyrrho, authoritate ac ſuaſione Appii Claudij Cęci, cuius verba ab Ennio recitantur. Quo vobis mentes &c. adde legem §. 5. ff. de in ius vocando.

qui enim verba haberet orationum publicè aduerſus eum quo legebatur ab oratione, orator dictus] aduerſus eum cum quo belligerabatur. Ver. Qui enim vt orationem haberet publicè ab vniuerſis, tum quod legebatur, ab oratione orator dictus: Turnebus. Qui verba haberet rationum publicè aduerſus eum quò legebatur. Scaliger: ita lego, Qui enim verba habet & orationem publicè aduerſus eum in quem legebatur &c.

Cum res maiore ratione legebantur potiſſimum, &c.] cùm res maior erat, eò legebantur. A. cui fauet lex 4. §. ordine 5. digeſtis de legationibus. eò legebantur, Vertranius, vt Plautus Sticho actu tertio, ſcena ſecunda, oratores veniunt huic legati publicé. Scaliger verò ita, cùm à Republica maiore ratione legebantur. fortaſſe non abſurdè legi poterit, Cùm res maior erat, ij legabantur qui, &c. de legatis vide titulum Pandectarum de legationibus.

oratores doctiloqui] qui & ῥήτορες Homero. Certè in iure conſtat oratores pro legatis vſurpari

ſurpati in lege. Lege Iulia 7.ff.ad legem Iuliam de re publica.

olli]id eſt Numæ.

Egerias]id eſt Aegeriæ Nymphæ.

ollus letho datus eſt] ollus Quirinus letho datus eſt. Feſt.in Quiris. hinc Cicero in li.de legibus,Hos letho datos. adde Feſtum in Indictiuum funus & Simpludiarea.

λήθη] lethũ,à Græco λήθη,id eſt obliuione. Priſcianus verò à Leo leui, letum. Cæterùm cur letho datum potius dicerent quàm mortuum, ideo fortè, ne mortui mentione iniecta, viderentur δυσφημεῖν. Itaque vel vixiſſe Plutarch.in Cicerone, vel fœlices eſſe dicebant.vide Ammianum 25.

menſas]quæ & Curiales,& Anclabræ ab anculando id eſt miniſtrando,& aſſidellæ dicebantur. alij legunt menſes quos additos fuiſſe à Numa teſtantur hiſtoriæ.

ancilia]ancilia primus.S.

ancifu]ambecifu. M S.T.S.

ab vtraque parte,&c.]vt Thracum inciſa,vt Saturnio in carmine.S.

Saturnio,&c]item alibi,Libáque.

fictores]alij fartores.dixi ad Feſtum in Ferctum.

è ſcirpeis virgultis] Ouidius, Tum quoque Priſcorum virgo ſimulachra virorum, Mittere roboreo ſcirpea ponte ſolet.

triginta]viginti quatuor.

in ſacris, In capitibus] alij, in ſacris capitibus. S. in ſacris apicibus, id eſt, pileis, teſte Dionyſio 2.

vt metam]id eſt forma metæ figuratum pileum lanatum Feſt.

vti velato]vti elatos.S.

ait]Ennius.

Volturnalis]vortumnalis.

Falacer]Falacralis.

patrona]pater.

Catus Aelius Sextus]vide Ciceronem.

& quod eſt,tunc &c.] & quod eſt. Tunc cæpit memorare ſimul, rata dicta accipienda, acuta.S.

Thynno capto] locus mendoſus. A. Vertr. Tunno capto corium. V. Tunnos captato, cordulum exclude : minores occidunt Lupe, ſarperdæ te, & iura ſilui. ſumen te atque amia:Scali.in Coniectaneis. Eſt autem ſpecies prouerbii talis, Thunno captato coruum excludendum foras.

occiduntque lupos aperdite,&c.] occidunt, lupe, ſaperdæ te & iura ſiluri. T.Rectè Lupe, Nam in lupum inuehitur Lucilius, quem in ſuo etiam poemate perſtrinxit Perſius & Horatius.

Quaque cæruleo,&c.] Corpore cæruleo cauáque cortina receptat. T.Quæque freto cana cæruleo cortina receptat. Cortina dicta quòd, &c.

COLVMNA 53.

ea à corde) Imò potius à rotunditate quòd cortes rotundæ.Cato originib.

inde inuictis ſumpſerunt perduellibus.Quid vnde inuitis ſumpſerint. T. vindictam victis ſumpſerunt perduellibus.

ſtellis quattuor)ſtellis tribus.T.

Opilius)Turpilius.V.

veſpernam)veſpera,adde Feſtum in Scenſas.

itaque dicitur] vt ab eo ſtella Veſper appelletur.V.T.

alter)alterutrum.S.

id eſt)id eſt. T.S.quaſi diceret, Veſper non modò ſignificat tempus,ſed & ſtellam.

Græci διάστερον)dicunt ἕσπερον.

Nauius) Næuius Iouem V.vt ita expleatur verſus Saturnius.

ſolis occaſu diei ſuprema) ſol occaſus ſuprema &c.ita Gellius. dixi ad leges XII. Tabularum.

Cornicula)Cornicularia.

decem)duodecim.A.Vertr.

à ſtipatione) à ſtipe: eo ſenſu à ſtipe ſtipatores:à λάτρον(quod eſt mercedula)Latrones.

λάτρον)μισθός.V.

nonnunquam milites appellant latrones) vide Ennium Annal.1. Plautum in Milite glorioſo.Feſtum in Latrones, & Nonium in Latrocinari.

quod item vt milites cum ferro) quòd irent milites cum ferro.A.quod item, vt illi milites. Vertr.

Item)ſumpta ex Lycurgo Næuii.

Diabathra) riſi egomet caſabundum ire ebrium diabathra, &c. eſt autem Diabathra genus calceamenti à quo diabathrarii. Feſtus in Diabathra. hinc Diabathrarie Plauto in Aulularia,ſcena.Narraui.qua ratione quidam in l.2.Cod de excuſationibus artificum pro Diatretarii, legunt Diabathrarii : non neceſſariò. ſunt enim Diatretarii qui margaritas perforant.dixi ad legem 27.§. ſi calicem diatretum.ff.ad l.Aquil.

& erat amictus)atque amictus erat.

Lanam carere) lanas ... pete. V.Lanam carere eſt purgare:hinc Carduus & Carminare ξαίνειν ἢ κείρειν.eo verbo vtitur Nonius.

Coſmotria)Aenathria.

nequam) Nequam eſt lana. A.Neque eſt lana.T.

oſca)eadem Solox Lucilio. vide Feſtum in Solox.

in Perſa)act.1.ſcen.3.

& in Latina)& in Latio.

Adſcriptiuus) adde Feſtum in Adſcriptitii.

in Trinummo] act.2.ſcena 4.
illum tibi] illum ibi.V.
id eſt inanem] inde inanem.V.A.
vbi Rorarij, eſtis?] vbi rorarij. Eſtis? &c. vide Nonium, Feſtum, Liuium. hic autem locus ita integer eſſe poterat, ſequimini me hàc ſultis legiones omnes Lauernæ. vbi Rorarii, Eſtis? &c.
Cato] libro de re militari. adde Varronem libro de vita pop. Romani, apud Nonium in Accenſi.
poteſt id ab arbitrio, &c.] poteſt eſſe id ab Accio. Vertr. ei fauet Varro libro xx. rerum humanarum. Scaliger ita emendat, id ab arbitrio eius (nam inde arbitrium) cuius miniſter.
nam inde] nam id eſt.T.
Pacuuius Deum Triportenta] locus non eſt mendoſus ſed lacuna.
Idem] Plautus Mercatore act.3.ſcena 4.

COLVMNA 54.

diuidia] diuidiæ.A.Vertr.
Curculione] act.2.ſcæna 1.
tibi eſt, lienes necant] tibi ſit. lien necat, A.
in Phagone] Huius fabulæ nemo veterum mentionem facit.
omne edulium] omine medullium. V. omne medullium.T.
Honos ſyncerasto perit] Continuò is me ex ſynceraſto crurifragium fecerit. T. vt ſit Trochaicus.
in Paraſito pigro] quæ & λιπαργος, ex qua citat Priſcianus verſum.
Trames] Tarmes. S. intelligit vermiculos. vide Iſidorum.
Age, euge, ſpecta] à grege ſpecta.T. antea à grege. alij Age age ſpecta.
vibices] viuices.V. viuices.M S.
quid eſſent] quid eſt: vt ſit quadratus Iambicus.
Ciſtellaria] Neruolaria Vertr. Clitellaria S. quæ & Aſtraba, nam ἀστράβη, Clitella. atque ita citantur, vt ſæpius fabulę poetarum Latinè & Græcè.
ſunt heic] ſumptuis.S.
Diobolares] ſic apud Planudem.
ſcenicolæ] ſchæniculæ. Vert. ita Feſtus: ſchœnicocolę.T. ſchœnicolæ.S.
à ſcæno nugario vnguento] fiebat ex σχοίνου. iunco odorato: de quo Varro lib. de re ruſtica. hinc ſchœnæ, delibutæ. Plaut. in Pœnulo.
nugario] nugatorio. Vert. id eſt vili. nucario. A.
miracula] muricolæ, vel myricolæ S. id eſt μυρσινίζω. niſi hic locus pertineat ad οἰκίσκους καὶ μαγγάνας.
diſtortas oribus] diſtortis oribus, deformes.

Ibidem] Idem Neruolaria. S. in Eruolaria. T.
ſcrantiæ] ſcraptæ. Non. Feſt. Scratiæ. M S.T. Stratez.3. Gel.2. Scrāctiæ. V. ſcractiæ MS. ſcracere Gallis cracher.
ſcrupedæ] crupedæ. S. κρουπέζαι Græcis ſculponeæ, quaſi per ſcrupos & lapillos incedentes, id eſt difficulter ingredientes.
Stritabilæ] ſtratiuolæ. 3 Gell. ſtrictipellæ. M S. vt ſint ſtrictiuellæ Nonio, quæ ſtringant cutem, quæ volcellis cilia ac pilos euellunt, vel quæ nimio calamiſtrorum vſu, pellē adurunt, vnde incoctæ dicūtur Feſto, in Incoctæ.
Tantalæ] ſordidæ 3. Gell. 2. Nonius Tantulæ M S. id eſt paruulæ.
ab ſcreando ſcrantia] ab excreando ſcrancię. Vertr. ab excreando ſcrancia ſiccam ſignificat. S. vt innuat, mulierem tuſſiendo & excreando exhauſtam: quod inter cauſſas repudij apud Iuuenalem, Iam grauis es nobis, nimiúmque emungeris.
Auſcaripedam] Auſcuripeda. V. à ſcauro pede ſcauripedam. T.S. pes ſcaurus cuius tali ſunt extantes, vnde Scaurorum nomē. Gloſſis ſcaurus στρεβλόπους, alii legunt Aſcaripedam, vt Scaliger. ἀσκαρίδες vermes.
à vermiculo piloſo] ἀσκαρίδες Græci, quos Gaza perperam vertit Tipulam.
Valerius] Soranus, cuius meminit Cicero lib. de Oratore ad Q. fratrem.
à pede ac ſcrupea] Plaut. quod ea ſcrupea eſſet pede.
poſitum, Incurioſa, &c.] poſitum in curioſa T. poſitum pro Curioſa. Itaque eſt in Menalippo, Rencias abs te religionem, ſcrupeæ imponas.
Menalippe] Menalippo. S. Attii poetæ.
reijcis] rencias. S. reiicit religionem, qui omen ad alium transfert.
ſtritabillas à ſtritillando] ſtrictibilas à ſtrictilando M S. T. Stratiuolæ 3. Gell. 2. Stratiuulæ.
ſtritare] à terendo. eadem forma qua ſtritanus pro tritauus. ſtrictare. T. à ſtringo. ſcrutare, M S. ſtructare. S. à ſtruo, id eſt moueo. vnde in legibus XII. Tabul. pedem ſtruit, id eſt mouet vide Feſtum in ſtruere.
eo qui ſiſtit agre] Altæ huiuſmodi perſonæ vocabantur.
Actioſa, &c.] Actioſæ annonam caram è vili concinnant viris, Vertr. alii legunt, Axioſæ: alii Axitioſæ, ex Feſto, id eſt factioſæ, quæ & Axitiæ eidem.
in ſitelitergo] in ſcythæ liturgo. S. Nam Athenæo, Scythæ, liturgi ſunt, cúmque ordinē apud veteres tenebant in ſtipandis regū corporibus, quem hodie Germani.
mulieres vxorculauit, &c] mulier es, vxor: cuicam te ego noui. ſcio axitioſam. T. mulier es, vxor. Cuia vir? Noui, ſcio, axioſa es. S. hoc conuin-

conuicio, Mulier, dimittere ſolebant vxores. Terentius, oh pergis mulier eſſe. Plautus Caſina, foras, mulier es. niſi vxorculare hic eadé forma dicatur qua apud Varronem in γνῶθι σεαυτὸν mulierare.

ſuſpicatrices] conſupplicatrices. M.S.

Caraſtibola, vt de lumbo obcænabis] Cera ſtribula. V. Caraſtribula. vt delumbus cœnabis. Terent. Caro ſtrebola, vitellina eſt, cœnabis. Scaliger. Caro ſtrebula Arnobio quæ ex coxendicibus demitur, ideóque à vertendo ſtrebula. Nam στρεβλὸς Græcis curuus & prauus.

ego illam] ego illum. V. ego ſima actutum adrati. T.

Lima] limæ.

in Poenulo] act. 3. ſcen. 1.

Truculento] act. 2. ſcen 6.

Grallator] vide Nonium & Feſtum.

ab luctu] ab luca. V. ab aliquo. T.

qui inſcribitur nomina Barbarica] qui inſcribitur νόμιμα βαρβαρικά. T. S. ſic citatur in Thyrenicis legibus ab Athenæo.

Barbarica] à Barbaris enim mos præficarũ inductus à Phrygia,]teſte Polluce. adde Varronem 4. de vita P. Romani apud Nonium in Nænia & Præficæ, ab Ænea eiúſque comitibus (ab iis Cares acceperunt, teſte eodem Polluce) vnde Nænia ſeu νηνίατον Phrygium vocabulum: id Latini leſſum. Canebant autem Nænia ad Tibiam quam Catullus ideo Barbaram vocat. eadem etiam canebant in funere infantium. Statius 6. à quo fortè genus legis pueriſis, Nænia Horatio dicitur: & tandem pro Nugis & friuolis, quòd quæ canerent in mortuorum laudem, nugæ eſſent. Plautus Aſina. non nugæ: non enim mortualia. & apud Gellium 18. cap. 7. Cato Philoſophos vocat, mera mortualia vel mortuaria gloſſaria.

dicta] ea dicta.

à præfatione] à præfectione.

decem Coclites quos montibus ſummis, ripis ſedere] ſimus ripis ſedere. M. S. ſeimus Ripheis fodere. Terent. decem Coclites ques montibus ſummis Ripeis fodere. Scaliger, Ques pro qui. Coclitum autem vocabulo intellige, Arimaſpos vnoculos. Fodere autem eos quòd dicit, referendum ad auraria metalla quæ Gryphi adſeruabant, quos Latini Picos, teſte Plauto in Aulularia v. Nonium in Picos. Feſtum in Dracones.

ab oculo Cocles] Imò potiùs à Græco κύκλωψ. S.

Curculione] act. 3. ſcen. 1.

apud Caſſium] C. Actium T. apud Actiũ. S.

COLVMNA 55.

Quid noctis videtur, &c.] Quid nunc noctis tempus eſt, Terent. vt ſint Anapæſtici. alii legunt, Cùm nox videtur. Scaliger, Quid noctis videtur? in altiſono cœli Clypeo temo ſuperat ſtellas, cogens ſublime etiam atque etiam noctis itiner.

ſublime cogens] ſublimis agens. T. cogens ſublime. S.

culturæ tempus] colendi tempus. Gloſſis Cultura γεωργία, γεωπονία.

ſeptem ſtellas] ita Cicero vocat Septentriones. 1. Tuſculana.

vt Homerus] Iliad. σ. & odyſſ. ε.

valentes glebarij] Græci ἀρηΐνους χερσὶν εὐχίους, εὐπαχεῖς. Eadem forma valentes virgatores. Plauto in Aſinaria dicuntur.

Glebarij] à gleba dicti. Gloſſis βῶλος γῆς. hinc deminutiuum Glebula βωλάριον.

à detritu] è detrito M S. detritum. Vert. detritum. T. ita lego, Et detrito eo ſenſu, nõ dici Terriones, ſed Triones ſyllaba. Et detrita Scaliger ita legere videtur. S. detrito eo ſenſu Triones olim Striones dictos à Stria, quam proſcindendo ſulcos faciunt: poſt, non ſtriones ſed Triones. Gloſſis Triones βόες ἀρχαῖοι. Item Triones ἄμαξαι.

terna trigona] ternæ trigona. T.

Inde hic bene potus primo crepuſculo] inde bene appotus, &c. V. Inde bene appotus primulo crepuſculo, Domum ire cœpi tramite dextera via.

In Condalio] nomen eſt fabulæ Plauti, quã eidem Feſtus tribuit. Vide Gellium. Condali autem eſt anulus.

tam crepuſculo] tua crepuſculo. V.

vt ament &c.] vt amens lampadas accendit. Scaliger.

accendere] occidere. V. occidit. S.

volo, at redito conticinio] volo, huc redito cõticinio. Sic ſuprà libro 5. vbi de Conticinio.

reciproca tendens, &c.] Trimeter Iambicus, cum principio ἀκεφάλῳ, ſed poteſt ita concinnari, Tendens neruo tela reciproca concita equino. S.

apud Plautum] Pſeudolo act. 3. ſcen. 3.

vt tranſuerſus, &c.] ita legitur apud Plaut. Non prorſus, verùm ex tranſuerſo cedit, quaſi cancer ſolet.

qui in id quod eſt verſus] qui in id quod eſt in verſum. MS. in verſu. T. inuerſum. V.

COLVMNA 56.

Iámque auroram Anapeſti rutilare] id ſumit pro λευκαίνειν. Albicare dixit Mattius in mimiãbis. vt l. 25 §. 1. ff. de heredib. inſtituendis, albeſcente cœlo.

mulieres valde rufæ Rutilæ dictæ] à ruffea facie: & à Catone 7. originũ, Ruffæ, à capillis. ad id vtebantur cinere ex fecibus vini redacto, idque vocabant fæculam. v. Feſtum in Ruſcũ & Rutilium.

ſcortatur] obſonat: ita legitur apud Terentium. T. Vertz.

In aliquot ſacris ſcriptum . Ne quid ſcorteum] Ouidius,ſcortea non illi fas eſt inferre ſacello, Ne violent puros exanimata deos. Gloſſis ſcorteum δερμάτινον.

morticinium] morticinum, dixi ad l.vnicam in fi.ff.de via publica. Gloſſis ,morticina θνησιμαῖα.

ſcorto] ſcorteo.

multis nomen] Coronis Anapæſtica.

omnia ſunt eius] omnia ſunt eius.

itaque in Ioue hoc & Homerus] id eſt Iouem annuere dicunt. hinc Græci νεῦσε κρονίων.

apud Plautum] initio Militis glorioſi.

eſuriens inſane bene] eſuriens inſani eadem. T. ne alioquin verſus claudicet.

Epithyrum vocabulum eſt cibi] de quo vide Columellam. dicitur autē , non quòd adiiciatur caſeus, ſed quòd adiiciatur caſeo.

apud Pacuuium] in Teucro.& apud Ciceronem 1.de diuinat.

Flexamina tanquam lymphata, &c.] Flexanimat aquam Lymphatā.V. Flexanima .MS. Ciceronis,vbi hic locus plenior.

Thetis] Thelis.T.ita enim locutus Ennius & pro Thelide Thetin:ſic medica ꝓ melica.

peruolgans] Lucretius, peruolgant fulgura cœlum:alij,peruolans feror.

furor] feror. ſic Apollonius 4. locutus κὰπ πόντον ἅμ' ἀλκυόνεσσι φορεῦμαι.S.

pullos tranquillo mari dicitur facere] Plautus Pœnulo , Niſi illam tranquillam facis quam mare eſt olim Quom ibi alcedo pullos educat ſuos.v.Plin.10.c.32.

vt ſuo] vt in ſuo.V.& malè.

duodecim viros] Quindecim viros. MS.A. Decemuiros Vett.vt alludat Varro ad ſenatuſconſultum, de quo Liui.25.quo cautū fuit vt Decemuiri Sybillini ſacra Græco ritu facerēt. de quo v.Macrob 1.c.17.Hi poſtea XII. poſtremo XV. Horatius,QuindecimDiana preces virorum curet.

Græco ritu]in ſacroÇereris ſcilicet.Cic de legib.néue quē initiāto,niſi Cereri Gręco ſacro

ritu]:ſeuCaſtu.vnde in Caſto ſeu Caſtu Cereris eſſe,idē quod Cereri operari, ἁγνεύειν puriter facere: tūc minuebatur populo Luctus. v.Feſtū. Gloſſis Caſtus , ἁγνὸς ὁ καθαρός.Caſtimonium ἁγνεία.

rectè perfectis ſacris]ritè,&c.

comiter monſtrabitur] ſic Ennius apud Cicer. Comiter mōſtrat viam : & in lege non dubito 7. in fi.ff. de captiuis comiter maieſtatem populi Romani conſeruare.

Latina]Latinè.

Atilium] quē Cicero durum vocat (integras fabulas ex Græco vertit)quemque Volcatius præfert Terentio.

Lyde]Lude.

Come conde]Come crede.V.come tunde.T. Comere enim pro pulſare.quo ſenſu Plautus pectere.& Terentius Depexum dare.

Nulla res neque,&c.] ita interpunge.Nulla res,neque cicurare,neque mederier potis eſt, neque reficere.S.

cicurare] pro quo Nigidius in hiſtoria Animalium curare dixit. Hinc cultura Horatio.

COLVMNA 57.

Plautus] in Comędia deperdita.& tamen ſimilis eſt propè locus in Rudēte,hoc modo, Eluas tu,an exūgare , cicum non interduim.

Ciccum] κικκός.Heſychio διαχώρημα,Gloſſis Cicum γρύκαλλος.

Denſum] genus veſtimēti à dentibus pectinis quibus feritur,quódq; dēſitate frig' arcet.

interduo]interdico.

Eccum]circum.

apud Plautum]in Menechmis act.1.ſcen.2.

effutitium] ffutitum.

Hebe]Hebe.V.vt ſit ἥβη.

ſpe quidem] ſæpe A.ipſe T.

Pompilium]Popilium Vett. de quo Cicero 9.famil.

Heu qua me cauſſa]Eheu qua cauſſa fortuna infeſta premis me?S.

apud Lucretiū] apud Luciliū.Vettr.S. aliàs hic verſus non extat apud Lucretium.

atque aliquos , &c.] atque aliquo ſubitò ab rebus Clepſere modo qui:vel,foróque T.

ibi ab rebus clepſere foro] ibus ab rebus clepſere foróque.S.

Mattium] Mattius Mimiābos ſcripſit.Iliada Homeri tranſtulit Latinè(vt Liuius Andronicus 200.annis antè , Odyſſeam.) Caio Cæſari amiciſſimus.alii tamen Maniū vatem legunt,de quo v.Liuium 25.

mœrebat]*mœrebant*.S.

manducari] pro manducare. ita veteres locuti,teſte Nonio.

vt Actius ſcribit ſcena]per e ſimplex nō ſcęn.

pappum Mæſum] pappū Mœlium vel Meſſium.V.pappum Meſium nō Mæſium.S. vult enim probare Varro,ea quæ cum diphtongo ſcribuntur,ſimpliciter à nōnullis pronūtiari. Eſt autē Pappus canens carduorum lanugo. vide Feſt.in Pappi.nomen ex eo habet, quòd vt anus caneſcat.Mæſius autem Oſcorum lingua maiorem ſignificat.

Cæcilius ne ruſticus fiat] Cæcilius Prætor ne ruſticus fiat.S.ex Diomede.

pueris turpicula res in collo ſuſpenditur] cum puerilis V.cum puerulis.&c.T.

Turpicula res] veretrum.S.quod faſcinus & faſcinum ad faſcinationes depellēdas,ad id etiam profuiſſe Satyrica ſigna in hortis. Plin. refert hinc inauſpicatæ aues foribus affixæ amoliri malum credebantur.Caluæ & crania aſini ad id quoque credebantur prodeſſe. adde eundem 28.cap.1.

ne quid obſit bonæ ſcenæ cauſſa] ita lego , Ne quid

quid obſit:bonæ ſceuæ cauſſa.Bonæ ſceuę dixit pro bonæ rei.Scæua enim manu vtebâtur vt ſæpius fures, vt quæ minus obſeruetur. quod Marrucino obiicit Catullus.Idem apud Plautum in Pſeudolo.

quid ſit, aut ſiniſtra quæ eſt] quod ſit aui ſiniſtra ſcæua, &c.T.S. anteà legebatur aut ſiniſtra.

aut ſiniſtra] id eſt proſpera, cui contraria impediens & Arcula (ab arcendo) Cliuia) id eſt difficilis,remora(à remorando)Inebra,Enebra,Altera(quę bonis auibus ſuperueniens vitium illis faciebat) volſgra, quæ volando malum auſpicium facit.

Plautum]in Ciſtellaria.

Quia ego]Quum ego.A.Tum ego:ita apud Plautum.

quod de ſinu] quod eſt mihi frequentem.V. Ita omnibus relictis rebus.T.

qui adeſt aſſiduus] Idem Cicero de petit. Conſulatus.

COLVMNA 58.

tanti eſt frequentare]eſt facilè frequentare tibi,vtiléſque habere ita in prandio.T.

Apparet dicere,&c.] apparatũ dicit facilẽ, eſt curare.V.ego verò ita lego,Apparet dicere,facilè eſt curare, vt adſimus. interpretatur enim Varro hæc verba, Tãti eſt frequentare.

corpora letis,&c.]corpora letis decretum ſtare eſt,quibus concidet obrutu foſſim.

foſſare corpora]dare corpora.V.fodicare,ſtare.M S.T.fodare Feſtus.

telis,&c.] telis,quibus concidit foſſim obrutus.

fac ſiet obrutus] faxim & obrutus. V.face muſſet obrutus.T.facimus & obrutus. V.quibus concidet obrutu foſſim:vel, quibus concidet obrutu foſſim.S.

Muſſare] fortè ex Ennio ſumptum 6. Annali.

neque Mu facere audet] ſic Lucilius, Neque Mu facere vnquam. Eſt autem Mu,canum: vt γρυ porcorum : ab hoc grunnire: ab illo Mutire.

apud Pacunium]in Chryſe.

dÿ monerint meliora]dij munera dent meliora.V. monerint hîc,pro monuerint.

à vertendo]ab auertendo.

Aulularia]act.3.ſcæna 3.

pipulo te differam] Ariſtophani [illegible]. Eſtque tractum à Gallorum pipatu. Nam propriè pipare dicuntur gallinæ.v.Feſtum in Pipare.

Plauti] hæc hodie non extat apud Plautum.

animus cum pectore] animúſque in pectore.

S.ſumptum autem hoc eſt ex Homeri Odyſſ.20.

gannit] obgannit.alij,obganniuit,vel gannuit.Scaliger,oggannuit.Ganniunt autem canes ob dominorum aduentum,vel,vt ait Lucilius,gannitu vocis adulãt.Homerus σαίνωσι. Gloſſis κνυζᾶ canit,vnde gannit. iiſdem tranſlatitiè gannat χλευάζει.Gannator χλευαστής.

tota familia]toti familiæ.

dibalare]vidi balare.T.Dibalare eſt deblaterare, tractum à balatu pecorum.

hac inquam rudet]vide hunc locum pleniorem apud Nonium.

himilitabat] heylitabat vel militabat. V.eiulitabit T.

aperiant]aperta.

volutare vlulantis] volutares vlulantes. S volutares ſues, qui & colluuiares ſues in colluuie nutriti.

mugitur] Acroteleuticon ex Sotadico carmine.adde huic loco Plinium. vbi de Tauris.

clamor ad cœlum]ad cœlum clamor. A. clamor it ad cœlum.S.

voluenda per æthera vagit] volitâtque per æthera vagor.S.

& à frundice,frunde frutimi ſuauiter]& à ſueta frundice, M S T. eſueta frendice, frunde frutini ſuauiter.V.eius ab hirundine. Hirũdo fritinnit ſuauiter.T. (vnde Varro Virgula diuina,& pullos peperit fritinnientes. Alij tamen cicadam fritinnire dicunt : hirundinem thrinſare.)eiuſdem ab hirũdine:nefrende fritini ſuauiter. S.Nefrendus puer, vt ſenex, qui dentibus frendere,id eſt frangere non poteſt. vnde freſſa faba, frendere fruges : nefrendes, porculi.vide Notas in Feſtum.

M. Actius]Matius.V.

Plautus]Caſina.act.2.ſcena 2.

ſues auoluerat,&c.] vt res voluerat, ita tradidi:qua in re neque in iudicium Æſopi nec Theatri iniectus ſum. T.quaſi diceret, Æſopus Tragœdus,& alij, has verborum deriuationes mihi non darent. Scaliger ita emendat,à ſue ſuboluerat,ita rudebat vel grundibat. tametſi rudere etiam ſuum, vel leonum.

Ita trude neque in re neque in iudicium Aeſopi neque Theatrales in Colace] paulo antè huius loci emendationem attuli ex Turnebo. Scaliger verò ita,In Colace neque in rem,neque in iudicium Æſopi, neque theatri des nexũ.

in Colace] Attilij in Colace.T.

Manilius]Mamilius.T.ita apudCiceronẽ,3. de oratore.& Varronem de re ruſtica.

in quo ſint mancipi] in quo ſunt mancipia.T.

præterquã quæ mancipio dentur] præterquam quod mancipio detur. V.T.præterquã ſi mãcipio dentur.Vert.Hunc locũ ita interpretor.

Varro duas Iuriſconſultorum ſententias profert, Manlij vnam: Scæuolæ, alteram. Ille, Nexum putabat dici id omne quod per æs & libram gerebatur: & in eo quæ erant mancipi, contineri: ſed & eos actus quibus dominia transferuntur. Contrà, Mutius Scæuola, Nexum quidem id dicebat eſſe cui æs & libra interponebatur ad obligandum aliquem, at non, vt quid mancipio daretur: id eſt vt dominium transferretur. Varro, quaſi iudex aut arbiter honorarius, Mucii Scæuolæ ſententiam præfert ac tuetur. Hoc, inquit, verius eſſe, ipſum verbum Nexus oſtendit, vt id quod per libram obligatur neque ſuum fit: id eſt quod non fit accipientis Nexum appelletur. proinde quæ de mancipio ac mancipiis Turnebus hic commentus eſt, nihil ad rem. prodeſt autem noſtra interpretatio ad multos iuris noſtri articulos intelligendos.

neque ſuum ſit] neque ſuum fit. V. ſuum, id eſt accipientis.

debeat, dum ſolueret, &c.] debeat, dat dum ſolueret. V.

Popilio] Poetelio Viſolo. V. Popilio auctore.

Bonam copiam eiurarent] bonam copiam eiurarent. V. Bonam copiam iurare dicebatur debitor qui ſui copiam ac ſuarum operarum copiam facturum creditori ſuo iurabat: aliis verò, eſt iurare ſibi bona eſſe, ex quibus creditori poſſit fieri ſatis, ſeque ſoluendo eſſe. Eiurare verò bonam copiam dicebantur qui iurabant ſibi non eſſe vnde creditori ſatisfacerent, id enim eiurare Feſto ij corpore non ſeruiebant. & hoc quidem ex fonte veteris ritus, beneficium ceſſionis bonorum originem habet de quo ſcripſi ad Titulum Pandectarum de ceſſione bonorum, & ad Nouell. 135. Ne quis bonis cedere cogatur.

ne eſſent nexi] ne eſſent vincti. T.

in Caſina] act. 2. ſcen. 2.

deliquium] delicuum. T. & ita Gloſſæ deliquum. Feſt. deliquom eſt, apud Plaut.

auctorem Cæcilium] Accilium. Vide Attilium. S.

liquitur] τὸ liquitur dixit vetere declinatu. Varro 3. rerũ diuinar. voluptate liqueſcimur.

Heſiona] Heſiona.

enimuero gladij lingula à lingua] verum lingula à gladij lingua. Vertr. v. Feſtum.

gladij lingua à lingua] vide 10. Gell. 25. adde Feſtum in lingula.

vitulantes] id παιωνίζειν Græcis.

à vitula] dea lætitiæ. Macrob.

in Duloreſte] in Dolo. V. in Dolone. in Obolo vel oboloſtate. S. hanc enim Comœdiã vocauit Fæneratorem.

COLVMNA 59.

in Demetrio] Turpilii, non Ennii: ea verſa eſt ex Alexide.

perſibus aperite] perſicus à Vertr. ex Feſto perſibe S. à ſimplici ſibus quod eſt acutus. vide Feſtum in Perſicus & Sibus.

in Lampadione] in lampade. S. citatur enim Alexis & Antiphanes ab Athenæo ἐν λαμπάδι.

Protinam] vide Nonium.

Agidone] Agone. S. citatur enim apud Athenæũ Alexis ἐν ἀγῶνι. vel Aedeone. ea eſt fabula Liuii Andronici apud Priſcianum. niſi legas Aegeone, qualis ſcripta eſt ab Euripide.

Caudacus] gaudacus. T. verbum à gaudeo dictum. M. Scal. Clucidatus vel Glucidatus παρὰ τὸ γλυκύ. vide Feſtum. Quin Gloſſis gloditatus ἡδύς.

Procbia] Prœbia. S. vt Inebra ſuperius, ex Feſto.

à prebendo] à prohibendo. ita Feſtus.

vt ſit tutum] vt ſit locũ. V. vt ſit totum. M S. vſitatum. S.

in Therimo] in Technico. V. fortè eſt Cæcilii hic locus qui citatur in Fallaci.

conficlitant] conficiant. V. conficiant, vel cõfigant. M S. confictant. T. à conuitant. S.

à confiõlo] à confictu. T. conuitio. S

Tarentina Pacuuij] eſt enim alia Næuii. v. Feſtum in Adnutat.

Tunicularia] Trucularia. V. Auricularia. T.

reſarrire] reſerare. V. ſarrare. M S. ſatum. M S.

ab ſerra] abſerare.

producendum] procudendum. V. protendendum. MS.

COLVMNA 60.

diſciplina originis verborum] id eſt Etymologicè.

& in illis ſit] & vtilis ſit.

vtilia] vt illa.

ſoluta oratione] de ſoluta oratione.

Finis libri VI.

NOTÆ IN LIBRVM *ſeptimum Varronis de lingua Latina.*

eius prima pars] cuius.

cognatio] agnatio.

COLVMNA 61.

agnationes] cognationes.

deſcendendo] diſcendo.

conſeruorum omnis] conſeruorum nomina, omnis.

cauſſam quare & tum] cauſſa inquam cur

eas ab

eas ab impoſitis nominibus declinarint quam offendi.

COLVMNA 62.

& in hais rebus] ea in.
ac his iungitur] atque his A. τὸ a, deeſt Faerno.
cùm ſicut &c.] locus mendoſus A. tum ſicut ex hac ſyllaba vnum. Vertr.
& maneat] remaneat.
declinatus] declinandus. V.
quadam priora, quadam poſteriora] ita quoque Ariſtoteles.
ab equo] equito. ab equo, equile. Vertr. ab equo equito. V.
ager propter eorum quam dicunt &c.] propter eorum qui dicũtur Vertr. ager eorum propter quæ dicuntur M S. locus mendoſus videtur A. Auguſtino. propter eorum qui dicũt vſum ſunt declinati caſus. Vertr.

COLVMNA 63.

& alia vrgent] & alia vigent M S. cùm alia vis viget. M S.
ab eo qui vendit: Artemidorus] qui vendit Artemidorus.
Ionia, Ionam] Ionem.
quod non] quæ non.
Artemidori] Artemæ.
Iona] Ionis.

COLVMNA 64.

de quibus qua experiero es] de quibus quę experierint. V. de quibus quæ ex prioribus, tum de alteris totidem ſcribere, ac S.
qua petimus, quod] quę petimus: quippe quo A. quum petimus. Vertr.
quod is vtilitatis] quam vtilitatis. V.
quærere] quærimus.
quod non videmus] quid non videmus. V. quid? non videmus. S.
ἀειευλιι] *ἀειε ὑλιιι*. A ἀειευλίου ſimilitudinem. M S. Vertran. periſtylii ſimilitudinem. Scal.
& cubiculum ad æquale] & cubiculum ædiculæ. S.

COLVMNA 65. & 66.

ſi ex diuerſis] ſic ex diuerſis. A.
à luo] ab luo. A.
liberalia & muliebria] virilia.
ſequi debeamus] ſequi non debeamus. Vertran.
vnus albus, alter Æthiops] vnus Gallus, alter Æthiops.
expectari] ſpectari. A.
Menachmos] Menechmos. M.
num diſcrepent] num diſcrepent. A.

COLVMNA 67.

quæ infrà ſunt] quod infra ſunt. A.
ſeruanda] ſecanda. V.
vt quiſque] vt quis quæ. A.
effinitum] finitum. A. Vertr.
his dictis] his diſcretis.
quis, quem, cuius] quis, quem, quoius. V.
qua quam] qua, quam.
cuius] quo ius. V.
cui) quoi V.
qua] quai.

COLVMNA 68.

ſic eeis mulieribus] ſic ea, eis mulieribus. A.
nominandi] denominandi. Scal. intelligit enim quæ κατηγορικῶς dicta ſunt.
ſeruare videbis] ſeruari videbis.
ſediculum non eſt] imò eſt. vide Feſtum.
à Roma Parmenſes &c] à Roma Romenſes, &c. & Albenſes & Parmenſes. Vert.

COLVMNA 69.

fungi præterito] fungi.
Sic amabor, legor] ſic amor, legor, & eiuſmodi verbis eſt vocabulum. A. non eſt vocabulum.
legor] legar. V.
fit] fit.
amatus eram] amaturus eram.
quod cum his] quid cum his V.
æs, ærarias, non arelaminas] æs ærelauinas, nec ærarias. Vertr.
inſulſum] inſalſum. A. non inſalſum. Vertran.

COLVMNA 70.

ab alaca, alacus] à lauda alaudus. V. ab alauda alaudas. S.
In quod] id quod.
Patrico caſu] patrio caſu. V.
Patricus] Patrius. V.
ſurus] ſciurus. A.
ſuro] ſciuro. A.
ſure] ſciure. A.
cùm è breui meli certe] Hoc vix fieri poteſt, quis enim videt τὸ ē breue?
quidquid] *queque*] A.
in vocando) inuocandei. A.

COLVMNA 71.

quibus das) quibuſdam.
ſed queis das) ſed queiſdam. A.
non hibus & hibuſcum dicatur) cùm non ibus, hibuſcum dicatur. Vertr.

vt optimum &c.] vt optum, optius, optimum, aliàs, & Vertr.

deſit, vt melius] deſit vt in hoc melum, melius, meliſſimum. Vertr.

triſyllaba fierent] locus mendoſus. A. quadriſyllaba fierent. Vertran. Ego ita lego, neque alia triſyllaba fierent alia quadriſyllaba. Verbi gratia, Macer & tener diſyllaba: & tamen macer facit macrior, triſyllabum: tener, tenerior, quadriſyllabum.

COLVMNA 72.

in medijs non ſunt] in aliis media non ſunt, A. Vertran.

vt nominant à libertinis orti publici ſerui] vt nominentur libertini olim publici ſerui Romani. Vert.

antequam ſub magiſtratibus vt] antequam fuerint, magiſtratibus, qui eos liberarunt, dare cœperunt. Hinc

COLVMNA 73.

Leſas] lænas.

NOTÆ IN LIBRVM Octauum Varronis de lingua Latina.

COLVMNA 75.

Crates &c.] Grammaticus illuſtris ἀνωμαλίας defenſor: vt Ariſtarchus ἀναλογίας. vide Gellium 11. ca. 25. De Cratete plura apud Suetonium in libro de claris Grammaticis.

idque eſt virtus] locus mendoſus. A.

an vſus] an nullius. V. vnius A. Vertran.

Ego populi conſuetudinis non ſum dominus, at ille mea eſt] ita lego, Ego populi conſuetudinis non ſum dominus, vt ille meæ eſt.

COLVMNA 76.

aliter, ac) aliter atque in A.

cur non modo videatur] cur non modò non, ita lego.

quibus rebus] ex quibus rebus.

quod qui in loquendo &c.] quod in loquendo conſuetudinem, qua oportet vti, ſequātur, non ſine ratione, ita lego.

quod ſit] quod non ſit. A. Vertr.

ſerperaſtra] κομμώματα.

COLVMNA 77.

qui amiſſa modò quærant] locus mendoſus. A. qui amiſſa non modò quærant. Vetr.

COLVMNA 78.

indu&lcis] indoctis.

diuiſum?] diuiſum, S.

parte?] parte. S.

non quantum polo] non quantus polus. S.

ab eo] ἰσομερικά.

rurſum ÿdem] rurſum identidem aliis. Vertranius.

COLVMNA 79.

ſanè muræna] An è muræna.

non horam] cùm horum. V.

cùm omnes animæ hominum ſint diuiſæ in octonas partes] ea diuiſio eſt Stoica, cui ſectæ Varro addictus. Octo illę partes vtique ſunt quinque ſenſus σπερματικὸς λόγος, τὸ φωνητικὸν, τὸ λογιστικόν. vide Laertium.

quadripartitam] quadriplicatam.

animaduertit] animaduertat.

lentibus nateu] lentibus ſatis. A.

COLVMNA 80.

Lana Gallicana] id eſt Parmenſis. Martialis, Velleribus primas Appulia, Parma ſecundis Nobilis Altinum tertia laudat ouis.

COLVMNA 81.

quod id, quod] quod heic quod.

proponimus] præponimus.

Vocis verbi figuras] Vocis verbi figuras. Vertranius, Verbis vocis figuras. alij ita legunt.

COLVMNA 82.

non diſsimilitudines] nos diſſimilitudines A. Vertr.

in hoc] hunc.

COLVMNA 83.

Ira caput] illa capit. V. hic locus ſ. libro 4. relatus.

apud Plautum] Moſtellaria act. I. ſcena 3.

Pra Philolache] Philolachete.

[illegible]] [illegible]. Galen. [illegible]

omnes tres] omnes hæ res. A. omnes res vulgar.

cubiculum ſurdis ad ſilentium, non ad adi-

tum

tum]Locus mendoſus A.& Vertranio.

COLVMNA 84.

cùm debuerunt eſſe ornati diſciplina] cùm debuerunt antea.A.

COLVMNA 85.

Vinum quod Chio, aliud quod Lesbo] Helleniſmus οἶνος χιόθεν, οἶνος λεσβόθεν, apud Plautum, Hoſpes Zacintho.

Idémque, item &c.]locus mendoſus A.

concedit]conſedit.

COLVMNA 86.

quidam nominatus]quædam nomina.

rga tcur non dicas]rogant cur dicas.V.

veliant]vehent.A.

COLVMNA 87.

quod in nihil] quod nihili.A.

quominus ſi ratio peruellere] quominus ſi ea ratio V.quominus ſic ratio.V.ſi ratio. quo minus,extrito,atque diſpuncto.

ſic in vocabulis caſuum poſſunt item fieri] hic in vocabulis caſus poſſunt item fieri.

quod nunquam apud poetas inuenis factum] id eſt quod deeſt in fabula, ſæpenumero expletur à grege.

ſit anguſtis clauis altera lateis]duplex clauus, vnus anguſtus:alter latus. Erat autem clauus, plagula quæ ab humeris in pectus demittebatur,vt ἐπωμὶς Græcorum.

Decus]decus.

COLVMNA 88.

vt hoc gladium] Varro de re ruſticà: Latet conditum gladium.adde Nonium.

millia denaria]millia denariûm V.

dupondius fictus]dupondius dictus.

COLVMNA 89.

Sappho & Alceris]Sappho & Sapphus, vt Alceus.

quod quiſque &c.] quod quiſque caput pertenderit ſequi, debet eius conſequentias caſus in declinando facere: at non cùm dixerit recto caſu Alceris.S.

& non ſecutus erat analogias]deſunt.

reprehendendum]reprehendunt.

dixiſſe lana]dixi de lucerna.

in nationes exprocreante]natione exprocreante.Vertr.

COLVMNA 90.

Itaque differunt ac dicuntur] diſcedunt, ac dicuntur.

COLVMNA 91.

dicebatur eſum]olim dicebat eſum.V.

& iam hoc reprehendit] ante etiam hoc reprehendit A.

animaleis]animanteis.V.

cum imperamus]cur imperamus A.

in præteritis V. dicimus longum] Sic Ennius annuit ſeſe mecum decernere bello.

ſacrificor & lauat]ſacrifico res V.

ſacrificat]ſacrifico A.

apud Plautum]in Truculento, actu ſecundo, ſcen.1.

adlauant]lauant. A.

COLVMNA 92.

noſſe ſimilia intelligunt] non eſſe ſimilia intelliguntur.Vertr.

vtrum in ſecunda]locus mendoſus A.Vertr.

nulla iniuria]nulli iniuria.A.

repudiant]pugnant.

nam quod]natura.

COLVMNA 93.

hac murenæ]heis mur enæ A.

COLVMNA 94.

ſi aliis]ſic alij.A.

NOTÆ IN LIBRVM Nonum Varronis de lingua Latina.

cuiuſque ſimile]cuius eſt A.

ſenior ſeni]ſenis ſeni.A.

COLVMNA 95.

ſi videatur eſſe vt dixi &c.] videatur eſſe, vt dixi:neutrum eſt.A.

Neſtocles Parmeniſius] Mneſtocles Parmeniſius.S.

minus erraret]minus erraretur.

COLVMNA 96.

mutat]ægrotat.

nominis]nominatum.V.

Purpurina]ſpurina.

quæ ſit ratio & propoſitio] quæ ſit propoſitio.

COLVMNA 100.

ſed item eſt]ſed idem eſt V.

Alij ab Ariſtarcho] Phraſis Græca, καὶ ἄλλοι οἱ ἀπὸ τοῦ ἀρίσταρχου.

COLVMNA 102.

quattuor figuras]quatuor figuræ.

tamen eam]tamen de ea.

temperari]reputari.

de genere multi]eo genere multi.

Ennius ait]in Andromacha.

Hectoris natum &c.] Hectoris natum de muro iactarier S.

COLVMNA 105.

Vſui ſpecies]vſus ſpecies A.

ſcala falera]in plurali.

Caſeus ſurus] caſcus ſurus S. vt ſuprà libro ſeptimo.

Arvſini]Ariſtæ.

NOTÆ IN FRAGMENTVM. FESTI.

COLVMNA 119.

Metaplaſticos]*quod* '*tem*)quod idem.

Metonymia] *vegetat*)vegebat,id eſt vegetabat,vide Nonium in Veget.

perſuaſit animo vinum, Deus] perſuaſit nox vinum,Deus,qui multò eſt maximus, &c.cui ſimile eſt illud Terentianum ex Adelphis: perſuaſit nox,amor, Vinum, adoleſcentiam. & Propertius, Hâc amor, hâc Liber durus vterque deus.

COLVMNA 120.

Maſculina] qui non ἀνδρικὰ & γυναικεῖα, ſed ἀρσενικὰ & θηλυκὰ] qui non ἀνδρικὰ καὶ γυναικεῖα ea,ſed ἀρρενικὰ vocant.

Matronis] vide infrà Pilentis: & Liuium libro 5.

Apollini]ita in æreo numiſmate, Apolloni ſancto.

COLVMNA 121.

Mille ſingulariter]vide 1.Agell.16.

Municas, id eſt communicas] idem Placidus in Gloſſis.

à munÿs]à mœniis.antiqui enim mœnium pro munus.

Mancipatus] *vt patri ſim heres &c.*) vt patri tum heres exiſteret,& tam heres eſt, quàm ſi idem in poteſtate aliena non fuiſſet ſuus heres, vt patet ex eo quod ait Seruius Sulpitius in ea oratione quam dixit pro Aufidia. vide 5.Agellij 19.

Magiſtri] vide Feſtum in Vici , & Paul. in Magiſterare.

Maledictores] *Cato in oratione*) citatur eadẽ oratio infrà in Nautas.

Magnificius] *qua*) de falſis pugnis contra Thermum,vide 13.Agell.18.

at nepos eius]vide 13.Agell.18.

Mutiani]*mutum*)murum.

COLVMNA 122.

Matronæ]*ob quam etiam cauſam &c.*) quam enim primam hoc iure vſam ait Verrius , eã cæteris exemplum dediſſe, adeò vt, nec cum vxoribus adeſſent , quo deſcenderent , cogi viros à magiſtratibus, quod communi vehiculo vehitur vir & vxor : ita Scaliger emendat.

Minuitur]11.Plinius 18.

cùm in caſto Cereris] vide Tertullianum libro de ieiunio : Arnob. libro. 5. Id Græci ἁγνεύειν τῇ θεῷ: Qui his caſtimoniis operabantur,luctu carere ſoliti erant.

Mundus] *ante diem ſextum Nouem.*] ante diẽm tertium,Non.Octob.ex Pauli Epitoma 1.Macrob.16.Plutarch.in Romulo: Apul. Apolog.1.

Mundo]*Deorum manium*)Macrobius,Mundus cùm patet, Deorum triſtium,atque inferorum,quaſi ianua patet.

Minora templa] *cum loca aliqua tabulis &c.*) Id ita eſſe indicant Seruianæ Schedæ his verbis. Alij templum dicunt , non ſolùm quòd poteſt claudi , verùm etiam quod palis aut haſtis, aut aliqua re tali & lineis aut loris, & ſimili re ſeptum eſt , quod effatum eſt. amplius vno exitu in eo eſſe non oportet, cùm ibi ſit cubiturus auſpicans.

Manalis fons] *neque tamen ſpeciendius &c.*) neque tamen ſpecu inciliiſve cietur, quia flumen id auſpicatur , quod ſua ſponte in amnẽ influit, vt id Feſtus velle videatur ad auſpicãdum flumina ope humana (puta ſpecu & inciliis)ducta.non prodeſſe,ſed quæ ſponte ſua in amnem influunt. Loqui autem videtur de perenni auſpicio , quod dicebatur , quoties quis amnem aut aquam, quæ ex ſacro oritur, auſpicatò tranſit. Ex ſacro,inquam, id eſt capite fontis. Nam capita omnium fontium, non ex caſtellis aut diuidiculis , ſacra. vide in Petronia.

COLVMNA 123.

Menſa] *legibus earum omnium menſæ ſacræ ſunt*) id eſt legibus ædium ſacrarum , menſæ quoque & arulæ ſacræ ſunt. Id enim Papyriano iure continebatur , idem de vaſis & omnibus , quæ in æde continebantur cum dedicarentur.

Vt velut in arearum vel puluinario lapo ſunt] id eſt menſæ , quæ ita dedicatæ in

tæ in templo, aræ viũm & puluinaris locum obtinent.

priuati quoque] hoc ſignificat, Priuatis licuiſſe in menſis ſuis ſacra facere. parentationem tamen, non ſacrificium. ſacra facere, inquam. Salinorum impoſitione, vel ſigillorum alicuius dei: putà, Herculis vel aliorum, Arnob. 2. Statius in ſyluis. Martialis. Inde Didoni apud Virgilium libatio in menſa. ac proinde parentatio etiam in loco non ſacro, ſacrificium in ſacro tantùm perficiebatur.

Menſæ] *tenebat aram*) aræ primùm anſæ: quòd eas à ſacrificantibus teneri neceſſarium eſſet. 3. Macrob. 5. & Virgil. Talibus orabat dictis, aráſque tenebat.

Mutai] *ſolebant antiqui duplicare*) idem Feſtus in Solitaurilia.

Manumitti] *ſacrorum cauſa*) In manumiſſionibus, quæ fiebant ſacrorum cauſa, pendebatur auri neſcio quid. vide Feſtum in Puri.

ita edicite, &c.] ea ſolemnia verba manumiſſionis, de quibus in lege 23. ff. de manumiſſ. vindict.

ac pro eo auri x x. *puri probi profani, ſui ſolno*] lege Manlia, teſte Liuio 7. id conſtitutum, vnde aurum viceſimarium. Liuio 27. & Lex viceſimæ in l. 2. §. ab hoc 44. ff. de origin. iur. huius etiam meminit Cicero 2. ad Atticum 16. Hanc autem viceſimam dominus ſoluebat, pro liberato ſeruo. adde Epictetum apud Arrianum libr. 2. & 3. cap. 26, adeò vt nulla manumiſſio, referente ita Tertulliano, non eſſet vectigalis, eámque manumiſſi viceſimariis εἰκοσώναις. (eſt enim ita legendum apud Arrianum 3. cap. 17. non εἰκοσιτάς.) inferebant: quod poſtea iis remiſſum à Nerone, Tacito teſte, decimotertio Annal.

puri probi] vide Feſtum in Puri probi.

ſoluo] ſoluit.

Migrare menſa quòd legibus eius ſacra eſſet] eius legibus eius. deeſt. S.

inauſpicatum habebatur] Hoc in ſuperſtitione veterum fuit menſas non linquendas, idq; confirmat Plinius 29. cap. 2.

cùm ſequitur ſua migrantem pœna] cùm ſegnior ſuaderet cauſſa.

COLVMNA 124.

Menſas aiunt quidam fuiſſe in triuijs] Vnde quidam fuiſſe in triſtibus dicunt, ex libris qui ſunt Rituales appellati. Scal. Vt ſit veriſimile, Rituales libros, ea parte qua de menſis conſecrandis in templo edicebant, de auguriis menſalibus (quæ vernifera appellant) de diris ac triſtibus, quæ contrà accidebant, edixiſſe.

triuiales] deæ quæ in Triuiis colerentur, ſiue Dianæ, ſiue Hecatę poſitę. Idē ait, curiales menſas dici non tam quòd Iunoni, quę Quiritis appellatur, poſitæ: ſed quòd ei Sabini in curiis ſacrificabant. vide]. in Quirites.

Mamertini ver ſacrum] Vide]. ver ſacrum & 3 Plin. 13.

vt dicerentur Mamertini] vide Strabonem.

Muries] ex hoc loco Nonius, in Satis, emēdandus. Porro id genus muriei ex Schedis Seruij nondum impreſſis explicandus. Virgines Veſtales, tres maximè, ex Non. Maiis ad pridie Idus Maias alternis diebus ſpicas adoreas in corbibus meſſuariis ponebant, eáſque ſpicas ipſæ virgines torrebant, pinſebant, & molebant: atque ita molitum condebant. ex eo farre virgines ter in anno molam faciunt, Lupercalibus, Veſtalibus, Idibus Septembr. adiecto ſale cocto & ſale duro.

Mottua] [*ſimulatio*] dominibus.

COLVMNA 125.

Maleuoli Mercurij ſignum] *in Tusdellis Romæ M*) Mercurios vel Mercurius.

Maximum Prætorem] vide Liuium 7. vide]. in Maior.

Marſpedis] *ne Meſſala &c.*) quidquid dubitet Meſſala, conſtat, in formula ſolitaurilīū ad luſtrandum agrum ambaruali ſacrificio ſolum Martem nominari, Marſpiter te precor. Porro Marſpiter non eſt filius Martis, ſed Mars pater, qui & Siluanus Catoni 141. Tres autem erant cuique poſſeſſioni ſiluani. Domeſticus, ipſi poſſeſſioni: ruſticus, ipſis paſtoribus conſecratus: Orientalis, cui in confinio lucus erat poſitus. vide authores de limitibus agr. de eo loquitur Cato.

Modo] à modo quodam, id eſt ratione dicuntur omnia iſta commoditas.

Nania] ἐπιτάφιος ᾠδή, Gloſſ.

vianv]*νῆστις*, extremum inteſtinum.

νῆτν] alij *νῆστιν*, ſcribendum *νῆτιν*.

Neniæ deæ] vide Ariſt. 6. de animal. 9.

COLVMNA 126.

Nauali corona] De Saturnio carmine Attilius Fortunatianus hoc refert, Triumphantes in Memoriam victorię ſuæ, Titulos Saturniis verſibus in Capitolio poſuiſſe.

Neutiquam &c.] idem Placidus in Gloſſis.

Nefrendes] ſic Nefrendes porci. Terentio Scauro in libro de Orthographia, quòd fabam frendere non poſſint. Et Nefrens infans Placido in Gloſſis, nondum dentatus, quique cibum frendere nequeat, id eſt frangere.

Nec conimſlinum] *nec eſcit*) antea nec eſit, malè.

COLVMNA 127.

Neutiquam] ſed mihi &c.) hic verſus citatur à Cicerone in Academicis ſine poetæ nomine.

Cicero] libro de Vniuerſ.

Nepos luxurioſus] idem Placidus in gloſſ.

Tuſcu] Græcum eſt etiam vocabulum quo vtitur Apollonius lib.4. Theocritus Eidyl.17. Euſtathius in Δ Odyſſ.

Ariſtarchus] aliis Callimachus.

COLVMNA 128.

Nefaſti] nephaſti V. notantur autem nefaſti dies in veteri Kalendario N. litera, vt nefaſti priores. N. P.

Ne ſi pro ſine] *in lege dedicationis Aræ Dianæ*) in Schedis veterum inſcriptionum extat fragmentum huius dedicationis his verbis, leges huic aræ eadem ſunto quæ aræ Dianæ ſunt in Auentino monte dictæ.

Nauteam] *Labeo in ſimulatione Pont.*) citatur infrà in Spurcum.

COLVMNA 129.

Naualis ſcribæ] *quibus rem geminent*) quibus rem cant. V. quibus remi eminent, vel quibus remi emicant.

COLVMNA 130.

Nudiustertius] *dicitur cælum cauum*) V. Varr. 4 de lingua.

COLVMNA 131.

Numero & numero] adde Nonium c.4. numero 319.

Nuptias] *Parenſtam*) Funeſtam. V. Liu.1. & inf. à Parici quæſtores.

COLVMNA 132.

Nuncupata] alij nuncupatur.

Nundinas feriarum diem eſſe voluerunt] lege deinde Hortenſia factum eſt, vt is dies faſtus eſſet. 1. Macrob. 16.

Nuculas Præneſtinos] vide Liuium 10. & 13. Macrob 3 Satur.

Nummum ex Græco] vide Pollucem.

Numella genus vinculi] hinc Placidus in gloſſ. numellatus; id eſt numella ligatus.

Nuces] *auſpicium fiat ſecundum & ſolliſſimum*) id diſplicet Plinio 15. cap.22. & Varroni apud Seruium 8. Eclog. Huc pertinent illa Catulliana, Concubine nuces da: & Virgilius, Sparge marite nuces.

Numam] vide 13. Plin. 13. Liuium 40. Plutarchum in Numa.

COLVMNA 133.

Nouerca Veterannia] Ecterannia. V. Veteres annia.

Naubus] idem Varro 4 de lingua.

Nanti conſulatu] *T. Sicini Volſi*) vide Dionyſium libro 8.

ſepultoin crepidine] hic locus indicio eſt hic agi de iis qui intra vrbem ſepulti vel combuſti, contrà quàm leges XII. Tabul. permitterēt. qua de re vide Ciceronem 2. de legib. Plutarchum in Problemat.

Noua curia] *vt in iis ea ſacra curarēt, quæ cùm ex veteribus in nouas euocarentur*) dicam plenius ad l.6. § 2. in fin. ff. de rer. diuiſ.

COLVMNA 134.

Nixi di.] *menſæ*) menſæ tripedi. M.S. nullo ſenſu.

Ningulus] *atque in te*) atque vt te.

Niger lapis) *& Quintilium*) ab eo Luperci Quintiliani: vide infrà Quintiliani.

COLVMNA 135.

Nuces mitti] Mos hic ſpargendarum nucum habetur in veteri inſcriptione quæ extat apud Vrſinum.

Nouendiales feriæ, lapidibus pluiſſet] vide Liuium 1 & 33.

Nonarium] v. 5 Agellij 17.

oculiſſimum] *oculatum Argum*) Græci πανόπτην.

COLVMNA 136.

October equus] vide Plutarchum in Problemat. & Aſconium pro Milone.

COLVMNA 137.

Occupatitius ager] de agris occupatitiis, vide ſcriptores de limitibus agrorum.

COLVMNA 138.

Ortygia nunc] non. Ant. Auguſt. malè.

orbius cliuus] Vrbius M.S vrbicus Liu.1.

COLVMNA 139.

Ordinarium] *eſt cùm ait*] pertinent hæc verba ad explicationem verbi Peremere.

Perſicus] alij perſibus. vide Varr. 6. de lingua Lat. vide in Sibus.

Perpetrat] *imperia qui detinuit patris*) nec pretio quit. Et in Nyptris.

Puteum] vide Varronem 4. de lingua Lat.

COLVMNA 140.

Putitium] Potitium.

Pegaſum equum] vide infrà Pegaſides.

Porca præcidanea] *præcidariū*) ea præcidaria Mario Victorino. differt autē à præſentanea.

Placenta] *ex tribus pultibus factum*] id eſt farre, oleo & melle, teſte Seruio 7. Æneid.

Porriciam] *quod eſt profanatum*) vide Varronem de lingua Lat.

COLVMNA 141.

Poſtliminium] *in opinione*) in ditione. ita videtur legendum. Nam & in fragm. legis Seruiliæ, ſic eſt, quíve in arbitratu, dictione, poteſtate, amicitia.

Propter viam] vide Plaut. in Rudente.

COLVMNA 142.

Pænicum] dicitur etiam veſti nomen. vt apud Horatium in Epodis, &c.

Profuſus] vide in Occiſitantus.

Plu-

COLVMNA 143.

Plebi ædiles] plebei ædiles. l. 2. ff. de orig. iur. Dionyſ. Halicarnaſ. lib. 6.

Plorare] *Sinuius ſacra &c.*) ita legendum, Si Parentem puer verberit, aſt ole ploraſit, puer diuis parentum ſacer eſto.

eſto] eſtod: ita veteres teſte Quintiliano.

Penem canus puris] ſic Gloſſ. cæna pura παρασκευὴ, προσάββατον. vide Auguſtinum in Ioannem.

Poſſeſſio] *ad interdictum venit*) id eſt ad ius, ad Prætorem, teſte Petronio Arbitr.

COLVMNA 144.

Papiria tribus] vide Liuium lib. 9.

COLVMNA 145.

Parare inter ſe munus] pro quo Liuius ſepius dixit, Comparare lib. 30. & 32. & 37. vide Salluſt. in Iugurth. Cicer. 1. ad Attic.

Peregrinos interpretor] vide l. 2. § poſt aliquot. ff. de orig. iur.

Polimenta] ita Plaut. in Menæch. polimina Arnob. lib. 7.

COLVMNA 146.

Petitium] *decima bouum*) ſic antiqui in foro bouario. De decima quod ait, vide Plutarchum in Problem. vide Varronem 5. de lingua, Tertullianum Apolog. c. 14. dixi ad l. 2. §. 2 ff. de pollicitation.

COLVMNA 147.

Prætexta bulla] vide Verrium apud Macrob. lib. 1. cap. 7.

Porcas] vide Varronem 1. de re ruſtica cap. 29.

COLVMNA 149.

Poſſeſſiones] *collidebat*) colebat Ant. Aug. legendum, poſſidebat, ex libro 15. capite 13. Iſidori.

Poteratur] *in ea quæ votis eſt cum*) in ea quæ eſt, cum.

COLVMNA 149.

Punici] *non Pœnici*) imò ita in columna roſtrata, claſſes Pœnicas: & in fragm. bellum Pœnicum.

COLVMNA 150.

Pellicolationem à pelliciendo] ſeu perliciendo, vt Vel Longus in libro de orthographia monet.

Paſcales oues] quibus opponit Pelitas Tarentinas. vide Columellam lib. 7. c. 4. V. in Solox lana.

Pronubæ] vide Tertullianum in exhortat. ad caſtitat.

COLVMNA 151.

Pilentis] vide ſuprà Matronis.

Pullus] antiqui autem puerum quem quis amabat pullum eius dicebat: idem Placidus in Gloſſis. Arnob. lib. 4.

Puls] vide infrà in Tripudium.

COLVMNA 152.

Pullarium] hoc verbo vtitur Liuius lib. 10 Valerius lib. 1. c. 4.

Publici augures] vide in Publicus ager. vide in Quinque genera ſignorum, Ciceronem 2. de Legibus.

Templo cæli regionibus deſignato] Templum dicitur hîc, locus manu deſignatus in aere, poſt quem factum illico captatur augurium, teſte Seruio 1. & 6 Æneid.

lituo qui quirinal appellatur] vide Seruium Eeclog 9.

Picus rex] vide Lactant. lib. 1.

Pollubrum] vide Nonium.

Publica pondera oetier] alij oitier, alij vtier.

COLVMNA 153.

Pecuñ M. Cato] in oratione pro Rhodienſib. quæ extat apud Gell. lib. 4. cap. 7.

Procum] *in iudice conlocando*) id eſt adeundo vel eligendo.

Prærogatiuæ centuriæ] Sic Auſonius in gratiarum action. prima.

Praciamitatores] *abſtineant ſe opere*) ab opere ſe abſtineant.

COLVMNA 154.

Procincta claſsis] vide ſuprà Endo procinctu.

Proſimurium extra Auentinum, nunc etiam intra ædificia] mons Auentinus olim extra Pomerium, deinde à Claudio intra Pomerium receptus, de quo Tacitus libro ſecundo. adde Varr. lib. 4. de lingua Latina, Liuium lib. 1. Vopiſcum in Aureliano.

COLVMNA 155.

Penus ſegetibus ſæpitus] ſegetibus ſeptus. hãc lectionem confirmat Ouidius 4. Faſt. loquẽs de æde Veſtæ, de qua hîc illo verſu, Et paries lento vimine textus erat.

COLVMNA 156.

Purimenſtrio] purimenſtruo: Sudæ μυστηριακῇ.

Pollucere merces piſces] vide Plinium libr. 31. c. 1. vbi de piſcibus pollucendis. De pollucendis mercibus, vide Varronem lib. 5. de lingua Latina, Tertullianum Apologetic. c. 39.

Pecunia] *appellatur Lucaria*) huc pertinet fragmentum vetus Senatuſconſulti, in quo inter cætera leguntur, V. F. De Lucari ludorum Sæcularium.

COLVMNA 157.

Quirites] *in funeris indictiuis*) in funeribus indictiuis. vide ſ. Indictiuum. adde Varr. lib. 6. de lingua Latina, & infrà Simpludiaria.

COLVMNA 158.

Quintipor] vide Plinium 33. c. 1.

COLVMNA 159.

Quando Rex comitia ſic] legendum ita, quando Rex comitiauit, vt apud Paulum.

dicuntur] edicuntur. Nam & ita Varro ſuprà de lingua Latina.

COLVMNA 160.

Quando flexus delatum] *aluum*) cliuum. nam & ita Varro 5. de lingua Latina.

COLVMNA 161.

Quot ſerui tot hoſtes] *Benifica*) alij beneficæ: de quo vide Macrobium 1. Saturnal.

COLVMNA 162.

Rufuli] videndus Aſconius Verrina 2.

Romani] *artificum*) alij, artificium.

equitando] vide Dionem lib 43.

paribus] fortè hæc vox ita accipienda eſt, vt apud Virgilium, prima pares ineunt.

Rubidus panis] *vt parū coctus*) vt percoctus. Eſt enim recoctus Iſidoro c. 2.

Romanam portam] quæ Romanula Varroni 4. de lingua.

COLVMNA 163.

Rutilium Rufum] Rutilius vel Rutulus Rufus. adde Varron. 4. de lingua.

COLVMNA 165.

Romam] eadem extant apud Plutarchum in Romulo.

COLVMNA 166.

Romam ante Romulam] Proprium Romæ nomen vetitum publicari: atque ob id Vertranius Soranius neci datus. vide Solinum capite 1.

Romanam portam quæ & Romanula] Varroni 4. de lingua.

COLVMNA 167.

Ruminalem] vide Varronē 2. de Re ruſtica cap. vlt. Nonium in Numa.

COLVMNA 169.

Raderegenas] vide Seruium in 12. Æneid. & ea quæ ſcripſi ad ll. 12. Tab.

COLVMNA 170.

Ratumena porta] vide Plinium 8. c. 43. & libro 18. c. 2.

Recondacta] alij reconducie.

COLVMNA 171.

Refriua] *teuirtico*) alij è tritico. ſcribendum reuertantur.

Remurinus] vide Dionyſ. Halicarnaſ. 1. & Plutarchum in Romulo.

COLVMNA 172.

Regifugium] *Tullius*) Iulius: & ita Macrobius in Saturnalib.

Saliares] *virgines*) vide infrà Salias virgines.

ſtatim fugit] vide Plutarchum in Probl; Ouidium in Faſtis.

Quando Rex] vide Varronem 5. de lingua.

Relegatis] *Senatuiconſulto*) Senatuſconſulto.

Magiſtratus] magiſtratuus.

Religioſus] *& alij ſenes*) Allienſis dies: de quo vide Liuium lib. 6.

COLVMNA 173.

Repaſtinari] *abſtinui*) obſtinui: vide ſ. in Obſtinato.

COLVMNA 174.

Reſes & reſiduus] ita Placidus in Gloſſis.

Somno] alii, ſumnos: antiquè, vt fruns pro frons.

Pacuuius] alii Pacuius, antiquè, vt fluius pro fluuius.

COLVMNA 175.

Remanant] reuitant, & ita apud Plautum in Captiuis.

Deſunt riuos, campóſque remant] deſerunt cliuos, campóſque reuitant.

COLVMNA 176.

Religionis præcipua] *Marco Aemilio Lepido*) vide Valerium 4. c. 2.

Quint. Fuluius] adde Liuium lib. 43.

Tit. Sempronius] vide Valerium 6. cap. 5 Ciceronem 6. de Repub. Agell. lib. 6.

L. Æmil. Paulus] Lucius Æmil. Paulus. vide Liuium in epitoma libro 46. Plutarchum in Paulo.

P. Corneli Scipionis &c.] vide Plinium 34.

M. Valerius Meſſala] vide Plinium 17. cap. 26.

In ara ipſa Iouis] alii in ara Iouis. anteà malè, in capite bis.

L. Cornelij Lentuli] vide Valerium libro 5.

P. Africani Luci Mummi] vide Ciceronē lib. 2. de Oratore. Plutarch. in Apoph.

Q. Fului nobilioris] huius cenſuræ nulla extat memoria in veteribus monumentis.

Q. Pompeij] vide Plinium 7. cap. 43.

COLVMNA 177.

Romanos] vide Dionyſium Halicarnaſſeum lib. 1.

Rigido] *nauibus ambulabant*) ita locutus Cato in libro de re ruſtica c. 1. quin etiam Cicero, maria ambulauiſſe dixit, Xenophontem imitatus.

ambulabant] ambullabant. nam Ennius, vt ſæpius geminauit literas, vt ſ. habuimus in Solitaurilia.

Reſpublicas] *Caius Gracchus*) vide Ciceronē in Bruto.

Recipie] recipiem.

COLVMNA 178.

Ruſtica vinalia] vide Varronem 5. de lingua. Plinium 9. cap. 7. Plutarchum in Problemat.

COLVMNA 179.

Suppum] alia ſignificatione ſumitur hoc verbum apud Iſidorum 18. cap. 65. pro iactu quodam in teſſeris.

COLVMNA 181.

Sublicium) *vocabulo Volſcorum*) Latinis vehiculo.

verò Sublicæ, vide Vitruu.3.cap.3. legitur tamen apud Salluſtium libro 4 ſublices.

Suberies] vide ſ.ſuber: Iſidorum 17. cap. 17.

Silicernii] vide Non. & Placidũ in Gloſſis.

COLVMNA 184.

Surum] vide ſ. in Crebriſuro.

Scyrium] alij Surium.

Summuſsi] apud Seruiũ in fragmentis muſſare pro tacere, & murmurare accipitur.

COLVMNA 185.

Solatum] *arquato*) vide Noniũ in Arquatus.

Soſpes] *parentem & patria*) hic titulus tribuitur Cæſari in denariis argenteis.

COLVMNA 186.

Ad patriam ſoſpes] ſumptum ex Homero οὐδ' οἶκόνδ' ἱκέσθαι.

Sucrotilla] vide in Todi & Crocotilã Varr. lib.6. de lingua Latina.

Suburanam tribum] vide in Suburam.

Succidanea hoſtia] vide Agellium 4. cap.7.

COLVMNA 187.

Sulci] *victum*) dictum.

COLVMNA 188.

Superſtites] vide Seruium lib.3. Æn.

Supernati] alij Supernata. & ita Politianus in Miſcellaneis, cap.73. alii legũt, expernata.

Supremum] *belli & armorum mauors potens*) Mars hîc belli potens dicitur, vt apud Horatium Venus Cypri potens.

Subſidium] vide Præſidium.

COLVMNA 189.

Subſiles] vide in Ipſulices.

COLVMNA 190.

Subuerbuſtam verubus vſtam] verberibus vſtam. Sic apud Horatium, vſti virgis.

Supplicia ſunt quæ caduceatores portent] Hoc ſignificatu ſupplicium ſumitur apud Salluſtium in Iugurtha.

Sinnius capito ait &c.] ea ſignificatione vox ſupplicium ſumitur apud Iſidorum 5. & 25. & 6. cap.28.

COLVMNA 191.

Sufes] vide ſ. in Meritauere.

Sub vitem] *ſubijcit*) alij ſubit. alii ſubmiſit.

Supa] alii ſupat.

Olam] alii ollam. vide in Solitaurilia.

COLVMNA 192.

Struere adicere] alii adiicere.

COLVMNA 193.

Stipem] Stipem Gloſſæ ἐκπεμπόμενον.

Stirpem in maſculino genere] vide in Nautiorum: Cariſium lib.1.

Stipes] *hoſtium*) alii oſtium, ſic ſ. in Scrupi hoſtreis pro oſtreis.

COLVMNA 194.

Satura] in fragmento legis Seruiliæ ſic eſt, extra quam ſeu quid in Saturam feretur.

Suber arbor ac ſuberies] vide in Suberies.

COLVMNA 195.

Sterilem mulierem] *cipit*) alii concipit.

Seplaſia aut ſeplaſium] vide Nonium in Seplaſium.

Pomponius in Adelphis] citatus ab eodem, Nonio, in Datatim. vide in Seplaſia.

COLVMNA 196.

Sanctum] vide Macrob. in Saturnalibus.

Saccomorum] Syccomorus Iſidoro libro 7, cap.7. alii ſaccomorus.

Sacrem] Plautus in Menæchm.

Synceri] alii Synuri, ita apud Plautũ. MS.

Sacrificulus] *ſicinius bellutus*) imò Manius Papirius, teſte Liuio & Dionyſio. Sed fieri poteſt vt Feſtus, aut potius Verrius, alios authores ſecutus ſit.

COLVMNA 197.

Sacratæ leges] vide in Publica pondera.

Sagmina] *ius ſacratum*) Cicero O fides alma apta pinnis & iuſiurandum Iouis.

COLVMNA 198.

Sanates] vide Feſtum in Sanates.

Sani forcti] alii ſanati facti: alii ſani forctique, adde Feſtum in Fortis.

Sarcta vinea] vide in Sarpiuntur.

COLVMNA 200.

Scæuam & in bona] Plaut. in Pſeudolo, Bona ſcæua eſt mihi. adde Varr.6.

Saperda] *ſapientem etiam ſignificat*) Varro apud Nonium in Saperdæ. Omnes videmur nobis belli, feſtiui, ſaperdæ.

COLVMNA 201.

Salua res] *paraſiti Apollinis*) vide Athenæum libro 6.

COLVMNA 202.

Salias Virgines] vide in Regifugium.

COLVMNA 203.

Seculares ludi) vide Acronem in Horatij carmen ſeculare.

Operatus tribus diebus totidémque noctibus] vide Acronem dicto loco.

Scutilum] *ex Græco*) σκῦτος.

In põpa aliud dicimus ſcutulũ] vide Mãducus.

Squalidum] *quod proximè ad ſimilitudinẽ ſquamæ piſcium accedit*) idem Agellius 2.c.6.

Schoeniculas] vide ſupra in Proſedas.

Scorta] *ex pellibus facta ſcortea appellantur*) idem Varr.7. de lingua Latina.

Scaptenſula] σκάπτειν Græcis ὕλη.

COLVMNA 204.

Spetile] *ſuis*) ſueris Varro.

Spicit] *vlo ſpexit de contibus celſis*) Vltro ſpexit de montibus celſis. Pompon. Lætus: alii pro, vlo, legunt, ſedulo, vel paulò.

COLVMNA 205.

Scrapta] ſcrantiæ. Varr. lib.6. de lingua Lat.

Scrupi] *in Andromacha*) ita apud Nonium in Scapres. Alii, in armorum iudicio legunt.

Aſperi] alii aſpera.

Scribonianum] *puteal*) hoc ipſum Scribonianũ puteal expreſſũ eſt in argẽteo quodã denario cum inſcriptione, Puteal Scribonian.

COLVMNA 219.

Tonſillam] *Phinidis*) ita apud Nonium. alii Phœniſſis, malè.

COLVMNA 220.

Tablinum] *atrium*) vide ſuprà in Scribonianum.

NOTÆ IN SCHEDAS.

COLVMNA 221.

Manubiae] vide Acron. in Horatium lib. 1. Odar. 11. & Seruium libro 1. & 11. Æn. & ſuprà in Triſulcum.

COLVMNA 226.

obiurare] vide ſuprà in Obitu.

Ommentans] id eſt expectans, ita enim gloſſæ à mãtando, id eſt manendo. adde Nonium in Mantat.

COLVMNA 227.

Obſtitum] *qui deo deaeque*] qui deo qui deæ. alii, ſiue deo ſiue deæ, ita Macrobius 3. Satur. 9. Cato de re ruſtica c. 89. Agellius 2. c. 28. Arnobius lib. 3.

Obſidium] *obſidium cœpit*) Sic Tacitus libro 4.

COLVMNA 228.

Optima lex] *magiſtrorum*) magiſtratuum.

vt optima lege] de antiqua formula, Vti quod optuma lege fuat, vide Agellium 1. c. 12. Liu. lib 9.

COLVMNA 230.

Oppidorum] *Cato*) hæc vox diſpungenda.

Pa pro parte] ſic apud Auſonium, do pro domo.

Praedotiunt] alij prædutiunt. vide ſuprà in orcus. ſic veteres exfociunt.

Triniclioes] id ita dicitur, vt Aboloes.

pilare] *ſunt qui Graecae originis*) nam Græci fures φιλῆτας dicunt ita ſcribendum. Seneca lib. 7. epiſtol. 22. filiſtas vocat.

Picati] *Dori*) imò Bœotii, ſi verum dicit Heſiodi antiquus interpres in Theogonia.

COLVMNA 231.

Petrarum] *Lenius*) alii Liuius, alii Lęuius ex Agellio 12 c. 10.

Piſalitem] alii piſatilem.

COLVMNA 234.

Tagax] *& Mutonis, &c*) ita legendum & Mutoni manu perſcabere poſſe tagacem.

Talionis] *rabit*) alii rupit, alii rapiit. vide ſuprà in Pacionem.

COLVMNA 235.

Tappulam] alii tapullam. v. in Sodales.

Tripudium] vide ſuprà in Puls.

Tintinnare] *molae*) alii mollem.

COLVMNA 236.

Tentipellium] *indéque*) alii idem.

Vici appellati, item magiſtri paci] antiquè, pro magiſtri pagi. v. ſuprà in Orcus. ſic antiqui dicebant leciones.

diſtributa inter ſe diſtant nominibúſque diſſimilibus] hæc verba deſunt quibuſdam.

in Oppidi vicis] in oppidi vicani.

Viginti quinque] Vide Agellium, 20. c. 1. 6. Plin. lib. 1.

Victimam qua vincta ducatur] alii vitta legunt. Nam vittati boues ad aram ducebãtur, teſte Seruio 2. Aen. alii legunt, victa.

COLVMNA 237.

Via] in hoc fragmento agebatur de viis muniendis, & lapide ſternendis, & de iure per eas iumenta agendi.

Vaſtum] vide Non. in Vaſtitudine.

Ve victis] *adpenderetur*] penſum.

Brennus Rex] alii Brennus dux.

Vira] vide Varron. 4. de lingua.

Vruat] Placidus in gloſſ. oburbat, circumſcribit.

Vngulus] *nacta eſt qui eorum requireret*) nacta ſiquis requirit.

ebrio] alii ebirio.

COLVMNA 238.

Vindiciae] *tor arbitros tres dato*) prætor arbitros tres dato.

NOTÆ IN FESTVM & Paulum.

Abacti qui coacti depoſuerunt imperium] vt abacti magiſtratus qui per vim depoſiti: ita in iure abactus venter. Paul. 4. ſent. 9 §. aborſus (qui Græcis ἐγχυμονοφθόρος 31. Eclog 6.) qui per vim eiectus, dicitur. Ad eundem modum oues abactæ, porci abacti l. 3. ff. de abigeis. abacti caballi Caſſiod. 8. variar. 32. nam vt ſæpius vis in abigeatu admittitur l. 1. §. 3. ff. de abigeis.

Abalienatus] Gloſſis Abalienat ἀπαλλοτριοῖ. Abalienata ἀπαλλοτριωθέντα. ſic in l 8. ff. de alienat. iudicii mutãdi. iudicii mutandi cauſa abalienare. & in l. 38. in f. ff. de leg 3 prædia. abalienare dicitur. adde infrà Alienatus. adde legem Alienatum. 67. ff. de verborum ſignificat. Ciceronem in Topic.

Abambulo] Gloſſis Abambulo κατ' ἰδίαν περιπατῶ.

Abarcet] vide infrà Arcere.

Abauus] Gloſſis προπάππου πάτηρ, in iure proaui paterni aut materni pater. l. 10. quarto gradu 15 ff. de gradib.

Abditiui, abortiui] Abditiuus qui & auulſus Gloſſis & ὑποτεθεὶς, quaſi Abeditiuus aut malè editus, Eadem ratione ſubditiua, Arnob 5 non tantum myſtica ſed ſuppoſita. & Gloſſis ſubdititiuus ὑποβολιμαῖος. id eſt ſuppoſititius & ſubdititius & ὑπαλλαγμαῖος. Eſt etiam

qui hoc loco legit, Abactiui, à partu abigendo, vt in l.4. ff. de extr. crim. l.8. ff. de ſicariis, l.9. ff. de pœnis. alij, Abductiui.

Abemito] emere pro accipere) idem in Emere infrà. hinc ſurremit, ſumpſit, infrà in Surremit: & ſurempſit, ſuſtulit. infrà Surrempſit. Sed & Gloſſæ Abemit, ab eo accepit ἀφεῖλεν.

Abgregare. Gloßis ἀπαγελάζειν, διαχωρίζειν.

Egregius] idem infrà Exgregiæ.

vt Pecunia] idem in Peculatus.

peculia] vide infrà Peculium.

Abietaria negotia] abietaria negotiatio.

quam materiam] quam materiatiam: alij materiationem. ego ita lego, quam materiaturam. Hoc enim verbo vtitur Vitruuius 4. c.2. ea Græcis ξυλουργία (Galli minutiariam vocant) vnde ξυλουργὸ Cedreno. Propius eſt huic loco, quod iidem appellantur Matricarii Nouell. 13. c. 5. quaſi materiarii, ac vix ſcio an corruptè ibi legatur Matricarii pro Materiarii. Cæterùm Materia id dicitur, vnde fieri poteſt ædificium (quam Græci ὀργανικὴν ὕλην. 2. Eclog. 2. cap. 171.) ac proinde ligno (quod comburendi cauſa paratur) opponitur l.12 ff de vſufructu. l.18 §.2. ff. de pignoratitia. l.14. ff. de periculo: l.47. ff de act. empti. l 55. l 56. l.57. ff. de legat. 3. l.167. ff. de verborum ſignificat. Eſt autem materia Gloſſis ὕλη ξύλων καὶ ἱστορων. atque ita poteſt accipi. 19. Eclog. 6 c.7.

Abijſſe pro adijſſe] pro obiiſſe rectè: nam & infrà Abitio pro morte.

Abitionem &c.] hinc abiit pro obiit ſuprà Abiiſſe. idque dicebāt veteres δυσφημίας vitandæ gratia. Plutarch. in Cicerone. Tertullianus de teſtimonio animæ, Si de aliquo, inquit, iāpridem defuncto, tanquam viuo, quis requirat, præ manu occurrit dicere, *Abijt iam & reuerti debet.* Inde eſt ꝙ in Titulis monumentorum nunquam, Obiit vel mortuus eſt, ſed ſemper, vixit. vtebantur & hac formula, beatum eſſe. vide Ammianum 25.

Abnutare ſæpe abnuere] eſt enim frequentatiuum Abnuto. ſumitur etiam plerunque pro negare. hinc ſimplex abnutiuum in l 83. ff. de verb. obligat. Caper in libro de orthographia, confeſſiua vox fit, ex duplici voce abnutiua. vt non nolo. id Gloſſis ἀποφατικὸν. & abnuitio infrà in verbo In. & abnuit infrà in Pro. cui ibidem opponitur adnuo. vnde Adnutiuum Gloſſis καταφατικόν.

Ab oloes pro ab illis] poteſt hic locus etiam ita accipi quaſi diceret τὸ oe pro i apud veteres vſurpatum ſic infrà Loebeſum pro liberum: Loebertatem pro libertatem. vide infrà Loebeſum. ſic infrà Pilumnoe & pobloe, faſcinoe, pro Pilumni pobli, faſcini: & alibi infrà in Plorare, aſt oloe plorassint. Sed veriſimilius mihi fit, alio fine id à Feſto dici, nēpe vt oſtendat oloes pro illis dictum à veteribus, tunc cùm abhorrerent à geminandis litteris. id quod ſequētia ſatis oſtendūt. probantur autem euidentiſſimè infrà in Ollic.

Aborigines quòd errantes] dicti igitur quaſi aberrigines & à montibus, quos Græci ὄρη vel quòd γενάρχαι, id eſt auctores generis. Nā & Gloſſis αὐτόχθονες. Sic origines Salluſtio ſunt, quas Græci μητρόπολεις vocant. tametſi alio ſenſu μητρόπολις in lege 4. 5. ff. de off. Proconſul. pro capite prouinciæ. Cuiuſmodi vrbem Ammianus matrem vrbium. Curtius maiorem patriam vocat. eam autē rationem ad vrbes reliquas habebat, quàm Metrocomia πρὸς κώμας.

Abortatum] hic in neutro, vt in lege 20. § 4. ff. de aquir. hæred. dicitur & Abortus in lege 2. Cod. de poſthumis: & abortio. l.38. § 5. ff. de pœnis. fit autem circa tempus pariendi, vt Aborſus circa tempus conceptionis, de quo vide Nonium.

Abrogare] abrogo. Gloſſis ἀπαγορεύω, ἀκυρῶ.

adde legem 102. ff. de verb. ſignif.

Aceratum] vide infrà in Acus, palea: & in Obacerare, Nonium in Acerboſum.

Acerra] *alij dicunt arculam eſſe thurariam*) vnde Gloſſis Acerra, Acceptuaria, Turibulum, & λιβανωτρίς. Turibulū verò alibi θυμιατήριον.

Acetare pro agitare] ac proinde c in g mutatur propter affinitatem & cognationem litterarum inter ſe: vt in κυβερνήτης gubernator: κωβιὸς gobius. vide Priſcianum libro 1. Ea re fit, vt cùm agitandi hìc mentio fiat, pro acetare, legendum putem, Acitare, non Acetare.

Acieris] Aceres Gloſſ. ἀξίνη ἱερατικὴ ab Acieri, Aciarium στόμωμα Gloſſis, vbi malè στόμωμα: & in iiſdem Denticulum Aciarium στομωμάτιον: iiſdem Aciarium diuerſa ſignificatione μαγίδιον.

A claßis tunica] vide infrà Calaſis. Gloſſis Aclaſſi λώματα.

Acrumarumna vtenſilia ampliora] alii ærumerumna. alii Aerumina. Vetus Actum ærum autenſilia. verendum eſt ne vna dictione legendum ſit Macræruntina, vel Macraerumenta, vt ſint in vaſis æreis, maiora. Gloſſis Aeramenta χάλκωμα Æramenta χαλκώματα.

Actus] *in Comœdijs & Tragœdijs certa ſpatia canticorum*) nam ſcenici agere dicuntur. vide infrà Agere.

modo inter vicinos quatuor pedum latum) Hinc mirum videri poteſt quare Iauolenus viæ latitudinem legitimam fateatur: latitudinis arbitrariam faciat, in lege, certo generi 13. §. latitudo. 2 ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum.

in Geometria maiorem partem iugeri id eſt cxx. pedes] idem Boetius 2. de Geometria: & Epiſtol. 38.

actuoſi] axitioſi v. infrà Axitioſi.

Acupe-

Acupedius] Aquipedius. vel Agupedius.ἀρχαϊκῶς· vt peguuia pro pecunia: alij legunt, Acrunipedius.

Acus palea]v.infrà Obacerare.

ſubſtruendum] ubſternendum.

Idem in eodem]Idem eodem.

Primo] Primò.

Argillam mixtam acere]vidē s. Aceratum & Obacerare.

Acus dicitur] *vel etiam ornatrix vtitur*) Acus inter alia ſignificat ornamentum capitis.l. 25.§ 10.verſ.ornamentorum.ff.de auro. Conſtantinus in lege 1.Cod.Theod.de repudiis,ſi præter hæc tria crimina repudiū marito miſerit, oportet eam vſque ad acuculam capitis in domo mariti deponere. Id diſcerniculum Latinis:Græci καλαμίδα. Gloſſis Acucla. βελόνη.

Ornatrix] vide legem 49.& l.65 § ornatricibus ff.de legat.3. Græci κομμωτρίας & κομμωτρίας vocant. quo nomine Fabula edita eſt à Næuio. Iiſdem ornamentarius κοσμήτης & κοσμητικός.

exercetur quoque inſtructio] falſò hic Feſtus legiſſe videtur, acum pro acie.

cùm ſarcire] quia ſarcire.

ἀκέσασθαι] ῥάπτειν.

Adaſia] *ouis recentis partus*) & maior natu. Iſidoro in Gloſſis.

Adaxint] vide Nonium in Adaxint.

Adcenſi] vide infrà in Adſcriptitii.

Addicere damnare eſt]inde Addicti,pecuniæ damnati. Valerio 6.c.1 Quintiliano 5.& 7.

Addubanum , Danubium] Ad Dubanum,ad Danubium:vel ad Danuuium.A.id eſt ad Danubium. Alii ad dubienum, ad dubiū.vt dubienus ea forma pro dubius ponatur, qua ſociēnus pro ſocio apud Noniū. Poteſt tamen & ita legi,Ad dubenū, pro, ad dominum.vide infrà Dubenus.

Addues]veteres adduo pro addo: vt venūduo, pro venundo:creduo, pro credo. Gloſſæ Adduo προςτιθῶ.

Adeo] *idē ſignificat quod accedo*]Gloſſis προσέρχομαι.

quod vſque eo] ea ſignificatione τὸ Adeo ſumitur l.8.ff. de iuriſdict.l.7.§.6. ff.de pactis: ſed & eadem ratione apud Nonium legitur, Ad quo, pro inquantum: & Gloſſis Adeo ἐπὶ τοσοῦτον ἐπὶ τούτου.

non quidem ſecundum rationem] hoc vult Feſtus,neglecta ratione,particulam Ad:in verbo Adeò,iungi alteri caſui quàm accuſatiuo.

Ad exitam] ad exitimam. ita legendum cenſeo: mihique fidem facit id quod infrà legitur in Extimum.

Adfabrum] à quo adfabrè Gellio 7.c.7.Affabrè Gloſſis καλῶς.

Adfatim]Gloſſis μεμοιραμένως, ἀπὸ τῆς μοίρας ἔδησε)Homerum exprimit,qui in Odyſſea ſcripſerat, ἢ ἄφθονα ἴδωμεν ,id eſt ἀφειδῶς : ſic primo feudorū 5.cùm aliqua turpiter ludere, nihil aliud quam quod paulo antè dictum fuerat,adulterare:&,vt verbo Feudiſtico vtar Cucurbitare.

Adſectare]v.l.8.in f ff.ad l.Aquil. ſic adſectatæ tutelæ §.item tria Inſt de excuſat.tutorum ἐπιτεθεῖσαι. Theophilo ibidē. Adſectare apud Nonium etiam ſignificat, efficere.

Adfines in agris vicini]ea ſignificatione ſumitur in l.12. ff.finium regundorum. Gloſſis Adfinis ἀγχιτέρμων.

conſanguinitate coniuncti] Gloſſis Adfinis ὁ κατ' ἐπιγαμίαν συγγενής. v.l.4.§.3.§.4.ff.de gradib'.l.17.Cod.de Nuptiis:§.6.Inſt. de Nupt.

Adgrettus] Adgretus.vide infrà Egretus: dicitur autem vt mertus,pultus.

Adigas] *dure cogas*) ad rem cogas. vel adi re cogas.alij,valde cogas.Cōſtat enim τὸ, Ad, ἐπίτασιν addere:vt in Adfabrè Adprimè. v. 7. Gellij 7. Hinc illa in iure,ad iuſiurandum adigere.l.8.in fi.ff.de in ius vocando iureiurādo adigere.l.31.ff.qui & à quibus,l. adigere iure iurando 6.in pr.& § 3 ff.de iure patronatus.

Adlecti] *qui propter inopiam*)Senatorum intellige. Id autem factū poſt pugnā Cannenſem.Alia ſignificatione Adlecti Varroni dicuntur ſuffecti in alterius locū. vt & in l.11. 12 13.Cod Theodoſ.de ſuſcept. Aliàs, adlegi eſt adſcribi & referri in numerum l. 3.§.2 ff. de decur.vnde allectio: vel adlectio.l.7.Cod. de incolis. Gloſſ.Ex allectis ἐκ τῶν λογχευθέντων.

nam patres]alii igitur Adlecti à patribus & conſcriptis.

patres]vide infrà Qui patres.

conſcripti]vide infra Conſcripti.

Adlicit] vide infrà Lacit & Lenones.

Lacit] vide infrà Lacit.

Inlicere]vide infrà inlex.

fruſtrantem inducere] fruſtrari ſeu inducere.

Admiſsiuæ iuberent]iuuarent.

Adnictat]Adnutat.ita veteres libri. Differētiam facit inter illa duo Nonius. Adnictare oculorum: Adnutare aurium vel Labiorum eſſe vult.adde infrà Nictat.

Adoleſcit] Gloſſis ἀκμάζει vnde ἀκμαῖος adultus.vide infrà Suboles.Nonium in adolere duobus locis, & in Adoleſcere. huic contrarium Adoleſcit Gloſſis ἀπακμάζει.

ἀδολέσχω] *ἀλίζω*) Vet. ab oleſco.S.vel ab ἀλδαίνω vel ἀλδήσκω.

altare] vide infrà Altaria.

exoletus] vide infrà Exoletus.

Oleſcendi,id eſt creſcendi] vide infrà Suboles.

Adoptatitius] Adoptiuus. V.Adoptitius MS. adoptarius Iſidoro in Gloſſis.

Ador] Græci ἄθηρ, quod nonnullis Adur(alii Adus) cuius genitiuus Adoris, penultima nunc longa nunc breui apud Sannium veterem poetam & Auſonium. Gloſſis Adis σῖτος adde Nonium in Ador & in Adoreum.

Adorare] vide Nonium in Ador.

ſignificat agere] quin & tranſigere. v. infrà Nec ibi,ſi adorat furto.

oratores] v.aliud Etymon infrà Oratores.

Adoream] *Adoriã Gloßis Adoria* ... laudem) vnde Adorioſus Gloſſis ... & Ador *vina*. Plautus, adorea affecit populares ſuos.aliud autem adoreum apud Nonium.

Adpromiſſor] adde legẽ 64.§ 4 ff.ſoluto.l. 5.§.2.ff.de verb.oblig.l.43 ff de ſolutionibu.

Adrumauit] id ... Græcis, & Iſidori gloſ.ſimileapudNon.Rumiferare&Rumitare *à rumine*] vide infra Rumen &Subrumari: adde Nonium in Rumen.

Adſcriptis]vide Liuium 4 vide legem 6.l.20 l.22.l.vlt.Cod.de agricolis. (accenſos.

Adſcriptitij]*adcenſos*)v.ĩ. Adcẽſi alij legunt *velatos*]v.ĩ.Velati.Iidẽ dicũtur etiã velites.

Ferentarios]v.ĩ.Ferẽtarij& Non.in Ferẽtarij.

rorarios] v.ĩ.Rorarij & Noniũ dicto loco.

Adſectata] Adfectata.

vel in malã]vide l.19.§.19.§.22.ff.de Iniuriis.

Adſerere manu eſt admouere]adſerere,eſt manũ admouere.MS.aſſerere manũ, eſt admouere.vulgat. (inde enim aſſertor qui manum alicui aſſerit eius educẽdi gratia ex ſeruitute in libertatẽ.vide infrà Sertorẽ. & Gloſſis Adſertor ... .Adſertio...)alij ita legunt, Adſerere,eſt admouere.

quòd ea] quò ea. (mittuntur.

quæ in terram dimittuntur]quæ in terram de-*ſeri dicuntur*] ſic dicimus adſerere arbores. l.7.§.3.ff.de vſufructu. tranſlatitiè verò adſerere prolem,pro adoptare: adſerere in libertatem,id eſt libertati:liberis inſerere.

opponuntur] apponuntur.

Adſidelæ] Aſidelæ.

Adſiduus] Aſſiduus,vulgata. & quidem rectius.nam ab aſſe dando,aſſiduus,Cariſio lib. 1.Gell.16.cap 10.

Adſipere]*à ſapiendo*)vndeGloſſæ ſapit,ſaporẽ habet:interdum, actiuè pro ſaporem immittit. vt apud Tertullianum, Fermentum modicum deſipit totam conſperſionem.

Adſtaſſent ſtatuerunt] Aſtaſſent ſtatuerunt. vulg.Adſtaſſint,ſteterint.S.

Adtegrare, &c.] Adtegrare eſt vino ſacrificium augere.

Integrare enim &c.]Adtegrum,minus factũ Integrare,in ſtatutum redigere. S.vulgata,in ſtatum redigere.

Adteſtata] hæc fulgura contraria perẽptalibus.vide infrà Peremptalia.

quæ iterato fiebant] v.ĩ.Renouatiuũ fulgur.

Adtritum] ...) ... alij ... Gloſſi. ..., Velum.

Adtubernalis] Attibernalis,vulg. Atturubernalis (Gloſſis ...) alij Attubernalis. adde infrà Contubernalis & Tabernacula.

continua] continuè. vulg. legendum puto continuus niſi quis malit hanc vocem vt ſuperfluam atque otioſam diſpungere.

pellibus contegantur] v. infrà Cõtubernalis & Tabernacula.l.7.ff.de ſupellectile.inde pelliones vel pelliones in lege vltima. ff.de iure immunitatis lib.Cod.de excũſat.artif.

tabernacula] v.infrà Tabernacula: legẽ 183. l.184.ff de verb.ſignificat.

Aduelitatio]*iactatio quædã verborum*)iactatio quædam probrorũ.ita legitur infrà in dictione Vel tatio.adde Nonium in Velitatio.

velites] v.Nonium in Veles.

Adulari] Adolari.MS.

compoſitum ex accedendo & adludendo]cõpoſitum ex ad & ludendo. S. Eſt autem propriè Adulatio canum blandimentum Nonio:fortaſſe ..., à cauda qua mota canes accedendo blandiuntur.

Adulterium] adde legem 101. l. 225. ff. de verb.ſignific.

Adulterina ſigna] v. legem 30.ff ad legem Cornel. de falſis: Paul. ſentent. 25. § 1.& §.7. Inſt.de pub.iudiciis. Eadẽ ratione in iure adulterina moneta,monetæ adulteratores, adulterinum teſtamentum,adulterinæ ſtateręs

Aduocitat,ſæpe vocat] hîc iũgenda eſt ſignificatio verbi Aduocat,quę in l.18.ff.ratã rem. vbi τὸ aduocare,eſt aduocatis vel teſtibus ſũptus miniſtrare, vel negotiis auocari.

Aduocem aduerſarium]Gloſſis Aduoces ... Fortaſſe legendũ Aduorſẽ vel Aduerſem.

A e]*A I ſcribebãt*)idq; frequẽtiſſimũ poetis.

Aedilis magiſtratus) hæc vox diſpungẽda: nam mox ſequitur,poſtea hoc nomen ad magiſtratus tranſlatum.

quòd facilis ad eũ plebi aditus eſſet] Imò quòd ædibus publicis præſtet.l.2 § 21. ff.de origine iuris.vnde ædituentes Lucretio. apud Gelliũ 12.c.10.De ædilibus paſſim in iure.

Aedilatus] Ædilitas:& in l.17.ff. de cõpenſ. Ædulitas.

Aedis] *in edito*) in aditu.S.hinc enim ædes Varroni quòd plano pede aditur: vel,vt Tertullianus in libr.de Pallio loquitur,planitus.

...] ....

ponitur pro omni genere conſtructionis]hinc nauem ædificare dicimus l.46.§.2 ff.de iure fiſci:& inſulam l.27.§.5.ff.de rei vindic. l.11.§.9. ff.de Publiciana.

Aeditimus ædis intimus] hoc Etymon diſplicet Ciceroni in Topicis.Gellio 12.ca.10 adde eundem 6.c 2. Plin.32.ca. 2. Chariſium lib.1.

Aedituus]*ſacræ ædis tutor*)ſicTheophilus§. Tutoris Inſt.de Tutelis. & ita Ædilis accipitur in l.3.§ 3 ff. de Tabulis exhib.ob id Hierophylax appellatur in l.28.ff.de annuis.hinc Ædituari in tẽplo apud Non. dicitur Gloſſis Æditilis ... Iiſdẽ ...& ... Æ-*tuitor*] tutor. (dituus

Aegeum] *Aegea*) Æge.

Aegrum] hinc ægræ mulieris offenſam placare.l.vlt.ff.ſiquis aliquem teſtari.

Aegyptinos,Aetiopas] id eſt nigros & fuſ-Coſ.

cos. Nã gloſſis Ægyptiũ, nigrũ à colore vulturis qui αἰγύπιος. iiſdem Æguptium φαιός.

Aemidum, tumidum] alij timidũ ego vuidũ pro humidum. tametſi Aemidum, quidam παρὰ τὸ ἄημα, vt inflatum ſignificet. Gloſſis Aemidus παρωνικῶς.

Aenatores] Aeneatores. Gloſ. σαλπιγκταὶ Κυμβαλοκρόυσται.

Aeneolum] Aeneolo. alij Aenulum. Iſidorus Enulum.

fit] ſit.

Aequidiale] ἰσημερία. Gloſſis.

nox diei potius quàm dies nocti adnumerari debet] vide quæ ſcribam ad l. more Romano. 8. ff. de feriis & Gellium 3. c. 2.

ἰσημερίαν] & ἰσημερία, vt ſuprà dixi.

Aequilanium] ſic Aequilotium, aequatio Iſidoro.

Aerarij à tribuendo ære] Gloſſis Heratius ταμίουχος. vide quæ de ærario ſcribam ad l. 42. ff. de iure fiſci. alio ſignificatu χαλκεύτης, χαλκουργὸς. χαλκότυπος. & Artifex ſeu faber Aerarius.

Aerarium in æde Saturni habuit] Idem Varro lib. 4. in fine. Macrob. 1. Saturnal. 8. & Plutarchus. Gloſſis Aerarium χρηματοφυλακεῖον.

Aeribus] ab ære, id eſt æramento dicit Cato) ab æres quod & æramentum dicit Cato, Gloſſis æramentum χάλκωμα. Aerementa χαλκώματα.

æramentum] æramen, ſpecies ex ære. l. 12. Cod. Th de operib. publicis.

Aeroſam] vt æroſa Cyprus, ſic æroſa pecunia in l. 102. ff. de ſolutionibus: vbi dixi. vnde & Gloſſis ἰκτερικός Auriginoſus, ab auri colore: & auroſus πολύχρυσος.

Aerumnulas] furcillas) vide infrà furcilles.

retulit] reponit.

muli Mariani] vide infrà Muli Mariani.

oneroſos] oneroſo.

aſſem] inde Aerumnulæ.

Aeruſcare] inde æruſcatores, qui æſculatores. Gloſſis Aeſculator χαλκολόγος (qui & Nummularius) à χαλκολογῶ Aeſculor.

Aeſtimata pœna] ouem decuſſi, bouem centuſſi) vide ỹ. Multam, Ouibus, Peculatus. 11. Gell. 1.

Agazones] l. vlt. ff. ſi quadrupedes. Gloſſis Equiſio & ἱπποκόμος.

minantes] ſic infrà in Agere, & infrà Inigere ante ſe pellere, id eſt minare. éſtque frequens verbum Hieronymo & legibus Langobardorum, Burgũdionum, Alemanorum, ſed & legi Salicæ. Ad eam normam Apuleius prominare dixit. & Amianus ad Paulum 1. ſentent. 17. actum interpretatur qua pecora minare conſuemus. & in Auſonij verſu de Myronis bucula, Ageret iuuẽcas cùm paſtor domum ſuas, ſuam relinquens me minabat, vt ſuam.

Agea via in naui] quæ & Ageat Gloſ. παρόδιος ναῦον) vide Iſidorum 19. Etymol. 2.

Agere] id eſt minare) dixi ſuprà in Agaſo.

agit cum eo furti] vide legem 25. & paſſim. ff de furtis.

indicare] iudicare.

cauſſam ago] & poſt.

ſcenici agere dicuntur] vide ſuprà Actus.

Agina] qua) quo.

vnde Aginatores] Gloſſis Aginare eſt τεχνιτεύειν negotiari, in quibus tamen perperam legitur στρατιῶται & στρατεύει, pro τεχνιτεύσαι & τεχνιτεύει. vnde τεχνῖται, Nouella 30. c. 2. & 118. c. 14. Edic. Iuſtiniani 13. c. 7. At Iſidoro & gloſſis Acinari eſt tricari: Aginantes extricantes. aliis Aginat διαπραγματεύεται, στρέφει, μηχανᾶται.

Agnus] communis erat generis) vide infrà Recto fronte. ſic in Numæ legibus Agnus mas, Agnus fœmina.

ſicut & lupus] vide infra Maſculino & Recto fronte. ſic apud Ennium lupus fœmina.

ex Græco λύκος] ex Græco ἁ λύκος. S.

Agolum] quo pecudes aguntur) fortaſſe à Græco ἀγκάλιον. inde etiam Galli bacillum oblongum vocant Gaule.

Agoniam] quo rex hoſtiam) vide Varronem 4. de lingua.

rebus agendis: Agonalia, &c.] rebus agendis cuius feſta Agonalia dicebant. & hunc quidẽ in modum poſtrema huius dictionis explicatæ à Feſto verba in hanc ſedẽ aduocãda. S.

Agonalia eius feſtiuitatem] diſpungenda. Cæterùm Agonalia Gloſſis Agonaria θύσια.

Aegonus] Aegonus.

Aegonenſis] Agonenſis.

Agonium] id eſt ludũ ob hoc dictũ, &c.] Agonium locus eſt in quo ludi initio facti ſunt. ob hoc dictum, quòd fuerit ſine angulo. S.

Albegmina] Albegmina, quę quòd Diis porricerentur, porriciæ & proſecta & proſegmina. Proficiæ Gloſſis αἱ τῶν θυμάτων ἀπαρχαί. Tertullianus ea ita deſcripſit, de opimis & integris ſuperuacua quæque truncatis capitula & vngulas, quæ domi pueris vel canibus deſtinatis: hinc ablectæ ædes Plauto, derelictæ.

Albiſia] decumana ſcuta: & poſt decumani fluctus) adde infrà Decumana oua: & Decumanus appellatur limes.

Albula] Tiberis fluminis) vide infrà Tiberis.

Tiberio] Tiberino.

Alcedo] Catamitus) vide infrà Catamitum & Alumento.

pro Nilo, Melo] vide infrà Melo, & Alumento.

Alebria] Alebrius vel Alerius. Gloſſis Ἄτροφος. Alebra, quibus alimur: Alibre, Alimentum.

Aleonem] Tertullianus de fuga. Neſcio dolendum an erubeſcendum ſit, cùm inter tabernarios, & lanios, & fures balnearum & aleones & lenones, Chriſtiani quoque vectigales continentur. Gloſſis κυβευτής, Aleo.

aleatorem] vide Titulum de aleatoribus. l. 4. §. 2. ff. de ædilitio: l. 225 ff. de verborũ ſignificat. Gloſſi: κυβευτὴς, κυβευτικὰ κυβεύω. quòd eſt Aleo ſeu alea ludo.

ganeo] vide infrà Ganeum.

lurco] luſtro. Vet. & ita legendum Catullo in Mamurram, pro vltor. Facit infrà Luſtrũ. ſed tamen nihil neceſſe eſt mutari nã & Lurco vox nota: vnde Lurconiana condimenta Tertulliano in libro de Anima c. 15.

Algeo] *coniectus*) collectus.

Alica] vide incerta Verrij Flacci: adde infrà Pollucere merces.

Alicariæ] *hæ*) ·x.

Proſtibulæ] vide infrà Proſedas.

Alienatus] vide l. 67. ff. de verb. ſign.

Ali rei] Plaut. in Milite, Nulli ali rei eſt improbus.

Alites] *Buteo*) vide infrà Buteo.

ſanqualis] vide infrà Sanqualis.

immuſculus] vide infrà Immuſculus. alii legunt Immuſtulus. adde 10. Plin. 7.

Aliuta] *ipſos Ioui ſacer eſto*) ipſos antiqui pro ipſus. ſic iidem Conſol pro Conſul: & è contra funtes pro fontes: frundes pro frõdes. vide Velium Longum de orthographia.

Allus] Allex, alii Hallus, vt infrà in dictione Hallus, pedis maior digitus.

Alma. ſancta] ἁγνὴ Gloſſ.

pulchra] καλὴ ὡραία. Gloſſ. inde Almus iiſdem καλὸς, ἔνδοξος.

aleus] Σπερμολόγος. Gloſſ.

Almities] ea Chariſio lib. 1 ἀκμαιότης Gloſſis αὔξησις ἀρχῆς. Almitus ἀκματερόν, ἀκμαστί. Almetes, χεῖλος ἀκματερούς.

Altaria] aliud Etymon vide ſuprà Adoleſcentia. Cæterùm non obmittendum Altare dici & Altarium Gloſſ. Altarium θυσιαστήριον.

Altellus] *quaſi altus in Tellure*) vide infrà in Altus. Eſt autem idem ac expoſitus & Alumnus. Græc. θρέπτος. 25. Eclog. 1. c. 6. οἰκοτρεφοῦς, τρόφιμος. Latini alumnos appellant. l. 26. Cod. de Nuptiis l. 1 Cod. quæ res pignor. ſed & Græci χαμαίριπτα βρέφη appellant Nouell. 253. adde de expoſitis. l. 152. ff. de iuris & facti ignor. l. 4. ff. de agnoſcend. liber. l. 1. & paſſim de infantibus expoſitis.

A marco Marcellus] à Marco Marcellus: ego legõ, à Marco Marculus. vide infrà Marculus.

ab altello altellus] ab alto, altellus. ita legendum cenſeo. id enim conuenit ſuperioribus. facit & id quod infrà in Altus.

Alter] *altera auis non bona*) ſi modò priori vitium facit. ad quem modum fulmen peremptale. quod priori vitium fecit. Cæterùm alteram auem potius, quàm aduerſam Augures efferebant, vt ita malum omen viderẽtur minuere, atque eleuare.

Altercatio] Gloſſis Altercatio ἀμφιβολία λόγου.

reperitur hoc vocabulum in l. 4. Cod. de neceſſariis ſeruis, &c. 6. Quintil. 5

Alternatio] hinc Alternatim per vices. vide Nonium in Alternatim, & Gloſſæ Alternis αἰεὶ μέρος, ἀμοιβαδίς. Alternam teſtis, qui vacillat. Alternationem verò noſtri pro diſiunctione vſurpant. l. 2. §. 2. ff. quod certo l. 7. §. 4 ff. de iniuriis. In lege verò 9. ff. de ſeruo corrupto, ſine alternatione, eſt illo vno caſu vel vno tantùm caſu.

Alterplicem, duplicem] id eſt doloſum Iſidoro in lexico. ita Horatio Vlyſſes, duplex.

Alterta] Alterria.

Altum] vide Nonium in Altum.

Altus] vide ſupra Altellus. alias ab altitudine, vnde Gloſſis Altus ὑψηλός.

Alucinatio] *alij Hallucinatio*) Eſt enim Hallucinari Nonio aberrare, & Gellio 16. c. 12. Hallucinari ἐκ τοῦ ἀλύειν quod Gloſſæ etiãnum confirmant. non tamen neceſſariò requiri aſpirationem in hoc vocabulo, vt & in multis, Gellius ſcribit 2. c. 3

Alumento pro Laomedonte] alii Laumento pro Laomedonte, &c. ſic Lautumiæ pro Laotomiæ: Laudicea pro Laodicea.

Melo pro Nilo] vt ſupra Alcedo: & infrà Melo.

Catamitus] v. ſuprà Alcedo: & j. Catamitus.

Aluus] adde Nonium in Aluus.

Am præpoſitio loquelaris, &c.] Am præpoſitio ſignificat circum. vnde ſuprà locellaris ſeruus ambactus, id eſt circum actus, dicitur. ita hunc locum reſtituit. Scaliger. cui ſeruus locellaris vel lucellaris eſt μισθωτός: cuius operas quotidianas dominus locatu, lucelli & quæſtus gratia: aut qui in eam rem diſcurſat. niſi loquelaris ſeruus accipiatur pro internuntio: aut vox loquelaris omnino diſpungatur.

ſignificat circum] *ab ἀμφὶ ſupra*) infra id enim infra eſt in dictione Amnis. ſed Feſtus non ſeruat exactum ordinem Aphabeti in ſyllabis, ſuo quoque loco digerendis.

Seruus ambactus] ſeruum libertate donatũ intelligit Perſ. Satyr. 5. Quibus vna Quiritem vertigo facit. & pòſt. Verterit hunc dominus momento turbinis exit Marcus Dama. hinc circunductiones manumiſſionum inextricabiles. in l. 6. Cod. de emancipationib. vide infra manumitti. l. 23. ff. de manumiſſionib.

Ambactus apud Ennium, lingua Gallica actus dicitur) poteſt & ita legi, Ambactus alius Ennio, quam qui lingua Gallica Ambactus dicitur, & ita eſt. Nã Ambactus Gallis, teſte Cæſare cliens: Ennio, δοῦλος μισθωτός. niſi actum eum eſſe Gallis, qui Ennio ambactus.

Actus] ſeruus.

Amatio] Amutio alii Amaſco, amare cupio. vel amare incipio. ego nihil mutandum eſſe neceſſariò, cenſeo, vide Nonium in Amatio.

Ambac-

Ambaruales hoſtiæ] vide ſ. Amtermini.

à duobus fratribus] ac frugibus.ita in veteri. Alij legunt à XII. fratribus.totidem enim Plinio 18.c.2.6 Gell. 7. Fulgent. Macrob. Auſon.

Ambaxioqui, circumeuntes cateruatim] Ambaxiqui circumeunt cateruatim: ab Am & Axes ſeu Axi. id eſt glomerati.vide infrà Axes.

Ambegni] vide Varron.5.de lingua & Fulgentium.

Ambeſt ita tertiæ perſonæ, verbum eſt] eadem ratione Comeſt apud Nonium dicitur. dicitur aliàs regulariter Ambedit, vt in l.33. ff.de adquir.rerum dominio.

Ambidens ſiue bidens] vide infrà Bidental & Bouem & Bidentes.adde 6.Gell.7.18 Plin.2.

Ambiguum] vide l.3.& paſſim ff. de rebus dubiis.l.125.ff.de verb.ſignif.

Ambitio] adde Varronem 4.de lingua.Nonium in Ambire.

Ambitus] de legitimo ſpatio à vicina inſula dixi ad l.14.in fin.ff.de ſeruit. vrb. adde Iſidorum lib. 15. Ciceronem in Topicis. Vitruuium 1.c.1. Varronem 4.de lingua.

Ambo] vide incerta Verrii.

dictum] ductum.

Ambrices] Inde Galli Lambrices.

regula] alij tegulæ, malè. nam & mox ſequitur,tegulis imponuntur.

Ambrones] *gens Gallica qui ſubita inundatione maris &c.*) hanc narrationem Ephori ridet Strabo.

vt & turpis vitæ homines Ambrones dicerentur] inde Gloſſis Iſidori Ambro, deuorator, decoctor,luxurioſus,profuſus.

Ambulacra] Gloſſis Ambulacrum, διάςημα, περίπατος, quod & vno in loco Ambulatio: alio:Interſpatio:vbi malè Intercaptio.

Amburbiales hoſtiæ] inde etiam Amburbiũ, infra in Amtermini.

Ambuſtus] Gloſſis περιπεφλεγμένος, περικεκαυ(μένος.

Amenta.quibus vt mitti poßint, vinciuntur iacula] Gloſſis Ammentum, ἄμμα λόγχης.

Amicinum] Anucinum.

vtris pediculum] Gloſſæ Amicinus, ἀσκοῦ ςόμα.alibi Aruianus.

Amicitiæ] ab antiquis ameci & amecę per e,ab antiquis amæqui & amęquæ. S.Gloſſ.Animecũ ἰσόψυχον. Animæquus, patiens animo.

Animula vrbs] Animula vrbs.

Amita patris mei ſoror] ita Gaius 2.Inſt.8.Amita verò magna, aui paterni ſoror: l. 1. ff. quarto.l.vlt.§.quarto.ff.de gradib. Amita maior,proaui ſoror. Paul. 4. ſentent.11. (quæ & proamita l.1.in fin. §.7. ff. de gradib.) Amita maxima, abaui ſoror. d.l.vltima.§. ſeptimo. (eadem abamita dicitur) Ataui ſoror, nomine caret.

Amites] ςάλικες.

perticæ aucupales] Gloſſis ἰξευτικοὶ καλαμοι.

Amnenſes] Interamnæ &Antemnæ,alij Interamnenſes & Amnenſes, nihil mutandum cenſeo. nam & Interamnæ Latina vox eſt. Græcis μεσοποτάμιος ſic Gloßis Interdia, μέσον ἡμέρας.

Amnis] *Am*)vide ſuprà Am.

Amœbeum carmen] *ex æquali numero*) æquinumero. & ita Seruius in 3.Eclog. adde quædã his nõ planè diſſentanea ex Iſidoro 6.c.19.

ipſa] diſpungenda hæc vox.

malum] maius.

Amœna] vide incerta Verrij.

Amoſio annuo] Annos,annua.ſic enim Gloſſarium, idque interpretatur πολυέτης. eidem Annua.eſt anus γραῦς.Anet γηρᾷ. Antites γερουσία.adde infrà Anatem.morbum annuum.

Ampedices] *nunc appẽdices*) vide Nonium in Appendix. ſic ſubſtituti dicuntur præcedẽtis appendices inſtitutionis.l.35. ff.de acquir. vel omit.

Amputata] *purum pro puto*) vide ſ. Putus.

Amſegetes] *quorum ager*) quorum ſeges.

Amtermini] Amptermini:alii Amitermini:alii Antermines:alii Amtermones.

prouinciæ] P. Romani viciniæ. S.vt Amtermini fuerint,nõ qui in agro Romano,ſed qui in vicinia. purà vel Sabino vel peregrino vel hoſtico vel incerto. Ager verò Romanus, quidquid Amburbiali ſacrificio vno die luſtrari poterat.cuiꝰ fines amburbio definiũtur.

amburbium] adde ſuprà Amburbiales.

ambarualia] vide ſuprà Ambaruales.

Amuſſim] vide infrà Examuſſim.

mutire] vide infrà Mutire.

Anatẽ morbũ annuum] hunc morbũ quædam Gloſſæ Anitatem appellant. dixi quædam ad hunc locum ſupra in Amoſio.

ſenium] vide infrà Senium.

Ancaſa] quaſi inciſa.

calata] celata.vt in l.cùm aurum.19.§.Infecti.verſ.an celati.ff.de auro.

calare] hinc cælatura in l.13. ff. de condict. furtiua.

Anceps] *captatur*) capiatur.

Ancillæ] *Dij & deæ Anculi & Anculæ*)ij quaſi reliquorum deorum miniſtri.ab anculare dicti, quod eſt miniſtrare.Gloſſis Ancilia ὅπλων ἢ θεράπαινα.

Anclabris menſa] vide infrà Eſcariæ.

Anclare] Antlare.vide ſ. Exãclare, & Non.

anclabant] antlabant,alii anculabant.

florem Liberi] id eſt vinum,quòd Liber Bacchus,Deus vini gentilibus.

Anculenta] Anculentæ.

inquinamentum] vide infrà Cunire.

Ancus] *qui aduncum brachium*) inde Ancus Gloſſis Mancus.

Andron] vide Vitruuium 6.c.10.

in quo viri plurimi] in quo viri plurimum.

vt gynecæum] vide Tit.Cod.de murilegulis & gyneciariis & procuratoribus gynecii. is

locus Græcis quoque γυναικωνῖτις. Vitruuio 6. c.10. Gloſſis, muliebrum γυναικεῖον.

Andruare, id eſt recurrere] Gloſſis ἀνδρίζεσθαι hinc Antroare, infrà in Antroare. & Redantruare, ſeu Redandruare. adde Varronem. Alio ſignificatu Antruare, Gloſſis [illegible] (pro [illegible]) quod videtur tractum à Græco ἄντρον, antrum.

à verbo [illegible]] à verbo [illegible]: vel ita, à verbo Truare, id eſt mouere. vnde & Trua vocata.

Drua] Trua. vide infrà Antroare, & Truo. quæ omnia Nonio non à mouendo, ſed à terendo. Quid Trullæ, Tryllæ, ſeu Truellæ, dictũ in lege 13. ff. de inſtructo. l. 36. ff. de auro.

Angerona] *cũ angina*) vel quòd angores animi putabatur depellere. Macr. 1. Sat. Gloſſis Angeronia, ἡ θεὸς τῆς βουλῆς καὶ καιροῦ dixi ad Var.

Anginam] quæ & Anguina & ἄγχουσα, Gloſſis. adde Nonium in Angina.

Angiportus] vide Varronem. Gloſſis Angiportum, στενωπός.

Angor] *συνάγχη*) ἀγχόνη) alij ἄγχειν, [illegible].

Plautus] Moſtellaria, vbi tamen variatur huius loci lectio.

Angulus] *aduncatur*) adducatur.

Annaria lex] vide Liuium 40.

Annus] *triennium*) *trimum*.

Antarium bellum] ὁ περὶ τῶν πυλῶν πόλεμος. Gloſſis Antarium, [illegible] & antepagmentũ: hinc Antani ſiue Antarij funes, Vitruuio.

Antè] *prò antea*) pro antidea.

Anteſixa] vide Liuium 26. & 34. Vitruuiũ 3.

Antes] στίχοι καὶ τάξεις ἀμπέλων.

ante latera hoſtiorum] vide infrà Antipagmẽta: vide Nonium in Antes.

Anteurbana] προάστεια, quæ & ſuburbana Nouel. 7. c. 3 §. 1. Nouell. 84. c. 1. l. 198. ff. de verb. ſignif. Gloſſis προαστεῖον, Proceſſio.

Antia] Antide. Gloſſis.

Muliebres capilli &c.] quibuſdam Gloſſis Antiæ τρίχες αἱ μεταξὺ τῶν κροτάφων τῶν βοῶν. Tertullianus de pallio, genuinos inter antias adumbratos.

ἀντὶ] *ἀντίον*.

Anticum] vide infrà Poſticum.

Antigerio valde] idem Gloſſæ: iiſdem Antigerium, quemadmodum, in primis: quod & Placidus confirmat. aliis Gloſſis Antegerio, ſeu [illegible], eſt [illegible].

Antios] Actos. Gloſſ. auctos: Vrſin.

Antipagmenta] adde ſuprà Antes.

Antiquare, in morem priſtinum reducere] ſed & obſoleſieri & memoria tolli. vide Nonium in Antiquari.

Antras] Angras. Gloſſis Placido in gloſſis. Angras Gloſſ. Iſid.

Antroare] adde ſuprà Andruare, & infrà Redantruare.

truant] vide infrà Truo.

ſegentes] conſequentes.

Anus] *antiqui non geminabant cõſonantes*) idẽ ſupra in Ab aloes: & infrà Aulas: & in verbo Solitaurilia. Iſid. 1. c. 26. in fin.

Anxur] alij Anxur legunt, ꝙ Iouẽ ἄξυρον imberbẽ illic colerẽt. quin ita in nũmo Pãſæ.

Ape] *compeſce*) Gloſſæ Ape κώλυσον.

Apiculum] *velatum apicem gerunt*) velati apicem gerunt. S. ídque ponè. Nunquam enim ſine illo ſub dio: aut in publico. Nũquam ſine apice, ſed tamẽ propter æſtũ, ponè regerebãt.

Apluda] ꝑ frumẽti furfurib⁹ accipit Non.

Apluſtria] Apluſtra. à Græco ἄφλαστα πλοίου. Gloſſis, Apluſtra, ἄφλαστα καὶ τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης.

Ampluſtria] Ampluſtra.

Apor] Apot. alij Ape.

Appia via] de qua vide Liuiũ 9. ea ducebat Brunduſium.

Appio Claudio] de quo vide l. 2. §. poſtea cùm Appius. ff. de origine iuris.

Apricum] vide Nonium in Apricari & Apricitatio.

Aptus] vide ſuprà Apex.

Apua] ἀφύην Greci dicunt. ſed Latini tenui pro aſpirata vtuntur, vide ſuprà Album.

Apud] vide Nonium in Apud.

Aqua, à qua iuuamur] à qua viuamus. adde Varronem 4. de lingua.

Aqua & igni interdici ſolet damnatis] in locũ huius interdictionis ſuccedit deportatio. l. 2. ff de pœnis. cuius fit in iure paſſim mentio.

quam accipiunt nuptæ] quæ accipiunt nuptæ, alij, qua accipiũtur nuptę. his adde quę ſcripſi ad l. 69. ff. de donat. inter virũ. adde ĩ. Facem.

Aqualicium] Tertul. 40. Apologet. Aquilicia Ioui immolatis. vnde Aquilex Varroni apud Nonium ſignificare eum videtur, qui aquis è cælo eliciendis præficiebatur. aliàs Aquilices οἱ τὰ πηγαῖα ἐργαζόμενοι, τὸ ποτιμὸν ὕδωρ ἐκβοῶντες. Iſdem Aquilex, ὑδραγωγός. apud eundẽ Tertull. ſuperiore libro c. 23. fit mentio Cæleſtis deæ, quæ vt pluuiarum pollicitatrix colebatur ab Ethnicis.

manali lapide] vide infrà Manalem lapidẽ: & Fulgentium in Manales.

Aquagium] lege 13. in fin. ff. ruſticorũ præd. l. 9. ff. quemad. ſeruit. amitt. l. 3. §. 3. ff. de aqua quotidiana. ὑδραγώγιον Græcis, quod Gloſſis Aquiductium & Aquarium.

Aquarioli] Tertull. in Apologet. 43. Primi erunt Lenones, perductores, aquarioli. iidem Gloſſis βαλανεῖς, & alio loco Bacariones. Aquarij Iuuenali, vt & Gallis τῷ u præfixo.

mulierum impudicarum ſordidi aſſeclæ] vnde Gloſſis Bacario πορνοβοσκός.

Aquilus color fuſcus & ſubniger] hinc Gloſſis Aquilum, μέλαν.

antiqui duos colores noſſent album & nigrũ] ab his enim duobus pendent reliqui.

Aquilius] Aquillius, Faſtis Capitolinis & nummis: alij Aquillus.

Prænomen] alii nomen, & rectè. nunquam enim Romæ tale prænomen. Porrò, Aquilia familia duplex patricia & plebeia.

Aquilo ventus] Gloſſis Aquilio βόῤῥας. adde Nonium.

Aquipenſer] ita Gloſſis: alii Accipenſer.

Arabicè olet] ſpecies prouerbii.

Arbilla arvina] Arbilla, arbina ſeu ſeuum.

Arbiter dicitur iudex] vide Titul. de receptis arbitris l. 76. ff. pro ſocio, vbi de duobus arbitrorum generibus.

Quod totius] qui totius.

Arbitrium dicitur ſententia] facit lex 1. l. 3. l. 19. ff. de receptis arbitris.

Arboſem pro arbore] ſic aſenam, aſas, laſes, feſiæ.

Arbitum] Virg. Eclog. 7.

Arca] adde infrà Arcam: hine in iure arca ærata vel camerata in l. 19. §. 5. ff. locati lapidea. l. 7. § 1. ff de religioſis. fumentaria olearia l. ff. de numeris. inde arcarii in l. 1. Cod. de excuſa. artif. & Titul. Cod. de ſuſceptoribus præpoſitis & arcariis.

Arcula] vide Varr. 8. de lingua. Id in iure verbum ſatis frequens, vt in l. 39. ff. dereligioſ. l. 53. ff. de legat. 3. Gloſſis κιβώτιον.

Arcelam] Gloſſis arcela.

Mammula] dicitur & mammicula Plauto in Pſeudolo. Actu Quid hoc ibi: vbi mamma mammicula opprimitur alia. nam paulò antè dixerat vbi labra ad labella adiungit. aliàs ſuperior Plauti locus deprauatus, cùm ibi legatur, manicula, deminutiuum à manu.

Mammilla] Gloſſis mamilla: inde ornamẽtum mamillarum in lege 32. in f. ff. de auro. quod & mammillare.

Arcani ſermonis] arca) vide ſ. Arca.

Arcere eſt continere] adde l. 2. §. 9 ff. de aqua pluuia. vnde Gloſſis ἐπέχω. ſignificat etiam petere infrà. Nouerca, & Sagmina: niſi legendum ibi eſt, erceſſebantur, pro arcebantur. Nam Gloſſis Erceſſere καλέσαι: iiſdem arceſſit μετεκαλέσατο, ἐφώνησεν.

Arcus in ædificiis] de arcu aquę ducendæ vide l. 11. ff. de aqua & aquæ pluuiæ. quid arcus ab arqu differat, vide Nonium in Arcus.

Abarcet] vide ſ. Abarcet.

Porcet] vide j. Porcet.

Coercere continere] eo ſenſu coercere ſumitur in l. vnica. § 9. ff. de fonte.

Arcubiæ] qui in arce cubant.

Arcula dicebatur auis] Arciua dicebatur auis. inde Arciuus Gloſſis κλαυθμός.

Arculata circuli] id Iſidoro ſphæra.

Arculum] *quem capiti imponebant*) vide infrà Ceſtricellus.

Arculus] *deus qui tutelam gereret arcarum*) ea res mouet, vt legendum ſit Areolus, vel Arulus: niſi quis pro arcarum legat, arearum.

Arcuma] Arcirma.

Quo homo geſtari poſſit] quod homo geſtare poſſit.

Area] locus vacuus in iure, *Area*, locus in vrbe ſine ædificio. l. 211. §. locus ff. de verb. ſignif. vel qui de poſitis ædibus manet. l. 20. §. 2 ff de ſeruit. vrban. l. 21. ff de pignorat. l. 98. §. 8. ff. de ſolutionib. aliàs, locus in quem collecta pluuia deſcendit. l. 20. §. 3 §. 6. ff. de ſeruit. vrb. In ruſticis verò prædiis, locus eſt terẽdis frugibus ac leguminibus aptus. l. 14 in f. ff de aliment. legatis. l. vlt. §. 1. Cod. de ſeruit. & aqua. Gloſſis verò Ara αὐλή, ἀγορά, ὕπαιθρον ἅλως.

Quaſi exaruerit] in Gloſſis Ariæum, aut potius aridum ξηρόν.

Arferia aqua] id eſt adferia: vnde gloſſis Adferial ὕδωρ τὸ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς σπενδόμενον dicitur: vt inferius vinum, quod inferretur. Poſitum eſt autem hoc loco τὸ Ar pro Ad. vt in Aruehere, arcire, arcedere, arueho, arceſſo.

Argea] Argei. ita Varro, Ouidius, Plutarch. & Gloſſæ.

Argennon argentum] Argennon, argenteũ S.

Aridum] vide Nonium in Aridum.

Irrigare] de irrigatione vide l. 1. §. 3. ff. de aqua quotidiana.

Arilator] alij Arrilator: nec enim id verbũ ab area, ſed ab arra: alii Arulator. vide Gell. 16. c. 7. aliis Atiblator. Gloſ. μεταβόλος, Dardanarius, Cociator, Arilator. alio loco Arilator ἐφέτης, βωμολόχος, μεγαλοπώλης. De Dardanario quod dicat magnam lucem adfert legi 6. ff. de extraord. criminib.

Qui etiam cocio] ita quibuſdam gloſſis: aliis Cociator. aliis Coctio. vide j. Coctiones, aliis Cunctio & Cuctio.

ἄρμα] alii ἄρμ.

Arma ab armis] vide infrà Armillas, Armillum. ſed tamen Varro arma, ab arcendis hoſtibus deducit.

Vt ſcutũ, gladius &c.] adde l. 3. §. 2. ff. de vi & vi: l. 14. § 1. ff. de re militari. l. 41 ff de ver. ſig.

Sicut tela quibus procul] v. j. Tela. § 5. Inſt. de publ. iudiciis. l. 233. §. 2. ff. de verb ſignif.

Armata virgo] *maxima ſcilicet Veſtalis cui lacinia toga in humerum erat reiecta*] in veteribus nummis eo habitu ferè conſpicitur. Alii tamen hic legunt Amata. ex Gellio 1. c. 13. malè. cùm Armata hic dicatur, nõ ab amore aut armis: ſed ab armo, id eſt humero.

Ne pomum ex alieno legatur in armum] vide quæ ſcripſi ad 2. Feudorum 27 in f.

In armum] vide infrà Armillas.

Armentum] *ad opus armorum*) ab arando Iſidorus deducit 12. c 1. adde l. 12. ff de ſeruit. ruſtic. præd. l. 81. § 3. ff. de legat. 3. l. 89 ff. de verborum ſignif.

Feminine armentas apud Ennium poſitum] vide Nonium in Armenta.

Armillas] alia ſignificatione ſumuntur Ar-

millæ in lege 25.§ 10.ff.de auro.dicitur etiam Gloſſis Armellum : inde gloſſis Armillarius ψελιοποιός, & Armilium σκεῦος ψέλιον αἰδρεῖς: Brachionarium. iiſdem ψέλιον viriola, & armilla: vnde illa duo, armillæ & viriolæ iunguntur in lege 25 ff.de auro.

Arma]vide ſ. Arma.

Armillum vas vinarium in ſacris] Nonio verò vrceoli vinarii genus : vnde apud eundem prouerbium, Anus rurſus ad Armillum. nota eſt enim Anuum in vinum propenſio.

Armo]vide ſ.Arma.

Armiluſtrium] Gloſſis ὁπλοκαθάρσιον. Armiluſtra verò ὁπλοκάθαρμος. & alio loco ὅπλων κάθαρσις., Armiluſtrum.

Tubis canebant]imò claſſico:eò enim exercitus vocabatur.

Arna caput] Alij, caput Agnæ. Gloſſis arna μήτηρ κ̀ Βαβίματα.

Arquites]Arcutus Gloſſis τοξωτός.

Arſe verſe] *inſcribat aliquis in oſtio Arſe verſe*) Inſcribat aliquis Arſe verſe in oſtio S.Plinius 28.c.2. Etiam parietes incendiorum deprecationibus inſcribuntur.

Arſineum] Arſinum Gloſſis διάχρισμα, Arſinia Catoni 2 originum.

Artifices] l.12.§.42 ff.de inſtructo.l.31.ff.de ſolutionibus opponitur officio artificium in l. 65.§ 1.ff.de legat.3.

Artitus]παντεχνος,παλαι ἄφαλος,Gloſſis.

Aruum] *necdum ſatum*) Gloſſis Arua ἄρουρα, γῆ,χέρσος,πεδία. Aruum γεωργία, γῆ σπορίμη : vnde Aruipendium σχοῖνος γεωμετρικός.

Arytenam]Arutenā Chariſ.matulata.Gloſſis ἀρύταινα: videtur & iiſdē dici Atena genus poculi figlini ᾧ οἱ πρυτάνεις ἐν τ̃ θυσίαις χρῶνται.

Ab hauriendo]ab ἀρύεσθαι.

Aſſa dicebantur cantus tibiarū] Imò nō cantus,ſed mera vox Nonio. quo modo,vox celeuma, remigibus remi moti erant:vt in Argo naui per Cytharā.Aſcon. in Diuinat. niſi hic legamus cū cātu.hæc.n.iungebātur inter dū, teſte Nonio in Aſſa. alio ſignificatu, Aſſa vox dicitur apud Iſidorum.

Aſſeres] *quòd aſſideant parieti*) hinc, Aſſeres Græcis σφηκίσκοι.Gloſſis δοκίδες καττοὶ δοκοί.

Aſſiratum]alij *Aſſaratum.*

Genus potionis ex vino & ſanguine temperatū) eiuſmodi potio in ſacris fuiſſe videtur, teſte Sall.in Catil.aut mos amicitię firmandę.Quędam.n. gentes diffuſum brachiis ſanguinem ex alterutro deguſtatum fœderi cōparabant. de quo vide Lucianum in Toxari ſiue de Amicitia. Valerium 9.c.11. vbi de Mithridate. Tertul.in Apologetico c.29. Arnobius 8.hodie ab ipſis Latiaris Iuppiter homicidio colitur:&,quod Saturni filio dignum eſt, mali & noxij hominis ſanguine ſaginatur.priſci ſanguinem Aſſir:hinc Gloſſario Aſſer αἷμα.

Aſtu]*in quo qui cōuerſant cauti & acuti*]è cōtrario qui non in oppido,ſed in agris verſantur ſimplices:vnde ſimplex ruſticitas in iure.

Atanuuium]Atauium.

Potitij]potioni.

Atauus] *quia tata eſt aui*) alij quia Atta eſt abaui.& ſic ſ.in Atta.vide ſ. Auus. alij legunt quia Atta eſt aui.

Atra bilis ab atro,id eſt animi vitio]hæc verba,animi vitio,ſuperuacanea ſunt.

Atratas]atritas.

Atrium]*aterreum*)aterium.

Atroces]*quia illi atrocia*)quia illi ἄτρωκτα.

Quæ cruda ſunt]vide Noniū in Atrox crudū.

Atta]οἱ τῆ ποσὶ ἀρχόμενοι σείεσθαι τῶν.Gloſſ.

Quintio poeta]vide Horatium.

Attam]vide ſ. Atauus.

Atticiſſat]*Plautus*)in Menalip.

Sed]verum.

Attinge pro attingam] alij attingem pro attingam.ſic veteres dicē pro dicam : vt Attingebo,claudebo,viuebo efferebant.ſed poteſt ita legi, Attingem pro attingam. Nam apud Nonium Attigit,pro attingit.

Auctor communis generis] ſic ſponſor dea, apud Ouidium.

Audacia]vt differat ab audentia. vide Nonium.

Audiuitani]*Auditani.*

Auere]*& auiditate*)& auiditas.

Augur]*edicitur*)editur.

Auguſtus locus] *quia aues paſtæ id ratū fecere*) veteres optimum putabant augurium, ſi aues paſcerentur.Claudius Pulcher,inquit Sueton. apud Siciliam non paſcentibus in auſpicando pullis,per contemptum religionis mari demerſit: vt biberent quando eſſe nollent. prælium nauale iniit, & ſuperatus eſt. & Aſconius ſcribit, dici ſolitum magiſtratum ineuntibus.Aues paſcunt.Cicero de Diuinatione,Dicito ſi paſcuntur.

Ratum fecit]Erat id verbū inter cętera Auguralia.Cicero.1.de diuinat.Cur à dextra coruus,cornix à ſiniſtra facit ratū?& libro 2.Cur aliis à dextra, aliis à læua datum eſt auibus, vt ratum facere poſſint?Eóque alluſiſſe videtur Cherea apud Suetonium in Caligula c.58. accipe ratum.

Aulas] *aulicoquia exta*) alii ollicoctia exta. vnde Extaris aula Plauto.& Gloſſis Extat olla:vbi exta coquuntur.

Aulis]ollis.

Coquebantur] alia enim exta torrebantur. Varro 4.de lingua.

Aureas]vide infrà Aureax & oreas.

Rediguntur]religantur.

Aureax auriga &c.] Gloſſis Aura exſolitarius ἱππεύς pro Aureax ſolitarius ἱππεύς: quo loco ſolitarius κέλης & Caballarius.

Dicebatur]dicebant.

Orient

orias] vide infrà *orea*.

Aureliam familiā] *à ſole*) alij ab aureo ſole.

Auricalchum] *oricalchum*) ſic infrà in Cadmea terra. Et Græcis ὄρει χαλκόν. Gloſſi: Aurochalca, Χρυσάμπα. id auro præſtantius fuit, teſte Plauto & Seruio. Ariſtoteles negabat ſuo tempore reperiri in rerū natura. ac proinde Æs Corinthium (quod ex auro & ære fiebat, & auro præſtantius etiam habebatur) diuerſum: ſed & ab eo quod nunc Lethonem vocamus, vnde tibiæ fiebant, teſte Horatio. De oricalcho locus extat in l. 45. ff. de contr. empt. l. 4. ff. de legat. 1.

Auritus] Gloſſis ὠτώεις, ὠτοτύρυχος.

Aurum] *vnde & Theſaurum*) Pandectæ Florentinæ Thenſaurum. Quid ſit Theſaurus vide l 67. ff. de rei vindicat. l 38. §. 5. ff de auro. l 31 l. 36. ff. de adquir. rerum dom. l. 3. ff. de adquir. poſſeſſ. l. 1. l. 3. in fin. ff. de iure fiſci. l. vnic. Cod. de Theſauris.

Hippocrates medicus] Hypſicrates. ita ex Varrone, & Gellio 16. reſtitui poteſt.

Aurum] Aurion.

auertat] alij auruncet, quod auertere eſt. inde Aurunci, quaſi ſedibus auulſi: & Auruncus Deus ἀποτρόπαιος.

Auſculari, pro oſculari] ſic è contra, oſculana pugna, pro Auſculana.

Auſoniam] *& Cales*) vide Liuium.

finitur] *finditur*.

Aruncam] Auruncam.

Auſpicium] *apud veteres ſine A.*) vide infrà Spicit. adde Reſpici auis.

Autumnum] alij Auctumnum.

Auunculus] matris meæ frater, ſicuti auię meæ frater, auunculus magnus: abauiæ maior: proauiæ, maximus auūculus dicitur. l. 9. §. 15. § 16 § 17. ff. de gradib. l. 5. ff. vnde legitimi.

Auus] vide l. vlt. §. 13 ff de gradib.

tata] vide ſ. Atauus. alij legunt ἄττα, alij Appa: vt apud Callimachum.

Auxiliares] *αὔξησις & c.*) αὔξη, à quo nos dicimus rerum creſcentiam, auctionem. poteſt etiam ſententia conſtare ſine dictione Rerū.

Auxilla, olla paruula] ſic ab ala, Axilla dicitur.

Axiamenta] Axamenta, ab axare, id eſt nominare. infrà Axare. Fortaſſe quòd in axibus & tabulis ſcribebatur. Gloſſis Axmenta. ὑδροχοεῖον ἐνθουσιαστικὸν ἐγκαίνιος.

carmina Saliaria] ea prætextati pueri diſcebant. vt legitimam formulam: vt & Carmen Nelei de moribus.

Axare, nominare] inde Gloſſis Anaxant, id eſt nominant.

Axe] Axes vel Axei.

Axioſi] ita apud Plautum, citante Varro. dixi ad Varronem.

factioſi] Gloſſis factioſus νεωτερικός. iuuenes appellantur, in l. 28. §. 3. ff. de pœnis. Νεωτερικοὶ Harmenopulo 6. c. 7.

Axiet mulieres] alij Axiles mulieres. & Gloſſis Axites (nam ita legendum non Axitas) συμπλεκτικοί.

Bacar] quod & Bacariū Iſidoro. Bauar corruptè in Gloſſis.

Bacrioni) baccioni, alij batrioni. vide infrà Bacrionem.

Bacrionem] Baccionem, alii Battionem, alii Batrionem. Bacario Gloſſi. ποτηριδάκτυος.

Baiulos] *baiulant*) vide Nonium in Baiulare. adde l. 235. ff. de verb. ſignif 5. Gell. 3 Baiolator Gloſſis βασταχτὴς Baiulatio, βαστηγμός: iiſdem Beolat βαστάζει.

Piſtricem] Alii *Priſtim*. Eſt autem Priſtis nauigium à forma belluæ marinæ.

eſſe] id eſt.

Balatrones] hinc Galli Belliſtres.

bullas] ballas.

Barathrum] βάθος βαρύ.

Barbari omnes gentes exceptis Græcis] In iure Barbari ſunt, qui imperio Romano non parent. l. 6. in fin. ff. de bonis damnatorum. l. 5. 6. ff. de re militari. l. 26. Cod de Epiſ. l. 2. eod. quæ res exportari. l. 9. cod. de re militari. inde Barbaricū, de quo proxima dictione infrà.

M. Attius] Plautus. ſcilicet in Aſinaria.

noſter Apoſtolus] primo ad Romanos. ſunt autem verba Pauli Epitomatoris non Feſti.

Barbaricum clamor exercitus] alio ſignificatu Barbaricum in iure ſumitur. Nam Barbaricum in l. 1. C. quæ res exportari. l. 2. Cod. de commerciis ſeu βαρβαρικόν, 19. Eclog. 1. c. 73. Barbarū ſolū, ac minimè Romanum in l. 2. Cod. de Eunuchis. natio Barbara. in l. vnica. de littorum & itinerū cuſtodia. Ammianus 18. viſus in Barbarico miles.

Bardus, ſtultus] vide Nonium in Bardum. Gloſſis Barburra, ἄφρων, ἀσύνετος, ματαῖος: iiſdem tamen Bardus βραδύς, ἀναίσθητος, ἄφρων.

Bardus Gallicè cantor] vide Ammianum.

Lucanus] hoc vno tantùm loco Feſtus Lucanum citat.

Barrire] Gloſſis τρίζειν, eſt elephantorum. ſed & Iſidorus lingua Indica, Elephantē Barro vocari ſcribit.

oues dicimus balare] Gloſſis Balare, βληχᾶσθαι. Ballatum & Balatus, βληχηθμός, & alio locō βληχμός.

Baſilica] locus in quo iudicia exercebātur, Fab. 12. adiunctus foro, vt ſæpius, Vitruuius 5. facit l. 83. §. 5. ff. de verb. oblig. hinc viæ baſilicæ, regiæ. l. 2. §. 12. ff. de verb. oblig. Theoph. §. item ſi Inſt. de l. Aquilia.

Bellarium & bellaria res aptas bellis] alii legunt, res bellarias appellabant. alii ſignificatione bellaria ſumuntur apud Gellium 13. c. 11. & Gloſſis Bellaria τραγήματα.

Bellitudinem] *Verrius*) Varus.

Bellulè] *bellè*) vide l. 4. ff. de vſu. l. 4. in fin.

ff.quibus.l.53. in fin.ff.de legat.2. l.9.ff. de operis noui nunt. l.2. ff. de ſuis.l.2. ff ad Senatuſc.Tertul.

Bellum à belluis]Imò à duello.vtVarro ſcribit lib. 6.vel à βίλος, vt à prælio differat. vide Nonium.

Belluatus,beſtia ſimilis] hinc Tapetia quæ intexta animalia habent ζωωτὰ,belluata,Plauto in Pſeudolo.vnde videtur hîc legi poſſe, belluatus.

Beneficiarij milites] de quibus vide l.vlt.ff.de iure immunitatis:Nouell.13.

munifices] munifici. dixi ad l.18.ff.de verb. ſignif.

Beneuentum] vide infrà Segeſta. Liuium 9. 3. Plin.11.Stephanum de vrbibus.

μαλοέντον]μαλοέντον:alij μαλοβέντον.

Benignus] Benignū in iure, æquum & bonum.l.5.ff de legat.

Benna] hinc Benarius, σκηνάρχης: & Combennones,qui in eadem benna ſedent.

Bes] veteribus Des. vide Varronem lib. 3. de lingua. vel Beſſis. nam ab octo in aſſe deminuitur, in ratione partium ineunda:ab vncia ad octo fit incrementum.

vncia octo] id enim bes l. 12. 8. ff.mandati. Inde ſocius ex beſſe, l.76.ff pro ſocio: & beſſes vſuræ,quoties octauo anno vſuræ ſortem exæquant. l. 26.verſiculo, ſuper vſuris. Cod. de vſuris.

fiat] ſit.

beſſis ex triente] quibuſdam hæc videntur eſſe diſpungenda.

triens] trientis.

Bibliotheca] *tam librorum numerus, quàm locus ipſe*) idem extat in l.52.§.7.ff.de legat. 3. l. 50.ff de contr.emp. ſumitur & pro armario librorum in l.12 § 34.ff de inſtructo.

Bidental] *quoddam templum*) hæc verba videntur ſupereſſe. Cæterùm Gloſſis *Bidental*, τόπος κεραυνοπλήξ vnde Perſius hominem κεραυνόπληγα bidental vocauit.

Bigenera]*cicurſus*)cicur ſus. rectè. eſt autem hibris,Latinis.

Bigna] id ita effertur, vt prignus pro priuignus.

Bilbit] Gloſſis Bilibit, βομβύζει, ἐπὶ οἴνου ὁμοίως ... & Bilbinus,ἦχος ἀγγείου.

Bilingues]Bilinguis,Gloſſis δίγλωσσος.

Brutates]Brutiates.

Binominis] Binominis.

Biſeta] vide §.Diſſulcus.alij legūt Biſænæ.

Bitienſes] à bitiendo dicti, quod à Betire ſeu Bætere & Betere. de quo vide Nonium. vnde Baeſis περιπλάνης.alii legunt Betare:alij à betere Betienſes.

Blatterare] à βλάξ vide Nonium, in Blatterare & Blattis.

Blennos ſtultos] *Plautus*) Bacchidib.

Blitea]vide Nonium in Blitea.

blax] v.§.Blaterare.

Boa] ita Lucillius,alij Boua.

crurum quoque tumor] adde infrà Tama & Flemina. nec tantùm morbus ipſe Boa, ſed & ipſe ægrotus dicitur.quomodo &Ergaſtulus,carcer:& noxa,qui in ergaſtulo &carcere, & qui nocuit,dicitur. Eſt etiam Boua, boum morbus,authoribus rei ruſticæ.

Boare]vide Nonium in Bount.

Boia] collare eſt Author Martyrolog. Tolle boiam de collo meo.Cæterùm quod apud Plautum legitur Boias boiam terit, obſcurè poſitum eſt,pro Gallus cumGalla cubat.Sunt enim Boi populi Galliæ.

Boicus ager] *in qua ſunt*)in quo ſunt Mediolanenſes.vide Liuium & Iuſtinum.

Bombitatio] alii Bombizatio,alii Bombiſatio.& Gloſſis Bomuis,βόμβος: & βομβῶ, Bombio:Bombites verò μύρμηκες.

Bona]adde l.21.l.39.§.l.83. l.182. ff. de verb. ſignif.

Botulus] φύσκος.

Bouem bidentem] vide ſuprà Ambidens & Bidental.

Bouinatur, conuiciatur] & tergiuerſatur. 12. Gell.7. vide Nonium Bouinatores.ſed & Bouinator Gloſſis,inconſtans. Iiſdem Bominator,qui & δυσβοησίς.

Bracchium]*breuiores*) breuiora.

Brundiſium] Brundam: alij, Βρεντήσιον. alii Βρεντήσιος,aliis Βρέντιν.quod linguaCretenſium ceruum ſignificat.

Brutianæ parmæ]vide infrà Parmulis.

Brutiani] Bretiani 10. Gell.15. Bretij, Straboni. Gloſſis οἱ δουλικαῖς τάξεις χρώμενοι, & χρεωστοί, ... Fulgentio gerones.fortaſſe quòd literarum gerones, & publici curſores.

Brutum antiqui grauem] inde Horatius.Bruta tellus. ſed & Brutum, hebes & obtuſum Nonio.

Bubleum] alij Bubeum, alij Bublinum,vide Theocrit. Eidyl.14. alij biblinum, βίβλινος,Heſiod.

Bucchina]*Buchianū*)alii Buchia,alii Bucanē.

Bucerum pecus]*de bubus*) Gloſſis ἀγέλη βοῶν. in meis Gloſſis, Bucerum, vox inepta. Bucerinæ, armentā. & Nonio Buceriæ, boum greges. quid Buceta, dixi ad Varronem ex Gellio.

Bulgas] vide Nonium in Bulga.Gall. Bouges & Bougetes.

Bulimam] Bulimum. id etiam Furcilla, & Curcilla.

Bu à magnitudine] hinc βουπόρνος πόρνη.Nouell.6.

grandes pueros bupædas] Latinis Cataſtri,Catulcſtri & Cathaſtri.8.Vitr.4.

Bulla aurea] *à βούλη*) Bulla à βούλη dicitur. ſicut ab ἀναβολή abolla.

Burranica potio] *à ruſo colore quem bur-*

rum] vide inf à Burrum. inde Hiſpanis Burracei,homines potione rubentes:& vas vinarium,Burracea.

Burrum] vide ſuprà Balenæ & Burranica; id Gloſſis ξανθὸν & πυῤῥόν.

Buſtum]quę circa buſtum verſantur,& quæ de buſto in tecta aliquid ferebant aues, Ambuſtandæ, vel potiùs Ambuſtaneæ, incend.ũ portendebant. vnde aues incendiariæ (vide Seruium in Fragmentis) & Spinturnices παρὰ τὴν σπινθῆρα, quòd carbonem ex rogo aut ex altari in ædes inferrent.

vſtrina] ea ſeparabatur plerunque à ſepulchro: idque ſepulchri Tabellæ indicabant. Publicæ autem vſtrinæ erant in Exquiliis.

Buteo]vide ſuprà Alites.

Butubata] dictio compoſita à Bu(quod eſt bibere: vnde Buæ potio paruulorum Nonio & Vinibuę,ebrioſæ)Tu quod eſt cibus(vnde Tuburcinari manducare) Ba id eſt mamma: Ta,id eſt Tata.S.

C*Acula*] vide ſ.Metelli, ibi, Caculæque.

ſeruus militis] Gloſſæ Cacula δοῦλος στρατιώτου.

Plautus]in Trinummo.

dicitur] vide aliud Etymõ infrà Procalare.

Clauis lignea] vide infrà Catones.

Cadmea terra] *orichalcum*) vide ſuprà Auricalchum.

Caduca auſpicia] ea fiebant, ſi virga (quæ Commentaculum infrà, in Commentaculum)è manu flaminis excidiſſet.

Caduceatores] à caduce quod Carmeum à Syracuſio Καρύκειον: quod & aliis κηρύκειον in l.8.§ 1.ff.de rerum diuiſ.

Cæcum vallum] hîc pro inſidioſo, occulto, & latenti, vt & apud Noniũ, & in meis Gloſſis. Alia ratione, cæcum cubiculum Varroni lib.4.de lingua.& τυφλὸς τοῖχος, ſeu cæcus paries, ac feneſtras nõ habens. 2. Harmenopul. 4.§.43.& 78. Quin, cæcum interdum improuidum ſignificat. de quo vide Nonium & Iſidorũ 3.cap.19.Cæca vox quæ mox ac emiſſa fuerit conticeſcit, & ſuffocata nequaquam longius progreditur,ſicut in fictilibus.Quin etiam interpretibus iuris, cæca teſtimonia quæ fiunt parte abſente: & gloſſis meis, cæco marte,idem ac nocturna pugna.

Cædem]κτάνειν)χαίνειν.

Cedere à cadendo]Cedere à cadendo.

Calaſſis]adde ſuprà Ancæſa.

Calibem] Gloſſis ἄγαμος ἀνὴρ Celebs, ἄγαμος γυνὴ Innupta ἀγαμία Celibatus. & alio loco Cælebs ἀγύναιος, ſine vxore. Cælibes ἀοικητοί. Cæterùm hoc loco quidam leguntCelibem, alij Celitem (quòd dignã cælo vitam agat) Idem Iſidorus. Sed dicendum eſt Cælibem dici à κοίλυψ,quod eſt connubij expers, vt meæ gloſſæ teſtantur:ſeu carens concubitu, vt αἰγίλιψ carens capris, κορμίλιψ, carens cauda: vide infrà Cercolopis.

Cella] cella in l.3.§.2.ff de off. præf. vigil. inde fugitiuus in cellam ſe recepiſſe ſcribitur in l.17.§.15.ff.de ædilitio. Inde cella olearia & vinaria l.10.in f ff.de vſu & habitat. penuaria l.3.§.8.ff.de penu.hinc κελλάριος gloſſis Penuarius κελλάριον Penu: κελλαρικόν, Penarium: cellarius, cellæ præpoſitus l.24. ff. de manumiſſ. teſt.l.12.ff.de Inſtructo. l.12. Cod. de diuerſ. offic. & cellarij locus cellandis rebus l.41 §.1.ff.de legat.3. Cellarienſes ſpecies l.pen.Cod. Theodoſ. de indulg. debit.interdum pro annonis cellaria ſumuntur, vt in l. vlt.Cod. Theodoſ.de offic.omnium iudic.& apud Sulpitium Seuerum 2.hiſtoriæ ſacræ.

Cæna]*veſperna*)vide infrà Veſperna.

Cænacula] Cenacula l 15.§.5 ff de pignorat. & ibidem Cænacularius, & cænaculariam exercere.l.5.ff.de his qui offic.

Cærimoniarum]à Cerus quod veteri lingua ſanctum:vel à Cerere.

Cæſar]*à Cæſarie*) alii ab elephanto,qui Punica lingua Cæſar.

Cæſones] hos auſpicatius gigni refert Plin. 7.c.9. exemplum adferens Scipionis Africani & Iulii Cæſaris.

Calaſis] à Græco χάλασις. adde ſuprà Acclaſſis.

Calathos]*quaſillos*] vide infrà Talaſſionem.

Calatores] Calator gloſſis κλήτωρ. iiſdẽ Calatores δοῦλοι δημόσιοι ἱεροπολοι: & pòſt, [illegible] ἱερέων. adde infrà Incalanto, Incalationes, Incalatiuè,Procalare.

Calbeos armillas] Gloſſis Calbæ κόσμια.Galbei Suetonio.

Calces]vide infrà Caneri.

Calicata ædificia]adde infrà Decalicatum.

Calim]*pro clam*)vide infrà Clam.

ſam pro ſuam]vide infrà Sas.

Im] vide infrà Im.

Caliptra]*operiebant*] à καλύπτω quod eſt velo,Tego,Operio:vnde κάλυμμα velum, velamen, καλυπτήρια, Tegeſtas, Tectamentum, Tegimẽtum,ſeu Tegmentum: καλυπτηρίζω, Imbrico: καλυπτὴρ, Imbrix. quid καλυπτήρια, dixi ad Titul. Codicis de donationibus ante nuptias.

Calix]*quòd in eo caldum bibatur*) hic locus argumento eſt veteres calidam bibiſſe: de quo dicam ad l.18.§.3.ff.de inſtructo.

Caldum] alii caldam, vt aquam intelligas, & Gloſſis Calda θέρμον.

Catones] vide infrà Metelli: & Nonium in Calonum.

Græci κάλα]ξύλα.

Clauas]vide ſuprà Cacula.

Calpar]à κάλπη. vt ab aula Aular. Gloſſis Calcar perperam ſcriptum pro Calpar θυσίας ἀπαρχὴν οἴνου:& pòſt Calper οἶνος ἐν θυσίᾳ.

Camara & Camuri boues à curuatione] v.Incerta.

Verrii ex Chariſio. 6. Macrob. 4. in f. ſic Nonio Camerum obtortum: vnde Cameræ, tecta in curuitatem formata. hinc Camerata arca, arcuata, in l. 16 §. 5. ff. locati: vbi tamen legitur, ærata, in editione Florentina, & Haloandri.

Camuri boues] Gloſſ. Camuris ἄγκυς, σιμὰ ... 6 Macrob. 4. in f. & Camuris hircæ ſub cornibus aures, vbi Camura cornua interpretatur in ſe redeuntia.

Camelis virginibus] alij Cameſnis, alij Camenis. argumento eorum quæ dicuntur infrà Camœnæ. niſi malumus ita legere, Camellis, quæ & γαμήλια θεᾷ. Poſſis & ita legere, Cameſnis vel camenis, quæ Gloſſis μοῦσαι. vel Camelis virgines nupturæ &c. hoc adiiciendum, Gloſſis Camillam ἱέρειαν exponi.

Camenæ muſæ] ita Gloſſæ.

Camillus] adde ſ. Cumeram & Flaminius. 3. Macrob. 8.

Cana] adde ſ. Canephora. Gloſſis Cana ... θεός.

Canalicolæ] *forenſes*) Græcis ἀγοραῖοι.

Canales] canalem.

Cancri] *calces*) vide ſ. Calces.

Candelabrum] *figantur*) vide ſ. Cincidela.

Canentas] Carentas.

Canephora] Caniſera.

Canum] vide ſ. Cana.

Canicæ] adde Nonium in Canicas.

Canitudinem] adde Nonium in Canitudo.

Cannenſem] *pro piſtore*) præposterè.

Canta] Cante pro Cantate: ita lego ex Varrone 6. de lingua, Diuum extra cante.

Cantharius] Gloſſis κανθίλιος μαχ...

Canturinus nomen loci] nomen loci.

Caperatum] *à cornuum caprinorum ſimilitudine*) idem Nonius in Caperare.

Capidulum] alij capitulum.

Capillatam] v. 16 Plin. 44.

Capu] adde Nonium in Armillum.

Capital] Capitale. adde Nonium in Capital.

Capitalis lucus] Capitalis locus.

Capus] capite.

Capitarium æs] *quod capi poteſt*) Imò quod caput eſt: κεφαλαῖον Græcis. aliàs Capitarium, quod pro capite penditur, ſeu Capitatio.

Cappas] campas. adde Nonium in Hippocampi 2. numero 397.

Capræ] vide Varronem 4. de lingua.

Capreoli] fortaſſe idem Capreoli, quod Capronæ Nonio: niſi quòd infrà, Capronarum fit mentio.

Caprilia] *ad Capræ paludes*) vide Liuium 1. Plutarchum in Romulo.

Caprona] idem Nonius in Capronæ, numero 81.

Capruncula] Capedunculum, vel potiùs Capeduncula. Cicero de Natura; vel potiùs capedunculis quas Numa reliquit.

Capſæ] vnde Campſarij Epiphanio libro 2. Campſarii in l. 3. ff. de offic. præf. vigil. qui veſtimenta in balneis ſeruant. At verò in lege 13. ff. de manumiſſis vindicta: Suetonio in Nerone c. 36. & Iuuenali Satyra 10. Capſarii dicuntur, qui libros portant. alio ſignificatu ſumuntur in lege vlt. ff. de iure immunitatis.

κάμπτρας] κάμψας.

Capuam] *à Capy &c.*) Capuam à Capy, ſeu pede introrſus curuato eſſe ait rectè. Nam Græcis κάμπη, παρὰ τὸ κάμπτεσθαι.

Falconem] vide infrà Falcones.

Capulum] *& id quo mortui efferuntur*) & breuiter quidquid intra ſe capit: vt Sarcophagum. vide Nonium in Capulum.

Carinantes probra obiectantes.] inde Carinari Gloſſis χλευάζειν, hoc eſt illudere.

Obiectantes] obicientes.

Cariſſam] Capriſſam: alii, Cariſam Gloſſæ; fortaſſe à Caribus. notum enim qui Cares fuerint.

Vafram] ita Iſidori gloſſæ. alii legunt vafrum. Gloſſæ πανοῦργον & περιεργικὸν exponunt.

Carnificis loco habebatur is qui ſe vulneraſſet] cui ob id etiam non parentabant, neque iuſta faciebant, niſi ſuſpenſis oſcillis, velut per imitationem mortis. Idem non lugebatur ab vxore l. 11 §. 3. de his qui notantur infamia. Tarquinius huiuſmodi homines iubebat crucifigi. v. Caſſium Heminam apud Seruiū Danielis.

Caſa] hoc verbum ſatis frequens in iure. §. 5. Inſt. de rerum diuiſ. l. penult. ff. de vſufruct. l. 41. §. 3. ff de legat. 3 ! 5. l. 6. ff. de adquir. rerum dominio.

Caſaria] dicitur eodem modo quo focaria, quæ focum colit. l. 12. § 7. ff. de inſtructo, à qua focarius l. 1. § 5. ff. nautæ caupones.

Caſtum antiquum] dixi ad Varronem 4.

Caſeus à cocundo] alii à cogendo. vide Iſidorum.

Caſnar] vide Nonium in Carnales.

Caſſabundus] *alij caſabundus crebrò cadens*) id noſtris Caſſitare l. 20. § ff. de ſeruit. vrbanorum.

Caſſiculum] *à caſſibus*) araneatum, piſcium, vel aliorum animalium Gloſſis δίκτυα.

Caſſilam] *pro caſſide*) Gloſſis: caſſis περικεφαλαία. adde l. 1. Cod. Theodoſ. de fabricenſibus.

Caſtrenſi corona] vide 5. Gell. 6.

Caſus] *ſed etiam vocabulorum formas*) adde Varronem 7. vbi de Caſibus.

Catamitum] vide ſ. Alcedo.

Catampo] κατ' ἀμβωνα alii Catambo. quidam ἀντικρὺ, vt in lege 1. Cod. de aleatorib.

Catax] qui & coxo. vide Nonium in Catax.

Catillatio

Catillatio] *expalliaſſent*) vide infrà Catillones.

Catillones] *Catiliones*) vide infrà Fiſcellus.

guloſus] Nam Catullire eſt eſurire, vel libidinari. Nonio apud Macrobium 3. Saturnal. 19. Catillones propriè dicuntur qui ad polluctum Herculis vltimi cùm venirent, catillos ligurribant.

Catones] Cothones. ſunt autem Cothones vel Cothona, portus artificiales Seruio 1. Æneid. dixi ad l. 59. ff. de verb. ſignific.

Catulus genus vinculi] adde infrà Millus collare canis: & Noniũ in Collare: & Lucilium ibidem, cùm manicis catulo collarique vt fugitiuum deportem: cuiuſmodi ferè iniiciebatur torquendis l. 7. ff. ad l. Iul. de vi publica. Eſt præterea Catella deminutiuum apud Noniũ à cathena: vt infrà in Redimiculum.

Caudeca] *Caudeta. alij, Caudea ciſtella ex iunco*) in Gloſſis manuſcriptis corruptè Caudia iunceum quod vinciã caudę emergat, dicitur & ſcrippum & tibini.

Cauiares] *cauia*) cauæ: alij cauiar, & rectè. Pars enim ſecundum caudam Cauiar, vt in boue Palaſea: in ſue, offa penita. Scaliger id ita eſſe putat ex his quæ dicuntur infrà in October equus. Verùm, hîc de quinquennali ſacrificio: ibi de annuo ac ſolemni agitur.

Cauillatio] à cauillando. quod à cauendo ruiſus deminutiuum. vide l. 177. ff. de verborum ſignific.

Cauitio] id eſt cautio. Hinc Plautus Cauita pro cauta. vt nauita pro nauta. fauitor pro fautor apud Nonium.

Cautionem] quæ & Cautela. vide Nonium in Cautio.

Cauum] v. infrà Chaos.

&] ex.

Celibari] Cælibari.

curis] vide infrà Curis.

Cenina] Cænina.

Cenite] Cænite.

Cenſio] *æſtimatio*) alij æſtimatio deſcriptoria.

Cenſores] Gloſſis Cenſor τιμητής. Cenſura διατίμησις, τιμήτης ἀξίωμα.

Cenſui cenſendo agri] Cicero pro Flacco, Quæro ſintne iſta prædia cenſui cenſendo.

venire] vendi: id eſt cui ſunt mancupi: non qui vſu tantùm tenentur.

Centenariæ cœnæ] ita legitur apud Tertullianum in Apologetico cap. 6. alij Centuriæ cœnæ.

Lege Licinia] ſumptuaria, de qua, vt & aliis ſumptuariis, vide Macrob. 3 Saturnal. 17. Gell. 2. cap. 24.

non plus centuſſibus] Tertull. cap. 6. Apologetici, Videte Centenarias cœnas, à centenis ſeſtertiis dicendas. Et apud Gelliũ dicto loco, Fannij centuſſiſque miſellos.

præter terra nata] apud Gelliũ præter terra nata, vite, arboréque. & Cicero in quadam Epiſtola ad Fabiũ Gallum, Dum volunt, inquit, lauti iſti terra nata, quæ lege excepta ſunt, in honorem adducere, fungos, helluellas, herbas omnes ita condiunt, vt nihil poſſit eſſe ſuauius.

qui erant breues nummi ex ære] hæc verba aut mendoſa, aut potius adiecta à Paulo.

Centenas pondo] dicebant etiam interdum laxius, centenas pondo libras.

Centumuiralia iudicia] de quibus v. l. 13. l. 17 ff de inofficioſo. l. vlt. Cod. de petit. hæredit l. vlt. Cod. de liberis præteritis.

triginta & quinque tribus] v. infrà Curia.

quæ & curiæ dictæ ſunt] hæc verba non ſunt Feſti.

centuriata] *item curiata*) hæc duo verba ſi recipimus, ſcribendum eſt poſtea centurias & curias.

turmas] cẽturias & curias: alij, per cẽturias.

centuriatus ager] *ducenta*) ducena.

cercolopis] Cercalopex. Alij Cercolips, vt ſit nõ caudata ſimia: de qua ſ. dictum eſt in Cęlibem. opponitur autem Cercopitheco ſeu caudatæ ſimiæ. quæ & Cluna Latinis.

cercopa] *quaſi κέρδωνα*) longè petitũ Etymõ. legẽdũ fortaſſe, quaſi κέρκωπες qui & πανοῦργοι.

cermalus] v. ſ. Septimontium: dixi etiam ad Varronem libro 4.

Cernuus calciamenti genus] pro inclinato ſumitur, & in gyrum ſe cùm aliis vertente apud Nonium. vnde Cernuli Gloſſis πτωχοί.

cerritus] Gloſſæ manuſcriptæ Certitum, inſanum, amentẽ. Nonio Ceriti, laruati malè ſani, aut Cereris ira aut laruarum incurſatione vexati.

cerrones] Concerrones vel Congerrones.

ζίζιας] v. infrà Gerræ.

ceruaria ouis] quæ, ſi ceruus deerat, qui Dianæ mactaretur, immolabatur. vide Ouidium.

ceruus] v. Varronem.

ceſpes] *in modum lateris*) inde Græcis χερνίπτης.

ceſticillus] Ceſtillus.

quem ſuperponit capiti] v. ſ Arculum.

chalcidicum] v. Vitruuium & Dionem, Caſſiodor. in Faſtis: Calchidicum etiam pro cænaculo ponitur.

chaos] v. ſupra Cauum: & infrà, Cohum & Inchoare.

chilo] *cilo*) Gloſſis φρονίμωνος hinc Fabius Cilo in l. 1. ff. de off. P. vrbi. l. vlt. ff. de officio P. vigilum.

cibus] *κίβισις*) κίβος.

ciccum] Gloſſis γρύμεα. accipitur etiam in Gloſſis manuſcriptis pro vmbilico lupi.

cicindela] Gloſſis λαμπυρίς. Gloſſis manuſcriptis genus muſcarum vel ſcarabeorum.

candelabra] v. ſuprà Candelabrum.poteſt & hoc loco legi, Candela:quàm à candore Iſidorus.

Cicuma) Cucuma:alij,Cecuma.

noctua] Gloſſis Νυκτερὶς & veſpertilio.

Celium] *ſupercilium*) vide infrà ſupercilium.

Cilliba] dixi ad Varr.4.vbi de menſis.

Cimbri] *latrones*) eadem forma Iſauri,piratę: l.20.Cod de feriis.Ambrones diſſoluti & turpis vitæ homines.ſ.Ambrones Opici & Oſci, Obſcæni,infrà Oſcum.

Cincia] vide quæ ſcripſi ad l.3.ff.ſi pars hæreditatis.

Cingulo] *quod vir in lecto ſoluebat*) adde infrà Cinxiæ:Nonium in Cingulo:& quæ ſcripſi ad leges XII.Tabul.

Cinxia) quæ fortaſſe videri ea poteſt eſſe quæ Virginenſis Auguſtino 4. de Ciuitate II.& Virginalis Arnobio: de qua etiam ſcripſi ad leges XII.Tabul.

Cingulo] v. ſuprà Cingulo.

Circanea] Circenda.

Circumluuium] hic pro iure prædiorum ſumitur. At in Gloſſis manuſcriptis pro loco quem aqua circumluit:qualis locus deſcribitur in lege 7. §. quod ſi vno 4. ff.de adqui.rerum dom.

Ius prædiorum] ius prædiatorium.

Ciſpius] *hominis*) Ciſpii Anagnini.

Ciſterna)adde l.1 § 4 ff.de fonte.hinc Ciſternavini,Metaphoricôs in lege 21 §.ſed ſi de naui ff.de furtis. Gloſſis λάκκος. Gloſſis MS. Ciſterna,eſt lacus collectorius.

Citeria] *quæ in pompa*) huiuſmodi effigies in pompis deferebantur.adde quædam ex Plutarcho in Ageſilao.adde infrà Manducus.

Cæcilium]Cælium.

tre] tri.

Citimus] Cis enim antiquum, Citis faciebat:vnde Citimus: aliis Citumus. v. Nonium.

vls) vide infrà Vls.

vltumus] à genitiuo vltis.v.l.2. §.& quia 32. ff.de origine iuris.

Cinicam] v.ſ.Gell.6.

Clacendix] Calcendix.

Clam] *à clauibus*) vel à Calim : v. ſ.Calim.

Claritudinem] v.Nonium in Claritudo.

Claſſici teſtes] id eſt Ciues : qui neceſſariò erant in aliqua claſſe. alias, Claſſici Gellio 7.c. 13.primæ tantùm claſſis homines.Tranſlatitiè verò pro inſigni,vnde Claſſicus ſcriptor Gellio 19.cap.8. Eſt & gloſſis MS. Claſſarius ſeu Claſſicarius,idem ac Claſſicus ναυμαχος. Alio quoque ſignificatu Claſſici in lege vnica. Co. Theod.de Claſſicis,deputati nauibus purgandis & deducendis.

Claſſis procincta] adde infrà Endoprocinctu. Gloſſis Procinctum eſt ὅταν εἰς πόλεμον ἑτοιμάζωνται. Theophil.Inſt. de teſtament.ordinandis ὅτε ἔμελλον ἐξιέναι ἐπὶ πόλεμον.

Claua] adde ſuprà Calcula & Calones.

Clauata] *veſtimenta clauis intexta*] hinc definitum.Clauos aureos vel purpuræ,veſtimẽtorum eſſe,etiam non conſutos veſtimentis.l. 19.§ 5.ff. de auro:multò magis conſutos l.25. § 1 ff.de auro.

intertexta] intexta.

Calciamenta clauis confixa] Ab huiuſmodi clauis,clauarium,donatiuum in clauos militarium caligarum: cui muneri, vt clauarius, pater Suetonii præpoſitus.alia ratione clauus morbus in l.12.ff.de ædilitio: alia item in l. 3. §.8. ff. de incendio pro clauo nauis, qui & Clauis Gloſſis, Claues, οἴακες πλοίου. quin & alia in l.vnica. Cod.de excuſatione artificum vbi Clauicularii, qui & Clauarii Gloſſis & ἡλοκόποι clauorum artifices ſunt, aliter quàm in l.8.ff.de cuſtodia. Græci interpretes ſumũt Clauiculariũ pro carceris præpoſito, fortaſſe quòd claues geſtaret.

Claudere] *enim rei tutelam penes Portumnum eſſe putabant*)vide Seruium 6. Æneidos. ab eo Portumnalia Varroni 5. de lingua. in æreis nummis Neronis, portus Oſtienſis agnoſcitur, cum huius Dei imagine. vide Ouid 6.Faſtorum.

Clauim] Clauum.

portarum] portuum.

Claudiana] *collectus*) coniectus.

Clauim conſuetudo erat mulieribus donare] claues iiſdem adimebantur in diuortio. v.Ciceronem 2.Philipp. Ambroſ. Epiſtol.65.qua de re diximus ad l.2. ff.de diuortiis.

Clauſula] Seneca 1. Epiſtol. 11. Iam clauſulam epiſtola poſcit.& 3 Epiſtol.26.finire iam volebam, & manus ſpectabat ad Clauſulam. Gloſſis Clauſula τέλος.

κατακλεῖσαι) *ἀποκλεῖσαι*:alii κῶλον.

Clauus annalis) *vt per eos numerus colligeretur annorum*)v.Liu.7:circa principium.

Clientam] *Plautus*)in Milite.

Clingere]*cingere*)cludere.in Gloſſis MS.cliſciſcere,diſiungere.

κλείειν) *κυκλίζειν*.

Clitellæ] *acclinia*)acciiuia.

Clinia) v 10.Plin.14. hinc clinina auis,quã quidam clàmatoriam vocant, apud Plinium dicto loco.

Clini)v.Publicius.

Cloaca) vide infrà Cloacare. & l.1.§. 4.ff. de cloacis.

Cloelia)v.Liuium 1.

Cloelio)Cleantho.

clucidatum) v.infrà Glucidatum.id autem παρὰ τὸ γλυκὺ.

cluna)Clunar gloſſis.

clunaculum] *ſanguinarium*)ſanè victimariũ, vel ſaginarium.

clunas)Gluras Gloſſis.& malè,

Clunes)vide incerta Verrii.

infractos) ſeſertos.v.Nonium 3 43.

Clutum]*inclutus*)vide infrà Inclutus.

In)v.infrà,In.

Clypeum)*Gabiorum*)Sabinorum.

Cnaſonas)Cnaonas.

ſcalpunt] id genus acus muliebris diſcerniculum: diuerſum ab eo quod fiſtulam & καλαμίδα appellant,quo crines ſuſtinentur.

Cneſoſum)vide infrà Gneſoſum.

Cocetum) Cotectum. hoc verbo vtitur Tertullianus libro contra Valentinianos.

Coclaca)Conchalacæ κόγχλακες.

Coctiones)Cociones alii Cúctiones,alii Cuctiones.v.16.Gell 7. & ſuprà Aulator. Gloſſis Cocio μεταβολος.iiſdem Cociator dicitur.

Coctū)*coquendo coaretur*)coquẽdo coercetur.

Cocula vaſa) quæ cocitatoria in l.penult. ff. de penu. & cocinatoria in l.19.§.12.ff.de auro: & coquinaria: aliis coquinatoria, aliis coctiatoria.

Cœlius)*Coele quodam*)Coelio Vibenno.

Cognitor)à Procuratore hîc diſcernitur cognitor.hîc præſentis: ille abſentis eſt. Anianus in l.ſi lite.Cod.Theodoſ.de cognitoribus & procuratoribus.Propriè tamen dicitur cognitor in cauſa ſtatus, teſte Aſconio 3. Verr. Donatus in Adelphis. In tria, inquit,diuiſit officium orationis ſuæ. in aſſertoris, principio eam dicit eſſe liberam: in cognitoris,ciuem Atticam:in fratris, meam ſororem.adde Paul.1.ſentent.2. Titul.de cognitoribus:& libro 5.Titul 25.

Cohum)v.ſuprà Cohum.

Coinquire,deputare) Conquinire, decubare. vnde Conquineſcere Nonio,decubari.

Collus) Culeus, qui & collare Nonio. alii legunt Culleus, vt ſit vas parricidale, de quo in l.penult.ff.ad l.Pompeiam de parricid.

Colophõ)*colluuione*)adde Non.in Colluuio.

Coloſſus)v.34.Plin.7.

à Caleto artifice) à Coleto Charete. alij à Charete:teſte vel ipſo artifice,qui ſubſcripſit Coloſſo.

Centum & quinque) Imò 70.tantùm vt ipſemet Chares ſcripſit.

Comedum) *Comedo*) adde Nonium in Comedones.

Comitiales dies)his adde de Comitiali morbo infrà Prohibere: & alia quædam ex verbo Quando Rex comitiauit fas. De Comitiali morbo,vide infrà Prohibere Comitia.

ſimul)inſimul.

Commentacula)comotacula.

virgæ) adde infrà Cultricula.

Commentaculum)*ſacrificiis*)ſacris.

Committere)*relinquere*) delinquere.

Comœdiæ] *Plautus*) in Milite.

Euge heus adſtutiſti] Euge ἀρχαμίνως hercle adſtitit.Ita legitur apud Plautum.

Comparſit] *Terentius*) in Phormione.

Compaſcuus]vide Ciceronem in Topicis 15. Iſid.13.

Compernes]vide Nonium in Compernes.

Compilare]ne pilos quidem relinquere. Aſconio. alii,hoc verbum deriuant, à pilis militaribus. Eſt enim pilentum agmen, denſum ac preſſum:vti eſt apud Seruium nondum excuſum: ideóque Pilare, cogere eſt.

& in vnum condere]vide infrà Pilare.qui publica ſacra compilauerunt. l.9.§.1.ff.ad l.Iuliam peculatus.

Compitalia] videndus Varro 5.de lingua.

Compluriens] adi Nonium in Complurieus.

Compraedes]vide infrà Præs.

Comptus]*quod*)qui.

Conauditum]*conanguſtatum*) conangulatum. ſic Gloſſis Conadunare συναγαγεῖν.

Conceptiuæ]Conceptæ.dixi ad Varronem.

ſementinæ]ſementiacæ.

Conciliabulum] 15.Iſid.2. diuerſum à foro.1. Gel.7. Paul.ſentent.6.Liuius 4 25.39.

Conciliatrix]Gloſſis προξενήτρια.

Concilium]*vocando*)conuocando.

Concinnare] vide Nonium in Concinnare. Gloſſis συνεκεργασμένη. adde Nonium in Cinnos & Cinnus & Concinnare, duobus locis. hinc Concinnatores litium dicuntur,l.9 § 2. ff.de off.proconſ.

Concinere]conciere.

Conclauatæ]conclauia.

Conclauia]vide l.1.§.1.ff.de ventre.l.47.ff de damno Gloſſis συνοίκια.

claue]claui.

Condicere eſt dicendo denuntiare] vide §.appellamus 2 Inſt.de actionib.Gloſ. Condico συντίθεμαι μετὰ παραγγελίας.

Conduius] Condalus. Græcis κόνδυλος. alij Condalium.

Confecerunt] alii Condalium. Gloſſæ Conficit συντελεῖ.

Confecta ſus] talis fuit ea quæ cum 30 porculis ab Ænea mactata.

Conflages]Confluges Nonius. Iſidorus Cõfrages. Vtrúque autem eo modo dicitur,quo ſufflamen & ſuffi amen.

confluunt]confligunt.

Congruere] vide ſ.Gruere. Gloſſis συμφωνεῖν.

quæ non ſe ſegregant]quia non ferè ſegregantur.

Coniector]Gloſſis ὀνειροκρίτης.

Conitum]alii Cõſtus.alii Comitus.alii Cõptum,alii Conſtum.alii Comtum.

excultu]cultu.

Conuiola] cohiuola. Gloſſis Cohiuum, vel Coniuum χάσμα ῥόδου μεμυκός.iiſdem concordem etiam ſignificat.

occulta]oſcula.

Conlatiuum ventrem]Plaut.in Curculione.

Conlucare] adde infrà ſublucare. Gloſſis

μεσωιῶν.

Cornua] *ſiunt*)ſiant vt belluæ.

Corona] de Corona donatiua, graminea, myrtea, nauali, obſidionali, ciuica, murali, ouali, triumphali, v. ſ. Donaticæ, Grādiuus, Myrtea, Naualis, Obſidionalis, Oualis, Triumphales & 5 Gell. 6.

Coßi]v. 11. Plin. 33. qui & poſtea Cuſi. Gloſſ. ξύλου σκώληξ. Hiſpanis Guſani. Teredones etiam Græci, vt & Latinis Termites 12. Iſid. 5. Eſt igitur Teredo in ligno, quod vermis in carne, tinea in veſtimentis: eruca in olere, tarmus in Lardo.

Cotiliæ]Cutiliæ. ita legitur apud Varr. 4. de lingua: 3 Plin. 12.

Coturniū vas] fortaſſe idē quod gutturniū.

Craticulum]κρατήριον alij κρατήριον, alij κρατήρισμα: alij à Crate: vt à rete, reticulum.

Crebriſuro]vide infrà Suro.

Creduas]*Plautus*)in Bacchidibus.

Creperum, dubium] inde Crepera vita: infrà in Decrepitus, & Crepuſculum Varroni 5. de lingua: 5. Iſid. 4. adde Nonium in Crepera res. Eſt autem Creperum Sabinum vocabulum.

increpitare] vide infrà Increpitare.

Crepitulum] Crepiculum. Tertullianus libro de Pallio Crepidulum.

Creterre] *à cratere*) Craterra Nonio.

vas vini] ita Nonius in Craterra: vt & apud eundem, Craterræ vaſa olearia.

Creui] *hereditatem adij*) imò minus quàm adij. Nam cretionem aditio ſequebatur. Gloſſis Cretio προθέσμιος κληρονόμου. Porrò quid ſit Cretio in iure & quid Cernere, vide Vlpianum in fragmentis Titul. 12. § 27. & ſequētibus. vbi pleniſſimè dixi l. 17. Cod. de iure deliberandi: Varronem 5. de lingua.

Crines]κρίνει) διακρίνει.

nam iidem eos κρινίδας vocant] nam ideo eos crines vocant.

Crocatio]v. Nonium in Crocire, & Crocitū.

Crocotilam] *Extoriis talis*) alij, extritis talis. vitium in corpore mulieris notatū, vt ſit con pernis, valga & varia. Lucillio lib. 17 Huiuſmodi mulieres λαμποδίαι Athenienſibus dicebantur: niſi quòd quibuſdam eæ videntur eſſe, quę falcatos habebant pedes. v. ſ. Falcones.

Cum crocotilis cruſculis] alij Crotilis cruſculis. alij rodellis cruſculis. Eſt autem Crotilum exile. vnde etiam ſuccrotilla vox tenuis, infrà in Sucrotilla. Todi verò, genus auium paruarum infrà Todi.

Cruſculis]v. infrà Cruſculum.

Crocotinū genus operis piſtorij] fortaſſe à croci colore dictum. vnde etiā Crocota, Nonio, genus veſtis crocei coloris: vnde Crocotarij.

Crucium] *vinum inſuaue Crucium dixit*) ſic Alexi loquens de vinorum generibus, καὶ μὴν ὄξος ἐστιν στόματος ἐστι.

Crumina] Gloſſis Crumina, θύλακος.

tene tene, &c.] tene cruminam, in ea erunt xxx. minæ.

Cruſculum] adde ſuprà Crocotilum. (ὠλένα.

Cruſtariæ] *Cruſtatis*) Cruſtata. Gloſ. γεγλυμμένα

Cruſtumina tribus] ſic Cicero pro Plancio & Balbo. alij Cruſtumerina tribus.

vrbe Cruſtumena] vrbe Cruſtumeria. Porrò, de Cruſtumeria Sabinorū, vide Halicarnaſſ. 2. Plutarch. in Romulo: Steph. de vrbib. Cruſtumerio Latinorū. v. Liuium. 2. Cruſtuminio & Cruſtumerio Liuium 1. Cruſtumero v. Virgil. 7. Æneid. Cruſtumio. v. Silium. 8.

Cubam] Cumbam.

quam militares lecticam] dixi ad Varronem 4. vbi de lectis.

Cubans auſpicatur) Virgilius, Pellibus incubuit ſtratis ſomnóſque petiuit.

Culcita]adde Non. in Culcita duob⁹ locis.

Culigna vas potorium] Gloſſis κυλίκος εἶδος.

Culina] quæ & colina & coquina. v. Noniū in Culina.

Culliola]v. infrà Gulliocæ.

Culticula]Culcitula.

fuſticulus] adde quædam ex verbo Commētacula.

Cumalter] ad eundē modū Caſſius in Epiſtol. dixit cumpartim. Cum primè 17. Gell. 2.

ſodes] v. infrà Sodes.

Cumeram] Horatio vas vimineum, vel ficti le reponendis frugibus.

Vtenſila]Vtēſilia. vt ſ. in Aerumeruma, & in l. 12 § 28. ff. de inſtructo: l. 12. ff. de decurionib.

Cum imperio]diuerſa ſunt cum imperio eſſe & cum poteſtate. hîc enim disiunguntur. & infrà cum poteſtate. Ita diſtinguitur Imperium à poteſtate in l. 7. & 10. ff. de vi publica.

eſſe] *eſt.*

Cum poteſtate.] *eſſe*) eſt.

Cuniculum] In iure Cuniculus canalis ſub terra opertus l 26. ff de damno: l. 11. ff. de aqua & aquæ pluuiæ: l. 3. §. 6. ff de riuis. cui ibidem opponitur, ſpecus ſeu foſſa.

Cunire] *inquinare*)vt ſ. Ancunulentæ.

Cupes] *Cupedia*) Cupedia v. Nonium in Cuppedia. alij Cuppediæ. vt apud Gell. 6. c. 13.

cibos]ſcyphos.

forum cūpedinis]v. Varr. 4. de lingua.

Cupreſſi domibus mortuorum ponebantur]Idem Plin. 16 c. 33. ideo ferales dicuntur Horatio, & Diti ſacræ.

Cura] cui ſimilis Curatura & Curatio. v. Nonium in Curatura.

Cor edat] coreda.

Curatores]*qui pupillis loco Tutorum*] v. Inſt. & ff. de Curatoribus.

qui rei frumentariæ] hi curatores emendi frumenti σιτῶναι in l. vlt. §. 5. ff. de mune. & hon.

Curia] v. Nonium in Curia. Gloſſis βουλή, βουλευτήριον.

Calabra curia] v. Varr. 4. de lingua: 1. Macr.

25. Gloſſis Calebra ἱερῶν βουλή. ſed quoniã hic Calabra curia dicitur vbi tantum ratio ſacrorum gerebatur, videtur illo Gloſſarum loco legendum ἱερῶν βουλή.

quibus poſtea additæ ſunt quinque) hæc verba temere hîc adiecta à Paulo. v. ſ. Centũuiralia.

nomina Curiarum virginum) nomina Curiũ aut Curetũ virginũ. vel ſi mauis, Curienſium. Sabinorum enim nomina impoſita Curibus.

Curiales] ſerui curiarũ. Terentio, Curiales vernulæ inter publicos ſeruos & communes numerantur. de quibus in l. 6. § 1 ff de rerum diuiſ. quibus cùm manumitterentur nomen magiſtratus imponebatur. Curiones poſtea appellati obſoleta veteri cõſuetudine Comitiorũ quæ appellatio poſtea attributa præconibus, & Calatoribus. Gloſſis Curialis βουλευτὰς, βουλευτικός.

Cury] Curiati.

Curio) Curiatio,

Curionem agnum] v. Nonium in Curio.

Plautus) in Aulularia. (maximus.

Curionium] *Curioni*) de Curionibus. adde ĩ.

Curis] vide Celibari.

Curriculo pro curſim] adde 12. Gell. vlt.

Curriculus] adde Noniũ in Curriculus. dicitur & apud eundem Curriculum.

Curtij locus] Curti lacus.

Curules magiſtratus] l. 2. § 26. ff. de origine iuris: l. 1. ff. de ædilitio: § 7. Inſt. de iure naturali. Liuius 6. Gloſſis Curulis ſella δίφρος βασιλικός, & alio loco ὑπατικὸς θρόνος. Theophilus in §. proponebãt. Inſt. de iure naturali σέλλαν τὴν ὑπατικὴν vocat.

Cuſſilirem] Coſſiliré. alij, Coſſilires, qui coſſim vel coxim, id eſt varicitus lirant vel ambulant. Tranſlatitiè, pro otioſo, vt hîc.

Cuſtodelam] ita ſ. Confugela.

Cutis] vnde Cutitus. v. ĩ. Intercutitus.

Cybele] Cybebe.

κύβηβον. κύβηβος, κυβήβειν, κύβηβος. V.

Cymbium poculi genus] hinc cymbia argentea in l 32. § 1. ff. de auro. 20. Iſid. 5. adde Noniũ in Cymbia.

Cypariſſæ] vide infra Cypariſſiæ.

Cypariſsia] Cypariſſæ, vt ſ.

Cypria Venus] diua potens Cypri Horatio

Cyprio boui merenda] *id eſt ſtercus*.

in qua boues humano ſtercore paſcuntur) falſum hoc eſſe multi putãt. id enim nulli animanti ruminanti accidit.

propter ſtagna, &c.) Prope ſtagna: genus vbi lanigerum piſcibu' paſcit.

D*Acrimas,*) *lautia quæ dantur legatis hoſpitij gratia*) in eum vſum Xenoparochi, de quibus in l. 18. § 10. ff. de muneribus. de legat. adde dictam l. 18 § 12.

Dagnades] Dacnades. δακνίδες. Heſychio.

canturiendo) id Gloſſis ψυδωρίζειν. alij cantitando legunt.

Dalinum] aliaunum. & ita Gloſſis Daunum ἀφανῆ iiſdem Dauus ἄφρων, ἄσοφος.

Damiũ ſacrificiũ quod ſiebat in operto] Gloſſis θυσίαι ὑπερῷα ἐν κρυπτῷ γινόμεναι.

dea damia) Dea Damia. aliis Dea Damia.

ſacerdos eius Damias) alij Damiatrix, alii De miatrix.

Danunt] adde Nonium in Danunt. Gloſſis Dianunt δίδωσιν & Didita. διαδοθέντα.

Daps] Gloſſis θοινία.

res diuina) inde Nonio Dapes, apparatus religioſi, opipari: ſed & infandi atque vltabiles.

daptice ſe acceptos) dapſile Nonio. adde eundem in Dapalis cena. & Gloſſis Dapus πολυτελῶς δεῖπνα. (rare eſt obloqui, confingere

Deblacterare. ſtultè loqui] Nonio Deblaterare.

βλάκας ſtultos appellant) Gloſſis βλὰξ iactans. βλακεία iactatio: & βλαρὸς ſtultus & Blaterare, ματαιολογεῖν, Blato ματαιολόγος. (ædificia.

Decalicatũ] quod & Calicatũ v. ſ. Calicata

Decima quæque veteres Dijs ſuis offerebant] Imò vni tantùm Herculi. Varro 5. de lingua de ea re dixi ad l. 2. ff. de pollicitationib.

Decotes] alij Decutes, quaſi ſine cute & floc co vel flacco. vnde Defloccare Nonio.

Decrepitus] Gloſſis Decrepitus ὑπέργηρως, τετυμβογέρων, γέρων ὁ ἐσχατόγηρως ...

crepera iam vita) v. ſ. Creperum.

crepuſculũ extremũ diei tẽpus) Gloſſis ἡ ἑσπέρα ... & alio loco Crepuſculo. ὄρθρου ὑπολύκου.

nec vllum poteſt facere crepitum) quidam decrepitũ dici putant ab vltimo crepitu cãdelæ vel lucernæ: id enim decrepare, & deſtertere.

Decultarunt valde occultarunt] vt particula De augeat: vt in verbo depoſitũ l. 1. ff. depoſiti: ſic ĩ. Dedita valde data. (ctus. v. Albeſia.

Decumana oua] adde ſ. Albeſia. decumani flu

Decumanus limes] 18. Plin. 34. qui & Decimanus SiculoFlacco. adde Aggenum de limitibus: & Duodecimanus Hygeno.

Cardo) v. Siculum Flaccum: & Aggenum, idem & Kardo Hygeno.

Decuriones] qui & Decurioni ſ. Centurionus: & Decures. ſ. Decures.

qui denis equitibus præſunt) Gloſſis Decurio. δεκαδάρχης Decurionatus δεκαδαρχία. alio ſignificatu decurio ſumitur in Titul. ff. & Cod. de Decurionibus.

Dedita] v. quæ ſ. dixi in Decultarunt.

Deformitatum] Defomicatum.

à fomitibus) v. infrà formites.

Defrenſam] Gloſſis Defrenſa ἀφειμένη ...: & Defrens ἀφειμένη ...

Degere] Degerere.

Degunere] Gloſſis ὑπογεύεσθαι & συγγεύεσθαι. alii Degumare, alij Degumiare à Gumia. de quo infrà in Ingluuies. id autẽ à γόμος, quod ſignificat πλήρωμα τῆς νηὸς Saburrã Latini vocãt. v. Noniũ 2. 377. dicitur & Degulaſſe Nonio: Degulator Apuleio in Apologet.

Deinceps] Gloſſis αἰαὶ ἑξῆς. (dixit.

Deincipem] ſic Apuleius deincipẽ ſermonẽ

Delapidata] *lapideſtrata*) ſic in l.1 §.2. de via publica.

Deliberare] id eſt perpēdere. adde Nonium in Deliberare.

Delibrare aquam, ſulco deriuare] aut potius conferre altitudinem loci vnde concipitur aqua, cum loco quo ducenda eſt. Vitruuius 8. c.6. hinc libramentum aquæ apud eundem authorem 8.c.3.8.c.6.& c.9. libratio, libra, aquaria. de librationibus aquarum & quemadmodū diopetris aut libris aquariis aut chorobate, v.eundē. Porrò Delibrare, alio ſignificatu accipitur apud Colum.4.c.24. Authores rei ruſticæ pro librum tollere ſeu decorticare. de quo vide Nonium in Delibratum.

Delicare] *pro Dedicare*) vt & apud Nonium pro aperire, explanare & indicare.

Delicata] delicatus quaſi luſui.

deditum] Gloſſis Delicatus χαδιάγιος, τρυφερὸς καὶ πάλος.

dedicare, dicendo deferre] ſic Nonius. Dedicare eſt dicere.

Delicia eſt tignum] deliquiæ Vitruuio dicuntur huiuſmodi tigna. 6.c 3. aliàs, Delicia apud Nonium, pro raro ac ſingulari.

faſtigatum] faſtigium.

Delinquere] *hinc delinquia*) vide infrà Deliquium. Cæterùm id deducit à delinquendo, quod eſt prætermittendo, cùm potius ſit à delinquendo, quod eſt à deficiendo. Tubero, num deliquit aut ſupereſt aliquid tibi? Cœlius in hiſtoriis, delinquere frumentum. & Gloſſis Deliquiunt μειοῦσι.

Deliquium ſolis] vide ſ. Delinquere. Gloſſis Deliquium ſolis ἔκλειψις ἡλίου.

Delinquendo] deliquando.

Delinquat] deliquatur.

Deliquum] Delicuum Gloſſis.

Plautus] in Caſina.

Delubrum) hanc Feſti interpretationem reprehendit Aſconius in Diuinat. Porro Delubrum ſignificat etiam Dei ſimulachrum & locum conſecratum. de quo vide Varronē apud Macrob.3.c.4. Seruium 2. & 4. Aeneid. & Gloſſis Delubrum χαδίδρυμα ξοάνον, ἀνάθημα.

Deluit] Gloſſis ἀπολύζει.

Demagis] Gloſſis σφοδρῶς.

pro minus] Imò pro minus apud Non.c.2 229.

Deminutus capite] v. Titulum ff de capite minutis.

Demoe] δῆμοι.

Denariæ ceremoniæ & triſcenariæ] vide infrà Purimenſtrio.

rebus] *diebus*.

carendum] inde enim Ceremoniam dictam putat Macrob.3.c.3.

Denicales feriæ] Denecales adde infrà Priuatæ feriæ.

Depeculatus] *à pecore*) à peculatu. hinc depeculaſſere Nonio. ad eam formam Deargentaſſere.

peculatus] v. infrà Peculatus.

Depontani] *ſexagenarij*) v. ſ. Sexagenarios.

Deprehenſa genus militaris animaduerſionis caſtigationis maior, ignominia minor] extremæ quidem pœnæ hæ militares collocantur, caſtigatio & ignominioſa miſſio in l.3.§.1.ff. de pœnis. non fit tamen inibi mentio Deprehenſæ, niſi fortè in iis pœnis quæ illo loco enumerantur deprehenſam. putemus eſſe pecuniariam multam, vel munerum indictionem. proinde etiam hîc legi poteſt Depenſa, non deprehenſa ab ære pendendo.

Depuuere] Depuuire.

Δίφθεραι] *pelles*) *& poſt ſegeſtria*) Gloſſis ſegeſtrum περίστρωμα, vbi falsò περίστρωμα.

Derogare] dixi ad l.102.ff de verb. ſig.

Deſinare] Deſinare. vnde Gloſſis Deſinator ἀδολεσχέστης.

Deſpretus] 7.Gell.10.

Detudes] *detonſos*) detonſes. Gloſ. μαστιγίας.

Dextimum] veteres Dextimum dicebāt pro Dextrum. vide Nonium in Dextima.

Diabathra vide Varro.6.de lingua.

Dianius] Dianium, ita apud Liuium: vt Vitruuio, Aeſculapium, & Varroni Megaleſion.

Dicaſſit] Gloſ. συνεχῶς λέγει. & alio loco Dicaſſit ἐγκαλέσει.

Dice pro dis] Dice pro Dicem (vnde Nonio Dicebo) alij pro Dicam, malè. vide ſ. Attinge, pro Attingam.

Dicearchia] Dicearchia. v. infrà Minorem Delum.

Dici] *Curenſibus*) adde ſ. Quirina tribus.

Dies] de diebus Comitialibus, Præliaribus, Religioſis, Seruorū. vide ſuprà Comitiales, & infrà, Præliares, Religioſi, Seruorum.

Diffarreatio] cui contraria farreatio. Boet. in Top. Vlpian. Titul 9. Halicarnaſſ.2. Tacit.4 Annal.i.18 Plin.3. Gloſſis Confarreatus συμβιώσεως χάριν ἐδόθη.

Dignorant] Denotant. Gloſſis Dignorat. ἀπαξιοῖ. alio loco Dicorat διαχαράσσει. alij legunt, Dicnorant.

Dilaniare] *lacinia*) laniena.

Dilectus militū] v. infrà. Lacus & Neeglegēs ita quoque ſcriptum in l.20.ff.com. diuid.l. 36.ff. de ſtatulib.l.3.ff.ad l.Iul. Maieſt.l.4.ff. de re milit.& 4. legū Francicarum.c.71: quib. tamē locis quidā legunt, delectū: quidā, edictū.

Diobolares meretrices] vide Fulgentiū Planciadem. Gloſſ. Diouolares, perperam διωβολιαῖαι pro διωβόλοι.

Dirigere] *apud Plautum*) in Curculione. Clypeatus elephantum vbi Machera dirigit: & ita legendū apud Non.c.4.148. non diligit.

Diruncium] Deruncitur. alii Diruncinant.

Dirus] adde Nonium in Dirum.

dei ira] hinc Gloſſ. Diræ, ὀργαί, κατάραι δυσχερεῖς & Dirus δυσχερής.

Elucum ſignificat languidum] quin & Elucus ipſam tarditatem animæ ſignificat Gellio 6. cap.12. Tertull.de Corona, ab eluco defenſare.

Elumbem] *euulſo*) auulſo.

Em] adde infrà Im.

Emancipati] Gloſſis χειρόσοτοι. & Emancipatio χειροσοσία & ἐξεκποίησις. adde Vlpianum Titul.10.& quæ ſcripſi ad l. 6. Cod de emancipat.liberorum.

qui aliorum ſiunt dominij] alii, domini legunt pro dominij.neutrum rectè.origo erroris nō ab alio quàm Feſto.Emācipare enim hoc poſtremo ſignificatu videtur accipere pro mācipare, cùm ſint illa duo contraria: tametſi interdum cōfunduntur illa duo. ſic apud Nonium, ſenectus nemini emancipata, idem, ac ſenectus nemini mancipata. idque etiam non ſine aliquo reſpectu dicitur. Nam qui quid emancipat, alteri id mancipat: nec mancipatio vlla ſine emancipatione: vt nec venditio ſine emptione.

Emere] *pro ſumere*) vide ſuprà Abemito.

Empanda] *Paganorum dea*) de qua dixi ad Nonium.

Emuſsitata] idem quod amuſſitata.

Endoitium] de particula Endo pro In, adde infrà Endoplorato, Endoprocinctu, Endoiacito.& Gloſſ.Endopicus, Endocluſa, Endopeciſcas. Endedocarit, Endoſeſtabat, Endoribuum.

Endoplorato] alij Edendoplorato. adde infrà, Sub vos placo.

Implorare] vide infrà Implorare.

Endoprocinctu] vide infrà In procinctu.

incincti] ſuccincti,

Enubro) vnde gloſſis Enibra, Enibrum, Eniber picus, Inebro. Inebræ aues, Enibræ.

Epicrocum] ita Gloſſis. vide Varronem 6. Nonium 4.227.

Epilimma) Epalimma.

Epolonos] *quos nunc Epulones*) Epulares.

Epulares] Epulones.vide ſuprà Epolonos.

Equirine] Ecquirine, vt ſit iuſiurandū per Quirinum: vt ſuprà Eccere, per Cererem.

Equo vehi Flamini Diali] adde quæ ſcripſi ſuprà in Ederam.

Equitare] *equum publicum merere*) alij, equo publico merere.

Equus Marti immolabatur] vide infrà Octo ber equus.

Erctum circúmque] antea legebatur Ercetum citum, quod ſit inter cōſortes. alij legunt Herctum &c. ab Herciſci. vnde illud notum in iure familiæ Erciſcundæ, vel herciſcundæ. aliis, Erctum citum, idem quod hæreditas diuiſa. Gloſſis Herctus, citus, vt apud Seruium Erctum non Citum, patrimonium non diuiſum: Erctum, ciendum, hæreditas diuidenda. Ciendæ, diuidendæ. Erciſcundæ διαιρέσιμοι.

conſortes] vide ſuprà Diſertiones.

libris legum Romanorum) libris Regum Romanorum.

Erctum] ſenſus eſt, patrimonia prius erciſcebantur, id eſt coercebantur, ſeu coniungebantur, deinde ciebantur, id eſt diuidebantur. Hinc Seruius 8. Æneid. Ercto non cito interpretatur, hæreditatem coercitam, nōdum tamen diuiſam.

Erebum] quidam ab Ereb deducunt vocabulo Hebræo vel Syriaco, quod Latinis ὄμιχλη. vnde Erabes vel Arabes, quaſi ἑσπέριοι.

Virgilius] lib.9. Æneid.

Ergo] adde Nonium in Ergo.

Eritudo, ſeruitudo] quidam ab antiquo Erus deducto à Græco ἔρος Eritudinem dici arbitrantur. Verùm inſolens plus ſatis verbum ſeruitudinis facit, vt in eius vicem legam, ſeueritudo: vt apud Nonium: & eò amplius Eueritudo, pro Eritudo.

Erugere] *factum*) alii ructum. alii eructum, v.10. Gell.7.

Eruum] adde Nonium in Eruum.

Eſcariæ menſæ quadratæ] vide Nonium libro 4.

Anclabris] vide ſuprà Anclabris.

Anclatur] antlatur. vide ſuprà Anclare.

Eſcit] erit. adde infrà Custodia: & infrà, Nec coniunctionem.

Euboicum talentum] *ciſtophorum*) vide infrà Talentum.

quatuor millium denarium) id falſum.

Endiaon] vide Heſychium ἐνδίαον.

elimos] clyſmos, vel κλυσμός.

Euelatum] *valabra*) ea ventilabra. Columel læ 2.c.10.& Varroni 4. de lingua.

Euerriator] *qui accepta iure hereditate iuſta facere debet*) huc adiiciendum ex verbo Herem infrà, antiquos accepta hæreditate Herem Marteam coluiſſe.

que] qui.

dictarum] dictæ.

Europam] vide Varronem 4. de lingua.

tutelam] tutela. Tutela in naui παράσημον τοῦ πλοίου, id eſt cælaturæ, ſeu ἐπιτυπώσεις. Phœnicibus πάταικοι, teſte Herodoto.

effigiem] effigie.

Exagogem, euectionem] vide Plautum in Rudente.

Examen] *& aquamentum*) id Græci σήκωμα. Latiui ſacoma vel ſcamma.

Examuſsim] plura apud Nonium in Amuſſim.

amuſsis] vide ſuprà Amuſſis.

Exanclare] vide ſuprà Anclabris. adde Nonium in Exanclare duobus locis.

Exbuores] Exuberes. Græci ἀπογαλακτισθέντες lacte depulſos: vt ſuberes ὑπομάζιοι.

exbuæ] exuberæ vel exburæ. ſunt autem hoc loco Exbuæ, eporæ: à bua potionis geneſe, teſte Nonio. vnde Vinibuæ mulieres, bibaces.

Excipuum] aliud ab Excipulo, quod Gloſſ. ἐκδοχεῖον.

Excudere] *cudendo*) cædendo.

Exdorſuare] adde Nonium in Exdorſuare.

Exduta] Excluræ.

Exemplum] *iſtud*) & hoc.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati &c.] quidam ita legunt, Exercitionem, exerciti dicebant antiqui, exercitationem exercitus. Nam antiqui, teſte Nonio, exerciti vel exercitus. Quin Turneb. 3 c. 5 diſpungit verbum exerciti. ſed vt video alia mens eſt Feſto. ab Exercito Exercitionem: ab exercitato exercitationem declinanti.

exerciti] vide infrà Exercitus.

Exercitus] homo multis negotiis exercitus. vide Nonium in Exercitum.

quarti ordinis] ordinē hic appellat id quod alij declinationem.

Exeſto] ſic apud Lucianum in Pſeudomante, ἔξω χριστιανοὺς ἔξω Ἐπικουρείους.

vinctus] id in reſolutoriis ſacris, verbi gratia, Iunonis Lucinę, dicebatur, ad quæ niſi ſolutis nodis accedi fas non erat.

Exſit] quod malè apud Nonium Teſſit.

ſuffitio] de ſuffitionibus dixi quædam ad Varronem 5. de lingua.

Exſuti] *mertat*) vide infrà Mertat.

Egregiæ] vide ſuprà Abgregare.

Exiles] *ilia*) vide infrà Ilia.

à tenuitate viarum] à tenuitate inarum. Eſt autem Ina, pars chartæ tenuiſſima. Marcellus Empiric. c. 31. ad vlcera in ano facta chartę combuſtę, ſeu inarum eius, conferunt. vide infrà Ilia, & Plinium.

Exilica] Exulica.

Exodium] ita apud Nonium c. 1. alij Exodum: fortè quia nullos alios authores legerunt præter Biblicos, in queis Exodi fit mentio: & tamen fatendum vtrunque efferri, vt & προοίμιον & προοίμιον.

Exoletus] Gloſſis ὑπερηκμακὼς, παρηβηκώς. Exoleo, παρακμάζω. Exoleto παρηβηκότι.

Exomides] vide 7. Gell. 12.

Exoriri] *adoleſcere*) vide ſuprà Adoleſcit.

Expapillato] vide ſuprà Effafilatum. adde Nonium in *Expapillato*.

Expatare] Feſtus vitioſo codice videtur vſus. & expatare pro Expatrare legiſſe, quod Gloſſis ἐκπατεῖν.

Expectorare] vide Nonium in Expectorare.

Expergitus] *expergefactus*) Gloſſis ἐξυπνισθεὶς paſſiuè ſumitur. Gellius 6. c. 10. iſta rea nimos hominum expergebat.

Experitos, imperitos] Gloſſis Expetides, ignari. Vtut ſit, Experitus hic diuerſus ab experto: idem quod expers.

Expreta] Experta.

expertia] ex peritia.

Exta] adde de extis Regalibus, infrà Regalia.

Externus] *alienus*) alienus. vel alius.

Exterraneus] Exterricineus.

Extimum] adde ſuprà ad Exitam, ſeu ad Extimam.

Extrarium] *ſacramentum*) alij ſacra: vt id referatur ad ſacra familiæ aut gentis, qualia erant in vſu Romanis. vnde liberi in ſacris paternis conſtituti leguntur paſſim in iure. de quo dicam ad legem vlt. Cod. ad Tertullianum.

Exugentes] Exurgentes. alii Exſugentes. vide Nonium in Exſugebo.

Exuuiæ] vide Nonium in Exuuiæ.

F*aba*] de faba freſſa & refriua, adde infrà Frendere & Refriua.

nec tangere nec nominare Diali] idē 10. Gell. 15. adde quæ ſcripſi ſuprà in Ederam.

Lemuralibus iaciunt larvis] idem Varro apud Nonium in Lemures 2. 513.

Fabiani, Quintiliani] hi Remi: vt illi Romuli partium fuerunt. Ouid. Faſtor. 2.

Quintilio] vide infrà Quintia prata.

Facem] vide infrà Patrimi: Rapi.

aqua que] vide ſuprà Aqua: & Varronem 4. de lingua.

Faceſſere] *Pacuuius*) in Teucro apud Nonium.

Faceſſite &c.] hic verſus plenior apud Nonium.

Factio] Gloſſis Factio, συνωμοσία & συνεργία. Vnde iiſdem Facionarius, συνεργαστής.

factioſus] adde ſuprà Axioſi. Gloſſis factioſus, πανοῦργος.

Facul] adde infrà Perfacul.

Falæ] *turres ligneæ*] vide Nonium in Falæ. inde Falarica Nonio c. 18. 20.

falando] falado. alii falanto. Id enim Græcis φάλαντος.

Falarica] vide Nonium in Falarica. Gloſſis χειροβαλίστρα.

Falcones] vide ſuprà, Capuam in fin. Gloſſis Falcones, δάκτυλοι τοῦ ἐν ἔσω βλέποντες.

Faleri] *à ſale*) à fale.

Falſius] *rationabiliter*) ἀναλόγως.

Famelicoſam] Familicoſam, vel Famicoſam.

Familia] *materfamilia*) materfamilias.

Pompiliorum] Popilliorum.

Famino] *dicito*) Cato, hoc vino præfamino.

Fanatica] Gloſſis Fanaticus, ἱερόπαις, ἱερόδουλος.

arbor fulmine icta] vide infrà Fulguritum: & Obſtitum.

Fanum] *hinc fana ſiſtere*) vide infrà Siſtere.

à Fano] à Fauno.

Farſe-

Farſenum]Farcenum vel Fraſenū: alij Farſ num. videtur autem id ſumptum ex Plauti Milite.

Farreum] 18. Plin. 3. quod antiquis etiam horreum. vide infra Horreum.

Fartores] alio ſignificatu apud Varronem Gloſſis σιτοδόται.

Faſtigium] vide Nonium in Faſtigium & Faſtigia. hinc autem faſtigiatio dicta.

Faſtis diebus] *iucunda fari*) iura fari vel iuridica.

quedam]hoc verbum diſpungendum. vide infrà Nefaſti.

Faſtorum libri] Græci ἡμερολόγιον. Faſtus etiam dicitur Latinis.

Faſti &c] fandi. ita legendum. Nec enim Faſti, dies faſti: ſed quibus licet Prætori fari iuridica verba Do, dico, addico. ab his diebus Faſtorum libri, quibus dies faſtos cognoſcimus: & tranſlatitiè, Faſti Conſulares, quibus Conſules ſingulorum annorum continentur appellati.

Fauentia]at) ac.

populum ſacrificiis fauere iubebant] hinc illa formula, Fauete linguis. Idem Cicero 1. de diuinat. 28 Plin. 21. Horatius. Virgil. 5. Æneid. Papin. 2. Syluar. in Genethliaco Lucani. Martial. 9. Ouid. 2. Faſtor. & 3. Amor. 12. 3. Elegiar. Seneca de vita beata ad Gallionem. Seruius 5. Æneid. Donatus Andria. Quintil. Declamat. 365 Iulianus in oratione e quæ μισοπώγων.

Fauiſſæ] vide 2. Gell. 10. Flauiſſæ Nonio, quòd in eis non rude æs argentúmque, ſed flata ſignatáque pecunia conderetur.

cellis, ciſterniſque ſimiles] Græci θησαυροὺς vocant. vide Varronem 6. de lingua: Plutarchū in Philopœm. Liuium 39. hinc Theſaurus, orcius tranſlatitiè Næuio apud Gellium 1. c. 24. Ideóque quod apud Varronem 6. de lingua id legitur, Foramen ad latus eſt quoddam Theſauri ſpecie &c. nihil aliud ſignificat, quàm foramen illud factum fuiſſe ad modum fauiſſarum, quas Græci θησαυροὺς vocant.

Fauſtulum porcellum] τὸ porcellum genitiuus pluralis: id enim Feſtus explicat fœturam porcorum. ob quam feturam Fauſtitatem Deam, quam Alumnam Horatius vocat, colebant.

Februarius.] *purgaretur*) id enim Februare. vide Nonium in Februare.

à Lupercis]vide Varronem.

Fedum]adde Nonium in Fœdum.

foſtim]foſtem.

Foſtiam pro hoſtia] ita legendū infrà in Fœdus: quin & ita ſcribendum, Velius Longus de Orthographia refert.

Felices arbores quæ fructum ferunt] vel in quibus ficus arta. vide Macrobium 16. & Plinium. 27.

Ferctum] vide Catonem de re ruſtica. alij legunt Fertum: vnde Ferctores Iſidori, Gloſſis, fercta ferentes.

Strue]vide ſuprà Strues.

Struferctarij]Struferctarij.

Ferentarij]vide ſuprà Adſcriptitij.

Auxiliares]auxiliatores.

Feria] Gloſſis Feriæ ἀργίαι, ab operis ceſſationes.

appellata]vocata.

Feriæ ſtatæ] de feriis conceptiuis, Denicalibus, priuatis, ſementinis, ſtultorum, vide ſ. Conceptiuæ, Denicales, & infrà Priuatæ, Sementinæ, Stultorum.

nundinæ] vide infrà Nundinas.

Ferire]*feruntur*)ferantur.

Ferocit]*idem*) item.

Feſcennini]*feſcenina*)feſcenia.

Feſnoe]Feſceninæ vel Faſcenonea. alii Feſcenoe, alii Faſcino, vt Pilumnoe, poploe, pro Pilumni, pobli.

Feſtram] oſtium erat minuſculum in ſacrario, de quo volumen ſcripſit Antonius Gnifo, vir doctus: cuius ſcholam frequentabat Cicero poſt laborem fori: vti refert Macrob. 3. c. 12. apud quem pro feneſtrā, feſtram legi oportet.

Fetiales] vide Liuium 1. Virgilium 8. Æneidos: Dionyſ Plutarch. alii legunt Feciales. vide Nonium in Fœciales.

à feriendo] vel à feta cæſa. vide infrà Porci.

paciſque facienda ius eſt] vnde Gloſſis εἰρηνοδίκαι.

Filicata]Felicata.

filicis]felicis.

Filicones]Felicones.

filice]felice.

Fiſcellus] *Catillones*) vide ſuprà Catilliones.

Flamen]Gloſſis ἱερουργῶν, à Dio, id eſt aere. vide Varr. 4. de lingua.

Flameo] *cui non licebat facere diuortium*) vide 11. Gell. 15.

fulminis eodem]fulmine eodem.

Flaminia]Flamilla, alii, Flaminica.

Patrimes & matrimes] patrima & matrima. alii patrimus & matrimus. vide infrà Patrimi. Sunt autem Patrimi & matrimi; quibus in viuis eſt vterque parens: vel qui ex eodem patre vel matre, Græcis ἀμφιθαλεῖς, vt è contra ἑτεροθαλεῖς Cedreno, vterini & conſanguinei.

Flaminius] *patrimes & matrimes*) patrimus & matrimus.

Camillos]vide ſuprà Camillus.

Flator]Gloſſis αὐλητής. Arnob. 2. Tibia calamóque flantes.

Flemina cùm ex labore viæ ſanguis defluit circa talos]Idem in Tama infra eo.adde Boa ſupra eodem. Et Placids.in Gloſſis, Fleminum eſſe ait, veſtem in quam, ambulando, ſanguis in pedes defluit.

Fluſtra] hinc defluſtrare vel defluſtrari, id eſt ſedare, vel ſedari, quietum reddere, vel reddi: quo verbo Tertullianus vſus videtur libro de Pallio: quem authorem cùm ea parte videam corruptum, emendabo vt potero: Sic & mari, inquit, fides infamis, dum flabris aquæ mutantibus detranquillat probum: defluſtrat intemperatum: & extemplò de decumanis inquietat.

Focus fomenta] *foculi à fouendo , id eſt calefaciendo*) hinc Gloſſis Fomentatio πυρίασις. adde Nonium in Focillatur & Focula.

Fœdus]*hoſtia*)foſtia, vt ſ.in Fedum.

Fæda]feda, feta.

Folliculare.]ſeu follimen δέσμη.

Lecta]tecta.

à quo vita follicularis] à quo vita folliculum: vel, follicula res, ita lego. Nam folliculum Nonio pro corpore ſumitur.

Fons à fundendo] ideò veteribus dicebatur funs, non fons.

Fomites] adde ſ. Defomitatum.

Fontinalia]vide Varronem.

Forago]*à furando*) à forando.

Forbeam]alij Fibram.

φορβὴ]antea Fibra.

Forcipes] *forma id eſt calida*) idem Velius Longus libro de Orthographia.

Fordicidus] quæ & Hordicalia. Cato 2. de re ruſtic. 5. celebrata 7. kalen. Maij. Gloſſis Θυσία ἐγκύμονος βοός. vide infrà Horda. Varronem lib. 5.

Boues fordæ]ἐγκυμονοῦσαι.

Forma]*calidam*) calidum.

deforma]formida.

hieme formido]hieme calido, formido.

Formucales] formucapes, rectè: vide in Forcipes.

Fornacalia]vide infrà Popularia ſacra.

Fortis] forectes, forects, forotes: alii forcties: alii, forctis, vt infrà in Horctum, & in Sanates.

Forum] *viis*) vicis. cùm is qui prouinciæ præeſt, forum agere dicitur: & de controuerſiis eorum cognoſcit. Lucas in Actis, αἱ ἀγοραῖοι ἄγονται: adde Ciceronem 3. Epiſtolarum. & 7. in Verrem. Seruius ad illa verba Virgilii 5. Æneidos, Indicítque forum. adde Cęſarem, Plinium. Galli *Tenir les Eſtats.* adde quædam ex Nonio in Fora, in fine.

Veſtibulum ſepulchri] vide Ciceronem 2. de Legibus.

ferecula]fercula, alii ferula.

Frater]φράτωρ)φράτηρ v.13. Gell.

Fratrare]*Sororiare, puerorum*) puellorum.

Frauſus] vide Nonium in Frauſus: ita legendum. Liu. 23. fraudem frauſi: pro, fraudem auſi.

Fregellæ]*felij hoſpites*) illim.

Frendere] *faba freſſa*) Gloſſis faba freſa ἐρεγμός. faba ſolida κύαμος. de Refriua vide infrà Refriua.

Frigere]φρυγεῖν)φρύγειν.

Fringilla] *friguttire*) vide Nonium in Frigere.

Friuola] Gloſſis σκευάρια. iiſdem σκευάριον. vaſcellum. adde l. 11. § ſolutam 5. ff. de pignoratitia.

Frontem antiqui maſculino genere] vide ſ. Corius: & infrà maſculino, & Nonium cap. 3. in Frontem.

Frutinal templum Veneris)Veneris fruti meminerunt Solinus, Auguſtin. 4. de ciuit. 21. Eſt autem verbum detruncatum ex ἀφροδίτη. Sic Venus Murti dicebatur. Cæterùm quidam hoc loco legunt, Frucinal: alii, Erucinal, vt ſit templum Veneris Erucinæ, quod duplex, in Capitolio, ſcilicet, & ad portam Collinam fuiſſe teſtatur Liuius 22. 23. 30. 40. hanc deam Itim Gloſſæ vertunt.

Fruti) id enim cognomentum Veneris, vt dixi: alii legunt frutæ vel frugi.

Frux) ita legendum, Frux, frugis dixerunt antiqui. fructum & fructam à fruor.

Fucilis) à fuco: alii, futilis: alii, fucilia.

Fulgere) *vnde fulgur*) vide Varronem 4. de lingua. De fulguribus quæ peremptalia, peſtifera, poſtularia, prouorſa, renouatiua. vide infrà Peremptalia, Poſtularia, Prouorſum, Renouatiuum.

Fulguritum)*fulmine ictum*) vide ſuprà Fanatica: adde infrà Obſtitum.

Fulmen) *à fluore*) à fuluore, alii à fulgore.

Fundus) *fundus. quoque dicitur populus rei*) vide Ciceronem pro Balbo, Tum fit fundus, cum ſcita ac iuſſa noſtra ſua ſententia comprobat. Plautus in Trinum. ei rei fundus pater ſit potior. Adde Gellium 16. 13. & 19. c. 8.

Furcilles) vide ſuprà Ærumnulas: & infrà, Muli Mariani.

Quibus homines ſuſpendebant) Imò quibus mouebatur aliquid.

Furnalia) Furrinalia. Varro quinto de lingua (vnde Furinalis flamen & Furinales feriæ. Varro 4. & 5.) alii Furinalia ex faſtis marmoreis ſcribunt, quæ VIII. Kal. Auguſt.

Furtum nigrum)§. 2. Inſtit. de obligat. ex delicto l. 1. § 2. ff. de furtis.

Fulu

Futare] ἰλέγχειν Iſidoro.

Vnde confutare] & refutare. vide infrà Refutare.

Futiles] *Vaſa futilia à fundendo*) Lutatius Grammaticus, futile, vas lato ore, fundo anguſto, quo vtebantur in ſacris Veſtæ, in cuius ſacris, aquam in terra poni piaculum. Vnde excogitatum, vas quod ſtare non poſſet: ſed ſi poſitum, ſtatim funderetur. Inde homo futilis, Terentio vas futile plenum rimarum.

G*Aia*] Caia, ita ſcribebant veteres ante Conſtantinum: mulierem verò, Gaiam. Feſtus hunc ſonum literæ, non figuræ ſecutus eſt. Quod ad rem ipſam attinet, vide Plutarchum in Problemat. 8. Plin. 48. Iulium Paxidem in Epitome Valerij Maximi de prænominibus. Hoc obiter adiiciendum, mulieres quæ prænomine alio carerent Caias: earum libertos, Caios & Caiæ libertos appellatos. vide Ciceronem pro L. Muræna. & Velium Lõgum de Orthographia.

Galbeũ] hinc galbeę lineę, infrà in Ruſcũ.

Gallam bibere] adde Nonium c. 5. in Acerosum numero 97.

Galli] vide Herodianum: Arnob. 7. Iuuenal. Satyr. 6. Galli, etiam ſumuntur pro mirmillonibus. vide infrà Retiario.

Ganeum] Terentius in Adelphis.

abductum) abditum. alii, obductum.

Gannitio] adde infrà Nictare: dixi ad Varronem lib. 4. de lingua.

Galearia] Galeria vel galerita.

Genas] *ſultis*) ſultis.

flore longo] flora lanugo: vt apud Attium in Bacch. apud Ennium: & apud Pacuuium in Antiopa, flori crines.

Geniales Deos] alij, Genitales Deos. nam & ita veteres nummi, & apud Virgil. 6. Romulus in cælo cum diis genitalibus æuum degit. Et lib. 2. Georg. genitalia ſemina poſcunt.

ſemina rerum] vide Varr. 4. de lingua.

à gerendo qua] à genẽdo, quo plurimũ poſſe putabant. quos poſtea genios appellarunt. S. Vt hoc loci particula, genendo, ſit idẽ quod genitura.

gerulos] alii genios. non neceſſariò. vide Cẽſorinum libro de die Natali.

Genialis lectus] ſic genialis, hoſpitalis. vide Nonium in Geniales.

qui nuptijs ſternitur] qui ſternitur. Vrſ.

Genium] Genius Generis Deus. Nonius in Genium & Parſimonia.

Gens Aelia] *hoc non proprium Aelia gentis, ſed Cornelia, Iulia, Claudia, & aliarũ qua ex multis familijs*) vide infrà Ingens. Liuium lib. 4. l. 1. ff de probat.

Gentilis] vide l. ſæpe 53. ff. de verb. ſignif. Cicer. 2. de inuentione, & in Topicis.

Genus] Gens.

γλοῦ] γλοιός.

Gerra] vide ſuprà Gerrones: Nonium in Gerræ.

Geſum] ſic Iſidorus. alij Geſſum.

graue iactum] graue iaculum. Scal. Gallorũ iaculum. vide Nonium in Geſa.

Gigeria ex multis obſonijs decerpta] Imò inteſtina, ſiue ventriculus gallinarum. Non. in Gigeria, nu. 290.

Gingeriator] Girenator. alij, Gingrinator. γιγγρίας, αὐλὸς μικρός. Gloſſis, Gingriua, Gingriba. εἶδος αὐλοῦ σύλπιγγος.

Gingrire anſerum] hinc Gingrum Gloſſa τὸ τῶν χηνῶν. Arnob. 6. anſerũ gingritibus. Soli. 10.

Gliſcere eſt creſcere] adde Noniũ in Gliſcit.

&] vt.

Glittis] Glictis, alij Gluris, Cato vti bene ſubactum, vti bene glutum ſiet. Gloſſis Glis glittis, humus tenax.

lenibus] leuibus.

Glocire] Gluctire.

Glomus] Globus Varroni 4. de lingua. Sphæra Iſidoro 20. c. 2.

Cybij] cibi. alij cubi, alij rombi.

Gloria] Gloſia.

Glos viri ſoror] & fratris vxor, Nonio. ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀδελφή. Γάλως παρὰ πλαύτῳ. adde l. 1. §. 6. ff. de gradibus.

Glucidatum] Clucidatus. vide ſuprà Clucidatum. Gloſſ. Gloditatus. ἡδύς.

Gluma) vide Nonium in Gluma. Gloſſis λεπύριον κριθῆς.

Gnaus) Pandectis: Cnæus: & ita veteres.

& corporis inſigne) id eſt næuus, vnde Næuia familiæ cognomẽtũ: vt natus, gnatus: nauus, gnauus.

γίγνεσθαι) γίγνεται.

Gnarigauit) hinc gnaritas Nonio, pro ſciẽtia. hinc gnarus Tacito, & in l. 43. ff. ad Trebell. Vbi tamen ignarus legitur, & Gnaruris Auſonio. Arnob. 2. Gloſſis Ignarures ἀγνοοῦντες. iiſdem Gnarurat, γνωρίζει. Gnarurem, γνώριμον: Gnari ἐπιστήμονες.

Gnephoſum] Gloſſ. Gnefonſum, σκοτεινὸν ἀμαυρόν. adde ſ. Cnephóſum: alii Gnetonſum.

Gnitus] Gnitur.

à generalibus] à genubus.

Gradiuus] γραδίαρειν) γραδιύειν.

quia gramine ſit ortus) ex flore. vide Ouid. 5. Faſtorum.

Grallatores] Varr. 6. de lingua. Non. in Grallatores. Plaut. in Pœnulo, Grullatores. Gloſſ. πάνικα ορεγόντες.

ad ſimilitudinem] ad ſimulationem.

& grallatorem gradu] & clauatorem gradu Ver. Clauator, calo.

Grania oculorum vitia] vide Non. in Grania.

Glamas] gramas. Æoles γλάμαι, λῆμαι.

Grando] hoc verbum maſculini & fœmi-

aini generis eſſe Nonius ſcribit in Grando.

Graſſari] Gloſſ. λωποδυτεῖν. Graſſator, λωποδύτης. adde Nonium in Graſſari.

Graſſarij] graſſari.

gradi ambulare eſt: vnde tractum graſſari] Sic graſſari Nonio, ambulare.

Grauaſtellus] Rauaſtellus. V. infrà Raui coloris appellantur.

Plautus] in Epidico.

Graue æs dictum à pondere] Hinc graue Nonio, ponderoſum.

quia deni aſſes &c.] quia aſſes ſinguli pondo libram efficiebant: deni aſſes, denarium, ab hoc aſſis numero dictum. Vrſ. vide 33. Plin. 3. & infrà Sextantarij.

libras] libræ.

ſed bello Punico] vide infrà Sextantarij.

librarijs] libralibus.

tantundem] tanculi.

Grauida] inde Grauidauit, impleuit. Non.

Inciens] Gloſſa, inciente, innitente, pariente, à ciendo & inuocando proximos quoſque auxiliatores.

Greges] ἀγέλας) γέργερα.

Gricenea] Gricena.

Groma appellatur genus machinulæ] vide Hygenum libro de limitibus. Gnoma, vide Gruma, Nonio cap. 1. numero 316. hinc degrumare ferrum, degrumari, grumam dirigere apud eundem Nonium. Gloſſis Grumat, μετρεῖ, ἐξισοῖ Iiſdem Gruma γνώμων. & alio loco Gruma βασιλικὴ γνώμη.

Gruere] *Grunire*) Grundire Nonio, quem vide in Grundire & Grunnire.

congruere] vide ſuprà Congruere.

quia id genus volucrum minimè ſoliuagum eſt] idem ſuprà Congruere.

Grumus terræ collectio] vide Noniũ in Grumus. Grimini, lapides terminales. Gloſſ. Grumi τύμβοι.

Gullioca] vide eadem verba in Culiola. F. alij Galliocæ. Gloſſ. Guilliciola cortices nucis iuglandis viridis. alij legunt Gulluca. Nã Gloſſis Gulluca, καρυοτομία: alij & Gutilliocæ: alij Guliocæ, κάρυα μίκρα.

Gurguſtium] οἰκημάτιον βραχύ. *à gurgulione*) quin & gurgulio eſt.

Gutturnium] Gutturnum. Gloſſis Gutturnum, εἶδος σκεύους ὀστρακίνου, Gutturnium, βαθμὶς, σφηκωτή.

guttatim] adde Nonium in Guttatim.

H*Alaphanta*] is Nonio c. 2. numero 366. Halophanta, id eſt Sycophanta. alij Holaphanta: Vrſinus Holpata, à Græco ὅλας & ἀπατᾶν.

Haruiga] Aruiga 4. Varroni de lingua: alij Aruga, vel Arinca, alij ἀρίχα, alij Ariuga, haruga.

Haſta] *ſignum præcipuum eſt haſta*) ſignum pretij eſt haſta, Vrſin. Auctionis ſignum haſta in foro poſita. Tertullianus in Apologetico, ſub eadem voce præconis, ſub eadẽ haſta, ſub eadem annotatione quæſtoris, diuinitas addicta conducitur. hinc Titulus ille Codicis, de fide & iure haſtæ fiſcalis.

Hebes] *retuſi acuminis*) obtuſi. vide Nonium in Hebes.

Hedera] vide ſuprà Ederam.

quòd hæreat] vide ſupra Ederam.

Heluela] heluella. alij eluella: ita quidem apud Nonium in Lentem.

Helus & heluſa] Helus, Heleſa.

Hemina] vide infrà Publica pondera.

Herbam do] adde Nonium in Herba.

Herbilis anſer] vide Seruium in Fragm.

gracilior] grandior.

Herceus] Hercius.

penetralem] adde infrà Penetrale.

Heredium] vide Varronem 1. de re ruſt. 10. Nonium in Hæredij.

Herem Marteam] dixi ad Varronem 4 de lingua, vbi de Lara. adde quæ ſuperius à nobis dicta ſunt in Euerriator.

Heres] *pro domino*) §. vlt. Inſtit. de hæredum qualitate & differentia. Plautus in Menæchmis. & Gloſſis Heres κύριος.

Hetta] Ecta: alii Hitta: alii Hicta, alii Hittus, vnde Hittio.

puſulam] puſtulam.

Hęm] locus mendoſus. A.

Hilum] Hillum Nonio & Hilũ promiſcuè.

Nihil] vide infrà Nihili.

Hippacare] Hippitare, Iſidori Gloſſis.

Hippagines naues] ἱππαγωγοὶ) antea malè ἵπποις.

Hirquitalli] vide J̃. Hirquitalli à libidine hircorum, vnde Irquis. Gloſſis τραγαλῆ παῖς. Cenſorinus c. 4. de die Natal. Vox craſſior & inæqualis fit homini tertia hebdomada. hoc Ariſtoteles appellat τραγίζειν. antiqui noſtri Hirquitalire, & inde ipſos putant Hirquitallos appellari, quòd tunc corpus olere Hircũ incipiat: Velius Longus. Hinc tractum eſt vt eos qui ſunt in adulta ætate Hirquitallos vocemus. hiſ adde quæ de hircoſo ſcripſi ad l. 12. in fin. ff. de ædilicio.

Hirrire] *garrire*) ringere.

Hiſtriones] Gloſſis παντόμιμοι.

Hodidocos] ὁδοιδόκος.

Horctum & forctum] fructũ, alii Horctẽ & forctõ, ſuprà in Fortis: & infrà in Sanates.

Horda prægnans] *hordicidia*) Fordicidia. vide ſuprà in Fordicidiis & Hordicalia. Varro 2. de re ruſtica 5.

Horreum] in fœminino etiam dicitur Nonio, in Horrea.

Hortus apud antiquos omnis villa dicitur] adde quæ de hortis dicã ad legẽ penult. § Virgini in hortos. ff. de donat. inter vir. & vxor.

erictur] eſt igitur ſcribẽdũ ortus nõ hort.

Hoſtia]

Hoſtia] quid opima hoſtia & prodigua. vide infrà Opimæ & Prodigæ.

Hoſtire]Ouid 1. Faſtor. Hoſtibus à domitis hoſti anomen habet. adde infrà Redhoſtire Nonium in Hoſtire & Hoſtimentum.

Hoſtimentum] adde ſuprà Hoſtia, Nonium in Hoſtimentum. Liuium 5.

Hoſtis] ab hoſtiendo, quòd ex æqua cauſa pugnam ineat. vide Nonium in Hoſtimentum.

apud antiquos peregrinus] Ita Perſæ hoſtes à Lacedæmoniis ξένοι appellati. de peregrino dixi ad l.1.Cod.de heredib.inſtit.

& qui nunc hoſtis, perduellis] perduellio. adde legem Quos nos hoſtes 234. ff. de verb. ſignific. Varronem 4. de lingua: Ciceronem 1.offic.

ICadion]ita legendum infrà in Rhonde, nō Sicadion.

Icit]*percuſſit*) Icit, percutit. Nonius in Icit.

Idulis ouis]Ouid.Idibus alba Ioui grandior agna cadit.adde Macrob.1.Satur.15.

Iecunanum]Incumanum, vel iecinorum.V.

Igitur]*poſtea*)vide Nonium in Igitur.

Ignia]Gloſſis ignia σαθρά.

Ignis Veſtæ ſiquando interſtinctus eſſet]dixi ad leges XII. Tabul.adde Liuium 28.

tabulam] clabulam. S. eſt deminutiuum à claua.

terebrare]verberare:alij,terere.

Ilia]*ab ina, quæ pars chartæ eſt tenuiſſima*)vide ſ. Exiles: vbi legitur ilia pro ina. Ilium videtur appellari ab Iſidoro 17.c.9.in Ferula.

Ilicet]Gloſſæ. Ilicet, ſcilicet, ſine dubio.

Im pro eum]Macrob.1.Saturn.4.

Imago]*ab imitatione dicta*) ob imitationem. V.Non tantùm autem imago ſimilitudo,ſed & vagina.Nonium in Imago.

Imbrex nomen cuiuſdam Comici] vide 13.Gel. 14.& 15.c.24. vide infrà Obſtitū, Obliquum: aliàs diuerſam habet ſignificationem. vide Nonium in Imbrices.

Imbricas] *tempeſtate pluuiam videtur ſignificare*) à tempeſtate. ita lego, vt Imbrica ſit à tempeſtate pluuia.

Imbutum] adde Nonium in Imbrices. alij jmbulum legunt.

Immolare]*mola*)vide infrà Molæ.

Immunis] vide infrà Munem. adde etiam infrà Impetum.

Plautus]in Trinummo, immune eſt facinus. in excuſis Plauti: vt & apud Cicer.1. de inuentione, à quo hic verſus refertur, legitur immane: cóque loco nonnulli legunt im mene.

Immuſculus]alij Immuſulus:alii,immuſtulus: alii Inemuſtulus. vide ſuprà Alites. Plin. 10.c.7.

Immuſtulus] *immittat*) alij mutat: alii immutat.

pangendo]vide infrà Pangere.

figere]figendo.

infligere]infigere.

Impenſam ſtipem]Impenſam ſtipem.

Impetritum] id in auſpiciis, quod in ſacrificiis litatio.

Impetum]*immunis*)vide ſuprà Immunis.

Impite] Impete: alii impetite: hinc Impeteius βίαιος.

Inplorare]adde ſuprà Endoplorato:& infrà Plorare.

Impluuium] inde impluuiatus color Nonio.

compluuium]dixi ad Varr 4. de lingua.

quo]qua: ita apud Varronem 4. de lingua.

Impolitias]hoc verbo vtitur Gell.4 ca.12.

porcā]vide infrà Porcas.

Impos]ἀνεξούσιος.Gloſſ.

Improlus] locus obſcurus & mendoſus A. Improles Gloſſ. Improles qui nondum vir eſt: ἀφῆλιξ, μήπω πολιτευόμενος, cui contrarius, Duicenſus, qui cum prole in ciuitatem adſcribebatur: vide ſuprà Duicenſus: vel qui liberos non habet. vnde Gloſſis ἄγονος, ἄτεκνος, ἄσβος. adde Victorin.de orthographia.

Imputatum]*putum*)vide infrà Putus.

In]*abnuitionem*) abnuitionem: Abnutionem dixit Paulus in l.inter ſtipulantem 83 ff. de vſurpationib. & vt quidam putant, infrequens, probo: frequens in l.1.§.2.ff de migrando. Sed Vrſinus legit, pro augmento, quod non probo: mox enim Feſtus aliam τῶ in, adſignificationem ponit, ibi, modò auctionem. Briſſonius legit, additamento.

inclamando]vide ſ. Ingens & Inſanum.

modò auctionem]vide ſuprà Clutum.

qui]quis.

Inarculum] quod & Arculum Seruii Fragmentis.

ex malo punico incuruata] & ex omni felici arbore 10. Gell 15. vide Scalig. 4. de lingua.

ſacrificans]deeſt Vrſin.

Incauillatio]Gloſſę MS Incauillatur, inderidetur.

Inceſſere]adde infrà Petiſſere.

immittere]inniti.

iactu]iaculo.

Inceſtus]adde Nonium in Inceſtus.

Inchoare] *quod Heſiodus*)vide Varronem 4. de Lingua.

chaos] vide ſuprà Chaos. Ergo à chao Inchoare, quod & Terentius confirmat; ac proinde per h ſcribendum.

Incilia]Inciliæ vel incilia V. adde infrà Inlices & Inlicium: & ſuprà Elices. l.1.§ 5.ff. de Riuis.

Incita] ſignificat etiam egeſtatem Nonio.

Incitega] Intega, quòd partem menſæ integeret, (nam veteres pro integere incitegere) ἐγγυθήκας & ὑποκρατηρίας. In earum locum

gauſapas poſtea inſtrauerunt Romani.

Incultus] vide ſuprà Clutum.

Incocta vſæ] vſtæ.

Incomitiare] *Plautus*) in Curculione.

In conuentione] Conuentio pro concione, vt apud Varronem 4. de lingua.

Increpitare] vide ſuprà Creperum.

Increpitato] increpato. V. adde Nonium in Increpitat.

Indepiſti] adde Nonium in Indipiſcere.

Indictiuum funus] adde infrà Quiris in f. & in Simpludiarea. Varronem 4. & 6. de lingua Latina. hoc autem modo funus indicebatur. ollus Quiris letho datus eſt. & apud Terent. Phorm. actu 5. ſcen. vlt. Exequias Chremeti, quibus eſt commodum ire, iam tempus eſt. eo alludens Ouidius 2. Amorum, loquens de Pſittaco, Occidit (inquit) exequias ferte frequenter aues.

Indiges] ἐμφύλιος, Gloſſ.

Indigitamenta] Gloſſ ἱερατικὰ βιβλία.

Indigitanto] *imprecanto*) indiguitando, imprecando.

Indoles] adde infrà Suboles: v. Nonium in Indolem.

Incrementum] olere enim eſt creſcere.

Induſtria] [illegible] Gloſſ.

Inebræ] inhibæ 12. Iſido. 1. Inibræ, Gloſſis [illegible]. vide ſuprà Enubro.

Ineopte] vide infrà Ipſipe.

Inermat] hinc Inermus Nonio.

Iners] inde Inertitudo.

Infectores] βαφεῖς.

Effectores] vide infrà Offectores.

Efficiunt] officiunt.

Inferiæ] quæ & inferilia, Gloſſis [illegible]. Inferiæ iiſdem χοαί. Iiſdem Infertilia [illegible].

Inferium] inferum.

Infibulati] *flamines*) ſacerdotes.

Infindere] infendere, Gloſſ.

Infit, incipit] hinc info, ἄρξαι.

Infitiari, creditum fraudare] Iſido. 15. c. 26. l. 24. ff. Depoſiti. l. 2. ff. de except. l. 7. ff. de ſolution. l. 61. ff. de furtis. hinc inficiator. Cicero 1. de Orator. Quintilian. 7. c. 2. 7. c. 2. Martiali. Nonio tamen Inficiatores, falſi criminis obiectores. hinc inficiatio §. quædam. Inſtit. de act. l. 16. ff. Iudicatum ſolui l. 67. ff. de furtis.

Infra claſſem] primam ſcilicet: in qua cenſebantur ij, qui centum millia æris, aut ſupra poſſidebant. Dionyſ. Liu. aut, vt Plinius ſcribit 37. c. 3. centum & decem millia. Aſconius 7. in Verrem, centū millia ſeſtertiorum. Gell. 7. c. 13. cxxv. millia æris.

abſuitne] furtine.

Infulæ] vide ſuprà Exinfulabat.

Ingens] *augendo*) vide ſuprà In.

gens] vide ſuprà Gens.

Inglauies] *gluuia*) dixi ad Nonium 2. numero 377. adde ſuprà Degunare.

Guttus] gutta, alij gluttus, qui aliis glutto: βρόγχος Græcis.

Inhibere] vide Ciceronem 13. ad Atticum.

Iungere] fugere.

Inigere, iungere] inigere.

Minare] vide ſuprà Agere & Agaſones.

Iniuges] adde infrà Iuges.

Iniurium, periurium] iniurius, periurus, ita lego: aliis Iniurius, qui contra ius facit.

Inlex] Illex. Nonio & Illix.

Ab inliciendo] vide ſuprà Adlicit.

Plautus] in Aſinaria.

Inlices] vide ſuprà Incillæ.

Inlicitator] adde infrà Licitari.

Inlicium] vide Varronem 4. de lingua, alij *Inlicum*.

Concionem] concilium.

Collicia] collicia V. adde ſuprà Incillæ, Inlices, Elicium. Catoni 1. de re ruſtica, colliciares.

Inori minores] Inori ſine ore. alii legunt Inori. Inores hinc Inores oſtreæ Lucillio, Sat. apud Nonium in Oſtrea. vide Gellium 7. c. 6. Quædam animalium alia alio carent ſenſu. aut cæca natura gignuntur, aut inora, inauritáve.

In pelle lanata noua nupta conſidere ſolet] hoc tribuitur ſoli Flamini & flaminicæ à Seruio.

In procinctu] ἐν συγκροτήσει πολέμου: adde ſuprà Endoprocinctu.

Inquilinus] *vel*) velut.

Inſanum] adde & confer huic loco Noniū in Inſanum.

pro valde] deeſt Lipſio: & aliàs ita, apud Plautum.

Plautus] in Moſtellaria.

Inſeque] εἰπὲ Gloſſ. hinc Liuius Andronicus initio Odyſſeæ, Inſeque muſa virum. & infrà, ſeceſſiones narrationes. adde 18. A. gell. 9 L.

Inſignes] *feminæ*) femore.

Quaſi inſigniti] vide Nonium in Inſignitè.

Inſipare, inicere] vide infrà Supat: Varronem 4. de lingua.

Inſipere farinulam) vide ſuprà Supat.

Pultis) pullis.

Inſons) vide infra Sons.

Sonticus) vide infra Sonticum.

Inſuaſum) ſuaſum. vide infra Suaſum: alii legunt inſuorſum.

colorem) is color impluuiatus à Nonio appellatur c. 16.

Ex fumoſo ſtillicidio) fumato ſtillicidio, Nonic. hinc Gloſſis Inſuaſum [illegible].

Inſulæ) frequens verbum in iure, quod quid ſit, vide in l. 3. § 2. ff. de offic. præfect. vigil. l. 58. ff. locati. l. 91. ff. de legat. 3. Inde Inſularius

l.16.§.1.ff.de vſu l.5.§ 1.ff. de Inſtitor.action.

cinguntur) coniunguntur.

Intempeſtam] Gloſſis Intempeſta, ἄωρος, ἀωρία, δύσθια, ἄωρος.

tempeſtatem) v.infrà Tempeſtatem.

Intercapedo] Gloſſis διάςημα, διάςασις χρόνου.

Inter cutem] flagitatos)Intra cutem flagitatos.v.Intercutitos.

Intergerini] alij Intergerij,alij, intergerini: alij Intergerriui,à gerris,id eſt,cratibus. Vnde Craticij & concraticij dicuntur in iure l. cùm duobus 51 § Item Mela 15.ff.pro ſocio. dixi infra in Solea. Gloſſis Intergerinus paries.τοῖχος ὁ δύο κτίσεις διορίζων.

Internecinum[Internecinum , Græci ἀντιρρίμενον,Gloſſæ MS.Internecida,qui falſum teſtamentum fecit,& ob hoc hominem occidit.

Internectio] Gloſſis Internecio,ἀναίρεσις.

interfectio] deeſt Vrſino.

Inuolnus] Inuoluulus.

Iouiſta] locus mendoſus.Scal.legit,Ious eſto.Sed tamen quia id minimè cohæret cum ſequentibus, hanc lectionem poſtea repudiat L.pſ.39.c.20.ita emendat,Ioſipſe, pro ipſipte: & ita Gloſſ.Ioſipſe αὐτός. Fortaſſe legendum Iouiuſtæ,vt ſit compoſitum à Ioue & vſtæ. ea forma qua dicimus ſubuerbuſtæ.

Ipſipe] ipſipte.Gloſſ.αὐτός. Sic Cato mihipte poſuit,pro mihipſi. alij ipſipti pro ipſimet. vide ineopte.Hîc notandũ Claudiũ Imperatorẽ multaſſe Senatorẽ : ꝙ Iſſe pro ipſe dixiſſet.

Ipſulices] Ipſiplices quæ Gloſſis αὐτόπτυκτα φύλλα.

Ircei genus] Irceus, vt in voce ſequẽti infrà fortaſſe legẽdum Iſicia, vt apud Iſid 20.cap.2.

Irnella] fortè vrnula.

Irpices] ita apud Varr.4.de ling.alii Ircipes.

Irquitallus puer) Hirquitallus ſ. in Hirquitali. Gloſſis Irquitalus τραγίσκος : & Irquis τραγῶν πάς.ἀρχισυβώτης,vbi fortaſſe legendum ἀρχιβώτας.

Ita mehercules] ita me Hercules.

Italos) vitulos.

Itali] ab Italis.

Italia] adde Thucydid.6.Varr.2.de re ruſt.5. Colum.6.in prin. Virg. Æn. Dionyſ. 1. Antiquit.11. Gell.1. Apollodorum in Bibliotheca Stephan.de vrbibus.

ab Attelide appellata] de eo nihil extat. fortè legendum,ab Atte Lydo,quaſi Attalia. Lydos aliàs in Italiam veniſſe conſtat ex Strabone 5.Herodot.1.& Dionyſ.1.

Itonidá] Itonis.

Iubar] v.Varr.4.& 6.de lingua.

Iubere] adde Nonium in Iubere.

Iubilare] Idem Varr.5.de lin.galii Iobilare.

Iuge auſpiciũ]Cic.2.de diuinat.v. Seruii fragmẽta in illud,Primũ omen equos in gramine vidi.Iugetis enim , quod ex iunctis bobus fit.Id etiam obſeruabant ne prodituro magiſtratui diiũctis bubus plauſtrũ obuiã veniret.

cum iunctum] cum vinctum.

Iugere] v.Nonium in Tegillum, vbi vigere mulſus,pro, iugere miluos.Gloſſis Iugit.κτίνοι βοᾷ pro ἰκτῖνος βοᾷ.

Iuges] adde ſuprà Iniuges. Gloſſis Iugites συνεζευγμένοι.

Iugula] Glos]

quaſi nox inglandis) aliter.v. Varr. 6.de ling. quòd inter eius humeros videtur iugulum.

Iugum ſub quo victi] v. Liu.& Florũ.alia ſignificatione Iugum ζυγὸς,ἀκρωρεία, ζυγοκέφαλον.

Iunium] *à Iunone*) Varr.9. de ling.à Iunioribus : quin & ipſe Feſtus in Maius : adde Ouid.6.Faſtor.& Macrob.1.Saturnal.

Iurare Flamini Diali fas non erat] Hinc illa verba Prætoris in Edicto perpetuo, ſacerdotẽ veſtalem & Flaminem dialem in omni mea iuriſdictione iurare nõ cogam 10.Gell.16.adde Plut.Problemat.

Iurgatio] *iuris actio*) iuris agium. ita iurgiũ definitur in c.forus §.iurgium.de verb.ſignif. adde Nonium in Iurgium.

Iuſſa] Iuſa.

Iuſti dies, &c.] alia ſignificatione Iuſti dies ſumuntur apud Gel.20 c.1. ꝓ Iuſtitio,id eſt iuris interſtitione & ceſſatione inter litigatores

Iuuenalia] Iuuenilia,non malè. nam vtrũque Iuuenalis & Iuuenilis dicitur Gloſſis.

Iuuentutis ſacra] Iuuentatis : adde Nonium in Iuuentus,Iuuenta,& Iuuenilitas.

L*Abes*]alio ſignificatu Labes: in iure hiatũ terræ & χάσμα ſignific.l.15.§ 2.11.Serui⁹l. vlt.ff.locati:& Gloſſis labes λύμη idẽ ꝙ Lues.

Lacerare] *Lanius*) alia ratio Etymi apud Græcos à quibus κρεοπώλης.

Lacinia]v. ſ̃.Dilaniare. Gloſſis κρασπέδον Lacinia,fimbria.

quod] quædam.

capitio]pectoris ornamentũ v.Varro malè Nonio capitis ornamentum. (ſeductio.

Lacit] vide ſ̃. Adlicit.hinc Gloſſ. Lecebra

Laceſſere]v.ĩ.Petiſſere,Non.in Laceſſere.

Lactat]v Nonium in Lactare.

Lacobrigæ] *Briga*)ex Arcobriga V.& ercobriga.Vrſ. Cæterũ Bryga veteri Hiſpanica ling. oppidũ dicitur. hinc illa in Hiſpania oppida Arcobriga,Arabriga,Auguſtobriga , Cartobriga,Croliobriga,Deobriga, Iuliobriga,Lacobriga,Mirobriga,Midobriga, Merebriga, Nertobriga,Nemetobriga,Obriga , Segobriga,Tuntabriga,Talabriga,ſiue Alabriga,Turobriga,Vertobriga.

Lacuna] *lamam*) limam,alij λίμνην. Lamæ Gloſſis,πηλώδης τόπος,id eſt Lutulenti loci.

luſtrum] λουτρόν.v.ĩ.Luſtra.

Lacus] *eruendus*) fruendus.Vrſ.

dilectu]v.ſ̃.dilectus.

Lana] militare veſtimentum eſſe ait Nonius in Læna.

habitus] habitu.Vrſ.

χλαῖναν] χλαῖνα.Vrſ.

Lãce, & Licio] dixi ad §.cõceptũ verſ. quu enim, ibi ſecúdũ veterẽ obſeruationẽ, Inſt. de obligat. ex delicto: & ad leges XII. Tabularũ.

Laneæ effigies] vide infrà Pilæ.

in) ad.

redactæ) ſedatæ: alij, relatæ.

Lanerum] Lauerum. (malo.

Lapidem] *ſi ſciens fallo*) Liu. 1. id eſt ſi dolo

Lapidicinæ] alij Lapicidinæ, Gloſſ. M S. meis. lapidicina, locus vbi lapides cæduntur, Græci λατομίαι καὶ λιθοτομίαι. v 9 l §. l. 13 § 5 ff de vſufructu. l. 32. de iure dotium.

excinduntur) exciduntur. Vrſ.

Lapit] ita quoque apud Non. alij, Lipit, alij lipuit, alij lapuit, alij labit.

Larentalia] Laurentalia, alij Larentaria.

nutricis) alij inuentoris. Inuentor eſt pluſquam nutricius, qui expoſitos ſuſtulit & educauit. de expoſitis dixi ad Titulum de Infantibus expoſitis.

Larentia] Laurentiæ.

Latinè loqui] *ut vix eius ulla pars maneat*) idem Polyb. lib. 2.

in notita) innoxia.

Latrones eos antiqui vocabant qui conducti militabant] v. ĩ. Stipatores, corporum cuſtodes. hinc Nonio latrocinari, militare mercede.

τῆς λατρείας) τῷ λάτρευ, ita Varr. 6. de lingua.

Latumias] ita Cic. 7. in Verr. hinc Gloſſ. Latomij, lapidum cæſores. alii, lautumias legũt. vt in l. 9. ff. ex quibus cauſis maiores. l. 1. ff. de Aleatoribus. Senecam 9. declamat. & 5. controuerſ. Sic Laumedon & Laomedon. Quin, paulò pôſt, Gloſſæ meæ manuſcriptæ. Lautomia, cuſtodia carceris: Lautumiæ Vincula, cathena carceris cuſtodiæ: Lautumnum, ſupplicii genus.

Laudare] *apud antiquos nominare*) & verbis efferre. v. Non. Laudare. Gell. 2. cap. 6. dixi ad legem Tenetur 6. § 5. ſi tibi iter ff de act. empt.

Lauerniones] *deæ Lauernæ*) dea erat furum, quam vt faueret, fures inuocabãt: vt & Græci ſui ἀρχέκλωπα, ita enim Gloſſis Lauerna appellatur. v. Noniũ Lauerna. dixi etiã de Lauerna ad leges XII. Tabul. inde Gloſſis meis Laberna qui filios alienos ſeducit. Cæterũ Lauerna, caput ſinecorpore. Auſonius, Carminũ (Lauerna.

ſoliti) ſolitos.

luere) diuidere.

Laureati milites] *currum triumphantis*) curru triumphantes vrbem ingrediebantur. vt ouãtes equo: ſequentibus eos, non militibus, ſed vniuerſo ſenatu. v. 5 Gell. 6.

Lautia] Lauticia: v. ſ. Dautiæ, quæ ξένια l 6. § 3 ff de offic. Procõſ. & παροχή. vnde Xenoparochi in l 18 § 10 ff de munerib. & honorib.

Lautulæ] Varro 4 de lingua.

Lectoſia] Leucoſia. ita Dionyſ. lib. 1. alii Leucatiam, vt Canterus 3. Nouar. c. 10.

Legimus aut ſcriptum, &c.] plures ſignificationes τοῦ legere. v. apud Nonium in Legere.

oleam) olera.

glandemne) v. ff de glande legenda.

Legio Samnitium] vide Liuium lib. 10.

circumdatam) circumdati.

iurauerunt) urauerant. (gladiatorum.

Lemniſci] Gloſſ. Lemniſcata, maior palma

faſcea coloriſia) faſciæ coloriæ.

Lenones ab alliciendo] id eſt decipiendo, v. ſuprà Adlicit & Lacit.

Lepiſta] dixi ad Varr. 4. de ling. adde Non. in Lepiſtæ. Næuius apud Fortunatianum de Saturnio verſu, Ferunt pulchros patera (alii crateras) aeras lepiſtas.

Lerta] Lena alii λῆροι ornaméta muliebria, de quo v. Pollucẽ. Heſychiũ & 6. Epigram.

Leuir] *uxoris meæ frater*) vxori meæ frater meus. v. 9. Iſidor. 8. quaſi læuus vir: v. Non. in Leuir. Viri frater leuir. Græcis δαήρ l. 4. § 6. verſ. Viri frater ff. de gradib. Gloſſ. αὐδράδελφος.

Libella] v. l. Iudices. C de Epiſco. audiẽtia.

Liberales] hinc noſtri, liberalia ſtudia, quæ ἐγκύκλια in l. 1. ff. de extraordinariis cognitionibus.

Liberalia] Liberi feſta.

loquemur] loquuntur.

Liberata, &c.] effata, liberata, deſanata, S. Arnobi, ſpatiola Tẽplorũ deſanata ponebãt.

ponebant] XII. Tabularum authores.

Libertatis] *conſtructum*) conſtitutum.

Librilla] alii libilia. in eorum locum Fuſtibalũ poſteritas excogitauit: de quo Vegetius. Cęterũ hic deeſt verbũ à quo regatur oratio:

Licitati] adde ſ. Inlicitatũ. hinc animoſè licitus in l 29 ff familiæ. de veſtibulo liceri. in l. 19 §. 1. ff. cõmun. diuidundo. hinc licitatio l. 6. l. 22 § 1. ff. familiæ. licitatione vincere. l 9 ff. de Publicanis. ſuperiorem eſſe in licitatione l. 4. Cod. de vectigalib. & commiſſis. calor licitantis l. 9. ff. de Publican.

cõtendẽtes] hinc licitari Nonio, pugnare, rogare. Gloſſis Licitare ὑπερθεματίσαι: Licitatio, ὑπερθεματισμός & διαμάχη. (12. Gell. 3.

Lictores] adde l. 8. l. 23. ff. de manum. vindicta.

quod faſcẽs virgarũ ligatos ferunt] hinc Gloſſis lictor ῥαβδοῦχος. lictor ſũmus ἀρχιραβδοῦχος à ligando Nonius deriuat. Hinc illud, Lictor colliga ad palum 12. Gell. 3.

parẽtes] apparẽtes v. ĩ. Viatores. (λυμεωνοχλίαι.

Limaces cochleæ] Vermes dicũtur Gloſſis &

Limitatus ager] de limitatis agris v. l. 16. ff. de adqu. rerum dominio: Iulium Frontinum de limitibus agrorum.

Limites] *in agris*) ſunt etiam imperiorũ limites l. 5. Cod. de annonis ſeu limina: vnde poſtliminium dictum § 5. Inſt. quibus modis ius patriæ poteſtatis.

termini] *duo præcipui limites*) Cardo à ſeptentrione in meridiem. Decumanus, ab oriẽte in occidente per tranſuerſum directus, vt formam denarijfaceret. v. 18. Plin. 33. 15. Iſid. 14. v. Siculum Flaccum & Hygenũ.

obliquus] v. Hygenum & Non. in Limum obtortum, & Gloſſæ, Limis, obliquis oculis.

Lingua] pars corporis) eo ſignificatu ſumitur in l.1.§.1.Cod.de off.Præto.ibi linguis abſciſſis pœnas loqui.

differentia ſermonis] hinc lingua Latina, Græca, Punica, Gallica. l.11.ff. de legat.3.

promontorij genus] lingua eo ſignificatu accipitur à Liuio 5. Cæſare libro 3 belli Gallici.

Lingulaca genus piſcis] Varro de lingua.

auguratrix] alij garrulatrix, rectè: lingulacæ Nonio verboſi & Locutuleiæ. alij etiam hic legunt, arguratrix. vt Canterus 4.c.28.

Litatum] ſolutum) ſolitum.

Liti cecidiſſe] litis.

Lituus] liticen) 20. Gell.2. Ouid.6.Faſtor.dixi ad legem XII. Tabularum. Gloſſis Liticen ἱερομαλπιγκτής.

effundit] effudit.

Lixa] à lixa.id eſt aqua.Non.lixas deducit.

Lœbeſum] adde ſuprà ab oloes, pro ab ipſis. alij Leibeſum. ſic in quibuſdam denariis Caſſii Libertas: in aliis Deidi, Opeimi, Seruєili. De vſu diphthongi ei vide Quintilianum, Nigidium apud Gellium: Longum, Terentium. Cicer.3.de Oratore: & in Seruianis ſchedis Lœbaſius, quia Græcis λοιβὰ res diuina.

Lotos] tibia) nde loton pro fiſtula Athenęo.

Lucani] cretoſa) ætheroſa: alii æroſa.

Lucar] quod ex lucis capiatur) capitur πλεύμενον εἰς θέας, ſumptus in impēſas ſcenicas. Plutarch. Problemat διάτειμεν ἀγώνων Gloſſ. Item μισθὸς ἀπὸ ἄλσων Liuius 3 Lucaris meriti (vbi malè lucris meritis) donū mittite. Tertullianus aduerſus Gnoſticos, loquens de Iohanne Baptiſta, Truncatur, inquit, in puellæ ſalticæ lucar. Hoc adiiciendum, Tiberii temporibus, lucar hiſtrionum coercitum. Quæ cùm ita ſint, legendum hic, non lucis, ſed ludis. dicam ea de re plenius ad l.vnicam Cod.de expenſis ludorum publicorum.

Lucerenſes] à Lucro) à Lucomo. vide infrà in Lucomedi. alii, à lucomone vel à verbo Etruſco. Varro 4.de lingua. à Lucumone. alii a Lucretino. Aſconius libro 3. Verrin. à Luco aſyli, Plutarch. in Romulo. vt non immeritò huius verbi incertam cauſam originis ſcribat Liuius 1.

Lucetium Iouem] Gloſſ. λευκίτιος ζεύς.

Lucius] Idem Varro.lib 5.de lingua circa principium.

Lucomedi] Lucomo) alii Lucumone, qui & Lucmo Propertio.

Lucerenſes] vide ſuprà Lucerenſes.

Lucomones] infeſta) feſta.

Luctus] λύπειν) λύζειν.

Lucuntere] Lucentē. Lacuntē: alii Lucunter, Græcum λευκαντὴρ ab aſperſione albæ farinæ, Dicitur & Lucuns, Lucuntis. Non.2.493.

Lues] adde Nonium in Lues.

diluens] dilues.

Luma] lima vel lina. V. Excuſa magis placet. Nam à luma Varroni 4. de lingua, falces lumariæ. Gloſſis Luma βοτάνη ὁμοία ἐλύτρῳ ὃν παῖς τῷ μεγίστῳ χελιδόνι, ἄλλοι χελιδόνιον.

Lumbago] Gloſſis Lumbaga & Lumba.

Lura] lora.

Lucrones] à lucrando, Nonius in Lucrones. Gloſ.MS.Luricones, deuoratores: & Lurco, glutto.

Luridi] Gl. Lurida, pallida, ſordida, ὑπωχρά.

Luſcitio] qui & Nonio luſcioſus, qui ad lucernam nihil videt. μύωψ Gloſ. Lucinoſus, qui Veſpertilio aut parum aut nihil videt. Iuri νυκτάλωψ, & luſcitioſus. l.10 § 4.ff. de ædilitio.

Luſtra ſignificant lacunas] v.ſ. Lacuna: alij lamas legunt.

aprorum cubilia] vt & ferarum habitacula. Nonius in Luſtra.

in luſtris vitam agere] luſtra enim pro lupanari, Nonio. Eidem, luſtratus, luxurioſus.

tempus quinquennale] frequens in iure luſtri mentio hoc ſignificatu, id eſt pro quinquennij tempore. Gloſſis luſtrum πενταετηρίς, Luſtrale πενταετηρικόν.

Luſtrici dies] vide Macrobium 1. Satur.16.

nomina imponuntur] hinc Nominatio apud Tertullianum libro de Idololatria. dixi ad Non. in c.15.

Luxa membra] *Luxurioſus in re familiari ſolutus)* hinc mulier luxurioſè viuens in l.15.ff. de Curatore furioſ.& aliis, & luxuria in l.40. ff.de damno. l.1.ff.de ædilitio, impenſa profuſa. vide Nonium in Luxuria.

Luxantur] Sic & Nonius, Luxum, interpretatur vulſum. loco motum.

Lycophos] à λύκη. ea lux apud veteres: inde Sycophos. (phis.

Lympha à Nymphis] Imò, Nympha à lym-

M*Acellum*] v. Varronem (differt autem à macellum, quod deminutiuū à Macro, de quo ſ. Altellus. Nonius in Macellum) à macello Macellarius, Gloſſis ὀψοπώλης.

Mactus] magis auctus) Nam mactare magis augere. v. Non. in Mactare.

Maduſa] maduſſa. ita in Pſeudolo.

ſit] ſatis.

Meandrum] Mæander. Nonio 2.550. inde meandrata facies apud eundem. Mæandri meminit apud Virgilium libro quinto.

Maniana] meniana Nonio. adde Varronem l.20.ff. de ſeruitutibus vrbanor. l.2 § cùm qui d[illegible]s. ne quid in loco publico l.242 ff.de verb. ſign.35. Plin.10.& 34.c 6 9. Valer.12 15. Iſid 3.& mœnianum Græcis ἐξώστης in l. Meniana.C.de ædif priuatis.

à Manio] à Menio quodam Cenſore. v. de eo Plin.34.c.5.

Maſius] oſcos) oſcor vel oſcorum.

Magiſter] magiſtrare vel magiſtrari.

vnde magiſtri] l.cui præcipua 57 ff.de verb. ſignif. magiſter etiā dicit' Theophilo Tit.de ſucceſſ.bonorum, qui bonis debitoris vendendis conſtitutus erat à creditoribus.

pagorum] Gloſſarium, Magiſter Pagi *ἀμφοδάρχης*: adde Siculum Flaccum de limitibus agrorum.

pagorum ſocietas) pagorum, curiarum ſocietas Vrſ.& Plaut. Aulularia, Noſtræ qui eſt magiſter curiæ.adde infrà Vici.

ſocietatum] l.4.ff.de Pactis.

vicorum] Sueton.in Auguſt.c.pen.& vlt.

collegiorum] Equitum l.2.§.19.ff.de origin. iuris.l.de offic.Præfect.vrbi.

magiſtratus] l 57 ff de verb.ſignificat. vide Varronem.

dicimus] dicitur.

Magiſteria] magiſtri.v.hunc locum emendatum:ſuprà columna 121.

quæ] qui.

magis cæteris poſſunt] v.l.57. de verbor. ſign.

. . . *lium*] hoc fortaſſe referendum ad magiſterium aliquod Apollinis ludorum.

contra ora . . .] fortè contra orationem alterius oratoris.

Magmentum] vide Varronem 4.de lingua. vbi de victu. aliud eſt autem Gloſſis Magmentarius *μύρεψος*. & magmentaria vaſa, in quibus Magmenta & exta ſacra imponebãt.

magis augmentum] maius augmentum.

Magni] Catonis, Atei, & Nepotis Catonis.

Magnum ſocerum.l.4.§.6. ſocer magnus.ff. de gradibus, quem noſtri authores proſocerum appellant.l.ls.ff. rerum amotarum.l 3.§. 2.ff.de in ius vocando.l.146.ff.de verb.ſign.

Magnam ſocrum] quæ & proſocrus.l.4 §.6. verſiculo,item proſocer.ff de gradibus.

Maieſtas] Gloſſis *μεγαλειότης*.

Mayis Idibus] *Mercurij ædes*) vide Liuium 2.

Maius Menſis] *Iunius*) vide aliud Etymon. ſuprà in Iunium.

res diuinæ . . . . *fiant ſolemnes*] res diuina fiat Idibus eo menſe.S.

Maior patruus] l.10.§.16. verſ.patruus maior.ff de Gradibus.

Maior amita] l.10.§ 16.verſ.Amita magna, ff.de gradibus.

Maior Auunculus] l 10.§.16.verſ.Auunculus maior.ff.de gradibus.

Maior Græcia] adde Feſto, vel, quòd propior Romanis eſſet Tranſmarina Græcia, eandẽ exoticam vocat Meſſenio Siculus ſeruus apud Plautum non ex ſua perſona, ſed ex perſona Græcorum.

Maior ſocrus] . . . *iora auſpicia*] id eſt maiora auſpicia:quo vt intelligas,v.13.Gell.4.

Maiorem Conſulem] *Prætorem autem maiorem*) vide infrà maximum Prætorem.

Maledictores] *Hiſpania*) hoc quid ſit non conſtat.

Maleuoli Mercurij ſignum] vide hunc locum emendatum ſuprà apud Feſtum.

Maleuoli] *Ianum qui item erat in Turdellis*) hoc quid ſit etiam non conſtat.

Malleoli] *videlicet*) ſcilicet.

ij qui ad incendium] hinc Gloſſ. Malleolus *σφῦρα πυρίβολα*. & alio loco *πυρίβολα*, adde Nonium in Malleoli.

Malluuium] malluuiæ.

pelluuiæ] vide infrà Pelluuiæ.

malluuium latum] *commentarium*) cõmẽtario.

Maltha] hîc pro pice ſumitur: apud Noniũ maltha mollis. Gloſſis Maltana. *μαλάγμα*. alijs.malthana.

Mamercum] *appellant*) dicunt.

Mamertini,&c.] Mamertini appellati ſunt Meſſinenſes.hac de cauſa.A.vide Strabon.6.

ver ſacrum] v.infrà Ver ſacrum.

Tauricana] Tauronimitana.

cite] exercitum.

Mamilia Turris] vide ĵ,October equus.

ſaburæ] ſuburæ.

Mamiliorum familia] *Mamilia Telegoni filia*] Manilio Telegoni filio.ita legendum.intelligit autem Octauium Mamilium Tuſculanũ, Superbi generis & Latini nominis principẽ, de quo Liuius 5.Dionyſ.4. Qui primus ciuis Romanorum ex hac familia.L.Mamilius, C. Nautio & L.Minucio Coſſ.Liuius libro 3.

condidiſſet] eſt appellata.

Mamphula] *panis Syriaci genus*) Mamphul piſtrinorum manceps, à Græco *μαγγανεύειν*. Nec id mirum, cùm multa Syri à Græcis habuerint.

piſtricem] dixi ad Varronem 4.de lingua.

valida] validam.

addas] nunc addam:vel,ad claſſem.

Mamphur] Mimphur.

in operibus tornãdis] in Torno id Mamphur, quod in machina tractoria,ſucula.

Mamurij] *cantibus*) carminibus.

latius) latus.

Manalis fons) locus obſcurus, & fortaſſe mendoſus.A.V.

ſpiciendius) ſpiciendus.

Manalem lapidem) Manal vel Manale, vel manalia apud Nonium in Trulleum c.15.numero 32.vt ſit oſtium manium & Orci.

Orci oſtium) Ethnici orci oſtia collocabant iis potiſſimum locis quæ fœditatem odoris exhalabant. Verbi gratia in Auerno lacu.Cicero 1.Tuſculanar. Plautus, Acheruntis oſtiũ in noſtro eſt agro. Lucretius, Ianua nec puteis orci regionibus illis credatur.

manalem etiam lapidem) v.ſuprà Aquilices. Non.in Manalis lapis & Fulgentium.

protraherent) pertraherent.Vrſ.

manare) manat,ſint.

mane) vide Mater matuta.Varr.5.de ling.

Manare Solem] *mane*) v.infrà Mane.

– *Manum bonum*) Idem Varro de lingua. numer.2.Non.in Manum.

. . . . , *olitos*) manare ſolem ſolitos, v.hunc

vide hunc locum emendatum ſ̄. colum. 124.

Mane] vide ſ̄. Manare: & Nonium in Mane.

à dijs manibus] v. ſ̄. Manes dij.

mana) mania.

mater matuta) v. infrà Mater matuta quæ Græcis λευκόθεα. adde Ciceronem 1. Tuſculanarum: Nonium in Manum.

Manceps] adde infrà Mancipatio, ſ̄. Emancipati.

capiatur] capit. conducit l. 53. ff. locati.

idem præs] adde infrà Præs.

pro eo] pro quo.

Mancini fama] Mancini Tifata.

Manducus, &c.] Manduci effigies in pompa antiquorum inter cæteras ridiculas formidoloſáque præferri ſolebat. Vrſ.

clare] quia pol clarè.

Manes dij] adde ſuprà Mane.

terra neque] terrenáque.

Manuos] Manes.

Ælius Stilo] Aurelius vel Ateius.

&] vnde.

Mania] *dici ait*) dicunt.

appellant] vocant.

vt Mania, &c.] ſunt qui Maniam laruarū matrem auiámque putent.

Manius agrum] Manius Ægerius Lucius: alij Manius Ægerius Nemonenſem Dianam conſecrauit; cuius Rex Nemorenſis, eius ſacerdos. ea autem erat Aricina.

conſecrauit] id eſt ei ſignum poſuit.

Aſinius] Ennius.

initio] deeſt Vrſin.

Lucius] vide ſ̄. Lucinus, ita Varro 4. de lingua.

Manſucium] Manſucum.

Manſues] vide Nonium in Manſuetus & Manſues.

Manſuetum] vide Nonium in Manſuetus.

Mantare] vide Nonium in Mantat.

Iam ore] Iam ohe adeo, manta iam, hoc vide vt cæcus animum aduentus angit. S.

Manticularum vſus] ad manticulandum aſtu aggred. tor. ſcite quid prome, crue, erue. item, Educ, I, manticulator. ita me facti oppreſſit iugo.

manticula tactu] manticulatâm aſtu, ſanctiora addi. c. s. iura iuranda.

Plautius] Planius.

extergeantur] manticulæ igitur etymon à mantilibus ſeu manticulis quibus extergentur: niſi hoc verbo mantile, quis putet iuramentum hic prouerbialiter definiri, quòd iuramento quotidianæ noxæ extergeantur. Vnde & à Laberio, emplaſtrum æris alieni.

Mantiſa] *Tuſca*) oſca, imò Latina; pro manutenſa, quod manu porrigatur, vnde mantele, & manteſſa.

Manubia Iouis] adde ſ̄. Peremptalia, de manubiis. adde Nonium in Manubias.

dicuntur] creduntur.

Placidéque] placatæ.

ſuperarunt] ſuperorum.

Manum & mentum prouerbium] v. 13. Gell. 18. Lycophr. Interpr. in Iambicis: Euſtath. in 1. Homer. Iliad.

Manumiti] v. hunc locum emendatum ſ̄. pag 123.

Hunc hominem, &c.) vide l. 23. ff. de manumiſſis vindicta. §. Caium li. 1. Inſtit. Boetium in 3. Topic. adde ſ̄. Am. & Ambactus.

Mapalia] Gloſſ. Mappalia καλύβαι.

poenicæ] punicæ.

ſolet ſolutè viuentibus obiici] Seneca in Ludo, mera Mapalia feciſtis, id eſt diſſolutè egiſtis.

Marculus diminutiuum à Marco] ita legendum cenſeo ſ̄. in Altellus in fin. Gloſſis Marculus alio ſignificatu & Marculū σφυρίον ſeu τρύπα σιδήρου & κάματον, dominulus à domino, in l. 41. §. 4. ff. de legat. 3. eadem forma, vt dicitur.

Marſpedis) v. hunc locum emendatum ſ̄. Col. 125.

imprecatiue ſeſita vallium] quidam pro, ſeſita, legit ſolita, & ſic in precatione ſolitaurilium & Saturnalium 10. Turneb. 15.

ne Meſſala quidem Augur &c.) fortè Marſpedis, id eſt quod Martis puer aut filius.

Martialis campus) *Equiria*) vide Ouidium Faſtorum 3.

Martias Kalendas Matronæ celebrabant) hinc illud proponitur in l. Sed ſi vir 31 §. Si vir vxori munus immodicum Kalendis Martiis aut natali die dediſſet, donatio eſt 8. ff. de donationibus inter virum & vxorem.

cæpta ſit) cœpta erat vel eſt.

Martius Menſis initium anni) v. Varronem 5. de lingua num. 4.

Maſculina) vide hunc locum ſuprà emendatum col. 120.

ſed iij) ἀρσενικὰ καὶ θηλυκά.

Maſculino genere parentem appellabant antiqui etiam matrem) facit l. 51. in fin. ff. de verbor. ſignificat.

dixit Gracchus) huius orationis meminit Gellius.

malo cruce) v. Nonium in Crux.

poſteriorem) poſteriore.

hunc frontem) v. ſuprà Frōtem. Nonium cap. 3. in Frontem.

hunc ſtirpem) vide infrà Spicum: Nonium cap. 3. in Stirpem.

hunc lupum) v. ſuprà Agnus.

hunc metum) v. infrà Metus: Nonium cap. 3. in Metum.

Idem cum in Popilium & matronas &) in populum & Mathonem A. in populum & ma-

tronas, eo exemplo inſtituto dignus fuit qui malo cruce periret.

Matellio] adde Nonium in Matella.

Materfamiliæ] qui & materfamilias. adde Nonium in Matronæ & Matresfamiliæ. l.3 in fin ff.de liberis exhib.l.195.in fin.de verb.ſignificat.

appellaui] vocaui.

Mater Matuta] v. ſuprà Manum. Gloſſis *Λευκοθέα*. adde Nonium in Manum.

materiæ] materies.

Matertera] l.10 § 14. verſ. matertera ff. de gradibus.

mater] matertera.

Matralia] v. Varronem 4 de lingua.

Matrices] Mattici vel Mattici à magnis malis, non quaſi Malaticij, vt hic putat Feſtus, ſed quia veteres *ματτύας τὰς σιαγόνας* vocabant. vnde etiam *γναθῶνες* guloſi.

Matrimes] v.ĩ. Patrimi & Matrimi & Palin. patrimus.

Matronæ] v. hunc locum emendatum ſuprà col.122.

in vehiculo deſcendere cogebantur) videndum num hæc pertineãt, ad ea quæ de Veſtali Claudia produntur, quæ patrem complexa de curru ſe detrahi paſſa non eſt. Cicero pro Cælio Valer. Max. 4 Suetonius in Tiberio 2.

Matronas] *ferè*) fortè.

quibus ſtolas habendi ius erat] v. l. Veſtis 23 §. veſtimenta 2. verſ. muliebria ff de auro. Cic 2. Philipp. Sed citò Curio interuenit, qui te à meretricio quæſtu abduxit, & tanquam ſtolã dediſſet, in matrimonio certo collocauit.

Matronis aurum redditum] Liuius 5. & lib 6. Plutarchus tamen in Camillo donatum Apollini: Plin.33 c. in Iouis cella collatũ ſcribit.

contulerunt ornatus) v. infrà Polentis.

Matronis] v. hũc locũ emendatũ ſ̃.col.120.

Matula] l.25.§ 10.ff.de auro argento. Gloſſ. *ἀρύταινα* vbi tamen legitur matulata: ea Matella Nonio.

Maxima dignationis] v.ĩ. ordo ſacerdotium.

inter quindecim) decem conſtituuntur à Var. 4.& 6.de lingua. Dialis, Martialis, Quirinalis, Volcanalis, Volturnalis, Palatualis, Furinalis, Floralis, Falacer, Pomanalis, Adde Carmentalem ex Cicerone in Bruto: Portumnalem ex Feſto: item diui Iulij & Auguſti ex eiuſdem & eorum temporum hiſtoria.

minimi habetur) minimè habetur.

Maximam hoſtiam ouilli pecoris] maxima hoſtia ouis: maxima victima. Taurus, Virgilius, & maxima Taurus victima: victimæ maiorũ animalium hoſtiæ, minorum.

ab animo placidiore) ſi compares cum ſuibus & capris.

Maximi Annales] *conſecraſſet*) confeciſſet. V.& Vrſ.

Maximum Prætorem] Sic in carmine Marcij Vatis. His ludis faciundis præſit Prætor, qui ius populo plebíque dabit ſummum. adde Liuium lib.25. Macrob.1.Saturn.

quia] *qui quod in ſalutis augurio*) v. Ciceronem de diuinatione, Tacitum 12. Dionyſ.37.

Prætores maiores] v. ſuprà Maiores conſules.

Maximus Curio] v. Liuium 27.

Maximus Pontifex] *religiones*) religionem.

Vindex contumaciæ priuatorũ, magiſtratuúmque] ſuſpecta ſunt hæc verba Pauli quibuſdã, quæ tamen, minus quàm ſuſpecta eſſe debẽt. Nam priuatorum contumaciam coercebat Flamen ſi feſtis operabantur. v. Macrob 1. c. 16 & infrà Præclamitatores & magiſtratuũ. Sic apud Valeriũ Maximum Metellus Pontifex Poſthumium Conſulem, eundémque Flaminem Martialem ad bellum gerendum. Africam petentem, à ſacris diſcederet, multa indicta, Vrbem egredi non patitur.

Me caſtor] *diceretur*) dicerent.

Meddix] Medix qui & Medixtutichus Liuio 26. & 24. malè apud Senecam 1. de Tranquillitate 3. Ceryx. hic tamen alij legunt Mediſtriticus.

Medialem] Medidialem: ita legũt antiqui, medidies pro meridies.

Mediocriculo] locus obſcurus & mendoſus. emendatus ſuprà col.121.

genere] gerere.

Medioximum] medioximum Nonio, antiqui mediotumnus, à numero, vt à quoto quotumnus.

Mediterreum] *mediterraneum*) Gloſſ. mediterraneus *μεσόγαιος*, mediterranei, *μεσογαιτικοί*.

Meditrinalia] dixi ad Varronem 5. de lingua numero 3.

diceres] dicere.

ceptum) conceptum.

Meditullium] *τὸ* Tullium, in hoc verbo extenſio eſt vocabuli nihil ſignificans, teſtis Cicero in Topicis.

Medius fidius] iuramenti ſpecies compoſitũ ex Me & dius, Fidius ita Mecaſtor, Mehercules, alij ex E compoſitam dictionem putant. vt Eccere, Equirine, Ecaſtor.

Iouis filium id eſt Herculem] Iouis filius, id eſt Hercules MS. Vrſ.

Et] vt.

Fidius pro filio] Varr. 4. de lingua num. 10.

Medullitus] adde Non. in Medullitus. Gloſ. Medullitus nomen, [illegible].

Meſancilum) Meſancilum, Meſancylum. *μεσάγκυλον*. anſatas vocat Ennius.

Melibea] *dicta*) vocata.

Melis] Meloas vel Melia.

à ligno mali] à ligno Melia.

Melo] vt ſuprà Alcedo.

Melos) alia ſignificatione ſumitur apud Feſtum.

Meliom) ita lego Meliõ, meliorẽ dicebãt.

Membrum abſcindi mortuo dicebatur] dixi ad Varronem 4.de lingua,num.4.& ad leg XII. Tabul.in quibus ſic erat, Homini mortuo oſſa ne legito.quo poſt funus faciat.

Memorare]*dicere*)hinc Gloſ.Memora εἶπε.

Memorioſus]Gloſſ. μνήμων.

Mendicum]pro velo hic: aliàs Gloſ mendicus ἐπαίτης.

Mendicum]*quem*)quam.A.

Menſa]Meſe.

menſam]meſſem.

Menſæ]vide hunc locum reſtitutum ſuprà columna l.123. vt Feſti verba intelligas, lege Pauli Epitomen,Macrobium 3 Saturn.

Menſarij] Liuius 7.Cicero pro Flacco, qui & menſularij in l.ſi ventri 24 §.in bonis mēſularij ff.de rebus authorit.iud.Gloſſis τραπεζῖται.Hi rationes publicas, vt argentarii, priuatorum conficiebant. vide Sigonium 2.de iure ciuium 11. Huc referenda frequens Menſæ mentio.de qua in iure & in l.4.ff.de edendo. l.47.ff de pactis.l.5.§.1. l.19 § 1.l. vlt.ff.de Inſtitoria.l.77 § menſæ.ff.de legat.2.l.29.§.1 ff. de liberatione legata. l.27.ff.de furtis. l.3. Cod.de Inſtitutionibus Nouell.137.14.Gell.2.

Mente captus]v.l.25.Cod.de nuptiis.

hominis poteſtate] hoc Feſti Fragmentum ſupplendum eſt ex ſuperiore Feſti Epitome.

Mercedicius] Mercediuus. Gloſſ.Mercenarius μισθαρ[ν]έω.μίσθιος.

Mercedonias] dies ſcilicet hoc eſt intercalares.Nā intercalaris dies,Mercedonius. Plutarchus in Cæſare,vel Mercidin⁹. Idē in Numa.

Mercurius]*deſtinabant*) feſtinabāt M S.Vrſ.

Merendam]quaſi medēdam ἄριστον δειλινόν.

pro prandio] Nonio verò merēda, poſt meridiem cibus.

Mergæ]*vt illa ſe in aquam mergunt*) idē Varro 4.de lingua,numero 13.

Meritauere]v.hunc locum emendatum ſuprà col.121.

Mertat pro merſat] v. ſuprà Exfuti. Non. in Mertaret, Mergeret. Mertare eſt etiā merentem facere Nonio, in Mertaret, pro metentem faceret.

Merum] pro ſolo hîc accipitur, vt & apud Varronem 4.de lingua num 11.& Nonium in Merum:& Gloſſ.Merum ἄκρατον.μόνον,ψιλόν.

Meſon]Mœſon.alii Mæſon.v.Athenæum.

Meſue]Moeſone.

Metaphoram]v.Quintilian.c 8 c.6.vide hūc locum emendatum ſuprà col.119.

Meta . . ſtices] Metaphraſtices. alij Metaphraſticen. alij Metaphraſi.alii Metaſtaſi.alii Metabaſi. vide emendatum hunc locum ſuprà col.119.

Metari]vide Non.in Metari.vide Titulum Cod.deMetatis.hinc metatores l.3.l.5.Cod.de aduocat. diuerſor. iudic l.9. Cod.de prox.ſacror.ſcrinior.c.Vegetium 7.Cyprianum 1.Epiſtol.4.& Iſidor.hinc metatus miles.

Metelli]μίσθιοι.

in re]in lege.

quaſi mercenarij] hinc Glo.Metellus μίσθιος.

annalium vigeſimo ſeptimo] Annalibus.

Calones]v.ſupràCalones.

cacula]v.ſuprà Cacula.

ductum[dictum.

Metonymia]*tremit*):remit.

Metus feminino]vide ſuprà maſculino &infrà Recto fronte:Nonium in Metus.

Migrare]vide hunc locum ſ emendatum, col.23.

Militem] à mollitia. v.l.1.ff.de teſtament. militis.

κατ' ἀντίφρασιν]*per antiphraſin.*

Milium] κέγχρον) Glo.miliū κέγχρος ἔλυμος.

μιλίνην] ita Varro 4.de lingua.

Millus collare canum]adde ſuprà Catulus.

Vobis]Nobis.MS.Vrſ.

erit]erit is.

Miluina)v. Solinum c 10.

Mina ſingulariter d . . .) Minam ſingulariter dici pro eo quod, Minæ, pluraliter dicimus, Curiatius author eſt. Item M Cato in Suaſione . . . mina colligi nulla potuit.

Minora templa) vide hunc locū emēdatum ſuprà col.122.adde Varronem 6.de lingua.

templum)v.infrà Templum.

anguliu,que adſixus)anguió,que adfixos.

Minorem]*Delos*)Delus.

Dicæarchia)v.ſuprà Dicæarchia.

Minores & maiores inter cognomina feminarum)hinc Gloſſ.minores μικρότεραι. & minor μικροτέρα,Si tres erant, dicebatur prima, ſecunda, tertia Seruilia:ſi duæ maior, minor, Seruilia. Liuius,Tullia minor :.Horatius, Sagana maior.

Minotauri)vt & porci.vide infrà Porci.

Minucia]*eſt*)eſſet.

Minucia porta]Pauli eſt hoc fragmētū non Feſti.vt ſuperius.

Minuebatur]*familiam*)familia.

caſtro Cereris)caſto Cereris.dixi ad Varron. & ex Liuio 20,conſtat, à lugentibus Cerealia celebrari non licuiſſe.

conſtituiſſent)conſtituiſſent.

Minuitur populo luctus)vide col.122.

gratulationi)gratulatione.

Minurritiones) minuerationes. Gloſſ.minurrit μινυρίζει.

Minuſcula)*Quinquatrus*)v.infrà Quinquatr⁹.

minutum]μικρόν)μικρόν.

Mirachidion]Miracidion.

Miracula] ita Nonius in Mira : miraculæ Varroni.

Mirior]idem Non.mirius magis mirum.

inquam tibi]tibi inquit.

Miſeratur]adde Nonium in Miſerari & Miſereri.Gloſſ.Miſeratur,οἰκτείρει.

Moene]*per*)*pro*.

Moenia]*& alia*)& cætera.

Neruolaria] extant hæc in Sticho Plautina.
ſungar] fungor.
Mola ſalſa] vide ſuprà Immolare. & Varronem. Gloſſis Molæ ſalſæ κριθαὶ πεφρυγμέναι.
molitiones] molitores.
menendo] molendo.
Moleſtras] *ouiles*) ouillas vel ouinas.
Molucrum] μύλικρον) μύλακρον.
mola] rotæ.
vertuntur] verruntur.
Afranius in Virgine Ferme Virgini] ferme, Virgini tam creſcit vterus, quàm grauidæ mulieri. vocatur molucrum, tranſit etiam ſine dolore. Gabriel Faernus ita legit, ferme Virgini tam creſcit vterus, quàm grauidæ mulieri, Molucrum vocatur, tranſit ſine doloribus. Sunt autem ſenarij duo poſt verbum Virgini. Scaliger ita, ferme exereſcit Virgini vterus tanquam mulieri.
Momar] Idem Iſidor. Gloſſ. & Plaut.
vocat] appellat.
Momen] *ſi paruo poſſent*) ſi à paruo poſſunt.
Monimentum] momentum. adde Nonium in Momenta & Monimenti. adde l. 2. §. 6. ff. de religioſis.
Monitores] *qui in ſcena monent hiſtriones*) ὑποβολεῖς. & qui opera ruſtica vrgebant. l. 8. ff. de Inſtrumento, & apud Paulum ſentent. 6. & qui dicentibus oratoribus præſtò aderant, ſubſidii cauſa. Cicero in diuination. Plini. in Panegyrico.
Monodos] 7. Plin. 16.
Monſtrum] v. l. 38. ff. de verb. ſignif. l. 7. in fi. Cod. de poſthumis heredibus.
Prodigium] v. j. Prodigia. & d. l 38. & d. l. 3.
prædictum & quaſi prædictum) prodictum vel prædictum.
oſtentum] v. infrà Oſtentum. & d. l. 38.
Morboſum] adde l. 16. ff. de Ædilit.
Morboſum obiiſſe] obiiſſe: inde obitus.
ob Romam) vide infrà Ob.
vadimonium obiiſſe) obiſſe.
eſſe) iſſe.
Mortis cauſa ſtipulatio] v. legem mortis cauſa. 34. ibi, vt quid ſtipuletur. ff. de mortis cauſa donationibus.
Mortua pecudis] *Flaminicis*) Flaminibus.
ſua morte extincta) id morticinium vel morticinum Varroni, & l. pen. ff. de via publica. Gloſſi: Morticina θνησιμαῖα.
Mos eſt] v. Macrobium 3. Saturnal.
Moſculis] Moſcillis.
Muger dici] *caſtrenſium*) caſtrenſibus.
Muginari eſt nugari] murmurare Nonio. Iſidor. cauſſari: hoc verbo vſus Plinius in Præfatione.
Mugionia] ita Solinus 2. Mucionis à Mugitu. Varro 5. de lingua.
Mulciber] molliendo.
obtutu] obtuitu.
Muli Mariani] v. ſuprà Aerumnulas.
Mario inſtituti] Marij inſtituto.
Mulis] *curruū vehiculóque adiungi*] hinc mulæ charruchariæ in l. 38. §. 8. ff. de Aedilitio. & Rhedariæ.
Mulus] *tam ſterilis, ea ſit quā mulus*) hinc mulus ad generandum inhabilis dicitur in l. ædiles 38. Sed enim 7. ff. de Aedilit.
equi creetur] equus oriatur.
Mulleos] *quibus Reges Albanorū primi*) quibus verò Imperatores Romani aliquando vſi Campagij Nouell. 126.
allucinatos] alii alutocinatos. alii, lunatos, alii, alutatos. Iuuenalis, Appoſitam nigræ Lunam ſubtexit alutæ. adde Horatium lib. 1. Satyr. 6. ibi, Nam vt quiſque inſanus. Tertullianū & Plutarchum in Problemat. Scaliger ita, alii vncinatos: eo ſenſu, magiſtratu functi, mulleos: milites fulmentatos: cæteri Romani, Perones.
perones] iis vtebantur per niues & glaciem. Iuuenal. Satyr. 14. Sidonius Apollinaris epiſtolar. 4.
tibialis] Tibiatim S. id eſt ad mediam tibiam. ita erant genera omnia calceamentorum, qualia Turcarum hodie. Tertullianus in libro de Pallio, Impuro cruri, purum, aut mulleolum inducit calceum.
mullādo id eſt ſuendo] quid ſi à mullis à rubro colore? vt, Iſidorus & Dion.
Multam] *pœnam quandam*) pœna quidam.
pecuniariam] multa, pecuniaria pœna hic, olim non ita. l. aliud. 131. ff. de verb. ſign.
maximam multam] v. infrà Quibus.
quia non licebat) v. j. Peculatus furtum publicum.
æſtimatúrque bos) v. j. Peculatus ouibus & ſ. Aeſtimata.
Multifariam) Gloſſ. πολυτρόπως πολυμερῶς. Eadem forma Totfariam à Varrone, dicitur & Gloſſis Difariam διχῶς. Trifariam τριχῶς Quadrifariam τετραχῶς, τετραπλῶς. Septifariam vide Nonium.
in multis locis fari) in partibus multis. Nonius.
Mundus appellatur) *etiam dicitur ornatus muliebris*) vide ff. de auro argento & mundo, v. Nonium in Mundus Gloſſis κόσμος.
Atteius) Attius.
pater) patre.
idem loco) vide hunc locum emendatum ſuprà col. 112. adde Macrob. 1. Saturnal. 16.
Volcanalia) Volcanali.
ex iis, qui intrauere, cognoſcere potuit) vt ex iis qui intrauere cognoſci potuit.
Commentarijs iuris ciuilis), v. 3. Gell. 18. l. 4. §. 1. ff. de verb. ſignific.
ille eius) illi eius.
per eos dies) adde infrà Religioſus. Præliares dies, Prohibere Comitia.

Mundum] *eo tempore*) eo die.

Munem] pro officio hîc: apud Noniũ Munes conſentientes ad ea quæ amici velint.

immunis] vide ſuprà Immunis & Impetum.

Muneralis] Muneraria.

Muneralis lex vocata eſt, qua Cincius cauit] vnde Cincia lex, de donis dicitur Liuio 3.4. Arnob.2. Tacito 11.13. & 15. Ciceroni in epiſt. 1. ad Atticum, Plin. lib.5. Epiſtol. ad Valerianum. adde l.1. ff. de extraordin. cognition. ad legem Cinciam ſcripſit Paulus librum ſingularem, vt conſtat ex inſcriptione legis 29. ff. de legib.

neque] Neu.

Neque] neue.

roga] rogato.

fuerat] nec fuerit.

Municeps] Gloſſ. πολίτης. adde l. 1. §. ff. ad Municipalem.

item qui in Municipio à ſeruitute ſe liberauit] item quem municipiũ à ſeruitute liberauit. Nam & ita apud Varronem 7. de lingua, à municipio manumiſſi.

Municipalia ſacra] id eſt, municipiorum.

conditam] acceptam, vt ſ.

Municipalia] *adfuiſſent*) aſſueſcent.

Municipium] adde ſuprà Municipes. & l.1. §.1. ff. ad Municipalem.

Acerrani] Corani.

Arpinates] Vrzinates.

Bononienſes] Bobutinienſes.

Munitio] Molitio.

morſicatio] mortificatio, vel mollificatio. alii Morſificatio. adde Nonium in Morſicatim.

Munus] vide l. munus 214 ff. de verborum ſignif.

donum] vide d.l.214.

Murcia dea] Liuius 1. Varro 4. de lingua. & Plutarch. in Problemat. adde quæ ſcripſi de murcis & murcia ad l.4.§. cum qui 12. ff. de re militari.

Murcus] murtus. Nam à murteto murtia primùm, Varro. Plin. Plutarch. & Metæ Murtiæ in Circo apud Tertullianum de ſpectaculis. Apuleius apud Varronem, Intimus circus ad Murtim.

Murgiſonem] Murgiſo tanquam Moriciſo.

Muries dicebatur] Gloſſis, Muria, ἅλμη.

dehinc] dein.

Muries eſt] vide emendatum locum ſuprà col.124.

in ſeriam coniecto] ſeriæ dolij genus l.15. §. 6. ff. de Vſufructu. & dixi ad leg. 206. ff. de verborum ſignif.

addent] addunt.

Murrata potione] vide quæ dixi ad l.16. ff. de Tritico, vino, &c.

duodecim tabulis cautum] dixi ad l. XII. Tabular.

Murricidum] murcidum. V. lego muricidum, qui mures tantum audeat necare. Μυόκτονον Græci appellant.

Plautus] in Epidico.

Murrina] murrhina Nonius. dixi ad l. 16. §.1. ff. de Tritico.

nectar] vide infrà nectar.

Muſſare] vide Nonium in Muſſare, Muſſitare. Gloſſ. γρύζω.

Muſſabant] muſſabat.

Muſtricola] forma calcei dicitur in l. ſed et[illegible] 5 §. ſi magiſter. 3 ff. ad l. Aquil. Item quæritur 13. §. item. 4. ff. locati. Muſtricula verò Gloſſis, machina ad ſtringendos mures, quæ & Muſcipulum & Muſcipula iiſdem μυάγρα καὶ παγὶς ἐπὶ μυῶν.

Muta exta] vide emendatum hunc locum ſuprà col.123. non muta igitur, ex quibus aliquid diuinationis animaduertebant: putà ſi ab incendio, veneno, aut alio tali periculo cauendũ eſſe reſpondiſſet augur: aut ſi finium diminutionem portendi dixiſſet. Id enim ex Feſti fragmento facilè poteſt intelligi.

Mutini] vide emẽdatum ſuprà col.121. dixi ad l. XII. Tabul. adde Tertullianum Apploget. c.24. Arnobium 4. Lactant. 1. c.20. Auguſt. 4. de Ciuit. Dei 11.

Velis] Veliis.

Mutini] *prætextatis*) prætextis.

Mutire] vide ſuprà Amuſſim. Eſt autem mutire, ne Mu quidem audere facere γρύζειν Muttum, Gloſſ. γρῦ. adde Nonium in Muſſare.

Myoparo] ita Nonius. alij Mioparo. adde infrà Parones.

Nam & Midion, & Paron] Nam & Myſon & Paron, inde Myoparo. nauicula pyratarũ, Nonio. Inde Parones Cercuri.

Myrmilonica] murmilonica.

ipſum] vſu.

Myrtea corona] vide infrà Oualis.

. . . *vt patri ſui*] huius fragmenti initium, vox Mancipatus: cuius reſtitutionem vide ſuprà col.121.

M . . reip. . pub.] hoc fragmento quid ſit Munus explicat: cuius reſtitutionem, vide ſuprà in Munus. col.123.

M . . . letabarum] huius fragmenti initium, Mille vrbium: cuius reſtitutionem vide ſuprà col.123. in Mille vrbium.

N*Aeca*] emendatur ſuprà col.129.

nauci] vide infrà Naucum.

id eſt] id quod eſt.

Nania] ita Nonius, & Gloſſ. Græcè Nenia νηνία. alij Nænia. dixi ad Varronẽ. vide hunc locum ſ. col.125.

alum] autem.

dicitur] dictum.

vinor extremum dicunt] νῆστιν. alij νῆστιν extremum inteſtinum dicunt.

νέα] νεάτα.alij νύτα.

Nania eſt] *Plautus*) fortaſſe in Truculento.

Nauia ſilua] emendatur ſuprà col.130. vide Varronem 4.de ling.vbi de Parthis.

Nancitor] emendatur ſ̃.col.129.

in XII] id eſt in legibus duodecim Tabularum, vbi dixi.

prædatus] prædo.V.

quis] qui.

nancitur] nancitor.

Nanum] emendatur ſuprà col.135.

ſitulum Barbatum] Gloſſis Bardatus (legendum Barbatus) νάνος, τὸ σκεῦος. Iiſdem Atnanulus ἄγγος ἱερὸν σκεῦος, κεράμιον.

pomiliones] pumiliones.vide 19.Gell.13.

Napuras nectito] vide infrà Nectere.

Napura, feniculi] funiculi.

Nare] vide Nonium in Nare.

dictum] ductum.

nauis] auis.

Nares] *flammus*) fiamus.

Narica] Narita. νηρίτης. vide ſuprà col.129. eadem νηρῖτα.

muriaticam] muriatica.

in vaſis ſtagnen] id eſt ſtanneis: vnde nummi ſtagnei in l.9. § 2.ff.ad l.Cornel.de falſis. adde Senecam 3 de ira.35.Proinde non ferendum quod vir doctus putat, ſtagneum vas, incruſtatum vas eſſe.

Naricam bonam &c.] Bonam naricam, & camarum & tagenia, Echinos fartos, conchas piſcinarias.adde 32.Plin.8.alij legunt,& canatam,& comequinas fartas & cõchas piſcinarias:alij,ſequamicam & comacinas.de ſequamica vide 4.Strabon.Vetus liber,&canatum, & tagumaquinas.

Naſſa] Gloſſ.κύρτος ἁλιευτικός. Naſſæ meminit Paulus 3.Sentent.c.66.

piſcatorij] piſcatoria.

Plautus] in Milite.

Naſiterna] Naſi terna Nonio (& Fulgentio infrà) à naſo. vnde Naſiterna genus vaſis aquarij anſati, qui & anſa, de anſa vide l. 26. §. 1.ff.de acquirend. rerum domin.l.21.§. 4.ff. de furtis.

quo equi perfundi ſolent] vide quæ ſcribam ad l.4.in prin.ibi.qui aquam equis ſpargunt. ff.de his,qui notantur infam.

Ecquis huc effert naſiternam cum aqua ſine ſuffragio] Ecquis huc adfert naſſiternam cum aqua ſine ſuffragio.

ſuffragio] ſuffragium hic opinor, inſtrumentum,quo equorum aqua perfuſæ ſuffragines curantur. ſuffraginum fit mentio apud Iſidorum.

truiles] Trulleos, apud Fulgentium. Trullæ dicuntur in l.19.§.9.ff.de auro,argento.

perfuſos] pertuſos.

Natinatio] vide hunc locum emendatum ſuprà col.129.

M.Cato] in originibus. fortè, qui ſcripſerat audito tumultu Macedonum, Etruriam & cęteros natinari, id eſt tumultuari.

Natio] vide emendatum ſuprà col.128.adde l.31.§.21.ff.de Ædilitio.

Cin] Cincium huius ſententiæ authorem eſſe ait.

Nauali corona] adde 5.Gell.6.

Cn.Pomp] vide 16.Plin.4.& 7.c.30.

Naualis ſcriba] *eſſet*) eſſe.

columbaria] columbar.alij in columbari, id eſt in vinculo colli.

remigent] rem geminent, vel remi eminẽt. Turneb.id enim Columbaria.

Naucum] Nauci.vide ſuprà Naccæ, & infrà Noægeum.

quod in olea nucis, quod intus ſit] quod in olea nucique intus ſit. A.

in fabulo] in fabæ hilo.

iuglandum] iugulandam. de Nuce iuglande, vide Macrobium lib.7.Saturnal.

Tunicularij] cunicularia.

ſed] &

illic] illuc.

Naucus] Naucis, Nauci, vide ſuprà Naccæ.

Nauia eſt] *iuſſit Rex cotem ac nouaculam*) hiſtoria nota ex Liuio, Cicerone 1. de Diuinatione. Dionyſio 3. Plinio 34. capite 5. 1. Valerij 4.

ficu] forte ruminali, de qua Plinius 15.capite 18.

. . . *tas*] Nauitas pro Nautas.

Cato in ea quam ſcripſit] fortè aduerſus M. Acilium: adde ĩ Penatores.

cùm ait nauita, vinum atque oleum] Fortaſſe is locus eſt quem Plinius tradit 14.cap.13. Cato cùm in Hiſpaniam nauigaret, inde cum triumpho rediret, non aliud vinũ bibi, quàm remiges.

Nauſci] *fit*) ſit.

Nauſtibulum] *videtur*) alij, videlicet.

Nautea herba granis nigris, qua coriarij vtuntur] Nonio Aqua de coriis. Gloſſis Nautea, ὀρμὰ βύρσης.

à nautéa] à nauſea.

T.&c S.] T.& S.

Plautus Artemone] Fortè Curculione, vel Caſina. aliàs hæc Plauti Comœdia non extat.

Nautiorum familia] vide Dionyſium libro 1.& Seruium 3.& 5.Æneidos.huius loci reſtitutionem vide ſuprà col.128.

Bruti] huc fortaſſe pertinet quod Florus refert libro 12.

Nanus] vide ſ̃.col.129.Gloſſis νᾶνος, Naulter, μικρὸς.

Nebula]

Nebulo] vide ſuprà col 127. adde Nonium in Nebulones. Gloſſ. Nebulo, ὁ τὰ ἴδια κάδρα κατασαγών.

Nec coniunctionem] *disiunctiuam*) Idem fatetur Auguſtinus in Grammaticis præceptis, quod tamen non faterentur noſtri: de quo vi de Alciatum in l.ſi quis 133.ff. de verborum ſignificat.

ab antiquis pro non] l 1.§.ſi ad fiſcum 18. ff. vt legatorum nomine l.3. ſi duo 10.ff.de Carboniano.

eſit]vide ſuprà Eſcit:& infrà Supereſcit,ibi carcer cuſtos nec eſit.Turneb.

ſi adorat] vide ſuprà Adorare,adde Varronem 8 de lingua.

Nec mulieri]vide ſuprà col.127.

Neci datus]vide infrà Occiſus.

Necerim]Necim.alij nec im.vide ſ.col.126.

Neceſſarium] *Opillius*)Opilius.

prohiberi]prohibere.

Neceſſarij] Gloſſ. Neceſſarius οἰκεῖος (ἀναγκαῖος *in quos neceſſaria officia*) vt hæreditas quam liberis debemus.v. Inſtit.de heredum qualitat.

Nectar] adde ſuprà Murrina. Virgil.1. Æneid.id Plinio 14.c.16.Nectarites.

Nectere]*naturas*)Nepuras.v.ſupràNapuras.

Nefaſti dies] hic locus ſanatus ab Vrſino. ſuprà col.128.vide ſuprà,Faſti:Varronem:Ouidium, Macrob. Porrò Nefaſti Gloſſis ἀποφράδες.

Nefrendes] vide Fulgentium Placiadem. vide ſuprà col.126.

nebrundines]nefrundines.vide ĩ.Rienes.

Negibundum] alij, negabundus. vide ſuprà col.127.

Neglegens]neclegens.

electum]dilectum.vide ſuprà Dilectum.

Neclegens]neglegens.

Neminis genitiuo caſu] pro nullis:adde Nonium in Neminem.vide ſuprà c.126.

in Erechtheo]fortè Ennij, In Erectheo,ſunt verſus:de qua Tragœdia vide 6.Gell.16. Macrob.1.Saturnal.

non miſeret neminis] hîc duæ negatiuæ pro vna accipiendæ, vt apud Nonium in Negatiuas duas:& in l.duobus negatiuis. 237.ff.de verbor.ſignificat.

Nemo]vide ſuprà col.126.

Nemora]ἐν νέμει σκιὰ)ἐν νέμει σκιερῷ.

. ὅμως ἐστὶ εἶναι . . .) παρὰ τὸ νομὴ εἶναι ἐν αὐτοῖς.

Nemut]*cùm ait*)fortè Cato.

Nepa]idem Nonius in Nepam. vide ſuprà col.128.

. . *ſcorpius*] idem Nonius Gloſſis Nepa σκορπίος,& alio loco γένος σκορπιός.

Plautus]in Caſina.

Nepotes] *luxurioſæ vitæ homines*) vide ſuprà col.127.hinc Gloſſ.Nepotatus ἀσωτία.

quòd non magis] aliud Etymon adfertur, à Nepa, quæ deuorat omnes filios, vno excepto.

quod natus poſt ſit patri,quàm filius]Quidã putãt Nepotes à Græcis νέποδας appellatos. nam & ita Theocrito Idyl.7.Euſtath.Odyſſ.δ.

Tuſcis]hic locus reſtitutus ab Vrſino ſuprà col.127.in Nepos luxurioſus.

Nepus]Nepurus. vide ſuprà col.124.

Nequam aurum]vide ſ. col.127. ἀχρεῖος, cui opponitur homo frugi & diligens: de quo l. 11.ff.de periculo & commodo rei vend.

Nequeunt]nequiunt, vel nequeunt.alij nec eunt.vide ſuprà col.126.

Nequinates]vide ſuprà col.35.

Nequinont]alij neque nunc A.ſic infrà Produnt, pro prodeunt, Redinunt, pro redeunt, Obinunt,pro obeunt.

ſolinunt]id eſt ſolent:ex hoc loco veriſimile fit mihi infrà in Solino, non conſulo, ſed, idem quod ſoleo,legendum.

Liuius in Odyſſea]Homeri Græca verba.

Nequitum]vide ſuprà col.127.

præterquam]per quam.

Neruum]vide ſuprà col 127.

edepol] eo pol.

Ne ſi]vide ſuprà col.128.

Nexum] dixi ad Varronem.

nexi danto]nexi datio.

nexi liberanto]nexi liberatio.

Nictare]vide ſuprà col.134.

nexari]nictari.

in Maccheco pone]in Maccho copone.

ſcribes]ſcribes.

nictabere]nectabere.

pugilem]pugile.

nicti canis] inde Nictaculus apud Varronẽ 4.de lingua.

venenox] venox Apta ſolet:ſi fortè feras ex nare ſagaci Senſit, voce ſua nictit, vlulátque ibi acutè.

niclit]nictu.

vnde]& vnde,vel & inde.

gannitio]vide ſuprà Gannitio.

Niger]vide ſuprà col.134.

Nihili]vide ſuprà Hilum.

Ningulus]pro necullus.vide ſ.col.134.

Niquis]*ſciſcito*)vide ĩ.Sciſcito.

ſcita plebis]vide infrà Scita plebis.

quicquam]quiſquam.

Nixi dij] vide Nonium c.1. in Enixæ numero 281.vide ſ.col.134.

ſigna]ſua.

M.]Manius.

quæ]qui vel quæ.

Nobilem] adde Nonium in Nobile ſuprà col.134.

per g]pro C.

gnobilis] ignobilis. Gnobilis pro nobilis. Gloſſis Gnor,legẽdũ Gnouit. οἶδεν, ἐπιγινώσκει Gnotu, legendum gnorunt, γνῶσιν, διάγνωσιν.

Gnarurat γνωρίζει. Gnaturem γνώρισμα. Gnaritur, γνωρίζεται.

gnobilis] gnobilis.

hic ſum] hic ſuam.

gnobilis] nobilis.

in Vergo] in Virgine.

incedunt] ncedunt.

gnobili] nobili.

Noctilucam] Gloſſ. Nocticula, malè, cùm legendum ſit Noctiluca. ex Græca interpretatione. q. æ inibi eſt νυκτὸς φαινομένη.

Nugeum] vide ſuprà col. 134.

à nau. d] vide ſuprà Naucum.

Nomen] vide ſuprà col. 133.

Nonarum] ſumpta hæc ex 4 Verrij, de quo vide Gellium 5. c. 17. Liuium 6. Ouidium 1. Faſtorum. Plutarch. in Problemat. Macrobium 1. Saturn. vide ſuprà col. 135.

nuptiu] nuptiis MS. Vrſ. vide Macrob. 1. c. 15.

Noneolæ] Noncolæ.

Non omnibus dormio] ſpecies prouerbii.

à Cipio quodam] & ita 9. Epiſtol. Cicer. vbi malè Capius. Cipiorum familia Romæ à Cipio fortè orti cui cornua eſſe nata finxerunt. Ouidius 15. Metamorph. Valerius 5. c. 6. Plinius 11. c. 37.

Nonuncium] Latinis etiam Dodrans. Theophil §. 5 Inſt. de hæred. inſtit.

teruncium] Latinis Triens.

Nethum] vide Nouellam περὶ νόθων. vide ſuprà col. 137.

Spurius patre natus] Spurius incerto patre natus. A. niſi Spurium patrem, pro incerto accipias. vide Quintilian. 3. Plutarch. in Probl. Inſtit. de nuptiis.

ex concubina] ex captiua Oneſia Seruium Tullium natum ferunt. Claudius Imperator in Oratione Lugdunenſi, ſerua natum, non credidit Liuius, contra Dionyſ. 4. ideò Seruii prænomen illi impoſitum, quòd ſerua natus. adde Plinium in libro de Viris illuſtribus,

Spurius Tulli tribulis] Sp. Tulli Tiburtis.

maluimus] malumus.

Oclifia Corniculana] Ocliſiam Corniculam.

Nouæ] vide ſuprà col. 133.

proxime] proximè.

vbi] vbe.

ſeptem] alii quatuor. Triginta curiæ erant; ſeptem hoc loco nominat Feſtus, & tamen quatuor tantùm referuntur. adde de Titia & Tifata infrà Tifata & Titienſis. de Faucia v. Liuium lib. 6

Velitiæ] Velienſis.

Nonalis ager] vide l. 3. §. 2. ff. de verborum ſignificat. vide ſuprà col. 133.

T. Sicini] hic locus reſtitutus ab Vrſino ſ. col 133 cuius dictio initialis, Nauti conſulatu. & T Sicini Volſci.

Nouendiales feriæ] Nouendialia. Gloſ. ἐννεαήμερον ... adde quæ dixi de Nouendiali ſacro, ad Nouell. 115. c. 5. & ad Nouel. 133. c. vide ſuprà 26. 135.

more] monte.

Nouerca] vide hunc locum reſtitutum ſuprà col. 133. adde quæ dixi de Nouerca ad l. 4. §. 6. ff. de gradibus.

augenda) arcendæ, vel accerſendæ. V. alii accerſendæ, vt in l 39. §. 1. ff. de leg. 3. vel arcendæ, id eſt petendæ quærere: vt ſ. in Abarcet.

Noxa) Gloſſis ἀδικία. dicitur & iiſdem Noxatio. adde Theophil § 1. Inſt. de noxalib.

lex iubet noxæ dedere) l. 7. §. 1. ff quod vi l. 1. §. noxæ. ff. Si quadrupes. Gloſſis Noxam) legendum Noxæ) dedit εἰς κάκωσιν δίδωμι, εἰς ἐκδότας.

Noxia) Gloſſis ἀμαρτία. adde ĩ. Obnoxius.

pœnam) pœna.

Melamppo) Menalippo.

Chereſtato) chereſtrato.

mulieru eſt) muliębrem &: vel muliebris.

Nuces) hic locus Feſti reſtitutus ab Vrſino ſ. in col. 132. in Nuces flagitantur nuptis.

nonae) nouæ.

nuptiu) nuptiis, vel à nuptis.

Nuculas) hic locus Feſti reſtitutus ab Vrſino ſuprà col 132.

Præneſtinos) præneſtini, vel præneſtinas, vide Liuium 10. & 13 Macrob. 3 Saturnal.

Nudius tertius) vide hunc locum Feſti reſtitutum ab Vrſino ſuprà col. 130. Gloſ. προχθεσινὸς Nudiùſtertianus.

Numam) vide hunc locum Feſti reſtitutũ ab Vrſino ſuprà col. 132 in fin.

Numella) vide Nonium in Numellæ.

Numen) ſumitur & pro ornatu apud Nonium.

Numera Senatum &c.) Cœlius 8. Epiſt. ad Ciceronem: Cùm poſſet rem impedire, ſi, vt numeraretur, poſtularet, tacuit. ſic apud Dionyſ. Halicarnaſſ. 16. Lucius Cornelius ab Appio poſtulat, ἀριθμεῖν τὰς γνώμας. Plinius in Panegyrico: Conſulti omnes atque dinumerati ſumus. & Cicero 5. ad Atticum, conſule aut numera.

diuidantur) referuntur.

quamuis) quam is.

inductus) inductis.

Numerius) adde Nonium in Numerius c. 4. numero 319. & Fragmentum de prænominibus.

Nu . .) hic locus Feſti reſtitutus ab Vrſino ſuprà col. 131. in Numero, vel Numerus, adde Feſtum in Numerum.

numero te expurgat timor) numero te expurgaſti. ita legitur apud Nonium in Numerum

fuce) fuge.

Es) e. vt.

Nuncupata pecunia) vide ſuprà Graue æs.

nexum) v. ſ. Nexus, & apud Varronem.

receptáque) quod.

Nuncdi-

Nundinalem cocum] vide hunc locum Feſti reſtitutum ab Vrſino ſuprà col.172. hinc Nundinalis cocus, qui nono die, & in nouendiali coquit.

Plautus] in Aulularia.

Nuper] *nouiter*) nouiper. hinc Gloſſæ Nuper, νεωστί.

Nupta verba] *Diſcolo*) Dyſcolo.

Nuptam] vide ſuprà col 130.

Nuptias] vide ſuprà col.131.

ratio] pactio.

caput nubentis obuoluatur] vide ȷ̄.Obnubit.

vocarunt] vocarint.

parenſtam] paricam.

Nuſcitioſum] alij luſcitioſus. dixi ad l.10.§.4.ff.de ædilitio.

Popilius] P.Opilius.

Nomades] vide ſuprà col.135.

OB] de hac particula vide 4.Gell.17.

vnde obſides pro obſides, qui fidem patriæ præſtandam dantur] Gloſſis obſes. ὅμηρος, ἀντίχυρον vel ἀντιχυρον.

aliàs pro ad] vide ſuprà Mortem. vide infrà Oboritur.

Ob] *accenſi*) incenſi.

obculit] obtulit.

obiacent] vide ȷ̄.Obiacuiſſe.

Obos] *teſtatus*) teſtatum.

Obacerare] vide ſuprà Acus.

aceratus] vide ſuprà Aceratum & Nonium in Aceroſum.

Obambulare] adde infrà Obigitat.

Obdere] *opponere*) Gloſſis Obdit, Obicit.

opperire] operire. adde Feſtum in Obducere.

Obeſcet] obeſcit.vide ſuprà Eſcit.

Obeſus pinguis] Gloſſis παχύς, Baſſus. (legendum Obeſus) Groſſus, Craſſus. iiſdem παχὺς, ὑποπαχέστερος, Baſſulus. vbi legēdum obeſulus. Sic Nonius Obeſum pro vberi & craſſo, gracili & exili. adde 19.Gell.7.

Obherbeſcere] alij obhebeſcere, alij obeſcere.

Obiacuiſſe] adde ſuprà Ob præpoſitione.

Obigitat] *ambulare*) vide ſuprà Obambulare.

Obinunt] *obeunt*) vide ſupra Nequinont pro Nequeunt.

Obitu] *pro aditu*) adde Nonium in Obitus.

Obinrare] *obſtringere*) aſtringere.

Pantaſilea] Penteſilea.

Obliteratum] alii obliteratur. adde Nonium in Obliterare. Gloſſis Obliterat, λήθῃ ἀφανισμένος, obliterata. ἐξηλειμμένα. ſic Gellio 19.c.7. Obliterata gens, pro obliterata.

Oblucinaſſe] Oblucuuiaſſe. adde Nonium in Hallucinari.

Obnectere, obligare maximè in nuptijs frequens eſt] obnectere, obligare, nexis mancupiis frequens eſt: vel, nexi mancupij.

Obnoxius] *pœna*) penè, malè. id enim à Noxa, quod eſt delictum, ſuprà. adde Gellium 7.c.17.

Obnubit] vide infra Nuptias.

Nuptiæ] Nuptias.

operitione] opertione.

Oboritur] *ob quo ad*) vide ſuprà ob.

Obpuniat] *à paniendo*) vide infrà puls.

Obrutuit] obrotuit ita Nonius in Brutum.

Obſecrare] adde infrà Ob vos ſacro.

Obſequela] vide Nonium in Obſequium.

Obſequium] vide infrà Proſequium.

Obſeruaſſe] adde Nonium in Obſeruare.

is] is qui: V.bis.Vrſ.

obſeruat] obſeruaſſe id eſt.

Obſidionalis corona] vide Plinium 22.c.3.4.5.6. & lib. 7. cap. 28. Dionyſ. 10. & 11. Valer. Max.3.c.2.2.Gell.11.& 5.c.6. Fulgentium Placiadem: Liuium 3.

aliéſque] aliquot.

Romæ] Romanus.

vicies] viceſies.

ſingularis] ſingulis.

Obſidionem potius dicendam quàm obſidium] adde Nonium in Obſidio.

quid haud] quidem haud.

Obſidium] adde ſuprà Ob.

apud] ad.

vt in] vti.

Obſonitauere] *de lege Orchia*) Ne legi Orchiæ.

qui antea &c.] quia antea per ſe cœnitauere: poſtea centeni obſonitauere.

poſtea centenis] poſtea denis. A.

Obſtinato] *perſeueranti*] pro iuſiurandum.

de decem hominibus] adde infrà Sacramento.

captus ſtupris] cutitus: alij intercutitus ſtupris.

flagitijs] flagitatur.

Obſtinet] *ſe celo*) de cælo.

Obſtitum violatum] Obſcitum. adde infrà Pura veſtimenta.

Obſtitum Cloatius] Obſcitum Cloatius.

attactúmque de celo] vide infrà Fulguritum.

qui] cùm quid.

videri] videre.

Obſtitum obliquum] *ex augure*) exaugere.

Obſtipoluimue] obſtitúmue, obſtipo lumine.

Licinius Imbrex] Cæcilius in Imbres.

Imbres] vide ſuprà Imblex.

Obſtrudant] *Obſtrudentis*) obſtrudere lentis aliquid quoad pectam ſedens.

Ob vos ſacro] pro obſecro vos. adde ſuprà Obſecrare.

Sub vos placo] vide infrā.Sub vos placo.

Occare] adde Nonium in Occationem & Occationis. Gloſſis occat. βωλοκοπεῖ.

Cicero] de Senectute iuxta æditionem Petri Victorij, & vt citatur à Nonio in Occationem.

Occentare] *putatur*) putabatur.

quia illam] querelam. Vrſ.

Occentaßint] idem verbum refertur in XII. tabul. vt refert Cicero 4. de republica, teſte Auguſtino lib. 2. de Ciuit. 9.

cantus] candus, malé.

quia illam] querelam. Faërnus. A.

Occiſus] *a cadendo dictus*) à cædendo & ictu. Vrſ.

necatus] adde ſuprà Neci datus.

Occupatitius ager] vide hunc locum Feſti reſtitutum ab Vrſino ſuprà col 137. adde & infrà Poſſeſſiones. Cæterùm notandum eſt occupatitium agrum, de quo hîc, differre ab occupatorio, ſeu Arcifinio, id eſt occupato pulſis hoſtibus, cuius meminit Aggenus Vrbicus. adde Nonium in Occupare.

qui deſertus à cultoribus] Gloſſis occupatiua, καταληπτικά.

Ocimum] ocymum. vide Nonium in Ocymum & ſuprà col. 137.

ocimum] ocymum.

a] *a*.

Ocius] *dicta à noſtris*) dictitant noſtras.

oxis] *oxion*.

Ocius] *dicta à noſtris*) dictas noſtras.

collationis] conſolationis.

Ocrem] *patria*) petrita. Scal. 4. in Varr.

ocrea] ocriæ. Varro 4. de lingua.

Octauia] *decemuir*) Decemuirum.

October equus] *qui in campo Martio*) vide ſ. Paribus.

ad Turrem Mamiliam] adde ſuprà Mamilia Turris.

cauda] quoda: vel coda.

ab Ilio ſunt oriundi] vide ſuprè Equus.

deferatur] differatur.

Menzana Ioui] qui ſit, quęrēdum. alij Menizana, id eſt Menſe Iouis.

Oculatum] *Plautus*) in Pſeudolo.

item opſe] in Truculento.

. . . *dolo &c.* vide hunc locum reſtitutum ſuprà col. 135.

oſculatum] oculatum.

Ocultißimum] *cariſſimum*) adde Nonium in Oculitus.

Plautus] in Curculione.

Oenigenas, vino genitos] œnigenas, vnigenitos, Vrſin. nam œ pro v antiquis vſitatum.

Offictores] vide ſuprà Infectores.

Offendices] *Choriola*) coriola.

Offudas] offritias vel officias, vel offucetas: alij, offucias. Placidus in Gloſſis offucias.

Oleagineis coronis miniſtri triumphantium vtebantur] vide 5. Gell. 6.

Oliuetam] Oliuitam, in Schedis ſuprà col. 230. vide Nonium in Oliuitatem.

nullam] nullum.

Ollic] *olli, illi.* vide ſ. Ab oloes.

Oluatium] olus atrum.

Omen] adde Nonium in Omen.

oremen] ormen.

quod auibus] quod non auibus.

Omentatus in Odyſſea] omentans Liuius in Odyſſea, de hac Cicero in Bruto. vide Schedas ſuprà col. 226.

in Pylum] reperitur hic verſus lib. 1. Homeri Oyſſ.

aduenies] deuenies.

Opalia] vide Varronem 1. de lingua Latina: Macrobium 1. Saturnal. 10. is autem erat XIV. Kalend. Iun.

ſupplicatur] ſupplicant.

Opilio] Opilo.

genus auis] vide infrà Opuneulo. eſt & Gloſſis opilio, αἰπόλος, Caprarius.

Opima ſpolia] *tenénſque falcem*) adde infrà Saturno.

qua] quod.

Conſiua] adde infrà Præfericulum.

terra] natura.

paulo . . . trina] paulo minus D X X X. tantum trina. Sigonius. id ita eſſe euincunt Faſti Conſulares.

Viridomaro] Virdumaro.

duci hoſtium . . .] non ſit, Ad ædem duci hoſtium detraxerit. Quod autem omnia ſolita non ſint ad ædem Iouis. Sigonius.

bouem] boue.

compelli reges] Pompilij regis.

legem opimorum ſpoliorum] Initium eſſe puto dictionis explicatæ à Feſto: niſi ſequenti coniungas, Vt qui opima lege: vel infrà, optima lex.

adis] æris.

habeat] habeant.

neque ſcitur] neque quod ſcitur.

vt qui opima] vt qui optima.

Opiter] Placidus in Gloſſis, Opiter eſt qui obito patre, auo viuente natus eſt: vel fortè legendum Obiter.

obitu patris] obito patre.

Oppido] adde Nonium in Oppido.

vel quod] vel quod oppido.

Oppidum] adde l. 239. §. 7. ff. de verborum ſignif.

Ops] *opulentum*] aliàs pro dea ſumitur, vt ſ. Opis.

inops . . . Concedit] inops, ſed etiam cops, vt is cops edit.

Optima lex] adde ſuprà Opima ſpolia.

ius] eius.

M. Fabij Voluſi ua gentis] M. filij Voluſi nepotis. V. vide Liu. 2.
propter] poſt.
dici] adıci.
Optio] *ſed in re militari*) adde l. 6. ff. de bonis damnat. Taruntium Paternum lib. 1. Militarium in l. 6. in pr. ff. de iure immunitatis: adde Nonium in Optiones.
Optionatus] *haſtas donaticas*) adde ſuprà Donaticæ Cereris.
Opuncula] opiniculo. V. opuncato.
opilionis genus cautus] vide ſuprà Opilio.
Orae] vide Nonium in Ora.
quam expediam] qua me expediam.
Orare] adde Nonium in Orare.
oratores qui nunc legati] dixi ad Varronem. adde Nonium in Orator. adde ſ. Oratores.
face verò] Tum face verò A.
Orata] Gloſſis Aurata χρύσοφρυς *oricolas*. alij oriculas. Catul. Oricilla.
Itaque Sergium] Sergium oratam ab orata piſce vocatum refert Varro 3. de re Ruſtica: Macrobius libro 3. Saturnal. Cicero 2. de Finibus. & 1. de oratore, & 3. officiorum, 9. Valerius 1. 9. Plinius 54.
Oratores] *dicti quòd*) aliud Etymon vide ſuprà in Adorare.
alij pro legatis appellant] aliàs Romani legatos appellant. adde Nonium in Orator.
Legatus ſum] legatus miſſus ſum.
Cælius] Cælius.
miſit] miſſi.
pro decretoribus] pro deprecatoribus.
exorator ſim] exoratur.
ſi quid oritur] qui oratur.
ſertis & loci veteribus] & pro diſertis eloeutoribus.
cauſam quoque eorum] cauſam, orationes, diſſertationes quoque eorum.
Orca] adde Nonium in Orcas. Gloſſis orchæ ἐλαίας ἐπιμηκεῖς.
ficaria] viuaria vel fictilia. alij færaria, vt ſint vaſa ad defecandum muſtum.
Orcheſtra] vide lib. 5. Vitruuij 6. & 7.
qui nunc pla . . .] qui nunc Planipedes, &c. ita dicti, quòd non in podio, ſed de plano agerent, opponuntur mimis, vt pedaneis, curules. Auſonius, nec de mimo planipedem: nec de Comœdis hiſtrionem.
Orchitis] vide Virgilium 2. Georgicorum 15 Plin. 1. & 3.
orcus] vide Varronem.
Orcum] *exemplorum*) exempti.
Vragum] Vrgum. Lipſ. 3. quæſt. 20.
Ordinarium] *credant*) tradant.
Ordo ſacerdotum] 10. Gell 5.
Dialis] vide ſ. Maximæ dignationis.
ſuprà] ſuper.
omnes] is.
Dium] Dius vel Dium.
Oreae] vide ſ. Aureas & Aureax.
permitti] promitti.
deprandi autem Leonis] id eſt famelici.
oreae] oreas.
equos] equus.
ornatus] *aut gladiator*) vide Senecam 4. Natural. 1.
Oſcilla] *os calare*) alij os cillere, id eſt mouere.
in quibus homines ſe per funes iactant] vide Higinium, Tabula 130. & lib. 2. de ſignor. cœleſt. hiſtoria, in verbo Arctophylax: & interpretem Arati, in verbo Canis. ita oſcillum fiebat ab Athenienſibus. adde Macrob. 1 Saturnal. & Seruium 2. Georg. Cæterùm oſcilla Gloſſis αἰώρα.
Oſcillum] *ait*) dicit.
calare] celeres.
cunarum] funium.
Oſcines] *aues*) alites. vide ſ. Alites.
aut] alites.
ac] aut.
immiſſulus] miluus. alij Immuſſulus. adde ſ. Immuſtulus.
pica autem] Picus autem.
Oſcinum augurium] *cecinit*) crociuit.
Oſcum duas] *leges Oſcæ*) leges oſcitæ.
id eſt ſacrata] imo adſcitæ.
opicum] quid opici homines, vide Gellium 2. c. 25. 11. c. 16. 13. c. 6.
Oſculana pugna] Auſculana pugna, alii Aſculana: depugnata fuit aduerſus Pyrrhum, teſte Plutarcho. Prouerbium de iis qui victi vincunt.
ambo] amabo.
Oſtentum] *præſens*) Pentheus preſto Cetritus nobis ſe ſtupens vltro oſtentum obtulit.
irrideis] irrides.
aſportatur] adoptatur.
Oſtia] *ab exitu Tiberis*) ad exitum Tiberis.
Oualis] vide Plin. 15. c. 26. 5. Gell. 6.
myrtea] vide ſuprà Myrtea.
Ouantes] *geminata v litera*) ab one Plutarchus in Marcello: ouantes ἀπὸ τῆς ὀΐος Dionyſ. lib. 5. deducit.
Ouem maſculino] v. infrà Recto fronte. Non. in Oues. adde Gell. 11. cap. 1.
ouibus duobus] vide infrà Ouibus.
Ouſentina] Oſentina.
Ouſente] Oſente,
Ouſentinae] *Lucretius*) Lucillius.
Ouibus duabus] ouibus duobus.
autem] triginta.
peculatus crimen] vide infrà Peculatus, & ſuprà Æſtimata.
boues centenis] vide ſuprà Multam.
ſuprema] vide ſuprà Multam.
Oxime] *ociſſime*) ocyſſiſime.

P*Acem*] *pacem à pactione*) idem in l.1.§.ff.de pactis.

Pacionem] *paciſci*) vide Nonium in Paciſcunt.

paco]pacto,paco.Gloſſis Paco εἰρηνεύω.

Padidos ſordidos] *quia παιδὸς*) fortè à pedib. ſeu pediculis. vide ſ. Pedibus obſitum.Is autem videtur eſſe qui Nonio Pæminoſus, ac mali odoris,à pedore:vbi vereor ne legendũ ſit Pedidoſum non peminoſum.

Pagi]*aqua*)fontes.

Pagina]*figuntur*]figantur.

Palatium]vide Varronem 4.de lingua.

alij]vel.

Palanto]Palante.

ex Hercule]& Herculem.

Palatualis] *ei dea*) quæ & Palatica Varroni 6.de lingua:& Palatia lib.4.

Pales] *parilia*) vide infrà Parilibus & Popularia ſacra.

Pancarpia]dixi ad Nouell.105.c.1.

Pangere]vide ſuprà Impages.

vel figi]id eſt figi.

Panibus]vide ſ.October equus.

Pantices fins] Pãtices fluxus.V.adde Plaut. in Pſeudolo.

Panus] *panicula*) panucula, quæ & panula, Nonio in Panus.

Papiria] vide locum Feſti emendatum ab Vrſino ſuprà col.144.

Pappe]... *ò quoque &c.*)vide hunc locum ſuprà emendatum col.145.in Parare.

factus]ſſs.

Pararium æs] *quod pro binis equis*) quod pro paribus, id eſt, binis equis dabatur. Ita Feſtum ſcripſiſſe puto.facit vox Paribus infrà.

Paribus equis]adde ſuprà Pararium æs.

Parici]Paricidi.vide Quæſtores.

id autem]indemnatum.

Parilibus]alij palilibus. vide ſuprà. Pales, & infrà Popularia ſacra.adde Varronem 5. Ouid.5.Faſt.

Parmulis]*Brutianis*)vide ſuprà Brutiani.

Parones]*myoparo*)vide ſuprà Myoparo.

Parret] Paret. ita Cicero Diuinat. in Verr. ſi paret, & libr. 4. & Inſtit. de act. & pro quo Theophilus.condemna eum Iudex.

Parſi]*in eadem oratione*)in oratione ad lites Cenſorias.

Partus] *pro naſcendo ponitur, & pro parato*) vt partus ita partitudo & pactio dicitur: vide Nonium in Partus.

Nanius]Ennius.

malè parta malè dilabuntur] Prouerbij ſpecies.

Parum cauiſſe videri] alij,patrauiſſe videri. ita omnino legendum,de quo plenius dicam aliquando ad l.3. in verbis, non videtur. ff. de his quæ in teſtam.delentur.

Paſcales oues]adde infrà Paſſales.

ignaro Terentino]in agro Tarentino.

Terentino]vide infrà Terentum.

Paſcito linguam] Peſcito linguam.Ambroſius 3. de virginibus velandis,Gentiles idolis ſuis reuerentiam tacendo referunt. adde l.5. Cod.de his qui ad Eccleſiam confugiunt, vel ibi exclamant.

Paſſer]*ſtrutomellum*)ſtruthocamelum.

Paſtillum] *libi genus rotundi*) Gloſſis τροχίσκος.

Patagium]adde Nonium in Patagium.

Patalem]Patulum. adde ſ.Propatulum. In ſacrificiis id requirebatur, in tauro,vt diuerſa cornua haberet, & latè paterent (quemadmodum in oue,vt duos dentes haberet cæteris longiores:ſuprà Bidental) ab eo patales boues. Plaut. Ego ruri amaxari me mauelim patalem bouem. Græcè πεταλοῦς: v. Athenæũ 9.& πεταλοί Heſychio.

Patella]adde Nonium in Patellæ.

velut capidul . . .] vide ſuprà Capis, capidis. & capidunculorum meminit Cicero 1. paradoxor. & 3. de Natura, Varro 4.& 8. de lingua.

Pateram]*perplouere*)perpluere.

Pater patrimus) vide ſuprà Matrimes & Pãtrimes,& infrà Patrimi.

Patres Senatores)adde infrà Patrocinia.

Patricios Cincius ait)Cincii opinio vera fortaſſe fuit tum, cùm primum Patricii à plebeis in ipſo initio vrbis Romæ fuere diſtincti.Gloſſis Patricius εὐπατρίδης, αὐτόχθων ἀρχαῖος, Patricii εὐγενεῖς.

Patrimi)vide ſuprà Matrimes & Patrimes, & Pater patrimus:& infrà Rica.

ex ſpina alba)ex pinu.

qui facem præferret) vide ſuprà Facem.v. infrà Rapi ſolet.

Patrocinia)vide Dionyſ.6.

Patres)vide ſuprà Patres.

Pauciens)paucies Nonio.

Paueri)Pauera.

Pauimenta) vide ſ. Obpuuiat & infrà Pula.

Pectenatum)Pectinatum.

Pelluſcum)Petuſcum.

quia)qua.

aliquos)aliquot.

Peculatus eſt)adde ſuprà Depeculatus.

vt pecunia) vide ſuprà Abgregare.

noxij) noxiæ.

pecore multabantur)vide ſ.Ouibus.

Peculatus id eſt) adde Multam: Ouibus & Æſtimata 11.Gell 1. hoc caput Verrio & Feſto, indignum eſſe putat Antonius Auguſtinus.

nihil præter pecora habebant) conſtat primos nummos æris à Seruio Tullio ſignatos ouiũ boúmque effigie: vt ait Varro 2.de re Ruſtica,& 4.de lingua 18.Plin.3.

Peculatus furtum publicum] *duarum ouium*) vide

vide ſ. Multam.

ea lege] eam legem.

T. Menenius & Seſtius Conſul] falſum eſt antè hos conſules, aut etiam ante Tarpeiam legem æs non fuiſſe ſignatum. Quidam Argẽtum paulò antè primum Punicum bellum: alii, ſub Seruio.

Tarpeia lege] ea cautum fuit, vt duas oues aut xxx. boues multa nõ excederet. Lege verò Menenia oues decuſſi: boues centuſſi æſtimari.

bos centuſibus] v. ſ. Multam.

Pecunia] Pecuniæ. adde ſ. Abgregare: Peculatus, peculium.

Pedarium ſenatorem] alius eſt à Pedaneo iudice qui Gloſſis χαμαιδικάστης.

Pedem ſtruit) Gloſſis φλύζει.

Pedeſtria auſpicia] *nominabantur*) appellabantur, vel arbitrabantur, vel nominabantur.

Pedibus obſitum] *pedicoſum*) pedidoſum, adde ſ. Pædidos.

Liuius] Næuius, Nonius.

Pedulla] quæ & Pedalia.

Π Ε Δ) πέδιλα.

Pegaſides] Pegides.

appellata ſunt] appellatus eſt. Vrſ.

Peligni] *Volſini*) Volſimi.

Paſinus à quo pacinates] Pecinus à quo Pecinates. Alij, Picinus à quo Picentes, adde infrà Picena. Dionyſ. 1.

Pellicem] pellitum.

Pelluuia] adde ſ. Malluuium & infrà Polubrum. Gloſſis ποδονιπτήρ Pelluuium.

Penatis] *proportio*) portio.

Penatores] *nautas*) natinitas vel nauitas. vide ſ. Nauia.

ficiſcedarum] ficedularum.

Pendere pœnas] adde ſ. Diſpenſatores. Gloſſ. τίνειν τιμωρίας.

penem] codam. v. infrà Peniculi.

cœnis puris] Cœna pura qua fungebantur cùm in caſto Cereris eſſent. Gloſſis ἀμυσίδευπνον, παρθένευπνον.

Offa penita] v. infrà Offam penitã. Arnob. 6.

Peniculi] v. infrà Peniculi.

Tunicularia] Cunicularia.

compellas] compellat.

circumtectnas] circumtecta.

Penem caudam] Penem codam. v. Non. & ſ. October, Peniculi, Penitam. Cicer. 9. Epiſt. 22.

Penetrale ſacrificium] adde ſ. Herceus Iuppiter. Gloſſis Penetralia ἐνδότατα.

Penetrare, penitus intrare] ac per vim: v. Feſtum in Penetrare. Gloſſis, Penetrat διαπερᾷ.

Peniculi] *caudæ*) codæ. v. ſ. Penem.

Penitam] pœnitam. v. ſ. Penem.

offam] v. ſuprà Offa.

Pennas] *peſnas*) v. infrà Poeſnas.

carſnas] cæſnas.

Penora] *uerum*) earum.

penarius] penarium. Gloſſ. Pœnaria cella & Promontoriũ (legendum Promtuarium) ταμεῖον. Ceterùm penus & penum dici author eſt Nonius. Gloſſæ Penum ἡ ἀποθήκη τῶν βρωμάτων συναθροιζομένων. v. Titul. ff. de penu legata: 4. Gell. 1.

Pentathlum] *quinquartium*) quinquertium. v. infrà Quinquertium.

Penus] *intimus &c.*) intimis tegetibus ſeptus.

Veſtalia] ea fiebant V. Id. Iunij.

Perbitere] Præbitere. v. Nonium in Perbitere.

Plautus] in Pſeudolo & in Pœnulo.

perire] præire.

Percunctatio] *per o ſolere ſcribi*) & ita quoque apud Nonium in Percontari & Percontat. Gloſſ. Percontatio πύσμα Percontatur πυνθάνεται.

per cuncta viſit] percunctari fit. vel, per cũctas res it.

Perditum] *interiit*) interijt.

Perediam] *Plautus* in Curculione.

Peregere] Peregre.

Peregrina ſacra] *aut euocatis Dijs*) v. 28. Plin. 2. Macrob. 3. Saturnal. 9. Seruius 2. Æneidos ad illa verba Exceſſere omnes aditis ariſque relictis. adde l. 9. §. illud notandum 2. in fin. ff. de rerum diuiſ.

conlata] conata vel coacta.

Peregrinus ager] v. Varronem 4 de lingua.

Peremere] Perimere.

Peramne] puto legendum Peremnere, vel Peramnare: niſi τὸ Peremne, aduerbij loco ſit poſitum.

qui amnem] v. ſ. Petronia amnis & Spicum. Ciceronem 2. de diuinat.

Perempta] *imperfectis*) interfectis.

Peremptualia fulgura] dicta à peremendo, id eſt prohibendo. v. ſ. Peremere. vide infrà Poſtularia fulgura.

Gracchus] Granius.

ut] aut

manubia] v. ſ. Manubiæ.

omnia] omina.

Perfacul] v. ſ. Facul.

& per ſe facul] & per ſe, Facul: id eſt tam ſimplex Facul, quàm compoſitum perfacul.

Perfugam] *ſui voluntate*) ſua voluntate. vnde Gloſſis αὐτόμολος.

transfuga] v. l. 3. in fin. ff. de ſicariis: l. 8. §. 2. 38. §. 1. ff. de pœnis l. 19. §. 8. ff. de captiuis. l. 7. ff. de re militari,

Pergite] *Vergilius*) Eclog. 6.

Perimit] Peremit.

Permiſſus] adde infrà Pro & Promiſſus.

aries] agnus.

Perpetem] Perpetim.

Perpetrat] Perpetat. Gloſſis Perpetrat κατορθοῖ. Perpetratio κατόρθωσις.

imperia qui decimus patriæ Spartā, deponere, &c.] impetria qui. alij, imperio quiti. & in Nyptris Spartanum repedare inſtat, id ſi perpetrat. Quo loco τὸ Quiti, idem quod potuerunt. Sic Gloſſis Quiuit ἐδυνήθη.

decimus) detinui. V.

deponere) reponare. V.

Perſicum] Plautus in Amphitruone.

Perſicus] Perſibus. ſic infrà eodem: & Varro 6. de lingua: adde infrà Sibus.

nihil deconciliare ſibi. &c.) Nihil de concilia res, illi, niſi quid perſibus ſapis.

eſt) adſt vel adeſt.

Perſillum] *rudiculum*) à rudere dictũ. ſignificat autem globum piceum vel picatum. alii Ruduſculum picatum.

quo) & quo.

Portunalis) Quirinalis.

vnquit) vnquit.

Perſonata] v. Liuium lib. 7.

à perſonatis) actam à perſonatis.

ponere perſonam) ad id cogebantur exſibilati: cuius rei exemplum extat apud Macrob. 2. Saturnal. 7. vbi de Pylade hiſtrione.

Pertiſum] v. infrà Redarguiſſe.

Pertuſum] *cum ventrem*) cum dicitur.

Peſeſtas] *Interpretatores*) Imprecatores: alij inter precationes.

ceteris) aliis.

poſſint) poſſit.

Peſeſtas] Peſtitas. dicitur etiam Nonio Peſtilitas. & Gloſſis Peſtimus λοιμοφόρος & Gell. 19. c. 7. Peſtilenta loca & in lege 4. Cod. de ædilitiis actionibus, peſtilis fundus vel peſtibilis fundus.

Peſtiferum fulgur] v. infrà Poſtularia fulgura

Petauriſtas] qui & Mechanici. Eſt autẽ Petaurum, tabula affixa parieti, ad quam Gallinæ veſpere volatu ſe recipiunt vt pernoctent. adde Nonium in Petauriſtæ.

πρὸς αἶγας) πρὸς αὔρας.

Petilam] *ſubſtrictam*) inde Nonio Petilum, tenue & exile.

interpretatur) interpretantur.

Petimina in humeris iumentorum vbera] Gloſſis Petumen κτήνους ὦμος. Eſt & apud Noniũ Petic o genus morbi.

Petiſſere] *ſignificabat ſæpius petare*) Et tamen Priſcianus lib. 8. vbi de ſpeciebus verborum tractat, negat huiuſmodi verba faceſſo, capeſſo, laceſſo, arceſſo frequentatiua eſſe, ſed deſideratiua.

Petorilum] v. ſ. Gell. 30.

Petrarum genera duo: naturale, & poſt, alterum manufactum] *altè delata, &c.*) altè elata Specus petriſque ingentibus tecta.

ceteriſque] petriſque.

vbi ego ſepta petris) vbi Echo ſepta petris.

quæ Iouis) qui locus: aliſ, quæ domus.

Petronia amnis] *profluens*) perfluens.

perenne) v. ſ. Perenne niſi vtrobique legẽdum Peramne. femininè antiqui enunciabant. vide infrà Spicum. Nonium cap. 3. in dictione Amnem.

Petrones] Petroneſi.

rupices) adde infrà in Squarroſi. Tertull. de pallio, ille apud rupicem & ſiluicolā & monſtrorum eruditorẽ ſcrupea ſchola eruditus. & poſt, paſſiuitas offert libertinos in equeſtribus, ſubuerbuſtos in liberalibus: dedititios in ingenuis, rupices in vrbanis, ſcurras in forenſibus, paganos in militaribus. Idem in Apologetico ca. 21. rupices & adhuc feri homines. & lib. de Anima capite 6. Animæ rupicum & Barbarorum.

Petulantes & petulci] *crebro petunt*) ſic à petendo petulantiam dici teſtis Cic. 4. de Republica apud Nonium, in Petulantia dicta eſt. & Gloſſis Petulantia ὀρμητικεία.

exiliunt) exiluit.

pedicus] pedibus.

Phaſcola] Paſcola: alij Paſtola, alij Phacella.

pernas] penas vel peras.

Piacularia auſpicia] *quæ ſacrificantibus*) cum ſacrificabant.

decidiſſet) cecidiſſet.

Piacularis porta] *Cloatius*) Cluentius.

cum ex ſacro) cum ex facto.

vt aliqua] vt alicuius.

Piari] Nonio Piare, eſt expiare, purefacere, condere, conſecrare, eidem in dictione Piẽ pro colere & cuſtodire: & Pium, religioſum. Gloſſis Piacula ἀποτροπιάσματα, ἁγνίσματα, Piatur ἁγνίζεται, καθαίρεται. iidem ἁγνίζω Piago, Purifico. ἀποτροπιάζω Propiaculo expio, ἀποτροπιασμὸν Piaculum. Quin apud Nonium, Piare, idem plerunque quod Impiare & contaminare. hinc Gloſſis Piacula μολύσματα. Eſt autẽ iiſdem Gloſſis μολυσμὸς Contagium, Inquinamentum, à μολύνω quod eſt Attamino, Contamino, Inquino, Polluo, Inceſto. Id ipſum etiā confirmāt eædem Gloſſæ, quibus Piacula λύματα, quod eſt Inluuies & καθάρσια.

Piatrix] *ſimulatricem*) alij ſimpulatricem: alii ſimilatricem.

alij ſagam) v. ſ. Præſagitio, & Non. in Sagæ.

expiatricem) Iuuenal. ecce auia ac metuens diuum matertera cunis exemit puerum, frontémque atque vda labella Infami digito, ac ſpumantibus ore ſaliuis Expiat. Gloſſis Expiare ἀποτροπιάζειν.

Picuti] *in ſpeciem Sphingum*) idèm apud Heſych. αἴνιγμα, οἶγα, σφίγγα.

Phicas) Picas. ſic Alpes dicimus, Pilippum, Triumpum.

Picena] adde ſ. Peligni.

Picta] *antea vocabatur purpurea*) atque ita quàm Liuius 30. appellat pictam togam, lib. 31. purpuream vocat.

T. Papirius) L. Papirius.

Pictor

Pictor Zeuſis] *anim*) deeſt.

χειμ̃] alij χείρ.

addere . . tulerit, &c.] ad id retulerit.& ineptia pari & nullius prætexto nomine.

Prætoris] auctoris.alii,Poetæ.

Picum auem] vide Nonium in Picumnus eſt auis.

à Pico rege Albanorum] vide Vergilium 7. Aeneid.Ouid.14.Metam.10.Plinium 18.

quod diſſolutus ſit] quod is ſolitus.

Pierides] *quo*) quod.

Pietatem vt deos cæteros colebant Romani] vide Ciceronem in libris de legibus.Cæterùm quid Pietas,vide Nonium in Pietatem.

Pietati ædem ab Acilio conſecratam] Acilium Glabrionem intellexit:de quo v.Liuium 40.

quondam quadam quæ patrem ſuum incluſum carcere mammis ſuis clam aluerit] Idem Valer. 5. c.4.Higinus Fabul.254.

impunitas] impunitus.

conceſſa] conceſſus.

Pigere interdum pro tardari] inde Piger. ſic Gloſſis Piget ὀκνῶ, Piger ὀκνηρός. adde Feſtum in Pigrare.

Pignoſa] *pileſi*)Pal.ſi,alii Plualii.alii,Pinaſii.

Pila quæ parietem ſuſtentat] Gloſſis κρηπίδωμα.

Pila] v.Macrob.1.Saturnal.7.

ex lana] v š.Lanæ.

Compitalibus] v.Macrob.d.loco.

inferorum] alii inferiorum.

Pilani] *Pilis*)genus teli eſt.v.10.Gell.25.

Pilare & Compilare] v.ſuprà Compilare.

plures] fures.

fures piletas] fures κλέπτας. alii, plures.alii, fores.alii,fures ἐπιβάτας.

Pilat pilos habere incipit] pilis veſtitur:Pilare vt Plumare dicitur Nonio.

Pilates)Pelaſtes.

Pilea] in neutro,eſt etiam fœmininum.v. Nonium in pileus.

pugnare] militare.

Pilentis] *contulerunt*)v.ſuprà Matronis.

Pilumnoe poplæ] Pilumni populi.

hoſtes] hoſteis.

Pimpleides] Pipleides vel Pepleides vel Pectcides.

ſubtilitatem] alii,fœlicitatem.alii,facilitatẽ,

Pipatio] *clamor plorantis*] hinc Pipare apud Tertul.1.aduerſ.Valent.ſumitur pro, plorando vocem emittere. apud Nonium verò Pipulum,conuitium.

Piſcatorij ludi] *menſe Iunio*)ita Ouid.6.Faſtorum.ali. Kal.Sept.vt Varro 5.de lingua.

id genus piſciculorum datur ei deo pro animis humanis] idem Varro 5.de lingua.Ouid.3.Faſtorum.adde infrà Pollucere merces.

Piſcina] *obtuſo ore*)id eſt obtunſo.

res eſt] reſes.

Piſtum à pinſendo] adde ſuprà Coquum. alii legunt,à piſando. Eſt enim Piſare Nonio frangere,tundere. Ab eo Gloſſis vno loco Piſaculum: alio Piſtaculum quod ὕπερον Pilum.

politum] molitum.

Plancæ] Palancæ, ob quam cauſam Planci appellantur.

qui ſuprà modum pedibus plani ſunt] iidẽ Ploti infrà in Ploti. Gloſſ.Plancus πλατύπους.

. . . *um pertuli*] plauſtrum perculi. Eſt autẽ ſpecies prouerbii.

Planta oliaginea] oleaginea.

Planta] *olerum*) olearum.

Plaudi] Planti.alii,Plauti. alii Plati,à Græco πλατύς,quod latum ſignificat : ídque vero propius eſt:cum Plaudi hîc dicantur quorum aures latius pateant.

Plebeia Pudicitia ſacellum Romæ] vide Liuium 10.

conuinio] connubio.

Plebei Aediles diſſidente plebe] idẽ Dionyſ.6.

& ſeptem ferunt] de tabernis in foro id intelligi poteſt v.Liuium 26. & Sextum Ruffum.

Plena ſue] Telluri grauida ſue ſacrificabatur. Ouid.Faſtor.1.c.4.& 5.Metamorphoſ.Arnob. 7.& forda boue.v.ſuprà Fordicidiis.

Plentur] *ſine præpoſitione*)adde infrà Spicit.

Plera] *Pacuuius*] in Teucro apud Priſcianũ libro 5.

Pliſima] Plurima.

Plorare] adde ſuprà Endeplorato:Explorare,Implorare.

Laty] Tatii.

ſi nurus, &c.] alii ita legunt,ſi nurus inceſtũ paſſa non ploraſſit, ſacra diuis parentum eſto.

ſi parentum] ſi parentes.

ploraſſit] ploraſſint.

Ploti] *planis pedibus*)v.š.Plancæ.

Ploxinum] Ploximum. alii Ploxenum ex 1. Quintil.10.vbi ſcribit eam vocem vſitatam fuiſſe circa Padum.

capſum] alii capſam. alii cautum , quod eſt ferrum quo rotæ vinciuntur.

Ciſio] Ciſium vehiculi genus Nonio. Ciceroni pro Sextio & Philipp.2. inde Ciſiarius carrucharius in l.13.ff.locati.

capſaue] capſámue.

ploxini] ploximi.

Plutei] *dicuntur*) ſignificantur.

Polet] *pollet*) Gloſſis λάμπει.inde Pollentia Nonio.

Pœſnis] v.š.Pennas.

Caſmenas] v.š.Duſmoſo.

Polimenta] *à politione veſtimentorum*) huc pertinet l.9 §.5.l.13.§. ſi fullo veſtimenta polienda 6.ff.locati.adde š. Depolitũ. hinc Gloſ.Polit.κναφεύω, γναφεύω, Polio. vnde κναφεύς fullo,& Politor τριβεύς, qui & alio loco Pumicator.

à politione ſegetum]l.52.§.2.ibi aut agrum po litori damus.ff. pro ſocio.adde ſ.Depolitum. adde Nonium in Politiones agrorum.

Pollit]Polit.alij Pilit.

Pollubrum]Polubrum,Nonio.

pelluuium]v.ſ.Pelluuiæ.

Pollucere merces . . . liceat]Pollucere Mercu rio quæ liceat ſunt, far,&c. hoc autem verbo vtitur Cato in lib.de re ruſtica. Plautus in Sticho.Plin.32.c.2.

Alica]vide ſ.Alica.

piſces]legem Numæ ea de re vide apud 32. Plin.2.adde ſ.Piſcatorij ludi.

ſquarum]ſcarum.

Pomonal]de flamine Pomonal.v. ſuprà Maximæ.

diuerticulo]diuerticulum.

Pone]*pro loci*)prologi.

Popillia fr. ..] *Pinaria à forori*] de Pinaria familia,vide Ciceronem pro Domo.Dionyſ. 5.Vergil.8.Liuiuũ 11.adde infrà Potitium. De Popilia tribu alibi,aut rara mentio eſt.

Popillia tribus] *à progenitrice ſumpſit vocabulum*) progenitricis vocabulo hic intelligatur perſona aut familia,incertum.

Popularia ſacra]*fornacalia*)v.ſ.Fornacalia.

Parilia]v.ſ.Parilibus.

Porca præcidanea]v.ſ.Præcidanea.

Populi commune . . . cum plebe ſuffragium] in legibus ferendis ſcilicet:idque centuriatis co mitiis:aliud verò tributis,in quibus plebiſcita fiebant.10. Gell.20. & 15.c.27.adde l.238.ff. de verb.ſignific.Inſt.de Iure naturali. Boetiũ in Topic.Iſidor.5.

Porca] *dicuntur*)ducuntur.

porcant] porcent.alij porceant.adde ſuprà Arcere Nonium in Porcent.

Porcam auream]*factam*)ſolitam.

Porcas]vide Varr.1.de re ruſtica 29.adde ſu prà Imperator.

duos] alij duci:adde Nonium in Porcas & Porcæ.l.24.ff.de aqua & aquæ pluuiæ.

Porci effigies]vt &Minotauri.v.ſ.Minotauri.de Aquila,vide Plinium 10.c.4

porca fœdus firmari ſolet] v.ſuprà Fœdus & Fœciales. Liuium 1. Varro 2.de re ruſtica 4. Virg.8.Quintil.8.c.3

Porigam] *è riuo regam*) è ciuo regit. alij è proregam tractum ſit.

Portenta exiſtimarunt] adde Noniũ in Portenta.Gloſſis Portendit σημαίνει διατείνει.

oſtenta]vide ſuprà Oſtenta.& l.38.ff.de verbor.ſign.

Portenta rerum]*ſolita*)ſolida.

Portiſculus]Nonio hortator remigũ: quòd portiſculum perticam eáque excurſum & hortamenta moderetur. Meſonauta videtur appellari in l.1.§ 2.ff.Nautæ, caupones. cuius munus χειρίζειν,id eſt manus immiſſionem facere.d.l.1.§.3. quod Liuius lib.40.hortationem remigum, Græci κέλευσμα vocant. vnde Gloſſis Porticulus κελευστής.

Portum]*vagulatum*)v.infrà Vagulatio.

Poſſeſſio]*non enim poſſeſſio eſt . . . de rebus, &c.*] non enim poſſeſſio eſt , niſi in iis rebus quæ tangi poſſunt. Auctore, Prætore,qui dicit ſe poſſidere is verè poteſt dicere,&c.non enim poſſeſſio eſt vera niſi de rebus , &c.v.l.3.ff.de acquir.poſſeſſ.Theophil.Inſt.de interd.

vti nunc poſſidetis] v.l.1.ff.& Cod.vti poſſidetis.

Q. D. A.]quo de agitur.

Poſſeſſiones]v.ſuprà Occupatitius ager.

collibebat]colebat.

Poſticum oſtium] adde Nonium inPoſticam. Gloſſ.Poſtica παραθύρα κατόπιν τοῦ οἴκου. Vlpianus poſticas vocat in l.13.§.7.ff.de vſufructu.

antica]v.ſuprà Anticum.

ad meridiem antica] vide Varr.libr.6.de lingua.Liuium 1.2.Plin.54

poſtliminium]Poſtliminio:Gloſſis Poſtlimẽ quoque dicitur ἐπάνοδος ἀπὸ τῶν πολεμίων. quod quid ſit v. in lege Poſtliminium 19. ff.de captiuis,& poſtliminio reuerſis.§.5.Inſt.quibus modis ius patriæ poteſtatis.

dicitur]eſt.

poſtliminium]Poſtliminio.

item qui ſeruus]Itémque ſeruus. Etiam ſeruus poſtliminio redit l.1.ff. de captiuis. l.2.l. 20.Cod.de poſtliminio:34.Eclog.1.

muli]& equi.l.2.ff.de captiuis.

nauis]vide tamen l.2.ff.de captiuis.

poſtliminium receptum is] hæc verba omnino diſpungenda.

cum populis liberis] v.l.5.§.l.19.ff.de captiuis.

cum fœderatis & cum regibus poſtliminiũ nobis eſt ita, vt cum hoſtibus)Imò non eſt.l.non dubito 7.ff.de captiuis.

quæ nationes in opinione noſtra ſunt, cum his] pro in opinione quidam legunt,in ditione.

Poſtularia fulgura]*aut*)vt.

deſignant]deſiderant.

peſtiſera]v.ſuprà Peſtifera.

peremptalia]v.ſuprà Peremptalia.

aut]vt.

peremunt]v.ſuprà Peremere.

tollunt]alii olunt.

Poſthumus]ita Gloſſis &paſſim in Pandectis Florentinis.alii legunt Poſthumus.

Poſt mortem patris natus] Gloſſis ὁ ζῶντος μὴ τοῦ πατρὸς συλλαμβανόμενος, ἀποθανόντος δὲ γεννώμενος. adde l.3.§ 1.ff.de Iniuſto. l.164.ff. de verbor. ſignif.2 Gel.16.

Poteſtur]adde Nonium in Poteſtur.

poteratur]adde Nonium in Poteratur.

Potitium] *Pinarium*) vide ſuprà Popillium. Macrob.1.Saturnal.12.& 3.c.6.

ara quæ maxima] in ea lectiſternium non fiebat.Cuſtodiebatur in eodem loco, vt omnes aperto capite ſacra facerent 3. Macrob.6.

profanaſſet) hoc verbo vtitur Cato in libro de re ruſtica.

decumantibus, & poſt quinquaginta millia æris) v. infrà Potitum.

cùm eſſent ex familia .... numero duodecim) cùm eſſent familiæ numero duodecim. ita Liuius 9. & Valer. 1. cap. 2.

interierunt) interierant.

Potitum ſeruitu ....] Potitus ſeruitute ab antiquis ....) ab antiquis potitus hoſtium, &c. id genus loquendi Iuris authoribus familiare. v. l. 15. ff. de captiuis.

Præbia] v. infrà Prædia.

Præceptat, ſæpe præcipit] ſunt enim verba, in to, frequentatiua vt ſæpius à ſupinis deriuata u in o mutato. vt ſcripto, edicto, domito, &c. de quibus v. Priſcianum 8. cap. de ſpeciebus verborum.

Prædamitatores] alij Præciannunciatores, ij Præciamitatores.

antecedunt) antecedentes.

vt homines ſe ab opere abſtinerent) vide Macrob 1. Satur 16. adde quædam alia quæ ſcripſi ſ. in Maximus Pontifex.

Præcias dicebant] alij Pręcia dicebatur: alij, Præcia dicebat.

Præcidanea agna] Præcidaneũ, idem quod præcidendum. Nonio à præcidendo, id eſt immolando. v. ĩ Præcidere.

vocabatur) dicebatur.

Præcidaneam porcam] v ſ. Popularia ſacra.

Præcidere] *antecedere*) antè cædere.

Prædia] *Præbia vel Proebia ea remedia*) v. ſ. Præbia.

Cæcilia) Caia.

onus ſua) zonæ ſuæ.

ſanctus) langus: alij ſancti.

prædia) prœdia vel prœbia.

Prædonulos] Prædonculos.

Præfectura] *in quas legibus*) in quas his legibus.

quattuor ſex virum pro populi) quattuor viri & ſex viri annui qui pro populi ſuffragio: alij perperam, pro ſex, legunt, viginti ſex.

Calatiam) Calatium.

Alliſas) Allicas.

Præfericulum] *Opis Co..*) Opis Conſiuæ. v. ſ. Opima: adde Varr. & Macrob.

Præfica] adde Nonium in Præficæ, & in Mænia. Gloſſi Præfica ἡ πρὸ τῶν ἄλλων ἐν τῷ ἐκφορᾷ κατάρχουσα θρήνων ἐν ἐκφορᾷ.

Nauius) in Freto. vide Varronem 6. de lingua.

Præiurationes) v. Exemplum pręiurationis apud Liuium 2. vbi de M. Flamoleio & M. Fabio. & Polyb. 2.

Præliares dies] *quibus fas eſt hoſtem bello laceſſere*) v. ſ. Mundus: Mundum: & infrà Religioſus.

Præmetium] alij Præmeſſum. Gloſſæ Præmetiuum, ἡ προθερισμοῦ Δημήτρας θυσία: adde infrà Sacrima. dixi etiam ad Varronem.

Prænominibus fœminas eſſe appellatas) vide 6. Agell. 7: Plutarch. Problem. & ſuprà Præbia.

Præpetes aues] v. 6. Gell. 6.

ſint) ſunt.

Titia) Tertia.

quam petamus) quæ præpetamus, alij, quæ petamus.

Prærogatiua Centuriæ) primæ interrogabantur, primæ ſuffragium ferebant centuriatis Comitiis. Erat autem maximum earũ priuilegium, quòd rarò ab eis cæteræ diſcreparent. Cæterùm quòd primæ eſſent, ſortitò eueniebat. Reliquæ, iure vocatæ dicebantur. vide Ciceronem pro Muræna Philipp. 2. & libro primo & ſecundo de diuinat. Liuium paſſim.

quæ rus) quod ruſtici.

Præs] vide ſuprà Comprędes: & Manceps: Varro de lingua. Gloſſis ἔγγυος αἱάδοχος. iiſdem ἐγγυητής. fideiuſſor, Sponſor, ἐγγυητή, Vades: ἐγγύη, Vadimonium, fideiuſſio.

Præſagire] Gloſſis προμαντεύεσθαι. iiſdem Præſaga πρόμαντις. Dicitur etiam Præſagitur pro Præſagit, teſte Nonio. adde infrà Præſagitio.

Sagax) v. infrà Sagaces.

Præſagitio] adde ſ. Præſagire.

Saga) vide ſuprà Piatrix ſacerdos.

Præſiderare] adde ſ Conſiderare.

antè ſideris tempus) à ſidere præſiderare & conſiderare, vt ſuprà dictum eſt. ſed & Sideroſus Gloſſis ἀστροπλὴξ σεληνιακός, qui alibi Caducus.

Præſidium] Gloſſis παραφυλακή, προστασία, πρόνοια φυλακή, βοήθεια φρουρά, ὀχύρωμα.

Præſtinare apud Plautum] in Captiuis & Pſeudolo.

Præſtitem] *qua*) quem.

Præſtolari] Gloſſis Præſtulari προσκαρτερεῖν παραμένειν. adde Nonium in Præſtolari & Præſtolat.

Præteriti Senatores] v. l. 31. Cod. de fideicommiſſ.

Tribunos militum] Tribuni militum. vide Aſconium in Diuinat & in Piſonem: Valeriũ 2. cap 4. Gellium 4. cap. 20. & 7. cap. vlt. & 16. cap. 13.

quoſque) quoque.

Curiatim) Curiati.

Prætexta] Gloſſis περιπόρφυρος. & alio loco περιπόρφυρος συγκλητικοί. Prætexta toga. adde Nonium in Prætexta. ab eo Prætextata ſermo.

Prætexta] vide infrà Togatarum. Palliatæ erant, quæ ex Græco in Latinum 1. Prætextæ & Togatæ quæ argumento ab Latinis & Vrbanis rebus ſumpto, vel de togatis viris

Neruolaria] extant hæc in Sticho Plautina.
fungar] fungor.
Mola ſalſa] vide ſuprà Immolare. & Varronem. Gloſſis Molæ ſalſæ *κρίθαι περιγυμνάς*.
molitiones] molitores.
monendo] molendo.
Moleſtras] *ouiles*) ouillas vel ouinas.
Molucrum] *μύλικρον*) *μύλακρον*.
mola] rotæ.
vertuntur] vertuntur.
Afranius in Virgine Ferme Virgini] ferme, Virgini tam creſcit vterus, quàm grauidæ mulieri. vocatur molucrum, tranſit etiam ſine dolore. Gabriel Faernus ita legit, ferme Virgini tam creſcit vterus, quàm grauidæ mulieri, Molucrum vocatur, tranſit ſine doloribus. Sunt autem ſenarij duo poſt verbum Virgini. Scaliger ita, ferme excreſcit Virgini vterus tanquam mulieri.
Momar] Idem Iſidor. Gloſſ. & Plaut.
vocat] appellat.
Momen] *ſi paruo poſſent*) ſi à paruo poſſunt.
Monimentum] momentum. adde Nonium in Momenta & Monimenti. adde l. 2. §. 6. ff. de religioſis.
Monitores] *qui in ſcena monent hiſtriones*) ὑποβολεῖς. & qui opera ruſtica vrgebant. l. 8. ff. de Inſtrumento, & apud Paulum ſentent. 6. & qui dicentibus oratoribus præſtò aderant, ſubſidii cauſa. Cicero in diuination. Plini. in Panegyrico.
Monodos] 7. Plin. 16.
Monſtrum] v. l. 38. ff de verb. ſignif. l. 7. in fi. Cod. de poſthumis heredibus.
Prodigium] v. j. Prodigia. & d. l 38. & d. l. 3.
prædictum & quaſi prædictum) prodictum vel prædictum.
oſtentum] v. infrà Oſtentum. & d. l 38.
Morboſum] adde l. 16. ff. de Ædilit.
Morboſum obiiſſe] obiiſſe: inde obitus.
ob Romam) vide infrà Ob.
vadimonium obiiſſe) obiſſe.
eſſe) iſſe.
Mortis cauſa ſtipulatio] v. legem mortis cauſa. 34. ibi, vt quid ſtipuletur. ff. de mortis cauſa donationibus.
Mortua pecudis] *Flaminicis*) Flaminibus.
ſua morte extincta) id morticinium vel morticinum Varroni, & l. pen. ff. de via publica. Gloſſ: Morticina *θνησιμαῖα*.
Mos eſt] v. Macrobium 3. Saturnal.
Moſculis] Moſcillis.
Mugere dici] *caſtrenſium*) caſtrenſibus.
Muginari eſt nugari] murmurare Nonio. Iſidor. cauſſari: hoc verbo vſus Plinius in Præfatione.
Mugionia] ita Solinus 2. Mucionis à Mugio. Varro 5. de lingua.
Mulciber] molliendo.
obtuitu] obtuitu.
Muli Mariani] v. ſuprà Aerumnulas.
Mario inſtituti] Marij inſtituto.
Mulis] *curru vehiculóque adiungi*] hinc mulæ charruchariæ in l. 38. §. 8. ff. de Aedilitio. & Rhedariæ.
Mulus] *tam ſterilis, ea ſit quā mulus*) hinc mulus ad generandum inhabilis dicitur in l. ædiles 38. Sed enim 7. ff. de Aedilit.
equi creetur] equus oriatur.
Mulleos] *quibus Reges Albanorū primi*) quibus verò Imperatores Romani aliquando vſi Campagij Nouell. 126.
allucinatos] alii alutocinatos. alii, lunatos, alii, alutatos. Iuuenalis, Appoſitam nigræ Lunam ſubtexit alutæ. adde Horatium lib. 1. Satyr. 6. ibi, Nam vt quiſque inſanus. Tertullianū & Plutarchum in Problemat. Scaliger ita, alii vncinatos: eo ſenſu, magiſtratu functi, mulleos: milites fulmentatos: cæteri Romani, Perones.
perones] iis vtebantur per niues & glaciem. Iuuenal. Satyr. 14. Sidonius Apollinaris epiſtolar. 4.
tibialis] Tibiatim S. id eſt ad mediam tibiam. ita erant genera omnia calceamentorum, qualia Turcarum hodie. Tertullianus in libro de Pallio, Impuro cruri, purum, aut mulleolum inducit calceum.
mullādo id eſt ſuendo] quid ſi à mullis à rubro colore? vt, Iſidorus & Dion.
Multam] *pœnam quandam*) pœna quidam.
pecuniariam] multa, pecuniaria pœna hic, olim non ita. l. aliud. 131. ff. de verb. ſign.
maximam multam] v. infrà Quibus.
quia non licebat) v. j. Peculatus furtum publicum.
æſtimatúrque bos) v. j. Peculatus ouibus & ſ. Aeſtimata.
Multifariam) Gloſſ. πολυτρόπως πολυμερῶς. Eadem forma Totfariam à Varrone, dicitur & Gloſſis Difariam διχῶς. Trifariam τριχῶς Quadrifariam τετραχῶς, τετραχόθεν. Septifariam vide Nonium.
in multis locis fari) in partibus multis. Nonius.
Mundus appellatur) *etiam dicitur ornatus muliebris*) vide ff. de auro argento & mundo, v. Nonium in Mundus Gloſſis κόσμος.
Atteius) Attius.
pater) patre.
idem loco) vide hunc locum emendatum ſuprà col. 122. adde Macrob. 1. Saturnal. 16.
Volcanalia) Volcanali.
ex iis, qui intrauere, cognoſcere potuis) vt ex iis qui intrauere cognoſci potuit.
Commentariis iuris ciuilis), v. 3. Gell. 18. l. 4. §. 1. ff. de verb. ſignific.
ille eius) illi eius.
per eos dies) adde infrà Religioſus. Præliares dies, Prohibere Comitia.

Mundum]

Mundum] *eo tempore*) eo die.

Munem] pro officio hìc: apud Noniũ Munes conſentientes ad ea quæ amici velint.

immunis] vide ſuprà Immunis & Impetum.

Muneralis] Muneraria.

Muneralis lex vocata eſt, qua Cincius cauit] vnde Cincia lex, de donis dicitur Liuio 3.4. Arnob.2. Tacito 11.13. & 15. Ciceroni in epiſt. 1. ad Atticum, Plin. lib.5. Epiſtol. ad Valerianum. adde l.1.ff. de extraordin. cognition. ad legem Cinciam ſcripſit Paulus librum ſingularem, vt conſtat ex inſcriptione legis 29. ff. de legib.

neque] Neu.

Neque] neue.

roga] rogato.

fuerat] nec fuerit.

Municeps] Gloſſ. πολίτης. adde l. 1. §. ff. ad Municipalem.

item qui in Municipio à ſeruitute ſe liberauit] item quem municipiũ à ſeruitute liberauit. Nam & ita apud Varronem 7. de lingua, à municipio manumiſſi.

Municipalia ſacra] id eſt, municipiorum.

conditam] acceptam, vt ſ.

Municipalia] *adfuiſſent*) aſſueſcent.

Municipium] adde ſuprà Municipes. & l.1. §.1. ff. ad Municipalem.

Acerrani] Corani.

Arpinates] Vrzinates.

Bononienſes] Bobutinienſes.

Munitio] Molitio.

morſicatio] mortificatio, vel mollificatio. alii Morſificatio. adde Nonium in Morſicatim.

Munus] vide l. munus 214 ff. de verborum ſignif.

donum] vide d.l.214.

Murcia dea] Liuius 1. Varro 4. de lingua. & Plutarch. in Problemat. adde quæ ſcripſi de murcis & murcia ad l.4. §. cum qui 12. ff. de re militari.

Murcus] murtus. Nam à murteto murtia primùm, Varro. Plin. Plutarch. & Metæ Murtiæ in Circo apud Tertullianum de ſpectaculis. Apuleius apud Varronem, Intimus circus ad Murtim.

Murgiſonem] Murgiſo tanquam Moriciſo.

Muries dicebatur] Gloſſis, Muria, ἅλμη.

dehinc] dein.

Muries eſt] vide emendatum locum ſuprà col.124.

in ſeriam coniecto] ſeriæ doliĩ genus l.15. §. 6. ff. de Vſufructu. & dixi ad leg. 206. ff. de verborum ſignif.

addent] addunt.

Murrata potione] vide quæ dixi ad l.16. ff. de Tritico, vino, &c.

duodecim tabulis cautum] dixi ad l. XII. Tabular.

Murricidum] murcidum. V. lego muricidum, qui mures tantùm audeat necare. Μυόκτονον Græci appellant.

Plautus] in Epidico.

Murrina] murrhina Nonius. dixi ad l. 16. §.1. ff. de Tritico.

nectar] vide infrà nectar.

Muſſare] vide Nonium in Muſſare, Muſſitare. Gloſſ. γρύζω.

Muſſabant] muſſabat.

Muſtricola] forma calcei dicitur in l. ſed etſi 5 §. ſi magiſter. 3 ff. ad l. Aquil. Item quæritur 13. §. item. 4 ff. locati. Muſtricula verò Gloſſis, machina ad ſtringendos mures, quæ & Muſcipulum & Muſcipula iiſdem μυάγρα καὶ παγὶς ἐπὶ μυῶν.

Muta exta] vide emendatum hunc locum ſuprà col.123. non muta igitur, ex quibus aliquid diuinationis animaduertebant: putà ſi ab incendio, veneno, aut alio tali periculo cauendũ eſſe reſpondiſſet augur: aut ſi finium diminutionem portendi dixiſſet. Id enim ex Feſti fragmento facilè poteſt intelligi.

Mutini] vide emẽdatum ſuprà col.121. dixi ad l. XII. Tabul. adde Tertullianum Apologet. c.24. Arnobium 4. Lactant. 1. c.20. Auguſt. 4. de Ciuit. Dei 11.

Velis] Veliis.

Mutini] *prætextatis*) prætextis.

Mutire] vide ſuprà Amuſſim. Eſt autem mutire, ne Mu quidem audere facere γρύζειν Muttum, Gloſſ. γρῦ. adde Nonium in Muſſare.

Myoparo] ita Nonius. aliĩ Mioparo. adde infrà Parones.

Nam & Midion, & Paron] Nam & Myſon & Paron, inde Myoparo. nauicula pyratarũ, Nonio. Inde Parones Cercuri.

Myrmilonica] murmilonica.

ipſum] vſu.

Myrtea corona] vide infrà Oualis.

. . . . *ex patri ſui*] huius fragmenti initium, vox Mancipatus: cuius reſtitutionem vide ſuprà col.121.

M . . reip. . pub.] hoc fragmento quid ſit Munus explicat: cuius reſtitutionem, vide ſuprà in Munus. col.123.

M . . . letabarum] huius fragmenti initium, Mille vrbium: cuius reſtitutionem vide ſuprà col.123. in Mille vrbium.

N*Aeca*] emendatur ſuprà col.129.

nauci] vide infrà Naucum.

id eſt] id quod eſt.

Nænia] ita Nonius, & Gloſſ. Græcè Nenia νηνία. aliĩ Nænia. dixi ad Varronẽ. vide hunc locum ſ. col.125.

alunt] autem.

dicitur] dictum.

νεῖαν extremum dicunt] νεάτην. aliĩ νείαιραν extremum inteſtinum dicunt.

vino] ναύτα. alij νῆα.

Nania eſt] *Plautus*) fortaſſe in Truculento.

Nauia ſilua] emendatur ſuprà col.130. vide Varronem 4. de ling. vbi de Parthis.

Nancitor] emendatur ſ. col.129.

in XII] id eſt in legibus duodecim Tabularum, vbi dixi.

prædatus] prædo. V.

quis] qui.

nancitur] nancitor.

Nanum] emendatur ſuprà col.135.

ſitulum Barbatum] Gloſſis Bardatus (legendum Barbatus) νάνος. τὸ σκεῦος. Iiſdem Atnanulus ἄγγος ἱερὸν σκεῦος, κεχρμάλλον.

pomiliones] pumiliones. vide 19. Gell. 13.

Napuras nectito] vide infrà Nectere.

Napura, feniculi] funiculi.

Nare] vide Nonium in Nare.

dictum] ductum.

nauis] auis.

Nares] *flamus*) fiamus.

Narica] Narita. νηρίτης. vide ſuprà col.129. eadem νηρίτια.

muriaticam] muriatica.

in vaſis ſtagneis] id eſt ſtanneis: vnde nummi ſtagnei in l.9. § 2. ff. ad l. Cornel. de falſis. adde Senecam 3 de ira.35. Proinde non ferendum quod vir doctus putat, ſtagneum vas, incruſtatum vas eſſe.

Naricam bonam &c.] Bonam naricam, & camarum & tagenia, Echinos fartos, conchas piſcinarias. adde 32. Plin. 8. alij legunt, & canatam, & comequinas fartas & conchas piſcinarias: alij, ſequamicam & comacinas. de ſequamica vide 4. Strabon. Vetus liber, & canatum, & tagumaquinas.

Naſſa] Gloſſ. κύρτος ἁλιευτικός. Naſſæ meminit Paulus 3. Sentent. c.66.

piſcatorij] piſcatoria.

Plautus] in Milite.

Naſiterna] Naſi terna Nonio (& Fulgentio infrà) à naſo. vnde Naſiterna genus vaſis aquarij anſati, qui & anſa, de anſa vide l. 26. §. 1. ff. de acquirend. rerum domin. l.21. §. 4. ff. de furtis.

quo equi perfundi ſolent] vide quæ ſcribam ad l.4. in prin. ibi. qui aquam equis ſpargunt. ff. de his, qui notantur infam.

Ecquis huc effert naſſiternam cum aqua ſine ſuffragio] Ecquis huc adfert naſſiternam cum aqua ſine ſuffragio.

ſuffragio] ſuffragium hic opinor, inſtrumentum, quo equorum aqua perfuſæ ſuffragines curantur. ſuffraginum fit mentio apud Iſidorum.

trulleos] Trulleos, apud Fulgentium. Trullæ dicuntur in l.19. §.9. ff. de auro, argento.

perfuſos] perfuſos.

Natinatio] vide hunc locum emendatum ſuprà col.129.

M. Cato] in originibus. fortè, qui ſcripſerat audito tumultu Macedonum, Etruriam & cæteros natinari, id eſt tumultuari.

Natio] vide emendatum ſuprà col.128. adde l.31. §.21. ff. de Ædilitio.

Cin] Cincium huius ſententiæ authorem eſſe ait.

Nauali corona] adde 5. Gell. 6.

Cn. Pomp] vide 16. Plin. 4. & 7. c.30.

Naualis ſcriba] *eſſet*) eſſe.

columbaria] columbar. alij in columbari, id eſt in vinculo colli.

remigent] rem geminent, vel remi eminēt. Turneb. id enim Columbaria.

Naucum] Nauci. vide ſuprà Naccæ, & infrà Noægeum.

quod in olea nucis, quod intus ſit] quod in olea nuciſque intus ſit. A.

in fabulo] in fabæ hilo.

Iuglandum] iugulandam. de Nuce iuglande, vide Macrobium lib.7. Saturnal.

Tunicularis] cunicularia.

ſed] &

illic] illuc.

Naucus] Naucis, Nauci, vide ſuprà Naccæ.

Nauia eſt] *iuſſit Rex cotem ac nouaculam*) hiſtoria nota ex Liuio, Cicerone 1. de Diuinatione. Dionyſio 3. Plinio 34. capite 5. 1. Valerij 4.

ficu] forte ruminali, de qua Plinius 15. capite 18.

. . . *tas*] Nauitas pro Nautas.

Cato in ea quam ſcripſit] fortè aduerſus M. Acilium: adde ī Penatores.

cùm ait nauita, vinum atque oleum] Fortaſſe is locus eſt quem Plinius tradit 14. cap.13. Cato cùm in Hiſpaniam nauigaret, inde cum triumpho rediret, non aliud vinū bibi, quàm remiges.

Nauſci] *fit*) ſit.

Nauſtibulum] *videtur*) alij, videlicet.

Nautea herba granis nigris, qua coriarij vtuntur] Nonio Aquę de coriis. Gloſſis Nautea, ὃ ἐμὸ βύρσαι.

à nautéa] à nauſea.

T. &c S.] T. & S.

Plautus Artemone] Fortè Curculione, vel Caſina. aliàs hæc Plauti Comœdia non extat.

Nautiorum familia] vide Dionyſium libro 6. & Seruium 3. & 5. Æneidos. huius loci reſtitutionem vide ſuprà col.128.

Bruti] huc fortaſſe pertinet quod Florus refert libro 12.

Nanus] vide ſ. col.129. Gloſſis νάνος, Naniſcer, νανώδης.

Nebulo]

Nebulo] vide ſuprà col 127. adde Nonium in Nebulones. Gloſſ. Nebulo, ὁ τὰ ἴδια κατάρα κατ ποαγῶν.

Nec coniunctionem] *diſiunctiuam*) Idem fatetur Auguſtinus in Grammaticis præceptis; quod tamen non faterentur noſtri: de quo vi de Alciatum in l.ſi quis 133.ff. de verborum ſignificat.

ab antiquis pro non] l 1.§.ſi ad fiſcum 18. ff. vt legatorum nomine l.3.ſi duo 10.ff.de Carboniano.

eſit]vide ſuprà Eſcit:& infrà Supereſcit,ibi carcer cuſtos nec eſit.Turneb.

ſi adorat] vide ſuprà Adorate,adde Varronem 8 de lingua.

Nec mulieri]vide ſuprà col.127.

Neci datus]vide infrà Occiſus.

Necerim]Necim.alij nec im.vide ſ.col.126.

Neceſſarium]*Opillius*)Opilius.

prohiberi]prohibere.

Neceſſarij] Gloſſ. Neceſſarius οἰκεῖος (*οἰκεῖοι in quos neceſſaria officia*) vt hæreditas quam liberis debemus.v. Inſtit.de heredum qualitat.

Nectar] adde ſuprà Murrina. Virgil.1. Æneid.id Plinio 14.c.16.Nectarites.

Nectere]*naturas*)Nepuras.v.ſupràNapuras.

Nefaſti dies] hic locus ſanatus ab Vrſino. ſuprà col.128.vide ſuprà,Faſti:Varronem:Ouidium, Macrob. Porrò Nefaſti Gloſſis ἀποφράδες.

Nefrendes] vide Fulgentium Placiadem. vide ſuprà col.126.

nebrundines]nefrundines.vide j.Rienes.

Negibundum] alij, negabundus. vide ſuprà col.127.

Neglegens]neclegens.

electum]dilectum.vide ſuprà Dilectum.

Neclegens]neglegens.

Neminis genitiuo caſu] pro nullis:adde Nonium in Neminem.vide ſuprà c.126.

in Erechtheo]fortè Ennij, In Erectheo,ſunt verſus:de qua Tragœdia vide 6.Gell.16. Macrob.1.Saturnal.

non miſeret neminis] hic duæ negatiuæ pro vna accipiendæ, vt apud Nonium in Negatiuas duas:& in l.duobus negatiuis. 237.ff.de verbor.ſignificat.

Nemo]vide ſuprà col.126.

Nemora]ἐν νέμει σκιόεντι νέμεϊ σκιερῷ.

. ὄμμα δ᾽ ἐναὶ . . .) παρὰ τὸ νομὰ δ᾽ ἐν αὐτοῖς.

Nemut]*cùm ait*)fortè Cato.

Nepa]idem Nonius in Nepam. vide ſuprà col.128.

. . *ſcorpius*] idem Nonius Gloſſis Nepa σκορπίος,& alio loco ζῶον σκορπιός.

Plautus]in Caſina.

Nepotes] *luxurioſæ vitæ homines*) vide ſuprà col.127.hinc Gloſſ.Nepotatus ἀσωτία.

quòd non magis] aliud Etymon adfertur, à Nepa, quæ deuorat omnes filios, vno excepto.

quod natus poſt ſit patri,quàm filius]Quidã putãt Nepotes à Græcis νέποδας appellatos. nam & ita Theocrito Idyl.7.Euſtath.Odyſſ.δ.

Tuſcis]hic locus reſtitutus ab Vrſino ſuprà col.127.in Nepos luxurioſus.

Nepus]Nepurus. vide ſuprà col.124.

Nequam aurum]vide ſ. col.127. ἀχρεῖος, cui opponitur homo frugi & diligens: de quo l. 11.ff.de periculo & commodo rei vend.

Nequeunt]nequiunt, vel nequeunt.alij nec eunt.vide ſuprà col.126.

Nequinates]vide ſuprà col.35.

Nequinont]alij neque nunc A.ſic infrà Produnt, pro prodeunt, Redinunt, pro redeunt, Obinunt,pro obeunt.

ſolinunt]id eſt ſolent:ex hoc loco veriſimile fit mihi infrà in Solino, non conſulo, ſed, idem quod ſoleo,legendum.

Liuius in Odyſſea]Homeri Græca verba.

Nequitum]vide ſuprà col.127.

præterquam]per quam.

Neruum]vide ſuprà col 127.

adepol] eo pol.

Ne ſi]vide ſuprà col.128.

Nexum]dixi ad Varronem.

nexi danto]nexi datio.

nexi liberanto]nexi liberatio.

Nictare]vide ſuprà col.134.

nexari]nictari.

in Maccheco pone]in Maccho copone.

ſcribet]ſcribes.

nictabere]nectabere.

pugilem]pugile.

nicti canis] inde Nictaculus apud Varronẽ 4.de lingua.

venenox] venox Apta ſolet:ſi fortè feras ex nare ſagaci Senſit, voce ſua nictit, vlulátque ibi acutè.

nictit]nictu.

vnde]& vnde,vel & inde.

gannitio]vide ſuprà Gannitio.

Niger]vide ſuprà col.134.

Nihili]vide ſuprà Hilum.

Ningulus]pro necullus.vide ſ.col.134.

Niquis]*ſciſcito*)vide j.Sciſcito.

ſcita plebis]vide infrà Scita plebis.

quicquam]quiſquam.

Nixi dij] vide Nonium c.1. in Enixæ numero 281.vide ſ.col.134.

ſigna]ſua.

M.]Manius.

que]qui vel quæ.

Nobilem] adde Nonium in Nobile ſuprà col.134.

per g]pro C.

gnobilis] ignobilis. Gnobilis pro nobilis. Gloſſis Gnor,legẽdũ Gnouit.οἶδεν, ἐπιγινώσκει Gnotu, legendum gnorunt, γνῶσιν, διάγνωσιν:

Gnarurat γνωρίζει. Gnaturem γνώρισμα. Gnaritur, γνωρίζεται.

gnobilis] gnobilis.

hic ſum] hic ſuam.

gnobilis] nobilis.

in Virgo] in Virgine.

incendunt] ncedunt.

gnobili] nobili.

Noctilucam] Gloſſ. Nocticula, malè, cùm legendum ſit Noctiluca, ex Græca interpretatione, quæ inibi eſt σελήνη νυκτοφαής.

Nægeum] vide ſuprà col.134.

à nauco] vide ſuprà Naucum.

Nomen] vide ſuprà col.133.

Nonarum] ſumpta hæc ex 4 Verrij, de quo vide Gellium 5.c.17. Liuium 6. Ouidium 1. Faſtorum. Plutarch. in Problemat. Macrobium 1. Saturn. vide ſuprà col.135.

nuptiis] nuptiis MS Vrſ. vide Macrob.1.c.15.

Noncola] Noncolæ.

Non omnibus dormio] ſpecies prouerbii.

à Cipio quodam] & ita 9. Epiſtol. Cicer. vbi malè Capius. Cipiorum familia Romæ à Cipio fortè orti cui cornua eſſe nata finxerunt. Ouidius 15. Metamorph. Valerius 5. c. 6. Plinius 11.c.37.

Nonuncium] Latinis etiam Dodrans. Theophil §.5 Inſt.de hæred.inſtit.

teruncium] Latinis Triens.

Nothum] vide Nouellam περὶ νόθων. vide ſuprà col.137.

Spurius patre natus] Spurius incerto patre natus. A. niſi Spurium patrem, pro incerto accipias. vide Quintilian. 3. Plutarch. in Probl. Inſtit. de nuptiis.

ex concubina] ex captiua Oneſia Seruium Tullium natum ferunt. Claudius Imperator in Oratione Lugdunenſi, ſerua natum, non credidit Liuius, contra Dionyſ. 4. ideò Seruii prænomen illi impoſitum, quòd ſerua natus. adde Plinium in libro de Viris illuſtribus,

Spurius Tulli tribulis] Sp. Tulli Tiburtis.

maluimus] malumus.

Oclifia Corniculana] Ocliſiam Corniculam.

Noua] vide ſuprà col.133.

proxima] proximè.

vbi] vbe.

ſeptem] alii quatuor. Triginta curiæ erant: ſeptem hoc loco nominat Feſtus, & tamen quatuor tantùm referuntur. adde de Titia & Tifata infrà Tifata & Titienſis. de Faucia v. Liuium lib.6

Velitia] Velienſis.

Noualis ager] vide l.3.§.2. ff. de verborum ſignificat. vide ſuprà col.133.

T. Sicini] hic locus reſtitutus ab Vrſino ſ. col 131. cuius dictio initialis, Nauti conſulatu. & T Sicini Volſci.

Nouendiales feriæ] Nouendialia. Gloſ. ἐννάτη ἐπὶ τοῖς νεκροῖς ἀγομένη. adde quæ dixi de Nouendiali ſacro, ad Nouell.115.c.5. & ad Nouel.133. c. vide ſuprà 26.135.

more] monte.

Nouerca] vide hunc locum reſtitutum ſuprà col.133. adde quæ dixi de Nouerca ad l.4. §.6. ff. de gradibus.

augenda) arcendæ, vel accerſendæ. V. alii accenſendæ, vt in l 39.§.1. ff. de leg. 3. vel arcendæ, id eſt petendæ quærere: vt ſ. in Abarcet.

Noxa) Gloſſis αἰτία dicitur & iiſdem Noxatio. adde Theophil § 1. Inſt. de noxalib.

lex iubet noxa dedere) l.7.§.1. ff. quod vi l.1.§. noxæ. ff. Si quadrupes. Gloſſis Noxam) legendum Noxæ) dedit εἰς κόλασιν δίδωσιν, εἰς εὐθύνας.

Noxia) Gloſſis ἁμαρτία. adde ſ. Obnoxius.

pœnam) pœna.

Melanippo) Menalippo.

Chereſtato) chereſtrato.

mulieris eſt) muliebrem &: vel muliebris.

Nuces) hic locus Feſti reſtitutus ab Vrſino ſ. in col.132. in Nuces flagitantur nuptis.

nouae) nouæ.

nuptiis) nuptiis, vel à nuptis.

Nuculas) hic locus Feſti reſtitutus ab Vrſino ſuprà col 132.

Praneſtinos) præneſtini, vel præneſtinas, vide Liuium 10. & 13 Macrob. 3 Saturnal.

Nudius tertius) vide hunc locum Feſti reſtitutum ab Vrſino ſuprà col.130. Gloſ. πρότριτος Nudiuſtertianus.

Numam) vide hunc locum Feſti reſtitutũ ab Vrſino ſuprà col.132 in fin.

Numella) vide Nonium in Numellæ.

Numen) ſumitur & pro ornatu apud Nonium.

Numera Senatum &c.) Cœlius 8. Epiſt. ad Ciceronem: Cùm poſſet rem impedire, ſi, vt numeraretur, poſtularet, tacuit. ſic apud Dionyſ. Halicarnaſſ. 16. Lucius Cornelius ab Appio poſtulat, διαριθμεῖν τὰς γνώμας. Plinius in Panegyrico: Conſulti omnes atque dinumerati ſumus. & Cicero 5. ad Atticum, conſule aut numera.

diuidantur) referuntur.

quamuis) quam is.

inductus) inductis.

Numerius) adde Nonium in Numerius c. 4. numero 319. & Fragmentum de prænominibus.

Nu . .)hic locus Feſti reſtitutus ab Vrſino ſuprà col.131. in Numero, vel Numerus, adde Feſtum in Numerum.

numero te expurgat timor) numero te expurgaſti. ita legitur apud Nonium in Numerum

fuce) fuge.

Et) e. vt.

Nuncupata pecunia) vide ſuprà Graue æs.

nexum) v. ſ Nexus, & apud Varronem.

receptáque) quod.

Nundi-

Nundinalem cocum] vide hunc locum Feſti reſtitutum ab Vrſino ſuprà col.172. hinc Nundinalis cocus, qui nono die, & in nouendiali coquit.

Plautus] in Aulularia.

Nuper] *noniter*) nouiper. hinc Gloſſæ Nuper, *νεωστί*.

Nupta verba] *Diſcolo*) Dyſcolo.

Nuptam] vide ſuprà col 130.

Nuptias] vide ſuprà col.131.

ratio]pactio.

caput nubentis obuoluatur] vide j.Obnubit.

vocarunt] vocarint.

parentiam] paricam.

Nuſcitioſum] alij luſcitioſus. dixi ad l.10.§.4.ff.de ædilitio.

Popilius] P.Opilius.

Nomades] vide ſuprà col.135.

OB] de hac particula vide 4.Gell.17.

vnde obſides pro obſides, qui fidem patriæ præſtandam dantur] Gloſſis obſes. ὅμηρος, ἀντίχυρον vel ἀντίχυρον.

aliàs pro ad] vide ſuprà Mortem. vide infrà Oboritur.

Ob]*accenſi*) incenſi.

obculit] obtulit.

obiacent] vide j.Obiacuiſſe.

Obos]*teſtatus*) teſtatum.

Obacerare] vide ſuprà Acus.

aceratus] vide ſuprà Aceratum & Nonium in Aceroſum.

Obambulare] adde infrà Obigitat.

Obdere] *opponere*) Gloſſis Obdit,Obicit.

opperire] operire. adde Feſtum in Obducere.

Obeſcet] obeſcit.vide ſuprà Eſcit.

Obeſus pinguis]Gloſſis παχὺς, Baſſus.(legendum Obeſus) Groſſus, Craſſus.iiſdem παχὺς, ὑποπαχύτερος, Baſſulus.vbi legēdum obeſulus. Sic Nonius Obeſum pro vberi & craſſo, gracili & exili.adde 19.Gell.7.

Obherbeſcere] alij obhebeſcere,alij obeſcere.

Obiacuiſſe] adde ſuprà Ob præpoſitione.

Obigitat] *ambulare*) vide ſuprà Obambulare.

Obinunt] *obeunt*) vide ſupra Nequinont pro Nequeunt.

Obitu] *pro aditu*) adde Nonium in Obitus.

Obinurare] *obſtringere*) aſtringere.

Pantaſilea]Penteſilea.

Obliteratum] alii obliteratur.addeNonium in Obliterare. Gloſſis Obliterat, λήθῃ ἀφανισμένος, obliterata. ἐξηλιμμένα. ſic Gellio 19.c.7.Obliterata gens,pro obliterata.

Oblucinaſſe] Oblucuuiaſſe. adde Nonium in Hallucinari.

Obnectere, obligare maximè in nuptijs frequens eſt] obnectere,obligare,nexis mancupiis frequens eſt:vel,nexi mancupij.

Obnoxius] *pœna*) penè,malè.id enim à Noxa, quod eſt delictum, ſuprà. adde Gellium 7.c.17.

Obnubit] vide infra Nuptias.

Nuptiæ] Nuptias.

operitione] opertione.

Oboritur] *ob quo ad*) vide ſuprà ob.

Obpuniat] *à paniendo*) vide infrà puls.

Obrutuit] obrutuit ita Nonius in Brutum.

Obſecrare] adde infrà Ob vos ſacro.

Obſequela] vide Nonium in Obſequium.

Obſequium]vide infrà Proſequium.

Obſeruaſſe] adde Nonium in Obſeruare.

is] is qui:V.bis.Vrſ.

obſeruat] obſeruaſſe id eſt.

Obſidionalis corona] vide Plinium 22.c.3.4.5.6. & lib. 7. cap. 28. Dionyſ. 10. & 11. Valer. Max.3.c.2.2.Gell.11.& 5.c.6. Fulgentium Placiadem:Liuium 3.

aliéſque] aliquot.

Roma] Romanus.

vicies] viceſies.

ſingularis] ſingulis.

Obſidionem potius dicendam quàm obſidium] adde Nonium in Obſidio.

quid haud] quidem haud.

Obſidium] adde ſuprà Ob.

apud] ad.

vt in] vti.

Obſonitauere] *de lege Orchia*) Ne legi Orchiæ.

qui antea &c.]quia antea per ſe cenitauere: poſtea centeni obſonitauere.

poſtea centenis] poſtea denis.A.

Obſtinato] *perſeueranti*] pro iuſiurandum.

de decem hominibus] adde infrà Sacramento.

captus ſtupris] cutitus: alij intercutitus ſtupris.

flagitijs] flagitatus.

Obſtinet] *ſe celo*) de cælo.

Obſtitum violatum]Obſcitum.adde infrà Pura veſtimenta.

Obſtitum Cloatius] Obſcitum Cloatius.

attactúmque de celo] vide infrà Fulguritum.

qui] cùm quid.

videri] videre.

Obſtitum obliquum] *ex augure*) exaugere.

Obſtipolúmue]obſtitúmue,obſtipo lumine.

Licinius Imbrex] Cæcilius in Imbres.

Imbres] vide ſuprà Imblex.

Obſtrudant]*Obſtrudentis*) obſtrudere lentis aliquid quoad pectam ſedens.

Ob vos ſacro] pro obſecro vos. adde ſuprà Obſecrare.

Sub vos placo] vide infrà Sub vos placo.

Occare] adde Nonium in Occationem & Occationis. Gloſſis occat. βωλοκοπεῖ.

Cicero] de Senectute iuxta æditionem Petri Victorij, & vt citatur à Nonio in Occationem.

Occentare]*putatur*) putabatur.

quia illam] querelam. Vrſ.

Occentaſſint] idem verbum refertur in XII. tabul. vt refert Cicero 4. de republica, teſte Auguſtino lib. 2. de Ciuit. 9.

cantus] candus, malé.

quia illam] querelam. Faërnus. A.

Occiſus] *a cadendo dictus*) à cædendo & ictu. Vrſ.

necatus] adde ſuprà Neci datus.

Occupatitius ager] vide hunc locũm Feſti reſtitutum ab Vrſino ſuprà col 137. adde & infrà Poſſeſſiones. Cæterùm notandum eſt occupatitium agrum, de quo hîc, differre ab occupatorio, ſeu Arcifinio, id eſt occupato pulſis hoſtibus, cuius meminit Aggenus Vrbicus. adde Nonium in Occupare.

qui deſertus à cultoribus] Gloſſis occupatiua, κχ τηλιμπτικῇ.

Ocimum] ocymum. vide Nonium in Ocymum & ſuprà col. 137.

ocimum] ocymum.

a] *a*.

Ocius] *dicta à noſtris*) dictitant noſtras.

ὠκύς] ὠκέω.

Ocius] *dicta à noſtris*) dictas noſtras.

collationis] conſolationis.

Ocrem] *patria*) petrita. Scal. 4. in Varr.

ocrea] ocriæ. Varro 4. de lingua.

Octauia]*decemuir*) Decemuirum.

October equus] *qui in campo Martio*) vide ſ. Paribus.

ad Turrem Mamiliam] adde ſuprà Mamilia Turris.

cauda] quoda: vel coda.

ab Ilio ſunt oriundi] vide ſuprè Equus.

deferatur] differatur.

Menzana Ioui] qui ſit, quęrẽdum. alij Monizana, id eſt Menſe Iouis.

Oculatum] *Plautus*) in Pſeudolo.

item ipſe] in Truculento.

. . . *dolo &c.* vide hunc locum reſtitutum ſuprà col. 135.

oſculatum] oculatum.

Ocultiſſimum] *cariſſimum*) adde Nonium in Oculitus.

Plautus] in Curculione.

Oenigenas, *vino genitos*] œnigenas, vnigenitos, Vrſin. nam œ pro v antiquis viſitatum.

Offectores] vide ſuprà Infectores.

Offendices] *Choriola*) coriola.

Offuciae] offritias vel officias, vel offucetas: alij, offucias. Placidus in Gloſſis offucias.

Oleaginein coronis miniſtri triumphantium vtebantur] vide 5. Gell. 6.

Oliuitam] Oliuitam, in Schedis ſuprà col. 230. vide Nonium in Oliuitatem.

nullam] nullum.

Ollic] olli, illi. vide ſ. Ab oloes.

Oluatium] olus atrum.

Omen] adde Nonium in Omen.

oremen] ormen.

quod auibus] quod non auibus.

Omentatus in Odyſſea] omentans Liuius in Odyſſea, de hac Cicero in Bruto. vide Schedas ſuprà col. 226.

in Pylum] reperitur hic verſus lib. 1. Homeri Oyſſ.

aduenies] deuenies.

Opalia] vide Varronem 1. de lingua Latina: Macrobium 1. Saturnal. 10. is autem erat XIV. Kalend. Iun.

ſupplicatur] ſupplicant.

Opilio] Opilo.

genus auis] vide infrà Opunculo. eſt & Gloſſis opilio, αἰπόλος, Caprarius.

Opima ſpolia] *tenénſque falcem*) adde infrà Saturno.

qua] quod.

Conſiua] adde infrà Præfericulum.

terra] natura.

paulo . . . *trina*] paulo minus D X X X. tantum trina. Sigonius. id ita eſſe euincunt Faſti Conſulares.

Viridomaro] Virdumaro.

duci hoſtium . . .] non ſit, Ad ædem duci hoſtium detraxerit. Quod autem omnia ſolita non ſint ad ædem Iouis. Sigonius.

bouem] boue.

compelli reges] Pompilij regis.

legem opimorum ſpoliorum] Initium eſſe puto dictionis explicatæ à Feſto: niſi ſequenti coniungas, Vt qui opima lege: vel infrà, optima lex.

adis] æris.

habeat] habeant.

neque ſcitur] neque quod ſcitur.

vt qui opima] vt qui optima.

Opiter] Placidus in Gloſſis, Opiter eſt qui obito patre, auo viuente natus eſt: vel fortè legendum Obiter.

obitu patris] obito patre.

Oppido] adde Nonium in Oppido.

vel quod] vel quod oppido.

Oppidum] adde l. 239. §. 7. ff. de verborum ſignif.

Ops] *opulentum*) aliàs pro dea ſumitur, vt ſ. Opis.

inops . . . *Concedit*] inops, ſed etiam cops, vt is cops edit.

Optima lex] adde ſuprà Opima ſpolia.

ium] eius.

M. Ear-

M. Fabij Voluſinæ gentis] M. filij Voluſi nepotis. V. vide Liu. 2.

propter] poſt.

dici] adici.

Optio] *ſed in re militari*) adde l. 6. ff. de bonis damnat. Taruntium Paternum lib. 1. Militarium in l. 6. in pr. ff. de iure immunitatis: adde Nonium in Optiones.

Optionatus] *haſtas donaticas*) adde ſuprà Donaticæ Cereris.

Opunculo] opiniculo. V. opuncato.

opilionis genus cantus] vide ſuprà Opilio.

Oras] vide Nonium in Ora.

quam expediam] qua me expediam.

Orare] adde Nonium in Orare.

oratores qui nunc legati] dixi ad Varronem. adde Nonium in Orator. adde ſ. Oratores.

face verò] Tum face verò A.

Orata] Gloſſis Aurata χρύσοφρυς *oricolas*. alij oriculas. Catul. Oricilla.

Itaque Sergium] Sergium oratam ab orata piſce vocatum refert Varro 3. de re Ruſtica: Macrobius libro 3. Saturnal. Cicero 2. de Finibus. & 1. de oratore, & 3. officiorum, 9. Valerius 1. 9. Plinius 54.

Oratores] *dicti quòd*) aliud Etymon vide ſuprà in Adorare.

alij pro legatis appellant] aliàs Romani legatos appellant. adde Nonium in Orator.

Legatus ſum] legatus miſſus ſum.

Cœlius] Cælius.

miſit] miſſi.

pro decretoribus] pro deprecatoribus.

exorator ſim] exoratur.

ſi quid oritur] qui oratur.

ſertis & loci veteribus] & pro diſertis elocutoribus.

cauſam quoque eorum] cauſam, orationes, diſſertationes quoque eorum.

Orca] adde Nonium in Orcas. Gloſſis orchæ ὀλκάς θηρευτής.

ficaria] viuaria vel fictilia. alij fæcaria, vt ſint vaſa ad defecandum muſtum.

Orcheſtra] vide lib. 5. Vitruuij 6. & 7.

qui nunc pla . . .] qui nunc Planipedes, &c. ita dicti, quòd non in podio, ſed de plano agerent, opponuntur mimis, vt pedaneis, curules. Auſonius, nec de mimo planipedem: nec de Comœdis hiſtrionem.

Orchitis] vide Virgilium 2. Georgicorum 15 Plin. 1. & 3.

orcus] vide Varronem.

Orcum] *exemplorum*) exempti.

Vragum] Vrgum. Lipſ. 3. quæſt. 20.

Ordinarium] *credant*) tradant.

Ordo ſacerdotum] 10. Gell 5.

Dialis] vide ſ. Maximæ dignationis.

ſuprà] ſuper.

omnes] is.

Dium] Dius vel Dium.

Oreae] vide ſ. Aureas & Aureax.

permitti] promitti.

deprandi autem Leonis] id eſt famelici.

oreae] oreas.

equos] equus.

ornatus] *aut gladiator*) vide Senecam 4. Natural. 1.

Oſcilla] *os celare*) alij os cillere, id eſt mouere.

in quibus homines ſe per funes iactant] vide Higinium, Tabula 130. & lib. 2. de ſignor. cœleſt. hiſtoria, in verbo Arctophylax: & interpretem Arati, in verbo Canis. ita oſcillum fiebat ab Athenienſibus. adde Macrob. 1 Saturnal. & Seruium 2. Géorg. Cæterùm oſcilla Gloſſis σειρῶνα.

Oſcillum] *aut*) dicit.

calare] celeres.

cunarum] funium.

Oſcines] *aues*) alites. vide ſ Alites.

aut] alites.

ac] aut.

immiſſulus] miluus. alij Immuſſulus. adde ſ. Immuſtulus.

pica autem] Picus autem,

Oſcinum augurium] *cecinit*) crociuit.

Oſcum duas] *leges Oſcæ*) leges oſcitæ.

id eſt ſacrata] Imo adſcitæ.

opicum] quid opici homines, vide Gellium 2. c. 25. 11. c. 16. 13. c. 6.

Oſculana pugna] Auſculana pugna, alii Aſculana: depugnata fuit aduerſus Pyrrhum, teſte Plutarcho. Prouerbium de iis qui victi vincunt.

ambo] amabo.

Oſtentum] *præſens*) Pentheus preſto Cerritus nobis ſe ſtupens vltro oſtentum obtulit.

irridetis] irrides.

aſportatur] adoptatur.

Oſtia] *ab exitu Tiberis*) ad exitum Tiberis.

Oualis] vide Plin. 15. c. 26. 5. Gell. 6.

myrtea] vide ſuprà Myrtea.

Ouantes] *geminata v litera*) ab oue Plutarchus in Marcello: ouantes ἀπὸ τῆς εὐάσεως Dionyſ. lib. 5. deducit.

Ouem maſculino] v. infrà Recto fronte. Non. in Oues. adde Gell. 11. cap. 1.

ouibus duobus] vide infrà Ouibus.

Oufentina] Ofentina.

Oufente] Ofente,

Oufentinae] *Lucretius*) Lucillius.

Ouibus duabus] ouibus duobus.

autem] triginta.

peculatus crimen] vide infrà Peculatus, & ſuprà Æſtimata.

boues centenis] vide ſuprà Multam.

ſuprema] vide ſuprà Multam.

Oxime] *ociſiſſime*) ocyſſiſime.

P*Acem*] *pacem à pactione*) idem in l.1.§.ff.de pactis.

Pacionem] *paciſci*) vide Nonium in Paciſcunt.

paceo]pacto,paco.Gloſſis Paco εἰρηνεύω.

Pedidos ſordidos] *quia παῖδες*) fortè à pedib. ſeu pediculis. vide ỹ. Pedibus obſitum. Is autem videtur eſſe qui Nonio Pæminoſus, ac mali odoris,à pedore:vbi vereor ne legendũ ſit Pedidoſum non peminoſum.

Pagi]*aquæ*)fontes.

Paginæ]*figuntur*]figantur.

Palatium]vide Varronem 4.de lingua.

aliŷ]vel.

Palanto]Palante.

ex Herculé]& Herculem.

Palatualis] *ei dea*) quæ & Palatica Varroni 6.de lingua:& Palatia lib.4.

Pales] *parilia*) vide infrà Parilibus & Popularia ſacra.

Pancarpia]dixi ad Nouell.105.c.1.

Pangere]vide ſuprà Impages.

vel figi]id eſt figi.

Panibus]vide ſ.October equus.

Pantices frus] Pãtices fluxus.V.adde Plaut. in Pſeudolo.

Panus] *panicula*) panucula, quæ & panula, Nonio in Panus.

Papiria] vide locum Feſti emendatum ab Vrſino ſuprà col.144.

Pappe] ... *ô quoque &c.*)vide hunc locum ſuprà emendatum col.145.in Parare.

factus]ff̃.

Pararium æs] *quod pro binis equis*) quod pro paribus, id eſt, binis equis dabatur. Ita Feſtum ſcripſiſſe puto.facit vox Paribus infrà.

Paribus equis]adde ſuprà Pararium æs.

Parici]Paricidi.vide Quæſtores.

id autem]indemnatum.

Parilibus] alij palilibus. vide ſuprà. Pales, & infrà Popularia ſacra.adde Varronem 5. Ouid.5.Faſt.

Parmulis]*Bruttianis*)vide ſuprà Brutiani.

Parones]*myoparo*)vide ſuprà Myoparo.

Parret] Paret. ita Cicero Diuinat. in Verr. ſi paret, & libr. 4. & Inſtit. de act. & pro quo Theophilus,condemna eum Iudex.

Parſi]*in eadem oratione*)in oratione ad lites Cenſorias.

Partus] *pro naſcendo ponitur, & pro parato*) vt partus ita partitudo & pactio dicitur: vide Nonium in Partus.

Nanius]Ennius.

malè parta malè dilabuntur] Prouerbij ſpecies.

Parum cauiſſe videri] alij,patrauiſſe videri. ita omnino legendum,de quo plenius dicam aliquando ad l.3. in verbis, non videtur. ff.de his quæ in teſtam.delentur.

Paſcales oues]adde infrà Paſſales.

ignaro Terentino]in agro Tarentino.

Terentino]vide infrà Terentum.

Paſcito linguam] Peſcito linguam.Ambroſius 3. de virginibus velandis,Gentiles idolis ſuis reuerentiam tacendo referunt. adde l.5. Cod.de his qui ad Eccleſiam confugiunt, vel ibi exclamant.

Paſſer]*ſtrutomellum*)ſtruthocamelum.

Paſtillum] *libi genus rotundi*) Gloſſis πλακοῦντος.

Patagium]adde Nonium in Patagium.

Patalem]Patulum. adde ỹ.Propatulum. In ſacrificiis id requirebatur, in tauro,vt diuerſa cornua haberet, & latè paterent (quemadmodum in oue,vt duos dentes haberet cæteris longiores:ſuprà Bidental) ab eo patales boues. Plaut. Ego ruri amaxari me mauelim patalem bouem. Græcè πεταλίας: v. Athenæũ 9.& πεταλοί Heſychio.

Patella]adde Nonium in Patellæ.

velut capidul ...] vide ſuprà Capis, capidis. & capidunculorum meminit Cicero 1. paradoxor. & 3. de Natura, Varro 4.& 8. de lingua.

Pateram]*perplouere*)perpluere.

Pater patrimus) vide ſuprà Matrimes & Pàtrimes,& infrà Patrimi.

Patres Senatores)adde infrà Patrocinia.

Patricios Cincius ait)Cincii opinio vera fortaſſe fuit tum, cùm primum Patricii à plebeis in ipſo initio vrbis Romæ fuere diſtincti.Gloſſis Patricius ἀνωτερικός,αὐτόχθων δ᾽ ἄρχων, Patricii πατρῶοι.

Patrimi)vide ſuprà Matrimes & Patrimes, & Pater patrimus:& infrà Rica.

ex ſpina alba)ex pinu.

qui facem præferret) vide ſuprà Facem.v. infrà Rapi ſolet.

Patrocinia)vide Dionyſ.6.

Patres)vide ſuprà Patres.

Pauciens)paucies Nonio.

Paueri)Pauera.

Pauimenta) vide ſ. Obpuuiat & infrà Pub.

Pectenatum)Pectinatum.

Pectuſcum)Petuſcum.

quia)qua.

aliquos)aliquot.

Peculatus eſt)adde ſuprà Depeculatus.

vt pecunia) vide ſuprà Abgregare.

noxiŷ) noxiæ.

pecore multabantur)vide ſ.Ouibus.

Peculatus id eſt) adde Multam: Ouibus & Æſtimata 11.Gell 1. hoc caput Verrio & Feſto, indignum eſſe putat Antonius Auguſtinus.

nihil præter pecora habebant) conſtat primos nummos æris à Seruio Tullio ſignatos ouiũ boúmque effigie: vt ait Varro 2.de re Ruſtica,& 4.de lingua 18.Plin 3.

Peculatus furtum publicum] *duarum ouium*) vide

vide ſ.Multam.

ea lege]eam legem.

T. Menenius & Seſtius Conſul]falſum eſt antè hos conſules, aut etiam ante Tarpeiam legem æs non fuiſſe ſignatum. Quidam Argētum paulò antè primum Punicum bellum: alii, ſub Seruio.

Tarpeia lege] ea cautum fuit, vt duas oues aut xxx.boues multa nō excederet. Lege verò Menenia oues decuſſi:boues centuſſi æſtimari.

bos centuſibus]v.ſ. Multam.

Pecunia]Pecuniæ.adde ſ.Abgregare:Peculatus,peculium.

Pedarium ſenatorem] alius eſt à Pedaneo iudice qui Gloſſis χαμαιδικάστης.

Pedem ſtruit)Gloſſis φάζει.

Pedeſtria auſpicia] *nominabantur*) appellabantur,vel arbitrabantur, vel nominabantur.

Pedibus obſitum] *pedicoſum*) pedidoſum, adde ſ.Pædidos.

Liuius]Næuius, Nonius.

Pedulla]quæ & Pedalia.

ΠΕΔΑ) πέδιλα.

Pegaſides]Pegides.

appellata ſunt]appellatus eſt.Vrſ.

Peligni]*Volſini*)Volſimi.

Paſinus à quo pacinates] Pecinus à quo Pecinates.Alij,Picinus à quo Picentes, adde infrà Picena.Dionyſ.1.

Pellicem]pellitum.

Pelluuia] adde ſ.Malluuium & infrà Polubrum.Gloſſis ποδονιπτὴρ Pelluuium.

Penatis]*proportio*)portio.

Penatores] *nautas*) natiuitas vel nauitas.vide ſ.Nauia.

ficiſcedarum] ficedularum.

Pendere pœnas]adde ſ.Diſpenſatores.Gloſ. τίνω τιμωρίας.

penem] codam.v.infrà Peniculi.

cœnis puris] Cœna pura qua fungebantur cùm in caſto Cereris eſſent.Gloſſis ἀγνευθῆναι,παρασκευή.

Offa penita]v.infrà Offam penitā.Arnob.6.

Peniculi] v.infrà Peniculi.

Tunicularia] Cunicularia.

compellas] compellat.

circumtectnas] circumtecta.

Penem caudam]Penem codam.v.Non.& ſ. October,Peniculi,Penitam.Cicer.9.Epiſt.22.

Penetrale ſacrificium] adde ſ.Herceus Iuppiter.Gloſſis Penetralia ἐνδότατα.

Penetrare,penitus intrare] ac per vim : v. Feſtum in Penetrare.Gloſſis, Penetrat διαπερᾷ.

Peniculi] *caudæ*) codæ.v.ſ.Penem.

Penitam] pœnitam.v.ſ.Penem.

offam] v.ſuprà Offa.

Pennas] *peſnas*) v.infrà Poeſnas.

carſnas] cæſnas.

[illegible]] *eorum*) earum.

penarius] penarium. Gloſſ. Pœnaria cella & Promontoriū (legendum Promtuarium) ταμεῖον.Cęterùm penus & penum dici author eſt Nonius.Gloſſæ Penum ἐστι εἰς πόσιν καὶ βρῶσιν συναθροίζεται.v. Titul.ff. de penu legata: 4.Gell.1.

Pentathlum] *quinquartium*)quinquertium.v. infrà Quinquertium.

Penus] *intimus &c.*) intimis tegetibus ſeptus.

Veſtalia] ea fiebant V.Id.Iunij.

Perbitere] Præbitere. v.Nonium in Perbitere.

Plautus] in Pſeudolo & in Pœnulo.

perire] præire.

Percunctatio] *per o ſolere ſcribi*) & ita quoque apud Nonium in Percontari & Percontat. Gloſſ. Percontatio πύσμα Percontatur πυνθάνεται.

per cuncta viſit] percunctari ſit.vel, per cūctas res it.

Perditum] *interiit*) interijt.

Perediam] Plautus in Curculione.

Peregere] Peregre.

Peregrina ſacra] *aut euocatis Dijs*) v.28.Plin. 2.Macrob. 3. Saturnal. 9. Seruius 2.Æneidos ad illa verba Exceſſere omnes aditis aríſque relictis.adde l.9.§.illud notandum 2.in fin.ff. de rerum diuiſ.

conlata] conata vel coacta.

peregrinus ager] v.Varronem 4 de lingua.

Peremere] Perimere.

Peremne] puto legendum Peremnere, vel Peramnare:niſi τὸ Peremne,aduerbij loco ſit poſitum.

qui amnem]v.ſ. Petronia amnis & Spicum. Ciceronem 2.de diuinat.

Perempta] *imperfectis*) interfectis.

Peremptualia fulgura] dicta à peremendo, id eſt prohibendo.v. ſ. Peremere. vide infrà Poſtularia fulgura.

Gracchus] Granius.

vt] aut

manubia] v.ſ.Manubiæ.

omnia] omina.

Perfacul] v.ſ.Facul.

& per ſe facul] & per ſe,Facul:id eſt tam ſimplex Facul,quàm compoſitum perfacul.

Perfugam] *ſui voluntate*) ſua voluntate.vnde Gloſſis αὐτόμολος.

transfuga] v. l. 3.in fin.ff.de ſicariis:l.8.§.2. 38.§.1.ff.de pœnis l.19.§.8.ff.de captiuis.l.7.ff. de re militari,

Pergite] *Vergilius*) Eclog.6.

Perimit] Peremit.

Permiſſus] adde infrà Pro & Promiſſus.

aries] agnus.

Perpetem] Perpetim.

Perpetrat] Perpetat. Gloſſis Perpetrat κατορθοῖ.Perpetratio κατόρθωσις.

imperia qui decimus patriis Spartã, deponere, &c.] impetria qui. alij, imperio quiti. & in Nyptris Spartanum repedare inſtat, id ſi perpetrat. Quo loco τὸ Quiti, idem quod potuerunt. Sic Gloſſis Quiuit ἐδυνάθη.

decimus) detinui. V.

deponere) reponare. V.

Perſicum] Plautus in Amphitruone.

Perſicus] Perſibus. ſic infrà eodem: & Varro 6. de lingua: adde infrà Sibus.

nihil deconciliare ſibi. &c.) Nihil de conciliares, illi, niſi quid perſibus ſapis.

eſt) adſt vel adeſt.

Perſillum] *rudiculum*) à rudere dictũ. ſignificat autem globum piceum vel picatum. alii Ruduſculum picatum.

quo) & quo.

Portunalis) Quirinalis.

vnquit) vnquit.

Perſonata] v. Liuium lib. 7.

à perſonatis) actam à perſonatis.

ponere perſonam) ad id cogebantur exſibilari: cuius rei exemplum extat apud Macrob. 2. Saturnal. 7. vbi de Pylade hiſtrione.

Pertiſum] v. infrà Redarguiſſe.

Pertuſum] *cum ventrem*) cum dicitur.

Peſeſtas] *Interpretatores*) Imprecatores: alij inter precationes.

ceteris) aliis.

poſsint) poſſit.

Peſeſtas] Peſtitas. dicitur etiam Nonio Peſtilitas. & Gloſſis Peſtimus λοιμοφόρος & Gell. 19. c. 7. Peſtilenta loca & in lege 4. Cod. de ædilitiis actionibus, peſtilis fundus vel peſtibilis fundus.

Peſtiferum fulgur] v. infrà Poſtularia fulgura

Petauriſtas] qui & Mechanici. Eſt autẽ Petaurum, tabula affixa parieti, ad quam Gallinę veſperę volatu ſe recipiunt vt pernoctent. adde Nonium in Petauriſtæ.

πρὸς αὔρας) πρὸς αὔρας.

Petilam] *ſubſtrictam*) inde Nonio Petilum, tenue & exile.

interpretatur) interpretantur.

Petimina in humeris iumentorum vbera] Gloſſis Petumen κτήνους ἕλκος. Eſt & apud Noniũ Petico genus morbi.

Petiſſere] *ſignificabat ſæpius petere*) Et tamen Priſcianus lib. 8. vbi de ſpeciebus verborum tractat, negat huiuſmodi verba faceſſo, capeſſo, laceſſo, arceſſo frequentatiua eſſe, ſed deſideratiua.

Petoritum] v. 15. Gell. 30.

Petrarum genera duo: naturale, & pòſt, alterum manufactum] *altè delata, &c.*) altè elata Specus petriſque ingentibus tecta.

ceteriſque] petriſque.

vbi ego ſepta petris) vbi Echo ſepta petris.

quę Iouis) qui locus: aliſ, quæ domus.

Petronia amnis] *profluens*) perfluens.

perenne) v. ſ. Perenne niſi vtrobique legẽdum Peramne. femininè antiqui enunciabant. vide infrà Spicum. Nonium cap. 3. in dictione Amnem.

Petrones] Petroneſi.

rupices) adde infrà in Squarroſi. Tertull. de pallio, ille apud rupicem & ſiluicolã & monſtrorum eruditorẽ ſcrupea ſchola eruditus. & pòſt, paſſiuitas offert libertinos in equeſtribus, ſubuerbuſtos in liberalibus: dedititios in ingenuis, rupices in vrbanis, ſcurras in forenſibus, paganos in militaribus. Idem in Apologetico ca. 21. rupices & adhuc feri homines. & lib. de Anima capite 6. Animæ rupicum & Barbarorum.

Petulantes & petulci] *crebro petunt*) ſic à petendo petulantiam dici teſtis Cic. 4. de Republica apud Nonium, in Petulantia dicta eſt. & Gloſſis Petulantia προπέτεια.

exiliuit) exiluit.

pedicus] pedibus.

Phaſcola] Paſcola: alij Paſtola, alij Phacella.

pernas] penas vel peras.

Piacularia auſpiciã] *quæ ſacrificantibus*) cum ſacrificabant.

decidiſſet) cecidiſſet.

Piacularis porta] *Cloatius*) Cluentius.

cum ex ſacro) cum ex facto.

vt aliqua] vt alicuius.

Piari] Nonio Piare, eſt expiare, purefacere, condere, conſecrare, eidem in dictione Piẽ pro colere & cuſtodire: & Pium, religioſum. Gloſſis Piacula ἀποτροπιάσματα, ἁγνίσματα, Piatur ἁγνίζεται, καθαίρεται. iidem ἁγνίζω Piago, Purifico. ἀποτροπιάζω Propiaculo expio, ἀποτροπιασμός Piaculum. Quin apud Nonium, Piare, idem plerunque quod Impiare & contaminare. hinc Gloſſis Piacula μολύσματα. Eſt autẽ iiſdem Gloſſis μολυσμὸς Contagium, Inquinamentum, à μολύνω quod eſt Attamino, Contamino, Inquino, Polluo, Inceſto. Id ipſum etiã confirmãt eædem Gloſſæ, quibus Piacula λύματα, quod eſt Illuuies & καθάρσια.

Piatrix] *ſimulatricem*) alij ſimpulatricem: alii ſimilatricem.

alij ſagam) v. ĩ. Præſagitio, & Non. in Sagæ.

expiatricem) Iuuenal. ecce auia ac metuens diuum matertera cunis exemit puerum, frontémque atque vda labella Infami digito, ac ſpumantibus ore ſaliuis Expiat. Gloſſis Expiare ἀποτροπιάζειν.

Picati] *in ſpeciem Sphingum*) idem apud Heſych σίγγα, σίγα, σίγγα.

Phicas) Picas. ſic Alpes dicimus, Pilippum, Triumpum.

Picena] adde ſ. Peligni.

Picta] *antea vocabatur purpurea*) atque ita quàm Liuius 30. appellat pictam togam, lib. 31. purpuream vocat.

T. Papirius) L. Papirius.

Pictor

Pictor Zeuſis] *animo*) deeſt.

χαιῶ] alij *χαίειν*.

addere . . tulerit, &c.] ad id retulerit.& ineptia pari & nullius prætexto nomine.

Pretoris] auctoris.alij,Poetæ.

Picum autem] vide Nonium in Picumnus eſt auis.

à Pico rege Albanorum] vide Vergilium 7. Aeneid.Ouid.14.Metam.10.Plinium 18.

quod diſſolutus ſit] quod is ſolutus.

Pierides] *quo*) quod.

Pietatem vt deos cæteros colebant Romani] vide Ciceronem in libris de legibus.Cæterùm quid Pietas,vide Nonium in Pietatem.

Pietati ædem ab Acilio conſecratam] Acilium Glabrionem intellexit:de quo v.Liuium 40.

quondam quadam quæ patrem ſuum incluſum carcere mammis ſuis clam aluerit] Idem Valer.5. c.4.Higinus Fabul.254.

impunitas] impunitus.

conceſſa] conceſſus.

Pigere interdum pro tardari] inde Piger. ſic Gloſſis Piget ὀκνῶ, Piger ὀκνηρός. adde Feſtum in Pigrare.

Pignoſa] *pileſi*) Pal.ſi,alii Plualii.alii,Pinaſii.

Pila quæ parietem ſuſtentat] Gloſſis Κρηπίδωμα.

Pila] v.Macrob.1.Saturnal.7.

ex lana] v ſ̃.Lanæ.

Compitalibus] v.Macrob.d.loco.

inferorum] alii inferiorum.

Pilani] *Pilis*) genus teli eſt.v.10.Gell.25.

Pilare & Compilare] v.ſuprà Compilare.

plures] fures.

fures piletas] fures πειράτας. alii, plures.alii, fores.alii,fures σινότας.

Pilat pilos habere incipit] pilis veſtitur:Pilare vt Plumare dicitur Nonio.

Pilates) Pelaſtes.

Pilea] in neutro,eſt etiam fœmininum.v. Nonium in pileus.

pugnare] militare.

Pilentis] *contulerunt*) v.ſuprà Matronis.

Pilumnoe poplæ] Pilumni populi.

hoſtes] hoſteis.

Pimpleides] Pipleides vel Pepleides vel Pecteides.

ſubtilitatem] alii,fœlicitatem.alii,facilitatẽ.

Pipatio] *clamor plorantis*] hinc Pipare apud Tertul.1.aduerſ.Valent.ſumitur pro, plorando vocem emittere. apud Nonium verò Pipulum,conuitium.

Piſcatorij ludi] *menſe Iunio*) ita Ouid.6.Faſtorum.alij. Kal.Sept.vt Varro 5.de lingua.

id genus piſciculorum datur ei deo pro animis humanis] idem Varro 5.de lingua.Ouid.3.Faſtorum.adde infrà Pollucere mercea.

Piſcina] *obtuſo ore*) id eſt obtunſo.

res eſt] reſes.

Piſtum à pinſendo] adde ſuprà Coquum. alii legunt,à piſando. Eſt enim Piſare Nonio frangere,tundere. Ab eo Gloſſis vno loco Piſaculum: alio Piſtaculum quod ὕπερος Pilum.

politum] molitum.

Planca] Palancæ, ob quam cauſam Planci appellantur.

qui ſuprà modum pedibus plani ſunt] iidẽ Ploti infrà in Ploti.Gloſſ.Plancus πλατύπους.

. . . um perculi] plauſtrum perculi. Eſt autẽ ſpecies prouerbii.

Planta oliaginea] oleaginea.

Plantæ] *olerum*) olearum.

Plaudi] Planti.alii,Plauti. alii Plati,à Græco πλατὺ,quod latum ſignificat: idque vero propius eſt:cum Plaudi hîc dicantur quorum aures latius pateant.

Plebeia Pudicitiæ ſacellum Romæ] vide Liuium 10.

conuinio] connubio.

Plebei Aediles diſſidente plebe] idẽ Dionyſ.6.

& ſeptem ferunt] de tabernis in foro id intelligi poteſt v.Liuium 26. & Sextum Ruffum.

Plena ſue] Telluri grauida ſue ſacrificabatur. Ouid.Faſtor.1.c.4.& 5.Metamorphoſ.Arnob. 7.& forda boue.v.ſuprà Fordicidiis.

Plentur] *ſine præpoſitione*) adde infrà Spicit.

Plera] *Pacuuius*] in Teucro apud Priſcianũ libro 5.

Pliſima] Plurima.

Plorare] adde ſuprà Endeplorato:Explorare,Implorare.

Latij] Tatii.

ſi nurus, &c.] alii ita legunt,ſi nurus inceſtũ paſſa non ploraſſit, ſacra diuis parentum eſto.

ſi parentum] ſi parentes.

ploraſſit] ploraſſint.

Ploti] *planis pedibus*) v.ſ̃.Plancæ.

Ploximum] Ploximum. alii Ploxenum ex 1. Quintil.10.vbi ſcribit eam vocem vſitatam fuiſſe circa Padum.

capſum] alii capſam. alii cautum, quod eſt ferrum quo rotæ vinciuntur.

Ciſio] Ciſium vehiculi genus Nonio, Ciceroni pro Sextio & Philipp.2. inde Ciſiarius carrucharius in l.13.ff.locati.

capſaue] capſámue.

ploxini] ploximi.

Plutei] *dicuntur*) ſignificantur.

Polet] *pollet*) Gloſſis κάμπτει.inde Pollentia Nonio.

Pœſnis] v.ſ̃.Ponnas.

Caſmenas] v.ſ̃.Duſmoſo.

Polimenta] *à politione veſtimentorum*) huc pertinet l.9 §.5.l.13.§. ſi fullo veſtimenta polienda 6.ff.locati.adde ſ̃. Depolitũ. hinc Gloſ.Polit.κνάπτει, κνάπτω, Polio. vnde κναφεὺς fullo,& Politor τρίπτης, qui & alio loco Pumicator.

profanaſſet) hoc verbo vtitur Cato in libro de re ruſtica.

decumantibus, & poſt quinquaginta millia aris) v. infrà Potitum.

cùm eſſent ex familia . . . . numero duodecim) cùm eſſent familiæ numero duodecim. ita Liuius 9. & Valer. 1. cap. 2.

intererant) interant.

Potitus ſeruitu . . . .] *Potitus ſeruitute ab antiquis . . . .*) ab antiquis potitus hoſtium, &c. id genus loquendi Iuris authoribus familiare. v. l. 15. ff. de captiuis.

Prebia] v. infrà Prædia.

Præceptat, ſæpe præcipit] ſunt enim verba, in to, frequentatiua vt ſæpius à ſupinis deriuata u in o mutato. vt ſcripto, edicto, domito, &c. de quibus v. Priſcianum 8. cap. de ſpeciebus verborum.

Prædamitatores] alij Præciannunciatores, ij Præciamitatores.

antecedunt) antecedentes.

vt homines ſe ab opere abſtinerent) vide Macrob. 1. Satur 16. adde quædam alia quæ ſcripſi ſ. in Maximus Pontifex.

Præcias dicebant] alij Pręcia dicebatur: alij, Præcia dicebat.

Præcidanea agna] Præcidaneũ, idem quod præcidendum. Nonio à præcidendo, id eſt immolando. v. ſ. Præcidere.

vocabatur) dicebatur.

Præcidaneam porcam] v ſ. Popularia ſacra.

Præcidere] *antecedere*) antè cædere.

Prædia] *Prebia vel Proebia ea remedia*) v. ſ. Præbia.

Cæcilia) Caia.

onus ſua) zonæ ſuæ.

ſanctus) ſangus: alij ſancti.

prædia) prœdia vel prœbia.

Prædonulos] Prædonculos.

Præfectura] *in quas legibus*) in quas his legibus.

quattuor ſex virum pro populi) quattuor viri & ſex viri annui qui pro populi ſuffragio: alij perperam, pro ſex, legunt, viginti ſex.

Calatiam) Calatium.

Alliſas) Allifas.

Præfericulum] *Opis Co . .*) Opis Conſiuæ. v. ſ. Opima: adde Varr. & Macrob.

Præfica] adde Nonium in Præficæ, & in Męnia. Gloſſis Præfica ἡ πρὸ τῶν κηδειῶν ἐν τῇ ἐκφορᾷ κατακόπτουσα θρηνῳδὸς ἐν ἐκφορᾷ.

Næuius) in Freto. vide Varronem 6. de lingua.

Præiurationes) v. Exemplum pręiurationis apud Liuium 2. vbi de M. Flamoleio & M. Fabio. & Polyb. 2.

Præliares dies] *quibus fas eſt hoſtem bello laceſſere*) v. ſ. Mundus: Mundum: & infrà Religioſus.

Præmetium] alij Præmeſſum. Gloſſæ Præmetiuum, ἡ προθερισμοῦ Δημήτρας θυσία: adde infrà Sacrima. dixi etiam ad Varronem.

Prænominibus fœminas eſſe appellatas) vide 6. Agell. 7: Plutarch. Problem. & ſuprà Præbia.

Præpetes aues] v. 6. Gell. 6.

ſint) ſunt.

Titia) Tertia.

quam petamus) quæ præpetamus, alij, quæ petamus.

Prærogatiua Centuria) primæ interrogabantur, primæ ſuffragium ferebant centuriatis Comitiis. Erat autem maximum earũ priuilegium, quòd rarò ab eis cæteræ diſcreparent. Cæterùm quòd primæ eſſent, ſortitò eueniebat. Reliquæ, iure vocatæ dicebantur. vide Ciceronem pro Muræna Philipp. 2. & libro primo & ſecundo de diuinat. Liuium paſſim.

quæ rus) quod ruſtici.

Præs] vide ſuprà Comprędes: & Manceps: Varro de lingua. Gloſſis ἔγγυος αὐτόδικος. iiſdem ἐγγυητὴς. fideiuſſor, Sponſor, ἐγγυητής, Vades: ἐγγύη, Vadimonium, fideiuſſio.

Præſagire] Gloſſis προαισθάνομαι. iiſdem Præſaga προμάντις. Dicitur etiam Præſagitur pro Præſagit, teſte Nonio. adde infrà Præſagitio.

Sagax) v. infrà Sagaces.

Præſagitio] adde ſ. Præſagire.

Saga) vide ſuprà Piatrix ſacerdos.

Præſiderare] adde ſ Conſiderare.

antè ſideris tempus) à ſidere præſiderare & conſiderare, vt ſuprà d ctum eſt. ſed & Sideroſus Gloſſis ἱεροπαθὴς σεληνιακός, qui alibi Caducus.

Præſidium] Gloſſis παραφυλακή, προφυλακή, πρόνοια φυλακῆς, φρουρία φρουρά, ὀχύρωμα.

Præſtinare apud Plautum] in Captiuis & Pſeudolo.

Præſtitem] *qua*) quem.

Præſtolari] Gloſſis Præſtulari προσκαρτερεῖν παραμένειν. adde Nonium in Præſtolari & Præſtolat.

Præteriti Senatores]v. l. 31. Cod. de fideicommiſſ.

Tribunos militum] Tribuni militum. vide Aſconium in Diuinat. & in Piſonem: Valeriũ 2. cap 4. Gellium 4. cap. 20. & 7. cap. vlt. & 16. cap. 13.

quoſque) quoque.

Curiatim) Curiati.

Prætexta] Gloſſis περιπόρφυρα. & alio loco περιπόρφυρος συγκλητικός. Prætexta toga. adde Nonium in Prætexta. ab eo Prætextata ὅνομος.

Prætexta] vide infrà Togatarum. Palliatæ erant, quæ ex Græco in Latinum 1. Prætextæ & Togatæ quæ argumento ab Latinis & Vrbanis rebus ſumpto, vel de togatis viris

vel de prætextatis pueris & puellis cōpoſitę. vide Horatium in arte.

ſcriptas) ſcriptæ.

Prætextatis] *prætextatum*) alij prætextum. Gloſſis Prætextatum ἔντιμον. Cæterùm ſuprà in Pictor Zeuſis prætextum nomen alicuius dicitur pro aduocato, laudato ac citato. de Prætexta & prætextatus dixi ad §.1.Inſt.de in iuriis:& l.3.in fin.ff de lib exhib.

Prætextum[Prætextatum.

Prætor] *Albanos*) Albanus.

ad P.Decium) at Pœctum.

ad caput Oetentinæ) ad caput Ferentinæ, ita Dionyſ.4.& 5 Liuius 1.

Prætoria cohors] *Scipio Africanus primus,&c.*) ita Cæſar, propter inimicos, aliquandiu vſus eſt cuſtodia corporis & prætoria cohorte Hiſpanorum.

Prætoria porta] *initio prætores erant qui nunc Conſules*) adde Nouell. 24. & 25. Varr.4. de lingua.

quorum tabernaculum, Prætorium) l. 31 Cod. de Epiſcop.l.penult.Cod.de off.rect prouinc. l.5.Cod.de operibus pub.l.3. Cod.de Metatis. l.vlt.Cod.Theodoſ. de officio omnium iudicum.Vopiſcus in Aureliano.

Præuaricatores] Quid præuaricari & præuaricator.v.ff.de præuaricatoribus l.1.§ 1.§.6.ff. ad Turpill.

à prætergrediendo)à gradiendo alij. Ita lego, à præuaricando, id eſt prætergradiēdo.Gloſſ. præuaricat διαπαλίζει.

Prandicula, ientacula] Gloſſis Prandicularius ὁ μετ᾽ μετρείας ὁμίλος.

Precem) alij Præcem.

Præſan] Præcidanea.vide Cato.de re ruſtica.4.Gell.1 alij Præſentaneum legunt.

purganda) pugnandæ.

Prima] *ducant*) dicatæ.

Primanus tribunus] *tributum*)adde ſuprà Ærarij.& Varr.4.de lingua.

Primigenius ſulcus] vide infrà Sulci.

Primneſius palus] alij Primeſius:alij Prymneſius, aliis Primneſium. Eſt autē funis nauticus, quo nauis ad palum religatur, quem alij tonſillam dicunt. vide infrà Tonſilla.

Primordia] Gloſſis ἀπάρχη γένος.

Principalis caſtrorum porta] quæ & principia in l.12.in fi ff.de re militari: l. vlt. C. quæ ſit longa conſuetudo l.1. C. de Veteranis.

Priſcæ Latinæ &c.] Coloniarum aliæ, priſcæ aliæ nouæ.

Priſci Latini] v.Liuium 1.

Priſcus Tarquinius] v.Liuium.

Priſtinum ob eo quod eſt prius) Gloſſis Priſtina ἀρχαῖα.

Priuatæ feriæ] ac ſingulorum. v.Macrob.1. Saturn.16.adde infrà Sine ſacris hereditas: & Propudianus porcus.

denecales) v.ſ̄ Denicales.

Priuato ſumptu ſe alebant milites] v. Liuiū 4.

Priueras] à priuo, quod ſignificat propriū vniuſcuiuſque ac ſingulare.v.infrà Priuos.

Priuignus] v.l. 4. in fin.ff. de ritu: l.4.§.& quidem 6 ff.de gradibus.Gloſſis πρόγονος.

Priniuio ≡ prius ſingulis] Priuoes Priuis, ſingulis.

Priuos, priuaſque antiqui pro ſingulis] v. Nonium in Priua & Priuum.10.Gell.21.

Pro ſignificat in] v. plura apud Gell. 2.cap. 17.& 11 cap 3.

pro roſtris) v.l.2 § 4 ff.de origine iuris.

pro amplificando) vt profugi in l.9. ff. quod metus cauſa.

prodi]hinc prodius Nonio, pro interius lōgius.hinc Prodigia, protollere & infinita.

pro priuandi facultate vt in propudio)hoc vult Feſtus, dici propudium, id in quo nullus ſit pudor.

aliud alio] aliud pro alio.quidam ita legūt apud,ab,ob, Ego nihil mutandū cenſeo.hoc enim ſignificat, particulam, pro, nunc vim τῦ ἀντὶ nunc τῦ ὑπὲρ, obtinere. Hanc enim vſurpant noſtri cùm ſignificant verè non eſſe id de quo agitur. ſed haberi pro eo ac ſi eſſet. ſic in iure, pro Tutore.ff.pro tutore:& Procōſule:& ita infinitis locis.

pro prædio) pro præde.

pro conſule) pro conſilio.

pro antè) Gloſſ ἔμπροσθεν.adde Non.in Pro.

promittere barbam) v. ĩ. Promiſſus & Promiſſum.

Pro cenſu] *pro tribunali*) ſic in l. 2. ff. de re iudicata, cui opponitur de plano l. 1.§ 8.ff.ad Senatuſconſultum Turpill.

Pro ſcapulis] pro tergo Liuius dixit lib.10. ius Virgarum Plinius 10.

complures leges erant in ciues rogatæ quibus ſanciebatur pœna verberum) dixi ad l.8. §.3.ibi vt verberibus necetur.ff.de pœnis l.8 ff.ad l.Iul. de vi publ.v. Apoſtolorum acta 22.Gell.

em)hoſtem.

profuit) profui.

Pro ſententia] *pro roſtris*) v.ſ̄.Pro. (ſignif.

probrum] adde l 41.ff.de ritu:l.42.ff.de ver.

qui niſi probrū omnia indelicta æſtimant) Stoicum hoc decretum eſt, οὐδὲν κακὸν εἰ μὴ αἰσχρόν.

Veſtalis) v.ĩ.Sceleratus vicus.dixi ad leges xii.Tabul.

Procalare, Prouocare] Glóſ. προκαλῶ prouoco.

kalendæ) καλένδαι Glóſ.ſingulare nō habet.

calumnia] adde Nonium in Calumnia.

Calones) v.ſ̄.Calones.

Caculæ) v.Caculæ.

Calatores] v.ſ̄ Calatores.

Procalato] *prouocato*] prouocatio alij, procalatio.

Procari poſcere] idem infrà in Reciprocare, Nonius in Procacitas & Procacitatem.

Procaces meretrices] v.infrà Procum.

Proci} v.ĩ.Procum.& Nonium in Procacitas:Seruium 1.Æneid.

Procas]v.ſ.Procat & Procum.

Procellunt, procumbunt] Gloſſ. Procello προφθάνω, ὑπερέχω, προέχω.

Procera prolixa]v.ſ.Procum.

Proceſtria]*quæ ſunt ante caſtra*] hinc Gloſſis Procaſtria σκήνωμα πρὸ παρεμβολῆς. Iiſdem παρεμβολὴ Caſtrum,& παρεμβολικὸς Caſtrenſis.

Procincta claſsis] adde ſ. Endoprocinctu. vbi dixi. Gloſſis in Procinctu ἐν παρατάξει.

Sabino cinctu]v.Liuium lib.5.

. . . . *ta in procinctu fieri*] teſtamenta in procinctu fieri: ea à militibus fiebant.Inſt.de teſtamentis vbi v.Theophilum.L.vlt.ff.de bonor.poſſ.ex teſt.mil.1.Gell.11.& 15 c.17.Ciceronem 2. de orat. Plutarchum in Coriolano.

Procitant] *vocitant*) Gloſſ.Procitat προσκαλεῖται.

citare] v.infrà ſolicitare. ſi citatus non reſpondit in l.7.ff.de in integrum reſtit.

procet]v ſ Procat.

Procitare]*prolicere*)pollicere.

Procitum teſtamentum] *Liuius*)in Odyſſea.

Procubitores]*ferè velites*)feri velites.

Proculinant]alij,vt infrà eodem.

Proculum] *qui natus eſt patre peregrinante procul*)Gloſſis Proculus τηλύγετος.

Procum patritium]*ſignificat procerum*) Cicero ad Brutum,vt Cenſoriæ Tabulæ loquuntur, Fabrum & Procum, Ita Proci, Plauto in Pœnulo,proceres.

eas ſi vnquam]claſſium quam.

proci]v ſ.Procari.

. *Procas*]vide ſ.Procari & Procitant.

meretrices procaces]v.ſ.Procaci.

Prodegeris, conſumpſeris] adde infrà Prodiguæ hoſtiæ l.18.ff.de off.præſid.hinc Prodigus in iure in l.1.ff.de cur.fur.Gloſſ. ἀσώτως. & Prodigitas Nonio,profuſio.

Hymni]Hymnide.

*producta,&c.*polluctæ,prodigum eſſe amatorem addecet.

in]me.

Prodidiſſe] prodixiſſe. Verùm illa duo pro eodem plerunque ſumuntur: vt & prodita res & prodicta.Liuius 38.

qui patriam hoſtibus prodiderunt] v.Titul.ff. ad Iul.maieſt.

prodiſſe]prodidiſſe.

. *Prodigia*] prodigia. porrò adigenda. Nonius.adde l.3.Cod de lib.&poſtlim.hine prodigioſum in l.14.ff.de ſtatu.l.38.ff. de verbor. ſignificat.

Prodigiatores]v.ſ Prodegia.

Prodigua hoſtia]v.ſ.Prodegeris.

Prodinunt,prodeunt] Sic ſ. Nequinunt pro nequeunt.

Prodit]*in apertum*)προέρχεται.

ſed etiam porro]vnde prodius Nonio.

Prodita]prodit.

memoriæ] hoc verbum ſuperuacuum eſſe videtur.vt id dicat Feſtus,prodere, eſſe,porro dare.

cupide)cupidi.

Produit]*prodito*)produito.niſi loco produit quis legat, prodit. aliàs hic aut illic mutari verbum neceſſe eſt.

Profanum]*quod non eſt fanum*) quod non eſt ſandum. Varro 4.de lingua. Macrob.3.cap.3. quod extra fanaticam cauſſam. quaſi porro à fano:id eſt religione.adde l.6.ſ ſacræ. ff.de rerum diuiſ.l.83.§. ſacram. ff.de verb.oblig.l.9. Cod.de religioſis.Gloſſis profani ἀμύητοι, βέβηλοι, ἀνίεροι.

. . . *ſendo*)Plautus in Pſeudolo.

. . . *interea*) vt porriciam interea,&c.hic enim Feſtus explicat verbum porricere.

conſume)conſumere.

ex tanto librorum eius numero) Atqui libri quinti initium Verrio fuit litera p.Feſti verò X V.

inſcribuntur)qui inſcribuntur.

Profeſti dies)v. Macrob.1.Satur.16.

in Priuigno]Afranius in Priuigno.hi verſus extant integriores apud Nonium in Profeſti & Feſti.

Profundum]adde Nonium in profundum.

Profuſus]*Terentius in Ad.*) in Adelphis.

murmuro)murmure.

progenerum) l.4.§.5.ff.de gradib.l.3.§ 2. ff.de poſtulando.

prohibere comitia] *morbo qui vulgo quidem maior*)v.quæ ſcripſi ad l.4.§ 5. & l.53.ff.de ædilit.

Comitialis)v.d.l.53.

medium)me deum.

prolato]*ante ſe portento*) Gloſſis prolata ἡ ἐξενεχθεῖσα.

Proletarium capite cenſum) de proletario & Capite cenſo.v.16.Gell.9.Nonium in Proletarij dicti:& in Proletarij ciues.

Idem)Item.

proletarij)proletanei.alii prolectanei.

promettere)à mellere antiquo:quod περὶ τὸ μέλλειν,cuius veſtigia in voce Remelligines,

promenerunt) alii promenerat. alii promouerat.

promerion)alii promorium.fortaſſe Promerium.

promedium)pro medio.

promiſcam]*promiſcue*)pro promiſſione.

promiſſus capillus)vide ſuprà pro,& præmiſſus.

promulco agi)adde ſ. Remulco. Gloſſis χαμούλκος trahæ.

ſcapha)ſcapha.

Promulgari] *quaſi promulgari*) Gloſſis Promulgat νομοθετεῖ, προχειρίζει, δημοσιεύει. inde pro mulgatio in l.13 § 2.ff.de excuſ.tutorum.Ceterùm propriè Promulgari dicebantur le-

ges, cui primum in vulgus edebantur, vt hîc, & cùm trinis nūdinis ſcriptæ proponebantur publicè, vt legi poſſent ab iis qui in vrbem è ruſticis tribubus ac municipiis veniebant: poſtea, ferebantur: & in æs incidebantur. Cicero 1. & 5. Anton. pro Flacco. & 3. de legib.

Pronuba] Gloſſis Pronuba ἡ παράνυμφος.

nuptis] nuptiis.

matrimonij paupertatem] matrimonij perpetuitatem.

Propages] adde Nonium in Propago.

propagines] progenies.

Propatulum] *patuli*) v. s̄. Patuls.

ſupra] ſuper.

Properare] vide Verrij incerta: 16. Gell. 14.

Properus] *aduerbiū properè*) adde alia duo ex Nonio Properatim & properiter. adde Gell. 12. c. vlt.

Prophetas] Gloſſis προφήτης Propheta.

purant] alij purgant. alij parant.

Propius ſobrino] ita in tit. Cod. vnde legitimi: noſtris, propior ſobrino l. 1. in fin. l. 10. §. quinto gradu. ff. de gradib.

filia] filius.

Propteruiam] adde Macrob. 2. Nonium in Bidentes.

ſanco] ſango. v. Varronem 4. de lingua. & infrà Sanguallis porta.

Profectur] *ſanco*) ſanio. alij, Fauno. alii Sango. alii Sancto.

Propudianus porcus] Propudi ait, in ſacrificio gentis Claudiæ.

Propudium] v. s̄ Pro. ibi, aliàs pro priuandi facultate. Gellius 2. c. 7. ſi pater imperet vxorem ducere infamem propudioſam, non parendum. facit l. 12. ff. de ſponſalib. 13. §. 5. ff. de bonorum poſſeſſ. contra tab.

cum] quum cum.

maledicto] maledicti.

ſint] ſuit.

Prorſi limites] ita apud Hygenum de limitibus, & apud varios auctores de limitibus, quibus opponuntur tranſuerſi.

Prorſus] *πρὸς*) πρός.

Proſapia] ita apud Varronem lib. 6. Nonio verò, Proſapies. Vtrunque Gloſſis dicitur.

ſipare] alii, ſutare legunt, nullo, quod ſciam, iudicio.

Proſedas] alii Proſedas. non neceſſario.

Plautus] in Pœnulo.

proſtibula] vide ſuprà Alicariæ.

Proſicium] Nonio Proſecta. Gloſſis Proſicιæ αἱ τῶν θυμάτων ἀπαρχαί.

proiicitur] porrigitur.

Proſimurium] Poſmurium.

pro murum] poſt murum.

rus] ius.

Proſpices] Proſpica: ita apud Nonium vt & Deſpicia pro Deſpice & Proſpice.

Proſumia] v. Nonium in Proſumia. 10. Gel. 25. in fi. alii legunt, Protumia. alii Portumnia

Protelare] vide Nonium in Protelare. Glo Protelum ἐπαλαμοιγῃ. ſic Nonio Protollere.

τῆλε] Thae.

Protinam protinus] Protinus etiam veteres dixere. v. Nonium in Protinus.

Terentius] Phormione.

Prouinciæ] adde l 99. 1. ff. de verb. ſignif. earum aliæ conſulares,, aliæ Prætoriæ, aliæ vrbanæ. Cicero Philipp. 1. vnde Prouinciales. l. 190. ff. eodem titulo. res prouinciales. l. 35. ff. de hæredib. inſtit.

Prouorſum fulgur] *Ioui fulguri*) Ioui fulguratori.

nocturna Summani] eadem videntur dici à Seneca 2. Natural. 49. Gloſſ. Κεραυνοβόλιον ὑπὸ σφοῦ νυκτερινὸν, fulgur ſubmanum. κεραυνοβόλιον fulgurium.

ſummanus] vnde infrà Summanalia liba.

Prugnum] *pro priuignum*) pro prunum. alii, pro Pronum.

Puba præſente] *ab iis qui puberes ſunt*) Galli la ieuneſſe.

Pubes] v. Inſt. de Nuptiis. Vlpiani frag. tit. 11. §. 28.

Publica] pondera.

ſilli] tillii. alii ſilii.

oetier] vtier.

vt hi] vti.

quadrantal vini octoginta pondo ſiet] Idem Plinius 14. c. 4. Eſt autem Quadrantal vini, idem quod amphora Voluſio Meciano in libro de aſſe. adde infrà Quadrantal & Hemina. Gloſſis Quadrantale κεράμιον, orcium, Amphora.

P. 15.] ſiet.

librario] vinario.

ſex de quinque libræ in] ſexdecimque ij.

hac] hæc.

D. M.] dolo malo.

multaretur] multetur.

Publica ſacra] *priuata*) adde s̄. Priuatæ feriæ. Propudianus porcus.

Publicius cliuus] *malleoli*) Malleoli.

Aediles Curules] Aediles plebis. v. Ouid. 5. Faſtor.

munierunt] mœnierunt.

Velia] Vel. alii vehicula.

poſſit] poſſint.

pudicitiæ ſignum] *familia ne adiſſet*) vbi familia atque ædis eſt Herculis. alii, vbi familia habet & ædis eſt Herculis. vel, vbi Aemiliana ædis eſt Herculis.

Puelli] adde Nonium in Puellos. Gloſſis Puellus παῖς ἀρχαῖος.

Ennius: Pœni, &c.] hic verſus integrior citatur à Nonio.

Pugio] adde Nonium in Pugio. Gloſſis παραξιφίδιον, παραζώνιον, quod alibi παραζώνιος μάχαιρα. & ſica: alio item loco ξιφίδιον.

Pulia

Puilia ſaxa] Pictor) lictor.
Pulchralibus] cupidys) cupidus.
idem] Cato.
Pullus Iouis] puerum quem quis amabat pullum eius dicebant) vide infrà Puer.
Puer] icta) tacta.
Puls] vide Varronem 4.de lingua.
terripauium] terripuuium.
pauire] puuire.adde ſuprà Obpuuiat.
Punctariolas] Punitariolas.
ipſe] Cato.
Punici dicuntur non Pœni] non Pœnini.
Pura veſtimenta]non obſita,non fulgurita] non obſtita, id eſt fulgurita. vide ſuprà Obſtitum.
Puri puti] adde 6.Gell 5.
manumiſsione] id eſt liberatione.
Spurco] porco.
Purime] alij Puriter,vt apud Nonium.
Purimenſtruo] qui ſacrorum cauſa toto menſe] vide ſuprà Denariæ Cerimoniæ & Tricenariæ.
Puteolos] vide Varronem 5.de lingua.
multitudine] ſimilitudine.
Puteum] in neutro: eſt & maſculini generis.vide Nonium in Putei.
Puticuli] vide Varronem 4.de lingua.
in puteis] vt puteus.
Putitum] Putitium,alij Politum, alij Putidum.vt apud Nonium, 4.locis.
Plautus] in Bacchidibus.
at] ab.
millibus aris] vide ſuprà Potitium.
publicus] publicos.
Putus] vide ſuprà Amputare & Imputatum, vide Nonium in Putus.
putate] putare.
. . . *ſycophanta eſt]* verba Plauti in Pſeudolo.
. . . . *manda]* Parilia ſibi obſeruanda &c.

Q*Vadrantal]* quod & Quadrantale Gloſſis.vide ſuprà Publica pondera.
quam ex Græco ἀμφορέα] Gloſſis ἀμφορεὺς, κεραμεῖον, orcium.
quod vas pedis quadrati] qui Quadrantal Gell 1.c.20.
in publicum] in pulli.V.
Quadrata Roma] vide Dionyſium lib.1.Plutarchum in Romulo: Solinum cap.2. Tacitum 12.
extiterat] exterat.
Quadruplatores] vide Aſconium diuinatione 4.in Vertem.
Quadrurbem Athenas) vide Plutarchum in Theſeo. ſic Gloſſis Quadriiugem, τέτρωρον.
Queſo)Munda] mundo.
liberorum ſibi quaſendorum] ſibi liberorum queſendorum. dixi ad l. 220. §. 3. ff. de verb. ſignif.vide 4.Gell.3.
Quaſtores] . . . cidi appellantur) parricidij appellantur. adde ſuprà Pari.l.2.§. & quia.23. ff. de origine iuris.
Quande] imp . . . ſecundo) Vt & in ſecundo.
grauis tergaios] Graius inter Graios.
Quam de] pro quam) pro quando.
Quando] Plautus in Menæch. &c.) Plautus in Menæchmis, ideo quia menſam edo, detergo.
C litera] E littera.
Quando Rex comitiauit] alij,Quando herus. male.adde infrà Refugium: Varronem 5.de lingua.vbi de diebus hominum cauſa conſtitutis agitur.
Quando ſtercus] vide infrà Stercus.adde Varronem 5.de lingua.
Quartarios] Fortaſſe Galli inde ſuos Chartiers.
colligere] colliſere.
Quatenus] quatenos) quatenos. & ita quoque alio loco infrà legitur.
Quatere] adde Nonium in Quatere.
quaſſare eſt ſæpe quatere] adde Nonium in Quaſſum.2.Gell.6.
Quaxare] Quoaxare. alij Quaſſare. idem quod coaxare.
Quercus] querqueram) vide infrà Querqueram.
Querqueram] febrem intellige. adde ſuprà Quercus. Ex Gellio 20.c.1.Quercera febris & rapida, qualis vetus quartana. de qua in lege 60.ff.de re iudicata.
κάρκαρα] κάρκαρα.
carcer] cancer.
mihi] mei.
Plautus] in Friuolaria.
bilis querqueratus] bilis, aqua intercus, Amuſſis,febris querquera.Priſcianus lib.6.
Querquetulana] vira) alij legunt nunc: alii, viræ. Græcis χαμαιδρύες καὶ ἄμα δρυάδες dicuntur. vide Varronem 4.de lingua.
ſciens] ſagas.vide ſuprà Præſagire.
Querquetularia] querquetum) Querceetum.
viragines] Virago.Gloſſis ἀνδρεία, γυνή.
Ques] quen) qui vel quis.
Quianam] genus iſti) genuiſti.
Quianam] heu quianam. ita apud Virgiliũ 3.Æneid.
Quietatus] Quietalis.
Quid hoc cenſetis, illuc tranſite] hæc verba dicebantur in ſenatu ab eo magiſtratu qui retulerat aliqua de re ad ſenatum, vt per diſceſſionem ſenatuſconſultum fieret. vide Plinium 4.Epiſtol.14.hinc familiare authoribus antiquis, verbum diſcedendi, & diſceſſionis. v.Ciceronem 1. Epiſt.2.adde 14.Gell.7.
Quincentum] vſurpant) vſurpabant.
Quinquatrus] adde ſuprà Minuſculæ.

qui fere his] quibus ferit. alii qui feriis. vide Varronem 5.Ouid.3 Macrob.1.

Quinque genera ſignorum] *obſeruant*) obſeruabant.

Quinquertium] vide ſuprà Penthatlum.vide l.2.ff.de aleatoribus. Gloſſis πένταθλος, Quinquertius.

Quintia prata] *à Quintio Cincinnato*) vide Liuium 3. vide ſuprà Fabiani. Ouid.2. Faſtorum.

Quintipor] *Gripor*) Calpor.

Qui patres] vide Liuium 2. vide ſuprà Adlecti.

& duo genera appellaret eſſe] ſic duo genera appellauere.

Quippe] *appellare eſſet*) appellata ſunt.

Quirinalia] vide Varronem 5.de lingua.

idem] eædem.

ſtultorum feria] vide infrà Stultorum feriæ. vide Varronem 5. de lingua. Plutarchum in Problemat.

antequam &c.] hæc, & ſequentia ſemicirculis incluſa,repetita ſunt ex eo capite, cuius initium Quirinalis collis.

quidem &c.] quidam ſuorum fornacalium ſacrorum ignati,eo potiſſimum &c.

Quirinalis collis] *Aegonus*) Agonus, alij Agonium.vide Varr.4.

Qui . . . Quirites à Quirino cui aqua & vino in Curiis ſacra faciebant.

illius Quiris letho datus eſt] ollus Quiris letho datus eſt.adde Varronem 6. de lingua. & ſuprà Indictiuum funus,& Simpludiarea.

Quiritium foſſæ] vide Liuium 1.

Quiſpiam] *aliqua*) aliqua.

qua] qui.

Quiſquilea] Gloſſis Quiſquilia, σκύβαλα.

Quod] quid.

τι] ὅτι.

Quoniam] ἐπεὶ) ὅτι.

Quot ſerui tot hoſtes] *Quot ſeruitute &c.*] Idem Senec.6. Epiſtol.47. vide Theophilum, §.ſed maior.Inſt. de his qui ſunt ſui. & Macrob. 1. Saturnal.Ariſtot.1.Polit.

R *pro S*] S pro R.

laſibus] vide Varronem 4.de lingua.

R.duobus] *differitur etiam*) diſſecti,cuius etiã, alij differitur cuiuſpiam.

Rabidus] *à rabie*) vt & Rabere apud Non.

Rabula] vide Nonium in Rabula,& in Rabulæ,& infrà in Raua. ſunt qui legũt Rabicula.

intus] inuentus.

Radere] lege XII.vide Ciceronem 2.de legibus,& 2.Tuſcul. dixi ad leges XII. Tabul. adde 13.Plin.37.

Rapi ſimulatur virgo] *trahitur*) traditur.

Rapi ſolet fax] vide ſ.Facem:Patrimi.

vtriſque] vtriuſque.

alterius vtrius] alterutrius.

Raſores] huc referri poteſt verbum Raſitauiſſe, quod apud Gellium eſt 3. c.4. & Raſorius, Gloſſis ξυστήρ, qui & alibi Ralla,Rallum, Rallus.

Rates vocant ligna] vocant ligna, fortaſſe idem quod Ratariæ Gellij 10.c.25.in fin.

Ratitum quadrantem] dixi ad Varronem 4. de lingua.

Antonius] vide quædam de Antonio apud 33.Plin.9.& 3.

Ratumena porta] *Etruſci*) Claruſci.

Veiis conſternatis] vehis conſternatis.

conſpectúmque] in conſpectum.

voienti] vegenti.

Ratus ſum] Gloſſis λογιζόμενος.

Raua vox] *Rabula*) vide ſuprà Rabula.

Raui coloris] adde Nonium in Rauum fuluum.

Plautus] in Epidico.

rauiſtellos] vide ſuprà Grauiſtellus.

Rauilia] Rauallæ:alij Rauillæ.

quemadmodum à caſulis caſulæ] quemadmodum à colore fuſco ſullæ.

Rauim] *Plautus*) Aulularia.

experiuraui] expurgaui.

Rauim dicebant pro raucitate] adde Nonium in Rauis.

rauis] rauius:aliis,Rauit,Raucè loquitur,& rauſurus.

Receptitium ſeruum] vide 17. Gell.6.& Nonium in Receptitium ſeruum.

Recinium] alii Ricinium. Gloſſis Ricinus, Κρότων. Nonio Ricinium (quod poſtea Maſuctium dictum eſſe ait) & Ricinum.

qui XII.interpretati ſunt] dixi ad leges XII. Tabul.

virilem togam qua] alii, Virtogam.alii, Vertogam qua.vt Ver Verrium ſignificet.

prætextam] prætextum.

clauo purpureo] fiebant etiam claui ex purpura.l. 19.§. ſimili modo.5. ff.de auro,argento.

Reciperatio] ea plerunque fiebat poſt res ſolenniter repetitas à fetialibus.

Recipio] Recipiem.

Reciprocare] *pro vltrò citróque poſcere*) & apud Nonium pro Recipere.

procare eſt poſcere] vide ſuprà Procari.

Rapido &c.] rapio, reciproco pedem cito. vel ita,Vltro citrò reſtem.

tollenono aut pilum] tolleno.

vel pilum] vide infrà Tolleno.

Reconducta fecerit] Reconderit.alij,Recondiuit,refecerit.

Recta] vide Regillum.

Recto fronte] vide infrà Specus.

à ſtirpe ſupremo] vide ſuprà Maſculino:& ĩ. Stiricidium:Spicum.

Ilia Dea nepos] id eſt in fœminino nepos. vide infrà Specus.Nonium in Nepos.

lupæ

lupus feta] vide ſuprà Maſculino: alii legunt *lupus fæmina*. nam & ita Nonius. adde 1. Quintil.10.

nulla metus] vide ſuprà Metus Maſculino Nonium 3.in Metum.

hic ouis] vide ſuprà Ouem.

hac agnus] vide ſuprà Agnus.

Redantruare] ita Nonius, alii Redampiruare: alii, Redamptruare.

vt ampiruet &c.] vt amburuet: ſic vulgu redamdruat idem. vel ita, vt Amptruat: inde & volgu redamptruat olli.

redamplauit] redantrauit.

Pacuuius] in Chryſe. ita apud Nonium.

promerenda] proærenda alii, promerendæ.

redantruare] redamptruare, alii redampiruare.

Redarguiſſe] Redarguesse.

pertiſum] vide ſuprà Pertiſum.

ferunt] ferum.

Redemptitauere] *malefacta*) efacta.

Redemptores] Gloſſis Redemptor ἐργολάβος.

conduxerant] condixerant.

Redhoſtire] adde Nonium in Redhoſtire.

Næuius in lupo] Næuius vel Nonius in Ludo.

Salutat iube] ſalutant iubæ.

milium] mulium.

meaſſem] eaſſem V.

obiectet] cum ea ſe oblectet.

hoſtire] vide infrà Satus dies.

& in Hectoris lytris Quæ] & in Nectoris lyriſque.

hoſpius] hoſtiris.

Redibitur tum] Redhibitum.

&] ei.

Rediculi fanum] dixi ad Varronem 4.de lingua.

Redimiculum] vnde Gloſſis Redimiculat ἀναλύς διάματα, corruptè pro Redimicula ἀναδήματα, vel vt infrà exponit ἀναδήματα, quemadmodum in lege 26.in f.ff.de auro, Anademata dicuntur, quibus vinciuntur mitræ: vnde & vittæ in l.25.§.10.ff. de auro: ac proinde Catellam hîc vocari à mulieribus refert Feſtus. Eſt enim Catella deminutiuum à catena, teſte Nonio in Catellæ.

Redinunt, redeunt] ſic ſ. Nequinont, pro nequeunt: ſolinunt, pro ſolent: ferinunt pro feriunt, & Prodinunt pro prodeunt.

Rediniam] *luere*) alii perperam, tuere vel duere. Cæterùm luere idem eſſe quòd ſoluere, conſtat etiam ex verbo Reluere infrà & in l.8.in f.ff.de re militari, & Cod. de luitione pignoris.

Liuius] Læuius.

Rediuia] Gloſſis Reduuia παρωνυχίς. iiſdem παρωνυχία Redubia.

reluuium] rediuium.

Rediuiuum] Gloſſis παλίνζωον.

primo] tertio Verrinarum, qui primus eſt de Prætura vrbana.

Referri diem prodictam, id eſt ante ferri] inter varias ſignificationes Referre eſt præferre, ex Nonio.

Refriua faba] Refriua fabra.

vt ait] via.

reuocent] reuocant.

Refriua] Refriuam.

quæ] quam.

Refutare] vide ſuprà Futare.

Regalia exta] *potentibus*) petentibus.

dominationem] id eſt αὐτεξουσίαν, vt ſit emancipatus, vt ſit ſui iuris.

Regieſcit] Regleſcit.

Regifugiam] Gloſſis κατωφυγή.

VI.kal.] Martij ſcilicet: id enim ita eſſe teſtatur Ouidius. Sed tamen Macrobius 1. Saturnal. VI. Idus Iunii exactos reges fuiſſe ſcribit: eóque pertinet quod paulò pòſt adſcribitur de Kal. Iuniis.

Regillu] vide ſ. Rectæ. Porrò Regillam veſtē diminutiuè à regia dictā, ſcribit Nonius.

actis] erectis.

virginis] virgines.

ominis cauſa] vide ſuprà Rectæ.

Regimen pro regimento] Regimenti verbo vtitur Aurelius Archadius in l. vnica § 1.ff. de offic. P. Prætorio.

Relegati] eorum paſſim in iure mentio.

Religioni. eſt quibuſdam porta Carmentali egredi] de porta Carmentali, vide infrà Scelerata porta.

Religionis præcipua] in Capitolio.

ara] huc videtur referendum quod Plinius 17.c.25. refert bello Perſico, in Capitolio, bis enatam palmam.

Religioſi] hîc opponuntur ſuperſtitioſis, vt & alibi religio & ſuperſtitio l.2 ff de iuſtitia & iure. l.1.§.1.ff.de collegiis. l.30.ff. de pœnis. Eſt exemplum ſuperſtitionis, quæ & ſimplicitas in l.14.§.5.ff.de religioſis. adde Nonium in Religio.

Religioſum] *ad*) at.

Religioſus] *etiam officioſus erga homines*) hinc Gloſſ. Religio ἀσέβεια, ἀγός.

dies religioſi] qui & infames & infauſti, Nonio in Religio.

quibus, niſi quod neceſſe eſt, nefas habetur facere] vide ſuprà Mundus, vide ſ. Præliares dies.

ſex & triginta atri] Terni erant ſingulis menſibus, poſtridie Kal. Non. Idus.

Allienſis] Alliēſis dies poſtridie Idus Quintiles. vide 5. Gell. 17 Macrob. 1. Saturn.

atque ij] alii.

quibus mundus patet] vide ſuprà Mundus. Ter autem in anno mundus patebat 9. Kal. Septemb. poſtridie Volcanalia 3. Nonas Octobr. & 6. Id. Nouemb.

in ædem bonæ Deæ] vide ſ. Mundus.

myſtica]alij myſtice,alii auſpicia.
ſanctum murum] l.8.in f.ff. de rerum diuiſ.
Religioſum ſepulchrum] vide l.6.§.4.ff. de rerum diuiſ.
putant]putat vt.
qui non iam]quoniam.
qua]eo.
veluere,reſoluere]adde ſuprà Rediuiam.
ipſi] pſa.
oppoſuit]oppoſiuit.
Remancipatam] Gloſſi: Remancipat ἀντιπαραχωρεῖ. ἀντιπαραχωρῶ Remancipo.
Remant repetant] alii Remanant,alii Renitant, alii Remeant. Gloſſis Remeat ἀναστρέφει ὑποστρέφεται adde infrà Remeare.
Remeare redire]adde ſuprà Remant.
commeatus dari dicitur]ita Commeatus accipitur in l.2. in f ff. ad municip. l. 1. & l. 3. §. 7. l.14. ff. de re militari. & l.1. Cod. de commeatu.
poſſit] quis poſſit.
Remeare]*emancipato*) Emancipato.
redireque]redire cum.
Paucius]Paccius.S.
ludum]locum.
Remeligines]Remeligens.
patina]Caſina.
diu intus]diuinitus.
Remores aues]Remoræ aues.
Remulco] vnde Remulcare Nonio.adde š. Promulco
Renanciſcitur]*reprehendit*)deprehendit.
nanciſcitur]adde š.Nancitor.
Rena . .]Renanciſcitur.
Renouatiuum fulgur]vide š.Adteſtata.
Repagula] Gloſſis κλειστῆρες, κόραξ. Eſt autem κόραξ σιδηροῦς θύρας, vncinus & repagulum: & alio loco Repagulum κλεῖθρον, μόχλος θύρας, μάνδαλον.iiſdem μάνδαλος Peſſulus.
ita]quia ita.
in Verrem libro quarto] Ea eſt quarta Verrina,quam Cicero ſcripſit:non egit, aliàs, ſexta eſt Verrinianarum. adde ſuprà Rediuiam.
Repanda]Retanda. hinc flumina Retanda, arbores Retæ.11.Gell.17.
Pompina]Pomptina.
Repaſtinari] adde Collumell.3.cap.18. Iſid. vlt. Etymolog. 14. Pallad. 2.c.10. hinc paſtinandus fundus l.15.§.1.ff. quod vi: Paſtina inſtituere l.7.in f.ff. ſoluto. paſtinationes l.79. ff.de verborum ſignif. Tertulliano de cultu, repaſtinare diuitiarum vſum, eſt repurgare. & 2.aduerſus Marcionem, commiſſio iniuriæ repaſtinatur,id eſt refoditur: & in exhortatione ad Caſtitatem ſcribit, Deum in vltimo compeſcuiſſe concubitum non ſine ratione repaſtinationis: propagationis verò in primordio. Gloſſis ἀναστρέφων Paſtinum, ἀναστροφή Paſtinatio, Repaſtinatio, ἀναστρέφω γῆν Paſtilenda: ἀναστρέφω, occo, occilio, Paſtinor,Paſtino,μεταστρέφω χώραν Paſtino, repaſtino.
natura]natum.
excodicatur] exquo dicatur.
vt fiat paſcui] vt fiat paſcuus: alij vt fiant paſcua.
ſatione]ſationes.
Repaſtina ſerati ſenex frugis] Repaſtinaſſe ratus ſentes fugis vel repaſtinatas arati ſentices fugis.
Repedare, recedere] adde Nonium in Repedare.
Repotia] *appotalis liber*) Repotialis liber.
Repudium] vide l. 101. l. 191. ff. de verborum ſignificatione. Gloſſis ἀποστάσιον, ἀπόλυσις.
Repulſior]*Nec*)alii hæc:alii Ec.
Reque eapſe]adde ſuprà Reapſe.
ſæpe]deeſſe debet.
ſpem]ſum.
Res comperendinata]vide Aſconium in Pretura vrbana 3. in Verrem. & Ciceronem pro Muræna:10.Gell.24.& 7.cap.1. hinc dies Cõperendini.Macrob.1.c.16.
in diem tertium] hinc Gloſſis Comperendinatio τριήμερος ὑπέρθεσις trium dierum dilatio.
Reſecrare] *Plautus*)in Aulularia.
Reſerari] adde Nonium in Reſerare. Gloſ. Reſerat ἀνοίγει.
Reſes ignauus] eadem forma Deſes dicitur.
Pacuuius in . .] Pacuuius in Armorum iudicio.
Reſidiare]Reſultare.
Reſignare] *pro ſubſcribere*) adde infrà Reſignatum & infrà Signare.
Reſignatum as] vide ſuprà Dirutum ære, vbi dixi.
in tabulas refertur]eo fine in exercitu librarij caducorum in lege vltima.ff. de iure immunit.
Reſignare]vide ſuprà Reſignare.
Reſperſum vinum]alii Reſparſum.
Reſpicere]*autem &*)auem,eſt.
Reſpici auis] adde ſuprà Auſpicium: hinc Spectio Varroni 5.de lingua: verbum Augurale.
Reſpublicas multarum ciuitatum pluraliter dixit C. Gracchus] id eſt, verbum Reſpublicas vſurpauit pro multis ciuitatibus.
Ennij]Penni.
Reſtat pro diſtat] fortaſſe legendum pro diſtat reſiſtit: vt apud Nonium in Reſtare.1. Gell.22.
ast]aſt.
Reſtibilis ager] Gloſſis ἀγρὸς ὁ κατ' ἔτος σπειρόμενος: cui opponitur Noualis: de quo

de quo in l.30.§.Nouali ſ.ff de verb. ſignif. Reſtibilis ager Columellæ pinguis eundem ver uacto opponit 2 c.10.4.c.13.

Retiario pugnanti] de Retiario adde Iſidorum, Iuuenal. Satyr. 8. Sueton. in Claudio c. 34. & in Calig. Tertull. de ſpectaculis cap.10. Valerius Maximus 1. Titul. de ſomniis. Artemidorum.

Non te peto, piſcem peto] Quintilianus loquens de mirmillone, Vinum capere vult.

à Pytthaco] Idem Strabo 13 Diogenes libro 1.

Reus] id verbum paſſim in iure, & specialiter Titul. de duobus reis: adde Ciceronem lib. de Oratore.

Reus ſtipulando] qui & reus ſtipulandi in l. 1.ff. de duob. reis.

Reus promittendo] qui & reus promittendi in l.1. ff. de duobus reis.

quid horum &c.] quid horum fuit vitium iudici arbitróve reóve dies diſtenſus: vel diffuſus eſto: vel diffuſus eſt. vide l.2.§.3.ff. ſi quis cautionibus.

actor, reúſque] actorum reíque.

me] reus.

. . . *are oportere*] Rhegium appellare oportere.

regione] regno.

ῥατῶμ] ῥῆξαι, alij ῥαγῆναι.

Rhinocerotem] vide 8. Plin. 20.

Rhondeſicadionque] Rhondes Icadionque. vide ſuprà Icadion.

quàm leuis ſed] quàm illa eſſent.

Rica] ea poſtea, ſudarium dicta. vide Nonium in rica.

quo Flaminica] vide Varr. 4. de lingua.

patrimæ & matrimæ] vide ſuprà Patrimi & Matrimi.

Rica & Ricula] Turpilius apud Nonium in Ricinum, Interea adſpexit virginẽ geſtantem in capite riculam,

ut] vel.

Rictus] vide Nonium in Rictum & Rictus.

rixæ] vide l.4.ff. de vi bonorum. l. vlt. ff. de ſicariis. l. 52. §. 1. ff. ad l. Aquil. Gloſſis Rixa μάχη.

rixioſæ] rixoſæ.

ringitur] Gloſſis ... , ὀργίζεται. adde Nonium in Ringitur. iiſdem Rictum, Menſura oris.

Rideo] *Canterio*) alij Cantherius. vnde prouerbium in porta Cantherius.

niſi] de iis: alii id iis.

Ridiculus] hinc deridenda loqui. in l.4.§.1. ff de ædilitio.

Rienes] inde Renitioſus & Rienoſus. Gloſſ. νεφριτικός.

nefrundines] vide ſuprà Nefrundines.

Rigido] *locatus*) iocatus.

cærula prata] campi cærula prata, ita Macrobius.

uſurum] ſurum.

ſurus] vide infrà Surum.

poſſunt] poſſent.

ruſtes] fuſtes.

Rigidum] *frigidum & pòſt durum*] idem Nonius in Rigidum.

Rimari] adde Nonium in Rimari.

Ritus mos] *in ſacrificijs*) facit Nonius in Rituis.

Riuus] vide l.1.§.2.ff. de riuis.

non ſpe, conciliόve] non ſpecu, inciliόve.

ſiue ſuper terram foſſa, ſiue ſubter ſpecu] ſpecus & foſſa hic opponuntur, vt & per ſpecum ducere, & per apertum in l.3.ff. de riuis.

ſuper] ſubter.

Robigalia] Anno XI. regni Numæ is dies conſtitutus. vti refert interpres Arati Latinus.

quem putabant rubiginem auertere] de rubigine, adde quæ ſcripſi ad l. 15 §.2. in verbo aut ſatis feruore non aſſueto. ff. locati.

Robum] *robur*) hinc Gloſſis Robur μιαιφόνε.

Robus quoque in carcere dicitur locus, quo præcipitatur maleficiorum genus) Lucretius 3. Carcer & horribilis de ſaxo iactu deorſum, verbera, carnifices, robur, pix lamina, tedæ. Plautus in Pœnulo, Vt ego detrudam ad molas, inde porrò ad puteum atque robuſtum Codicem. & in Captiuois, At ego faciam vt pendeas. nam in Robur te totum dabo. Valerius 6. cap.3. de robore præcipitati ſunt. Tacitus 4. Annalium, Robur & ſaxum minitantium. quo loco robur & ſaxum rectè coniunguntur propter affinitatem pœnæ cum præcipitatione è ſaxo, de qua vide l. 25. in fin. ff. de pœnis. quibuſdam Robur aut robus videtur idẽ eſſe ac eculeus, aut equuleus. Ac ne quid (quod ad hunc locum pertinet, omittam) ſciendum eſt duas carceris partes præcipuas. Robur, de quo nunc dictum eſt: & Tullianum de quo vide Salluſtium.

Rodus] alii Rudus. adde infrà Roduſculana porta.

Conſtituit] conſtitit.

ſenſit] ſenſim.

obuiam] obuium.

ſaxum rudum] ſaxio rudem.

paxillum] pauxillum.

matexam] metaxam.

ruduſculo libram ferito] adde Boetium in Topica Ciceronis: dixi ad leges XII. Tabularum. Titul. de contract. empt. vbi de mancipatione. adde Ciceronem 4. ad Atticum 8. & 6. Epiſtol. penult. & 7. Epiſtol.2. 5 Valer. 6.

Roduſculana porta] alij Rauduſculana. vide Varronem 4. de lingua.

rando] vide ſuprà Rodus.

Rogat] *ne lex Bæbia*) de qua vide Liuium lib.40.

Rogatio] Id ius ſingulare noſtris auctoribus l.8.l.14.l.15.l.16. ff. de legibus. Priuilegium Ciceroni(de quo dixi ad leges XII.Tabul.)quod à lege ideo Feſtus hîc ait differre. Cæterùm leges promulgatæ dicebantur ſi erant trinundino propoſitæ:rogatæ,cùm Tribus rogarétur,vellent iuberéntne: latæ,cùm receptæ,& adprobatæ.

quod in omnes homines, réſve populus ſciuit, lex appellatur] vide l.8.ff.de legibus.

Romam]vide Dionyſium Halicarnaſſeum, Liuium.

Palatinus] vel Palatium.

Romus] alij Rodius.

Theſpiáſque] Theſpiadáſque.

primum omnium] prima,alii primam.

Callias Agathoclis] Callinus Agathocles.

quoſdam] quendam.

Galatas] Galitas.

Romam] Romanos.

non Romulam] vide Varronem libro 8. de lingua.

Cincia , & pòſt, familiæ] de Cinciorum familia quædam ſcripſi ad l.3. ff. ſi pars hæreditat.

Romani] . . *artificium* . . *ceperunt*) Fortaſſe hoc ſcripſit Feſtus, Romanos ciues agriculturam & militiam exercuiſſe: ſedentariam verò artem per ſeruos &aduenas.vide Dionyſium 2.& 9.

Romulia tribus] vide Varronem 4.de lingua.

Romulum] *à ficu Ruminali*) vide infrà Ruminalis.

ruma] adde infrà Rumen. Nonium in Rumam.

à virium magnitudine] eſt enim Græcis ῥώμη idem ac robûr.

Romulus & Remus]à virtute.adde ſuprà Romulum.

Rorarios milites] vide ſuprà Adſcriptitij. & Varronem, Nonium in Rorarij. Gloſſis Rorarij ἀκροβολισταί.

Roſcius]*de oratore*) vide Ciceronem 1.deOratore.

. . . *menſe Auguſt.*]. Ruſtica vinalia menſe Auguſto.

Roſea] hunc campum ſumen Italiæ, quod ad gramen dicitur Plinio 17.c.4.

Rotundam] Rutundam.

Rubidus] *apud Plautum*) in Sticho.

Catina] Caſina.

Ructare] vide Nonium in Ructus.

videres alips] videtis alias.

Cicero] Philippica 2.

Rufuli] Liuius 2.

Conſul faciebat] vel Dictator. Liuius 9.Polybius 6.

Rumen] vide Nonium in Rumen.

rumare] vide ſuprà Adrumauit.&infrà Subrumari.Gloſſis Rumat, ἐμβρωματίζει.

ruminare] vide Nonium in Ruminare,Ruminat,Ruminatur.

Rumex genus teli] ex hoc loco Gellius 10.c.25.emendandus, apud quem pro, rumigeſtri, falces, legendum, rumices,triſaces. Gloſſis alio ſignificatu Rumex , λάπαθον ac Lapathium.

ſpari]10.Gell.25. Gloſſis Sparus, εἶδος ἀκοντίου.

Ruminalis dicta eſt ficus] de qua vide ſuprà in Romulum.

rumis] rumus. alij Ruma, vt apud Nonium.

hædos ſubrumos] vnde infrà Subrumari dicuntur hœdi.

Rumitant] *rumigerantur*) inde rumigerulus. Gloſſis θρυλίτης. Dicebant autem veteres non tantùm Rumigerare, vt hîc : ſed & Rumiferare,de quo vide Nonium.

ſe] ſere.

Rupitias] Rupit,alij Rupſit.

in XII.] dixi ad leges XII.Tabul.

dederis] dederit.

Ruri] Gloſſ.Rure,κατ' ἀγρόν.

ruri ſe] ruri ſere ſe.ita apud Terentium.

Ruſcum] *amplius paulò herba & exilius virgultis*] alii & exituis,nullo ſenſu: ita lego,herba & exilius virgulto: vel herba exilior virgulto.hinc Gloſſis Ruſcum, χαμαιμυρσίνη, μυόσβατον, εἶδος βοτάνης.

fruticibus] fructibus. malè.ſed & à fecibus vini fœculam vocant.dixi ad Varronem 6.de lingua.

ſolita] ſolitas.

ars & cet.] auri.alij ita,auri,arſinea,rete diadema,coronas aureas,faſcias galbeas.

facie,galbeis] facilè galbeos:alij faſcias galbeas.

galbeas] vide ſuprà Galbeum.

Ruſpari] vide Nonium in Ruſpari. Gloſſis Ruſpinat, χειρεγχεῖ.

amaptimas] maritimas.

Ruſtica vinalia] vide ſuprà Roſcij: Varronem 5.de lingua.

in luco Libitinenſi]anteà legebatur,in luci libiti à denſi.

ipſius] antea,pius.

Ruta caſa] ea ſæpius venditor excipiebat, ſeu recipiebat. plerunque diſiunctim efferebant ruta & cæſa.v.Ciceronem 2.deOratore , & in Topicis: Nonium in Ruta: adde l.5.§.7.ff. ad exhib.l. 66. in fin. ff. de contract. empt.l.17.§.6.l.38.in fin.ff. de act.emp.l. 241. ff.de verborum ſignificat. l.2. Cod.de contr. empt.

contraxit] extraxit.

Rutar

Rutabulum]alij Rotabulum.
otioſe] otioſus.
Nauius]Nauius,alij Nouius.
vio]viri,alij viro.
Rutilæ canes non procul à rubro] adde infrà Rutilium.
Rutilium]alij Rutilius,alij Rutilus.
Rufum ſignificat] vide 2. Gel.26. adde infrà Rutilæ canes.
Rutilias] alij Rutiliæ vel Rutilæ. adde ſuprà Rufum & Varronem 6.de lingua.
Rutrum]vide Nonium in Rutrum.
S*Abatina*]vide Florum lib.6.Liuium 6.
Sabini dicti] *P P.*)id eſt præcipuè.
Sabini quod . . .] *Sabini quod volunt ſomniãt.*) Eſt ſpecies prouerbij.
Saccor]ſaccorum.alij,Sycomorum.
Sacella]vide 6.Gell.12.
Sacer mons] *Ioui conſecrauerunt*) vide Dionyſium.
locus]locum.
ſacram viam]. vide ſ. October ea parte qua agitur de Sacrauienſibus.
Idulium ſacrorum]edulium ſacrorum malè. Idulia ſacra dicuntur,quòd fierent,quot Idibus,&ab oue quæ quot Idibus immolabatur. Ouid. Idibus alta Ioui grandior agna cadit: dixi etiam ad Varronem 4.de lingua.
Sireniæ]*Streniæ*)vide Varronem d.loco.
nec]nec ita.
Sacramento]ſacramentum.
in Q.Thermum de X.]adde ſ.Obſtinato.
ſacramentum æs] vide Varronem ſuprà de lingua.
ſiue eo quis interrogatur,ſiue contenditur] ſiue in rem agatur,ſiue contenditur.
plebis]militum.
poſthoc]poſthac.
facti)acti.
ex]exigunto.
iudicare eſſéque]iudiciaréque eſſe,eſſéque.
Sacrani] *vere ſacro nati*) vide infrà Ver ſacrum.
Sacratæ leges] adde l.9.§.propriè 3 ff.de rerum diuiſ.
ſacer alicui deorum] vide Macrob. 7. adde Nonium in Sacrum.
ſicut]ſic vt.
Sacrem] vide hunc locum emendatum ſuprà col.196.in Sacrem porcum.
Sacrificulus Rex &c.] qui ea ſacra quæ reges facere ſueuerant,facit:Poſt reges exactos. creati Reges ſacrificuli , & quidem primi M. Papiſius &c.vide Plutarchum in Probl.
Sacrima] vide hunc locum emendatum ſ. col.196.in Sacrificium.
præmeſſum] alij præmerium , alij præmetium.vide ſuprà Premetium.
... primis fiet] Sacrima ſacrificium quod pro vuis primis.
Sacroſanctum] Gloſſ. ſancroſanctas ἀκρωτηριάσας. iiſdem ſacroſanctum ἅγιον, ἱερὸν, καθωσιωμένον.
vt qui violaſſet,morte penas penderet] facit lex vlt.ff.de de rerum diuiſ.
Seculares ludi] vide Valerium 2. cap. primo. Horatium in Carmine ſæculari Zoſimum.
. . . ppellatur]appellatur Terentum.vide ſ. Terentum.
poſt centum annos] inde ſæculares dicti. Eſt enim ſæculum id temporis ſpacium.
Popillio Lenate]vide Cenſorinum.
...ſtis furuis] hoſtiis furuis,fiebant enim hi Ludi Diti & Proſerpinæ tribus noctibus.
Sagaces] vide ſuprà Piatrix. Præſagitio & infrà ſagaces. Gloſſi. ſagax ἐχέφρων, ἀγχίνους, πανοῦργος, φρόνιμος.
ſolertis acuminis]vide ſuprà Præſagire.
congnoſcere . . . .] cognoſcere poſſe ſagacem.
ſaga]vide ſ.Piatrix & Præſagitio.vide Nonium in Sagæ.
Sagminata] vide l.8.ſ ff. de rerum diuiſ.
arcebantur] id eſt petebantur , dixi ad Nonium.
Scalos]Scapos,alii ſcopas.
Salaciam Deam] Gloſſis ſalacia, ἀμφιτρίτη. Nereis , quæ & Salmacia. vide infrà Salmacis.
Salaria via]quæ & Collina.
Salias virgines]ſacrificium facere.
in Regia cum Pontifice paludatas] vide Varronem.
Saliorum]vide infrà Salios.
Salicem]*idem*)Verrius.
Salinum in menſa pro aquali ſolitum eſſe poni ait cum patella] atqui nihil aliud ſalinum quàm patella , in qua diis primitiæ cum ſale offerebantur , vti refert Acron ad illa Horatii,cui paternum Splendet in menſa tenui ſalinum.
cum fornax] poteſt eſſe exemplo legi 27. §. 9.ff.ad l.Aquil.
Salios] Gloſſis ſalius ἱερεὺς ὁ τὰ ὅπλα διαφέρων.
ex Samothrace cum Aenea deos penates] dixi ad Varronem 4.de lingua.
ſunt]dum.
Salmacis nomine nympha] Gloſſis Salmacia ἀμφιτρίτη, quam & Salaciam vocat. vt ſuprà Salariam Deam maris: vnde Salmacidus ἁλμυρός. Salmacidum ἁλμυρόν: Salmaria aqua ἁλμυρὸν ὕδωρ.
quam qui bibiſſet vitio impudicitia molleſceret] id ita creditum vulgò vti refert Vitruuius 2. c.8.Verùm Strabo lib.14.in diuitias & incontinentiam cauſam reiicit.

antecedentium] accedentium.

Salmacida] Salmacida.

ſine ſanguine & ſudore] ſine ſudore & ſanguine.

Saltum] *& paſtiones ſunt*) adde varronem 4. de lingua. l.pen.§.1 ff.ſi ſeruit. vind.l 25.ff de pignorat.l 52.ff de act. empti. l 8.ff. de inſtructo.Inde ſaltus paſcuus l.19 § 1 ff.locati.ſaltus paſtionéſque l 8. ff. de inſtructo. ex his per greges & paſtiones fructus percipiebantur.l. 32. ff. de vſufr. l.9. ff. de inſtructo. quin ex venatione arg.l.62 ff. de vſufructu. Horum alij æſtiui, alij hiberni: l.67.ff de legat.3.l.3.§. 11.l. 44. in f.ff.de adq.poſſ.l.1 §. æſtiua ff. de aqua quotid. Horum cuſtodes ſaltuarij.l.60. in 6.ff. de legat 3.l 8.in f.l.12.§ 4 ff. de inſtructo.His adſcripti,ſaltuenſes.l.1.Cod. de fugitiuis colonis lib.xi.l.13 Cod. qui militare lib. xii. hinc ſaltuenſes fundi l.13. Cod. de fund. patrimonialib. lib.xi.

ſaluti] alij ſalutis.legendum ſaltuis,vel ſalti.vide Nonium in Salti.

Salua res ..] Salua res eſt cùm ſaltat ſenex. ita Seruius 3.& 8. Æneid.

C.Sulpicio] P.Sulpicio.

C.Fuluio] Cn.Fuluio.

Pratore vrbis] PR. VRB.

inſtaurati qui] inſtaurandíque.

Pompinium] Pomponium.

non interrupta religionis] piaculum enim erat ludos interpellari.vide Arnobium.

ludos Apollinares] de quorũ inſtitutione vide Liuium 25.Macrob.1 Saturn.

paraſitorum Apollinis]

ſecundarum partium fuerit] *ſecundas agere*) paraſitari.vide Senecam de ira 3.

..ſporta] Salutaris porta.

..utationes] ob ſalutationes quæ prætori & Proconſuli exeunti in Prouinciam fiebant.vide ſuprà Prætor.

ludi Scenicos] de ludis Scenicis agit: qui & Megaleſij. vide Liuium 34.& 36. Valerium 2. c.1. Aſconium pro Cornelio.

heſtra] orcheſtra.

Sambuca] ita apud Vitruuium 6.c.1. Eſt autem Sambuca hac ſignificatione inſtrumentum triquetrum imparibus longitudine fidibus & ſonis: adde Athenæum 14. Dipnoſophiſt. Alij tamen legunt Sambina, non Sambuca.

machina] eo ſignificatu ſumitur ſambuca apud Vitruuium 10.c.22.Polyb.8.

Sam..] Sambuca &c.

Samnites] σαύνια) σαυνῖται.

Samnio] Samo.

..anates] Sanates.vide 16.Gell.10.

fortibus] forctibus. vide ſuprà Forctum & Horctum.dixi ad leges xii.tabul.

Sanctum] vide ſuprà Religioſum.

ſanctio] vide leg.9.§ propriè.ff. de rerum diuiſ.

Sandaraca genus coloris] vide Sandaracha Vitruuio 7.c.12.

Sanqualis auis] vide ſ. Alites.Plin.10.c.7.eadem Sangua.vnde quidam putant eam auem fuiſſe in tutela Dei Sangui:vt & Picũ in Martis: coruum in Apollinis: pauonem in Iunonis:noctuam,in Mineruæ tutela.

Sanqualis porta] *adibus Anci*) ædi Sangi.vide ſuprà Propter viam. & Varronem 4. de lingua.

Saperda,genus peſſimi piſcis] Saperdæ Nonio, ſapientes,elegantes.

ſarcito in xii] dixi ad leges xii.Tab.

Sardi vernales] Sardi venales. vide Plutarchum in Problem. Ciceronem ad Fabium Gallum.Liuium 5.

valentium] Veientium.

paretexta] prætexta.

E..eorum] Etruſcorum.

At Sinius Capito] Idem refert author de viris illuſtrib. quod tamen non admittũt Faſti. Nam Conſules qui hic referuntur, fuerunt anno DXV. Is verò qui triumphauit de Sardis anno DXXVII.& DLXXXXIX.

Sarpta vineta] Sarpa vinea.

ſarmenta] adde l.55.§.4.ff.de legat. 3. Gloſſ. κλῆμα τὸ βότρυς ἔχον.Palmes,κλῆμα ἄνευ ... Sarmentum.

Sarra] *Tyros*) Epiros,alij Pylos malè.hoc enim Tyros antiquitus: quin & antea Tur & Sar, inde Sarranum oſtrum. Virgil.1. Georg. & Sarranæ tibiæ. Probus Ennium ait dixiſſe, Pœnos Sarra oriundos,id eſt Tyro.

Sartè ponebant pro integrè] vide Chariſ.1.

vocantur] locantur.

Sas] adde infrà Sos pro eos.

nec] neque.

philoſophia] philoſophiam. Alii,ſophia ſapiẽtia,quæ perhibetur:alii,ſophia, quæ doctrina perhibetur.

Sati..] Saticulan, &c. vide Paterculum 1, Liuium 27.

Fuluius] Fluuius.

P.] L.

Satis] *recitare*) rectare.

Satura] *& lex*) dixi ad l.vnicam in pr.Cod. de Latina libertate. Gloſſæ Satura νόμος πολλὰ ἐν ἑαυτῷ ἔχων.

Saturnia Italia] *& mons Saturnius*) vide Varronem.

Saturno dies feſtus menſe Decembri] ea ſunt Saturnalia.

falx eſt ei inſigne] vide ſuprà Opima.

verſus antiquiſſimi Saturnij] dixi ad Varronem.

Saturnus] Satirnus.

à ſationibus] aliis à ſaltu.

..ſacriſ-

. . . . ſacrificium &c.] Saturno ſacrificium fit capite aperto. vide Plutarch problem. Macrob. 1. Saturnal. Seruium 3. Æneid. 28. Pliniũ ſexto.

. . . xum Tarpeium] Saxum Tarpeium v. infrà Tarpeiæ: & Tarquitias Scalas: adde legẽ 25. in fin. ff de pœnis.

Scanam] *re vocat*) re vocat, alij, re locat.

Scandu . . .] Scandulaca.

Scapten . . .] Scaptenſula.

S . . .] Scaptia tribus.

Scelerata porta] *quæ & Carmentalis*) adde ſ. Religioni eſt.

Scele . . .] Scelerata porta.

Sceleratus campus] *defoſſa*) v. ſ. Probrum virginis Veſtalis.

Sceleratus vicus) *corpus eius iacens filia carpẽto ſuperuecta*) v. Liuium.

Scena] adde infrà Seceſpita.

Scenſas] Seſnas.

veſpernas) v. infrà eſpernas.

Schedia] Gloſſis Sciodia. Καμουχάς.

Schoeniculas] *Plautus*) in Neruolaria apud Varronem 6. de lingua.

idem) Plautus in Pœnulo.

Schoenicula) ſchoeni. v. Nonium.

Scirpus] ſcriptum. Gloſſis ſcripus φλοῦς πάπυρος.

in ſcirpo nodum quærere) Species prouerbij.

ſcirpo induetur ratis) ſcirpea induitur ratis: alij legunt, ſcripea.

id eſt an) iam te.

Sciſcito] Sciſco. vide ſ. Ni quis ſciuit.

Scita plebei] id eſt plebiſcita. v. §. 4. Inſt. de iure naturali.

plebs) plebs.

Scitum populi] *Te . . . . &c.*) Terentius Phormione, ſatis, inquit, ſcita eſt. & in Heautontim. At ſi ſcias quàm ſcitè in mentem venerit.

Scorta] vide Varr. 6. de lingua.

dicta) dicti.

Scorteum] Scranteum.

Scrapta] adde Nonium in Scraptas, & Varronem.

excreare) adde Nonium in Screare.

Scribas] hinc ſcriba magiſtratus in l. vlt. §. 17. ff. de muneribus. inde ſcribitus in l. 1. ff. de muneribus: vel ſcribatus. vide Titul. Cod. de Tabulariis ſcribis, logographis & cenſualibus.

antiqui librarios & poetas: & poſt, at nunc ſcribæ librarij qui rationes publicas ſcribunt in tabulis) hinc librarij horreorum, caducorum, depoſitorum. in iure l. vlt. ff. de iure immunitatis: ſcripturarios vocat Nonius & Tabularios: quorũ fit mentio in l. 18 § 10. ff. de muneribus. qua in lege recenſentur Archeotæ & logographi. his adde librarios, calculatores & rationarios, de quibus in l. 15 § 5. ff de excuſationibus tutorum.

Scriptum] ſcribtum.

vbi) vbi ſcribæ.

Scripturarius ager] alij ſcriptura ager publicus. adde Nonium 1. 172.

Scrupi] *aſpera ſaxa*) inde ſcrupedæ: v. Varr. v. Nonium in Scraptas, Scurræ. v. Nonium in ſcurrile duobus locis.

σκυϐάζειν) σκυϐαλίζειν.

Scipiadas, &c.) Scipiades dicto, penituſque interemit, ipſi, molli & deliciæ Luci, effigie atque cinędo & ſectatori adſiduo quo rectius dicas.

Scut . . .] Scutilum.

Sed pro ſine] Se pro ſine. exemplum vide infrà in Secordiam. Significat interdum dimidium vt in ſelibra & ſemodio. vide Varronem 4. de lingua, vbi de aſſe.

Seceſpitam] adde ſuprà Scena: & infra Secium.

ſeceſſiones, narrationes] ab antiquo ſecere, quod eſt dicere. vnde Inſeque apud Ennium, dic: & inſexit dixit. vide ſuprà Inſeque.

Secium libum] *ſeceſpita*) vide ſuprà Seceſpita.

Secordiam] alij, ſocordiam, vt & Gloſſæ.

ex ſe quod eſt ſine) vide ſuprà Sed pro ſine. vnde quidam hic legunt ſed.

ſectarius veruex) alij ſectatus veruex.

Sectio, perſecutio iuris] vide infrà Sectores.

Sectores] Aſcon. 3. Verr. Sector, Æſtimator, aut redemptor bonorum damnati atque proſcripti: ſectio, ea redemptio. adde Ciceronem 2. Philip. vbi de ſectione bonorum Pompeij.

ſecus] vide Sexus. Chariſ. 1.

ſediculum) ſediculam.

Seges] vide Nonium in Seges.

Segeſta] *Beneuentum*) v. ſuprà Beneuentum.

ſegnitia] vide Nonium in Segnitas pro ſegnitia.

ſeliquaſtra] ita legitur in editione Haloandri in lege 4. ff. de ſupellectile. pro, ſedularia.

Sella curulis locus] Sellæ curuli locus.

Sementinæ feriæ] 1. Macrob. 16.

Semis] S. literam pro aſpiratione v. infrà Serpſit.

Sempronia horrea] *lege Gracchi*) de frumentaria lege Gracchi v. Ciceronem 3. Tuſcul. & Flor. Epit. 60.

Senacula tria] dixi ad Nouell. de ordine ſedendi quæ eſt 62. adde Gelliũ 14. capite 7. de Senaculo v. Varronem 4.

D. T.] de Republica.

in quo exterarum nationum legatis ſenatus dabatur) Is locus Græcoſtaſis Varroni 4. de lingua 33. Plin. 2.

Senaculum] alij Senatulum.

Senatus decretum à conſulto] hoc vult Feſtus, aliud eſſe Senatus decretum, aliud Senatuſconſultum. huius illud partem eſſe. verbi gratia, vt ſi alicui decernatur Prouincia.

Senis crinibus nubentes ornantur] Plautus in Moſtell. gerendum cenſeo morem & capiundas crines. Idem in Milite, adducas matronarum modo, capillo ornato: crines, vittáſque habeat. Cæterùm ſeni crines hoc loco, in ſex partes diſtincti. Martialis, portabat vxor rufa crinibus ſeptem.

ſponſæ) ſpondeant.

Senium] adde ſ. Anatem. & Nonium in Senium.

Sentes] *turba*) upa.

Sentinare] 19. Gellij primo inde Sentinatos.

ſentinat ſatis) ſentinat ratem.

Seplaſia] platea Capuæ in qua vnguentarii negotiari ſolebant, de quibus vide Varronem 6. de lingua. hinc Gloſſis ſeplaſiarius & ſeplaſſiarius μυροπώλης, μυροπωλεῖον ſeplaſium, iiſdem Seplaſiarius μυρεψὸς. adde Nonium in Seplaſium.

Cicero) in Piſonem. vbi v. Aſconium.

. . . *ſeptem ſtellæ*] Septentriones ſeptē Stellæ. vide Varronem 6. de lingua: 2. Gell. 25.

Septimontio] *Faquali*) Fagutali.

Cermalo] Germalo.

Opita) Opitre.

Ciſpius) Ciſition.

Meſitis) Dei ſ. de Luco. vide Varronem 4. de lingua & Seruium 7. Æneid.

Septimontium] vide Varronem quinto de lingua.

ſeptem locis) ſeptem montibus v. Plutarch. in Problem.

Cermalo) Germalo. vide ſuprà Germalus.

. . . . *chrum eſt*] ſepulcrum eſt.

. . . is dicitur] Sequeſter is dicitur. adde 20. Gell. vlt. Gloſſis ſequeſter μεσίτης ἐγγυητὴς συνθηκοφύλαξ ſculna: μεσιτεύω ſequeſtro: μεσιτεία ſequeſtratio.

ora . . .) oratione quam ſcripſit de indigetibus.

Plau . . .) Plautus in Mercatore.

Serilla] *Iſtrica*) Hiſtricia.

ſubcus] ſubſcus. v. infrà Subſcudes.

Serpſit] *ſerpula*) v. infrà Serpula.

pro ſpiratione] v. ſ. in Semis.

. . *antiqui*] ſerpſit antiqui.

Serpula] v. ſ. Serpſit.

Sertorem] *afferat manum*] adſerat manum.

adſertor] v. ſuprà Adſerere.

ſeruatur] alii ſeritur. alii, ſeruntur.

Seruilius lacus] eo) ab eo.

Seruorum dies] *Tullius filius ancillæ*) & vt infrà, natus ſerua: vide Liuium 1.

natus aſt) ædem dicauit Dianæ.

Seruorum dies] *Idibus*) Idus.

natus ſerua) ſic Liuius primo, alij legunt ſeruus.

ſeruos) ceruos.

. . . . *in carmine*] Seſopia in Augurali & Saliari carmine.

ſeſtertius quarta pars denarij quo tempore] v. 33. Plinium tertio Vitruuium 1. Mæcianum de aſſe.

Seſtertij no . . . .] Seſtertii nomen.

bigati] adde ſuprà Graue æs: 33. Plin. 3.

Sex ſuffragia] *adiectæ*) adfectæ.

Sex Veſtæ ſacerdotes conſtitutæ] Numa quatuor virgines Veſtales cum maxima creauerat. Poſtea Tarquinius Priſcus duas addidit, vt eſſent ſex cum virgine veſtali maxima *quia ciuitas Romana in ſex diſtributa partes, in primos ſecundóſque, Titienſes, Ramnenſes.*

Luceres] L. Tarquinius Priſcus tribus ſiue Centurias auxit. ac ſex fecit primos ac ſecundos) quod etiam confirmat Liuius & Dionyſius) Ramnenſes primos & ſecundos Titienſes, primos & ſecundos Luceres.

Sexagenarios] vide Nonium in Sexagenarios.

eius] eas.

arguerit] arcuerit.

quo tempore primum per pontem cœperunt comitijs ſuffragium ferre, & poſt, de ponte] vide ſuprà Depontani. Inde prouerbium, ſexagenarii de ponte apud Nonium dicto loco. vide Macrobium primo Saturnaliorum 5. Varronem ſexto de lingua: Ciceronem pro Sextio, pro Roſcio, Ouidium quinto Faſtorum, Plutarchum in Problem. Quod ad pontes attinet, Pontes, menſæ erant anguſtiſſimę pedibus altioribus, ſingulæ ſingulis tribubus adtributæ, in comitio vel foro ad tempus poſitæ quibus ſuffragiorum ciſtæ imponebanbantur, de quibus vide Ciceronem 3. de legib. Plutarchum in Mario.

Sextarii aſſes] vide Varronem 4. de lingua, vbi de aſſe.

quod] quo.

propter bellum Punicum] vide ſuprà Graue æs.

vt ex aſſibus qui tunc librarij erant, fierent ſextarij] ſextarii, id eſt ſeni. vt ſuprà in Graue æs. 33. Plin. 3.

per quos cum ſolui cœptum eſſet] hic locus facit ad intellectum legis 102. ff. de ſolutionibus.

Sexus] ſecus vide ſuprà Secus. Chariſ. 1. virile ſecus non virilis ſexus.

aliter ſignificat &c.] aliter ſexu, natura habitúſque.

agit]ait.

virili ſexu adoptauit ſibi]virile ſexu adoptauit ſibi.Nam antiqui ſexus in neutro dixerũt. v.Nonium in Sexus.

ſibina] fortaſſe id teli genus quod Gellius 10.c.25.ſcibones nuncupat.

ſibus callidus acutus]v.ſuprà Perſius Perſibus.

ſic verſantu ...]hîc agit de ſuccula.

... *pellant dolonem*]ſuperum appellant dolonem.

dolonem]v.Virgil.7.Suetonium in Claudio. alia ſignificatione ſumitur in l.52.§.1.ff. ad l. Aquil.

..*orte moréque*]morte moréque.

Sexto Tarpeio] vide ſuprà, Saxum Tarpeium.

Sicilices]ita Gell.10.c.25.alij Scilices.

sicilibus]ſicilicibus.

Sicilicum dictum quod ſemunciam ſecet]ineptũ etymon. Nam verbo Syro ſicet, ſtultum eſt Latinam originem quærere.

si ſus]. .*generatiua*) lege Riualicia,quæ de riualibus lata. Qui Riuales v.l.1.§.28.ff.de aqua quotidiana.

ſignare]*ſcribere*)v.ſ̃.Reſignare.&Reſignatum. Præter ſignificationes ſignandi hîc enumeratas à Feſto hæ videntur adiiciendæ deſignare, oſtendere,imprimere.v. Nonium in Signare: & Signata virgo, integra. v.Nonium in Signatam. Quin apud eundem, Deſignare, eſt cum nota & ignominia aliquid facere.

modo anulo ſigna imprimere]v.l.22 §. ſignum & paſſim ff. qui teſtamenta. l.1.§. ſi pecunia 36.ff.de poſiti. vnde ſignatores & ſignatorius anulus.

modo pecora ſignis notare] Virgil.1.Georgic. Aut pecori ſignum, aut numeros impreſſit aceruis.

...*vi dicitur*]ſignare dicitur.

conſignare] adde l.penult.ff. de donat. inter virum:l.vlt.ff.de dote præleg. 1.acceptã Cod. de vſuris.l.20.Cod.de pignorib.

ſilicernium] Cicero 2.de diuin. Nonius in Silicernium, ait ſilicernium eſſe conuiuium funebre. hinc Gloſſæ Silicernium *περίδειπνον. λύχνους γὰρ ἅπτειν πένθει οὐ θέμις.*

ſilicem]ſilentium.alij ſolum.

ſilentium]adde infrà ſiniſtrum & ſolida ſella.

. . . *oloſtate*] Cæcilius oboloſtate. & Donatus in Adelph.v. Nonium variis locis. Planciadem.

ſiluij]*Iulo*)Iulio.

ſilus]alius eſt à Silone. de quo v.Nonium in Silones.

naſo ſuſum verſus repando]Gloſſis *σιμός.*

ſimpludiarea funera] ſimpludearia. alij ſimplitudiaria,quia ſimpli ludij adhiberentur.

D.T.]duntaxat.v.ſ̃.Senacula.

ludi corbitoréſque]deſultoréſque.alii,ludi comitores,qui & coruu: metaphora ducta à coruis qui ita volant.

ludorum]ludiorum.alij ludionum.

indictiua]v.ſ̃ Indictiuum funus.

ſimpludiarea]ſimpludearia.

ſimpulum] v.Tertull.c.13.Apologetici.alij legũt ſympiuium ex Arnob 3.6.alii ſympuũ, ex Iuuenale.vnde Simpulones.alii ſimpuuiũ, de quo vide Nonium in Simpuuium. Gloſſæ Simpalum *κύαθος.*

ſimultas]Gloſſ.*ἀντιπολιτεία ἔχθρα, ἀπέχθεια.*

...*in prouerbio*] ſine ſacris hæreditas in Prouerbio. vide Plautum in Trinummo & Captiuis.

priuata] v.ſ̃ Priuatæ. & Publica ſacra. dixi ad leges XII.Tabul.

relictúſque heres ſicut pecunia etiam ſacrorum erat]Cicero pro domo ſua: Quas adoptiones hæreditates nominis, pecuniæ ſacrorum ſecutæ ſunt. Vopiſcus in Aureliano, Iube vt lege agatur, ſitque Aurelianus hæres ſacrorũ, nominis & bonorum totiúſque iuris. adde quædam alia ex 5.Gell.19.

ſic]ſicut.

ſiniſtræ aues]*.orientes*]quæ nunquam occidunt.

ſiniſtrum in auſpicando]*at ſilentium,&c.*]hoc vult Feſtus Siniſtrum auſpicium, lætum ac poſterum eſſe: ſilentium,quod non eſt interpellatum.

ſilentium]adde ſ̃.Silicernium.

dubij]vbi.

ad]at.

ſiparium]*mimicum*)minutum.

ſiremps] *quaſi ſimilis res ipſa*] quaſi ſimiliter malè. Nam Siremps dictio ex tribus compoſita,quaſi ſimilis res ipſa. Quin τὸ ſiremps in ablatiuo ſirempſe facere, teſtis Chariſius libro 1.

ſiſpitem]adde ſ̃ Soſpes.

ſiſtere]*quod*)quam.

ſobrinus] v.l 3.ff.de gradibus. Conſobrino, Sobrino.

ſodales]*dapibus*)datis.

ſodes]v.ſ̃.Cumalter.V.Sultis.

ſolatum] hinc ſolati, qui hoc morbo laborant.29 Plin.6.

ſolea]*pro*)per.

robuſta]robuſtea.

paries craticius] vide l.cum duobus 52.§. vbi Mela ſcribit,ſi duo vicini ſemipedes inter ſe contulerunt, vt ibi craticium parietem inter ſe ædificarẽtur 13 ff.pro ſocio,vbi quidam legunt concraticium.dixi ad illam legem.adde ſ̃. Intergerinus.

ſolicitare]ſollicitare.

citare]v.ſ̃.Procitare.

Solida ſellæ]*ſit totum ait dictum ſolidum*) vide infrà Solla.

Solino]Idem Meſſala.

Conſulo] malè:ſic emendo,Nam idem quod ſoleo,& ita ſolinunt,pro ſoleut. Nequinont pro Nequeunt.v.s̄.Nequinunt.

Solipunga]Solipuga.alij,ſalpuga vel ſalpunga,ſolpuga,ſolpugna,ſolipugia,ſolipagna, ſolipaga.adde Plin.29.c.4.Liu.9.

maleſica]Veneficæ.

Solitaurilia] Gloſſ.θυσία ἱκανῆς κριοῦ καὶ ταύρου.

Verueces]verbeces ſollum.

ſcetotum]v.infrà Solla.

caditur]creditur.

putent]portent.

confuſa]confixa.

antiqua conſuetudinis] antiqua conſuetudine.

Solla]ſolia vel ſola.

ſolla]ſoliar.

ſolo]à ſollo.

lauandi]cauandi.

à ſedendo]aſcendendo.

à ſollo]ſolo.v.infrà Sollo.

Solla]ſola vel ſolia.

ſolia]ſoliare vel ſolla.

ſolliſternium]ſolliſt.V.

Solliſtimum] *humanæ*) humanæ vi vel humi cadant.

aui]aut.

Sollo oſce]v.s̄.Solitaurilia.

quod nos totum]v.Solida ſella.

ſuaſa]Vaſa.

ſolla]ſollo.

curiora]curioſa.

ſolliferreum]v.s̄.Solitaurilia.

ſolemnia]v s̄.Solemnia & Solitaurilia.

Sollo] *Liuius*)Lucillius.

Solox lana craſſa]Gloſſ.Solox ἔριον καὶ παχύ.

hirco]atque hirco,vel hircóque.

Solox] *Barathro*)Barrato.

paſcali]paſtali.

hirco]hirco.

Solum]*alibi*)alibi.

Sominio]Vtitur hoc verbo Cicero in Epiſtola ad Cæcinnam.

Sons]Gloſſ.ſontes ἄμοι,ὑπεύθυνοι βλαβεροί.

Inſons]v.s̄.Sons.

Sonticum morbum] Gloſſis Sonticus morbus ἱερὰ νόσος.adde ſuprà Inſons. adde l.4.§.5.ff.de Aedilitio,vbi dixi.

Soracum] ſaracum vel Sarracum Iuuenali Satyr.6.& 5.vel ſorracum Vitruuio libro 10. c.1. ſerracum Quintilian.8.c.3.hinc ſerraculum in l. Quemadmodum 29.§.2.ſi nauis.ff. ad l.Aquiliam, vbi alii legũt ſeruaculum fertamen.ferraculum,verrinem,verriculum,gubernaculum.

Pla ...]Plautus in Perſa.

ſcillum]cicillum.

Sororiare]ſororiæ.

fraterculare]v.ſuprà Fratrate.

Fribolaria]friuolaria.

papillæ]tum papillæ primum (primulum Faernus)ſororiabant. illud volui dicere, Fraterculabant.

Sororiare]ſororiæ.

Sororium Tigillum]v.Liuium.

Metij ſuffetij]Metti Fuſitii.

Curiatij]curiati.

ſors & patrimonium ſignificat] Gloſſis Sortes χρημοί,κλῆροι,ἡ παρακαταθήκη.

Sortutillus] ſcrutillus: alii, Sartutillus, alii ſcrutillus.

ſullus]ſuillus.

Sos]v.ſuprà Sas.

dea dearum]deæ diarum.vel dia dearum.

Sos]*dea*)dia.

Soſpes]adde ſuprà Soſpitem. Gloſſis Soſpes σῶος.hinc Soſpitare infrà.

Soſpitare]adde Nonium in Soſpitent.

Supra]Gloſſis Sperus ὅπλον ἀκοντίου.adde Nonium in Spari:Sparios,Sparus.

murices]rumices.

in M.]An.

Triumuirum]Triumuir.

Spectio]Augurum alii ſpectionem & nuntiationem.alii ſpectionem tãtum habebant. Magiſtratus verò auſpicia,ſpectionem,& obnuntiationem.Varro 5.de lingua.Cicero Philipp.2.& 3.de legibus,& 2.de diuinat.13. Gell. 14.& 15.

quia]iis qui.

Spectu]Specto.

Specus feminino]adde l.1.§.3. ff.de riuis. Nonium in Specus.

ſtirps aut]ſtirps vt.

Ennius] xvi. Annalium, vt refert Priſcianus 6.

caſu]cauſa vel caua.

ſub monte alta]alte vel montes late.

intus patebant]in ius patebat,vel intus patebat.

Speres antiqui pluraliter] vide Nonium in Speres.

Spetile]Spectile.

vilibus]villis vel ſuillis.

Carbonaria] *Aulularia*) vide Nonium c.2. numero 633.in Præciſum.

pernam]aliter v.Nonium c.2.numero 633.

ſueres]hoc quid ſit,quærendum.

ſpetile]ſpectile.

callum]galium.

Spetile]ſpecile.

Spicit ſine præpoſitione]v.ſuprà Auſpicium.

Plautus]in Milite.

quod vbi rex Paulo,&c.]quos vbi Rex pullos ſpecit de cortibus altis.alii,Quos vbi Rex paulò aſpexit de collibu' ſummis.

paulò]dulo vel ſedulo.

Cortibus]

comtibus)pontibus. alii collibus: alii, cortibus.

Spicum maſculine] Speum maſculinum .v. Nonium in Specus.

hunc Stirpem)v.ſ. Maſculino.

hanc amnẽ) v.ſ. Petronia amnis, & Petẽne.

Spinther] *Plautus*)in Menæchmis.

Spintyrnix] Spinturnix: incendiariam auē appella Plin 10.cap 3.v. Iulium obſequẽtem libro de Prodigiis Lamprid. in Commodo. Spinturnicium Plautus in Milite.

occuſatrix.&c.) videtur hic verba alicuius Poetę referri.

Spondere] *Compoſitis rebus diuinis*] *adde ſ.* Conſponſor.

ſponſis)bene ſponſis.

Spurcum vinum] v.Nonium in Spurcum. Gloſſis Spurcus ἀκάθαρτος,ἀχρεῖος.

Squallidum]adde Nonium in Squalã, Squalare,ſqualidum,ſqualor.

Squarroſos]ſcarroſos.

Squarroſa)ſcarroſa.

Squarroſi] *rupicum*)rapicũ.v.ſ. in Petrones.

Stagnum]v.Varronem 4.de lingua.

στεγνὸς] στεγνὸς:alio ſignificatu Stagnum Gloſſis κασσίτερος,Stagnea κασσιτέρινα.v. l.9.§.2. ff.de falſis.

Stalagmium]*ium*)tum.Virg.Aureum.

Stata]*de ſacrificio*)de ſacrilegio.

Statuliber] vide titulum ff. de Statuliberis. Gloſſis Statuliber ἐλεύθερος, χρόνῳ τῷ διατάξεως ἀποδοθείς.

Status dies] aliis ſtatutus. Gloſſis ἡμέρα ὡρισμένη ὁρισμὸς, προθεσμία.

hoſtire] vide ſuprà Redhoſtire.

in Curculione) & in.de quo vide Ciceronem 3.officiorum.

ſi ſtatus condictus dies) dixi ad leges XII. Tabularum.

Stellam] *quæ ex lamella*) ſtellam quæ ex tamella.

Stellati] Stellatina tribus, de qua Liuius 6.

ſtellionem] ſtelionẽ. v. Titul.ff. ſtellionatus. Plinium 30. c.10 Virgilium 5. Georgicorum. Gloſſis ſtellio ἀσκαλαβώτης.

Stercus]v.ſ.Quando Stercus, adde Varronẽ 5. de lingua, vbi de hominum diebus cauſa inſtitutis.

Stipatores]*ait*)ait Verrius.

vnde & ſtipam qua amphoræ, cum extruuntur, firmari ſolent) vel à ſtipo quod eſt firmo. vel hinc ſtipulatio dicta. Inſtit.de verborum obl.

qua)quam.

diſtituantur)conſtituantur.

Stipatores] *antiqui latrones vocabant*) v.ſ. Latrones hinc Nonio latrocinari, militare mercede. Gloſſis Stipator σωματοφύλαξ, qui & iiſdem ſatellis.

Stipem] *& id quod*)de eoque.

Stipendium militi) Gloſſis ſtipendium ὀψώνιον στρατιωτικὸν μισθὸς στρατιωτικὸς συντάξιον, σιτηρέσιον.

ſtipulari) hinc ſtipulatio Gloſſis ἐπερώτησις ἐκχωρήσεια.

Sti . . .]Stirps.

à ſtirpe ſupremo)v.ſ.Recto fronte.v.Nonium in Stirpem.

Stiricidium quaſi ſtillicidium] Gloſſis ἰδροστάσιον.

ſtilla) Gloſſis σταγὼν,σταλαγμός. ſtalpa,Gutta.

Stlata] Gloſſ. Slatta πειρατικῆς σκάφης εἶδος.

ſed ea)ſcilicet.v.trenam.

Stlitem) v.ſ. Strenã & Stritauum. hinc Decemuiri Stlitibus iudicandis.v. Quinct.1.c.6.

Stolidus]*vidi*)vide.

quia] *quid illi*) illic.

Andronico)Androgyno.

oportuit)oporteat vel oportebat.

Strebula]*Plaut.*)in Friuolaria quæ nõ extat.

Strenam]*tertiúmque*)initiúmque.

vt in loco & lite)diuerſè tamen.Nam in Stlis & Stlocus S. & T. præponitur. in ſtrena S.tantum.

Striges] *coniunctę*)continuate.

Stri . . .] *Striga Gloſſis* λωρευγόν, γυνὴ φαρμακίς.

Strigas] σύρμα (*& vt*) σύρμα τομεύσιν γυναικὸς στρίγγα δὲ ὀλκὸν. Alciatus in Parergis.

Stritauum]v.ſ.Stlata.

Stroppus] στρόφιον) συνάψεις. adde Nonium in Strophium.

diem)*ſidem.*

Struere]*inſtruere*)induſtria.

aut)at.

In XII)v.l.233. ff.de verbor. ſignific.dixi ad leges duodecim Tabular.

furere)fure vel fugere.

Strues genera liborum] v.ſ.Ferctum. Gloſſis ſtrues ξύλων σωρὸς ἢ καὶ θυμάτων.

Strufertarios] Struiſertarios. v.ſ. Ferctum. adde Catonem in lib.de re ruſtica.

Struices]*Plautus*)in Menæchmis.

Strupi]Strui.

Strutheum] *Stultorum feriæ*) v.ſ. Quirinalia.

Stuprum]adde Nonium in Stuprum.

pergetis)pergentis.

Suad ted]ſed te.Idem Meſſala.

Suaſum]adde Inſuaſum

Plautus)in Truculento.

fumoſe) v.Noniũ c.16.in Impluuiatus color.

Sub corona]5.Gell.7.

veneat)veniat.

veneat)veniat.

Subiugum]*ipſi eam*) ſpecie iã vel ſpeciẽ eam.

Sub vineam] v.l.13.§.4.ff.de re militar. adde infrà Vineæ.de vite,adi legem 13.§.14.ff.de re militari.

Sub vitem]*ſummiſit*) ſubiicit.

ſubis] ſubiicit.

veles)adde infrà Velitatio.

Sub vos placo) v.ſ.Ob vos ſacro: Eundoitiũ.

ſupplico) ſupplicio.

vt in legibus) hæc exempla nihil ad rem.
edendóque (etendóque.
Subices] 4. Gell. 17. ſubiicies Nonius.
vnde) inde.
aerio) ærio, vel ſonitu ſæuio.
Subici] *explandi*) expandi.
ſubigere ſubicere.
libro) xv. Iuris Pont.
Sublesta] hinc ſublesta fides, infirma. v. Nonium in Subleſtum.
Sublicium] v. L. u. 2. Plin. 36. c. 15. Varr. 4 de lingua & 6 Cæſar. 4 de bello 3. Vitruu. 3. Gloſſis Sublices, χαμαπῆγες οἱ ἐν ποταμῷ τὴν γέφυραν ὑποβαστάζοντες.
Sublimauit] adde Feſtū in Sublimare. Gloſſis ſublimo ὑψῶ.
dixit) dixit Cato. (care.
Sublucare] Paul. 5 Sent. 6 §. actor. v. ſ. Collu-
Suboles] *oleſcere*) v. ſ. Adoleſcere.
adulta) adulti.
indoles) v. ſ Indoles.
Virgilius) 3. Georg.
Subrumari] v ſ. Adrumauit & Rumen.
bis vocabantur) rumis vocabatur.
lac) lacte.
Subſcudes] v. ſ. Serillæ.
... *bſidium*] ſubſidium.
vt Plautus .... gite nunc ſubſ ... t triario ſi) Plautus, Agite nunc omnes, quaſi ſolét triarij.
triario) Liu 8. v. Varr. 4. de lingua.
Subſilles] Ipſulles.
Subuerbuſtam] dixi ad l. 1. §. 8. ff. de fugitiuis. & ad Vlpianum Titul. 1. § 11.
vlceroſam) viceroſam.
ſubulo] *tibicen*) Gloſſis ſubulo αὐλητὴς, adde Varronem.
ſuburam] v. Varr. 4. de lingua. Quint. 1.
à pago ſuccuſano) Idem Varr. 4. de lingua.
ſuccenturiare] *militia*) malitiæ.
ſuccenturia) ſuccenturiata.
ſucerda ſtercus ſuillū] Gloſſis Sucerda χοιρεία κόπρος. adde Nonium in Sucerdæ.
ſuccidanea hoſtia] adde Non. in Succidia.
ſuccedendo) ſuccidendo.
ſuccingulum] *Plautus*) in Menæchmis.
ſuccrotilla] Succortrila, ſuccotilla, ſuccotrilla, v. ſ. Crocotillum.
feminea) femina.
ſodellis) todellis. v. infrà Todi.
... *cula eſt machinæ genus*] Succula eſt machinæ genus. v. hunc locum reſtitutum ab Vrſino ſ. col. 186. Gloſſis Suculæ ὄνιδες.
hyadas) Cic. 2. de Natur. 13. Gell. 9. Virgil. 1. Georg. Gloſſis Suculæ ὑάδες.
Sudiculum] Seduculum.
Sudum] v. Nonium in Sudum.
Sufes] v. Senecam 1. de Trāquillitate 3. quo loco Medix non Ceryx legendum.
Suffibulum) v. Varronem.
Suffimenta] *diis*) bis.
pralio) pilo.

Suffiſcus] *fiſci ſimilitudine*) v. Aſconium 2. Vert. vbi de ſportis, ſportulis, ſportellis, ſaccis ſacculis, ſacellis, fiſcis, fiſcinis, fiſcellis.
Suffragat] *ſuffragatores*) v. ſ. hunc locum emendatum ab Vrſino col 213.
Sugillatum] κοῖλον) κυλόν.
Suillum] *ſubire*) ſurire. Gloſ. ſurit. ...
Sultis] *ſodes*) ſi audes: vel, ſodes, ſi audes. vi de ſuprà Sodes.
vlicet in loco) ilicet, ire licet, illicio.
ſcis licet) ſcilicet.
ſum] *ſummam*) ſumma.
Summanalia] *ficta*) finctæ vel facta.
Summuſſi] ſummiſſi
fit) fiet.
Terentius) fortè in Adelphis, vt muſſitandam iniuriam dixit.
Agnorizomene] Anagnorizomene.
Supat] ſipat. vide ſ. Inſipare.
ſipat) inſipit.
Suppellectilis] hoc ait, ſuppellex facit ſuppellectilis: ſenex ſenis. hoc nullam ſyllabam: illud duas adſciſcit. Vide Chariſ. 1.
proportionis] portionis.
alia complura) alta comptum. V.
Supercilia in Iunonis tutela] Varro 4. de lingua eadem ſcribit.
luce) à luce Lucina. Pli. verò 16. c. 44. à luco.
fruimur) fruuntur.
Supercilium] vide ſuprà Cilium.
Supereſcit] vide ſuprà Eſcit.
Roma) Romanis.
Attius) Acer.
hinc) ſi.
ſedit) cedit.
Superſtites] Cicero pro Muræna: aliàs, qui ſuperſunt mortuis incolumes. Inde ſuperſtitioſi. v. Cic. 2. de Nat. v. Non. in Superſtitioſus.
vindicias ſumere iubentur) dixi ad leges XII.
Supparus] vtitur hoc verb. Plaut. in Epidico.
Afranius] in Epiſtola. Sic Non. in Supparus.
Suppernati] eſt etiam adamas ſupernas, apud Macrobium 2. Saturnal.
Catus] Catullus verſus ad Coloniam.
... *foſſa ligari ia ... curi*] in foſſa ligari iacet ſupernata ſecuri. Politianus, expernata: alij, ſeparata ſcripſerunt: & pro ligari, alij, liguri & ligeris.
Supremum] *vt in legibus XII. Tabularum.*
·ma tempeſtas eſto] dixi ad leges XII. Tabularum. adde Varronem 5. de lingua 17. Gell. 2. Cenſorinum de die Natali, item Plinium 7. capite 60.
Suppum] alij, Supum. Græci ὕπτιον.
ponentes literam) ponētes S. literā ita lego: & à me eſt, id quod ſcripſi ſ. in Semis & Serpſit.
ſi ſuggeri] ſuggeris.
rogat] rogas.
Surremit] v. ſ. Abemito.
manu [manum.
Surrempſit] v. ſ. Abemito.

Surum

Surum]v.ſ.Crebriſuro & Rigido.
ferret]ferè.
Suſque deque] eo vtitur Plautus in Amphitrione 16.Gell.9.
Sutela] Fulgentius. Plautus in Caſina & Captiuis.
merula per verſus]memineris.
quod cantat colax]quos colax.
cum ſuo quoque]cum cibo tu quoque eos.
..... *tique in Prouerbium*] ſutrium quaſi eant. Vtique in Prouerbium.v.huius loco emendationem ſ.col.191. de Sutrio.adde Liuium 1.
Sycophantas]*quoſdam*)quondam.
capite]capital.

T*Abellis*]*citrone*)citróque.
Tabernacula] v.ſ.Adtubernalis & Contubernales.
quod ex tabulis]v.l.182.de verborum ſignificationibus.
Tablinum] Tabiinum.
dicitur,&c.] dicitur publicorum rationum cauſa factum. Quòd antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulas rationum ibi habebant.
Taduium]*tadio*)tædium.
Tanias] *ſepulchrum plenum taniarum*) id eſt coronarum ſepulchralium:niſi Tęnias interpreteris faſcias,quibus inuoluebant mortuos.
Tapocon]*Tampercon,Taemcopon,Taempton genus ſcribendi deorſum verſus,vt nūc dextrorſum ſcribimus*]Huc referri poſſet, qđ Cicer.2.de diuination.ſcribit Sybillam quędā verba,ita ſcripta reliquiſſe,quæ ex primis ſingulorum verſuum litteris conficerētur,quęque ab eodem ἀκροστιχὶς appellantur.
Tapocon]Tahenpocon,Temperon,Tempocon,Taempoton,Tampercon.
Tagax]*à tangendo*) à tegendo. alij à tagendo,quòd aliena ideo tagat,id eſt,attingat.
& mutonis manus praſcribere poſſe tagacem) & Muſconi manu perſcribere poſſe tagacé. Nonius.
Tages]vide Ciceron.2.de diuination.
Talaſsionem] alii Thalaſſionem, alii Thalaſſium.v. Dionyſ.Liuium,Plutarch.
calathus]v.ſ.Calathus.
Talentorum] adde de Talento Euboico ſ. Euboicum:de Babylonico,Aelianum 1.c.22.
Atticum ſex millium denarium] Idem Plinius 35.c.11.Liuius 34.Athenæus 4.c.6.
Rhodium &]ſeptem millium.
quingentorum]quadrigentorum.
duodecim millium]ſex millium.
trium denarium]trium millium.
Taliam]Tallam.
Talionis]v.20.Gell.n.
Si membrum rapſerit]dixi ad leges XII.Tabularum.
rapſerit]ruperit vel rupit.

Talipedare]v.ſ.Taurii.
Tam]*prapoſitinam*)poſitiuam.
Nonius]Nonius.
ſcriptum ſit]quod ſcriptum eſt.
ſubimus]audimus.
quanquam]quam.
eſcator]è caſta.
Tam] *prapoſitiuam quandam*) præpoſitiuam, poſitiuam.
Tam modo] *Attius*)Plautus idem Trinummo.
Tama]*cum labore*)v.ſ.in Flemina.
Lucilius]Lucretius.
Tame]*in carmine*) Saliari.
Taminia vua]via,Fammina,malè.v.Plin.23 c.1.alij Flaminiali.
Taminia]*vua*)via.
Tandem]*Cicero*)2.Catilinar.
Tappete]Tapete.
Tappula lex de conniuijs]
Tapullam lex]Tappulam.
Tapullam]Tapulam.
coniere]contemnere.alij concerę,id eſt congerræ.
Tarmes genus vermiculi] v.Vitruuium,Plautum in Moſtellaria,Iſidorum.
Tarpeia]de qua v.Varronem.
Tarquitias] Tarquinias. adde quædam ex verbo Saturno,ſuprà.
appellatas]dictas.
Tartarino]*Ennius*)v.Varronem 6.de ling.& Probum Eclog.6.
Tatium]*Tatiani*)Titini.
Taurus]*rapiant*)pariant.
Tauri ludi]adde Varron.4.de lingua emendatum ſuprà.
diu vendita]diuendita.
Taurium]*tauricos*)taurios.
Taxat]*arbitrone*)arbitrione.
Tegillum]*cucullinneulum*)cucullíuinculum.
Plautus]in Rudente.
Tela]v.ſuprà Arma in f.
armum vocari exiſtimandum eſt] eſt quam arma.V.
Temetum]Gloſſis Temetum οἶνος.
ſequimini]ſequimini præ. Minatæ ſequere: Temeti timor.
in duobus doſſenis] eſt Atellana Nonij: haud nomen comici.
temulentiámque tollite]exigito temulētiam.
Tempeſtatem]v.ſuprà Intempeſtam.
Templum] v.ſuprà Minotaurus.v.Varronē 6.de lingua.
Tenite]Tenitæ.
Tenſa]Thenſa.Gloſſis Thenſæ ὄχημα θεῶν.adde Varronem.
Tentipellium]*promo*)primo.
medicamentum quo ruga] Græci ῥυτίδων φάρμακον.
inducis]inducitur.

Terentum locus] vide ſuprà Paſcales & Sæculares. Auſon. in Ternario, Trina Terẽtino celebrata Trinoctia ludo.
Termes] *nimis*) minus.
Termino] *ſacrificabant*) ſacra faciebant, vel fiebant.
Terminus] ſuper eum foramen.
Tertium] *quintus*) cos.
Teſca] Teſqua. Gloſſis κατάξηρμενοι, τραχεῖς ἔρημοι τόποι v. emendationem huius loci apud Varron. 6.
Thaleæ] Thaliæ.
Thomices] *Torta*) torto.
Thraces] *palmularum*) parmularum, paruularum.
Throcum] Thracum, vel Thronus.
Tyberis] v. ſ. Albula.
Tiberis à Tiberi] Tibris à Tibri.
Tibicines] *ædificia*) ædificiorum tecta.
Tifata] *locus*) lacus.
Tignum] *concapu*) concapet, vel capulo. alij concapes. dixi ad l. 1. ff. de tigno iuncto.
Tinia] Tinæ.
Tippula] *Timulces deſidat*) decidat.
Plautus] in Perſa.
Neque Tippulæ leuius] adde Non. 2. numero 852.
Titinnire] Tintinant, Tintinnabunt & Tintinna.
Tintinnire] Tintinire Nonio. vnde Tintinnabulum. Gloſſis κώδωνιον. & Tintinnaculum κώδων. dicitur & iiſdem Tintinabulum. hinc Tinnitus ἦχος χαλκώματος ϲύμϐος.
molle] mollem, molæ.
tintinnabant] tintinabant.
Afranius] in Vopiſco. Sic apud Nonium in Tintinnire.
Titinillitium] Plautus in Caſina. v. Fulgentiũ Placiadem.
Todi] *todillis*) v. ſ. Succrotilla.
Togatarum] vide ſuprà Prætextatæ. Togatas Græci Palliatis opponunt. Togatarum aliæ ingenuarum perſonarum, quæ prætextatę: alię vilium perſonarum, quæ Tabernariæ.
Tolerare] *Aut*) haud.
ſecedere] ſe cæde, ſe cædet.
Toles] Tolæ.
Tollenno] alij Tollenono. Gloſſis κηλώνιον & Ciconia.
Tolenno] v. ſ. Reciprocare.
Tongere] *Tongitionem*) tongionem.
Tonſam] *remum*) Gloſſis Tonſæ Copæ.
Aſota] Sotadico Scalig. 4. Varr.
alius in mari] alius in mari vult magno tenere tonſam: alij Rhetorica tongent. Scalig. 4 Varronis.
Tonſilla] *palus*) v. ſ. Perimneſius.
littore in leda edite] littore edite.
Medio] Medo.
Phinidis] Phœniſſis.
Topper] cito.
vires] vires.
vnde] vndæ.
tunc] te.
inueniuntur] inſeruiuntur, vel inſeruntur.
Torrens] *quamuis*) quiuis.
Torrere] torreri à torro.
eadem in opera] ædet vel Aedepol.
Plautus] in Caſina.
Torrere] torreri.
Transtra] *pariete in parietem*) per parietem, vel ex pariete.
Trepit] Trapit vel Tropit. V.
turbatione] trepidatione.
Tributorum] *alia in Capite, alia ex Cenſu*) l. 32. in fin. ff. de vſufr. legato. l. vlt. §. 7. ff. de cenſib.
Trientem] Liuius 6.
Trifax] ad Gell. 10. c. 25. in fine. eo modo Bifax dicitur.
Triſulcum] quia incendit, fundit, aut terebrat. adde ſ. Manubiæ, Seruium 2. Aeneid. Tria fulminum genera, quod afflat, quod incendit, quod findit.
fulgur] fulmen.
Tritonia] Tritogenia. Trogenia.
Tritonis] Trogeonis.
Troia] *luſus*) ludus. MS. Vrſ.
Tromentina Tribus] v. Florum 6. Epit. Liuium 6.
Tromento] Tromente.
Troſſuli] v. 33. Plinium 2. Truſſuli.
Truo] Trumo.
onocrotalus] de Onocrotalo v. 10. Plin. 47. aliàs, Truo verbum idem quod moueo, v. ſ. Antruare.
Tryga] Trygon.
vinum] humum.
Tubiluſtria] v. Varron. 6. de lingua. Ouidiũ 3. & 5. Faſtorum.
Tuditantes] Tuditatores. hinc Tudiculare Nonio. Gloſſis Tudicatores χαλκοτύποι.
Tuor] Tueor.
tueor] tuor.
... *ria à lecto*] Tuguria à lecto. v. hunc locum emendatum ſ. col. 17.
in V . . . .] in Virgine.
. . . . *bolimæo*] Cæcilius in Hypobolimæo.
Tullianum] *alij*) Tullios alii.
tullij] tulli, qui Sophocli σφῆνες ſalientes. dixi ad legem Lines 15. ff. de act. empti.
Silanos] ſiluanos.
ornatur] oriatur.
Tumu . . .] *Tumultu milites*) v. hunc locum emendatum ſ. col. 128.
. . . *Aelius*] Tumulu ſtilo.
quam Italicum aut Gallicum] idem Cicero 8. Philipp.
Aelius] vide hunc locum emendatum ſ. col. 228.

Turbellas] Turbelas.
Plautus] in Pſeudolo.
quales quantas] quo alto, vel quo pacto.
turbellas] turbelas.
Turrhenos] Turannos.
Tuſci] *δύσκολοι*) *θύσκολοι*. V.
vnici ſtudici] vnicè ſtudioſi.
Tuſcum vicum] Varr. 4. de linguas
deſcendente] diſcedente.
Tuſcus] *obſidione*) obſeſſione, M S. Vrſ.
Tutulum] vide Varronem 6. de lingua.
Argeos] Argeus & Tutulatus. Varr.
Tyria] *hunc ferrium autem*) hunc ferreum autem, Lipſ. Quæſt. 20.

V*Aceram*] Varrus.
& alij] & Ælius.
Vaggrum] vide Nonium in Vagor.
qui clamor] cui clamas.
Vagulatio] Valgulatio.
in lege] in libro.
defueris] defugerit.
in tertiis] certis.
ob portum] vide ſuprà Portum.
obuagulatũ) obualguiatum. vide ſupra Obuagulatum.
Valgos] *qui diuerſas ſuras habeant*) Valgum Nonio intortum. Gloſſis Valgium *σρέβλον*.
talis] ſauiis.
in Stilitergo] in milite. alij, in Scythe liturgo.
fis] ſin.
broccum] boccum.
Valleſcit] hinc euallefacere Varro apud Nonium in Poſticam, vbi corruptè vallem fecerunt.
Valuoli] *facti*) fuſtibus.
Vapula] *vapula ergo*] vapulare ergo.
ideo dico] id ego dico tibi.
non tu &c.] non manes? vapula.
Vaſtum pro magnum] *Pacuuius*) Imò Varro Manio. apud Nonium c. 2. numero 547. & Pacuuius Teucro.
Quales ſcabres, &c.] ſquale, ſcabréque. ita lego apud Nonium c. 2. numero 437. vide eundem 2. num. 891.
quod] quamque.
Ve victis] vide Liuium 5. Plautum in Pſeudolo.
Ve vobis] *ve nobis*) in nobis. vel in vobis.
Vectiularia] *qui vectibus parietes alienos perfodiunt*) In Græcis *τοιχωρύχοι*.
Ve-grande] Adde Nonium in Vegrande.
Plautus Ciſtellaria] Plautus Aulularia.
Veia] vide Varronem 4. de lingua.
Veiarij] Veiari.
veitura] veiatura.
Vel] *Conligatio*) coniunctio.
ſcilicet] ſed non.
ſi Velati] vide ſuprà Adſcriptitij. Velites qua velati. adde Nonium in Velare.

Velitatio] adde ſuprà Sub vicem. adde Nonium in Veles & Velitatio.
Plautus] in Menæchmis.
Venditiones] *olim dicebãtur*) Vêditio pro locatione dixi ad l. Veteres 19. ff. de act. empt. & vend.
Ver ſacrum] vide ſuprà in Mamertini, Nonium in Ver ſacrum.
Vudis] veredas. Gloſſis Veredus, *πώλιον*. Pullus, equuleus.
Vergilæ] Vergiliæ. Gloſſis Virgiliæ, *πλειάδες*.
Vermina] hinc Verminari, Nonio.
Vernifera auguria] *menſalia*) Meſſalæ, malè: de menſalibus Auguriis. vide 28 Plin. 2.
Verſuram facere] *verſuti*) adde Nonium in Verſutos & verſutiloquas.
Verticulas] Gloſſis Verticulum *σπονδύλιον*.
Veruncant] Verruncent Nonio, in Verruncent.
Pacuuius] in Chryſe apud Nonium in Aberruncare.
Veruta] veruta. adde Nonium in Verutũ.
Veſcor] adde Nonium in Veſci.
Veſculi] Veſces, Veſcus. Gloſſ. *ὀλιγόσιτος*.
parua & paruum Iouem] prauæ & prauum Iouem.
Veſcus] adde Nonium in Veſcum. Gloſſis Veſcus & Veſces *ὀλιγόσιτος, ὀλιγοδεής*.
Veſpæ & veſpiliones] Veſpilones,
veſpulones] veſpulæ.
Veſperna] vide Cæna & Scenſam. vide Donatum.
Veſperugo] Gloſſis *Ἕσπερος*. adde Varronem.
Plautus] in Amphitryone.
Veſticeps puer] alio ſignificatu Veſtiſpici. Nonio, veſtium cuſtodes.
Veteratores] *Cannius*) Gãnius, Sannius, Granius, C. Annius, T. Annius, Canius.
Veterinam] *iumentum*) *ὑποζύγιον*, quod vehere poteſt: vide Nonium in Veterina. Veterinarius Gloſſis *ἱππιατρός*.
Veternoſus] vide Nonium in Arquatus.
grauiſomno] ita Virgilius, pro Lethargo.
hydropicum] pro phtiſi. Ver. apud Apuleium 9. Gloſſis Veternoſus, *νωθρικός, ὑδρωπικός*.
Viatores] Sumitur etiam Viator pro vicimagiſtro. Gloſſæ vertunt *ἀμφοδάρχην*, Viaculum, *ὁδοιπορικόν*. vide quæ ſcripſi in verbo Lictores ſuprá.
Vibriſſæ] Vibucæ. Gloſſis Vibrucæ, *τρίχες ῥινός*. Legendum *τρίχες ῥινῶν*.
vibriſſe] vibriſſare.
Vici] *villas non habent*) villas habent.
magiſtri pauciſque] magiſtri pagi qui quotannis creati fuerint. adde de magiſtris vici ac pagi, ſuprà, Magiſterare.
ædificij] ædificia.
ijs] viis.

Vicarij] Vicani. Gloſſis Vicani, κωμῆται.

oppidonias] oppidinis. alij, aut in oppidi viis.

vicarij] Vicani.

Victimam] Gloſſis Victimæ, τὰ μεγάλα θύματα.

quæ ad hoſtis victos] quæ hoſtibus victis. alij, quæ ob hoſtes victos, ſic hoſtia, hoſtibus à domitis hoſtia nomen habet, Ouid. dixi ad Varronem.

Vietus] hoc verbo vtitur Terentius in Eunuch. Gloſſis Vietum, μεμαρασμένον.

Viget] *ſed*) non.

qui] quæ.

Vinalia] duplicia, quę Veneris, menſe Aprili: eáque veneralia: quæ Ioui, menſe Sextili.

Vinciam] Viciam.

Vindiciæ] Vindicias. vide hunc locum in Schedis ſuprà fol. 238. adde quæ ſcripſi de Vindiciis ad leges XII. Tabul.

de quibus controuerſia eſt] Gloſſis Vindigeſtæ, τὰ ἐν ἀμφισβητήσει πράγματα.

vindicias neque ſacra, neque in numen veretur] vindicia, numen neque ſacra veretur.

Ser. Sulpicius . . .) Seruius Sulpitius nomine etiam ſingulariter formato vindiciam eſſe ait rem de qua controuerſia eſt.

tulit . . ſi velit is] tulit rei ſiue litis.

arbitros tres dato] tot arbitros aeris.

fructus] fructi.

Vineæ etiam militares) Sic Varro 4. de lingua. vide ſuprà ſub Vineam.

Vinulus] Gloſſis Vinnicus, τρυχαλίς.

Plautus) in Aſinaria.

Viritanus ager] *viritim*) virenti.

Vitiligo] *non*) num.

Vitulans] vide Nonium in Vitulantes.

vt prato vitulus] vt partu.

Vinatus] Viriatus: ita apud Nonium in Viriatus. viriatum, magnarum virium.

Viuiſſimus] *à videndo*) viuo. Gloſſis Viuidum, ζωτικόν, Viuidè, ζώντως.

Vls] vide ſuprà Citimum.

Vmbra] Neptunalibus, & aliis ſolennibus. vt in ſolenni Annæ, Perannæ. vide Ouid.

Voiſgram auem] *fecilitram*] fucillantem.

Volones] *cladem*) plagam.

Volturnalia] Volturnalibus, Volturno Deo ſuo ſacra faciebant. Gloſſis Vulturnus, εὖρος.

Vrnat] vide Varronem 4. de lingua.

quaſit] fit.

occ . . caput] occultat.

Vxorium] ἀγαμίου δίκη. vel alibi ὀψιγαμίου καὶ κακογαμίου.

NOTAE ET VARIAE LECTIONES IN NONIVM.

TIBVRIENSIS] Tiburticenſis. *De compendioſa doctrina per literas ad filium*) delenda hæc videtur inſcriptio: nec enim hoc primo capite ordo literarum ſeruatur.

CAPVT I.

Cæcil.] vide Ciceronem in Catone maiore

eſſe odioſum ſe] alij, cùm ipſum eſſe odioſum.

mala ergo eſt merx] mala eſt merx, mala eſt ergo, V. mala eſt, merx mala eſt ergo. ſic infrà in cap. 3. num. 13. mala eſt ergo, Turneb. 17. Aduerſ. 21.

reticentis] recenti, Iun. alij, reticentia. Eſt qui hunc locum ità reſtituit, S 1. Lapit cor cura, ærumna corpus conficit. N. Parum eſt, quod te ætas malè habet, ni etiam hic ad malam Ætatem cruciatum adiungas reticentia? Ecfare: quæ cor tuum timiditas terriſat? S 2. Mane, expedibo actutum, ibi quod contra rogo reſpondeas.

ſenium ipſum poſitum] pro malo 1.

ſeſemet dicibus] alij, ſæpe meis ædibus: alij, quot peſtes, iurgia, ſeſemet hice demigrarſis ædibus.

operæ quæ actor] operæ coactor, cantor &c.

mihi hæc ſunt nuptiæ] mihi nuptia eſt, Iun.

Trebellius multo] Trebellio, multo.

compendio] compendi, Iun.

velitari te res tamen] velitarier reſtamus. Velitari, id eſt, velitum more pugnare.

Syrus &c.] ſirus. alij, Si rus ſcorto conſtituit, claues ilico abſtrudi iubeo, ruſticæ ne ſit togæ, Copia. id eſt tecti: quo loco τὸ rus conſtituere notandum: vt ex Cicerone, conſtitui in Tuſculanum: & Iuuenale nocturnæ, conſtituebat amicæ. Alius ita legit. Syrus, Cũ ſcorto inſtituit ire, claues illico abſtrudi iubeo, tecti ne ſit copia.

audiui] at cui.

hiatui] cyatus.

& ſen-

& fœdera tollent] Tanti ſe temporis montes & fœdera tollent.

auferet]feret.

5 *ducet*]duce.

quadrupedum]quadrupedem.

doma in frena & iugo] domabit in frenum, & iunget validè, cuius tenacia infrenari nimis nequit, Iun. doma infrenem, & iugo valido, quorum tenacia infrenabilis. Scal. doma infrenum, & iunge validè, equorum tenacia infrenari nimis nequit, Lipſ. ex Varr. Codice.

Vixiſti durus, difficilis, tenax] vixiſti triſtis, durus, Lipſ.

8 *amanti*]quin amantis I.

Hoc quaero ignoſcere iſtic ſolēt necis minoris noxia ſeruum, ſi fortè quaſi alia res vini cauo] ſolùm vt ne habeas noxiæ ſeruum, ſi fortè quaſi alias res vim paro, Iun. hoc quæro ignoſcere. Iſtic ſolent, vel habere minoris noxiæ ſeruum, ſi fortè quaſillarias inibi tago. Palm. Quaſillariæ, quæ & quaſſitariæ Petronio codicariæ ac familiæ pars ſordidiſſima.

Muſconis] mutonis, ita legendum, de quo vide Feſtum in Tagax. Horatium ſecundo. 2. Satyr. 1.

Aiace]tagacem Iun. vt apud Feſtum. Varro Coſmotoryne, περὶ φθορᾶς κόσμου.

Phrygio qui puluinar &c.] Varro κοσμοτορύνῃ. Phrygio qui puluinar poterat pingere. foliar. leuigabat Scal.

foliatè vigebat] ſolida arte vigebat Iun. foliar defingebat. Turneb. 17. aduerſ. 21. foliar leuigabat Scal. 4. de lingua.

11 *meruerit*]meminerit.

12 *ò peſtifera pontica fera*] ò peſtifera ſontica fera. Sontica, id eſt noxia: vnde ſonticus morbus, ſontica cauſa.

velle tollutim hic ſemper incepturus videtur]vel le tolutim hic ſemper neceſſariu videtur.

Varro Triodite Tripylio περὶ ἀρετῆς]Varronis ſatyra cui nomen Triuiale Trifolium: ſeu de triplici ſecta eorum, qui voluptati, qui contemplationi, qui actioni eſſent dediti: vel de bonis animi, corporis, & vitæ ſeu externis.

vbi inſilui in cocleatum equuleum] in coleatum equuleum T. ad canterij diſſimilitudinem hoc dicit Turneb. 17. aduerſ. 21.

13 *Acherontius capularis*] Acheronticus tam capularis capulo proximus.

Nouius Pappo Preterito] Nouius. Pappo præterito. Eſt autem titulus fabulæ Pomponij.

inuitaueris]inuitabis.

Varro Coſmotoryne περὶ φθορᾶς κόσμου] Satyra in qua Varro dicebat omnia in antiquum chaos reditura, ac permiſcenda, non ſecus ac in cochleari (quæ Græcis τορύνη) omnia quæ in olla, Turneb. 17. aduerſ. 21.

13 *propter cunam capulum poſitum &c.*] propter cunas capulum poſitum eſt. Nutrix tradit Pollinctori: deis habenas animæ, Labi dum ventus nos flamine ſudo ſuauem ad patriam perducit. Guilel.

14 *helio piopo olfacit*] Iun. helluo πάνδεινος olfacit Iun. heluo probè olfacit temetum Muret.

15 τὸ σῶμα] τὰ κῶλα.

ſum mollior] ſubmollior Iun.

magis vſque ſaltat quàm ego V.] malacus æquè eſt quam ego Iun. & Pith. 1. aduerſ. 17. magis aptus eſt quàm ego V. Camer.

meritò vt quietus, ac demiſſior probandus] merentis vt quietus ac demiſſior probandus ἀχιλλεὺς ἡρωικὸς ἰωνικὸς κιναίδου. Turn. eo ſenſu Melior eſt & quietior in luctu & mœrore, ſiue heroico more luget, vt Achilles: ſiue Ionico, vt Cinædus.

ἄξιε *&c.*] ἀχιλλεὺς ἔρως ὁ ἰωνικὸς κιναίδου, Iunius præfert Achillis in ſeruaBriſeide amorem, molli & honeſtatis fines ſupergreſſo. Iun. ἀχιλλεὺς ἐρωμᾶς ἰωνικῶς κιναίδου, Turneb. vt ſuprà.

16 *cui ſpiritum tradidit &c.*] ipſus ſpiritum cui tradidit qui med eſt animi exercitus. vel, ipſa ſpiritum cui traddi, qui mei eſt animi exercituar. vt exercitus hîc ſumatur pro exercitio.

18 *alis*]id eſt alius, Lipſ.

illicite]. Ilicit.

19 *hominis*]nominis Iun.

minis]mimicis Iun. inimicis.

fur dominum]Endo manum.

21 *excitari*]exſilite Iun.

& pullos peperit fritinnientis] & pullos peperit fritinnientes, Quos non lacte nouo leuata paſcat, Sed pancarpineo ocimo coacto Libamenta legens caduca veris Ad quos tum volucres venit puſillos Vſque ad limina indica, eſcà vilis Scal. in Coniect. Verr.

22 *tractum à veſtibus ſine flocco*] malim à floccis. Plautus, duo defloccati ſenes.

debebas]audebas I.

26 *conciones maxumas*] cociones maximos.

Atellanas] Tellenas MS. I. vide Arnobium aduerſ. Gentes, & Iunij Adagia.

28 *coagmentum*] æquamentum. ita lego.

ſemuſſitata]amuſſitata. ita lego.

diugens] id ingens Lydium genus eſt ad amuſſim. Palm.

teneo]teneo μαχαίρι MS. teneo μαχαίρι. χαμαιλύω, id enim dicere ſolebant iudices in iudiciis. vide Heſych.

æquamentum leuigatum]æquamen leuamentum Iun.

coaquanda]coagmentanda.

30 *nam mutus ſonus*]nam mutitus, vel mu, ſonus eſt.

32 *prapoſtera*]propria.

33 *erret exlex*] erret & exlex Scal.

34 *parum conficeret*] parum. MS.

lapatium nullum veſcebatur] Lapatium nullus veſcebatur, Lipſ. Nullus pro non, Comicorum more.

pſaltria] Pſalte Piſia, Iun.

adſtrepis] at ſtrepis.

35 *frontem lectica*] fronde lecticam.

qua] qui MS. quod Scal. 4. de lingua. vide infrà caput 14.

41 *inſcituram*] inſpecturam. Iun. Inſcitam.

ſpiciat] iſpiciat. Iun.

alteram apportat] Alter amat, potat.

45 *ſanute ſoli mihi in magno mœrore, triſtitia in ſumma, crepera iuuentus ſalutis*] Sane tu te ſole mihi in magno mœrore, crepera re, iuuentus ventus ſalutis. Pal. quaſi diceret, Tu ſolus in rebus aſperis mihi fuiſti ventus ad ſalutem. Verùm Scaliger ita emendat hunc locum venuſtius: Samni Sole mihi in magno mœrore metúque, Triſtitia in ſumma, crepera in re, iuuentus ſalutis.

iuuentus] iouentus I. Ventus. Palm.

47 *à bona vita commode*] à boue. Lipſ. à boum vitulorúmque commotu, ita lego.

viuere] Vitulari.

ſicuti] ſic.

78 *Inſcitia*] inſcientia, Iun.

52 *Ex animo*] exanimato, I. exanimum Fab.

hypolimæo] Hypobolymæa, Scal. in Feſt. Hypobolymæo mea, Muret. 4. Var. 13.

ſperibus] Speres in plurali. vide Feſtum in Speres.

lactans] lætans Muret: vt Cicero his verbis, maleuolentia lætans alieno malo, videatur Græcorum ἐπιχαιρεκακίαν exprimere. Sed tamen nihil mutandum cenſeo, cùm Nonius hîc verbum, lactare, non lætari interpretetur.

55 *tetri, tardíque*] tardi rarique, Iun.

59 *ſenica, nonſeſcuncia*] non ſeſcunciæ, id eſt nihili: ſic Afranius, homo non nauci, Næuius, non quiſquiliæ. Varinus apud Ciceronem, non ſemiſſis. Plautus, non aſſis, non trioboli.

60 *ſuccuſſatura*] ſuccuſſatu, Iun.

victor] vector.

delirare] delerare, MS. I.

de recto] decreto. I.

lira] lera MS. I.

labeas] glebas. ita lego, idque fiet euidentius, ſi huic loco Pomponij in Proſtibulo adiungatur alius proximè ſequens, in Centuriatim, numero 63.

officium fungor ruderum] fungor ruberum Va. e. ſungor liberum, Lip. Nam Lucillius in Hiſpaniam cum Prætore profectus.

65 *ſternendum*] ſternendam, Iun.

aggerent] aggerem.

66 *illo*] illinc, Iun. alij. Illim pro illinc.

vnum effert] vna affert. Turneb.

margopoli ἀβὶ αἰχῆς] Satyra Varronis, in qua inſaniam populi furentis in comitia & honores reprehendebat.

dis nos lemmatos] δι᾽ ἑνὸς λημμάτων. Vet. dilemmatos, P. Victor, quem vide 4. li. 23. Varr. 5 δι᾽ ἑνὸς, lemmatos logos Muretus: nec enim Antipater dilemmatis vtebatur, ſed logis vt teſtatur Alexander in 1. Top. putat autem idē eſſe, λόγοις μονολημμάτοις & λόγοις δι᾽ ἑνὸς λημμάτων, quod etiam viderat Turneb. 8. aduerſ. 6. & 17. c. 23.

diſplanat] complanat, Iun.

67 *ſit maximum multò*] ſet maximu multo. Guil.

68 *tutulatam*] titulatam.

70 *Qui coner noctu clanculum bruſire dotem, ne remittas, vafer honeſtè vt latites ac nos laudas diutius*] Qui conere noctu clanculū Rus ire, dotem ne repromittas Vafer, Honeſtè vt latites, & nos ludas diutius. Guil. 1. Veriſ. 2. Cuiac. 11. obſ. 8. ita etiam legit, niſi quòd pro qui conere, legit, Quin coneris: & eludas, pro ludas. Cæterùm quod attinet ad excuſam lectionem, Iunius putat Bruſire, idē eſſe quòd deuorare ac comedere: idque Græcis βρύκειν, aut βρυχᾶν. Eſt alius, qui ita legit, Quin coner, &c.

71 *Stagari*] ſta Cai: alij. Sagari.

particulones] qui te in partes concidant. Alludit. n. ad eos particulones inter quos res aut hereditas aliqua eſt communis.

72 *ſi qua opificio non probiter clepere*] ſcitque opificio non probiter clepere, ita lego.

74 *annos inſtitit*] anno in curſu inſtitit Val. annuo in curſu inſtitit, Lipſ.

75 *venenum Pharmacum*] vide l. 236. ff. de verb. ſignificat.

76 *modò ſurſum, modò deorſum*] tanquam collus cornui] hi ſunt Petauriſtæ & funambuli.

conſualia] vide Varr. 5. de lingua.

78 *hic inquam rudet &c.*] Hæc inquam rudet. Varro 6. de lingua.

eiulitabit] hinnilitabat. Varro 6. de lingua: heilitabit: nam & quidam ita legunt apud Varronem.

veluti arenarius] ancarius MS. Turnebi 27. aduerſ. 24. Vbi Ancarium ex vrbe Ancara Italiæ interpretatur. alij legunt aggarius, vel perangarius, Iun. velut angarius. Scal. 6. Coniect. Var.

clamat quiritatam] clam it quiritatum: ita lego.

79 *Ciperi*] aperi Iun. Hei perij.

cariosior] curioſior, Iun. id eſt curis magis enecta, & macilentior. vide Guil. 3. Veriſ. Plaut. Aulularia, ſat ſcio magis curioſam nuſquam eſſe vllam beſtiam. M a volo ego.

ex te

ex te ſcire qui ſit agnus curio. a v. Qui oſſa atquepellis totu'ſt ita cura macet.

81 *Caprona*] vide quæ ſcripſi ad Feſtum in Capreoli.& Capronæ.

83 *Diſumma*] Decio ſumma.Iun.

84 *Trulleus Poſtomis*] Trulleus Poſtomide I.Proſtomis. Turneb.17. aduerſ.24.id imponitur naribus equorum.

85 *Tricones*] vide Capitolin.

Panæl] πανάδου.Iun.id eſt ſplendidi, atque in reddendo facilis,alioquin Lucilius Græcas voces ſæpenumero ſatyris ſuis inſperſit. Sed tamen Turnebus 17. aduerſ.24. legit Paceni. Muretus verò 3.Var.18.peracer.

Lentus id eſt facilis] fortè quòd quæ lenta ſunt,vt vimina,ad opus facilitatem habent.

88 *Amicis noſtris videmur viri*] Viri videamur amicis.I.

91 *Senatui*] ſenatum Lipſ.

93 *Deliciis*] delicis: fortè, Deliacis: vt ſint verſus Trimetri.Iun.

95 *Bonam*] bouam Turneb.17.aduerſ.24. Vas vinarium longum, turgidum,bouæ ſerpenti ſimile. Boua etiam ſignificat etiam papulas toto ebullientes corpore , & in Lexico dicitur νόσος βόων.

oblenisse] aboleuiſſe.

æra induxere] æram duxere:Iun.pro dixiſſe: de æra vide paulò inferius.

98 *Varro Bimargo*] Bimarco.V.Bimarcus nomen Satyræ Varronis, in qua faſtum & arrogantiam ſtolidam & ineptam Romanorum in prænominibus irridet : vt qui non ſemel,ſed bis,ſi ita dicendum eſt,Romani dici affectarent.

99 *Vatrax & vatricoſus*] Vatrax tortis pedibus,à ranæ vocabulo , quæ Græcè βάτραχος dicitur.

Qua varicoſus]qua verrucoſus M S.Cognomentum Fabii Maximi , vide Plutarchum in Fabio.

100 *Catax*] quem nunc coxonē dicimus, vt hìc atteſtatur Nonius. Eſt autem claudus coxus Iſidori Gloſſis.Coxus autē vt & choppus χωλὸς,vnde in Gloſſis coxigat,χωλεύει.adde Feſtum in Catax.

102 *Bronci ſunt producto ore*] in vetere lexico Bronchus appellatur, qui ſuperiore labro eſt tumidiore.

Nouit] ouat I.ouat. Iani M S. bouillanus, Turneb.17.aduerſ.24.

103 *Num cenſes*] ita reponendæ hę dictiones.Iun.

Τυφῶ] Locus eſt apud Homerum Odyſſ. λ. Iun. Turneb.17. aduerſ.24. intelligit ἄξεια ἀναπήρεια.

Verucam] verrucam,T.

pictum] dictum.T.

105 *Papiapapa*] papias ſignificat paterculum, atque ita ſeniores à iunioribus vocabātur.Papiapapæ verò,Papæ patercule,In ea Satyra Varro nimios laudatores & admiratores reprehendit.

Quare reſident lingulacæ] Quare ſit, vt lingulacæ, Turneb. 17. aduerſ.14. adde Feſtum in Lingulaca.

109 *Quos ſtrabos*] quos ſcambos Turneb.à deprauata oculorum acie.

Flextabul περὶ ἀρχιῶν] Flexabula M S. vt de prouinciis adminiſtrandis , & tanquam flectendis prouincialibus, diſſerat Varro. (Eſt enim Flexabulum inſtrumentum ad flectendum) in hac Satyra veriſimile eſt Varronem multa in Magiſtratuum ſordes & auaritiam diſputaſſe.

110 *extra*] præter.

111 *Ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν*] In ea Varro ſumptuoſa ſacrificia reprehendebat, verúmque ſacrificium eſſe puræ & integræ mentis dicebat.Sic j̄. Putus numero 112. Mea hecatombe pura ac puta.

Ἔστ πόν περὶ ἐργῶ] Satyra Varronis in qua de temporibus & negotiis vitæ humanæ tractabat.

Ταφὴ Μενίππου] Satyra Varronis in qua nimiam ſepulturæ curam irridebat.

112 *Chryſoſandalos*] Chryſen δύλος vocat amiculam, de lacte & cera Tarentina, vt Turneb.17.aduerſ.24.

vocat] locat.Iun.

ceram Tarentinam] cera aretina M S. cera Reaſtina vel Reatina.I.Ego nihil mutandum cenſeo. Sunt autem verba amatoris amicam ſuam à teneritudine commendantis.Sic Horatius Od.13.laudat cerea Telephi bracchia.

rationes] orationes.

ambiguos] ambigioſos.

113 *Idem Parmenone*] idem j̄.c.6.n.20.

timentes] timentis.Iun.

ſagenam] fugámque Turneb.19. aduerſ. 19. ſugelæ.Scal.4.de lingua.

compedem] compedam.Scal.d.l.

Idem Seſquiulyſſe] Satyra Varronis in qua mores hominis aſtutiſſimi depingebat. Eſt enim Seſquivlyſſes apud Varronem , aſtutiſſimus.

vellemus] vellem is.I.

aerinas] aërinas MS.ab aëre ita legendum, Turneb.29.Aduerſ.17.

114 *Tonitrum fulget &c.*] tonitrus &:I.cognitio fulgetræ , tonitrui , fulguris à fulgure orta.

tonitrum] tonitrium.

à flumine] à fulmine.

115 *Varro eſt modus matulæ περὶ μέθης*] eſt modus matula. In hac Satyra Varro modum compotationi iniiciebat.Nam & matula potum ſignificauit,cùm cibum ſicciorē in ventrem:liquidiorem in veſicam deſcēdere cenſerent.vide Turneb.17.aduerſ.21.

ad medendam] ad medendum.V.

cui nihil] cui non MS.Vino nihil.I.

coagulum] id eſt glutinum.

117 *flagrionibus priuigno*] deſunt nonnulla, qui ſequuntur Iambici, ex Afranij Priuigno, alieniori loco inſerti. Iun.

118 *merendam occurro cautè, cùm veni iuuat*] merendam accurro lautè, quod Venus iuuat. Lipſ.

cautè] ad cœnam. Iun.

iuuat] iubet.

122 *veſtibus*] veſtitus. Iun.

vt quam peſſimum] quàm vt opes ſummum MS. quàm vt peſſimum. I.

126 *Et camoris*] & camuris. vide Feſtum in Camara & Camuri boues.

127 *diritas*] duritas. Vulgati.

132 *irruunt*] irriunt I. irrire canes dicuntur, dum ringuntur & irritâtur. adde Feſtum in Hirrire.

irritata cane &c.] Donatus hunc locum ita citat, Irritata canis quod homo quàm plurima dictat I. Chariſius citat, Irritata canes.

140 *verſus*] vide Iunium 6. Animaduerſ.2.

142 *effœminatum*] feriatum. I.

certè ignauiæ] inertæ. Vulg. Inertis apud Ciceronem: ego, ignauæ.

144 *ſeruum ſerium*] toruum ſerium. alij, ſeruum ſæuum.

148 *baculo*] bacillo. Turneb.29. aduerſ.17.

149 *valde*] non valde.

Non] Nec.

τοῦ σοῦ κράνους] ὁ πλοῦτος I. quam ὁ πολὺς ἄργυρος Turneb. 29. aduerſ. 17. quam τὸ σοῦ κράνος, id eſt, quàm tua hęc galea Andabatam enim hîc alloquitur eo ſenſu, Aurum non minus exercet oculos, quàm tua hæc galea. Certè Andabatæ pugnabant ex equis, galea, fronte, oculiſque tecti. Lipſ.2. Saturnal.

151 *nam vt arquatis &c.*] Nam vt arquatus, &, quæ non ſunt, & quæ ſunt, lutea videntur, &c. Turneb.29. aduerſ.17.

Animos] animum.

162 *catulo*] catulus, eſt vinculi genus. vide Feſtum in Catulus.

164 *Ἱπποσύνη*] id eſt equitatio. quę inſcriptio facit, vt quod mox legitur, Apollonium ita excutiant, quia nihil habebat, referam ad Cenſoriam illam notam, cuius meminit Gellius 4. cap. 20. qua P. Scipio Naſica, & M. Pompilius cenſores equitem quendam in ærarios retulerunt, quod ipſi vberrimo & habiliſſimo equus ſtrigoſus & malè habitus eſſet: & fortaſſe pro quia nihil habebat, hîc legi poteſt, quia nimis ſtrigoſum equum habebat.

170 *impertit, fleuit*] in partibus flent. Iun.

Fleuit facilius] eluit facilius. Eluere eſt decoquere, ſubſtantiam lancinare.

171 *ſalutem*] populum ſalute & I.

172 *ſcripturarios quos nunc Tabularios*] Imò ſcripturarius erat, qui commentarium ſcripturæ conficiebat pecoris in paſcuis publicis paſcentis, & ex ſingulis capitibus vectigal exigentis, idque ſcriptura dicebatur. vide Feſtum in Scriptura. Turn 29 Aduerſ.17.

publicanum &c.] Publicanus verò Aſię, ſiam vt ſcripturarius, Iun. Turneb. 29. aduerſ. 17.

173 *Veſpilles*] vide in Mutare.

176 *tibi quod*] ſi quod. I.

Illuuiem] eluuiem T. Eluuiem facere, eſt egerere cibi reliquias per ventrem.

179 *quonam clam vos eliminat*] quia nam clamore eliminat.

cantabit: iſtic manet, eliminabo &c.] concanos MS. Cœna. Soſipater, cœna, vos iſtic manete. I. Concha vos iſtic manet, eliminabo, &c. Turneb.29. Aduerſ.17. Concha vos manet, id eſt cœna vobis parata. nam in menſa concha ſalis poni ſolebat.

180 *ſidere*] ſedere.

incoxaui nate] viua te MS. I. incoxaui nates, Fab.

181 *inſipui*] Inſipaui I. à ſipare, quod eſt iacere: vnde diſſipare.

182 *animaduertite*] animo attendite. I.

culpam ampliare] culpam applicare.

184 *quàm pugnæ pilant*] quàm pugnæ pilant. Pal. Pugæ, id eſt nates: alioqui ſermo eſt hîc de pueris pathicis.

186 *Varro, idem Atti quod Titij*] Varro Atticus Tettix Turneb. 29. Aduerſ.17. id eſt Attica cicada, quam Athenienſes gerebant olim, indigenas ſe indicare volentes. Capillos enim inuolucro comprehenſos, cicadæ morſu nectabant. Proinde Virgilius, Ergo omnis cano reſidebat cute capillo, Aurea ſolemni comptum quoque fibula ritu, Cecropiæ tereti nectebat dente cicadæ.

quid blateras] quid latras. T. d. loco.

Hypobolimæo Raſtraria] dixi de huius loci emendatione ſuperius.

tintinnabula] tintinnacula. I. Vtrumque elicitur Gloſſis. vide notas in Feſtum in verbo Titinnire.

Altanus] Albanus Lipſ. mons.

189 *hirnea Pappi dicimus*] Hirnea, I. vel (vt in dictione Expedibo) Vernionibus papa decimus Lalij, papæ legunt.

turgens verminatur] turgens venter verminatur, id eſt parturit.

192 *barbaricam peſtem*] barbaricum peſtem, fortè, veſtem legendum. adde cap.4. numero 46. infrà.

naubus] Sabinus. ita legitur malè infrà c.4.46.

203 *vernaliter*] verniliter.

206 *vitabili & maledicto*] vitabili maledicto. Iun.

207 *lacrymanter ex habitu*] lacrymante ex habitu. I.

cinnum] à Cinno, concinnare deducit, melius quàm infrà à concinere, vt & Varro 5. de lingua.

concinnabatur] concinebatur I.

concinnare] concinere I.

209 *hanc Deam melius &c.*] Hanc deam Ælius. Scal. in Conicct. Var. Intelligit autem hoc loco Varro, cuius teſtimonium hic citatur à Nonio, Empandam Deam paganorum quæ & Ceres, de paganalibus paganorum feriis, dixi ad Varronem.

210 *blatis*] In MS. Lacuna eſt defectus index. itaque poteſt id ſubſtitui, ἀπὸ τοῦ βλαζεῖν ſiue βλάκας, aut à balatu.

213 *incurſatione*] incurſitatione. I.

iuuenem] viuere MS. I.

214 *calcitrones*] calcitronem equum Xenoph. 3 ἀπομνημονευμάτων, λακτιστήν. hinc mula λακτίζουσα dicitur 19. Eclog. 10. c. 31. quæ in lege 43. ff. de Ædilicio, ceſſum dare dicitur.

horridum miles] horridus miles. I.

non vitabat] non vitabat. Nunc emunt troſſuli, nardo nitidi, vulgò, Attico talento, equũ Varro ĩ. Troſſulo, numero 240. ita hunc locum coniungunt.

221 *Varro Marcipore*] Marcipore Satyra Varronis, in qua de ſeruitute & herili imperio, de numero ſeruorum enormi, de dominorum immanitate & ſæuitia in ſeruos diſſerebat.

nubes] vide ĩ. cap. 6. Meridiem.

æquali] æquali. Turneb. 29. aduerſ. 17. numero 221. Porrò Turneb. 29. aduerſ. 17. ita legit, Ventique ab axe ſe eruperant frigidi.

222 *ventique*] vide ſ. numero 221.

223 *ſpatulæ*] ſpatale I. Turneb. 29. aduerſ. 17. quo vocabulo luxus & voluptas notatur.

225 *febris proprietatem &c.*] Lipſius ita legit, ſublato gloſſemate: Febris proprietatem Varro Andabatis aperiendam putat, idque cum.

candorem] caldorem. I.

228 *præparat*] proferat. I.

229 *Endæmionibus &c.*] Endymionibus. Quare ſi in ſomniũ recideris, & ἀλλ' οὐδέποτε I. alij legũt Endæmonibus: alij Eumenidib. Cæterùm hunc locum Turn. 29. adu. 17. ita emendat, Quæ res, ſi in ſomnum recideris, ἐν ἄλλῳ πάποτε eris, iterum experrectus. Alij, Quæ res ſi in ſomnium.

233 *reponant*] reſpondeat I.

234 *taciturnus*] tacitus I.

Taximuſes is] taxim vxoris I. Turneb. 29. aduerſ. 17. vt ſit tetrameter, & ita in Taxim. infrà id eſt ſenſu tangendo poteſt & ita legi, Nouos maritos tacitus taxim vxoris ſoluebat cingulum. vide Feſtum in Cingulo, & Cinxiæ.

ſilicernium] vide Feſtum in Silicernium.

exequiati laude] execti: cum laude, I. exequiati laute Lipſ. exequiati cum Lauſo, Palmer. & Guil. 3. Veriſ. 12. hinc illud Plauti, Theris quoque etiam lamentando lauſum fecit filio. Tria enim præcipua in funere, exequiæ, lauſum ſiue leſſum, & ſilicernium.

236 *lapidibus*] Lapiditus.

οἱ ἀπαιτοῦντες &c.] οἱ δ' ἀπομύνεσθαι Edones Romani, vt turba intendant annonam I. Eſt autem Homericum hemiſtichium, intendere annonam & vexare I. annonam adtemptare. 6 ff. de extraordinariis criminibus. alij pro intendant, legunt incendant.

239 *parochus*] vide quæ ſcripſi ad l. munerum 18. & l. honorem 16. ff. de muneribus & honoribus.

hoc ſchemate enim Græcè] hoc σχήματι enim Græcè.

240 *nunc emunt*] dixi ſuprà numero 214.

241 *caluum*] Grillum I. vide infrà Ericius.

242 *Varro ὁ ἱερακίτης Tuam fidem*] Varro: ἱερακίτης tuam fidem. Eſt autem nomen Menippeæ Varronis, cui frequentiſſimum fuit Satyras prouerbialibus aut vulgaribus Titulis præſcribere.

tutanus] tutatus I.

Hac propter] hoc propter.

244 *cum videre volunt in mari thunnos*] vnde θυννοσκόποι.

non inani] ῥόμβους ſonitus. I.

ſonitu matris deum tonimus] ſonitus matri deum tonimus Tibinnos ſcemnici MS. Fab.

246 *tibinos à tibiis modos*] Inſani legendum Inſanitas: nec enim Nonius hoc loco Tibinnos exponit, ſed inſanitatem: id quod euidentiùs fit, infrà in dictione Inſanitas, vbi hæc eadem verba habentur. Eſtque alioqui ſolenne Nonio, dictiones eaſdem diuerſis locis plerunque interpretari. vide Fab.

apagein dierectum] in derectum, ſic infrà Feſtum in Derectum. aliàs dierecti, crucifixi.

347 *vetera*] veterina. I.

melodinis tonos lyras] μελῳδεῖν ἄπονος lyra, Iun, vel ἄτερος I. melodinis, ὅτος λύρας. Turn. 29. aduerſ. 17. μελῳδεῖν αἰς ὅτος λύρας Canterus.

251 *ἀπὸ τῆς ὄψ*] ἀπὸ τῆς ψυχῆς.

Homerus] Iliad. ⁊.

Homerus] Iliad. ξ.

Κύμα πόντου] κύματος. T.

257 *ita enim carnificis*] Ii enim: vel iſti enim carnificis officium antiquitus fungebãtur. Lipſ. 23. Elect.

258 *Maximi*] maxime I.

260 *comitate*] communitate I.

præterquam] abſque I.

261 *humidiore*] humido.

262 *aquilo*] Aquilino. vide 3. Agel. 28.

263 *cognitionem*] conſitionem MS. Conſtitutionem. I. conſtitionem. Turneb. 29. aduerſ. 19. Sic Cicero inſtitiones ſtellarum dixit, in Tuſcul. Græci *στηριγμὸν*, Stationem Aſtrologi, cùm aſtra ſtare videntur, appellant.

264 *bidental*] vide Feſtum.

quòd bina pecudes immolentur] vide 16. Agell. 6.

267 *Receptitium*] Receptiuum.

268 *coniectaneis*] conlectaneis. I.

diſtrictore] diſtractore I.

273 *culinam*] colinam MS. adde Feſtum in Culina.

Coquinam] non coquinam Lipſ.

qua finis it ut antica & poſtica] qua fini ſit antica & poſtica. Palin.

274 *vixerint*] vixent MS. pro vixiſſent.

Curius] Lucillius I. ita legendū ex Lactantij teſtimonio.

priuſquam infans eſſes facinus] priuſquam infans. facinus Lipſ. id eſt infandum.

veſcuntur tui] vide infrà Veſcor, vbi hic locus rectè habet & explicatur.

aliquis] aliquid I.

philoſophus] Philoſophis I.

ſuppetit ac] ſuppeditat aut I.

276 *quod plurimum veſtium ſumant*] quod plurimum veſtium ſuant.

ſarcinatricis] Sacrinatrices. I.

machinis] id eſt pergulis in quibus ſarcinatrices opus faciebant, non Mineruæ modò, ſed & Veneris.

277 *ſchœnis*] Scenis. I. Schemis. Turneb. 29. Aduerſ. 19. Latini etiam dicunt Schema & ita legendum apud Tranquil. in Tiber. v. 43.

cinædon, Laconicon] cinædologon Nicona I. Turneb. 29. Aduerſ. 19. Cinædologi qui ſint, vide apud Athenæum 14. c. 7.

alio &c.] ſalio in genere ſunt ludij velites Galli. Paſ.

278 *quo ſuam quiſque ſenator*] quo ſententiam quiſque ſenator Lipſ.

279 *tum*] Tamen I.

280 *quod aſſint iis quos nutriant*] melius fortaſſe à Græco *ἄτλα*. vide Euſtath.

281 *Nixis*] enixíſque. I. enixis. Turneb. 29. Aduerſ. 19. A nixis Lipſ. eo ſenſu: enixæ à Nixiis Diuis. de quibus vide Feſt. in Nixi Di.

præſunt] præeunt.

282 *remulcare trahit*] remulcat I. id eſt remulco trahit.

283 *Romanis præcipitatis*] Romanis præcipitati Scal.

voluit] voluit. I.

284 *neque foſſas aut bellum*] neque foſſas aut vallum.

285 *amant*] alii armati, alij armant.

286 *menus &c.*] menis. MS. mentis. I. mœnus propriè id ab Naſica traditum, vt ſine metu videretur, primò ante teſtudinem conſtitit, vel cui mœnus propriè id ab Sura traditum Pal. Is enim ſub Sylla res geſſit. Mœnus valet munus.

288 *Adolere*] vide ſuprà c. 4. dixi etiam ad Varronem 4. vide Victu.

& aucta ætate] & aut ætate, aut aliqua, Lipſ.

289 *accenſiti*] Acceſiti, I. Turneb. 29. Aduerſ. 19. Acceſiti, deputati.

293 *Eccleſiam*] Varro Eccleſia Scal. vt ſit titulus Comœdiæ: MS. alii legunt, Varro è culina.

Arcam] arcam I. arctam Turneb. 29. aduerſ. 19.

295 *Cinnus*] vide j. Concinnare.

298 *Canina facundia*] vide Lactant. 6.

299 *Medidiem*] vide Varronē 4. de ling.

230 *ductum*] dictum.

302 *Samnites*] veriſimile eſt Italicos Zanni inde eſſe.

Quid porrò] quid enim poteſt. I.

eſſe] eſſe. I.

303 *libro primo*] cap. 10.

libro primo] cap. 23. & 32.

304 *Vellantur &c.*] legantur: Cætera quę velluntur è terra, neque ſubſerantur, quod ita agi I.

305 *libro primo*] cap. 19.

iſtriam facit] ſtriam vocat, facit MS. ſtriam vocat. I.

ſegus] ſecus I.

proſciſſas coſſigerare] id eſt in coxam aggerare. Turn. 29. aduerſ. 19. MS. Poſſigerare. alii ita legunt, proſit aggerare. I. Coſſimgirare, Scal. in Feſt.

deruere] diruere MS. diribere I.

307 *libro primo*] cap. 31 à quo abeſt τὸ Veſperi.

310 *Homerus πολλὰ &c.*] Heſiod. πολλ' ἐπικάμπυλα κᾶλα. I. Πολλ' [illegible]. Turne.

311 *conuentum*] conuentu. I.

313 *miri*] mihi ſed auctoritates. I.

315 *cùm incurioſum locaretur*] cùm in curioſum iocaretur. Turnebus 29. Aduerſ. 19. Lipſ.

terebratum quidē pertundis] Terebra tu quidem pertundis, Turneb. d. loco.

316 *in qua directa quatuor*] ſic in caſtris & coloniis capiendis & agris aſſignandis groma ponebatur in tetrantem antica & poſtica linea ſe inuicem ad angulos rectos interſecantibus. v. Suidam, Polyb. Turn. 29. Aduer. 19.

eſt autem gruma] Gromam vocat Feſtus.

qua flexa] qua fixæ I.

319. *Ful-*

319 *Fulguratoris, &c.*) Fulguratores vt exſtipices & aruſpices I. Turneb. 27. Aduerſ. 19.

Inſpectores) ſuſpectores I.

321 *Paſtus quod eſſet paſcere dicebant*) paſtus quod eſſet, paſcere dicebant, Turn. d. l.

Eſſet) eſſe I.

323 *Quaſi è vitiis locum*] quaſi è vicis loqui quia, &c. & poſt pro cauilletur, cauillentur. Lipſ. Sic Feſtus, conuicium à vicis.

324 *Prolubium eſt patere amicitiam & fidem*) prolubium eſt libido: prolubium eſt petere, &c. Lipſ.

Nonius] Næuius I.

Veneri) Veneris I.

325 *pro repetitu, vel acceſſu*) pro impletu, ingreſſu, incurſu, Turneb.

327 *Nonis: vnde florent, &c.*] Nobis vnde ferent fructus, vitæque propagmen I.

328 *Paccuuius Attalanta*] Paccuuius Tantalo, Scal.

canterem ipſum prægradat Parthenorem) cãpterem ipſum prægradat Parthenorẽ Turn. 29. aduerſ. 19. Campter, flexum in curriculis. Campterem ipſum, Iam prægreditur Parthenopeum. Scal. 4. de lingua. In manuſcriptis Iunij Cancerem legitur. Ipſe verò Iun. legebat carcerem, vel vt in aliis MMS. Cancerem pro cancello.

Nauius] Agrypnuntibus: vt Boethuntibus I. ἀγρυπνοῦσι. Turneb. 29. Aduerſ. 19.

330 *Alcion, &c.*) Altion hunc genuit, I.

331 *Muſarchus*] Meſarchus I.

333 *columna Maniana*] colũna Mœnia Turneb. 29. aduerſ. 19. alij Mæuiana.

339 *dentefabres*) dente faber I.

Quid mirum &c.] Quid mirum? ex agri, Turn. 29. aduerſ. 19.

340 *Deinde Naniam cantari*) v. Principium huius ſententiæ infrà in Nænia, numero 594. cap. 2.

Cantari) Cantoris MS. & malè.

340 *Ludiſtricas*] ludis tritas præficas. Idem I. in MS. malè ludis trigas.

341 *Parectato*] parectati, Scal. parectatos & chlamydes Turneb. 29. aduerſ. 19.

342 *Tunc Marcus Praco*) Tũc Marcius Prætor. Lipſ. quid enim præconi cum cura belli?

Idem: Adſiduo neminem vindicem) Idem Adſiduo neminem vindicem niſi adſiduum eſſe voluerunt. Turn. 29. aduerſ. 19.

IN CAPVT II.

1 *vitium*) vinum Fab. V.

Cato) capto MS. Capito I.

2 *Deligato ſigninum redeuntis*) legatos Signiam redeuntes, alij legatos Igunium redeũtes, Turn. id oppidum Eugubium.

5 *Adhamauerunt*) vide Ciceronem 4. epiſt. 2.

8 *Haro filius Diogenis*) Herophilus Διογένους. Ego nihil mutandum cenſeo, vt mox dicam.

è ventre aquam mittis) ventris aquam mittit, ita emendo, An hoc præſtas hero, fili Diogenis, quod illi ex vtre aquam mittis? An hoc te iactas?

9 *Merces pro eo quod dicitur admiſſum*) hoc innuit, equimentum mercedem eſſe, quod pro admiſſura qui penſitent, vt ſequens exẽplum Varronis oſtendit.

10 *Nihil ſunt Muſæ, &c.*) Nihil ſunt Muſæ policis veſtræ, quas ærifice duxti, ita legitur infrà capite 4. numero 130. in Ducere. Ærificere eſt ex ære ducere: Policis πολυμίτε vel ἱματιοπώλης. Lipſ. ita legit, Nihil ſunt Muſæ Polyclis, veſtis quam artifice duxit: aliâs quaſi ærifice dixit. Puto à Varrone, id innui, nihil ad ſapientiam facere, cupiditatem illam imaginum & ſtatuarum comparandarum: ſed potius in ſeipſum deſcendendum, hæc enim verba ex Poemate Varronis, cui titulus γνῶθι σεαυτόν. Porro ærifice ita dictum, vt apud Cicer. regificè.

11 *In Aſtraba*] Fabulæ nomen à doſſuario iumento, vti & nomen refert.

12 *in primo*] cophino I. ex Agellio.

14 *Ad ſe vnum eſſe, &c.*] aſſe vinum, aſſe pulmentarium.

Secundas] Victor. 10. Var. 13. ſed edas, & ita infrà in Neceſſitudo.

Quo natura) quo naturæ aurigatur neceſſitudo, Muret.

22 *Inani tetra ordo menſem*) in anni tetrachordo mẽſem, Turnebus. in anni retrachordo menſem. v. Iunium c. 3. de anno. Eleganter Varro quatuor anni tempora à muſico inſtrumenta ducta ſimilitudine, anni tetrachordõ appellauit.

Cape hanc caducam &c.) cape hanc caducam Liberi mollem dapem. De fronde Bromiæ autumitatis vuidam Scal. in Coniect. Varr.

Nauali Eteſiæ] Nauales Eteſiæ vel Niuales Lipſ.

23 *Varro Promethœo libro primo, Humanam quandam*) Varro Meteoris libro primo rerum humanarum.

humanam quandam gentem ſtirps inquit, &c.] Humanarum: Quandam conquit MS. concoquit I. Humanæ, quandam ſtirps gentem concoquit frigus calori atque humori aritudinem miſcens Scal. 4. de lingua.

24 *Varro pro Callio vel Fundanio*] Varro Gallo Fundanio, de Admirãdis Scal.

Vinum quod ibi natum ſit] id eſt in Corynia loco Achaiæ, quam vt ſuſpicari licet, nominarat. v. Theophr. 9. Plinium lib. 14. Victor. 7. Var. 1.

25 *ἀκὶ εὐϑενείας*] ἀεὶ ἐυηνείας. Turn. Satyræ Varronianę nomen.

26 *verum*] Viri.

28 *Varro* ἔχω σε ἐν περὶ τύχης: *Leges ruina &c.*] Varr. ἔχω σε περὶ ὅρων, Teges ruina ſubiacentem ne ſub dio ambeſſet algus dentientem frigore, Scal.

nam tam] Nautam.

maius]manus.

algóque] algúque.

29 *Aetatem pro ſape*] ita quoque vſurpatur à Terentio, Eunucho & Heaut.

Libanum vt] Libanum qui.

31 *paullo da adſimile*] Pullo da, ille ſimul aſſulatim viſcere.

32 *Ibi anxitudo*] vbi anxitudo.

34 *Affigere*] Affligere.

36 *feri*] fert.

39 *ad ſeſe*] adeſſe.

40 *vel poſteros*] vel improſperos.

42 *Hac eſt ratio*] hæc eſt ratio, peruerſa æra, ſumma, Turneb. Æra, in rationibus ſubducendis, ſingula capita veteres vocabant: nam ad aſſem, rationes putare ſolebant, & capita æris mutis numeris notabant. Cicero in Hortenſio, Si æra ſingula probaſti.

45 *Hinc licet*] hinc ilicet.

Anus rurſum ad Armillam] id eſt ad ingenium redit. Citatur hoc prouerbium ab Apuleio. libro 6. & 9. vide Feſtum in Armillum.

49 *Dij maluerint*] meliora Dij mihi nuerint MS. I. Dij mouerint. Idem.

Dij monuerint] diminuerint MS.

Iſtam] iſtanc.

50 *Effutiam*] effugiam I. alij efficiam.

55 *Anima mater*] animam æther Turneb. & ita apud Varronem 4. de lingua.

56 *Mortalibus*] mortalis. I.

58 *Varro caue canem*] id ianuis inſcribi, veteribus mos. vide Nonium infrà numero 647. Petron. in Satyr. Ariſtoph. in Lycoſtrat. adde l. 40. l. 41. l. 42. ff. de Ædilicio.

59 *Nunquid abſcondiſſe*] nunc quid abſcondidiſti.

60 *Attigit*] contingit, Attigas, contigas.

61 *Quid ſit*] Quid ſit, ſeditio tabernæ.

62 *porricerent*] proiecerunt Turneb. proiecerit MS.

70 *alij vocibus*) Muſicis I.

in conuiuiis] v. Ciceronem 2. Tuſcul.

73 *Betere, &c.*)Betere eſt ire. Varr. τοῦ πατρὸς τὸ παιδίον, περὶ παιδοποιίας. Nos multos, quod parere ea non poterat mulier, foras betere iuſſit. Pac. Nypteris, Vos hinc defenſum patriam in pugnam betite. Idē Medo, Si recte pergit iter, tunc ſi ire conor, prohibet betere I. Aſſa non multò poſt quòd ea non poteſt parere mulier, eam betere foras iuſſit. Scal. in Coniect. A ſe annos multos quòd ea parere non poterat mulier, eā betere foras iuſſit, Muret. Nonius referre videtur verba Varr. ad Sp. Caruilium, qui primus Romæ diuortium fecit, de quo v. 2. Valer. 1. 4. Gell. 3. & 17. cap. vlt. adde l. vitricus 60. in fin. ff. de donationibus inter vir. & vxor.

Varro Aſſanos] Varro τοῦ πατρὸς τὸ παιδίον, vt ſuprà.

iam ſi] tam ſi.

74 *ad alterum*] adulterium.

76 *addamus*] condamus.

79 *Cæcilius hymnide ſiue*] Hymnibus. Deſine Vimalè. Eſt autem Hymnis fabula Menādri, quam Latinam fecit Cæcilius, cuius teſtimonio vritur Cicero 2. de finibus.

inermus] inermis.

80 *reboant*] rebount.

dominum] colorum.

81 *delime bipennis, &c.*] delimat bipennī Velleius Paterculus I. ex MS. vt Leius Paterculus. Palmerius ita legit, Delimat bipennes velis paſſis ſeruaculus. Delimare eſt obliquare, obtorquere. Seruaculus gubernator. Scaliger verò ita, Delumbe pennis. fortaſſe ita legendum, delimatur pennis vt leuis paſſerculus: vt videatur Varro in ſua Marcipore ſegnitiam dominorum in ſeruos depingere.

annos, &c.] At nobis caduci naufragi, vt Ciconiæ. Quarum bipennis fulminis plumas vapor, Percuſſit, alte moeſti in terram decidimus I.

83 *Varro lege Menia*] lege Meuia dixi I.

metamelos inconſtantiæ filius] quem etiam pœnitet, is à conſtantia recedit.

85 *non defuit*] defuit. Plaut. Moſtellaria. decet me amare, & te bubulcitare MS. Fab.

92 *Bura*] Buris, Fab.

in aruo] in agro.

94 *lanigeræ*] lanigenæ, I.

buceriæque] buceræque I.

Cælius] Cecilius, I.

97 *potionem poſitam paruulorum*] potionem vocitant paruuli, Fab.

degent] vocent.

cum vinulentus diceret, vini buas deſignauit.] Cùm vinulentas diſceret, vini vuas deſignauit. v. Vinibibas deſignauit. Bong. Planè nihil mutandum cenſeo, neque Vini vuas, neque Vinibibas, cùm dictionem Buas Nonius hic velit interpretari.

98 *qui te plus*] qui pote. v. Iuniū 6. Anim. 18.

nutrire] intritæ.

comeſt] comes.

commanducatur] commanducatur.

102 *turba*] turbæ.

103 *patrem*] partem.

108 *pingentis cælum*] pigmentis cœlum.

compoſitis] contemptitij.

109 *commictilis*] mictilis.

110 *planta*] plauda. plauta vna eſt pedibus carioſis menſa libauit. adde Feſtum in Ploti.

menſalibano

menſulibano] mens elephanti I. vel menſu elephanti, vt vel ſtupidam vel molem corporis inſinuet.

112 *Promiſcaris meis*] promis carus meis, I. Promiſcam Scal. dum vixi, Promiſca is me meis in cortibus pauit Palm. id eſt promiſcuè me pauit: vel ita, dum vixi, Promus caris mei. Promus, id eſt liberalis.

in propatulo] in loco.

113 *opicillum*] inops villum.

Se] è.

114 *petiſſet*] Pæti, ſet cura I.

119 *pater copem cauſa rem facit*] pater capem caſſum facit, vel caſnarem facit, Palm. ego ita lego: Te quidem enim iam pater copem cum ſua re facit. Copem, id eſt heredem. Sunt enim verba Turpilij in Epiclero, ſeu de hæreditate. Copis nihil aliud quàm copioſus.

120 *te honeſtet*] dehoneſtet.

duxeris] dixeris.

121 *fidicinis*] Pheniſſis: quidue Adraſtio. I.

122 *Pro induſtria ne te regem, &c.*] pro induſtriant te MS. proin Dryăte rege prognatum patrem, &c.

Aenenim] en eum.

125 *Accius Engona*] Accius Antigona.

127 *gratia ea eſt*] grata ea eſt.

ſi me eſſe, &c.] ſi med eſſe eodem letho, Conqueritur Antigone quòd non eodem letho data eſſet comes patri Agamemnoni ab Aegyſto, vt comitare ſit comitem mittere. Eſt qui ita legit, eodem lecto cobitaſſet patri. Sic apud Plautum in Curcull. cubitare cum viris.

132 *in quibus*] In queis Libyſſa citrus faſciis.

faſcæ] v. infrà faſciæ.

136 *carnales ſedules*] Caſnares ſenes. I. ex M S. Carnales ſe. Nam Caſnar Oſcè; ſenem ſignificat Varroni 6. & Feſto, Scalig. in Coniectan. Varronis ita legit; Caſnares ſeniles Varro ſexageſimo, vix ecfatus erat cum more maiorem vltro Caſnares accipiunt de ponte in Tiberim deturbant ſenibus craſſis. heu muli, non videmus quid faciant. Nam quis patrem nunc decem annos non modò aufert, ſeu tollit, niſi veneno? alludit autem Varro ad vetus Prouerbium, Sexagenarios de ponte, vnde & depontani. Ab eo inſcripta eſt Satyra Sexageſimus. Hoc etiam fieri in Ceone inſula, teſtis eſt Menander. v. Strabonem, Stephanum, Aelian. dixi ad Feſtum in Sexagenarios.

vix & fatus] vix ecfatus, vel vix hæc fatus. I.

137 *humili, &c.*] homuli M. heu muli non videmus quid faciant. ſic Catullus, mule, nihil ſentis.

141 *ligmantur*] Plaut. Captiuis, Num lignatum mittimur?

Cælius] Q. Claudius. vide 17. Agell. 2.

142 *architecto omnes*] Architecti omnes.

144 *letium genus*] lentium genus. V. leti omne genus cognominatio. morborum cognomen eſt vel cognomine eſt Lipſ.

galeare] calcare MS.

147 *troginus calix*] Terginocalix I. à tergendis & exſiccandis calicibus: alij Tergiuocalix.

ſed hæc] ſed hi. MS. I.

Pacunius, &c.] Pacc. diſcipulus is bicorporis cluit. Ennius, Muſarum Pompilius cludo I.

148 *cibicidas*] cibicidæ, edones Gloſſis Ciuicida σιτοφάγς. vbi manifeſtè legendum σιτοφάγς.

149 *me ruperint*] rupetim. I.

150 *quam*] quanti. I.

Maconis] Magonis I.

152 *communitum*] commonitum. I.

153 *in laterem*] fila tenerem.

157 *repelli*] refelli. alii repefelli.

adfinem eſſe] adfines eſſe.

, ii ego] iis ego. I.

159 *Cæcilius Periboea*] Cæcilius Hypobolimæa. Raſtraria.

dum abeam, &c.] dum habeat, tum amet, vbi nihil habeăt, alium quæſtum cœpiat I. dum abeam quoquam.

160 *aquæ*] atque. I.

161 *decet*] docet. I.

164 *concalluit*] concaluit.

165 *extemplo*] exemplo S.

egiſti] Aegiſti I.

166 *Thyeſte*] Tiithe. I.

167 *congerminati*] congermani.

168 *annalium : Peranna*] Anna, Peranna.

171 *ſcinde vuam*) ſcinde inam. Pal. idem, quod alibi dixit Valerius. cædere hillas Petronius diuidere.

172 *& ratione*] Atacinnus, vel Serrano. Ne aut I. Et trionem M S. alij Septentrionem.

iſta] icta.

133 *cui poteſtas*] poteſtas cui. I.

diſcrepat] diſcerpat I.

175 *conicctarium*] coniecturarium : vel conſectarium I. conicctarium legitur apud Ciceronem.

178 *crebritudinem pro crebritate, &c.*] celebritudinem, & e pro celeritate. v. Fab.

celeritudinem clandeſtina celeriter] clandeſtina celeritudine. Fab.

cogitata dici decet, non explanari] cogitatè dici debent, non explanari, Fab.

179 *magni modi*]nitidi.I.
Salluſtius]lib.1.hiſtoriarum.
180 *auſpicari*]auſpiciari.
182 *Concalfecimus*] calficimur.alii calefiamus.I.
185 *Quadam triſtitia liberari*]quadam triſtitia librari Lipſ.Ego verò lego,quadam triſtitia ligari.
188 *cubiculo*]Bucolico. Dormire mallem ſcilicet,Lipſ.hæc verba expungit. Iunius verò legit edormire.
potius]potus.I.
dominus]domi.I.
peregrinanti]peragranti.L.
189 *fore*]fere.I.
nota]Notha.Victor.19.Var.10.
voluntate comedunt, &c] voluptate cum edunt.I.
191 *Continuare*]continuare iubet.I.
194 *De re ruſtica lib.1.*]cap.24.
Salentinam,Orchitem, Pauſiam, Serginam,colmineam] apud Varronem ita legitur. Sallentinam, Orchitem, Poſeam, Sergianam,Colminiam.
195 *videtur*]videretur.I.
196 *Ad Apollinem*]ad Apollinis.
198 *ἀεὶ λέξων*]ἀεὶ ἀρέσκων.& ita Priſcianus libro 3. Satyra autem hæc Varronis erat, de diuerſis dictis & ſententiis diſcrepantiũ Philoſophorum,quos more ſuo inſectabatur.
Exitum ad calos habent proprium] exitum habent ad telos proprium.Lipſ.11.Varro diſputat de finibus bonorum aduerſus Philoſophos.
200 *Varo*] varto MS.Barathro,vel Barbato.
202 *Sador*]ſader.MS.ſudor.I.id eſt abſtergor à balneo. vnde ſudum.alii legunt Sabor. alii Scabor vel Rador.v.Turn.29.adu.22.
Subellor] id eſt ſubere defricor. niſi legas ſubellor,id eſt nitorem concilio. alii legunt Suppellor.
punicor] pumicor I.rectè:pumicis enim vſus leuigando & exterendo corpori expetebatur.Hinc Pumicare Tibullo & Catullo.
203 *deunctus*]deunciatus MS.deruncinatus.I.
208 *debilo homo*]debil homo.Lipſ.
209 *Danaui*]Danais I.
211 *plenus*]Blennus.I.v.Feſtum.Blennúſque annos ruſticus. Palm.id eſt blennus aſinus.
212 *Partis quantam*]parabis tantum.
213 *In molis*] in Scholis, vel in choris I.ſi molis retinemus,videtur hoc velle, ſeruos inter molendum de polenta rapere & inuicem alium alii dare.
Raptim pila, datatim Tria genera ludendi, datatim(vnde Datatores Plaut.in Curculione) raptim & expulſim, v.Turnebum 6.Aduerſ.4.
215 *dulcedine*]dulcitudine.
218 *Depeculaſſere*]depoculaſſere.
decalanticare] decalauticare,alij decalenticare & malè. Decalanticare eſt calanticam detrahere ſeu tegmen capitis muliebre. alij decalanticare. Vlpianus in l.25.§.10.ff de auro.mitræ ſemimitræ.calantica. alii decacauticare. Eſt enim Gloſſ.Cacautica, ὑποζώνη.
220 *Ad vitam*]adiutam.
danunt]dant.
221 *Qui det, & de illa*] quippe & de illa peſſimè quàm, Palm.Qui de te & de illa peſſima quam deamas promeres.Scal.
222 *Notonicaſſioni*] Notonicas ioni MS. ἀκοντιζόμην.I.
223 *Occubuiſſe*] obbibiſſe.
224 *Thyeſte*]Therſite.
ſimul oppugnare]ſimulare.
226 *patrio exemplo*]Decii ſ.adde huic loco infrà eodem,in Vertuncent.num.895.
deuorabo]deuotabo. MS.quo vocabulo vtitur Cicero in Paradoxis.
227 *hoſteis*]hoſtiis.I.
229 *De magis valde magis*] mirum igitur pro valde minus accipi apud Feſtum, cùm & Gloſſis de magis ſit, ποσῶς.
Rex Cotus, &c] Rex Cotys ille duos ventos Auſtrum & Aquilonẽ,nouiſſe aiebat ſolos ſe de magis iſtos,ex nimbo auſtellos, vel nec noſſe putare,nec eſſe putare.
232 *armata dextera*]armati à dextera:vel armati dextra magis magíſque. quo exemplo Plautus Aulularia, plus plúſque, minus minúſque.
234 *Sed tibi. &c.*]Hic alius tibi molitæ.
235 *robore*]ebore.Vul.malè.v.Feſ.in Robũ.
236 *In ſylua currere*] curare MS. Sic Propertius 4. curare paſtorem. Salluſtius curare in agmine.Sed Palmer.legit gurare,ídque gyrare ſeu venari. Gloſſis γυρεύειν.Certè τὸ in ſylua currere,non diſplicet:nam & Titulus ſatyræ. vnde hic verſus Meleagris ſeu de venatione.
238 *Deſubulare*]deſabulare. Scal.2.Auſon. 31.quod eſt ſtabilem reddere, vt in interpretatione verbi falſus ſit Nonius.
vnam veniam] vnámque viam Zenona moniſſe duce virtute:vel potius,Zenona mœniſ-. Nam Varro hîc refert Zenonem Stoicum ſolam virtutem ſufficere ad beatam vitam ſotaſſe. Carneadem non ſufficere ſine bonis puternis aut certè firmiorem reddi.
239 *Vigilabis*]vigilabilis.
242 *Duodeuiceſimo*]duouiceſimo.I.
Duodeuiceſimo]duo & viceſimo.5.Agellii 4 duodeuiceſimo I.
243 *Diurnare*]v.12.Agell.2.

244 morat]

244 *norat*] qui norat, I.

quem nobilem diuinum &c.] Quam mobilẽ, Dinum lirans Sol, harmoge Quadam gubernans, motibus diis veget. I. Nam apud Ariſtophanem *δῖνος* pro Ioue rerum ponitur. Harmoge verò Eupolidi & Polluci, harmoniæ aliter etiam hic locus legitur ĩ. numero 876. in Veget. pro diuino alij legebant clicium. alij diuum.

249 *dicteria*] vide Macrob. 2. Saturnal. 2.

neque orto pſalticium] Atque Orthophallicũ I. Et ortophallica attulit Pſalteria, quibus ſonant dicteria.

254 *tantas etiã optumas*] tãtas & tã opimas.

257 *denaſci decreſcere*] Varro 4. de lingua vt qui denaſcitur ignem amittit & frigeſcit. Gloſſis Denaſci ἀπογίνεσθαι.

quæ nata ſunt in omnia denaſci aiunt] exprimu Græcum prouerbium. πᾶν τὸ γινόμενον καὶ ὅλον νῦν φθείρεται.

259 *quæ ego, &c.*] Quia ego hodie extorrem hanc domo faciam, pilatricem pallij, euallauero pulchre.

261 *atque*] itaque I.

ex officio] exefficio. Plaut. Trucul. Nunquã hoc vno die exefficias opus.

262 *iamque*] iam quod.

dicam] edicam.

eſuriens] eſuriente. Porrò eſurienti leoni ex ore prædam exſculpere, ſpecies prouerbij.

263 *auerſis*] aduerſis I.

270 *naſcens & ſine modo deſiſtens*] naſcens & ſine modo exiſtens, Vulg.

272 *nata licet ſimilis*] Natta. ſimilẽ rationem

274 *ventum*] ventrem.

278 *exite*] excite.

280 *domina*] vide Iunium 6. Animal. 10.

281 *Varro ſera parecte*] Varro Serapi: Rectè purgatum ſcito, quum videbis Romæ in foro ante Iani, ad pueros pila expulſim ludedere, I. Videtur autem hic locus petitus ex Varronis Eumenidibus: vbi de Serapide multa mentio, vti apparet ĩ. in dictionibus Precãtur & Miras. Fortaſſe parecte, Eſt adoleſcentia. Nam parectatus eſt Ephebus.

282 *morbiferis operis*] morbifer aer infecti aeris tractus I.

284 *damacrinum &c.*] Damacrino inſano equiſoni exhibet, is morbi fluctibus educet nunquam, I. alij, Damacreno inſano.

cocleatum] ſceleratum I. coleatum Scal.

288 *qua ducerent loca*] conducerent loco I. Sic infrà Equiſones.

293 *eluciſacere*] Eluciſicare, MS. v. 10. Agel. 17

294 *exigor*] v. 15. Agell. 14.

299 *recubuiſſet*] requieuiſſet.

300 *donati*] donari.

304 *ac deſtina*] ac hyeme: quidam ita legũt. alij, de Acdeſti hunc locum intelligendum putant, de quo Pauſanias in Achaicis, Arnob. 5. aduerſ. Gentes.

centenario] centonario.

aſcendis] conſcendis.

306 *ebriatus, &c.*] alij Ebriatus, alij Ebriolatus, ebrius factus.

hilarem] hilariam.

arripiunt] arripiant.

ebriacus] ebriolatus.

307 *exfundere, &c.*] exfundare à fundo euertere.

antipater] Annalium.

310 *pro cibo*) primo MS. Sic ĩ. Sacrificãtur. Lipſ. cum primore cibo. hunc locum cõiungit Guilel. cum alio qui infrà in Statilinum c. 12. num 56. vbi de Deo Fabulino.

nutrici] nutrices.

311 *fort unaſſe illos*] fortuna ſe illos.

315 *noſtra*] veſtra.

316 *falla pro falaciam*] pro fallacia, ita lego. Falla quoque ſignificat turrim ligneam: ſed hic ad fallaciam æquè transfertur, vt & illa machina, fabrica ſutella. Turn. 29. aduerſ. 23.

317 *iners.*]

318 *flaminn fieri flora*] fimbriis fieri florida, aliâs exemplum Næuij nihil ad fimbriæ interpretamentum.

322 *Mortalem ſummum fortuna repente, &c.*] mortalem fortuna repente Reddidit è ſummo regno, vt famul infimus eſſet: alij ita emẽdant, Redditus ex ſummo regno famul vltimus eſſet. Quid ſi pro mortalem, legamus, cortalem, id eſt cohortalem, & gregarium, eo ſenſu: Cortalem ſummum fortuna repente reddidit, id eſt fortuna ſummum reddidit cohortalem ac gregarium, vt ſummo è rege aut regno, famul optimus eſſet.

323 *ſi agron*] ſyagrion.

ſunt] ſum, I.

324 *Nonius ſane à ſuo*) Næuius Danae: ſuo, I.

luporum ex auctorem maluanum & fulguritatem arborum] Luporum exactorem Maluanũ V. Luporem exactorem Siluanum. Turn. 29. aduerſ. 23. id eſt Martem: is enim lupos arcere credebatur. & à Catone ca. 38. de re ruſtica, Mars Siluanus dicitur: alij tamen hunc locum ita emendant, Luporum exactorem Siluanũ & fulguritarum arborum. Grammaticis Syluanus dicitur, πᾶς θεὸς ὑλαῖος, omnis Deus Syluicola.

327 *Folliculum Lucilius poſuit pro corpore*) adde quæ ſcripſi ad Feſtum in Folliculare.

329 *heu cuiates*) delendum τὸ, Hem: vel legendum, pro cuiatis, cuiam.

330 *ne maialis ſuam*] id eſt ne caſtratus ſiã.

Anticile) Anchiale.

331 *perficiendo*) præficiendo.

332 *deuincat, &c.*) Deum Cadmo ſemel generatum ſemel affare, I.

334 *mi reliqua fidei, regno, vobiſque Quiritis*) Ea mi Reipublicæ fides regno.

335 *paſſerinum prandium*) ego ita lego, vt ſe obiectent fruſtratim paſſerinum prandium,

rum in templo frequentia, qui dum eſſet, iam hora, deam adlatam, imponerent ædis ſigno: ſic deam gallantes vario retinebant ſtudio, l.

ſtudio eodem. Nam, &c.]ſtudio eodem. Nam quæ vetuſtas.

venuſtas]vetuſtas, MS. Fab.

389 *gramia*]gramiæ.

390 *gigeria ſunt*] gigeriæ ſunt. Scal. in Feſt. in Gigeria.

394 *hora iuuentutis dea*]eadem & iuuentus: dixi ad Feſtum in Iuuentus.

395 *danunt*]duint.

396 *vehutos, &c.*]vehutos.

Hippocampus mactet] Næuius ſireno Circes Delphino, M S. inclytos hippocampos mactat, Næuius Sirene. igitur Delphino l. σύχ ἐν... (Scalig. 4. de lingua. multa enim ſunt huiuſmodi apparentia in aere (Sirenes citis delphino iunctis vehiculis, hippocampiſque aſperis. adde quæ ſcripſi ad c. 4. in Luſtrare.

hippocampus]hippocampos. adde Feſtum in Cappas, vbi emendandum campas.

hippocampi elephantos camillos]hippocampelephantecamillos, Scalig. ita legit.

398 *producta*]producte: alij producte.

399 *ſiue*]eo. bibe.

403 *nano an horno*]annuo an horno l. anno an horno, Scal.

abſtuleris]abſtineris.

inſcribit, &c.]inſcribi T. Scantius horno per Dionyſia: quod ea die mea erat præbitio in ianua. Caue canem, caue canem, Scalig. in 4. Propert. ita hunc locum iungit alteri Varronis, qui ſ. numero 647. in voce Præbitio. Porro anno & horno aduerbia ſunt: vnde Annotinus & hornus. quod de cane dixit, idem apud Petronium. Non longè, inquit ab hoſtiarii cella canis ingens, catena vinctus in pariete erat pictus, ſuperque quadrata litera ſcriptum, Caue canem, caue canē. adde ſ. Albicatur numero 58.

inſcribit]irrepſit.

404 *votum*]noctem.

coerceo]coercuero, Fab.

405 *hoſtire, offendere, &c.*]hoſtire. defendere, cedere: Pacuuius Erotopegniôn lib. 2. Hūc quod.

volontatem]voluptatem.

415 *infinitatem*]infimitatem.

417 *animalium*]animantium.

His implicabatur caput fasceo]huic implicabatur caput faſceo.

422 *exſulatum*]exſolati.

mediaſtinum]mediaſtrinum.

me]me.

426 *ſeruitutis*]ſeruitutis.

427 *gignatam*]ignotam.

Tam iam potiuntur frugum] aut iam potiuntur frugum. Frugum dixit pro Phrygum.

428 *Næuius*]Ennius.

430 *matre meo iure factum incilas*]mater me eiuras, aſtu incitas, genitorem iniuſtum approbas: vel matrem eieras, aſtu incitas: vel mater mea iure factum incilas. quo loco Aſtu vrbem ſignificat, vt apud Terentium Eunucho.

435 *tolerari*]tolerare, ita apud Terentium, tolerabilis qui poſſit tolerare.

437 *denique*]deinque, l. hi verſus repetuntur infrà numero 700.

Varro Manio]Feſt. in Vaſtum: id tribuit Pacuuio, quemadmodum & infrà. num 769.

ac periret]aſperum V.

ſquale ſcabieque, &c.] ſcabie illuuie I alii, ſquale, atq ſcabieq. apud Feſt. in Vaſtū. Quales ſcabres quod inculta vaſtitudine & ita legit ſ. c. 2. in Vaſtitudinem. 891. Quales ſcabres quam inculta vaſtitudine: infrà, numero 761 ita legitur hic locus, Ager derelinqueretur. ac periret ſquale ſcabréque, illuuie ac vaſtitudine: aliter etiam c. 1. & 5. num 769.

inualnicie, improfundie] inualentia, imperfundie. V. alii inualnitie.

ſqualitate &c.] ſqualitate ſumma ac ſcabie ſumma, in re ſumma.

439 *Baſſus*]craſſus.

442 *Nouu dictu*]nobis dictis.

445 *námque huis inuenio, &c.*]namque venio huc vt mea ope, opes Troiæ integrem l.

447 *Rhodienſis eſt*]Rhodienſis ſt.

liber eſſem, &c.]libera eſſem iamdiu, ſi habuiſſem, ingenio iſtoc coamatores mihi.

450 *inſanus valde*]τὸ valde, expungendum videtur.

451 *obtruncatur*]detruncatur.

458 *indicatum atque indictum*] indicatum condemnatum atque addictum, MS.

460 *indipiſces*] indepoſces, quod vix admitto. Perit enim alioquin τὸ indipiſcere interpretamentum, quod Nonius hic proponit.

461 *cruſtatos*]incruſtatos.

465 *cupiditatis*]cupidinis.

466 *Cœlius*]Q. Claudius v. 17. Agel. 2.

inermes in latebras]inermi inlatebrant ſeſe.

467 *in frontem*]in fronte.

468 *impudens*]impudenter.

imperatum]impudicus.

impune]& impuno.

rapiſtor]rapinator.

470 *perduxit*]produxit.

476 *inficiatores probaſſent*] inficiator probaſſet.

479 *male*]mala.

481 *educantur barbati*] edicuntur barbari.

482 *Lucuns*]Lucuns. Sic & infrà eodē paſſim: & lucunculus pro luculentulus. vide Feſtum in Lucuntere.

483 *& non allium, & ſardæ*] & non alia ſardæ I. non alia ſardæ, panu pemina, lucuns, cibus qui puriſſimus multo eſt. S. apud Feſtum in Lucuntere.

penia] pemma I.

pemina, &c.] pemma.

lucuns nihil] Lucuns illi nihil. Iſta minibāt. Scal.

adiuuat iſtam] iſta miniſtrat. M S. Iſta miniſtrant. Scal.

piſtori nouat] Piſtor ouat, I. Piſtor nouat MS. Piſtori nubat, cur non ſcriblitario Lipſ. Scriblitarius, qui placentas conficit. Prolog. Pœnul. Nunc dum Scriblitæ æſtuant, accurrite, piſtori non, at cur non ſcriblitario, vt mittat fratris filio lucunculos. Scal. in Feſt. Lucunculus deminutiuum à Lucuns. Tertull. de Spectaculis, ſtillicidia mellis de liuacunculo (legendum lucunculo) veneuato. Apuleius 10. de Piſtore dulciario, hic panes, cruſtula, lucunculos, &c. Et Feſto lucuntere, genus operis piſtorii: Græcè λ...ις, ab aſperſione farinæ, quæ alba eſt.

ſcribitario] ſcriblitario.

484 *ἀεὶ ἀἰjετόπτος*] *ἀεὶ ἀjετῶς κυίοντος.*

narro, &c.] narro ideo: ita hic.

485 *Varro*] Barathro.

cuculator] circulator.

486 *mea*] modo.

487 *repoſitum*] depoſitum ac mœrentem. Pal.

immerentem] & merentem. I.

488 *videt*] vide, vt M S. videlicet.

acos] Fabricio. MS. à Coſſ. aut Samnitis copiæ Curio defuerunt. MS.

489 *iactuoſæ*] actuoſæ.

490 *luſus*] luſum.

490 *gallus*] caluus 9. Agell. 12.

fugite] fugis & MS. I. fugit & Fab.

404 *viri*] diui.

ſuperna] ſupernè.

496 *Accius*] Publilius, MS. Turpilius I.

497 *acta*] Atta cuius meminit etiam Horatius.

placent, tunc, &c.] placeat, tu. I. ſi placeat, tu impunè ſuperbis.

impune ſuperbis] impune luparis. Bong. recte. Nonio lupari, eſt ſcortari.

498 *ſanguine*] citatur hic verſus ab Agellio è Furii poematis.

fuerunt] inerunt.

qui] quod.

501 *ſocratem*] Iſocratem.

502 *vitioſo*] vitioſe.

504 *ligello*] tigillo.

505 *ſcitras*] chytras.

aduerſum] ahenum.

507 *ligurrierit Attius*] liguerit iùs I. liguriet at. Victor. 12. Var. 3.

508 *decem mercedem*] Demetrio, ex Varr.

quas] ecquas.

Iterſerare] inter ſe memorare M S. inter ſe memorent.

509 *litauerum, &c.*] militaueram. nam in furtis celebraſſit M S. I. mihi Lauerna in furtis celebraſſit manus I. celebraſſis manus, Scalig. in Feſt.

Muſas] inuiſas.

510 *Tucca*] Tuſco.

vnde es, &c.] vnde is nihili? vnde? vbi luſtratus? vbi bibiſti? I.

511 *luſcioſi*] v. quæ ſcripſi ad l. 10. §. ſed & ff. de ædilicio.

513 *fabam, &c.*] eadem v. apud Feſtum in Fabam. Ouidius, Cúmque manus purè fontana perluit vnda, Vertitur, & nigras accipit ore fabas. Auerſúſque iacit, ſed dum iacit, hęc ego mitto. His, inquit, redimo méq. meóſque fabis. Hęc nouies dicit, nec reſpicit, vmbra putatur colligere, & nullo terga vidente ſequi.

514 *demonſtrat*] demonſtrant.

De oratore libro 6.] manifeſtum mendaciū, neque enim Cicero plures tribus compoſuit.

lenitatis] lenitatis.

515 *ſubſilis, &c.*] Non ſubſilies ac plaudes & ab Arato poſces Aſtricam coronam, quid hoc mirius? v. ſ. in Poſcere.

520 *Quam ſit*] qua ni.

521 *memorant*] commemorant.

522 *qui*] cui.

525 *noſter Atticus riualis homo iturus*] noſter antiquus riualis domum iturus. Riuales, qui vno riuo vtuntur.

iturus] item lectus.

cum maceſcebat] commaceſcebat.

127 *actum*] ac tum.

ordinum munia] ordinum extrema munia.

munia] munem.

528 *tertio*] ſexto.

530 *deletorio*] de Lætorio.

531 *mobilitate maeſtas*] mobilitata mente.

532 *mictyris*] mictilis. v. ſuprà Commictilis num. 109.

pulmentaria vtentibus] pulmentar aut intibus, aut aliquid genus herbæ, & ius mœnarum bene habet. ſed myctilis, hoc eſt merx Scal. in Catul. adde numerum 109 ſ.

533 *mertaret*] mœraret.

quod ſicut res iſta mecum] quod ſit, vt decuit, ſtares mecum aut meus mœraret dolor.

534 *nam mœnia*] amnia.

539 *petere aurum ex flamma, expediat è cœno cibum*] Hoc Lucilij, vt & alia multa imitatus eſt Terentius Eunucho, E flamma petere te cibum arbitror.

&] en.

541 *boni miniſtrantur, illum nunc irrident mali*] Boni im miſerantur, illum irrident mali, Lipſ. Im antiquè pro eum. Eſt autem ratio hæc dicendi æquiſſima verſus prioris, in quo dixerat,

dixerat, Pauperi melius eſſe mori, quàm mēdicari, quia ſi moritur, inquit, miſericordiam à bonis: ſi viuit, irriſum à malis conſequitur.

542 *an ſit quod hic non mertet*] an ſint quos hic mertaret.

ea] ita.

546 *Calleci voce*] Gallei voce. Loquitur autem de Gallis.

548 *habet habere, & non habere*] auet auere & non auere, ita lego.

550 *vermiculata*] vinculata.

ingens] cingens.

551 *ſperans ætatem eandem hac proferre poſſet manſum ex ore daturum*] ſperans ætatem eandem hęc proferre potuiſſe, & manſum ex ore daturum, &c. Vbi notandum prouerbium, Manſum ex ore dare.

552 *ephebetum &c.*] Ephebum mulierauit, hic Admecadæ cubile primus polluit: alij ita: ephebum mulierauit ad me accedens adoleſcentem cubiculum, &c. I. alij, pro ephebeto, effebitum vel effœtum legunt: niſi ita legas, hic annorum decem adoleſcenti cubiculum pudoris primus polluit.

553 *Honilla: Atrice vrſum*] conciliatrice viſum, ex 7. Agell. 9.

callis] Gallis. Agell. ibidem.

555 *manſtus*] manuatus. vide 16. Agell. 7.

556 *ἀγὰν μάθλιν, viduam*] ἀγὰν μηδ᾽ ὃ quam.

557 *vincor non eſſe maſculum ad rem*] alij ita, Vincor non eſſe maſculum.

Arem] Arem, id eſt Martem. Sic Plautus in Trucul. Ad legionem bellator clues: at ego in culina Ares. Eſt autem ſpecies Prouerbij, perinde ac ſi quis diceret, ſi id probaueris, dabo Martem non eſſe manſuem ac fortem.

561 *requieſcendi*] quieſcendi.

condenſiores manipulatim] cùm denſi in orbes manipulatim, orbes facere, in orbem pugnare, notum in re militari.

562 *paluſtria quæ erant*] paluſtriáque erant.

565 *putandi modiperatores*] bibendi MS. potandi modiperatores, ita lego.

magiſtri] vide Varronem 4. de lingua vbi de Menſa vinaria.

573 *Mediaſtinos*] mediaſtrinos.

mediaſtinum] mediaſtrinum.

mediaſtinus] mediaſtrinus.

575 *ingenium*] ingenio.

576 *ocule*] occulté.

577 *afra*] vafre.

580 *Nenum*] Nænu.

nenu] nænu.

Fuſium] Fuſium.

natalis fortuna] Natali fortis.

583 *Quin id Circeo*] Idcirco.

pripendantur ſoni] qua præpedinatur ſoni pedum.

584 *xxx*] xxxv.

588 *quam lympham melius è lacuna fontium allatam, nidos potili permiſceat*] nidus poculi MS. nidos pocilli miſceat. Palm. & τὸ nidos pro nidore accipit, quem Nonius hîc pro poculo eo ſenſu Varronem luxum temporum ſuorum reprehendere, quod Romani aquam niualem permiſcebant, cùm ſalubrius è lacuna fontium aquam haurire poſſent, ac nidorem pocilli permiſcere hic nihil aliud eſſe quàm vinum Lympha. ego ita legi poſſe arbitror, nido potaturi permiſceant, Nido potaturi, id eſt è poculo. Nonius enim hîc Nidū interpretatur.

597 *cumanos calices*] cum anſis calices MS. fortè legendum, Decumanos calices, id eſt prægrandes. Nam grandia pocula commemorat. Varro.

598 *faciam*] factam.

601 *obſcura*] obſcuré.

603 *quin illa facta*] quin illa ſtacta, Lipſ. Plaut. Moſtell. Vbi vnguenta ſunt. Quid opus eſt cum ſtacta acculo.

605 *obſtringillare*] hoc verbum reponendum apud Senecam lib. 1. epiſt.

609 *vt ſimulatim*] ſiminutatim MS. vt ſit minutatim.

611 *denique*] tum.

de republica] de re ruſtica lib. 1. c. 59.

615 *campis*] patriis 18. Agell. 11.

618 *Fullonico*] Philonico.

ſonaram] ſonorum MS. zonulam I.

abſedet] abſcidit.

619 *plenitatem*] plebitatem I.

620 *Plotino*] Plocino MS. Plociona, μοιχευτὴς, ſtuprum emptor.

coloratam frontem] vide infrà Frontem.

petilis habris] petilis labris Iun. id eſt exilibus.

petilis &c.] hoc interpretamētum non eſſe Nonij Iunius putat.

habris mollis] habra mollis.

622 *herona mille*] herona mole MS. heroa à mole MS. vel cum heroa, malè, κύνεγε à mole. Vilel. Canter.

623 *panulam*] vide Varronem de lingua, vbi de veſtitu, alij legunt, panuclam.

ſubtegminis] ſubteminis. vide Cuiac. 11. Obſeru. 6.

624 *pallio datur*] palliolatur I.

625 *diu*] diui MS. Sunt autem verba Decij, vide Accium in Æneide ſeu Decio.

626 *idem eodem*] ideo.

628 *magnus poeta*] magnius poëma M S. Mac geminis poema.

629 *Nanius*] Nouius.

Amna Greuuuntius] Agrypnuntibus, vide ſrà Promicare.

630 *coquentibus hædum*] loquentibus dum.

631 *Afranius*] Nouius.

Aliber totius] Aliber totus M S. Æqualibus

totus I.Scaliger ita, Aliter eius. Ego vero ita lego, à libertate ius monilis poſſeſtricem, id eſt petentem: vel, à liberto eius monilis poſceſtricem.

tonſtrix] contextrix.Fab.

633 *Næuius Aulularia*] Ennius Erularia, vel Herularia MS.Carbonaria, Feſtus in Spetile.

præciſum, omaſum, pernam, callum, glires, glandia] Apud Feſtum in Spetile ita legitur: Ego pernam, ſumen, ſueres, ſpetile, callum, glandia.

634 *origine*] expungenda eſt hæc vox.

oritur ex Catinatis] ex Cantabris, ita legendum ex Mela, Plinio, Strabone.

635 *Syracuſis*] Syracuſæ.

ſola] ſoleas.Palm. Syracuſis ſoleæ ſunt Syracuſanæ, vt Trinumno, ficus zacintho, zacinthiæ, apud Varronem, cultu Bithynio, id eſt Bithyni.

pueri in ludo ſolent &c.] pueris in ludos tellos (fortè talos) paſceolos furare, I.Pueris in ludo ſoleas & ſacellos paſceolos furari. Palmer.Spicileg.Sacelli, id eſt parui ſacci.Ideóq; Cato Panſam hîc incuſat, quòd is iam puer in ſchola inſuerit furari.

637 *Portiſculus*] Pertiſculus, Fab.Vnde mox Nonius.qui eandem perticam tenet.

Thus antè] Tum ſanctè.

Cithera] Sic S.Exoticũ:alij, cheſe:alij, There:alij, cithereis:alij, Hetera.

pulſus] curſus.

638 *faciat*] iaciat.

640 *te*] deeſt.Scal.apud Feſtum in Occenare.

differam] differam te, Scal.d.loco.

641 *Pici diuitiis, qui aureos montes colunt, ego ſupero*] dixi ad Feſtum in Dracones.

644 *nocte te tabernas*] noſtra taberna.

645 *ſi inde &c.*] is endo naues putidas, atque lenticoſas, commeatum moinire volebat. Palm. Is indu naues putidas, atque ſenticoſas commeatum ponere, vel commeatu onerare.

647 *caue canem*] caute MS. adde quæ in hunc locum ſcripſi.ſ. in voce Albicatur numero 58. & Horoum num 403.

650 *prepriſtini*] & præfiſcini.

652 *ſe ſeneces*] ſeſe neges te.

654 *latantem*] lactantem.

nec aſſat &c] necaſſet, quo quis cruciatu perbiteret.

656 *prouidere*] prouegere.

prouideam] prouegeam.

657 *puellaſcere*] *effeminari*) puellaſcere & effeminari MS.Puellaſcere eſt effeminari.

658 *per*] Papæ.

660 *extra*] exta.

proiéciſſem] porreciſſem.

Mania Medicate] mania meditatè MS. Mania medica. Te mania medica, Titulus fabulæ infrà in Piſtillus.

661 *primiter dapes*] primitus de pannibus, vide infra Pannibus.

ſicuti &c.] Sicuti cùm primos ficos propala recentes, Protulit, & pretio ingẽti dat primitus paucos I.vt cum primitiis, &c.Tom.

664 *Ariſtotius*] Ariſton Chius.vide Ciceronem lib.1. de legibus, & de natura Deorum, 3.Laertium in Zenone.

666 *Proletarij &c.*] Proletarius publicitus ſcutis, ferróque ornatur. Hi verſus pleniores apud Agellium 16.c.10.

667 *Aſitogiola*] Agitatoria.

669 *Cupinnula*] capeduncula.

Adolabitis] adulabitis.

678 *Synephebo*] in Ephebo.

octo medicarios &c.] tot ero medicarios honeſtos audiuiſſe MS. clare poſſis, I.cum hero medicari hos boues tot aut.HS. Semis dare poſſis. Effuſiſſimi erant veteres in danda libertate. Caſina, Quid tu me verò libertate territas? Quid tu ſi nolis, filiúſque etiam tuus, Vobis inuitis atque ambobus ingratiis, libella liber poſſum fieri? Itaque metuendum non erat, ne qui ſeſtertium ſemis daret, libertatem non impetraret.

audies cùm &c.] audies. Lucillius, Amicula aſpera atque præcox. Varro Synephebo, Cùm tempus &c.

679 *Acari ſtudio*] Achariſtione.

& aduorſum] te aduorſum I.

Aequum eſt me habere eos pauperẽ ſumptu meo] Æquum eſt me habere, eos pauperaui &c. MS. Æquum eſt me alere, quos pauperaui ſumptu meo.

681 *inquit*] iniquè.

682 *pollinctores ſunt qui mortuos curant*) ab antiquo Pollingo.Gloſſis Pollingo, ἐκκομίζω νεκρὸν, στερησκίζω, ἐνταφιάζω, ταριχεύω. Iiſdem ταριχεύω νεκρὸν, Pollingo & Pollinctor, ἐνταφιαστής.

& id æſtate) & ex æſtate.

688 *vado*) fato.

Peliam me &c.) Peliam Medeæ promiſiſſe, vt ſe vel viuum deglüberet, dũmodo redderet puellum: Vel ita, Peliam Medeæ promiſſe (pro permiſſe) vt ſe vel viuum deglüberet, dum modò puellum redderet, I. adde Petr.Victor.5.c.6.

vltra intra pectus &c.) O ſtulta noſtri pectoris domitio, inuigilabilis, Quæ me puellum impuberem cœpiſti, I.

689 *Squamigerum*) Squamigeræ.

691 *Phrygia & terminis*) Phrygiæ terminis.

Paſſim quæ præda pecua) paſſim quæ pretia pecua. Præcia autem à præciendo ſeu clamãdo.vide Feſtum in Precias.

695 *os*) hoc.

696 *magna te*) magnus, vel mi gnate Bur.

Deum me ſentit] Deum me incendit, Lipſ. Putat autem eſſe verba Oreſtis, qui oraculo iubebatur matrem interficere:hominum tamen verecundia tardabatur. ſimile eſt quiddam Sapphus apud Ariſtotel. in Rhetoricis.

698 *Perfice*]perfica.

perficern]perficiens.

perfice]perfica.

699 *Pediolus*]Petiolus.

700 *petico*]Petigo.

denique]deinque,vt ſ.numero 437.

702 *paſſiuum ad vſum*] Peſſimum MS. paſſim ad vſum Lipſ. Paſſimum ad vſum, ita legi poteſt: vnde etiam paſſimitus vox frequens Tertuliano: apud quem paſſim ac per peram legitur paſſimitus.Paſſimum ad vſum trahi eſt ad promiſcuum vſum, quod hic oſtendit Nonius.

internecionem]interitionem MS.

ſolùm]ſolutum)MS.abſolutum.

704 *Vt*]vel.

705 *honeſtam*]inhoneſtam.

706 *putiſceſceret*]putreſceret.

709 *tacitique aduenientium*] tacitéque aduentum.

713 *leuitate*]lenitate.

715 *occultáque ſunt conſentanea quod*]eo cultu quod.

716 *plagis*]plagiis.

717 *aut*]at.

722 *argillis*]argilloſa.

ſitu peminoſa]æſtu rimoſa.

732 *Longè ab vrbe villicam*]nam longè ab vrbe villicarier. & ita legitur infrà Rarenter c.11 numero 52.

737 *Riſum*]riſus MS.rurſus.

738 *Repedare Lucillius*] pede iterare Lucillius.

vt Roma vitet gladiatoribus] vtrum euitet gladiator I. Romam vt bitet, ſpectaculum gladiatoriis Palm. vt Romæ videret gladiatores.

idémque &c.] Idem poſt,quod factum M S. queis cunctis ego à Metello repedabam numero: id eſt celeriter, ocyus, niſi pro Queis cunctis legas, ludis factis: vel, vt factum, id eſt cùm primùm id factum.

739 *Redandruare*]Redantruare.

vt vulgus &c.] ſic vulgu redandruat: inde hic verſus paulò aliter apud Feſtum.

Chryſe Graios] In promerenda gratia ſimul cùm videam Graios nil mediocriter Redantruare, opibúſque ſummis proſequi. vide Feſtum in Redantruare.

740 *Redhoſtis redyt*]Redhoſtit,reddit.

quid hic &c.]cedo quid hîc redhoſtis eam, cùm in aſſem obhiet facilius. Aliter enim hic locus extat apud Feſtum in Redhoſtire.

aliter relatum] aliter ac ſit.

742 *Medico*]Macco I.

& propter] ita propter.MS.& Lipſ.

743 *pulmones*]perniones.

appetitus] arthriticus M S. quod pædibus Lipſ.

ramice]cum ramice.

an neſcio quo]à neſcio quo M.& Lipſ.

rapturu]raptori,Lipſ.

ramicis]ramices.

644 *ſextam teſſeras*] ſextantes ſyluas feras vel ſectantes.In ſyluis feras I. Sectantur feras Fab.ſyluas ſectantes feras,Lipſ.

746 *ſequius*]vide Cuiac.1.Obſ.3.

voſter ruminabitur]voſtræ ruminetur.

749 *Redurare*]Returare I.

750 *Romæ*]Romana.

pudentis] pudentes:alij prudentes M S. putantes Lipſ.

Viuere tum in patriam] patria, vixere in patria Guil. cum patria Lipſ. Ergo tum Romæ parcè puréque putantes viuere cum patria, nunc ſumus in Rutuba, id eſt in perturbatione.

751 *aduocare*]ac vocare.

756 *hiſce manibus*] hic ſermonibus Lipſ. in antiquis & epiſtolis, ita legit, Maniabus. Scaliger Maniæ infantium terriculamenta & lactentium facies.Dij præſides propter rumam.v.15 Plin.56.

758 *æſtate*)ætate.

aut)ac.

759 *Margo*)Vimarco.

760 *è*)à.

761 *Scrabréque*) ſcabræ atque, dictum eſt de hoc loco ſ.numero 437.

762 *habitiſſimum*)habiliſſimum.

765 *Scraptas*) ſcreatias, vel ſcreaptas I.ex Feſto Scranctias vulgat.

ſtritabilas) ſtrictiuellas,alij ſcrutibillas:alij arictiuellas.

766 *Cryptis*)eurypis.

ambulare)habitare Scal.4.de lingua.

767 *crementa*)cremento.

ſcapréſque)ſcabre atque.

769 *ſquale*) ſquales. dixi de hoc loco ſuprà numero 437.

771 *Snuat*)ſimat I.

773 *cum*)cui.

775 *ſublimat*)ſublimas.

777 *abs te*)ab deo.

779 *Septifariam*)ſeptemfariam.

781 *ſcriptat*)ſcriptas.

ſcriptis)ſcrupis.

ſolemus)olim.

783 *Chryſicum*)Chryſæ cum.

786 *Neque in puluere &c.*) Nec in poluto myſtico coquam carnes,quibus &c.Scal.4.de lingua.

788 *notio*)nomina tuo.

790 *Sommorinas*)ſommurnas.

Leuius)leuis meus.

791 *retineret*]recineret.
tum]tamen.
793 *interſtringam*]ſtringam.
794 *Manias*]Iſmenias I.
Theobogenes]Thebogenes I.
796 *molle*]mole.
803 *ſolitatem &c.*]ſoliditatem memoras? formidas tibi:ſic infrà c.5.numero 96.
804 *æſtuat*]exciuit.
806 *profecti &c.*]profectò haudquaquam eſt ortus medíocri.vide Iunij Animadu.
810 *curre. & nuntia venire, & mecum ſperatum adduce &c.*] curre & nuncia venire me.& meum ſperatum adducere. vide vt puellam curent Lipſ.5Epiſtol.
mecum]metum.
812 *fluctinago*]fluctifrago.
814 *illis quæ ſibi*]illiſque tibíque I.
819 *populo*]populúmque.
821 *Solennitus à declitati*] ſolennitúſque adeò ditem.
822 *nitidi*]nothi dij.
823 *κάνωγι*]*οἴκωγι.*
826 *fonicia ſunt &c.*] phonaſeus adſum. alij Phœnix, legunt. Phonaſcus, *ἀπὸ τῶ φώνω ἀσκεῖν*.quòd vocem exerceat.
833 *cæptum*]exceptum.
835 *diſſipare*] diſſoluere.
838 *probat vltorem*]probat victorem.
840 *perſpectaui percautum*]proſpectaui periculum,MS.perſpectaui perculum.
841 *Temerius*]Temerus.
844 *nobis,tibi ve tudiculaſſe*]bis térue tu die.
846 *Vigere &c.*] in aere volitans miluus aquam è nubibus tortam indicat fore, tegillum vt paſtor ſibi ſumat I. Iugere dicuntur milui, cùm vocem emittunt. Id autem prognoſticon pluuiæ, alij, pro tortam indicat, Tertam legunt.
851 *melixa*]melexia.
852 *par neci orbificor*]pernici orbificor.
856 *taxis pro tetigerit*]taxis pro tetigeris.
857 *leuis tippula &c.*]vt leuis tippula lymphatum frigidos tranſit lacus I. de Tippula, vide Feſtum in Tippula,in M S.lymphorum legitur.
leuior es]vide Feſtum.
859 *tranſenna demiſſus*] id eſt feneſtra, vt hîc Nonius interpretatur. Seru. vide 5. Æn. fune demiſſus interpretatur, cuius opinionem vt veriorem defendit Turneb. ex Valerio,Macrob.Plutarch.Plinio,Iſidoro.
861 *artificis*]aurificis.
865 *tetrica horrentis*]teticè horrenteis:alij, tetricè horrenteis.
868 *hîc vt muſcipula contenta*] hîc vt muſcipulæ tentæ: atque vt ſcorpius cauda ſublata,Turneb.muſcipula,id eſt,inſidiæ.
869 *triſtitias antedivortium*] ante dorcium MS. triſtitas anted hoſtium, Lipſ. id eſt præſens. Anted autem hîc dictũ more antiquo.
diuortium]dorcium.
872 *vbi*]:bi.
874 *cum*]cur.
& iam qualis qua] & in aquali aqua. Sic ſ. in Fœlix,legendum.
876 *quàm mobile*] hic locus emendatior legitur & exhibitus eſt etiam à nobis ſuprà numero 24 I in Diis diutinis.
878 *Nemaa*]Medea I.
882 *Cade vſti hac*]Cæſíque Næa atque.
886 *nimis*]ne mi.
887 *nedum*]nedum.
860 *vetuſtatíſque*]venuſtatíſque.
891 *vtratuſta*]vtere tu iſta.
891 *& rauaſte & vaſtitudine tardè forma tuis*] atra veſte, & vaſtitudine tetra formatus, Scal.
tarde forma] trade formam M S. tetra formatus,Scal.vt ſ.
quales ſeabres qua] ſquale ſcabre atque.dixi de hac lectione ſ.numero 437. in Illuuies. & apud Feſtum in Vaſtum.
892 *exſilium*]exſulem.
893 *imperandi*]imperitandi.
895 *verans*] venerans. adde huic loco alium,qui ſ numero 226.in Deuorare.
& puncto]& ponito M S. & Ponti auerruncent cenſuram ſimul,Lipſ. Curſura Ponti nauigatio.Virgil. Hic curſus fuit. Horat. Qui per mare currunt.
cur ſyriam] tum Syrmia. de Syrmiis vide Feſtum.
898 *ſenſilo cum*]ſenſiloquum I.
903 *contra &c.*] flagitium neſcis bello vinci à Viriato Annibale I.Hunc locum Scaliger apud Feſtum in Viriatum, ita reſtituit, Lucillius libro 26. vt populum Romanum victus vi & ſuperatus præliis. Sæpe eſt multum,bellè verò nuũquam,in quo ſint omnia contrà,flagitium neſcire,vinci bello à Barbaro Viriato Annibale. Idem lib.2. In viriatum hunc infamem iuuaſſe, animámque Eliſiſſe illi.
907 *vir Viratium vxorem habere Atalantam*]Viratius MS. Viraciam vxorem Atalantam Scal. apud Feſtum in Viriatum Viracia *ἀνακάινεγα.*
908 *vulga*]bulga.
909 *verrucam*]3.Agell.7
910 *vibices*]vide 10.Agell.3.
Vis]eos.
911 *æſtate*]ætate.
912 *extreſcunt*]increſcunt 18.Agell.11.
913 *concoctáſque*]concretas apud Priſcian.
916 *Tonſo*]intonſo.
918 *vermiculato*]vermiculatum multis ſegmentis elaboratum,veluti multis vermiculis concinnum.
920 *ſi de iure*]ſi de te.

926 *prætextas*] prætextatas.

928 *Cinerans cludebat*] crunerum is cludebat I. cinerarios eludebat Lipſ. de puero qui iam tondendus, in gyrum currẽs, volebat effugere cinerarios. Catul. Iam tuus cinerarius tondet os.

IN CAPVT III.

2 *villa*] illi.

3 *Ennius*] eò Liuius I.

ad armentas &c.] ad armẽtas ipſius eaſdem, Tu curuifrontes paſcere armenta ſoles. Scal. 4. de lingua.

curuifrontes] cornifrontes paſcere MS.

9 *iugatos*] iubatos.

in ſeſe] ſinu ſe.

Acinnius] Atacinus.

11 *Feminino*] vide Feſtum in Petronia amnis.

Epimanſimachenmandria] Vbi ναυτιμάχα: cum Andria vndam.

ſalſo ſanctum] ſalo iactatum.

acerbos] aceruos.

12 *operas*] telas.

15 *quamque*] quaqua: vel, quacunque, idq; metri cauſa.

18 *diſpenſatorem*] à diſpenſatore.

21 *Frigidiſſimus*] fragiliſſimus. huic lectioni ſubſcribit Priſciani codex.

mala] maia.

22 *accubitionem*] accubationem.

23 *in columna*] in culmine.

25 *actoribus*] auctoribus.

26 *victa traxis*] vincta taxus.

27 *meam eſſe leuitatis*] notam eſſe leuitatis, vel meram eſſe leuitatem.

32 *coquinari*] coquinario.

cultelli empeſtati è Bithynia] cultelli illi importati è Bithynia, Lipſ.

33 *de me hortatur*] dehortatur. 7. Agell. 2.

credit] credidit. Agell. d. l.

34 *cupreſſas*] cupreſſus.

35 *cali*] de ſcenicis origin. I.

36 *accolis celeriter*] Iacolis celeriter, Lipſ. iaculis.

39 *diſſoluatur &c.*] diſſoluetur omnis humana conſociatio. Vulg.

40 *nec ſic, vbi*] Neſcis vbi. Græci, vbi nunc Socratici charti? quid quæritis? primus Lipſ.

petimus] perimus.

41 *in Marte*] in Macer.

paluem] peluem.

43 *abreico*] ἀχρεῖον.

quaſi lupus ab armis valeo, clunes infractos gero] Fuit opinio olim, lupum armis validum tergo infirmum eſſe, quod in prouerbialem ſententiam propè abiit.

deſertos] infractos. ita apud Feſtum in Clunes.

44 *magnus &c.*] cœlus mater magna his eſt tellus.

45 *caſtu*] caſtitu.

caſtus] caſtitus.

46 *niſi pecorum &c.*] nos hîc pecorum more per æſtiuos. vel (vt alibi) per æſtiuos ſaltus deuiáſque calles. Lipſ.

48 *viarum*] vuarum.

52 *decilla*] egilia.

54 *Pol &c.*] Pol à cubitura, mater, magis ſum exercita Fere quàm à curſura, eo ſum tardiuſcula I.

55 *currentis*] Victorius putat hanc vocem expungendam MS.

58 *catellæ*] catellum.

56 *corius*] vide Feſtum in Corius.

depuuit] depauit MS. non malè, ἀντὶ τοῦ ἔπαισεν.

60 *nemini &c.*] Nemini fortuna currum miſſum à carcere intimo leui, Inoffenſum per æquor candidus ad calcem ſiuit.

61 *quercu*] querquero.

altitudine] amaritudine.

64 *cor vtrunque &c.*] colare: Vtrum ſcapulæ plus, an collus calli habent, neſcio.

66 *abtorque*] obtorque, ſic Virgil: obuertũt pelago proras.

ſupra] ſipa MS. id eſt eiice.

tortas capulas] id eſt funes.

67 *talpa*] ſcillæ I. vt ſit cæparum genus. Alioquin nemo audiuit lachrymoſas talpas. Scaliger legit, thalle.

lippus edenda &c.] Lippus edendo acri aſſiduo: ceparius cepa, I. vt ſit hexameter.

& feſſiminum] veſci cuminum.

69 *iam diſrumpetur medius, iam vt Marſus colubras Diſrumpit cantu, &c.*] Virgilius Eclog. 8. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

73 *Grauius*] Granius.

85 *nocta*] nocturna.

86 *errantia*] errantiæ.

88 *Longè fugit, qui ſuos fugit*] Titulus prouerbialis Satyræ Varron. Sic Terentius, Ita fugias ne præter caſam. vide Turnebũ 15. aduerſ. 5.

ſed vt is erat &c.] Sed is viſcerat hæc, legumina, ſarta, rapa pauca, cicer, eruiliam, cæpa: allia ac pyra cæteris. Palm. Vt hæc iocoſè vocet viſcerationem hominis agricolæ & tenuioris.

pauca &c.] Parata, cicer, eruiliam, cæpa, tegia, allia, cypria cæteris I.

89 *maſculino*] vide Feſtum in Maſculino & in Frontem.

repugnatio] depugnatio.

vitare ſcias] vt amittas.

coloratum] coloratilem.

92 *craſſa*] creſſis.

ſerrans: cali &c.] erance cili MS. An Siculi nominet ſalis fretus.

more] ore.

dictu ſegregans] dicta ſegregent I. vide infrà Obſcœnum.

98 *fulmentum*] fulmenta, lectum ſcandunt Turneb. 15. aduerſ. Prouerbium quo ſignificatur id quod ſubeſt præeſſe velle. vide Iuniū in Adagiis.

ſupponi foco] ſuppinge ſoccis.

tumulo in excelſo loco propter mare] tumulo in excelſo propter mare. adde quædam infrà c. 6. numero 26.

104 *Piſia diacematico foro præſtatur virtuti laus gelu, ſed multo ocyus venio tabeſcit*] Piſis diadamatico foro præſtatur virtuti laus, gelu. ſed multo ocyus, ſenio tabeſcit, Turneb. 15. aduerſ. 5. Diadematicum forum vocat, Piſæū, in quo victoribus diademata & coronæ tribuebantur.

110 *murena vlla*] muri, villa.

111 *pedibus triſteis*] pedidos triſtes, graueolentes. vide Feſtum in Pædidos.

acres] atros.

114 *ſenſus, Poria &c.*] Senſus, portæ, venę, hydragogia: cloaca, inteſtini I. id innuit. ſenſus eſſe fontes quoſdam naturæ venas: hydragogia & canales: inteſtina, pro cloaca eſſe corpori.

115 *orat. perfecta hac video*] orat perfecta ac vide MS.

duella trapula] heluellæ I. ſunt olera minuta, teſte Feſto. Sed Turneb. 15. aduerſ. 15. legit duella, rapula. Duella, id eſt bella, quo pacto ex duello bellum, ex duellona bellona. Scaliger ita apud Feſtum, in Heluella: Lenti calido, eluella, rapula, rumices.

romia] rumici MS. rumicæ, Turn. d. l.

120 *Nauius Maccho &c.*] Nouius Macco exſule: Verberato populus.

ergo] ego, I.

ſpirion] Zopyrion, Labias diſcidit vtrunque ſecutus.

123 *lapides*] λᾶας.

124 *lepidus ſtatues*] luxuriæque tuę ſtatuea.

129 *limphorem*] lympham.

130 *in paupertatem eo licentiatus*] in paupertinum eo licentiam. Alius legit, in paupertatem eo licentatus.

131 *latrina*] lauatrina.

lacuque] languet.

neutri] ventri.

133 *veſtigium*] veſtitum.

134 *ruralibus*] opuſculis.

ſumptum comitia] vbi tum.

inſtant] inſtat.

rem faciet] peiorem faciet.

136 *acri crepitantes*] acres crepantes.

theſiantem] Thyaſiantem, id eſt thyaſo bacchantum conuenientem.

paci huius] pari in hui⁹. MS. Palm. bacchiis.

138 *margaritam &c.*] margarita, vt Amethyſtus, ſmaragdus, I.

141 *metus*] v. Feſtum in Maſculino & Metus.

142 *iactati ſumus &c.*] Acciti ſumus vt deportare MS. Accitiſſimus vt deportaremur, murmur fit verus: niſi malis legere depōtare mur: vt alludat ad morē de ponte deturbandi (ſenes.

145 *maiores*] veri magis.

ſuus] luſum.

inter nundinum barbam radebat] internundinum, eſt ſpatiū quod inter nundinas eſt. Hinc intermenſtruū quod inter menſes. vide Turnebum 19. aduerſ. 5.

Romam ipſam in arcoſice, non] Romam ipſam narcoſin æ non, I.

146 *quos*] queis.

qualia ſunt] cilia fronte.

ſura, nec pedes] ſuræve pedéſve.

147 *iliada: nepos*) Ilia dia Nepos I.

149 *tendamus neruias*] extendamus, id eſt comminuamus fides.

151 *neque offerre &c.*] Neq; ferre hunc diutius errare & conqueri neceſſe ſuæ obſequelæ. Vilem. Canter. Neq; ferre hūc diutius tricari & cōqueri, nec eſſe ſuę obſequelæ. Guil. 2. Veriſ. 21. Tricari eſt Fallere. vnde Tricones.

carique] cari.

152 *in acta cooperta age inoras*] in arca cooperta age minores. MS. in acta cooperta alga, Palm. & Fab. Acta, id eſt littore.

multum numus piſcu] multis nūmis vel multinummis.

inoras oſtreas]. inoræ, quæ ore carent. 7. Gell. 6. dixi ad Feſtum in verbo Inori.

oſtreas lucrinas] oſtream lucrinam.

his itidem) hoc fit idem.

153 *vt etiam putantibus*) vt æſtimantibus.

pux) τὸν μοῦσι οἶσε.

Terentio quando citatus) Idē Terentio quando MS. ide M. Terentio.

excitatus) excuſatus MS.

eum) ei. MS. adde 11. Gell. 1.

vnum ouem multam dico) vide Plin. 80. vide Feſtum in Ouem, & in Recto fronte.

154 *ſuo*) ſæuo.

Titanum) Titana.

155 *ſtatuis aquis*) ſtatiuis aquis.

158 *protundis*) profundit MS. profudit.

appoſitum, poſticum) appoſitis, poſtico.

qua exierunt) qua exierint.

159 *nam*) nunc.

160 *ceſſum ad præſepiam ſuam*) Eſum ad pręſepiam ſuam. ita apud Plautum.

162 *putrem panticas*) putent pantices.

164 *vallato mobilis ſeptos*) vallatos. alij, Vallatos mobili ſepto. alij Vallato mobiles ſepto. MS.

166 *licio*) lino.

167 *non*) nobis MS. vide ſuprà in Catax. c. 2. num. 100.

170 *pigre*) pigret.

Poteſtate pigne) poſt ætate pigret MS. poſt ætate pigrent. I.

174 *Pomp. Dogali: vnum penum que*) De illa

vinum, penúmque omnem M S. Pomp. Dotata: vinum penúmque omnem. Nonius Dotata. Cæterùm alium præberem penum. Atta, meum in penum componam ſatius eſt. Palm. Dotatam Pomponius & Nonius ſcripſere. Attæ verò togatæ ſcriptorum ſit mentio apud Horatium.

doſacta] dotata.

meum] mecum.

175 *cui medentia*] cui me dem edet hac. Iun.

178 *Lyde*] vide.

179 *vulgari*] Vulcani.

cum virgis] cum fibris M S. alij cum vigris. Nonius Gall. macto te hiſce vigris verbenis: macta tu illum infortunio.

porrigere] proficere, vel porricere.

181 *minia*] mania, vt ſuprà in voce Præſente.

peſtinas &c.] patinas paſtillos mihi cantant.

M untius] Horatius.

183 *b ens ſecundè &c.*] Nobis vnde forent fructus vitæque propagmen I.

184 *Lucillius &c.*] Licinius rerum Romanarum.

patibulum ferat per vrbem] patibulus ferat per vrbem: alij, Patibulo ferat per vrbem.

affigar] ſuffigar.

185 *factos*] facito.

tremunt] premunt.

188 *admonebat*] apponebat.

ſexus] ſexu. Scal. in Feſt.

197 *teſſit & ſale &c.*] exſit, eſt ſal ſordidum quod vſtum eſt, & in ollam rudem fritilem obiectum. poſtea &c. vide Scaligerum in Coniectaneis Varronis: & apud Feſtum in Exſit.

200 *vbi atque erunt dum ſibilus inſtitit*] aquæ M S. vbi acquierunt dum ſibilus inſtat, Lipſ. vel ſibilus inſit.

201 *tergius*] tergum.

203 *viſcere ſuo*] hiſcere M S. miſcere.

exercitum] exercitúne.

Africa terribilis &c.] Africa terribilis contra concurret Iberis, Ac gens Æneæ miſcebit ſanguine ſanguen, Lipſ. Africa terribilis contra concurrere ciuis Ciui, atque Æneæ, &c. Fab.

206 *ſi valebit plus*] ſi valebit puls, in buccam bete: ſi licium in ſchemam Palm.

dicite] dic in.

gymnaſio &c.] gymnaſióque: vt ſchema antiquo ſpectatores retineres.

230 *calamóque*] culmo.

231 *erumna*] in re ſumma. vide ſuprà c. 2. numero 438.

233 *Maſc.*] adde Feſtum in Maſculino.

240 *nulla eſt, tale etiam eſt*] eſt tali Setiæ I. Eſt autem Sitia (vnde ſabulæ nomen) oppidum Campaniæ.

241 *durum*] durius.

243 *Nyctegreſia ſcendit hora laterum*] Nyctegerſia aſcendit hora laterum M S. Aſcendit aura laterum texta Vulcani vorax. Palm. aura Vulcani, flamma. Scandit ira laterum texta Vulcani. Vil. Cant. Ira Vulcani μῆνις ἡφαίστοιο.

245 *ruſſatia*] ruſſa tria.

246 *incauti*] in cauſſis.

247 *maſculini*] maſculini & neutri: ita lego.

vt videret, totum denique etiam ſuis manibus &c.] vt videret tortam: denique etiam ſuis manibus lanea tracta miniſtraſſet infectori. Palm. Tortam viere, eſt reſtim nectere: paupertatis indicium.

250 *obrepſit*] oppreſſit.

254 *videas ægrotum*] videns ægrotum? & eius prius turdum, quàm aluum ſubducere malis, Lipſ. 3. Veriſ.

album quam tympem] alphum quàm typen, M S. aluum quàm turdum Scal.

255 *prædatus*] pedatus.

cum prytimon certum] cercum M S. ἰσχνίμον κορμόν.

256 *Quare &c.*] quæro meas libidines ad tibias bilingues.

260 *patri*] patrio.

quod] quos.

inxtim] mixtim.

vinos] vos.

261 *Diffidam amantem cldere*] diffidam amantem cedere M S. Diffugiam, an mantem, ne quid ea re turbem vulgum ambigua Lip. Diffidam autem, & de re turbat vulgum ambigua, ac ius vitat, mœros diſicit, Scal.

ambigua] euitet.

263 *manu*] nam.

264 *portoperipocons &c.*] Portit per ὑπομνήματα. Dede cedo cacatum. vipera eſt in vepreecula Scal.

265 *Stipidius*] Fufidius.

ſpiras] aſperitatem.

266 *optatum germanus meas*] Oppius: tum germanas I. Turpil. Dotata. Manus meas veſpera oriente clanculum Ferri ad ſpeciem declino, Scal.

ſpeciem delino] ſpecum deſtino.

267 *Lucillius Andronicus*] Liuius Andronicus.

tege] teget.

268 *toto orbe*] tota vrbe.

ſuperet] ſumeret.

curuantem] ouantem.

IN CAPVT IIII.

F*Abulare*] fabula verè.

explicatione] piatione.

Ni ego illi puteo, ſi occepſo animam omnem in-

tertraxero] Victorius 2. Var. 2. negat hunc locum Plauti à Nonio intellectum, a nimam enim hîc aquam non efferri ſimpliciter, ſed putei animam dici.

Phrygios]Phrygiis.

cantus] cornus videtur pro fiſtula aut tibia dici, vt lotus I.

iracundum vel furioſum] iracundiam, & furorem. ita lego.

de Republica libro 1.]libro 5. Fab.

Noctilucam tollo]noctu lucam (bouem) tollo, vel, noctilucam, Lucilliano vocabulo. dixi ad Varronem & Feſtum de Noctiluca.

laſsis]claſſes.

3 *obiectum vino atque vmbram*]obiectu ſuo vmbram Pal. Eadémque obiectio ſui corporis, vmbram, noctémque efficiat, cùm ad numerum dierum aptam, tum ad laborẽ quietem Vil. Cant. j. Terræ mentionem facit.

Obuia mens]obuiamus.

alteri]alter.

celebro]crebro.

Hinc colemena &c.]hinc colomena lece minis M S. Hinc colo Mænalium geminis aptũ cornibus I. Hinc columen alæ. Turneb. Columen, auxilium, firmamentum.

Conſellas]conſillas.

miles obrepere &c.]milites occepere I.

laxiore]vt laxiore.

vnus conſternit]Imus conſternitur.

peſtibus]reſtibus.

aptéque]aptè MS.

4 *Veterum vnum &c.*]Verum vnum reci-diſſe, tamen à ſene Tireſiai æqualem.

tamen]à menſe.

5 *ne ſi quo caſu*]niſi quod caſu.

aduerſos]auerſos.

9 *Accius Medea &c.*] Tunc dia Medeaes, cuius aditum expectant &c.

animos]animum MS.

animum attendo]animo attendi.

Pomponius Macco]Macco, idem quòd ſtultus, à Maccone muliere ſtultiſſima, vt ex Ariſtophane in Equitib. cõſtat: inde fortè Maccus, Turneb. 17. aduerſ. 21. & 29. c. 20. Apuleius Apolog. 2. macci prorſus & bucc ones videbuntur, citatur quoque Pomponius in Maccis geminis.

Appellare]applicare.

13 *æmulatus*]æmulus.

audio quando] deſideratur hîc pars ſententiæ.

15 *armis*]Arimini. Sic infrà in Rogare ſcriptum eſt.

16 *Ignoſcere*]Igniſcere.

17 *actum*] Acetum. vide Turneb. 19. aduerſ. 20.

acrim mel]acre vt.

Aut Philippo]aut Philiſto.

Theopompo acrius] Theopompo acrius, aut Ephor mitius inueniri poteſt.

18 *vlla*]vllo.

perculeris]pertuderis.

22 *potes &c.*] poteſt, qui Augiæ egit κόπρον. deſignat Herculem. κόπρον Græcè dixit pro ſtercore.

25 *feſellerunt*]fallarunt I. id eſt ſuxerunt.

Atticè]Atticis.

26 *in omne*]& omnem.

27 *amantis æſtuantis*]amantes æſtuantes.

31 *aridum ſiccum*] arida caro, Macrobio videtur opponi ſalſamentis.

aures terget]aure ſedet.

33 *adactus*]adauctus.

34 *Ennius quem incertum*] quo enim cœtum MS. Ennius Chœnice: Tum tu iſti crede, atque exerce linguam, vt argutarier poſſis. Turneb. Chœnix fabula Ennij fuit de nomine menſuræ Græcæ, vt modius Varronis, quę mediocritatem victus oſtendit, Turn. 29. aduerſ. 20.

Fullonibus]Fullonia.

36 *Quis ſe magis*]Chryſe: magis.

Embono] Hypolimæo MS. Symbolo MS. Emporo, id eſt mercatore, Turneb. 29. aduerſ. 20.

vel tantis]velitantes.

Aſia] Aſiна MS. Aſtu Lipſ. Turnebus d. loco.

Videt]video.

39 *Cæcilius Plocio*] Cæcilij Plotium MS. Plocion, Cæcilij fabula ab ornamento capitis.

40 *Quę*]quam.

41 *Varr. Agath*] Plato ſcripſit ſympoſiũ de conuiuio Agathonis poetæ, in quo de amore diſputat. Cuius fortè exemplo hanc fabulam Agathonem inſcripſit, hoc eſt de amore. Turneb. 29. aduerſ. 20.

abdicatur]abducatur.

42 *Aduerſi venti &c.*] aduerſi venti conciderunt: quòd ſi pergunt diutiùs mare voluere, vereor ne me quoque, cùm domum iã ab Ilio Ceſſim reuertero, præter canem cognoſcat nemo, Turneb. 29. aduerſ. 20. I.

44 *macte*] vide ſuprà cap. 1. in Adoleo, numero 288.

Dúmque adoleſcendi]donicum oleſcendi. alij, dúmque oleſcendi.

gloriae]gloria.

45 *dum vſioni*]tum vſioni quod ſatis eſſet, tum quod etiam quod acroaſi bellorum hominum, Turneb. 29. aduerſ. 20.

nunc quod etiam] nunc quod ſum MS. tum quod etiam Turneb.

acta bellorum]acroaſi, MS.

in carteo ſtadio [Greek illegible] *lego, à quo qui conteſſet*] in charteo ſtadio Epitaphion agona, &c. Turn. 26. aduerſ. 20.

afferas]auferas.

46 Boo-

46 *barbaricam peſtem Sabinus*] Barbariam veſtem nauibus. Sic ſ.c.1.num.192.

multitudo, minus, &c.) muſſati, dominus matura oua ad cœnam committit, v. ſ. Dominus num 125. & Maturum 306.

Quòd] quid.

50 *poſt meſſem*] præter meſſem.

qui) quis.

51 *velocius, &c.*] velocibus iuuenis membris.

54 *iuuatque*] iuúantque.

55 *curationem differre*] deferre MS. cum ratione differre, Lypſ.

57 *populum iſtum*] populo.

volumus] voluimus.

neceſſe luctu] neceſſe eſt lautum. vide infrà numero 280.

62 *duxit*] dixit.

comparant] componant.

Sic vinctus animus, &c.] ſic multis animus quorum atroci vinctus malitia eſt.

Cum Plancio, &c.] cum poclo bibo codē, āplector labra, labellas. Fictrices cōpono, hoc eſt, tum φαινοσοπέμω I. Ita legendum, indicio eſt id quod infrà in Fingere num.202.

63 *propter crepas*] percrepas MS. alii perterricrepas. Sic Lucretius perterricrepum ſonitum dixit.

molliciem] militiam.

64 *ad te retardat ſocium*] Ire tardat. ſi alium, Lipſ.

nec eſt] neceſſe.

66 *callent domi*] callent domitum, MS. callent dominum imperium.

viuendi] bibendi.

Lucillius] Lucinius.

feſtus deſidet] Feſtum reſidet, id eſt agit. Plaut. Captiuis: venter guttúrque reſident eſuriales ferias.

68 *Vidularia*] Aulularia.

Ixionas Archilochio] Ixionis ἀρχιλοχεῖα.

Hunccine vnquam] hunc ne inquam MS. Huccine vnquam Hyacinthi hominis continupotentis Scal.

Deliciis] Deliacis, MS.

vtier, vt vim, &c.] vtier, vt cum contendas tuam maieſtatem viris.

philotoreon] φιλοθέωρον.

iam potero incipiam] iam pater inciptam.

vt hinc comportet, &c.] vt hinc compoſter, MS. vt hic compos & Citium & Salaminem

Salaminem habeam] Salamine habeam.

Lemniis] lenonibus.

nihil coniectura] nil coniectura.

flaxiuiſſe] flexa ceruice.

quò contendiſſet] quà contendiſſet MS. quò contendi, ſed te ita: vel, ſed te Tita, Palm. Quo loco, ſed te, ſignificat ſine te, alius legit qua contendis ſemita.

Tarentinum tuum] Tarentum hunc.

69 *ſub armis vitā cernere*] Euripides ex quo Medeam exulē vertit. Ennius ſcripſerat μεγάλαισι σὺν.... Cæterùm Turne. exiſtimat in hoc loco τὸ, cernere nō ſignificare amittere, quēadmodum interpretatur Non. ſed dimicare.

impetrem] impetrent.

Babium] habitum.

niſi] ni.

ad finem] ad fines.

maluns] malim.

exercitum] exercitus.

70 *farto*] fartum hîc, pro libamēto ſuioſis luſtrandis recepto, accipi videtur.

71 *videntur frigus, &c.*] videtur Phrigius ex inceſſu, quàm eſt confidens. Dii hunc perduint I. videntur frygis inceſſum, quàm eſt cōfidēs? dii iſtūc perduint, Lipſ. videtur frigus inceſſe q̄ tu es cōfidēs, dii te perdāt MS. Fab.

infrenus obſtes, &c.] infrenes, obſtes animis.

duas ſibi res] duas Iſocrati res, Victor. 4. Var. 4. hoc enim de ſe teſtatur Iſocrates in Panathenaico.

72 *& voluero*] heret, voluere.

quod de nata eſt modo] quod re nata ſubſe (modo.

73 *epiroti*] biroti.

mihi] ni.

exemplo] extemplò.

75 *veteres*] vereris.

ſecus vel adiliciū modius purus, &c.] ſecurus ledæ delitium, modius purus, putas, ſi adhuc characterem Cleophantus cōuenier, I. Secus, vel ad ædilium modium purus, putus, ſi ad hunc charectera Cleopater conuenit Fab. æquus vel ædilium modium MS.

ſi adhuc] ſi adhunc.

Cleophantus] Cleopater.

tuo] tu.

inſidiiſque locaui] inſidiáſque locaſti. A.

76 *ecce caldis pedibus*] ecce tibi calidis p. q. n. ſ. irrumpit in Fab.

ſeminſtulatus] ſemuſtulatus.

78 *auum*] æuus.

contents ſummi] contentus ſum.

79 *ſed pauca otio coacto*] Pancarpine ociuo MS. ſed pancarpineo cibo coacto I. vt ſint verſus Phaleucij. Vocat autem Pancarpineum cibum, è miſcella generis frugum congeſtum.

85 *biſquinoctoginta*] Biſquinóctogena.

87 *luctus*] curas.

88 *ἀεὶ μίᾳ...*) ἀεὶ ...., v. ſ. in Ferre nu.186.

89 *vel*] mel.

Cauſſam coniicere hodie ad te volo] v. l. 1. ff. de Regul. Iur.

in caſio] Nicaſio.

& coniicere] it coniicere hac neſcio quid de ratiuncula. Atque eccum incedit, hoc procul cōceſſero. It coniicere, id eſt parat coniicere. ſic Terentius, it viſere.

quicquid de latratiuncula) quid de latriuncula MS. quid de ratiuncula, I.

91 *occidiſſe*) concidiſſe.

93 *fert*) ferret.

97 *maximum cadit ferro ſed cadere Vlyſſem*] Aiax dum credo ferro ſe cædere Vlyſſem.
libro xxix] libro xxviii.
grato vrgere &c.] gnate vrge. reſtant, perimus. MS. Sic ĵ. num. 484. in vrgere.
99 *conſtare dicunt*] conſtare hominem.
101 *de Bruto*] D Bruto.
102 *ferre*] tenere.
teneamur] teneamus.
in continentibus] Ne in.
103 *eſt natum*] æſtimatum.
coci] ſoci M. Sociis.
104 *quidem*] quod.
105 *concelebrare diu amare*] concelebrare, diſamare vel diuulgare, Lipſ.
multis inductis] multis inde locis, MS. multis endo locis Cuiac. 11. Obſ. 9. alij multis in- (du loci.
107 *Certa*] cætera.
mutandis] mutuandis.
109 *Panſa, &c.*] ſponſa: Papæ Pol eò magis curabo, vbi cognorint.
eos ipſe] quos ipſe.
111 *quem Index*] quidni Iudex.
notum fuiſſe] votum fuiſſe.
Et amplius illam apparere] etiam thus illam apparere. loquitur de apparatu rei diuinæ.
114 *vel*] &c.
te ſatis qui audem ache] te ſatis qui laudem Lachis Scal. rem ſatis qui delicem. Idem Panſimacho. Imò verò in antè, ſoli dum ſumus
hic] hæc. (delica-
ſolitus ſum] ſoli ius ſuum, Scal.
iſtum ventrem] iſtum in. (deliciis.
115 *præſernit, labra delicit*] Præſternit labra
118 *etiam hoc verſibus*] atque hoc verſibus.
Animóque ægrotat, &c.] animo qui ægrotat videmus, hoc innuit, Habitum corporis, indicium eſſe animi turbati.
119 *vbi*] ſi.
nonnumquam facienda] nō faciēda nōnūquā.
iam tu depoſitus bubulcus] iam tum depoſtu bubulcus.
vecors flāmeus, &c.] vecors flāmeo, Depoſit°
quæ ſcribi] quæ ſcribo.
121 *Aduereor*] At vereor. (& quoniam.
122 *Igitur quieſcet, quoniam*] igitur quieſce
pareas] parcas.
De ruſtic o] Det ruſtico.
quicunque dixit] qui condixit.
123 *quo more*] quem ore.
125 *Dominus rurſum*] v. Lipſ. 1 Saturn. vlt.
libro ſexto] libro 7.
inquit, Craſſo Mutium] inquit Craſſi. ſic apud Mutium.
xiii] xxx.
meretrices, &c.] meretrices ad me delenificæ. Atticæ. conuenerant, condixerántque, I.
extra cubui] dextra accubui Lipſ. eſt enim ſermo de conuiuio, in quo ſe dominam dextro loco accubuiſſe ait.
Alters ſcribam] alter ſcribā MS. de hoc loco v. Lipſ. 3 Scal. Caſtigat: Guilelmiū Veriſimil.
Diſcumbimus muſſati, &c.] v. ſ. num. 46. & ĵ. numero 306.
128 *fortis turba*] Parthis turba.
omnes, nam diſcrimen, &c.] omnes natura, vt.
neque ſignat linea alba] prouerbium quo oſtendimus nullum diſcrimen à nobis fieri. videtúrque h·c locus deſūptus è Charmide Plat.
piſtrix] pixtrix.
129 *aduocari*] auocari.
130 *Auidus index reum ducebat eſſe, κοινὸν hoc modo*] κοινὸν ἕρμαιον Turn. 29. aduerſ. 27. perſtringit Iudicum nummariorum auaritiam, qui reum cùm habent, prędam habere ſe putant. Ducere igitur κοινὸν ἕρμαιον eſt, reum promiſmiſcui vſus ac communis ducere.
Orco ſpondent ſeptimum] Hæc verba aliena à Lucillio, Lipſ.
ducatque æri ſimul, &c.] ducatq; æris ſimul adde alieni.
Hercules Antianus] Hercules Antæanus MS. Tabula Herculis cum Antæo luctantis.
vbi ille abit] vbi ita, abit.
131 *Tamen aliti verruca*] tamen alij verruca, aut cicatrix neuúſue: vel papulæ differunt. Notandum obiter τὸ alij, in dandi caſu hîc poſitum eo ſenſu, Etiam eos, qui forma ſunt eadem, habere aliquid diuerſum.
133 *exiſtimatio*] æſtimator, ſic legendum ĵ. Referre, numero 394.
eum] meum.
134 *demiſſo* fractóque fiant.
affert] aufert.
135 *machinis*] machinæ MS. machinato, ſ. in Tranſenna.
136 *diſcere labora, &c.*] labora, diſcere ne res ipſa, ac te ratio.
138 *conſeneſcit*] conſeneſcere.
139 *adaque*] atque.
claram allatam] illatā MS. illuſtrémque I. adlata ἀρχαϊκῶς clarans alata dicaſſet Lipſ. vt clarare pugilem apud Horat. Alata fama à celeritate dicitur.
140 *Aſſiduo*] Aſſide.
locum] lutum.
deſcendant] eſcendant.
142 *Adeſt alba, &c.* Adeſt alba n. e. C. q. tu reſtitui iuſſiſti, ſed &c. M. at. eſt ſtatua neſcio e. C. q. cum r. i. A. c. ea deiecta tum eſſet ex ſenatuſconſulto. Palm.
143 *te recedere*] det te cedere.
definitam viam] infinitam.
144 *illuc oculi*) illò oculi.
deductat hunc voce Leo) deducta ad hunc voce Leo. Palm. deducta tunc voce Leo. Fab. hîc enim exprimit Apologon Leonis cubantis ig morbo, & omnia animalia, vulpe excepta, ad ſe adlicientis. Deducta igitur voce hic dixit, vt & Terentius deducta oratione.
147 *At non ſunt*] aut niſi.
Acceperiſne] Acciperéſne.

148 *Diligit*]dirigit.ita hîc legendum,vt & infrà duobus locis. Nam & ita legitur apud Feſtum in dirigere, vbi tamen perperam legitur diſcedere pro diſcindere.

totam]coctam.alij,coactam.

diligit]dirigit Scal.diſiicit.

150 *Ennius*]Ennius Erechtæo Muret.

eripite ô cui, &c.] eripite ô ciues, quibus nunc ærumna mea libertatem paro, quibus ſeruitutem miſeria deprecor I.extant autem hi verſus paulò aliter apud Agell.6.c.16. Porro hic ſermo eſt de Erechtęi filiabus,quę pro ſalute patriæ mortem oppetierunt.

154 *vt ſapius faciunt*]vt ſæpiis faciunt.

iniuriatum]in viriatum,Scal.

immolaſſe]inuaſſe MS.inuaſiſſe.

tamen]tandem.

155 *non poteſt, Menalippe, hic ſine tua opera exanclari clauos*] Species Prouerbij : de clauo autem veſtimenti id intelligit Turneb.29.aduerſ.27.Fab.pro clauos,legit latos,quod certè magis probarē : niſi de clauo trabati,id intelligendum eſſet.

quantaſque]quantas,quoque.

ferè exanclauimus] feri, exanclauimus:vt ad Tyrannum referatur.

vlciſcerer]vlciſcerem.

156 *adilis*]herilis.

eliminat]eliminor.

accindit]accidit.

arimodeo]Armodio MS.A Riuo Deo.Turn. 29.aduerſar.27. armos deo I.quaſi diceret ſe obuertiſſe Deo humeros. Ego ita lego,occipitium ἄρει deo oſtendo: ex oraculo elimino vel aris deorum,&c.

quoniam]quam.

Conclaues,&c.] cœna : vos iſtic manete, I. Turneb.29.aduerſ.27.putat hîc agi de clauo veſtimēti ac trāſlatitiè,de negotio aut re maximi momēti,ac difficili,quæ ſine alterius opera præſtari nō poſſit. Ego vero aliud ſentio ac ita lego, cōclaui in iſto manete, eliminabo extra ædes coniugem.

157 *quid hic cœptat, aut quo euadet hodie*]ſcin quam?quò euadat,vide.

poſt concitata]paſſim.

160 *prius domes*]vt primum domes.

164 *exeatis*]is exeat.

165 *foribus impoſita periclitantur*]foris impoſita periclitantur.

167 *vbi*]niſi.

me de cordis]Medea,MS.

extuliſſe]extuliſſes MS.

gaudij dator]gaudij πόθος vel patho.

ſuſcipiunt]ſuſpiciunt.

169 *ingluuiem*]illuuiem.

176 *dare*]venire.

177 *ibi erat*]vbi erat.

ſcopios]ſcopos.

178 *purges*]perugeas.

dicuras]dicuras,peſuras.

183 *Suámque vt culpam.&c.*]ſua ſi quid culpa expetere mortalem vt ſinat.

184 *Exijt*]exſilit.

libro ij.]adde alium locum ſ.c.2.in Fax.

cum itero]cur.

inæquali] in æquali : & in æquali: Scal.4. de Lingua.

186 *prælio captiuos,&c.*] Varro Prœlio captiuo περὶ ἀνδρῶν. Non poſſes eā amplius perferre.tamē ſuadet vt noceat, v.quæ ſcripſi ſ. num.88.in Cenſere.

colligere auxilium,&c.] collegæ auxilium tamen,etſi indigno, feramus. Verba ſunt,Fabii Dictatoris auxilium ferentis Minutio adæquato ſibi imperio.alii legunt,colligite.

vt ad te]& ad te.

veſtigia ſed]veſtigia ſe.

191 *ea ſum*]eam ſum.

noctis factiones] noui factiones. vel noſtris factiones.

Non vtilitate]Nobilitate.

intercedere]intercidere.

192 *formoſiſſimam eſſe*]formoſam eſſe.

donatum equum]domatum equum MS.vt adoriatur mœchum Lipſ.

ne feroci oratione, &c.] ne ferociorem faciāt te tam præclara cœli.

193 *directius ſeſe*]dat rectius ſe.

ei cognatio]ei cognati.

videre]viderunt.

195 *ergo improbus eſto*] improbus ego : eſto.

Hac effatus ibique] Hæc effatus ibus Lipſ. Ibus poſuit,ἀρχαϊκῶς pro iis.

Imis,&c.]inimicis vt infrà in Adiutatur.

potiri.&c.]es potin' vt dicta faceſſas.

aliquis veſtrum nuntiet Gemina, vt res ſuas procuret adibus faceſſat] formula diuortii, de qua dixi ad l.2.ff.de diuortiis.

naturam dico faceſſi] naturam dicto faceſſe, Fab.matura,& edictum faceſſe,Palmer.

197 *aperire,&c.* aperiri prorſum,aut.

aute fatiſcar qui]haud fatiſcar quin.

vt ſi ita]at ſi ita.Scal.

niſi nunquam fatiſcare,&c.] ſi vnquam fatiſcar facere,quidquam quod quibo,boni.

198 *Ferus ſignificat equum*] Ferus iterum equus.

200 *actinm*]actutum.

abſtruſo]obſtruſo

Pauxillus]puſillus.

201 *Eodem*]hi verſus reſtituti ſ. in Componere num.62.

incipiat,&c.] inſipiant fingi, ad id quod ſi euadant.

qui ferimus]quærimus.

figulis oblitu] ſinguli obliniti:vel,figuli obliniti.

203 *ſecuriſſimus*]vetuſtiſſimus.

210 *alienum meſtum fouere*] alienum eſt conſouere.

179 *magni modi*]nitidi.I.
Salluſtius]lib.1.hiſtoriarum.
180 *auſpicari*]auſpiciari.
182 *Concalfecimus*] calficimur.alii calefiamus.I.
185 *Quadam triſtitia liberari*]quadam triſtitia librari Lipſ.Ego verò lego,quadam triſtitia ligari.
188 *cubiculo*]Bucolico. Dormire mallem ſcilicet,Lipſ.hæc verba expungit. Iunius verò legit edormire.
potius]potus.I.
dominus] domi.I.
peregrinanti]peragranti.L.
189 *fore*]fere.I.
nota]Notha.Victor.19.Var.10.
voluntate comedunt, &c] voluptate cum edunt.I.
191 *Continuare*]continuare iubet.I.
194 *De re ruſtica lib.*1.]cap.24.
Salentinam, Orchitem, Pauſiam, Serginam, colmineam] apud Varronem ita legitur. Sallentinam, Orchitem, Poſeam, Sergianam, Colminiam.
195 *videtur*]videretur.I.
196 *Ad Apollinem*]ad Apollinis.
198 *ἀεὶ λέξιν*]*ἀεὶ αἱρέσιν*.& ita Priſcianus libro 3. Satyra autem hæc Varronis erat, de diuerſis dictis & ſententiis diſcrepantiũ Philoſophorum,quos more ſuo inſectabatur.
Exitum ad cælos habent proprium] exitum habent an telos proprium Lipſ.11.Varro diſputat de finibus bonorum aduerſus Philoſophos.
200 *Varo*] varto M S.Barathro,vel Barbato.
202 *Sador*]ſader.MS.ſudor.I.id eſt abſtergor à balneo. vnde ſudum.alii legunt Sabor. alii Scabor vel Rador.v.Turn.29.adu.22.
Subellor] id eſt ſubere defricor. niſi legas ſubellor,id eſt nitorem concilio. alii legunt Suppellor.
punicor] pumicor I.rectè:pumicis enim vſus leuigando & exterendo corpori expetebatur.Hinc Pumicare Tibullo & Catullo.
203 *deunctus*]deunciatus M S.deruncinatus.I.
208 *debilo homo*]debil homo.Lipſ.
209 *Danaus*]Danais I.
211 *plenus*]Blennus.I.v.Feſtum.Blennúſque annos ruſticus. Palm.id eſt blennus aſinus.
212 *Partis quantam*]parabis tantum.
213 *In molis*] in Scholis, vel in choris I.ſi molis retinemus,videtur hoc velle, ſeruos inter molendum de polenta rapere & inuicem alium alii dare.
Raptim pila, datatim Tria genera ludendi, datatim(vnde Datatores Plaut.in Curculione) raptim & expulſim, v.Turnebum 6.Aduerſ.4.
215 *dulcedine*]dulcitudine.
218 *Deperculaſſere*]depoculaſſere.
decalanticare] decalauticare,alij decalenticare & malè. Decalanticare eſt calanticum detrahere ſeu tegmen capitis muliebre. alij decalanticare. Vlpianus in l.25.§ 10.ff de auro.mitræ ſemimitræ.calantica. alii decacauticare. Eſt enim Gloſſ.Cacautica, *ἀνδεζῶναι*.
220 *Ad vitam*]adiutam.
danunt] dant.
221 *Qui det, & de illa*] quippe & de illa peſſimè quàm, Palm.Qui de te & de illa peſſima quam deamas promeres.Scal.
222 *Notonicaſſioni*] Notonicas ioni M S. *ἀκοντιζομένη*.I.
223 *Occubuiſſe*] obbibiſſe.
224 *Thyeſte*]Therſite.
ſimul oppugnare]ſimulare.
226 *patrio exemplo*]Decii ſ.adde huic loco infrà eodem.in Verruncent.num.895.
deuorabo]deuotabo.MS.quo vocabulo vtitur Cicero in Paradoxis.
227 *hoſteis*]hoſtiis.I.
229 *De magis valde magis*] mirum igitur pro valde minus accipi apud Feſtum, cùm & Gloſſis de magis ſit, *ποσῶς*.
Rex Cotus, &c] Rex Cotys ille duos ventos Auſtrum & Aquilonẽ,noviſſe aiebat ſolos ſe de magis iſtos,ex nimbo auſtellos, vel nec noſſe putare,nec eſſe putare.
232 *armata dextera*]armati à dextera:vel armati dextra magis magiſque. quo exemplo Plautus Aulularia, plus plúſque, minus minúſque.
234 *Sed tibi, &c.*]Hic alius tibi molit,ac.
235 *robore*]ebore.Vul.malè.v.Feſ.in Robũ.
236 *In ſylua currere*] curare M S. Sic Propertius 4. curare paſtorem. Salluſtius curare in agmine.Sed Palmer.legit gurare,ídque gyrare ſeu venari. Gloſſis *γυρεύειν*.Certè τὸ in ſylua currere,non diſplicet:nam & Titulus ſatyræ. vnde hic verſus Meleagris ſeu de venatione.
238 *Deſubulare*]deſabulare. Scal.2.Auſon. 31.quod eſt ſtabilem reddere, vt in interpretatione verbi falſus ſit Nonius.
vnam veniam] vnámque viam Zenona monuiſſe duce virtute:vel potius,Zenona mœniſſe. Nam Varro hic refert Zenonem Stoicum ſolam virtutem ſufficere ad beatam vitam ſtatuiſſe. Carneadem non ſufficere ſine bonis paternis aut certè firmiorem reddi.
239 *Vigilabis*]vigilabilis.
242 *Duodeuiceſimo*]duouiceſimo.I.
Duodeuiceſimo]duo & viceſimo.ſ.Agellii 4 duodeuiceſimo I.
243 *Diurnare*]v.12.Agell.2.

244 *notat*]

244 *norat*] qui norat, I.
quem nobilem diuinum &c.] Quam mobilẽ, Dinum litans Sol, harmoge Quadam gubernans, motibus diis veget. I. Nam apud Ariſtophanem *δῖνος* pro Ioue rerum potitur. Harmoge verò Eupolidi & Polluci, harmonia:aliter etiam hic locus legitur ꝟ. numero 876. in Veget. pro diuino alij legebant clicium, alij diuum.
249 *dicteria*] vide Macrob. 2. Saturnal. 2.
neque orto pſalticium] Atque Orthophallicũ I. Et ortophallica attulit Pſalteria, quibus ſonant dicteria.
254 *tantas etiã optumas*] tãtas & tã opimas.
257 *denaſci decreſcere*] Varro 4. de lingua vt qui denaſcitur ignem amittit & frigeſcit. Gloſſis Denaſci ἀπογίνεσθαι.
quæ nata ſunt in omnia denaſci aiunt] exprimunt Græcum prouerbium. πᾶν τὸ φυόμενον καλῶς καὶ ὀλεῖται.
259 *quæ ego, &c.*] Quia ego hodie extorrem hanc domo faciam, pilatricem pallij, euallauero pulchre.
261 *atque*] itaque I.
ex officio] exefficio. Plaut. Trucul. Nunquã hoc vno die exefficias opus.
262 *iamque*] iam quod.
dicam] edicam.
eſurienti] eſuriente. Porrò eſurienti leoni ex ore prædam exſculpere, ſpecies prouerbij.
263 *auerſis*] aduerſis I.
270 *naſcens & ſine modo deſiſtens*] naſcens & ſine modo exiſtens, Vulg.
272 *nata licet ſimilis*] Natta. ſimilẽ rationem
274 *ventum*] ventrem.
278 *exite*] excite.
280 *domina*] vide Iunium 6. Animal. 10.
281 *Varro ſera parecte*] Varro Serapi: Recte purgatum ſcito, quum videbis Romæ in foro ante Iani, ad pueros pila expulſim ludedere, I. Videtur autem hic locus petitus ex Varronis Eumenidibus: vbi de Serapide multa mentio, vti apparet ꝟ. in dictionibus Precãtur & Miras. Fortaſſe parecte, Eſt adoleſcentia. Nam parectatus eſt Ephebus.
282 *morbiferis operis*] morbifer aer infecti aeris tractus I.
284 *damacrinum &c.*] Damacrino inſano equiſoni exhibet, is morbi fluctibus educet nunquam, I. alij, Damacreno inſano.
cocleatum] ſceleratum I. coleatum Scal.
288 *quæ ducerent loca*] conducerent loco I. Sic infrà Equiſones.
293 *elucifacere*] Eluciſicare, MS. v. 10. Agel. 17
294 *exigor*] v. 15. Agell. 14.
299 *recubuiſſet*] requieuiſſet.
300 *donati*] donari.
304 *ac deſtina*] ac hyeme: quidam ita legũt. alij, de Acdeſti hunc locum intelligendum putant, de quo Pauſanias in Achaicis, Arnob. 5. aduerſ. Gentes.
centenario] centonario.
aſcendis] conſcendis.
306 *ebriacus, &c.*] alij Ebriatus, alij Ebriolatus, ebrius factus.
hilarem] hilariam.
arripiunt] arripiant.
ebriacus] ebriolatus.
307 *exfundere, &c.*] exfundare à fundo euertere.
antipater] Annalium.
310 *pro cibo*) primo MS. Sic ꝟ. Sacrificãtur. Lipſ. cum primore cibo. hunc locum cõiungit Guilel. cum alio qui infrà in Statilinum c. 12. num 56. vbi de Deo Fabulino.
nutrici] nutrices.
311 *fort unaſſe illos*] fortuna ſe illos.
315 *noſtra*] veſtra.
316 *falla pro falaciam*] pro fallacia, ita lego. Falla quoque ſignificat turrim ligneam: ſed hic ad fallaciam æquè transfertur, vt & illa machina, fabrica ſutella. Turn. 29. aduerſ. 23.
317 *iners.*]
318 *flaminu fieri flora*] fimbriis fieri florida, aliâs exemplum Næuij nihil ad fimbriæ interpretamentum.
322 *Mortalem ſummum fortuna repente, &c.*] mortalem fortuna repente Reddidit è ſummo regno, vt famul infimus eſſet: alij ita emẽdant. Redditus ex ſummo regno famul vltimus eſſet. Quid ſi pro mortalem, legamus, cortalem, id eſt cohortalem & gregarium, eo ſenſu: Cortalem ſummum fortuna repente reddidit, id eſt fortuna ſummum reddidit cohortalem ac gregarium, vt ſummo è rege aut regno, famul optimus eſſet.
323 *ſi agron*] ſyagrion.
ſunt] ſum, I.
324 *Nonius ſane à ſuo*) Næuius Danae: ſuo, I.
luporum ex auctorem maluanum & fulguritatem arborum] Luporum exactorem Maluanũ V. Luporem exactorem Siluanum. Turn. 29. aduerſ. 23. id eſt Martem: is enim lupos arcere credebatur. & à Catone ca. 38. de re ruſtica, Mars Siluanus dicitur: alij tamen hunc locum ita emendant, Luporum exactorem Siluanũ & fulguritarum arborum. Grammaticis Sylnanus dicitur, πᾶς θεὸς ὑλαῖος, omnis Deus Sylvicola.
327 *Folliculum Lucilius poſuit pro corpore*) adde quæ ſcripſi ad Feſtum in Folliculare.
329 *heu cuiates*) delendum τὸ, Hem: vel legendum, pro cuiatis, cuiam.
330 *ne maialis ſuam*] id eſt ne caſtratus ſiã.
Anticile) Anchiale.
331 *perficiendo*) præficiendo.
332 *deuincat, &c.*) Deum Cadmo ſemel generatum ſemel affare, I.
334 *mi reliqua fidei, regno, vobiſque Quirites*) Ea mi Reipublicæ fides regno.
335 *paſſerinum prandium*) ego ita lego, vt ſe obiectent fruſtratim paſſerinum prandium,

rum in templo frequentia, qui dum eſſet, iam hora, deam adlatam, imponerent ædis ſigno: ſic deam gallantes vario retinebant ſtudio, l.

ſtudio eodem. Nam, &c.] ſtudio eodem. Nam quæ vetuſtas.

venuſtas] vetuſtas. MS. Fab.

389 *gramia*] gramiæ.

390 *gigeria ſunt*] gigeriæ ſunt. Scal. in Feſt. in Gigeria.

394 *hora iuuentutis dea*] eadem & iuuentus: dixi ad Feſtum in Iuuentus.

395 *danunt*] duint.

396 *vehutos, &c.*] vehutos.

Hippocampus macter] Nævius ſirenò Circes Delphino, MS. inclytos hippocampos mactat, Nævius Sirene. igitur Delphino l. οὐχ οὕτως ἐν τοχίμοις ἐν ἀήρι (Scalig. 4. de lingua. multa enim ſunt huiuſmodi apparentia in aere (Sirenes citis delphino iunctis vehiculis, hippocampiſque aſperis. adde quæ ſcripſi ad c. 4. in Luſtrare.

hippocampus] hippocampos. adde Feſtum in Cappas, vbi emendandum campas.

hippocampi elephantos camillos] hippocampelephantecamillos, Scalig. ita legit.

398 *producta*] producte: alij producte.

399 *ſiue*] eo. bibe.

403 *nano an horno*] annuo an horno l. anno an horno, Scal.

abſtuleris] abſtineris.

inſcribit, &c.] inſcribi T. Scantius horno per Dionyſia: quod ea die mea erat præbitio in ianua. Caue canem, caue canem. Scalig. in 4. Propert. ita hunc locum iungit alteri Varronis, qui ĩ. numero 647. in voce Præbitio. Porro anno & horno aduerbia ſunt: vnde Annotinus & hornus. quod de cane dixit, idem apud Petronium. Non longè, inquit ab hoſtiarii cella canis ingens, catena vinctus in pariete erat pictus, ſuperque quadrata litera ſcriptum, Caue canem, caue canẽ. adde ĩ. Albicatur numero 58.

inſcribit] irrepſit.

404 *votum*] noctem.

coerceo] coercuero, Fab.

405 *hoſtire, offendere, &c.*] hoſtire. defendere, cedere: Pacuuius Erotopegniôn lib. 2. Hũc quod.

volantatem] voluptatem.

415 *infinitatem*] infirmitatem.

417 *animalium*] animantium.

Hic implicabatur caput fateor] huic implicabatur caput faſceo.

422 *exſulatum*] exſolati.

mediaſtinum] mediaſtrinum.

me] me.

426 *ſeruitutis*] ſeruitutẽ.

427 *gignatam*] ignotam.

Tam iam potiuntur frugum] aut iam potiuntur frugum. Frugum dixit pro Phrygum.

428 *Næuius*] Ennius.

430 *matre meo iure factum incilas*] mater mẽ eiuras, aſtu iñcitas, genitorẽm iniuſtum approbas: vel matrem eieras, aſtu incitas: vel mater mea iure factum incilas. quo loco Aſtu vrbem ſignificat, vt apud Terentium Eunucho.

435 *tolerari*] tolerare, ita apud Terentium, tolerabilis qui poſſit tolerare.

437 *denique*] deinque, l. hi verſus repetuntur infrà numero 700.

Varro Manio] Feſt. in Vaſtum: id tribuit Pacuuio, quemadmodum & infrà. num 769.

ac periret] aſperum V.

ſquale ſcabieque, &c.] ſcabie illuuie l alii, ſquale, atq. ſcabieq. apud Feſt. in Vaſtũ. Quales ſcabres quod inculta vaſtitudine & ita legiſ ĩ. c. 2. in Vaſtitudinem. 891. Quales ſcabres quam inculta vaſtitudine: infrà, numero 761 ita legitur hic locus, Ager derelinqueretur. ac periret ſquale ſcabréque, illuuie ac vaſtitudine: aliter etiam c. 1. & 5. num 769.

inualnicie, improfundie] inualentia, imperfundie. V. alii inualuitie.

ſqualitate &c.] ſqualitate ſumma ac ſcabie ſumma, in re ſumma.

439 *Baſſus*] craſſus.

442 *Nouis dictis*] nobis dictis.

445 *námque huic inuenio, &c.*] namque venio huc vt mea ope, opes Troiæ integrem l.

447 *Rhodienſis eſt*] Rhodienſis ſt.

liber eſſem, &c.] libera eſſem iamdiu, ſi habuiſſem, ingenio iſtoc coamatores mihi.

450 *inſanus valde*] τὸ valde, expungendum videtur.

451 *obtruncatur*] detruncatur.

458 *indicatum atque indictum*] indicatum condemnatum atque addictum. MS.

460 *indipiſces*] indepoſces, quod vix admitto. Perit enim alioquin τὸ indipiſcere interpretamentum, quod Nonius hic proponit.

461 *cruſtatos*] incruſtatos.

465 *cupiditatis*] cupidinis.

466 *Cælius*] Q. Claudius. v. 17. Agel. 2.

inermes in latebras] inermi inlatebrant ſeſe.

467 *in frontem*] in fronte.

468 *impudens*] impudenter.

impuratus] impudicus.

impune] & impuno.

rapiſtor] rapinator.

470 *perduxit*] produxit.

476 *inficiatores probaſſent*] inficiator probaſſet.

479 *male*] mala.

481 *educantur barbati*] edicuntur barbati.

482 *Lucuns*] Lucuns. Sic & infrà eodẽ paſſim: & lucunculus pro luculentulus. vide Feſtum in Lucuntere.

483 *& non allium, & ſarda*] & non alia ſar dæ I. non alia ſardæ, panu pemina, lucuns, cibus qui puriſſimus multo eſt. S. apud Feſtum in Lucuntere.

penia] pemma I.

remma, &c.] pemma.

lucuns nihil] Lucuns illi nihil. I. Iſta minibăt. Scal.

adiuuat iſtam] iſta miniſtrat. M S. Iſta miniſtrant. Scal.

piſtori nouat] Piſtor ouat, I. Piſtor nouat MS. Piſtori nubat, cur non ſcriblitario Lipſ. Scriblitarius, qui placentas conficit. Prolog. Pœnul. Nunc dum Scriblitæ æſtuant, accurrite, piſtori non, at cur non ſcriblitario, vt mittat fratris filio lucunculos. Scal. in Feſt. Lucunculus deminutiuum à Lucuns. Tertull. de Spectaculis, ſtillicidia mellis de liuacunculo (legendum lucunculo) venenato. Apuleius 10. de Piſtore dulciario, hic panes, cruſtula, lucunculos, &c. Et Feſto lucuntere, genus operis piſtorii: Græcè λάκαρνίς, ab aſpectione farinæ, quæ alba eſt.

ſcribitario] ſcriblitario.

484 *ὁκὶ αἰγιτο τετος*] ὁκὶ αἰγιτ τε κυέοτως.

narro, &c.] narro ideo: ita hic.

485 *Varro*] Barathro.

cuculator] circulator.

486 *mea*] modo.

487 *repoſitum*] depoſitum ac mœrentem. Pal.

immerentem] & merentem. I.

488 *videt*] vide, vt M S. videlicet.

acos] Fabricio. MS. à Coſſ. aut Samnitis copiæ Curio defuerunt. MS.

489 *iactuoſæ*] actuoſæ.

490 *luſus*] luſum.

490 *gallus*] caluus 9. Agell. 12.

fugite] fugis & MS. I. fugit & Fab.

404 *viri*] diui.

ſuperna] ſupernè.

496 *Accius*] Publilius, MS. Turpilius I.

497 *acta*] Atta cuius meminit etiam Horatius.

placent, tunc, &c.] placeat, tu. I. ſi placeat, tu impunè ſuperbis.

impune ſuperbis] impune luparis. Bong. recte. Nonio lupari, eſt ſcortari.

498 *ſanguine*] citatur hic verſus ab Agellio è Furii poematis.

fuerunt] inerunt.

qui] quod.

501 *ſocratem*] Iſocratem.

502 *vitioſo*] vitioſe.

504 *ligello*] tigillo.

505 *ſcitras*] chytras.

aduerſum] ahenum.

507 *ligurrierit Attius*] liguerit ius I. ligurierat. Victor. 12. Var. 3.

508 *decem mercedem*] Demetrio, ex Varr. *quas*] ecquas.

Iterſerare] inter ſe memorare M S. inter ſe memorent.

509 *litauerам, &c.*] militaueram. nam in furtis celebraſſit M S. I. mihi Lauerna in furtis celebraſſit manus I. celebraſſis manus, Scalig. in Feſt.

Muſas] inuiſas.

510 *Tucca*] Tuſco.

vnde es, &c.] vnde is nihili? vnde? vbi luſtra tua? vbi bibiſti? I.

511 *luſcioſi*] v. quæ ſcripſi ad I. 10. §. ſed & ff. de ædilicio.

513 *fabam, &c.*] eadem v. apud Feſtum in Fabam. Ouidius, Cúmque manus purè fontana perluit vnda, Vertitur, & nigras accipit ore fabas. Auerſúſque iacit, ſed dum iacit, hęc ego mitto. His, inquit, redimo méq. meóſque fabis. Hęc nouies dicit, nec reſpicit, vmbra putatur colligere, & nullo terga vidente ſequi.

514 *demonſtrat*] demonſtrant.

De oratore libro 6.] manifeſtum mendaciũ, neque enim Cicero plures tribus compoſuit.

leuitatis] lenitatis.

515 *ſubſilis, &c.*] Non ſubſilies ac plaudes & ab Arato poſces Aſtrieam coronam, quid hoc mirius? v. ſ. in Poſcere.

520 *Quam ſit*] qua ni.

521 *memorant*] commemorant.

522 *qui*] cui.

525 *noſter Atticus riualis homo iturus*] noſter antiquus riualis domum iturus. Riuales, qui vno riuo vtuntur.

iturus] item lectus.

cum maceſcebat] commaceſcebat.

527 *actum*] ac tum.

ordinum munia] ordinum extrema munia.

munia] munem.

528 *tertio*] ſexto.

530 *deletorio*] de Lætorio.

531 *mobilitate maſtas*] mobilitata mente.

532 *mictyru*] mictilis. v. ſuprà Commictilis num. 109.

pulmentaria vtentibus] pulmentar aut intibus, aut aliquid genus herbæ, & ius mœnarum bene habet, ſed myctilis, hoc eſt merx Scal. in Catul. adde numerum 109 ſ.

533 *mertaret*] mœraret.

quod ſicut res iſta mecum] quod ſit, vt decuit, ſtares mecum aut meus mœraret dolor.

534 *nam mœnia*] omnia.

539 *petere aurum ex flamma, expediat è cœno cibum*] Hoc Lucilij, vt & alia multa imitatus eſt Terentius Eunucho, E flamma petere te cibum arbitror.

&] en.

541 *boni miniſtrantur, illum nunc irrident mali*] Boni im miſerantur, illum irrident mali, Lipſ. Im antiquè pro eum. Eſt autem ratio hæc dicendi æquiſſima verſus prioris, in quo dixerat,

dixerat, Pauperi melius eſſe mori, quàm mēdicari, quia ſi moritur, inquit, miſericordiam à bonis: ſi viuit, irriſum à malis conſequitur.

542 *an ſit quod hic non mertet*] an ſint quos hic mertaret.

ea] ita.

546 *Calleci voce*] Gallei voce. Loquitur autem de Gallis.

548 *habet habere, & non habere*] auet auere & non auere, ita lego.

550 *vermiculata*] vinculata.

ingens] cingens.

551 *ſperans etatem eandem hac proferre poſſet manſum ex ore daturum*] ſperans ætatem eandem hęc proferre potuiſſe, & manſum ex ore daturum, &c. Vbi notandum prouerbium, Manſum ex ore dare.

552 *ephebetum &c.*] Ephebum mulierauit, hic Admecadæ cubile primus polluit: alij ita: ephebum mulierauit ad me accedens adoleſcentem cubiculum, &c. I. alij, pro ephebeto, effebitum vel effœtum legunt: niſi ita legas, hîc annorum decem adoleſcenti cubiculum pudoris primus polluit.

553 *Honilia: Atrice vrſum*] conciliatrice viſum, ex 7. Agell. 9.

callis] Gallis. Agell. ibidem.

555 *manſtus*] manuatus. vide 16. Agell. 7.

556 *ἄγαν μίσθιον, viduam*] *ἄγαν μισῶ ἥν* quam.

557 *vincor non eſſe maſculum ad rem*] alij ita, Vincor non eſſe maſculum.

Arem] Atem, id eſt Martem. Sic Plautus in Trucul. Ad legionem bellator clues: at ego in culina Ares. Eſt autem ſpecies Prouerbij, perinde ac ſi quis diceret, ſi id probaueris, dabo Martem non eſſe manſuem ac fortem.

561 *requieſcendi*] quieſcendi.

condenſiores manipulatim] cùm denſi in orbes manipulatim, orbes facere, in orbem pugnare, notum in re militari.

562 *paluſtria que erant*] paluſtriáque erant.

565 *putandi modiperatores*] bibendi MS. potandi modiperatores, ita lego.

magiſtri] vide Varronem 4. de lingua vbi de Menſa vinaria.

573 *Mediaſtinos*] mediaſtrinos.

mediaſtinum] mediaſtrinum.

mediaſtinus] mediaſtrinus.

575 *ingenium*] ingenio.

576 *ocule*] occultè.

577 *afra*] vafre.

580 *Nenum*] Nænu.

nenu] nænu.

Fuſium] Fufium.

natalis fortuna] Natali fortis.

583 *Quin id Circeo*] Idcirco.

pripendantur ſoni] qua præpedinatur ſoni pedum.

584 xxx] xxxv.

588 *quam lympham melius è lacuna fontium allatam, nidos potili permiſceat*] nidus poculi MS. nidos pocilli miſceat. Palm. & τὸ nidos pro nidore accipit, quem Nonius hîc pro poculo eo ſenſu Varronem luxum temporum ſuorum reprehendere, quod Romani aquam niualem permiſcebant, cùm ſalubrius è lacuna fontium aquam haurire poſſent, ac nidorem pocilli permiſcere hîc nihil aliud eſſe quàm vinum Lympha. ego ita legi poſſe arbitror, nido potaturi permiſceant, Nido potaturi, id eſt è poculo. Nonius enim hîc Nidũ interpretatur.

597 *cumanos calices*] cum anſis calices MS. fortè legendum, Decumanos calices, id eſt prægrandes. Nam grandia pocula commemorat. Varro.

598 *faciem*] factam.

601 *obſcura*] obſcurè.

603 *quin illa facta*] quin illa ſtacta, Lipſ. Plaut. Moſtell. Vbi vnguenta ſunt. Quid opus eſt cum ſtacta acculo.

605 *obſtringillare*] hoc verbum reponendum apud Senecam lib. 1. epiſt.

609 *vt ſimulatim*] ſiminutatim MS. vt ſit minutatim.

611 *denique*] tum.

de republica] de re ruſtica lib. 1. c. 59.

615 *campis*] patriis 18. Agell. 11.

618 *Fullonico*] Philonico.

ſonatam] ſonorum MS. zonulam I.

abſedet] abſcidit.

619 *plenitatem*] plebitatem I.

620 *Plotino*] Plocino MS. Plociona, μαστρωπὸς, ſtuprum emptor.

coloratam frontem] vide infrà Frontem.

petilis habris] petilis labris Iun. id eſt exilibus.

petilis &c.] hoc interpretamētum non eſſe Nonij Iunius putat.

habris mollis] habra mollis.

622 *herona mille*] herona mole MS. heroa à mole MS. vel cum heroa, malè, λόγον à mole. Vilel. Canter.

623 *panulam*] vide Varronem de lingua, vbi de veſtitu, alij legunt, panuclam.

ſubtegminis] ſubteminis. vide Cuiac. 11. Obſeru. 6.

624 *pallio datur*] palliolatur I.

625 *diu*] diui MS. Sunt autem verba Decij, vide Accium in Æneide ſeu Decio.

626 *idem eodem*] ideo.

628 *magnus poeta*] magnius poëma MS. Hac geminis poema.

629 *Nanius*] Nonius.

Amna Gremuntius] Agrypnuntibus, vide ſr à Promicare.

630 *coquentibus hedum*] loquentibus dum.

631 *Afranius*] Nonius.

Aliber totius] Aliber totus MS. Æqualibus

totus I.Scaliger ita, Aliter eius. Ego vero ita lego, à libertate ius monilis poſſeſtricem, id eſt petentem: vel, à liberto eius monilis poſceſtricem.

tonſtrix] contextrix.Fab.

633 *Nauius Aulularia*] Ennius Erularia, vel Herularia MS.Carbonaria, Feſtus in Spetile.

præciſum, omaſum, pernam, callum, glires, glandia] Apud Feſtum in Spetile ita legitur: Ego pernam, ſumen, ſueres, ſpetile, callum, glandia.

634 *origine*] expungenda eſt hæc vox.

oritur ex Catinatu] ex Cantabris, ita legendum ex Mela, Plinio, Strabone.

635 *Syracuſis*] Syracuſæ.

ſola] ſoleas.Palm. Syracoſis ſoleæ ſunt Syracuſanæ, vt Trinumno, ficus zacintho, zacinthiæ, apud Varronem, cultu Bithynio, id eſt Bithyni.

pueri in ludo ſolent &c.] pueris in ludos tellos (fortè talos) paſceolos furare, I.Pueris in ludo ſoleas & ſacellos paſceolos furari. Palmer.Spicileg.Sacelli, id eſt parui ſacci.Ideóq; Cato Panſam hîc incuſat, quòd is iam puer in ſchola inſuerit furari.

637 *Pertiſculus*] Pertiſculus, Fab.Vnde mox Nonius.qui eandem perticam tenet.

Thus antè] Tum ſanctè.

Cithera]Sic S.Exoticū:alij, cheſe:alij, There:alij, cithereis:alij, Hetera.

pulſus]curſus.

638 *faciat*] iaciat.

640 *te*]deeſt.Scal.apud Feſtum in Occentare.

differam] differam te, Scal.d loco.

641 *Pici diuitiis, qui aureos montes colunt, ego ſupero*]dixi ad Feſtum in Dracones.

644 *nocte te tabernas*]noſtra taberna.

645 *ſi inde &c.*] is endo naues putidas, atque ſenticoſas, commeatum moinire volebat. Palm. Is indu naues putidas, atque ſenticoſas commeatum ponere, vel commeatu onerare.

647 *caue canem*] caute MS. adde quæ in hunc locum ſcripſi.ſ. in voce Albicatur numero 58.& Horeum num 403.

650 *prapriſtins*] & præfiſcini.

652 *ſe ſeneces*] ſeſe neges te.

654 *latantem*] lactantem.

nec aſſat &c.] necaſſet, quo quis cruciatu perbiteret.

656 *prouidere*] prouegere.

prouideam] prouegeam.

657 *puellaſcere*]*effeminari*)puellaſcere & effeminari MS.Puellaſcere eſt effeminari.

658 *per*] Papæ.

660 *extra*] exta.

proiéciſſem] porreciſſem.

Mania Medicate] mania meditatè MS. Mania medica.Te mania medica, Titulus fabulæ infrà in Piſtillus.

661 *primiter dapes*]primitus de pannibus, vide infra Pannibus.

ſicuti &c.] Sicuti cùm primos ficos propala recentes, Protulit, & pretio ingēri dat primitus paucos I.vt cum primitiis, &c.Turn.

664 *Ariſtotius*] Ariſton Chius.vide Ciceronem lib.1.de legibus, & de natura Deorum, 3.Laertium in Zenone.

666 *Proletarij &c.*] Proletarius publicitus ſcutis, ferróque ornatur. Hi verſus pleniores apud Agellium 16.c.10.

667 *Aſſitegiola*] Agitatoria.

669 *Cupiuncula*] capeduncula.

Adolabitus] adulabitis.

678 *Synephebo*] in Ephebo.

octo medicarios &c.] tot ero medicarios honeſtos audiuiſſe MS. clare poſſis, I.cum hero medicari hos boues tot aut.HS. Semis dare poſſis. Effuſiſſimi erant veteres in danda libertate. Caſina, Quid tu me verò libertate territas? Quid tu ſi nolis, filiúſque etiam tuus, Vobis inuitis atque ambobus ingratiis, libella liber poſſum fieri? Itaque metuendum non erat, ne qui ſeſtertium ſemis daret, libertatem non impetraret.

audies cùm &c.] audies. Lucillius, Amicula aſpera atque præcox. Varro Synephebo, Cùm tempus &c.

679 *Acari ſtudio*] Achariſtione.

& aduorſum] te aduorſum I.

Aequum eſt me habere eos pauperē ſumptu meo] Æquum eſt me habere, eos pauperaui &c. MS. Æquum eſt me alere, quos pauperaui ſumptu meo.

681 *inquit*] iniquè.

682 *pollinctores ſunt qui mortuos curant*) ab antiquo Pollingo.Gloſſis Pollingo. νεκρὸν ... ταριχεύω. Iiſdem ταριχεύω νεκρὸν, Pollingo & Pollinctor, ἐνταφιαστής.

& id aſtate) & ex æſtate.

688 *vado*) fato.

Peliam me &c.) Peliam Medeæ promiſiſſe, vt ſe vel viuum deglūberet, dūmodo redderet puellum: Vel ita, Peliam Medeæ promiſſe (pro permiſſe) vt ſe vel viuum deglūberet, dum modò puellum redderet, I. adde Petr.Victor.5.c.6.

vltra intra pectus &c.)O ſtulta noſtri pectoris domitio, inuigilabilis, Quæ me puellum impuberem cœpiſti, I.

689 *Squamigerum*) Squamigeræ.

691 *Phrygia & terminis*) Phrygiæ terminis.

Paſſim quæ præda pecua) paſſim quæ pretia pecua. Præcia autem à præciendo ſeu clamādo.vide Feſtum in Precias.

695 *os*) hoc.

696 *magna te*) magnus, vel mi guate Div.

Deum

Deum me ſentit] Deum me incendit. Lipſ. Putat autem eſſe verba Oreſtis, qui oraculo iubebatur matrem interficere: hominum tamen verecundia tardabatur. ſimile eſt quiddam Sapphus apud Ariſtotel. in Rhetoricis.

698 *Perfice*]perſica.

perfeceris]perficiens.

perfice]perfica.

699 *Pediolus*]Petiolus.

700 *petico*]Petigo.

deniqne]deinque, vt ſ. numero 437.

702 *paſſimum ad vſum*] Peſſimum MS. paſſim ad vſum Lipſ. Paſſimum ad vſum, ita legi poteſt: vnde etiam paſſimitus vox frequens Tertuliano: apud quem paſſim ac perperam legitur paſſimitus. Paſſimum ad vſum trahi eſt ad promiſcuum vſum, quod hic oſtendit Nonius.

internecionem]interitionem MS.

ſolùm]ſolutum)MS. abſolutum.

704 *Vt*]vel.

705 *honeſtam*]inhoneſtam.

706 *puticeſceret*]putreſceret.

709 *taciti que aduenientium*] tacitéque aduentum.

713 *leuitate*]lenitate.

715 *occultáque ſunt conſentanea quod*]eo cultu quod.

716 *plagis*]plagiis.

717 *aut*]at.

722 *argilla*]argilloſa.

ſitu peminoſa]æſtu rimoſa.

732 *Longè ab vrbe villicam*]nam longè ab vrbe villicarier. & ita legitur infrà Rarenter c. 11 numero 52.

737 *Riſeus*]riſus MS. rurſus.

738 *Repedare Lucillius*] pede iterare Lucillius.

vt Roma vitet gladiatoribus] vtrum euitet gladiator I. Romam vt bitet, ſpectaculum gladiatoriis Palm. vt Romæ videret gladiatores.

idémque &c.] Idem poſt, quod factum MS. queis cunctis ego à Metello repedabam numero: id eſt celeriter, ocyus, niſi pro Queis cunctis legas, ludis factis: vel, vt factum, id eſt cùm primùm id factum.

739 *Redandruare*]Redantruare.

vt vulgus &c.] ſic vulgu redandruat: inde hic verſus paulò aliter apud Feſtum.

Chryſe Graecos] In promerenda gratia ſimul cùm videam Graios nil mediocriter Redantruare, opibúſque ſummis proſequi. vide Feſtum in Redantruare.

740 *Redhoſtit reddit*]Redhoſtit, reddit.

quid hic &c.]cedo quid hîc redhoſtis eam, cùm in aſſem obhiet facilius. Aliter enim hic locus extat apud Feſtum in Redhoſtire.

aliter relatum] aliter ac fit.

742 *Medico*]Macco I.

& propter]ita propter. MS. & Lipſ.

743 *pulmones*]perniones.

appetitus] arthriticus MS. quod pædibus, Lipſ.

ramice]cum ramice.

an neſcio quo]à neſcio quo M. & Lipſ.

rapturi]raptori, Lipſ.

ramicis]ramices.

644 *ſextam teſſeras*] ſextantes ſyluas feras vel ſectantes. In ſyluis feras I. Sectantur feras Fab. ſyluas ſectantes feras, Lipſ.

746 *ſequius*] vide Cuiac. 1. Obſ. 3.

voſter ruminabitur]voſtræ ruminetur.

749 *Redurare*]Returare I.

750 *Romæ*]Romana.

pudentis] pudentes: alij prudentes MS. putantes Lipſ.

Viuere tum in patriam] patria, vixere in patria Guil. cum patria Lipſ. Ergo tum Romæ parcè puréque putantes viuere cum patria, nunc ſumus in Rutuba, id eſt in perturbatione.

751 *aduocare*]ac vocare.

756 *hiſce manibus*] hic ſermonibus Lipſ. in antiquis & epiſtolis, ita legit, Maniabus. Scaliger Maniæ infantium terriculamenta & lactentium facies. Dij præſides propter rumam. v. 15 Plin. 56.

758 *aſtate*)ætate.

aut)ac.

759 *Margo*)Vimarco.

760 *è*)à.

761 *Scrabréque*) ſcabræ atque, dictum eſt de hoc loco ſ. numero 437.

762 *habitiſſimum*)habiliſſimum.

765 *Scraptas*) ſcreatias, vel ſcreaptas I. ex Feſto Scranctias vulgat.

ſtritabillas) ſtrictiuellas, alij ſcrutibillas: alij arictinellas.

766 *Cryptis*)curypis.

ambulare)habitare Scal. 4. de lingua.

767 *crementa*)cremento.

ſcapréſque)ſcabre atque.

769 *ſquale*) ſquales. dixi de hoc loco ſuprà numero 437.

771 *Sunat*)ſimat I.

773 *cum*)cui.

775 *ſublimat*)ſublimas.

777 *abs te*)ab deo.

779 *Septifariam*)ſeptemfariam.

781 *ſcriptat*)ſcriptas.

ſcriptis)ſcrupis.

ſolemus)olim.

783 *Chryſicum*)Chryſæ cum.

786 *Neque in puluere &c.*) Nec in poluto myſtico coquam carnes, quibus &c. Scal. 4. de lingua.

788 *motlo*)nomina tuo.

790 *Somnorinas*)ſommurnas.

Lenius)lenis meus.

926 *prætextas*] prætextatas.

928 *Cinerans cludebat*] cruuerum is cludebat I. cinerarios eludebat Lipſ. de puero qui iam tondendus,in gyrum currẽs, volebat effugere cinerarios. Catul. Iam tuus cinerarius condet os.

In Capvt III.

2 *villa*] illi.

3 *Ennius*] eò Liuius I.

ad armentas &c.]ad armẽtas ipſius eaſdem, Tu curuifrontes paſcere armenta ſoles. Scal. 4. de lingua.

curuifrontes] cornifrontes paſcere MS.

9 *iugatos*] iubatos.

in ſeſe] ſinu ſe.

Acinnius] Atacinus.

11 *Feminino*] vide Feſtum in Petronia amnis.

Epimanſimachenmandria] Vbi ναυμαχίᾳ: cum Andria v ndam.

ſalſo ſanctum] ſalo iactatum.

acerbos] aceruos.

12 *operas*] telas.

15 *quamque*] quaqua:vel, quacunque,idq; metri cauſa.

18 *diſpenſatorem*] à diſpenſatore.

21 *Frigidiſſimus*] fragiliſſimus.huic lectioni ſubſcribit Priſciani codex.

mala] maia.

22 *accubitionem*] accubationem.

23 *in columna*] in culmine.

25 *actoribus*] auctoribus.

26 *victa traxit*] vincta taxus.

27 *meam eſſe leuitatis*] notam eſſe leuitatis, vel meram eſſe leuitatem.

32 *coquinari*] coquinario.

cultelli empeſtati è Bithynia] cultelli illi importati è Bi thynia,Lipſ.

33 *de me hortatur*] dehortatur.7. Agell.2.

credit] credidit. Agell.d.l.

34 *cupreſſas*] cupreſſus.

35 *cali*] de ſcenicis origin.I.

36 *accolis celeriter*] Iacolis celeriter, Lipſ. iaculis.

39 *diſſoluatur &c.*] diſſoluetur omnis humana conſociatio.Vulg.

40 *necſis,vbi*] Neſcis vbi. Græci, vbi nunc Socratici charti? quid quæritis? primus Lipſ.

petimus] perimus.

41 *in Marte*] in Macer.

puluem] peluem.

43 *abrolco*] ἀγρεῖον.

quaſi lupus ab armis valeo, clunes infractos gero] Fuit opinio olim, lupum armis validum tergo infirmum eſſe, quod in prouerbialem ſententiam propè abiit.

deſertos] infractos. ita apud Feſtum in Clunes.

44 *magnus &c.*] cœlus mater magna his eſt tellus.

45 *caſtu*] caſtitu.

caſtus] caſtitus.

46 *niſi pecorum &c.*] nos hic pecorum more per æſtiuos.vel (vt alibi) per æſtiuos ſaltus deuiáſque calles.Lipſ.

48 *viarum*] vuarum.

52 *decilla*] egilia.

54 *Pol &c.*] Pol à cubitura,mater,magis ſum exercita Fere quàm à curſura, eo ſum tardiuſcula I.

55 *currentis*] Victorius putat hanc vocem expungendam MS.

58 *catella*] catellum.

56 *corius*] vide Feſtum in Corius.

depuuit] depauit MS. non malè, Vbi vide *Valent.*

60 *nemini &c.*] Nemini fortuna currum miſſum à carcere intimo leui, Inoffenſum per æquor candidus ad calcem ſiuit.

61 *quercu*] querquero.

altitudine] amaritudine.

64 *cor vtrunque &c.*] colare:Vtrum ſcapulæ plus,an collus calli habent,neſcio.

66 *abterque*] obtorque,ſic Virgil:obuertũt pelago proras.

ſupra] ſipa MS.id eſt ejice.

tortas capulas] id eſt funes.

67 *talpa*]ſcillæ I.vt ſit cæparum genus. Alioquin nemo audiuit lachrymoſas talpas. Scaliger legit,thalle.

lippus edenda &c.] Lippus edendo acri aſſiduo:ceparius cepa,I.vt ſit hexameter.

& feſtiminum] veſci cuminum.

69 *iam diſrumpetur medius, iam vt Marſus colubras Diſrumpit cantu, &c.*] Virgilius Eclog.8. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

73 *Graius*] Granius.

85 *nocta*] nocturna.

86 *errantia*] errantiæ.

88 *Longè fugit, qui ſuos fugit*] Titulus prouerbialis Satyræ Varron. Sic Terentius, Ita fugias ne præter caſam.vide Turnebũ 15. aduerſ.5.

ſed vt is erat &c.] Sed is viſcerat hæc, legumina,ſarta,rapa pauca, cicer,eruiliam,cæpa:allia ac pyra cæteris. Palm. Vt hæc iocoſè vocet viſcerationem hominis agricolæ & tenuioris.

pauca &c.] Parata,cicer,eruiliam,cæpa,tegia,allia,cypria cæteris I.

89 *maſculino*]vide Feſtum in Maſculino & in Frontem.

repugnatio] depugnatio.

vitare ſcias] vt amittas.

coloratum] coloratilem.

92 *craſſa*] creſſis.

ſerrana: cali &c.] erance cili MS. An Siculi nominet ſalis fretus.

more] ore.

dictu ſegregans] dicta ſegregent I. vide infrà Obſcœnum.

98 *fulmentum*] fulmenta, lectum ſcandunt Turneb. 15. aduerſ. Prouerbium quo ſignificatur id quod ſubeſt præeſſe velle. vide Iuniū in Adagiis.

ſupponi foco] ſuppinge ſoccis.

tumulo in excelſo loco propter mare] tumulo in excelſo propter mare. adde quædam infrà c. 6. numero 26.

104 *Piſia diatematico foro præſtatur virtuti laus gelu, ſed multo ocyus venio tabeſcit*] Piſis diadamatico foro præſtatur virtuti laus, gelu. ſed multo ocyus, ſenio tabeſcit, Turneb. 15. aduerſ. 5. Diadematicum forum vocat, Piſæū, in quo victoribus diademata & coronæ tribuebantur.

110 *murena villa*] muri, villa.

111 *pedibus triſteis*] pedidos triſtes, grauceolentes. vide Feſtum in Pædidos.

acres] atros.

114 *ſenſus, Poria &c.*] Senſus, portæ, venę, hydragogia: cloaca, inteſtini I. id innuit. ſenſus eſſe fontes quoſdam naturæ venas: hydragogia & canales: inteſtina, pro cloaca eſſe corpori.

115 *orat. perfecta hac video*] orat perfecta ac vide MS.

duella trapula] heluellæ I. ſunt olera minuta, teſte Feſto. Sed Turneb. 15. aduerſ. 15. legit duella, rapula. Duella, id eſt bella, quo pacto ex duello bellum, ex duellona bellona. Scaliger ita apud Feſtum, in Heluella: Lenti calido, eluella, rapula, rumices.

romie] rumici MS. rumicæ, Turn. d. l.

120 *Nauius Maccho &c.*] Nouius Macco exſule: Verberato populus.

ergo] ego, I.

ſpirion] Zopyrion, Labias diſcidit vtrunque ſecutus.

123 *lapides*] λάας.

124 *lepidus ſtatues*] luxuriæque tuę ſtatues.

129 *limphorem*] lympham.

130 *in paupertatem eo licentiatus*] in paupertinum eo licentiam. Alius legit, in paupertatem eo licentatus.

131 *latrina*] lauatrina.

lacuque] languet.

neutri] ventri.

133 *veſtigium*] veſtitum.

134 *ruralibus*] opuſculis.

ſumptam comitia] vbi tum.

inſtant] inſtat.

rem faciet] peiorem faciet.

136 *acri crepitantes*] acres crepantes.

theſiantem] Thyaſiantem, id eſt thyaſo bacchantum conuenientem.

paci huius] pari in hui⁹. MS. Palm. bacchiis.

138 *margaritam &c.*] margarita, vt Amethyſtus, ſmaragdus, I.

141 *metus*] v. Feſtum in Maſculino & Metus.

142 *iactati ſumus &c.*] Acciti ſumus vt depontare MS. Accitiſſimus vt deportaremur, murmur fit verus: niſi malis legere depōtare mur: vt alludat ad morē de ponte deturbandi (ſenes.

145 *maiores*] vtri magis.

ſuni] luſum.

inter nundinum barbam radebat] internundinum, eſt ſpatiū quod inter nundinas eſt. Hinc intermenſtruū quod inter menſes. vide Turnebum 19. aduerſ. 5.

Romam ipſam in arcoſice, non] Romam ipſam narcoſin ænon, I.

146 *quos*] queis.

qualia ſunt] cilia fronte.

ſura, nec pedes] ſuræve pedéſve.

147 *iliada: nepos*) Ilia dia Nepos I.

149 *tendamus neruias*] extendamus, id eſt comminuamus fides.

151 *neque offerre &c.*] Neq; ferre hunc diutius errare & conqueri neceſſe ſuæ obſequelæ. Vilem. Canter. Neq; ferre hūc diutius tricari & cōqueri, nec eſſe ſuę obſequelæ. Guil. 2. Veriſ. 21. Tricari eſt Fallere. vnde Tricones.

carique] cari.

152 *in acta cooperta age inoras*] in area cooperta age minores. MS. in acta cooperta alga, Palm. & Fab. Acta, id eſt littore.

multum numus piſcu] multis nūmis vel multinummis.

inoras oſtreas]. inoræ, quæ ore carent. 7. Gell. 6. dixi ad Feſtum in verbo Inori.

oſtreas lucrinas] oſtream lucrinam.

hic itidem) hoc fit idem.

153 *vt etiam putantibus*) vt æſtimantibus.

μυλ) πόλλ' ἐςὶ οἶκε.

Terentio quando citatus) Idē Terentio quando MS. ide M. Terentio.

excitatus) excuſatus MS.

eum) ei. MS. adde 11. Gell. 1.

vnum ouem multam dico) vide Plin. 80. vide Feſtum in Ouem, & in Recto fronte.

154 *ſuo*) ſæuo.

Titanum) Titana.

155 *ſtatuis aquis*) ſtatiuis aquis.

158 *protundis*) profundit MS. profudit.

appoſitum, poſticum) appoſitis, poſtico.

qua exierunt) qua exierint.

159 *nam*) nunc.

160 *ceſſum ad præſepiam ſuam*) Eſum ad pręſepiam ſuam. ita apud Plautum.

162 *putrem panticas*) putent pantices.

164 *vallato mobilis ſeptos*) vallatos. alij, Vallatos mobili ſepto. alij Vallato mobiles ſepto. MS.

166 *licio*) lino.

167 *non*) nobis MS. vide ſuprà in Catax. c. 2. num. 100.

170 *pigre*) pigret.

Poteſtate pigne) poſt ætate pigret MS. poſt ætate pigrent. I.

174 *Pomp. Dogali: vnum penem que*) De illis

vinum, penúmque omnem M S. Pomp. Dotata: vinum penúmque omnem. Nonius Dotata. Cæterùm alium præberem penum. Atta, meum in penum componam ſatius eſt. Palm Dotatam Pomponius & Nonius ſcripſere. Attæ verò togatæ ſcriptorum fit mentio apud Horatium.

dofacta] dotata.

meum] mecum.

175 *cui medentia*] cui me dem edet hac. Iun.

178 *Lyde*] vide.

179 *vulgari*] Vulcani.

cum virgis] cum fibris M S. alii cum vigris. Nonius Gall. macto te hiſce vigris verbenis: macta tu illum infortunio.

porrigere] proficere, vel porricere.

182 *minia*] mania, vt ſuprà in voce Præſente.

peſtinas &c.] patinas paſtillos mihi cantant.

Mutinus] Horatius.

183 *bono ſecundè &c.*] Nobis vnde forent fructus vitæque propagmen I.

184 *Lucillius &c.*] Licinius rerum Romanarum.

patibulum ferat per vrbem] patibulus ferat per vrbem: alij, Patibulo ferat per vrbem.

affigar] ſuffigar.

185 *factos*] facito.

tremunt] premunt.

188 *admonebas*] apponebat.

ſexus] ſexu. Scal. in Feſt.

197 *teſſis & ſale &c.*] exſit, eſt ſal ſordidum quod vſtum eſt, & in ollam rudem fritilem obiectum. poſtea &c. vide Scaligerum in Coniectaneis Varronis: & apud Feſtum in Exſit.

200 *vbi atque erunt dum ſibilus inſtitis*] aquæ M S. vbi acquierunt dum ſibilus inſtat, Lipſ. vel ſibilus inſit.

201 *tergius*] tergum.

203 *viſcere ſuo*] hiſcere M S. miſcere.

exercitum] exercitúne.

Africa terribilis &c.] Africa terribilis contra concurret Iberis, Ac gens Æneæ miſcebit ſanguine ſanguen, Lipſ. Africa terribilis contra concurrere ciuis Ciui, atque Æneæ, &c. Fab.

206 *ſi valebit plus*] ſi valebit puls, in buccam betet: ſi licium in ſchemam Palm.

dicite] dic in.

gymnaſio &c.] gymnaſióque: vt ſchema antiquo ſpectatores retineres.

230 *calamóque*] culmo.

231 *erumna*] in re ſumma. vide ſuprà c. 2. numero 438.

233 *Maſc.*] adde Feſtum in Maſculino.

240 *nulla eſt, tale etiam eſt*] eſt tali Setiæ I. Eſt autem Sitia (vnde fabulæ nomen) oppidum Campaniæ.

241 *durum*] durius.

243 *Nyctegreſia ſcendit hora laterum*] Nyctegerſia aſcendit hora laterum M S. Aſcendit aura laterum texta Vulcani vorax. Palm. aura Vulcani, flamma. Scandit ira laterum texta Vulcani. Vil. Cant. Ira Vulcani μῆνις ἀφανεῖς.

245 *ruſſatia*] ruſſa tria.

246 *incauſis*] in cauſſis.

247 *maſculini*] maſculini & neutri: ita lego.

vt videret, totum denique etiam ſuis manibus &c.] vt videret tortam: denique etiam ſuis manibus lanea tracta miniſtraſſet infectori. Palm. Tortam viere, eſt reſtim nectere: paupertatis indicium.

250 *obrepſit*] oppreſſit.

254 *videas agrotum*] videns ægrotum? & eius prius turdum, quàm aluum ſubducere malis, Lipſ. 3. Veriſ.

album quam tympem] alphum quàm typen, M S. aluum quàm turdum Scal.

255 *prædatus*] pedatus.

cum prytimon certum] certum M S. ἰχθύμων κερμόν.

256 *Quare &c.*] quæro meas libidines & tibias bilingues.

260 *patri*] patrio.

quod] quos.

iuxtim] mixtim.

vinos] vos.

261 *Diffidam amantem cidere*] diffidam amantem cedere M S. Diffugiam, an mantem, ne quid ea re turbem vulgum ambigua Lip. Diffidam autem, & de re turbat vulgum ambigua, ac ius vitat, mœros diſiicit, Scal.

ambigua] euitet.

263 *manu*] nam.

264 *portoperipocons &c.*] Portit per ὑποπόσιμα. Dede cedo cacatum. vipera eſt in veprecula Scal.

265 *Stipidius*] Fufidius.

ſpiras] aſperitatem.

266 *optatum germanus meas*] Oppius: tum germanas I. Turpil. Dotata. Manus meas veſpera oriente clanculum Ferri ad ſpeciem declino, Scal.

ſpeciem delino] ſpecum deſtino.

267 *Lucillius Andronicus*] Liuius Andronicus.

tege] teget.

268 *tota vrbe*] tota vrbe.

ſuperet] ſumeret.

curnantem] ouantem.

IN CAPVT IIII.

F*Abulare*] fabula verè.

explicatione] piatione.

Ni ego illi puteo, ſi occepſo animam omnem in-

tertraxero] Victorius 2. Var. 2. negat hunc locum Plauti à Nonio intellectum, animam enim hîc aquam non efferri ſimpliciter, ſed putei animam dici.

Phrygios]Phrygiis.

cantus] cornus videtur pro fiſtula aut tibia dici, vt locus I.

iracundum vel furioſum] iracundiam, & furorem. ita lego.

de Republica libro 1.]libro 5. Fab.

Noctilucam tollo]noctu lucam (bouem) tollo. vel, noctilucam, Luciliano vocabulo. dixi ad Varronem & Feſtum de Noctiluca.

laſſis]claſſes.

3 *obiectum vino atque vmbram*]obiectu ſuo vmbram Pal. Eadémque obiectio ſui corporis, vmbram, noctémque efficiat, cùm ad numerum dierum aptam, tum ad laborē quietem Vil. Cant. ĩ. Terræ mentionem facit.

Obuia mens]obuiamus.

alteri]alter.

celebro]crebro.

Hinc colemena &c.]hinc colomena lece mi nis M S. Hinc colo Mænalium geminis aptū cornibus I. Hinc columen alæ. Turneb. Columen, auxilium, firmamentum.

Conſellas]tonſillas.

miles obrepere &c.]milites occepere I.

laxiore]vt laxiore.

vnus conſternit]Imus conſternitur.

peſtibus]reſtibus.

aptéque]aptè MS.

4 *Veterum vnum &c.*]Verum vnum recidiſſe, tamen à ſene Tireſiai æqualem.

tamen]à menſe.

5 *ne ſi quo caſu*]niſi quod caſu.

aduerſos]auerſos.

9 *Accius Medea &c.*] Tunc dia Medea es, cuius aditum expectant &c.

animos]animum MS.

animum attendo]animo attendi.

Pomponius Macco]Macco, idem quòd ſtultus. à Maccone muliere ſtultiſſima, vt ex Ariſtophane in Equitib. cōſtat: inde fortè Maccus, Turneb. 17. aduerſ. 21. & 29. c. 20. Apuleius Apolog. 2. macci prorſus & buccones videbuntur, citatur quoque Pomponius in Maccis geminis.

Appellare]applicare.

13 *æmulatus*]æmulus.

audio quando] deſideratur hîc pars ſententiæ.

15 *armis*]Arimini. Sic infrà in Rogare ſcriptum eſt.

16 *Ignoſcere*]igniſcere.

17 *actum*] Acetum. vide Turneb. 19. aduerſ. 20.

acrius mel]acre vt.

Aut Philippo]aut Philiſto.

Theopompo acrius] Theopompo acrius, aut Ephor mitius inueniri poteſt.

18 *vlla*]vllo.

perculeris]pertuderis.

22 *potes &c.*] poteſt, qui Augiæ egit κόπρον. deſignat Herculem. κόπρον Græcè dixit pro ſtercore.

25 *feſellerunt*]fallarunt I. id eſt ſuxerunt.

Atticè]Atticis.

26 *in omne*]& omnem.

27 *amantis æſtuantis*]amantes æſtuantes.

31 *aridum ſiccum*] arida caro, Macrobio videtur opponi ſalſamentis.

aures terget]aure ſedet.

33 *adactus*]adauctus.

34 *Ennius quem incertum*] quo enim cœtum MS. Ennius Chœnice: Tum tu iſti erede, atque exerce linguam, vt argutarier poſſis. Turneb. Chœnix fabula Ennij fuit de nomine menſuræ Græcæ, vt modius Varronis, quę mediocritatem victus oſtendit, Turn. 29. aduerſ. 20.

Fullonibus]Fullonia.

36 *Quis ſe magis*]Chryſe: magis.

Embono] Hypolimæo MS. Symbolo MS. Emporo, id eſt mercatore, Turneb. 29. aduerſ. 20.

vel tantis]velitantes.

Aſia] Aſina M S. Aſtu Lipſ. Turnebus d. loco.

Vides]video.

39 *Cæcilius Plocio*] Cæcilij Plotium M S. Plocion, Cæcilij fabula ab ornamento capitis.

40 *Quę*]quam.

41 *Varr. Agath*] Plato ſcripſit ſympoſiū de conuiuio Agathonis poetæ, in quo de amore diſputat. Cuius fortè exemplo hanc fabulam Agathonem inſcripſit, hoc eſt de amore. Turneb. 29. aduerſ. 20.

abdicatur]abducatur.

42 *Aduerſi venti &c.*] aduerſi venti conciderunt: quòd ſi pergunt diutiùs mare voluere, vereor ne me quoque, cùm domum iā ab Ilio Ceſſim reuertero, præter canem cognoſcat nemo, Turneb. 29. aduerſ. 20. I.

44 *macte*] vide ſuprà cap. 1. in Adoleo, numero 288.

Dúmque adoleſcendi]donicum oleſcendi. alij, dúmque oleſcendi.

gloriae]gloria.

45 *dum vſioni*]tum vſioni quod ſatis eſſet, tum quod etiam quod acroaſi bellorum hominum, Turneb. 29. aduerſ. 20.

nunc quod etiam] nunc quod ſum MS. tum quod etiam Turneb.

acta bellorum]acroaſi, MS.

in carteo ſtadio [illegible] *lego, à quo qui* [illegible] *ſſet*] in charteo ſtadio Epitaphion agona, &c. Turn. 26. aduerſ. 20.

afferas]auferas.

46 [illegible]

46 *barbaricam peſtem Sabinus*] Barbariam veſtem nauibus. Sic ſ.c.1.num.192.

multitudo, minus, &c.) muſſati, dominus matura oua ad cœnam committit, v.ſ. Dominus num 125. & Maturum 306.

Quod] quid.

50 *poſt meſſem*] præter meſſem.

qui) quis.

51 *velocius, &c.*] velocibus iuuenis membris.

54 *iuuatque*] iuúantque.

55 *curationem differre*] deferre M S. cum ratione differre, Lypſ.

57 *populum iſtum*] populo.

volumus] voluimus.

neceſſe luctu] neceſſe eſt lautum. vide infrà numero 280.

62 *duxit*] dixit.

comparant] componant.

Sic vinctus animus, &c.] ſic multis animus quorum atroci vinctus malitia eſt.

Cum Plaucio, &c.] cum poclo bibo eodē, āplector labra, labellas. Fictrices cōpono, hoc eſt, tum ... I. Ita legendum, indicio eſt id quod infrà in Fingere num. 202.

63 *propter crepas*] percrepas M S. alii perterricrepas. Sic Lucretius perterricrepum ſonitum dixit.

molliciem] militiam.

64 *ad te retardat ſocium*] Ire tardat. ſi alium, Lipſ.

nec eſt] neceſſe.

66 *callent domi*] callent domitum, M S. callent dominum imperium.

viuendi] bibendi.

Lucillius] Lucinius.

feſtus deſidet] Feſtum reſidet, id eſt agit. Plaut. Captiuis: venter guttúrque reſident eſuriales ferias.

68 *Vidularia*] Aulularia.

Ixionas Archilochio] Ixionis ἀρχιλοχεῖα.

Hunccine vnquam] hunc ne inquam M S. Huccine vnquam Hyacinthi hominis contiпupotentis Scal.

Delicijs] Deliacis, M S.

vtier, vt vim, &c.] vtier, vt cum contendas tuam maieſtatem viris.

philotorem] φιλοθέωρον.

iam potero incipiam] iam pater incipiam.

vt hinc comportet, &c.] vt hinc compoſter, M S. vt hic compos & Citium & Salaminem

Salaminem habeam] Salamine habeam.

Lemnüs] lenonibus.

nihil coniectura] nil coniectura.

flexiuiſſe] flexa ceruice.

quò contendiſſet] quà contendiſſet M S. quò contendi, ſed te ita: vel, ſed te Tita, Palm. Quo loco, ſed te, ſignificat ſine te, alius legit qua contendis ſemita.

Tarentinum tuum] Tarentum hunc.

69 *ſub armis vitā cernere*] Euripides ex quo Medeam exulē vertit. Ennius ſcripſerat ... Cæterùm Turne. exiſtimat in hoc loco τὸ, cernere nō ſignificare amittere, quēadmodum interpretatur Non. ſed dimicare.

impetrem] impetrent.

Babium] habitum.

niſi] ni.

ad finem] ad fines.

maluni] malim.

exercitum] exercitus.

70 *farto*] fartum hîc, pro libamēto ſurioſis luſtrandis recepto, accipi videtur.

71 *videntur frigus, &c.*] videtur Phrigius ex inceſſu, quàm eſt confidens. Dii hunc perduint I. videntur frygis inceſſum, quàm eſt cōfidēs? dii iſtūc perduint, Lipſ. videtur frigus inceſſe q̄ tu es cōfidēs, dii te perdāt MS. Fab.

infrenus obſtes, &c.] infrenes, obſtes animis.

duas ſibi res] duas Iſocrati res, Victor. 4. Var. 4. hoc enim de ſe teſtatur Iſocrates in Panathenaico.

72 *& voluero*] heret, voluere.

quod de nata eſt modo] quod re nata ſubſe modo.

73 *epiroti*] biroti.

mihi] ni.

exemplo] extemplò.

75 *veteres*] veteris.

ſecus vel adiliciū modius purus, &c.] ſecurus ledæ delitium, modius purus, putas, ſi adhuc characterem Cleophantus cōuenier, I. Secus, vel ad ædilium modium purus, putus, ſi ad hunc charectera Cleopater conuenit Fab. æquus vel ædilium modium M S.

ſi adhuc] ſi adhunc.

Cleophantus] Cleopater.

tui] tu.

inſidiiſque locaui] inſidiáſque locaſti. A.

76 *ecce caldis pedibus*] ecce tibi calidis p. q. n. ſ. irrumpit in Fab.

ſemiuſtulatus] ſemuſtulatus.

78 *aruus*] æuus.

contenti ſumus] contentus ſum.

79 *ſed pauca otio coacto*] Pancarpine ociuo MS. ſed pancarpineo cibo coacto I. vt ſint verſus Phaleucij. Vocat autem Pancarpineum cibum, è miſcella generis frugum congeſtum.

85 *biſquinoctoginta*] Biſquinóctogena.

87 *luctus*] curas.

88 *οἶει μὲ δεῖν*) οἶει ἰδεῖν, v. ſ. in Ferre nu. 186.

89 *vel*] mel.

Cauſſam coniicere hodie ad te volo] v. l. 1. ff. de Regul. Iur.

in caſio] Nicaſio.

& coniicere] it coniicere hac neſcio quid de ratiuncula. Atque eccum incedit, hoc procul cōceſſero. It coniicere, id eſt parat coniicere. ſic Terentius, it viſere.

quicquid de latratiuncula) quid de latriuncula MS. quid de ratiuncula, L.

91 *occidiſſe*) concidiſſe.

93 *ſint*) ferret.

148 *Diligit*]dirigit.ita hîc legendum,vt & infrà duobus locis. Nam & ita legitur apud Feſtum in dirigere, vbi tamen perperam legitur diſcedere pro diſcindere.

totam]coctam.alij,coactam.

diligit]dirigit Scal.diſiicit.

150 *Ennius*]Ennius Erechtæo Muret.

eripite ò cui, &c.] eripite ô ciues, quibus nunc ærumna mea libertatem paro, quibus ſeruitutem miſeria deprecor I.extant autem hi verſus paulò aliter apud Agell.6.c.16. Porro hic ſermo eſt de Erechtęi filiabus,quę pro ſalute patriæ mortem oppetierunt.

154 *vt ſæpius faciunt*]vt ſæpiis faciunt.

iniuriatum]in viriatum,Scal.

inuolaſſe]inuaſſe MS.inuaſiſſe.

tamen]tandem.

155 *non poteſt, Menalippe, hic ſine tua opera exanclari clauos*] Species Prouerbij: de clauo autem veſtimenti id intelligit Turneb.29.aduerſ.27.Fab.pro clauos,legit latos,quod certè magis probarē: niſi de clauo trabali,id intelligendum eſſet.

quantaſque]quantas,quoque.

ferè exanclauimus] feri, exanclauimus:vt ad Tyrannum referatur.

vlciſcerer]vlciſcerem,

156 *adilis*]herilis.

eliminat]eliminor.

accindit]accidit.

arinodeo]Armodio MS.A Riuo Deo.Turn. 29.aduerſar.27. armos deo I.quaſi diceret ſe obuertiſſe Deo humeros. Ego ita lego,occipitium *κρει* deo oſtendo: ex oraculo elimino vel aris deorum,&c.

quoniam]quam.

Conclaues,&c.] cœna : vos iſtic manete, I. Turneb.29.aduerſ.27.putat hîc agi de clauo veſtimēti ac trāſlatitiè,de negotio aut re maximi momēti,ac difficili,quæ ſine alterius opera præſtari nō poſſit. Ego vero aliud ſentio ac ita lego, cōclaui in iſto manete, eliminabo extra ædes coniugem.

157 *quid hic cœptat, aut quo euadet hodie*]ſcin quam?quò euadat,vide.

poſt concitata]paſſim.

160 *prius domes*]vt primum domes.

164 *exeatis*]is exeat.

165 *foribus impoſita periclitantur*]foris impoſita periclitantur.

167 *vbi*]niſi.

me de cordis]Medea,MS.

extuliſſe]extuliſſes MS.

gaudij dator]gaudij *μῖσος* vel patho.

ſuſcipiunt]ſuſpiciunt.

169 *ingluuiem*]illuuiem.

176 *dare*]venire.

177 *ibi erat*]vbi erat.

ſcopios]ſcopos.

178 *purges*]perugeas.

decuras]deuras,peruras.

183 *Suámque vt culpam,&c.*]ſua ſi quid culpa expetere mortalem vt ſinat.

184 *Exijt*]exſilit.

libro ij.]adde alium locum ſ.c.2.in Fax.

cum item]cur.

inæquali] in aquali : & in aquali: Scal.4. de Lingua.

186 *prælio captiuos,&c.*] Varro Prœlio captiuo *πρὶν ὀδύνῃ*. Non poſſes eā amplius perferre.tamē ſuadet vt noceat, v.quæ ſcripſit ſ. num.88.in Cenſere.

colligere auxiliū,&c.] collegæ auxilium tamen,etſi indigno, feramus. Verba ſunt,Fabii Dictatoris auxilium ferentis Minutio adæquato ſibi imperio.alii legunt,colligire.

vt ad te]& ad te.

veſtigia ſed]veſtigia ſe.

191 *ea ſum*]eam ſum.

noctis factiones] noui factiones. vel noſtris factiones.

Non vtilitate]Nobilitate.

intercedere]intercidere.

192 *formoſiſſimam eſſe*]formoſam eſſe.

donatum equum]domatum equum MS.vt adoriatur mœchum Lipſ.

ne feroci oratione, &c.] ne ferociorem faciāt te tam præclara œeli.

193 *directius ſeſe*]dat rectius ſe.

ei cognatio]ei cognati.

videre]viderunt.

195 *ergo improbus eſto*] improbus ego : eſto.

Hæc effatus ibique] Hæc effatus ibus Lipſ. Ibus poſuit,*ἀρχαϊκῶς* pro iis.

Imis,&c.]inimicis vt infrà in Adiutatur.

potiri.&c.]es potin' vt dicta faceſſas.

aliquis veſtrum nuntiet Gemina, vt res ſuas procuret ædibus faceſſat] formula diuortii, de qua dixi ad l.2.ff.de diuortiis.

naturam dico faceſſi] naturam dicto faceſſe, Fab.matura,& edictum faceſſe,Palmer.

197 *aperire,&c.* aperiri prorſum,aut.

ante fatiſcar qui]haud fatiſcar quin.

vt ſi ita]at ſi ita.Scal.

niſi nunquam fatiſcare,&c.] ſi vnquam fatiſcar facere,quidquam quod quibo,boni.

198 *Ferus ſignificat equum*] Ferus iterum equus.

200 *actium*]actutum.

abſtruſo]obſtruſo

Pauxillus]puſillus.

201 *Eodem*]hi verſus reſtituti ſ. in Componere num.62.

incipiat,&c.] inſipiant fingi, ad id quod ſi euadant.

qui ferimus]quærimus.

figulis oblitis] ſinguli obliniti:vel,figuli obliniti.

203 *ſecuriſſimus*]vetuſtiſſimus.

210 *alienum maſtum fouere*] alienum eſt confouere.

inſideat] inſidat.

211 *mulctaria*] mulgaria: alij mulctralia.

culina] culliâ MS. culleo. vel culigna legendum. Illud vas vinarium: hoc potorium.

213 *humi*] humo.

Aemid. lib. 2. &c.] Enn. Annal. lib. 1. Fuſus ſine mote, ſine vllo ſubiacerent.

214 *e ducta*] deducta.

217 *faciam vitula*] faciam vitulam.

218 *aut arena, ſi ex ſole, &c.*] ait à cœna ſe exſule, Quinque annos, neque amicus vnquā grauis, neque hoſtis fuit, V.

veneficiis & egreſia &c.] hoſtium depetiſti, & graue.

225 *vnde thenſam*] vende thenſam.

cum fingere] confingere, vel confringere.

certamus, &c.] certamus ſine diploide.

hac eadem] hac eadem.

229 *veteres palmam*] vide Feſtum in Herbam do.

donant] dona tenent. v. Feſtum in verbo, herbam do.

conſtat] conluſtrat.

det] docet.

226 *vbi hic me ſis*] vbi ne hic ſis.

me ſeis] in oſcis MS.

vrbem] vrbe.

tenebroſis κακοδαίμονας] tenebrio, κακὸς δαίμων.

impulſum] impulſus.

227 *vtrumque mulieres & epicrocum viri quoque habitarunt*] epicrocum habitare, eſt epicroco vti. epicrocum genus amiculi croco tinctum.

cumas] comas MS. comas habitaſſe. eſt aluiſſe.

228 *non videnti*] non vident MS. nos ridenti credo ridere, hiantes video, ridentes non audio, Fab.

230 *& fortia*] è fontibus.

231 *tu cum*] tunc.

cuius cum] cui cum.

diſpletu] defletus.

232 *nobiſcum eſſet*] à nobis comeſſet.

retardat] retrahit.

onera, &c.] coronam MS. vnguenta, menſam, talos, vinum, hæc huiuſmodi: Quibus rebus vita amantum inuitari ſolet, Lipſ. venerem, menſam, talos, vinum, & hæc huiuſmodi, quibus rebus vita amatur, cum inuitari ſolemus Fab.

locus] lucus.

citò enim] ſcito etenim MS.

ipſum audi vino inuitari] ipſum auidè vino inuitari Lipſ. Loquitur Vlyſſes, de Cyclope, quem vino decepit.

234 *timere occœpit, &c.*] timere occœpi, & interdum oſcitarier: ineptus, quid mihi vellem, ex inſolentia. Neſciebam Lipſ. niſi legas, & tremere occœpi. Eſt autem adoleſcentis ſermo de initio ſui amoris.

ille inſolens autem] ille inſolens eam, Fab.

Ita è fletu & tenebris obſtinacius ſpeciem amiſſi luminis conſpiciunt inſolentiam] ita è fletu & tenebris obſtinacius ſpeciem emiſſi luminis, &c. Ego hunc locum ſic emendo, Ita è fletu & tenebris obſtinacius ſpeciem emiſſi luminis aſpiciunt inſolentia. Emiſſi, id eſt in oculos ſe ingerentis & incurrentis.

235 *agitu*] agetis.

lucos, &c.] lucos Ingenium arbuſta vineta ſunt, non obſcuritas I. nata ſunt, non obſita, Scalig.

236 *Andromeda*] Antomedia.

237 *Pictoribus*] piſtoribus.

240 *inſidámque flacitam*] inſidam, coſlaticam.

domum] modis.

menti vtique, &c.] vētum vti, Vul. Iuuentuti

habitati vnis quàm propitius] habitatio vis quam propius.

perſuadet] perſuadetur.

ἀεὶ φθόνου] antea malè, ἀεὶ φόνου.

qui voluntatem] qui voluptatem I.

concurriſtis] concucurriſtis I.

domo] ab domo I.

id eſt] &c.

feram ignoſcite] feram cognoſcite I. ferámque gnoſcite, Scal. Eſt qui excuſam defendit, ſeruata litrera M.

250 *impudentiſſimum*] imprudentiſſimum.

ergo improbus eſto] tibi, ego improbus: eſto.

251 *iactanda*] agenda.

idatque adſederet] iactat quod aſſederit.

tibi nunc ſemiuiri] Iuuenal. ſemitir obſcœno facies reuerenda minori.

teretem comam volantem iactant tibi Galli] iactant comam & caput fanatici.

252 *videret*] viderem.

incendij] incendio.

258 *pſeudomenus*] pſeudomenon MS. pſeudomenos ſophiſma captioſum & mendax.

259 *palam*] panſam vel panſa.

261 *tu ab*] tua.

quid querimus acre] hac re.

262 *inſulta miſeram te quoque in me*] inſultat miſerum te quoque Muti MS. Fab. de eo Perſius, Te lupe, Te Muti.

263 *Tullii animum, &c.*] Tullium ex omine atque nomine ipſum interfeceris, Lipſ. vt ſint verba Tulliæ ſuadentis marito mortem patris. Porro ex omine dicit, quia videtur Tullius dictus à tollendo.

Piſcium magnam] piſcium genera.

265 *ire addemenetus*] ire addet Menedemus I. Ire Dæmenetus Lipſ. vt ſit ſenſus, Chremes in indulgendo filio medium tenet. Dæmenetus, Plauto in Aſinaria, exceſſit, filium ad meretrices etiam deducendo.

266 *paraſiti autem diuitias*] rem paraſiti,

ac diui-

ac diuitias aut MS. diuitias auent.

ac probrum) ad probrum.

farticula) deminutiuum à farta.

270 *lactes agninas*) lactis agnina, apud Priſcianum: lactis agninas.

271 *ſed pancarpineo, &c.*) vide ſ. in Cogere numero 79.

Quoniam legere, &c.) quam legem: MS. quin legere te optimum eſſet, &c. MS. Fab. Quum legere te eſſet optimum atque æquiſſimum, Qua cum vegenda ætas & viuendum eſt tibi.

vegeta] vegenda MS. vegenda ac viuendũ eſſet tibi.

Qui verba venatur, mea peſtis ars cadat, &c.) Qui verba mea venatur peſtis? Arcedat & ſermonem hunc ſubligat, Scal. Arcedere pro arcedere. Qui verba venentur mea Poſtis arcedat, & ſermonem huic ſublegat Guilel. Poſtis pro poſtes.

mea peſtis ars) ecce peſtis accedat, &c.

ſermone ſatus) ſermones otioſus.

272 *ſtudet*) ſtridet.

273 *Illa nobilis, &c*) ille nobilis, quondam canis, hinc linquit homines in terræ pila. Videtur loqui de Menippo Cynico.

in terra pila) id eſt in terra rotunda Turn. 29. aduerſ. 28.

274 *Idem Schematico*) Schematicũs: Lipſ.

275 *Frigus*) Phrygiis, vt ſ. in Anima num. 2.

vocas ſed) vocaſſet.

incuria) incuria.

liquidus cultiuſque, &c.) liquidiuſculúſque ero, Turn. 29. 28.

vt vinea fulmine) in ciſta viminea.

vt iſta) vt ciſta, I. Ratum exemplum. aurũ quod in ciſta erat fulmine colliquiſſe, integra ciſta, Turn. 29. 28.

Quid eſt tanti, &c.) Quod æs, ſtannum aut quid aliud, & informe, Lipſ.

cum) cui.

Accius ſtaſiaſt) Staſiaſtas, id eſt ſeditioſos, Fabula fuit Accij.

Cum ſubida, &c.) cum ſubito dolore hoc anima corpus liquerit, I. Cùm tibi de dolore hoc anima corpus liquerit, Turn. 29 28.

percontaris, quo pacto) tenéſque quo pacto.

77 *Naeuius*) Liuius.

Tum autem laſciuum Nerei ſimum pecus ludens ad cantum clauſum luſtratur) tum laſciuum, ſimum Nerei pecus ludens ad cautem, claſſem ſtat, Turn. 29. 28.

clauſum luſtratur) claſſum MS. claſſium I. clauſum luſtratur. Sirenes citis Delphino iunctis vehiculis hippocampíſque aſperis, Scal. in 4. de lingua Varr. adde ſ. c. 2. in Hippocampis numero 397.

At mecum) at me cum.

278 *defregi*) confregi.

279 *Quámnam te eſſe dicam ferã*) quámnam te eſſe dicã feram, Turn. 29. 28. Ego ita lego, Quámnam te eſſe dicam ferã, qui manu corporis feruidos fontes aperis, lacus ſanguinis, téque vita leuas ferreo enſe? Hæc enim verba ſumpta ex Varronis ἐξαγωγῇ, in qua diſſeruit aduerſus Philoſophos qui iactatione, mortẽ ſibi cõſciſcebant. Cæterùm per feruidos fontes corporis, venas intellige, in quibus ſãguis feruet: quæ & ſanguinis lacus etiam vocat.

Feruidos fontium aperis lacus:) fœcundos aperis lacus.

280 *Malis neceſſe, &c.*) v. ſ. numero 57.

cui ictum) qui victum.

281 *vt taceret pugnax*) vt acer & pugnax.

Catta Senex) Lucius Cotta Senex.

Magnus trico) v. ſ. c. 1. num. 85. Tricones.

ſi vel iudex, &c.) iudex ſicubi ipſe id lente ferre videare.

285 *deciminutia mea*) dedi minutiæ meæ ἐπίτευγμα appendi.

288 *Virtutis hac tua artis*) virtutíſq; tuę, atq;.

Hac tamen) hic tum.

289 *Mœſia*) Myſia.

291 *Qui aut*) quia.

honoris) honor.

Pater, &c.) Is patrem honeſtè re mactauit aurea, I. Patera Neſtorem mactauit aurea Turneb. 29. 28. Mactauit, pro honorauit, vt apud Ciceronem mactare honoribus. mactare eſt auctiorem facere. Eſt qui aliter legat hoc modo, Patera em mactauit aurea. Em, id eſt eum.

& ignibus diui) & in agnibus Diuis MS. & manibus Diuis. id eſt infernis: vel inanibus Diuis, I. id eſt corpore caſſis.

arcitenens dea) id eſt Diana.

Quod Calendis, &c.) quot calendis.

fatuam) fauatam, MS. vel fauo dulcoratam: vel, fabaciam, I. fabatam Turn. 29. 28. Fabata pulla Romani & priuatim & publicè rem diuinam aliquando faciebant.

magis augere) v. ſ. c. 1. Adolere, & c. 4. Adolere.

Philocteta) opeolempora MS. Neoptolemo I. Neoptolemo ita, vt dixi, macte his armis: macte virtute patris.

At ego) ita ego.

Do date mactantem) Dotatæ mactant, &c.

Mactato, &c.) Macto te miſce Virgil. verbenis mactat villam infortuito MS. macto te hiſce virgis, verbenis: macta tu illã infortunio: vel, macto te hiſce priuis verbenis, &c.

292 *in concubio*) id eſt concubitu, concubiũ enim hic non pro parte noctis, ſed pro concubitu: idque ex Euripidis Hecuba ſumptum eſt, Turneb. 29. 28.

ſerui ad cupidines) ſeruiat cupidini.

ſtatu eſſe optimo) ſtatuo eſſe optimè.

ac leuiter) aut leuiter.

Varro Tithoni ...) rectè. fuit enim Tithonis ſenectus à poetis memorata.

Si multum luſi) Riſi multum, luſi modicè ambos.

293 *Et illud*] atque illud. mitigabat Sanda lio caput. idem Terentius.

à fiſtula, &c.) ac æſtiua MS. ac æſtula.

296 *hybernas, &c.*) hiberus Terras ac meret ter ſex ætate, I. dū miles Hibera Hac meret in terra ter ſex, ętate quaſi, annos. Idē lib. 11. Annos, hic terra iam plures miles Hybera Nobiſcum meret. vt hinc conſtet Lucilium diu in Hiſpania fuiſſe, & quidem annis XVIII. quos hic vocat quaſi ætatem.

are publico) equo publico.

Qui merita hominem] Qui meritat hominē ſe ſeruum facit.

297 *Pruſiades*] Pruſias.

298 λεπτομερὲς) λεπτομιέρμενος. (ginor.

300 *Mutilamur*) muginamur, v. ſ. in Mumolimur] caluimur. ita lego.

ſubducimur] ſeducimur.

horrifera & ſoni] horrifer equi ſoni MS. horrifer Aquilonis.

Et iam aurea] & in area.

303 *& eos, quas ipſe*] Accius Chryſippo quaſi

Omnia tumendo mucro] tumendo mucho. Turneb. 29. aduerſ. 28. vt μύχον hîc vſurpet pro penetrali: niſi putes vnicū verbum eſſe ἐνδόμυχον. Eſt qui legat omnia endo mari: alius, Tū endo mari.

304 *face, illo met, &c.*] facies, illo me vtere lubente.

306 *Qui vt vigilarem*] vt ſi vigilarem.

Diſcumbimus muſſati] v. ſ. num. 46. & 125.

312 *tranſmeare*] tranſmetare.

fluctibus] ſe fluctibus. MS. V.

Doctior quàm cæteris iſaſamitis] quàm cæteri ſiſamittio.

318 ὁδεὶ ἀιριοτων) ὁδεὶ πασῶν, Tur. 29 aduerſ. 28

Tum contremula aquilenta apud alta littora, Oriris. ac veluces nobilis omnibus] Tu contremula &c. MS. Tu cum tremula aquilenta, &c. Trimetri verſus de Luna. Eſt autem aquilenta ab aqua, (vt à muſto, muſtulenta: à vino, vinolenta) Epitheton Lunæ, quòd humorem terris inducat.

Me Argos referam, &c.] Ergo me Agros referam: Nam hîc cluo iam gnobilis.

debilitat] nobilitat.

319 *Numero ſigno*] Numero ſignificatione MS. Numero citò.

numerum] numero.

Nequis ad numero] Neque ſat numero mihi videbat.

inepti. &c.] ineptis: pertimuiſti.

Ferè numeraris præmuniebant] Numeria MS. Ferè Numerij prænomine erant MS. Numerios prænominabant. Anton. Auguſtinus in Feſtum in dictione Numerius, vbi dixi. Turneb. 29. aduerſ. 28.

in partu precabantur numeri] precabantur: Numeriani I. Turn. dicto loco precabantur Numeriæ, quam deam, &c. Numeriæ Deę partum adiuuantis meminit Auguſtinus.

320 *niti naturæ*] nitere.

nitens humu] v. j. Humu.

322 *verùm ea neceſſitudo*) ſumpta hæc ſunt ex Salluſtij bello Catilinar.

ſedeas) ſed ædas.

Aſſe vinum] v. ſ. Aurigatur.

323 *Equidem mihi videor, &c.*] Et quidem mihi videtur pro neceſſitate.

328 *fidem per eos, &c.*) idem Tereo, ſed vbi clamor is regem, auferre.

is qui eſt] Vlyſſes eſt, quem.

prius ſuos) primum ſuos.

non negaſſet) non nugax, MS. non nugas eſſet ſaltatoribus in Theatro fabula.

funditus delenda) rurſus delenda funditus.

Cum in eo &c.) cùm in eo eſſem occupatus, atq; in Schola curarē, inſcribit Scātius horno per Dionyſia. v. ſ. in horno, Horno curari, eſt frugibus & vino ipſius anni foueri & ali.

Paulum Marcelli] Paullum Macelli.

nulla deinde victoria tam) millia decem victoriatum, Græca I.

curaui vt occuparem) id eſt, vt darem fœnori

329 *bimatram*) bilem atram, v. ſ. in Atrum.

vereremur] vt teremur.

veſtra abundè) verti labundus.

330 *turpitudini adhibetur*) turpitudo adhibetur, aut.

nuptulæ) nuptæ.

reſtaurant] ſeturant.

altaiſpinem regionum) dicaſpolon MS. alij ita emendant, altiſpicem regionum fac, deſiſtat exercitum morari, n. m. a. domuitione arceat N. ò obſcœnum hominem.

qui arcana, &c) qui Arpinam Aſamque. De vtraque v. Stephanum de Vrbibus. Ego verò ita lego, arcem aſtúque.

omnibus fauſtis] ominibus fauſtis.

adhihibent) adhibeant.

332 *firmans*) formans.

Perſequere) proſequere.

333 *dicat*) dixit.

hæc delectare domi ve) & delectare domi te.

334 *Atque cum cupio &c.*] atque cum Curio. (vel Cæpio) laudatum accenſúmque præmiorum ſpe, quibuſcum optauiſſet, ire iubet. Lipſ. Alius legit pro Curio, Cæpio.

ite iubet) ire iuuet.

Diogenes qui amicos) qui Cynicos, vel qui Cynicus Vil. Canter. Diogenes Cynicus, Guilel.

quid] quid.

335 *in flumen*] frumen, ſeu rumen. ea eſt pars colli qua eſca deuoratur, inde dicitur fruniſci & ruminari, & cætera eiuſmodi obſcæna.

Volumnio) Volumni.

Si quod verum inuſitatū autem ζητηματῖον) ſi quod verbum inuſitatum, aut ζητημάτιον.

expergefa-

expergefactum, aduenieus tenebroſum offendi dominum]expertem ſe factum aduenientem offendi domi, Lipſ.

337 *tegere*]retegere.

gaudeat]audeat.

345 *mete exſenſa, tardigenulo ſenio, &c.*] ex eſa tardi ingenio ſenis Vulg.2. Agel.6.alius legit, tardigenulo.

346 *Nam virtutem*]vnam virtutem.

Cum ſciam nihil in vita proprium mortali datum eſſe] Terentius Andria, Nihilne eſſe proprium cuiquam?

349 *prolectos*]proiectos MS.protelatos.

adiuuare]adiugare.

350 *an prodenda dies*] an porro prodenda dies ſit?ita legendum ex Donato.

351 *adhibere*]adigere.

352 *explanandis*]explicandis.

353 *regere*]tegere.

354 *imitabo*]v.ĩ.Imitari.

Nec par vocat]nec par vacat MS.Nec paruo catullio pretio, vel catillo.

præſens]præ ſe ſibi.

355 *improbi*]in prioris.

358 *continere*]conterere.

359 *Fuimus pernices, &c.*]Sic Virg. Aeneid. fuimus Troes.

360 *æstatis*]ætatis.

pro purè]purpurea.

vbi nitidæ Phœbi] vbi nitidæ Phœbes M S. vbi nunc Ephœbi. alij: vbi nitidei Ephœbi veſte pulla candidi modeſte amicti paſcunt pecora.

amictim paſcunt pectore] amicti paſcunt pecora.

361 *inde tenuiſſet*]lumine tenuiſſet.vide in Rimari.

macula retiales]v.ſ.Macula num.311.

amnis]omnis.

pietate]picta de.

palam]pallam.

facito Demea]facto demitto.

362 *vt mulctetur malo*]vt mulcetur malo M.

364 *Paſſo vel hoc, &c.*] Paſſo velouicinam Aquilone horiam fer foras.

Hero filius Diogenes] Herophilus διογένης.v.ſ.in Aquilone.

369 *hac iſtis, & facit*]iſti, ſed facit nemo.

377 *ſub tilis*]ſubſilies.

& ab aratro poſces aſtrictam coronam] ab Arato poſces aſtricam coronam I. à theatro poſces aſticam coronam.Aſtica corona, id eſt ciuica.

380 *prophanari modo*]prophanarim oro.

in ado]vni cædo.

382 *Vbi piem*]vbi opem.

384 *continuatione*]continuitatem, ex Varr.

poteſt]patet.

Pama]planitie.

Aſculapiorum] Aſculanorum MS.Auſculanorum

theſaurus]theſauris.

394 *vt exiſtimatio nomen*] vt exiſtimator nomen. ſic ſuprà numero 133.

degreſſa]egreſſa.

395 *incultos*]inculta.

396 *inuitè*]inuictæ.

populioris aures] populioris M S.foris aures M S populi oreas, id eſt frena. alij populo ora, aures & pectora.

Contemptum]tu Lucillum credis contẽtum.

397 *ſi ſe cupit, & ſi quoque à me quæ roget, non impetret*] ſi ſe cupiet, ſic quoque à me quæ rogat, non impetret, his verbis ita reſtitutis à Guilielmio.alii legunt, ſi æs cupiet, tum quoque à me, &c.Nam in ſuperiore verſu delicatus creditor negabat, ſe tantum ferri crediturum, quantum auri à ſe peteretur.

398 *leges*]res.

401 *Si tamen non ad te*]ſi nondum tamen.

403 *fortunam in temeritatem declinando corrumpebant*] fortunam in temeritate V.Fortia. in temeritate M S.Ego lego fortitudinem Quid enim verius quàm à prauis rumoribus aduerſa alicuius, in eius prauitatem: ſecunda in caſum: fortitudinem in temeritatem declinando corrumpi, id eſt declinari, atque ita corrumpi. ſic Fabius P.Aemilio ſine te timidum pro cauto appellari.

initionibus] initio concionibus.

inuideat]inuidebat MS.inuidiam.

reditu]reditus.

405 *Idque dudum*]Iámque diu.

iniyciendo]inficiendo.

vt y, qui conuiuy purpuram] vti qui combibi purpuram volunt, ſufficiunt prius lanam medicamentis quibuſdã.ita legitur ĩ.cap.12.n.13

407 *ætas, quæ, veſtis*)veſtis ætas, quæ.

410 *qui multi*)qua multi.

occiderunt)occiderant.

411 *Tuus ſermo*)tuus ſeruus.

412 *Vultis hoſteis*]multis hoſtiis.

413 *Quod quæ te in tranquillum*) Quod quæ te vita in.

hoſtis) haſtis. Coniunge huic loco aliũ Lucillii ex eodem libro qui ĩ c.6.num.82.

421 *Atque ſi addam quanta*)atque ſi addam quanti.

quod miſeros)quot miſeros.

Interea ſtat ſentibus pectus)Interea ſtat ſentibus fundus, ita legitur in Tiberii Donati cõmentariis in Andriam.

422 *quos ego habui*)quam ego habui.

pro ſpiſſo venit)pro ſpiſſo euenit.

præſentaneum)præſentarium.

incendis)incedis.

verum haud facile venire illi)venire illò ſententia eſt elegans.alius legit inuenire illi cui.

aut poſſe)haud poſſis, Lipſ.haud poteſt.

ſpiſſa omnia)ſpiſsè omnia.

423 *Teleſinus*)Aleſinus.

425 *ſpurca gremio veſtigia*)ſpurcę gingiuæ veſtigia.

Flacco ore, vna equidem)Flaccorum munere quidam.

vna equidem] Amunius quidam.
ſpurca improbi] ſpurcitiam improbi.
Concordes cum vires] concordéſq. coniuges.
faciat] facias.
ciaternam] Attaliam, Atarna I. ex veſtigiis veteris ſcripturæ. Sunt autē ea Myſiæ oppida.
426 *inauditum*] maturum.
ſenibus] lentibus.
427 *eripi*] erigi.
Ferte ante, &c.] Ferte ante auroræ radiorū ardentem iudicem. E ſomno in ſegetem agreſteis cornu conciteant, vt rorulentas terras ferro putridas proſcindant, glebáſque ex arno molli excitent. niſi quis malit, pro putridas poſitas, I. Sed Turneb. 29. Aduerſ. 2. Fortè autem auroræ radiorum ardentem iudicem cum ſono in ſegetem agreſteis cornutos cient, vt rorulentas, ferro, terras vuidas proſcindant, glebáſque auro ex molli excitent, vt hoc loco Cornutos pro bobus accipiat. alij, pro ardentem, ardentis: pro ſono, ſomno: pro, vt rorulentas ferro terras vuidas: vt rorulentas terras ferro perfidas.
haud ſterili in ſegete rex te obeſſe] locaſſe M S. malè. legendum obſeſſe, quod eſt obſeuiſſe, vt apud Horat. diuiſſe, pro diuiſiſſe.
Varro ἄμμον & recte] Varro ἄλλοις μάλοις ὁ ἀεὶ φιλαργυρίας, Turneb. 29. aduerſ. 2.
428 *ſuper caput*] ſupra caput.
431 *adde iſtos ſacer, &c.*] Audiſtis ſacer.
ille τινας Syphax] ſyrophœnix. Quod facerē eſt ſolitus. MS. adde iſto ſacer illoto, collo ac ſyrophœnix, Turn. 29. aduerſ. 2. (tulit,
domicilium contulit] id eſt habitatum ſe con-
Signata ſacra eſſe deſierunt, poſtea quam homines ſunt facti] ſigna tum ſacra, &c. Lipſ. ſacra, id eſt ſigna deorū ſacra, religioſa, poſteaq̄ homines ſunt facti ſacri. Ego lego, ſigna ſacra.
432 *Patrocinantem vbi factum, &c.*] Patroclum autem vbi factum adierit Sanium Lipſ. vt ſit ſermo de Achille certamen moliente cum Patroclo.
433 *Nunc pergamus, ſupplicijs*] Nunc pergamus vt ſuppliciis.
Fratribus] fratriis.
434 *Læli, &c.*] Extat oratio Lælij, quam omnes habemus in manibus, ſympina Pontificum diis immortalibus grata ſint, ſamiæque (vt is ſcribit) capedines, v. Iunium 11. Animaduerſ. 10.
ſi imperia] ſympinia, vt ſ. ſympula Pontificum diis, Turneb. 2. aduerſ. 2.
ſine ſamio, quæ] ſint, ſamiæque.
his] is.
procella eius] pro ſcelere eius.
ſamiam, Ibi an vno telo, &c.] Samiam, ſibiq. illico telo præcidet caulé, teſtéſque vna amputat ambo. (robore.
435 *Melius eſt virtute eius*] virtute, id eſt,
virtute] virtutem.

ſe à malis ſterni procul] ſeſe à malis ſternit.
436 *quis te ignoret*] quis te ignoro.
ἀεὶ γεγαμηκότων] ἀεὶ κατακείντων.
τεμένιον οὐκ ἔχων] τὸ μυστικὸν νουνέχων I. Θάλεω τὸν νοῦν ἔχων Turneb. 29. aduerſ. 2. vt ſermo habeatur de quodam ſupercilioſo, qui ſe animam Thaletis habere dicebat.
Cythæum] Gytheum.
437 *Andromeda iuncta, &c.*] Andromeda vincta & propoſita, &c. non debuit patri ſuo homini ſtupidiſſimo in os exſpuere vitam I.
439 *An ego te acuam, &c.*] Ante ego Trina etiam atque animoſam, Theſſaliam indomitam frenis ſubigántq. doméntq. Bellando, I.
ſubagitaret] ſubigitaret.
440 *malos annos, &c.*] malè annos multos.
441 *neque roges*] atque roget.
442 *exercere*] exerere.
Quod non ſolùm celeriter, &c.] Non ſolùm ſtringit baccas, ſed etiam ramos glubit.
445 *orationem*] orationi.
449 *diſtillare*] deſtillare.
Lucillius] Cicero Tuſculana primo ex Ennij Thyeſte hæc adducit.
450 *Socrates in amore*] ſi Socratis amores in M S. ſic Socratis amores in adoleſcētulis paulo meliore facie ſignat, nihil quod amaret, Lipſ. παιδικοὺς Socratis perſtringit, ex eo quod mulieres non amaret. Alius ita legit. Id Socratis amores in adoleſceentulos, paulo meliores fuiſſe ſignat, nihil quod amaret.
ſignat] ſignant nihílque.
451 *Nauibus duodecim*] de Vlyſſe hic locus intelligendus. vide Victor. 20. Var. 22.
452 *Cælius*] C. Claudius.
victoria inerti] victoriæ incerti..
Et Tatini] ea dum fiunt 17. Agell. 2.
453 *Symphonia odioſum*] odioſum M S. ſin forma odioſum tandem Lipſ. vt ſint verba matronæ.
454 *multato fœdè*] mulcato fœdere.
455 *iactauit ſeſe*] iactabit ſeſe.
iactet, mihi] iactet mihi.
quondam meo] quondam fecit.
non] nam.
ac dici] addicit.
458 *Piſtris*] piſtrix.
460 *gracile, lentum*] gracilentum.
462 *Tenet*] tenes.
466 *nihil tetrius*] nec tetrius, nec.
468 *quæ parta*] quàm parta.
vices] duces.
469 *poteſt, Solui dum ſaluo in tergo, & tergi non licet*] potes ſolui dum ſaluo tergo & tergi non licet, Turneb. 29. aduerſ. 2. terginum, ſcutica.
470 *trahere*] tradere.
Polemon & amauit, &c.] Polemonem amauit & poſt mortem huic tranſmiſit ſuam ſcholam, quam dicunt, I. vt ſit ſermo de Xenocrate,

noerate,de quo vide Laertium, Victorius 6. c.2.legit,& poſt Cratem.

472 *poterunt*] potuerunt.

477 *dominum*] dum.

478 *Curiſis,tunc*] Cur is iſtuc.

Cedit Achilli &c.]cedit Achilli inclytis armis veſci ſtudet, vt ea cuncta optima is leuia præ illis putat.

Num] nunc.

Priùs quàm infans eſſet, facinus oculi veſcuntur tui] priuſquam infans facinus Lipſ. vt Infans, hic, ſumatur pro infando. Turneb. 29. 2. & hic quidem locus ſuprà eſt in voce Infans.

480 *Varro* Ἐπιμένων ὁ βιος ἀεὶ νέον Varro] Ἐπιμένω ὁ αἰεὶ νέον,Turneb.29.2.

vbi maneant tapeti eorum] vbi maneant τάπη eorum,quoniam &c.

nec vola nec veſtigium] ſpecies prouerbij,vola,manus:veſtigium,pedis.

viderit.ſciet] videret,ſciret.

482 *Barathrum*] Sattharum MS. Saccarum I.Herodoto,Stephano,Plinio,Saccę ſunt Scythiæ populi:niſi malis Scythas.

484 *Cæde hoſtium &c.*] Cęde oſtium gnaue vrge,reſtant,periimus.

gaudio] grauido ſuprà c.2.numero 360.

vlla iactu] vllo iactu.

487 *Quaſi ſi me*] Qui ſi nihil ad beneficiũ adderem.

495 *Hæc tu me*] hæc dum me.

497 *non perfugarum*] non furiarum,vt ſuprà in Pueros c.2.num.168.

IN CAPVT V.

1 *te conficit*] tecum ſæuit.

Homine] omine.

2 *cùm tam puſillus*] cùm ſis tam puſillus.

vales] vales.Qui ſaxa,ſiluas,lapides, montes difficis, diſpulueras, homines, pecuáque, belluáſque.

6 *tulit*] tollit.

Nunc quis] Num quis.

7 *in ſeueritatem*] in ſeueritate.

libro III.] libro IIII.vt ſ̄.cap.6.num.7.

ſubhorreſcere] ſubhorrere.

8 *ſtet*] ſtent.

adſtare in via &c.] adſtat ea in via ſola,proſtibulum.

10 *quæ granium*] qui genuerim.

Do. & pudet] dolet & pudet. alij, dolét pudétque.

Au pro me, Daue,quietè adiutem inuenio) Andromeda, nec qui te adiutem inuenio. vide Cuiac.11 Obſeru.21.

Daue] dant.

quietè adiutem]qui te adiutem MS.quietem ad cutem.

Quid quondam] Quid?quoniam.

13 *qui illecebris*] quos illecebris.

incenduntur] incenderunt.

14 *exſtabat*] exiſtit.

arguis] argui.

multi in quo &c.] multi iniquo.mulier,animo ſibi mala auſere, in malis, Queis &c.Auſere,pro auxere:vt niſi,pro nixi.

auferre] auſere.

ad Fuſium] Fuſium. Huic autem loco iungendus alter eiuſdem Varronis ad eundem Fuſium ſ̄.c.1.num.371.

Dij quæſo] dic quæſo.

17 *Phœniſſis abdracontis*] Phœniſſis:àDracontis ſtirpe, vel à Draconis ſtirpe I. Ab dracontis es ſtirpe armata exaratus, genere antiquior. Sparticorum qui ex dentium Draconis ſatu producti. Meminit Lycophron & eius interpres : Apollodorus in Biblia, Euripides in Supplicibus:Diodor.4. Ouid.in Metamorph.

Quam tu antiquiùs] qua nihil antiquius.

plurima] plura.

Si quis (vt aiunt) curauerit] Si is qui creauit.

19 *multi rogitantes*] multa rogitantes reſciſcere.

21 *eſſe*] eſt.

22 *Tiſiphone te*] Retinet vel reſidet pulmonibus ad id vnguem.

attuli Eumenidibus] attulit Eumenidum MS.

23 *& depreſſa*] quid & preſſa.

24 *Calphurnij ſæua lege &c.*] Calphurnij ſæuam legem Piſonis reprehendi eduxique. Eſt autem hæc de pecuniis repetundis, Cicerone teſte.

25 *Summa eſt*] vel ima.

At quæſtus] atque iſtoc vnum.

verbum enthymemate malo cum] verum enthymema malignum.

27 *Solicita ſtudio*] Nil ſolio.

ſepſiſſent] texiſſent.

vocitatur] concitatu.

vertice] vrbis.

31 *& mente rectè*] & recta mente.

32 *conſtant contumeliam*] concitant contumeliam MS.alij,cùm ſtat contumelia.

33 *fulgetra*] fulgetre.

35 *mercaturis, & mercibus*] non mercaturis ſed mercibus.

Ita nos] inter nos.

39 *tanquam relegerent*] aliquam rem eligerent.

eligendo] religendo.

religoſi] relinquoſi.

39 *ſectiles*] ſectionem.

Cenſores] Decemuiri vendent.

40 *Archiloche*] Antiloche,Scal.4.de lingua.

à me] hac me.

dicis] dici.

39 *nuſquam*] nunquam.

41 *uti*] Titi, M S. dici.

Spectes] ſpectet.

Arripio &c.] Arripio & roſtrum labiiſque. hic, Zopyrioni percutio. Atque in percutio &c. M S.

protrudendum ceſſerent] protrudendo inceſſerent.

43 *Caue ex corde frontem &c.*] caue etiam frontem excordem, labia, ſupercilia, rictus I. Caute experge, vt apud Plautum.

labeat ſemper facto rictus] & labeas ſemper facito rictus.

antè auris] Endo aures modicè ſobolibus paruulis intortæ demittebantur vt cincinni, Lipſ. Ante inauris nodo crobyli paruuli intorti dimittebantur ex cincinnis, oculi ſuppetuli, nigellis papillis, quam (id eſt aliquam) hilaritatem animi ſignificantes animi rictus paruiſſimus vt refrenatus, riſu, roſeo. vide Scal. in Catalectis & Palm. 1. ſpicileg.

48 *incrementum*] crementum.

Si albus capillus &c.] ſi albet capillus hic videtur neutiquam ab ingenio ſenex. Ineſt in hoc &c.

50 *ſcyraniiſque leonum*] ſcymníque, id eſt catuli.

Concurſaret agros catulos] concurſare agros catuli.

54 *tenero moueat ſuccuſſa lacerto &c.*] Tenerom moueat ſuccuſſu lacertum, Et manus vberior (vel vlterior) lactanti in ſumine ſidat, Lipſ. manus interior, id eſt ſiniſtra: docet autem quid mulieres nutricationi lactentiũ puerorum non ſufficientes facere oporteat.

moueat] maneat.

57 *lubiat oculos &c.*] lubidinis oculi haberent. quid magnum intereſſet, puerum vtrum eſſet deuirginatum vſurus, an *μειρακ-ίσκους* purus dum cogito I. lumbi ad oculos, Lipſ.

65 *Neque quas agipennis anates &c.*] neque quaſſagi-pennas anates rennipedas, buxeis noſtris, pecudes, paluſtres nocte nigra &c. Palmer. Quaſſagipennas dixit anates, quia quaſſis pennis agantur.

paludibus] paluſtribus.

68 *præbetur*] probetur.

71 *Reus*] Idem Cicero 2. de Orator.

74 *Inceſtum*] à Græco *ἀζώστος*, *κεςὸς* cingulum pudoris, quo ornabatur ſponſa.

82 *Caluus Palantino*] Galun Palantina: ita legi poteſt: ſic Cicero Verres Romilia, ſupple tribu.

bono bello] bonu & ſæuo ac duro in bello multò optimus haſtis. Ita huic loco iungendus eſt alius ex eodem Lucillio lib. 30. qui ſ. capite 4. numero 413.

83 *ſpem quem*] ſpem quam.

Ennius] cantus.

85 *In bonis &c.*] id bonis porrò (vel proprium) eſt viris, ſi irati, ſeu cui propitij ſunt dij, vt diutius eadem vnà maneant in ſententia. nam cum benignitate ſollicito propoſitus. Ego ita lego, In bonis porrò eſt viris, ſeu irati, ſeu cui propitij ſunt dii, vt diutius eadem maneant in ſententia. Nam cum benignitate ſollicitudines proferunt oppoſitas.

nam] &.

ſolicito propoſitum] ſolicitos pro poſito.

86 *clangentes*] clangente, Scal.

88 *famularent perpetuere*] famulanter pete. vide ſ. in Famulanter.

94 *Calchiſſat &c.*] Calchiſſat hic vicinus, ſe autem peperiſſe, & vobis datum id prudenter, & natum ab Homero, I. calchiſſare, eſt ariolari à Calchante vate.

96 *grauiter*] grauiter.

97 *ventris*] ventri

pane Cumano coegit] pane coegit Cumano, A.

gallam bibere] vide Feſtum in Gallam bibere.

100 *miſerat*] id erat.

101 *granatim*] gradatim.

102 *Aſiaticas*] Aſiam.

104 *Dolentis perſona*] Hæc verba, Nonij interpretamentum.

106 *lauare ſanguen ſanguine*] Lauere.

videns lauere] viden lauere.

IN CAPVT VII.

1 *Fructu*] fluctus.

hominis] in omnes.

2 *Fama nam*] Flamma.

deuagant matronæ &c.] vagant matronæ percitæ tumultu.

Conſtitit, credo] confluit credo.

Idem Hercul. Tuam fidem] idem Hercules tuam fidem, vt ſit titulus Satyr. Varronis.

Pappo: præterito populi &c.] pappo præterito vel Pappo populi: atque ita ſuis numeris ſenarius conſtabit.

3 *Refragabunt pro ſuffragabunt*] ſuffragant pro ſuffragantur.

libro XIIII] libro IIII. Vix enim plures hiſtoriæ libros compoſuit Siſenna: & hæc verba pertinere poſſunt ad bellum ſociale, de quo Siſenna libro 4.

refragabunt] ſuffragauerunt.

5 *Lucubratione: cum primò*] Lucubrationum primo.

hoſpitium] auſpicium.

tertio: virum &c.] quartò verum prætor adueni. vide Auſpicia.

7 *abundante*] abunde ante.

10 *mihi adero*] inibi adero.

age ante] age iam te.

11 *Fullonia*] Fullonibus.

Aſta atque Athenas] Aſty, atque Athenas.

contempla] contempla : ac templum Cereris ad læuam adſpice , Scal. ita hunc verſum ſupplet.

12 *Cur illa hic &c.*] cur illaqueetur , hic mecum altercas,tace.

16 *is non bene vult tibi*] is tibi non bene vult,qui falsò criminat apud te.

19 *tu quidem*]tumidum.

20 *Tamen oculis &c.*] Quandoquidem amorem intercapedine ipſe leniuit dies tamẽ oculi longa intercapedine appetunt cupidè intui:etiã extinctos amores intueri volupe.

conſpicio coleatam cuſpidem] id eſt , eam partem qua viri.obſcenè.

23 *fraternum ira &c.*]frater non ex ira exſilium vetat MS.

25 *Anoputio μαλτώνιανς &c.*] Anthropopoli περὶ γνωθλακνᾶς.

πολύτελες &c.] πολύτελεσ κα θ' ὑπέρβατον,nec dares,nec polliceres quod datum eſt.

polliceres] polluceres : vt veriſimile ſit Nonium perperam legiſſe, polliceres pro polluceres.

quid]quod.

26 *Numeriam &c.*] Nuceriam conuertit quod oppidum : cætera Siſennæ huic loco iungenda, quæ extant ſ. cap. 3. numero 100. Huic emendationi fauet Appianus I.ἐμφυλ. & alioquin Nuceriam bello ſociali captam eſſe conſtat ex Floro 3.c.18.

27 *faiga*]caſtigat.

37 *Sernos*] per vos. Priami ſunt verba ad excubias Græcas , cum noctu , ob luſtra Hectoris,ad Achillem iret.

46 *ſi malos imitabo*] ſi malè imitabis.

47 *Quid ſtas , age &c.*] Qui diſcas , ege, moue inanem primus I. fortè ita legendum, moue te in nauem , vt loquatur de naui vinaria : citatur enim hic locus ex Nonij Vindemiatoribus.

52 *Ennius:quo pacto Troiam vrbem reliquiſſet*] En quo pacto Troiam vrbem liquerit Lipſ.1.Antiquit.2.

53 *Cretula:Nil petitura*]Cretula vel petiture:V.alij,Cretula vel Petitore. Videtur enim Pomponius hanc fabulam de candidato,magiſtratum ambiente ſcripſiſſe. Nam candidata creta. voluit etiam hoc quaſi interpretamento Nonius deſignare aliam fabulam cui Titulus fuit Petitor heres. Hanc emendationem adiuuant illa verba quæ ſequuntur, Bene eueniat , ita ſit , Tibi bene ſit : quæ verba ſunt bene precantis candidato.

54 *captiuos plurimos &c.*] Idem captiuos plurimos Cicilienſes.

55 *conniuant*]conniuantur.

Miſerete manui,date ferrum] miſerete, manui date ferrum.V.miſerete anus,Palm.

58 *Ennius*]Varro.

61 *corrige*]porrige.

62 *Craſſus libro XVI. Iliados*] Cn.Mattius, Nunc ſocij,nunc ſite viri,Scal.

64 *Eandem*]Tandem.

65 *patria*]patriæ.

66 *vt ſi*]vſi.

ſeptum]ſceptrum.

67 *eo citante opicium*] illi contante M S. vt citanti opi ſim.Fab.illico hinc ante hoſpitium.Guilel.

ſuis]ſeruis.

68 *ad me,nam*] ad Menam , MS. alij,admænam. Mæna hic vilis piſcis , vt & Ciceroni, ſecundò de finibus , non proprium nomen viri.

70 *Patruo*]patris.

79 *Neſcio qui*] Neſcio quis.

82 *alius*]altius.

Idem de rerum natura lib.1.]de re ruſtica.

85 *vt ſolitis*]vti.

86 *que eſt ædes*]qui in ædem.

87 *Natis quos Menippe hereſis nutricata, & tutores do*]Hereſis nutricatus,tutores do. M S. alij , Natis quos Menippea hæreſis nutricata eſt,tutores do.

adſciſcere]alſciſcere M S. herciſcere I.alij, algiſcere,id eſt augeſcere.

ſanè]ſine.

volam]velim.

88 *Atque dolo attonitos*] Idola atque atomos.

89 *mediaſtinum*]mediaſtrinum.

92 *Conſecrabor*]conſecrabo.

98 *Viris*]Viri.

primores]primo.

Idibus] edulibus Eduſæ:à potione Potinæ nutrici,vt ſuprà in Eduſam.

100 *legatiam polam*]vagati ampolam MS. vagati Ampuliam,atque agrum Campanum quod eius per militem licebat, exſpoliabantur,Palm.

103 *ruminaris antiquitates*] Palmerius putat hoc verbum,Ruminaris, adiectiuum nomen eſſe.

104 *Serapi utor*]Serapidis M S.Seraphi..

Theo hera] θεοῦ ἱερᾷ : vel potius θεᾷ ἥρᾳ, alij θεᾷ ἥρᾳ. Iunoni deæ.

105 *animo*]nummo.Turneb.lib.4.c.8.

110 *in communis*]in commune.

113 *canticulam*]canticulum.

IN CAPVT VIII.

2 *ſe itiner*]ſeſe itiner.

Coniugium Tiſis pater eatte] coniugem. ciſis patere ad te.

4 *cum fluit*]confluit.

9 *miſericordia*]miſeriæ:

adeo ferunt]adeò fecerint.

6 *ſimulanit*]ſimulari M S.ſimulat me..

Diano libro 11.] Nam libai quæſtuis.

deridebant] deribant MS. diribiunt, hoc eſt diſtribuunt.

7 *Tumultu*] tumulti.

Cuius vos tumulti &c.] cuius tumulti cauſa ab itere meo quid parum diuorti I. Cuius vos tumulti cauſa accierim & quid parem aduortite, V. Cuius vos tumulti cauſa accierim, eo quod parum aduortis.

acie timeo] ab itere meo MS. accierim.

quid parum aduorti] quid parẽ aduertite. V.

12 *potiſſet*] potuiſſet MS. vt ſit Pæon pro dactylo.

factum] captum.

mitteret] mutaret. MS. alij mutilaret.

14 *ſummas*] ſupremas.

quò reuoces ſummam exerciti] quo rei loces ſummam exere.

hoſti quotquot Decius] hoſti. Quid quod Decius &c.

15 *odiorum*] ô dirum MS.

obuium] ouium.

horribilem] terribilem.

17 *Tunc quod*] Tu nunc MS. Tu nc.

19 *cùm fluit*] confluit.

20 *Frons*] Fros.

Creditur lucos] creditur lucus.

platanos ramis] Palladis Platanus ramis.

21 *Eua caſtor &c.*] Eu æcaſtor vt ego moribus.

23 *anteit*] antidit.

24 *Perdici*] pernicij legitur apud Agelliũ 94. c. 14.

putemus] putem.

27 *Iam vbi nos &c.*] Iam vbi nos duplicant aduenientis timos Panos.

timos vapóſque] timos panos, I. vt ſentiat de Panico timore. Paulò rectius alij legunt, timos, pauóſque.

28 *morabilioni*] vorabili Ioni. Plaut. Aulul. Quem quondam Ioni cuſtodem addidit Iun. morabiliori, Faber inorabili Lipſ. Palmer.

31 *interdum inferam penitus depreſſum*] interdiu inferum penitus depreſſum: vt ſuſpicari liceat Anapeſticum verſum fuiſſe.

36 *ne ſe humu*] nitens humu, vide ſuprà in Niti.

38 *ſufflabat &c.*] Si flabat turbidus aquilo.

40 *oblectabantur*] oblectabant.

41 *Atque*] Aquilæ.

uti] veteris.

42 *eripuiſti primitus*] deripis tibi.

45 *Nam terna tunc erat*] Thracias tunc erat, vt intelligas de vento: vel tertia tunc erat de vigilia.

47 *pendit*] pandit MS. luuit. Turn. alij, luit: vt ſit verſus μείουρος.

diſſociat] dus ſocia.

omnia nefantia] omnia ac nefantia. MS. omnia bona ac nefantia. Mercer.

51 *ſuprema*] ſupremè 9. Gell. 14.

54 *de*] deeſt.

ſecunda ad ſtabula] egi vnde ad ſtabula.

55 *Niſi citia*] inſcitia.

56 *ſuppilatores*] ſuppolitores.

velitari] puellitari.

58 *ex aquis &c.*] ex aquis ſcunt MS. ex aquis creſcunt, itaque quòd.

59 *detendite guberna*] detendite guberna. Nam guberna, hic pro gubernaculo poſitũ.

61 *Scylace*] Colace.

62 *reddunt*] referunt.

64 *ſecundo*] tertio.

67 *Calcis &c.*] χαλκεῖον. Nam & Menander fabulam docuit χαλκεῖα.

70 *catagelo*] ſtrata.

71 *Pugilu*] dicat pugil, is ſpectatores.

ſuam] ſua.

72 *Fructus parant*] fructus cauſa fecerunt.

75 *armauerat*] armauerit.

82 *Deque*] denique.

84 *Maximus ſi argento &c.*] Argento maximus, etſi imberbi Androgynus, barbatus mœchocinædus MS. argenti ſex centum ac mille reliquit Imberbi Androgyno barbato, mœchocinædo, Scal.

Quod facis Saturnorũ ſimiles] facie MS. Quod facie ſaturorum ſimiles, vel, falcis ſaturorũ, Lipſ. quippe cum falce Saturnus pingebatur. vide Feſtum in Opima & Saturno. Ludens igitur Varro dicit, eos incuruos, vt falcem Saturni.

maxima ſunt] maximi ſunt, ídque imberbi.

91 *Cato*] catus.

IN CAPVT IX.

1 *plenum prohibui*] plenum probri.

aſpellit] aſpellitis.

In Caliphonis &c.] Ni Calliphonis nunc te miſeret liberum.

Regnum Imperator æternum morum ſator] Regum Imperator, æternum mœrum ſator Guilel. Regnum Imperator æternum deorũ ſator.

mirror] Papæ.

3 *Dicis.*

Sic veretur illam rem) cum ſic.

peteret) bettere.

maximè acta gratulatione) maximè. Atta gratulatione &c. Lipſ. Nam Quinctius Atta poeta eſt comœdiæ veteris. alij ita, Attina gratulatione.

4 *Linius*) Lelius.

madefactum) malefactum.

5 *ratiocinandi*) rationandi.

6 *capi ſortiri*) capiti.

etſi olim lupa proſtibulum quæ Numini opus, atque abſit) Si nihil ad faciem & ſolum lupa proſtibulum Numini opus atque aſtus. Lipſ.

proſtibulum &c.) proſtibulúmque Numini opus ſit & obſit.

honoratus frugum] oneratus frugum: & ita conſtat ſenarij ratio.

mecum priuis tui] me cum priuas.

geſſerint] ceſſerint.

prudentia] prudentiæ.

7 *muneraúit*] numerauit.

Hic verò] Nec verò.

præfectis reponatur] præfectus præponatur, loquitur de eo, quem Græci γυναικονόμον vocant.

ſi miſerantur ſeipſi, vide ne illorum cauſſa ſuperiore loco collocauerit] ſi miſeratur ſe ipſi vide ne illorum cauſa ſe priore loco collocauerit.

8 *mortalis fœnis*] mortaleis felices ſcilicet miſereri ſæpe ſtudio nolo.

quod in ſolum venerit]quod in os mihi venerit,ita lego.

10 *primo*] promo.

Et id] Eid.pro id.

rei qua] reque:pro rei:vt die pro diei.

11 *Quod lætitias*] quot lætitias.

12 *Lernete*] cernite.

13 *prius*] primo.

15 *dictu*] victu,vide 4.Agell.16.

16 *diſcederent*] deſcenderent.

18 *genitiuo*] genetiuo.

19 *in*] deeſt quibuſdam.

mortem inibo] mortem inhio.

20 *Varro de liberis*] Cato vel de liberis.

21 *Hoſtis*] Hoſtes.

In Capvt x.

1 *Setina*] Gemina.

non valentia] haud valentia.

minus hac] animus hoc.

doſcelá ve] dos cellaue MS. δὸς καὶ λάβε. Scaliger.id eſt nemini crede.

miſo clandeſtinorum pictor &c.] miſo clandeſtinorum rumpiMS.Ego miſera,riſu clandeſtino rūpier,ferè mater amens, ora feruere.S.

litoribus] lictoribus.

ἀεὶ πρυφῆς] *ἀεὶ τῷ χάρειν.*

libro iij] libro iiij.

Salcis] falcis.

terra,lauere] terræ lauere.

ſqualam] ſqualidam.

miſerum] miſeram.

ſanguinem] ſanguen,ſanguine.

vident lauere] viden lauere.

Andromeda] Andromacha.

locant in clypeo] collocauit in clypeo.

3 *Facite vt ignis feruat, ligna inſipite*] Fas concidite,facite vt ignis feruat, ligna in fruſta concidite.alij,ligna inſipite,id eſt iniicite. vide Feſtum in Inſipere.

4 *Et ſonit*] æs ſonit,vel aer ſonit.

ſonere] ſimile illud Accij apud Priſcianum, ſed valde reſonunt regiæ.

Hermaphrodito] Hamapotide.

Accius] Pacuuius.

5 *Cunctexa expedibo*] cuncta expedibo.

10 *Conatus attiuit*] cùm natus attiuit matri inter femina.

11 *Audibo pro audiam.Enn.Telamone: more antiquo audibo*] Audibo pro audiam,more antiquo.Enn.Telamone.

Num ab eo] Nunc habeo.

12 *Lingua biſulcis actu criſpo fulgere*] linguę biſulcæ iactu criſpo fulgere.

Magni] Manli torques Manli vocat, torques detractos Gallo.

15 *non poſſum ciuem pati,orcus eſt,&c.*] non poſſum pati, Horæus eſt,id eſt,ætate integer. Scal.4.de lingua legit,porcus eſt.

19 *cupidinis*] libidinis.

22 *da*] dabo.

25 *Morum pater &c.*] Morum pater eſt, negato eſſe ſic me MS.Pater:at ſt negato.

27 *Pithone*] Pintone.

31 *Sapiui*] vide Priſcianum.

36 *Fidebo*] viuebo Lipſ.eo ſenſu.Tibi cùm videbo fidelis ero.

De pathicis] depaticis.

In Capvt xi.

1 *De animo*] de Antio MS. de Annio vel Manio.

6 *ſingula*] ſingulæ.

8 *Nau.Paul.*] Pacuuius.

11 *largimur*] largiter.

15 *ſæuiter*] vi permiſit ſæuiter.

19 *Et ſtructum ampliter*] exſtructam ampſiter,ad quam nunc accumbimus.

menſam] his adde ſuprà Epulum.

largi] largito.

pugnate] pugnato.

experiri te &c.] te operiri, quantiſper? non &c.

21 *Viuax &c.*] bibax vetus quàm duriter nunc conſulis.

22 *captandum*] captando.

23 *præſcriberem*] perſcriberem.

26 *partim da curſim æquiter*] partim da curſu æquiter.

Nam vt pergam accenſa &c.] Nam vt Pergama accenſa & præda per,&c.

27 *qui mihi atque Epiſco*] mihi atque Syriſco:vel Vopiſco.

liguris] ligaris.

veniens] adueniens.

ſenio] ſenno.

29 *Non ignauiter putando*] non ignauiter pugnando.

31 *mitiest pectore*] materno viuis pectore lun.

36 *deiecta*] delecta.

39 *vos feramus*] vos ſeratis.

40 *haud*] aut.

ſi omnes] ſint omnes.

42 *iſta hæc*] iſthæc.

43 *Sat me &c.*] ſatine vt meum cor voluptatis

luptatibus ſtat? immortalitus ſe obtulit hæc facultas, Lipſ. ſtare voluptatibus plenum eſſe. ſic Titinnius, Agrum ſtare ſentibus: Siſenna, Cœlum caligine ſtare. Alius ita legit: Satine vt meum cor voluptatibus abundat? immortalitus ſeſe obtulit mihi hæc facultas.

46 *cogitat*] cogat.

47 *Salbeolo parciter*] albeolo parcitur MS. ed alucolo parcitur. V. Saucolam parciter Lipſ.

48 *Purgamento*] Pantaleonte M. priuigno. amanti illa Lipſ.

49 *Ha malos*] Ei malo.

à lecto iam longiter rati] à leto iam longiter errat: ita apud Lucretium 3 extat in diſputatione de immortalitate rati.

rati] acti M S. errat Lucret. 3

51 *Saniter Afran. Megalenſibus: Adeſto, aſſentio te amare, me adorare ſauiter*] ſauiter Afranij Megalenſis. At ſt: ſentio te amare me, adorare ſauiter.

te amare] non amare me, at adorate.

52 *Voluntas*] voluptas.

Multum ames &c.] multum ames, es paulum, des crebrò, venias rarenter. Ennius Andromacha, ſed quaſi ferrum, aut lapis durat: rarenter gemitum conatur, Trabea Ergaſtulo: nam longè ab vrbe villicarier, quo herus rarenter venit.

durat rarenter &c.] dura, rarenter gemitum conatur. Pomponius Ergaſtulo: Nam longè, Iun.

Toruiter me amores amauit] toruiter, me amore ſauciauit, Lipſ. eſt narratio mulierculæ, quæ auctoratum ad beſtias amare cœpit, liquet ex titulo comœdiæ.

57 *Lupiaſt*] Pancratiaſtæ vt ſ. libro 1. Aſt hic quem tu nunc, Scal.

58 *vel pectore ruſtico &c.*] vel pectori ruſtico contem tractes. N. lauidudum manus, Palm.

59 *Virginem præteriens &c.*] Indidem præteriens vidit dominos ſenium in ludo verecunditer non docentem diſcipulum, ſed ſcalpentem nateis. Palm. dominos pro dominis: ſeni pro ſene: ſcalpere nates, virgis cædere.

ſenſim &c.] ſenes, vnum verecunditer.

61 *perfuſè atque abundè &c.*] profusè at ue abundè ſparſa vaſa &c. Lipſ.

ſparſi vſi] ſemper.

62 *Macto: mens*] mereo mens.

In Capvt xii.

1 *Nau. Tripartita*] Nouius Triperdita.

concurſu] cum concurſu.

Tot tropæa, tam de ſubitò, &c.] Tot tropæa tranſdes, ſummam gloriam euorti ſines tam deſubitò? Lipſ.

2 *facias latum*] facias lucrum. Idem homine, Lipſ.

contendit &c.] Idem contendit oculos, derepente abit celox, Lipſ.

cenam] ſcenam.

3 *Theog.*] Ornithogonia.

Higinius, Picumnus eſt parua veſte picus Martis] Higinus: eſt Præneſte picus Martis Fab. Picumnus parca eſt veſte: Picumnus, picus Martis Palm. alij legunt, parca veſte: Lipſ. varia veſte.

naturalium] geſtarum.

4 *veterum*] cæterum.

Non paucis &c.] me paucis malle à ſapientibus eſſe probatum ὀνῶν Lipſ. Nam paucis malè ſe ac ſapientibus, Fab.

expendendos ab his] expendendos aliis M S. expendendos ciues, Fab.

5 *Idem*] id.

6 *fulgentem*] fulgentibus.

8 *ea aſcriptiuis*] de aſcriptiuis cum.

9 *regius*] cum religio. vide ſuprà in Later.

11 *quæ damna*] quæ data.

13 *nimis enim erat &c.*] Mummius erat enim odio quodam.

vti qui combibi] Hic locus corruptus extat ſ. cap. 4. num. 105.

Ideò quod] id eſt quod.

14 *magis compotem & multis malis*] magnis compotem eſt Lipſ. compos mali, pro malorum. Item Plaut. vino cupidæ eo more expertem. Turpil expers malitiis.

15 *Miracula &c.*] miracula cient elephantes.

16 *Quando*] quin.

18 *ver ſacrum*] vide Feſtum in Mamertini: in Ver ſacrum. Euſebium 3. de Præparatione.

19 *Aut cùm iter eſt &c.*] vt cùm iter eſt aliquò, & cauſſam commenta viai, aut apud aurificem ad matrem, cognatam ad amicam Lipſ. Hæ ſunt excuſationes mulieris, ſi quò ad amicum ire volunt inſcio marito.

cauſſam commentaui] commenta viauit, Palm. Guil.

vt apud] aut apud.

Syllam] Sylla.

21 *Aut operatu*] aut operanda.

23 *ferventi*] candenti.

perſtringant] præſtringat.

29 *quæ mandata arcana &c.*] neque mandata arcana T. Ampio dediſſent Lipſ. fuit iſte Pompeianarum partium: de quo vide Ciceronem 8. ad Atticum. & hoc libro 4. ſcripſit Varro de bello Ciuili.

30 *inconſultu meo*] inconſulto me.

Inſcribit] inſcripſit.

inſtitutio] conſtitutio.

triginta] viginti.

Et ponere validam] & diſponere M S. & Olyſſiponem validam.

cuius vbi annis &c.] cuius ibi annis multis Aſculi veſtigium Palm.

Homeri] vide 6. Agell. 2.

39 *natus quod*] catus quod M S. Scaliger in Catalectis Æneas tot aptu ſt. quot luces habet. notæ ſunt ſtatuæ Demetrij Phalerei.

41 *Attabos*] Atelabus cum volucris.

42 *loculos ſoli*] oculos Lollij.

46 *negatiuam noue*] negatiuæ vnius ſignificantiam habere. ita lego infrà eodem 54.

48 *turbam orantibus*] turba morantibus, vt ſuprà in Diſcrimen: alij Tubam.

49 *Sifilare*] citat hunc locum Priſcianus.

50 *ſolebant ferre*] ſolere prouehere.

dare] darent.

reſonare] reſonare, id eſt ſoluta zona premere. Lipſ. legit donare.

Paſcuntur &c.] ſaltibus in vacuis paſcant.

& plena] & plana.

52 *calore*] caldore.

54 *Negatiuas duas*] vide ſ. eodem Negatiuas duas.

56 *puerilitatis*] puerilis ætatis.

IN CAPVT XIII.

1 *Hercules*] Ercules.

2 *Cycoples coclites*] cyclops longus pedes.

3 *Horiu*] oria: à legenda ora.

Salucte horia] ſalute horiæ quæ.

4 *Rerum flumen &c.*] Verum flumen vti atque ipſo diuortio aquarum: ilignis pedibus cercurum conciuit equis.

5 *celerarent*] celarent.

6 *Myoparones*] Myoparonas.

7 *ἀεὶ τροπὶς*] ἀεὶ τῷ χειμῶνι.

faſelo nactum] Alius nactus tonſillas littore mouit conflictum.

trabi] tragi.

8 *Lenunculus*] qui & Remúculus Agellio.

ſuper] per.

14 *lucis*] luci.

pedes] oculos.

16 *Ancora*] Anguinæ.

vel omnia] malum vela.

anchora ſoluta] anquina ſoluta. Anquina Iſidoro funis: eámque lectionem poſtulat lex verſus.

17 *Qui proguberuator*] cui progubernator.

propè euertit] properè.

prouectus] profectus.

IN CAPVT XIV.

1 *cingula obuncula*] regula obunctula.

ſordidus ſunt, & dicis] ſordidis ſyntheticis ſordidis, id eſt parum decentibus.

& dicis] vt dicis.

poeticon] ποιητικόν.

alis Menandri] Thau Menandri.

2 *calantica*] carantica, à κάρα.

3 *ſegeſtre*] vide ſuprà cap. 1. Toral.

4 *Quod*] Quot.

5 *lectuariam*] lecticariam.

vela] vaſa.

6 *medici*] mendici.

holoſerica] holoporphyro.

Partum] partim.

7 *tectum eſt quiduis*] tecum eſt, quiduis ſatis M S. cùm tectum eſt (quid vis) ſatis eſt: Guil. id eſt, cùm tecta es ac veſtita, quid vis amplius?

alieni] id eſt alij. vt ſocienni, ſocij: dubienni, dubij.

9 *Toga tracta eſt &c.*] Toga detracta eſt, & abolla data eſt ad turbam mihi, fera militias munera belli vt' præſtarem. Palm. belli, id eſt in bello, aduerbialiter ſumitur vt Grammatici volunt.

uello] belli.

12 *Sardinia iſta pedibus*] Sardinianis tapetibus, chlamydas &c.

13 *tuniculam induam*] induculam.

πάππα πάππα] papia papa.

diffingitur purpura] purpura diſcingitur.

15 *Rica*] vide Varronem 4. de lingua.

nunc] nos.

ricam, Ricinium] ricam ricinium: ita legendum ex ipſo Nonio in Mollocina ſ. & c. 16. ſ. Altulam.

16 *Ricini*] ricinæ.

cico] cice M S. rica.

&] deeſt quibuſdam.

oraria] quibus os obuelatur.

Veliterna] Hetera. Eſt enim Veliterna Titinnij non Turpilij.

18 *Induſiatam*] intuſiatam. Varr. 4. de lingua.

caltulam] caſtulam. vide infrà cap. 16. caſtula.

19 *aurea chlamys, quæ*] aureus clauus qui M S. Scal.

manicis mortualibus] malaciis mortalibus.

20 *ſubnimium*] ſubminium.

bellienſem interim eſcam meram) Velienſem interim Oſcam meram Lipſ. Oſcum, id eſt opicum inter conuicia ſpurca, & in eas quæ capitis non pudici.

24 *delitiarum*) dinitiarum.

25 *Praterea &c.*) prætereo quod in lecto M S. quod endo lecto.

ante) id.

31 *carinarij*) cerinarij M S. id eſt cerini coloris infectores.

33 *dicere*) docere.

Et quo) Ex quo.

34 *vnici*) vnitè.

quotidianis) quotidianus.

37 *capitum tegmina*) imò pectoris, ac mamillare fœminarum. vide Varronem 4. de lingua. Quin, locus Varronis hic prolatus à Nonio.

à Nonio contra eundem facit.

ea] hæ.

appellauit] appellant.

38 *Encombomata.*] ἐγκόμβωμα genus ſuppari aut cincti fœminei aut ſeruilis. v. Pollucem 4. cap. 18.

Parnacides] Arnacides, ἀρνακίδες meminit in Sympoſio Plato. Eſt autem in genere coactilium quo pedes includuntur.

IN CAPVT XV.

1 *Franguntur*] figuræ.

2 *Aphocaſchias*] ἀποσκύβαλα l. (id eſt excrementa alui) Apothecas Chias Lipſ. Apothecæ, cellæ vinariæ.

4 *Cælius*] Cæcilius.

6 *dare*] dixi ad Varronem, vbi de Menſa vinaria ſecunda.

dare] dixi ad Varr. 4. de lingua.

8 *ſic ceteras*] è terra, vt fitule.

10 *iuuet*] iubet.

habent] habes.

vrnarium] adde huic loco Nonium in Humus: in Suffundatum: in Sabulũ: in Porcas, hæc enim loca ſimul iungenda.

11 *Argentos*] argento, ſumptũ ex Homero. v. Turn. in 4. Varronis.

12 *vinitari*] inuitari.

14 *Cumanos calices*] decumanos.

16 *aduentoribus*] adeo emptoribus.

19 *voluit*] noluit.

21 *aquilinæ*] culignæ.

32 *eſſe parata*] eſſent parata. Vrceolum aquæ manalẽ vocamus. S. id poſtea aquimanile. & in l. 3. ff. de ſupellectile legata: Aquiminale.

Manalis lapis] v. Feſtũ in Manalem lapidẽ.

manalem] manale. v. Feſtum in Manalem lapidem.

qui tunc mouetur] v. Feſtum in Manalis.

33 *capides*] dixi ad Varr. 4. de lingua: v. Feſtum in Caius.

34 *Sinum*] ſino.

35 *lepiſta*] dixi ad Varr. 4. de lingua: vbi de Menſa vinaria.

36 *Craterra*] Creterræ.

ponte] fonte.

craterræ] creterræ.

anancea populo] anance à MS. Ananceæ pocula.

IN CAPVT XVI.

2 *Inſectores*] inſtitores.

Impluuiatus color] qui ſuaſum & Inſuaſum Feſto.

fumato ſtillicidio] fumoſo ſtillicidio, Feſtus.

3 *impletus*] implutus.

4 *malatijs mortualibus*] malaciis mortalibus, ſed caſtulam.

5 *Caſtula*] Caltula v. 5. cap. 14. Induſiatam.

precinctui] Sic Varr. de re ruſtica oleũ vſui.

quod mudæ] quo mudæ:

8 *ab oſtro colore*] ad oſtri colorem.

Valiterna] Hetera.

geſtantem] iniectam.

Aurora oſtrinum] Aurorat oſtrinum, MS. id eſt dieſcit, luceſſit.

10 *Croceus*] crocinus.

12 *ceriarij*] carinarij vel cerinarij.

13 *Hiſpanum*] ſpanum.

lugerent, &c.) lugerent: funere ipſo pullis pallis amicto, Scal. in 4. Varr. ſed ita legendũ, Vt dum ſupra terram eſſet riciniis lugerent, funere ipſo pullis pallis amictæ, Scal. hæc etiam verba ſequi debent alia Varronis quæ proximè ǰ. in Anthracino.

14 *proximo*] proximè, MS. proximum, Scal.

demiſſo] dimiſſo.

IN CAPVT XVII.

1 *Sparagos*] Aſparagos.

3 *taciturus*] taciturus MS. tacitus.

5 *viderit*] videbit.

8 *Ocymum*] ocynum.

horto] corcho, MS. Choro.

12 *citò tollit*] ſitim tollit.

17 *ad folliculos, &c.*] & ad folliculos reliquos & v. nacea adiiciebant ſapam.

IN CAPVT XVIII.

1 *Quem procul adſpexit &c.*] Quum poculũ adſpexit imbitere, volat. Reuertit qua catapulta volat.

Paceuo, &c.] Pacio: ſoleo reſcit. MS. ſol coruſcat, ęrea for, haſtile ſariſſa, I.

Plauſtra corijs] plauſtra coricis Lipſ. Corici leuia miſſilia Virgil. Coricique leues humeris, & letifer arcus.

Aegades] Ægates.

3 *velox*] veles.

4 ἄμμεν μετροῦ] ἄλλου φῶτος ὑπὸ μητρυιᾶς MS.

7 *vna epiſtola*] vnam epiſtolam.

catapultas concitat] catapulta concitos.

8 *volabile*] volabilem currens ſparo.

14 *perignari*] pergnari.

15 *prœlia*] proeliam.

16 *fecit veritus*] fecerunt verutis.

19 *tela Galliarum*] Telum Galliarum tenerum.

20 *Quæ validè, &c.*] Quæ valido venit cõtorta falarica miſta.

22 *volabile*] volatilem.

traijcit] traicit.

23 *à ceteris*] ac teres.

24 *Ac duris*] aut.

25 *Conuiclus tamen & tempora ſingula conſtituit, & ſicut ſteterat*] Connixus tamen ex tempore ſigna conſtituit Lipſ. Et tempori ſigna conſtituit. & manipulos ſicut ſteterant, obuerti iuſſit, Guillem. Tempori, id eſt celeriter. Plautus Rudente, Vigilare hominem oportet qui ſuo vult tempori negotia facere.

29 *puteos*] pluteos.

harpagis] harpagiis.

31 *Coriſçi*] corici MS. Gloriſci Gamer. lipſ.

1. Epiſtola.4.

IN CAPVT XIX.

6 *Fratriæ*] εἰνατέρες Ianitrices.

7 *Amitini fratrum maris, & fœminæ filii*] vide l.1 ff.de gradibus.

IN ISIDORVM
De diſciplina & arte.

CAPVT III.

820.36. *Ezechiele angelo*] Ezechiele per angelum.

820.52 *Apud eos*] apud Græcos.

CAPVT IV.

821.11 *Colliſione varie*] colliſione vocis.

20 *Quiddam ſemiſonum*] quiddam ſemis.

822.4 *Et Latine*] & legitimè MS.

13 *vberius eleuatus*] vberius elatus.

15 *Literam Salluſtius*] literam ſaluius MS

CAPVT VI.

825.35 *Vel quod*] vel quam.

827.6 *Ab inchoantis indicio*] ab inchoantis iudicio.

828 36 *Vbiuis præponuntur*] vbiuis ponitur.

830.34 *Quia tractus*] quia iteratus, vel: in aliis exemplaribus contrarius.

829.9 *Rama*] Ranna.

842.18 *Cũ ſuis operibus*] cum ſuis opibus, al.

853.15 *Res relegata ſit*] res religata ſit.

862.8 *Vſum habere*] non habet.

894 24 *Iudicium chria erit*] iudicium criſis erit.

58 *Iuuentutem illam*] Iuuenture illa.

867.41 *Cum quidam iactatione*] cum quidam iactantia.

869 58 *Alia derogatiua*] aliæ negatiuæ.

877.38 *Et per varias formas iteratioméſque*] Et per varias formas rationéſque.

881 35 *de cuius re quæritur*) de cuius notatione quæritur.

882.16 *Iuxta rationem*) iuxta proportionem

892.17 *Nam prouocati ſtudioſi*) al. ſtudio ſic.

901.28 *per aſtrorũ rotat⁹*) al. per aſtrorũ ratos

906.16 *feruefacta miteſcant*) al. feruefacta matureſcant.

31 *vapore eius vniuerſa*) al. terra cõſumeretur, ſed vt C.

34 *viciſſitudinum permutationúmque ſeruatur*) al. mutationum motus accipit.

49 *ſe intinxerit*) al. ſe iniunxerit.

908.32 *per diuerſos orbes*) al. per diuerſos ordines.

911 16 *deperditur vnus*) deperditur humor.

912 12 *ad iuſtæ pondera libra*) Aduſtæ pondera libræ

916.46 *ex aeris*) ex eius.

917.29 *per hunc curſum comitetur eos inſania*) per hunc curſum comitentur eos inſidiæ.

919.50 *quæ ita veluti*) quod velociter.

920.5 *coloris fellei*) id eſt nigri.

23 *quaſi popula*) quaſi pupilla.

922.15 *ſpatomelegona*) ſpatomole, guna: alia exemplaria habent guua, alia guuia.

21 *gliſcere*] Clyſtere.

25 *ſanæ fieri*] ſanæ feriri.

57 *ſuaui telino*] telinio, fortè Delinio.

923.10 *quæ proinde*] vnde &c.

926.26 *ſigno dato cõgreſſio*] ſigno dato egreſſio.

48 *& in eiſdem ſolii*] & in eoſdem ſoles.

59 *quæ plebs*] quæ plebes.

931.16 *qui non irritatur*] qui non irretitur.

24 *tractare arbitrio patitur*] tractare iure patitur.

39 *fines vtrique*] fines vtriuſque.

50 *eſt commodum*] eſt commodo.

55 *quia per ſe additur*] quia prece aditur.

932.7 *fidei contracta*] fidei contractu.

933.31 *ad alios eunt*] ad alios ſæuiunt.

634.6 *item & abiuratio*] item & obiuratio.

635.4 *quaſi iugum boum*] quaſi in boue.

34 *eſt & lautumna*] eſt & latomia.

642.10 *& in florem cuncta prorumpunt*]. & in florem, cuncta rumpuntur.

943.5 *eliis agentibus*] Elidiis agentibus.

954.23 *qui Interpretatur iniquitas*] qui interpretatur nequitia.

955.53 *eſſe affirmans*] eſſe conſtat.

55 *hiſtoria continetur*] al. hiſtoria retinetur.

955 59 *in inſula Pathmos traditur*] in inſula Pathmos creditur.

957.56 *apud Græcos quoque caliterius*] apud Græcos quoque Caſſiterius.

57 *noſtrum aliena*] al. noſtrum nullatenus.

959.28. *epiſtolarum colloquia*] epiſtolarum eloquia.

960.23 *quam eucariſteo marmore*] quam caryſteo marmore.

960 *& eucariſti viriditas*] & Caryſti viriditas.

42 *quædam nomina*] quædam genera.

961.47 *ruſtici venus*] Ruſtici vorſus.

962 16 *eſt ara*] eſt area. 18 *eſt ara*] eſt area.

41 *ſi eſt ara*] ſi eſt area.

963 16 *quoto kalendas*] Quoto Kalend. die.

964.7 *hinc & laterculum*] Hinc & Latinè cyclum.

966.44 *ſacramentum apparuit*] ſacramentum aperuit.

967.11 *qui tantùm lunationes*] qui tantùm lunas.

40 *nequeat annum ſubintroducere*] nequeat annus ſubintroduci.

52 *in ſe reſoluantur*] in ſe reuoluuntur.

968.20 *A ſolito*] à abſoluto.

969.17 *Symbolum confitentibus*] ſymbolum competentibus.

40 *Autem illius*] Autem nullius.

970.7 *In ſacris collectis*] in ſacris collectis, al. in ſacris collecta.

13 *Latinè ſicinium dicitur*] Latinè Succinium dicitur.

15 *vel ſaltationes claſsium*] vel ſaltationes plauſuum.

22 *Quod carmen inde.*] Quos inde.

38 *Pſalmus verò canticum*] Pſalmus verò cantici.

970.73 *requies diſtincta*] requies diſtincta.

974.42 *Quando claudum*] quando paralyticum.

976.31 *Letania verò dicuntur*] Letaniæ verò indicuntur.

36 *An exomologeſis dicantur*] an exomologeſis indicantur.

978.46 *Quia eſsentia vita viuit*] quia eſſentię vita viuit.

979.49 *Ipſam maieſtatem*] ipſam manifeſtationem.

50 *Vnde & Iohannes in epiſtola ſua dicit*] vnde & Dominus in Euangelio dicit.

982.24 *ὅμως vnus*] Rectius vnã, id eſt cum dicitur enim coeſſentalis.

985.23 *opera indeficienter*] opera indeſinéter

53 *Quæ de vnita eius*] Quæ de vnitatis.

989.9 *Per quæ*] al. per quos.

990.10 *Sunt autem ſublimiora*] ſunt autem ſublimiorum.

27 *Quoniam ſeraphim*] quoniam cherubim

991.27 *Nomina computentur*] nomina commutentur.

992.20 *Et populi Dei*] Et populus Dei.

37 *Sunt propagati*] ſunt progeniti.

993.4 *Cauſa nominis immutati*] cauſa nominis immutata.

994.12 *Ab amaritudine vocatum*] ab amaritudine figuratum.

17 *Gothoniel*] Othoniel.

995.38 *Ioathaz robuſtus*] Ioathan cõbuſtus.

46 *Amri*] Ambri.

996.47 *Non ambigens*] non ambiens.

997.3 *De conuerſatione*] de conuerſione.

1002.38 *interpretatur obediens*] interpretatur audiens.

1003.10 *vel Domini*] al. vel Dei.

27 *More malleatoris vtraque ferit*] more malleatoris vtrinque ferit.

1004.53 *Sacerdos & Pontifex*] alii ſacerdos vel Pontifex.

1005.7 *Cum pro æſtu*] cum per æſtum.

27 *Sacramenti myſteria*] Sacramenti miniſteria.

28 *Apud Hebræos Nathinæi*] apud Hebræos Nathanei.

1006.12 *Oſtiarij, id eſt ianitores qui*] hæc vſq. ad dictionem Filij in manu ſcripto Cod. non. leguntur.

20 *Malos habentes*] al. malos tenentes.

39 *Nam heremum dicitur quaſi remotum*] Nam ἔρημον dicitur deſertum.

1007.7 *Orthodoxus*] ὀρθὸν enim recta, δόξα, opinionem ſiue ſententiam ſignificat.

1010.1 *Aut ſuper ſtatuta*] aut ſuper inſtituta.

30 *Eſſei*] Eſſei.

33 *Geniſtei*] Geneſtæ.

41 *Meriſtei*] Mereſtæ.

1012.19 *Prouincia Cataphrygia*] Prouinciæ Frigia.

1013.2 *Per Prophetam*] per prophetata, al. profectum, quæ lectio vberior eſt.

1014.9 *Circumcilliones dicti*] Circum celliones dicti.

18 *Qui Conſtantij perſecutione*] Qui Conſtantio perſequente in Catholicam redire delegerunt.

1016.52 *Et ſenſus penetratione*] & ſenſibus capi, & ratione.

1017.4 *Quaſi volutans*] quaſi volutantem.

42 *vt Maro*] vt Varro.

1019.8 *Ea quæ per violentiam dicuntur*] eáque per vinolentiam diſtribuere dicuntur. (bre.

1020.16 *Quis noſcere Fibra*] quis noſcere Fa

1021.24 *ſe plenos aſsimulant*] ſe plenos ſimulant.

56 *Actus & euentus*] Actus & euenta.

1022.10 *Et diuerſo facto*] & diuerſo facto, al. fato.

32 *Quidam ages*] ſtatages, al. Sages, al. ſtrages.

1023.32 *In cælum recepta*] in cœlũ receptor.

1024.28 *Tenere perpeſsi ſunt*] tenere permiſſi ſunt. (Baal.

1025.10 *lingua Punica Bal*] lingua Punica

39 *Perſuadendo adducit*] perſuadendo adicit.

1026.21 *Sed plana*] Sed planè.

1027.45 *Mars autem apud Græcos*] Hæc verba apud Græcos ſuperuacua eſſe puto.

52 *Phœbum quaſi ephebum*] potius ἀπὸ τοῦ φοιβᾶν, id eſt purgare.

1029.16 *Quod commixta corda*] quod miſta concordat.

20 *id eſt, fœmina*] potius quaſi ἀθήλη. quod lactata non ſit.

44 *ſine vi*] ſine viro.

1030.46 *in heremo videri*] in heremo Iudæi.

1031.34 *propter tres effectus*] propter tres affectus.

45 *quaſi numina*] quaſi nomina.

1032.33 *qui Græcè panite*] qui Græcè πανίσκοι.

1034.12 *eſt quàm Neuius*] eſt, qua Neuius.

146 *æteri effuderunt*] cæteri effulſerunt.

1036.28 *& Cuſa*] & Luza.

1081.28 *vrbs Schytia*] vrbs Cythium.

1040.36 *cũ velis panſis*] al. cum velis pelagi.

1040 *Varro Italiam appuliſſe*] At Varro Italia expulſos eſſe.

1040 *Et Eurimeduſa*] & Eurymoſæ.

Succeſſit Agranus] ſucceſſit Granus.al.

Antea Emaci] al. Amaſani, vel Amacani.

Pralij, prolis ſpem perderent] al. ſpem prolis amitterent.

1041 *In oſſibus capitum portare*] in oſſibus capitum potare.

1042 *Id eſt ἀπὸ τῶ θύειν*] al. id eſt, ἀπὸ τῶ θυάζειν.

Vandelicus amnis] al. Vandalicus amnis.

Vt Tolerates] al. vt Olarates. Amſtuarii, al. Samſi: Vari: Quadi: al. Blandiani: & Vbantes.

hi magnam coluerunt gentem] in magnam coluerunt gentem. al. creuerunt, al. conualuerunt.

1043 *Quod genus*] quos Cneus.

Circa Yſturam, al. circa ſturam.

Flumen ſeptem] flumen ſepti.

1044 *His nomen Gauleon*] al. His nomen Gauleon. rectius Gaulo.

Pamphili] Panfigi, al. Pangij, forte Pamphagi.

1046 *Grauiſſimo edicto corripuit*] grauiſſimo dicto corripuit.

1047 *Luxurioſa dominationis cupiditatem & crudeliſſimam*] luxurioſos dominationem cupiditate crudeliſſima.

In ore] al. in more. more.

1048 8 *Quod equo ſedeant*] quod equo inſideant.

28 *Culpam contraxerint*] culpam conſtruxerint.

1049 11 *quos ſub ſe*] al. quos ſub ſecunda.

1050 18 *domus genus familiæ*] al. genus familia, quam lectionem magis probo. Nam Domus & pro genere & pro familia accipitur.

35 *Quaſi πολλῶν ὄνδρευμάς*] quaſi ex coniectura.

1051.19 *Extra parietes proces dicuntur*] extra parietes proceres dicuntur.

42 *Et in locum*] al. & in loco.

51 *Magiſtratus*] al. Magiſtrati.

1502.31 *Locatum tenentes*] al. locatum colentes.

52 *Nam ſola vrbs*] al. Nam ſola Roma vrbs.

1053.3 *Mancipium eſſe putantur*] al. mancipia eſſe dicuntur.

1054.9 *Quam reputent*] quam putent. al.

28 *Eſt & ſtirps*] al. eſſe ſtirpis.

36 *Vnigenitus quod ſit vnicus*] Vnigenitus, poſt quem nullus.

50 *Quod humana conſuetudine*] al. quod humanam conſuetudinem.

1055.18 *Qui de defuncto*] al. Qui poſt defunctum.

30 *Hauſto concipere*] Ita repoſui loco eius quod prius erat. id eſt, Auſtro.

Tius Græcum nomen] θεῖος enim patruum ſignificat.

1066.5 *Vel tribus mulieribus*] V.C. quaſi duabus vel tribus maritus.

Viro vno] ſecundo non.

1067.15 *Qui nutritur*] qui nutrit.

1068.18 *Aelatus pro eo*] potius referendum eſt ad Literam Elatus.

Nam quidam auarum] Nam quid eſt auarum eſſe.

1069.12 *Aenormis*] potius legendũ, Enormis

1072.14 *Confuſus à confuſione.*

25 *Colligatus*] collegiatus.

1072.47. *vel in certamate*] vel in certamine.

1073.6 *Tenebras crepat*] tenebras vertat.

12 *Ira in id actus*] al. ira inductus.

1075.33 *Cogebatur à dominis*] al. cogebatur ad nominis ignominiam.

44 *Quaſi fœtu abunda*] al. quaſi fœtunda.

1076.43 *Species argumenti*] ſpecies ab argumentis.

1078.34 *Cui nec animam à manu habenti ſurrexit tumulus*] Cui nec abſenti. Ego legendum arbitror, Cui nec animam debenti ſuppetit tumulus.

45 *A pudore vocatos*] à pudore vocatus.

Pudorem] Putorem.

1079.4 *Latus*] locus.

18 *Multa quæ*] multáque.

51 *Illuc currere*] illuc curſus.

52 *A fluore*] à furore.

1280.1 *Lautus*] lauatus.

1081 *Apud Græcos oydetri*] fortè οὐδὲ γῆς.

Nec quicquam] nequicquam.

1082 *Orthodoxus recta gloria*] imò rectæ ſententiæ.

Et obtuſior] & obſcurior.

Oblectator] oblactator.

1083 *Quod pueros agat, i. doceat*] Imò ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς, id eſt inſtitutione.

Enim viciam] enim vigiam.

Herba vitia] herba vigia.

1084 *Mercedis*] mercedem. al.

Omnium] hominum, al.

1085 *Quia reſipit*] quia recipit. al.

1086 *Quaſi ſatis verus*] quaſi ſatis ſeuus.

Sauus] fortè ſceuus.

1087 *Quod ſit exſiccatus*] al. quod ſit exſuccatus.

Sagio] al. Saio.

1089 *Diurnus*] diuturnus.

Ponderum lancis] Ponderum lanx, vel lances.

Veſanus porro ſanus] Veſanus non probè ſanus.

Quod ſpiret] al. quod inſpiret.

Per tenues venas] al. per tenues vias.

Quod vinacior] al. quod viator.

Odore attractus] alias odore attactus.

1092.14

1091.37 *odore attractus*] al odore attractus.
1092.14 *Græci mallonem*]fortè μαλλός.
48 *pleriq; pupillam*]al.papulam.
1093.4 *& ſomno cõniuentibus*]al. ſomno cohibentibus.
36 *Auriũ inde dictum*] al.auribus inditum.
43 *Pinnula*] al.pennula.
44 *Pinnum*]al Pennum.al Penna.
47 *ſpiritus nare*] al.Spiritus manare.
57 *Pinnulæ*]al.Pennulæ.
1095.6 *accuſet frangere*] al. accuſas frange.
24 *bracchia cillantur*] Bracchia cillantur.
1096.31 *Græcè inciſio dicitur*) alludit fortaſſe ad etymologiam δέρματος. Nam δέρμα dicitur ἀπὸ τοῦ δέρω, quod ſignificat ſcindo, vel cædo.
60 *compagia*]al. Compago.
1097. 9. *vertibula*] vertibula,al.
17 *dum flectuntur*] dum plectuntur,al.
19 *vallata ſeruetur*] vallata ſaluetur,al.
22 *leua*]al.leuo.
1098.52 *voluit*]al.cogit.
1099.20 *id eſt circumfuſa*]al.circumflua.
45 *ex vno ſaltu*]ex vno motu.
1100.47 *omentum membranum quod*]al.membrana quæ.
1101.9 *ac replexa*] ac reflexæ.
28 *quod iactu ſumitur*] quod iactum ſumitur.
37 *menſtrua propter circuitum*] Menſtrua à circuitu.
1103.32 *qui viri*]fortè viridiores.
5 *adoleſcens ſed minus*] in quodam v.c. ſemper Aduliſcent ſcribitur & Aduliſcétior, & ſenis pro ſenex,al.ſenex,al.iuuenior.
1104.61 *cur diceret*)cur non diceret.
1105.6 *quo ille pomi eſu mortem meruit*]al. qui vetitæ arboris pomum mordens,mortem incurrit.
10 *matura*]al.merita.
1106.7 *vt in tẽporibus Xerxis Regis*]al.Xerxi quippe vulpes.
32 *vel Scinodontes*]fortè χιζοδόντες.
37 *quos Græci ſteriſios*] fortè στερνωσίους.
1107.37 *calamis venarum*] al.auenarum paſtus.
1108.23 *ſuos ſtupeſcere faciebant*] ſuos ſtupefaciebant.
50 *quæ Latinè ſcedra dicitur*] quæ Latinè excedra dicitur.
1111.27 *à matre vocatus*] à mare vocatus.
52 *vnde eas capreas*]vnde eas creas.
1112.50 *vſus in excolenda terra*] vſus colendo terram.
1113.1 *trionem hic* moderatur] Trionum hic moderator.
25 *camor enim* fortè χαμαιπεύκη
34 *eſt à rumine*]al.eſt à ruma.
37 *quaſi aſſedus*]quaſi adſeddus.
38 *hoc animal*]al.ab antiquis.

1114.40 *badius*] ἀπὸ τῶν βαΐων,hoc eſt, ramipalmarum,qui colorem ſpadiceum referunt: & hodie Hiſpani hunc colorem Vayo vocãt, Et vn vayo equum ſpadicei coloris vocant, cerumulus.
1115.3 *petali*]petuli, al.petei.
4 *calidi*]candidi.
ceruinus) cermalus.
1116.4 *muſimo*)muſineo.
48 *propter volucrem*) propter celerem, al. velócem.
1117 38 *mons eliſio*)mons al.Eleſio.
41 *autem promoſcida*)al.promuſcida al.proboſcida.
43 *boues Lucanos*) boues lucas,al.
48 *Lucanos*)al.Lucas.
1118.6 *& homines viuos*) & homines viſos.
52 *quaſi leopes*) quaſi leopes.
1119.3 *& tantum*)& tanto.
46 *quidam cruda*) quidam cruram al.clunam,al.duram,al.cluram.
1120.9 *prædicit*)præcidit.
16 *vulgus captum*) vulgus catrum.
20 ἀπὸ τοῦ παίειν. al.παίζειν.
1121.21 *dum pluit ei*)dum ſuper eius,
1124.11 *lacte irriguis vberius ſe*] Lacte riguis ſe vberibus.
23 *obites dicta*]opheltes dicta.
38 *ſalpinga*]ſcalpiga.
41 *brucus eſt*) in tribus exemplaribus manuſcript. non habtur.
1125 25 *& animam extinguit*] & animam eximit,al.exigit.
1127.38 *in carne putrefacta*) in carne putre.
1128.14 *vt muſculus*) vt maſculus.
16 *& muſculi*) & maſculi.
1129.9 *lapidum tergo repercuſſus*)lapidum repercutiat tergore.
18 *vngulis binis*) non legitur in v.c.
29 *libidinem inhiberi*) libidinem minui.
50 *incluſum vaſis*) v.c.incluſum naſſis.
51 *infeſtis luminibus*) infeſtis numinibus.
1132.18 *ſpongia*) al.Sfungia.
23 *docetur cruore*) al.docetur crure.
48 *ſine maſculi commixtione ſuſcepta*) al.ſine ſuſceptione concepta.
49 *quæ idem inſequens*) al.quæ item in conſequens.
1133.6 *alia incolæ*) al.aliæ incuriæ.
14 *& merula*] al.& merura.
1134.6 *Gradipes*) fortè ἐμβάτης.
1136.8 *dirigendi latè interluceant*)al.dirigendi iactæ,al.proiectæ.
1137.9 *inſidiarum vias monſtrare*)inſidiarum vices monſtrare.
38 *tradere iure*) tradere dure al.
1130.21 *eos poſſit*) al.eos poſt ſe.
1139.12. *vpupam*) al.opopam.
27 *merula*)al.meruta.
1140.40 *raſtrus*] al.coſtus.

7 *quaſi focus*) al. quaſi fagus.
1142.11 *cum me expectares*] al. cũ ad me ſpectas &c.
1143.9 *vna porta*) al. vna parte.
1145.16 *axium circuli*) axium cœli, al.
1149.2. *à parte Gallica*) al. à parte Galliæ.
41 *alatis viribus Auſtri*) al. alitis viribus Auſtri.
1150.12 *in Chio*) al. Plin. Cea.
20 *Lechnus*) al. Lethnus Plin. Linum vocat.
29 *in India Siden*) al. in India Sidin.
30 *omnia merguntur*) Plin. lib. 31. cap. 2. in Africæ Lacu Apuſcidamo.
33 *ſaxa generat*] Plin. lib. 31. cap. 2. ſaxa egerere ait.
in Achaia aqua) Plin. in Arcadia.
37 *qui humoris nexibus humum*) al. qui humores noxios in humum.
1155.8. *qui lacus magnitudine ſui*) al. qui lacus magnitudinis vi.
1158.30 *ſibi ambigendo*) ſibi ambiendo.
42 *ex vna Prouincia*) ex vna mons.
1159.4 *tunc præruptis*) tunc ruptis.
1160.30 *venti per concaua terræ præcipitati*) vẽtis per caua terræ citatis.
32 *montes tumuliſque ſedere*) montes tumidiſque ſedere.
1161.12 *regiones in eius nomen transferunt*) Regiones in eius nomen traxerunt.
1164.56 *ſunt propanſis iugis*) ſunt pronis iugis
1166.55 *hanc Cygnus* hanc Cydnus.
57 *& Coryſcos* & Corycus.
59 *cholore pulchrior*) colore plus.
1167.5 *& Veſenus*) & Veſelus.
45 *callaicum quoque*) Callainam quoque.
1169 22 *quem peranitem*) peonitem.
1171 4 *ocea*) ocea.
1172.9 *bizanzena*) Bizacena.
28 *à flumine Amiſiga*) Amtiga. Plin. verò in Tingitania Ampſagam fluuium ſtatuit.
57 *à meridie Gaulalum*) à meridie Gaulaeum
1174.57 *ſua enim apte*) ſuapte enim.
1175.7 *quod vocatur Heſpuceras*] Plin. quod vocatur Heſperion ceras.
55 *iura finxit*] iura fixit.
1176.21 *& Malelum mare*] & Matthæum mare.
1178.43. *oculos aquæ*] oculos aquis.
1179.3 *Ebolus Inſula*) Eboſus, al. Ebyſſus, Plinius Ebuſius.
43 *hoc Hipponeregium*] Hipporegium, & ita Plinius.
1180.1 *caſim*] Crau.
39 *quaſi alpes Pænina*] quaſi alpes peninę. al.
1181.36 *inter arduos montes loca*] inter duos montes loacta.
1182.39 *Hiatus*] al. iactus.
1185 4 *Adia*] al. Andiæ.
25 *& Calamia*] & Calamos.
1188.9 *à Pauſina*] al. à Pauſima.
59 *colorem ſuis*] al. colorem ſui.
1189.28 *in medio lanea*] in media lanea.
31 *in exordio Oenotri*] al. in exordio Enotri.
1191.57 *dictus à Vicinis*] al. dictus ab ipſis.
1192 6 *ne paſſim vaga hoſti pateret*] al. ne vagantes hoſti paterent.
47 *quintana*] al. Quintana.
55 *imbuli*] al. imbulia, quia ſubuelamina.
1193.40 *& monſtrifera*] al. monſtrificæ.
1195.39 *proiecit materias*] proiecit maceria.
1198.30 *quaſi finſores*] al. quaſi pinſores.
1200.18 *ac teſſellis*] ac teſtellis.
1201.16 *formatum ſiue formaſium*] hodie Hiſpani vocant Tapias.
54 *tabulis interſtantibus*] al. tabulis in terra ſtantibus.
1202.31. *Teſcua*] al. Teſqua.
1204.48 *ruſtici agrum vocãt*] ruſtici agnum vocant.
51 *Lyra quod defoſſum eſt*] quod defoſſum eſt lyra.
52 *Galli candetum*] Galli centenum.
54 *autem pedum C L. quod aratores candecum vocant*] pedes CL. quadratos iuſtum candetũ.
1205.4 *nomen mutare non potuerunt*) nomen tamen non perdiderunt.
1206.9 *appellamus itum*] appellamus aditum.
15 *à callo pecudum*) à callo pedum.
1207.28. *& confricato*] contritos, al. contriſtatos.
46 *viuum quod foditur*) Primum iſtud Plin. vocat viuum.
50 *ad lanas ſulfundendas*] ad lanas ſuffiendas, al. ſuffundendas.
53 *deprehendat nitore ſuo*] nidore ſuo.
54 *impoſitis ignibus*] impoſitum ignibus, al.
1208.24 *cum lunæ noctibus*] Plinius habet luna.
57 *caneſcentibus littoribus*] Plin. caneſcentibus conuallibus.
1209.4. *& maximè fricabile*] & maximè friabile, al.
1209.56 *ſaxi abrupti*] ſaxi abrupta.
1210.17 *cos enim*] Cotis, fortè ϰώνως.
32 *occultum continet*] occultum gerat, al.
1211.14 *ex eo ſcripta*] ex eo ſculpta.
49 *dulci intinguitur*] dulci extinguitur.
52 *fluctuari traditur*] fluctuari creditur.
54 *ad cotem*] al. ad cotem.
1212.9 *fiſſilique vena*) ficiliſque vena.
12 *quòd cute*) quòd cote.
24 *fuerit contexta*) fuerit contacta.
29 *laminoſa ſciſſibilis*) al. ſed Iſei ſimilis.
32 *obſius*] al. Obſcius, Plin. Obſidius dicitur.
36 *in Samo Italia*) al. in inſula.
mytridas) Plin. Myrrax.
49 *emites*] Ita v. Cod. Ego ex Plinio corrigo Chernites, lib. 36. cap. 17.
54 *melĩtes*] Plin. Melitiẽ vocat lib. 36. c. 19.
56 *Iſmirus*] v. c. Hiſmiuis, al. Hiſmiridius.
58 *ſimilis ocrea*] corrigo ex Plinio, Oſtreæ.

1213 *Amnites*]amites.
5 *meloticus* moloticus.
7 *Sauinus*]al.Sabinus.
15 *ex ſeſe remittentes*]al.ex ſeſe renitentes.
52 *inter tinctus varys*]al.interdiſtinctus, al. interſtinctus.
59 *Lygdinus*]al.Lychnites.
1214.8 *Thebaicum intertinctum*]interſtinctus.
10 *aſcriptus coticulu*]aſcriptus concolis.
26 *ad cutem*]ad cotem.
29 *in choo*]al.in Chio.
32 *eſt & Limenſis*]eſt & Lunenſis,al.
43 *ſaxi eiuſdem*]ſaxi eius,al.
1215.3 *viride ſmaragdum*]viride amarum.
20 *aut lapilla mentis*] aut fortè capillamentis.
24 *aeris venis*]al.hærens.
27 *punctis abhorret*]Emendo ex Plinio,punctio obhorret.
60 *vel Germania*] corrigo ex Plinio, vel Carmania.
1216.14 *additis precantationibus*] al.additis precationibus.
34 *bacca eius vel via candida*] v.c.Venæ eius candidæ.
1217.13 *ſit electron*] v.c. Electos. ita & Plinius.
26 *Ligurius vocatus*] Corr.ex Plin.Lyncurius.
40 *eſt autem ſculpturis*]eſt autem ſcalpturis. Plin.
47 *denſitate obtuſus*]nec denſitate obtunſus.
1218.5 *nitore purpura* nitore pura.
26 *Pedorus*] Emendo ex Plin. Pæderos, quam eandem eum opalo facis.
30 *prærogatiuo vocabulo*] in vocabulo.Plin.
35 *ad lacteum ſaporem*]ad lactis ſaporem.
42 *Galatias*]Plin.Galaxia.
51 *cimedia*]corr.ex Plin.Cynædia.
54 *Belocului*]emendo ex Plin.Belioculus.
1219.2 *Achates*]v.c. Agathes.
8 *abſectos*]ex Plinio emendo Apſyctos, in Indice verò Plinij corruptè legitur Aperctes.
12 *media*]al.medea.
15 *à Vegenis*]à Veientibus,Plin.Veiis.
16 *bariptos*]emen.ex Plin.Baroptis.
18 *meramelas*]corr.ex Pl.Meſomela.
21 *tricuus*]corr.trichus.
23 *è ſummo ocrea*] Plin.candidum. v.c.habet aerem.fortè legendum eſt,croceum.
31 *ſangrus*]corr.Panchrus.
32 *olea*]al.olea.
34 *mitridax*] corrigo ex Plin.mitrax.
47 *exocontalibus*]corr.ex Plin.excontaliſhos.
52 *murina*]corr. ex Plin.murrhina.
53 *in Germania*]emendo ex Plin.in Carmania.
1220.28 *abſtrahi magneti*]al.abſtrahere magnetem.

33 *Galatias grandinum & candorem & figuram adamantina habet. Etiam in igne poſitus manet ſuum frigus*]locus eſt corruptiſſimus,quem ex MS.ita reſtituo Galatias grandinum & candore & figura, adamantinæ duritiæ habet etiam in ignes poſita manere ſuũ frigus.
50 *parietes imitatur*]Pl.eiaculatur.
53 *fulgorem*]fulgore MS.
ac regit]emend.ex Plinio regerit.
54 *electria quaſi electoria*] alectria,quaſi alectoria.
1221.11 *velut inter mortuos extinguitur*] ita Cod.omnes corrigo ex Plin.intermortuus.
13 *Sandaſirus*)corr.ex Plin.ſandaſtros.
15 *veluti introlucidam*) v.c.intra lucidum ignem.Plin.in tranſlucido ſtellantes.
18 *lignis*)Plin.Lychnites.
25 *ſculpturis reſiſtit*)ſcalpturæ reſiſtit.
27 *quodam animali*)
34 *alabandina*)Plin.halabandica.
36 *dracontites*)draconites,Plin.
37 *non ingemeſcit*) non igneſcit. Plin.gemmeſcit.
47 *flogites*)Plin.phlegontis.
1222.8 *aurea*)pallida.
12 *leocryſus*)corr.ex Plin.Leucochryſos.
13 *malechryſis*)Plin.Melichryſos.
21 *quadrata ſemper teſſeris*) Plin. quadrata, ſemper teſſelis ſimilis.
25 *calcofanus*) plin.Calcophonos.
30 *in maleficys*)Plin.litigio illata.
31 *modò ſi inferatur*)modò inferatur MS.
35 *ſimiliancius*) Plin.Zmilacis, in MS.Zimilanitius.
36 *pro connexione marmoris*) pro conneſio marmori,al.
41 *quanquam rutilet*) quanquam rutila,Plin.
42 *eius ſi feruenti*)al.ſi feruentem aquam.
45 *achati*)acate MS.
47 *gemma ſculpantur*)ac.ſcalpantur.
56 *carcina*)al.carcinias.
1223.2 *ex rutilo ſanguineum*) ex rutilo ſanguineo,Plin.ſanguinea.
3 *nigrum candidus cingit*) V.candido cingitur.ita & Plin.
7 *liparia ſuffita*)Plin.liparis ſuffita.
8 *anancitidæ in necromantia*) al.Pl. Anachitide in hydromantia.
10 *euocatas tenere*) Plin.teneri. v.c.tenere Pagani.
13 *Bronia*)Pli.Bronnia.
14 *è tonitruis cadi*)al.è tonitruis cadere.
20 *habens ſtellas*)habens ſtillas.
25 *ex vero genere alterius in alia falſa transducere*) al.Plin.ex veris gemmis in alterius falſas traducere.
30 *quidam vitrum*)v.c.qui è tritis,Plin.è ceraunijs.
53 *fama eſt pulſa*)Plin.fama eſt appulſa.
60 *hanc artem ſtuduit*) al.fortè deeſt, perſi-

cere,aut aliquid huiuſmodi.

1224.1 *lignis concoquitur*]al.lignis coquitur.

1224.2 *adiecto cupro*]adiecta cypro.

10 *eſt alia ſpeculis aptior*]eſt alia ſpeculis ſequacior.al.Plin.

12 *proximo in*]Plin.quem proxima.

14 *vitrum repulit*]al.vitrum pepulit.

19 *vocabatur admonitrum*]al.ex Plin.ammonitrum.

21 *& obſianus*]Plin.& obſidianus.

42 *pretia abſtraherentur*]Plin.pretia detraherentur.

122.58 *Græci cairon*] fortè χυδαῖον. Ita ex coniectura poſui.

60 *ſolidi*]al.Folles.

1226.10 *dum enim quacunque cauſa*] dum enim quocunque caſu.

29 *quòd exſcindat*] al.excedat.fortè exedat. Ita Plin.exeſt & perrumpit vaſa.

38 *ex nimio ſtillat*]al.ex minio deſtillat.

1227.37 *ſenis pratenui bractea*]Plin.Prætenui pyropi bractea.

59 *fornacibus inſidente*]al.deſinente.

1228.36 *ſtrictura*]Plin.à ſtringenda acie.

42 *oleo delectatior*]Plin.delicatior.

51 *vnde & in ſimulacrum ferro in aere pendere videtur*] vt in eo ſimulacrum eius è ferro pendere in aere videretur.

1229.16 *& in Gallacia*] Plin.& in Galecia.

58 *Poetis electron*]Elector.ita & Plin.

1230.4 *& argenti vna*]argenti & aurum.

39 *vnde in lanceis*]deeſt.

43 *& vnciis*]al.& vncis.

51 *ab arboris ſemine*] al.ab arbore cuius ſemen eſt.

1231 24 *ponderis ſemiſſem*]pōderis ſemis eſt.

1232 18 *à quibuſdam caulacm*] à quibuſdam cauſatus.al.

23 *ſermone cote*]fortè ſermone κοινῷ.

44 *appellata metreta*]al.appellata metra.

1235.13 *Democritus magnus*]al.Magus.

32 *nomine ſtercutus*]Plin.ſtercutius.

33 *cuius ara apico*]cuius ara à Pico.

1237.32 *eius ordines*]ſex ordines.

42 *Scindula*]al.Scandula.

1238.7 *frugis curuetur quæ*] frugis curuentur quæ.al.

1239.35 *nomen proprium*]al.ἀρσενικὸν.

1240.7 *venicula*]al.venunculæ.

28 *Balanis etiam Græcè grande vocata*]Forſſe ita legendum eſt, βάλανος enim Græcè glandem ſignificat.

38 *& lenis*]& leuis.

1242.43 *& licinium*]al.& lucinium.

Haſtula] ita hodie Hiſpani Haſtillas vocant,quæ Græci κάρφη.

1243.38 *Malomellum*]al.melimelum.

49 *ſunt quintinas*]corr.ſunt κίκινοι.

60 *in guſtu acorem*]al.in guſtu aquorem.

1244.35 *quòd dulcedine*]quòd dulcis,al.

1245.36 *eſt exudet*]al.eſt excludas.

1246.14 *ſilicon*]al.ſilicon fortè ξυλόχαλκον.

25 *in Germaniæ*]fortè Carmaniæ.

40 *quaſi Ceomenes*]ex coniect.κνημίνης ἀπὸ ὄπις,tametſi ridicula eſt etymologia.

51 *cypreſſus*]al.κυπάρισσος.

1247.2 *dum vererentur comprimerent*] dum vererentur opprimerent.

27 *reſponſa dare*]al.præcanere.

31 *fructus grandula*]Fructus Galla.al.

1248.18 *tramaritiam*]al.tramariam.

21 *artibus miſtra,id eſt odia*]al.miniſtra odia, fortè μισία,id eſt odia, tametſi ridicula eſt Etymologia.

40 *Rodandarum*] fortè rodophno, vel Rhododendron.

58 *non magnum*]al.non magna.

1250.9 *appellatur Cladonia*]al.Colonia,fortè cladonia.

10 *cui probatio*]al.natura probabilis.

1252.43 *quod ligno*]quod lino.

52 *Cypram*]Cyperum.

1253.23 *informato redimine*]al.ſcrimine.

31 *quipparum*]emendatio κύπειρος.

44 *foliis gladioli*]al.gladiolæ.

1254.5 *floribus aſpirans*] al.floribus & dulci aſpirans.

16 *& flore violæ*]& flore volui.

1255.16 *Latinorum Poleium*]polegium.

1256.35 *vulgus ſtringum*]ſtincum.

55 *vel penterobiuam*] Corrigo Penterobon.

1258.11 *Daucus*]Daucus herba fœniculi ſimilis foliis tyrſo bipalmis.

42 *ſingulas annotationes*]adnodationes fortè.

44 *ad lucinium*]al.Lychnia.

49 *Latini Colena*] al.colora.Plin. culinam herbam origano ſimilem facit ſapore.

60 *Pilogonus*]corrigo Polygonon.

1259.59 *ilum*] v.quæ ſcripſi ad Feſtum in voce Ilia & Exiles.

1260,1 *quam appodelon*]quam opodelon.

9 *ſoliti quid dicere*]ſoliti prædicere.

33 *igni ſpecies*]cutis & ſpecies.

36 *reſimplicata*]res implicata.

1261.57 *vnde & eſca vulgò*] Hodie etiam Hiſpani fomitem igni accendendo aptum yeſca vocant. Itali ipſum nomen eſca retinent.

55 *ruſtici alam*]ruſtici alam.

1265.38 *per maria*]in alio Agami.

58 *bello vocationes*]al.bello vacationes.

1266.9 *poſtea detracta*] mutata & detracta litera.

27 *à porca fœde*]à porca fœda,al.

1267.31 *expolia*]ſpolia.

46 *exercitus legionum*] ita in duobus cod. At in vetuſtiſſimo poſt exercitus, eſt punctū: & deinde legionum pein.ſigna.

59 in ſigno] in ſigna.
1268.1 *Vt magu*] v.c.habet malus.
8 *pralata agminibus*] prælata imaginibus.
15 *in hoſte*] al.in hoſtem.
1269.42 *Tranquillinus*] Tranquillus,al.
1270.1 *Eſt enim conitus*] al.eſt enim contus. al.conum.
2 *Graci apluſtria*] apleſtria,fortè ἀπλάϛρια.
5 *quaſi venatui habilia*] ita habet venatui habilia,vel quæ venientem excipiunt.
8 *expectántque*] exceptántque.
58 *ſint & peruolent ſcutatos*] præuolent haſtas.
1271.39 *inter ſe collectis*] inter ſe colligatis.
1274.34 *tantùm pudenda*] tãtùm verecunda.
1275.9 *certantes innitent*] al.initent. al. innituntur.
24 *complexu abigere*] al.ambigere.
1276.48 *Obeliſcum Meſpres*] al. Mesfres. al. Meleres.
1277.45 *primus Criſtenes*]Criſtines.
1278.21 *eſt creta*] certa meta, id eſt iudicium:alius habet actus.
1279.9 *hac expectatione*] fortè ſpectatione.
1280.53 *è fluxu*] al.luxu.fortè flexu.
55 *per fluxum*] fortè flexum.
59 *quorum*] al.cuius.
1281.55 *Velitam*] al. Veletum.
1283.13 *qui eis actu*] Ita in omnibus exemplaribus: ſed non dubito quin legendum ſit lactum.
1284.17 *in grege*] al.in Græcia.
1285.20 *gerit*] al.regit.
38 *Graci dulconem*] al. durconem, puto legendum ὀλκάδα.
48 *quas dromones*] fortè δρομάδας.
1286.32 *& caupolus*] al.caupillus.
57 *Agiauia*] Agea peruia loca ſunt.
1287.22 *Malum deligatum*] al.diſligatum.
1288.9 *more curcubas*] al.cucurbas.
32 *Cataporates*] al.Cataporate, cenſes antè legendum lina.
1289.25 *ſape vri*] ruri.al.
31 *qui iudicio paret*]al.in iudicio apparet.
53 *ad conuincendum litigatorem*] al.ad conu. lit.poſt quantalibet ſecula vt fixum.
1291.3 *ſfungia*] al.isfungia.
10 *motalitate*] al.mordacitate.
17 *Concleatius*] Cochleaticus.
26 *Sfungia*] al.*isfungia.*
59 *Calx viua*] Ita v.c.al. calcis.
1292.10 *optimum lapis eſt ſpecularis*] al.de lapide ſpeculari.
56 *colorum pictura*] al.tincturæ.
1294.8 *fretia*] Ita omnes cod. Plin. Eretria.
1295.17 *in vas idem*] in ius idem.
19 *quòd iſcino*] quòd ſcino.al.
46 *Sfungia*] isfungia.al.
1296.7 *aruginem creant chalcantium*] In exc. quodam exempl. ita legitur,creant. chalcantum dictum, quod calcis eſt thimum, id eſt flos. vnde & apud Latinos æris flos appellatur.
25 *vniuerſa ſunt*] Ita habent omnia exemplaria. Ego ruunt, legendum arbitror, non ſunt.
1297.1 *Agrantes*] In v.c.deeſt.
29 *in medio circini*] fortè circuli
48 *Scalprum*] Scalprus,al.
55 *harendo ſcophen*] al.ſcoſam
56 *Gunia*] al.Guluia.
1298.22 *Abanem*] al. Abanæth. al. Albas eſt.
28 *tiaram vel galeam*] al.galeriam.
1299.40 *Laculata*] Lacunata.
44 *aliy maluellam*] Malo ellam.
55 *& mena*] mela, quod è colore nigro. Græci enim μέλαν nigrum vocant.
1300.18 *biplex*] bile.
19 *Intripola*] interpola.
24 *Libitonarium*] al.Leuitonarium.
37 *fluxuoſam*] flexuoſam.al.
57 *Parthis Sarabra*] al.Sarrabara.
59 *Sardis manſtruga*] al.manſtrucæ.
1301.6 *Linna cooperta eſt textrine Gallia*] al. Linna cooperta eſt textrina Gallus.
25 *& malè*] malis.
26 *cum latratoribus*] al. latrantibus. al. latratricibus.
27 *Linteati Indi*] à Lineati, quod probo. Nam Indi ita faciem lineamentis pingunt.
32 *Stigmata*] al.ſtemmata.
38 *abeſt gens*] al.genti.
40 *ad ſui ſpecimen*] al.ad ſui ſpeciem.
47 *ſui arcem ambitu*] al.ſui arcem ambitus.
51 *Pallium*] al.palleus.
57 *pallium*] palleum.
1302.3 *Eſt autem Pallium*] al.palleum.
30 *hominem tranſmearet*] hominem tranſueheret.
32 *inſigne pallium*] inſigne palleum.
1303.7 *& Graci*] al.& Græcè.
30 *ìnobilitate*] legendũ cenſeo,mobilitate.
1304.21 *Mantolia*] Mantiſia.
1305.12 *quaſi craſſedo*] quaſi craſſitudo.
25 *quos propior*] quos propius.
1307.5 *Cidaris & ipſum*] al. Cidaris & inſigne.
31 *Rigula*] Ricula.
1308.3 *& longos habitus*] al.longos ambitus dicunt.
4 *vt ipſa*] al.vt ipſe.Et.
20 *ampla &*] In vet.cod.deſunt.
1039.28 *nec certinalis*] quos Tinica lima.
1310.46 *Braxea*] al.Baxea.
57 *Oſſas*] oſas.
ab oſo] ab oſſe.
1311.7 *quod ſeccum*] al.quod ſaccum.
1312.6 *Braxea*] al.Baxeæ.

1311.46 *Stefadium*) al.Stiphadium.

54 *nam priuata menſa victus eſt*) al.Nam priuatæ menſæ victus conuiuium non eſt. Alia verò exemplaria, Nam priuata menſa, victus eſt:conuiuium non eſt.

1312.49 *quàm paruum*) quàm parum.al.

1313.7 *indigeſtus efficitur*) afficitur.

19 *Vnde & antecœnia*] al. vnde & antecœna.

à quibuſdam vocabantur) vocabatur.

46 *Sfungia*) al.ſpongia.

aqua diutiſſimè laxatus) al. diutius malaxatus.

51 *Laganum*]al.Lege num in manuſcripto codice deeſt hoc genus panis.

54 *Melle enim aſperſo*) al.aſperſa.

55 *Cruſtula*] Hoc etiam in vet.cod.deeſt.

59 *quia diuiditur*) quia diuiduntur.

1314.26 *dicit Afranius in roſa Gallum*) Afranius in proſa Gallum.

40 *Pulpa*) Hæc deſunt in vet. cod. vtque glutinoſa.

48 *Afratum*) al.Afrotum.

60 *Hanc Græci Zemam*) Ita exempl.v. ſed non dubito quin legendum ſit ζωμὸν.

1315.10 *Accepta enim ſecum alia ſpecie*) al.acceptas enim ſecum alias ſpecies.

17 *& Arabia colligatum*) al.collectum.

60 *temporis pueris operarijs*) al. pueris & operariis.

1316.12 *ſpiramine relicta*) al.repleta.

1317.3 *quod defrudetur*) quod defraudent.

32 *humorem liquant*) al.linquant.

1318.14 *vulgò cilionem*) al.celionem.

22 *ſiue* Στοὰ τῶ κοίλων) Græca legi non poſſunt in manuſcripto.Coniicio legendum eſſe Στοὰ τῶ κοίλων.

23 *Meſſorium*) al.Miſſorium.

37 *Nunquid ſcis*) al.nunc diſcis.

Triſſiles] Ego lego τριχιλὲς.

57 *à connexionibus virgularũ*] al.virgultorũ.

1319.4 *Bacchia*] Bacina.al.Baccea.

6 *Ex ſcala*] al.& ſicale.

23 *& ſitula*] al.& ſicula.

25 *illi ſicile*] fortè σίτλυζον.

37 *ſicut Cilicienſes*] al.Cilices.

1320.17 *vt altius vapor emittatur*] vt altius vaporem emittat.

32 *quaſi currifrum*] al.currifrugum.

36 *Cibutum*] al.κιβωτός.

50 *Mozica*] Moſicia,quaſi Modicia.

1321.1 *Sitarcia*] Sitharchiæ.al.Siſtarchiæ.

17 *Sportula*] Hæc in v.c. non ſunt, bona alioquin.

39 *Eſt enim candela*] cicendela.

51 *Græci Scolaces*] fortè Σκόλοπες.

52 *Scolicia*] Ego lego σκολιαὶ, hoc eſt intorti.tametſi hæc etymologia non bene reſpondeat voci σκόλοπες.

60 *quod labentis*] al.lambentis.

1322.13 *Farum*] al.Pharum.

36 *cami*] legendum χαμαὶ, humi dicunt.

38 *Baionula*] Batanula.

45 *de quibus Satilius*] Satirius.al.

1323.42 *quaſi dicat pilauſtrum*] quaſi dica pilaſtrum.

45 *vndique contexta*] vndique contecta.

51 *ſunt ruſſati*] al.Sunt roſati.

1324.6 *ſaxáque euelluntur*] ſaxáque euoluuntur.

40 *quaſi boſoira*] Lego βοὸς ὄψα.

46 *Falx*] al.Falcis.

60 *circa caudicem*] al.codicem.

1325.2 *ex caudice*] al.ex codice.

8 *quo ſemina purgantur*] al. pugnantur, aliĩ & rectius ſparguntur.

17 *frumenta cillentur*] al.cilluntur.

43 *Telonem*] al.Tolone.

VARIÆ LECTIONES IN FVLGENTIVM PLANTIADEM:

801.16 *reperiens*) Rex Perſes.

17 *Mnaſeas in Cecrope*) Mnaſeas in Europæ libro

18 *victus*) vinctus.

19 *viſpillonibus*) veſpillonibus.

26 *Pollinctor eius funeri dum vnctionem parat*) pollincto eius funere domuitionẽ paramus: aliàs pollinctores funere domuitionẽ param⁹.

29 *Tagetis*) Stagetis.

Bacchetidis) Baccitidis.alij,Bacidis,&c. fuit autem Bacis Fatidicus qui oracula & luſtratus libros conſcripſit, quos legiſſe ſe teſtatur Pauſanias in Meſſenicis.

34 *immutanda*] commutanda.

37 *Meſſenios*] Athenas.

Ioui] Marti.

38 [illegible]] [illegible] vel [illegible] alij, [illegible].

39 *Ioui hominem &c.*] Marti de homine apud inſulam Blennon quod ſacrificatum eſt, à duobus Cretenſibus,& vno Locro.

802.3 *efferre*] offerre.

nefrendem] nefrendum.

4 [illegible] *id eſt*] deeſt quibuſdam.

5 *Sicinium*] v.c.Sitium.alij ſiccium.

8 *aduerſus*] v.c. è contrà.

11 *Bab.*] Bebius.
faſtos dies] feſtalia ſacrorum.
12 *geminas*] geminos.
14 *ambeguas*] ambiguas, alij ambiquas.
19 *quæ nec iam*] quia nec buſta.
22 *Melius*] Melius ſuggrundiarium miſer quereris, &c.
24 *ſenes incuruos*] Senes iam incuruos.
29 *morti*] mori.
31 *Larentia*] Laurentina.
32 *pro agris*] per agros.
38 *eóſque*] &.
803.8 *dignos*] In v.c. non habetur.
11 *veneratione*] remuneratione.
12 *depinnato*] depennato.
16 *Sceparnionem*] Separnum : alij ſeparuum.
17 *his nuncium indicaſſem*] Hiſmuntium indicaſſem.
19 *interdiu*] in die.
21 *Milit*] in Mercatoris Comœdia.
22 *Quidiam*] In v.c. non habetur.
25 *Tutuli*] Tituli, & Titulum. vide Titulum.
29 *caput tectabam*] tutabant.
32 *naniculam*] Nauicellam.
37 *ad Philippum*] pro Philippo.
39 *faciam*] Feram.
40 *autem*] Autentium, alij autenticum.
73 *fati* Fratri.
46 *marito detrahentis dicitque*] maritis detrahentes dicere.
45 *Pumilus*] Pumilio.
49 *Pumilos*] Pumilios.
50 *lenem*] lenem, fortè læuem.
53 *ſubtilem telam*] ſubtilia tela.
54 *Poſſiſne, necne clam*] Poſſis clam.
55 *proinde*] perinde.
58 *Quid nam*] Nam quid.
804.3 *empſitem*] emiſſem.
5 *Titiuillitij ſat cedo tibi*] Titiuiles Flacce do tibi, alij pro ſat legunt ſal.
6 *Sculponeas*] Iſculponeas.
8 *ait: ſculponeis*] Iſculponeis.
10 *Qui quaſo*] Melius Iſculponeas quibus, &c.
12 *per alienas domos gyrare*] per alienas domos infrontate girare, alij inſtanter gyrare: alij ligurrire.
16 *Operam vxoris pollicetur foras, quaſi catillatum*] Quin meā vxorem mittam cauillatū.
18 *no minari* dici.
20 *digni fuerunt*] forent.
21 *Statius Cæcilius*] Flaccus Tibullus.
22 *Melene*] Molitrice.
26 *appellari*] dici.
27 *cellarios*] cellaritas.
inde promant] deintus promant.
31 *Memor*] Memos.
34 *Auctio dicitur venditio*] Auctionem dici voluerunt venditionem.
38 *Naſiterna*] Mnaſiterna.
39 *fabula*] Comœdia.
40 *naſiternatus*] Mnaſiternatus.
41 *naſiternam*] Mnaſiternam.
43 *antiſtas*] antiſtans.
47 *Chryſalo*] Bacchidibus.
Fortè vt aſſedi] Fortè ego vt in ſtega conſederam.
48 *nauicula*] nauicellæ.
49 *dromonis*] dromadis.
52 *Limbus verò*] hæc non ſunt in v.c.
59 *quæ paruo ſtipendio proſtant*] quæ ſeparuo ſtip. proſtant.
805.2 *Non ego*] non eſt in v.c.
6 *Galbius*] Caius.
7 *confodiende*] confodiente.
9 *Si tibi Machæra*] ſi tibi machæra eſt foris.
15 *Fonteius*] Pronto.
20 *domuitionem*] omnes dom. &c.
23 *Flocce*] flocci pendo.
26 Δrrlις] in Zeſia.
proferto] proferte.
29 *opiparè*] de eſt in v.c.
31 *Callim*] Callimorphus.
3 *Ambroſio*] Ambroſiæ red. tuc. fauore.
36 *&c ſunt*] vt ſunt.
38 *venuſtarem*] venuſtarem, venuſtare verò exclarare eſt.
40 *nauicula*] nauicellæ modiciſcimum.
41 *bamplum*] Lembum: alij blaunam.
47 *petere*] pellere.
49 *Itaque*] Itane habes. v.c. ab eis.
51 *Valgia*] In v.c. poſt vocem Exercitam continuè legitur ita, & vbi ſuprà ait.
806.1 *Simplones*] Simpolones, vel ſimpulones.
3 *ſimplator*] ſimpulator.
Sutrius] ſuccius, alij ſucuius, vt apud Macrobium.
10 *Gerones*] Gerrones.
12 *Ciſtellam effer*] Ciſtellam mihi offers.
17 *ſic ex re*] ſic ire.
20 *Aretinas*] aricinas.
22 *Hallucinari*] Alucinare.
24 *Nam centum*] nam contemptum.
31 *Caſi itaque*] Ceſſi itaque.
33 *ſtat dum lixa bibat*] iuuat.
36 *ſudus ora*] ſudus oritur.
39 *Rubrius*] Rabirius, alij Rutilius.
43 *ambulans*] exiſtens.
46 *Manubiæ*] Manubies.
48 *reperta*] reſtiterant.
49 *Aumarium*] Aumatium, vel Automatium, vel Armarium.

FINIS.

INDEX GENERALIS IN *Varronem, Verrium, Feſtum, Nonium, Fulgentium, Iſidorum & alios authores.*

NOTÆ IN HOC INDICE OBSERVATAE.

V. *Varronem deſignat.*
Ver. *Verrium.*
F. *Feſtum editionis Vrſini.*
S. *Schedas Feſti, quæ à Pomponio Læto relicta.*
F.P. *Feſtum Paulo Diacono coniunctum.*
N. *Nonium.*
P L. *Plantiadem.*
I S. *Iſidorum.*
V.G. *Veteres Grammaticos.*

Sine notis ſpecialibus alij authores numero ſimplici deſignati.

Cæterùm prior numerus, columnam: ſecundus, lineam deſignat.

A Latinum, Iſ. 1234.45
A curis liberũ eſſe N.705.6
A poeta fabula fit. V.42.30
Aaron Iſ. 994.2
Ab actore agitur V. 42.30
Abacti F.P. 243.1
Abactor Iſ. 1069.14
Abactus Iſ. 1069.35
Abacuc Iſ. 996.48
Abalienatus F.P. 243.3
Abambulantes F.P. 243.4
Abanes Iſ. 1298.22
Abarcet F.P. 243.5
Abares, quinam dicti Iſ. 1079.59
Abauus F.P. 243.4 Iſ.1054.19
Abba quid ſignificat, Iſ. 1006.40
Abdias Iſ. 999.5
Abdicare N. 737.48
Abditiui F.P. 243.8.
Abdo Iſ. 994.31
Abducere V.G. 1357. N.692.2
Abduci V.G. 1356.44
Abel Iſ. 991.45
Abemito F.P. 243.9
Abgregare F.P. 243.11 V.G.1372.13
Abia Iſ. 995.19
Abies Iſ. 1246.32
Abietaria F.P. 243.19
Abij 1425.52
Abiiſſe pro adiiſſe F.P. 243.21
Abimelech Iſ. 994.28
Abitio F.P. 243.22
Abitus V. G. 1352.25
Abiugat N. 524.56
Abiuratio Iſ. 934.6
Ablactatus Iſ. 1069.5
Ablatiuæ præpoſitiones Iſ. 828.47
Ablatiuus Iſ. 825.40
Ablegare N. 500.57
Abnepos Iſ. 1055.50
Abnuo V.G. 1380.5
Abnutare F.P. 243.23
Abolla N. 788.11
Aboloes F.P. 243.24
Aboriatur N. 525.51
Aborigines F.P. 243.26
Aborſus V.G. 1346.5 N.736.50
Abortiuus Iſ. 1069.36
Abortum F.P. 243.29
Abortus N. 736.32 V.G.1346.7
Abram Iſ. 996.13
Abrogare V.G. 1330 33
Abſalon Iſ. 995.12
Abſcondit N. 526.11
Abſconditum N. 687.57
Abſconſum eſſe V.G. 1379.1
Abſectos Iſ. 1219.8.
Abſente N. 526.39
Abſidia Iſ. 1200.4
Abſinthium Iſ. 1257.41
Abſoluere V.G. 1362.40
Abſonum N. 524.4
Abſpulſus V.G. 1331.29
Abſtemius N. 521.32 PL.806.39 Iſ.1069.3
Abſtracta quantitas Iſ. 874.19
Abſtulit N. 713.17
Abſurdum V.G. 1357.42
Abſynthium N. 591.38
Abydos, inſula Iſ. 1176.5
Abundans N. 675.32
Abundare N. 506.23 ſupereſſe N.701.34 N.703.58
Abundè N. 706.9
Abuſa N. 526.55
Abuti VG. 1353.8.1360.20
Abyſſus Iſ. 1155.25
Academici Iſ. 1016.47
Accatia V. 34.31
Acanthus Iſ. 1254.28
Acatium Iſ. 1287.49
Accæ Tarentinæ V. 34.36
Accedo tibi V.G. 1326.11
Accedo te V.G. 1362.11
Accelerare N. 719.22
Accendi N. 681.10
Accenſi N. 777.21 V.53.57
Accentus Iſ. 831.37
Accenti genus militiæ N. 516.14
Accepta parabola Iſ. 1000.25
Accepto N. 525.44
Acceptum reſtituere N. 699.48
Accerſere, Arceſſere V. G. 1352. 14
Accerſi, Abduci V.G. 1360.8
Accidens Iſ. 875.39
Accidentia Iſ. 877.7
Accidere V.G. 1347.37
Accinge N. 748.43
Accipere, admittere N. 620.13 audire N.620.5 concipere N. 620. 2. datum ſumere N. 619.53 decipere N. 620.10 increpare N. 619.49 paſcere N. 620.8 ſentire N. 619.56 tractare N. 619.49 videre N. 619.57 [illegible].18. V. G. 1331.39
Accipi V.G. 1363.23
Accipiter N. 593.18. Iſ.1138.12
Accola Iſ. 1069.21
Accommodat N. 523.9

Accommodare V.G.1330.7. adhibere N. 622.59
Accommodatum, adiunctum N. 622.40 procliue N.622.51.
propenſum N. 622.58
Accubitum Iſ. 1311.
Accuſator Iſ. 1273.32
Accuſatiuus Iſ. 825.37
Accuſatiuæ præpoſitiones Iſ. 822.46.
Acephali quid dicti Iſ. 1015.6
Acer, fortis N. 620.44
Acer, genus arboris Iſ. 1247.45 & 1067.35
Aceratum F.P. 245.35
Aceratus N. 734.45
Acerba mors Iſ. 1105.9
Acerbum, horrendum N.624.21, infandum N.624.21, immite N. 624.21. incoctum N.624.23. præcoquum N.624.23.
Aceroſum & Aceratum V.G.1344.53
Aceroſus N. 734.
Acerra F.P. 243.56
Aceruus V.G. 1352.23
Aceta V. 85.6
Acetabulum iſ. 1318.33
Acetare F.P. 243.40
Acetum iſ. 1316.35
Achab iſ. 995.46
Achaia Iſ.1188.38. & 1168.15 & 1169.25
Achæi qui & Achiui iſ. 1040.35
Achaici 1434.32
Achas iſ. 995.32
Achas oppidum iſ. 1036.58
Achates iſ. 1219.2
Acharias iſ. 995.22
Acheron N. 592.40
Acidum iſ. 1316.38
Acies gladij iſ. 1269.13
Acies vnde dicta iſ. 1049.43
Acieris F.P. 243.41
Acina N. 598.42
Acinus iſ. 1249.55
Acipenſer N. 795.12
Acitabulus iſ. 1232.20
Aclaſſis F.P. 243.44
Aclides N. 297.48
Acoliæ inſulæ Siciliæ Iſ. 1178.2
Acolyti iſ. 1005.58
Acone Iſ. 1254.45
Acorum iſ. 1253.46
Acre, acerbum N 620.34 aſperum N. 620.34. auſterum N. 620.33. celer N.620.30. diligens N.620.54. prouidum N 620.53 ſæuum N.660.48. ſeuerum N 620.38. vehemens N.620.48. velox N.620.30.
Acrimonia N. 524.51
Acritas N. 762.48
Acrizymus iſ. 1323.40
Acroceraunij montes iſ. 1180.32
Acrumæruma F.P. 243.45
Actio V. 37.9
Actioſa V. 54.28
Actiuum genus iſ. 817.40
Actor iſ. 1067.20
actor agit V. 42.29
actores Iſ. 1052.25
actores pronuntiare dicuntur V. 39.29.
actualis philoſophia Iſ. 874.6
actualis aſtronomia Iſ. 874.37
actualia nomina iſ. 824.50
actuariæ N. 786.9
actuariæ naues Iſ. 1286.25
actum admotum N.622.23. appulſum N.622.14. coactum N.622.21. infixum N.622.17. perfectum N.622.12. territum N.622.22
actus F.P.243.46.V.7.23. & 7.34. & 6.46
actus Apoſtolorum iſ. 955.50
actus duplicatus iſ. 1104.44
actus quadratus iſ. 1304.41
acuere V.G. 1332.20
acupedius F.P. 1243.53
acu picta iſ. 1300.12
acupicta veſtis iſ. 1300.12
acus F.P.243.55. FP.244.1.V.G.1371.36.iſ.1307.45.
acutum N. 709.47
acuta vox iſ. 897.30
acutus iſ. 832.39
acyrologia iſ. 843.40
ad aliquid nomina iſ. 824.34
ad aliquid numerus iſ. 890.24
ad buſta Gallica V. 26.18
adactauit N. 525.47
adagia F.P. 1445.18
adagio V. 50.47
adamas Indicus iſ. 1220.14
adamiani iſ. 1011.46
adam iſ. 991.28
adaſia F.P. 244.11
adaxint F.P 244.12
adaxint N. 525.50
adcenſi F.P. 244.13
addictum N. 522.23
addictus V.40.9.V.G. 1378.44
addicere F.P. 244.16
addixit iudicium V. 40.4
abdubanum F.P. 244.18
adduce V.G 1379.30
adducere, ducere N.623.54 interquere N 623.58. rotare N.623.58. producere N. 624.1
adduci, cogi N. 623.55
adducitur V.G. 1379.36
addues F.P. 244.19
adeo habet duas ſignificationes F.P.244.20
adeſum N. 523.25
adfabrum F.P. 244.28
adfatim vnde dictum F.P. 244.29
adfatus V. 58.43
adfectare F.P. 244.32
adficere, adripere V.G. 1350.48
adfines F.P. 244.34
adgregare V.G. 1372.13
adgretus F.P. 244.36
a dictis factiſque maiorum fides petitur iſ. 884.28
adiectiones quid vocantur iſ. 967.59
adigas F.P. 244.39
adimit V.G. 1334.52
adipatum N. 521.42
aditiculum F.P. 244.40
aditus, ingreſſus N.618.46. aduentus N.618.59. interpellatio N.618.40.Iſ.1198.54
adiugare N. 525.56
adiutor V.G 1358.43
adiutatur N. 753.16
adiuuare N. 689.51
Adhæſum N 524.39
adhamare N 521.46
adlecti F.P 244.41
adlicit F.P 244.46
adliueſcit F.P. 244.49
adlucet V 42.48
adminiculandei V 67.17
adminiculaui N 527.13
admirabile cauſæ genus iſ. 861.47
admirari V.G 1346.18
admiſſiuæ aues F.P 244.50
admoditæ iſ. 1125.9
admonitio N 592.48
admonere, commonefacere N. 621.11. percutere N. 621.13. V.G 1328. & 1379.15. 1055.52
adnictat F.P 244.52
adnunciari V.G 1349.44
adolere N. 516.1. vrere N. 624.35 augere N.624.37. honorare N.624.37. propitiare N. 624.37
adoleſcere, creſcere N 624.42
adoleſcens iſ. 1103.44
adoleſcentia iſ. 1102.47
adoleſcentiaris N 523.55
adoleſcentior iſ. 1104.32
adoleſcenturire N 525.24
adoleſcere V.G 1347.42
adoleſcit F.P 244.55
adoleuit N 516.5
adoptatio V.G 1377.59
adoptatitius F.P 249.1
adoptione filij qui dicuntur iſid. 1054.50
adoptiuus filius Iſid. 1055.7
adoptiuus iſid. 1069.37
adonari iſid. 978.38
ador F.P 245.2
ador frumenti genus N 512.35
adorare N 512.37
adorare apud antiquos F.P 245.5
adorea laus F.P 245.9
adorea ſacrificia Iſid. 1237.25
adoreum tritici genus Iſid. 1237.28
adoreum vnde dictum N 516.29
adoriri V.G 1357.51
adpromiſſor F.P 245.12
adquirere V 41.57
ad quo pro in quantum N 526.28
adrogare V.G 1330.32
adrumauit F.P 245.13
adſciſcere F.P 245.16
adſcribere N. 700.2. V.G 1346.56
adſcripti F.P 245.17
adſcriptitij F.P 245.19
adſcripti V.G 1371.49
adſcriptitij V.G 1371
adſcripciui V 53.45
adſectata femina F.P 245.30
adſerere manu V.40.34.F.P.245.33

Adſeſtrix

adſectrix N 525.5
adſidelæ F.P 245.38
adſiduus F.P 245.40
adſipere F.P 245.46
adſita V.G 1351.52
adſpecti N. 757.34
adſtaſſent F.P 245.52
adſtipulari N 522.20
adtegrare F.P 245.49
adteſtata F.P 245.53
adtributum V 30.2
adtricum F.P 245.56
adtubernalis F.P 245.58
aduelitatio F.P. 246.4
aduena Iſ. 1069.17
aduenæ Iſ. 1052.43
aduenire, incipere N.624.10. venire N 624.8
aduentus N 686.42. V.G. 1355 59
aduerbium Iſid. 813.52. V.G. 1332.2
aduerruncare N 525.34
aduerruncaſſare N 525.37
aduerſa cum obelo Iſ. 835.44
aduerſari [illegible] 692.14. N.696.18
aduerſarius V.G 1332.18
aduerſum, & aduerſus te V.G. 1352 49. V.G.1353.28
aduerſus F.P. 246.7 V.G.1353 29
aduertere V.G 1363.17
aduocaſſe N 525.19
aduocatur V.G 1379.8
aduocatus Iſ. 985.49. V.G.1362 55
aduocitat F.P 246.14
aduorſum N 915
adulari F.P 246.9
adulatio N 491.55
adulter, & adultera F.P 246.11 Iſ. 1068.34
adulterina ſigna F.P 246.13
adulterio pro adulter N 522 47
adultum [illegible] 516.5
adulterium Iſ. 933.55
adytum V.G 1351.11
Ædeis V 26.47
Ædilis V 15.28
Ædilis V 40.1
Ædilis F.P 246.18
ædis F.P 246.26. N.262.20. Iſ. 1194.50
Ædificatio Iſ. 1290.53
ædificiorum partes tres Iſ. 1290 40
Æditimus F.P.246.32. ædituus V.G. 1360.46. & 47
æditor [illegible] 525.60
ædituus V 48.30. F.P.246.33
Æger V.G.1332.8. Iſ 1069.6. ægrotus V.G 1354.17
ægeum V 49.47
Ægeum mare F.P 246.34
Ægophthalmos Iſ. 1222.60
Ægritudo N 733.46
ægrotatio N. 733.46. V.G. 1344. 14
ægrotus V.G 1332.8. Iſiod.1069 7
ægrum F.P 246 39
Ægyptij Iſ. 1036.22. & 1039.22. & Iſ.
Ægyptij lapides Iſ. 1215.18
Ægyptilla Iſ. 1219.10
Ægyptius Labyrinthus Iſ. 1193.45 Iſ 1264.32.
ælatus Iſ. 1068.19
æliopolis Iſ. 1187.27
æmatithes Iſ. 1212.12
æmidum F.P 246.43
æmilia gens F.P 246.44
æmulatio V.G.1341.11. N.729.59. N. 739.21
æmulus, inuidus N. 619.23. ſectator N.619.26. imitator N.619.27: Iſ. 1068.6
Ænaria F.P 246.49
ænatores F.P 246.51
ænea limina Iſ. 1227.55
æneolum F.P 246.53
æneſi F.P 246.54
ænormis Iſ. 1069.13
ænulum F.P 246.55
æolides Iſ. 1037 [illegible]
æquabile V.G 1332.12
æquæuus Iſ. 1068.11
æquales numeri Iſ. 890.12
æquales, æquæui N. 617.26
æquales numeri Iſ. 890.30
æquales ſimiles & ex æquo N. 617 22
æqualis V.G 1332.12
æquanimitas V.G 1360.15
æquare N.622.35. continuare N.622 57
æquilauium F.P 247.1
æquidiale F.P 246.56
æquimanus Iſ 1069.41
æquimelium V 26.16
æquimentum N 522.32
æquinoctialis circulus Iſ. 905.10
æquinoctium Iſ. 941.38. V. 32 2
æquitas V.G 1357.5
æquiter, pro æquè N 773.12
æquiuoca Iſ. 876.2
æquor V. 49.51. N.520.5. V.G.1376. 54. Iſ. 838.42. campus N. 624.3 fluuius N. 624.6. mare, N.624 5
æquus Iſ. 838.36. Iſ 1068.8
Aer N. 620.57. Iſ.1145.59. altitudo N.620.60. ſonus N.621.2. denſus Iſiod. 1146.15
æra N 593.37
æra, numeri nota N 525.13
ærarium V.40.30. N.591.44. Iſ.1225. 27
ærariæ V 69.53
ærarij tribuni F.P 247.5
ærea pecunia Iſ. 1225.25
ære diruti N 784.27
æreus nummus Iſ. 1225.23
æriæ vndæ Iſ. 1155.35
æribus F.P 247.8
æripicium N. 521.38
ærifodinæ V. 4.29
ærij Iſ. 1039.32
æris flos Iſid. 1227.58. Iſid.1228 3
æromantia Iſ. 1021.21
ærosa F.P. 247.10
ærugo Iſ. 1218 6
ærumna V.G 1380.28
ærumnulæ F.P 247 12
ærumnoſus Iſ. 1069.8
æruſcare F.P 247.19
Æs Iſid. 1226. 54. Iſid. 1227 50
æs militare V 30.4
Æſerninus 1435.24
Æſopicæ fabulæ Iſ. 854.37
æſtas V.32.11. V.G. 1329.29. Iſiod. 942. 11. meridiano datur Iſiod. 942.28
æſti N. 756.26
æſtimata pœna F. P. 247 21
æſtimiæ F.P 247.25
æſtiua, loca vmbroſa Iſiod. 1182 8
æſtiuum malum Iſ. 1244.7
æſtiuum ſolſtitium Iſ. 941.40
æſtuaria F.P 247.26
æſtus N.624.23. V.G. 1329.29. Iſid. 1153. 43. marini impetus N. 624 15. commotiones N. 624. 16
ætas N. 593.13. Iſid.994.52. & 943 42
ætas hominis Iſ. 943.53
ætas mundi Iſ. 943.54
ætatem V.G 1380.24
ætatem pro ſæpe N 524.14
æther Iſ. 1144.51
Æternus Deus Iſ. 979.57
æternare N 526.5
Æthiopes vnde dicti Iſ. 1044.42 Iſ.1036.20
Æthiopicus Iſ.1222.34
Æthiopia Iſ. 1173.5
Æthites lapides Iſ. 1212.38
Ætiani Iſ. 1013.12. & 14
Æthiologia Iſ. 871.7
Ætites Iſ. 1222.60
æuiternum V 32.32
æuum Iſ. 943.48. N.593.34. V.32 32
Affabile V 39.4
Affari [illegible] 745.7
affatim V.G 1349 49
affectare N 525.52
affectu fratres Iſ. 1056.46
afferre N 688.23
afficere V.G 1348.26
affici N 777.12
affirmatio Iſ. 878.12
affluentia Iſ. 1318
aforus Iſ. 1130.27
afratum Iſ. 1314.48
afri Iſ. 1036.24
afri vnde appellati Iſ. 1043.46. Iſ. 1044.4
africa Iſ. 1162.5. Iſ.1172.30
africani 1434 29
africus ventus Iſ. 1148.52
Agar Iſ. 993.10
agareni Iſ. 1036.22. Iſid. 1039 10
agaricum Iſ. 1259.15
agaſones F.P 247.28
ἄγνωμα Iſ. 1187.37
agea F.P 247.29
agedum F.P 247.31

Age.Agedum.V.G. 1378.50
Ager.V.7.&0.Iſ.1291.72.cultus V.7.37.Aricinus V.7.7.Gabinus V.7.11.Germalenſis V.11.19. Hoſticus V.7.18.incertus V.7.19.incultus V.7.39.Peregrinus V.7.11.Pręneſtinus V.7.6. Romanus V.7.10. Velienſis V.11.19
Agere F.P. 247.33.V.G. 1359.58.N 688.37. perſequi N.621.60.gerere N.621.25. leto dare N.621.55. loqui N.621.58. fugare N.622.3. porrigere N.622.5.intendere N. 622.7.inquirere N.622.7. vrgere N.622.9. impellere N. 622.9. & pati Iſ.876.49
Agitare V.G 1359.3
Agere augurium V. 37.14
agere cauſam V. 37.13
Aggæus Iſ. 999.40
Aggens pro agens V 1.35
Agger Iſ. 1201 9.iſ.1206.1
Aggeres V 24.4
Aggilla V 35
Agglomerare N 503.33
Aggredi N.716.16. N. 712.49. V.G. 1357.55
Aggulus pro angulus.V 1.35
Agiauia iſ. 1286.57
Agilis N.515.42.iſ.1068.4.V.G.1334.60
Agina F.P 247.41
Agit geſtum V 37.10
Agitantur V 37.10
Agitari N 715.60
Agitur pecus.V 37.11
Agmen iſ. 1047.60
Agnati,vnde dicti iſ.1056.3
Agnomen iſ. 823.49 & 1297
Agnus vnde dicitur F.P.247.44. iſ. 1111.32.iſ.984.9
Ago V 37.9
Agredulæ iſ. 1153.23
Agricola iſ. 1069.22.iſ.1324.50
Agrigentinum ſal iſ. 1208.32
Agrippa 1405.24.1411.55
Agrippa Menenius Lanatus 1411.57
Agrippæ N 799.2
Agroſius V 5.44
Ahala 1440.57
Ahenobarbus 1440.47
Aiat quod eſt dicat,N 523.15
Aimilia 1415.43
Aiutamini pro aiutare N 525.11
Ala iſ. 1095.10
Alabandicus lapis iſ. 1214.5
Alabandina iſ. 1221.34
Albania iſ. 1165.28
Alabaſter N 792.24
Alabaſtrum iſ. 1319.58
Alacer V.G 1363.2.iſ.1068.1
Alacris iſ. 1068.3
alacritas N 741.16
Alacus V 70.22
Alæ quid?iſ. 1049.56.iſ.1095.20
Alani qui dicti fuerunt iſ. 1042.12
Alania iſ. 1167.30
Alarum herba iſ. 1253.25
Alea iſ. 1282.23
Aleatores iſ. 1282.52
Alebria F.P 248.30
Alemani qui vocantur iſ. 1042.13
Aleo F.P 248.31
Alere.N.712.33. N.711.46.V.G.1342.33.V.G.1335.57
Aletudo F.P 248.33
Alga F.P 248.34.iſ.1260.14
Algeo F.P 248.37
Algu pro algere N 524.7
Alica iſ. 1257.29
Alienus V.G 1330.46
alites iſ. 1139.56.V.14.34
alibrum iſ. 1305.60
Alica Ver. 116.29.F.P.248.40
alicariæ F.P 248.41
alicaſtrum iſ. 1257.30
aliena verba V 5.15
alienatus F.P 248.45
alimentum iſ. 1312.V.G.1332.9
alimodi F.P 248.46
alimonia V.G. 1332.10.iſ.1312
alimonium iſ. 13.2
aliquando V.G 1335.14
aliquantiſper N 772.29
alicariæ F.P 248.50
alites F.P 248.52
aliuta F.P 248.55
alius iſ. 1069.40
allectat N 516.51
allectus iſ. 1069.34
allegoria iſ. 849.56
alleluia iſ. 971.8
alienigena iſ. 1069.18
allienſis dies F.P 249.2.V.35.48
alligari V.G 1358.27
alligati qui dicuntur iſ. 928.41
allium iſ. 1261.44
allobrogici 1434.34
Ἀλλόφυλοι,qui dicti iſ. 1036.43
alloqui V.G 1351.37
allos F.P 248.60
alluuius ager iſ. 1103.13
alma F.P 249.5
almities F.P 249.7
alnus Iſ. 1247.47
aloa Iſ. 1251.42
aloa Iſ. 1255.3
alogij Iſ. 1012.14
Ἄλογον Iſ. 836.20
alopecia Iſ. 919.18
alpes montes Galliæ Iſ. 1181.12
alpha Iſ. 1234.47.Iſ.983.24
alta vox Iſ. 897.41
altanus Iſ. 1149.20
altare Iſ. 1197.25
altaria F.P 249.8.V.G.1364.37 & 44
alte ligatus N. 702.40
altellus F.P 249.13
alter F.P 249.21.alius V.G. 1352.19
alteras F.P 249.25
altercata eſt N 749.3
altercatio F.G 249.27
alteria Iſ. 1222.45
alternatio F.P 249.28
alternatim N 526.33
althea Iſ. 1258.46
alterplicem F.P 249.29
alterta F.P 249.30
alterum in occulta animi virtute Iſ. 1003.54
altile N 524.18
altitudo V.G 1332.9
altum F.P 249.34. ab alendo N. 618.26. vetus,antiquum N.618.31. preſſum, obſcurum. N. 618.36.aerium N.618.25. profundum N. 918 25. magnum vel glorioſum N.618.29.N.676.52.V.G.1378.40
altus F.P 249.35
allucinatio F.P 249.36
alueolum F.P 249.37
alueum Iſ. 1319.46
alumento F.P 249.38
alumni qui dicuntur N. 621.40
alumnus dominus N. 621.53
alumnus filius N. 621.49.Iſ.1067.20
aluus F.P.249.42.N.593.52.V.G.1352.9.V.G.1371.7
amabo V.G 1378.48
amabilis Iſ. 1067.29
amalupus Iſ. 1326.2
amaracinum vnguentum Iſ. 923.2
amare N 721.17.V.G.1335.49
amarum,acerbum N. 621.8.aſperum N. 621.5.N. 746.15.N.714.19
amarus Iſ. 1068.32
Amaſias Iſ. 995.24
amaſius Iſ. 1067.30
amaſſo F.P 249.46
amatio F.P 249.47.N.523.23
amator Iſ. 1067.27.amans V.G. 1353.55
amator & amans V.G. 1344.17.& 18
amazones Iſ. 1039.42
ambactus F.P 249.48
ambages V.G. 1380.16.V. 50.44
ambagio V 50.54
ambaruales hoſtiæ F.P. 249.50
ambaruales V.G 1371.58
ambaxioqui F.P 249.55
ambegnæ oues 802.11
ambegni F.P 249.56
ambeſt F.P 249.59
ambidens F.P 250.1
ambiegna V 50.55
ambiguitas Iſ. 860.45. Iſ.867.40
ambiguum F.P 250.3
ambire ,concludere N 621.16 circuire N. 621.16. interpellare N.621.22. ambitionibus appetere N 621.19
ambitus iter V 6.47
ambitus Iſ. 934.7
ambitus parietis V. 6.49.V.G. 1371.56
ambit V 8.50
ambitio V.G. 1371.57
ambitioſus Iſ. 1068.22
ambitio F.P 250.6
ambitus propriè F.P 250.9
ambo vnde F.P. 250.17. Iſ.1069.38
ambrices F.P 250.19
ambrones F.P 250.22

Ambuſtus 1436.6
Ambulacra F.P. 250.28
Ambulare N. 684.24
Ambulatus ſum V. 69.34
Ambulare V.G. 1331.24
Ambulat Iſ. 980.46
Amburbiales V.G. 1371.44
Amburbiales hoſtiæ,F.P. 250.29
Ambuſtus,F.P. 250.31
amen,Iſ. 971.11
amens V. 37.39.V.G.1374.17.V.G. 1372.17
amentia,F.P. 250.32
amentum quid Iſ. 1230.40
ameria,F.P. 250.36
ametiſtus,Iſ. 1217.33
ametiſtizon,Iſ, 1217.59
amfractus,V. 48.52
amia,F.P. 250.38
amiantos,Iſ. 1212.23
amiculum,Iſ. 1303.42.F.P 250.45.
amicitiæ vocabulum vnde, F.P. 250.41
amicinum F.P. 250.39
amiciter pro amicè N. 721.44
amicus,amator,V.G. 1355.47,& 48. Iſ.1067.14
amictum V. 22.48
aminea vua.Iſ. 1240.13
aminea lagana Iſ. 1240.18
amineum vinum Iſ. 1316.14
aminula F.P. 250.47
amita F.P. 250,48
amitans V. 69.37
amiternini V. 8.48
amites F.P. 250.56
amitimi N. 800.4
amina Iſ. 1136.57
ammochryſus Iſ. 1222.9
Ammon Iſ. 992.57
Ammonitæ Iſ. 1036.15
Amnenſes F.P. 250.57
Amnis V. 8.46.N.592.45.Iſ.1156.5 F.P.251.1
amœbæum.F.P. 251.4
amœna F.P. 251.8
amœna loca Verr. 116.33.Iſ. 1181.57
amolimini N. 524.43
amoliti V.G. 1355.43
Amolum Iſ. 1313.60
Amomon Iſ. 1251.55
Amon Iſ. 995.35
amor N. 731.2.V.G.1336.49.V.G. 1354.54
Amoræi Iſ. 1036.54
Amos Iſ. 998.40
Amoſio F.P. 251.10
Ampedices F.P. 251.11
amplant,pro amplificant N.769.35
Ἄμπελος λευκὴ,Iſ. 1259.37
Ἄμπελος μέλαινα,Iſ. 1259.42
Amphidoxæ iſ. 870.17
Amphibœna Iſ. 1123.29
Ἀμφίβια,genera piſciū Iſ.1127.47
Amphibologia Iſ. 844.18
amphibrachus Iſ. 830.26
amphimacrus Iſ. 830.29
amphitaba Iſ. 1304.19
amphitaphæ N. 789.31
amphitheatrum Iſ.1281.2.Iſ.1193.29
amphora Iſ. 1233.33
amplexa N. 749.7
amplexari N. 749.10
ampliter N. 772.11
ampulla Iſ. 1319.9
amputata F.P. 251.13
amrl Iſ. 995.46
amſegetes F.P. 251.6
amtermini F.P. 251.17
amurca Iſ. 1249.46
amuſſim F.P. 251.20
amuſſis N. 488.4 & 488.15
anaboladium Iſ. 1303.53
anachoritæ Iſ. 1006.31
anadiploſis Iſ. 846.6.Iſ.868.15
anaglifa Iſ. 1318.16
Analogia à voluntate V. 102.5
analogia re vtraque V. 102.6
analogia à natura verborum V. 102.6
analogia Iſ. 840.29
analogiæ fundamenta V. 102.5
anamneſis Iſ. 871.5
Ananias Iſ. 999.46
ananeitidæ Iſ. 1213.8
anapæſtus Iſ. 830.18
anaphora Iſ. 846.10
anas V. 15.3.Iſ.1137.49
anaſtrophe Iſ. 849.18
anates,morbus,F.P. 251.24
ancaeſia,F.P. 251.26
anceps,F.P. 251.30
anceps cauſæ genus Iſ.861.51.Iſ. 1069.1.acutum ex vtraque parte,N.623.28.dubium N.623.9.duplex N. 623.10
anchora ſuperior Iſ. 836.9
anchuſa Iſ. 1258.27
anciæ Iſ. 1307.43
ancile,Iſ. 1272.11
ancilia V. 52.23
ancillæ Iſ. 1052.58.F.P.251.34
ancillantur N. 523.59
ancij 1415.31
anciromacus Iſ. 1285.56
anclabris F.P. 251.40
anclare,F.P. 251.43
ancum 1407.53.1398
ancus F.P. 251.47
anetinum vnguentum,Iſ. 923.14
ancoræ N. 786.52
anchora inferior Iſ. 836.13.Iſ. 1287.32
ancunulentæ F.P. 251.45
ancyle N, 797.51
androdamas Iſ. 1222.20
androdamantus Iſ. 1212.16
andromachæ V. 55.55
andreas Iſ. 1002.1
andron F.P. 251.49
andruare F.P. 251.52
anellus N. 523.18
anfractus N. 593.58
angelus Iſ. 985.29.Iſ.983.48
angeli Iſ. 988.35.& 51
angelici Iſ. 1011.55
angeronalia V. 34.30
angeronæ F.P. 251.54
angina N. 501.45.F.P.251.58
angiportum V. 57.12.V.G.1379.23
angiportus F.P. 251.60. N.591.22.V. 24.41
angiſtrum Iſ. 922.15
angor F.P. 252.2
angues V.G. 1364.51.N.591.29
anguilla V. 14.54.Iſ.935.17
anguillæ Iſ. 1130.28
anguibus,hebes viſus Iſ. 1125.40
anguis Iſ. 1121.55
angulus V. 37.13.F.P.252.7
anguſtitas N. 524.59
anicula,anicella V. 86.39
anilitas vnde Iſ. 1104.52
anima N. 724.22.Iſ.1089.30.V.G. 1335.12.aqua: N.615.46. habitus oris & odor, N.615.37. iracundū vel furioſum, N.615.49. ſonus N.615.48.ſpiritus N.615.35. vetus N.616.
animæ pro corporibus N. 747.1
animaduerſio Iſ. 936.49
animaduertere V.G. 1328
animaduerti,V.G. 1363.15
animalia V.G. 1331.26
animalia ſiue animantia, vnde dicta iſ.1109
animantia V.G. 1331.26
animatus iſ. 1068,17.iſ.1068.16
animi compotem fieri N. 719.29
animo diſputare N. 693.38
animoſi iracundi N. 615.50
animoſitas V.G. 1363.50
animoſus iſ. 1068.15
animus N. 724.21.iſ.1090.11.V.G. 1335.12.anima V.G. 1337.19
anna iſ. 994.42
annales iſ. 856.28.V.G.1367.22
annalis 1436.33
annaria lex F.P. 252.10
auneſon iſ. 1262.45
annona iſ. 1313.21
annotare V.G. 1333.20
annuere V.G. 1342.39. N.730.36.N. 731.26.V.G.1331.59. innuere V.G. 1342.18
annulus iſ. 942.42
annunciare V.G. 1358.13
annus V. 32.3
annus vnde F.P. 252.12.iſ.942.39
anomalæ iſ. 909.12
anomalia V. 93.44.iſ.840.40
anomiani iſ. 1012.41
anquina iſ. 1288.23
anquirere F.P. 252.14
anſatæ N. 800.8
anſer V. 14.37
anſeri,iſ. 1137.52
antæ N. 499.50
antanaclaſis iſ. 869.13
antarium F.P. 252.15
antapodoſis iſ. 869.4
antecellere N. 694.32
antecænia iſ. 1313.19
antefixa F.P. 252.17
antegradatio ſtellarum, iſ.909.20
antehac V.G. 1378.46
antella iſ. 1326.26
antemnæ V. 8.54.iſ.1287.6
anteponere N. 689.33
antea N.499.50. F.P.252.19.iſ.1199.32
anteſignani,N. 797.17
anteurbana,F.P. 252.21
anthracinus N. 796.6
anthracites iſ. 1221.8
anthropomorphitæ,iſ. 1012.42
anthropophagi,iſ. 1045.1
antroare F.P. 252.32
antibacchius.iſ. 830.33
ἀντικείμενα oppoſita Iſ. 884.54
antichriſtus quid appellatur, iſ. 1024.48

anticipare N 513.1
antiquum F.P 252.25
antiæ F.P 252.22
antidicomaritæ Iſ. 1013.46
antidotum Iſ. 921.17
antigerio F.P 252.26
antigraphus Iſ. 834.58
antilibanus Iſ. 1038.38
antimetabole Iſ. 869.17
antiochia Iſ. 1184.32
antios F.P 252.27
antipagmenta F.P 252.28
antipedes V.G 1351.49
antiphona Iſ. 920.17
antiphraſis Iſ. 850.15
antipodes qui dicuntur Iſ. 1107.59
antiquare F.P 252.30
antiquari N 526.45
antiquari Iſ. 961.22
antiquior N 724 54.V.G 1337.7
antiquum V.G 1328.V.G.1337.7.
antiquus N 724.52
antiſigma Iſ. 835.16
antiſigma cum puncto Iſ. 835.20
antiſpaſtus Iſ. 830.39
antiſtare P L 804.42
antiſtes Iſ. 1004.58
antiſtita N 758.57
Antitheſis Iſ. 845.9
antitheta Iſ. 868 35
antitheton Iſ. 846.60
Antonij 1415 24
antonomaſia Iſ. 848.30
annuis,N. 762.35
anulare Iſ. 1195.11
anuli Iſ. 1308.49
annulorum genera Iſ. 1309.18
Anus,F.P 252.34:Iſ. 1104.49
anxitudo N 524.28
anxur,F.P 252 37
Apæteſis Iſ. 871.5
Apamia Iſ. 1185.44
Ape apud antiquos F.P 252.40
Apellinem,antiqui,F.P 252.41
appellitæ Iſ. 1011.57:& 41
aper Iſ. 1112.45
aperibo pro aperiam N 769.39
apenninus mons Iſ. 1180.39
aperire,eligere N. 618.7. oſtédere N. 618. 7. mitigare, placare, N. 618.7
Aperta F.P 252.42
apertum,N.617.43.nudatũ, N. 617. 48.patefactum N. 617 45. purum N.617.43 ſerenum N.617 43.
Apes propriè quid dicuntur Iſ. 1140.38.
apes vnde dictæ Iſ. 1140 25
apex F.P 252. 44. Iſ. 1306. 58 1272. 4
apexabo V 20 8
aphereſis Iſ. 844.51
aphoriſmus Iſ. 921.58
aphronitrum Iſ. 1208.58
aplanæ vuæ Iſ. 1240.14
apica F.P 252.48
apicius Iſ. 1311
apiculum F.P 252.49
apis quid? Iſ. 1030.40.Iſ.1315 12
apiſci N 521.29.N.1525.41
apium quid dictum Iſ. 1261.22
apluda F.P 252 50
apludæ quid N 522.41
apluſtria F.P 252 55
apocalypſis Iſ. 855.57
apocope Iſ. 844.53
apocrypha Iſ. 956.10.Iſ.951.36
apodyterium iſ. 1194.14
apogeum iſ. 1195 47
apollinares F.P 252.58
apollinariſtæ iſ. 1013.44
apophereta iſ. 1318.30
apollo iſ. 1027.48
apologeticum iſ. 918.39
apoplexia iſ 916.24
aporiæ iſ. 870.13
apoſiopeſis Iſ. 870.57
apoſtatæ,qui dicuntur Iſ. 1022.58
apoſtema iſ. 918.17
apoſtolici iſ. 1011.55
apoſtoli iſ. 1000.59
apoſtolicus ordo iſ. 951.41
apoſtrophos iſ. 833.34
apotheca iſ. 1198.8
apparêre V.G 1369.18
appâret V.G 1362.60
apparitor iſ. 1069.28
appetitus N 739.21
appellandei partes quot V 67.28
appellandei caſus V 67.15
appellare, applicare, N.619 17. familiariter reſpondere N.619. 12. nominari N 619.14
appellatio V.G 1333.51
appellatiua nomina,iſ.987.59.iſid. 823.55
appellitauiſſe F.P 253.2
appendix N 506.49
appetones vnde N 525.16
appia via F.P 253.3
appius 1405.29.1416.8.1399
apricari N 526.36
aprica loca iſid. 1182.2
apricatio N 755.1
apricus locus F.P 253.5
aprilis V 35.44.iſid.940.60
apta neceſſaria N 616.47
aptare N 695.35
aptum V.G.1335.compoſitum, paratum N.616.53.connexum & colligatum N. 616. 58. eleganter ac neceſſariè poſitum N.616.40
aptus,adeptus N 614.47
apua F.P 253.12
apud F.P.253.13.N.521.20.iſid.838.20
apulia iſid. 1170.38
aqua F.P.253.19.iſid.1149.45. Iſ.1315. 37.iſid.1155.33
aqua intercus N 503.48
aqua mera iſid. 1315.58
aquæ & ignis interdictio iſid.936.53
aquælicium F.P 253.25
aquagium F.P 253.29
aqualiculus quid & cuius propriè Iſid. 1101.13
aquarij quid appellati iſid. 1012.9
aquarioli F.P 253.31
aquarius & piſces iſid. 912.24
aquarum elementum cæteris imperans iſid. 1149.50
aquarum naturæ multa diuerſitas iſid. 1140 5
aquatica V.G 1350 39
aquaticæ ranæ iſid. 1132.9
aquila iſid. 984.15
aquila & cygnus iſid. 912.30
aquilæ ſigna iſid. 1267.48
aquilex N 522.27
aquilinus 1440.50
aquilius prænomen F.P 253.43
aquilo F.P. 253.45.V. G.1372.8. iſid. 1149.2.
aquilus V.G 1372 5
aquilus color F.P 253.43
aquipenſer F.P 253.47
aquitania Iſid. 1170 59
aquoſus V.G 1350.40
aquulus V.G 1372.7
ara V 7.58.Iſid.1197.20
aræ V.G 1364.36.& 43.Iſid.1320.41
arabes Iſid. 1058 36
arabia Iſid. 1036.39.Iſid.1163.3
arabica Iſid. 1222.18
arabice olet F.P 253 48
arabici Iſid. 1014.37
arabicus ſinus, qui & mare rubrũ. Iſid. 1151
arabicus lapis Iſid. 1211 53
aracuſia Iſid. 1162.20
aradij Iſid. 1037.1
aranea V.G.1330.15.N.593 5 Iſ.1305.6
aranea genus piſcis Iſid. 1129.1
aranea vermis aëris Iſid. 1126.26
araneum V.G 1330 15
ararath mons armeniæ Iſid. 1180.8
arare V.G 1368 55
araris Iſid. 1157.5
aratio Iſid. 1236.12
aratrum V 23.6.Iſid.1324 3
aratus V 63.12
araxis Iſid. 1157.16
arbilla aruina F.P 253.49
arbiter F.P 255.10
arbitrabunt N 749.5
arbitrari N 777.2
arbitrarium V.G. 1371.54. F.P.251.52
arbitratus N 592.32
arbitrium F.P.253.54.N.592.29.V.G. 1371.53
arbor Iſid. 1241.22
arbos V.G 1347.26
arboraca Iſid. 1262.10
arbos Iſid. 1241.23
arboſem F.P 253.56
arbuſta Iſid. 1241.17
arbuſtum Iſid. 1241.20
arbutus F.P 253.58
arca F.P. 254.1.V.22.15.Iſ.1320.43
arcadia Iſid. 1169.35.
arcani ſermonis F.P 254.4
arcanum Iſid. 1320.45
arcera N 513.60.V.23.51
arcere F.P 254.12
arces partes vrbis Iſid. 1193.20
arces qui dicuntur Iſid. 1271.26
arceſſor V.G 1350.2
archangeli Iſid. 988.54
archiepiſcopus Iſid. 1004.20.& 35
architecti Iſid. 1190.30
architectari N 523 10
archiuum Iſid. 1310.45
archontiachi Iſid. 1011.43
arci N 527.12
arcifinius ager Iſ. 1103.14
arctophylax Iſid. 910.15
arcturus Iſid. 910.22
arcubiæ F.P 254.23
arcula V 86.48
arcula F.P 254 24
arculata F.P 254.26
arculum F.P 254.28
arculus F.P 254.28
arcuma F.P 254.30

arcumen Iſ. 1155.41
arcus N 723.21 V.G 1336.49 Iſ. 1200.15 Iſ.1271.25 & 27
arcus cœleſtis Iſ. 1147.5
ardea Iſ. 1134.56
ardere, concremari N 620.15 dolere vel iraſci N 620.15 ignoſcere N 620.15 feſtinare N 620.18 fulgorem & ſplendorem emittere N 620.22
ardum pro aridum N 525.31
area Iſ. 1203.33 V 7.56 & 60
area propriè F.P 254.35
aræ V 7.58
arena Iſ. 1292.12 Iſ.1210.41
arenatius lapis iſ. 1291.11
arenaria pila iſ. 1284.17
areopagitæ V 49.31
aretina vaſa iſ. 1318.4
arfaxat iſ. 992.33
arferia aqua F.P 254.37
argea F.P 254.40
argei V 52.28
argennon F.P 254.43
argentifex V 69.57
argenti purgamenta iſ. 1226.48
argentum, quid iſ. 1226.25
argentum viuum iſ. 1226.29
argeos F.P 254.44
argeos V 9.59
argiletum V 26.22
argilla iſ. 1318.1
argire, inſula iſ. 1175 20
argirites iſ. 1222.19
argitis genus vitis iſ. 1240 32
arguere V.G 1348.5
argumenta extrinſecus iſ. 884.7
argumentari & argumentis vti V.G 1363.28
argumentatio iſ. 861.60
argumentum V.G 1353.20 iſ.1173.21 iſ.939.22
argumentum ab antecedentibus iſ.883.40
à cauſis iſ. 883.53
à comparatione iſ. 884.1
à coniugatis iſ. 883.49
à coniugatis primum iſ. 883.11
à conſequentibus iſ. 883.36
à contrariis iſ. 883.32
à differentia iſ. 883.29
ab effectis Iſ. 883.58
à genere iſ. 883.19
à nota iſ. 883.5
à partibus iſ. 883.3
à repugnantibus iſ. 883.44
à ſimili iſ. 883 24
à ſpecie iſ. 883.22.22
à toto iſ. 882.59
argus N 758.50 F.P 254.47
argutari, loquaciter proloqui N 623.17 ſubſilire N. 623.32
argutum iri F.P 254.49
argutum, audax N 619.41 lætum N 619. 46 malitioſum N 619. 42 paruulum N 619. 45 ſonans N 619.39
argutus iſ. 1067.33
aricinus ager V 7.67
aridum, acutum N 623.5 horrificum N 623.5 lucidum N 623.8 propriè F.P 254.50 purum N 723.7 ſiccum N 623.3
arles Iſ. 984.10 iſ.911.39 iſ. 1111.27 V 17.59
arilator F.P 254.54
arieti nomen ſpecies dedit Iſid. 1271.44
arioli Iſ. 1021.27
ariminum F.P 254.59
ariſta Iſ. 1237.57
ariſtolochia Iſ. 1257.8
arithmetica Iſid. 819. Iſid. 874.25. & 887.12
aritudo N 523.47
arituus V 69.49
aromata iſ. 250.25
arma iſ. 1268.54 & 59
arma propriè F.P 255.3
armata F.P 255.7
arma & armamentarium V 22.16
armelauſa iſ. 1300.41
armenia iſ. 1166.35
armeniacum malum iſ. 1244.1
armenij iſ. 1036.2
armenius iſ. 1039.37
armenta V 17. 46 N 591. 74 V.G 1364.46
armentum F.P 255.12 iſ.1270.12 iſ. 1111.10 & 14
armiger iſ. 1068.2
armillæ iſ. 1038.21 & 27 F.P 255.15
armillum N 294.7 F.P 255. 20 N 525.22
armiluſtrum V 25.37
armiluſtrium V 34.23 F.P 255.22
arnæ F.P 255.25
arnogloſſos iſ. 1257.2
arquati V.G 1336.52
arquati quid? N 723.24
arquatus N 502.42
arquires F.P 285.26
arquus N 723.22 V.G 1336.50
arra iſ. 932.6
arrabo V 28.52 iſ.1065.16
arriani iſ. 1013.37
arrogans N 705.22 iſ 1068.13
arrogantia V.G 1332.54
arrogatio V.G 1377.60
arruns 1408.2
arruntij 1425.36
ars iſ. 817
ars circi iſ. 1277.16
arſacidæ qui fuerunt appellati iſ. 1046.44
arſe F.P 255 [illegible]
arſenicum iſ. 1294.55
arſineum F.P 255 33
arſis iſ. 897.19
ars vnde dicta iſ. 823.5
artaba iſ. 1233.48
artabititæ, quid? iſ. 1107.43
artemiſia iſ. 1256.42
artemo iſ. 1787.52
arteriaca medicamenta iſ. 921.16
arteriæ V.G 1378.35 Iſ.1094.34
arthritis iſ. 918.53
artifices F.P 255.34
artifex iſ. 1285.9 V 17.17
articulata vox iſ. 829.9 & 10
articuli V 67.23
artitus F.P 255.57
artiuit pro artauit N 769.4
artoteritæ iſ. 1012.5
artua N 592.26
artus N 592.24 F.P 255.38 iſ.1096 46 & 53
aruales fratres P L. 802 53
aruiua Iſid. 1096.42
arundo V.G 1350.16 & 1248.49
aruſpices Iſid. 1021.58
aruſpicina Iſid. 1022.30
aruum N 593.23 F.P 255.48
aruum & arationes V 8.4
aruus ager Iſid. 1202.58
arx V 25.23
arytena F.P 255.42
aſa iſid. 995.20
aſap. iſid. 999.53
Aſcalon iſid. 1185.50
aſcalonia iſid. 1261.42
aſcaridæ iſid. 1127.17
aſcia iſid. 1297.43
aſellus V 14.55
aſenei iſid. 1036.60
aſer iſid. 997.16
Aſia N 9. 16 iſidorus 1161. 2 & 18.
aſia minor iſid. 1165.58
aſiatici 1434.[illegible]
aſina 1436.24
aſini arcadici vnde dicti iſid. 1113.50
aſinij 1426.52
aſinus & aſellus iſid. 1113.36
aſparagi V 18.52
aſparagus F.P 255.44
aſparagus iſid. 1262.6
aſper 1472.26 V.G 1352.24
aſpera vox iſid. 897.34
aſperiter N 777.42
aſperum N 704, 50 exaſperatum N 622. 32 inſuaue N 622. 27 nocens N 622. 30 non leue. N 622 32
aſphodelus iſid. 1259.16
aſpicere V.G 1349.56 V.G 1328
aſpicio V 43.23
aſpiratio iſid. 8
aſpis iſid. 1121.43
aſportare V.G 1362.37
aſſa N 526.59 F.P 255.46
aſſæ nutrices N 515.16
aſſecla V.G 1329.10 iſid.1069.23
aſſecla vnde? N 515.22
aſſedo N 518.25
aſſenſit N 748.32
aſſequi V.G 1350.25
aſſerere manu V.G 1376.32
aſſeres iſid. 1297.1 F.P 255 47
aſſeſſor N 518.26
aſſiduus V.G 1371.39 iſid.1069.24
aſſipondium V 28.14
aſſiratum apud antiquos F. P 48
aſſolet V.G 1355.25
aſſulatim 524.22
aſſum V 39.43 N 527.7 V.G 1376.7 iſid.1314.14
aſſumptiua tranſlatio iſidorus 860.19
aſſyria iſid. 1162.27
aſſyrij iſid. 1038.12
aſſyriorum imperium iſidor. 1035.53
aſtra iſid. 908.6
aſtrion iſid. 1220.50
aſtrologi iſid. 1022.49
aſtrologia iſid. 901.50

Aſtronomia Iſ. 819. Iſ. 902.13. & 48 Iſ. 874.30
aſtrolus Iſ. 1069.12
aſtruere V.G 1346.60
aſtabari Iſ. 1036.32
aſteriſcus Iſ. 834.41
aſteriſcus cum obelo Iſ. 835.1
aſterites Iſ. 1218.30
aſtu V.G 1380.10
aſtures, gens Hiſpaniæ Iſ. 1047.34
aſtutus F.P 255.56 Iſ. 1067.31
aſyntheton Iſ. 846.57
aſtyſmus Iſ. 850.55
atat V.G 1378.57
atanuuium F.P 255.59
atauus F.P 256.2 Iſ. 1054.20
atta 1440.58
attæ F.P 256.18
attam F.P 256.22
athalia Is. 995.23
athenæ Iſ. 1188.18
athenæ L 65.59
athenæopolitæ V 65.60
athenienſes V 65.59
athlas cur mons dictus Iſ. 1181.4
athos mons Iſ. 1180.26
Ἀθροισμὸς Iſ 871.12
atij 1415.60
atomi quid vocantur Iſ. 1143.19
atomi in corpore Iſ. 1143.27
atomi in tempore Iſ. 1143.34
atomus Iſ. 1143.49
atomus in numeris Iſ. 1143.42
atra bilis F.P 256.4
atramentum 1295.26
atratus Iſ. 1069.16
atricij 1427.9
atri dies N. 525.8
atriplexum F.P 256.7
atrium V. 27.2 Iſ. 1194.56
atrium propriè F.P 256.8
atrophia Iſ. 918.38
atroces F.P 256.14
atrox N. 526.25 Iſ. 1069.3
atrum, nigrum N. 621.33
attendere N. 523.29 intendere N. 618.46 perſeuerare N 619.7
attentus Iſ. 1069.29
atticæ colum. quintum genus Iſ. 1292.23
attici cognomen 1432 48
atticiſſat F.P 1226.24
attigit N 526.16
attilij 1425.43
attinge pro attingam F.P 256.26
attollens Iſ. 1068.21
attollere, afferre N 623.37 aggerare V.G 1350.43
attollere, erigere N 623.35 fundere N. 623.35
attonitus Iſ. 1069.30
auariter, pro auare N. 771.38
auarum V.G 1343.31
auarus N 732.54 V.G 1357.28 Iſidor. 1068.26
auau V.G 1368.60
auctarium F.P 256.28
auctio PL. 804.34
auctor F.P 256.31 Iſ. 1067.16
auctum F.P 256.32
aucupaui N 747.4
audacia N 733.2 F.P 256.34 V.G 1379.24
audacia, fiducia N 621.30 temeritas N 621 28
audacias, pluraliter F.P 256.35
audax V.G 1329.22 Iſ. 1068.14
audentia N 733.2
audentia, audacia V.G 1343.44
audibo pro audiam N 769.8
audiendi ſenſus N 746.35
audio V 43.31
auditus N 591.52 Iſ. 1091.35
audiuitaui F.P 256.37
auecta F.P 256.27
auellana Iſ. 1245.49
auellanæ V.G 1365.12
auem ſpecere V 43.31
auenæ ſteriles V.G 1347.43
auentinum V 9.40
auentinus mons F.P 256.38
auere F.P 256.41
auerna N 490.25
auernus lacus Iſ. 1155.13
auernus N 490.22
auerruncus V 58.14
auerruncare V 58.13
aues F.P 256.45
aues vnde dicuntur Iſ. 1133 22
auferre N 721.40 V.G 1353.21
aufert V.G 1334.52
augendei V.G 68.20
augere N 708.51
augificat N 526.22
augur F.P 256.47 1439.43
augura N 758.54
auguraculum F.P 256.50
augures Iſ. 1021.57
auguria aurium Iſ. 1021.26
augurinus 1438.49
augurium N 725.58 V.G 1358.4 Iſ. 1021.44
auguro N 748.28 auguror V.G 1365.1. V 3.
auguſtum marmor Iſ. 1213.39
auguſtus F.P 256.53 1.439.41
auguſtus nomen imperij Iſ. 1046.45
auiaria ſecreta Iſ. 1241.41
auidum V.G 1343.38
auidus N 732.55 F.P 256.57 V.G 1372.16 Iſ. 1068.23
auile V 68.34
auillæ F.P 256.60
auis ſtagnenſis Iſ. 1138.1
auium nomina multa Iſ. 1133.42
auium nomina ab acumine oculorum Iſ. 1137.46
auium nomina à ſono vocis Iſid. 1133.42
aula Iſ. 1194.54
aula vel olla N 791.1
aulæ F.P 257.1
aulæa N 787.31 Iſ. 1304.31
auli 1405.34.1398
aumarium P L. 806.29
aura Iſ. 1149.17 adactus N 623.24 ventorum vis N 623.21
auraria Iſ. 1225.29
aurea pecunia Iſ. 1225.26
aureas dicebant frenos F.P 257.6
aureax F.P 257.8
aurelia familia F.P 257.11
aurelij, auſelij 1427.6
aures Iſ. 1093.36
aurichalcum F.P 257.17 Iſ. 1227.11
auriga Iſ. 1177.19
auriga Erichtonius Iſ. 912.57
aurigatur N. 523.6
aurigo quid? Iſ. 920.7
auripigmentum Iſ. 1294.56
auris Iſ. 980.46
auritus F.P 257.22
aurora Iſ. 940.16
aurum F.P 257.24 Iſ. 1224.59
auſculari F.P 257.33
auſcultare V 43.37 audire N 623.48 obſequi N 623.43 ſpectare N 623.51 videre N 623.51
auſonia F.P 257.36
auſpex Iſ. 1069.10
auſpicaui N 747.50
auſpicia vnde dicta Iſ. 1021.42
auſpicium V.G 1338.3 F.P 257.42 N 725.56
auſter Iſ. 1148.20. & 24.35 N 521.15
auſterus V.G 1333.43
auſtra Iſ. 1325.38
auſtralis circulus Iſ. 903.47
auſtralis motus Iſ. 903.13
auſtralis plaga Iſ. 904.29
auſtralis polus Iſ. 1145.14
auſtroafricus Iſ. 1148.47
auſtronotus Iſ. 903.13 Iſ. 903.48
autumare eſt dicere N 618.13 ſperare N 618.22
autumnitas N 523.38
autumnus F.P 257.45 N 589.47 Iſ. 942.14
autumnus occiduo datur 942.30
auunculus F.P 257.48
auus F.P 257.54 Iſ. 1054.17
auxiliares F.P 258.2
auxiliatum N 525.27
auxilium V 16.42 N 717.48 V.G 1332.32
auxilia F.P 258.6
axamenta F.P 258.7
axare F.P 258.13
axe adglomerati F.P 258.14
axilla 1440.56
axim pro egerim N 768.56
axis Iſ. 903.38
axis, quem Græci ἄξονα dicunt F.P 258.16
axitioſi F.P 258.21
axungia Iſ. 1314.28
Azarias I. 995.25 & 999.48
Azia Iſ. 999.52
azymus panis Iſ. 1313.28

B

BAbel Iſ. 996.2
Babyloniæ regionis caput Babylon Iſ. 1162.60
Babylonis fundator quis Iſidor. 1184.35
Baburrus Iſ. 1070.25
Bacar F.P 258.26
Bacchanalia N 759.52 F.P 258.27
bacchari N 527.57
bacchia Iſ. 1319.4
Bacchius Iſ. 830.31
Bacchus V 56.38
bacillus Iſ. 1324.2
bacillum N 527.49
baccio genus vaſis F.P 258.28

bactria

Bactria Iſ. 1164.54
bactriani Iſ. 1036.8.Iſ.1037.60
bactriani lapides Iſ. 1215.14
bactrus Iſ. 1185.15.Iſ.1157.8
baculus Iſ. 1323.59
badius N. 528.44
badius color Iſ. 1114.45
baionula Iſ. 1322.38
baiulare N. 528.17
baiuli F.P. 258.30
baiulum N. 528.55
Balaam Iſ. 994.7
balac Iſ. 994.6
balanites Iſ. 1122.27
bala Iſ. 993.30
balænæ nomen, vnde F.P. 258.32
balanitæ vuæ Iſ. 1240.27
balatrones F.P. 258.57
balbe N. 528.50
balbi 1440.29
balbus Iſ. 1070.19
balbutire N. 528.58
baleares inſulæ Iſ. 1179.7
balearici 1434.33
balenæ Iſ. 1128.18
baliſtæ N. 798.46
balinea V. 85.34
baliſta Iſ. 1271.33
balneæ N. 594.8
balteum V. 20.44
baltheus Iſ. 1309.38
balſamum arbor Iſ. 1252.16
balſamum V.G. 1365.5
balteus N. 594.15
Bapt iſmus Iſ. 973.6
bar Iſ. 1001.27
Barach Iſ. 994.19
barachia Iſ. 999.60
barathrum F.P. 258.40.Iſ.1182.45
barba Iſ. 1093.34.V.G.1365.8
barbara locutio V.G. 1332.28
barbaricum F.P. 258.50
barbari F.P. 258.43
barbariſmus Iſ. 842.10.V.G.1332.28
barbarolexis Iſ. 842.23
barbatus 1440.46
barbula 1440.47
barca Iſ. 1286.2
bardum N. 488.34
bardus F.P. 258.52.V.G.1372.22
Bapṫia quid dicitur Iſ. 1052.13.Iſ. 833.23.
bariptos Iſ. 1219.16
Barium vrbs Italiæ F.P. 258.59
barnabas Iſ. 1003.1
Barones Iſ. 1052.12
Barraba Iſ. 1003 28
barrire F.P. 259.2
Bartholomæus Iſ. 1002.29
baſanites Iſ. 1213 49
baſanites lapidès Iſ. 1213.14
baſes N. 528.41.Iſ.1200.28.Iſ.1292.24
aſia V.G. 1356.50
baſilicæ quid vocabantur Iſ.1197.11
baſilica vua Iſ. 1240.32
baſilicum F.P. 259.5
Baſilidiani Iſ. 1012.4
baſiliſcus Iſ. 1122.13.F.P.259.6
Baſterna Iſ. 1323 53
batin Iſ. 1298.45
batiola N. 792.29
batrachites Iſ. 1212.28
Batus F.P. 259.10.Iſ.1233.50
beatus V. 17.7.Iſ. 1069.46. V.G. 1311.44.
Beelſegor, ſimulacrum ignominiæ Iſ. 1025.17
Beelzebub Iſ. 1025.22
behemot Iſ. 1025.29
Bel, idolũ Babylonicum Iſ. 1025.5
Belgis ciuitas Galliæ Iſ. 1170.54
belial Iſ. 1025.27
bellantur N. 750.17
bellarium F.P. 259.11
belli pugnæ & prælij differentia Iſ. 1265.60
bellicrepa F.P. 259.13
bellioris eſt melioris N. 527.26
bellitudo Ver.113.3.F.P. 259.17
bellona V.14.4.F.P. 259.18
belloſum N. 529.18
bellua N. 740.22
bellule F.P. 259.22
bellum N. 730.7.V.G.1333.4.V.G. 1341.19
bellum vnde F.P. 259.24
bellum, duellum vocatum Iſ.1266.6
bellum pugna N.624.49. melius N.624.50. prudens N. 624.50. elegans N.624.50. tueor & tueri villam V.48.28
bellutus F.P. 259.26.1431.44
beloculus Iſ. 1218.54
Benacus Lacus Iſ. 1155.7
beneficiarij V.G. 1372.49
beneficiarij milites F.P. 259 27
beneficium dare N. 694.28
beneficus Iſ. 1070.3
beneuentum F.P. 259.31
beneuolus Iſ. 1070.5.V.G.1360.6
Beniamin Iſ. 997.30
benigniter pro benigne N. 771.33
benignus Iſ. 1069.55.F.P.259.35
benna lĩgua Gallica F.P. 259.38
Berenice Iſ. 1187.45
berillus Iſ. 1215.29
bes V. 28.39.F.P.259.41
Beſſi barbari fuerunt Iſ. 1042.2
beſtiæ vnde dictæ Iſ. 1116.25
beſtiarum vocabulũ quibus propriè conuenit Iſ. 1116.11
beta Iſ. 1261.50
betere eſt ire N. 527.20
Bethel Iſ. 1186.14
Bethleem Iuda. Iſ. 1186.23
Betica Prouincia Iſ. 1171.14
Betis fluuius Iſ. 1158.54
bibere N. 739.19
bibiones Iſ. 1142.9
bibliothecæ F.P. 259.44
bibliotheca vnde Iſ. 956.28.Iſ.1271 18 Iſ.1197.58
bibliotheca veteris teſtamenti Iſ. 956.41
bibula papirus Iſ. 959.53
biceps N. 739.56
biceſſis V. 28.21
bicinium Iſ. 970.14.
bidella Iſ. 1251.14
bidẽtal F.P.259.48. N.513.16. V.G. 1330 51
bidentes N. 513.6.V.G.1330 52
bidentes quid vocantur Iſid. 1111.19
bigamus Iſ. 1066.3
bigæ Iſ. 1177.60
bigener equus Iſ. 1115.22
bigenera animalia F.P. 259.52
bignæ F.P. 259.56
bilbit F.P. 259.58
bilinges brutates F.P. 259.60
bilioſus Iſ. 1070.23
billis F.P. 260.3
binomius F.P. 260.5
binum N. 528.47
biothanatus Iſ. 1070.25
bipennis N. 528.20.Iſ.1297.36
biremes Iſ. 1286.21
birrus Iſ. 1303.10
biria Iſ. 1187.15
bis genitus Iſ. 982.15
biſeta F.P. 260.7
biſſellium V. 22.15
biſextus Iſ. 967.31
Bithynia Iſ. 1188.4
bithynicus 1435.32
bitienſes F.P. 260.10
Bitinia Iſ. 1166.6
bitumen Iſ. 1207.59
biturica vua Iſ. 1240.20
biuitas N. 528.30
biuium Iſ. 1206.22
Bizantium Iſ. 1188.10
bizanzena regio Iſ. 1172.9
blæſi 1440.30
blandicella F.P. 260.11
blandimentum N. 594.24
blanditer pro blandè N. 771.27
blanditus labor Ver. 116.13
blandus Iſ. 1070.10
blangianæ Iſ. 1042.28
blaſio 1440.38
blatteum Iſ. 1305.46
blaterare F.P. 260.13.N.528.6.PL. 803.14
blatis & blateras N. 508.2
blattæ Iſ. 1140.58
blennos ſtultos eſſe F.P. 260.16
bleſus Iſ. 1070.21
blitea inutilis N. 589.10
blitum F.P.260.49.N.795.4. Iſ.1261.51
boa ſerpens aquatilis F.P. 260.22
boare F.P. 260.25
boarium F.P. 260.26
boas anguis Iſ. 1124.9
bocas genus piſcis F.P. 260.28
boccæ boues marini Iſ. 1128.29
Bœotia Iſ. 1168.47
boicus ager F.P. 260.32
boiæ genus vinculorũ F.P. 260.30
bombicina veſtis Iſ. 1299.44
bombitatio F.P. 260.35
bombix vermis frondiũ Iſ. 1126.50
bona F.P. 260.37. Iſid. 931.18. V.G. 1364.1
bona omnia habere V.G. 1338.10
bona prædia V.G. 1364.11
boni V.G. 1374.6
boniſſimum & maliſſimũ V.71.45
bonitas V.G. 1360.14
bonius & malius V. 71.44
bonorum poſſeſſio Iſ. 931.27
Bonoſiani Iſ. 1014.6

Bonus N.744.40. Iſ.1069.51. V.G. 1334.58.V.G.1358 6
Booz Iſ. 994 13
Borealis motus Iſ. 903.12
Boreus Iſ. 903.47
Borio promontorium Iſ. 1179.42
Borrea N 511.38
Boos Iſ. 1112.58
Boſphorus Thracius Iſ. 1152.17
botanicum Iſ. 922.6
botrax Iſ. 1124.45
botulus F.P 260.39
Bouantes V 58.28
bouem bidenté dicunt.F.P.260.41
bouerum V 71.30
bouinatores qui N 528.34
bouinatur F.P 260.43
bouile V 68.51
Βοῦν quid Iſ. 1019.28
bount N 528.22
boya Iſ. 935.3
bracæ Iſ. 1300.46.& 1300.46
brachium vnde F.P.260.44.Iſ.982 58.& 1095.11
Βραχὺς Iſ. 833.28
bracile Iſ. 1310.1
bractea Iſ. 1125.8
branchos Iſ. 917.58
braſſica V 18.50.F.P.260.48
braxea Iſ. 1310.46
braxeæ Iſ. 1312.6
breue à Græco F.P 260. 49. V.G 1331.55
breues ſyllabæ Iſ. 829.14
breuis V.G 1361.55
britannia Iſ. 1174.13
britones Iſ. 1042.55
bronci N 497.17
brouia Iſ. 1223.13
brucus Iſ. 1124.41
bruma V 31.57
bruma vnde dicta F.P.260.50.Iſid. 942 18
brundiſium F.P 260.51
brunduſium Iſ. 1188.45
bruteri Iſ. 1042.28
brutiani F P 260.55
brutianæ parmæ F.P 260.53
brutum N 527.31
brutum quid dictum F.P 260.59
brutus Iſ. 1070.11.1431.40
buas N 529.21
bubalus Iſ. 1113.13
bubinare F.P 260.60
bubo V 14.37.N.594.3 Iſ.1136.37
bubulcitare [illegible] 528.38
bubulcus 1433.28
bubleum F.P 261.5
buccina F.P 261.6
buccinator V 42 15
bucco Iſ. 1070.22
bucephalus F.P 261
Buceriæ boum greges N 29.13
bucerum F.P 261.11
bucina Iſ. 1168.15 & 35
bucolicum carmen Iſ. 853 18
bugloſſos Iſ. 1256.56
bulga N 527.35
bulgæ F.P 261.12
bulla Iſ. 1320.18
bulla aurea F.P 261.18
bulima F.P 261.13
buphtalinos Iſ. 1259.51
bupreſtis Iſ. 1140 53
bura V. 23.11
Burdegalis Iſ. 1190.1
burdo quid Iſ. 1116 2
burgarij vnde dicti Iſ. 1055 57
burgundiones vnde Iſ. 1042.36
burgundionum gentis nomen Iſ. 1051.59
buris Iſ. 1314 39
bura N 529.5
burranica potio F.P 261 26
burranicum F.P 261.28
burrum quid F.P 261.29
buſtum F.P 261.34.V.G.1367.3
buteo 1436.45.genus auis F.P.261 41
buttubata F.P 261.45
buxum N 594.21
buxus Iſ. 1248 36
byſſina Iſ. 1299.52
byſſina veſtis Iſ. 1299.52

C

Caballus N 532.22
Caballus vnde dictus Iſ.1113 52
Cacabum V. 22.9
Cacabus & cucuma Iſ. 1320.10
Cacemphaton Iſ. 843.44
Cachexia Iſ. 918.33
Cacoſyntheton Iſ. 844.16
Cacula F.P 261.48
Caculatum F.P 261.52
Cadamitas Iſ. 1316 56
Cadauer Iſ. 1105.23
Cadere N 699. 7. occidere N.635 49.euenire N.635.51.V.G. 1332.30 ruere N.635.47
Cadmea terra F.P 261.53
Cadmia Iſ. 1227.52
Caduca auſpicia dicunt F.P. 261.55
Caduca hæreditas Iſ. 951.31
Caduceatores quid dicuntur Iſid. 1027.25
Caduceus N 783.14
Caduciter N 534 56
Caducum Iſ. 1243.50
Caducus Iſ. 1072.13
Cadus N 791.38.Iſ.1231.38
Cæca vox Iſ. 897.36
Cæcæ gemmæ Iſ. 1223.36
Cæcilij 1416.22
Cæcula Iſ. 1124.38
Cæculeant F.P 261 59
Cæcum vallum F.P 261.7
Cæcum inteſtinum Iſ. 1100.51
Cæculus F.P 262.3
cæcus N. 736 52. Iſ.1072.10.1440.15
Cæcutiunt N 532.19
Cædem ex Græco dici F.P.262.9
Cædere verberibus dedere N.638 32. excidere N. 638.34. occidere N.638.42.mactare N.638.43. immolare [illegible] 638. 48. frangere N 638.51.conſumere N.638 55
Cæditiæ tabernæ F.P 262 12
Cælaſſis F.P 262.14
Cælata vaſa Iſ. 1318.11
Cælare N 729.32
Cælare & intus tegere N. 688.3.V. G.1340.53
Cælata vaſa Iſ. 1190.21
Cælatum Iſ 1144.28
Cælla F.P 262.19
Cæleſtia auguria F.P 262.15
Cæli V 6.2
cælibem dictum F.P 262.17
cælum V. 6.7.& 15.& 595.48
cælum cæli Domino Iſ. 979.42
cæmenta N. 535.52.N.595.38
cæna F.P 262.22.V.G.1372.50
cæna Dominica Iſ. 969 22
cænacula dicuntur F.P. 262.24.V. G.1372.52
cænaculum V 27.7
cænobium Iſ. 1196.37
cærimoniarum cauſa F.P 262 25
Cæſar F.P 262.27.1436.50.& 59
Cæſar Auguſta Iſ. 1190.6
Cæſarea Mauritaniæ Iſ 1190.40
Cæſares N 899.1
Cæſariati F.P 262.30
cæſaries quid & vnde vocata Iſid. 1092.8
Cæſarum nomen vnde ortum Iſ. 1046.20
cæſicium [illegible] 789.1
cæſo 1405.36 1411.3
cæſones F.P. 262.31.1399
cæſonij 1425.5
cæſtus F.P 262.32.V.G.1365.53
cætus Iſ. 963.42
Cain Iſ. 991.40
Cainam Iſ. 991.60
Cainiani Iſ. 1011.49
Caia 1415.30
Caius 1405.38
Calabra V.G 1372.42
calamitas V.G 1358.46
calamiſtrati Iſ. 1324.23
calamiſtratus Iſ. 1071.56
calamiſtri V 22.22
calamiſtrum N 793.5.Iſ.1324.22
calamitoſum N 501.55
calamus Iſ.961.27.& 898.15.& 691.33
calamus aromaticus Iſ. 1252.5
calantica [illegible] 787.20
calaſis tunicæ genus F.P 262.35
calathos dici quaſillos F.P 262.39
calatores F.P 262.40
calatum Iſ. 1306.2
calbei F.P 262.45
calcar N 738.23
calcare N 691.16
calcaria Iſ. 1326.33
calces F.P 262.76
calces à calcando N 499.22
calcearia V 68.40
calciamentum Iſ. 1310.44
calciamenta Iſ. 1310.27
calcitrones N 508.22
calcoſanus Iſ. 1122.25
calculator Iſ. 1071.11
calculi quid vocati Iſ. 1282.36
calculi ordinarij Iſ. 1283.20
calculi vagi Iſ. 1283.20
calculum Iſ. 1309.52
calcus Iſ. 1130.45
calculus Iſ. 918.54.Iſ.1210.8
caldarium æs Iſ. 1227.43
caldius caldiſſimum V 71.48
calicata ædificia F.P 262.47
calices [illegible] 792.51
calices & calathi Iſ. 1319.6
caliculæ caligæ Iſ. 1311.8
caligarius Iſ. 1310.23
caligaris V.G 1360.57
caligo Iſ. 1147.53

calim antiqui pro clam F.P 262.49
caliptra F.P 262.51
caliſto Iſid. 912.43
calix F.P 262.53
callaica Iſid. 1215.57
callæcus 1434.56
calleo V.G 1380.4
callet, ſcit N 630.38
callet à calloſitate N 630.52
callidum Iſ. 1071.3 feruens N 634.23 ferox & 634.25 inconſultum N 634.25 citatum N 634.27 velox N 634.28
Callidus Iſid. 1071.2
Callis N 595.53 Iſ.1206.13
Calliſerūt pro occaluerūt N 534.17
Callitriches Iſ. 1119.51
Calones F.P 262.55
Calonum proprietas N 528.18
Calor N 597.15
Calpar N 793.22
Calpar, vinum nouum F.P 262.60
Calpes mons iſid. 1180.60
calpurnij F.P 263.4.1416.30
Caltula & Crocotula N 793.49
Caluaria quid dicta iſid. 1091.59
Calui 1439.55
Caluitur N 486.56
Calumnia quid? N 633.43 & 933.25
Calliditas N 633.44
Calumniator iſid. 1071.9
Calx N 596.37 finis N 930.36
Calx viua iſid. 1210.31 & 1291.59
Calydonia V 49.24
Cama iſid. 1322.55
Camara & camuri boues F.P 263.6
Camara dicuntur Ver. 116.46
Camaſi iſid. 1042.28
Cameleon iſid. 1118.7
cameleon pardus iſid. 1118.13
Camelis F.P 263.8
Camelopardalis V 18.20
Camelus V 18.19 iſid.1113.19
Camenæ muſæ F.P 263.10
Cameræ iſid. 1199.55
Camerum N 499.59
Camilla V 51.18
Camillus F.P 263.13.1432.31
Caminus iſid. 1289.40
Camiſia iſ. 1298.21
Camiſiæ iſ. 1300.43
Campana iſ. 1250.40
Campania iſ. 1170.40
Campans N 758.10
Campanum æs iſ. 1227.46
Cāpeſtria quid dicuntur iſ. 1299.15
Campeſtris iſ. 1309.58
Campus V 7.40 iſ.1181.24
Camuri V.G 1365.15
Camus iſ. 1326.19
Cana, græci, nos caniſtra F.P 263.14
Canabum iſ. 1304.58
Canalicolæ F.P 263.16
Canalis lapis iſ. 1200.47 N 596.12
Canatim N 505.54
Cancer iſ. 911.51
Cancer morbus Iſ. 920.11
Cancri F.P 263.18 iſ.1131.30
Candacus V 59.4
Canitas V 42.13 F.P 263.22 N 597.33 iſ.1321.39
Candet, ignitum eſt N 636.10
Candidum eſt N 636.12
Candetum iſ. 1204.52
candida membrana Iſid. 960.31
candida cretáque toga Iſid. 1302.15
candidiſſimum V 63.12
candidius V 63.12
candidum plumbum Iſid. 1229.13
candidum eſſe V.G 1365.20
candidum V.G 1327
candidus Iſ. 1071.7
candidus color Iſ. 1114.54
cauentæ F.P 263.24
canephora F.P 263.25
canes V 51.9
canicæ F.P 263.27 N 533.31
canicula V 14.56
canicula ſtella iſid. 910.47
canis V 18.7 iſid.1119.4
caniſtrum iſid. 1321.8
canities iſ. 1104.53
canitudinē pro canitie F.P 263.29
canitudo N 530.17
cannenſis curſor F.P 263.31
canon iſ. 962.33
canon generalium conciliorum iſ. 972.38
Canones euangeliorum iſ. 961.54
Canopia iſ. 1164.46
Canta pro cantata F.P 263.32
Cantabri, gens Hiſpaniæ iſ. 1043.37
Cantharus N 792.17
Cantharida vermis terrenus iſid. 1126.42
Cante V 50.23
Cantherius F.P 263.33
Cantica canticorum iſid. 951.18 & 951.33
canticum iſ. 970.40
canticum Pſalmi iſid. 970.36
cantor iſ. 105.50
canturus F.P 263.36
cantus iſ. 897.7
canum vetus N 532.35
canus color iſ. 1154.57
capanna quid iſ. 1202.36
caperate N 487.57
caperata frons V 58.60
caperatum F.P 263.37
caper Ver. 116.26
caper & capra iſ. 1111.49
capere, impedire N 625.39 implicare N 625.39 detinere N 627.57 facere N 627.26 perpeti N 627.28 tenere N 627.30 tollere N 627.30 eligere N 627.36 ſuſtinere N 627.46 circumuenire N 627.51 decipere N 627.51 occupare N 627.56 ſatiare N 628.1 accipere N 628.3 inuenire N 628.16 complecti N 628.13 delectare N 627.40
capeſcere, perficere N 635.55 immittere N 635.58 reiicere N 635.60
capi, propitiari N 627.14
capidulum F.P 273.39
capillata vel capillaris arbor F.P 263.41
capilli quid vocati? iſ. 1092.3
capiſtrum iſ. 1326.24
capita deorum F.P 263.44
capital V 22.32 N 504.37 F.P 263.46
capitalis lucus F.P 263.49
capitarium æs F.P 263.53
capitella Iſid. 1291.18
capitilauium quid Iſid. 969.13
capitium V 22.39 N 790.44
capitolia Iſ. 1200.40
capitolium V 9.24
capitolium vetus V 26.32
capitolinus 1407.42
Capitones 1439.46
capitulares Iſid. 1307.13
capitulum V 62.45 Iſ.1307.22
cappa Iſ. 1307.24
cappæ F.P 263.52
cappadocia Iſ. 1165.48
cappadoces Iſ. 1037.15
capparis iſ. 1262.8
capra V 17.51
capre dictæ F.P 263.54.1434.1
caprarij cognomen 1431.9
capreoli F.P 263.57
capricorni figura iſ. 911.18
caprificus iſ. 1245.15
caprilia F.P 263.59
caprilius 1426.51
caprioli iſ. 1239.42
capronæ N 495.1
capronæ, equorum iubæ F.P 264.2
caprunculum F.P 264.3
capſæ F.P 264.4
capſit F.P 264.6
captus iſ. 1071.50
capua F.P 264.9 iſ.1189.3
capularis N 485.59 PL.804.18
capularis ſenex iſ. 1322.58
capulum F.P 264.13 N 485.54 iſid. 1326.32
capulus iſ. 1269.13 & 1321.56
capus iſ. 1118.25
caput F.P 264.16
carabus iſ. 1286.55
carbaſus N 789.51
carbo iſ. 1289.44
carbunculus iſ. 916.48 & 1121.1
carcer V 25.25 iſ.935.5 & 1194.73 V.G 1365.38
carceres quid? iſ. 935.11.1177.8 V.G 1365.42
carchedonius iſ. 1221.29
carcheſia N 793.9 iſ.1287.16
carcinæ iſ. 1222.56
cardamomum iſ. 1253.49
cardiace iſ. 916.2.903.57
cardines mundi iſ. 1145.9
cardines iſ. 1145.9
cardo N 597.36 iſ.1199.25 & 1204.3
carduelis iſ. 1139.49
carduus iſ. 1262.13
carenum iſ. 1317.4
carere N 746.40
caricæ iſ. 1245.2
caria iſ. 1166.38
cariceum N 494.46 iſ.1242.53
carina iſ. 1286.49
carinæ V 1014 V 10.19
carinantes F.P 264.18
cariſſa F.P 264.21
carix iſ. 1260.24
carmen iſ. 852.9
carmenij ſiue carij iſ. 1036.
carmentalia V 32.41
carmina 50.21
carmina cychica quid? iſ. 964.6
carminari V 53.38
carneales N 532.29
carnaria V 68.40

capentarius Iſ. 1072.26
capentarius Iſ. 1296.37
carpentum Pompaticum Iſ. 1323.38
carpere attenuare N. 226. 59. aperire N.626.60. auferre N.627.4. decerpere N. 627.4. paſcere N. 627. 12. celeriter prœterire N. 627 N
Carpocratiani Iſ. 1011.18.
carra N. 594.56
Carra, ciuitas Iſ. 1185.18
carracutium Iſ. 1323.43
carrus Iſ. 1323.33
carta vnde dicta Iſ. 959.54
carta teneotica Iſ. 960.2
ſaltica Iſ. 960.3
corneliana Iſ. 960.4
emporetica Iſ. 960.6
auguſtea regia Iſ. 959.57
libiania Iſ. 959.59
hieratica Iſ. 959.60
cartarum vſus Iſ. 959.48
carthada Iſ. 1187.10
carthaginenſis prouincia Iſ. 1171.14
carthago ſpartaria Iſ. 1190.11
cartibulum V. 22.54
cartilagines Iſ. 1097.12
caſa F.P. 264.24
caſa, habitaculū agreſte Iſ. 1201.12
caſaria F.P. 264.25
caſcum V. 50.26
caſcum, antiquum F.P. 264.26
Caſdei, qui nunc Chaldæi vocantur Iſ. 1038.31
caſeus V.19.31.N.597.20.Iſidor. 1315.1
caſina fabula F.P. 264.28
caſmenæ V. 50.10
caſnar V. 50.47.F.P.264.31
caſmillus V. 51.21
Caſpius ſinus Iſ. 1153.19
caſſabundus V. 53.31.F.P.264.32
caſſia via F.P. 264.33
caſſia Iſ. 1251.60
caſſiculum F.P. 264.34
caſſila F.P. 264.36
caſſinum forum V. 50.41
caſſis Iſ. 1172.44 Iſ.1288.51
caſſum N. 508.33
caſta F.P. 264.37
caſtanea Iſ. 1245.51
caſteria locus N. 532.2
caſtigare, reprehendere N. 626.46. increpare N. 626. 46. vindicare N.626.54.vnire N.626.
caſtitas N. 595. 46. N. 731. 37. V.G 1342.26
caſtitudo N. 531.45
Caſtor & Pollux V. 14.11
caſtor V.G. 1378.49
caſtores vnde dicti Iſ. 1118.28
caſtra N. 597.43
caſtra quid ſunt Iſ. 1048.53
caſtrenſis corona F.P. 264.39
caſtri Iſ. 1140.40
caſtula N. 794.36
caſtum quid? N.636.26.religioſum N. 636.18 à furtis abſtinens N. 636. 23. ſuaue N. 636. 26. iucundum N. 636.26
caſtus N.694.54.Iſ. 1070.33
caſu ſimile V. 97.30
caſuale V. 68.
caſula Iſ. 1030.4
caſus V. 67.30 V 97.41 F.P 264.42 Iſ.825.29
cata V 52.52
catachreſis F.P 264.46 Iſ 847.50
catamitum F.P 264.49
catampo F.P 254.51
cataphratti N 799.11
cataphrygiis Iſ. 1012.18
cataplaſma Iſ. 921.41
cataporates Iſ. 1288.32
catapolia Iſ. 921.31
catapulta N 795
catarrus Iſ. 917.50
cataſceue Iſ. 864.39
catax F.P 264.52 N 497.8
catechumenus Iſ. 1008.3
categoriæ cur appellatæ Iſ. 877.22
categoriarum ſpecies Iſ. 876.18
cateia & caia Iſ. 1270.18
catellæ N. 596.50 Iſ.1308.15
catelli N 557.1
catenæ Iſ. 934.57
catena Iſ. 1324.25
cathartica medicamenta Iſ. 921.40
cathari Iſ. 1012.22
catholica Iſ. 1007.39
catholicus Iſ. 1007.5
catij 1426.1
catillare P L. 804.12
catillatio F.P 274.56
catillones F.P 294.59
catinum V 21.17 Iſ.1319.30
catinus N 792.52
Cato 1431.22
catones appellantur F.P 264.60
catularia porta F.P 264.2
catuli quid dicuntur Iſ. 1119.18 N. 741.30
catulina caro F.P 265.7
catullire N 534.53
catulus F.P 265.9 catellus V 86.48
catus pro ſapiente N 535.57
caudecæ F.P 265.11
caudex 1436.47
caudicariæ naues F.P 265.13
caudinus 1445.35
cauea V 6.30
cauere N 711.57 N 730.14 V.G 1341.24
caui proprietas N 746.43
cauiares hoſtiæ F.P 265.15
cauile V 6.40
cauillantur N 535.54
cauillatio F.P 265.19
cauillum F.P 265.20
cauitio F.P 265.21
caulacus quid dicitur Iſ. 1232.52
caulis V 18.43 N 536.29 iſ.1260.52
caupo Iſ. 1072.6
caupones Iſ. 1319.41
cauſa Iſ. 1273.1 & 20 V.G 1329.14 V.G 1332.52 V.G 1364.5
cauſa redintegratur Iſ. 932.60
cauſales coniunctiones Iſ. 838.35
cauſari N 533.56
cauſſa N 720.28
cauterium Iſ 1326.43
cautes Iſ. 1209.58
cautio N 761.8
cautus Iſ. 1011.2
cauum V 6.22 & 31
cauum ædium V 26.51
cauum à chao dictum F.P 265.26
Cayphas Iſid. 1003.19
Cecropidæ, qui fuerunt vocati Iſid. 1046.45
Cecrops Athenienſium Rex Iſidor. 1040.45 Iſid.1188.40
cedere Iſid. 932.44 abire N 626.16 ſuccedere N 626.21 dare D 626.23 recedere N 626.26 obſequi N 626.28 euitare N 626.32 incedere N 626.35
cedò V.G 1335.18
cedrus iſid. 1246.39
cedunt, petunt N 626.55
celare N 729.29 V.G 1340.50
celebre N 534.14
celebreſcat N 534.4
celebritas iſid. 968.21
celer iſid. 1071.42 V,G 1334.58
celeratim N 532.44
celeritas N 720.48 V.G 1369.22 V.G 1379.26 V.G 1329.36
celeriter currere N 717.29
cella iſid. 1195.26
cellarium, quid iſ. 1198.3 V.G 1365.52
celia iſid. 1317.27
celibaris haſta F.P 265.32
celones iſid. 1286.27
celox N 782.59 P L.805.40
celſus ex græco κέλης F.P 265.46 iſid.1070.31
Celtiberi, ex Gallis celticis Iſidor. 1043.41
cenatus N 536.52
Cenchris iſid. 1124.5
cecina vrbs F.P 265.47
cenobitæ iſid. 1006.29
cenſere F.P 265.49 ſuccenſere N 636.37 N 777.1 exiſtimare N 636.29 arbitrari N 636.29 V.G 1372.57
cenſio haſtaria V.G 1372.58
cenſor V 15.27
cenſores dicti F.P 265.55 iſid.1051.4 V.G 1373.2
cenſorinus 1438.45
cenſorium N 704.48
cenſui agri V.G 1372.60
cenſus N 592.40
centauria iſid. 1255.39
centaurion F.P 266.1
centaurus chiron iſid. 912.49
centaurus iſid. 1129.9
centenū quid appellatū iſ. 1277.44
centenarium iſid. 1231.56
centenariæ cænæ F.P 266.3
centones N 535.24
centones quid? Iſid. 854.13
centupeda iſid. 1124.40
centuria V 7.38
centuria in agris F.P 266.19
centuria quid? iſ. 1049.5 Iſ.1204.59
centuriæ V 16.30
centuriata comitia F.P 566.21
centuriata N 492.35
centuriatus ager F.P 266.24
centuriones F.P 266.27
centuriones N 777.19 iſ.1047.47
centuſſis V 18.27
cepa iſid. 1261.42
cepe N 597.48
cephalia iſid. 917.23
cephanet iſid. 997.22

Cephas

Cephas Iſ. 1001.12
cepit, cæpit V.G 1346.30
cepio 1397
cera Iſ. 959.33
ceram ferro ne ædito Iſ. 959.39
ceraſus Iſ. 1244.50
ceraſtes Iſ. 1123.11
ceraſtibola V. 54.34
cerates Iſ. 1230.52. & 54
cerauniæ vuæ Iſ. 1240.10
ceraunij montes Iſ. 1180.37
ceraunio rum duo genera Iſ. 1220.35
ceraunium Iſ. 835.58
cerberus inferorum canis Iſ. 1108.42
cerceris V. 15.8
cercolopis F.P 266.29
cercopa F.P 266.31
cercopitheci quid ſunt iſ. 1119.44
cercurus N. 785.22
cerdoniani iſ. 1011.59
cereos dabant F.P 266.34
ceres V. 12.48. iſ. 1028.18 & 1237.3
cerebroſi N. 495.6
cereus iſ. 1321.41
ceriti & laruati N. 508.15
cermalus F.P. 266.37
cernere. V.G 1318
cernere amittere N. 632.37 audire N. 632.41 cedere N. 632 54. contendere N. 632.47 dimicare N. 632.47 diſponere N. 632.34 iudicare N. 632.43. videre N. 632.32
cernere hereditatem N. 632.55
cerno V. 43.4
cernuabant N. 494.28
cernui ſocci iſ. 1312.1
cernuus N. 494.19. F.P 266.38
ceroliensis V. 10.15
ceronia V. 10.20
cerritus F.P 266.39
cerrones F.P 266.40
certamen N. 595.1. V.G 1357 19
certare, contendere N. 628.33 præuenire N. 628.34
certatim N. 776.7
certatio N. 595.3 certamen V.G 1335.30
certatur N. 750.55
certiſſant N. 554.12
certum V.G 1334.13
ceruaria ouis F.P 269.44
cerui V. 20.52. V.G 18.24
ceruicalia iſ. 1304.11
ceruinus color iſ. 1115.4
ceruiſia iſ. 1317.15
ceruix V.G. 1365.34. iſ. 1094.58
ceruus F.P 266.44
ceruſſa iſ. 1295.56
ceruus vnde dictus iſ. 1112.8
ceſpes F.P 266.46
ceſpites iſ. 1240.53
ceſſare V.G 1356.46
ceſſio iſ. 932.42
ceſſo V.G 1379.25
ceſticillus F.P 266.48
ceſtis pro ceſtibus N. 761.15
ceſtus V.G 1365.55
cetarij genus piſcatorum N. 510.49
cete iſid. 1128.22
ceteri colores finguntur iſid. 1294 8
cethura iſid. 993.12
cetra N. 298.26. N. 530.10
cette ſignificat dicite N. 531.33
chalcantum iſid. 1209.5
chalcites iſid. 1212.25
chalcedonicum F.P 266.51
chalcoſmaragdus iſid. 1215.23
Chaldæorum gens iſid. 1035.54
chalybs iſid. 1297.6
chamædracontes iſid. 1125.10
chamædrys iſid. 1256.48
chamæleon iſid. 1258.30. & 1256.45
Χαμαιπίτυς iſid. 1259.10
Chananæorum decem gentes iſid. 1038.25
Chananæi iſid. 1039.19
chaos F.P 266.57
character iſid. 1326.40
characteriſmus iſid. 871.9
charibdis iſid 1154 8
charientiſmos iſid. 850.39
chariſteum marmor iſid. 1214.22
charitas iſid. 1009.[illegible]
charon iſid. 1026 [illegible]
charta N. 595.19
chelidonia iſid. 1218.1. & 1255.49
chelidoniacus gladius iſid. 1269.36
chelonites iſid. 1223.11
chelydeos iſid. 1123.50
cherintiani iſid. 1011.21
cherubin iſid. 990.6
chiliarchæ iſid. 1047.45
chiliaſtæ iſid. 1011.25
chilo V.G 1372.34
chilo dicitur F.P 267.1
chilones 1440.41
chimæra, triformis beſtia iſid. 1109.1
chios inſula iſid. 1177.24
chirographa V.G 1363.51
chirographum iſid. 930.24
chirurgia iſid. 920.54. & 921.1
chlamys N. 788.35
chlamis iſid. 1301 59
choaſpis iſid. 1157.10
choaſpites iſid. 1216.27
choenica F.P 267.5
cholera quid? iſid. 915.27
choragium P L. 805.17. F.P 267.6
chorea iſid. 990.15
choriambus iſid. 830.40
chorus iſid. 970.7
chria iſid. 864.26
chriſma iſid. 981.36 & 973.55
Chriſtus iſid. 840.5. & 981.27
chromaticus iſid. 1071.22
Χρόνια iſid. 915.50
chronia iſid. 917.10
chronicon iſid. 951.20
chronica iſid. 937.8
chriſtianus iſid. 1006.50
chriſe inſula iſid. 1175.29
chryſite iſid. 1212.58
chryſebecillus iſid. 1215.35
chryſocolla Iſ. 1294.40. & 1222.[illegible]
chryſolampis Iſ. 1222.7
chryſolectrus Iſ. 1222.3
chryſolitus Iſ. 1222.2
chryſophis Iſ. 1222.4
chryſopraſius Iſ. 1221.45
chryſopraſſus Iſ. 1215.37
chus Iſ. 992.34
cibarium N. 536.15
cibarius panis Iſ. 1313.16
cibicidæ N. 533.22
cibilla V. 20.57
cibus V.G. 1353.50. Iſ. 1312
cibus ex græco F.P 267.7
cibidum Iſ. 1320.46
cicadæ Iſ. 1141 10
cicatricare F.P 267.10
cicatrix Iſ. 920.41
ciccum F.P 267.12
cicendula Iſ. 1140.52
cicer Iſ. 1238.39
cicererius 1435.29
ciceres N. 536.8
cicerones 1433.31
cicindela F.P 267.13
ciconia Iſ. 1125.48
ciconiæ Iſ. 1134.28
cicum V. 57.4
cicuma F.P 267.16
cicurare V. 56.59
cicurigenium V. 57.1
cicurinus 1432.55
cicuta Iſ. 1248.54. & 1258.33
cidaris Iſ. 1307.5
cilia quid ſunt Iſ. 1093.16
cilices Iſ. 1037.25
cilicia Iſ. 1266.50
cilicia, velamenta Iſ. 1304.41
cilindrus Iſ. 894.31. & 1325.10
cilium F.P 267.18. Iſ. 1290.20
cillere Iſ. 1355.19
cillibæ F.P 267.20
cilluntur Iſ. 1095.24
cilo V.G 1372.35
cilones 1439.46
chilones V.G 1361.34. & 36
citum diuiſum N. 635.35
cima Iſ. 1260.59
cimæ quid vocantur Iſ. 1242.24
cimbri F.P 267.21
cimedia Iſ. 1218.51
cimex Iſ. 1127.26
cimicia Iſ. 1257.33
cimmerij F.P 267.22
cinædi dicti ſaltatores N. 486.27
cinamomum Iſ. 1251.45
cincia F.P 267.28
cincinnati 1439.55
cincta F.P 267.30
cinctus Iſ. 1309.35
cinctus & cingulum V. 20.28
cinctus Gabinus Iſ. 1302.20
cinefactum N. 536.38
cinereus color Iſ. 1114.44
cingula Iſ. 1326.27
cinguli appellabantur homines F.P 267.39
cingulo noua nupta F.P 267.31
cinifij quid dicuntur Iſ. 1111.48
cinis N. 596.16. Iſ. 1207.18 incendium Iſ. 1336.10
cinnabaris Iſ. 1294.31

Cinnus quid N 516.44.& 737.43
 potionis genus N 507.38
Cinomia Iſid. 1141.15
Cinxiæ F.P 267.41
Circanea F.P 267.44
Circe Iſ. 1020.29
Circinus Iſid. 1297.25
Circites F.P 267.46
Circius N 511.37
Circularis numerus Iſ. 892.15
Circuli V 19.20
Circulus N 494.12
Circulus quid Iſ. 1092.53
Circulus Antarcticus Iſid. 905.15
Circulus Arcticus Iſ. 905.3
Circulus χειμερινὸς Tropicus Iſid. 905.17
Circulus θερινὸς vel tropicus Iſid. 905.5
Circumcelliones Iſid. 1014.9
Circumferre, luſtrare N 632.59
Circumflexus accentus Iſid 832.42
Circumforanus Iſid. 1072.14
Circumiectum V 22.50
Circumire N 674.36
Circumluuium F.P 267. 47. Iſid. 1182.21
Circumpedes V.G 1311.49
Circumſpicere N 674.31.V.G 1358. 20
Circumtextum V.22.51.Iſ. 1302.38
Circus N 494.11.& 727.10.V.G 1139. 6.Iſ.1191.24 & 1276.14.
Circus Flaminius V 25.56
Circus maximus V 25.38
Circus ad Murtium V 25.50
Circi quid N 536.7.Iſ.1092.13
Ciſalpina Iſ. 1170.56
Ciſium vehiculi genus N 512.39
Ciſpius mons V. 10.42.F.P 267.48
Cis pro vltra N 535.49
Ciſtæ N 535.21
Ciſtella P L 806.12.Iſ.1321.10
Ciſterna F.P 267.50
Ciſtula, Ciſtella V 86.44
Citare, incitare N 635.41. laudare N 635.44 prouocare N 635.42. vocare N 635.39
Citeria appellabatur effigies F.P 267.51
Citerior Hiſpania Iſ. 1171.16
Cithara Iſi. 899.15
Citharæ ac pſalterij repertor quis Iſ. 898.40
Citharicen V 69.47
Cithei, id eſt Cyprij Iſ. 1037.27
Citherea Iſ. 1176.59
Citicula Iſ. 922.34
Citimus F.P. 267.58
Citior comparatiuum F.P. 267 60
Citius V.G 1329.32
Cirocatia Iſ. 1258.12
Citria Iſ. 1244.11
Citroſa Iſ. 1300.6
Citroſa veſtis F.P 268 3. Iſid.1300. 6
Citum, celere N 635.33
Citum N 635.35
Cituma N 531.51
Citrus N 532.17
Ciues Romani cur dicti Iſid.1053. 36
Ciues vnde vocati Iſ. 1050.13
Ciuica corona F.P 268.5. V.G 1374. 35
Ciuile bellum Iſid. 1265.16
Ciuilis Aſtronomia Iſ. 874.44
Ciuitas N 725.42.V.G 1371 16.& 1337. 56.Iſ.1190.51
Ciuitas propriè quid dicitur Iſid. 1191.38
ciuium nomina Iſ. 1050.12
clacendix F.P 298.8
clades V.G 1358.48
clam V.G 1334.52
clam à clauibus dictum F.P 268. 9
clamoſus Iſ. 1071.7
clandeſtino N 904.41
clara vox Iſ. 897.42
claret N 531.57
claritas V.G 1333.30
claritudo N 529.55. V.G 1333.32. F.P. 268.11
clarus Iſ. 1070.30
claſſes Iſ. 1049 45
claſſes clypeatæ F.P 268 12
claſſica quid ſunt Iſ. 1268 44
claſſici teſtes F.P 268.14
claſſis Iſ. 1285.53
claſſis procincta F.P 268 16
claua F.P 268.17. Iſidor.1270 15
clauata dicuntur F.P 278.18
claueat ſocci Iſ. 1312.3
claudere N 690 50
claudere, circumuenire N 635. 28 includere N 635. 24. obſiſtere N 635.26
claudiana tonitrua F. P. 268. 24
claudij 1416.36
claui Iſ. 1297 4
clauis Iſ. 1324.14
clauim F.P 268.31
clauſtra V 49.39. Iſidor.1199. 17
clauſula F.P 268.33
clauſulæ quid Iſ. 834.7
clauus Iſ. 1287.23
clauus annalis F.P 268.35
clemens V.G 1358.33.& 35.& 1353. 26.Iſ.1070.45
clepere V 57.25.N 493 11
clepſere V 57.24
clerus & clericus vnde appellantur Iſ. 1004.3
clibanitius panis N 1313.45
clibanus Iſ. 1198.33
cliens V.G 1329 11
clientam pro cliente F.P 268. 39
clientela V.G 1380.18
clientes Iſ. 1071 49
climata Iſ. 1204.40
climax Iſ. 868.17
clingere F.P 268.40
clitellæ F.P 268.42
cliuia auſpicia F.P 268.48
cliuoſum Iſ. 1206.28
cliuus N 594.29
cliuus Publicius V 26.28
cloacæ F.P 268.51
cloacæ quid ſunt Iſ. 1192.48
cloacale flumen F.P 268.52
clodus Iſ. 1071.20
cloelia familia F.P 268.55
cloeliæ F.P 268.57
cloelij 1416.18
clucidatum F.P 268.59
cluentij 1416.18
cluet N 537.15
clumae F.P 268.60
clunæ F.P 269.4
clunes Ver. 116. 56. N 595. 54
clunes quid vocatæ Iſidor 1098. 7
clupeat V 4.34
clupeum V.G 1331.54
clunaclum F.P 269 1
cluteum F.P 269.8
clypeat N 533.7
clypeum V.G 1331.4
clypeus N 595.22. F.P 269. 12. V.G 1360.58.Iſ.1272.4
cnæij 1415.6
cnæus 1416.23
cnaſonae F.P 269.26
cnephoſum F.P 269.27
cneus 1398
coagmenta N 507.4
coagulum N 498.53.& 507.6
coarguere V.G 848.5
cochlear Iſ. 1242.14
coclacae F.P 269.22
coclear Iſ. 958.44
cocles 1440.16
cocetum F.P 269.19
coctiones vnde dicti F.P 269.23
coctum Iſ. 1314.10
coctum pro ad coquendum N 771.1
cocula F.P 269.30.Iſ.1320.13
cocytus Iſ. 1182.51
coda N 532.27
codeta ager F.P 269.33
codex Iſ. 960.59.& 1259.15
codicellus Iſ. 929.53
codicellum Iſ. 929.42
cœlebs Iſ. 1070.37
cœles Iſ. 1070.36
cœleth Iſ. 995.10
cœlibatus PL 805.44
cœlicola Iſ. 1070.40
cœlij 1416.25
cœliolus V 10.13
cœlis ciuitas Iſ. 1037.4
cœlius mons V 10.4. F.P 269.38
cœlum Iſ. 1144 16.& 39.& 902.39
 Deorum domicilium N 634.51
cœna Iſ. 1313.25.& 51
cœnaculum Iſ. 1195.15
cœnum Iſ. 1207.11
cœpere N 534.6
cœpia futurum tempus F.P 269. 41
cœruleus V.G 1332.40
cœrulus V.G ibid.
coætaneus Iſ. 1071.35
cogere, coarctare N 635.22. corradere N 634 56. imprimere N 635.21. in vnum colligere N 635.5. mulgere N 635. 15. ſubigere N 635. 3. ſtringere N 635.18. vrgere N 634. 59. & 711. 19

Cogitare V 57.26. N 715. 48 V.G. 1337.57.
Cognoſcere, æſtimare N 640.37
Cogitatim F.P 269.46
Cogitatio F.P 269.47
Cogitatione perquirere N 720. 40
Cognati vnde dicti Iſ. 1056.8
Cognatione fratres Iſ. 1056.38
Cognitor V.G. 1362.28.F.P 269,50. Iſ.1071.48
Cognomen N 533.4. Iſ. 823.48 N 1397
Cognomentum iſ. 823.52
Cognoſcere N 688.5
Cognoſcere, audire N 640.37.noſſe N.640.
Cohors V.16 13 iſid. 1200.59
Cohortarent N 750.25
Cohum F.P 269.56.V.G 1372 27
Coinquire F.P. 269.60
Coire V.G 1332.51
Colaticus lapis iſ. 1213.13
Colabella N 514 44
Colatum iſ. 1316.22
Colere, diligere N 626.4 inhabitare N 625 57.exercere 55.10.ornare N 626.10 pati N 626.12. venerari N 625.55
Colica paſſio iſ. 919.7
Coliuthani iſ. 1013.54
Collare N 503 36
Collectio vel ratiocinatio iſ.860. 47
Collega iſ. 1071.33
Collegiati qui dicuntur iſ. 1052.4
Colles V 7.42
Colligatus iſ. 1072 26
Colligere, auferre N 639.31.celare N 939.31 mollire N 635 3 reficere N 639.29 ſupprimere N 639. 31 in vnum redigere N 639
Collina V 12 36
Collis Latiaris V 12.6
Collis Mutialis V 12.5 Quirinalis V 10.56 Salutaris V 12.3 Viminalis V 10.55
Colliſio iſ. 142 54
Collocare N 685.55
Colloquium V 39.20. V.G 1376.26
Collum N 597.26.iſ.1094 54
Collus F.P 270 1
Collutulet N 531.27
Colluuiaris porcus F.P 270.3
Colluuio N 530.2
Collyria iſ. 921.39
Colobium iſid. 1300.21 & 1300.22
Colocynthis iſ. 1255.34
Colon iſ. 834.12.& 866.59
Coloni iſ. 1052.29
Colonia iſ. 1191 42
Colonus iſ. 1071 44
Colophon F.P 270.5
Color equorum iſ. 1114.39
Colores iſ. 1294.3
Colores naſcuntur iſ. 1294.7
Coluber N 597.3
Colubrum iſ. 1131.41
Colui V 92.18
Colum iſ. 1305.57
Columbaria Iſ. 1285 54
Columbæ iſ.1138.41 V.G 1147 32
Columbinus lapis Iſ. 1292.19
columis Iſ. 1071.53
columna Meniana N. 520.21
columnae F.P 270.21. Iſ.1192.26 & 1200.31
columnarum rotundarum genera quatuor Iſ. 1200.35
columna haſtilia F.P 170.22
coluſtra N. 531.21
colus N 596.22
coluſtrum Iſ. 1315.5
collatinus 1435.19
coloſſus F.P 270.7
columba V 14.38
comæ quid ſunt Iſ. 1092.20
combibones N, 504.34
comedim pro comedam N.530.57
comedio, onis V.G 1373.6
comedum dixerunt F.P 270.13
comedus, di, V.G 1373.5
comes V.G. 1329 10
comedones N 536.25
comeſor Iſ. 1071 4
comeſt pro comedit N 529.27
cometes quid Iſ. 910.57
cominiſ 1426.36
cominus V.G 1329.39
comiſſatio F.P 270.16
comitaſſet pro cubuiſſet N 531.48
comitium V 25.58
comitia centuriata V 144 58
comitialis morbus iſ. 179.55
comitiales dies F.P 270.20
comma Iſ. 834 6 & 866.55
commalaxare N 530.4
commanducatur N 753.56
commendare N 681.52
commemorare N.535. 4.& 691.53.
commemoramentum N 531.6
commentacula virgae F.P 270 23
commentaculum F.P 270.26
commentaria iſ. 958.34
commentum N 531.37
commercium iſ. 932.55
commerere V.G 1354.22
commereri V.G 1359.46
commetare N 534.20
commictilis N 530.31
comminiſci V 37.34
commiſſatio V 56.54
commiſereſcimus N 750.33
commiſſura iſ. 1297.8
committere propriè F.P 270.28
committere, effigiare N 625.4 ſociare N 625.7 iungere 625.7 dereſinquere N 625.11 donare N ibid.21 facere N 625.14. initiare N 625.23 permittere N 625.27 credere N 625.27 V.G 1333 24
commodare, maturare N 640.26 V.G 1351.31 & 1330.7 cum commodo dare N.640.31
commodum, vtile N 636.3conueniens N 636.4 totum N 636.6 aptum N 636.4 integrum N 636 5.iſ.932.48.V.G 1355.58
commodus V.G 1334.38
commouere V.G 1379 15
commouere N 688.19
commouet N 719.39
commugento F.P 270.31
commune genus iſ.825.27.&827.44
commune ſal iſ. 1208 30
commune ſpanum iſ. 1249.44
communes coniunctiones Iſ 828.33
communes ſyllabæ Iſ. 829.27
communio V.G 1333.36
communis annus Iſ. 967.21
communis diuiſio Iſ. 951.34
communitas V.G 1333.45
communitus pro communiter N 791.23
comœdi qui appellati iſ.1068.44 & 1280.9
comœdiae vnde F.P 270.38
compages N 99.59
compagia quid Iſ. 1096.59
comparare, apparare N. 630.30 coniungere N 629. 51 adæquare N 629.54 ſociare 629.52. componere N 629.59 machinari N 629 60. confirmare N 630.1 conſtituere N 630.3 emere N 630.26 æſtimare N 644.28 dare N 630.31 V.G 1332.49
comparatio Iſ. 8:54 & 860.29
comparatiuus gradus Iſ. 825.8
comparſit pro compeſcuit F.P 270
compaſcuus ager F.P 270.38 iſid. 1203.21
compedes N 498.36.Iſ.934.54
compendium Varr. 30.23.N 597.21 V.G 1332 4
comperce pro cōpeſce F.P 270.40
compernes dicũtur homines F.P 270.41.N 497.22
compeſcere F.P 270.43
compeſcet N 715.50
competa quid ſunt Iſ. 1192.10 & 1206.22
competens N 675.32.Iſ. 1008.6
competere quid N 641.2
competere, rei cuiuſque meminiſſe N 641 5 conſtanter valere N 641 6 par eſſe vel ſimile N 641.3
compilare F.P 270.47
compilator Iſ. 1071.13
compita N 595.7
compitalia V 34.47
compitalia feſta F.P 270.48
compitum V 37.29
complanare N 699.20
complectite N 750.40
complex Iſ. 1071.36
compluries N 1352.57
compluriens F.P 270.50
compluuium V.26.59.Iſ. 1200.24
componere, finire, N 628.57. recreare N 628. 40 lenire N 629. 43 diſponere N 628 45 conſtituere N ibidem, comparare N 628.50 ornare N 628.60 colligere N 629. 2 ſimulare vel fingere N 629.5. coniungere N 629.12. reddere N 629.12.reficere N 628 40
comportare V.G 1349.44
compos N 741.8 & 778.19
compoſiti numeri Iſ 889 24
compoſitus N 704.19
compraedes F.P 270.53
compreſſus N 741.43
comptum V.G 1378.4

comptus F.P 270.54. Iſid. 1071. 55
conatus N 59?.31
conauditum F.P 270.58
cocalfacere N 535.49
concalluit N 534.24
concedere, dare N 637.53. permittere N 637.53. conſentire N 637.60. credere N 637.60. cedere N 638.4. recedere N 638.4. & 229.36. V.G. 1331.12. V.G. 1340.56
concedo V.G 1379.38
concelebrare, commouere N. 640.13
concentor Iſ. 1005.56
conceptiuæ feriæ F.P 270.60
concerturiare N 489.13
concertatio V.G 1357.16
conceſſio Iſ. 860.21
conceſſus N 701.2
conchæ & cochleæ iſ. 1151.7
conchilium iſ. 1305.20 & 26
conciere N 534.29
conciliari V 37.32
conciliabulum F.P 271.3
conciliatrix F.P 221.5. iſ. 1072.21
concilij nomen quid? iſ. 963.35
concilium V 37.30. F.P. 271.7
concinnare F.P 271.9. N 507.35. & 516.45. & 534.49. concinere V.G 1372.25
concinnè loqui V 39.25
concio V 37.29. F.P 271.11
concionator Iſ. 1070.50
concipilauiſti F.P 271.17
conclamatum V.G 1380.19
conclauatæ F.P 271.19
conclauia F.P 271.21
concleatius lapis Iſ. 1291.17
concluſio inductionis Iſid. 862.29
concors N 520.26
concordia V 14.14
concorditæ N 533.34
concors Iſ. 1070.47
concubia N 535.17
concubium V 55.35
concula Iſ. 1232.16
condeptere N 505.7
condere F.P 271.23
condere, abſcondere N 625.44. conſtituere N 625.46. conſecrare N 625.49. potiri N 625.50. conſecrare N 693.55
condi PL 804.26
condicere F.P 271.28
condictio in diem F.P 271.29
conditaneum N 536.47
conditiones Iſ. 930.44
conditum Iſ. 1316.41
condofacere N 530.21
conducere, emere N 639.53. colligere N 639.58. conuocare N 639.58. conuertere N 640.3. vtile eſſe N 640.3. & 208.34
conductio Iſid. 931.42
condulus F.P 271.32
confecerunt F.P 271.34
confectum, examinatum N 637.15 occiſum N 637.15 defeſſum N 637.20
confectus cura V.G 1356.3
conferre N 737.7
conferre, contollere N 637.6. conferre N 737.8. comparare N 637.10. transferre N 637.12 & 693.32
confeſſio Iſid. 626.17
confeſſio, coniuratio V.G 1359.12
confetaſus F.P 271.35
conficere, frangere N 637.25. colligere N 637.26. facere N 637.35. explicare N. 637.42. conſumere N 637.44. finire N 637.45
confictitant V 59.9
confidentia N 633.4. duritia N 633.5. patientia N 633.6. temeritas N 633.8. audacia N 633.8. conſtantia N 633.21. V.G 1356.2
confidentiæ fidētiæ diſcretio V.G 1344.4
confidens N 733.30. & 33
confiteri N 728.40. V.G 1340.4. V.G 1357.2
confinialis Iſ. 10.71.43
conflages F.P 271.37
coniuges N 518.22
confœduiſti F.P 271.39
confrages Iſ. 1181.38
confugela antiqui F.P 271.40
confuſa vox Iſid. 829.10 & 11
confuſius Iſid. 1072.15
confutare, commouere N 625.34 opprimere N 625.36. conuincere 625.36. & 532.52
confutatio V.G 1360.23
congenerat N. 532.30
congenulare N. 515.37
congenuclare N. 533.52
congerro V. 53.42
congerrones P L. 806.9
congermaneſcere N. 534.38
congiarium Iſid. 1232.39
congium Iſid. 1232.33
conglomerare N. 534.35
cognoſcere, perſpicere N. 640.44 agnoſcere N. 640.53
congredias N. 750.53
congruere à gruibus F.P 271.41
congrus polypus Iſid. 1130.47
coniectarium N 535.14
coniector F.P 271.43
coniecturalis ſtatus Iſ. 860.2
coniferæ cypariſſi Iſ. 1246.56
coniicere, iacere N. 636.40. colligere N. 636.44. certare N. 636.45 agere N. 636.47. furari N. 636.50. auferre ibid.
conitum F.P 271.44
coniugatio Iſ. 827.31
coniuges Iſ. 1065.30
coniugium Iſ. 1066.19
coniungere N. 503.20. & 673.43
coniunctiuus Iſ. 827.17
coniunctæ ſunt triplices in verborum tribus temporibus V. 101.25
coniunctæ præpoſitiones Iſ. 828.50
coniunctio Iſ. 823.35
coniunctum analogiæ genus V. 101 [illegible]
conuiuola F.P 271.47
coniuratio militię genus Iſ. 1049.55
conlatia F.P 271.48
conlatiuum ſacrificium F.P. 271.52
conlatiuus venter F.P 271.54
conlucare F.P 271.57
conubium Iſ. 1066.23
conon Iſ. 894.32
conopeum Iſ. 1288.55
conquiniſcere N 531.16
conquirere F.P 271.59
conregione F.P 271.60
conruſpari F.P 272.1
conſanguinei qui vocantur Iſ. 1056.14
conſcius N. 725.53. V.G. 1138.2
conſcribere V.G 1346.53
conſcribillaui N 530.26
conſcripti dicebantur F.P 272.3
conſcripti milites Iſ. 1048.32
conſecrare V.G. 1329.55
conſecrabor N 754.12
conſecratum N 709.4
conſedo vnde N 518.25
conſentia ſacra F.P 272.6
conſequi, ſequi N. 638.13. adipiſci N. 638.19. exprimere N. 638.23. definire N. 638.24. V.G. 1350.24
conterere V. 40.33. miſcere N. 638.27. inſerere N. 638.30
conterere manum V.G 1376.38
conſeruare V.G 1358.25
conſidens Iſ. 1070.58
conſiderantius V.G 1329.53
conſiderare F.P 272.8
conſideratius V.G 1329.53
conſilium vnde F.P. 272.10. V.G. 1356.33
conſiluere F.P 272.15
conſiptum F.P 272.16
conſiſtere N 705.28
conſitura N 594.38
conſitus ager Iſid. 1202.59
conſobrini N. 800.7. Iſid. 1056.60 V.G. 1359.42
conſolare N. 751.16
conſolator Iſid. 985.41. & 1070.51
conſonantes Iſid. 822.14. & 34
conſors Iſid. 1071.38
conſors V. 40.38
conſortium N 595.12
conſpicitum N 531.8
conſpicimus V.G 1349.56
conſpicio V 43.23
conſpicione V 47.60
conſponſi F.P 272.19
conſponſor F.P 272.18
conſtans Iſ. 1070.56
conſtare N 705.41
conſtat, valet N. 639.4. conſiſtit N 939.4. compoſitum eſt N. 639.8. conuenit N. 639.12. manifeſtum eſt N. 939.13.
Conſtantinopolis Iſ. 1188.5
cōſtellationes quiſ ſunt Iſ. 1022.58
conſternari, pro ſe deiici N. 637.28 proteruè loqui N. 633.29. erigi N. ibid.
conſternatio F.P 272.21
conſtitit, ſtetit N. 639.18. erectus eſt N. 639.20
conſtituere, inſtituere N. 631.3

disponere N. 630.58. definire N. ibid. retinere N. 630. 60. parare N. 631.5.N.692.39. erigere N.631. 9. firmare N. 630.60. & 677.23
conſtitutio vel edictum Iſ. 927.13
conſtitutus F.P 272.25
conſtruere V.G 1346.60
conſtructio Iſ.1290.46.& 44.52.57
conſualia V. 34.3.F.P 272.27
conſueſcere V.G 1347.35
conſuetio pro conſuetudine F.P. 272.30
conſuetudo V.93.55. N. 720. 50. & 720.30.Iſ.863.55.& 925.42
conſul V. 25.22
conſules vnde dicti Iſ. 1045 52
conſultor,conſultus V.G 1365.58
conſultum V.G 1365.59
conſultus Iſ. 1070.54
conſulum & Prætorum proprietas N.496.6
conſumere,continere N. 692.37
conſumptus Iſ. 1072.20
contari,dubitare N. 627.44. curationem differre N. 627.21
contagia N. 596.44
contari, manere N. 627.18. diſſipare N. 627.24
contagio N. 596.42
contagium Iſ. 916.58
contaminatum iudicium V.G. 1362 49
contemnere N. 705.9. & 729.42 V.G.1341 1
contemnificium N. 533.44
contempla N. 748.47
contemplare V. 47.56
contemplari vnde dictum F.P. 272.35
contemptibilis Iſ. 1071.27
contemptim, pro contemnenter N.774.55
contemptus N. 597.23
contendere,feſtinare N. 631.12 intorquere N. 631. 19. aſtringere N. 631. 19. continuare N. 631. 48. certare N. 631.39. extorquere N. 631 52. feſtinare N.632 23. intendere N. 632.29. & 715. 11. direxit N. 632.6 proripuit N. ibid.
contente N. 530.34
contentio, elatio N. 631. 14. perſeuerantia N.631.14.V.G.1363.50
contentioſus Iſ. 1071.25
contentum, colligatum N. 634.50 coniunctum N. 634. 50. continuum N. 634.52
contenturum N. 535.24
contentum extenſum N. 634.46
contemptus quid N. 634.37
conteſtari F.P 272.39
conti N. 798.55
conticinium V. 31.54.V.55.39.N. 518.28.Iſ.939.60
contiguum F.P 272.43
continens,coiunctum N. 639.42
continens numerus Iſ. 892.10
continens, integer N.639.38. abſtinens N. 639.38. continuum N.639. 42.Iſ. 1070.42. Iſ. 1282.26
contingere,tangere N,636.56. euenire N. 636.58. V.G. 1347.37
continuare N. 536.55
continuatè V.G 1330.34
continuè V.G 1330 34
continuum,perſeuerans N. 634.52
contollere N. 529.55
contorquere N. 719.33
contradictio Iſ. 878.14
contrahi N. 535.60
contrarium æs F.P 272.45
contrariorum genera Iſ. 884.53
contrarium mendacium Iſ. 865.9
contrarium V.G 1332.18
controuerſia ſimplex Iſ. 861.7
controuerſia V.G 1334 45
contubernales F.P 272.46
conturbernium F.P. 272. 49. Iſ. 1066.33
contumax Iſ. 1071.22
contumelia N. 786. 26. V.G. 1335.2
contumelioſus Iſ. 1071.24
contuoli F.P. 272.53
contus Iſ. 1269.57
conuallis V. 6.30.F.P.272.53
conuaiare N. 533.22
conuenarum, vrbis nomen Iſ. 1043.21
conuenienter N. 699.32
Conuenire,conſtituere N. 633.48 placere N. 633. 48. aptum eſſe N.633.50. obuium fieri N. 633. 54. conſtare N. 634.5. videre N. 633.56. ſimilem eſſe N. 634.7. placere N. 634. 11. certum fieri N.634.12
conuenire, interpellare N.634.18. V.G.1332 52
conueniri,colligi,coire N. 634.1
conuentæ F.P 272 57
conuentus F.P 272.60
conuerſus N. 699.42
conuertitur N. 754.49
conuexa cœli Iſ. 904.3
conuexum F.P 273.9
conuicium F.P. 273.12
conuitium vnde? N. 519.12
conniuant N. 751.33
conuiuij proprietas N. 506.54
conuiuij triplex modus Iſ. 1312
conuiuium Iſ. ibid.
conum V. 20.33
conuoti F.P 273.15
conus Iſ. 1246.55.& 1272.49
conuulſus Iſ. 1072.16
coos inſula Iſ. 1176.10
cophinus Iſ. 1321.11
copi pro copioſo N. 531.22
copia V.G 1365.49
copiæ V.G 1365 46
copiantur N. 532.47
copona F.P 273.16
copulæ N. 597.46
copulatiuæ coniunctiones Iſ. 828.23
copulantur N. 754.21. N.752.35
coquimella Iſ. 1244.23
coquinatum N. 532.7
coquitare F.P 273.17
coquus & piſtor F.P 273.19
cor N. 594.49
cor vnde deriuatum Iſ. 1099.30
coracem pro coruo N. 530.23
coralliticum Iſ. 1236.32
corallium Iſ. 1216.52.& 1223.18
coranus Iſ. 1213.6
corbes V.23.43. N. 596 1. Iſ. 1321.26
corbita N. 785 2
corbitæ dicuntur F.P 273.24
corculum F.P 273.26.1431.36
corda frumenta F. 272.30
cordæ,vnde dictæ Iſ. 899.3
cordi eſt N. 533.47
cordicariæ N. 786.24
cordij 1426.4
coredulus Iſ. 1236.27
corgo apud antiquos F.P 273.38
coriandrus Iſ. 1261.45
corimbi Iſ. 1219 49
corintheum æs Iſ. 1227 27
corintheus lapis Iſ. 1214 19
corinthiacum vas V.G 1,27
corinthienſes F.P 273.44
corinthius ciuis V.G 1317
corinthienſis fons V.G 1327.16
coriolanus 1414.13
conrinthus Iſ. 1188.27
coriſci N. 800.10
coriti Iſ. 1271.18
corium N. 596.52.Iſ 1096.36
corius apud antiquos F.P 273.4
coriza Iſ. 917.56
corneta V. 25.34
corneliæ leges Iſ. 927.30
cornicen 1433.20
cornificatum diuarum locus F.P. 273.46
cornix iſid. 1257.6
cornua V.50.9.&30.48.F.P.273.49 cornua quid iſid. 1049.58.& 1287.8
cornuata V. 50.9
cornus V.G 1365.50
corolla F.P 273.53
corollarium V. 28.53.& 29.18
corona F.P 273.56
coronarium æs iſid. 1227.32
corporalia nomina iſid. 825.58
corporare N. 494.5
corpulentis F.P 273.59
corpulentus iſid. 1072.2
corpus vnde dictum iſid. 1090.38
corpus,quādo anima iſid.1090.26 quando animus iſid. 1090.27. quando mens iſid. 1090.27. quando memoria iſid. 1090.28 quando ratio iſid. 1090.29.quādo ſenſus iſid. 1090.30.quando ſpiritus iſid. 1090.29
corrigiæ iſid. 1312.7
corripere,contorquere N. 628.24. comprehendere N. 628.22. excutere N. 628.25
corruptela V.G 1332.38
corruptio V.G 1332.38
corruptum iudicium V.G 1362.48
cortes quid N. 530.48
cortex N. 597.4. iſid. 1242.4
cortina V. 52,60
cortinæ iſid. 1304.35
cortumio V. 48.2
corus iſid. 1234.4
corui iſid. 1228.47
coruus V. 14.56
coruus ſiue corax iſid. 1236.43 1436.43

cotyli V.G 1365.12
cos, vnde Iſ. 1110.15
coſſi F.P 274.1
coſſim N. 505.59
coſta Iſ. 1097.17
coſtæ quid Iſ. 1098.17
coſtum, radix herbæ Iſ. 1252. 60
cotopitæ Iſ. 1014.10
cotiliæ lacus F.P. 274.4
cotula Iſ. 1232.21
coturni Iſ. 1310.41. & 48
coturnices Iſ. 1138.60
coturnium F.P 274.6
cous Iſ. 1188.41
couum V. 23.13
coxendicæ N. 536.42
crabrones Iſ. 1140.39. & 47
crapula Iſ. 1313.4
cracentes F.P 274.9
cras Iſ. 939.28
craſſari V.G 1351.25
craſſum pro hebeti N. 532.32
craſſus Iſ. 1072.5
cratera Iſ. 1318.51
crateræ N. 792.41
crateres N. 792.42
craticulum F.P. 274.11
craterra N. 794.22
creator Iſ. 980.28
creatores Iſ. 1053.17
crebriſuro F.P 274.12
crebritudo N. 535.28
credere V.G. 1333.24. N. 640.18 V.G. 1353.6. fidei committere N. 640.21. ſeruandum commendare N. 640.24
creduas F.P 274.14
crementum Iſ. 1051.57
crementum quid Iſ. 1090.35
crepare, incantare N. 629.42. ſonare N. 629.24 queri vel dolere N. 629.38 frangi N. 629.44. ferire N. 629.45
crepera res N. 490.5
crepera iuuentus N. 490.15
creperæ V. 31.35
creperum, F.P 274.16
creperum bellum N. 490.8
crepidæ Iſ. 1310.29
crepidines F.P 274.18
crepido Iſ. 1269.55
crepitulum F.P 274.9
crepos F.P 274.21
crepuſci V. 31.32
crepuſculum V. 31.30. & 31.34. & 35. 32. N. 490.6. Iſ. 939.58
creſcere N. 708.52
creta Iſ. 1207.25. & 1168.26
creta inſula Græciæ Iſ. 1175.42
creta argentaria Iſ. 1207.50
creta cimolia Iſ. 1107.26
creta quoque nominata Macaroneſum Iſ. 1175.44
creterre F.P 274.26
cretici 1434.35
creticus 1435.26
creticus labyrinthus Iſ. 1193.46
cretio Iſ. 929.54. & 52
creui F.P 274.28
cribrum N. 533.41. Iſ. 1320.32
crines F.P 274.34. N. 596.43
crimen Iſ. 933.8
criminat N. 749.13
crines, cuius propriè & vnde dicti ſunt Iſ. 1092.15
criſendita vaſa Iſ. 1318.15
criſpi 1439.55
criſpinus 1439.57
criti us dies quid Iſ. 921.51
crocatio F.P 274.36
crocinus rufus Iſ. 1108.39
crocire N. 740.16
crocitum N. 508.39
crocodilus V. 13.2. Iſ. 1129.5
croco agma Iſ. 1255.22
crocot N. 795.8
crocotilum F.P 274.37
crocotinum F.P 274.39
crocus Iſ. 1305.42
crocum N. 597.15
cruciarius Iſ. 1071.33
crucium F.P 274.40
crudele N. 485.11
crudelis Iſ. 1071.29
crudum Iſ. 1314.9. vinum Iſ. 1316.34. V.G. 1376.10
crumina F.P 274.42
crura quid dicta Iſ. 1098.54 V.G. 1333.7
cruſculum F.P 274.45
cruſta V.G 1365.23
cruſtæ Iſ. 1293.12
cruſtariæ F.P 274.46
cruſtati parietes Iſ. 1293.13
cruſtula Iſ. 1313.55. & 58
cruſtum V.G 1365.25
cruſtumia Iſ. 1244.46. & 1249. 32
cruſtumina tribus F.P 274.48
crux V. 81.37. N. 194.42. Iſ. 936. 33
cryphia Iſ. 835.13
cryſtallus Iſ. 1220.3
creſiphon Iſ. 1185.6
cuba F P. 274.50
cubans F.P 274.53
cubile Iſ. 1195.29
cubicularius, cubicularis V.G. 1360.55
cubiculum Iſ. 1195.27
cubitalis luſus Iſ. 1284.20
cubitus N. 597.60. Iſ. 1095.36
cubus Iſ. 894.28
cuculus V. 14.36
cucula Iſ. 1303.6
cucumeres V. 18.54. Iſ. 1261.52
cucurbitularis herba Iſ. 1159.22
cudere Iſ. 1290.1
cuia pro cuius N. 529.51
cuias, vnde N. 536.22
cuiatis N. 724.17
cuicui, cuicunque V.G 1378.52
cuius N. 724.17. cuiatis V.G. 1337. 15
cuiuſmodi lingua Deus locutus Iſ. 1035.8
culcita V. 17.59. F.P. 274.55. N. 532. 12. N. 790.37
culcitræ Iſ. 1304.14
culeſt N. 596.39
culeus Iſ. 936.43
culex Iſ. 1142.1
culigna F.P 274.56
culina F.P. 274.60. N. 524.25
culiola F.P 275.2
culleus N. 595.58. PL. 806.26
culmi V. 7.54
culmina Iſ. 1199.52
culmus V.G 1365.10.11. 1237.58
culpa V.G 1359.16
culpatio V.G 1351.49
culter & cultellus N. 594.45
cultio N. 759.16
culticula F.P 275.5
cultura agrorum Iſ. 1235.40
cultura agri ciuis Iſ. 1236.8
cultus Iſ. 1299.8
cum imperio eſſe F.P 275.18. V.G. 1372.53
cum populo agere F.P 275.20
cũ poteſtate eſſe F.P. 275.22. V.G. 1372.55
cumalter F.P 275.7
cumatilis N. 791.55
cumera F.P 275.10
cumerum F.P 275.15
cumani N. 597.48
cunabula Iſ. 1312.50
cunctator 1455.52
cunctant N. 748.37
cuncti V.G. 1334.17. F.P. 275.24
cuneus quid Iſ. 1049.52
cuniculum F.P 275.27
cuniculi, genus agreſtium animalium Iſ. 1112.33
cuuire F.P 275.52
cupa N. 291.50
cupæ N. 530.52. Iſ. 1319.39
cupes & cupedia F.P. 275.33. V.G. 1372.37
cupi Iſ. 1319.39
cupiditas & cupido V.G. 1341.5. N. 729.50
cupido N. 721.1. & 9 12. N. 729. 50. Iſ. 1030.2. V.G. 1335.38
cupidus Iſ. 1071.6
cupienter N. 534.60
cupiret pro cuperet N. 769.49
cuplæ Iſ. 1296.58
cupedia N. 533.42
cupreſſi F.P 275.39
cupreſſus N. 594.53
cur V.G 1327
cura, curatio, curatura V.G 1356. 59. F.P. 275.44. V.G. 1360. V.G. 1353.23
curator Iſ. 1071.46
curatores F.P 275.45
curarum, cum delectu apparatum N. 639.50. natum N. 630.48
curatura & curatio N 762.5
curra V. 1057.47
curia vnde dicta N. 325.7
curia calabra V. 5.46. F.P. 275.48 Iſ. 1193.4. V.G. 1372.41
curia hoſtilia V. 26.2
curiæ veteres V. 26.1. & 25.60
curiales F.P. 275.60. Iſ. 1051.46. V.G. 1372.47
curiales flamines F.P 276.1
curiales menſæ F.P 276.2
curiata F.P 276.4. V.G. 1172.45
curij ſana F.P 276.5
curio N. 532.10. 1439.7
curionem agnum pro macro F.P. 276.7
curiones V. 15.50

curio-

curioſè & ſuſpicier circum adſpicere N 688.7
curiones V 57.60
curionia ſacra F.P 276.9
curionium æs F.P 277.10
curis eſt Sabinæ haſta F.P 276.12
curitim Iunonem appellabant F.P.2.76.17
curricula quid dicuntur Iſid. 941.59
curriculo pro curſim F.P 276.19
curriculum N 596.35
curriculus, à curru N 633.37. curſus N 633.39
currus Iſid. 1277.41
curſatio V.G 1359.26
curſor 1436.3
curſus ſum V 69.34
curſus volatus N 626.39. N 626.37. N 596.29. nauigatio N 626.42. Iſ. 1274.52
Curtij locus F.P 276.22
Curules F.P 276.25
Curules magiſtratus V.G 1372.48
Curules equi V.G 1372.48
cuſpis Iſid. 1270.49
cuſſilirem pro ignauo F.P 276.27
cuſtodela antiqui F.P 276.28
cuſtodire, tueri N 703.18
cuſtoditio F.P 276.30
cutis. F.P 276.31. Iſ. 1096.28
Cyanea Iſid. 1218.4
cyathi Iſid. 1318.60
Cyathi pondus Iſid. 1232.17
Cybele F.P 276.33
Cybium V 24.50. F.P 276.37
Cyclades Iſid. 1168.16
Cyclades inſulæ Iſid. 1176.13
Cyclades auræ Iſid. 1306.49
Cyclaminos Iſid. 1259.30
Cyclas cur vocatur Iſid. 964.2
Cyclopes Iſid. 1107.13
Cydnus Iſid. 1157.40
Cygnus vnde dictus Iſid. 1134.38
Cylibathum V 21.86
Cyllenius F.P 276.41
Cyma N 594.34
Cymba N 786.41. Iſ. 1286.48
cymbala & acitabula Iſid. 899.39
cymbaliſſare N 534.46
Cymbia N 792.36. Iſ. 1319.1
cymbium F.P 276.51
Cynici vnde nuncupati Iſid. 1017.2
Cyniphes Iſid. 1142.4
Cynocephali Iſid. 1109.48
Cynocephali Iſid. 1107.19
Cynomolgus Iſid. 1135.11
Cynthius Apollo F.P 276.53
Cypariſſæ F.P 246.54
Cypariſſæ F.P 276.57
Cypreſſus Iſid. 1246.51
Cypria Iſid. 1194.46
Cypria Venus F.P 276.59
Cyprio boui merenda F.P 277.3
Cyprinum vnguentum Iſid. 923.9
Cyprium æs Iſid. 1226.7
Cyprus Iſid. 1175.57
Cyrene ciuitas Iſid. 1190.52
Cyrnea N 793.48
Cytherea F.P 277.8

D

DA dic N 642.33
DaciGothorum ſoboles Iſ. 104.58
Dacia Iſid. 1167.52
dacrimas pro lacrimas F.P 277.16
dactyli Iſid. 1240.8
dactylus Iſid. 850.21
Dædalus Iſid. 1311
Dędala à varietate rerum F.P 277.20
Dæmones vnde dicti Iſid. 1024.16
dagnades auium genus F.P 277.25
Dalila Iſ. 994.33
Dalinum F.P 277.30
Dalmatia Iſ. 1168.14. & 17
Dalmatica veſtis Iſ. 1299.18
Dalmatici 1434.33
Damaſcena mella Iſ. 1244.26
Damaſcus Iſ. 1185.35
Damium F.P 277.35
damnare, damno afficere N 643.11. exheredare N 641.13. neceſſitate conſtringi N 641.18. morti dare N 641.20
damnatus Iſ. 1073.32. V.G 1378.44
damnum V.28.59. Iſid. 934.41. V.G 1332.5. & 1376.16. & 1354.26
Damula Iſ. 1112.27
Danai vnde Iſ. 1040.29
Daniel Iſid. 951.18. & 954.2. & 998.21
Daniſtæ F.P 277.40
Danubius Iſ. 1158.26
Danunt F.P 277.41. N 538.36
Dapalis cœna N 537.16
Dapes N 743.48 iſ. 1312. V.G 1366.8
Daps apud antiquos F.P. 177.42.
Dapſile N 773.46
dare, facere N 642.17
dare marito N 677.27. exhibere N 642.23 adſeribere N 642.41 oſtendere N 642.44 petere N 642.46 V.G 1354.18.
Dardania iſ. 1166.22. Iſ 1188.44
Daſi F.P 277.49
Δατῶα iſ. 833.48
Dat V.G 1335.18
Datatim N 538.3
Datiuus iſ. 825.55
Datum accipere N 701.18
Daucus iſ. 1258.11
Dauid iſ. 995.2
Daunia F.P 277.50
Deactio F.P 277.53
Deamare N 538.44
Deartuatum N 518.32
Deartuare N 537.30
Debacchari V.G 1380.26
Debilis iſ. 1072.51
Debiliter N 539.13
Debilo N 537.46
Debitum N 599. m. N 684.60 & 704.1
Deblaſterare F.P 277.56
Deblatterare N 537.56
Debora Iſ. 994.19
De Cato 1431.16
Decalicatum F.P 277.56
Decem Sibyllæ iſ. 1019.35
Decemuiri Iſ. 92.4
Decem vnde dictum iſ. 887.53
December iſ. 941.18
Decermina dicuntur F.P 277.57
Decernere, dicere N 646.45 definire N 646.36 certare N 646.47 conſtituere N 646.46
Decens Iſ. 1072.42 V.G 1334.40
Decerpere N 712.19
Decidere V.G 1332.30
Decidua N 540.43
Decij 1427.22
Decima F.P 277.59
Decima Sibylla, Tiburtina Iſ. 1019.58
Decimij 1417.23 & 1425.8
Decimus 1405.42
Decipere N 714.59
Declinatio V 195.50
Declinationum genera V 63.37
decolor Iſ. 1072.51
Decollare N 538.48
Decor N 597.55 V.G 1317 & 1334.42
Decorum V.G 1317
Decorus Iſ. 1072.41
Decores F.P 277.60
Decrepitus F.P 278.1
Decrepiti ſenes N 490.7
Decrepitus ſenex N 490.19. Iſ. 1073.5
Decultarunt F.P 278.6
Decumana F.P 278.11
Decumanus F.P 278.11. Iſ. 1204.5
Decures F.P 278.14
Decuriones V 16.54 F.P 278.15. N 777.19. Iſ. 1051.43
Decurſus Iſ. 1156.7
Decus, dignitas N 684.55 V.G 1327 & 1334.3
Decuſſis V 28.10
Dedere N 708.42 V.G 1353.41 & 1354.18
Dedecorari V.G 1359.18
Dedicare, dicere N 643.24 V.G 1329.55
Dedicatio quid iſ. 921.56
Dedita F.P 278.17
Dedititij qui ſunt Iſ. 1053.19
Deditio quid Iſ. 1053.20
Dedo, dedim, duint V.G 1379.28
Deducere, tranſuertere à vero N 648.29. vocare N 648.34 trahere N 648.36 mouere N 648.37 deprauare N 648.38 N 695.29 V.G 1332.36
Deduci V.G 1349.37
Deduco, diduco V.G 1352.51 & 1366.1
Deductiua pronomina Iſ. 826.59
Deductum molle N 648.45. ſuaue N 648.45. delectatione ductus N 648.47 ſuppreſſum N 648.51 diminutum N 648.52.
Defatigare N 700.32
Defectio & diſſolutio N 676.25
Defendere, vindicare N 641.45. depellere N 641.45 tueri N 641.47
deferre, abducere N 648.54 afferre N 648.55 celatum prodere N 648.57. Iſ. 1072.50
Deficit V.G 1358.

definitio vide Diſſinitio.
defloccare N 487.20
defluere N 673.34
defœcatus N 740.1
deformitatum F.P 278.18
defrenſa F.P 278.20
defrudare N 500.31
defrui dicebant antiqui F.P 278. 21
defrutum N 796.17.Iſ.1317.3
defuncti liberati N 647.24
defunctum conſuetudine mortuũ N 647.22
defungi V.G 1347.39
defunctus Iſid. 1105.29
degener Iſid. 1073.2
degere, agere N 642. 17. minuere N 642.18.F.P 278.23.detrahere N 642.21
degrumari ferrum N 518.43
degulaſſe N 558.51
degulator Iſid. 1073.33
degunere F.P 278.24
dehiſcens Iſ. 1023.14
Dei magni V 11.48
Dei V 13.3
delectus N 704.12
deiicere, elidere N 648.20. mittere N 648.24 auertere N 648.28.præcipitare N 648.31
deinceps F.P 278.25
deineipem F.P 278.27
deinde F.P 278.30
deintegrare N 541.6
deiugare N 541.8
delapidata F.P 278.34
delapidata via Iſ. 1205.31
delator, dilator V.G 1352. 42. Iſid. 1073.20
delectare N 538.54.N 701.6
delectari N 681.10
delectio V.G 1351.27
delegare N 539.19
delenificus PL 806.53
deletio N 538.26
deletile N 537.59
deliberare à libella F.P 278.35
deliberare, dubitare N 644.36 N 725.48.V.G 1337.57
deliberatiuum genus Iſid. 857.42
deliberatum, defunctum N 644.39 expletum N 644.30. definitum N 644.40
delibeare F.P 278.37
deliberatum N 518.32
delibutus Iſ. 1072.46
delica 539.1
delica, aperi N 641. 50. explana N ibid.
delicare, pro dedicare F.P 278.38
delicata F.P 278.39
delicatus Iſ. 1072.48
delicere, illicere M 641.42
delicia F.P 278.43.N 540.30
deliciæ Iſ. 1312
delicium F.P 278.49
delictum V.G 1351.26
deligi V.G 1351.29
delinit, deligat N 642.14
delinitus, placatus N 642.1. eſt mente alienatus N 642.8. delectatus N 642.4
delinire N 673.39
delinquere F.P 278.47
deliquium V 58.49
deliquum F.P 278.51
delirare N 49.25
deliratio V.G 1360.26
deliritas N 760.24
delirus Iſ. 1073.25
deloricare N 540.50
delos Iſ. 1176.27
delphines Iſ. 1118.32
delubrum F.P 278.52.Iſ.1196.56. V.G 1330 44.V.G.1362.20
deluere, diluere V.G 1352.47
deluit F.P 278.55
demagis F.P 278.56.N 539.15
demens Iſ. 1073.29.V.G 1374.16
demenſum N 780.16
deminutus capite F.P 278.57
demiſſum, abiectum N 646.53 humile N 646. 56. miſerandum N ibid.
demittere N 704.42
demittere, deſuper mittere N 647.6
Democritus Iſ. 1020.12
Demoe F.P 279.2
demoliri N 537.34
demoliri N 680.33
demonſtratiuum genus Iſ. 858.45
demonſtratiua pronomina Iſ. 826.14
demum F.P 279.3
denarij V 28.40
denarius Iſ. 1231.4
denariæ F.P 279.6
denaſci N 541.11
denicales F.P 279.10
denominatiua & deriuatiua Iſid. 876.15
denſum V 20.23
denſus N 705.55
dentale Iſ. 1324.41
dentarpagæ N 539.58
dentati 1440.44
dentatus 1410.14
dentes N 744.16.Iſ 1094.10
dentes præciſores Iſid. 1094.11
dentes canini Iſid. 1094.13
dentes colomelli quid dicunturIſ. 1094.20
dentes molares Iſ. 1094.22
dentrix Iſ. 1129.22
denunciari V.G 1349.40
denunciatio V.G 1357.10
deorata F.P 279.13
deorum conſentium V 71.10
depeculaſſere N 538.28
depeculatus F.P 279.14
deperire F.P 279.16
depeſta V 21.42
depexum N 487.24
depilati dictum rareſacti N 503. 39
deplorabundus pro deplorans N 770.58
depolitum F.P 279.17
deponens genus Iſ. 827.47
deponere, ponere N 642 50.commendare N 642. 55. alienare N 642.60.deſperare N 643.2.N 692. 19.Iſ.931 60
deponi V.G 1363 23
depontani F 279.19
deportare V.G 1340. 43. V.G 1361. 37
deportatus Iſ. 936.25
depoſiti N 643.3
depoſitum Iſ. 931.58
deprecari N 700.48.V.G 1352 35
deprecatio Iſ. 860.35
depreciatus Iſ. 1073.10
deprecor, amolior N 649. 21. depello N 649.21. propulſo 649. 11
deprehenſa F.P 279.18
depubes porcus F.P 279.24
depuuere F.P 279.26
deſpectus N 597.60
depſere N 529.42
derectus, directus V.G 1352.57
derelinquere N 717.6
derepente N 775.50
deridet V.G 1358.29
derije F.P 279.29
deriuatiua nomina Iſ. 824.7
derogare propriè F.P 279.31
deſcobinati N 519.53
deſcribere V.G 1346.47
deſerta quid vocantur Iſ. 1181.49
deſerit V.G 1338.1
deſertio N 718.50
deſertores qui vocantur Iſid. 1048. 25
deſiderare F.P 279.34. V.G.1329. 19
deſidioſus Iſ. 1073.22
deſiduo PL 805.20
deſignare N 537.52
deſinere N 692.43
deſipiens Iſ. 1073.31
deſiuare F.P 279.36
deſperatus Iſ. 1072.53
deſpicatus V.G 1380.17
deſpicere, pro nihilo habere N 648. 7. deſuper adſpicere N 648.15. N 705. 9. N 729. 41. V.G 1341.8
deſpigere & diſquirere V. G. 1359. 30
deſpiciens Iſ. 1073.15.V G.1366.2
deſpicio V 41.24
deſpondere V.G 1339 56.V. 1358. 21
deſpondiſſe V 41.33
deſpretus F.P 279.37
deſquamat N 537.24
deſtinare, parare N 649. 1. emere N 649.1
deſtitui, deſolari N 643.19. ſtatui N 643.20
deſtrictus V.G 1363.8
deſubito N 775.25
deſubulare N 540.2
deſueui illum N 537.8
deſultores Iſ. 1278.34
deteriæ F.P 279.38
deterior V.G 1369.19
deterius N 717.12.V.G 1338.59
deteſtabile N 709.4
detinere N 685.39
detrahere, tollere N 647. 54. derogare N 647. 52. extrahere N 648.4
detractare F.P 279.39
detrimentum V. 19.2. V.G 1352. 6. V.G.

V.C 1376.17. V.G 1364.8
Decudes F.P 279.40
Deturbare N 540.57
Deuerſus F.P 279.41
Deua quid ſunt Iſ. 1181.52
Deuitare F.P 279.42
Deum conſentum V 71.10
Deuorari N 739.52
Deuorare N 539.7
Deuotum N 743.40
Deunx V 28.37
Deunx V.G 1347.46
Deus dictus eſt F.P 279.43.& 982 ...
Deus Marius Poſtulio V. 25.4
Deus Tiberinus V 9.3
Deus & homo iſ. 982.14
Deuteronomium iſ. 950.& 952.15
dextans F.P 229.50. V 28.37
Dextra vnde vocatur iſ. 1095.34
Dextralis quid iſ. 1297.43
Dextima pro dextra N 537.6
dextimum F.P 279.52
dextra F.P 279.53
dextrabus N 762.1
dextrarum F.P 279.54
dexteræ quid iſid. 1308.18
dextrum dexteræ partis N 649.16. propitium N 649.18. felix N 649 18
diabathra F.P 279.56. V 53.32
Diabolus quid Hebraicè dicitur Iſid. 1024.31
diadema iſ. 1307.16
diadematus 1436.35
diacodion iſ. 921.33
dialectica iſ. 829.& 871.38
dialecticus ſyllogiſmus iſ. 878.24
Dialis flamen V 15.57
dialogus iſ. 958.21
dialyton iſ. 846.57
diæreſis iſ. 844.59
diæta iſ. 910.56.& 61
diamoron iſ. 921.32
Diana iſ. 1018.2
dianatheton iſ. 894.22
dianius F.P 297.57
diaphonia iſ. 897.4
diapſalma iſ. 970.45 & 49.52
diarrhæa iſ. 918.60
diaſtema iſ. 897.7
diaſtole iſ. 833.32
diaſyrmos iſ. 872.2
dibalare V 58.22
dica V.G 1379.22
dicare, conſecrare N 647.42. conſtituere N 647.42 tradere N 647.44 iudicare N 647.48
dicaſſit F.P 279.58
dice pro dic F.P 279.59
dicearchia vocabatur F.P 279.60
dicebo pro dicam N 769.46
dicendei V 67.16
dicendi peritus iſ. 857.24
Dicere, conſtituere N 643.29. denuntiare N 643.31 dicare N 643 35. deſtinare N 643.37 promittere N 643 40. V.G 1329.42. dare N 643.54 iudicare N 643.33
dici mos erat Romanis F.P 280.3
dici de ſubiecto iſ. 877.11
dici in ſubiecto, quid iſ. 877.13
dicis immò, & dicis cauſſa V. 40.9
dico V 39.55
dicta V 40.6. N 731.7
dictata dictator V. 40.7
dictum ac dictioſus V 40.5
dictamnum iſ. 1251.10
dictator V 15.38
dictatores iſ. 1046.11
dicteria N 540.42
dictynna F.P 280.7
diduco V.G 1366.1
die quarto N 732.19
die quarta N 732.20. V.G 1343.7
die quarto V.G 1343.46
diem V.G 1380.24
dies V 31.27
dierectum F.P 280.10
dies iſ. 937.25
dies quid iſ. 906.21
dies vnde nominati iſ. 939.5
dies diecula V.G 1362.51 & 52
dies Agonales V 32.38
dies atri V 35.19
dies Februatus V 32.45
dies caniculares iſ. 910.50
dies comitiales V 35.22
dies dictus F.P 280.11
dies Faſti V 35.20
dies Halcyonij V 56.44
dies fortis fortunæ V 35.34
dies legitimus iſ. 937.26
dies Nefaſti V 35.26
dies populi Fugia V 33.58
dies Palmarum iſ. 969.5
dies quando Rex comitiauit fas V 35.41 35.45
dies quando ſtercus delatum fas V
dies Septimontium V 34.42
dis veſtalia V 33.30
dies abuſiuè quid iſ. 937.31
dies cum feminino gen. N 778.29
dies & dius, & diuus V 13.4
dieſpiter V 13.12
dieſpiter vel ditis pater iſ. 1026.47
dieſpitris V 87.11
dieſis iſ. 897.9
diffiare N 538.52
diffarreatio F.P 280.16
differre N 690.6
Differre, diſtare & 946.15. diuulgare N 645.58. ſpatium temporis dare N 645 56. diffamare N 645. 58 in ordinem ponere N 646.13 diuidere N 646.4
differentia iſ. 841.56.& 875.10 & 31
differita N 577.43
difficile N 714.25
diffidere, ſcindere N 646.4
diffinitio κατ' ἀντίλεξιν iſ. 881.37
κατὰ διαφορὰν iſ. 881.41
κατὰ μεταφορὰν iſ. 881.48
κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ ἐναντίου iſ. 881.58
κατ' ὑποτύπωσιν iſ. 882.6
κατ' ἔλλειψιν πλήρους ὁμοίου γένους iſid. 882.11
κατ' ἀναλογίαν iſ. 882.16
κατ' ἔπαινον iſ. 882.22
κατὰ ψόγον iſ. 882.26
κατὰ τὸ πρός τι iſ. 882.26
κατὰ τὸν ὅρον iſ. 882.33
diffinitio Iſ. 880.42
diffinitio legatis iſ. 860.50
diffinitiuus Status iſ. 860.4
digitus iſ. 1095.44 & 1204.9
digladiari N. 519.55
dignari N 644.8
dignatus N 643.57
Dignaui N 749.28
Dignet N 539.10
Dignitas N 676.19. & 729.13. V.G 1340 35 & & 1347.47
Dignorant F.P 280.20
Dij V.G 1366.10 & 16
Dij diutini N 540.38
Dij manes N 520.54
Dijambus 830.47
Diiunctum Analogiæ genus 101.9
Dilaniare F.P 280.22
Dilator iſ. 1073.22
Dilectus militum F.P 280.25
dilectus iſ. 1071.44
Diouis & dieſpiter V 13.2
Diligere N 649.11. & 721.17 V.G 1335.49
Diligi V.G 1351.28
Diligit, diuidit N 649.22
Diligentia V.G 1333.6
Dilutulum Iſ 940.14
Diluuium N 599.14
Diluuium vnde dictum Iſ. 1159.8
Dimidiatum dimidiū V.G 1346.42
diminuti numeri Iſ. 889.49
Diminutiua nomina iſ. 824.9
Dimittere, permittere N 647.2 in poteſtatem dare N 647 1 derelinquere N 547.3 & 705.4 dare N 647
Dina iſ. 993.32
Diobolares V 54.25 F.P 280.27 PL. 804.58
Dimittere, mittere N 647.24
Diomedea F.P 280.29
Diomediæ aues iſ. 1135.44
diomedis campi F.P 280.32
Dionyſia iſ. 1219.23
Dionyſius lapis fuſcus iſ. 1221.39
Dioſcoria iſid. 1187.58
Diox F.P 280.34
Diple iſ. 835.23.& 28.32. 37
Diple, ſupernè oblata iſ. 835.49
Diplois iſ. 1302.42
Dipondium Iſ. 1230.29
dipſas genus aſpidis iſ. 1122.54
dipſas ſerpens iſ. 1124.30
Diphthongæ ſyllabæ iſ. 829.35
diptota iſ. 825.48
Directus iſ. 1072.44
Dirigere F.P 280.35 N 715.5
Dirigit N. 715.54
Diriſſimum N 540.35
Diritas N 540.33
Diruere N 699.19
Dirum N 500.3
Dirunciunt F.P 280.37
Dirus F.P 280.38. iſ. 1073.11
Dirutum aere militem F.P 280.39
Diſcedere N 539.37. V.G 1355.45
Diſcere, ignotam rem meditando N 647.16 tentare N 647.19 V.G
Diſcernere N 713.57
Diſcerniculum V 22.24
Diſcerniculum acus N 503.7 & 644.50
Diſciplina & diſcere V 40.15
Diſciplina iſ. 817 V.G 1334.35
Diſciplinoſus N 744.49
Diſcipulus iſid. 1072.35
Diſcorditas N. 536.23
Diſcrepuit N 714.38
Diſcretus numerus iſid. 892.8

Diſcrimen N.644.42. periculum N.644.47.certamen N.645.1.inter animam & animum Iſ.1090.12.V.G.1351.5.
diſcriminalia quid dicuntur Iſid. 1092.17.& 1307.40
diſcuſſ. 1318.18
diſertè N. 771.9
diſertim F.P 280.43.N.771.41
diſertiones F.P 280.44
diſertus V. 40.29. Iſ.1071.31. diſertus V.G.1352.41
diſiicere N 700.37
diſiunctiuæ coniunctiones Iſ. 828 26
diſpalare N 540.46
diſpares numeri Iſ. 893.14
diſpendium V 30.22.V.G.1352.4
diſpennere N 488.26
diſpenſator V 30.20
diſpenſatores F.P 280.47
diſpenſatiua Aſtronomia Iſ. 874 43
diſperij V.G 1380.8
diſperſio Iſ. 1267.30
diſperſum ſolutum N 693.60
diſpeſcere F.P. 280.52
diſpondæus Iſ. 830.36
diſpoſitio Iſ. 1290.41.V.G.1329.52
diſpuluerare N 577.40
diſputare V 40.25
diſputatio & computatio V 40.28
diſſentaneum N 540.10
diſſenſio Iſ. 1265.49
diſſeptum quid Iſ. 1100.49
diſſerit parteis V 40.25
diſſimile V 94.39
diſſimulans V.G 1366.4
diſſimulare N. 731.32.V.G.1342.22
diſſulcus F.P 280.55
diſtinctio N 685.5
diſtichon Iſ. 833 58
diſtinctio Iſ. 834 19
diſtiſum F.P 280.57
diſtrahere,vendere N. 647.26. ſeparare N.647.27. diffundere N. 647.35. ſeparare N. 647.35.V.G. 1352.36
ditrochæus Iſ. 830.37
diu pro die N 539.20
diuaricari N 502.19
diuellere V.G 1332 37
diuerſi numeri Iſ. 893.24
diuerſitas veſtimentorũ Iſ. 1298.53
diuerſoria vnde dicta N 517.22
diuerſorium Iſ. 1195.31
diuerticula Iſ. 1206.19
diues V.17.6.Iſ.1072.40.V.G.1331.41 & 1376.1
diui V.G 1366.20.& 25
diuipotes V 22.54
diuiana V 13.25
diuidere N 699.28
Diuidia eſt tædium N 538.20
diuidiæ N 541.1
diuidiam F.P 280.59
diuidias quid dixerunt PL. 805.12
diuidicula F.P 280.60
diuidos N 537.37
diuiduum,dimidium V.G. 1357.21
diuinalis Aſtronomia Iſ. 874.34
diuinæ leges Iſ. 925.27
diuini qui dicti ſunt Iſ. 1021 22
diuini qui vocantur Iſ. 1018.35
diuinitus diuinitè V.G.1361.22.& 22
diuiſio,ſeparatio N 644.42
diuiſiones Grãmaticę artis Iſ.823.14
diuitant N 537.19
diuitiæ antiquorum Iſ. 1236.7
diuitior N 540.55
Dium antiqui ex Græco F.P. 281.3
diuortia Iſ. 1206.18
diuortium deflexus de via N. 649. 30.rerum omnium ſeparatio N. 649.27.& 242.13.& 1066.37
diu tacita dicere N 700.39
diurnare N 540.23
diuturnum N 676.44.N.688.57
diuturnus N 714.53
diuum V 13.6
diuus Fidius V 13.8
doceo V 40.11
docere,diſciplinã vel artẽ N.649. 5.dicere N.649.7.V.G.1358.53
docilis Iſ. 1072.33
doctrinalis philoſophia Iſ.1074 3.& 18
doctrina filij qui dicũtur Iſ.1054.53
doctus N.714.34.& 725.25.Iſ.1071.32 V.G.1337.54
documenta V 40.17
dogma Iſ. 1008.58
dodrans V 28.58
dolabra Iſ. 1297.41
dolare V.G 1356.55
dolaui V 92.17
doli vocabulo nunc tantum F.P. 281.12
doliola V 26.22.F.P.281.16
dolitam N 539.46
dolium N 792.19.Iſ.1319.39
dolo & colo V 92.17
dolon Iſ. 1287.51
dolones Iſ. 1271.19.V.G 1356.54
dolor V.G 1354.47
doloſus Iſ. 1073.17
dolus Iſ. 932.20.V.G.1356.52
dominatio N 599.6
dominationes Iſ. 989.60
domini, mulierum amatores N. 644 32
dominia N 644.13
dominus N. 644.11. & 982.13. & 1071 29.& 1046.54
dominus,maritus N 644.32
dominus conuiuij exhibitor N. 644.12
Dominicus dies Iſ. 969 33
domuis pro domus N 760.58
domus N 743 54.& 1164.45
domus vnius familię habitaculum Iſ. 1050.15
domutio N 537.48
dona N.781.44.& 972.42.V.G.1366 23
donarę V.G 1348.25
donaria Iſ. 1197.45
donarium V.G 1331.20
donatio Iſ. 930.30
donatio directa Iſ. 930.41
donatio vſufructuaria Iſ. 930.39
donatricæ F.P 281.22
Donatiſtæ Iſ. 1014.1
donum V. 28.55.V.G. 1331.19.V.G. 1348.1. Deo Iſ.971.46.& 971.50
Dor, vrbs quondam potentiſſima Iſ. 1185.53
Dorcius 1426.51
Dori Iſ. 1040.57
dormitio N 540.6
dorſa N 716.58
dorſum dictum F.P. 281.28.N. 597. 51.& 742.49.& 1097.27
dos V 28.55
doſinus color Iſ. 1115.8
Δώσων 1429.56
dotatus N 737.44
dynamia Iſ. 922.2
dracæna Iſ. 1157.47
draco Iſ. 1131.57
dracomarinus Iſ. 1130.55
dracones dicti F.P.281.32.V.G.1364 52
draconum ſigna Iſ. 1267.56
draconteα Iſ. 1255.46
dracontites Iſ. 1211.36
dragma Iſ. 1231.2
dramaticus character Iſ. 1019.19
dromeda genus camelorũ Iſ.1123.28
droſelitus Iſ. 1219.56
druſus 1435.54
dryades V.G. 1368.27
dryades quid Iſ. 1032.5
dux Æthiopiæ Iſ. 1173.22
dux Epiphaniæ Iſ. 968.40
dux Germaniæ Iſ. 1167.45
dux Hiſpaniæ Iſ. 1171.46
dubemus F.P 281.39
dubitat F.P 281.42
dubitatim N 539.26
dubium V.G 1332.23
dubius Iſ. 1073.19
ducenti,vnde Iſ. 887.60
ducere,pati N.645.20.& 645 24. V.G.1357.35.V.G. 1358.31. demittere N.645.51.deſcẽdere N. 645.51.exerere N.645.12 excitare N. 645 15.erigere N. 645 25. exiſtimare N.645.26. fabricare N. 645.40. gerere N.645.53. illicere N. 645. 20.inducere N. 645.20. iudicare N.645.26.nudare N.645.22. pertractare N.645.36. ſeruare N.645 48.trahere N.645.42.voluerẽ N. 645.36
duci,aduocari N.645.5.delectari N 645.5.deduci V.G.1356.57
duco cum pro puto ponimus F.P. 281.42
ductile æs Iſ. 1227.41
duellona V 14.4
duellum F.P 281.44
duicenſus F.P 281.48
duidens F.P 281.50
duigæ V 68.45
duini V 68.43
duis duas habet ſignific.F.P. 281.51
dulce N 673.54
dulcia quid Iſ. 1314.58
dulcitas,dulcitudo N. 538.15
dumoſa,F.P 281.55
dumecta F.P 271.53
duobus generibus deletur exercitus Iſ. 1267.25
duobus modis imponitur vocabulum V 102.33
duo cancrorum genera Iſ. 1131.40
duo comicorum genera Iſ. 1028.52
duodecim Prophetarum Iſ. 951.10
duodeuiceſimo N. 540.26
duodeuiginti F.P 281.56
duo Fluminum genera Iſ. 1155

duo genera analogiæ V 79.57
duo genera diuinationis Iſ. 1021.26
duo genera auſpiciorũ Iſid. 1021.45
duo martyrij genera Iſid. 1003.53
duo muſtelarũ genera Iſ. 1120.43
duonum F.P 281.57
duo validiſſima vitæ humanæ elementa Iſ. 1149.47
duplabis F.P 281.58
duplex homo Iſ. 1089.28
duplicarij V 16.49
dupliciter malum Iſ. 934.42
duplionem antiqui F.P 281.60
dupondius V 28.13
dura vox Iſ. 897.31
duracenum malum Iſ. 1143.59
duracinæ vuæ Iſ. 1240.6
durat N 702.31
duriter pro durè N 772.58
durè V.G 1355.47
duritudo N 540.27
durum, immite N 646.31 patiens 646.27 perſeuerans 646.17 ſolidum 646.22
durus N 699.36 & 703.51 nocens 646.24
duſij, qui nuncupantur Iſ. 1032.59
duſmoſo in loco F.P 281.2
duumuirales Iſ. 1051.53
dux Iſ. 1047.23
dux aut ductor V 40.14
dyſenteria Iſ. 919.1

E

EAmus F.P 282.7
eapſe F.P 282.8
ebenus Iſ. 1247.9
ebionitæ Iſ. 1013.2
ebulus, inſula Iſ. 1179.3
eboreum, eboratum & eburnum V.G 1360.40
ebriulare N 544.44
ebrius N 758.16
ebrius & ebrioſus V.G 1344.17
ebron Iſ. 1186.29
ebullire N 497.47
ebur vnde Iſ. 1214.55
eburnus 1440.49
eccere F.P 282.9
eccleſia Iſ. 1007.36
eccleſiaſtes Iſ. 951.17
eccleſiaſticus Iſ. 951.32
eccleſiaſtes Iſ. 953.18
echeneis Iſ. 1130.7
echinus V 24.58 Iſ. 1131.58
echites Iſ. 1222.55
eclypſis Iſid. 844.10 & 845.6 Lunæ 907.53 Solis 907.44
ectaſis Iſ. 844.54 & 1000.12
eculeus Iſ. 935.32
edeatre F.P 282.12
edecimata F.P 282.14
edepol V.G 1378.49
ederam F.P 282.15
edere N 690.15
edeſius lapis Iſ. 1213.13
edicere V.G 1359.54
edim pro edam N 769.49
ediſſa, ciuitas Iſidorus 1185.22 & 34
edolare N 735.42
edom Iſ. 993.19
edon Iſ. 993.24
edones & Phagones N 510.10 edor vnde nominatum Iſidorus 1257.20
educare N 722.34 & 736.25 V.G 1355.58
ducere, erigere N 654.6 exuere 654.8 educare 654.10. 736.25 educare V.G 1346.1
edulcare N 541.53
edulium P L. 805.27
eduſa N 544.58
effafilatum F.P 282.20
effari templa V 38.40
effam F.P 282.23 V 38.38 F.P 282.25
effecta argumenta Iſ. 883.8
effœtatus Iſ. 1074.22
efferre, ſubdere N 653.31 proferre 653.33 oſtendere 653.39 erigere N 653.40 N leuare 653.40
efferre, edere N 653.45 prouehere N 653.45 extollere N 653.49
efferri V.G 1354.2
efferre V.G 1351.42
efficax Iſ. 1073.46
efficere V.G 1353.24
effici V.G 1355.10
effigia N 761.39
effictim N 541.44
efnei Iſ. 1010.30
effœta Iſ. 1074.29
effractor Iſ. 1074.19
effrenatus Iſ. 1074.23
effundi N 699.10
effutire N 512.12
egens F.P 282.26 Iſ. 1074.4
egeriæ F.P 282.28
egregius V.G 1372.15
egretus & adgretus F.P 282.31
ergaſtulum & ergaſtulus V.G 1345.43
egurgitem N 541.52
eho, ehodum V.G 1378.45
eho V.G 1350.6 & 8
eiectus, excluſus N 655.17
eiete Iſ. 978.20
eiuratio F.P 282.34
e Latinum Iſ. 114.22
el, quid? 977.23
elatus N 705.18
elacatena F.P 282.36
elaudare F.P 282.38
elbolæ vuæ Iſ. 1240.42
elbum Iſ. 1240.45 & 1305.39
eleazar Iſ. 994.6
elecebræ F.P 282.39
electabo F.P 282.41
electria Iſ. 1220.54
electrum naturale Iſidor. 1230.7 & 1229.56
electuarium Iſ. 921.36
elegans N 675.39 N 746.5
elegiacum carmen Iſ. 853.7
elephantiæ Iſ. 1125.9
elephantiaſis Iſ. 919.59
elephas Iſ. 1117.36
eleuare V.G 1348.28
eleuit N 542.28
elleborum Iſ. 1254.39
eli Iſ. 994.44
eliachim Iſ. 995.19
elices F.P 282.42
elidere, excludere N 650.10 occidere N 650.15 ſuffocare N 650.15 collidere N 650.17 deiicere N 650.21
eligere N 687.5
eligere, defatigare N 655.42 N 655.41 & 692.7 & 708.20 & 734.19
eliminare N 504.55 exire 650.40 excludere 650.50
elinguatus V.G 1333.40
elinguem F.P 282.44
elinguis V.G 1333.10
elion Iſ. 978.14
elizabeth Iſ. 1003.9
elixa F.P. 282.45
elixum V 16.48 N 510.26 & 518.12 Iſ. 1314.15 V.G 1376.12
eloe Iſ. 977.29
eloi quid? Iſ. 977.28
elogium P L. 806.30
eloquens V 39.19 Iſid. 1073.38 V.G 1376.14
eloquentia V.G 1333.47
eloqui ac ecloqui V 39.27 V.G 1351.38
eloquium V.G 1333.45
elucere V.G 1349.38
elucifacere N 543.49
eluctaui N 748.12
elucum ſignificat F.P 281.46
eluidiani Iſ. 1014.32
elumbem F.P 282.51
eluuies N 542.22
eluuio corruptus N 542.53
em, pro eum F.P 281.52
eman Iſ. 999.59
emancipati F.P 282.51
emancipatio Iſ. 1054.59
emancupatus N 543.12
emanuel Iſ. 982.5
emboliſmus Iſ. 967.17
emem, eundem F.P 282.57
emere F.P 282.58
emerita, ciuitas Iſ. 1190.18
emeriti, qui dicuntur Iſ. 1048.1
emicare N 519.49
emicadium Iſ. 1319.57
emina Iſ. 1132.25
eminus V.G 1329.59
emiſtis, poculi ſpecies Iſ. 1319.2
emites Iſ. 1212.49
empanda P.F 282.60
empirica hæreſis vnde? Iſ. 914.15
emplaſtrum Iſ. 921.42
emptio Iſ. 930.28
emptiuum F.P 283.1
ἐμπύημα Iſ. 918.19
emungere N 542.9
emungerentur N 755.19
emungi N 503.28
emuſcitata F.P 283.2
enaſci V.G 1379.34
encænia Iſ. 969.1
enchiridion Iſ. 922.11
encombomata N 790.50
endoitium F.P 283.3
endeplorato F.P 283.4
endoprocinctu F.P 283.7

enectus fame N 685
enema Iſ. 921.44
energia Iſ. 870.43
enhydris Iſ. 1123.36
enhydros Iſ. 1220 57
enigma Iſ. 850.19
eniti V.G. 1345.24
enixa ſubiugata N.653.19.& 741.24
partu leuata N.653.27
enixæ fœminæ dicuntur N. 515.14. V.G.1345.27
enixim pro enixè N 544.23
enixus N 713 46
ennam etiámne F.P 283.12
Enoch Iſ. 991.58.Iſ.1183 58
enoda N 490.50
enodare N. 704.59
enodatus N 491.2
ἐννοηματικὴ diffinitio Iſid. 880 56
Enos Iſ. 991.51
enthimema Iſ. 862.37
enthimematis membra Iſid. 862 48
enubro F.P 283.13
enucleatè quid dicitur N 516 51
enunciatiua Iſ. 878.9
epactæ Iſ. 967.49
epanados Iſ. 869.2
epanaphora Iſ. 846.14
epangelia Iſ. 872.8
epanalepſis Iſid. 846.19.Iſid. 870 60
epentheſis Iſ. 844.47
epeum fumicum V 51.48
epeus F.P 283.15
Ephebi vnde dicti Iſ. 1103.14
ephemeris Iſ. 856.24
epheſus Iſ. 1187.54
ephippium N 545.9
ephod.Iſ. 1298.32
Ephraim Iſ. 997.37
ἐπικάδιον V.G 1366.18
epichirema Iſ. 863 17
epicœnum genus Iſ. 825.20
epicrocum F.P 283 17
Epicurei vnde dicti Iſid. 1017 11
epigramma Iſ. 853.59
epigri Iſ. 1297.3
epilepſia Iſ. 917.22.& 44
epilimma F.P 283.19
epimelas Iſ. 1218.57
epidromos Iſ. 1287.50
epipota Iſ. 1285. 3
epiphania Iſ. 968.33
epirotæ Iſ. 1040.53
epirus Iſ.1188.17. Iſidor. 1168.14.& 23
epiſcopatus Iſ. 1004.37
epiſtilia Iſid.1200.42. Iſidor. 1292. 30
epiſtylium F.P 283.20
epiſtola Iſ. 959.25.Iſ.929.54
epiſynalœphe Iſ. 845.2
epodon Iſ. 854.2
ἐπιμύθιον V.G. 1366.32.Iſ.853.52
epithalamia Iſ. 853 36
epithema Iſ. 921.40
epitheta nomina Iſ. 824.45
epitheton Iſ. 848.36
epitimum Iſ. 1253.59
epitriti Iſ. 830.48
epitrope Iſ. 870.32
epytirum V 56.28
epulares F.P 283.27
epuloni F.P 283.22
epulum N 599.38
epulæ Iſ. 1312 V.G 1366.8
epizeuſis Iſ. 646.17
eques pro equo N 543.58
equeſtre æs F.P 283.29
equeſtres milites dicuntur Iſidor. 1048.7
equi vnde dicti Iſ. 1125.55
equi habiles Iſ. 1326.23
equi marini Iſ. 1128 51
equiſa equa N 543.38
equile V 63.15
equiria V 31.56 F.P 283.50
equirine F.P 283.33
equiſo pro equite N 543 25
equiſones N 737 53
equitare N 544.3
equites ſingulares iſid. 1278.36
equitius 1426.52
equito V 62.40
equo vehi F.P 283.34
equor iſ. 1151.22
equorum tria genera iſ. 1125.28
equus Marti F.P 283.38 iſidor.838. 55
equulei N 541.42.60
era quid,& vnde dicta iſidor.942. 57
eraclitæ iſ. 1012 49
erectum, citúmque fit F P 283 41
erebum F.P 283.45
erebus iſ. 1182.48
erectum N 66.32 702.18
erectus N 699.33
erexit N 713.15
ergaſterium iſ. 1198.17
ergaſtula iſ. 1198.19
ergaſtulum N 735.32
ergaſtulus N 735.32
ergo correptum F.P 283.52
ergo poſitum pro ea cauſa N 544. 18
ericium N 541.45
ericium animal iſ. 1121.2
eridanus iſ. 1158.12
erigere N 699 24
erigi N 705.37 & 708.55
erigonon iſ. 1257.17
erinus iſ. 1257.50
eripit V.G 1334.33
eritudo F.P 283.60
ermiſcion iſ. 1221.53
eroſum ferrum iſ. 1228.54
errabundus N 542.1
errare V.G 1378.22
erratica V.G 1331.17
erraticus V.G 1333.22
erratio V.G 1333.15
error V.G 1358.15 V.G 1331.13
erratius V.G 1333.12
erratrix V.G 1333.17
error N 599.32 V.G 1333.15
eruca Iſ. 1262.16
vermis frondium iſ. 1126.54
eruditus iſ. 1073.40
eruere,leuare N 699.5
erugere F.P 284.1
eruum & eruilia F.P 284. 4 N 599. 45
eruum quid iſid. 1238.58
eryſipelas iſ. 919.22
& pro eſto N 769.8
eſaias iſ. 991.9
eſaias euangeliſta potius iſid. 953. 43
eſau iſ. 993.13
eſca iſ. 1192
eſcæ.edulia V 43.44
eſcariæ F.P 284.7
eſcarus iſ. 1129.47
eſculetum V 25.55
eſdras iſ. 951.22 iſ 998.59
eſcit F.P 284.11
eſebon iſ. 994.50
eſculentum V 43.43 N 545.8
eſculus iſ. 1246.22
eſquilina V 11.36
eſquilinæ V 10.34
eſſentia iſ. 988.30
eſuribo N 754.
eſurigo N 543.42
eteſiæ iſ. 1149.10
ethan iſ. 999.54
ethei iſ. 1036.50
ethica iſ. 873.22
ethici iſ. 916 18 & 22
ethopæia iſidor. 865.58 iſidor.870. 40
etymologia iſ. 842
eu V.G 1350.10
euge,eia V.G 1378.50
eua iſ. 991.8
euadere, liberare N 651. 3 aſcendere 651. 13 apparere 651. 15 exire 650. 55 tendere 650. 55 fieri 650. 60 præduci 650. 60
euæi iſ. 1036. 55
euallere N 541.17
euangelicus ordo iſ. 951.39
euangelium iſ. 955 35
euannetur N 493.14
euboicum talentum F. P 284. 11
εὐδαίμων 1429.34
eudidron F.P 284.16
euelatum F.P 284.19
euenat,pro eueniat N 776.2
euenire V.G 1347.37
euentus N 599 28
εὐεργέτης 1429.34
euerriator F.P 284 22
euerriculum N 502.18
eugium N 544.36
euitare N 509.5
euireſcat N 542.15
eunomiani iſ. 1013.15
eunuchare N 543.34
eunuchus iſ. 1074.24
euocatio genus militiæ iſid. 1049. 31
euocatur V.G 1379.9
euphonis iſ. 897.5
euphorbium iſ. 1254.51
euphrates iſ. 1156.42
euroaſter iſid. 1148 42
europa V 9.17

Europa, tertia pars orbis F.P. 284.31 Iſ.1161.4.& 1167.21
eurus N 511.31.Iſ.1148.31
eutrapelus 1452.44
Eutychiani Iſ. 1015.2
exacuere V.G 1332.10
exactum, præteritum N 650.6 tranſcurſum N 650.6
examen F.P 284.42.Iſ.1230.38
examuſſim F.P 284.45. N. 488.7
exanclare F.P 284.48. N 544.30 exaurire N.650 25.effundere N. 650.38
exanclari, perfici N 650.28.perpeti N.650.30
exanguis Iſ. 1074.10
exanimatus V.G 1359.29.V.G.1354 42
exanimis Iſ. 1074.11.
exanimo V.G 1380.14
exanimus V.G 1354.45.& 1359 32
exarare N 711.6
exbolas quaſſant V 59.11
exbuetes F.P 284.49
excalceatur N 753.35
excandeſcentia N 542.4
excantare N 541.23
exceſſitas N 758.7
exceptor quid Iſ. 1051.55
exceptum facere N 701.28
excidere, cedere N.655.12.diſſentire N.655.48.in obliuionem dare N.655.14
Excidio F.P 284.52
exciet F.P 284.54
exciſſatum N 544.55
excipere N 705.10.ſeiungere 651 18. ſeparare 651.18. excuſare 651.20. cælare 651.20. ſuſcipere 651 23. habere 651.41. rurſum extrahere 651.35. captare 651.43. manare 651 41
excipit, opprimit N.651.28. circumuenit ibid.
excipuum F.P 284 55
excludere, liberare N. 655.44. elicere 655.46.& 681.36.& 683.15.& 689.60 & 690.7
excoctum V.G 1376.11
excodicare Iſ. 1340.59
exconſules Iſ. 1046.9
excors N 520.26
excubitores qui dicuntur Iſ. 1048 38
excubiæ, diurnæ Iſ. 1048.41.V.G. 1366.36
excudere F.P 284.57
excuriari N 505.41
excutere, commouere N. 654.13 emittere 654.16. deiicere 654.18 excludere 654.18. eligere 654 23
exdorſuare N 492.22
exdorſum F.P 284.59
exdutæ F.P 284.60
exebenus Iſ. 1218.59
exectum, extenſum N 655.20
executor Iſ. 1074.20
exedra N 544.16
exemplum F.P 285.1
exemplum facere V.G 1380.33
exequiæ V.G 1367.2
exercere, fatigare N. 652.3. exagitare N. 652.5. inſequi N. 652. 8. ſolidare N. 652.10. imperare N. 652.14. imponere N.652.14. in meliorem vſum N. 652.18
exercirent F.P 285.4
exerciti vel evercituis N 757.25
exercitio F.P 285.5
exercitum dicitur fatigatum N. 486.33.& 707.26
exercitus V.16.21.F.P.285.9.PL.805. 48.Iſ.1049.44
exercitatus V.G 1346.21
exercere Iſ. 1073.39
exertus Iſ. 1073.38
exſequiantur N 544.8
exeſto F.P 285.12
exeſus Iſ. 1074.7
exfit purgamentum F.P 285.15
exfundere N 544.48
exfuti F.P 285.16
exgregiæ F.P 285.17
exhauſtant F.P 285.18
exhauſtus Iſ. 1074.9
exhibere N 694.29
exhiberi N 542.57
exigere, verum perdiſcere N.649. 31.excludere N.649.41. facere N 649.53. vi extorquere N. 649.35. cogere N. 649.53. agere N. 649. 55.inquinare N. 649.58. conſtituere N.650.2. definire N.650. 2
exigo V.G 1389.1
exigor N 543.52
exiguum, debitum repetere N.649 50
exiguum V.G 1331.55
exiguus Iſ. 1074.5
exilica cauſa F.P 285.21
exiles F.P 285.19
exilis Iſ. 1074.6
exilium Iſ. 936.9
eximium F.P 285.22
eximius Iſ. 1073.45
exinanita N 544.27
exinfulabat F.P 285.26
exire N 652.53
exire, euadere N. 652.56. liberari N.652.56.euitare N.652.58.erumpere N.652.60.probibere N.653. 2
exita ætas F.P 244.27
exitioſus Iſ. 1074.20
exitium V 12.13. F.P 285.29
exitu ſimile V 97.42
exiucare N 543.16
exodontalibus Iſ. 1219.47
exodium F.P 285.31.N.498.10
exodus Iſ. 952.6.& 650
exoleſcere V.G 1347.4
exoletus F.P 285.33
exomides F.P 285.72
exomologeſis Iſ. 976.1 & 30
exorare V.G 1368.53
exorator V.G 1358.50
exorciſmus Iſ. 973.57
exordium N 500.11
exoſſare N 543.19
exornare, fœdare N.654.38. ornare N.654.41
exornatus Iſ. 1073.43
exorciſtæ Iſ. 1006.7
exos quid N 541.56
exoſus Iſid. 1074.16
exotica Iſid. 1300.49
exotica veſtis Iſ. ibid.
exoticum N 544.41.& 789.23
exquiſitim N 77.348
exſcindere N 712.16
excribere V.G 1346.53
exſculpere N 541.35
exſecrarent N. 751.1
exſorbeo N 541.47
exſors Iſ. 1073.50
exſpectare N.681.25.ſperare N.655. 52.à Deo poſcere N.655.58
exſpectorare N 491.17
exſpes N 489.31.Iſ.1073.48
expirare N 504.49
exſugebo N 754.18
exſul Iſ. 1073.58
exſultare N 520.28
exſultare ex geſtu N.655.25. ſæuire N.655.22. ſupra modum exilire, & efferri N 651.36
expalpabitur N 752.40
expalpare N 542.32
expapillato brachio F.P 285.35. N. 541.54
exparare F.P 285.37
expectare, manere N.655.51. obſeruare N.655.51. V.G 1355.23.& 1356 31
expectasi V.G 1352.58
expectatio V.G 1356.27
expectorat F.P 285.39
expedibo N.752.50 pro expediam N.768.47
expedire, vtile eſſe N.653.5. definire N 653.10.liberari N. 653.14 proferre N.653.18.colligere 653. 23.V.G.1362.39
expediti vocabuli proprietas N.515 44
expenſum, & prima penſio V. 30 21
expergiſceret N 750 45
expergitus F.P. 285.40
expergo N 542.47
experimentum N 690.26
experiri, pati N. 652.38. ſentire 652 38.tentare N.652.41. ſcire 652.48 & 716.13
experiti F.P 285.45
experrectus F.P 285.43. V.G. 1330 43
expers Iſ. 1073.49.Iſ.1073.42
expertus Iſ. 1073.41.V.G.1330.42
expetere, accipere N. 655.59. euadere N 656.2. transferre N. 656.2
expetunt N 542.27
expiare N. 674 27. purefacere N. 693.53.V.G 1350.22
explenunt F.P 285.47
explere, implere N.653.59. minuere 654.3
expleri N. 700.16. & 723.16. V.G. 1336.42
expletiuæ coniunctiones Iſid.828. 31
explicare, emittere N 654.50. oſtendere N. 654.48. explana-

re N.654. 48. extendere N. 654.52. exercere N. 654.59 explorare, exiccare N. 651.60. F.P. 285.48
explorare, intentius obſeruare N. 651.47. verum inquirere N. 651.52
explorator V.G 1373.14
expolia Iſ. 1267.57
exponere N.542.23. extollere 654.26. deponere 654.28. differere 654.30. abiicere 654.43. dare 699 53
exporgere F.P 285.54
exporrectum N 609.33
exportare V.G 1349.45
expoſitum, ſubiectum N 654.35
expoſtulare V.G 1355.39
expoſtulatio V.G 1359.5
expreta F.P 285.55
exprimere N 719.27
expulſim N 542.49
exta F.P. 285.59
extemplo V 48.39
extenſum patens N 694.4. & 695 47
exterebrare N 518.35
exterior homo Iſ. 1089.29
exterminator Iſ. 1073.58
exterminatum N 498.4
exterminatus Iſ. 1074.2
exterminauit N 544.51
externus F.P. 285.60. V.G.1373.9 & 1330.36
exterraneus V.G 1373.10
exterris Iſ. 1073.57
exterritum, expauefactum N. 652.30. accenſum N. 652.34. inflammatum N 652.34
exterraneus F.P. 286.1
extillari V.G 1360.24
extimum F.P 286.5
extinguere, proſternere N 701 14. & 731.59. V.G. 1342. 46. & 51
extiſpex N 518.57
extiſpices N 491.25
extollere, differre N.653.56. & 699 25
extorquere V.G 1358.12
extorris N 490.40
extorris Iſ. 1073.53
extraouſiam Iſ. 877.20
extrahunt N 542.42
extraneus V.G 1373.8.& 1330.47
extrarium F.P 286.7. N.542.58
extrarius V.G 1330.48.& 1373 7
extremum N 711.36
extricabor aliqua N. 487.49
extruere N. 680.29. V.G. 1346.59
extructus N 704.19
extundere N 541.50
exuere, deponere N 655.7
exui, euolui N. 655.4. nudari 655.6. liberari 655.9
exugentes F.P 286.11
exul Iſ. 858.58
exulare Iſ. 1073.52
exules N 489.55
exultat Iſ. 858.59
exultare, gloriari cum iactantia N. 655.29
exultatio V.G 1379.28
exuctus Iſ. 1074.14
exuuiæ vnde F.P 286.12. N.742. 2
exuuiæ, tunicæ ſerpentum Iſid.1126 4.& 1267.34
Exechias Iſ. 995.32
Ezechiel Iſ.951.10.& 953.60.& 998.20

F

FAba Iſ. 1238.30
Faba freſa quid dicta.Iſ.1238.3 & 1326.15
faba ſyriaca Iſ. 1244.10
fabæ duæ ſpecies Iſ. 1238.34
fabam nec tangere F.P 286.14
faber Iſ. 1289.3
fabér lignarius Iſ. 1289.6
fabellæ N 547.11
fabij 1415.21
fabiani F.P 286..0
Fabius 1410.48
Fabius Pictor 1410.56
fabrè PL. 806.15
fabrica Iſ. 1289.36
fabricantur N 750.6
fabrorum Vulcanus autor Iſ. 1289 8
fabulæ V 38.56.Iſ.854.29
fabulinum N 784.46
face V.G 1379.30
facem in nuptiis F.P 586.22
facere V.42.34.N.662.30. & 699.50 V.G.1353.13.& 24
facere rem diuinam N 662.31
facere verba V 42.47
faceſſere F.P.286.28 facere N.658 42. recedere N. 658.45. V.G.1380. 20
facetus Iſ. 1074.34. V.G.1356.47
faciendi & patiendi V 99.23
facies N 512.42.& 724.29
facies vnde dicta Iſ. 1092.21.V.G. 1319.44.& 1337.24
facies cœli Iſ. 904.16
facile N 676.2
facilis Iſ. 1074.47.V.G.1360.6.& 1358.33
facilitas V.G.1331.4.& 1357.47
facinoroſus Iſ. 1075.29
facinus, factum N. 661.19.Iſ.933.10. V.G.1379.20
facitergium Iſ. 1304.28
facitur, pro fit N 769.56
factio & factioſus F.P 286.32. malorum conſenſus N 657. 27. conſpiratio N 657. 27 opulentiam ſignificat N 657. 29. abundantiam N 657.30. nobilitatem N. 657.30 V.G.1373. 30
factioſæ V 94.31
factioſus Iſ. 1075.26
factum, ſpectaculum N 702 49
factum quid Iſ. 1226.7
facul antiqui dicebant F.P.286 36. N.546.41
facultas V.G 1332.4
facundi V 38.31
facundus Iſ. 1074.34
facultas F.P 286.40
faciales N 782.48
fæmoralia Iſid. 1300.45. & 1300 45
fænificia, & feniſicia V. 57 37
fænus N 731.27
fæſtuca V.G 1373.26
fagus Iſ. 1246.12
fagutal V 25.36
falæ F.P.286.42 turres ligneæ N. 548.17
falacer V 52.45
falarica F.P.286.44.N. 798.35. Iſid. 1270.26
Falcaſtrum Iſ. 1324.52
falces V 24.22
falces fenariæ & adoreæ V. 27.25 . N.800.4
falco Iſ. 1258.26
falcones dicuntur F.P 286 46
faleg Iſ. 992.44
faleri F.P 286.49
falernum Iſ. 1716.20
fallaciloquentia N 547.49
fallam pro fallaciam N 545.54
fallax Iſ. 1075.10
fallere N 229.35
falli, falſum, & fallacia V. 58 59
falſitas Iſ. 933.27
falſius & falſior F.P 286.50
falſum habuit N.545. 54.V.G.1354. 51 & 1356 10 & 13
fama & famoſi V 58.58
fama à fando F.P 286.52
fama, ſpes N 658.2. infamia N. 658.5. opinio N. 657 59. Iſid. 935.54. V.G. 1330.27.& 1370. 59
famelicoſa terra F.P 286.54
famelic F.P 286.55
famiger V 39.4
familia F.P. 287.56.Iſ.1050.21.V.G. 1357.29.& 31.vnde oritur Iſ 1054. 23. in quo terminatur Iſid.1054. 24
familia herciſcunda Iſid. 931.32
familiare V.G. 1334.8
familiarium V.G 1334.9
famino F.P 287.5
famorum infame N 658.24
famul N 545.56
famulantes N 546.42
famulantur N 545.26
famulatio N 600.54
famuletium F.P 287.6
famuli origo F.P. 287.7. Iſid. 1052 57
famulitas N 545.45
fana V 38.42.F.P.287.10
fanatur V 38.47
fanum Iſ. 1196.54.V.G.1330.49. & 1361.22
far Iſ. 1237.25
far adoreum N 512.39
farcimen Iſ.1314.43.V.20.3
farſenum F.P 287.14
farina & furfures Iſid. 1314.3
farrago Iſ. 287.13.& 1257 51
farreum F.P 287.17

factores F.P 287.18
fat is Iſ. 1321.13
fas Iſid. 915.19 V.G 1366.37
faſcea N 738.14
faſcem, onus Virg. N 661.53
faſcem, conſulem Virg. N 661.52
faſces N 661.49
faſcia Iſid. 1310.6
faſcinum F.P 287.29
faſciolæ Iſid. 1310.10
faſeli Iſid. 1310.13
faſeli Iſ. 1261.46
faſelum Iſ. 1238.29
faſelus N 785.57
faſſi & confeſſi V 38.57
faſſi V 38.34
faſtidiliter N 547.7
faſtigium N 745.13 ima altitudo N 656.15
faſtis diebus ineunda F. P 287.22
faſtorum libri appellantur F.P 287.24 Iſ. 958.48
faſtus, de ſuperbia V. G 1352.56
faſtus, de libris V.G 1352.57
fatantur F.P 287.27
fatidici V 38.42
fatigare, percutere N 657.13 & 547. 14 excitare N 657. 14 increpare N 657. 15 hortari N ibidem cogere N 657. 17 inſtigare N ibidem ad laſſitudinem deducere N 657. 19 cohibere N 660. 58 comprimere N ibidem comprimere N 660. 58 commouere N 661. 1 perturbare N ibidem.
fatigatus Iſ. 1075.5
fatiſcere, aperire N 658.60
fatiſcuntur N 754.6
fatum V 38. 29 decretum N 657.8 voluntatem N ibid. & 740 34. Iſ. 1032.52
fatur V 38.25
fatuus V 38.27 Iſ. 1075.10
fauces Iſ. 1181.35
fauces vnde nominatæ Iſid. 1094.33
fauentia F.P 287.28
faui vnde F.P 287.38
fauilla Iſ. 1289.42
fauiſſæ F.P 287.34
fauitor N 546.14
Fauni V 55.31
Fauni vnde dicti Iſid. 1030.47 V.G 1330.50
faunus ficarius, quid Iſidor. 1031.42
fauonij, quid appellabantur Iſid. 1055 29
fauor N 600.25 auxiliatio N 901.56
fauſtiani V 86.14
fauſtinij V 86.9
fauſtulum F.P 287.40
fauſtum V.G 1337.12
fauſtus N 724. 9 & 1398. 1405.41
fautor Iſ. 1075.16
fauus Iſ. 1315.21
fax pro facere N 547.21 Iſidor. 1321.60
faxim, pro fecerim N 770.5 V.G 1379.26
faxo Iſ. 1285.12 V.G 1379.26
febris vnde dicta Iſ. 915.14
febrare pro purgare N 548.30
februarius V 36.4 F.P 287.42 Iſid. 940.46
februum V 32.46
feciales V 16.9
fecinia vua Iſ. 1240.20
fecula Iſ. 1316.57
fedum F.P 287.54
fedus Iſ. 838.46
fel Iſ. 1100.38
felices F.P 287.57
felix, fortunatus N 656.5 beatus N 656.5 propitius N 656.7 fructuoſus N 656.9 ferax N 656.9 Iſidor. 1074.43 V.G 1319.26
fellare N 547.46
femur quid? Iſ. 1054.28
feneratus V 2.37
feneſtræ à Græco N 503.24 Iſid. 1199.18
feniculum Iſ. 1262.37
fenus à fetu V 2.38
fenus appellatur F.P 288. 2 N 513.22
feralia V 32.51 F.P 288.12 V.G 1373.17
ferabite poſitum pro agreſti N 547.53
feratrina N 919.2
feræ quid appellatæ Iſ. 1116.15
ferarum pugna Iſ. 1282.2
ferax N 677.33
ferctum F.P 288.14
ferculum PL. 805.33
ferè V.G 1395.23
ferentarium V 53.49
ferentarij F.P 288. 18 N 798.12
feretrius Iupiter dictus F.P 286.13
feretrum Iſ. 1171.9 & 1321.53
feri V.G 1334.38
feria vnde F.P 288.27 V.G 1373.18
feriæ F.P 288.28
feriæ conceptiuæ V 54.59
feriæ cur nuncupatæ Iſid. 939.6 & 976.39
ferias antiqui feſtas F.P 288.30
feriari quid Iſ. 939 9
ferire F.P 288.35
ferire, ſancire N 661.21 firmare N 661.21 & 720.20
fermentarius panis Iſ. 1313.37
fermentum Iſ. 1314.5
feroces V.G 1334.31
ferocia N 760.20
ferocit, apud Catonem F.P 288.36
feronia V 24.25
ferox N 727.39 Iſidor. 1075.23 indomabilis N 657.39 ſæuus N 657.39 & 713.43 & 657.45 cordatus N 657.54 facetus N 657.55
ferre, oſtentare N 656.21 V.G 1353.38 & 1353.22 portare N 657.32 habere N 656.25 pati N 656.28 conferre N 656.39 diſturbare N 656.40 dicere N 656.44 nominare N 656.44 dare 656.47 exhibere N 656.47 afferre N 656.49 ducere N 656.53 dirigere N ibid. laudari N 656.57
ferreus harpax Iſ. 1326.2
ferri vſus Iſ. 1228.18
ferri fodinæ V 69.55
ferrugineus N 794.42
ferrugo Iſ. 1305.53
ferrum Iſ. 1228.14
ferrum plumbo vicinum Iſ. 1228.32
fertor V 69.7
fertum Iſ. 971.39
feruat, pro feruent N 768.26
feruere aquam V 43.46
feruidus Iſ. 1075.22
feruitur pro feruit N 268.58
ferula Iſ. 1259.58
feruor N 745.24
ferus N 723.43 ſeuerus N 659.6 equum ſignif. N 659.8 ceruum N 659.22 ferox V.G 1337.1
feſcenini verſus F.P 288.39
feſnoe F.P 288.42
feſſus Iſ. 1074.58
feſti dies quid? Iſ. 939.8
feſtinare N 731.29 & 36 V.G 1332.43 & 1378.24 & 1343.9 22 & 25 & 1374.42
feſtinat vnde Ver. 116.22
feſtinatim pro feſtinanter N 773.56
feſtinem pro feſtinantem N 755.16
feſtiuitas Iſ. 968.3
feſtiuiter pro feſtiue N 771.36
feſtram antiqui F.P 288.44
feſtus N 724.22
fetiales vnde F.P 288.45
fetum, plenum N 661.37 onere leuatum N 661.42
feſtus N 600.28
fetutina N 519.2
fex Iſ. 1317.25
fiber V 15.25
fiber F.P 288.47
fibræ Iſ. 1100.27
fibrina veſtis Iſid. 1299.54 & 1299.54
fibrinum Iſ. 1305.3
fibrum V 15.17
fibula Iſ. 1309.53
fibulæ Iſ. 1308.28
ficedulæ & miliariæ V 14.46
ficedula Iſ. 1139.45
ficitas quid dictum N 545.37
ficolea F.P 288.52
fictor V 42.36. 14.33.18 Iſidor. 1075.17
fictores V 92.27
fictitia Iſ. 1327.43
fictitia vaſa Iſid. 1317.50
fictorij 1426 2
fictum V.G 1356.12 & 14
ficus Iſ. 1244.59
ficus Ægyptiaca Iſ. 1245.3
fidebo N 770.56

fidei proprietas N 496.29
fideicommiſſum Iſ. 930.5
fidele, pro fideliter N 773.10
fidelia N 791.23
fidelis Iſidorus 1074.45 V.G 1335.20
fidelitas N 545.48
fidem habere N 705.39
fidenæ 1434.15
fidens N 733.30 & 34
fides V 14.18
fidens genus citharæ F.P 288.45 N 662.25 Iſidorus 1009.9 V.G 1357.9
fidis V.G 1352.40
fiducia, confidentia N 660.54 audacia N 660.56 Iſid. 932.17 V.G 1356.4
fidus, fidelis V.G 1358.54 V.G 1335.20
fiduſta F.P 288.57
figura N 512.44 N 729.6 Iſidorus 825.28 & 822.35 & 891.19 & 982.51 & 1226.3 V.G 1365.39
figura verbi V 97.55 V.G 1334.16
figuræ ſolidæ Iſ. 894.13
figuræ accentuum Iſ. 833.19
figuli cognomen 1432.51
filius Iſ. 987.52
filicata F.P 288.59
filicones F.P 289.1
filij Iaphet ſeptem Iſ. 1037.8
filij Sem quinque iſ. 1035.49
filij cur liberi nominantur Iſ. 1054.55
filius & filia vnde dicti Iſidor. 1034.24
filix iſ. 1260.34
filum V 20.24
filum oris liniamentum N 662.17
filum ducta res quæque ad N 662.19 iſ 1306.9
fimbriæ, & fibra V 15.18 N 545.40 Iſ. 1303.7
fimus iſ. 1236.20
finees iſ. 994.53
fines, quid dicti iſ. 1203.48
fingere, iungere N 659.45 componere N 659.47 parare N 659.56 effigiare N 660.1 ſimulare mendacium N 606. [illegible]
finis iſ. 982.37 N 599.58
finita pronomina Iſ. 826.2
finiti numeri iſ. 893.15
finitores N. 489.18
finitum V. 67.25. quæſtionum genus Iſ. 865.59
finium regundorum actio iſ. 932.38
firmamentum iſ. 1144.37
firmiter, pro firmè N. 773.2
firmitudo N 545.22
firmus iſ. 1074.47
fiſcellæ, & fiſcinæ Iſ. 1321.4
fiſcellus F.P. 289.3
fiſcina V 23.41 iſ. 1321.7
fiſcum iſ. 1325.19
fiſcus iſ. 1321.31 & 6
fiſtula Iſ. 898.17
fiſtulæ Iſ. 1200.50. & 1292.43
fit, fingitur V.G 1355.9
fite N 751.60
fixulæ F.P. 289.5
flabra V.G 1366.39
flaccet N 545.59
flagella Iſid. 1239.28 & 1241.22
flagitium periculum N 662.21 vitium quod N 662.23 Iſid. 933.11
flagitioſus Iſ. 1075.30
flagra & flagella Iſ. 935.23
flagrare N 730.45
flagrare, fragrare V.G 1341.41 & 1366.46
flagratores F.P. 289.6
flagriones N 499.2
flamearij F.P 289.7
flamen, ſalacer V 15.59 F.P 289.9
flameo F.P 289.13
flamina, flamen V.G 1366.40
flamineæ ædes F.P 289.24
flamines V 15.51 & 52.39
flamines quid dicebantur Iſ. 1005.5 & 1074.41
flamina F.P. 289.22
flaminij 1426.56
flaminius F.P 289.25
flaminius circus F.P 289.34
flaminius lictor F.P 289.37. 1458.48
flamma Iſ. 1289.37
flammeus N 790.17
flaſcæ Iſ. 1319.18
flator F.P 289.39
flauij 1425.58
flauiſſæ N 547.29
flauum V.G 1351.57
flauus 1440.51
flemina dicuntur F.P 289.40
flens Iſ. 1075.45
flexanima N 548.6
flexuoſus N 675.57
flexuræ ſimilitudo V 98.21
flexus N 601.8
fligi affligi N 546.20
flocci PL. 805.13
floccifacere V.G 1380.29
floces N 548.27
flogites Iſ. 1221.47
flomos Latinis herba lucernalis Iſ. 1258.42
flomos Latinis verbaſcus Iſid. 1259.55
floralis à flamen V 52.45
florens ager Iſ. 1203.1
floriani Iſ. 1013.58
floriſertum F.P 289.42
flos Iſ. 983.55
flucti pro fluctus N 759.3
fluctuatim N 546.55
fluctus Iſ. 1155.31
fluere, deficere N 657.3 minui N 657.3 decurrere N 656.60 latius, ac liberius excreſcere N 957.5
flumen V 8.42 & [illegible].45 Iſ. 1155.54 V.G 1327
flumenta porta F.P 289.44
flumina, diluuium dicuntur Iſid. 1269.13
fluonia Iuno F.P 289.46
fluſtra F.P 289.49
fluuiatilis ſilex Iſ. 1291.40
fluuius V 8.41 N 600.60 Iſ. 1155.58 V.G 1327
fluxum N 674.4
focatius panis Iſid. 1115.45
focillatus N 755.15
focula N 488.30
focus F.P 289.51 & 1321.26 & [illegible]
fodare F.P 289.53
fodicare N 510.40
fœdum N 719.1 conſuetudine deforme 657.23 execrandum N 657.25
fœdus F.P 289.54 Iſidor. 1074.53 & 1366.23
fœmina Iſ. 1098.38
fœmora quid dicta Iſ. 1098.50
fœnebris V.G 1373.22
fœnerator Iſ. 1074.38 & 41
fœnum Iſ. 1260.38 V.G 1373.24
fœnus V.G 1342.10 & 11
fœnus, fœneratores V.G 1373.20 & 1373.27
fœta Iſ. 1075.48
fœtis pro fœtibus N 759.32
fœtidus N 707.13
folia Iſ. 961.37 & 1242.25
foliati ſocci Iſ. 1312.2
follicare F.P 299.4
folliculum N 546.17
folliculus Iſ. 1237.60
folium Iſ. 1252.41 F.P 289.59
fomites F.P 290.4
fons V 21.39 F.P 290.13 Iſ. 983.12 Iſ. 1156.13
fons in delubris quid Iſ. 1197.5
fontinalia F.P 290.14
fontinalia V 34.22
Foras ducere N 695.38
forâ N 736.16
foramina N 503.2
foramen N 548.4
forago F.P 290.16
fora & fori V.G 1345.52
forbea F.P 290.18
forcipes N 784.20 Iſ. 1290.13 V.G 1367.8
fordicidia V 51.17
fordicidiis F.P 290.22
fores V.G 1366.52
forfices Iſ. 1324.6 V.G 1367.8
fori N 736.26
fori nauium Iſ. 1286.50
foria, ſtercora liquidiora N 458.21
foriolus N 548.25
forma V 97.43 F.P 290.24 N 729.5 V.G 1334.16 & 1354.5
formæ Iſ. 826.58
forma equorum Iſ. 1114.23
forma & figuræ V.G 1340.16
formatum ſiue formatium Iſidor. 1201.16
formica Iſ. 1121.26
formicoleon Iſ. 1121.25
formido V 37.18 N 734.31 V.G 1352.32 & 1344.58
formidoloſum N 547.37
formidoloſus Iſ. 1075.3

formiæ

Formiae F.P 290.30
Formoſi V.G 1357.11
Formoſus Iſ. 1074.50. V.G. 1334.17 & 1347.55. & 1334.40. Iſ. 838. 49
formucales F.P 290.34
formulæ categoricorum Iſ. 878. 30
formum Iſ. 1324
fornacalia F.P 230.36
fornax Iſ. 1289.39
fornicarius Iſ. 1075 39
fornum & fornaces N. 784.19
foroneus Iſ. 913
forpiceps Iſ. 1314.9
fors N. 72.28. V.G. 1336.55
forſitan Iſ. 838.44
forte N. 703.47
fortes qui nuncupantur Iſ. 1047. 10
fortis V. 14.17
fortis Iſ. 1074.48. V.G. 1314.60
fortis, celer N. 658.27
fortis, magnarum virium N. 658. 38
fortis, formoſa N. 658.31
fortis diues N. 658.32
fortitudo N. 710 46. Iſ. 873.29. V.G 1330.59
fortuna V. 14.17. N. 723 29. Iſ. 1031 24. & 31. V.G. 1364.1. & 1336 56
fortuna. fors V.G. 1359.34 & 38
fortunare N. 545.28
fortunatæ Iſ. 1274 55
fortunatim N. 546.58
fortunatus V.G. 1331.43. & 1329. 26
fornicapes Iſ. 1290. 6
forum V. 24.43. F.P. 290.42 N. 600.38. Iſ. 1272.55. & 1290. 16
forum cupedinis V. 24.51
focus Iſ. 1192.57
forus Iſ. 1298.39
foſſorum Iſ. 1325.3
fotiniani Iſ. 1013 8
fouere, prohibere N. 661.14
fouere, nutrire N. ibid.
fouere, adſpergere N. 661.29
fouere, conſtituere N. 661.31
fouere, tueri N. 660.4
fouij F.P 290 60
fraceſſere N. 518.3
fragebunt F.P 291.5
frageſcere N. 546.25
fragile ferrum Iſ. 1228.34
fragilis Iſ. 1074.57
fragor Iſ. 1149.35
fragrare N. 730. 45. V.G. 1366. 50
rfamea Iſ. 1269.20
franci Iſ. 1042 49
frater vnde F.P. 291.6. V.G. 1329.5
fratilli F.P 291.8
fratrare F.P 291. 9
fratres vnde dicti Iſ. 1056.20. & 24
fratres Aruales V. 16.3
fratria V. 16 6
fratrix N. 800.2
fratriſſa Iſ. 1066.12
fratrum proprietas N. 503.12
frauſus erit F.P 291.14
frauſus pro fraudatus N. 547.17
fraxare F.P 291.15
fraxinus Iſ. 1247.37
fregellæ F.P 291.16
fremere N. 736.5. V.G. 1345.44
fremor, fremitus F.G 1351.56
frena Iſ. 1326.10
frendere F.P. 291.19. N. 736.7. V.G. 1345.48
frendens Iſ. 1075.22
freni N. 600.33
frenuſculi Iſ. 920.25
frequentarium F.P. 291.21
frequentatiua Iſ. 827.7
frequentia V.G 1329.1
fretum V. 49.45. N. 600.15
fretum vnde appellatum Iſ. 1153. 47. V.G. 1376. 52. Siciliæ Iſ. 1153.52
frigere eſt & frigutire N. 487. 10
frigere & frigutire, cum ſono ſubſilire N. 659 39
friget N. 546.10
fribolum Iſ. 1066.41
frigidum, imbecille N. 661.15
ſegne N 661.15. & 715.33
frigidus N. 676.8
frigidus, venenatus N. 661.11
frigidus mortuus N. 661.13
frigire & frictum F.P. 291.22
frigit, erigit N. 659.35
frigoris ſignificatio N. 661.3
frigus N. 600.43. metus N. 661.6
aeris natura N. 661 8
friguttire P L. 803.57
fringilla F.P 291.23
fringutis V. 58.33
friuola F.P 291.25
friuum N. 502.55
frixum Iſ. 1314.28
frondes Iſ. 1240.54
frondeum V.G 1366.44
fronditio 1433.43
frons pro fronde N. 548.12
frons N. 757. & 56. 599.48. Iſ. 1092. 30
frontem, antiqui F.P 291.28
frontones 1419.59
fructi, vel fructuis N. 760.42
fructus Iſ. 1242.42
frugalis Iſ. 1074.36
frugamenta F.P 291.29
fruges. V. 7.53. Iſ. 1237.8
frugi 1432.3
frugus & fruga V. 72.5
fruiſci pro frui N. 547.41
frumen Iſ. 1314 37
frumen quid dicitur Iſ. 1337.10
frumenta Iſ. 1237.7. V.G. 1367. 42
fruniſcor & frunitum F.P. 291. 30
fruſtatim N. 547.1
fruſtro N. 750.58
fruſtum Iſ. 1314.35
frutex Iſ. 1241 25
fruticari N. 754 15
frutinal F.P 291.33
frux V. 83.37
funaſcitur in Ponto Iſ. 1253.10
fuam N. 546.30
fucus N. 737.43. Iſ. 1140.43
fucilis F.P 291.35
fucus, genus herbæ Iſ. 1260.11
fuga, volatum ſignificat N. 659.18
citus, curſus N. 659.15. nauigatio N. 659. 21. vehemens afflatus N. 669.32
fugere N. 547.11
fugitiuus Iſ. 1075.46
fulcra Iſ. 1304.8
fulgens N. 713
fulgere pro ferire priſci F.P. 291. 36. N. 681.27. Iſ. 1146.48. V.G. 1330.9
fulgetræ V.G. 1338.30
fulgit pro fulget N. 769.15
fulgor, fulménque & fulgur V. 13. 48 Iſ. 1147. 1. fulguritum V.G. 1338.31
fulcia Iſ. 1137.59
fullo 1455 22
fulmen F.P. 291.41. N. 726. 22. Iſ. 1147.1. V.G. 1338.25
fulmentum N. 600.47
fulmina quid faciunt Iſ. 1146.49
fultio V.G 1333.37
fultum eſſe N. 684.20
fultura V.G 1333.57
fuluij 1425.50
fuluum V.G 1352.4. & 1351.60
fugur N. 726.25. fumen Iſ. 1146. 47. & 61. V.G. 1338.30
fulgura N. 498.49
fulgurator N. 518.56
fulguritum F.P. 291.38. N. 726.18
fulguriuit N. 546.5
funalia Iſ. 1321.46. & 53
funarij quid ſunt Iſ. 1177.49
functi, qui dicti Iſ. 1051.34
funda Iſ. 1271.32. & 1188.45
fundamentum Iſ. 984.6
fundere V.G. 1367.4. dare N. 662. 5. dicere N. 662. 8. dimittere N. 662.13. fugare N. 661.10. liquorem defundere N. 661. 57. proſternere N. 661.59. iacere N. 661. 60
fundibalus Iſ. 1171.37
funditores N 797.22
fundus V. 747. F.P. 291.42. Iſid. 1202.50
funebres F.P. 291.46
funes Iſ. 1288.3
funis N 600.13
fungi Iſ. 1261.57. V.G. 1347.39
funus V.G. 1367.1
furaciter V.G 1330.8
furcifer Iſ. 1075.38
furcilles F.P 291.49
furcillæ Iſ. 1325.16
fures N 511.29
fures, ſerui dicti N 660.52
furfurio Iſ. 1139.44
furiatus V.G 1366.60
furlæ, tres fœminæ trinitæ Iſ. 1031. 33
furij 1426.27
furinalia V 33.54
furinalis flamma V. 15.58. & 52.44
furioſus V.G 1366.59
furnalia F.P 291.51
furnus Iſ. 1198.36
furor N 733.29

furor ab inſania V.G 1343.55
furtim V.G 1330.1
furtiuè V.G 1330.2
furtum, occulta ſubreptio N. 660. 44. inſidiæ N. 660.46. & 739. 32. Iſ. 933.56
furunculus Iſ. 920.20
furuum F.P. 291.53. N. 511.24. V.G. 1351.58
fuſcum V.G 1327
fuſile, æs Iſ. 1227.42
fuſtes Iſ. 935.16. & 1324.2
fuſus Iſ. 1305.59
futare F.P 291.56
futile, futiliter N. 774.4
futiles F.P 291.58
futum V. 21.9

G

Gabalum quid N. 550.7
Gabaonitæ Iſ. 1036.55
Gabinij 1426.
Gabinus ager V. 7.69
Gabriel Iſ. 989.14
Gad Iſ. 997.12
gades inſula Iſ. 1174.44
gades oppidum Iſ. 1190.31
gaditanum fretum Iſ. 1151.45
gaditanus lapis Iſ. 1291.15
gaduceatores F.P 261.57
gagates Iſ. 1211.9
gaia F.P 292.2
gaianitæ Iſ. 1015.13
galatæ, galli Iſ. 1040. 13. 1037. 9
galatias Iſ. 1218.42. & 1220.33
galaticæ Iſ. 1314.54
galatia Iſ. 1166.13
galactites Iſ. 1218.34
galbanum Iſ. 1255.7
galbeum F.P 292.9
galea V.20.46. Iſ. 1272. 44. & 1298 28
galeola N. 794.12
galerium Iſ. 1307.2
galearia F.P 292.25
galeritus & Motacilla V. 14.42
galicia Iſ. 1171.14
gallam bibere F.P 292.10
gallactites Iſ. 1212.29
gallare N. 550.4
galli Iſ. 1042.60
galli qui vocantur F.P 292.14
gallia Iſ. 1170.42
gallicij, vnde Iſ. 1043.24
gallicinium Iſ. 937.44. Iſ. 940.10
gallicus ſinus Iſ. 1152.2
gallicus V.G 1332.19
galliæ pro gallicæ N. 761.35
gallij 1425.57
galilæa Iſ. 1164.10
gallina V. 14.37. Iſ. 1137.47
gallinæ N. 550.3
gallogræci qui Iſ. 1040.16
gallulare, pubeſcere N. 549.46
gallum pro gallorum N. 758.44
gallus Iſ. 1137.43. V.G. 1331.19
gamma Iſ. 1234.35
gangaridæ Iſ. 1037.56
ganges Iſ. 1156.30. & 31
gangræna N. 550.27
ganeum F.P 293.21. N. 601.45
ganeo Iſ. 1076.10
ganeones vnde dicti N. 551.59
gannire N. 757.27
gannit V.G 1380.7
gannitio F.P 292.24
garamantes, populi Africæ Iſ. 1044.13
garamantis regionis caput garama Iſ. 1173.2
gara V. 85.6
gargaridiare N. 549.60
garrire N. 549.56
garrulus Iſ. 1076.5
garrulæ, aues canoræ N. 663.55
garulus, cordatus N. 663.57
garum Iſ. 1317.26
gaudere V.G. 1353.37. gratulari V.G. 1356.5
gaudium vnde F.P. 292.26. V.G. 1379.28
gaulali, gentes à meridie vſque oceanum Iſ. 1044.30
gaulus F.P 292.27
gaza Iſ. 1185.43. & 1320.41
gazetum Iſ. 1316.24
gazophylacium Iſ. 1240.38
gedeon Iſ. 994.23
geganij 1416.20
gehenna Iſ. 1183.2
gela N 798.31
gelo pro gelu N. 761.13
gelu N. 758.21. Iſ. 1147.32
geminæ, duæ N. 664.5
geminata virgula Iſ. 1234.20
gemini quid N. 664.1 Iſ. 1055.12
geminij 1425.56
geminitudo N. 549.58
geminum quid, ſimile N. 664.3
gemiti N. 758.39
gemmæ, vnde Iſ. 1214.48
gemurſa F.P 292.28
genas Ennius palpebras putat F.P. 292.31
genæ Iſ. 1093.23
genera V. 97.42
genera quid Iſ. 825.12
genera cauſarum Iſ. 857.41
genera gladiatorum plura Iſ. 1281.15
genera velorum Iſ. 1287.47
genera rotundarum colum. quatuor Iſ. 1292.19
genera gymnaſiorum quinque Iſ. 1274.39
generoſum N. 550.48
generoſus V.G 1332.45
genera quæſtionum Iſ. 865.57
generalia nomina Iſ. 814.2
generibus pro generis N. 758.46
generoſus equus Iſ. 1135.19
geneſar lacus Iſ. 1154.58
geneſis Iſ. 950. & 952.4
genethliaci Iſ. 1021.50
geniales F.P 292.38
geniales lecti Iſ. 1322.48
genialis lect. F.P. 292.46. N. 550.12
genicularis herba Iſ. 1259.12
geniſtei Iſ. 1010.33
genitalia Iſ. 1098.11
genitiuus Iſ. 815.32
genitores Iſ. 1053.55
genitrix N. 782.24. V.G. 1336.20
genium F.P. 292.48. N. 550.26. Iſ. 1030.51
genius N. 551.30
gens V.G 1332.48
genus V.G. 1350.29. eſt multitudo ab vno principio orta 1035.37. Ælia F.P. 292.55
gens de Cham. Iſ. 1035.44. de Iaphet Iſ. 1035.44. de Sem Iſ. 1035.45
gente, fratres Iſ. 1056.31
gentiana Iſ. 1256.28
gentiles qui ſunt Iſ. 1022.45
gentilis F.P 292.57
gentilitium 1397
gentilium nomina 1397
gentis nomina Iſ. 814.51
genu N. 601.22. genua V.G 1369.15
genua Iſ. 1098.41
genuæ N. 550.32
genuini dentes F.P 293.1
genus vnde dictum F.P 293.2
genus Iſ. 875.5. & 1050.22. & 1066. 54. V.G. 1357.29. & 31
geometria Iſ. 874.27. & 893.39 & 46
geomantia Iſ. 1021.24
geon Iſ. 1156.17
gerdius N. 550.39
gerere, habere N. 664.8. ferre N. 664.10. facere N. 664.12
germalum V. 11.1
germana ſoror Iſ. 1056.54
germani fratres qui dicuntur Iſ. 1059.22. & 25
germania Iſ. 1167.25
germaniæ gentes vnde dictæ Iſ. 1042.20
germanicus 1435.30
germanitus N. 550.44
germanus frater V.G 1329.7
germen Iſ. 1242.31. F.P. 293.4
gerræ N. 550.56. F.P 293.7
geruſia curia F.P 293.12
geſſai Iſ. 994.56
geſtire, cupere N. 664.13. & 501.24 lætum eſſe N. 664.25
geſtit F.P 293.13
geſtus F.P 293.16
geſum F.G 293.18
getuli Iſ. 1036.30. & 1044.4
getuli, getæ dicuntur fuiſſe Iſ. 10 43.55
getulia Iſ. 1172.23
gibberum N. 758.39
gigantes Iſ. 1107.8
giberia F.P 293.19. N. 551.22
giluus color Iſ. 1134.52
gingeriator F.P 293.20
gingiuæ vnde nominatæ Iſ. 1094. 16
gingrire F.P. 293.21
gipſum Iſ. 1210.27. & 1292.8
gipedes qui fuerunt Iſ. 1042.6
girgillus Iſ. 1325.39
glacies Iſ. 1147.32. V.G. 1332.26
gladius V.20.38. N.601.43. Iſ. 1128.53. & 936.42. & 1269.7
gladij lingula V. 58.59
gladiolus herba Iſ. 1259.14
glandis N. 297.28
glandula Iſ. 1247.32
glaucus color iſid. 1114.49. & 1129. 40. & 1305.37
gleba iſid. 1207.13

glebarij V 55.17
glimata cœli Iſ. 904.24
glires vnde dicti ſunt Iſid. 1110. 58
glis N 551.25
gliſcere F.P 293.24.Iſ.1110.59
gliſcit N 495.11
gliſcitur N 755 6
glittis F.P 293.27
globus N 727.22.Iſ.1291.38.V.G 1339 7
glocire & glocidere F.P 293.28
glomus F.P 293.30
gloria V.G 1334.5
gloriator V.G 1330.29
glorioſum N 711.39
glorioſus Iſid. 1075.V.G.1330.31
glorius V.G. 1330.29
glos N.799.8.viri ſoror Iſid. 1066. 16
gloſſa Iſid. 841.42
gloſſopetra Iſ. 1222.48
glubere N 551.16
glucidatum F.P 293.35
gluma F.P 293.37.N.550.34
glutino pro glutine N 761.6
glutto Iſ. 1076.41
glycyriza Iſ. 1255.43
gnæum 1405.59
gnacus F.P 293.40
gnarigauit F.P 293.43
gnaritas V.G 1356.20. ſcientia N 549.41
gnaruiſſe F.P 293.45
gnarus F.P 293 46.Iſ.1075
gnatus V.G 1333.1.Iſ.838.50
gnatus vnde dictus Iſ. 1054.31
gnephoſum F.P 293.49
gnitus & gnixus F.P 293.51
gnoitæ Iſid. 1615.21
gnoſtici Iſ. 1011.15
gnotu F.P 293.52
gomor quid Iſ. 1234.3
gorgodes inſulæ Iſ. 1175.6
gorgones quid ſunt Iſ. 1108.17
gothi Iſ. 1041.51.& 1037.10
gothia Iſ. 1167.31.& 1164.61
grabatum Iſ. 1322.37
graccehanus 1436.16
graccharis F.P 293.53
gracculi F.P 293.56
gracila N 759.49
gracile N 680.16.exile N 688. 52
gracilitudo N 549 22
graculi V 14.45
graculus Iſid. 1137.15
græca lingua Iſid. 1033.26
græca ſacra F.P 294.7
Græci vnde nuncupati? Iſid.1040. 19
græcia Iſid. 1168.20
gradarius N 492.16
gradipes Iſid. 1134.6
gradiuus F.P 294.1
graduis N 762.28
gradus V 28.7
gradus quid? N 664.15 Iſ 825.2
gradus ætatis ſex Iſ. 1102. 41. firmitas ſtandi N 664. 20. viciſſitudo pedum N.664.18
grallatores F.P 294.14.N 549.4
gramen Iſ. 1260.18
gramia N 551.20
gramiæ F.P 294 21
grammatica Iſ. 819
granarium V 19 10
grandæuitas N 549.31
grandæuus Iſid. 1075
grande N 715.20
grandire eſt grandem facere N 548 46
granditas N 548.58
granditer dicere Iſ. 866.29
grando N 601.38
grandiloqui N 549.12
grando Iſ. 1147.17.F.P 294.23
granomaſtix Iſid. 1151.22
grande V.G 1331.47
graphium Iſ. 959.43
graſſari V.G 1351.16.F.P 294.25 ambulare N 663. 45. ſupra modum ſequire N 663.44
gratia V.G 1348.17
gratia plenum N 677.37
gratificari N 550.54
gratificus Iſ. 1076.3
gratioſum N 550.51
gratioſus Iſ. 1076.4
gratulari N 549.50.V.G 1350.31
gratus V.G 1357.23
grauaſtellus F.P 294.30
graue N 714.22
graue æs F.P 294.33. amarum N 662.49. fecundum N 662. 41. forte N 663.25. frugiferum N 662. 42. grandæuum N 663.10. grauidum N 662. 36. moleſtum N 663.11. multum valde N 661. 52.neceſſarium N 663.40. nocẽs N 663.16.plenum N 662.37.ponderoſum N 662.44. ſapiens N 663.36 ſapiens N 682.4 ſolidum & firmum N 663.19 triſte N 663 20.vtile N 663.26
grauedinoſi N 549 2
grauida eſt F.P 294.41
grauis accentus Iſ. 832.41
greges V.G 1364.48.N 601.43.F.P 294 45
gremium V.G 13 51.5 & 9
grex V.G 1577.38
gricenea F.P 294.47
grillus Iſ. 1121.11
griphi Iſ. 1322.42
groma F.P 294.48
gruere F.P 294.51
grues N 601.48.Iſ.1134.10
grumæ quid ſunt N 518.38
grumen Iſ. 1249.50
grumus F.P 294.55.N 491.7
grundire N 745.54
grunduleis lares dicuntur N 548 41
grunire N 548.36
γρῦπες 1429.33
gryphes Iſ. 1138.1
gubellus Iſ. 1506.14
guberna N 760.35
gubernio Iſ. 1285.15
gulliocæ F.P 294.56
gummi Iſ. 1250.43
gurges 1432.13
gurges propriè quid Iſ. 1156 11
gurgulio quid Iſ. 1094.45. & 1142. 14
gurguſtium F.P 294.58
guſtus Iſ. 1091.39
gutta Iſ 1155.40.V.G 1332.50
guttatim N 549.18
guttatim infundere N 713.21
guttatus color Iſ. 1114.53
guttum V 21.48
guttur N 601.13
gutturnium F.P 294.60
guuia Iſ. 1297.56
gymnaſides Iſ. 1179.8
gymnaſium quid dicitur Iſ.1274.23
gymnicus ludus Iſ. 1274.22
gymnoſophiſtæ qui Iſ. 1017.25
gynæcium Iſ. 1198.23
Gyro celeri rotare N 716.43
HAbenæ Iſ.1326.21. V.G 1347 43
habentia N 551.48
habere, habitare N 664.48 facere ſæpe N 665.1. audire N 665. 8. dirigere N 665. 11. V.G 1350 13
habilis Iſ. 1026 13
habitare, inhabitat N 665.14. vti N. ibid. ibid.
habitatio Iſ. 1194.44
habitior F.P 295.15
habitudo F.P 295.6
habitus Iſ. 876. 44.V.G 1352.16
hactenus N 698.4
hæmathites Iſ. 1216.59
hæmoptyſis Iſ. 918.9
hæredij proprietas N 517.34
hæredis nomen quid Iſ. 1053.45
hæreditas Iſ. 931.4 & 6
hæredium V.G 1373.37
hærem N 958.18
hæreſis iſ. 1009.33
ha ha hæ V.G 1373.36
hæres V.G 1373.36
halaphanta F.P 295.17
halcyonis V. 56.40
halcyon Iſ. 1135 27
halcedo V. 15.8
halec N 551.39.iſ. 1150.25
halophanta N 551.43
hallucinari N 551.31. PL.806.22
hallus F.P 295.10
Hamadryades quid? iſ. 1032.4
hamiotæ N 496.56
Hamo cognominatus F.P 295.13
Hamotrabones F.P 295.17
hanula F.P 295.19
hara, porcorum ſtabulum N 551.59
harmonia muſicæ pars iſ. 896.18
harpax iſ. 1326.4
haruiga F.P 295.20
harundo V.G 1350.18
haruſpex N 518.56
has manus hãc manum V.G 1378.3
haſta V 20. 34. iſ.1269.55. V.G 1376 14
haſtæ F.P 295.22
haſtati V 16.34
haſtula iſ. 1242.43
haud iſ. 8,8.16
haurire, exhaurire N 665.58. implere N ibid. auarè ſumere N 665.42 defatigare N 665.42.con fodere N 665. 49. accipere N 665.51 audire N 665.52. tenere N 665.54

Hauſta N 489.56
hebdomada Iſ. 940.24
Heber Iſ. 992.40
hebes pro obſcuro N 552.44
hebeſcere V.G 1335.16
hebeteſcere V.G 1335.16
Hebræi Iſ. 1010.16. & 1036. 6. & 1038 42.& 48.
hedera F.P. 295 30 Iſ.1 542.32
Helenius Ver. 116.31
Helias Iſ. 997.58
heliotropium Iſ. 1256 5.& 1255.53
Heliſæi Iſ. 1037. 5
Heliſæus Iſ. 998.11
Hellas Iſ. 1168.14.&33
Helladis, dux prouinciæ Iſ. 1168. 46
Helleſpontus Iſ. 1152.9
Heliconides muſæ F.P 295.35
heluacea F.P 295 36
heluela F.P 295.40
helueus F.P 295.39
heluo F.P 295.41
helus & heluſa F.P 295 45
hem V.G 1378.48
Hermobaptiſtę Iſ. 1010.47
Hemicraneus Iſ. 1127.14
hemina F.P 295.47
hemiſphærium Iſid. 904.50
hemiſphærion ſupra terras Iſid. 904 51
hemiſphærion ſub terra Iſid. 904. 52
hemiona humana F.P 295.49
hemorrois aſpis Iſid. 1122 59
hephæſtitis Iſid. 1232.39
Heraclide V 70.56
herba caliculatis Iſid. 1256.27
herba pulicaris Iſid. 1257.22
herbam do F.P 295.51
herbidus V.G 1350.36
herbilis anſer F.P 295.57
herbitum Iſid. 1248.44
herboſus V.G 1350.37
Herceus Iupiter F.P 295.59
Hercinix aues Iſid. 1136.4
Hercle V.G 1378.49
Hercul V 87.30
Hercules aſtrologus F.P 296.2
here aduerbium F.P 296.5
heredium F.P 296.7
heremitæ Iſid. 1006.36
heres Martea F.P 296.8
heres F.P 296.12
Heriminus 1398
herma F.P 296.14
hermes Iſid. 1027.27
Hermogeniani Iſid. 1012.31
Heros Iſid. 1067.16
hernici F.P 296.18
heroas vnde Iſid. 1032.5
Heroes Iſid. 1003.18
heroicum carmen Iſid. 852.37
herpillus Iſid. 1257.5
Heſperidum inſulæ Iſid. 1175.12
Heſperij, circa Hiſpaniam commorantes Iſid. 1044.40
Heſter Iſid. 951.22
Heſter liber Iſid. 954.20.& 1000.3
heſternum Iſid. 939 29
betta F.P 296.20
heta Iſid. 1034.26
Hetruria Iſid. 1170.26.& 32
heu, heu V.G 1378.54.& 1378.59
heus, heu V.G 1350.14.& 1378 45
hexaptota Iſid. 825.42
hiare, aperire N 665.19. mirari N 665.21. ſtupere N 665.21
hiatus Iſid. 1182.38
Hiberia Iſid. 1165.46
hibuſcum V 71.23
Hibridæ Iſid. 1116.2
Hidaſpes Medorum rex Iſid. 1156.58
hiemps V 32.6
hienia Iſid. 1223.15
hiera Iſid. 921.25
Hiera inſula Iſid. 1178.13
Hierabotane Iſid. 1257.22
Hieracites Iſid. 1222.59
Hieremias Iſid. 953.47
hila V 20.4
hilæ quid N 552.53
hilarè N 773.51
hilareſco N 552.22
hilaretur N 552.37
hilaritudo N 550.1
hilaris Iſid. 1077.7
hilarodos F.P 296.26
hilum F.P 296.28.N 552.12
himerinus circulus Iſid. 905.9
hinni vel hinnæ N 552.49
hinnibundè N 552.60
hinnuli quid ſunt Iſid. 1112.25
hippacare F.P 296.30
hippagines naues F.P 32
hippagogæ Iſid. 1286.26
Hippius F.P 296 34
hippocampi N 551 49
hippocoum F.P 296.42
hippoſelinon Iſid. 1262.45
Hippotamus Iſid. 1129.14
hira F.P 296.44
Hircani vnde dicti Iſid. 1037.59
Hircania Iſid. 1164.22
Hircipili F.P 296.47
hircus V 17.52. Iſid. 1111.40
hirmos Iſid. 846.49
Hirquitalli F.P 296.48
hirrire F.P 296 51
hirſutus Iſid. 1076.26
Hirtij 1427.12
hirundo V 24.36. Iſid. 1139 [illegible]
hirudo V.G 1350 20
hirundo V.G 1350.20
hiſcere N 552.4
Hiſpalis vrbs Iſid. 1190.25 & 28
Hiſpani vnde Iſid. 1043.23
Hiſpani Hiſpanienſes V.G 1360. 48
Hiſpania Iſid. 1171.2
Hiſtriones F.P.296.53. Iſid. 1280.24.
hiſtoria quid? Iſ. 854.32. V.G 1367. 20
hiſtoriæ cur monimenta Iſ. 855.43
hiſtrix Iſid. 1119 57
hodidocos F.P 296.55
hodie Iſ. 939.27
Hœdi vnde vocati Iſid. 1111.58
hœdus Iſid. 984.11
holerorum pro holeribus N 760. 27
Holocauſtum Iſid. 972.15
Holoporphyra veſtis Iſid. 1299 51.& 1299.51
holoſerica veſtis Iſid. 1299.49
homeliæ Iſid. 918.16.& 19
homelium F.P 296.56
homicidij vocabulum vnde Iſid. 933.40
homines V 61.46
homo Iſid. 983.45.& 1089.12
homon V 87.31
homonyma Iſid. 824.26
homonymia V.G 1331.52
homoptoton Iſid. 846.38
homoteleuton Iſid. 846.42
homunculus V 62.45
honeſtitudo N 552.7
honeſtas V.G 1347.50
honeſti V.G 1364.6
honeſtum Iſid. 861.46.V.G 1354.10
honeſtus Iſid. 1076.28.V.24.9
honor, dignitas N 665. 57. gratia & pulchritudo N 665. 60. ſubſtantia N 666. 4. delectatio N 666. 4. cultura N 666. 6. obſeruantia N ibid. integritas N 666. 8. pudicitia N ibid. ſacrificium N 666.10
honos, dilectus amor N 666. 15. hoſtia N 666. 16. præmium N 666. 18. ſepultura N 666. 23. V. G 1334 5
honorabilis Iſid. 1076 16
honorare N 677.50
honorarij ludi F.P 296.57
honorarium vinum Iſid. 1316.19
honoroſus Iſid. 1076.24
honos V 14.8
honuſtus V.G 1368.39
hora, iuuentutis Dea N 551.36
hora Iſid. 937.28.V.G 1347.28
horctum & forctum F.P 296.59
horda prægnans F.P 296.60
hordeum Iſid. 1237.51
hordeorum tria genera Iſ. 1257.34
hordiarium æs F.P 298.2
horia N 785.18
hornum ipſius anni N 552.17
horologium Iſid. 1324.26
horoſcopi quid dicti Iſid. 1022.7
hortus apud antiquos F.P 296.5
horrendum N 721 40.V.G 1336.5 & 1379. 6
horrens & aſperum N 717.34
horrent V 57.45
horrere N 705.31.V.G 1329.17
horridum N 721. 52.V.G 1336.8.& 1379.5
hortari V.G 1368.58
hortus Iſ. 1260 45
hoſpes 1398
hoſpitium Iſ. 1195.32
hoſtes N 485 30.1405.47
hoſtia dicta eſt F.P 298.8.V.G 1335. 32
hoſticapax F.P 297.10
hoſticus ager V 7.69
hoſtiæ Iſ. 972 8.V.G 1367.26
hoſtimentum F. P 297.13. N 485. 29
hoſtire N 485 33 N 552.25
hoſtij 1425.9
hoſtilij 1425.45
hoſtis V 5.52. V.G 1373.38.& 1375.47. & 1348.13
horrendum, vitabile & terribile N 665.28. nouū & admirādū 665.30 ridicu-

ridiculum N 665.35
hui V.G 1378.45
humanum F.P 296.16
humanæ leges Iſ. 925.27
humare Iſ. 1105.37
humanitas N 512.25
humaniter N 771.4
humanitus pro humaniter N 774. 7
humanus Iſ. 1076.20
humatus V 6.55.Iſ.1076.46
humerus Iſ. 1095.6
humidum V.G 1367.17
humile N 704.35
humile cauſæ genus Iſ. 861.49
humilis Iſ. 1076.16
humilimus V 8.15
humor V 8.16
humu N 758.57
humus V 6.53
Hus Traconitidis conditor Iſ.1035. 58
hyacinthizon iſ. 1217.55
hyacinthus iſ. 1217.44 & 1254.10
hyades vnde dictæ iſ. 910.33
hydra ſerpens iſ. 1108.48 & 1123 41
hydria iſ. 1319.26
hydromantia iſ. 1021.21
hydromantij vnde dicti iſ. 1021.23
hydrops iſ. 918.25
hydromelum iſ. 1316.47
hydros 1123.38
hyemale ſolſtitium iſ. 941.41
hyemps iſ. 942.16
hyemps ſeptentrioni datus iſ. 942 29
hyemenæus Iſ. 1066 30
hymnus iſ. 970.59
hypallage iſ. 846.4
hyperbata iſ. 867.38
hyperbaton iſ. 849.15
hyperbole iſ. 848.46
hyperborei F.P 298.18
hyperborei montes iſ. 1180.16
hyperlidius iſ. 897.15
hyperio F.P 29.22
hyphe iſ. 872.3
hypnalis, genus aſpidis iſ. 1122.5
hypodorius iſ. 897 16
hypodiaconi iſ. 1005.32
hypopotamus V 15.2
hypozeuxis iſ. 845.47
hypocrita iſ. 1076.27
hypotheca iſ. 932.19
hyſopus iſ. 1256.6
hyſteron proteron iſ. 849.29

I

IA, quid iſ. 979.2
iacem emittere N 669.48 N 716.46
iacet N 667.36
iacet, plenum, oneratum N 669.41 ſordet N 669.45. per plurimum porrigitur N 669.43
iacinthina veſtis iſ. 1299.41
iacit, ponit N 669.53 facit N 669 57
Iacob iſ. 996.40
Iacobus Zebedæi iſ. 1003.9
Iacobus Alphæi iſ. 1003.15
Iactans vel arrogans iſ. 1077.23
Iactare, dimittere N 670.21 dependere N 670.11 voluere N 670.13. plagis ſternere N 670 14. fatigare N 670. 18 ambitioſius gloriari N 670.20 iactata mittere N 670.25 excutere N 670.27. commouere N 670 28
iactuoſæ N. 557.49
iactura V.G 1332.6
iactus Iſid. 1274.57
iactus teſſeratum Iſid. 1283.11
iaculum V 10.34 V.G 1376.14
iaculus ſequens Iſid. 1124.14
Iafeth Iſid. 992.27
Iahel Iſid. 994.22
Iair Iſid. 994.29
iambi F.P 296.26
iambus iſid. 850.9
iamnes iſid. 993.53
ianua iſid. 1199.2 V.G 1366.55
ianuarius vnde dictus iſid. 940.42
iamdiu pro olim N 555.53
ianeus F.P 298.28
ianiculum iſid. 1188.50
ianitrices quid vocantur iſ. 1066 14
ianual F.P 298.31
ianuarius V 36.3
ianuæ cœli iſid. 904.12
ianus iſid. 1026.23
iaſpis iſid. 1115.41
iberi qui & Hiſpani iſid. 1037.44
ibernia proxima iſid. 1174.35
iberus iſid. 1158.46
ibis auis iſid. 1136.12
ibus N 757.60
icadion F.P 298.35
icaria inſula iſid. 1178.2
iciſtros iſid. 1212.21
icit N 553 54
icon iſid. 851.8 ſaxum iſid. 1210.2
icoſium, oppidum iſid. 1190.45
icteris iſid. 919.4
ichtyophagi quinam iſid. 1044.56
ictus iſid. 935.29
id propterea V.G 1380.21
ideus dactylus iſid. 1121.31
idida Iſid. 995.8
idilion iſid. 853.57
idiota iſid. 1078.25
idiotæ N 504.45
idithum iſid. 999.54
idololatria quid iſid. 1023.56 & 1024.11
idolum quid iſid. 1024.5
idoneum V.G 1355.27
idulis, ouis dicebatur F.P 298.37
idumæi iſid. 1036.16
Iidus V 23.17
idus iſ. 941.28
iebuſæi iſid. 1036.52
ieconias iſid. 985.39
iecunanum F.P 296.59
iecur iſid. 1100.18
iehu Iſid. 495.52
ieiuna quid iſid. 1109.53
ieiunitas V.G 1333.38
ieiunium iſid. 974.57 & 795.11 V.G 1335.38
ientaculum PL. 805.25. iſid. 1315.9
ientare N 555.21
Iephte iſid. 994.29
Ieremias iſid. 951.9 & 998.18
Iergeſei iſid. 1036 54
Iericho iſid. 1186.3
Ierobam iſid. 995 41
Iehu Naue iſid. 951.6
Ieſus iſid. 981.47
Iezabel iſid. 991.47
igitur poſitum pro poſtea N 556.39
iggerunt V 1.35
ignarum N 557.16
ignauus iſ.1028.29 & 1078.20. V.G 1367.26
ignauiter, pro ignauè N 775.30
ignauit N 555.27
ignauum N 501.46
igneſcitur N 755.9
ignia vitia F.P 298.45
ignis V 13.48
ignis veſtæ F.P 297.46, iſ. 1189.34
ignobile N 687.55
ignobilis iſid. 1078.34
ignominia N 496.21 V.G 1334.18
ignoſcere N 729.39. V.G 1331.10 & 1340.56
ignoſcite, veniam date N 668.52
noſcite vel diſcite N 668.54
ignotæ N 554.25
ignotus iſid. 1078.37
ileos iſid. 916 36
ilex iſid. 1245.59
ilia dicta ab ima F.P 298.52
ilias fluuius iſid. 1157.47
ilico, ſtatim, mox N 668.40
ilienus V 68.54
Ilium quid iſid. 1098.4
Illaclone V.G 1379.14
illatebrare N 557.21
illatio inductionis iſid 862.27
illex & exlex N 488. 40 N 735.28 V. G 1373.55
illicere, propriè illaqueare N 486 48
illico. illò N 668.43
illix N 735.28
illex V.G 1345.54
illucere V.G 1349.38
illuſtris iſid. 1077.18
illuuies N 555.5 V.G 1379.11
illuuioſum N 716.18
illyricus iſid. 1168.16
imago N 702.51 ſimilitudo N 671 6 vagina N 671.8
imago Dei iſid. 982.50
imbarbeſcere F.P 296.57
imbecillis iſid. 1077.10
imbellia F.P 297.59
imberbi N 762.7
imbres N 43.2. iſ. 1147.22
imbrex F.P 299.60
imbrica tempeſtas F.P 298.1
imbrices N 554.50. iſ. 1100.44
imbuere, intimare N 668.26. initiare N 668.29 inficere N 668.32 N 777.56
imbuli iſid. 1292.55
imbutum V 22.4
imbutum eſt F.P 298.2
imitatione filij, qui dicuntur iſid. 1054.44
imitat N 751.3
imitatio N. 729.55. V.G 1341.10
imium V.G 1310.5
immane, ingens N 667.43. fœdum N 667.44. minimè bo-

num N.667.46. noenas N.667.47.V.G 1351.48
immanis Iſ. 1078.7
immarceſſibilis Iſ. 1077.17
immaſculus F.P 298.11
immatura mors Iſ. 1101.9
immemor V.G.1367.26.Iſ.1078.23.& 1090.25
immenſus Deus Iſ. 980.19
imminere, deberi N. 682.22
immiſſum pro demiſſum N.557.11
immitte N. 485.11
immitte N. 703.45
immittere, dimittere ad prolixitatem N. 621.28
immolare F.P 298.6.N.677.53
immolatio Iſ. 971.57
immortalis Deus Iſ. 979.20
immortalitas N. 774.10
immunditia N. 695.38
immundus N. 682.56
immune N. 49.54
immunis F.P 298.8.Iſ 1078.10
immuſtulus F.P 298.13
impages dicuntur F.P 298.29.V.G 1371.40
impancraae N. 516.34
impar numerus Iſ. 889.12
imparens F.P 298.27
impares F.P 298.26
impariter, impar numer. Iſ.889.15
impariter par numerus Iſ. 889.6
impaſſibilis Deus Iſ. 979.53
impedire, implicare N.672.12.inuoluere N. 672. 12. probrum ducere N.672.14. ſordidare N. ibid.
impediti vocabuli proprietas N. 515.44
impelimenta F.P 298.29
impenetrale F.P 298.30
impendium V. 30.25
impendio pro magis N. 556.53
impenſa F.P 298.32
imperandei V. 99.10
imperandi declinatus V. 99.17
imperatiuus Iſ. 827.14
imperator V. 16.17.Iſ.1046.51
imperator, qui dicitur res gerere V.42.31
imperioſus 1436.14
imperitus Iſ. 1078.26
impertire N. 504.8
impertit N. 750.23
impeſcere F.P 298.35
impetigo Iſ. 919.35
impetus F.P. 298.39. Ver. 113.5.6.131.56
impetix F.P 298.37
impetritum F.P 298.38
impiatus F.P 298.41
impigritas N. 554.53
impite F.P 298.43
impius Iſ. 1077.35
impium N. 716.36
implacidum N. 704.53
implagium Iſ. 1088.42
implere N. 713.10
implexum F.P 298.44
implicare N. 553.41
impluuiatus N. 791.45
impluuium V. 26.58.F.P.298.47
impolitia F.P 298.50
impomenta F.P 298.53
imponere, ſupra ponere N. 620.48 dare N. 670.50
imponi V.G 1355.16
impopulum pro ad populum N. 557.47
imporcitor F.P 298.55
importatum N. 557.55
importunum F.P 298.58
importunus Iſ. 1077.54
impos V.3.38. F.P 298.60
impoſſibile mendacium Iſ. 895.7
impoſtor Iſ. 1078.50
impotens N. 557.3.& 667.13
impotentia N. 781.33
imprimere N. 713.55
improbum, minimè probum N. 669.59. ſæuum N. 670.2. turpe 670.8
impromus F.P 299.2.Iſ 1077.53
improuiſus Iſ. 1078.38
impudens, iratus V.G. 1356.21.& 25 Iſ.1078.41
impudicus Iſ. 1078.43
impudicatus F.P 299.4
impugnare V.G 1327
impulſor V.G 1358.44
impurè N. 557.29
impurus N. 707.9.& 668.16
improbus N. 668.21
imputatum F.P 299.5
in acie quæ formæ ſunt Iſ. 1149.59
ina. hus amnis Iſ. 1158.3
inæquales numeri Iſ. 890.12. & 89.32
inambulare V.G 1332.14
inane, concauum N 669.31. ſine pondere N. 669.29 vacuum ibid. vacuum ſiue leue N. 669.32
inaniis pro inanitate N. 553.38
inanima ſine anima N. 556.21
inarculum F.P 299.16
inaudire N. 555.30
inauditum N. 557.6
inaures Iſ. 1107.47
inealanto F.P 299.19
incantatores Iſ. 1011.26
incauillatio F.P 299.22
incenſit F.P 299.23
incenſum quid dictum Iſ. 922.45
incentor Iſ. 1077.28
incertus ager V. 7.10
incertum V.G 1352.22
inceſſores latrones F.P 301.53
inceſtare N. 744.2
inceſtus Iſ. 1078.44
incerta N. 553.50
inceſſere F.P 299.25
inceſti iudicium Iſ. 934.28
inceſtum N. 744.1
inceſtus F.P 299.27
inchoare V.G 1334.36
inchoatiua Iſ. 827.6
inchoaui vnde. Ver. 116.50
incior F.P 299.32
incidere N. 688.47
incilaſe N. 554.30
incillæ F.P 299.36
incincta Iſ. 1078.33
incipere V.G 1334.56
inciſim, quaſi ſimul N. 557.52
inciſa quid dicitur N. 555.40
Incitega machinula F.P. 299.40
inclamare F.P 299.43
inclutus F.P 299.44
inclytus Iſ. 1077.20
incoctæ F.P 299.45
in cœlo templum dicitur V. 47.29
incola Iſ. 1052.47
in columbæ ſpecie veniſſe Iſ. 986.50
incomitiare F.P 299.48
incommutabilis Deus Iſ. 979.44
inconciliaſti F.P 299.52
inconſpretum F.P 1109.55
inconſtans Iſ. 1077.22
inconſulti N. 555.8
inconſultus Iſ. 1078.26
inconueniens Iſ. 864.52
incorporalia nomina Iſ. 823.59
in corpore quædam diſcretionis facta Iſ. 1102.31 quædam tantum decoris facta Iſ. 1102.29. quædam & vtilitatis & decoris facta Iſ. 1102.26. quædam vtilitatis cauſa facta Iſ. 1102.24
incorporeus Deus Iſ. 980.15
incorruptibilis Deus Iſ. 979.50
incoxare N. 501.4
incredibile mendacium Iſ. 865.4
increpare, ſonare N. 671.19
increpitat & increpat N. 671.12
incret. F.P 299.60
incruſtatum N. 556.60
incubi vnde dicuntur Iſ. 1052.36
incubo quid Iſ. 1052.43
incumbere N. 684.22
incurſim pro celeriter N. 556.4
incuruiceruicum V. 4.15
incus Iſ. 1289.59
incuruiſcere N. 553.5
indecoris N. 759.26
indemnis Iſ. 1078.14
indepilci F.P 300.2
indeptare F.P 300.3
index Iſ. 1078.39
indi Iſ. 1037.52
india iſid. 1161.47
indicare N. 556.32. V.G. 1357.2
indicatiuus iſid. 827.13
indicit bellum, indixit funus V. 40.3
indicium V. 40.3
indictæ iſid. 976.40
indictum N. 556.50
indictiuum funus F.P 300.4
indicum quid iſid. 1195.20
indicus ſinus iſid. 1155.20
indigena iſid. 1078.40. indigenæ iſid.1052.45. indigenes V.G. 1352.47
indigetes V.G. 1352.48. V.G. 1369.6
indiges nomen F.P 300.6
indigitamenta F.P 300.10
indigitanto F.P 300.12
indipiſcere N. 556.57
indiſcriminatim N. 556.7
indocile V.G 1367.33
indoctum V.G 1367.34
indolentia N. 556.28
indoles N. 741.20
indoles iſid. 1077.2

Indorum

indorum gens Iſid. 1036.7
inducere, fingere N 681. 32. immittere N 671. 32. inſtituere N 671. 36. perſuadere N 671.34
induci, fallaciis decipi N 671. 41. delectari N 671.38
inductio Iſ. 862.21.
inductionis membra Iſ. 862.19
indulgens Ver. 113.5.8.231.56
indulgere, augere N 669.12 clementem eſſe N.669 23. detinere N.669.17. dare N.669 12. ſpatium maius dare N. 669. 20. temperare N. 669. 23. veniam dare N 669.14.
indulgitare N 555.18
indumentum Iſid. 1298.56
indumentum pellicium Iſ. 1301.57
indus fluuius Orientis Iſ. 1156.56
induſium N 789 5
induſtrium antiqui indoſtruum F.P. 300.25
induſtrius Ver. 113.5
induſtrius S. 231.56
induuiæ, tunicę ſerpentum Iſ. 1126.7
inebræ aues F.P 300.18
in eligendo marito quatuor ſpectanda Iſ. 1066.53
inenodabile N 490.55
inepti proprietas N 517.19
ineptitudo N 556.36
ineptum V.G 1354.50
ineptus Iſ. 1078.29
ineptum V.G 1357 42
inermæ F.P 300.23
inermis Iſ. 1078.17
inermis pro inermibus N 761.31
iners Iſ. 1078.16
inertia N 676.22
inerticula Iſ. 1240.36
inexpiabilis Iſ. 1077.32
inextingulbilis N 558.13
infabre N 506.2
infamia V.G 1334.19
infamis Iſid. 1077.53
infans Iſ. 1103.8
infans vnde dictus N 514.31
infantes V 38.25
Infantia Iſ. 1102 43
infauſtum V.G 1317.13
infauſtus N 698.37
infector V.G 1334.11
infectores V.G. 1373.52. F.P 300.25
infectum quid Iſ. 1226.8
infelicitent N 555.39
infelix V.G 1354.48
infenſus V.G 1367.31
inferiæ F.P 300.28
inferior Germania Iſ. 1167.47
infeſtum mare N 554.44
inferium vinum F.P 300.30
infertum Iſ. 1316.26
inferum N 508.53
inferus Iſ. 1183.11
infeſti proprietas N 511.60
infeſtum quid N 557.10
infibulati F.P 300.32
inficiatio Iſ. 934.4
inficiatores quid N 557.60
inficiator Iſ. 1078.49
infimum V.G 1310.5
infimus V. 8.15
infindere F.P 300.34
infinita Iſ. 826.4
infinitas N 553.8
infiniti numeri Iſid. 893 15
infinitio N 557.32
infinitum V 67.23
infinitum quæſtionum genus Iſid. 866.1
infinitiuus Iſid. 827.21
infirmus Iſ. 1077.20
infiteri F.P 300.38
infitiari F.P 300.39
infixum eſt N 682.18
infœcundum N 715.16
informe N 715.16
informis Iſ. 1078 4
informo V 42.37
infra claſſem ſignificatur F.P. 300.40
infractio N 553.18
infrendens Iſ. 1077.57
infrenis Iſ. 1077.56
infrequens F.P 300.43
infula Iſ. 1306.33
infulæ V 50.2. F.P. 300.46
ingeneraretur N 553.16
in generoſis equis quatuor ſpectantur Iſ. 1114.22
ingenioſus V. 62.51. Iſ. 1076.51
ingenitus Iſ. 982.33
ingenium, naturalis ſapientia N 667.33. ſua ſponte vel natura N 667.3
ingens N 717.38. F.P. 300.47
ingenui vnde dicti Iſ. 1053.6
inglorioſus Iſid. 1078.2
ingluuies F.P. 300.52. V.G. 1379.11
ingluuioſus Iſid. 1078 1
ingredi N 718.33. & 739.38
ingreſſus N 602.44
inguina Iſid. 917.1
inhabitare N 700.28. & 714.56. poſſidere N. 703.28
inhabitat N 715.46
inibi pro ſic N 554 19
inigere pecus F.P 300.55
iniit F.P 300.56
inimiciter N 774.14
inimicitia N 557 25
inimicus V.G 1367.31. Iſ. 1077.45
iniquat N 555.43
iniquus N 705.26. Iſ. 1177.36
initia V 12.14
iniuges boues F.P. 301.14. P L. 803.41
iniuria N 726.15. V.G 1335.2. & 1362.45. & 1338.21. Iſid. 933.28
iniuria, tus V.G 1357.11
iniuriè pro iniurioſè N 554.27
iniurium F.P 301.15
iniuſtum bellum Iſid. 1265.17
inlaqueatum F.P 301.26
inlaudabilis Iſid. 1077.33
inlex F.P 301.18
inlices canales F.P 301.23
inlicitator F.P 301.25
inlicium F.P 301.26
inlitterata pax F.P 301.31
inluſtre V 59.10.
in memoriam redire N 712.15
in memoriam reuocare V.G. 1343.2
in mundo quid antiqui F. P. 301.33
inniti V.G 1345.28
innitium pondere N 690.58
innocens, integer & incorruptus N.669.6. & 734.16. bonum, nulli nocens N. 669. 4. innocuum V.G. 1344.41
innocuus N 734.16. Iſ. 1077.5
inofficioſum teſtamentum Iſi. 929.13
inoleſcere V.G 1347.41
inops V 17.9. N. 500.22. Iſid. 1078.30
inoti F.P 301.35
innox Iſid. 1077.5
innuba Iſid. 1065.44
innubere pro tranſire N 554.39
innumera N 558.16
innuere N. 730. 33. V.G. 1332. 59. & 1341 36
in pelle lanata F.P 301.36
in procincto F.P 301. 48
inquilini Iſid. 1052.38. & 41
inquilinus F.P 301 44
inquinatum N 675.55
inquirere N 692.5. V.G. 1329.18
inquiſitio Iſid. 1273.7
inſanè V 56.32
inſania N 733.19. & 746.1
inſanitas N 553.13
inſaniter N 771.18
inſanum pro inſane N 556.22
inſcitum V.G 1319.60
Inſcius V.G 1352.24. Iſid. 1078.24
inſcribere V.G 1346.56
inſecta F.P 301.48
inſeptum F.P 301.50
inſepultus N 685.9
inſeque apud Ennium F.P 301.5
inſequenter, deinceps N 697.24
inſequi fugare N 690.53
inſicia V 19.54
inſidiari N 714.59
inſidioſum N 718.39
inſidioſus Iſid. 1078.52
inſigne, magnum N 672.6. præſtans N 672.6. vitæ neceſſarium N 672.8
inſignes F.P 301 55
inſignite N 558.5
inſimulare V.G 1333.2
inſinuari N 515.58
inſipare F.P 301.60
inſipere F.P 302 1
inſita V.G 1351.51
inſitio Iſid. 1240.46
inſitum F.P 302.4
inſolens N 667. 13. non ſolens N 667.18
inſolum N 554.14
inſomnia V.G 1361.29
inſpectatiua philoſophia Iſ. 874.8
inſpicere N 711.57. V.G 1349.58
inſtaurari F.P 302.9
inſtauratio Iſid. 1290.56
inſtituere N 695 25. & 700.55. confirmare N 671.36
inſtitutio æquitatis Iſid. 863.48
inſtructum Iſid. 932.29
inſtructura Iſid. 1290.50
inſtructura parietum Iſid. 1296.10
inſtruere V.G 1346.59
inſtrumenta categoriarum Iſ. 875.60

inſtrumentum Iſ. 931.28
inſuaſum F.P 301.13
inſubuli Iſ. 1305.54
inſueſcere V.G 1347.35
inſulæ F.P 301.15
inſulæ quid dictæ Iſ. 1174.10
inſulſitas N 501.45
inſulſum N 501.41
inſultare, iniurioſius aliquid dicere N 671.46. inſilire N 671 44
integrare N 555.45
intelligentia Iſid. 987.39
intelligere V.G 1353 6
intelligi V.G 1363.15
intelligit N 715.57
intemeratus Iſid. 1077.19
intemperia N 761.41
intempeſta V 54.59
intempeſta nox V. 31.47. F.P 302.22
intempeſtiua abundantia N 677.1
intempeſtum Iſid. 949.2
intendere, illigare N 670.57. innectere N 670.57
intentum, extenſum N 670.55
intentus N 670.53
interamna V 8 52
intercalares dies Iſid. 967.46
interſcapilium Iſid. 1097.36
intercapedo F.P 302.25
interceſſor Iſid. 983.53
intercilium Iſid. 1093 22
interciſi dies V 35.36
inter cutem flagitati F.P 302.27
intercutitus F.P 302.29
interdianum Iſid. 937.34
interdicere V.G 1559.54
interduatim F.P 302.31
interficere V.G 1330.54
interficere, concremare N 971.53. conſumere N 671. 55. finire. N 672.55. occidere N 671. 49. perdere N 671.53
interfici N 737.10
intergerini parietes F.P 302 33
interior homo Iſid. 1089.29
interire N 721.28
interlunium lunæ Iſid. 907.26
intermeſtris V 31.20
intermiſſio Iſid. 1236.15
internecida Iſid. 1078.47
interneciei indicium Iſ. 913.48
interneciuum F.P 302.35
internectio F.P 302.37
internicio Iſid. 1167 29
interpellare, adire N 672. 1. commouere N 672.2 dicere N 671.59. ducere N ibid.
interpolare N 502.4
interpres Iſid. 1076. 56. auctor N 670.45. obſcuri diſſertor N 670.41
interpres V.G 1363 27
in terra V 47.32
interregnum F.P 302.39
in terris templum V 47.43
interrogatio V.G 1355.
interrimentum V.G 513.64.9. V 29.5
interualla Iſid. 1101.6
inteſtabilis Iſ. 1077.51
inteſtata hereditas Iſ. 931.28
inteſtatus N 668.2. ſine teſtamento periens N 667
inteſtina quid dicuntur Iſid. 1000 42
intolerabilis N 554.57
intra & extra ouſiam Iſ. 877.21
intrahere F.P 302.40
intra ouſiam quid Iſ. 877.17
intricare N 487.44
intrigo & intertrigo V 29.5
intripola veſtis Iſid. 1300.19
introire N 700.42
intubus Iſid. 1261.40
intudem Iſid. 1290.3
intueri V.G 1328
intui & contui N 749.29
intuſium V 22 44
inuehi, aggredi N 671.24. increpare N 671.24. vehi N 671.23
inuadere, appetenter incipere N 668.4. quaſi in vadum ruere, N 668.7
inuenibo N 754.23
inuenire N 7. 31. V.G 1331. 34. N 685.48
inueniri V.G 1355.20
inuentor Iſ. 1026.52
inuenuſtus V.G 1354.48
inueſtes N 508.47
inueſtigare V.G 1363.42
inueſtis Iſid. 1078.56
inueteraſcere N 730.21
inueteratus Iſid. 1078.6
inuident V 42.59
inuidentia N 733.38
inuidia N 733. 37. inuidentia V.G 1344.10
inuidioſum N 555.13
inuidioſus Iſ. 1077.49
inuidus Iſ. 1077.48
inuiſibilis Deus Iſid. 979.45
inuiſus Iſid. 1077.50
inuitare N 666. 28. repleri & 666. 48
inuitari, delectari N 666.38
inuitius N 558.8
inula Iſid. 1262.55
inuncare N 554.11
inuocatur V.G 1379.8
inuolare N. 501.50. N 536.43. V.G 1332. 57. V.G 1371.3
inuolucrum Iſid. 1321.2
inuoluere, implicare N 670 38. tegere N 670.34
inuoluere, volutum ſuperimponere N 670.32
inuolutus, comprehenſus N 670. 41. occupatus N 670.40
Ioachas Iſ. 995.38
Ioachim Iſ. ibid.
Ioannes Iſ. 1000.5. & 10002.5
Ioas Iſ. 995.23
Ioathan Iſ. 995.28. & 995.33
Iob Iſ. 993.44
iocoſus Iſ. 1077.9
ioculare N 488.31
iocundus Iſ. 1077 8
Iohel Iſ. 998.37
Iona Iſ. 1001.17
Ionas Iſ. 999.9
Ionathas Iſ. 995.12
Iones Iſ. 1037.16. & 1040.50
Ionici pedes iſid. 830.42
Ioppe iſ. 1185.59
Ioram iſ. 995.21
Iordanis iſ. 1257.31
Ioſaphat iſ. 995.28
Ioſeph iſ. 997.20
Ioſias iſ. 995.35
Ioſue iſ. 994.14
Ioſue liber iſ. 952.20
Iota iſ. 1214.28
iotaciſmus iſ. 842.45
Iouinianiſtæ iſ. 1014.28
Iouiſtæ F.P 303.45
iouum & iouerum V 71.71
ἐυταξία iſ. 918.22
ipſe, iſte V.G 1347.58
ipſullices bracteæ F.P 362.46
ira, iracundia V.G 1358.23
iracundia V.G 1354.47
iracunditer N 774.25
iracundus N 733. 48. V.G 1359. 22. & 1354.24. iſ. 1077. 26. iratus V.G 1344.17
iraſcere pro iraſci N 555.52
iratus N 703.42. & 733.48. V.G 1334. 23. & 1359.22. iſ. 1077.34
irrcei F.P 302.49
ircens F.P 302.50
ircoſus iſ. 1078.56
ire V.G 1354. 2. ambulare N 672.3 incumbere N 672.3
iris iſ. 1220.46
iris illyrica iſ. 1253.39
iris quid dicitur iſid. 1147.6
irnella F.P 302.51
ironia iſid. 850.5. & 871.27
irpices V 23.25. F.P 302.52
irpini F.P 302.55
irquitallus puer F.P 302 58
irrationales magnitudines iſ. 894.7
irrigare iſ. 1156.10
irruere ſine cautela N 699.49
Iſaac iſ. 996.28
Iſachar iſ. 996.54
iſagoga iſ. 874.52
Iſaias iſ. 998.25
Iſauria iſ. 1166.47
Iſauricus 1434 24
Iſcurra iſid. 1078.18
Iſicia iſ. 1314.52
Iſis quid appellatur iſ. 1030.25
iſmael iſ. 993 12
Iſmaelitæ iſid. 1036.20
Iſmirus iſid. 1212.56
Iſocen iſid. 1310.12
Iſopleuros iſid. 894.25
Iſrael iſid. 996.55
Iſraelitæ iſid. 1038.55
Iſraelitæ iſid. 1038.48
Iſter iſid. 1158.29
Iſtrorum gens iſid. 1041 20
Itali vnde iſid. 1042 55
Italia F.P 303.3. Iſid. 1169.56. & 1220.2
Italia & Hiſpania cur Heſperiç dictæ iſid. 1170.1
Italus quis iſid. 1042.53
iter V 7.36. V 6.45. iſid. 1106.5. nauigatio N 668. 60. via & 668. 59
iteris N 757.57
itiner N 752.4. & 760.24. iſ. 1206.9

Iconida F.P. 303.7
itum pro inceſſu N 553.33
iubar V.31.44.& 55.25. F.P.303.8.Iſ. 911.6
iubere,cogere N.666.10. ſalutem mittere amico N.668.12.velle N 668.11
iubilare V 41.F.P.303.13
iubileus Iſ. 943.17
Iudæa Iſ. 1163.45
iudæi Iſ. 1019.14
iudaicus lapis Iſ. 1211.55
Iudas Iſ. 996.49
Iudas Iacobi Iſ. 1002.40
Iudas Iſcariotes Iſ. 1002.46
iudex V. 39.58.Iſ.1273.28
iudicare V 39.57.V.G.1359.53
iudicatum N 556.50
iudices Iſ. 1051.8
iudiciale genus Iſ. 858.46
iudicialis tranſlatio Iſ. 860.15
iudicium V.G 1362.32.Iſ.1273.6
iudicum Iſ. 952.27.& 951.7
Iudith Iſ. 955.33. & 1000.2
iuga montium Iſ. 1181.18
iugarius vicus F.P 303.14
iugatum N 509.37
iuge auſpicium eſt F.P. 303.17
iugere milui dicuntur F.P 303.19
iugeri proprietas N 513.18
iugerum V 7.30.Iſ.1024.46
iugiter & continuò N. 697.31
iuglans Iſ. 1245.31
iuglandes N 515.22
iugula V 53.8..F.P.303.23
iugulare V.G 1330.55
iugum V 23.14.F .P.30 3.25
Iulia 1415.38
iulia Romula Iſ. 1190.27
iuliæ leges Iſ. 927.29
iulij 1415.41
Iulius & Auguſtus Iſ. 941.9
Iulius vnde dictus Iſ. 1046.29
iumenta Iſ. 1225.18
iumentum N 513.56.Iſ.1111.1
juncta Iſ. 861.9
iuncus Iſ. 1260.6
iungendei V 67.17
iunij 1416.13
iunior Iſ. 1104.35
iuniperus Iſ. 1247.3
iunius V 35.60.Iſ.941.7
iunius Epigonus 1410.59
iunius menſis F.P 303.29
Iuno Iſ. 1029.6
Iouis coniux Iſ. 1029.16
Iouis ſoror Iſ. 1019.15
Iuno Lucina V 13.32.& 13.37
juno,& regina V 13.16
Iuppiter V 12.54
iura Iſ. 931.10.V.G.1366.37
iurandum V.G 1380.32
iurgare V 57.:1
iurgium Iſ. 1273.16.N.726.32. V.G 1338.33.& 35
iuridicus Iſ. 1077.1
ius Iſ.925.30.& 931.12.V.G. 1357.4. & 1364.29.& 1367.28.Iſid 1314.59.ciuile Iſ. 926.10.liberorum 929. 40.militare 926.25. naturale 925. 56 quiritum 926. 43. publicum 926.48
ius vnde dictum Iſ. 925.36
iuſſo pro iuſſu N 557.46
iuſſi dies dicebantur F.P 303.35
iuſtitia Iſ. 873.32
iuſtitium PL. 805.14
iuſtum bellum Iſ. 1265.15
iuſtus Iſ. 1077.3.V.G.1353.26
iuſtus vadis F.P 303 38
iuuenalia F.P 303.39
iuuencus V 17.50.Iſ.1112.49
iuuenilitas N 553.50.Iſ.727.55
iuuenis Iſ. 1103.46
iuuenta N 727.54
iuuenilitas V.G 1338.33
iuuentas V.G 1338.35
iuuentij 1427.13
iuuentus N 727.54.Iſ.1102.49
iuuentas V.G 1351.24
iuxta contunctim N 667.2
iuxtim pro iuxta N 556.16
iuxta proximè N.667.1.ſimiliter N 667.5

K

Kalendæ V. 35.4.Iſ.941.25
Καλλιτικὸς 1429.32
Καλοπόδιος Iſ. 1310.25
Kappa Iſ. 1234.57
Kam Iſ. 992.22
Kanaan Iſ. 991.50
Katholicus Iſ. 1079.2
Kharitas Iſ. 1079.4
Kharus Iſ. 1079.3
Κλῆρος quid Iſ. 1004.5
Κλῆρος Iſ. 1285.13
Κοινὸν Iſ. 1313.26
Kœnoſis Iſ. 870 14
Κοσμικὸς Iſ. 856.17

L

Labaſcor N 750.47
Labdaciſmus Iſ. 842.49
Labellum Iſ. 1319.46
Labens Iſ. 1079.33
Labeones 1440.41
Labes F.P 303.44
Labina Iſ. 1207.17
Labiones V.G 1361.41
Labium N 602.52.Iſ.1094.2.V.G. 1346.19
Laborioſum N 559.12
Labra N 756.59
Labia V.G.1367.35.& 1361.40.& 1356 43
Labrum Iſ. 1319.44
Labruſca N 603.27.Iſ.1239.12
Labyrinthus Iſ.1193.33.in Lemno,& 1193.46.in Italia & 1193.47
Lac ſuccus maternus N. 672.26. Iſ. 1096.22.& 1315.5
Lacedæmones Iſ. 1041.1
Lacedæmonium marmor Iſ.1213.34
Lacer V.G 1363.2
Lacerare F.P. 303.47.V.G.1359.1
Lacerna Iſ. 1301.52
Lacernati Iſ. 1302.55
Lacernæ Iſ. 1302.55
Lacerti N 603.2
Lacertus Iſ. 1124.42
Lacrymæ Iſ. 1093.13
Laceſſere N 559.50.V.G.1380.50
Laceſſitor Iſ. 1079.39
Lacit F.P 303.53
Laçobrigæ F.P 303.57
Lactans,Lactens V.G 1367.44
Lactare N 491.33
Lactaria columna F.P 303.59
Lactatum Iſ. 1316.43
Lacte N 755.18
Lactes inteſtina N 672.29
Lacteus circulus Iſ. 905.30.& 1145.22
Lactuca V 18.49.Iſ.1261.34.& 37
Lactucinus 1433.37
Laculata veſtis Iſ. 1299.40
Lacuna F.P 304.2
Lacunar Iſ. 1293.5
lacunarium Iſ. 1293.7
lacunaria Iſ. 1322.46
lacus V 8.35
lacus Curtius V 24.59
lacus Lucrinus F.P.304.4.Iſ.1154.27
lacus Aſphaltites Iſ. 1154.33.& 1325 23
lacus Tiberiadis Iſ.1154.53.V.G.1375 51
laertis 1398
lædere N 687.24
lædi V.G 1362.45
lena V. 22.57.F.P.304.8.N. 989.44
lænas 1436.40
lætamen Iſ. 1236.22
lætare lætiſcere & lætificare N.556 24
lætari V 38.12.N. 733.56.gaudere V.G.1344.24.& 1350.31
lætitudo N 558.52
lætum,hilarum N 677.31
lætus N. 70.59 Iſ.839.14.& 1079.14
læua F.P. 304.11.proſpera N. 672 23
læua quid vocata Iſ. 1095.40
læuinus 1440.52
Læuū N.511.49.aduerſum N. 672.21
laganum Iſ. 1313.51
lagena Iſ. 1319.23
laicus Iſ. 1008.9
lambda Iſ. 1234.35
lamberat F.P 304.14
Lamech Iſ. 992.9
lamentæ N 559.21
lamentatio Ieremiæ Iſ. 951.25
lamiæ quid Iſ. 1032.31
lampæ Iſ. 1321.58
λαμυρὸς 1419.57
lana Iſ. 1304.47
lanex F.P 304.22
lance & licio F.P 304.25
lancea N 799.2.Iſ.1270.9
lancis grauata Iſ. 1318.27
lanetum F.P 304.26
languore,torpor N 676.22
lanij Laniſtæ V.G 1356.35
lanio V.G 1306.52.& 54
laniſta Iſ. 1019.37
lanitium N 603.55
lanoculus F.P 304.28
laodicia Iſ. 1185.34
lapathium V 18.43.N.795.6
lapides N 603.10.Iſ.1291.2
lapis ſilex F.P 304.29
lapis offenſionis Iſ. 984.3
lapis ſpecularis Iſ. 1210.29
lapis ſpecularis Iſ.1292.10.& 983.58 & 1209.47.V.G.1335.29
lapiſtrus Iſ. 1262.21
lapit F.P 304.34.& 495.44
lapithæ gens Theſſaliæ Iſ. 1040 20
lappa Iſ. 1258.14

Laquearia Iſ. 1199.57.& 1292.59
Laqueariorum pugna Iſ. 1281.49
Laquearium Iſ. 1293.8
Lar 1408.41
Lara V 14.17
Lardum Iſ. 1314.23
Larentalia F.P 304.[illegible]
Larex iſ. 1247.54
Largi N 749.24
Largitas N 558.45 & 761.50
Largitio V.G 1351.23
Largitudo V.G 1361.22
Largitus, pro largè N 774.22
Largus Iſ. 1079.22
Lartes 1408.31.& 40
Lartij 1400.28
Lartis prænomen 1408.9
Laruati F.P 304.17
Laruæ quid Iſ. 1032.28
Laſciuus iſ. 1097.47
Laſer iſ. 1254.56
Laſſus fatigatus N 677.42
Laſſus cura V.G 1355.7
Laterna iſ. 1321.1
Latex F.P 304.39
Latens N 687.58
Later N 558.22
Latereuli iſ. 1291.48
Laterculum quid iſ. 964.7
Latere V.G 1579.2
Lateres N 777.30.iſ.1291.50
Latereuli iſ. 1200.45
Latex iſ. 1155.39
Latibulet & & latibuletur N 539.30
Latinæ feriæ V 34.50
Latinæ linguæ quatuor iſ. 1034.4
Latini à Latino iſ. 1041.27
Latini qui fuerunt iſ. 1955.29
Latitauerunt F.P 304.44
Latium V 8.65
Laton la iſ. 128.17
Latarius & Priamides V 63.21
Latrare F.P 304.45
Latratus V 51.12
Λατρεία quid iſ. 1023.58
Latrina [illegible] 603.43
Latro iſ. 1079.35
Latrocinari N 560.17
Latrones V 53.23.F.P 304.46
Latumiæ F.P 304.50
Latus iſ. 1097.20
Lauamur V 92.5
Lauamus H 52.6
Lauare N 746.51
Lauat & lauatur V 91.48
Lauatus ſum V 92.9
Laudabile N 711.59
Laudare N 674.21 V.G 1353.37 & 1356.56 coram V.G 1357.25 in os V.G 1357.27
Laudatio V.G 1335.22
Laudea iſ. 1243.16
Lauerna dea N 560.23
Lauerniones F.P 304.56
Laui V 92.8
Lauinia iſ. 1188.56
Lauinium V 24.28
Lauit pro lauat N 767.39
Laurea iſ. 1267.10
Laureati milites F.P 305.1
Laurentalia V 34.33
Lauretum V 25.30
Laurus iſid. 1243.13.V.G.1371.22
laus V.G 1334.6 & 1335.28
lautia F.P 305.8
lauticia F.P 305.11
lautolæ V 26.12
lautulæ F.P 305.14
lautum lotum N 675.28
lautumnæ Iſ. 935.35
lautus V.G 1356.48
laxitas V 559.14
laxitatem diſtendere N 715.2
laxum N 677.8 & 677.12
leæ pro leænæ N 559.59
leæna iſ. 1116.23 & 1137.46
lebetes iſ. 1320.25
lectica V 27.44 iſid.1322.31 & 44
lectio iſ. 970.27
lector iſ. 1079.8
lectores iſ. 1005.40
lectoſia F.P 305.16
lectulus V 86.48
lectus dictus F.P 305.18
legalis ſtatus iſid. 859.55
legati V 16.18 & 40.44
legatus N 688.33
legere V 40.34 oculis ſcripta percurrere N 672.34 accedere N 672.37 rurſum colligere N 672.40 præterire N 672.48 nauigare N 672.51 eligere N 672.53 N 734.19 eligere V.G 1344.44
leges V 40.47
leges redigere in libris iſid. 925.5
leges nouæ iſid.925.12. conſulares iſid.927.29 Fœnebres V.G 1373.29
legio V 16.22
legio, & diligens & diligentia V 40.54 F.P 305.24 iſid 1048.59
legiones V.G 1367.46
legionum proprietas N 515.12
legis contrariæ ſtatus iſ. 860.43
legitima & collegæ V 40.48
leguli V 40.45
legules & vindemiator V 17.23
legumen V.G 1367.42
legumina V 40.46
legumina quid ſunt N 517.38
legumina quid & vnde dicta iſ. 1238.25
leguminum plurima genera iſid. 1238.28
leo iſ. 1325.43
lembus N 785.33.F.P 304.48
lemniæ quid ſunt iſ. 1107.27
lemniſci F.P 305.28
lemonia F.P 305.32
lemures N 560.39
lenis vaſis genus N 79.6
lenitas V.G 1357.47
lenitudo N 558.45
lenitus N 704.15
lenones F.P 305.34
leno iſ. 1079.42
lens N 602.15
lens quid vocata iſid. 1238.37
lenticula iſ. 1320.4
lentigo iſ. 919.25
lentiſcus iſ. 1248.22
lentitudo N 559.56
lentuli 1431.[illegible]
lentulus Maluginenſis 1428.39
lentum, tardum N 675.50
lentus N 495.34 & 714.49
lenunculus N 786.6
leo iſ. 911.59 & 984.13
leocriſus iſ. 1222.12
leonis vocabulum vnde iſid.1116.19
leontophonos beſtia modica iſid. 1119.53
leopardus iſ. 1119.17
leparenſes F.P 305.36
lepidi Æmilij 1432.40
lepidum V.G 1349.53
lepidus V.G 1556.47
lepiſta F.P 305.37
lepiſtæ N 794.17
lepos V.G 1349.54
lepra iſ. 919.46 & 51
leproſus iſ. 1079.56
lepus ſeu leuipes V 1.44 & 18.26 iſ. 1112.51 & 1129.23
lepor V.G 1349.58
lestria F.P 305.38
lesbium F.P 305.39
lesbius lapis iſ. 1214.17
letaniæ iſ. 976.27 & 32
lethargus iſ. 916.5
letum vnde F.P 305.40
leuare, ſoluere N 675.6
leuca iſ. 1205.14
leue contemnendum N 680.48 & 704.32
leuis N 799.10
leuidenſis veſtis iſ. 1300.3
leuir iſ. 1066.13
leuis iſ. 1079.30
leuitæ iſ. 1005.26
leuiticus iſ. 950 & 952.8
lex iſ. 863.45 & 52
lex quid iſ.925.38.& 926.55. & 951.2 V.G 1354.20 & 1367.28 & 1375.18 & 1378.4
lia iſ. 995.26
liba N 603.31.iſ.1313.50
libanotus iſ. 1148.44
libanum iſ. 1250.48
libanus iſ. 1038.37
libanus mons iſ. 1180.3
libare iſ. 972.5
libella V 28.46
libellio N 559.44
libentina V 37.55
liber F.P 305.44 iſ.961.6 & 1242.5 à libertate iſ.1023.20.
liber duodecim Prophetarum iſ. 954.6
liber Eccleſiaſticus iſ. 954.32
liber Iob iſ. 952.58
liber à liberamento appellatus iſ. 1026.50
liber Samuel iſ. 952.[illegible]
liber ſapientiæ iſ. 954.25
liberale V.G 1354.10
liberales iſ. 821.5
liberalis F.P 305.48
liberalia quid vocantur iſid. 1274.17
liberalis iſ. 1079.21.V.G 1358.6
liberare N 219.46
liberè V 37.52

liberi

Liberi N 782.19
Liberi, cur dicti Iſ. 1055.1
libertatem vti N 755.12
Libertatis templum F.P 305.52
Libertus vnde vocatus Iſ. 1055.9
liberum & remiſſum N 677.8
libido N 739.11
libidinoſus Iſ. 1079.43
libitonarium Iſid. 1300.24
libra Iſ. 912.9.& 1321.44
librarij qui vocati Iſidor. 961.13.& ■
librile F.P 305.53
librilla F.P 305.54
libum V 19.17
liburnæ Iſid. 1285.44
libya Iſ. 1171.28
libya Cyrenenſis Iſ. 1171.48
libyaticos V 68.57
libycus campus F.P 305.57
licentia ■ 603.41
Licia Iſ. 1306.21
licinij 1425.54
licinium Iſ. 1300.38.& 1296.45. & 1 42.43.& 1300.38
licinius 1412.25.Iſ.1321.38
licitari N 560.2
licini V.G 1365.18
lictoris proprietas N 512.12
lictores F.P 306.2
liencobis Iſ. 918.14
lienteria Iſ. 919.5
ligare N.718.20.V.G.1358.27.legare V.G. 1351.35
ligatura execrabilium remediorũ Iſ. 1022.17
ligdinus lapis Iſ. 1213.59
ligellum N 559.60
ligna V 40.52.Iſ.1242.41
lignarius Iſ. 1296.36
lignicidæ V 69.56
lignis, gemma Iſ. 1221.18
lignum Iſ. 1296.43
ligo V 23.3
ligones Iſ. 1324.59
ligula V.G. 1361.44
ligurrire N 560.13
ligurium Iſ. 1262.41
ligurius Iſ. 1217.26
ligurius lapis Iſ. 1218.22
liguſticus ſinus Iſ. 1152.3
lilia Iſ. 1254.23
lilium V 18.47
lilybæum promontorium Iſ. 1179.29
lima Iſ. 1290.19
limaces F.P 306.5
limare, exquirere N. 673.39
limax, vermis limi dictus Iſ. 1226.48
limbus N.790.13.Iſ.1286.31.Iſid.1300.11
limen, limes V.G. 1350.25
limenſis τιοgια Iſ. 1214.73
limes Perſicus Iſ. 1039.32
limen, locus ſtandi datus N. 674.55
Limina oſtiorum Iſ. 199.30
limitatus ager F.P 306.6
limites Iſ. 1320.51
limites maximi Iſ. 1104.1
Limniſcus Iſ. 834.54
Limpidum vinum Iſ. 1316.17
limpha 1316.18
limium N. 559.47 Iſ 1290.20
limus F.P.306.9.Iſ. 1307.10. Iſidor 1300.34 cingulum Iſid.1203.55
linea Iſ. 894.39.& 1299.56.& 1296.6
linea veſtis Iſ. 1299.56
linealis numerus Iſ. 892.5. & 892.15.
Lingua F.P 306.11.Iſ.1094.5
lingua Latina Iſ. 1034.9
linguæ quid dictæ? Iſ 1033.13
linguæ ſacræ, tres Iſ. 1033.18
linguarum diuerſitas vnde? Iſid. 1033.1
lingula F.P. 306.15.V.G.1361.42.& 43
lingulaca F.P 306.9.V.14.54
lingulacæ N 497.37.N.511.15
lingulati ſocci Iſ. 1312.1
linnæ Iſ. 1301.6
linoſtema veſtis Iſ. 1299.56
linquere, dimittere N 673.29
linteis N 786.15
linum Iſ. 1304.49
liparia ſuffita Iſ. 1223.7
lipatus inſula Iſ. 1178.11
liquamen Iſ. 1317.31
liquerit, reliquerit N 674.16
liquidæ Iſ. 821.57
liquidum, ſuaue N 673.54
liquitur F.P 306.20
liquor V.G 1367.36
lis V. 57.19.N.726.34.V.G.1334.45
litare V.G 1336.39.N 723.3
litatum F.P 306.22
literæ quid? Iſ. 819
literæ communes Iſ. 822.3
lithoſtrot Iſ. 1293.23
liti cecidiſſe dicitur F.P 306.24
liticines N 513.49
liticines & Claſſicos V 16.59
litoſtrota Iſ. 1200.18
litterotus N 559.28
littora V.G. 1369.48
litus Iſ. 1182.17
lituus F.P 306.26
lix N 518.16
lixa quid? N 518.11 P L. 806.33 Iſ.1314.16
lixabundus F.P 306.30
lixæ F.P 306.31
lixarum proprietas N 518.7
lixis, ciuitas Iſ. 1190.36
lixiuium ■ 518.14
lixulæ & ſemilixulæ N 619.23
loca N 603.5
locandi ſignificatio N 677.18
locare V 5.56
locarium V 5.57
locatio Iſ. 951.41
loci mulsebres V 5.59
loci nomina Iſ. 814.54
locus Iſ. 1320.47
locuples N 744.23 V.G 1378.1 & 1331.41 Iſ.1079.15
locus V 5.40 V.G 1356.32 Iſid.876.40
locuſta Iſ. 1141.7
locus communis Iſ.859.29 decus N 676.14 genus 676.18
locheſum F.P 306.38
logi vnde N 518.51
logica Iſ. 519 & 871.41 & 873.58
logici Iſ. 1016.20
loligo V 15.10
longabo V 20.9
longæ naues Iſ. 1285.49
longæ ſyllabæ Iſ. 809.25
longæuus Iſ. 1079.24
longanimis Iſ. 1079.25
longè porrò N 697.53
longinquè & longiter pro longè N 774.36
longinquum V.G 1329.25
longiſcere N 560.9
longitorſus F.P 306.40
longitudo, longinquitas V.G 1361.24
longobardi qui fuerunt Iſ. 1042.15
longum V.G 1329.24 per planum perrectum N 676.30
longurio N 558.38
longus Iſ. 1079.23
lopades N 795.27
loquax V 39.18 V.G 1376.24 Iſidor. 1079.44
loquela V 39.23 V.G 1329.8 & 1376.27.
loquelares præpoſitiones Iſid. 828.48
loqui V 39.23 V.G 1351.36 & 1376.29 & 1329.42
lora N 796.8 & 796.3
loricon Iſ. 1298.37
lorica V 20.41 Iſ.1272.34
loth Iſ. 992.52
lotiolente veluti lutulentè N 558.42
lotos F.P 306.42
lubidinitas N 760.40
lubricum, locum dici Iſ. 1182.1
lubricus Iſ. 1079.32
L. Flamini Cilo 1419.52
L. Iulius Voſpici 1411.61
L. Publilius 1407.39
L. Publilius Volez 1412.2
L. Sextius 1410.58
L. Sicinius 1431.57
lucam bouem V 51.53
lucani F.P 306.45
lucaniæ Iſ. 1314.42
lucar F.P 306.50
lucanaria feſta F.P 306.51
lucanaris pecunia F.P ibid.
lucas Iſ. 1002.58
lucem facere F.P 306.56
lucens, lucibile V.G 1367.47
lucerenſes F.P 306.58
luceres V 11.52
lucerna V 22.14 Iſ.1321.35
luces N 782.24
lucerium Iouem appellabant F.P 307.3
lucia V 84.23
lucidum V.G 1330.39
lucifer Iſ. 911.4
luciferiani Iſ. 1014.16
lucij V 31.33 & 1398
lucij duplex origo 1406.3
lucilij 1425.12
lucina Iſ. 1028.9
luciitioſi P L. 803.19
lucius V 84.20.1417.11 & 12 prænomen F.P 307.5
luco 1408.2

Lucomedi F.P 307.7
Lucomones F.P 307.9
Lucretilis F.P 307.12
Lucretius hoſtis 1405.58
Lucrinus lacus Iſid. 1155.11
Lucrum N 602.49 V 29.1
Lucubrum Iſ. 1322.5
Luctantes Iſ. 1296.59
Luctantur N 756.15
Luctatio Iſid. 1275.8
Lucti N 757.43
Luculentitas N 560.27
Luculentus Iſid. 1079.7 à luce F.P 307.15
Luculeum marmor Iſ. 1114.28
Lucuntere F.P 307.16
Lucus Iſ. 1182.45 & V.G 1339.48
Lucuus N 558.51
Ludere V.G 1357.45
Ludi vnde vocantur Iſ. 1274.7
Ludibria N 509.8
Ludices quid Iſ. 1304.3
Ludi circenſes Iſ. 1276.48
Ludiplicata N 751.46
Ludorum origo Iſ. 1273.60
Lues N 512.22 F.P 307.17 Iſidor. 917.2
Lulligo Iſ. 1131.3
Luma F.P 307.22
Lumariæ falces V 23.27
Lumbago F.P 307.23
Lumbare Iſ. 1300.16
Lumbi quid ſunt Iſ. 1097.53
Lumbricus Iſ. 1127.15
Lumen Iſ. 983.7
Luminoſum N 559.1
Luminoſum V.G 1330.40
Luna V 13.19 Iſ. 1310.37
Lunam proprium lumen habere Iſ. 906.52
Lunaris annus Iſ. 942.53
Lunulæ Iſ. 1308.31
Lunus Iſid. 1309.49
Lupa, meretrix Iſ. 1080.2
Lupæ quid ſunt Iſ. 1279.33
Lupanar Iſ. 1279.31
Lupanaria N 673.18 iſ. 1279.35
Lupari N 559.34
Lupari Iſid. 1326.16
Lupercalia V 32.43
Luperci V 16.2
Lupinum N. 603.36 Iſ. 1238.42
Lupus V 14.56 Iſid. 1118.47 & 1129.24
Lura F.P 307.24
Luria Iſ. 1316.50
Luridi F.P 307.27
Luridus iſ. 1079.54
lurcones dicti N 488.55.1432.28
lucinia iſid. 1136.28
luſcinus 1440.20
luſciola V 14.40
luſcior V 86.22
luſcioſi N 590.32
luſcitio F.P 307.28
luſitania iſid. 1171.14
luſores iſid. 1203.2
luſcus iſid. 1079.53.1440.19
luſtra F.P 307.30 ferarum habitacula N 673.14
luſtrare N 674.27
luſtra iſid. 1182.42
luſtratus N 560.29
luſtrici dies F.P 307.37
luſtrum L 35.25 Iſ. 943.11
luſus vel luſio N 559.4
ludus N 603.19
lutaui N 558.27
luteſcit N 559.41
luteum P L. 806.37
luteum membranum Iſid. 960.11
luteus N 794.56
luteus color Iſ. 1305.41
lutulentus N 707.10
lutum N 603.50 Iſid. 1107.18 & 1291.56
lux Iſid. 1199.20 & 983.8 N 602.39 Iſ. 1148.8
luxa F.P 307.40
luxari N 514.12
luxum N 514.11
luxuria N 514.15 & 676.58 & 603.16
luxuriabat N 755.12
luxurioſus Iſid. 1079.45
lyæum Iſid. 1315.46
lyæus Iſid. 1017.2
lybies Iſid. 1044.3
lybij 1036.22 & 41
lybiſticæ fabulæ Iſid. 854.40
lycia Iſid. 1166.60
lycij F.P 307.43
lychniæ Iſid. 1249.24
lychnites Iſid. 1221.29
lyciſci quid dicuntur Iſidor. 1119.21
lycophos F.P 307.46
lycophthalmos iſid. 1223.1
lycurgus iſid. 924
lydia iſid. 1166.34 & 41
lydij iſid. 1035.55
lympha N 603.39
lymphæ F.P 307.49
lymphata V 56.33
lymphaticus iſid. 1079.48
lynx iſid. 1118.17
lyra iſ. 899.18 & 1204.51
lyrici poetæ dicti iſid. 1018.36
lyrneſſiades F.P 307.55
lytra V 15.13

M

Macedones iſid. 1040.50
Macedonia iſid. 1168.15
Macedoniç nomen vnde iſid. 1169.13
Macedoniani iſid. 1013.42
Macedonici 1434.32
Macellum V 24.55 F.P 307.58 N 561.30 iſ. 1194.29
Maceria N 564.14
Maceriæ iſ. 1201.14
Maceries N 562.20
Macer, pro macilentus eſt N 771.3
Macilenti F.P 308.2
Mancipatus F 121.7
Machabæorum iſ. 951.35
Machabæorum libri iſ. 954.42
Machera iſ. 1269.19
Machil iſ. 1298.29
Machiones iſ. 1290.34
Macor 561.33
Macri V 38.22
Macritudo N 568.1
Macrologia Iſid. 844.2
Μακρὸς Iſ. 833.27
Mactare, præcipitare N 677.47
Mactatio Iſid. 971.59
Mactus F.P 308.3 Iſid. 1080.21
Macula, turpitudo N 682.42 & 45
Maculæ retiales N 693.21
Maculatum N 675.45
Maculoſus N 682.36
Madefacere N 715.25
Mador N 562.10
Maduſa F.P 308.4
Mæander picturæ genus N 503.17
Mæandrum F.P 308.6
Mæcia tribus F.P 308.9
Mæniana ædificia F.P 308.10
Mæniana appellata S 222
Mærere V 38.9
Mœret, dolet N 679.32
Mæſius F.P 308.13
Mæſtæ N 561.60
Mæſtum, triſte N 682.60
Magalia Iſid. 1201.53
Magdalena Iſ. 1003.11
Magi qui ſunt Iſ. 1020.54
Magis augere N 677.60
Magiſter Iſidor. 983.48 & 1080.31 equitum V 15.40 populi V 15.42
Magiſtrare, pro regere F 119.21 F.P 308.18
Magiſteria F.P 308.19
Magiſtratus Iſ. 1051.51
Magiſtri F 121.22 equitum 121.23 populi 121.24
Magmentum V 20.11 F.P 308.33
Magnanimus Iſ. 1080.19
Magnes, lapis indicus Iſidor. 1110.49
Magni ludi F.P 308.55
Magnificare N 687.60
Magnificior F 121.47 F.P 308.49
Magnificiſſima F.P 308.34
Magnificius F 121.39 F.P 308.38
magnificus Iſ. 1080.22
magniloquentia N 564.36
magnitas N 561.27
magnitudines rationales Iſ. 894.5
magnitudo Solis Iſid. 905.39 lunæ 905.45
magnum annum dicunt F.P 308.50
magnum V.G 1351.47
magnus annus Iſ. 942.54.1436.22
maieſtas vnde F.P 308.58
maior Iſ. 1080.34
maior amita F.P 309.10
maior auunculus F.P 309.11
maior Conſul F.P 309.13 & 27
maior Græcia F.P 309.12
maior Græcia S 228
maior magiſtratus F.P 309.16
maior numerus Iſ. 890.57
maior patruus F.P 309.9
maior ſocer F.P 309.17
maior ſocerus F.P 309.18
maiora auſpicia F.P 309.20
maiorem Conſulem dici F 125.20

Maiores flamines F.P 309.30
Maiores numeri Iſ. 890.14
Maius V 35.59
Maius Menſis S. 222.F.P.309.1
Maius Iſ. 941.3
Mala V.G 1379.21
Mala cidonia Iſ. 1243.51
Malachias Iſ. 999.43
Malæ Iſ. 1093.26
Malagma Iſ. 921.43
Maledicum N 686.35
Malè audiam N 564.43
Malè poſſidet Iſ. 931.14
Maledictores F. 121.27.F.P.309.32
Maleum promontorium Iſ.1179.28
Maleuoli Mercurij F. 125.2.F.P.309 .37
Maleuoli Mercurij F.P 309.43
Maliguus,maleuolus N.680.13.Iſ. 1080.53
Malitia N 740.6
Malitioſus Iſ. 1080.58
Malleoli N 799.6.F.P.309.46
Malleolus Iſ. 1239.28
Malleus Iſ. 1190.6
Malluuium latum F. 125.5.F.P.309 50.& 309.53
Malo Iſ. 839.27
Malo afficere N 678.9
Malo cruce S. 224.40
Malogranatum Iſ. 1243.45
Malomellum Iſ. 1243.38
Maltha F.P 309.58
Malua V. 18.48.Iſ.1261.2
Malum Iſ. 1243.23. V.G. 1354.16.& 1357.50.& 1379.15
Malum Matianum Iſ. 1243.26
Malum perſicum Iſ. 1243.56
Malum punicum Iſ. 1243.43
malum terræ Iſ. 1255.20
malus Iſ. 1080.54
malus arbor Iſ. 1287.10
mambres Iſ. 999.56
mamercus S. 218
mamercus prænomen F.P. 309.60
mamercus 1406.7.1411.40
mamers F.P 310.2
mamertini F.P 124.18
mamilia turris F.P 310.35
mamilij 1415.29
mamiliorum familia S 221.F.P.310 37
mamillæ Iſ. 1096.12
mammeata N 561.54
mammoſa V 62.49
mamphula Ver. 113.8.F.P.310.41.S. 223.6
mamphur F.P 310.48
mamurij F.P 310.52
mamurium veturium V 38 2
manaen Iſ. 995.54
manales P.L 801.28
manalis fons F 122.58
manalis lapis F.P. 311.12
manalis fons F.P 311.6.& 8
manare F.P 313.21.& 25
manare ſolem F 124.6
manaſſes Iſ. 995.33.& 997 II
manceps F.P 311.40
mancini fana F.P 311.47
mancipatio Iſ. 932.39
mancipia V.G 1357.13
mancipium V 43.50.Iſ.1053.1
manceus N 56.42
mandare N 560.57. & 681.50
mandatum Iſ. 930.18
mandibulæ Iſ. 1093.33
mandres V 57.30
mandones N 492.6
mandragora Iſ. 1255.18
manducatur N 752.54
manducum V 57.32
manducones & manduci N. 492.5
manducus F.P 311.50
mane V 51.21
mane à diis manibus F.P. 311.36.N. 520.32.Iſ.939.11.V.G.1379 33
manere loco inſiſtere N. 682.16 exſpectare N.692.11
manes Dij F 123.1.F.P.311.57
manes pro boni S. 224.1.Iſ.1032.18
manet inhæret N 682.28
mania V 84.25
mania quid Iſ. 917.39
maniæ S. 221.& 223.45
maniæ turpes F.P 312.11
manicæ N 682.53.& 55.Iſ.934.60
manichæi Iſ. 1011.36
manicleata tunica Iſ. 1299.26
manicula V 23.10
manij 1398
manimoria V 38 1
manipularis miles V 43.52
manipulatim N 564.17
manipuli N 798.57.Iſ.1268.7
manipulos exercitus V 16.28
manipulus quid Iſ.1049.14.& 1260 40
manius V 84.20.S.223.40.F.P.312. 21.1406.15.1410.9
manius maniſſimè V.71.53.& 86.27
manliæ gentis F.P 312.32
mannus quid Iſ. 1125.13
manſucium F.P 312.57
manſues F 121.34
manſues pro manſuetus F.P. 312.38
manſuete & manſues N 755.24
manſuetum quid N 516.37
manſuetus Iſ. 1080.22
manſum N 563.25
mantare S 221.F.P.312.45
mantar.pro manet N 769.1
Mantua Iſ. 1021.8
mantelia Iſ. 1304.21
mantelium V 47.53
manthia agreſtis Iſ. 1259.10
manticularia F.P 312.48
maniicularum vſus S.221 F.P.312.53
mantiſa F.P 313.7
mantua Iſ. 1189.34
mantum Iſ. 1302.57
manubiæ V. 62.50.S.221.F.P. 313.11. N.562.23.& 727.32.PL.806 46.Iſ. 1267.33. V.G. 1339.15.& 1364.26.& 1373 59
manubrium V 43.53
manum quid N. 520.31
manum bonum Iſ.1078.8.mentum S.223 14
manũ & mẽtum prouerb.F.P.913.22
manumiſſio Iſ. 1054.60
manumiſſus quis dicitur Iſ.1053.14
manumitti dicebatur F.125.50.F.P. 313.28
manios S 223.59
manios in carminibus F.P 313.5
manupretium V 29.17.& 49.50 V.G.1376.21
Manus quid dicta Iſ. 1095.29
Manus impoſitio Iſ. 973.49
Manutergium Iſ. 1304.29
Manus Dei Iſ. 982.54
Manapalia S. 224.8 F.P.313.38
Mappæ Iſ. 1304. 24
Marcellus Iſ. 1296.29.1431.52 Iſ. 1190.9
Marcens,grauatus N 677.44
Marci. 1398
Marcij 1425.14
Marcomanni Iſ. 1042.28
Marculus Iſ. 1190.8
Marcus Iſ. 1002.57 & 1290.8.1406. 27
Mare Iſid. 1151.6 & 10
Mare magnum Iſid. 1151.55
Mareoticæ vuæ Iſ. 1240.40
Margarita Iſ. 1218.12
Margaritum N. 604.30
Margo Iſid. 1182.23
Maria Iſid. 1003.6
Mariſcæ N 795.19
Maritus Iſ. 1065.3
Maritima Iſ. 1182.24
Marmora Iſ. 1213.26
Marmorati parietes Iſ. 1293.13
Marmorum genera & colores Iſ. 1213.32
Mars,belli Iſ. 1027.34
Marſi,gens Italiæ Iſ. 1041.44
Marſpedis F 125.17 F.P 313.44
Marſpitris V 87.11
Marſupium N 564.24 Iſid.1320.57
Μάρσυπος Iſid. 1320.58
Martha Iſ. 1003.11
Martialis Flamen V 15.56.52.42
Martialis campus F.P 313.48
Martias Kalendas matronæ F.P 313. 52
Martioniſtæ Iſ. 1012.1
Martyres Iſ. 1003.33
Martyrium Iſ. 1197.16
Martyrum primus Stephanus Iſ. 1003.43
Martiſia Iſ. 1314.50
Martius menſis S. 224.36 F.P 313.55 Iſ.940.52
Maſculina & feminina vocabula P.120.6
Maſculus pro forti N 563.58
Maſſagetæ Iſ. 1039.37
Maſſilia Iſ. 1189.56
Maſſilij Iſid. 1044.27
Maſticina veſtis Iſ. 1299.55
Maſticinum Iſ. 1305.45
Maſtruga veſtis Iſ. 1302.16
Maſtrix Iſ. 1251 25
Mataxa Iſ. 1306 32
Matella N 791.9
Matellio N 22.6 F.P 314.13
Mater N 678.60 Ver.113.12 N 722.25 Iſ.1053.60 V.G 1336.21
Mater matuta F 125.29 F.P.314.20 & 30
Materfamilias N 732.45 & 50
Materfamilias Ver. 113.13 F. P 314. 14
Materia Iſ. 1296.46 V.G.1335.24
Materies V.G 1335 14
Matertera F.P 314.36
Mattheus Iſ. 1002.52
Mathematici Iſ. 1021.57
Matheſis quid dicitur Iſ. 913.5

Mathias Iſ. 1002.12
Mattalia F.P 314.39
Matteſcam N 561.38
matrices Ver. 113.13
matrici F.P 314.40
matrimes ac patrimes F.P 314.42
matrimonium Ver.113.12.Iſ.1066.18 V.G.1368.12
matrix Iſ. 1101.14
matrona N.732.44.& 47. Iſ.1054.14 & 1065.52
matrona materfamil.V.G 1368.7
matronæ Ver. 113.16
me pro mihi antiqui F.P 315.38.& 314.57.F.122.7
matrisfamilias V.G 1343.27
matronis aurum F.P.314.59.F.120.12
matula F.P 315.13
matura poma Iſ. 1242.39
matura,id eſt naturalis mors Iſid. 1105.10
maturare N 512.3
media poſitura Iſ. 833.59.V.G.1374 53
maturo V.G 1379.36
maturum celer N 681.57
maturus N 678.49
Matuſalem Iſ. 992.2
matuta Ver.117.12.F.124.11.N.520.33
matutinum Iſ. 940
matutinum officium Iſ. 969.57
mauo rs Iſ. 1303.38
mauri Iſ. 1044.4.& 5.21
mauritania Iſ. 1172.38. Cæſarienſis Iſ.1172.44.Fingitana Iſ.1172.52
mauſolea Iſ. 1202.1
maxillæ Iſ. 1093.31
maxima hoſtia F.P 315.20
maximæ dignationis flamen F.122. 20.F.P.315.15
maximi annales F.P 315.23
maximitas N 561.9
maximum prætorem dici F. 125.8
maximus 1436.18.1436.20.Iſ.1080.56
maximus Curio F.P 315.32
maximus Pontifex F.P 315.34
maximus Prætor F.P 315.26
maxumus Iſ. 839.20
meander fluuius Iſ. 1157.53
meatus V.G 1378.4
meatus Iſ. 1098.29
mecaſtor F.P 315.44
mechimonium N 563.47
meconites Iſ. 1223.4
meddix F.P 315.47
medi vnde Iſ. 1037.12
media vrbs Iſ. 1185.1
media Iſ. 1162.35
media gemma Iſ. 1219.12
media nomina Iſ. 824.27
medialis F.P 315.50
mediaſtini N 565.5
mediator Iſ. 983.21
medibile F.P. 315.52
medica quid dicta Iſ. 1238.48
medica arbor Iſ. 1244.8
medicamentum N.679.51.V.G. 1327
medicina N 494.15.Iſ.913.1
medicina iumentorum Iſ. 921.46
medicinæ artis repertor quis Iſid. 913.26
medicor V.G 1367.52
medicus V 17.24
medi Iſ. 1038.15
medimna Iſ. 1233.44
medimnum N 604.26
mediocre N 777.45
mediocres numeri Iſ. 889.28
mediocriculo F. 121.52
mediocriculo vſus F.P 315.54
mediocriculus F.P 315.58
mediocris Iſ. 1080.40
mediocritas 499.36
Mediolanum Iſ. 1189.25
medioximum 563.52
medioxumum F.P 316.1
meditari 683.19
mediterraneum mare Iſ. 1151.57
meditatiua Iſ. 827.4
mediterreum melius F.P 316.2
meditrinalia V. 34.15.F.P.316.4
meditullium F.P 316.11
medium noctis Iſ. 949.5
medius fidius compoſitum F.P. 316 14
medius filius Iſ. 1054.37
medullitus F.P 316.21.N.562.49
medullæ Iſ. 1097.7
medus Iſ. 1316.55
mefancilum F.P 316.22
megaleſia V 33.11.F.P.316.23
mel Iſ. 1315.11
melachim Iſ. 952.40
melancoryphi F.P 316.24
melancholia vnde Iſid. 915.70.& 917.42
melandria atque Vræon V 14.51
melantes Iſ. 1212.54
melanurus Iſ. 1129.37
Melchiſedech Iſ. 992.48
melchiſedechiani Iſ. 1011.52
melectriſis Iſ. 1222.13
mella Iſ. 1244.18
meliboea F.P 316.27
melicæ F.P 316.29
melicerta Philomede V 89.13
melicertæ V 70.57
melicertes & Philomedes V. 89.11
melichloros Iſ. 1226.15
melicratum Iſ. 1316.54
melinum Iſ. 1295.49
melior Iſ. 1080.60
melis F.P 316.32
melo quid Iſ. 1120.23
melochinum 793.40
meloſos Iſ. 1244.37
melos N.604.18.inſula Iſ. 1177.13
melotes Iſ. 1303.12
melotius Iſ. 1213.5
meltom, meliorem dicebant F.P. 316.36
membrana Iſ. 960.14
membrum F.P 316.37.Iſ.1096.45
memini illam rem N 779.51
memini me facere V.G 1347.3
memini me feciſſe V. 1347.4
meminiſſe V. 37.38.N.732.13.V.G. 1342.58
memmij 1416.16
memnonides aues Iſ. 1135.57
memor Iſ. 1080.30.V.G.1357.23.& 1329.47
memorans Iſ. 980.49
memorare F.P 316.40
memordi N 565.36
memore pro memoriter N. 774.16
memoria N. 564.58. Iſ.987.39.& 1090.25
memorioſè V.G 1329.48
memorioſus,memorioſior F.P.316. 42
memorioſus V.G 1329.46
memoriter V.G 1329.49
mempnitis lapis Iſ. 1212.1
memphis Iſ. 1187.16
memphiticus rufus Iſ. 1208.35
menæ 795.9
menandriani Iſ. 1011.2
menda V.G 1360.39
mendacij ſpecies Iſ. 865.3
mendacium dicere N 732.28
mendax 718.32.Iſ.1080
mendicarier N 562.34
mendicimonium N. 563.47
mendicum dici F.125.27.F.P.316.45
mendicus Ver. 113.20.Iſ.1080.49. V.G.1375.58
mendum N. 604.42.V.G. 1360.38
menenius Agrip. 1411.58
meniana vnde N. 520.12
menſa F.P 316.58
menſæ vocabulum Iſ. 1311
menſæ in ædibus ſacris F. 123.30
menſarij F.P 316.60
menſis V 32.17
mens quid vocata Iſ. 1090.16
menſes legitimi quid Iſ. 940.36
menſis Iſ. 940.33
menſion N 760.47
menſtrua Iſ. 1101.57
menſura Iſ. 1104.20.& 1232.2
menſura propriè vocata quid Iſid. 1232.10 corporis Iſ.1232.4.temporis Iſ.1232.8
menſuræ viarum milliaria Iſ.1205.9
menſa Iſ. 1262.57
mente captus F.124.3.F.P.317.2.V.G 1374.15
mentiri N 732.21
mentiri & mendacium dicere V.G. 1343.8
mentum F.P. 317.8.Iſ.1094.43
menum Iſ. 1305.43
meones Iſ. 1036.5
meotidis palus Iſ. 1152.19
mepalia S. 224.5
mercatus 603.60
mercatum Iſ. 1194.
mercatus Iſ. 932.57.V.G.1338.41.N 726.42
mercati 562.26
mercatura N 726.41
mercedicius F.P 317.9
mercedoniæ F.P. 317.11
merces V.9.13.& 28.53.& 29.16.& 63 23.V.G.1376.20
mercenarij vnde N.679.48.Iſ. 1052 11
mercimonium N 604.14
mercurius F.P. 317.12.Iſ.1023.29. & 1027.6
mercurius Triſmegiſtus Iſ. 923
merenda F.P.317.15.N. 499.7. Iſid. 1313.17.& 1315.59
merendare Iſ. 1313.20
mereri V.G 1359.46
meret N. 679.41.V.G.1330.11
meretur N 679.25.& 747.43
miliat N 679.34

meretrices vn de? N 679.48 & 789.
47
meretrix V.G 1337.12 N 722.14
meret r V.G 1330.11
mergæ f. teulæ F.P 317.17
mergus Iſid. 1138.5
mergus V 15.3
merica V.G 1350.41
meridies V 31.17 N 117.16 & 737.60
Iſid.904.36 & 939.17 & 1143.4 &
1316.6
meriſtei Iſ 1010.41
meritauere F 121.36 F.P 317.21
meritiſſimo N 562.57
meritum equorum Iſ. 1114.33
meritum & dignitas N 717.50
meropes Iſ. 1136.15
meroſum V.G 1350.42
mertaret N 562.6 N 561.40
mertat, pro merſat F.P 317.27
merula V 14.44 1434.6 Iſ.1139.27
merum quid dicitur Iſid. 939.19 &
1143 6 & 1315.55 & 57 F.P 317.28
ſol im N 679.8
merx, mercatura V.G 1338. 40 N
726.40
meſapiæ origo Iſ. 1189.29
meſia Iſid. 1167.49
meſon F.P. 317.32
meſonictius Iſ. 957.45
meſopotamia Iſ. 1361.51
meſpila Iſ. 1244.40
meſſala 1434.17
meſſias Iſ. 981.52
meſſis N 604.39 iſid.1136.38
meſſorium iſ. 1318.23
meſticium iſ. 1305.46
metalepſis iſ. 848.2
metalli S. 224.9
metallum iſid. 1226.7 & 1224 49 &
936.18
metangiſmonitæ iſ. 1013.49
metaphora Ver.113.23 F 119.2 F.P 317.
17 iſ.847.16
metaplaſticos dici F 119.11
metaplaſmus iſ. 842.25 & 844.42
metari N 561.47
metari caſtra F.P 317.60
metarum appellatio iſ. 1276.40
metatheſis iſ. 845.10 & 870.46
metelli 1433.14
metelli dicuntur F.P 318.1
methodica vnde inuenta, iſid. 914.
metilij 1425 35
metiri, tranſmeare N 682.49
metior V.G 1367.60
metius 1408.54
metonymia F 119.22 F.P 318.6 iſid.
848.5
metor V.G 1367.57
metra iſ. 852.14
metra quid? iſ. 851.55
metreta iſ. 1352.42
metrica muſicæ pars iſ. 896.21
metropolitanus iſ. 1004.24
metrum iſ. 1232.48
metuere V 37.55 V.G 1355.29 & 1360.
18 & 1353.58
metuo V 37.40
metus V.G 1344.58 N 604.47 &
963. 43 & 734.11 V.G 1331.31 &
1370. 60 F. P 318. 17 ſolicitu-
do N 698.44 timor N 682.12
micare, ſortiri digitis N 681.15 &
21
michael iſ. 989.21
micheas iſ. 998.55
migrare menſa F 123.58
mihipte F 121.30
mihipte pro mihi F.P 318.24
milago iſ. 1130.16
miles vnde dictus iſ. 1047.51 extra-
ordinarius iſ. 1647.57
militem à mollitia F.P 218.28
milites V 36.31 ærarij V 30.6 ſtipen-
diarij V 30.17
militia vnde dicta iſ. 1048.56
militum F.P 218.32
milium F 122.46 iſ. 1237.47
mille F 121. 4 aſſarium V 71. 35
denarium V 71. 11 vrbium F
123.41
miliarium iſ. 1205.12
milliaſtræ iſ. 1011.25
millus F.P 318.36
miluina F.P 318.42
miluus iſ. 1138.27
mimi iſ. 1280.34
minax N 714.20
mina ſingulariter F.P 318.43
minerrimus pro minimo F.P 318.
50
minerua iſid. 1297.59 F.P 318.51 V
14.15
minerua iſ. 1029.19 Tritonia dici-
tur iſ. 1029.35
mineus iſ. 1258.48
minimè gentium F.P 318.55
miniſcitur F.P 318.60
miniſtratrix N 564.40
miniſter iſ. 1080.33
minitabiliter N 563.1
minitas N 751.19
minium iſ. 1294.25
minor numerus iſ. 890.43
minora templa F 122.53 F.P 319.1
minorem Delum dixerunt F.P
319.7
minores qui dicuntur iſ. 1055.55
minores V.G 1346.22
minoris V.G 1346.23
minotauri effigies F.P 319.19
minucia porta appellata F.P 319.
minuebatur populo luctus F.P 319.
39
minuendi V 68.21
minuere N 675.16
minuitur populo luctus F. 122.13
minutriones F.P 319.50
minus N 696.42
minus quàm finita iſ. 826.6
minus ferax N 680.17
minuſculæ S. 223.19
minuſculæ quinquatrus F.P 319.
52
minutal iſ. 1314.46
minutim N 774.27
minutum & minuere F.P 319.57 N
689.6
minutus N 564.7
minyæ dicti Argonautæ F.P 319.
59
mioparo iſ. 1286.10
mira & miracula N 778.23
mirabilitas N 760.19
mirabis N 951.39
mitachidion F.P 320.2
miracula F.P 320.2
miraculæ V 54.17
mirari N 681.7 V.G 1346.18
miras N 754.58
miricæ Iſid. 1248.17
miriones V 54.19
mirior comparatiuum F.P 320.5
mirius, magis mirum N 560.54
mirobolanum Iſid. 922.51
mirteus color Iſid. 1115.7
mirtus Iſ. 1248.22
miſabel Iſ. 999.50
miſcelliones F.P 320.7
miſenum F.P 320.10
miſer V 37.5 Iſ. 1080.41
miſerabilis Iſ. 1080.46
miſerandus N 681.60
miſerarent N 749.21
miſerari N 734.26 & 27
miſereri V.G 1344.49
miſeratur is F.P 320.12 V.G 1374.19
& 20
miſerè V.G 1380.12
miſereri N 734.26 & 28
miſerete N 751.45
miſeretur N 753.4
miſeria N 604.56
miſericors Iſ. 1080.6
miſeritudo N 561.15
miſſa Iſid. 970.2
miſſus N 701.4 Iſ. 983.42
miſtarium N 793.20
miſtura N 760.30
mite coctum N 682.7
mitra Iſ. 1307.6 & 26
mitis, tranquillus & leuis N 678.44
Iſ. 1080.25
mitra Iſ. 1288.22
mitridax Iſ. 1219.34
mitte V.G 1379.31
mittere N 682.31
mixta lingua Latina Iſ. 1034.25
moab Iſ. 992.55
moabitæ Iſ. 1036.15
moderant N 750.28 & 749.40
moderari V.G 1332.26
moderatio N 777.40
moderatum N 678.23
moderatus Iſ. 1080.49
modeſtia N 777.37 V.G 1354.9
modeſtia à modo N 499.46
modeſtus Iſ. 1080.44
modeſtum vnde N 514.27
modeſtus V.G 1358.42
modi Iſ. 827.12
modicum, pauxillum N 678.21 &
777 45
modicus Iſ. 1080.48
modiperatores N 564.32
modi ſyllogiſmi hypothetici Iſid.
880.14
modius Iſ. 1187.14. 1232.54
modulari V.G 1332.26
modus literarum Iſ. 821.8
mola F.P 720.39 S 223 Iſ 1320.30
molaris lapis Iſ. 1291.20
moles pro magnitudine F.P 320.42
molettrina N 519.2
molimentum N 564.28
moliri, facere 680.28

Molle N.674.3.non durum N.680 40
Molle ferrum Iſ. 1228.32
molleſtræ dicebantur F.P. 320. 45
Mollicina N 789.28
Mollitudo N 560.48
Molochites Iſ. 1216.1
Molocima veſtis Iſ. 1299.42
Moloſſu Iſ. 830.16
Molucrum F.P 320.47.S.222.
Momar F.P 320.60
Momen F.P 321.1
Momentana iſ. 1230.34
Momentum iſid. 932.22.& 937.14
Monachus iſid. 1006.24
Monarchæ qui ſunt iſid. 1047.41
Monaſterium iſid. 1196.36
Monedula iſid. 1136.18
Monere V.283.V.G 1328 & 1358. 8
Moneris, pro monueris N 770.8
Moneta iſid. 1230.35.& 1225.50
Monile S 222.F.P 321.3.iſ. 1307.57
Monimenta V 38.5
Monimenti proprietas N 501.13
Monimentum F.P 321.7.N 744. 32
Monitores F.P 321.13
Monocentaurus iſ. 1109.14
Monodia, ſicinium iſ. 970.13
Monodos F.P 321.15
Monogamus iſ. 666.1
Monoſtichon iſ. 853.58
Monoptota iſ. 825.49
Mons iſ. 983.57
Mons Aethna iſ. 1180.45
Mons Caucaſus iſ. 1179.12
Mons Saturnius V 9.31
Mons Tarpeius V 9.27
Mons Taurus iſ. 1180.2
Monſtra N 726.1.V.G 1340.39.N 729.18.V.G 1374.57.F.323.16.iſid. 1105.55
Monſtratio N 682.34
Monſtrificabile N 562.32
Monſtrum S 222.F.P 321.18.N 682.31.V.G 1328 & 1368.1 & 1358 7
Montani iſid. 1022.56
Montes iſ. 1179.48
Montes natiui ſalis iſ. 1208.25
Monumentum iſ. 1201.49
Monumenta, monimenta V.G 1368. 5
Moraciæ nuces F.P 321.37
Moralis Aſtronomia Iſidor. 874 40
Moralis philoſophia iſ. 873.8
Morari N 680.26
Morbonei iſ. 1010.31
Morboſus homo F.P 321.39
Morbus V.G 1342.55.N 732.8
Mordicibus N 563.11
Mordicus N 562.28
Moriola N 796.23
Mæges quid? N 517.29
Moroſa ætas V.G 1358.39
Mors vnde dicta iſ. 1105.4
Morſicatim N 505.5
Mortarium N. 791.& iſ. 922.32
Mortem obiiſſe F.P 321.40
Mortis cauſa ſtipulatio F 325.13.F nt.45
mortium diuerſi caſus iſ. 936.25
mortuæ poculis cotio F. 124 58.F.P 321.50.& 321.57. iſ.1105.10
morus iſid. 1145.19
morus ſylueſtris Iſ. 1145.21
mors F 122.44.F.P 321.58. iſ.863.53 & 925.58
moſculi F 123.57
moſculis pro paruis morib. F.P 322 4
motacifmus iſ. 842.41
mouere N 683.14
moyſes iſ. 923
mozica iſ. 20.50
muger F.P 322.11
muginari F.P 322.14.N 561.45
mugionia porta F.P 322.15
mulaſagmaria iſid. 1326.31
mulciber F.P 322.17
mulctra V.G 1367.49
mulctrale V.G 1367.51
mulctrum iſid. 1319.43
mulgarium vas iſid. 1319.42
muli Mariani F.P 322.21
muliebre V.G 1351.21
mulier iſ. 1103.56
mulierarium V.G 1351.22
mulieranit N 561.31
mulieroſi N 498.59
mulieroſitas N 564.53
mulis celebrantur ludi F.P. 322 25
mullei iſid. 1310.59
mulleos genus calceorum F.P 322 33
mulleus S 223.38
mullus iſid. 1129.28
mummiana ædificia F.P 323.
mulſum iſid. 1316.43
multa V 29.6.F.P 322.41
multa genera vitium iſ. 1240.53
multare N 744.44
multeſima N 561.22
multifacere F 121.13.F.P 322.50
multifariam S 223.29.F.P 323.1.N 564.21
Multipes vermis terrenus iſid. 1126 44
multiplex numerus iſid. 890.47
multiplex, ſuperparticularis iſ. 891 31
multitudo V 67.28.N 564.47 & 746.20
multum N 730.58.& 734.50.V.G 1345.7
mulus S 224.32.iſ.1113.24
mulus vehiculo Lunæ, F.P 322 29
mundare N. 720.23
munditer, pro munde N 771.51
mundo nomen impoſitum F.222 30
mundum gentiles ter in anno F P.323.36
mundus F 122.24
mundus appellatur cœlum F.P 323.4. N 604.53.Iſ.902.20. iſid. 1141
mundus muliebris S 222
munem ſignificare F.P 323.53
munera iſid. 971.43.& 47.V.G 1366 23
muneralis lex F.P 323.56
munerat N 755.7
munes N 495.47
munia N 561.41
municas pro communicas F.P 323 60
municeps S 223.21.F.P 324.3
municipales Iſ. 1052.42
municipalia ſacra F 122.50.F.P 324 17
municipes V 29 28.iſ.1051.38
municipium F.P 324.24. iſid. 1151 44
munifices V.G 1372.20
munificior à munifico F.P. 324
munificus iſ. 1080.16
munifex V.G 1361.9
munitio F.P 324.48
munitum, vel munimentum iſid. 1200.58.& 1192.47
munis V 29.25.F 123.9
munus homini iſidor. 971.45.V.G 1331.17.& 1348.4
muræna V 14.50.iſ.1130.38
muræna 1433.52 iſ 1308.8
murciæ F.P 324.51
murex N. 794.52.iſ.1131 14
muger quid F 124.42
murgito F.P 324.54
muri quid F 124.43
muria iſ. 1137.33 & 34
murices N 744.12.11 1209.60
muries F.P 324 55
murina iſ. 1319.52
murmur N 604.50
murmurantia littora V. 40.58
murmurare N 724.45.V.G 1357 34
murmurari N 751.25
murmuratur V 40.55
murmurillum N 565.1
murmurata potio F 124 37. F.P 325 9
murrhina N 795.29
murricidium F.P 325.18
murrina F.P 325 20
murtatum V. 19 56
murtiæ S. 224 15
murus iſ. 1192.25
mus iſ. 1120.29
muſæ vnde iſ. 895.16
muſaraneum iſ. 1120 48
muſca iſ. 1141.3 & 12
muſcerdæ S 224.3.F.P 325.24
muſculi vnde? iſ. 1099.28.& 1131 44
muſculus iſ. 1271.58
muſica iſ. 819.& 874.28
muſicæ partes iſ. 896.17
muſimones N. 561.56
muſino iſ. 1116.4 & 1119.25
muſſare V 58.9 F.P 325.26.N 724 41 V.G 1337.28
muſtela iſ. 1125.47
muſtiones iſ. 1142.10
muſtulentum N 519.8
muſtum N 561.4
muſtella iſ. 1120.48
muſtela in domibus oberrans iſ. 1120.45 & 1270.48
muſtricola F.P 325.29
muſtum iſ. 1316 7
muta exta F. 123.19.F.P 325.38

mutabi-

Mutabiliter N. 563.8
mutæ S. 223.25
mutæ literæ F.P 121.46
mutæ dicuntur literæ F.P 325.47 Iſ.821 23
mutare, derelinquere N 683.6 & 719.37
Mutia prata F.P 322.7
Mutilare V.G 1358.60
Mutini Titini ſacellum F.P 121.57 F.P 325 60
Mutire S 223.49 loqui F.P 326.13
Mutuet N 751.10
Mutuiter, pro mutuo N 773.35
Mutuo damus V.G 1351.33
Mutuum V 29.24 N 562 25 & 731.27 Iſ.971.57 V.G 1342.9 & 16
Mutum F 119.2
Mutus N 488 19
Mutus Iſ. 1080.28
Mycenæ Iſ. 1188.33
Myrmidones Achillis ſocij Iſ.1040 40
Myrmilonica ſcuta F.P 326.18
myoparo F.P 326.15
myoparo N 785.46
Myctiris paupercula N 562.2
Myropolæ P L. 805.35
Myrrha troglodita Iſ. 1250.59
Myrrha Iſ. 1250.51
Myrrhites Iſ. 1216.21
Myrtea corona F.P 326.21
Myrtetum V.G 1367.55
Myrtus V.G 1367.55
Myſtica V 49.28
Myrridas, lapis Iſ. 1212.36

NLAtinum iſ. 1234 27 & 32
Nabathea iſ. 1164.28
Nabathei iſ. 1036.12
Nabuchodonoſor iſ. 995 50
naccæ F 129.1
naccæ vulgò fullones F.P 326.43
nænia F.P 125.39 N 566 35. carmen F.P 326.5
næniæ F 125.58 deæ ſacellum F.P 328 22
nævia ſylua F 130.36 F.P 328 26
naiades iſ.1032.4 V.G 1368.26
nancitor F 129.22
nanum F 135.2 vas aquarium F.P 327.41
napocaulis iſ. 1261.20
napuras nectito F 129.57 F.P 327 48
napus iſ. 1261.14
Narbona iſ. 1189 59
narciſſus iſ. 1254 17
nardus iſ.1252.45 Celtica iſ. 1252 53 Indica iſ.1252. 50 Syriaca iſ. 1252 51
nare à naue ductum F 129. 25 F.P 327.51 F.P 327.54
nare, natare N 684.32
nares iſ. 1093.45 F 129.18
narica F.P 328.3 F 129.19
narium recta pars cur columna vocatur iſ. 1093.52
narrare V.G 1329 43
naſiterna N 792.49
naſones 1438.60
naſſa F.P 328.8 iſ. 1188. 50. F
129.54
naſſiterna F.P 328. 12 P L. 804. 38. F 129.46
naſturtium N 489.45 & 795.16.Iſ. 1262.55
naſus N 605.12
natare V.G 1357.46
nates quid? iſ. 1098 8
natio V.G 1332.48 genus hominum F.P 328.30
Nathan iſ. 998.15
Nathanael iſ. 1003.13
natinario dicebatur negotiatio F. P 328.25. F 128.53
natinatores F 128.54
natio F 128.29
natrices quid dicuntur N 510.16
natura filij qui dicuntur iſ. 1054 44
natura, fratres iſ. 1056.30
naturæ auctoritas iſ. 884.13
naturale genus Analogiæ V 79 57
naturales filij quid dicuntur iſid. 1055.4
naturalis verborum declinatus V 80.15
naturalis philoſophia iſ. 873.6
naturalis declinatio V 63.45
naturalis aſtrologia iſ. 901.52
naturalis philoſophia iſ. 874.12
natura vnde dicta iſ. 1089.1
natus V.G 1331.1
naualia loca iſ. 1181 11
naualia corona F.P 328 45
nauali corona donatur F 126 3
nauali porta F 135.47 F.P 328. 55
nauclerus iſ. 1185 12
naucum F 129.5 F.P 329. 7 Ver.113
naucus pro nugis F.P 329.23
naula quid F 129.60 F.P 329.30
nauis iſ. 1185.26
nauitæ dicti F 130.41
naum iſ. 998 43
nauos à nauis F 135 13
nauſcit cum granum F 130.30
nauſtibulum quid? 129. 58 F.P 330 12
nauta iſ. 1185.17
nautea F.P 330 14 N 487.37. F 128 14
nauti conſulatus F 133.29
nautij 1416 3
nautiorum fam. F 128.38 F.P 330.30
nauus quid? F 129.32 F.P 330.55. V.G 1314.54
Naxos inſula iſ. 1177.8
Nazaræi iſ. 1011.26
Nazareni iſ. 1006 56
Neapolis V 39.34. iſid.1189 39
nebula iſ. 1147 47
nebulo dictus F 127. 42 F.P 330.57
nebulones N 492 56
necare V.G 1330.55
necem vnde F 13 5.5
neceſſarij dicuntur cognati F.P 33 55
neceſſarium quid F 126.42
neceſſitas N 684. 48 V.G 1333.59 & 1378.19
neceſſitudo V.G 1361.18 N 684.39 V G 133.58 & 1378.18
neci datus F 126.42 F.P 331.26
nec legens dictus F 126.48
nec mulieri, nec gratio F.P 331 24
Necromantici iſ. 1021.4
nectar quid? F 127.17 F.P 331. 42
nectere F.P 331.44. ligare ſignificat F 127.13
necumquom F.P 331.50
Neemias iſ. 699.40
nefandum, nefarium V.G 1363.32
nefantia N 759.41
nefarij V.G 1363.34
nefarij proprietas N 516.19
nefaſti V 38.36
nefaſti dies F.P 331.51
nefrendes P L.801.35 F.P 331.60 iſid. 1326.13
nefrendos dictos F 126.13
negotialis tranſlatio iſ. 860.27
negotiatio iſ. 1273.24
negibundum F 127.48 F.P 332.20
neglegens F.P 332.22
negotium F 135.13 F.P 332. 28. iſid. 1273.10 & 14
negritu F 127.41 & 127.39
Νεκρικός iſ. 1021.7
neminis pro nullius N 565.17
nemo V.G 1334.22
nemo compoſitum F.P 332.42
nemo vnde compoſitum F 126.37
nullus V.G 1350.28
nemora V 7.45 F 126.23 F.P 332 46
Nemroth iſ. 992 57
nemus iſ. 1241.32
nemus & lepus V 95.32
nemus F F 332.53 F 126 29
neneolæ F 133.14
nenum pro non N 465.35
neomenio iſ. 968.53
neophytus iſ. 1008.1
nepa F.P 332 57
nepa quid? F 128.9 N 566 22
nephaſti dies F 128.1
nephritis iſ. 918.29
Nephtalim iſ. 997.2
nepos N 605.26 iſ.1055.34.1431.16
nepos luxurioſus F 127 54
nepotes F.P 333.4
nepotis iſ. 1055.39
neptunalia V 33.53
neptunus V 13.57 iſ.1026.30
nepus F.P 333.16
nequam aurum eſt F.P 333.18
nequeunt F.P 333 54
nequicquam, neutiquam V.G 1378 61
nequiquam F.P 333.43
nequinates F.P 333.35 F 135.9
nequimont F.P 333.39 nequeunt F 126.60
nequiſquam ſignificare F 127.9
nequitum & nequitur F 127.3 F.P 333.48
nequalia F. 126.59 F.P 333.17
Nereides quid iſ. 1032.5
Nero 1431.48
nerui N 605.21
neruum quid? F 127.34
neruus F.P 333.56. iſid.935.2 & 1096 47
neſcium N 566 17

Neſcius V.G 1332.14
Neſtoriani If. 1014 54
Neutiquam F.P. 334.14 F 126.11 pro nullo modo F.127.51
neutrale If. 827.42
neutrum V. 95 3.If 825 16
neuult pro non vult N. 565.40
nex N. 566.51
nexum æs F. 127 58
nexum eſt F.P 334 15
nexum quid F. 127.51
nexum V. 58 35.& 58 44
nicomedia If. 1188 3
nicolaitæ If. 1011.6
nicopolis If. 1189.43
nictare F.134 27. F.P. 334.21. N. 731 17.V.G.1342.19
nidulantur N. 566.13
nidus N. 741.59
nidus pro poculo N. 566.10
niger 1440.51
niger color If. 1115.12
niger lapis F. 134.52.F.P.334 46
nigret N. 565.44
nigrum N. 714.29.V.G 1317
nigrum plumbum If. 1229.25
nihili F.P 334 51
nihil,nihili V.G. 1350.27. & 1361.38 & 39
nilus vnde dictus If. 1156.24
nimbus V.G. 1368.30 If 1147.17. & 1307.17
ningulus F. 134.40 F.P.334.52
niquis ſciuit F.P 334.57
niſan If. 1184 58
niti N. 735.16
niti,conari ſub onere N. 684.16
nitidant N. 565.48
nitiditas N. 565 10
nitrum If. 1208.50
niuem vnde F. 135.7
niuit pro ningit N. 770.12
nix If. 1147.31
nixi dij appellantur F. 134.15 F.P 335.13
nixurire N. 565.53
nobile N. 683.19
nobilé antiqui pro noto F.P 335.24
nobilis N. 683.27.V.G.1332.45
nobilis pro noto F. 134.4
nobilitas N. 676.[illegible]
nocens à nefario & impio N. 730 . 26
nocens à nefario V.G 1341.31
noſteſcere N. 566.19
noctiluca V.13.20.V. 42.50.F. 133.15 F.P.335.34
noctis partes If. 929.51
noctua V.14.39.F. 133.11.If.1136 46
noctua à tépore noctis F.P. 335.38
nocturnum If. 937.34
noe If. 992.12
noegeum F. 134.10.F.P 335.42
noemi If. 994.35
noetani If. 1013.27
nolito pro noli N. 768.54
nolitore N. 715.3
nomen V.97.15.N.684.55.F 13 5.V. G.1329 15.If. 823.38. & 877. 60 & 34.& 915.56
nomen coronæ If. 1306.39
nomen Deorum If. 986.15
nomen medicinæ vnde If. 913.16
nomen philoſophiæ If. 873.2
nomen quaſi nouimen F.P 335.51
non enclator V. 17.20
nomina F. 67.20.& 67.21
nomina herbarum If. 1252.36
nominandei V. 68.19
nominádei vel nominatiuum V. 97 46
nominatre N. 674.25.V.39.46
nominatio V.G 13.3 51
nomiſma If. 1231.9
nonæ V.35.8.If.941 30.à noua luna F.P.339.10. F 132 22
nonæ caprotinæ V. 33.46
nou aibum N. 692 54
nonarum poſtridie F. 135.49
non.olae F.P 3 6 15
nonij 1417.21
non omnibus dormio F. 132 1. F.P 336.19
nó prædicatur ingenitus If. 985.15
non pridem F.P. 336.14. F. 127.21
non rep gnante conſuetudine cóm..ni V. 105 55
nonuncium F. 133.2
nonunciũ & teruncij F.P. 336.30
nonnunquam V.G 1335.23
non ſ modus If. 879. 9
nonuſſis V. 18.19
noricus ager If. 1167.55
normaIf. 1296.12
noſcere V.G 1355.14
noſtra verba V. 5.15
nota quid F. 134.1
nota,probrum N. 685 1
notare V G 1333.19
notha nomina If. 828.18
nothus F.133 57.F.P 336.38
nothus qui dicitur If. 1055.9
notificem N. 565.57
notus quid If. 1049 49
nouæ c rix F. 133.49.F.P.336.47
nouacula If. 1324 13
nouilia N. 605 19
noualis ager V.8.3.F 133.23.F.P. 336 56 If 1203.19
nouare V.G 1332.44
nouarum,iduum F.P 335.58
noua Sibylla Phrygia If. 1019.17
nouatiani If. 1012 52
nouember If. 940 57.& 941 17
nouendiales F.P 337.8.& 17
nouendiales feriæ F. 135 24
nouendialis V. [illegible]
nouenſiles V. 24.15
nouerca F. 1[illegible].17 F.P.337 10
noui comici qui & Satyrici Iſid. 1018.55
nouij 1427.20
nouiſſimum V. 39 36.V.G.1329.60
nouiſſimus filius If. 1054.38
nouitas, nouicius & noualis V. 39.42
nouius & nouiſſimum V. 39.41
nox V. 31 36
nox quid If. 906. 21. & 937. 16.& 919.31
noxa F.131.39.N.730 40.V.G 1331 24 pro peccato F.P 337.41
noxia N.730.[illegible].V.G. 1331.24.& 1341 44 & 1341.46
noxa V G 136[illegible] 28
noxitudo N. 565 21
nubentes N. 785.50
nubere N. 565.24
nubes rarefacta & ſoluta quid If. 1146.16
nubes vnde dictæ If. 1146.17
nuces F. 1,2 55.F.P.337.49
nuces nitti F. 135.17
nuculæ quid F. 132.37.F.P.337.52
nudare N. 712.24
nudius tertius quid F. 130.48
nudum N. 675.50
nudus N. 685.7
nudus tertius cópoſitũ F.P. 337.60
nugator N. 501 59
nuginendi N. 566.5
nullus V.G 1334.21.V.G.1378.52
numa 1408 58
Numa Pompilius F. 132.59.If.924
numantinus 1434.12
numella quid F. 132 50
numella genus vinculi F.P 338.15
numellæ machinę genus N.565.60
numen N. 565.32.F.132 49
numen quaſi natus dei F.P 338.19
numera ſenatum F. 132.36
numerabilis magnitudo If. 894. 4
nume erarij qui vocati If. 1052.33
numere & numero dicitur F. 131.9
numen If. 250
numerij 1399
numerius 1410. 40.1406.19. prænomen F 131.51.F.P.338. 1
numerus N.683.49 & 745 19.If. 825 26.& 887.55
numerorum liber If. 952.12
numerus par If. 888 50
numerus ſeptenarius If. 996.53
numi à numa If 1215.57
numidæ F.P 339.12
numidæ dicuntur F. 135.14
numidæ qui F. 132.52
numides If. 1044.& 5.17
numidia If. 1172 14
numidici 1434.37
numidicum marmor If. 1214.25
numiſma If. 1225.52
numitorij 1425.57
nummus ex Græco F.P 339.18
nummus vnde & quid F. 132.40
nunciari V.G 1343 40
nuncius F.P 339 50
nuncupare If. 929.38.nuncupatæ res V.39.48
nuncupata pecunia F. 132.5. F.P. 339.22
nuncupatæ pecuniæ V. 39.51
nuncupatio If. 929.33
nundinæ F.P 339 42.N.604.60
nundinæ feriarum dies F. 132 26
nundinalis locus F. 132 29
nundinalis locus F.P 339.37
nuntius quid F. 132. 43.V. 39 33 N 605.19
nuper quaſi nouiper F. 132.46
nuper quaſi nouiter F P 339 54
nuperum pro recenti N. 565 12
nupta verba F.P 339.59 F.132.42
nupta à Græco F.P 3.0 3
nuptiæ nuptiáſque V. 13 60
nuptiæ If. 1065.59
nuptiæ dictæ F.P.340 14.If.1065.45 F.1[illegible]2.44
nupta noua quid F. [illegible]0.55

Nuſciciosum F.P 346.24. F.341.17
Nuſcitiosus F.P 340.38
Nuſquam V.G 1378.47
Nutare V.G 1342.28 N 731.25
Nutrix N 679.2
Nutritur & nutricatur N 753.40
Nux V 18.39. Iſ. 1245.29
Nycæna ſynodus Iſid. 962.55
Nyctages quid ſunt Iſ. 1014.48
Νυκτιλωπία Iſid. 919.39
Nycticorax Iſid. 1236.51
Nympha Iſid. 1065.28
Nympha Iuturna V 13.51
Nymphæ quid Iſ. 1031.42

O

OB pro ad F.P 340.58
Ob pro circum F.P 340.45
Ob ſuperatos F 135.52
Ob vos ſacro S 226.32
Ob vos ſacro F.P 343.42
Obacerbat F.P 341.16
Obambulare F.P 341.17
Obba poculi genus N 566.50
Obdere F.P 341.19
Obducere, aperire N 688.28
Obedibo pro obediam N 770.14
Obeliſcus Iſid 1276.48
Obelus Iſ. 834.46
Obelus ſupernè appunctatus Iſid. 834.51
Obeſum pro vberi & craſſo N 688 49
Obeſus F.P 341.22
Obeſcet F.P 341.21
Obherbeſcere S. 226.35 F.P 341.23
Obiacuiſſe S 230.31
Obices F.P 341.25
Obigitat S 226.26 F.P 341.26
Obinunt S 226.28. F.P 341.27
Obites Iſ. 1184.23
Obitus, mors, occaſus N 686.59
Obiurare S 226.28
Obiurgare V.G 1318
Obiurgatio F.P 341.14
Oblaqueare Iſid. 1240.7
Oblatio Iſid. 97.42
Obligatur V.G 1363.12 & 1375.44
Obliterare N 567.21
Obliteratum F.P 341.36
obliuia verba V 5.25
obloqui V.G 1351.56
oblucinaſſe F.P 341.32
obmanens F.P 341.40
obmoueto S 230.18. F.P 341.41
obnectere S 226.39 F.P 341.43
obniti N 735.22. V.G 1345.41
obnubere Iſid. 1065.32
obnubit F.P 341.47
obnunciare V.G 1356.23
oboritur F.P 341.50
obprobare F.P 341.55
obpuniat F.P 341.57
obacerare F.P 341.10
obrogare F.P 341.60
obrutuit F.P 341.2
obrutum aurum Iſ. 1225.55
obſalutare Iſid. 227.45 F.P 341.6
obſcæni V 57.33
obſcæna auis N 566.43
obſcœnum, immundum N 686 18
obſcum S 226.22
obſcurum N 718.42 ſine lumine N 683.43 ſcrupuloſum N 680.7
obſecrare F.P 342.9
obſecundanter N 567.40
obſequela [illegible] 605.36. F.P 342.1
Obſequi V.G 1350.24 V.G 1351.48
Obſequium N 605.34 N 739.43. V.G 1359 43
Obſeruaſſe dicitur F.P 342.11
Obſeruare, ſuſpicere N 687.60 N 692.40
Obſideri F 135.49
Obſide quaſi obſides V.G 1374.42
Obſidio S 229.2 N 606.11
Obſidio potius quàm obſidium F. P 342.40
Obſidionalis corona S 226.52. F.P 342.14 V.G 1374.55
Obſidium V 16.46 S.227.21 V.G 1375 56
Obſius lapis Iſid. 1212.32
Obſonitauere F.P 342.52 S.229.58
Obſorduit N 567.22
Obſtinat F.P 342.58
Obſtinet S 228.16
Obſtitum S 227.6 F.P 343.11
Obſtrigilli Iſid. 1310.54
Obſtringillare N 567.25
Obſtrudant S 227.16 F.P 343.24
Obteſtatio P.F 343.30 V.G 1354.5
Obtinere N 692.9
Obtrectat F.P 343.33
Obturare F.P 343.36
Obuallari F 136.51
Obuarare N 567.37
Obuaricator S 227.37 F.P 343.40
Occare & occator Ver. 113.30. F 113.8 F.P 343.51
Occare Iſid. 1236.28
Occaſio F 136.10
Occaſus F.P 343.57
Occaſio F.P. 343.11
Occatio Iſid. 1236.24
Occationis proprietas N 517.55
Oceanus Iſid. 1151.41
Ocellæ 1440.22
Occentare dicebant F.P 344.7
Occentaſſint F 136.57
Occepto N 567.60
Occidamus F 136.55
Occidens Iſ. 904.31. & 1142
Occidentalis plaga Iſ. 904.17
Occidere N 691.13 & 704.8 V.G 1330 54
Occidi N 737.10
Occipio V.G 1379.24
Occipitium quid Iſ. 1092.1
Occiſitantur S 229.74 F.P. 344.25
Occiſum à necato diſtingui F 136 17 F.P 344.9
Oculiſſimum V.G 1374.22
Occultè, occulta N 568.12 V.G 1334 52
Occultū offerre S 230.30 F.P 344.38
Occupaticius ager F 137.28
Occupare, præuenire N 685.18
Occupaticius ager F.P 344.40
Occupatus, impeditus N 685.13
Occurrere, obuiam fieri N 688.17
Ochozias Iſid. 995.5
Ocimum F 137 27
Ocimum græcum F.P 344.54
Ocius & ociſſime F.P 344.56
Ocius F 137.38
Ocius ſecundæ collationis F.P 344.59
Ocquiniſcere N 567.4
ocra Iſ. 1295.4
ocrea V 20.45
ocreæ Iſ. 1310.40
ocrem F 137 8
ocris mons confragoſus F.P. 345 12
octo genera ſacerdotalium veſtimentorum Iſ. 1298.17
octacilius 1410.19
octaua ſyllaba Helleſponta Iſid. 1019.55
octauiæ porticus F 136.21
octauij 1417.19
octauiæ porticus F.P 345.14
october F.P 345 33 Iſ. 941.17
oculatum pro præſenti F.P. 346.5 V.G. 1374.24
oculatus F 135.58
oculi, quid Iſ. 1092. [illegible]. modi Iſ. 1240 56
oculiſſimum F.P 346.25
oculiſſimus F 135.56
oculitus dicitur F 136.3. F.P. 346.29 N 567 43. V.G 1374 29
Oculus Iſ. 980.48
ocymum V 18.41. N.795.21
odefacit F 136.5. F.P. 346.14
odium V.G 1370.42
odora res V 43.42
odoratum V.G 1368.54
odoratus Iſ. 1091.57
odorum V.G 1368.54
oenigenæ F.P 346.32
oenoforum Iſ. 1319.16
oenomelum Iſ. 1316 45
oeſtrum F.P. 346.31. animal Iſ. 1242 6
offa Iſ. 1314.30. & 34
offarij Iſ. 1314.32
offatim Iſ. 1314.38
offector V.G 1334.18
offectores F.P 346.33
offectores V.G 1371.55
offella Iſ. 1314.30
offendere, percutere N 687.19
offendi V.G 1379.32
offendices nodos S 270.24. F.P 346.34
offendo, offenſio N 567.15
offerre, inuenire N 688.21. V.G 1360.1
offertorium Iſ. 971.38
offerumenta F.P 346.43
officere N 567.50
officiorum genera plurima Iſ. 969 49
officioſus F.P 346.44
officium poetæ Iſ. 1019.20
officium V.G 1364.29
offucare F.P 346.47
offudæ F.P 346.49
offula V 19.58
ofne Iſ. 994.45
ogygia moenia F 136.18. F.P. 346 50
ohe V.G 1378.45
olea Iſ. 1249.17
olera V 19.36
olim, temporis præteriti N. 686.52
olim, temporis futuri N. 686.57
oliua Iſ. 1249.15
olat pro oleat N 567 28

Olda Iſ. 1000.1
Olea V 85.12
Oleum V.G 1368.32
Oleagina corona F.P 346.55
Oleaſter Iſid. 1249.6
Olentica F.P 346.58
Oleomella Iſid. 1244.41
Oleoſelinon Iſid. 1262.35
Oletum F.P 346.59
Olfactoriola Iſ. 1308.40
Oleum Iſ. 1249.18.& 37
Olympias Iſ. 945.5
Oliua, Oliuum V.G 1368.33
Olineta F.P 347.8
Oliuita antiqui S 239.3
Oliuitas N 567.53
Olla Iſ. 1320.15
Olli V 52.16
Olor auis Iſid. 1134.34
Oluatium F.P 347.9
Oluatum S 230.29
Olus Iſid. 1260.48
Olympiadas V 49.36
Olympum V 49.34
Olympus mons Iſid. 1180.21
Omen & ornamentum V. 42. 18. F. P. 347.11. auſpicium proſperum N 686.& 726.3. V.G. 1338.9. & 1354.20
Omentum Iſid. 1100.47
Ominas N 751.28
Omittere N 681.42
Ὁμόνοια Iſ. 851.3
Omentans S. 226.43. F.P 347.13
Omne V.G. 1345.11. N. 734.58. V.G. 1370.54
Omne genus Iſid. 825.24
Omnes V.G 1334.26
Omnimorbia Iſid. 1257.54
Omnis ager quadrifar. Iſid. 1201.57
Omnis ingreſſus N 674.57
Omouſion Iſ. 982.26
Omouſios Iſ. 982.22.& 34
Onager Iſ. 1113.42
Oneratiæ naues N 786.48
Oneratus V.G 1368.36
Onocentaurus Iſid. 1106.19
Onocrotalon Iſid. 1139.9
Onomatopœia Iſ. 848.58
Onus Iſ. 839.34. V.G. 1331.58
Onuſtum, grauatum N 690.46
Onuſtus V.G. 1368.37
Onyx Iſid. 1216.46
Opaca S 225.25
Opalia V 34.29. S. 225.26. F.P. 347.19
Opalus Iſid. 1219.37
Opeconſiua V 34.8
Opem ferre V.G 1354.24
Opera V.G 1359.16
Operæ V.G 1368.59
Operari N 779.12
Operibo pro operiam N 770.17
Opperior V.G 1179.34
Opertat F.P 347.23
Opes V.G 1368.42
Oppetere, occũbere, mori 688.44
Ophitæ Iſid. 1011.29
Ophites Iſ. 1213.37
Opifera Iſid. 1288.19
Opifex N 741.49
Opigena Iuno F.P 347.24
Opilio F.P 347.25
Opima ſpolia S. 225.33. F.P. 347.26
Opimitas N 566.46
Opinabile N 568.18
Opinari V.G 1355.12
Opinatio Iſ. 872.53
Opinio, fama N. 686.1. V.G. 1330.17 N. 75.1 47
Opiparum F.P 348.6
Opis dicta F.P 348.7
Opis Iſid. 1028.21
Opiſcus 1398
Opiter 1398. 1407.2. & 1411.45
Opitula N 751.57
Opitulari & opitulatio V 1354.27
Opobalſamum V.G 1365.5
Opoponace Iſid. 1255.6
Oportet V.G 1355.25
Oppido F.P. 348.22. valde N. 688
Oppidorum origo F 1210.10
Oppidum V. 4.37. & 13.60. F.P. 348.33
Oppidum Saturnia V. 9.34. Iſid. 1192.20
Opium Cyrenaicum Iſ. 1255.1
Oppius mons V 10.45
Opuſculorum genera tria Iſid. 958.32
Opportunum N 680.45
Opprimere N. 771.59. V.G. 1342.46 & 52
Ops V 12.44. S. 226.46
Ops vnde dicta Iſid. 1159.42
Optandei V 99.9
Optandi ſpecies V 99.16
Optare N 687.3
Optata hoſtia S. 225.31. F.P. 348.48
Optatiuus Iſ. 827.15
Optima lex F.P 348.51
Optio S 228.54. F.P. 349.1
Optatio F.F 349.10
Optionatus S. 229.43. F.P. 349.14
Optiones V. 16.57. in cohortibus N 522.12. Iſ. 1048.36
Optutu S 225.29
Oppugnare V.G 1327.& 1562.57
Oquleutia Iſid. 1112
Opulentitas N 566.54
Opulentus V. 17.8. N. 705.23. V.G. 1331.42. & 1376.1
Opuleſcere N 568.9
Opunculo F.P 349.23
Opus N 720.7. & 756.13
Opera V.G 1368.56
Ora N 731.50
Ora finium Iſ. 819.33. & 917.19. oræ V.G. 1342.36 & 1347.18
Oracula Iſ. 1196.29
Orare antiqui S. 229.6. precibus poſcere N 688.35. V.G 1334.57 obſecrare V.G 1388.9. & 1359.58 & 1362.23
Orata genus piſcis P. F 138.43. & 349 41. & 1433.52
Oratio quid Iſid. 823.9 & 878.6. & 974 19. V.G 1357.15. & 1332.53
Orator V 52.9 N 688 32. Iſid. 877.13 & 965.48. V.G 1358.50
Oratores vnde P.F 138.24
Oratorium Iſid. 1196.33
Orba F.P 137.56. F.P 350.14. V.G 1374.32
Orbis vnde dictus Iſ. 1160.45
Orbis trifariè diuiſus Iſid. 1160.46
Orbita Iſ. 1196.22
Orbitudo N 566.58
Orbium N 568.5
Orbius cliuus P.P 138.16
Orca F.P 138.48. Iſ. 1319.53
Orca genus marinæ beluæ F.P 350.37
Orcæ N 792.46
Orchades Iſ. 1174.32
Orchades oliuæ Iſid. 1249.20
Orcheſtra P.F 137.42. F.P 350.45
Orchis Iſ. 1256.36
Orchitis F.P 350.51
Orcus V 13.14
Orchiſtra Iſid. 1279.54
Orcus Ver. 13.34. S. 230.13
Orcus ab vrgendo F.P 350.55
Ordeolus Iſid. 920.16
Ordinarius homo P. F. 139.2. F.P 351.4
Ordinatio V.G 1329.52
Ordire Iſ. 1306.22
Ordiri S 225.26. N 505.18
Ordo N 683.49. Iſid. 822.37 V.G 1356.32 & 1357.48
Ordo ſacerdotum S. 225.24. F.P 351.24
Oreades quid Iſid. 1031.3 V.G 1368.26
Oræ N 731.50. extremæ partes terrarum P. F 138.48. & 349.25. freni P. F. 138.53 F.P 351.39
Oreſtiades S 225.33
Oreos F 138.60
Oreus F.P 351.49
Organum Iſid. 897.54
Oria PL 803.52
Oriens Iſ. 804.30. & 983.10. & 1141
Orientalis plaga Iſ. 904.25
Origanum Latinis colena Iſid. 1258.49
Origeniani Iſ. 1013.20
Originum libri F.P 351.55
Origo æris Iſ. 1227.56
Orion Iſ. 910.24
Oriri F.P 137.56
Ornamenta circi Iſ. 1275.30. & 1306.27
Ornatus V 22.20. S. 224.60. F.P 352.1 N 705.21
Orontes Iſ. 1157.24
Orthodoxus Iſid. 1007.7
Orthogonium Iſ. 894.23
Orthographia Iſ. 838.9
Ortygia F.P 352.10
Ortygometra Iſ. 1139.4
Os N 742.34 Iſ. 839.31 V.G 1329.44
Os Dei Iſ. 982.43
Oſanna Iſ. 971.26
Oſaſum pro odi N 568.5
Oſcedo Iſ. 920.23
Oſci Ver. 13.37 S. 229.13
Oſcilla Iſ 1235.18 feſta in honorem Bacchi F.P 352.20
Oſcillum S 227.45 F.P 352.23
Oſcines V 42.22 aues S 228 F.P 352.49 Iſ. 1139.54
Oſcinum tripudium S 228.14
Oſcinum augurium F.P 352.57
Oſcinum tripudium F.P 352.58
Oſcula V.G 1356.5

Oſculana pugna S.228.29. F.P. 353.
33
oſculaui N. 752.48
oſculum N. 752.50.V.G.1336.34
oſcum F.P 353.1.& 8
oſſi ſunt S. 229.36.F.P.353.47.& 53
Oſias iſid. 995.24
oſſa iſid. 1097.2
oſſæ iſid. 1310.57
oſſiculatim N. 567.47
oſſifrangus iſid. 1138.30
oſtendere N. 688.25. & 700.8.&
713.32
oſtenta N. 726.1.& 729 18
oſtenta quid ſunt iſid.1105.52.V.G.
1340.59.& 1374.57
oſtentare V.G 1380.22
oſtentas F.P 353.55.& 56
oſtentum S. 221. & 228.9. & 229.
30. F.P.353.59. & 60.V.G. 1328. &
1338.7
oſtia iſid. 1182.25.V.G.1366.57
oſtia vrbs S.228.24.vrbs ad exitum
Tiberis F.P 354.13
oſtiarij iſid. 1006.12
oſtium iſid. 983.50
oſtracites iſid. 1212.53.& 1222.44
oſtracus iſid. 1292 35.& 1200 21
oſtrea V. 14.57.N.605.47. Iſ.1131.41
oſtrina N. 794 47
oſtrum iſid. 1305.22
Othoniel iſid. 994.17
otioſus N. 675.55
oua iſid. 1276.31
oua vnde dicta iſid. 1140.8.&14
oualis corona F.P 354.19
ouantes F.P 354.22
oufentina F.P 354 27
oufentinæ tribus S. 227.38. F.P.
354.28
ouem maſc. gen. dixerunt F.P.
354.25
oues N. 606.4
ouiarium V. 68.14
ouibus duabus S. 229.57.F.P.354.35
ouicula 1432.6
ouile V. 63.15
ouinius 1426 51
ouis iſid. 1111 15.& 984.10
οὐσία iſid. 988.26
οὐσιώδης ſubſtantialis diffinitio Iſ.
880 49
ὄζαινα Iſ.813.21. morbus Iſid.915.47
oxifalus iſid. 1232.19
oxime,ociſſime F.P 354.47
Ozee iſid. 998.30
Ozias iſid. 995.25

P

PA pro parte S. 230.33. F.P.354.
49
pabulantia V.G. 1355.8
pacem à condictione F. 143.35
pacem peti N. 743.36
paces plurali numero N. 568 35
pachinum promontorium Iſ. 1179
36
pacionem antiqui F. 155.48. FP.
354.55
pacis vocabulum vnde Iſ. 1166.21
paciſcunt N. 751.31
pacta N. 731.7
pactolus Iſ. 1157 47
pactum Iſ. 959.8
padus Italiæ fluuius Iſ. 1158.8
pæana vocarunt Apollinem F.P.
354.58
pæclaro quid N. 519.25
pædidi F.P 355.2
pænitudo N. 570.41
pæniturum N. 573.36
pæon, medicus quidam Iſ. 1256.
50
pæones pedes Iſ. 830.45
pætus 1440.21
paflagones Iſ. 1037.21
paganalia V. 34.45
pagani F.P 355.6.Iſ.1022.41
paganicæ feriæ V. 34.56
pages quid N. 519.38
pagi vnde dicti F.P. 355.7. Iſ. 1192
7
paginæ dictæ F.P. 355.10.Iſ.961 41
pagrus Græcis Fagrus Iſ. 1129.20
pagus Succuſanus V. 10.33
pala V. 23.4. ventilabrum Iſ. 1325
15
palæ Iſ. 1097.37
palæſtyna Iſ. 1163.57
palæſtra Iſ. 1275.15
palæſtrici N. 571.29
palangæ quid N. 576.50
palatina V. 1146
palatium V.11.10. mons Romæ F.
P.351.14.Iſ.1195.1
palatualis flamen V. 52.44.F. 151.21
F.P.355.21
palatum Iſ. 1094.29
palea Iſ. 1238.12
pales dicebatur dea F.P 355.26
pali N. 607.42
palilia V. 73.18
palimbacchius Iſ. 830.54
palmurus Iſ. 1257.28
palla V. 21. 44.N. 787.50. Iſ. 1303
27
pallas Minerua dicta F.P. 355
30
pallas vnde dicta Iſ. 1029.40
pallidus ſilex Iſ. 1291.37
pallium Iſ. 1301.52.& 57
pallor N. 744.39
palma V. 12.34. Iſ. 1239. 35. & 1242
58
palma rauea Iſ. 1166.7
palma ſerico ferro datur Iſ. 1228
26
palmata toga Iſ. 1302.12
palmes Iſ. 1239.30
palmites vitium F.P 355.33
palmula Iſ. 1287.5
palmulæ quid F.P 355.36
palmus Iſ. 1204.11
palpari,blandiri F.P. 355.38
palpatur N. 750.12
palpebræ N. 607.11.Iſ.109 .59
palpebrum N. 607.10
palpo N. 576.36
palula V. 51.42
paludamentum Iſ. 1302.32.V. 51
47
paludati in libris F. 156.2. F.P. 355
39. & 41
paludamentum N. 788.27
paludatus V. 51.45
paludes vnde dictæ Iſ. 1203.41
palumbes Iſ. 1138.46.V.G. 1347.52
Palumbi N. 607.29
Palus V. 8.36.V.G.1375.52
Paluſtres ranæ Iſ. 1132.10
Pampinus Iſ. 1239.37
Pan deus ruſticorum Iſ. 1030.9
Panace Iſ. 1255.4
Panagyricum Iſ. 958 42
Panarium V. 19.9
Panearpiæ quid F.P 355 44
Pandana porta F.P 355.46
Pandere N. 507.53
Pandiculari dicuntur F.P 355.48
Pandicularis dies F.P 355.51
Pandorius Iſ. 898.24
Pangere S. 233. 14. F.P. 355. 54. &
57
Pangere verſus V.G 1373.42
Pangere plantas V.G 1373.48
Panibus redimita equor. capita F.
P.355.60
Panicium Iſ. 1257.48
Panificium V. 19.9
Panis V. 19.6.N.607.2
Panis proprietas N. 519.4.Iſ.983.53
& 1313.33
Pannibus pro pannis N. 759.24
Pannonia Iſ. 1167.55.& 1169.45
Pannus N. 607.18
Pannutia Iſ. 1300.12
Panotij,quid ſunt Iſ. 1107.39
Pamphagi,populi in Æthiophia Iſ.
1044 57
Panther Iſ. 1116.54
Pantices 154.32
Pantices quid F.P 356.6
Panuelum V. 20.26
Panuliæ vel Panuclæ Iſ. 1306.16
Panus quid F.P 350.9.N.568.44
Papates Iſ. 1305.2
Papæ V.G 1378.55
Papauer N. 608.7.Iſ. 1255.30
Paphæ Iſ. 1249.23
Paphus Iſ. 1188.42
Pappi carduorum flores F.P. 356
23
Papij 1426.8
Papiliones Iſ. 1101.37.& 1141.5
Papillæ quid F.P 356.10.Iſ.1096
14
Papiria tribus F. 144.38. F.P. 356.12
Papula Iſ. 920.51
Parabola Iſ. 851.13
Parabolæ & problemata Iſ. 959.11
Paracletus Iſ. 985.25.& 985.37
Paradiaſtole Iſ. 969.9
Paradigma Iſ. 851.18
Paradiſus Iſ. 1161.26
Paradoxon Iſ. 870 29
Paragoge Iſ. 844.49
Paragraphus Iſ. 833.4
Paralipomenon Iſ.952.20.& 952.46
Paralyſis Iſ. 918.51
Paranomaſia Iſ. 846.22
Paranympha Iſ. 1065.27
Parapſis Iſ. 1318 25
Parare inter ſe munus F. 145.12.N.
677.29
Pararium æs quid F.P 356.35
Paraſtatæ Iſ. 1287.26
Parathesis Iſ. 871.15
Paratus N. 607.51
Parcæ,quid dicuntur Iſ. 1031.19
Parcere,veniam dare N. 694.52

parci, non peperci F. 350.32
parci quæſtoress F.P 356.46
parciter pro parcè N 774.30
parcuit N 571.7
parectati N 521.9
pardus Iſid. 1127.15
parens vulgò pater F.P 356.38
parens V.G 1357.59
parenter N 774 47
parenthelis Iſ. 849 24
parere N 745.41
parere V.G 1369 17
paret, obſequitur N 696.52 V.G 1362.60
parias ſerpens Iſid. 1124 6
paribit, pro pariet N 770. 0
paribus equis, quid F.P 356. 43
paries Iſid. 1199 44
parietinæ Iſid. 1199.48
parilia V 22 56
parilia feſta F 152 16 F.P 356.54
pariter par Iſid. 888 55 ex æquo N 696 29
pariter impar numerus Iſ. 889.1
parius lapis Iſid. 1213.58
parma V. 20.32 N 798.5. Iſid. 1272 23
parmani V 68.53
parmulis pugnare F.P 356 [illegible]
parnacides N 790 10
parnaſus mons Iſ. 1180.29
paro Iſid. 1286.7
parochos à Græco N 510.21
parœmia Iſ. 850 47
paromœon Iſ. 846 23
παρομοίωσις, παρονομασία V.G. 1354 34
paron inſula Iſ. 1177.18
parones, nauium genus F.P 358.1
parotides Iſ. 919.22
paret, ſignificat apparebit F.P 357.3 & 4 F 144.16
parrheſia Iſid. 870.37
parricidij actio Iſ. 933.44
pars lecti N 693.26
parſi non peperci F. P 357.8 & 13 V.G 1329 41
parſipolis Iſid. 1185.3
partes diei Iſid. 939 10
partheni Iſid. 1189.44
parthenopia 1189.36
parthi Iſ. 1038.4 & 8
parthia Iſid. 1162.9
parthico ferro palma datur Iſid. 1228 28
parti & partuis N 757.50
particeps V.G 1364.27
participalia nomina Iſ. 824.56
participium Iſid. 823.34
particulones N 493.46
partiret N 750.19.& 752.6
partus & pro naſcendo F.P 357.14 N 606 43
parum cauiſſe quid F.P 357.27 F 148 24
parumper N 698.24 & 25
paruum N 71 .36
paſcales oues F 150.23 F.P 357 22
paſcha Iſid. 968.23
paſchæ vocabulum Iſid. 963 50
paſchalis cyclus Iſid. ibid.
paſſales quid F.P 357.30
paſcentia V.G 1335.6
paſceolus N 569.44
paſcere N 711.47. V.G. 1342.34
paſcito linguam quid F. P 357. 28
paſcuus ager Iſ. 1202.60
paſſer 1434 8
paſſeres Iſid. 1139.25
paſſer marinus F.P 357.32
paſſim V.G 1349 48
paſſi ſenes N 489.29
paſſiuum genus Iſid. 827.41
paſſum N 489. 23 liquoris genus N 693.58 & 796.19 Iſ 1316 59
paſſus, perpeſſus N 693. 57. Iſ. 1204. 12
paſtillum F 155.55 F.P 357.34
paſtillus F.P 357.35
paſtinaca Iſ. 1261.9
paſtinatum Iſ. 1325 6
patagium F.P 377.37 N 789.9
patagus morbi genus P.F 357. 40
patalis bouis F.P 357.41
pate facere N 674 42
patella N 791.26. Iſ. 1320.29
patellæ F. 154.30 F.P 357 43
patens V.G 1369.2
pater V 12 58. Iſ 987.51
pateram perplouere F 155. 54 F.P 357.47 & 49
pateræ Iſ. 1318.49
paterfamilias V 71.24. Iſid. 1053 52
paterfamilias vnde dictus Iſ 1054. 2
paterniani Iſid. 1014 34
pater patrimus F 145. 42 F. P 357. 51
pater quis eſt Iſid. 1053 50 & 52
patibulum, crux N 691 40 Iſid. 936. 28 & 32
patiens N 675.60
patina Iſid. 1318 26
patitor N 752.33
patresfamiliarum V 71.28
patres appellantur F 152.44
patres ſenatores F.P 357.58
patres vnde dicti Iſ. 1050.51
patres conſcripti Iſid. 1050.54
patria quid vocata Iſid. 1173.46
patriarcha Iſid. 996.21 & 1004.16 & 34
patriciani Iſ. 1013.52
patricij F.P 358 14
patricij calcei Iſid. 1310 35
patrij V.G 1369 4
patricij qui vocantur Iſid. 1047 38
patricius F 149 2
patricius vicus F.P 358 17
patriæ nomina Iſid. 824.52
patrimi & matrimi pueri F 151. 10 F.P. 358.22.& 26
patrimonium Iſid. 1202.51
patripaſſiani Iſid. 1013.31
patritum N 575.19
patrocinia F 144.22
patrocinium F. P 358. 30 V.G 1332 52
patronus F 157.8 V.G 1357.57 & 1361. 24
patronymica nomina Iſid 824.40
patrueles N 800,6. Iſ. 1056,59, V. G. 1359.45
patuli V.G 1365.26
patulum V.G 1359.2
pauciens pro raro F.P 358. 33 N 573 12
paueri frumenta F 155.60 F. P 358 35
pauidus, pauens V.G 1369.30
pauimenta pœnica F 150. 47 F.P 358.37.& 44. Iſid. 1200.16. & 1292 31
pauitenſis veſtis Iſid. 1300 4
Pauliani Iſid. 1013.29
Paulus Iſid. 1001.51
Pauo V 24.37. Iſid. 1157 34 & 1434.7
pauor N 734.22 V.G 1331. 32 & 1344 38
pauper V 17 5 V.G 1375.58
paupera V 72.2
pauperauit N 573.1
pauperies quid F.P 758 46 N 762. 16
paupertas N 507.49 & 608.4
paupertates nouè poſitum N 576.2
paupertinum N 576.22
pauſa quid N 573.40
pauſia Iſid. 1249.27
pauxillatim N 572.23
pax, venia N 694.20.& 22
paxillus N 570.52
pax vnde dicta F.P 354.54
pecten Iſid. 1324.20
Pectenatum tectum F.P 358 48 S. 232.49
Pectines Iſid. 1305.56
pectoralis tunica Iſid. 1299.24
Pectunculi V 1449
Pectus Iſid. 1096.10
Pectuſcum quid F.P 358. 51. S 232 56
Pecua & pecuda N 574.22 V.G 1369 14
pecuaria V.G 1369.23
Pecuarius Iſid. 1225.22
pecudes N 741 8
pecudes quid ſunt Iſid. 1110
peculatoriæ oues V 17.37
peculatus V 17.39. F.146.28. F.P 358.58.& 359.4 & 7 10. S. 233 1. Iſid. 934
peculium ſeruorum F. 153.49. F.P. 359.21 & 23. Iſid. 91.231 & 1225 10
pecunia, ſacrificium F. 152.10 & 156. 56 F.P 359.25.& 29. Iſ. 1225.10
pecuniosi V 62.57
pecunioſorum & locupletum proprietas N 507.14
pecunioſus V 17 10.& 63 16. Iſ. 1225 23 V.G 1331.41 & 1376.2
pecus V 17.31 N 573.60
pecus quid dictum Iſ. 1110
pecuum F 153.22
peda F P 359.45 & 47 S 232.9
pedale V.G 1330.[illegible]
Pedatius ſenator F.P 359 50. S. 232. 36
pedum ſtruis F.P 359.55 & 57
Pedes dicuntur F.P 360. 14 Iſ. 829. 49.& 1099.1
pedeſtria auſpicia F 31.54. F.P 359 59

Pedetentim & pede preſſim N 499 10
Pedibus obſitum F.P 360.4 S 232.20
Pedicam V 17.37
Pedicæ Iſid. 974.55
Pediolus N 574.56
Pedis N 608.24
Pediſſequum V 17.30
Pedites iſid. 1278.47
Pedorus iſid. 1118.26
Pedulla F 143.33 F.P 360.18
Pedule V.G 1330.13
Pedum Ver.113.43 F 153.59 baculum incuruum F.P 364.20 & 32. baculi genus S 232.32
Pegaſides muſæ F.P 360.35
Pegaſus equus F 140.27
Peior V.G 1369.16
Peius N 727.11
Pelagiani iſ. 1014.51
Pelagus iſid. 1153.12
Pelamys piſcis genus F.P 360.39
Pelaſgi iſid. 1040.36
Peligni vnde orti F.P 360.41
Pellaria V 68.40
Pellem habere F.P 360.46
Pellexit F.P 360.50
Pellicanus iſid. 1135.34
Pellicator F.P 360.51
Pellices F.P 360.52 N 486.52
Pelliculatio F 150.15
Pellicum galerum F.P 1096.34
Pellita ouis pro F 150.25
Pelluuiæ F.P 361.6
Peloponenſis iſid. 1169.1
Peloponenſis vrbs iſid. 1188.39
Peloris V 14.57
Pelorum promontorium iſ. 1179.33
Pelta genus ſcuti F.P 361.8 iſ. 1272 17
Peltæ N 798 [illegible]
Pel..es iſid. 1319.47
Pel..is V 21.12
Peluis N 791.19
Peminorum quid N 576.58
Penates F.P 361.9 iſ. 1032.14
Penatis ſingulariter F 156.10
Penatores F 146.17 F.P 361.15
Pendere pœnas F.P 361.20
Penè iſ. 839.37
Penem antiqui codam F 147.37 F.P 361.29 & 40
Penetrabile V.G 1369.45
Penetrale ſacrificium F.155.40 F.P 361.46 V.G 1369.44
Penetralia F.P 361.50 iſ. 1196.31
Penetrare N 696.25
Peniculamentum N 568.53
Peniculi quid F.P 361.52
Penita offa F.P 361.55
Penua vnde F.P 361.59 iſ. 961.27 & 96.35 & 1297.34 & 1333.37
Pennæ antiqui S 231.39
Pennum iſid. 1287.38
Penora quid F.P 362.5
Penſum N 503.44 iſ. 1306.7
Pentaphyllon iſ. 1256.2
Pentapolis iſ. 1164.15 & 1171.56
Pentaptota iſ. 825.44
Pentateuchum iſ. 952.1
Pentathlum F.P 362.7
Pentecoſte iſ. 968.25
Penula N 735.55 & 787.24. iſ. 1302 58
Penularium N 568.22
Penum penetrabile V.G 1351.14
Penuria F.P 362.11
Penus F.155.23 locus in æde Veſtæ F.P 362.12 N 607.54 V.G 1365 32
Peperci V.G 1329.41
Peplum Iſ. 1303.24
Pera Iſ. 1303.12
Perbitere pro perire F.P 362.19 N 571.9
Percedere N 575.25
Percellere N 570.20
Percitum N 574.10
Percontari N 508.7
Percontat N 751.23
Percontatio V.G 1355.51
Percontor V.G 1379.35
Percunctatio Ver.113.48 S 233.26
Percunctatum quid F.P. 362.34
Percunctatio pro interrogatione F.P 362.20
Percunctatum F 150.42
Percurſio N 575.39
Percuſſus, perculſus V.G 1351.39
Percutere N 720.20. & 691.54
Perditum eſt F.P 362.37 profligatum V.G 1362.55
Perdix N 607.8. iſ. 1138.51
Perduci V.G 1379.36
Perduellis V.G 1375.50
Peredia & bibeſia F.P 362.39 & 41
Perempta F.P 363.10
Peredia & bibeſia S 233.45
Pergere F.P 362.44
Peregrina ſacra F 146.22 F.P 362.45 & 47
Peregrinus V.G 1375.48
Peregrinus ager V 7.69 F.151.35 F.P.362.54
Peregrini Iſid 1052.48
Peremere S 233.47 F.P 362.56 & 58 auſpicari F.P 363.7
Peremptalia fulgura S 233.39 F 151 50 F.P 363.13
Perenne F 151.40
Perendie Iſid. 939.32
Perfacul antiqui S 233.37 F.P 363 20
Perfecta vox Iſid. 897.40
perfecta forma Iſid. 827.2
Perfectus Deus Iſid. 980.20
Perfectus numerus Iſid. 889.57
Perferre V.G 1353.38 iudicare N 700.4
Perfice N 574.53
Perfine, perſtringas F.P 363.23
Perfuga F.P 363.24 & 30 S 233.32 V.G 1330.14
Periſcelides Iſid. 1308.38
Pergamus & Pergama V 68.55
Pergamenarum nomen Iſid. 960.13
Pergrecari F.P 363.33
Periculatus ſum F.P 363.36
Periculoſum N 630.39
Periculum N 607.45 ſalutis diſcrimen N 690.22 V.G 1334.14 & 1379 18
Perihermenia Iſid. 877.51
Perihodos dicitur F [illegible].22 F.P 363 39
Perimere V.G 1330.58
Perimit F.P 363.48
Periodus Iſid. 834.17
Periodos Iſid. 867.4
Perite N 721.18
Peritus N 925.26
Peripatetici Iſid. 1016.58
Periphraſis Iſid. 849.1
Peripneumonia Iſ. 916.20 & 918.6
Periſſologia Iſid. 843.55
Peritus V.G 1357.53
Perizomatum Iſid. 1299.9
Perlatus dictus N 699.59
Permittere N 575.49
Permiſſus appellatur aries F.P 363 49
Permutatur F.P 363.51
Perna V 19.53
Pernici N 758.13
Pernicies N 571.3 & 607.25
Pernicitas & velocitas V.G 1344 31
Perniicioſum N 676.56
Pernicitas N 734.8
Pernix N 692.46 V.G 1369.20
Per nubem prophetia iſ. 1000.20
perones & culponiæ Iſid. 1312.5
Perperi N 569.7
Perpendiculi N 576.26
Perpendiculum Iſid. 1296.20
Perpetem F 139.18 F.P 363.55
Perpetrat F.P 363.59 & 60
Perpetuitaſſit N 569.50
Perpetuum N 689.5 V.G 1356.56
Perplexabile N 570.4
Perplexim, pro perplexè N 774.41
Perpulit F.P 364.6
Perſæ Iſid. 1038.25
Per ſe numerus iſ. 890.22
Perſeſtæ F.P 364.49
Perſeuerans N 692.50 & 676.34 & 714.53
Perſeueranter N 706.51
Perſeuerantia V 3.19
Perſida Iſid. 1162.44
Perſequi V.G 1350.24
Perſtringere, attingere N 665.60
Perſuadere V.G 1357.36 & 37
Perſuaſio Iſ. 953.60
Perſia Iſid. 1162.36
Perſicum malum Iſid. 1244.2
Perſicus portus F 139.23 F.P 364.8 & 12
Perſicus ſinus Iſid. 1153.20
Perſillum F.P 364.19 & 22 F 139 21
Perſona Iſid. 884.20
Perſonata fabula quædam F.P 364 25. F 139.26
Perſpicacè, pro perſpicaciter N 772 57
Perſpicere N 674.50
Pertica Iſid. 1104.12 & 13
Pertinacia V 3.14 N 727.39 perſeuerantia V.G 1350.23 & 1338 19
Pertiſum, pro pertæſum F 139.48 F.P 364.35
Perturbare N 689.47
Pertuſum dolium F 150.2 F.P 364.1 40
Peruade populum V 48.48
Peruenibunt N 770.24

Pernicacia N 727.38 V.G 1338.18
Pernicies V.G 1334.25
Pernico N 758 33
Peruigil iſ. 966.20
Pes V 17.34
Peſcia S 232.11 F.P 364.45
Peſeſta S 232.27
Pernis S 230 36
Peſtifera auſpicia F 152.3 F.P 364 55
Peſtifera fulgura F 151 29
Peſtiferum fulgur S 232.14 F.P 354 59
Peſtilentia Iſid. 919.50 & 56
Peſtilitas N 572.32
Petalum Iſid. 1298.43
Petauriſta S 231.23
Petauriſtæ F.P 365.1
Petauriſtæ vnde N 514.58
Petere N 696.9 & 716.18 V.G 1369.41 poſcere V.G 1355.21 N 691 49
Petico genus morbi N 574.58
Petila ſura S 230.43
Petilum N 568.30
Petimina S 231.30
Petimina ſunt vlcera F.P 365.11
Petiſſere F.P 365.20.& 11 S 231.17
Petoritum S 231.17 F.P 365.26 & 31
Petra Iſid. 983.57
Petrapium iſid. 1262.32
Petrarum genera S 231.10 F.P 365 54
Petreia F 150.8 F.P 365.42
Petrones quid? F.P 365.59
Petronij 1425 34
Petrones ruſtici S 231.20. F.P 366 1
Petronia amnis F.155.37. F.P 365 52 & 57
Petroſelinon Iſid. 1262.29
Petru Iſid. 1001.10
Petula ſura F.P 375.7 & 8
Petulantes & petulci S 231.2 F.P. 366.5
Petulantia N 495.56 & 575.58
Peuſis Iſid. 872.18
Phaceas Iſid. 995.54
Phalarica Iſid. 1270.34
Phaleræ N 797.60 Iſid 1316.9 V.G 1380.16
Pharao Iſid. 993.47
Phares Iſid. 993.35
Phariſæi Iſid. 1010.20
Pharmaceutica Iſid. 919.65
Pharus turris maxima Iſ. 1193.49
Philadelphia Iſid. 1185.26
Φιλαδελφία 1419.54
Philiſtim Iſid. 1036.42
Philoſophi Iſid. 1015 58
Philoſophia Iſ. 872.48 & 873.49
Philoſophiæ ſpecies Iſid. 873.5
Phinees Iſid. 994.8
Phlebotomum Iſ. 922.13
Phlegma Iſid. 915 36
Phœnices Iſid. 1036.24
Φρένησις quid? Iſid. 915.55
Phryges Iſid. 1037.22
Phrygia veſtis picta eſt N 485.20
Phrygia Iſid. 1300.13
Phrygia veſtis Iſid. 1300 13
Phrygiones Iſid. 1300.16. & 1300.17
Phyſicj Iſid. 1016.16
phtiſis Iſid. 918.11
philiſtei Iſid. 1039.12
phy V.G 1378.55
phyſica Iſid. 873 15
Φύσικα 1429 33
piacularia auſpicia F 152.59 F.P 366 18
piaculari porta F.P 366.26 & 31 S 236.9
piaculum Iſid. 934.25
piare, impiare, contaminare N 693 51. Ver. 113.52
piari eos F.P 366.57 & 41 S 233.6
diatrix F.P 366.37 & 41. S 233.9
picæ Iſid. 1137.19
pica 1434.7
picati appellantur F.P 366.45. S 230.60
picena regio F.P 364 48
picentem V.G 1327
picenum V.G ibid.
pici N 570.16
picta S 231.50
picta quæ nunc toga F.P 366.51 & 53
pictauium Iſid. 1189.60
pictor Ver. 113.54. 1433.11
pictor Zeuſis S 231.42
pictor Zeuxis F.P 367.1
pictura Iſid. 1293.40
pictura fucata Iſid. 1293.44
picturæ excogitatores iſ. 1293.52
picus auis F.P 367.11. iſid. 1177. 27 6 152.55
piem, colam N 569.50
pierides muſæ S 233.24
pierides muſæ F.P 367 13. & 17
pietas 1435.48. N 511.44
pietati ædis conſecrata S. 231.59 F.P 366.19
picunnus auis Marti dicata N 775
pigere F. P 367.24 pro tardari S. 233 13
piget V.G 1369.36 & 1357. 51. & 1336 …
pigne N 607.38
pignera, pignora V.G 1347.29
pigneratur N 755.21
pignoſa pignora F.P 367.26. S. 232 54
pignus Iſ. 932.4 & 13
pigrare N 571.18
pigror N 607.55
pila F.P 367.28 & 1270.58. & 1284 10
pila in ſigno quid Iſid. 1267.59
pilæ F. 147. 26. effigies viriles F.P 367.30
pilani V 16 35
pilani cur dicti F.P 367.47
pilare N 505.22. S. 230.54. compilare F.P 367.48. & 50
pilat F.P 367 52
pilates genus lapidis F.P 767.54 & 56
pilatus Iſid. 1003.25
pilentis & ſerpentis vehi F. 151. 13
pilentum F. P 368.2 & 4 petoritum Iſ. 1393.46
pileus N 608.11
pileum Iſ. 1298.25. & 1307.3.
pilogonus herba ſanguinaria Iſid. 1258.60
piloſi Græcè panitæ quid Iſ. 1032.33
pilum V 20.40. & 21.54
pilum quid Iſid. 922.31
pilumnoe poploe F.P 368.8
pilumnus & picumnus N 782.7. 1433 30
pimpleides muſæ F.P 368.11
pinaria tribus F 144.56
pinarij 1416.32
pinarius 1416.34
pingue N 677.35 & 607.4. pro impedito poſitum N 576.29
pingues voces Iſid. 897 28
pinnæ V 24.7
pinnula Iſid. 1091.43
pinſere N 570.23
pinus Iſid. 1246.20
pinus iuglans V 18.36
pipare N 572.47
pipatio F.P 368.14
piper album Iſ. 1251.35
piper longum Iſid. 1251 34
piperinus lapis Iſid. 1291.16
piperis Iſ. 1251.27 N 570.12
pipulum F 157.1
pira Iſid. 1222.8
pirus Iſid. 1244.43
piratica bella Iſid. 1265.39
piræneus mons Iſid. 1180.52
pirgus Iſid. 1282.30
piſa Iſid. 1238.55
piſalites S 232.15
piſare N 577.41
piſcati pro piſcatus N 759 9
piſcatio N 606.12
piſcatorij ludi S. 232. 40. F.P 368.20. & 22. F. 146.27
piſcatorium æs S. 232.6. F.P 368.38
pis quid dicitur Iſid. 1238 56
piſces Iſi. 1127.40 à calore Iſ. 1128.8 à figura Iſid. 1128.11 ex morib. terreſtrium Iſ. 1128 5. à ſexu Iſid. 1128 14 ex ſimilitudine terreſtrium Iſ. 1127 60
piſciceps V 69.52. & 69.52
piſcinæ publicę S. 232. 42 F.P 368.35
piſcinula piſcinella V 16 41
piſculentum N 569.38
piſtacia Iſ. 1246.19
piſtillus N 608.34
piſiſtratus Biblioth. primus inſtit. apud Græc. Iſ. 956.39
piſtrina & piſtrix V 23.36
piſtũ S. 231. 34. Iſid. 1257.50. F. P 368. 38
pium, religioſum N 694.53. 1435. 45
pix Iſ. 1250.7
pix ramalis Iſ. 1250.10
placatus N 704.16
placenta F 140.41
placet N 713.13
placidus N 675.60. V.G. 1358.35 ſilẽs N 702.57
placium Iſid. 1305.12
plaga ſpatium immenſum N 693 13
plagæ N 787.37. verbera N 693 1
plenæ figuræ Iſ. 893 53
plancæ F.P 368.40. F. 142.53
planci F 142.54
plancij 1425.59
planetę Iſid. 911.16. & 1303.7

planta oliaginea F.P. 368.48. F.155 27
plantæ F.142.51.Iſ.1240.50.F.P.368 50.& 1099.4
plantaria V.G 1369.9.Iſ.1240 51
plaſtice Iſ. 1293.30
platanus Iſ. 1247.19
plateæ Iſ. 1192.43
Platonici Iſ. 1016.27
plaudi cur canes vocantur F.P.368 56
plauſtrum F. 142.55.Iſ.1323.40
plauti quid F 142.44
Plautij 1425.49
plebeiæ pudicitiæ F.P.369.5.& 9.F. 146.47
plebeij Ædiles F.P. 369.11.F.145.7
plebeius magiſtratus F. 1425.60. F.P.369.23
plebs Iſ. 1050.30.& 33.V.G.1378.10
pleiades Iſ. 910.41
plena ſue F 147.56
plentur F 143.10.F.P 369.31
plenum diſtentum N 677.39
pleonaſmus Iſ. 843.51
plera F 143.22.F.P.369.33
pleuitas N 568.26
pleuritis Iſ. 916.17
plexa F.P 369.35.F.143.18
pliſma S 230.39
plurima F.P 369.39
plorare F.P 369.40.F.143.26
Ploti appellantur F.P.369.48.F.147 59
ploximum appellari F. 143.23. F.P. 369.60
pluma Iſ. 1333.40
plumarium N 576.16
plumatile N 789.25
plumba V 85.12
plumbum Iſ. 1229.11
pluris V.G 1346.25
plures V.G 1346.27
plutei Iſ. 1271.56
pluit & luit V 91.39
plus à multo V.G 1341.48
plus quàm ciuile bellum Iſ.1265.29
plutei crates F.P 370.4
plutei dicuntur F 143.3
Pluton Iſ. 1026.46
pluuia N 608.29
pluuiæ V.G 1368.51.Iſ.1147.13
poculum potio V.G 1346.38
podagra Iſ. 918.50
podagroſus,podagricus V.G. 1360 44.& 45
poderis Iſ. 1298.18
Poëma N.725.6.& 19.Iſ.853.57.V.G. 1331.50
poëmatis N 759 14
poematorum pro poëmatum N. 761.44
pœna V 29.11.Iſ.839.38
Pœna vnde dicta Iſ. 934.37
pœnas pendere F 149.57
Pœni F. 149.45. carthaginenſes Iſ. 1043.51
pœnicus V 20.19
pœninæ alpes Iſ. 1190 40
pœnita offa F 150.54
pœnitebant N 752.4
pœnitentia Iſ. 975.30
poëſis N. 725.6.11.& 22.Iſ. 853.56
poëma V.G 1337.41.43.& 49
poëta facit fabulam V 42.28
poëtæ quidam cur Theologi dicti Iſ. 1019.9
poëtarum tres dicendi characteres Iſ. 1019.16
poëticum V.G 1331 51
ποίησις qualitatiua diffinitio Iſid. 881.9
Pol.V.G 1378.49
poleium Iſ. 1255.17
polenta F 156.18
poli Iſ. 903.45.& 1145.11
polimenta F 145.37.F.P.370.17
polimita veſtis Iſ. 1300.11
polimitus Iſ. 1300.11
polire V.G 1332.44
politiones quid ſunt N 520.45
pollentia N 572.17
polles,genus farinæ Iſ. 1314.4
pollicere N 749.45
pollicere N 689.37.V.G.1369.2
pollinctores N 573.59.PL.801.21
pollit F.P 370.24
pullubrum F.P 370.27
pollucere F 156.18.F.P.370.28
pollutum V 38.48
polteo S 230.37
polteio pro vlteriore F.P. 370.34
polubrum F 152.41.N.791.50
polus V 48.44
polus Septentrionalis Iſ. 1145.12
polypodion Iſ. 1257.50
polypus V 15.2.N.608.1
polyſyntheton Iſ. 846.54
poma Iſ. 1242.57
pomaria V.G 1361.58
pomonal F.P 370.35.F.155.28
pomonalis flamen V 52.45
pomorum proprietas N 517.59
pomerium V 24.19
pometa V.G 1361.57
pompa V.G 1364.10
pompa vnde dicta Iſ. 1266.44
pompo 1409 1
Pomponij 1416.28
ponderitas N 572.26
ponderis ſigna Iſ. 1234.14
pondo N 568.39.& 576.59
pondus N.746.32.Iſ. 1226.3.& 1230 26
pone graui ſono F.154.8.F.P.370.37 & 40
ponere,deponere N 692.35
pons Iſ. 1287.40
pontica gemma Iſ. 1223.19
pontici canes Iſ. 1118.36
ponticæ Iſ. 1219.43
Ponticus Iſ. 1152.21
pontifex Iſ. 1004.45
pontificale pomœrium F 155.2
pontificij 1426.58
Pontina tribus F.P 370.42.F.144 36
Pontius Iſ. 1003.22
pontonium Iſ. 1286.27
Popillia tribus F.144.53.F.P.370.45 & 49
Popillij 1427.31
popinones N 575.28
populacia N 569.23
populare N 505.27
popularia ſacra F.156.14.F.P.370.50
populat N 749.49
populati V.G 1362.17
populatim N. 569.18.& 571.51
populi F.P. 370.54.V.G.1369.24
populus Iſ. 1247.57.V.G.1369.25.& 1378.9.Iſ.1050.26.& 32.35
porca V.8.6.N.517.46.Iſ.1204.49
porca aurea F.P 371.7
porca præcidanea F 140.38
porcæ F.P.370.60.N.570.29.F.P.371. 12.& 14.in agris F.P. 371. 4. rari ſulci F.141.9
porcæ ſignificatio N 517.42
porcere N 517.51
porcet N 574.41
porci effigies F. 145.54.F.P.371.16
porci marini Iſ. 1118.43
Porcilij 1425.44
porcus V 17.55.Iſ.1112.39
pori Iſ. 1096.38
porigam,pro porrigam F.141.4.F.P. 371.23
porriam pro iaciam F.P. 371.29.F. 140.43
porrigo,genus morbi N 575.8
porta V.G 1374.55
porta Iſ. 1192.37
porta Romanula V.27.30. Ianualis V 27.31.Lauernalis V.27.26.Mucionis V. 27.27.Næuia V. 27.28 Randuſcula V.27.23
portulaca N 796.6
portemia Iſ. 1286.37
portenta N 696.56
portenta F 151.23
portenta N 729.24
portenta F.P 371.32.& 37
portenta V.G 1340.47
portenta quid ſunt Iſ. 1105.40.& 50
portenta rerum F 151.51
portentum S 222
portentum N 726.6
portentum V.G 1328
portentum V.G 1338.12
porti N 760.59
porticus Iſ. 1198.59
porticulus Iſ. 1287.25
portiſculus F.P 371.40.& 42
portiſculus N 569.54
portiſculus F 145.43
portitores N 496.33
portorium F 146.59
portorium N 504.4
portum F 144.19
portum Iſ. 1261.48
Portumnalia V 33.57
portumnus F 149.55
portumnus F.P 371.54
portus F.P 371.49.& 53
portus Iſ. 1182.12
poſcere V.G 1369.40
poſcere,accipere N 696.6
poſci V.G 1352.6
poſitiuus gradus Iſ. 825.6
poſitura Iſ. 833.51
poſituaa Iſ. 835.10
poſituræ vnde dictæ Iſ. 833.54
poſſeſſio F 143.53
poſſeſſio F.P 371.57
poſſeſſiones appellantur agri F.P 372.10
poſſeſſiones F 149.4
poſſeſſiones Iſ. 1202.47
poſſeſſiua pronomina Iſ. 826.9
poſſeſſus Iſ. 932.57

poſſeſtrix N 569.26
poſſetur, pro poſſet N 770.35
poſſi lere V.G 1331.13
poſſidet N 715.47
poſſidet iuſte Iſ. 931.15
poſterdie V.G 1380.9
poſterior analogia V 105.26
poſteriora quid vocata Iſ. 1098.26
poſteritas Iſ. 1055.38
poſterius, tardus N 696.41
poſthac V.G 1378 46
poſtes Iſ. 1199.32
poſtica N 606.32
poſtica linea F 144.24
poſtica linea F.P 372.14.& 20
poſticum oſtium F.P 372.22
poſtliminium F 141.12
poſtliminium F.P 372.33.& 36
poſtliminium Iſ. 939.20
poſtomis N 495.26
poſtremus, poſterior V.G.1352.17 & 28
poſtuma V 84.26
poſtumij 1415.20
poſthumus V 84.21
poſtumus F 143.6
poſtumus F.P 372.57
poſthumus Iſ. 1055.25
poſtumus 1407.7
poſtulare N 696.44
poſtulare V.G 1355.40
poſtulari V.G 1352.6
poſtularia fulgura F 152.28
poſtularia fulgura F.P 372.52
poſtulatio V.G 1359.6
potacio, Repotatio V 43.48
potens N 703.49
potens V.G 1331.43
poteratur F 149.8
poteratur, pro poterat N 770.44
poteſſe, potis eſſe V.G 1380.34
poteſtas Iſ. 822.35
poteſtates Iſ. 989.48
poteſtur F 149.7
poteſtur F.P 373.2
poteſtur, pro poteſt N 770.47
poti N 752.15
potio Iſ. 1315.36
potitia gens 1415 26
potitium F.P 373.6
potitium & pinarium F 146.36
potitus ſeruitute F 155.19
potura V 8.24
potus à bibendo N 573.10
præbia V 59.7.F.145.10.F.P.373 24
præbitio N 570.44
præcantrix N 762.39
præcen F 150.36
præcentor Iſ. 1005 54
præcepta Iſ. 958.58
præcepta S. 230.32.F.P.373.30.& 31
præciæ F.P 373.43
præciamitatores F. 153.55.F.P.373. 33
præcidanea porca F.P 373.53
præcidania agna F.P 373.47
præcidere F.P 374.1
præcipere, iubere, monere N. 694 55
præciſum N 569.33
præclamitatores F.P 373.38
præclariter N 775.6
præclauium quid N 519.36
præconinus 1433.26
præcoquæ vuæ Iſ. 1140.3
præcordia quid ſunt Iſ. 1099.38
præcox & præcoca N. 569.13.& 572 55
præcox malum Iſ. 1244.7
præda V.29.21.& 65.22.N.727.30.Iſ. 1267.32.V.G.1317.& 1338.14
prædes V 8.12
prædes homines V.G 1364.14
prædia V. 8 11.F.148.36. Ver.113.59 F.P.374.2
prædicamenta Iſ. 875.58
prædicare V.G 1356.56
prædium Iſ. 1201.53
prædonuli F.P 374.10.& 13
prædonuli F 150.35
prædotionc S 230.35.F.P.374.15
præfecturæ F 144.2.F.P.374.26
præferiiculum F. 154.:7. F.P.374.33
præficæ F.P 374.39.N.520.54
præfeſtinatim N 575.42
præfractum N 571.59
prægradat N 519 44
præiudicium V.G 1362 30
præiurationes facere F.P. 374.46
prælia vnde dicuntur Iſ. 1266.23
præliares dies F.P 374.49
prælium V.G 1333.5
prælum Iſ. 1325.22
prælium V.G 1341.19
prælumbare N 572 33
præmetium F 145 26.F.P.374 52
præmiatores N 569.20
præmium V 29.22.V.G.137.22
præmioſa pro F. 150.23.F.P.374 56
præmonere V.G 1379.16
Præneſte dicta F.P 375.2
præneſtinus ager V 7.66
prænomen Iſ. 823.45
prænomina F.P 375.4
præparare V.G 1332.49
præpetes aues F.152.7.S.230.47. F.P 375 8.& 16
Præpoſitio Iſ. 839.36
Præpoſitio vel interiectio Iſ. 823.35
Prærogatiuæ centuriæ F. 153.42.V. 114.5 F.P.375.25
Præs V 42.2.F.P.375.34.5.37
Præſagitio F.P 375.39.F.157.22
præſagitur N 75 .38
præſegmina N 717.20.& 570.7
præſente N 571.15
præſegmina P L. 806.6
præſepia N 510.2 & 606.13
præſiderare F.P 375.46
præſides Iſ. 1051.11 & 1047.42
præſidium V.16.44.F.P.375.49.V.G 1333.31 & 1374.45 & 1375.54
præſtare, facere N 694.26
præſtigiator V 17.20
præſtigium quid Iſ. 1022.27
præſtinare F.P 375 53
præſtites quid F.P 375.54
præſtolari F.P 375.56.N.575 46
præſtolat N 752.17
præſtringere N.502.32.obtenebrare N.695.57
præteriti Senatores F.P 375 59
prætexta N 790.7.V.G.1364.3
prætextæ F.P 376.24
prætexta pulla F. 147.16.F.P. 376 12
prætextati F.P 376.26
prætextatus 1436.38
prætextus ſermo F. 151.18.F.P. 376. 29
prætexta Iſ. 1302.59
prætor V 15.25 & 16.16 & 15.25
prætores Iſid. 1051.12.N.496.9. Iſid. 1047 41
prætoria porta F.P 376.59
prætor ad portam ſalutatur F.P.376 74.F.148.48
prætoria cohors F.P 376.55
prætorium Iſ. 1193.5
præuaricator V.G 1363.38
præuaricatores F.P 378.4
præuenire N 695.4
præuertere, præuenire N. 689 28
præuertit, reuocat N 689.30
præuiſo V.G 1380.13
præuius N 519.52
prandicula F. 155.33.F.P. 377.5.& 6
prandium Iſid.1314.12.& 33.F.P. 377. 8
pranſus N 742.29
praſangæ F.P 356.37
praſina Iſ. 1294.37
praſius Iſ. 1215.25
prata V 8 6
pratum Iſ. 1203 37
prauum V.G. 1357 49
precantur N 754.55
precari V.G 1352.35
precarium Iſ. 931.52
precium Iſ. 932 53
premere, defodere N.690.49 & 719 12
Preſan F 155 50.F.P.377.13
presbyter Iſ. 1005.13
preſſiria Iſ. 921.45
preſſorium Iſ. 1325.23
preſſu quaſi compreſſione N. 576 2
preſſum ſubtile N 690.43
preſter aſpis Iſ. 1123.3
pretioſi lapides Iſ. 1214 49
pretium V 29.12
pretium V.G 1352.32
pœne exitium N 691 22
Priapus deus hortorum Iſid. 1025 16
pridie Iſ. 939.31
Primanus Tribunus F 145.56 & 377 23.& 25
prima linguæ varietas [illegible] Iſ.1033 30
Primneſius F.P 377.34
prima ætas Iſ. 944.9
prima cauſa prolis Iſ. 1066 46
prima poſitura Iſ. 833.58
primigenia V 36.29
primigenia pronomina Iſid. 826 26
primogenitus filius Iſ. 1054.36
primigenius F.P 377.32
primigenius ſulcus F 147.10
primi ordines Senatorum illuſtres Iſ.1050.57
primiter N 573.43
primitiæ Iſ. 1237.11
primores N. 724.51.V.G.1357.39
primum diluuium Iſ. 1159.9
primum genus contrariorum Iſid. 884.58

primum tempus ante legem Iſid. 966.45
primus bellorum author Ninus Aſſyriorum Rex Is. 1265.3
primus digitus,pollex Is. 1095.48
primus primæ formulæ modus Is. 878.32
primus formulæ ſecundi modi Is. 829.25
primus formulę tertij modi Is. 879.39
primus modus Is. 880.16
primus ordo legis Is. 950
primus,prior V.G 1352.27
princeps Is. 1047.17
principales Is. 1051.49
principalia nomin. 824.6
principalia ſigna Is. 1267.47
principalis caſtrorum porta F.P 377.37
principatus Is. 989.52
principes V 16.36
principes Dei Cœlum & terra V 11.42
principium Is. 982.36
prior Analogia V 105.4
priores V.G 1337.59 N 724.50
priſca lingua Latina Is. 1014.6
priſcę Latinę Colonię F 148.46 F.P 377.40
priſci Latini propriè F.P 377.43
priſcillianiſtæ Is. 1014.13
priſcus, Tarquinius dictus F.P 377.46
priſtina F 157.10
priſtina velut priuſtina F.P 377.48
priſtinum vnde venit F.P 377.51
priſtis N 786.34
priua quid? N 574.32
priuatæ feriæ F.P 377.53 F 150.57
priuata via Is. 1205.27
priuati quid dicuntur Is. 1052.8
priuatum V.G 1331.36
priuatæ mulieres F 156.42
priuetæ,quid? F.P 378.5
priuernæ 1434.20
priuignus dictus F.P 378.8
priuilegia Is. 927.58
priuilegium F 149.22
priuos priuáſque antiqui dicebant F.P 378.12
proædificatum F.P 378.54 F 150.40
proœmium Is. 958.52
proauus Is. 1054.18
probare N 711.59
probatio Is. 1273.25
probatu difficile N 516.33
probatum N 730.4 V.G 1342.16
probi V.G 1375.4
probi velut prohibi F.P 378.56
probiter pro probè N 771.48
problema P L. 803.36
problemata Is. 959.18
proboleis N 510.33
probrum F 141.53 F.P 378.58
probrum Virginis Veſtalis F 149.10
probrium F 141.57
probus V.G 1338.42
procacitas N 495.59 & 741.22
procacitas à procando N 496.12
procalare F.P 379.13
procapis F.P 379.19
procare V 55.47
procari F.P 379.21
procat N 496.19
procatalepſis Is. 870.19
procax N 496.17
procedens Is. 985.16
procedere F.P 379.26
proceleumaticus Is. 830.35
procella Is. 1249.57
procellunt F.P 379.29
procera F.P 379.30
proceres Is. 1051.16
proceſtria quid? F.P 379.32
proci N 496.13
procilli ſiue Præcilli F 150.11
procincta claſſis F.P 379.39 & 44 F 154.25
procitant, prouocitant F.P 379.54 & 56
procitum quid? F.P 379.58
proconſules vnde? Is. 1046.6
procubitores F 156.28 F.P 380.3 & 6
procudere N 572.50
proculato F 154.26
proculeij 1415.22
proculinant F.P 380.10 & 12
proculiunt F 156.13
proculus F.P 380.13. 1415.12. 1407.14
procurator V.G 1362.27
procuratores Is. 1052.27
procus F 153.36 F.P 380.17 Is. 1065.24
prodegeris F 141.48 F.P 380.26 & 30
prodere V.G 1362.57 deferre N 590.6
prodicere diem F 157.6
prodidiſſe F.P 380.32 & 34 F 150.44
prodigia F.P 380.37 N 719.20 & 508.11 F 141.43 V.G 1340.43
prodigia,quid ſunt Is. 1105.53
prodigiatores F 141.58 F.P 380.40 & 42
prodigitas N 574.38
prodigium S 222. N 726.10 V.G 1338.16 & 1368.2
prodigiæ hoſtiæ F 155.34 F.P 380.45 & 45
prodinunt F 141.51 F.P 380.48
prodire & procedere V 55.52
prodit V.G 135.81 F.P 380.51 & 53
prodita F 141.59 F.P 380.57
prodius N 509.41
prodixit diem V 40.4
producere, longius ducere N 695.15
producit F.P 381.2
produit F 141.45
prœliant N 750.38
prœlium N 730.7
profanatum V 38.45
profani V.G 1375.5
profanum V 38.41 & 38.51
profanum Ver. 224.9 F 156.24 F.P 381.4 & 5
proferre,palam facere N 696.20
profeſſi V 38.58
profeſti dies F 142.30 F.P 381.18 & 32 V.G 1338.46
profeſtum F 156.22 F.P 381.34
profeſtus dies N 728.19
proficiſceret N 749.34
profiteri N 728.40 V.G 1340.4
profligare N 575.3
profundum F.P 381.41 N 745.18
profundum, propriè quid Is. 1182.42
profundus F 142.27
profuſus F 142.34 F.P 182.44 & 49
progener F 142.10 F.P 381.53
progenies Is. 1055.47
progenij N 760.7
progenitores Is. 1055.48
prognariter N 572.48 & 568.60
prognoſtica prouiſio Is. 921.59
progredi N 751.7
proheres quis eſt? Is. 1053.48
prohibere comitia F 146.6 F.P 381.56
prohibet N 715.48
proiecta ſacra F 152.19
proiectum, dimiſſum & derelictum N 695.44 longè iactum N 695.47
proiicere N 575.54
prolato ære aſtidit F 150.52
prolatus æri F.P 382.7 & 10
prolepſis Is. 845.29
proletarij N 512.17 & 572.9
proletarium F.P 381.12
prolixitudo N 574.50
prologium F.P 382.15
proloqui V.G 1376.50
prolugere F.P 382.17
proluuium, profuſione N 695.42
prolubium N 519.15
promellere F 157.2 F.P 382.18
promerces N 751.54
promenervat S 230.34 F.P 383.21
promerion F.P 382.13
promeritum N 744.36
prometheus Is. 1308.46
promerion S 230.40
promi PL. 804.26
promicare N 519.48
prominere N 705.37
promiſcam F.P 382.26
promiſſa N 731.11
promiſſio V pollicitatio V.G 1355.14
promiſſus capillus F.P 382.27
promittere N 689.37 V.G 1369.29
promonſtra F.P 382.29
promontoria quid ſunt Is. 1179.20
promptuarium Is. 1198.3
promptum,pro eo, F 155.12
promulco agi F.P 382.30
promulgari F.P 382.33
promulare Is. 1192.35
pronepos Is. 1055.41 & 49
pronis N 762.46
pronomen Is. 823.51
pronomina V 67.22
pronuba Is. 1665.20
pronubæ F 150.59 F.P 382.34 & 37
pronurus F.P 382.40

Pro pagare N 119.39
Propages P.F 382.41
Propages quid? N 519.37
Propaginare Is. 1241.3
Propatulum F 141.33
Propatulatum F.P 382.46
Propediem V.G 1380.23
Properam pro celeri F.P 382 49 & 53 F 156.32
Properare F.P 382.54 N 732.29 & 37 V.G 1374.49 & 1332. 42 & 1378 23 & 1343.17.22 & 34.
Properatim N 570 60
Properites N 571.50 & 776 14
Properus F.P 382.57.60 F 141.17
Propes Is. 1288.10
Propetrare F.P 383 1
Propheta Is. 983 46
Prophetæ quid? F 141.38 F.P 383.4 & 6
Prophetæ quinam? Is. 907.44
Propheti æ genera ſeptem Is.1000. 11
Propilia tribus F 145.7
Propina, corruptè popina Is. 1194. 17
Propinare N 501.35
Propitiabilis N 572.10
Propitiatio N 694.14
Propitius N 744.52
Propius ſobrino F.P 383.11 & 15
Proportio V 95.54
Propoſitio Is. 862.14
Pro præmio N 691.30
Proprium Is. 875. 15 & 37 N 688. 57
Propria nomina Is. 987.56
Propriaſſit F 141. 35 F.P 383.17
Propritim, pro proprie N 772. 18
Propitiatorium Is. 1196.16
Proprium V.G 1331.36
Proprius ſobrino F 143.47
Propteruia auſpicia F 151.56
Propter, eius cauſſa N 692.14
Propter viam ſacrificium F.P 383. 18
Propudi F 148.21
Propudianus corpus F.P 383.23
Propudium F.P 383.27
Propugnacula Is. 1192.34
Proſi limites appellantur F 145.4
Proſi limites appellantur F.P 383. 32
Pro roſtra Is. 1272.13
Prorſus, porro verſus F.P 383.38
Proſa es, proſum quid? Iſidor. 1151. 54
Proſapia F.P. 383.45
Proſapies N 522.8
Proſciſſio Is. 1236.33
Proſcriptio Is. 936.16
Proſcriptus Is. 936 17
Proſecta N 608.16
Proſedæ F.P 383.48
Proſedium F.P 383.50
Proſelytus Is. 1008.10
Proſequi N 695.23 V.G 1350.25
Proſerpina V 13.17 Is.1028.14 & 2
Proſſetari N 571.45
Proſperum N 704.25
Proſitium F.P 383.55
Proſimurium F 154.41
Proſimurium pontificale F.P 383.53
Proſita, propoſita F.P 384.22
Proſueſium Is. 1288.21
Proſodia Is. 822.14
Proſopopœia Iſidor. 853.26 & 872. 11
Proſperum N 683.60
Proſpica N 572.14
Proſpicere N 733.13 V.G 1343.51 & 1359.53 & 1358.20
Proſtibulum V.G 1336.14
Proſtibula N 722.18
Proſumia nauigij genus F.P 384.29 N 786.56
Protelare 145.17 F.P 384.31
Protendere N 690.15 N 690.22
Prothesis Is. 844.45
Proteruiter N 773.28
Protinam V 59.3 protinus F.P 384. 55 protinis N 697.9
Protinus N 697.1
protollere N 574 30
Protoplaſtus Is. 1293.35
Prouentum N 777.52
Prouerbia Salomonis Is. 911.16
Prouerbium V.G 1332.2
Prouiclio P 130.45
Prouidere N 571.21
Prouinciæ F.P 384.37
Prouinciæ vocabulum vnde? Iſid. 1173.41
Prouocabula V 67.19
Prouocare N 696.14
Prouorſum F 141.30 F.P 384.39
Prox bona vox F 156.8 F.P 384.44 & 47
Proximi N 570.56
Proximum N 721.33
Proximus quis dicitur Is. 1056.13
Pube præſente F 156.44 F.P 384. 52
Puber F 195.46
Puberes vnde dicti Is. 1103.12
Pubes F 140.15 & 155.32
Pubes adoleſcens F.P 384. 58 & 60
pubes & qui pubem F.P 385.3 & 7
publica ſacra F 181.36 F.P 385.27 & 31
publica pondera F 151.53
publica via Is. 1205 25
publica pondera F.P 385 10
publicæ Balineæ V 85.33
publicani Is. 1042.15
publici augures F 152.24
publicij 1427.10
publicitus, pro publicè N 773.18
publicius cliuus F.P 385.34 F 148. 32
publicus ager F 157.4
publij 1398.1407.19
publilius vicus & Coſconius vicus V 26.50
publilij 1425.22
pudet N 728. 32 V.G 1336.30 & 1357. 51 & 1378.34 & 1369.36
pudicitia N 731.36 V.G 1342 25
pudicitiæ ſignum F 152.2 F.P 385.39 & 45
pudor V.G 1355.32 & 37 & 1354. 0.54
puellaſcere N 571.25
puelli à pueris F 153.50 N 573.48 F.P 385.48 & 50
puer F.P 386.29 Is.1103.22
puer tribus modis dicitur Is.1103.15 pro natiuitate Is. 1103.16 præ ætate Is. 1103.17 pro obſequio Is.1103.19
puella Is. 1103.22
pueræ pro puellæ N 572.36
pueri impuberes F 147.45
pueri pro ſeruis N 570.48
puerilitas N 762.52
pueritia N 572.30 Is.1102.45
puerperæ quid ſunt Is. 1103.40
pugiles & curſores V 62.55
pugio dictus F 145.6 F.P 386.6
pugio N 797.45 Is.1169.30
pugna V.G 1334.49
pugna quid vocata Is. 1166.15
pugnare V.G 1327
pugnitus pro pugnis N 774.4
pugnus F 140.16
pugnus vnde? F.P 386.11
pullia ſaxa F 155.56 F.P 386.24
pulcritas N 572.7
pulcher bos F.P 386.18 F 148.20
pulchralia F.P 386.20 & 22
pulchralibus F 150.38
pulchritudo N 702. 54 Iſid. 1066. 54
pulchritudo equorum Is. 1114.28 V.G 1347 47
pulegium Is. 57.38
pulices Is. 1127.19
pullaria F.P 386.25
pullarium F 152.6
pulli Is. 1133.29
pullum, æſtatis nouellæ N 692.52
pullus N 796.2
pullus Iouis F 152.32 F.P 386.24
pulmentarium V 19.30
pulmentum Is. 1312 V 19.29 Is.1312. 39
pulmo Is. 1100.8
pulpa Is. 1096.41 & 1314.57 & 59
pulpitum Is. 1197.26
pululus Is. 1304.12
puls F 151.41
puls potiſſimum dabatur pullis F.P 386.34
pulſatus, percuſſus N 695.8
pulſus, quid vocatus Is. 1099.41
puluinar V 17.57 1322.39
puluini Is. 1287.39
puluis N 606.27 Is.1207.4
puluis Puteolanus Is. 1207.30
pumex Is. 1210.20
pumilus PL. 803.45
punctariolæ F.P 386.50 & 52 F 150. 39
punctus Is. 894.58
punicæ fortunæ ædes F 147.36
punicani lecti Is. 1312.41
punici dicuntur F 149 58
punici non pœni F.P 386.54
punicum F.P 387.11 & 15
punicus F 142.8
punitur aliquem N 749.59
puniuntur N 754 25
pupæ & pupi N 572.41
pupilla, quid Is. 1092.44
pupillus Is. 1103 24
pupinia tribus F 144.49 F.P 387.18

puppis Iſ. 1286.47
pura veſtimenta F.154.20.F.P.387.23
pure,lautum F. 154.18.F.P.387.29
purgamenta æris Iſ. 1227.57
purgamenta ferri Iſ. 1228.57
purgare,carefacere N.693.34. V.G. 1359.18
purgatio,Iſ. 860.52
puri,prodi F.P. 387.33.V.G.1375.2
purime terinero F.P. 387.39.F.157.3
purimenſtrio F. 156.4.F.P.387.45
puriter N 775.13
purpura V 20.18.Iſ.1305 50
purpurauit N 576.21
purpurea membrana Iſ. 960.55
purpureæ vuæ Iſ. 1140.7
purpureus rúfus Iſ. 1208.36
purpuriſſimum N. 607.22.Iſ.1295.23
purpurites Iſ. 1223 46
purum N 673.56
puſillum V.G 1331.56
puſillus V.G 1361.55
puſtula Iſ. 920.29
putamina N. 573.22
putamus V.G 1355.12
putator V 40.21
putare,colligere N.693.32.Iſ. 1140.59.V.G.1329.3
putei N 606.16
puteoli V 8.25.F.P.387.48
puteolos dictos F 140.20
puteum F 139.51
puteus V. 2 3.& 8.23.Iſ.1156.21
puticulæ V 8.28
puticuli ſunt appellati F.P 387.59
puticulos F 139.52
putidum N 570.33.& 575.33.& 743.29
putidus N 737.39
putidum F 140.9
putitium pro ſtulto F.P 388,10
puto N 498.57
putret N 574.26
putum V. 40.10. pro puto F. 139.59
putus N 498.20
putus antiqui pro puto F.P. 388.16
pygmæi vnde vocati Iſ. 1108.6
Πῦρ Iſ. 1147.57
pyra genus ſepulchrorum Iſ. 1202.7
pyramis Iſ. 894.34
pyretron Iſ. 1258.45
pyrites iſid. 1211.26
pyritis iſid. 1219.26
pyromantia iſid. 1021.22
pyropum æs iſid. 1227.35
pyrrichius iſid. 829.57
Pythius iſid. 1027 55
Pythones vnde dictæ iſid. 1021.47
pyxides iſid. 1320.2

Q

QVactum iſid. 1315.9
Quadrans V.28.51. iſ. 1231.25
Quadrata Roma F. 160.24. F.P 389.56
quadrantal F. 160.38.F.P.389.46
quadrifariam N 555.45.Iſid.1204.12
quadrigæ Iſ. 1277.58
quadrilatera figura Iſ. 894.20
quadripartitus ſyllogiſmus Iſ. 863.22
quadripartitus ordo filiorum Iſ. 1054.33
quadriuiæ Iſ. 1106.25
quadrupedia vnde vocata Iſidor. 1110
quadruplatores F.P 390.3
quadruplices deiunctæ ſunt in caſibus vocabulorum V 101.24
quadrubis F.P 390.10.F.160.28
quæ Iſ. 859.41
quærere V 42.52.ſciſcitari N. 700 51.& 728.23.V.G.1329.18.& 1332.57 & 1353.52.& 1358.25
quæſo F 160.31
quæſo ſignific. idem quod rogo F.P.390.24
quæſti vel quæſtuis N 755.33
quæſtio,conquæſtio V. 42.54. Iſid. 959.21
quæſtores V.15.29.F.160.20.Iſ. 1273.9
quæſtores parricidi F 160.22
quæſtus,queſtus V.G 1346.36
qualitas Iſ. 876.30
qualitatis nomina Iſ. 824.37
qualus Iſ. 1325.27
quande pro F. 160.59
quando pro quam F.P 390.28
quam mox F 161.6
quam mox,quam cito F.P. 390 57
quando cum graui voce F. 160.13 F.P.390.40
quando rex comitiauit fas F.P.390 58
quando ſtercus delatum F. 160.6 F.P 391.4
quantitatis nomina Iſ. 824.39
quantitas Iſ. 876.28
quare V.G. 1327
quarta linguæ varietas Ionica Iſ. 1033.35
quarta pars Orbis trans Oceanum Iſ.1173.25
quartarij F. 160.46 F.P 391 12.& 17
quartò N 728.56.V.G.1340.21
quartum N 728.55
quartum ex confirmatione & negatione.Iſ.886.14.V.G.1340.19
quartus modus Iſ. 878.46
quartus modus Iſ. 879.50
quartus modus Iſ. 879.19
quaſſare,mouere N. 628.21
quaſillum Iſ. 1306.6
quaſſum N 628.27
quatenus F 160.59
quatenus ſignific.qua fine F.P. 391.19.& 22
quatere ſuſpenſum Ver. 114.22. F. 161.8.F.P.396.19. & 35. percutere N.638.56
quatenus V.G 1329.58
quatit, infeſtat N. 638.58. exclu-dit N.638.60. mouet N. 639 2
quatinus V.G 1319.58
quatrimes Iſ. 1286.25
quatuor,vnde Iſ. 887.42
quatuor bellorum genera Iſ. 1265.15
quatuor in bello aguntur Iſ. 1266.19
quatuor modis appellantur filij Iſ. 1054.41
quatuor modis dicuntur fratres Iſ. 1056.28
quatuor libri Euangeliorum Iſid. 954.44
quatuor teſtudinum genera Iſid. 1131.53
quatuor mundi climata Iſ. 1142
quaxare F 160.45
quaxare ranæ dicuntur F.P. 391 40
quercus dicitur F.P.391.41.Iſ. 1247 26
querela V.G 1330.20
querelæ N 595.4
querimonia V.G 1330.20
queritur,quæritur V.G 1346.35
queris V 71.22
ques,antiqui F 161.18
ques antiqui dixerunt F. P. 392 15
querquedula V 15.8
querquera febris F.159.30. F.P. 391.57
querquetulæ F 161.12
querquetulare F.P 392.3.& 5
Querquetularia porta F.P 392.12
quinam F. 158.54
quianam pro quare F.P. 392.18.& 25
quid Iſ. 839.45
quietalis F 159.5
quietalus P.P 392.31
Quinarij V 28.41
Quincentum F.P. 392.35.F.158.12
Quinctij 1425.26
Quinctiliani luperci F 159.16
Quinctilij 1425.42
quinquatrus V. 33.3.& 33.32.F.158.23. F.P.392.39.& 55
quinque quid?Iſ. 887.43
quinquennales cenſores F. 161.57
quinquertium F 158.37
quinquepartitus ſyllogiſmus Iſid. 863 31
quinquertium F.P 393.2.& 10
quinta linguæ varietas Æolica Iſ. 1033.35
quinta ætas ſenioris,grauitas Iſid. 1102.51
Quintana claſſis F 159.23
Quintana porta F.P 393.14
Quintanæ, pars plateæ Iſid. 1192 47
Quintia prata F. 159 7.F.P. 393 14
quintilis V 36.1.Iſ.941.21
quintinæ,malorum flores Iſid.1243 49
quintipor F.158.46. ſeruile nomen F.P.393.37.& 41
quintus modus Iſ. 825.55
quintus modus Iſ. 878.51
quintus digitus auricularis Iſid.

1095.56
qui patres F 158.14
qui patres, qui conſcripti F.P. 393 54
quipparum Iſ. 1253.52
quippe F. 158.50. F.P. 393 52 & 56
Quirinarus F.P 393.58
Quirinalia V. 32.49. F.157.56. F.P. 393.60
Quirinalis collis F.158.1. F.P.394.9. & 13
Quirinalis flamen V 52.42
Quirinalis porta F.157.51. F.P. 394.21
Quirinus F 157.29. V.14.7
quiris quid Iſ. 1041.32
quiritare V 41.4. N.494.38
quirites F 157.41. Iſ.1041.30
quiritium foſſæ F. 158.8. F.P.394 51 & 56
quis, quiuis, quiſnam V.G 1380.55
quiſpiam ſignificat aliquem F.P 394.59. F 158.20
quiſquiliæ F 158.41. F.P. 395.6. & 13. Iſ.1241.51
quoad V.G 1378.46
quod Iſ. 839.49
quod ſignificat etiam aliquid F.P. 395.16
quod neque corporeis ſenſibus, neque vlla Iſ. 1000.43
quod re empta datur N 691.24
quot ſerui, tot hoſtes F.161.24. F.P 395.28
quoniam ſignificat F.161.52 F.P.395 2
quopiam V.G 1378.47
quotidie Iſ. 839.51

R

R Pro S. litera ſæpe antiqui F. P.395.53
Raab Iſ. 994.13
Rabere N 505.33
rabidus F 169.14
rabidus à rabie F.P 396.1
rabula in multis F 169.30. F.P. 396.5
rabula vnde dictus N 517.8
rabulæ N 497.43
racemus Iſ. 1239.55
Rachel Iſ. 993.29
radere genas F. 169.29. N.696.3. & 781.25
radij Iſ. 1305.56
radiolæ oliuæ Iſ. 1249.22
radix Iſ. 1140.57
ragades Iſ. 919.9
ralla N 788.44
ralla veſtis Iſ. 1300.19
ramenta N 609.8
ramentum PL 804.54
rami Iſ. 1242.7
ramices quid N 578.18
ramenſes V 12.51
rana V 15.3
ranæ Iſ. 1132.7
rancidum Iſ. 1314.21
rapa V 19.38. Iſ.1261.11
rapi F 178.7
rapi ſolet fax F. 178.10. F.P.396.19
rapi ſimulatur virgo F.P 396.1
rapina V.G 1327
Raphael Iſid. 989.16
Raph.nus Iſid. 1261.24
rapones N 49.52
raptio, rapina V.G 1357.33
raptus N 609.15. V.G 1357.34
rarefacere N 712.18
rarenter N 577.28
rarum infrequens N 698.58
raſores, fidicines F 169. 50 F.P 386 25
raſtelli V 23.18
raſtra iſid. 1324.17
raſtri V 23.21 N 609.13
rapinator N 579.9
rates F 169 21 F.P 396.40. iſ. 1285 54
ratio N 720.28
ratio putari V 4022 V.G 1329.14
ratiocinatio iſid. 862.32
ratiocinationis moti iſid. 862.33
ratiocinabilis hæreſis vnde iſ. 914 18
rationalis ſtatus iſid. 859.55
rationalis philoſophia iſid. 873.10
rationes putari N 498.29
rationales coniunctiones iſid. 818 38
ratis V 49.53
ratiſſima F.P 396. 42 & 46 F 176 54
ratitum quadrantem dictum F.P 396.48
ratitus quadrans F 169.53
ratum iſ. 930.20
Ratumena porta F 170.22. F.P 397 5 & 19
ratus ſum F.P 307.22
raua vox F 174.38 vox rauca F.P 397.29
raucedo iſ. 918.1
raucos appellatos F 178.56
raudus V 27.14
Rauiſſa 1440.21
Rauiliæ F 170 21
rauillæ vnde F 397.52
rauim, antiqui F 170.6
rauim pro raucitate F.P 397.60
rauis N 577.19
ranum N 577.15
rauus color F 169.16 F.P 397.43
reapſe F 172.44
Rebecca iſid. 993.25
recellere F 170.44 F.P 398 10
recentari N 579 5
receptionum N 579.16
receptitius ſeruus F 175.26 F.P 398 12 & 17 N 513.31
receptus mos F 178.16 F.P 398.19
recinium F 170. 45 F.P 398. 21 & 28
reciperatio F 170.34 F.P 398.40 & 33
recipere, promittere, polliceri N 701.21 V.G 1349.54
recipi V.G 1362.34 V.G 1363.14
recipie pro recipiam F 177.46 F.P 398.59
reciproca V 55.44 N 577.48
reciprocare F 170.38. F.P 388.42 & 44
reclusum V 22.56
reconciliatio iſid. 975.45
reconductæ F 170.54 F.P 398.52
recordari V 37.47
recordauit N 752.23
recta & aduerſa ſupernè obclata Iſ.835.13
recta veſtis Iſ. 1299.59
rectæ appellantur F 170 59 F.P 398 54 & 58
recto fronte cæteros ſequi F.P 398 60
reda iſid. 1323.56
redandruare N 577 58
redanteuare F 168.19 F.P 399.9
redarguiſſe F 198.26 F.P 399.19
reddere, componere N 699.45 & 700.15
reddi V.G 369.9
reddibo N 752.48
redemptitauere F 177. 47 F.P 399 25 & 29
redemptor F 167.47
redemptores propriè F.P 399.30
redhoſtire F 167. 59 F.P 369.58 & 50
redhoſtit N 577.58
redibitur F 167.53 F.P 399.52
redibo N 770.16
rediculi F 174
rediculi fanum F.P 399 56
redimicula iſ. 1307.29
redimiculum F 168 52 F.P 400.4 iſ.1309.55
redimunt F 178.1 redeunt F.P 400 5
redire N 701.42
reditus N 609.19
rediuia F 167.55. alij reluuium F.P 400.9 & 14
rediuiua, recidiua V.G 1361.14 & 15
rediuiuum F 168.23 F.P 400.19 & 20
redundare, redire N 701.34
redurare N 578.52
refellere V.G 1359.18
refello V.G 1380.6
referre, recenſere N 699 60
referri diem prodictam F 178.24 F.P 400.25
referri, reuocari N 701.43
refert F 175.5 Ver.214.25
refrenare, cohibere N 691.2
refriua fabra F 171.8 F.P 410.35 & 45
refutare F 191.58
refutatio V.G 1360.29
regale V.G 1333.10 V.G 1371.29
regale facinus F 177.7
regalia exta F 178.30 F.P 400 56
regere N 691.7
reges vnde dicti iſid. 1045.44
reges, qui vocantur iſid. 1047.2
regia dicta F 172.27
regiæ feriæ F 172.6
regiæ virtutes præcipuæ duæ iſid. 1045. 49
regieſcit F.P 401.6
regifugium F 172.12 F.P 401.7
regilla F.P 401.42 N 788.39

Regillenſis 1435 20
Regilli F 177.58
Regillum Iſ. 1303.23
regimen F 172.45.F P.401.37
regio collina V. 10.3. Equillina V.10 2. Palatina V 10.3 Phutenſis Iſid. 1036 23. Suburana V.10 2
regiones, partes prouinciarum Iſ. 1173.59
regium F. 177.4.F.P.401.54. V.G. 1333.10.& 1375.19
regius morbus Iſ. 920.8
regleſcit F. 172.36
regnum vnde dictum Iſid. 1045. 29
regredere N. 578 36
regula Iſ. 962 34.Iſ.1296.18
regulare æs Iſ. 1127.39
reguli Iſ. 1122.25
regum ſecundus Iſ. 951.8
relatio criminis Iſ. 860 27
relatio Iſ. 876.31
relatiua nomina Iſ. 824.31
relatiua pronomina Iſ. 826 12
relatiua nomina Iſ. 988.1
relatus N 699.39
relegati F. 172.48 F.P.401 55
relegatus Iſ. 936.14
relegare N 675 8
religio N 682 24.& 726 55
religio præcipua F.P 176 21
religio, deorum cultura N. 698 35
religioni eſt F 175.42
religionis præcipuæ habetur cento F.P.402.6
religioſi dicuntur F.178.18.F.P.402 51
religioſi V G 1318 55
religioſum ac ſacrum F 178.35
religioſum F.P.402.55.N.709.1.V.G 1375 27
religioſus F. 172.52.& ib. F.P. 402. 60.N.727.5
religioſus dies, infamis N 698 37
relinqui V.G 1355.19
reliquiæ V.G 1367 2
reluere F 173.45.F.P.403.1.& 34
remancipata F 172.4 F.P. 403.15
remant F.P 403.37.& 39
remeare F 172.16. F.P. 403 31 & 44
remedium V.G 1317
remeligens F 171 20
remeligines vnde F.P. 403 49.& 59
remex Iſ. 1285 20
remi N 699.46.Iſ.1 87.2
remillum F 172.48.F.P.404 4
remuniſci V 37.12
remiſſo exercitu F 179.15
remiſſus N 700.59
remora F 171.30
remorbeſcat F 172.52.F.P. 404 27
remores F 171 42.F.P 404.30
remotio criminis Iſ. 860 4
remotum N 702 12
remouere, exſcindere N 691 11
remulcare N. 525.31
remulco eſt F.P 404.34
remulcum Iſ. 1288.16
remurinus ager F. 171.35.F.P. 404 11
renale Iſ. 1100.33
renancitur F. 171.58.F.P 404.50
renes quid ſunt. Iſ. 1097 49
renones Iſ. 1301.8
renouatiuum fulgur F.178.21.F.P. 404.56
renunciari V.G 1349.41
repagula Ver. 114.28.F. 173.24.F.P. 405 1 & 10
repanda F 168 53
repaſtinari V 114.38
repaſtinari ager F.173 33.F. P.405.16 Iſ.1325.8
repedare F.173.32.F.P. 405 30.& N.577 51
reperibitur N 770.28
reperire V.G 1331.34
repertum F 179.35 F.P.405.33
repetundarum accuſatus Iſ. 934 15
repigrare N 680.16
repletio ſancti Spiritus Iſid. 1000 28
repotia F 173 21.F.P. 405. 38. & 41
reptiliæ Iſ. 1127.41
repudium V.114.33.F. 173.29. F.P. 405 45.& 47.Iſ 1066.36
repuераſcere N 578 3
repulſior F. 177.51. F.P.405.50.& 54
repulſus V.G 1331.29
reque eapſe F 177.28
requieſcere V.G 1356.46
requirere N 728 24 V G 1338 32
res Iſid. 931.8 V.G 1356.33 V.G 1379. 19
res credita Iſ. 931.44
res redintegratur Iſid. 933.1
reſarrire V 59.13
reſcire V.G 1359.10 & 52
reſciſcere V.G 1360.11
reſeciare F 174. 19 F.P 406. 12 & 22
reſerare N 506 15
reſerari F 174.55
reſerari à ſera F.P 406.26
reſes & reſiduus F 174.12
reſes F.P 406 34
reſidiare F.P 406.41
reſignare F 173. 48 & 175. 60 F.P 406.47 & 60
reſignatum æs F.P 407. 2 F 175. 58
reſina Iſ. 1249. 52 terebintina 1249. 59 lentiſciana 1249.2 pinalis Iſ. 1250.4
reſiſtere N 722.52. & 698 30
reſolutio Iſ. 831.8
reſpicere F 178. 33 F.P 407. 13 N 733.23 V.G 1343. 11 V.G 1342. 56
reſpici auis F 179 8
reſpicio V 43.24
reſperſum F 162 26.
reſperſum vinum F.P 407.7
reſpondendei V 99.8
reſponſa Iſ. 927.18
reſponſorius cantus Iſ. 970.22
reſp. multarum ciuitatum F 177 11
reſpublica F.P 407 23
reſtare N 698.25
reſtat F 175. 35 pro diſtat F.P 407. 29
reſtes Is. 1288.4
reſtiarius V.G 1333. 42 reſtibilis V 8.1
reſtibilis ager F 174. 9 F.P 407. 33
reſtio V.G 1333.42
reſtitui, reddi V.G 1356.22 & 25 & 1360.10
reſtrictim N 775.2
reſulto F 174.8
reſupinæ N 577.19
retentum proferre N 700.34
retia, quibus capta implicantur N 693.27
retia Is 1288.40
retiario pugnanti F 175.48
retiarius pugnans F.P 407 39
retiarius Is. 1281.29
reticulum V 22.30 N 609.3 & 790, 20 Is.1307.38
retinere N 680.26
retractare F 169.13 F.P 407.52
retricibus F 175. 10 F. P 407. 53 & 60
retrogradæ Is. 909.22
retrogradatio ſtellarum Is. 909. 28
reubarbarum ſiue reuponticum Is. 1256.20
reuelare N 718.19
reuereor V.G 1380.3
reuma Iſ. 917.50
reuocare N 578.60 & 700 9 & 701. 23 & 713.56 & 744.6
reuortit N 752.22
reus nunc dicitur F 168.32
reus F 178. 44 N 743.44 F.P 408. 2 & 3 & 6 Is. 1273. 34 ſtipulando F 168. 37 V.G 1375. 20 promittendo F 168. 40 V.G 1375. 22
rhamnus Is. 1249.8
rheda N 579 13 & 738.12
rhegium V 124.35 F 167.36
rhegium appellatur F.P 408 30
rhetia Is. 1170.58
rhetius ager Is. 1167.17
rhetorica Is.829 & 857.17
rhetoricaſſi N 752 24
rhetoriſſat N 578.14
rhinoceros F 167.46 F.P 408.39
rhodanus Is. 1158.36
rhoden ſicadionque F 167.42
rhodiæ leges Is. 927.12
rhodiæ vuæ Is. 1240.8
rhodij Is. 1017.29
rhodos Is. 1176.32
rhodus Is. 1176.27
rhondæ F.P 408.42
rica V 22.34 F 178 60 N 788.46 F.P 408.45 & 54
ricæ F 170.56 Riculę F.P 408.60 & 409.2.
ricinum V 22 52 N 790.13 Is.1303.36 N 788.51
ricinus Is. 1127.22
rictus F 179.37 F.P 409.11 N.

748.44
Rideo F 175.12 F.P 409.15
Ridet V.G 1358.29
Ridiculus proprie F 175.8 F.P 409. 23 & 25
Rienes F 171.4 F.P 409.26 & 29
Rigido F 177.17
Rigidum F.P 409. 42 frigidum N 699.31
Rigula Iſ. 1307.31
Rimari F.P 409.46 ſcrutari, quærere N 700.19
Rimati F 171.44
Ringitur N 577.43
Rinoceros Iſ. 1117.23
Ripæ V.G 1369.48
Riphæi montes Iſid. 1180 18
Riſcus N 577.46
Rituales quid F 176.2 F.P 409.52
Ritnis N 762.42
Ritus F 169.2 & 178.15 F.P 409 59
Riuales N 501.21
Riuus F 168. 48 F.P 410.15 Iſidor. 1156.8
Rixa V.G 1334.48
Rixat N 751 10
Rythmica muſicæ pars Iſidor. 896. 19
Rythmus Iſ. 852.5
Ro Iſ. 996.2
Robigalia V 33.28
Robigalia dies feſtus F.P 410.20
Roboam Iſ. 995.17
Robum F.P 410
Robur Iſ. 1247.46
Robuſtus V.G 1335.1
Rodandarum Iſ. 1248 40
Roditis Iſ. 1218.7
Rodomelum Iſ. 1316 53
Rodus vel raudus F 163.29 F.P 410. 31 & 35
Roduſculana porta F 169.39 F.P 410.60
Rogandei V 99.7
Rogare, poſcere N 700. 44 V.G 1362.23
Rogat F 175.30 F.P 411.13 & 18
Rogatio F 165 16 F.P 411.20 & 25 V.G 1375.10 & 14 & 1378.6
Rogo V.G 1379.31
Roma appellata F 165 27
Roma F.P 411.35 Iſ. 1189.15
Roma antea Romula F 166.55
Romam Romulus de ſuo F.P 413. 19
Romæ origo Iſ. 1183.40
Romana porta F 162.49 & 166.60 F.P 413.23 & 33
Romana lingua latina Iſ. 1034.11
Romani F 162.29
Romani vnde nominati Iſid. 1042. 24
Romanus V 7.10
Romanus ager V 7.69
Romphæa Iſ. 1269.21
Romilia V 11.37
Romulia tribus Ver. 114.38 F 167.5 F.P 413.52
Romulum quidem à ficu ruminali F.P 413.
Romulus F 165.23
Romulus & Remus vnde F.P 414.4
Rorarij V 53.55 N 797.8
Rorarij milites F.P 414.6
Rorarium vinum F.P 414.11
Ros Is. 1147.45
Roſa Is. 1254.23
Roſaceum vnguentum Isid. 913.9 V.G 1327
Roſacij F 178.47 F.P 414.44
Roſea in campo Reatino F.P 414. 26
Roſeum vinum Isid. 1316.12 V.G 1327
Roſmarinus Is. 1259 7
Roſtra V 26.4
Roſtratæ Is. 1305.46
Roſtrum N 740.19 V.G 1346.20
Rota Is. 1323.35 & 1325.35
Rotabulum Is. 1320.33
Rotunda ædes veſtæ F.P 414.31
Rotundæ poſitum eleganter N 577.4
Rotundum vnde dictum N 516.60
Ruben Is. 996.41
Rubetæ, ranæ Is. 1132.11
Rubia Is. 1258.2
Rubidus panis F 162.42 F.P 414. 40 Is. 1313. 43 & 1228.57 & 1229. 4
Rubiliana vua Is. 1240.19
Ructare F.P 414 49
Ructus N 577.34
Rubrica Is. 1294.12
Rubrum mare quid vocatum Is. 1153.21
Rudentes reſtes nauticæ F 163.49 N 511.55 Is. 1288.6
Rudentiſibilus V 4.33
Rudi, lapides contuſi Is. 1250. 24 & 1292.37
Rudiarij vnde F 163.47
Rudus N 492.45
Ruere, decipi N 699.4
Rufuli tribuni F 162.3
Rufuli à cognomine F 162 8
Rufuli tribuni F.P 419.1 & 7
Rufus 1440.5
Rullus 1456.12
Ruma N 579.20
Rumen quid F 167.40
Rumen pars colli F.P 415.11 N 492. 40 Iſ 1094.49
Rumentum F 167.32 F.P 415 15
Rumex F 167.18 genus teli F.P 415. 20
Rumiferare N 578.48
Ruminalis ficus F 167 23 F.P 415. 24
Ruminare N 492.42 & 578.39
Ruminat N 750 4
Ruminatio vnde dicta Is. 1113.33
Ruminatur N 754.51
Rumitant F 167.21 F.P 415.36
Rumor, opinio N 701.53 V.G 1330. 19
Rumpere N 700.30
Runa, genus teli F 167.43 F.P 415. 40
Runcatio Is. 1236.29
Runcones Is. 1324.54
Rupitia F.P 415.49
Rupitiæ F 163.28
Ruptum teſtamentum Is. 929.26
Ruta V 8.9 Is. 1203.4 V.G 1369.4
Ruant N 577.
Ruri eſſe F.P 175 40
Ruri eſſe, non rure dicendum F.P 415.5
Rurſum videre N 673.9
Rurſus N 701.47
Ruſcum Ver. 114. 40 F.P 163 18 & 415.55
Ruſpari F.P 163.30 & 416 1 & 4 N 578.32
Ruſſata veſtis Is. 1299.52
Ruſſati quid dicuntur Is. 1299.57
Ruſtica vinalia F 163.53 & 178.51
Ruſticatim N 578.45
Ruſtica vinalia F.P 416.5 & 8
Ruſtum F 163.2 F.P 416.16
Ruta cæſa F 163.2 F.P 416.18 N 577. 10 Is. 1262.50
Rutabri V 64.28
Rutabulum F 162.56 F.P 416.21 & 28
Ruth Is. 951.24 Is. 984.58
Rutilæ V 56.12
Rutilæ canes F 176.8 F.P 416
Rutilare V 56.15
Rutilium F.P 416.35 & 39
Rutilij 1425.47
Rutilius rufus F 163.8
Rutilius 1440.49
Rutrum V 23.5
Rutrum tenentis iuuenis F 163. 8 F.P 416.42 & 43 N 492.48
Rutuba N 578 57
Rutunda F 163 13
SAbæi vnde dicti Is. 1038.33
Sabæi Is. 1036.28 & 38
Sabanum Is. 1304.28
Sabaoth Is. 977.49
Sabateni Is. 1036.32
Sabatina F.P 416 50
Sabbatum Is. 969.25 & 938.34
Sabelliani Is. 1013.52
Sabini dicti F 110.53 & 250 54 F.P 40.16.52 Is. 1041.56
Sabulum N 580.9 Is. 1207.23
Saccarum Is. 1316.48
Saccomorum genus F 196.19
Saccos F.P 417.17
Saccus Is. 1320.55
Sacellum V.G 1350.46
Sacella F 196.55 F.P 417 2 & 23
Sacer F.P 417. 14 & 27 V.G 1348. 14
Sacerdos Is. 983.49 & 1004.60. 1439. 3 1045 44
Sacer mons F 197.20
Sacra loca Is. 1196.9
Sacra ſpina Is. 1097 44
Sacra via Ver. 114.42 F 180. 14 F.P 417.52
Sacræ Is. 976 45
Sacramentum V 29.30 F 212.6 F.P 418. 7. 14 & 18 Is. 970.57 & 972. 43 militiæ genus Iſidorus 1049. 27
Sacramento dicitur quid F 211. 14
Sacrani quid F 197.54 F.P 418.35
Sacrarium Is. 1197.40
Sacratæ leges F 197.9 F.P 418.38 & 43
Sacrem F.P 418.47
Sacrem porcum dici F 196.29
Sacrificare N 723.3 V.G 1336.58

Sacrificantur N. 754.29
Sacrificium F.P 433.5.Iſ.971.51.& 972.33
Sacrifico & Sacrificor V. 91.48
Sacrificulus F. 196.51. F.P. 419.1 & 6
Sacrilegium Iſ. 933.33
Sacrima F.P 419.8
Sacroſanctum F. 196.60.F.P. 419 20.& 27
Sacrum V.G 1375.25
Sacrum ædificium F. 173.4
Sacrum,ſacratum N. 709.1
Saddai Iſ. 979.12
Saducæi Iſ. 1010.25
Saga F. 198.18
Sagaces F. 198.4. F.P. 419. 49. & 420.1
Sagaces canes N 495.38
Sagæ N 495.36
Sagax canis F. 198.15
Sagda gemma Iſ. 1216.17
Sagitta Iſ. 1239.24.& 1270 54
Sagittarius Iſ. 912.14
Sagma Iſ. 1326 29
Sagmina F.197.57.F.P. 420.7. & 13
Sagum N 610.16.& 788.15
Saguntus Iſ. 1190.15
Sagum Iſ. 1302.48
Sal V.G 1370.1.Iſ.1208.12
Salacia V. 13.60.F. 201.32.F.P. 420 20
Salamandria Iſ. 1124.47
Salaria via F. 201.26.F.P.420.32
Salebræ vnde N 584.24
Salentini F. 203.1.F.P. 420.40.& 44
Saliæ virgines F. 202.47.F.P. 420. 45
Salij F. 202.24.F.P.421.4
Salinator 1436.4
Salinum Ver.114.49.F. 211.57. F.P 420.53.Iſ.1319.32.& 1318.32
Salinum in menſa F. 202.59
Salis N 609.55
Salis vrbis fundator quis Iſ. 1184 43
Saliſatores quid vocantur Iſ. 1012 14
Salix Ver. 114.46. F.P. 420.50.Iſ. 1248.7.virgulti genus F.202.56
Salmacis nomine Nympha F. 202 39
Salmax nomen F.P 421.18
Salomon Iſ. 953.28.& 995.5.& 6
Salpinga Iſ. 1124.38
Salſum Iſ. 1314.19
Saltatores Iſ. 1280.43
Salti N 757.47
Saltuatim N 579.33
Saltus V.7.44.F.187.27.F.P.421.28. N.702.60.Iſ.1181.33.& 1241.28. & 1274.47
Salua res F. 201.49.F.P.421 37
Salubre V.G. 1333.22
Saluij 1427.14
Salũm N 610.8
Salus V. 14.27
Salutare V.G 1333.21
Salutaris porta F.201.39.F.P. 422.4
Sam F.P 422.22
Samaria Iſ. 1164.2.& 1186.36
Samaritæ Iſ. 1010.45
Samaritanorum gens Iſ. 1038.54
Sambuca F. 201.30. F.P. 422.17.Iſ. 898.21
Sambucus Iſ. 1248.61
Samia vaſa Iſ. 1318.8
Samius lapis Iſ. 1211.58
Samium teſteum N 709.4
Samnites F. 402.19.F.P.422.28
Samos inſula Iſ. 1177.26.& 1188.43
Samothraces dij V. 11.51
Samothracius Iſ. 1309.22
Samſi Iſ. 1042.27
Samſon Iſ. 994 31
Samſucus Iſ. 1254.2
Samuel Iſ. 951.7.& 994.[illegible]
Sanates quaſi ſanati F. 198.2
ſancta Iſ. 1196.11.& 12
Sancta ſanctorum Iſ. 1196.15
Sanctitudo N 582.42
Sanctũ quid F. 196.10.F.P.423.24 V.G.1375.26
Sanctus murus F. 173.5
Sandapila PL. 801.1
Sandaracha Iſ. 1294.47
Sandaraca,genus coloris F. 200.51
Sandaſirus Iſ. 1213.13
Sanderaca F.P 423.32.& [illegible]
Sanguinarius [illegible] 706.48
Sanguinolentus N 746.27
Sanguis N. 610.25.Iſ.915.24.& 33.& 1099 53
Sanguiſuga vermis aquatilis Iſ. 1126.50
ſanies Iſ. 920.33.V.G.1370.40
ſanitas quid & vnde Iſ. 915.4
ſaniter.N 774.45
ſanniones dicuntur N. 517.27
ſanqualis auis F.196. 16.F.P.423 37 & 38
ſanqualis porta F.P. 423.41.& 45
ſanus V.G 1354.40
ſapa 796.13.Iſ.1317.7
ſaperda genus piſcis F. 290.47. F. P.423.47
ſaperdæ quid N 584.5
ſaphirus Iſ. 1217.42
ſaphon Iſ. 1288.17
ſapientia Iſ. 1066.54.& 983.2
ſapientiæ liber Iſ. 951.32
ſapientis cognomen Iſ. 1431.31
ſapiui,pro ſapui N 770.38
ſarabra Iſ. 1300.59
ſaraceni Iſ. 1036.11.& 1039.4
ſarai Iſ. 993.8
ſaraſmos Iſ. 850.50
ſarcinatrix N 514.52.V.G.1328
ſarcitector Iſ. 1296.40
ſarcina V.G 1331.38
ſarcinator N 583.49
ſarcito F. 199.40.F.P.423.52.& 54
ſarcoma Iſ. 918.42
ſarcophagum N 485.55
ſarcophagus Iſ. 1301.58
ſarcophagus lapis Iſ. 1212.5
ſarculum V. 23.2.Iſ.1325.4
ſardanapalus F. 199.43.F.423.55
ſardare F. 199.15.F.P.423.58
ſardi venales F. 199.28.F.P.424.3
ſardius Iſ. 1216.42
ſardonix Iſ. 1216.52.
ſargus, piſcis genus F.199.46.F.P 424.23.& 26
ſariſſa F.197.27.F.P. 424.17. & 28
ſarmatæ,Græcis Regini Iſ. 1037.20 & 1042.7
ſarmentum Iſ. 1239 17
ſarpiuntur vineæ F. 214.2
ſarpta F.P 424.29
ſarpuntur vineæ F.P 424.37
ſarra F. 199.24.F.P.424.39
ſartago Iſ. 1320.27
ſarte in Auguralibus F. 199.6
ſarte ponebant pro integrè F.P. 424.41
ſartores N 487.28
ſartrix V.G 1328
ſas Ver. 114.52
ſas pro eas F. 200.20
ſas quid F.P 424.54.& 425.7
ſat Iſ. 839.56
σατὴρ 1429.32
ſati F.P 425.13
ſatiatus V.G 1328
ſatiati N 713.12.V.G.1336.42
ſatias pro ſatietas N 581.44
ſaticula P. 209.3
ſatietas Iſ. 1313.1.& 1312
ſatio N 612.12.Iſ.1236.34
ſatirion Iſ. 1256.34
ſatis Ver. 114.55
ſatis N.734.50. verbum F.P.425 19.V.G.1345.7
ſatisfactio Iſ. 975.42
ſatu pro ſemine [illegible] 582.52
ſatullem quid N 581.17
ſatum genus menſuræ Iſ. 1323.28
ſatur F.P 425.24
ſatura F. 194.55.F.P.425.25.& 35
ſaturatus V.G 1328
ſatureia Iſ. 1256.32
ſaturitas Iſ 1313.2. ſatietas V.G.1361 45.& 46
ſaturnalia V. 54 28
ſaturni fanum V. 9.36
ſaturnia quid dictum Iſ. 1169 59
ſaturnia Italia F. 199.50 F.P. 425 39
ſaturnia porta V. 9.57. terra V. 9 33
ſaturni,à Saturno Iſ. 1041.27
ſaturno,dies feſtus F. 200.9.F.P. 425.52
ſaturno ſacrificium F. 210.27
ſaturnus V. 12.42
ſaturnus Iſ. 1025.49.ops V.11 46
ſatyra,lex Iſ. 927
ſatyriaſis Iſ. 919.44
ſatyri homũciones ſunt Iſ.1107.45
ſatyri quid ſunt Iſ. 1119.50
ſatyrici vnde dicti Iſ. 1019.2
ſaucij,vulnerati N. 709.18
ſauinus lapis Iſ. 1213.7
ſaulus Iſ. 1001.38
ſaul Iſ. 994.57
ſaura Iſ. 1124.59
ſaxa Iſ. 1209.49
ſaxifraga Iſ. 1256.26
ſaxonum gens Iſ. 1042.45
ſaxum V. 9.32.V.G.1335.29
ſaxum Tarpeium F. 210.39
ſcabelli Iſ. 1323.1
ſcabellum Iſ. 1323.2
ſcabies Iſ. 919.46.& 50
ſcabre N. 579.44
ſcæna quid F. 197.16
ſcænículæ V. 54.26

ſcæptrum & ſceptrum V 97.36
ſcæua F.P 426.22.& 30.1440 51
ſcæuola 1440 52
ſcæuum quid F 200.36
ſcafa Iſid. 1286.1
ſcalæ Iſid. 1296.29
ſcapellus Iſid. 1297.50
ſcalpurire N 581.37
ſcalprum Iſid. 1297.48
ſcammonia Iſid. 1257.3
ſcandulaca F 203.51
ſcandulaca genus herbæ F.P 426.32
ſcanna Iſid. 1322.59
ſcanſilia Iſid. 1321.6
ſcaphæ N 786.17
ſcapres pro ſcabres N 580.24
ſcaptenſula F 201.55
ſcaptenſulæ F.P 426.58
ſcaptia tribus F.210.47.F.P 426. 47
ſcapula Iſid. 1097.35.1440 56
ſcapum N 579.36
ſcaturrix N 582.4
ſcelerata porta F 206.8
ſceleratus campus F.P 427.5 & 16 F.205 52
ſceleratus vicus F.P 427.19 & 25
ſceleroſi N 582.11
ſceleſtum N 709.4
ſcelus V.G 1379.17
ſcena genus culturi F 204.14
ſcena F.P 427.31.Iſ.1279.43
ſcenatilis N 584.1
ſcenopegia Iſid. 968.45
ſcenſæ quid F 208.9.F.P 427.40
ſcetra Iſid. 1272.21
ſcheda Iſid. 961.47
ſchedia quid F 206.16
ſchedia,nauigij genus F.P 427.46
ſchema N 610.54
ſchema quid Iſid. 845.24
ſcheſis onomaton Iſid. 846.25
ſchiſma Iſid. 1009.55
ſchœniculæ F.203.37.F.P 427.55 & 428.
ſcholia Iſid. 958.13
ſcholæ dictæ F.P 428.4 & 7 F 212. 40
ſcientia Iſid. 872.52
ſciens V.G 1331.25
ſciens,ſient V.G 1379.29
ſcilla Iſid. 1154.3
ſcilla fœmina fertur fuiſſe Iſid. 1108.35
ſcin ſiue ſacena F.P 427.37.& 34
ſcindula Iſid. 1257.42
ſcindulæ Iſid. 1297.2
ſciopodum gens in Æthiopia Iſid. 1107.55.
Scipio 1436.1
Scipio non Cæpio 1428.40
Scipionarij V 86.16
Scipionij V 86.15
ſcirpus Iſid. 1319.35
ſcire.V.G 1353.31 & 1359 10 & 52
ſcirpum F.P 428.14 F 204 24 Iſid. 1260.7
ſciſcito F.P 428.24
Scitalis,ſerpens Iſid. 1124.21
Scita plebes S.180.38 F.P 428.25.Iſid. 926.59
ſcita facie F 204.9
ſcitum V.G 1359.60
ſcitum,elegans N 713.6
ſcitum populi F 203 60.F.P 428 18
ſcitus V G 1311 25
ſcius N 725.53
ſciunt e N 584 55
ſcobina V 54 37
ſcolaces Iſid. 1321.51
ſcotina Iſid. 1297 55
ſcolopendryos Iſid. 1259.25
ſcopæ N 584 52
ſcomma Iſid. 1000.40
ſcopulus Iſid. 1209.52
ſcoppius F 192.49
ſcoria Iſid. 1229.2
ſcorpio N 797.33.Iſid 1128.57
ſcorpitis Iſid. 1222 56
Scorpio,vermis terrenus Iſid. 1126. 37 & 1271.1
ſcorta F 203.45 F P 428. 43. & 50
ſcortæ ampullæ F 162.45
ſcortari V 56.14 N 674.46
ſcortea V 56.17
ſcortes F 203.50
ſcorteum quid 205 47
ſcorteum pelliceum F.P 428.45
ſcortia Iſid. 1319 57
ſcotia Iſid. 1274.34
ſcotoma Iſid. 917.15
ſcorij Iſid. 1042.57
ſcraptæ Ver. 115 1
ſcraptæ quid F 204.23
ſcraptæ dicebantur F.P 429.5.& 13.
ſcriptæ N 580 5
ſcreatus N 583 20
ſcriba Iſid. 961.24
ſcriba publicus Iſid. 1051.56
ſcribæ F.P 429.15
ſcriba proprio nom.antiq F.205.13
ſcribere V.G 1355.13
ſcribonianum F 205 54
ſcrinia Iſid. 1320 52
ſcriptat N 580.60
ſcriptio N 582.57 & 757 40
ſcriptum & voluntas Iſid. 860 42
ſcripturarij N 504 22
ſcripturarius ager F 20.510.F.P 429 30
ſcriptus lapis F.P 429.27
ſcrobes N 611.3
ſcrofa 1413 1
ſcrupeda V 54.21
ſcrupi F.P 429.34 F 205.39
ſcrupulus Iſid. 1230 59
ſcrutari V.G 1352.56
ſcrutillus F 205.31
ſcruto N 748.16
ſcudicia Iſid. 1324.50
ſculponeæ PL 804.6
ſcurræ Ver. 115.4 F.182.34 F.P 429. 45
ſcurrile N 580.32 & 584.38
ſcutilum F 205.21
ſcutilum tenue F.P 429.57
ſcutulatus color Iſid. 1114 58
ſcutum N 611.45 V.10.35 Iſid.1272.8
ſcyphus N 792.27
ſcyrium F 184.29
ſcythia Iſid. 1164.61 & 1167.24
ſcythæ vnde Iſid. 1037.10
ſcythici lapides Iſid. 1215.13
ſebum N 724.36 V.G 1357.27. Iſid. 1314.29
ſecare,excidere N 712.54.
ſeceſpita quid F.213.27.F.P. 430.7 & 13
ſeceſſiones quid F.P 430 27
ſeceſſus Iſ. 1195 30
ſecium F.P 430 18
Secluſa ſacra F.197.15.F.P 430.32
ſocordia F. 181.8. F.P. 430.14
ſecta Iſ. 1009.50
ſectarius veruex F.P. 430 44
ſectio F.P.430.46 & 47.Iſ.1297 9
ſecula Iſ. 94.14
ſeculæ V 24.23
ſeculares ludi F.P 429.30
ſeculum V 32.28
ſecunda cauſa adiutorij Iſ.1066 48
ſecunda linguæ varietas Attica Iſ. 1033.32
ſecunda Sibylla Lybica Iſ. 1019 37
ſecundæ res F.P 430 49
ſecundæ ſubſtantiæ Iſ. 876.24
ſecundare N 580.26
ſecundi ordines ſenator. ſpectabiles Iſ. 1050.58
ſecundum corporis oculos Iſ.1000. 50
ſecundũ genus relatiuorũ Iſ. 885 15
ſecundum ſpiritum quo imaginamur ea quæ per corpus ſentimus Iſ. 1000.35
ſecundum tempus ſub lege Iſ.966 46
ſecundus digitus, index & ſalutaris Iſ. 1095.49
ſecundus modus Iſ. 879.41
ſecures Iſ. 1269 47
ſecuris Iſ. 1297.31
ſecurus N.675.55.ſine cura F.P.454 12
ſecus F 181.52 & 207.1
ſecutor Iſ. 1281.38
ſed Iſ. 839.57
Sedechias Iſ. 995 40
ſedes Iſ. 1323.7
ſeder N 713.10
ſediculum V 68.36.F.P.430.56
ſeditanies V 69.39
ſeditio Iſ. 933.50
ſeditionis proprietas N 496.53
ſedulio V.G 1380.14
ſedulo,ſine dolo N 504.16
ſedum V.22.12.alij ſadum F. 210.8 F.P.430.57
ſeges V. 7.51.F.209.38.F.P. 430.60. frumenti fructus N.707.44. Iſid. 1236.39
ſegeſtæ F.P 431.2
ſegeſtria V 27.50
ſegetes V 7.53
ſegmenta Iſ. 1299.60
ſegmentatæ veſtes Iſ. 1308.4
ſegne,tardum N 702.56
ſegnitas pro ſegnitia N 583.2
ſegnitia F.208 29.F.P. 431.10.& 13. ſocordia V.G 1354.22
ſegregare N 710.1.V.G.1372.24
ſegregari,ſeiungi V.G 1360.7
ſeinga Is. 1278.6
Seir Is. 993.20 & 24
Selenites Is. 1212.36 & 1218 47
Seleucia Is. 1185.34
Seleucia Iſauriæ Is. 1187 52
Seleucus Is. 1185.28
ſelibra & ſemedium V 28.29

ſeliqua

seliqualiſtra ſedilia F.P 431.17 F 209.17
seliquaſtrum 22.12
sella Is. 995 53 & 1326.23
sellæ curules locus F 211.1 F.P 4313. 21
sellæ curules Is. 1323.20
sem Is. 992.17
sembella V 28.48
semeia Is. 996.53
semen V 7.58
ſementinæ feriæ V 34.54 F.P 431.25
semicuris Is. 1297.32
semina N 741.53
seminaria V 7.52
semiobolum Is. 1230.53
semiplenæ trophæum Is. 1266.54
semis F.P 431.27
semiſonæ Is. 821.28
semiſpatium Is. 1267.30
semis ſemodius F 181.16
semiſſis V 28.32 iſ.1231.24
semita V 7.36 is.1206.11
semiuocales Is. 1821.20
semo V 40.49
semones PL. 803.7
sempiternæ N 580.50
sempiternum V.G 1356.6
sempronia horrea F 180.5 F.P 431 43
semuncia V 28 [illegible]
semuncia is. 1231 2.
senates dicti qui F 214.9
senacula tria Romæ F 214.9
senacula tria Romæ F 212.31. F.P 431.43
senaculum V 26.6
senatores vnde dici F 207.30 F.P 431.55
senatui N 756 28
senatui nomen ætas dedit is. 1050 46
senatuſconſultum Is. 927
senatuſconſultus Is. 1050.49
senatus decretum vnde F 207.38 F.P 432.3
senecio is. 1257.19
senecta N 761 28
senectus iſ. 1102.58 & 1104. 52 & 55
senes vnde dicti Is. 1104 .7
senica N 492.11
senior Is. 1104.29 & 33
senis crines F 207 41
senis crinibus nubentes F.P 432.8
senium vnde F 207. 48 à ſenili acerbitate F.P 432. 12 pars vltima ſenectutis Is. 1103.1
senoni Ver.115.7 F 207.51 F.P 432 16
senſa N 727.48
senſus N 727.47
senſus corporis quinque iſid.1091 14
senſus vnde dicti Is. 1091.17
senſus & præſentia nuncupati iſ. 1091 19
senſus ſenſa V.G 1338.29
sententia N 582.23 iſ.864.24
sentes F 207.45 F.P 432.29
sentix Is. 1249.3
sentinare, ſatagere F 207.27 F.P 432.22
ſeparate N 713.28
ſepelire Is. 1105.36
ſepes Is. 1201 21
ſæpia Is. 1130 58
ſepiunt N 506.6
Seplaſia, aut Seplaſium F 195 50 F 208.59 F.P 432.32
ſeplaſium [illegible] 611.48
ſeps exigua ſerpens Is. 1124,27 tabificus aſpis Is. 1123.8
Septa oppidum Is. 1190.33
ſeptem ſpacia Is. 1278.17
September Is. 941.15
Septentrio Is.1143 1 & 904.33 & 1148 26 & 57
Septentrionalis circulus Iſid. 903 46
ſeptentrionalis motus Is. 903.11
ſeptentrionalis plaga Is. 904.28
ſeptentriones F 207.57
ſeptifariam [illegible] 580.53
ſeptiformis Is. 985.52
Septij 1417.17
ſeptimatrus V 33.7
Septimij 1427.18
ſeptimontio F 214.23
ſeptimontium dies F 208. F.P 432 49 F.P 433.7
ſeptimus modus Is. 880.27
ſeptimus modus Is. 878.60
ſeptunx V 28 33
ſeptuosè N 580.47
ſepulchrum F 208.24 Is.1201.46 V.G 1367.3
ſepultus F 208.54. Is 1105.34
ſequeſter F 208 16
ſequeſtres V.G 1363.16
ſequi N 674.40
ſera, quæ oſtia obcluduntur N 691 44
ſeræ V 59.14
Seraphin Is. 990.17
Serapis & Iſis V. 11. 44. Is.1030 30
ſerere Is. 1236 35
Seges gens ad Orientem Is. 1037 52 oppidum Orientis iſid. 1164 48
ſereſcit N 583.22
Sergij 14 6124
Ser.Cornelius 1427.38
ſerica veſtis Is. 1299.48
ſericum is. 1294 [illegible]
ſericum quid dictum Is. 1305.7
ſeries vnde dicta Is. 855.45
ſerilla Ver. 115.9. F.209.40. F.P. 433.30
ſeriola Is. 1319.35
ſerium N 501.59
ſerius vnde F.P 433.41
ſermo iſid. 958.24 & 30 V.G 1329 8
ſerò ſapiunt Phryges F 209.54 F.P 4334 6
ſerpedo Is 919.33
ſerpens Is. 984 14 & 1221.45
ſerpentes V.G 1364.58
ſerpentum Is. 1307.60
ſcripſit antiqui F 213 44. F.P 433 50
ſerpula ſerpſerit F 214.49 F.P 433 59
ſerra prœliari dicitur F 211.42 F.P 434.1 & 6 Is.1128.55
ſerræ nomen Is. 1297.12 & 13
ſerranus 1433.35
ſerrula Is. 1324.55
ſerta ſartum V 40.29
ſerti, ſertæ V.G 1370.35
ſertor Ver. 115. 12 F.P 434. 9. 1398. 1409.13
ſertorem dictum quid? F 209.2
ſertorij 1425. 38
ſertum & ſerta V.G 1370.30
ſeruare, liberare N 603.16 & 694. 15
ſerui qui vocantur Is. 1048. 20 & 1052.54
ſeruilij 1425.14
ſeruilius lacus F 180.14 F.P 434. 19
ſeruitium V.G 1333.48 ſeruitus 1360. 53 & 1333.47
ſeruius 1399.1407.22 1411 51
ſeruorum dies F 209. 50 F.P 434. 24
ſerum ISIDORVS 959.25 V.G 1334. 1
Seſopia F 179.43
ſeſtertius V 28. 41 F 207.15 F.P 434. 36
Setæ Is 991.47
Sethiani Is. 1011.50
ſetores Is 1310.23
Seueriani Is. 1012.10
ſeueriter, pro ſeuerè N 771.20 pro ſæuiter N 772.9
ſeueritudo N 582.18
ſeuerum [illegible] 704.45 & 714.15
ſeuerus V.G 1333.48
ſexagenarij F.P 435.8
ſexagenarios olim de ponte F 206. 22
ſexagenarius N 779.25
ſexatrus V 331.7
ſexcentum N 762.12
ſex ſuffragia F 207. 11 F.P 434. 55
Sexta Sibylla Samia Is. 1019.47
ſextans V 28.30
ſextantarij aſſes F 212. 22 F.P 435. 43
ſextarius Is. 1232 27
Sextij 1425.25
Sextilij 1425.42
ſextilis Is. 941 24
Sextin Lateran 1410.58
ſextula V 28.27 Is.1231.15 & 19
ſextus modus Is. 878 55
ſextus modus Is. 880.15
Sex Veſtæ ſacerdotes F 211.5 F.P 434.58
ſexus V 67.27
ſexus aliter ſignificat ſexu F.P 435. 55 N 609 30
Sfungia Is. 1313.46
Sfungia lapis Is. 1291.26
Sfingæ quid ſunt Is. 1119.46
ſibilum [illegible] 610.21
ſibilus Is. 1122.29
ſibina F.P 436.2
ſibus F.P 436.5
ſibyllæ quid dicuntur Is. 1019.26
ſica Is. 1269.39

Sicani qui & ſiculi vnde Iſid. 1041. 36
Siccum N 707.14
Sicel, Latino ſermone ſichus Iſid. 1131.28
ſicera Iſid. 1117.8
ſichem Iſid. 1186.10
ſicilia Iſid. 1177.31
ſicilices F.P 436.18
Sicilicum dictum F. P 436. 20
ſicilienſes qui Iſid. 1041.36
ſicionij Iſid. 1040.22
ſicomorus Iſid. 1245.25
ſiculus ſinus Iſid. 1152.7
ſicyonia genus calceamenta F. P 436.21
Sidera V 48. 49. V.G.1376. 50
ſidera feruntur Iſ. 908.24
ſidera mouentur Iſ. 908. 26. & 939. 4 & 909.56
ſideritis Iſid. 1222.29
ſidon Iſid. 1186.54. & 56
Sidones Iſ. 1036.50 & 1039.3
ſidrac Iſid. 969.47
ſienites Iſid. 1214.12
ſifilaré N 785.44
ſifnius lapis Iſid. 1133.10
ſifus quid F 208.41 F.P 436.23
Signęum promontorium Iſid. 1179. 12
ſigilla Iſid. 1308.52. & 53
ſigna V 48.46 F.208.22. Iſid. 1308 52 V.G 1376. 48 rerum F.P 436. 29 bellorum Iſ. 1267.43
Signa cur dicuntur Iſid. 909.60
ſignare F. 208. 33. F.P 436. 34. deſignare N 713 32
ſignata N 581.8
ſignatores Iſid. 928.43
ſignatum quid Iſid. 1226.6
ſignificatio aduerſa [illegible] 686.48
ſignum N 683 53. N 685.3
Signorum primus Arctos Iſid. 910 8
Silatum antiqui F. 213. 12. F.P. 436. 41
Silentio ſurgere quid F 213.52
Silentium V 31 51. N 736.49
Silere quid F. 210. 59. F.P. 436. 50. V.G 1331.7
Silex [illegible] 611.16
Sili 1439.60
Silicernium Ver. 115. 15. F. 181. 60. F.P 437. 1. N. 509. 57. PL. 102. 24
ſilicon Iſid. 1246.14
ſiligineus panis Iſid. 1313 41
ſiligo genus tritici Iſid. 1237 24
ſiligo Iſid. 1313 42
ſilij 1425.55
ſiliqua Iſid. 1230.50. & 54
ſilones N 497.12. 1440.27
Σύλλεις 1429.53
ſiluli qui ſunt F. 209. 23. F.P. 437.16 Iſid. 1046.43
Silus F 209.10
ſilus appellatur naſo F.P 437.14
Simeon Iſid. 966.44
ſimi 1439.60
ſimia Iſid. 1119.33. & 45
ſimilia Iſid. 1313.50
Similaria Iſid. 921.15
ſimile ac diſſimile V. 93.53 & 94 37 37. N 610.47
ſimilanicius Iſid. 1222.35
ſimilitas N 584.21
ſimiliter [illegible] 696.35
ſimilitudo declinationis V. 105. 52
ſimitu, ſimul N 583.29
ſimon Bariona Iſid. 1001.24
Simon Cananeus Iſ. 1001.36
ſimoniani Iſid. 1010.56
ſimplex Deus Iſid. 980.1
ſimplices numeri Iſ. 889.20
ſimplicitus N 584.14
ſimplones PL. 806.1
ſimpludiaria funera F. 207.6. F.P 437.27
ſimpulum V 21.49. vas paruum F. F. 437 34
ſimpuuium N 79.1
ſimul V.G 1329.38
ſimulacra vnde nuncupata Iſ. 1023 34
ſimulachrorum vſus Iſ. 1023.29
ſimulans V.G 1366.4
ſimulare N 731.31. V.G 1333.2
ſimultas F.P 437.38
ſimulte N 580.57
ſinapis Iſid. 1261.23
ſine ſacris hæreditas F 179.50
ſincinia F.P 437.42
ſingularia N 760.38
ſingulum N 581.22
ſiniſtræ aues F.P 437.50
Siniſtrum ſignificare F 214.55 F.P 437.58
Singulatim [illegible] 583.56
Sinopis Iſid. 1294.9
Sinus Iſid. 1153.18
Sinum M 21.40. N 794.12
Sinus V.G 1351.4 & 1369.51
Sinus Ibericus & Balearicus Iſid. 1152.1
Sion quid dicitur Iſ. 1008.46
Sinus Ionius Iſ. 1153.19
Sion Iſ. 1184.52
Σειὶς quid Iſ. 1019.27
Siparium F 208.47 F.P 438.5
Siparum genus veli Iſ. 1287.54
Siphon Iſ. 1319.48
Sipla tapeta Iſ. 1304.17
Siremps F 211.23 F.P 438.9
Sirenas quid fuiſſe Iſ. 1108.24
Siricum quid Iſ. 1394.15
Sirpata dolia V 23.31
Sirpea V 23.46
Sirpiculæ falces V 23.30
Sirtes Iſ. 1154.14
Siſamum Iſ. 1237.50
Siſpites quid F 209
Siſpites lunæ F.P 438.16
Siſtere fana F 214.40 F.P 438.19
Siſtrum Iſ. 900.4
Sitarciæ Iſ. 1323.1
Siticines N 513.49
Situla Iſ. 1319.28
Situs Iſ. 876.38
Smaradi Iſ. 1215.21
Smaragdus Iſ. 1214.59
Soboles Iſ. 1054.32
ſorini V 1359.42
ſobrinus F 182.57 F. P 438 27
ſobrium N 707.29
ſobrius vicus F 183.43 F.P 438 35 & 40
ſocci ſocelli Iſ. 1311.6
ſociennus quid? N 582.1
ſocius N 610.5
ſocius V.G 1364.17
ſodales Titij V 16.8 N 582.32 F.P 438.44
ſodalis F 183.52 V.G 1329.22
ſodes F 183.59 N 584.49 V.G 1378.48
ſol V 13.17
ſol vnde appellatus Iſid. 909. 42. Iſ. 983.9 igneus iſ. 905. 35 oriens iſ. 906.20
ſola terræ V 6.52
ſolari F.P 439.1
ſolari ſine præpoſitione F.P 185 48
ſolatium Iſ. 1195.49
ſolatum genus morbi F 185 F.P 438.4
ſolea Ver. 115.16. F.P 439.9
ſoleæ iſ. 1311.3
ſolem dici F 196.26
ſolemnia ſacra F 211 40
ſolem per ſeipſum moueri iſ. 906 2
ſolemnia ſacra F.P 449.31
ſolemnitas iſ. 968.18
ſoliciare F.P 439.10
ſolicitè & ſuſpicioſè obſeruare N 703.22
ſollicitudo V.G 1360.21
ſolicitus N 670.53 & 702.43
ſolida ſella Ver. 115.19 F 213.4 F.P 439.14
ſolidi numeri iſ. 892.7
ſolidi quid dicuntur iſ. 1225.60
ſolidum continuum N 715.41
ſolidus iſ. 1231.6 & 14
ſolidus numerus iſ. 892.28
ſolifuga quid dicitur iſ. 1120.50
ſolicitare F 215.10
ſolitas, ſolitudo N 582.35
ſolino idem ait eſſe conſulo F F 439.33
ſolipunga genus beſtiolæ F 185 56. F.P 439.35
ſolis gemma iſ. 1218.44
ſolitaurilia F 180. 40 F.P 439 42
ſolitus ſum V 92.12
ſolla Ver. 115.21. 184.54
ſolla appellantur ſedilia F.P 440 17
ſollers F 184.52
ſollicitudo, ſollicitatio V.G 1354 52
ſollicuria F 184.50
ſollicitus N 717.21
ſolliſternium F 184.58
ſolliſtimum F 185.6 F.P 440 35
ſollo oſce dicitur F 184.46
ſollo dicitur F.P 440.43
ſollox, lana craſſa F.P 440 53.

ſolœciſ-

ſolœciſmorum genera quot iſid. 843 26
ſolœciſmus vnde iſid. 843.5. & 842 59. ſchema iſid. 843.12
ſolon iſid. 923
ſolex F. 185.24
ſolſequia iſid. 1255.56
ſolſtitialis annus iſid. 942.54
ſolſtitium iſid. 942.36. V.31.58
ſoluere N. 704 59
ſoluerit, pro ſolitus ſit N. 770.52
ſolui V. 92.10
ſolum, terra F.P. 441.2. inferior pars pedis iſid. 1099.12. vnde dictum Iſid. 1181 30
ſolutius mons Iſid. 1180.56
ſomnia V.G 1361.30
ſomniculoſus N. 582.7
ſomnium Iſid. 1000.18
ſomnorinæ N. 581.40
ſonæ Iſid. 821 28
ſoni & ſonus N. 760.60
ſonit pro ſonat N. 768.30
ſoniuio F. 179.48
ſoniuium tripudium F. 183.47
ſono diminutiua nomina Iſid. 824 10
ſontica cauſa F. 211.5
ſonticus morbus F. 180.18
ſophonias Iſid. 998.59
ſonticus morbus F.P 441.16
ſophus 1431.19
ſoræum quid F. 183.39. F.P. 441.31
ſordet N. 580.36
ſordidus N. 682.36 & 713.2
ſorditudo N. 582.21
ſorex Iſid. 1120.36
ſoror quid Iſid. 1056 56
ſororiæ mãmæ F 183 22. F.P. 441.35
ſororiũ tigillũ F. 183.2. F.P. 441.43
ſororis appellatio N. 512 16
ſors V. 30.27
ſors & patrimonium F. 183.35. F.P 442.6
ſortes V. 40.39. N. 609.5
ſortilegi quid ſunt Iſid. 10 2.9
ſortirent N. 749 37
ſortiunt N. 749 43
ſortutillus venter F.P. 442.12
ſos, pro eos F. 185.29
ſoſpes F. 185.59
ſoſpitare F.P 442.46
ſoſpitent N. 583 52
ſpadix color Iſid. 1114.47
ſpadones Iſid. 1230.22
ſpanum Iſid. 1249 40
ſpara F. 203.57
ſpara minimi generis iacula F.P 442.52
ſparagos N. 795.1
ſpargere, diſtillare N. 713 21
ſpari N. 397.54
ſparta Iſid. 1188.34
ſpartani Iſid. 1041 8
ſpartus Iſid. 1121.19. & 1260.26
ſpartus N. 798.40. Iſid. 1129.56
ſpaſmus Iſid. 916.28
ſpata Iſid. 1269.25
ſpatiator F. 211.31. errator F.P 443.1
ſpatij æſtimatio N. 676.52
ſpatium ampliſſimum vel cœli N 693.22
ſpatomeleguma Iſid. 922.15
ſpatula Iſid. 1269.29
ſpecialia nomina Iſid. 824.4
ſpecialitas V.G 1331.59
ſpecie ſimile V. 97.29
ſpecies N. 512.44. & 581.29. effigies N. 702.47
ſpecies cauſarum Iſid. 861 44
ſpecies inconuenientis Iſid. 864 52. & 875.8 & 29
ſpecies diffinitionis Iſid. 880.49
ſpecies propriorum nominum Iſi. 823. V.G. 1370. 38. & 1331. 59. & 1334.43
ſpecietas V.G 1332.1
ſpecies N 758 41
ſpectacula V.G 1335.4. Iſid. 1275.54
ſpectamenta V.G 1335.4
ſpectare V. 43.16. dirigere N. 712 45. V.G. 1328
ſpectare V.G 1352.58
ſpectator V. 43.27
ſpectatum N. 730.4. V.G. 1341.16
ſpectio V. 43.19. F. 205.3. F.P. 443.7
ſpecula Iſid. 1308.33. V.G. 1338.55 & 1370.23. & 26
ſpeculator V.G 1373.15
ſpeculum V.G 1338.60
ſpectu F. 204.38
ſpecus femin. gen. F. 210.11. F.P. 443.19 N. 609.39. Iſid. 1181.32
ſpelea Iſid. 1209.54
ſperare V.G 1356.31. & 1355.23
ſperata N. 731.7. V.G. 1341.59
ſperatum N 583.15
ſperem N 581 31
ſperes pluraliter antiqui F.P. 443 25
ſpernere, faſtidire N 709.55
ſpes V. 41.50. opinatio N. 686.11 Iſid. 1009.16. V.G. 1356 17
ſpetile F. 204.41. vocatur vmbilicum ſuis F.P 443.29
ſphæra Iſid. 894.27. & 902.54. & 1314.56
ſphæra cæli Iſid. 1144 55
ſphæræ motus Iſid. 903.10
ſphæricus numerus Iſid. 892 31
ſpica Iſid. 1237.53
ſpicæ V. 7.54. N. 611.22
ſpicit F. 204.46. F.P. 443.37
ſpiciunt F. 211.26
ſpicula Iſid. 1270.59
ſpicum F 204.56. maſculinè dicebant antiqui F.P 443.47
ſpinæ V G 1369.60
ſpineæ Iſid. 1321.40
ſpinther F. 205.16. armillæ genus F.P. 443.55
Spinturnix, auis genus F. 204.51. F.P. 443.57
ſpina Iſid. 1097.40
ſpinus V.G 1369.59
ſpira F. 204.52. F.P. 444.2
ſpiracula Iſid. 1181.33
ſpiræ Iſid. 1288.7
ſpirans Iſid. 684.55
ſpirare V.G 1350.22
ſpirillum F.P. 444.9. & 204.50
ſpiritus Iſid. 1090.1. V.G. 1363.49
Spiritus ſanctus Iſid. 984.50. & 54
ſpiritus ſanctus non dicitur genitus Iſid. 985.13
ſpiritus ſapientiæ & intellectus Iſ. 985.55
ſpiritus, ignis Iſ. 986.56
ſpiritus, nomine aquæ appellatur Iſ. 987.11
ſpiritus vnctio Iſ. 987.24
ſpiritus ſanctus Iſ. 987.53
ſpiritus conſilij & fortitudinis Iſ. 895.56
ſpiritus ſcientiæ & pietatis Iſ. 985 57
ſpiritus timoris Domini Iſ. 985.58
ſpiritus principalis Iſ. 985.59
ſpiritus, donum Iſ. 986.7
ſpiritus, charitas Iſ. 986.12
ſpiritus, gratia Iſ. 986.27
ſpiritus, dignitas Dei Iſ. 986.36
ſpiſſus N 705.55
ſplen vnde dictus Iſ. 1100.42
ſplendere V.G 1350.9
ſplendidus rufus Iſ. 1208.57
ſplendor Iſ. 983 6
ſplenion Iſ. 1259.24
ſpolia V.G 1364.25
ſpoliare V.G 1358.59
ſpolior N 754.42
ſpolium N 742.2
ſponda Iſ. 1322.47
ſponde F 202.53
ſpondiales Iſ. 830.5
ſpondere Ver. 115.12. F.P. 444.12. F. 210.17. V.G. 1358.21. & 1376.34. & 1353.56. V. 41.14
ſpondet V 41.23
ſpondæus Iſ. 830.1
ſpongia Iſ. 1132.18
ſpongiæ Iſ. 1313.49
ſponſa N 731.8
ſponſor V 41.24. V G. 1376.34
ſponſus Iſ. 983 36. conſponſus V. 41 25
ſponte dicere V. 41.41
ſporta Iſ. 1311.17
ſportæ N 584.43
ſportula Iſ. 1321.17
ſpurcum Iſ. 1316.27
ſpurcũ vinum F. 214.18. F.P. 444.29
ſpurcus N 706 48
ſpuri N 610.21
ſpurij 1399
Spurilij 1425.23
ſpurins 1401.26
ſpurius qui dicitur Iſ. 1055.23 & 33
ſqualor N 611.33
ſtactè Iſ. 922.49
ſtadialis ager Iſ. 1204.55
ſtadium Iſ. 1205.15
ſtagnum V. 8.38. F. 194.42 F.P 444.55 Iſ. 1155.20
ſtaphyſagria Iſ. 1259 24
ſtalagmium F.P. 444.58. F. 195.16
ſtamen V 20.10. Iſ. 1306.18
ſtanni etymologia Iſ. 1229.42
ſtare N 705.28
ſtat Iſ. 980.47
ſtata ſacrificia F. 211.36. F.P. 445.3
Statæ Matris F. 195.10. F.P. 445.11
ſtatera Iſ. 1230.35
ſtater Iſ. 1231.21
ſtatim N 697.50
Statilij 1425.19
ſtatilinum & ſtatanum N. 782 46

ſtatio V.G 1370.18.Iſid.975.3.& 13
ſtatius 1398.& 1409.24
ſtatua F. 180.8.F.P.445.18
ſtatuliber F 194.37.F.P.445.25.
ſtatura N 611.59.V.G.1356.58
ſtatus dies F 194.42
ſtatus V.G 1356.58.& 1363.40
ſtatus ſtellarum Iſid. 909.35
ſtatus dies vocatur F.P 445.30
ſtefadium Iſid. 1311
ſtega P L. 804.45
ſtelio genus lacertæ F 193.28
ſtella Iſid. 908.3
ſtellæ dicuntur planetæ Iſid.909.9
ſtellæ planetæ Iſid. 1303.8
ſtellæ vnde dictæ Iſid. 909.47
ſtellam ſignificare F 214 52
ſtellatina tribus dicta F 210.49
ſtellio F.P 445.47.Iſid.1125.2
ſtephanitæ vuæ Iſid. 1240.10
ſtercoratio Iſid. 1236.16
ſtercus Iſid. 1236.17
ſtercus ex æde Veſtæ F 211.46
ſteriton F 195.48
ſtigmatiæ N 506.11
ſtillare V.G 1360.24
ſtillicidium V 8.44
ſtilus V.G 1353.16
ſtipa Iſid. 1248.47
ſtipare V 30.13
ſtipatores V 53.25Ver.115.28.F. 193.55.F.P.446.8 F.215.6
ſtipem F 193.32
ſtipem, in maſc.gener.F 193.36
ſtipendium V 30.7.Iſid.1225.48
ſtipes F.P. 446.24. fuſtis F. 193 60. nummus ſignatus F. 182 52
ſtipulæ V.G 1365.10.Iſid.1238.5
ſtipulari & reſtipulari V 30.17
ſtipulatio Iſid. 930.51
ſtipulatores Iſid. 930.52
ſtiria Iſid. 1155.44
ſtiricidium F 211.10.F.P.448.8
ſtirps N 612.3.Iſid.1054.39.V.G 1361.47.& 1370.20
ſtirps, eſt gentis propagatio F.197 49
ſtiua V 23.9
ſtlata, genus nauigij.F. 193.20.F.P 447.16
ſtlembus F 193.24.F.P.447.25
ſtœchas Iſid. 1259.29
Stœchades inſulæ Iſid. 1178.10
Stoici Iſid. 1016.31
ϛοιχεῖα Iſid. 1144.5
ſtola N 787.42.Iſid.1303.32
ſtolidi qui dicuntur V.G. 1378 30
ſtolidus F 195.20.F.P.447.43
ſtolo 1435.47
ſtomachus Iſid. 1100.40
ſtorax Iſid. 1251.1
ſtoria Iſid. 1322.34
ſtrabo 1440.8
ſtrabones N 497.57
ſtragulum Iſid. 1303.59
ſtrata via Iſid. 1305.28
Strasonis turris 1185.54
ſtratus N 704.10.Iſid.1322.31
ſtrebula F 193.11.F.P.447.39
ſtrena F.193.4.F.P.447.39.N.491.52
ſtrenui & nobiles V 62.53
ſtrenuus V.G 1334.60
ſtrepiti N 760.9
ſtrictim N 772.50
ſtricturæ N. 494.31.& 779.36.Iſid. 1228.38
ſtrigæ F 194.22
ſtriges appellabantur F.P. 447.52
ſtrigiles Iſid. 1326.39
ſtrigilim N 609.47
ſtrigores F 194.19.F.P.448.10
ſtrigoſus N 579.47
ſtrilare V 54.27
ſtringere, percutere N 712.12
ſtritabillæ V 54.27
ſtritauum dicebant pro tritauo antiqui F.P 448.11
ſtrix Iſid. 1136.53
ſtrophium N 788.2
ſtrophium Iſid. 1309.46
ſtropus F.P 448.15
ſtruere F.P 448.28.F.192.34
ſtrues genera liborum F.P. 448 40.F.192.24
ſtrufertarij F. 181.48.F.P. 448.43
ſtruices, antiqui F 192.29. F.P 448.59
ſtruis V 87.31
ſtruppearia F 192.57
ſtruppi F.213.21. F.P.449.5.Iſid.1288 29
ſtrutheum F 192.60
ſtrutheus F.P 449.12
ſtrutio Iſid. 1134.52
Strutius, herba lanaria Iſid. 1257.52
Strychnos, Latinis herba ſalutaris Iſid.1258.56
ſtudium V.G 1334.55
ſtultorum feriæ F.195.57.F.P. 449 15
ſtupidus, obſtupefactus N. 710.36
ſtupor N 611.56
ſtuppa F. 195.39.F.P.449.29.Iſid. 1304 52
ſtuprum F. 195.29.F.P. 449.31.N 740.57.Iſid.933.38
ſtura F 195.41.F.P.449.43
ſtymphalidæ aues Iſid. 1135.40
Suad ted.F 214.51
Suadere V.G 1357.36.& 17
Suaſiones N 611.42
Suaſum quid F 187.17
Suaſum colos appellatus F.P. 449 49
Suatim N 505.5
Suaue N 675.19
Suaues voces Iſid. 897.20
Suauia V.G 1356.51
Suauies N 751.13
Suauitudo N 582.12
Suauium N 722.50.V.G.1336.34
Sub corona venire dicuntur F.189 32.F.P.449.56
Sub ditione habere N 712.3
Subiugum mitti dicuntur F.P. 40.5
Sub vineam milites F. 191.29.F.P 450.13
Sub vitem haſtas F. 191.28.F.P.450 8
Sub vitem præliari F. 191.25. F.P 450.27
Sub vos placo F.190.35.F.P.450.34
Subacti F 190.46
Subactus F.P 450.53
Subcenturia F 189.56
Subcinericius panis Iſid. 1313.34
Subdere.N 712.45 & 704.39
Subditus F 210.24
Subditus dicitur iudex F.P. 450 44
Subdolum N 718.39
Subducere, ſupputare N 710.5 V.G.1358.31.& 1378.31
Suberies F 181.57.Iſid.1246.3
Subcuboneum N 610.43
Subhirci quid vocantur Iſ.1095.27
Subices F 188.3
Subices pro ſubiectis F.P 450.51
Subiciaries F 212.49
Subigere arietem F 214.44
ſubigere N. 511.10
ſubigere, exercere N 710.57
ſubigere arietem F.P 451.1
ſubiicere, ſubtus iacere N 703
ſubicere, acuere N 710.56
ſubiices nouè poſitum N 579.60
ſubire, ſuccedere N 712.42
ſubiunctiuæ coniunctiones Iſ.828.
ſubit, in memoriam reducitur N. 712.37
ſubiti N 782.38
ſublabrare N 580.42
ſublatum, ſuſceptum N 702.10
ſubleſta F 182.14
ſublecti, adlecti & collecta V. 40 50
ſubleſta F.P. 451.11
ſubleſtum N 584.30
ſubleuit N 508.42
ſublicium F.P 451.15
ſublicius pons F 181.21
ſubligaculum N 499.30
ſublima N 759.34
ſublimauit F. 189.48.F.P.451.33
ſublime N 713.49
ſublimen F 189.43.F.P.451.38
ſublinguium quid Iſid. 1094.52
ſublucare arbores F.P. 451.45.F. 214.15
ſubminiſtrat N 702.28
ſubmouere V.G 1328
ſubmultiplex numerus Iſ. 890.54
ſubmultiplex ſuperparticularis Iſ. 891.41
ſubmultiplex ſuperpartionalis Iſ. 891.53
ſubnixus, ſubditus N 713.44
ſuboles F 190.24.F.P.451.49
ſubſipere V 22.13
ſubripere V.G 1333.25
ſubrumari dicuntur hœdi F.P. 451.55
ſubſciſiua quid ſunt Iſ. 1103.28
ſubſcudes F 189.23
ſubſcudes appellantur tabæ F.P. 452.1
ſubſellia Iſ. 1323.29
ſubſellium V. 22.24
ſubſiciuum N 583.37
ſubſilles ſunt F 189.25
ſubſilles dicebantur lamellæ F.P. 452
ſubſidum dicebatur F 188.57
ſubſidium V. 26.40.V.G. 1332.31.& 1374.46

ſubſo-

ſubſolanus Iſid. 1148. 19 & 21 30
ſubſolaneæ F 189.8 F.P 452.31
ſubſtantia Iſid. 876.21 & 877. 4 & 988.30
ſubſtantialis diffinitio Iſid. 875.23
ſuffibulum iſid. 1309.54
ſubſtillum F 189. 18. F.P 452 58
ſubſtruere V.G. 1347.8
ſubſuperpatiens numerus iſid. 891 21
ſubſuperparticularis numerus iſid. 891.26
ſubterra V 43.33
ſubtalares iſid. 1310.53
ſubtemen V 20.21
ſubter V.G 1351.8
ſubtiles voces Iſid. 897.24
ſubtiliter dicere iſid. 866.30
ſubtractum N 695.55
ſubtus V.G 1351.2
ſubucula V 22.41 F 190.39 F.P 452 46 N 790.40
ſubura F 190.10
ſubuerbuſtam F 190.10
ſubuerbuſta F.P 452.52
ſubuenire N 688.19
ſubulo V 51.28
ſubulo tuſſe F 190.7 F.P 452. 56
ſubura V 10.26 Verr.115.29 F.P 452 61
ſuburana V 11.35
Suburana Tribus F 186.44
ſuburbana quid iſid. 1192.13
ſuburbanæ vuæ iſid. 1239.57
ſuctus N 580.13
ſuccedere, in alterius locum venire N 712.28 & 712.50
ſuccentor iſid. 1005.55
ſuccenturiare F 189.53 F.P 453.19
ſuccenturiati qui ſunt iſid. 1049.7
ſuccenturiatus N 489.17 V.G 1380 38.
ſuccerda F.P 453.28
ſuccerdæ F 186.47 N 583.27
ſucci iſid. 1317.35
ſuccidanea hoſtia F 186.52 F.P 453 39
ſuccidia V 19.50
ſuccidia N 581 4 iſ.1314.22
ſuccinctorium iſid. 1310.3
ſuccingulum F 186.33 F.P 453 46
ſuccinatium vinum iſid 1316.15
ſuccinus iſid. 1117.5
ſuccreſcere N 712.47
ſuccrotilla F 186.12 F.P 453.51
ſuccus opobalſamum iſid. 1152 17
ſuccuſa V 10.32
Succuſani F 186.50
ſuccuſſare N 491.45
ſuccuſſator N 491.48
ſuccuſſor N 491.50
ſuculæ maculæ genus F 186.21
ſudiculum genus flagelli F.P 454 9
ſudis V 14.54
ſudor V 8.22
ſudum F 182.9 F.P 454.11 N 500.17 PL.806.35
ſufes dictus F 191.12
Sueui pars Germanorum iſid. 1042 30 & 34
Sufes F.P 454.17
ſuffarcinatus V.G 1380.31
Sufferre N 70.3
Suffibulum F 213.48.F.P 454
Sufficit, ſat eſt N 702.26
Suffimenta quid? F 213.42 F.P 454 35
Suffiſcus F.P 454.42
Sufflatum N 509.13
Suffuerat F.P 454.55
Suffragat F.P 454.49
Suffragatores F 213.15
Suffragines quid iſid. 1098.40
Suffragium V.G 1348.22
Suffundatum N 510.5
Suggrundaria PL. 802.17
Sugillare N 581.14
Sugillatum F 187.56 F.P 454 56
Sui V.G 1375.6
Suillis 1426.53
Suillum genus inuiſum F 191 9
Suillum genus inuiſum Veneri F.P.455.1
Suis & ſuis V 95.23
Suium V 71.5
Sulci quid F 187.9
Sulci appellantur F.P 455.8
Sulcus V 8.5 N 517.45 & 735.49 iſid. 1236.30
Sultis F 185.40
Sultis pro ſi vultis F.P 455 17
Sulphur iſid. 1107.40
Sulzica Iſid. 1318.32
Sum pro eum F.P 455.34
ſummanalia F. 214.4. F.P. 455 38
Summates PL 805.56
Sumen N 741.58
ſumere N 708. 6 V. G 1351. 39
ſummè bonus Deus Iſid. 980 11
ſummiſſior ædeis F.P 455 40
ſummiſſum N 704.35
ſummittere N 704.39
ſummum quid? N 711.29
ſummuſſi F 184.31.F.P 455.44
ſumpti N 757.7
ſunat N 580.30
ſuopte F 192.7
ſupa F 191.44
ſupat F.P 456.4
ſuppellectilis F.P 456.6
ſuperare N 603.54.N 711.3
ſuperbi N 581.11
ſuperbi cognomen 1431.60
ſuperbia V.G 1352.54
ſuperbiloquentia N 583.46
ſuperbiter N 774.33
ſuperbus N 705.12
ſupercilia F 188.27 F.P 456.26.45
ſupercilium F.P 456.24 F 187.46
ſupereſcit F 187.35 F.P. 456. 26
ſupereſſe N. 793.60 & 698 25
ſuperficialis numerus Iſid. 892 20
ſuperficies Iſid. 894.48
ſuperficioſi numeri Iſid. 892.8
ſuperflui numeri Iſid. 889.40
ſuperior Germania Iſid. 1167.46
ſuperlatiuus gradus Iſid. 825.10
ſuperparticularis numerus Iſ.890. 58
ſuperpatiens numerus Iſid. 891. 10
ſuperſedere N 505.57
ſuperſtitent N 580.44
ſuperſtites G 188. 7. F.P 456. 44. N 706.29
ſuperſtitio N 726. 55. Iſid. 1009. 60
ſuperſtitionis & religionis diſtantia V.G 1338 41
ſuperſtitioſa Aſtrologia Iſid. 901. 54
ſuperſtitioſi V.G 1338 51
ſuperſtitioſus N 727.5
ſuperuacaneum F 181. 40 F.P 456. 58
ſuperuacuum N 780.13
ſuperuaganea auis F 188.23.F.P 457 4
ſupparum N 789.13
ſupparus V 22 41 F 191.51.& 208.50. F.P 457.27
ſupellectilis N 584.33
ſupernati dicuntur F 188.32 F.P 457 51
ſuppetiæ PL 804.51
ſuppilare N 489.48
ſupplantare N 503.14
ſupplicare V.G 1355.8
ſupplicatio N 709.55
ſupplicationis nomen Iſid. 976.57
ſupplicia F 190.55 F.P 457. 42. Iſid. 976.42
ſupplicium F 190. 49 damnatio N 709.32 Iſid.934.41.& 43 ſupplicatio V.G 1352.11
ſupploſio N 583.43
ſupponere N 708.42 & 765.5
ſuppremum F.P 458.8
ſuppreſſum teſtamentum Iſid.929 29
ſupprimit N 715.50
ſuppum antiqui F 179.59. F.P 458 26
ſupra V.G 1350.60
ſuprema Iſid. 959.22
ſupremus, extremus N 703.34
ſura 1432.55
ſuram dare quid dicitur Iſid. 1284 23
ſurculi Iſid. 1242.9
ſurditas N 584.11
ſurenæ V 24.59
ſuremit F 184.13
ſurgere N 708.51
ſurium F 184.16
ſurregit & ſortus antiqui F.183.52 F.P 458.35
ſurremi F.P 458.44
ſurripere N 673.1 & 710.14
ſurſum iacere N 703.12
ſurſum altum N 703.36
ſurſum ducere N 710.23
ſurum F 184.2 F.P 459.2
ſus vnde dicta Iſid. 36
ſus Mineruam F 193.17 F.P.459 14
ſuffiſcus F 190 39

ſuſcipere N 708.15.V.G 1349.54
ſuſcipi V.G 1362.34
ſuſcitabulum N 584.17
ſuſimbrium V 18.48
ſuſis Iſid. 1185.8
ſuſpectum habere N 710.47
ſuſpectus à ſuſpicor F.P. 459.19.F. 191.49
ſuſpenſus N 670.53.& 702.57
ſuſpicari V.G 13.9.4
ſuſpicax V.G 1333.41
ſuſcipere, ſurſum adſpicere N 710 42
ſuſpiciens V.G 1366.2
ſuſpicio V 41.24
ſuſpicioſus N 579.55.V.G 1333.41
ſuſpirium Iſid. 918.4
ſuſpitio N 686.3
ſúſque déque F. 179. 46. F. P 459. 25
ſuſtinere N 708.18
ſuſtineri V.G 1353.40
ſuſtulit, ſurſum tulit N 713.15
ſutela PL 803.52
ſutelæ F 191.42.F.P 459.29
ſutores Iſid. 1310.21
ſutrinæ N 579.41
ſutrium F 191.53
ſycophanta F. P 459. 43. V.G 1380 57
ſycophantæ F 186.59
Sylla 1439.36
ſyllaba Iſ. 829.15
Σύλλας 1429.50
ſyllepſis Iſid. 845.51
ſyllogiſmorum genera Iſid. 862.17
ſyllogiſmus Iſid. 862.2
ſylua Iſid. 1141.27
ſylueſtris muſtela Iſid. 1120.44
ſymbolum Iſid. 974.10
ſymphonia Iſid. 896.58
ſymphonia vulgò lignum cauum Iſid. 900.12
ſymphyton Iſid. 1157.47
ſymplaſma Iſid. 970.51
ſynagoga Iſid. 1008.44
ſynalœphe Iſid. 845.4
ſynanche Iſid. 916.7
ſynceraſtum V 54.7
ſyncerum N 679.18
ſyncope Iſid. 844.52
ſynæreſis Iſid. 872.19
ſynecdoche Iſid. 848.45
ſyngrapha N 615.10
ſyngraphæ V.G 1363.51 & 55.59
ſynochitide 1123.9
ſynodus vnde? Iſid. 963.34 Chalcedonenſis Iſid. 963.17 Epheſina Iſ. 973.21. quinquaginta patrum Iſ. 963.3
ſynonyma Iſid. 824.23
ſynonymia Iſid. 868.57.V.G 1331.52
ſyntheſis Iſid. 849.33
Syri Iſid. 1038.38 Iſid. 1035.56
Syria Iſid. 1163.16
ſyrius lapis Iſid. 1211.50
Syrtites Iſid. 1121.49
ſyſtole Iſid. 844.56
Syrus à Græco magis N 508.59

T

T Latinum Iſid. 1134.21
Taautes & Aſtarte V 11.45
Tabellarij qui vocati Iſid. 959.294
tabellio iſid. 1051.54
tabellis pro chartis S. 234.1.F.P. 459.59
Taberna N 784.40
Tabernæ Iſid. 1194.23
tabernacula dicuntur F.P 460. 12
tabernacula & hoſpitia ponere N 714.56.iſid.1201.30
Tabes S 233.51 F.P 460.4
Tablinum F.220.12 F.P 460.16
Tabificabile N 585.54
Tabernacula F 220.3
tabula teſtamenti quid? iſid. 929.6 iſid.1296.6
Tabularij qui vocantur iſid.929.10
Tabulata iſid. 1195.45
Tabus V.G 1370.40
Tacere N 745.4 V.G 1331.8
Taciturnus F.P 460.26. Tacitus V. G.1365.37
Tactus N 612.17.iſid 1091.40
Tædulum S 234.57 F.P 460.28
Tæniæ F.P 460.33
Tænias Ver. 115.34.S 234.50
Tæpocon F.P 460.42
Tagax furunculus S 234.5
Tagax F.P 460.41
Tages S 234.7 F.P 460.51
Tagit F 220.6 F.P 460.54
Tagus iſid. 1158.51
talares calcei, ſocci iſid. 1310.51
Talaris tunica iſid. 1199.22
Talaſſio quid F 215.41.F.P 461.2
Taleæ, ſciſſiones lignorum N. 717. 10
Talentum iſid. 1241.47
Talentorum non vnum genus S. 234.12.F.P 461.16
Tali N 612.21
Talia F.P 461.12
Talio Ver. 115. 37. F.P. 461.25. iſid. 955.40
Talionis mentio S 235.10
Talipedare S 234.22.F.P 461.28
Tallus 1409.7
Talpa iſid. 1120.53
Talus S 234.11 F.P 461.33. iſid.1098. 58
Tapſus inſula iſid. 1177.59
Tam perit quàm extrema faba S 235.22 F.P 461.57
Tama S 234.47
Tamen N 713.59
Tamia vua ſylueſtris F.P 462.5
Taminia Ver. 115.40 S 234.9
tamne, eouſque F.P 462.12
tandem N 713.53
Tangere, contingere N 485.4 ferire, commouere N 484.43 contingere N 484.50. inſpicere N 484.53 circumuenire N 484. 56
Tanis metropolis Ægypti iſid.1187. 22
tamne S 234.17
tantus iſid. 840.1
Tanus rex Scytharum iſid. 1157. 59
tapete N 790.51
tapeta iſid. 1304.16
tapete N 613.24
tapinoſi. Iſ. 844.13
tappate F 215.19
tappete ex Græco F.P. 462. 24
Taprobana inſula Iſ. 1175.23
tapula lex conuiualis S. 235 24
tapulla F.P 462.26
taratrum Iſ. 1197.54
tarditas N 613.39
tarditudo N 586.15
tardus, piger N 714.49
Tarentum Iſ. 1189.46
tariſra Iſ. 951.10
tarmes genus vermiculi F.P. 462. 51
tarmus Iſ. 1127.22
Tarpeiæ effigies S. 235.16. F.P. 462 52
Tarpeium V 9.38
Tarquinij 1426.33
Tarquitiæ ſcalæ Ver.115.42.S.235.14 F.P.462.43
Tarraconenſis prouincia Iſ. 1172. 13
Tarſus Ciliciæ Iſ. 1187.48
tartara N 613.44
tartarino V. 51.38.Ver.115.44.F.P. 462.49
tartarus Iſ. 1182.53
Tatiani Iſ. 1012.13
Tatienſes V 11.51
Tatium occiſum S. 234.59
Tatius occiſus F.P 462.50
tauræ quid F. 216.5
Tauræ vaccæ ſterilæ F.P. 462. 56
tauri F.P. 467.1.Iſid. 1140.52.1433. 60
taurij ludi F 215.29
taurij F.P. 467.3
taurium æs F.P 463.24
taurorum ſpecie ſimulachra fluminum F.P 463.26
taurus Iſ. 911.47.& 1112.53
tautologia Iſ. 844.6
taxat verbum F 219.11
taxatio F 219.25
taxat verbum F.P 463.28
taxea Iſ. 1314.25
taxim N 585.21
taxus Iſ. 1147.42
tecta, tacita V.G 1359.40
tegere N. 688.30.& 719.20
tegetes N 717.16
tegillum F.P 463.39. & 585. 28
tegit N 715.58
tegmen Iſ. 1298.55
tegulæ Iſ 1200.44.& 1191.45 & 1197 8
tela N. 736.44.S.236.16. F.P. 463. 41
telaria Iſ. 1305.54
tellus V.G 1370.58
Telos inſula Iſ. 1175.33
telum Iſ. 916.34 & 1270.42.& 1305 51
temerare F.P 463.48
temerarius metuendus N. 717.11 V.G.1329.21

temeri-

temerium V.G 1379.24
temeriter N 774.58
temeritudo N 586.60
temeritus N 585.14
temnere N 586.3
temetum S 235. 54 F.P 463.50 & 52
temo V 55.6 & 55.10
temperantia Is. 873.30 V.G 1349. 44
temperate dicere Is. 866.32
temperatio, temperies V.G 1349. 46
temperatura N 585.36
tempeſtas V 53.20
tempeſta F.P 464.1
tempeſtas N 484.20 & 484. 22 Is. 1149.26
tempeſtiua V 31.14
templa & teſca V 48.37
templi partes quatuor V 47.40
templum V 47.26
templum vnde dictum V 47. 36 F.P 464. 4 N 745.52 V.G 1350.47 & 1362.19
tempora V 99. 12 Is. 831. 7 & 1092. 18
tempora anni Is. 941.55
temporis prolixitas N 675.50
tempus V 31.14 Is.876.43
temulentus, temerarius V.G 1354. 36
temulenta dicta à temeto N 486. 11
tenax N 676.5
tenacia eſt perſeuerantia N 484. 14
tenebræ Is. 939.57 & 1147.53
tenebriones N 492.56
tenedos Is. 1176.45
tendere N 714.56
tenere N 692.12 & 703.32
teneritas N 762.49
tenerum gracile N 715.23
tenor N 715.41
tenia Is. 1307.35
tenite ſortium Deæ F.P 464.7
tenta vehiculum argenteum F.P 464.9
tente N 587.3
tentar e eſt exerceri N 716.11
tentipellium Ver.115.47 S 236.13 genus calciementi F.P 464.17
tentorium Is. 1201.35
tenue, vehemens N 715.26
tenus laqueus dictus eſt N 486.44
tenus ſignificat finem F.P 464.27
terebintus Is. 1248.34
terebra Is. 1297.50
teredone, vermes lignorum Iſid. 1127.3
teres nomen S 235.53
terentij 1417.2
terentum locus F.P 464.29
teres rotundum F.P 464.39
teres quid Is. 1292.17
terentinates F.P 464.42
tergiuerſari N 506.31
tergoria, dicuntur coria N 716.57
tergum N 612.22 ſcutum 717.2 & 742.49 Iſid.1097.31 Tergus V.G 1362.8 V 19.52
teriones V 55.19
termentarium V 6.38
Termes ramus direptus F.P 464.48
Termetum pro detrimento F.P 464.4
Terminalia V 32.53
Termini V 6.40 Iſ.1103.57
Termino, ſacrificabant F.P 464.50
Terminus F.F 464.54
Termites Iſ. 1127.5
Termos S 235.27
Termonem terminum dixit F.P 464.59
Terſus dies S 235.44 F.P 465.5
Terra iſ. 1269.32. V.G 1370.41
Terra Samia Iſ. 1107.33
Terracona 1190.4
Terræ V 6.3
Terræ motus iſ 1160.29
Terræ hiatus iſ. 1160.37
Terribilis V.G 1370.59
Terriculæ N 611.39
Territorium V 6.36. iſ.1174.3
Terrus V 80.42
Terror V.G 1370.57
Terra pro terſa N 585.32
Tertia cauſa incótinétiæ iſ.1066.51
Tertia linguæ varietas Dorica iſ. 1033.34
Tertia Sibylla Delphica iſ.1019.38
Terti jordines Senatorum clariſſimi iſ. 1050.59
Tertium tépus ſub gratia iſ.966.46
Tertium diluuium iſ. 1160.1
Tertium genus oppoſitorũ iſ.886.3
Tertius modus iſ. 878.42
Tertius modus iſ. 880.19
Tertius modus iſ. 879.24
Tertius modus iſ. 879.45
Tertius mixtus dicendi character iſid. 1019.22
Tertius agiógraphorum iſ. 951.13
Tertius digitus impudicus iſ. 1095 52
Tertullianiſtæ iſ. 1014.40
Teruncius V 27.49
Teſca V 48.11 loca F 218.32
Teſca loca augurio deſignata F.P 465.10
Teſcua iſ. 1202.31
Teſſellæ iſ. 1200.25
Teſſeli iſ. 1293.25
Teſſeræ iſ. 1325.20 & 1282.44
Teſta N 613.30 iſ.1292.36
Teſtamentum iſ. 928.52 & 58 iuri ciuilis iſ.929.11 iuris prætorij iſ 929.13
Teſtamentum ſignare iſ. 920.16
Teſtatim N 585.17
Teſtes iſ.928.38 & 1003.55. antiquitus ſuperſtites iſ. 1273.37
Teſtuatium V 19.19
Teſtudines quid ſunt N 525.49
Teſtuda V 15.9 & 26. 55. iſ.1131.41.& 1200.9 & 1271.38 & 1272.24 & 26
Teſticulari F.P 465.26
Teſticuli iſ. 1098.22
Teſtimoniũ 884.9. ex dictis factiſq. maiorũ iſ. 884.13 ex naturæ auctoritate iſ.884. 11 ex perſona iſid. ibidem ex temporibus iſ. 884.15 ex temporibus auctoritatum iſid. 884.12 ex tormentis iſid. 884 14
Teſtis iſid. 1273.39 conditione iſid. 1273.41 natura iſ.1273. 43. vita iſ. 1273.44
Tetanus Iſid. 916.13
Tetineris N 584.60
Tetini pro tenui F.P 465.29
Tetraidos Iſid. 922.46
Tetragrammaton Iſid. 929.4
Tetraptota Iſid. 825.45
Tetrarchæ qui ſunt Iſid. 1047.55
Tetret N 584.57
Tetrica N 586.48
Tetritudo N 585.60
Tetrum, vitabile N 716.22
Tetulit N 585.6
Texta V 22.38
Textus N 612.33
Thalamus Iſid. 1295.5
Thaleæ S 234.20 F.P 465.30
Thamar Iſid. 993.32
Thanatos inſula Iſid. 1174.22
Thara Iſid. 992.47
Theatrum Iſid. 1293.26 & 1279.22
Thebæ Ægyptiæ Iſid. 1187.58
Thebæ Beotiæ Iſid. 1188.30
Thebaicus lapis Iſ.1214. 8 & 1213.14
Thebas Iſid. 1186.60
Theca Iſid. 1271.15
Themelici Iſid. 1280.16
Themis dea F.P 465.32
Thenſæ V.G 1364.20
Theodoſiani iſid. 1015.12
Theologi idē qui Phyſici iſ.1017.30
Theologi vnde dicti iſ. 1017.38
Theriaca medicamenta iſ. 922.18
Theriſtrum iſid. 1303.48
Thermæ iſid. 1194.6
Theſaurus N 741.4 iſ.1225.33
Theſis iſid. 864.45 & 897.19
Theſſali iſid. 1040.18
Theſſalia iſid. 1168.25 & 1169.2
Theſſalonica iſid. 1188.44
Thetica vel poſſeſſiua nomina iſ. 824.44
Thiaſitas F.P 465.35
Thobias iſid. 951.33
Thocum genus ſellæ F.P 465.50
Thola iſid. 994.28
Thomas iſid. 1002.28
Thomices vnde dicti F 218. 21 F.P 465.36
Thorax iſid. 1096.3
Thraces iſid. 1041.10 & 1037.17
Thraciæ nomen vnde iſid. 1167.58
Thracius lapis iſid. 1211.42
Thræces gladiatores F.P 465.48
Threnos quid iſid. 853.46
Threnum iſid. 971.7
Throni iſid. 989.37 & 990.2
Thronus iſid. 1323.14
Thurius 1439.31
Thus iſid. 1150.31
Thyle inſula iſid. 1174.16
Thymbræus Apollo F 218. 60 F.P 465.52
Thymiama iſid. 922.48
Thymni iſid. 1128.49
Thynnus V 14.50
Tiara iſid. 1298.28
Tiberij 1399 & 1407.29
Tiberinus V 9.2 & 13.54
Tiberis V 8.56 & 9.3 iſ. 1158. 19. amnis V 8.51. fluuius F.P 465 57
Tiberium marmor iſid. 1213.39
Tiberius 1411.15 & 25
Tibia N 613.42
Tibiæ iſid. 898.7 & 1098.56

Tibicen Iſ. 898.14
Tibicines V.42.14.F.216.51.F.P. 465.60
Tibini à tibiis N 510.17
Tibris Iſ. 1158.24
Tiburtinus lapis Iſ. 1291.7
Ticinius N 738.26
Tifata liceta F.P 466.3
Tigillum S.236.33.F.P.466.5.Iſ.1291.48
Tigna Iſ. 1296.55
Tignarius Iſ. 1296.42
Tignum S 236.22.F.P.466.6
Tigris V. 18.14.Iſ. 1116.48.& 1156.57
Τυλη Iſ. 1325.46
Timallus Iſ. 1129.43
Timore N.716.2.V.G.1353.59.& 1360.18
Timor N.613.1.& 734.11.V.G. 1331.31. & 1344.48. & 1355.32.& 1360.26. & 1370.42
Timum Iſ. 1129.44.& 1253.57
Tina N 791.31
Tinctura Iſ. 1305.16
Tinea, vermis veſtimentorum Iſ. 1127.8
tinia, vaſa vinaria F.P 466.10
tingis, ciuitas Iſ. 1190.35
tingitania Iſ. 1171.16
tinius Iſ. 1309.23
tintinnabula N 505.45
tintinnabulum Iſ. 900.10
tintinnare S 236.2
tintinnire N 505.4
tiphus Iſ. 1260.21
tippula animal N.586.10. F.P. 466.11
tiro pro ignaro N 586.27
tirones qui dicuntur Iſ. 1048.9
titanæ, populi in Græcia Iſ. 1045.16
titanes vnde dicti Iſ. 1045.19
tilia Iſ. 1148.4
titienſis tribus F.P 466.15
titimallum Iſ. 1258.51
titij 1425.27
titinnire F.P 466.18
titio N 587.31
Titirus Iſ. 1116.3
titiuillitium F.P.466.24. PL. 804.1
titubare N 587.18
tituli milites appellantur F.P.466.28
Titus 1399.1407.30
Tmeſis Iſ. 849.30
Todi quid F 216.8.F.P.466.31
toga V. 20.27. N. 483.30 & 789.37. V.G.1364.3
toga picta Iſ. 1302.14.Iſ.1302.2.& 9
togatarum duplex genus F. 215. 58
tolenno F.219.2. genus machinæ F.P.466.43
tongere F 218.27
tolerare F.P 466.43
tolerates Iſ. 1042.17
toles F 219.8
toles & tuſillæ quid Iſ. 1094. 41. & 42
toles tumor in faucibus F.P. 466.42
tollere N.708.6.& 721.39. V.G. 1336.1. differre N. 484.2. eleuare 483.48. inferre N.483.46. mittere 483.42. occidere N. 483.59. occidi N. 483.40. oſtendere, erigere N. 483.56. pati, ſuſtinere N.484.4. tranſire N.483.44
tolutim quaſi volutim N 485.38
tolus Iſ. 1296.56
tomentum Iſ. 1304.56
tomi Iſ. 958.18
toneſcit N 586.15
tongere noſſe eſt F.P 466.52
tonimus N 510.56
tonitrus N 912.24
tonitruum Iſ. 1146.27
tonta F.P. 466.60.F.218.52
tonſilla Ver. 115.51. F.218.46. palus delatus F.P.467.9.Iſ.1287.29
tonſus pro tonſura N 585.43
tonus Is. 897.11.& 1299.19
topazion Is. 1215.46
tophus lapis Is. 1291.9
topica Is. 882.50
torporauit N 587.15
topper quid F 216.51
topper ſignificat cito F.P. 467.20
toral & toralium N 489.7
torale V 28.2
toralia Iſ. 1304.17
torcular Is. 1298.38
torculum N 509.49
torpedo Is. 1130.51
torquatus 1435.41
torques N 612.43
tormentum Is. 1288.14
tormines N 501.7
torpor N 613.20
torquere, inflectere N.717.40.V.G. 1358.12
torques Is. 1307.51 & 53
torres torrens V.G 479.13
torrens participaliter F 216.54
torrens vnum fluminu.genus Is.1155.58
torris N 491.11
tortor pro torqueor N 587.24
tortum pro tormentum N. 585.40
torrens participium F.P. 467.45
torrere F.P 467.56.N.738.32
torreri à torro F 217.16
torridare N 491.11
torris Is. 1242.49
torridum F.P 468.10
torta panis Is. 1313.58
tortum V.G 1370.53 & 1345.12
toruinus V 28.4
toruitas F.P. 468.4. à ferocia F.217.27
toruiter N 775.9
torum F 217.6
torus Is. 1311
tota Græca nomina Is. 824.13
tota Latina nomina Is. 824.15
totum N 714.59
toxicum quid F 217.60
toxicum dicitur ceruar F.P. 468.17
trabariæ Is. 1286.19
trabea Is. 1302.15
trabes V 51.16.Iſ.1296.52 & 55
trabica nauis F.P 468.23
trabs propriè dicitur F.P.468.25.N. 585.25
trachari appellantur F.P 468.26
tractatus Is. 958.27.& 31
tractim N 585.20
tractus N 613.11
traducere Iſ. 1241.2
traglodite, gens Aethiopum. Iſidor. 1044.50
tragœdi qui dicti Iſidor. 1018.36.& 1280.3
tragus, genus conchæ F.P. 468.31
tragaſæum ſal Iſ. 1208.31
tragula V 20.35
tragula genus teli F.P. 468.30. N. 797.48.V.G.1376.15
tragum Is. 1288.48
trahere N.719.46. per terram ducere N 714.40
traiectus Is. 1286.30
tramites Is. 1206.16
trama V 20.22.Is.1306.19
tramoſerica veſtis Iſid. 1299.50
tranſalpina Iſid. 1170.56
tranſcribere V.G 1346.55
tranſenna N 586.18.Iſid.1266.31
transferre N 683.8
transfugia V.G 1339.23
tranſgreſſus N 738.60
tranſigere V.G 1362.39
tranſmittere N 717.6
tranſlatio Iſid. 860.9
tranſtra F.P 468.32.Iſid.1286.60
tranſuerſus V 55.48
trapedum Iſid. 1325.21
trapetes V 23.36
tres V.G 1333.56
tremere, commoueri N 713.60
tremiſſis Iſid. 1231.18
tremo V 37.42
trepidare, metuere N.484.34. feſtinare N. 484.39.& 684.37. V.G. 1329.17
trepidatio V.G 1359.25
trepit, vertit F.P 468.35
tres ob cauſas ducitur vxor Iſidor. 1066.45
tres ſocietates Iſid. 1191.4
tres hypoſtaſes Iſid. 988.27
treſſis V 28.18
tria Iſid. 987.46
tria militiæ genera Iſid. 1049.26
tria genera mortis Iſid. 1105.7
tria genera viſionum Iſid. 100.29
tribrachus Iſid. 830.14
tribula Iſid. 1325.13
tribulæ N 613.16
tribunal Iſid. 1197.29
Tribuni F.215.48. Iſidor. 1051.22.& 1047.44. & 1225.45. ærarij V. 30.3. militum V. 15.33. plebei V. 15.35
Tribunitiæ leges Iſid. 927.29
Tribus Iſid. 1050.40. filiorum Iaphet. Iſid. 1037.7
tributum dictum F.P 468.45
Tributa Iſid. 1225. 40 & 46. V.29.35. N.613.27
Tributorum conlatio S. 236.6.F.P. 468.37
Tricæ N 487.43
Triceſſis V 28.22
Trichinum N 586.47
Triclinium Iſid. 1195.20
Tricones N 495.52
Tricuus Iſid. 1119.22
Triens V.28.32. quid F.P 468.43
Triens tertius S 235.31
Trieris Iſid. 1285.39
Trifax telum longitudinis F.P.468.58

trifolium Is. 1258.39
trifinum Is. 1204.11
trigæ Is. 1278.4
trigeni, triceni V.G 1352.17
triginta vnde? Is. 887.57
trigonalia pila Is. 1284.16
trimenſe, triticum Is. 1237.25
trilicis veſtis Is. 1300.18
triones V 55.15 Is. 910.12
trinepos Is. 1055.58
trinitas Is. 987.57
trio, quid vocatur Is. 1112.59
tripartitus epichirematis Syllogiſmus Is. 863.2
tripedes Is. 1310.28
tripertita controuerſia Is. 861.3
tripodes Is. 1323.27
tripolitana prouincia Is. 1172.1
triptota Is. 825 47
tripudium S 235.46
triremes Is. 1286.22
triſte N 485 & 714.10
triſte eſt mœſtum aut infeſtum N 485.15
triſtis, iratus N 714.32
triſtis, truculentus V.G 1358.39
triſtitiæ pro triſtitia N 587.11
triſſiles Is. 1318.37
triſulcum fulgur F 215.56
triſulacm F.P 479.1
tritauus Iſ. 1054.21
tritonia minerua F.P 469.4
triarij V 16.38
tritheitæ Is. 1015.21
triticum vnde dictum Is. 1237.12
tritura V 6.48
triuia V 48.58 quid Is. 1028.10
triuiæ Is. 1206.23
triumphales coronæ F.P 469.6
triumphare V 41.10
triumphus Is. 1266.53
triuolum V 6.39
trochæus Is. 830.5
τρόχος Is. 1287.20
trociſcos Is. 921.37
trocleæ Is. 1287.17 & 19
troia V.G 1370.46
troiani vnde nuncupati Is. 1040.12
troianorum gens antea Dardana Is. 1040.7
tromentina tribus F.P 469.14
tropæi ſignificatio N 514.7
τρόπαι N 514 9
tropheum Is. 1266.48
tropos Is. 847.10
troſſuli equites dicti F.P 469.15
troſſuli dicti N 510.30
trua V 21.2
truculentus N 705.12
trudes Is. 1270.1
trudus N 493.17
trulla N 493.18 V 20.60
trullæ Is. 1296.27
trulleum V 21.4
trulleum N 793.57
truncus quid Is. 1095.59 & 1242.2
truo auis onocrotalus F.P 469.18
trutina N 586.32 Is. 1230.31
trux tolutiloquentia N 485. 41 & 704.50
tryga antiqui vinum F.P 469.21
tuatim N. 585.58
tuba iſid. 897.58 & 1268.21 & 37
tubæ V 20.47
tubantes iſid. 1042.28
tubera iſid. 1262.4
tubicines V 16.58 N 513.49 F.P 469.25
tubiluſtria dies appellabant F.P 469.26 F 216.11
tubiluſtrum V 33.9
tubraci iſid. 1300.49
tuburci iſid. 1300.48
tuburcinati N 585.48
tuceta PL. 805.32
tuci, hiſpanis cuculi iſid. 1239.31
tudiculare N 585.23
tuditani 1419.47
tuditantes F 216.15 F.P 469.38
tudites mallei F 216. 20 mallei à tundendo F.P 466 41
tueor te V 48.25
tueri V 48.24 ſeruare N 716.49
tuguria à tecto F 217
tugurium iſid. 1202.25
tullianum quod dicitur F.P 469.60
tullianus F 219.10
tullij F 216.24. 1425.30
tullus 1407.74. 1411.45
tumulti N 759.57
tumultuatio, quid dicitur Iſidor. 1049.39
tumultu N 756.17
tumultuarij milites F 218.13
tumultus Ver. 115.52 iſid. 1265.547
tumulus F 218.10 iſid. 1201.57
tunica V 20.27 N 707.1 iſid. 1299.18 palmata S 231.54 vide Talaris, pectoralis, Manicleata.
tunicare N 587.28
tungri iſid. 1042.27
tuor F 217.46
tuor, video F.P 469.49
turanni, qui F 217.20
turba V.G 1329.1
turba & turbæ N 779.58
turbelæ, quid? 217.31
turbellæ F.P 489.21
turbidum vinum iſid. 1316.19
turbiſcus iſid. 1248.46
turbo iſid. 1249.23 V.G 1370.43
turdela iſid. 1239.42
turdi N 613.33
turdi iſid. 1139.40
turdus V 14.55
turma V 16.51 F 217.11 F.P 489.22
turmæ V.G 1367.46
turnus 1409.11
turpari N 586.38
turpatur V.G 1359.15
turpe, indecorum N 715.16 & 728.60 V.G 1340.23
turpedo V 14.56
turreni Etruſci Ver. 115.54
turrhenir Etruſci appellati F.P 470.28
turtur iſid. 1238.13
turres V 14.9 iſid. 1192.26
turrunda N 296.18
tus iſid. 1250.43
tuſcanicum V 26.59
tuſci vnde dicti F. 218.4
tuſci à tuſco F.P 470.32
tuſci, Italiæ gens iſid. 1041.37
tuſcia pars Italiæ Iſid. 1170.19 & 54
tuſculanus lapis iſid. 1213 6
tuſculum F 218.7
tuſcus vicus F.P 470.49
tuſſis iſid. 918 14
tuſcum F 217.53
tutanus deus N 510.40
tutant N 751.27
tute V.G 1379.16
tutillina dea N 510.45
tutulati V.G 52.32
tutuli P L. 803.25
tutulum quid? F 217.34 F.P 470.52
tutum frequenter F.P 471.4
tyberias iſid. 1186.47
tympanum iſid. 899.33
typhi quid ſunt? iſid. 917.46
tyranni, qui dicuntur iſid. 1047.7
tyria maria, prouerbium F 217.13 F.P 471.6
tyrij, à tyria vrbe nuncupati iſid. 1043.53
tyrrhenia vnde iſid. 1170.32
tyrrhenus ſinus iſid. 1252.5
tyrſus iſid. 1260.54
tyrus iſid. 1260.54

V

Vacca iſid. 1113.8
vaccei, qui fuerũt iſ. 1043.14
vacerra Ver. 115.56 S 237.59 F.P 471.20
vacillare N 502.25
vada iſid. 1154.19
vadatus PL. 806.42
vadem, ſponſorem ſignificat F.P 471.31
vades ne darent V 42.8
vadum N 614.39
vafrum N 493.36
vagas pro vagaris N 747.17
vagina iſid. 1271.13
vagor pro vagitu S 238.4 F.P 471.33
vagor dictum pro vagitus N 588.37
vagulato S 238.9
vagulatio F.P 471.38
vatia V.G 1378.56
valde N 697.60 & 676.39
valentia N 589.42
valentiniani iſid. 1011.32
valere N 705.41
valerij 1416.37. 1426.29
valerius 1410.18
valgi F.P 471.41 & 51
valgia PL. 805.51
valgum N 497.1
validus V.G 1354.40
valles iſid. 1181.22
valli fuſtes iſid. 1201.4
valuæ iſid. 1199.13
valuæ V.G 1366.53
vallum V 23.39.40 & 50 & 1201.2
valli V.G 1371.24
valuoli fabæ S 238.7 F.P 471
vanans N 588.8
vandali iſid. 1041.19
vani qui dicuntur V.G 1378.26
vanitudo N 588.21
vannat N 493.32
vannere N 493 31
vanum, leue N 618.19 V.G 1356.51 & 14

vapos N 758.25
vanus V.G 1371.12
vapula papiria S 237.45 F.P 472.2
vari N 497.31
variantia N 588.26
varij 425.48
vari quadi Is. 1042.27
varius N 682.38
varius color Is. 1114.43
varus, varia 1440.58
vas V 42.3 N 757.4 Is. 1317.41 V.G 1376.38
vas fictile Is. 1317.46
vaſcones Is. 1043.17
vaſculum Is. 1317.42
vaſteſcant N 588.54
vaſtitas, vaſtatio N 718.48
vaſtities & vaſtitudo N 588.44
vaſtum pro magnum F.P 472.17 N 717.32
vates 51.36 Iſidor. 1004.55 & 1018.27
vaticanus collis F.P 472.25
vaticinari V 38.42
vatinij 1426.40
vatrax & vatricoſus N 497.4
vbera vnde dicta Is. 1096.19
vbi Analogia V 103.50
vdus V 8.21
vecors S 237.41 F.P 472.40
vectes Is. 937.21 & 1324.5
vecticularia vita F.P 472.41
vectigal S 237.1 F.P 472.45
vectigalia Is. 1225.47
vectis N 614.30
vegere portare F.P 472.58
veget N 587.45
vegetum N 728.15 vigens V.G 1338.43 & 44
vegrande S 237.38 F.P 472.48 N 588.15
vehemens N 707.3
vehementia V.G 1351.2
vehiculum V 23.48
veia, Plauſtrum dicebatur F.P 472.59
veientana Is. 1219.14
vela Is. 1287.44
velabrum V 9.51 & 26.15
velare, operire N 718.19
velati appellabantur veſtiti F.P 473.11
velaturam facere V 9.52
velenenſis veſtis Is. 1100.8
veles N 797.1
veliæ V 11.24
velinia, & nymphæ Commotiæ V 13.55
velitatio F.P 433.19
velites genus militiæ Is. 1048.43
velitum pugna Is. 1281.57
velle N 696.48
vellera V 11.27
vellicatim & ſaltuatim N 590.24
vellus Is. 1304.48
velocitas N 734.3 V.G 1379.26 & 1331.4
vela Is. 1304.30
venæ V.G 1378.33 Is. 1099.51
venabula Is. 1270.5
venabulum N 798.50
venalitij N 590.53
venatus N 613.55
venditatio N 591.13
venditio Is. 930.29
venditiones S 238.46 F.P 473.22
venenum N 679.55 Is. 1125.23 & 1315.47
venenari verbum compoſitum F.P 473.25
venerata pro veneranda N 590.51
veneriæ quid? Is. 1138.44
veneris crinis Is. 1219.49
venetum quid Is. 1295.8
venibo, pro veniam N 770.42
venilia V 14.8
venire, imminere N 720.16
vænire V.G 1347.34
vennonij 1425.51
venox 1435.59
venor N 587.57
ventabant S 238.43 F.P 473.27
venter Is. 1100.54 V.G 1352.10 & 1371.9
ventilabrum V 23.40
ventorum proprietas N 511.28
ventorum quatuor principales ſpiritus Is. 1148.18
ventum gaudeo 14.4
ventus, flatus N 717.42 Is. 1148.12
venus V 12.24 ἀφροδίτη vocatur. Is 1029.46 & 1029.44
venuſtas N 729.13 V.G 1340.35 Is. 1292.52 V.G 1354.9
ver V 32.9 nouum Is. 942.4
præceps Is. 942.5
ſacrum F.P 473.31 N 778.41
verata pila dicuntur F.P 474.17
veractum quid dicitur Iſidor. 1236.51
veratrum Is. 1254.43
verba V 5.14
verba declinata V 36.32
verbalia nomina Is. 824.54
verbena Is. 1237.27
verbera quid? Is. 935.12
verberare N 508.30
verberitare F.P 473.38
verberones N 499.3
ver orienti datur Is. 942.26
verbis efferre N 674.21
verborum genera Is. 829.49
verborum ſpecies Is. 826.56
verbum 66.30 & 105.45 Is. 878.3 & 958.32 & 982.47
verecundantur N 754.46
verecundari N 591.8
verecundia V.G 1355.37
verecunditer N 776.3
verecundum N 587.53
veredi quid dicuntur? Is 1115.15
veredi, antiqui dixerunt F.P 473.40
verennes Is. 1325.26
vereor V.G 1338.03
vereri V.G 1355.29
veretrum, quid & cuius? Is. 1098.18
vergere V.G 1367.5
vergiliæ quid? Is. 910.44 F.P 473.41
veritas V.G 1353.44 Is. 982.49.
vermes carnium Iſ. 1127.11
vermiculatus N 590.49
vermina S 238.19 F.P 473.46
verminari N 505.49
vermis Is. 984.25 & 1126.20 & 1127.28
vernæ S 237.14 F.P 473.49 N 507.29
vernaliter N 507.12
verniſera F.P 474.4
verrere, trahere N 720.18
verres Is. 1112.48
verruca quid? N 590.14
verrucæ Is. 919.44
verrucaria Is. 1255.60
verrucoſſus 1440.44
verſa Is. 835.41
verſat, agitat N 719.58
verſipelles N 504.28
verſuram facere F.P 474.5
verſuti dicuntur F.P 474.10
verſutiloquæ N 591.4
verſus Is. 961.42 & 851.58
verſutus N 639.47
vertere, conuertere N 719.53
vertex Is. 904.35
verticulæ S 237.13 F.P 474.12
vertibulæ Is. 1097.9
vertigo Is. 917.17
veruex N 592.11 Is. 1111.22
verum V.G 1354.25
veruncent N 589.11
verrant F.P 474.14
verus accuſator V.G 1363.35
veruina PL. 804.5
veruta S 238.22
verutum N 798.19
veteraſcere N 750.18
veteratores callidi dicti F.P 474.45
veteres comici Is. 1018.53
veterina animalia N 489.60
veterina beſtia F.P 474.48
veternoſus dicitur F.P 474.52
vetus V.G 1328
vetuſtas N 588.40
vetuſtiſcere N 750.28
veteraſcere V.G 1341.27
veſci, edere N 717.55 videre 718.16
veſculi, male curati F.P 474.19
veſcum N 589.52
veſcus, faſtidioſus F.P 474.25
veſica N. 1101.20
veſpæ & veſpiliones dicuntur F.P 474.23
veſper Is. 939.54
veſpæ Is. 1140.40
veſpera N 614.45
veſperus Is. 911.10
veſperna V.G 1372.58 F.P 474.34
veſpertilio N 509.28 Is 1156.21
veſpertinum officium Is. 969.55
veſperugo V 31.40 & 33.13 F.P 474.35
veſpices, fruteta denſa F.P 474.37
veſpillo 1436.28
veſpillones PL. 801.11
veſta V 14.17 Is 1028.22 ignis 1028.56 virgo 1028.59 & tellus & mater magna 1028.24
veſtibula N 512.53
veſtibulum Is. 1098.55
veſticeps puer F.P 474.39
veſtigator V 17.27 V.G 1376.5

veſtig-

veſtigia Iſ. 1206.29
veſtigia Dei Iſ. 980.59
veſtigium N 745.36. pedum impreſſio N 720.33
veſtimentum Iſ. 1298.58
veſtis generaliter dicitur F.P. 474.42
veſtis, vide Dalmatica, Ruſſata, Laculata, Iacinthina, Bombicina, Serica, Holoſerica, Tramoſerica, Holoporphyra, Byſſina, Fibrina Maſticina, Linoſtema, Recta, Lenidenſis, Pauitenſis, Citroſa, Velenenſis, Exotica, Polimita, Acupicta, Phrygia, Trilicis, Ralla, Intripola, Pannutia.
Veſtiſpica V 48.35.N.489.47
veſtiſpici N 489.39
veſtitas Iſ. 1299.1
ve victis prouerbium S.237.29.F.P. 472.28
ve vobis apud antiquos F.P.472.39
vexati V.G 1362.17
vexillum F.P 474.56.Iſ.1268.2
Vgni antea Hūni vocati Iſ. 1039.58
via V.4.37.&6.45.Iſ.1205.20.iter N. 720.17
viæ V 7.34.Iſ 1192.42
viatores S 237.8.F.P.474.57
vibices quid N 590.19
vibices plagæ F.P 475.13
vibij 1425.28
vibriſſe F.P 475.17
vibriſſæ pili in narib.F.P 475.15
vibulanus 1410.48
vibus 1407.41
vicatim N 590.42
vici appellari incipiunt F.P.475.20
vicia quid dicta Iſ. 1238.52
vicinia F.P 475.39.V.G.1333.33
vicinitas V.G 1333.33
viciſſatim N 587.59
viciſſitas N 589.6
vicium V.G 1342.56.& 1358.46
victi N 756.24
vicinia vicinitas V.G 1362.22
victima F.P. 475.40.S.236.59. V.G. 1335.32
victimæ Iſ. 972.10.V.G.1367.17
vicus V.4.37.F.236.33. Africus V. 26.35. Ciprius V.26.36. Sceleratus V. 26.39. Tuſcus V.10.10
vicus vnde dictus Iſ. 1191.56
victor N 778.37.V.G.1348.12
victoria V. 12.25.& 12.30.Iſ.1266.36
victrix venus V 12.24
victuis N 762.24
victurus N 590.29
victus N 616.1.Iſ.1312.V.G.1353.50
videns V.G 1356.9
videntes Iſ. 997.47
video N 42.55
videre N. 711.51 & 716.53.V.G.1363.42.& 1328
videtur, oſtenditur N 699.53
vidua Iſ. 1066.5
viduertas F.P 475.44
viere V. 12.32.S. 238.17. vincire N. 591.2. alligare F.P.475.46
vietus, languidus F.P 475.47
vigens N 728.15
viget vnde dictum S 236.50
viges dictum à vi F.P. 475.49
vigiliæ N 614.56.V.G.1366.36
vigiliæ nocturnæ Iſ. 1048.42
viginti quid dictum Iſ. 887.56
vigintiquinque pœnæ S.236.58. F.P 475.56
vigor V.G 1330.60
vilitant N 589.18
villa Iſ. 1202.45
villæ V 7.35
villicari N 589.21
villicus propriè quid Iſ. 1052.19
vimen Iſ. 1248.13
Viminalis porta & collis F.P. 475.58.S.238.48
vinalia diem feſtum habebant F.P 476.5
Vinalia ruſtica V 33.59
vinalia verba V 5.46
vinciam dicebant continentem F.P.476.7
vincire V.12.32. ſuperare N. 719.23
vincula Iſ. 934.52
vindemia V 7.50
vindemiator V. 17.26.V.G. 1376.4
vindex S 238.50.F.P.476.8
vindiciæ F.P 476.10
vindicare malefactum defendere N.719.44
vindicat adſciſcit N 719.59
vindiciæ S 238.55
vindicta vel vindicatio V.G. 1327
vineæ Ver. 115.59.S.238.52.F.P. 476.26
vineta L 7.48
vinnolata vox Iſ. 897.38
vinnulus N 589.30
vintupum F 238.45
vinum Iſ. 1315.44.V.7.49
vinulus dicitur F.P 29
viocurrus V 4.29
viola Iſ. 1254.26
violaria N 795.10
violatus N 695.12
violauit V 43.1
vipera Iſ. 1122.32
vir Iſ. 1103.53 & 1065.2
vir optimus 1432.37
viratium N 590.7
virectum Iſ. 1241.21
vireſcit N 590.32
virga Iſ. 1242.15
virgæ Iſ. 935.24
virgindemia N 589.59
virgines N 742.17
virginis ſignum Iſ. 91[illegible].4
virgo Iſ. 1104.9
virgula Iſ. 1234.18
virgultum V 18.33.Iſ.12.42.10
viriatum N 589.49
viride ſpanum Iſ. 1249.43
viridis ſilex Iſ. 1291.34
viriliæ Iſ. 1308.24
viritanus ager F.P 476.32
viritim N 507.22.F.P.476.[illegible]
viro pro virtute N 590.35
viroſæ N 494.52
virtus V. 14.7.Iſ.982.59. fortitudo N.717.46
virtus vnde nomen accepit Iſidor. 1103.55 & 1066.54
virtutes Iſ.989.45.& 1275.3.V.G.1330.58
vis Iſ.933.24. celer impetus N.720.44. publica Iſ. 935.18. priuata Iſ. 933.25
viſcarago Iſ. 1258.30
viſcera quid ſunt Iſ. 1099.17
viſceratim N 588.2
viſcum N 718.19
viſcus Iſ. 1098.26
viſcus pro viſcere N 588.29
viſenda vigilant Peruigilium V. 4.59
viſere, videre V.G 1359.7
viſitatum V.G 1331.28
viſio Iſ. 1000.15
viſum V.G 1311.28
viſus Iſ. 1091.21.V.G.1371.18
vita à viuendo N 720.10
vita vnde dicta Iſ. 1089.9
vitabile N 704.53
vitabile N 686.24
vitabundus N 589.33
vitam cernere V 43.14
vitare N 730.14.V.G.1341.25
vita Iſ. 982.50.V.12.39
vitæ vmbræ N 720.12
vitia Iſ. 843.52
viticella Iſ. 1259.47
viticionia Iſ. 1240.49
vitiligo F.P 476.37
vitis V 7.49.Iſ.983.54
vitis quid dicta Iſ. 1239.4
vitis plantatio Iſ. 1239.3
vitium N 732.9
vitreum pertenue N 735.59
vitrum Iſ. 1123.41
vitta Iſ. 1310.10
vittæ Iſ. 1307.32
vittæ Iſ. 1306.56.V.G.1371.22
vitulans F.P 476.43
vitulantes V 58.59.N.490.34
vituli 1434.1
vitulus V.17.48.Iſ.984.12. vitula Iſ. 1113.10
vituperare N 505.21
vituperatio V.G 1333.49
viuacitas equorum Iſ. 1114.1
viua N 741.16
viuatus & viuidus S.238.54.F.P.476.46
viuit Deus Iſ. 978.36
viuum alterum flumin. genus Iſid. 1155.57
viuum pro vehementi N 588.12
viuus V.G 1356.8
viuens V.G 1379.32
vix cum labore N 720.52 & 55
vlcus V.G. 1340.9.Iſ 910.27.N. 728.44
vulnus V.G 1379.30
vliginoſus V 8.21
vligo Iſ. 1107.22
vliginoſus ager Iſ. 1203.14
vllo pro vltus fuero N 589.8
vlmus Iſ. 1247.51
vlna Iſ. 1005.17
vlpicum Iſ. 12[illegible]1.45
vls pro vltra F.P 476.50
vlterior Hiſpania Iſ. 1171.18
vltima poſitura Iſ. 833.60
vltimum vſu nouiſſimum N. 718.58
vltio V.G 1327
vltus V.G 1348.16
vlula V 14.37

vlula auis Iſ. 1136.32
Vlyſſipona Iſ. 1190.23
vmbilicus V 49.8.Iſ.1097.60
vmbo Iſ. 1098.2.& 1272.10
vmbones V 20.17
vmbra V 14.55.Iſ.1147.60
vmbræ F.P 476.51
Vmbri Italiæ genus Iſ. 1041.39
Vmbria Iſ. 1170.22
vnâ V.G 1329.48
vna canes V 51.2
vncia V 28.30.Iſ.1231.35
vnciaria lex F.P 476.53
vnciariæ vuæ Iſ. 1240.11
Vnciaria lex S 238.57
vncinatum N 591.9
vnda Iſ. 1155.13
vndulatus nouè poſitum N 592.5
vnguenta Iſ. 922.47
vnguentum N 724.38.Iſ.922.53
vngues V 14.59
vngula quid Iſ. 1095.57
vngulæ Iſ. 935.30
vngulari F.P 476.56
vngulus S.238.29.F.P.476.58.Iſ.1309 19
vnguſtus F.P 477.8
vnigenitus Iſ. 982.17
vnigenitus filius Iſ. 981.12.& 1054 55
vniuerſi V.G 1334.28
vniuoca Iſ. 876.8
vnoſe 588.4
vnum Iſ. 987.45
vnum in aperta paſſione Iſ. 1003 54
vnus vnde Iſ. 887.39
vnus in quo tantum poëta loquitur Iſ. 1010.17
vocabula V 67.20
vocabulum V. 97.15.V.G.1329.15
vocare pro trahere N 590.57
vocales Iſ. 822.10.& 32
vocatiuus Iſ. 825.39
voiſcra auis S 236
voiſgra auis F.P 477.9
vola V.G 1371.2
veſtigium F.P. 477.11. media pars manus N 718.21.Iſ.1133.26
volam pro velim N 753.52
volare N 684.29
volare auium N 717.27
volcanus V 13.47
volcanalia V 34.6
volcanalis flamen V 15.56
volero 1407.46.1398
volemis Iſ. 1240.33
volema V.G 1371.1
volentia N 589.39
volo V 37.50.F.P.477.13
volo V 91.36
volpes V 18.29
Volſcij 1426.38
volturnalis flamen V 52.44
volturnalia F.P 478.2
Volturnus V 9 1 & 2
volubilia V.G 1335.10
voluens volubilis V.G 1371.6
voluentia V.G 1335.10
volui quid ſunt Is. 1092.57
voluit N 719.39
volumen Is. 961.3
voluntarium genus Analogiæ V 79.60
voluntarium declinationum genus V 63.38
vóluntarius verborum declinatus V 80.11
voluntas Is. 987.39 & 928.49 V.G 1329 59
volup, pro voluptate N 589.57
voluptas V.G 1329 59
volutabra Is. 1207.21
volutabundus N 760.51
volutari, volui N 720.38
voluus Is. 1259.28
volucres Is. 1133.25 & 38 V 14.34
voluſij 1425.29
voluſus 1408.6
vomer V 23.7 Is.1324.34
vomica N 589.46
vopiſcus N 799.5 Is. 1055.15.1407. 44
vopte pro vos ipſi F.P 478 4
vortumnalia V 34.14
votitum N 508 26
vox de cœlo Is. 1000.21
vox Is. 829.7
vpupa V 14 36 Is.1139.11
vranoſcopus Is. 1130.14
vrbana tribus F.P 478.5
vrbani qui vocantur Is. 1052 51
vrbanus V 63.17
vrbes V 24.23
vrbs N 725.31 Is. 1191.6 V.G 1337.56 & 1371.16
vrbs Alexandrina Is. 1187.31
vrceus Is. 1319.34
vrgere N 690.55 inſiſtere N 719. 8
vriel Is. 989 34
vrina Is. 1101 23
vrna Is. 1213 39
vrnæ V 2.3
vrinantur N 751.48
vrnari . m V 22.59 791 45
vrſtula N 791.55
vris quid Is. 1132.4
vrſa Is. 910.10
vrſus Is. 1118.37
vrtica Is. 1256.39
vruat F.P 478.8 S 238.24
vſia Is. 1127.24
vſquam, vſpiam V.G 1378.47
vſui ſpecies V 105.12
vſucapio Is. 932.37
vſura V 30.26 Is.631.46
vſus N 614. 22 V 105 10 Is.932 31 ab vtendo N 720.4
vſusfructus Is. 932 35
vſus literarum Is. 819
vtetini fratres qui ſunt Is. 1056.26
vterus N 613.49
vter pro vtero N 590.40
vterus V.G 1352.9 & 1371.7
vti V.G 1360.20 & 1353 7
vtile V.G 1335.26 N 694.47
vtraque N 588.7
vtres N 614.53 Is 1319 42
vtut, vbiubi, vbicunque V.G 1378. 52
vua paſſa N 489.26
vvæ Is. 1129.52
vulcanus Is. 1026.32
vulcaniæ inſulæ Is. 1178 8
vulga quid N 590 10
vulgaria N 759.19
vulgaris atque gregarius equus Is. 1115.20
vulgauit N 587.55
vulgus N 624.7
vuidum V 19. 44 V.G 1376. 8 & 1367.14
vuidus V 8.21
vulnera 693 6
Vulleſcit, perierit F.P 471.54
vulnerare N 712.25
vulnus V.G 1340.14 N 728 49
vulpinari N 509.18
vulpes Is. 1119.27
vultuoſus N 590.46
vultur Is. 1131.57
vulturnus Is. 1148.38
vultus N 613.60 & 724.27 Is 1092. 24 V.G 1329.44 & 1354.5 & 1337. 23
vulua Is. 1101.19
vxores Is. 1065.45
vxorium pependiſſe dicitur F.P 478.14

X

XEnodochia Is. 1195.58
Xi Græcum Is. 1134.40
Xilobalſamum lignum Iſid. 1252.17 V.G 1365.6

Y

Ὑδρομαντεία Is. 916.40
Ὕλη Is. 1143.55
Ὕλη ſylua Is. 1144 3
Ὕσσος Is. 833.29
ὑπογραφικὴ diffinitio Is. 881 18
ὑπόθεσις Is. 1323.4

Z

ZAbulon Is. 996.38
Zacharias Is. 999.24 & 1003.3
Zacheus Is. 1003.15
Zambri Is. 994.10 & 995.45
Zara Is. 995.39
Zebedeus Is. 1003.14
Zelotes Is. 1002.39
Zelſa Is. 993.30
Zema Is. 1315.2
Zephirus Is. 1148.45
Zeta quid ſignificat Is. 1234.17
Zeugis, vbi Carthago magna Iſid. 1171.17
Zo Is. 996.2
Zodiacus circulus Is. 905.25 & 1145. 55
Zona Is. 1309.44
Zonatim N 592.14
Zonæ cœli Is. 904.57 & 1145.32
Zorobabel Is. 995.60
Zoroaſtes Magorum primus Iſid. 1020.7
Zingiber Is. 1253.39
Zi… 1260 36

FINIS.

Digitized by Google

/. 90. Scudi —

Digitized by Google

Digitized by Google